

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਪੂਰਬਾਰਧ

ਕ੍ਰਿਤ: ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

Sri Guru Panth Parkash

Purbaradh (Part I)

by: Giani Gian Singh ji

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

Visit: www.ik13.com

Email rarasahib@yahoo.com

Important Notice:

This file is brought in the digital (computer/internet use) format and made available within the reach of common users, scholars and students engaged in the study of Sikh History and Philosophy with the help of computer/internet. The digital composition of this file is the intellectual property of Bhai Baljinder Singh as it is completely an individual effort by him. Except for personal use on a personal computer without changing/decoding the file/database, no one is permitted to use this file in its native (provided), decoded or modified format, in whole or in part, for any computer/internet/publication project without the prior written permission of Bhai Baljinder Singh.

ਤਤਕਰਾ

੧. {ਪਹਿਲਾ ਬਿਸੁਆਮ}
੨. {ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਚੰਡੀ ਮੰਗਲ, ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਨਵੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਰਚਨ ਦੇ ਕਾਰਨ}
੩. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ}
੪. {ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਸ਼ਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ}
੫. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਲ-ਲੀਲਾ, ਸੱਪ ਨੇ ਛਾਂ ਕਰਨੀ, ਖੇਤ ਹਰਾ ਕੀਤਾ, ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼, ਵੈਦ ਦਾ ਉਧਾਰ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਮੋਦੀਖਾਨਾ, ਸ਼ਾਦੀ, ਸੱਚਖੰਡ, ਜੰਗਲ 'ਚ ਮੰਗਲ, ਮਸੀਤ 'ਚ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ}
੬. {ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ (ਪੂਰਬ ਦੀ), ਏਮਨਾਬਾਦ ਮਲਕ ਭਾਗੋ, ਕੁਰਖੇੜ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ, ਨਾਨੂ ਪੰਡਿਤ ਨਾਲ ਚਰਚਾ, ਪਾਨੀਪਤ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਮਿਲਿਆ, ਦਿੱਲੀ ਮਜਨੂੰ ਦੇ ਟਿੱਲੇ, ਇਬਹਾਰੀਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਸਾਧੂ ਛੁਡਾਏ, ਕਾਂਸ਼ੀ 'ਚ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਤੇ ਕਬੀਰ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ}
੭. {ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ, ਬਿਹਾਰ, ਬੰਗਾਲ, ਕਾਮਰੂ, ਉੜੀਸਾ ਤੇ ਬੰਧਜਾਚਲ ਦਾ ਸੈਰ, ਪਖੰਡੀ ਮੱਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ, ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੌਹਰੀ, ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ, ਦੇਵ ਲੂਤ ਤੇ ਕੌਡੇ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ}
੮. {ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸ਼ੁਰੂ, ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੈਰ, ਪਖੰਡੀ ਮੱਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ}
੯. {ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਲੰਕਾ ਦੀ ਸੈਰ, ਪਖੰਡੀ ਮੱਤ ਖੰਡਨ, ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮਾਪਤਿ}
੧੦. {ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ- ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ}
੧੧. {ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ: ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ, ਦੇਵ ਪੁਰੀਆਂ, ਸੁਰਗ, ਸਚਖੰਡ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ}
੧੨. {ਚੌਥੀ ਉਦਾਸੀ: ਤੁਰਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੈਰ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ}
੧੩. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ ਅਰੰਭ}
੧੪. {ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੱਕ ਦੀ ਕਥਾ}
੧੫. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ}
੧੬. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ}
੧੭. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ}
੧੮. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ ਅਰੰਭ}

੧੯. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ- ਜਾਰੀ}
੨੦. {ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਚੰਦੂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਵਣਾ}
੨੧. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ, ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਗੁਆਲੀਅਰ ਜਾਣਾ}
੨੨. {ਬੰਦੀਛੋੜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਵੰਜਾ ਕੈਦੀਰਾਜੇ ਛੁਡਾਉਣੇ ਤੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ}
੨੩. {ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੈਰ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ, ਕੱਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ}
੨੪. {ਕਿਲ੍ਹਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਤੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ}
੨੫. {ਬਾਬਾ ਅਟੱਲਰਾਇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਡਰੋਲੀ ਦੀ ਕਥਾ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਜੰਗ}
੨੬. {ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਕਥਾ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗ}
੨੭. {ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਰੋਪੜ ਦਾ ਜੰਗ}
੨੮. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ}
੨੯. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ- ਆਰੰਭ}
੩੦. {ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ ਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ}
੩੧. {ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ, ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}
੩੨. {ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜਾਣਾ, ਗੌਰੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਾ}
੩੩. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ-ਆਰੰਭ}
੩੪. {ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਉਣਾ, ਤੀਰਥ ਉਧਾਰ ਲਈ ਜਾਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ}
੩੫. {ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਢਾਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}
੩੬. {ਕਾਮਰੂਪ ਤੇ ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਧਾਰ}
੩੭. {ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਉੜੀਸਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਵ, ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}

੩੮. {ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭ ਵਿਵਾਹ}
੩੯. {ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਰਖਿਆ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਗਰੇ ਪਹੁੰਚਣਾ}
੪੦. {ਦਿੱਲੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ}
੪੧. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ}
੪੨. {ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕਥਾ}
੪੩. {ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਕਥਾ}
੪੪. {ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ}
੪੫. {ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ}
੪੬. {ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਭਿਆਸ}
੪੭. {ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਨੂੰ ਵਰ, ਰਿੱਛ ਦੀ ਕਲਿਆਣ, ਕਾਬਲੋਂ ਤੰਬੂ ਆਉਣਾ, ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ}
੪੮. {ਆਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਤਨਰਾਇ ਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ}
੪੯. {ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਫਿਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਵਕੀਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗਣ ਆਇਆ}
੫੦. {ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਹਾਥੀ ਲੈਣ ਆਉਣਾ}
੫੧. {ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਂਵਟਾ ਨਗਰ ਵਸਾਉਣਾ}
੫੨. {ਪਠਾਣ ਨੌਕਰ ਰੱਖਣੇ, ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਮਿਲਣਾ, ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਜਾਣਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਸੂਰਮੇ ਭਰਤੀ ਕਰਨੇ}
੫੩. {ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡੇਹਰਾ ਦੂਨ ਜਾਣਾ, ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ}
੫੪. {ਰਾਜੇ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਤੰਬੋਲ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਝਗੜਾ, ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ}
੫੫. {ਜੰਗ ਭੰਗਾਣੀ, ਬੇਈਮਾਨ ਪਠਾਣ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੇ}
੫੬. {ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਵਟੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ}
੫੭. {ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ}

੫੮. {ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ, ਨਦੌਣ ਦਾ ਜੰਗ}
੫੯. {ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਅਤੇ ਜੰਗ ਗੁਲੇਰ}
੬੦. {ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ}
੬੧. {ਸਿੱਖੀ ਪਰਖਣੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਣਾ}
੬੨. {ਕਪਤਾਨ ਮਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ, ਪੰਥ ਦੀ ਬ੍ਰਿਧੀ}
੬੩. {ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ}
੬੪. {ਪਹਾੜੀਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਔਰੰਗੇ ਪਾਸ ਫ਼ਰਿਆਦ, ਜੰਗ ਤੇ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਛੱਡਣਾ}
੬੫. {ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਜੰਗ, ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਪਹੁੰਚਣਾ}
੬੬. {ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦੀਨੇ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}
੬੭. {ਔਰੰਗੇ ਪਾਸ ਜ਼ਫਰ ਨਾਮਾ ਭੇਜਣਾ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਜੰਗ}
੬੮. {ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਡੱਲੇ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਬਠਿੰਡਿਓਂ ਦੇਉ ਕੱਢਣਾ, ਸਿੰਘ ਸਜਾਉਣੇ, ਮਹਿਲਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਦੱਖਣ ਪ੍ਰਸੰਗ}
੬੯. {ਔਰੰਗੇ ਦੀ ਮੌਤ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਿਵਾਉਣੀ}
੭੦. {ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਨਦੇੜ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਸ ਉਤਾਰਾ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰਫ ਭੇਜਣਾ}
੭੧. {ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ, ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਦੀ ਕਥਾ}

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਅਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਯਤੇ।

ਅਥ=ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਅਥ, ਹੁਣ। (ਅ) ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ, ਉਪ੍ਰਾਂਤ ਆਦਿ। ਗ੍ਰੰਥ=ਪੋਥੀ, ਪੁਸਤਕ, ਕਿਤਾਬ। ਲਿਖਯਤੇ=ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ।

ਹੁਣ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਭਾਵ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

੧. {ਪਹਿਲਾ ਬਿਸ਼ਮ}

ਬਿਸ਼ਮ=ਠਹਿਰਾਉ, ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਟਿਕਾਉ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਭਾਵ, ਅਧਯਾਯ, ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਪੋਥੀ ਦਾ ਭਾਗ। ਪਹਿਲਾ ਧਿਆ।

ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ

ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਬਿਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਮੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥਰਚਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਮੰਗਲ, ਗ੍ਰੰਥ ਕਾਰਨ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਮੋ ਬਿਸ਼ਮ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਮੰਨੇ ਹਨ:

੧. ਵਸਤੂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਤਮਕ- ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸੇ ਦੀ ਹੀ ਗੁਣ, ਮਹਿਮਾ, ਲੱਛਣ ਆਦਿ ਦੇ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਗਲ, ਜਿਵੇਂ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਮ ਦਾ ਛੰਦ ਨੰ: ੫।

੨. ਅਸ਼ੀਰਵਾਦਾਤਮਕ- ਜਿਸਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਅਸੀਸ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਮ ਦਾ ਛੰਦ ਨੰ: ੨।

੩. ਨਮਸਕਾਰਾਤਮਕ- ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਮ ਦੇ ਛੰਦ ਨੰ: ੧, ੮, ੯। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆਰਹੇ ਹਨ। ਮੰਗਲ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ- ਅਨੰਦ, ਖੁਸ਼ੀ, ਉਤਸ਼ਵ, ਖੁਸ਼-ਨਸੀਬੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੁੱਢ ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਅਰਾਧਨ। ਕਵੀ ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਦਿਲੀ-ਕਾਮਨਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਵਿਘਨ ਤੇ ਸੁਖ-ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਮਨ ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ 'ਚ ਨ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਹ ਅਣ-ਦਿਸਦੇ ਮੰਡਲਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੋਂ ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਕੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਦੀ ਆਸਤਕਤਾ ਤੇ ਇਸ਼ਟਾ-ਪਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਗਲ ੧੮ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਤੇ ਚਾਰ ਨੰ: ਛੰਦ ਇਸ਼ਟ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤਕ ਮਰਯਾਦਾ' ਦੇ ਮੰਗਲ ਹੀ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

੧. ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮੰਗਲ।

ਦੋਹਰਾ:

ਏਕ ਹਰੀ ਦਸ ਰੂਪ ਗੁਰੂ, ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਕੋ ਬੰਦ।

ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯਹਿ, ਅਥ ਬਰਨੋਂ ਸੁਖ ਕੰਦ ॥੧॥

ਪਦਅਰਥ:

ਏਕ=ਇਕ, ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ, ਅਦੁੱਤੀ, ਲਾਸਾਨੀ, ਲਾ-ਸ਼ਰੀਕ। ਹਰੀ=ਹਰ ਇਕ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ। (ਅ) ਪਾਪ ਨਾਸ਼ਕ। (ੲ) ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰੇ ਭਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। (ਸ) ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ। ਦਸ ਰੂਪ ਗੁਰੂ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਸਰੂਪ ਭਾਵ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ। *ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ=ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। *ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦੇਹੁਰੀ ਦੀਪਕ ਤੇ ਸੁਲੇਖ ਮੰਨ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ- 'ਦਸ ਰੂਪ ਗੁਰੂ' ਅਤੇ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ'। ਪੰਥ=ਤੀਜਾ ਪੰਥ, ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ। ਬੰਦ=ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ। ਬਰਨੋਂ=ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਸੁਖ ਕੰਦ=ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਬੱਦਲ, ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਫਲਰੂਪ।

ਅਰਥ

੧. ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।
  ੨. ਇਹ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਫਲਰੂਪ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਗ੍ਰੰਥ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ।
- ਭਾਵ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਰਚੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੇ ਦੋਹਿਰੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਦਸ ਜਾਮੇ ਧਾਰੇ ਹਨ, ਦਸਮੇ ਜਾਮੇ ਸਮੇਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ 'ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਓ ਗ੍ਰੰਥ' ਆਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਗਏ ਹਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ 'ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ'। ਇਉਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਤਾਬੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਪੰਥ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਤੇ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਨ। ਜੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਜਾਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਾਕਫ਼, ਧਾਰਨੀ ਤੇ ਮੁਖਜ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵੀ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੇਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੱਕਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੋਹਿਰੇ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸਿਲਸਲੇਵਾਰ ਸੂਚੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਰਚਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚੇ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਸਾਧਨ ਹਨ: ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ, 'ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ' ਤੇ ਦੂਜਾ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜੂਝ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਵੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ: "ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧਿ ਨਿਦਾਨ ਬਨੇ ਅਤਿ ਹੀਰਣ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੋਂ।" ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਤੇ ਧਰਮੀ ਯੋਧੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਾਕੇ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ।

੨. ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਰ ਮੰਤ੍ਰਰਾਜ, ਉਚਾਰਣ ਤੈ ਅਘ ਓਘ ਨਸੈ ਹੈਂ।

ਦਾਸਨ ਕੀ ਭਵ ਪਾਸ ਬਿਨਾਸਕ, ਯਾ ਸਮ ਔਰ ਨ ਕੋ ਕਲਿ ਮੈ ਹੈ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਔ ਪਰਮਾਰਥ, ਸ੍ਵਾਰਥ ਸਿੱਧ ਸਭੀ ਕਰਿ ਦੈ ਹੈ।

ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਇਸ ਨਾਮ ਕੀ ਸਾਮ, ਧਰੀ ਮੁਦ ਮੰਗਲ ਦਾ ਲਖ ਕੈ ਹੈ ॥੨॥

ਪਦਅਰਥ: ਵਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ। ਮੰਤ੍ਰਰਾਜ=ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ। ਉਚਾਰਣ ਤੈ=ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ।

ਅਘ=ਪਾਪ। ਓਘ=ਸਮੂਹ। ਸਾਰੇ ਨਸੈ ਹੈਂ=ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਵ=ਜੰਮਣ ਮਰਨਰੂਪ, (ਅ) ਸੰਸਾਰਰੂਪ।

ਪਾਸ=ਫਾਹੀ। ਬਿਨਾਸਕ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ। ਯਾ ਸਮ=ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਰਗਾ। ਔਰ=ਹੋਰ। ਕੋ=ਕੋਈ ਵੀ। ਕਲਿ ਮੈ=ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ=ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਤੇ ਮੋਖ। ਔ=ਅਤੇ। ਪਰਮਾਰਥ=ਉੱਤਮ ਪਦਾਰਥ, ਮੁਖਯ ਪ੍ਰਯੋਜਨ। ਆਤਮ ਵਿਦਿਆ, ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ। ਸ੍ਰਾਰਥ=ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਇੱਛਾ, ਆਪਣੀ ਗਰਜ਼। ਸਿੱਧ ਸਭੈ ਕਰਿ ਦੈ ਹੈ=ਸਾਰਿਆਂ (ਪਦਾਰਥਾਂ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਗਯਾਨ ਹਰੀ=ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਵੀ)। ਸਾਮ=ਸ਼ਰਨ।

ਧਰੀ=ਧਾਰਨਾ ਕੀਤੀ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਭਾਵ ਲਈ ਹੈ। ਮੁਦ ਮੰਗਲ ਦਾ=ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਲਖ ਕੈ=ਜਾਣ ਕੇ।

ਅਰਥ:

੧. (ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
੨. ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਜੰਮਣ ਮਰਨਰੂਪ ਫਾਹੀ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਇਸ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ) ਵਰਗਾ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ (ਦੂਜਾ ਮੰਤ੍ਰ) ਨਹੀਂ ਹੈ।
੩. ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ, ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ, ਆਪਣੀ ਗਰਜ਼ ਆਦਿ ਸਾਰੇ (ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
੪. ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣ ਕੇ (ਕਵੀ) ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਭਾਵ:

ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਗਲ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮੰਗਲ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਗਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਨਾਮੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਉਸ ਨਾਮੀ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚਾ ਹੈ: ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਉਚਾ ਥਾਉਂ ॥

ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉ ॥ (ਜਪੁ ਜੀ ਪ: ੨੪ਵੀਂ, ਪੰ: ੫)

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਾਮੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕਰ ਕੇ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ:

ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ ॥ (ਜਪੁਜੀ ਪ: ੧੯, ਪੰ: ੪)

ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮੀ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦਤਾ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਇਕਮਿਕ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਹੀ ਹੈ:

ਨਾਮੈ ਹੀ ਤੇ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ॥ (ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੩ ਅ: , ਪੰਨਾ ੭੫੩)

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥ (ਸੁਖਮਨੀ ਅ: ੧੬ਵੀਂ, ਪ: ੫ਵੀਂ, ਪੰ: ੨੮੪)

ਨਾਮੀ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਮਿਲੇ ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮੀ ਨੀਕੇ। ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭ ਕਾਰਜ ਫੀਕੇ। (ਅੰ: ਐ: ਪੰ: ੩੫)

ਨਾਮ ਦਾ ਤੱਤ ਸਾਰਿਆਂ ਤੱਤਾਂ 'ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੈ ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਸਿਧ ਗੋਸਟ, ਪੰ: ੯੪੩)

ਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਅਪੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ:

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ (ਸੁਖਮਨੀ ਅ: ੨, ਪ: ੮ਵੀਂ, ਪੰ: ੨੬੫)

ਕਲ ਮੈ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਜਾਹਿ ਜਪੈ ਗਤਿ ਪਾਵੈ ॥ ਅਉਰ ਧਰਮ ਤਾ ਕੈ ਸਮਿ ਨਾਹਨਿ ਇਹ ਬਿਧਿ ਬੇਦੁ ਬਤਾਵੈ ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੯, ਪੰ: ੬੩੨)

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਦੋਹਾਂਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਿਹਾ ਹੈ:
ਨਾਗੁਨ ਤੇ ਅਰ ਸਾਗੁਨ ਤੇ ਗੁਰ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਬਡ ਨਾਮ ਪਛਾਯੋ।

(ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਅ: ੧, ਅੰ: ੫੫)

ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੈ:

ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਨਾਮ ਜੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਤਿਨ ਮੇਰੁ।

(ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਅ: ੧, ਅੰ: ੬੧)

ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਰੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਨਾ 'ਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੋਹ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥ (ਭਾ: ਗੁ: ਵਾਰ ੧੩, ਪਉੜੀ ੩)

ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ਕ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਫਾਹੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ, ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਜਾਪ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਕ ਸ੍ਰੀਯੋ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਫਲ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ, ਜਪ, ਤਪ ਤੇ ਜੱਗਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:

ਜੈਸੇ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਪਰਸ ਕੀਏ, ਜੁਗ ਚਾਰ ਚੜ੍ਹਿਉ ਕੈਲਾਸ਼ ਰਹਿਉ।

ਜੈਸੇ ਕੋਟ ਜਨਮ ਤਪ ਉਰਧ ਮੁਖੀ, ਬੈਸੰਤਰ ਮੈ ਤਨਿ ਦਾਹ ਦੀਉ।

ਜੈਸੇ ਲਾਖ ਬਾਰ ਕੁਰਖੇਤਰ ਮੈ, ਅਸਮੇਧ ਜੱਗ ਅਭੰਗ ਠਇਉ।

ਫੁਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਤੀ, ਜਿਨ ਏਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿਉ ॥

੩. ਕਾਵਿ-ਸੰਕੇਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਵੈਦਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਅੱਗ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ ਆਦਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਥਾਪ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਪੌਰਾਣਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿਕਟਵਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਸੁਭਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਰਸੁਤੀ ਆਦਿ। ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਘਨਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਸ਼ਿਵ-ਪੁੱਤਰ ਗਣਾਂ ਦੇ ਸੈਨਾਪਤੀ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਜਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ:- ਬ੍ਰਹਮ ਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲ ਪਾਰਬਤੀ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਏ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਪਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ 'ਸ਼ਨੀ' ਨੂੰ ਬਾਲਕ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਜਦ ਸ਼ਨੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਡ ਗਿਆ। ਪਾਰਬਤੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਬਾਲਕ ਦੇ ਧੜ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਗਣੇਸ਼ ਥਾਪ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਇਕ ਬਾਲਕ ਬਣਾ ਕੇ ਬੂਹੇ ਉਪਰ ਪਹਿਰੇ ਲਈ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਲਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਇਸ ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਬਾਲਕ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਵਿਰਲਾਪ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਾਉਂ ਗਣੇਸ਼ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਜਾ ਦਾ ਵਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਗਣੇਸ਼ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਵਰੇਣਜ' ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ 'ਪੁਸ਼ਪਕਾ' ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਗਣੇਸ਼ ਜੰਮਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਡਰ ਗਿਆ ਤੇ 'ਪਾਰਸ਼ੂ' ਮੁਨੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਪਾਸ ਸੁੱਟ ਆਇਆ। ਮੁਨੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ 'ਦੀਪ ਵਤਸਲਾ' ਨੇ ਪਾਲਿਆ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਦ੍ਰੁ-ਮਾਤ੍ਰ' ਪੈ ਗਿਆ। ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਐਉਂ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਚਲ ਪਈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋਵੇ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣੇ ਬਾਹਨ (ਅਸਵਾਰੀ) 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ। ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਬਾਹਨਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਦੌੜ ਪਏ। ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਬਾਹਨ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ ਚੂਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ 'ਰਾਮ' ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗਿਰਦ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾ। ਗਣੇਸ਼ ਨੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਦੇਵਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਬੈਠਾ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਨ ਚੂਹੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਐਉਂ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਸਭ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਮੰਨ ਲਈ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਰਾਣਿਕ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਰਾਣ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਾਹਿੱਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਮੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣਿਕ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਪਿੱਛੇ ਗਣੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੱਥ ਹੋਵੇ। 'ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰੋ' ਦੀ ਗੱਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਏਨੀ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਕਿ ਹਰ ਕਵੀ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮੱਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਮੁੱਢ 'ਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤਕ-ਮਰਯਾਦਾ' ਦਾ ਮੰਗਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਗੁਸਾਈਂ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਲਉ। ਉਹ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਥਾ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਮਥਰਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਂਦੇ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਨੇ ਮੱਥਾ ਨਾ ਨਿਵਾਇਆ। ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਕਹਾਂ ਕਹੂੰ ਛਬੀ ਆਜ ਕੀ ਭਲੇ ਬਨੇ ਹੋ ਨਾਥ। ਤੁਲਸੀ ਮਸਤਕ ਤਉ ਨਿਵੈ ਜਉ ਧਨੁਸ ਬਾਨ ਹੋਇ ਹਾਥ।" ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਮੱਥਾ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਉਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਹ ਏਡਾ ਵੱਡਾਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ 'ਰਾਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਾਨਸ' ਅਰਥਾਤ 'ਤੁਲਸੀ ਰਾਮਾਇਣ' ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ: ਵਰਨਾਨਾਂਅਰਥ ਸੰਘਾਨਾਂਰਸਾਨਾਂ ਛੰਦਮਅਪਿ। ਮੰਗਲਾਨਾਂ ਚ ਕਰੱਤਾਰੋ ਵੰਦੇ ਵਾਣੀ ਵਨਾਯਕੋ। (ਰਾਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਾਨਸ, ਬਾਲ ਕਾਂਡ, ਪ੍ਰਥਮ ਸਾਧਾਨ) ਅਰਥਾਤ- ਅੱਖਰਾਂ, ਸਾਰੇ ਅਰਥਾਂ, ਰਸਾਂ, ਛੰਦਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਸੁਤੀ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ' ਹੀ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਆਦਿ ਮੰਗਲ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਕਵੀਆਂ 'ਚ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦਾ ਮੰਗਲ ਮੁੱਢ 'ਚ ਲਿਖ ਕੇ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਜਿਵੇਂ 'ਸਾਰੁਕਤਾਵਲੀ' ਦਾ ਉਲਥਾਕਾਰ ਪੰਡਿਤ ਹਰਿਦਿਆਲ 'ਸਾਰੁਕਤਾਵਲੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ' ਦੇ ਆਦਿ 'ਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਰ ਕੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੈ ਕਿਸ਼ਨ ਕਰਤਾ 'ਰੂਪ ਦੀਪ ਪਿੰਗਲ' ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ' ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਪਰਮ ਉੱਤਮ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਧਾਰਨਹਾਰ ਸਿੱਖ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਆਦਿ ਦੇ 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ' ਮੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਸੁਖਦੇਵ (ਕਰਤਾ ਅਧਿਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼), ਅਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜੀ (ਕਰਤਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲਾ), ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾ: ੧੦ਵੀਂ), ਸੋਹਨ ਕਵੀ (ਕਰਤਾ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾ: ੬ਵੀਂ), ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਤ ਵਖਿਆਨ) ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਕਰਤਾ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ) ਆਦਿ ਮਹਾਨ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਜਿਹਾ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਨਿਸਚਲ ਦਾਸ ਕਰਤਾ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕਵੀਆਂ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਅਸਰ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕੇਵਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤੱਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ ਸੰਬੰਧੀ ਮੰਗਲ ਕੇਵਲ ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੋਖ ਪੰਥ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ, ਪਰ ਭਾਵਰਸਾਂਮ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਗਣੇਸ਼ ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਦਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ੍ਰੀ

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੋਂ ਪਹਿਲ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਅਸਰ ਸੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਚੂੰਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਬੰਧੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਸਿਖ ਸਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਗਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ਼ਟਾਪਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਛੰਦ ਇਹ ਹੈ:

ਸ਼੍ਰੀਯਾ:

ਸ਼ਿਵ ਨੰਦਨ ਆਨੰਦ ਕੰਦ ਬਪੂ, ਜਸ ਚੰਦ ਅਮੰਦ ਸੁਛੰਦ ਮਹਾਨੈ।
ਨਰ ਨਾਰ ਸੁਰਾਸੁਰ ਬੰਦਤ ਹੈਂ, ਪੁਰ ਚੌਦਸ ਮੈਂ ਜਿਹ ਕੇ ਜਗ ਜਾਨੈ।
ਸਭ ਸਿੱਧ ਮਨੋਰਥ ਕੇ ਕਰਤਾ, ਹਰਤਾ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੇ ਬਿਘਨਾਨੈ।
ਸੋ ਗਣਰਾਜ ਬਿਰਾਜ ਰਿਦੈ ਮਮ, ਕਾਜ ਕਰੈ ਸੁਭ ਮੰਗਲ ਠਾਨੈ ॥ ੩ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਸ਼ਿਵਨੰਦਨ=ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਗਣੇਸ਼। ਆਨੰਦ ਕੰਦ=ਅਨੰਦ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਬਪੂ=ਸਰੀਰ, ਸਰੂਪ। ਅਮੰਦ=ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਛੰਦ=ਸੁਤੰਤਰ। ਸੁਰਾਸੁਰ=ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੈਂਤ। ਹਰਤਾ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਬਿਘਨਾਨੈ=ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ। ਗਣਰਾਜ=ਗਣਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਗਣੇਸ਼। ਸੁਭ ਮੰਗਲ ਠਾਨੈ=ਚੰਗੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ (ਪੈਦਾ) ਕਰਨ।

ਅਰਥ:

੧. ਗਣੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਨੰਦ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਜਸ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
੨. (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਰਸ਼, ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੈਂਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੌਦਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।
੩. (ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।
੪. ਉਹ ਗਣੇਸ਼ ਜੀ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ (ਮੇਰੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਰੂਪ) ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਚੰਗੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ (ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ) ਕਰਨ।

ਭਾਵ:

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ' ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਂਵ ਉਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਤੇ ਧਾਰਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਅਵਿਦਿਆ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਘੁਕ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਜਗਾਇਆ। ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਦਾ ਜਾਲ ਤੋੜਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਵਾਈ। ਆਪ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਕਵੀ-ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ' ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੇਵਲ ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਘਨ-ਨਾਸਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ਼ਟਾਪਤੀ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਛੰਦਾਂ ਤੇ ਅਗਲੇ ਕਈ ਛੰਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਅਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮੰਗਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਤੀਜੇ ਬਿਸਰਾਮ ਦੇ ੩ ਤੋਂ ਪਵੇਂ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਬਿਘਨ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਸੜ ਕੇ ਉਡ-ਪੁਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਜਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ:-

ਅਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਕਰਕੈ ਬੰਦਨ। ਰਚੋਂ ਗਾਥ ਯਹਿਰੁਚਨ ਸਛੰਦਨ।
ਗਣਪਤਿ ਆਦਿ ਜਿਤੇ ਸੁਰ ਲੋਊ। ਬਿਨ ਗੁਰ ਲਖਯੋ ਨ ਤਿਨ ਮੈ ਕੋਊ ॥ ੩ ॥
ਸਰਬ ਇਸ਼ਟ ਮਤ ਗੁਰ ਅਨੁਕੂਲਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰ ਮਮ ਮੰਗਲ ਮੂਲਾ।
ਜਾਨ ਪਾਨ ਜੁਗ ਜੋਰ ਸ ਅੰਜਲ। ਬੰਦੋਂ ਗੁਰ ਪਦ ਪਦਮ ਸੁ ਮੰਜਲ ॥ ੪ ॥
ਜਾਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਨਲ ਕੇ ਮਾਹੀਂ। ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਪਾਰਦ ਹੈ ਜਾਹੀਂ।
ਬਰਨੋਂ ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਜਸ ਕੇਤੂ। ਜਾਸ ਨਾਮ ਭਵ ਬਾਰਧ ਸੇਤੂ ॥ ੫ ॥

ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗਣੇਸ਼ ਆਦਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਵੀ ਲੋਕ ਬਿਘਨਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਬਿਘਨਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਅਰਾਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਲਿਖਣਾ ਕੇਵਲ ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਹੈਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਫਿਰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਤੇ ਅਨੰਨਿ ਸਿੱਖ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਇਸ਼ਟ, ਮੰਗਲਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ:

ਮੈਂ ਨ ਗਣੇਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਮਨਾਉਂ। ਕਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿ ਧਿਆਉਂ।
ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸਿਉ। ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸਿਉ।
ਮਹਾ ਕਾਲਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ। ਮਹਾ ਲੋਹ ਮੈ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ। (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਪੂਜਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤ੍ਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗਣੇਸ਼ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਛੇ ਮਤ ਹਨ। ੧. ਗਣਪ। ੨. ਹਰਿਦ੍ਰ। ੩. ਉਚਿਸ਼੍ਰ। ੪. ਨਵਨੀਤ। ੫. ਹੇਮ। ੬. ਸੰਤਾਨ। ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਗਾਣਪਾਂ ਤੇ ਹਰਿਦ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੋਂਦਿਆਂ ਕਵੀ ਜੀ ਐਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਗਾਣਪਾਂ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਗਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਿਹਾ ਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾਇਆ:

ਯਹ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ। ਜਗ ਕਾਰਣ ਗਣਪਤਿ ਨਹਿ ਭਾਈ।
ਤਾਂ ਕੋ ਸਿਵ ਸੁਤ ਬੇਦ ਬਖਾਨੇ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਹਿ ਕੋਊ ਮਾਨੇ।

ਤਜ ਗਜ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਨੰਨਿ ਹੈ, ਭਜੋ ਏਕ ਪਰਮੇਸੁ। ਮਾਨ ਬੈਨ ਗਾਣਪ ਗਏ, ਉਰ ਧਰ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ।

(ਲਾਹੌਰ ਐ: ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ, ਪੰਨਾ ੧੧੧)

ਹਰਿਦ੍ਰਾਂ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ:

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਯਹ ਤੁਮਰਾ ਭੇਦ। ਅਹੇ ਬਜਰਥ ਅਮੂਲਕ ਬੇਦ।
ਪੀਤ ਰੰਗ ਪਟ ਪੀਤ ਜੁ ਧਰੈ। ਪੀਤ ਬਸਨ ਸੋਂ ਪੂਜਨ ਕਰੈ।
ਤਬੈ ਹਰਿਦ੍ਰ ਨਾਮ ਗਨੇਸ਼। ਕਹਿਲਾਵਤ ਹੈ ਪੂਤ ਮਹੇਸ਼।
ਤਿਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਇ ਨ ਭਾਖੈ। ਜੁ ਭਾਖੈ ਸੁ ਸੀਚਤ ਸਾਖੈ।

(ਪੰਨਾ ੧੧੧-੧੨)

ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੦੦ 'ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਤਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ:

ਹੈ ਗਣੇਸ਼ ਸ਼ਿਵ ਸੁਤ ਜਗ ਜਾਨੈ। ਤਿਸ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਭਗਤੀ ਸੋ ਠਾਨੈ।
 ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਤੁਮ ਭਜੋ ਸਭਾਗੇ। ਕੀਤੇ ਕੇ ਪਾਛੇ ਕਿਆ ਲਾਗੇ।
 ਜੋ ਜਨਮੇ ਤਿਸ ਸਰਪਰ ਮਰਨਾ। ਗਹੋ ਅਜਨਮ ਪੁਰਖ ਕਾ ਪਰਨਾ।
 ਨਰ ਨਾਰਾਇਣਰੂਪ ਤੁਮਾਰੋ। ਯਾਹਿ ਫੁਕਾਵਤ ਕਾਹਿ ਗਵਾਰੋ।
 ਲੋਭੀ ਅਗਯ ਅਚਾਰਯ ਥਾਰੇ। ਭਏ, ਜਿਨੈ ਔਝਤ ਤੁਮ ਡਾਰੇ।
 ਗਾਣਪ ਸੁਣਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬੈਨਾ। ਭਏ ਸ਼ਾਤ ਮਨ ਆਈ ਚੈਨਾ।
 ਸਤਿਨਾਮੁ ਲੈ ਕੇ ਉਪਦੇਸੂ। ਜਪ ਕੈ ਕਟੇ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸੂ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰੀ 'ਚ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਿਆਮ ਕਾਰਤਕ ਤੇ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਗਣੇਸ਼ ਸਜ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ:
 ਸ਼ਿਵਹਿ ਸੁਨਯੋ ਜਬ ਗੁਰ ਕਾ ਆਵਨ। ਪਠਯੋ ਖੜਾਨਨ ਹੇਤ ਲਯਾਵਨ।
 ਭਗਤਿ ਸ਼ਿਵਾਂ ਕੇ ਜੁ ਤਿਸ ਥਾਏ। ਥੇ, ਆਯੋ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਵਾਏ।
 ਲੈ ਲਵਾਇ ਗੁਰ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਸਦਨਾ। ਚਲੇ, ਭਲੇ ਕਰ ਉਤਸਵ ਭਲਨਾ।
 ਏਕਰਦਨ ਸੁਖ ਸਦਨ ਬਦਨ ਗਜ। ਕਦਨ ਬਿਘਨ ਆਗੇ ਆਯੋ ਸਜ।
 (ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਪੰਨਾ ੧੩੦ ਛੰ: ੨੧)

ਉਪਰੋਕਤ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗਣੇਸ਼ ਲਈ ਉਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸਾਹਿੱਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਤੱਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਸੀ ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆ-ਦਾਤਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਹੀ ਮੁਹਰ ਛਾਪ ਸੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਵਿ) ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਤਵਾਰੀਖ਼ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ) ਵਿੱਚ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵੀ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਏਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਅਸਰ ਘਟਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਕਥਾ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ, ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਆਸਤ ਬਾਗੜੀਆਂ, ਭੂਪਿੰਦਰਾ ਨੰਦ, ਰਿਪੁਦਮਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰਧਾਮ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿ ਕਾਵਿ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਗਣੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਰਸੁਤੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਗਲ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸੰਕੇਤਕ ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

(ਅ) ਕਾਵਿ-ਸੰਕੇਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਮੰਗਲ।

ਕੋਮਲ ਉਨਰ ਮਨ ਤੇ ਬੁਧੀ ਦੀ ਪੂਰਨ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਦੇ ਜਾਣੇ ਤੇ ਕਦੇ ਅਨਜਾਣੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਲੇ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਆ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਡੂੰਘੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਹਿ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹਟਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮਨ ਤੇ ਬੁਧੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਮਲ ਹੁਨਰ; ਜਿਹਾ ਕਿ ਕਾਵਿ, ਸੰਗੀਤ, ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ, ਮੂਰਤ-ਘਾੜੀ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਉੱਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਦਾਤ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਡੂੰਘੀ ਇਕਾਗਰਤਾ 'ਚੋਂ ਉਪਜੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਵਲਵਲੇ, ਅਸਚਰਜ ਖਿਆਲ ਤੇ ਅਨੋਖੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਵੀਆਂ ਨੇ 'ਵਾਚ' ਜਾਂ 'ਵਾਕ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਵਾਚ' ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੋਂ ਪਹਿਲ ਨਾ ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੇਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਆਰਯਾ

ਕੁਲ ਦੇ ਵਡ ਵਡੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਸਰਸੁਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਿਦਿਅਕ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ। ਏਥੇ ਹੀ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਰਸੁਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਨਦੀ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਰਸੁਤੀ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ 'ਵਾਚ' ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਇਕ ਰੂਪ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ੀ ਲੋਕ ਸਰਸੁਤੀ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਦਾਤੀ, ਅਗੰਮ ਬੁੱਧੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਵਾਹਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਇਹ ਕਥਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੱਸਦੀ ਸਰਸੁਤੀ ਇਕ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਮੁਨੀ 'ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਤੇ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਦਿਆ ਤੁਰੀ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਰਦਾ ਵੀ ਇਸੇ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆ-ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਦਾ {ਸਾਰ} ਤੱਤ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸਰਸੁਤੀ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸਤਤੀ, ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਉੱਚ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਬਿਘਨਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਆਦਿ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਹੀ ਭੇਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਸਰਸੁਤੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ, ਫਿਰਕੇ ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਦਾਤੀ ਅਣਡਿੱਠ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦਾ ਇਹੋ ਹਾਲ ਰਿਹਾ। ਦੇਖੋ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਵੀ 'ਮਯੂਜ਼' ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਕਵੀ ਸਰਸੁਤੀ ਨੂੰ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਠਨਾਈ ਪੇਸ਼ ਆਵੇ, ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਘੜਤਾ, ਰਸ, ਚੰਗਾ ਨਿਬਾਹ ਤੇ ਉੱਚੀ ਖਿਆਲ ਉਡਾਰੀ ਦੀ ਦਾਤ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਯੂਨਾਨ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਖਿਆਲ ਇਟਲੀ ਤੇ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਰੋਮ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਯੂਰਪ ਈਸਾਈ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਈਸਾ ਤੇ ਰੂਹੁਲ-ਕੁੱਦਸ ਦਾ ਘਰ ਘਰ ਚਰਚਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਸੁੱਟੇ ਪਰ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ 'ਮਯੂਜ਼' ਦਾ ਮੰਦਰ ਨਾ ਗਿਰਾ ਸਕੇ। ਇਟਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂ ਕਵੀ 'ਡੈਂਟੇ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ 'ਮਯੂਜ਼' ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਈਸਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ 'ਪ੍ਰਯੂਰੀ ਟੈਨਸ' ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਵੀ 'ਮਿਲਟਨ' ਆਪਣੀ ਮਹਾਂ-ਕਾਵਿ ਵਿੱਚ 'ਮਯੂਜ਼' ਨੂੰ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੀ ਦੱਸ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਪਾਦਿਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਨਾ ੫ ਤੋਂ ੯ ਤੱਕ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕ, ਵਾਚ, ਸਰਸੁਤੀ ਜਾਂ ਬਾਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਵੀ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ, ਹਰ ਫਿਰਕੇ ਤੇ ਹਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਉੱਚਾ ਆਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਵਾਹਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸੰਕੇਤ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ' ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਰਸੁਤੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਸਸਿ ਸਾਰਦ ਪਾਰਦ ਕੁੰਦ ਮਨਿੰਦ, ਅਨਿੰਦ ਬੁਲਿੰਦ ਸਰੂਪ ਧਰੇ।

ਭੁਜ ਦੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੁ ਮੰਡਤ ਬੀਨ, ਅਖੰਡ ਜਸੈਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਭਰੇ।

ਰਿਖ ਮਾਨਵ ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਅਦੇਵ, ਧਿਆਇ ਜਿਸੈ ਬਰ ਬੈਨ ਰਰੇ।

ਵਹੁ ਸਾਰਸੁਤੀ ਕੁਮਤੀ ਹਰ, ਦੈ ਸੁਮਤੀ ਰਸਨਾ ਪਰ ਬਾਸ ਕਰੇ ॥ ੪ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਸਸਿ ਸਾਰਦ=ਸਰਦਰੁੱਤ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ਪਾਰਦ=ਪਾਰਾ। ਕੁੰਦ=ਮਰਤਬਾਨ ਦਾ ਫੁੱਲ। ਮਨਿੰਦ=ਵਰਗਾ। ਅਨਿੰਦ=ਉਸਤਤ ਯੋਗ। ਬੁਲਿੰਦ=ਉੱਚਾ, ਭਾਰੀ, ਵੱਡਾ। ਭੁਜਦੰਡ=ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਡੌਲੇ। ਪ੍ਰਚੰਡ=ਤਿੱਖੇ, ਬਲਵਾਨ। ਮੰਡਤ ਬੀਨ=ਬੀਨ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਖੰਡ=ਲਗਾਤਾਰ। ਜਸੈ=ਜਸ ਨਾਲ। ਦਾਨਵ=ਦਾਨੋ, ਰਾਖਸ਼। ਦੇਵ=ਦੇਵਤੇ। ਅਦੇਵ=ਦੈਂਤ। ਬਰ ਬੈਨ ਰਚੇ=ਚੰਗੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਮਤੀ ਹਰ=ਖੋਟੀ ਮਤ ਮੇਟ ਕੇ। ਦੈ ਸੁਮਤੀ=ਚੰਗੀ ਮਤਿ ਦੇ ਕੇ।

ਅਰਥ:

੧. (ਜਿਸ ਸਰਸੁਤੀ ਨੇ) ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਪਾਰੇ ਤੇ ਮਰਤਬਾਨ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ ਭਾਰੀ ਉਸਤਤ ਯੋਗ ਸਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।
੨. ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਬਲਵਾਨ ਡੌਲੇ ਵੀਣਾ (ਸਾਜ਼) ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਖੰਡ ਜਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
੩. ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਖੀ, ਮਨੁੱਖ, ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਦੈਂਤ ਧਿਆ ਕੇ ਚੰਗੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।
੪. ਉਹ ਸਰਸੁਤੀ (ਮੇਰੀ) ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਮੀਟ ਕੇ ਤੇ ਚੰਗੀ ਮਤਿ ਦੇ ਕੇ (ਮੇਰੀ)ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਵਾਸਾ ਕਰੇ।

ਭਾਵ:

ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਹੀ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਕਵੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ, ਫਿਰਕੇ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ 'ਆਵੇਸ਼ਕ ਦਸ਼ਾ' ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ 'ਆਵੇਸ਼' ਨੂੰ ਅਦਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਲਾ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਭਾਵੇਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕਲਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਆਵੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਨਾ ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਉੱਤਮ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਵਿ-ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਘੋਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਹਿੱਤ ਤੱਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਰਸੁਤੀ ਮੰਗਲ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ 'ਕਵਿ ਸੰਕੇਤਕ ਮਰਯਾਦਾ' ਜਾਂ 'ਕਵਿ ਮਨ ਹੁਲਾਸ' ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਂਵ ਉਹ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਅਨੰਨਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ ਕਵੀ ਸਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਣ ਦੇ ਮੋਢੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਵਰਗੀ ਧਰਮ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਸਨ। ਇਹ ਤੱਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਚੇ ਗਏ ਮੰਗਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਏ ਗੁਰੂ ਜਸ ਦੇ ਛੰਦਾਂ ਤੇ ਕਾਵਿ ਅੰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਕਾਵਿ ਅੰਸ਼ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ਼ਟਾਪਤੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਅਟੱਲ ਯਕੀਨ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਝਲਕਦਾ ਦਿੱਸ ਪਏਗਾ:

ਅਬੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੁਜੀਏ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਖਾਸ ਪੈ, ਨਿਰਾਸ ਔਰ ਠੌਰ ਤੈ ਭਯੋ ਹੁਲਾਸ ਹੀਨ ਮੈਂ।

ਗਹੀ ਸਰੰਨ ਰਾਵਰੇ ਚਰੰਨ ਕੀ ਅਨੰਨਿ ਹੈ, ਜਰੰਨ ਔ ਮਰੰਨ ਦੁੱਖ ਕਾਟੀਏ ਕਠੀਨ ਮੈਂ।

ਕੁੱਕ੍ਰਿਤ ਬਿੱਤ ਮੈਂ ਫਸੜੇ ਅਨਿੱਤ ਨਿੱਤ ਨੈ ਕਸੜੇ, ਅਪਿੱਤ ਪਿੱਤ ਹੋਂ ਫਸੜੇ ਅਰਜਾਨ ਕੇ ਅਧੀਨ ਮੈਂ

ਨ ਔਰ ਆਸ ਕੋਇ ਦਾਸ ਰਾਵਰੇ ਸਦੈਂਹੁ ਏਕੁ, ਹੈ ਭਰੋਸ ਲਾਜ ਨਾਮ ਕੀਰਥੈਹੁ ਪੀਨ ਮੈਂ ॥ ੨ ॥

ਸੁਨੜੇ ਅਨੰਤ ਸੰਤ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ ਕਰੈਂ, ਤਰਾਇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੂ ਉਦਾਰਯੇ।

ਇਸੀ ਭਰੋਸ ਪੈ ਚੜੜੇ ਜਹਾਜ ਆਜ ਰਾਵਰੇ, ਰਥੈਹੁ ਲਾਜ ਨਾਮ ਕੀ ਭਵਾਂ ਬੁਧੈ ਉਬਾਰਯੇ ॥ ੨੩ ॥

ਸੁਨੈਹੁ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਨਿਰਾਲਸਾ ਕਮਾਲਸਾ, ਦਿਆਲਸਾ ਬਿਸਾਲਸਾ ਬਵੈਹੁ ਦਾਸ ਜਾਨ ਕੈ।

ਲਖੈਹੁ ਦਾਸ ਬਾਲਸਾ ਤੁਮੈਂ ਸਦੈਂਹੁ ਪਾਲਸਾ, ਯੁਤੈਹੁ ਦੋਸ ਮਾਲਸਾ ਨ ਖਿਆਲਸਾ ਕਿਛਾਨ ਕੈ ॥ ੨੬ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ੧)

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਨਮੂਨੇ ਮਾੜ ਛੰਦਾਂ ਤੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਇਸ਼ਟਾਪਤੀ ਦਾ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕੋ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਪਾਲਕ-ਦਾਸ ਅਖਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗੌਰਵ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸਰਸੁਤੀ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਇਸ਼ਟ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫ਼ਖ਼ਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ਾਰਹਾ ਅਉਗਣਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ 'ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਮਾਤ੍ਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਤਾਰ ਲੈਣਗੇ'। ਇਸ ਅਨੰਨਿ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਹ ਆਪ ਐਉਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ:

ਬੀਰ ਨ ਧੀਰ ਨ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੱਗਯ ਨ, ਤੱਗ ਨ ਲੱਗ ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਜੀਆ ਕੇ।
ਜਾਪ ਨ ਤਾਪ ਨ ਨੇਮ ਨ ਸੰਜਮ, ਇੰਦ੍ਰੀ ਮਨ ਨਹਿ ਜੀਤ ਲੀਆ ਕੇ।
ਧਯਾਨ ਨ ਗਯਾਨ ਨ ਪੁਰਬ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨ, ਖਾਨ ਨ ਪਾਨ ਨ ਦਾਨ ਦੀਆ ਕੇ।
ਸੋ ਕਰਨੀ ਤਰਨੀ ਵਰ ਨ, ਤਰਨਾ ਸਿਖ ਨਾਮ ਭਰੋਸ ਹੀਆ ਕੇ ॥ ੧ ॥
ਹੋਂ ਕੁਟਲੀ ਕਪਟੀ ਖਪਟੀ ਪੁਰ ਪਾਪਕ, ਤਾਪਕ ਖਾਪਕ ਜੀਆ।
ਕੂਰ ਕੂਰ ਅਘੀ ਅਗੁਨੀ ਸਠ, ਕਾਮੀ ਕੁਗਾਮੀ ਬਦੀ ਰਹਿ ਜੀਆ।
ਦੰਭ ਦਗਾ ਦੁਖਦਾ ਦੁਰਚਾਰ ਕਰੇ ਬਹੁ, ਨੇਕ ਸੁ ਏਕ ਨ ਕੀਆ।
ਐਪਰ ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਸਿੱਖ ਮਾਤ੍ਰ, ਤਾਰਹਿਗੇ ਗੁਰ ਹੈ ਦਿਢ ਜੀਆ ॥ ੨ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ੯)

ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਦੱਖਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ (ਦੇਵੀ) ਦੇ ਪੂਜਕ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਤੇ ਪੂਜਣ ਦੇ ਲਾਭ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਜੋ ਬਚਨ ਕਹੇ, ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਐਉਂ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਤਾਂ ਪਰ ਗੁਰ ਯੋਂ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। ਅਹੋ ਛੋਡ ਨਰ ਪੂਜਹਿ ਨਾਰੀ।
ਨਾਰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਜੋੜਾ ਜੇਤੇ। ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਉਪਾਯੋ ਤੇਤੇ ॥ ੨੫ ॥
ਨਾਰੀ ਸਦਾ ਪੁਰਖ ਆਧੀਨਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਫਲ ਚਹੈਂ ਮੂਢ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।
ਈਸ਼ਰ ਦੇਵ ਰਚ ਜੋਂ ਔਰੈਂ। ਦੇਵੀ ਰਚੀ ਲਖੇ ਤਿਸ ਤੋਰੈਂ ॥ ੨੬ ॥
ਪੀਪੇ ਭਗਤ ਅਰਾਧੀ ਜਬੈ। ਦੇ ਨਹਿ ਸਕੀ ਮੁਕਤਿ ਤਿਹ ਤਬੈ।
ਫਿਰ ਜਢ ਮੂਰਤਿ ਪੂਰਤ ਪੂਜੈਂ। ਚੇਤਨ ਦੇਵ ਨ ਜਿਨ ਕੇ ਸੂਝੈਂ ॥ ੨੭ ॥
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬੈਨ ਐਨ ਸੁਖਦਾਈ। ਭਏ ਭਗਤ ਹਰਿ ਸੋਂ ਮਨ ਲਾਈ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਬਿ: ੯ ਅੰ: ੨੫ ਤੋਂ ੨੮)

ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹੋ ਅਸ਼ਟ ਭੁਜੀ ਦੇਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਝਾੜੂ ਦੋਂਦੀ ਦਿਖਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ:

ਗੁਰ ਬੁਝਯੋ ਤੁਮ ਕਹਾ ਜੈਹੋ, ਕਹਯੋ ਦੇਵੀ ਦਰਸ ਕੇ।
ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਈਹਾ ਦਰਸ ਹੈ ਹੈ, ਲਹਯੋ ਸਭ ਮਨ ਹਰਸ ਕੇ।
ਜਿਮ ਕਹਾ ਥਾ ਗੁਰ ਤੈਸ ਹੀ ਭਯੋ, ਦਰਸ ਸਭ ਕੇ ਦੇਵਿ ਕਾ।
ਗੁਰ ਦੁਆਰ ਠਾਢੀ ਅਸ਼ਟ ਭੁਜਿ, ਸਹਿ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਅਭੇਵਕਾ ॥ ੨੫ ॥
ਇਨ ਸਬਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਤ ਭਗਤੀ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਬ ਹੇਰੀਆ।
ਫਿਰ ਗਏ ਸਬ ਕੇ ਤੁਰਤ ਹੀ ਮਨ, ਸਿਖ ਭੇ ਬਿਨ ਦੇਰੀਆ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਬਿ: ੧੩, ਅ: ੨੫ ਤੇ ੨੬)

ਅਸ਼ਟ ਭੁਜੀ ਇਕ ਦਿਵਸ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਦੁਆਰ ਬੁਹਾਰਤ।
ਪਿਖ ਲਹਿਣਾ ਭਰ ਮੋਦ, ਪੁਨਹਿ ਪੁਨ ਗੁਰਹਿ ਜੁਹਾਰਤ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਅੰ: ਐ: ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਪੰਨਾ ੫੪)

ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਐਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਧਯਾਵਤ ਜਾਂਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ ਕਿੰਨਰ, ਜੱਛ ਮਨੁੱਛ ਬਿਲੱਛ ਪ੍ਰਕਾਰੈਂ।
ਅੰਡ ਨਿਕਾਇ ਬਨਾਇ ਬਿਰਾਇ, ਖਪਾਇ ਧਰੈ ਜੁ ਚਹੈ ਕਰ ਡਾਰੈ।
ਸਾਰਦ ਨਾਰਦ ਸੇਸ ਮਹੇਸ, ਰਟੈਂ ਗੁਨ ਬੇਸ ਲਹੈਂ ਨਹਿ ਪਾਰੈ।
ਜੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜਗਤੀ ਭਗਤੀ, ਜਿਹ ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦ੍ਵਾਰ ਬੁਹਾਰੈ ॥ ੨੦ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪੂ: ਬਿ: ੧੨, ਅੰਕ ੨੦)

ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੂਜਨ ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਮੁੱਢ ਛੱਡ ਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਫੁਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਸਿੰਜਣ ਦੇ ਤੁਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਅਬ ਲੇਹੁ ਉਤ੍ਰੁ ਏਹੁ ਸਭ ਹੀ ਕਹੋਂ ਠੀਕ ਪਛਾਨੀਏ।
ਹੈ ਏਕ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਗੁਰ ਕਾ, ਇਸ਼ਟ ਨੀਕੇ ਜਾਨੀਏ।
ਨਹਿ ਪਰਮ ਈਸ਼ਰ ਏਕ ਤਜ ਕਰਿ, ਭਜਯੋ ਔਰੋਂ ਦੇਵ ਕੋ।
ਅਬ ਰੀਤਿ ਸੋਈ ਆਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਪੰਥ ਮਾਹਿ ਨ ਭੇਵ ਕੋ।
ਤਜ ਏਕ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕੋ, ਨਰ ਔਰ ਦੇਵਹਿ ਕੋ ਭਜੈ।
ਵਹਿ ਮੂਲ ਨਿਜ ਤੈ ਭੂਲ ਕੈ ਦਲ ਫੂਲ ਸਾਖਾ ਕੋ ਜਜੈ।
(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਅੰ: ਐ: ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਪੰ: ੧੬੨)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਵੀ ਜੀ ਖੁਦ ਐਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:
ਸਰਬ ਇਸ਼ਟ ਮਤ ਗੁਰੁ ਅਨਕੂਲਾ।
ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰ ਮਮ ਮੰਗਲ ਮੂਲਾ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪ: ਪ੍ਰ: ਬਿ: ੩, ਅੰ: ੪)

੪. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਹੈ ਰਛਪਾਲ, ਅਕਾਲ ਦਿਆਲ ਉਤਾਲ ਢਰੈਂ।
ਕਰਿ ਬੁੱਧਿ ਬਿਸੁੱਧ ਭਰੇ ਗੁਨ ਸੁੱਧ, ਕਰੁੱਧ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਬੁੱਧਿ ਹਰੈਂ।
ਕਲਿ ਕਾਲ ਕਰਾਲ ਕੁਚਾਲ ਜਿਤੀ, ਤਿਸ ਜਾਲ ਜਵਾਲ ਤੇ ਰੱਖ ਕਰੈਂ।
ਦੁਖ ਦਾਰਦ ਦੁੰਦ ਨਿਕੰਦ ਬੁਲੰਦ, ਅਨੰਦ ਅਮੰਦ ਸ੍ਰਫੰਦ ਭਰੈਂ ॥ ੫ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਸਤਿ=ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਅਸਲੀ ਵਜੂਦ, ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਿੱਤਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਅਬਿਨਾਸੀ, ਸਦਾ 'ਹੈ' ਰੂਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ 'ਨਹੀਂ' ਨ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਚਿਤ=ਚੈਤੰਨਜ, ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ, ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇ। ਆਨੰਦ=ਅਨੰਦ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਖੁਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਰੂਪ ਵਾਲਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਵਜੂਦ ਉਮਾਹ, ਖੁਸ਼ੀ, ਮੰਗਲ ਤੇ ਖੇਡਾ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦਾ ਗੁਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਹੈ=ਹੋ ਕੇ। ਰਛਪਾਲ=ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਅਕਾਲ=ਕਾਲ-ਰਹਿਤ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਅਬਿਨਾਸੀ। ਦਿਆਲ=ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਖਸ਼ਿੰਦਾ। ਉਤਾਲ=ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ। ਢਰੈਂ=ਢਲਦਾ ਹੈ, ਪੰਘਰਦਾ ਹੈ, ਤਰਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਿ=ਕਰਕੇ। ਬੁੱਧਿ=ਬੁਧੀ ਨੂੰ। ਵਿਰੁੱਧ=ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ। ਭਰੇ=ਭਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਣ ਸੁਧ=ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ। ਕਰੁੱਧ=ਕਰੋਧ। ਵਿਰੁੱਧ=ਵੈਰ। ਕੁਬੁਧਿ=ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ। ਹਰੈ=ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਲਿ=ਕਲਜੁਗ ਦਾ। ਕਾਲ=ਸਮਾਂ। ਕਰਾਲ=ਭਿਆਨਕ, ਡਰਾਉਣਾ। ਕੁਚਾਲ=ਖੋਟੀ ਚਾਲ। ਜਿਤੀ=ਜਿਤਨੀ ਹੈ। ਜਾਲ=ਸਮੁੰਹ। ਜਵਾਲ=ਅੱਗ। ਤੈ=ਤੋਂ। ਦੁੱਖ=ਜੰਮਣ-ਮਰਨਰੂਪ (ਅ) ਉੱਪਦ੍ਰਵ। ਦਾਰਿਦ=ਗਰੀਬੀ। ਦੁੰਦ=ਦੁੰਦ੍ਰ, ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ। {ਨੋਟ: 'ਦੁਖ ਦੁੰਦ' ਨੂੰ

ਇਕੱਠਾ ਮੰਨ ਕੇ ਵੱਡ ਦੁੱਖ}। ਬੁਲੰਦ=ਉੱਚਾ। ਅਮੰਦ=ਜੋ ਮੰਦਾ ਨ ਹੋਵੇ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ। ਸ੍ਰਫੰਦ=ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਤੰਤਰ। ਭਰੈਂ=ਭਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ:

੧. ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ (ਸਰੂਪ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ (ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦੀ) ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਉਹ ਸੇਵਕਾਂ 'ਤੇ' ਦਇਆਲੂ ਹੋ ਕੇ ਛੇਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
੨. ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰੋਧ, ਵੈਰ ਤੇ ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।
੩. ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਸਾਰੀ ਅੱਗ ਹੈ ਤਿਸ ਤੋਂ (ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ) ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।
੪. (ਉਹ) ਵੱਡੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਉੱਚੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਨੰਦ ਨਾਲ (ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ 'ਹੈ' ਹੈ, ਚਿਤ='ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ' ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਅਨੰਦ- ਉਹ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਲੱਛਣ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਢਲਣ ਵਾਲਾ ਕਲਜੁਗੀ ਕੁਚਾਲਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਰਾਖਾ, ਪਾਲਕ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਹੈ। ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਮੇਟ ਕੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਭਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਇਕ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ, ਇਕ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਿਖ ਭਗਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਜਬ ਘੋਰ ਕਲੀ ਫਰ ਜੋਰ ਗਯੋ, ਨਰ ਚੋਰ ਲਵਾਰ ਅਪਾਰ ਭਏ।

ਨਿਪ ਮੂਢ ਮਲੀਨ ਮਲੇਛ ਮਹਾਂ, ਦੁਖ ਦਾਨ ਪਠਾਨ ਜਹਾਨ ਛਏ।

ਸਦ ਗੁੰਥ ਗੁਪੇ ਸੁਭ ਪੰਥ ਲੁਪੇ, ਸੁਰ ਸੰਤ ਕੁਪੇ ਨਹਿ ਪੇਸ਼ ਜਏ।

ਅਤਿਸੈ ਅਕੁਲਾਇ ਲਵਾਇ ਧਰਾ, ਸੁਰ ਧਾਇ ਤਬੈ ਹਰਿ ਪਾਸ ਗਏ ॥੬॥

ਪਦਅਰਥ:

ਘੋਰ=ਭਿਆਨਕ, ਡਰਾਉਣਾ। (ਅ) ਸੰਘਣਾ, ਗਾੜ੍ਹਾ। ਕਲੀ=ਕਲਿਜੁਗ। ਫਰ ਜੋਰ ਗਯੋ=ਜੋਰ ਫੜ ਗਿਆ, ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਵਾਰ=ਬਕਬਾਦੀ, ਚੁਗਲ, ਧਾੜਵੀ। ਅਪਾਰ=ਬਹੁਤੇ। ਨਿਪ=ਰਾਜੇ। ਮੂਢ=ਮੂਰਖ। ਮਲੀਨ=ਮੈਲੇ ਮਨਾਂ ਵਾਲੇ। *ਮਲੇਛ=ਕੁਕਰਮ ਅਤੇ ਅਨਯਾਯ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਜ਼ਾਲਮ। *ਗੋਧਾਯਨ ਰਿਖੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ- ਗੋ ਮਾਸ ਖਾਦਕੋ ਯਸੁ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਖਤੇ। ਸਰਵਾਚਾਰ ਵਿਹੀਨਸੁ ਮਲੇਛ ਇਤਯਭਿ ਧੀਯਤੇ। ਅਰਥਾਤ- ਜੋ ਕੋਈ ਗਊ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੇਦ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਚਾਰ ਉੱਤਮ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮਲੇਛ ਹੈ। ਦੁਖਦਾਨ=ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ਸਦ ਗੁੰਥ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁੰਥ। ਗੁਪੇ=ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ। ਸੁਭ ਪੰਥ=ਚੰਗੇ ਮਾਰਗ, ਭਗਤੀ ਗਿਆਨ ਆਦਿ। ਲੁਪੇ=ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਸੁਰ=ਦੇਵਤੇ। ਕੁਪੇ=ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਏ। ਨਹਿ ਪੇਸ਼ ਜਏ=(ਪਰ) ਵਾਹ ਨ ਚੱਲੀ। ਅਤਿਸੈ=ਬਹੁਤ ਹੀ। ਅਕੁਲਾਇ=ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਈ, ਘਬਰਾਈ। ਲਵਾਇ=ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ। ਧਰਾ=ਧਰਤੀ। ਧਾਇ=ਦੌੜ ਕੇ।

ਅਰਥ:

੧. ਜਦੋਂ ਕਲਜੁਗ (ਬਹੁਤਾ) ਜੋਰ ਫੜ ਗਿਆ (ਤਦੋਂ) ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਚੋਰ ਤੇ ਧਾੜਵੀ ਹੋ ਗਏ।
੨. ਮੂਰਖ, ਮੈਲੇ ਮਨ ਵਾਲੇ, ਵੱਡੇ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਪਠਾਣਰਾਜੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਏ।
੩. (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਸਦਕਾ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁੰਥ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਰਗ (ਭਗਤੀ ਗਿਆਨ ਆਦਿ) ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। (ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ) ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਸੰਤ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ (ਤਾਂ ਬਹੁਤ) ਹੋਏ (ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਵਾਹ ਕੋਈ ਨ ਚੱਲੀ।
੪. (ਅੰਤ ਨੂੰ) ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਦੌੜ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ।

ਭਾਵ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸਦਕਾ ਜ਼ਾਲਮ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਸਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਗ਼ਲਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਗ਼ਰੀਬ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਿਥਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਵਿਦਿਆ ਜਹਾਲਤ ਤੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਘੁੱਪ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਵਾਂਗ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੱਚ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਗਗਨ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ। ਸਭ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਉਲਟੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਦੇ ਗਰੋਹਾਂ ਦੇ ਗਰੋਹ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:

ਕਲਿ ਕਾਤੀਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥

ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸਹਿ ਨਾਹੀ ਕਹਿ ਚੜਿਆ ॥ (ਵਾਰ ਮਾਝ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰਨਾ ੧੪੫)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁੰਝਾਂ ਤੋਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਣੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਨਿਰਦਈ ਤੇ ਮੂਰਖ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਸਾੜ ਸੁੱਟੀਆਂ। ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੇਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਜਿਹੇ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਸਮੇਂ ਜਗਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਕੋਈ ਨ ਰਿਹਾ। ਅਜਿਹੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਤ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਤੜਫੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ, ਪਰ ਕਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨ ਸਕੇ। ਤਾਂ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਕੇ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਜੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਦਬ ਪਾਪਨ ਪੁੰਜ ਪਹਾਰਨ ਸੋਂ, ਅਤਿ ਆਰਤ ਜੋ ਧਰ ਬੈਨ ਰਟੇ।

ਸੁਨਿ ਤਾਹਿ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ, ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ ਜਗ ਮਹਿ ਪਠੇ।

ਤਮ ਤੇਜ ਤੁਰੱਕ ਦੁਰੱਤ ਕੁਮੱਤਿ, ਨਖੱਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿ ਲੱਖ ਲਟੇ।

ਕਲਿ ਅੰਧ ਅਭੱਦ੍ਰੁ ਹਿਮੱਦ੍ਰੁ* ਪਾਪੁ, ਸੁ ਬੱਦਰ ਧੁੰਦ ਮਨਿੰਦ ਫਟੇ ॥੨॥

*ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਟਾਈਪ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਾਠ ਦਾ 'ਅਭੱਦ੍ਰੁ ਹਿ ਮੱਦਰ' ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਕੇ ਛਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਯਾਜ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਇਸੇ ਪਦ ਛੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗ਼ਲਤ-ਮਲਤ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁੱਧ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਦਅਰਥ:

ਦਬ=ਦਬੀ ਹੋਈ। ਪੁੰਜ=ਸਮੂਹ, ਸਾਰੇ, ਬਹੁਤੇ। ਪਹਾਰਨ ਸੋਂ=(ਪਾਪਾਂ ਦੇ) ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ। ਅਤਿ ਆਰਤ=ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ। ਜੋ ਧਰ=ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਨੇ। ਬੈਨ ਰਟੇ=ਬਚਨ ਕਰੇ। ਤਾਹਿ=ਤਿਸ, (ਧਰਤੀ ਦੀ)। ਪੁਕਾਰ=ਫਰਿਆਦ। ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ=ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ। ਪਠੇ=ਭੇਜੇ। ਤਮ=ਅਨ੍ਹੇਰਾ। ਤੇਜ ਤੁਰੱਕ=ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਤੇਜ ਦਾ। ਦੁਰੱਤ=ਪਾਪ। ਕੁਮੱਤਿ=ਖੋਟੀ ਮੱਤਿ। ਨਖੱਤ=ਤਾਰੇ। ਰਵਿ=ਸੂਰਜ। ਲੱਖ=ਦੇਖ ਕੇ। ਲਟੇ=ਘਟ ਗਏ, ਕਮ ਹੋ ਗਏ, ਮਿਟ ਗਏ, ਛੁਪ ਗਏ। ਕਲਿ=ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ। ਅੰਧ=ਅਗਿਆਨ। ਅਭੱਦ੍ਰੁ=ਅਕਲਿਆਣਤਾ, ਦੁੱਖ। ਹਿਮੱਦ੍ਰੁ=ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ (ਹਿਮ- ਬਰਫ ਦਾ+ਅਦ੍ਰਿ- ਪਹਾੜਹਿ, ਮਾਲਾ ਪਹਾੜ)। ਸੁ=ਭਲੀ ਪਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਬੱਦਰ ਧੁੰਦ=ਧੁੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ। ਮਨਿੰਦ=ਵਾਂਗ।

ਅਰਥ:

- ਜਦੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ) ਬਚਨ ਕਰੇ।
- ਤਾਂ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਤਿਸ (ਧਰਤੀ ਦੀ) ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ 'ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ' (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ।
- ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਤੇਜ ਦਾ ਅਨ੍ਹੇਰਾ, ਪਾਪ ਤੇ ਖੋਟੀ ਮਤ ਦੇ ਤਾਰੇ ਛੁਪ ਗਏ।
- ਕਲਜੁਗ ਦੇ (ਸਮੇਂ ਦਾ) ਅਗਿਆਨ, ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਪਾਪ ਰੂਪ ਹਿਮਾਲੇ ਪਹਾੜ ਧੁੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਟ ਗਏ (ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ)।

ਭਾਵ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਅਤਯੰਤ ਦੁਖ ਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਿਆਦੀ ਬਣ ਕੇ ਪੁੱਜੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

ਕਲਮਲਿ ਹੋਈ ਮੇਦਨੀ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਸਚੈ ਸੁਣਿਆ ਕੰਨ ਦੇ ਧੀਰਜ ਦੇਵੈ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ॥ (ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੩, ਪੰਨਾ ੧੨੮੧)

ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਦਰਦਾਂ-ਭਰੀ ਫ਼ਰਿਆਦ ਸੁਣ ਕੇ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਥਾਪ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਾਰ ਹਰਨ ਲਈ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ:

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਯਾ। (ਭਾ: ਗੁ: ਵਾ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੩)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਦੇ ਤੇਜ ਦਾ ਅਨੁਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ। ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਤਾ (ਅਉਗਣਾਂ) ਦੇ ਤਾਰੇ ਛਪ ਗਏ। ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਹਿਮਾਲੇ ਪਹਾੜ ਧੁੰਦ ਦੇ ਬਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿੰਡ-ਪੁੰਡ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ। ਜਿਉ ਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ। (ਭਾ: ਗੁ: ਵਾ: ੧, ਪ: ੨੭)

ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼੍ਰੇਯੇ ਤੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੂਪ' ਵਿੱਚ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਅਜ ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਮਾਇ ਅਕਾਇ, ਅਨੀਹ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ।

ਚਤੁਰਾਨਨ ਆਨਨ ਪੰਚ ਖੜਾਨਨ, ਜਾਂ ਸਹਸਾਨਨ ਅੰਤ ਨ ਪਾਸੀ।

ਜਗ ਕਾਰਕ ਪਾਰਕ ਹਾਰਕ ਜੋ, ਸਤ ਚੇਤਨ ਆਨਦ ਬਿਸੂ ਪ੍ਰਕਾਸੀ।

ਸੋ ਹਰਿ ਜੂ ਜਨ ਤਾਰਨ ਕੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਭਯੋ ਸੁਖਰਾਸੀ* ॥ ੮ ॥

*ਇਸ ਅੰਕ ਦੀ ਇਹ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਪਦਅਰਥ:

ਅਜ=ਜਨਮ ਰਹਿਤ। ਆਦਿ=ਪਹਿਲਾ, ਮੁੱਢਲਾ, ਸਭ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ। ਅਨਾਦਿ=ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਉਤਪਤੀ ਰਹਿਤ, ਆਦਿ ਰਹਿਤ। ਅਮਾਇ=ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਅਕਾਇ=ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਅਨੀਹ=ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ, ਨਰਿੱਛਤ। ਅਜੋਨਿ=ਜੋਨੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਜਨਮ-ਰਹਿਤ (ਅ) ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਅਜੈ=ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿੱਤ। ਅਬਿਨਾਸੀ=ਨਾਸਰਹਿਤ। ਚਤੁਰਾਨਨ=ਚੌਹ ਮੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ। {ਚਤਰ-ਚਾਰ। ਆਨਨ-ਮੁੱਖ}। ਆਨਨ ਪੰਚ=ਪੰਜਾਂ ਮੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ। {ਆਨਨ-ਮੁੱਖ। ਪੰਚ-ਪੰਜ।} ਖੜਾਨਨ=ਛੇ ਮੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਾਮ ਕਾਰਤਿਕ*। {ਖੜ- ਖਟ, ਛੇ। ਆਨਨ-ਮੁੱਖ।} *ਕਾਰਤਿਕੇਯ: ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਵੈਵਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਵੀਰਜ ਪਾਰਬਤੀ ਨਾਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗਿਆ, ਧਰਤੀ ਨੇ ਅਗਨਿ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਨੇ ਸਰਕੁੜੇ (ਸ਼ਰਕਾਂਡ) ਦੇ ਬੂਝੇ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਛੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਾਲਨ-ਪੋਸਨ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਤਿਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਪਿਆ। ਤਾਰਕਾਸੁਰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਹੈ। ਕਾਰਤਿਕੇਯ ਨੂੰ ਤਾਰਕਾਰਿ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਾਂ=ਜਿਸ (ਪ੍ਰਮੇਸਰ) ਦਾ। ਸਹਸਾਨਨ=ਹਜ਼ਾਰ ਮੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ {ਸਹਸ-ਹਜ਼ਾਰ। ਆਨਨ-ਮੁੱਖ।} ਅੰਤ ਨ ਪਾਸੀ=ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਜਗ ਕਾਰਕ=ਜਗਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਪਾਰਕ=ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਹਾਰਕ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਬਿਸੂ=ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ। ਪ੍ਰਕਾਸੀ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਾਲਾ। ਜਨ=ਪੁਰਸ਼ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਤਾ। ਸੁਖਰਾਸੀ=ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਦ। ਅਰਥ:

੧. ਜੋ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਜਨਮ ਰਹਿਤ, (ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ) ਮੂਲ ਕਾਰਨ, ਆਦਿ ਰਹਿਤ, ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ, ਸਰੀਰ-ਰਹਿਤ, ਨਰਿੱਛਤ, ਜੋਨੀ-ਰਹਿਤ, ਅਜਿੱਤ ਅਤੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ।

੨. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਾਮ ਕਾਰਤਿਕ ਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ (ਭੀ) ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ।
੩. ਜੋ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ, ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਣਾ ਤੇ ਲਯਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ।
੪. ਉਹ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਸਾਰੀ) ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਤਾਰਨ ਲਈ (ਆਪ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ (ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਆਏ)।

ਭਾਵ:

ਕਵੀ ਜੀ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਯੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਾ ਕਿ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ: ਜੋਤ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ। (ਸ: ਮ: ਪ ਕੇ, ਪੰ: ੧੪੦੮)

ਆਪਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ। ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲਿ ਕਰਿਯਉ। (ਸਵੱਈਏ ਮਹਲੇ ੩ ਕੇ, ਪੰ: ੧੩੯੫)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਕਹਿਣਾ ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਅਨੰਨਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਉਹ ਏਨੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਤਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਸ ਸਰੂਪ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਭਵ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਹੇਤ ਹਰੀ, ਅਵਤਾਰ ਲਯੋ ਪਰਮਾਨਕ ਜੂ।

ਅਟ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਅਸੇਸ ਧਰਾ, ਰਟ ਬਾਨਿ ਮਹਾ ਸੁਖਦਾਨਕ ਜੂ।

ਉਪਦੇਸ ਸੁਦੇਸ ਬਿਸੇਸ ਦਯੋ, ਜੋ ਅਸੇਸ ਕਲੇਸ ਪ੍ਰਹਾਨਕ ਜੂ।

ਰਸ ਦੇਹ ਹਰੇ, ਜਸ ਨੇਹ ਭਰੇ, ਦਸ ਦੇਹ ਧਰੇ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੂ ॥ ੯ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਭਵ=ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ਹੇਤ=ਵਾਸਤੇ। ਹਰੀ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ। ਪਰਮਾਨਕ=ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ, ਮੰਨਣ ਯੋਗ, ਯਥਾਰਥ, ਪੂਰਨ। ਜੂ=(ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਜੀ ਨੇ। ਅਟ=ਵਿਚਰ ਕੇ, ਫਿਰ ਕੇ। ਬਿਦੇਸ=ਪਰਦੇਸ। ਅਸੇਸ=ਸਾਰੀ। ਧਰਾ=ਧਰਤੀ। ਰਟ=ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਬਾਨਿ=ਬਾਣੀ। ਮਹਾ=ਬਹੁਤਾ। ਸੁਖਦਾਨਕ=ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ਜੂ=ਜੋ। ਸੁਦੇਸ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਸੁੰਦਰ। (ਅ) ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ। ਬਿਸੇਸ=ਅਧਿਕ, ਬਹੁਤਾ। {ਸੁਦੇਸ-ਬਿਸੇਸ ਅਧਿਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ।} ਅਸੇਸ=ਸਾਰੇ। ਪ੍ਰਹਾਨਕ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਜੂ=(ਸਤਿਗੁਰੂ) ਜੀ ਨੇ। ਰਸ=ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ। ਦੇਹ=ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ। ਹਰੇ=ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ। ਜਸ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਸ। ਨੇਹ=ਪ੍ਰੇਮ। ਭਰੇ=ਭਰ ਦਿੱਤੇ। ਦਸ ਦੇਹ=ਦਸ ਸਰੂਪ। ਅਰਥ:

੧. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ) ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ।
੨. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਫਿਰ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।
੩. (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਜੀ ਨੇ (ਉਸ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ) ਅਧਿਕ ਸੁੰਦਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ* ਦਾ ਨਾਸਕ ਹੈ।
੪. (ਦਾਸਾਂ ਦੇ) ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ ਤੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜਸ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ) ਭਰ ਦਿੱਤੇ। (ਐਸੇ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ (ਜਗਤ ਤਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ) ਦਸ ਸਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹਨ।

*ਕਲੇਸ਼ ਪੰਜ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ : ੧. ਅਵਿਦਿਆ=ਅਸਲੀਅਤ ਨ ਸਮਝਣੀ। ੨. ਅਸਿਮਤਾ = ਦੇਹ, ਧਨ ਸਬੰਧੀ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਉਮੈ। ੩. ਰਾਗ = ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ। ੪. ਦ੍ਰੋਸ਼=ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ। ੫. ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼=ਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਮ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਵੀ ਹਠ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਨਾ।

ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਹੁੰਝ ਸੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ

ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਥਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਹਿਕ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਮਹਿਕ ਉੱਠਿਆ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੀ ਬ੍ਰਿੱਧੀ ਤੇਰਾਖੀ ਲਈ ਉਸੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ "ਜੋਤ ਓਹਾ ਜੁਗਤ ਸਾਇ ਸਹ ਕਾਇਆ ਫੇਰ ਪਲਟੀਐ"

ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਦਸ ਜਾਮੇ ਧਾਰ ਕੇ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਵਿੱਚ ਠੰਡ ਵਰਤਾਈ ਤੇ ਜਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਅਗਿਆਨ ਅਨੁਰੇ ਨੂੰ ਮੇਟ, ਸਦਾ ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਵੀ ਜੀ ਅਗਲੇ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੫. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

*ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਿਵਾਕਰ, ਦਿੱਬ ਤਨੂ ਕਲਿ ਯਾਮਨਿ ਟਾਰੀ।

ਸੰਤਨ ਚਿੱਤ ਸਰੋਵਰ ਮੱਧ, ਮਹੋਜਲ ਕੰਜ ਬਿਬੇਕ ਪਸਾਰੀ।

ਕਾਰਵਿ ਸਮ ਸਮਾਜ ਮਦਾਦਿਕ, ਤਾਂਹਿ ਭਲੇ ਜਰ ਮੂਲ ਉਪਾਰੀ।

ਤਾਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪਦ ਮੰਜਲ ਕੋ, ਬਹੁ ਬੰਦਨ ਆਹਿ ਹਮਾਰੀ ॥੧੦॥

*ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ (ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ) ਦੇ ਪੰਨਾ ੨ ਤੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੦ ਵਿੱਚ ਇਕ ਛੰਦ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ 'ਲੇਖਕ ਕਾ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਛੰਦ ਇਸ ਪੁਰਬਾਰਧ ਵਿੱਚ ਆਖੇਪ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਫੁਟਕਲ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ੧੭੩ ਤੋਂ ੧੬੦ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਪਹਿਲੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਇਕੇ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਉਬਾਰਹਿੰਗੇ ਦੇ ਵਾਰ ਤੁਕਾਂਤ ਆਇਆ ਹੈ। ਅੰਤਲੀ ਪਹਿਲੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਸਨਮੁਖ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਭਵਿੱਖਤ ਵੱਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਘਟੀਆ ਕਾਵਿ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਜਾਣ ਕੇ ਅਸਾਂ ਇਹ ਛੰਦ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛਾਪਿਆ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੇਠ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਛੰਦ ਇਹ ਹੈ:

ਮਮ ਬੁਧਿ ਅਸੁੱਧਿ ਭਰੀ ਅਘ ਕੀ, ਸਮ ਭੀਲਨੀ ਕੇ ਮੁਹਿ ਤਾਰਹਿਗੇ।

ਜਿਮ ਗੋਤਮ ਨਾਰ ਉਧਾਰ ਕਰੀ, ਸੁਗ੍ਰੀਵਹਿ ਰਾਜ ਉਬਾਰਹਿਗੇ।

ਜਿਮ ਲੰਕ ਭਬੀਛਨ ਕੋ ਬਖਸ਼ੀ, ਤਿਮ ਮੋਹਿ ਕੋ ਰਾਮ ਚਿਤਾਰਹਿਗੇ।

ਮਮ ਦੂਰ ਅਵਿਦ ਕਰੇ ਸਗਰੀ, ਸਮ ਪਾਹਨ ਮੋਹਿ ਉਬਾਰਹਿਗੇ।

ਪਦਅਰਥ:

ਦਿਵਾਕਰ=ਸੂਰਜ। ਦਿੱਬ=ਦੇਵਤਾ, ਦਿਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਤਨੂ=ਸਰੀਰ, ਸਰੂਪ। ਕਲਿ=ਕਲਜੁਗ ਦੀ। ਯਾਮਨਿ=(ਕੁਚਾਲ ਰੂਪ) ਰਾਤ। ਟਾਰੀ=ਟਾਲੀ, ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਮਹੋਜਲ=ਬਹੁਤ ਉੱਜਲ। ਕੰਜ=ਕਵਲ। ਬਿਬੇਕ=ਗਿਆਨ ਰੂਪ। ਪਸਾਰੀ=ਖਿੜਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਾਰਵਿ=ਕਮੀਆਂ। ਸਮ=ਵਾਂਗ। ਸਮਾਜ=ਸਮੂਹ। ਮਦਾਦਿ=ਹੰਕਾਰ ਆਦਿਕ। ਤਾਂਹਿ=ਤਿਨਾ ਦੀ। ਜਰ=ਜੜ। ਮੂਲ=ਮੁੱਢ ਤੋਂ। ਉਪਾਰੀ=ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਪਦ ਮੰਜਲ=ਉੱਜਲ ਚਰਨ (ਕਵਲ)। ਆਹਿ=ਹੈ।

ਅਰਥ:

੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਜੋ) ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹਨ। (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਕਲਜੁਗ ਦੀ (ਕੁਚਾਲ ਰੂਪ) ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
੨. ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਾਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਉੱਜਲ ਕੰਵਲ ਖਿੜਾ ਦਿੱਤੇ।
੩. ਹੰਕਾਰ ਆਦਿਕ ਸਮੂਹ (ਅਉਗਣ) ਜੋ ਕਮੀਆਂ ਵਾਂਗ (ਖਿੜ ਰਹੇ) ਸਨ, ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।

੪. ਤਿਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉੱਜਲ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਉਪਰ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।
 ਭਾਵ ਇਸ ਸ੍ਰੈਯੇ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਅਨੇਕੀ ਰਾਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰੋਵਰਾਂ 'ਚ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਮੁੰਦੇ ਪਏ ਕਵਲ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਖਿੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਖਿੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਮੀਆਂ ਮੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਦੀ ਰਾਤ ਟਲ ਗਈ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕਵਲ ਖਿੜ ਪਏ। ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਤਾ ਦੀਆਂ ਕਵੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜੁ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰੁ ਪਲੋਆ। (ਵਾ: ੧, ਪ: ੨੭)

੬. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਬਿਨ ਅੱਖਰ ਨਾਹਿ ਲਹੇ ਜਨ ਅੱਖਰ ਬੋਧ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਅੱਖਰ ਹਾਨੀ।

ਨਹਿ ਨੀਤਿ ਅਨੀਤਿ ਪਛਾਨ ਪਰੈ, ਤਸ ਬੈਦਕ ਜੋਤਸ ਮੰਤਰ ਖਾਨੀ।

ਪਰ ਹੈ ਨਹਿ ਪਾਨ ਪੁਰਾਨ ਪਛਾਨ, ਤੁ ਸ਼ਾਸਤ ਬੇਦ ਕੀ ਕਾਹਿ ਕਹਾਨੀ।

ਯਹਿ ਚੀਨ ਬਰਾਖਰ ਜਾਂਹਿ ਰਚੇ, ਨਮਿ ਤਾਂਹਿ ਕਰੋਂ ਪਦ ਪੰਕਜ ਸਾਨੀ ॥ ੧੧ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਅੱਖਰ={ਸੰ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ=ਅਕਸ਼ਰ} ਉਹ ਅੱਖਰ ਜੋ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਹਰਫ਼। ਲਹੇ=ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਅੱਖਰ=ਖਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ। {ਅ=ਰਹਿਤ, ਖਰ=ਖਰਨ ਤੋਂ।} ਬੋਧ=ਗਿਆਨ। ਅੱਖਰ=ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅੱਖਰ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖ। ਹਾਨੀ=ਨਾਸ। ਨੀਤਿ=ਰਾਜਨੀਤੀ, ਧਰਮ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਯਮ, ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਯੁਕਤੀ। ਅਨੀਤਿ=ਨੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ। ਤਸ=ਤੈਸੇ ਹੀ। ਬੈਦਕ=ਵੈਦ ਵਿਦਿਆ। ਜੋਤਸ=ਜੋਤੀਰੂਪ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਚਾਲ ਅਤੇ ਵਿੱਥ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿੱਦਿਆ ਤੋਂ ਹੋਵੇ। ਇਲਮੇ ਨਜ਼ਮ, ਖਗੋਲ ਵਿਦਿਆ। (ਅ) ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਫਲ ਦੱਸਣ ਦੀ ਵਿਦਿਆ। ਮੰਤਰ ਖਾਨੀ=ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਖਾਣ, ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ। ਪਰ ਹੈ ਨਹਿ ਪਾਨ ਪੁਰਾਨ। ਪਛਾਨ=ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਫੜਿਆਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਕੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਤੁ=ਤਾਂ। ਕਾਹਿ ਕਹਾਨੀ=ਕੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਯਹਿ ਚੀਨ=ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ। ਬਰਾਖਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਅੱਖਰ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ। ਜਾਂਹਿ=ਜਿਸ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੇ। ਰਚੇ=ਬਣਾਏ। ਨਮਿ=ਨਮਸਕਾਰ। ਪਦ=ਚਰਨ। ਪੰਕਜ=ਕੰਵਲਾਂ ਦੇ। ਸਾਨੀ=ਸਦਰਸ, ਵਰਗੇ। ਅਰਥ:

੧. ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ (ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ), ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟ ਸਕਦੇ।
੨. (ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਨੀਤੀ ਤੇ ਅਨੀਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਵੈਦਕ, ਜੋਤਸ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
੩. (ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ) ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫੜਿਆਂ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੀਦਾ (ਕਿ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਕੀ ਫੜਿਆ ਹੈ) ਤਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
੪. (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੜਾ ਕਠਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਔਕੜਾਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਜਿਸ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਤਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਭਾਵ: ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣ ਤੇ 'ਜਾਣਨ' ਦਾ ਗੁਣ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੂਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਮਾੜਾ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਾਣਨ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਨੇ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧਾਤੂ 'ਵਿਦ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ 'ਜਾਣਨਾ' ਹੈ, ਜਿਸ ਸਾਧਨ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਜਾਣਿਆ ਜਾਏ ਉਹ 'ਵਿਦਿਆ' ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਚੌਹਟ (੬੪) ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅੱਖਰ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਸਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਸਿੱਖਣਾ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਵੀ ਚੱਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਰ ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਜਾਂ ਸਿਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹਣ ਲਈ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜਾਮਾ ਪਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਨੀਤੀ, ਅਨੀਤੀ, ਵੈਦਕ, ਖਗੋਲ (ਜੋਤਸ਼), ਭੂਗੋਲ (ਜੁਗਰਾਫੀਆ), ਵਿਗਿਆਨ (ਸਾਇੰਸ) ਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਆਦਿ, ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਵਿੱਦਿਆ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਗਤ-ਭਰ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੋਚਵਾਨ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿੱਦਿਆ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੁਖੱਲੀ ਤੇ ਛੇਤੀ ਜਿਹਨ-ਨਸ਼ੀਨ (ਧਾਰਨ) ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਹੀਓਂ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਤ-ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਆਮ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਡੇ ਜਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤਿਅੰਤ ਕਲਿਸ਼ਟ (ਬਹੁਤ ਕਠਨ) ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਦੇ ਜਾਨਣ ਜਾਂ ਸਿਖਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੁਧੇ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਜਾਲ ਤਾਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਵਰਣ-ਮਾਲਾ ਦੇ ਇੱਕੋ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਈ ਕਈ ਅੱਖਰ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਮਾੜ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੁਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਤੇ 'ੜ' ਆਦਿ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰੇ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲਿਪੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨੁਕਸ ਤੱਕੇ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਲਿੱਪੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਖੂਬੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਦਿਅਕ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੋਲੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਲਿਪੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਕਈਆਂ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਲਿਪੀਆਂ ਘੜ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਲੀ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਲਿਪੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਲਿਪੀ ਲਈ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਿਰਜਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅੱਖਰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਪੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਲਏ ਜਾਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ 'ਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਘੜ ਲਏ ਜਾਣ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਲਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਬਿਧੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ 'ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਪੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੀ ਘੜੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਆਸਾਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ 'ਪਟੀ' ਹੈ। ਪਰ ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਣਾਏ। ਉਸੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਵੱਲ

ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਡੇ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੇ ਮੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਅਰਾਧਦੇ ਹਨ।

੨. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ:

ਅਤਿ ਧਾਰ ਛਿਮਾ ਸੁ ਛਿਮਾ ਸਮ ਭਾਰ, ਸਹਾਰ ਕੁਬੈਨ ਕਦੰਬ ਕੁਬਿੰਦੂ।

ਬਿਨ ਛੋਭ ਰਹੇ ਸਮ ਮੇਰੁ ਸਦਾ, ਗੁਰੁ ਹੇਰ ਦਯੋ ਪਦ ਮੇਰੁ ਮਨਿੰਦੂ।

ਜਨ ਕੇ ਭਵ ਫੰਧ ਨਿਕੰਦਨ ਕੋ, ਜਗ ਬੰਦਨ ਬਾਪਿਕਾ* ਕੀਨ ਬੁਲਿੰਦੂ।

ਗੁਰਤੀਸ਼੍ਰੁਰ ਈਸ਼੍ਰੁਰਰੂਪ ਜੁਗੀਸ਼੍ਰੁਰ, ਧਯਾਇ ਕਵੀਸ਼੍ਰੁਰ ਪਾਦ ਅਰਬਿੰਦੂ ॥ ੧੨ ॥

*ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਾਠ 'ਬਾਉਲੀ' ਹੈ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਪਾਠ 'ਬਾਪਿਕਾ' ਹੈ।

ਪਦਅਰਥ:

ਅਤਿ=ਬਹੁਤ। ਧਾਰ=ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਛਿਮਾ=ਖਿਮਾ, ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜੇ ਵੱਲੋਂ ਪੁਚਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਮੁਆਫੀ। ਸੁ=ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਛਿਮਾ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਧਰਤੀ। ਸਮ=ਸਮਾਨ ਵਾਂਗ। ਭਾਰ=ਭਾਰੀ, ਬਹੁਤੀ (ਖਿਮਾ)। ਕੁਬੈਨ=ਮਾੜੇ ਬੋਲ। ਕਦੰਬ=ਸਮੁੰਹ, ਸਾਰੇ। ਕੁਬਿੰਦੂ=ਜੁਲਾਹੇ ਦੇ। ('ਕੁ' ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤਾਣੀ ਦੇ ਤਣਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ 'ਬਿੰਦ' ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੀ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ।) ਛੋਭ=ਕ੍ਰੋਧ, ਵਿਆਕੁਲਤਾ, ਘਬਰਾਹਟ। ਸਮ ਮੇਰੁ=ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਅਚੱਲ। ਗੁਰੁ=ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ। ਹੇਰ=ਦੇਖ ਕੇ। ਦਯੋ=ਦਿੱਤੀ। ਪਦ=ਪਦਵੀ (ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੀ)। ਮੇਰੁ ਮਨਿੰਦੂ=ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਉੱਚੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਤੇ ਕੀਮਤੀ। ਜਨ=ਦਾਸਾਂ ਦੇ। ਭਵ=ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜ। ਆਵਣ ਜਾਣ, ਜੰਮਣ ਮਰਨ (ਅ) ਸੰਸਾਰ, ਜਗਤ। ਫੰਧ=ਫਾਹੇ। ਨਿਕੰਦਨ ਕੋ=ਕੱਟਣ ਨੂੰ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਜਗ ਬੰਦਨ=ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ। ਬਾਪਿਕਾ=ਬਾਉਲੀ (ਸਾਹਿਬ)। ਕੀਨ=ਕੀਤੀ, ਬਣਾਈ। ਬੁਲਿੰਦੂ=ਉੱਚੀ, ਵੱਡੀ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ। ਗੁਰਤੀਸ਼੍ਰੁਰ=ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ। ਜੋਗੀਸ਼੍ਰੁਰ=ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ, ਰਾਜੇ ਜੋਗੀ। ਪਾਦ ਅਰਬਿੰਦੂ=ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ। {ਪਾਦ-ਚਰਨ। ਅਰਬਿੰਦੂ-ਕੰਵਲ।} ਅਰਥ:

੪. (ਅਰਥ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਚਲੇਗਾ) ਈਸ਼੍ਰੁਰਰੂਪਰਾਜੇ ਜੋਗੀ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ (ਕਵੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ) ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।
੧. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਤੀ ਸਮਾਨ ਭਾਰੀ ਖਿਮਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਜੁਲਾਹੇ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਬੋਲ ਸਹਾਰੇ।
੨. ਆਪ ਸਦਾ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਨਿਰਖੋਭਰਹੇ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ) ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਤੁੱਲ (ਉੱਚੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਤੇ ਕੀਮਤੀ) ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।
੩. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਫਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ) ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਈ।

ਭਾਵ ਏਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਰੁਰ ਰੂਪ ਤੇ ਰਾਜਾ ਜੋਗੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ' ਜੁ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੀ ਈਸ਼੍ਰੁਰ ਰੂਪ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। 'ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰ ਏਕੋ ਜਾਨ' ਮਹਾਂਵਾਕ ਵੀ ਇਸੇ ਭਾਵ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। 'ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜਾ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ' ਆਦਿ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਜੋਗੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਮਹਾਨ ਖਿਮਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਕਠਨ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘਾਲ ਘਾਲਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਅਨੁੇਰੀ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਜਲ ਦੀ ਗਾਗਰ ਲਈ ਔਂਦਿਆਂ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦੀ ਖੱਡੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਜੁਲਾਹੇ ਦੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਜੁਲਾਹੀ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਅਮਰੂ ਨਿਬਾਵਾਂ' ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਬੇ-ਅਰਾਮੀ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਲੈਣਾ ਸਹਿਨ-ਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਖਿਮਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਖੋਭਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਦਾਤੂ ਨੇ ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਵੱਖੀ 'ਚ ਲੱਤ ਮਾਰੀ। ਉਸ 'ਤੇ

ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਜਾਂ ਦੰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਪਕੜ ਕੇ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, "ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਬੱਜਰ ਵਾਂਗ ਸਖਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹੋ। ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਕਿਤੇ ਸੱਟ ਨ ਵੱਜੀ ਹੋਵੇ।" ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਜਿਹੀ ਨਿਰਖੋਭਤਾ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬੱਤ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੱਭਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਣਗਿਣਤ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਮਝ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ, ਉੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਤੇ ਮਹਾਨ ਅਮੋਲਕ ਪਦਵੀ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਜਗਤ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਸਿਖ ਕੌਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੀਰਥ ਚੁਰਾਸੀ ਕੱਟਣ ਹਿਤ ਚੁਰਾਸੀ ਪਉੜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਰਚ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 'ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ' (ਸੱਚਖੰਡ) ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਵੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:

ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੀ ਸਮ, ਜਲੁਨ ਤੀਰਿ ਬਿਪਾਸ ਬਨਾਯਉ ॥ " (ਸ: ਮ: ੪ ਕੇ, ਪੰ: ੧੪੦੦)

੮. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਅਤਿ ਉੱਜਲ ਅੰਬ ਅਪਾਰ ਚਰੈ, ਮੱਧ ਸੰਤ ਮਰਾਲ ਸੁ ਮੰਡਲਿ ਕੋ ਧਰਿ।

ਮੰਡਿਤ ਹੇਮ ਮਣੀ ਨਗਹਾਂ ਕਰਿ, ਮੰਦਰ ਨ ਜਗਿ ਤਾਂ ਸਮ ਕੋ ਵਰ।

ਭੋਗ ਚਹੋ ਤੁ ਲਹੋ ਵਰ ਭੋਗ, ਰੁ ਜੋਗ ਚਹੋ ਤਬ ਜੋਗ ਲਹੋ ਹਰਿ।

ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਨਮੋ ਅਬ ਤਾ ਗੁਰ ਕੋ, ਜਿਨ ਕਾਮ ਤਰੋਵਰ ਕੀਨ ਸਰੋਵਰ ॥ ੧੩ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਅੰਬ=(ਅੰਮ੍ਰਿਤਰੂਪ) ਜਲ। ਚਰੈ=ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਮੱਧ=ਵਿਚਕਾਰ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿੱਚ)। ਮਰਾਲ=ਹੰਸ। ਭਾਵ ਤੱਤ ਮਿਥਿਆ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਭਗਤ। ਸੁ ਮੰਡਲਿ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਡਲੀਆਂ। ਧਰਿ=ਬਣਾ ਕੇ। ਮੰਡਿਤ={ਸੰ:, ਵਿ:, ਭੂਸ਼ਿਤ} ਫਬਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ। ਹੇਮ=ਸੋਨਾ। ਤਾਂ ਸਮ=ਤਿਸ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਰਗਾ। ਕੋ=ਕੋਈ। ਭੋਗ=ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖ। ਵਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਰੁ=ਅਰ, ਅਤੇ। ਜੋਗ=ਜੁੜਨਾ, ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ। ਹਰਿ=ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਿੱਚ। ਜਿਨ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ। ਕਾਮ ਤਰੋਵਰ=ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਿੱਛ, ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ। ਕੀਨ=ਕੀਤਾ, ਬਣਾਇਆ। ਸਰੋਵਰ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ।

ਅਰਥ:

੪. (ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਟੁਰੇਗਾ) (ਕਵੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਹੁਣ (ਮੈਂ) ਤਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੇ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਵਾਂਗ (ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।
੧. (ਜਿਸ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ) ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਮਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ) ਜਲ ਬਹੁਤਾ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਉਸ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਐਨ) ਵਿਚਕਾਰ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿੱਚ) ਤੱਤ ਮਿਥਿਆ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿਖ ਸੰਤਾਂ ਰੂਪ ਹੰਸ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਡਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ (ਬੈਠੇ ਹਨ)।
੨. (ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਸੋਨੇ, ਮਣੀਆਂ ਤੇ ਨਗਾਂ (ਦੀ ਜੜਤ) ਕਰ ਕੇ ਫਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਿਸ ਵਰਗਾ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ (ਹੋਰ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ (ਸੁੰਦਰ) ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੩. (ਉਸ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ) ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ (ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਮਹਾਨ ਉੱਤਮ ਫਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਨਾਤੇ ॥ ਸਭ ਉਤਰੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੬੨੫)

ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਨੀਕਾ ॥ ਜੋ ਨਾਵੈ ਸੁ ਕੁਲ ਤਰਾਵੈ, ਉਧਾਰ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ ਕਾ ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੬੨੪)

ਹਰਿਗਾਂ ਨਾਨਕ ਕਸਮਲ ਜਾਹਿ, ਨਾਇਐ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ॥ (ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੧੩੬੨)

ਇਹ ਸਰੋਵਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਵਾਂਗ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਅਸਾਧ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਅਸਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸਮਾਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਏਥੇ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਧੁਨੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸਰੋਤੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਚੁੰਬਕ ਛੋਹ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਭੌਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਲਟਬੋਰੇ ਹੋਏ ਇਸ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅਪੜਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਗ਼ੈਰ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਉੱਪਰ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਗਲ ਕੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਕਿਤ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਮੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਗ, ਮਣੀਆਂ ਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਜੜਤ ਜੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੁੰਦਰ ਫਬਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ (ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ, Golden Temple) ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਗ ਮਰਮਰੀ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਏਥੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਏ ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੁਰਤਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਐਉਂ ਭਾਸਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹੰਸ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਚੋਗਾ ਚੁਗ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਪਾਸ ਅਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੀਮਤੀ, ਖਿੱਚ-ਪਾਊ ਧਾਰਮਕ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕੌਮ ਧਨ ਤੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿੱਡੀ ਵੀ ਮਹਾਨ ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਵੇ। ਏਥੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਸੰਸਾਰਕ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਲਾਭ ਬਖ਼ੂਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਉਣਾ, ਸਰੋਵਰ ਪੁਟਵਾਉਣਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਤੇ ਸਕੀਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਜਾਂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਦੇਣ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਤੇ ਉੱਜਲ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

੯. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਨਹਿ ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕਾਬਿ ਕਲਾ, ਨਹਿ ਜੰਤ੍ਰਨ ਮੰਤ੍ਰਨ ਕੇਰੇ।

ਨਹਿ ਬੈਦਕ ਜੋਤਸ਼ ਪਿੰਗਲ ਕੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਨ ਕਾਮ ਕਰੰਮਨਿ ਝੇਰੇ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਗੁਰਿ ਨਾਹਿ ਲਿਖਯੋ, ਲਖ ਕੈ ਬਿਨ ਨਾਮ ਸੁ ਔਰ ਬਖੇਰੇ।

ਇਕ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਭਗਤੀ, ਜਿਹ ਤੈ ਜਨ ਫੇਰ ਨਹੀ ਭਵ ਹੇਰੇ ॥੧੪॥

ਪਦਅਰਥ:

ਨਾਟਕ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਤ ਕਾਵਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਜਿਹੀ ਉੱਤਮ ਰੀਤ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਜੋ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਨਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਣ। ਡਰਾਮਾ, ਤਮਾਸ਼ਾ, ਨਕਲ, ਸ੍ਰਾਂਗ। ਚੇਟਕ=ਭੰਡਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ, ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ ਦਾ ਖੇਡ, ਜਾਦੂ ਦੀ ਖੇਡ। ਕਾਬ=ਕਾਵਜ*, ਕਵੀ ਦਾ ਕਰਮ, ਕਵਿਤਾ, ਜੋਰਸ ਭਰੀ ਹੋਵੇ, ਰਸਾਤਮਕ ਵਾਕ।

*ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਸੁਭ ਵਜੰਗ ਵਰ, ਸਾਲਿੰਕ੍ਰਿਤ ਗੁਨ ਰੂਪ।

ਭਾਵਾਦਿਕ ਰਸ ਰੀਤ ਯੁਤ, ਕਾਵਜ ਉਕਤ ਕਵਿ ਭੂਪ। (ਬਾਵਾ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ)

ਕਲਾ=ਵਿੱਦਿਆ, ਹੁੰਨਰ। ਜੰਤ੍ਰਨ=ਜੰਤ੍ਰਾਂ। ਜੰਤ੍ਰ=ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਖਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦਸੇ ਲਿਖਣੇ ਜਿਵੇਂ ਪੰਦਰਾਂ ਜੰਤ੍ਰ ਆਦਿ, ਲਿਖਤੀ ਟੂਣਾ। ਮੰਤ੍ਰਨ=ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਟੂਣੇ, ਸੱਪ ਤੇ ਅਨੁੰਹੇ ਆਦਿ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ। ਤੰਤ੍ਰਨ=ਵਸਤੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੂਣੇ ਟਾਮਣ। ਬੈਦਕ=ਵੈਦ ਵਿੱਦਿਆ। ਜੋਤਸ਼=ਦੇਖੇ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦਾ ਅੰ: ਨੰ: ੧੧ ਦੇ ਪਦ ਅਰਥ। ਪਿੰਗਲ=ਪਿੰਗਲ ਮੁਨੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਛੰਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ। ਇਤਹਾਸ=ਤਾਰੀਖ, ਹਿਸਟਰੀ (History)। ਕਾਮ=ਕਾਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ਕਰੰਮਨਿ=ਕਰਮਾਂ ਦੇ। ਝੇਰੇ=ਝਗੜੇ। ਬਖੇਰੇ=ਉਲਝਣਾਂ, ਝੇੜੇ। ਭਵ=ਸੰਸਾਰ। ਹੇਰੇ=ਦੇਖਦੇ।

ਅਰਥ:

੩. (ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਟਰੇਗਾ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ (ਸਭ) ਝਗੜੇ ਤੇ ਝੇੜੇ ਜਾਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ।
੧. (ਜੋ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਉਹ ਸਨ) ਤਮਾਸ਼ੇ, ਜਾਦੂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ, ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਹੁੰਨਰ (ਕਾਵਿ-ਲੱਛਣ ਆਦਿ)। ਜੰਤ੍ਰਾਂ, ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਟੂਣਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ।
੨. ਵੈਦ-ਵਿਦਿਆ, ਜੋਤਸ਼ ਵਿਦਿਆ, ਛੰਦਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਕਾਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ (ਲਿਖੇ)।
੪. (ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕਿ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ (ਭਗਤੀ) ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਭਾਵ ਮੁਕਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਭਿ ਹੈ ਪਰ ਗ੍ਰੰਥਿ ਬਿਭੇਦਕ, ਛੇਦਕ ਰਾਗ ਪੈ ਰਾਗ ਮਯੋ ਹੈ।

ਯਹਿ ਭੀਮ ਭਵਾਂਬੁਧ ਤਾਰਨ ਕੋ, ਜਿਹ ਸਾਮ ਨ ਪੋਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਿਯੋ ਹੈ।

ਵਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜੁਬਾਨ ਵਿਖੇ, ਉਲਥਾ ਜਿਨਿ ਬੇਦਨ ਕੇਰ ਕਯੋ ਹੈ।

ਅਬ ਸੋ ਗੁਰ ਪੰਚਮ ਬਯਾਸ ਬਪੂ, ਕਰ ਜੋਰਿ ਭਲੇ ਹਮ ਬੰਦ ਲਯੋ ਹ ॥ ੧੫ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ=ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਭਿ=ਭੀ, ਵੀ, ਨਿਸਚੇ ਬੋਧਕ। ਪਰ=ਪ੍ਰੰਤੂ, ਲੇਕਿਨ। ਗ੍ਰੰਥਿ=ਗੰਢ, ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਦੀ ਗੰਢ। ਬਿਭੇਦਕ=ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ਛੇਦਕ=ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ। ਰਾਗ=ਮੋਹ। ਪੈ=ਪੁਨਹ। ਰਾਗ ਮਯੋ=੩੧ ਰਾਗ ਰੂਪ। ਭੀਮ=ਭਿਆਨਕ। ਭਵਾਂਬੁਧ=ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ। {ਭਵ=ਸੰਸਾਰ=ਆਂਬੁਧ=ਸਮੁੰਦਰ।} ਜਿਹ ਸਾਮ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ। ਪੋਤ=ਜਹਾਜ਼। ਬਿਯੋ=ਦੂਜਾ। ਵਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਬਯਾਸ ਬਪੂ=ਬਿਆਸ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਬਿਆਸ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ਦਾ ਉਲਥਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਗਿਆਨ, ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਵੈਰਾਗ ਆਦਿ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਉਲਥਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਰ ਜੋਰਿ=ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ। ਬੰਦ ਲਯੋ ਹੈ=ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਰਥ:

੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਚੇਤਨ ਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਗੰਢ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। (ਆਪ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ) ਰਾਗ (ਸੰਗੀਤ)ਰੂਪ ਹਨ (ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ) ਰਾਗ ਮੋਹ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।
੨. ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੩. ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਦਾਂ (ਦੇ ਗਿਆਨ, ਭਗਤੀ, ਵੈਰਾਗ ਆਦਿ ਤੱਤਾਂ ਦਾ) ਬਿਆਸ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਲਥਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

੪. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੂੰ (ਦੋਨੋਂ) ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਭਾਵ ਕਵੀ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਸ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਬੀੜ ਰਚ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤ੍ਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਨਾਟਕ, ਜਾਦੂ-ਵਿਦਿਆ, ਕਾਵਿ-ਕਲਾ, ਜੰਤ੍ਰਾਂ, ਮੰਤ੍ਰਾਂ, ਤੰਤ੍ਰਾਂ, ਵੈਦਕ, ਜੋਤਸ਼, ਪਿੰਗਲ, ਇਤਿਹਾਸ, ਕਾਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਆਦਿ ਦੇ ਵਰਣਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਵਿਰੋਧੀ, ਆਤਮਕ ਸ਼ਾਂਤੀ 'ਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਕਲਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਅਕਾਲ-ਭਗਤੀ ਦਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਅਨੇਕ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਬੋਤਮ ਤੇ ਸੁਖੈਨ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜੋ ਜਗਤ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋੜ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ (ਪੁਸਤਕ) ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਕਈ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਨ ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਦੀ ਪਈ ਹੋਈ ਉਲਟੀ ਗੰਢ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ, ਮੋਹ ਦੇ ਨਾਸ਼ਕ, ਸੰਗੀਤ ਰੂਪ, ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਾਸਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਬੇਦ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਆਦਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਮਿਲਣਾ ਅਤਿ ਕਠਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਕਈ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਅਤਿ ਡੂੰਘੀ ਤਹਿ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਕਲਿਸ਼ਟ (ਅਤਿ ਕਠਨ) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਤੇ ਗੁਪਤ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਇਸ ਗਿਆਨ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚਸਮੇ ਵਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਕਮੀਆਂ ਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਦਰੁਸਤ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮ ਸਮਝ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰ ਕੇ ਹਰ ਜਾਤੀ, ਵਰਗ, ਬਰਨ, ਆਸ਼੍ਰਮ, ਨਸਲ, ਦੇਸ਼, ਰੰਗ ਤੇ ਬੋਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੱਕ ਦੇ ਕੇ ਮਾਨਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਮਹਿੰਗਾ ਗਿਆਨ ਸਸਤਾ ਤੇ ਕਠਨ ਗਿਆਨ ਆਸਾਨ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਮਝੋ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕ ਪੁਖਤਾ ਪੁੱਲ ਤਾਮੀਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਦੀ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤ੍ਰ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ ਟੋਕ ਦੇ ਤੁਰ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬੇਦਾਂ ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਆਸ ਰੂਪ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਅਲੰਕਾਰਕ ਭਾਵ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ਰ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਂਵ ਵੇਦ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਜਾਨਣਾ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨ। ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਉਲਥੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚਲੇ ਨਿਰਮਲ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਉਲਥੇ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜੇ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਠਨ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਾਂ ਤੱਕ ਅਪੜਾਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬਿਆਸ ਜੀ ਸਿਰ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਮ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਗੋਚਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸੁੰਦਰ ਸਿਹਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੀ ਸੀਸ 'ਤੇ ਸਜਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਮਕ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਆਮ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੧੦. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤ ਪੂਰਤ ਆਨੰਦ, ਧੂਰਤ ਕੌ ਰਣ ਮੈ ਬਧ ਕਾਰੀ।
ਸੁਭ ਪੀਰਵ ਮੀਰਵ ਭਾਵਹਿ ਸੂਚਕ, ਤੇਗ ਕਸੀ ਕਟ ਮੈ ਜੁਗ ਭਾਰੀ।
ਨਹਿ ਦੰਡ ਦੀਏ ਬਿਨ ਦੁਸ਼ਟ ਦਬੈਂ, ਚਿਤ ਚੀਨ ਰਖਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਂਹਿ ਅਚਾਰੀ।
ਅਬ ਤਾਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੁ ਗੁਰ ਕੇ, ਪਦ ਪੰਕਜ ਕੋ ਬਹੁ ਬੰਦ ਹਮਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਅਤਿ=ਬਹੁਤ ਹੀ। ਮੂਰਤ=ਤਸਵੀਰ, ਸ਼ਕਲ, ਸਰੂਪ। ਪੂਰਤ=ਭਰੀ ਹੋਈ। ਧੂਰਤ=ਛਲੀਆ, ਕਪਟੀ, ਠੱਗ ਭਾਵ ਜ਼ਾਲਮ। ਰਣ=ਜੰਗ। ਬਧਕਾਰੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਪੀਰਵ=ਪੀਰੀ, ਪੀਰੀ ਦਾ ਕਰਨ। ਮੀਰਵ=ਮੀਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ। ਭਾਵਹਿ=ਭਾਵ ਨੂੰ, ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ। {ਭਾਵ=ਸਿਧਾਂਤ, ਤਾਤਪਰਜ।} ਸੂਚਕ=ਜਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਕਸੀ=ਸਜਾਈਆਂ। ਕਟਿ=ਲੱਕ ਨਾਲ, ਕਮਰ ਨਾਲ। ਜੁਗ=ਦੇ। ਚੀਨ=ਜਾਣ ਕੇ। ਨ੍ਰਿਪ=ਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗੀ। ਜਾਂਹਿ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਨੇ। ਅਚਾਰੀ=ਕਰਤੱਬ, ਵਿਵਹਾਰ, ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ। ਤਾਂ=ਤਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ। ਪਦ ਪੰਕਜ ਕੋ=ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ। ਬਹੁ ਬੰਦ=ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਅਰਥ:

੧. (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ) ਸਰੂਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।
੨. (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਪੀਰੀ ਅਤੇ ਮੀਰੀ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀਰੀ ਤੇ ਮੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੱਕ ਵਿੱਚ ਸਜਾਈਆਂ ਸਨ।
੩. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿ ਦੰਡ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਦਬ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ।
੪. ਹੁਣ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ਼ਾਂਤ-ਰਸ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਉਭਰ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨਿਆਈ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੀਹਾਂ ਤੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਤਸ਼ਬੀਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। 'ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ' ਇਹ ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ 'ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਗਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਔਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਪੰਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੱਕ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੀਆ ਇਲਾਜ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਮਲੂਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਓਪ੍ਰੇਸ਼ਨ (ਚੀਰ ਫਾੜ) ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। ਸੇਲੀ, ਮਾਲਾ ਦੀ ਥਾਂ ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਗਾਤਰੇ ਸਜਾਈਆਂ। ਸੀਸ ਉੱਤੇ ਜਿਗ੍ਹਾ ਤੇ ਕਲਗੀ ਸਜਾਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀਅਤ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਨ

ਲੱਗੀਆਂ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਔਣ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸਰੀਰਕ ਕੱਦ-ਕਾਠ, ਬਾਹੂ-ਬਲ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ-ਨਿਪੁਨਤਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਲਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜੜਾਂ ਪੁਆ ਦੇਣੀਆਂ 'ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰ ਸੂਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ' ਦਾ ਜਾਹਿਰਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਗ਼ੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਗੁੰਥ ਰਚਣ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਉਪਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੧੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਨਵਨੀਤ ਸਮਾਨ ਮਹਾਨ ਬਿਨੀਤ, ਗਿਰੇ ਪਿਖ ਫੂਲ ਦੁਕੂਲ ਹਰੇ ਹੈਂ।

ਬਹੁ ਰੰਕ ਸੁ ਭੂਪ ਕਰੇ ਜਿਹ ਨੈ, ਜਨ ਜੂਝਨ ਕੇ ਭਵ ਫੰਧ ਹਰੇ ਹੈਂ।

ਫਲ ਚਾਰ ਦਏ ਤਿਨ ਕੇ ਛਿਨ ਮੈ, ਜਿਨ ਪੈ ਕਰਤਾ ਹਰਿਰਾਇ ਢਰੇ ਹੈਂ।

ਨਮਿ ਤਾਂ ਪਦ ਪੰਕਜ ਕੋ ਹਮਰੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਕੇਰ ਬਿਘਨ ਸਘਨ ਹਰੇ ਹੈਂ ॥੧੭॥

ਪਦਅਰਥ:

ਨਵਨੀਤ=ਮੱਖਣ। ਸਮਾਨ=ਵਾਂਗ। ਮਹਾਨ=ਬਹੁਤ। ਬਿਨੀਤ=ਬਿਨਯ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੇ, ਨਰਮ। ਗਿਰੇ=ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ। ਦੁਕੂਲ=ਬਸਤ੍ਰ ਭਾਵ ਜਾਮਾ (ਚੋਗਾ)। ਹਰੇ ਹੈਂ=ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਰੰਕ=ਕੰਗਾਲ, ਗ਼ਰੀਬ। ਨਰੇਸ਼=ਰਾਜੇ। ਜਿਹ ਨੈ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਨੇ। ਜਨ ਜੂਝਨ=ਸਾਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ। ਭਵ ਫੰਧ=ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਫਾਹੇ। ਹਰੇ ਹੈਂ=ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਫਲ ਚਾਰ=ਚਾਰ ਫਲ: ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਅਤੇ ਮੋਖ। ਪੈ=ਉੱਪਰ। ਕਰਤਾ=ਕਰਤਾਰ ਸਰੂਪ। ਢਰੇ ਹੈਂ=ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਭਿ ਬੰਦਨ=ਦਿਲੋਂ ਨਮਸਕਾਰ। ਕ੍ਰਿਤ=ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਰਚਨਾ, ਕਵਿਤਾ। ਕੇਰ=ਦੇ। ਸਘਨ=ਸੰਘਣੇ ਭਾਵ ਸਾਰੇ। ਹਰੇ ਹੈਂ=ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣ। ਅਰਥ:

੧. (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਮੱਖਣ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਰਮ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹਨ। (ਜਾਮੇ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਕੇ) ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ (ਆਪਣਾ) ਜਾਮਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਨ (ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਿਭਾਇਆ)।
੨. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਕਾਲੇ ਦੇ ਭਤੀਜਿਆਂ) ਕੰਗਾਲਾਂ ਨੂੰ (ਦੇਸ਼ ਦੇ) ਰਾਜੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ (ਅਤੇ) ਸਾਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਮੋਹ ਦੇ ਫਾਹੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ।
੩. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕਰਤਾਰ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਫਲ (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ) ਇਕ ਖਿਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
੪. ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਦਿਲੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਇਸ ਰਚਨਾ 'ਚ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਬਿਘਨ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣ। ਭਾਵ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੋਮਲ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਬਚਪਨ ਦੀ ਉਮਰੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਗ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਗਏ। ਅਚਾਨਕ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪ ਦੇ ਘੇਰੇਦਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜਾਮੇ ਨਾਲ ਅੜ ਕੇ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਫੁੱਲ ਟੁੱਟ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਮੇ 'ਚ ਅੜ ਕੇ ਇਹ ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਮਾ ਵਲੋਟ ਕੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚਾੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣਾ ਜਾਮਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਨਿਭਾਇਆ। ਗ਼ਰੀਬਾਂ 'ਤੇ ਮੱਖਣ ਵਾਂਗ ਛੇਤੀ ਢਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿਅੰਤ ਉਦਾਰ ਚਿੱਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੂਲ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਵਡਿੱਕੇ ਕਾਲੇ ਦੇ ਭਤੀਜਿਆਂ ਫੂਲ ਤੇ ਸੰਦਲੀ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਗ਼ਰੀਬੀ ਤੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿੱਡ ਵਜਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਰਾਜ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦੋ ਮਹਾਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਨਰਮ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਬਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦਿਲੋਂ ਮਨੋਂ ਅਰਜ਼ੋਈ ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ।

੧੨. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ:

ਸੁਭ ਚੰਦ ਅਮੰਦ ਲਸੈ ਪੁੰਨਿਆ, ਸ ਕਲੰਕਤ ਯੋਂ ਮੁਖ ਸਾਮ ਨ ਪਾਵੈ।

ਤਿਮ ਕੰਟਕਿ ਕੂਟਹਿ ਕੰਜ ਕਸਜੋ, ਰਵਿ ਤਾਪ ਯੁਤੰ ਚਲਿ ਕਜੋਂ ਸਮ ਧਾਵੈ।

ਤਰੁ ਕਾਮ, ਸੁਧਾ, ਜਢ ਸਾਮ ਕਹਾਂ, ਪਿਖ ਅੰਗ ਅਨੰਗ ਅਲੱਖ ਰਹਾਵੈ।

ਗੁਰ ਬਾਲ ਸ੍ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਕੇ, ਪਦ ਪਾਵਨ ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਉਰਿ ਧਯਾਵੈ ॥੧੮॥

ਪਦਅਰਥ:

ਸੁਭ=ਚੰਗਾ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਅਮੰਦ=ਮੰਦਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਉੱਜਲ। ਲਸੈ=ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਸ ਕਲੰਕਤ=ਕਲੰਕ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਯੋਂ=ਇਸ ਕਰਕੇ। ਸਾਮ=ਸਮਤਾ, ਬਰਾਬਰੀ। ਤਿਮ=ਤਿਵੇਂ ਹੀ। ਕੰਟਕਿ=ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ। ਕੂਟਹਿ=ਸਮੁੰਹ। ਬਹੁਤੇ। ਕੰਜ=ਕਵਲ। ਕਸਜੋ=ਖਿੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਵ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਵਿ=ਸੂਰਜ। ਤਾਪ=ਤਪਸ਼। ਯੁਤੰ=ਸਹਿਤ ਹੈ। ਚਲਿ=ਚਲਦਾ ਹੈ। (ਅ) (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਚੰਚਲ ਹੈ। ਕਜੋਂ=ਕਿਵੇਂ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਸਮ ਧਾਵੈ=ਬਰਾਬਰ ਦੌੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਰੁ ਕਾਮ=ਕਲਪ ਬਿੱਛ, ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਰਗ ਦਾ ਇਕ ਦਰੱਖਤ। ਸੁਧਾ=(ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਜਢ=ਜੜ੍ਹ, ਚੇਤਨਤਾ-ਰਹਿਤ। ਅਨੰਗ=ਕਾਮਦੇਵ। ਅਲੱਖ=ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਚੁੱਪ। ਗੁਰ ਬਾਲ ਸ੍ਰੂਪ=ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਅਨੂਪਮ=ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ। ਪਦ ਪਾਵਨ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ (ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ)।

ਅਰਥ:

੧. (ਭਾਵੇਂ) ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਚੰਗਾ ਉੱਜਲ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਪਰ ਚੁੰਕਿ ਇਹ) ਕਲੰਕ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ) ਮੁੱਖ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।
੨. ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਕੰਵਲ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ (ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਚੰਚਲ ਹੈ (ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਕੰਵਲ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ) ਕਿਵੇਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੀ) ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
੩. ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਤੇ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਜੜ੍ਹ ਹਨ (ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਕੁਝ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ)।
੪. (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਉਪਮਾ-ਰਹਿਤ ਬਾਲ ਸਰੂਪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ ਕਵੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਨੂੰ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਕੰਵਲ ਜਾਂ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਤਸਬੀਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਮਰ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁੰਦਰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਏਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੂੰ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ, ਕੰਵਲ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਲੰਕੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਕਲੰਕ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕੰਵਲ ਦਾ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਾ ਸਾਰਾ ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਦਾ ਕੋਮਲ ਚੱਕਰ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਮਿੱਠੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਅਥਾਹ ਤਪਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਤੱਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ-ਟੱਕ ਝਾਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਸੂਰਜ ਸਦਾ ਲਈ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ, ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ:

(ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜੁ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ ॥ ਕੋਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥)

ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਚੰਚਲ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤਪਸ਼ਾਂ ਮੇਟਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਠੰਡਕਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੇੜਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਤੱਕਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਨੀ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਥਿਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਤਮ-ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਮਨਾਂ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਤਮ-ਬਲ ਨਾਲ ਆਤਮਕ-ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਾਹੂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋ ਧੜ ਕਰਵਾਣਾ ਪਿਆ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਜਿਹਾ ਨਾਮ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਜੜ੍ਹ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇਣੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਸੁੱਧ ਕਰਕੇ, ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਫਸਾ ਕੇ ਮਨ ਕਾਲਾ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਗਾਮੀ ਬਣਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਮਹਾਂਵਾਕ ਹੈ:

ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਕ੍ਰਮਾਵਣਹ।

ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ 'ਚ ਗਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਤੇ ਉੱਜਲ ਕਰ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪ ਲਈ 'ਅਨੂਪਮ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਜੋਗ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਉਪਮੇਯ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ) ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਉਪਮਾਨ (ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ) ਹਨ।

੧੩. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਜਗ ਹਿੰਦੂ ਧਰੰਮ ਕਹਾਂ ਰਹਿਤੋ, ਅਰ ਤੱਗ ਤਿਲੱਕ ਨ ਦੇਖਨ ਪਾਤੇ।

ਤੀਰਥ ਦੇਵ ਸਥਾਨ ਪੁਰਾਨ, ਸਭੀ ਨਿਗਮਾਗਮ ਭੀ ਉਠਿ ਜਾਤੇ।

ਬਾਂਗ ਨਿਵਾਜ਼ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ, ਮਸੀਤ ਯਹੀ ਸਬ ਹੀ ਜਗ ਛਾਤੇ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦੁਹਿ ਚਾਦਰ, ਕਾਦਰ ਜੋ ਨ ਧਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਤੇ ॥ ੧੯ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਤੱਗ=ਜੰਝੂ। ਦੇਵ-ਸਥਾਨ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ। ਨਿਗਮਾਗਮ=ਬੇਦ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। {ਨਿਗਮ-ਬੇਦ- ਆਗਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।} ਛਾਤੇ=ਛਾ ਜਾਂਦੇ, ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ, ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਹਿੰਦੁਹਿ ਚਾਦਰ=ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਚਾਦਰ ਭਾਵ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ। ਕਾਦਰ=ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਸਮਰੱਥ। ਜੋ=ਜੇਕਰ। ਧਰਾ=ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਭਾਵ ਜਗਤ ਵਿੱਚ। ਅਰਥ: :

੪. (ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਟੁਰੇਗਾ) ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੇਕਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਹੁੰਦੇ।
੧. (ਤਾਂ) ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ? (ਭਾਵ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ) ਅਤੇ ਜੰਝੂ ਤੇ ਤਿਲਕ (ਕਿਤੇ ਵੀ) ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਨ ਪੈਂਦੇ।
੨. ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਪੁਰਾਣ, ਬੇਦ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਭੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ (ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ)।
੩. (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ) ਬਾਂਗਾਂ, ਨਿਵਾਜ਼ਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਤੇ ਮਸੀਤਾਂ ਆਦਿ ਇਹੋ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ (ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ)।

ਭਾਵ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਤਖ਼ਤ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛਲ ਨਾਲ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਤੇ ਪਾਲਕ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਿਹਲ 'ਚ ਬੰਦ ਰਖ ਕੇ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਭੁੱਖ ਦੋਖੇ ਮਾਰਿਆ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਤੱਸਬੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਜਜ਼ੀਆ' ਆਖਦੇ ਸਨ। ਅਰਬੀ ਘੋੜੇ ਜਾਂ ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਵਿਵਰਜਤ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨਾ ਮਨ੍ਹਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਮਾਲ ਦੀ ਚੁੰਗੀ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਕ ਮੇਲੇ ਹੁਕਮਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਮਸੀਤਾਂ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਵਾ ਮਣ ਜੰਵੂ ਲਾਹ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਉਦੋਂ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਤਿਲਕ ਮੋਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵੇਦਾਂ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਆਦਿ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਜਬਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੇ ਸੰਖ ਘੜਿਆਲ ਆਦਿ ਦੇ ਵਜਾਉਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਬਾਂਗਾਂ ਦੇਣ ਤੇ ਨਿਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ। ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਬੇ-ਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਲਮਾ ਜਾਂ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇਤਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਪੁੱਜ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਵਾਕ ਬਚਨ ਹਨ:

ਤਿਲਕ ਜੰਵੁਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾ ਕਾ। ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ। (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪੰ: ੫੪)

ਏਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਜਗਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਰਗਟ ਨ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਨ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਉਹੋ ਨਕਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਹੀ ਨਕਸ਼ਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਲੀਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ੴ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਜਗ ਤਾਰਨ ਕੌ ਅਵਤਾਰ ਭਯੋ, ਪਰਿਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਿਰੰਜਨ ਕੌ।

ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ ਦੂਰ ਕਰੇ ਜਨ ਕੇ, ਕਰ ਖੱਗ ਗਹੜੋ ਖਲ ਗੰਜਨ ਕੌ।

ਵਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਯੋ ਜਗ ਮੈ, ਕਲਿ ਕੇ ਮਲ ਦੋਖ ਬਿਭੰਜਨ ਕੌ।

ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਸਦਾ ਉਰਿ ਧਯਾਨ ਧਰੋਂ, ਦਸਮੇ ਗੁਰ ਕੇ ਪਦ ਕੰਜਨ ਕੌ ॥੨੦॥

ਪਦਅਰਥ:

ਪਰਿਪੂਰਨ=ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਵਿਆਪਕ। ਨਿਰੰਜਨ=ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਬ੍ਰਹਮ। (ਨਿਰ-ਰਹਿਤ, ਅੰਜਨ-ਮਾਇਆ।) ਕੌ=ਦਾ। ਜਨ ਕੇ=ਦਾਸਾਂ ਦੇ। ਕਰ=ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ਖੱਗ=ਤਲਵਾਰ। {ਖੜਗ ਦਾ ਸੰਖੇਪ}। ਗਹੜੋ=ਪਕੜਿਆ। ਖਲ=ਮੂਰਖ ਭਾਵ ਜ਼ਾਲਮ। ਗੰਜਨ ਕੌ=ਕੱਟਣ ਨੂੰ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਵਰ ਪੰਥ=ਉੱਤਮ ਪੰਥ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ। ਪ੍ਰਚਾਰ=ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪ੍ਰਚਲਤ, ਪਰਗਟ। ਕਲਿ ਕੇ=ਕਲਜੁਗ ਦੇ। ਮਲ=ਪਾਪ। ਦੋਖ=ਦੋਸ਼। ਬਿਭੰਜਨ ਕੌ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਉਰਿ=ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ। ਧਰੋਂ=ਧਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਦ ਕੰਜਨ ਕੌ=ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ। ਅਰਥ:

੪. (ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਟੁਰੇਗਾ) (ਕਵੀ) ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਮੈਂ (ਉਸ) ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ) ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹਾਂ।
  ੧. (ਜੋ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ) ਵਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਅਵਤਾਰ ਕੇਵਲ ਜਗਤ ਦੇ ਤਾਰਨ ਲਈ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।
  ੨. (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ) ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ (ਸਾਰੇ) ਦੁੱਖ ਤੇ ਦਲਿੱਦ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ।
  ੩. ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜਗਤ ਵਿੱਚ (ਸੂਰਬੀਰ ਜੋਧਾ) ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।
- ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰੇ ਲਈ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਪਰਿਪੂਰਨ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾ ਰੂਪ ਸਨ; ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਸਨ; ਜਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਹੈ:

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।

ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਵਾਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਤੇ ਸੁਭਾਵ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਉਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਪਿਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਮ ਗ਼ਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵੱਲ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਤਾ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚਠੇ ਚਬਾਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਬਣਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟਾ, ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਤੋਂ 'ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਣਗਿਣਤ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਵੀ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ; ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਰੰਭਿਆ ਹੈ, ਸਹਾਈ ਹੋਣ।

੧੫. ਗੁਰਮੁਖਿ, ਸਿਖਿਆ-ਦਾਤੇ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸ੍ਰੁ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰੁ ਗੁਰੂ ਦਸਨ ਕੇ, ਕਰਿ ਮੰਗਲ ਪਦ ਧਯਾਇ।

ਅਬ ਨਿਜ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਕਰੋ, ਬੰਦਨ ਮਾਥ ਝੁਕਾਇ ॥੨੧॥

ਪਦਅਰਥ:

ਇਸ੍ਰੁ=ਪਿਆਰਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਅਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ। ਸ੍ਰਿਸ੍ਰੁ=ਉੱਤਮ, ਚੰਗਾ। ਗੁਰ ਦਸਨ ਕੇ=ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ। ਕਰਿ ਮੰਗਲ=ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ। ਪਦ ਧਯਾਇ=ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰ ਕੇ। ਨਿਜ ਸਤਿਗੁਰ=ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਨਾਮ ਦਾਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ। ਬੰਦਨ=ਨਮਸਕਾਰ।

ਅਰਥ: :

੧. ਉੱਤਮ ਇਸ਼ਟ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਕੇ (ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ) ਚਰਨਾਂ ਦਾ (ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ) ਧਿਆਨ ਧਾਰ ਕੇ।
੨. ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨੂੰ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੁਯੋ:

*ਤਮ ਤੋਮ ਅਗਯਾਨ ਪਲਾਇ ਗਯੋ, ਜਢਤਾ ਹਿਮ ਦੂਰ ਭਈ ਸਭ ਤੈ।

ਦੁਰ ਮੋਹ ਮਦਾਦਿ ਨਿਸਾਚਰਗੇ, ਸੁਕਚੀ ਕੁਮਦੀ ਕੁਮਤੀ ਛਬ ਤੈ।
 ਦਿਲ ਕੰਜ ਜੁਗਯਾਸਨ ਕੇ ਖਿਲਗੇ, ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਯੋ ਤਬ ਤੈ।
 ਬਪੁ ਏਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਦਿਨੇਸ ਉਦਯੋ ਜਗ ਮੈ ਜਬ ਤੈ ॥੨੨॥

*ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀਯਾ ਦੋਨੋਂ ਛੰਦ ਸਿਰਫ਼ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੋਹਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪਦਅਰਥ:

ਤਮ=ਅਨੁਰਾ। ਤੋਮ=ਸਾਰਾ। ਪਲਾਇ ਗਯੋ=ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਢਤਾ=ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਉਲਟ, ਅਚੇਤਨਤਾ, ਜੜ੍ਹਤਾ। ਹਿਮ=ਬਰਫ਼। ਸਭ ਤੈ=ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ। ਦੁਰ=ਛੁਪ ਗਏ। ਮਦਾਦਿ=ਹੰਕਾਰ ਆਦਿਕ। ਨਿਸਾਚਰ=ਉੱਲੂ, ਚੋਰ, ਰਾਖਸ਼। {ਨਿਸ-ਰਾਤ ਨੂੰ। ਚਰ-ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ।} ਸੁਕਚੀ=ਮਿਚ ਗਈ। ਕੁਮਦੀ=ਕਮੀ, ਭਮੂਲ, ਨੀਲੋਫਰ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਿੜਨ ਵਾਲਾ ਕਮਲ। ਕੁਮਤੀ=ਖੋਟੀ ਮੱਤਿ ਰੂਪ। ਛਬ ਤੈ=(ਆਪਣੀ) ਸੋਭਾ ਤੋਂ। ਕੰਜ=ਕਵਲ। ਜੁਗਯਾਸਨ ਕੇ=ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ। {ਸੰ: ਜਿਗਯਾਸੂ-ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ।} ਖਿਲਗੇ=ਖਿੜ ਗਏ। ਹਰਿ ਗਜਾਨ=ਹਰੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ। (ਅ) ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ)। ਪ੍ਰਕਾਸ਼=ਚਾਨਣ। ਭਯੋ=ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਤੈ=ਤਦੋਂ ਤੋਂ। ਬਪੁ=ਸਰੂਪ। ਏਸ=ਈਸ਼ਰ। ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ=ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਦਿਨੇਸ=ਦਿਨ ਦਾ ਈਸ਼ਰ, ਸੂਰਜ। ਉਦਯੋ=ਉਦੇ ਹੋਇਆ, ਚੜ੍ਹਿਆ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਜਬ ਤੈ=ਜਦੋਂ ਤੋਂ।

ਅਰਥ:

੪. (ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਟੁਰੇਗਾ) ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੂਰਜ (ਵਾਂਗ) ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ।
  ੧. ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਅਨੁਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ (ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ) ਤੋਂ ਜੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਬਰਫ਼ ਵੀ (ਢਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਬਣ ਗਈ ਭਾਵ) ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ।
  ੨. ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਉਲੂਆਂ ਵਾਂਗ ਛੁਪ ਗਏ, ਖੋਟੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸੋਭਾ (ਖਿੜਾਵਟ) ਵੱਲੋਂ ਮਿਚ ਗਈਆਂ।
  ੩. ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਕਵਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿੜ ਗਏ ਤੇ ਹਰੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।
- ਭਾਵ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦਾਤੇ (ਗੁਰਮੁਖਿ) ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਖ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਛੁਹ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਅਗਿਆਨ, ਜਢਤਾ, ਮੋਹ ਤੇ ਖੋਟੀ ਮੱਤਿ ਆਦਿ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਸਫਾਇਆ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਅਨੁਰਾ, ਪਾਲਾ, ਚੋਰ, ਉੱਲੂ ਆਦਿ ਛੁਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਦੀ ਖਿੜਾਵਟ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਈਸ਼ਰਰੂਪ' ਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਨੰਨਿ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਆਤਮਕ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਸਤਾਦ, ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਪ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉੱਚ-ਆਚਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਮਰਸੀਏ, ਉੱਚ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਤੇ ਨਾਮ-ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਜਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਇਖ਼ਲਾਕੀ, ਇਨਸਾਨੀ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਫ਼ਰਜ਼ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤੰਗਯਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੇ ਆਤਮਕ-ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਵੀ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਉੱਨਤੀ, ਆਚਰਣਕ-ਉੱਚਤਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਛੁਹ (ਸੁਹਬਤ) ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਲਈ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਮਾਦਾ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬੇ-ਸਤਿਕਾਰੀ ਵਧਦੀ ਜਾਰਹੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਕ ਉੱਨਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਰਹੇ ਹਨ ਤੇ

ਆਚਰਨ ਗਿਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਜੋ 'ਸਤਿਗੁਰ' ਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦਾਤੇ (ਗੁਰਮੁਖਿ) ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਆਪ ਖੁਦ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਧਾਰਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਆਪ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ 'ਭਾਈ', ਬਾਬਾ, ਸੰਤ, ਸਾਧ, ਭਗਤ, ਜਨ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਦਿ ਪਦਵੀਆਂ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ 'ਗੁਰੂ' ਜਾਂ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਪਦਵੀ ਜੋੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਐਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਭਾਵ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਦੋਹਿਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਕਤ ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: 'ਏਕ ਹਰੀ ਦਸ ਰੂਪ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਕੇ ਬੰਦ।' ਜੇ ਉਹ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਚ ਗਿਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਕਤ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਗੁਰੂ' ਪਦਵੀ ਸਬੰਧੀ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ 'ਜਗਤ ਗੁਰੂ' ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਨਿਜ ਸਤਿਗੁਰ' ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਭਾਵ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ 'ਜ਼ਾਤੀ ਗੁਰੂ' ਅਰਥਾਤ ਆਤਮਕ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਸਤਾਦ (ਗੁਰਮੁਖਿ) ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਰਾਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਗੁਰੂ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬਕਾਲੇ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਮੰਜੀਆਂ ਡਾਹ ਕੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਜੋ ਹਸ਼ਰ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਹ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਜਿਆ ਪੰਥ ਜਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਕੱਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਗੁਰੂ' ਪਦਵੀ ਦੇਈ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਹ ਚੱਲ ਪੈਣਗੇ। ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗੀ? ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ:

ਇਕਾ ਬਾਣੀ ਇਕੁ ਗੁਰੁ ਇੱਕੋ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥ " (ਵਾਰ ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੩, ਪੰ: ੬੪੬)

ਜਦ ਤੱਕ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਭਾਵ ਉਜਾਗਰ ਰਹੇਗਾ, ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਭਾਵਕ ਏਕਤਾ ਸਦਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਐਉਂ ਅੰਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, 'ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਚਲੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ:

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਕਰਿ ਦਯਾ ਉਚਾਰਾ।

ਅਬ ਹਮ ਸੋ ਗੁਰ ਥਾਪ ਹੈਂ ਜੋ ਸਭਸੈਂ ਭਾਰਾ।

ਅਜਰ ਅਮਰ ਅਖੰਡ ਰਹਿ ਇਕ ਰਸ ਸਮ ਭਾਵੈ।

ਭੇਦ ਪੱਖ ਬਿਨ ਸਭੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢਾਵੈ।

ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਯੋ।

ਪੈਸੇ ਪੰਜ ਨਲੇਰ ਲੈ ਤਿਸ ਅਗ੍ਰੁ ਟਿਕਾਯੋ।

ਕਰਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਭਿ ਬੰਦਨ ਕੀਓ।

ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਥਪ ਪੂਜ ਕੇ ਸਭ ਤੈ ਪੁਜਵੀਓ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ:ਪ੍ਰੰ: ਪੂ: ਬਿ: ੭੪)

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤੇ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਿਸਚੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬਾਰੇ, ਸੋ ਸੋ ਆਪ ਖੁਦ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤ ਸੰਤਾਂ, ਮਹੰਤਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤੁੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਸ਼ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਐਸੇ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਖਣਾ ਹਿੰਦੂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਦੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਜਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਆਦਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ ਆਦਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਸਲਹਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਆਦਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਿੱਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਤੇ ਦੂਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਵੇਂ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਹੋਰ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾਵਾਂ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਕਥਾ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ, ਰਿਪਦਮਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰ ਧਾਮ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਆਸਤ ਬਾਗੜੀਆਂ ਅਤੇ ਭੂਪਿੰਦਰ ਨੰਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਏਥੇ ਮੰਗਲ ਕਰ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾਤੇ (ਗੁਰਮੁਖਿ) ਦੇ ਹੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤਾਰਧ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਬਿਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਵਿ-ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਆਪਣੀ ਸ੍ਰੈ-ਜੀਵਨੀ ਨੂੰ ਸੰਖਿਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੈਸਿਕ, ਈਸ਼ਰ ਅਵਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ, ਸੰਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਜਪੀ, ਤਪੀ, ਸਤੀ, ਜਤੀ, ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

ਦੈਸਿਕ ਮੂਰਤਿ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰੇ। ਬੀਰ ਗ੍ਰਿਗੇਸ ਬਸੇਸ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ... ..

ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ, ਸੰਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ। ਜਪੀ ਤਪੀ ਸਤਿ ਜਤੀ ਮਹਾਨੀ।

ਮੋਹਨਿ ਮੂਰਤਿ, ਆਨਦ ਪੂਰਤਿ। ਹਰਤ ਕਦੂਰਤ, ਅਜਮਤ ਮੂਰਤਿ।

ਕੋਮਲ ਚਿੱਤ ਸਭ ਕੇ ਹਿਤਕਾਰੀ। ਦਾਸਨ ਕੇ ਕਰਤੇ ਭਵ ਪਾਰੀ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਉ: ਬਿ: ੫੭)

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾਤੇ ਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦਾਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਏਥੇ ਮੰਗਲ ਬਤੌਰ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਦੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਹੀ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੧੬. ਗੁਰਪੁਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਦੇਸਨ ਮੈ ਵਰ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ, ਅਜਾਇਬ ਜਾ ਸਮ ਔਰ ਨ ਦੇਸੂ।

ਤਾ ਮੱਧ ਏਕ ਸੁਧਾਸਰ ਸ਼ੈਰ, ਲੈਹਿਰਦਾਰ ਅਪਾਰ ਹਮੇਸੂ।

ਚੌਦਸ ਲੋਕਨ ਕੀ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ, ਔ ਬਿਧਿ ਕੀ ਨਿਪੁਨਾਈ ਅਸੇਸੂ।

ਆਨ ਬਟੋਰ ਧਰੀ ਸਗਰੀ, ਜਨ ਰਾਮ ਸੁ ਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਵੇਸੂ ॥੨੩॥

ਪਦਅਰਥ:

ਦੇਸਨ ਮੈ=ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਵਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਅਜਾਇਬ=ਅਸਚਰਜ, ਅਣੋਖਾ। ਜਾ ਸਮ=ਜਿਸ ਵਰਗਾ। ਔਰ=ਹੋਰ। ਤਾਂ ਮੱਧ=ਤਿਸ (ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਦੇ) ਵਿਚਕਾਰ। ਸੁਧਾਸਰ=ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਲੈਹਿਰਦਾਰ=ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਅਪਾਰ=ਬਹੁਤਾ। ਹਮੇਸੂ=ਸਦਾ। ਸੰਪਤਿ=ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ। ਔ=ਅਤੇ। ਬਿਧਿ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ। ਨਿਪੁਨਾਈ=ਚਤੁਰਾਈ। ਅਸੇਸੂ=ਸਾਰੀ, ਬਹੁਤੀ। ਆਨਿ=ਲਿਆ ਕੇ। ਬਟੋਰ=ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ। ਧਰੀ=ਰੱਖੀ। ਸਗਰੀ=ਸਾਰੀ। ਜਨ=ਮਾਨੋ, ਜਾਣੋ। ਰਾਮ ਸੁ ਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ=ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ। ਵੇਸੂ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ।

ਅਰਥ:

੧. (ਸਾਰੇ) ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਅਣੋਖਾ ਦੇਸ਼ 'ਪੰਜਾਬ' ਹੈ ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੨. (ਤਿਸ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ (ਐਨ) ਵਿਚਕਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ।
੩. ਜਾਣੇ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਖ, ਸਮੱਗੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਚਤੁਰਾਈ।
੪. ਮਾਨੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ (ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ) ਸਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ:

ਫਾਬੀ ਰਹੈ ਬਰ ਆਬੀ ਅਦਾ ਜਹਿ, ਦਾਬੀ ਰਹੇ ਧਰ ਧੂਰਿ ਕਨੀਕੇ।

ਰਾਵੀ ਬਹੈ ਦਗਰੈਂ ਬਗਰੈਂ ਡਗਰੈਂ, ਸਗਰੈਂ ਨਗਰੈਂ ਦਰ ਨੀਕੇ।

ਚਾਰੁ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸੁ ਚਿੱਤ੍ਰਤ, ਮੰਦਰ ਸਾਮ ਪੁਰੰਦਰ ਜੀ ਕੇ।

ਦੇਵਨ ਸੇ ਨਰ ਨਾਰਿ ਸਬੈ ਸੁਠ, ਰੂਪ ਫਬੈਂ ਸਮ ਮੈਨ ਰਤੀ ਕੇ ॥ ੨੪ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਫਾਬੀ ਰਹੇ=ਫਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਆਬੀ=ਤਰਾਵਟ, ਨਮੀ। ਦਾਬੀ ਰਹੇ=ਦੱਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਰ=ਧਰਤੀ ਦੀ। ਧੂਰਿ ਕਨੀਕੇ=ਧੂੜ ਦੇ ਕਿਨਕੇ। ਰਾਵੀ=ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਮ। ਬਹੈ=ਵਗਦੀ ਹੈ। ਦਗਰੈਂ=ਛੋਟੇ ਰਸਤੇ ਭਾਵ ਗਲੀਆਂ। ਬਗਰੈਂ=ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ। ਡਗਰੈਂ=ਵੱਡੇਰਸਤੇ ਭਾਵ ਸੜਕਾਂ। ਦਰ=ਦਰਵਾਜ਼ੇ। ਨੀਕੇ=ਸੁੰਦਰ। ਚਾਰੁ=ਸੁੰਦਰ। ਬਚਿੱਤ੍ਰ=ਅਸਚਰਜ, ਅਣੋਖੇ, ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ। ਸੁ ਚਿੱਤ੍ਰਤ=ਚੰਗੀ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਾਲੇ। ਸਾਮ=ਬਰਾਬਰ, ਵਰਗੇ। ਪੁਰੰਦਰ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾਰਾਜਾ, ਇੰਦ੍ਰ। ਦੇਵਨ ਸੇ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੇ। ਸੁਠ=ਸੁੰਦਰ। ਸਮ=ਵਾਂਗ। ਮੈਨ=ਕਾਮਦੇਵ। ਰਤੀ=ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਅਰਥ:

੧. ਜਿਸ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ) ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਹੀ ਤਰਾਵਟ ਫਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਧੂੜ ਦੇ ਕਿਨਕੇ ਦੱਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
੨. ਰਾਵੀ (ਨਦੀ) ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ, ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ (ਨਹਿਰਾਂ, ਸੂਇਆਂ, ਕੱਸੀਆਂ ਤੇ ਖਾਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ (ਬਹੁਤ) ਸੁੰਦਰ ਹਨ।
੩. (ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ) ਸੁੰਦਰ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਕਾਨ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ) ਇੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਰਗੇ (ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ)।
੪. (ਏਥੋਂ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ) ਕਾਮਦੇਵ ਤੇ (ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਰਤੀ ਵਾਂਗ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ:

ਹਾਟਕ ਸੌਂ ਭਰ ਹਾਟਿ ਰਹੀ, ਕਬਿ ਘਾਟ ਨ ਹੋਵਤ ਠਾਟ ਮਨੀ ਕੇ।

ਲੋਗ ਮਹਾਜਨ ਭੂਰ ਧਨੀ ਸਭ, ਛਾਜਤ ਸਾਮ ਧਨੇਸ ਧਨੀ ਕੇ।

ਪੁਰ ਰੰਮ ਨ ਦਾਰਦ ਗੰਮ ਜਹਾਂ, ਸੁ ਧਰੰਮ ਧੁਰੀਨ ਸਬੈ ਜਨ ਨੀਕੇ।

ਕਹਿ ਕੌਨ ਸਕੈ ਉਪਮਾ ਗੁਰ ਕੇ ਪੁਰ ਕੀ, ਜਹਿ ਜ਼ਾਹਰ ਕੁੰਡ ਅਮੀ ਕੇ ॥ ੨੫ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਹਾਟਕ=ਸੋਨੇ। ਸੌਂ=ਨਾਲ। ਹਾਟਿ=ਹੱਟੀਆਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ। ਠਾਟ=ਸਾਮਾਨ। ਮਨੀ ਕੇ=ਮਣੀਆਂ (ਪੰਨੇ, ਹੀਰੇ, ਸਬਜ਼ੇ, ਰਤਨ ਤੇ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ) ਦੇ। ਮਹਾਜਨ=ਸੇਠ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ। ਭੂਰ ਧਨੀ=ਬਹੁਤੇ ਧਨ ਵਾਲੇ। ਛਾਜਤ=ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਮ=ਸਮਾਨ, ਵਾਂਗ। ਧਨੇਸ=(ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਚੀ) ਕੁਬੇਰ। ਪੁਰ=ਸ਼ਹਿਰ। ਰੰਮ=ਸੁੰਦਰ। ਦਾਰਦ=ਗਰੀਬੀ ਦਾ। ਗੰਮ=ਫਿਕਰ, ਚਿੰਤਾ। ਧਰੰਮ

ਧੁਰੀਨ=ਧਰਮ (ਦੇ ਕੰਮ) ਵਿੱਚ ਮੁਖੀ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਰ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਕੁੰਡ=ਤਲਾ, ਸਰੋਵਰ। ਅਮੀ ਕੇ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਭਾਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਅਰਥ:

੧. (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ) ਦੁਕਾਨਾਂ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਣੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕਦੇ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
੨. (ਇਥੋਂ ਦੇ) ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਧਨੀ ਹਨ। (ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ) ਕੁਬੇਰ ਵਾਂਗ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।
੩. ਸ਼ਹਿਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਭਾਵ ਏਥੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਆਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚੰਗੇ (ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ) ਤੇ ਧਰਮ (ਦੇ ਕੰਮਾਂ) ਵਿੱਚ ਮੁੱਖੀ ਹਨ।
੪. ਗੁਰਾਂ ਦੇ (ਇਸ) ਸ਼ਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸਾਰੀ) ਉਪਮਾ ਕੌਣ (ਕਵੀ) ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਰੋਵਰ (ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ) ਹਨ।

ਭਾਵ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਅੰਕਾਂ ੨੩, ੨੪ ਅਤੇ ੨੫ ਵਿੱਚ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਗੁਰਪੁਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸੁਖ, ਸੰਪੱਤੀ, ਆਬਾਦੀ, ਵਪਾਰ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਉਸਤਤ-ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਕਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਅਗਾਧ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਵਰਣਨ, ਅਪੂਰਬ ਤੇ ਅਛੂਤੇ ਢੰਗ ਦਾ ਹੈ। ੨੩ ਅੰਕ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਸਾਨੀ ਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ੍ਰ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਆਤਮਕ ਪਿਆਰ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ, ਪੈਦਾਵਾਰ (ਅੰਨ, ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ), ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ, ਜੀਅ ਪ੍ਰਤੀ ਔਸਤ ਆਮਦਨ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਦਾਨ, ਸਰੂ-ਕੱਦ ਜਵਾਨ ਤੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਛੁਹ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦੁੱਤੀ ਬਣਾਣ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੁਣ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਿਰ ਜਾਂ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲੀ ਬਾਂਹ (ਭਾਵ ਰੱਖਿਅਕ) ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਅਣਵੰਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਇਹ ਗੁਰ ਪੁਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤਜਾਰਤੀ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਕਪੜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਭਾਰੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਦੂਣੀ ਤੇ ਰਾਤ ਚੌਗੁਣੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੂਇਆਂ, ਕੱਸੀਆਂ ਤੇ ਖਾਲ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਤੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ਫਲਾਂ ਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਬਾਗ ਬਗੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜ ਕੇ ਸਰਸਬਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੜਕਾ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਗਲੀਆਂ ਦਾ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟਾ ਦੱਬਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ 'ਰਾਮ ਬਾਗ' ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਦਰੀ (ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਾਲ) ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ 'ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹਾ' ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਦ ਲਾਰਹੇ ਹਨ। ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੈਮੋਰੀਅਲ; ਜੋ ੪੫ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਲਾਲ ਪੱਥਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ੧੯੧੯ ਈ: ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ, ਵੇਖਣ ਯੋਗ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਵੀ. ਜੇ. ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਾਖਾਂ 'ਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਅਰੋਗ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹਨ ਪਰ 'ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ' ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਫ਼ਾਰਮ ਵੀ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ (੫੦੦) ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਯਾਦ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਜੀ.ਟੀ.ਰੋਡ ਦੇ ਉਪਰ ੨੪ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ: ਵੀ. ਵੀ. ਗਿਰੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ' ਦਾ ਨੀਂਹ

ਪੱਥਰ ਰਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਨਵੇਂ ਡੀਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਦਿਲਕਸ਼ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਛੇਹਰਟੇ ਦੀਆਂ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰੌਣਕ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਘੱਟ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਚਿਤ੍ਰਤ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣੀਆਂ ਨਵੇਂ ਡੀਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਤੇ ਬੰਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਅਨੂਪਮ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਹਿਫਾਜ਼ਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਜੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਣਾਈ ਕਾਫੀ ਚੌੜੀ ਫਸੀਲ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਆਪਣੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਨੋ ਸ਼ੌਕਤ ਦਾ ਦਿਲਕਸ਼ ਮਨਜ਼ਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਸੁੰਦਰ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਟੀਆਂ ਕਪੜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਤੱਕ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ 'ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ' ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਪਹਿਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਗੁਰੂ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਵਿੱਚ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂਆਂ ਜਿਹਾ ਕਿ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰਾਤ, ਸਬਜ਼ੇ, ਰਤਨ, ਨੀਲਮ, ਪੰਨੇ ਤੇ ਪੁਖਰਾਜ ਆਦਿ ਦਾ ਵਪਾਰ ਸਭ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਘਣੀ ਹੈ। ਆਦਮ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਦੀਵਾਲੀ, ਵਿਸਾਖੀ, ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਮੱਸਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਏਥੋਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਏਨਾ ਵਪਾਰ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਲਾਵਾਰਸ ਯਤੀਮ, ਲੂਲੇ, ਲੰਗੜੇ, ਅੰਨ੍ਹੇ, ਕਾਣੇ ਤੇ ਹੋਰ ਅੰਗ ਹੀਣ ਮਰਦ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਆਸ਼੍ਰਮ 'ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ' ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ। ਆਮ ਗ਼ਰੀਬਾਂ, ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ (ਅੰਨ ਛਕਣ ਲਈ), ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ (ਸਰਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ) ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਫ੍ਰੀ ਹਸਪਤਾਲ (ਇਲਾਜ ਲਈ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਗ਼ਰੀਬ ਗੁਰਬੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ 'ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ, ਪੱਕੀਆਂ ਪਕਾਈਆਂ ਘੱਲਾ' ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਛੱਤੀਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨਾਂ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਪੜੇ ਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਜ ਫਬ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਵੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਸਮ ਮੈਨ ਰਤੀ ਕੇ'। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਅਧਿਕ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮਾਈਆਂ ਵਿੱਚ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਵਰ ਦੇ ਗਏ ਹਨ 'ਮਾਈਆਂ ਰੱਬ ਰਜਾਈਆਂ'। ਕਵੀ ਜੀ ਵੀ ਇਸੇ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਧਰਮ ਧੁਰੀਨ ਸਬੈ ਜਨ ਨੀਕੇ' ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀਆਂ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਤਸਬੀਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ੨੫ ਅੰਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਚੇ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਗੁਰਧਾਮ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਮਹਿਮਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਣੋਖਾ, ਅਨੂਪਮ ਤੇ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ 'ਤੇ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਖੁਦ ਆਪ ਵੀ ਐਉਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

"ਛਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀ ਤੁਧੁ ਜੇਹਿਆ। ਬਧੋਹੁ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ, ਤਾ ਤੂੰ ਸੋਹਿਆ।

ਵਸਦੀ ਸਘਨ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ। " (ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੧੩੬੨)

੧੭. ਗੁਰ ਸਰਵਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਅਤਿ ਅੰਬੁ ਅਪਾਰ ਅਮੀ ਅਨੁਹਾਰ, ਅਲੋਕਨ ਤੈ ਅਘ ਓਘ ਨਸੈਂ।

ਜਿਹੰ ਪਾਨ ਕਰੇ ਨਰ ਪਾਵਨ ਹੈ, ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਧਾਮ ਅਮੋਘ ਧਸੈ।

ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਸਨਾਨ ਕਰੇ, ਉਰ ਮੈ, ਵਰ ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਸਜੋਗ ਬਸੈ।
ਅਸ ਸਾਰ ਸਰੋਵਰ ਮੱਧ ਮਹੋਵਰ, ਮੰਦਰ ਮੋਖਦ ਭੋਗ ਲਸੈ ॥੨੬॥

ਪਦਅਰਥ:

ਅੰਬੁ=ਜਲ। ਅਮੀ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ। ਅਨੁਹਾਰ=ਸਮਾਨ। ਅਲੋਕਨ ਤੈ=ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਹੀ। ਅਘ=ਪਾਪ। ਓਘ=ਸਮੁੰਗ। ਪਾਨ ਕਰੇ=ਪੀਣ ਨਾਲ, ਛਕਣ ਨਾਲ। ਪਾਵਨ=ਪਵਿਤ੍ਰ। ਸੰਪਤਿ=ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ, ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ। ਧਾਮ=ਘਰ ਵਿੱਚ। ਅਮੋਘ=ਅਰੋਕ, ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ ਟੋਕ ਤੋਂ। ਧਸੈ=ਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਰ ਮੈ=ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ। ਵਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ। ਸੰਜੋਗ=ਸਣੇ ਜੋਗ ਦੇ। ਸਾਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਮੱਧ=(ਐਨ) ਵਿਚਕਾਰ। ਮਹੋਵਰ=ਮਹਾਨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਮੋਖਦ ਭੋਗ=ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ। ਲਸੈ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਰਥ:

1. (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਹੁਤ ਜਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਹੀ (ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੋੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
2. ਜਿਸ (ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ) ਛਕਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ (ਛਕਣ ਵਾਲੇ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਖ (ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਹੋਰ) ਸਾਮਾਨ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ ਟੋਕ ਤੋਂ ਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
3. (ਕਵੀ) ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਣੇ ਜੋਗ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਤਮ ਗਿਆਨ (ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ) ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ (ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ) ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ।
4. ਐਸੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਸਰੋਵਰ ਦੇ (ਐਨ) ਵਿਚਕਾਰ (ਜਗਤ ਨੂੰ) ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ (ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਗੁਰਧਾਮ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੰਦਰ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਦਾ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰੀ ਫਰਸ਼

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਸਿਲ ਸੈਲ ਸੁ ਸੇਤ ਸਫਾਇ ਸਭੀ ਸੁਠ, ਸੋਹਤ ਸੀਰ ਸੁ ਫੇਨ ਸਮਾਨੇ।

ਬਡ ਬੋਝਲ ਬੈ ਬਹੁ ਕੀ ਬਿਪਲੀ, ਬਿਬਿਧਾ ਬਿਧਿ ਕੀ ਬਰ ਕੀਨ ਬਨਾਨੇ।

ਤਾਲ ਸੁ ਆਲਨ ਬਾਲ ਬਿਸਾਲ, ਕਮਾਲ ਸੁਪਾਨ ਰਚੀ ਬਹੁ ਥਾਨੇ।

ਸਿਤ ਸਜਾਮ ਸਿਲਾ ਧਰਿ ਪਾਂਤਿਨਿ ਪਾਂਤਿ ਸੁ ਭਾਂਤਿਨਿ ਭਾਂਤਿ ਖਚੀ ਬਿਧਿ ਨਾਨ੍ਹੇ ॥੨੭॥

ਪਦਅਰਥ:

ਸੈਲ=ਪੱਥਰ। ਸੇਤ=ਚਿੱਟੀਆਂ। ਸਫਾਇ=ਸਾਫ਼। ਸੁਠ=ਸੁੰਦਰ। ਸੀਰ=ਦੁੱਧ ਦੀ। ਫੇਨ=ਝੰਗ। ਸਮਾਨੇ=ਵਾਂਗ। ਬੋਝਲ=ਭਾਰੀਆਂ। ਬੈ ਬਹੁ ਕੀ=ਬਹੁਤੀ ਕੀਮਤ ਦੀਆਂ। ਬਿਪਲੀ=ਸਾਰੀਆਂ। ਬਿਬਿਧਾ=ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀਆਂ। ਬਿਧਿ ਕੀ=ਬਿਧੀ ਕਰਕੇ, ਬਿਧੀ ਨਾਲ, ਢੰਗ ਨਾਲ। ਬਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਤਾਲ=ਸਰੋਵਰ ਦੇ। ਆਲਨ ਬਾਲ=ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ, ਚੁਗਿਰਦੇ, ਚੁਫੇਰੇ। ਕਮਾਲ=ਸੁੰਦਰ, ਵਧੀਆ। ਸੁਪਾਨ=ਸੌਪਾਨ, ਪੌੜੀਆਂ। ਬਹੁ ਥਾਨੇ=ਬਹੁਤ ਵੰਨੀਆਂ ਦੀਆਂ। ਸਿਤ=ਚਿੱਟੀਆਂ। ਸਜਾਮ=ਕਾਲੀਆਂ। ਧਰਿ=ਰੱਖ ਕੇ। ਪਾਂਤਿਨਿ ਪਾਂਤਿ=ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ। ਭਾਂਤਿਨਿ ਭਾਂਤਿ=ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ (ਸ਼ਕਲਾਂ ਜਾਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀਆਂ)। ਖਚੀ=ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਬਿਧਿ ਨਾਨ੍ਹੇ=ਅਨੇਕਾਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ।

ਅਰਥ:

1. (ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿੱਚ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰ ਦੇ) ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਸਿਲਾਂ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸੁੰਦਰ (ਹਨ ਜੋ) ਦੁੱਧ ਦੀ ਝੰਗ ਵਾਂਗ ਸੋਹਣੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।
2. (ਉਹ) ਸਾਰੀਆਂ (ਸਿਲਾਂ ਬਹੁਤ) ਵੱਡੀਆਂ, ਭਾਰੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਕੀਮਤ ਦੀਆਂ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ (ਚੀਰ ਕੇ) ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
3. ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੰਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

੪. (ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਤੇ ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ) ਚਿੱਟੀਆਂ ਤੇ ਕਾਲੀਆਂ (ਸੰਗਿ ਮਰਮਰ ਦੀਆਂ) ਸਿਲਾਂ, ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀਆਂ (ਕੱਟ ਕੇ ਤੇ) ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚਰੱਖ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵ ੨੬ਵੇਂ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਅਦਭੁੱਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪਾਪ ਕੰਬ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਸਮੇਂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਆ ਕੇ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- ਸੰਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ਹਰਿ ਕੰਮੁ ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆਰਾਮ ॥ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਤਾਲੁ ਸੁਹਾਵਾ ਵਿਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲੁ ਛਾਇਆਰਾਮ ॥ (ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ (ਛੰਤ) ਪੰਨਾ ੭੮੩) ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰਕ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੁੱਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਬੇਰ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਨੰਨਿ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ। ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮੇਂ ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਬੇਰੀ, ਲਾਚੀ ਬੇਰ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਆਏ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਥੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਅਠਸਠ ਘਾਟਰਾਹੀਂ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਇਸ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਵਿੱਚ ਘੁਲ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ, ਉਚਿਤਾ, ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦਰਾਹੀਂ ਐਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ:- "ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿਵਾਦੀ ਜਿਤੁ ਨਾਤੈ ਕਉਆ ਹੰਸੁ ਹੋਹੈ ॥" (ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ੪, ਪੰਨਾ ੯੪੩) "ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰਿ ਨਾਤੇ ॥ ਸਭਿ ਉਤਰੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥" (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੫) "ਸੰਤਹੁਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰੁ ਨੀਕਾ ॥ ਜੋ ਨਾਵੈ ਸੋ ਕੁਲੁ ਤਰਾਵੈ ਉਧਾਰੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ ਕਾ ॥" (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੪) "ਹਰਿਹਾਂ ਨਾਨਕ ਕਸਮਲ ਜਾਹਿ ਨਾਇਐਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ॥" (ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੬੨) ੨੭ਵੇਂ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਸਰੋਵਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਉੱਪਰ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰ ਦੀਆਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਸਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚੌਕੋਨ, ਤਿਕੋਨ, ਮੁਰੱਬੇ, ਨੌਕਾਂ ਤੇ ਨੌਕਦਾਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਅਣਗਿਣਤ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਜਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੜੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਏ ਹਰ ਯਾਤਰੂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਤੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਤੇ ਹੁਨਰ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਪੌੜ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਬਾਹੀ ਉੱਪਰ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ (ਦੁਰਗ ਵਜੂਹ) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੋਵਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ੧੬੩੪ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਮਟਾਲਾ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਖ-ਭੰਜਨੀ ਬੇਰ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਕੱਚਾ ਤਾਲ ਪੁਟਵਾਇਆ ਜੋ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ੧੬੪੩ ਬਿ: ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਰਖਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੫੦੦ ਫੁਟ, ਚੌੜਾਈ ੪੯੦ ਫੁਟ ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ੧੭ ਫੁੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਜਲ ਇਕ ਹੰਸਲੀ (ਛੋਟੀ ਨਹਿਰ) ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਦਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੮੩੮ ਵਿੱਚ ਖੁਦਵਾਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਲਰਾਵੀ ਨਦੀ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੨੩ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਹੰਸਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੧੮. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ। (ਚਿੱਤ੍ਰ-ਕਲਾ)

ਸੂਯਾ:

ਚਤੁਰਾਨਨ ਸੇ ਚਤੁਰਾ ਚਿੱਤਰੈਲਨਿ, ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਕੀਨ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਬਨਾਏ।

ਸੁਚ ਚੀਰਿ ਮਨੀਨ ਕਨੀ ਸੁ ਘਨੀ, ਮੁਕਤਾ ਵਰ ਨੀਲਮ ਹੀਰ ਖਚਾਏ।
ਕਿਤ ਕੀਨ ਬਨੀ ਸਘਨੀ ਬਰ ਬਾਗ, ਮਹੀਰੁ ਲਤਾ ਫਲ ਫੂਲ ਫਬਾਏ।
ਰਚ ਜਾਤਿ ਅਨੇਕਨ ਕੇਰ ਬਿਹੰਗ, ਬ੍ਰਿਛਨ ਲੱਛਨ ਲੱਛ ਬਿਰਾਏ ॥੨੮॥

ਪਦਅਰਥ:

ਚਤੁਰਾਨਨ=ਬ੍ਰਹਮਾ। {ਚਤੁਰ-ਚਾਰ+ਆਨਨ-ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮਾ}। ਸੇ=ਵਰਗੇ। ਚਿੱਤੁਰੈਲਨਿ=ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰਾਂ ਨੇ। ਚਿੱਤ੍ਰਤ=ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ। ਬਚਿੱਤ੍ਰ=ਅਣੋਖੀ, (ਅ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਬਨਾਏ=ਸਵਾਰ ਕੇ। ਸੁਚ=ਪਵਿਤ੍ਰ। ਚੀਰਿ=ਚੀਰ ਕੇ। ਮਨੀਨ=ਮਣੀਆਂ ਦੀਆਂ। ਕਨੀ=ਕਣੀਆਂ। ਮੁਕਤਾ=ਮੋਤੀ। ਵਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ। ਖਚਾਏ=ਜੜੇ। ਬਨੀ=ਬਗੀਚੀਆਂ। ਮਹੀਰੁ=ਦਰੱਖਤ। ਲਤਾ=ਵੇਲਾਂ। ਰਚ=ਬਣਾ ਕੇ। ਜਾਤਿ=ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ। ਬਿਹੰਗ=ਪੰਛੀ। ਲੱਛਨ=ਵਿਲੱਖਣ, ਅਣੋਖੇ। ਲੱਛ=ਲੱਖ, ਚਿੰਨ੍ਹ। ਬਿਰਾਏ=ਬੈਠਾਏ ਹਨ।

ਅਰਥ:

1. ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਰਗੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰਾਂ ਨੇ (ਚਿੱਟੇ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਪਰ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰ ਕੇ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।
2. (ਜਿਸ ਜਤਤ ਕਲਾ ਵਿੱਚ) ਸੁੱਚੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਕਣੀਆਂ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੋਤੀ, ਨੀਲਮ ਤੇ ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।
3. ਕਿਧਰੇ ਸੰਘਣੀਆਂ ਬਗੀਚੀਆਂ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਗ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ) ਦਰੱਖਤ, ਵੇਲਾਂ, ਫਲ ਤੇ ਫੁੱਲ ਫਬਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।
4. ਅਨੇਕ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਤੇ ਅਨੋਖੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ ਬਣਾ ਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਦਰੱਖਤਾਂ ਉਪਰ ਬਿਠਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਧਰ ਧਯਾਨ ਰਹੇ ਮੁਨਿ ਬੈਠ ਕਿਤੇ, ਕਿਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੈਂ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਕੇ।
ਕਿਤ ਕੁੰਜਰ ਕੇਹਰ ਜੰਗ ਕਰੈਂ, ਕਿਤ ਏਣ ਭਗੈਂ ਤਰੁ ਓਟ ਤਕਾ ਕੇ।
ਕਿਤ ਭੌਰ ਗੁੰਜਾਰ ਅਪਾਰ ਕਰੈਂ, ਕਿਤ ਸਾਰਸ ਹੰਸ ਚਕੋਰ ਚਲਾਕੇ।
ਕਿਤ ਦਾਖ ਅੰਗੂਰ ਸੁੱਛ ਕੇ ਗੁੱਛ, ਬਿਲੱਛ ਪ੍ਰਤੱਛ ਧਰੇ ਸੁ ਰਚਾ ਕੇ ॥੨੯॥

ਪਦਅਰਥ:

ਸਿੰਘ=ਸ਼ੇਰ। ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਕੇ=ਹਰਨਾਂ ਦੇ। ਕੁੰਜਰ=ਹਾਥੀ। ਕੇਹਰ=ਸ਼ੇਰ। ਏਣ=ਹਰਨ। ਤਰੁ=ਦਰੱਖਤ। ਸਾਰਸ=ਇਕ ਕੁੰਜ ਵਰਗਾ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ, ਜੋ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਲਾਕੇ=ਚਾਲਾਕ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ। ਦਾਖ=ਛੋਟੇ ਅੰਗੂਰ। ਸੁੱਛ=ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ। ਗੁੱਛ=ਗੁੱਛੇ। ਬਿਲੱਛ=ਵਿਲੱਖਣ, ਅਨੋਖੇ। ਪ੍ਰਤੱਛ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ। ਧਰੇ=ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਚਾ ਕੇ=ਬਣਾ ਕੇ।

ਅਰਥ: :

1. (ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ) ਕਿਤੇ ਮੁਨੀ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਸ਼ੇਰ ਹਰਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
2. ਕਿਧਰੇ ਹਾਥੀ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਹਰਨ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਓਟ ਤਕਾ ਕੇ (ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ) ਨੱਸ ਰਹੇ ਹਨ।
3. ਕਿਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਉਪਰ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਭੌਰੇ ਗੁੰਜਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਸਾਰਸ (ਨਾਮ ਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ), ਹੰਸ ਤੇ ਚਲਾਕ ਚਕੋਰ (ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ)।
4. ਕਿਧਰੇ ਅਨੋਖੀਆਂ (ਹੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ) ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਗੁੱਛੇ ਬਣਾ ਕੇ (ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ ਲਟਕਾਏ ਜਾਂ ਪਲੇਟਾਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ) ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਏ ਹਰ ਯਾਤਰੂ ਦੇ ਮਨ ਉਪਰ ਜਿੱਥੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਏਕਾਂਤ ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲ, ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਇਲਾਹੀ-ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਦੈਵੀ-ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਲਾ-ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੀ ਹਰ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਨੂੰ ਬਦੋ-ਬਦੀ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜੜਤਕਾਰੀ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਦੀ ਮਨੱਵਤ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰ ਦੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅੱਡ-ਅੱਡਰੰਗਾਂ ਤੇ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਤੇ ਘਸਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਾਂਗ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੱਥਰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਹਨ: ਖੱਟੂ (ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ), ਲਾਜਵਰਦ (ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ), ਕਾਲਾ ਅਲਵਰ ਪੱਥਰ, ਸੰਗ ਪਸ਼ਮ, ਸੰਗ ਜੀਸ਼ਮ, ਸੰਗ ਜਰਾਅ, ਅਬਰ ਪੱਥਰ, ਸਿੱਪ, ਹਕੀਕ, ਜ਼ਹਿਰ-ਮੋਹਰਾ, ਬਲੌਰੀ, ਫੀਰੋਜ਼ਾ ਤੇ ਰੱਤਕ ਪੱਥਰ ਆਦਿ। ਇਹ ਕੰਮ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਬੂਹੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੇਠ ਫਰਸ਼ ਵਿੱਚ, ਗੁੰਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਾਰੀਗਰੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਲਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੱਛੀਆਂ, ਬਗਲਿਆਂ, ਕੱਛੂ ਕੁੰਮਿਆਂ, ਹਰਨਾਂ, ਚਿੜੀਆਂ, ਬੁਲਬੁਲਾਂ, ਮੋਰਾਂ, ਸੱਪਾਂ, ਚੱਕੀਰਾਹਿਆਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ, ਹਾਥੀਆਂ, ਮਗਰਮੱਛਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ, ਗੁਲਾਬ ਦਾਨੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁੰਦਰ ਫਲਾਂ, ਫੁੱਲਾਂ, ਵੇਲਾਂ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਹੀ ਦਿਲ-ਖਿੱਚਵੇਂ ਚਿੱਤ੍ਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪ ਪਹਿਲੇ ਕਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਕਲਾ-ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਵਰਣਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਛੰਦ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ, ਜੜਤ ਆਦਿ ਕਲਾ-ਪਾਰਖੂ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਕਲਾ-ਕਦਰਦਾਨੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਸ ਜੜਤਕਾਰੀ ਦੇ ਹੁਨਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ 'ਮੋਹਰਾ ਕਸ਼ੀ' ਤੇ 'ਨਕਾਸ਼ੀ (ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ)' ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦੂਜੀ ਛੱਤ ਦੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗਿੱਲੇ ਪਲੱਸਤਰ ਉੱਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਜਾਨ ਕਰ ਕੇ ਨਕਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਮੋਹਰਾ ਕਸ਼ੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਜੋ ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁੱਕੇ ਪਲੱਸਤਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਕਾਸ਼ੀ (ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ) ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਲਾਂ, ਬੂਟਿਆਂ, ਦਰੱਖਤਾਂ, ਵੇਲਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਦਿਲਕਸ਼ ਚਿੱਤ੍ਰ ਹਨ। ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ੍ਰ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰਾਂ (ਨਕਾਸ਼ਾਂ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ-ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚਮਕਾਉਣ ਦਾ ਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਬਰ ਫਾਟਕ ਹਾਟਕ ਥਾਟ ਜਰੇ, ਜਰ ਠਾਟ ਚੁਕਾਠ ਦਿਵਾਰ ਸੁ ਬਾਰੀ।

ਗੁੰਮਜ ਗੋਲ ਅਮੋਲ ਲਸੈਂ, ਕਿੰਗਰੇ ਛਜ ਛਾਤ ਸੁ ਹੇਮ ਅਟਾਰੀ।

ਪੁਲ ਪੈ ਚਲਵਾਰ ਪਵੈ ਭਵ ਪਾਰ, ਦੁਆਰ ਲਖੈ ਨ ਪਿਖੈ ਜਮ ਦੁਾਰੀ।

ਜੁਗ ਤੁੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਹੈਂ ਜਨੁ ਯੋਂ, ਗੁਰ ਨੈ ਧਰ ਤੈ ਅਘ ਅੰਸ ਉਪਾਰੀ ॥੩੦॥

ਪਦਅਰਥ:

ਬਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਫਾਟਕ=ਤਖ਼ਤੇ। ਹਾਟਕ=ਸੋਨੇ ਦੇ। ਥਾਟ=ਬਣਾ ਕੇ। ਜਰੇ=ਜੜੇ ਹੋਏ। ਜਰ=ਸੋਨੇ ਦੇ। ਠਾਟ=ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਚੁਕਾਠ=ਚੁਗਾਠਾਂ। ਦਿਵਾਰ=ਕੰਧਾਂ। ਸੁ ਬਾਰੀ=ਚੰਗੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ। ਗੁੰਮਜ=ਗੁੰਬਦ। ਲਸੈਂ=ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ਛਜ=ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਛਾਤ=ਛੱਤਾਂ। ਸੁ=ਸੁੰਦਰ। ਹੇਮ=ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ। ਪੈ=ਉਪਰ। ਚਲਵਾਰ=ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਤੁਰ ਕੇ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ। ਪਵੈ ਭਵ ਪਾਰ=ਸੰਸਾਰ (ਸੁੰਦਰ) ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਆਰ=ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਬੂਹਾ। ਲਖੈ=ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਮ

ਦ੍ਵਾਰ=ਜਮਾਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭਾਵ ਨਰਕ। ਜੁਗ=ਦੋ। ਤੁੰਗ=ਉੱਚੇ। ਨਿਸ਼ਾਨ=ਝੰਡੇ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ। ਜਨੁ=ਮਾਨੋ। ਯੋਂ=ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਉਂ। ਧਰ ਤੈ=ਧਰਤੀ ਤੋਂ, ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚੋਂ। ਅਘ=ਪਾਪਾਂ ਦੀ। ਅੰਸ=ਮੁੱਢ, ਜੜ੍ਹ। ਉਪਾਰੀ=ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਅਰਥ:

੧. (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬੂਹਿਆਂ ਵਿੱਚ) ਸ਼ੇਸਟ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ (ਲਟਕਾਏ ਹੋਏ) ਹਨ। ਕੰਧਾਂ, ਬਾਰੀਆਂ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਚੁਗਾਠਾਂ ਚੰਗੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
੨. (ਛੱਤਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ) ਗੁੰਬਦ ਗੋਲ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ, ਅਟਾਰੀਆਂ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਕਿੰਗਰੇ ਸੁੰਦਰ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।
੩. ਪੁਲ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ (ਤੁਰ ਕੇ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ) ਸੰਸਾਰ (ਸਮੰਦਰ) ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ) ਬੂਹੇ ਦੇ (ਵੀ) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ) ਜਮਾਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ (ਨਰਕ) ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ।
੪. (ਝੰਡੇ ਬੁੰਗੇ ਲਾਗੇ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ) ਦੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਇਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ (ਸਦਾ ਲਈ) ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਤੈ, ਸੁਚ ਕੁੰਦਨ ਸੰਗ ਜਟੇ ਨਗ ਵਾਂ ਕੇ।
ਕਰਿ ਕੀਮਤ ਕੌਨ ਸਕੈ ਜਰ ਕੀ ਨਰ, ਪੇਖ ਜਿਸੈ ਬਿਧਿ ਕੀ ਬੁਧਿ ਥਾਕੇ।
ਜਿਹ ਹੇਰ ਕੁਬੇਰ ਲਜੈ ਅਤਿਸੈਂ, ਪਿਖ ਮੌਨ ਭਜੈ ਮਘਵਾ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ।
ਜਨੁ ਕਾਮ ਕਰੀਗਰ ਕਾਮ ਮਣੀ ਗਹਿ, ਕਾਮਦ ਕਾਮ ਕਰਜੋ ਮਨ ਲਾ ਕੇ ॥੩੧॥

ਪਦਅਰਥ:

ਅਤਿ=ਬਹੁਤ। ਮੰਦਰ=ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ। ਸੁਚ ਕੁੰਦਨ ਸੰਗ=ਸੁਧ ਸੋਨੇ ਵਿੱਚ। ਵਾਂ ਕੇ=ਉਸ (ਮੰਦਰ) ਦੇ (ਅੰਦਰ)। ਜਰ ਕੀ=ਸੋਨੇ ਦੀ। ਬਿਧਿ=ਬ੍ਰਹਮਾ। ਹੇਰ=ਦੇਖ ਕੇ। ਕੁਬੇਰ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਚੀ। ਲਜੈ=ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਨ ਭਜੈ=ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਘਵਾ=ਇੰਦ੍ਰ। ਜਨੁ=ਮਾਨੋ। ਕਰੀਗਰ=ਕਾਰੀਗਰ। ਕਾਮ ਮਣੀ=ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਣੀ, ਚਿੰਤਾਮਣੀ। ਗਹਿ=ਪਕੜ ਕੇ। ਕਾਮਦ=ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਅਰਥ:

੧. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਪਾਸਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਉਸ {ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ} ਦੇ {ਅੰਦਰ} ਸੁਧ ਸੋਨੇ ਵਿੱਚ ਨਗ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ।
  ੨. {ਉਸ ਲੱਗੇ ਹੋਏ} ਸੋਨੇ ਦੀ ਕੌਣ ਮਨੁੱਖ ਕੀਮਤ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ {ਸੋਨੇ ਨੂੰ} ਦੇਖ ਕੇ {ਕੀਮਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ} ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਵੀ ਬੁਧੀ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
  ੩. ਜਿਸ {ਦੀ ਅਮੋਲਕਤਾ} ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਬੇਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। {ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ} ਦੇਖ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਖਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
  ੪. {ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਐਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ} ਮਾਨੋ ਕਾਮਦੇਵ ਕਾਰੀਗਰ ਨੇ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ {ਪੂਰਾ} ਮਨ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।
- ਭਾਵ ਅੰਕ ਨੰ: ੩੦ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਕਲਾ ਕਰਮ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਗੁੰਬਦ, ਚਹੁਂ ਕੋਣਾਂ ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਚਾਰ ਅਟਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਛੋਟੇ ਗੁੰਬਦ ਅਤੇ ਉਪਰ ਚੁਗਿਰਦੇ ਉਸਰੇ ਜੰਗਲੇ ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗੁੰਬਦੀਆਂ, ਕਿੰਗਰੇ ਤੇ ਦੂਜੀ ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਪਾਸਾ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬੋਲਾਂ, ਬੁਟਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਵਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਛੇ ਤਹਿਆਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਬੂਹੇ ਦੇ ਉਪਰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤ੍ਰ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ, ਸੇਵਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਸੰਮਤ ਆਦਿ ਵੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੰਕ ਨੰ: ੩੧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਬੇ-ਕੀਮਤੀ ਸੋਨਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਮਹਾਨ ਬੁਧੀਮਾਨਾਂ, ਧਨਾਢਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਚਕਰਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਬੁਹਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਦੀ ਛੱਤ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪਾਸਾ, ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਗ ਤੇ ਧਰ ਉੱਪਰ ਗੁੰਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਦੂਜੀ ਮੰਜਲ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਗੱਚ ਦੀ ਮੁਨੱਵਤ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਹੁਨਰ ਦਾ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਗੱਚ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੱਥਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਰੀਕ ਪੀਹ ਕੇ ਕੱਪੜ-ਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੁਨ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੂਨੇ ਵਾਂਗ ਪਲੱਸਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿੱਪ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਨਾਲ ਸੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਿੱਲ ਕੇ ਫੁੱਲ ਪੱਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਮੂਨੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਚ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗ ਵੀ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਪੀਲਾ ਰੋਗਨ ਕਰ ਕੇ ਉਪਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਵਰਕ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਟੁਕੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਗੱਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਕਲਾਂ 'ਚ ਕੱਟ ਕੇ ਜੜਨ ਨੂੰ 'ਟੁਕੜੀ ਦੀ ਮੁਨੱਵਤ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਗੋਲ, ਚੌਰਸ, ਤਿਕੋਨੇ, ਬੈਜਵੀ ਆਦਿ ਕਈ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਹੁਨਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਉੱਪਰਲੀ ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਗੁੰਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ਚਹੁਂ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਲੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਬਾਰੀ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਬਾਹੀ ਵਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਛੱਤ ਦੀ ਇਕ ਡਾਟ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨੂੰ 'ਲਾਇ ਦੀ ਮੁਨੱਵਤ' ਦਾ ਕੰਮ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਕਲਾ-ਸੁੰਦਰਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਚੰਗੇਰੀ ਸੂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਕਿਧੋ, ਜਗਤੀ ਭਰ ਰੂਪਿ ਕਿ ਉਪਿ ਠਿਕਾਨੋ।

ਯਹਿ ਰਾਗਨਿ ਰੂਪ ਅਨੁਰਾਗ ਕਿਧੋ, ਸੁ ਬਿਰਾਗ ਕਿ ਭਾਗ ਧਰਾ ਬਿਗਸਾਨੋ।

ਗਿਰ ਕੈ ਤੁਹਿਨਾਚਲ ਮੇਰੁ ਉਭੈ, ਮਿਲ ਸਿੰਧ ਸੁਧਾਸਰ ਤੈ ਪ੍ਰਗਟਾਨੋ।

ਕਿਤ ਭੋਗ ਭੰਡਾਰ ਕਿ ਮੋਖ ਅਗਾਰ, ਕਿ ਕਾਮ ਤਰੁ ਕਿ ਗੁਰੁ ਅਸਥਾਨੋ ॥੩੨॥

ਪਦਅਰਥ:

ਕਿਧੋ=ਅਥਵਾ, ਜਾਂ। ਜਗਤੀ ਭਰ=ਜਗਤ ਭਰ ਦੀ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ। ਰੂਪਿ=ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੈ। ਕਿ=ਅਥਵਾ, ਜਾਂ। ਉਪਿ ਠਿਕਾਨੋ=ਉਪਮਾ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ, ਉਸਤਤ ਦਾ ਘਰ। ਯਹਿ=ਇਹ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ)। ਰਾਗਨਿ ਰੂਪ=ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਰੂਪ, ਸੰਗੀਤ ਰੂਪ। ਅਨੁਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ। ਬਿਰਾਗ=ਮੋਹ ਦਾ ਤਿਆਗ। ਭਾਗ ਧਰਾ=ਧਰਤੀ ਦੀ ਕਿਸਮਤ। ਬਿਗਸਾਨੋ=ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗਿਰ=ਪਹਾੜ। ਕੈ=ਅਥਵਾ, ਜਾਂ। ਤੁਹਿਨਾਚਲ=ਹਿਮਾਲਾ। {ਤੁਹਿਨ-ਬਰਫ਼, ਅਚਲ-ਪਹਾੜ, ਬਰਫ਼ ਦਾ ਪਹਾੜ, ਹਿਮਾਲਾ।} ਸਿੰਧ ਸੁਧਾਸਰ ਤੈ=ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ। ਕਿਤ=ਜਾਂ। ਭੋਗ ਭੰਡਾਰ=ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ। ਮੋਖ ਅਗਾਰ=ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਘਰ। ਕਾਮਤਰੁ=ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਿੱਛ, ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ। ਗੁਰੁ ਅਸਥਾਨੋ=ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ, ਗੁਰੂ ਘਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ।

ਅਰਥ:

੧. (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਬੀ-ਉਸਤਤ ਦਾ ਘਰ ਹੈ।
੨. ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜਾਂ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਮੋਹ ਦਾ ਚੰਗਾ ਤਿਆਗ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।
੩. ਜਾਂ (ਐਉਂ ਸਮਝੋ ਕਿ) ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ ਤੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੋਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਹਨ।
੪. ਜਾਂ (ਸੰਸਾਰਕ) ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਜਾਂ (ਇਹ) ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਨਰ ਨਾਰ ਨਖੱਤ ਭਜੈਂ ਦਿਨ ਰੈਨ, ਸੁ ਮੈਨ ਰਤੀ ਧਰ ਕੈ ਤਨ ਮਾਨੋ।

ਮੁਨਿ ਮਾਲ ਮਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਬਿਰੇ, ਨਿਗਮਾਗਮ ਬਾਚਤਿ ਨੀਤ ਪੁਰਾਨੋ।

ਹਮ ਚੌਦਸ ਭੌਨਨ ਮੈ ਕਤਹੂੰ, ਸੁਨਿਓ ਨ ਪਿਖਿਯੋ ਬਰ ਐਸ ਠਿਕਾਨੋ।

ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮਨੋ ਕਰਤਾਰ ਸਹੀ, ਨਿਜ ਲੋਕ ਯਹੀ ਸੁ ਧਰਾ ਪਰ ਆਨੋ ॥੩੩॥

ਪਦਅਰਥ:

ਨਖੱਤ=ਤਾਰਿਆਂ (ਵਾਂਗ) ਭਜੈਂ=ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨ=ਕਾਮਦੇਵ। ਰਤੀ=ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ਮੁਨਿ ਮਾਲ=ਮੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ। ਮਰਾਲ=ਹੰਸਾਂ (ਵਾਂਗ)। ਬਿਸਾਲ=ਬਹੁਤ। ਬਿਰੇ=ਬੈਠ ਕੇ। ਨਿਗਮਾਗਮ=ਵੇਦ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। {ਨਿਗਮ-ਵੇਦ। ਆਗਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।} ਬਾਚਤਿ=ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ) ਨੀਤ=ਨਿੱਤ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ, ਹਰਰੋਜ਼। ਚੌਦਸ ਭੌਨਨ ਮੈਂ=ਚੌਦਾਂ ਭਵਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿੱਚ। ਬਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ। ਸਹੀ=ਠੀਕ। ਨਿਜ ਲੋਕ=ਆਪਣਾ ਹੀ ਲੋਕ ਭਾਵ ਸੱਚਖੰਡ। ਧਰਾ ਪਰ=ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ, ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ। ਅਰਥ:

੧. (ਜਿੱਥੇ) ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜਾਣੇ ਕਿ ਕਾਮ ਤੇ ਰਤੀ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ (ਭਾਵ ਕਾਮ ਤੇ ਰਤੀ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ) ਤਾਰਿਆਂ (ਵਾਂਗ) ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
੨. ਹੰਸ ਰੂਪ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮੰਡਲੀਆਂ (ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ) ਬੈਠ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੇਦਾਂ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ (ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ) ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ (ਤੇ ਵਿਚਾਰਦੀਆਂ) ਹਨ।
੩. (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ) ਐਸਾ ਉੱਤਮ (ਤੇ ਸੁੰਦਰ) ਠਿਕਾਣਾ ਅਸਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।
੪. ਮਾਨੋ ਕਰਤਾਰ ਨੇ (ਆਪਣਾ) ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਠੀਕ ਇਹ ਆਪਣਾ ਹੀ ਲੋਕ (ਸਚਖੰਡ) ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਅਦਭੁੱਤ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਿੱਤ੍ਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਉਪਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭਗਤੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਮਾਨੋ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਆ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਰੱਬੀ ਉਪਮਾ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਠਿਕਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ। ਉੱਤਮ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਕਿਸਮਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਗੁਰਧਾਮ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਵੀ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਦਿਲਕਸ਼ ਚਿੱਤ੍ਰ ਖਿੱਚਦਿਆਂ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਥੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਮਰਦ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬੜੇ ਚਾਅ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰਪੂਰ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਸਿਖ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀਆਂ ਰਾਜ ਹੰਸਾਂ ਤੇ ਮੁਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਰੋਵਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੰਦ ਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਗਨ

ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਅਸਾਂ ਐਸਾ ਸੁੰਦਰ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ, ਕੀਮਤੀ ਤੇ ਕਲਾ ਸੰਪੰਨ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਤੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ:

ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀ ਤੁਧੁ ਜੇਹਿਆ ॥

ਬਧੋਹੁ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਤਾ ਤੂੰ ਸੋਹਿਆ ॥ (ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੬੨)

ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਖਿਆਲ-ਉਡਾਰੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਟਿਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਸਚਖੰਡ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਨਾਲ ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਚਿੱਟੇ ਦੁੱਧ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਤਸਬੀਹ (ਉਪਮਾ) ਦੇ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਨੂੰ ਉਘਾੜਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਕਹੇ ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਸ਼ਰਧਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਹਾਨ ਸੁੰਦਰ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਝਲਕ ਵਜਦਿਆਂ ਹੀ ਹਰ ਦੇਸ਼, ਨਸਲ, ਮਜ਼੍ਹਬ, ਜਾਤੀ ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕ ਦਾ ਦਿਲ ਤੇ ਸਿਰ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕ ਦਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਖੁਦ ਤੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੱਕੇ ਨਾਸਤਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੋਂ ਏਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸਤਕ ਤੇ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਇਹ ਰੱਬੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਮਰ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਹ ਜਗਤ ਦਾ ਅਜੂਬਾ ਹੈ। ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਕੇਂਦਰੀ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਹੁ ਰੀਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਧੁਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਨਮੂਨਾ, ਇਮਾਰਤ-ਸਾਜ਼ੀ ਦੀ ਦਿਲਕਸ਼ ਤੇ ਅਨੂਪਮ ਘਾੜਤ, ਆਤਮਕ ਹੁਲਾਸ ਦਾ ਸੋਮਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਪਾਠ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ ਵਗਦੀ ਨਿਰਮਲ ਧਾਰਾ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰੌਸ਼ਨ ਮੀਨਾਰ ਹੈ। ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਲਪੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਬੈਕੁੰਠ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉਚਿਤਾ ਤੇ ਗੌਰਵਤਾ ਬਾਰੇ ਐਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ:

ਹਰਿਮੰਦਰ ਬੈਕੁੰਠ ਕੇ, ਤੋਲਿਓ ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਾਸ।

ਗੌਰਾ ਸੋ ਧਰਨੀ ਰਹਿਓ, ਹੋਰਾ ਚੜਿਓ ਅਕਾਸ।

ਅਰਥਾਤ ਬੈਕੁੰਠ ਹੌਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਭਾਰਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਵੀ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਸਾਨੀ ਮੰਦਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦੁੱਤੀ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ੧ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਨੰਨਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਪੀਰ ਮੀਆਂਮੀਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰਖਵਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ੧੩ ਫੁੱਟ ਚੌੜੀ ਤੇ ਹਰ ਬਾਹੀ ੬੬-੬੬ ਫੁੱਟ ਚੌੜੀ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਉੜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਪੁਲ ੨੪੦ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਤੇ ੨੧ ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠ ੩੮ ਸੁਰਗ-ਦੁਆਰੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਏਥੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਫੱਗਣ ਸੰਮਤ ੧੮੧੮ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਉਡਵਾ ਕੇ ਤਾਲ ਭਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ੧੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੮੨੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਉਂ ਰਖਵਾਈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੇਸਰਾਜ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੯ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਿ ਮਰਮਰ ਤੇ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਜਾਇਆ। ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ। ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਵੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰਲੀ ਛੱਤ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਖਤਿਆਂ 'ਤੇ ਸੋਨਾ ਹੁਣੇ ਜੇਹੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ।

ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਤਾਸ ਸੁਧਾਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈ, ਇਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਸੁ ਸਾਧੁ ਮਹਾਨੀ।
 ਬਿਨ ਬਾਸਨ ਬਾਸ ਬਿਸੇਸ ਧਰੈ, ਬਿਨ ਬਾਸ ਬਸੈ ਬਰ ਬਾਸ ਜਹਾਨੀ।
 ਸਭ ਸੱਜਨ ਠੀਕ ਪਛਾਨਤ ਹੈਂ, ਮਮ ਨਾਮ ਗਜਾਨ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਗਜਾਨੀ।
 ਗੁਰ ਗਾਥ ਰਚੀ ਹਿਤ ਸਾਥ ਤਹਾਂ, ਸਫਲੀ ਕਰਨੇ ਹਿਤ ਮੈ ਨਿਜ ਬਾਨੀ ॥ ੩੪ ॥

ਪਦਅਰਥ:

ਤਾਸ=ਤਿਸ। ਸੁਧਾਸਰ=ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਬਿਨ ਬਾਸਨ=ਵਾਸਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਛਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਬਾਸ=ਵਾਸਾ, ਰਿਹਾਇਸ਼।
 ਬਿਸੇਸ=ਅਧਿਕ, ਬਹੁਤ। ਧਰੈ=ਰਖਦਾ ਹੈ। ਬਿਨ ਬਾਸ=(ਆਪਣਾ ਘਰ (ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ) ਬਿਨਾਂ ਹੀ। ਬਸੈ=ਵਸਦਾ ਹੈ, ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ। ਬਾਸ=ਘਰ। ਜਹਾਨੀ=ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ। ਗਜਾਨ ਮ੍ਰਿਗੇਸ=ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ। ਗਾਥ=ਕਥਾ।

ਅਰਥ:

੧. ਤਿਸ (ਜਿਸ ਦਾ ਪਿੱਛੇ ਵਰਣਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ (ਖ਼ਾਲਸਾ) ਪੰਥ (ਦੀ) ਉੱਤਮ ਨਿਰਮਲ (ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ) ਇਕ ਸਾਧੁ ਹੈ।
  ੨. (ਕਿਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ) ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੀ) ਰੱਖਦਾ ਹੈ। (ਆਪਣਾ ਪੱਕਾ) ਘਰ (ਭਾਵ ਡੇਰਾ) ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਉੱਤਮ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ।
  ੩. (ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਉਪਾਧੀ ਕੀ ਹੈ?) ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ (ਮੇਰੀ ਉਪਾਧੀ) ਗਿਆਨੀ ਹੈ।
  ੪. ਉਥੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ) ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ (ਕਵਿਤਾ) ਸਫਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ (ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ) ਦੀ ਕਥਾ (ਦਿਲੀ) ਹਿਤ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ।
- ਭਾਵ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਵਿ ਦੇ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਤੇ ਨਵੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾਤਾ, ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੰਸ਼-ਪਰੰਪਰਾ, ਜੀਵਨ-ਝਲਕੀਆਂ, ਵਿਦਿਆ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ, ਸੈਰ, ਸਪਾਟਾ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਲਈ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ 'ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ' ਪੜ੍ਹੋ।

{ਮੰਗਲ ਸਮਾਪਤ, ਗ੍ਰੰਥਰਚਣ ਕਾ ਕਾਰਨ।}

ਦੋਹਰਾ:

ਮੰਗਲ ਚਾਰੁ ¹ ਉਚਾਰ ਕਰਿ,	¹ ਸੁੰਦਰ।
ਕਵਿ ਕੋਵਿਦਨਿ ¹ ਜੁਹਾਰ ² ।	¹ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ। ² ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।
ਭਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਜਯੋਂ ਨਯੋ ਯਹਿ,	
ਬਰਨੋਂ ਸੋ ਪਰਕਾਰ ¹ ॥ ੩੫ ॥	¹ ਉਹ ਕਾਰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੌਪਈ:

ਨਗਰ ਪਟਯਾਲਾ ਸੁਭ ਅਸਥਾਨੋ।
 ਫੂਲ ਬੰਸ ਜਹਿ ਭੂਪ ਮਹਾਨੋ।
 ਰੂਪ ਅਨੰਤ ਸੰਤ ਇਕ ਤਹਾਂ।
 ਕੋਵਿਦ ਕਵਿ ਗਜਾਨੀ ਸੁਚ ਮਹਾਂ ॥ ੩੬ ॥

ਬਿੱਦਯਾ ਗੁਰ ਮਮ ਆਹਿ ਉਦਾਰੇ।
 ਮੋ ਸਮ ਜਢ ਜਿਨ ਬਹੁ ਭਵ ਤਾਰੇ।
 ਨਾਮ ਨਖੜ੍ਹ ਮ੍ਰਿਗੋਸ¹ ਮਹਾਨੂੰ।
 ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਬੀਚ ਸਮ ਭਾਨੂੰ¹ ॥੩੭॥
 ਤਾਂ ਕੇ ਪਦ ਪੰਕਜ¹ ਤੇ ਸਿੱਖਯਾ।
 ਪਾਇ, ਹਰੇ ਭਵ ਦੁਖ ਸਮ ਬਿੱਖਯਾ¹।
 ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ ਹਿਤ ਪਰ ਉਪਕਾਰੇ।
 ਆਗਯਾ ਯਹਿ ਮੁਹਿ ਦੁਈ ਉਦਾਰੇ ॥੩੮॥
 ਗੁੰਥ ਸੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਹਾਵਨ।
 ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕੀਨ ਬਨਾਵਨ।
 ਢੀਲੀ ਤਾਹਿ ਅਧਿਕ ਕਵਿਤਾਈ।
 ਮਤਲਬ ਥੇਰਾ ਬਹੁ ਫੈਲਾਈ ॥੩੯॥
 ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਵਹੁ ਸੂਧਾ ਸਾਦਾ*।
 ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਨ ਲਖਤ ਮਰਯਾਦਾ¹।
 ਜੈਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੰਥ ਰੰਗੀਲਾ¹।
 ਬੀਰ ਬਾਂਕੁਰੇ ਛੈਲ ਛਬੀਲਾ¹ ॥੪੦॥
 ਚਹੀਏ ਗਾਥ¹ ਤਾਹਿ ਕੀ ਤੈਸੀ।
 ਦੇਵ ਅਨੁਰੂਪ* ਬਲੀ ਹੈ ਜੈਸੀ¹।
 ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਯਹਿ ਗਾਥ ਬਚਿੱਤ੍ਰ¹।
 ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰ ਚਰਿੱਤ੍ਰ¹ ॥੪੧॥
 ਛੰਦ ਬੰਦ ਕਰਿ¹ ਰਚੇ ਸੁਹਾਵਨ।
 ਗੁੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੁ ਪਾਵਨ¹।
 ਜਾ ਕੋ ਪੇਖ ਪੰਥ ਗੁਰ ਕੇਰਾ।
 ਲਹੈ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਘਨੇਰਾ¹ ॥੪੨॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਹਿ ਆਗਯਾ ਜਬ ਉਨਿ ਦਈ,
 ਮਾਨੀ ਹਮ ਮੁਦ¹ ਪਾਇ।
 ਗੁੰਥ ਰਚਨ ਹਿਤ ਪੁਨ ਕਰਜੋ,
 ਉੱਦਮ ਗੁਰੂ ਮਨਾਇ ॥੪੩॥

'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਨਰੋਤਮ, ਪੰਡਿਤ)।
 'ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।
 'ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਤੋਂ।
 'ਜਹਿਰ ਵਰਗੇ ਸੰਸਾਰਕ ਦੁਖ ਨਾਸ ਕੀਤੇ।

*ਪਾ: ਸਾਧਾ।
 'ਚੀਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ।
 'ਸੁੰਦਰ।
 'ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮਾ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਫਬ ਵਾਲਾ।
 'ਕਥਾ।
 'ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਬਲੀ ਵੀ ਉਸੇ
 {ਅਨੁਰੂਪ} ਵਰਗੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। *ਪਾ: ਦੇਵਨ ਰੂਪ।
 'ਅਸਚਰਜ, ਅਨੋਖੀ।
 'ਕੋਤਕਾਂ ਦੀ।
 'ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ।
 'ਪਵਿੱਤਰ।
 '1(ਸ਼ਰੀਰਕ) ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ (ਆਤਮਕ) ਅਨੰਦ
 ਲਵੇ।

'ਅਨੰਦ।

ਕਬਿੱਤ:

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੇ ਮਹਾਨੇ ਜੇ ਸਜਾਨੇ ਸਿੱਖ,
ਬਾਲਕ ਜੁਵਾ¹ ਪੁਰਾਨੇ ਮੁਖੀਏ ਜੇ ਪੰਥ ਮੈਂ।
ਸਬ ਹੀ ਕੇ ਆਗੇ ਏਹੁ ਜਬ ਹੀ ਸੁਨਾਈ ਬਾਤ,
ਰਚਯੋ ਚਹੋਂ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਅਬ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ।
ਸੁਨਿ ਕੈ ਮਹਾਨ ਮੋਦ ਠਾਨਿ ਸਭਿ ਹੀ ਨੈ ਕਹਯੋ,
ਇਸ ਤੈ ਨ ਨੀਕੀ¹ ਬਾਤ ਔਰ ਕੋਊ ਤੰਬ ਮੈਂ²।
ਸਾਦਰ¹ ਬਨਾਵੋ ਅਬ ਦੇਰ ਨ ਲਗਾਵੋ ਤੁਮ,
ਈਹਾਂ ਜਸ ਪਾਵੋ ਵਡ ਸੂਖ ਹੈ ਅਗੰਥ ਮੈਂ¹

॥ ੪੪ ॥

ਪੂਰਬ ਮਹਾਨ ਮੁਨਿ ਬਯਾਸ ਆਦਿ ਭਏ ਜੇਈ,
ਭੂਪਨ ਕੇ ਇਤੀਹਾਸ ਭਨੇ ਤਿਨ ਭੂਰ ਹੈਂ¹।

ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਇਤੀਹਾਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਾ ਬਯਾਸ,
ਕਰੋ ਏਹੁ ਰੁਚਰ ਰਚਾਵਨ ਜਰੂਰ ਹੈਂ¹।

ਲੋਗ ਸਮਰੱਥ¹ ਜਿਮ ਤਾਲ² ਬਾਗ ਬਾਪਿਕਾ³
ਲਗਾਵਤ ਹੈਂ, ਬਿਖਰੇ ਸੁਧਾਰੈਂ ਮਗ ਰੂਰ ਹੈਂ¹।

ਪਰ ਹਿਤ ਸਰੀਓਂ ਪੈ ਸੇਤ ਬੰਧਵਾਵਤ ਹੈਂ¹,

ਵੇਊ¹ ਫਿਰ ਸੁਜਸ ਬਿਥਾਰੈਂ² ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੈਂ

॥ ੪੫ ॥

ਯਾਹਿ ਤੇ ਅਪੂਰਬ¹ ਹੈ ਬਾਤ ਤੁਮ ਜਾਨੋ ਸਾਤ²,
ਬਨ ਹੈ ਗ੍ਰੰਥ ਜਬ ਏਹੁ ਅਤਿ ਚਾਰੋ¹ ਹੈ।

ਜੈ ਹੈ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਮੈਂ ਸਾਦਰ ਪਠੈਂਗੇ ਸਿਖ,
ਸੁਨੈ ਨਰ ਨਾਰਿ ਜਸ ਹੋਇਗੋ ਅਪਾਰੋ ਹੈ।

ਗਾਥ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੀ ਮਹਾਨ ਯੋਂ ਪਛਾਨ ਪਰੈ¹,
ਬਯਾਨ¹ ਔਰ ਭੂਪਨ ਕਾ ਜਾਨ ਪਰੈ ਸਾਰੋ ਹੈ।

ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਮਜਬ ਗਜਬ¹ ਏਹੁ ਅਜਬ² ਜੋ,
ਪਰੈਗੋ ਪਛਾਨ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਨਜਾਰੋ ਹੈ

¹ਜਵਾਨ।

¹ਚੰਗੀ। ²ਤੱਤ (ਸਿਧਾਂਤ) ਰੂਪ ਵਿੱਚ।

¹ਬੇ ਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ। (ਅ) ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ।

¹ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ।

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ) ਬਹੁਤੇਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਕਰੇ ਹਨ।

¹ਤਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਆਸ (ਵਾਂਗ) ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਇਤਿਹਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਰਚਨਾ ਕਰੋ।

¹(ਮਾਇਆ ਦੀ) ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ। ²ਸਰੋਵਰ। ³ਬਾਉਲੀ।

¹ਬਿਖੜਿਆਂ ਰਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸੁੰਦਰ (ਸੜਕਾਂ) ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪਰਾਏ (ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਖ) ਵਾਸਤੇ ਨਦੀਆਂ ਉਪਰ ਪੁਲ ਬਨਾਵਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਉਹ (ਪੁਲਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ)। ²ਫੈਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਨਵੀਂ, ਅਣੋਖੀ। ²ਸੱਚੀ।

¹ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ।

¹ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।

¹ਹਾਲ।

¹(ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੇ) ਕਹਿਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ²ਅਸਚਰਜ।

॥ ੪੬ ॥

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਅਧਿਕ ਸਿੰਘ,
ਹਠ ਜੋ ਸਿਦਕ ਸਿਖੀ ਸਿਰ ਸੋਂ ਨਿਬਾਹਿਗੇ।

ਕਰੀ ਜਿਨਿ ਜਗਤ ਤੇ ਯਵਨੋਂ ਕੀ¹ ਦੂਰ ਜਰ²,
ਏਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੀਕ ਤੈ ਸੁ ਠੀਕ ਜਾਨੇ ਜਾਹਿਗੇ।

ਹੇਰਿ ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਕੀ ਘਾਲਣਾ ਬਿਸਾਲ ਫੇਰ,
ਔਰ ਗੁਰਸਿਖ ਢੇਰ ਸਿਦਕ ਕਮਾਹਿਗੇ।

ਔਰ ਜਜੋਂ ਬਿਲੱਛ¹ ਲੱਛ² ਭਏ ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਕੇ,

ਰੱਛਕ¹ ਪ੍ਰਤੱਛ² ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੇ ਲਖਾਹਿਗੇ³

¹ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ। ²ਜੜ੍ਹ।

¹ਵਿਲੱਖਣ, ਅਣਖੇ। ²ਲਖ, ਜਾਣੇ।

¹ਰਾਖੇ। ²ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ। ³ਜਾਣੇ ਜਾਣਗੇ।

॥ ੪੭ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਅਬ ਤਿਆਗ ਦੇਰ ਛੋਡ ਔਰ ਏਰ ਫੇਰ¹,

ਕੀਜੀਏ ਸ਼ਿਤਾਬ¹ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਕਾ ਤਜਾਰ ਹੈ।

ਕੀਨੋ ਹੈ ਮਨੋਰਥ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਮਹਾਨ ਏਹੁ,

ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੇਤ ਅਧਿਕ ਉਦਾਰ ਹੈ¹।

ਕਰਿ ਹੈਂ ਸੰਪੂਰਨ 'ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ' ਗ੍ਰੰਥ ਏਹੁ,

ਤੂਰਨ ਤਮਾਮ ਤੇਰੇ ਬਿਘਨ ਬਿਡਾਰ ਹੈਂ¹।

ਜਾਂਹਿ ਮਾਂਹਿ ਆਹਿ ਜਸ ਪੰਥ ਕਾ ਅਥਾਹਿ
ਲਿਖਯੋ,

ਹੋਇ ਹੈ ਜਰੂਰ ਪੂਰ ਆਸਿਖ¹ ਹਮਾਰ ਹੈ ॥ ੪੮ ॥

ਐਸੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਬਿਚੱਖਨ¹ ਸੁ ਮੁੱਖਨ ਕੀ,

ਆਇਸ¹ ਔ ਆਸਿਖਾ ਲੈ ਸੰਮਤੀ² ਸੁ ਸਾਰ³ ਹੈ।

ਪੰਥਨ ਮੈਂ ਪੰਥ, ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਮਹਾਨ ਪੰਥ,

ਤਿਨ ਕੇ ਬਿਰਤੰਤ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚੇਂ ਚਾਰੁ¹ ਹੈ।

ਯਦਪਿ¹ ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਾ ਮਹਾਨ ਆਗੇ,

ਕਰਯੋ ਹੈ ਉਚਾਰ ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਅਪਾਰ ਹੈ।

ਤਦਪਿ¹ ਮੈਂ ਸਫਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਬਾਨੀ ਨਿਜ²,

ਸੁਜਸ ਮਹਾਨੀ ਕਰੇਂ ਪੰਥ ਕਾ ਉਚਾਰ ਹੈ ॥ ੪੯ ॥

ਜੈਸੇ ਬਹੁ ਕਵਿਨ¹ ਰਮਾਇਣ ਰਚੇ ਹੈਂ ਬਹੁ,

ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਗਾਥ¹ ਰਚੀ ਸਿੱਖਨ ਸੁਜਾਨ ਹੈ²।

ਗਰੁੜ ਮਸ਼ਕ ਆਦਿ ਗਗਨ ਉਡਤ ਖਗ,

¹ਟਾਲ ਮਟੋਲ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

¹ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

¹ਅਸੀਸ।

¹ਚਤੁਰ।

¹ਆਗਿਆ। ²ਰਾਇ, ਸਲਾਹ। ³ਚੰਗੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਭਾਵੇਂ।

¹ਤਾਂ ਭੀ। ²ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ।

¹ਕਵੀਆਂ ਨੇ।

¹ਕਥਾ। ²ਚਤੁਰ ਹੋ ਕੇ।

ਲਹਿਤ ਨ ਅੰਤ, ਅੰਤਿ ਧਰਿ ਅਵਸਾਨ ਹੈ¹।

ਗਾਥ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਕੀ ਅਥਾਹਿ ਥਾਹਿ ਕੌਨ ਲਹੈ,
ਬੁਧਿ ਬਲ ਲਾਇ ਕਹੈ ਸਭ ਹੀ ਸੁਜਾਨ ਹੈ।
ਤਿਨ ਮੈਂ ਮਸ਼ਕ ਸਮ ਹਮ ਕਮ ਕਵਿ¹ ਅਬ,
ਚਾਹੈ ਗਾਥ ਗਗਨ ਮੈਂ¹ ਮਗਨ ਮਹਾਨ ਹੈ ॥ ੫੦ ॥
ਦਾਰ ਪੂਤਰੀ ਕੇ ਸਮ¹ ਜੀਹ ਜਾਨ ਲੇਹੁ ਮਮ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਟ ਜਜੋਂ ਪ੍ਰੇਰੈ ਤਜੋਂ ਉਚਾਰ ਹੈ।
ਜਾਨਤ ਨ ਉਕਤ¹ ਅਨੁਕਤ² ਜੁਗਤ ਵਰ³
ਜਮਕ¹ ਦਮਕ² ਰਸ³ ਰੀਤਿ¹¹ ਅਲੰਕਾਰ²² ਹੈਂ।

ਚਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨ ਛੰਦ ਬੰਦ,
ਕਵਿਨ ਕੀ ਲਵਨ ਨ ਆਵਤਿ ਸੁ ਢਾਰ ਹੈ¹।

ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੇਮ ਏਕ ਗੁਰ ਜਸ ਗਾਵਨੇ ਕਾ,
ਆਹਿ ਉਰ ਮਾਹਿ ਸੋਈ ਸ੍ਰਜਨ ਬਿਚਾਰ ਹੈ
॥ ੫੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਗਾਥ ਹਿਤ ਸਾਥ ਨੀਕ,
ਰਚਜੋਂ ਚਹੈ ਠੀਕ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੀ।
ਘਰ ਕੀ ਤੋ ਅਕਲ ਕੀ ਸ਼ਕਲ ਬਿਕਲ ਜੈਸੀ,
ਦੀਸਤ ਹੈ ਮੋਹਿ ਜਾਤੇ ਅਬੀ ਜਾਤ ਘਰਕੀ¹।

¹ਗੁਰੂ ਤੇ ਮੱਛਰ ਆਦਿ ਪੰਛੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਉਹ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ) ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ (ਸਗੋਂ) ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਛੋਟੇ ਕਵੀ।

¹ਕਥਾ ਰੂਪ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ (ਉੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ)।

¹ਕਾਠ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਵਾਂਗ।

¹ਕਹਿਣ ਯੋਗ। ²ਨ ਕਹਿਣ ਯੋਗ। ³ਚੰਗੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ।

¹ਇਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪਦ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਆਵੇ ਪਰ ਅਰਥ ਵੱਖਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ- 'ਅਰਜਨ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਤਰੂ, ਅਰਜਨ ਸ੍ਰਾਮਿ ਸਮਾਨ। ਅਰਜਨ ਜਸ ਅਰਜਨ ਕਰਿਓ, ਅਰਜਨ ਤੂਲ ਜਿਨਾਨ'। ²ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ³ਕਾਵਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਭਾਵ, ਜੋ ਕਾਵਿ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਜਾਂ ਨਾਟਕ ਆਦਿ ਦੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਅਨੁਸਾਰਰਸ ਨੌਂ ਹਨ- ਸਿੰਗਾਰ, ਹਾਸ, ਕਰੁਣਾ, ਰੋਦ੍ਰ, ਵੀਰ, ਭਿਆਨਕ, ਬੀਭੱਤਸ, ਅਦਭੁੱਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ। ¹¹ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ। ²²ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹਰੀਤਿ ਜੋ ਕਾਵਿ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਵੇ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ- ਸ਼ਬਦ-ਅਲੰਕਾਰ, ਅਰਥ-ਅਲੰਕਾਰ ਤੇ ਉਭੇ-ਅਲੰਕਾਰ।

¹ਮੇਰੀ (ਛੰਦ ਬੰਦ) ਕਵਿਤਾ (ਬਚਿੱਤ੍ਰ) ਅਨੇਕ ਢੰਗਾਂ ਦੀ (ਚਿੱਤ੍ਰ) ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਰੀਤੀ (ਮੈਨੂੰ) ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

¹ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ (ਘਰ) ਅੰਤਹਕਰਨ ਦੀ (ਅਕਲ) ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ (ਬਿਕਲ) ਪਾਗਲਾਂ ਵਰਗੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ (ਉਹ ਬੁੱਧੀ) ਹੁਣ ਤੱਕ (ਘਰਕੀ) ਹੌਂਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਘਰ ਕੀਨ ਯਾਹੀ ਤੇ ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਦਾਰਬਿੰਦ,
ਜਾਂਹਿ ਅਬਲੰਬ ਚਹੋਂ ਗਾਥ ਮੈਂਚਰ ਕੀ।

‘ਏਸੇ ਕਰ ਕੇ (ਮੈਂ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਮੈਂ ਸੁੰਦਰ ਕਥਾ (ਕੀ) ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਚਰ ਕੀ ਅਚਰ ਕੀ ਜੁ ਮਿਹਰ ਨਦਰ ਕੀ
ਹੈ ਤਰਕੀ ਹੈ ਸੂਰ ਕੀ ਤੁ ਕਵਿ ਕੀ ਸੁਕਰ ਕੀ¹
॥ ੫੨ ॥

‘(ਜੁ) ਜਦੋਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ (ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ) (ਚਰ ਕੀ) ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੀ (ਮੇਰੀ ਸੁਰਤਿ) {ਅਚਰ ਕੀ} ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਮੇਰੀ (ਸੂਰ ਕੀ) ਬਾਣੀ ਦੀ ਭਾਵ ਕਵਿਤਾ ਦੀ (ਤਰਕੀ) ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਦੋਂ ਮੈਂ ਕਵੀ ਦੀ (ਆਤਮਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ) {ਸੁਕਰ ਕੀ} ਧੰਨਵਾਦ ਕਰੇਗੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁੰਥ ਭਯੋ ਜਯੋਂ ਨਯੋ ਯਹਿ,
ਹੇਤੂ¹ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ।
ਪ੍ਰਥਮ ਧਯਾਇ ਯਹਿ ਗਾਇ ਗੁਨ,
ਇਤੀ ਭਯੋ¹ ਮੁਦ² ਪਾਇ ॥ ੫੩ ॥

‘ਕਾਰਨ।

‘ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।² ਅਨੰਦ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਮੰਗਲ, ਗੁੰਥ ਕਾਰਨ ਬਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੋ ਬਿਸਰਾਮ* ॥ ੧ ॥

*ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਭਾਵ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਪਾਠ ਹੈ- 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁੰਥੇ ਮੰਗਲ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੋ ਨਿਵਾਸ'। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭਾਵ ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁੰਥੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਮੰਗਲ ਬਰਨੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੋ ਨਿਵਾਸ' ਪਾਠ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਾਹੌਰ ਭਾਵ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਗੁੰਥ ਕਾਰਨ ਮੰਗਲ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੋ ਨਿਵਾਸ' ਪਾਠ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤਾਰਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਪਾਠ ਹੈ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਉਤਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਕਥਾ ਕਾਰਨਨੰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੋ ਬਿਸਰਾਮ'। ਅਸਾਂ ਇਸ ਗੁੰਥ ਵਿੱਚ ਸੁੱਧਤਾ ਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਖੁਦ ਆਪ ਲਿਖੇ ਇਹ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਿਰਣਯ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਪਾਠ ਨਿਸਚਯ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁੰਥੇ' ਪਾਠ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁੰਥ ਨੂੰ ਦੋਹ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ 'ਪੂਰਬਾਰਧੇ' ਸ਼ਬਦ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਤਾਰਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਸਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਉਤਾਰਧੇ' ਲਿਖ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਗੁੰਥ ਕਾਰਨ ਮੰਗਲ' ਦੀ ਥਾਂ ਮੰਗਲ, ਗੁੰਥ ਕਾਰਨ ਲਿਖ ਕੇ ਤਰਤੀਬ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਮੰਗਲਾਂ' ਦਾ ਨੰਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਤੇ 'ਗੁੰਥ ਕਾਰਨ' ਦਾ ਵਰਣਨ ਮਗਰੋਂ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਿਵਾਏ ਪਹਿਲੇ, ਤੀਜੇ, ਚੌਥੇ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗੁੰਥ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਪਾਠ 'ਬਿਸਰਾਮ' ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਸਾਡੀ ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੀ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਪਾਠ ਬਿਸਰਾਮ ਹੀ ਛਾਪਿਆ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਬਿਸ਼ਾਮ

੨. {ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਚੰਡੀ ਮੰਗਲ, ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਨਵੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਰਚਨ ਦੇ ਕਾਰਨ}

ਸ਼੍ਰੋਤਾ:

ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਆਮਰ,
ਤੂੰ ਰਮਦਾਸ¹ ਸੁ ਅਰਜਨ ਤੂੰ ਹੈਂ।
ਤੂੰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੂ ਹਰਿਰਾਇ,
ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਤੂੰ ਹੈਂ।
ਮਾਤੇ ਮਤੰਗ ਮਲੇਛਨ ਕੇ ਹਿਤ,
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਹੈਂ¹।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ।

¹(ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ) ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਵਰਗੇ ਜ਼ਾਲਮ ਤੁਰਕਾਂ (ਨੂੰ ਮਾਰਨ) ਵਾਸਤੇ (ਸ਼ੇਰ ਰੂਪ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ।

ਸਾਰ ਮਈ ਕਰਤਾਰ ਮਈ,
ਅਵਤਾਰ ਮਈ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭਿ ਤੂੰ ਹੈਂ¹ ॥੧॥

¹(ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ!) ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੂਪ, ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ, ਅਵਤਾਰ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰੂਪ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ।

ਦੋਹਰਾ:

ਚੰਡ¹ ਮੁੰਡ ਸੇ ਜਜੋਂ ਕਰੇ,

¹ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ! (ਆਪ ਦੀ) ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਚੰਡ ਤੇ ਮੁੰਡ ਆਦਿ ਮੂਰਖ ਤੇ ਬਲਵਾਨਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ।

ਖਲ ਖੰਡਨ ਬਲਵੰਡ।

ਤਜੋਂ ਮਮ ਬਿਘਨ ਬਿਹੰਡੀਏ,

ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡਿ ॥੨॥

ਜਿਤਕ ਗਾਥ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ, ਕਹਿਨੀ ਅੰਤ ¹ਤੱਕ।

ਪ੍ਰਯੰਤ¹।

ਸੋ ਸਭ ਅਬ ਕਹਿ ਦੇਤ ਹੋਂ, ਸੁਨਹੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੰਤ

॥੩॥

ਚੌਪਈ:

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਯਹਿ ਜੈਸੇ।

ਭਯੋ ਭਾਖਹੋਂ ਪ੍ਰਥਮੇ ਵੈਸੇ।

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾ ਅਵਤਾਰੈਂ।

ਭਯੋ ਜੈਸ ਸੋ ਕਹੋਂ ਵਿਚਾਰੈਂ ॥੪॥

ਫਿਰ ਵਰ¹ ਦਸੋਂ ਗੁਰਨ ਕੀ ਗਾਥਾ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ।

ਤਨਕ ਤਨਕ¹ ਕਹਿਹੋਂ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।
ਪੁਨ ਬੰਦੇ ਜਿਮ ਤੁਰਕ ਨਿਕੰਦੇ¹।
ਤੁਰਕ ਗਿਰੇਸ¹ ਕਰੇ ਨਿਜ ਬੰਦੇ² ॥ ੫ ॥
ਖੰਡ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਮੰਡ ਅਖਾਰੇ¹।
ਕਰੀ ਹਕੂਮਤ ਮੁਲਕ ਮਝਾਰੇ।
*ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਬਿਗਰਜੋ ਪੁਨ ਜੈਸੇ।

ਬੰਦਾ ਮਰਜੋ ਕਹੋਂ ਪੁਨ ਵੈਸੇ ॥ ੬ ॥
ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਮਿਲ ਜੈਸ ਅਪਾਰੇ।
ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਬਹੁ ਕਰੇ ਅਖਾਰੇ।
ਪੁਨ ਕਾਬਲ ਪਤਿ¹ ਜਿਹ ਬਿਧ ਆਯੋ।
ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮ¹ ਕਮਾਇ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੭ ॥
ਪੁਨ ਪਟਲੇਸ਼ੂਰ ਤਈ¹ ਸ਼ਿਤਾਬ²।
ਜੈਸ ਰਾਜਗੀ ਮਿਲਜੋ ਖਤਾਬ¹।
ਮਾਰ ਦੁਰਾਨੀ ਜੈਸ ਨਿਕਾਰੇ।
ਸਿੰਘਨ ਮੁਲਕ ਦਬਾਯੋ ਸਾਰੇ ॥ ੮ ॥
ਦ੍ਵਾਦਸ ਮਿਸਲ¹ ਭਈ ਪੁਨ ਜੈਸੇ।
ਹਾਲ ਬਿਸਾਲ ਕਹੋਂ ਤਿਨ ਤੈਸੇ।
ਪੁਨ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜਜੋਂ ਮਧ ਦਿੱਲੀ।
ਕਰੀ ਹਕੂਮਤ ਕੁਛ ਦਿਨ ਢਿੱਲੀ ॥ ੯ ॥
ਪੁਨ ਪੁਟਲੇਸ ਸੰਗ ਜਜੋਂ ਜੰਗ।
ਕਰਿ ਫਿਰ ਕੀਨੋ ਮੇਲ ਸੁਰੰਗ।
ਪੁਨ ਸਰੁੰਦ ਜਿਮ ਪੰਥ ਉਜਾਰੀ।
ਮਾਰਜੋ ਜੈਨ ਖਾਨ ਅਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੧੦ ॥
ਕਾਠੀ ਬਾਂਟ¹ ਮੁਲਕ ਕੇ ਰਾਜੇ।

ਭਏ ਸਿੰਘ ਜਜੋਂ ਕਹੋਂ ਦਰਾਜੇ¹।
ਜਿਮ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਬਹਾਦਰ।
ਆਫ਼ਤਾਬ ਸਮ¹ ਹੈ ਗਯੋ ਸਾਦਰ² ॥ ੧੧ ॥
ਫੂਲ ਬੰਸ ਕੇਰਾਜਨ ਕੇਰੀ।

¹ਬੋਹੜੀ ਬੋਹੜੀ।
¹ਨਾਸ ਕੀਤੇ।
¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ। ²ਆਪਣੇ ਦਾਸ।
¹ਬਹੁਤੇ ਜੰਗ ਰਚ ਕੇ ਤੁਰਕ ਨਾਸ ਕੀਤੇ।
*ਸਿੰਘਨ' ਤੋਂ 'ਵੈਸੇ' ਤੱਕ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ।

¹ਕਾਬਲ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ)।
¹ਬਹੁਤੇ।
¹ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ (ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ)। ²ਛੇਤੀ।
¹ਪਦਵੀ।

¹(ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ) ਬਾਰਾਂ ਜੱਥੇ।

¹ਕਾਠੀ-ਵੰਡ- ਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਕਾਠੀ (ਘੋੜੇ) ਪਿੱਛੇ ਇਲਾਕੇ ਜਾਂ ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਇੱਕੋ ਜੇਹੀ ਵੰਡ।
¹ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ।

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ। ²ਚੌਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਗਟ।

ਲਘੁ ਲਘੁ ਗਾਥ ਕਹੋਂ ਸਭ ਟੇਰੀ।
 ਔਰ ਜਿਤੇ ਸਰਦਾਰਨ ਕੇਰੇ।
 ਕਹੋਂ ਹਵਾਲ ਬਿਸਾਲ ਘਨੇਰੇ ॥ ੧੨ ॥
 ਭੇਖ ਪੁਨਾ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਜੇਤੇ।
 ਸਾਧ ਉਦਾਸੀ¹ ਸੁਥਰੇ² ਕੇਤੇ।

ਅੱਡਣ ਸ਼ਾਹੀ¹ ਔਰ ਦਿਵਾਨੇ²।

ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ¹ ਸੁ ਪੰਥ ਮਹਾਨੇ ॥ ੧੩ ॥

ਕੂਕੇ¹ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ² ਸੁ ਗਨੀਏ।

ਨਿਰੰਕਾਰੀਏ¹ ਬ੍ਰਿੰਦਾ ਬਨੀਏ²।

ਔਰ ਗੁਸਾਈ¹ ਭੇਖ ਸੰਨਯਾਸੀ²।

ਜੋਗੀ¹ ਬੈਰਾਗੀ² ਚਰਨ ਦਾਸੀ³ ॥ ੧੪ ॥

ਦਾਦੂ ਪੰਥੀ¹ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ²।

ਜੈਨੀ¹ ਜੰਗਮ² ਜੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੇਹੀ³।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੋਂ ਚਲੀ ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾ।¹ ਬਾਰਾਂ ਮੂਲੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਬਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਨੰਦੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਥਰੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ, ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਭਾਈ ਘਨੱਈਏ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਅੱਡਣ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਚਲੀ ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ-ਪੰਥੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।² ਮਿਹਰਵਾਨ ਦੇ ਚੇਲੇ ਬਾਲੇ ਜੱਟ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਇਕ ਮਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਰਬਾਨੀਏ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭੈਣੀ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਚਲੀ ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।³ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ, ਸੀਸ ਤੇ ਦੁਮਾਲੇ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਬੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਬਿਹੰਗਮ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਤੋਂ ਚਲੀ ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾ।⁴ ਆਗਰੇ ਦੇ ਦਿਲਵਾਲੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿਹਾਰ ਬ੍ਰਿੰਦਾ ਬਨ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਇਕ ਮਤ।

ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।⁵ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਤੋਂ ਚਲੀ ਇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾ, ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦੇ ਚਾਰ ਚੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਗੋਰਖ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋਗ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਹਠ ਯੋਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸੀ।⁶ ਰਾਮਾਨੰਦ ਤੋਂ ਚਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਜੋ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਹੈ।⁷ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੇਹਰਾ ਦੇ ਮੁਰਲੀ ਧਰ ਦੂਸਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਣਜੀਤ (ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਪੈਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਚਰਨ ਦਾਸ ਰਖਾ ਲਿਆ ਸੀ) ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਮਤ।

ਗੁਜਰਾਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਦਾਦੂ ਨਾਮ ਦੇ ਸੰਤ ਤੋਂ ਚਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ।⁸ ਇਲਾਕਾ ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੂਰਸੈਨ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਰਾਮ ਚਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਮਤ।

ਰਿਖਭ ਨਾਥ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਦਿ ਨਾਥ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਮ ਤੀਰਥੰਕਰ ਵੀ

*ਪਾਨਪ ਦਾਸੀ¹ ਔ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ²।

ਯਵਨੋ ਕੇਰ¹ ਮਲੰਗ² ਮਦਾਰੀ³ ॥ ੧੫ ॥

ਇਤਯਾਦਕ ਜੇ ਪੰਥ ਅਪਾਰੇ।
ਆਹਿ ਬਿਦਤ¹ ਬਹੁ ਜਗਤ ਮਝਾਰੇ।
ਤਨਕ ਤਨਕ ਸਭ ਹੀ ਕੀ ਗਾਥਾ।
ਦਿਖਰੈਹੋਂ ਇਸ ਮੈ ਹਿਤ ਸਾਥਾ ॥ ੧੬ ॥
ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਸਫਲ ਹੋਇ ਹੈ ਤਬ ਹੀ ਖਾਸ ॥ ੧੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਹੀ ਸਹੀ ਸਭ ਕੀ ਲਿਖੋਂ,
ਪੱਖ ਨ ਠਾਨੋਂ ਰੰਚ।
ਸਰਲ ਕਥਾ ਸਬ ਜਥਾਮਤ¹,
ਧਰੋਂ ਯਾਹਿ ਮੈਂ ਸੰਚਿ¹ ॥ ੧੮ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਯਦਯਪਿ ਅਪਾਰ ਚਾਰੁ¹ ਗ੍ਰੰਥ ਆਗੇ ਬਨੇ ਸਾਰ²,
ਰਸਿਕ¹ ਬਚਿੱਤ੍ਰ², ਬਹੁ ਸਿਖਨ ਬਨਾਏ ਹੈਂ।
ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਦਿ,
ਦਸੋਂ ਗੁਰੂਆਨ ਕੇ ਚਰਿਤ¹ ਬਹੁ ਗਾਏ ਹੈਂ।
ਔਰ ਜੋ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਬਹੁ ਪੰਥ ਕੇਰ,
ਅਧਿਕ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੋ ਤੋ ਕਾਹੂੰ ਨ ਅਲਾਏ ਹੈਂ।

ਆਖਦੇ ਹਨ- ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ। ਐਵ ਮਤ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮਤ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੀਏ।

ਮਗਨੀਰਾਮ ਬੈਰਾਗੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਧਾਮਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪਾਨਪ ਦਾਸ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਮਤ। ਇਕ ਮਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜਤੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਪਾਠ 'ਪਾਨ ਪਤਾਸੀ' ਸੀ ਜੋ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੋਂ 'ਦ' ਦਾ 'ਤ' ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਨ ਪਤਾਸੀ ਜਾਂ ਪਾਨਪ ਤਾਸੀ ਕੋਈ ਮਤ ਨਹੀਂ। ਅਸਾਂ ਪਾਨਪ ਦਾਸੀ ਪਾਠ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਾਨਪ ਦਾਸੀ ਮਤ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਮਹੰਤ ਗਣੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਰਤ ਮਤ ਦਰਪਨ ਦਾ ਪੰਨਾ ੨੦੬।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ (ਫਿਰਕੇ)। ਜਿੰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਮਦਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਿਰਕਾ। ਐਖ ਮੁਹੰਮਦ ਤੈਫੂਰੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਦੀਉਂਦੀਨ ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਮਦਾਰ ਸੀ- ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਿਰਕਾ।

¹ਪ੍ਰਗਟ, ਮਸ਼ਹੂਰ।

¹ਆਪਣੀ ਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ।

¹ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਕੇ।

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਰਸ-ਦਾਇਕ। ²ਅਣਖੇ, ਅਸਚਰਜ।

¹ਕੋਤਕ।

ਪੰਥ ਜੇ ਉਦਾਸੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਨਾਸੀ¹ ਬਹੁ,
ਤਿਨ ਕੀ ਸੁਧਾ ਸੀ¹ ਰੀਤਿ ਗੁਨ ਨ ਦਿਖਾਏ ਹੈਂ

¹ਆਸਤਕ, ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ। (ਅ) ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗੀ।

॥ ੧੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯਦ੍ਯਪਿ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕਿਛੁ ਗਾਥਾ।

ਲਿਖੀ ਪੰਥ ਕੀ ਅਤਿ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।

ਤਦ੍ਯਪਿ ਰਹੀ ਲਿਖਨ ਤੈ ਘਨੀ।

ਜੇਤੀ ਸੁਨੀ ਤਿਤੀ ਤਿਹ ਭਨੀ¹ ॥ ੨੦ ॥

¹ਕਹੀ ਭਾਵ ਲਿਖੀ।

ਬਿਰਧ ਤਰਣ ਦਲ ਯਹਿ ਦੂ ਜੋਈ।

ਭਏ ਜੈਸ ਬਿਧਿ ਕਹੇ ਨ ਕੋਈ।

ਅਰ ਪੁਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਮਿਸਲਾਂ ਜੈਸੇ।

ਭਈ ਨ ਕਹੀ ਤਾਹਿ ਪੁਨ ਵੈਸੇ ॥ ੨੧ ॥

ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਔਰ ਜੁ ਭਏ।

ਜੋਰ ਸਰੋਹੀ¹ ਰਾਜ ਦਬਏ।

¹ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ।

ਤਿਨ ਕਾ ਚਹੀਏ ਪਤਾ ਲਗਾਯੋ।

ਸੋ ਤਿਨ ਏਕ ਨ ਕਤਹੂੰ ਗਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥

\$ਗਾਥ ਪੰਥ ਕੀ ਆਹਿ ਅਪਾਰੀ।

ਜੇ ਨ ਲਿਖੀ ਜਾਇ ਹੈ ਸਾਰੀ।

ਤੋ ਭੀ ਤਨਕ ਤਨਕ¹ ਸਭ ਗਾਥਾ।

¹ਥੋਹੜੀ ਥੋਹੜੀ।

ਲਿਖਨੀ ਚਹੀਏ ਸਭ ਕੀ ਸਾਥਾ ॥ ੨੩ ॥

ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਸਫਲ ਹੋਹਿ ਤਬ ਹੀ ਸੁਖਰਾਸ਼।

ਅਰ ਪੁਨ ਤਾਰੀਖਨ ਕੇ ਤੋਰੈਂ।

ਲਿਖਨੀ ਚਹੀਏ ਕਰ ਬਡ ਗੌਰੈਂ ॥ ੨੪ ॥

ਪੱਖ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਕਾ ਪੁਨ ਚਹੀਏ।

ਸਾਚ ਸਾਚ ਸਭ ਹੀ ਕਹਿ ਦਈਏ।

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਗਾਥ ਬਨਾਈ।

ਤਿਸ ਮੈ ਕਰਜੋ ਪੱਖ ਅਧਿਕਾਈ* ॥ ੨੫ ॥

*ਅੰਕ ੨੩ ਤੋਂ ੨੫ ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕੀ ਗਾਥਾ।

ਦਿਖਰਾਈ ਤਿਸ ਨੈ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।	
ਸੰਮਤ ਮਾਹਿ ¹ ਨ ਏਕ ਦਿਖਾਯੋ।	¹ ਸਾਲ ਤੇ ਮਹੀਨਾ।
ਜੋ ਚਹੀਅਤ ਥਾ ਠੀਕ ਬਤਾਯੋ ॥ ੨੬ ॥	
ਪੁਨ ਉਨਿ ਪੱਖ ਰੱਖ ਬਹੁ ਲਿਖਯੋ।	
ਰੰਜ ¹ ਲਹਿਯੋ ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਵਹਿ ਪਿਖਯੋ।	¹ ਦੁੱਖ।
ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕ ਮਝੈਲਨ ਕੇਰੀ।	
ਨਿੰਦਯਾ ਮਲਵਈਨ ਕੀ ਟੇਰੀ ¹ ॥ ੨੭ ॥	¹ ਕਹੀ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੀ ਹੁਤੋ ਮਝੈਲ।	
ਗਹਯੋ ਯਾਹਿ ਤੈ ਉਨ ਯਹਿ ਗੈਲ ¹ ।	¹ ਰਸਤਾ।
ਬਲਿਕੈ ਲਿਖਤਿ ਬਹੁਤ ਠਾਂ ਐਸੇ।	
ਬਢੈ ਬਿਬਾਦ ¹ ਪੰਥ ਮੈਂ ਜੈਸੇ ॥ ੨੮ ॥	¹ ਝਗੜਾ।
ਕਾਇਰ ਕੂਰ ਬਿਅਕਲ ਬਤਾਵਤ।	
ਮਲਵਈਨ ਕੋ ਢੱਗੇ ਗਾਵਤਿ।	
ਪੁਨ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਬਹਾਦਰ।	
ਭਏ ਸਿੰਘ ਮਲਵਈ ਜੁ ਨਾਦਰ ¹ ॥ ੨੯ ॥	¹ ਅਨੋਖੇ (ਸੂਰਮੇ)।
ਜਿਨਿ ਕੇ ਵਡਯਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰਿ ਸੇਵਾ।	
ਪਾਯੋ ਰਾਜ ਅਚੱਲ ਜਗਿ ਮੇਵਾ।	
ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਪੌਰਖ ¹ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰੇ।	¹ ਉੱਦਮ, ਬਲ।
ਰਾਜ ਦਬਾਇ ਬਚਨ ਗੁਰਿ ਪਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥	
ਅਬ ਲੋ ਸੰਤਤ ¹ ਜਿਨ ਕੀ ਧਰ ਪਰ।	¹ ਉਲਾਦ।
ਰਾਜ ਕਰਤਿ ਜ਼ਾਹਿਰ ਸਮ ਦਿਨਕਰ ¹ ।	¹ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।
ਕੱਚੇ ਤੁਰਕ ¹ ਔਰ ਮੁਲਖਈਏ ² ।	¹ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਪੱਖੀ। ² ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਤੁਰਕ।
ਲਿਖਤਿ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਕੋ ਹੱਯੇ ¹ ॥ ੩੧ ॥	¹ ਹੈ।
ਔਰ ਗਾਥ ਬਹੁ ਅਸਤ ਬਿਅੱਸਤੈ ¹ ।	¹ ਉਲਟ ਪੁਲਟ।
ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਲਿਖਤ ਸਮੱਸਤੈ ¹ ।	¹ ਸਾਰੀ।
ਬ੍ਰਿਤ ਭੰਗ ¹ ਲੋ ਦੁਖਨ ਭਾਰੇ।	¹ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਵੱਧ ਮਾਤ੍ਰਾਂ।
ਆਵਤਿ ਬਹੁ ਤਿਸ ਕਾਬਿ ਮਝਾਰੇ ॥ ੩੨ ॥	
ਰੀਤੀ ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਹੈ ਜੋਈ।	
ਪਿਖੀ ਸੁਨੀ ਨਹਿ ਥੀ ਤਿਨਿ ਕੋਈ।	
ਅਰ ਪੁਨ ਤਾਰੀਖਨ ਕੀ ਰੀਤੀ।	

ਨਾਹਿ ਪਢੀ ਤਿਹ ਸ੍ਰਵਣ ਨ ਕੀਤੀ ॥ ੩੩ ॥

ਯਾਂ ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਮਾਰਤ¹ ਐਸੇ।

¹ਇਬਾਰਤ, ਵਾਕਰਚਨਾ, ਲਿਖਤ।

ਬਾਨੀ ਬਕਤਿ¹ ਜਾਟ ਜਨੁ ਜੈਸੇ।

¹ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਬਲਿਕੈ¹ ਕਈ ਠੌਰ ਉਨ ਲਿਖਯੋ।

¹ਸਗੋਂ।

ਗੁਰੂਅਨ ਕੇ ਨਿਸਬਤ¹ ਹਮ ਪਿਖਯੋ ॥ ੩੪ ॥

¹ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ।

ਉਸਤਤਿ ਬਯਾਜ ਨਿੰਦਯਾ ਨਿਕਸਤ¹।

¹ਉਸਤਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਿੰਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਨਿ ਪੜ੍ਹਿ ਸਿਖ ਨ ਬਿਗਸਤਿ¹।

¹ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕਿਛੁਕ ਬਚਨ ਤਿਸ ਕੇ ਇਸ ਠੌਰੈਂ।

ਲਿਖਹੋਂ ਪਢੇ ਪਿਖੇ ਕਰ ਗੌਰੈਂ ॥ ੩੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਨਿੰਦ¹ ਦਾਨੇ ਦੇਗ ਕੇ,

¹ਵਾਂਗ।

ਵਹਿ ਅਬ ਦੈਹੁੰ ਦਿਖਾਇ।

ਜਿਸ ਕੇ ਪਿਖ ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਕੇ,

ਸੰਸੇ ਸਕਲ ਬਿਲਾਇ¹ ॥ ੩੬ ॥

¹ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਬੇਈਂ ਨਾਮ ਸੁ ਨਦੀ ਤੈ, ਰਵਿ ਸਮ¹ ਜਬ ਗੁਰ

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

ਆਦਿ।

ਆ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹਰਿ ਲੋਕ ਤੈ, ਤਹਾਂ ਸੁਨੋ ਤਿਹ ਬਾਦ¹

¹ਤਿਸ ਦਾ ਕਥਨ।

॥ ੩੭ ॥

|ਤਥਾ ਹੀ- ਬਚਨ ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

'ਤੇੜ ਅੰਗੋਛਾ¹ ਮੋਢੇ ਪਰਣਾ।

¹ਛੋਟਾ ਕੱਛਾ, ਪਰਨਾ, ਤੌਲੀਆ। {ਸੰ: ਅੰਗ ਪ੍ਰੋਛਕ- ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਛ (ਢੱਕਣ ਵਾਲਾ), ਅੰਗ ਢੱਕਣ ਦਾ ਬਸਤ੍ਰ।}

ਨਿਕਸਯੋ ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਜਯੋਂ ਡਰਨਾ¹।

ਅਤਿੱਲ:

ਯਹਿ ਉਨਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਯੋ, ਸਹਿਤ ਮਸਾਲ¹ ਜੋ।

¹ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ, ਉਦਾਹਰਣ।

ਬਯਾਜ ਉਸਤਤੀ ਨਿੰਦਯਾ, ਭਈ ਬਿਸਾਲ ਸੋ।

ਫਿਰ ਉਨਿ ਜਨਕ ਅਵਤਾਰ, ਆਦਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ

ਗੁਨ।

ਹੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਲਿਖਯੋ, ਸੰਗ ਪ੍ਰਮਾਨ¹ ਪੁਨ

¹ਸਬੂਤ।

॥ ੩੮ ॥

|ਤਥਾ ਹੀ:

ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਨਿਕਰਾਜਾ ਅਉਤਾਰ।

ਚੌਪਈ:

ਦੁਤੀ ਮਹੱਲੇ ਕੀਰਤ ਭੱਟ ਨੇ।

ਬੀਚ ਸਵੱਈਅਨ ਕੀਨ ਜੁ ਰਟਨੇ।

ਉਚਾਰਣ।

ਯਹਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੋ ਤਿਨ ਜੋਈ।

ਨਹਿ ਸਰੂਪ ਪਰ ਹੈ ਯਹਿ ਕੋਈ ॥ ੩੯ ॥

ਵਰਤਨ ਜਨਕ ਰਾਜ ਗੁਰ ਕੇਰਾ।

ਲਖ ਸਮਾਨ ਸਭ ਯੋਂ ਭਟਿ ਟੇਰਾ।

ਕਿਹਾ।

ਪੁਨ ਜਿਹ ਯਾਹੀ ਮੈਂ ਹੱਠ ਹੱਈਏ।

ਆਗੇ ਲਿਖੋ ਪਿਖੋ ਤਿਹ ਚਹੀਏ ॥ ੪੦ ॥

ਵੀਚ ਸਵੱਈਅਨ ਭੱਟਨ ਸਾਰਨ।

ਸਾਰਿਆਂ ਭੱਟਾਂ ਨੇ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਕੀਨੋ ਬਹੁਤ ਉਚਾਰਨ ॥ ੪੧ ॥

ਯਥਾ:

ਆਪਿ ਨਾਰਾਇਣ ਕਲਾ ਧਾਰ ਜਗ ਮੈ ਪਰਵਰਿਓ

॥

ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਜੋਤ ਜਗ ਮੰਡਲ ਕਰਿਓ।

ਔਰ ਮ: ੧

ਸਤਿਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਛਲਿਓ ਬਲਿ ਬਾਵਨ

ਭਾਇਓ ॥

ਤ੍ਰੇਤੈ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਰਾਮੁ ਰਘੁਵੰਸੁ ਕਹਾਇਓ ॥

ਦੁਆਪੁਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਰਾਰਿ ਕੰਸੁ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਕੀਓ

॥

ਉਗ੍ਰੁ ਸੈਣ ਕੋਰਾਜੁ ਅਭੈ ਭਗਤਹ ਜਨ ਦੀਓ ॥

(ਸ: ਮ: ੧ ਕੇ, ਪੰ: ੧੩੯੦)

ਔਰ:

ਗਾਵਹਿ ਜਨਕਾਦਿ ਜੁਗਤਿ ਜੋਗੇਸੁਰ ਹਰਿਰਸ

ਪੂਰਨ ਸਰਬ ਕਲਾ ॥ (ਸ: ਮ: ੧, ਪੰ: ੧੩੯੯)

ਦੋਹਰਾ:

ਇਤਿਜਾਦਕ ਬਹੁ ਬਚਨ ਕਹਿ,

ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਅਵਤਾਰ।

ਏਕ ਵਾਕ ਗਹਿ ਤਾਹਿ ਕਿਮ,

ਕਹੜੇ ਜਨਕਿ ਬਪੁ¹ ਧਾਰਿ ॥ ੪੨ ॥

¹ਸ਼ਰੀਰ, ਸਰੂਪ।

ਅਤਿੱਲ:

ਫਿਰ ਜਬ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਵੀਚ ਸਰੁੰਦ ਕੇ।
ਤ੍ਰਿਣ ਜਜੋਂ ਤਨ ਤਜ ਗਏ, ਸਹਿਤ ਆਨੰਦ ਕੇ।
ਨਿਜ ਪਿਤ ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ, ਸਫਲ ਥਾ ਉਨ
ਕਰਜੋ।

ਹੋ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਨੇ, ਤਹਾ ਜਿਮ ਹੈ ਰਰਜੋ¹ ¹ਕਿਹਾ ਹੈ।

॥ ੪੩ ॥

ਤਥਾ ਹੀ-

ਤੁਰਕ ਜਬ ਵੀਚ ਕਚਹਿਰੀ ਬੰਨੂ ਬਾਲ ਗੁਰ ਕੇ
ਲਜਾਏ ਸਨ।

ਫੜੇ ਘਸੀਟੇ ਰੋਵਤੇ ਨਹਿ ਆਯੋ ਤਰਸ ਮਨ।

ਹੁਤੇ ਉਹਾਂ ਥੋ ਖੜੋ ਛੁਰੇ ਇਕ ਵਾਰੋ।

ਦੈ ਗੋਡੇ ਹੇਠ ਕਰ ਜਬੋ¹ ਉਨ ਡਾਰੋ।

¹ਜਿਬ੍ਰਾ, ਹਲਾਲ ਭਾਵ ਕਤਲ।

ਤੜਫ ਤੜਫ ਜਿੰਦ ਗਈ ਉਡਾਇ।

ਇਮ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ¹ ਦੁਇ ਦਏ ਕਤਲਾਇ।

¹ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ ਭਾਵ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ।

ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਸੀਸ ਕੱਟੇ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੱਤਾਂ
ਮਾਰੀਆਂ।

ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਲੇ ਔਖੇ ਫੇਰ ਸ਼ਰੀਰ ਛੋਡੇ ਦਬਾਇ ¹ਬਾਲਣ, ਲੱਕੜਾਂ।

ਨਾਹੀ ਈਧਨ¹ ਪਾਇ ਦੇਹਾਂ ਸਾੜੀਆਂ।

ਅਤਿੱਲ:

ਇਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਠੌਰ, ਕਹੀ ਉਨਿ ਬਾਨਿ¹ ਬਾਹੁ। ¹ਕਵਿਤਾ।

ਜੋ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਕਟੂ¹, ਲਗਤਿ ਸੁਨਿ ਕਾਨ ਮਹੁੰ। ¹ਕੋੜੀ।

ਮਨ ਮੈ ਫੁਰਤ ਗਿਲਾਨੀ¹, ਲੱਜਯਾ ਗਹਿਤ ਅਤਿ। ¹ਨਫਰਤ।

ਹੋ ਕਿਆ ਵਹੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ, ਨਹਿ ਥੇ ਸਮਰੱਥ ਮਤ

॥ ੪੪ ॥

ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਤੋ ਸੁਆਨ¹, ਅਜਮਤੀ ਹੈਂ ਭਏ। ¹ਕੁੱਤੇ।

ਤੜਫ ਤੜਫ ਗੁਰ ਪੁੜ੍ਹਨਿ, ਤਨ ਨਿਜ ਕਜੋਂ ਦਏ।

ਯਹਿ ਸਭ ਤਿਸ ਕਾ ਕਥਨ, ਐਸ ਪਹਿਚਾਨੀਏ।

ਹੋ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਲਿਖਜੋ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨੀਏ

॥ ੪੫ ॥

ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੀਨ ਜੋ।
 ਸਾਖੀ ਅਧਿਕ ਬਟੋਰੀ¹, ਪਾਵਨ ਪੀਨ² ਜੋ।¹ਇਕੱਤ੍ਰ ਕੀਤੀਆਂ।²ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ।
 ਸੋ ਹਮ ਤਿਸ ਕਾ ਧਰ ਕਰਿ, ਉਰਿ ਉਪਕਾਰ ਵਰ।
 ਹੋ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਤ ਹੈਂ ਨਜੋਂ, ਤਾਹਿ ਜੋਹਾਰ¹ ਕਰਿ¹ਨਮਸਕਾਰ।

॥ ੪੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਹਿਤ ਰਚਯੋ,
 ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
 ਸੋ ਹੇਤੂ¹ ਅਬ ਕਹਿਤ ਹੋਂ,¹ਕਾਰਨ।
 ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਖਾਸ ॥ ੪੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੰਬਤ ਅਠ ਦਸ ਸਹਸ ਸਾਠ ਪਰ¹।¹ਸੰਮਤ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੱਠ ਭਾਵ ੧੮੬੦ ਬਿ:।
 ਲਖੇ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਭਯੋ ਜਬੈ ਬਰ।
 ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਤਬ ਦੈ ਕਰਿ ਜੋਰ।
 ਕਰੇ ਜੰਗ ਮਰੁਟਜੋਂ ਸਨ ਘੋਰ¹ ॥ ੪੮ ॥¹ਭਿਆਨਕ।
 ਫਰਾਂਸੀਸ ਇਕ ਹੁਤੋ ਫਰੰਗੀ।
 ਪੀਰਨ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਦੁਰੰਗੀ।¹ਦੇਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਮੇਲਰੱਖਣ ਵਾਲਾ।
 ਮਰੁਟਜੋਂ ਕਾ ਵਹਿ ਸਿਪਹਿ ਸਲਾਰ¹।¹ਸੈਨਾਪਤੀ।
 ਹੁਤੋ ਮਾਤਬਰ¹ ਅਰ ਮੁਖਤਾਰ ॥ ੪੯ ॥¹ਇਤਬਾਰ ਵਾਲਾ।
 ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਅਧਿਕ ਵਹਿ ਭਯੋ।
 ਸਾਥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੇ ਮਿਲ ਗਯੋ।
 ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਤੇ ਲੈ ਬਹੁ ਦਾਮ¹।¹ਦਮੜੇ, ਰੁਪਏ ਭਾਵ ਮਾਇਆ।
 ਗਯੋ ਛੋਡ ਤਬ ਹੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ¹ ॥ ੫੦ ॥¹ਜੰਗ।
 ਕਮਰ ਮਰੁਟਜੋਂ ਕੀ ਵਹਿ ਤੋਰਿ।
 ਗਯੋ ਪਧਾਰ ਬਲਾਯਤ ਓਰਿ।
 ਬੇਈਮਾਨ ਭਯੋ ਵਹਿ ਜਬ ਹੀ।
 ਦਾਉ ਪੇਖ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਤਬ ਹੀ ॥ ੫੧ ॥
 ਫੌਜ ਬਟੋਰ¹ ਅਧਿਕ ਦੈ ਜੋਰ।¹ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ।
 ਕਰੇ ਜੰਗ ਮਰੁਟਜੋਂ ਸਨ ਘੋਰ।

ਆਖਰ ਮਰੁਟੇ ਹਾਰ ਪਲਾਏ¹।
 ਇਤ ਉਤ ਗਏ ਦੌਰ ਕਿਤ ਥਾਏ ॥ ੫੨ ॥
 ਕੋਇਲ¹ ਜੀਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਲਈ।
 ਹਾਰ ਮਰੁਟੇ ਕੀ ਬਹੁ ਭਈ।
 ਦਿੱਲੀ ਉਸੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮਾਹੀ।
 ਮਰੁਟੇ ਕੇ ਕਬਜੇ ਮੈ ਆਹੀ ॥ ੫੩ ॥
 ਆਲਮ ਸ਼ਾਹ ਹੁਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ।
 ਮਰੁਟੇ ਕੇ ਅਧੀਨ ਥਾ ਵਾਹਿ ॥ ੫੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਜਬ ਅਲੀ ਗਢ,
 ਲਿਯ ਮਰੁਟੇ ਤੈ ਛੀਨ।
 ਦਿੱਲੀ ਬਿਨ ਹੀ ਜੰਗ ਤੇ
 ਫਿਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਲੀਨ ॥ ੫੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਾਹਿਬ ਲਾਰਡ ਲੀਕ* ਬਹਾਦਰ।

ਦਿੱਲੀ ਤੈ ਚਢ ਕਰਿ ਫਿਰ ਸਾਦਰ।
 ਡੀਂਗ¹ ਓਰ ਮਰੁਟੇ ਕੇ ਪਾਛੇ।
 ਬਹੁ ਲਸਕਰ ਲੈ ਧਾਯੋ ਆਛੇ ॥ ੫੬ ॥
 ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਇਕ ਕਰਨੈਲ।
 ਬੀਰ ਬਾਂਕਰੋ ਹੁਤੇ ਗੁਸੈਲ।
 ਸੇ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਬੀਚ ਰਹਾਯੋ।
 ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਨ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੫੭ ॥
 ਇਸ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇਤਕ ਸਾਲੇ।
 ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਲੈ ਕਟਕ¹ ਬਿਸਾਲੇ।
 ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗਢ ਵਾਰੋ।
 ਔਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬਰਿਆਰੋ¹ ॥ ੫੮ ॥
 ਜਬ ਵਹਿ ਲੈ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸੈਨਾ।
 ਪਹੁੰਚੇ ਦਿੱਲੀ ਢਿਗ ਬਲ ਐਨਾ।

¹ਨੱਸ ਗਏ।

¹ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਇਕ ਨਗਰ ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਮ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਹੈ।

*ਲਾਰਡ ਲੇਕ (ਜਨਮ ੧੭੭੨ ਈ: ਦਿਹਾਂਤ ੧੮੦੮ ਈ:) ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਜੰਗੀ ਲਾਟ ਸੀ। ਫੂਲ ਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਸੀ।

¹ਰਿਆਸਤ ਭਰਤਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ।

¹ਦਲ।

¹ਬਲਵਾਨ ਸੂਰਮਾ।

ਦਿਲੀ ਗਿਰਦ ਦੇਸ ਬਹੁ ਲੂਟਯੋ।
 ਸਰਨ ਪਰਯੋ ਜੋਈ ਸੋ ਛੂਟਯੋ ॥ ੫੯ ॥
 ਮੁਲਕ ਬੀਚ ਬਹੁ ਗਰਦੀ¹ ਪਾਈ।
 ਲੋਣੀ ਗਯੋ ਸੁਨਤਿ ਦਹਿਲਾਈ।
 ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਦਲ ਅਧਿਕ ਪਛਾਨਾ।
 ਬੀਰ ਬਾਂਕਰੋ ਬਲੀ ਮਹਾਨਾ ॥ ੬੦ ॥
 ਅਰ ਪੁਨ ਧਾਂਕ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸੁਨ ਕਰਿ।
 ਜੰਗੀ ਅਧਿਕ ਲੁਟੇਰੇ ਗੁਨ ਕਰਿ।
 ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਦਿਲੀ ਛੋਰ।
 ਗਯੋ ਸੈਨ ਲੈ ਕੋਇਲ ਓਰ ॥ ੬੧ ॥
 ਜਬ ਯਹਿ ਖਬਰ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨ ਪਾਈ।
 ਧਸੇ ਦਿੱਲੀ ਮੈਂ ਧੌਂਸ ਬਜਾਈ।
 ਲੂਟ ਮਾਰ ਕਰ ਤੁਰਕੈਂ ਖੁਆਰੀ।
 ਮੁਗਲ ਮਹੱਲਾ ਦਯੋ ਉਜਾਰੀ ॥ ੬੨ ॥
 ਸ਼ਾਹਿ ਅੰਮੀਰਨ ਮਿਲ ਕਰਿ ਸਭ ਹੀ।
 ਮੇਲ ਕਰਯੋ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਤਬ ਹੀ।
 ਸਿਮਰੂ ਕੀ ਬੇਗਮ¹ ਨੇ ਸਾਰਾ।

¹ਹਲਚਲੀ।

¹ਕੰਬ ਗਿਆ।

¹ਸਮਰੂ ਉਪਨਾਮ ਸੀ ਜੋ ਪਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਸਲ ਨਾਮ ਵਾਲਟਰਰੇਨਹਾਰਡ (Walter Reinhard) ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਫ਼ਰਾਂਸ ਦੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜਰਮਨ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ਰਾਂਸ ਦੀ ਜਹਾਜ਼ੀ ਫ਼ੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਨਵਾਬ ਮੀਰ ਕਾਸਮ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਸੰਨ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਪਟਨੇ ਦੇ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਤੇ ਅਨੇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲਈ। ਸਮਰੂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਸਰਧਨੇ ਸ਼ਹਿਰ (ਮੇਰਠ ਤੋਂ ੧੨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ) ਆਪਣੀਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ੧੭੭੮ ਈ: ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਆਗਰੇ ਹੋਈ। ਬੇਗਮ ਸਮਰੂ, ਲੁਤਫ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜ਼ੇਬੁੰਨਿਸਾ ਸੀ। ਸੰਨ ੧੭੫੧ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤੇ ਸੰਨ ੧੭੬੫ ਵਿੱਚ ਸਮਰੂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ। ਪਤੀ ਦੇ ਮਰਨ ਬਾਦ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਮਾਲਕ ਬਣੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮੁਜ਼ੱਫ਼ਰ ਨਗਰ ਤੋਂ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਤੱਕ ਸੀ। ਇਹ ਬੜੀ ਦਾਨੀ ਤੇ ਉਦਾਰ ਚਿੱਤ ਸੀ। ੨੭ ਜਨਵਰੀ ੧੮੩੬ ਈ: ਨੂੰ ਸਮਰੂ ਦੀ ਬੇਗਮ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ।

ਬੀਚ ਆਇ ਕਰਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰਾ ॥ ੬੩ ॥

ਹੁਤੀ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਾਥੇ।

ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਖਯਾਤੇ।

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਲੈ ਬਿੱਤ¹ ਅਪਾਰਾ।

¹ਧਨ।

ਪੁਨ ਤੋਪਾਂ ਲੈ ਕਿਤਕ ਪਧਾਰਾ ॥ ੬੪ ॥

ਰਹਿ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਸਾਤ ਮਹੀਨੇ।

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਨਵਾਏ ਪੀਨੇ¹।

¹ਪੱਕੇ, ਮਜ਼ਬੂਤ।

ਲੈ ਕਰਿ ਸੰਗ ਅਧਿਕ ਸਰਦਾਰਨ।

ਕਰਿ ਸਲਾਹਿ ਹਿਤ ਲੂਟਨ ਮਾਰਨ ॥ ੬੫ ॥

ਘਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਲੂਟੇ।

ਹਿੰਦੂ ਸਰਨ ਪਰੇ ਸੇ ਛੂਟੇ।

ਖੁਰਜੇ ਲੋ ਬਹੁ ਸ਼ਹਿਰ ਲੂਟਏ।

ਰੋਕੇ ਨਾਹਿ ਕਿਸੂ ਸੇਂ ਗਏ ॥ ੬੬ ॥

ਫਿਰ ਜਬ ਯਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸੈਨਾ।

ਦਿੱਲੀ ਬੀਚ ਧਸੀ ਬਲਿ ਐਨਾ¹।

¹ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ।

ਲੂਟ ਮਾਰ ਬਡ ਗਰਦੀ¹ ਪਾਈ।

¹ਹਲਚਲ, ਤਬਾਹੀ।

ਮੁਗਲ ਮਹੱਲਾ ਦਯੋ ਜਰਾਈ ॥ ੬੭ ॥

ਔਰ ਹਕੂਮਤ ਕੀਨੀ ਭਾਰੀ।

ਕਥਾ ਲਿਖੋਂ ਆਗੇ ਚਲ ਸਾਰੀ।

ਫਿਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਤਜ ਕੈ।

ਆਯੋ ਇਤ ਲੈ ਬਿੱਤ ਬਹੁ ਰਜ ਕੈ ॥ ੬੮ ॥

ਜੇ ਕਰ ਸਿੰਘ ਨ ਤਜਤੇ ਦਿੱਲੀ।

ਕਰਤੇ ਰਾਜ ਸਾਜ ਬਿਨ ਢਿੱਲੀ।

ਕੌਨ ਛੁਡਾਤੇ ਇਨ ਤੈ ਦਿੱਲੀ।

ਜੇ ਕਰਤੇ ਸਿੰਘ ਮਨਸਾ ਦਿੱਲੀ¹ ॥ ੬੯ ॥

¹ਦਿਲ ਦੀ ਇੱਛਾ।

ਛੁਡਤੇ ਨ ਕਮਾਣ ਨਿਜ ਢਿੱਲੀ।

ਦੇਤੇ ਮੇਲ ਜਗਤ ਮੈ ਜਿੱਲੀ¹।

¹ਛੱਡਦੀ।

ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਭੀ ਪਰੀ ਥੀ ਮਿੱਲੀ।

ਪਰ ਜੇ ਸਿੰਘ ਨ ਬਨਤੇ ਬਿੱਲੀ ॥ ੭੦ ॥

ਕੌਂ ਚੁਕਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਚਿੱਲੀ¹।

¹ਗੁਲਾਮੀ ਰੂਪ ਚਿੱਲੀ {ਚਿੱਲੀ- ਉਠ ਉਪਰ ਲੱਦਿਆ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ}।

ਕਯੋਂ ਠੁਕਵਾਤੇ ਗਰਦਨ ਕਿੱਲੀ¹।
ਫਿਰ ਕਯੋਂ ਹੋਤੀ ਜਗ ਮੈ ਖਿੱਲੀ¹।
ਪੈ ਭਾਵੀ ਯੂਂਗੀ ਥੀ ਹਿੱਲੀ¹ ॥ ੨੧ ॥

‘ਹਕੂਮਤ ਰੂਪ ਕਿੱਲੀ।
‘ਹਾਸੀ।
‘ਗਿੱਝੀ।

ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਤਬ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ।
ਬੀਰ ਬਾਂਕੁਰੇ ਬਲੀ ਬਿਸਾਲੇ।
ਸੋਚਤ ਨਹਿ ਥੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ¹।
ਰਖਤੇ ਰੀਤਿ ਨੀਤਿ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ॥ ੨੨ ॥

‘ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਚ (ਵਿਚਾਰ)।

ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨ ਲਖਤੇ¹।
ਦਾਵ ਘਾਵ ਨਹਿ ਥੇ ਕਿਛੁ ਤਕਤੇ।
ਛੋਡ ਆਏ ਦਿੱਲੀ ਬਿਨ ਬਾਰੇ¹।
ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਛਲ ਨਾਹਿ ਵਿਚਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥

‘ਜਾਣਦੇ।
‘ਦਰੀ।

ਫਿਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਰਯੋ ਜੁ ਚਾਹਿਤ।
ਲੱਖ ਸਬੱਬ ਬਨਾਇ ਨਿਬਾਹਿਤ।
ਪਰਾਰਭਯ¹ ਜਿਸ ਕੀ ਹੈ ਜੈਸੇ।
ਮਿਲਤਿ ਸਹਾਇ ਬੁਧਿ ਤਿਹ ਤੈਸੇ ॥ ੨੪ ॥

‘ਕਿਸਮਤ।

ਦੋਹਰਾ:

ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਤਜ ਸਿੰਘ ਜਬ,
ਆਏ ਤਰਫ ਪੰਜਾਬ।
ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਫਿਰ ਅਯੋ,
ਦਿੱਲੀ ਬੀਚ ਸ਼ਿਤਾਬ¹ ॥ ੨੫ ॥

‘ਛੇਤੀ।

ਚੌਪਈ:

ਫਿਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਦਿੱਲੀ ਆਇ।
ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਿਜ ਕਰਯੋ ਬਨਾਇ।
ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਕੇ ਜੋ ਸੂਝਯੋ।
ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੈ ਬੂਝਯੋ ॥ ੨੬ ॥

ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਬ ਯਹ ਕੈਸੇ ਭਯੋ।
ਫਿਰ ਇਨਿ ਰਾਜ ਕਹੋ ਕਿਮਿ ਲਯੋ।
ਕੈ ਬਜ਼ੋਰ ਸਮਸ਼ੇਰ¹ ਲਯੋ ਇਨਿ।
ਸ਼ਾਹਿ ਪਟਾ¹ ਲਿਖ ਦਯੋ ਕਿਯੋ ਕਿਨਿ ॥ ੨੭ ॥

‘ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ।
‘ਸਨਦ, ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤ੍ਰ।

ਆਲਮ ਸ਼ਾਹਿ* ਯਾਹਿ ਸੁਨਿ ਬੋਲਯੋ।

*ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ- ਇਹ ਆਲਮਗੀਰ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਸੰਨ ੧੭੬੦ ਈ: ਤੋਂ ੧੮੦੬ ਈ: ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ ਦੀ

ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਜਨਵਰੀ ਸੰਨ ੧੭੮੫ ਵਿੱਚ ਮਾਧਵ ਰਾਉ ਸੋਧੀਆ ਮਰਹੱਟੇ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਆ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ ਨੂੰ ਨਾਮ ਮਾੜ੍ਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰੱਖ ਕੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਨ ੧੭੮੭ ਵਿੱਚ ਸਹਾਰਨ ਪੁਰ ਅਤੇ ਮੇਰਠ ਦੇ ਜਗੀਰਦਾਰ ਜ਼ਾਬਿਤਾ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਲਾਮ ਕਾਦਿਰ ਨੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਆ ਮੱਲੀ। ੧੦ ਅਗਸਤ ਸੰਨ ੧੭੮੮ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮ ਕਾਦਿਰ ਨੇ ਖੰਜਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ। ੨੧ ਦਸੰਬਰ ਸੰਨ ੧੭੮੮ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮ ਕਾਦਿਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ ਫਿਰ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਿਆ। ਅੰਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਮ-ਮਾੜ੍ਹ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਥਾਪੀ ਰੱਖਿਆ।

^੧ਛਲ ਦਾ ਕੋਠਾ।

ਕਪਟੀ ਕਪਟ ਕਠੋਲਾ^੧ ਖੋਲ੍ਹੋ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੀ ਕਬ ਨੀਕੀ।
 ਬਾਤ ਕਹਿਤ ਹੈ ਜਾਨੋ ਠੀਕੀ ॥ ੭੮ ॥
 ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਬੈਰ।
 ਜਿੱਦਨ ਮਜਬੀ^੧ ਆਹਿ ਬਧੈਰ।
 ਸੋ ਦਿਲ ਰਾਖ ਤੁਰਕੇਸ ਉਚਾਰਯੋ।
 ਸਾਂਪ ਸਮਾਨ ਡੰਕ ਚਹਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ੭੯ ॥
 ਚਾਰ ਭਾਂਤਿ ਨਰ ਹੈਂ ਜਗਿ ਜਾਨੋ।
 ਮਾਖੀ, ਸਾਂਪ, ਅਸੁਰ^੧, ਸੁਰ^੨ ਮਾਨੋ।
 ਆਪ ਖੋਇ, ਪਰ ਕਾਜ ਬਿਗਾਰੈ।
 ਸੋ ਮਾਖੀ ਸਮ ਲਖੋ ਅਪਾਰੈ ॥ ੮੦ ॥
 ਬਿਨਾ ਲਾਭ ਨਿਜ, ਪਰ ਕੀ ਹਾਨੀ।
 ਕਰ ਹੈ, ਸੋ ਨਰ ਸਾਂਪ ਸਮਾਨੀ।
 ਪਰ ਕੌ ਮਾਰ ਕਾਜ ਨਿਜ ਕਰੈ।
 ਸੋ ਨਰ ਰਾਕਸ਼ ਬੁਧਿ ਜਨ ਰਰੈ ॥ ੮੧ ॥
 ਜੜੋਂ ਤੜੋਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ ਉਪਕਾਰੇ।
 ਆਹਿ ਦੇਵ ਨਰ ਜਗਤ ਮਝਾਰੇ।
 ਆਹਿ ਸੁਭਾਵ ਨਰਕ ਕੇ ਆਮ^੧।
 ਬੇਰ, ਸੁਪਾਰੀ, ਦਾਖ^੧, ਬਦਾਮ ॥ ੮੨ ॥
 ਦਿਲੋਂ ਬੁਰਾ ਉਪਰ ਤੇ ਆਛਾ।

^੧ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਜਿੱਦ ਦਾ।

^੧ਦੈਂਤ। ^੨ਦੇਵਤੇ।

^੧ਬਹੁਤੇ।

^੧ਅੰਗੂਰ।

ਬੇਰ ਸਮਾਨ ਵਹੀ ਨਰ ਕਾਛਾ ¹ ।	'ਸੁੰਦਰ।
ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਤੇ ¹ ਇਕ ਜੈਸਾ।	'ਅੰਦਰੋਂ।
ਨਰ ਕਠੋਰ ਪੁੰਗੀ ¹ ਸਮ ਹੈਸਾ ॥ ੮੩ ॥	'ਸੁਪਾਰੀ।
ਉਪਰ ਕਠਨ ਹੋਇ ਦਿਲ ਨੀਕੋਂ।	
ਸੋ ਬਦਾਮ ਸਮ ਲਹੀਅਤਿ ਠੀਕੋਂ।	
ਕੋਮਲ ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਜੋਈ।	
ਦਾਖ ਅੰਗੂਰ ਲਖੇ ਸਮ ਸੋਈ ॥ ੮੪ ॥	
ਉੱਤਮ ਮਧਮ ਮੰਦ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ¹ ।	'ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ।
ਸ਼ਾਹਿ ਲਖੇ ਤਿਹੁੰ ਮਾਹਿ ਕਨਿਸ਼ਟ ¹ ।	'ਨੀਚ, ਕਮੀਨਾ।
ਜਜੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੰਘਨ ਹੈ ਜਾਈ।	
ਸ਼ਾਹਿ ਅਧਮ ¹ ਸੋ ਬਜੋਂਤ ਬਨਾਈ ॥ ੮੫ ॥	'ਨੀਚ, ਕਮੀਨਾ।
ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਇਕ ਭਯੋ ਫਕੀਰ।	
ਵੀਚ ਪੰਜਾਬ ਕਹਾਯੋ ਪੀਰ ¹ ।	'ਗੁਰੂ, ਕਰਾਮਾਤੀ।
ਤਿਸ ਤੈ ਪਾਛੇ ਦਸਮੀ ਠੋਰ ¹ ।	'ਜਗਾ।
ਭਯੋ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਕ ਔਰ ॥ ੮੬ ॥	
ਤਿਸ ਨੇ ਯਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਮਜ਼ਬ।	
ਕੀਓ ਲੁਟੇਰਾ ਜਾਹਲ ¹ ਗਜ਼ਬ ² ।	'ਅਨਪੜ੍ਹ, ਬੇਖਬਰ। ² (ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਤੇ) ਕਹਿਰ (ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ)। (ਅ) ਅਸਚਰਜ, ਅਨੋਖਾ।
ਜਬ ਯਹਿ ਲੋਕ ਅਧਿਕ ਜਗਿ ਬਾਢੇ।	
ਲਗੇ ਫਤੂਰ ¹ ਉਠਾਵਨ ਗਾਢੇ ॥ ੮੭ ॥	'ਉਪਦ੍ਰਵ, ਉਧਮ, ਗੜਬੜ।
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਭਨ ਕੋ ਮਾਰਾ।	
ਮੁਲਕੋਂ ਇਨ ਕਾ ਗੁਰੂ ਨਿਕਾਰਾ।	
ਤਾਂ ਪਾਛੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਨਾਮੀ ¹ ।	'ਨਾਮ ਵਾਲਾ।
ਭਜੋ ਇਨੀ ਮੈ ਸੇ ਮਤਿ ਖਾਮੀ ¹ ॥ ੮੮ ॥	'ਕੱਚੀ ਮਤਿ ਵਾਲਾ।
ਉਨ ਭੀ ਗਦਰ ¹ ਮਚਾਯੋ ਭਾਰਾ।	'ਫਸਾਦ।
ਆਖਰ ਭਜੋ ਕਤਲ ਵਹਿ ਹਾਰਾ।	
ਫਿਰ ਨਾਦਰ ਜਬ ਜੁਲਮੀ ਆਯੋ।	
ਦੇਸ ਲੂਟ ਨਿਜ ਮੁਲਕ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੮੯ ॥	
ਤਬ ਤੇ ਰੱਯਤ ਏਹੁ ਹਮਾਰੀ।	
ਬਿਗਰ ਗਰਦੀ ¹ ਬਹੁ ਡਾਰੀ।	'ਹਲਚਲ।

ਫਿਰ ਜਬ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ।
 ਕਈ ਬੇਰ ਆਯੋ ਦੁਖਦਾਨੀ ॥ ੯੦ ॥
 ਕਰਿ ਖਰਾਬ ਹਮਾਰੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
 ਗਯੋ ਲੌਟ¹ ਵਹਿ ਫਿਰ ਬਦਰਾਹੀ²।
 ਤਬ ਤੈ ਇਨ ਸਿੱਖਨ ਬਲ ਪਾਈ।
 ਮੁਲਕ ਕਰਜੋ ਬਰਬਾਦ ਮਹਾਈ ॥ ੯੧ ॥
 ਜਾਹਲ ਜੰਗੀ ਡਾਕੂ ਚੋਰੈਂ।
 ਇਨ ਸਮ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਗ ਹੋਰੈਂ।
 ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਹਮਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਬੀਚ।
 ਰਾਹ ਤਨੱਜਲ ਪਾਯੋ ਨੀਚ¹ ॥ ੯੨ ॥

¹ਮੁੜ ਗਿਆ। ²ਬੁਰੇਰਾਹ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ।

¹ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਰਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਚਾਂ ਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵ ਸ਼ਾਹੀ
 ਹੇਠ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੀ।

ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਰੱਯਤ ਏ ਸਬ ਹਮਰੀ।
 ਬਿਗਰ ਗਈ ਹਮ ਤੈ ਤਬ ਸਗਰੀ।
 ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਯਹਿ ਜਗ ਮੈ ਜੇਤੀ।
 ਰੱਯਤ ਹੁਤੀ ਹਮਾਰੀ ਤੇਤੀ ॥ ੯੩ ॥
 ਫੌਜ ਜਾਹਿ ਨੇ ਜਿਤਕ ਬਟੋਰੀ¹।
 ਦਬਜੋ ਮੁਲਕ ਤਿਨ ਤਿਤਕ ਸਜੋਰੀ।
 ਜੋਰ ਜੰਗ ਨਹਿ ਰਾਜ ਲਜੋ ਇਨਿ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਪਟਾ ਲਿਖ ਦਯੋ ਨਾਹਿ ਕਿਨਿ ॥ ੯੪ ॥
 ਇਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਬਾਤ ਬਨਾਇ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਦਈ ਲਿਖਾਇ।
 ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਨੈ ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕੈ।
 ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹ ਪੈ ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਨਿ ਕੈ ॥ ੯੫ ॥
 ਜੇ ਕਰਿ ਸਿਖ ਕੌਮ ਯਹਿ ਸਭਹੀ।
 ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਰੱਯਤ ਥੀ ਕਬਹੀ।
 ਗਦਲ¹ ਮਚਾਇ ਬਦਲ ਸਭ ਗਏ।
 ਖੁਦ ਹੀ ਖੁਦ ਰਾਜੇ ਬਨ ਬਏ¹ ॥ ੯੬ ॥
 ਰੱਯਤ ਬਿਗੜੀ ਢਿਗ ਕਬਿ ਰਾਜ।
 ਰਹਿਨਾ ਪਾਯੋ ਬਿਨਾ ਸਮਾਜ¹।
 ਯਹਿ ਲਿਖ ਕਰਿ ਨਿਜ ਦਫਤਰ ਮਾਹੀ।

¹ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ।

¹ਫਸਾਦ।

¹ਬਣ ਬੈਠੇ।

¹(ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ) ਸਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਰਾਖਯੋ ਤਬ ਕਰਨੈਲ ਤਹਾਂ ਹੀ ॥ ੯੭ ॥

ਅਬ ਸੁਨਿ ਗਾਥ ਔਰ ਇਕ ਭਾਰੀ।

ਸਿੱਖਨ ਮੈ ਜਜੋਂ ਪਰਜੋਂ ਵਿਗਾਰੀ।

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੀ ਜਜੋਂ ਲੁਦਿਹਾਨੇ।

ਪਰੀ ਛਾਵਨੀ ਆਇ ਮਹਾਨੇ ॥ ੯੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਨ ਪੁਰਾਨ ਸੈ ਚੌਹਟੇ¹,

¹ਸੰਮਤ ੧੮੬੪ ਬਿ: ਵਿੱਚ।

ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ।

ਮੁਲਕ ਮਾਲਵੇ ਮੈ ਅਯੋ,

ਲੈ ਨਿਜ ਸੈਨ ਵਿਸੇਸ¹ ॥ ੯੯ ॥

¹ਆਪਣੀ ਖ਼ਾਸ ਫੌਜ।

ਕਬਿੱਤ:

ਛੀਨ ਕੈ¹ ਇਲਾਕਾ ਰਾਇਕੋਟੀਓਂ ਤੈ ਬਾਂਕਾ, ਫਿਰ

¹ਖੋਹ ਕੇ।

ਲੀਓ ਹੈ ਕਪੂਰੇ ਕੋਟ ਵਾਲੀਓਂ ਤੈ¹ ਜਾਇ ਕੈ।

¹ਕੋਟ ਕਪੂਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ।

ਔਰ ਸਾਨ੍ਹੇਵਾਲੀਏ ਅੰਬਾਲੀਏ ਤੈ ਆਦਿਕ ਜੇ,

ਸਿੱਖਨ ਤੈ ਲੀਓ ਬਹੁ ਮੁਲਕ ਛਿਨਾਇ ਕੈ।

ਆਇ ਫਿਰ ਕੋਟਲੇ ਮਲੇਰ ਬਿਨ ਬੇਰ ਘੇਰ,

ਲੀਓ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਅਫਗਾਨਾ ਤੈ¹ ਦਬਾਇ ਕੈ।

¹ਮਲੇਰੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ।

ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਭੂਪ¹ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ² ਲੋ ਅਨੂਪ,

¹ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀਂਦ। ²ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ।

ਮਿਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਤਹਾ ਹੀ ਚਲ ਜਾਇ ਕੈ

॥ ੧੦੦ ॥

ਕੈਂਥਲੇਸ ਪਟਲੇਸ ਮਿਲੇ ਨਾਹਿ ਤਾਬਿ ਜਬ,

ਘਾਵਦਾਦਿ ਗ੍ਰਾਮ ਲੂਟੇ ਤਿਨ ਕੇ ਅਪਾਰੇ ਹੈਂ।

ਫੌਜ ਜੋ ਲਹੌਰੀ ਦੌਰੀ ਹੱਲਾ ਕਰ ਪੱਲਾ ਫੇਰ,

ਪਰਗੋ ਥਰਥੱਲਾ¹ ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਮਝਾਰੇ ਹੈਂ।

¹ਹਲਚਲ।

ਸੁਨਿ ਪਟਲੇਸ ਪੁਨ ਸਾਹਿਬ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਤਬ,

ਲੈ ਕਰਿ ਬਸੇਸ ਸੈਨ ਦੈ ਕਰਿ ਨਗਾਰੇ ਹੈਂ।

ਜਾਇ ਢਿਗ ਛੀਂਟਾਵਾਰੇ ਮੋਰਚੇ ਲਗਾਇ ਭਾਰੇ,

ਜੰਗ ਕੇ ਤਜਾਰੇ ਕਰਿ ਭੇਜੇ ਹਲਕਾਰੇ ਹੈਂ

॥ ੧੦੧ ॥

ਤਜਾਰੀ ਸੁਨਿ ਆਹਵ¹ ਕੀ ਫੌਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ² ਜੰਗ। ²ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਕੀ,

ਛੋਰਿ ਲੂਟ ਲਾਹਵ ਕੀ¹ ਭਈ ਇਕ ਠੌਰ ਹੈ।

¹ਲੁੱਟ ਦਾ ਲਾਭ ਛੱਡ ਕੇ।

ਚਢ ਕੈ ਲਾਹੌਰ ਮੌਰ¹ ਮਨਸੂਰਪੁਰੇ ਓਰ,

¹ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਆਯੋ ਦਲ ਜੋਰ ਕੈ ਸਜੋਰ ਕਰਿ ਦੌਰ ਹੈ।

ਪਾਇ ਸਾਰ¹ ਬਰਿਆਰ² ਮੁਲਕੀ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ,

¹ਖਬਰ। ²ਬੈਰਾੜ।

ਬਾਂਧ ਕੈ ਹਥਜਾਰ ਆਏ ਨ੍ਰਿਪ ਓਰ ਔਰ ਹੈਂ।

ਟਰੇ ਨ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਮਚਯੋ ਹੈ ਜੰਗ ਜੋਰ ਤੇ,

ਰਹੇ ਵਕੀਲ ਹੋਰਤੇ¹ ਬਹੁਤ ਕਰਿ ਗੌਰ² ਹੈਂ ¹ਚੋਕਦੇ। ²ਖਿਆਲ।

॥ ੧੦੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਉਤ ਤੈ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਹਰਿ,

ਚਢਿ ਕਰਿ ਪੀਠ ਮਤੰਗ¹।

¹ਹਾਥੀ।

ਬੀਚ ਅੰਬਾਰੀ ਬੈਠ ਕਰਿ,

ਪੇਖ ਰਹਯੋ ਥਾ ਜੰਗ ॥ ੧੦੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯਹਿ ਪਿਖ ਖਬਰ ਪਾਇ ਪਟਲੇਸੂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਮ੍ਰਿਗੋਸ ਨਚੇਸੂ।

ਜਹਾਂ ਤੋਪ ਖਾਨਾ ਦਗ ਰਹਯੋ।

ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਖੁਦ ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਹਯੋ ॥ ੧੦੪ ॥

ਐਸਾ ਗੋਲਾ ਏਕ ਚਲਾਵਹੁ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਪਤਾ ਦਿਖਾਵਹੁ।

ਤਿਸ ਕੋ ਜਰਾ ਅਜਾਉ ਨ ਜਾਇ¹।

¹ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਸੱਟ ਨ ਲੱਗੇ।

ਕਲਸ ਅੰਬਾਰੀ¹ ਦੇਹੁ ਉਡਾਇ ॥ ੧੦੫ ॥

¹ਹਾਥੀ ਦੇ ਹੌਦੇ ਦਾ ਕਲਸ।

ਜਮਾਂਦਾਰ ਇਕ ਗੋਲ ਮਦਾਜਾ¹।

¹ਗੋਲੰਦਾਜ਼- ਗੋਲਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਕਮਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਥਾ ਉਸਤਾਜਾ।

ਬਾਂਧ ਸ਼ਿਸਤ¹ ਉਨਿ ਤੋਪ ਚਲਾਈ।

¹ਨਿਸ਼ਾਨਾ।

ਕਲਸ ਅੰਬਾਰੀ ਦਯੋ ਉਡਾਈ ॥ ੧੦੬ ॥

ਪਿਖ ਪਟਲੇਸੂਰ ਅਤਿ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ।

ਅਧਿਕ ਇਨਾਮ ਤਾਹਿ ਕੋ ਦਯੋ।

ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਤਤਿ¹ ਬੀਚ ਪਟਜਾਲੇ।

¹ਉਲਾਦ।

ਹੈ ਅਬ ਲੌ ਜਨ ਲਖਤਿ¹ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੧੦੭ ॥

¹ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਇਮਦਾਦ ਅਲੀ ਖਾਂ ਜਾਨਾ।

ਜਿਨ ਮੈ ਸੇ ਹੈ ਭਜੋ ਦਿਵਾਨਾ¹।

¹ਵਜ਼ੀਰ।

ਪੁਨ ਪਟਲੇਸੂਰ ਮੋਦ ਬਢਾਈ।

ਤੋਪ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਬਹੁ ਚਲਵਾਈ ॥ ੧੦੮ ॥

ਉਤ ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਪਿਖ ਯਹਿ ਪਤਾ।

ਅਚਰਜ ਭਜੋ ਉਡੀ ਮੁਖ ਸਤਾ¹।

¹ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਲਾਲੀ।

ਉਤਰ ਪਰਜੋ ਗਜ¹ ਪਰ ਤੈ ਧਰਾ²।

¹ਹਾਥੀ। ²ਧਰਤੀ ਤੇ।

ਬੰਦਨ ਸਹਸ¹ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਰਾ ॥ ੧੦੯ ॥

¹ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਨਿਜ ਲੋਗਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬੋਲ ਸੁਨਾਯੋ।

ਬਚੀ ਜਾਨ ਮਨਿ ਸੁਕਰ ਮਨਾਯੋ।

ਐਸੇ ਜਿਸ ਕੇ ਗੋਲ ਮਦਾਜੂ।

*ਉਡੀ ਮੁਖ ਸਤਾ' ਵਾਲੀ ਇਕ ਤੁਕ ਤੇ 'ਐਸੇ ਜਿਸ ਕੇ ਤੋਂ 'ਅਸਚਰਜ ਦਿਖਰਾਇ' ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਾਰਤਿ ਗੋਲੇ ਸਹਿਤ ਅੰਦਾਜੂ ॥ ੧੧੦ ॥

ਮੁਝ ਕੋ ਉਨਿ ਹੀ ਲਯੋ ਬਚਾਇ।

ਪਤਾ ਦਯੋ ਅਚਰਜ ਦਿਖਰਾਇ।

ਹੁਤੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਜਿਤਕ ਸਜਾਨੇ।

ਉਨਿ ਢਿਗ ਤੇ ਯੋਂ ਬੈਨ ਬਖਾਨੇ ॥ ੧੧੧ ॥

ਕਹਿਤ ਫੂਲ ਕੇ ਰਾਜੇ ਜਿਨ ਕੋ।

ਰਾਜ ਬਖਸ਼ਯੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਇਨ ਕੋ।

ਇਨ ਸੋਂ ਭਲੀ ਨ ਕਰਨ ਲਰਾਈ।

ਫਿਰ ਹਮ ਤੁਮ ਯਹਿ ਸਭਿ ਗੁਰਭਾਈ ॥ ੧੧੨ ॥

ਪੁਨਾ ਨਾਨਕੇ ਰਾਵਰ ਕੇਰੇ।

ਰਖਨੋ ਚਹੀਏ ਮੇਲ ਵਧੇਰੇ।

ਪੁਨਾ ਦੇਸ ਯਹਿ ਇਨ ਕਾ ਸਭ ਹੀ।

ਕਈ ਲਾਖ ਨਰ ਐਹੈਂ ਅਬ ਹੀ ॥ ੧੧੩ ॥

ਸਤਿਲੁਜ ਤੈ ਇਸ ਦਿਸ ਕੋ ਵਾਲੀ¹।

¹ਮਾਲਕ, ਰਾਜੇ।

ਹੈਂ ਸਭ ਦੋਸਤ ਇਨੈ ਕਮਾਲੀ¹।

¹ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮਿੱਤਰ ਹਨ।

ਰਾਰ¹ ਅਧਿਕ ਜਬ ਹੀ ਬਢ ਜੈ ਹੈ।

¹ਲੜਾਈ।

ਫਿਰ ਹਟ ਜੈਬੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈ ਹੈ ॥ ੧੧੪ ॥

ਯਹ ਸਲਾਹਿ ਸੁਨ ਕੈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ।
 ਭੂਪਤਿ ਢਿਗ ਨਿਜ ਪਠੇ ਮੁਸਾਹਿਬ¹।
 ਪਟਲੇਸ਼ੂਰ ਕਾ ਤਹਾਂ ਵਕੀਲ¹।
 ਦਿਜ¹ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਸੁਸ਼ੀਲ² ॥ ੧੧੫ ॥
 ਕਹਯੋ ਤਾਹਿ ਕੇ ਯੋਂ ਸਮਝਾਏ।
 ਹਮ ਮਾਮੂ ਕੋ ਮਿਲਨੇ ਆਏ।
 ਆਗੇ ਤੇ ਵਹਿ ਕਰਤਿ ਲਰਾਈ।
 ਤੋਪਾਂ ਅਨਗਨ ਰਹਯੋ ਚਲਾਈ ॥ ੧੧੬ ॥
 ਜਾਇ ਭਲੇ ਤੁਮ ਅਬ ਸਮਝਾਵਹੁ।
 ਤੋਪ ਚਲਨ ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਾਵਹੁ।
 ਮੁਲਾਕਾਤ ਮਾਮੂ ਜੀ ਸੰਗੈ।
 ਹਮ ਕਰ ਕੈ ਫਿਰ ਜੈਹਿ ਨਿਸੰਗੈ ॥ ੧੧੭ ॥
 ਇਕ ਵਾਰੀ ਹਮ ਕੋ ਪਟਯਾਲਾ।
 ਦੈਹੁ ਦਿਖਾਇ ਜਾਨ ਨਿਜ ਬਾਲਾ¹।
 ਜਾਇ ਵਕੀਲ ਭੂਪ ਪੈ ਜਬੈ।
 ਨੀਕੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਯਹਿ ਸਬੈ ॥ ੧੧੮ ॥
 ਭੂਪ ਤਬੈ ਉੱਤ੍ਰ ਯਹਿ ਦੀਨੋ।
 ਚਾਹਤਿ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜੇ ਕੀਨੋ।
 ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਵਹਿ ਲਖਤਿ¹ ਨਾਨਕੇ।
 ਤੋ ਕਯੋਂ ਲੂਟਤਿ ਮੁਲਕ ਆਨ ਕੇ ॥ ੧੧੯ ॥
 ਦੋਹਤ੍ਰਯੋਂ ਕੇ ਤੋਰ ਸੁ ਆਵੈ।
 ਜੇ ਕਿਛੁ ਹਮ ਦਿਹ ਸੋ ਲੈ ਜਾਵੈ।
 *ਫੌਜ ਆਪਨੀ ਤਜੇ ਇਹਾਂ ਹੀ।
 ਆਇ ਮਿਲੇ ਪਟਯਾਲੇ ਮਾਹੀਂ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਯਹਿ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਿ ਭੂਪਤਿ ਤਬ ਹੀ।
 ਅਯੋ ਪਟਯਾਲੇ ਦਲ ਲੈ ਸਭਿ ਹੀ।
 ਪੁਨ ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਏ।
 ਫੌਜ ਖਾਸਗੀ ਸੰਗ ਲਵਾਇ¹ ॥ ੧੨੧ ॥
 ਦੋਹਰਾ:

¹ਆਪਣੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਭੇਜੇ।

¹ਰਾਜਦੂਤ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ। ²ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ।

¹ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ।

¹ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

*ਫੌਜ ਆਪਨੀ ਤੋਂ ਅੰਕ ੧੩੦ ਦੇ 'ਜਟੀ ਉਦਾਰੂ' ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਖਾਸ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

ਮੁਲਾਕਾਤ ਪਟਲੇਸ ਨੈ,
ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਕੇ ਸੰਗ।
ਕਿਲੇ ਵੀਚ ਬੁਲਵਾਇ ਕੈ,
ਕੀਨੀ ਸਹਿਤ ਉਮੰਗ ॥ ੧੨੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਜਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹਿਰ ਮਝਾਰੀ।

ਆਯੋ ਖਲਕਤ ਡਰੀ ਅਪਾਰੀ।

ਭੂਪਤਿ ਮਿਲਯੋ ਆਇ ਮਧ ਪੌਰੀ।

ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਲਿਯ ਭਰਿ ਕੌਰੀ ॥ ੧੨੩ ॥

ਜੱਫੀ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਨਿਜ ਦਿਵਾਨ ਖਾਨੇ ਲੈ ਜਾਇ।

ਮਸਨਦ^੧ ਪੁਰ ਬੈਠੇ ਮੁਦ ਪਾਇ।

ਗੱਦੀ।

ਬਾਤੈਂ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕਰ ਕੈ।

ਤੋਫੇ ਖਿਲਤ^੧ ਦਏ ਮੁਦ ਭਰ ਕੈ ॥ ੧੨੪ ॥

ਪੁਸ਼ਾਕੇ, ਸਿਰੋਪਾਉ।

ਭੂਪਤਿ ਕਹਯੋ ਤੁਮਾਰੀ ਨਾਨੀ।

ਪਿਖਯੋ ਚਹਿਤ ਤੁਮ ਕੋ ਮੁਦ ਮਾਨੀ।

ਲਵਪੁਰਪਤਿ ਇਕ ਲੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗੈ।

ਗਯੋ ਮਹਲ ਕੇ ਬੀਚ ਨਿਸੰਗੈ ॥ ੨੨੫ ॥

ਨਾਖ ਪੌਰ ਤੀਸਰ^੧ ਅਗਵਾਈ।

ਤੀਜਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲੰਘ ਕੇ।

ਪਕਰ ਤਾਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ।

ਅਬ ਕਹੁ ਤੁਮਰਾ ਰਾਖਾ ਕੋ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਖਯੋ ਤੁਮ ਹੋ ਹੈ ॥ ੧੨੬ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਭੂਪ ਮੋਦ ਮਨਿ ਧਰ ਕੈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਲਿਯ ਭੁਜਿ ਭਰ ਕੈ।

ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ।

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੀਖਯਾ ਦੈ ਫਿਰ ਰਰਯੋ।

ਕਿਹਾ।

ਐਸਾ ਕਾਮ ਫੇਰ ਨਹਿ ਕਰਯੋ ॥ ੧੨੭ ॥

ਦੁਤੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਧਾਮ ਮਝਾਰੀ।

ਏਕਲ ਜਾਨਾ ਭਲੀ ਨ ਕਾਰੀ।

ਨੀਤਿ ਰੀਤਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਏਹੈ।

ਇਮ ਕਹਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਮਧ ਗੇਹੈ ॥ ੧੨੮ ॥

ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ^੧ ਢਿਗ ਜਾਏ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ।

ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਪਗ ਪਰਿਓ ਧਾਏ।
 ਤਾਹਿ ਉਠਾਇ ਪਜਾਰ ਬਹੁ ਕੈ ਕੈ।
 ਕਰਜੋ ਨਿਛਾਵਰ¹ ਆਸਿਖ² ਦੈ ਕੈ ॥ ੧੨੯ ॥
 ਚਿੜੀਆ ਏਕ ਸੂਰਨ ਕੀ¹ ਚਾਰੂ²।
 ਮਨੀ ਕਨੀ ਗਨ ਜਟੀ ਉਦਾਰੂ¹।

¹ਵਾਰਨਾ ਕੀਤਾ। ²ਅਸੀਸ।

¹ਸੋਨੇ ਦੀ। ²ਸੁੰਦਰ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਕਣੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

¹ਹਜ਼ਾਰ। ²ਤਿਸ ਦੀ।

ਕੀਮਤ ਕਈ ਸਹਸ¹ ਥਾ ਤੌਨਾ²।
 ਜਾਨ ਦੋਹਿਤਾ ਦਯੋ ਖਿਲੋਨਾ ॥ ੧੩੦ ॥
 ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਫਿਰ ਹੋਤ ਬਿਦਾਈ।
 ਮਾਂਗ ਤੋਪ ਇਕ ਲਈ ਸੁਹਾਈ¹ ॥ ੧੩੧ ॥

¹ਚੰਗੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਭੂਪ ਕੁਛੁਕ ਦਿਲ ਰੰਜ ਹੈ,
 ਦਈ ਤੋਪ ਯੋ ਗਾਇ।
 ਨਹਿ ਤੁਮਰੇ ਯਹਿ ਰਹਿ ਪੁਨਾ,
 ਹਮ ਘਰਿ ਜੈ ਹੈ ਆਇ ॥ ੧੩੨ ॥

ਸਾਚ ਭਯੋ ਬਚ ਭੂਪ ਕੋ,
 ਪਿਖਯੋ ਨੈਨ ਹਮ ਨੀਕ।

ਪੀਛੇ ਸਤਲੁਜ ਜੰਗ ਸੋ¹

ਅਈ ਪਟਯਾਲੇ ਠੀਕ ॥ ੧੩੩ ॥

ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਸਰਕਾਰ¹ ਜਬ,
 ਗਏ ਓਰ ਲਾਹੌਰ।

ਇਤ ਸੁਦਾਰਨਿ ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਮਿਲਿ,
 ਕਰਜੋ ਮਤਾ ਜਿਸ ਤੌਰ ॥ ੧੩੪ ॥

ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਪਟਲੇਸ ਤੈ,

ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ।

ਪਹੁੰਚਯੋ ਬੀਚ ਲਹੌਰ ਵਹਿ,

ਔਰ ਗਾਥ ਸੁਨਿ ਬੇਸ¹ ॥ ੧੩੫ ॥

¹ਭਾਵ ਮੁੱਦਕੀ ਤੇ ਸਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ।

¹ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

¹ਸੁੰਦਰ।

ਚੌਪਈ:

ਸੋਊ ਸੁਨੋ ਸਭੀ ਸਿੱਖਯ ਭਾਈ।

ਜਯੋ ਮਲਵੱਈਅਨ ਬਯੋਤ ਬਨਾਈ।

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕੈਂਥਲ ਪਤਿ ਭਾਈ।	
ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਜੀਂਦ ਕਹਾਈ ॥ ੧੩੬ ॥	
ਪੁਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭੇਸੂ।	ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ।
ਅਰ ਅਫਗਾਨ ਮਲੇਰੀ ਬੇਸੂ।	ਚੰਗੇ ਮਲੇਰੀਏ ਪਠਾਣ।
ਅੰਬਾਲੇ ਪਤਿ ਸ਼ਾਹਾ ਬਾਦੀਏ।	
ਮਿਲੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਲੋ ਫਸਾਦੀਏ। ॥ ੧੩੭ ॥	ਲੜਾਕੇ।
ਇਨ ਸਭਹਨ ਮਿਲਿ ਬੈਠ ਪਟਯਾਲੇ।	
ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੧੩੮ ॥	
ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਦੋ ਰਿਪ ਪ੍ਰਬਲ ਮਹਾਨੇ।	ਵੈਰੀ।
ਹੈਂ ਹਮਰੇ ਲਿਹੁ ਨੀਕ ਪਛਾਨੇ।	
ਚਾਲ ਚਲੇ ਨੀਤੀ ਕੀ ਅਬ ਤਯੋਂ।	
ਬਨੇ ਰਹੈਂ ਯਹਿ ਹਮਰੇ ਘਰ ਜਯੋਂ ॥ ੧੩੯ ॥	
ਇਤ ਦਿਸ ਦਿਲੀ ਲੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼।	
ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ ਪ੍ਰਬਲ ਸਹਿ ਤੇਜ।	ਤੇਜੀ ਨਾਲ।
ਇਤ ਤੈ ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਨਿਤ ਆਵਤ।	
ਕਰਤ ਖਰਾਬੀ ਜੋਰ ਜਨਾਵਤ ॥ ੧੪੦ ॥	
ਹਮਰੇ ਘਰ ਇਨ ਦੋਨੋ ਮਾਹੀ।	
ਆਇ ਫਸੇ ਹੈਂ ਕਠਨ ਕੁਠਾਹੀ।	ਔਖੀ ਤੇ ਖੋਟੀ ਜਗਾ ਵਿੱਚ।
ਤਾਂ ਤੇ ਕਰੋ ਜਤਨ ਅਬ ਐਸੇ।	
ਬਨੇ ਰਹੈਂ ਹਮ ਦੁਹਿ ਮਧ ਜੈਸੇ ॥ ੧੪੧ ॥	
ਜੁਗ ਦਾਢਨ ਮੈਂ ਰਹਿਤ ਜੀਹ ਜਯੋਂ।	ਦੋਹਾਂ ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ।
ਸੀਪੀ ਪੁਟ ਮੈਂ ਮੋਤੀ ਰਹਿ ਤਯੋਂ।	ਸਿੱਪੀ ਦੇ ਪੜਦੇ ਵਿੱਚ।
ਦੋ ਪੁੜ ਚੱਕੀ ਮਾਹਿ ਆਇ ਸਚ।	ਸੱਚ ਜਾਣੇ।
ਕੀਲੀ ਢਿਗ ਦਾਨਾ ਰਹਿ ਜਯੋਂ ਬਚ ॥ ੧੪੨ ॥	
ਤਯੋਂ ਸਭ ਹਮ ਤਿਨ ਤੇ ਬਚ ਰਹੈਂ।	
ਨਹਿ ਨੁਕਸਾਨ ਜੈਸ ਕਛ ਲਹੈਂ।	
ਸੋਈ ਕਰੋ ਅਬੈ ਤਜ ਦੇਰੀ।	
ਜਯੋਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੋਇ ਸਬ ਕੇਰੀ ॥ ੧੪੩ ॥	
ਪੈ ਇਕ ਕੀ ਅਬ ਸਰਨ ਲਏ ਬਿਨ।	
ਬਨੇ ਰਹਿਨ ਹੈ ਕਠਨ ਘਰਨ ਇਨ।	ਇਨ੍ਹਾਂ (ਰਿਆਸਤਾਂ ਰੂਪ) ਘਰਾਂ ਦਾ ਬਣੇਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਅਬ ਨੀਤ ਵਿਚਾਰੋ ਪੂਰੀ।
 ਕਿਸ ਕੋ ਚਹੀਏ ਮਿਲਨ ਜਰੂਰੀ ॥ ੧੪੪ ॥
 ਗੁਨ ਅਰ ਦੋਖ ਦੁਹਨ ਕੇ ਬਰਨੋ।
 ਜੋ ਹੈ ਨੀਕ ਗਹੈਂ ਤਿਸ ਪਰਨੋ^੧।
 ਆਲਮ^੧ ਆਕਲ^੨ ਥੇ ਤਹਿ ਜੇਤੇ।
 ਲਗੇ ਸਲਾਹਿ ਦੈਨ ਇਮ ਤੇਤੇ ॥ ੧੪੫ ॥
 ਮਹਾਰਾਜ ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਸਾਦਰ^੧।
 ਯੱਦਪਿ ਹੈ ਯਹ ਸਿੰਘ ਬਿਰਾਦਰ^੧।
 ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ।
 ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਪਤਿ ਨਾਦਰ^੧ ॥ ੧੪੬ ॥
 ਪਰ ਯਹਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਲੈ ਦਲ ਕਾਦਰ^੧।
 ਉਮਡ ਉਮਡ^੧ ਆਵਤ ਸਮ ਬਾਦਰ^੨।
 ਤੇਜ ਬੀਜਰੀ ਸਾਹਸ ਗੋਲੇ^੧।
 ਮਤ ਕਿਤ ਡਾਰ ਕਰੇ ਹਮ ਪੋਲੇ^੧ ॥ ੧੪੭ ॥
 ਏਕ ਬਾਰ ਗੁਰਿ ਪਤਿ ਰਖ ਦੀਨੀ।
 ਫਤੇ ਦਿਲਾਈ ਹਮ ਕੋ ਪੀਨੀ^੧।
 ਆਵਨ ਉਸ ਕਾ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਹਮਰੀ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥ ੧੪੮ ॥
 ਨੀਤਿ ਅਨੀਤੀ^੧ ਅਪਨ ਪਰਾਯਾ।
 ਨਾਹ ਪਛਾਨਤ ਵਹਿ ਫਿਰ ਆਯਾ।
 ਮਤ ਕਿਤ ਕਰ ਹੈ ਅਧਿਕ ਖਰਾਬੀ।
 ਬਨ ਹੈ ਫਿਰ ਨ ਉਪਾਇ ਸ਼ਿਤਾਬੀ* ॥ ੧੪੯ ॥
 ਕਿਆ ਸੋਨਾ ਜੋ ਕੰਨ ਦੁਖਾਵੈ।
 ਕਿਆ ਆਪਨ ਜੋ ਅਪਨ ਸੰਤਾਵੈ।
 ਜੋ ਕੰਚਨ ਕੀ^੧ ਹੋਇ ਕਟਾਰੀ।
 ਤੋਂ ਕਿਆ ਚਹੀਏ ਨਿਜ ਉਰ^੧ ਮਾਰੀ ॥ ੧੫੦ ॥
 ਹੈ ਕਹਿਨਾਵਤ^੧ ਯਹਿ ਜਗ ਜਾਹਰ।
 ਮਹਜਾਂ ਮਝਾਰ^੧ ਜੱਟ ਮੱਛ ਨਾਹਰ^੨।
 ਯਹਿ ਜਬ ਪ੍ਰਬਲ ਬਢਤਿ ਜਗ ਮੈ ਹੈਂ।

^੧ਆਸਰਾ।^੧ਵਿਦਵਾਨ। ^੨ਅਕਲ ਵਾਲੇ।^੧ਆਦਰ ਯੋਗ।^੧ਭਰਾ।^੧ਅਣੋਖੀ ਇੱਜਤ ਹੈ।^੧ਬਲਵਾਨ।^੧ਉੱਛਲ ਉੱਛਲ ਕੇ। ^੨ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ।^੧ਤੇਜ ਰੂਪ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਹਠ ਰੂਪ ਗੋਲੇ (ਗੜੇ)।^੧ਕਮਜ਼ੋਰ ਭਾਵਰਾਜ ਹੀਣ।^੧ਤਕੜੀ।^੧ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਬੇ ਇਨਸਾਫੀ।^੧ਫਤੇ ਦਿਲਾਈ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਤੇ 'ਮਤ ਕਿਤ' ਤੋਂ 'ਸ਼ਿਤਾਬੀ' ਤੱਕ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ।^੧ਸੋਨੇ ਦੀ।^੧ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ।^੧ਕਹਾਵਤ, ਅਖਾਣ।^੧ਬਿੱਲਾ। ^੨ਸ਼ੇਰ।

ਨਿਜ ਹੀ ਕੁਲ ਕੋ ਗਾਰਨ¹ ਚੈਰੈਂ ॥ ੧੫੧ ॥

¹ਗਾਲਣਾ, ਖਤਮ ਕਰਨਾ।

ਪੁਨ ਸੁਭਾਵ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋ।

ਹੈ ਨਹਿ ਅਹਿਦ ਪਾਲ ਹੈ ਨੀਕੋ¹ ॥ ੧੫੨ ॥

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰ ਤੇ ਪੱਕਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਕੇ ਦੋਖ ਗੁਨ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਭਲੇ ਸੁਨਾਇ।

ਅੰਗ੍ਰੇਜਨ ਕੇ ਦੋਖ ਗੁਨ,

ਲਗੇ ਕਹਿਨ ਬਹੁ ਭਾਇ¹ ॥ ੧੫੩ ॥

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਚੌਪਈ:

ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਬਹਾਦਰ।

ਹੈਂ ਬਡ ਪੁਸ਼ਤ ਬਪੁਸ਼ਤੀ ਨਾਦਰ¹।

¹ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ {ਨਾਦਰ} ਅਨੋਖੇ (ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ)।

ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਵਲਾਯਤ¹ ਤੈ ਚਲ।

¹ਦੇਸ਼।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੁਲਕ ਲੀਨੋ ਭਲ ॥ ੧੫੪ ॥

ਫਿਰ ਯਹਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਵਡ ਭਾਰੀ।

ਬੀਰ ਬਾਂਕੁਰੇ ਬਲੀ ਅਪਾਰੀ।

ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਗੁਣ ਗਨ ਗੀਰੇ¹।

¹ਬਹੁਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਪੁਨਜਵਾਨ ਦਿਲ ਦੀਰਘ ਧੀਰੇ¹ ॥ ੧੫੫ ॥

¹ਵੱਡੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਤੇ ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ।

ਰਿਪ ਗਣ ਭੰਜਕ ਪ੍ਰਬਲ ਮਵਾਸੀ¹।

¹ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਆਕੀ (ਹੋਏ) ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸੁਦੇਸ ਨਿਵਾਸੀ।

ਆਲਮ ਆਕਲ ਫਾਜ਼ਲ¹ ਐਸੇ।

¹ਬਜ਼ੁਰਗ, ਸਿਆਣੇ।

ਭਯੋ ਨ ਕੋਊ ਹੂ ਹੈ ਜੈਸੇ ॥ ੧੫੬ ॥

ਰੱਯਤ ਕੋ ਸਭਿ ਬਿਧ ਸੁਖਦਾਈ।

ਸੁਰ ਗੁਰ ਤੈ ਜਿਨ ਨੀਤਿ ਸਵਾਈ¹।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ {ਨੀਤਿ} ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ (ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ) ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ (ਚੰਗਾ) ਹੈ।

ਫਿਰ ਯਹਿ ਤੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਪੂਰੇ।

ਕਰਤ ਅਹਿਦ ਨਹਿ ਕਬ ਹੀ ਦੂਰੇ ॥ ੧੫੭ ॥

ਅਤਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਭੀ ਜੋ ਇਨਿ ਹੋਵੈ।

ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਨਾ ਜਰ ਤੇ ਖੋਵੈ।

ਛੀਨ ਮੁਲਕ ਯਹਿ ਜਿਸ ਕਾ ਲੈਹੈਂ।

ਠੀਕ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤਿਸ ਕੋ ਦੈਹੈਂ ॥ ੧੫੮ ॥

ਜੋ ਜਿਸ ਸੋਂ ਹੋਇ ਅਹਿਦ ਪਿਆਨੇ¹।
 ਕਰਤ ਵਹੀ ਪਾਰਨ ਸੁਖ ਮਾਨੇ।
 ਹੁੰਨਰ¹ ਇਲਮ ਅਕਲ ਇਤਫਾਕ।
 ਨਹਿ ਇਨ ਸਮ ਕਾਹੂੰ ਪੈ ਪਾਕ¹ ॥ ੧੫੯ ॥
 ਅਫਲਾਤੂ¹ ਲੁਕਮਾਨ² ਸਿਕੰਦਰ³।

ਇਨ ਸਮ ਭਏ ਨ ਪੌਰਖ¹ ਅੰਦਰ।
 ਜਵਾਂ ਮਰਦ¹ ਵਡ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ²।
 ਬੀਰ ਦਿਲਾਵਰ¹ ਬਲੀ ਬਿਸੇਸ਼ੀ ॥ ੧੬੦ ॥
 ਗੁਣ ਅਨੰਤ ਇਕ ਔਗੁਨ ਆਹੀ।
 ਸਨੇ ਸਨੇ ਲੇਵਤ ਸਭਿ ਕਾਹੀ ॥ ੧੬੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਹੈਜ਼ਾ ਸਹੀ,
 ਤਪਦਿੱਕੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼।
 ਲਗਤ ਨੀਕ ਜੋ ਦੁਹਿਨ ਮੈ,
 ਧਾਰ ਲੇਹੁ ਤਜ ਤੇਜ਼¹ ॥ ੧੬੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਏ ਬਿਨ।
 ਬਚਨੋ ਕਠਨ ਦਿਖਤ ਹੈ ਇਨ ਦਿਨ।
 ਜਿਸ ਕੀ ਸਰਨ ਲੀਏ ਤੇ ਅਬ ਹੀ।
 ਬਨੀ ਰਹੈਂ ਯਹਿ ਰਜਾਸਤ ਸਭ ਹੀ ॥ ੧੬੩ ॥
 ਤਿਸ ਕੋ ਮੱਦਦਗਾਰ ਬਨਾਵਹੁ।
 ਛੋਰ ਸੋਚ ਅਬ ਦੇਰ ਨ ਲਾਵਹੁ।
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਔਗੁਨ ਦੁਹਿ ਕੇਰੇ।
 ਫਿਰ ਸਭਹਨ ਕਰਿ ਮਤਾ ਵਧੇਰੇ ॥ ੧੬੪ ॥
 ਕਹੜੋ ਸਰਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੇਰੀ।
 ਸਬ ਬਿਧਿ ਸੁਖਦ ਭਲੇ ਹਮ ਹੇਰੀ।
 ਮਿਲ ਕਰਿ ਅਬ ਸਭਿ ਚਲ ਕੈ ਦਿੱਲੀ।
 ਲੇਹੁ ਸ਼ਰਨ ਤਿਨ ਕੀ ਬਿਨ ਦਿੱਲੀ ॥ ੧੬੫ ॥
 ਲਜਾਇ ਚਢਾਇ ਆਪਨ ਹਮਰਾਹੈ¹।

¹ਇਕਰਾਰ ਨਾਮੇ।

¹ਕਾਰੀਗਰੀ ਗੁਣ।

¹ਪੱਕਾ (ਅ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਾਸਫਰ। ²ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਕੀਮ। ³ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

¹ਬਲ, ਉੱਦਮ।

¹ਬਹਾਦਰ। ²ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ।

¹ਦਿਲ ਵਾਲੇ।

¹ਅਣਖ ਛੱਡ ਕੇ।

¹ਅਪਣੇ ਨਾਲ।

ਬੈਠਾਵੈਂ ਲੁਦਿਹਾਨੇ ਮਾਰੈਂ।
 ਸਾਂਪ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਕੀ ਛਾਤੀ ਮਾਰੈਂ।
 ਹਮ ਦੇਨੋ ਤੇ ਰਹੈਂ ਕਿਨਾਰੈਂ ॥ ੧੬੬ ॥
 ਯਹਿ ਸਲਾਹਿ ਪੱਕੀ ਕਰਿ ਤਬਹੀ।
 ਦਿੱਲੀ ਮਾਹਿ ਪਹੂਚੇ ਸਭ ਹੀ।
 ਕੇਚਿਤ ਖੁਦ ਕਿਨ ਕੇ ਮੁਖਤਜਾਰੋ।
 ਗਏ ਸਰਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਸਾਰੇ ॥ ੧੬੭ ॥
 ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਵਡ ਕਰਨੈਲ।
 ਹੁਤੋ ਤਹਾਂ ਤਬ ਬਲੀ ਗੁਸੈਲ।
 ਸਾਹਿਬਾਨ ਮਿਲ ਆਲੀਸ਼ਾਨੈ।
 ਕੌਂਸਲ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ ਮਹਾਨੈ ॥ ੧੬੮ ॥

¹ਵੱਡੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ।

¹ਵੱਡੀ ਸਲਾਹਿ (ਲਈ) ਸਭਾ ਦਾ (ਇਕੱਠ) ਕੀਤਾ। (ਅ)
 ਸਲਾਹ (ਲਈ) ਵੱਡੀ ਕੌਂਸਲ (ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ)
 ਕੀਤੀ।

ਜੋ ਮਲਵਈ ਰਈਸਨ ਕਹੀ।
 ਅਪਨੇ ਮਤਲਬ ਕੀ ਵਡ ਲਹੀ।
 ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਤੇ ਲਿਖ ਅਹਿਦ ਪਿਮਾਨੇ।
 ਸੰਗ ਫੌਜ ਲੈ ਅਧਿਕ ਮਹਾਨੇ ॥ ੧੬੯ ॥
 ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਪਿਖਿ ਭਲ ਤੌਰਨ।
 ਲੁਦਿਹਾਨੇ ਮੈ ਪਹੁੰਚਯੋ ਫੌਰਨ।
 ਮਿਲੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸਭ ਤਿਹ ਠਾਂ ਆਏ।
 ਲਿਖੇ ਅਹਿਦ ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਮਨ ਭਾਏ ॥ ੧੭੦ ॥
 ਪੁਨਾ ਛਾਵਨੀ ਤਹਾਂ ਪਵਾਈ।
 ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੇ ਵਜੀ ਵਧਾਈ।
 ਫੌਜ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕੈਂਪੂ ਏਕ।
 ਰਹਿਨ ਲਗਯੋ ਤਿਹ ਠਾਂ ਧਰਿ ਟੇਕ ॥ ੧੭੧ ॥

¹ਜਾਣੀ।

¹ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਦੇ ਨੇਮ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ।

¹ਚੰਗੇ ਢੰਗ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਕੈਂਪ (ਡੇਰਾ)।

¹(ਮਲਵਈ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ) ਓਟ ਤੱਕ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

\$ਸਹਸ ਅਠਾਰਾਂ ਚੌਹਟ ਮੈ,
 ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੋ ਲਜਾਇ।
 ਲੁਦਿਹਾਨੇ ਨ੍ਰਿਪ ਫੂਲਕਿਯੋਂ
 ਝੰਡਾ ਦਯੋ ਗਡਾਇ ॥ ੧੭੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਉਸ ਦਿਨ ਕੇ ਤੂਫੈਲ ਤੇ¹ ਜਾਨੋ।
ਭਏ ਸ਼ਾਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਮਹਾਨੋ*।

¹ਬਰਕਤ ਨਾਲ।

*ਸਹਸ ਅਠਾਰਾਂ ਤੋਂ 'ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਮਹਾਨੋ' ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਲਿਆ ਹੈ।

ਫੂਲ ਬੰਸ ਨੈ ਯਹ ਉਪਕਾਰਾ।
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਪਰ ਕੀਨੋ ਭਾਰਾ ॥ ੧੭੩ ॥
ਜਿਸ ਕਾ ਬਦਲਾ ਵਹਿ ਨਿਜ ਓਰੋ¹।
ਜੇਤੋ ਦੈਂਹ ਤਿਤੋ ਹੈ ਥੋਰੋ।

¹ਤਰਫੋਂ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੋ ਲਜਾਇ।
ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਕੇ ਸਮੁਖ ਬਿਠਾਇ ॥ ੧੭੪ ॥

ਭਏ ਨਿਚਿੰਤ ਫੂਲ ਕੇ ਰਾਜੇ।
ਕਰਿ ਲੀਨੇ ਮਨ ਭਾਵਤ ਕਾਜੇ।
ਚਾਲਾ ਚਲਯੋ ਨੀਤਿ ਕਾ ਐਸੇ।
ਰਾਜ ਕਰਤ ਜਿਸ ਤੇ ਅਬ ਬੈਸੇ ॥ ੧੭੫ ॥

ਮਿਲੇ ਮਝੈਲਨ ਕੋ ਉਸਤਾਜ।
ਕਰਯੋ ਚਹਿਤ ਜੇ ਇਨੈ ਕੁਕਾਜ।
ਯਹਿ ਜੋ ਨਿੱਤ ਮਸ਼ਕਰੀ ਕਰਤੇ।
ਮਲਵੱਈਅਨ ਕੋ ਢੱਗੇ ਰਰਤੇ¹ ॥ ੧੭੬ ॥

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖਿਚਯੋ ਸੁਹਾਗਾ ਢੱਗਨ ਐਸੈ।
ਦਲੇ ਮਝੈਲ ਗਏ ਸਭ ਜੈਸੇ।
ਮਜ਼ਾ¹ ਮਸ਼ਕਰੀ ਚਾਖਯੋ ਐਸਾ।

¹ਸੁਆਦ।

ਯਾਦ ਉਲਾਦ ਰਾਖ ਹੈ ਜੈਸਾ ॥ ੧੭੭ ॥
\$ਸੁਨੋ ਅਬੈ ਇਕ ਔਰੈ ਸਾਖੀ।
ਜਜੋਂ ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭਾਖੀ।

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜਬ ਲਿਯ ਲੁਦਿਹਾਨਾ।
ਸੁਨਿ ਲਵਪੁਰ ਪਤਿ ਰਹਯੋ ਹਿਰਾਨਾ ॥ ੧੭੮ ॥

ਮੁਲਾਕਾਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਸੋ ਕਰਿ।
ਲਿਖੇ ਅਹਿਦ ਪੈਮਾਨ ਦੁਹੂੰ ਵਰ।
ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਦੋਸਤੀ ਪਾਈ।

ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਹੱਦ ਠਹਿਰਾਈ ॥ ੧੭੯ ॥
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਜਬ ਪੈਰ ਜਮਾਏ।

ਮੈਣ ਦਾਬੀਏ¹ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਏ।
ਸਤਲੁਜ ਅਰ ਜਮਨਾ ਕੇ ਮਾਰੈਂ।
ਹੁਤੇ ਰਈਸ ਜਿਤਕ ਤਬ ਵਾਰੈਂ ॥ ੧੮੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲੁਦਿਹਾਨੇ ਇਕਠੇ ਭਏ,
ਜਬ ਸਭ ਹੀ ਸਰਦਾਰ।
ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਤਬ ਕਰਜੋ,
ਸ਼ਾਲ ਵਹੀ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੧੮੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਦਿਲੀਪਤਿ ਤੁਰਕੇਸ¹ ਜੁ ਭਾਖਾ।
ਥਾ ਕਰਨੈਲ ਵਹੀ ਲਿਖ ਰਾਖਾ।
ਬੂਝੋ ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਐਸੇ।
ਕਹੋ ਰਾਜ ਤੁਮ ਪਾਯੋ ਕੈਸੇ* ॥ ੧੮੨ ॥

ਕੈ ਗਨੀਮ¹ ਕੋਊ ਵਡ ਹਰ ਕੈ²।
ਲੀਨੋ ਮੁਲਕ ਜੰਗ ਬਹੁ ਕਰ ਕੈ।
ਕੈ ਕਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਪਟਾ ਲਿਖ ਦਯੋ।
ਕੈ ਤੁਮ ਰੱਯਤ ਬਿਗਰ ਦਬਯੋ ॥ ੧੮੩ ॥

ਰੱਯਤ ਬਿਗਰੀ ਢਿਗ ਕਬ ਰਾਜ।
ਰਹਿਨ ਦਯੋ ਕਿਨਿ ਬਿਨਾ ਸਮਾਜ¹।
ਤਵਾਰੀਖ¹ ਤੁਮ ਅਪਨੀ ਭਾਰੀ।
ਲਿਖ ਕੈ ਦੇਹੁ ਹਮੈ ਅਬ ਸਾਰੀ ॥ ੧੮੪ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਸਰਦਾਰ ਡਰਾਨੇ।
ਤਵਾਰੀਖ ਕਾ ਅਰਥ ਨ ਜਾਨੇ।
ਸੁਨੀ ਨ ਪਿਖੀ ਹੁਤੀ ਜਿਨਿ ਕਾਇ¹।
ਤਵਾਰੀਖ ਕਿਆ ਹੁਤੀ ਬਲਾਇ ॥ ੧੮੫ ॥

\$ਬਹੁ ਸਰਦਾਰਨਿ ਭਾਖੋ ਐਸੇ।
ਤਵਾਰੀਖ ਕਾ ਮੁਹੰ ਹੈ ਕੈਸੇ¹।
ਕਿਤਨਕ ਬਡੀ ਹੋਤ ਹੈ ਕਾਂ ਕੀ¹।
ਪਿਖੀ ਨ ਸੁਨੀ ਸ਼ਕਲ ਹਮ ਤਾਂ ਕੀ ॥ ੧੮੬ ॥

¹ਘੱਘਰ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਾਕਮ।

¹ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ।

*ਸੁਨੋ ਅਬੈ ਤੋਂ 'ਪਾਯੋ ਕੈਸੇ' ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ।

¹ਦੁਸ਼ਮਣ। ²ਮਾਰ ਕੇ।

¹(ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ) ਸਾਮਾਨ। (ਅ) ਇਕੱਠ, ਏਕਤਾ।

¹ਇਤਿਹਾਸ।

¹ਕਦੇ ਵੀ।

¹ਕਿਹੋ ਜੇਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

¹ਕਿਸ (ਚੀਜ਼) ਦੀ (ਬਣੀ ਹੋਈ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੂਰਤਿ ਤਿਸ ਕੀ ਹਮੈ ਦਿਖਾਵੇ।
ਹਮ ਬਨਵਾਇ ਦੈਂਹ ਕਿਸ ਥਾਵੇਂ*।

*ਬਹੁ ਸਰਦਾਰਨਿ ਤੋਂ 'ਕਿਸ ਥਾਵੇਂ' ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਭਾਖਯੋ ਹਸ ਯਹਿ।
ਇਤੀਹਾਸ ਕੋ ਤਵਾਰੀਖ ਕਹਿੰ ॥ ੧੮੭ ॥

ਜਿਓ ਤੁਮ ਪਾਏ ਰਾਜ ਬਿਸਾਲੇ।
ਸੋ ਤੁਮ ਲਿਖ ਕੈ ਦੇਹੁ ਹਵਾਲੇ।

ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਤਬ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ।
ਨਹਿ ਜਾਨਤ ਥੇ ਦੈਨ ਹਵਾਲੇ ॥ ੧੮੮ ॥

ਵੇਖਹੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਸਾਜ¹।

¹ਕੋਤਕ।

ਵਹਿ ਤੇ ਸਿੰਘ ਕਰਤ ਥੇ ਰਾਜ।

ਅਬ ਜੋ ਉਨ ਹੀ ਕੇ ਹੈਂ ਨਾਤੀ¹।

¹ਪੋਤਰੇ।

ਬਹੁ ਇਲਮਨ ਮੈ ਬਹੁ ਬਖਯਾਤੀ ॥ ੧੮੯ ॥

ਇਨ ਕੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਿਲਤ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।

ਯਹਿ ਕੁਛ ਖੇਲ ਈਸ਼ ਕਾ ਨਜਾਰਾ।

ਇਲਮ ਜਹਾਲਤ¹ ਕੇ ਨਹਿ ਤਾਲਕ²।

¹ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ। ²ਅਧੀਨ।

ਮਿਲ ਹੈ ਤਿਸੈ ਦੇਤ ਜਿਹ ਮਾਲਕ ॥ ੧੯੦ ॥

ਆਗੇ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਸਭ ਭੋਲੇ।

ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੇ ਧਨੀ ਅਮੋਲੇ।

ਰਖਤੇ ਇਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਪਰਣਾ¹।

¹ਆਸਰਾ।

ਜਤੀ ਸਤੀ ਬਚ ਕੂਰ ਨ ਕਰਣਾ ॥ ੧੯੧ ॥

ਅਬ ਜਬ ਆਲਮ ਆਕਲ ਭਏ।

ਮਰਦਪੁਨਾ ਸੁਖ ਸਭ ਬਹਿ ਗਏ।

ਗੈਰ ਮਜਬ ਕੇ ਦੀਨ¹ ਰਹੇ ਬਨ।

¹ਗੁਲਾਮ।

ਬੈਠੇ ਖੋਇ ਸਿਦਕ ਅਪਨਾ ਧਨ ॥ ੧੯੨ ॥

ਬਲਿਕੈ ਬਡੇ ਬਡੇ ਜੋ ਦੀਸਤ।

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੀ ਚੱਕੀ¹ ਪੀਸਤ।

¹ਗੁਲਾਮੀ ਰੂਪ ਚੱਕੀ।

ਮਿਹਨਤ ਮਿਲਤ ਵਹੀ ਲੈ ਖੈਰੈਂ।

ਆਟਾ¹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੋ ਦੈਰੈਂ ॥ ੧੯੩ ॥

¹ਰਾਜ ਭਾਗ ਰੂਪ ਆਟਾ।

ਯਹਿ ਫਲ ਹੈ ਹੁਸ਼ਜਾਰੀ ਕੇਰਾ।

ਸਿਦਕ ਬੀਰਤਾ ਵਹੁ ਫਲ ਹੇਰਾ।

ਠੀਕ ਮਸਾਲਾ ਮੇਲ ਨੂੰ ਮੇਲ।

'ਖੰਡ ਮੈਂ ਘੀ ਸ਼ੱਕ ਮੈਂ ਤੇਲ' ॥ ੧੯੪ ॥

ਹੁਕਮ ਬਹਾਦਰ ਨਾਦਰ ਗਰੈਂ^੧।

ਚਾਤਰ ਨਿਤ ਆਤਰ ਤਿਹ ਰਹੈਂ^੧।

ਪੀਵਤ ਦੂਧ ਕੱਟਰੂ ਭੋਲੇ।

ਕਾਗ ਸਜਾਨੇ ਗੋਬਰਾ ਫੋਲੇ ॥ ੧੯੫ ॥

ਪਰ ਯਹਿ ਅਮਰਾ^੧ ਨਹੀ ਇਕਤਜਾਰੀ^੨।

ਤੈਸ ਬਨੈ ਜਸ ਕਰੇ ਮੁਰਾਰੀ।

ਰੀਤਿ ਘਟੀ ਵਡ ਲੋਗਨ ਵਾਰੀ।

ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਫਿਰੀ ਬੁਹਾਰੀ^੧ ॥ ੧੯੬ ॥

ਸੰਤ ਸੇਵ ਸਖਾਵਤ^੧ ਹਾਰੀ।

ਯਹਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕਿਰਪਾ ਭਾਰੀ ॥ ੧੯੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਬੂਝੜੇ,

ਥਾ ਸਿੰਘਨ ਤੈ ਜੈਸ।

ਉੱਤ੍ਰ ਦਯੋ ਨ ਕਿਨੈ ਜਬ,

ਤਬ ਤਿਨ ਸੋਚੜੇ ਐਸ ॥ ੧੯੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਿੰਘ ਏਹੁ ਲਾਇਲਮ^੧ ਸਬੀ ਹੈਂ।

ਤਵਾਰੀਖ ਨਹਿ ਦੈਂਹ ਕਬੀ ਹੈਂ।

ਸਾਥ ਸਲਾਹਿ ਕਰੀ ਕਪਤਾਨਾ।

ਥਾ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਮਰੀ* ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੧੯੯ ॥

ਤਿਸ ਕੋ ਫਿਰ ਕਰਨੈਲ ਸੁਨਾਵੇ^੧।

ਤੁਮ ਤਰੀਖ ਇਨ ਕੀ ਬਨਵਾਵੇ।

ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹ ਮੌਲਵੀ ਤਾਈਂ।

ਪੇਸ਼ਕਾਰਾ ਜੋ ਹੁਤੇ ਤਦਾਈਂ ॥ ੨੦੦ ॥

ਦਯੋ ਹੁਕਮ ਵਹਿ ਲਿਖਨੇ ਲਾਗਜੋ।

^੧ਉਦਾਹਰਣ।

^੧ਬਹਾਦਰ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਨੋਖੇ (ਭਾਵ ਗੁਣੀ ਪੁਰਸ਼) ਵੀ {ਗਰੈਂ} ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

^੧(ਪਰ) ਉਹ ਚਤੁਰ ਪੁਰਸ਼ ਨਿੱਤ ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

^੧ਗੋਹਾ।

^੧ਹੁਕਮ (ਰਾਜ) ਕਰਨਾ। ^੨(ਆਪਣੇ) ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

^੧ਬਹੁਕਰ, ਝਾੜੂ।

^੧ਉਦਾਰਤਾ।

^੧ਅਨਪੜ੍ਹ।

*ਕੈਪਟਨ ਮਰੇ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਤੇ ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਅਕਟਰ ਲੋਣੀ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਲੁਧਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

^੧ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਭਾਵ ਕਿਹਾ।

^੧(ਕਪਤਾਨ ਮਰੀ ਦੇ) ਅੱਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਹੁਤੋ ਤੁਰਕ ਸੋ ਮਤਸਰ ਪਾਗਯੋ¹ ॥ ੨੦੧ ॥
ਪੁਨ ਤਹਿੰ ਥਾ ਇਕ ਬੁਧਿ ਬਰੀ ਕੋ¹।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ* ਸਰਦਾਰ ਭਰੀ ਕੋ¹।

¹ਈਰਖਾ 'ਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ।

¹ਚੰਗੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ।

*ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਪਿੰਡ ਭੜੀ ਤਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟੀਏ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ, ਸਰਦਾਰ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰੋੜੀਏ ਦੇ ਦੋਹਿਤ੍ਰੇ ਸਨ। 'ਭੜੀ ਪਿੰਡ ਦਾ।

ਉਸ ਨੇ ਕਰਯੋ ਤਬੈ ਯਹਿ ਖਜਾਲ।
ਯਹਿ ਕਿਮ ਲਿਖ ਹੈ ਨੀਕ ਹਮ ਹਾਲ ॥ ੨੦੨ ॥
ਤੁਰਕ ਸਰਪ ਸਮ ਸਜਾਨੇ ਕਹੈਂ।
ਮਾਰੇ ਬਿਨਾ ਡੰਗ ਨਹਿ ਰਹੈਂ।
ਸਿੱਖਨ ਕਾ ਅਰ ਤੁਰਕਨ ਕੇਰਾ।
ਬੈਰ ਆਦਿ ਤੇ ਆਹਿ ਵਧੇਰਾ ॥ ੨੦੩ ॥
ਯਹਿ ਤੋ ਹਾਲ ਲਿਖੈਗੋ ਐਸੇ।
ਹੈ ਨਕਸਾਨ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਜੈਸੇ।
ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਕੀ ਸਾਚ ਨ ਕੈ ਹੈ।
\$ਉਲਟਾ ਹੱਤਕ ਕਰਨ ਹੀ ਚੈ ਹੈ ॥ ੨੦੪ ॥
ਮਤ ਕਿਤ ਐਸੀ ਲਿਖ ਦਿਖਰਾਵੈ।
ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਜ ਹਮਾਰੋ ਜਾਵੈ*।

*ਉਲਟਾ ਹੱਤਕ' ਤੋਂ 'ਹਮਾਰੋ ਜਾਵੈ' ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰ: ਐ: ਦਾ ਹੈ।

ਯਹਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਤਿਸ ਨੇ ਸਬ ਹੀ।
ਕਹਯੋ ਮਰੀ ਢਿਗ ਫਿਰ ਯੋਂ ਤਬ ਹੀ ॥ ੨੦੫ ॥
ਸਾਚ ਸਾਚ ਸਬ ਹਾਲ ਹਮਾਰਾ।
ਨਹਿ ਲਿਖ ਸਕੈ ਮੌਲਵੀ ਸਾਰਾ ॥ ੨੦੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮਜਬ ਕਾ,
ਹਾਲ ਲਖਤਿ¹ ਸਭ ਕੋਇ।
ਖਬਰ ਦੂਸਰੇ ਮਜਬ ਕੀ,
ਨਹਿ ਦੂਸਰ ਕੋ ਹੋਇ ॥ ੨੦੭ ॥

¹ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਚੌਪਈ:

ਫਿਰ ਵਡ ਬੈਰ ਹਮਾਰਾ ਇਨ ਕਾ।

ਬਢੜੋ ਚਲੜੋ ਆਵਤਿ ਬਹੁ ਦਿਨ ਕਾ।
ਯਹਿ ਕਿਮ ਹਮਰੀ ਸਾਚ ਲਿਖੈ ਹੈ।
ਬਲਿਕੈ ਉਲਟੀ ਲਿਖ ਦਿਖਰੈ ਹੈ ॥ ੨੦੮ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੜੋਂ ਭਾਖੀ ਝੂਠੀ।
ਤੈਸੇ ਯਹਿ ਭੀ ਲਿਖੈ ਅਨੂਠੀ¹।

¹ਉਲਟੀ।

ਤਾਂ ਤੇ ਹਮ ਸਬ ਅਪਨਾ ਹਾਲ।
ਦਿਖਰੈ ਹੈਂ ਲਿਖ ਤੁਮੈ ਬਿਸਾਲ ॥ ੨੦੯ ॥

ਪੁਨ ਤੁਮ ਜੇਤਕ ਕੀਨੇ ਸ਼ਾਲ।
ਤਿਨ ਕੇ ਉੱਤ੍ਰ ਲਿਖੋਂ ਬਿਸਾਲ।
*ਮਾਨ ਬਾਤ ਕਪਤਾਨ ਤਬੈ ਹੀ।

*ਮਾਨ ਬਾਤ ਤੋਂ 'ਅਬੈ ਹੀ' ਤੱਕ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ' ਤੋਂ 'ਮਨ ਭਾਯੋ' ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ।

ਕਹੜੋ, ਦੈਹੁ ਲਿਖ ਤੁਸੀਂ ਅਬੈ ਹੀ ॥ ੨੧੦ ॥
ਜਿਹਿ ਬਿਧਿ ਸਿਖ ਮਜਬ ਯਹਿ ਭਯੋ।

ਅਰ ਪੁਨ ਰਾਜ ਜਗਤ ਕਾ ਲਯੋ।
ਜਿਹ ਹਿਤ ਕੀਨੇ ਪੰਥ ਅਖਾਰੇ।
ਤੁਰਕਨ ਸੰਗ, ਲਿਖੋ ਵਹਿ ਸਾਰੇ ॥ ੨੧੧ ॥

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤੇ ਲੈ ਸਭ ਹਾਲ।
ਲਿਖੋ ਆਜ ਲੋ ਸਭੀ ਬਿਸਾਲ।
ਯਹਿ ਆਗਯਾ ਕਪਤਾਨ ਦਈ ਜਬ।
ਲਿਖ ਦਿਖਰਾਯੋ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤਬ ॥ ੨੧੨ ॥

ਹੁਤੋ ਸਿੰਘ ਵਹਿ ਸਿਦਕੀ ਸੂਰਾ।
ਹਠ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਾ ਪੂਰਾ।
ਪੁਨ ਉਨ ਕੇ ਘਰ ਸਿੱਖੀ ਗੁਰ ਕੀ।
ਕਈ ਪੁਸ਼ਤ ਤੈ¹ ਆਵਤ ਧੁਰ ਕੀ² ॥ ੨੧੩ ॥

¹ਪੀੜੀਆਂ ਤੋਂ ²ਮੁੱਢ ਦੀ।

ਫਿਰ ਤਿਸ ਕੇ ਦਾਦਾ ਅਰ ਬਾਪੂ।
ਰਹੇ ਬਹੁਤ ਜੰਗਨ ਮੈ ਆਪੂ।
ਉਨ ਤੈ ਗਾਥਾ ਜੰਗਨ ਕੇਰੀ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਥੀ ਸੁਨੀ ਬਧੇਰੀ ॥ ੨੧੪ ॥
ਪੁਨ ਇਸ ਕੇ ਵਡਿਯਨ ਕਿਛ ਸਾਖੀ।
ਅਪਨੇ ਘਰ ਮੈ ਥੀ ਲਿਖ ਰਾਖੀ।

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੀ ਤਬ ਇਕ ਦਾਦੀ।

ਹੁਤੀ ਜੀਵਤੀ ਸਾਲ ਸਤਾਦੀ¹ ॥ ੨੧੫ ॥

¹ਸੌ ਸਾਲ (ਦੀ ਉਮਰ) ਦੀ।

ਤਿਸ ਨੇ ਭੀ ਥਾ ਬਹੁਤ ਜਮਾਨਾ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਲੋ ਪਿਖਯੋ ਮਹਾਨਾ।

ਕੁਛ ਲਿਖਯੋ ਪਿਖ ਕੁਛ ਉਸ ਤੈ ਸੁਨਿ।

ਨਿਜ ਬੁਧਿ ਬਲ ਸੋਂ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਗੁਨਿ ॥ ੨੧੬ ॥

ਸੋ ਬਟੋਰ ਸਾਖੀ ਉਨ ਖਾਸੈਂ¹।

¹ਆਪ।

ਧਰਯੋ ਨਾਮ ਪੰਥ ਪਰਕਾਸੈਂ।

ਜਾਇ ਮਰੀ ਕੋ ਗੁੰਥ ਦਿਖਾਯੋ।

ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ ਸਨਮਾਨ ਬਢਾਯੋ ॥ ੨੧੭ ॥

ਫਿਰ ਕਰਨੈਲ ਤਈਂ ਦਿਖਰਾਯੋ।

ਉਭੈ ਸਾਹਿਬਨ ਕੇ ਮਨਿ ਭਾਯੋ।

ਉਤੈ ਮੌਲਵੀ ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹ।

ਤਵਾਰੀਖ ਲਿਖ ਲਯਾਯੋ ਚਾਹਿ ॥ ੨੧੮ ॥

ਆਹਿ ਫਾਰਸੀ ਵਹੈ ਜਬਾਨ।

ਸੋ ਭੀ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਵਾਨ।

ਦਫਤ੍ਰ ਮਾਹਿ ਰਖਾਈ ਦੋਈ।

ਸੋਈ ਜੁਗ ਨੈਨਨ ਹਮ ਜੋਈ¹ ॥ ੨੧੯ ॥

¹ਉਹ ਦੋਵੇਂ (ਕਿਤਾਬਾਂ) ਅਸੀਂ (ਆਪਣੀਆਂ) ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ।

ਦੁਹੂੰ ਬੀਚ ਤੈ ਲੈ ਬਹੁ ਸਾਖੀ।

ਏਸ ਗੁੰਥ ਮੈ ਸਬ ਹਮ ਰਾਖੀ।

ਅਰ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਧਨ ਤੇ ਜੋ ਸੁਨੀ।

ਲਿਖੀ ਬਟੋਰ ਅਧਿਕ ਵਹਿ ਗੁਨੀ ॥ ੨੨੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

*ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਹਿਤ ਰਚਯੋ,

*ਰਤਨ ਸਿੰਘ' ਤੋਂ 'ਇਤਿ ਨੀਕ' ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ।

ਗੁੰਥ ਪੰਥ ਪਰਕਾਸ਼।

ਸੋ ਗਾਥਾ ਮੈ ਸਭ ਕਹੀ,

ਸੁਨੋ ਔਰ ਅਬ ਖਾਸ ॥ ੨੨੧ ॥

ਛੰਦ ਬੰਦ¹ ਤਿਸ ਗੁੰਥ ਕੋ,

¹ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ।

ਜਿਹ ਹਿਤ ਮੈ ਯਹਿ ਕੀਨਿ।

ਸੋ ਕਾਰਣ ਸਭ ਭਾਂਤਿ ਕੋ,
ਮੈ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਦੀਨਿ ॥ ੨੨੨ ॥

ਫਿਰ ਆਗੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿ,
ਚਲੈ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਠੀਕ।

ਅਬ ਕਹਿ ਕਾਰਣ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ,

ਧਯਾਇ ਭਯੋ ਇਤਿ ਨੀਕ।\$ ॥ ੨੨੩ ॥ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੂਚੀ, ਨਏ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਰਚਨ ਕੇ ਕਾਰਣ* ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦੁਤੀਓ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੨ ॥

*ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੂਚੀ ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨ ਕੇ ਕਾਰਣ ਪਾਠ ਦਿੱਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਥਾ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਠ ਸੀ ਤੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਉਕਤ ਪਾਠ ਲਿਖ ਕੇ ਤਰਤੀਬ ਦਰੁਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਬਿਸ਼ਾਮ

੩. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ}

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰਵਿਰ ਸਮ ਰਵ,
ਤਿਹ ਉਜਾਸ ਉਰ ਪਾਇ¹।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਕਿਰਨਾਂ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਚਾਨਣ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ।
²ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ।

ਕਥੋਂ ਕਥਾ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਕੀ¹,
ਸੁਨੋ ਸੱਜਨ ਮਨ ਲਾਇ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੁੰਥ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਹਿਤ ਰਚਾ।
ਸੋ ਕਾਰਣ ਭਾਖਯੋ ਹਮ ਸਚਾ।
ਜਿਹ ਹਿਤ ਮੈ ਯਹਿ ਗੁੰਥ ਬਨਾਯੋ।
ਸੋ ਕਾਰਣ ਸਬਿ ਪੂਰਬ ਗਾਯੋ ॥ ੨ ॥
ਅਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਕਰ ਕੈ ਬੰਦਨ।
ਰਚੋਂ ਗਾਥ ਯਹਿ ਰੁਚਰ ਸੁ ਛੰਦਨਿ¹।
ਗਣਪਤਿ¹ ਆਦਿ ਜਿਤੇ ਸੁਰ ਲੋਊ।
ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਲਖਯੋ ਨ ਤਿਨ ਮੈ ਕੋਊ ॥ ੩ ॥
ਸਰਬ ਇਸ਼ਟ ਮਤ ਗੁਰੁ ਅਨਕੂਲਾ¹।
ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰ ਮਮ ਮੰਗਲ ਮੂਲਾ¹।
ਜਾਨੁ ਪਾਨ ਜੁਗ ਜੋਰਿ ਸ ਅੰਜਲਿ¹।
ਬੰਦੋ ਗੁਰਿ ਪਦ ਪਦਮ ਸੁ ਮੰਜਲ¹ ॥ ੪ ॥
ਜਾਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਨਲ ਕੇ ਮਾਹੀ¹।
ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਪਾਰਦ ਹੈ ਜਾਹੀ¹।
ਬਰਨੋ ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਜਸ ਕੇਤੂ¹।
ਜਾਸ ਨਾਮ ਭਵ ਬਾਰਧਿ ਸੇਤੂ¹ ॥ ੫ ॥
ਜਾ ਪਦ ਪੰਕਜ ਰਜ ਕਰਿ ਅੰਜਨ¹।
ਭੇ ਤਿਕਾਲ ਦਰਸੀ ਦੁਖ ਭੰਜਨ¹।
ਮਹਿਮਾ ਗੰਗ ਭੰਗ ਕਲਮਲ ਕਰਿ¹।
ਬਾਨੀ ਬਜਾਰ ਮਦਾਦਿ ਮੇਘ ਹਰ¹ ॥ ੬ ॥

¹ਚੰਗੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ।
²ਗਣੇਸ਼।

¹ਸਾਰੇ ਮੱਤ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
²ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹਨ।
³ਗੋਡੇ (ਟੇਕ ਕੇ) ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੁੱਕ ਵਾਂਗ ਜੋੜ ਕੇ।
⁴ਉੱਜਲ ਚਰਨ ਕਮਲ।
⁵ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ।
⁶ਪਾਰੇ (ਵਾਂਗ) ਹੋ ਕੇ (ਉੱਡ) ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
⁷ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੂਪ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦਾ ਜਸ।
⁸ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ (ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ) ਪੁਲ ਹੈ।
⁹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਬਣਾ ਕੇ।
¹⁰(ਉਹ) ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ।
¹¹(ਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਮਹਿਮਾ ਰੂਪ ਗੰਗਾ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।
¹²(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਹਵਾ ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਪਾਪ ਪਹਾਰਨ ਹਿਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਵਿ¹।

ਹਾਨਕ ਤਮ ਅਗਯਾਨ ਸੁਜਸ ਰਵਿ¹।

ਯਾ ਹਿਤ ਮੈ ਅਬ ਹੋਇ ਅਸੰਕਾ¹।

ਬਰਨੋ ਗੁਰ ਘਰ ਕਾ ਜਸ ਡੰਕਾ¹ ॥੨॥

ਗਾਥ ਪੰਥ ਕੀ ਆਹਿ ਅਪਾਰੀ।

ਪਾਰੀ ਜਾਨਾ ਚਹੋਂ ਉਚਾਰੀ¹।

ਚਾਰੀ ਛੰਦ ਨ ਉਕਤੀ ਨੀਕੀ¹।

ਨੀਕੀ ਯੁਕਤਿ¹ ਨ ਫੁਰ ਹੈ ਠੀਕੀ ॥੮॥

ਠੀਕੀ ਜਮਕ ਦਮਕ ਰਸ ਰੀਤੀ¹।

ਰੀਤੀ ਬਾਨਿ ਯਾਹਿ ਤੈ ਭੀਤੀ¹।

ਭੀਤੀ ਕੀ ਚੀਤੀ ਸਮ ਚੀਤੀ¹।

ਚੀਤੀ ਕੀ ਪਿਖ ਅਧਿਕ ਪਰੀਤੀ¹ ॥੯॥

ਰੀਤੀ ਗਨੈ ਨ ਸਜਨ ਬਿਨੀਤੀ¹।

ਨੀਤੀ¹ ਗੁੰਥ ਰਚਨ ਕੀ ਕੀਤੀ।

ਕੀਤੀ ਚਹੋਂ ਖਬਰ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ*।

ਘਰ ਕੀ ਬੁਧਿ ਯਹਾਂ ਨੋ ਘਰਕੀ¹ ॥੧੦॥

ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕਰਹੋਂ।

ਜਿਹ ਬਲ ਪਾਇ ਗੁੰਥ ਯਾਹਿ ਰਰਹੋਂ।

ਕਵਿ ਕੋਵਿਦ ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਮਹਾਨੀ।

ਬੰਦਨ ਕਰੋਂ ਸ ਪ੍ਰੇਮ ਸ ਬਾਨੀ ॥੧੧॥

ਅੱਖਰ, ਅਰਥ, ਛੰਦ, ਪ੍ਰਸੰਗਾ।

ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ (ਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਬੱਜਰ (ਵਾਂਗ) ਹੈ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਸ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

¹ਸੰਕਾਰਹਿਤ।

¹ਡੰਕੇ (ਦੀ ਚੋਟ) ਵਾਂਗ ਭਾਵ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ।

¹ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਰੂਪ (ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ) ਪਾਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

¹ਨ ਛੰਦ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ਤੇ ਨ ਹੀ ਕਥਨ ਚੰਗਾ ਹੈ।

¹ਜੁਗਤੀ, ਦਲੀਲ।

¹ਜਮਕ, ਦਮਕ ਰਸ ਤੇ ਰੀਤੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਆਮ ੧ ਦੇ ਅੰਕ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ੧, ੨, ੫, ੧੧, ੨੨।

¹ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ (ਕਵਿਤਾ, ਕਾਵਿ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ) ਖਾਲੀ (ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ) ਭੀਤੀ (ਭੇ) ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹{ਭੀਤੀ} ਕੰਧ (ਉੱਪਰ ਚਿਤਰੀ) ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਾਂਗ (ਮੈਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾ) ਚਿਤ੍ਰੀ ਹੈ।

¹{ਬਿਨੀਤੀ} ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ (ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ) ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ (ਪੁਰਸ਼) ਚਿੱਤ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ (ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਆਦਿ) ਕਾਵਿਰੀਤੀ ਨੂੰ (ਬਹੁਤਾ ਚੰਗਾ) ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ।

¹{ਬਿਨੀਤੀ} ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ (ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ) ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ (ਪੁਰਸ਼) ਚਿੱਤ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ (ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਆਦਿ) ਕਾਵਿਰੀਤੀ ਨੂੰ (ਬਹੁਤਾ ਚੰਗਾ) ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ।

¹ਨੀਅਤ, ਇੱਛਾ, ਮਨਸ਼ਾ।

^{*}ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਦਾ ਅਦਭੁਤ ਨਮੂਨਾ ਹੈ।

¹{ਘਰ} ਅੰਤਹਕਰਣ (ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ) ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਏਥੋਂ ਤੱਕ (ਘਬਰਾ ਗਈ ਹੈ ਕਿ {ਘਰਕੀ} ਘਰਕਣ (ਹੌਂਕਣ) ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।

ਤੂਟੈ ਜਹਾਂ ਤਹਿ ਧਰੋ ਨਿਸੰਗਾ।
 ਜਹਿੰ ਕਿਤ ਹੋਇ ਬਿਰੁੱਧ ਅਸੁੱਧਾ।
 ਪੇਖ ਤਾਹਿੰ ਲਿਖੀਓ ਕਰਿ ਸੁੱਧਾ ॥ ੧੨ ॥
 ਗੁਰਿ ਘਰ ਕੀ ਅਤਿ ਗਾਥ ਮਹਾਨੈ।
 ਨਹਿ ਸਰਬੱਗਜ ਸੁ ਹਮ ਸਭਿ ਜਾਨੈ।
 ਜੇਤਕ ਸੁਨੀ ਪਿਖੀ ਹਮ ਕਥਾ।
 ਕਹੀ ਜਥਾਮਤ ਤੁਮ ਢਿਗ ਤਥਾ ॥ ੧੩ ॥
 ਅਰ ਪੁਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਗਾਈ।
 ਸੋ ਸਭ ਗਾਥਾ ਲਿਖੋ ਬਨਾਈ।
 ਜੇਤਕ ਸੁਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ।
 ਮਰੀ ਫਰੰਗੀ ਕੀਨੇ ਖਾਸ ॥ ੧੪ ॥
 ਸੋ ਸਭਿ ਯਹਾਂ ਹੋਹਿੰਗੇ ਨੀਕੇ।
 ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਹਿਤ ਜਾਨੋ ਠੀਕੇ*।

*ਅਰ ਪੁਨ' ਤੋਂ 'ਠੀਕੇ' ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਹੈ।

ਜੇਤਕ ਹੈ ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਮਜਬ।
 ਭਯੋ ਜਗਤ ਜਾਹਰ ਅਤਿ ਅਜਬ ॥ ੧੫ ॥
 ਇਤੀਹਾਸ ਸਭ ਕਰੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ।
 ਕਰੇ ਜੰਗ ਜਿਮ ਪੰਥ ਬਿਲਾਸਨ।
 ਦਸ ਗੁਰ ਭਏ ਅਚਾਰਯਾ ਤਿਨ ਕੇ।
 ਪਰਾਕ੍ਰਮਾ ਜਗਿ ਜਾਹਰ ਜਿਨ ਕੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਰਾਜ ਜੋਗ ਜਿਨਿ ਅਧਿਕ ਕਮਾਏ।
 ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕਹਿਲਾਏ ॥ ੧੭ ॥

'ਗੁਰੂ, ਆਗੂ।
'ਬਲ, ਉੱਦਮ।

ਦੋਹਰਾ:

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਸੰਕਾ ਕਰੀ,
 ਮਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਪਤਾਨਿ।
 "ਕਹੋ ਕਵੀ ! ਗੁਰੁ ਕਿਮ ਭਏ
 ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਜਗ ਜਾਨਿ ॥ ੧੮ ॥

'ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਚੌਪਈ:

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਵਖਾਨੇ।
 ਹਮ ਫਕੀਰ ਵਹਿ ਸੁਨੇ ਮਹਾਨੇ।

ਸਭਿ ਸਮਾਜ¹ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੇਰਾ। ¹ਸਾਮਾਨ।

ਹੁਤੇ ਨ ਗੁਰ ਢਿਗ ਨਹਿ ਕਿਨਿ ਹੇਰਾ ॥ ੧੯ ॥

ਬੀਸ ਪਚਾਸਕ ਗਰਾਮਨ ਮਾਹੀ।

ਭਜੋ ਰਾਜ ਭੀ ਉਨ ਕਾ ਨਾਹੀ।

ਕਰੀ ਬੰਦਗੀ ਈਸ਼ੁਰ ਕੇਰੀ।

ਤਿਸ ਤੇ ਬਰਕਤ ਭਈ ਘਨੇਰੀ ॥ ੨੦ ॥

ਪਿਖ ਬਰਕਤ ਤਿਨ ਕੀ ਅਤਿ ਭਾਰੀ।

ਖਾਦਮ¹ ਖਲਕਤ ਭਈ ਅਪਾਰੀ। ¹ਸੇਵਕ।

ਪੰਥ ਚਲਯੋ ਉਨ ਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ।

ਤੁਮ ਪਤਸ਼ਾਹ ਵਖਾਨੇ ਕਾਂ ਤੇ¹ ॥ ੨੧ ॥ ¹ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ।

ਰੱਯਤ ਭਈ ਨ ਉਨ ਕੀ ਕੋਊ।

ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਕਹੇ ਸ਼ਾਹਿ ਤੁਮ ਸੋਊ।

ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਜੋ ਮੁਲਕ ਦਬਾਯੋ।

ਸੋ ਭੀ ਉਨ ਕੇ ਪੀਛੇ ਪਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥

ਨਹਿ ਸਿੰਘਨਿ ਢਿਗ ਹੁਤੇ ਸਮਾਜੂ।

ਰੱਯਤ ਬਿਗਰ ਕਰਯੋ ਨਿਜ ਕਾਜੂ।

ਜਬ ਤੁਰਕੇਸਨ ਕੇ ਬਲ ਹਾਰੇ।

ਸਿੰਘਨ ਕਰਿ ਇਤਫਾਕ ਅਪਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥

ਜੋਰ ਪਰਯੋ ਤਬ ਜਿਸ ਕਾ ਜੇਤਾ।

ਮੁਲਕ ਦਬਾਇ ਲਯੋ ਤਿਨਿ ਤੇਤਾ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਿੱਖ ਭੂਪ ਕਹਿਲਾਏ।

ਤੁਮ ਕਿਮ ਗੁਰੂ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਬਤਾਏ" ॥ ੨੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

"ਸੁਨੋ ਮਰੀ ਸਾਹਿਬ ਅਬੈ,

ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੈ ਕੀਨ।

ਗੁਰੂ ਭਏ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਜਿਮ,

ਉੱਤਰ ਦੈਹੋਂ ਚੀਨ¹ ॥ ੨੫ ॥ ¹ਜਾਣੈ।

ਕਬਿੱਤ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਭਏ,

ਰਾਜ ਜੋਗ ਜਿਨਹਿ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਕਮਾਯੋ ਹੈ।

ਦੌਰਾ ਕਰ ਗੌਰਾ¹ ਦਿਸ ਦਸਹੂੰ ਕੇ ਬਿਜੈ ਕੀਨ²,
 ਦੈ ਕੈ ਉਪਦੇਸ ਵੇਸ¹ ਧਰਮ ਦਿਢਾਯੋ ਹੈ।
 ਦੰਭੀ ਦਗੋਦਾਰ ਯਾਰ ਚੋਰ ਜੋ ਲਵਾਰ¹ ਜਨ,
 ਹਰਿ ਤੈ ਬਿਮੁੱਖ ਜੋਊ ਰਹਿਨੋ ਨ ਪਾਯੋ ਹੈ।
 ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਅਮਰਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸ,
 ਤੀਨੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਸੁ ਜਗਤ ਨਿਵਾਯੋ ਹੈ ॥੨੬॥
 ਭਏ ਸਮਰੱਥ¹ ਵਹਿ ਜੱਦਜਪਿ ਸਕਲ ਬਿਧਿ,
 ਤੱਦਜਪਿ ਗਰੀਬੀ ਤਿਨ ਈਸਾ ਸਮ ਪਾਰੀ ਹੈ¹।
 ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਪੰਚਮ ਬਯਾਸ ਕਰਿ ਬਯਾਸ ਸਮ¹,
 ਰਚਿ ਕੈ ਗੁੰਥ ਮਰਯਾਦ ਬਿਸਤਾਰੀ ਹੈ।
 ਪੀਛੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰ ਖਸ਼੍ਰਮ ਬਲਿਸ਼੍ਰ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ¹,
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ ਬ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ¹ ਕਰਿ ਸੰਗਤ ਉਧਾਰੀ ਹੈ।
 ਬਿਨਾ ਦੰਡ ਦਬਤ ਨ ਦੁਸ਼੍ਰ ਜਨ ਪੁਸ਼੍ਰ ਮਨ¹,
 ਚਿਤ ਮੈ ਵਿਚਾਰ ਏਹੁ ਗਹੀ ਤੇਗ ਭਾਰੀ ਹੈ

॥੨੭॥

ਤਜ ਤੈ ਗਰੀਬੀ ਮਗ ਸਜ ਕੈ ਮੁਹੰਮਦ ਜਜੋਂ,
 ਕਰ ਕੈ ਅਖਾਰੇ ਭਾਰੇ ਸ਼ੱਤਰੂ ਸੰਘਾਰੇ ਹੈਂ।
 ਜਬ ਸਬ ਜਨ ਤਿਨ ਹੀ ਤੇ ਧੂਮ ਧਨ ਦੋਊ,
 ਪਾਵਤ ਭਏ ਸੋ ਜਗ ਜ਼ਾਹਰ ਅਪਾਰੇ ਹੈਂ।
 ਭਬ ਹੀ ਤੈ ਲੋਗ ਭਏ ਪਰਜਾ ਸਬ ਉਨ ਹੀ ਕੀ,
 ਭੈਂਸ ਦੰਡ ਵਾਰੇ ਕੀ¹ ਕਹਤਿ ਜਨ ਸਾਰੇ ਹੈਂ।
 ਫੇਰ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰ ਤਜਾਗਯੋ ਹੈ ਵਖੇਰਾ ਫੁਰ¹,
 ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਲ ਬਪੁ¹ ਵੈਸ ਹੀ ਪਧਾਰੇ ਹੈਂ

॥੨੮॥

ਦੋਹਰਾ:

ਫਿਰ ਨੰਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰ,
 ਭਏ ਬਲੀ ਅਵਤਾਰ।
 ਰੁਚਯੋ ਵਖੇਰਾ ਨਾਹਿ ਤਿੰਹ,
 ਰਹੇ ਤੁਰਕ ਝਖ ਮਾਰ ॥੨੯॥

ਚੌਪਈ:

¹ਵੱਡਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ। ²ਫਤਹ ਕੀਤਾ।

¹ਚੰਗਾ।

¹ਬਕਵਾਦੀ, ਝੂਠੇ ਇਕਰਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ।

¹ਪਾਲੀ ਹੈ।

¹ਬਿਆਸ ਵਾਂਗ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ।

¹ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਬਲੀ।

¹ਵਰਖਾ।

¹ਮੋਟੇ ਮਨਾਂ ਵਾਲੇ (ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ)।

¹ਭਾਵ ਬਲੀ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਧੀਨਰਾਜ ਹੈ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਸਰੂਪ।

ਬੀ ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਏਹੋ ਮਰਜੀ।
 ਹਮ ਹੈਂ ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੇ ਗਰਜੀ¹।
 ਤੇਗ ਹਮਾਰੀ ਖਿਮਾ ਗਰੀਬੀ।
 ਯਵਨਹਿ¹ ਕਰ ਹੈ ਮੰਦ ਨਸੀਬੀ² ॥ ੩੦ ॥
 ਬਿਨ ਅਪਰਾਧ ਮਾਰਨਾ ਕੋਊ।
 ਨਹੀ ਨੇਤ¹ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਲੋਊ²।
 ਬਾਲੀ¹, ਰਾਵਣ, ਕੈਰਵ, ਕੰਸ।

ਦੋਸ਼ੀ ਹੇਰ ਹਰੇ ਜਦ ਅੰਸ¹ ॥ ੩੧ ॥
 ਜੋ ਜਾ ਕੇ ਝੇਰੇ¹ ਮੈ ਡਾਰੇ।
 ਤਾਂ ਕੇ ਆਗੇ ਕੂਪ¹ ਤਿਆਰੇ।
 ਘੋੜਾ ਦਗੋਬਾਜ਼ ਕਾ ਰੋੜੇ।
 ਪੌੜਤ ਹੈ¹ ਦੌੜੇ ਬਿਨ ਦੌੜੇ ॥ ੩੨ ॥
 ਜਬ ਤੁਰਕੇਸਨ ਜੁਲਮ ਅਪਾਰੀ।
 ਗੁਰੂਅਨ ਸੰਗ ਕਰੇ ਬਹੁ ਬਾਰੀ।
 ਯਾਂ ਤੇ ਪਿਖਿ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਦੋਸ।
 ਦਸਮੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਧਰਿ ਰੋਸ ॥ ੩੩ ॥
 ਮਾਰੇ ਤੁਰਕ ਜੰਗ ਕਰਿ ਭਾਰੇ।
 ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਮਿਲ ਬਹੁਤ ਪਛਾਰੇ।
 ਭਏ ਭੂਪ ਯੋਂ ਸਿੰਘ ਅਪਾਰੇ।
 ਰੱਯਤ ਬਿਗਰੀ ਕਾਂਹਿ ਉਚਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥
 ਯੋਂ ਪਤਿਸਾਹਿ ਭਏ ਗੁਰ ਸਾਚੇ।
 ਕਰੇ ਕਾਮ ਸ਼ਾਹਿਨ ਤੈਂ ਆਛੇ।
 ਚਿੜੀਅਨ ਤੈ ਜਿਨ ਬਾਜ ਤੁੜਾਏ।
 ਅਜਾ ਸੁਤਨ ਤੈ¹ ਸ਼ੇਰ ਕੁਹਾਏ ॥ ੩੫ ॥
 ਦੋਹਰਾ:
 ਕਹੁ ਰੱਯਤ ਤੁਰਕਾਨ ਕੀ,
 ਸਿੰਘ ਭਏ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ।
 ਜਬ ਯਹਿ ਦੇ ਸੈ ਸਾਲ ਸੈਂ
 ਲਰਤ ਰਹੇ ਵੱਖਯਾਤ ॥ ੩੬ ॥

¹ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ (ਰੱਖਿਆ) ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ। ²ਮੰਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ।

¹ਮਰਜੀ। ²ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ।

¹ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਜੋ ਦੱਖਣ ਦੀ ਬਾਨਰ ਕੌਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਨੂੰ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ।

¹ਜਾਦਵਾਂ ਦੀ ਬੰਸ (ਆਦਿ ਸਾਰੇ) ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣ ਕੇ ਮਾਰੇ।

¹ਖਾਤੇ, ਟੋਏ।

¹ਖੂਹ।

¹ਰੋੜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਔਖੜ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ (ਮੇਮਣਿਆਂ) ਤੋਂ।

ਯਹਿ ਰੱਯਤ ਉਨ ਕੀ ਰਹੇ,
ਜਿਨ ਕੀ¹ ਮਦਦ ਪਾਇ।
ਜੰਗਨ ਮੈ ਹਤ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਗਨ¹,
ਲੀਨੋ ਰਾਜ ਦਬਾਇ ॥ ੩੭ ॥

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਰਾਂ) ਦੀ।
¹ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਮਾਰ ਕੇ।

ਦਸ ਦਸ ਲਖ ਤੁਰਕਾਨ ਸੋਂ,
ਲਰੇ ਗੁਰੂ ਜਬ ਨੀਕ।
ਤਬ ਕਹੁ ਕਿਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਵਹੁ,
ਭਏ ਨ ਸਾਚੇ ਠੀਕ ॥ ੩੮ ॥
ਏਕ ਰੀਤਿ ਯਹਿ ਕਹਿ ਦਈ,
ਦੂਸਰ ਸੁਨਿ ਅਬ ਔਰ।
ਜਜੋਂ ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰੁ,
ਬਿਦਤ¹ ਭਏ ਜਗਿ ਗੌਰ² ॥ ੩੯ ॥

¹ਪ੍ਰਗਟ, ਮਸ਼ਹੂਰ। ²ਬਹੁਤੇ।

ਚੌਪਈ:

ਚਾਰ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਹੈਂ ਨਰਨਾਹਿ¹।
'ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਸ਼ਾਹਿ' ਇਕ ਆਹਿ।
'ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹਿ' ਦੂਸਰੇ ਜਾਨੋ।
ਤੀਸਰ 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ' ਪ੍ਰਮਾਨੋ¹ ॥ ੪੦ ॥
ਚਤਰਬ 'ਭੂਪ' ਕਹਾਵਤ ਔਰੈਂ।
ਸੁਨਿ ਇਨ ਕੇ ਅਬ ਲੱਖਣ ਗੌਰੈਂ¹।
'ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਸ਼ਾਹਿ' ਪਰਮੇਸੁਰ।
ਜਿਸ ਪਰ ਔਰ ਨਹੀ ਕੋ ਏਸੁਰ¹ ॥ ੪੧ ॥
ਪੁਨ ਅਵਤਾਰ ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ।
ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਆਹਿ ਇਨਿ ਲੰਬਰ¹।
ਇਕ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਯਹਿ ਮਾਨਤਿ।
ਔਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਕਾਣ ਨ ਠਾਨਤਿ ॥ ੪੨ ॥
ਬਿਚਰਤ ਚੌਦਸ ਭਵਨਿ ਮਝਾਰੀ।
ਰੋਕ ਸਕਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਅਗਾਰੀ।
ਰੰਕਹਿ¹ ਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹ ਤੈ ਰੰਕ।
ਜਿਸੈ ਚਹੈਂ ਤਿਸ ਕਰੈਂ ਨਿਸੰਕ ॥ ੪੩ ॥
ਤੀਸਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਜਗ ਜੇਈ।

¹ਰਾਜੇ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨੋ।

¹ਧਿਆਨ (ਖਿਆਲ) ਨਾਲ।

¹ਮਾਲਕ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

¹ਨੰਬਰ, ਦਰਜਾ, ਗਿਣਤੀ।

¹ਕੰਗਾਲਾਂ ਤੋਂ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਮੁਲਕ ਮਾਹਿ ਰਹਿ ਤੇਈ।

ਨਾਹਿ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਫਿਰਨੇ ਪਾਵਤਿ।

ਅਨਿਕ ਦੁਖਨ ਕਰਿ ਦੁਖੀ ਰਹਾਵਤਿ ॥ ੪੪ ॥

ਹੁੰਮਸ ਹੁੰਮਸ¹ ਕਰਿ ਦਿਨ ਚਾਰ।

ਜੁੰਮਸ ਬਿਨ ਖੁੰਮਸ ਬਿਨ ਬਾਰ¹।

¹ਫੰਡਰੋਲਾ।

¹(ਭਾਦੋਂ ਦੀ) ਖੁੰਬ ਵਾਂਗ ਛੇਤੀ ਹੀ {ਜੁੰਮਸ} ਜੋਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਰ ਕਰਿ ਦੰਡ ਸਹਤਿ ਜਮ ਕੇਰੇ।

ਭੋਗਤਿ ਦੁਖ ਨਿਜ ਕਰਮਨਿ ਹੇਰੇ¹ ॥ ੪੫ ॥

ਚਤਰਥ ਜੇ ਜਗ ਭੂਪ ਕਹਾਵਤਿ।

ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਕੇ ਦੀਨ¹ ਰਹਾਵਤਿ।

ਏਕ ਬਾਤ ਮੈ ਭੂਪਤਿ ਆਛੇ।

ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਤੈ ਰਹਿ ਹੈਂ ਪਾਛੇ ॥ ੪੬ ॥

ਜਬ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਬਦਲਤ ਔਰ।

ਵਹਿ ਦੂਸਰ ਕੀ ਕਰਿ ਹੈਂ ਗੌਰ¹ ॥ ੧੫ ॥

¹ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ।

¹ਅਧੀਨ।

¹ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਦੂਜੇ (ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ) ਦੀ (ਅਧੀਨਗੀ ਧਾਰਨ) ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਹਿਨ ਕੇ ਨਹਿ ਰਹਿਤ ਨਿਸ਼ਾਨ।

ਭੂਪ ਰਹਿਤ ਸਦ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ॥ ੪੭ ॥

ਦੌਰਾ:

ਚਾਰ ਭੇਦ ਜੋ ਯਹਿ ਕਹੇ,

ਨਰ ਨਾਹਿਨ ਕੇ¹ ਨੀਕ।

ਤਿਨ ਮੈ ਲੰਬਰ ਦੂਸਰਾ,

ਰਹਜੋ ਗੁਰੁਨ ਕੋ ਠੀਕ ॥ ੪੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਭੀ ਦਸ ਗੁਰੁ ਜਗ ਆਛੇ।

ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਭਏ ਅਬ ਸਾਚੇ।

ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਬਲੀ, ਅਵਤਾਰੂ।

ਭਏ ਗੁਰੁਨ ਮੈ ਯਹਿ ਗੁਨ ਚਾਰੂ¹ ॥ ੪੯ ॥

ਯਾਹੀ ਤੇ ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।

ਅਬ ਲੋ ਕਹਿ ਹੈਂ ਜਨ ਜਗ ਮਾਹਿ।

ਹੈ ਸਹਾਇ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਪੈ ਉਨਿ।

ਲੈ ਦੀਨੋ ਬਹੁ ਰਾਜ ਧਰਾ ਪੁਨ ॥ ੫੦ ॥

¹ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ।

¹ਚਾਰੇ ਗੁਣ।

ਨਬੀ ਜਹੂਦਨ ਕੇ ਜਜੋਂ ਕਰਿ ਛੈ¹।
 ਨਿਜ ਉੱਮਤ ਕੇ¹ ਰਾਜ ਦਯੋ ਲੈ।
 ਜਜੋਂ ਹਰਿਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਰ ਕੈ।
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦੁਸ਼ਟ ਜਨਨ ਕੇ ਹਰ ਕੈ ॥ ੫੧ ॥
 ਨਿਜ ਭਗਤਨ ਕੇ ਰਾਜ ਦਿਵਾਯੋ।
 ਤਜੋਂ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਗੁਰੁਨਿ ਦਿਲਾਯੋ ॥ ੫੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਅਵਤਾਰ ਹਰਿ,
 ਭਏ ਜਗਤਿ ਵਖਯਾਤ।
 ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਗਤ ਸਿੱਖ ਯਹਿ,
 ਨਾਦੀ ਸੁਤ ਲਖ ਸਾਤ¹ ॥ ੫੩ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਨ ਪੁਨਾ,
 ਕਰੀ ਅਸੰਕਾ¹ ਐਸ।
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਅਵਤਾਰਿ ਹਰਿ,
 ਭਯੋ ਕਹੋ ਤੁਮ ਕੈਸ ॥ ੫੪ ॥
 ਸੁਨੋ ਸਜਨ ਗੁਰੂ ਜਜੋਂ ਭਏ,
 ਪ੍ਰਗਟ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ।
 ਸੰਸਾ ਦੈਹੁੰ ਮਿਟਾਇ ਤੁਵ,
 ਕਹਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਉਦਾਰ¹ ॥ ੫੫ ॥
 ਲਿਖਯੋ ਜੈਸ ਅਵਿਤਾਰ ਗੁਰੂ,
 ਬਚਨ ਸੁਨੋ ਵਹਿ ਖਾਸ।
 ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ¹
 ਪੁਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ॥ ੫੬ ॥

¹ਜਿਵੇਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।
¹ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਨੂੰ।

¹ਸੱਚ ਜਾਣੇ ਇਹ ਨਾਦੀ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। {ਨਾਦੀ-ਪੁੱਤਰ- ਨਾਦ (ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੁੱਤਰ ਭਾਵ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇ।)}

¹ਸੰਸਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ।

¹ਚੰਗੇ ਸਬੂਤ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ।

ਤਥਾ ਹੀ: ਗੋਪਾਲ ਤਾਪਨੀ¹ ਉਪਨਿਸ਼ਦ* ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ:ਤਥਾ ਹੀ: ਗੋਪਾਲ ਤਾਪਨੀ¹ ਉਪਨਿਸ਼ਦ* ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ:
¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਇਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਜੋ ਬਿਬਲੀ ਉਬਿਕਾ ਇੰਡੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।
 *ਵੇਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਉਹ ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ-ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੭੦ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਖ ੧੦ ਹਨ।
 *"ਸਚਦਾਨੰਦਰੂਪਾਯ ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਣਾਯ ਕਲਿਸ਼੍ਟ ਕਰਮਣੇ ॥
 *ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਰੂਪ, ਕਠੋਰ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ, ਵੇਦਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।
 ਨਮੋ ਬੇਦਾਂਤ ਵੇਦਯਾਯ, ਗੁਰੂ ਵੇ ਬੁਧਿ ਸਾਖਣੈ ॥ "

ਔਰ- ਗੁਰੂ ਗੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣ-

"*ਗੁਰੂਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੂਰ ਬਿਸ਼ੁ ਗੁਰੂਰ ਦੇਵ ਮੇਹਸ਼ੂਰ: ॥

*ਗੁਰੂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ [ਤਸ ਮੈ] ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ (ਮੇਰੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂਦੇਵ ਪਰੰਬ੍ਰਹਮ ਤਸ ਮੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵੇ ਨਮ: ॥ "

ਯਹਿ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰੁਢੀ ਸ਼ਕਤੀ¹, ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੈਂ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਅਵਤਾਰ ਯਾ ਅਚਾਰਯ² ਮੈ ਨਹੀ, ਜੋਗਕ ਹੈ*।

¹ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਧਾਤੂ, ਪ੍ਰਤਯ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਰਥ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਵੇ।
²ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾਤਾ।

*ਜੋਗਕ ਹੈ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ।

*ਪੁਨਹ- ਭਾਗਵਤ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ :-

*ਪੁਨਾ ਤੋਂ 'ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ' ਤੱਕ ਪਾਠ ਦਿੱਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ।

"ਅਥ ਸੋ ਯੁਗ ਸੰਧਯਾਯ ਦਸਤ੍ਰੁ ਪ੍ਰਾਯੋਖਰਾਜਸੂ' ॥

'ਹੁਣ ਸੋ ਯੁਗਾਂ ਦੇ (ਸੰਧਯਾਯ) ਛਪ ਜਾਣ ਭਾਵ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣ (ਤੋਂ ਬਾਦ) ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕਰਾਜ ਸੂ ਯੱਗ (ਕਰਨ ਤੋਂ)

ਜਨਤਾ ਬਿਸ਼ੁ ਯਸ ਸੋ ਨਾਮਨਾ ਕਲਕੀ ਜਗਤਿ ਪਤਿ' ॥ "

¹{ਨਾਮਨਾ} ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਗਤ ਪਤੀ ਕਲਕੀ (ਅਵਤਾਰ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਯਸ (ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ) ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸਲੋਕ ਸੈਂ ਭੀ ਬਯਾਕਰਣ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਬਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਖੜੀਓਂ ਕੀ ਕੁਲ ਮੈ ਹੋਣਾ ਨਿਕਸੇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੌਮੁਦੀ¹ ਮੈ ਉਕਤ ਬਚਨ ਸੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਹੋਣਾ ਸਿੱਧ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੈਂ ਸੋ ਵਹਾਂ ਸੈ ਦੇਖ ਲੇਵੈਂ। ਈਹਾਂ ਬਿਸਤਾਰ ਕੇ ਭਯ ਸੈਂ ਅਰਥ ਉਕਤ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ।

¹ਚਾਮ ਨਰਾਯਣ ਕ੍ਰਿਤ ਇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਔਰ ਭਵਿਖਤ ਪੁਰਾਣ ਮੈ ਪੂਰਨ ਅਵਿਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਹੋਣਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਅਠਾਈਸਮੇਂ ਅਧਯਾਇ ਮੈ ਤੇਤੀਸਮੇਂ ਸਲੋਕ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਚੌਤਾਲੀਸਮੇ ਸਲੋਕ ਤੱਕ ਬਾਰਾਂ ਸਲੋਕੋਂ ਮੇਂ ਸ੍ਰਾਮਿ ਕਾਰਤਕ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਪਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦੀਆ ਹੈ। ਵੇਹ ਸਲੋਕ* ਯਹਿ ਹੈਂ- ਏਵੰ ਵੈ ਧਰਮਜ ਪ੍ਰਾਚੁਰਯੰ ਭਵਿਸ਼ਯਤਿ ਯਦਾ ਕਲੋ ॥੩੩॥ ਤਦਾ ਵੈ ਲੋਕਰਖਯਾਰਥੰ ਮਲੇਛਾਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੇਤਵੇ ॥ ਪਸਿਚਮੇ ਤੁ ਸੁਭੇ ਦੇਸੇ ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼ੇ ਚ ਨਾਨਕੋ ॥੩੪॥ ਨਾਮਨਾ ਭੁਵਿਰਾਜ ਰਿਖੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੈਕ ਮਾਨਸ: ॥ ਭਵਿਸ਼ਯਤਿ ਕਲੋ ਸਕੰਦ ਤਤ੍ਰ ਬਿੱਤਯ ਕਲਿਯਾ ਹਰੇ ॥੩੫॥ ਸ ਸ੍ਰੀ ਮਨਰਾਜ ਸਾਰਦੂਲਾਨੁਪਦਿੱਸ਼ਯਤਿ ਪੁਨਾ ॥ ਮਲੇਛਾਨ ਹਨਿਸ਼ਯੰਤਿ ਸਕੰਦ ਧਰਮ ਤੱਤੋਪਦੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ॥੩੬॥ ਤੇਨੋਪਦਿਸ੍ਰੰ ਮਾਰਗ ਵੈ ਯੇ ਗ੍ਰਹੀਸਯੰਤਿ ਭੂਮਿ ਪਾ: ॥ ਤੇ ਵੈਰਾਜ ਕਰਿਸ਼ਯੰਤਿ ਤਸਯਾ ਸਿਖਯਾਨੁਸਾਰਿਤਾ ॥੩੭॥ ਧਰਮੇਣਰਾਜਯ ਬ੍ਰਿਧਿਸਚ ਕਲੋ ਤੇਸਾਂ ਭਵਿਸ਼ਯਤਿ ॥ ਤੇਸਾਂਰਾਜਯਾਂਤ ਪਰੇ ਕਾਲੇ ਮਲੇਛਾ ਗੌਰ ਮੁਖਾ ਨ੍ਰਿਪਾ: ॥੩੮॥ ਪ੍ਰਬਲਾਸੰ ਭਵਿਸ਼ਯੰਤਿ ਸਕੰਦ ਪ੍ਰਜਾਰਖਯਣ ਤਤਪਰਾ ॥ ਅਲਪ ਕਾਲੇਨ ਤੇਸਾਂ ਤੁਰਾਜਯ ਬ੍ਰਿਧਿ ਭਵਸ਼ਯਤਿ ॥੩੯॥ ਨ੍ਰਿਪਬਲੰ ਹਿਰਸਯੰਤਿ ਗੌਰ ਵਰਣਾ ਗਯਾਯਨ ਗਾ: ॥ ਅਸੀਤਿ ਸ਼ਤਰਾਜਯੰਤੇ ਨੀਤਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਨੁਸਾਰਤਾ: ॥੪੦॥ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਾ ਪਸਚਿਮ ਦੇਸੀਯੇ ਨ੍ਰਿਪੈਰ ਯਾਸਯੰਤਯ ਦਰਸ਼ਨੰ ॥ ਯਦਾ ਬੇਦੇ ਚ ਬ੍ਰਿਪੇ ਚ ਬੈਰਮਬੇ ਚ ਵਿਸ਼ੁਯ ਧੀ ॥੪੧॥ ਤਦਾ ਨ੍ਰਿਪਾ ਬਿਜਯੰਤਿ ਮਲੇਛਾਨ ਧ੍ਰਮੰ ਪਰਾਜਯਨੁਖਾਨ ॥ ਤਸਮਿਨ ਕਾਲੇ ਖੰਡ ਨਾਥਾ ਸ਼ਤਸਸੂ ਸਹੱਸ੍ਰਸਾ: ॥੪੨॥ ਭਵਿਸ਼ਯੰਤਿ ਕਲੋ ਸਕੰਦਰਾਜਯ ਪਾਲਨਾ ਤਤਪਰਾ ॥ ਰਾਜ ਰਿਖਿ ਮਤ ਮਾਰਗੀਣਾ ਮਾਗਯਾ ਲੋਕੇ ਭਵਿਸ਼ਯਤਿ ॥੪੩॥ ਏਵ ਸਤ ਤ੍ਰਯੰਰਾਜਯੰ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਾ ਪਚਾਸ ਉਤਰੰ ॥ ਧ੍ਰਮਣੈਵ ਕਲੋ ਸਕੰਦ ਤਤ: ਸੰਸਯਾ ਗਮਿਸਯਤਿ: ॥੪੪॥

¹{ਏਵੰ ਵੈ} ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ {ਧਰਮਜ ਪ੍ਰਾਚੁਰਯੰ} ਜਦ ਧਰਮ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ! {ਭਵਿਖਯਤਿ} ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ!! {ਯਦਾ ਕਲੋ} ਜਦ ਕਲਜੁਗ ਹੋਵੇਗਾ ॥੩੩॥ {ਤਦਾ ਵੈ} ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ {ਲੋਕਰਖਯਾਰਥੰ} ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਤੇ {ਮਲੇਛਾਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੇਤਵੇ} ਮਲੇਸ਼ ਪੁਣੇ ਦੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ॥੩੪॥ {ਪਸਚਮੇ ਤੁ} ਤਾਂ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ {ਸੁਭੇ ਦੇਸੇ} ਉੱਤਮ ਦੇਸ਼ (ਪੰਜਾਬ) ਅੰਦਰ {ਬੇਦੀ ਬੰਸੇ}

'ਚ' ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਵਿੱਚ {ਨਾਨਕੋ} ਨਾਨਕ... ॥੩੪॥ {ਨਾਮਨਾ} ਨਾਮ ਦੇ ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਦਾ {ਭੁਵਿ} ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ {ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੈਕ} ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਹੀ ਗਿਆਨ (ਦੀਖਾ) ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗਾ {ਮਾਨਸ:} ਉਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ {ਭਵਿਸ਼ਯੁਤਿ ਕਲੋ} ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲਜੁਗੀ ਸਮੇਂ ਦੇ {ਸਕੰਦ} ਝਗੜਿਆਂ {ਤਤ੍ਰ} ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ {ਬਿੱਤਤ} ਦੁੱਖਾਂ ਅਤੇ {ਕਲਯਾ} ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ {ਹਰ} ਨਾਸ ਕਰੇਗਾ ॥੩੫॥ {ਸ ਸ੍ਰੀ ਮਨ} ਉਸ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ {ਸ਼ਾਰਦੂਲਾਨੁ} ਜੋ ਸਿੰਘ ਹੋਣਗੇ {ਪਦਿਸ਼ਯੁਤਿ ਪੁਨਾ} {ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ} ਉਪ ਦਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਬਾਰ। {ਮਲੇਛਾਨਾਂ} ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ {ਹਿਨਸ਼ਯੁਤਿ} ਨਾਸ ਕਰਨਗੇ ਹੇ ਸਕੰਦ! {ਧਰਮ ਤੱਤੋਪਦੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ} ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ॥੩੬॥ {ਤੋਨੋਪਦਿਸ਼੍ਰੀ} ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ {ਮਾਰਗ ਵੈ} ਮਾਰਗ {ਉਪਦੇਸ਼} ਨੂੰ {ਯੇ ਗ੍ਰਹਿਸ਼ਯੁਤਿ ਭੂਮਿ ਪਾ:} ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਕੌਮ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ {ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ} {ਤੇ ਵੈਰਾਜਕੰ ਕਰਿਸ਼ਯੁਤਿ} ਉਹਰਾਜ ਕਰੇਗਾ {ਤਸਯ ਸਿਖਯਾਨੁਸਾਰਿਤਾ} ਉਸ (ਗੁਰੂ) ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ॥੩੭॥ {ਧਰਮੇਣਰਾਜਯ ਬ੍ਰਿਧਿਸਚ} {ਉਹ} ਧਰਮ ਨਾਲ {ਆਪਣੇ} ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਧਾਵੇਗਾ {ਕਲੋ ਤੇਸ਼ਾਂ ਭਵਿਸ਼ਯੁਤਿ} ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ। {ਤੇਸਾਂਰਾਜਯਾਂਤ ਪਰੇ ਕਾਲੋ} ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਾਦ {ਮਲੇਛਾ ਗੌਰ ਮੁਖਾ ਨ੍ਰਿਪਾ:} ਗੌਰੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਮਲੇਛ {ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼} ਰਾਜੇ ਹੋਣਗੇ ॥੩੮॥ {ਪ੍ਰਬਲਾਸੰ ਭਵਿਸ਼ਯੁਤਿ} ਉਹ ਬਹੁਤ ਬਲੀ ਹੋਣਗੇ {ਸਕੰਦ} ਹੇ ਸਕੰਦ! {ਪ੍ਰਜਾਰਯਯਣ ਤਤਪਰਾ} ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ {ਰਹਿਣਗੇ}। {ਅਲਪ ਕਾਲੇਨ ਤੇਸਾਂ} ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤਿਨਾ ਦਾ {ਤੁਰਾਜਯ ਬ੍ਰਿਧਿ ਭਵਿਸ਼ਯੁਤਿ} ਤਾਂਰਾਜ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ॥੩੯॥ {ਨ੍ਰਿਪਬਲੋ ਹਰਿਸਯੁਤਿ} ਬਲਵਾਨਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨਗੇ {ਗੌਰ ਵਰਣਾ ਗਯਾਯਾਨ ਗਾ:} ਗੌਰੇਰੰਗ ਵਾਲੇ {ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼} ਵਿਦਵਾਨ {ਜੋ ਹਨ}। {ਅਸ਼ੀਤ ਸ਼ਤਰਾਜਯੰਤੇ} ਇਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਸਾਲਰਾਜ {ਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨੁਸਾਰਤਾ} ਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ॥੪੦॥ {ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਾ ਪਸਚਮ ਦੇਸ਼ੀਯੇ ਨ੍ਰਿਪੈਰ} ਪੱਛਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ {ਭਾਵ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼} ਕਰਨਗੇ {ਯਾਸਯੰਤਯ ਦਰਸਨੰ} ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁਕਮ। {ਯਦਾ ਬੇਦੇ ਚ ਵਿਪ੍ਰੇ ਚ} ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਣ {ਗ੍ਰੰਥਾਂ} ਵਿੱਚ {ਬੈਰਮਬੇ ਚ ਵਿਸ਼ੁਯ ਯੀ} ਵੈਸ਼ਨਵ {ਗ੍ਰੰਥਾਂ} ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ {ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ} ਹੈ ॥੪੧॥ {ਤਦਾ ਨ੍ਰਿਪਾ ਬਿਜਯੰਤਿ} ਉਸ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰਾਂਤ {ਦੇਸੀ} ਰਾਜਿਆਂ ਉਪਰ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। {ਮਲੇਛਾਨ ਧ੍ਰਮੰ ਪਰਾਜਯਨੁਖਾਨ} ਮਲੇਛ {ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼} ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹਨ। {ਤਸਮਿਨ ਕਾਲੋ} ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ {ਖੰਡ ਨਾਥਾ} ਖੰਡਾਂ {ਰਿਆਸਤਾਂ} ਦੇ ਰਾਜੇ {ਸ਼ਤਸਸੂ ਸਹੱਸ੍ਰਾਸ:} ਸੈਂਕੜੇ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ॥੪੨॥ {ਭਵਿਸ਼ਯੁਤਿ} ਹੋ ਜਾਣਗੇ {ਕਲੋ} ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ {ਸਕੰਦ} ਹੇ ਸਕੰਦ {ਰਾਜਯ ਪਾਲਨਾ ਤਤਪਰਾ} ਰਾਜ {ਦੇ ਲੋਕਾਂ} ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ। {ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ} {ਰਾਜ ਰਿਖਿ ਮਤ ਮਾਰਗੀਣਾ} ਰਾਜ ਰਿਖੀ {ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ} ਦੇ ਮਤ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ {ਸਿੱਖਾਂ} ਦੀ {ਮਾਗਯਾ} ਆਗਿਆ ਵਿੱਚ {ਲੋਕੋ ਭਵਿਸ਼ਯੁਤਿ} ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ {ਭਾਵ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ} ॥੪੩॥ {ਏਵ} ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਸਤ ਤ੍ਰਯੰ} ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ {ਸਿਖ} {ਰਾਜਯੰ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਾ} ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ {ਪਚਾਸ ਉਤਰੰ} ਪੰਜਾਹ {੫੦} ਸਾਲ ਉਪਰ {ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ}। {ਧ੍ਰਮੇਣੈਵ} ਧਰਮ ਦਾ {ਰਾਜ} {ਕਲੋ ਸਕੰਦ} ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਹੇ ਸਕੰਦ! {ਤਤ:} ਤਿਸ {ਸਮੇਂ} {ਸੰਸਯਾ ਗਮਿਸਯੁਤਿ:} ਸੰਸੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ {ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ} ॥੪੪॥

*ਭਵਿਖਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅਸਾਂ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ ਛਪੇ ਸਨ।

ਪਦ ਅਰਥ ਇਨ ਸ਼ਲੋਕੋ ਕਾ ਬਹੁਤ ਹੈ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲੇਵੇਂਗੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਕਿੰਚਤ' ਯਹਿ ਹੈ ਜੋ ਸੁਬੱਗਜ ਮੁਨੀ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਭਵਿਖਤ ਕਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇ, ਕਲਜੁਗ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਣ ਮੈ ਪ੍ਰਮਰਯਾ ਕੇ ਲੀਏ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੱਛਮ ਦੇਸ਼ ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਮੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨਗੇ। ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਿੰਘ ਕੁਛ ਦਿਨਰਾਜ ਕਰਨਗੇ। ਫਿਰ ਤਿਨੋ ਤੇ ਗੌਰੇ ਮੁੰਹ ਵਾਲੇ ਮਲੇਛਰਾਜ ਖੋਸ ਕਰ ਬਹੁਤ ਸੀਘ੍ਰ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਢਾ ਲੇਵੇਂਗੇ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀਰਯਾ ਕਰੇਂਗੇ ਏਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਬਰਸ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਮੈਂ, ਔਰ ਹਿੰਦ ਮਾਤ੍ਰ ਮੈ ੩੫੦ ਬਰਸਰਹੇਂਗੇ ਫਿਰ ਉਨ ਕੇ ਪੀਛੇਰਾਜ ਰਿਖੀ ਕੇ ਸਿਸੋਂ ਕਾਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਸੇ ਹੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਹਰੀ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਯਥਾ- "ਹਰਿ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਏਕਾ ਵਰਤੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਾਇਆ ॥" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰ: ੧੦੪੩) "ਸਬਦੇਰਵਿਰਹਿਆ ਗੁਰਰੂਪਿ ਮੁਰਾਰੇ ॥" (ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰ: ੧੧੧੨) "ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦਰੂਪ ॥" (ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੧੧੯੨) "ਗੁਰ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆਰੇ।" (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੬੧੨) ਪੁਨਾ, ਸ੍ਰੈਯੋਂ ਮੈਂ ਲਿਖਾ ਹੈ- "ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥ ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲਿ ਕਰਿਯਉ ॥" (ਸਵਯੇ ਮਹਲੇ ੩ ਕੇ, ਪੰ: ੧੩੯੫) ਔਰ- ਸਤਿਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਛਲਿਓ ਬਲਿ ਬਾਵਨ ਭਾਇਓ ॥ ਤ੍ਰੈਤੈ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਰਾਮੁ ਰਘੁਵੰਸੁ ਕਹਾਇਓ ॥ ਦੁਆਪਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਰਾਰਿ ਕੰਸੁ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਕੀਓ ॥ ਉਗ੍ਰਸੈਣ ਕਉਰਾਜੁ ਅਭੈ ਭਗਤਹ ਜਨ ਦੀਓ ॥" (ਸਵਯੇ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ, ਪੰ: ੧੩੯੦) ਔਰ ਭਾਈ

ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰਿ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ ॥ (ਵਾਰ ੧, ਪੰ: ੨੩) ਔਰ- ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ ॥ (ਵਾਰ ੧, ਪੰ: ੨੭) ਔਰ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਭੀ ਜੋ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਸੋ ਓਹ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਇਸ ਤੌਰ ਸੇ ਲਿਖੀ ਹੈ- ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ- ਚੋਪਈ:

‘ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ, ਸੰਖੇਪ ਮਾਤ੍ਰ। ਅਫਲ, ਮੁਕਤ। ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ¹ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ। ਜਾਹ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮ ਚਲਾਇ। ਕੁਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ ॥ ੨੯ ॥ ਸੋ ਅਬ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖਹੁ ਜਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਅਪਨਾ ਫਰਜੰਦ ਠਹਿਰਾ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਧਰਮ ਪੰਥ ਕੇ ਬਿਧਿ ਕਰਨੇ ਕੋ ਜਗਤ ਮੈ ਭੇਜਿਆ ਸੋ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਏਕ ਹੀਰੂਪ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

‘ਪੁੱਤਰ।

ਜੈਸੇ- ‘ਆਤਮਾ ਵੈਜਾਯਤੇ ਪੁਤ੍ਰਾ:’¹ ਯਹ ਸੂਤੀ² ਹੈ। ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਏਕ ਹੀਰੂਪ ਮਾਨੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ- “ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ।

‘ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਹੈ।’ ਵੇਦ ਦੀ ਤੁਕ।

ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝੀਅਹੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ” ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹਮੇਸ਼ੈ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਤਾਰਹਾ ਹੈ ਔਰ ਧਾਰੇਗਾ ਵੇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਸਮਝੋ।

ਇਸ ਸੈਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਹਰੀ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣਾ ਸਿੱਧ ਹੁਆ।

ਔਰ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਬ ਜਬ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਤਬ ਮੈ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕਰ ਦੁਸ੍ਰੋਂ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਸਾਧੂਆਂ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਵੈਦਕ ਧਰਮ¹ ਕੀ ਬਿਧੀ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਇਸ ਤੇ ਬੀ ਠੀਕ ਸਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਧਰਮ ਬਹੁਤ ਬਢਰਹਾ ਥਾ ਔਰ ਧਰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਦਬਰਹਾ ਥਾ ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ- ਕਲਿ ਕਾਤੀਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਥ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥ ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥ (ਵਾਰ ਮਾਝ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰ: ੧੪੫) ਓਸ ਵਖਤ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਠੀਕ ਹੋਰਹੀ ਥੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਕੀ ਬਰਕਤ ਸੈਂ ਸਭ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੀ ਤਰਫ ਲਗਾ ਕਰ ਧਰਮ ਕੇਰਾਹ ਪਰ ਚਲਾਯਾ। ਔਰ ਕਾਮ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬੋਂ ਨੇ ਐਸੇ ਐਸੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਜੋ ਸਿਵਾਇ ਈਸ਼੍ਵਰਾਵਤਾਰ ਸੈਂ ਔਰ ਕੋਈ ਨ ਕਰ ਸਕੇ, ਇਸ ਸੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਹਰੀ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣਾ ਸਹੀ ਹੈ।

‘ਆਸਤਕ ਧਰਮ।

ਤੋਟਕ ਛੰਦ:

ਹਮ ਪੁਰਬ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ¹ ਕਹੇ।

‘ਸਬੂਤ

ਵਹਿ ਗੋਣ ਪੁਰਾਨਨ ਕੇਰ ਅਹੇ¹।

‘ਉਹ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੋਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ {ਗੋਣ=ਸਧਾਰਨ, ਸਮਾਨ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਨ ਹੋਵੇ।}

ਯਹਿ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁੱਖ ਲਖੇ¹।

‘ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਣੇ।

ਪੁਨ ਸਹੀ ਮਾਨ ਦਿਲ ਠਾਨ¹ ਰਖੇ ॥ ੫੭ ॥

‘ਟਿਕਾ ਕੇ।

ਜਿਮ ਬੇਦ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਲੋਗ ਲਹੈ¹।

‘ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੇਦ ਹਰੀ ਦੇ (ਉਚਾਰਨ) ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੁਨ ਤਾ ਮਹਿ¹ ਬੇਦ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਹੈਂ।

‘ਤਿਸ (ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ) ਵਿੱਚ।

ਤਿਮ ਗੁਰੂਅਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਵਿਖੇ।

ਹਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲਿਖੇ ॥ ੫੮ ॥

ਜਿਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਭਏ।

ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਤਿਨੋ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਏ¹।
 ਤਿਨ ਵੀਚ ਵਹੀ ਅਵਤਾਰ ਭਨੇ।
 ਤਿਮ ਜੈਨਨ ਕੇ ਇਮ ਲੇਹੁ ਗਨੇ ॥ ੫੯ ॥
 ਜਿਮ ਈਸਾ ਹੇਤ ਅੰਜੀਲ ਭਨੇ।
 ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਸੁਤ ਮਾਨਤਿ ਤਾਂਹਿ ਤਿਨੇ।
 ਅਰ ਕਹਯੋ ਮੁਹੰਮਦ ਵੀਚ ਕੁਰਾਂ¹।
 ਪੈਗੰਬਰ ਮਾਨਤਿ ਮੁਸਲਮਾਂ* ॥ ੬੦ ॥

¹ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਬਣਾਏ ਹੋਏ।

¹ਕੁਰਾਨ।

*ਜਿਮ ਈਸਾ ਤੋਂ 'ਮੁਸਲਮਾਂ' ਤੱਕ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ਹਰੀ।
 ਲਖ ਸਿੱਧ ਭਯੋ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ ਭਰੀ¹।
 ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਹਰਿ ਗੁਰ ਰੂਪ ਧਰਾ।
 ਵਹਿ ਹੇਤੁ¹ ਸੁਨੋ ਅਬ ਕਹੋਂ ਖਰਾ ॥ ੬੧ ॥
 ਜਬ ਹੋਇ ਸੁ ਧ੍ਰਮ ਕੀ ਹਾਨ ਪਰੈ¹।
 ਤਬ ਹੀ ਤਬ ਈਸ ਸਰੂਪ ਧਰੈ।
 ਜਗ ਧਰਮ ਬਿਰੁੱਧਨ ਕੋ ਹਨ ਕੈ।
 ਕਰਿ ਰੱਛਿ ਸੁ ਧਰਮੈ ਨਿਜ ਜਨ ਕੈ ॥ ੬੨ ॥
 ਯਹਿ ਰੀਤਿ ਸਨਾਤਨ¹ ਆਤਿ ਚਲੀ।
 ਬਹੁ ਗ੍ਰੰਥਨ ਵੀਚ ਲਿਖੀ ਸੁ ਭਲੀ।
 ਕਬਹੂੰ ਗਹਿ ਖੱਗ¹ ਸੁਧਾਰਤਿ ਹੈ।
 ਕਬਿ ਹੋਇ ਅਚਾਰਯ ਪਾਰਤਿ ਹੈ¹ ॥ ੬੩ ॥
 ਜਿਹਿ ਹੇਤ ਹਰੀ ਨਿਜ ਰੂਪ ਧਰੇ।
 ਵਹਿ ਨਾਮ ਤਨਕ¹ ਅਬ ਕਹੋਂ ਭਰੇ²।
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਿਹ ਸੰਕ¹ ਤੁਮਾਰ ਨਸੈ।
 ਗੁਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਸੁ ਚਿੱਤ ਬਸੈ ॥ ੬੪ ॥
 ਜਬ ਯਾ ਜਗ ਮੈ ਹਿਰਨਾਛ¹ ਭਯੋ।
 ਧਰਨੀ¹ ਬਹੁ ਦੁਖ ਅਪਾਰ ਦਯੋ।
 ਧਰਿ ਰੂਪ ਬਰਾਹਿ¹ ਹਨਯੋ² ਤਿਸ ਕੋ।
 ਫਿਰ ਔਰ ਭਯੋ ਦੁਖਦਾ ਬਿਸੁ ਕੋ¹ ॥ ੬੫ ॥
 ਨਰ ਸਿੰਘਰੂਪ ਹੈ ਤਾਹਿ ਦਲਯੋ।
 ਪੁਨ ਬਾਵਨ ਹੈ ਬਲਿ ਕੋ ਸੁ ਛਲਯੋ।

¹ਜਾਣੋ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਕਾਰਨ।

¹ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਵੇ।

¹ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਤੋਂ।

¹ਤਲਵਾਰ ਪਕੜ ਕੇ।

¹ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੋ ਕੇ ਪਾਲਦਾ ਹੈ।

¹ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ। ²ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਸੰਸਾਰ।

¹ਹਰਨਾਖਸ਼ ਦਾ ਭਰਾ ਹਿਰਣਕੱਛਪ।

¹ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ।

¹ਸੂਰ। ²ਮਾਰਿਆ।

¹ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਹਰਨਾਖਸ਼)।

ਪੁਨ ਪਰਸਰਾਮ ਹੈ ਪ੍ਰੱਸ¹ ਧਰਜੇ।
ਨ੍ਰਿਪ ਸਹੰਸ੍ਰ ਬਾਹੁ ਕੇ¹ ਦੂਰ ਕਰਜੇ ॥ ੬੬ ॥

¹ਕੁਹਾੜਾ।
¹ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ।

ਰਘੁਵੰਸ਼ਨ ਮੈਂ ਬਰ ਰਾਮ ਭਯੋ।
ਦਸ ਆਨਨ ਕੇ ਰਨਿ ਹਾਨ ਕਯੋ¹।
ਜਦੁ ਨੰਦਨ ਹੈ ਕਰਿ¹ ਕੰਸ ਹਰਾ।
ਕਰਿ ਭਾਰਥ¹ ਕੈਰਵ ਬੰਸ ਦਰਾ ॥ ੬੭ ॥

¹ਦਸਾਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ।
¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ।
¹ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੰਗ।

ਫਿਰ ਬਯਾਸ ਬਪੂ ਧਰਿ ਬੇਦ ਮਥੇ¹।
ਦਸ ਆਠ ਪੁਰਾਨ¹ ਮਹਾਨ ਕਥੇ।
ਬਹੁ ਭੂਪਨ ਕੇ ਇਤੀਹਾਸ ਭਨੇ।
ਨਿਜ ਸਿਖ ਜਹਾਂ ਤਹ ਕੀਨ ਘਨੇ ॥ ੬੮ ॥

¹ਵਿਚਾਰੇ।
¹ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ।

ਪਿਛਲੇ ਬਿਵਹਾਰ¹ ਹਟਾਇ ਸਭੀ।
ਮਨ ਭਾਵ ਤਰਾਹਿ ਚਲਾਇ ਤਬੀ।
ਅਬਿ ਲੋ ਜਗ ਜਾਹਰ ਆਹਿ ਜਿਤੇ।
ਯਹਿ ਬਯਾਸ ਕਰੇ ਬਿਵਹਾਰ ਤਿਤੇ ॥ ੬੯ ॥

¹ਰਸਮੋ-ਰਿਵਾਜ।

ਇਕ ਈਸ਼ਰ ਨਾਹਿ ਬਿਧਾਨ¹ ਕਰਜੇ।
ਰਮਏਸ਼¹, ਮਹੇਸ਼², ਗਨੇਸ਼ ਰਰਜੇ।
ਸ਼ਕਤੀ, ਰਵਿ ਪਾਂਚ ਉਪਾਸ¹ ਥਪੇ।
ਇਨ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਜਨ ਜਾਪ ਜਪੇ ॥ ੭੦ ॥
ਅਰਚਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿਲਾਦਿ ਘਨੇ¹।

¹ਪੱਕਾ ਨਿਯਮ।
¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ²ਸ਼ਿਵ।
¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਈਸ਼ਰ।
¹ਪੂਜਾ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਬਹੁਤੇ (ਲੋਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ)।

ਉਨ ਬੀਸ ਪਚੀਸਕ ਈਸ ਭਨੇ।
ਬਿਧਿ ਔਰ ਅਨੇਕਨ ਜਾਲ ਰਚੇ।
ਜਨ ਕੋਇਕ ਜਿਨ ਤੇ ਨਾਹਿ ਬਚੇ ॥ ੭੧ ॥

¹ਬਣਾ ਕੇ।

ਇਮ ਈਸ ਘਨੇ ਠਟ¹ ਸੇਵ ਕਰੈਂ।
ਜਨ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਬਿਬਾਦ ਧਰੈਂ।
ਇਕ ਈਸ ਉਪਾਸ਼ਨ ਛੂਟ ਗਈ।
ਸਭ ਹੀ ਜਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੂਠਿ ਗਈ¹ ॥ ੭੨ ॥

¹ਲੁੱਟੀ ਗਈ।
¹ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ।

ਫਿਰ ਬੁੱਧ¹ ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਯਾ ਜਗ ਮੈ।
ਤਿਨ ਲੋਗ ਕਰੇ ਬਹੁ ਸ੍ਰੈ ਮਗ ਮੈ।
ਅਪਨੋ ਪਰਤਾਪ ਦਿਖਾਇ ਭਲੇ।

ਸਭਿ ਲੋਗਨ ਕੇ ਮਨ ਖੁਬ ਛਲੇ ॥੨੩॥
ਤਿਹ ਚਾਰ ਵਾਕੀਏ¹ ਬੋਧ² ਭਏ।

ਜਗ ਜੈਨ¹ ਦੂਡੀਏ² ਪੂਜ³ ਛਏ¹¹।

ਬ੍ਰੁਤ ਤੀਰਥ ਦੇਵ ਸਥਾਨ ਲੁਪੇ¹।
ਨਿਗਮਾਗਮ ਕੇ ਸਬਿ ਗੈਲ ਗੁਪੇ¹ ॥੨੪॥

ਜਨ ਜੰਤ੍ਰਨ ਮੰਤ੍ਰਨ ਤੰਤ੍ਰਨ ਮੈਂ¹।
ਪਰਗੇ ਬਸ ਮਾਰਗ ਅੰਤ੍ਰਨ ਮੈਂ¹।
ਮਤ ਬੋਧਨ ਕੋ ਜਗ ਛਾਯ ਗਯੋ।
ਇਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇਵਨ ਲੋਪ ਭਯੋ ॥੨੫॥

ਫਿਰ ਸੰਕਰ¹ ਰੂਪ ਭਏ ਤਬ ਹੀ।
ਮਤ ਖੰਡਿ ਪਖੰਡਨ ਕੇ ਸਬ ਹੀ।
ਮਤ ਬੈਦਕ ਫੇਰ ਉਬਾਰ ਧਰਯੋ।
ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਦਾਂਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕਰਯੋ ॥੨੬॥

ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਸੁ ਪੂਜਨ ਹੇਤ ਬਪਯੋ।
ਸ਼ਿਵਹੰ ਸ਼ਿਵਹੰ¹ ਯਹਿ ਜਾਪ ਜਪਯੋ।
ਬਹੁ ਲੋਗ ਨਿਜੰ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਲਹੈਂ।
ਬਧ ਗਜਾਨ¹ ਗਹਯੋ ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਕਹੈਂ ॥੨੭॥

ਪੁਨ ਭੇਖ ਸਨਯਾਸ ਜੁ ਖਾਸ ਕਯੋ¹।
ਉਨਿ ਆਪਹਿ ਕੋ ਬਡ ਮਾਨ ਲਯੋ।
ਕਿਛੁ ਸੰਕ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕੀ¹ ਨ ਰਹੀ।
ਭਵ ਭੋਗਨ ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਸ੍ਵ ਬਹੀ¹ ॥੨੮॥

ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਸਿਲਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਜਜੈਂ¹।
ਇਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਨਹਿ ਕੋਇ ਭਜੈ ॥੨੯॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਹਿ ਮਤ ਜਬ ਜਗ ਅਤਿ ਬਢਯੋ,

¹ਚਾਰ ਵਾਕ ਨਾਮ ਦੇ ਮੁਨੀ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮੱਤ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ।
ਇਹ ਨਾਸਤਕ ਹਨ, ਦੇਹ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।
ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਸੁਖ ਭੋਗਣਾ ਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਹੈ। ਚਾਰ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ
ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਲੋਕ
ਤੇ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ, ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।
²ਬੋਧ ਮੱਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ।

¹ਰਿਸ਼ਭ ਦੇਵ ਦੇ ਮੱਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ। ²ਚਿਟ ਕਪੜੀਏ ਜੈਨੀ
ਸਾਧੂ। ਜੈਨ ਮਤ ਦਾ ਸਾਧੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੈਨੀ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਪੂਜਨੀਕ
ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ¹¹ਫੈਲ ਗਏ।

¹ਛੁਪ ਗਏ।

¹ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਰਗ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਏ।

¹ਹੋਰ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ।

¹ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ।

¹ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਹਾਂ।

¹ਚੰਚ ਗਿਆਨ, ਕਥਨੀ ਦਾ ਗਿਆਨ।

¹(ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਨੇ) ਆਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ।

¹ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦਾ ਫਰਕ।

¹ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੁੜ ਗਈ।

¹ਪੂਜਦੇ ਹਨ।

ਭਈ ਭਗਤ ਹਰਿ ਲੋਪ।

ਰਾਮਾਨੁਜ¹ ਫਿਰ ਬਿਦਤ ਹੈ,

ਮਤੇ ਚਲਾਯੋ ਗੋਪ¹ ॥ ੮੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਰਾਮਾਨੁਜ ਕਾ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨੇ।

ਰਾਮਾਨੰਦ¹ ਭਯੋ ਜਗ ਜਾਨੇ।

ਬਿਸ਼੍ਨੂ ਸ੍ਰਾਮੀ¹ ਮਾਧ੍ਵਾਚਾਰਯ²।

ਨਿੰਮਾਰਕ¹ ਲੋ ਭਏ ਜੁ ਆਰਯ² ॥ ੮੧ ॥

ਤਿਨ ਭੀ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ।

ਨਹਿ ਅਕਾਲ ਕਾ ਹਾਲ ਜਨਾਯੋ।

ਅਪਨ ਅਪਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਖਾਏ।

ਲੋਗ ਘਨੇ ਨਿਜ ਸਿੱਖ ਬਨਾਏ ॥ ੮੨ ॥

ਪੂਜਾ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਥਾਰੀ¹।

ਕੰਠੀ ਕੰਠਿ ਕਾਠ ਕੀ ਡਾਰੀ।

ਤਪਤ ਚੱਕ੍ਰ ਤਨ ਚਿੰਨ੍ਹ¹ ਲਗਾਯੋ।

ਬੇਦ ਬਾਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢਾਯੋ¹ ॥ ੮੩ ॥

ਪ੍ਰਿਤਮਾ¹ ਪੱਥਰ ਕੀ ਬਹੁ ਰਚੀ।

ਤਿਨਿ ਪੂਜਨ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆ ਖਚੀ¹।

ਉਸੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੈ ਫਿਰ ਗੌਰਖ।

ਹੋਇ ਬਿਦਤ ਕੀਨੋ ਬਡ ਪੌਰਖ¹ ॥ ੮੪ ॥

ਭੂਪਤਿ ਚੇਲੇ ਕਰੇ ਅਪਾਰੀ।

ਪਾਤੰਜਲ ਕੀ ਰੀਤਿ ਬਿਥਾਰੀ¹।

ਤਿਨਿ ਭੀ ਅਪਨਾ ਭੇਖ ਚਲਾਯੋ।

ਨਹਿ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਾਯੋ ॥ ੮੫ ॥

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ¹ ਕਰਨ ਜਨ ਲਾਏ।

ਲਾਇ ਸਮਾਧਿ ਜੁਗੇਸ਼ ਕਹਾਏ।

¹ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦਾ ਅਚਾਰਯ।

¹ਗੁਪਤ ਮੱਤ।

¹ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਅਚਾਰਯ।

¹ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਉਪਾਸ਼ਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸੁਆਮੀ ਮਤ ਦਾ ਬਾਨੀ। ²ਵਿਸ਼ਨ ਪੂਜਕ ਦ੍ਰਿੜ ਵਾਦੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ।

¹ਨਿੰਬਾਰਕ ਜਾਂ ਨਿਬਾਦਿਤਯ- ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸ਼ਾਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਪਾਸ ਪੂਵ ਨਾਮ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਹੁਣ ਗੱਦੀ ਹੈ। ²ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਗੰਡਕਾ ਨਦੀ ਦੇ ਪੱਥਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਫੈਲਾਈ।

¹ਛਾਪਾ।

¹ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ (ਪੱਕਾ) ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਅਰਥ ਹੈ।

¹ਮੂਰਤੀਆਂ।

¹ਖੱਚਤ ਹੋ ਗਈ।

¹ਉੱਦਮ।

¹ਜੋਗ ਮੱਤ ਫੈਲਾਇਆ।

¹ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੇ ਉਤਰਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ।

ਕਾਨ ਫਾਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਹਿਰਾਈ।

ਮੂੰਡ ਮੂੰਡਿ ਤਨਿ ਭਸਮ ਰਮਾਈ¹ ॥ ੮੬ ॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਤਿਨਿ ਭੀ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ।

ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਮਾਰਗ ਨਾਹਿ ਜਨਾਯੋ।

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਤਨਕ ਸਿਧ¹ ਜਗਿ ਪਾਈ।

ਤਿਨਿ ਤਿਨਿ ਅਪਨੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ ॥ ੮੭ ॥

ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਈਸ ਕਹਾਏ।

ਆਪ ਆਪਨੇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ।

ਦੂਸਰ ਕਾ ਮਤ ਦੂਸਰ ਖੰਡੇ।

ਚਰਚਾ ਕਰੈਂ ਤੁ ਜਲਪ¹ ਬਤੰਡੇ² ॥ ੮੮ ॥

ਜੈਨ ਕਹੈਂ ਤੁਮ ਬਰਤ ਰਖੀਜੋ।

ਪੂਜ¹ ਕਹੈਂ ਮੁਖ ਪੱਟੀ ਦੀਜੋ।

ਕਹੈਂ ਕਪਾਲੀ¹ ਪੀਉ ਸ਼ਰਾਬ।

ਆਮਿਖ¹ ਖਾਏ ਛੁਟੈਂ ਅਜਾਬ² ॥ ੮੯ ॥

ਚਾਰ ਵਾਕਯ ਕਹਿੰ ਆਤਮ ਦੇਹੂ¹।

ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ¹ ਏਹੂ।

ਤਤ੍ਵਮਸੀ¹ ਕੋਊ ਕਹਿ ਬਾਨੀ।

ਤਿਨ ਤੇ ਭਏ ਬਹੁਤ ਬਧ ਗਜਾਨੀ¹ ॥ ੯੦ ॥

ਪੂਜਹੁ ਸਿਲਾ ਕਹੈਂ ਬੈਰਾਗੀ।

ਕਹੈਂ ਸੰਨਯਾਸੀ ਹੋਵਹੁ ਤਯਾਗੀ।

ਸਿਖਾ¹ ਸੂਤ² ਤਜਿ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡੀਜੈ³।

ਦੰਡ¹ ਕਮੰਡਲ ਏਕ ਰਖੀਜੈ ॥ ੯੧ ॥

ਜੋਗੀ ਕਹੈਂ ਕਾਨ ਫਰਵਾਵਹੁ¹।

ਤਬ ਹੀ ਸਿੱਧਨ ਕਾ ਪਦ ਪਾਵਹੁ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੈਂ।

ਜਨ ਪਰਤਾਰਣ¹ ਕਰੇ ਅਸੇਸੈਂ² ॥ ੯੨ ॥

ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਈਸ ਹੈ ਜੋਈ।

ਤਾਹਿ ਪਰਾਇਣ¹ ਕਰੈ ਨ ਕੋਈ।

ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਜਗਤ ਕਾ ਕਰਤਾ।

¹ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਸੁਆਹ ਲਿੱਪ ਲਈ।

¹ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ।

¹ਜਿਸ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ²ਦੂਜੇ ਦਾ ਪੱਖ ਡੇਗਣ ਲਈ ਫਲ ਕਪਟ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਹਠ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ।

¹ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ।

¹ਖੋਪਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਮੱਤ।

¹ਮਾਸ। ²ਦੁੱਖ।

¹ਦੇਹ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ।

¹ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਉੱਦਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ।

¹ਈਸ਼ਰ ਤੇ ਜੀਵ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹਨ।

¹ਕਰਨੀ ਹੀਣ ਗਿਆਨੀ।

¹ਬੋਦੀ। ²ਜਨੇਊ। ³ਸਿਰ ਮੁਨਾਉ।

¹ਡੰਡਾ।

¹ਕੰਨ ਪੜਵਾ ਲਉ।

¹ਠੱਗਣਾ। ²ਸਾਰੇ, ਬਹੁਤੇ।

¹ਆਸਰੇ।

ਸਰਣਾਗਤ ਕੇ ਬੰਧਨ ਹਰਤਾ ॥ ੯੩ ॥

ਤਾ ਕੀ ਭਗਤੀ ਕੋਇ ਨ ਕਰੇ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਤ ਮੈ ਸਭਿ ਫਸ ਪਰੇ।
ਬਿਨ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੈ ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ।
ਕੈਸੇ ਕਾਟੈਂ ਜੀਵ ਕਲੇਸ਼ੈਂ ॥ ੯੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਈਸ ਪਰਾਇਣ ਹੋਨ ਕਾ,
ਕਹੁ ਮਾਰਗ ਹੈ ਕੌਨ।
ਛੂਟੈਂ ਬੰਧਨ ਜੀਵ ਕੇ,
ਲਖੈਂ ਭਲੈਂ ਹਮ ਤੌਨ¹ ॥ ੯੫ ॥

¹ਤਿਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ।

ਚੌਪਈ:

ਸੁਨੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਗਨ ! ਮਨ ਲਾਈ।
ਮਤਾ ਜਥਾਰਥ¹ ਦੈਹੁ ਸੁਨਾਈ।
ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਜੌਨ ਉਪਾਸ਼ਨ।
ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਅਬਿ ਕਰੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ॥ ੯੬ ॥
ਜਪਨੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤਿ ਧਰਿ ਕੈ।
ਮਨ ਬਾਨੀ ਕਾ ਪਰਾ ਨਿਹਰ ਕੈ¹।
ਅਸਤੀ¹ ਭਾਤੀ² ਪ੍ਰਿਯ ਸਰੂਪ³।

¹ਸੱਚਾ ਮੱਤ।

¹ਪੂਰਾ ਰੂਪ ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਹੋਂਦ ਦਾ ਭਾਵ, ਹੋਂਦ, ਸੱਤਾ। ²ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਮਾਤ੍ਰ, ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ। ³ਪਿਆਰ ਸਰੂਪ। ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ।

ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਲਖੋ ਅਨੂਪੰ ॥ ੯੭ ॥

ਮਿਲੈ ਨਾਮ ਤੈ ਨਾਮੀ ਨੀਕੇ।
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਬ ਸਾਧਨ ਫੀਕੇ।
ਕੂਕਸ¹ ਕੂਟਨ ਕਣ² ਬਿਨ ਜੈਸੇ।
ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਸਭਿ ਸਾਧਨ ਐਸੇ* ॥ ੯੮ ॥

¹ਤੁਹ, ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਫੂਸ। ²ਦਾਣੇ।

*ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ: ਕਣ ਬਿਨਾ ਜੈਸੇ ਥੋਥਰ ਤੁਖਾ ॥ ਨਾਮ ਬਹੂਨ ਸੂਨੇ ਸੇ ਮੁਖਾ ॥ (ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੧੯੨)

ਕਲਿ ਮਹਿ ਮੁਕਤਿ ਨਾਮ ਤੇ ਪੈ ਹੈ।
ਕੋਵਿਦ¹ ਨਿਗਮਾਗਮ² ਸਭਿ ਕੈ ਹੈਂ।
ਕਹੜੋ ਮੁਹੰਮਦ ਵੀਚ ਕੁਰਾਨ।

¹ਵਿਦਵਾਨ। ²ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।

ਨਾਮ ਜਪੇ ਬਿਨ ਨਹਿ ਦੁਖ ਹਾਨ ॥ ੯੯ ॥

ਈਸਾ ਬੀਚ ਅੰਜੀਲ ਪੁਕਾਰਾ।

ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਨਾਹੀ ਨਿਸਤਾਰਾ।

ਨੇਕ ਕਾਮ ਗਹਿ ਬਦ¹ ਸਭਿ ਤਜਾਗੇ।

¹ਬੁਰੇ।

ਧਾਰਿ ਗਰੀਬੀ ਨਾਮਹਿ ਲਾਗੇ ॥ ੧੦੦ ॥

ਮੂਸੇ ਕਹਯੋ ਮੱਧ ਤੌਰੇਤ¹।

¹ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ।

ਨਾਮ ਜਪੋ ਹਰਿ ਸੋਂ ਕਰਿ ਹੇਤ।

ਸਿਲ ਪੂਜਨ ਲੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜੇਤੀ।

ਇਨ ਸਭਿਹਨਿ ਨਿੰਦੀ ਵਹੁ ਤੇਤੀ ॥ ੧੦੧ ॥

ਇਤਯਾਦਿਕ ਜੇ ਭਏ ਪੈਗੰਬਰ।

ਤਿਨ ਭੀ ਗਹਯੋ ਨਾਮ ਕਾ ਲੰਬਰ¹।

¹ਦਰਜਾ।

ਸੋ ਜਬਿ ਭਯੋ ਲੋਪ ਜਗ ਵੀਚ।

ਦੰਭੀ ਲੋਗ ਬਢੇ ਬਹੁ ਨੀਚ ॥ ੧੦੨ ॥

ਬਢੀ ਪਰਸਪਰ ਅਧਿਕ ਸਪਰਧਾ¹।

¹ਈਰਖਾ।

ਸਮ¹ ਦਮਾਦਿ² ਮੈ ਰਹੀ ਨ ਸ਼ਰਧਾ।

¹ਮਨ ਦਾ ਰੋਕਣਾ। ²ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ ਆਦਿ।

ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਭਿ ਕਾ ਕਰਤਾ।

ਸਰਨਾਗਤ ਕੇ ਬੰਧਨ ਹਰਤਾ ॥ ੧੦੩ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹਾਂਦੇਵਾਦਿ।

ਰਚੇ ਜਾਂਹਿ ਹਿਤ ਜਗਿ ਮ੍ਰਿਯਾਦ।

ਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੈ ਨਹਿ ਕੋਈ।

ਲਗੀ ਸਿਲਾ ਪੂਜਨ ਸਭਿ ਲੋਈ¹ ॥ ੧੦੪ ॥

¹ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ।

ਨਾਮ ਜਪਾਵਨ ਵਾਰੇ ਜੋਊ।

ਰਹਯੋ ਨ ਜਗਤਮਾਹਿ ਤਬ ਕੋਊ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਪਿਖਯੋ ਜਬੈ ਜਗ ਕਾਰਕ¹।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਤੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੇ।

ਧਰਯੋ ਰੂਪ ਗੁਰ ਕਾ ਜਨਿ ਤਾਰਕ ॥ ੧੦੫ ॥

ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਹਰੀ ਜਿਮ ਭਯੋ।

ਸੋ ਕਾਰਣ ਹਮ ਦਿਢ ਕਹਿ ਦਯੋ।

ਏਤਕ ਗਾਥ ਗਾਇ ਇਸ ਥਾਇ।

ਇਤੀ ਭਯੋ ਯਹਿ ਤ੍ਰਿਤੀ ਅਧਯਾਇ ॥ ੧੦੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਕਾਰਣ
ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੩ ॥

ਚੌਥਾ ਬਿਸ਼ਾਮ

੪. {ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਸ਼ਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ}

ਦੋਹਰਾ:

*ਅੰਗਦ ਚੰਦ ਅਮੰਦ ਗੁਰੂ,

*ਅੰਕ ਨੰ: ੬ ਤੇ ੭ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਅੰਕ ਨੰ: ੧ ਅਤੇ ੨ 'ਤੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧ ਤੇ ੨, ਅੰਕ ਨੰ: ੩ ਤੇ ੪ 'ਤੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਏਥੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੩, ੪ ਤੇ ੫, ਉਥੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੫, ੬ ਅਤੇ ੭ 'ਤੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਤਰਤੀਬ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਬਾਕੀ ਬਿਸ਼ਾਮਾਂ 'ਚ ਰੱਖੀ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲਤ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਛਪ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਅਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਦਰੁੱਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਦੁਤੀ ਦੁਤੀ ਜਨ ਚੰਦ^੧।

^੧ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਜਲ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹਨ ਮਾਨੋ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਦੁਜ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹਨ।

ਸਿਸ ਸਸ ਪੋਖਕ ਸ਼ਾਤਿ ਕਰਿ,
ਸੋਖਕ ਤਾਪ ਮੁਕੰਦ^੧ ॥ ੧ ॥

^੧ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਖੇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਪਾਂ (ਆਧਿ, ਬਿਆਧਿ ਤੇ ਉਪਾਧਿ) ਨੂੰ ਮੇਟ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਕਬਿੱਤ:

ਸੰਪਟ ਸੁਧਾ ਕੇ, ਬਸੁਧਾ ਕੇ ਸੁਖਦਾਯਕ ਜੇ,
ਲਾਯਕ ਜਗ ਬੰਦਨ ਭਵ ਫੰਦਨ ਹਰਨ ਹੈ^੧।

^੧(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਡੱਬੇ, ਧਰਤੀ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਫਾਹੀਆਂ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਪੂਰਨ ਕਰੰਯਾ ਮਨ ਚਿੰਤਾ ਕੇ,
ਦਾਸਨ ਨਿਜ ਹੇਤ ਪੋਤ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਹੈ^੧।

^੧ਮਨ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੰਤਾਮਣੀ (ਵਾਂਗ) ਹਨ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ (ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ) ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ (ਪੋਤ) ਤੇਜ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ {ਤਰਨ} ਜਹਾਜ਼ ਹਨ।

ਕਰੁਨਾ ਕੇ ਕੰਜ ਮੰਜ ਪੁੰਜ ਪਾਪ ਘਾਯਕ ਹੈ,
ਦਾਯਕ ਮੁਕਤਿ ਦੀਨ ਸੰਤਨ ਸਰਨ ਹੈ^੧।

^੧ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਉੱਜਲ ਕਵਲ, ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਨ (ਦੇਣ ਵਾਲੇ) ਹਨ।

ਆਨੰਦ ਕੇ ਕੰਦ ਹੈਂ ਸੁਛੰਦ ਬਿੱਸ੍ਰ ਬੰਦਨੀਯ^੧,

^੧ਆਨੰਦ ਦੇ ਦਾਤੇ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ।

ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਬੰਦੋਂ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਚਰਨ ਹੈਂ ॥ ੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਬ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਸਜਨ ਕੋ,

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿਰ ਨਾਇ॥
ਜੋ ਅਧ੍ਰਮਾ ਜਗ ਪਿਖ ਹਰੀ,
ਧਰਜੋ ਗੁਰੂ ਬਪੁ॥ ਆਇ ॥੩॥

१ਨਿਵਾ ਕੇ।
१ਪਾਪ।
१ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ।

ਸੋ ਸਬ ਏਸ ਅਧਯਾਇ ਮੈ,
ਦੈਹੋਂ ਠੀਕ ਦਿਖਾਇ।
ਜਿਹ ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਉਪਕਾਰ ਮੈ,
ਸੰਸੈ ਸਕਲ ਬਿਲਾਇ ॥੪॥

ਸੰਮਤਾ१ ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੈ,
ਬਾਦ ਅਏ ਤੁਰਕੇਸ।
ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮਾ१ ਕਮਾਇ ਤਿਨਿ,
ਲੂਟ ਉਜਾਰਜੋ ਦੇਸ ॥੫॥

१ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ।
१ਬਹੁਤੇ।

ਤੁਰਕੇਸਨਿ ਦੇਸਨ ਵਿਖੈ,
ਹਿੰਦੁਨਿ ਜਜੋਂ ਦੁਖ ਦੀਨ।
ਅਨਾਚਾਰਾ१ ਸੰਸਾਰ ਮੈ,
ਬਢਜੋ ਜੈਸ ਅਤਿ ਪੀਨਾ१ ॥੬॥

१ਬੁਰੇ ਕਰਮ।
१ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ।

ਸੋ ਸਬ ਅਬ ਦਿਖਰਾਇ ਹੋਂ,
ਚਤੁਰਥ ਧਯਾਇ ਮਝਾਰ।
ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸ੍ਰਵਨ ਦੈ,
ਗੁਰੁ ਗਾਥਾ ਸੁਖਕਾਰ ॥੭॥

ਚੌਪਈ:

ਪ੍ਰਥਮ ਗਜਨਵੀ ਅਯੋ ਮਮੂਦਾ१।
ਗਜਾਰਾਂ ਬੇਰ ਹਿੰਦ ਪਰ ਕੂਦ।
ਏਕ ਲਾਖ ਤੈ ਜਜਾਦੇ ਫੌਜ।
ਸੰਗ ਲਜਾਵੇ ਜਨ ਸਿੰਧੁ ਮੌਜਾ१ ॥੮॥

१ਮਹਿਮੂਦ ਗਜਨਵੀ।
१ਮਾਨੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ।
१ਪਰ੍ਹਾ, ਕਤਾਰ।
१ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ।

ਬਾਂਧ ਪਚਾਸ ਕੋਸ ਮੈ ਪੱਲਾ१।
ਕਰਵਾਵੈ ਯਵਨੋ ਕਾ१ ਹੱਲਾ।
ਆਗੇ ਤਿਨ ਕੈ ਨੱਗਰ ਜੁ ਆਵੈ।
ਲੂਟ ਸੁ ਮਾਰ ਉਜਾਰ ਕਰਾਵੈ ॥੯॥
ਆਮ ਕਤਲ ਵਹਿ ਕਰਤੇ ਜਾਹੀਂ।
ਪਰੈਂ ਭਾਜੜਾਂ ਦੇਸਨ ਮਾਂਹੀ।

ਕਈ ਲਾਖ ਯੋਂ ਕਤਲ ਕਰੈ ਕੈ।

ਮੰਦਰ ਦੇਵਨ ਕੇਰ ਗਿਰੈ ਕੈ ॥ ੧੦ ॥

ਜ਼ਰ ਕੇ¹ ਗਾਡੇ ਉਂਟ ਲਦੈ ਕੈ।

¹ਸੋਨੇ ਦੇ (ਅ) ਧਨ ਦੇ।

ਖੁਰਦ ਉਮਰ¹ ਨਰ ਨਾਰਿ ਫੜੈ ਕੈ।

¹ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ।

ਲੈ ਜਾਵੈਂ ਨਿਜ ਦੇਸ ਮਝਾਰੇ।

ਕਰੈਂ ਗੋਲੀਆਂ ਗੋਲੇ ਸਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥

ਕਰੇ ਜੁਲਮ ਤਿਸ ਨੇ ਤਬ ਜੈਸੇ।

ਹਮ ਸੈ ਲਿਖੇ ਨ ਜਾਵਤ ਤੈਸੇ।

ਯਾਦ ਕਰਨ ਤੈਂ ਛਤੀਆਂ ਫਰ ਹੈਂ¹।

¹ਛਾਤੀਆਂ ਫੜਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਛਾਤੀਆਂ ਫਟਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਰ ਕਾਂਪਤਿ¹ ਅਖੀਆਂ ਜਲ ਭਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੨ ॥

¹ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਹਨ।

ਪੁਨ ਸੰਮਤ ਗਜ਼ਾਰਾਂ ਸੌ ਛਿਆਸੀ।

ਮਾਹਿ ਅਯੋ ਗੌਰੀ¹ ਦੁਖਰਾਸੀ।

¹ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ।

ਨਾਮ ਸੁਹਾਬੁਲਦੀਨ ਸੁ ਖਾਨੇ¹।

¹ਪਠਾਣ ਨੇ।

ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਦੁਖ ਦੀਏ ਮਹਾਨੇ ॥ ੧੩ ॥

ਹੁਤੋ ਹਿੰਦ ਕਾ ਤਬ ਮਹਾਰਾਜਾ।

ਗੋਤ ਚੁਹਾਣ ਸੁ ਪ੍ਰਿਥੂ ਰਾਜਾ।

ਰਾਇ ਪਥੌਰਾ ਭੀ ਤਿਹ ਨਾਮ।

ਲੈ ਬਹੁ ਨ੍ਰਿਪਹਿੰ ਕਿਯ ਸੰਗ੍ਰਾਮ¹ ॥ ੧੪ ॥

¹ਜੰਗ।

ਆਖਰ ਹਾਰ ਭਯੋ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰਾ।

ਮੁਲਕ ਹਿੰਦ ਤੁਰਕਿੰਦ¹ ਸੰਭਾਰਾ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ) ਨੇ।

ਦਿਲੀ ਬੀਚ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਾ।

ਸਭਿ ਭੂਪਨ ਕਾ ਸੂਤਿ ਤਿਹਿੰ ਐਂਠਾ¹ ॥ ੧੫ ॥

¹ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਖਿੱਚੇ ਭਾਵ ਤਾੜਿਆ।

ਗੌਰੀ ਅਫਗਾਨੋ ਨੈ¹ ਰਾਜ।

¹ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ।

ਗਜ਼ਾਰਾਂ ਪੀਢੀ ਕਰਜੋ ਦਰਾਜ¹।

¹ਲੰਬਾ (ਸਮਾਂ)

ਤੇਰਾਂ ਸੌ ਛੈਤਾਲੀ ਗਯੋ।

ਫਿਰ ਫਰੋਜ ਸ਼ਾਹ ਖਿਲਜੀ¹ ਭਯੋ ॥ ੧੬ ॥

¹ਗੌਤ।

ਉਨਿ ਭੀ ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਦੁਖ ਭਾਰੇ।

ਦਏ, ਕਰੇ ਫਰਿ ਤੁਰਕ ਅਪਾਰੇ।

ਛੈ ਪੀਢੀ ਤਿਨ ਕੀਨੀ ਸ਼ਾਹੀ।

ਪੁਨ ਤੇਰਾ ਸੌ ਅੱਸੀ ਮਾਹੀਂ ॥ ੧੭ ॥

ਤੁਗਲਕ ਗੋਤ ਅਲਾਉਲ ਦੀਨ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਯੋ ਬਦ ਪੀਨ।

ਬਹੁਤਾ ਭੈੜਾ।

ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਤਬ ਅਹਿਦ ਮਝਾਰੇ।

ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ।

ਤਿਮ੍ਰਲੰਗ ਲੈ ਸੈਨ ਅਪਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥

ਦੁਤੀ ਨਾਮ ਅਮੀਰ ਤਹਿਮੂਰ।

ਆਯੋ ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਲੈ ਫਤੂਰ।

ਪ੍ਰਲੇ ਦਾ ਤੂਫਾਨ।

ਜਿਨ ਸੈਨਾ ਕਾ ਪਰ੍ਹਾ ਬਨ੍ਹਾਇ।

ਕਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

ਕੋਸ ਪਚਾਸਕ ਮੈ ਚੌੜਾਇ ॥ ੧੯ ॥

ਜੋਊ ਜੀਵ ਤਿਨ ਆਗੇ ਆਵੈਂ।

ਕਤਲ ਆਮ ਵਹਿ ਕਰਤੇ ਜਾਵੈਂ।

ਆਗ ਲਗਾਇ ਗ੍ਰਾਮਨ ਜਾਰੈਂ।

ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹਨ।

ਕਰਯੋ ਮੁਲਕ ਤਿਨਿ ਐਸ ਉਜਾਰੈਂ ॥ ੨੦ ॥

ਅਬ ਲੋ ਤਬ ਕੇ ਥੇਹ ਹਜਾਰੈਂ।

ਪਰੇ ਪੇਖੀਅਤ ਹਿੰਦੁ ਮਝਾਰੈਂ।

ਯਦਪਿ ਪੈਰ ਜਮੇਂ ਤਿਹ ਨਾਹੀ।

ਤਦਪਿ ਮੁਲਕ ਗਯੋ ਵਹਿ ਗਾਹੀ ॥ ੨੧ ॥

ਗਾਹ ਕੇ, ਉਜਾੜ ਕੇ।

ਬਾਲ ਉਮਰ ਲਾਖੇਂ ਨਰ ਨਾਰੀ।

ਪਕਰਿ ਲੈ ਗਯੋ ਸੁਦੇਸ ਮਝਾਰੀ।

ਲੂਟ ਮਾਰ ਦੌਲਤ ਬਹੁ ਲੈ ਕਰਿ।

ਸਮਰਕੰਦ ਮੇ ਗਯੋ ਲੌਟ ਫਿਰ ॥ ੨੨ ॥

ਸਮਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬੁਖਾਰੇ
ਪਾਸ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ।

ਨੌਂ ਪੀੜੀਆਂ।

ਤੁਗਲਕ ਕਰਾ ਪੁਸ਼ਤ ਨੌਂ ਰਾਜ।

ਬਹੁਤੇ।

ਪੁਨ ਸੱਯਦ ਭੇ ਦੁਸ਼ਟ ਦਰਾਜ।

ਚੌਦਾਂ ਸੈ ਸੁ ਬਹੱਤਰ ਗਯੋ।

ਸ਼ਾਹਿ ਖਿਜ਼ਰ ਖਾਂ ਸੱਯਦ ਭਯੋ ॥ ੨੩ ॥

ਜੋ ਦੁਖ ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਇਨ ਦਏ।

ਸੋ ਹਮ ਤੇ ਨਹਿ ਜਾਤ ਗਿਨਏ।

ਚਾਰ ਪੁਸ਼ਤ ਤਿਨ ਸ਼ਾਹੀ ਕਰੀ।

ਫੇਰ ਲੋਦੀਓਂ ਕੇ ਕਰ ਚਰੀ ॥ ੨੪ ॥

ਹੱਥ ਚੜ੍ਹੀ ਭਾਵ ਹੱਥ ਆਈ।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੌ ਅੱਠ ਸੰਮਤ ਮਾਹੀ।

ਭਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਿਲੋਲ ਸੁ ਆਹੀ।

ਤਾਂ ਕੋ ਤਾਂ ਕੇ ਪੂਤ ਸਿਕੰਦਰ।

ਮਾਰ ਰਾਜ ਲਿਯ ਨਿਜ ਕਰ ਅੰਦਰ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੌ ਪੱਚੀ ਕੇ ਮਾਹੀ।

ਬੈਠਯੋ ਵਹੈ ਤਖਤ ਪਰ ਚਾਹੀ¹।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਉਨਿ ਅਤਿਸੈ ਕਰਿਯੋ।

ਹਾ ਹਾ ਕਾਰ ਹਿੰਦੁ ਮੈਂ ਪਰਿਯੋ ॥ ੨੬ ॥

ਹਿੰਦੁਨ ਮੈਂ ਜੇ ਭਗਤ ਫਕੀਰ।

ਥੇ ਤਬ ਪਰਗਟ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ¹।

¹ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

ਤਿਸ ਨੇ ਪਕਰਿ ਕੈਦ ਮੈ ਡਾਰੇ।

ਕਾਮ ਕਰਾਵੈ ਤਿਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ॥ ੨੭ ॥

ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਕਬੀਰ ਸੁ ਨਾਮਾਂ¹।

¹ਨਾਮਦੇਵ।

ਤਾਹੀਂ ਸਮੇਂ ਹੁਤੇ ਗੁਨਿ ਧਾਮਾਂ।

ਇਨ ਕੋ ਭੀ ਉਨਿ ਪਕਰਿ ਮੰਗਾਯੋ।

ਬਾਂਧਿ ਫੀਲ¹ ਆਗੇ ਗਿਰਵਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥

¹ਹਾਥੀ।

ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਇ ਸੁ ਛੂਟੈ¹।

ਦੂਸਰ ਬੈਠੇ ਮਾਟੀ ਕੂਟੈ¹।

¹ਮਿੱਟੀ ਕੁਟਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬਿਨਾਂ ਮਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਔਖੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂ ਕਰੇ ਤੁਰਕ ਤਿਨ ਲਾਖੈਂ।

ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬਨ ਮੈਂ ਯਹਿ ਸਾਖੈਂ¹ ॥ ੨੯ ॥

¹ਗਵਾਹੀਆਂ।

ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਅਪਾਰੈਂ¹।

¹ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ।

ਹਿਤ ਰਖਿਆ ਢਿਗ ਈਸ ਪੁਕਾਰੈਂ।

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤਬ ਹੀ ਅਵਿਤਰਿਯੋ।

ਦੈ ਉਪਦੇਸ ਸੁਦੇਸ ਸੁਧਰਯੋ¹ ॥ ੩੦ ॥

¹ਆਪਣਾ ਦੇਸ ਸੁਧਾਰਿਆ।

ਦੋਹਰਾ:

ਭਯੋ ਸਿਕੰਦਰ ਕੀ ਜਗ੍ਹਾ,

ਇਬਰਾਹੀਮ ਜੁ ਆਹਿ।

ਬਾਬਰ ਤਿਸ ਕੋ ਫਤੇ ਕਰਿ,

ਆਪ ਭਯੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ॥ ੩੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਅਠੱਤ੍ਰੇ ਮਾਹੀ।

ਲਈ ਚੁਗੱਤੇ ਮੁਗਲੋਂ¹ ਸ਼ਾਹੀ।

¹ਚੁਗੱਤੇ ਗੋਤ ਦੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ।

ਸਾਤ ਪੁਸ਼ਤ ਇਨਹੀ ਨੈ ਰਾਜੂ।	
ਕਰਜੋ ਫੇਰ ਕੁਛ ਭਜੋ ਕੁਕਾਜੂ ॥ ੩੨ ॥	
ਸ਼ਾਹਿ ਮਹੰਮਦ ਕੇ ਪੁਨ ਵਕਤ।	
ਆਯੋ ਨਾਦਰ ਜੁਲਮੀ ¹ ਸਖਤ।	¹ ਜ਼ਾਲਮ।
ਸਤ੍ਰਾ ਸੈ ਸਤਾਨਵੇ ਮਾਹੀ।	
ਗਈ ਚੁਗੱਤਯੋ ਤੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ॥ ੩੩ ॥	
ਕਈ ਬਾਰ ਗਿਲਜਯੋ ਕੀ ਸੈਨਾ ¹ ।	¹ ਫੌਜ।
ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਐਨਾ ¹ ।	¹ ਚੰਗੀ (ਫੌਜ)।
ਲੈ ਕਾਬਲ ਤੇ ਆਯੋ ਦੌਰੈਂ।	
ਹਿੰਦ ਉਜਾਰ ਕਰਿ ਗਜੋ ਗੌਰੈ ¹ ॥ ੩੪ ॥	¹ ਬਹੁਤੀ।
ਯੋਂ ਤੁਰਕਨਿ ਸਾਤ ਕ ਸੈ ਸਾਲੰ।	
ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਦੁਖ ਦਯੋ ਬਿਸਾਲੰ।	
ਜੋ ਆਵੈ ਸੁ ਲੂਟੈ ਮਾਰੈ।	
ਹਿੰਦੂ ਕਰੇ ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਆਰੈ ॥ ੩੫ ॥	
ਕਈ ਲਾਖ ਗਹਿ ਤੁਰਕ ਬਨਾਏ।	
ਦੇਵਨ ਕੇ ਮੰਦੂ ਗਿਰਵਾਏ।	
ਤੀਰਥ ਪਰਬ ¹ ਲੋਪ ² ਕਰਵਾਏ।	¹ ਤਿਉਹਾਰ। ² ਅਲੋਪ, ਬੰਦ।
ਨਿਗਮਾਗਮ ¹ ਕੋ ਪਢਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ੩੬ ॥	¹ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇਸ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ।	
ਰਾਜਾ ਰਹਜੋ ਨ ਏਕ ਬੁਲਿੰਦੂ ¹ ।	¹ ਵੱਡਾ।
ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਕਾ ਅਤਿ ਬਾਢਾ।	
ਦਜੋ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੋ ਦੁਖ ਗਾਢਾ ॥ ੩੭ ॥	
ਗੋ ਗਰੀਬ ਕੋ ਬਧ ਕਰਿ ਸੂਟੈ ¹ ।	¹ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
ਧਨੀ ਦੇਖਿ ਧਨ ਤਾ ਕਾ ਲੂਟੈਂ।	
ਕਰੈਂ ਜੁਲਮ ਜੋ ਕਹੇ ਨ ਜੈ ਹੈਂ।	
ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਕਰਨਾ ਚੈ ਹੈਂ ॥ ੩੮ ॥	
ਰਾਜਨੀਤਿ ਰਾਜਨ ਤੇ ਛੂਟੀ।	
ਨਿਸ ਦਿਨ ਕਰੈਂ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਅਨੂਠੀ ¹ ।	¹ ਖੋਟੀ ਤੇ ਉਲਟੀ ਕਾਰ।
ਦੁਰਾਚਾਰਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਬ ਹੋਏ ¹ ।	¹ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਮੰਦ-ਕਰਮੀ ਹੋ ਗਏ।
ਲੋਲਪ ¹ , ਲੋਭੀ, ਕਾਮ ਵਿਗੋਇ ² ॥ ੩੯ ॥	¹ ਬਹੁਤੇ ਲਾਲਚੀ। ² ਬਹੁਤੇ ਕਾਮੀ।

ਛੁਟੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਬਿ ਮਰਯਾਦਾ।
 ਪਰਜਾ ਕੀ ਨ ਸੁਨੈਂ ਫਰਿਆਦਾ।
 ਕਾਜੀ ਬਾਢੀ ਖਾਇ ਬਿਗਾਰੈਂ¹।
 ਸਾਚੇ ਕੇ ਝੂਠਾ ਕਰਿ ਮਾਰੈਂ ॥ ੪੦ ॥
 ਕਾਮੀ, ਕਪਟੀ, ਚੋਰ, ਜੁਆਰੀ।
 ਦੁਖਦਾਈ ਜਨ ਬਢੇ ਅਪਾਰੀ।
 ਪਰ ਅਕਾਜ¹ ਮਨ ਤਨ ਦੈ ਕਰਹੀਂ।
 ਜਜੋਂ ਮਾਖੀ ਨਿਜ ਤਨ ਪਰਹਰਹੀ¹ ॥ ੪੧ ॥

ਕਲਮਲ ਮੈ ਮਤਿ¹ ਹੀਨ ਵਿਚਾਰੂ।
 ਨਿਸਦਿਨ ਕਰੈਂ ਕੁਕ੍ਰਮ ਅਪਾਰੂ।
 ਛੱਤ੍ਰੀ ਛਿਤਪਤਿ¹ ਰਹਿਨ ਨਾ ਪਾਏ।
 ਜਹਿ ਤਹਿ ਤੁਰਕ ਨ੍ਰਿਪ ਜਗ ਛਾਏ ॥ ੪੨ ॥
 ਤਿਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਅਸ ਗਹੀ ਕੁਕਰਨੀ।
 ਧਰਨੀ¹ ਕਰਜੋ ਚਹੈਂ ਇਕ ਬਰਨੀ²।
 ਜ਼ਾਲਮ ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮ¹ ਗੁਜਾਰੈਂ।
 ਗੋ¹ ਗਰੀਬ ਕੇ ਬਧ ਕਰਿ ਡਾਰੈਂ² ॥ ੪੩ ॥
 ਬਦਲ ਇਮਾਨ¹ ਅਦਲ² ਤਜ ਦੀਨਾ।
 ਗਦਲ¹ ਜਦਲ² ਤੈ ਡਰੈਂ ਰਤੀ ਨਾ।
 ਸੁੰਦ੍ਰ ਪਿਖੈਂ ਜੁ ਹਿੰਦੁਨਿ ਤਰਨੀ¹।
 ਪਕਰਿ ਕਰੈਂ ਬਲ ਸੋਂ ਨਿਜ ਘਰਨੀ¹ ॥ ੪੪ ॥
 ਨੀਕੀ ਵਸਤੁ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜੇਤੀ।
 ਦੈਂਹ ਨ ਬਰਤਨਿ ਹਿੰਦੁਹਿ ਤੇਤੀ।
 ਬੈਦਕ ਮਗ ਜਗ ਲੋਪ ਕਰਾਯੋ।
 ਚਹੈਂ ਦੀਨ ਨਿਜ ਈਨ¹ ਮਨਾਯੋ ॥ ੪੫ ॥
 ਦੈਂਹ ਅਜਾਬ¹ ਗਜਾਬ² ਗੁਜਾਰੈਂ।
 ਬਹਿਮਨਿ ਜਯੋਂ¹ ਮਨ ਰਹਿਮ² ਨ ਧਾਰੈਂ।
 ਜਥਾ ਨਿਰਪ ਹੈ ਪਰਜਾ ਤਥਾ।
 ਹੈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਿਸਲ¹ ਯਹਿ ਕਥਾ ॥ ੪੬ ॥
 ਯਵਨ¹ ਅਵਨਿ² ਪਰ ਜਬਿ ਅਸ ਛਏ।

¹ਵੱਢੀ ਲੈ ਕੇ (ਕੰਮ) ਵਿਗਾੜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪਰਾਇਆ ਨੁਕਸਾਨ।

¹ਜਿਵੇਂ ਮੱਖੀ (ਪਰਾਏ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ) ਆਪਣਾ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

¹ਪਾਪ ਰੂਪ ਬੁੱਧੀ।

¹ਰਾਜੇ।

¹ਧਰਤੀ ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ²ਇਕ ਵਰਨ ਦੀ ਭਾਵ ਤੁਰਕ।

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਗਊ। ²ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਕੇ। ²ਇਨਸਾਫ਼।

¹ਗਦਰ, ਗੜਬੜ। ²ਜੰਗ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਪਤਨੀ।

¹ਆਪਣੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੀ ਤਾਬੇਦਾਰੀ।

¹ਦੁੱਖ। ²ਕਹਿਰ।

¹ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਾਂਗ। ²ਤਰਸ।

¹ਮਿਸਾਲ, ਉਦਾਹਰਣ।

¹ਤੁਰਕ। ²ਧਰਤੀ।

ਹਿੰਦੂ ਪਿਖ ਮਨਿੰਦ ਤਿਨਿ ¹ ਭਏ।	¹ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਤੁਰਕਾਂ) ਵਰਗੇ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰਮ ਕਰਮ ਸੁਭ ਤਜਿ ਕੈ।	
ਬ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਕ੍ਰਿਤ ¹ ਗਹੀ ਰਜ ਰਜ ਕੈ ॥ ੪੭ ॥	¹ ਖੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ।
ਕਲਿਮਲ ਮੈ ਦਿਲ, ਹੀਨ ਬਿਚਾਰੂ।	
ਲੋਲਪ, ਲੰਪਟ ¹ , ਲੋਭਿ, ਲਵਾਰੂ ² ।	¹ ਵਿਕਾਰੀ। ² ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।
ਕੁਟਲ, ਕਠੋਰ, ਕੁਕ੍ਰਮੀ, ਕੋਹੀ ¹ ।	¹ ਕ੍ਰੋਧੀ।
ਨਿੰਦਕ, ਪਿਸਨ ਸਜਨ ¹ , ਗੁਰੂ ਦ੍ਰੋਹੀ ² ॥ ੪੮ ॥	¹ ਚੁਗਲਾਂ ਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰ। ² ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।
ਤਸਕਰ ¹ , ਬਾਟ-ਪਾਰ ² ਠਗ ਕਾਮੀ।	¹ ਚੋਰ। ² ਰਾਹ ਮਾਰ।
ਹਿੰਸਕ ¹ , ਘਾਤੀ ² , ਬੁਰੇ, ਹਰਾਮੀ।	¹ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ। ² ਦਾਅ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ।
ਧਰ ਪਰ ਨਰ ਭਰਗੇ ਜਬਿ ਐਸੇ।	
ਦੁਕ੍ਰਿਤਿ ¹ ਬਢੇ ਸੁਕ੍ਰਿਤਿ ² ਛਪਿ ਬੈਸੇ ॥ ੪੯ ॥	¹ ਪਾਪੀ। ² ਪੁੰਨੀ।
ਸੁਰੀ ਸੰਪਤਾ ¹ ਦੁਰੀ ² ਜਾਇ ਕਿਤ।	¹ ਚੰਗੇ ਗੁਣ (ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ)। ² ਛੁਪ ਗਏ।
ਗਏ ਅਸੁਰ ਗੁਨ ¹ ਪਸਰ ਜਿਤੈ ਤਿਤ।	¹ ਅਉਗਣ (ਕਾਮਾਦਿ)।
ਹੋਇ ਦੁਖਜਾਰੀ ਧਰਾ ¹ ਬਿਚਾਰੀ।	¹ ਧਰਤੀ।
ਧਾਇ ਸੁਰਨ ਢਿਗ ¹ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੀ ॥ ੫੦ ॥	¹ ਦੌੜ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋਲ।
ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਦੇਵਨਿ ਮਿਲ ਤਬ ਹੀ।	
ਕਰੀ ਹਰੀ ਢਿਗ ਬਿਨਤੀ ਜਬ ਹੀ।	
ਸੁਨਿ ਕਰਤਾਰ ਮਾਨ ਮਨਿ ਲਈ।	
ਗਗਨ ਗਿਰਾ ¹ ਯਾ ਬਿਧਿ ਪੁਨ ਭਈ ॥ ੫੧ ॥	¹ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ।
ਅਹੋ ਦੇਵਗਨ ! ਧਰ ਧਰਿ ਧੀਰਜ ¹ ।	¹ ਹੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਓ ਤੇ ਧਰਤੀ ! ਧੀਰਜ ਧਾਰੋ।
ਨੇਤ ਸਨਾਤਨ ਲਖੋ ਸਬੀਰਜ ¹ ।	¹ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ {ਨੇਤ} ਹੋਣਹਾਰ ਜਾਣੇ।
ਜਬ ਜਬ ਹੋਵਤਿ ਧਰਮ ਗਿਲਾਨੀ ¹ ।	¹ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਫਰਤ।
ਤਬਿ ਤਬਿ ਮੈਂ ਤਨ ਧਰੋਂ ਮਹਾਨੀ ॥ ੫੨ ॥	
ਅਬਿ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕੁਲ ਮੈ ਅਵਤਰਹੋਂ।	
ਧਰਮ ਬਿਥਾਰ ਅਧਰਮ ਬਿਦਰਹੋਂ ¹ ।	¹ ਧਰਮ ਫੈਲਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਪਾਪ ਨਾਸ ਕਰਾਂਗਾ।
ਦਸ ਬਪੁ ਬਪ ਕਰਿ ¹ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੋਂ।	¹ ਦਸ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ।
ਲੋਗਨ ਕੋ ਸੁਭ ਪੰਥ ਚਲਾਵੋਂ ॥ ੫੩ ॥	
ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਭਗਤੀ ਆਤਮ ਗਯਾਨੇ।	
ਜਨਹਿ ਦਿਢਾਇ ਕਰੋਂ ਕਲਯਾਨੇ।	
ਸੁਧ ਬੁਧਿ ਕਲਿ ਜੀਵਨਿ ਕਾਰਨ ¹ ।	¹ (ਕਰਨ) ਵਾਸਤੇ।

ਬੇਦਹਿ ਭਾਸ਼ਾ¹ ਕਰੋਂ ਉਚਾਰਨ ॥ ੫੪ ॥

¹ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ।

ਜਿਹ ਪਢਿ ਸੁਨਿ ਜਨ ਦਰਸਨ ਕਰ ਕੈ।

ਪੈ ਹੈਂ ਕੈਵਲਜ ਮੋਖ ਸੁਧਰ ਕੈ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਭਾਰ ਧਰਾ ਕਾ ਹਰਹੋਂ।

ਸਿੱਖਯ ਪੰਥ ਜਗ ਮੈਂ ਬਿਸਤਰਹੋਂ ॥ ੫੫ ॥

ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਪਥ¹ ਮੁਕਤੀ ਵਾਰੋ।

¹ਚਸਤਾ।

ਬੂਡ ਰਹਜੋ¹ ਜੋ ਤਿਸੈ ਉਬਾਰੋ²।

¹ਭੁੱਬ ਰਿਹਾ। ²ਬਚਾਵਾਂਗਾ।

ਤੁਮ ਭੀ ਇਸੀ ਪੰਥ ਮੈਂ ਜਾਵਹੁ।

ਨਰ ਤਨ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਕਹਾਵਹੁ ॥ ੫੬ ॥

ਗਯਾਨ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿਢਾਵਹੁ।

ਸੂਮ ਬਿੱਤ ਜਿਮ¹ ਨਿਤ ਬਢਾਵਹੁ।

¹ਸੂਮ ਦੇ ਧਨ ਵਾਂਗ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਦੇਵ ਜੈਤ ਜੈ ਕਰਿ ਕੈ¹।

¹ਜੈ ਹੋ ਜੈ ਹੋ ਕਹਿ ਕੇ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਲੋਕ ਗਏ ਮੁਦ¹ ਭਰਿ ਕੈ ॥ ੫੭ ॥

¹ਅਨੰਦ 'ਚ।

ਦੇਵ ਧਰਾ ਪਿਖ ਜਗਤ ਵਿਰਾਮੀ¹।

¹ਬੇਚੈਨ।

ਅਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੈ ਤਬਿ ਜਗ ਸ੍ਵਾਮੀ।

ਪਾਲਨ ਹੇਤੁ ਸਨਾਤਨ ਨੇਤੈ¹।

¹ਪੁਰਾਣੀ ਮਰਯਾਦਾ।

ਬੈਦਕ ਧਰਮ ਬਿਥਾਰਨ ਹੇਤੈ ॥ ੫੮ ॥

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਆਪ ਗੁਰੂ ਬਪੁ ਧਰਿ ਕੈ।

ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਜਗ ਸਮ ਦਿਨਕਰ ਕੈ¹।

¹ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਾਂਗ।

ਸੰਮਤ ਥਾ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਛੱਬੀ।

ਕਾਤਕ ਮਾਸ ਪੂਨਜੋ* ਫੱਬੀ ॥ ੫੯ ॥

*ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਜਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਨਗਰ ਤਲਵੰਡੀ।

ਜਾਂਹਿ ਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਮੰਡੀ¹।

¹ਫਬ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਾਰਿ ਦੇਸ ਜੋ ਸਹਜ ਸੁਹਾਵਨ।

ਨਿਰਛਲ ਜਨ ਜਹਿ ਸਭਿ ਮਨ ਪਾਵਨ ॥ ੬੦ ॥

ਐਰਾਵਤੀ¹ ਏਕ ਦਿਸ ਬਹਿਗੀ।

¹ਚਾਵੀ (ਨਦੀ)।

ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ¹ ਦੂਸਰਿ ਦਿਸ ਲਹਿਗੀ।

¹ਝਨਾ (ਨਦੀ)।

ਧਰਯੋ ਰੂਪ ਤਿਸ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ।

ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਭਏ ਸਮਾਨ ਤਮਾਰੀ¹ ॥ ੬੧ ॥

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

ਤਮ ਅਬਿਵੇਕ ¹ ਹੁੰਦ ਬਡ ਦ੍ਰੈਸੰ।	¹ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਰਾ।
ਨਾਸ ਭਈ ਜਢਤਾ ਹਿਮ ¹ ਤੈਸੰ।	¹ ਜਢਤਾ ਦੀ ਬਰਫ।
ਨਿੰਦਯਾ ਨੀਂਦ ਘਟੀ ਇਕ ਵਾਰਾ।	
ਗਹਯੋ ਸਬਨ ਨਿਜ ਧਰਮ ਬਿਹਾਰਾ ¹ ॥ ੬੨ ॥	¹ ਧਰਮ ਰੂਪ ਕੰਮ।
ਨਿਸਚਰ ¹ ਕਾਮਾਦਿਕ ਖਿਸਿਆਨੇ ² ।	¹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਲੂ ਆਦਿ। ² ਖਿਝ ਗਏ।
ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਨਖੱਤ ਦੁਰੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ¹ ।	¹ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਛੁਪ ਗਏ।
ਮਦਨਿ ¹ ਧਨਖ ਬਲ ਤੁਰਕਨ ਟੂਟਯੋ।	¹ ਕਾਮ ਦਾ।
ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਭਾਵ ਦਰਿਦ੍ਰ ਛੂਟਯੋ ॥ ੬੩ ॥	
ਕੁਮਤੀ ਜਨ ਕੁਮਦੀ ਸੁਕਚਾਨੇ ¹ ।	¹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਟੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਮੁਰਝਾ ਗਈਆਂ।
ਸਦ ਜਨ ¹ ਮਨ ਸੁ ਕਮਲ ਬਿਗਸਾਨੇ।	¹ ਚੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ।
ਮਤ ਪਾਖੰਡ ਉਲੂਕ ਦੁਰਏ ¹ ।	¹ ਉੱਲੂ ਛੁਪ ਗਏ।
ਪਥਕ ¹ ਜਗਜਾਸੂ ਸਦ ਪਥ ² ਪਏ ॥ ੬੪ ॥	¹ ਰਾਹੀ। ² ਚੰਗੇਰਾਹ।
ਤੇਜ ਧਰਮ ਧਰਿ ਫੈਲਯੋ ਤੂਰਨ।	
ਹਰਿ ਗੁਰੁ ¹ ਪ੍ਰਣ ਕੀਓ ਨਿਜ ਪੂਰਨ।	¹ ਹਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ।
ਬਿਧਿਵਤ ਕਰਮ ਧਰਮ ਗੁਰੁ ਬਰਨੋ ¹ ।	¹ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਹੇ ਹਨ।
ਜਪਨੋ ਨਾਮੁ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨੋ ॥ ੬੫ ॥	
ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵਾ।	
ਕਰੇ, ਮਿਲਤਿ ਫਲ ਚਾਰ ਅਭੇਵਾ ¹ ।	¹ ਇਕਰਸ, ਸਦਾ।
ਮਤ ਪਖੰਡ ਖੰਡਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਹੀ।	
ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਪੱਥ ਥਾਪਯੋ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੬੬ ॥	
ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਧਰੇ ਜਗ ਸ੍ਰਾਮੀ।	
ਨਾਮ ਤਿਨੋ ਕੋ ਸੁਨਿ ਅਭਿਰਾਮੀ।	
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਅਮੰਦੰ ¹ ।	¹ ਉੱਜਲ।
ਸਾਂਤਿ ਬਿਗਾਸ ਦਾਇ ਸੁਖ ਕੰਦੰ ¹ ॥ ੬੮ ॥	¹ ਸੁਖ ਫਲ।
ਅੰਗਦ ਅਵਨਿ ਪਵਨ ਸਮ ਭਏ ¹ ।	¹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਵਾ ਵਾਂਗ (ਨਿਰਲੇਪ) ਹੋਏ।
ਮੇਘ ਮਲੀਨ ਕਰਮ ਉਚਟਏ ¹ ।	¹ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਉੱਡ ਗਏ।
ਬਰਣ ¹ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਰਚੇ* ਰੁਚਰ ਬਰ ² ।	¹ ਅੱਖਰ। ² ਚੰਗੇ ਸੁੰਦਰ। *ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਰਚਨ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਛੰਦ ਨੰ: ੧੧ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ।
ਤਰ ਹੈਂ, ਤਰੇ ਅਪਾਰ ਜਿਨੇ ਪਰ ¹ ॥ ੬੯ ॥	¹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ।
ਅਮਰ ਅਮਰ ਗੁਰ ਅਮਰ ਨਯੰਤਾ ¹ ।	¹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ

ਪਵਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗਿਰ ਪਾਪਨਿ ਹੰਤਾ¹।

ਰਾਮ ਦਾਸ ਹੈ ਖਾਸ ਰਾਮ ਵਰ¹।

ਅਸੁਰ ਆਸੁਰੀ ਮਸਰ ਧਰੇ ਧਰ¹ ॥ ੬੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਬਪੁ ਬਯਾਸ ਪ੍ਰਮਾਨੋ¹।

ਗ੍ਰੰਥ ਸੇਤੁ¹ ਕਿਯਿ ਸੁਖਦ ਮਹਾਨੋ।

ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਹਰਿ ਇੰਦੁ¹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ।

ਦਰੇ ਗਜਿੰਦ ਤ੍ਰਕਿੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਫੁਰ¹ ॥ ੭੦ ॥

ਸ੍ਰੀ ਹਰਰਾਇ ਰਾਇ¹ ਜਗ ਮਾਲਕ।

ਜਿਨਿ ਢਰਿ¹ ਕਰੇ ਰੰਕ ਭੁਵ ਪਾਲਕ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭੇ ਨੀਕੇ*¹।

ਚਰਿਤ¹ ਕਰਿਤ ਭਵ² ਪਾਰ ਜਿਨੀ ਕੇ ॥ ੭੧ ॥

ਤਯਾਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਦਰ ਕਾਦਰ¹।

ਚਾਦਰ ਹਿੰਦੁ¹ ਰਖੀ ਜਿਨਿ ਸਾਦਰ²।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਨਿ ਪਤਿ¹।

ਕੋਹੀ ਕਰੀ ਤੁਰਕ ਬਦ ਕਿਯਿ ਹਤ¹ ॥ ੭੨ ॥

ਥਾਪਿ ਅਖੰਡ ਅਡੰਡ ਪੰਥ ਬਰ¹।

ਮੰਡ ਘਮੰਡ ਖੰਡ ਦਈ ਅਰਿ ਜਰ¹।

ਮਾਰਤੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮੰਡ ਧੂਮ¹।

ਛੰਡਿ¹ ਪਖੰਡ ਬਿਹੰਡਿ² ਅੰਧ ਕ੍ਰਮ ॥ ੭੩ ॥

ਤੁਰਕ ਤਰੁਨ ਕੀ ਜਰ¹ ਗੁਰੁ ਨੌਮੇਂ।

ਕਰਿ ਜੁ ਗਏ ਥੇ ਖੇਖੀ ਭੋਮੇ¹।

ਪਵਨ ਪ੍ਰਬਲ¹ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰ ਬਨੇ।

ਧਰੀ ਉਖੇਰ ਰਹੇ ਕੁਛ ਤਨੇ ॥ ੭੪ ॥

ਵਾਲਾ ਹੈ।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਬੱਜਰ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

¹ਆਪਰਾਮ ਤੋਂ ਵੀ ਚੰਗੇ ਹੋ ਕੇ।

¹ਅਉਗਣਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤ ਮਲ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।

¹ਬਿਆਸ ਰੂਪ ਜਾਣੇ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪ ਪੁਲ।

¹ਹਰਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸ਼ੇਰ।

¹ਗੁਰਾਂ ਨੇ {ਫੁਰ} ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇਰਾਜਿਆਂ ਰੂਪ ਹਾਥੀ ਦਲ ਦਿੱਤੇ।

¹ਰਾਜਾ ਰੂਪ।

¹ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਕੇ ਕੰਗਾਲ ਰਾਜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਚੰਗੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ। *ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਰਾਮ, ਬਿਆਸ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਵੀ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮਹਾਨ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰ ਤੇ ਨੀਕੇ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸਮਾਨ ਉਪਮਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਉੱਜਲ ਚੰਦ, ਹਵਾ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਉਪਮਾ ਵਾਂਗ ਇਕ-ਅੰਗੀ ਅਲੰਕਾਰਕ ਉਪਮਾ ਹੀ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

¹ਕੌਤਕ। ²ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ।

¹ਅਣੋਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ।

¹ਹਿੰਦ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ। ²ਨਿੱਡਰ ਹੋ ਕੇ।

¹ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ (ਹੋ ਕੇ)।

¹ਪਹਾੜੀਆਂ ਰੂਪ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।

¹ਨ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਡੰਡ ਰਹਿਤ ਉੱਤਮ ਪੰਥ ਰਚ ਕੇ।

¹ਜੰਗ ਰਚਿ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।

¹ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਤਿੱਖੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਚਮਕਾ ਕੇ।

¹ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ²ਨਾਸ ਕੀਤੇ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ।

¹ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਖੋਖਲੀ।

¹ਤੇਜ਼ ਹਵਾ।

ਫਿਰ ਬਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ¹ ਗੁਰ ਕੇ ਬੰਦੇ।	¹ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ।
ਲਗ ਬੰਦਾ ਤਰੁ ਤੁਰਕ ਨਿਕੰਦੇ ¹ ।	¹ ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਲੱਗ ਕੇ ਨਾਸ ਕੀਤਾ।
ਪੁਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਹਿ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ।	
ਦੁਰਜਨ ਕੌ ਹੈ ਮਿਲਯੋ ਕਾਲ ਸਾ ¹ ॥ ੨੫ ॥	¹ ਕਾਲ ਵਰਗਾ।
ਤੁਰਕ ਤਰੁਨ ਕੇ ਤਨੇ ਕਾਟ ਕੇ।	
ਕਰੇ ਦੂਰ ਸਭਿ ਕੂਟ ਫਾਟ ਕੇ।	
ਜ਼ਾਲਮ ਜੁਲਮੀ ਬਦ ਇਨਸਾਫੀ।	
ਡੰਡੇ ਸਭੀ ਨ ਛੰਡੇ ਮਾਫੀ ¹ ॥ ੨੬ ॥	¹ ਮਾਫੀ (ਮੰਗਣ ਤੇ ਵੀ) ਨ ਛੱਡੇ।
ਤੁਰਕਨ ਕੌ ਭਲ ਭਾਂਤਿ ਬਿਦਾਰਯੋ।	
ਰਾਜ ਧਰਾ ਕਾ ਪੰਥ ਸੰਭਾਰਯੋ।	
ਬਦ ਕਰਮੀ ਬਦ ਅਘੀ ਏਣ ¹ ਤਬਿ।	¹ ਹਰਣ।
ਭਏ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਸਭਿ ॥ ੨੭ ॥	
ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਲਗੇ ਕਰਨ ਨਰ ਨਾਰੀ।	
ਜਰ ਅਧਰਮ ਕੀ ਪਰਮ ਉਪਾਰੀ ¹ ।	¹ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।
ਬੈਦਕ ਮਗ ਜੁ ਰਹਯੋ ਥਾ ਦਬ ਕੈ।	
ਸੋ ਪਰਚੁਰ ¹ ਕੀਨੋ ਬਿਧਿ ਸਬਿ ਕੈ ॥ ੨੮ ॥	¹ ਪ੍ਰਚਲਤ, ਚਾਲੂ।
ਬਰਣ ਖਾਲਸਾ ਕ੍ਰਿਤਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ¹ ।	¹ ਗੁਰਾਂ ਦਾ {ਕ੍ਰਿਤਮ} ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵਰਣ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹੈ।
ਆਸ਼੍ਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਯ ਯਹਿ ਅਤ੍ਰੀ ¹ ।	¹ {ਸ਼ਸਤ੍ਰ} ਅਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ।
ਛੱਤ੍ਰੀ ਜ਼ਾਹਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ।	
ਪਢੈਂ ਨਿਰਮਲੇ ਸੂਤ ਬ੍ਰਹਮ ਚਾਰੀ ¹ ॥ ੨੯ ॥	¹ ਬੇਦ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪੁਸਤਕ) ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਲੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹਨ।
ਗੁਰ ਦੁਆਰੀਏ ਸਿਖ ਅਚਾਰਯ ¹ ।	¹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਪੰਥ ਭਯੋ ਗੁਰਿ ਆਰਯ ¹ ।	¹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।
ਔਰ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਜੇ ਨਾਮੀ ¹ ।	¹ ਮਸ਼ਹੂਰ।
ਭਏ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਲੋ ਅਭਿਰਾਮੀ ¹ ॥ ੩੦ ॥	¹ ਸੁੰਦਰ।
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਬ੍ਰਿਧਾਨੋ ¹ ।	¹ ਵਧਾਇਆ।
ਵਹੈ ਅਮਰ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ¹ ।	¹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨੇ।
ਨਾਮੁ ਸਬੀ ਕੇ ਅਬਿ ਜੇ ਗਾਉਂ।	
ਬਢੈ ਗੁੰਥ ਫਿਰ ਪਾਰ ਨ ਪਾਉਂ ॥ ੩੧ ॥	
ਜਹਿ ਜਹਿ ਕਥਾ ਉਨੋਂ ਕੀ ਐਹੈਂ।	

ਨਾਮ ਕਾਮ ਤਿਹਿ ਜਾਨੇ ਜੈ ਹੈਂ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਹੈ।
ਮਮ ਬੰਦਨ ਸਬਿ ਆਗੇ ਅਬਿ ਹੈ ॥ ੮੨ ॥

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਰਿ ਮਾਥ ਝੁਕੈ ਕੈ।
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਫਤੇ ਗਜੈ ਕੈ।
ਦਸ ਗੁਰੂ ਹੈ ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰੂ।
ਆਪ ਹਰੀ ਖੰਡਯੋ ਧਰ ਭਾਰੂ¹ ॥ ੮੩ ॥

ਤਿਹ ਚਰਨਨ ਨਿਤ ਬੰਦਨ ਮੇਰੀ।
ਕਾਟ ਦਈ ਜਿਨਿ ਬੰਧਨ ਬੇਰੀ¹।
ਦੈਸਕ ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਗੋਸ ਗੁਰੇਸ੍ਵਰ¹।

ਬਿਦਯਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਖੱਤ ਮ੍ਰਿਗਸ੍ਵਰ¹ ॥ ੮੪ ॥

ਤਿਨ ਕੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਰ¹ ਧਰਿ ਸਿਰ।
ਅਭਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ¹ ਰਚੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਫਿਰ।
ਗਾਥ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਤਿ ਮੁਦ ਦਾਤੀ।
ਮਾਤ ਬਾਲ ਸਮ ਪਾਲ ਦਿਖਾਤੀ ॥ ੮੫ ॥

ਆਹਿ ਭਗਤਿ ਦਸ ਬਿਧਿ ਕੀ ਥਾਤੀ¹।
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਿਗਿਆਨ¹ ਪ੍ਰਦਾਤੀ।
ਸੁਭਿ ਮਤਿ ਕੇਰ ਹੇਰ ਸੰਗਾਤੀ¹।
ਕੁਮਤਿ ਕੁਕ੍ਰਮਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕਾਤੀ¹ ॥ ੮੬ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀਰਤਿ ਰਤਿ ਰਾਤੀ¹।
ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦਰੂਪ ਕ੍ਰਾਂਤੀ¹।
ਪਾਪ ਤਾਪ ਸੰਤਾਪ ਨਿਪਾਤੀ¹।
ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਸ੍ਵਾਰਥ¹ ਦਾਤੀ ॥ ੮੭ ॥

ਮੋਖ ਭੋਗ ਭੰਡਾਰ ਦਿਲਾਤੀ।
ਹਰਿ ਸਨੇਹ ਦੀਪਕ ਕੀ¹ ਬਾਤੀ।
ਘਾਯਕ¹ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾਯਕ ਸ਼ਾਂਤੀ।
ਗੁਰੂ ਸਿਖੀ ਕੀ ਸਖੀ ਸੰਗਾਤੀ¹ ॥ ੮੮ ॥

ਮੋਦ¹ ਪ੍ਰਮੋਦ² ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਮਾਤੀ³।
ਕਾਮ ਕੋਹ¹ ਮਦ² ਮਤਸਰ³ ਹਾਤੀ¹¹।

¹ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ।

¹(ਮੋਹ ਦੇ) ਬੰਧਨ (ਤੇ ਮਮਤਾ ਦੀ) ਬੇੜੀ।

¹(ਸੰਤ) ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾਤਾ ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ (ਗੁਰਮੁਖ) ਹਨ।

¹(ਪੰਡਿਤ) ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਰੋਤਮ ਮੇਰੇ) ਵਿਦਿਆ-ਦਾਤ ਹਨ।

¹ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਉਪਰ।

¹ਦਿਲੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।

¹ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਥੈਲੀ ਹੈ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਦੀ।

¹ਸਾਥਣ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ।

¹ਕੈਂਚੀ।

¹ਪ੍ਰੀਤੀ 'ਚਰੰਗੀ ਹੋਈ।

¹ਚਮਕ ਹੈ, ਸੋਭਾ ਹੈ।

¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

¹ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ।

¹ਹਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਦੀਵੇ ਦੀ।

¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

¹ਸਹੇਲੀ ਤੇ ਸਾਥਣ ਹੈ।

¹ਅਨੰਦ। ²ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੰਦ। ³ਅਸਤ ਹੈ।

¹ਕ੍ਰੋਧ। ²ਹੰਕਾਰ। ³ਈਰਖਾ ਨੂੰ। ¹¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਦੈਵੀ ਗੁਨ¹ ਜਾਂ ਕੇ ਸੁਤ ਨਾਤੀ²।
 ਰਿੱਧ ਸਿੱਧ ਨਵਨਿੱਧ ਰਖਾਤੀ ॥ ੯੯ ॥
 ਅਸੁਰ ਗੁਨਨ ਕੌ ਬਾਘਨ ਘਾਤੀ¹।
 ਗੁਰ ਘਰ ਜਸ ਕੀ ਧੂਜਾ ਲਸਾਤੀ¹।
 ਨੌਬਤ ਗੁਰਮਤਿ ਕੀ ਗਰਜਾਤੀ* ॥ ੯੦ ॥

ਮਤ ਪਖੰਡ ਮੇਘਨ ਕੌ ਬਜਾਰੀ¹।
 ਸੰਸੇ ਸਲ ਭਨ ਸਾਪਨਿ ਕਾਰੀ¹।
 ਗਰਦ ਅਸ਼ਰਧਾ ਕੌ ਘਟ ਕਾਰੀ¹।
 ਕਟੁ ਕਠੋਰਤਾ ਕਾਠਹਿ ਆਰੀ¹ ॥ ੯੧ ॥
 ਸੁਭ ਇੱਛਾ ਉਪਜਾਵਨ ਕਜਾਰੀ।
 ਤਾਪ ਪਾਪ ਕੌ ਹਿਮ ਸਮ ਗਾਰੀ¹।
 ਕਾਲ ਜਵਾਲਹਿ ਪਾਵਸ ਭਾਰੀ¹।

ਕੁਮਤਿ ਬਿਪਤਿ ਹਿਤ ਸੰਪਤਿ ਚਾਰੀ¹ ॥ ੯੨ ॥
 ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਕ੍ਰਿਖੀ ਕੌ ਬਾਰੀ¹।
 ਸਿੱਖ ਸੁਤਨ¹ ਪਾਲਨ ਮਹਿਤਾਰੀ²।
 ਸੰਸੇ ਬਿਹੰਗਨ ਕੌ ਕਰ ਤਾਰੀ¹।
 ਦਿਢ ਅਗਜਾਨ ਗਢ ਕੌ ਬਡ ਨਾਰੀ¹ ॥ ੯੩ ॥

ਕੂੜੇ ਕਲਪਨ ਹੇਤ ਬੁਹਾਰੀ¹।
 ਦੈਵਿ ਗੁਨਨ ਕੌ ਦਿਤੀ ਨਿਹਾਰੀ¹।

ਗੁਰੂ ਚਰਿਤ ਚਿਮਨਨ ਕੀ ਬਾਰੀ¹।
 ਸੁਜਸ ਗੰਧਿ ਕੀ ਜਨ ਫੁਲਵਾਰੀ ॥ ੯੪ ॥
 ਹੇਤ ਹੌਸਲੇ ਮਦ ਦੋ ਬਾਰੀ¹।
 ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਹਿਤ ਸ੍ਰੇਣੀ¹ ਭਾਰੀ।
 ਕਰਨ ਗਤੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਚਾਰੀ¹।
 ਬਨੀ ਅਸਰਧਾ ਹੇਤ ਕੁਠਾਰੀ¹ ॥ ੯੫ ॥
 ਪਰਨ ਬਿਕਾਰਨ ਸਿਸਰ ਬਿਚਾਰੀ¹।

¹ਚੰਗੇ ਗੁਣ। ²ਪੁੱਤਰ ਪੋਤਰੇ ਹਨ।

¹ਅਉਗਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰਨੀ ਵਾਂਗ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।
¹ਚਮਕਦੀ ਧੂਜਾ ਹੈ।
^{*}ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਤੁਕ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬੰਦ ਤਿੰਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਪਖੰਡੀ ਮਤਾਂ ਰੂਪ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ (ਉਡਾਉਣ ਲਈ) ਹਵਾ (ਵਾਂਗ) ਹੈ।

¹ਸੰਸਿਆਂ ਦੇ ਭਮੱਕੜਾਂ ਨੂੰ (ਖਾਣ ਲਈ) ਕਾਲੀ ਸਪਣੀ ਹੈ।

¹ਕਾਲੀ ਘਟਾ ਹੈ।

¹ਕੁੜੱਤਣ ਤੇ ਕਠੋਰਤਾ ਦੇ ਕਾਠ ਨੂੰ (ਕੱਟਣ ਲਈ) ਆਰੀ ਹੈ।

¹ਬਰਫ ਵਾਂਗ ਗਾਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

¹ਕਾਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ (ਠੰਡਾ ਕਰਨ ਲਈ) ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਦੀਰੁੱਤ ਹੈ।

¹ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਦੀ ਬਿਪਤਾ ਨੂੰ (ਮੇਟਣ ਲਈ) ਸੁੰਦਰ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਹੈ।

¹ਖੇਤੀ ਲਈ ਪਾਣੀ ਹੈ।

¹ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ। ਆਤਾ (ਵਾਂਗ) ਹੈ।

¹ਸੰਸਿਆਂ ਰੂਪ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ (ਉਡਾਉਣ ਨੂੰ) ਹੱਥ ਦੀ ਤਾੜੀ ਹੈ।

¹ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ (ਤੋੜਨ ਲਈ) ਵੱਡੀ ਨਾਲੀ (ਵਾਲੀ ਤੋਪ) ਹੈ।

¹ਕਲਪਣਾ ਦੇ ਕੂੜੇ ਨੂੰ (ਹੁੰਝਣ ਲਈ) ਝਾੜੂ ਹੈ।

¹ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ (ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ) ਦਿੱਤੀ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕਾਂ ਰੂਪ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਹੈ।

¹ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦੀ (ਪੀੜੀ) ਸ਼ਰਾਬ (ਵਾਂਗ) ਹੈ।

¹ਪਉੜੀ।

¹ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਹੈ।

¹ਅਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਬਗੀਚੀ (ਕੱਟਣ ਨੂੰ) ਕੁਹਾੜੀ ਹੈ।

¹ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ (ਝਾੜਨ ਨੂੰ) ਪੱਤਝੜਰੁੱਤ ਵਿਚਾਰੀ ਦੀ ਹੈ।

ਕਾਮ ਕੋਹ ਮਦ ਕੋ ਜਮਧਾਰੀ¹।
 ਭੀਮ ਭਵਾਂਬੁਧ ਕੋ ਤਰਿ ਤਾਰੀ¹।
 ਜਨਮ ਮਰਨ ਭਵ ਕੋ ਦਵ ਨਾਰੀ¹ ॥ ੯੬ ॥
 ਮਨ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਹਿਤ ਦੁਰਗਾ ਸੀ¹।
 ਪਾਪ ਪਤੰਗਨਿ ਦੀਪ ਸਿਖਾ ਸੀ¹।
 ਆਧਿ ਬਯਾਧਿ ਹਿਤ ਅਮਯ ਜਰੀ ਸੀ¹।
 ਬਸੀ ਕਰਨ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਪਰੀ ਸੀ¹ ॥ ੯੭ ॥
 ਸੁਭ ਇੱਛਯਾ ਕੋ ਕਾਮਧੇਨ ਸੀ।
 ਦਿਲ ਖੈਂਚਨ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੇਨ ਸੀ¹।
 ਸੁਧ ਕਰਨ ਕੋ ਗੰਗਧਾਰ ਸੀ।
 ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਜਨ ਬਨਾਰਸੀ¹ ॥ ੯੮ ॥
 ਸਹਿਨ ਸੀਲਤਾ ਦੇਤਿ ਛਿਮਾ ਸੀ¹।
 ਸਿੱਖਨ ਪਾਲਨ ਹੇਤ ਰਮਾ ਸੀ¹।
 ਦੇਤਿ ਕਾਮਨਾ ਕਾਮਮਨੀ ਸੀ¹।
 ਸਬਨਿ ਸੁਖਦ ਸੁਰਤਰੂ ਬਨੀ ਸੀ¹ ॥ ੯੯ ॥
 ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਹਿਤ ਰਤਨਾਕਰ ਸੀ¹।
 ਘਨਾਨੰਦ ਪ੍ਰਦ ਲਵਨਾਕਰ ਸੀ¹।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਯਹਿ ਚਰਿਤ ਸੁਹੇਲੇ¹।
 ਕਰੀ ਕੁਕਰਮਨ ਹੇਤ ਬਘੇਲੇ¹ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਪਾਪ ਸਾਂਪ ਜੇਤਕ ਜਨ ਕੇਰੇ।
 ਤਿਨ ਕੋ ਗਰੁਤ ਚਰਿਤ ਗੁਰ ਹੇਰੇ।
 ਉਰ ਕਵਲਨ ਕੋ ਤੋਖਕ ਦਿਨਕਰ¹।
 ਮਤਿ ਕਵੀਅਨ ਕੋ ਪੋਖਕ ਹਿਮਕਰ¹ ॥ ੧੦੧ ॥
 ਸਿੱਖ ਹੰਸਨਿ ਹਿਤ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ।
 ਜਨ ਬਿਹੰਗਨ ਹਿਤ ਸਫਲ ਤਰੋਵਰ¹।
 ਯਹ ਕਿਛ ਉਪਮਾ ਨਾਹਿ ਉਚਾਰੀ*।

ਜਥਾ ਪਿਖੀ ਹਮ ਤਥਾ ਦਿਖਾਰੀ ॥ ੧੦੨ ॥

¹ਦੋ ਮੂੰਹੀ ਕਟਾਰ ਹੈ।
¹ਭਿਆਨਕ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਲਈ ਬੇੜੀ ਹੈ।
¹ਸੰਸਾਰ (ਜੰਗਲ ਸਾੜਨ ਲਈ) ਡਉਂ ਅਗਨੀ ਹੈ।
¹ਮਨ ਰੂਪ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਨੂੰ (ਮਾਰਨ ਲਈ) ਚੰਡੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਮੱਕੜਾਂ ਨੂੰ (ਸਾੜਨ ਲਈ) ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਆਧੀ ਬਿਆਧੀ (ਆਦਿਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮੇਟਣ) ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂਟੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਪਰੀਆਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਬੰਸਰੀ ਵਰਗੀ।
¹ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਨਾਰਸ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਸਹਾਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਉ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਖਿਮਾ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਲੱਛਮੀ ਵਰਗੀ।
¹ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਵਰਗੀ।
¹ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਲਈ ਲੂਣ ਦੀ ਖਾਣ ਵਰਗੀ ਹੈ।
¹ਸੁਖਦਾਈ ਕੋਤਕ।
¹ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ (ਮਾਰਨ ਲਈ) ਸ਼ੇਰ ਹਨ।
¹ਹਿਰਦੇ ਕਵਲਾਂ ਦੇ ਖਿੜਾਉਣ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਹਨ।
¹ਬੁਧੀਆਂ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੜਾਉਣ ਲਈ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹਨ।
¹ਦਾਸਾਂ ਰੂਪ ਪੰਛੀਆਂ ਲਈ ਫਲਦਾਰ ਦਰੱਖਤ ਹਨ।
 *ਕਵਿ ਜੀ ਰਚਿਤ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਿੰਘਾਵਿਲੋਕ ਚੌਪਈਆਂ ਕਥਾ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਅਦਭੁੱਤ ਛੰਦ ਹਨ। ਜੋ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ, ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ, ਕਥਾ ਬਾਰੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਵਿ ਨਿਪੁਨਤਾ ਦਾ ਅਦੁੱਤੀ ਨਮੂਨਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਗਾਥਾ ਕੇ ਜਸ ਕੀ ਗਾਥਾ।

ਕਹਿ ਨ ਸਕਤਿ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਅਹਿਨਾਥਾ¹।

ਬਾਨੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਥਕਤਿ ਸਾਰਦਾ¹।

ਚਕਿਤ¹ ਛਕਿਤ² ਰਹਿ ਬਿਧੀ ਨਾਰਦਾ³

॥ ੧੦੩ ॥

ਜਿਨ ਕੇ ਜਸ ਕਹਤੇ ਸੁਰ¹ ਥਾਕੈਂ।

ਅਸ ਕਵਿ ਕੌਨ ਜੁ ਸਬ ਕਹਿ ਸਾਕੈ।

ਬਿਧਿ¹ ਸਮ ਬੁਧਿ ਹੋਵੈ ਪੁਨ ਜਾਂਕੀ।

ਧੜ ਪਰ ਬਦਨ ਕੋਟ ਹੈ ਬਾਂਕੀ¹ ॥ ੧੦੪ ॥

ਇਕ ਇਕ ਮੁਖ ਮੈਂ ਪੁਨਾ ਪਛਾਨੋ।

ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ¹ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਮਾਨੋ।

ਇਕ ਇਕ ਜਿਹਵਾ ਪਰ ਬਿਸਾਰਦਾ¹।

ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਹੈ ਸਿਥਤਿ ਸਾਰਦਾ¹ ॥ ੧੦੫ ॥

ਕੋਟਿ ਕਲਪ ਲੋ¹ ਆਲਸ ਤਜ ਕੈ।

ਨਿਸਦਿਨ ਗੁਰ ਜਸ ਗਾਵੈ ਗਜ ਕੈ।

ਤਦਪਿ ਅੰਤ ਨਹੀ ਵਹਿ ਪਾਵੈ।

ਗੁਰੁ ਘਰ ਕਾ ਜਸ ਪਰੈਰਹਾਵੈ¹ ॥ ੧੦੬ ॥

ਫਿਰ ਹਮ ਕਵਿ ਕੋਵਿਦ¹ ਨ ਕਹਾਵਤ।

ਚਾਲ ਕਵਿਨ ਕੀ ਲਵਨ ਨਾ ਆਵਤ¹।

ਤੁੱਛ ਬੁਧਿ ਆਲਸ ਕੇ ਭਰੇ।

ਦਿਢ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਮੈ ਜਰੇ¹ ॥ ੧੦੭ ॥

ਉਕਤਿ¹ ਜੁਗਤਿ² ਨਹਿ ਫੁਰਤ ਵਖਤ ਪਰ।

ਕਾਬਿ ਕੋਸ਼¹ ਨਹਿ ਪਢੇ ਸੁਨੇ ਤਰ²।

ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਨਿਰਨੇ ਕਰਿ ਨਿਰਖਾਹੀ¹।

ਕਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਹੋਂ ਲਾਇਕ ਨਾਹੀ ॥ ੧੦੮ ॥

¹ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ।

¹ਸਰੁਸਤੀ ਵੀ {ਬਾਨੀ} ਕਵਿਤਾ (ਦੁਆਰਾ) ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

¹ਚੱਕ੍ਰਤ। ²ਹੈਰਾਨ। ³ਨਾਰਦ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਦੀ ਬਿਧੀ।

¹ਦੇਵਤੇ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ।

¹ਇਕ ਧੜ ਤੇ ਕੋੜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਹੋਣ।

¹ਕੋੜ ਕੋੜ।

¹ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ।

¹ਸਰੁਸਤੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਣ।

¹ਕੋੜਾਂ ਕਲਪਾਂ ਤੱਕ। {ਕਲਪ- ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ੪ ਅਰਬ ੩੨ ਕੋੜ ਸਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਦਾ ਇਕ ਪੱਤੇ ਝੜਨ ਤੋਂ ਕਲਪ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੱਤੇ ਝੜਨ ਤੋਂ ਮਹਾਂ ਕਲਪ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ}।

¹ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਹੈ।

¹ਵਿਦਵਾਨ ਕਵੀ।

¹ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਕਵਿਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਾੜ੍ਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

¹ਸੜੇ ਹੋਏ। (ਅ) ਜੜੇ ਹਾਂ।

¹ਕਥਨ। ²ਦਲੀਲ।

¹ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕੋਸ਼, ਸਮ ਅਰਥ ਕੋਸ਼ (ਅ) ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਏ ਕੋਸ਼ (ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ)। ²ਬਹੁਤੇ।

¹ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਦਿਲ ਮੈਂ ਯਹਿ ਸੌਕ ਰਹਾਵਤਿ।
 ਰਹੈਂ ਰੈਨ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜਸ ਗਾਵਤਿ।
 ਨਿਪਟਾ¹ ਢੀਠਤਾ ਹੈ ਯਹਿ ਮੇਰੀ।
 ਜਯੋਂ ਪਿੰਗੁਲਾ¹ ਚਹਿ ਸਭਿ ਧਰ ਹੇਰੀ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਚੀਟੀ¹ ਸਿੰਧੂ² ਪਾਰ ਚਹਿ ਜਾਯਾ।
 ਚਹਿਤਿ ਮਸ਼ਕ¹ ਜਿਮ ਮੇਰੁ² ਉਠਾਯਾ।
 ਫਿਰ ਭਰੋਸ ਮੁਝ ਕੋ ਇਕ ਆਵੈ।
 ਲਾਜ ਬਿਰਦ¹ ਕੀ ਗੁਰੂ ਰਖਾਵੈ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਜ ਜਨ ਸਰਨ ਪਰੇ ਕੀ।
 ਲਾਜ ਰਾਖ ਹੈਂ ਪਰਨ¹ ਕਰੇ ਕੀ।
 ਯਾਹੀ ਤੇ ਪੁਨ ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰੀ¹।
 ਕਰਿਹੈਂ ਅਰਜ਼ ਨਿਹੋਰ ਨਿਹੋਰੀ¹ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ! ਕਰੁਨਾ ਨਿਧਿ¹ ਸਮਰਥ²।
 ਤਾਰਨ ਤਰਨ¹ ਬਿਥਾਰਨ ਸੂਤਿ ਪਥ²।

*ਨਦੀ ਬਗੋਂਦੀ¹ ਥਲ² ਤੁਮ ਕਰਤੇ।

ਜਲ ਅਸਗਾਹ¹ ਥਲੋਂ ਮੈਂ ਭਰਤੇ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਕੀੜਾ ਥਾਪਿ ਦੇਤਿ ਪਤਿਸਾਹੀ।
 ਪਤਿਸਾਹਿਨ ਕੋ ਕਰਿਹੈ ਘਾਹੀ।
 ਲਸਕਰ ਲਾਖਹੁੰ ਖਾਕ ਮਿਲਾਵਤਿ।
 ਮਸ਼ਕਨ ਤੈ¹ ਤੁਮ ਸੈਲ² ਤੁੜਾਵਤਿ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਮਮ ਉਰ ਨਭ ਤੇ ਮੇਘ ਮਲਿਨਤਾ¹।
 ਦੈਹੁ ਦੂਰ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਵਨਤਾ¹।
 ਤੁੱਛ ਬੁਧਿ ਹਮਰੀ ਸਮ ਸਵਰੀ¹।

¹ਕੇਵਲ, ਸਰਾਸਰ, ਬਿਲਕੁਲ।

¹ਪਿੰਗਲਾ, ਲੂਲੂ।

¹ਕੀੜਾ। ²ਸਮੁੰਦਰ।

¹ਮੱਛਰ। ²ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ।

¹ਸਿੱਖ, ਮੁਰੀਦ (ਅ) ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭਾਵ ਬਾਣੇ ਦੀ।

¹ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ।

¹ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।

¹ਬਹੁਤ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ।

¹ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ। ²ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ।

¹ਤਾਰਨ ਲਈ {ਤਰਨ} ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ। ²ਵੇਦ (ਗਿਆਨ) ਮਾਰਗ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ।

¹ਵਗਦੀ ਨਦੀ (ਦੀ ਥਾਂ)। ²ਏਤ ਦੇ ਟਿੱਬੇ। *ਇਹ ਤੁਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਕਾਂ ਇਹ ਹਨ:- ਨਦੀਆਂ ਵਿਚਿ ਟਿੱਬੇ ਦੇਖਾਲੇ ਥਲੀ ਕਰੇ ਅਸਗਾਹ ॥ ਕੀੜਾ ਥਾਪਿ ਦੇਇ ਪਤਿਸਾਹੀ ਲਸਕਰ ਕਰੇ ਸੁਆਹ ॥ (ਵਾਰ ਮਾਝ, ਪੰ: ੧੪੪)

¹ਢੂੰਘਾ ਪਾਣੀ।

¹ਮੱਛਰਾਂ ਤੋਂ। ²ਪਹਾੜ।

¹ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਮਲੀਨਤਾ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ।

¹ਕਿਰਪਾ ਰੂਪ ਹਵਾ ਨਾਲ।

¹ਭੀਲਣੀ ਵਾਂਗ। {ਸਵਰ ਗੋਤ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਵਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਪਾ ਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਨੀਚ ਜਾਤ ਦੀ ਸਮਝ ਕੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਭਗਤਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਜੁਠੇ ਬੋਰ ਖਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕਈ ਕਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹੇ ਗੁਰਰਾਮ! ਦੈਹੁ ਕਰਿ ਗਵਰੀ¹ ॥ ੧੧੪ ॥

ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਯੁਤ¹ ਕਰਿ ਦਿਹੁ ਮੀਠਾ।

ਕਹਰ ਜ਼ਹਰ ਮਯ¹ ਮਮ ਮਨ ਰੀਠਾ।

ਚਲ ਦਲ ਜਿਮ ਮਨ ਮੁਝ ਮੰਦਨ ਕਾ¹।

ਸਦ ਗੁਨਿ ਚਿਨ੍ਹ¹ ਕਰਿ ਦਿਹੁ ਚੰਦਨ ਕਾ

॥ ੧੧੫ ॥

ਮਮ ਮਤਿ ਦ੍ਰੁਪਦਾ ਗਹੀ ਦੁਸਾਸਨ¹।

ਯੁਕਤੀ ਚੀਰ ਬਢਾਵਹੁ ਰਾਸਨ¹।

ਮਮ ਉਰ ਉਖਰ ਮੈਂ¹ ਪਗ ਧਾਰੀ।

ਚਿਸਮਾਂ ਬਾਰ ਕਰੋ ਗੁਨਿ ਜਾਰੀ¹ ॥ ੧੧੬ ॥

ਰਿਖਿ ਤਿਯ ਸਿਲਾ ਬੁਧਿ ਜਢ ਮੇਰੀ¹।

ਕਰੋ ਬਿਸੁੱਧ ਹਰੋ ਭਵ ਬੇਰੀ¹ ॥ ੧੧੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਲੀ ਕੇ,

ਪਾਪ ਪਹਾਰ ਹੰਕਾਰ¹।

ਪੰਜੋ ਦੈ ਭੰਜੋ ਗਰਬ¹,

ਦੈਹੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਸਾਰ¹ ॥ ੧੧੮ ॥

ਅਹੰਕਾਰ ਕੌਡੇ ਗਹਯੋ,

ਮਨ ਮਰਦਾਨਾ ਦਾਸ¹।

ਤੇਲ ਤਮਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਿਨਿ,

ਕਰੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਗੁਰੁ ਖਾਸ¹ ॥ ੧੧੯ ॥

ਮਨ ਗਜ ਗ੍ਰਾਹਿ ਗੁਰੁਰ ਤੈ¹,

ਚਿਤਵਨਿ ਚੱਕਰ ਸਾਥ¹।

ਲਿਹੁ ਉਬਾਰ ਸੁਖ ਸਾਰ ਦਿਹੁ,

ਨਾਥ ਪੰਥ ਜਦੁ ਨਾਥ¹ ॥ ੧੨੦ ॥

ਇਸੇ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਪੰਪਾ ਸਰ ਦੇ ਕਿਰਮ ਨਾਸ਼ ਹੋਏ
ਸਨ।}

¹ਹੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪਰਾਮ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ (ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ) ਕਰ
ਦਿਉ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ (ਦੀ ਮਿਠਾਸ) ਸਹਿਤ।

¹ਦੁਖਦਾਈ ਜ਼ਹਿਰ ਰੂਪ।

¹ਮੇਰੇ ਭੈੜੇ ਦਾ ਮਨ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਹਿਲਦੇ ਪੱਤੇ ਵਾਂਗ ਹੈ।

¹ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਕੇ।

¹ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਖੋਟੇ ਸੰਸਿਆਂ ਦੇ ਦੁਸਾਸਨਾਂ ਨੇ ਪਕੜ
ਲਈ ਹੈ।

¹ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਬਸਤੂ ਵਧਾ ਦਿਉ।

¹ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਕੱਲਰ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ।

¹ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਉ।

¹ਮੇਰੀ ਜੜ ਬੁੱਧੀ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਅਹੱਲਿਆ ਵਾਂਗ)
ਪੱਥਰ (ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ)।

¹ਇਸ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰ ਦਿਉ ਤੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੀ ਬੇੜੀ ਕੱਟ
ਦਿਉ।

¹ਕਲਜੁਗ ਰੂਪ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਪਾਪ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਪਹਾੜ
ਨੂੰ।

¹ਪੁੰਨ ਰੂਪ ਪੰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨੋ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹(ਮੈਂ) ਦਾਸ ਦਾ।

¹ਆਪ (ਆ ਕੇ)।

¹ਮਨ ਰੂਪ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਤੰਦੂਏ ਤੋਂ।

¹(ਕ੍ਰਿਪਾ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੂਪ (ਸੁਦਰਸ਼ਨ) ਚੱਕ੍ਰ ਨਾਲ।

¹ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ! {ਜਦੁ
ਨਾਥ=ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ}।

ਮਤਿ ਮ੍ਰਿਗੀ ਕੁੰਠਤ ਭਈ¹,
 ਕਰਿ ਅਜਾਦ ਗੁਰੁ ਆਦਿ।
 ਹਰਨਕਸਪ¹ ਹੰਕਾਰ ਤੇ,
 ਰਾਖਹੁ ਸਮ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ॥ ੧੨੧ ॥
 ਮੇਰੇ ਪੈਂਡੇ¹ ਪਰਰਹੇ,
 ਪੈਂਡੇ¹ ਪਾਪ ਅਪਾਰ।
 ਪੈਂਡੇ ਜਿਮ¹ ਤਿਨ ਕੌ ਹਰੇ,
 ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੁ ਭਾਰ ॥ ੧੨੨ ॥
 ਅੰਧ ਕੂਪ ਤਮ ਮੈ¹ ਪਰਜੇ,
 ਮਹਾ ਪਤਿਤ ਬਿਕਰਾਲ¹।
 ਅਪਨੀ ਲਾਜ ਪਛਾਨ ਕੈ,
 ਕਾਢ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਦਯਾਲ ॥ ੧੨੩ ॥
 ਬਾਵਰ¹ ਅਧਮ² ਉਧਾਰਿਆ,
 ਗਾਵਰ¹ ਔਰ ਅਪਾਰ।
 ਮੇਰੀ ਬਾਰ¹ ਅਬਾਰ² ਕਜੇਂ,
 ਮੈ ਹੂੰ ਅਧਮ ਸਲਾਰ¹ ॥ ੧੨੪ ॥
 ਮੇ ਮੈਂ ਗੁਨ ਏਕੋ ਨਹੀ,
 ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਭਰਜੇ ਗੁਨਾਹ।
 ਅਪਨਾ ਬਿਰਦ ਪਛਾਨਿ ਕੈ,
 ਮੇਰੀ ਕਰੋ ਪਨਾਹ¹ ॥ ੧੨੫ ॥
 ਚੋਰ ਚੌਤ੍ਰਭੁਜ¹ ਕੀ ਕਥਾ,
 ਲਖੇ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ।
 ਜਦਯਪਿ ਪੂਤ ਕਪੂਤ ਹੋਂ,
 ਬਹੁਤ ਪਿਤਾ ਤੁਹਿ ਲਾਜ ॥ ੧੨੬ ॥
 ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰੀਆ,
 ਕੰਜ ਸਿ ਨਾਹੜੀਆਂਹ¹।
 ਜੇ ਸਹ ਕੰਠ ਨਾ ਲਗੀਆ,
 ਜਲਨਿ¹ ਸਿ ਬਾਹੜੀਆਹ^{2*} ॥ ੧੨੭ ॥

¹ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।
¹ਹਰਨਾਖਸ਼।
¹ਪੈਰ।
¹ਚਸਤੇ।
¹ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ (ਪਠਾਣ) ਵਾਂਗ।
¹ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ।
¹ਭਿਆਨਕ।
¹ਫੰਧਕ। ²ਨੀਚ।
¹ਬੇ ਦੀਨੋ, ਕਾਫਰ।
¹ਵਾਰੀਂ। ²ਦੇਰੀ।
¹ਨੀਚਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ।
¹ਰਖਿਆ।
¹ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ (ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਣਨ ਵਾਲਾ) ਚੋਰ।
¹(ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬੁਧੀਆਂ ਰੂਪ) ਪਿਆਰ ਮੱਤੀਆਂ {ਕੰਜ}: ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ।
¹(ਕਲਪਣਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ) ਸੜਦੀਆਂ ਹਨ। ²(ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਰੂਪ) ਬਾਹਾਂ। *ਇਹ ਦੋਨੋ ਹੀ ਸਤਰਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ

ਅੰਗਨਿ ਰੰਗਨਿ ਰੰਗੀਆ¹,
ਗਰਬ ਗਹੇਲੜੀਆਹ¹।
ਜੇ ਸਹਿ ਨਹਿ ਮਨ ਭਾਈਆ,
ਜਰਨਿ ਨਵੇਲੜੀਆਹ¹ ॥ ੧੨੮ ॥
ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮੈ ਅਬਿ ਤੇਰੀਆ,
ਔਗੁਨ ਨਾਹਿ ਚਿਤਾਰ।

*ਜੇ ਤੂ ਖਸਮ ਅਸਾਡੜਾ,
ਭੋਰੀ¹ ਮਨ ਨ ਬਿਸਾਰ ॥ ੧੨੯ ॥

ਤੇ ਸੋਂ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਨਹਿ,
ਮੋ ਸੋਂ ਸਾਧੁ ਗ੍ਰੀਬ।
ਰਾਵਰ ਦਾਸਨ ਚਰਣ ਗਹਿ,
ਭਏ ਨਸੀਬ ਨਜੀਬ¹ ॥ ੧੩੦ ॥
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਨ,
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਸਾਰ।
ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਰ ਸਬਨ ਕੇ,
ਕਰਿ ਬਹੁ ਬਾਰ ਜੁਹਾਰ¹ ॥ ੧੩੧ ॥

ਕਥਾ ਜਥਾ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੁ,
ਧਾਰਨ ਕੀ ਸਬਿ ਗਾਇ।
ਉਤ੍ਰਬੋ¹ ਥਿਰ ਭਯੋ² ਅਬਿ,

ਆਹਿ ਚੁਤ੍ਰਬੋ ਧਯਾਇ ॥ ੧੩੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਤੇ ਪਰਜਾ ਅਚਰਣ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਧਰਣ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥੰ ਬਿਸੁਮ ॥ ੪ ॥

ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ- "ਜੇ ਸਹ ਕੰਠਿ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸਿ ਬਾਹੜੀਆਹ।" (ਪੰਨਾ ੫੫੮)
¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
¹ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹਨ।

¹ਨਵੇਂ ਜੋਬਨ ਵਾਲੀਆਂ।

*ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹਨ: "ਜੇ ਤੂ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜਾ, ਹਿਕ ਭੋਰੀ ਨ ਵੇਛੋੜਿ।" (ਪੰਨਾ ੧੦੯੪)
¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਵੀ।

¹ਭਾਗ ਚੰਗੇ ਹੋ ਗਏ।

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹(ਖਿਆਲ ਰੂਪ) ਰਬ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ। ²ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ* ਬਿਸ਼ਾਮ

ਪ. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਲ-ਲੀਲਾ, ਸੱਪ ਨੇ ਛਾਂ ਕਰਨੀ, ਖੇਤ ਹਰਾ ਕੀਤਾ, ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼, ਵੈਦ ਦਾ ਉਧਾਰ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਮੋਦੀਖਾਨਾ, ਸ਼ਾਦੀ, ਸੱਚਖੰਡ, ਜੰਗਲ 'ਚ ਮੰਗਲ, ਮਸੀਤ 'ਚ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ}

*ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਬਿਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦਾ ਨੰਬਰ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕੋਈ ਮੋਟੀ ਸੂਚਨਾ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹਰ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ.....ਪੰਚਮੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਆਦਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸੌਖ ਲਈ ਹਰ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ.....ਪੰਜਵਾਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ਆਦਿ ਲਿਖਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਮੋਟੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਹਰ ਸਫੇ ਦੇ ਉਪਰ ਲੀਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਖਿਆ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬਿਸ਼ਾਮ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬ੍ਰੀਕ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਂਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅਮਰ ਅਮਰ ਗੁਰ ਅਮਰ ਕੇ,
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਮਨਾਇ॥

¹{ਅਮਰ} ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ {ਅਮਰ} ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ। (ਅ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਵੀ {ਅਮਰ} ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਬਾਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੌਤਕ।

ਬਾਲ ਚਰਿਤ¹ ਗੁਰ ਆਦਿ ਕੇ,
ਕਹੋਂ ਮੱਧ ਇਸ ਧਯਾਇ ॥੧॥

ਛਪੈ:

ਦੋਸ਼ ਬਿਦਾਰ¹ ਸਿੰਗਾਰ ਕਾਬਿ,
ਫਲ ਚਾਰ ਦਿਵੱਯਾ।

¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਜਿੰਦ,
ਮੋਦ ਮਨ ਚਿੰਦ ਬਢੱਯਾ॥

¹ਮਨ ਇੱਛਤ ਅਨੰਦ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ।

ਇੰਦੁ ਦਨਿੰਦ ਮਨਿੰਦ¹,

¹ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

ਜਗਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਰ¹।

¹ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਕੰਦ ਅਨੰਦ¹ ਮੁਕੰਦ²,

¹ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ। ²ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ।

ਬ੍ਰਿੰਦ ਅਘ ਬਿਘਨ ਦਰਨ ਕਰਿ¹।

¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਜੋ ਸੁਨੈ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਨਾਰਿ ਨਰ,

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਿਤ ਯਹਿ।

ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਯੁਤ,

ਸਭਿ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ¹ ਪਾਇ ਵਹਿ ॥੨॥

¹ਸਾਮਾਨ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ, ਜਾਇਦਾਦ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿ,

ਜੋ ਚਰਿਤ ਕਰੇ ਬਹੁ।

ਜੇ ਅਬ ਸਭਿ ਵਹਿ ਲਿਖੇਂ,
ਗ੍ਰੰਥ ਬਢੈ ਨ ਪਾਰ ਲਹੁੰ।
ਦਿਗ¹ ਦਰਸਨ ਹੀ ਮਾਤ,

¹ਸੂਖਮ ਦਰਸਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਭਾਵ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। {ਅਰਬੀ-
ਦਿਕ, ਦਿਗ- ਸੂਖਮ।}

ਤਾਂਹਿ ਤੇ ਇਹਾਂ ਲਿਖੈਹੋਂ।

ਜੇ ਸਭਿ ਪੇਖਯੋ ਚਹੈ,

ਭਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼¹ ਪਿਖੈਹੋਂ।

¹ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ।

ਅਬ ਤਨਕ ਤਨਕ ਕਹਿਹੋਂ ਭਲੇ,

ਸੁਨੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਮਤਿ ਵਰ¹।

¹ਚੰਗੀ ਮਤਿ ਵਾਲੇ।

ਇਸ ਇਤੀਹਾਸ ਮਹਿ ਜਿਤਕ ਵਹਿ,

ਚਹੀਅਤ ਹੈ ਸੋ ਦੈਹੁੰ ਧਰਿ ॥੩॥

ਤਲਵੰਡੀ ਪੁਰ ਮੱਧ ਖੱਤ੍ਰੀ

ਜਾਤਿ ਬਸਤਿ ਤਰ¹।

¹ਬਹੁਤੀ।

ਬੇਦੀ ਗੋਤ ਬਖਯਾਤ¹,

¹ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਨਾਮ ਕਾਲੂ ਸਸਿ ਵਡ ਨਰ।

ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਇਕ ਨਾਮ,

ਭੂਪ ਤਹਿ ਹੁਤੇ ਯਵਨ¹ ਤਬ।

¹ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ।

ਪਟਵਾਰੀ ਤਿਸ ਕੇਰ,

ਰਾਜ ਕੀ ਕਰਤਿ ਹੁਤੇ ਸਭਿ।

ਵਹਿ ਭੂਪਤਿ ਕਾਲੂ ਚੰਦ ਸੋਂ,

ਰਖਤਿ ਦੋਸਤੀ ਅਧਿਕ ਵਰ¹।

¹ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ।

ਤਿਸ ਕਾਲੂ ਸਸਿ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ,

ਪ੍ਰਗਟੇ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹਰਿ ॥੪॥

ਰਾਮ ਦਜਾਲ ਦਿਜ¹ ਗਨਕ²,

¹ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ²ਜੋਤਸ਼ੀ।

ਜਨਮ ਪੜੀ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ।

ਲਿਖਿ ਕਾਲੂ ਸਸਿ ਪਾਸ,

ਲਜਾਇ ਕਰਿ ਯਾ ਬਿਧਿ ਟੇਰੀ¹।

¹ਕਿਹਾ।

ਸੁਤ¹ ਤੁਮਰੋ ਯਹਿ ਭਯੋ,

¹ਪੁੱਤਰ।

ਬਲੀ ਕੋਊ ਅਵਤਾਰੀ।

ਸ਼ਾਹਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਾਇ,

ਖਲਕ ਮਾਨੈਗੀ ਸਾਰੀ।
ਪੁਨ ਚੁਰੈ ਚਵਰ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਵਰ,
ਕਰੈ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਧਰਮ ਧਰ।¹

¹ਧਰਤੀ (ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ) ਦਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਕਰੇਗਾ।

ਇਸ ਪੀਛੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਬਹੁ,
ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੇ ਜਾਹਿ ਤਰ ॥੫॥
ਇਸ ਕੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ,
ਪਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਐਸੇ ਨੀਕੇ।
ਜੇ ਲੱਖਨ ਮੈਂ ਕਹੇ,
ਬਰਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਹੀ ਠੀਕੇ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਾਲੂ ਚੰਦ,
ਦਯੋ ਧਨ ਬਹੁ ਦਿਜ ਤਾਈਂ।
ਉਤਸ਼ਵ ਕਰਜੋ ਅਪਾਰ,
ਨਗਰ ਮੈਂ ਵਜੀ ਵਧਾਈ।
ਫਿਰ ਦਿਜਵਰ ਸੂਤਿ ਸੋਧ ਕਰਿ¹,
ਧਰਜੋ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਵਰੰ।
ਨਹਿ ਦੁੱਖ ਜਾਹਿ ਮੈ ਅਨਿਕਤਾ,
ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਨਾਨਕ ਨਰੰ ॥੬॥

¹ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

¹ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਤੇ ਅਨੇਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। {ਨਾ+ਅਨ+ ਅੱਕ=ਨਾ- ਪੁਰਸ਼। ਅਨ- ਨਹੀਂ। ਅੱਕ- ਦੁਖ=ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਸੁਖ ਸਰੂਪ। (ਅ) ਨਾ+ਅਨਿਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਅਦੁੱਤੀ ਬ੍ਰਹਮ 'ਅਨਿਕਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਜੋਈ। ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਕਹਾਵੈ ਸੋਈ'।}

ਜਬਿ ਤੇ ਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ,
ਭਇਓ ਤਿਸ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ।
ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਸਭਿ ਛਈ¹,
ਮੇਘ¹ ਬਰਸੈਂ ਬਹੁ ਬਾਰੀ²।
ਧਰਮ ਪਰਾਇਣ¹ ਭਏ,
ਨਾਰਿ ਨਰ ਕਰੈਂ ਭਗਤਿ ਹਰਿ।
ਬਦਕਾਮੀ¹ ਨਰ ਕੁਟਲ²,
ਦੁਖੀ ਨਹਿ ਰਹਯੋ ਦੇਸ ਭਰ।
ਸਾਤ ਈਤਿ ਔ ਭੀਤਿ ਕੀ,

¹ਫੈਲ ਗਈ।

¹ਬੱਦਲ। ²ਪਾਣੀ।

¹ਆਸਰੇ।

¹ਮੰਦ-ਕਰਮੀ। ²ਛਲੀਏ।

ਭੀਤੀ ਰਹੀ ਨ ਚੀਤਿ ਕਿਸਿ¹।

ਨਰ ਧਰਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਖਾਹਿੰ ਸਭਿ,
ਕਰੈਂ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਦ੍ਰੋਸ ਨਿਸਿ¹ ॥੨॥
ਯਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਬ ਭਯੋ,
ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਦੇਸ ਪਰ।
ਰਵਿ¹ ਪ੍ਰਗਟੇ ਤੈ ਨਸਤਿ,
ਜੈਸ ਤਮ¹ ਦੁਖਦ² ਤਮੀਚਰ³।

ਸਿਸ ਲੀਲਾ¹ ਗੁਰੂ ਅਨਿਕ,
ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਦਿਨ ਦਿਨ¹ ਕਰਹੀਂ।
ਮਾਤ ਤਾਤ¹ ਪਿਖ ਪੁਰ ਜਨ²
ਸਭਿ ਹੀ ਮਨਿ ਮੁਦ¹ ਧਰਹੀਂ।
ਨਰ ਨਾਰਿ ਪਿਖੈਂ ਇੱਕ ਬਾਰ ਜੋ,
ਪੁਨ ਪੁਨ ਲਲਚਾਵੈਂ ਪਿਖਨ ਹਿਤ।
ਸੁਠ ਮਦਨ ਕੋਟਿ ਰਵਿ ਬਾਲ ਸਮ¹,
ਤੇਜ ਦਿਪੈ¹ ਤਨ ਪੈ ਅਮਿੱਤ ॥੮॥
ਕਰੈਂ ਚੇਸਟਾ¹ ਐਸ,
ਜੈਸ ਨਰ ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ¹।
ਜੋ ਕੁਛ ਘਰ ਤੇ ਮਿਲੈ,
ਦੈਂਹ ਦੀਨਨਿ ਕੇ ਕਰ ਧਰਿ¹।
ਜਿਨ ਲਰਕਨ ਸੌਂ ਖੇਲ,
ਕਰੈਂ ਮਿਲ ਕਰਿ ਨਿਤ ਨੀਕੈ।
ਤਿਨ ਕੋ ਯਾ ਬਿਧਿ ਖੇਲ,
ਵੀਚ ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ ਠੀਕੈ।
ਆਸਨ ਲਗਾਇ ਲੋਚਨ ਮਿਲਾਇ¹,
ਧਜਾਨ ਧਰਾਇੰ ਪੁਨ ਈਸ਼ ਕੋ।
ਨਿਜ ਕਰਿ ਮਨ ਇਸਥਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ,

¹ਅਤੇ ਸੱਤ ਈਤਾਂ ਦੇ {ਭੀਤਿ} ਭੈ ਦਾ {ਭੀਤੀ} ਡਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨ ਰਿਹਾ। {ਸੱਤ ਈਤਾਂ- ਖੇਤੀ ਨਾਸ਼ਕ ਸੱਤ ਵਿਘਨ- ੧. ਬਹੁਤ ਮੀਂਹ। ੨. ਮੀਂਹ ਨ ਪੈਣਾ। ੩. ਚੂਹਿਆਂ ਦਾ ਵੱਧ ਜਾਣਾ। ੪. ਟਿੱਡੀ ਦਲ (ਆਹਣ)। ੫. ਗੜੇ। ੬. ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਲੰਘਣਾ। ੭. ਤੇਲਾ, ਕੁੰਗੀ ਆਦਿਰੋਗ।}

¹ਦਿਨਰਾਤ।

¹ਸੂਰਜ।

¹ਅਨੁੇਰਾ। ²ਦੁਖਦਾਈ। ³ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ, ਉੱਲੂ, ਚੋਰ ਆਦਿ।

¹ਬਾਲ ਚੋਜ।

¹ਹਰਰੋਜ਼।

¹ਪਿਤਾ। ²ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ।

¹ਅਨੰਦ।

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਕਮਦਵਾਂ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜਾਂ ਵਾਂਗ।

¹ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਹਰਕਤ, ਕ੍ਰਿਆ।

¹ਧਰਮ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਖਾ।

¹ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਤੇਰੱਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ।

ਬੈਸਹਿ ਜੈਸ ਜੁਗੀਸ਼ ਕੋ ॥ ੯ ॥

ਬਯਾਸ¹ ਕਪਲ² ਸੁਕ³ ਬਾਮਦੇਵ¹¹,

ਦੱਤਾਤ੍ਰੈ¹, ਰਘੁਪਤਿ²।

ਦਾਊਦ¹, ਮੂਸਾ², ਨੂਹ³, ਮੁਹੰਮਦ¹¹,

ਈਸਾ¹ ਸਮ ਮਤਿ²।

ਰਹੈਂ ਗਰੀਬ ਬਿਰੱਕਤ¹,

ਮਸਤਿ ਸੋਂ ਮਸਤ¹ ਰੈਨਿ ਦਿਨੁ।

ਦੁਖੀ ਦਾਰਦੀ ਦੇਖ,

ਤਾਂਹਿ ਦੁਖ ਹਰਹੈਂ ਤਤਛਿਨ।

ਪੁਨ ਏਕ ਸਮੇਂ ਸਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ,

ਗੋਧਨ¹ ਚਾਰਨ ਕੋ ਗਏ।

ਤਹਿੰ ਸੁਨੋ ਚਰਿਤ ਜੋ ਕਰਿਯੋ ਗੁਰੁ,

ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਮੰਗਲ ਛਏ ॥ ੧੦ ॥

ਹੁਤੇ ਜਿਤਕ ਗੋਪਾਲ ਬਾਲ¹,

ਤਬਿ ਸਭਿ ਉਪਦੇਸੇ।

ਬਿਰੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਇ,

ਭਜਨ ਮੈਂ ਜੁਰੇ ਬਿਸੇਸੇ।

ਹੁਤੀ ਭੈਸ ਅਰ ਗਊ,

ਜਿਤਕ ਤਹਿੰ ਸਭਿ ਤਿਨਹੀ ਕੀ।

ਕ੍ਰਿਖੀ¹ ਵੀਚ ਪ੍ਰਵਿਸੀ,

ਜਾਇ¹ ਇਕ ਠੌਰ ਨਜੀਕੀ²।

ਵਹਿ ਖੇਤ ਕਨਕ ਕਾ ਹੁਤੇ ਤਰੁ¹,

ਮਧੂ ਮਾਸ¹ ਮੈਂ ਫਬਯੋ ਭਲ।

ਸਭਿ ਕੀਨੋ ਖਾਇ ਉਜਾਰ ਜੋ,

ਤਬਿ ਤਹਿੰ ਅਯੋ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਚਲ ॥ ੧੧ ॥

ਪਿਖ ਕਰਿ ਧਰਿ ਉਰ ਰੋਸ,

¹ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ। ²ਸ਼ਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ।

³ਸੁਕਦੇਵ-ਬਿਆਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ¹¹ਇਕ ਵੈਦਕ ਰਿਖੀ।

¹ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ। ²ਰਾਮ ਚੰਦਰ।

¹ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ। ²ਤੌਰੇਤ ਦੇ ਪਰਗਟ ਕਰਨ

ਵਾਲਾ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ। ³ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਨਾਮ,

ਇਸੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮਨੂੰ' ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹¹ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਬਾਨੀ, ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ।

¹ਈਸਾਈ ਮਤ ਨੂੰ ਤੇ ਅੰਜੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ। ²ਵਰਗੀ ਅਕਲ ਹੈ।

¹ਤਿਆਗੀ।

¹(ਨਾਮ ਦੀ) ਮਸਤੀ ਨਾਲ (ਬਹੁਤੇ) ਮਸਤ।

¹ਗਊਆਂ।

¹ਅਨੰਦ ਭਰ ਗਏ।

¹ਗਊਆਂ ਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਜੁੜ ਗਏ।

¹ਖੇਤੀ।

¹ਜਾ ਵੜੀਆਂ। ²ਨੇੜੇ।

¹ਬਹੁਤ।

¹ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ।

ਦੁਖੀ ਹੈ ਜਾਟ ਅਪਾਰੇ।
 ਗੋਧਨ ਸਭੀ ਸਕੇਲ¹,
 ਲੈ ਗਯੋ ਰਾਜ ਦੂਰੇ।
 ਹਾਕਮ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ,
 ਪਾਸ ਵਹਿ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰਯੋ।
 ਸੁਨਿ ਹਾਕਮ ਕੇ ਜਾਇ
 ਆਦਮੀ ਖੇਤ ਨਿਹਾਰਯੋ।
 ਤਬਿ ਧਰਿ ਸਮਾਧਿ ਗੋਪਾਲ ਜਹਿੰ,
 ਬੈਸੇ ਥੇ ਗੁਰ ਸਹਤਿ ਸਭਿ।
 ਵਹਿ ਪਕਰਿ ਸਿਪਾਹੀ ਸਭਿਨ ਕੋ,
 ਲਜਾਯੋ ਹਾਕਮ ਪਾਸ ਜਬਿ ॥ ੧੨ ॥
 ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਸਕੋਪ¹,
 ਬਾਲਕਨਿ ਤਈਂ ਉਚਾਰਾ¹।
 ਦੈਹੋਂ ਤੁਮ ਕੋ ਸਜਾ,
 ਔਰ ਭਰ ਲੈਹੁ ਉਚਾਰਾ।
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਨਾਨਕ ਦੇਵ,
 ਭੂਪ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਫ ਉਚਾਰਯੋ।
 ਉਪਾਲੰਭ¹ ਕਜੋਂ ਦੇਤ?
 ਨਾਹਿ ਹਮ ਖੇਤ ਉਚਾਰਯੋ।
 ਵਹਿ ਪਿਖੇ ਜਾਇ ਕੈ ਅਥਿ ਸਹੀ¹,
 ਨਹੀ ਏਕ ਤ੍ਰਿਣ¹ ਨਸਜੋ ਕਿਤਿ।
 ਯਹਿ ਸੁਨ ਕਰਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਫਿਰ,
 ਪਠੇ ਲੋਗ ਬਹੁ ਪਿਖਨ ਹਿਤ ॥ ੧੩ ॥
 ਜਾਇ ਪਿਖਯੋ ਜਬਿ ਖੇਤ,
 ਬਹੁਤ ਲੋਗਨਿ ਮਿਲਿ ਠੀਕੈ।
 ਹਰੋ ਭਰੋ ਸੁਠ ਖਰੋ¹,
 ਅਧਿਕ ਔਰਨ ਤੇ ਨੀਕੈ।
 ਪਿਖ ਕਰਿ ਅਚਰਜ ਮਾਨਿ,
 ਰਾਇ ਢਿਗ ਆਇ ਸੁਨਾਯੋ।
 ਯਹਿ ਪਰਚਾ¹ ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਕੇਰ,

¹ਸਾਰੀਆਂ ਗਊਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ।

¹ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ।

¹ਉਜਾੜੇ ਦਾ (ਹਰਜਾਨਾ)।

¹ਉਲਾਂਭੇ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਕੱਖ।

¹ਸੁੰਦਰ ਖੜਾ ਹੈ।

¹ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ।

ਜਗ ਅਤਿ ਬਿਦਤਾਯੋ ¹ ।	¹ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।
ਫਿਰ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬੀਤਯੋ ਜਬੈ, ਗੁਰ ਏਕ ਦਿਵਸੁ ਤਿਸ ਬਨ ਵਿਖੇ।	
ਕਿਤ ਜਾਇ ਸੁਤੰਤ ਇਕੰਤ ਭਲ ¹ , ਧਰਿ ਸਮਾਧਿ ਪੌਢੇ ¹ ਪਿਖੇ ॥ ੧੪ ॥	¹ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਇਕਾਂਤ ਜਗ੍ਹਾ। ¹ ਲੰਮੇ ਪਏ।
ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਤੋ, ਗਯੋ ਤਹਾਂ ਹੀ।	
ਪਿਖ ਕੌਤਕ ਤੋ ਚਕਿਤ ¹ , ਥਕਿਤ ਬਿਸਮੈਂ ਸੁ ਮਹਾਂ ਹੀ।	¹ ਚੱਕ੍ਰਤ ਹੋ ਗਿਆ।
ਸੁਕਲ ਸਾਂਪ ¹ ਨਿਜ ਫਣ ਫਿਲਾਇ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਮੁਖ ਪਰ।	¹ ਚਿੱਟਾ ਸੱਪ।
ਬਿਰਜੋ ਛਾਉਂ ਕਰਿ ਪਿਖਜੋ, ਸ਼ੇਸ਼ ਜਿਮ ਧਰਤਿ ਹਰੀ ਪਰ ¹ ।	¹ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਉਪਰ (ਛਾਂ ਕਰੀ) ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
ਸੁਨਿ ਸ਼ੋਰ ਰਾਇ ਕੀ ਸੈਨ ਕਾ, ਲੋਪ ਭਯੋ ਜਬਿ ਸਾਂਪ ਵਹਿ।	
ਤਬਿ ਤਜਿ ਸਮਾਧਿ ਗੁਰੁ ਬਜਾਧਿ ਹਰ ¹ , ਸਾਵਧਾਨ ਹੂੰ ਬਿਰੇ ਤਹਿੰ ॥ ੧੫ ॥	¹ ਰੋਗ-ਨਾਸ਼ਕ ਸਤਿਗੁਰੂ।
ਧਾਇ ਜਾਇ ਲਪਟਾਇ, ਰਾਇ ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਰਹਜੋ ਗਹਿ।	
ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਦਿਢ ਠਈ ਬਾਤ, ਕੋ ਬਲੀ ਭਯੋ ਯਹਿ।	
ਆਇ ਧਾਮ ¹ ਗੁਰੁ ਪਿਤ ਬੁਲਾਇ, ਸਬਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ।	¹ ਘਰ।
ਮਹਤਾ ¹ ਤੂੰ ਭੌ ² ਧੰਨਯ, ਜਾਂਹਿ ਸੁਤ ਬਲੀ ਮਹਾਂਈ।	¹ ਹੋ ਕਾਲੂ ਜੀ! ² ਹੋ ਗਿਆ ਹੈਂ।
ਪੁਰ, ਦੇਸ ਔਰ ਮੈਂ ਧੰਨਯ ਭੋ, ਅਬਿ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕੌ ਤਿਹ ਦਾਸ ਲਖ ¹ ।	¹ ਜਾਣ।
ਨਹਿ ਕਰੀਏ ਕਬਹੀ ਰੰਜ ¹ ਤਿਹ; ਧਨ ਚਹੀਏ ਜਿਤੋ ਲੇਜਾਇ ਰਖ ॥ ੧੬ ॥	¹ ਨਾਰਾਜ਼, ਗੁੱਸੇ।
ਜੈਸ ਸਿੰਧੁ ¹ ਤੈ ਪ੍ਰਗਟ	¹ ਸਮੁੰਦਰ।

ਹੋਤਿ ਹੈਂ ਜਲ* ਤਰੰਗ¹ ਬਹੁ।

¹ਲਹਿਰਾਂ। *ਇਸ ਤੁਕ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ੨੦ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਹੀ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ੨੪ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਪਾਠ 'ਹੈਂ ਜਲ' ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਅਸਾਂ ਇਹ ਪਾਠ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜੇਤਿਕ¹ ਜੋਵਤਿ² ਜੋਇ³

¹ਜਿਤਨੀਆਂ। ²ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ³ਜਿਹੜਾ।

ਕਹਤਿ ਹੈ ਤਿਤਿਕ* ਸੋਇ ਵਹੁ¹।

¹ਉਤਨੀਆਂ ਕੁ ਉਹ ਕਹਿ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। *ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ 'ਤਿਤਿਕ' ਪਾਠ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪਾਠ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਕਰਾਮਾਤ

ਜਿਨ ਜਿਤਿਕ ਨਿਹਾਰੀ।

ਕੀਨੀ ਪਰਗਟ ਤਿਤੀ,

ਰਹੀ ਪੁਨ ਗੋਪ ਅਪਾਰੀ¹।

¹ਬਹੁਤੀਆਂ (ਕਰਾਮਾਤਾਂ) ਗੁਪਤ ਰਹੀਆਂ।

ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਸਮਸਤ ਅਲਮਸਤ ਰਹਿੰ¹,

¹ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇ ਸਾਰੀਰਾਤ ਬਹੁਤ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਹਸਤਿ ਕਬੀਰੋਦਨ¹ ਕਰੈਂ।

¹ਚੋਣਾ।

ਹਰ ਵਕਤ ਰੰਗੇ ਰਹਿ ਰੰਗ ਹਰਿ,

ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਨ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਧਰੈਂ ॥੧੭॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨੁ ਪਿਤ ਨੈ ਪਠੇ,

¹ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ।

ਪਢਿਨ ਹੇਤ ਚਟਸਾਲ¹।

ਪਾਂਧੇ ਜਬ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਹਯੋ,

ਪਢੇ ਬੈਠਿ ਤੁਮ ਬਾਲ ॥੧੮॥

ਚੌਪਈ:

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਗੁਰਿ ਤਬਿ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।

ਵੋਹੁ ਬਿੱਦਯਾ ਹਮ ਪਛੀ ਉਦਾਰੇ।

ਜਾਹਿ ਪਢੇ ਕੁਛ ਔਰਹਿ ਪੜ੍ਹਨਾ।

¹ਬੱਝਣਾ, ਬੰਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ।

ਬਾਕੀ ਰਹਯੋ ਨ ਜਗ ਮੈ ਕੜਨਾ¹ ॥੧੯॥

ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲਾਭ ਵਹਿ ਪਾਯੋ।

¹ਛਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਹ ਆਗੇ ਸਬਿ ਲਾਭ ਬਿਲਾਯੋ¹।

ਜਿਹ ਬਲਿ ਪਿਖੀ ਵਸਤੁ ਹਮ ਸੋਈ।

ਜਿਹ ਪਿਖ ਪਿਖ ਨੋ ਰਹਾ ਨ ਕੋਈ ॥੨੦॥

ਜਾਂਹਿ ਅਗਾਰੀ ਔਰਹਿੰ ਬਿੱਦਯਾ।

ਬੇਦ ਸੰਤ ਕਹਿੰ ਸਬੀ ਅਬਿੱਦਯਾ¹।

ਔਰ ਇਲਮ ਸਬਿ ਹੀ ਤਿਸ ਮੈ ਹੈਂ।

ਜਜੋਂ ਗਜ ਪਗ ਮਧ¹ ਪਗ ਸਬਿ ਐਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪਾਧੇ ਅਚਰਜ ਮਾਨਾ।

ਕਹਯੋ ਕਰੋ ਕੁਛ ਮੁਝੈ ਸੁਨਾਨਾ।

ਜੇਤਕ ਬਿਦਯਾ ਪਾਂਧਯੋਂ ਕੇਰੀ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਟੇਰੀ¹ ॥ ੨੨ ॥

ਜਾਹਰ¹ ਗੈਬ² ਇਲਮ ਪੁਨ ਜੇਤੇ।

ਹੈਂ ਜਗਿ, ਪੁਨਾ ਸੁਨਾਏ ਤੇਤੇ।

ਦਾਨੀ ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਨਿਜ ਬਾਨੀ।

ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਈ ਪੁਨ ਗੁਨਖਾਨੀ ॥ ੨੩ ॥

ਬਿਤੀ* ਪੱਟੀ** ਨਾਮ ਬਖਾਨਤਿ।

¹ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਮੂਰਖਤਾ, ਅਗਿਆਨਤਾ।

¹ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ।

¹ਕਹੀ।

¹ਪ੍ਰਗਟਾ ²ਗੁਪਤ।

*ਇਹ ਬਾਣੀ 'ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੧ ਬਿਤੀ ਘਰ ੧੦ ਜਤਿ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੮੩੮ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। **ਇਹ ਬਾਣੀ 'ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੩੨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।`

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਹੈਂ ਸਿੱਖ ਜਾਨਤਿ।

ਸੁਨਿ ਪਾਂਧੇ ਤਿਹ ਸਿੱਖਨਿ ਅਪਾਰਾ¹।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਖਯੋ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਨਿਵਾਰੇ।

ਭਯੋ ਬਿਰੱਕਤ ਸੁ ਜਗਤਿ ਕਿਨਾਰੇ¹।

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਕਥੈਂ ਗੁਰੁ ਐਸੇ।

ਭਗਤੀ ਗਯਾਨ ਲਹੈਂ ਸਬਿ ਜੈਸੇ ॥ ੨੫ ॥

ਹਿੰਦੂ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਮਾਨੈਂ¹।

ਮੁੱਸਲਮਾਨ ਵਲੀ¹ ਅਨੁਮਾਨੈਂ²।

ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਬਿਪਨ¹ ਮਝਾਰੇ।

ਇਕ ਬਨ ਛਾਯਾ ਤਰੇ ਸਕਾਰੇ¹ ॥ ੨੬ ॥

ਪੌਢੇ ਜਾਇ ਮੌਜ ਮਨਿ ਆਈ।

ਜਾਮ¹ ਤੀਨ ਦਿਨ ਬਿਤਯੋ ਤਹਾਂਈ।

¹ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ।

¹ਤਿਆਗੀ।

¹ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

¹ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਪਿਆਰਾ। (ਅ) ਕਰਾਮਾਤੀ। ²ਅਨਮਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜੰਗਲ।

¹ਵਣ (ਦੇ ਦਰੱਖਤ) ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਸਵੇਰੇ।

¹ਪਹਿਰ।

ਛਾਯਾ ਬਿਰੀਰਹੀ ਇਕ ਥਾਏ।

ਰਾਇ ਆਇ ਪਿਖਿ ਗੋ ਬਿਸਮਾਏ¹ ॥ ੨੭ ॥

ਅਜਮਤ ਅਧਿਕ ਪੇਖ ਸਿਜਦਾ¹ ਕਰਿ।

ਹੋਇ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ¹ ਗਯੋ ਘਰਿ।

ਜਬ ਯਹਿ ਬਾਤ ਅਨਤ¹ ਸੁਨ ਪਾਈ।

ਪੇਖਨ ਹੇਤ ਅਏ ਜਨ ਧਾਈ ॥ ੨੮ ॥

ਪੇਖ ਬਿਸੇਖ¹ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾਈ*।

¹ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਲੈ ਕੇ।

¹ਹੋਰ (ਲੋਕਾਂ) ਨੇ।

¹ਬਹੁਤੇ। *ਏਥੇ ਵੀ ੨੯ ਨੰ: ਅੰਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਮੂਲ 'ਚ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅੰਕ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਗੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ (ਵਾਰ)।

ਭਾਂਤਿ ਇਸੀ ਤਬਿ ਬਾਤ ਹਜ਼ਾਰੈ¹।

ਕਰਾਮਾਤ ਪੁਰਿ ਲੋਗ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੨੯ ॥

ਰੁਜੀ¹ ਅਨਿਕ ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਹੀ²।

ਲੈ ਪਗ ਖਾਕ¹ ਪਾਕ² ਹੈ ਜਾਹੀ ॥ ੩੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਕ ਦਿਨ ਜੇਵਰ¹ ਪਹਿਨ ਕੁਛ,

ਲੈ ਲੋਟਾ ਕਰ ਮਾਹਿ¹।

ਗਏ ਸੁਚੇਤੇ¹ ਠਗ ਮਿਲੇ,

ਲਯੋ ਉਤਾਰ ਤਿਨਾਹਿ ॥ ੩੧ ॥

ਅੰਧ ਭਏ ਸੂਝੈ ਨਹੀ¹,

ਪਰੇ ਪਗੀ¹ ਪੁਨ ਆਇ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਲੇ ਜਾਹੁ ਅਬਿ,

ਫੇਰ ਗਏ ਵਹਿ ਧਾਇ ॥ ੩੨ ॥

ਕਬੀ ਕਬੀ ਜੰਗਲ ਵਿਖੈ,

ਜਾਹਿੰ ਨ ਆਵਹਿੰ ਫੇਰ।

ਦੂਸਰ ਤੀਸਰ ਦਿਵਸੁ ਪੁਨ,

ਲੋਗ ਲਿਆਵਹਿੰ ਹੇਰ ॥ ੩੩ ॥

ਆਤਮ ਸੁਖ ਮੈਂ ਮਗਨਿ ਗੁਰੁ;

ਪਰੇ ਰਹੈ ਘਰਿ ਮਾਂਹਿ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੁਛ ਨਾ ਚਹੈ;

ਬੋਲੈ ਕਿਸਿ ਸੋ ਨਾਹਿ ॥ ੩੪ ॥

ਰੋਗ ਭਯੋ ਕੁਛ ਲਖ¹ ਪਿਤਾ;

¹ਰੋਗੀ। ²ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਚਰਨ ਧੂੜ। ²ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਗਹਿਣੇ।

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

¹ਟੱਟੀ।

¹ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ।

¹ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਗਏ।

¹ਜਾਣ ਕੇ।

ਲਜਾਯੋ ਬੈਦ ਬੁਲਾਇ।

ਨਾੜੀ¹ ਪੇਖਨ ਲਗੋ ਜਬਿ;

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤਿਨਾਇ¹ ॥ ੩੫ ॥

*ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ:

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ¹; ਪਕੜਿ ਢੰਡੋਲੇ ਬਾਂਹ

॥

ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ; ਕਰਕ¹ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ

॥ ੧ ॥

*ਜਾਹਿ ਬੈਦ ਘਰ ਆਪਣੇ; ਮੇਰੀ ਆਹਿ¹ ਨ ਲੇਹਿ

॥

ਹਮ ਰਤੇ ਸਹੁ ਆਪਣੇ; ਤੂ ਕਿਸ ਦਾਰੂ ਦੇਹਿ ॥

ਕਾਯਾ¹ ਰੋਵੈ ਹੰਸ² ਪੁਕਾਰੇ; ਦਾਰੂ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨ ਕਰਤੇ ਦੁਖ ਲਾਇਆ; ਨਾਨਕ ਖੋਵੈ ਸੋਇ¹

॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸਬਦ ਬਹੁ;

ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਏ ਤਾਂਹਿ।

ਜਗੇ ਭਾਗ ਤਿਸ ਬੈਦ ਕੇ;

ਭਯੋ ਸਿੱਖ ਯੁਤ ਚਾਹਿ¹ ॥ ੩੬ ॥

ਗੇਰ ਹੇਰ ਸਬਿ ਦਵਾ¹ ਵਹਿ ;

ਏਰ ਫੇਰ ਜਗਿ ਤਜਾਗ।

ਭਯੋ ਬਿਰੱਕਤ ਸੁ ਮਸਤ ਤਬਿ,

ਗਯੋ ਬਿਪਨ ਦਿਸ¹ ਭਾਗ ॥ ੩੭ ॥

*ਕਾਬਯ ਛੰਦ:

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਤਈਂ,

ਕਹਯੋ ਕਾਲੂ ਸਸਿ ਐਸੇ।

¹ਨਬਜ।

¹ਤਿਸ (ਵੈਦ) ਨੂੰ।

*ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ। (ਵਾਰ ਮਲਾਰ, ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰਨਾ ੧੨੭੯)।

¹ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ।

¹ਚੀਸ, ਚੁਭਵੀਂ ਪੀੜ।

¹ਬਦ ਅਸੀਸ। *ਇਹ ਚਾਰੇ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

¹ਦੇਹ। ²ਜੀਵਾਤਮਾ।

¹ਉਹੋ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ) ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਸੁੱਟ ਕੇ।

¹ਜੰਗਲ ਦੀ ਤਰਫ਼।

*ਕਾਬਯ ਜਾਂ ਕਾਵਯ, ਰੋਲੇ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਛੰਦ ਨੂੰ ਬੱਥੂ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਨ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਨ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾਂ, ੧੧-੧੩ ਪਰ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਛੰਦ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਚਰਨ ਅਤੇ ਛਪਯ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਚਰਨ ਕਾਬਯ ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਛੰਦ ਦੇ ਹਰੇਕ ਚਰਨ ਵਿੱਚ ਗਿਆਰਵੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਘੁ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕੀਜੋ ਕੁਛ ਬਿਵਹਾਰ¹
 ਬਾਤ ਨਹਿ ਬਨਿ ਹੈ ਬੈਸੇ।
 ਲੈ ਹਮ ਤੈ ਯਹਿ ਬਿੱਤ¹,
 ਜਾਇ ਤੁਮ ਸੌਦਾ ਲਯਾਵੋ।
 ਨਫਾ ਹੋਇ ਜਿਸ ਮਾਹਿ,
 ਅਧਿਕ ਪੁਨ ਸੁਖ ਭੀ ਪਾਵੋ ॥ ੩੮ ॥
 ਮਾਨਿ ਪਿਤਾ ਕਾ ਬਚਨ,
 ਚਲੇ ਗੁਰ ਸੌਦਾ ਕਰਨੇ।
 ਬਾਲਾ ਨਾਮ ਇਕ ਲਯੋ,
 ਭ੍ਰਿਤ¹ ਨਿਜ ਸੰਗ ਸੁਵਰਨੇ²।

¹ਕੰਮ, ਵਪਾਰ।

¹ਧਨ।

¹ਦਾਸ। ²ਚੰਗਾ ਆਗਿਆਕਾਰ। {ਵਰਨ=ਆਗਿਆ ਕਰਨਾ।
 ਵਰਨੇ=ਆਗਿਆਕਾਰ।}

ਲੀਨੋ ਧਨ ਬਹੁ ਸੰਗ,
 ਤਰਫ ਲਾਹੌਰ ਪਧਾਰੇ।
 ਭੂਖੇ ਸਾਧੂ ਪਰੇ ਪੇਖਿ,
 ਇਕ ਗਾਉਂ ਕਿਨਾਰੇ ॥ ੩੯ ॥
 ਤਬਿ ਬਾਲੇ ਕੋ ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ,
 ਯਹਿ ਸੌਦਾ ਕੱਈਏ।
 ਇਨ ਸੰਤਨ ਕੋ ਏਹ ਬਿੱਤ,
 ਸਭਿ ਹੀ ਖੁਲਵੱਈਏ।
 ਇਸ ਸਮ ਸੌਦਾ ਨਫੇਵਾਰ,
 ਨਹਿ ਔਰੈ ਹੱਈਓ¹।
 ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ਕਹਯੋ,
 ਨਫੇ ਕਾ ਸੌਦਾ ਕੱਈਓ ॥ ੪੦ ॥
 ਉਨ ਸੰਤਨ ਮੈ ਹੁਤੋ,
 ਏਕ ਮਾਹੰਤ ਮਹਾਨੀ।
 ਸੰਤਰੇਣ ਤਿਹ ਨਾਮ,
 ਬ੍ਰਿਧ ਸਭਿ ਸਦ ਗੁਣ ਖਾਨੀ।
 ਤਿਸ ਆਗੇ ਵਹਿ ਸਭੀ ਬਿੱਤ,
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਧਰਿਯੋ।
 ਲਯੋ ਫਕੀਰਨ ਖਾਇ,

¹ਚੈ।

ਪੱਕ ਭੋਜਨ ਬਹੁ ਕਰਿਯੋ ॥ ੪੧ ॥

ਹੋਇ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ^੧,

^੧ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੋ ਫਿਰ ਆਏ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕਾਲੂ ਚੰਦ,

ਅਧਿਕ ਮਨ ਮੈ ਖੁਨਸਾਏ^੧।

^੧ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਯੋ,

ਐਸ ਕਾਲੂ ਸਸਿ ਤਾਈਂ।

ਪੇਖਹੁ ਆਂਖ ਮਿਲਾਇ,

ਤਾਤ^੧ ਧਨ ਲਿਹੁ ਮਨ ਭਾਈ ॥ ੪੨ ॥

^੧ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ!

ਪੁਨਿ ਕਾਲੂ ਸਸਿ ਨੈਨ,

ਮੂੰਦਿ ਕਰਿ ਪੇਖਯੋ ਜਬ ਹੀ।

ਜਿਤਕ ਧਰਨ^੧ ਅਰ ਸਦਨ^੨,

^੧ਧਰਤੀ। ^੨ਘਰ।

ਪਿਖੇ ਹਾਟਕ^੧ ਕੇ ਸਬਿ ਹੀ।

^੧ਸੋਨੇ ਦੇ।

ਜਜੋਂ ਜਸੁਧਾ^੧ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ,

^੧ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ।

ਸਬ ਬਿਸਵ^੧ ਦਿਖਾਈ।

^੧ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ।

ਤਜੋਂ ਨਾਨਕ ਨਿਜ ਪਿਤਾ ਤਈਂ,

ਧਰ ਹੇਮ ਲਖਾਈ^੧ ॥ ੪੩ ॥

^੧ਧਰਤੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ।

ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਰਹੇ ਸੋਇ,

ਨਿਜ ਸਦਨ ਮਝਾਰੀ।

ਤੁਲਸਾਂ ਨਾਮ ਇਕ ਹੁਤੀ,

ਟਹਲਨੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਚਾਰੀ^੧।

^੧ਦਾਸੀ।

ਗੁਰ ਜਨਨੀ^੧ ਨੈ ਪਠੀ,

^੧ਮਾਤਾ।

ਜਗਾਵਨ ਹਿਤ ਸੋ ਜਬਿ ਹੀ।

ਬਦਨ ਮਦਨ ਮਦ ਕਦਨ^੧,

^੧ਕਾਮ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ (ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਮੁਖ।

ਪਿਖਯੋ ਤਿਨ ਜਾ ਜਬਿ ਸਭਿ ਹੀ ॥ ੪੪ ॥

ਏਕ ਚਰਨ ਮੈ ਕੀਚ^੧,

^੧ਚਿੱਕੜ।

ਲਗਯੋ ਪੁਨ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ।

ਨਿਜ ਰਸਨਾ ਕੇ ਸੰਗ,

ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਭਲੇ ਉਤਾਰਾ।

ਦਿੱਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ^੧ ਤਿਹ ਭਈ,

^੧ਅਲੌਕਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦੇਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ

ਥਾਂ ਦਿੱਸ ਪੈਣ)।

ਪਿਖੜੋ ਤਿਨਿ ਅਜਬ ਤਮਾਸ਼ਾ।

ਚੌਦਸ ਲੋਕਨ ਕੇਰ ਹਾਲ,

ਸਭਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੪੫ ॥

ਬੂਡਤਿ¹ ਏਕ ਜਹਾਜ,

¹ਭੁੱਬਦਾ।

ਸਿੰਧੁ¹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਿਕਾਸਯੋ।

¹ਸਮੁੰਦਰ।

ਗੁਰਿ ਜਨਨੀ ਢਿਗ ਆਇ,

ਵਹੀ ਦਾਸੀ ਨੈ ਭਾਸਯੋ¹।

¹ਕਿਹਾ।

ਜਗੇ ਫੇਰ ਜਬਿ ਗੁਰੂ,

ਕਹਯੋ ਜਨਨੀ ਨੈ ਐਸੇ।

ਤੁਮ ਜਹਾਜ ਕਿਸ ਕੇਰ,

ਗਏ ਥੇ ਕਾਢਣ ਕੈਸੇ ॥ ੪੬ ॥

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ,

ਮਾਤ ! ਤੁਹਿ ਕੌਨਿ ਬਤਾਯੋ ?।

ਜਬਿ ਜਨਨੀ ਨੈ ਕਹਯੋ,

ਮੋਹਿ ਢਿਗ ਦਾਸੀ ਗਾਯੋ।

ਤਬਿ ਗੁਰਿ ਦਾਸੀ ਓਰ,

ਆਪਨੀ ਨਜ਼ਰ ਪਸਾਰੀ।

ਲਈ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਛੀਨ,

ਕਰੀ ਬਿਨੁ ਸ਼ਕਤਿ ਵਿਚਾਰੀ ॥ ੪੭ ॥

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕਰਾਮਾਤ,

ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਗਿ ਹੇਰੀ।

ਜੇ ਸਭਿ ਕਹੌਂ ਗੁੰਥ ਬਢੈ,

ਕਹਿ ਸਕੌਂ ਨ ਫੇਰੀ।

ਪੁਨ ਬਡ ਭਗਨੀ¹ ਹੁਤੀ ਗੁਰੂ ਕੀ,

¹ਵੱਡੀ ਭੈਣ।

ਸਦ ਗੁਨ ਸਾਗਰ¹।

¹ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ।

ਨਾਮ ਨਾਨਕੀ ਤਾਂਹਿ,

ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਸੁੰਦਰ ਨਗਾਰਿ¹ ॥ ੪੮ ॥

¹ਚਤੁਰ।

ਤਾਂ ਕੀ ਸ਼ਾਦੀ ਭਈ

ਦੇਸ ਦ੍ਰਾਬੇ ਮੈਂ ਜਾਨੋ।

ਬੇਈਂ ਨਾਮ ਸੁ ਨਦੀ ਤੀਰ¹,
 ਮਧ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨੋ।
 ਲੋਦੀ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਤਹਾਂ,
 ਸੂਬਾ ਤਬ ਰਹਿਹੀ।
 ਤਾਂ ਕਾ ਹੁਤੇ ਦੀਵਾਨ,
 ਨਾਮ ਜੈਰਾਮ ਸੁ ਕਹਿਹੀਂ ॥ ੪੯ ॥
 ਤਿਸ ਸੌਂ ਸ਼ਾਦੀ ਭਈ
 ਨਾਨਕੀ ਕੀ ਜਬ ਨੀਕੈ।
 ਨਿਜ ਭਗਨੀ ਕੇ ਸੰਗ
 ਗਏ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਪੁਰ ਠੀਕੈ।
 ਰਹਿਨ ਲਗੇ ਜਬ ਤਹਾਂ
 ਫੇਰ ਜੈਰਾਮ ਬਿਚਾਰੋ।
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਤਈਂ
 ਸੌਂਪੀਏ ਕਿਛੁ ਬਿਯਾਪਾਰੋ ॥ ੫੦ ॥

¹ਕਿਨਾਰੋ।

ਕਬਿਤ:

ਐਸੇ ਮਨ ਠਾਨ ਕੈ ਦਿਵਾਨ¹ ਜਾਇ ਖਾਨ ਪੈ,
 ਤੇ ਨਾਨਕ ਕੋ ਮੋਦੀਖਾਨਾ¹ ਲੋਦੀ ਕਾ² ਦਿਲਾ ਦਯੋ।

¹ਜੈਰਾਮ ਜੀ।

²ਅੰਨ ਆਦਿ ਦਾ ਭੰਡਾਰ, ਗੋਦਾਮ, ਸਟੋਰ। ³ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ।

ਜਬੈ ਗੁਰੂ ਕਾਰ ਬਾਰ ਕਰਨੈ ਆਪਾਰ ਲਾਗੇ,
 ਫੇਰ ਇਕ ਐਸ ਹੀ ਅਚਾਰ¹ ਧਾਰ ਹੈ ਲਯੋ।
 ਜੈਸੀ ਏ ਰਸਦ¹ ਦੇਵੈਂ ਫੌਜ ਔ ਨੁਵਾਬ ਤਾਂਈ,
 ਤੈਸ ਹੀ ਗਰੀਬਨ ਕੋ ਸਦਾ ਬ੍ਰਤ¹ ਲਾ ਦਯੋ।
 ਕਾਹੂੰ ਤਬ ਚੁਗਲੀ ਉਗਲੀ¹ ਜਾਇ ਲੋਦੀ ਢਿਗ,
 ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਨਾਨਕ ਨੈ ਤੁਮਰਾ ਲੁਟਾ ਦਯੋ ॥ ੫੧ ॥
 ਕੀਓ ਤਬਿ ਲੋਦੀ ਨੈ ਹਿਸਾਬ ਜਬਿ ਮੋਦੀ¹ ਸੰਗ,
 ਲੈਣਾਂ ਫਿਰ ਮੋਦੀ ਕਾ ਹੀ ਲੋਦੀ ਓਰ ਨਿਕਸੋ¹।
 ਦੀਓ ਤਬਿ ਨ੍ਰੁਪ ਨੈ ਸੁ ਬਿੱਤ¹ ਬਹੁ ਨਾਨਕ ਕੋ,
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਦਿਵਾਨ ਜੈਰਾਮ ਮਨ ਬਿਕਸੋ¹।
 ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅਸਨ¹ ਬਸਨ² ਬਹੁ ਦੀਨਨਿ ਕੋ³,
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਦੂਨਾ ਦੈਨ ਲਾਗੈ ਦਾਨ ਇਕਸੋ¹।

¹ਕਰਤੱਬ।

¹ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਅੰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇ ਨਿੱਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ।

¹ਕਹੀ।

¹ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ।

¹ਨਿਕਲਿਆ।

¹ਧਨ।

¹ਖਿੜ ਗਿਆ।

¹ਭੋਜਨ। ²ਬਸਤ੍ਰ। ³ਗ੍ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ।

¹ਇਕਸਾਰ, ਲਗਾਤਾਰ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਵੀਚ ਜਸ ਫੈਲ ਗਯੋ ਭਾਰ ਸਾਰ¹,

¹ਬਹੁਤਾ ਚੰਗਾ।

ਆਵੈ ਜਨ ਜਾਚਕ¹ ਅਪਾਰ ਦਿਕ ਦਿਕਸੋ²

¹ਮੰਗਤੇ। ²ਸਾਰੀਆਂ ਤਰਫਾਂ ਤੋਂ।

॥ ੫੨ ॥

ਕਈ ਬਾਰ ਲੇਖਾ ਭਯੋ ਸੇਖ¹ ਗੁਰ ਹੀ ਕੋ ਰਹਯੋ,

¹ਬਾਕੀ, ਵਾਧਾ।

ਪੇਖ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਨਕ ਕੋ ਬਲੀ ਲੋਕ ਜਾਨਯੋ।

ਪੱਖੋ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਏਕ ਨੇਕ ਹੈ ਰੰਧਾਵਨ ਕੋ,

ਤਹਾਂ ਮੂਲ ਚੰਦ ਨਾਮ ਖੱਤ੍ਰੀ ਮਹਾਨਯੋ।

ਹੁਤੀ ਏਕ ਤਿਸਕੀ ਕੁਮਾਰੀ ਵਰ ਲੱਖਣੀ¹,

¹ਚੰਗੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ।

ਸੁਲਖਣੀ ਥੋ ਨਾਮ ਜਾਂਹਿ ਨੀਕ ਕਰਿ ਮਾਨਯੋ।

¹ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਤਾਹਿ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁ ਭਯੋ ਹੈ ਬਿਵਾਹਿ ਤਬਿ,

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਚਾਲੀ ਚਾਰ ਸਨ ਪ੍ਰਮਾਨਯੋ¹ ॥ ੫੩ ॥

¹ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਬਿ: ਮੰਨੋ।

ਧਾਮ ਅਭਿਰਾਮ ਰਚਿ¹ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਮਧ,

¹ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ।

ਦੰਪਤਿ¹ ਸੁ ਸੰਪਤਿ² ਅਕੰਪਤਿ³ ਬਸਾਯੋ ਹੈ¹¹।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪਤੀ (ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ)। ²ਚੰਗੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਸਹਿਤ। ³ਬਿਨਾਂ ਭੈ ਤੋਂ। ¹¹ਵੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਸਾਲ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਇੱਕਵੰਜੇ ਵੀਚ ਸਿਰੀਚੰਦ,

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਤ ਗੁਰ ਧਾਮ ਗੁਨ ਧਾਮ ਬਿਦਤਾਯੋ ਹੈ¹।

¹ਦੋ।

ਉਭੈ¹ ਸਾਲ ਪਾਛੇ ਫਿਰ ਲਖਮੀ ਸੁ ਚੰਦ ਆਛੇ,

¹ਬੱਦਲ।

ਆਨਦ ਕੋ ਕੰਦ¹ ਦੁਤੀ ਚੰਦ ਪ੍ਰਗਟਾਯੋ ਹੈ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਘਰ ਮੈ ਨਿਵਾਸ ਕਰਿ ਬਿਬਿਧ¹ ਬਿਲਾਸ ਕਰਿ,

¹ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ।

ਭੋਗ ਜਗਿ ਰਾਸ ਤੈ¹ ਉਦਾਸ ਹੋਨ ਭਾਯੋ ਹੈ

॥ ੫੪ ॥

ਗੀਤਕਾ ਛੰਦ:

ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਗਾਥਾ ਔਰ ਬਿਧਿ ਪਰ

ਚਲੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੈਸ ਹੈ।

ਇੱਕਰੋਜ ਬੇਈਂ ਨਦੀ ਮੈਂ,

ਗੁਰੂ ਲਗੇ ਨਾਵਣ ਪੈਸ ਹੈ¹।

¹ਵੜ ਕੇ।

ਦਿਲ ਮਾਹਿ ਤਬਿ ਯਹਿ ਆ ਗਈ,

ਅਬਿ ਤਜਾਗ ਕਰਨੋ ਚਾਹੀਏ।

ਪਰ ਪਹਲ ਹੀ ਹਰਿ ਲੋਕ ਜਾ ਕਰਿ,

ਦਰਸ ਪਰਸ ਉਮਾਹੀਏ¹ ॥ ੫੫ ॥

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲੀਏ।

ਜਿਉਂ ਹੋਇ ਹੁਕਮ ਅਕਾਲ ਤਿਉਂ

ਫਿਰ ਆਇ ਮਤ ਬਿਸਤਾਰੀਏ¹।

¹ਫੈਲਾਈਏ।

ਉਪਦੇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਤਹੀਂ ਤੈ ਲੈ,

ਜੀਵ ਗਨ ਭਵ¹ ਤਾਰੀਏ।

¹ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ।

ਇਸ ਖਿਆਲ ਹੀ ਮੈਂ ਥੇ ਅਬੈ,

ਸੁਰ ਬ੍ਰਣ ਕੋ¹ ਹਰਿ ਪਠ ਦਯੋ।

¹ਵਰਣ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ।

ਵਹਿ ਆਇ ਹਾਜ਼ਰ ਟਹਲ ਮੈਂ,

ਲਵਾਇ¹ ਹਰਿ ਪੈ ਲੈ ਗਯੋ ॥ ੫੬ ॥

¹ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

ਸੁਰ ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਬਿਸਨ ਸਿਵ ਸੇ,

ਜਾਂਹਿ ਕੇ ਦਰਵਾਰ ਮੈਂ।

ਸਭਿ ਥਿਰੇ ਆਨਨ¹ ਤੂਫ ਜੋਵੈ²,

¹ਮੁੱਖ। ²ਤੱਕਦੇ ਹਨ।

ਹੁਕਮ ਕੇ ਵੀਚਾਰ ਮੈਂ।

ਜਹਿ ਰੈਨਿ ਦਿਨੁ ਨਹਿ ਭਾਨ¹ ਹੋਵੈ,

¹ਪ੍ਰਤੀਤ।

ਏਕ ਸਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

ਸਭਿ ਸਦਨ¹ ਧਰ² ਮਣੀਆਂਨਿ ਸੌ³,

¹ਘਰ। ²ਧਰਤੀ। ³ਮਣੀਆਂ ਨਾਲ।

ਵਰ¹ ਖੱਚਤ ਕੀਨੈ ਰਾਸ ਹੈਂ² ॥ ੫੭ ॥

¹ਚੰਗੀਆਂ। ²ਸਾਰੇ ਜੜਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਨ ਨਾਮ ਜਾਕੋ ਕਹਤਿ ਹੈਂ

ਬੈਕੁੰਠ ਜਾਹਰ ਜਗਤ ਮੈਂ।

ਤਹਿ ਜਾਇ ਬਸ ਹੈਂ ਭਗਤ ਜਨ,

ਜੋ ਹੋਤ ਪੂਰਨ ਭਗਤਿ ਮੈਂ।

ਇਕ ਅਤਿ ਅਨੂਪਮ ਧਾਮ ਮੈਂ,

ਮਣਿ ਖਚਤ ਹੇਮ¹ ਸਿੰਘਾਸਨੰ।

¹ਸੋਨੇ ਦਾ।

ਪਰ ਈਸ ਮਾਯਾ ਸਬਲ¹ ਮੂਰਤਿ,

¹ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। (ਅ) ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਵਾਲੇ।

ਧਰਿ ਥਿਰੇ ਸੁਖ ਰਾਸਨੰ ॥ ੫੮ ॥

ਸਸਿ ਸੂਰ ਸਵਰ ਕਰੋਰ¹ ਜਾਂਹਿ

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਕਾਮਦੇਵ।

ਸ੍ਰੂਪ ਆਗੇ ਮੰਦ ਹੈਂ।

ਯਹਿ ਲੋਕ ਚੌਦਸ ਚਰਾਚਰ¹,

¹{ਚਰ} ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਤੇ {ਅਚਰ} ਨ ਫਿਰ ਤੁਰ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਦਰੱਖਤ ਪੱਥਰ ਆਦਿ ਜੀਵ।

ਸਭਿ ਚਰਨ ਜਾਕੇ ਬੰਦ ਹੈਂ।

ਜਬਿ ਵਰਣ ਯੁਤ ਗੁਰੁ ਜਾਇ ਤਹਿੰ,

ਵਹਿ ਦੇਵ ਦੇਵ¹ ਨਿਹਾਰਯੋ।
 ਅਤਿ ਮੋਦ ਜੋ ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾ¹,
 ਵਹਿ ਜਾਇ ਕੈਸ, ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੫੯ ॥
 ਮੁਖ ਸਹਸ¹ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸੇਸ ਸੇ²,
 ਗੁਨ ਰੈਨਿ ਦਿਨੁ ਜਿਹਿ ਗਾਇ ਹੈਂ।
 ਨਹਿ ਪਰਤਿ ਥਾਹ¹ ਅਥਾਹ² ਕਹਿੰ ਤਿਹ,
 ਥਕਿਤ ਵਹਿ ਰਹਿ ਜਾਇ ਹੈਂ।
 ਤਬਿ ਜਗਿ ਨਯੰਤੈ¹ ਹੇਰ ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਅਤੀ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਯੋ¹।
 ਗੁਰੁ ਬੰਦਨਾ ਬਹੁ ਬਾਰ ਕਰਿ,
 ਅਸਤੋਤ੍ਰੰ¹ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੬੦ ॥
 ਵਹਿ ਸਬਦ ਆਸਾ ਰਾਗਨੀ ਮੈਂ,
 ਨਾਮ 'ਸੋਦਰ' ਹੈ ਸਹੀ।
 ਪੁਨ ਸਿਰੀਰਾਗ ਮਝਾਰ ਕੋਟੀ,
 ਕੋਟਿ ਆਰਯ* ਹੈ ਕਹੀ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੂਜਣ ਯੋਗ।
²ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੰਦ ਹੋਇਆ।

¹ਹਜ਼ਾਰ। ²ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਵਰਗੇ।

¹ਅੰਤ। ²ਬੇਅੰਤ।

¹ਪ੍ਰੇਰਕ।

¹ਬੁਲਾਇਆ।

¹ਉਸਤਤੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ।

*ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ "ਕੋਟਿ ਕੋਟੀ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ" ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੪ 'ਤੇ ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ।

ਹਰਿ ਹੋਇ ਮੁਦ ਸਿਤਕਾਰ ਨਾਨਕ
 ਤਈਂ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਰ ਹੈਂ।
 ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਕੋ ਹੈ ਪਠਯੋ,
 ਜਿਸ ਹੇਤ ਜਗਤ ਮਝਾਰ ਹੈ ॥ ੬੧ ॥
 ਤੁਮ ਕਯੋ ਨ ਅਬਿ ਲੋ ਨਾਮ ਕਾ,
 ਉਪਦੇਸ਼ ਜਗਿ ਬਿਦਤਾਯੋ।
 ਯਹਿ ਵਾਕ ਸੁਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ¹ ਗੁਰਿ,
 ਫਿਰ ਐਸ ਭਾਂਤਿ ਅਲਾਯੋ।
 ਵਹਿ ਨਾਮੁ ਮੁਹਿ ਉਪਦੇਸੀਐ,
 ਜੋ ਜਾਇ ਮੈਂ ਅਬਿ ਜਗਤ ਮੈਂ।
 ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਿ ਕੈ ਜਨਨਿ ਕੋ¹,
 ਪੁਨਿ ਲਾਇ ਰਾਵਰਿ ਭਗਤਿ ਮੈਂ ॥ ੬੨ ॥
 ਭਵ ਬੰਧੁ ਤੈ ਛੁਟਕਾਵਨੋ,
 ਅਨਯਾਸ¹ ਬਿਨ ਹੂ ਜੈਸ ਹੀ।

¹ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।

¹ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।

¹ਜਤਨ।

ਭੁਵ ਨਾਥ¹ ਸੁਨਿ ਹਿਤ ਸਾਥ ਪੁਨ,
ਗੁਨਿ ਕਹਯੋ ਲੇਵੋ ਵੈਸ ਹੀ ॥ ੬੩ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ¹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਹਰਿ¹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਮਾਹਿ ਉਚਾਰੀ।
ਸਾਰ ਅਹੈ ਨਿਗਮਾਗਮ ਕੋ¹ ਯਹਿ,
ਦਾਯਕ ਜਾਪਕ ਕੋ ਫਲ ਚਾਰੀ¹।
ਔਰ ਨ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਇਸ ਕੇ ਸਮ,
ਤਾਰਕ ਯਾ ਕਲਿ ਮੈ ਭਵ¹ ਭਾਰੀ।
ਨਾਹਿ ਪਿਖੈ ਜਮ ਲੋਕ ਕਬੀ ਵਹਿ,
ਯਾਹਿ ਜਪੈ ਜਗਿ ਜੇ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ੬੪ ॥
ਹੈ ਯਹਿ ਮੰਤ੍ਰਨ ਕੋ ਸਿਰ ਮੰਤ੍ਰ
ਗੋਪ ਮਤੋ ਧਨ ਗੋਪ ਬਖਾਨੋ¹।
ਨਾਹਿ ਭਯੋ ਕਬਹੂੰ ਅਬਿ ਲੋ,
ਕਿਸ ਹੀ ਹਿਤ ਜਾਹਰ ਏਹੁ ਪ੍ਰਮਾਨੋ¹।
ਜੇਤਕ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਯਾ ਜਗਿ ਹੈਂ,
ਸਭਿ ਕੋ ਯਹਿ ਬੀਜ ਪਛਾਨੋ¹।
ਕਲਿ ਜੀਵ ਉਧਾਰਨ ਹੇਤ ਤੁਮਾਰ
ਦੁਵਾਰ, ਭਯੋ ਅਬਿ ਜਾਹਰ ਜਾਨੋ ॥ ੬੫ ॥
ਪੂਰਬ ਜੇ ਅਵਤਾਰ ਰਿਖੀਸ੍ਵਰ,
ਪੀਰ ਪਿਗੰਬਰ ਭੂਰ ਉਪਾਏ।
ਆਪਨ ਆਪਨ ਨਾਮ ਜਪਾਏ,
ਪੁਜਾਇ ਨਿਜੰ ਪੁਨ ਪੰਥ ਚਲਾਏ।
ਜੇ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਗਿਆਨ,
ਉਧਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨਾਹਿ ਦਿਢਾਏ।
ਯਾ ਹਿਤ ਮੈਂ ਨਿਜ ਰੂਪ ਤੁਮੈਂ,
ਅਵਤਾਰ ਧਰਾ ਪਰ ਕੈ ਬਿਦਤਾਏ¹ ॥ ੬੬ ॥

ਜਾਹੁ ਅਬੈ ਕਲਿ ਜੀਵ ਉਧਾਰਨ ਕਾਰਨ,
ਬਾਨਿ¹ ਉਚਾਰਨ ਕੱਯੋ²।

¹ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ) ਨੇ।

¹ਵੱਡਾ (ਮੰਤ੍ਰ) ਹੈ।

¹ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ (ਨੇ)।

¹ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਸੰਸਾਰ।

¹ਇਹ ਗੁਪਤ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਧਨ (ਤੁਹਾਨੂੰ) ਕਿਹਾ ਹੈ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨੋ।

¹ਕਾਰਨ, ਮੁੱਢ ਜੜ੍ਹ।

¹ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

¹ਗੁਰਬਾਣੀ। ²ਕਰੋ।

ਮੰਗਲ ਢਾਨ ਅਮੰਗਲ ਹਾਨਕ¹,
ਆਦਿ ਵਿਖੈ ਯਹਿ ਮੰਗਲ ਦੱਯੋ।
ਏਕ ਉਂਕਾਰ ਅਹੇ ਸਤਿ ਨਾਮੁ,
ਵਹੇ ਕਰਤਾ ਇਕ ਪੁਰਖੁ ਮਨੱਯੋ।
ਸੇ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ,
ਅਮੂਰਤਿ ਆਹਿ ਅਜੂਨਿ ਲਖੱਯੋ ॥ ੬੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਯਹਿ
ਇਸ਼ਟ¹ ਮੰਤ੍ਰੁ ਲਖ ਲੇਹੁ।
ਜੇਤਕ ਬਾਨੀ ਰਚੋ ਤੁਮ
ਆਦਿ ਸਬੀ ਕੇ ਦੇਹੁ ॥ ੬੮ ॥
ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ
ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

*ਛੰਦ:

ਸ੍ਰਾਸ ਸੂਤਿ ਸੌ¹ ਜਾਪ ਕਰਨੇ ਹਿਤ,
ਮੰਤ੍ਰੁ ਅੱਖਰ ਚਾਰ¹ ਸੁਨਾਯਾ।
ਚਾਰ ਬੇਦ ਚਾਰੋ ਬ੍ਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਕੇ
ਮੰਤ੍ਰੁਨ ਕਾ ਸਾਰ¹ ਬਤਾਯਾ।
ਦੁਤੀ ਇਸ਼ਟ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਾਲਾ ਜਿਹਵਾ ਪਰ,
ਜਪਨ ਹੇਤ ਹਰਿ ਆਪ ਉਚਾਰਾ।
ਪੂਰਣ ਛੰਦ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਹੈ ਇਹੁ,
ਬੱਤੀ ਅੱਖਰ ਲੇਹੁ ਵੀਚਾਰਾ ॥ ੬੯ ॥
ਜੀਵ ਉਧਾਰਣ ਕਾਰਣ ਕਲਿ ਮੈ,
ਪ੍ਰਗਟੇ ਦੋਇ ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੁਰਦੁਆਰਾ¹।
ਤਬਿ ਤੈ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਤਿਗੁਰੁ,
ਹੋਯੋ ਆਪ ਹਰੀ ਕਰਤਾਰਾ।
ਯਾਹੀ ਤੈ ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਆਪ ਬਾਨੀ ਮੈ,
ਅਪਨਾ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗਾਯਾ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਗ਼ਮੀਆਂ ਮੋਟਣ ਵਾਲਾ।

¹ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

*ਇਹ 'ਛੰਦ' ਸ੍ਰੀਯੋ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ 'ਬਾਣ' ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਨ ੩੧ ਮਾਤ੍ਰਾਂ, ੧੬ ਅਤੇ ੧੫ ਤੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੂ।

¹ਸਾਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਨਾਲ।

¹ਚਹੁੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੁ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ)।

¹ਤੱਤ।

¹ਗੁਰਾਂਗਾਹੀਂ।

ਹਰਿ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਏਕਾ ਵਰਤੈ,
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਾਇਆ* || ੨੦ ||

*ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੦੪੩ 'ਤੇ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੧ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਯੋ
ਆਪ ਅਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ।
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਨ ਪੁਨਾ
ਸੰਕਾ ਕਰੀ ਬਿਸਾਲ || ੨੧ ||

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਬਿਨ ਦੇਹ ਨ ਇਹ ਮਿਲੇ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ,
ਈਸ਼ੁਰ ਕਾ ਨਹਿ ਦੇਹ ਬਤਾਯੋ।
ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨਦ ਰੂਪ ਬਿਆਪਕ,
ਬਿਸ੍ਰੁ ਵਿਖੈ^੧ ਸ੍ਰੁਤਿ^੨ ਹੈ ਵਹਿ ਗਾਯੋ।
ਪੁਨ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗ ਕਛੂ,
ਗੁਨ ਤੀਨ ਬਹੀਨ ਗੁਰੂ ਬਤਲਾਯੋ।
ਜਬਿ ਐਸ ਅਹੇ ਤਬਿ ਕੈਸ ਕਹੇ ਤੁਮ?
ਬੋਲਿ ਗੁਰੈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿਢਾਯੋ || ੨੨ ||
ਅਬ ਏਹ ਸੰਦੇਹ^੧ ਨਿਵਾਰਨ ਕੇ ਹਿਤ,
ਸੋ ਸੁਨਿ ਜੋ ਨਿਗਮਾਗਮ^੧ ਗਾਵੈ।
ਸਬਿ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਤ^੧ ਈਸ਼ੁਰ ਹੈ,
ਵਹਿ ਜੈਸ ਚਹੈ ਤਸ ਰੂਪ ਬਨਾਵੈ।
ਬਪੁ ਨਾਮ ਨਿਗੁੰਨ ਸਗੁੰਨ ਤਿਸੈ ਇਕ^੧,

^੧ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ। ^੨ਵੇਦਾਂ ਨੇ।

ਦੂਸਰ ਨਾਹਿ ਗੁਰੂ ਬਤਲਾਵੈ।
ਬਟ ਬੀਜ ਨਿਗੁੰਨ ਸਗੁੰਨ ਬਟੈ^੧,

^੧ਸੰਸਾਰ।
^੧ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।
^੧ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ।

^੧ਤਿਸ ਈਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨਿਰਗੁਨ ਤੇ ਸਰਗੁਨ ਨਾਮ ਤੇ ਸਰੂਪ ਇਕ ਹਨ।

^੧ਬੋਹੜ ਦੇ ਬੀਜ ਵਾਂਗ ਨਿਰਗੁਨ ਤੇ ਬੋਹੜ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਵਾਂਗ ਸਰਗੁਨ ਹੈ।

ਲਖ ਲੇਹੁ ਤਿਵੈ ਹਰਿ ਕੋ ਸ੍ਰੁਤਿ ਗਾਵੈ || ੨੩ ||
ਜਗ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈ ਧਰਿ ਹੈ^੧ ਹਰ ਹੈ^੨,
ਯਹਿ ਬਾਲ ਬਿਨੋਦ^੧ ਜਿਸੈ ਸ੍ਰੁਤਿ ਕੈਰੈ^੨।
ਅਜ^੧ ਔ ਕਮਲੇਸ^੨ ਮਹੇਸ^੩ ਦਿਨੇਸ^{੧੧},
ਸੁਰੇਸ^੧ ਨਿਸੇਸਹਿ^੨ ਜੇਊ ਰਚੈ ਹੈ।

^੧ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ^੨ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।
^੧ਬਾਲਕ ਦੀ ਖੇਡ। ^੨ਵੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
^੧ਬ੍ਰਹਮਾ। ^੨ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ^੩ਸ਼ਿਵ। ^{੧੧}ਸੂਰਜ।
^੧ਇੰਦ੍ਰ। ^੨ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ।

ਸਬਿ ਕੋ ਜਿਹ ਸੌਂਪੁ ਧਰੇ ਸਬਿ ਕਾਮ,
ਕਰੈਂ ਤਿਮ ਹੂੰ ਜਿਮ ਆਇਸ¹ ਦੈ ਹੈ।
ਜਿਹ ਦੀਨ ਅਧੀਨ ਰਹੈਂ ਸਬਿ ਹੀ,
ਸੁਰ ਭੀਰ ਪਰੇ ਜਿਹ ਪੈ ਚੱਲ ਜੈ ਹੈਂ ॥ ੨੪ ॥

¹ਆਗਿਆ।

ਅਜ ਕੋ ਰਚਨਾ ਮਰਯਾਦ ਰਖਾਨ
ਹਿਤੈ ਜਿਹ ਬੇਦ ਪਛਾਇ ਦਏ ਹੈਂ।
ਜਗ ਪਾਲਨ ਹੇਤ ਰਚਯੋ ਬਿਸ਼ਨੂ,
ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਹਰਨੈ ਹਿਤ¹ ਥਿੱਤ ਕਏ ਹੈਂ।
ਇਵ ਹੀ ਰਵਿ ਇੰਦ ਸੁਰਿੰਦਹਿ ਲੋ,
ਜਿਹ ਆਇਸ ਮੈ ਸਬਿ ਕਾਮ ਦਏ ਹੈਂ।
ਤਿਹ ਪੈ ਸਚਖੰਡ ਵਿਖੈ ਚਲ ਕੈ,
ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਸ਼ੇਸ਼ ਗਏ ਹੈਂ ॥ ੨੫ ॥

¹ਮਾਰਨ ਨੂੰ।

ਜਿਮ ਪਾਰਥ ਕੋ¹ ਜਦਵੇਸ² ਲਏ,
ਨਿਜ ਸੰਗ ਗਏ ਜਿਹ ਪੈ ਚਲ ਹੈਂ।
ਰਿਖਿ ਸਿੱਧ ਪੁਨਾ ਅਵਿਤਾਰ ਪਿਗੰਬਰ;
ਜਾਤਿ ਰਹੇ ਜਿਹਿ ਠਾਂ ਭਲ ਹੈਂ।
ਕਰਿ ਬਾਤ ਦਿਦਾਰ ਸੁ ਆਤਿ ਰਹੇ¹,
ਯਹਿ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਥੈਂ ਕਲ ਹੈਂ¹।
ਜਲ ਮੈ ਧਸਿ ਜਜੋਂ ਰਘੁਬੀਰ¹ ਗਏ;
ਤਿਮ ਠੀਕ ਗਏ ਗੁਰੁ ਭੀ ਚਲ ਹੈਂ ॥ ੨੬ ॥

¹ਅਰਜਨ ਨੂੰ। ²ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।

ਉਪਦੇਸ਼ ਦਯੋ ਜਗਤੇਸ਼ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੁ;
ਸੋ ਗੁਰੁ ਧਾਰ ਲਯੋ ਮੁਦ ਪਾਏ।
ਸੁਰ ਸਿੱਧ ਰਿਖੀ ਤਹਿੰ ਭਗਤਿ ਜੁ ਥੇ;
ਸਭਿ ਪੇਖ ਰਹੇ ਮਨ ਮੈ ਬਿਸਮਾਏ।
ਜਸ ਦੀਨ ਬਡਾਈ ਹਰੀ ਗੁਰ ਕੋ;
ਨਹਿ ਨਾਂਹਿ ਮਿਲੀ ਕਬਹੂੰ ਤਿਸ ਥਾਏ।
ਗੁਰ ਪਾਇ ਬਿਦਾ ਧਰ¹ ਆਏ ਤਬੈ,
ਨਿਕਸੇ ਨਦਿ ਤੇ¹ ਰਵਿ ਜਜੋਂ ਦਿਪਤਾਏ²

¹ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਸੁੰਦਰ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਰਾਮ ਚੰਦਰ।

¹ਧਰਤੀ ਤੇ।

¹(ਵੇਈਂ) ਨਦੀਂ 'ਚੋਂ। ²ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕੇ।

॥ ੨੭ ॥

ਗੁਰੁ ਜੋ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਰੂਪ¹ ਤਹਾਂ,

¹ਉਸਤਤ ਰੂਪ।

ਹਰਿ ਸੰਮੁਖ¹ ਬੈਨਿ ਬਖਾਨ ਕਰੇ।
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਹਰਿ ਮੋਦ ਭਏ ਅਤਿਸੈਂ,
 ਬਰ ਦੀਨ ਤਬੈ ਯਹਿ ਭਾਂਤਿ ਭਰੇ¹।
 ਨਰ ਨਾਰਿ ਸੁਨੈ ਪਢਿ ਹੈ ਜੁ ਇਸੈ,
 ਧਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁ ਨੀਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ।
 ਬਰ ਏਹੁ ਰਹਯੋ ਹਮਰਾ ਤਿਨ ਕੋ,
 ਭਵ ਬੰਧੁ ਪੁਨਾ ਵਹਿ ਨਾਹਿ ਪਰੇ ॥ ੭੮ ॥
 ਯਹਿ ਬਾਤ ਭਈ ਹਰਿ ਲੋਕ ਵਿਖੈ,
 ਸੁਨੀਏ ਭੁਵ ਲੋਕ¹ ਭਈ ਜਿਮ ਪਾਛੇ।
 ਜਬਿ ਤੇ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੂ ਨਦਿ ਮੈ,
 ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਜੋ ਨਿਕਸੇ ਨਹਿ ਸਾਛੇ¹।
 ਤਬਿ ਜਾਇ ਕਹਜੋ ਭ੍ਰਿਤ ਨੈ¹ ਘਰ ਮੈਂ,
 ਗੁਰ ਬੂਡ ਗਜੋ¹ ਜਲ ਮੈ ਕਤ² ਕਾਛੇ³।
 ਸੁਨਿ ਸੋਕ ਪਰਜੋ ਭੁਵ ਲੋਕ ਵਿਖੈ,
 ਗੁਰੁ ਓਕ¹ ਛਯੋ² ਕਰੁਨਾਰਸ³ ਆਛੇ ॥ ੭੯ ॥
 ਜਾਲ ਬਿਸਾਲ ਗਿਰਾਇ ਰਹਜੋ ਨ੍ਰਿਪ,
 ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਗੁਰੁ ਖੋਜਨ ਹੇਤੁ।
 ਬੀਤ ਗਏ ਦਿਨ ਤੀਨ ਇਸੈ ਬਿਧਿ ਹਾਰ
 ਭਏ ਸਭਿ ਲੋਗ ਅਚੇਤੁ¹।
 ਤੋ ਉਤ ਤੈ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੂ,
 ਹਰਿ ਤੈ ਪੁਨ ਆਇਸ¹ ਲੈ ਸੁਖ ਸੇਤੁ²।
 ਆਇ ਤਬੈ ਬਿਦਤੇ ਧਰ ਪੈ,
 ਜਹਿੰ ਘਾਟ ਕਹਾਵਤ ਸੰਤ ਅਬੈ ਤੂ¹ ॥ ੮੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤਾਪ ਤਿਮਰ ਕਲਿ ਹਰਨ ਹਿਤ,
 ਸੁਖਦ ਕੁਮਦ ਜਨ ਬ੍ਰਿੰਦ¹।

ਛੀਰ ਸਿੰਧੁ ਬੇਈਂ ਵਿਖਯੋ¹,
 ਪ੍ਰਗਟੇ ਗੁਰੁ ਸਮ ਇੰਦੁ¹ ॥ ੮੧ ॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ:

¹ਸਾਹਮਣੇ।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ।

¹ਪਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ।

¹ਦਾਸ ਨੇ।

¹ਭੁੱਖ ਗਏ ਹਨ। ²ਕਿਸੇ ਥਾਂ। ³ਸੁੰਦਰ (ਗੁਰੂ ਜੀ)।

¹ਘਰ। ²ਫੈਲ ਗਿਆ। ³ਚੋਣਾ, ਸੋਕ ਕਰਨਾ।

¹ਬੇਹੋਸ਼।

¹ਆਗਿਆ। ²ਸੁਖ ਨਾਲ। (ਅ) ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਪੁਲ।

¹ਹੁਣ ਤੱਕ।

¹ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ (ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ) ਤਪਸ ਅਤੇ (ਅਗਿਆਨ ਦੇ) ਅਨੁਕੂਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦਾਸਾਂ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਲਈ।

¹ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਰੂਪ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ।

¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਂਗ।

ਸੁਨਿ ਕੇ ਪੁਰਿ ਕੇ ਜਨ ਧਾਇ ਅਏ,
 ਗੁਰ ਪੇਖਨ ਕੇ ਨਰ ਨਾਰ ਮਹਾਨੈਂ।
 ਮੋਦ ਭਏ ਸਭਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ,
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਿਖ ਕੈ ਸਬਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੈਂ।
 ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾਦਿ ਮਹਾਂ,
 ਯਹਿ ਕੌਤਕ ਨਾਹਿ ਲਖਯੋ ਤਬਿ ਕਾਨੈਂ^੧।
 ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਗੁਰੁ ਨਾਹਿ ਗਏ,
 ਨਿਜ ਧਾਮ ਵਿਖੈ ਅਰ ਵੀਚ ਦੁਕਾਨੈ ॥ ੮੨ ॥
 ਛੋਡਿ ਉਦੰਗਲ^੧ ਬੈਠ ਰਹੇ ਤਬਿ,
 ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਮਨ ਮੰਗਲ ਮਾਨੈ।
 ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋ ਆਨ ਸਬੀ ਜਨ,
 ਧਾਮ ਲਿਜਾਵਨ ਕੇ ਹਠ ਠਾਨੈ।
 ਬਾਨਿ^੧ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਦਾਨਿ ਮਹਾਂਨਿ,
 ਗੁਰੁ ਤਬਿ ਐਸ ਸੁਨਾਵਹਿ ਤਾਨੈ^੧।
 ਜੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਭਵ ਖੇਦ^੧ ਮਿਟੈਂ,
 ਮਨਿ ਹੋਇ ਉਦੈ ਨਿਰਵੇਦ^੧ ਮਹਾਨੈ ॥ ੮੩ ॥
 ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਤੇ ਨਰ ਨਾਰਿ,
 ਅਪਾਰ ਦਿਦਾਰ ਲਿਯੇ ਚੱਲ ਆਵੈਂ।
 ਭੀਰ ਰਹੈ ਗੁਰੁ ਪੈ ਨਿਸਿ ਦਯੋਸੁ,
 ਜਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭਿ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈਂ।
 ਸੋ ਧਨ ਲੈ ਗੁਰੁ ਲੰਗਰ ਲਾਇ,
 ਤਬੈ ਕੁਣਕਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬਟਵਾਵੇਂ।
 ਦੇਸ ਅਸੇਸ^੧ ਵਿਖੇ ਗੁਰੁ ਕਾ ਜੱਸ,
 ਫੈਲ ਬਿਸੇਸ^੧ ਗਯੋ ਸਬਿ ਥਾਵੈਂ ॥ ੮੪ ॥
ਕਬਿੱਤ:
 ਜੈਸੀ ਜਾਂਕੀ ਕਾਮਨਾ ਹੂੰ ਕਰੈਂ ਸਭਿ ਪੂਰਨ,
 ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਤੂਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਭੂਰ ਭਾਂਤਿ ਕੀ।
 ਪਾਇ ਉਪਦੇਸ ਸੇਸ^੧ ਕਾਟ ਕੈ ਕਲੇਸ ਜਨ,
 ਪਾਵਨ ਹੂੰ ਜਾਵਨਿ ਜੇ ਆਵਨਿ ਸੁ ਪਾਤਕੀ^੧।
 ਜੈਸੇ ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਤੇ ਮਹਾਨਿ ਮੇਂਹ ਪਾਇ ਕਰਿ,

^੧ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ।

^੧ਇਕੱਠ, ਡੰਡਰੌਲਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ।

^੧ਗੁਰਬਾਣੀ।

^੧ਤਿਨਾ ਨੂੰ।

^੧ਸੰਸਾਰਕ ਦੁੱਖ।

^੧ਵੈਰਾਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

^੧ਸਾਰੇ।

^੧ਬਹੁਤ।

^੧ਬਹੁਤੇ।

^੧ਪਾਪੀ।

ਮਹੀ ਮਧ ਮੋਦ ਔ ਪ੍ਰਮੋਦ ਛਾਇ ਸ਼ਾਂਤਕੀ¹।

¹ਸ਼ਾਂਤੀ।

ਤੈਸੇ ਗੁਰਬਾਨੀ ਸੁਖਦਾਨੀ ਕਾਨੀ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ,

ਮੋਦ ਹੋਤ ਸ੍ਰਾਂਤ¹ ਜਿਮ ਪਾਇ ਗਨ ਚਾਤਕੀ² ¹ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੁੰਦ। ²ਬਹੁਤੇ ਪਪੀਹੇ।

॥ ੮੫ ॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੇਖ ਭਜੋ ਪ੍ਰਤਾਪ¹ ਤਬਿ,

¹(ਈਰਖਾ ਦਾ) ਬਹੁਤਾ ਸਾੜਾ।

ਕਾਜੀ ਔਰ ਪੰਡਿਤ ਮੁੱਲਾਂਨਜੋਂ ਕੇ ਚਿੱਤ ਮੈਂ।

ਆਇ ਗੁਰ ਪਾਸ ਖਾਸ ਚਰਚਾ ਚਲਾਵੈ¹ ਭਾਵੈ²,

¹ਚਰਚਾ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ²(ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ) ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਜਲਪ ਬਤਿੰਡੇ ਹਠ ਠਾਨਿ ਕੈ ਕੁਹਿੱਤ ਮੈਂ¹।

¹ਹਠ ਤੇ {ਕੁਹਿੱਤ} ਵੈਰ ਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਜਲਪ ਤੇ ਵਿਤੰਡਾ ਚਰਚਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। {ਜਲਪ ਤੇ ਵਿਤੰਡਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਆਮ ੩ ਦੇ ਅੰਕ ੮੮ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ੧ ਤੇ ੨।

ਬਾਨੀ ਗੁਨਖਾਨੀ ਸੁਖਦਾਨੀ ਗੁਰ ਐਸ ਰਰੈਂ,

ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁ ਉੱਤਰ ਨਿਰੁੱਤਰ ਹੂੰ ਜਿੱਤ ਮੈਂ।

¹ਜਿਸ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਨੂੰ।

ਸੋਈ ਸਭਿ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਬਿਲਾਸ ਲਿਖੇ

ਗੁੰਥ ਕੇ ਬਢਨਿ ਡਰਿ ਲਿਖੇ ਨਾਹਿ ਇੱਤ ਮੈਂ¹ ¹ਇਸ (ਗੁੰਥ) ਵਿੱਚ।

॥ ੮੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਹਿੰਦੂ ਚਾਰੋਂ ਬਰਨ ਕੇ,

ਤੁਰਕ ਔਰ ਚੰਡਾਲ।

ਹੋਵਤਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖਯ ਸਭਿ,

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇ ਬਿਸਾਲ ॥ ੮੭ ॥

ਨਾਮ ਰਚੇ ਭਗਤੀ ਕਰੇ,

ਬ੍ਰਹਮ ਉਪਾਸੋ ਏਕ।

ਯਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਦੈ,

ਪ੍ਰਚਾਰਯੋ ਮਤ ਨੇਕ ॥ ੮੮ ॥

ਪੂਜਨ ਮਤੀ ਮਸਾਣ ਸਭਿ,

ਔਰ ਪਖੰਡਨ ਕੇਰ।

ਤਬਿ ਸਭਿ ਦਯੋ ਹਟਾਇ,

ਗੁਰ ਧਰਮ ਬਢਯੋ ਯੋਂ ਫੇਰ ॥ ੮੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪਾਹਨ ਮੂਰਤਿ ਭੈਰਵ ਮੀਰਾਂ¹।

¹ਇਕ ਸੰਤ ਜਿਸ ਦੀ ਕਬਰ 'ਅਮਰੋਹੇ' ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ

ਗੋਰ¹ ਮੜੀ ਮਠ ਪੀਰ ਫਕੀਰਾਂ।
 ਕੂਰੇ ਯਹਿ ਪੂਰੇ ਦਿਖਰਾਏ।
 ਮੰਨਣ ਤੈ ਸਬਿ ਲੋਗ ਹਟਾਏ ॥ ੯੦ ॥
 ਜਿਨ ਕੇ ਥੇ ਤਿਨ ਪਰਹਿ¹ ਗੁਜਾਰੇ²।
 ਕਾਜੀ ਢਿਗ ਵਹਿ ਮੂਢ ਪੁਕਾਰੇ।
 ਮਿਲੇ ਮਜਾਵਰ¹ ਦਿਜ² ਅਰ ਕਾਜੀ।
 ਗਏ ਨਵਾਬ ਪਾਸ ਮਿਲਿ ਪਾਜੀ¹ ॥ ੯੧ ॥
 ਚੁਗਲੀ ਉਗਲੀ¹ ਗੁਰ ਕੀ ਜਾਈ।
 ਨਾਨਕ ਸ਼ਰੂ ਨ ਮਾਨਤਿ ਕਾਈ।
 ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਾਰਫਤ¹ ਲੋਗਹਿ¹।
 ਛੋਡਤਿ ਨਾਹਿ ਸ਼ਰੂ ਕੇ ਜੋਗਹਿ¹ ॥ ੯੨ ॥
 ਤਾਰਕ¹ ਦੁਨੀਆ ਨਾਨਕ ਹੱਯੇ।
 ਤਿਹ ਨਿਜ ਦੀਨ ਮਨਾਵਨ ਚੱਹਯੇ।
 ਉਨ ਕੀ ਸੁਨਿ ਨਵਾਬ ਮਨਿ ਭਾਯੋ।
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਯਦ¹ ਵੀਚ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੯੩ ॥
 ਕਹਯੋ ਕਬੂਲੋ¹ ਦੀਨ ਹਮਾਰਾ।
 ਪਢੋ ਨਿਵਾਜ ਹਮਾਰ ਸੰਗਾਰਾ¹।
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਹਮ ਦੀਨ ਖੁਦਾਈ¹।
 ਪਢੋ ਨਿਵਾਜ ਤੁਮਾਰ ਸੰਗਾਈ ॥ ੯੪ ॥
 ਪਢਿਨ ਨਿਵਾਜ ਜਬੈ ਵਹਿ ਲਾਗੇ।
 ਬੈਠ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਅਨੁਰਾਗੇ¹।
 ਪਢਿ ਨਿਵਾਜ ਕਾਜੀ ਪੁਨ ਕਹਾ।
 ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹਿ ਬੈਠ ਕਯੋ ਰਹਾ? ॥ ੯੫ ॥
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਘਰ ਮੈ।
 ਪਕਰਨਿ ਗਯੋ ਬਛੇਰੀ ਕਰ ਮੈ¹।
 ਮਨ ਤੁਵ ਲਗਾ ਦੁਨੀ ਕੇ ਕਾਰੈ¹।
 ਹਮ ਕਿਸ ਸੰਗ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੈ? ॥ ੯੬ ॥

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਹੈ। (ਅ) ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਇਕ ਪੀਰ ਜਿਸ ਦੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਚੌਕੀਆਂ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਮੀਰਾਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਦੱਸ ਕੇ ਖੇਡਦੀਆਂ ਤੇ ਪੁਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕਬਰਾਂ।

¹ਉੱਪਰ, ਆਸਰੇ। ²ਰੁਜ਼ਗਾਰ।

¹ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ। ²ਬ੍ਰਹਮਣ।

¹ਝੂਠੇ।

¹ਕਹੀ।

¹ਆਤਮ ਗਿਆਨ।

¹ਜੋਗਾ, ਲਾਇਕ।

¹ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ।

¹ਮਸੀਤ।

¹ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰੋ।

¹ਨਾਲ।

¹ਸਾਡਾ ਮਜ਼ਹਬ ਖੁਦਾ ਦਾ ਹੈ।

¹ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੋ ਕੇ।

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

¹ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ।

ਕਹਿ ਨਵਾਬ ਪਢਤੋ ਸੰਗ ਮੋਰੇ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਿ ਤੁਮ੍ਹੰ¹ ਖਰੀਦਤਿ ਘੋਰੇ।
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਵਾਬ ਬਿਸਮਾਯੋ।
 ਗੁਰੂ ਕੋ ਵਲੀ¹ ਸਹੀ ਲਖ ਪਾਯੋ² ॥ ੯੭ ॥
 ਚੂਮੇਂ ਕਦਮ¹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਬੈ।
 ਭਈ ਕਲਯਾਨ ਤਾਹਿ ਕੀ ਤਬੈ।
 ਦੋਇ ਕਬੀਲੇ¹ ਥੇ ਤਿਸ ਕੇਰੇ।
 ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਕੀ ਕਰਿ ਚਾਹਿ ਬਧੇਰੇ ॥ ੯੮ ॥
 ਵਹਿ ਭੀ ਲਗੀ ਚਰਨ ਗੁਰ ਜੀ ਕੇ।
 ਦਏ ਦੁਹਿਨ ਸੁਤ ਦੋ ਦੋ ਨੀਕੇ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪਨ ਨਿਕੇਤ¹ ਪਧਾਰੇ।
 ਤੁਰਕ ਭਏ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ॥ ੯੯ ॥
 ਕੁਛਕ ਕਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹਾਂ ਨਿਵਾਸੇ।
 ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨਰਵਿ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਗਾਸੇ ॥ ੧੦੦ ॥

¹ਤੂੰ ਤਾਂ।¹ਕਰਮਾਤੀ, (ਅ) ਅੱਲਾ ਦਾ ਪਿਆਰਾ। ²ਜਾਣ ਲਿਆ।¹ਚਰਨ ਚੁੰਮੇ।¹ਟੱਬਰ ਭਾਵ ਵਹੁਟੀਆਂ।¹ਘਰ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਲ ਚਰਿਤ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਮੋ ਬਿਸ਼ਮ ॥ ੫ ॥

੬. {ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ (ਪੂਰਬ ਦੀ), ਏਮਨਾਬਾਦ ਮਲਕ ਭਾਗੋ, ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ, ਨਾਨੂ ਪੰਡਿਤ ਨਾਲ ਚਰਚਾ, ਪਾਨੀਪਤ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਮਿਲਿਆ, ਦਿੱਲੀ ਮਜਨੂੰ ਦੇ ਟਿੱਲੇ, ਇਬਹਾਰੀਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਸਾਧੂ ਛੁਡਾਏ, ਕਾਂਸ਼ੀ 'ਚ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਤੇ ਕਬੀਰ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ¹ ਰਚਯੋ ਜਿਹਿ,
ਪਾਪ ਨਿਰਾਸ ਹੁਰਾਸ¹।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)।

¹ਸਮੂਹ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ {ਹਾਰਿਸ- ਰਾਖਾ (ਇਕ ਬਚਨ) ਹੁੱਰਾਸ- ਰਾਖੇ (ਬਹੁ ਵਚਨ)}।

¹ਉਹ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ)।

ਵੇ ਗੁਰੂ¹ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸ ਕੈ,
ਪੁਰਵੈਂ ਮਮ ਮਨਿ ਆਸ ॥੧॥

ਕਬਿੱਤ:

ਪਰਨਾ¹ ਗਹੜੇ ਹੈ ਆਨਿ ਰਾਵਰ ਕੇ ਚਰਨਾ ਕਾ,
ਸਤਿਨਾਮੁ ਬਿਨਾ ਜਾਨੋ ਔਰ ਨਾ ਉਚਰਨਾ¹।
ਚਰਨਾ ਮੈ ਰਾਖ ਹੋ ਤੇ ਚਾਖ ਹੋ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ,
ਨਾਖ ਹੋ ਦੁਰਾਸ¹ ਅਭਿਲਾਖ ਹੋ ਅਵਰ ਨਾ²।

¹ਆਸਰਾ।

¹ਉਚਾਰਨਾ, ਬੋਲਣਾ।

¹ਖੋਟੀ ਆਸਾ (ਰੂਪ ਨਦੀ ਤੋਂ) ਲੰਘ ਜਾਵਾਂਗਾ। ²ਹੋਰ (ਕੁਝ) ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।

¹ਚੰਗਾ। ²ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਦਲਨਾ, ਨਾਸ ਕਰਨਾ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ਾ।

ਵਰ¹ ਨਾ ਲਗਤ ਕਿਛੁ ਔਰ ਹਰਿ ਗਿਆਨ ਗਾਇ²,
ਪਾਇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਗਿਆਨ ਚਹੋਂ ਦਰਨਾ¹।
ਦਰ¹ ਨਾ ਔਰ ਜਹਾਂ ਜਾਊਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ,
ਆਸ ਤੋਸ ਦਾਸ ਖਾਸ ਤੇ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨਾ¹
॥੨॥

¹{ਖਾਸ} ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਤੇ {ਆਸ} ਛੇਤੀ {ਤੋਸ} ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

¹ਕਥਨ।

ਬਰਨਨ¹ ਕਰਤਿ ਚਰਿਤ ਅਬਿ ਆਦਿ ਗੁਰ,
ਆਧਿ¹ ਔ ਬਯਾਧਿ² ਜੋ ਉਪਾਧਿ³ ਕੇ ਹਰਨ ਹੈ¹¹।

¹ਮਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਚਿੰਤਾ ਆਦਿਰੋਗ। ²ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੁਖਾਰ ਆਦਿਰੋਗ। ³ਉਪਰੋਂ (ਬਾਹਰੋਂ) ਆ ਕੇ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਚਿੰਬੜਨ ਵਾਲੇਰੋਗ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਤ ਪੀੜਾ ਆਦਿ। ¹¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

¹ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਤਾ।

¹ਮੌਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਪੂਜਾ। ²ਪੱਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ।

¹ਉੱਜਲ।

ਤੀਨ ਤਾਪ ਹਾਰਕ¹, ਪ੍ਰਹਾਰਕ ਅਖਲ ਖੇਦ,
ਭੇਦ ਭ੍ਰਮ ਟਾਰਕ ਨਿਵਾਰਕ ਮਰਨ¹ ਹੈਂ।
ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਜਨਜਤਾ¹ ਸਦੈਵ ਕਾਲ,
ਮੱਨਜਤਾ¹ ਅਨੰਨਜਤਾ ਸੈਂ² ਚਹੀਏ ਕਰਨ ਹੈਂ।
ਦਾਯਕ ਸੁ ਫਲ ਚਾਰ ਬਿਮਲ¹ ਬਿਚਾਰ,
ਪਾਰ ਭਵ ਤੈ¹ ਕਰਨ ਹਾਰ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਹੈਂ²

¹ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ)। ²ਤਾਰਨ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ (ਰੂਪ) ਹਨ।

॥੩॥

ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਤੈ ਪਜਾਨ ਕਰਿ¹ ਲਵ ਪੁਰ²,
ਜਾਨ¹ ਏਮਨਾ ਹੂੰ ਬਾਦ ਪੂਰਬ ਪਧਾਰ ਹੈ²।

¹ਚੱਲ ਕੇ। ²ਲਾਹੌਰ।

¹ਜਾਣਗੇ। ²ਏਮਨਾਬਾਦ (ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ) ਪੂਰਬ (ਦੀ ਤਰਫ ਨੂੰ) ਜਾਣਗੇ।

ਖੰਡ ਕੈ¹ ਪਖੰਡ ਮਤ ਮੰਡ ਕੈ² ਸਿਧਾਂਤ ਸਤਿ,
ਬੇਦ ਧਰਮ ਭਗਤੀ ਸੁ ਜਗਤੀ ਬਿਥਾਰ ਹੈ।
ਅਵਲ¹ ਉਦਾਸੀ ਜਿਮ ਲੈਂਹ ਸੁਖਰਾਸੀ ਗੁਰ,
ਗਾਥ ਸੇ ਸੁਧਾ ਸੀ¹ ਇਸ ਧਯਾ ਮੈਂ ਉਚਾਰ ਹੈ।
ਸੁਨੋ ਸਿਖ ਭਾਈ ਸਭਿ ਕਾਨ ਮਨ ਲਾਈ,
ਭੂਲ ਲੀਜੀਓ ਸੁਧਾਈ ਹਮ ਸਦਾ ਭੂਲਵਾਰ ਹੈ

¹ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ। ²ਮੰਡਨ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਕੇ।

¹ਪਹਿਲੀ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗੀ।

॥ ੪ ॥

ਸੋਰਠਾ:

ਕਰਨ ਦਿਗ ਬਿਜੈ¹ ਜੈਸ,
ਚਰ ਹੈ¹ ਸਤਿਗੁਰ ਅਬਿ ਸੁਨੋ।
ਕਥੋਂ ਕਥਾ ਸਬਿ ਤੈਸ,
ਸਜਨ ਅਸੱਜਨ¹ ਬੰਦਿ ਪਦ ॥ ੫ ॥

¹(ਸਾਰੀਆਂ) ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ।

¹ਚੜ੍ਹਨਗੇ।

¹ਵਿਰੋਧੀ

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਜਸ ਗੁਰ ਭਏ ਬਿਰੱਕਤ, ਜਗਤ ਤਜ ਪਾਛੇ
ਗਾਯੋ।

ਤਲਵੰਡੀ ਤੈ ਤਬੈ, ਮੀਰ¹ ਮਰਦਾਨਾ ਆਯੋ।
ਸੁਨਿ ਰਬਾਬ ਤਿਹ ਰਾਗ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।
ਦੂਖ ਦਰਦ ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ, ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸ ਕੇ ਸਭਿ ਖੋਏ

¹ਮਿਰਾਸੀ।

॥ ੬ ॥

ਦਸੋ ਦਿਸਨ ਕਾ ਸੈਲ, ਕਰਨ ਹਿਤ ਕਰੀ
ਤਿਆਰੀ।

ਭੇਸ ਜੁਗੋਸਨ ਜੈਸ, ਧਰਜੋ ਮੁਦ ਮੰਗਲ ਕਾਰੀ।

ਸੀਸ ਚੌਕਲਾ ਤਾਜ ਸਾਜ¹, ਖਫਨੀ ਗਲ ਮੇਲੀ।

¹ਚਾਰ ਕਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਤਾਜ ਬਣਾ ਕੇ।

ਚੋਲਾ ਰੰਗ ਕਖਾਇ¹ ਅਮੋਲਾ, ਮਾਲਾ ਸੇਲੀ²

¹ਭਗਵੇਂਰੰਗ ਦਾ। ²ਕਾਲੀ ਉੱਨ ਜਾਂਚੇਸ਼ਮ ਦੀ ਗੁੰਦੀ ਹੋਈਰੱਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਸਿਰ ਉਪਰ ਪੱਗ ਜਾਂ ਟੋਪੀ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਵਾਂਗ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

॥ ੭ ॥

ਆਸਾ¹ ਕਰ² ਪੁਰ ਆਸ ਰਾਸ³, ਦਾਸਨ ਸੁਖ
ਦਾਯਕ।

¹ਸੋਟਾ। ²ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ³ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ)।

ਲਿਯ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਗ, ਚਲੇ ਹਿਤ ਸੈਲ ਸੁਭਾਯਕ।
ਪ੍ਰਥਮੈ ਸ਼ਹਰ ਲਹੌਰ ਸੈਰ ਕੇ ਤੌਰ ਪਧਾਰੇ।
ਮਿਲੇ ਫਕੀਰ ਅਮੀਰ ਪੀਰ, ਭਈ ਗੋਸ਼ਟ¹ ਭਾਰੇ ¹ਚਰਚਾ।

॥ ੮ ॥

ਚੌਕ ਜੁਵਾਹਰ ਮੱਲ ਵੀਚ, ਗੁਰਿ ਜੁਲਮ
ਨਿਹਾਰਿਓ।

ਜਹਰ ਕਹਰ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰ, ਸਵਾ ਪਹਰ* ¹ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਤੱਕ ਦੁਖਦਾਈ
ਜੁਲਮ (ਵਰਤਦਾ ਹੈ)। *ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਸਲ ਤੁਕ
ਉਚਾਰਿਓ। ¹ਐਉਂ ਹੈ: ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਰੁ ॥ (ਵਾਰਾਂ ਤੇ
ਵਧੀਕ ਮਹਲਾ ੧ ਪੰਨਾ ੧੪੧੨)

ਜਾਇ ਏਮਨਾ ਵਾਦ, ਨੀਕ ਥਲ ਥਿਰਿ ਤਪ
ਕੀਨਾ।

ਲਾਲੋ ਬਾਢੀ¹ ਕਰੀ ਸੇਵ, ਥਾ ਭਗਤ ਜੁ ਪੀਨਾ² ¹ਤਰਖਾਣ। ²ਪੱਕਾ, ਪੂਰਨ।

॥ ੯ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਯੁਤ ਸੰਤ ਸੰਗ, ਮਜਲਸ¹ ਤਹਿ ਹੋਵੈ। ¹ਸਭਾ।
ਲਗੀ ਰਹੇ ਨਿਤ ਭੀਰ, ਆਇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਿ ¹ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਜੋਵੈ¹।

ਰੰਗਜੋ ਰਹਿ ਸਤਿਸੰਗ, ਰੰਗ ਮੈਂ ਲਾਲੋ ਭਾਈ।
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕੇਰ, ਰਹੈ ਝਰਿ¹ ਲਗੀ ਸੁਭਾਈ ¹ਝੜੀ।

॥ ੧੦ ॥

ਹਾਕਮ ਹੁਤੇ ਪਠਾਨ, ਤਹਾਂ ਕੇ ਅਤਿ ¹ਬੇ ਇਨਸਾਫ਼।
ਅਨਿਆਈ¹।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮ¹, ਖਲਕ ਉਨਿ ¹ਬਹੁਤੇ।
ਅਧਿਕ ਦੁਖਾਈ।

ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੁਤੇ ਦਿਵਾਨ, ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਤਿਨ ਕੇਰਾ।

ਗੁਰੁ ਸੌਂ ਰਖਤ ਬਿਬਾਦ¹, ਹੇਤੁ ਬ੍ਰਬਾਦ ਬਧੇਰਾ² ¹ਝਗੜਾ। ²(ਜੋ ਉਸ ਦੀ) ਬਰਬਾਦੀ (ਤਬਾਹੀ) ਦਾ ਬਹੁਤਾ
ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।

॥ ੧੧ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ¹ ਤਿਹ ਕੀਨ, ਗਰਬ ਸਹਿ ਗੁਰਹਿੰ ¹ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਭੋਜਨ।
ਬੁਲਾਯੋ।

ਨਹਿ ਤਹਿੰ ਗਏ ਸਰਬੱਗਜ ਜੱਗ ਮਹਿ, ਠੱਗਿ¹ ਜੁ ¹ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ।
ਰਚਾਯੋ।

ਮੀਚ¹ ਪ੍ਰੇਰਯੋ ਨੀਚ, ਵੀਚ ਗੁਰ ਸਭਾ ਬੁਲਾਏ। ਮੌਤ।

ਨਯੋ ਕੁਰਾਹੀ ਭਯੋ, ਕੌਨ ਤੂੰ ਜਾਤਿ ਕਹਾਏ?

॥ ੧੨ ॥

ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ¹ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਛੋਡ, ਸੂਦਰ ਘਰਿ ਖੈ ਗੋਤ।
ਹੈਂ।

ਬਨਯੋ ਫਿਰਤਿ ਉਲਿਆਉ¹, ਜਗਤ ਕੋ ਦੰਭ ਦਿਖੈ ਸਾਧੂ, ਧਰਮ ਦਾ ਆਗੂ।
ਹੈਂ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਗਰਬ¹, ਤਾਹਿ ਕਾ ਸਰਬ ਹੰਕਾਰ।
ਹਰਨ ਹਿਤ।

ਕਹਯੋ ਤੁਮਾਰ ਹਮਾਰ, ਨਾਹਿ ਬਿਵਹਾਰ¹ ਕਛੂ ਲੈਣ ਦੇਣ। ²ਕੁਝ ਵੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ।
ਕਿਤਿ² ॥ ੧੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤੁਮਰਾ ਖਾਨਾ ਖੂਨ ਅਲੂਦਾ¹। ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ।

ਲਾਲੋ ਕੀਰੋਟੀ ਸਮ ਦੂਧਾ।

ਯਹਿ ਕਹਿ ਟੁੱਕਰ ਲੈ ਕਰ ਦੋਈ।

ਦੂਧ ਲਹੂ ਟਪਕਾਯੋ¹ ਸੋਈ ॥ ੧੪ ॥ ਚੁਆਇਆ।

ਪਿਖਿ ਅਚਰਜ ਬਡ ਲੋਗਨਿ ਮਾਨਾ।

ਨੀਕ ਨਰਨਿ ਗੁਰਿ ਈਸ ਪ੍ਰਮਾਨਾ।

ਭਾਗੋ ਜਲ ਬਲ ਲੱਜਤ ਹੈ ਕੈ।

ਬਾਚ¹ ਅਵਾਚ² ਕਠੋਰ ਸੁਨੈ ਕੈ ॥ ੧੫ ॥ ਬਚਨ। ²ਨ ਕਹਿਣ ਯੋਗ।

ਜਾਦੂਗਰ ਸਿਹਰੀ¹ ਬਤਲਾਯੋ। ਜੰਤੂ ਮੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਗੁਰ ਕੋ ਤਹਿ ਤੈ ਤੁਰਤ ਉਠਾਯੋ।

ਲਾਲੋ ਔ ਮਰਦਾਨੇ ਤਾਈਂ।

ਕਰਯੋ ਬਿਇੱਜਤ ਕੋਪ ਮਹਾਈਂ ॥ ੧੬ ॥

ਹੈ ਸਮਰੱਥ ਜਗਤ ਜਨ ਜੋਈ।

ਤਾਹਿ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਇ ਤ ਹੋਈ।

ਪੈ ਵਹਿ ਨਿਜ ਹਿਤ ਕੋਪ ਨ ਕਰਿ ਹੈ।

ਨਾਹਿ ਨਿਰਾਦਰ ਦਾਸਨਿ ਜਰ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥

ਰਾਜਨੀਤਿ ਯਹਿਰੀਤਿ ਸਨਾਤਨ¹। ਪੁਰਾਣੀ।

ਸਹੀ ਸਯਾਨੇ ਕਹਤਿ ਪੁਰਾਤਨ।

ਜਜੋਂ ਰਘੁਪਤਿ¹ ਭ੍ਰਿਗੁਪਤਿ² ਕੀ ਸਹੀ।

¹ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ। ²ਪਰਸਰਾਮ।

ਬਹੁਤ ਨ ਆਗੇ ਤੇ ਕੁਛ ਕਹੀ ॥ ੧੮ ॥

ਪੈ ਜਬਿ ਉਨਿ ਸੰਗੀ ਡਰ ਪਾਏ।

¹ਉਪਮਾ, ਮਹਿਮਾ।

ਤਬਿ ਸਕੋਪ ਤਿਹ ਓਪ¹ ਘਟਾਏ।

¹ਧਨੁਖ।

ਛੀਨਿ ਕੁਵੰਡ¹ ਦੀਨ ਬਨਬਾਸੂ।

¹ਡਰ।

ਅਜੋ ਨ ਅਯੋ ਗਯੋ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸੂ¹ ॥ ੧੯ ॥

ਪੁਨਾ ਭੀਲਨੀ ਕੀ ਜਸ ਕਥਾ।

¹ਜਿਵੇਂ (ਨਿਰਾਦਰੀ)।

ਰਿਖਿ ਮਤੰਗ ਥੀ ਕੀਨੀ ਜਥਾ¹।

ਅਧਿਕ ਆਪ ਤੇ ਦਾਸ ਬਡਾਈ।

¹ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ (ਇਹ ਗੱਲ) ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ।

ਕਰਵਾਈ ਰਘੁਰਾਈ ਭਾਈ¹ ॥ ੨੦ ॥

ਤਜੋਂ ਭੀਖਮ ਕੀ ਬਾਤ ਰਖਾਈ।

¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ। ²ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ (ਕਿ ਮੈਂ ਜੰਗ 'ਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਪਕੜਾਂਗਾ) ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ।

ਜਦੁਪਤਿ¹ ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਹਰਾਈ²।

ਦਰਜੋਧਨ ਤੈ ਸਹਯੋ ਨਿਰਾਦਰ।

¹ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਨੇ।

ਲਾਜ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਰੱਖੀ ਕਾਦਰ¹ ॥ ੨੧ ॥

ਨਹਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕਾ ਦੂਖ ਸਹਾਰਯੋ।

¹ਅਸਚਰਜ ਸ਼ਰੀਰ (ਨਰਸਿੰਘ) ਦਾ। ²ਦੈਂਤ (ਹਰਨਾਖਸ਼)

ਧਾਰਜੋ ਤਨ ਅਦਭੁਤ¹, ਦਨੁ² ਮਾਰਜੋ।

¹ਮੰਦਰ।

ਨਾਮੇ ਹਿਤ ਨਿਜ ਦੇਵਲ¹ ਫੇਰਜੋ।

¹(ਐਰਾਪਤ) ਹਾਥੀ ਨੇ। ²ਕਿਹਾ।

ਤੰਦੂਆ ਹਤਜੋ ਫੀਲ¹ ਜਬਿ ਟੇਰਜੋ² ॥ ੨੨ ॥

ਸਾਚ ਸਾਖ¹ ਯਹਿ ਬੇਦ ਉਚਰ ਹੈ।

¹ਉਗਾਹੀ।

ਦਾਸਨ ਹਿਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਨ ਧਰਿ ਹੈ।

ਏਹੀ ਸਾਖ ਦਸਮ ਗੁਰ ਕਹੀ।

ਵੀਚ ਚੌਪਈ ਪੇਖੋ ਸਹੀ ॥ ੨੩ ॥

'ਸੰਤਨ ਦੁਖ ਪਾਏ ਤੇ ਦੁਖੀ।

ਸੁਖ ਪਾਏ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸੁਖੀ।

ਅਬਿ ਤਜੋਂ ਕੋਪ ਹੋਇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ।

¹ਸੁਆਪ।

ਦਜੋ ਸਾਪ¹ ਦੁਸ਼ਟੋਂ ਕੋ ਭਯਾਨਕ।

ਅਪਨੀ ਤੋ ਨਿਰਾਦਰੀ ਸਹੀ।

ਮਰਦਾਨੇ ਲਾਲੇ ਹਿਤ ਕਹੀ ॥ ੨੪ ॥

ਆਸਾਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਮਝਾਰੀ।

ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ ਐਸ ਮੁਰਾਰੀ ¹ ।	¹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ।
ਜਾ ਤੇ ਦੁਸਟਨ ਕੀ ਜਰ ¹ ਜਾਵੈ।	¹ ਜੜ।
ਕੀਤੇ ਅਪਨੇ ਕਾ ਫਲ ਪਾਵੈਂ ॥ ੨੫ ॥	
ਬਾਤ ਭਵਿਸ਼ਤ ¹ ਜੈਸ ਉਚਾਰੀ।	¹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ।
ਤੈਸੇ ਭਈ ਗਈ ਨਹਿ ਆਰੀ ¹ ।	¹ ਖਾਲੀ, ਬਿਅਰਥ।
ਪੋਤ ¹ ਡੁਬਤਿ ਇਕ ਪਾਪੀ ਤੈ ਜਜੋਂ।	¹ ਜਹਾਜ਼।
ਬਾਦ ਏਮਨਾ ਹੋਯੋ ਸਤ ¹ ਤਜੋਂ ॥ ੨੬ ॥	¹ ਸੱਚ।
ਬਾਈ ਬਰਸ ਕਹੀ ਜੁ ਅਗਾਰੀ।	
ਬਾਬਰ ਆਇ ਕਰੀ ਵਹਿ ਸਾਰੀ ¹ ।	¹ ਪੂਰੀ, ਸੱਚੀ।
ਗਾਰਤ ¹ ਕਤਲ ਸ਼ਹਿਰ ਜਜੋਂ ਹੈ ਹੈ।	¹ ਤਬਾਹ, ਨਸ਼ਟ।
ਆਗੈ ਚਲ ਭਲ ਸਭਿ ਕਹਿ ਦੈ ਹੈਂ ॥ ੨੭ ॥	
ਦੋਹਰਾ:	
ਸ਼ਹਿਰ ਏਮਨਾ ਬਾਦ ਤੈ,	
ਗੁਰੂ ਰਵਾਨੇ ਹੋਇ ¹ ।	¹ ਚੱਲ ਕੇ।
ਜਾਇ ਅਨਤ ¹ ਤਾਰੇ ਜਿਤੇ,	¹ ਹੋਰ ਥਾਈਂ।
ਗਨਤ ¹ ਸਕੇ ਕਰਿ ਕੋਇ ॥ ੨੮ ॥	¹ ਗਿਣਤੀ।
ਤਲਵੰਡੀ ਮੈ ਜਾਇ ਪੁਨ,	
ਨਿਜ ਸਬੰਧੀਅਨ ਤਾਇ।	
ਦੈ ਦਰਸਨ ਹਰਸਨ ਘਨੋ ¹ ,	¹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ (ਕੀਤਾ)।
ਬਾਲਾ ਲਯੋ ਸੰਗਾਇ ॥ ੨੯ ॥	
ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸਏ ਛਿਪੰਜਵੇਂ,	
ਤਲਵੰਡੀ ਤੈ ਚੱਲ।	
ਹੁਜਰੇ ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ਜਾ ¹ ,	¹ ਮੁਕੀਮ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਕਬਰੇ (ਪਾਸ) ਜਾ ਕੇ।
ਗਾਯੋ ਸ਼ਬਦ ਅਚੱਲ ॥ ੩੦ ॥	
ਚੌਪਈ:	
ਮੇਲਾ ਹੁਤੋ ਤਹਾਂ ਤਬਿ ਭਾਰੀ।	
ਮਸਤ ਭਏ ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਨਰ ਨਾਰੀ।	
ਦੇਹ ਗੇਹ ¹ ਸੋਂ ਨੇਹ ² ਭੁਲਾਨੇ।	¹ ਘਰ। ² ਅੰਗ।
ਲਗਨ ਵੀਚ ਹੈ ਮਗਨ ਥਿਰਾਨੇ ¹ ॥ ੩੧ ॥	¹ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।
ਸੱਯਦ ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ਮੁਹੰਮਦ।	

ਸੋ ਆਯੋ ਪੁਨ ਪਢਿ ਅਲਹੰਮਦ¹।

ਪਿਖ ਤਸੀਰ¹ ਗੁਰੁਬਾਨੀ ਕੇਰੀ।

ਤੱਜਬ¹ ਰਹਿ ਨਿਜ ਗੱਜਬ ਗੇਰੀ² ॥ ੩੨ ॥

ਕਰੇ ਸ਼ਾਲ ਕਮਾਲ¹ ਅਪਾਰੇ।

ਸ਼ਰੁ¹ ਤ੍ਰੀਕਤ² ਹਕੀਕਤ³ ਵਾਰੇ¹¹।

ਔਰ ਮਾਰਫਤ¹ ਸਿਫਤ ਖੁਦਾ ਕੇ।

ਉੱਤ੍ਰ ਮਿਲੇ ਐਨ¹ ਮਨਸ਼ਾ ਕੇ² ॥ ੩੩ ॥

ਪਿਖਿ ਮੁਰਾਕਬੇ¹ ਮਾਹਿ ਹੋਸ਼ ਖੈ²।

ਜੋਸ਼ ਮਜਬ ਤਜਿ ਕਦਮ ਬੋਸ ਹੈ¹।

ਮਾਨ ਸਵਾਬ¹ ਅਦਾਬ² ਗਯੋ ਕਹਿ।

ਤੂਰਨ¹ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ, ਮਗ ਅਨ ਲਹਿ² ॥ ੩੪ ॥

ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਪੂਰਤਿ¹।

ਚੂਹਣੀ¹ ਗਏ ਸੁ ਮੁਹਿਣੀ ਮੂਰਤਿ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਪੀਰ ਫਾਕੀਰੂ।

ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਤੀਰੂ¹ ॥ ੩੫ ॥

ਪਰਾ ਬਹੀਰ ਭਈ ਬਡ ਭੀਰ*।

ਬਾਨੀ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਖ ਕਰਨੀ।

ਭੂਲ ਗਏ ਸਭ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ॥ ੩੬ ॥

ਦੰਭ ਦਰਪ¹ ਛਲ ਛੋਰਿ ਅਪਾਰੇ।

ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਸਿਖ ਪਰੇ ਭਵ¹ ਪਾਰੇ।

ਸੈਲ ਮਾਲਵੇ ਕਾ ਪੁਨ ਕੀਨਾ।

ਤਾਰੇ ਅਨਗਨ ਲੋਗ ਨਵੀਨਾ ॥ ੩੭ ॥

ਢਿਗ ਮਗਵਾਲ ਗਾਂਮ¹ ਗੁਰ ਬਿਰ ਕੈ।

ਬੈਰਾਗੀ ਲੋਗਨ ਕੇ ਘਿਰ ਕੈ¹।

ਕਰਿ ਪਰਚਾ¹ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਜੀਤੇ।

ਸਾਚੇ ਮਗ ਮੈ ਲਾਵਨ ਕੀਤੇ ॥ ੩੮ ॥

ਹੈ ਅਬਿ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮੁਕਾਮ¹।

¹ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਨਾਉਂ। (ਅ) ਉਸਤਤ, ਵਡਿਆਈ।

¹ਅਸਰ, ਪ੍ਰਭਾਵ।

¹ਹੈਰਾਨ। ²ਗੁੱਸਾ ਛੱਡ ਕੇ।

¹ਪੂਰਨ, ਮੁਕੰਮਲ, ਚੰਗੇ।

¹ਕਰਮ ਕਾਂਡ। ²ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਦੀ ਸੁਧੀ ਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ।

³ਅਸਲੀਅਤ, ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ। ¹¹ਵਾਲੇ।

¹ਆਤਮ ਗਿਆਨ।

¹ਠੀਕ। ²ਇੱਛਾ ਦੇ (ਅਨੁਸਾਰ)।

¹ਸਮਾਧੀ। ²ਭੁਲਾ ਕੇ।

¹ਚਰਨ ਚੁੰਮਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ।

¹ਪੁੰਨ। ²ਅਦਬ ਦਾ ਬਹੁ-ਬਚਨ ਭਾਵ ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਛੇਤੀ। ²ਹੋਰਰਸਤਾ ਲਿਆ।

¹ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ।

¹ਜਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੀ ਇਕ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ।

¹ਕੋਲ, ਪਾਸ।

*ਅੱਗੋਂ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਕਿਤੇ ਮੂਲ ਵਿਚ ਛਪਣੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ੩੬ ਨੰ: ਅੰਕ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਹੰਕਾਰ।

¹ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ) ਤੋਂ।

¹ਸੰਗਰੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਗਵਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ।

¹ਘੋਰਾ ਪਾ ਕੇ ਭਾਵ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ।

¹ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ।

¹ਅਸਥਾਨ ਭਾਵ ਗੁਰਦੁਆਰਾ।

ਤਹਿੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਨਕਾਨਾ ਨਾਮ।
 ਭੂਪ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਨਵਾਯੋ।
 ਲੰਗਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਰਵਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਾਹੋਆ ਜੋਆ¹ ਪੁਨਾ, ¹ਦੇਖਿਆ।
 ਥਾਨੇਸਰ ਕੁਰੁਖੇਤੁ।
 ਪਹੁਚੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਨ ਪੈ,
 ਆਏ ਜਨ ਸੁਨਿ ਭੇਤ ॥ ੪੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੋਸ਼ਟ ਭਈ ਸਿੱਧਨ ਸੋਂ ਭਾਰੀ।
 ਬਾਨੀ ਸੁਨਿ ਹੋਏ ਮੁਦ ਭਾਰੀ।
 ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਹਣ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।
 ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਖਨ ਹਿਤ ਅਸ ਕੀਨਾ ॥ ੪੧ ॥

ਮ੍ਰਿਗ ਸ਼ਿਕਾਰ ਭੇਟ ਧਰਿ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਭਾਖਯੋ ਛਕੋ ਛਕਾਵੇ ਅਬਿ ਹੀ।
 ਸੋ ਹਾਡੀ¹ ਮੇਂ ਪਕਨਾ ਧਰਯੋ।

¹ਤੌੜੀ।

ਪੇਖ ਸ਼ੋਰ ਮੇਲੇ ਮੈਂ ਪਰਯੋ ॥ ੪੨ ॥

ਪੰਡਿਤ ਨਾਨੂ ਥਾ ਤਹਿੰ ਭਾਰਾ।
 ਸੋ ਕਹਿਲਾਵਤ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰਾ।
 ਲੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਭੀਰ ਬਹੁ ਆਯੋ।

ਬਾਦਹਿ¹ ਬਾਦਿ² ਬਿਬਾਦ³ ਬਢਾਯੋ ॥ ੪੩ ॥

¹ਬਿਅਰਥ ਹੀ। ²ਝਗੜਾਲੂ ਨੇ। ³ਝਗੜਾ।

ਹਿੰਦੂ ਕੌਨ ਅਹੇ ਜਗ ਮਾਹੀ।
 ਮਾਸ ਪਕਾਇ ਗ੍ਰਹਨ ਮੈ ਖਾਹੀ।
 ਆਪ ਅਚਾਰਯ ਆਰਯ ਅਹੇ¹।

¹ਧਰਮ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਗੂ ਹੋ।

ਕਯੋਂ ਫਿਰ ਮਾਸ ਪਕਾਵਨ ਬਹੇ ॥ ੪੪ ॥

ਯੋਂ ਪੁਨ ਉੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੇ।
 ਹੈਂ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਤੈ ਨਜਾਰੇ।
 ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹਿਨ ਤੈ ਨਜਾਰੇ।

ਫੱਕਰ ਜਾਤਿ ਇਲਾਹੀ ਧਾਰੋ¹ ॥ ੪੫ ॥

¹ਫੱਕਰ ਦੀ ਜਾਤਰੱਬੀ ਜਾਣੋ।

ਛੁਹਿ ਪਾਰਸ ਜਯੋਂ ਤਾਂਬਾ ਲੋਹਾ।

ਅਲੱਗ ਉਭੈ ਤੇ¹ ਸੋਨਾ ਸੋਹਾ²।

¹ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ। ²ਉਹ ਸੋਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਸੋਨਾ (ਬਣ ਕੇ) ਸੌਂਹਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਮਧ¹ ਸਾਰ ਗ੍ਰਾਹੀ²।

¹ਵਿੱਚੋਂ। ²ਤੱਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਮਤਾ¹ ਹਮਾਰ ਨੀਕ ਦਿਢ ਆਹੀ ॥ ੪੬ ॥

¹ਮੱਤ, ਮਜ਼ਹਬ।

ਮਾਸ ਵੀਚ ਤੈ ਮਾਸ ਜਮਾਵਤਿ।

ਲਾਜ ਨਹੀ ਤੁਮ ਕੋ ਤਹਿ ਆਵਤਿ।

ਸੁਲ੍ਹਾ-ਕੁੱਲ¹ ਹੈ ਪੰਥ ਹਮਾਰਾ।

¹ਸਭ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ।

ਨਹੀ ਸ਼ਰਾ ਕਾ ਬੰਧਨ ਭਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥

ਅਰ ਪੁਨ ਮਾਸ ਖਾਵਨਾ ਜੋ ਹੈ।

ਨਹੀ ਬੁਰਾ ਕਾਹੂ ਬਿਧਿ ਸੋ ਹੈ।

ਬੇਦ ਬਿਰੁੱਧ ਮਾਸ ਜੋ ਹੋਈ।

ਜਗਜਨ ਬੀਚ ਪਰੈ ਕਜੋਂ ਸੋਈ ॥ ੪੮ ॥

ਭੋਗ ਦੇਵਤਨ ਕੋ ਪਲ¹ ਲਗ ਹੈ।

¹ਮਾਸ ਦਾ।

ਮਾਸ ਹੀਨ ਪੂਰਨ ਨਹਿ ਜਗਜ ਹੈ।

ਮਾਸ ਰਿਖਨ ਅਵਤਾਰਨ ਖਾਯੋ।

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬਨਿ ਗਾਯੋ ॥ ੪੯ ॥

ਭਗ ਅਰ ਲਿੰਗ ਮਾਸ ਕੇ ਦੋਈ।

ਪੈਦਾ ਸ੍ਰਿਸਟ ਜਿਨੋ ਤੈ ਹੋਈ।

ਮਾਸ ਵੀਚ ਤੈ ਉਪਜਤਿ ਮਾਸ।

ਮੰਮਾ ਮਿਲ ਹੈ ਮਾਸ ਗ੍ਰਾਸ¹ ॥ ੫੦ ॥

¹ਮਾਤਾ ਦਾ ਅਸਥਣ ਰੂਪ ਮਾਸ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਨਾਰਿ ਬਿਆਹਿ ਮਾਸ ਲੈ ਆਵੈਂ।

ਅਧਰ¹ ਕਪੋਲ² ਮਾਸ ਮੁਹਿ³ ਪਾਵੈਂ।

¹ਬੁੱਲ। ²ਗਲ੍ਹਾਂ। ³ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ।

ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ¹ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ।

¹(ਮਾਤਾ ਦੇ ਗੁਭ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ) ਰਚਨਾ ਹੋਈ।

ਸੂਝਤਿ ਗਜਾਨ ਨ ਤੁਮੈ ਨਿਕੰਮੇ ॥ ੫੧ ॥

ਮਾਸ ਬਿਨਾ ਸਮ ਘਾਸ¹ ਰਸੋਈ।

¹ਘਾਹ ਵਾਂਗ।

ਯਹਿ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਿਆਨਨਿ ਗੋਈ¹।

¹ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ।

ਅਰ ਪੁਨਰਵਿ ਪਰ¹ ਬੀਚ ਅਕਾਸ।

¹ਸੂਰਜ ਉਪਰ।

ਕੇਤੂ¹ ਕੀ ਛਾਯਾ ਕਾ ਭਾਸ² ॥ ੫੨ ॥

¹ਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਾਮ। ²ਛਾਂ ਦਾ ਪੜਛਾਵਾਂ।

ਹੈ ਹਮ ਕੋ ਨਹਿ ਲਾਭ ਹਾਨ ਕੁਛ।

ਭੇਡ ਚਾਲ ਜਗ ਕੀ ਯਹਿ ਸਬਿ ਤੁਛ।

ਜੇਤੋ ਚਿਰ ਰਹਨੋ ਸੋਰਖ ਹੈ।
ਜ਼ਜਾਦੇ ਕਮ ਨਹਿ ਕੇ ਕਰਿ ਸਕ ਹੈ ॥ ੫੩ ॥
ਚਾਹੋ ਲਾਖ ਕਰੋੜ ਲੁਟਾਵੈ।
ਏਕਿ ਛਿਦਾਮ¹ ਨ ਦੇਵੈ ਭਾਵੈ²।

¹ਛੇ ਦਾਮ। {ਦਾਮ- ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੰਜਾਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਦੋ ਨਵੇਂ ਪੈਸੇ। ਛੇ ਦਾਮ=੧੨ ਨਵੇਂ ਪੈਸੇ।} ²ਭਾਵੇਂ।

ਖਾਵੈ ਕੁਛ ਚਾਹੋ ਨਹਿ ਖਾਵੈ।
ਗ੍ਰਹਨ ਰਹਨ ਮੈਂ ਫਰਕ ਨ ਆਵੈ ॥ ੫੪ ॥
ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਜਬ ਹੀ ਜੋ ਕੈ ਹੈ।
ਈਸ਼੍ਵਰ ਫਲ ਤਬਿ ਸਬਿ ਕਾ ਦੈ ਹੈ।
ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਅਕਾਲ।
ਬਿਨਾ ਭਜੇ ਨਹਿ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲ ॥ ੫੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗੋਸ਼ਟ¹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਐਸ ਸੁਨਿ,
ਪਰੇ ਪਗੀ¹ ਸਬਿ ਆਇ।
ਪੁਨ ਹਾਂਡੀ ਮੈ ਗੁਰੂ ਜੀ,
ਦੀਨੋ ਦੂਧ ਦਿਖਾਇ ॥ ੫੬ ॥

¹ਚਰਚਾ।

¹ਚਰਨੀ।

ਸਾਚਾ ਮਤ ਲਖ ਗੁਰੂ ਕਾ,
ਕਾਚਾ ਔਰਨ ਕੇਰ।
ਭਏ ਸਿੱਖ ਤਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਲੋ,
ਸਾਦਿਕ¹ ਜਨ ਬਹੁਤੇਰ ॥ ੫੭ ॥

¹ਸਿਦਕੀ।

ਪਾਨੀਪਤ ਤਹਿ ਤੈ ਗਏ,
ਧੁਨੀ¹ ਸ਼ਬਦ ਜਬ ਕੀਨ।
ਲੋਗ ਹਜਾਰੋਂ ਮਸਤ ਭੇ,
ਸੁਨਿ ਅਖੰਡ ਸੁਖ ਲੀਨ ॥ ੫੮ ॥

¹ਅਵਾਜ਼।

ਚੌਪਈ:

ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਤਹਿ ਹੁਤੋ ਫਕੀਰ।
ਬੋਲੀ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰ¹ ਬਡ ਪੀਰ।

¹ਕਲਿੰਦਰੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ (ਬੋਲਦਾ ਸੀ)।
{ਕਲਿੰਦਰ=ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦਰਜਾ।}

ਤਾ ਕੇ ਚੇਲੇ ਸ਼ੇਖ ਟਟੀਰੀ।
ਪੇਖ ਗਜੋ ਯਹਿ ਕੌਤਕ ਪੀਰੀ¹ ॥ ੫੯ ॥

¹ਪੀਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਦਾ।

ਮੁਰਸ਼ਦ¹ ਢਿਗ ਉਨਿ ਤੁਰਿ ਸਦ ਜਾਈ²।

¹ਰੂਹਾਨੀ-ਉਸਤਾਦ। ²ਤੁਰ ਕੇ, ਛੇਤੀ ਜਾ ਕੇ।

ਬਿਤੀ ਜਿਤੀ ਥੀ ਤਿਤੀ ਸੁਨਾਈ।

ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਮਨਿ ਐਸ ਵਿਚਾਰਾ।

ਏਕ ਮਜਾਨ ਮੈ ਦੋ ਤਰਵਾਰਾ ॥ ੬੦ ॥

ਦੋਇ ਸ਼ੇਰ ਇਕ ਜੰਗਲ ਮਾਹੀਂ।

ਕੈਸੇ ਰਹੈਂ ਪਿਥੈਂ ਚਲਿ ਤਾਹੀਂ।

ਬਿਰਜੋ ਪਾਲਕੀ ਮਾਹਿ ਸੁ ਜਾਈ।

ਬਿਨਾਂ ਕਹਾਰਨ¹ ਤੈ ਸੁ ਚਲਾਈ ॥ ੬੧ ॥

¹ਪਾਲਕੀ ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ।

ਕਿਤਕ ਦੂਰ ਚਲ ਕਰਿ ਰਹਿ ਗਈ¹।

¹ਚੁਕ ਗਈ, ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਨ ਸਬੀ ਯਹਿ ਲਈ।

ਨਿਜ ਆਸੇ ਕੀ¹ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰੀ।

¹ਸੋਟੇ ਦੀ।

ਚਲੇ ਅਧਰ ਦਿਸ¹ ਤਾਹਿ ਅਗਾਰੀ ॥ ੬੨ ॥

¹ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਤਰਫ।

ਹੋਈ ਅਚਰਜ ਪੇਖ ਲੁਕਾਈ¹।

¹ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ, ਦੁਨੀਆ।

ਆਇ ਪੀਰ ਲਾਗੋ ਪਗ ਧਾਈ।

ਭਾਖਜੋ ਗੁਰੁ ਸੁਨਹੋ ਤੁਮ ਪੀਰ।

ਇਕ ਗੁਦਤੀ ਮੈਂ ਸਾਤ ਫਕੀਰ ॥ ੬੩ ॥

ਭਾਵਤ ਭਲੇ ਸਮਾਵਤ ਬੀਰ^{1*}।

¹ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। *ਏਥੇ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਮੂਲ 'ਚ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ੬੪ ਨੰ: ਅੰਕ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਤ ਬਲਾਯਤ ਮੈਂ ਦੋ ਸ਼ਾਹਿ¹।

¹ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

ਲਰਿ ਲਰਿ ਮਰਤਿ ਸਮਾਵਹਿੰ ਨਾਹਿ ॥ ੬੪ ॥

ਮੈ ਹਮ ਨਹਿੰ ਰਹਿੰ¹ ਤੁਮ ਕਜੋਂ ਡਰਤੇ।

¹(ਅਸੀਂ ਏਥੇ) ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ।

ਹਮ ਤੋ ਫਿਰਤਿ ਸੈਲ ਜਗਿ ਕਰਤੇ।

ਪੀਰ ਹੋਇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਗਯੋ।

ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਿ ਵਰੁ ਤੁਸ਼ਟ¹ ਬਢਯੋ ॥ ੬੫ ॥

¹ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ।

ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਲ ਗੁਰੁ ਦੇਹਲੀ ਆਏ।

ਟੀਲੇ ਮਜਨੂ ਪਰ ਸੁ ਥਿਰਾਏ ॥ ੬੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਬ੍ਰਾਹੀਮ ਪਠਾਨ ਤਬਿ,

ਲੋਦੀ ਥਾ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।

ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਥੇ ਕੈਦ ਉਨਿ,

ਸੰਤ ਕਈ ਸੌ ਆਹਿ ॥ ੬੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਚੱਕੀ ਸਬਿ ਤੈ ਹੁਤੇ ਪਿਸਾਵਤਿ।

ਅਨਿਕ ਮੁਸੱਕਤ¹ ਅਪਰ ਕਰਾਵਤਿ।

¹ਸਖਤ ਕੰਮ।

ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਹੁ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਾਵੈ।

ਆਵਹੁ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵੀਚ ਕੈ ਗਾਵੈ ॥ ੬੮ ॥

ਫੀਲ¹ ਸੁਫੈਦ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਮਰਜੋ।

¹ਹਾਥੀ।

ਰੋਵਨ ਅਧਿਕ ਮਹਾਵਤ¹ ਕਰਜੋ।

¹ਹਾਥੀਵਾਨ।

ਪਿਖ ਗੁਰੁ ਦਯਾ ਪਰੀ ਮਨਿ ਆਈ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਹਿ ਦਯੋ ਜਿਵਾਈ ॥ ੬੯ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿ ਹੋਯੋ ਰਾਜੀ।

ਕਾਜੀ ਬਾਤ ਬਨਾਈ ਪਾਜੀ¹।

¹ਝੂਠੀ, ਉਲਟੀ।

ਫੇਰਜੋ ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਕਾ ਇਨੋ।

ਕੈਦ ਸਖਤ ਕੀ ਲਾਇਕ ਗਿਨੋ ॥ ੭੦ ॥

ਪਕਰਿ ਚੱਕੀਆਂ ਦੀਨੀ ਭਾਰੀ।

ਕਣਕ ਸਵਾ ਮਣ ਧਰੀ ਅਗਾਰੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦ ਲਗੇ ਤਬਿ ਗਾਨੇ।

ਫਿਰੀ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪ ਮੁਹਾਨੇ¹ ॥ ੭੧ ॥

¹ਆਪਣੇ ਆਪ।

ਕਰਾਮਾਤ ਯਹਿ ਸੁਨ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹਿ।

ਆਇ ਪਰਯੋ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਮਾਂਹਿ।

ਨਿਜ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਚਾਹਾ।

ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਪੁਨ ਐਸ ਪ੍ਰਾਹਾ¹ ॥ ੭੨ ॥

¹ਕਿਹਾ।

ਭੇਖ ਅਲੇਖ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਨੋ¹।

¹ਸਾਧੂ ਭੇਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਪਛਾਣੋ।

ਸਾਧੁ ਸੰਤਾਵਨਿ¹ ਬੁਰਾ ਪਛਾਨੋ।

¹ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ।

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਜਗ ਮੈ ਸਾਧੁ ਦੁਖਾਏ।

ਤਿਨ ਕੇ ਬੰਸ ਖੁਦਾਇ ਗਮਾਏ¹ ॥ ੭੩ ॥

¹ਗਵਾ ਦਿੱਤੇ, ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਤੇਜ ਧਰਮ ਤਿਨ ਕਾ ਸਬਿ ਨਸ ਹੈ।

ਮਰਤਿ ਦੁਖੀ ਹੈ ਨਰਕਹਿੰ ਬਸ ਹੈ ॥ ੭੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਾਧੁ ਦੁਖਾਏ ਹੋਤ ਹੈ,

ਧਰਮ ਬੰਸ ਧਨ ਹਾਨ¹।
ਰਾਵਨ ਕੌਰਵ ਕੰਸ ਪਰ¹
ਕਰਿ ਤੀਨੋ ਪ੍ਰਵਾਨ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਨਾਸ।

¹ਉਪਰ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ (ਘਟਾ) ਕੇ ਮੰਨ ਲਵੇ ਭਾਵਰਾਵਣ ਦਾ ਧਰਮ,
ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਬੰਸ ਤੇ ਕੰਸ ਦਾ ਧਨ (ਰਾਜ) ਨਾਸ ਹੋਇਆ।

ਚੌਪਈ:

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿ ਮਨਿ ਪਛਤਾਯੋ।
ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਸਬਿ ਸੰਤਹਿ ਛੁਡਵਾਯੋ।
ਕਾਜੀ ਪੁਨਾ ਸ਼ਾਹਿ ਸਿਖਲਾਯੋ।
ਚਹੀਏ ਖਾਨਾ ਇਨੈ ਖੁਲਾਯੋ ॥ ੨੬ ॥

ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਮਕਰੂ¹ ਤੁਵ ਖਾਨਾ।
ਲਾਹਿ ਰੁਮਾਲ ਜਬੈ ਨਿਰਖਾਨਾ¹।
ਚਾਵਲ ਕੀਟ ਸਬੈ ਦਰਸਾਏ¹।
ਮੇਂਡਕ ਬੋਟੀ ਮਾਸ ਭਗਾਏ¹ ॥ ੨੭ ॥

¹ਘ੍ਰਿਣਾ ਯੋਗ। {ਕਰਾਹਤ= (ਨ ਪਸੰਦ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ।}

¹ਦੇਖਿਆ।

¹ਸਾਰੇ ਚੌਲ ਕੀੜੇ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਏ।

¹ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਬੋਟੀਆਂ ਡੱਛੂ (ਬਣ ਕੇ) ਨੱਸ ਗਏ।

ਸ਼ਾਹਿ ਪੇਖ ਰਹਿਗੋ ਬਿਸਮਾਈ।
ਕਦਮ ਚੂਮ¹ ਚਹਿ ਖਿਮਾ ਕਰਾਈ।
ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਹੋ ਗੁਮਰਾਹੀ¹।
ਅਬਿ ਦਿਨ ਥੋਰ ਰਹੈ ਤੁਵ ਸ਼ਾਹੀ ॥ ੨੮ ॥
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਰੰਜ ਮਨ ਮਾਨਾ।
ਲਏ ਬੁਲਾਇ ਵਲੀ¹ ਤਬਿ ਨਾਨੂ² ॥ ੨੯ ॥

¹ਚਰਨ ਚੁੰਮ ਕੇ।

¹{ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ} ਰਾਹ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ।

¹ਸਾਧੂ। ਅਨੇਕ (ਮਤਾਂ) ਦੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਨਜਾਮ ਦੀਨ ਲੋ ਔਲੀਏ¹,
ਆਇ ਕਰੇ ਬਹੁ ਸਵਾਲ।
ਲੈ ਜੁਵਾਬ ਹੁੈ ਮੁਦ ਗਏ,
ਸ਼ਕਤੀ ਪੇਖ ਕਮਾਲ ॥ ੩੦ ॥

¹ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ {ਵਲੀ ਦਾ ਬਹੁ-ਬਚਨ ਔਲੀਆ।}

ਕਬਿੱਤ:

ਚੱਲ ਕੈ ਤਹਾਂ ਤੈ ਗੁਰੁ ਆਗਰੇ ਅਟਾਏ¹ ਆਏ,
ਨ੍ਹਾਏ ਪਰਯਾਗ ਕਾਂਸੀ ਬਾਗ ਮੈਂ ਬਿਰਾਏ ਹੈਂ।
ਗਾਏ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਤੁ ਆਏ ਸੁਨਿ ਲੋਗ ਧਾਇ,
ਆਨਦ ਬਢਾਏ ਹੋਏ ਮਸਤ ਮਹਾਏ ਹੈਂ।
ਛੇਰਿ ਨਿਜ ਧਾਮ ਕਾਂਮ ਆਈ ਖਲਕਤ ਆਮ,

¹ਯੂ.ਪੀ. ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਅਟਾਵਾ।

ਮਾਨੋ ਨਿਧ¹ ਲੂਟਨ ਕੋ ਦਾਰਦੀ² ਭਗਾਏ ਹੈ³।
 ਹੋਇ ਸਬਿ ਮਗਨ ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਮੁੰਦਿ¹ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਜਜੋਂ,
 ਸਬਦ ਸੁਧਾ¹ ਕੋ ਜਨੁ² ਚਾਤ੍ਰਕੀ³ ਚਖਾਏ ਹੈ¹¹

¹ਖਜ਼ਾਨਾ। ²ਕੰਗਾਲ। ³ਭੱਜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਨੇਤ੍ਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ²ਮਾਨੋ। ³ਪਪੀਹੇ। ¹¹ਚੱਖਣ ਲਈ ਆਏ ਹਨ।

॥ ੮੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੁਨਿ ਪੰਡਤਿ ਭੇਖੀ ਸਨਿਆਸੀ।

ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਅਏ ਮਿਲਿਰਾਸੀ¹।

¹ਸਾਰੇ।

ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਗੁਰੁ ਖੰਡਨ ਕਰੈਂ।

ਭਗਤੀ ਗਯਾਨ ਸੁ ਮੰਡਨ¹ ਧਰੈ² ॥ ੮੨ ॥

¹ਪ੍ਰੋਤਤਾ। ²ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦ੍ਰਿਢਾਵੈਂ।

ਪਾਹਨ¹ ਪੂਜਨ ਮਾਨ ਘਟਾਵੈਂ।

¹ਪੱਥਰ।

ਕਹੈਂ ਨ ਲੱਜਾ ਤੁਮੈ ਬਿਆਪੇ।

ਅਪਨ ਕੀਏ ਕੋ ਪੂਜਤ ਆਪੇ ॥ ੮੩ ॥

ਮਾਨੋ ਏਕ ਈਸ ਜਗਿ ਕਰਤਾ।

ਜੋ ਹੈ ਸਬਿ ਕਾ ਭਰਤਾ¹ ਹਰਤਾ।

¹ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਤਾਂ ਕਾ ਭਜਨ ਜਜਨ¹ ਫਲ ਦੇਤਾ।

¹ਪੂਜਨ।

ਪੂਜਨ ਆਨ¹ ਪਿਰਾਵਨਰੇਤਾ² ॥ ੮੪ ॥

¹ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣਾ। ²ਰੇਤਾ ਛਾਨਣ (ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ)।

ਆਂਬਿ ਬ੍ਰਿਖ ਤਜ ਆਕ ਜੁ ਸੇਵੈ।

ਸੇਂਚਨਿ ਊਖਰ¹ ਫਲ ਕਿਆ ਲੇਵੈ।

¹ਕੱਲਰ (ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ) ਸਿੰਜ ਕੇ।

ਪੁਨ ਪੰਡਿਤ ਬੋਲੇ ਅਭਿਮਾਨੀ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੇ ਤੁਮ ਬਾਨੀ ॥ ੮੫ ॥

ਸਰਬ ਗਰਬ¹ ਤਿਨਿ ਹਰਨੇ ਹੇਤੈਂ।

¹ਹੰਕਾਰ।

ਕੌਤਕ ਕੀਨਸ ਨੀਤਿ ਨਿਕੇਤੈਂ¹।

¹ਨੀਤੀ ਦੇ ਘਰ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ)।

ਕੂਕਰ¹ ਖਰੋ ਹੁਤੋ ਇਕ ਤਹਾਂ।

¹ਕੁੱਤਾ।

ਤਾ ਸਿਰਿ ਨਿਜ ਕਰ¹ ਧਰਿ ਗੁਰਿ ਕਹਾ ॥ ੮੬ ॥

¹ਹੱਥ।

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਤੁਮਾਰ ਬਿਰਾਦਰ¹।

¹ਭਰਾ।

ਅਏ ਕਰੋ ਚਰਚਾ ਇਨਿ ਸਾਦਰ¹।

¹ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ।

ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਕਾ ਸਗ ਗਯਾਨੀ।

ਬੋਲਨ ਲਗਯੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ॥ ੮੭ ॥

ਨਿਗਮਾਗਮ¹ ਪੌਰਾਨ ਸੁਨਾਏ।

¹ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।

ਪੰਡਿਤ ਮੰਨਜ ਕੰਨ੍ਹ¹ ਡਰ ਪਾਏ।

¹ਕੰਨ੍ਹ ਰਿਖੀ ਮੰਨ ਕੇ। {ਕੰਨ੍ਹ=ਇਕ ਰਿਖੀ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪੰਡਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤ੍ਰ ਰਿਗਵੇਦ 'ਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਲਣ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਇਸੇ ਨੇ ਪਾਲੀ ਸੀ।}

ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ ਗੁਰ ਲਗੇ ਉਚਾਰਨ।

ਤੁਮ ਹੋ ਈਸ ਅਏ ਜਗ ਤਾਰਨ ॥ ੮੮ ॥

ਹਮ ਦੰਭੀ ਦਰਪੀ¹ ਅਗਜਾਨੀ।

¹ਹੰਕਾਰੀ।

ਭਈ ਭੂਲ ਬਖਸ਼ੋ ਤੁਮ ਗਜਾਨੀ।

ਪੈ ਇਸ ਕੂਕਰ ਤੈ ਸੁਰ ਬਾਨੀ¹।

¹ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ।

ਉਚਰਾਈ ਕਿਉਂ ਕਹੋ ਸੁਜਾਨੀ ॥ ੮੯ ॥

ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਯਹਿ ਕੂਕਰ ਜੋ ਹੈ।

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਸੁ ਪੰਡਿਤ ਕੋ ਹੈ।

ਤੁਮ ਸਮ ਮਤਸਰ¹ ਧਰਿ ਯਹਿ ਪੰਡਾ।

¹ਈਰਖਾ।

ਕਰਤ ਰਹਿਤ ਥਾ ਜਲਪ¹ ਬਿਤੰਡਾ² ॥ ੯੦ ॥

¹ਜਲਪ=ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ। ²ਬਿਤੰਡਾ=ਉਹ ਚਰਚਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪੱਖ ਡੇਗਣ ਲਈ ਛਲ, ਕਪਟ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਹਠ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ।

ਸੰਤ ਸਾਪ¹ ਤੈ ਕੂਕਰ ਹੋਯੋ।

¹ਸ੍ਰਾਪ।

ਜੋਗਯੰ ਜੋਗ ਜਾਨ ਹਮ ਢੋਯੋ¹ ॥ ੯੧ ॥

¹{ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੇ} ਯੋਗ (ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ) ਸੰਬੰਧ (ਜਾਣ ਕੇ ਅਸਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ) ਮੇਲਿਆ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੈ ਸਬਿ ਜਨਨਿ,

ਬੋਧ ਹੋਤ ਹੈ ਨਾਹਿ।

ਯਾਂ ਤੈ ਹਮ ਭਾਖਾ ਰਟੈਂ,

ਜਾਂ ਤੈ ਸਬਿ ਸੁਖ ਪਾਹਿੰ ॥ ੯੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਮ ਮੂਲ¹ ਪਛਾਨੋ।

¹ਮੁੱਢ ਵਾਂਗ।

ਭਾਖਾ ਸਾਖਾ¹ ਬਰਗ² ਪ੍ਰਮਾਨੋ।

¹ਟਾਹਣੀਆਂ। ²ਘੱਤੇ।

ਛਾਯਾ ਫਲ ਫੁਲ ਮਿਲੈ ਸਾਖ ਤੈ।

ਮੂਲ ਮਾਹਿੰ ਕਛ ਬਿਨ ਨ ਖਾਕ ਤੈ ॥ ੯੩ ॥

ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਤਜੋਂ ਭਾਖਾ ਦੈ ਹੈ।

ਆਮ ਖਲਕ ਕੋ ਤੋ ਕੈ ਕੈ ਹੈ¹।

¹{ਤੋ} ਤਾਂ (ਤੁਸੀਂ) ਆਮ ਖਲਕ ਤੋਂ ਨੂੰ (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ

ਬੋਲਣ ਲਈ) ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ।

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਅਚਾਰਯ ਸੋ ਹੈ।
 ਗਯਾਨ ਬਾਨਿ ਜਾਂ ਕੀ ਤੈ ਹੋ ਹੈ ॥ ੯੪ ॥
 ਖਾੜ੍ਹ ਜਮਾ¹ ਪਾਇ ਦਿਜ ਗਏ।
 ਔਰ ਲੋਗ ਪੁਨ ਆਵਤਿ ਭਏ।
 ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਨਾ ਕਬੀਰੈਂ।
 ਆਯੋ ਲੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਗਨ ਭੀਰੈਂ ॥ ੯੫ ॥
 ਧਰਮ ਦਾਸ, ਤੀਲੋ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ।
 ਭੀਖਨ ਆਦਿ ਭਗਤ ਭਵ ਮੋਚਨ।
 ਪੀਪਾ, ਨਾਮਦੇਵ, ਰਵਦਾਸੂ।
 ਭਗਤ ਸੰਤ ਮਿਲ ਕੈ ਬਹੁ ਖਾਸੂ ॥ ੯੬ ॥
 ਆਇ ਗੁਰੂ ਸਨ¹ ਬੰਦਨ ਕੀਨਾ।
 ਬੈਠਾਏ ਗੁਰ ਆਦਰ ਦੀਨਾ।
 ਕਰਿ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਆਪਸ ਮਾਹੀਂ।
 ਭਗਤੀ ਗਯਾਨ ਜੋਗ ਮੈਂ ਚਾਹੀ ॥ ੯੭ ॥
 ਪਰਸਪਰ¹ ਮਿਲ ਮੋਦ ਬਢਾਯੋ।
 ਮਨੋ ਦੇਵਗਨ ਹਰਿ ਢਿਗ ਆਯੋ।
 ਢਿਗ ਬਸਿਸ੍ਰ ਜਜੋਂ ਥਿਰੇ ਰਿਖੀਸ੍ਰ।
 ਗੋਰਖ ਗਿਰਦੈ ਮਨੋ ਜੁਗੀਸ੍ਰ ॥ ੯੮ ॥
 ਇਕ ਨਿਸਚਾ ਸਭਹਨਿ ਇਕ ਰੂਪ।
 ਯਾਂ ਤੈ ਬਾਢਿਯੋ ਅਨਦ ਅਨੂਪ।
 ਤਬਿ ਗੁਰ ਜੀ ਰਬਾਬ ਵਜਵਾਯੋ।
 ਆਪ ਮੋਦ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਜੁ ਗਾਯੋ ॥ ੯੯ ॥
 ਭਏ ਸਮੱਸਤ¹ ਮਸਤ ਸੁਨਿ ਤਬੈ।
 ਜਨ ਚਾੜ੍ਹਕ¹ ਗਹਿ ਸ੍ਰਾਂਤਕ² ਫਬੈ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਧੁਨਿ ਸਬ ਹੀ ਕਢੈਂ।
 ਧੰਨਜ ਅਨੁਵਾਦ¹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਢੈਂ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਰਾਮਾਨੰਦ ਮਿਲਯੋ ਪੁਨ ਆਈ।
 ਉਛਲੋਯੋ ਆਨਦ ਉਦਧਿ¹ ਮਹਾਈ।
 ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸੁ ਸ਼ਬਦ ਉਚਰਿ ਕੈ।

¹ਤਸੱਲੀ।

¹ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ।

¹ਆਪਸ ਵਿੱਚ।

¹ਸਾਰੇ।

¹ਪਪੀਹਾ। ²ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੁੰਦ।

¹ਧੰਨਵਾਦ।

¹ਸਮੁੰਦਰ।

ਭੇਟਾ ਦਈ ਗੁਰਹਿੰ ਮੁਦ ਭਰਿ ਕੈ ॥ ੧੦੧ ॥

ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਢੀ ਅਪਾਰਾ।

ਘਰ ਘਰ ਕਾਂਸ਼ੀ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰਾ।

ਜਦਜਪਿ ਯਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨ ਕਾਹੂੰ।

ਲਿਖਯੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਗਾਥਾ ਮਾਹੂੰ ॥ ੧੦੨ ॥

ਤਦਜਪਿ ਹਮ ਸਾਚਾ ਲਖ ਲਿਖਾ।

ਸਿੱਸਾ^੧ ਕਬੀਰ ਕਾ ਲਿਖਾ ਜੁ ਪਿਖਾ।

^੧ਚੇਲਾ (ਧਰਮ ਦਾਸ)।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਸਤਵੰਜਾ ਮਾਂਹੀ।

ਗਏ ਗੁਰੂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਮੈ ਚਾਹੀ ॥ ੧੦੩ ॥

ਤਬਿ ਕਬੀਰ ਰਾਮਾਨੰਦ ਥੇ ਤਹਿੰ।

ਉਨ ਕੇ ਸਾਲ ਅੰਤ ਕੇ ਹੈਂ ਯਹਿ।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਸਤਾਹਟੇ ਮਾਹੀ।

ਰਾਮਾਨੰਦ ਤਜਾ ਤਨ ਆਹੀ ॥ ੧੦੪ ॥

ਪੁਨ ਕਬੀਰ ਜਾ ਦਿਨ ਤਨ ਨਾਖਾ^੧।

^੧ਤਿਆਗਿਆ।

ਧਰਮ ਦਾਸ ਤਿਹ ਸਿੱਸ ਯਹਿ ਭਾਖਾ ॥ ੧੦੫ ॥

ਤਥਾ ਹੀ-

ਦੋਹਰਾ:

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸਏ ਪਝੱਤ੍ਰੇ,

ਕੀਆ ਮਗਹਰ ਕੋ ਗੋਨ^੧।

^੧ਮਗਹਰ ਨੂੰ ਗਏ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ।

ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ਇਕਾਦਸੀ,

ਮਿਲੀ ਪੌਨ ਸੋਂ ਪੌਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਲੋਦੀ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੇ,

ਬਾਪ ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹਿ।

ਨਾਮ ਦੇਵ ਕੰਬੀਰ ਤੈ,

ਪਰਚੇ^੧ ਲੀਨੇ ਤਾਹਿ ॥ ੧੦੬ ॥

^੧ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ।

ਬਹੁ ਗੁੰਥਨ ਮੈਂ ਹੈਂ ਲਿਖੇ,

ਤਾਂ ਤੇ ਥੇ ਤਬਿ ਵਹਿ^{੧*} ॥ ੧੦੭ ॥

^੧ਇਸ ਲਈ (ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਗਤ) ਤਦੋਂ ਉਥੇ (ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ) ਸਨ। *ਅੰਕ ਨੰ: ੧੦੮ ਦੇ ਦੋਹਿਰੇ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਤੁਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਕੋ ਹੀ ਤੁਕ ਦਾ ਅੰਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭੁਗਤਹਿ ਸੰਤਹਿ ਪੰਡਿਤਹਿ,
 ਮਿਲ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ ਧਾਮ।
 ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੇ ਚਲਿ ਠੀਕ ਥਲ,
 ਪਿਖੜੋ ਨਗਰ ਸੁਸਰਾਮ¹ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਜਾਇ ਟਕਾਰੀ¹ ਪੁਨ ਬਿਰੇ,
 ਕਰੇ ਲੋਗ ਕਲਿਆਨ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਇਸਥਤਿ ਧਯਾਇ ਭੋ¹,
 ਗੁਰ ਕੋ ਬੰਦਨ ਠਾਨ ॥ ੧੦੯ ॥

¹ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ।
¹ਟਿਕਾੜੀ=ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਕਸਬਾ।
¹ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਪੂਰਬ ਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ
 ਨਾਮ ਖਸ਼ਮੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੬ ॥

੨. {ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ, ਬਿਹਾਰ, ਬੰਗਾਲ, ਕਾਮਰੂ, ਉੜੀਸਾ ਤੇ ਬੰਧਜਾਚਲ ਦਾ ਸੈਰ, ਪਖੰਡੀ ਮੱਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ, ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੌਹਰੀ, ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ, ਦੇਵ ਲੂਤ ਤੇ ਕੌਡੇ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ}

ਦੋਹਰਾ:

ਰਵਿ ਸਮ ਉਰਿ ਤਮ ਤੋਮ ਹਰ,
ਸੁਧਾ ਸੋਮ ਸਮ ਡਾਰ¹।

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਨੁਚੇ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਂਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ।

ਚਿਤਿ ਚਿੰਤਾ ਹਰ ਚਿੰਤ ਮਨਿ,
ਸੁਰਤਰੁ ਕਾਮ ਸੁਧਾਰ¹ ॥੧॥

¹ਚਿੰਤਾਮਣੀ (ਵਾਂਗ) ਚਿੰਤ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ (ਵਾਂਗ) ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਪੋਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਪਕਰਿ ਪਗ,
ਪਰੇ ਪਤਿਤ ਪੁੰਜ ਪਾਰ¹।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨਾਂ ਰੂਪ ਜਹਾਜ਼ ਪਕੜ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਪੀ (ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਅਸ ਅਰਜਨ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨੰ,
ਅਰਜਨ ਕਰੋਂ ਜੁਹਾਰ¹ ॥੨॥

¹ਐਸੇ ਉੱਜਲ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ (ਸਹਿਤ ਮੈਂ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਬਿੱਤ:

ਪੂਰ ਜਾਤੋ ਪਾਪ ਤੀਨ ਤਾਪ ਕੋ ਸੰਤਾਪ ਸਾਂਪ¹,

¹(ਸੰਸਾਰ) ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਤਾਪਾਂ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਸੱਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ।

ਜਾਪ ਤਾਪ ਧਰਮ ਨੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਨਰਹਾਵਤੇ।
ਭਗਤੀ ਭਗਵੰਤ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਬਿਰਤੰਤ ਛੋਡਿ,
ਜੰਤ ਬਹਿ ਜਾਤੇ ਭਵ¹, ਅੰਤ ਹੂੰ ਨ ਪਾਵਤੇ।
ਸੱਤ ਸੀਲ¹ ਸੰਜਮ ਸੁਕ੍ਰਿਤ² ਸਮ³ ਦਮ¹¹ ਆਦਿ,

¹ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ) ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ।

¹ਚੰਗਾ ਸੁਭਾਉ। ²ਪੁੰਨ। ³ਮਨ ਦਾ ਰੋਕਣਾ। ¹¹ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ।

ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗਯਾਨ ਔ ਵੈਰਾਗ ਨ ਦਰਸਾਵਤੇ।
ਦੇਖੀਏ ਉਜਾਗਰ ਭਵ ਸਾਗਰ ਜਨ ਤਾਰਬੇ ਕੋ,
ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨ ਬਨਾਵਤੇ ॥੩॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬੰਗ¹, ਉੜੀਸਾ², ਕਾਮਾਰੂ³,

¹ਬੰਗਾਲ (ਪ੍ਰਾਂਤ)। ²ਉੜੀਸਾ (ਪ੍ਰਾਂਤ)। ³ਆਸਾਮ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ।

ਬੰਧਜਾਚਲ¹ ਕਾ ਸੈਲ²।

¹ਇਕ ਪਹਾੜ ਜੋ ਉੜੀ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ।
²ਸੈਰ।

ਕਰੋਂ ਜੈਸ ਗੁਰ ਆਦਿ ਸੋ,
ਕਥਾ ਕਥੋਂ ਹਿਤ ਸੈਲ¹ ॥੪॥

¹ਸੁੱਖ ਵਾਸਤੇ।

ਟੰਕਾਰੀ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਨਿ,
ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਸੁਧਾਰ।
ਬਖਸ਼ ਤਾਹਿ ਕੇ ਚਾਰ ਫਲ,
ਨਦਰ ਕਰੀ ਦਿਯ ਤਾਰ ॥੫॥

ਚੌਪਈ:

ਬੋਧ ਗਯਾ¹ ਪੁਨ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ।

¹ਬੁੱਧ ਗਯਾ, ਗਯਾ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੱਖਣ, ਬੁੱਧ ਦੇ ਤਪ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਬੋਧੀ ਪਿੱਪਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਹੇਠ ਤਪ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਬੁੱਧ ਅਵਿਤਾਰ ਦੇਹ ਜਹਿੰ ਪਾਈ।
ਲੋਗ ਗੁਸਾਈਂ ਮਿਲ ਬਹੁ ਆਏ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰਮਤਿ ਮਨ ਮੋਦ ਬਢਾਏ ॥੬॥

¹(ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ 'ਚ) ਫਲਗੂ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

ਗਯਾ ਸ਼ਹਿਰ ਫਲਗੂ ਤਟ¹ ਜਾਏ।
ਪੰਡਿਨ ਕੇ ਸਿਖ ਦੈ ਬਹੁ ਭਾਏ।
ਰਾਜ ਗਿਰੀ¹ ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਲ ਦਰਸਾ।
ਮੇਲਾ ਹੁਤੇ ਤਬੈ ਤਹਿੰ ਸਰਸਾ ॥੭॥

¹ਬਿਹਾਰ (ਮਗਧ) 'ਚ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ।

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਦੇਵਨ ਕੇ ਸਰ¹ ਜੋ।
ਪੇਖੇ¹ ਗੁਰੂ ਗਰਮ ਜਲ ਤਰ² ਜੋ³।
ਪਾਨ ਹੇਤ¹ ਲੋਗਨ ਕੇ ਗੁਰੂ।
ਦਯਾ ਧਾਰਿ ਚਸਮਾ¹ ਕਿਯ ਸੁਰੂ ॥੮॥

¹ਤਲਾਅ।

¹ਜੇਹੜੇ। ²ਬਹੁਤੇ। ³ਜਦੋਂ।

¹ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ।

¹(ਜਲ ਦਾ) ਸੋਮਾ।

¹ਮਿੱਠਾ।

ਜੋ ਅਬਿ ਸ਼ੀਰੀ¹ ਸਰਦ ਸ੍ਰਾਦੂ।
ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦੂ।
ਯਹਿ ਬਰਕਤ ਪਿਖ ਲੋਕ ਤਮਾਮੂ।
ਦਰਸਹਿੰ ਸਰਸਹਿੰ¹ ਗੁਰੁ ਗੁਨ ਧਾਮੂ ॥੯॥

¹ਅਨੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਭੇਖੀ ਪੱਖ ਪਾਤਿ ਮਤ ਵਾਰੇ।
ਆਏ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਅਪਾਰੇ।
ਪ੍ਰਥਮ ਬੋਧ ਸੰਮੁਖ ਹੋਇ ਬੋਲੇ।
ਨਾਸਤਕ¹ ਪਾਮਰ² ਕਪਟ ਕਠੋਲੇ³ ॥੧੦॥

¹ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ²ਕਮੀਨੇ। ³ਕਠ ਪੁਤਲੇ, ਕੋਠੇ।

ਕਹੜੇ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਦਿਢ ਸਾਚੇ।
ਹੈ, ਤੁਮਹੂੰ ਭੀ ਯਾ ਮੈਂ ਰਾਚੇ।
ਬੁਧ ਭਗਵਾਨ ਸਰਬਿ ਉਰਿ ਬਾਸੀ।

ਜੀਵ ਰੂਪ ਨਿਤ ਮੁਕਤਿ ਅਨਾਸੀ ॥ ੧੧ ॥

ਪਾਲਨ ਦੇਹ ਯਹੀ ਪੁਰਖਾਰਥ^੧।

^੧ਪੁਰਖ ਦਾ ਮੁਖ ਪ੍ਰਯੋਜਨ।

ਜਰਮ^੧ ਭ੍ਰਮ ਸਮਝਨ ਪ੍ਰਮਾਰਥ^੨।

^੧ਜਨਮ (ਮਰਨ) ਨੂੰ। ^੨ਮੁਕਤੀ।

ਦੇਹ ਭਿੰਨ ਹਮ ਜੀਵ ਨ ਮਾਨੈਂ।

ਮਰੇ ਮੁਕਤਿ ਸਬ ਹੀ ਪਹਿਚਾਨੈਂ ॥ ੧੨ ॥

ਦੇਹ ਦੁਖਾਨਾ ਯਹੀ ਅਗਯਾਨਾ।

ਨਰਕ ਸ੍ਰਰਗ ਦੁਖ ਸੁਖ ਹਮ ਜਾਨਾ।

ਆਗੇ ਹਿਤ ਦੁਖ ਮੂਰਖ ਭਰਿ ਹੈਂ।

ਭੇਡ ਚਾਲ ਅੰਧੇ ਪਰ^੧ ਗਰਿ ਹੈਂ^੨ ॥ ੧੩ ॥

^੧ਪੈ ਕੇ। ^੨ਗਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੇ ਕਰ ਜੀਵ ਜਨਮ ਜਾ ਪਾਤੋ।

ਤੋ ਕਬਹੀ ਕੋ ਆਇ ਬਤਾਤੋ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੁਮਰਾ ਮਤ ਝੁਠੋ।

ਤੁਮ ਕੋ ਬੁਧ ਭਗਵਾਨ ਸੁ ਮੂਠੋ^੧ ॥ ੧੪ ॥

^੧ਠੱਗ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਤ ਦਿਢਾਇ ਯਹਿ, ਰਾਖਸ ਮਾਰੇ^੧।

^੧ਇਹ (ਨਾਸਤਕ) ਮਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਕੇਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਤੁਮ ਸੇ ਜਢਨ^੧ ਲੀਨ ਵਹਿ ਧਾਰੇ।

^੧ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ।

ਜੀਵ ਸਦਾ ਤਨ ਤੇ ਹੈ ਨਿਆਰਾ।

ਜਥਾ^੧ ਕਰਮ ਫਲ ਭੋਗਤ ਸਾਰਾ^੨ ॥ ੧੫ ॥

^੧ਜੈਸਾ। ^੨(ਵੈਸਾ ਹੀ) ਸਾਰਾ ਫਲ।

ਨਾਮ ਜਪੈ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਰੈ ਜੋ।

ਗਯਾਨ ਪਾਇ ਭਵ ਬੰਧ^੧ ਹਰੈ^੨ ਸੋ।

^੧ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ। ^੨ਅਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕਰਮਨ ਕਾ ਫਲ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ।

ਤਾਰ^੧ ਤਮ^੨ ਕਜੋਂ ਲੋਗਨ ਮਾਹੀਂ ॥ ੧੬ ॥

^੧ਛੋਟਾ। ^੨ਵੱਡਾ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਬਾਨ ਰਘੁਬਰ ਕੇ^੧।

^੧ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਤੀਰਾਂ (ਵਾਂਗ)।

ਬੇਧ^੧ ਗਏ ਉਨ ਕੇ ਉਰ^੨ ਚਰ ਕੇ^੩।

^੧ਵਿੰਨ੍ਹ। ^੨ਹਿਰਦੇ। ^੩ਚੱਲ ਕੇ।

ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਗਰੈ ਕੈ^੧।

^੧ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ।

ਗਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ੧੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਾਂਖੀ ਆਇ ਬਖਾਨਯੋ,

ਜਗ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਧਾਨ^੧।

^੧ਜਗਤ (ਦੇਰਚਨ) ਦਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। {ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ=ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭੇ ਵਸਤੂਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜੋਰਜੋ, ਸਤੋ ਤੇ ਤਮੋ ਆਦਿ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਮ-ਅਵਸਥਾ

ਆਤਮ ਸਦਾ ਅਸੰਗ¹ ਹੈ,
ਸ੍ਰੁਤਿ¹ ਸਿੰਮ੍ਰੁਤਿ ਕਹਿੰ ਜਾਨ ॥ ੧੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਾਂ ਕੀ ਹਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਿ ਹੈਂ।
ਪਰ ਤੇ ਪਰ¹ ਤਿਹਰੂਪ ਵਿਚਰਿ ਹੈਂ।
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।
ਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰਖ¹ ਅਧੀਨਾ ॥ ੧੯ ॥
ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਜਢ ਅਹੇ।
ਤਾਂ ਕੇ ਕਿਮ ਕਾਰਣ ਤੂੰ ਕਹੇਂ।
ਜੇ ਜਢ ਮਾਯਾ ਜਗਿ ਉਪਜਾਵੈ।
ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਪਾਹਨ¹ ਨਹਿ ਉਠ ਧਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥
ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨਦ ਈਸੁਰ ਜੋਈ।
ਜਗਿ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੁਤਿ ਭਾਖਤਿ ਸੋਈ।
ਤਾਹੀਂ ਕੇ ਤੁਮ ਨਿਸ ਦਿਨ ਧਯਾਵੋ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਪ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਵੋ ॥ ੨੧ ॥
ਸਾਂਖੀ ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗਏ।
ਕਾਪਲ¹ ਆਇ ਬੋਲਤੇ ਭਏ।

ਰੂਪ ਹੈ।}
¹ਨਿਰਲੇਪ।
¹ਵੇਦ।

¹ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ।

¹ਈਸ਼ਰ।

¹ਪੱਥਰ।

¹ਕਪਿਲ ਦੇ ਚੇਲੇ। {ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਏਥੇ ਪਾਠ 'ਪਾਤੰਜਲਿ' ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਪਾਤੰਜਲੀ ਰਿਸ਼ੀ ਹੈ। ਕਪਿਲ ਸ਼ਾਖ ਮਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਨਹੀਂ।}

ਮਤ ਹਮਾਰ ਸਾਚੇ ਸੁਖਦਾਈ।
ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਦਾ ਬੇਦ ਬਤਾਈ ॥ ੨੨ ॥
ਖਟ ਚੱਕਰ¹ ਨਰ ਭੇਦੈ² ਜੋਈ।

¹{ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮੰਨੇ} ਛੇ ਚੱਕ੍ਰ {੧. ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕ੍ਰ=ਗੁਦਾ ਸਥਾਨ। ੨. ਸ੍ਵਾਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਚੱਕ੍ਰ=ਲਿੰਗ ਸਥਾਨ। ੩. ਮਣੀਪੂਰਕ ਚੱਕ੍ਰ=ਨਾਭੀ ਵਿੱਚ। ੪. ਅਨਾਹਤ ਚੱਕ੍ਰ=ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ। ੫. ਵਿਸ਼ੁੱਧ ਚੱਕ੍ਰ=ਕੰਠ ਵਿੱਚ। ੬. ਆਗਿਆ ਚੱਕ੍ਰ=ਭੁਵੱਟਿਆਂ ਵਿੱਚ।} ²ਵਿੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਪੈਰੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਸੰਸੇ ਕੋਈ।
ਖੇਚਰ¹ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਨਹਿੰ ਜਿਨਿ ਸਾਧੀ।

¹ਹਠ ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਧਾਰਨਾ- ਜਿਸ ਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ, ਮਾਲਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਜੀਭ ਇਤਨੀ ਲੰਬੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਤਾਲੂਏ ਵਿੱਚ ਫਸਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ਅੜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਰੋਕਣ ਨਾਲ ਮਸਤਕ

ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਲਹਿੰ ਬਕਬਾਦੀ ॥੨੩॥

ਤਾਸ ਜੀਭ ਛੇਦਨ ਕਰ ਡਰੀਏ¹।

ਯਾ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਕਿਛੁ ਦੋਖ¹ ਬਿਚਰੀਏ।

ਇਤਾ ਪਿੰਗਲਾ¹ ਸੁਖਮਨ² ਸਾਧੇ।

ਪੈ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਬਿਨ* ਬਯਾਧੇ¹ ॥੨੪॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਜੋ ਬੇਧਨੇ ਚੱਕ੍ਰ।

ਅਬਿ ਨਹਿ ਸਮਾਂ ਕਰਨਿ ਯਹਿ ਬੱਕ੍ਰ¹।

ਥਾ ਪਿਛਲੇ ਜੁੱਗਨ ਕਾ ਧਰਮ।

ਅਬਿ ਨਾਹਕ¹ ਕਰਨੋ ਪ੍ਰੀਸ਼ਰਮ² ॥੨੫॥

ਪੁਨ ਜਾ ਕਾ ਫਲ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਹੈ।

ਜਾ ਮੈ ਅੰਤ ਅਤਜੰਤ ਸ਼ੋਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਲੋ ਤਹਾਂ ਰਹਾਵੈ।

ਪ੍ਰਲੈ ਬਾਦ ਚੁਰਾਸੀ ਪਾਵੈ ॥੨੬॥

ਬਡੇ ਕਸ਼ਟ ਤੈ ਸੁਖ ਹੈ ਥੋਰਾ।

ਬੁਧਿ ਜਨ ਕਰਤਿ ਪਸਿੰਦ ਨ ਭੋਰਾ।

ਤਾਂ ਤੇ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਗਯਾਨਾ।

ਕਲਿ ਮੈਂ ਦੇਤ ਸੁਖੈਨ ਕਲਿਆਨਾ ॥੨੭॥

ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਅਖੰਡ ਪਾਇ ਹੈ।

ਬੂੰਦ ਸਿੰਧੁ ਜਜੋਂ ਹਰਿ ਮਿਲਾਇ ਹੈ।

ਚਿਤ ਨਿਰੋਧ ਜੋਗ¹ ਸੂਤਿ ਗਾਵੈ²।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਤੈ ਮੋਖ ਬਤਾਵੈ ॥੨੮॥

ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੇਦੈ ਖਟ ਚੱਕ੍ਰ¹।

ਜਾਂ ਤੈ ਪਰੈ ਪਾਰ ਭਵ ਬੱਕ੍ਰ¹ ॥੨੯॥

ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ 'ਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਟਪਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਯੋਗੀ ਦੀਰਸਨਾ ਉਪਰ ਡਿਗਦਾ ਹੈ।

¹ਕੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਈਏ।

²ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਖੱਬੀ ਨਾਸਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਗਰੋੜ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।

¹ਇਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਨਾਸਕਾ ਤੋਂ ਦਿਮਾਗ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ²ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪੀ ਇਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਨੱਕ ਦੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿਮਾਗ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇਤਾ ਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਗਲਾ ਹੈ।

¹ਬਿਨਾਰੋਗ ਤੋਂ। *ਏਥੇ ਮੂਲ 'ਚ ਪਾਠ 'ਬਿਸ' ਸੀ ਜੋ ਅਸੁਧ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਉਕਾਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਪਾਠ 'ਬਿਨ' ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹ਇਹ ਟੇਢੇ (ਕਠਨ ਸਾਧਨ) ਕਰਨ ਦਾ।

¹ਬਿਅਰਥ। ²ਥਕਾਵਟ, ਮਿਹਨਤ, ਮੁਸ਼ੱਕਤ।

¹ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੀ ਜੋਗ ਹੈ। ²ਵੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਮਨ, ਇਹ ਛੇ ਚੱਕ੍ਰ ਵਿੰਨ੍ਹੇ।

¹ਟੇਢੇ ਸੰਸਾਰ (ਚੱਕ੍ਰ ਤੋਂ)।

ਦੋਹਰਾ:

ਹੋਇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਾਪਲ ਭਏ,
ਜਾਪਕ ਸਭਿ ਸਤਿ ਨਾਮੁ।
ਅਣੁ ਬਾਦੀ ਨੈਯਾਇ ਕੈ¹,

¹ਅਣੂਆਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਇਕਾਂ ਨੇ।

ਨਿਜ ਮਤ ਕਹਯੋ ਤਮਾਮ ॥ ੩੦ ॥

ਪੰਚ ਭੂਤ¹ ਅਣੁਰੂਪ² ਨਿੱਤ,

¹ਪੰਜ ਤੱਤ। ²ਅਣੂ ਰੂਪ ਹਨ। {ਅਣੂ=ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹਿੱਸਾ।}

ਤਿਨੈ ਮਿਲਾਵੈ ਈਸ।

ਪ੍ਰਲੈ ਕੀਨ ਚਾਹੈ ਜਬੈ,

ਸਬਿ ਕੋ ਕਰੈ ਪ੍ਰਿਥੀਸ¹ ॥ ੩੧ ॥

¹ਵੱਖ-ਵੱਖ।

ਚੌਪਈ:

ਦ੍ਰਬ¹, ਗੁਨਿ², ਕ੍ਰਮ³, ਸਮਾਨ¹¹ ਬਸੇਖ²²।

¹ਸੰ: ਦ੍ਰਵਜ (ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਹਵਾ, ਅਕਾਸ਼, ਸਮਾ, ਦਿਸ਼ਾ, ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਮਨ)। ²ਗੁਣ (ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ, ਸਪਰਸ਼, ਸੰਖਯਾ, ਪਰਿਮਾਣ, ਪ੍ਰਥਕਥੂ, ਸੰਯੋਗ, ਵਿਭਾਗ, ਪਰਤ੍ਵ, ਅਪਰਤ੍ਵ, ਗੁਰੁਤ੍ਵ, ਦ੍ਰਵਤ੍ਵ, ਸਨੇਹ, ਸ਼ਬਦ, ਬੁੱਧਿ, ਸੁਖ, ਦੁਖ, ਇੱਛਾ, ਦ੍ਰੈਸ਼, ਪ੍ਰਯਤਨ, ਧਰਮ, ਅਧਰਮ, ਸੰਸਾਰਕ)। ³ਕਰਮ (ਉਤਖਯੇਪਣ, ਅਪਖਯੇਪਣ, ਆਕੁੰਚਨ, ਪ੍ਰਸਾਰਨ, ਗਮਨ)। ¹¹ਸਾਮਾਨਜ (ਜਾਤੀ) ਪਰ ਅਤੇ ਅਪਰ। ²²ਵਿਸ਼ੇਸ਼=ਜਿਤਨੇ ਨਿੱਤ ਦ੍ਰਵਜ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਉਤਨੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਦਾਰਥ ਹਨ।

ਪੁਨ ਸਮਵਾਯ¹ ਅਭਾਵ² ਸੁ ਲੇਖ³।

¹ਸਮਵਾਯ (ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧ)। ²ਅਭਾਵ (ਹੋਂਦ ਦਾ ਨ ਹੋਣਾ)। ³ਜਾਣੇ।

ਸਪਤ ਪਦਾਰਥਿ ਸੋਧਨ¹ ਜੋਈ।

¹ਵਿਚਾਰਨਾ।

ਮੁਕਤੀ ਅਹੇ ਨੀਕ ਮਮ ਸੋਈ ॥ ੩੨ ॥

ਗੁਰ ਕਹਿ ਤਵ ਮਤ ਅੰਧ ਅਗਾਰੇ¹।

¹ਅਨੁਚੇ (ਅਗਿਆਨ) ਦਾ ਘਰ ਹੈ।

ਵਸਤੁ ਨ ਪੱਯੇ ਬਿਨਾ ਉਜਾਰੇ¹।

¹ਚਾਨਣ।

ਕਹਯੋ ਪਦਾਰਥ ਸੋਧਨ ਜੋਈ।

ਕਾਕਦੰਤ ਹੈ ਗਨਨੋ¹ ਸੋਈ ॥ ੩੩ ॥

¹ਕਾਂ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਗਿਣਨ (ਵਾਂਗ) ਹੈ।

ਜਗਿ ਰਚਨਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਐ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਬੇਅੰਤ ਕਹੈ ਹੈਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਭਿੰਨ ਜਗ ਸਬੈ ਅਨਿੱਤ।

ਤੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਾਨਤਿ ਨਿੱਤ ॥ ੩੪ ॥

ਬੇਦ ਬਿਰੁਧ ਮਤ ਤੋਰ ਅਨੁੱਤਮ ¹ ।	¹ ਬੁਰਾ ਹੈ।
ਦੋਖ ਖਾਣਿ ਜਨ ਗਹੈਂ ਨ ਉੱਤਮ।	
ਜੋ ਗੋਤਮ ਬਿਦਯਾ ¹ ਮਨ ਲਾਵੈ।	¹ ਨਿਆਇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਮੱਤ।
ਤਨ ਤਜਿ ਕਾਕ ਸਿਆਲ ¹ ਤਨ ਪਾਵੈ ॥ ੩੫ ॥	¹ ਗਿੱਦੜ।
ਤਾਂ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਹਰਿ ਭਗਤੀ।	
ਧਰੋ ਤਰੋ ਨਿਰ ਜਤਨਹਿੰ ਜਗਤੀ ¹ ।	¹ ਜਗਤ ਤੋਂ।
ਬਾਨੀ ਸੁਖਿ ਖਾਨੀ ਸੁਨਿ ਸਾਚੀ।	
ਹਰੀ ਭਜਨ ਮੈਂ ਤਿੰਹ ਮਤਰਾਚੀ ॥ ੩੬ ॥	
ਮੀਮਾਂਸਿਕ ਜਨ ਕਰਮ ਪਰਾਯਨ ¹ ।	¹ ਆਸਰੇ।
ਆਇ ਮਤੋ ਨਿਜ ਯੋਂ ਕਿਯ ਗਾਯਨ।	
ਜਗਿ ਉਪਜਨ ¹ ਬਿਤ ² ਲਯ ³ ਸੰਘਾਤਾ ¹¹ ।	¹ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। ² ਕਾਇਮਰਹਿਣਾ। ³ ਨਾਸ ਹੋਣਾ। ¹¹ ਸਾਰੇ (ਜਗਤ ਨੂੰ)।
ਜਸ ਅਪਜਸ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕਾ ਦਾਤਾ ॥ ੩੭ ॥	
ਕਰਮ ਅਹੇ ਹਮ ਨਿਸਚੇ ਲਹਿਹੀਂ।	
ਈਸ਼ ਕਰਮ ਹੀ ਹੈ ਸੂਤਿ ਕਹਿਹੀ।	
ਉੱਤਮ ਮਧਮ ¹ ਅਧਮ ਜੁ ਦੇਹਾ ² ।	¹ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ। ² ਨੀਚ ਦੇਹਾਂ।
ਕਰਮ ਤੇ ਮਿਲ ਹੈਂ ਸਬ ਮਤ ਏਹਾ ॥ ੩੮ ॥	
ਕ੍ਰਮ ਤੈ ਸਿਧ ¹ ਜਨਕਾਦਿਕ ਪਾਈ।	¹ ਸ਼ਕਤੀ, ਮੁਕਤੀ।
ਗੀਤਾ ਮੈ ਯਹਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਤਾਈ।	
ਨਰਕ ਸ੍ਰਰਗ ਦੁਖ ਸੁਖ ਹੈ ਜੇਤੋ।	
ਪੱਯਤ ਕਰਮਨ ਤੇ ਹੈ ਤੇਤੋ ॥ ੩੯ ॥	
ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਮੈਂ ਜਾਵਨ ਜੋਈ।	
ਕ੍ਰਮ ਤੈ ਮਮ ਮਤ ਮੁਕਤੀ ਸੋਈ ॥ ੪੦ ॥	
ਦੋਹਰਾ:	
ਜਗ ਕਰਤਾ ਈਸ਼ਰ ਅਹੇ,	
ਚਿਦਾਨੰਦ ¹ ਸਰਬੱਗਯ ² ।	¹ (ਸਤਿ) ਚੇਤਨ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ। ² ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਾਣੂ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਸਬ ਸੂਤਿ ਕਹਿੰ,	
ਔ ਪੁਨ ਮਾਨਤ ਜੰਗਯ ॥ ੪੧ ॥	
ਚੌਪਈ:	
ਪਹਿਲੇ ਜਗਤ ਜੀਵ ਜੋ ਬਨਿ ਹੋ।	

ਪਾਛੇ ਕਰਮਨ ਕੇ ਵਹਿ ਜਨਿ ਹੈ¹।
 ਜੀਵ ਅਧੀਨ ਕਰਮ ਜਢ¹ ਜੋ ਹੈਂ।
 ਤਾਹਿ ਈਸ ਮਾਨਤ ਨਹਿ ਕੇ ਹੈ ॥ ੪੨ ॥
 ਕਰੋ ਉਪਾਸ਼ਨ ਈਸ਼ੁਰ ਤਾਂ ਤੈ।
 ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਪੈਹੋ ਦਿਢ¹ ਜਾਂ ਤੈ।
 ਬੈਨ¹ ਐਨ² ਗੁਰ ਕੇ ਉਨਿ ਮਾਨੇ।
 ਆਇ ਚਾਂਦ੍ਰਕੀ¹ ਇਮ ਕਿਯ ਗਾਨੇ ॥ ੪੩ ॥
 ਦੇਵ ਪਾਲ¹ ਉੜਪਤਿ² ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ।
 ਬਰਸਤਿ ਸੁਧਾ¹ ਸਰਬ ਜਗ ਮਾਲਕ।
 ਕਮ ਜ਼ਜਾਦੇ ਹੋਵਨ ਜੋ ਪਿਖੀਏ।
 ਧਰਾ¹ ਫਿਰਨ ਤੈ ਸੋ ਦਿਢ ਲਖੀਏ ॥ ੪੪ ॥
 ਸੇਵਕ ਚੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਮੈਂ ਜੈ ਹੈਂ।
 ਬਾਂਛਤ ਭੋਗ ਭੁਗਤਿ ਤਹਿੰ ਚੈ ਹੈਂ।
 ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਤ ਕੀ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ।
 ਬੋਲੇ ਹਸ ਕਰਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਗਜਾਨੀ ॥ ੪੫ ॥
 ਨਹਿ ਜਗਤੇਸ ਨਿਸੇਸ¹ ਪਛਾਨੇ।
 ਨਖੁਤਨ ਮੈ ਬਢ ਨਖੁਤ ਪ੍ਰਮਾਨੇ¹।
 ਬਢਤਿ ਘਟਤਿ ਪੁਨ ਗ੍ਰਸਤਿ¹ ਸੁਰਾਹੂ।
 ਫਿਰ ਕਲਜਾਨ ਕਿਮ ਕਰਿ ਹੈ ਕਾਹੂ ॥ ੪੬ ॥
 ਰਚੇ ਜਾਂਹਿ ਸਸਿ ਸੂਰ ਅਪਾਰੇ।
 ਤਾਹਿ ਭਜੋ ਕਿ ਨ ਮਤਿ ਕੇ ਮਾਰੇ।
 ਮਾਨ ਬਚਨ ਗੁਰ ਕਾ ਵਹਿ ਗਏ।
 ਪਿੜ੍ਹ ਉਪਾਸ਼ਕ ਆਵਤ ਭਏ ॥ ੪੭ ॥
 ਚੰਦ੍ਰ ਬਿੰਬ¹ ਕੇ ਉਪਰ ਚੈ ਹੈਂ।
 ਨਿੱਤ ਮੁਕਤਿ ਮਨ ਇਛਤ ਭੁਗੈ ਹੈਂ।
 ਪਿੜ੍ਹ ਲੋਕ ਜਿਹ ਬੇਦ ਬਖਾਨੈ।
 ਤਾਹਿ ਉਪਾਸ਼ਨ ਜੋ ਨਰ ਠਾਨੈ¹ ॥ ੪੮ ॥
 ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਸੋ ਨੀਤ ਰਹੈ ਹੈਂ।
 ਯਹੀ ਮੁਕਤਿ ਹਮ ਨੀਕ ਮਨੈ ਹੈਂ¹।

¹ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
¹ਜੜ੍ਹ ਹੈ।
¹ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਬਚਨ। ²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ।
¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ²ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਮੀ।
¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
¹ਧਰਤੀ।
¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ।
¹ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਤਾਰਾ ਮੰਨੇ।
¹ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ-ਮੰਡਲ।
¹ਕਰਦਾ ਹੈ।
¹ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਸੁਨੋ ਮਮ ਬਾਨੀ।
 ਪੈ ਹੈਂ ਮੁਕਤਿ ਸਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ॥ ੪੯ ॥
 ਕਰਮੀ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਕੋ ਪੈ ਹੈ।
 ਸੁਖ ਦੁਖ ਫਲ ਕਰਮਨ ਭੋਗੈ ਹੈ।
 ਪਿਤ੍ਰ ਲੋਕ ਜੋ ਕਹਿਤਿ ਪੁਰਾਨ।
 ਪੁੰਨਯਾਤਮ¹ ਰਹਿਹੈਂ ਤਹਿ ਜਾਨਿ ॥ ੫੦ ॥
 ਭੋਗ ਪੁੰਨ ਫਲ ਫਿਰ ਗਿਰ ਧਰਨੀ¹।
 ਪਾਵਤਿ ਜਨਮ ਅਨਿਕ ਕਰਿ ਕਰਨੀ।
 ਪਿਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਜਨ ਯਾਂ ਤੇ।
 ਪਿੰਡ¹ ਸ੍ਰਾਧ² ਖਯਾਹਿ³ ਕਰਵਾਤੇ* ॥ ੫੧ ॥

¹ਪੁੰਨੀ ਲੋਕ।
¹ਧਰਤੀ ਤੇ।

¹ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਅਰਧੇ ਹੋਏ ਜੋ ਦੇ ਆਟੇ ਦੇ ਪਿੰਨ (ਗੋਲੇ)।
²ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾਨ। ³ਬਰਸੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਕੀਤਾ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾਨ। *ਪਿੰਡ ਸਰਾਧ ਤੇ ਖਯਾਯ ਆਦਿਕ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਲੋਕ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨ ਮਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਹ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਭੀ ਈਸ ਉਪਾਸੋ।
 ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਜਪ ਭਵ ਦੁਖ ਨਾਸੋ।
 ਮਾਨਿ ਬਚਨ ਵਹਿ ਗੁਰਸਿਖ ਭਏ।
 ਤਬਿ ਹੀ ਗਰੁੜ ਉਪਾਸ਼ਕ ਅਏ ॥ ੫੨ ॥
 ਹੈ ਭਗਵਾਨ ਗਰੁੜ ਸਬ ਲਾਇਕ।
 ਹਰਿ ਬਾਹਨ¹ ਨ੍ਰਿਭੈ ਪਦ ਦਾਇਕ²।
 ਈਸ ਦੁਆਰ ਪਰ ਜੋ ਸਦਰਹਿਹੀ।
 ਭਜੋ ਤਾਹਿ ਜੇ ਸਬਿ ਸੁਖ ਚਹਿਹੀ ॥ ੫੩ ॥
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਸ੍ਰਾਮੀ ਤਜ ਜੋਈ।
 ਭਜੈ ਗੁਲਾਮ ਮਹਾਂ ਜਢ ਸੋਈ।
 ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਹੂੰ ਹੈ ਗਜਾਨਾ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਪੈ ਹੈਂ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥ ੫੪ ॥
 ਗੁਰ ਬਚ ਸਾਚ ਮਾਨ ਵਹਿ ਗਯੋ।
 ਸ਼ੇਸ਼¹ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨਮੁਖ ਭਯੋ।

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ। ²ਦੁਖਰਹਿਤ ਪਦਵੀ।

¹ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ।

ਸਾਚ ¹ , ਔਰ ਮਤ ਹੈ ਸਬਿ ਕੂਰੇ।	¹ ਸੱਚ ਜਾਣੇ।
ਮਮ ਮਤ ਸਾਚ ਸੁਖਦ ਅਤਿ ਰੂਰੋ ¹ ॥ ੫੫ ॥	¹ ਸੁੰਦਰ।
ਫਨਿ ਅਨੰਤ ਭਗਵੰਤ ਸੇਸ ਜੋ।	
ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਨਿਤ ਨਏ ¹ ਬੇਸ ² ਜੋ।	¹ ਨਵੇਂ। ² ਚੰਗੇ।
ਜੈਸ ਫੀਲ ¹ ਪਰਰਾਈ ਦਾਨੋ।	¹ ਹਾਥੀ।
ਸੇਸ ਸੀਸ ਪਰ ਧਰ ਇਮ ਜਾਨੋ ॥ ੫੬ ॥	
ਨਾਰਾਯਨ ¹ ਭੀ ਤਾ ਪਰ ਸੋਹੈ।	¹ ਵਿਸ਼ਨੂੰ।
ਨਹਿ ਸਮੁੱਥ ਸੇਸ ਸਮ ਕੋ ਹੈ।	
ਨਿਸ ਦਿਨ ਵਹਿ ਭੀ ਨਾਮ ਉਚਰ ਹੈ।	
ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਆਪ ਭਿਰਰ ਹੈ ¹ ॥ ੫੭ ॥	¹ ਪੁਨਾ ਆਪ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਦਾ {ਰਰ ਹੈ} ਉਪਦੇਸ਼ (ਕਰਦਾ) ਹੈ।
ਯਾ ਤੇ ਹਮ ਉਪਾਸ ਹੈ ਸੇਸੈਂ।	
ਗਹੋ ਆਪ ਭੀ ਯਹਿ ਮਤ ਬੇਸੈ ¹ ।	¹ ਚੰਗਾ।
*ਸੇਸ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਕੋਰਸ ਚਖਿ ਹੈ।	*ਏਥੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।
ਸ਼ਕਤਿ ਉਠਾਵਨ ਕੀ ਧਰ ¹ ਰਖ ਹੈ ॥ ੫੮ ॥	¹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਚੁੱਕਣ ਦੀ।
ਤੁਮ ਭੀ ਜਪੋ ਤਾਹਿ ਕਾ ਨਾਮੁ।	
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਕ ਜੋ ਸੁਖਿ ਧਾਮੁ।	
ਪੈਹੋ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਦਿਢ ਨੀਕੇ।	
ਮਾਨ ਨਾਇ ਸਿਰ ਗਏ ਸੁ ਠੀਕੇ ॥ ੫੯ ॥	
ਸਿੱਧ ਉਪਾਸਕ ਆਏ ਕੋਈ।	
ਯਾ ਬਿਧਿ ਉਨਿ ਸ਼੍ਰਯਾ ਸਹ ¹ ਗੋਈ ² ।	¹ ਸਹਿਤ। ² ਕਹੀ।
ਸੱਤ ਨਾਥ ¹ ਆਦਿਕ ਸਿਧੇਸ਼ੂਰ ² ।	¹ ਨਾਮ। ² ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਸੁਆਮੀ।
ਤਿਨ ਕੋ ਹਮ ਮਾਨੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ॥ ੬੦ ॥	
ਲੋਕਾਂਜਨ ¹ ਆਦਿਕ ਬਿਦਯਾ ਬਹੁ।	¹ ਸਿੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਪਾ ਕੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਪਦਾਰਥ ਦੇਖ ਲਈਦੇ ਹਨ। {ਲੋਕ- ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ=ਅੰਜਨ=ਸੁਰਮਾ।}
ਜਾਨਤਿ ਹਮ ਤੁਮਹੂੰ ਭਿ ਸੀਖ ਲਹੁ।	
ਸਕਲ ਪਦਾਰਥ ਦੈਂਹ ਬਤਾਈ।	
ਜੋ ਚੈਹੈ ਸੋ ਲੈਂਹ ਮੰਗਾਈ ॥ ੬੧ ॥	
ਅਰੁ ਪੁਨ ਜਹਾਂ ਚਹੈਂ ਤਹਿ ਜਾਵੈਂ।	
ਮ੍ਰਿਤ ਸੁਇਛੱਤ ¹ ਹਮ ਕੋ ਆਵੈ ॥ ੬੨ ॥	¹ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੁ ਕਹਿ ਬਿਦਯਾ ਤੁਵ ਜਿਤੀ,
ਅਤਿ ਅਨਰਥ ਕਾ ਹੇਤੁ¹।
ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਯਾ ਆਗੇ ਸਬੀ,
ਆਹਿ ਅਬਿਦਯਾ¹ ਜੇਤੁ² ॥ ੬੩ ॥

¹ਬਹੁਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ।

¹ਅਵਿਦਿਆ (ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ) ਹਨ। ²ਜਿਤਨੀਆਂ (ਹੋਰ
ਵਿਦਿਆ ਹਨ)।

¹ਉਮਰ।

¹ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣਾ। (ਅ) ਮੰਗਣਾ।

ਬਹੁ ਧਨ ਬਹੁ ਆਯੁ¹ ਬਢੇ,
ਜਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਚਿਤਾਂਨ¹।
ਹੈ ਬੰਧਨ ਕਾ ਹੇਤੁ ਸਬਿ,
ਮੁਕਤਿ ਨਾਮੁ ਤੈ ਮਾਨ ॥ ੬੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੋ ਜਬਿ ਗਏ ਗੰਧਰਬੀ ਆਏ।
ਕਹਯੋ ਉਪਾਸ਼ਨ ਗੰਧੁਬ ਭਾਏ।
ਬਿਸ੍ਵਾ ਬਸੁ¹ ਸੇਵਾ ਹਮ ਕਰਿ ਹੈਂ।
ਨਾਦ ਬ੍ਰਹਮ¹ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੬੫ ॥
ਦੋਇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਹੱਯੇ।
ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਇਕੁ ਨਾਦ¹ ਸੁ ਪੱਯੇ।
ਗਾਵਨ ਨਾਦ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਮਗਨਾ।
ਤਾਂ ਸਮ ਆਨੰਦ ਔਰਹਿ ਜਗ ਨਾ ॥ ੬੬ ॥
ਜਹਾਂ ਸੁਰਤਿ ਜਿਹ ਲਗੀਰਹਾਵੈ।
ਸੋ ਅੰਤਹਿ ਮਧ ਤਾਂਹਿ ਸਮਾਵੈ।
ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਮਤ ਕੁਰ ਤੁਮਾਰੋ।
ਗਾਵਨ ਨਾਚਨ ਟਾਪਨ ਭਾਰੋ ॥ ੬੭ ॥
ਮਨ ਚੰਚਲ ਯਾ ਤੇ ਹੈ ਜੈ ਹੈ।
ਮੁਕਤਿ ਮਾਹਿ ਪ੍ਰਤਿ-ਬੰਧਕ ਪੈ ਹੈ¹।
ਭਜਨ ਉਪਾਸ਼ਨ ਗੰਧੁਬ ਕੇਰੀ।
ਕਰਨ, ਅਗਯਾਤਾ ਅਹੇ ਬਧੇਰੀ¹ ॥ ੬੮ ॥
ਨਾਦ ਅਗੋਚਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਤਿ ਕੈ ਹੈ¹।
ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਬਿਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪੈ ਹੈ।
ਭਏ ਸਿਖ ਵਹਿ ਗੁਰੁ ਬਚ ਸੁਨਿ ਕੈ।

¹ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ।

¹ਇਕ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ।

¹ਚੁਕਾਵਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤੀ ਬੇ ਸਮਝੀ ਹੈ।

¹ਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗਏ ਸਾਚ ਮਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਗੁਨਿ ਕੈ¹ ॥ ੬੯ ॥

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਮਤ ਪਖੰਡ ਬਹੁ ਖੰਡ ਗੁਰੂ,
ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸ਼ਨਾਨ।
ਭਗਤਿ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਭਲ,
ਲੋਗਨ ਹਿਤ ਕਲਯਾਨ ॥ ੭੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਹਿੰ ਤੈ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਧਾਰੇ।
ਗੰਗਾ ਤਟ¹ ਜਨ ਮਿਲੇ ਅਪਾਰੇ।
ਹੈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਬਿ ਜਹਿੰ ਗੌਰੈ¹।
ਗੰਗਾ ਤਟ ਥਾ ਤਬਿ ਇਸ ਠੌਰੈ।
ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਯ ਸਵਾਲ।

¹ਕਿਨਾਰੇ।

¹ਭਾਰੀ, ਵੱਡਾ ਭਾਵ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ।

ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ।
ਹੈਂ ਜਾਨਤਿ ਸਬਿ ਲੋਗ ਕਹਾਵਤ।
ਫਿਰ ਕਜੋਂ ਇਸ ਕੋ ਬਜਰਬ ਗਵਾਵਤਿ¹ ॥ ੭੨ ॥

¹ਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਹੀ ਯਹੀ ਹਰਿ ਮਾਯਾ।
ਤਾਂਹਿ ਜਾਲ ਸਬਿ ਪਰ ਅਸ ਪਾਯਾ।
ਲਬ ਹੈ, ਪਰ ਦ੍ਰਿੜ ਅਮਲ ਨਰੱਖ ਹੈ¹।

¹(ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ) ਲਹਿ ਤਾਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ (ਇਹ ਜੀਵ) ਕਰਮਾ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਭਾਵ ਸੁਭ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਫਸ ਤਸਿ ਰਸ ਕਸ ਬਿਸ਼ਜਨ ਚਖ ਹੈ¹ ॥ ੭੩ ॥

¹ਤਿਸ (ਮਾਇਆ) ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਨੂੰ ਚਖਦੇ ਹਨ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮੈਂ।
ਦੀਨ¹ ਰਹਤਿ ਅਗਿਆਨ ਖੋਹ² ਮੈਂ।
ਸੁਮਤਿ ਨੈਨ ਪਰ ਤਿਮਰ¹ ਛੁੜੋਰਹਿ।
ਕੀਮਤ ਲਾਲ ਸੁ ਲਖਤਿ ਸਕਤਿ ਨਹਿ¹ ॥ ੭੪ ॥

¹ਦੁਖੀ। ²ਕੰਦਰਾ (ਗੁਫਾ)।

¹ਅਨੁਰਾ (ਅਗਿਆਨ ਦਾ)।

¹ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਪੂਰਬ ਪੁਨਜ ਉਦੈ ਹੁਇ ਆਵੈ।
ਈਸ ਦਯਾ ਦਿਲ ਸੋਕ ਜਗਾਵੈ।
ਮਿਲੈ ਬੈਦ ਗੁਰੂ ਗਯਾਨੰ ਪੂਰਾ।
ਨੈਨ¹ ਉਜਾਲਿ² ਦਿਖਾਲਿ ਜਹੂਰਾ³ ॥ ੭੫ ॥

¹ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ। ²ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ। ³ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ।

ਕਦਰ ਲਾਲ ਕੀ ਤਬਿ ਜਨ ਜਾਨੈ।

ਪਾਇ ਮਹਾਨ ਗਜਾਨ ਬਿਗਜਾਨੈ¹ ॥ ੭੬ ॥ ¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸ ਪਰ ਭੀ ਕਿਸ ਕਦਰ ਜਬਿ,
ਸੰਕ ਰਹੀ ਮਨ ਮਾਹਿੰ।

ਦੂਸਰ ਦਿਨ ਇਕ ਲਾਲ ਦੈ,
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਚਾਹਿ¹ ॥ ੭੭ ॥

¹ਤੱਕ ਕੇ, ਦੇਖ ਕੇ।

ਖਾਵਨ ਹਿਤ ਲਜਾਵਨ ਕਹਜੋ,
ਯਾ ਕੋ ਬੇਚ ਬਜਾਰ।

ਮਾਨ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਕਾ ਚਲਜੋ,
ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਦ ਧਾਰਿ¹ ॥ ੭੮ ॥

¹ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਚੌਪਈ:

ਜਾਇ ਬਜਾਰ ਬੀਚ ਮਰਦਾਨੇ।

ਬਹੁ ਲੋਗਨ ਕੋ ਕੀਨ ਦਿਖਾਨੇ।

ਕੋਊ ਸਾਗ ਕੋ ਆਟਾ ਸੇਰ।

ਕੋਊ ਰੁਪਯਾ ਕਪੜਾ ਫੇਰ ॥ ੭੯ ॥

ਦੇਵਹਿ ਮੋਲ ਲਾਲ ਲਖ ਮਨਕਾ¹।

¹ਮਣਕਾ ਜਾਣ ਕੇ।

ਤੈਸ ਭਾਵ ਹੈ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਕਾ।

ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਜੁਵਾਹਰੀ ਜਬੈ।

ਪੇਖਜੋ ਪਰਖ ਹਰਖ ਲੈ¹ ਤਬੈ ॥ ੮੦ ॥

¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ।

ਨਜ਼ਰ¹ ਰਜਤਪਣ² ਇਕ ਸੌ ਕੀਨਾ।

¹ਭੇਟਾ। ²ਰੁਪਇਆ।

ਲਾਲ ਸਹਿਤ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀਨਾ।

ਕਹਜੋ ਮੋਲਿ ਨਹਿ ਕੋਲ ਹਮਾਰੇ।

ਨਹਿ ਕੋ ਦੇਇ ਸਕੈ ਇਸ ਕਾਰੇ¹ ॥ ੮੧ ॥

¹ਹੇ (ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ)।

ਲੈ ਵਾਪਸ ਮਰਦਾਨਾ ਆਯੋ।

ਹਾਲ ਬਿਸਾਲ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਗਾਯੋ।

ਕਹਿੰ ਗੁਰੂ ਕਜੋ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ।

ਲਾਲ ਜਰਮ¹ ਕਾ ਮਰਮ² ਪਛਾਨਾ? ॥ ੮੨ ॥

¹ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਰੂਪ। ²ਭੇਦ।

ਜਾਹਿ ਰੁਪਯੋ ਵਾਪਸ ਦੈ ਆ।

ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਦੈਵਨ ਗੈਆ।

ਜੌਹਰੀ ਲੇਤ ਨ ਗੁਰੂ ਰਖਵਾਏ।

ਫਿਰਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਇਤ ਉਤ ਦਾਏ¹ ॥ ੮੩ ॥

¹ਏਧਰ ਓਧਰ (ਦੋਹੀਂ) ਤਰਫੀਂ।

ਮਾਨ ਅਚੰਭਾ ਜੌਹਰੀ ਤੂਰਨ।

ਆਯੋ ਗੁਰੂ ਪਹਿ ਲਖਿ ਨਰ ਪੂਰਨ।

ਤਬਿ ਤਾਂ ਕੋ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਯੋ।

ਜਾਂ ਤੇ ਸੰਸੇ ਸ਼ੋਕ ਨਸਾਯੋ ॥ ੮੪ ॥

*ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕਯ:

*ਇਹ ਤੇ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਵਾਲਾ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਲਾਲੋ¹ ਲਾਲ² ਉਪਾਇਆ, ਲਾਲੋ³ ਲਾਲ ਦਿਸੰਨ¹¹

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੋ। ²(ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਰੂਪ) ਲਾਲ। ³ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ।

॥

¹¹(ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ) ਲਾਲ (ਵਰਗਾ) ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾ ਲਾਲੀ¹ ਨੈਨ ਮੈਂ² ਦੂਜਾ ਨ ਜਾਣੰਨ ॥

¹ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਲਾਲੀ। ²ਮਨ ਬੁੱਧ ਰੂਪ ਨੇੜਾਂ ਵਿੱਚ।

ਸੁਨਿ ਸਾਲਸ ਤੂੰ ਜੌਹਰੀ, ਅਪਣਾ ਲਾਲ¹ ਪਛਾਣ

¹ਪਿਆਰਾ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ)। ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਰੂਪ ਲਾਲ।

॥

ਕੂੜੇ ਲਾਲ ਨ ਗੰਢ ਬੰਨ੍ਹ, ਲੈਸੀਰਬ ਸਿਵਾਣ ॥

ਕੰਕਰ ਪੱਥਰ ਸੰਜ ਕੈ¹ ਨਾਮ ਸਦਾਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ॥

¹ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ।

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਜੇ ਮਿਲੈ, ਤਾ ਕੋ ਸੂਝੇਰਾਹਿ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਤਯਾਦਕ ਬਹੁ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਜੌਹਰੀ ਮੁਦ ਮਨਿ ਧਾਰੇ।

ਭੋਜਨ ਹੇਤ ਅਰਜ਼ ਤਿਹ ਕਰੀ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਯਹਿ ਬਾਨਿ¹ ਉਚਰੀ ॥ ੮੫ ॥

¹ਬਾਣੀ।

*ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕਯ:

ਭੋਜਨ ਭੈ ਪ੍ਰੀਤ ਪਕਾਵਨ, ਲੁੱਚੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ ॥

ਮਿਠਯਾਈ ਮੁਖ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੈ, ਤਾ ਮਨਰਹੈ

ਹਦੂਰੀ ॥

ਮੇਵਾ ਮਿਲਨ ਸੰਤਨ ਕਾ ਕਹੀਏ, ਸਤ ਕੇ ਬਾਗੇ

¹ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਪੁਸ਼ਾਕਿਆਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਹਨ।

ਜੋੜੇ¹ ॥

ਖਾਵਨ¹ ਖਾਇ ਅਘਾਵੈ² ਨਾਨਕ, ਜਉ ਬਿਖ ਤੈ³

¹ਖਾਣਿਆਂ ਨੂੰ। ²ਰੱਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ³ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ।

ਮਨ ਮੋੜੇ ॥

ਚੌਪਈ:

ਐਸੇ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਘਨੇਰੇ।

ਸੁਨਿ ਸਾਲਸ ਭੋ ਮੋਦ ਬਧੇਰੇ।
ਦਰਸ ਪਰਸ ਕਰਿ ਭੋ ਬਡ ਭਾਗਾ।
ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਉਪਜੜੋ ਵੈਰਾਗਾ ॥ ੮੬ ॥

ਪਾਇ ਬਿਬੇਕ ਗਜਾਨ ਬਿਗਜਾਨਾ।
ਭੜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਸੁਖ ਮਾਨਾ।

ਨਾਮ ਅਧਰਕਾ ਤਾਹਿ ਗੁਲਾਮੂ¹।
ਬੁੱਧਿ ਸੁੱਧ ਕਾ ਥਾ ਵਹਿ ਧਾਮੂ¹ ॥ ੮੭ ॥

ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਕਾ ਭਾ ਅਧਿਕਾਰੀ।
ਲੋਗਨ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪਿਖਿ ਭਾਰੀ।

ਤਾ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੈ ਨਿਜ ਬਾਨਾ¹।
ਛੋਰੜੋ ਕਰਿ ਮਹੰਤ ਤਿਸ ਬਾਨਾ ॥ ੮੮ ॥

ਬਹੁ ਦਿਨ ਰਹਿ ਤਹਿ ਪੁਨਾ ਮੁਕੰਦਾ।
ਲੀਨ ਬੰਗਾਲ ਦੇਸ ਕਾ ਫੰਦਾ¹।

ਭਾਗਲ ਪੁਰ¹ ਮੁਗੋਰ² ਤੇ ਆਦੂ।

ਉਤਰਤਿ ਗਏ ਮੁਰਸ਼ਦਾ ਬਾਦੂ¹ ॥ ੮੯ ॥
ਲੋਗ ਮੁਰੀਦ ਬਨੇ ਸਭ ਥਾਈਂ।

ਗਏ ਗੁਰੂ ਚਲ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਈ।
ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ¹ ਢਾਕੇ² ਸ਼ਹਿਰ।

ਪਰੀ ਧੂੰਮ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਾ ਬਹਿਰ¹ ॥ ੯੦ ॥
ਰੂਪ ਅੰਰਤੋਂ ਪਰ ਬਹੁ ਅਹੈਂ।

ਕਾਮਰੂਪ ਯਾਹੀ ਤੇ ਕਹੈਂ।

ਪੁਰਖ ਕੁਰੂਪ ਰੁਜੀ¹ ਬਹੁ ਹੋਵਤਿ।
ਇਸ ਦਿਸ ਕੇ ਨਰ ਕੋ ਜਬਿ ਜੋਵਤਿ¹ ॥ ੯੦ ॥

ਤਬੈ ਨਾਰਿ ਵਹਿ ਮੋਹਤਿ ਹੈ ਕੈ।
ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਤੰਤਰ ਕੈ ਕੈ।

ਹਾਵ ਭਾਵ¹ ਬਹੁ ਦਾਵ² ਦਿਖੈ ਹੈਂ।

ਪੁਰਖ ਤਈਂ ਨਿਜ ਬਸਿ ਕਰਿ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੯੧ ॥

¹ਨੌਕਰ।

¹ਉਹ ਚੰਗੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਘਰ ਸੀ।

¹ਭੇਖ, ਪੁਸ਼ਾਕਾ।

¹ਰਸਤਾ।

¹ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ। ²ਮੁਗੋਰ=ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ।

¹ਭਗੀਰਥੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵੱਸਿਆ ਇਕ ਨਗਰ।

¹ਕਾਮ ਰੂਪ=ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਭੂਟਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਉਪਰ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ। ²ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ (ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ।

¹ਆਉਣਾ। (ਅ) ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼।

¹ਚੋਗੀ।

¹ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਦਿਲ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਹਿਲਜੁਲ।

²ਦਾਅ, ਛਲ।

ਜੋ ਨਰ ਤਾਂ ਕੀ ਮਾਨਤ ਨਾਹੀ।
 ਬਦਲ ਕਲੇਵਰ¹ ਰਾਖਹਿ² ਪਾਹੀ²।
 ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਸਹਿ¹ ਬਾਲੇ ਮਰਦਾਨੇ।
 ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਵੀਚ ਪਜਾਨੇ¹ ॥ ੯੨ ॥
 ਗਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਗਾਉ¹ ਮਝਾਰੀ।
 ਮੇਂਢਾ¹ ਕਰਿ ਲੀਨੋ ਇਕ ਨਾਰੀ।
 ਪੁਨ ਗੁਰ ਬਾਲੇ ਦਿਸ ਜਬਿ ਆਈਆਂ।
 ਸਬਿ ਹੀ ਕੁੱਤੀ ਗਧੀ ਬਨਾਈਆਂ ॥ ੯੩ ॥
 ਕਾਮਨਿ¹ ਕਾਮਨ² ਕਰੇ ਅਪਾਰੇ।
 ਨਿਫਲ ਭਏ ਜਜੋਂ ਭੂਤ ਅੰਗਾਰੇ¹।
 ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰਿ ਨਰ ਕਰਿ ਲੀਨਾ¹।
 ਤਿਨ* ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਭਏ ਸਭਿ ਹੀਨਾ¹ ॥ ੯੪ ॥

ਸ਼ਰੀਰ। ਕੋਲ, ਪਾਸ।

ਸਣੇ।

ਗਏ।

ਪਿੰਡ।

ਭੇਡੂ।

ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ। ਟੂਣੇ।

ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਅੰਗਿਆਰ।

ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਨਿਸਫਲ। *ਇਸ ੯੪ ਨੰ: ਅੰਕ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੁਕ 'ਤਿਨ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਭਏ ਸਭ ਹੀਨਾ' ਤੋਂ ਇਸੇ ਹੀ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੨੫ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੁਕ 'ਯਾ ਤੇ ਸੁਧ ਹੋਇ ਤੁਮ ਧਰਮਾ'। ਤੱਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੮੫ ਤੋਂ ੮੮ ਤੱਕ ਚਾਰ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦਾ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨ ਹਨ: (੧) ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਛੰਦ ਬਦਲੇ ਹਨ ਪਰ ਛੰਦ ਨੰਬਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। (੨) ਪੰਨਾ ੮੮ ਦੇ ਅਖੀਰ ੪੨ ਨੰ: ਚੌਪਈ ਚਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ੮੯ ਦੇ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਲਤ ਪਦ ਛੰਦ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ੮੮ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਚੌਪਈ ਲਿਖਦਿਆਂ ਹੀ ੮੮ ਪੰਨਾ ਮੁਕਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਛੰਦ ਮੇਲਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ੯੦ ਤੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੫੪ ਮੁਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਖੇਪ ਹੋਇਆਂ ਚਾਰ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ੧੨ ਛੰਦ ਬਦਲੇ ਸਨ। ੩. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ। ੪. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਹਾਂ ਹੀ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ (ਪੂ:) ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਪੂਰਬਾਰਧ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ (ਪੰ:) - ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਪਿਛਲੇ ਆਏ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਨੇ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਿਸੀ ਨਾਰਿ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ,
ਭਰਾ ਕੁੰਭ¹ ਜਲ ਸਾਥ।
ਉਤਰੇ ਨਹਿਰਚ ਪਚਰਹੀ¹,
ਚਿਪਟ ਗਯੋ ਸੰਗਿ ਮਾਥ¹ ॥ ੯੫ ॥

¹ਘੜਾ।
¹ਯਤਨ ਕਰ ਕੇ ਹਾਰ ਰਹੀ।
¹ਸਿਰ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਦੇਸ ਬੰਗਾਲ ਮੈ ਰਾਜਤ ਹੈ¹,
ਇਕ ਨੂਰ ਸਹਾ ਸਭ ਨਾਰਿਨ ਰਾਨੀ।
ਤਾਹਿ ਪੈ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ,
ਇਕ ਆਇਓ ਫਕੀਰ ਬਡਾ ਇਲਮਾਨੀ¹।
ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ਗੁਨੀ,
ਨਾਰਿ ਚੁਨੀ ਜੋਊ ਟਾਮਨ ਠਾਨੀ¹।
ਢੋਲ ਬਜਾ ਕੋਊ ਭੀਤ¹ ਦੁੜਾ,
ਮੁਖ ਆਗ ਦਿਖਾ ਸਭਿ ਹਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ॥ ੯੬ ॥

¹ਬਿਰਾਜਦੀ ਹੈ।
¹ਆਲਮ, ਵਿਦਵਾਨ।
¹ਟੂਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ।
¹ਕੰਧ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਿਟਪ¹ ਚੜੀ ਮ੍ਰਿਗ ਛਾਲ ਪੈ,
ਜੰਤੂ ਤੰਤੂ ਸਭਿ ਲੀਨ।
ਪਚਿ ਹਾਰੀ¹ ਬਸ ਨਹਿ ਚਲੇ,
ਨੂਰ ਸ਼ਾਹਿ ਰਿਸ¹ ਕੀਨ ॥ ੯੭ ॥

¹ਦਰੱਖਤਾਂ ਉਪਰ।
¹ਹਾਰ ਕੇ ਕੁੜਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਕ੍ਰੋਧ।

ਕਬਿੱਤ:

ਚਲੀ ਤਬਿ ਆਪ ਮਨ ਭਯੋ ਸੰਤਾਪ,
ਦੇਖੋਂ ਕੈਸੋ ਯਿਹ ਫਕੀਰ ਦੇਸ ਹਮਰੇ ਮੈ ਆਇਓ
ਹੈ।

ਮੰਤ੍ਰ ਮੁਖਿ ਪੜ੍ਹੇ ਬੈਠੀ ਜਾਇ ਊਚੇ ਥੜੇ,
ਹਾਥ ਕੀਨ ਦੋਊ ਖੜੇ ਬਲੁ ਕਛੁ ਨ ਬਸਾਇਓ ਹੈ¹।
ਭਈ ਮਨ ਹੀਨ¹ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਚੀਨਿ,
ਹਾਥ ਜੋਰ ਕੈ ਅਧੀਨ ਸਿਰਿ ਚਰਨ ਨਿਵਾਯੋ ਹੈ।

¹ਕੋਈ ਵੀ ਜੋਰ ਨ ਚਲਿਆ।
¹ਟੁੱਟੇ ਮਨ ਵਾਲੀ।

ਪਹੁੰਚੀ ਗੁਰੁ ਪਾਇ¹ ਹਾਥ ਜੋਰ ਕੈ ਸੁਨਾਇ,
ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਜਗਰਾਇ ਹਮੇਂ ਦਾਸੀ ਕੋ ਬਚਾਇਓ ਹੈ

¹ਪਾਸ।

॥੯੮॥

ਦੋਹਰਾ:

ਨੂਰ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗ ਨਾਰਿ ਲੈ,

ਠਾਂਢੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੀਰ।

ਘੜਾ ਉਤਾਰੋ ਗੁਰੂ ਜੀ,

ਅਬ ਹਮ ਭਈ ਅਧੀਰ¹ ॥੯੯॥

¹ਵਿਆਕੁਲ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ,

ਰਹੀ ਚਰਨ ਲਪਟਾਇ।

ਬਖਸ਼ੋ ਹਮਰੀ ਚੂਕ¹ ਗੁਰੂ,

¹ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ।

ਦਾਸੀ ਕਰੋ ਸਹਾਇ ॥੧੦੦॥

ਕਬਿੱਤ:

ਜੈਸੇ ਤੀਰ ਪਾਹਨ ਕੋ ਸਾਂਪ ਖਗ ਨਾਹਨ ਕੋ,

ਸਿਆਰ ਮ੍ਰਿਗਰਾਇਨ ਕੋ, ਚਾਹੇ ਬਲ ਧਾਰਿਆ¹।

¹ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ ਪੱਥਰ ਨੂੰ, ਸੱਪ ਗਰੁੜ ਨੂੰ, ਗਿੱਦੜ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ (ਮਾਰਨਾ) ਚਾਹੇ।

ਜੈਸੇ ਸੂਰ ਧਾਮ ਗਰਬਾਤ ਕਰੈ ਦੀਆ ਜੋਤ¹,

¹ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਦੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਜੋਤ ਸੂਰਜ ਅੱਗੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰੇ।

ਜੈਸੇ ਧਨ ਹੀਨ ਚਾਹੇ, ਰਾਜ ਭੋਗ ਸਾਰਿਆ।

ਜੈਸੇ ਚੀਟੀ¹ ਸਾਗਰ² ਕੇ ਪਾਰ ਜੈਬੋ ਚਾਹੇ ਚਿਤਿ,

¹ਕੀੜੀ। ²ਸਮੁੰਦਰ।

ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਮੇਰ ਕੇ ਸਿਖਰ ਮੈ ਉਤਾਰਿਆ¹।

¹ਉਤਰਨਾ ਭਾਵ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੇ।

ਤੈਸੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਗਦੀਸ ਆਗੈ,

ਕਾਮਰੂ ਕੀ ਨਾਰਿ ਚਾਹੇਂ ਜਾਦੂ ਕੋ ਬਿਥਾਰਿਆ

॥੧੦੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ¹ ਕਰ ਕਾਂਪਤੀ,

¹ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

ਬਖਸ਼ੋ ਦੀਨ ਦਿਯਾਲ।

ਹਮ ਦਾਸੀ ਨਿਜ ਜਾਨ ਗੁਰੂ,

ਦੀਜੈ ਚਰਨ ਰੁਆਲ¹ ॥੧੦੨॥

¹ਚਰਨ ਧੂੜ।

ਚੌਪਈ:

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਜਾਨੀ।

ਕਹਿਓ ਸ਼ਬਦ ਸੂਹੀ ਮੈ ਠਾਨੀ¹।

¹ਬਣਾ ਕੇ, ਉਚਾਰ ਕੇ।

ਸੁਨੋ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਵਾਕ ਹਮਾਰਾ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸਭਿ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਾ ॥ ੧੦੩ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ

ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਕੁਚਜੀ ॥

ਮੰਵ ਕੁਚਜੀ¹ ਅਮਾਵਣਿ ਡੋਸੜੇ², ਹਉ ਕਿਉ ਮੈਂ ਖੋਟੇ ਢੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਂ। ²(ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ) ਗਿਣਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਹਨ।

ਸਹੁਰਾਵਣਿ ਜਾਉ ਜੀਉ ॥
ਇਕ ਦੂ ਇਕਿ ਚੜੰਦੀਆ, ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ
ਨਾਉ ਜੀਉ ॥

ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਖੀ ਸਹੁਰਾਵਿਆ, ਸੇ ਅੰਬੀ ਛਾਵੜੀਏਹਿ¹ ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਛਾਂ (ਵਾਂਗ ਸੁਖਦਾਈ)।
ਜੀਉ ॥

ਸੇ ਗੁਣ ਮੰਵੁ ਨ ਆਵਨੀ, ਹਉ ਕੈ ਜੀ ਦੋਸ ਧਰੇਉ
ਜੀਉ ॥

ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿਥਰਾ¹, ਹਉ ਕਿਆ ਕਿਆ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਹਾਂ। ²ਲਵਾਂ।
ਘਿਨਾ² ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਜੀਉ ॥

ਇਕਤੁ ਟੋਲਿ ਨ ਅੰਬੜਾ¹, ਹਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੈ ¹(ਤੇਰੇ) ਇਕ ਪਦਾਰਥ ਦੇ (ਬਰਾਬਰ ਵੀ) ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦੀ।
ਤੇਰੈ ਜਾਉ ਜੀਉ ॥

ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ¹ ਰੰਗੁਲਾ², ਮੋਤੀ ਤੈ ਮਾਣਿਕੁ ਜੀਉ ਚਾਂਦੀ। ²ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।
॥

ਸੈ ਵਸਤੂ ਸਹਿ ਦਿਤੀਆ, ਮੈ ਤਿਨ੍ ਸਿਉ
ਲਾਇਆ ਚਿਤੁ ਜੀਉ ॥

ਮੰਦਰ ਮਿਟੀ ਸੰਦੜੇ¹, ਪਥਰ ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ² ਜੀਉ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ। ²(ਖੁਰਾਕਾਂ ਜਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ) ਪੱਥਰ ਲਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।
॥

ਹਉ ਏਨੀ ਟੋਲੀ¹ ਭੁਲੀਅਸੁ, ਤਿਸੁ ਕੰਤ ਨ ਬੈਠੀ ¹ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ।
ਪਾਸਿ ਜੀਉ ॥

ਅੰਬਰਿ ਕੁੰਜਾ ਕੁਰਲੀਆ, ਬਗ ਬਹਿਠੇ ਆਇ¹ ਸਿਰ ਰੂਪ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਕਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜਾਂ ਬੋਲ ਕੇ (ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ), ਚਿੱਟੇ ਕੇਸਾਂ ਰੂਪ ਬਗਲੇ ਆ ਬੈਠੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬੁਢੇਪਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਜੀਉ ॥

ਸਾ ਧਨ¹ ਚਲੀ ਸਾਹੁਰੈ², ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਦੇਸੀ ਅਗੈ ¹ਉਹ ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸੜੀ। ²ਪ੍ਰਲੋਕ।
ਜਾਇ ਜੀਉ ॥

ਸੁਤੀ ਸੁਤੀ ਝਾਲੁ ਥੀਆ¹, ਭੁਲੀ ਵਾਟੜੀਆਸੁ ¹ਕਾਲ ਰੂਪ ਸਵੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਜੀਉ ॥

ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਹੁ ਮੁਤੀਅਸੁ¹, ਦੁਖਾ ਕੂੰ ਧਰੀਆਸੁ² ਛੁਟੜ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਘਾਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਭਾਵ ਭੋਗ ਰਹੀ ਜੀਉ ॥ ਹਾਂ।

ਤੁਧੁ ਗੁਣ ਮੈ ਸਭਿ ਅਵਗਣਾ, ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ
ਅਰਦਾਸਿ ਜੀਉ ॥

ਸਭਿਰਾਤੀ¹ ਸੋਹਾਗਣੀ, ਮੈ ਦੋਹਾਗਣਿ ¹ਰਾਤਾਂ। ²ਮਿਲਾਪ ਰੂਪ ਰਾਤ।
ਕਾਈਰਾਤਿ² ਜੀਉ ॥ ੧ ॥

(ਪੰਨਾ ੭੬੨)

ਦੋਹਰਾ:

ਨੂਰ ਸ਼ਾਹਿ ਤਬ ਜਾਣਿਆ,
ਯੇਹ ਪੂਰਨ ਹੈਂ ਸੰਤ।

ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਹਮ ਸਭਿ ਕਰੇ,
ਭਏ ਛੂਛਾ¹ ਪੁਨ ਅੰਤ ॥ ੧੦੪ ॥

¹ਨਿਸਫਲ।

ਚੌਪਈ:

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਲੇਹ ਉਤਰਾਈ।
ਜਬਿ ਇਕ ਨਾਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲੀ।
ਸਿਰ ਤੇ ਘਟ ਉਤਰਾਇ ਅਡੋਲੀ ॥ ੧੦੫ ॥

ਦੇਖ ਅਚੰਭੇ ਭੀ ਸਭਿ ਨਾਰੀ।
ਭਈ ਮਗਨ ਸਭਿ ਬਲ ਤੇ ਹਾਰੀ।
ਤਬੀ ਉਪਾਇਨ¹ ਆਗੇ ਧਰੀ।

¹ਭੇਟਾ।

ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਜਰਾਉ ਜਰੀ¹ ॥ ੧੦੬ ॥

¹ਜੜਾਉ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਜ਼ਰੀ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ।

ਲੀਜੈ ਭੇਟ ਖਤਾ¹ ਭਈ ਹਮ ਤੇ।

¹ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ।

ਬਖਸ਼ਨ ਹਾਰ ਬਡੇ ਤੁਮ ਸਭਿ ਤੇ।

ਅਬਿ ਹੀ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁਆਮੀ ਗੁਰ ਬਰ¹।

¹ਹੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰੂ ਜੀ।

ਸੰਤਨ ਸੰਗ ਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸਰਬਰ¹ ॥ ੧੦੭ ॥

¹ਬਰਾਬਰੀ।

ਭਈ ਦੀਨ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨੀ।

ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਦੀ ਗਤਿ ਦਾਨੀ।

ਧਰਮ ਸਾਲ ਰਚਿ ਦੀਨਸ ਜਬੈ।

ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਨ ਕੀਨਸ ਤਬੈ ॥ ੧੦੮ ॥

ਸੰਤ ਸਾਧ ਆਵਹਿ ਜਬਿ ਤੁਹਿ ਘਰ।

ਆਦਰੁ ਕਰੁ ਅਹਾਰੁ ਦੇਹੁ ਤਤ ਬਰ¹ ॥ ੧੦੯ ॥ ¹ਤਦੋਂ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਦਿਉ।

ਦੋਹਰਾ:

ਹਾਥ ਜੋਰ ਬਿਨਤੀ ਕਰੈਂ,
ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ।
ਹਮ ਮਤਿ ਮੰਦ ਉਧਾਰ ਹਿਤ,
ਕਰੋ ਬਤਾਵਨ ਭੇਵ ॥ ੧੧੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰਾ।
ਆਪਾ ਖੇਵਨ ਸਤਿ ਬਿਉਹਾਰਾ¹।
ਜਿਨ ਮੇਂਢਾ ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਆ।
ਇਕ ਸਲੋਕ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੇ ਦੀਆ ॥ ੧੧੧ ॥

¹ਅਪਣੱਤ ਮੇਟਣੀ ਸੱਚਾ ਕਰਤੱਬ ਹੈ।

*ਸਲੋਕ

*ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੱਲਰ ਕੀ¹ ਵਣਜਾਰੀਆ, ਝੁੰਗੇ² ਮੁਸਕ³ ਮੰਗੇਣ
॥

¹ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪ ਕੱਲਰ ਦੀਆਂ। ²ਚੰਗੇ ਵਿੱਚ। ³ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਸੁਗੰਧੀ।

ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੋਂ¹ ਨਾਨਕਾ, ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਕੰਤ
ਮਿਲੇਣ ॥ ੧ ॥

¹ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

*ਮਹਲਾ ੧ ॥

*ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ੮੫ 'ਤੇ ਹੈ।

ਗਾਂਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ, ਆਚਾਰੀ¹ ਬੁਰੀਆਹ ॥

¹ਕਰਤੱਬਾਂ ਕਰਕੇ।

ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ¹ ਕਾਲੀਆ, ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ
॥

¹ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਰੀਸਾ ਕਰਹਿ ਤਿਨਾੜੀਆ, ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ
ਖੜੀਆਹ ॥

ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ¹, ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ
ਰਲੀਆਹ² ॥

¹ਚੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ²ਖੁਸ਼ੀਆਂ।

ਹੋਦੈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ, ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ
॥

ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ¹, ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ
ਮਿਲਾਹ ॥ ੨ ॥

¹ਸਫਲਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਬਹੁ,

ਸਕਲ ਮਿਟਾਇਆ ਭਰਮ।

ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ¹ ਤਜਾਗ ਕੇ,

ਪਾਇਓ ਮਾਰਗ ਧਰਮ ॥ ੧੧੨ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਦੀਨੀ ਹੈ ਸੁਮੱਤ ਗੁਰੁ ਕਾਟੀ ਹੈ ਕੁਮੱਤ,

ਤਿਨ ਪਾਈ ਹੈ ਭਗਤਿ ਜਗਦੀਸ ਗੁਰ ਦੇਵ ਕੀ।

ਰਚੀ ਹੈ ਧਰਮ ਸਾਲ ਕੀਰਤ ਬਿਸਾਲ ਜਗ,

ਆਵੈ ਨਰ ਬਾਲ¹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਪਾਵੇ ਸੇਵਕੀ²।

ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਲੋਕ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਤਿ ਆਨੰਦ ਮਾਨ,

ਕੀਰਤਨ ਜੋੜ¹ ਤ੍ਰਿਹਾਵਲ² ਅਤੇਵ ਕੀ³।

ਕਛੂ ਕਾਲ ਰਹੇ ਫਿਰ ਅਨਤ¹ ਜਾਵੇ ਚਹੈਂ,

ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਾ ਸਾਥ ਪਾਥ¹ ਮਿਲੀ ਫੌਜ ਦੇਵ ਕੀ²

॥ ੧੧੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਿਹਿੰ ਕੋ ਪਿਖ ਮਰਦਾਨਾ ਡਰਿਓ।

ਹਾਇ ਹਾਇ ਗੁਰ ਮੈਂ ਅਬਿ ਮਰਿਓ।

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਬਾਲੇ ਉਪਦੇਸਾ।

ਡਰੋ ਨਹੀਂ ਹਮ ਸੰਗਿ ਜਗਤੇਸਾ ॥ ੧੧੪ ॥

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਕਹਾ ਨ ਡਰ ਮਰਦਾਨਾ।

ਮਰਨ ਨ ਦੇਵੈਂ ਤੁਝ ਕੋ ਜਾਨਾ।

ਜਾਵੇ ਨਗਰ ਸਗਰ¹ ਫਿਰ ਆਵੇ।

ਕਰਿ ਆਹਾਰ ਮਨ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੇ ॥ ੧੧੫ ॥

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿ ਜਰੋ¹ ਸੁ ਨਗਰਾ।

ਬਸੇ ਜਹਾਂ ਰਾਖਸ਼ ਕੁਲ ਸਗਰਾ।

‘ਤਪਤ ਕਰਾਹੈ* ਜਿਸੈ ਉਬਾਰਾ।

ਅਬਿ ਭੀ ਰਾਖਾ ਵਹੀ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੧੧੬ ॥

‘ਸੁਨਿ ਬਚ ਅਟਪਟ ਕਰਿ ਹੋ ਰੋਸੂ।

ਖਾਵੈ ਰਾਕਸ਼ ਮਰੋਂ ਬਿਦੋਸੂ।

ਮਾਰੋ ਆਪ ਤੋ ਮੈ ਹੂੰ ਮਰੋਂ।

‘ਖੋਟੇ ਕਰਮ।

‘ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ²ਭੋਜਨ ਛਕਦੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

‘ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ²ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ। ³ਬਹੁਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

‘ਹੋਰ ਥਾਂ।

‘ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ। ²ਦੇਵਾਂ (ਰਾਖਸ਼ਾਂ) ਦੀ।

‘ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ।

‘ਸੜ ਜਾਵੇ।

‘(ਬਾਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਹੈ)। *ਤਪੇ ਕੜਾਹੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ੁਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੩੨-੩੩ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ।

‘(ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਹੈ)।

ਨਗਰ ਓਰ ਮੁਖ ਮੈਂ ਨਹੀ ਕਰੋਂ ॥ ੧੧੭ ॥

ਮਰਦਾਨਾਂ ਤੂੰ ਦੇਖ ਤਮਾਸਾ।

ਮ(ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਨ)।

ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾਰਖ ਭਰਵਾਸਾ।

ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹ ਦੇਵ ਅਪਾਰਾ।

ਭੂਪਤ ਸੰਗਿ ਸੋ ਚੜ੍ਹੇ ਸ਼ਿਕਾਰਾ ॥ ੧੧੮ ॥

ਆਇ ਨਜ਼ੀਕ ਨਜ਼ਰ ਕਰਿ ਦੇਖਾ।

ਬੈਠੇ ਮਾਨੁਖ ਤੀਨ ਬਿਸੇਖਾ।

ਮਖਾਸ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਕਹੀ ਵਜੀਰੈਂ ਸੰਗਿ ਸੋਰਾਜੈ।

ਦੀਨ ਅਹਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜੈ ॥ ੧੧੯ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਤੇ ਨਰ ਆਹਾਰਾ।

ਮਿਲਯੋ ਆਜ ਭੇਜਯੋ ਕਰਤਾਰਾ।

ਦੌਰਿ ਜਾਇ ਤੀਨੋ ਗਹਿ ਆਨੋ।

ਮਤ ਕਿਤ ਭਾਗੈਂ ਜਤਨ ਸੁ ਠਾਨੋ ॥ ੧੨੦ ॥

ਰਾਖਸ਼ ਤੀਨ ਦੌਰਿ ਤਤਕਾਲਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਲਾ।

ਜਹਿੰ ਠਾਂ ਬੈਠੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਪਰੈਂ।

ਭਏ ਅੰਧ ਰਾਜਾ ਕੋ ਰਰੈਂ ॥ ੧੨੧ ॥

ਮਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੁਨ ਵਜੀਰ ਕੋ ਪਠਵਾ ਰਾਜੈ।

ਮਭੇਜਿਆ।

ਕਰਿ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖੋ ਕਿਯਾ ਕਾਜੈ।

ਤਬਿ ਵਜੀਰ ਮਨਿ ਨਿੰਮ੍ਰੀ ਕੀਨੋ।

ਦੇਹੁ ਦਰਸ ਦਾਸ ਨਿਜ ਚੀਨੋ ॥ ੧੨੨ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨ ਦੀਨੋ।

ਕਹੁ ਵਜੀਰ ਕਿਮ ਆਗਮ ਕੀਨੋ ?।

ਮਆਉਣਾ।

ਪੁਨ ਵਜੀਰ ਰਾਜੈ ਉਪਦੇਸਾ।

ਮਫੇਰ ਵਜੀਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਚਰਨ ਗਹੇ ਗੁਰੂ ਕਟੇ ਕਲੇਸਾ ॥ ੧੨੩ ॥

ਮ(ਰਾਜੇ ਨੇ ਆ ਕੇ) ਚਰਨ ਪਕੜ ਲਏ।

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਦੀਨੀ ਸਿੱਖਾ।

ਮਸਿਖਿਆ।

ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇ ਸੁ ਮਨ ਮੈ ਲਿੱਖਾ।

ਮਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਉਹ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਨ 'ਚ ਲਿਖ ਲਿਆ।

ਛੋਡਿ ਅਹਿੰਸਾ ਮਿਲੈ ਅਹਾਰਾ।

ਮਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਛੱਡੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਮਿਲੇਗਾ।

ਦੇਵ ਲੂਤ ਸਾਧੂ ਬ੍ਰੁਤਿ ਧਾਰਾ ॥ ੧੨੪ ॥

ਮ(ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ) ਦੇਵ ਲੂਤ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਣ (ਨੇਮ) ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਰਹੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਨਗਰ ਮਝਾਰਾ।
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।
ਗੁਰੂ ਕਹੈ ਛੋਡੋ ਯਹਿ ਕਰਮਾ।
ਯਾਂਤੇ ਸੁੱਧ ਹੋਇ ਤੁਮ ਧਰਮਾ^{1*} ॥ ੧੨੫ ॥

*ਲਲਿਤਪਦ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨਿ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਕੇ,
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤਿਨਿ ਹੋਯੋ।
ਮਗਨ ਭਏ ਆਤਮ ਮੈਂ ਐਸੇ,
ਜਜੋਂ ਜਲ ਜਲਹਿ ਸਮੋਯੋ¹।
ਸੀਸ ਨਾਇ¹ ਉਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਕ ਧਰਿ,
ਉਸਤਤਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਕੀਨੀ।
ਕੰਦ ਮੂਲ¹ ਫਲ ਫੂਲ ਅਨਿਕ ਧਾ²,

ਲਯਾਇ ਭੇਟ ਬਹੁ ਦੀਨੀ ॥ ੧੨੬ ॥
ਅਬਿ ਲੋ ਅਧਿਕ ਅਹੇ ਜੋ ਤਿਹਠਾਂ,
ਕੇਲਾ, ਕੰਦ, ਕਦੂਰੀ¹।
ਸਵਾਦ ਸੁਧਾ ਸਮ ਛਕਿ ਮਰਦਾਨਾ,
ਭਯੋ ਮੋਦ ਮਨਿ ਭੂਰੀ।
ਤਹਿ ਤੈ ਚਲਿ ਗੁਰੁ ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ,
ਬਹੁ ਲੋਗਨ ਤਾਈਂ ਤਾਰਤਿ।
ਕਈ ਮਾਹ¹ ਗਿਰ ਬਨ ਬਹੁ ਬਿਹਰੇ²,

¹ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਧਰਮੀ ਹੋ ਜਾਉਗੇ। *ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਆਖੇਪ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਹੀ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੯੪ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ।

*ਲਲਿਤ ਪਦ ਇਹ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੂਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਇਤਯਾਦਿਕ' ਤੋਂ ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਖੇਪਕਾਰ ਪਿੱਛੇ ਚੌਪਈ ਲਿਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਛੰਦ ਜੋੜਨਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਛੰਦ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਇਥੋਂ ੯੯ ਸਫ਼ਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ।

¹ਕੰਦ ਮੂਲ=ਇਕ ਬੂਟਾ ਜੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਸਿੰਮਲ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਮੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭਾਜੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। (ਅ) ਕੰਦ=ਗਾਜਰ, ਗੱਠਾ ਆਦਿਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ। ਮੂਲ=ਵੇਲਾਂ ਅਤੇ ਬਿੱਛਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਾਣ ਯੋਗ ਪਦਾਰਥ।
²ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਲ ਫਲ।

¹ਮਹੀਨੇ। ²ਬਿਚਰੇ, ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ।

ਭੌ ਮਰਦਾਨਾ ਆਰਤ¹ ॥ ੧੨੭ ॥

¹ਦੁਖੀ।

ਲਗੀ ਭੂਖ ਬਹੁ ਦੂਖ ਪਾਇ ਕਰਿ,

¹ਸੁਖ ਸਰੂਪ।

ਗੁਰੁ ਬਿਦੂਖ¹ ਪਹਿ ਟੇਰਾ।

ਪਉਨ ਅਹਾਰੀ ਤੁਮ ਨਿਰੰਕਾਰੀ

¹ਬੁਰਾ।

ਹਾਲ ਹੋਤ ਦੁਰ¹ ਮੇਰਾ।

ਇਸ ਸੁਹਾਗ ਤੈ ਭਲੇ ਰੰਡੇਪਾ,

ਦੇਹੁ ਪੁਚਾਇ ਮੁਹਿ ਘਰ ਹੈ।

ਭਲੇ ਲੋਗ ਨਹਿ ਫਿਰ ਹੈਂ ਬਨ ਮੈਂ,

ਬੈਠਿ ਬੰਦਗੀ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੨੮ ॥

ਨਹੀ ਤੁ ਦਿਹੁ ਕੁਛ ਅਬਿ ਖਾਨੇ ਹਿਤ,

¹ਨਹੀਂ ਤਾਂ।

ਮਰਨ ਹੋਤ ਨਹਿ¹ ਮੇਰਾ।

¹ਅੱਕ ਦਾ ਬੂਟਾ। ²ਕੂਹਣੀ ਭਾਵ ਹੱਥ। ³ਫੈਲਾ ਕੇ।

ਅਰਕ¹ ਤਰਫ ਗੁਰੁ ਅਰਕ² ਪਸਰ ਕੈ³,

ਹਸਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਟੇਰਾ।

ਇਸੀ ਆਕ ਕੇ ਫਲ ਤੁਮ ਖਾਵੇ,

¹ਗੰਢ, ਪੱਲੇ।

ਗਿਰਾ¹ ਬਾਂਧ ਨਹਿ ਲੈਨੇ।

ਹਾਥ ਮਾਥਿ ਧਰਿ ਕਹਿ ਮਰਦਾਨਾ,

¹ਹਨ।

ਯਹਿ ਮਖੌਲ ਭਲ ਹੈਨੇ¹ ॥ ੧੨੯ ॥

ਯਹਿ ਖੁਵਾਇ ਅਬਿ ਸ਼ੀਘਰ ਮਾਰਤਿ,

ਯੋਂ ਤੋ ਕੁਛ ਦਿਨ ਜੀਤਾ।

ਪੈ ਸਸੰਕ¹ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਮਾਨਿ ਕਰਿ,

¹ਫੇਰ ਸੰਕਾ ਸਹਿਤ ਹੀ।

ਫਲ ਜਬਿ ਖਾਵਨ ਕੀਤਾ।

ਖਾਯੋ ਸ੍ਰਾਦ ਸੁਧਾ ਸੁਖ ਪਾਯੋ,

ਲਾਲਚ ਬਸ ਕੁਝ ਬਾਂਧੇ।

ਜਹਿਰ ਕਹਿਰ¹ ਭੇ ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਚਖਿ,

¹ਬਹੁਤੇ ਜਹਿਰੀਲੇ।

ਫੈਂਕ ਦਏ¹ ਬਿਨ ਖਾਧੇ ॥ ੧੩੦ ॥

¹ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

ਹਾਸੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਿਤ ਜਬਿ ਆਗੇ,

ਕਈ ਰੋਜ ਬਨ ਮਾਹੀਂ।

ਤਾਰਤਿ ਫਿਰੇ ਅਨਿਕਧਾ ਜੀਵਨ,

ਰਿਖ ਮੁਨਿ ਥੇ ਜੁ ਤਹਾਂ ਹੀਂ।

ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁ ਛੁਧਤ¹ ਦੁਖਤ ਹੈ,

¹ਭੁੱਖਾ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਤੈ ਬਰ ਜੋਰੀ¹।
 ਏਕਲ ਚਲ ਮਗ ਭੂਲ ਧਸਜੋ ਬਨਿ,
 ਰਹਤਿ ਜਹਾਂ ਬਹੁ ਘੋਰੀ¹ ॥ ੧੩੧ ॥

¹ਬਦੋਬਦੀ।

¹ਅਘੋਰੀ=ਕੀਨਾਰਾਮ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀਏ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਇਕ ਪੰਥ ਜੋ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵ ਜੰਤੁ ਜੋ ਮਿਲਤਿ ਤਿਨੈ ਕਿਤ,
 ਭੁੰਨ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖੈ ਹੈਂ।
 ਯਾਹੀ ਤੈ ਜਨ ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਈ¹,
 ਰਾਖਸ਼ ਤਿਨ ਕੇ ਕੈਹੈਂ।
 ਕੌਡੇ ਨਾਮ ਅਘੋਰੀ ਕੇ ਕਰ,
 ਚਰ੍ਹੋ¹ ਤਬੈ ਮਰਦਾਨਾ।
 ਉਡੇ ਹਵਾਸ¹ ਤ੍ਰਾਸ ਬਹੁ ਧਰਿ ਕੈ,

¹ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ।

¹ਹੱਥ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਭਾਵ ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ।

¹ਹਿਸ ਦਾ ਬਹੁ ਬਚਨ=ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਰੂਪਰਸ ਅਤੇ ਗੰਧ ਦਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਕਾ ਕਿਯੋ ਧਯਾਨਾ ॥ ੧੩੨ ॥
 ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਹੰਸ¹ ਜਨ ਤਾਰਕ,
 ਸਰਬਗ ਜਾਨ ਬਿਚੱਛਨ¹।
 ਪ੍ਰਗਟੇ ਤੁਰਤ ਆਇ ਗੁਰੁ ਤਹਿ ਠਾਂ,
 ਜਹਿ ਲਾਗੋ ਵਹਿ ਭੱਛਨ¹।
 ਸਰਦ ਕੜਾਹਾ ਭਯੋ ਤੇਲ ਕਾ,
 ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।
 ਅਚਰਜ ਹੈ ਕੌਡੇ ਪਿਖਿ ਸ਼ਕਤੀ,
 ਗੁਰੁ ਪਗ ਗਹੇ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੩੩ ॥
 ਗਯਾਨ ਦਿਢਾਇ ਮੋਖਦਾਇਕ ਤਿਹ,
 ਆਗੇ ਚਲੇ ਗੁਸਾਈ*।

¹ਸੂਰਜ।

¹ਚਤੁਰ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ)।

¹ਖਾਣ।

*ਅੰਕ ਨੰ: ੧੩੪ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਮੂਲ 'ਚ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅੰਕ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਾਨਾ ਪੁਰ, ਸੋਨਾ ਗਢ, ਸੁੱਗਾ,
 ਕੋਹ ਕੰਟਕ, ਪੁਰ ਬੀਜਾ।
 ਰਾਮ ਟੇਕ, ਪੁਰ ਨਾਗ, ਅੰਕੋਲਾ,
 ਪੁਰ ਬੁਰਹਾਨ, ਪਿਖੀਜਾ¹ ॥ ੧੩੪ ॥
 ਬੰਧਜਾਚਲ ਕੋ ਪਾਵਨ ਕਰਤੇ,
 ਨਦੀ ਨਰਬਦਾ ਨਾਖੀ¹।

¹(ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵੇਖੋ)।

¹ਲੰਘੀ।

ਜੱਬਲਪੁਰ ਲਖ¹ ਚਿਤ੍ਰਕੂਟ² ਪਿਖਿ,
ਰਿਖਨਿ ਪੂਰਿ ਅਭਿਲਾਖੀ।
ਮੱਯਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਹੈ ਅਬਿ ਲੋ ਜਹਿੰ,
ਜੰਗਮ¹ ਕੀ ਤਹਿ ਰਜਾਸਤ।
ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਕਤਿ ਵਹਿ ਗੁਰੁ ਕੀ,
ਨਿਜ ਮਤ ਕੋ ਯੋਂ ਭਾਸਤਿ¹ ॥ ੧੩੫ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਹਾਲ ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਜੁ ਕੇ ਮਾਥ ਕਾ ਜੋ ਮਾਥ ਨਿਜ,
ਧਰੇ ਹਿਤ ਸਾਥ ਹਾਥ ਮੀਚ ਕੇ ਨ ਆਇ ਹੈ।
ਘੰਟਕਾ² ਬਜਾਇ ਗਾਇ ਬਜਾਹਿ ਗੁਨ
ਮਹਾਂਦੇਵ³,

ਜਾਇ ਜੀਤ ਜਨਮ ਸੋ ਮਰਨ ਨ ਪਾਇ ਹੈ।
ਜਦਯਪਿ¹ ਨਾ ਨੀਲਕੰਠ² ਗੰਠ³ ਨਿਜ¹¹ ਰਾਖੈ
ਕਿਛੁ,
ਦਾਸਨ ਕੋ ਭੁਗਤਿ¹ ਮੁਕਤਿ ਤੌਹੂ² ਦਾਇ ਹੈ³।
ਭਜ ਸ਼ਿਵ ਲਿਵ ਲਾਇ ਅੰਤ ਤਨ ਤਜਿ ਜਾਇ,
ਅਖੈ ਪਦ ਪਾਇ ਸੁ ਕੈਲਾਸ¹ ਬਾਸ ਪਾਇ ਹੈ
॥ ੧੩੬ ॥

ਸੁਨਿ ਮਤ ਯਾਹਿ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਗੁਨ¹ ਪੁਨ ਤਾਹਿ,
ਨਾਹਿੰ ਮਤ ਨੀਕ ਥਾਰੋ ਭਾਰੋ ਭਵ ਦਾਨ ਹੈ¹।

ਜੇਤਿਕ ਪਹਾਰ ਕੇ ਬਸਨਵਾਰ ਹੈਂ ਅਪਾਰ,
ਆਪ ਹੀ ਕੋ ਸਬੀ ਜਨ ਦੇਵਤਾ ਬਖਾਨ ਹੈਂ।
ਭਯੋ ਸਿਵਰਾਜਾ ਖਾਸ, ਕਯੋ ਜਾ ਕਿਲਾਸ¹ ਬਾਸ,
ਦੇਵਤਾਨ ਦੇਵ ਯਾਤੇ ਮਹਾਂਦੇਵ ਭਾਨ ਹੈਂ¹।

ਭੂਪਤਿ ਹਿਮਾਲੈ ਆਲੈ¹ ਭਯੋ ਹੈ ਬਿਵਾਹਿ ਤਾਹਿ,
ਪਾਰਬਤੀ ਸੰਗ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਨ ਗਾਨ ਹੈਂ¹
॥ ੧੩੭ ॥

¹ਲੰਘ ਕੇ। ²ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ।

¹ਸ਼ਿਵ ਮਤ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਹੈ।

¹ਆਪਣੇ ਮਤ ਨੂੰ ਐਉਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ।

¹ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ {ਮਾਥ} ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ (ਪੰਥ) ਦਾ ਹਾਲ ਜੋ ਆਪਣੇ (ਮਾਥ) ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੌਤ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ²ਟੱਲੀਆਂ। ³ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੁਣ।

¹ਭਾਵੇਂ। ²ਸ਼ਿਵ ਜੀ। ³ਗੰਢ (ਪੱਲੇ)। ¹¹ਆਪਣੇ।

¹ਖਾਣ ਯੋਗ ਪਦਾਰਥ। ²ਤਾਂ ਵੀ। ³ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

¹ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ, ਇਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ।

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

¹ਤੁਹਾਡਾ ਮੱਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਸਗੋਂ) ਭਾਰੀ ਜੰਮਣ (ਮਰਨ) ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

¹ਕੈਲਾਸ ਪਰਬਤ ਤੇ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵੱਡਾ ਦੇਵਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਂਦੇਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਹਿਮਾਲੇਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ।

¹ਲੋਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂਹੀ ਸਮੇਂ ਭਯੋ ਏਕ ਜੰਗਮ ਸੁ ਨਾਮੀ ਜਨ¹,
ਪਾਰਬਤੀ ਹੂੰ ਤੈ ਤਿਨਿ ਲਯੋ ਦਾਨ ਜਾਇ ਹੈ।
ਸੋਈ ਕਾਨਫੂਲ ਸੀਸਫੂਲ ਮਾਲ ਹਾਲ ਏਹੁ,
ਧਾਰਿ ਕੈ ਬਿਸਾਲ ਨਾਲ ਘੰਟਕਾ ਬਜਾਇ ਹੈ¹।

¹ਆਦਮੀ।

¹ਉਹ ਕੰਨ ਫੁੱਲ ਤੇ ਸੀਸ ਫੁੱਲ (ਦੋਨੋ ਗਹਿਣੇ) ਤੇ ਮਾਲਾ (ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ) ਬਹੁਤ {ਹਾਲ} ਮਸਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟੱਲੀਆਂ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਜੰਗਮ¹ ਜਗਤ ਮਾਂਗਿ ਖਾਤਿ ਬਿਜਾਹਿ ਗਾਤਿ
ਨਿੱਤ²,

¹ਜੰਗਮ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਫਿਰਕਾ। ²ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋਇਗੋ ਹਿਸਾਬ ਤਬਿ ਮਾਰ ਬਹੁ ਖਾਇ ਹੈਂ।
ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਨ ਪਾਇ ਖੇਮ¹,
ਭਵ ਖੇਦ¹ ਨਾਹਿ ਟਰੈ ਬੇਦ ਨੇਮ ਗਾਇ ਹੈਂ

¹ਮੁਕਤੀ।

¹ਜਨਮ (ਮਰਨ) ਦਾ ਦੁੱਖ।

॥ ੧੩੮ ॥

ਹੁਤੇ ਬਡ ਭਾਗ ਬਿਨ ਲਾਗ¹ ਜੇ ਵਿਰਾਗਵਾਨ,
ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਚਨ ਬਾਨਿ¹ ਬੇਧ² ਉਰ³ ਤਾਂ ਗਏ।
ਜਾਨਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਤੂਰਨ¹ ਉਪਦੇਸ ਲੀਨਿ,
ਕੀਨ ਭਵ ਖੇਦ ਖੀਨ¹ ਚੀਨ ਨਿਜ ਹੂੰ ਲਏ²।
ਹੋਇ ਕੈ ਰਵਾਨੈ¹ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਤੈ ਮਹਾਨੈ ਫਿਰ,
ਟੀਕਰੀ ਤੈ ਹੋਇ ਕੈ ਫਰੀਦ ਵਾੜੇ ਹੈਂ ਗਏ।
ਪਾਇ ਜਹਿੰ ਸੰਗਲ ਸੁਰ ਕੂਪ¹ ਮਧ ਜੰਗਲ,
ਫਰੀਦ ਤਜਿ ਦੰਗਲ¹ ਕਰਤਿ ਤਪ ਥੇ ਭਏ

¹ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾ।

¹ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ। ²ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਗਏ। ³ਹਿਰਦੇ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਨਾਸ। ²ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ।

¹ਚੱਲ ਕੇ।

¹ਖੂਹ।

¹ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

॥ ੧੩੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮੇਲਾ ਹੋਵਤਿ ਜੇਠ ਮੈਂ, ਤਹਾਂ ਬਡੋ ਅਬਿ ਤੀਕ।

ਹਮ ਭੀ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਮਗ¹, ਜਾਵਤਿ ਪੇਖਯੋ
ਠੀਕ ॥ ੧੪੦ ॥

¹ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਨਦੇੜ) ਦੇਰਸਤੇ ਵਿੱਚ।

ਚੌਪਈ:

ਤਹਿੰ ਤੈ ਗੁਰ ਪੁਨ ਚਲਿ ਅਗਵਾਏ।

ਤਾਲ ਭੋਪਾਲ ਮਹਿਲ ਸਰ ਆਏ।

ਕੋਹ ਸਾਗਰ¹ ਪਿਖਿ ਪੁਨ ਚੰਦੇਰੀ।

¹ਸਾਗਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪਹਾੜ।

ਕੋਹ ਕਿਰਾਨਾ ਨੀਕੈ ਹੇਰੀ¹ ॥ ੧੪੧ ॥

¹ਕਿਰਾਨਾ ਨਾਮ ਦਾ ਪਹਾੜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ।

ਗੁਫਾ ਰਿਖੀ ਮੁਚਕੰਦਹਿ ਵਾਰੀ।

ਕਾਲ ਯਵਨ ਜਹਿੰ ਹੋਯੋ ਛਾਰੀ॥

ਸੁਆਹ ਭਾਵ, ਨਾਸ।

ਪੇਖ ਧੌਲ ਪੁਰ ਆਦਿ ਮੁਕਾਮੂ।

ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ ਪਿਖੜੋ ਗੁਨਿ ਧਾਮੂ ॥ ੧੪੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕਰੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤਬੈ, ਯਾਦ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਨੀਕ।

ਆਏ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਗੁਰੂ, ਦਯੋ ਦਰਸ ਤਿੰਹਿ

ਠੀਕ ॥ ੧੪੩ ॥

ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਜਾੜਾ, ਪਾਵਨ ਪਰਮ ਸੁਨਾਇ।

ਗੁਰੂ ਬਿਰੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ, ਧਯਾਇ ਬਿਰਯੋ ਇਤਿ

ਆਇ ॥ ੧੪੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
ਸਪਤਮੇ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੭ ॥

੮. {ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸ਼ੁਰੂ, ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੈਰ, ਪਖੰਡੀ ਮਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ}

ਦੋਹਰਾ:

ਤਮ ਗੁਨ ਤਮ ਸੋਖਕ ਸਦਾ,
ਪੋਖਕ ਸਸ ਸਿਸ ਜਾਪ^੧।

^੧(ਅਰਥ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਤੁਰੇਗਾ) ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵਾਂਗ ਤਿੰਨਾਂ) ਤਾਪਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਤਮੋ ਗੁਣ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣੇ।

ਸਰਦ ਸਸੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ,
ਪੰਚਮ ਹਰ ਤਪ ਤਾਪ^੧ ॥ ੧ ॥

^੧(ਅਰਥ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਤੁਰੇਗਾ) ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵਾਂਗ ਤਿੰਨਾਂ) ਤਾਪਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਤਮੋ ਗੁਣ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣੇ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਤਮ ਭੂਮ ਨਿਸਾਚਰ ਕਰਮ ਕੁਚਾਲ,
ਕਲੀ ਸਸਿਰੈਨ ਅਵਿਦਯਾ ਬਹੀ^੧।

^੧(ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਦੇ ਹੋਣ ਨਾਲ) ਭਰਮ ਰੂਪ ਅਨੁਭਵ, ਖੋਟੀਰੀਤੀ ਦੇ ਕਰਮ ਰੂਪ ਰਾਖਸ਼, ਕਲਜੁਗ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਰਾਤ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ ਭਾਵ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਏ।

ਗਨ ਮੱਤ ਦੁਰੱਤ ਨਖੱਤ ਲਟੇ,
ਸੁਕਚੀ ਕੁਮਦੀ ਕੁਮਤੀ ਸੁ ਤਹੀ^੧।

^੧ਸਾਰੇ ਖੋਟੇ ਮਤ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਛਪ ਗਏ ਅਤੇ ਖੋਟੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਉਥੇ ਹੀ ਸੁੰਗੜ ਗਈਆਂ।

ਪਤਿਤਾਵਲਿ ਪੇਚਕ ਨਾ ਨਿਕਸੇ
ਬਿਕਸੇ ਕਲ ਕਿੰਕਰ ਕੰਜ ਸਹੀ^੧।

^੧(ਹੁਣ) ਪਾਪੀਆਂ ਰੂਪ ਉੱਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ (ਬਾਹਰ) ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ (ਪਰ) ਦਾਸਾਂ ਰੂਪ ਕੰਵਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੜ ਪਏ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਪੰਚਮ ਮੈਂ ਗੁਨ ਹੈਂ ਰਵਿ ਸੇ ਸਬਿ,
ਪੈ ਅਧਿਕੈਂ ਯਹਿ ਤਾਪ ਨਹੀਂ^੧ ॥ ੨ ॥

^੧ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਵਰਗੇ (ਉਪ੍ਰੋਕਤ) ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ, ਪਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ) ਇਹ (ਗੁਣ) ਵੱਧ ਹੈ (ਕਿ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ) ਤਪਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

*ਕਬਿੱਤ:

*ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਕ ਨੰ: ੩ ਕਬਿੱਤ ਛੰਦ, ਅੰਕ ਨੰ: ੫ 'ਤੇ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਇਥੇ ਛਪੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੪ ਤੇ ੫ ਉਥੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੩ ਤੇ ੪ 'ਤੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਥੇ ਛਪਿਆ ਇਹ ਅੰਕ ਨੰ: ੩ ਮੰਗਲ ਦਾ ਛੰਦ ਹੋਣ

ਦਯਾ ਕੇ ਸਦਨ¹ ਮਦ² ਮਦਨ³ ਕਦਨ¹¹ ਗੁਰੂ,
ਅਮਲ¹ ਕਮਲ ਖਿਰੇ ਬਦਨ² ਰਹਤਿ ਹੈਂ।
ਸੰਗਤ ਸੁਜਾਨ¹ ਅਗਿਆਨ ਹਰ ਗਿਆਨ ਕਰਿ,
ਗਿਆਨ ਹਰਿ¹ ਦਾਸਨ ਕਲਿਆਨ ਸੁ ਕਰਤਿ ਹੈਂ।
ਸਾਰਦ ਸੀ ਸੁਮਤਿ ਬਿਸਾਰਦ ਸ਼ਕਤਿ ਦੈ ਕੈ,
ਨਾਰਦ ਸੀ ਭਗਤਿ ਸੁਗਤਿ ਹੁਲਸਤਿ ਹੈਂ¹।

ਚਰਨ ਸਰਨ ਨਰ ਜਾਇ ਜੇ ਪਰਨ¹ ਗੁਰੂ,
ਜਰਨ¹ ਮਰਨ ਤਾਂਹਿ ਛਿਨ ਮੈਂ ਹਰਤਿ ਹੈਂ ॥ ੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨੋ ਚਰਿਤ੍ਰ¹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰੂ,
ਕਾਰਨ ਸੁਖ ਕਲਿਆਨ।
ਦੁਤੀ ਉਦਾਸੀ ਜਜੋਂ ਲਈ,
ਸੁਖਿ ਰਾਸੀ¹ ਗਤਿ ਦਾਨ² ॥ ੪ ॥
ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ,
ਪੁਰ¹ ਨਿਜ ਦਾਸਨਿ ਆਸ।
ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਉਨਸਠ* ਵਿਖੇ¹,

ਚਲੇ ਮੋਦ ਭਰਿ ਖਾਸ¹ ॥ ੫ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਦੱਖਨ ਸੁ ਦਿਸ ਹੇਤ ਰੱਖਨ ਧਰਮ ਬੇਦ¹,
ਭੇਦ ਮਤ ਖੰਡਨ ਪਖੰਡਨ ਹਰਨ ਹੈਂ।
ਜਾਇ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਠਿੰਡੇ ਹਰੇ ਹੈਂ ਬਤਿੰਡੇ ਬਾਦੀ¹,

ਮਿਲਯੋ ਰਤਨ ਹਾਜੀ ਗਹੇ ਆ ਚਰਨ ਹੈਂ।
ਫੇਰ ਬੀਕਾ ਨੇਰ ਹੇਰ ਜੈਨ ਮਤ ਢੇਰ ਜਹਿੰ,
ਥਿਰ ਕੈ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਕੀਨ ਉਚਰਨ ਹੈਂ।
ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਰੇਵੜੇ¹ ਬੁਰੇਵੜੇ ਬਦਨ² ਆਇ,
ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਖਾਸ ਮਤ ਕੀਨ ਯੋਂ ਬਰਨ ਹੈਂ¹ ॥ ੬ ॥

ਕਰਕੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੫ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੩ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ।
¹ਘਰ। ²ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ। ³ਕਾਮ ਨੂੰ। ¹¹ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ।

¹ਉੱਜਲ। ²ਮੁਖ।

¹ਚਤੁਰ, ਸਿਆਣੀ।

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ)।

¹ਸਰਸੁਤੀ ਵਰਗੀ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਮਤਿ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਵਰਗੀ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
¹ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜੰਮਣ।

¹ਕੋਤਕ।

¹ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਹੱਦ। ²ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ।

¹ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ।

¹ਸੰ: ੧੫੫੯ ਬਿ: ਵਿੱਚ। *ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੯੬ ਤੇ ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ੧੫੬੨ ਬਿ: ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

¹ਆਪ।

¹ਵੇਦ ਧਰਮ ਭਾਵ ਆਸਤਕ ਧਰਮ।

¹ਵਿਤੰਡਾ ਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। {ਵਿਤੰਡਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਬਿਸੁਮ ੩ ਦੇ ਅੰਕ ੮੮ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ।

¹ਜੈਨੀ। ²ਬੁਰੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ।

¹ਆਪਣਾ ਮੱਤ ਐਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ।

ਭਏ ਆਦਿ ਨਾਥ¹, ਅਰਹੰਤ², ਜੈਨ³, ਬੁੱਧ
ਨਾਥ¹¹,

ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਪੂਜਯ ਦੇਵਤਾ 'ਜਿੰਨ ਭਗਵਾਨ' ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰਿਖਭ ਦੇਵ ਹੈ। ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਚੌਵੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੀਰਥੰਕਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਤੀਰਥੰਕਰ ਹੈ। ਅੰਬਿਹਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਟਨੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕੋਂਕਵੇਕ ਨੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕ ੧੪੪੫ ਵਿੱਚ ਸਨਯਾਸ ਧਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਅਰਹੰਤਰਖਾਇਆ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਯੁਧਿਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕ ੧੫੩੨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ੨੪ ਤੀਰਥੰਕਰ ਇਸ ਮੱਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੈਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿੰਨ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ, ਪਰ ਏਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਦੂਜੇ ਤੀਰਥੰਕਰ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਆਜੰਤ ਨਾਥ'।
11 ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸੁਮਤੀ ਨਾਥ' ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਵਾਂ ਤੀਰਥੰਕਰ ਹੈ {ਨੋਟ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਉਚਾਈ, ਲੱਛਣ ਤੇ ਉਮਰ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ 'ਭਾਰਤ ਮਤ ਦਰਪਣ' ਕ੍ਰਿਤ ਮਹੰਤ ਗਣੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਾਂ 'ਜੈਨ ਤਤ੍ਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼'।}

ਆਦਿਕ ਹਮਾਰੇ ਜੇਊ ਚੌਬੀ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ।
ਤਿਨ ਹੂੰ ਚਲਾਯੋ ਮੱਤ ਹਮ ਜੋ ਭਜਤਿ ਸੱਤ¹,
ਕਰਨੇ ਬਰਤ ਤਪ ਤਨ ਕ੍ਰਿਸ ਕਾਰ ਹੈਂ¹।
ਮੋਚਨੇ ਸੋਂ ਨੋਚਨੇ¹ ਜੋ ਬਾਲ ਏ ਬਿਸਾਲ ਤਪ,
ਜੀਵਨ ਕੀ ਰਖਯਾ ਸਰਬ ਪਰਕਾਰ ਹੈਂ।
ਈਸ਼ ਹੈ ਨਾ ਕੋਇ ਕਾਲ ਕਰਮ ਤੈ ਬਿਹਾਰ ਹੋਇ¹,
ਜੀਵ ਹੈਂ ਅਨੰਤ ਪੰਚ ਭੂਤਨ ਬਿਕਾਰ ਹੈਂ¹ ॥ ੨ ॥
ਐਸੇ ਮਤ ਜੈਨ ਸੁਨਿ ਕਹਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਨ,
ਮਤ ਜੋ ਤੁਮਾਰ ਹੈ ਅਸਾਰ¹ ਨਿਰਧਾਰੀਏ²।
ਕਾਲ ਕਲਪਤ ਕਰਮ ਜਢ ਕਹਾਂ ਕਰੈਂ ਕੁਛ,
ਦੁੱਖ ਫਲ ਭੋਗ ਜੀਵ ਚਹੈਂ ਨ ਵਿਚਾਰੀਏ।
ਬਿਨ ਏਕ ਚੇਤਨ ਨਿਯੰਤਾ¹ ਕੈਸੇ ਕਾਜ ਹੋਇ,
ਰਿਤੁ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਲੋ¹ ਆਦਿਕ ਵਿਚਾਰੀਏ।
ਈਸ਼੍ਵਰ ਜਗਤ-ਪਤਿ ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ¹ ਰਚੀ²,
ਜੀਵ ਕੇ ਬਚਾਏ ਬਚੈਂ ਜੀਵ ਕੋ ਲੋ¹ ਧਾਰੀਏ

1 ਸੱਚਾ ਜਾਣ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ।

1 ਸ਼ਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

1 ਖਿੱਚ ਕੇ ਪੁੱਟਣੇ।

1 ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1 ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹਨ।

1 ਬੁਠਾ। 2 ਜਾਣੇ।

1 ਪ੍ਰੇਰਕ।

1 ਚੁੱਤਾਂ ਦੀ (ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ) ਦਸ਼ਾ ਤੱਕ।

1 ਉੱਤਪਤੀ ਅਤੇ ਲਯਤਾ। 2 ਬਣਾਈ ਹੈ।

1 ਕਦੋਂ ਤੱਕ।

॥ ੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਨ ਕ੍ਰਿਸ਼¹ ਕਰਨ ਕੂਟਨੋ ਬਰਮੀਂ²।

1 ਕਮਜ਼ੋਰ। 2 ਸੱਪ ਦੀ ਖੁੱਡ ਕੁੱਟਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਧਾਨ ਹੇਤ ਤੁਸ ਛਰੈਂ ਨਿਕਰਮੀ¹।

ਮੰਦ ਅਚਾਰ¹ ਬਿਹਾਰ² ਤੁਮਾਰੋ।

ਅਹੇ ਭ੍ਰੁਸ਼ਟ ਮਲਿਨ ਅਤਿ ਧਾਰੋ¹ ॥ ੯ ॥

ਨਾਵਣ ਧੋਵਣ ਨਹਿ ਤੁਮ ਕਰਿਹੋ।

ਮੂੜ੍ਹ ਮਲ¹ ਫੋਲਤਿ ਕਰ ਭਰਿਹੋ²।

ਜਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ¹ ਬਿਨ ਸੁੱਧ ਨ ਹੋਈ।

ਸੋ ਤੁਮ ਬਰਤਤ ਕਬੀ ਨ ਕੋਈ ॥ ੧੦ ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਰਚੇ ਕੇਸ ਤੁਮ ਨੋਚੋ¹।

ਕਜੋਂ ਨ ਨਰਕ ਦੁਖ ਹੈ ਤੁਹਿ ਸੋਚੋ।

ਨਰ ਤਨ ਕ੍ਰਿਜਾ ਪਿਸਾਚਨ ਕੇਰੀ¹।

ਹੈ ਆਵਤਿ ਦੁਰਗੰਧਿ ਬਧੇਰੀ ॥ ੧੧ ॥

ਈਸ ਉਪਾਸ ਨ ਭਗਤੀ ਗਯਾਨਾ।

ਕਰੋ ਤੁ ਪੈਹੋ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨਾ¹।

ਜਲ ਮਾਟੀ ਕਰਿ ਸੁੱਧ ਰਹੀਜੈ।

ਜਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੋਖ ਗਹੀਜੈ¹ ॥ ੧੨ ॥

ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਭਜੋ।

ਮਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਗਹਿ ਭ੍ਰੁਸ਼ਟ ਸੁ ਤਜੋ।

ਮਾਨ ਬੈਨ ਗੁਰੁ ਕੇ ਤਬਿ ਜੈਨੀ।

ਲਗੈ ਕਰਨ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਸੁਖੈਨੀ ॥ ੧੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਚਲ ਸਰਸੇ ਸਰਸੇ ਗਏ,

ਸਰਸੇ ਪਰ ਬਿਰ ਨੀਕ¹।

ਸਰਸੇ ਭੇ¹ ਨਰ ਨਾਰਿ ਪਿੱਖ,

ਸਰਸੇ ਸਿੱਖ ਬਨਿ ਠੀਕ¹ ॥ ੧੪ ॥

ਮਨ-ਹਰੀ ਛੰਦ:

ਤਹਿ ਤੈ ਕਰਿ ਪਿਆਨਾ¹, ਪਿੱਖ ਬਹੁ ਥਾਨਾ,

ਸ਼ਹਿਰ ਹਿਸਾਰ ਨਿਹਾਰਾ।

¹ਨਿਕੰਮੇ (ਆਦਮੀ) ਚੋਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਫੂਸ ਨੂੰ (ਐਵੇਂ ਬਿਆਰਥ ਹੀ) ਕੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਮ। ²ਸਰੀਰਕ ਕਰਮ।

¹ਬਹੁਤ ਮੈਲ ਨੂੰ ਧਾਰਦੇ ਹੋ।

¹ਮੈਲ, ਵਿਸ਼ਟਾ। ²ਹੱਥ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ।

¹ਮਿੱਟੀ।

¹ਖਿੱਚ ਕੇ ਪੁਟਦੇ ਹੋ।

¹ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੈ।

¹ਦੁਖਰਹਿਤ ਪਦਵੀ।

¹ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪਦਾਰਥ ਲੱਭ ਪਵੇ, ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ।

¹{ਸਰਸੇ} ਬਹੁਤਾ (ਪੈਂਡਾ) ਚਲ ਕੇ {ਸਰਸੇ} ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ (ਉਥੇ) {ਸਰਸੇ} ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਤਲਾਅ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਗਏ।

¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋ ਗਏ।

¹ਠੀਕ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ (ਨਾਮ ਦੇ) {ਸਰਸੇ} ਰਸ ਸਹਿਤ ਹੋ ਗਏ।

¹ਚੱਲ ਕੇ।

ਤਹਿੰ ਸ਼ੇਖ ਵਜੀਦਾ, ਮਿਲਾ ਰਸੀਦਾ¹,
ਗੋਸ਼ਟ ਭਈ ਅਪਾਰਾ।
ਪੁਨ ਪੁਸ਼ਕਰ ਰਾਜੂ, ਪਿਖਾ ਸਮਾਜੂ¹,
ਮੇਲਾ ਜੁਰਜੋ ਮਹਾਨਾ।
ਤਹਿੰ ਲੋਗ ਅਪਾਰੇ, ਬਹੁ ਮਤਵਾਰੇ¹,
ਆਏ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਗਾਨਾ¹ ॥ ੧੫ ॥
ਪਹਿਲੇ ਬੈਰਾਗੀ, ਹੂੈ ਸਬਿ ਆਗੀ,
ਨਿਜ ਮਤ ਐਸ ਬਖਾਨੋ।
ਮੂਰਤਿ ਅਭਿਰਾਮੰ¹, ਸਾਲ ਗਰਾਮੰ²,

ਪੂਜੋ ਬਿਸ਼ਨੁ ਜਾਨੋ।
ਧਰਿ ਦੁਆਦਸ ਟੀਕੇ¹, ਮੁੰਦ੍ਰਾ² ਨੀਕੇ,

ਕੰਠੀ ਛਾਪਰੁ ਮਾਲਾ।
ਕਰਿ ਧਾਮ ਸੁ ਚਾਰੈ¹, ਮਨਿ ਅਵਤਾਰੈ²,

ਪੈ ਹੈਂ ਮੁਕਤਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੧੬ ॥
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਬੋਲੇ ਯੋਂ ਫੁਰ¹,
ਤੁਮ ਕੂਰੇ ਬੈਰਾਗੀ।
ਯਹਿ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਤੁਮਾਰੇ, ਨਹਿ ਨਿਸਤਾਰੇ,
ਬਜਰਥ ਦੇਹ ਤੁਮ ਦਾਗੀ¹।
ਜੋ ਭਟਕਤਿ ਧਾਮੰ¹, ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੰ,

¹(ਰੱਬ ਨੂੰ) ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ।

¹ਇਕੱਠ।

¹ਮੱਤਾਂ ਵਾਲੇ।

¹ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀਰਤਨ।

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਪਿੰਡ ਕੋਲੋਂ ਗੰਡਕਾ ਨਦੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਗੋਲ ਪੱਥਰ ਜਿਸ ਉਪਰ ਚੱਕ੍ਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

¹ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਤਿਲਕ {੧. ਮੱਥੇ ਤੇ, ੨. ਪੇਟ ਤੇ, ੩. ਛਾਤੀ ਤੇ, ੪. ਕੰਠ ਤੇ, ੫. ਸੱਜੀ ਕੁੱਖ ਤੇ, ੬. ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਤੇ, ੭. ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ ਤੇ, ੮. ਖੱਬੀ ਕੁੱਖ ਤੇ, ੯. ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਤੇ, ੧੦. ਖੱਬੇ ਮੋਢੇ ਤੇ, ੧੧. ਪਿੱਠ ਤੇ, ੧੨. ਕਮਰ ਤੇ।} ²ਧਾਰਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਹੈ। {੧. ਜਨੇਊ। ੨. ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ। ੩. ਮੁੰਜ ਦੀ ਤੜਾਗੀ। ੪. ਕਮੰਡਲ। ੫. ਬੋਦੀ (ਇਹ ਪੰਜ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਹਨ)। ੬. ਤਿਲਕ। ੭. ਕੰਠੀ। ੮. ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ (ਇਹ ਤਿੰਨ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ)। ੯. ਰੁਦ੍ਰਾਖ ਮਾਲਾ। ੧੦. ਤ੍ਰਿਪੁੰਡਰ (ਇਹ ਦੋ ਸ਼ੈਵ ਮੁੰਦ੍ਰਾ)। ੧੧. ਤ੍ਰਿਦੰਡ (ਸਨਿਆਸੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਅਤੇ) ੧੨. ਕੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦ੍ਰਾ (ਇਹ ਜੋਗੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਹੈ)।

¹ਚਾਰ ਧਾਮਾਂ ਦੀ (ਯਾਤ੍ਰਾ) ਕਰਕੇ। {ਚਾਰ ਧਾਮ- ੧. ਬਦਰੀ ਨਾਥ। ੨. ਰਾਮੇਸ਼ਰ। ੩. ਦੁਆਰਾਵਤੀ। ੪. ਪ੍ਰਯਾਗ।} ²ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਸਾੜੀ ਹੈ।

¹ਚਹੁੰ ਧਾਮਾਂ ਵਿੱਚ।

ਪਾਨੀ ਪਾਹਨ¹ ਪਰਸੈ²।
 ਸਬਿ ਪਾਹਨ ਮੂਰਤਿ, ਪੂਜਤਿ ਧੂਰਤ¹,
 ਸਾਚੇ ਬਿਸਨ ਨਾ ਦਰਸੈਂ ॥ ੧੭ ॥
 ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਬਨਾਸੀ, ਸੈ ਪ੍ਰਕਾਸੀ,
 ਤਾ ਮੈ ਜਿਹਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ।
 ਬੁਧਿ ਭੇਦ ਤਿਆਗੀ, ਦੁਬਿਧਾ ਭਾਗੀ,
 ਸੇ ਸਾਚਾ ਬੈਰਾਗੀ।
 ਉਨਿ ਗੁਰ ਬਚ ਸੁਨਿ ਕੈ, ਸਾਚੈ ਗੁਨਿ ਕੈ,
 ਮਾਨ ਲੀਨ ਮਨਿ ਠੀਕੈਂ।
 ਤਜਿ ਕਲਪਨ ਕ੍ਰਿਆ, ਗੁਰੁ ਮਗ ਫਰਿਆ,
 ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਪ ਨੀਕੈਂ ॥ ੧੮ ॥
 ਇਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਸਾਰੇ, ਭੇਖ ਨਿਵਾਰੇ,
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਰਚਾ ਹਾਰੇ।
 ਪਿਖ ਸਮਰਥ ਗੁਰੁ ਕਾ, ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਾ,
 ਲੱਗੇ ਗੁਰੁ ਪਗ ਸਾਰੇ।
 ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨੀ, ਦੀਖਿਆ¹ ਦੀਨੀ,
 ਸੁਭ ਗੁਨ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਦਏ।
 ਕਰਿ ਮੱਜਨ¹ ਤੀਰਥ, ਭਜਨ ਕੀਰਤਿ,
 ਪੁਨ ਅਜਮੇਰਹਿ ਆਇ ਗਏ ॥ ੧੯ ॥
 ਦੋਹਰਾ:

ਢਾਈ ਦਿਨ ਕਾ ਝੂਫੜਾ¹,

ਪੇਖ ਕਹਯੋ ਗੁਰ ਕਾਚ¹।
 ਇਸ ਪਰ ਕਯੋ ਜਰ¹ ਬਹੁ ਖਚੀ²,
 ਜੇ ਕਰਿ ਥੀ ਦਿਲ ਸਾਚ ॥ ੨੦ ॥
 ਢਾਈ ਦਿਨ ਕਾ ਝੂਫੜਾ,

¹ਪੱਥਰ। ²ਛੁਹਦੇ ਹਨ।

¹ਛਲੀਏ, ਠੱਗ।

¹ਸਿਖਿਆ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ।

¹ਇਸ਼ਨਾਨ।

¹ਅਜਮੇਰ ਵਿੱਚ ਤਾਰਾ ਗੜ੍ਹ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਢਲਾਣ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਢਾਈ ਦਿਨ ਦਾ ਝੌਂਪੜਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਪੁਰਾਤਨ ਭਵਨ ਕਲਾ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਫਰਗੂਸਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜਾਵਟ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਸ ਵਰਗਾ ਮੰਦਰ ਕਾਹਿਰਾ, ਫਰਾਂਸ, ਸਪੇਨ ਤੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

¹ਝੂਠ ਹੈ।

¹ਸੋਨਾ, ਦੌਲਤ, ਮਾਇਆ। ²ਜੜੀ ਭਾਵ ਖਰਚੀ ਹੈ।

ਬੋਲਯੋ ਪੀਰ ਅਸਾਰ¹।

ਜਿਨੀ ਚੱਲਣ ਜਾਣਿਆ,

ਸੇ ਕਿਓਂ ਕਰਨ ਬਿਥਾਰ¹ ॥ ੨੧ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਅਰ ਪਿੱਖ ਗੁਰੈਂ,

ਇਕਠੇ ਭਏ ਫਕੀਰ।

ਖਵਾਜੇ ਮੋਮਨ ਦੀਨ ਕੇ,

ਚੇਲੇ ਨੇਕ ਜ਼ਮੀਰ¹ ॥ ੨੨ ॥

ਕੈਸੇ ਰਹੇ ਫਕੀਰ ਜਗ,

ਭੇਖਿ ਫਕੀਰੀ ਧਾਰਿ।

ਯਹਿ ਸ਼ਾਲ ਸੁਨਿ ਉਨੀ ਕਾ,

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ॥ ੨੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੀਰ ਕੀ ਮਤਿ ਮੁਰੀਦ ਹੂੰ ਰਹੈ¹।

ਖਫਨੀ, ਟੋਪੀ, ਸੇਲੀ ਗਹੈ।

ਯਹਿ ਥਾਨ ਮੁਰਦੇ ਕਾ ਮਾਨੈਂ।

ਸਬ ਤੈ ਨੀਚ ਆਪ ਕੋ ਜਾਨੈ ॥ ੨੪ ॥

ਬਹਤਿ ਦਰਿਆਉ ਕਹੇ ਬਰੇਤੀ¹।

ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਿਹ ਕਰੇ ਨ ਹੇਤੀ¹।

ਸੂਨ ਨਗਰ ਮਹਿੰ ਕਰੈ ਅਹਾਰਾ¹।

ਤਜਿ ਕੁਟੰਬ¹ ਹੂੰ ਰਹੈ ਸੁਖਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥

ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਜਾਗਤ ਹੀ ਸੋਵੈ।

ਸਫਨ ਸਫਾ ਸਬਿ ਖਾਲਕ ਜੋਵੈ¹।

ਸ਼ਾਦੀ ਗਮੀ ਨ ਗੁੱਸਾ ਮਾਨੈ।

ਪੈਗੰਬਰ ਕੋ ਨਿਜ ਸਮ ਜਾਨੈ ॥ ੨੬ ॥

ਕੰਚਨ ਖਾਕ¹ ਰੁ ਹੱਕ ਹਲਾਲੰ²।

ਆਈ ਤਲਬ ਨ ਫੇਰੇ ਤਲੰ¹।

ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਸਣ ਲਾਵੈ¹।

¹ਪੀਰ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੈ।

¹ਵਿਸਥਾਰ।

¹ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਵਿਵੇਕ-ਸ਼ਕਤੀ।

¹ਪੀਰ ਦੀ ਮੱਤ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਰਗੀ ਹੋ ਰਹੇ।

¹ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਬਰੇਤੀ ਕਹੇ ਭਾਵ ਉੱਚ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ।

¹ਮੋਹ।

¹ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ (ਨਾਮ ਦਾ) ਭੋਜਨ ਛਕੇ।

¹ਮੋਹ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਭਾਵ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਨੂੰ।

¹ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਖੇ। {ਸਫਨ ਸਫਾ=ਸ਼ਤਰੰਜ, ਚੌਪੜ ਆਦਿ ਬਾਜੀ ਖੇਲਣ ਦਾ ਬਸਤੂ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ।}

¹ਸੋਨੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ (ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝੇ)। ²ਅਤੇ ਸੱਚ ਧਰਮ ਦੀ (ਕਮਾਈ ਕਰੇ)।

¹ਸੱਦਾ ਔਣ ਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਨ ਫੇਰੇ ਭਾਵ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੇ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ {ਮੰਡਲ} ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਤਬ ਹੀ ਫੱਕਰ¹* ਫਕੀਰੀ ਪਾਵੈ ॥੨੭॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਪਦ ਪੰਕਜ ਚੁੰਮੈ।
ਗੁਰ ਕੇ ਗਿਰਦ ਔਰ ਪੁਨ ਝੁੰਮੇ।
ਤਹਿ ਤੈ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ।
ਦੇਸ ਮਾਲਵਾ ਪਿਖੜੋ ਉਦਾਰੀ ॥੨੮॥

ਮਿਲੇ ਘਨੇ ਕੰਨ ਪਾਟੇ ਜੋਗੀ।
ਮਦ ਰਸ ਭੋਗੀ¹ ਬ੍ਰਹਮ ਬਯੋਗੀ²।
ਕਰਿ ਆਦੇਸ¹ ਉਨੈ ਬਚ ਗਾਏ।
ਮਾਈ ਮੂੰਡੇ¹ ਫਿਰਤ ਕਿਥਾਏ? ॥੨੯॥

ਜੋਗੀ ਬਨ ਗੋਰਖ ਕਾ ਚੇਲਾ।
ਦਿਖਰੈ ਹੈਂ ਤੁਹਿ ਅਚਰਜ ਖੇਲਾ।
ਪੀ ਪਜਾਲਾ ਬਨ ਜਾ ਮਤਵਾਲਾ।
ਲੈ ਅਨਹਦ ਕਾ ਮੋਦ¹ ਬਿਸਾਲਾ ॥੩੦॥
ਜਾ ਕਾ ਮਨ ਅਨਹਦ ਮੈ ਲਾਗੈ।
ਬਿਸੇ ਬਾਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਕੀ ਭਾਗੈ।
ਬਿਨ ਹੱਠ ਜੋਗ ਕਿਯੇ ਮਦ ਪਾਨਾ¹।
ਹੋਇ ਨਾ ਅਨਹਦ ਮੈ ਗਲਤਾਨਾ¹ ॥੩੧॥
ਬਿਨ ਅਨਹਦ ਮਨ ਯੋਂ ਬਿਰ ਕਰਨੋ।
ਜੈਸ ਪੌਨ ਚਪਲਾ ਕਰ ਫਰਨੋ¹।
ਮਨ ਅਨਹਦ ਮੈਂ ਹੈ ਜਬਿ ਮਸਤ।
ਭੂਲ ਜਾਤਿ ਜਗਿ ਬਾਤ ਸਮਸਤ ॥੩੨॥
ਮਨ ਬੁਧਿ ਹੈ ਬਿਰ ਯਾ ਬਿਧਿ ਜਬਿ ਹੀ।
ਹੋਤ ਜੋਤ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤਬਿ ਹੀ।
ਜਬੈ ਜੋਤ ਕੇ ਜੋਗੀ ਜੋਵੈ¹।
ਅਣਿਮਾਦਿਕ ਸਿਧ¹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੈ ॥੩੩॥
ਬਿਬਿਧ¹ ਦਿਖਾਇ ਜਗਤ ਕੇ ਸਿੱਧੀ²।
ਤਿਨ ਤੈ ਲੈ ਮਨ ਭਾਵਤ ਰਿੱਧੀ¹।

ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ।

¹ਫਕੀਰ। ²ਏਥੇ ਮੂਲ 'ਚ ਪਾਠ 'ਫਰਕ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅਸੁੱਧ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਰਸ ਚੱਖਣ ਵਾਲੇ। ²ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ।

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ {ਮਾਈ ਮੂੰਡਾ=ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਿਆ ਹੋਵੇ, ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀਰੀਤਿ ਹੈ।}

¹ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੰਦ।

¹ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ।

¹ਲੀਨ।

¹ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਨਾ (ਅਸੰਭਵ) ਹੈ।

¹ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

¹ਇਕ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਨਾਮ {ਅਣਿਮਾ=ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹੋ ਜਾਣਾ।}

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ। ²ਕਰਾਮਾਤਾਂ।

¹ਬਿਭੂਤੀ, ਮਾਇਆ।

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਸੰਗ ਯੋਂ ਜੀਵੈ।
ਪਜਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥ ਪੀਵੈ ॥ ੩੪ ॥
ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਯੋਂ ਮਿਲਤ ਅਪਾਰੀ।
ਤੁਮ ਭੀ ਮਮ ਮਤਿ ਗਹੋ ਉਦਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਹਿ ਮਤਿ ਸੁਨਿ ਜੋਗੀਨ ਕਾ
ਗੁਰੁ ਕਿਯ ਸਬਦ ਉਚਾਰ।
ਆਸਾ ਸੂਹੀ ਰਾਗਨੀ,
ਲਿੱਖੇ ਗੁੰਥ ਮਝਾਰ¹ ॥ ੩੬ ॥

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ।

ਚੌਪਈ:

ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।
ਸੋਊ ਅਰਥ ਤੈ ਲਿਖੈ ਸੁਧਾਰੇ¹।
ਮਨੂਆ ਮੂੰਡੈ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਵੈ¹।
ਬਿਨ ਮਨ ਮੂੰਡੇ ਜੁਗਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੩੭ ॥

¹ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸ਼ਬਦਾਂ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸੋਧ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।
¹ਮਨ (ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਰੂਪ ਕੇਸਾਂ) ਨੂੰ ਮੁੰਨਣਾ ਹੀ ਸਿਰ ਮੁਨਾਵੇ।

ਮੂੰਡ¹ ਕਾਟਿ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਧਰੈ।
ਮਨਿ ਮਤਿ ਤਜਾਗ ਗੁਰੂ ਮਤਿ ਧਰੈ।
ਮੂੰਡ ਮੂੰਡਾਵਨ ਗਹੈ ਗ੍ਰੀਬੀ।
ਕੋ ਬਿਰਲਾ ਗਤਿ ਲਹੈ ਨਸੀਬੀ¹ ॥ ੩੮ ॥

¹ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਸਿਰ।

ਪਾਚੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਸ ਮੈਂ ਰਾਖੈ।
ਮਨ ਬਿਰ ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਚਾਖੈ।
ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰੇ ਤਾਲਾ ਜੜੈ¹।
ਅਠਸਠ ਹਾਟ¹ ਵੀਚ ਮਨਿ ਕੜੈ² ॥ ੩੯ ॥

¹ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ।

¹ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਦੇਵੇ ਭਾਵ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ 'ਚ ਟਿਕਾਵੇ।
¹੬੮ ਹੱਟਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ। ²ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ (ਰੋਕ ਕੇ) ਰੱਖੇ।
¹ਵਿਸ਼ੇ ਲੰਪਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੀ ਪਿਆਲਾ ਪੀਵੇ।

ਰੋਪ ਲੰਪ ਕਾ ਪਜਾਲਾ ਪੀਵੈ¹।
ਲਗਨ ਲਗਾਇ ਸੁ ਮਗਨ ਰਹੀਵੈ।
ਰਿਦੇ ਕਮਲ ਕੋ ਅਮਲ ਚਰੁਾਵੈ¹।
ਜੋਗੀ ਅਜਰ¹ ਅਮਰ ਪਦ ਪਾਵੇ ॥ ੪੦ ॥

¹ਨਾਮ ਦੀ ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹਾਵੇ।

¹ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ (ਅ) ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਰਮ ਜੋਗ¹ ਹੱਠ ਜੋਗ² ਪੁਨ,

¹ਚਿੱਤ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਲਈ, ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ। ²ਹੱਠ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜੋਗ। ਹਠ ਯੋਗ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ {ਹ} ਸੂਰਜ {ਠ} ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਯੋਗ (ਸਬੰਧ)

ਗਜਾਨ ਜੋਗ¹ ਬਡ ਚੀਨ।
 ਤੁਮ ਸੀਖਯੋ ਇਕ ਮੁਸਕਲੈ,
 ਹਮ ਤੀਨੋ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੧ ॥
 ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੋਗ ਕੇ ਸਾਚ ਮਮ,
 ਤੁਮੂੰ ਧਰੇ ਸਬਿ ਕੂਰ।
 ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਗੁਰੁ ਕਾ ਸਬਦ ਮਨਿ,
 ਖਿੰਥਾ ਖਿਮਾ ਹਜੂਰ ॥ ੪੨ ॥
 ਜਗ ਕੋ ਮਿਥਯਾ ਜਾਨਬੋ,
 ਮੁੰਡ ਮੁੰਡਾਵਨ ਏਹੁ।
 ਸਬਿ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਪਿਖੋ,
 ਪੰਥ ਬਢਾਵਨਿ ਨੇਹੁ¹ ॥ ੪੩ ॥
 ਖਾਕ ਪਾਕ¹ ਹਰਿ ਧਜਾਨ ਕੀ,
 ਝੋਲੀ¹ ਪਤੁ ਵੀਚਾਰ²।
 ਸੇਲੀ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਕੀ, ਜਤ ਜੰਗੋਟਾ¹ ਧਾਰ
 ॥ ੪੪ ॥

ਮਦ¹ ਗੁਰੁ ਗਜਾਨ ਧਜਾਨ ਕਾ,
 ਇਕ ਰਸ ਚਢਯੋ ਰਹਾਇ।
 ਸਿੰਫੀ ਅਨਹਦ ਧੁਨ ਲਗੀ,
 ਡੰਡਾ ਜੁਗਤਿ ਰਖਾਇ ॥ ੪੫ ॥
 ਚੌਪਈ:
 ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਜੋਗ ਹਮ ਪਾਲਾ।
 ਜਾਂ ਤੈ ਪਾਯੋ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ।
 ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਜੋਗ ਲੋ ਜੇਤੇ।
 ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਨ ਕੇ ਥੇ ਤੇਤੇ ॥ ੪੬ ॥
 ਸੋ ਸਬਿ ਹੁਕਮ ਅਕਾਲਹਿ ਪਾਇ।
 ਛੋਰਿ, ਹੋਰ ਮਗ ਲੀਨੋ ਆਇ।
 ਨਾਮ ਜਪਨ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਗਜਾਨਾ।
 ਸੁਖਦ ਸੁਖੈਨ ਸੁਲਭ ਸਦ ਜਾਨਾ ॥ ੪੭ ॥

ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਇੜਾ ਤੇ ਪਿੰਗਲਾ ਦਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹਰ
 ਯੋਗ ਹੈ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਜੁੜਨਾ।

¹(ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਪੰਥ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ।

¹ਹਰੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੁਆਹ (ਬਿਭੂਤੀ ਬਣਾਵੇ)।

¹ਸਰਧਾ ਦੀ ਝੋਲੀ। ²ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ (ਖੱਪਰਰੱਖੇ)।

¹ਲੰਗੋਟਾ।

¹ਅਮਲ, ਮਸਤੀ।

ਤਾ ਪਰ ਸੰਤਨ ਸੰਗਤਿ ਗਹੈ।

ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਸਬਿ ਕਰ ਤਲ¹ ਰਹੈ।

ਢਪਯੋ¹ ਬੂਰ ਸੈਂ ਜਯੋਂ ਜਲ ਹੋਈ।

ਗੰਧਲਾ ਚਪਲਾ¹ ਪੌਨ ਕਰਿ ਸੋਈ ॥ ੪੮ ॥

ਰਵਿ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ¹ ਤਾਸ ਮੈ ਜੋ ਹੈ।

ਦੀਸਤਿ ਨਹਿ ਵਹਿ ਕਾਹੂ ਕੋ ਹੈ।

ਪਾਇ ਔਖਦੀ¹ ਮੈਲ ਨਿਵਾਰੈ।

ਪੌਨ ਬੰਦ ਕਰ ਬੂਰ ਉਤਾਰੈ ॥ ੪੯ ॥

ਫਿਰ ਤਤਕਾਲ ਰਵੀ ਦਰਸੈ ਹੈ।

ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਮਾਹਿ ਤਯੋਂ ਪੈਰੈ।

ਮਲ ਚੰਚਲ ਆਵਰਨ¹ ਪਛਾਨੋ।

ਕਰਿ ਨਿਸਕਾਮ ਦੋਖ ਮਲ ਹਾਨੋ¹ ॥ ੫੦ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਸ੍ਰਾਸ ਮੈਂ ਥਪੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਨਿ ਥਿਰ ਕਰਿ ਜਪੈ।

ਬਿਨ ਹੱਠ ਜੋਗ, ਹੋਇ ਮਨ ਥਿਰ ਯੋਂ।

ਦਰਸ ਜੋਤਿ ਸੁਨਿ ਅਨਹਦ ਫਿਰ ਯੋਂ ॥ ੫੧ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਗੁਰੁ ਸਰਣਾਈ।

ਜਾਇ, ਪਾਇ ਉਪਦੇਸ ਕਮਾਈ।

ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਨ ਨਿਧਯਾਸਨ¹ ਕਰੈ।

ਤੱਤਛਿਨ ਦੋਸ਼ ਅਵਰਣ ਸੁ ਟਰੈ ॥ ੫੨ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਹੈ ਗਜਾਨ ਸੱਖਯਾਤ¹।

ਭਰਮ ਭੇਦ ਅਗਯਾਨ ਬਿਲਾਤ¹।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਨ।

ਹੋਵਤਿ, ਭਾਖਯੋ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾ ॥ ੫੩ ॥

ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਤਹਿੰ ਹਾਜਰ ਹੋਇ।

ਪੈ ਨਹਿ ਵਰ ਸਰਾਫ ਦੈ ਸੋਇ।

ਸਬਿ ਕੋ ਅਪਨਾਰੂਪ ਨਿਹਾਰੋ।

¹ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ।

¹ਢੱਕਿਆ।

¹ਚੰਚਲ।

¹ਸੂਰਜ ਦਾ ਅਕਸ।

¹ਦਵਾਈ।

¹ਸੂਰਜ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਤਿਵੇਂ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਵਿੱਚ (ਵੀ ਦੋਸ਼) ਪਾਈਦੇ ਹਨ।

¹(ਪਾਪਾਂ ਦੀ) ਮੈਲ (ਕਰਕੇ ਮੈਲਾ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੂਪ ਹਵਾ ਨਾਲ) ਚੰਚਲ (ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ) ਪੜਦੇ (ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ)।

¹ਨਿਸਕਾਮ (ਕਰਮ) ਕਰ ਕੇ ਮੈਲ ਆਦਿਕ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰੋ।

¹ਜੋੜੋ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਤੇ ਅਨਹਦ (ਸ਼ਬਦ) ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਬਾਰ ਬਾਰ ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ।

¹ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗ ਚੈਸ਼ ਨਹਿ ਕਿਸ ਸੋਂ ਧਾਰੋ ॥ ੫੪ ॥

ਗਜਾਨ ਭਗਤਿ ਬੈਰਾਗ ਦਿਨੋ ਦਿਨ।

ਬਢਿ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਵਹੈ ਗਿਨ।

ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਯਹਿ ਮਤ ਅਤਿ ਨੀਕਾ।

ਕੇਵਲ ਗਜਾਨ ਜੋਗ ਹਠ ਫੀਕਾ ॥ ੫੫ ॥

ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਮਗ ਖਗ^੧ ਪਹਚਾਨੋ।

ਚੀਟੀ ਹਠ ਮਗ ਜੋਗ^੧ ਪਛਾਨੋ।

ਰਸਤਾ ਗਜਾਨ ਜਾਨਿ ਅਸ੍ਰਾਰੀ।

ਚਲਨੋ ਪਗ ਮਗ ਜੋਗ ਖਵਾਰੀ^੧ ॥ ੫੬ ॥

ਪੀਆ ਮਹਿਲ ਦੋਨੋ ਸਮ ਪੈ ਹੈ^੧।

ਗਜਾਨੀ ਜੋਗੀ, ਸ੍ਰੁਤਿ^੧ ਸਬਿ ਕੈ ਹੈਂ।

ਪਜਾਲਾ ਜੋਊ ਨਾਮ ਰਸ ਪੀਵਤਿ।

ਉਤਰੈ ਨਸ਼ਾ ਨ, ਖੀਵਾ ਥੀਵਤਿ^੧ ॥ ੫੭ ॥

ਅਮਲ ਔਰ ਮਦਰਾ ਲੋ ਜੇਤੇ।

ਉਤਰ ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸੁ ਤੇਤੇ ॥ ੫੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਹਿ ਮਤ ਗੁਰੁ ਕਾ ਸੁਨਿ ਭਲੇ,

ਜੋਗੀ ਭਰਥਰਿ ਆਦਿ।

ਭਏ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਅਤਿ^੧,

ਤਜੜੋ ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ^੧ ॥ ੫੯ ॥

ਗੁਰੁ ਰਵਿ ਰਵ ਰਿਸ਼ਮੇ ਸਮੁਖ,

ਕੁਮਤਿ ਕੁਮਦ ਸੁਕਚਾਤਿ^੧।

ਅਮਲ ਰਿਦੇ ਜਨ ਕਮਲ ਜਿਮ,

ਹੋਇ ਮੋਦ ਬਿਗਸਾਤਿ^੧ ॥ ੬੦ ॥

ਤਹਿ ਤੈ ਚਲਿ ਭਲ ਗੁਰੂ ਪੁਨ,

ਪਹੁੰਚੇ ਜਬੈ ਉਜੈਨ।

ਸਪਰਾ ਗੰਗਾ^੧ ਤਟ ਥਿਰੇ^੨,

ਲਗੇ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਕੈਨ^੧ ॥ ੬੧ ॥

ਚੌਪਈ:

^੧ਪੰਛੀ ਦਾ ਰਸਤਾ।

^੧ਹਠ ਜੋਗ ਕੀੜੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ।

^੧ਜੋਗ ਵਿੱਚ ਪੈਦਲ ਚਲਣ (ਵਾਂਗ) ਖੁਆਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ।

^੧ਪਤੀ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਦਾ {ਮਹੱਲ} ਸਰੂਪ (ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਜੋਗੀ) ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

^੧ਵੇਦ।

^੧ਅਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

^੧ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।

^੧ਚਰਚਾ ਤੇ ਝਗੜਾ।

^੧ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੋਟੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਮੀਚੀਆਂ ਗਈਆਂ।

^੧ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਉੱਜਲ ਹਿਰਦੇ ਕਮਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿੜ ਕੇ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।

^੧ਇਕ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਮ। ^੨ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਗਏ।

^੧ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਲੋਗ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਏ।

ਭਏ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਹਾਏ।

ਕੇਚਿਤ ਥੇ ਜੋ ਮਤਸਰ ਪਾਗੇ।

੧ਈਰਖਾ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ।

ਚਰਚਾ ਪਰਚਾ ਕਰਿ ਫਿਰ ਭਾਗੇ ॥ ੬੨ ॥

੧ਪਰਚਾਵਾ।

ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲੇਸੂਰ ਨਾਮੂ।

ਜੋਤੀ ਲਿੰਗ ਪਿਖਯੋ ਸੁਖ ਧਾਮੂ।

੧ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ (ਗੁਰਾਂ) ਨੇ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਾਲੇਸੂਰ ਜੋਤੀ ਲਿੰਗ ਨਾਮ ਦਾ (ਮੰਦਰ) ਵੇਖਿਆ।

ਪੁਨ ਹਰੱਸਦੀ ਦੇਵੀ ਹੇਰੀ।

੧ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ।

ਜਾਹਿ ਸਾਖਿ ਇਮ ਸੁਨੀ ਬਡੇਰੀ ॥ ੬੩ ॥

੧ਸਾਖੀ, ਕਹਾਣੀ।

ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਜੀਤ ਭੂਪ ਜੋ ਭਯੋ।

ਤਿਸ ਨੇ ਇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਯੋ।

ਬਰ ਮਾਂਗਯੋ ਮੈਂ ਕਬੀ ਨ ਮਰੋਂ।

ਤਾਂ ਪਰ ਦੇਵੀ ਬਚਨ ਉਚਰੋ ॥ ੬੪ ॥

ਇਕ ਸੌ ਬਰਸ ਕਲੀ ਮਰਯਾਦਾ।

੧ਕਲਜੁਗ ਦੀ।

ਇਸ ਤੈ ਮੈਂ ਨ ਸਕੋਂ ਕਰਿ ਜੁਯਾਦਾ।

ਪੈ ਜਬਿ ਤੁਮ ਸੌ ਬਰਸ ਭੋਗ ਕਰਿ।

ਨਿਜ ਸਿਰ ਕਾਟ ਚਢੈਹੋ ਮੋ ਪਰ ॥ ੬੫ ॥

ਤਾਂ ਪਾਛੈ ਸੌ ਬਰਸ ਜਿਆਵੋਂ।

੧ਜਿਉਂਦਾਰਖਾਂਗੀ।

ਯਹਿ ਬਰ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਹੂੰ ਮੁਦ ਆਵੋਂ।

੧ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ।

ਇਕ ਸੌ ਬਰਸ ਭੋਗ ਰਜਯਾਨੀ।

੧ਰਾਜ ਦਾ ਸੁਖ।

ਫਿਰ ਨਿਜ ਸਿਰ ਨਿਜ ਕਰਾ ਨ੍ਰਿਪ ਗਜਾਨੀ

੧ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ।

॥ ੬੬ ॥

ਕਾਟਿ ਚਢਾਇ ਸ਼ਕਤਿ ਪਰਾ ਦੀਓ।

੧ਦੇਵੀ ਉਪਰ।

ਸਤੰ ਜੀਵਾ ਬਰ ਲੈ ਫਿਰ ਜੀਓ।

੧ਸੌ ਵਰਹਾ ਜਿਉਂਦਾਰਹੁ।

ਯੋਂ ਹੀ ਤੀਨ ਬਾਰ ਬਰ ਪਾਯੋ।

ਬਰਸ ਤੀਨ ਸੌ ਰਾਜ ਕਮਾਯੋ ॥ ੬੭ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗ ਘੋਰ ਅਤਿ ਭਾਰੇ।

ਜੀਤ ਕਰੇ ਬਸ ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਪਾਰੇ।

ਪੱਛਮ ਗਜਨੀ ਲੋ ਹੈਰਾਤ।

੧ਸ਼ਹਿਰ।

ਪੂਰਬ ਦਿਸ ਅਸਾਮ ਲੋ ਖਜਾਤ ॥ ੬੮ ॥

੧ਪ੍ਰਗਟ।

ਦੱਖਨ ਕੰਨਯਾ ਰਾਸ ਕੁਮਾਰੀ।

੧ਭਾਰਤ ਦਾ ਦਖਣੀ ਸਿਰੇ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ।

ਉੱਤਰ ਤਿੱਬਤ ਚੀਨ ਵੀਚਾਰੀ।
ਇਨ ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਅੰਦਰ ਜਗ ਜੇਤਾ।
ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਜੀਤ, ਜੀਤ ਲਿਯ ਤੇਤਾ ॥ ੬੯ ॥

ਤਖਤ ਦੇਹਲੀ ਜਾਂ ਦਿਨ ਥਿਰਜੋ^੧।
ਸੰਮਤ ਨਿਜ ਚਲਾਇ ਉਨ ਧਰਜੋ।
ਇਕ ਸੌ ਪੈਂਤੀ ਬਰਸ ਬਿਤੇ ਜਬਿ।
ਸਾਲੀ ਬਾਹਨ ਭੂਪ ਭਯੋ ਤਬਿ ॥ ੭੦ ॥

^੧ਬੈਠਾ।

ਨਦੀ ਨਰਬਦਾ ਤਟ^੧ ਠਟਿ^੨ ਜੰਗ।
ਮਾਰਜੋ ਬਿਕਰਮ ਜੀਤ ਨਿਸੰਗ।
ਕਟ ਕਰਿ ਸੀਸ ਤਾਹਿੰ ਧਰ ਪਰਜੋ^੧।
ਯਾਂ ਤੇ ਦੇਵੀ ਜਿਯਤ ਨ ਕਰਜੋ ॥ ੭੧ ॥

^੧ਕਿਨਾਰੇ। ^੨ਕਰਕੇ।

^੧ਧਰਤੀ ਤੇ (ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ)।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਾ ਦਿਨ ਸੈ ਸਬਿ ਮੁਲਕ ਕਾ,
ਸਾਲਿ ਬਾਹਨ ਭੌ ਭੂਪ।
ਸ਼ਾਕਾ ਨਿਜ^੧ ਤਿਸ ਨੈ ਤਬੈ,
ਬਿਦਤਾਯੋ ਜਗ ਖੂਪ ॥ ੭੨ ॥

^੧ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਕਾ ਸੰਮਤ।

ਸਜਾਲ ਕੋਟ ਆਬਾਦ ਕਿਯ,
ਭਏ ਉਭੈ^੧ ਤਿਹ ਪੂਤ।

^੧ਦੋ।

ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਰਸਾਲੂ ਰਾਜਾ,
ਜਿਨ ਕੇ ਗੀਤ ਅਨੂਪ ॥ ੭੩ ॥

ਮਰਦਾਨੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗਾਥ ਯਹਿ,
ਗੁਰ ਉਜੈਨ ਮੈ ਗਾਇ।
ਓਅੰਕਾਰ^੧ ਇੰਦੋਰ ਢਿਗ,
ਤੀਰ ਨਰਬਦਾ ਜਾਇ ॥ ੭੪ ॥

^੧ਅੰਦਰ ਦਾ ਨਾਮ।

ਪਾਂਡੋ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਯ,
ਬਾਨੀ ਓਅੰਕਾਰ।
ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ,
ਲਿਖੀ ਆਹਿ ਸੁਖਕਾਰ ॥ ੭੫ ॥

ਬਾਲ ਘਾਟ ਲਖ^੧ ਨਰਬਦਾ,
ਕੋਹ ਕਾਮਠੀ^੧ ਪੇਖ।

^੧ਲੰਘ ਕੇ।

^੧ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਪਹਾੜ।

ਅਨੰਤ ਮਲ ਪੁਰ ਮੈਂ ਗਏ,
ਆਏ ਲੋਗ ਬਿਸੇਖ¹ ॥ ੨੬ ॥

¹ਬਹੁਤੇ।

ਚੌਪਈ:

ਸਜਾਮ ਤਿਲਕ ਕੌਡੀ ਬਹੁ ਪਹਿਰੀ।
ਜਟਾ ਮੁਕਟ ਗਰ ਗੁੰਜਾਂ ਗਹਿਰੀ¹।

¹ਗਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂਰੱਤੀਆਂ (ਲਾਲੜੀਆਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ)।

ਬੁਝਯੋ ਗੁਰੁ ਤੁਮਾਰ ਮਤ ਕੋ ਹੈ।
ਲਗੇ ਸੁਨਾਵਨ ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੋ ਹੈ ॥ ੨੭ ॥

¹ਮੱਲ ਨਾਮ ਦੇ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ {ਮੱਲਾਰੀ} ਭੈਰਉਂ।

ਮੱਲ ਅਸੁਰ ਨਾਸਕ ਮੱਲਾਰੀ¹।
ਧਰਯੋ ਰੂਪ ਹਰਿ ਜੋ ਸੁਖਕਾਰੀ।
ਸੋ ਸ੍ਰੂਪ ਹਮ ਨਿਸਦਿਨ ਧਯਾਵੈਂ।
ਬਾਹਨ ਸ੍ਰਾਨ¹ ਜਾਂਹਿ ਸੂਤਿ ਗਾਵੈਂ ॥ ੨੮ ॥
ਭੈਰਵ ਮਹਾਂਦੇਵ ਜਗ ਕਰਤਾ।

¹(ਜਿਸ ਦੀ) ਸਵਾਰੀ ਕੁੱਤਾ ਹੈ।

ਨਾਚਹਿੰ ਤਿਸ ਅਗੇ ਮੁਦ ਧਰਤਾ¹।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਤਾ ਮਹਾਂਦੇਵ (ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ) ਭੈਰਉਂ ਅੱਗੇ (ਅਸੀਂ) ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਨਚਦੇ ਹਾਂ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਸਾਚੇ ਗੁਰੁ ਬੋਲੇ।
ਹਲਤ ਪਲਤ ਮੈਂ ਸੁਖਦ ਅਮੋਲੇ ॥ ੨੯ ॥

¹ਕੱਲਰ (ਦਾ ਖੇਤ) ਵਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਅਹੋ ਮੂਢ ਤੁਮ ਉਖਰ ਬਾਹੋ¹।
ਇਰਡ ਸੇਵਿ¹ ਫਲ ਆਂਬ ਸੁ ਚਾਹੋ।
ਏਕ ਅਨਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ।
ਹਰ¹ ਹਰਿ² ਬਿਧਿ³ ਤਿਹੰ ਰਚੇ ਉਜਾਗਰ¹¹

¹ਰਿੰਡ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ।

॥ ੩੦ ॥

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ²ਸ਼ਿਵ। ³ਬ੍ਰਹਮਾ। ¹¹ਪ੍ਰਗਟ।

ਭੈਰਵਾਦਿ ਗਨ¹ ਸਬਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ।

¹(ਸ਼ਿਵ ਦੇ) ਦਾਸ।

ਸੇਵੇ ਇਨਿ ਕਲਯਾਨ ਕੁਛ ਹੈ ਨਾ।

ਪੁਨ ਸੇਵਕ ਉਨ ਕਾ ਹੈ ਜੋਈ।

ਭੈਰਵ ਰੂਪ ਅੰਤ ਮਰ ਹੋਈ ॥ ੩੧ ॥

ਕੈ ਸ੍ਰਾਨ ਹੈ ਹੈ ਸੂਤਿ ਗਾਯੋ।

ਬਡੋ ਲਾਭ ਨਰ ਸ੍ਰਾਨ ਬਨਾਯੋ¹।

¹ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਕੁੱਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਵਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਗ ਪਰੇ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਦੈ ਸਿੱਖ ਸੁ ਕਰੇ ॥ ੩੨ ॥

ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨਦ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮ।

ਤਾਹਿੰ ਭਜੋ ਤੁਮ ਲਖਿ ਨਿਜ ਆਤਮ¹।
 ਮਾਨ ਬੈਨ ਵਹਿ ਐਨ¹ ਸਿਧਾਰੇ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਹਿੰ ਤੈ ਅਗਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੮੩ ॥
 ਮਧੁਰ ਨਾਮ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਏ।
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਦੀ ਸੁ ਤੀਰ ਬਿਰਾਏ।
 ਬਿਸਵਕ ਸੈਨ ਦੇਵ¹ ਕਾ ਮੰਦ੍ਰ।

¹ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ।
¹ਘਰਾਂ ਨੂੰ।

¹ਜਿਸ ਦੀ ਸੈਨਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ। (ਅ) ਪੁਰਾਣਾਂ
 ਅਨੁਸਾਰ ਤੇਰਵਾਂ ਮੰਨੂੰ।
¹ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ।

ਪਿਖਾ ਬਿਸਾਲ ਬਿਪਲ¹ ਬਡ ਸੁੰਦ੍ਰ ॥ ੮੪ ॥
 ਤਾਹਿੰ ਉਪਾਸ਼ਕ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਏ।
 ਪੀਤ¹ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਨਾਏ।
 ਬਿਸਵਕ ਸੈਨ ਦੇਵ ਹਮ ਸੇਵੈਂ।
 ਬਾਂਛਤਿ ਫਲ ਸਬਿ ਇਸ ਤੇ ਲੇਵੈਂ ॥ ੮੫ ॥
 ਤਾਸ ਭਗਤ ਸਬਿ ਬਿਨ ਸੰਦੇਹਾ।

¹ਪੀਲੇ।

ਪੈ ਹੈ ਬਿਸ਼ਨ ਲੋਕ ਤਜਿ ਦੇਹਾ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਸੀਚਤਿ ਸਾਖਾ¹।
 ਜਾਂ ਤੇ ਨਹਿੰ ਪੂਜੈ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੮੬ ॥
 ਐਸੇ ਦਾਸ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇ ਕੇਤੇ।
 ਹੈਂ, ਤਾਰਹਿੰ ਕਿਆ ਤੁਮ ਕੋ ਤੇਤੇ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਉਰ ਧਰੇ।
 ਹੈ ਨਿਸਕਾਮ ਤੁ ਭਵਨਿਧ ਤਰੇ ॥ ੮੭ ॥
 ਯਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਾਨ ਵਹਿ ਗਏ।
 ਮਨਮਥ¹ ਕੇ ਸੇਵਕ ਪੁਨ ਅਏ ॥ ੮੮ ॥

¹ਟਾਹਣੀਆਂ ਸਿੰਜਦੇ ਹੋ।

¹ਕਾਮਦੇਵ।

ਦੋਹਰਾ:

ਮਨਮਥ ਸਬਿ ਕੇ ਉਰਿ ਬਸੈ,
 ਉਪਜਾਵੈ ਸੰਸਾਰ।
 ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅਸੁਰ ਜਿਹ,
 ਸੇਵਕ ਲਖਿ ਸੁਖਕਾਰ ॥ ੮੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੰਚ ਬਾਣ ਪੁਸ਼ਪਨ ਕੇ¹ ਲੀਏ।
 ਜੀਵ ਚਰਾਚਰ¹ ਜਿਹ ਬਸ ਕੀਏ।
 ਰਤਿ¹ ਅਤਿ ਸੁੰਦ੍ਰ ਤਿਯ ਸੰਗ ਸੋਹੈ।

¹ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਤੀਰ।
¹ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ ਜੀਵ।
¹ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਮਨਮਥ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਜਗ ਕੌ ਮੋਹੈ ॥ ੯੦ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟ ਜਾਂ ਪਰ ਤਿਹ ਹੋਈ।

ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਲਹੈ ਜਨ ਸੋਈ।

ਪੰਚ ਬਾਣ ਕੇ ਧਰਿ ਤਨ ਅੰਕਾ¹।

¹ਸ਼ਰੀਰ ਉਪਰ ਕਾਮ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ।

ਜੀਅਤ ਮੁਕਤਿ ਹਮ ਫਿਰਹਿ ਨਿਸੰਕਾ ॥ ੯੧ ॥

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਨਾ ਮਤ ਸੁਠ ਥਾਰੋ।

ਲਾਭੂ ਬੂਰ¹ ਮੂਰ² ਨਿਰਧਾਰੋ।

¹ਬੂਰ ਦੇ ਲੱਭੂ। ²ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ।

ਬੇਦ ਅਮੂਲਕ¹ ਰਿਖੀਅਨ ਨਿੰਦਯੋ।

¹ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

ਨਾਮ ਲੇਤਿ ਜਹਿੰ ਹੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਯੋ ॥ ੯੨ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਸਬਿ ਜਗਿ ਕਰਤਾ।

ਬਿਧਿ ਹਰਿ ਹਰ ਰਚਿ ਪਾਲ ਸੰਹਰਤਾ¹।

¹ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਸ਼ਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਨਮਥ ਹੈ ਗਾਯੋ।

ਸੋ ਕਿਮ ਈਸ੍ਵਰ ਤੁਮੈ ਬਤਾਯੋ ॥ ੯੩ ॥

ਜਿਹ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ¹ ਕਰਿ ਨਾਰੀ ਸੰਗਾ।

¹ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ।

ਹੋਤਿ ਗਯਾਨ ਗੁਨ ਸਕਲ ਬਿਭੰਗਾ¹।

¹ਨਾਸ।

ਆਸੁਰ ਸੰਪਤਿ ਮੈਂ ਬਖਯਾਤਾ¹।

¹ਅਉਗਣਾਂ 'ਚੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਸੋ ਕਿਮ ਹੋਇ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਦਾਤਾ ॥ ੯੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਾਨਿ ਬੈਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਗਹਿ,

ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਾਂਮ ਕੇ ਛੋਰਿ।

ਗਏ ਬੰਦਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਵਹੈ,

ਚਾਲੇ ਗੁਰੂ ਬਹੋਰ¹ ॥ ੯੫ ॥

¹ਫੇਰ।

ਚੌਪਈ:

ਮਾਂਗਧ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬ ਜਾਈ।

ਮਿਲੇ ਕੁਬੇਰ ਉਪਾਸ਼ਕ ਆਈ।

ਨਵ ਨਿਧਿ ਹੇਮ ਪਾਦ¹ ਚਿੰਨ ਧਰੇ।

¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ।

ਨਿਜ ਮਤ ਕੇ ਯੋਂ ਬੈਨ ਉਚਰੇ ॥ ੯੬ ॥

ਹੈ ਕੁਬੇਰ ਹਰਿ ਕੇਰ ਭੰਡਾਰੀ।

ਮਾਯਾ ਹਾਥ ਵੀਚ ਤਿਹ ਸਾਰੀ।

ਨਵਿ ਨਿਧ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ¹ ਧਨਦ² ਕਹਾਵੈਂ।

¹ਮਾਲਕ। ²ਧਨ ਦੇ ਦਾਤੇ।

ਤਾਸ ਭਗਤ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ ॥ ੯੭ ॥

ਬਿਨ ਧਨ ਧਰਮ ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਕੋਈ।

ਧਰਮ ਤੈ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਸਬਿ ਹੋਈ।

ਹਰੀ ਹਰ ਬਿਧਿ ਸੁਰੇਸ ਲੋ¹ ਜੇ ਹੈਂ।

ਨਿਜ ਹਿਤ ਧਨ ਕੁਬੇਰ ਤੈ ਲੇ ਹੈਂ ॥ ੯੮ ॥

ਦਾਸੀ ਘਨੀ ਜੱਖਣੀ¹ ਜਾਂ ਕੀ।

ਸੁਰ ਸੁੰਦੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਬਹੁ ਬਾਂਕੀ¹।

ਜੋ ਜਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਿ ਹੈ ਸੇਵਾ।

ਪੈ ਹੈ ਭੋਗ ਮੋਖ ਸੁਖ ਮੇਵਾ ॥ ੯੯ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਜੇ ਤੁਮ ਭੀ ਸਬਿ ਚਹੋ।

ਤਾਸ¹ ਅਨਯਨ ਭਗਿਤ² ਉਰਿ ਗਹੋ।

ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਤੁਮਰਾ ਮਤ ਕੂਰਾ।

ਸੇਵਨ¹ ਸੇਮਲ ਤਰੁਰਾਹੂਰਾ² ॥ ੧੦੦ ॥

ਧਨ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕੁਬੇਰ ਕਿ ਨ ਹੋਈ¹।

ਧਨ ਤੈ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਤ ਨਹਿ ਕੋਈ।

ਜਿਮ ਜਿਮ ਲਾਭ ਤ੍ਰਿਸਨ ਤਿਮ ਬਾਢੈ।

ਸੰਸੈ ਬੰਧਨ ਹੋਵਤਿ ਗਾਢੈ ॥ ੧੦੧ ॥

ਮੁਕਤਿ ਬਿਚਾਰ ਦੂਰ ਕਿਤ ਰਹਿਹੀ।

ਤਾਂ ਤੇ ਤਯਾਗ ਸਦਾ ਸੂਤਿ ਕਹਿਹੀ।

ਭੋਰ¹ ਜੱਖਣੀ ਸੇਵਨ ਜੋਈ।

ਅਤਿ ਕਚੀਲ¹ ਮਤ ਮੰਦ ਹੈ ਸੋਈ ॥ ੧੦੨ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣ ਸਿਧਾਈ^{1*}।

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤੱਕ।

¹ਜੱਛਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। {ਜੱਛ=ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ।}

¹ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ।

¹ਤਿਸ (ਕੁਬੇਰ) ਦੀ। ²ਅਨੰਨਿ-ਭਗਤੀ। {ਅਨੰਨਿ=ਅਨੰ=ਹੋਰ ਨਾਲਨਿ=ਨ ਸਬੰਧਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ਇਕ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ।}

¹ਮੰਨਣਾ। ²ਸਿੰਬਲ ਤੇਰਹੂੜੇ ਦੇ ਦਰੱਖਤ (ਵਾਂਗ ਨਿਸਫਲ ਹੈ)। {ਰਹੂੜਾ=ਇਕ ਫਲਹੀਨ ਦਰੱਖਤ}।

¹ਕਿਉਂ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ।

¹ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

¹ਬਹੁਤ ਅਪਵਿੱਤਰ।

¹{ਜੋ} ਗਏ ਹਨ। *ਇਥੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੦੩ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ 'ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਕਾਣ ਚੁਕਾਈ' ਤੋਂ ਇਸੇ ਹੀ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੪੧ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੁਕ 'ਅਸੁਰ ਦੇਵ ਗਣ ਭੂਚਰ ਸਰਬਾਇਨ' ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੦੧ ਤੋਂ ੧੦੪ ਤੱਕ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੦੦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ੯੭ ਨੰ: ਚੌਪਈ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ

੧੦੧ ਪੰਨੇ ਤੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੩ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ੧੦੪ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ੨੫ ਨੰ: ਚੌਪਈ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ੧੦੫ ਪੰਨੇ ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੧੦ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹ ਸਫਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ੧੩ ਅੰਕ ਨੰ: ਬਦਲੇ ਸਨ। ਪਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ੨੩ ਅੰਕ ਨੰ: ਲਿਖੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਕਾਰਨ ਉਹੀ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਆਈ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸ਼ਮ ਨੰ: ੭ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੯੪ ਦੀ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੇਠਲੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਕਾਣ ਚੁਕਾਈ।
 ਆਗੇ ਚਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਥਾ।
 ਨਿਜਿ ਦਾਸਨ ਕੇ ਕਰਤਿ ਸਨਾਥਾ¹ ॥ ੧੦੩ ॥
 ਭਰਥਰਿ ਸਿਧਿ ਬੈਠੋ ਮਗ ਮਾਹੀ¹।
 ਪਹੁੰਚੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਤਿ ਦਾਈ।
 ਤ੍ਰੀਆਰਾਜ ਔਰ ਨ੍ਰਿਪ ਜੇਤੇ।
 ਮਾਨਤਿ ਗੁਰੁ ਸਮ ਸਗਲੇ ਤੇਤੇ ॥ ੧੦੪ ॥
 ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤਾਹੀਂ।
 ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਲਾ ਤਿਹਿ ਠਾਈਂ।
 ਸੋ ਅਹਾਰ ਹਿਤ ਬਨ ਮੈ ਗਯੋ।
 ਆਇ ਧਾਮ ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਲਯੋ ॥ ੧੦੫ ॥
 ਕਰਿ ਆਦੇਸ¹ ਪਗ ਬੰਦਨ ਕੀਨੀ।
 ਅਪੁਨੀ ਭਗਤਿ ਸਫਲ ਮਨਿ ਚੀਨੀ।
 ਦੇਖ ਕ੍ਰਾਂਤਿ¹ ਮੁਖ ਬਚਨ ਅਲਾਵਾ।
 ਕੌਨ ਨਾਮ ਤੁਮ ਕਤ ਤੇ ਆਵਾ ॥ ੧੦੬ ॥
 ਤਬਿ ਬਾਲੇ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ।
 ਮੁਲਕ ਪੰਜਾਬ ਸੁ ਦੇਸ ਹਮਾਰਾ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ ਜਾਨੋ।
 ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਗਮਨ ਸੁ ਠਾਨੋ ॥ ੧੦੭ ॥
 ਹਮ ਸੇਵਕ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਰਹਾਈ।
 ਮੁਕਤਿ ਆਪਨੀ ਕੇ ਚਿਤਿ ਚਾਈ।
 ਭਰਥਰਿ ਸੁਨਿ ਮਨਿ ਭਯੋ ਅਨੰਦਾ।
 ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੇ ਮਾਨੋ ਸੁਖ ਕੰਦਾ ॥ ੧੦੮ ॥

¹ਸਫਲ।

¹ਰਸਤੇ 'ਚ ਬੈਠ ਰਿਹਾ ਸੀ।

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਚਮਕ।

¹ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਚਾਅ ਹੈ।

ਪਰਸੇ ਚਰਨ ਜੁਗਲ ਕਰ ਜੋਰੇ¹।
 ਬਿਭੇ ਭਾਗ¹ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨ ਤੋਰੇ।
 ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਪ੍ਰਤੀਖਤ¹ ਰਹਿਓ।
 ਸਭਿ ਸਾਧਨ ਕਾ ਅਬਿ ਫਲ ਲਹਿਓ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਬੈਠਿਓ ਜਬੈ ਸਮੀਪ ਗੁਸਾਈ¹।
 ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੇਂ ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ¹।
 ਕਬ ਸੇਂ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨਤਿ।
 ਕੌਨ ਕਾਮ ਤੁਮ ਹਮ ਸੰਗਿ ਠਾਨਤਿ¹ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਸੁਨੋ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮ ਕਹਿਜੋਂ ਸੁਨਾਇ।
 ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੁਨਿ ਨਾਰਦ ਆਇ।
 ਮਿਲਜੋ ਹਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਭੀਨਾ।
 ਭਗਤਿ ਪਰਾਇਨ¹ ਕਰ ਮੈ ਬੀਨਾ² ॥ ੧੧੧ ॥
 ਕਰਿ ਡੰਡੋਤ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰੀ।
 ਕਛੁ ਪੁਛਨ ਕੀ ਮਨਸਾ ਧਰੀ।
 ਦੇਵ ਰਿਖੀ¹ ਤਬਿ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ।
 ਸਤਿ ਮਾਨੀਜੋਂ ਬਾਕ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਜੋ ਕਛੁ ਪੁਛਨ ਇੱਛਾ ਥਾਰੋ¹।
 ਅਬਿ ਕਿਛੁ ਕਾਲ ਧੀਰ ਮਨਿ ਧਾਰੋ।
 ਤਲਵੰਡੀ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਮਾਹੀਂ।
 ਭੇ ਅਵਿਤਾਰ ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਤਾਹੀਂ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਨਾਮ ਧਰਾਯੋ।
 ਮਤ ਪਾਖੰਡੀ ਸਕਲ ਦੁਰਾਯੋ¹।
 ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨ ਉਪਦੇਸੂ।
 ਸਤਿ ਸਰੂਪੀ¹ ਮਿਟੈ ਕਲੇਸੂ ॥ ੧੧੪ ॥
 ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਿਲੈਂ ਤੁਮ ਪੈ ਮਗ ਮਾਹੀਂ।
 ਬੈਠੋ ਆਸਨ ਲਾਇ ਇਹਾਂ ਹੀ^{1*} ॥ ੧੧੫ ॥

¹ਦੋਨੋ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।
¹ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ।
¹ਉਡੀਕਦਾ।
¹ਬਾਣੀ ਕਰੀ।
¹ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।
¹ਆਸਰੇ। ²ਹੱਥ 'ਚ ਵੀਣਾ ਸੀ।
¹ਨਾਰਦ।
¹ਤੁਹਾਡੀ।
¹ਛੁਪ ਗਏ ਹਨ।
¹ਸੱਤ ਸਰੂਪ (ਗੁਰਾਂ) ਨਾਲ (ਮਿਲ ਕੇ)।
¹ਇਸੇ ਥਾਂ। *ਏਥੇ ਮੂਲ 'ਚ ਪਾਠ 'ਕਦਾਈ' ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਸੁਧ ਪਾਠ 'ਇਹਾਂ ਹੀ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੭ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਦੇ ਪਾਠ 'ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਐਨ ਈਹਾਂ ਰਚ ਕਰਿ ਬੈਠਿਓ' ਤੋਂ ਦਰੁਸਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਜਾਇ ਜਾਇ¹ ਸਭਿ ਧਰਾ ਮੈ,
ਸਾਗਰ ਪਰਬਤ ਮਾਹਿ।
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਉਪਦੇਸ ਕਰਿ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗਤਿ ਦੇ ਤਾਹਿ ॥ ੧੧੬ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਸੁਨਿ ਮੁਨਿ ਬੈਨ ਚਿਤੁ ਅਤਿ ਹਰਬੈਨ¹ ਭਯੋ,
ਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਐਨ¹ ਈਹਾਰਚ ਕਰਿ ਬੈਠਿਓ।
ਕੀਨੋ ਮੈ ਬਿਚਾਰ ਮੁਨੀ ਕੀਯੋ ਜੋ ਉਚਾਰ,
ਕਬਿ ਹੋਇਗੋ ਦਿਦਾਰ ਮਨ ਮੇਰੇ ਹਠ ਐਠਿਓ¹।
ਸਾਚੀ ਭਈ ਬਾਨੀ ਰਿਖਦੇਵ ਜੋ ਬਖਾਨੀ,
ਸੁਨੋ ਗੁਰੁ ਸੁਖਦਾਨੀ ਦੀਜੈ ਸੋਈ ਮਨ ਮੈਠਿਓ¹।
ਕਹੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸੇਵ ਸਫਲ ਤੁਮਾਰੀ ਭਈ,
ਲੀਜੈ ਪੂਛ ਸੋਈ ਜੋਈ ਚਿੱਤਿ ਹੁਲਸੈਠਿਓ¹।

॥ ੧੧੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭਰਥਰਿ ਕਹੀ ਸੁਨੋ ਜਗਦੀਸਾ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰ ਸਕਲ ਦੁਖ ਖੀਸਾ¹।
ਸਕਲ ਆਉ¹ ਮੈ ਸਾਧਜੋ ਜੋਗ।
ਮਨ ਰੋਕਨ ਕਾ ਕੀਨੋ ਬੋਧ¹ ॥ ੧੧੮ ॥
ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਜਬ ਹੋਵੈ ਪ੍ਰਾਨੀ।
ਤਬਿ ਮਿਲ ਹੈ ਪ੍ਰਭ ਸਾਰੰਗ ਪਾਨੀ¹।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਸੰਕਟ ਖੋਵੈ।
ਅਨਦ ਸਰੂਪੀ ਬਿਚਰੈ ਜੋਵੈ¹ ॥ ੧੧੯ ॥
ਪਿਆਲਾ ਮਦ ਕਾ ਪੀਏ¹ ਜੁਗੀਸੁਰ।
ਤਾੜੀ¹ ਲਾਵੈਂ ਧਜਾਵੈਂ ਈਸਰ।
ਕਵਨ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜ ਵੈਰਾਗ*।

ਬਿਨ ਬਿਰਾਗ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਲਾਗ ॥ ੧੨੦ ॥
ਯੇਹ ਸੰਸੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ।

¹(ਆਪ) ਜਾ ਜਾ ਕੇ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ।

¹ਘਰ।

¹ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਭਾਵ ਭਾਰਾ ਹਠ ਕੀਤਾ।

¹ਜੋ ਮੈਂ ਮਨ 'ਚ ਧਾਰੀ ਹੈ।

¹ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

¹ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਉਮਰ।

¹ਵਿਚਾਰ, ਜਤਨ।

¹ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ।

¹ਦੇਖੋ।

¹ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸਮਾਧੀ।

*ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੈਰਾਗ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਮੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਨਾਰਦ ਸੋਂ ਮੈਂ ਕਹੀ ਬਾਤ ਫੁਰ ¹ ।	¹ ਜੋ ਗਲ ਸਫੁਰਨ ਹੋਈ।
ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸੰਸਾ ਦਹੋ ¹ ।	¹ ਸਾੜੋ, ਦੂਰ ਕਰੋ।
ਯਾਂ ਤੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਲਹੋ ¹ ॥ ੧੨੧ ॥	¹ ਲਵਾਂ।
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤਬਿ ਐਸ ਉਚਾਰਾ।	
ਸੁਨੋ ਭਰਥਰੀ ਵਾਕ ਹਮਾਰਾ।	
ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਸੁ ਨਹੀ।	
ਭਗਤਿ ਯੋਗ ਬੇਦੋਂ ਮੈਂ ਕਹੀ ॥ ੧੨੨ ॥	
ਜੋ ਜਨ ਭਗਤਿ ਯੋਗ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੈ।	
ਭਵ ਸਾਗਰ ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ ਤਰੈ।	
ਸੁਨੋ ਭਰਥਰੀ ਜੁਗਤਿ ਜੋਗ ਕੀ।	
ਨਹਿੰ ਇੱਛਾ ਜਿਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਗ ਕੀ ¹ ॥ ੧੨੩ ॥	¹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਲੋਕ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ।
ਤਬਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।	
ਆਸਾਰਾਗ ਮਾਹਿ ਨਿਰਧਾਰਾ।	
ਜੇ ਗਤਿ ਚਾਹਤਿ ਮਨੁਜ ¹ ਬਿਚੱਛਨ ² ।	¹ ਮਨੁੱਖ। ² ਚਤੁਰ।
ਧਰਤਿ ਜੋਗ ਕੇ ਸੋ ਅਸ ਲੱਛਨ ॥ ੧੨੪ ॥	
ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥	
ਗੁਰੁ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਖਿੰਬਾ ¹ ਖਿਮਾ	¹ ਗੋਦੜੀ।
ਹਢਾਵਉ ॥	
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨਉ, ਸਹਜ ਜੋਗ	
ਨਿਧਿ ਪਾਵਉ ॥ ੧ ॥	
ਬਾਬਾ ਜੁਗਤਾ ਜੀਉ ਜੁਗਹਿ ਜੁਗ ਜੋਗੀ, ਪਰਮ	¹ ਹੇ ਬਾਬਾ! (ਜੋ ਜੀਵ) ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਜੁਗਤੀਆਂ
ਤੰਤ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ¹ ॥	ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿੱਚ
	ਜੋੜ ਲਿਆ ਹੈ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਇਆ, ਗਿਆਨ	¹ ਬੁੱਧੀ ਗਿਆਨਰਸ ਨੂੰ ਭੋਗਦੀ ਹੈ।
ਕਾਇਆਰਸ ਭੋਗੀ ¹ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥	
ਸਿਵ ਨਗਰੀ ¹ ਮਹਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸਉ, ਕਲਪ ²	¹ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ। ² ਕਲਪਣਾ। ³ ਬਿਅਰਥ।
ਤਿਆਗੀ ਬਾਦੰ ³ ॥	
ਸਿੰਕੀ ਸਬਦੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਸੋਹੈ, ਅਹਿਨਿਸਿ ਪੂਰੈ	¹ (ਪੂਰਨ ਜਾਨਣਾ ਹੀ) ਰਾਤ ਦਿਨ ਨਾਦ ਪੂਰਦੇ ਹਾਂ।
ਨਾਦੰ ¹ ॥ ੨ ॥	
ਪਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ¹ ਗਿਆਨ ਮਤਿ ਡੰਡਾ ² , ਵਰਤਮਾਨ	¹ ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਪਾੜੂ (ਭਾਂਡਾ)। ² ਬੁਧੀ 'ਚ ਗਿਆਨ (ਧਾਰਨਾ)
	ਡੰਡਾ ਹੈ। ³ ਤੰਤੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ('ਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ ਰੂਪ ਜਾਨਣਾ)

ਬਿਭੂਤੰ³ ॥

ਗਿਭੂਤੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿਰਹਰਾਸਿ¹ ਹਮਾਰੀ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥ

¹ਚਹੁ ਰੀਤ। ²ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ।

ਅਤੀਤੰ² ॥੩॥

ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ, ਨਾਨਾ ਵਰਨ
ਅਨੇਕੰ¹ ॥

¹ਨਾਨਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਜੋਤ ਸਮਾਈ ਹੋਈ (ਜਾਣੀ ਹੈ) ਇਹੋ ਸਾਡੀ ਸੰਗਤਾ (ਅੱਲ) ਹੈ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ
ਲਿਵ ਏਕੰ¹ ॥੪॥

¹ਇਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਾਉਣ (ਜੋਗ ਹੈ)।

(ਪੰਨਾ ੩੫੯)

ਚੌਪਈ:

ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੋ ਜਨ ਧਾਰੇ ਜੋਗ।

ਮਨ ਕੀ ਮੈਲ ਨਿਵਾਰੇ ਭੋਗ¹।

¹ਭੋਗਾਂ ਰੂਪ ਮੈਲ।

ਪੁਨ ਪਜਾਲਾ ਜੋ ਤੁਮੈ ਬਖਾਨਾ।

ਸੋ ਹਮ ਭਾਖਤਿ ਸੁਨਿ ਦੈ ਕਾਨਾ ॥੧੨੫॥

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ, ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ¹, ਕਰਿ
ਕਰਣੀ ਕਸੁ² ਪਾਈਐ ॥

¹ਧਾਵੇ ਦੇ ਫੁੱਲ। ²ਭਗਤੀ ਦਾ ਸੱਕ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਭਾਠੀ ਭਵਨੁ¹ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਪੋਚਾ, ਇਤੁਰਸਿ ਅਮਿਉ
ਚੁਆਈਐ ॥੧॥

¹(ਜੀਵਾਤਮਾ ਦਾ ਘਰ) ਦੇਹ ਦੀ ਭੱਠੀ (ਭਗਤੀ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਘੜੀ ਹੈ)।

ਬਾਬਾ ਮਨੁ ਮਤਵਾਰੋ¹ ਨਾਮਰਸ ਪੀਵੈ, ਸਹਜ
ਰੰਗ² ਰਚਿ ਰਹਿਆ³ ॥

¹ਮਸਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ²ਸਹਜ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ। ³ਲੀਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ¹, ਸਬਦੁ
ਅਨਾਹਦ ਗਹਿਆ² ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

¹ਚਾਤ ਦਿਨ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੈ ਇਹ {ਬਨੀ} ਵੰਨੀ ਹੈ। ²ਹੱਦਰਹਿਤ {ਸ਼ਬਦ} ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਅਨਾਹਦ ਸ਼ਬਦ ਹੈ।

ਪੂਰਾ ਸਾਚ ਪਿਆਲਾ¹ ਸਹਜੇ, ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਏ
ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥

¹ਸੱਚ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ {ਪੂਰਾ} ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ, ਕਿਆ ਮਦਿ ਛੂਛੈ
ਭਾਉ ਧਰੇ ॥੨॥

ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਾਖੀ¹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ, ਪੀਵਤ ਹੀ
ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ ॥²

¹ਸਿਖਿਆ ਰੂਪ। ²ਅੰਦਰ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਕਰਕੇ।

ਦਰ ਦਰਸਨ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਹੋਵੈ, ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ

ਕਰੈ ਕਿਆ ॥੩॥

ਸਿਫਤੀ ਰਤਾ ਸਦ ਬੈਰਾਗੀ, ਜੁਐ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰੈ

॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ, ਖੀਵਾ¹ ਮਸਤ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੈ ॥੪॥

ਚੌਪਈ:

ਭਰਥਰਿ ਸੁਨਿ ਮਨਿ ਸੰਸੈ ਨਾਸਾ।

ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਧਾਰੀ ਆਸਾ।

ਭਯੋ ਬਿਦੇਹ ਨ ਸੁਰਤਿ ਸੰਭਾਰੀ।

ਕਿਯੋ ਸੁਚੇਤ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ॥੧੨੬॥

ਆਗੈ ਮਿਲੇ ਵੈਸ਼ਨੋਂ ਸਾਧੂ।

ਕੰਠੀ ਤੁਲਸੀ ਵਿਸ਼ਨ ਅਰਾਧੂ।

ਗੁਰ ਸੈਂ ਪੂਛਤਿ ਕੇ ਮਤ ਤੁਮਰਾ।

ਬਿਨਾ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਨਹਿ ਲਖਤ ਸੁ ਪਰਾ¹ ॥੧੨੭॥ ¹ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈਂ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਜੋ ਧਾਰੀ।

ਜਗ ਭਰਮਾਵਨ ਲੋਕਾਚਾਰੀ।

ਡਿੰਭ ਕਰੇ ਕਿਛੁ ਕਾਮ ਨ ਆਵੈ।

ਆਂਖ ਮੂੰਦ ਬਕ¹ ਧਯਾਨਹਿ ਲਾਵੈ ॥੧੨੮॥ ¹ਬਗਲੇ ਵਾਂਗ।

ਕੰਠੀ ਬਾਂਧ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਰਟਨਾ¹। ¹ਫਿਰਨਾ।

ਤਿਲਕ ਦ੍ਰਾਦਸ¹ ਲੋਗਨ ਬਹੁ ਜਟਨਾ²। ¹੧੨ ਤਿਲਕ ੯੩/੧੪। ²ਜੜਨੇ ਭਾਵ ਲਾਉਣੇ।

ਆਸਨ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਕਰੈ।

ਮਨ ਮੈ ਵਿਸੈ ਵਾਸਨਾ ਧਰੈ ॥੧੨੯॥

ਸਭਿ ਫੋਕਟ ਕਿਛੁ ਕਾਮ ਨ ਆਵੈ।

ਦੁਹੂੰ ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਬਿਨਸਾਵੈ।

ਮਾਰਗ ਦੋਇ ਜਗਤ ਮੈ ਜਾਨੋ।

ਇਕ ਚੀਟੀ¹ ਦੁਇ ਪੰਛੀ ਮਾਨੋ ॥੧੩੦॥ ¹ਕੀੜੀ।

ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ¹ ਕਰਿ ਚੀਟੀ ਜਬਿ ਚਲੇ। ¹ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।

ਨਹਿ ਗਿਰ¹ ਚਰੈ ਜਤਨ ਕਰਿ ਭਲੇ। ¹ਪਹਾੜ।

ਪੰਛੀ ਉਡੇ ਛਿਨਿਕ ਮੈ ਪਹੁੰਚੈ।

ਤਸ¹ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਜਗਤ ਮੈ ਮਹੁੰਚੇ² ॥੧੩੧॥ ¹ਤਿਵੇਂ ਹੀ। ²ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ (ਥਾਂ ਪੁਚਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ)

ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤ੍ਰੇਤਾ ਦੁਆਪਰ।	
ਤਿੱਹ ਜੁੱਗਨ ਮੈ ਧਰਮ ਪੂਜ ਬਰ। ¹	¹ ਧਰਮ ਦਾ ਪੂਜਨ ਵੱਡਾ (ਔਖਾ) ਸੀ।
ਅਬ ਕਲਿ ਕਾਲ ਸੁਖੈਨ ਸੁ ਜਾਨੇ।	
ਪੰਖੀ ਮਾਰਗ ਸੁਗਮ ¹ ਪਛਾਨੇ ॥ ੧੩੨ ॥	¹ ਸੁਖਾਲਾ।
ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਮੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸ।	
ਸਤਿਨਾਮੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਖੁ ਭਾਸ ¹ ।	¹ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਣ ਕੇ ਮੁਖੋਂ {ਭਾਸ} ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ।
ਧੂਹ ਕੇ ਨਾਰਦ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ।	
ਅਚੱਲ ਸੁ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਬੇਸ ¹ ॥ ੧੩੩ ॥	¹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ।
ਬਾਲਮੀਕ ਕੇ ਸਪਤ ਮੁਨੀਸੂਰ।	
ਮਰਾ ਮਰਾ ਉਲਟੇ ਰਟਤੀਸਰ ¹ ।	¹ ਈਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਰਾਮ' ਨੂੰ ਉਲਟਾ 'ਮਰਾ ਮਰਾ' ਉਚਾਰਦਿਆਂ।
ਸੂਧੋ ਰਾਮ ਰਾਮ ਤਬਿ ਥੀਆ।	
ਕੌਨ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਇਨਿ ਧਾਰਨ ਕੀਆ ॥ ੧੩੪ ॥	
ਬਯਾਸ ਪਰਾਸਰ ਔਰ ਬਸਿਸ਼ਟ।	
ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਕੌਨ ਪੁਨ ਕੌਨ ਸੁ ਇਸ਼ਟ ¹ ।	¹ ਧਰਮ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਨ ਸਕਲ ਦੁਖੁ ਹਰੈ।	
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਮੁਖ ਸੇਂ ਨਿਤ ਰਰੈ ¹ ॥ ੧੩੫ ॥	¹ ਉਚਾਰੇ।
ਮਨੁ ਨੀਵਾਂ ਨਿਰਮਲ ਥਿਤਿ ¹ ਬਾਣੀ।	¹ ਟਿਕਾ ਵਾਲੀ।
ਇਹ ਬਿਚਾਰ ਸੰਤਨ ਸੁਖੁ ਖਾਣੀ।	
ਸੰਤਨ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਜਿਨਿ ਰਾਖੀ।	
ਸੁਨਤਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਾਖੀ ¹ ॥ ੧੩੬ ॥	¹ ਸਿਖਿਆ।
ਪੀਵਤਿ ਹੈਂ ਵੋਹ ਪੈ ਸਮ ¹ ਸੁੱਛਾ ² ।	¹ ਦੁੱਧ ਵਾਂਗ। ² ਉੱਜਲ।
ਸੁਖੁ ਪਾਵਤਿ ਜਗ ਮੈ ਪ੍ਰਤੱਛਾ।	
ਕੀਰਤਿ ਨਿਰਮਲ ਜੋ ਮਨਿ ਧਾਰੈ।	
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੈ ॥ ੧੩੭ ॥	
ਮਤ ਅਨੇਕ ਅਚਾਰਜ ਧਰਮ ¹ ।	¹ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ।
ਅਨਿਕ ਥਾਪਨਾ ਮਨਿ ਕਰਿ ਕਰਮ ¹ ।	¹ ਮਨ ਕਰ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਥਾਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਨਬੀ ¹ ਔਲੀਏ ² ਪੀਰਨ ਪੀਰ।	¹ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਪੈਗੰਬਰ। ² ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ {ਵਲੀ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਔਲੀਆ}।
ਕੌਨ ਗਨੈ ਨਹੀਂ ਮਰਮ ¹ ਸੁ ਧੀਰ ॥ ੧੩੮ ॥	¹ ਭੇਦ ਨਹੀਂ (ਪਾਈਦਾ)।
ਜੋ ਮਾਨੈ ਇਨ ਕੇਰ ਮਤਨ ਕੋ।	

ਅੰਧਕਾਰ ਜਿਮ ਪਾਵਸ ਜਨ ਕੇ¹।
ਜਿਮ ਖੱਦਜੋਤ¹ ਉਡਤਿ ਹੈਂ ਸਾਰੇ।
ਤਸਕਰ ਦੰਭੀ¹ ਵਿਚਰਤਿ ਭਾਰੇ ॥ ੧੩੯ ॥
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ।
ਦੁਰੇ ਸਕਲ ਤਮਚਰ ਪਿਖ ਜਾਸਨ¹।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥ ਬਤਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰੁ।
ਪਰੇ ਚਰਨ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਜਨ ਏ ਫੁਰ¹ ॥ ੧੪੦ ॥
ਪਰੇ ਪਗਨ ਜਬ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਜਾਨਾ।
ਖੁਲੇ ਕਪਾਟ ਤਿਮਰ¹ ਭਯੋ ਹਾਨਾ²।
ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ¹ ਜੱਛ² ਗੰਧਰਬ³।

ਅਸੁਰ¹ ਦੇਵ² ਗਣ ਭੂਚਰ³ ਸਰਬ ॥ ੧੪੧ ॥
ਇਨਿ *ਸਬਿ ਉਪਰ ਈਸਰ ਅਹੈ।

ਜਿਹ ਆਗਯਾ ਮੈ ਏ ਸਬਰਹੈਂ।
ਕੋਟ ਬਿਸਨ ਸਿਵ ਬਿਧਿ¹ ਜਿਹ ਰਚੇ।
ਤਾ ਕਾ ਭਗਤ ਕਾਲ ਤੇ ਬਚੇ ॥ ੧੪੨ ॥
ਤਪਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਰਿ ਮੂਰਤਿ ਪੂਜੈ।
ਜੇ, ਤਿਨ ਸਮ ਨਹਿ ਅਗਯ¹ ਕੇ ਦੂਜੈ।
ਚੇਤਨ ਹੈ ਜਢ ਸੇਵੈ ਜੋਈ।
ਤੇਲ ਚਹੈਂ ਬਾਲੂ ਤੇ¹ ਸੋਈ ॥ ੧੪੩ ॥
ਜਾ ਮਹਿ ਨਹਿ ਸਫੁਰਨਤਾ ਸੱਤਾ¹।
ਬਜਰਥ ਕਸਟ ਤਿਹ ਸੇਵਿ ਅਸੱਤਾ¹।
ਮਿਲੈ ਨਰਜਤ¹ ਜੈਸ ਮਧ ਸੁਕਤੀ²।
ਤਜੋਂ ਜਢ ਤੇ ਨਹਿ ਭਗਤੀ ਮੁਕਤੀ ॥ ੧੪੪ ॥
ਸਤਜੰ ਗਯਾਨ ਮਨੰਤੰ ਬ੍ਰਹਮਾ¹।
ਬੇਦ ਕਹਤਿ ਯੋਂ ਜਾ ਕੇ ਮਰਮਾ¹।
ਤਾ ਕੀ ਭਗਤਿ, ਭੁਗਤਿ ਦੈ ਮੁਕਤੀ।

¹ਜਿਵੇਂ ਅਨੁਰਾ ਜਨਾਂ ਨੂੰ (ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ) {ਪਾਵਸ} ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।
¹ਟਟਹਿਣੇ।

¹ਪਖੰਡੀਆਂ ਰੂਪ ਚੋਰ।

¹ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਰੂਪ {ਤਮਚਰ} ਉੱਲੂ ਛਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ।

¹ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਰਾ। ²ਨਾਸ।

¹ਸੱਪ। ²ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ। ³ਦੇਵ ਲੋਕ ਦਾ ਗਵੱਈਆ।

¹ਦੈਂਤ। ²ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦਾਸ। ³ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ।

*ਸਬਿ ਉਪਰ' ਤੋਂ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੦੫ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਮ ੮ ਦੇ ਅੰਕ ੧੦੩ ਦੀ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ।

¹ਅਗਿਆਨੀ।

¹ਚੇਤੇ 'ਚੋਂ।

¹ਸ਼ਕਤੀ।

¹ਸ਼ਕਤੀ-ਹੀਣ ਦੀ।

¹ਚਾਂਦੀ। ²ਸਿੱਪੀ ਵਿੱਚੋਂ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਸਤਿ, ਚਿੱਤ (ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ) ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਰੂਪ ਹੈ।

¹ਭੇਦ।

ਵਹੈ¹ ਉਪਾਸ਼ਨ ਜੋਗ ਸ ਯੁਕਤੀ ॥ ੧੪੫ ॥

¹ਉਹੋ ਬ੍ਰਹਮ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪਰੇ ਗੁਰੂ ਪਗ ਸਾਰੇ।

ਨਿਜ ਮਤ ਤਜਿ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਯ ਧਾਰੇ ॥ ੧੪੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਲੈਵਾਰ¹ ਮੈ ਪੁਨ ਗਏ,

¹ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਮ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਪਤ ਮਤ ਵਾਰ¹।

¹ਗੁਪਤ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮਤ ਵਾਲੇ।

ਮਿਲੇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ, ਆਇ ਉਨਿ,

ਐਸੇ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ॥ ੧੪੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਹਮਰੋ ਮਤ ਹੈ ਸਭ ਤੇ ਉਚਾਰ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਪਤਰਹਿ ਸਦ ਹੀ ਸੂਚਾਰ।

ਭਗਵਤ ਭਗਤਨ ਹਿਤ ਪ੍ਰਗਟੈ ਹੈਂ।

ਹਮ ਦੋਨੋ ਕੋ ਸੇਵਨ ਕੈ ਹੈਂ ॥ ੧੪੮ ॥

ਕੰਠੀ ਤੁਲਸੀ ਉਰਧ ਟੀਕੋ¹।

¹ਉਪਰ ਨੂੰ ਤਿਲਕ।

ਤਪਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾਯਕ ਫਲ ਨੀਕੋ।

ਰੂਪ ਚਤ੍ਰਧਾ¹ ਈਸ਼ਰ ਧਾਰੇ।

¹ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਇਕ ਮਨ ਬਾਨੀ ਪਰਾ ਨਿਹਾਰੇ¹ ॥ ੧੪੯ ॥

¹ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ।

ਦੁਤੀ ਬਿਰਾਟ¹ ਤ੍ਰਿਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਦੀ।

¹ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ, ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ।

ਚਤਰਥ ਸਾਲ ਗਿਰਾਮ¹ ਅਨਾਦੀ।

¹ਸਾਲ ਗ੍ਰਾਮ¹ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸੋਂ ਗੰਡਕਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਗੋਲ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਚੱਕ੍ਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸੇਵਨ ਕਰੈ ਚਾਰ ਯਹਿ ਜੋਈ।

ਮੁਕਤਿ ਚਤ੍ਰਧਾ ਪੈਹੈ ਸੋਈ ॥ ੧੫੦ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਨ ਹਸ ਬੋਲੇ।

ਸੁਖਦ ਸਰਬਦਾ ਬੈਨ ਅਮੋਲੇ।

ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਰਨਿ ਅਰ ਜਢ ਕੀ ਸੇਵਾ।

ਹੈ ਬਜਰਥ, ਬਾਕੀ ਸੁਖ ਦੇਵਾ¹ ॥ ੧੫੧ ॥

¹ਬਾਕੀ (ਚੇਤਨ) ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

ਸਗੁਨ ਰੂਪ ਬੈਰਾਟ ਪ੍ਰਮਾਤਮ¹।

¹ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਵੈਰਾਟ ਹੈ।

ਨਿਗੁਨ ਪਰਾ ਮਨ ਬਾਨੀ ਆਤਮ¹।

¹ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਤਮਾ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਇਨ ਕਾ ਧਯਾਨ ਨਾਮ ਸੁਖਕਾਰੀ।

ਪ੍ਰੋਮ ਭਗਤਿ, ਦਾ ਮੁਕਤਿ ਉਦਾਰੀ¹ ॥ ੧੫੨ ॥

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੱਤ¹ ਸੁਕ² ਬਯਾਸ।
ਸਨਕਾਦਿਕ ਨਾਰਦ ਲੋ ਖਾਸ।
ਦੁੱਪਤ ਸੁਤਾ¹ ਬ੍ਰਿਜ² ਨਰ ਨਾਰੀ।

¹ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਯ। ²ਸੁਕਦੇਵ।

ਕਹੋ ਭਯੋ ਕੋ ਮੁਦ੍ਰਾ¹ ਧਾਰੀ ॥ ੧੫੩ ॥
ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਸਬਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਿਹਾਈ¹।
ਦ੍ਰੈਤ ਭਾਵ ਪਾਵਕ¹ ਮੈ ਪਾਈ।
ਮੂਰਤਿ ਪੂਜਨ ਕੂਪ ਡਰੈ ਕੈ¹।
ਭਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕੈਕੈ ॥ ੧੫੪ ॥
ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਜਾਂਹਿ ਤੇ ਪੈਹੋ।
ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਪਾਇ ਭਵ ਦੈਹੋ¹।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਸਾਚੀ ਗੁਰਬਾਨੀ।
ਮੁਕਤਿ ਭੁਕਤਿ ਦਾ ਯੁਕਤੀ ਸਾਨੀ¹ ॥ ੧੫੫ ॥
ਬੈਖਾਨਸ¹ ਆਦਿਕ ਥੇ ਜੇਤੇ।

¹ਦ੍ਰੋਪਤੀ। ²ਅਥਰਾ ਦੇ ਪਾਸ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਗਊ ਵਾੜੇ ਸਨ।

¹ਚਿੰਨ੍ਹ।

¹ਤਿਆਗ ਕੇ।

¹ਅੱਗ।

¹ਖੂਹ 'ਚ ਸੁੱਟ ਕੇ।

¹ਜੰਮਣ (ਮਰਨ) ਨੂੰ ਸਾੜ ਲਵੇਗੇ।

¹ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ।

¹ਵਾਨ ਪ੍ਰਸਤੀ=ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਚੁੰਡਣ ਵਾਲਾ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਾਪਕ ਭੇ ਤੇਤੇ।
ਵਹਿ ਜਬਿ ਗਏ ਔਰ ਪੁਨ ਆਏ।
ਨੈਸ਼ਦ ਕਰਮੀ¹ ਜੇ ਕਹਿਲਾਏ ॥ ੧੫੬ ॥
ਬਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਸਬਿ ਜਗਿ ਸੂਤਿ ਗਾਵਤਿ¹।
ਤਾਂ ਤੇ ਹਮੈ ਨ ਕਰਮ ਸੁਹਾਵਤਿ।
ਫਿਰੈਂ ਮੁਕਤਿ ਹਮ ਕ੍ਰਮ ਭ੍ਰਮ ਡਾਰੇ¹।
ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਬਿ ਤਈਂ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੧੫੭ ॥
ਸ਼ਬਦ¹, ਸਪਰਸ², ਰੂਪ³, ਰਸ¹¹ ਗੰਧ²²।

¹ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਵੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਮ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹(ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ) ਸੁਣਨਾ। ²(ਚਮੜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ) ਛੋਹਣਾ।

³(ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ) ਵੇਖਣਾ। ¹¹(ਰਸਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ) ਚੱਖਣਾ।

²²(ਨਾਸਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ) ਸੁੰਘਣਾ।

ਜਿਹੰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸੋਂ ਜਿਹੰ ਸਨਬੰਧ।
ਜੋ ਮਨ ਚਹੈ ਭੁਗੈ ਹੈਂ¹ ਸੋਊ।
ਤਨ ਤੈ ਜੁਦਾ ਜੀਵ ਨਹਿ ਕੋਊ ॥ ੧੫੮ ॥
ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮਤ ਥਾਰਾ¹।
ਬਿਸ਼ਯਾਨੰਦ ਜੋ ਮਾਨਯੋ ਸਾਰਾ¹।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਬਿ ਸ਼ਾਸਤ ਬੇਦਾ।

¹ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ।

¹ਤੁਹਾਡਾ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਹੈ ਹੈ ਬਿਜਰਥ, ਤੋਰ ਮਤ ਏਦਾ¹ ॥ ੧੫੯ ॥

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਤ ਨੂੰ (ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ)।

ਦੇ ਮਗ ਜਗ ਮੈਂ ਬੇਦ ਬਤਾਏ।

ਇਕ ਨਿਸਕਾਮ¹ ਸਕਾਮ² ਲਖਾਏ³।

¹ਕਾਮਨਾਰਹਿਤ। ²ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ। ³ਜਣਾਏ।

ਕਰੈ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਜਨ ਜੋਈ।

ਸੁਖ ਦੁਖ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਲਹਿ ਸੋਈ ॥ ੧੬੦ ॥

ਜੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਜਨ ਕਰਿ ਹੈਂ।

ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਸੋ ਭਵ ਦੁਖ ਹਰ ਹੈਂ।

ਉਭੈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮਤ ਤੁਮ ਜੋ ਮਾਨੈ।

ਹਮ ਕਿਮ ਤੁਮੈ ਬੈਸ਼ਨਵ ਜਾਨੈ? ॥ ੧੬੧ ॥

ਸੁਕ੍ਰਿਤ¹ ਕਰੈ ਨ ਫਲ ਕਛੁ ਚਾਹੈ।

¹ਪੁੰਨ।

ਨੈਸ਼ਦ ਕਰਮਿ ਸਾਚ ਜਨ ਸਾ ਹੈ¹।

¹ਉਹ ਹੈ।

ਮਾਨ ਬੈਨ ਵਹਿ ਨਿਜ ਮਤਿ ਤਜਿ ਕੈ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਭਜਿ ਕੈ ॥ ੧੬੨ ॥

ਸੋ ਜਬਿ ਗਏ ਮੇਘ ਪ੍ਰਸਥਾਏ¹।

¹ਬੱਦਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਏ।

ਮੇਘ ਬਰਖਿ ਸਬਿ ਜਗਹਿ ਜਿਵਾਏ।

ਤਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਕੋ ਹਮ ਸੇਵੈ ਹੈਂ।

ਅੰਤਹਿ ਤਨ ਤਜਿ ਮੇਘ ਬਨੈ ਹੈਂ ॥ ੧੬੩ ॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਮੇਘ ਅਪਾਰੇ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਬੇਦ ਕਹਿੰ ਚਾਰੇ।

ਹੁਕਮ ਬੀਚ ਹੈਂ ਬਾਦਲ ਤਾਂ ਕੇ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਭਏ ਸਿੱਖ ਵਹਿ ਬਾਂਕੇ¹ ॥ ੧੬੪ ॥

¹ਸੁੰਦਰ।

ਭੂਪਤਿ ਹੁਤੇ ਤਹਾਂ ਕਾ ਜੋਈ।

'ਰਾਜਾਰਾਮ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟੋਈ।

ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਨਿ ਚਲਿ ਆਯੋ।

ਦੈ ਭੇਟਾ ਗੁਰਿ ਪਗ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ੧੬੫ ॥

ਜਾਤਿ ਕੁਲਾਲ¹ ਬਿਸਾਲ ਉਦਾਰੇ।

¹ਘੁਮਿਆਰ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਯੋਂ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।

ਹੇ ਗੁਰੂ! ਸੁਨੇ ਬੇਦ ਮੈਂ ਚਾਰੇ।

ਨਹੀਂ ਸਾਂਤਿ ਮਨ ਭਯੋ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੬੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬੇਦ ਉਦਧਿ ਸਮ¹ ਹੈ ਲਖੋ,
ਪਯਾਸ ਨ ਮੇਦਤਿ ਕਾਂਹਿ।
ਮੇਘ ਰੂਪ ਗੁਰੁਦੁਆਰ ਹੈ¹,
ਹੋਇ ਅਮੀ ਸਮ¹ ਵਾਂਹਿ² ॥ ੧੬੭ ॥

¹ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਕੇ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ²ਉਹੋ (ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ)।

ਸਰਧਾ ਪਿਖ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਗੁਰੂ,
ਦੀਜੋ ਤਬੈ ਉਪਦੇਸ।
ਸੁਨਤੇ ਉਰ ਮੈਂ ਸਾਂਤਿ ਭਯੋ,
ਕਟੇ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸ¹ ॥ ੧੬੮ ॥

¹ਸਾਰੇ।

ਸਦਾ ਵਰਤ ਸਠ ਤੀਨ ਸੌ,
ਆਗੇ ਦਏ ਲਵਾਇ।
ਦੌਲਤ ਤਿਹ ਢਿਗ ਅਧਿਕ ਥੀ,
ਸੋ ਦੀਨੀ ਇਉਂ ਲਾਇ ॥ ੧੬੯ ॥

ਅਬਿ ਲੋ ਤਾਂ ਕੀ ਕੁਲ ਵਿਖੈ,
ਚਲੀ ਆਤਿ ਵਹਿਰੀਤਿ।
ਮਿਟੈ ਕੈਸ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੂ,
ਲੀਕ ਸਿਲਾ ਸਮ ਨੀਤ¹ ॥ ੧੭੦ ॥

¹ਪੱਥਰ ਦੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ (ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ)।

ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨੈ ਤਹਾਂ,
ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਯੋ ਥਿਰਾਇ।
ਥਿਰੇ ਪੇਖਿ ਤਹਿੰ ਗੁਰੂ ਕੋ,
ਈਹਾਂ ਥਿਰਯੋ ਅਧਯਾਇ ॥ ੧੭੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਕੋ ਸੈਰ, ਪਖੰਡ
ਮਤ ਖੰਡਨ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਮੋ ਬਿਸੁਮ ॥ ੮ ॥

੯. {ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਲੰਕਾ ਦੀ ਸੈਰ, ਪਖੰਡੀ ਮਤ ਖੰਡਨ, ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮਾਪਤਿ}

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਬੀਰ ਨ ਧੀਰ ਨ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ¹ ਨ,
ਤੱਗਾ¹ ਨ ਲੱਗਾ ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਜੀਆ ਕੋ²।

¹ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

¹ਤੱਤ ਦਾ ਗਿਆਤਾ। ²ਨ ਹੀ ਮੇਰੇ {ਜੀਅ} ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਹੀ {ਲੱਗ} ਲਗਨ ਹੈ।

ਜਾਪ ਨ ਤਾਪ ਨ ਨੇਮ ਨ ਸੰਜਮ,
ਇੰਦ੍ਰੀ ਮਨ ਨਹਿ ਜੀਤ ਲੀਆ ਕੋ।
ਧਯਾਨ ਨ ਗਯਾਨ ਨ ਪੁਰਬ ਇਸਨਾਨ ਨ
ਖਾਨ ਨ ਪਾਨ ਨ ਦਾਨ ਦੀਆ ਕੋ।
ਸੋ ਕਰਨੀ ਤਰਨੀ ਵਰ ਨ¹,
ਤਰਨਾ ਸਿਖ ਨਾਮ ਭਰੋਸਾ ਹੀਆ ਕੋ¹ ॥ ੧ ॥

¹ਉਹ (ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮੇਰੀ) ਕਰਣੀ ਰੂਪ ਬੇੜੀ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

¹(ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ) ਤਰਨ ਲਈ (ਮੇਰੇ) ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ (ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ) ਭਰੋਸਾ ਹੈ (ਕਿ ਮੇਰਾ) ਨਾਮ (ਗੁਰੂ ਕਾ) ਸਿਖ ਹੈ।

¹ਟੇਢਾ ਚਲਣ ਵਾਲਾ। ²ਛਲੀਆ। ³ਖਪਾਉਣ ਵਾਲਾ।

¹ਪਾਪਾਂ ਕਰ ਕੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ²ਮੇਰਾ ਜੀਅ (ਹਿਰਦਾ) (ਤਿੰਨਾਂ) ਤਾਪਾਂ ਨਾਲ ਖਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਝੂਠਾ। ²ਕਰੜਾ। ³ਪਾਪੀ। ¹¹ਗੁਨਾਹੀ। ²²ਮੂਰਖ।

¹ਮੰਦ ਕਰਮੀ। ²ਬੁਰਾਈ।

¹ਪਾਖੰਡ। ²ਧੋਖਾ। ³ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਆਦਿ। ¹¹ਖੋਟੇ ਕਰਮ।

¹ਚੰਗਾ ਕਰਮ।

¹ਪਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੇਵਲ) ਸਿਖ ਮਾਤ੍ਰ (ਹੀ ਸਮਝ ਕੇ)।

¹ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ (ਭਰੋਸਾ) ਹੈ।

ਹੋ ਕੁਟਲੀ¹ ਕਪਟੀ² ਖਪਟੀ³
ਪੁਰ ਪਾਪਕ¹ ਤਾਪਕ ਖਾਪਕ ਜੀਆ²।

ਕੂਰ¹ ਕਰੂਰ² ਅਘੀ³ ਅਗੁਨੀ¹¹ ਸਠ²²,
ਕਾਮੀ ਕੁਗਾਮੀ¹ ਬਦੀ² ਰਹਿ ਜੀਆ।
ਦੰਭ¹ ਦਗਾ² ਦੁਖਦਾ³ ਦੁਰਚਾਰ¹¹ ਕਰੇ ਬਹੁ,
ਨੇਕ¹ ਸੁ ਏਕ ਨ ਕੀਆ।
ਐ ਪਰ ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਸਿਖ ਮਾਤ੍ਰ¹,

ਤਾਰਹਿੰਗੇ ਗੁਰੂ ਹੈ ਦਿਢ ਜੀਆ¹ ॥ ੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਲੈਂਵਾਰ¹ ਤੈ ਚਲੈਂ ਗੁਰ,
ਖਲੈਂ¹ ਦਲੈਂ² ਬਹੁ ਥਾਇੰ।
ਭਲੈਂ ਢਲੈਂ ਹਰ ਕਲੈਂ ਜਨ¹,

¹ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ।

¹ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ। ²ਦਲਣਗੇ, ਜਿੱਤਣਗੇ।

¹ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀਆਂ {ਕਲੈਂ} ਕਲਪਣਾ ਨੂੰ {ਹਰ} ਮੇਟ ਦੇਣਗੇ।

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਰਾਜਾਰਾਮ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਤਾਰਯੋ।
ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਗੁਰ ਤਹਾਂ ਗੁਜਾਰਯੋ।

ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਪੁਨਿ ਤਹਿ ਤੇ ਚਾਲੇ।

ਮਗਿ¹ ਜਗਿ ਲੋਗਹਿ² ਸੁਖਦ ਸੁਖਾਲੇ² ॥ ੪ ॥

ਸੇਲੀ¹ ਟੋਪੀ ਚੋਲਾ ਗਰ ਮੈ।

ਬਸਨ ਕਖਾਇ¹ ਕਮੰਡਲ ਕਰ ਮੈ²।

ਮੇਘ ਮਰਾਲ¹ ਨਦੀ ਜਿਮ ਚਾਲੈਂ।

ਧਰੈਂ ਜਹਾਂ ਪਗ ਕਰੈਂ ਨਿਹਾਲੈਂ ॥ ੫ ॥

ਚਤੁਰਾਨਨ¹ ਕੇ ਮਿਲੇ ਉਪਾਸੀ।

ਤਿਨਿ ਨਿਜ ਮਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ।

ਸਬਿ ਜਗ ਕਾ ਕਰਤਾ ਅਜ ਅਹੈ।

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਬਿ ਕਹੈਂ ॥ ੬ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਪਰ ਧਾਮ ਤਾਹਿ ਕੇ।

ਜਾਇ ਜੁ ਤਹਿ ਢਿਗ ਆਇ ਨਾਹਿ ਕੇ।

ਦੰਡ, ਕਮੰਡਲ, ਦਾਢੀ, ਕੇਸਾ।

ਜੰਝੂ ਤਿਲਕ ਤਾਹਿ ਕੇ ਵੇਸਾ ॥ ੭ ॥

ਸੋ ਧਰਿ ਹਮ ਭੇ ਮੁਕਤਿ ਅਧਿਕਾਰੀ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਬਿਧਿ¹ ਨਹਿ ਬੇਦ ਬਤਾਯੋ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਜਿਹ ਨੈ ਉਪਜਾਯੋ ॥ ੮ ॥

ਬੇਦ ਪਢਾਇ ਮ੍ਰਯਾਦ ਸਿਖਾਈ।

ਦੋਇ ਪ੍ਰਾਰਧ¹ ਆਯੁ ਬਨਾਈ।

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੋਈ।

ਤਾਂ ਕੀ ਭਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਹੋਈ ॥ ੯ ॥

ਹਰੀ ਹਰ ਬਿਧਿ ਜਿਹ ਬਹੁ ਉਪਜਾਏ।

ਤਾਹਿ ਭਜੋ ਤੁਮਹੂ ਮਨ ਲਾਇ।

ਗੁਰ ਬਚ ਬੇਧ ਗਏ¹ ਮਨ ਵਾਂ ਕੇ।

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਜਾਪਕ ਭੇ ਬਾਂਕੇ ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਸਤ¹ ਆਏ ਪੁਨਾ,

¹ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ। ²ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਸੁਖ ਦਿੰਦੇ (ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।

¹ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੬ ਦੇ ਅੰਕ ੭ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ ੨।

¹ਭਗਵੇਂ ਬਸਤ੍ਰ। ²ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

¹ਹੰਸ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ।

¹ਪ੍ਰਾਰਧ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸਮਾਂ। (ਅ) ਇਕ ਗਿਣਤੀ, ਏਕੇ ਉਪਰ ਸਤਾਰਾਂ ਬਿੰਦੀਆਂ (੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦), ਦੋ ਪ੍ਰਾਰਧ-ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ।

¹ਵਿੰਨੇ ਗਏ।

¹ਅੱਗ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਬੈਠੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ।

ਜਬਿ ਲੋ ਅਗਨੀ ਤਨ ਬਿਖੈ,

ਤਬਿ ਲੋ ਜਨ ਜੀਵਾਇ ॥ ੧੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨਿਕਸੈ ਅਗਨਿ ਸਰਦ ਹੂੰ ਦੇਹੀ।

ਤਾਂ ਤੇ ਜੀਵ ਚਿਤੰਨ ਹੈ ਏਹੀ।

ਤੀਨਰੂਪ ਅਗਨੀ ਕੇ ਮਾਨੋ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰਵਿ ਆਦਿਕ ਜਾਨੋ ॥ ੧੨ ॥

ਬਜਾਪਕ ਜਢ ਚੇਤਨ ਮੈ ਦੂਜੋ।

ਵਹੈ ਪਚਾਵਤ ਜਿਆਵਤ ਬੂਝੋ।

ਤੀਸਰ ਜਾਹਰ ਦੇਤ ਬਿਹਾਰੂ।

ਪਾਕਾਦਿਕ ਬਿਬਿਧਾ ਪ੍ਰਕਾਰੂ ॥ ੧੩ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਤਾਂਹਿ ਉਪਾਸ਼ਕ ਜੋਈ।

ਤਨ ਤਜਿ ਤੇਜਾ ਰੂਪ ਹੂੰ ਸੋਈ।

ਜੀਵ ਜੁਦਾ ਨਹਿ ਤਾਂ ਤੇ ਕੋਈ।

ਗੁਰ ਕਹਿੰ ਅਗਨਿ ਨ ਚੇਤਨ ਹੋਈ ॥ ੧੪ ॥

ਜਢ, ਪਰਤੰਤਰਾ ਜਾਂ ਤੇ ਆਹਿ।

ਪਾਂਚ ਭੂਤ ਮੈ ਗਨਨਾ ਤਾਹਿ।

ਹਮਨ ਕਰਨ ਜੋ ਬੇਦ ਕਥੈ ਹੈਂ।

ਧੂਮ ਗੰਧ ਤੇ ਮੇਘ ਬ੍ਰਥੈ ਹੈਂ ॥ ੧੫ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਉਪਜੈ ਅੰਨ ਅਪਾਰਾ।

ਜੋ ਛਕਿ ਜੀਵੈ ਸਬਿ ਸੰਸਾਰਾ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਗੁਰ ਕਾ ਮਤ ਗਹੜੋ।

ਆਗੇ ਮਗ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਨ ਲਹੜੋ ॥ ੧੬ ॥

'ਸ੍ਰਿੰਗੇਰੀ ਮਟਾ' ਸ਼ੰਕਰ ਕੇਰਾ*।

'ਚੰਦਨ ਬਨ' ਸਮੇਤ ਵਹਿ ਹੇਰਾ।

ੴਤਸ ਅੱਗ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਹੈ।

ੴਸਮਝੋ ਉਹੋ ਹੀ (ਖੁਰਾਕ ਨੂੰ) ਪਚਾਉਂਦੀ ਤੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ੴਕੰਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ੴਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ (ਪਕਾਉਣ) ਦੇ।

ੴਅੱਗ।

ੴਪਰਾਧੀਨ।

ੴਤਿਸ ਦੀ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ।

ੴਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਪੂਏਂ ਤੋਂ।

*ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦੇ ਚਾਰ ਮੱਠ ਹਨ- ੧. ਮਲੇਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰਿੰਗੇਰੀ ਨਾਮ ਦਾ। ੨. ਦੁਆਰਕਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰਦਾ ਨਾਮ ਦਾ। ੩. ਜਗਨ ਨਾਥ ਵਿੱਚ ਗੋਵਰਧਨ ਨਾਮ ਦਾ। ੪. ਬਦਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜੋਇਸੀ ਨਾਮ ਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਚੌਹਾਂ ਮੱਠਾਂ ਦੇ ਮਹੰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਚਰਚਾ ਕਰਤ ਭਏ ਸੰਨਯਾਸੀ।

ਪਾਇ ਫਤੇ ਤਿਨਿ ਪਰ ਸੁਖਿਰਾਸੀ ॥ ੧੭ ॥

ਸ੍ਰੀ ਸੈਲ¹ ਕਾ ਸੈਲ ਕੀਨ ਪੁਨ।

¹ਇਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ।

ਮਿਲੇ ਰਿਖੀ ਮੁਨਿ ਤਪਸੀ ਅਨਗਨ।

ਜੋਤੀ ਲਿੰਗ¹ ਮੱਲਕਾ ਅਰਜਨ²।

¹ਗੋਦਾਵਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤ੍ਰਿਅੰਬਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ। ²ਇਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿੱਥੇ ਚੰਦਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਜਤਿ ਭੇਖੀ ਜਾਂਹਿ ਅਪਰ ਜਨ ॥ ੧੮ ॥

ਕਰਿ ਗੋਸ਼ਟ ਗੁਰਿ ਸਬੈ ਹਟਾਏ।

ਈਸ਼ੂਰ ਕੀ ਭਗਤੀ ਮੈ ਲਾਏ।

ਤਹਿੰ ਤੇ ਚਲਿ ਗੁਰ ਅਲਖ ਅਭੇਵੀ।

ਤੁਲਾ ਭਵਾਨੀ¹ ਹੇਰੀ ਦੇਵੀ ॥ ੧੯ ॥

¹ਉਹ ਭਵਾਨੀ ਦੇਵੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ {ਤੁਲਾ} ਤੋਲ ਕੇ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਕਤਿ¹ ਭਗਤ ਗੁਰ ਪੈ ਚਲ ਆਏ।

¹ਮਾਇਆ ਦੇ।

ਨਿਜ ਮਤ ਕੇ ਯੋਂ ਬੈਨ ਅਲਾਏ।

ਜਿਨ ਮਾਯਾ ਸਭਿ ਜਗ ਉਪਜਾਯਾ।

ਜਿਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਗਮਾਗਮ ਗਾਯਾ ॥ ੨੦ ॥

ਪਾਰਬਤੀ ਲੋ ਰੂਪ ਅਪਾਰੇ।

ਅਸ਼ਟ ਭੁਜੀ ਹੈ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੇ।

ਜਾਂ ਕੀ ਨੈਨ ਕੋਰ ਕੀ ਓਰੈਂ।

ਨਿਰਖਤ ਹਰੀ ਹਰ ਬਿਧਿ ਨਹਿੰ ਬੋਰੈਂ ॥ ੨੧ ॥

ਹੇਮ ਪਾਦਕਾ ਚਿੰਨ੍ਹ¹ ਜੁ ਤਾਂ ਕਾ।

¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ।

ਟੀਕਾ ਭਾਲ¹ ਲਾਲ ਸੁਚ ਬਾਂਕਾ।

¹ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਲਕ।

ਧਾਰਿ ਖਾਇ ਪਲ ਆਸਵ ਪੀਵੈ¹।

¹(ਮਾਇਆ ਨੂੰ) ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਵੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਵੇ।

ਭਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਲਹਿ ਸੁਖ ਸੋਂ ਜੀਵੈ ॥ ੨੨ ॥

ਦੇਵੀ ਰੂਪ ਨਾਰ ਸਬਿ ਲਖੈ।

ਜੈਸੇ ਰਹੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਤਜੋਂ ਰਖੈ ॥ ੨੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਨਨ ਹੇਤ ਜਨਨੀ ਭਈ¹,

¹ਜੰਮਣ ਵਾਸਤੇ ਮਾਤਾ ਹੋਈ।

ਭੋਗ ਹੇਤ ਭਈ ਨਾਰ।

ਪੂਜਨ ਹਿਤ ਭਗਨੀ ਸੁਤਾ¹,

¹ਭੈਣ ਤੇ ਪੁੱਤਰੀ।

ਦੇਵੀ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ॥ ੨੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਾਂ ਪਰ ਗੁਰ ਯੋਂ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ।

ਅਹੋ ਛੋਡਿ ਨਰ, ਪੂਜਹਿ ਨਾਰੀ।

ਨਾਰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਜੋੜਾ ਜੇਤੋ।

ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਉਪਾਯੋ ਤੇਤੋ ॥ ੨੫ ॥

ਨਾਰੀ ਸਦਾ ਪੁਰਖ ਆਧੀਨਾ।

ਤਾਂ ਤੇ ਫਲ ਚਹੈਂ ਮੂਢ ਪ੍ਰਬੀਨਾ¹।

¹ਮੂਰਖ, ਚਤਰ ਬਣ ਕੇ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇਵਰਚੇ ਜਜੋਂ ਔਰੈਂ।

ਦੇਵੀਰਚੀ ਲਖੇ ਤਿਸ ਤੌਰੈਂ ॥ ੨੬ ॥

ਪੀਪੇ ਭਗਤ ਅਰਾਧੀ ਜਬੈ।

ਦੈ ਨਹਿੰ ਸਕੀ ਮੁਕਤਿ ਤਿਹ ਤਬੈ।

ਫਿਰ ਜਢ ਮੂਰਤਿ ਧੂਰਤ¹ ਪੂਜੈਂ।

¹ਠੱਗ, ਛਲੀਏ।

ਚੇਤਨ ਦੇਵ¹ ਨ ਜਿਨ ਕੋ ਸੂਝੈ² ॥ ੨੭ ॥

¹ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ। ²ਦਿਸਦਾ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰਿ ਬੈਨ ਐਨ ਸੁਖਦਾਈ।

ਭਏ ਭਗਤ ਹਰਿ ਸੋਂ ਮਨ ਲਾਈ।

'ਕੁੰਭ ਕੋਨੇ' ਕਾ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਮੇਲਾ।

ਗਏ ਤਹਾਂ ਪੇਖਯੋ ਬਡ ਖੇਲਾ ॥ ੨੮ ॥

ਸੂਰ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੌਰਯ¹ ਆਏ।

¹ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ।

ਅਰਣ ਪੁਸ਼ਪ¹ ਗਰ, ਤਿਲਕ ਬਨਾਏ।

¹ਲਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ।

ਰਵਿ ਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮਾਨੈ।

ਉਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰਿ, ਸ਼ਿਵ ਮਯਜਾਨੈ¹ ॥ ੨੯ ॥

¹ਚੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਵ।

ਤ੍ਰਿਤੀ ਸ਼ਾਂਤ ਬਪ ਸਾਂਝ ਲਖੈ ਹੈਂ¹।

¹ਸਾਂਝ ਸਮੇਂ ਤੀਜਾ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।

ਚਤੁਰਥ ਰਵਿ ਮੰਡਲ ਮਯ ਧਯੈ ਹੈਂ¹।

¹ਚੌਥਾ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਮੰਡਲ ਜਾਣ ਕੇ ਧਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਪੰਚਮ ਦਰਸੇ ਬਿਨਾ ਨ ਖਾਵੈਂ।

ਤੇਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਰਵਿਹਿ ਲਖਾਵੈਂ¹ ॥ ੩੦ ॥

¹ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਹੀ ਤੇਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।

ਤਨ ਤਜਿ ਰਵਿ ਮੈ ਲੈ ਹੈ ਜੈ ਹੈਂ।

ਏਹੀ ਮੁਕਤਿ ਕਹੈਂ ਹਮ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੩੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਰਵਿ ਅਗਨਿ ਕੋ,

ਪੁੰਜ¹ ਏਕ ਬਡ ਆਹਿ।
ਜਿਹ ਆਗਯਾ ਭਰਮਤਿ ਫਿਰਤਿ,
ਭਜਨ ਜੋਗ ਪ੍ਰਭੁ ਵਾਹਿ ॥ ੩੨ ॥

¹ਸਮੂੰਹ, ਇਕੱਠ।

ਨੈਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬੈਰਾਟ ਕੀ¹,
ਸ੍ਰੁਤਿ ਸਿਮ੍ਰੁਤਿ ਕਹਿ ਯਾਂਹਿ।
ਮਨੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਵਿ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ,
ਤੁਮ ਮਾਨਤ ਹੋ ਕਾਂਹਿ ॥ ੩੩ ॥

¹ਬੈਰਾਟ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨੇਤ੍ਰੁ ਇੰਦ੍ਰਾ।

ਚੌਪਈ:

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਪੁਨ ਲਿਯ ਉਪਦੇਸੁ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਟਾਰਕ ਕਾਲੇਸੁ।
ਗੁਰ ਚਲਿ ਸੇਤ ਬੰਧ¹ ਪਰ ਗਏ।

¹(ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ) ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਇਕ ਪੁਲ।

ਰਾਮ ਨਾਥ¹ ਪੁਲ ਦੇਖਤ ਭਏ ॥ ੩੪ ॥

¹ਰਾਮ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਲ ਦੇਖਿਆ। (ਅ) ਸੁਆਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇਰਾਮ (ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ) ਪੁਲ ਦੇਖਿਆ।

ਪੁਲ ਬਾਂਧਨ ਕੀ ਗਾਥ ਮਰਦਾਨੇ।
ਬੂਝੀ ਯੋਂ ਗੁਰ ਕਰੀ ਬਖਾਨੇ।
ਭੂਪਤਿ ਦਸਰਥ ਅਜ ਸੁਤ¹ ਭਯੋ।
ਰਾਮ ਚੰਦ ਤਾਂ ਕੇ ਘਰ ਜਯੋ¹ ॥ ੩੫ ॥

¹ਅੱਜਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ।

¹ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਤੈ¹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ।
ਮੁਨਿ ਬਸਿਸ਼ਟ ਤੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਬਿਦਯਾ।
ਪਾਇ, ਭਯੋ ਪੂਰਨ ਗੁਨਿ ਵਾਹੀ¹।
ਧਨੁਖ ਤੋਰਿ ਸੀਤਾ ਪੁਨ ਬਿਯਾਹੀ ॥ ੩੬ ॥

¹ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਤੋਂ।

¹ਉਹ (ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ) ਗੁਣਾਂ 'ਚ ਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ।

ਰਾਜ ਇਨੈ ਨ੍ਰਿਪ ਦਿਯ ਚਹੈ ਜਬੈ।
ਕੇਕਈ ਦੁਤੀ ਮਾਤ¹ ਤਿਹ ਤਬੈ।
ਨਿਜ ਸੁਤ ਭਰਤ ਤਈਂ ਦਿਯ ਰਾਜੂ।
ਰਾਮਹਿ ਬਨ¹ ਦਿਯ ਕਿਯਾ ਕੁਕਾਜੂ ॥ ੩੭ ॥

¹ਮਤ੍ਰੇਈ ਮਾਂ ਨੇ।

¹ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਬਨਬਾਸ।

ਭੂਪਤਿ ਹੁਤੇ ਤਾਹਿ ਆਧੀਨਾ।
ਤਾਂ ਤੇ ਤਿਹ ਕੁਕਾਜ ਯਹਿ ਕੀਨਾ।
ਸੀਤਾ ਸੰਗ ਰਾਮ ਕੇ ਆਈ।
ਬਨ ਮੈਂ ਰਾਵਨਿ ਸੋਊ ਚੁਰਾਈ ॥ ੩੮ ॥
ਕਸਕਿੰਧਾ ਪਤਿ¹ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਗ੍ਰੀਵੈ।

¹ਕਸਕਿੰਧਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮਾਲਕ।

ਸੰਗ ਦੋਸਤੀ ਰਾਮ ਕਰੀਵੈ।

ਤਾਂ ਕਾ ਦਲ ਲੈ ਕੈ ਨਿਜ ਸੰਗੈ।

ਰਾਵਨ ਹਰਨੇ ਹੇਤ, 'ਉਤੰਗੈ'¹ ॥ ੩੯ ॥

¹ਉੱਚਾ।

ਬਾਂਧਯੋ ਸੇਤ¹, ਸਿੰਧੁ ਪਰ ਆਈ।

²ਪੁਲ।

ਥਾਪਯੋ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਏਹੁ ਤਦਾਈ।

ਰਾਵਨ ਮਾਰ ਸੀਆ ਕੋ ਲੈ ਕੈ।

ਕੀਨੋ ਰਾਜ ਅਯੁਧਯਾ ਜੈ ਕੈ ॥ ੪੦ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਗਾਥ ਸਾਥ ਹਿਤ ਗਾਇ, ਫੇਰ ਦਿਸ ਔਰ ਪਜਾਨੇ।

ਪਾਰ ਸਿੰਧ ਤੈ ਹੋਇ, ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਸਿਧਾਨੇ।

ਬਾਗ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਕਰਾ ਹਰਾ, ਥਾ ਪਰਾ ਸੁਕਾਨਾ¹।

³ਜੋ ਸੁੱਕਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਸੁਨਿਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ, ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਪਟਾਨਾ

॥ ੪੧ ॥

ਪੁਨ ਰਾਨੀ ਆ ਕਰੀ ਅਰਜ਼, ਨ੍ਰਿਪ ਮਮ ਬਸ
ਹੋਈ।

ਜੰਤੂ ਮੰਤੂ ਕਰ ਦੇਹੁ, ਯਾਹਿ ਪਰ ਗੁਰ ਰਵ ਗੋਈ¹

⁴ਬਾਣੀ ਕਰੀ।

॥ ੪੨ ॥

*ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕਯ-

*ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਮੁਖ ਵਾਕ ਨਹੀਂ, ਭਗਤ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ਨੰ: ੧੨੭ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਵਾਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕ ਨੰ: ੪੨ 'ਚ ਗਿਣ ਲਿਆ ਹੈ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੪੨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿਵਣ ਸੁ ਅਖਰੁ¹ ਖਵਣ ਗੁਣੁ² ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ
ਮੰਤੁ³।

⁵'ਨਿਉਂ ਕੇ ਚਲਣਾ ਚੰਗਾ ਜੰਤੂ ਹੈ। ²(ਕੌੜੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ) ਸਹਾਰਨਾ ਟੂਣਾ ਹੈ। ³ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ (ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਪਿਆਰ-ਭਰੇ) ਮਣੀਆਂ ਵਰਗੇ (ਕੀਮਤੀ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ) ਮੰਤੂ ਹੈ।

ਏ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰਿ, ਤਾ ਵਸ ਆਵੀ ਕੰਤ।

ਰਾਜਾ ਰਾਣੀ ਤਈਂ ਸਿੱਖ ਕਰਿ, ਅਗੂ ਸਿਧਾਏ।

ਕਰਿ ਬਹੁਰਾਜੇ ਸਿੱਖ, ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢਾਏ।

ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਕੋ ਮਹੰਤ ਥਾਪਯੋ ਤਿਨ ਕੇਰੋ।

ਅਬਿ ਲੋ ਮਾਨਤ ਦੇਸ ਤਹਾਂ, ਗੁਰ ਤਈਂ ਬਧੇਰੋ

॥ ੪੩ ॥

ਲੰਕਾ ਲੋ ਕਰਿ ਸੈਰ, ਅਏ ਪੁਨ ਹਿੰਦ ਮਝਾਰੀ।

ਨਦੀ ਸੁ ਪਿਰਖਾ ਤੀਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਪੇਖਯੋ ਕੰਜਕਾਰੀ।

ਸ਼ੈਵ ਲੋਕ¹ ਬਹੁ ਤੀਰ ਨਦੀ, ਬੈਠੇ ਲਿੰਗ ਪੂਜੈਂ।

ਰਚਿ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇ ਜਜੈਂ¹, ਧਰੇ ਗਲਿ ਪਾਹਨ ਦੂਜੈਂ²

¹ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ।

¹ਮਿੱਟੀ ਦੇ (ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ) ਬਣਾ ਕੇ (ਤਾਂ) ਪੂਜਦੇ ਹਨ। ²ਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਥਰ ਦੇ (ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ) ਗਲਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

॥ ੪੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਰੌਦਰ, ਉੱਗਰ, ਸ਼ੈਵ, ਪਾਸਪਤ।

ਜੰਗਮ, ਪਾਂਚ ਭੇਦ ਯਹਿ ਤਿਨਿ ਮਤ।

ਕਿੰਨਹੂ ਗਰਿ ਬਹੁ ਲਿੰਗ ਲਟਕਾਏ।

ਕਿਨਿ ਤ੍ਰਿਸੂਲ, ਰੁਦ੍ਰਾਖ¹ ਧਰਾਏ ॥ ੪੫ ॥

¹ਰੁਦ੍ਰਾਖ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ।

ਕਰਨ ਫੂਲ¹ ਕਿਨਿ ਸੇਲੀ ਮੇਲੀ।

¹ਕੰਨ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਜੋ ਫੁੱਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਂਪ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਨਿ ਜਟਾ ਬੰਧੇਲੀ।

ਰਕਤ ਨੇਤ੍ਰ ਅਮਲਨਿ ਮਦ ਮਾਤੇ।

ਖਾਕ ਮਸਾਨ ਮਲੀ ਬਹੁ ਭਾਂਤੇ ॥ ੪੬ ॥

ਤਪਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤ੍ਰਿਸੂਲਨ ਕੇਰੇ।

ਤਨ ਪਰ ਸਬਿ ਨੈ ਧਰੇ ਬਧੇਰੇ।

ਬੋਲੇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਆਈ।

ਸੰਕਰ ਕਾ ਜੋ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਖਾਈ ॥ ੪੭ ॥

ਭੰਗ, ਧਤੂਰਾ, ਪੋਸਤ, ਆਕ¹।

¹ਅੱਕ।

ਛਕ ਕਰਿ ਰਹੇ ਮਸਤ ਬੇਬਾਕ¹।

¹ਨਿੱਡਰ, ਬੇਫਿਕਰ।

ਯੋਂ ਜਮ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਨਹਿ ਜੈ ਹੈਂ।

ਤਨ ਤਜਿ ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਲੋਕ ਸਿਧੈ ਹੈਂ ॥ ੪੮ ॥

ਯਾਂ ਤੇ ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਅਪਾਰੇ।

ਧਜਾਨ ਧਰਤਿ ਸੰਕਰ¹ ਕਾ ਸਾਰੇ।

¹ਸ਼ਿਵ।

ਨਿਗਮਾਗਮ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੌਰਾਨਾ।

ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਬਿਨਿ ਬਖਾਨਾ ॥ ੪੯ ॥

ਸ਼ਿਵ ਸਮ ਔਰ ਦੇਵ ਨਹਿ ਗਜਾਨੀ।

ਸ਼ਕਤਿ¹ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ।

ਤਾ ਕੀ ਅੰਸ਼ ਲਖਮੀ ਆਦੀ।

ਹੈ ਸਬਿ ਜਾਨਹੁ ਬੇ ਤਾਦਾਤੀ¹ ॥ ੫੦ ॥

¹ਅਣਗਿਣਤ।

ਪੁਨ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨੋ ਦੁਰਭਾਗੇ¹।

¹ਖੋਟੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ।

ਪਸੂਅਨ ਸਮ ਜੁ ਅੰਗ ਤੁਮ ਦਾਗੇ¹।
 ਸਬਿ ਅੰਗਨ ਮੈ ਹੀ ਸੁਰ ਬਸ ਹੈਂ।
 ਵਹਿ ਤੇ ਗਏ ਤੁਮਾਰੇ ਨਸ ਹੈਂ ॥ ੫੧ ॥
 ਅਰ ਪੁਨ ਜਿਤਕ ਲਵਾਸ¹ ਤੁਮਾਰੇ।
 ਅਸੁਰਨ ਤੈ ਕੁਛ ਕਮ ਨਹਿ ਸਾਰੇ।
 ਮਾਨੁਖ ਉੱਤਮ ਦੇਹ ਮਹਾਂਗੀ¹।
 ਬਾਂਛਹਿ ਸਰਬ ਦੇਵਤੇ ਜਾਂਗੀ ॥ ੫੨ ॥
 ਸੋ ਤੁਮ ਜਨਮ ਵਜਰਥ ਨਿਜ ਖੋਯੋ।
 ਭਜਯੋ ਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਜਗ ਸੁਖ ਜੋਯੋ¹।
 ਜੈਸੇ ਦੇਵ ਸੇਵ ਹੈ ਜੋਈ।
 ਤਾਂ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜਾਇ ਹੈ ਸੋਈ ॥ ੫੩ ॥
 ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚਨ¹ ਸੈਨਾ²।
 ਹੈ ਸ਼ਿਵ ਕੀ, ਤੁਮ ਬਨ ਹੋ ਐਨਾ¹।
 ਲਾਭ ਸ਼ਿਵਹਿ ਭਜ ਤੁਮ ਬਡ ਹੋਯੋ।
 ਬਨਹੋ ਪ੍ਰੇਤ ਮਨੁਖ ਤਨ ਖੋਯੋ ॥ ੫੪ ॥
 ਯਹਿ ਕਹਿ ਸੂਤਿ¹ ਪੁਨ ਔਰ ਬਤੈ ਹੈਂ।
 ਤਪਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਨ ਜੇਊ ਧਰੈ ਹੈਂ।
 ਤਾਹੀ ਕੇ ਨਰ ਜੇਊ ਦਰਸੈਂ।
 ਤਾ ਕੇ ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਪੁਨ ਪਰਸੈਂ¹ ॥ ੫੫ ॥
 ਤੁਰਤ¹ ਸਚੈਲ² ਕਰੈ ਇਸ਼ਨਾਨਾ।
 ਚੰਦ੍ਰਾਯਨ ਬ੍ਰਤ¹ ਕਰੈ ਮਹਾਨਾ।
 ਪਾਪ ਦੂਰ ਤਾ ਕੋ ਤਬਿ ਹੋਈ*।
 ਤੁਮਰੀ ਗਤੀ¹ ਕਹੈ ਕਯਾ ਕੋਈ ॥ ੫੬ ॥
 ਤਾਂ ਤੇ ਦੂਰ ਕੂਰ ਮਤ ਤਜੋ।
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਭਜੋ।
 ਜਾਂਹਿ ਦ੍ਵਾਰਿ ਪਰ ਬਿਧਿ ਸ਼ਿਵ ਹਰੀ।
 ਦੇਵੀ ਅਨਿਕ ਜੋਰਿ ਕਰ ਖਰੀ¹ ॥ ੫੭ ॥
 ਪੈਹੋ ਤਿਹ ਭਜਿ ਭੁਗਤੀ ਮੁਕਤੀ।
 ਬੇਦ ਕਹਤਿ ਯਹਿ ਸਾਚੀ ਯੁਕਤੀ।

¹ਸਾੜੇ।¹ਭੇਖ, ਪਹਿਰਾਵਾ।¹ਬਹੁਤੀ।¹ਦੇਖਿਆ।¹ਮਾਸ ਖਾਣਿਆਂ ਦੀ। ²ਫੌਜ।¹ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਠੀਕ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ) ਬਣ ਜਾਉਗੇ।¹ਵੇਦ।¹ਲੱਗਦੇ ਹਨ।¹ਛੇਤੀ। ²ਸਣੇ ਕਪੜੀਂ।¹ਉਹ ਬ੍ਰਤ ਜਿਸ ਤੋਂ ਚੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। (ਅ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਵਧਣ ਘਟਣ ਨਾਲ ਬੁਰਕੀਆਂ ਦਾ ਵਧਾਉਣਾ ਘਟਾਉਣਾ।

*ਇਹ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵੇਦ ਇਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ।

¹ਹਾਲਤ।¹ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੀਆਂ ਹਨ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਨਿ ਗਹਾ।

ਸਾਚਾ ਮਤ ਬੈਦਕ ਮਗ¹ ਲਹਾ² ॥ ੫੮ ॥

¹ਵੈਦਕ (ਆਸਤਕ) ਰਸਤੇ ਦਾ। ²ਜਾਣਿਆ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਰ ਕਿਰਤਾਰਥ ਤਿਨੋਂ ਕੋ,
ਗਣ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ।

ਤੀਰ ਕੌਮਦੀ ਨਦੀ ਕੇ,
ਗਣਪ¹ ਪਿਖੇ ਬਹੁ ਭਾਇ ॥ ੫੯ ॥

¹ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ।

ਚੌਪਈ:

ਬੈਠੇ ਤਿਹ ਠਾਂ ਗੁਰ ਜਬਿ ਜਾਏ।
ਗਾਣਪ ਲੋਕ ਅਧਿਕ ਚਲਿ ਆਏ।
ਤਪਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਨਗਨ ਤਨ ਲਾਏ।
ਨਿਜ ਮਤ ਕੇ ਯੋਂ ਬੈਨ ਅਲਾਏ ॥ ੬੦ ॥

ਹਮ ਗਣੇਸ਼ ਕੇ ਭਗਤ ਉਦਾਰੇ।
ਖਸ਼ਟ ਬਿਧਾ¹ ਸੁਖ ਲੈਹਿ ਅਪਾਰੇ।

¹ਛੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਮਤ ਧਾਰ ਕੇ)।

ਗਣਪ ਹਰਿਦ੍ਰ ਔਰ ਉਚਿਸ਼ਟਿ।
ਨਵਨੀਤ, ਹੇਮ, ਸੰਤਾਨ ਕਨਿਸ਼ਟਿ¹ ॥ ੬੧ ॥

¹ਸੰਤਾਨ ਮਤ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਚ ਹੈ।

ਗਾਣਪ¹ ਪ੍ਰਥਮ ਬੈਨ ਯੋਂ ਗਾਏ।
ਮਹਿਮਾ ਗਣਪ ਸੂਤਿ ਸਬਿ ਗਾਏ।

¹ਗਣੇਸ਼ ਦੀ।

ਹੈ ਗਨੇਸ਼ ਜਗਤੇਸ਼ ਬਖਾਨਾ।
ਜਾਂਹਿ ਰਚੇ ਬਿਧਿ ਹਰੀ ਹਰ ਨਾਨਾ ॥ ੬੨ ॥

ਮੰਗਲ ਦਾਨ ਅਮੰਗਲ ਹਾਰੀ¹।
ਸੁੰਡ, ਦੰਤ, ਸਸਿ¹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੁ ਧਾਰੀ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਗ਼ਮੀਆਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਤਿਲਕ ਸੰਪੂਰ ਭੂਰ ਦੁਖ ਹਰ ਕੈ।
ਜੀਵਤਿ ਭੁਗਤਿ, ਮੁਕਤਿ ਲਹਿ ਮਰ ਕੈ ॥ ੬੩ ॥

¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ।
ਜਗ ਕਾਰਣ ਗਣਪਤਿ¹ ਨਹਿ ਭਾਈ।

¹ਗਣੇਸ਼।

ਤਾਂ ਕੋ ਸ਼ਿਵ ਸੁਤ¹ ਬੇਦ ਬਖਾਨੇ।
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਹਿ ਕੋਈ ਮਾਨੇ ॥ ੬੪ ॥

¹ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਜਿ ਗਜ¹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਨੰਨਿ ਹੈ²,

¹ਹਾਥੀ ਦੇ। ²ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਗਤ ਹੋ ਕੇ {ਅਨੰਨਿ=ਦੂਜੇ

ਨੂੰ ਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ।}

ਭਜੋ ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼।

ਮਾਨ ਬੈਨ ਗਾਣਪ ਗਏ,

ਉਰਿ ਧਰਿ ਗੁਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ॥ ੬੫ ॥

ਪੁਨਾ ਹਰਿਦ੍ਰ ਯੋਂ ਕਹਯੋ,

ਚਤਰ ਭੁਜਾ ਪਟ ਪੀਤਾ।

ਸੇਵੋ ਦੇਵ ਤ੍ਰੈਨੈਨ ਕੋ,

ਅੰਕਸ ਪਾਸ ਉਪਵੀਤਾ ॥ ੬੬ ॥

ਤੁੰਡ, ਦੰਤਾ, ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਚਿੰਨ੍ਹ,

ਤਪਤ ਧਰੇ ਜਨ ਜੋਇ।

ਤਿਲਕ ਕਰੈ ਸੰਧੂਰ ਕਾ,

ਪਾਰ ਪਰੈ ਭਵਾ ਸੋਇ ॥ ੬੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਯਹਿ ਤੁਮਰਾ ਭੇਦ।

ਅਹੇ ਬਜਰਥ ਅਮੂਲਕ ਬੇਦ।

ਪੀਤਰੰਗ ਪਟ ਪੀਤਾ ਜੁ ਧਰੈਂ।

ਪੀਤ ਵਸਤੁ ਸੋਂ ਪੂਜਨ ਕਰੈਂ ॥ ੬੮ ॥

ਤਬੈ ਹਰਿਦ੍ਰ ਨਾਮ ਗਣੇਸ਼।

ਕਹਿਲਾਵਤਿ ਸੋ ਪੂਤ ਮਹੇਸ਼।

ਤਿਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਇ ਨ ਭਾਖੈ।

ਜੋ ਭਾਖੈ ਸੋ ਸੀਂਚਤਿ ਸਾਖੈ ॥ ੬੯ ॥

ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੂ ਗਏ ਹਰਿਦ੍ਰੀ।

ਅਏ ਉਚਿਸ਼ਿਟ ਭਰਿਸ਼ਿਟ ਉਪਦ੍ਰੀ।

*ਪੂਰਬ ਉਕਤਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੇ ਧਰਿ ਹੈਂ।

ਅੰਗਨ ਮੈ ਅੰਗਨਾ ਕੋ ਭਰਿ ਹੈਂ ॥ ੭੦ ॥

ਆਪ ਪੀਏ ਮਦਾ ਤਾਂਹਿ ਪਿਲਾਵੈ।

ਚੁੰਬਨਾ ਆਲਿੰਗਨਾ ਮਨ ਭਾਵੈ।

ਆਸਨ ਬਿਬਿਧਾ ਭੋਗ ਪੁਨ ਕਰੈਂ।

ਨਿਜ ਪਰ ਤਿਯਾ ਨਹਿ ਭੇਦ ਵਿਚਰੈਂ ॥ ੭੧ ॥

ਪਜਾਲੇ ਏਕ ਵੀਚ ਸਭਿ ਛਕਿ ਹੈਂ।

¹ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ।

²ਤਿੰਨਾਂ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ।

³(ਜਿਸ ਦੇ) ਪਾਸ ਕੁੰਡਾ ਤੇ ਜਨੇਊ ਹੈ।

⁴ਮੁਖ ਅਤੇ ਦੰਦ।

⁵ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ।

⁶ਵੇਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

⁷ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ।

⁸ਉਹ ਟਾਹਣੀਆਂ ਸਿੰਜਦਾ ਹੈ।

⁹ਪਾਪੀ।

*ਏਥੋਂ ਉਚਿਸ਼ਿਟ ਮਤ ਵਾਲੇ ਆਪਣਾ ਮਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ (ਜੱਫੀਆਂ 'ਚ) ਪਕੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

²ਸ਼ਰਾਬ।

³ਚੁੰਮਣਾ। ⁴ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ, ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ।

⁵ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਨਾਂ ਨਾਲ।

⁶ਆਪਣੀ ਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿੱਚ।

ਯਾਂ ਤੇ ਹਮ ਉਚਿਸ਼ਟ ਮਤ ਰਖ ਹੈਂ।

ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਤਿ ਹਮਾਰਾ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਹਮ ਸਬਿ ਕਰੈਂ ਤੈਸ ਅਭਿਰਾਮੀ¹ ॥ ੨੨ ॥

¹ਸੁੰਦਰ, ਚੰਗਾ।

ਮਤ ਹਮਾਰ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਦੈ ਹੈ।

ਜੀਵਤ ਭੋਗ, ਮੋਖ ਮਰ ਲੈ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਮਤ ਅਤਿ ਭਰਿਸ਼ਟ ਤਵ।

ਨਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ¹ ਨਹਿੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰੈਂ ਲਵ² ॥ ੨੩ ॥

¹ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼। ²ਬੋਝੇ ਮਾੜ ਵੀ।

ਪਰ ਤਿਯ ਪਰਸੇ¹ ਅਘ ਪੁੰਜ ਪਰਸੈਂ²।

¹ਛੁਹਣ ਨਾਲ। ²ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਮਦਰਾ ਪਾਨ ਹਾਨਿ ਧੂਮ ਕਰਸੈਂ¹।

¹ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪੀਣਾ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦਵ ਕਰੇ ਨਾਸ ਮਦ ਪਾਨਾ।

ਪਰ ਤਿਯ ਸੰਗ ਭੰਗ ਭੇ ਨਾਨ੍ਹਾ¹ ॥ ੨੪ ॥

¹ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ।

ਲੰਕਾਪਤਿ¹ ਕਾ ਬੰਸ ਨਸਾਨਾ।

¹ਰਾਵਨ।

ਇੰਦ੍ਰ ਲਹੇ ਭਗ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਤਾਨਾ¹।

¹ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਭਗ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ।

ਮਰੇ ਕ੍ਰੀਚਕ¹ ਸਸੀ ਛਈ ਭੋ²।

¹ਕ੍ਰੀਚਕ (ਆਦਿ ਸੌ ਭਰਾ) ਮਰ ਗਏ। ²ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਲੰਕੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਿਸ਼ੇ ਸੰਗ ਮਤਿ ਭੰਗ ਭਈ ਜੋ ॥ ੨੫ ॥

ਨਿਜ ਅਪ੍ਰਾਧ ਤਾਂਹਿ ਪਰ ਧਰਯੋ।

ਤੁਮੈ ਗਨੇਸ਼ ਬਿਸ਼ਈ ਜੁਰਰਯੋ।

ਹੈ ਗਨੇਸ਼ ਮੁਦ ਮੰਗਲ ਕਾਰੀ।

ਭਗਤ ਅਨੰਨਯ ਹਰੀ ਕਾ ਭਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਤੁਮ ਕੋ ਮਿਲ ਹੈ ਨਰਕ ਕਰਾਰਾ।

ਮਤ ਭਰਿਸ਼ਟ ਜੋ ਤੁਮ ਨੈ ਧਾਰਾ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਵਹਿ ਗੁਰਿ ਪਗ ਲਪਟਾਏ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਲੈ ਧਾਮ ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤ੍ਰੈਸੇਵੀ¹, ਰੌਦ੍ਰ², ਗਣਪ³,

¹ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ (ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਿਵ) ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਸ਼ਿਵ-ਉਪਾਸ਼ਕ। ³ਗਣੇਸ਼-ਉਪਾਸ਼ਕ।

ਭੈਰਵ¹, ਸਕੰਧ², ਕੁਮਾਰ³।

¹ਭੈਰੋਂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ। ²ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਾਰਤਕੇਯ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ।

³ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰਾਂ (ਸਨਕ, ਸਨੰਦਨ, ਸਨਾਤਨ ਤੇ)

ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ।

ਆਇ ਇਨੈ ਚਰਚਾ ਕਰੀ,

ਆਖਰ ਗਏ ਸੁ ਹਾਰ ॥ ੭੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗਾਣਪ ਗਏ ਮਾਰਗੀ¹ ਆਏ।

¹ਵਾਮ ਮਾਰਗੀ।

ਤਿਨਿ ਨਿਜ ਮਤ ਯੋਂ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਏ।

ਨਹਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭਿੰਨ¹ ਜੀਵ ਹੈ।

¹ਵੱਖਰਾ।

ਤਨ ਤੇ ਜੁਦਾ ਨ ਜੀਵ ਥੀਵ ਹੈ¹ ॥ ੭੯ ॥

¹ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਬਿ ਲੋ ਦੇਹ ਰਹੈ ਜਗ ਮਾਹੀ।

ਭੋਗ ਭੋਗ ਲੀਜੈ ਮਨਿ ਚਾਹੀ।

ਮਰੇ ਮੁਕਤਿ ਸਬਿ ਹੀ ਕੋ ਹੋਵੈ।

ਤਨ ਧਨ ਕਯੋਂ ਸਾਧਨ ਮੈ ਖੋਵੈ ॥ ੮੦ ॥

ਫਲ ਕਰਮਨ ਕਾ ਆਗੇ ਐਸਾ।

ਬੈਂਤ, ਬਾਂਸ ਤੇ ਫਲ ਚਹਿ ਜੈਸਾ।

ਈਸ਼ੁਰ ਹਉਆ ਬਾਲ ਡਰਾਵਾ।

ਕਲਪਯੋ ਕੂਰਨਿ ਕੂਰ ਬਨਾਵਾ¹ ॥ ੮੧ ॥

¹ਝੂਠਿਆਂ ਨੇ ਕਲਪ ਕੇ ਝੂਠਾ ਹੀ (ਈਸ਼ੁਰ) ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਜਗ ਅਨਾਦਿ ਪ੍ਰਵਾਹਾਕਾਰੂ¹।

¹ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ।

ਆਵਤਿ ਚਲਯੋ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੂ।

ਬਰਖਾਦਿਕ ਰਿਤੁ¹ ਹੈ ਸੁਭਾਵ ਤੈ²।

¹ਚੁੱਤਾਂ। ²ਸੁੱਤੇ ਸਿੱਧ, ਆਪਣੇ ਆਪ।

ਈਸ਼ੁਰ ਮਾਨਨ ਕੌਨ ਭਾਵ ਤੈ¹ ॥ ੮੨ ॥

¹ਈਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਮੰਨਣਾ ਹੈ।

ਜਿਨ ਨਿਸਚੇ ਹਮਰਾ ਮਤ ਕੀਨੋ।

ਮੁਕਤਿ ਭੁਕਤਿ ਤਿਨਿ ਕਰ ਤਲ¹ ਲੀਨੋ।

¹ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ।

ਭੈਰਵਿ ਚੱਕ੍ਰ¹ ਮੈ ਜੇ ਐਹੈਂ।

¹ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਮ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਮੰਡਲ ਜੋ ਇੱਕੋ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਸੇ ਫਿਰ ਭਵ ਚੱਕ੍ਰ¹ ਨਹਿ ਪੈਹੈਂ ॥ ੮੩ ॥

¹ਸੰਸਾਰ (ਦੇ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੇ) ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ।

ਪਾਂਚ ਮਕਾਰ¹ ਸੇਵ ਹੈ ਜੋਈ।

¹ਪੰਜ ਮੰਮੇ=ਮਦਰਾ, ਮਾਸ, ਮੈਥਨ, ਮਾਇਆ, ਮੁੱਦ੍ਰਾ {ਮੁੱਦ੍ਰਾ-ਭੁਜੇ ਹੋਏ ਚਿੜਵੇ, ਛੋਲੇ ਤੇ ਕਣਕ ਦਾ ਬੇਰੜਾ।}

ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਲਹੈ ਜਨ ਸੋਈ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰਿ ਬੈਨ ਬਖਾਨੇ।

ਜਾਂ ਤੇ ਭਯੋ ਤਿਨੈ ਵਰ ਗਯਾਨੇ ॥ ੮੪ ॥

ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਏਕ ਬਿਚਾਰੋ।

ਬਿਨਾ ਨਜੰਤਾ¹ ਚਲੈ ਨ ਕਾਰੋ²।

¹ਪ੍ਰੇਰਕ {ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ}। ²ਕੰਮ।

ਮਾਯਾ ਸ਼ਕਤਿ ਤਾਹਿ ਕੀ ਜੋ ਹੈ।

ਰਚਯੋ ਜਗਤ ਨਾਲ੍ਹਾ ਬਿਧਿ ਕੇ ਹੈ ॥ ੮੫ ॥

ਜੀਵ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਕਰਮ ਕਰੈ ਹੈ।

ਫਲ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਬਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਹੈ।

ਇਕ ਘਰ ਮੈ ਜਿਮ ਏਕ ਸੁਆਮੀ।

ਹੋਇ, ਤੋ ਚਲਤਿ ਕਾਰ ਅਭਿਰਾਮੀ¹ ॥ ੮੬ ॥ ਸੁੰਦਰ।

ਪੈਂਚ ਨਗਰ ਨ੍ਰਿਪ ਮੁਲਕਨ ਕੇਰੇ।

ਸ਼ਾਹਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸ਼ਾਹਿਨ ਪਰ ਹੇਰੇ।

ਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮੰਡਨ ਕਾ ਜਿਹਿ ਹਾਥ।

ਹੈ, ਤਾ ਕੇ ਕਹਿ ਸੂਤਿ ਜਗਨਾਥ ॥ ੮੭ ॥

ਤਾਂਹਿ ਉਪਾਸਨ ਜੋ ਜਨ ਕਰੈਂ।

ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਲਹਿ ਭਵਨਿਧਿ ਤਰੈਂ।

ਪਾਂਚ ਮਕਾਰ ਜੋ ਸੇਵਨ ਕਰਿ ਹੈਂ।

ਨਰਕ ਪਰਨ ਮੈ ਫਰਕ ਨ ਫਰਿ ਹੈਂ¹ ॥ ੮੮ ॥

¹ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਫੜਦੇ ਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੇਸ¹ ਯਹਿ ਗੁਰ ਕਾ।

¹ਚੰਗਾ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਭਏ ਸਿੱਖ ਛੋਰਯੋ ਭ੍ਰਮ ਉਰ ਕਾ।

ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਯੋ ਪਜਾਨਾ।

ਸੰਗ ਲਏ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ॥ ੮੯ ॥

ਸ਼ਿਵ ਕਾਂਚੀ ਸ਼ਿਵ ਪੱਟਨ¹ ਆਏ।

¹ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਿਵ-ਕਾਂਚੀ। {ਕਾਂਚੀ=ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਪੁਰੀ, ਜੋ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੇਗਲ ਪਟ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ 'ਕਾਂਚੀ ਵਰੀ' ਹੈ।}

ਸਤੀ ਨਾਮ ਗਿਰਿ ਜਹਾਂ ਸੁਹਾਏ।

ਲਿੰਗ ਤਹਾਂ ਸ਼ਿਵ ਨਾਮ ਬਰੇਸ਼ੁਰ¹।

¹ਬਰੇਸ਼ੁਰ ਨਾਮ ਦਾ ਉੱਥੇ ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਹੈ।

ਪੂਜੈਂ ਸਬਿ ਜਨ ਲਖਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ॥ ੯੦ ॥

*ਛੰਦ:

*ਇਹ ਛੰਦ ਪਿੰਗਲ ਅਨੁਸਾਰ 'ਹਰਿ ਗੀਤਕਾ' ਛੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ, ਚਾਰ ਚਰਨ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਨ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾਂ, ੧੬-੧੨ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਰਗਣ ਗਣ (ਸ਼ੀਸ਼)। ਇਸ ਛੰਦ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਵਿਖੇ 'ਛੰਦ ਵਡਾ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦਿਵਸ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ ਤਿਹ ਠਾਂ,

ਹੁਤੋ ਮੇਲਾ ਲਾਗਯੋ।

ਹਿਤ ਦਰਸ ਬਹੁ ਜਨ ਆਏ ਗੁਰਿ ਢਿਗ,

ਭਾਗ ਜਿਨ ਕਾ ਜਾਗਯੋ।

ਸੁਨਿ ਬੈਨ ਗੁਰ ਕੇ ਛੋਰ ਉਰ ਕੇ¹,

ਭਏ ਉਨ ਕੇ ਦੂਰ ਹੈਂ।

ਗੁਰ ਬੂਝਯੋ ਤਬਿ ਭਾਖਯੋ ਉਨਿ

ਐਸ ਨਿਜ ਮਤ ਭੂਰ¹ ਹੈ ॥ ੯੧ ॥

ਜਬਿ ਲੁਪਯੋ¹ ਬੈਦਕ ਧਰਮ ਮਾਰਗ²,

ਬੋਧ ਮਤ ਜਗਿ ਛਯੋ ਥਾ¹।

ਤਬਿ ਬੇਦ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ,

ਅਵਤਾਰ ਸੰਕਰ¹ ਭਯੋ ਥਾ।

ਉਨਿ ਖੰਡ ਕੈ ਪਾਖੰਡ ਮਤ,

ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਥਾਪਨ ਬਹੁ ਕੀਏ।

ਵਹਿ ਪਾਇ ਹੈਂ ਫਲ ਚਾਰ ਜੋ

ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਪੂਜੈਂ ਦਿਲ ਦੀਏ ॥ ੯੨ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਨ ਕੀ ਬਤੀਆਂ,

ਗੁਰਿ ਹੱਸ ਕਹਯੋ ਮਤ ਨੀਕ ਨ ਥਾਰੈ¹।

ਜੇ ਕਰ ਲਿੰਗ ਅਹੇ ਜਢ ਈਸ਼੍ਵਰ,

ਤੋਂ ਗਿਰ ਹੈ ਸਬਿ ਉਚ ਕਰਤਾਰੈ।

ਚੰਦਨ ਫੂਲ ਸੁਗੰਧ ਚਢਾਵਹੁ,

ਭਾਵਹੁ¹ ਕੀਚ² ਵਿਖੈ ਦਿਹੁ ਡਾਰੈ।

ਜੋ ਜਢ ਪਾਹਨ¹ ਹੀਨ ਕ੍ਰਿਆ ਨਿਜ,

ਤੋਹਿ ਕਹਾਂ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ ॥ ੯੩ ॥

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ਬਡ ਪੁੰਨਨਿ,

ਕਾਹੇ ਗਵਾਵਤ ਹੋ ਬਿਰਥਾਰੈ¹।

ਕੋਦਹਿ ਕਾਕ ਬਿਡਾਰਨ ਕੇ ਹਿਤ¹,

ਚਿੰਤ ਮਨੀ ਤਨ ਡਾਰਤ ਬਾਰੈ¹।

ਅੰਬ ਗਵਾਵਤ ਆਕ ਜਮਾਵਤ,

ਚਾਹਤਿ ਮਾਖਨ ਨੀਰ ਮਥਾਰੈ¹।

ਨਾਹਿ ਕਲਯਾਨ ਭਵੈ ਤੁਮਾਰੀ,

¹ਹਿਰਦੇ ਦੇ (ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ) ਛੋੜ (ਪੜਦੇ)।

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਛੁਪ ਗਿਆ ਸੀ। ²ਆਸਤਕ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ।

¹ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ।

¹ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦਾ ਅਵਤਾਰ।

¹ਤੁਹਾਡਾ।

¹ਭਾਵੇਂ। ²ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ।

¹ਪੱਥਰ।

¹ਬਿਅਰਥ।

¹ਕੋਧ ਦੇ ਖੇਤ ਤੋਂ ਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।

¹{ਬਾਰੇ} ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਮਨੁਖਾ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹੋ।

¹ਪਾਣੀ ਰਿੜਕ ਕੇ।

ਜਢ ਪਾਹਨ ਤੇ ਲੈਹੁ ਠੀਕ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੯੪ ॥

ਭਾਗ ਜਗੈਂ ਜਿਨ ਕੇ ਜਬਿ ਹੀ,
ਤਬਿ ਪੂਰਨ ਤਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜੈਹੈਂ।
ਜਾਂਹਿ ਮਹੇਸ਼¹ ਰਮੇਸ਼² ਗਨੇਸ਼, ਦਿਨੇਸ਼³
ਰਚੇ ਸਬਿ ਹੀ ਜਗ ਮੈ ਹੈਂ।

¹ਸ਼ਿਵ। ²ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ³ਸੂਰਜ।

ਜੋਤ ਚਰਾਚਰ ਮੈ¹ ਜਿਸ ਕੀ,
ਤਿਸ ਕੀ ਭਗਤੀ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਦਿਢੈ ਹੈਂ।
ਤਾਂਹਿ ਧਿਆਇ ਭਲੇ ਮਨੁ ਲਾਇ,
ਸੁ ਆਤਮ ਮੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੯੫ ॥
ਮੋਹ ਮਹਾਂ ਮਦ ਨੀਂਦ ਅਗਯਾਨ,
ਪ੍ਰਮਾਦ ਮਤੀ ਜਨ ਜੇਊ ਮਿਲੈ ਸੈ¹।

¹ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜੁ ਵਿੱਚ।

¹ਭੁਲੀ ਹੋਈ ਮਤ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ (ਇਹ) ਨਿਗਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੇਖ ਦੁਖੀ ਤਿਨ ਕੇ ਗੁਰ ਪੂਰਨ,
ਤੂਰਨ ਟੇਰ¹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ² ਜਗੈ ਹੈਂ।
ਨਾਮ ਜਪਾਇ ਸੁਨਾਇ ਗਯਾਨ,
ਅਗਯਾਨ ਤਜਾਇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਦਿਢੈ ਹੈਂ।
ਭੇਦਰੁ ਭ੍ਰਮ ਗਵਾਇ ਮਿਲਾਇ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮ,
ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਮੈ ਜਲ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੯੬ ॥

¹ਛੇਤੀ ਬੁਲਾ ਕੇ। ²ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ।

ਸੋਰਠਾ:

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬੈਨ,
ਉਪਕਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਰੇ।
ਸਹੀ ਸਮਝ ਦਿਢ ਐਨ,
ਭਏ ਸਿੱਖ ਤਜਿ ਮਾਨ ਮਦ ॥ ੯੭ ॥

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ,
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਲਗੇ ਜਪਨੇ ਸੁਖਕਾਰੀ।
ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਭਗਤੀ ਯੁਤ ਗਯਾਨ,
ਵਿਸੇਖ¹ ਵੈਰਾਗ ਗਹੜੇ ਦਿਢ ਭਾਰੀ।
ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਤਿਨ ਤੇ ਗੁਰ ਆਦਿ,
ਚਲੇ ਪੁਨ ਔਰਹਿ ਦੇਸ ਅਗਾਰੀ।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਮੇਘ ਮਰਾਲ¹ ਨਦੀ ਜਿਮ ਚਾਲ,
ਨਿਹਾਲ ਫਿਰੈਂ ਕਰਤੇ ਜਨ ਝਾਰੀ¹ ॥ ੯੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

'ਤਾਮ੍ਰ ਪ੍ਰਨੀ' ਨਦੀ¹ ਤਟ,

ਸ਼ਹਿਰ ਜੁ 'ਟੂਟੀ ਕਰਨ'।

ਬੇਦ ਧੁਨੀ ਦਿਜ ਕਰਤਿ ਬਹੁ,

ਉਚੇ ਸੁਰ ਸੋਂ ਬਰਨ¹ ॥ ੯੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਠੌਰ ਠੌਰ ਆਸਨ ਪਰ ਬੈਠੇ।

ਕੁੰਡੀ ਗੇਰ ਮੀਨ ਗਨ¹ ਐਂਠੇ²।

ਇਕ ਕਰ¹ ਸਬਨਿ ਗੌਮੁਖੀ² ਮਾਹੀ।

ਕਰੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੁਤੀ ਸੋਂ ਚਾਹੀ ॥ ੧੦੦ ॥

ਪੇਖ ਹਸੇ ਤਿਹਿ ਕੋ ਗੁਰ ਗਜਾਨੀ।

ਜਿਹਿ ਅਵਤਾਰ ਹੇਤ ਕਲਜਾਨੀ।

ਅਹੋ ਦਿਜੋ ਤੁਮ ਕਰਤਿ ਨ ਅੱਛੀ।

ਬੇਦ ਉਚਾਰਤਿ ਮਾਰਤ ਮੱਛੀ ॥ ੧੦੧ ॥

ਜਜੋਂ ਤੀਤਰ ਰਵ ਨੀਕ ਉਚਰ ਹੈ¹।

ਜੀਵ ਅਪਾਰ ਮਾਰ ਪੁਨ ਚਰ ਹੈ¹।

ਸਾਧ ਭੇਸ ਜਜੋਂ ਠਗ ਤਨ ਧਰ ਕੈ।

ਲੇਤ ਬਿੱਤ¹ ਨਿਤ ਜਨ ਗਨ ਹਰ ਕੈ² ॥ ੧੦੨ ॥

ਤਜੋਂ ਤੁਮ ਬੰਚਕ¹ ਭੇਖ ਬਨਾਏ।

ਪਾਪ ਕਰਤਿ ਨਹਿ ਡਰਤਿ ਜਰਾਏ¹।

ਕੈਸ ਤੁਮੋਂ ਹਮ ਦਿਜਵਰ ਲਹੇਂ¹।

ਕਾਮ ਮਲੇਛਨ ਕੇ ਤੁਮ ਗਹੇ ॥ ੧੦੩ ॥

ਪ੍ਰਮਨੀਤ¹ ਮਾਨੀ ਗੁਰਬਾਨੀ।

ਚੁਭੀ ਚਿੱਤਿ ਤਿਨ ਕੇ ਸਮ ਕਾਨੀ¹।

ਸਿੰਘ¹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਿ ਮਿਰਗ ਪਲੈ ਹੈ।

ਸੂਰ¹ ਕਿਰਨ ਤੇ ਜਜੋਂ ਤਮ² ਜੈ ਹੈ ॥ ੧੦੪ ॥

ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਨੀ।

¹ਹੰਸ।

¹ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।

¹ਟਿੱਠੇ ਵੈਲੀ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ ਜੋ ਅਗਸਤ ਕੂਟ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੋਤੀ ਕੱਢਦੇ ਹਨ।

¹ਬੋਲ ਕੇ।

¹ਬਹੁਤੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ। ²(ਫਸਾ ਕੇ) ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਹੱਥ। ²ਗਊ ਦੇ ਮੁਖ ਦੀ ਸਕਲ ਵਰਗੀ ਇਕ ਥੈਲੀ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨੀ ਪੁੰਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ)।

¹ਚੰਗੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

¹ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਧਨ। ²ਚੁਰਾ ਕੇ।

¹ਠੱਗਾਂ ਦੇ।

¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

¹ਚੰਗੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਣੀਏਂ।

¹ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ।

¹ਤੀਰ ਵਾਂਗ।

¹ਸ਼ੇਰ।

¹ਸੂਰਜ। ²ਅਨੁਰਾ।

ਪਾਪਨ ਪੰਕਿਤ¹ ਤਾਂਹਿ ਬਿਲਾਨੀ²।
 ਤਜਿ ਛਲ ਕਪਟ ਗਹੇ ਪਦ ਪਾਵਨ¹।
 ਕਹਜੇ ਦੇਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਹਾਵਨ ॥ ੧੦੫ ॥
 ਜਾਂ ਤੇ ਆਵਾ ਗੋਨ¹ ਬਿਲਾਵੈ²।
 ਕੋਨ ਦੇਵ ਕੋ ਹਮ ਉਰ ਧਜਾਵੈਂ।
 ਪਿਖਿ ਸ਼ਰਧਾ ਤਿਨ ਕੀ ਗੁਰ ਬੋਲੇ।
 ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਬੈਨ ਅਮੋਲੇ ॥ ੧੦੬ ॥

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਜੀਵ ਜਿਤੇ ਜਗ ਮਾਹਿ ਅਹੇ,
 ਤੁਮ ਯਾਹਿ ਭਲੇ ਹਰਿ ਰੂਪ ਲਖਯੈ¹।
 ਨਾਮ ਰਰੋ¹ ਹਰਿ ਧਜਾਨ ਧਰੋ,
 ਸੁਭ ਕਾਮ ਕਰੋ ਨਿਸਕਾਮ ਰਹਯੈ।
 ਨਿੰਦਕ, ਹਿੰਸਕ¹, ਚੋਰ, ਲਵਾਰਨਿ²,
 ਯਾਰਨਿ ਜੁਆਰਨਿ ਸੰਗ ਨ ਕੱਯੈ।
 ਧਾਰੁ ਰਿਦੈ ਕਰੁਣਾ ਮੁਦਤਾਦਿਕ,
 ਕਾਮ ਮਦਾਦਿਕ¹ ਦੂਰ ਤਜਯੈ ॥ ੧੦੭ ॥

ਭੋਰ ਬਡੇ ਜਗ ਕੈ ਸੁਚ ਹ੍ਰੈ,
 ਥਿਰ ਧਜਾਨ ਅਕਾਲ ਦਿਆਲ ਧਰਯੈ।
 ਧਾਮ ਕੇ ਕਾਮ ਜਿਤੇ ਹਿਤ ਜੀਵਕ¹,
 ਤਾਂਹਿ ਭਲੇ ਛਲ ਛੋਰਿ ਕਮਯੈ।
 ਲਾਭ ਜਥਾ ਸੁ ਤਥਾ ਦਿਢ ਤੋਖ ਕਰੋ¹,
 ਦਸਵੰਧ¹ ਹਰੀ ਹਿਤ ਦੱਯੈ।
 ਸੰਤਨ ਸੰਗਤਿ ਸੇਵ ਕਰੋ ਨਿਤ,
 ਜਾਂ ਕਰ ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਯੈ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਘਨੋ,
 ਪੁਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀਨੋ।
 ਜਾਪਕ ਜਾਂਹਿ ਬਿਨਾ ਪਰਯਾਸ¹,

¹ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ। ²ਛਪ ਗਈ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਪਕੜੇ।

¹ਆਉਣ ਜਾਣ ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਣ। ²ਮਿਟ ਜਾਣ।

¹ਜਾਣੇ।

¹ਉਚਾਰੋ।

¹ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ²ਬਕਵਾਦੀ, ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਕਰੁਣਾ (ਆਪ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਤੇ ਦਯਾ ਕਰਨੀ)। ਮੁੱਦਤਾ (ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪ ਤੋਂ ਵਧਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ)। ਮੈਤ੍ਰੀ (ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੀ)। ਉਪੇਖਯਾ (ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰਾਮਤਾ)।

¹ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਾਸਤੇ।

¹{ਜਥਾ} ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਪਦਾਰਥ {ਲਾਭ} ਲੱਭੇ ਭਾਵ ਮਿਲੇ {ਤਥਾ} ਉਨੇ ਕੁ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੱਕਾ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

¹ਕਮਾਈ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ।

¹ਜਤਨ।

ਲਹੈਂ ਫਲ ਚਾਰ ਅਵਾਰ ਬਿਹੀਨੋ¹।
 ਬੀਸਕ ਰੋਜ਼ ਤਹਾਂ ਰਹਿ ਕੈ ਗੁਰ,
 ਜੀਵ ਅਪਾਰ ਉਧਾਰਨ ਕੀਨੋ।
 ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਤਹਿੰ ਤੇ ਗੁਰ ਪੂਰਨ,
 ਤੂਰਨ ਔਰ ਦਿਸਾ ਮਗ ਲੀਨੋ ॥ ੧੦੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੰਥ ਮਹਾਨ ਭਾਵੀਏ ਮਿਲੇ।
 ਧਰੇ ਜਮਾਤ¹ ਨਾਰ ਨਰ ਭਿਲੇ²।
 ਨੀਲ ਬਸਨ ਸਬਿ ਕੇ ਸਬਿ ਮੁੰਡਿਤ¹।
 ਤੀਰਥ ਦੇਵ ਨ ਮਾਨੈਂ ਲੁੰਡਿਤ¹ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਭੇਡਨ ਸਮ ਸਬਿ ਇਕਠੇ ਹੋਈ।
 ਬੈਠੇ ਸਿਰ ਨੀਚੇ ਕਰਿ ਸੋਈ।
 ਕਹਿੰ ਅਨੰਨਜ ਹਮ ਭਗਤਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ।
 ਬਾਲ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਗ੍ਰਾਲਜੋਂ ਸੋਂ ਮਿਲਿ ਖਾਯੋ ਜਾ ਨੈ।
 ਯਾਹੀ ਤੇ ਹਮ ਜੂਠ ਨ ਮਾਨੈ।
 ਸੋ ਬਚ ਹੈਂ ਜੋ ਯਹਿ ਮਤ ਧਾਰੈਂ।
 ਦੂਸਰ ਸਬਿ ਜਨ ਨਰਕ ਪਧਾਰੈਂ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਬਿਹੱਸ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਕਹਯੋ।
 ਮਤੋ ਤੁਮਾਰ ਕੂਰ ਹਮ ਲਹਯੋ।
 ਬਾਲਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਵਾਨ ਜਯੋਂ ਭਯੋ।
 ਬਿਰਧ ਹੋਇ ਫਿਰ ਤਨ ਤਜਿ ਗਯੋ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਚਾਲ ਯਹੀ ਸਬਿ ਜੀਵਨ ਕੇਰੋ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਹਿ ਈਸ਼ ਨ ਹੇਰੋ।
 ਜੋ ਪ੍ਰਣਾਮੀ¹ ਭਯੋ ਬਿਨਾਸੀ।
 ਈਸ਼ਰ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ੧੧੪ ॥
 ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਿ ਉਪਾਸ਼ਨ ਚਹੀਏ।
 ਯਾਂ ਤੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਦ ਲਹੀਏ।
 ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਕੋ ਸੇਵੈ ਜੋਈ।
 ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਫਲ ਪੈਰੈ ਸੋਈ ॥ ੧੧੫ ॥

¹ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ।

¹ਜਮਾਤ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ²ਮਿਲ ਕੇ।

¹ਮੋਨੇ।

¹ਲੁੱਚੇ, ਲੰਡੇ।

¹ਬਦਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ।

ਯੋਂ ਜਬਿ ਗੁਰਿ ਬਚ ਕਹੇ ਸੁਹੇਲੇ।

ਬੇਧ ਗਏ ਮਨ ਤਿਨ ਸਮ ਸੇਲੇ¹।

¹ਬਰਛੇ ਵਾਂਗ।

ਪਰੇ ਚਰਨ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਕਾਰਨ।

ਗਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਓ ਦਿਢ ਧਾਰਨ ॥ ੧੧੬ ॥

ਸਤਿਨਾਮੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਅਨੰਨਜ।

ਭਏ ਸਿੱਖ ਵਹਿ ਤਜਿ ਮਤ ਅਨੰਜ¹ ॥ ੧੧੭ ॥

¹ਹਰ।

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਤਾਮ੍ਰ ਕਰੈ ਕਲਧੋਤ ਰਸਾਇਨ¹,

¹ਰਸਾਇਣ ਤਾਂਬੇ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਰਸ ਲੋਹ ਕੇ ਹੇਮ¹ ਬਨਾਵੈ।

¹ਸੋਨਾ।

ਕੀਟ ਸੁ ਭ੍ਰਿੰਗਿ ਕਰੈ ਤਰੁ ਚੰਦਨ¹,

¹ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਕੀੜੇ ਨੂੰ (ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਤਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਭ੍ਰਿੰਗ ਅੱਗੋਂ ਹੋਰ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ) ਤੇ ਚੰਦਨ (ਹੋਰ ਬ੍ਰਿੱਛਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਤਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਚੰਦਨ ਅੱਗੋਂ ਹੋਰ ਬ੍ਰਿੱਛਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ)।

ਮੂਢ ਸੁਧੀ ਸੰਗ¹ ਦੱਖ² ਕਹਾਵੈ।

¹ਮੂਰਖ ਬੁਧੀਮਾਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ। ²ਚਤੁਰ।

ਬੰਗ ਭਵੈ ਰਜਤੰ ਸੰਗ ਔਖਧਿ¹,

¹ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਕਲੀ ਚਾਂਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੈਦ ਸੁਧਾ ਬਿਖ ਕੇ¹ ਸੁ ਬਨਾਵੈ।

¹ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ।

ਏ ਨ ਸਕੈਂ ਕਰਿ ਆਪ ਸਮਾਨ,

ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਕੇ ਸਮ ਆਪ ਬਨਾਵੈ ॥ ੧੧੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਾਲਪ ਕੋਟ, ਚੰਡੂਰ ਗੜ੍ਹ,

ਔਰ ਤਰਾਵਨ ਕੋਟ।

ਨਦੀ ਸਿੰਧਰਾ ਤਟ ਚਲਤਿ,

ਗਿਰ ਬਨ ਪਿਖੇ ਅਟੋਟ¹ ॥ ੧੧੯ ॥

¹ਅਣਗਿਣਤ।

ਚੌਪਈ:

ਬੀਆ ਬਾਨ ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਜਾਏ।

¹ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ।

ਇਕ ਗਿਰ ਪਰ ਤਰੁ ਤਰੇ¹ ਸੁਹਾਏ।

¹ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ। ²ਬਘਿਆੜ। ³ਚਿੱਤ੍ਰੇ।

ਬੰਦਰ, ਰੀਛ, ਬਾਘ¹, ਬ੍ਰਿਕ² ਚੀਤੇ³।

ਕੁੰਜਰ¹ ਕੇਹਰ² ਮ੍ਰਿਗ ਸਭੀਤੇ³ ॥ ੧੨੦ ॥

¹ਹਾਥੀ। ²ਸ਼ੇਰ। ³ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਰਨ।

ਭੀਲ¹ ਕੁਚੀਲ² ਨਗਨ ਤਨ ਭਜਾਨਕ।

¹ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਅਸੱਭਜ ਜਾਤੀ। ²ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ (ਅ) ਮੈਲੇ।

ਰਾਖਸ਼ ਦੇਉ ਭੂਤ ਬਿਧਿ ਆਨਕ¹।

¹ਅਨੇਕ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ।

ਜੰਗਲ ਜੀਵ ਅਮੰਗਲ ਕਾਰੀ¹।

¹ਡਰਾਉਣੇ।

ਪਿਖਿ ਮਰਦਾਨਹਿ ਭੈ ਭਯੋ ਭਾਰੀ ॥ ੧੨੧ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਦੇਵ ਲੂਤ ਉਨਿ ਰਾਜਾ।

ਪਾਇ ਖਬਰ ਆਯੋ ਹਿਤ ਖਾਜਾ¹।

¹ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ।

ਡਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਹੋਸ਼ ਉਡਾਨੇ।

ਕਹਯੋ ਮੁਝੇ ਅਬਿ ਖਯੋ¹ ਬਲਾ ਨੇ ॥ ੧੨੨ ॥

¹ਖਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਨਹਿ ਡਰ ਮਰਦਾਨੇ।

ਪਿਖ ਮਾਲਕ ਕੇ ਰੰਗ ਮਹਾਨੇ।

ਤਬੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।

ਮਨੋ ਲੂਤ¹ ਸਿਰ ਜਾਦੂ ਡਾਰਾ ॥ ੧੨੩ ॥

¹ਦੇਵਲੂਤ (ਭੀਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ)।

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ¹ ਕਰਿ ਗੁਰ ਪਗ ਗਹੇ।

¹ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

ਨਿਜ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਨੇ ਚਹੇ।

ਦੈ ਸਤਿਨਾਮੁ ਤਾਹਿ ਗੁਰਿ ਤਾਰਾ।

'ਪਾਲ ਘਾਟ' ਚਲਿ ਅਗਰ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੨੪ ॥

ਪਿਖ 'ਬਗਲੂਰ'¹, 'ਕੋਟਮ', 'ਪਾਟੋਰ'।

¹ਬੰਗਲੌਰ ਸ਼ਹਿਰ।

'ਗੋਬੀ' ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰ ਬਹੁ ਠੌਰ।

ਰਤਨ ਗਿਰੀ ਪਰ ਬੈਠੇ ਆਈ।

ਗਾਯੋ ਸ਼ਬਦ ਉਚ ਧੁਨਿ ਭਾਈ¹ ॥ ੧੨੫ ॥

¹ਭਾਈ (ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ)।

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਤਹਿੰ ਸਿਧ ਸਾਧ ਜਿਤੇ ਤਪਸੀ,

ਮਨ ਮੋਦ ਭਏ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਬਿ ਹੀ।

ਢਿਗ ਆਇ ਕਰੀ ਚਰਚਾ ਬਹੁਧਾ¹,

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਦਿਢ ਗਜਾਨ ਬਿਗਜਾਨ¹ ਲਹਯੋ ਤਬਿ ਹੀ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ।

ਫਿਰ ਜਾਇ 'ਡਕੌਰ' ਪਿਖਯੋ ਵਹਿ ਮੰਦਰ,

ਛੱਪਨ¹ ਭੋਗ ਲਗੈ ਅਬਿ ਹੀ।

¹ਛਿਪੰਜਾ (ਪੲ) ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨਾਂ ਦਾ।

ਪਿਖਿ ਸ਼ਹਰ ਬੜੋਦਾ, ਭੜੋਚਰੁ ਸੂਰਤ;

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ, ਅਏ ਜਬਿ ਹੀ ॥ ੧੨੬ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਾਂਭਰ ਵਤੀ ਨਦੀ ਤਟ ਥਿਰੇ।

ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਮਨ ਲੋਗਨਿ ਫਿਰੇ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਪਨੇ ਬਹੁ ਲਾਏ।

ਭਰਮ ਕਰਮ ਸਿਲਿ ਜਜਨ¹ ਛੁਡਾਏ ॥ ੧੨੭ ॥

ਇਕ ਨਾਗਰ¹ ਦਿਜ² ਕੀਨੀ ਸੇਵਾ।

ਘਨੀ, ਚਹੇ ਲੀਨੋ ਸੁਤ ਮੇਵਾਂ¹।

ਆਸ ਤੋਸ¹ ਗੁਰਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ।

ਹੈ ਹੈ ਸੁਤ ਤੁਵ ਸੰਤ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੨੮ ॥

ਤਾਂ ਕੇ ਸੁਤ ਦਾਦੂ¹ ਜੀ ਭਏ।

ਦਾਦੂ ਪੰਥੀ ਜਿਹਿ ਨਿਰਮਏ¹।

ਤਹਿ ਤੈ ਚਲਿ ਮਗ ਜਨ ਘਨ ਤਾਰਤਿ¹।

ਅਏ 'ਸੀਧ ਪੁਰ' ਪੱਟਨ ਕਾਰਤ¹ ॥ ੧੨੯ ॥

ਤੀਰਥ ਹੈ ਸੁ ਦੇਸ ਸਥਿ ਮਾਨੈ।

ਪਿੰਡ ਭਰਾਵਤ ਗਯਾ ਸਮਾਨੈ।

ਮੇਲਾ ਹੁਤੇ ਤੁਹਾਂ ਤਬਿ ਭਾਰੀ।

ਤਲਾਵਾੜ¹ ਪੁਨ ਝਾਲਾ ਵਾਰੀ² ॥ ੧੩੦ ॥

ਕਠਵਾਰੀ¹ ਗੁਜਰਾਤੀ ਬਨੇ²।

ਆਏ ਹੁਤੇ ਨਾਰਿ ਨਰ ਘਨੇ।

ਜਬਿ ਗੁਰਿ ਤਹਿ ਰਬਾਬ ਬਜਵਾਯੋ।

ਸ਼ਬਦ ਹਰੀ ਮਹਿਮਾ ਕਾ ਗਾਯੋ ॥ ੧੩੧ ॥

ਸੁਨਿ ਕੈ ਮਨ ਸਥਿ ਕੇ ਗੁਰ ਓਰੀ¹।

ਭਏ ਰੁਜੂ¹ ਅਤਿਸੈ² ਬਰ ਜੋਰੀ³।

ਸਥਿ ਕੇ ਗੁਰ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਦਿਢੈ ਕੈ।

ਅਏ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਚਲੈ ਕੈ ॥ ੧੩੨ ॥

ਪਿਖਯੋ ਸ਼ਹਿਰ ਇਕ 'ਪਾਲੀ ਟਾਨਾ'।

ਜੈਨ ਧਰਮ ਜਹਿ ਐਨ ਮਹਾਨਾ¹।

ਮੰਦਰ ਜੈਨਨ ਕਾ ਤਹਿ ਐਸਾ।

ਹੈ ਜਗਿ ਮਹਿ ਨਹਿ ਦੂਸਰ ਵੈਸਾ ॥ ੧੩੩ ॥

ਬੱਜ੍ਰ¹ ਖਚੇ² ਅਮੋਲਕ ਲਾਖੋਂ।

ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਕਹਿ ਲੋ ਭਾਖੋਂ।

¹ਪੱਥਰ ਪੂਜਨ।

¹ਗੁਜਰਾਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ। ²ਬ੍ਰਾਹਮਣ।

¹ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਫਲ।

¹ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ।

¹ਗੁਜਰਾਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 'ਚ ਦਾਦੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਕਬੀਰ-ਪੰਥੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਦਾਦੂ ਦੁਆਰੇ ਨਾਰਾਇਣੇ (ਜੈਪੁਰ) 'ਚ ੧੬੬੦ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।

¹ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ।

¹ਰਸਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਦਲ (ਵਾਂਗ) ਤਾਰਦੇ।

¹ਸੀਧ {ਪੱਟਨ} ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਗਏ (ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਵਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ) ਸ਼ਾਮ ਕਾਰਤਿਕ (ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ)।

¹ਤਲਵਾੜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ। ²ਝਾਲਾਵਾਰ (ਦੇਸ਼) ਦੇ (ਲੋਕ)।

¹ਕਾਠੀਆਵਾੜ (ਦੇਸ਼) ਦੇ ਲੋਕ। ²ਸਜ ਫਥ ਕੇ।

¹ਤਰਫ਼।

¹ਧਿਆਨ ਖਿੱਚੇ ਗਏ। ²ਬਹੁਤੇ। ³ਬਦੋਬਦੀ।

¹ਜਿੱਥੇ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਹੈ।

¹ਹੀਰੇ। ²ਜੜੇ।

ਹੇਰਿ ਕੁਬੇਰ ਗਰਬ ਜਹਿ ਭਾਜੈ¹।
 ਦੁਤਿ¹ ਆਗੇਰਵਿ ਸਸਿ ਦੁਤਿ ਲਾਜੈ² ॥ ੧੩੪ ॥
 ਦਮਕੈਂ ਪਿਖ ਚਿਤ ਚਪਲਾ¹ ਚਮਕੈ²।
 ਮੰਦ¹ ਸੁਗੰਧਿ ਪੌਨ ਜਹਿਰਮਕੈ²।
 ਤਹਾਂ ਜਬੈ ਗੁਰਿ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।
 ਜੈਨ ਧਰਮ ਕੇ ਲੋਗ ਹਜਾਰਾ ॥ ੧੩੫ ॥
 ਆਇ ਬੈਨ ਉਨਿ ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਹੇ।
 ਮਤ ਹਮਾਰ ਉੱਤਮ ਅਤਿ ਅਹੇ।
 ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਨ ਕਰ ਜੇ ਬਹੈ¹।
 ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਜਨ ਲਹੈ ॥ ੧੩੬ ॥
 ਮੈਲੇ ਬਸਨ¹ ਦਸਨ² ਮਲ ਧਾਰੇ।
 ਸੰਜਮ ਤਪ ਬ੍ਰਤ ਕਰੇ ਅਪਾਰੇ।
 ਨੋਚੇ¹ ਸਿਰ ਸੋਚੇ ਪਗ ਧਰਤੋ²।
 ਮੁਖ ਪੱਟੀ ਥੱਟੀ ਗਹਿ ਡਰਤੋ¹ ॥ ੧੩੭ ॥

ਜੀਵ ਨ ਕੋਊ ਜਾਂ ਤੇ ਮਰੈ।
 ਪਗ ਨਾਂਗੇ ਸਿਰ ਸਦ ਹੀ ਫਿਰੈ।
 ਨਾਂਵਣ ਧੋਵਣ ਕਦੀ ਨ ਕਰੈਂ।
 ਜਰ¹ ਜੋਰੂ² ਘਰ ਕਰਿ ਨਹਿ ਥਿਰੈਂ ॥ ੧੩੮ ॥
 ਅਪਨੇ ਹੇਤ ਨ ਕੁਛ ਬਨਵਾਵੈਂ।
 ਸਾਥ ਬਿਬੇਕ¹ ਮਾਂਗ ਕਰਿ ਖਾਵੈਂ।
 ਸੰਜਮ ਬਰਤ ਕਰੈਂ ਤਪ ਭਾਰੇ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਪੈਰੈਂ ਮੁਕਤਿ ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਦੁਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਅਲੌਕਕ¹ ਜੋ ਹੈ।
 ਸਿਲਾ ਅਰੋਹਨ¹ ਤਹਿ ਇਕ ਸੋਹੈ।
 ਤਾਂ ਪਰ ਮੁਕਤਿ ਜੀਵ ਜਾ ਪਰ ਹੈਂ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਤਵੇ ਬੁੰਦ ਜਜੋਂ ਜਰ ਹੈਂ¹ ॥ ੧੪੦ ॥
 ਬੁਧ, ਜੈਨ, ਅਰਹੰਤ ਅਚਾਰਯ¹।
 ਭਏ ਜੋ ਹਮ ਪਰ ਚੌਬੀ ਆਰਯ¹।
 ਤਿਨਿ ਯਹਿ ਉੱਤਮ ਮਤ ਬਿਦਤਾਯੋ।

¹ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਵੀ ਹੰਕਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
²ਕ੍ਰਾਂਤੀ। ਸੋਭਾ, ਚਮਕ। ³ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਬਿਜਲੀ। ²ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
¹ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ। ²ਵਗਦੀ ਹੈ।
¹ਜੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ ਭਾਵ ਮੈਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
¹ਬਸਤ੍ਰ। ²ਦੰਦ।
¹ਪੁੱਟੇ, ਖਿੱਚੇ। ²ਸੋਚ ਕੇ (ਜੋ) ਪੈਰਰੱਖਦਾ ਹੈ।
¹(ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ) ਡਰਦਾ, ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਕੱਸ ਕੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

¹ਧਨ। ²ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ।

¹ਅਸਚਰਜ।

¹ਪੱਥਰ ਦੀ ਪੌੜੀ।

¹ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਬੁੱਧ, ਜੈਨ ਤੇ ਅਰਹੰਤ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਨ।

¹ਚੌਵੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਤੀਰਥੰਕਰ)।

ਜਿਨਿ ਮਾਨਯੋ ਸੁ ਮੁਕਤਿ ਕਹਾਯੋ ॥ ੧੪੧ ॥

ਈਸ ਮਾਨਨੋ ਅਹੇ ਬਿਅਰਥ।

ਕਰਮਨ ਤੈ ਸਿਧ ਹੂੈ ਸਬਿ ਅਰਥ^੧।

^੧ਮਤਲਬ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਨਿਜ ਮਤ ਕੀ ਬਾਤੈਂ।

ਗੁਰਿ ਢਿਗ ਉਨਿ ਮਾਨੀ ਬਖਯਾਤੈਂ ॥ ੧੪੨ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ।

ਅਤੀ ਅਧਮ^੧ ਮਤ ਆਹਿ ਤੁਮਾਰਾ।

^੧ਨੀਚ।

ਜੀਵ ਜਿਤਿਕ ਜਗਿ ਈਸ ਉਪਾਏ।

ਪਾਇ ਨਮਿਤ^੧ ਸਬੈ ਮਰ ਜਾਏ ॥ ੧੪੩ ॥

^੧ਕਾਰਨ।

ਕੁਦਰਤਿ ਪ੍ਰਤਖ ਹਮ ਯਹਿ ਲਖ ਹੈਂ^੧।

^੧ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਰੱਖਤ ਜੀਵਹਿ, ਇਕ ਭਖ ਹੈਂ^੧।

^੧ਇਕ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰੱਖੇ ਰਹੇ ਨ ਮਾਰੇ ਮਰ ਹੈਂ।

ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕਹਿਨਾਵਤ ਕਰਿ ਹੈਂ^੧ ॥ ੧੪੪ ॥

^੧ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੀ (ਗੱਲ ਐਵੇਂ) ਕਹਿਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਕੋਊ ਯਹਿ ਬਾਤ ਨ ਮਾਨੈ।

ਤੋ ਵਹਿ ਤਜੈ ਜੀਵ ਅੰਨ ਦਾਨੈ।

ਹੈ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਰਮਨ ਫਲ ਦਾਤੇ।

ਜਢ ਕਰਮਨ ਮੈਂ ਗਯਾਨ ਕਹਾ ਤੇ^੧ ॥ ੧੪੫ ॥

^੧ਕਿੱਥੇ ਹੈ।

ਜਗਿ ਉਤਪਤਿ, ਥਿਤ ਲਯ ਜੋ ਕਰਿ ਹੈ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਹੀ ਮਾਨਨੋ ਪਰ ਹੈ।

ਬਿਸ੍ਵ ਚਰਾਚਰ ਕਾ^੧ ਸਰਦਾਰੂ।

^੧ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ।

ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਦੀਨੀ ਕਰਤਾਰੂ ॥ ੧੪੬ ॥

ਐਸੀ ਉੱਤਮ ਦੇਹੀ ਪਾਏ।

ਮੈਲੇ ਰਹਿਨ ਅਗਯਾਨ ਮਹਾਂਏ।

ਮੁਕਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਹਾਸੀ ਲਾਇਕ।

ਜਲ ਮਰਨੋ ਯਹਿ ਹੈ ਦੁਖਦਾਇਕ ॥ ੧੪੭ ॥

ਮੋਚਨ ਸੋਂ ਸਿਰ ਨੋਚਨ ਕਰਨਾ^੧।

^੧(ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ) ਪੁੱਟਣਾ।

ਬਰਤਰਾਖਿ ਬਹੁ ਭੂਖੇ ਮਰਨਾ।

ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਸੋਂ ਭਰਨੇ ਹਾਥਾ।

ਨਾਹਿ ਬਰਤਨੋ ਨੀਕੋ ਪਾਥਾ^੧ ॥ ੧੪੮ ॥

^੧ਚੰਗਾ ਜਲ।

ਹੈ ਯਹਿਰੀਤਿ ਪ੍ਰੇਤਨ ਕੇਰੀ।

ਮੈਲ ਕੁਚੈਲੇ ਰਹਿਨ ਬਧੇਰੀ।
ਇਤਯਾਦਿਕ ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤੁਮਾਰੀ।
ਜਿਹਿ ਪਿਖਿ ਹੋਤ ਗਿਲਾਨੀ ਭਾਰੀ ॥ ੧੪੯ ॥

ਛੋਰਿ ਸਬੀ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਗਹੀਜੈ।
ਉੱਤਮ ਖਾਵਨ ਪੀਵਨ ਕੀਜੈ।
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਸੰਤਨ ਕੇਰੀ।
ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਕਾਟੋ ਭਵ ਬੇਰੀ¹ ॥ ੧੫੦ ॥

¹ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਰੂਪ ਬੇੜੀ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬਚਨ ਭਰੇ ਉਪਕਾਰੇ।
ਮੈੜੀ ਮੁਦਤਾ ਕਰੁਣਾ¹ ਵਾਰੇ²।

¹ਕਰਣਾ, ਮੁਦਤਾ, ਮੈੜੀ ਤੇ ਉਪੇਖਯਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ
੯ ਦੇ ਅੰਕ ੧੦੭ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ। ²ਵਾਲੇ (ਬਚਨ)।

ਪਰੇ ਸਰਨ ਜੈਨੀ ਤਬਿ ਆਏ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸੁਨਾਏ ॥ ੧੫੧ ॥
ਦੋਹਰਾ:

ਤਾਰਤਿ ਮਗ ਯੋਂ ਜਨਨ ਬਹੁ,
ਅਏ ਪੁਨਾ ਗਿਰਨਾਰ¹।
ਜੂਨਾ ਗਢ ਮੈ ਮਿਲਯੋ ਤਬਿ,
ਨਰਸੀ¹ ਭਗਤਿ ਉਦਾਰ ॥ ੧੫੨ ॥

¹ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ।

¹ਨਾਗਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨਰਸੀ ਭਗਤ ਦਾ ਜਨਮ ੧੫੦੭
ਬਿ: ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਏਸੇ ਦੀ ਹੁੰਡੀ ਸਾਵਲ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੁਆਰਕਾ
ਵਿੱਚ ਤਾਰੀ ਸੀ।

ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਤਹਾਂ ਤੈ,
ਚਢੇ ਗਿਰੀ ਪਰ¹ ਜਾਇ।
ਗਿਰਨਾਰੀ¹ ਲੋ ਸਿੱਧ ਸਬਿ,
ਮਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸੋ ਆਇ ॥ ੧੫੩ ॥
ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਿ ਅਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਿ,
ਭਏ ਮੋਦ ਸਭਿ ਸੰਤ।
ਆਏ ਪੁਨ ਪਰਭਾਸ¹ ਮੈ,

¹ਪਹਾੜੀ ਉੱਪਰ।

¹ਨਾਮ।

¹ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਵਤੀ ਪਾਸ ਇਕ ਅਸਥਾਨ ਜਿਸ ਦਾ
ਨਾਮ ਸੋਮ ਤੀਰਥ ਭੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਜਾਦਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਤਾਰੇ ਲੋਕ ਅਨੰਤ ॥ ੧੫੪ ॥

ਚੌਪਈ:
ਮਾਨੋ ਤੀਨ ਦੇਵ ਤਨ ਧਰੇ।
ਬਿਹਰਤਿ¹ ਧਰਨੀ² ਮੋਦਹਿ ਭਰੇ।

¹ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ²ਧਰਤੀ ਤੇ।

ਕੈ ਤ੍ਰਈ ਬੇਦ ਤੀਨ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ¹।
 ਕੈ ਤੀਨੋ ਗੁਨ, ਕਾਲ ਮਹਾਨਾ¹ ॥ ੧੫੫ ॥
 ਜਾਤਿ ਜਹਾਂ ਪਗ ਧਰਿ ਜਲ ਜਾਤਾ¹।
 ਕਰੈ ਅਗਜਾਨ ਮੋਹ ਮਦ ਘਾਤਾ।
 ਸੋਮਨਾਥ ਸ਼ਿਵ ਕੋ¹ ਪਿਖ, ਆਏ।
 ਪੁਰੀ ਸੁਦਾਮਾ¹, ਜਨ ਮੁਦ ਦਾਏ ॥ ੧੫੬ ॥
 ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਗੋਮਤੀ ਤੀਰੇ¹।
 ਬਿਰੇ, ਘੋਖ ਜਹਿੰ ਸਿੰਧ ਗੰਭੀਰੇ¹।
 ਪੇਖ ਸਾਰਦਾ ਮਠ ਠਠ¹ ਚਰਚਾ।
 ਕਰੇ ਲੋਗ ਹਰਿ ਭਗਤ ਸਪਰਚਾ¹ ॥ ੧੫੭ ॥
 ਬੇਟ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਮੰਦਰ ਘਨੇ।
 ਬੈਰਾਗੀ ਦਿਜ ਚੇਲੇ ਬਨੇ।
 ਮਸ਼ਕਾ ਮੰਡੀ, ਭੁਜ ਰਜਧਾਨੀ¹।
 ਹੇਰਤਿ ਟੇਰਤਿ ਗੁਰੁ ਬਹੁ ਬਾਨੀ ॥ ੧੫੮ ॥
 ਨਾਰਾਇਣ ਸਰ ਪਰ ਪਗ ਧਾਰੇ।
 ਜਹਾਂ ਕਾਪੜੀ ਭੇਖ ਅਪਾਰੇ।
 ਤਿਨ ਤੈ ਮਾਰਗ ਬਾਮ¹ ਤਜੈ ਕੇ।

ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਨੀਕੀ ਦ੍ਰਿਢੈ ਕੈ ॥ ੧੫੯ ॥
 ਕੱਛ ਦੇਸ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਸੂ¹।
 ਸਿਸ ਕਾਪੜੀਓਂ ਕੇਰ ਅਸੇਸੂ¹।
 ਧਰਣੀ ਧਰ ਕੀ ਝਾੜੀ ਮਾਂਗੀਂ।
 ਮਿਲੇ ਅਘੋਰੀ¹ ਭੀਲ² ਮਹਾਂਗੀਂ ॥ ੧੬੦ ॥
 ਜੋ ਨਰ ਕੋ ਫਰਿ ਤੁਰਤੈ ਖੈ ਹੈਂ।
 ਮਹਾਂ ਭਯਾਨਕ ਪਿਖੇ ਨ ਜੈ ਹੈਂ।
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ਼ਬਦ ਭਏ ਮਤਵਾਰੇ।
 ਮਨ ਤਨ ਦਿਯ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਰ ਵਾਰੇ ॥ ੧੬੧ ॥
 ਦਿਬਜ¹ ਫੂਲ ਫਲ ਮੂਲ ਅਪਾਰੇ।

¹ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਬੇਦ ਤਿੰਨ (ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ) ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।
¹ਤਿੰਨ ਮਹਾਨ ਸਮੇਂ (ਭੂਤ, ਭਵਿਖਤ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ)।
¹ਚਰਨ ਕਵਲ।
¹ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਰ।
¹ਸੁਦਾਮਾ ਪੁਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਮ 'ਪੋਰ ਬੰਦਰ' ਹੈ।
¹ਗੋਮਤੀ ਤਲਾਈ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੁਆਰਾਵਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਆਰਕਾ ਆਖਦੇ ਹਨ।
¹ਜਿੱਥੇ ਡੁੱਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਉੱਚੀ ਧੁਨਿ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
¹ਕਰਕੇ।
¹ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਸਹਿਤ।

¹ਭੁਜ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ।

¹ਕੀਨਾਰਾਮ ਵਾਮ ਮਾਰਗੀਏ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਇਕ ਪੰਥ ਜੋ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਛੁਟ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤ (ਫੈਲ ਗਈ)।

¹(ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ) ਕਾਪੜੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਨ।

¹ਵਾਮ ਮਾਰਗੀਏ ਸਾਧੂ। ²ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਅਸਭਯ ਜਾਤੀ।

¹ਜੰਗਲੀ।

ਸੁਧਾ ਸਮਾਨ ਸ੍ਵਾਦ ਜਿਨਿ ਭਾਰੇ।

ਧਰੇ ਉਪਾਇਨ¹ ਪਾਇਨ² ਆਗੇ।

¹ਭੋਟਾ। ²ਚਰਨਾਂ।

ਗੁਰਿ ਚਰਨਨ ਮੈਂ ਅਤਿ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੧੬੨ ॥

ਗਾਵਹਿੰ ਨਾਚਹਿੰ ਬਾਦ¹ ਬਜਾਵੈਂ।

¹ਵਾਜੇ।

ਪਿਖਿ ਗੁਰਿ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਢਾਵੈਂ।

ਤ੍ਰਈ ਦੇਵ ਉਨ ਕੋ ਉਨਿ ਮਾਨਾ।

ਖੁਲੇ ਕਪਾਟ ਭਯੋ ਦਿਢ ਗਜਾਨਾ ॥ ੧੬੩ ॥

ਪੁਨ ਪੁਨ ਗੁਰਿ ਪਦਰਜ¹ ਸਿਰ ਧਰਹੀਂ।

¹ਚਰਨ ਧੂੜ।

ਭੂਰ ਭਾਗ ਨਿਜ ਬਰਨਨ ਕਰਹੀਂ।

ਇਕ ਟਕ ਹੇਰ ਰੂਪ ਰਸ ਘੂਟਹਿੰ¹।

¹ਰੂਪ ਦੇਰਸ ਦੀਆਂ ਘੁਟਾਂ ਭਰਦੇ ਹਨ।

ਜਨਮ ਦਾਰਦੀ ਜਨ ਨਿਧਿ¹ ਲੂਟਹਿੰ ॥ ੧੬੪ ॥

¹ਖਜਾਨਾ।

ਦੈ ਉਪਦੇਸ ਬੇਸ¹ ਤਿਨ ਤਾਂਈ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਤਹਿੰ ਤੈ ਅਗਵਾਈ।

ਅਮਰ ਕੋਟ ਲੋ ਨਗਰ ਅਪਾਰੇ।

ਪੇਖ ਅਏ ਮੁਲਤਾਨ ਮਝਾਰੇ ॥ ੧੬੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਆਵਨ ਗੁਰੂ ਕਾ,

ਜੇਤਿਕ ਪੀਰ ਫਕੀਰ।

ਬੇ ਤਹਿੰ, ਸਬਿ ਨੇ ਮਿਲ ਕਰੀ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਪੁਨ ਤਦਬੀਰ¹ ॥ ੧੬੬ ॥

¹ਜੁਗਤੀ।

ਪਜਾਲਾ ਭਰਿ ਇਕ ਆਬ ਕਾ¹,

¹ਪਾਣੀ ਦਾ। (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- 'ਅੱਗੋਂ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁੱਧ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਲੈ ਆਈ'। ਵਾਰ ੧, ਪਉੜੀ ੪੪)।

ਪਠਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ।

ਡਾਰਿ ਪਤਾਸੇ ਫੂਲ ਧਰਿ,

ਦਯੋ ਫੇਰ¹ ਗੁਰਿ ਖਾਸ² ॥ ੧੬੭ ॥

¹ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ²ਆਪ।

ਪੀਰੀਂ ਪੁਰ¹ ਮੁਲਤਾਨ ਹੈ,

¹ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ।

ਉਨੈ ਜਨਾਯੋ ਏਹੁ।

ਰਹੈਂ ਫੂਲ ਸਮ ਗੁਰਿ ਕਹਯੋ,

ਭਏ ਖੁਸ਼ੀ ਪਿਖਿ ਵੇਹੁ¹ ॥ ੧੬੮ ॥

¹ਉਹ (ਪੀਰ)।

ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਨ, ਲਾਲ ਜੀ,

ਔਰ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ।
ਸੱਯਦ ਗੀਲਾਨੀ ਪੁਨਾ,
ਗੁਰ ਸੋਂ ਮਿਲੇ ਨਿਝੱਕ ॥ ੧੬੯ ॥

ਕਰਿ ਬਾਤੈ ਮਹਬੂਬ ਕੀ¹,
ਬਿਬਿਧ¹ ਫਕੀਰੀ ਕੇਰ।

¹ਪਿਆਰੇ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਦੀਆਂ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਲਹੜੇ ਪਰਸਪਰ ਮੋਦ ਅਤਿ,
ਕਹੜੇ ਗੁਰੂ ਹਸਿ ਫੇਰ ॥ ੧੭੦ ॥

ਗਰਦ¹ ਗੋਰ², ਗਰਮੀ, ਗਦਾ³,
ਤੋਫੇ ਤੁਮਰੇ ਭੂਰ।

¹ਧੂੜ। ²ਕਬਰਾਂ। ³ਫਕੀਰ (ਅ) ਮੰਗਤੇ।

ਔਰ ਚੀਜ਼ ਨਹਿ ਇਹਾਂ ਬਹੁ,
ਕਾਂ ਪਰ ਕਰਤ ਗਰੂਰ¹ ॥ ੧੭੧ ॥

¹ਹੰਕਾਰ।

ਖਲੜੀ ਸ਼ਮਸ ਤਬੇਜ਼¹ ਕੀ,

¹ਇਕ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਖਦੂਮ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ ਸੀ। ਅਨਲਹੱਕ (ਮੈਂ ਖੁਦਾ ਹਾਂ) ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਰਵਾਈ ਸੀ।

¹ਚਾਹ ਕੇ।

ਪਿਖੀ ਫੱਕਰ ਕੀ ਚਾਹਿ¹।

ਜੋਊ ਕਾਜੀਅਨ ਕੇ ਕਹੇ,
ਦੀਨੀ ਥੀ ਉਨਿ ਲਾਹਿ ॥ ੧੭੨ ॥

ਅਬਿ ਲੋ ਵਾਲੋਂ ਸਹਿਤ ਵਹਿ,
ਹੈ ਹਮ ਪੇਖੀ ਆਪ।

ਲਾਇ ਮਸਾਲੇ ਗੁਫਾ ਮੈ,
ਰਖੀ ਮਜ਼ੋਰਨ¹ ਥਾਪਿ² ॥ ੧੭੩ ॥

¹ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ। ²ਟਿਕਾ ਕੇ।

ਪੁਨ ਜਾਗਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ,
ਪੇਖੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਇ।

ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਪੂਛਨੇ;
ਪਰ, ਯੋਂ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੭੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭੂਪ ਹਿਰਨਕੱਸਪ ਇਕ ਭਯੋ।
ਨਾਸਤਕ ਮਤ ਤਿਹ ਰਿੰਦਿ ਧਰਿ ਲਯੋ।

ਤੀਰਥ ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਦਿਜ ਸਾਧੂ।

ਜੱਗ ਦਾਨ ਤਪ ਜਪ ਆਗਾਧੂ¹ ॥ ੧੭੫ ॥

¹ਬਹੁਤੇ।

ਮਾਨਨ ਪੂਜਨ ਸਬਿ ਕਾ ਛੋਰਾ।

ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਨਹਿ ਮਾਨੈ ਭੋਰਾ¹।

¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਹਿ ਕੋਊ ਪਰਲੋਕੂ।

ਪਾਂਚ ਭੂਤ ਕਾ¹ ਹੈ ਯਹਿ ਓਕੂ² ॥ ੧੭੬ ॥

¹ਤੱਤਾਂ ਦਾ। ²ਘਰ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ।

ਨਹਿ ਕੋ ਜੀਵ ਦੇਹ ਤੇ ਨਜਾਰਾ।

ਜੀਵਨ ਅਹੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰਾ।

ਆਵਤਿ ਹੈ ਜਬਿ ਜਾ ਕੋ ਅੰਤਾ।

ਜੈਸਾ ਗਧਾ ਤੈਸ ਹੀ ਸੰਤਾ ॥ ੧੭੭ ॥

ਯਹਿ ਮਤ ਜਬਿ ਉਨਿ ਅਧਿਕ ਬਿਥਾਰਯੋ¹।

¹ਫੈਲਾਇਆ।

ਬੈਦਕ ਮਤੋ¹ ਸਮੂਲ² ਉਖਾਰਯੋ³।

¹ਆਸਤਕ ਮਤ। ²ਸਣੇ ਮੁੱਢ ਦੇ। ³ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਤਾਂ ਕੇ ਸੁਤ ਹੋਯੋ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਖੇਲਤਿ ਸਹਿ ਅਹਿਲਾਦੂ¹ ॥ ੧੭੮ ॥

¹ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

ਆਵੀ ਜਹਾਂ ਘੁਮਾਰ ਲਗਾਵੈ।

ਗਯੋ ਖੇਲਤੋ ਤਹਿੰ ਸਹਜਾਵੈ¹।

¹ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ।

ਬਿੱਲੀ ਕੇ ਬੱਚੇ ਮਧ ਆਵੀ।

ਭੂਲਿ ਚੁਨੇ ਪਾਛੇ ਸੁਧ ਆਵੀ ॥ ੧੭੯ ॥

ਦੀਨੀ ਥੀ ਜਬ ਆਗ ਲਗਾਈ।

ਰਾਖੇ ਰਾਮ ਕਹਯੋ ਉਨਿ ਭਾਈ।

ਬਾਤੁ ਇਹੁ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਸੁ ਸੁਨੀ।

ਆਵੀ ਪੱਕੀ ਤੁ ਆਯੋ ਗੁਨੀ¹ ॥ ੧੮੦ ॥

¹(ਇਹ) ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਆਇਆ (ਕਿ ਵੇਖੀਏਰਾਮਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ)।

ਨਿਕਸੇ ਸਾਬਤ ਪੂਤ ਮਜਾਰੀ¹।

¹ਬਿੱਲੀ ਦੇ।

ਪੇਖ ਸਿਦਕ ਤੋ ਤਾਂ ਕੋ ਭਾਰੀ।

ਤਾਹੀਂ ਸਮੇਂ ਆਇ ਰਿਖਿ ਨਾਰਦ।

ਦੀਨੋ ਤਿਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਰਦ¹ ॥ ੧੮੧ ॥

¹ਉੱਜਲ।

ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੈ ਤਿਹ ਭਗਤਿ ਗਹੀ ਹਰਿ।

ਰਹਯੋ ਛੁਡਾਇ ਬਾਪ ਬਹੁ ਦੈ ਡਰ।

ਜਬਿ ਕੇਹੂੰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨ ਡਰਾ।

ਤਪਤ ਥੰਭ ਸੋ ਲਾਵਨ ਕਰਾ ॥ ੧੮੨ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਭੀ ਜਬ ਨਹਿ ਉਨ ਮਾਨੋ।

ਮਾਰਨ ਲਗੋ ਦੁਸ਼ਟ ਤਬਿ ਜਾਨੋ¹।

¹ਜਾਨ ਤੋਂ।

ਭਗਤ ਹੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਨ ਧਾਰਾ।

ਨਰ ਸਿੰਘ ਹੈ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਮਾਰਾ ॥ ੧੮੩ ॥

ਬੈਦਕ ਮਤ ਫਿਰ ਜਗਿ ਬਿਸਤਾਰਾ।

ਨਾਸਤਕ ਮਤ ਕਾ ਮੂਲ ਉਪਾਰਾ।

ਮੁੱਢ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਜਬਿ ਜਬਿ ਲੁਪਤਾ ਧਰਮ ਹਰਿ ਭਗਤੀ।

ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਬਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਨ ਧਰਿ ਪਰ ਜਗਤੀ ॥ ੧੮੪ ॥

ਜਗਤ ਵਿੱਚ।

ਕੈ ਨਿਜ ਭਗਤ ਪਿਗੰਮੁ ਪਠ ਹੈ।

ਮਾਰਗ ਧਰਮ ਭਗਤਿ ਫਿਰ ਠਟ ਹੈ ॥ ੧੮੫ ॥

ਕਾਇਮ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗਾਥ ਕਹਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ,

ਅਏ ਤੁਲੰਭੇ ਗਾਮ।

ਤੁਲੰਭਾ ਪਿੰਡ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮਖਦੂਮ ਪੁਰ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਲਤਾਨ, ਥਾਣਾ ਕਬੀਰ ਵਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੈ।

ਠੱਗਨ ਕਾ ਸਰਦਾਰ ਤਹਿ,

ਥਾ ਤਬਿ ਸੱਜਨ ਨਾਮ ॥ ੧੮੬ ॥

ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਲੇ ਗਯੋ,

ਘਰ ਨਿਜ ਖ੍ਰਾਵਨ ਹੇਤ।

ਛੀਨ ਲਯੋ ਜੋ ਪਾਸ ਥਾ,

ਗੁਰਿ ਲਖ ਕਰਿ ਪੁਨ ਭੇਤ ॥ ੧੮੭ ॥

ਤੁਰਤਹਿ ਜਾਇ ਛੁਡਾ ਲਯੋ,

ਛੋੜੀ।

ਠੱਗਹਿ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼।

ਅਪਨਾ ਬਿਰਦ ਪਛਾਨ ਕੈ,

ਤਾਂ ਕੇ ਕਟੇ ਕਲੇਸ਼ ॥ ੧੮੮ ॥

ਕਟਤਿ ਕੁਹਾਰਾ ਚੰਦਨੈ,

ਕੁਹਾੜਾ।

ਵਹਿ ਤਿਹ ਦੇਤ ਸੁਗੰਧਿ।

ਸੰਤਨ ਯਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ,

ਕਟਤਿ ਜਨੋ ਕੇ ਫੰਧ ॥ ੧੮੯ ॥

ਫਾਹੇ।

ਜਗਿ ਜੀਵਨਿ ਮਗਾ ਤਾਰਤੇ,

ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ।

ਤਲਵੰਡੀ ਪੁਨ ਆਇ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿਖ ਮੁਦਾ ਭਏ,

ਅਨੰਦ।

ਅਏ ਦਰਸ ਹਿਤਰਾਇ ॥ ੧੯੦ ॥

ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ।

ਨਿਜ ਜਨ¹ ਪੁਰ ਜਨ² ਮਿਲਿ ਭਲੇ,
ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਸੁਨਿ ਬਾਕ।
ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ¹ ਮੁਕਤਿ ਕੇ,
ਜਮ ਤੇ ਭਏ ਬਿਬਾਕ¹ ॥ ੧੯੧ ॥

¹ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ। ²(ਤੇ) ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।

¹ਹੱਕਦਾਰ।

¹ਨਿੱਡਰ। (ਅ) ਬਾਕੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ।

ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਰਹਿ ਪੁਨਾ,
ਆਏ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ।
ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਅਠਸਠ ਹੁਤੋ¹,
ਸੰਮਤ ਤਬਿ ਲਿਹੁ ਜਾਨ ॥ ੧੯੨ ॥
ਖਬਰ ਪਾਇ ਦਿਸ ਚਾਰ ਕੇ,
ਦਰਸੈ ਜਨ ਬਹੁ ਆਇ।
ਨੈਨ ਲਾਭ ਲਹਿੰ ਦਰਸ ਕਰਿ,
ਮੁਕਤਿ ਬੈਨ ਸੁਨਿ ਪਾਇ ॥ ੧੯੩ ॥
ਪਿਖਿ ਜੈਰਾਮ ਅਰ ਨਾਨਕੀ,
ਰਹੈ ਮੋਦ ਦਿਨ ਰੈਨ।

¹੧੫੬੮ ਬਿ: ਸੰਮਤ ਸੀ।

ਪੁਨਾ ਸੁਲੱਖਨੀ ਜੀ ਅਈ,
ਹੁਤੀ ਪਿਤਾ ਕੇ ਐਨ¹ ॥ ੧੯੪ ॥
ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਲਖਮੀ ਸਸੀ¹,
ਪਰੇ ਪਿਤਹਿ ਪਗ ਆਇ।
ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਕੋ ਗੁਰੂ,
ਕੀਨੋ ਤੋਸ¹ ਸੁਹਾਇ² ॥ ੧੯੫ ॥
ਦੁਤੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿ ਥਿਰੇ,
ਈਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸੁਖਿ ਧਾਮ।
ਯਾਹੀ ਤੈ ਅਵਕਾਸ¹ ਪਿਖਿ,
ਧਯਾਇ ਕਰਜੋ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੧੯੬ ॥

¹ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਭਾਵ ਪੇਕੇ।

¹ਚੰਦ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ। ²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਵਿਹਲ, ਸਮਾਂ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਦੁਤੀ ਉਦਾਸੀ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
ਨਵਮੋ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੯ ॥

੧੦. {ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ- ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ}

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਸੂਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਸੀ ਸਮ ਸੀਤਲ,
ਚਿੰਤਮਨੀ ਮਨਿ ਚਿੰਤ ਪੁਰਾਈ^੧।

^੧(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ (ਵਾਂਗ) ਹੈ, ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ (ਵਾਂਗ) ਠੰਢੇ ਹਨ, ਚਿੰਤਾਮਣੀ (ਵਾਂਗ) ਮਨ ਦੀਆਂ ਚਿਤਵਣੀਆਂ (ਇੱਛਾਵਾਂ) ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਕੰਜ ਅਲੇਪ ਅਛੇਪ ਅਕਾਸ਼,
ਅਡੋਲ ਸੁਮੇਰੁ ਅਭੈ ਮ੍ਰਿਗਰਾਈ^੧।

^੧ਕੰਵਲ (ਵਾਂਗ) ਨਿਰਲੇਪ, ਅਕਾਸ਼ (ਵਾਂਗ) ਨਿਰਖੋਭ, ਸੁਮੇਰ (ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ) ਅਡੋਲ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਨਿਰਭੈ ਹਨ।

ਪਾਵਨ ਗੰਗ ਅਨੰਗ ਸੁਹਾਵਨ;
ਭਾਵਨ, ਪੌਨ ਅਬੰਧ ਰਹਾਈ^੧।

^੧ਗੰਗਾ (ਵਾਂਗ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ, ਕਾਮਦੇਵ (ਵਾਂਗ) ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਚੰਗੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਸਿੰਧੁ ਗੰਭੀਰ ਸਧੀਰ ਧਰਾ,
ਗੁਰ ਖਸ਼ਮ ਕੋ ਅਭਿਬੰਦ ਕਰਾਈ^੧ ॥ ੧ ॥

^੧ਸਮੁੰਦਰ (ਵਾਂਗ) ਡੂੰਘੇ ਤੇ ਧਰਤੀ (ਵਾਂਗ) ਧੀਰਜੀ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ (ਮੈਂ) ਹਿਰਦੇ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਪੁ ਅਨੰਤ^੧ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ,
ਤਾਰਨ ਹਿਤ ਜਲ ਜਾਲ^੧।
ਲੈਂਹ ਉਦਾਸੀ ਤੀਸਰੀ,
ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਸ਼ਾ ਬਿਸਾਲ ॥ ੨ ॥

^੧ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ।

^੧ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।

ਸੋ ਗਾਥਾ ਬਰਨਨ ਕਰੋਂ,
ਮਾਥਾ ਗੁਰਿ ਪਦ ਟੇਕ।
ਸੁਨੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਮਤਿ ਮਤਿ,
ਦਾਨ ਵਿਚਾਰ ਬਿਬੇਕ^੧ ॥ ੩ ॥

^੧(ਇਹ ਕਥਾ) ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਮਨਹਰੀ ਛੰਦ:

ਗੁਰ ਚਾਹਯੋ ਚਲਨਾ, ਸੁਨਿ ਨਰ ਲਲਨਾ^੧,
ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਬਿਸੰਦੇ^੧।
ਮੁਖਿ ਮਨ ਕੁਮਲਾਏ, ਬਸ ਨ ਬਸਾਏ^੧,
ਰਾਖਯੋ ਚਹੈਂ ਮੁਕੰਦੇ।
ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ, ਲੈ ਸੰਗਾਨਾ,
ਮਿਲ ਨਿਜ ਭਗਨੀ ਤਾਏ^੧।

^੧ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

^੧ਵਾਸੀ।

^੧ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ।

^੧ਆਪਣੀ ਭੈਣ (ਨਾਨਕੀ ਜੀ) ਨੂੰ।

ਗੁਰ ਕਰਿ ਪੈਯਾਨੇ¹, ਲਖਿ ਦਰਯਾਨੇ²,

ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਢਿਗ ਆਏ ॥ ੪ ॥

ਮਿਲਿ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹੈ, ਸਾਥ ਉਮਾਹੈ,

ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਸੁਖ ਦੀਏ।

ਪੁਨ ਪੇਖ ਪੰਜੌਰੈ¹, ਤੀਰਥ ਧੌਰੈ²,

ਜੋਹੜ ਸਰ ਬਿਰ ਥੀਏ¹।

ਤਹਿੰ ਤੈ ਇਕ ਰਾਖਸ, ਦੁਖਦ ਮਹਾਂ ਕਸ¹,

ਲੋਗਨਿ ਕਹੇ ਨਿਕਾਰਾ।

ਫਿਰਿ ਚਲਿ ਗਿਰ ਉਚੈ, ਬਿਰਿ ਗੁਰ ਸੂਚੇ,

ਪੇਖੇ ਲੋਗ ਹਜਾਰਾਂ ॥ ੫ ॥

ਵਹਿ ਥੇ ਬਿਨ ਪਾਨੀ, ਦੁਖੀ ਮਹਾਨੀ,

ਚਸਮਾਂ¹ ਗੁਰੂ ਨਿਕਾਰਾ।

ਅਬਿ ਸੋ¹ ਸਰ ਮਾਂਹੀ², ਨਾਮ ਤਹਾਂ ਹੀ,

ਹੈ ਗੁਰ ਕੇਰ¹ ਉਦਾਰਾ।

ਤਹਿੰ ਤੈ ਹਰਿਦੁਆਰੇ, ਗੰਗ ਕਿਨਾਰੇ,

ਗਏ ਜਬੈ ਅਘਹਾਰੀ¹।

ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ, ਲੋਗ ਹਜਾਰਾਂ,

ਆਏ ਸੁਨਿ ਮੁਦ ਧਾਰੀ ॥ ੬ ॥

ਕਰ ਕੈ ਬਹੁ ਚਰਚਾ, ਪਾਯੋ ਪਰਚਾ¹,

ਭਏ ਸਿੱਖ ਸਤਿਨਾਮੀ।

ਪੁਨ ਬਹੁ ਬੈਰਾਗੀ, ਪੇਖੇ ਆਗੀ¹,

ਆਗੀ ਤਪਤਿ ਸਕਾਮੀ¹ ॥ ੭ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਕਾਹੂੰ ਚਾਰ ਆਠ ਧੂਨੀ, ਖੋੜਸ ਤੈ ਦੂਨੀ ਕਹੂੰ¹,

ਕਾਹੂੰ ਸਠ, ਅਠਸਠ¹ ਕੋ ਚੁਰਾਸੀ ਤਾਵਹੀ।

ਕੋਊ ਮੂੰਡ ਪਟਕਤਿ¹, ਲਟਕਤਿ ਉਧੇ ਮੁਖ²,

ਭੁਜ ਸੁਸਕਤ¹ ਕੋ ਖੜੇ ਸ੍ਰੀ² ਕਹਾਵਹੀ।

ਕਾਹੂੰ ਕੀਲ¹ ਕੰਕਰੀ ਪੈ² ਰਾਖਯੋ ਨਿਜ ਡੀਲ³

ਧਰਿ,

¹ਚੱਲ ਕੇ। ²(ਸਤਲੁਜ) ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ।

¹ਕੰਡਾਘਾਟ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ, ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ।

²(ਤੇ) 'ਧਾਰਾ' ਨਾਮ ਦਾ ਤੀਰਥ।

¹ਟਿਕ ਗਏ।

¹ਬਹੁਤਾ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

¹(ਪਾਣੀ ਦਾ) ਸੋਮਾ।

¹ਉਹ (ਸੋਮਾ)। ²ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ।

¹ਪਾਪ ਨਾਸ਼ਕ (ਗੁਰੂ ਜੀ)।

¹ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਦੇਖਿਆ।

¹ਅੱਗੇ (ਜਾ ਕੇ)।

¹ਅੱਗ ਤਾਪਦੇ ਹਨ ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ।

¹ਕਿਤੇ ਸੋਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁਗਣੀਆਂ (ਭਾਵ ਬੱਤੀ ਧੂਣੀਆਂ ਹਨ)।

¹ਅਠਾਹਠ (੬੮)।

¹ਸਿਰ (ਧਰਤੀ ਤੇ) ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ²ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ।

¹ਬਾਂਹ ਸੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ²ਉਹ ਤਪਸੀ ਜੋ ਰਾਤ ਦਿਨ ਖੜਾ ਹੀ ਰਹੇ, ਬੈਠੇ ਤੇ ਲੇਟੇ ਨਾ।

¹ਕਿਲਾਂ। ²ਰੋੜਾਂ ਉੱਪਰ। ³ਸਰੀਰ।

ਆਸਨ ਕਪਾਲੀ¹ ਆਦਿ ਕਰਿ ਕੇ ਦਿਖਾਵਹੀ।

¹ਜਿਸ ਆਸਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਲੂ ਜ਼ਮੀਨੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਟੰਗਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਕਰੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੋਊ ਲੇਤ ਜਲ ਧਾਰ, ਕੋਊ ਬੈਠੋ ਬੀਚ ਬਾਰ¹,
ਕੋਊ ਨਿਰਾਧਾਰ¹ ਫਲੋਹਾਰ² ਕੇ ਕਰਾਵਹੀ ॥ ੮ ॥

¹ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ।

¹ਭੁੱਖਾ। ²ਫਲ ਦਾ ਭੋਜਨ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਸ਼ਾਰਾ¹ ਪਾਇ, ਮਰਦਾਨੇ ਢਿਗ ਜਾਇ,
ਮਾਂਗੀ ਆਗ ਜਬਿ ਤਬਿ ਆਗ ਤਿਨ ਕੋ ਲਗੀ।

¹ਇਸ਼ਾਰਾ।

ਹਮਰੀ ਰਸੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਰ ਪਰੀ ਤੇਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ¹,
ਏ ਤੇ ਭਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ਟ ਕੈਹੈਂ ਤੋਹਿ ਨ ਭਗੀਂ¹।

¹ਨਿਗਾਹ।

¹ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। (ਹੁਣ) ਤੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਨ ਜਾਈਂ (ਭਾਵ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ)।

ਆਏ ਮਾਰ ਮਾਰ ਗਾਰ ਦੇਤਿ ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਭਾਰ¹,
ਦੌਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਲਪਟਾਨਾ¹ ਗੁਰ ਕੇ ਪਗੀਂ²।

¹ਅਣਗਿਣਤ ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ।

ਧੀਰਜ ਧਰਾਇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਇ ਤਿਨੈ,

¹ਚਿੰਬੜ ਗਿਆ। ²ਚਰਨੀ।

ਕਹਯੋ ਚੌਕੇ ਥਾਰੇ¹ ਮੈਂ ਚੰਡਾਲਿ ਚੌਕਰੀ ਖਰੀ²

¹ਤੁਹਾਡੇ। ²ਚਾਰ ਚੰਡਾਲਣੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਹਨ।

॥ ੯ ॥

ਤਥਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕਯ

ਕੁਬੁਧਿ ਡੂੰਮਣੀ¹ ਕੁਦਾਇਆ² ਕਸਾਇਣਿ,

¹ਮਿਰਾਸਣ। ²ਕਰੂਰਤਾ, ਬੇਤਰਸੀ।

ਪਰ¹ ਨਿੰਦਾ ਘਟ ਚੂਹੜੀ, ਮੁਠੀ² ਕ੍ਰੋਧਿ³
ਚੰਡਾਲਿ¹¹ ॥

¹ਪਰਾਈ। ²(ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ) ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੀ। ³ਕ੍ਰੋਧ ਬ੍ਰਿਤੀ (ਅ) ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਹਿੰਸਾ। ¹¹ਚੰਡਾਲੀ ਹੈ।

ਕਾਰੀ¹ ਕਢੀ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਚਾਰੇ ਬੈਠੀਆ
ਨਾਲਿ ॥

¹ਕਾਰਾਂ, ਲਕੀਰਾਂ।

{ਵਾਰ ਸ੍ਰੀਰਾਗ, ਸਲੋਕ ੨੦, ਪੰਨਾ ੯੧}

ਚੌਪਈ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੈ ਕੈ।

ਭਏ ਸੁੱਧ ਉਰ¹ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪੈ ਕੇ।

¹ਹਿਰਦੇ।

ਗਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮੁ ਸਤਿ ਲਾਗੇ।

ਕਰਮ ਭੇਦ ਕ੍ਰਮ ਖੇਦ¹ ਤਯਾਗੇ ॥ ੧੦ ॥

¹ਕਸ਼ਟ।

ਪੁਨ ਤਪ ਤਾਪਨ ਪਰ ਗੁਰ ਕਹਾ।

ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਨਰ ਤਨ ਤੁਮ ਲਹਾ।

ਜਾਂਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ¹ ਬਾਂਛਤਿ ਸਾਰੇ।

¹ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੈਂਤ।

ਇਸ ਬਿਨ ਮਿਲੇ ਨ ਮੋਖ ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥

ਤਾਵਨ¹ ਯਾਂਹਿ ਅਗਯਾਨੀ ਕਰਿ ਹੈਂ।

¹(ਦੇਹ ਨੂੰ) ਤਪਾਉਣਾ।

ਬਰਮੀ ਪੀਟੇ¹ ਸਾਂਪ² ਨ ਮਰ ਹੈ।
 ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ ਦੇਹੀ¹ ਪਾਏ।
 ਦੇਵਨ ਦੁਖ ਯਹ ਪਾਪ ਮਹਾਏ¹ ॥ ੧੨ ॥
 ਚਹੀਏ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਕਰਕੈ।
 ਕਾਮ ਕੋਹ¹ ਮਦ² ਮਤਸਰ³ ਹਰ ਕੈ¹¹।
 ਨਾਮ ਜਪੋ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਗਯਾਨਾ।
 ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤੇ ਗਹੇ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੩ ॥
 ਪੁਨ ਤੁਮ ਕਰਤਿ ਰਸੋਈ ਜੋਈ।
 ਮਾਨਹਿ ਤਾਂਹਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਈ।
 ਫਿਰ ਤੁਮ ਮੈਲੇ ਥੈਲੇ¹ ਮਾਂਹੀ।
 ਪਾਵਤਿ, ਕਜੋਂ ਸ਼ਰਮਾਵਤਿ ਨਾਹੀ ॥ ੧੪ ॥
 ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਯਹਿ ਸਾਚੀ ਜਾਨੋ।
 ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਬਿ ਕ੍ਰਮ ਮਹਾਨੋ।
 ਲੋਗ ਰਿਝਾਵਨ ਹਿਤ ਸਬ ਕਰਹੀਂ।
 ਮਾਨ ਪਤਿਸ਼ਟਾ¹ ਫਲ ਤਿਹ ਧਰਹੀਂ² ॥ ੧੫ ॥
 ਲੋਗ ਦਿਖਾਵਾ ਜਿਨਿ ਕੁਛ ਕੀਨਾ।
 ਆਗੇ ਫਲ ਤਿਹਿ ਮਿਲੈਰਤੀ ਨਾ।
 ਊਰਧ ਝੂਲਨ ਪਦ ਚਮਗਾਦਰ¹।
 ਪੈਸਨ ਜਲ ਮੈ ਮਛਲੀ ਦਾਦਰ¹ ॥ ੧੬ ॥
 ਲਹਿੰ ਖੜੇ ਸ੍ਰੀ ਤਰੁ ਕੀ ਜੋਨੀ¹।
 ਭੁਜਾ ਸੁਕਾਵਨ ਖੜ ਸੁਕ ਹੋਨੀ।
 ਨਾਂਗੇ ਪਗ ਸਗ¹ ਬੰਦਰ ਹੋਵੈਂ।
 ਮੁੰਡਤਿ ਗਾਡਰ ਪਦਵੀ ਜੋਵੈਂ¹ ॥ ੧੭ ॥
 ਦੂਧ ਅਹਾਰੀ¹ ਕੱਟੇ ਬੱਛੇ।
 ਹੂੰ ਸੁਕ¹ ਸਾਰਕ² ਜੇ ਫਲ ਭੱਛੇ³।
 ਖੁਸਰੇ ਜਤੀ, ਜਟਾਂ ਬਟ ਧਾਰੇ¹।
 ਸਾਂਪ ਗੁਫਾ ਸਹਿੰ ਤਾਪ ਭਠਜਾਰੇ¹ ॥ ੧੮ ॥
 ਆਂਖ ਮੀਚ ਆਂਧਰ ਪਦ¹ ਪੈ ਹੈਂ।
 ਜੈਸੇ ਕਰੈਂ ਤੈਸ ਪਲ ਲੈ ਹੈਂ।

¹(ਦੇਹ ਰੂਪ) ਸੱਪ ਦੀ ਖੁੱਡ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆਂ। ²(ਮਨ ਰੂਪ) ਸੱਪ।
¹ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ।
¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਕ੍ਰੋਧ। ²ਹੰਕਾਰ। ³ਈਰਖਾ। ¹¹ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

¹ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ।

¹ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪੂਜਾ। ²ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਣਾ ਚਮਗਿੱਦੜ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
¹ਜਲ ਵਿੱਚ (ਪੈਸਨ) ਪੈਣ ਨਾਲ ਭਾਵ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ
 ਮੱਛੀ ਤੇ ਡੱਡੂ (ਬਣੀਦਾ ਹੈ)।
¹ਸਦਾ ਖੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਜੂਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਕੁੱਤੇ।
¹ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਭੇਡਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਦੁੱਧ ਪੀਣੇ।
¹ਤੇਤੇ। ²ਮੈਨਾ। ³ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜਟਾਂ ਧਾਰੀ ਬੋਹੜ ਬਣਦੇ ਹਨ।

¹ਗੁਫਾ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੱਪ ਤੇ ਤਾਪ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲੇ
 ਭਠਿਆਰੇ।

¹ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਪਦਵੀ।

ਤਾਂ ਤੇ ਲੋਗ ਦਿਖਾਵਨ ਤਜਿ ਕੈ।
 ਪੈਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਪਦ ਬ੍ਰਹਮਹਿ ਭਜਿ ਕੈ ॥ ੧੯ ॥
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਕੈ।
 ਸਾਚੇ ਸੁਖਦ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਗੁਨਿ ਕੈ।
 ਛੇਡਿ ਦੰਭ ਦਿਖਲਾਵਾ ਕਰਮੂ।
 ਗੁਰਮਤਿ ਧਰਿ ਉਰਿ ਭਏ ਸੁਕਰਮੂ ॥ ੨੦ ॥

*ਦੋਹਰਾ:

ਬਰਫ ਹੋਇ ਘਨ ਸੰਗ ਤੈ^੧,
 ਤਾਂ ਤੈ ਪਾਹਨ ਹੋਇ^੧।
 ਨਿਮਕ ਖਾਨ ਮੈ ਜੇ ਪਰੈ^੧
 ਪੁਨ ਪਾਨੀ ਹੈ ਸੋਇ ॥ ੨੧ ॥
 ਤਜੋਂ ਕੁਸੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੈ^੧,
 ਹੋਤ ਬ੍ਰਹਮ ਤੈ ਜੀਵ।
 ਖਾਨ ਨਿਮਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਮੈ,
 ਪਰੈ ਤੁ ਹੈ ਪੁਨ ਪੀਵ^੧ ॥ ੨੨ ॥
 ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ ਗਾਡੀ ਭਰੀ,
 ਚੱਕ੍ਰ ਬੈਨ^੧ ਚਲਾਇ।
 ਲੀਕ ਠੀਕ ਧਰ ਧੀ ਧਸੈ^੧,

ਖਾਲੀ ਨਾਹਿ ਧਸਾਇ ॥ ੨੩ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੁ ਬਹੁ ਜਨਨ ਕੀ,
 ਕਰਿ ਨੀਕੈ ਕਲਯਾਨ।
 ਗਢ ਮੁਕਤੇਸ਼੍ਰੁਰ ਦੇਖ ਫਿਰਿ,
 ਧਸੇ ਪਹਾਰ ਮਹਾਨ ॥ ੨੪ ॥
 ਪਿਖੜੋ ਕਮਾਉਂ ਗਿਰ^੧ ਭਲੇ,

ਨੈਨੀਤਾਲ ਬਿਸਾਲ।
 ਗਏ ਪੁਨਾ ਗੋਰਖ ਮਤੇ,
 ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਜੁ ਹਾਲ^੧ ॥ ੨੫ ॥
 ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ:

*ਅੰਕ ੨੧ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਦੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਤੁਕਾਂ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ
 ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰੁੱਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

^੧(ਪਾਣੀ) ਬੱਦਲ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰ ਕੇ ਬਰਫ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

^੧ਤਿਸ ਬਰਫ ਤੋਂ (ਸਖਤ ਹੋ ਕੇ) ਪੱਥਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

^੧(ਉਹ ਬਰਫ) ਜੋ ਲੂਣ ਦੀ ਖਾਣ 'ਚ ਪੈ ਜਾਵੇ।

^੧ਅਸਰ ਨਾਲ।

^੧ਪਤੀ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ।

^੧ਬਚਨਾਂ ਰੂਪ ਪਹੀਏ।

^੧(ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ) ਬੁਧੀ ਰੂਪ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ (ਅਸਰ ਹੋਣ ਰੂਪ) ਠੀਕ
 ਲੀਕ ਧਸਦੀ ਹੈ।

^੧ਇਸ ਪਹਾੜ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ 'ਪੰਚ ਕੂਟ' ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ
 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪੂਰਮਾਚਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

^੧ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ, ਬਾਨਿ ਉਚਾਰੀ,
 ਹਿਤ ਉਪਕਾਰੀ, ਸੁਰ ਪਾਏ।
 ਸੁਨਿ ਜੋਗੀ ਦੌਰੇ, ਗਰਬ ਗਦੌਰੇ,¹
 ਜੀਤਨ ਬੌਰੇ,¹ ਤਹਿ ਆਏ।
 ਗੁਰ ਕੇ ਆਦੈਸੇ,¹ ਕਰਿ ਢਿਗ ਬੈਸੇ,
 ਗਰਬ ਭਰੈਸੇ, ਬੈਨਰਟੇ।
 ਹਮਰੇ ਮਤ ਆਵੇ, ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਾਵੇ,
 ਸਾਧ ਕਹਾਵੇ, ਕਾਨ ਪਟੇ **॥ ੨੬ ॥**
 ਹਠ ਜੋਗ ਕਮਾਵੇ, ਖਾਕ ਰਮਾਵੇ¹
 ਮੂੰਡਿ ਮੁੰਡਾਵੇ,¹ ਸਿੱਧ ਬਨੇ।
 ਬਡ ਆਦਰ ਪੈ ਹੋ, ਜਗਤ ਚਿਤੈ ਹੋ,¹
 ਚੇਲੇ ਕੈਹੋ, ਜਗਤ ਘਨੇ।
 ਮਦ¹ ਪਜਾਲਾ ਪੀਵੇ, ਮਗਨ ਰਹੀਵੇ,
 ਬਾਂਛਤ ਜੀਵੇ, ਮਿਰਤੁ ਟਰੈ।
 ਅਨਹਦ¹ ਖੁਲ ਜੈ ਹੈ, ਸੁਨਿ ਮੁਦ ਪੈ ਹੈ,
 ਰਿਧ ਸਿਧ ਰੈਹੈ, ਦ੍ਰਾਰ ਖਰੈ **॥ ੨੭ ॥**
 ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਮੁਸਕਾਏ, ਬੈਨ ਅਲਾਏ,
 ਉਨੈ ਸੁਨਾਏ, ਐਸ ਭਲੇ।
 ਤੁਮ ਝੂਠੇ ਜੋਗੀ, ਮਦ ਰਸ ਭੋਗੀ,¹
 ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਓਗੀ,¹ ਦੰਭ ਦਲੇ²।
 ਸੂਤਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਾਵੇ, ਲੋਗ ਦਿਖਾਵੇ,
 ਕਾਨ¹ ਛਿਦਾਵੇ, ਤਿਯਨ ਸਮੰ²।
 ਨਹਿ ਨਾਮ ਜਪਾਨਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਨਾ,
 ਮਨ ਨ ਥਿਰਾਨਾ, ਸਮੰ ਦਮੰ **॥ ੨੮ ॥**
 ਜਗ ਭੇਖ ਦਿਖਾਓ, ਤਤ੍ਵ¹ ਨ ਪਾਇਓ,
 ਠਗਿ ਠਗਿ ਖਾਇਓ, ਤਨ ਪਾਲਿਓ।
 ਜਬਿ ਅੰਤ ਮਰੈਹੋ, ਜਮ ਢਿਗ ਜੈਹੋ,
 ਮਾਰ ਸੁ ਖੈਹੋ, ਯਹਿ ਘਾਲਿਓ¹।
 ਸੁਨਿ ਤਿਨਿ ਖੁਨਸਾਈ¹, ਸਿਧ² ਦਿਖਾਈ,

¹ਚਾਗ ਦੀ ਸੁਰ 'ਚ ਪਾ ਕੇ।
¹ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਏ।
¹ਸੁਦਾਈ, ਝੱਲੇ।
¹ਨਮਸਕਾਰ।
¹ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਬਚਨ ਕਹੇ।

¹ਕੰਨ ਪਾਟੇ ਭਾਵ ਗੋਰਖ ਦੇ ਚੇਲੇ।
¹ਸ਼ਰੀਰ 'ਤੇ ਸੁਆਹ ਦਾ ਲੇਪਨ ਕਰੋ।
¹ਸਿਰ ਮੁਨਾਉ।
¹ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਵੋਗੇ।

¹ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ।

¹ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ।
¹ਖੜੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

¹ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਰਸ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ।
¹ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੇ ਹੋਏ। ²ਪਖੰਡ ਦੇ ਦਲੇ ਹੋਏ।

¹ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ। ²ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਨ ਪੜਵਾਉਂਦੇ ਹੋ।

¹ਸਮ ਦਮ (ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ)। {ਸਮ- ਮਨ ਦਾ ਰੋਕਣਾ।
 ਦਮ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ।}
¹ਸਿਧਾਂਤ, ਅਸਲੀਅਤ।

¹ਕਮਾਈ ਦਾ ਇਹ (ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ)।
¹ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ। ²ਕਰਾਮਾਤ।

ਸੌਜ¹ ਉਡਾਈ, ਬਹੁ ਅਪਨੀ।
ਕਿਨਿ ਫਰੂਆ¹ ਸੇਲੀ², ਸਿੰਝੀ³ ਠੇਲੀ¹¹,

ਕੁਲਹਿ¹ ਧਕੇਲੀ², ਕਿਨਿ ਜਪਨੀ³ ॥ ੨੯ ॥

ਕਿਨਹੂੰ ਮਿਰਗਾਨੀ¹, ਮੁੰਦ੍ਰ ਉਡਾਨੀ,
ਛਟੀ ਭਗਾਨੀ, ਬੈਰਾਗਨਿ।
ਕਿਨਿ ਨਾਦ¹ ਬਗਾਯੋ, ਪਤ੍ਰ² ਘੁਕਾਯੋ,
ਡੰਡ¹ ਧਵਾਯੋ, ਕਿਨਿ ਨਾਗਨਿ²।
ਨਭਿ ਸੁੰਕਤਿ ਫਿਰਹੀਂ, ਪੰਖਨਿ ਤਰਹੀਂ¹,
ਭਜਾਨਕ ਰਰਹੀਂ¹, ਬੈਨ ਘਨੇ।
ਪੁਨ ਖੁਦ ਖੁਨਸੈ ਕੈ¹, ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖੈ ਕੈ,
ਸਿੰਘ ਸੁਪੈ ਕੈ, ਰੂਪ ਬਨੇ ॥ ੩੦ ॥

ਗੁਰੁ ਪਿਖੈਂ ਤਮਾਸੋ, ਬੈਠੇ ਖਾਸੋ¹,
ਜੋਰ ਲਗਾ ਸੋ, ਜਬਿ ਹਾਰੇ।
ਤਬਿ ਕੌਸ¹ ਉਡਾਈ, ਛਰੀ ਬਗਾਈ,
ਗਈ ਸੁ ਧਾਈ, ਬਲ ਧਾਰੇ।
ਸਿੱਧਨ ਕੀ ਸੌਜਨ¹, ਪਰ ਧਰਿ ਮੌਜਨ²,
ਮਾਰ ਧਫੌਜਨ¹, ਕਰਿ ਖੂਰੀ।

ਸਬਿ ਮਾਰ ਉਤਾਰੀ, ਧਰ ਪਰ ਡਾਰੀ,
ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ, ਲਿਆ ਡਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥
ਪਿਖ ਸਿੱਧ ਲਜਾਏ¹, ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਏ,
ਡਰੇ ਮਹਾਏ, ਬਲ ਹਾਰੇ।

ਕੌਸਨ ਤੈ ਡਰ ਕੈ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਿ ਕੈ,
ਨਰ ਤਨ ਧਰਿ ਕੈ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ।
ਗੁਰੁ ਕੈ ਢਿਗ ਆਏ, ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ,
ਛਿਮਾ ਕਰਾਏ, ਗੋਨਾਰੇ¹।

ਜੋ ਥੇ ਨ ਬਿਬਾਦੀ¹, ਭਰਥਰਿ ਆਦੀ,
ਸਿੱਧ ਮੁਯਾਦੀ, ਇਮ ਪ੍ਰਾਰੇ¹ ॥ ੩੨ ॥
ਜੋ ਹੰਸਨ ਸੰਗੇ, ਉਡੈਂ ਕੁਲੰਗੇ¹,

¹ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਰਾਖ (ਸੁਆਹ) ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਹੜੀ। (ਅ) ਲੱਕੜ ਦਾ ਖੱਪਰ। ²ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ੬ ਦੇ ਅੰਕ ੭ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ ੨। ³ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਤੁਰੀ ਜੋ ਸਿੰਗ ਦੀ ਹੰਦੀ ਹੈ। ¹¹ਧੱਕ ਕੇਰੋੜ ਦਿੱਤੀ ਭਾਵ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ।

¹ਟੋਪੀ। ²ਧੱਕ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਵ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ। ³ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਲਾ।

¹ਹਰਨ ਦੀ ਖੱਲ।

¹ਵਾਜਾ। ²ਪਾਤ੍ਰ, ਭਾਂਡਾ।

¹ਡੰਡਾ। ²ਸੱਪਣੀ।

¹ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਤਰਦੀਆਂ ਭਾਵ ਉਡਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਆਪ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ।

¹ਆਪ।

¹ਖੜਾਂਵ।

¹ਸਮੱਗ੍ਰੀਆਂ। ²ਉਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਧਾਰ ਕੇ।

¹ਧੱਫੇ।

¹ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ।

¹ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹ।

¹ਝਗੜਾਲੂ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਚਿੜੇ।

ਖੋਵਹਿ ਅੰਗੇ, ਪੰਖਾਹੀਂ¹।

ਯੱਦਯਪਿ ਹੈ ਮੱਤੇ, ਗਜ ਅਲਵੱਤੇ,
ਕੇਹਰ ਜਿੱਤੇ, ਨਹਿ ਤਾਹੀ¹।

ਗੁਰੁ ਨੀਕਾ ਕੀਨੋ¹, ਮਦ ਹਰ ਦੀਨੋ²,
ਨਾਥਨ ਪੀਨੋ, ਥੋ ਜੋਈ¹।

ਅਬ ਕਿਰਪਾ ਕੱਈਏ, ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੱਈਏ,
ਆਨੰਦ ਦੱਈਏ, ਹਮ ਕੋਈ¹ ॥ ੩੩ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਗਜਾਨੀ, ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ,
ਆਨੰਦ ਦਾਨੀ, ਰਾਗ ਸੁਹੀ।

ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਾਵਨ, ਭਗਤਿ ਗਹਾਵਨ,
ਗਿਆਨ ਦਿਢਾਵਨ, ਵਾਰ¹ ਉਹੀ²।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਖ ਮਾਨਾ, ਸਿਧਨ ਮਹਾਨਾ,
ਪੁਨਾ ਬਖਾਨਾ, ਪਿਖਨ ਹਿਤੈਂ।

ਕੁਛ ਹਮੈ ਖੁਵਾਵੇ, ਇਸ ਹੀ ਥਾਵੇਂ,
ਨਾਹਿ ਮੰਗਾਵੇ, ਔਰ ਕਿਤੈਂ ॥ ੩੪ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ, ਤਿਨ ਕੋ ਤੂਰਨ¹,
ਕਹਯੋ ਜਰੂਰਨ, ਲਿਹੁ ਖਾਯੋ।

ਇਸ ਤਰੁਹਿ¹ ਹਿਲਾਵੇ, ਦੇਰ ਨ ਲਾਵੇ,
ਗਿਰੈ¹ ਸੁ ਖਾਵੇ, ਮਨ ਭਾਯੋ।

ਵਹਿ ਥਾ ਤਰੁ ਰੀਠਾ, ਹੋਯੋ ਮੀਠਾ,
ਅਬ ਲੋ ਨੀਠਾ¹ ਅਹੇ ਤਹਾਂ।

ਫਲ ਸੀਰੀ¹ ਆਵਤਿ, ਜਨ ਬਹੁ ਲਜਾਵਤਿ,
ਸਿਖ ਪਿਖ ਖਾਵਤਿ, ਪੁੰਨ ਮਹਾਂ ॥ ੩੫ ॥

ਸਿਧ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਾਏ, ਡਾਰ¹ ਹਿਲਾਏ,
ਗਿਰੇ ਸੁ ਖਾਏ, ਫਲ ਤਾਂ ਕੇ।

ਮੀਠੇ ਭੇ ਸਾਰੇ, ਜੈਸ ਛੁਹਾਰੇ,
ਸਿੱਧ ਅਪਾਰੇ, ਛਕਿ ਛਾਕੇ¹।

ਗੁਰ ਤਈਂ ਨਿਹਾਰੋ, ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਰੋ,
ਹਰਿ ਅਵਤਾਰੋ, ਮਨ ਠਾਨਾ¹।

¹ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਖੁਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਭਾਵੇਂ ਨਿੱਡਰ ਹਾਥੀ (ਕਿੰਨੇ ਵੀ) ਮਸਤ ਹੋਣ (ਫਿਰ ਵੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ
ਤੋਂ ਸ਼ੋਰ ਜਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

¹ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ। ²ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਜੋ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਸੀ।

¹ਸਾਨੂੰ ਭੀ।

¹ਵਾਲੀ। ²ਉਹ (ਬਾਣੀ) ਸੀ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ।

¹ਜੋ ਡਿੱਗੇ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ (ਪ੍ਰਗਟ)।

¹ਮਿੱਠੇ।

¹ਟਾਹਣੇ।

¹ਛੱਕ ਕੇਰੱਜ ਗਏ।

¹ਮਨ ਵਿੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ।

ਕੀਨੀ ਮਿਤਰਾਈ, ਮਨਿ ਮੁਦ ਪਾਈ,
 ਭੇ ਅਨੁਯਾਈ¹, ਸੁਖ ਮਾਨਾ ॥ ੩੬ ॥
 ਗੁਰ ਗਜਾਨ ਸੁਨੈ ਕੈ, ਨਾਮ ਦਿਢੈ ਕੈ,
 ਭਗਤਿ ਸਿਖੈ ਕੈ, ਗਾਇ ਗੁਨਾ।
 ਕੈ ਕੈ¹ ਤਿਨਿ ਰਾਜੀ, ਲੈ ਕੈ ਬਾਜੀ²,
 ਚਲਨੇ ਸਾਜੀ¹, ਅਨਤ ਪੁਨਾ²।
 ਤਬਿ ਤੈ ਅਲਵੱਤਾ¹, ਨਾਮ ਬਿਦੱਤਾ²,
 ਨਾਨਕ ਮੱਤਾ, ਉਸੀ ਥਲੈਂ।
 ਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਮਸਾਲੀ, ਤਹਾਂ ਬਿਸਾਲੀ,
 ਅਹੇ ਨਿਹਾਲੀ¹, ਹਮੈ ਭਲੈਂ ॥ ੩੭ ॥

ਮਨਹਰੀ ਛੰਦ:

ਤਹਿੰ ਤੈ ਗੁਰੁ ਚਲ ਕੈ, ਪਿਖ ਬਹੁ ਥਲ ਕੈ¹,
 ਗੰਗਾ ਤਟ ਗਿਰ ਓਰੀ।
 ਤਹਿੰ ਪਿਖੇ ਕਪਾਲਕ, ਮਤ ਕੇ ਪਾਲਕ¹,

ਮੁਰਦੇ ਖਾਤ ਅਘੋਰੀ¹।
 ਸਬਿ ਜਿਨਹਿ ਗਿਲਾਨੀ, ਅਹੇ ਬਿਲਾਨੀ¹,
 ਮਾਸ ਸ੍ਰਾਨ ਲੋ¹ ਖਾਂਹੀਂ।
 ਕਰ ਨਰਨ ਕਪਾਲਾ¹, ਹਾਡਨ ਮਾਲਾ,
 ਭਜਾਨਕ ਰੂਪ ਦਿਖਾਹੀਂ ॥ ੩੮ ॥
 ਜਨੁ ਦਨੁਜ ਕਰਾਲਾ¹, ਮਲਿਨ ਬਿਸਾਲਾ²,
 ਅਤਿ ਦੁਰਗੰਧਿ ਬਿਥਾਰੇ¹।
 ਸੰਗ ਲੀਨੇ ਬਾਲਾ¹, ਪੀਵਤ ਪਜਾਲਾ,
 ਮਦਰਾ ਭੰਗ ਅਪਾਰੇ।
 ਤਿਨ ਕਾ ਸਰਦਾਰੂ, ਨਾਮ 'ਖੰਗਾਰੂ'
 ਥਾ ਉਨ ਮਹਿ ਜੋ ਸਜਾਨਾ।
 ਵਹਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਯੋ, ਜੋਰ ਜਨਾਯੋ,
 ਨਿਜ ਮਤ ਐਸ ਬਖਾਨਾ ॥ ੩੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਰਕਤ ਪੁਸ਼ਪ¹ ਮਦ ਮਾਸ ਲੈ,

¹ਸੇਵਕ ਹੋ ਗਏ।

¹ਕਰਕੇ। ²ਜਿੱਤ ਕੇ।

¹ਚਲਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਭਾਵ ਚਲੇ ਗਏ। ²ਫੇਰ ਹੋਰ ਥਾਂ।

¹ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ। ²ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

¹ਦੇਖੀ ਹੈ।

¹ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ।

¹ਕਪਾਲਕ ਮਤ ਦੇ ਮੋਢੀ। {ਕਪਾਲਕ ਮਤ- ਇਕ ਸ਼ੈਵ ਮਤ ਜੋ ਭਿਖਿਆ ਲਈ ਖੋਪਰੀਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਦੀ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।}

¹ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਆ ੭ ਦੇ ਅੰਕ ੧੩੧ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ ੧।

¹ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

¹ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੱਕ ਦਾ।

¹ਹੱਥ 'ਚ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੋਪਰੀਆਂ।

¹ਜਾਣੇ ਡਰਾਉਣੇ ਦੈਂਤ ਹਨ। ²ਬਹੁਤੇ ਮੈਲੇ।

¹ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਲਾਲ ਫੁੱਲ।

ਚਿਤਾ ਭਸਮ¹ ਤਨਿ ਲਾਇ।
ਜਿਨਿ ਭੈਰਵ ਯੁਤ ਭੈਰਵੀ¹,
ਪੂਜੀ ਨਹਿ ਜਗ ਆਇ ॥ ੪੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਜਬਿ ਲਗ ਰੂਪ ਨ ਏਕ ਲਖੈ ਹੈਂ।
ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਸੇ ਕੈਸੇ ਪੈ ਹੈਂ।
ਚਿਤਾ ਭਸਮ ਗੁਲ ਲਾਲ ਧਰੈ ਤਨਿ।
ਆਮਿਖ¹ ਸਬਸੈ ਕਾ ਬਾਂਛੈ ਮਨਿ ॥ ੪੧ ॥
ਨਾਰੀ ਨਰ ਦੋਨੋ ਇਕ ਜਾਤੀ।
ਨਾਰਿ ਉਦਾਰ¹ ਸਾਰ² ਬਖਜਾਤੀ।
ਆਪਨ ਪਰ ਅਰ ਜਾਤਿ ਬਿਜਾਤੀ¹।

ਛੋਰਿ, ਭੇਟ ਲਹਿ ਮੋਦ ਮਹਾਂਤੀ¹ ॥ ੪੨ ॥
ਚਰਮ¹ ਚਰਮ ਕੋ ਯੋਗ² ਬਨਜੋ ਹੈ।
ਮੋਦ ਹੇਤੁ¹ ਸਬਿ ਕਾਂਹਿ ਗਨਜੋ ਹੈ।
ਆਮਿਖ ਖਾਇ ਪਾਨ ਮਦ ਕਰੈਂ।
ਪੀਨ ਕੁਚੀ¹ ਕੋ ਭੁਜ ਮੈਂ ਭਰੈ² ॥ ੪੩ ॥
ਕਾਹੂੰ ਬਿਧਿ ਨਹਿ ਫੁਰੈ ਗਿਲਾਨੀ।
ਯਾਂ ਤੈ ਪਰੈ ਨ ਮੁਕਤਿ ਮਹਾਨੀ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਾ ਭ੍ਰਮ ਨਿਵਾਰੈਂ।
ਸਬਸੈ ਕੋ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੪੪ ॥

ਸਰਤਾ¹ ਜਿਮ ਸਾਗਰ² ਮੈ ਜੈ ਹੈ।
ਆਵਤ ਨਹਿ, ਸਾਗਰ ਬਨਿਰੈ ਹੈ।
ਤੈਸੇ ਤਨ ਤਜਿ ਜੀਵ ਨ ਐ ਹੈਂ।
ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਹਿ ਮਿਲ ਬ੍ਰਹਮ ਬਨੈ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥
ਪਿੰਡ¹ ਦੀਏ ਮ੍ਰਿਤੁ² ਤ੍ਰਿਪਤ ਪਿਮਾਨੈ।

ਖਾਵਤਿ ਦਿਜਰਚਿ¹ ਅਧਿਕ ਬਹਾਨੈ।
ਪੁੰਨਜ ਪਾਪ ਦੋਜਕ ਅਰ ਭਿਸ਼ਤੁ।
ਯਹਿ ਕਲਪਨ ਬਿਨ ਮਾਨ ਸਮਸਤੁ¹ ॥ ੪੬ ॥
ਤਨ ਆਰੋਗ ਭੋਗ ਸੁਖ ਸ੍ਰਰਗੁ।

¹ਚਿਖਾ ਦੀ ਸੁਆਹ।
¹ਭੈਰੋਂ ਸਣੇ ਭੈਰੋਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਮਾਸ।

¹ਦਾਤੀ। ²ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਆਪਣੀ ਤੇ ਪਰਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਜਾਤ ਦੀ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ {ਭੇਦ} ਛੱਡ ਕੇ।

¹ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਲਵੇ।

¹ਚੰਮ। ²ਸਬੰਧ, ਮੇਲ।

¹ਅਨੰਦ ਦਾ ਕਾਰਨ।

¹ਕਰੜੇ ਅਸਥਨਾਂ ਵਾਲੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ)। ²ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਲਵੇ।

¹ਨਦੀ। ²ਸਮੁੰਦਰ।

¹ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਅਰਧੇ ਹੋਏ ਜੋਂ ਆਦਿ ਦੇ ਆਟੇ ਦੇ ਪਿੰਨੇ।
²ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ।

¹ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਲਪਣਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਰੋਗੀ ਰੰਕ ਨਾਰਕੀ ਵਰਗੂ¹।
 ਸੂਰਗ ਨਰਕ ਪਰਤੱਖ ਬਿਹਾਈ¹।
 ਹੈ ਪ੍ਰੋਖ ਕਲਪਨ ਮੁਰਖਾਈ¹ ॥ ੪੭ ॥
 ਭੌਤਕ ਤਨ ਭੂਤਨ¹ ਮਿਲ ਜੈ ਹੈ।
 ਜੀਵ ਜੁਦਾ ਨਹਿ ਕੋਇ ਰਹੈ ਹੈ।
 ਯਹਿ ਅਪ੍ਰੋਖ¹ ਗਜਾਨ ਜਿਹ ਹੋਈ।
 ਜੀਵਤ ਮੁਕਤਿ ਫਿਰਤਿ ਜਨ ਸੋਈ ॥ ੪੮ ॥
 ਔਰ¹ ਦੇਹ ਤਜਿ ਸਬਿ ਲਹਿੰ ਮੁਕਤੀ।
 ਸਬਸੈਂ ਉੱਤਮ ਯਹਿ ਮਮ ਯੁਕਤੀ।
 ਯਾਮਲਰੁੱਦ੍ਰ¹ ਅਰ ਸ਼ਿਵ ਤੰਤ੍ਰ²।

ਮਮ ਮਤ ਹੈ ਸਬਿ ਤਿਨ ਕੇ ਅੰਤ੍ਰ¹ ॥ ੪੯ ॥
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ।
 ਅਹੋ ਕਪਾਲਕ¹ ਅਤਿ ਅਗਜਾਨੀ।
 ਤਵ ਮਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਨਿਸ਼ਟ¹ ਗਹੈ ਸੋ।
 ਸੂਤਿ ਮਤ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟ ਅਭ੍ਰਿਸ਼੍ਟ ਨ ਚਹੈ ਜੋ¹ ॥ ੫੦ ॥
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਕਰਮਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੈਂ।
 ਥੂਲ ਦੇਹ ਤਜਿ ਲਿੰਗ ਸਿਧਾਰੈਂ¹।
 ਪਰ ਤਿਯ ਮਦ ਮਾਸਾਦਿ ਜੁ ਸੇਵੈਂ¹।
 ਨਿੰਦ ਕਰਮ ਕਰਿ ਅਪਜਸ ਲੇਵੈਂ ॥ ੫੧ ॥
 ਪ੍ਰੇਤ ਭਾਵ ਤਜਿ, ਉਤਮ ਲੋਕੂ¹।
 ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਤੈ ਹੋਤਿ ਬਿਸੋਕੂ¹।
 ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਬੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈਂ*।

¹ਨਰਕ ਦੇ ਜੀਵ ਵਰਗਾ ਹੈ।
¹ਛੱਡ ਕੇ।
¹ਗੁਪਤ (ਸੁਰਗ ਨਰਕ) ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਕਰਨੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ।
¹ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ।

¹ਹੋਰ (ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੀ)।

¹ਰੁਦ੍ਰ ਯਾਮਲ। {ਯਾਮਲ-ਤੰਤ੍ਰ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀਰਚਨਾ, ਨਿੱਤ ਕਰਮ, ਜੋਤਸ਼ ਅਤੇ ਵਰਨ ਤੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਛੇ ਯਾਮਲ ਹਨ- ੧. ਆਦਿ ਯਾਮਲ। ੨. ਬ੍ਰਹਮ ਯਾਮਲ। ੩. ਵਿਸ਼ਨ ਯਾਮਲ। ੪. ਰੁਦ੍ਰ ਯਾਮਲ। ੫. ਗਣੇਸ਼ ਯਾਮਲ। ੬. ਆਦਿਤਯ ਯਾਮਲ।} ²ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। {ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ=ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।}

¹ਤਿਨਾਂ (ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

¹ਇਕ ਸ਼ੈਵ ਮਤ ਜੋ ਭਿਖਿਆ ਲਈ ਖੋਪਰੀ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

¹ਨੀਚ।

¹ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।

¹ਅਸਥੂਲ ਦੇਹ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਖਮ ਸਰੀਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

¹ਉੱਤਮ ਲੋਕ ਵਿੱਚ (ਜਾ ਕੇ)।

¹ਅਨੰਦ, ਸੁਖੀ।

*ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਨਾਲ ਸੁਖੀ ਹੋਣਾ ਮੰਨਣਾ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਮਤ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਲਿਹੁ ਈਸ਼ਰ ਭਜਿ ਕੈ।' ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ਜਾਪਕ ਭੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸੁਭਾਗੇ' ਬਣ ਗਏ। ਐਉਂ

ਪੈ ਯਹਿ ਸਬਿ ਕਰਮਨ ਫਲ ਲਖ ਹੈਂ¹ ॥ ੫੨ ॥

ਤਾਰ ਤੰਮ¹ ਕਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ।
ਪੂਰਬ ਕ੍ਰਿਤ ਬਿਨ¹ ਔਰ ਨ ਹੋਈ।
ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਪੇਖਨ ਯਹਿ ਗਯਾਨਾ।

ਕਾਰਣ ਮੁਕਤਿ ਠੀਕ ਸੂਤਿ ਮਾਨਾ ॥ ੫੩ ॥

ਪੈ ਤੁਮ ਜੋ ਨਿਜ ਗਯਾਨ ਬਖਾਨਾ।
ਤਾ ਸਮ ਦੂਸਰ ਨਹਿ ਅਗਯਾਨਾ।
ਪ੍ਰੇਤਨ ਮੈ ਬਡ ਭੈਰਵ ਪ੍ਰੇਤੂ।

ਹੈ ਤਿਹ ਮਨਨ ਅਨਰਥਨ¹ ਹੇਤੂ² ॥ ੫੪ ॥

ਤਾ ਕਾ ਸੇਵਨ ਜੋ ਨਰ ਕਰ ਹੈਂ।
ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨ ਵਹਿ ਨਿਸਚੇ ਧਰਿ ਹੈਂ¹।
ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ੍ਹੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮਤ ਤਜਿ ਕੈ।

ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਲਿਹੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭਜਿ ਕੈ ॥ ੫੫ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਵਹਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਲਾਗੇ।
ਜਾਪਕ ਭੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸੁਭਾਗੇ ॥ ੫੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗਏ ਕਪਾਲਕ ਜਬਿ ਚਲੇ,
ਸ੍ਰਗਤਨ¹ ਭਾਖਯੋ ਆਇ।
ਠੀਕ ਕਪਾਲਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮਤ,
ਮਮ ਮਤ ਅਤਿ ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੫੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭੈਰਵਿ ਆਦਿ ਦੇਵ ਨਹਿ ਕੋਈ।
ਜੀਵ ਸੁੱਧ ਸਦ ਹੀ ਸੂਤਿ ਗੋਈ¹।
ਦੇਹ ਤਜੇ ਫਿਰ ਜਨਮ ਨ ਆਵੈਂ।
ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੈਵ ਜੋਗ¹ ਬਨ ਜਾਵੈਂ ॥ ੫੮ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਬਾਂਛਤਿ ਖਾਵੈਂ ਪੀਵੈਂ।

ਭੋਗੈਂ ਭੋਗ ਨਿਰੋਗ ਰਹੀਵੈਂ।

ਯਹੈ ਮੁਕਤਿ ਮਤ ਮਾਂਹਿ ਹਮਾਰੇ।

ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਸਿਰਿ ਖਾਕ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੫੯ ॥

ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
¹ਜਾਣੇ।

¹ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ (ਹੋਣ ਦਾ)।

¹ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਪਾਪਾਂ ਦਾ। ²ਕਾਰਨ।

¹ਧਾਰਦੇ ਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਬੋਧੀਆਂ ਨੇ।

¹ਵੇਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।

¹ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ। (ਅ) ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ, ਅਚਨਚੇਤ।

ਹੈ ਨਰਕਨ ਕਾਰਣ ਮਤ ਥਾਰੋ।

ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਭੀ ਇਸੈ ਬਿਸਾਰੋ।

ਜੋ ਤੁਮ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੁਖ ਚਾਹੋ।

ਬੇਦ ਬਿਹਤ ਆਚਰਣ ਨਿਬਾਹੋ¹ ॥ ੬੦ ॥

¹ਵੇਦ (ਦੇ ਦੱਸੇ) ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ।

ਸੁਗਤ ਕਪਾਲਕ ਤਜਿ ਨਿਜ ਮਤ ਕੋ।

ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਤੈ ਪਾਇ ਸੁਮਤਿ ਕੋ।

ਛਿਪਣਕ¹ ਆਇ ਤਬੈ ਤਹਿ ਬੋਲਯੋ।

¹ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਦਾ ਸੰਨਿਆਸੀ।

ਨਿਜ ਮਤ ਮੈਲਾ ਥੈਲਾ ਖੋਲਯੋ ॥ ੬੧ ॥

ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈਂ ਸਬਿ ਜਗ ਤਾਈਂ।

ਸਮਾਂ ਰਚਿਤ ਹੈ ਔਰ ਨ ਸਾਂਈਂ¹।

¹ਮਾਲਕ (ਕਰਤਾ)।

ਖੇਤੀ ਘਾਸ ਜੀਵ ਹੈਂ ਜੇਤੇ।

ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਕਰਿ ਉਪਜੈਂ ਤੇਤੇ ॥ ੬੨ ॥

ਉਤਪਤਿ ਇਸਥਿਤਿ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰਿ ਹੈ।

ਕਾਲ ਸਦਾ ਸਬਿ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਹੈ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਜੀਵ ਅਧੀਨ ਕਾਲ ਕੇ।

ਹੈਂ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਸੁ ਤਾਹਿਂ ਬਾਲਕੇ ॥ ੬੩ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਕੇਤੂ।

ਦੇਤ ਭਏ ਉੱਤ੍ਰ ਸੂਤਿ ਸੇਤੂ¹।

¹ਵੇਦ (ਮਤ) ਅਨੁਸਾਰ।

ਅਹੇ ਕਾਲ ਕੀ ਗਨਨਾ ਜੋਈ।

ਹੈ ਸੂਰਜ ਤੈ ਮਾਨੋ ਸੋਈ ॥ ੬੪ ॥

ਵਿਸੇ¹ ਚਸੇ² ਪਲ³ ਘੜੀ ਪਹਰ ਦਿਨ।

¹੧੫ ਨਿਮਖ ਦਾ ਸਮਾਂ। ²੧੫ ਵਿਸੇ ਦਾ ਸਮਾਂ। ³੩ ਚਸੇ ਦਾ ਸਮਾਂ।

ਪੱਖ ਮਾਸ ਰਿਤੁ¹ ਬਰਸ ਧਰੈਂ ਗਿਨ।

¹ਚੁੱਤ।

ਜਗਤ ਰਚਯੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜਬਿ ਹੀ।

ਨਹਿ ਥਿਤ ਵਾਰ ਕਾਲ ਥਾ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੬੫ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਂ ਕੇ ਕਾਲ ਅਧੀਨਾ।

ਤਾਂ ਕੋ ਭਜਿ ਤਰ ਹੈਂ ਭਵ ਪੀਨਾ¹।

¹ਤਕੜਾ ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ)।

ਯਹਿ ਸੁਣਿ ਛਿਪਣਕ ਹੈ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ।

ਗਏ ਬੰਦਿ ਪਦ ਆਨੰਦ ਕੰਦੇ ॥ ੬੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਹੁ ਮਤਵਾਰ ਜਨ¹,
ਕਰਿ ਚਰਚਾ ਫਰਿ ਹਾਰ¹।
ਗਏ ਜਬੈ ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਪਿਖਯੋ,
ਛੇਤ੍ਰੁ ਨੀਮ ਸੁ ਖਾਰ¹ ॥੬੭॥

¹ਬਹੁਤੇ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ।
¹ਹਾਰ ਫੜ ਕੇ ਭਾਵ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ।

¹ਨੀਮ ਖਾਰ ਛੇਤ੍ਰੁ, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸੀਤਾ ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਤੀਰਥ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਨੈਮਿ ਸ਼ਾਰਣਯ (ਨੈਮਿ ਖਾਰ) ਸੀ।

¹ਬਿਆਸ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਲੋਮ ਹਰਖਣ' ਹੈ।

ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਜਹਿੰ ਸੂਤ¹ ਤੈ,
ਸੁਨਤੇ ਰਹੇ ਪੁਰਾਨ।
ਅਬਿ ਭੀ ਤਹਿੰ ਠਾਂਰਹਤਿ ਹੈਂ,
ਸਾਧੂ ਅਧਿਕ ਮਹਾਨ ॥੬੮॥

ਮਨਹਰੀ ਛੰਦ:

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਾ ਆਨਾ, ਰਿਖੀ ਕਿਤਾਨਾ¹,
ਮਿਲਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਆਏ।
ਕਰਿ ਗੋਸ਼ੁ ਗਿਆਨਾ, ਮਨ ਮੁਦ ਠਾਨਾ,
ਗੁਰੁ ਰਬਾਬ ਬਜਵਾਏ।

¹ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਭਾਵ ਬਹੁਤ।

ਤਬ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ, ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰਾ,
ਜਹਿੰ ਲੋ ਧੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪਾਈ।
ਰਿਖਿ ਸਾਧੂ ਜੇਤੇ, ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤੇਤੇ,
ਮਸਤ ਭਏ ਅਧਿਕਾਈ ॥੬੯॥

ਸਮ ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ, ਭਏ ਅਦੇਹੀ¹,
ਸਬਿ ਹੀ ਤਹਿੰ ਬਿਨ ਦੇਰੈਂ।
ਜਿਮ ਘੰਡਾ ਹੇਰੇ, ਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਹੇਰੇ,
ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਰ ਤਿਨ ਕੇਰੈਂ¹।

¹ਦੇਹ ਦੀ ਸੁੱਧ (ਹੋਸ਼) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਜਿਵੇਂ ਤਿਸ ਘੰਡਾ ਹੇੜੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰਣ (ਬੇ ਸੁੱਧ ਹੋਏ) ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ।

¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਬੰਸਰੀ। ²ਬੁੱਧੀ, ਹੋਸ਼।

ਬੰਸੀ ਗਿਰਧਰ ਕੀ¹, ਸੁਧਿ² ਤਿਯ ਨਰ ਕੀ,
ਜਿਮ ਮੋਹਤ ਥੀ ਹੋਵਤਿ।
ਤਿਮ ਰਿਖੀ ਭੁਲਾਨੇ, ਅਪਨ ਅਪਾਨੇ¹,
ਇਕ ਟਕ ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਜੋਵਤਿ¹ ॥੭੦॥
ਗੁਰੁ ਸੁਰ ਥੰਭਾਈ¹, ਸੋਝੀ ਆਈ,
ਰਹੇ ਚਰਨ ਲਪਟਾਈ।
ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਤਿ ਨਾਮੰ, ਦੈ ਸੁਖ ਧਾਮੰ,

¹ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ।

¹ਤੱਕਦੇ ਹਨ।

¹ਅਵਾਜ਼ਰੋਕੀ।

ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਅਗਵਾਈ।

ਸਰਜੂ ਤਟ ਸੁੱਧਜਾ¹, ਪੁਰੀ ਅਜੁੱਧਜਾ,
ਸੂਰਜ ਕੁੰਡ ਨਜੀਕੈਂ।

ਉਤਰੇ ਗੁਰ ਜਾਈ, ਜਨ ਸੁਖਦਾਈ,
ਪੁਰੀ ਨਿਹਾਰੀ ਨੀਕੈਂ ॥ ੨੧ ॥

ਜੇ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਜਾਵੈਂ, ਬਾਂਛਤ ਪਾਵੈਂ,
ਧੂੰਮ ਪਰੀ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀਂ।

ਸੁਨਿ ਜਰੇ ਬਿਰਾਗੀ, ਚਰਚਾ ਲਾਗੀ,
ਆਏ ਚਲ ਗੁਰੁ ਪਾਹੀਂ।

ਬਹੁ ਬੋਲ ਅਵਿੰਡੇ¹, ਬਹੁਸ ਬਤਿੰਡੇ²,
ਅਵੈਂਡੇ। २ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਮ ੩ ਦੇ ਅੰਕ ੮੮ ਦੀਆਂ
ਟਿੱਪਣੀਆਂ ੧ ਤੇ ੨।

ਕਰਿ, ਮਦ ਧਰਿ ਯੋਂ ਭਾਖਯੋ।

ਗਲ ਕੰਠੀ ਮਾਲੰ, ਤਿਲਕ ਕਪਾਲੰ¹,

ਸਾਲ ਗਰਾਮਨ ਰਾਖਯੋ ॥ ੨੨ ॥

ਮੂਰਤਿ ਰਘੁਨਾਥੈਂ ਜਜਾ¹ ਹਿਤ ਸਾਥੈਂ,
ਧਾਮ ਚਾਰ ਪਰਸਾਵੈਂ।

ਤਨ ਛਾਪ¹ ਲਗਾਏ, ਜਮ ਤਜਿ ਜਾਏ,
ਪਿਖ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਿਸ਼ਨੁ ਸੁਹਾਵੈ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਮੁਸਕਾਏ, ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਏ,
ਤੁਮ ਖੁਦ ਹੀ ਨ ਬਿਰਾਗੀ।

ਸਬਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੁਮਾਰੇ, ਲੋਗ ਦਿਖਾਰੇ,
ਪੈਹੋ ਰਾਮ ਨ ਆਗੀ ॥ ੨੩ ॥

ਜੇ ਦਾਗ ਦਗਾਏ, ਜਮ ਤਜਿ ਜਾਏ,
ਤੋ ਪਸੁ ਸਬੈ ਤਰੈ ਹੈਂ।

ਤੁਮ ਭੇਖਿ ਪਖੰਡੀ, ਅਧਿਕ ਅਫੰਡੀ¹,
ਠਗਿ ਠਗਿ ਲੋਕਹਿ ਖੈਹੈਂ।

ਜਬਿ ਅੰਤ ਮਰੈਹੋ, ਲੇਖਾ ਦੈਹੋ,

ਪਛਤੈਹੋ, ਦੁਖ ਪੈਹੋ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਰਜੂ (ਨਦੀ) ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

¹ਮੱਥੇ ਤੇ।

¹ਸਾਲ ਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਰੱਖੋ।

¹ਪੂਜਾ ਕਰੋ।

¹ਚਾਰ ਧਾਮ ਪਰਸੋ ਭਾਵ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰੋ। {ਚਾਰ ਧਾਮ=੧. ਬਦਰੀ ਨਾਥ। ੨. ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ। ੩. ਦੁਆਰਾਵਤੀ। ੪. ਪ੍ਰਯਾਗ।}

¹ਛਾਪਾ, ਦਾਗ।

¹ਅੱਗੇ (ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ) ਜਾ ਕੇ।

¹ਹੰਕਾਰੀ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼।

ਇਨ ਕਰਮਨ ਮਾਹੀਂ, ਮਾਖਨ ਨਾਹੀਂ,
ਕਾਹੇ ਨੀਰ ਮਥੈਹੋ¹ ॥ ੨੪ ॥

¹ਪਾਣੀ ਰਿੜਕਦੇ ਹੋ।

ਯਹਿ ਮਾਨੁਖ ਚੋਲਾ, ਲਾਲ ਅਮੋਲਾ,
ਕਾਹਿ ਬਿਅਰਥਾ ਖੈਹੋ।

¹ਪੱਥਰ।

ਬਿਨ ਪਾਨੀ ਪਾਹਨ¹, ਔਰੈ ਨਾਹਨ,
ਜਿਸ ਤੀਰਥ ਪਰ ਜੈਹੋ।

¹ਠੰਗ, ਛਲੀਏ।

ਪੂਜਨ ਜਢ ਮੂਰਤਿ, ਕਰਿ ਹੈਂ ਧੂਰਤਿ¹,
ਬਰਜਤਿ ਬੇਦ ਗਜਾਨੀ।

¹ਭੁੱਬ ਜਾਣਗੇ।

ਵਹਿ ਆਪ ਬੁਡੈਹੈ¹, ਤੁਮੈਂ ਤਰੈ ਹੈਂ,
ਕੈਸ ਕਹੋ ਅਗਜਾਨੀ ॥ ੨੫ ॥

¹ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਭਗਤੀ ਕਰਿ ਹੈਂ, ਨਾਮ ਉਚਰ ਹੈਂ,
ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਉਪਾਸੈ¹।

¹ਛੇਤੀ।

ਸੇਵੈਂ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ, ਤਰ ਹੈਂ ਤੂਰਨ¹,
ਜਾ ਸਚ ਖੰਡ ਨਿਵਾਸੈਂ।

ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ, ਜੋ ਤਹਿ ਭਾਰੇ,
ਤਿਨ ਮੈਂ ਏਕ ਦਿਖੈਹੈਂ।

¹ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ।

ਜਾਂ ਤੈ ਤਤ ਗਜਾਨੰ¹, ਹੋਇ ਮਹਾਨੰ,
ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਫਲ ਪੇਹੈਂ ॥ ੨੬ ॥

*ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕਯ-

*ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਖ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੈਰਾਗੀ ਸੋ ਜੋ ਬੈ ਮਹਿ¹, ਆਵੈ।

¹ਤਿਆਗ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ।

ਸ਼ਿਵ¹ ਕੈ ਆਗੈ, ਸ਼ਕਤਿ² ਨਿਵਾਵੈ।

¹ਆਤਮਾ। ²ਅਵਿਦਿਆ।

ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ¹ ਕਰਮ ਕਰੈ।

¹ਆਤਮਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ।

ਅਜਰ ਬਸਤੁ ਅਗੋਚਰ ਸਹੈ।

ਤਾਮਸ¹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਮੈ² ਤਜਾਗੀ।

¹ਤਮੋਗੁਣ, ਕ੍ਰੋਧ। ²ਅਮਤਾ, ਮੇਰ।

ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੋਈ ਬੈਰਾਗੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ,

ਆਗੇ ਚਲੇ ਉਦਾਰ।

ਗੋਰਖ ਪੁਰ ਲਖਨਊ ਲਉ,

ਪੇਖਤਿ ਸ਼ਹਿਰ ਅਪਾਰ ॥ ੨੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨੈਨੀਤਾਲ ਸੁ ਕੋਹ ਕਮਾਉਂ¹।

¹ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਆਮ ੧੦ ਦੇ ਅੰਕ ੨੫ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ ੧।

ਫਕਰਨ ਸੋਂ ਪਰਚੇ ਬਹੁ ਥਾਉਂ।

ਜੱਮਲ ਖਾਚੀ ਗਿਰ ਪੁਨ ਹੇਰਾ।

ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਬਧੇਰਾ¹ ॥ ੨੮ ॥

¹ਵੱਡੀ।

ਸੀਕਮ¹ ਮੁਲਕ ਜੁਲਕ ਗਿਰ² ਅੰਦਰ।

¹ਸਿਕਮ ਮੁਲਕ। ²ਜੁਲਕ ਨਾਮ ਦਾ ਪਹਾੜ।

ਰਜਧਾਨੀ ਤਮਲੋਂਗ¹ ਸੁ ਸੁੰਦਰ।

¹ਤਾਮਲੋਂਗ ਸ਼ਹਿਰ।

ਮੁਲਕ ਨਿਪਾਲ ਸਾਲ¹ ਬਹੁ ਪੇਖਾ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਸੁੰਦਰ।

ਖਟਮੰਡੂ ਗੁਰ ਭੂਪ ਬਿਸੇਖਾ¹ ॥ ੨੯ ॥

¹(ਨਿਪਾਲ ਦੇਸ ਦੀਰਾਜਧਾਨੀ) ਖਟਮੰਡੂ (ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ) ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਰਹੇ।

ਪਸੁਪਤਿ ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਕਾ ਥਾਨੰ।

ਪਿਖ ਤਾਰੇ ਬਹੁ ਲੋਗ ਸੁਜਾਨੰ¹।

¹ਚਤੁਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ।

ਦਿਸ ਭੋਟਾਨ ਦਾਨ ਕਲਯਾਨਾ¹।

¹ਭੂਟਾਨ ਦੇਸ ਦੀ ਤਰਫ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ।

ਚਲਿ ਢੋਲਾ ਗਢ ਪੇਖ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੦ ॥

ਲਲਤਾ ਪੱਟਨ, ਕੰਚਨ ਚੰਗਾ।

ਤਾਸੀ ਸੂਡਨ¹ ਸ਼ਹਿਰ ਉਤੰਗਾ²।

¹ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ। ²ਉੱਚਾ ਭਾਵ ਵੱਡਾ।

ਤਾਂਹਿ ਦੇਸ ਕੀ ਸੋ ਰਜਧਾਨੀ।

ਹੈ ਤਹਿੰ ਬਹਿ ਇਕ ਨਦੀ ਮਹਾਨੀ ॥ ੩੧ ॥

ਤਾਂਹਿ ਕਿਨਾਰੇ ਬਿਰ ਗੁਰ ਰਾਈ।

ਗਾਯੋ ਸ਼ਬਦ ਸੁਖਦ ਸਬਿ ਤਾਈਂ।

ਜਾਂ ਕੋ ਸੁਨਿ ਜਲਚਰ¹ ਥਲਚਾਰੀ²।

¹ਜਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਮੱਛ ਆਦਿ। ²ਖੁਸ਼ਕੀ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਕੀੜੇ ਆਦਿ।

ਖੇਚਰ¹ ਭੂਚਰ² ਜੀਵ ਅਪਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥

¹ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਪੰਛੀ ਆਦਿ। ²ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਰਨ ਆਦਿ।

ਦੌਰਿ ਅਏ ਦਹਿਦਿਸ ਤੈ ਲੱਛੀ¹।

¹ਲੱਖਾਂ ਹੀ।

ਸੁਰ ਨਰ ਦੇਵ ਅਸੁਰ ਪਸੁ ਪੱਛੀ।

ਆਪਨ ਪੌ¹ ਭੂਲਾ ਸਬਿ ਕਾਹੂੰ।

¹ਆਪਣਾ ਆਪ।

ਛੇਰੀ¹ ਬ੍ਰਿਕ² ਸਿੰਘ³ ਗਨ ਆਹੂੰ¹¹ ॥ ੩੩ ॥

¹ਬਕਰੀ। ²ਬਘਿਆੜ। ³ਸ਼ੇਰ। ¹¹ਬਹੁਤੇ ਹਰਨ।

ਕੁਹੀ¹ ਕਪੋਤ² ਮੋਰ ਅਹਿ ਸੰਗਾ³।

¹ਬਾਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ (ਤੋਂ)। ²ਕਬੂਤਰ। ³ਸੱਪ ਮੋਰਾਂ ਤੋਂ।

ਮੂਸ ਮਝਾਰੀ ¹ ਬਾਜ ਬਿਹੰਗਾ ² ।	ਚੂਹਾ ਬਿੱਲੀ ਤੋਂ। ² ਪੰਛੀ ਬਾਜ ਤੋਂ।
ਕੋਊ ਨਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਤੇ ਡਰ ਹੈਂ।	
ਹਿੰਸਕ ¹ ਨਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਕੋ ਹਰ ਹੈਂ ² ॥ ੮੪ ॥	ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ। ² ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ।
ਸਮ ¹ ਸੁਭਾਵ ਸਬਿ ਕਾਹੂੰ ਹੋਵਾ।	¹ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ।
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਬਿਹਨ ਬਡ ਜੋਵਾ ¹ ।	¹ ਦੇਖਿਆ।
ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਸੇ ¹ ਇਕ ਟਕੈ ਨਿਹਾਰੈਂ।	¹ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਾਂਗ।
ਸ਼ਬਦਾਂਮ੍ਰਿਤ ਚਾਤ੍ਰਕ ਜਿਮ ਧਾਰੈ ¹ ॥ ੮੫ ॥	¹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਪੀਹਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।
ਚਕ੍ਰਵਾਕ ¹ ਜਿਮ ਪਿਥੈਂ ਦਿਵਾਕਰ ² ।	¹ ਚਕਵੇ। ² ਸੂਰਜ।
ਚਖ ¹ ਚਕੋਰ ਗੁਰ ਪਿਥੈਂ ਨਿਸਾਕਰ ² ।	¹ ਨੇੜਾਂ ਰੂਪ। ² ਗੁਰਾਂ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ।
ਗੁਰੁ ਥੰਭੇ ¹ ਜਬਿ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਤੈ।	¹ ਚੁਕੇ, ਠਹਿਰੇ।
ਗਏ ਹੋਸ਼ ਧਰਿ ਬੰਦਿ ¹ ਚਰਨ ਤੈ ॥ ੮੬ ॥	¹ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।
ਕੌਤਿਕ ਪਿਖਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਗ ਲਪਟਾਨਾ।	
ਨਿਜ ਕਲਜਾਨ ਹੇਤ ਘਿਗਜਾਨਾ ¹ ।	¹ ਲੋਲੂੜੀਆਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ।
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਗਜਾਨਾ।	
ਤਾਂ ਕੋ ਦੀਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ੮੭ ॥	
ਔਰ ਲੋਗ ਸਿਖ ਭਏ ਮਹਾਨੇ।	
ਲਾਮੇ ਗੁਰੂ ¹ ਅਏ ਤਿਸ ਥਾਨੇ।	¹ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਗੁਰੂ, ਲਾਮਾ ਗ੍ਰਹਸਥੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੇ ਅਨੁਯਾਈ ¹ ।	¹ ਅਨੁਸਾਰੀ, ਸੇਵਕ।
ਵਹਿ ਭੀ ਭਏ ਮੋਦ ਮਨਿ ਪਾਈ ॥ ੮੮ ॥	
ਜੋ ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਤਹਾਂ ਉਚਾਰੀ।	
ਭੋਟਾਨੀ ਬਾਨੀ ਮੈਂ ¹ ਸਾਰੀ।	¹ ਭੂਟਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ।
ਜੋ ਉਨਿ ਸਬਿ ਨਿਜ ਢਿਗ ਲਿਖਿ ਰਾਖੀ।	
ਅਬਿ ਲੋ ਪਢਿਤਿ ਰਰਤਿ ¹ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥ ੮੯ ॥	¹ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।
ਹੁਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਮਝਾਰੀ।	
ਜੋ ਸੁਨਤਾ ਹੁਨਤਾ ¹ ਅਨੁਸਾਰੀ।	¹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।
ਤਹਿੰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ ਅਗੇਰੇ।	
ਔਲੁਗ ਬੋਲੁਗ ¹ ਮੰਦਰ ਹੇਰੇ ॥ ੯੦ ॥	¹ ਭੂਟਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੋ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ।
ਮੰਤ੍ਰਨ ਮੈਂ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮੁ।	
ਜਾਨਤਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ¹ ਲੋਗ ਤਮਾਮੁੰ।	¹ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ।
ਪੁਨਾ ਹਿਮਾਲੇ ਪਰ ਗੁਰ ਆਏ।	

ਹੇਮ ਕੂਟ¹ ਪਰਬਤ ਸੁਖਦਾਏ ॥ ੯੧ ॥

ਸਾਤ ਸਿੰਗ¹ ਸੋਭਤਿ ਜਹਿ ਚਾਰੂ²।

ਪੰਡੁਰਾਜ¹ ਜਹਿ ਕਿਯ ਤਪ ਭਾਰੂ।

ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲੀ ਕੇ ਮੰਦਰ।

ਤਟ ਤਲਾਵ ਤਹਿ ਹੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ॥ ੯੨ ॥

ਜਹਾਂ ਦਸਮ ਗੁਰ ਕੇ ਪਿਤ ਮਾਤੈਂ।

ਪੂਰਬ ਤਪ ਕਰਿ ਬਰ ਲਿਯ ਖਜਾਤੈ¹ ॥ ੯੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤਹੀਂ ਦਸਮ ਗੁਰ ਤਪ ਕਿਯੋ,

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਮਝਾਰ।

ਆਗਯਾ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ,

ਤਹੀਂ ਹੇਤੁ ਅਵਤਾਰ ॥ ੯੪ ॥

ਯਹਿ ਗਾਥਾ ਸਬਿ ਦਸਮ ਗੁਰੁ,

ਆਪਹਿ ਲਿਖੀ ਬਿਸਾਲ।

ਬੀਚ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕਹਿ,

ਜਾਨਤਿ ਸਿੱਖ ਕਮਾਲ¹ ॥ ੯੫ ॥

ਪੇਖਿ ਬੱਦਰੀ ਨਾਥ ਕੋ,

ਗੰਗੋਤਰਿ ਲੋ ਖਾਸ¹।

ਲਖ ਕਰਿ¹ ਧੌਲੀ ਧਾਰ² ਪੁਨ,

ਪਹੁੰਚੇ ਗਿਰ ਕੈਲਾਸ ॥ ੯੬ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸ਼ਿਵਹਿ ਸੁਨਯੋ ਜਬਿ ਗੁਰ ਕਾ ਆਵਨ।

ਪਠਯੋ ਖੜਾਨਨ¹ ਹੇਤ ਲਜਾਵਨ।

ਭਗਤ ਸ਼ਿਵਾਂ ਕੇ ਜੋ ਤਿਸ ਥਾਏ।

ਥੇ, ਆਯੋ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਵਾਏ¹ ॥ ੯੭ ॥

ਲੈ ਲਵਾਇ ਗੁਰ ਕੋ ਸ਼ਿਵ ਸਦਨ¹।

ਚਲੇ ਭਲੇ ਕਰਿ ਉਤਸ਼ਵ ਭਜਨ¹।

ਏਕ ਰਦਨ¹ ਸੁਖ ਸਦਨ ਬਦਨ ਗਜ²।

ਕਦਨ¹ ਬਿਘਨ ਆਗੇ ਆਯੋ ਸਜਿ ॥ ੯੮ ॥

¹ਹੇਮ ਕੁੰਟ (ਬਰਫ ਦਾ ਪਹਾੜ)।

²ਸੱਤ ਚੋਟੀਆਂ। ³ਸੁੰਦਰ।

⁴ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੰਡੂ ਰਾਜੇ ਨੇ।

¹ਪ੍ਰਗਟ।

¹ਸਾਰੇ।

¹ਆਪ।

²ਲੰਘ ਕੇ। ³ਜਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗੜੇ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜ ਦੀ ਇਕ ਉੱਚੀ ਧਾਰ।

¹ਛੇ ਮੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਸ਼ਜਾਮ ਕਾਰਤਿਕ।

¹ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

²ਘਰ ਵੱਲ ਨੂੰ।

³ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

⁴ਇਕ ਦੰਦ ਵਾਲਾ, ਗਣੇਸ਼। ⁵ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ।

⁶ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ।

ਨੰਦੀ¹ ਭ੍ਰਿੰਗੀ² ਆਦਿ ਅਪਾਰੇ।

¹ਸ਼ਿਵਾ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਬੈਲ। ²ਕਾਲਕਾ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਣ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ।

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਬਹੁਧਾ ਪ੍ਰਕਾਰੇ।

ਕਾਹੂੰ ਇਕ ਮੁਖ ਦੋ ਦਸ ਕਾਹੂੰ।

ਕੋ ਚਖ ਹੀਨ¹ ਜੰਘ² ਸਿਰ ਬਾਹੂੰ³ ॥ ੯੯ ॥

¹ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ²ਲੱਤਾਂ ਬਿਨਾਂ। ³ਸਿਰ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਬਿਨਾਂ।

ਸਜਾਲ ਸ੍ਰਾਨ ਖਰ ਉੱਟ ਬ੍ਰਿਕ¹ ਮੁਖ।

¹ਬਘਿਆੜ।

ਅਤਿ ਭਜਾਨਕ ਦਾਨਕ ਆਨਿਕ ਦੁਖ¹।

¹ਅਨੇਕਾਂ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਜੋਗਨਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬੈਤਾਲਾ¹।

¹ਸ਼ਿਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗਣ। (ਅ) ਇਕ ਭੂਤ ਜਾਤੀ।

ਭਜਾਨਕ ਰੂਪ ਬਨੇ ਬਿਕਰਾਲਾ¹ ॥ ੧੦੦ ॥

¹ਡਰਾਉਣੇ।

ਪਿਖਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤਿ ਡਰ ਪਾਨਾ।

ਧੀਰਜ ਦੀਨੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੦੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ਼ਿਵ ਸਮੀਪ ਜਬਿ ਗੁਰ ਗਏ,

¹ਪਾਰਬਤੀ ਸਣੇ ਸ਼ਿਵ।

ਸਹਿ ਦੇਵੀ ਤ੍ਰਿਪਰਾਰਿ¹।

¹ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਦਾ।

ਬਾਘੰਬਰ¹ ਆਸਨ ਦਯੋ,

¹ਆਪਸ ਵਿੱਚ। ²ਨਮਸਕਾਰ।

ਪ੍ਰਸਪਰ¹ ਕਰੀ ਜੁਹਾਰ² ॥ ੧੦੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕਰਿ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਮੋਦ ਬਢਾਯੋ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ।

ਰਿਖੀ ਸੁਰਨ¹ ਜੈਕਾਰ ਅਲਾਯੋ।

ਭੰਗ ਧਤੂਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਘੁਟਾਈ।

ਪਜਾਲਾ ਸ਼ਿਵ ਦਿਜਾ ਚਹੈ ਗੁਰ ਤਾਈਂ ॥ ੧੦੩ ॥

¹ਮਸਤੀ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਮੁਹਿ ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ¹।

ਚਢੀ ਰਹਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਇਕਸਾਰੀ।

ਕੂਰਾ ਅਮਲ ਨ ਯਹਿ ਮੁਹਿ ਭਾਵੈ।

ਕਬੀ ਚਢੈ ਜੋ ਪੁਨ ਉਤਰਾਵੈ ॥ ੧੦੪ ॥

ਪੁਨ ਸ਼ਿਵ ਕਹਯੋ ਸੁਨੋ ਗੁਰ ਗਜਾਨੀ।

ਰਾਵਰ ਬਿਨ ਅਸ ਕਾਜ ਮਹਾਨੀ।

ਕੌਨ ਅਹੇ ਜੋ ਜਾ ਜਗ ਕਰਤੋ।

ਕਲੀ¹ ਕੁਚਾਲ ਕਰਾਲਹਿ² ਹਰਤੋ³ ॥ ੧੦੫ ॥

¹ਕਲਜੁਗ ਦੀ। ²ਡਰਾਉਣੀ। ³ਨਾਸ ਕਰਦਾ।

ਮਨਿ ਮਲੀਨ ਜੀਵਨਿ ਸੁਧ ਕਰਤੋ।

ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਜਗਤੀ¹ ਬਿਸਤਰਤੇ²।
 ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ ਪੁਰਖਾਰਥ³ ਥਾਰਾ।
 ਜਿਨ ਬੁਭਤਿ ਸੂਤਿ ਧਰਮ ਉਬਾਰਾ¹ ॥ ੧੦੬ ॥
 ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਪੂਰਬ ਇਕ ਬਾਰਾ।
 ਮਤ ਪਖੰਡ ਫੈਲਯੋ ਥਾ ਭਾਰਾ।
 ਤਬਿ ਮੈ ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਕਰਤਾਰਾ।
 ਸੰਕਰ ਆਚਾਰਯ ਤਨ ਧਾਰਾ ॥ ੧੦੭ ॥
 ਜਸ ਤੁਮ ਕਿਯ ਤਸ ਉੱਦਮ ਕਰ ਕੈ।
 ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਬਿਸੇਸਹਿ ਫਿਰ ਕੈ।
 ਬਹੁ ਭੂਪਨ ਕੋ ਸੇਵਕ ਕੈ ਕੈ।
 ਸਸਤ੍ਰੁ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਬਲ ਸੌ ਜੈ ਕੈ¹ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਬੈਦਕ ਮਤ ਫਿਰ ਕਾਯਮ ਕੀਨੋ।
 ਪੈ ਬੇਦਾਂਤ ਦਿਢਾਯੋ ਪੀਨੋ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਬਹੁ ਬਧ ਗਜਾਨੀ¹ ਭਏ।
 ਕਥੈਂ ਗਜਾਨ ਪਰ ਨਾਹਿ ਕਮਏਂ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਪਿੰਡੀ¹ ਪੂਜਨ ਥੇ ਜੋ ਲਾਏ।
 ਮਮ ਹਾਰਦ¹ ਕੋ ਉਭੈ ਨ ਪਾਏ²।

ਜੋ ਮਤ ਅਬਿ ਤੁਮ ਧਰ ਬਿਸਤਾਰਾ।
 ਨਾਮ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਧਯਾਨ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਸੇਵਾ।
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਦਿਢ¹ ਗਹਿਨ² ਅਭੇਵਾ³।
 ਯਾਂ ਤੈ ਸਬਿ ਕਾ ਮਨ ਰਹਿ ਨੀਵਾਂ।
 ਰਹਿ ਹੈ ਬਨੀ ਸਦਾ ਸੂਤਿ ਸੀਵਾਂ¹ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਮਤੋ ਤੁਮਾਰ ਧਾਰ ਹੈ ਜੋਈ।
 ਸੋ ਜਨ ਜਮ ਪੁਰ ਜਾਇ ਨ ਕੋਈ।
 ਯਹਿ ਬਰ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।
 ਜੋ ਸੁਨਿ ਸਿਵ ਭਯੋ ਆਨੰਦ ਭਾਰਾ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਨਾਰਦ ਤੁੰਬਰ¹ ਆਦਿਕ ਜੇਤੇ।

¹ਜਗਤ ਵਿੱਚ। ²ਫੈਲਾਉਂਦਾ।

¹ਉੱਦਮ।

¹ਭੁਬਦਾ ਹੋਇਆ ਵੇਦ ਧਰਮ (ਆਸਤਕ ਧਰਮ) ਬਚਾ ਲਿਆ।

¹ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਰੂਪ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਫਤਹ ਕਰਕੇ।

¹ਕਥਨੀ ਦਾ ਗਿਆਨੀ, ਕਰਣੀ ਰਹਿਤ ਬੁਲਾਰਾ।

¹ਸੁਆਹ ਦਾ ਗੋਲਾ।

¹ਸਿਧਾਂ, ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ। ²ਦੋਹਾਂ (ਵੇਦਾਂਤੀ ਤੇ ਗੋਲੇ ਪੂਜਕਾਂ) ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ।

¹ਪੱਕਾ। ²ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ। ³ਭੇਦਰਹਿਤ, ਇਕਰਸ।

¹ਵੇਦਾਂ ਦੀ (ਬੱਧੀ ਹੋਈ) ਮਰਯਾਦਾ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਇਕ ਗਵੱਈਆ, ਜੋ ਗੰਧੂਬ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਦੇ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਰਾਗਰਾਗਣੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਤੁੰਬਰ ਦੇ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ।

ਥੇ ਤਹਿਂ ਰਹੇ ਚਕਿਤ¹ ਸੁਨਿ ਤੇਤੇ।

¹ਹੈਰਾਨ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਗੋਸ਼ਟ ਗੁਰ ਸਿਵ ਸੋਂ।

ਚਲੇ ਸੁਮੇਰ ਓਰ ਧਰਿ ਲਿਵ ਸੋਂ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

¹(ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਗਾ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅੰਗੂਹਿ, ਪੁਲੇ, ਪੁਲਸਤ, ਭ੍ਰਿਗੁ,

ਬਯਾਸ, ਬਿਸ਼ਸਟ ਰਿਖੀਸ।

ਜੂਲ, ਪਰਾਸਰ, ਬਾਮ ਦੇ,

ਮਗ ਮੈਂ ਮਿਲੇ ਮੁਨੀਸ ॥ ੧੧੪ ॥

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੰਦਨ ਅਜਾ¹,

¹ਕਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ)।

ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੋਦ ਬਢਾਇ।

ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀ,

ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥ ੧੧੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਆਗੇ ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰਾ।

ਹੇਰਤ ਗਿਰ ਬਨ ਭਾਂਤਿ ਅਪਾਰਾ।

ਮਾਰਕੰਡ, ਲੌਮਸ, ਪਰਸਰਾਮੂ।

ਸਨਕਾਦਿਕ ਆਦਿਕ ਗੁਨ ਧਾਮੂ ॥ ੧੧੬ ॥

ਆਪਸ ਮੈ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਗਾਹਾ¹।

¹(ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ) ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ।

ਮੋਦ¹ ਪ੍ਰਮੋਦ² ਬਢਾਇ ਅਥਾਹਾ।

¹ਅਨੰਦ। ²ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੰਦ।

ਮਾਰਕੰਡ ਪੁਨ ਐਸ ਬਖਾਨਾ।

ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਨ ਸਮ ਅਗਯਾਨਾ ॥ ੧੧੭ ॥

ਚਿਰ ਜੀਵਨ ਲਗ ਸੋਊ ਹਮਾਰੇ।

ਹੈ, ਸੋ ਹਰ¹ ਦੇਹੁ ਗਯਾਨ ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੧੮ ॥

¹ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਯਦਯਪਿ ਹਮ ਸਮਰੱਥ ਹੈਂ,

ਗਯਾਤਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲ।

ਤਦਯਪਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਿਲਯੋ,

ਦਰਜਾ ਤੁਮੈ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੧੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੈ ਭੀ ਅਧਿਕ ਮਹਾਨੇ।

ਹੈ ਪਦ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਸੂਤਿ ਭਾਨੇ ¹ ।	¹ ਵੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਭਏ ਰਿਖੀ ਅਵਤਾਰ ਅਚਾਰਯ ¹ ।	¹ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ।
ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਲਾਖੋਂ ਆਰਯ ¹ ॥ ੧੨੦ ॥	¹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।
ਪੈ ਦਰਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਕਾਹੂੰ।	
ਮਿਲਯੋ ਨ ਅਬਿ ਲੋ ਯਾ ਜਗ ਮਾਹੂੰ।	
ਜੋ ਤੁਮ ਕੋ ਦੀਨੋ ਕਰਤਾਰਾ।	
ਭਵ ਬੰਧਨ ਛੁਟਕਾਵਨ ਹਾਰਾ ॥ ੧੨੧ ॥	
ਤਾਂ ਤੇ ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਉਪਦੇਸੂ।	
ਦੈ ਕਰਿ ਕਟੋ ਕਲੇਸ਼ ਅਸੇਸੂ ¹ ।	¹ ਸਾਰੇ।
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰ ਦਿਯ ਸਤਿ ਨਾਮੂ।	
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਆਤਮ ਸੁਖ ਧਾਮੂੰ ¹ ॥ ੧੨੨ ॥	¹ ਆਤਮਕ ਸੁਖ ਦਾ ਘਰ।
ਨਿਜ ਪਰ ਥਿਰ ਚਰ ¹ ਮੈ ਸਮ ਬੁੱਧੀ।	¹ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪਰਾਏ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਜੰਗਮ।
ਦੈ ਦੀਖਯਾ ¹ ਤਿਨ ਕੋ ਗੁਰਿ ਸੁਧੀ ² ।	¹ ਸਿਖਿਆ। ² ਪਵਿੱਤ੍ਰ (ਕਰ ਦਿੱਤਾ)।
ਆਗੇ ਪੁਨ ਸੁਮੇਰ ਪਰ ਗਏ।	
ਗੋਰਖ ਆਦਿਕ ਸਿੱਧ ਮਿਲਏ ॥ ੧੨੩ ॥	
ਮੰਗਲ, ਗੋਪੀ, ਭਰਥਰਿ ਨਾਥੈਂ।	
ਭੰਗਰ, ਝੰਗਰ, ਘੁਗੂ, ਸਾਥੈਂ।	
ਸਬਿ ਨੈ ਚਰਚਾ ਨਜਾਰੀ ਨਜਾਰੀ।	
ਕਰ ਕੈ, ਆਖਰ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ ੧੨੪ ॥	
ਪੁਨ ਗੋਰਖ ਬੋਲਯੋ ਸੁਨਿ ਬਾਲੇ ¹ ।	¹ ਹੇ ਬਾਲਕ ਭਾਵ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ।
ਆਗੇ ਜਾਵਤਿ ਕਹਾਂ ਉਤਾਲੇ ¹ ।	¹ ਛੇਤੀ।
ਮਲ ਮੂੜ੍ਹ ਕੀ ਦੇਹ ਤੁਮਾਰੀ।	
ਮਾਰ ਖਾਇ ਹੋ ਜਾਇ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੨੫ ॥	
ਕੌਨ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਆਏ ਈਹਾਂ।	
ਆਗੇ ਜਾਵਨ ਕੀ ਕਯਾ ਈਹਾ ¹ ।	¹ ਇੱਛਾ।
ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਰੋ ਹਮਰੇ ਤਨ ਮਾਹੀ।	
ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਸੀਖੋ ਮਨਿ ਚਾਹੀ ¹ ॥ ੧੨੬ ॥	¹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।
ਬਨੋ ਜਮਾਤੀ ਸਿੱਧਨ ਕੇਰੋ।	
ਧਰੋ ਭੇਸ ਆਦੇਸਹਿ ਟੇਰੋ ¹ ।	¹ ਆਦੇਸ (ਨਮਸਕਾਰ) ਕਰੋ।
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰੇ।	

ਹੈਂ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰੇ ॥ ੧੨੭ ॥

ਜਾਨਤਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਾਰੇ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਜੋਗੀ ਭਏ ਲਚਾਰੇ।

੧ਦੁਖੀ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਬਲ ਈਹਾਂ ਆਏ।

ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਆਗੇ ਹਮ ਜਾਏਂ ॥ ੧੨੮ ॥

ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਹਮ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਯੋ।

ਜਿਹ ਬਲ ਦੇਹ ਸਨੇਹਾ ਜਲਾਯੋ।

੧ਮੋਹ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਭਏ ਨਿਰੁੱਤ੍ਰ ਜੋਗੀ।

ਪੁਨ ਗੁਰ ਚਲੇ ਬ੍ਰਹਮਰਸ ਭੋਗੀ ॥ ੧੨੯ ॥

ਪੇਖਯੋ ਇਕ ਥਲ ਸੁਖਦ ਮਹਾਨਾ।

ਮਨਹੁ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ ਕੋ ਅਸਥਾਨਾ।

ਗਜਾਨ ਵਿਰਾਗ ਭਗਤਿ ਕੀ ਸੀਵਾ।

੧ਹੱਦ।

ਬੈਰ ਬਿਹਾਇ ਫਿਰਤਿ ਜਹਿ ਜੀਵਾ ॥ ੧੩੦ ॥

੧ਤਿਆਗ ਕੇ।

ਤਹਿ ਭਸੁੰਡਾ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਨ ਗਾਥਾ।

੧ਕਾਕ ਭਸੁੰਡ।

ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।

ਕਥਾ ਸਮਾਪਤਿ ਜਬਿ ਤਿਹ ਭਈ।

ਸ਼ਬਦ ਧੁਨੀ ਤਬਿ ਗੁਰ ਅਸ ਕਈ ॥ ੧੩੧ ॥

ਜਾਂ ਕੋ ਸੁਨਤਿ ਮਸਤ ਸਬਿ ਹੋਏ।

ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਵੀਚ ਮਨ ਪੋਏ।

੧ਪ੍ਰੋਏ ਗਏ।

ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਤੈ ਜਬਿ ਗੁਰ ਠਹਿਰੇ।

ਕਾਕ ਭਸੁੰਡ ਮੋਦ ਭਰਿ ਗਹਿਰੇ ॥ ੧੩੨ ॥

੧ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ।

ਉਠ ਕਰਿ ਗੁਰ ਪਗ ਪਰ ਲਪਟਾਨਾ।

ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਸਗਜਾਨ ਬਿਗਜਾਨਾ।

੧ਸਮਾਨ ਗਿਆਨ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਸਹਿਤ।

ਰਾਵਰ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮੁ ਅਵਤਾਰਾ।

੧ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਨਾਮੁ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋ।

ਜਗਿ ਜਨ ਤਾਰਨ ਹਿਤ ਤਨ ਧਾਰਾ ॥ ੧੩੩ ॥

ਜਜੋਂ ਮਜੂਰ ਕੇ ਕਰੈ ਮਜੂਰੀ।

ਪੈ ਹੈ ਚੌਥੈ ਪਹਿਰ ਸੁ ਪੂਰੀ।

੧ਪੂਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਤਪ ਜਪ ਭਗਤੀ ਜਨ ਜੇਤੇ।

ਕਰਤਿ ਰਹੈ ਤ੍ਰੈ ਜੁਗਨ ਤੇਤੇ ॥ ੧੩੪ ॥

ਅਬਿ ਲੋ ਮਿਲੀ ਨ ਮੁਕਤਿ ਮਜੂਰੀ।

ਕਿਸ ਹੀ ਕੋ ਦਿਢ ਲਖੇ ਜਰੂਰੀ।
 ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨ ਮਿਲੈ ਮਜੂਰੀ।
 ਮਿਲਿ ਹੈ ਕਬਿ ਨ ਕੈਵਲ ਪੂਰੀ¹ ॥ ੧੩੫ ॥ ¹ਪੂਰੀ ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ।
 ਅਬਿ ਲੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰੂ।
 ਭਯੋ ਨ, ਭਏ ਅਬੈ ਭਵਹਾਰੂ।¹ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ (ਆਪ)।
 ਪੁਨ ਜਬਿ ਜਬਿ ਹਰਿ ਲੈ ਅਵਤਾਰਾ।
 ਤਬਿ ਤਬਿ ਕਰੋਂ ਜਾਇ ਦੀਦਾਰਾ ॥ ੧੩੬ ॥
 ਚਹਿਤੋ ਥਾ ਤੁਹਿ ਦੇਖਨ ਜਾਈ।
 ਪਾਵਨ¹ ਕਿਯ ਮੋਹਿ ਆਪਹਿ ਆਈ। ¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।
 ਰਾਵਰ ਸਮ ਕਿਰਪਾਲ ਨ ਕੋਈ।
 ਤਾਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਨਾਮੁ ਦੈ ਲੋਈ¹ ॥ ੧੩੭ ॥ ¹ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਅਬਿ ਮੁਹਿ ਹੇ ਗੁਰ ਪੂਰਨ !।
 ਦਿਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਰੋਂ ਜਿਮ ਤੂਰਨ¹। ¹ਛੇਤੀ।
 ਬਚਨ ਤੁਮਾਰ ਜੋਊ ਉਰਿ ਧਰਿ ਹੈਂ।
 ਤੀਰਥ ਗਨ ਕੋ ਤੀਰਥ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੩੮ ॥
 ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ।
 ਦੀਨੋ ਗੁਰ ਨਿਜ ਗਯਾਨ ਸੁਤੰਤ੍ਰ।
 ਰਿਖਿ ਖਗ¹ ਜਿਤੇ ਹੁਤੇ ਤਿਸ ਠੋਰੈਂ। ¹ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਰਿਖੀ।
 ਦਿਯ ਉਪਦੇਸਿ ਸਬਿਨਿ ਗੁਰ ਗੋਰੈਂ¹ ॥ ੧੩੯ ॥ ¹ਭਾਰੀ, ਚੰਗਾ।
 ਗਦ ਗਦ¹ ਭਏ ਕਾਕ ਲੋ² ਸਬਿ ਹੀ। ¹ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ। ²ਕਾਕ ਭਸੰਡ ਤੱਕ।
 ਬੂਝਯੋ ਮਰਦਾਨੇ ਯੋਂ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ¹ ਕਾਕ ਦੇਹ ਕਿਮ ਪਾਈ। ¹ਹੇ ਕਾਕ ਭਸੰਡ !
 ਤੁਮ ਗਯਾਨੀ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਮਹਾਈ ॥ ੧੪੦ ॥
 ਕਾਕ ਭਸੰਡ ਤਬੈ ਨਿਜ ਗਾਥਾ।
 ਕਹਿਨ ਲਗੋ ਯਾ ਬਿਧਿ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।
 ਤੁਮ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਰਦਾਨਾ।
 ਯਾਂ ਤੇ ਤੁਹਿ ਢਿਗ ਕਰੋਂ ਬਖਾਨਾ ॥ ੧੪੧ ॥
 ਸੂਦਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜਨਮ ਥੇ ਮੇਰੋ।
 ਭਗਤਿ ਸਿਵਾਂ ਕੀ ਕਰਤਿ ਬਧੇਰੋ।
 ਪੁਰੀ ਉਜੈਨ ਰਹੈ ਗੁਰ ਮੇਰਾ।

ਬਿਸ਼ਨ ਭਗਤਿ ਸੋ ਅਤੀ ਚੰਗੇਰਾ ¹ ॥ ੧੪੨ ॥	¹ ਬਹੁਤਾ ਹੰਕਾਰ।
ਨਹਿ ਮੁਹਿ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਤਿ ਸੁਹਾਵੈ।	
ਨਿੰਦਯਾ ਕਰੋਂ ਸੁ ਗੁਰੂ ਹਟਾਵੈ।	
ਸ਼ਿਵ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੁਹਿ ਦੀਨੋ।	
ਤਾਂ ਤੇ ਭਯੋ ਮੁਝੈ ਮਦ ਪੀਨੋ ॥ ੧੪੩ ॥	
ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਕਾ ਕਰਜੋ ਨਿਰਾਦਰ।	
ਤਬਿ ਤਿਨ ਮੋਹਿ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿਯ ਨਾਦਰ ¹ ।	¹ ਵੱਡਾ।
ਜੋਨ ਚੁਰਾਸੀ ਲਾਖ ਨਰਕ ਸਬਿ।	
ਜਾਹੁ ਭੋਗ ਤੂੰ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ¹ ਅਬਿ ॥ ੧੪੪ ॥	¹ ਵੱਡੇ ਦੁਸ਼ਟ।
ਮੈ ਰੋਦਨ ¹ ਸ਼ਿਵ ਆਗੇ ਕੀਨਾ।	¹ ਰੋਣਾ।
ਰਹਿ ਹੈ ਗਯਾਨ ਸ਼ਿਵਹਿ ਬਰ ਦੀਨਾ।	
ਤਬਿ ਮੈ ਜੋਨਿ ਨਰਕ ਸਬਿ ਭੋਗੇ।	
ਆਖਰ ਨਰ ਤਨ ਮਿਲਾ ਸੰਜੋਗੇ ¹ ॥ ੧੪੫ ॥	¹ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ।
ਘੋਰ ¹ ਦੁਖ ਨਰਕਨ ਮੈ ਸਹੇ।	¹ ਭਿਆਨਕ।
ਪੈ ਸ਼ਿਵ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗਯਾਨ ਮੁਹਿ ਰਹੇ।	
ਇਕ ਦਿਨ ਲੌਮਸ ਰਿਖਿ ਢਿਗ ਜਾਈ।	
ਜਲਪ ਬਤਿੰਡੇ ¹ ਚਰਚਾ ਲਾਈ ॥ ੧੪੬ ॥	¹ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ੩ ਦੇ ਅੰਕ ੮੮ ਦੀਆਂ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ੧ ਤੇ ੨।
ਕੋਪ ਹੋਇ ਰਿਖਿ ਤਬਿ ਯੋਂ ਕਹਾ।	
ਤੂ ਸਮ ਕਾਕ ਅਧਿਕ ਬਕ ਰਹਾ।	
ਜਾਹੁ ਕਾਕੁ ਤਨ ਧਰਿ ਤੂੰ ਅਬੈ।	
ਡਰ ਕਰਿ ਮੈ ਪਕਰੇ ਪਗ ਤਬੈ ॥ ੧੪੭ ॥	
ਹੋਇ ਦੀਨ ਜਬਿ ਮੈ ਘਿਗਿਆਨਾ ¹ ।	¹ ਤਰਲਾ ਕੀਤਾ।
ਪੁਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਰਿਖੀ ਬਖਾਨਾ।	
ਗਯਾਨ ਬਿਗਯਾਨ ਪੁਨਾ ਰਹਿ ਤੋਹੀ।	
ਮ੍ਰਿਤੁ ¹ ਸੁਇੱਛਤ ² ਪੁਨ ਤੁਵ ਹੋਹੀ ॥ ੧੪੮ ॥	¹ ਮੌਤ। ² ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ।
ਤਬਿ ਤੇ ਮੈ ਇਹ ਠੌਰ ਰਹਾਉਂ।	
ਸਗੁਨ ¹ ਕਥਾ ਹਰਿ, ਖਗਨ ² ਸੁਨਾਉਂ।	¹ ਹਰੀ ਦੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੀ। ² ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ।
ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਮੈ ਮਮ ਮਤਿ ਪਾਗੀ ¹ ।	¹ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਈ ਹੈ।
ਕਾਕ ਜੋਨਿ ਯੋਂ ਚਹੌਂ ਨ ਤਿਆਗੀ ॥ ੧੪੯ ॥	

ਅਪ੍ਰਮਾਨ¹ ਹੈ ਆਯੂ² ਮੇਰੀ।

¹ਮਿਣਤੀਰਹਿਤ। ²ਉਮਰ।

ਕਈ ਬਾਰ ਮੈ ਪ੍ਰਲੈ ਹੇਰੀ।

ਜੁਗ ਹਜਾਰ ਕੇ ਬਿਧਿ¹ ਕਾ ਇਕ ਦਿਨ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ।

ਹੈ ਇਤਨੋ ਹੀਰਾਤ ਲਿਹੁ ਗਿਨ ॥ ੧੫੦ ॥

ਐਸੇ ਤੀਸ ਦਿਵਸ ਕਾ ਮਾਸੂ¹।

¹ਮਹੀਨਾ।

ਦ੍ਵਾਦਸ ਮਾਸਹਿ¹ ਬਰਸ ਬਿਲਾਸੂ¹।

¹ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ।

ਸਹਸ ਬਰਖ¹ ਜਬਿ ਐਸ ਬਿਤਾਈ।

¹ਸੌ ਵਰਹਾ।

ਤਬਿ ਬਿਧਿ ਮਰੈ ਪ੍ਰਲੈ ਹੂੰ ਜੈਈ ॥ ੧੫੧ ॥

ਪੁਨ ਬਿਧਿ ਉਪਜ ਜਗਤ ਉਪਜਾਵੈ।

ਬਿਰ ਚਰ¹ ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਬਨਾਵੈ।

¹ਜੜੁ ਤੇ ਜੰਗਮ।

ਕੇਤੇ ਬਿਧਿ ਮੋਹਿ ਦੇਖਤਿ ਮਰੇ।

ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਬਹੁ ਬਾਰ ਨਿਹਰੇ¹ ॥ ੧੫੨ ॥

¹ਦੇਖੇ।

ਮੈਂ ਈਹਾਂ ਬੈਠਾ ਗੁਨ ਗੈਹੋਂ¹।

¹ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਯਾਂ ਤੇ ਨਹਿ ਤਨ ਤਯਾਗਨ ਚੈਹੋਂ।

ਮਰਦਾਨੇ ਸੁਨਿ ਅਚਰਜ ਮਾਨਾ।

ਆਗੇ ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨਾ ॥ ੧੫੩ ॥

ਸੁਯਾ:

ਸਾਧ¹ ਸਮਾਧਿ ਪਰਾ ਜਹਿ ਦੱਤ²,

¹ਲਾ ਕੇ। ²ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਯਾ।

ਤਹਾਂ ਗੁਰ ਜਾਇ ਸੁ ਬੈਨ ਅਲਾਏ।

ਕਯੋਂ ਨਹਿ ਬੋਲਤਿ ਹੋ ਚਖ¹ ਖੋਲਤਿ,

¹ਨੇੜ।

ਹੈ ਸਬਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪਿਖੇ ਸੁਖ ਪਾਏ।

ਨਾਹਿ ਨਿਰਾਸ ਭਵੈ ਜਬਿ ਲੋ ਤਨਿ,

ਆਸ ਰਹੈ ਮਨ ਜੋ ਜਿਹ ਭਾਏ¹।

¹ਜੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਲਈ) ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਸਵੰਦ ਰਹੇ।

ਦੱਤ ਕਹਯੋ ਕੁਛ ਕਾਜ ਨ ਬੋਲਨਿ,

ਲੇਤਿ ਮਹਾ ਰਸ ਮੈ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥ ੧੫੪ ॥

ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਗੁਰ ਧੰਨਜ ਤੁਮੈ ਮਨ,

ਆਤਮ ਮੈ ਜਿਨ ਕੀਨ ਨਿਰੁੱਧਾ¹।

¹ਚੋਕਿਆ ਹੈ।

ਛੋਰਿ ਸਬੈ ਰਸ ਇੰਦ੍ਰਨ ਕੇ,

ਮਨ ਮੀਨ¹ ਰਖਯੋ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਉੱਧਾ²।

¹ਮੱਛ। ²ਸਮੁੰਦਰ।

ਕੀਨ ਭਲੇ ਸਿਤਕਾਰ ਗੁਰੈਂ ਉੱਠਿ,
ਦੱਤ ਦਿਗੰਬਰ¹ ਹੈ ਪਰਬੁੱਧ²।
ਆਪਸ ਮੈ ਮਿਲਿ ਆਨਦ ਲੈ ਪੁਨ,
ਆਗੇ ਚਲੇ ਗੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸੁੱਧ¹ ॥ ੧੫੫ ॥
ਥੇ ਅਲਲਾ ਜਹਿ ਚੀਨ* ਬਿਹੰਗਮ¹,

¹ਨਾਂਗੇ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਯ ਨੇ। ²ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋ ਕੇ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਗਿਆਤਾ।

¹ਅਲਲਾ ਚੀਨ ਪੰਛੀ। *ਕਵਿ ਜੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ 'ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ' ਪੰਜਾਬੀ (ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ੧੯੪੮ ਬਿ:) ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੩੦ ਉਪਰ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- 'ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਲਲਾਚੀਨ ਦਾ ਮੇਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਅਹਿਲਿਚੀਨ ਪਦ ਦਾ ਅਲਲਾਚੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਚੀਨ ਦੇ ਵਾਸੀ।'

¹ਹਾਥੀਆਂ।

ਫੀਲਨ¹ ਕੋ ਗਹਿ ਚੁੰਚ ਲਜਾਏ।
ਜਾਇ ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤਈਂ ਤਹਿੰ,
ਹੈ ਬਿਸਮੈ ਤਿਹ ਬੈਨ ਅਲਾਏ।
ਗੰਮਤ¹ ਨ ਨਰ ਕੀ ਇਹ ਠਾਂ,
ਤੁਮ ਕੈਸ ਅਏ? ਪੁਨ ਕੌਨ ਲਿਆਏ?।
ਜੋ ਜਪ ਨਾਮ ਅਏ ਤੁਮਹੂੰ,
ਗੁਰ ਆਪ ਕਹਜੋ ਹਮ ਸੋ ਜਪ ਆਏ ॥ ੧੫੬ ॥

¹ਪਹੁੰਚ।

ਕਬਿੱਤ:

ਕਾਂ ਕੋ ਦੂਧ ਚੋਯੋ ਕੈਸ ਬਰਤਨ ਕੀਨ ਸੂਧ¹,
ਕੌਨ ਕੌਨ ਤਾਵ ਤਾਯੋ¹, ਜਾਮਨ² ਕੋ ਹੈ ਦਯੋ।
ਕਹਾਂ ਸੋ ਜਮਾਯੋ ਕੈਸ ਕਾਢਯੋ ਮਥਿ¹ ਮਾਖਨ ਕੋ,
ਕੈਸ ਕੀਨਿ ਚਾਖਨ ਸੋ ਕੈਸ ਸ੍ਰਾਦ ਹੈ ਲਹਯੋ।
ਇਹੁ ਤਨ ਬਾਸਨ¹ ਨਿਵਾਸਨ ਹੈ² ਸੁੱਧ ਕੀਨਿ,
ਖਿਮਾ ਤੈ ਸੰਤੋਖ ਦੂਧ ਚੋਇ ਤਪ ਮੈ ਤਯੋ¹।
ਉਪਦੇਸ ਜਾਮਨ ਔ ਸਤਿਸੰਗ ਮੈ ਜਮਾਇ,
ਮਥਨ ਬਿਬੇਕ ਏਕ¹ ਮਾਖਨ ਨਿਕੈ ਲਯੋ²

¹ਸੁੱਧ, ਸਾਫ਼

¹ਕਿਸ ਤਪਸ ਨਾਲ ਤੱਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ²ਜਾਗ।

¹ਰਿੜਕ ਕੇ।

¹ਭਾਂਡਾ। ²ਵਾਸਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ।

¹ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਤਪ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

¹ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਰੂਪ ਰਿੜਕਿਆ ਹੈ। ²ਇਕ (ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪ) ਮੱਖਣ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ।

॥ ੧੫੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਚਾਖਨ ਭਾਣਾ ਮੰਨਨ ਕਿਯ,
ਬ੍ਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਰਾਦ।
ਯਹਿ ਉੱਤ੍ਰ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਤੈ,

ਭਜੋ ਮੋਦ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ॥ ੧੫੮ ॥

ਕਰਿ ਗੋਸ਼ਟ ਬਹੁ ਪਰਸਪਰ,

ਭਰਿ ਉਰਿ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ।

ਚਾਹਯੋ ਜਬਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੂ,

ਗਾਯੋ ਗੁਰੂ ਸਰੋਦ¹ ॥ ੧੫੯ ॥

¹ਰਾਗ, ਕੀਰਤਨ।

ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਗੁਰ ਤਹਿ ਰਹੇ,

ਗਜਾਨੀ ਭਗਤਿ ਬਿਚਾਰ।

ਧਯਾਇ ਕਰਯੋ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਇਤ,

ਗੁਰ ਕੋ ਬਿਰੇ ਨਿਹਾਰ ॥ ੧੬੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਤ੍ਰਿਤੀ ਉਦਾਸੀ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਦਸਮੋਂ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. {ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ: ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ, ਦੇਵ ਪੁਰੀਆਂ, ਸੁਰਗ, ਸਚਖੰਡ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ}

ਸ੍ਰੋਤ:

ਅਘ ਪੁੰਜ ਦਰੈ¹ ਮਨ ਸੁੱਧ ਕਰੈ,

¹(ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਤਨ ਤਾਪ ਹਰੈਂ ਸਮ ਦੇਵ ਸਰੈਂ¹।

¹ਗੰਗਾ ਵਾਂਗ। {ਦੇਵ ਸਰੈਂ- ਦੇਵ ਸਰੀ- ਦੇਵ ਨਦੀ- ਗੰਗਾ।}

ਭ੍ਰਮ ਅੰਧ ਛੁਟੈਂ ਮਦ ਚੋਰ ਹੁਟੈਂ,

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਭ੍ਰਮ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਥਕਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਦਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਅਗਤਾ ਨਿੰਦਰਾ ਸਮ ਸੂਰ ਦਰੈਂ¹।

ਬਨ ਗਜਾਨ ਬਧਾਵਨ ਕੋ ਬਰਖਾ,

¹ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਨੂੰ ਬਰਖਾ (ਰੂਪ ਹਨ ਤੇ) ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਵਾਂਗ ਮਨ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸਮ ਚਿੰਤ ਮਨੀ ਮਨ ਚਿੰਤ ਹਰੈਂ¹।

ਗੁਰ ਸੱਤਮ ਸੱਤਮ ਕੇ ਪਦ ਉੱਤਮ,

¹ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਸਤਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉੱਤਮ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜੇਹੇ (ਗੁਣ) ਜਾਣ ਕੇ (ਮੈਂ) ਕਵੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਾਨ ਇਹੈ ਕਵਿ ਧਜਾਨ ਧਰੈਂ¹ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੱਚ ਖੰਡ ਮੈਂ ਜਾਂਹਿ ਜਿਮ,

¹ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਤੇ ਅਖੰਡ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ।

ਸਚ ਅਖੰਡ ਨਿਹਾਰ¹।

ਖੰਡ ਅਸੱਚ ਸਚ ਮੰਡ ਹੈਂ,

¹ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਝੂਠ ਦਾ ਖੰਡਨ ਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਮੰਡਨ (ਪ੍ਰੋੜਤਾ) ਕਰਨਗੇ।

ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਲੋ ਸਾਰ¹ ॥੨॥

ਐ ਹੈਂ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਜਜੋਂ,

ਕੈਹੈਂ ਏਤਿਕ ਗਾਥ।

ਇਸੀ ਅਧਯਾਇ ਮੈ ਸੁਨੋ ਅਬਿ,

¹ਰਸਤਾ।

ਦਾਇਕ ਮੁਕਤੀ ਪਾਥ¹ ॥੩॥

ਮਰਦਾਨੇ ਬਾਲੇ ਤਈਂ,

ਛੋਰਯੋ ਢਿਗ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ।

¹ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ।

ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਤ ਅਦੁਤੀ ਕੇ¹,

ਚਲਿ ਅਦੁਤੀ ਗੁਰ ਆਦਿ ॥੪॥

ਮੇਰੁ ਗੁਰੂ¹ ਚਲ ਮੇਰੁ ਪਰ²,

¹ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ। ²ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ।

ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਰੀ ਕੁਬੇਰ¹।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਚੀ।

ਕਿੰਨਰ¹ ਗੰਧੂਬ² ਜੱਛ³ ਗਨ,

¹ਨਿੰਦਤ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਨਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਧੜ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤੇ ਮੂੰਹ ਘੋੜੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਲਸਤ ਰਿਖੀ ਦੀ ਉਲਾਦ ਹਨ,

ਆਏ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਹੇਰਿ ॥੫॥

ਚੌਪਈ:

ਗਾਯੋ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਤਹਾਂ।

ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਲਹਯੋ ਪੁਨ ਮਹਾਂ।

ਕਹਿੰ ਗੰਧੂਬ ਉਰ ਸਾਂਤਿ ਹਮਾਰੇ।

ਭਏ ਸ੍ਰੋਦ^੧ ਸੁਨਿ, ਦੇਹੁ ਸਿਖਾਰੇ ॥੬॥

ਤਬਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਹਮਾਰੇ ਮਗ ਮੈ^੧।

ਤੁਮ ਧਾਰਹੁਗੇ ਤਨ ਜਬਿ ਜਗ ਮੈ।

ਇਹੈ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖ ਹੋਇ ਗਾਇ ਹੋ।

ਤਬੈ ਮਨੋਰਥ ਸਬੈ ਪਾਇ ਹੋ ॥੭॥

ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਪ ਕਰਿ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਕੀ ਚਢਿ ਹੈ ਰੰਗਤਿ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਬਿਨ ਮਨੁਖ ਨ ਹੋਈ।

ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਨ ਗਜਾਨ ਬਿਨੋਈ^੧ ॥੮॥

ਆਗਮ ਨਿਗਮ ਅਚਾਰਯ ਸੰਤੈਂ।

ਕਹਯੋ ਸਪਤ ਕਰਿ^੧ ਏਹੀ ਤੰਤੈ^੨।

ਤਬਿ ਗੁਰ ਬਚਨ ਬਖਾਨਯੋ ਜੋਈ।

ਅਬਿ ਪਿਖੀਅਤ ਹੈ ਪ੍ਰਤੱਖਯ ਸੋਈ ॥੯॥

ਸੋ ਗੰਧੂਬ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇ ਰਾਗੀ।

ਹੈਂ ਗਜਾਨੀ ਬਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੁਰਾਗੀ^੧।

ਗੰਧੂਬ ਮੋਦ ਭਏ ਸੁਨਿ ਸਬੈ।

ਤਿਨ ਤੈ ਹੋਇ ਵਿਦਾ ਗੁਰ ਤਬੈ ॥੧੦॥

ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਮੈ ਪਹੁੰਚੇ ਸ੍ਵਾਮੀ।

ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰਨ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ^੧।

ਜਹਾਂ ਦੇਵ ਗਨ ਬਸਤਿ ਅਪਾਰੇ।

ਆਹਿ ਅਪੰਚੀ^੧ ਕ੍ਰਿਤ ਤਨ ਧਾਰੇ ॥੧੧॥

ਇਹ ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਨੱਚਦੇ ਹਨ। ਼ੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਗਵੱਈਏ। ਼ੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਜਾਤੀ, ਗੁਹੜਕ-ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ।

^੧ਚਾਗ, ਕੀਰਤਨ।

^੨ਸਾਡੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚ।

^੧ਬਿਨਾ।

^੧ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ। ^੨ਤੱਤ, ਨਿਚੋੜ।

^੧ਪ੍ਰੇਮੀ।

^੧ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

^੧(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਂ) ਸੂਖਮ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ {ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ=ਉਹ ਤੱਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੂਖਮ ਤੱਤ।}

ਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਕ ਮੈਂ¹ ਪੁੰਨਜ ਜੁ ਕਰਹੀਂ।
 ਭੋਗ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਮੈ ਧਰਹੀਂ।
 ਤੇ ਤਨ ਤਜਿ ਸਬਿ ਸੂਰਗ ਸਿਧੈਹੈਂ।
 ਨਾਰਿ ਪਰੀ ਨਰ ਦੇਵ ਬਨੈ ਹੈਂ ॥ ੧੨ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਭਿਸ਼ਤ ਸੁਰਗ ਕਹਿ ਹਿੰਦੂ ਔ ਤੁਰਕ ਜਾਹਿੰ,
 ਪਿਖਯੋ ਗੁਰ ਸੋਊ ਜੋਊ ਸੁਕ੍ਰਿਤੀ¹ ਲਹਾਇ ਹੈਂ²।
 ਏਕ ਸਮ ਪਰਕਾਸ਼ ਮਨੀ ਨਰਹਤਿ ਖਾਸ¹,
 ਸਸਿ ਸੂਰ ਹੂੰ ਕੇ ਨੂਰ¹ ਨੀਚੇ ਰਹਿ ਜਾਇ ਹੈਂ।
 ਝਰਨੇ ਝਰਤਿ ਬਾਰ¹ ਸੁਧਾ² ਅਨੁਹਾਰ³ ਬਹੁ,
 ਬਨ¹ ਬਾਗ ਸੌਰਭਿ² ਅਮਰ ਫਲ ਦਾਇ ਹੈਂ।
 ਸੀਤਲ ਸੁਗੰਧਿ ਮੰਦ¹ ਪੌਨ ਗੌਨ² ਭੌਨ ਭੌਨ³,
 ਜੌਨ ਫਲ ਚਾਹਿ ਜੋਇ ਤੌਨ¹ ਸੋਇ ਪਾਇ ਹੈਂ
 ॥ ੧੩ ॥

ਬਾਂਛਤ ਮਿਲਤਿ ਭੋਗ ਬਜਾਪਤ¹ ਨ ਜਰਾ² ਰੋਗ,
 ਫਿਕਰ ਕਲੇਸ਼ ਸੋਗ ਕੋਊ ਨ ਨਿਹਾਰ ਹੈਂ।
 ਸਬੈ ਰੂਪ ਰਾਸਿ¹ ਕਾਮ ਕੇਲ² ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਖਾਸ,
 ਭੂਖ ਨ ਪਯਾਸ ਜਾਨਰੈਹੈਂ ਏਕ ਸਾਰ ਹੈਂ।
 ਕਾਰਬਾਰ ਕੋਊ ਨਹਿੰ, ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਸਮਾਨ¹ ਰਹਿੰ,
 ਦੀਨ ਨ ਅਧੀਨ ਕਿਹਿੰ ਕੋਊ ਰਹਿ ਵਾਰ ਹੈਂ¹।

ਘਰਿ ਘਰਿ ਰਾਗ ਰੰਗ ਗਾਨ ਤਾਨ ਨਾਚ ਸੰਗ,
 ਬੀਨ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਚੰਗ¹ ਬਾਜਤਿ ਅਪਾਰ ਹੈਂ
 ॥ ੧੪ ॥

ਇੰਦ੍ਰ, ਕੁਬੇਰ, ਹਰੀ, ਹਰ, ਬਿਧਿ ਆਦਿ ਦੇਵ,
 ਰਹਤਿ ਸਦੇਵ¹ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰ ਮਾਹਿੰ ਹੈਂ।
 ਜੋਊ ਜਨ ਜਾਹਿ ਚਾਹਿ¹ ਕਰਤਿ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਸੋ,
 ਤਨ ਤਜਿ ਜਾਇ ਵਹਾਂ ਪਾਇ ਪੁਰ ਤਾਹਿੰ ਹੈਂ।
 ਕੇ ਸਾਲੋਕ¹ ਕੇ ਸਮੀਪ² ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ³ ਕੇ ਸਾਯੁਜ¹¹,

¹ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ।

¹ਪੁੰਨੀ। ²ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਖਾਸ ਮਣੀਆਂ ਦਾ।

¹ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

¹ਪਾਣੀ ਦੇ। ²ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ³ਵਰਗੇ।

¹ਬਗੀਚੇ। ²ਸੁਗੰਧੀ।

¹ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ। ²ਚਲਦੀ ਹੈ। ³ਘਰਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਉਹੋ ਫਲ।

¹ਲਗਦਾ। ²ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ।

¹ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੇ। ²ਕ੍ਰੀੜਾ, ਭੋਗ।

¹ਸਾਮਾਨ, ਸਮੱਗ੍ਰੀਆਂ।

¹(ਜੋ ਉਥੋਂ ਦੇ) ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਉਹ) ਕੋਈ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

¹ਧਾਤੂ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਵਾਜਾ ਜੋ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕਿੱਲ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ।

¹ਸਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ। (ਅ) ਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਸਣੇ।

¹ਇੱਛਾ ਧਾਰ ਕੇ।

¹ਸ਼ਲੋਕ ਮੁਕਤੀ- ਆਪਣੇ ਉਪਾਸ਼ਯ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ²ਸਮੀਪ ਮੁਕਤੀ- ਆਪਣੇ ਉਪਾਸ਼ਯ ਦੇ ਕੋਲਰਹਿਣਾ। ³ਸ੍ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ- ਇਸ਼ਟ ਵਰਗੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ

ਹੋਣਾ। ¹ਸਾਯੁਜ ਮੁਕਤੀ- ਉਪਾਸ਼ਯ ਨਾਲ ਉਪਾਸ਼ਕ ਦਾ ਜੁੜ ਜਾਣਾ। {ਉਪਾਸ਼ਯ- ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।}

ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰ ਏਹੀ ਸੋ ਲਹਾਹਿੰ ਹੈਂ।
ਜੈਸੋ ਜਪ ਤਾਪ ਪੁੰਨਯ ਕਰਿ ਨਰ ਜਾਇ ਤਹਾਂ,
ਤੈਸੋ ਭੋਗ ਭੋਗ ਫੇਰ ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਪਾਹਿੰ ਹੈਂ

॥ ੧੫ ॥

ਜਦਯਪਿ ਹੈ ਸੁਖ ਸਾਰੇ ਸੁਰਗ ਮਝਾਰੇ ਭਾਰੇ,
ਤਦਯਪਿ ਹੈ ਦੁਖ ਜੋਊ ਸੋਊ ਭੀ ਸੁਨੀਜੀਏ।
ਏਕ ਅਤਿ ਸਹਿਤਾ¹ ਕਹਿਤ ਜਾਹਿੰ ਮਤਸਰ²,

¹ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਾਣ ਵਡਿਆਈ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾ ਸਹਾਰ ਸਕਣ ਦਾ ਸੁਭਾਉ। ²ਈਰਖਾ।

ਦੁਤੀ ਰਾਖਸ਼ਨ ਡਰ ਅਧਿਕ ਲਹੀਜੀਏ।
ਤੀਸਰੋ ਹੈ ਖੀਨਤਾ¹ ਬਿਹੀਨਤਾ ਅਰਾਮ² ਅਤਿ,

¹ਪੁੰਨ ਦੇ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਦੁੱਖ। ²ਸੁਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਛੀਨ ਭਏ ਪੁੰਨਯ ਫੇਰ ਧਰਨਿ ਗਿਰੀਜੀਏ।
ਯਾਹੀ ਤੇ ਨ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਹਿੰ ਤਹਿੰ ਕਰੈਂ ਮਨਿ,
ਜੈਸੇ ਏਹ ਲੋਕ ਨਾਸੀ ਤੈਸੇ ਸੋ ਜਨੀਜੀਏ ॥ ੧੬ ॥
ਇਨਿ ਸਬਿ ਦੇਵਨ ਕੇ ਲੋਕਨ ਤੇ ਉਪਰ ਹੈ,
ਸਚਖੰਡ ਜੋ ਬਿਕੁੰਠ ਲੋਕ ਕਰਤਾਰ ਕੇ।

ਜਾਂਹਿ ਕਾ ਹੁਕਮ ਪਾਇ ਰਚਤਿ ਜਗਤ ਮਾਇ¹,
ਹਰੀ¹ ਹਰ² ਅਜ³ ਆਦਿ ਕਰੈਂ ਨਿਜ ਕਾਰ ਕੇ।
ਸੋਈ ਆਹਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜੁਗੀਸ਼੍ਵਰ ਯਜਾਵੈਂ ਜਾਂਹਿ,
ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਨ ਪਾਹਿੰ ਤਾਹਿੰ ਪਾਰ¹ ਕੇ।
ਜੇਤਿਕ ਭਗਤ ਜੋਗੀ ਬਿਸ਼ੇਰਸ ਤੈ ਬਿਓਗੀ¹,
ਨਾਮਰਸ ਭੋਗੀ ਪੈ ਹੈਂ ਓਸ ਦਰਵਾਰ ਕੇ ॥ ੧੭ ॥

¹ਮਾਇਆ।
¹ਵਿਸ਼ਨ। ²ਸ਼ਿਵ। ³ਬ੍ਰਹਮਾ।

ਭੂਖ ਨ ਪਯਾਸ ਜਹੀਂ ਬਾਸ਼ਨਾ ਨ ਫੁਰੈ ਕਹੀਂ,
ਆਨੰਦ ਅਖੰਡ ਏਕਰਸ ਸਬਿ ਕੇ ਰਹੈਂ।
ਤੀਨ ਦੋਸ਼ ਹੀਨ ਪੀਨ¹ ਸੁਖ ਸਦ ਲੇਹੁ ਚੀਨ,
ਲਿਵ ਲੀਨ ਮਨ ਮੀਨ¹ ਬ੍ਰਹਮ ਸਿੰਧ ਮੋਰਹੈਂ।
ਕੋਟਿਕ ਮਹੇਸ਼¹ ਕਮਲੇਸ਼² ਬਿਧਿ³ ਆਦਿ ਦੇਵ,
ਮੁਨਿ ਜਨਿ ਅਵਤਾਰ ਖਰੇ ਪੌਰ ਪੋ¹ ਰਹੈਂ।
ਨੂਰ ਕਾ ਜਹੂਰ ਭੂਰ ਨੂਰ ਭਰਪੂਰ ਰਹਯੋ,

¹ਅੰਤ।
¹ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਭਾਵ ਤਿਆਗੀ।

¹ਭਾਰੀ।
¹ਮਨਾਂ ਰੂਪ ਮੱਛ।
¹ਸ਼ਿਵ। ²ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ³ਬ੍ਰਹਮਾ।
¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਖੜੇ।

ਨੂਰ ਕੌ ਨਿਹਾਰ ਯਾਰ ਨੂਰ ਹੀ ਲੌ ਹੋ ਰਹੈ¹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਉਹ)
 ॥ ੧੮ ॥ ਪਿਆਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਰਹੇ
 ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਹ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੈ¹,
 ਪੁਰੀਅਨ ਕੋ ਕਹਿ ਦੀਨ।
 *ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਕੀ ਸੁਨੋ ਅਬਿ,

¹(ਚਲਦੇ) ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਹੀ।

*ਭਿਸਤ ਜਾਂ ਸੁਰਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਦਰ ਪੁਰੀ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ—
 ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਿੱਛੇ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ੧੧ ਤੋਂ ੧੬ ਤੱਕ
 ਕਵੀ ਜੀ ਕਰ ਆਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਵੀ
 ਉਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਬੇਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ
 ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵਰਨਣ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ੧੭ ਤੇ
 ੧੮ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਚ ਖੰਡ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖ ਆਏ ਹਨ। ਹੁਣ
 ਦੋਬਾਰਾ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਜਹਿੰ ਗੁਰ ਥਿਰੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੯ ॥

ਤਹਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਜਬਿ,
 ਗਾਯੋ ਸੁਰ ਮੈ ਪਾਇ।
 ਸੁਨਿ ਅਪੱਛਰਾ ਦੇਵ ਸਬਿ,
 ਮਸਤ ਭਏ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੨੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਰੂਪ ਅਮੋਲਕ ਪਿਖਿ ਧੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕੈ।
 ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਗੁਰ ਕੌ ਗੁਨਿ ਕੈ।
 ਪਰੇ ਚਰਨ ਸਬਿ ਦੋ ਕਰ ਜੋਰੀ।
 ਬਿਨਤੀ ਕੀਨ ਨਿਹੋਰ¹ ਬਹੋਰੀ² ॥ ੨੧ ॥

¹ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ। ²ਫੇਰ।

ਤੁਮ ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ ਜਗ ਨਾਥਾ।
 ਹਮੈ ਦਰਸ ਦੈ ਕੀਓ ਸਨਾਥਾ¹।
 ਦੀਜੈ ਅਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਖਰਾਰੀ¹।

¹ਸਫਲ।

¹ਹੇ (ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ) ਖਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਵੈਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਰੂਪ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਜਾਂ ਤੇ ਹੂੰ ਹਮ ਮੁਕਤਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥
 ਤਬਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਬਿਨਾ ਨਰ ਤਨ ਹੈ।
 ਮੁਕਤਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਇ ਨ ਬਨ ਹੈ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਜਬਿ ਤੁਮ ਨਰ ਤਨ ਲਹਿ ਹੋ।
 ਗੁਰ ਸਿਖ ਬਨਿ ਮੁਕਤੀ ਪਦ ਗਹਿ ਹੋ ॥ ੨੩ ॥

ਪੁਨ ਇੰਦ੍ਰ ਕਰਿ ਜੋਰ ਬਖਾਨਾ।

ਅਹੋ ਭਾਗ ਮਮ ਭੂਰ ਮਹਾਨਾ।

ਰਾਵਰ ਬਪੁ¹ ਪ੍ਰਤੱਖਯ ਕਰਤਾਰਾ।

¹ਸਰੂਪ।

ਨ੍ਰਿਖਯੋ ਮੈ ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਈਸ਼ਰ ਤੈ ਭੀ ਦਰਜਾ ਭਾਰੀ।

ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਕਹਿੰ ਸੂਤਿ ਚਾਰੀ¹।

¹ਚਾਰੇ ਵੇਦ।

ਹਰਿ ਰਚਿ ਜੀਵ ਜਗਤ ਮੈ ਡਾਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਭਵ ਤੇ¹ ਪਾਰ ਉਤਾਰੇ ॥ ੨੫ ॥

¹ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ)।

ਹਰਿ ਜੂ ਅਪਨਾ ਆਪ ਛਪੈ ਹੈਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿ ਦਿਖਲੈ ਹੈਂ।

ਹਰਿ ਮਾਯਾ ਜੀਵਹਿੰ ਦੁਖ ਦੇਹੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਯਾ ਦੂਰ ਕਰੇਹੀ ॥ ੨੬ ॥

ਮੈਂ ਭੀ ਭਯੋ ਆਜ ਬਡ ਭਾਗੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪਗ ਰਜ¹ ਮਮਿ ਮੁਖਿ ਲਾਗੀ।

¹ਚਰਨ ਧੂੜ।

ਅਸ ਕਹਿ ਫਲ ਭਲ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰੀ¹।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਇੰਦ੍ਰ ਗੁਰ ਕੇ ਧਰੇ ਅਗਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥

ਨਾਚ ਰੰਗ ਬਹੁ ਢੰਗ ਕਰਾਏ।

ਉਤਸ਼ਵ ਕੀਨ ਅਧਿਕ ਮੁਦ ਦਾਏ।

ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਸੈਰ ਕਰਾਏ।

ਜੇ ਬਿਸ੍ਰਕ੍ਰਮਾ¹ ਆਪ ਬਨਾਏ ॥ ੨੮ ॥

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ।

ਪੰਨਨ ਪਿਚਕੀ ਮੰਦ੍ਰ ਭ੍ਰਾਜੈਂ¹।

¹ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ {ਪਿਚਕੀ} ਕਤਰ ਕੇ (ਜੜੇ ਹੋਏ) ਪੰਨੇ {ਭ੍ਰਾਜੈਂ} ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਫੈਰੋਜਨ ਕੇ¹ ਫਾਟਕ² ਰਾਜੈਂ³।

¹ਨੀਲੇ ਰਤਨਾਂ ਦੇ। ²ਤਖਤੇ। ³ਸੋਭਦੇ ਹਨ।

ਜਟੇ¹ ਜਵਾਹਰ ਬਿਦ੍ਰਮ² ਖੰਭੇ।

¹ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ²ਮੂੰਗਿਆਂ ਦੇ।

ਪਿਖਿ ਸਸਿ¹ ਸੰਪਾ² ਸੂਰ³ ਅਚੰਭੇ ॥ ੨੯ ॥

¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ²ਸੰਪਾਤਿ-ਸੂਰਜ ਦੇਰਬਵਾਹੀ ਅਰੁਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜਟਾਯੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਗਿਰਝ ਜਿਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ³ਸੂਰਜ।

ਗਜ ਮੋਤਿਨ ਕੀ¹ ਬੰਦਨਵਾਰਾ²।

¹ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ। ²ਬੰਦਨ ਵਾਰ- ਮੰਗਲ ਸਮੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਲਟਕਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਲਾ।

ਜਨ ਤਾਰਾ ਗਨ ਪੋਏ ਤਾਰਾ¹।

¹ਜਾਣੇ ਬਹੁਤੇ ਤਾਰੇ ਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਲਾਲਨ ਕੇ ਬਹੁ ਕਲਸ ਦਮਕੈਂ¹।

¹ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਜਨ ਬੀਜਰ ਗਨ ¹ ਬਿਰੀ ਚਮਕੈਂ ॥ ੩੦ ॥	¹ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ।
ਭਰੇ ਹੋਜ਼ ¹ ਅੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਘਨੇ।	¹ ਕੁੰਡ, ਚੁਬੱਚੇ।
ਬਿਬਿਧ ਬਿਤਾਨ ¹ ਚਾਂਦ ਸੇ ਤਨੇ।	¹ ਚੰਦੋਏ।
ਦੇਵ ਅਪੱਸ਼ਾ ਇਤ ਉਤ ਭ੍ਰਾਜੈਂ ¹ ।	¹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
ਜਿਨਿ ਦੁਤਿ ਹੇਰਿ ਕਾਮਰਤਿ ਲਾਜੈਂ ॥ ੩੧ ॥	
ਜੀਅ ਭਾਵਤ ਪੀਯ ਅਮੀ ਅਘਾਵੈਂ।	
ਬਾਂਛਤ ਸਬੈ ਅਮਰ ਫਲ ਖਾਵੈਂ।	
ਜਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕ ਤੇਜ ਬਲ ਬਾਢੇ।	
ਕਾਮ ਕੇਲ ਮੈ ਰਹਿੰ ਅਤਿ ਠਾਂਢੇ ॥ ੩੨ ॥	
ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਨਾਚਤਿ ਗਾਵਤਿ ਪਰੀਆਂ।	
ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਦ ¹ ਗੁਨ ਰੂਪ ਸੁ ਭਰੀਆਂ।	¹ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ।
ਕਹਿ ਲੋ ਗਿਨੋ ਸ੍ਰਰਗ ਸੁਖ ਯਾਵਤਿ ¹ ।	¹ ਸਾਰੇ।
ਜਿਹ ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਮੁਨਿ ਮਨ ਲਲਚਾਵਤਿ	
॥ ੩੩ ॥	
ਨਾਰਦਾਦਿ ਰਿਖਿ ਜੇ ਤਹਿੰ ਗਏ।	
ਕਹਿੰ ਪੁਰਾਨ ਵਹਿ ਲੰਪਟ ¹ ਭਏ।	¹ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਖੱਚਤ।
ਗੁਰ ਵਹਿ ਮਿਥਯਾ ¹ ਮਾਯਕ ² ਚੀਨੇ।	¹ ਬੁਠੇ। ² ਛਲ ਰੂਪ।
ਦ੍ਰਿਗ ਅੰਚਲ ¹ ਚੰਚਲ ਨਹਿ ਕੀਨੇ ॥ ੩੪ ॥	¹ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ।
ਜੈਸ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨਿਰਪ ਸਜਾਨੋ।	
ਮ੍ਰਿਤਕ ¹ ਖਿਲੋਨਨ ਪਰ ਨ ਲੁਭਾਨੋ ॥ ੩੫ ॥	¹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਕੇਵਲ ਬਪ ¹ ਕਰਤਾਰ ਲਖਿ,	¹ ਸਰੂਪ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ।	
ਆਇ ਸਚੀ ¹ ਪਗ ਬੰਦ ਕਰਿ,	¹ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।
ਚਾਹੀ ਮੋਖ ਉਦਾਰ ॥ ੩੬ ॥	
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਸੁਰ ਦੇਹ ਯਹਿ,	
ਕੇਵਲ ਭੋਗ ਸਥਾਨ।	
ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇਹ ¹ ਮੈ,	¹ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ।
ਮੁਕਤਿ ਦਾਨ ਹੈ ਗਯਾਨ ॥ ੩੭ ॥	
ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰ ਸਹਿ,	

ਲੈ ਹੈਂ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ।
 ਗੁਰ ਸਿਖ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿ,
 ਪੈ ਹੈਂ ਮੁਕਤਿ ਬਿਦੇਹ ॥ ੩੮ ॥
 ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਤੈ ਮਨੁਖ ਤਨ,
 ਧਰੇ ਤਿਨੈ ਪੁਨ ਆਇ।
 *ਇੰਦ੍ਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ¹ ਭਯੋ,

ਆਸ ਕੌਰ¹ ਭਈ ਸਾਇ² ॥ ੩੯ ॥
 ਕਰੀ ਸੁੰਡ ਜਿਮ¹ ਜੁਗਨ ਕੀ²,
 ਥੀ ਭੁਜ¹ ਜੰਘ² ਬਖਯਾਤ।
 ਯਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਹੁ ਸਿਖਨ ਤੈ,
 ਸੁਨਯੋ ਹਮੈਂ ਅਵਦਾਤ¹ ॥ ੪੦ ॥
 ਗੁਰੂ ਭਗਤਿ ਦੋਨੋ ਭਏ,
 ਧਨੀ¹ ਪਟਯਾਲੇ ਕੇਰ।
 ਪੁਨਯ ਕੀਏ ਕਾਯਮ ਜਿਨੈ,
 ਅਬਿ ਲੋ ਬਿਦਤ ਬਧੇਰ ॥ ੪੧ ॥
 ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਤੈ ਗੁਰੂ ਜਬਿ,
 ਚਲਨਾ ਚਾਹਯੋ ਫੇਰ।
 ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਉਰਵਸੀ¹ ਕੇ,
 ਪਿਖਿ ਉਰ ਵਸੀ¹ ਬਧੇਰ ॥ ੪੨ ॥
 ਅੰਗਨਿ ਆਲਿੰਗਨ¹ ਚਹਯੋ,
 ਬਯੰਗ¹ ਸਮਝ ਗੁਰ ਤਾਂਹਿ।
 ਕਹਯੋ ਕਪਟ ਫਲ ਯਵਨ ਬਪੁ¹,
 ਤੁਮ ਕੋ ਮਿਲ ਹੈ ਜਾਂਹਿ ॥ ੪੩ ॥
 ਖਸ਼ਟਮ ਬਪੁ ਧਰ ਕਾਮਨਾ,

¹ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ। *ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਚੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਕਹਿਣਾ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—'ਯਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਹੁ ਸਿਖਨ ਤੇ ਸੁਨਯੋ ਹਮੈਂ ਅਵਦਾਤ।' ਉਵ ਗੁਰ-ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕ, ਉੱਚ ਆਚਰਨ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਇਨਸਾਫ਼-ਪਸੰਦ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

¹ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਟਿਆਲਾ। ²ਉਹ (ਸਚੀ)।

¹ਹਾਥੀ ਦੇ ਸੁੰਡਾਂ ਵਰਗੀਆਂ। ²ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ।

¹ਬਾਹਾਂ। ²ਲੱਤਾਂ।

¹ਪ੍ਰਗਟ।

¹ਮਾਲਕ (ਰਾਜਾ ਤੇਰਾਣੀ)।

¹ਨਾਮ ਅਪੱਛਰਾ।

¹ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵੱਸ ਗਈ।

¹ਛੋਹਣਾ।

¹ਰਮਜ਼, ਇਸ਼ਾਰਾ।

¹ਤੁਰਕਣੀ ਦਾ ਸਰੀਰ।

ਪੂਰਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਤੋਹਿ।
ਸੋਊ ਪਰੀ ਕੋਲਾਂ ਭਈ,
ਬਚਨ ਪਾਲਯੋ ਵੋਹਿ* ॥ ੪੪ ॥

*ਉਰਵਸੀ ਅਪੱਛਰਾ ਦੀ ਮੰਦ-ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉਸ ਦੀ ਛੇਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦੇਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਨਾਭ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਚਰਨ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਭੇਜੀਆਂ ਪਦਮਨੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋ-ਭਾਵ ਵੀ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਉਰਵਸੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਨ- ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਗਾਛਹੁ ਪੁੜੀ ਰਾਜ ਕੁਆਰਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ: ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪੁਨ ਹਮ ਪਰ ਕੀਨੀ। ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਰਸ ਮਤ ਭੀਨੀ। ਇਹ ਤੋ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਜਿਸ ਕੋ ਦਰਸਨ ਕਰਤ ਨਿਹਾਲਾ ॥ ੫੯ ॥ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਰਧ ਅਧਯਾਯ ੪੭) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਐਉਂ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ: ਬਿਸੇ ਭੋਗ ਬਿਸਟਾ ਕੀ ਨਜਾਈਂ। ਦੁਰਗੰਧਿਤ ਸੋ ਹਮੈ ਨ ਭਾਈ। ਰਿਦੈ ਸ਼ਾਂਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਭ ਭਾਂਤੀ। ਸੁਨਤਿ ਬਚਨ ਭੀ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ ॥ ੬੧ ॥ ਕਾਢਿ ਨਰਕ ਤੇ ਸੁਰਗ ਪੁਚਾਏ। ਐਸੋ ਸੰਤ ਪਿਖਯੋ ਨਿਸ ਜਾਏ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਰਧ ਅਧਯਾਯ ੪੭) ਉਰਵਸੀ ਨੂੰ ਤੁਰਕਣੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਾਪ ਤੇ ਫਿਰ ਛੇਵੇਂ ਜਾਮੇ 'ਚ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਾਵ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਮੰਦ-ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸ਼੍ਰੀਆ ਹੈ ਤੇ ਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੰਦ-ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਕਦੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮੰਦ-ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਮੇਟ ਕੇ ਰੱਬੀ ਰੰਗਣ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੇ ਅਣਗਣਿਤ ਸਬੂਤ ਤੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ। ਕੋਲਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹੋ ਬਿਸੁਆਮ ੨੩ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੭੧ ਤੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਰ।

†ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ।

ਮਘਵਾ ਪੁਰਾ ਤੈ ਤੁਰ ਗੁਰੂ,
ਪਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਜਾ ਪਤਿ ਲੋਕ।
ਬ੍ਰਹਮਾ ਲੋ ਪਿਖਿ ਸਬਿਨ ਕੋ,
ਕੀਨੋ ਭਲੇ ਬਿਸੇਕਾ ॥ ੪੫ ॥
ਚੌਪਈ:
ਬਿਸਨ ਪੁਰੀ ਮੈ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ।

†ਅਨੰਦ।

ਸੂਰ ਸਸੀ ਜਹਿੰ ਨਹਿ ਦਰਸਾਈ।

ਮਣਿ ਮਯਾ ਧਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਸਾਰੀ।

‘ਰੂਪ।

ਜਗਮਗਾਤ ਰਹਿ ਅਤਿ ਉਜਿਆਰੀ ॥ ੪੬ ॥

ਭਗਤ ਚਤ੍ਰਧਾ ਮੁਕਤਿ ਨਿਹਾਰੇ।

‘ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭਗਤ।

ਸਬੈ ਚਤਰ ਭੁਜ ਭੂਖਨ ਧਾਰੇ।

ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧੀ।

ਕਿਸੀ ਵਿਸ਼ੇ ਕੀ ਤਹਾਂ ਨ ਗੰਧੀ ॥ ੪੭ ॥

‘ਬੋ ਭਾਵ ਥੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਤੇਜ ਰੂਪ ਸਬਿ ਕੇ ਤਨ ਸੋਹੈਂ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਖਾਸ ਨ ਕੋ ਹੈ।

‘ਖਾਹਸ਼, ਇੱਛਾ।

ਬਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਸਬਿ ਜਗ ਕਾ ਪਾਲਕ।

ਰੱਖਕ ਭਗਤਿ ਅਭਗਤਨ ਘਾਲਕ ॥ ੪੮ ॥

‘ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ।

ਤਿਨਿ ਆਵਨ ਜਬਿ ਗੁਰ ਕਾ ਸੁਨਾ।

ਪਠੇ ਪਾਰਖਦ ਲੇਨੇ ਪੁਨਾ।

‘ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ।

ਬਿਸ੍ਰਕਸੇਨ ਆਦਿ ਮੁਦ ਪਾਏ।

‘ਪਾਰਖਟ ਦਾ ਨਾਮ।

ਕਰਿ ਉਤਸਾਹ ਗੁਰਹਿ ਲੈ ਆਏ ॥ ੪੯ ॥

ਮਿਲੇ ਖੜੇ ਹੂੰ ਗੁਰ ਕੋ ਹਰੀ।

ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪਰਸਪਰ ਬਹੁ ਕਰੀ।

ਨਿਜ ਢਿਗ ਆਸਨ ਉਚ ਬਿਠਾਏ।

ਕਰਿ ਚਰਚਾ ਪਰਚਾ ਮੁਦ ਪਾਏ ॥ ੫੦ ॥

‘ਪ੍ਰਚਾਵਾ।

ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਤਨ ਧਰਿ ਜਨ ਮਿਲੇ।

‘ਜਾਣੇ ਨਾਮ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਤੇ ਗਿਆਨ (ਬਿਸ਼ਨੂੰ) ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਜੋਗ ਵਿਰਾਗ ਰੂਪ ਜਨ ਭਿਲੇ।

‘ਮਿਲੇ।

ਪੁਨ ਹਰਿ ਸੁਨੀ ਗੁਰੂ ਤੈ ਬਾਨੀ।

ਗਯਾਨ ਵੈਰਾਗ ਭਗਤਿ ਨੈਸਾਨੀ ॥ ੫੧ ॥

ਜੈ ਜੈ ਬੋਲਿ ਅਨੰਦ ਬਢਾਯੋ।

ਨਿਜ ਲੋਗਨ ਪ੍ਰਤਿ ਹਰਿ ਅਸ ਗਾਇਓ।

ਜਦਯਪਿ ਆਚਾਰਯ ਅਵਤਾਰੂ।

ਪੂਰਬ ਭਏ ਕਏ ਮਤ ਚਾਰੂ ॥ ੫੨ ॥

‘ਸੁੰਦਰ ਮੱਤ ਚਲਾਏ।

ਤਦਯਪਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰਾ।

ਭਯੋ ਅਬੈ ਚਹੁੰ ਜੁਗਨ ਮਝਾਰਾ।

ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਕੀਏ ਉਪਦੇਸੂ।

ਮਿਟਤਿ ਨ ਕਬਹੂੰ ਨਿਖਲ ¹ ਕਲੇਸੂ ॥ ੫੩ ॥	¹ ਸਾਰੇ।
ਨੇਤ ¹ ਸਨਾਤਨ ² ਯਹਿ ਕਰਤਾਰੈ।	¹ ਚੀਤੀ। ² ਆਦੀ।
ਰਚੀ, ਨਿਗਮ ਆਗਮ ਕਹਿੰ ਸਾਰੈ।	
ਜੈਸ ਅਗਨਿ ਬਿਨ ਪਾਕ ¹ ਨ ਹੂੰ ਹੈ।	¹ ਰਸੋਈ।
ਬਿਨਾ ਤਮਾਰੀ ¹ ਤਮ ² ਨਹਿ ਜੈਰੈ ॥ ੫੪ ॥	¹ ਸੂਰਜ। ² ਅਨੁਰਾ।
ਪੰਖੀ ਉਡਤਿ ਪੰਖ ਤੈ ਨਭ ¹ ਜਜੋਂ।	¹ ਅਕਾਸ਼।
ਮੁਕਤਿ ਨਾਹਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਤਜੋਂ।	
ਤੀਨ ਜੁੱਗ ਜਿਨਿ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ।	
ਸੋ ਅਬਿ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹੂੰ ਹੈਂ ਆਈ ॥ ੫੫ ॥	
ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰ ਬਚਨੋ ਪਰ ਕੈ ਹੈਂ।	
ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਗਿਆਨ ਗਹਿ ਲੈ ਹੈਂ।	
ਬਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜਬ ਐਸ ਬਖਾਨਾ।	
ਸਰਬ ਦੇਵਤਨਿ ਦਿਢ ਮਨਿ ਮਾਨਾ ॥ ੫੬ ॥	
ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਧਰਿ ਗੁਰ ਤੈ ਦਿੱਖਯਾ ¹ ।	¹ ਦੀਖਿਆ, ਸਿੱਖਿਆ।
ਲੇਵੈਂ, ਭਈ ਸਬਿਨਿ ਮਨਿ ਇੱਛਯਾ।	
ਯਾਹੀ ਤੇ ਸੁਰ ਆਇ ਹਮੇਸ਼ੈਂ।	
ਗਹਿ ਗੁਰ ਮਾਰਗ ਦਹਿਤਿ ¹ ਕਲੇਸੈਂ ॥ ੫੭ ॥	¹ ਸਾੜਦੇ, ਨਾਸ ਕਰਦੇ।
ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਾਧੁ ਜਹਿੰ।	
ਸਭਾ ਕਰਹਿੰ, ਹੂੰ ਸਾਬਤ ਤਹਿੰ ਯਹਿ।	
ਦੇਵਨ ਸੀ ਸੂਰਤ ਸਬਿ ਰਾਜੈ।	
ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮ ਭ੍ਰਾਜੈ ¹ ॥ ੫੮ ॥	¹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਬਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਤੈ ਹੂੰ ਬਿਦਾ,	
ਗੁਰ ਕੀਯ ਅੱਗੁ ਪਯਾਨ।	
ਤੇਜਰੂਪ ਨਭ ਮਗ ਚਲੇ,	
ਸੁਰ ਪਿਖਿ ਭਏ ਹੈਰਾਨ ॥ ੫੯ ॥	
ਚੌਪਈ:	
ਆਗੇ ਗਏ ਜਬੈ ਗੁਰ ਸ੍ਰਾਮੀ।	
ਮਿਲਯੋ ਭਗਤ ਯੂ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ ¹ ।	¹ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ)।
ਪਾਵਨ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਨ ਕਰੇ।	

ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਪਰਸਪਰ ਭਰੇ ॥ ੬੦ ॥

ਢਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਲਕੇ ਰੋਮਾਂਚਾ¹।

¹ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ¹ ਥਿਰਾ ਮਨ ਮਾਚਾ²।

¹ਭਾਵ ਕੰਠਰੁਕ ਗਿਆ। ²ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਟਿਕ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਪੌਰਹਿ ਪਰ¹ ਧੂ ਥਿਰ ਹੈ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ।

ਔਰ ਨਖੜ੍ਹਾ¹ ਗਿਰਦ ਤਿਹਿ ਫਿਰ ਹੈਂ ॥ ੬੧ ॥

¹ਤਾਰੇ।

ਹਰੀ¹ ਹਰ² ਅਜ³ ਲੋ ਦੇਵ ਅਪਾਰੈਂ।

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ²ਸ਼ਿਵ। ³ਬ੍ਰਹਮਾ।

ਪੈਗੰਮ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਹਜ਼ਾਰੈਂ।

ਖਰੇ ਚਿੱਤ੍ਰ ਸੇ¹ ਅੰਗ ਨ ਫਰਕੈਂ।

¹ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਾਂਗ।

ਸੁਸਕ¹ ਅਧਰ² ਮਨਿ ਛਤੀਆਂ ਧਰਕੈਂ ॥ ੬੨ ॥

¹ਸੁੱਕੇ। ²ਬੁੱਲ੍ਹ।

ਹੂੰ ਹੈ ਹੁਕਮ ਕਹਾਂ ਧੋ¹ ਕੈਸੇ।

¹ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੈਂ ਅਦਬ ਸਹਿ ਐਸੇ।

ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ।

ਲੀਨੋ ਨਿਜ ਢਿਗ ਪ੍ਰਭੂ ਬੁਲਾਈ ॥ ੬੩ ॥

ਸੂਰਤਿ ਮੂਰਤਿ ਰੰਗ ਨ ਰੂਪਾ।

ਪੇਖਯੋ ਨੂਰਹਿ ਨੂਰ ਸੂਰੂਪਾ।

ਅਮਿਤਿ ਅਪਾਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਮਾਹੀ।

ਜਗਮਗਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਾਂਹੀ¹ ॥ ੬੪ ॥

¹ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੋਟ ਬੀਜਰੀ¹ ਸੂਰ² ਅਪਾਰੈ।

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਿਜਲੀਆਂ। ²ਸੂਰਜ।

ਫੀਕੇ ਦੀਸਹਿ ਤਹਿ ਅਗਾਰੈ।

ਮਾਰਤੰਡ ਮੰਡਲ ਮੈ ਜੈਸੇ।

ਦੀਪ¹ ਨਖ੍ਰਤ² ਜੁਗਨੂ³ ਗਤ¹¹ ਐਸੇ ॥ ੬੫ ॥

¹ਦੀਵੇ। ²ਤਾਰਿਆਂ। ³(ਤੇ) ਟਟਹਿਣਿਆਂ ਦੀ। ¹¹ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਯਾ ਸਬਲ¹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਵਹੈ।

¹ਮਾਇਆ ਦੇ ਬਲ ਸਹਿਤ।

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਜਿਹਿ ਸ੍ਰੀਤਿ ਕਹੈਂ।

ਜਾਂ ਕੀ ਸੱਤਾ ਗਹਿ ਕਰਿ ਮਾਯਾ।

ਛਿਨ ਮਹਿ ਰਚਿ ਹੈ ਅੰਡ ਨਿਕਾਯਾ¹ ॥ ੬੬ ॥

¹ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ।

ਜੀਵ ਅਜੀਵ¹ ਅਸੁਰ ਸੁਰ ਜੇਤੇ।

¹ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ।

ਹੋਵਤਿ ਪਲ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟ ਤੇਤੇ।

ਜਜੋਂ ਜੀਵਾਤਮ ਕੀ ਗਹਿ ਸੱਤਾ।

ਸ੍ਰੂਪਨ ਪਰਪੰਚ ਰਚਿਤ ਬਿਤਿ ਅੱਤਾ¹ ॥ ੬੭ ॥

¹(ਮਨ) ਬਹੁਤਾ ਟਿਕ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸੰਸਾਰਰਚਦਾ ਹੈ।

ਤਹਿੰ ਤੇ ਗੁਰ ਕੋ ਭਯੋ ਅਵਾਜਾ।
ਜਿਹਿੰ ਹਿਤ ਗਏ ਕਰੋ ਵਹਿ ਕਾਜਾ।
ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਦਿਢੈ ਕੈ।
ਧਰ ਪਰ ਪਰਮ ਧਰਮ ਬਿਬਰੈ ਕੈ ॥ ੬੮ ॥
ਦਸ ਬਪੁ ਥਪਿ¹ ਫਿਰ ਈਹਾਂ ਅੱਈਓ।
ਇਸੀ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲੱਈਓ।
ਜੋ ਜਨ ਬਚਨ ਤੁਮਾਰ ਕਮਾਵੈ।
ਸੋ ਭੀ ਹਮਰੇ ਰੂਪ ਸਮਾਵੈ ॥ ੬੯ ॥
ਯਹਿ ਬਾਨੀ ਸੁਨਿ ਸੁਖਦ ਮਹਾਨੀ।
ਪੁਨ ਅਸ ਉਸਤਤਿ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨੀ ॥ ੭੦ ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ:

ਜੈ ਦੀਨ ਦਯਾਲੰ, ਜਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੰ,
ਕਰਤ ਨਿਹਾਲੰ, ਨਿਜ ਦਾਸੰ।
ਹਰਿ ਹਰ ਬਿਧਿ ਬੰਦਨ¹, ਪਾਪ ਨਿਕੰਦਨ²,

ਕਾਟ ਕੁਫੰਦਨ¹, ਸੁਖਰਾਸੰ।
ਮਾਯਾ ਅਲਵੱਤਾ¹, ਲੈ ਤੁਵ ਸੱਤਾ,
ਰਚਿ ਹੈ ਅੱਤਾ¹, ਜਗ ਅਖਲੰ²।
ਫੁਰਨੇ ਚਖ ਕੋਰਨ, ਅੰਡ ਕਰੋਰਨ,
ਹੋਵਤ ਫੋਰਨ, ਤਵ ਨਿਖਲੰ¹ ॥ ੭੧ ॥

ਯਹਿ ਤੇਰੀ ਮਾਯਾ, ਚਲਿਤ ਦਿਖਾਯਾ,
ਕੂਰ ਬਨਾਯਾ, ਸਾਚ ਸਮੰ।
ਜਿਮ ਖੇਲ ਮਦਾਰੀ, ਮਰੁ ਥਲੁ ਵਾਰੀ¹,
ਰਜੂ ਮਝਾਰੀ, ਮਾਰ ਤਮੰ¹।
ਤੂੰ ਸਰਬ ਮਝਾਰਾ, ਰਹਤਿ ਨਿਰਾਰਾ,
ਰੂਪ ਤੁਮਾਰਾ, ਚਰਾਚਰੰ¹।
ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦਾ, ਆਨੰਦ ਕੰਦਾ¹,
ਅਹੋ ਮੁਕੰਦਾ, ਸੁਰ ਅਸੁਰੰ ॥ ੭੨ ॥
ਜੈ ਜੈ ਜਗ ਕਰਣੰ¹, ਭਰਣ² ਸਘਰਣੰ³

¹ਦਸ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ।

¹ਵਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ। ²ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ।

¹ਖੋਟੀਆਂ ਫਾਹੀਆਂ।

¹ਪ੍ਰੰਤੂ।

¹ਬਹੁਤਾ। ²ਸਾਰਾ।

¹{ਤਵ} ਤੇਰੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਫਰਕਣ ਨਾਲ {ਨਿਖਲੰ} ਸਮੂਹ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਛੋਟੀ (ਪੈਦਾ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਮਾਰੂ ਥਲ 'ਚ ਪਾਣੀ।

¹ਅਨੇਰੇ ਵਿੱਚਰੱਸੀ ਦਾ ਸੱਪ (ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)।

¹ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਚੇਤਨ ਵਿੱਚ।

¹ਬੱਦਲ।

¹ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ³ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਅਸਰਣ ਸਰਣ¹, ਸੁਖਰਾਸੀ।
 ਸਬਿ ਦੇਵਨ ਦੇਵਾ, ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ,
 ਦਾਯਕ ਮੇਵਾ, ਅਬਿਨਾਸੀ।
 ਤਿਰਗੁਣ ਆਤੀਤਾ¹, ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਾ,
 ਕਰਤਿ ਅਭੀਤਾ¹ ਸਰਣਾਯੰ।
 ਜੈ ਅਲਖ ਅਲੇਖੰ, ਰੂਪ ਨ ਰੇਖੰ,
 ਬੇਖ ਅਬੇਖੰ, ਨਿਰਣਾਯੰ¹ ॥ ੨੩ ॥

ਖਲ ਖੰਡ ਅਖੰਡ¹, ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡ²,
 ਦੰਡ ਅਦੰਡ¹, ਛਲ ਛੰਡ²।

ਖੰਡਰੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡਨ, ਅਖਲਹਿ ਮੰਡਨ¹,
 ਬਿਪਤਿ ਬਿਹੰਡਨ¹, ਬਰ ਬੰਡ²।
 ਜੈ ਬਿਸ੍ਰੁ ਬਿਭੂਖਨ¹, ਮੁਨਿ ਮਨ ਪੂਖਨ²,
 ਅਤੀ ਅਦੂਖਨ¹, ਅਵਿਰੇਖੰ²।
 ਮਾਯਾ ਆਧਾਰੰ, ਨਿਰ ਬੇਕਾਰੰ,
 ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰੰ, ਸਬ ਸੇਖੰ¹ ॥ ੨੪ ॥
 ਹਮਰਾ ਅਤਿ ਬੰਦਨ, ਲਿਹੁ ਜਗ ਬੰਦਨ¹,
 ਫੁਰੈ ਸੁਛੰਦਨ¹ ਛੰਦ ਸੁਚੈ²।
 ਜਿਹ ਪਢਿ ਸੁਨਿ ਲੋਕੀ, ਹੋਇ ਬਿਸੇਕੀ¹,
 ਪੈਹਿ ਅਰੋਕੀ, ਪਦ ਸਉਚੈ¹ ॥ ੨੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤਥਾ ਮਸਤੂ¹ ਬਰ² ਦਰਸ ਗਹਿ³,

ਆਇਸ¹ ਪਾਇ ਗੁਰੇਸ²।
 ਖਿਤ ਮੰਡਲ¹ ਕੀ ਦਿਸ ਫਿਰੇ,
 ਗੁਰ ਹੈ ਮੋਦ ਬਿਸੇਸ ॥ ੨੬ ॥
 ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸਿੱਧ ਗਨ,
 ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੀ ਨਿਹਾਰ।

¹ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਅਸੰਗ।

¹ਨਿਰਭੈ।

¹ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ {ਬੇਖ} ਮੁੱਢ ਤੋਂ {ਅਬੇਖੰ} ਅਮੁੱਢ ਭਾਵ ਨੂੰ ਨਿਰਮੂਲ ਰੂਪ ਹੈ।

¹ਲਗਾਤਾਰ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ²ਤਿੱਖੇ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਹੋ।

¹ਆਪ ਦੰਡ ਤੋਂ ਅਦੰਡ ਹੋ। (ਅ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੰਡ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ²ਛਲ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

¹ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਚਨ ਵਾਲੇ।

¹ਬਿਪਤਾ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ।

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਗਹਿਣਾ ਰੂਪ। ²ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ²ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

¹ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ।

¹ਸੁਤੰਤਰ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ। ²ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਅਨੰਦ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪਦਵੀ।

¹(ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ²ਵਰ ਲੈ ਕੇ।
³ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ।

¹ਆਗਿਆ। ²ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ।

¹ਧਰਤੀ ਮੰਡਲ, ਮਾਤ ਲੋਕ।

ਦਰਸੈਂ ਗੁਰ ਕੇ ਮੋਦ ਧਰਿ,
ਪਰਸੈਂ ਪਗ ਸੁਖਕਾਰ ॥ ੨੨ ॥

ਕਹੈਂ ਪਰਸਪਰ ਆਜ ਲੋ,
ਨਰ ਤਨ ਧਾਰੀ ਕੋਇ।
ਗਯੋ ਨ ਆਗੇ ਜਾਇਗੇ,
ਆਏ ਜਹਿੰ ਗੁਰ ਹੋਇ ॥ ੨੮ ॥

ਉਨੇ ਪਰਬਤ ਆਇ ਗੁਰ,
ਸੰਗੀ ਲੀਨੇ ਸੰਗ।
ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਗਨ ਕੋ ਮਿਲਤਿ ਮਗ,
ਚਲੇ ਕਿਲਾਸ ਉਲੰਗਾ ॥ ੨੯ ॥

੧ਲੰਘ ਕੇ।

ਚੌਪਈ:

ਮਤ ਕੋਊ ਮਨ ਸੰਕਾ ਮਾਨੇ।
ਸੁਰਨ ਪੁਰਨਾ ਕਿਮ ਗੁਰੂ ਪਜਾਨੇ।
ਸਨਕਾਦਿਕ ਨਾਰਦ ਭ੍ਰਿਗੁ ਆਦੀ।
ਜਾਤਿ ਰਹੇ ਜਿਮ ਬੇਤਾਦਾਦੀ ॥ ੩੦ ॥
ਯਹਿ ਕੈਮੁੱਤਕ ਨਜਾਇ ਲਿਆ ਹੈ।

੧ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ।

੧ਅਣਗਿਣਤ।

੧ਜਿਸ ਨੇ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰਨ 'ਚ ਕੀ ਔਖਿਆਈ ਹੈ।

੧ਪਹਾੜ। ੨ਰੂੰ।

ਜਹਿੰ ਗਿਰਾ ਉਡੈ ਤੂਲ ਤਹਿੰ ਕਿਆ ਹੈ।
ਉਨਿ ਤੈ ਦਹ ਗੁਨਿ ਸਕਤੀ ਵਾਰੇ।
ਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥

ਜੇ ਜੇ ਕਾਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰੇ।
ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਕਿਸ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਧਰੇ।
ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਸਪਰ ਕਹਿੰ ਮੁਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦਾ।
ਹੈ ਨਰ ਤਨ ਯਹਿ ਸਹੀ ਗੁਬਿੰਦਾ ॥ ੩੨ ॥

੧ਕੀਤੇ।

ਬਿਹਰਤਿ ਧਰਨੀ ਕਰਤਿ ਪਵਿੱਤਾ।
ਲੋਗਨ ਕੀ ਕਲਜਾਨ ਨਮਿੱਤਾ।

੧ਵਿਚਰ ਕੇ।

ਸੰਗ ਪਿਖੇ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਛਬਿ ਬਹੁ ਰਿਖਿਨਿ ਬਖਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥
ਯਹਿ ਗੁਨ ਤੀਨ ਕਿ ਤੀਨ ਕਾਲ ਹੈਂ।

੧ਸੋਭਾ, ਉਪਮਾ।

੧ਤਿੰਨ ਗੁਣ (ਰਜੋ, ਸਤੋ, ਤਮੋ)। ੨ਤਿੰਨ ਸਮੇਂ (ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ)।

ਤੀਨ ਗਯਾਨ ਕੈ ਤੀਨ ਜ਼ਾਲ ਹੈਂ।

੧ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ (ਸਮਾਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ? ?)। ੨ਤਿੰਨ

ਤੀਨ ਲੋਕ¹ ਕਿਤ ਤੀਨ ਦੇਵ² ਹੈਂ।

ਤੀਨ ਤ੍ਰਿਕ¹ ਕਿਤ² ਤੀਨ ਭੇਵ³ ਹੈਂ ॥ ੮੪ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਈਸ਼ ਆਤਮ ਤਨ ਧਾਰੇ¹।

ਕਿਧੋਂ ਕਾਂਡ ਤ੍ਰੈ ਬੇਦ¹ ਉਦਾਰੇ।

ਤੀਨ ਜੀਵ¹ ਤਿਨ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ²।

ਆਨੰਦ ਤ੍ਰੈ¹, ਕੈ ਤੀਨੋ ਰਸਤਾ² ॥ ੮੫ ॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਰਿਖਿ ਬਹੁ ਕਲਪਨ ਕਰਿ ਕੈ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੰਦੇ ਮੁਦਿ ਭਰਿ ਕੈ।

ਯਾਰ ਕੰਦ ਤਿੱਬਤ ਸਬ ਹੇਰਾ।

ਸ਼ਹਿਰ ਅਸਕਰਦੂ ਥਿਰੇ ਬਧੇਰਾ ॥ ੮੬ ॥

ਹੁਤੇ ਕਲੰਦਰ ਗੋਸ¹ ਬੁਖਾਰੀ²।

ਤਹਾਂ ਫਕੀਰ ਪੀਰ ਇਕ ਭਾਰੀ।

ਕਰਿ ਗੋਸਟ ਗੁਰ ਸੋਂ ਵਹਿ ਹਾਰਾ।

ਸਾਦਕ¹ ਬਨਾ ਨਿਮਜੋ ਜਗ ਸਾਰਾ ॥ ੮੭ ॥

ਅਬਿ ਲੋ ਜਗਾ ਅਹੇ ਗੁਰ ਕੇਰੀ।

ਦੁਰਗ¹ ਅਸਕਰਦੂ ਪਾਸ ਬਡੇਰੀ।

ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਨਾਮ ਸੈਂ ਧਯਾਵੈਂ।

ਮੰਨਤ ਕੇਰ ਕੜਾਹ ਚਢਾਵੈਂ ॥ ੮੮ ॥

ਜੰਮੂ ਕੀ ਸੀਮਾ¹ ਹੈ ਤਹਾਂ।

ਯਹਿ ਤੇ¹ ਸਿਖ ਪਿਖਿ ਆਏ ਵਹਾਂ²।

ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਗੁਰ ਪੁੰਗਰ ਦੇਸ¹।

ਪੇਖੇ ਨੰਗੇ ਲੋਗ ਬਿਸੇਸ ॥ ੮੯ ॥

ਰਹਿ ਛੈ ਮਾਸ ਕੰਦਰਾ ਮਾਹੀ।

ਬਰਫ ਢਰਤਿ ਫਿਰ ਨਿਕਸਤ ਨਾਹੀ।

ਕੰਦ ਮੂਲ ਪਲ¹ ਸਦ ਹੀ ਖੈਰੈਂ।

ਅੰਨ ਨਹੀ ਤਹਿ ਪੈਦਾ ਹੂੈ ਹੈ ॥ ੯੦ ॥

ਅੱਗਾਂ (ਜਠਰਾਗਨੀ)-ਪੇਟ ਦੀ ਅੱਗ, ਬੜਵਾਨਲਿ-ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਅੱਗ, ਦਵਾਨਲ-ਜੰਗਲ ਜਾਂ ਚੁੱਲੇ ਦੀ ਅੱਗ।

¹ਤਿੰਨ ਲੋਕ (ਸੁਰਗ, ਮਾਤ, ਪਤਾਲ)। ²ਤਿੰਨ ਦੇਵਤੇ (ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ)।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਜਿਵੇਂ ਗਿਆਤਾ, ਗਿਆਨ, ਗੋਯ ਆਦਿ। ²ਜਾਂ। ³ਤਿੰਨ ਭੇਦ (ਸਜਾਤੀ, ਬਿਜਾਤੀ, ਸੁਗਤ)।

¹(ਜਾਂ ਸਮਝੋ) ਬ੍ਰਹਮ, ਈਸ਼ਰ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੇ (ਹੀ ਤਿੰਨ) ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰੇ ਹਨ।

¹ਵੇਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਂਡ (ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ)।

¹ਤਿੰਨ ਜੀਵ (ਵਿਸ, ਤੈਜਸ, ਪ੍ਰਗਯ)। ²ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ।

¹ਤਿੰਨ ਅਨੰਦ (ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ, ਭਜਨਾਨੰਦ, ਵਿਸ਼ਯਾਨੰਦ)।

²ਤਿੰਨਰਾਹ (ਜੋਗ, ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ)।

¹ਕਲੰਦਰ ਤੇ ਗੋਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਦਰਜੇ ਹਨ। ²ਨਾਮ।

¹ਸ਼ਰਧਾਲੂ।

¹ਕਿਲ੍ਹਾ।

¹ਹੱਦ।

¹ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ। ²ਓਥੇ।

¹ਪੰਗੂ ਦੇਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਂਗਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

¹ਮਾਸ।

ਦੋਹਰਾ:

ਮਨ ਮਹੇਸ਼¹ ਕੋ ਦੇਖਿ ਪੁਨ,

¹ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ।

ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਆਇ।

ਮਾਨ ਤਲਾਈ ਕਹਤਿ ਜਿਹ,

ਮਿਲੇ ਸਿੱਧ ਬਹੁ ਤਾਇ¹ ॥ ੯੧ ॥

¹ਤਿਸ ਥਾਂ।

ਚੌਪਈ:

ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਗੁਰ ਅਏ ਅਗਾਰੀ।

ਅਮਰ ਨਾਥ ਪੇਖਯੋ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰੀ¹।

¹ਸ਼ਿਵ ਦਾ।

ਅਮਰ ਕਥਾ ਜਹਿ ਬੈਠਿ ਸੁਨਾਈ।

ਸ਼ਿਵਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਪ੍ਰਤਿ¹ ਇਕੰਤ ਥਿਰਾਈ² ¹ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ। ²ਬੈਠ ਕੇ।

॥ ੯੨ ॥

ਲਿੰਗ ਬਰਫ ਕਾ ਕੰਦ੍ਰ ਅੰਦਰ।

ਬਨਿ ਹੈ ਇਸ ਤਦਬੀਰਹਿ¹ ਸੁੰਦਰ।

¹ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਹੈ ਸੁਰਾਖ ਪਰਬਤ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।

ਤਿਹ ਪਰ ਹਿਮ¹ ਜਬਿ ਪਰ ਹੈ ਵਾਹੀਂ ॥ ੯੩ ॥

¹ਬਰਫ।

ਟਪਕ ਟਪਕ ਹਿਮ ਨੀਚੇ ਜਮ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਲਿੰਗ ਬਰਫ ਕਾਂ ਬਨ ਹੈ¹।

¹ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਵਨ ਮਾਸ ਜਾਤੂ ਜੈਹੈਂ।

ਵਹੈ ਲਿੰਗ ਪਿਖਿ ਧੰਨਜ ਮਨੈ ਹੈਂ ॥ ੯੪ ॥

ਔਰਤ ਮਰਦ ਨਗਨ ਬਨਿ¹ ਜਾਹੀਂ।

¹ਬਣ ਕੇ, ਹੋ ਕੇ।

ਭੋਜ ਪਤ੍ਰ ਇਕ ਕਮਰ ਰਖਾਹੀਂ।

ਪੂਜਾ ਆਧੀ ਲੇਤ ਗੁਸਾਈ।

ਜੋ ਛਤੀਆ¹ ਸੰਗ ਜਾਤੂ ਨ ਜਾਈ ॥ ੯੫ ॥

¹ਛਟੀ ਵਾਲਾ ਗੋਸਾਈਂ।

ਅੱਧੀ ਲੈਹੈਂ ਮੁੱਸਲਮਾਨੂ।

ਮਗ ਮੈ ਢਿਗ ਜੋ ਬਸੈਂ ਮਹਾਨੂੰ।

ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਅਗਵਾਏ।

ਤੀਰਥ ਮਟਨ ਆਦਿ ਦਰਸਾਏ ॥ ੯੬ ॥

ਲੋਗ ਪਹਾਰੀ ਮਹਾਂ ਅਗਜਾਨੀ।

ਮਾਨਤਿ ਪਾਹਨ ਦੇਵਰੁ ਪਾਨੀ¹।

¹ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਨਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਭੈਰੋਂ ਤਾਂਈ¹।

¹ਨਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੇ ਭੈਰੋਂ ਨੂੰ (ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ)।

ਜਨਕ ਮਹਲ ਜਬਿ ਗਏ ਗੁਸਾਂਈ ॥੯੭॥

ਕਬਿੱਤ:

ਜੇਤਿਕ ਸੋ ਦੇਸ ਹਨੂਮਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ ਜਾਨਿ,
ਪੂਜਤਿ ਮਹਾਨ ਕਰੈਂ ਜਾਨ ਲੋ ਕੁਰਬਾਨ ਹੈਂ।
ਗਏ ਜਬਿ ਤਹਾਂ ਗੁਰ ਆਏ ਸਬਿ ਲੋਕ ਜੁਰਿ¹,
ਕਹਯੋ ਉਨਿ ਦੇਵ ਫੁਰ¹ ਏਈ ਬਲਵਾਨ ਹੈ।
ਏਕ ਹੀ ਫਲਾਂਗ ਸਿੰਧੁ ਪਾਰ ਹੈ ਉਜਾਰ ਬਨ¹,

ਲੰਕ ਜਾਰ¹ ਸੀਯ ਸੋਧ² ਦੀਨੋ ਰਾਮ ਆਨ ਹੈ।
ਸਾਗਰ ਬੰਧਾਇ¹ ਲੰਕਪਤਿ ਘਾਇ² ਜਿਆਇ
ਸ਼ੇਸ਼³,

ਰਾਮ ਸੀਅ ਕੋ ਲਿਆਇ ਤਖਤ ਦਿਲਾਨ¹ ਹੈ
॥੯੮॥

ਅਪ੍ਰਮਾਨ¹ ਬਲ ਹਨੂਮਾਨ ਸਮ ਆਨ ਨਾਹਿੰ,
ਪਾਇਕ¹ ਹੈ ਲਾਇਕ ਸੁਰਾਮ ਕੋ ਮਿਲਾਨ ਕੋ।
ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਸੇਵਤਿ ਹਮ, ਨਿਸ ਦਿਨ ਤਾਂਹੀ ਸਬਿ,
ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾਨ¹ ਜਾਨਤਿ ਨ ਆਨ ਕੋ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰ ਏਰੇ ਮੂਢ ਭੂਲੇ ਹੋ ਅਗੂਢ¹ ਤੁਮ,
ਭਏ ਬੂਡ¹ ਬਾਵਰੇ ਨ ਕਰਤ ਸਜਾਨ ਕੋ।
ਰਾਮ ਦਸਰਥ ਪੂਤ ਭਯੋ ਏਕ ਭੂਪ ਪੂਤ,
ਹਨੂੰ ਤਾਹਿ ਦੂਤ¹ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਹੈ ਕਲਜਾਨ ਕੋ

॥੯੯॥

ਬਡੇ ਅਫਸੋਸ ਭਾਰੀ, ਧਾਰੀ ਮਤਿ ਦੋਸ਼ਵਾਰੀ
ਪਾਇ ਸਰਦਾਰੀ ਫਿਰ ਪਾਜੀਪਨੋ¹ ਕਰਿ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਰੰਕ¹ ਤੇ ਸੁ ਧਨ ਚਾਹਿ,
ਸਿੰਘ¹ ਹੋਇ ਸਜਾਰ² ਤੈ ਧਰਤਿ ਅਤਿ ਡਰ ਹੈ।
ਬਾਰੂ ਤੈ¹ ਚਹੈ ਸੁ ਤੇਲ, ਬਾਂਝ ਸੁਤ ਹੂੰ ਤੈ ਖੇਲ²,
ਪਾਹਨ¹ ਕੀ ਨਾਉ² ਤੈ ਦਰਜਾਉ ਕੌਨ ਤਰ ਹੈ।
ਤੈਸੇ ਹੋਇ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਪੂਜੇ ਪਸੁ, ਪਾਨੀ, ਸਿਲ,
ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜਾਨੋ ਸੋ ਤੋ ਬਿਨਾ ਪੂਛ ਖਰ¹ ਹੈ

¹ਜੁੜ ਕੇ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ।

¹ਸੱਚਾ ਦੇਵਤਾ।

¹ਇਕ ਹੀ ਛਾਲ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ (ਰਾਵਣ ਦਾ) ਬਾਗ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ।

¹ਲੰਕਾ ਸਾੜ ਕੇ। ²ਸੀਤਾ ਦੀ ਖ਼ਬਰ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ (ਪੁਲ) ਬੰਨ੍ਹਾ ਕੇ। ²ਰਾਵਣ ਮਾਰ ਕੇ। ³ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਕੇ। {ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣ ਤੇ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ।}

¹ਦੁਆਇਆ।

¹ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

¹ਸੇਵਕ।

¹ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ।

¹ਭੁੱਬੇ ਹੋਏ।

¹ਹਲਕਾਰਾ।

¹ਕਾਇਰਤਾ, ਨੀਚਤਾ।

¹ਕੰਗਾਲ।

¹ਸ਼ੇਰ। ²ਗਿੱਦੜ।

¹ਚੇਤੇ ਤੋਂ। ²ਵੰਝਿਆ ਤੋਂ ਖੇਡਦਾ ਪੁੱਤਰ।

¹ਪੱਥਰ। ²ਬੇੜੀ।

¹ਖੇਤਾ, ਗਧਾ।

॥ ੧੦੦ ॥

ਜੋਨਿ ਜੇ ਅਪਾਰ ਸਬਿ ਹੀ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਨਰ,
ਮਾਨੁਖ ਅਵਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕੀਨ ਹੈ ਇਦੈ¹।
ਜੈਸੇ ਬਾਨ ਰਾਘਵੇਸ¹ ਚੱਕ੍ਰ ਬੱਜ੍ਰ ਹਰਿ ਸੁਰੇਸ²,
ਦੰਡ ਧਰਮੇਸ ਮ੍ਰਿਤੁਨੇਸ ਕਾਹੇ ਨ ਖਿਦੈ¹।

¹ਇਹੋ ਹੀ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ।

¹ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਦਾ ਤੀਰ। ²ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕ੍ਰ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬੱਜ੍ਰ।

¹ਮੌਤ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਦੰਡ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ?

ਤੈਸੇ ਗੁਰਬਾਨੀ ਬਲਵਾਨੀ ਸੁਨਿ ਕਾਨੀ ਜਨ,
ਐਸੇ ਕੌਨ ਜਗ ਮਾਹਿ ਜਾਂਹਿ ਉਰ ਨ ਭਿਦੈ¹।
ਆਇ ਪਰੇ ਪਾਇ ਧਾਇ ਜੋਰਿ ਹਾਥ ਮਾਥ ਨਾਇ,
ਭਾਇ ਧਰਿ ਚਹੜੇ ਭਲ¹ ਮਨ ਤਨ ਕੈ ਫਿਦੈ²

¹ਜਿਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

¹(ਆਪਣਾ) ਭਲਾ। ²ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ।

॥ ੧੦੧ ॥

ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਭਗਤਿ ਜਗਤ ਏਸ,
ਦੈ ਕਰਿ ਬਿਸੇਸ ਗਜਾਨ ਕਲਜਾਨ ਕਾਰੀਆ।
ਇਸੀ ਤੌਰ ਕਈ ਠੌਰ ਗੌਰ¹ ਕਰਿ ਜਾਇ ਗੁਰ,
ਛੁਡਵਾਇ ਮੰਦ ਮਤਿ ਬੈਦਕ ਦਿਢਾਰੀਆ¹।
ਜਾਇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨ ਸੁਖਦ ਸਧੀਰ ਗੁਰ,
ਸ਼ਾਹਾਬਾਦ, ਨੰਤ ਨਾਗ ਆਦਿਕ ਨਿਹਾਰੀਆ।
ਪਾਮ ਪੁਰ, ਸ਼ਾਹ ਪਈ, ਨੱਗਰ ਸ੍ਰੀ ਨਿਹਾਰ¹,
ਉਚਿ ਠੌਰ ਬੈਠਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੀਆ

¹ਖਿਆਲ।

¹ਵੈਦਕ ਮਤ (ਆਸਤਕ ਮਤ) ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ।

¹ਸ੍ਰੀ ਨੱਗਰ (ਸ਼ਹਿਰ) ਦੇਖ ਕੇ।

॥ ੧੦੨ ॥

ਸੁਨੀ ਧੁਨੀ¹ ਜਹਾਂ ਤੱਕ, ਦੁਨੀ ਗੁਨੀ² ਆਏ ਤੱਕ³,
ਚਿੱਤ੍ਰ ਸੇ ਰਹੇਂ ਹੈਂ ਤਕ¹ ਦੈ ਮਨ ਕਰਨ² ਹੈਂ।
ਹੁਤੇ ਜੇ ਫਕੀਰ ਪੀਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬੀਚ ਆਏ,
ਭੀਰ ਭਈ ਗੁਰ ਤੀਰ¹ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਹੈਂ।
ਜੇਤਿਕ ਸੂਲ ਕੀਨ, ਪਾਇ ਕੈ ਜਵਾਬ ਪੀਨ¹,
ਭਏ ਸਬਿ ਦੀਨ ਗਹੇ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਹੈਂ।
ਬਢਨਾਲ ਗਢਨ ਪੈ¹ ਬਿਦਵਾਨ ਜਢਨ ਪੈ²,
ਤੈਸੇ ਬਾਦੀਓਂ ਪੈ¹ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਵਰਨ ਹੈਂ²

¹ਅਵਾਜ਼। ²ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣੀ। ³ਦੇਖਣ ਲਈ।

¹ਮੂਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਖਰ ਹੇ ਹਨ। ²ਕੰਨ।

¹ਕੋਲ, ਪਾਸ।

¹ਪੱਕੇ, ਤਕੜੇ।

¹(ਜਿਵੇਂ) ਤੋਪ-ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਉਪਰ। ²ਮੂਰਖਾਂ ਉਪਰ।

¹ਝਗੜਾਲੂਆਂ ਉਪਰ। ²ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਵਰਣਨ ਕਰੀਦੇ ਹਨ।

॥ ੧੦੩ ॥

ਪ੍ਰਾਨੇ ਕਾਮਾਨ ਤਟ ਗੰਗਾ ਹਰਿ ਮੁਕਟ ਕੇ,

ਜਾਇ ਮਠ ਸਾਰਦ ਬਿਸਾਰਦ ਨਿਹਾਰੀਆ¹।

ਕਨਕ¹ ਸਿੰਘਾਸਨ ਜਟਿਤਿ ਮਨਿ ਮਾਨਕ ਪੈ²,
ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਪੂਜਤਿ ਦੇਸ ਸਾਰੀਆ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਆਵਨ ਔ ਗਾਵਨ ਗੁਸਾਂਈ ਦਿਜ,
ਭਾਮਨਿ¹ ਸਮੇਤ ਆਇ ਮਤ ਯੋਂ ਉਚਾਰੀਆ।
ਦੁਰਗਾ ਜਜਨ¹ ਔਰ ਭਜਨ ਮਕਾਰ ਪਾਂਚ²,

ਸਜਨ ਹੈਂ ਸਾਚ ਸੋ ਪਰਤਿ ਭਵ ਪਾਰੀਆ

॥ ੧੦੪ ॥

ਏਹੀ ਜਗ ਸਿਰਜਨ, ਪਾਲਨ, ਹਰਨ ਹਾਰ,
ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿਵਾਨ, ਮਾਯਾ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ¹।
ਦੁਬਿਧਾ ਸ੍ਰੂਪੁ ਜਢ ਚੇਤਨ ਅਨੂਪ ਭੂਪ¹,

ਰਜ ਸਤ ਤਮ ਗੁਨਰੂਪ ਹੋਇ ਵਿਰਤੀ¹।
ਤਮ ਗੁਨ ਹੂੰ ਤੇ ਮਹਿਤਤ੍ਵ¹ ਨਭ² ਪੌਨ ਤੇਜ³,

ਜਲ ਧਰ¹ ਕ੍ਰਮ ਤੈ² ਉਪਾਈ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ³।

ਇਨ ਹੀ ਤੈ ਥੂਲ ਭੂਤ ਭੌਤਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਭਯੋ¹,

ਦੇਖੀਅਤਿ ਕਰਾਹਰ¹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੁ ਫਿਰਤੀ

॥ ੧੦੫ ॥

ਸੂਖਮ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ¹ ਰਜ ਗੁਨ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ,
ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਕਰਮ¹ ਪ੍ਰਾਣ ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ ਮਾਨੀਏ²।

ਇੰਦ੍ਰੀ ਗਜਾਨ¹ ਮਨਿ ਬੁਧਿ² ਸ਼ਬਦਾਦਿ³,

ਭਾਨਾਦਿ ਚੌਦਸ ਹੀ ਦੇਵ¹, ਸਤਗੁਨ ਤੈ
ਪ੍ਰਮਾਨੀਏ²।

¹ਕਾਮਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਹਰੀ ਮੁਕਟ ਦੇ ਮਠ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉੱਤਮ ਸਰਸੁਤੀ (ਦੁਰਗਾ) ਦੇਵੀ (ਦੀ ਮੂਰਤੀ) ਦੇਖੀ।

¹ਸੋਨੇ ਦਾ। ²ਉਪਰ ਮਣੀਆਂ ਤੇ ਮਾਣਕ ਜੜੇ ਹੋਏ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਪੂਜਨ। ²ਪੰਜ ਮਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ। {ਪੰਜ ਮਕਾਰ-ਮਦਰਾ, ਮਾਸ, ਮੈਥਨ, ਮਾਇਆ, ਮੁਦ੍ਰਾ (ਭੁੱਜੇ ਹੋਏ ਚਣੇ ਤੇ ਚਿੜਕੇ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦਾ ਬੋਰੜਾ)}।

¹ਸਾਂਖ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਤ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਬੀਜ।

¹ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਚੇਤਨ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਉਸ ਦਾ) ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤ {ਭੂ} ਤੱਤਾਂ ਦੀ {ਪ} ਮਾਲਕ ਹੈ।

¹ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਖਮਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਖੋਭ ਕਾਰਨ ਜੋ ਤੱਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ। ²ਅਕਾਸ਼। ³ਅੱਗ।

¹ਧਰਤੀ। ²ਨੰਬਰਵਾਰ (ਪੈਦਾ ਹੋਏ)। ³(ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ) ਸੂਖਮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ।

¹ਇਨ੍ਹਾਂ (ਪੰਜਾਂ ਸੂਖਮ ਤੱਤਾਂ) ਤੋਂ (ਪੰਜ) ਸਥੂਲ ਤੱਤ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ) ਪੰਜ ਭੌਤਕ ਸੰਸਾਰ (ਪੈਦਾ) ਹੋਇਆ।

¹ਕੁਰਬਲ ਕੁਰਬਲ ਕਰਦੀ।

¹ਸੂਖਮ ਪੰਜ ਤੱਤ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵੰਡੇ ਗਏ।

¹ਕਰਮਾਂ ਸਹਿਤ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਭਾਵ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ। ²ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਚੌਦਾਂ ਵਿਸ਼ੇਰਸ ਮੰਨੇ।

¹ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ। ²ਮਨ ਬੁਧਿ (ਚਿੱਤ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ)। ³ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ ਆਦਿ ਚੌਦਾਂ ਵਿਸ਼ੇ।

¹ਸੂਰਜ ਆਦਿ ਚੌਦਾਂ ਦੇਵਤੇ। ²ਸਤੋ ਗੁਣ ਤੋਂ (ਪੈਦਾ ਹੋਏ) ਮੰਨੇ।

ਈਸ਼੍ਵਰ¹ ਹਿਰਨ ਗ੍ਰਭ² ਬੈਸ਼੍ਵਾਨਰ³ ਈਸ ਤੀਨ¹¹,

ਤੈਜਸ¹ ਪ੍ਰਾਗ² ਬਿਸ੍ਵ³ ਜੀਵ* ਭਏ ਭਾਨੀਏ¹¹।

ਹਰੀ ਹਰ ਅਜਰਮਾ ਉਮਾ ਸਾਰਦਾਇ ਤ੍ਰੈਈ¹,

ਰਚੇ ਜਗਿ ਕਾਰ ਏ ਚਲਾਵਨ ਕੇ ਜਾਨੀਏ

॥ ੧੦੬ ॥

ਜੇਤਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ ਬਿਰੰਚ¹ ਔ ਪਪੀਲਕਾ ਲੋ²,
ਜਾਯਾ¹ ਸਬ ਮਾਯਾ ਨੈ ਫੈਲਾਯਾ ਨਿਜ ਤਨ ਹੈ।
ਯਾਹੀ ਕੋ¹ ਦੁਖਾਵਤਿ ਜੋ ਤਾਹੀ ਕੋ ਸੁ ਘਾਵਤਿ ਹੈ²,
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ¹ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਦਿ ਬਨ ਹੈ।

ਜਬਿ ਅਵਤਾਰਨ ਤੈ ਰਾਖਸ਼ ਮਰਤ ਨਾਹਿ,
ਆਪ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਗਹਿ ਫੇਰ ਤਿਨੈ ਹਨ ਹੈ।
ਐਸੀ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ ਦੇਵੀ ਭਗਤ ਕੀ ਗਯਾਨੀ ਗੁਰ,
ਦਾਨੀ ਮੋਖ ਭੋਗ ਬੋਲੇ ਖੋਲੇ ਗੁਨ ਗਨ ਹੈਂ

॥ ੧੦੭ ॥

ਜਦਯਪਿ ਉਪਾਯਾ ਜਗ ਮਾਯਾ ਤੁਮ ਸਾਚ ਗਾਯਾ,
ਤਦਯਪਿ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਨ ਸਾਕੈ ਕੁਛ ਕਰਿ ਹੈ।
ਬਿਨ ਪ੍ਰਮਾਨ¹ ਬਾਂਝ ਸੁਤਾ ਕੇ ਸਮਾਨ ਜਾਨ,
ਮਾਨਨੋ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ¹ ਹੋਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ² ਅਨੁਸਰ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਨਾਰਿ ਪੁਰਖ ਕੇ ਆਸਰੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿ,
ਸੁਤਾ ਸੁਤ ਜਨਤਿ¹ ਨ ਜਨੈ ਬਿਨ ਨਰ ਹੈ²।

ਮਾਯਾ ਨਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੈ ਸ਼ਕਤਿ ਵਿਚਾਰ ਤੈਸੇ,
ਚਿਤ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ¹ ਜਗਤ ਬਿਥਰ ਹੈ²

॥ ੧੦੮ ॥

¹ਸਖੋਪਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ (ਈਸ਼ਰ)। ²ਸੁਪਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ (ਈਸ਼ਰ)। ³ਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ (ਈਸ਼ਰ)। ¹¹(ਇਹ) ਤਿੰਨ ਈਸ਼ਰ ਹਨ।

¹ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ (ਜੀਵ)। ²ਸਖੋਪਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ (ਜੀਵ)। ³ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ (ਜੀਵ)। ¹¹(ਇਹ ਤਿੰਨ) ਜੀਵ ਹੋਏ ਕਹੀਏ ਹਨ। *ਇਥੇ ਮੂਲ 'ਚ ਪਾਠ 'ਜੀਤ' ਸੀ ਪਰ ਅਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਜੀਵ' ਸੁਧ ਸਮਝ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ) ਲੱਛਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਆਦਿ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ। ²ਕੀੜੀ ਤੱਕ।

¹ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ।

¹ਇਸ (ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ) ਨੂੰ। ²ਮਾਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

¹ਜਿਸ ਅਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਦੇ ਕੁਝ (ਅੰਸ) ਹਿੱਸੇ ਹੋਣ।

¹ਸਬੂਤ।

¹ਨ ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ। ²ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ।

¹ਧੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੰਮਦੀ ਹੈ। ²(ਪਰ) ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੰਮ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

¹ਚੇਤਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ। ²ਫੈਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ¹ ਮਿਥਯਾ ² ਦੁਖਦ ਅਸੁਚੀ ³ ਕਾਮੀ ¹¹ ,	¹ ਬਦਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ। ² ਝੂਠੀ। ³ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ। ¹¹ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲੀ।
ਜੈਸੇ ਰੂਪ ਯਾ ਕੇ ਤੈਸੇ ਜਗ ਦਿਖਰਾਇ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ ਜਾਲ ਜਗ ¹ ਸ੍ਰਪਨ ਬਿਸਾਲ ² ਠੂਠ ਚੋਰ ³ ,	¹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ (ਜਾਦੂਗਰ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ) ਹੈ। ² ਵੱਡਾ ਸੁਪਨਾ। ³ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਮੁੱਢ ਨੂੰ ਚੋਰ (ਕਲਪ ਲੈਣ ਵਾਲਾ)।
ਰਾਜ ਬਜਾਲ ¹ ਖਜਾਲ ਕੀਏ ਨਰਹਾਇ ਹੈ। ਸੱਤ ਹੈ ਨਿਹਾਰੇ ਤੈ ਬਿਚਾਰੇ ਤੇ ਅਸਤ ਹੋਇ, ਮਾਯਾ	¹ ਰਸੀ 'ਚ (ਕਲਪਿਆ) ਸੱਪ।
ਛਲ ਰੂਪ ਅੰਸ਼ ਤਾ ਕੀ ਦੇਵੀਆਂ ਦਿਖਾਇ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਤਾਂ ਕੇ ਅਬਿ ਜਜਨ ¹ ਭਜਨ ਕਰੋ, ਭਜਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸਜਨ ਰਹਾਇ ਹੈ	¹ ਪੂਜਨ।
॥ ੧੦੯ ॥	
ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਸ੍ਰਰੂਪ ਏਕਰਸ ਬ੍ਰਹਮ, ਤਾਹੀ ਕੇ ਧਰਮ ਜਗ ਮਾਹਿ ਭਾਸ ਹੈਂ ਭਰੇ ¹ । ਹਰੀ ਹਰਿ ਬਿਧਿ ¹ ਲੋ ਬਿਬਧਾ ਬਿਧਿ ਦੇਵੀਆਂ ਸੁ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ¹ ਦ੍ਵਾਰ ਪੈ ਅਪਾਰ ਜਾਂਹਿ ਹੈਂ ਖਰੇ। ਤਾਂ ਕੀ ਸੁ ਨੈਨ ਸੈਨ ¹ ਪਾਇ ਕੈ ਨਿਕਾਇ ਅੰਡ ² , ਉਪਜਾਇ ਮਾਇ ¹ ਪਾਰ ² ਔ ਸੰਘਾਰ ਪੈ ਧਰੇ ³ । ਬੇਦ ਜਸ ਗਾਵੈਂ ਸੇਸ ਸਾਰਦ ਸੇ ¹ ਧਜਾਵੈਂ, ਜਾਹਿ ਅੰਤ ਹੂੰ ਨ ਪਾਵੈਂ, ਪੈ ਅਨੰਤ ਕਹਿੰ ਹੂੰ ਖਰੇ	¹ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ¹ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ। ¹ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ। ¹ ਸੈਨਤ, ਇਸ਼ਾਰਾ। ² ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ। ¹ ਮਾਇਆ। ² ਪਾਲਦੀ। ³ ਫੇਰ ਮਾਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ¹ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਵਰਗੇ।
॥ ੧੧੦ ॥	
ਜੈਸੇ ਗੁਰ ਕਹੜੇ ਤੈਸੇ ਗਹੜੇ ਮਤ ਉਨਿ ਗੁਨਿ ¹ , ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਜਪ ਥਪਿ ¹ ਭਗਤੀ ਅਕਾਲ ਹੈ। ਤੋਖਿ ਆਦਿ ਪੌਧਿ ਪੋਖ ਛੋਰ ਮਤਵਾਰੀ ਦੇਖ ¹ ,	¹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ। ¹ ਧਾਰ ਕੇ, ਕਮਾ ਕੇ। ¹ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ (ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ) ਬੁਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਝੱਲਪੁਣੇ ਵਾਲੇ ਅਉਗਣ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ¹ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ। ¹ ਭਾਵ ਤੁਰ ਕੇ। ¹ ਸੁਰਪੁਰ (ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ) ਸੋਨ ਸਰ ਤਾਲ (ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ)। ¹ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਮ।
ਭਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੋਖ ¹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁ ਲਾਲ ਹੈਂ। ਚਲ ਕੈ ਤਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰ ਜੰਮੂ ਓਰ ਆਏ ਢੁਰ ¹ , ਮਿਲੇ ਸਿਧ ਸੁਰਪੁਰ ਸੋਨ ਸਰ ਤਾਲ ਹੈ। ਦੇਖਿ ਪ੍ਰਮੰਡਲ ¹ , ਰਵਾਲ ਸਰ ਆਦਿ ਠੌਰ, ਨਗਰ ਬਟਾਲਾ ਫਿਰ ਕੀਓ ਆ ਨਿਹਾਲ ਹੈ	

॥ ੧੧੧ ॥

ਸੋਰਠਾ:

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੁਸਰਾਰ¹,
ਬੇ ਤਹਿੰ ਠਾਂ ਬਡ ਭਾਗ ਨਰ।
ਸੁਨਿ ਆਏ ਮੁਦ ਧਾਰ,
ਹਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਚਲਿ ਗੁਰੂ ਪੈ ॥ ੧੧੨ ॥

¹ਸਹੁਰੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸਾਸੁ¹ ਸਸੁਰ² ਗੁਰ ਸੁਤ³ ਤਿਆ¹¹,
ਆਇ ਗਹੇ ਪਦ ਕੰਜ।

¹ਸੱਸ। ²ਸਹੁਰਾ। ³ਪੁੱਤਰ। ¹¹ਮਹਲ, ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ,
ਹੇ ਈਸ਼ਰ ਬਪੁ ਮੰਜ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

¹ਉੱਜਲ ਸਰੂਪ।

ਆਪ ਫਕੀਰੀ ਤੌਰ ਗਹਿ,
ਫਿਰ ਹੋ ਦੇਸ ਬਿਦੈਸ।
ਰਾਵਰ ਕੇ ਤਿਯ ਸੁਤਨ ਕਾ,
ਹੋਇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੈਸ ॥ ੧੧੪ ॥
ਏਕ ਠੌਰ ਨਿਜ ਧਾਮ ਕਰਿ,
ਇਨ ਕੋ ਦੇਹੁ ਬਸਾਇ।
ਰਹੀਓ ਦੇਤਿ ਦੀਦਾਰ ਨਿਜ,
ਜਬਿ ਤੁਮਾਰ ਮਨਿ ਭਾਇ ॥ ੧੧੫ ॥

¹ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਗੁਰਾਂ ਨੇ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸੱਤਮ¹ ਕਹਯੋ,
ਭਲੀ ਕਰੈ ਕਰਤਾਰ।
ਅਬਿ ਕੁਛ ਦਿਨ ਈਹਾਂ ਬਿਰੋ,
ਬਨਿ ਹੈ ਸਬਿ ਬਿਵਹਾਰ ॥ ੧੧੬ ॥
ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਆਏ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ।
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਆਦਿ ਸਬਿ,
ਮਿਲੇ ਮੋਦ ਮਨਿ ਮਾਨ ॥ ੧੧੭ ॥

ਪੇਖਿ ਬਿਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਈਂ,
ਯਜਾਇ ਕਰਯੋ ਬਿਸੁਮ।
ਮਨ ਤਨ ਰਵ ਕਰਿ¹ ਗਜਾਨ ਹਰਿ,

¹ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ।

ਗੁਰ ਕੋ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਣਾਮ ॥ ੧੧੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਤੀਸਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸੁਮੇਰ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਗਿਆਰਮੋ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੧੧ ॥

੧੨. {ਚੌਥੀ ਉਦਾਸੀ: ਤੁਰਕ ਦੇਸਾਂ ਦੀ ਸੈਰ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ}

ਕਬਿੱਤ:

ਬੇਦਨ ਕੇ ਬਿੰਦਾ¹ ਹੈਂ ਕੁਨਿੰਦ² ਹੈਂ ਕਿਤੇਬਨ ਕੇ,
ਜੁੰਗਨ ਕੀ ਜਿੰਦ ਚਾਰੋ ਚੱਕਰ¹ ਕੇ ਚੰਦ ਹੈਂ।
ਇਲਮਨ ਏਸ ਹੈ ਸੁਰੇਸ ਖਾਨੀ ਤੱਤੂਨ ਕੇ¹,
ਪਾਦ ਬ੍ਰਹਮ ਧ੍ਰਮ ਕੇ ਸੂਕ੍ਰਮਨ ਕੇ ਕੰਦ ਹੈਂ¹।

ਬੰਦਨੀਯ ਬਰਨੋ ਕੇ¹ ਆਸਰਾ ਆਸ਼ੁਮੋ ਕੇ,
ਸਾਧਨ ਕੇ ਸਿਧ ਬ੍ਰਿਧ ਮੁਕਤੀ ਅਮਿੰਦ ਹੈਂ¹।

ਤਰਾਤਾ ਜਨ ਆਮ ਕੇ¹ ਸੁ ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਸ੍ਰਾਮਿ
ਕੇ²,
ਸੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਕੇ ਬਰਨ ਚਾਰ ਬੰਦਿ ਹੈ¹

॥ ੧ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਜਨ ਜਾਂ ਰਸ ਲਾਗਿ ਤਿਆਗਿ ਬਨਾਰਸ¹,

ਬਾਸ ਬਨਾਰਸ ਜਾਇ ਕਰੈਂ।
ਬਿਨ ਹੀਰਥ ਤੀਰਥ ਕੋਟ ਅਟੈਂ¹,

ਤਟ ਜਾਇ ਭਗੀਰਥਿ ਦੇਹ ਹਰੈਂ।
ਪੁਨ ਜਾਂ ਰਸ ਕੇ ਚਸਕੇ ਬਸਕੇ¹,
ਬਨ ਔ ਧਸ ਕੇ ਬਨ ਤਾਪ ਕਰੈਂ¹।
ਅਬਿ ਸੋ ਸੁਖ ਸਾਰ ਉਦਾਰ¹ ਮਿਲੈਂ,
ਇਕ ਵਾਰ ਜੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਚਰੈਂ ॥ ੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਿਹ ਪਦ ਪਦਮ ਪਰਾਗ ਪਰ,
ਮੁਨਿ ਮਲਿੰਦ ਮਨ ਲੀਨ¹।

ਸਗੁਨ ਸਗੁਨ ਤਿਨ ਪਗਨ ਕੀ,
ਕੀਜੈ ਲਗਨ ਨਵੀਨ¹ ॥ ੩ ॥

¹ਬੇਤਾ, ਗਿਆਤਾ, ਜਾਣੂ। ²ਕਰਤੇ।

¹ਚਹੁੰ ਦਿਸਾਂ।

¹ਇਲਮਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਨ, ਚਹੁੰ ਖਾਣੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ (ਰਾਜੇ) ਹਨ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਚਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਹਨ।

¹ਚਹੁੰ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ।

¹ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵਡੀ (ਕੈਵਲ) ਮੁਕਤੀ ਛੇਤੀ (ਦੇਣ ਵਾਲੇ) ਹਨ।

¹ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਮਾਲਕ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦੇ।

¹ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

¹ਪੁਰਸ਼ ਜਿਸ (ਆਤਮਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ) ਲਗਨ ਵਿੱਚ (ਗ੍ਰਹਸਤ ਦਾ) ਬਣਿਆ ਹੋਇਆਰਸ ਛੱਡ ਕੇ।

¹ਰਥ (ਆਦਿ ਸਵਾਰੀਆਂ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ (ਪੈਦਲ) ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਦੇਰਹਿਣ।

¹ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ।

¹ਸੁਆਦ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ।

¹ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੜ ਕੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ।

¹ਉੱਤਮ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਉਪਰ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਭੌਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਲੀਨ ਹਨ।

¹. ਚੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ

ਪਰੈ ਪਾਇ ਜੇ ਆਇ ਕੈ,
ਕਰੇ ਸਾਇ ਪਤਿਰਾਇ।
ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਕੈ,
ਧਯਾਇ ਪਾਏ ਮਨ ਲਾਇ ॥ ੪ ॥
ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਦ ਬਰ,
ਯਾਦ ਦਾਦਿ ਬੁਧਿ ਆਦਿ।

ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਹਰਾ,
ਦਰਿ ਪ੍ਰਮਾਦਿ ਬਿਖਾਦਾ ॥ ੫ ॥
ਕਹੋਂ ਉਦਾਸੀ ਚਤੁਰੀ,
ਚਤੁਰ ਸੁਨੋ ਚਿਤਿ ਚਾਹਿ।
ਚਤੁਰ ਹੋਇ ਫਲ ਚਤੁਰਾ ਲਹਿ,
ਭੂਮਿ ਚਤੁਰਥੇ ਪਾਹਿੰ ॥ ੬ ॥
ਪੱਛਮ ਬਿਰ ਪੱਛਮ ਦਿਸਾ,
ਪੱਛਮ ਵਾਸਿਨਿ ਜੀਤਿ।
ਗੁਰਤਾ ਦੈ ਕਰਿ ਅੰਗਦੈ,
ਕਹੋਂ ਸਮਾਵਨ ਮੀਤ ॥ ੭ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਤੇ ਕਲਜਾਨ ਹੇਤ ਜੀਵਨ ਕੇ,
ਪਜਾਨ ਕੈ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦਾਨ^੨ ਕਲਾਨੌਰ ਜੋ ਗਏ।
ਪਾਰ ਭਵ ਸਿੰਧ^੧ ਤੇ ਕਰਨ ਹਾਰ, ਆਪ ਪਾਰ
ਹੋਇ ਐਰਾਵਤੀ^੧, ਨਾਮ ਗਾਮ^੨ ਦੂਈਏ ਗਏ।
ਜਿਮੀਦਾਰ ਦੂਈਏ^੧ ਦਿਦਾਰ ਹੇਤ ਆਇ ਸਬਿ,
ਸੁਧਾ ਪਗ ਵਾਰ ਧਾਰ^੧ ਸਿੱਖ ਤਬਿ ਹੀ ਠਏ^੨।
ਤਿਨੋ ਕੀ ਸਲਾਹਿ ਔ ਉਛਾਰਿ ਸੈ ਨਿਹਾਰ ਧਰਾ,
ਤਹਾਂ ਏਕ ਗਾਉਂ ਕੀ ਬੁਨਯਾਦ^੧ ਡਾਰਤੇ ਭਏ
॥ ੮ ॥
ਸੰਮਤ ਥੋ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਸੱਤ੍ਰ ਪੈ ਏਕ ਨੇਕ,

ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲਗਨ (ਪੈਦਾ) ਕਰੋ।

ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ) ਦਾ
ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਥਨ, ਯਾਦ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ) ਬੁੱਧੀ ਆਦਿ ਦੇਣ
ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

(ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ) ਪਾਗਲਪਨ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥੀ।

ਚਾਰ ਫਲ।

ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ।

ਅੰਤਲੀ ਵਾਰ ਲਹਿੰਦੇ ਦੀ ਤਰਫ ਪੱਛੋਂ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ।

ਚੱਲ ਕੇ। ਅਨੰਦ ਦੇ ਦਾਤੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ)।

ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ।

ਰਾਵੀ (ਨਦੀ) ਤੋਂ। ਅਪਿੰਡ।

ਗੋਤ ਦੇ।

ਚਰਨਾਂਮਿਤ ਲੈ ਕੇ। ਬਣ ਗਏ।

ਨਿਉਂ।

*ਲਗਨ ਸਗਨ ਦਿਨ ਘਰੀ ਸੁਭ ਧਰ ਕੇ।

'ਵਿਚਾਰ ਕੇ। *ਕਿਸੇ ਮਕਾਨ ਜਾਂ ਨੱਗਰ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰਖਣ ਸਮੇਂ ਲਗਨ ਸਗਨ ਅਤੇ ਥਿੱਤਾਂ ਵਾਰਾਂ ਘੜੀਆਂ ਆਦਿ ਸੋਧਣੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰਹੁ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨਮਤਿ ਹੈ। ਸਾਹੇ ਸੋਧਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ : "ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਸਾਹੇ ਉਪਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ ॥" ਹਰ ਕਾਰਜ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ : "ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮ ਸੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਆਖੀਐ ॥" ਅਤੇ "ਜੀਅ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਇ ਸੁ ਗੁਰ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ॥" ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਲਗਨਾਂ ਸਗਨਾਂ ਮਗਰ ਲੱਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸਗਨ ਵੀ ਮਾੜੇ ਸਗਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ : "ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥" ਥਿੱਤਾਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂਜਕਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: "ਬਿਤੀ ਵਾਰ ਸੇਵਹਿ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ ॥" ਗੁਰਮਤਿ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਜਿਹੀ ਮਨਮਤਿ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰ ਘਰ ਦੇ ਅਨੰਨਯ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਸਿਖਰਹੁ-ਰੀਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜੋਤਸ਼, ਥਿੱਤਾਂ, ਵਾਰਾਂ, ਗ੍ਰਹਾਂ, ਨਛੱਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਲਗਨਾਂ ਸਗਨਾਂ ਬਾਰੇ ਐਉਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਗੁਰਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਾਪ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸੇ, ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਏਕ ਟੇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ। ਪੂਛਤ ਨ ਜੋਤਿਕ ਅਉ ਬੇਦ ਥਿਤ ਵਾਰ ਕਛੂ, ਗ੍ਰਹ ਔ ਨਛੱਤ੍ਰ ਕੀ ਨ ਸੰਕਾ ਉਰ ਧਾਰੀ ਹੈ। ਜਾਨਤ ਨ ਸਗੁਨ ਲਗਨ ਆਨ ਦੇਵ ਸੇਵ, ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਨੇਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਸਿਖ ਸੰਤ ਬਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਹੁਇ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੀ ਹੈ ॥੪੪੮॥ (ਕਬਿਤ ਸ੍ਰੈਯੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਜਪੁ ਕਰਤਾਰ ਬਪੁ। ਗੁਰ,
ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਥਪਿ। ਮੁਦ ਭਰ ਕੇ।
ਲੋਪੁਰ। ਦੀਵਾਨ ਗੁਰ ਸੇਵਕ ਮਹਾਨ ਹੁਤੇ,
ਕੀਨੀ ਸੋ ਕਰੋੜੀ ਮੱਲ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰ ਕੇ।
ਧਾਮ ਧ੍ਰਮਸਾਲ ਤਹਿਂ ਬਿਸਦ। ਬਿਸਾਲ ਰਚਿ,
ਲਜਾਇ ਕੈ ਬਸਾਇ ਸਬਿ ਲੋਕ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ

॥੯॥

ਖੇਤੀ ਕਰਵਾਈ ਧਰਾ ਸਾਫ਼ ਬਨਵਾਈ ਬਹੁ,

'ਸਰੂਪ।

'ਰਖਿਆ।

'ਲਾਹੌਰ ਦਾ।

'ਉੱਜਲ, ਸੁੰਦਰ।

ਆਨਦ ਬਢਾਈ ਕਰਵਾਈ ਸਬਿ ਕਾਰ ਹੈ।
 ਰੋਨਕ ਬਢੀ ਬਿਸਾਲ ਥੋਰ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਮਾਲ¹,
 ਵੀਚ ਧੂਮਸਾਲ ਸਿਖ ਭਜਨ ਉਚਾਰ ਹੈਂ।
 ਲੰਗਰ ਅਪਾਰ ਰੈਨ ਦਿਨ ਇਕ ਸਾਰ ਬਟੈ¹,
 ਕੀਰ¹ ਔ ਫਕੀਰਨ ਕੀ ਭੀਰ ਰਹੈ ਭਾਰ ਹੈ।
 ਗੁਰੂ ਕਾ ਜ਼ਹੂਰ¹ ਦੂਰ ਦੂਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਭਯੋ,
 ਆਵੈਂ ਇਕ ਜਾਵੈਂ ਪਾਵੈਂ ਸਿਖ ਫਲ ਚਾਰ ਹੈਂ

॥ ੧੦ ॥

ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਪੁਨ ਲਾਗੀ ਰਹੇ ਸਦਾ ਧੁਨਿ,
 ਆਇ ਰਿਖਿ ਜਨ ਮੁਨਿ ਮਨਿ ਮੋਦ ਪਾਇ ਹੈਂ।
 ਸਦਾ ਬ੍ਰਤ ਦੋਊ ਗੁਰ ਲਾਇ ਰਾਖੇ ਨੀਕ ਸੋਊ,
 ਕੋਊ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੇਵੈਂ ਭੋਜਨ ਕੇ ਖਾਇ ਹੈਂ।
 ਜਾਇ ਨ ਨਿਰਾਸ ਕੋਇ ਆਵੈ ਧਰਿ ਆਸ ਜੋਇ,
 ਜੈਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਵਾਸੁ¹ ਹੋਇ ਪੂਰੈਂ ਗੁਰ ਸਾਇ² ਹੈਂ।
 ਅੰਨ ਹੂੰ ਅੰਬਾਰ¹ ਖੇਤਿ ਜਮ ਹੀ ਅਪਾਰ,
 ਬੇਸੁਮਾਰ ਧਨੁ ਆਵੈ ਪੈ ਲੁਟਾਵੈਂ ਗੁਰਰਾਇ ਹੈਂ

॥ ੧੧ ॥

ਰਿਧ ਸਿਧ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਰਹੈਂ ਖਰੀ ਦੂਰ ਪਰ,
 ਦੁਰਗਾ ਬੁਹਾਰੈ ਦਰ¹ ਦੇਵ ਸੇਵ ਕਾਰ ਹੈਂ।
 ਪੂਤ ਗੁਰ ਪੂਤ¹ ਜੁਗ ਅਤਿ ਹੀ ਸਪੂਤ ਘਰ,
 ਲਖਮੀ ਸੁਲਖਨੀ ਸੁਲਖਨੀ ਜੀ¹ ਸਾਰ ਹੈਂ।
 ਮਾਤ ਤਾਤ¹ ਆਨੰਦ ਰਹਾਤਿ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੋਰਿ,
 ਅੰਗ ਨ ਸਮਾਤ ਬਖਯਾਤ ਯੋਂ ਉਚਾਰ ਹੈਂ।
 ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਭਾਖੀ ਲਿਖਿ ਰਾਖੀ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਕੀ,
 ਭਈ ਵਹੈ ਸਾਤ¹ ਬਾਤ ਪੇਖੀ ਆਜ ਸਾਰੁ ਹੈ

॥ ੧੨ ॥

ਛਤ੍ਰ ਝੁਲੈਗਾ ਸੀਸ ਰਾਵ ਰੰਕ ਮਾਨੈ ਈਸ,
 ਜੰਤਕ ਅਧੂਮ ਦੀਸ ਬਿਸ੍ਰੇ ਬੀਸ ਹਰ ਹੈਂ।
 ਛਾਇ ਹੈ ਸੁ ਇਕਬਾਲ¹ ਦੇਸ ਦੇਸ ਪੈ ਬਿਸਾਲ,

¹ਪੂਰਨ, ਮੁਕੰਮਲ।

¹ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

¹ਕੰਗਾਲਾਂ।

¹ਪ੍ਰਤਾਪ।

¹ਵਾਸਨਾ, ਇੱਛਾ। ²ਉਹੋ ਹੀ।

¹ਅੰਨ ਦੇ ਢੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਝਾੜੂ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

¹ਪਵਿੱਤਰ।

¹ਲਛਮੀ ਵਰਗੀ ਚੰਗੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ।

¹(ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਪਿਤਾ।

¹ਸੱਚੀ।

¹ਜਿੰਨਾਂ ਪਾਪ ਦਿਸਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਨੂੰ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

¹ਪ੍ਰਤਾਪ ਫੈਲੇਗਾ।

ਟਾਲ ਕੈ ਕੁਚਾਲ ਕਲੀ ਕਾਲ ਬਲ ਦਰ ਹੈਂ।
ਸਿੰਧ ਪਾਰ ਜਾਇ ਪਾਇ ਫਤੇ ਔ ਪਖੰਡ ਖੰਡਿ,
ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਭਗਤੀ ਗਯਾਨ ਬਿਸਤਾਰ ਹੈਂ।
ਦੇਵਨ ਕੇ ਲੋਕ ਓਕ ਹੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਹੂੰ ਕੋ।

¹ਦਲ ਦੇਣਗੇ, ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

¹ਫੈਲਾਉਣਗੇ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਘਰ (ਸਚ ਖੰਡ) ਦੇਖ ਕੇ
(ਗੁਰੂ ਜੀ)।

ਤਰਿ ਦਰਿਆਇ ਆਇ ਪਾਇ ਘਰ ਥਿਰ ਹੈਂ

॥ ੧੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਭਾਖੀ ਤਦੋਂ,
ਹਮ ਪੇਖੀ ਸਬਿ ਨੈਨ।
ਹਮ ਸਮ ਕੋ ਬਡਭਾਗ ਹੈ,
ਐਸੋ ਸੁਤ ਜਿਨਿ ਐਨਿ। ॥ ੧੪ ॥

¹ਘਰ ਵਿੱਚ।

ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਸੁਖਿ,
ਜਨਨਿ ਜਨਕ। ਲਹਿ ਭੂਰ।

¹ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ।

ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਤਨ ਛੋਰਿ ਨਿਜ,
ਬਸੇ ਸੁ ਈਸ ਹਜ਼ੂਰ ॥ ੧੫ ॥

ਲਖਮੀ ਸਸਿ ਤੈ ਰੀਤਿ ਸਬਿ,
ਗੁਰੂ ਕਰਾਈ ਤਾਹਿ।

ਪੁਨਾ ਉਦਾਸੀ ਚਤੁਰੀ,
ਲੀਨ ਚਹੈਂ ਗੁਰ ਚਾਹਿ ॥ ੧੬ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਪੱਛਮ ਦੇਸ ਸੁੱਛ। ਕਰਜੋ ਚਹਿੰ,
ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਪਰਤੱਛ ਮਹਾਨੀ।
ਪੂਜ ਸਥਾਨ ਤੁਰਕਾਨ। ਫਿਰੈਂ ਜਿਮ,
ਔਰ ਪਿਖੈਂ ਬਹੁ ਦੇਸ ਤੁਰਕਾਨੀ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਪੂਜਨੀਕ ਅਸਥਾਨਾਂ (ਵਿੱਚ)।

ਏਮਨਬਾਦ ਭਵੈ ਬਰਬਾਦ,
ਦਿਵੈਂ ਪੁਨ ਬਾਬਰ ਕੋ ਰਜਯਾਨੀ।

¹ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ।

ਦੈ ਗੁਰਤਾ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਕੋ ਜਿਮ,
ਜੋਤਿ ਮੈ ਜੋਤਿ ਮਿਲੈ ਸੁਖਦਾਨੀ ॥ ੧੭ ॥

ਏਤਿਕ ਗਾਥ ਭਵੈ। ਇਸ ਧਯਾਇ

¹ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਖੇ, ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਯਾਰੇ।
ਇਕ ਰੋਜ ਗੁਰੂ ਦਰਿਆਉ ਕੇ ਤੀਰ,
ਬਿਰੇ ਚਲਿ ਕੈ ਮਧ ਜੰਗਲ ਭਾਰੇ।
ਸਿੱਧ ਮੁਨੀਸ ਅਏ ਹਿਤ ਦੇਖਨ ਕੇ,
ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਰ ਬੈਨ ਰਹੇ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।
ਆਇ ਤਹਾਂ ਇਕ ਨਾਰ ਅਲੌਕਕ¹,
ਦੂਰਹਿ ਤੇ ਤਿਨ ਕੀਨਿ ਜੁਹਾਰੇ² ॥ ੧੮ ॥
ਰਤਿ³ ਤੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ,
ਖੇੜਸ ਸਾਲ⁴ ਬਿਸਾਲ ਸੁਹਾਵੈ।
ਭੂਸ਼ਨ⁵ ਭੂਰ ਜਰਾਉ ਜਰੇ,
ਨਖ ਤੇ ਸਿਖ ਲੌ ਦੁਤਿ ਦੀਹ ਦਿਪਾਵੈ⁶।

ਜਾ ਸਮ ਨਾਹਿ ਉਮਾ¹ ਕਮਲਾਂ², ਰਤਿ,
ਹੂਰ, ਸਚੀ³ ਪਿਖਿ ਨੂਰ ਲਜਾਵੈ।
ਦੂਰ ਖਰੀ ਦਰਸੈ ਸੁ ਡਰੀ,
ਪਰਸੇ ਡਰਿ ਪਾਇ ਨ ਆਇ ਸਕਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥
ਧਯਾਵਤ ਜਾਂਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ ਕਿੰਨਰ¹,
ਜੱਛ² ਮੁਨੁੱਛ ਬਿਲੱਛ ਪ੍ਰਕਾਰੈ³।
ਅੰਡ ਨਿਕਾਇ⁴ ਬਨਾਇ ਬਿਰਾਇ,
ਖਪਾਇ ਧਰੈ ਜੁ ਚਹੈ ਕਰ ਡਾਰੈ।
ਸਾਰਦ ਨਾਰਦ ਸੇਸ ਮਹੇਸ,
ਰਟੈਂ ਗੁਨ ਬੇਸ¹ ਲਹੈਂ ਨਹਿ ਪਾਰੈ।
ਸੋ ਸ਼ਕਤੀ ਜਗਤੀ¹ ਭਗਤੀ² ਜਿਹ,
ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦ੍ਰਾਰ ਬੁਹਾਰੈ³ ॥ ੨੦ ॥
ਬਿਸ੍ਵ¹ ਬਿਬੱਸ² ਕਰੀ ਜਿਹ ਨੈ,
ਛਲ ਕੈ ਬਲ ਕੈ ਝਲਕੈ¹ ਦਿਖਰੈ ਕੈ।
ਮੋਹਿਤ ਹੂ ਪਰੇ ਜਿਹ ਪੈ ਸਬਿ,
ਚਾਹਤਿ ਪੇਖਨ ਰੂਪ ਨਿਸੈ ਕੈ¹।
ਤਾਂ ਬਲ ਨਾਹਿ ਚਲੈ ਗੁਰ ਪੈ,
ਹਾਵ¹ ਰੁ ਭਾਵ² ਰਹੀ ਬਹੁ ਕੈ ਕੈ।

¹ਅਸਚਰਜ।

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ (ਉਮਰ) ਦੀ।

¹ਗਹਿਣੇ।

¹ਨਹੁੰਆਂ ਤੋਂ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੱਕ (ਉਸ ਦੀ) ਸੋਭਾ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੀ ਸੀ।

¹ਪਾਰਬਤੀ। ²ਲੱਛਮੀ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਵਾਮ ੧੧ ਦੇ ਅੰਕ ੫ ਦੀਆਂ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ।

¹ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਵਾਮ ੧੧ ਦੇ ਅੰਕ ੫ ਦੀਆਂ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਨੂੰ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਜਗਤ ਵਿੱਚ। ²ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ।

¹ਜਿਹੜੀ ਆ ਕੇ ਝਾੜੂ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

¹ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ²ਅਧੀਨ।

¹ਚਮਤਕਾਰ।

¹ਰਾਤ (ਦਿਨ)।

¹ਕਾਵਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ

ਸੰਕਤ¹ ਯੋਂ ਢਿਗ ਆਵਤ ਨਾ,
ਮਤ ਐਸ ਮਤ ਐਸ ਕਹੈਂ ਦਰਸੀਂ ਨਹਿ ਐ ਕੈ

॥੨੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਨ ਭਾਯਾ¹ ਮਾਯਾ ਕਰੇ,
ਨਖਰੇ ਦਾਇ¹ ਅਦਾਇ²।
ਜਬਿ ਗੁਰ ਨਹਿ ਤਿਸ ਦਿਸ ਪਿਖੜੇ,
ਭਈ ਲੋਪ ਸ਼ਰਮਾਇ ॥੨੨॥

ਕਬਿੱਤ:

ਬੂਝੜੇ ਮਰਦਾਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਏ ਮਹਾਨੇ ਨਾਰਿ,
ਕੰਨ ਥੀ ਨਿਹਾਰ ਜਾਂਹਿ ਹਮ ਸਬਹੂੰ ਬਿਕੇ।
ਨੂਰ¹ ਕੇ ਜ਼ਹੂਰ² ਆਗੇ ਫੀਕੇ ਸਸਿ ਸੂਰ ਲਾਗੇ,
ਕੰਨ ਚਰਾਚਰ ਮੈ¹ ਜੋ ਯਾਂਹਿ ਪੇਖਿ ਨ ਚਕੇ²।
ਹਾਵ ਭਾਵ ਦਾਵ ਘਾਵ ਗਾਨ ਤਾਨ ਠਾਨ¹ ਅਦਾ²,
ਦੀਨ ਹੈ ਅਧੀਨ ਹਾਰੀ ਆਪ ਨੈਕ ਨ ਤਕੇ।
ਕਹੜੇ ਗੁਰੂ ਮਾਯਾ ਏਹੁ ਜਗ ਭ੍ਰਮਾਯਾ ਜਿਨ,
ਔਰ ਕੀ ਕਹਾ ਧੌ¹ ਹਰੀ ਹਰ ਅਜ ਸੇ ਛਕੇ

॥੨੩॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕੋਊਕ ਸੰਤ ਅਨੰਤ ਬਪੁ¹,
ਮਨ ਬਸ ਕੀਨੋ ਜਾਂਹਿ।
ਇਸ ਠਗਨੀ ਤੇ ਬਚੜੇ ਹੈ,
ਔਰੈ ਰਹੀ ਚਬਾਹਿ ॥੨੪॥

ਕਬਿੱਤ:

ਔਰ ਬਹੁ ਯਾ ਕੀ ਸੈਨ ਮਦ ਮਤਸਰ¹ ਮੈਨ²,
ਮੋਹ ਕੋਹ¹ ਲੋਭ ਆਦਿ ਬਡੇ ਬੀਰ ਠੱਗ ਹੈਂ।
ਸ਼ਬਦ ਸਪ੍ਰਸ ਗੰਧ ਰੂਪ ਰਸ ਵਿਸ਼ੇ ਧੰਦਿ¹,

ਹਿਲਜੁਲ ਜਿਸ ਤੋਂ ਚਿੱਤ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ।
ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਾਨਸਕ
ਵਿਕਾਰ।

¹ਸੰਗਦੀ, ਡਰਦੀ।

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ।

¹ਛਲ ਵਲ। ²ਢੰਗ।

¹ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ²ਚਮਤਕਾਰ।

¹ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਵਿੱਚ। ²ਹੈਰਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।

¹ਕਰਕੇ। ²ਢੰਗ, ਚਾਲ।

¹ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਕੀ (ਕਥਾ) ਕਹੀਏ।

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ।

¹ਈਰਖਾ। ²ਕਾਮਦੇਵ।

¹ਕ੍ਰੋਧ।

¹ਧੰਧਿਆਂ ਵਿੱਚ।

ਫੰਧ¹ ਪਾਇ ਲਾਲਚ ਕਾ ਬੰਧ ਰਾਖਯੋ ਜੱਗ ਹੈ।

¹ਫਾਹਾ।

ਕਾਨਨ¹ ਸਕਾਮ ਕ੍ਰਮ ਨਦੀ ਗਿਰ ਭੇਦ ਭ੍ਰਮ,

¹ਜੰਗਲ।

ਕੇਹਰ ਕਰੀ ਕੁਕ੍ਰਮ¹ ਰੋਕ ਰਹੇ ਮੱਗ² ਹੈਂ।

¹ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਹਾਥੀ। ²ਰਸਤਾ।

ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਸਬੰਧੀ ਯਾਰ ਭੀਲ ਕੋਲ ਬਾਟ ਪਾਰ¹,

¹ਮਤਲਬੀ (ਲੋਕ) ਭੀਲ ਹਨ, ਸਬੰਧੀ ਸੂਰ ਤੇ ਯਾਰ ਰਾਹਮਾਰ ਹਨ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹਿਰਸ¹ ਭਾਰ² ਲਾਗਰਹੀ ਅੱਗ ਹੈ

¹ਇੱਛਾ। ²ਬਹੁਤੀ।

॥ ੨੫ ॥

ਸੁਯਾ:

ਕੇ ਇਕ ਸਾਧ ਬਚਯੋ ਇਨ ਤੇ,

ਠਗਨੀ ਨਿਜ ਠੱਗ ਸੁ ਜਗ ਫਿਲਾਏ।

ਬੀਰ ਬਨੈਤ¹ ਹਠੀ ਸਬਿ ਹੈਂ,

¹ਬਾਂਕੇ (ਸੁੰਦਰ) ਸੂਰਮੇ।

ਛਡ ਹੈਂ ਨਹਿ ਤਾਂਹਿ ਜੁ ਯਾਂਹਿ ਮਨਾਏ।

ਕਾਮ ਬਲੀ ਸਰ¹ ਪਾਂਚ ਲੀਏ ਕਰ²,

¹ਤੀਰ। ²ਹੱਥ।

ਤੋਪ ਤੀਆ ਧਰਿ¹ ਦੇਤਿ ਉਡਾਏ।

¹ਬੀੜ ਕੇ।

ਜੀਤ ਲੀਏ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹੈ,

ਤਿਨਿ ਸਾਧਨ ਕੇ ਪਗ ਮਾਥ ਝੁਕਾਏ ॥ ੨੬ ॥

ਸਿੰਘ¹ ਮਹਾਂ ਬਲਿ ਮੱਤ ਗਇੰਦਹਿ²,

¹ਸ਼ੇਰ। ²ਅਸਤ ਹਾਥੀ।

ਮਾਰ ਚਪੇਟਨ ਦੋਹਨ ਡਾਰੈਂ।

ਲਾਖਨ ਸੋਂ ਧਰਿ ਧੀਰ ਲਰੈਂ ਰਨ,

ਗਾਢੇ ਗਢਾਨ¹ ਜਿਤੈਂ ਬਿਨ ਬਾਰੈਂ²।

¹ਤਕੜੇ ਕਿਲ੍ਹੇ। ²ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਲੋਹ ਮਲੈਂ ਗਿਰ ਢਾਹਿ ਦਲੈਂ,

ਨ ਚਲੈਂ ਕਬਹੂੰ ਪ੍ਰਨ ਤੈ ਜੁ ਉਚਾਰੈਂ।

ਵਹਿ ਕਾਮ ਜਿੱਤੇ ਸਰ ਏਕਹਿ ਸੋਂ,

ਪੁਨ ਤਾਂ ਰਤਿਰਾਜ¹ ਕੋ ਸਾਧ ਪਛਾਰੈਂ ॥ ੨੭ ॥

¹ਕਾਮਦੇਵ ਨੂੰ।

ਚੰਚਲ ਰੂਪ ਅਨੂਪ, ਨਿਧੀ ਗੁਨ,

ਜੋਬਨ ਸੋੜ¹ ਸਿੰਗਾਰ ਸੁਹਾਈ।

¹ਸੋਲਾਂ।

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਕਰੈ ਮੁਦ ਦਾ ਅਤਿ,

ਲਾਇ ਸੁਗੰਧਿ ਸੁ ਗਾਇ ਸੁਨਾਈ।

ਕਾਮ ਭਰੀ ਨਿਰਲੱਜ ਮਹਾਂ,

ਅਸ ਕਾਮਨਿ ਸੰਤ ਸਮੀਪ ਜੁ ਆਈ।

ਸਮ ਮੇਰੁ¹ ਅਡੋਲ ਰਹੈ ਧਰਿ ਸੀਲ²,
 ਲਖੈਂ ਨਿਸਚੈ ਭਗਨੀ¹ ਤਿਹ ਮਾਈ ॥੨੮॥
 ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਅੰਜਨ¹ ਕੇ ਪਿਖਿ,
 ਰੰਜਨ¹ ਕੇ ਹਿਤ ਨਾ ਮਨ ਚੈਹੈਂ।
 ਚੈਲ¹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਅਵਾਸ²
 ਅਮੋਲਕ ਹੇਰਿ ਨ ਲੋਲਪ¹ ਰੂ ਹੈਂ।
 ਪਰ ਕੇ ਧਨ ਧਾਮ ਤਿਯਾ ਸੁਖ ਸੰਪਤ¹,
 ਰਾਜ ਤਿਲੋਕਹਿ ਲੋ ਨਹਿ ਚੈਹੈਂ।
 ਲਾਭ ਜਥਾ ਸੁ ਤਥਾ ਗਹਿ ਤੇਖ¹,

ਸੁ ਲੋਭ ਕੇ ਜੀਤਿ ਅਲੋਭਰਹੈ ਹੈਂ ॥੨੯॥
 ਪਰਚੰਨ ਨ ਅੰਨ ਨ ਧੰਨ ਵਿਖੈ
 ਨਹਿ ਮੱਨ ਦੜੇ ਜਿਹ ਨੈਕ¹ ਕਹੀਂ²।
 ਨਹਿ ਕੰਨਿ ਸੁਨੀ ਪਰ ਨਿੰਦ ਕਬੀ,
 ਹਸਤੇ ਅਸਤੇਯ¹ ਕਰੀ ਜੁ ਨਹੀਂ।
 ਨਿਜ ਹੱਕ ਬਿਸ਼ੱਕ ਜੋ ਛੱਕ ਰਹੇ,
 ਸਤ ਬੱਕ¹ ਨਿਝੱਕ ਸ੍ਰੈ² ਬ੍ਰਹਮ ਕਹੀਂ।
 ਵਹਿ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਈਸ ਸਹੀ,
 ਜਿਨਿ ਲੋਭਰੁ ਛੋਭ¹ ਕੀ ਅੰਸ ਦਹੀ² ॥੩੦॥
 ਅਤਿ ਮੂਰਖ ਚਿੱਤ ਮਲੀਨ ਮਹਾਂ,
 ਜੁ ਨਮਿੱਤ¹ ਬਿਨਾ ਨਿਤ ਦੇਵਹਿੰ ਗਾਰੀ²।
 ਬਹੁ ਤਾੜਨ ਤ੍ਰਜਨ¹ ਹਾਥ ਉਠਾਵਨ,
 ਨਿੰਦਨ ਸਾਥ ਨਿਰਾਦਰ ਭਾਰੀ।
 ਦੁਰ ਦੈ ਅਲਜਾਮ¹ ਕਰੈਂ ਬਦਨਾਮ,
 ਸੁ ਕਾਮ ਬਿਗਾਰ ਧਰੈਂ ਅਪਕਾਰੀ¹।
 ਨਹਿ ਕ੍ਰੋਧ ਫੁਰੈ ਤਿਨਿ ਪੈ ਜਿਹ ਕੇ,
 ਵਹਿ ਸਾਧ ਸਹੀ ਦਿਢ ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ ॥੩੧॥
 ਘਰਿ ਰਾਜ ਸਮਾਜ¹ ਦਰਾਜ ਮਹਾ²,
 ਗਜ ਬਾਜ¹ ਨ ਲਾਜ ਕਿਸੁ ਕੀ ਧਰੈ ਹੈਂ।
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧੁ ਹਿਤੁ,

¹ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ। ²ਜਤ।

¹ਭੈਣ।

¹ਭੋਜਨ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ।

¹ਬਸਤ੍ਰ। ²ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਘਰ।

¹ਲੁਭਾਇਮਾਨ।

¹ਸਾਮਾਨ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ (ਪਦਾਰਥ) ਲੱਭੇ, ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ। ²ਕਦੇ।

¹ਹੱਥ ਨਾਲ ਚੋਰੀ।

¹ਸੱਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ²ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ।

¹ਕ੍ਰੋਧ। ²ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ।

¹ਕਾਰਨ। ²ਗਾਲ੍ਹਾਂ।

¹ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਖੋਟੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ।

¹ਵਿਘਨਕਾਰੀ।

¹ਸਾਮਾਨ। ²ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ।

¹ਹਾਥੀ ਤੇ ਘੋੜੇ।

ਬਨਤਾ¹ ਜਨਤਾ² ਸੁਖ ਦਾਇਕ ਵੈ ਹੈਂ।
 ਦੇਹ ਅਰੋਗ ਸੂਰੂਪ ਵਤੀ
 ਕਹਿ ਲੋ ਬਰਨੋ ਹਿਤ ਹੂ ਜਿਨ ਮੈ ਹੈਂ।
 ਸਬਿ ਨਾਸ ਭਏ ਨ ਜਏ¹ ਜਿਹ ਕਿੰਚਤ
 ਮੋਹ, ਸੁ ਸਾਧੁ ਸਹੀ ਸੂਤਿ ਕੈਹੈਂ ॥ ੩੨ ॥
 ਦੁਰ¹ ਕਾਲ ਕੋ ਰੂਪ ਭਿਆਨਕ ਮਾਨਵ,
 ਕੋਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੁਰੂਪ ਦਿਖਾਵੈਂ।
 ਬਹੁ ਜੱਖ¹ ਪਿਸਾਚ² ਬਿਤਾਲ³ ਪਰੇਤ,

¹ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਆਮ ਲੋਕ।

¹ਪੈਦਾ ਨ ਹੋਵੇ।

¹ਖੋਟਾ।

¹ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ੧੧ ਦੇ ਅੰਕ ੫ ਦੀਆਂ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ। ²ਮਾਸ
 ਖਾਣੇ ਜੀਵ। ³ਇਕ ਭੂਤ ਜਾਤੀ।

¹ਬਹੁਤੇ। ²ਭਿਆਨਕ। ³ਨਿਰਦਈ (ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ)

¹ਸ਼ੇਰ। ²ਸੱਪ।

ਕਮਾਲ¹ ਕਰਾਲ² ਕਰੂਰ³ ਡਰਾਵੈਂ।
 ਕਿਤ ਸਿੰਘ¹ ਭੁਜੰਗ² ਗਜਾਦਿ ਬੁਰੇ ਪਸੁ,
 ਖੇਦ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਆਨਿ ਸੰਤਾਵੈਂ।
 ਨਿਜ ਆਤਮ ਨਿਤ ਅਸੰਗ ਲਖੈਂ ਦਿਢ,
 ਦੇਹ ਅਨਿੱਤ¹ ਸੁ ਸਾਧੁ ਕਹਾਵੈਂ ॥ ੩੩ ॥

¹ਝੂਠੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਨ ਜਾਂਹਿ ਮੈਂ,
 ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੁ ਸਾਧੁ।
 ਤਾਂ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਜਾਇ ਹੈ,
 ਮਾਯਾ ਠਗਨੀ ਬਜਾਧਿ ॥ ੩੪ ॥
 ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਕਲਜਾਨ ਹਿਤ,
 ਕਰਤਿ ਚਰਿਤ¹ ਉਪਦੇਸ।
 ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ ਸੰਤ ਸੰਗਿ,
 ਗੁਰ ਢਿਗ ਰਹੈ ਬਿਸੇਸ ॥ ੩੫ ॥
 ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ, ਕਮਲੀਆ,
 ਆਦਿਕ ਸਿਖ ਅਪਾਰ।
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੇਵੈਂ ਗੁਰੂ ਕੋ,
 ਜਾਨ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ॥ ੩੬ ॥

¹ਕੌਤਕ।

ਚੌਪਈ:

ਮਰਦਾਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮਨ ਆਵੈ।
 ਕਹਯੋ ਮੁਝੈ ਮੱਕਾ ਦਿਖਰਾਵੈ।

ਚਾਹਿਤ ਥੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ।

ਪੱਛਮ ਦੇਸ ਬਿਸੇਸ ਪਿਖਨ ਫੁਰਾ' ॥੩੭॥

'ਫੌਰਨ, ਛੇਤੀ।

ਸਜਾਲ ਕੋਟ ਚਲਿ ਜਾਇ ਥਿਰਾਏ।

ਲੋਗ ਘਨੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਆਏ।

ਕੇਤਿਕ ਸਿਖ ਭਏ ਬਡਭਾਗੀ।

ਹੋਏ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਕੇ ਭਾਗੀ ॥੩੮॥

ਸ਼ਹਿਰ ਵੀਚ ਭੇਜਯੋ ਮਰਦਾਨਾ।

ਪੈਸੇ ਦੋ ਦੇ ਐਸੇ ਗਾਨਾ'।

'ਕਿਹਾ।

ਸਾਚ ਏਕ ਕਾ ਇਕ ਕਾ ਕੂਰ।

ਲਜਾਵੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹਮੈ ਜ਼ਰੂਰਾ' ॥੩੯॥

'ਜ਼ਰੂਰਤ (ਲੋੜ) ਹੈ।

ਫਿਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਰੂ।

ਮੂਲਾ ਭਗਤ ਦੀਨ ਲਿਖ ਚਾਰੂ'।

'ਸੁੰਦਰ (ਬਚਨ)।

ਜੀਵਨ ਤੂਠ ਮਰਨ ਹੈ ਸਾਚਾ।

ਏਹੀ ਲਿਖਾ ਜਬੈ ਗੁਰਿ ਬਾਚਾ' ॥੪੦॥

'ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਹੋਇ ਖੁਸ਼ੀ ਤਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲੀਨਾ।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਾਖ ਫੇਰ ਪਠ ਦੀਨਾ।

ਸਾਲਿ ਬਾਹਨਰਾਜਾ ਇਕ ਭਯੋ।

ਜਿਨ ਅਬਾਦ ਯਹਿ ਕਸਬਾ ਕਯੋ ॥੪੧॥

ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਭਯੋ ਸੁਤ ਤਾਂ ਕਾ।

ਕਿੱਸਾ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਜਗਿ ਜਾਂ ਕਾ।

ਤਾਂ ਕੀ ਜਗਾ ਕੂਪ' ਗੁਰਿ ਪੇਖਾ।

'ਖੂਹ।

ਤਾਰੇ ਸਿਖ ਦੈ ਨਾਮ ਬਿਸੇਖਾ ॥੪੨॥

ਮੇਘ ਰੂਪ ਗੁਰ ਬਰਸਤਿ ਧਰ ਪੈ।

ਖੇਤੀ ਬਾਗ ਘਾਸ ਹੈ ਵਰ ਪੈ।

ਆਕ ਜਵਾਹਾਂ ਆਦਿਕ ਝਰਸੈ'।

'ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਗਸਤਿ' ਸਿਖ ਤਜੋਂ ਸਾਕਤ ਤ੍ਰੁਸੈ' ॥੪੩॥

'ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਡਰਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅਏ ਵਜੀਰਾ ਬਾਦ ਢਿਗ,

ਮਿਲਾ ਬਾਲ ਇਕ ਜਾਟ'।

'ਇਕ ਜੱਟ ਦਾ ਮੁੰਡਾ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੈ,

ਕਰਿ ਮੇਵਾ ਲਿਯ ਖਾਟ ॥ ੪੪ ॥

ਭਏ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰ ਤਾਹਿ ਪੈ,

ਨਜਰੀ ਨਜਰ ਨਿਹਾਲ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਮਾਤ ਦੈ,

ਕੀਨੋ ਪੀਰ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪਹਿਲੇ ਨਾਮ ਹੁਤੋ ਸੁਲਤਾਨਾ।

ਗੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਸਖੀ ਕਿਯ ਗਾਨਾ।

ਕਰਮਾਤ ਜਬਿ ਲਗਾ ਦਿਖਾਵਨ।

ਮਾਨਨ ਲਗੀ ਖਲਕ ਮਨ ਭਾਵਨ ॥ ੪੬ ॥

ਗਹਿ ਤੁਰਕੋਂ ਨੇ ਤੁਰਕ ਬਨਾਯੋ।

ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਤਿਹ ਨਾਮ ਧਰਾਯੋ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਅਬੀ ਲੋ ਮਾਨੈ।

ਨਾਮ ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਬਾਖਾਨੈ ॥ ੪੭ ॥

ਪੈ ਉਨਿ ਨਹਿ ਉਪਕਾਰ ਬਿਸਾਰਾ।

ਗੁਰ ਕੋ ਮਾਨਤਿ ਰਹਾ ਉਦਾਰਾ।

ਯਾਹੀਂ ਤੇ ਗੁਰ ਕਾ ਅਸਥਾਨੋ।

ਹੈ ਮੁਕਾਨ¹ ਅੰਦਰ ਤਿਹ ਮਾਨੋ ॥ ੪੮ ॥

¹ਪੀਰ ਖਾਨੇ ਦੇ।

ਨਿਕਟ ਵਜੀਰਾ ਬਾਦ ਜੁ ਅਹੇ।

ਨਾਮ ਨਗਾਹਾ ਤਾਂ ਕੋ ਕਹੇਂ।

ਮਰਜੋ ਜਹਾਂ ਸੋ ਧੌਂਕਲ ਨੀਕੈ।

ਡੇਰੇ ਇਸਮਾਈਲ ਨਜੀਕੈਂ ॥ ੪੯ ॥

ਗੁਰ ਐਸੇ ਬਹੁ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲੇ।

ਪਾਰਸ ਚੰਦਨ ਸਮੰ ਬਿਸਾਲੈ।

ਧੱਨੀ¹ ਘੋਬੀ² ਪੋਠੋਹਾਰੈਂ³।

¹ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਿਹਲਮ ਦੀ ਤਸੀਲ ਚਕਵਾਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ। ²ਫਤਹ ਜੰਗ ਅਤੇ ਪਿੰਡੀ ਘੋਪ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੈਂਬਲ ਪੁਰ (ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ³ਦਰਿਆ ਜਿਹਲਮ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਮਧ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਫਿਰ ਕਰਿ ਤਾਰੇ ਸਿਖ ਅਪਾਰੈਂ ॥ ੫੦ ॥

ਤੀਰਥ ਪਰ ਕਟਾਸ¹ ਜਬਿ ਗਏ।

¹ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਿਹਲਮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਤੀਰਥ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦਾਦਨ ਖਾਂ ਤੋਂ

੧੫ ਮੀਲ ਉੱਤ੍ਰ ਵੱਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਜੋਗੀ ਬੈਰਾਗੀ ਅਏ।
 ਮੇਲਾ ਹੁਤੋ ਬਿਸਾਖੀ ਕੇਰੋ।
 ਨ੍ਰਾਵਣ ਹਿਤ ਜਨ ਅਏ ਬਧੇਰੋ ॥ ੫੧ ॥
 ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਮਸਤ ਸਬਿ ਹੋਏ।
 ਹੇਰਹਿੰ ਗੁਰ ਦਿਸ ਨਿਕਟ ਖਲੋਏ।
 ਫਿਰਗੇ ਮਨ ਸਬਿ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰੀ।
 ਭਏ ਸਿੱਖ ਤਜਿ ਆਨ ਅਚਾਰੀ^੧ ॥ ੫੨ ॥
 ਯਾਂਗੀ ਤੇ ਅਬਿ ਲੋ ਤਿਸ ਦੇਸੈਂ।
 ਸਿੱਖੀ ਗੁਰ ਕੀ ਅਹੇ ਬਿਸੇਸੈਂ।
 ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਬਿ ਤਈਂ ਦਿਢਾਯੋ।
 ਪਾਹਨ ਪੂਜਨ ਆਦਿ ਛੁਡਾਯੋ ॥ ੫੩ ॥
 ਆਗੇ ਚਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰਾਮੀ।
 ਦੇਤਿ ਸੇਵਕਨਿ ਫਲ ਅਭਿਰਾਮੀ।
 ਤਲਾਰੰਗ ਜਹਿੰ ਪਾਂਡਵ ਰਹੇ।
 ਬਿਸ੍ਰਾਮਿਤ੍ਰ ਆਦਿ ਰਿਖਿ ਬਹੇ ॥ ੫੪ ॥
 ਸੋ ਸਬਿ ਥਲ ਪਿਖਿ ਸਿੰਧੁ^੨ ਕਿਨਾਰੇ।
 ਕਰਤਿ ਸੈਲ ਗੁਰ ਚਲੇ ਉਦਾਰੇ।
 ਸੱਖਰ^੧ ਭੱਖਰ^੨ ਰੋੜੀ^੩ ਭਾਵਤ।

^੧ਹੋਰ ਕਰਤੱਬ।

^੧ਦਰਿਆ ਦਾ ਨਾਮ।

^੧ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਪਾਸ ਇਕ ਨੱਗਰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਸਾਧ ਬੇਲਾ ਹੈ। ^੨ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦਾ ਇਕ ਟਾਪੂ ਜੋ ਸੱਖਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ। ^੩ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ।

^੧ਕਿਲ੍ਹਾ।

ਜਹਾਂ ਦੁਰਗ^੧ ਮਧ ਸਿੰਧੁ ਸੁਹਾਵਤ ॥ ੫੫ ॥
 ਪੀਰ ਸੰਗਿ ਤਹਿੰ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਕੈ।
 ਪੁਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੁਰ ਤਈਂ ਨਿਹਰ ਕੈ।
 ਔਰ ਖੈਰ ਪੁਰ ਪਿਖਿ ਲੜਕਾਨਾ।
 ਸੇਵਨ^੧ ਹੈਦ੍ਰਾਬਾਦ ਮਹਾਨਾ ॥ ੫੬ ॥
 ਸ਼ਹਿਰ ਨਗ੍ਰ ਠੱਟਾ ਨਦਿ ਤੀਰੈ^੧।
 ਨਿਕਸਤਿ ਠੁਮਰੇ^੧ ਜਹਾਂ ਗੰਭੀਰੈਂ^੧।

^੧ਭਾਵ ਠਹਿਰੇ।

^੧ਦਰਿਆ (ਸਿੰਧ) ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

^੧ਹਿੰਗੁਲਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹਾੜੀ 'ਚ ਨਿਕਲ ਪੱਥਰ ਦੇ ਮਣਕੇ। ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਕੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਗੁਲਾਜ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧੁ ਉਦਾਸੀ ਔਰ ਗੁਸਾਈਂ।

ਜੋ ਪਹਿਨਤਿ ਗਰ ਮੈਂ ਗਰਬਾਈ¹ ॥ ੫੭ ॥

¹ਮਾਣ ਨਾਲ।

ਠਹਿਰੇ ਪੁਨਾ ਕਰਾਚੀ ਬੰਦਰ¹।

¹ਬੰਦਰਗਾਹ (ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅੱਡਾ)।

ਹੈ ਜਹਿੰ ਨਦੀ ਤੀਰ ਅਬਿ ਮੰਦਰ।

ਪੇਖੀ ਜਾਇ ਹਿੰਗੁਲਾ ਮਾਈ।

ਚੰਦ੍ਰ ਕੁਪ ਲੋ ਠੌਰ ਸੁਹਾਈ ॥ ੫੮ ॥

ਏਕ ਸਾਲ ਲੋ ਸਿੰਧੁ ਮਝਾਰੀ¹।

¹ਸਿੰਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ।

ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਿ ਖਲਕ ਬਹੁ ਤਾਰੀ।

ਪੀਰ ਬਾਛਰਾ¹ ਪਾਹਨ² ਪਾਨੀ।

¹ਨਾਮ। ²ਪੱਥਰ 'ਤੇ।

ਮਾਨਤ ਥੀ ਤਹਿੰ ਸਬਿ ਹਿੰਦੁਵਾਨੀ ॥ ੫੯ ॥

ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਗਏ।

ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਅਰ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖਏ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਦਿਢਾਈ।

ਝੂਠੇ ਮਤ ਸਬਿ ਦਏ ਛੁਡਾਈ ॥ ੬੦ ॥

ਅਬਿ ਲੋ ਉਸ ਸਬਿ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ।

ਨਗਰ ਗਾਉਂ ਹੈ ਜਿਤਿਕ ਅਪਾਰੀ।

ਦੋ ਦੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਕਹਿਤ ਠਿਕਾਨੇ ਜਿਨੈ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੬੧ ॥

ਹੈਂ ਸਬਿ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਗੁੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈਂ।

ਕੀਰਤਨੁ ਕਥਾ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਸੈਂ¹।

¹ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਿਨ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸੁਨੇ ਅਰ ਦਰਸੇ।

ਅੰਨੋਦਕ¹ ਕੋ ਨਹਿ ਵਹਿ ਪਰਸੇ² ॥ ੬੨ ॥

¹ਅੰਨ ਤੇ ਜਲ। ²ਛੁਹਦੇ।

ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਗੁੰਥ ਨ ਔਰੈ ਜਜੈਂ¹।

¹ਪੂਜਦੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਿਨ ਔਰ ਨ ਭਜੈਂ।

ਸਿੰਧੁ ਸਮਾਨ ਨ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿੱਖੀ।

ਹੈ ਨਹਿ ਕਹੀਂ ਸਹੀ ਹਮ ਪਿੱਖੀ ॥ ੬੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੇਖ ਬਿਲੋਚਸਤਾਨ ਗੁਰ,

ਪੁਨ ਪਿਖਿ ਰੇਗਸਤਾਨ।

ਫਿਰ ਕੰਧਾਰ ਗਜ਼ਨੀ ਭਲੇ,

ਪਿਖੜੋ ਮੁਲਕ ਅਫਗਾਨਾ¹ ॥ ੬੪ ॥

¹ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ।

ਮਨਹਰੀ ਛੰਦ:

ਤਬ ਥਾ ਮਰਦਾਨਾ, ਗੁਰੂ ਸੰਗਾਨਾ,
ਏਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾ।

ਪੁਨ ਨਿਜ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਗੁਰੂ ਬਨਾਵਾ,
ਯੋਂ ਹਿਤ ਤੁਕ ਕਲਜਾਨਾ।

ਚੋਲਾ ਗਲ ਸੇਲੀ, ਖਫਨੀ ਮੇਲੀ,
ਨੀਲਕ ਰੰਗ ਸੁਹਾਵੈ।

ਕਰ¹ ਕੂਜਾ² ਖਾਸਾ³, ਤਸਬੀ¹¹ ਆਸਾ²²,

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ²ਦਸਤੇ ਵਾਲਾ ਲੋਟਾ। ³ਚੰਗਾ। ¹¹ਮਾਲਾ।
²²ਫਕੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸੋਟਾ।

ਤਾਜ ਚੌਕਲਾ¹ ਭਾਵੈ ॥ ੬੫ ॥

¹ਚਾਰ ਕਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਤਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਟੋਪੀ।
¹ਕੱਛ ਵਿੱਚ।

ਲਿਯ ਬਗਲ¹ ਕੁਰਾਨਾ, ਸਮ ਮੌਲਾਨਾ,
ਵੇਸ ਫਕੀਰੀ ਸੋਹੈ।

ਜਹਿ ਜਹਿ ਗੁਰ ਜਾਵੈਂ, ਆਦਰ ਪਾਵੈਂ,
ਪਿਖਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ਮੋਹੈਂ।

ਲਖਿ¹ ਬਲਖ, ਬੁਖਾਰਾ, ਮੁਲਕ ਅਪਾਰਾ,
ਪਹੁੰਚੇ ਮੱਕੇ ਜਾਈ।

¹ਲੰਘ ਕੇ।

ਗੁਰ ਸੋਏ ਨਿਸ ਕੋ, ਕਾਬੇ¹ ਦਿਸ ਕੋ,

¹ਕਾਬਾ, ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ
ਕੇਂਦਰੀ ਧਰਮ ਮੰਦਰ।

ਪਗ ਪੰਕਜ ਫੈਲਾਈ ॥ ੬੬ ॥

ਜਬਿ ਭਯੋ ਸਕਾਰਾ¹, ਝਾੜੂ ਵਾਰਾ,
ਆਯੋ ਜੀਵਣ ਨਾਮੀ।

¹ਸਵੇਰਾ।

ਤਿਨ ਐਸ ਬਗੋਯਾ¹, ਤੂੰ ਕੋ ਸੋਯਾ,
ਬਡ ਬੇ ਅਦਬ ਅਕਾਮੀ¹।

¹ਕਿਹਾ।

¹ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ।

ਘਰ ਓਰ ਖੁਦਾ ਕੇ, ਪਾਉਂ ਫਿਲਾ ਕੇ,
ਤੂੰ ਕਸ ਪਰਾ ਬਿਸੱਕੇ¹।

¹ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆ ਹੈਂ ਬੇ-ਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ।

ਗੁਰ ਉਤ੍ਰ ਦੀਆ, ਸੁਨ ਤੂੰ ਮੀਆਂ,
ਹਮ ਮੌਸਾਫਰ ਥੱਕੇ ॥ ੬੭ ॥

ਘਰ ਨਹੀ ਖੁਦਾ ਕਾ, ਜਿਤ ਵਲ ਬਾਂਕਾ,
ਤਿਤ ਵਲ ਪਗ ਮਮ ਕਰਿਓ।

ਉਨਿ ਪਕਰਿ ਫਿਰਾਏ, ਦੁਤੀ ਦਿਸਾਏ ¹ ,	'ਤਰਫ।
ਜਬਿ ਤਜ ਫੇਰ ਨਿਹਰਿਓ।	
ਪਗ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ, ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ,	
ਫਿਰ ਭੀ ਖਰੀ ਨਿਹਾਰੀ।	
ਜਿਤ ਜਿਤ ਵਲ ਫੇਰੇ, ਤਿਤ ਤਿਤ ਹੇਰੇ,	
ਕਾਬਾ ਚਰਨ ਅਗਾਰੀ ॥ ੬੮ ॥	
ਯਹਿ ਕੌਤਕ ਭਾਰੀ, ਲੋਗ ਅਪਾਰੀ,	
ਰਹੇ ਹੇਰ ਹੈਰਾਨੇ।	
ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਪਿਗੰਮੂ, ਅੱਵਲ ਨੰਬੂ,	
ਉਨਿ ਖੁਦਾਇ ਬਪ ¹ ਮਾਨੇ।	'ਸਰੂਪ।
ਯਹਿ ਮਾਚਯੋ ਰੌਰਾ, ਸਬਿ ਹੀ ਠੌਰਾ,	
ਗੌਰਾ ¹ ਮੁਲਕ ਮਝਾਰੀ।	'ਬਹੁਤਾ।
ਹਿਤ ਕਰਨ ਦਿਦਾਰਾ, ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ,	
ਆਵਨ ਜਾਵਨ ਭਾਰੀ ॥ ੬੯ ॥	
ਰੁਕਨਲ ਦੀਂ ਕਾਜੀ, ਮੌਲਵਿ ¹ ਹਾਜੀ,	'ਮੌਲਵੀ।
ਸਬਿ ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਹਾਰੇ।	
ਗੁਰ ਕੋ ਲਖਿ ਆਦਮ ¹ , ਹੋਏ ਖਾਦਮ ² ,	'ਬਾਬਾ ਆਦਮ। ² ਸੇਵਕ।
ਪੇਖੇ ਪਰਚੇ ¹ ਭਾਰੇ ॥ ੭੦ ॥	'ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਜੇਤਕ ਸ਼ਾਲ ਜ਼ਾਬ ਤਬਿ	
ਭਏ ਦੁੜਫੋਂ ਭਾਰ।	
ਮੱਕੇ ਕੀ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਖੇ,	
ਲਿਖੇ ਸਬੇ ਨਿਰਧਾਰ ¹ ॥ ੭੧ ॥	'ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ।
ਗੁਰ ਕੋ ਰੂਪ ਖੁਦਾਇ ਲਖਿ,	
ਰਖ ਲੀਨੀ ਗੁਰਿ ਕੌਸ ¹ ।	'ਖੜਾਂਵ।
ਜਾਨ ਤਬੱਰਕ ¹ ਮਾਨ ਹੈਂ,	'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।
ਅਬਿ ਲੌ ਮਧ ਤਿਹ ਹੌਸ ¹ ॥ ੭੨ ॥	'ਘਰ।
ਤਹਿੰ ਤੇ ਚਲਿ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੂ,	
ਪਿਖਯੋ ਮਦੀਨਾ ਜਾਇ।	
ਕਬਰ ਪਿਗੰਮੂ ਕੀ ਤਹਾਂ,	

ਹੈ ਅਬਿ ਲੌ ਦਰਸਾਇ ॥ ੨੩ ॥

ਪੀਰ ਮੁਹੱਯਲ ਦੀਨ ਲੌ,
ਔਰ ਇਮਾਮਨ ਸਾਥ¹।

¹ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ।

ਬਹਸ¹ ਭਈ ਦੀਨੀ² ਘਨੀ,
ਹਾਰ ਟਿਕੜੇ ਉਨਿ ਮਾਥ ॥ ੨੪ ॥

¹ਚਰਚਾ। ²ਧਾਰਮਕ।

ਇਸ ਹੀ ਤੌਰ ਇਰਾਨ ਮੈਂ,
ਗਏ ਸ਼ਹਿਰ ਬਗੁਦਾਦ।

¹ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਭਾਵ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਨਾਲ।

ਗੋਸ਼ਟ ਪੀਰਨ ਪੀਰ ਸੌਂ¹,
ਹੋਈ ਬੇ ਤਾਦਾਦ ॥ ੨੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੀਰ ਹਾਰ ਜਬਿ ਚਰਚਾ ਗਯੋ।

¹ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ।

ਹੈ ਸਰਮਿੰਦਾ ਕੋਪਤਿ¹ ਭਯੋ।

ਨਿਜ ਲੋਗਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰੋ।

ਨਾਨਕ ਕੋ ਪਥਰਨ ਸੌਂ ਮਾਰੋ ॥ ੨੬ ॥

ਤੁਰਕ ਕੋਪ ਕਰਿ ਮਾਰਨ ਧਾਏ।

ਹੱਥ ਜਬ ਪਥਰਨ ਕੋ ਪਾਏ।

ਉਚੀ ਧੁਨਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।

ਸੱਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅੱਕਾਲ ਉਦਾਰਾ ॥ ੨੭ ॥

ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸਬਿ ਹੀ ਕੇ ਹਾਥਾ।

¹ਚਿੰਬੜ ਗਏ।

ਰਹੇ ਚਿਪਟ¹ ਪਥਰਨ ਕੇ ਸਾਥਾ।

ਹਲ ਚਲ ਸਕੈਂ ਨ ਕਹਿ ਕੁਛ ਸਾਕੈਂ।

ਬਿੜ੍ਹ ਬਿੜ੍ਹ ਗੁਰ ਕੀ ਦਿਸ ਤਾਕੈਂ ॥ ੨੮ ॥

ਪੀਰ ਆਇ ਤਬਿ ਪਗ ਲਪਟਾਨਾ।

ਚਾਹੜੇ ਨਿਜ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਨਾ।

ਪੁਨ ਗੁਰ ਸਤਿਨਾਮ ਸੁਰ* ਉਚੇ¹।

¹ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ। *ਇਥੇ ਪਾਠ 'ਸੁਬ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅਸੁੱਧ ਹੈ ਅਸਾਂ ਸੁੱਧ ਪਾਠ 'ਸੁਰ' ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਹੜੇ ਜਬੈ ਵਹਿ ਤਬਿ ਸਬਿ ਮੂਚੇ¹ ॥ ੨੯ ॥

¹(ਪੱਥਰ) ਛੁੱਟ ਗਏ।

ਗੁਰ ਕੋ ਸਬਿ ਨੇ ਸਿਜਦਾ ਠਾਨਾ¹।

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਐਨ ਖੁਦਾਇ ਵਜੂਦ¹ ਪਛਾਨਾ।

¹ਸਰੂਪ।

ਹਲੱਬ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਹੈ ਰਜਧਾਨੀ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਤਹਿ ਸੁਨੀ ਕਹਾਨੀ ॥ ੮੦ ॥

ਥਾ ਹਾਰੂੰ ਰਸੀਦ¹ ਖਲੀਫਾ²।

¹ਨਾਮ। ²ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕ।

ਸੁਤ ਵਲੀਦ ਕਾ ਬਡੋ ਹਨੀਫਾ¹।

¹ਹਨੀਫਾ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਲੀਦ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ।

ਦੈ ਦੈ ਖਲਕਤ ਕੋ ਦੁਖ ਭਾਰੇ।

ਦੌਲਤ ਕੀਨੀ ਜਮਾਂ ਅਪਾਰੇ ॥ ੮੧ ॥

ਪੀਰ ਸਹਿਤ ਜਬ ਗੁਰ ਤਹਿ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਤ ਭਏ ॥ ੮੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ਼ਰਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਮੈਂ ਅਹੇ,

ਸੁਣਨਾ ਰਾਗ ਹਰਾਮ¹।

¹ਗੁਨਾਹ, ਪਾਪ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਗੁਰੂ ਪਰ,

ਦੈ ਕੈ ਯਹਿ ਅਲਜ਼ਾਮ¹ ॥ ੮੩ ॥

¹ਦੋਸ਼।

ਚੌਪਈ:

ਪਕਰਨ ਹਿਤ ਬਹੁ ਲੋਗ ਪਠਾਏ।

ਬੰਧਨ ਮਾਹਿ ਗੁਰੂ ਨਹਿ ਆਏ।

ਦੀਪ ਸਿਖਾ ਅਤਿ ਵਾਹਕ ਤਨ ਤਜੋਂ¹।

¹ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਚੰਚਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਪਕੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ) ਤਿਵੇਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਸ਼ਰੀਰ।

ਹਾਰ ਰਹੇ ਕਰ ਚਰ੍ਹੈ ਨ¹ ਮਨ ਜਜੋਂ ॥ ੮੪ ॥

¹ਹੱਥ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਭਾਵ ਪਕੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਆਇ ਤਬਿ ਗੁਰ ਪਗ ਪਰਾ।

ਨਿਜ ਨਿਜਾਤ¹ ਹਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁ ਕਰਾ।

¹ਕਲਿਆਣ।

ਗੁਰੂ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਗਾਯੋ।

ਕਾਰੂੰ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੮੫ ॥

ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਤ ਗੁਰਬਾਨੀ ਕਾਨੀ¹।

¹ਤੀਰ ਵਾਂਗ।

ਬੇਧ ਗਈ ਉਰ¹ ਤਾਂਹਿ ਮਹਾਨੀ।

¹ਹਿਰਦਾ ਵਿੰਨ੍ਹ ਗਈ।

ਭਯੋ ਮੁਰੀਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੀਨਾ।

ਧਨ ਸਬਿ ਬਾਂਟ ਗ੍ਰੀਬਹਿੰ ਦੀਨਾ ॥ ੮੬ ॥

ਛੋਰ ਦਈ ਜੁਲਮੀ ਬਦਰਾਹੀ।

ਤਤਪਰ ਭਯੋ ਬੰਦਗੀ ਮਾਹੀਂ।

ਸਿਰੇਪਾਉ ਮੱਕੇ ਤੈ ਜੋਈ।

ਮਿਲਯੋ ਖਲੀਫੇ ਕੋ ਥਾ ਸੋਈ ॥ ੮੭ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਵਹਿ ਨਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।

ਚੀਜ਼ ਅਮੋਲਕ ਤੋਫਾ ਭਾਰਾ।

ਆਯਤ ਅਨਿਕ ਹਰੂਫਨ ਮਾਹੀ।

'ਅਨੇਕਾਂ (ਲਿਪੀਆਂ ਦੇ) ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ (ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ) ਆਇਤਾਂ।

ਪਿਖੀਅਤ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰ ਅਬਿ ਚਾਹੀ ॥ ੮੮ ॥

ਦੇਹਰੇ ਨਾਨਕ ਮੈਂ ਸੋ ਖਾਸੈ।

'ਖਾਸ (ਅਸਲੀ) ਚੋਲਾ।

ਹੈ ਕਾਵਲ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਪਾਸੈ।

ਤਹਿੰ ਤੇ ਚਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਦ ਪਾਏ।

ਇਸਤਾਮੋਲਾ ਪਿਖੜੋ ਪੁਨ ਆਏ ॥ ੮੯ ॥

'ਇਸਤੰਬੋਲ (ਸ਼ਹਿਰ)।

ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਹੁ ਠੌਰ ਨਿਹਰ ਕੈ।

ਲੋਗਨ ਤਈਂ ਕਲਜਾਨ ਸੁ ਕਰਿ ਕੈ।

ਉਤਰੇ ਪੁਨ ਤੇਮੂੰ ਦਰੀਆਏ।

ਸ਼ਹਿਰ ਹਿਰਾਤ ਪਿਖੜੋ ਮੁਦ ਪਾਏ ॥ ੯੦ ॥

ਨਗਰ ਅਕਸਰੇ ਆਇ ਬਿਰਾਏ।

ਬਾਗ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਬਿ ਜੋ ਕਹਾਏ।

ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਘਰ ਸਿੱਖਨ ਕੇਰਾ।

ਹੈ ਤਿਸ ਗਿਰਦ ਨੁਵਾਹਿ ਬਧੇਰਾ ॥ ੯੧ ॥

'ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ।

ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਲਿ ਗੁਰ ਅਏ ਅਗਾਰੀ।

ਕਲਕਾ ਨਾਮ ਗਰਾਮ ਮਝਾਰੀ।

ਤਹਿੰ ਭੀ ਹੈ ਅਬਿ ਲੋ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਪੂਜਤ ਮਾਨਤ ਲੋਕ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੯੨ ॥

ਤਹਿੰ ਤੈ ਪੱਛਮ ਕੋਸ ਅਠਾਰਾਂ।

ਬਾਲੂਰੇਤ ਉਚ ਅਤਿ ਭਾਰਾ।

ਤਾਂ ਪਰ ਬਿਰਿ ਗੁਰਿ ਬੰਬ ਬਜਾਈ।

'ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਇਆ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਖਲਕ ਤਮਾਸ਼ੇ ਆਈ ॥ ੯੩ ॥

ਪੈ ਉਪਰ ਜਨ ਚਢ ਨ ਸਕਾਏ।

ਜਬਿ ਗੁਰ ਕਹੜੋ ਪਰੇ ਪਗ ਆਏ।

ਯਹਿ ਅਜਮਤ ਅਬਿ ਲੋ ਤਹਿੰ ਜਾਹਰ।

ਹੈ ਅਤਿਸੈ ਪਿਖ ਹੈਂ ਸਬਿ ਮਾਹਰ ॥ ੯੪ ॥

'ਹੁੰਨਰ ਦੇ ਉਸਤਾਦ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਲੋਕ।

ਬਡੀ ਫਜਰ ॥ ਨਿਤ ਬਜਤਿ ਨਗਾਰੇ।

'ਵੱਡੇ ਸਵੇਰੇ।

ਹੋਤਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ੋਰ ਅਪਾਰੇ।

ਊਪਰ ਜਾਵਨ ਹਿਤ ਜੋ ਚਾਹਿਤ।

ਰੇਤਿ ਖਿਸਰ ਪਗ ਨੀਚੇ ਲਾਹਿਤ ॥ ੯੫ ॥

ਮੇਲੇ ਹੋਲੀ ਕਾ ਦਿਨ ਆਵੈ।

ਖੁਦ ਹੀ ਰੇਤਿ ਤਰੇ। ਉਤਰਾਵੈ।

'ਹੇਠ।

ਤਬਿ ਜਨ ਮਿਲਿ ਬਹੁ ਬਾਦ ਬਜੈ ਕੈ।

'ਵਾਜੇ ਵਜਾ ਕੇ।

ਜਾਵਤ ਊਪਰ ਸਿਜਦਾ। ਕੈ ਕੈ ॥ ੯੬ ॥

'ਨਮਸਕਾਰ।

ਪਾਉਂ ਤੁਰੰਗਨ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਿਹਾਰੈਂ।

'ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ।

ਕਰਿ ਜੁਹਾਰ ਸਬਿ ਐਸ ਉਚਾਰੈਂ।

ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦੋ।

ਰਹਿਤਿ ਇਹਾਂ ਸਹਿ ਫੌਜ ਬੁਲਿੰਦੋ ॥ ੯੭ ॥

ਮੰਨਤ ਕਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦੂ।

ਬਾਂਟਤਿ ਤਹਿੰ ਥਾਂ ਬੇ ਤਾਦਾਦੂ।

ਦਿਵਸ ਖਰੇ। ਸਬਿ ਹੀ ਉਤਰਾਵਤਿ।

'ਖੜੇ ਦਿਨ।

ਰੇਤੀ ਫਿਰ ਚਢਿ ਊਪਰ ਜਾਵਤਿ ॥ ੯੮ ॥

ਰਵਿ ਅਸਤੇ। ਜੇ ਕੋਰਹਿ ਜੈਹੈ।

'ਸੂਰਜ ਛਿਪੇ (ਤੋਂ ਬਾਦ)।

ਊਪਰ, ਸੇ ਫਿਰਿ ਹਾਥ ਨ ਐਹੈ ॥ ੯੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਬਾ ਘਾਤੂਕਾ ਕਹੈਂ, ਨਾਮ ਤਾਹਿੰ ਕਾ ਜਾਨ।

'ਬਾਬੇ ਦੀ ਤਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਘਾਤੂਕਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਨਤ ਤਿਸ ਕੇ ਦੇਸ ਸਬਿ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ

॥ ੧੦੦ ॥

ਛੰਦ ਚਲਿ ਤਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰ ਅਏ ਕਾਬਲ,

ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਉਚਾਰਿਓ।

ਸੁਨਿ ਅਏ ਕਾਜੀ ਮੌਲਵੀ,

ਬਡ ਕੋਪ ਮਨ ਮੈ ਧਾਰਿਓ।

ਉਨਿ ਕਹਯੋ ਬੈਠ ਮਸੀਤ ਮੈ,

ਤੁਮ ਰਾਗ ਕਾਹੇ ਗਾਯੋ।

ਹੈ ਮਨ੍ਹਾ ਹਮਰੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਮੇ,

ਯਹਿ ਸ਼੍ਰੋਦਾ। ਕਰਨਿ ਬਤਾਯੋ ॥ ੧੦੧ ॥

'ਰਾਗ।

ਯਹਿ ਬਾਤ ਕਹਿ ਵਹਿ ਅਏ ਮਾਰਨ,

ਗੁਰ ਮਸੀਤ ਦੁੜਾਈਆ।

ਸਬਿ ਹੋਇ ਬਿਸਮੈ ਪਏ ਪੈਰੀਂ,

ਖਤਾ¹ ਨਿਜ ਬਖਸ਼ਾਈਆ।

¹ਗਲਤੀ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਬਪੁ² ਲਖਿ²,

¹ਸਰੂਪ। ²ਜਾਣ ਕੇ।

ਬਨੇ ਤੁਰਕ ਮੁਰੀਦ ਹੈਂ।

ਸੁਭ ਕਰਮ ਨੀਕੇ ਕਰਨ ਕੀ

ਫਿਰ ਕਰੀ ਸਬਿਨਿ ਤਗੀਦ¹ ਹੈ ॥ ੧੦੨ ॥

¹ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਰਾਗ ਹਰਾਮ ਜੇ,

ਤੋ ਕਯੋ ਪੈਗੰਬਰ ਹੈ ਸੁਨਾ।

ਨਿਜ ਤੀਯ ਥੀ ਜੋ ਆਇਸਾਂ,

ਤਿਹ ਕੋ ਸੁਨਾਯੋ ਭੀ ਪੁਨਾ।

ਇਕ ਰੋਜ਼ ਆਇ ਬਲੋਚ ਲਾਗੇ,

ਗਾਵਣੇ ਜਬਿ ਰਾਗ ਕੋ।

ਸੁਨਿ ਆਇਸਾਂ ਨੇ ਕਹਯੋ ਹਜ਼ਰਤ¹,

¹ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ।

ਮਾਨ ਉਸ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋ ॥ ੧੦੩ ॥

ਨਿਜ ਨਰਨ ਤੈ ਤਬਿ ਚੋਰੀਏ,

ਤਿਹ ਚੁੱਕ ਕਾਂਧੇ¹ ਲੈ ਗਏ।

¹ਮੋਢੇ 'ਤੇ।

ਸੁਨਿ ਰਾਤ ਭਰ ਤਹਿੰ ਗੀਤ ਨੀਕੇ,

ਫਜ਼ਰ¹ ਘਰ ਮੈ ਲੈ ਅਏ।

¹ਸਵੇਰੇ।

ਥੇ ਤਾਹਿ ਕੇ ਆਧੀਨ ਹਜ਼ਰਤ,

ਚਹਿਤ ਜੋ ਸੁ ਕਰਾਵਤੀ।

ਅਬਿ ਕਾਹਿ ਤੁਮ ਹਰਾਮ ਕਹਿਓ,

ਥੀ ਜੁ ਤਿਸ ਕੋ ਭਾਵਤੀ ॥ ੧੦੪ ॥

ਸੁਨਿ ਨਾਹਿ ਕਾਂਹਿ ਜਵਾਬ ਦੀਨੋ,

ਰਹੇ ਬਹੁ ਦਿਨ ਤਹਾਂ ਹੀ।

ਤਜਵਾਇ ਹਠ ਹੰਕਾਰ ਦੀਨੋ,

ਗਜਾਨ ਭਗਤੀ ਮਹਾਂ ਹੀ।

ਹੈ ਬੀਚ ਕਾਬਲ ਗੁਰੂ ਕਾ,

ਅਸਥਾਨ ਪੂਜਯ ਪਛਾਨੀਏ।

ਦਸ ਕੋਹ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਕੇ,

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਇਕ ਮਾਨੀਏ ॥ ੧੦੫ ॥

ਤਿਸ ਠੌਰ ਫਿਰ ਜਬਿ ਗੁਰ ਗਏ,

ਪਿਖਿ ਤੰਗ ਜਲ ਤੇ ਨਰਨ ਕੋ।

ਇਕ ਕਢਯੋ ਚਸਮਾ ਆਬ ਕਾ¹,

¹ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੋਮਾ।

ਉਪਕਾਰ ਸਾਕੈ ਬਰਨ ਕੋ¹।

¹ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਬਿ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਮਾਨ ਹੈਂ,

ਕਹਿ ਆਬ ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਕੋ।

ਗੁਰ ਪੁਨ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਮੈਂ ਅਏ,

ਮਗ ਤਾਰਤੇ ਜਨ ਭੀਰ ਕੋ ॥ ੧੦੬ ॥

ਫਿਰ ਆਇ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਜਬਿ,

ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਉਚਾਰਯੋ।

ਸੁਨਿ ਬਹੁਤ ਲੋਗਨ ਸਿਖ ਹੈ,

ਮਨ ਤਨ ਸੁ ਗੁਰੁ ਪਰ ਵਾਰਯੋ।

ਤਹਿ ਹੁਤੇ ਏਕ ਫਕੀਰ ਪੀਰ,

ਸੁ ਵਲੀ ਨਾਮ ਕੰਧਾਰੀਆ।

ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਭਤਾ ਗੁਰ ਈਸ਼ ਕੀ,

ਸੋ ਜਰਯੋ ਮਨ ਮੈ ਭਾਰੀਆ ॥ ੧੦੭ ॥

ਤਿਨ ਜੋਰਿ ਨਿਜ ਕਰਮਾਤ ਕੇ,

ਗਿਰ ਏਕ ਗੁਰ ਪਰ ਡਾਰਿਓ।

ਗੁਰ ਰੋਕਯੋ ਸੋ ਹਾਥ ਪੈ,

ਜੋ ਨਕਸ਼¹ ਅਬਿ ਭੀ ਨਿਹਾਰਿਓ।

¹(ਹੱਥ ਦਾ) ਚਿੰਨ੍ਹ (ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਜਲ ਦਾ ਇਕ ਸੋਮਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)।

ਪੁਨ ਜੋਗੀਆਂ ਕਾ ਆਇ ਟੀਲਾ,

ਢਿਗ ਰੁਤਾਸ¹ ਨਿਹਾਰਯੋ।

¹ਸ਼ਹਿਰ।

ਪਿਖਿ ਦੁਖੀ ਜਨ ਤਹਿ ਆਬ ਤੈ,

ਗੁਰ ਚਸਮਾ ਨੀਕ ਨਿਕਾਰਯੋ ॥ ੧੦੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹਿ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਜਹਿੰ,

ਕਿਲਾ ਬਨਾਯੋ ਫੇਰ।

ਔਰ ਕਹੀਂ ਜਲ ਨਾਹਿ ਥਾ,

ਵਹਿ ਲੀਨੋ ਮਧ ਘੇਰ ॥ ੧੦੯ ॥

ਚਸਮਾ ਬਾਹਰ ਪੁਨ ਭਯੋ,

ਫਿਰ ਤਿਹ ਅੰਦ੍ਰ ਲੀਨ।

ਆਖਰ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਯੋ,

ਖਿਚੀ ਦਿਵਾਰੈਂ^੧ ਤੀਨ ॥ ੧੧੦ ॥

^੧ਕੰਧਾਂ।

ਕਰਾਮਾਤ ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਕੀ,

ਚਸਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਹਿ।

ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਕੋ ਦਰਸਯੋ,

ਪਿਖਿ ਸ਼ਕਤੀ ਬਡ ਚਾਹਿ ॥ ੧੧੧ ॥

ਦੈਨੀ ਚਹੀ ਜਗੀਰ ਕੁਛ,

ਲਈ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਰੰਚ^੧।

^੧ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ।

ਅਏ ਏਮਨਾਬਾਦ ਉਤ,

ਗੁਰ ਹਾਰਕ ਪ੍ਰਪੰਚ^੧ ॥ ੧੧੨ ॥

^੧ਛਲ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਛੰਦ ਲਾਲੋ ਆਦਿਕ ਸਿਖ ਭਗਤ, ਆ ਮਿਲੇ
ਬਿਸਾਲਾ।

ਪੁਨ ਆਯੋ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੋਂ, ਚਲਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ।

ਸਤਿਸੰਗਤ ਪੁਨ ਲਗਾ ਹੋਣ, ਰਹਿ ਭੀਰ ਮਹਾਂਏ।

ਪਿਖਿ ਭਾਗੋ ਦੁਖ ਮਾਨਿ, ਜਾਇ ਪਾਠਾਨ ਸਿਖਾਏ

॥ ੧੧੩ ॥

ਪਾਪੀ ਕੋ ਨ ਸੁਹਾਇ^੧ ਭਗਤ, ਹਰਿ ਸੰਤਨ ਸੰਗਾ।

^੧ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਖਰ^੧ ਮਾਖੀ ਜਜੋਂ ਤਜਿ ਸੁਗੰਧਿ, ਮਲ^੨ ਮਾਨਤਿ

^੧ਖੋਤਾ, ਗਧਾ। ^੨ਮੈਲ ਨੂੰ।

ਚੰਗਾ।

ਕਹਯੋ ਪਠਾਠਨ ਗੁਰ ਤਈਂ, ਤੁਮ ਹੋ ਪਾਖੰਡੀ।

ਝੂਠੋ ਜਾਦੂਵਾਰ ਫਿਰਤ ਹੋ, ਮਹਾਂ ਅਫੰਡੀ^੧

^੧ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰੀ।

॥ ੧੧੪ ॥

ਤੁਮ ਜੁ ਕਹਯੋ ਬਾ ਰਾਜ, ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਹਿ ਰਹਾਈ।

ਅਬਿ ਜੇ ਕਰ ਇਕ ਮਾਸ ਵੀਚ, ਨ ਭਯੋ ਸਚਾਈ।

ਤੋਂ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਹਿੰ ਸਜਾ, ਲਾਲੋ ਕੋ ਮਾਰੈਂ।

ਜੋ ਪਿਖਿ ਆਗੇ ਨਾਹਿ, ਕੋਊ ਫਿਰ ਕੂਰ ਉਚਾਰੈਂ

॥ ੧੧੫ ॥

ਯਹਿ ਕਹਿ ਫਿਰਿ ਉਨਿ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ, ਤੀਨੋ ਕੋ
ਕੀਨੋ।

ਪੈਰ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਮੂਰਖਨਿ, ਅਪਨੇ ਲੀਨੋ।

ਲਾਇ ਮੂਛ ਕੋ ਹਾਥ ਸਿੰਘ¹, ਉਨਿ ਸੁਪਤ² 'ਸ਼ੇਰ। ਅਸੁੱਤਾ।
ਜਗਾਯੋ।

ਬਿੱਛੂ ਜ਼ਹਰੀ ਸਾਂਪ ਛੇੜਿ, ਕਹਿਰੀ¹ ਗਲ ਪਾਯੋ 'ਕਸਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

॥ ੧੧੬ ॥

ਰਾਵਣ ਲੀਨੋ ਕਰਾਰੁਧਰ¹, ਸੰਤਨ ਤੈ ਜਬਿ ਹੀ। 'ਲਹੂ ਦਾ ਟੈਕਸ।

ਤਾਂ ਤੇ ਸੀਤਾ ਭਈ, ਨਾਸ ਕੀਨੋ ਜਿਹ ਸਬਿ ਹੀ।

ਜਾਦਵ ਸੰਤ ਦੁਖਾਇ, ਪਾਇ ਫਰ¹ ਲਰਿ ਸਬਿ 'ਫਲ।
ਮੂਏ।

ਹਿਰੰਨ ਕੱਸਪ, ਕੰਸ, ਕੌਰਵ ਸੈਂ ਕਿਆ ਹੁਏ

॥ ੧੧੭ ॥

ਕਰਤਿ ਜੀਵ ਜਗਿ ਜੈਸ, ਤੈਸ ਫਲ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਹੈ।

ਹੋਨਹਾਰ ਜਬਿ ਬਸੈ ਚਿਤ, ਉਲਟੀ ਸਮਝੈ ਹੈ।

ਜਨਮੇਜੇ ਕੋ ਬਯਾਸ, ਜਦਯਪਿ ਥਾ ਬਹੁ ਸਮਝਾਯੋ।

ਤੋਂ ਭੀ ਉਨਿ ਦਿਜ ਸਾਧ ਘਾਇ¹, ਫਲ ਅਤਿ ਦੁਖ 'ਮਾਰਕੇ।

ਪਾਯੋ ॥ ੧੧੮ ॥

ਭਾਵੀ¹ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹਰੀ ਚੰਦ, ਕਿਆ ਕਿਆ ਦੁਖ ਪਾਏ। 'ਹੋਣੀ।

ਭਾਵੀ ਕੇ ਬਸ ਬਲੀ ਭੂਪ¹, ਪਾਤਾਲ ਬਸਾਏ। 'ਬਲਿਰਾਜਾ।

ਨਲ, ਪਾਂਡਵ, ਰਘਬੀਰ¹, ਭੀਰ² ਬਡ ਸਬਿਨਿ 'ਰਾਮ ਚੰਦਰ। ²ਭੀੜਾ, ਮੁਸੀਬਤ।

ਸਹਾਰੀ।

ਭਾਵੀ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ¹, ਭੂਲ ਸੁਧ ਬੁਧ ਜਹਿ ਸਾਰੀ 'ਉਲਟ।

॥ ੧੧੯ ॥

ਜੋ ਕਰਨੋ ਚਹਿ ਕਰੈ, ਲਾਖ ਸਾਬੱਬ ਬਨੈ ਕੈ।

ਅਬਿ ਅਫਗਾਨਨ ਮੂਢ ਚਢੀ¹, ਭਾਵੀ ਖੁਨਸੈ ਕੈ²। 'ਮੂਰਖ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ (ਸਿਰ) ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ। ²ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ।

ਸਮਰਕੰਦ ਤੇ ਮੁਗਲ ਚੁਗੱਤਾ¹, ਲੈ ਦਲ ਧਾਯੋ। 'ਬਾਬਰ। {ਚੁਗੱਤਾ- ਬਾਬਰ ਦੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦਾ ਗੋਤ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਬਰ ਵੰਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਗੱਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਚੁਗੱਤਾ ਗੋਤ ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਂ ਤਰਾਰੀ ਮੁਗਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਚਗਤਾਈ ਖਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ।}

ਮਾਰ ਲੂਟ ਬਹੁ ਖਲਕ, ਕਲਕ¹ ਹਲਚਾਲ ਮਚਾਯੋ 'ਬੇਚੈਨੀ, ਘਬਰਾਹਟ।

॥ ੧੨੦ ॥

ਆਇ ਏਮਨਾਬਾਦ, ਕਤਲ ਗਾਰਤ¹ ਕਰਿ 'ਤਬਾਹ।
ਸੁੱਟਯੋ।

ਬਾਕੀ ਲੀਨੇ ਪਕਰ, ਨਾਰਿ ਨਰ ਏਕ ਨ ਛੁੱਟਯੋ।
ਜਿਨ ਨਾਰਿਨ ਨਹਿ ਪੁਰਖ, ਦੂਸਰਾ ਕਬੀ
ਨਿਹਾਰਾ।

ਹਿੰਦੁਵਾਨੀ ਤੁਰਕਾਨੀ, ਕਰਤਿ ਸੁ ਹਾਹਾਕਾਰਾ

॥ ੧੨੧ ॥

ਨਗਨ ਪਾਉਂ ਸਿਰ ਜਾਤਿ, ਜੰਗਲੋਂ ਕੀ ਦਿਸ
ਭਾਗੀ।

ਮੁਗਲਨ ਕੇ ਕਰ ਚਢੀ, ਮਢੀ ਜੋਬਨ ਨਿਰਭਾਗੀ।

ਔਰ ਲੋਗ ਬਹੁ ਪਕਰਿ ਜਕਰਿ¹, ਬੋਝੇ ਉਠਵਾਏ। 'ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

ਗੁਰ ਭੀ ਸਹਿ ਸੰਗੀਨ¹, ਗਏ ਪਕਰੇ ਸੰਗਾਏ 'ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ।

॥ ੧੨੨ ॥

ਪਰ ਇਨ ਕੇ ਸਿਰ ਬੋਝ, ਸਿਰੋਂ ਤੈ ਉਪਰ ਜਾਵੈਂ।

ਮਰਦਾਨਾ ਰੱਬਾਬ ਵਾਇ¹, ਗੁਰ ਰਾਗ ਅਲਾਵੈਂ। 'ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਮਾਂਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਪੇਖਿ, ਯਹਿ ਅਜਮਤ ਭਾਰੀ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੈ ਪਾਸ ਜਾਇ, ਸਬਿ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ

॥ ੧੨੩ ॥

ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਖਜਾਤ, ਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰ ਕੀ ਜਬ ਹੋਈ।

ਨਿਜ ਬਜ਼ੀਰ ਸੋ ਕਹਯੋ, ਸ਼ਾਹਿ ਯਹਿ ਫੱਕਰ

ਸੋਈ।

ਗਜ਼ਨੀ ਮੁਝ ਕੋ ਖ਼ਾਬ ਬੀਚ¹, ਜਿਨਿ ਥਾ ਅਸ 'ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ।

ਭਾਖਾ।

ਚਲੇ ਹਿੰਦ ਕੇ ਬਨੋ ਸ਼ਾਹਿ, ਮੈਂ ਹੂੰ ਤੁਵ ਰਾਖਾ

॥ ੧੨੪ ॥

ਯਹਿ ਕਹਿ ਪੁਨ ਪਤਸ਼ਾਹਿ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ

ਲਪਟਾਨਾ।

ਧਰੀ ਨਜ਼ਰ¹ ਜ਼ਰ ਘਨੀ², ਗੁਰੂ ਨਹਿ ਲੀਨੋ 'ਭੇਟਾ। 'ਬਹੁਤ ਦੌਲਤ।

ਆਨਾ।

ਫਿਰ ਬਾਬਰ ਨੈ ਭੰਗ, ਸਾਤ ਮੁੱਠੀ ਭਰਿ ਦੀਨੀ।

ਜਾਂ ਬਦਲੇ ਗੁਰ ਤਾਂਹਿ, ਸਾਤ ਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ੀਨੀ*

॥ ੧੨੫ ॥

*ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮੁੱਠਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਬਖਸ਼ਣੀਆਂ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੌਮ ਕੀ ਕਰੇਗੀ- ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੱਤ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮੁਗਲਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਕੇਵਲ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖਿਆਲ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕ 'ਚੋਂ ਲਏ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮ ਤਾਰੀਖਦਾਨ ਨੇ ਐਸਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਉਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਵੱਡੇ ਭੰਗ ਦੇ ਅਮਲੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਅਖਾਣ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ਕਿ 'ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਅਫ਼ੀਮ ਮਦ, ਉੱਤਰ ਜਾਤ ਪ੍ਰਭਾਤ। ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ।' ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਖੋਜ ਕੀਤੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਸੇਵਕ' ਨੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੇ ਪੰਨਾ ੮੦ 'ਤੇ ਐਉਂ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ: "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਕਿਛੁ ਮਾਂਗ ਲੇਹੁ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿਆ ਜੀ 'ਮੇਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੁਰਸੀ ਬਕੁਰਸੀ ਤਾਈਂ ਚਲਦੀ ਜਾਇ ਜੀ।' ਬਚਨ ਹੋਇਆ 'ਤੇਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਚਲੈਗੀ। ਜਾਂ ਤਾਈਂ ਨਿਆਉਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗਾ।" ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੂਜੀ ਲਿਖਤ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਾਵਿ) ਕ੍ਰਿਤ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰਚਨ ਕਾਲ ਸੰਮਤ ੧੮੩੦-੩੩ ਬਿ: ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸੈਂਚੀ ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨੰ: ੧੧੫੧ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ "ਕਰ ਸਿਫਤ ਸਨਾਇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਨੀ। ਕਰ ਮਿਹਰ ਸਲਤਨਤ ਹਿੰਦ ਕੀ ਦੀਨੀ। ਕੁਰਸੀ ਬਕੁਰਸੀ ਹਮਰੇ ਚਲੇ। ਜੁੰਬਸ ਨਹੀ ਹੋਇ ਚਲੇ ਨਹੀ ਹਲੇ।" ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ: ਤਬ ਮਿਹਰ ਬਚਨ ਕਰਿ ਬੋਲੇ ਦਿਆਲਾ। ਤੁਮ ਕਰੋ ਰਾਜ ਹਿੰਦ ਬਹੁ ਕਾਲਾ। ਜਬ ਛੁਟੇ ਅਦਾਲਤ ਹੋਇ ਬਿਅਦਲ। ਛੁਟੇ ਨਿਆਉਂ ਰਾਜ ਹੋਇ ਬਦਲ। (ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੰਨਾ ੨੯੧) ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਲਿਖਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਬਾਬਰ ਨੇ ਜਦ ਫਕੀਰ ਜਾਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ: ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ ॥ ਮੈਂ ਦੇਵਾਨਾ ਭਇਆ ਅਤੀਤੁ ॥ (ਪੰ: ੭੨੧) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਭਉ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਿਹਾ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਖੱਲੜ ਦਸਿਆ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹੀ ਆਖਿਆ। ਬਾਬਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵਰ ਦਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਇੰਜ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਵਿਲੋਕ ਕੈ, ਬੋਲਤ ਭੇ ਸਤ ਭਾਇ। ਜਗ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਭੋਗ ਹੋ, ਜਬ ਲਗ ਕਰੋ ਨਜਾਇ ॥੬੦॥ ਜਬ ਤੁਮਰੀ ਕੁਲ ਨਜਾਇ ਨ ਹੋਵਹਿ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸਗਰੀ ਸੋ ਖਵਹਿ। (ਨਾ. ਪ੍ਰ.) ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਮੁੱਠਾਂ ਭੰਗ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇਣ ਤੇ ਸੱਤ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮੁਤਫਿਕ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦਾ ਸਿਦਕ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵਰ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਤੇਰੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਰਹੇਗਾ, ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ। ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਬੈਠੋਗੇ। ਇਹੋ ਹੀ ਵਾਕਿਆਤ ਵਧੇਰੇ ਸਹੀ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਨਜ਼ਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਿਹਾਲ, ਗੁਰੂ ਸਮ ਗੁਰ ਹੀ ਜਾਨੋ।

ਤੈਸੀ ਦੀਨੀ ਦਾਤ, ਜੈਸ ਥੇ ਆਪ ਪ੍ਰਮਾਨੋ।

ਤੁਜਕ ਬਾਬਰੀ¹ ਵੀਚ, ਸ਼ਾਹਿ ਬਾਬਰ ਖੁਦ ਲਿਖਯੋ।¹(ਬਾਬਰ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੀ) ਕਿਤਾਬ।

ਹਿੰਦੂ ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਹਿੰਦ ਮੈਂ, ਮੈਂ ਬਡ ਪਿਖਯੋ

॥ ੧੨੬ ॥

ਗੁਰ ਤੇ ਆਗਯਾ ਪਾਇ, ਜਾਇ ਦਿਲੀ ਤਿਨਿ ਲੀਨੀ।

ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਭਲ ਤੌਰ¹, ਸਾਤ ਪੀੜੀ ਤਿਨਿ ਕੀਨੀ।¹ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਹੁਤੋ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਅਠੱਤ੍ਰਾ, ਸੰਮਤ¹ ਜਾਨੋ।¹ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ।

ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਭਯਾ ਸਫਲ, ਜੋ ਪਹਿਲ ਬਖਾਨੋ

॥ ੧੨੭ ॥

ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਪਾਸ, ਅਸ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।
ਸ਼ਾਹੀ ਤੁਰਕੈਂ ਦਈ, ਕਰੈ ਕਿਆ ਉੱਮਤ ਥਾਰੀ।¹ 'ਤੁਹਾਡੀ (ਸਿੱਖ) ਕੌਮ।
ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਯੋ, ਸਾਤ ਸਿਰ ਹਮ ਨਿਜ
ਦੈ ਕੈ।

ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਫਿਰ ਦੈਂਹ, ਆਪਨੇ ਸਿੱਖੈਂ ਲੈ ਕੈ

॥ ੧੨੮ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਸੋਈ ਬਾਤ ਲੇਹੁ ਚੀਨ ਸਿਰ ਸਾਤ ਦੀਨ,
ਪਾਂਚਮੇਂ, ਅਸ਼ਟ ਗੁਰ, ਨੌਮ ਪਹਿਚਾਨੀਏ।
ਚਾਰੋ ਸੁਤ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਏਈ ਸਾਤ ਸਿਰ,
ਦੈ ਕੈ ਫਿਰ ਲੈ ਕੈ ਦਈ ਸਿੱਖਨ ਮਹਾਨੀਏ।
ਬਾਬਰ, ਹਿਮਾਉਂ, ਅਕਬਰ, ਜਹਾਗੀਰ ਬੀਰ,
ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ, ਔਰੰਗ, ਬਹਾਦਰ¹ ਪ੍ਰਮਾਨੀਏ।² 'ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ।
ਸਾਤ ਸ਼ਾਹ ਭਏ ਯੇ ਚੁਗੱਤੇ ਅਲਵੱਤੇ³ ਨੀਕ,⁴ 'ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ।
ਫੇਰ ਪਰੋ ਰੌਰ ਸ਼ਾਹੀ ਜਾਤ ਰਹੀ⁵ ਜਾਨੀਏ 'ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ।

॥ ੧੨੯ ॥

ਆਏ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦਿਗ ਬਿਜੈ¹ ਕਰਿ ਗੁਰ,² 'ਸਾਰੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ।
ਭਗਤੀ ਗਯਾਨ ਮਤ ਥਾਪਯੋ ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਗਏ।
ਖੰਡ ਕੈ ਪਖੰਡ ਮਤ ਮੰਡ ਤੈ ਸੂਤਿ ਪਥ³,⁴ 'ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਕੇ।
ਹੰਢ ਕੈ⁵ ਬਿਦੇਸ਼ ਕਥ ਬਾਨੀ⁶ ਸੁਖ ਹੈਂ ਦਏ।⁷ 'ਫਿਰ ਕੇ।⁸ 'ਬਾਣੀ ਉਚਾਰ ਕੇ।
ਜੇਤੇ ਜਨ ਤਾਰੇ ਸਬਿ ਤਾਰੇ ਹੈ ਨ ਤੇਤੇ ਨਭ,
ਵਾਰੇ⁹ ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਕਵਿ ਅਭਿ¹⁰ ਬੰਦਨਾ ਕਏ।¹¹ 'ਵਾਰਨੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।¹² 'ਦਿਲੋਂ।
ਜਿਤ ਜਿਤ ਭਾਰੇ ਮਤਵਾਰੇ ਝਗਰੇ ਅਪਾਰੇ¹³,¹⁴ 'ਵੱਡੇ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਬਹੁਤੇ ਝਗੜੇ ਕੀਤੇ।
ਆਖਰ ਵਿਚਾਰੇ ਹਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰੇ ਹੈਂ ਭਏ

॥ ੧੩੦ ॥

ਧਰਮ ਬਿਥਾਰਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈ ਅਪਾਰ ਗੁਰੂ,
ਆਇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਥਿਰ ਫਿਰ ਭਏ ਹੈਂ।
ਚਾਰ ਹੀ ਉਦਾਸੀ ਸੁਖਰਾਸੀ ਕਰਿ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ,
ਫੇਰ ਕਬਹੂੰ ਨ ਕਿਤ ਦੂਰ ਦੇਸ ਗਏ ਹੈਂ।
ਲੋਗ ਦੇਸ ਦੇਸ ਸੈਂ ਬਿਸੇਸ ਆਇੰ ਗੁਰੂ ਢਿਗ,

ਪਾਇੰ ਉਪਦੇਸ ਤੈ ਕਲੇਸ ਸੇਸ' ਹਏ ਹੈਂ। 'ਸਾਰੇ, ਬਹੁਤੇ।

ਹੋਇ ਸਤਿ ਸੰਗਿ ਤਹਿੰ ਲਾਗਯੋ ਸੁਰੰਗਰਹਿ,
ਸਹਿਤ ਉਮੰਗ ਕਥਾ ਕੀਰਤਿ ਸੁਨਏ ਹੈਂ

॥ ੧੩੧ ॥

ਲੰਗਰ ਅਪਾਰ ਹੋਇ ਬਾਨੀ ਕਾ ਉਚਾਰ ਚਾਰੁ,
ਆਇ ਨਰ ਨਾਰਿ ਪਾਇ ਚਾਰ ਫਲ ਜਾਇ ਹੈਂ।
ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ, ਕਮਲੀਆ, ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਤੈ ਆਦਿ,
ਸੇਵਕ ਅਪਾਰ ਸਿਖ ਟਹਿਲ ਕਮਾਇ ਹੈਂ।

ਭੂਰ' ਹੀ ਧਰਮ ਜਬਿ ਧਰਾ ਭਰਪੂਰ ਦਯੋ^੨,
ਚਾਹਯੋ ਗੁਰੂ ਸਚੁ ਖੰਡ ਜਾਵਨੋ ਤਦਾਇ ਹੈਂ।

'ਬਹੁਤਾ। ^੨ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਭਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅੰਗਦ ਕੋ ਗੁਰੂ ਥਪਿ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਛਯਾਨਵੇਂ ਸੈ,

ਦਸਮੀ ਅਸੌਜ ਬਦੀ' ਗਏ ਸੋ ਸਮਾਇ ਹੈਂ 'ਅੱਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਨ੍ਹੇਰ ਪੱਖ ਦੀ ਦਸਵੀਂ (ਥਿੱਤ ਨੂੰ)।

॥ ੧੩੨ ॥

ਹਿੰਦੂ ਔ ਤੁਰਕ ਸਬਿ ਸੇਵਕ ਥੇ ਜੋਊ ਤਬਿ,
ਏਕ ਤੋ ਦਫਨ' ਚਹੈਂ ਦੂਸਰੇ ਜਲਾਵਨੋ।

'ਦੱਬਣਾ।

ਝਗਰਾ ਬਢਤਿ ਗੁਰਿ ਆਪ ਹੀ ਨਿਬੇਰਯੋ ਫੁਰ',
ਦੇਹ ਕੀਨ ਲੋਪ ਰਹਯੋ ਖੱਫਨ ਸੁਹਾਵਨੋ।

'ਫੌਰਨ, ਛੇਤੀ।

ਬਿਸਮੇ ਰਹਾਏ ਚੀਨ' ਆਧੋ ਆਧ ਕਰ ਲੀਨ,

'ਦੇਖ ਕੇ।

ਦੁਹੂੰ ਉਭੈ ਰੀਤਿ ਕੀਨ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਪਾਵਨੋ।

ਐਸੋ ਗੁਰੂ ਧਯਾਇ, ਪਾਇ ਮਨ ਭਾਇ ਗਯਾਨ
ਸਿੰਘ,

ਅਵਸਰ' ਪਾਇ ਧਯਾਇ ਕੀਨ ਹੈ ਥਿਰਾਵਨੋ 'ਸਮਾਂ, ਮੌਕਾ।

॥ ੧੩੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਚਤੁਰਥ ਉਦਾਸੀ ਤੁਰਕਸਤਾਨ
ਕਾ ਸੈਰ ਕਰਿ, ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਵਨ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਦ੍ਰਾਦਸਮੋ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੧੨ ॥

੧੩. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ ਅਰੰਭ}

ਸ਼੍ਰੋਤਾ:

ਜਿਨ ਕੇ ਧਰਿ ਧਯਾਨ ਸੁਜਾਨ ਭਏ¹,
ਸੁਰ ਗਯਾਨ ਛਏ¹ ਅਗਯਾਨ ਹਏ²।
ਪਦ ਕੰਜ ਸੁ ਮੰਜ ਬਿਲੋਚਨ ਹੇਰਿ,
ਸਕੋਚਨ ਮੋਚਨ ਪਾਪ ਭਏ¹।

ਸੁਨਿ ਬੈਨ ਬਢੈ ਉਰ ਚੈਨ¹ ਮਹਾਂ,
ਜਗ ਐਨ ਸੁ ਭਾਗ ਬਿਲਾਗ ਜਏ¹।
ਸਬਿ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਆਤਮ ਜੇ,
ਗੁਰ ਸਾਤਮ ਕੇ ਪਗ ਬੰਦਿ ਲਏ¹ ॥ ੧ ॥

ਬਿਤਿ ਦਾ ਚਿਤ ਕੇ ਬਿਤਿ ਦਾ ਹਿਤਿ ਕੇ,
ਨਿਤਿ ਦਾ ਮਿਤਿ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਰਕ ਹੈ¹।

ਭ੍ਰਮ ਭੇਦਰੁ ਖੇਦ ਕੁਕ੍ਰਮ ਅਧ੍ਰਮ,
ਪਰੀਸ਼੍ਰਮ ਜਰਮ ਨਿਵਾਰਕ ਹੈ¹।

ਭਵ ਫੰਧ ਬੁਲੰਦ ਨਿਕੰਦ ਮੁਕੰਦ,
ਅਨੰਦ ਅਮੰਦ ਬਿਥਾਰਕ ਹੈ¹।

ਗੁਰ ਦੁੰਦ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਿਚਿਤ੍ਰ,
ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਕੁਮਿਤ੍ਰ ਸੁ ਤਾਰਕ ਹੈ¹ ॥ ੨ ॥

ਸੁਧਿ ਦਾ ਬੁਧਿ ਦਾ ਉਧਿ ਦਾ ਸੁਖ ਦਾ
ਦੁਖ ਦਾਰਦ ਦੁੰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਹੈ¹।

ਗੁਨ ਦਾਯਕ ਲਾਯਕ ਪਾਯਕ ਕੋ,
ਦੁਖ ਦਾਰਦ ਮਾਯਕ ਟਾਰਕ ਹੈ¹।

¹(ਮੂਰਖ) ਚਤੁਰ ਹੋ ਗਏ।¹ਪਵਿੱਤਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ²ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।¹ਚੰਗੇ ਤੇ ਉੱਜਲ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਪਾਪ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ।¹ਸ਼ਾਂਤੀ।¹ਜਗ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਬੇਲਾਗ ਤੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ।¹ਜਿਹੜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ (ਅੰਦਰ) ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਰਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।¹(ਦੂਜੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੌਤਕ) ਚਿੱਤ ਦਾ ਟਿਕਾਅ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਧਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।¹ਭਰਮ, ਭੇਦ, ਦੁੱਖ, ਖੋਟੇ ਕਰਮ, ਪਾਪ ਅਤੇ ਜੰਮਣ (ਮਰਨ) ਦੇ ਥਕੇਵੇਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।¹ਸੰਸਾਰ (ਦੇ ਮੋਹ ਆਦਿ) ਵੱਡੇ ਫਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਤੇ ਛੇਤੀ ਅਨੰਦ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।¹ਦੂਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੌਤਕ ਚੰਗੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਖੋਟੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।¹ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਬੁੱਧੀ, ਉਚਿਤਾ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਦੁਖ ਦਲਿੰਦਰ ਤੇ ਉਪਦ੍ਰਵ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।¹ਲਾਇਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਇਕ ਦੁੱਖ ਦਲਿੰਦ੍ਰ ਟਾਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਰਸਿ ਰਾਸਿ ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸ ਉਜਾਸਦ,
ਦਾਸਨ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਦਾਰਕ ਹੈਂ।

ਸਾਰੇਰਸਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਅਨੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ ਤੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਡਰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਖਲਿਤਾ ਛਲਤਾ ਮਲਤਾ ਦਲਤਾ,
ਹਰਿ ਗਜਾਨਹਿ ਗਜਾਨ ਦਾਤਾਰਕ ਹੈਂ ॥੩॥

ਮੂਰਖਤਾ, ਛਲ ਫਰੇਬ ਤੇ ਮਲੀਨਤਾ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚੰਦ 'ਪਦ,
ਦੁੰਦ ਪ੍ਰਦ ਆਦੁੰਦ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗੇ (ਸੁੰਦਰ) ਦੇ ਚਰਨ ਏਕਤਾ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ।

ਦੁੰਦ ਹਾਥ ਕਰਿ ਬੰਦਿ ਕੈ,
ਬੰਦੋਂ ਆਨੰਦ ਕੰਦ ॥੪॥

ਦੋਨੋ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ (ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ) ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਦੁਰਤ ਦੁਰੈਂ ਸਦ ਗੁਨ ਫੁਰੈਂ,
ਢੁਰੈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਢਾਰ।

ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਛਪ ਜਾਣ, ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਸਫੁਰਨ ਹੋਣ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪਿਘਲ ਕੇ ਵਗ ਤੁਰਾਂ।

ਏਹੁ ਦੇਹੁ ਮੋਹਿ ਦਾਨ ਗੁਰ,
ਗਜਾਨ ਕਲਜਾਨ ਉਦਾਰ ॥੫॥

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਕਤੀ।

ਨਿਜ ਸਿਸਾ ਨਾਮ ਧ੍ਰੀਕ ਲਖਿ,
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦਾ ਸੰਭਾਰ।

ਸਿੱਖ।

ਛੇਮਾ ਸਨੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਦੈ,

ਫਰਜ਼, ਸੁਭਾਵ, ਧਰਮ।

ਕਰੋ ਏਮ ਭਵ ਪਾਰ ॥੬॥

ਕਲਿਆਣ।

ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸੁਮਤਿ ਮਤ,
ਦੈ ਮਨ ਕਾਨ ਵਿਚਾਰ।

ਕਥਾ ਦੁਤੀ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥੋਂ,
ਜਥਾ ਜਾਇ ਫਲ ਚਾਰ ॥੭॥

ਕਬਿੱਤ:

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੌ ਏਕ ਸਾਠ ਸੰਮਤ ਨਿਹਾਰ ਪਾਠ,
ਗਜਾਰਾਂ ਦਿਨ ਗਯੋ ਥਾ ਬੈਸਾਖ ਪ੍ਰਮਾਨੀਏ।
ਪ੍ਰਗਨੇ ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਮੱਤੇ ਕੀ ਸਰਾਂਇ² ਵਰ,
ਨਾਂਗੇ ਕੀ ਸਰਾਂਇ ਤਰੁ ਅਬਿ ਜੋਊ ਭਾਨੀਏ।
ਫੇਰੂ ਚੰਦ ਤੇਹਣਾ ਸੁ ਖੜ੍ਹੀ ਕੇ ਘਰ ਤਹਾਂ,

ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਇਲਾਕੇ। ਅਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ (ਲੋਕ) ਨਾਂਗੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੋਤ।

ਮਾਈ ਸਭਰਾਈ ਤੈ ਬਿਦਿਤ ਭਏ ਜਾਨੀਏ।

ਰਵਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਜੋਂ ਉਜਾਸ¹ ਭਜੋ ਧਾਮ ਮਾਹਿੰ, ¹ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਪੇਖਿ ਸੇ ਹਿਰਾਨ ਭਈ ਦਾਈ ਮਾਈ ਮਾਨੀਏ

॥ ੮ ॥

ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਜਏ¹, ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਮੈਂ ਭਏ, ¹ਪੈਦਾ ਹੋਏ।

ਨਏ ਆਨੰਦ ਬਿਹਾਰ¹, ਬਾਰਿ ਬਾਰਿਦ ਅਪਾਰ ¹ਕਾਰੋਬਾਰ। ²ਬੱਦਲ ਬਹੁਤਾ ਪਾਣੀ (ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ)

ਬਹੇ ਬਜਾਰਿ¹ ਏਕ ਸਾਰ ਸੀਤ, ਮੰਦ, ਗੰਧ ¹ਵਗਦੀ ਹੈ ਹਵਾ। ²ਠੰਡੀ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੇ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ।

ਵਾਰਿ², ਕਾਮ, ਕੋਹ¹, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਘਟੇ ਏਕ ਸਾਰ² ਹੈਂ। ¹ਕ੍ਰੋਧ। ²ਇਕ ਦਮ।

ਧਰਜੋ ਹੈ ਲਲਾਮ¹ ਨਾਮ ਲਹਿਣਾ ਸੁਖਦ ਆਮ², ¹ਸੁੰਦਰ। ²ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਗਹਿਣਾ ਜਗਤ ਕੇ ਸੁ ਭਗਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈਂ।

ਬਿਬਿਧ ਬਿਨੋਦ ਬਾਲ ਕੀਨ ਰਾਮ ਸੇ ਬਿਸਾਲ¹, ¹ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਬਾਲ-ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ।

ਚਾਲ ਸੂਤਿ ਪਾਲ ਕਲਿ ਕੀ ਕੁਚਾਲ ਟਾਰ ਹੈਂ¹ ¹ਵੈਦਕ (ਆਸਤਕ) ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

॥ ੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੌ ਅਠੱਤ੍ਰੇ ਮਾਂਹੀ।

ਬਾਬਰ ਸ਼ਾਹਿ ਅਯੋ ਜਬ ਚਾਹੀ¹। ¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਪਰਜੋ ਰੌਰ ਬਡ ਮੁਲਕ ਮਝਾਰੇ।

ਆਮ ਲੁਟੇਰਨ ਗਾਮ ਉਜਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥

ਕੌਮ ਪਚਾਧੇ¹ ਭੱਟੀ² ਦੌਰੇ।

¹ਪਚਾਧ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸਨੀਕ। (ਅ) ਪਚਾਧ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਇਕ ਜਾਤੀ ਜੋਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। {ਪਚਾਧ-ਪਸਚਮ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ। ਰਾਵੀ ਸਤਿਲੁਜ ਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਦੇਸ਼। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ।} ²ਜਦ ਵੰਸ਼ੀਰਾਜਪੂਤ, ਜੈਸਲਮੇਰ ਦੇਰਈਸ ਤੇ ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਵੀ ਇਸੇ ਜਾਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇਰਾਜ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤੇ ਭੱਟੀਰਾਜਪੂਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਕੀਨ ਜੁਲਮ ਤਿਨਹੂੰ ਮਿਲਿ ਗੌਰੇ¹। ¹ਬਹੁਤੇ।

ਫੇਰੂ ਚੰਦ ਸ਼ਾਹਿ ਥਾ ਭਾਰਾ।

ਮਾਲ ਗਯੋ ਲੁਟ ਤਾਂਹਿ ਅਪਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥

ਲੈ ਸਬੰਧੀਅਨ ਕੇ ਸੰਗਾਈ।

ਬਸਜੋ ਖਡੂਰ ਗਾਮ ਮੈ ਆਈ।

ਫੇਰੂ ਕੀ ਥੀ ਭੈਣ ਫਿਰਾਈ।

ਸੋ ਖਡੂਰ ਮੈ ਬਸਤ ਸਦਾਈ ॥ ੧੨ ॥

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕੀ ਪੁਨਾ ਸਗਾਈ।

¹ਮੰਗਣੀ, ਕੁੜਮਾਈ।

ਭਈ ਖਡੂਰ ਵੀਚ ਸੁਖਦਾਈ।

ਯਾਂ ਤੇ ਬਸੇ ਯਹਾਂ ਮੁਦ ਪਾਈ।

ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਬਨੇ ਸਹਾਈ ॥ ੧੩ ॥

ਅਲਪ¹ ਕਾਲ ਮੈ ਬਹੁ ਬਜਾਪਾਰੂ।

¹ਥੋੜ੍ਹੇ।

ਕਰ ਕੇ, ਸੰਚੜੋ ਧਨ ਤਿਨਿ ਭਾਰੂ।

ਪੈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕੀ ਥੀ ਚਾਲੀ।

ਜਸ ਭਗਤਨ ਕੀ ਹੋਤ ਬਿਸਾਲੀ ॥ ੧੪ ॥

ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵਾ।

ਕਰੈਂ ਅਧਿਕ, ਪਾਯੋ ਜਿਸਿ ਮੇਵਾ¹।

¹ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ (ਗੁਰਗੱਦੀ ਰੂਪ) ਫਲ ਪਾਇਆ।

ਓਸ ਸਮੇਂ ਸਭਿ ਮੁਲਕ ਮਝਾਰੀ।

ਥੀ ਮੰਨਤ ਦੇਵੀ ਕੀ ਭਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥

ਕੋ ਜੋਗੀ ਕੋਊ ਬੈਰਾਗੀ।

ਕੁਚਦ¹, ਗੁਸਾਈਂ, ਜੈਨੀ ਲਾਗੀ²।

¹ਇਕ ਮੱਤ। ²(ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮੱਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਥੇ ਸੇਵਕ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਹਿੰਦੂ।

ਭਗਤ ਹਰੀ ਕਾ ਕੋ ਇਕ ਬਿੰਦੂ¹ ॥ ੧੬ ॥

¹ਜਾਣੀ ਦਾ ਸੀ।

ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਨਾਮੂੰ।

ਥੇ ਨ ਪੈਦ ਹੋਰਹੇ ਤਮਾਮੂੰ¹ ॥ ੧੭ ॥

¹ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਫੇਰੂ ਸ਼ਾਹ ਭੀ ਭਗਤ ਥਾ,

ਦੇਵੀ ਕਾ ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਮੌਲੀ¹ ਖੁੰਡੀ ਰਖਤਿ ਨਿਤ,

¹ਖੰਮਣੀ (ਜੂੜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਮੰਗਲ ਸੂਤ੍ਰ)।

ਖੇਲਤਿ ਹਾਲ¹ ਜਰੂਰ ॥ ੧੮ ॥

¹ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਬੇ ਸੁੱਧ ਹੋ ਕੇ ਝੁਮਣਾ।

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਹਰ ਸਾਲ ਮੈ ਲੈ ਸੰਗ ਲੋਕਹਿੰ,

ਜਾਤ ਦੇਵੀ ਦਰਸ ਕੋ।

ਬਹੁ ਗਾਇ ਭੇਟਾ ਚਢਾਇ ਭੇਟਾ,

ਪਾਇ ਮਨ ਅਤਿ ਹਰਸਾ ਕੋ।

ਜਬਿ ਭਯੋ ਫੇਰੂ ਕਾਲ ਬਸ,

ਤਬਿ ਗਹਯੋ ਲਹਿਣੇ ਕਾਰ ਸੋ।

ਗਰ ਮਾਹਿ ਮੌਲੀ ਪਹਰ ਚੋਲਾ,

ਕੰਧਾ ਖੁੰਡੀ ਧਾਰ ਸੋ ॥੧੯॥

ਕਰਿ ਭਾਲਾ ਟੀਕਾ² ਲਾਲ ਨੀਕਾ,

ਗੀਤ ਦੁਰਗਾ ਕੇ ਰਟੈਂ।

ਜਿਹ ਭਾਂਤਿ ਦੇਵੀ ਹੋਇ ਰਾਜੀ,

ਕਾਰ ਸਾਜੀ ਸੋ ਠਟੈਂ।

ਜੋ ਪਰੈ ਝਗਰਾ ਸਾਕਤੋਂ ਮੈਂ,

ਯਹੀ ਸੋਇ ਨਿਬੇਰ ਹੈਂ।

ਯੋਂ ਸ਼ਕਤਿ ਭਗਤਨ ਕਾ ਭਯੋ,

ਸਰਦਾਰ ਲਹਿਣਾ ਫੇਰ ਹੈਂ ॥੨੦॥

ਹਰ ਸਾਲ ਦੇਵੀ ਬੈਸਨੋ ਕੇ,

ਦਰਸ ਕੋ ਚਲ ਜਾਵਹੀਂ।

ਨਿਜ ਸੰਗ ਭਗਤਨ ਭੀਰ ਲੈ,

ਨਰ ਨਾਰਿ ਸਾਰ ਪੂਜਾਵਹੀਂ।

ਜਹਿੰ ਸੰਤ ਦਰਸੈਂ ਪਾਉਂ ਪਰਸੈਂ,

ਕਰੈਂ ਸਰਸੈਂ ਸੇਵ ਹੈਂ।

ਇਕ ਸਾਧੁ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ,

ਇਨ ਸੁਨਯੋ ਪਢਿਤ ਅਭੇਵਾ ਹੈਂ ॥੨੧॥

ਗੁਰ ਮਿਲਨ ਕਾ ਦਿਨ ਉਸੀ ਤੇ,

ਬਡ ਸੌਕ ਜਾਗਯੋ ਹੈ ਤਬੈ।

ਫਿਰ ਚਲਯੋ ਦੇਵੀ ਦਰਸ ਕੋ,

ਨਿਜ ਸੰਗ ਸੰਗਿਨਿ ਲੈ ਸਬੈ।

ਜਬਿ ਪਾਰ ਹੂ ਦਰਿਆਉ ਤੇ,

ਗੁਰ ਗਾਉਂ ਨਿਕਟ ਵਿਚਾਰਿਓ।

ਤਹਿੰ ਕਰਿ ਉਤਾਰਾ ਸੰਗ ਕਾ,

ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਦੇ ਗੀਤ।

ਖੁਸ਼ੀ।

ਮੋਢੇ 'ਤੇ।

ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਤਿਲਕ।

ਕੰਮ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਦੇਵੀ ਭਗਤਾਂ ਵਿੱਚ।

ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤੀ।

ਇਕਰਸ।

ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਤਈਂ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰਿਓ ॥੨੨॥

ਪਿਖਿ ਧਰਮਸਾਲ ਬਿਸਾਲ ਸੰਗਤਿ,
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵਤੈਂ।

ਮਨ ਫਿਰ ਗਯੋ ਅਰ ਥਿਰ ਭਯੋ,
ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਜਜੋਂ ਪਤਿ ਜੋਵਤੈਂ¹।

ਸੁਤ ਕੋਕਲਾ¹ ਜਿਮ ਬੈਨ ਸੁਨਿ,
ਤਜਿ ਕਾਕਾ¹ ਪਿਕ ਦਿਸ² ਜਾਇ ਹੈਂ।

ਗਤਿ ਭਈ ਮੁਰਗੀ ਬਤਕ ਕੇ ਸੁਤ,
ਵਾਰ ਵਾਰ ਤਟਾਇ ਹੈਂ ॥੨੩॥

¹ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ।

¹ਕੋਇਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ।

¹ਕਾਂ। ²ਕੋਇਲ ਦੀ ਤਰਫ਼।

¹ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ (ਕਿ ਜਿਵੇਂ) ਬੱਤਖ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮੁਰਗੀ (ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਬਾਰ ਬਾਰ (ਬੱਤਖ ਦੇ) {ਤਟ} ਕੋਲ {ਆਏ} ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰ ਚਰਨ ਪੈ ਦਿਯ ਵਾਰ ਮਨ,
ਤਨ ਧਨ ਸੁ ਆਪ ਮਿਟਾਯੋ।

ਨਿਜ ਸੰਗੀਆਂ ਕੋ ਭੀ ਪੁਨਾ,
ਲੈ ਜਾਇ ਦਰਸ ਕਰਾਯੋ।

ਗੁਰ ਬੈਨ ਸੁਨਿ ਸੁਖ ਐਨ,
ਨੈਨ ਨਿਹਾਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਕੇ।

ਸਬਿ ਭਏ ਚੇਰੇ ਬਿਨਾ ਬੇਰੇ¹,
ਦੇਵ ਦੇਵਨ ਭੂਪ ਕੇ¹ ॥੨੪॥

ਗੁਰ ਬੂਝਯੋ ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਜੈਹੋ,
ਕਹਯੋ ਦੇਵੀ ਦਰਸ ਕੋ।

ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਈਹਾ ਦਰਸ ਹੂੰ ਹੈ,
ਲਹਯੋ ਸਬਿ ਮਨ ਹਰਸ ਕੋ।

ਜਿਮ ਕਹਾ ਥਾ ਗੁਰ ਤੈਸ ਹੀ
ਭਯੋ ਦਰਸ ਸਬਿ ਕੋ ਦੇਵਿ ਕਾ¹।

ਗੁਰਦੁਾਰ ਠਾਂਢੀ ਅਸਟ ਭੁਜਿ¹

ਸਹਿ ਸਿੰਘ¹ ਬੀਰ ਅਭੇਵ ਕਾ² ॥੨੫॥

ਇਨਿ ਸਬਿਨਿ ਸ਼ਕਤੀ¹ ਕਰਤਿ ਭਗਤੀ²,
ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਬਿ ਹੇਰੀਆ।

ਫਿਰ ਗਏ ਸਬਿ ਕੇ ਤੁਰਤ ਹੀ ਮਨ,

¹ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇਰਾਜਾ ਭੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ।

¹ਦੇਵੀ ਦਾ।

¹ਅੱਠਾਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੀ।

¹ਸਣੇ ਸ਼ੇਰ। ²ਬਹੁਤੀ ਬਹਾਦਰ।

¹ਦੇਵੀ। ²ਸੇਵਾ।

ਸਿੱਖ ਭਏ ਬਿਨ ਦੇਰੀਆ।
ਗੁਰ ਤਈਂ ਦੇਵਨ ਦੇਵ ਲਖਿ,
ਮਨ ਤਨ ਸੁ ਦੀਨੋ ਵਾਰੀਆ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ ਤੇ,
ਜਨਮ ਲੀਨ ਸੁਧਾਰੀਆ ॥ ੨੬ ॥

ਉਪਦੇਸ਼ ਭੇਸ ਬਿਸੇਸ਼ ਰੀਤੀ,
ਸਾਕਤੋਂ ਕੀ ਸਭਿ ਤਜੀ।
ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਕੀ ਮਰਯਾਦ ਜੇਤਕ
ਹੁਤੀ, ਸਬਿ ਨੇ ਸੋ ਭਜੀ।
ਤਿਸ ਰੋਜ਼ ਤੇ ਫਿਰ ਨਾਹਿ ਕਬਹੂੰ,
ਕਿਤੈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗਏ।
ਨਿਜ ਦੇਹ ਗੇਹ¹ ਸਨੇਹ² ਪੁੱਤਰ,
ਧਨ ਕਲੱਤਰ¹ ਤਜ ਦਏ ॥ ੨੭ ॥

ਤਬਿ ਹੁਤੋ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੌ ਤਿਰਾਸੀ,
ਸੰਮਤ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਜੀਤ ਸੋ।
ਜਿਹਿ ਰਿਖੀ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਧਯਾਵੈਂ,
ਪਾਇ ਲੀਨਾ ਮੀਤ ਸੋ।
ਤਨ ਮਨ ਸੁ ਧਨ ਸਬਿ ਅਰਪ ਗੁਰ ਕਉ,
ਲਗਯੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਹੈ।
ਨਹਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਹਾਇ¹ ਕਛੁ,
ਬਿਨ ਸੇਵ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਹੈ ॥ ੨੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁੰਨਜ ਪੁੰਜ¹ ਜਿਨ ਕੇ ਜਗੇ,
ਲਗੇ ਚਰਨ ਗੁਰ ਸੋਇ।
ਪਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪਾਗ ਸੈ¹,

ਭਗੇ ਓਘ ਅਘ ਲੋਇ¹ ॥ ੨੯ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਜੈਸੇ ਘਨਘੋਰ ਮੋਰ ਕੰਜ ਮੰਜ ਸੰਗ ਭੌਰ,
ਗੁੱਡੀ ਸੰਗ ਡੋਰ ਚੱਕ੍ਰਵਾਕ ਭੋਰ ਘਾਮ ਸੈ¹।

¹ਘਰ ਲਈ।

¹ਧਾਰ ਦਾ। ²ਮੋਹ।

¹ਇਸਤਰੀ ਦਾ।

¹ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ (ਲੱਗਦਾ)।

¹ਸਮੂਹ, ਬਹੁਤੇ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ (ਪਾਗ) ਰੰਗਣ ਵਿੱਚ (ਪਗੇ) ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। (ਅ)

ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ (ਪਾਗ) ਲੀਨਤਾ ਵਿੱਚ (ਪਗੇ) ਲੀਨ ਹੋਏ ਹਨ।

¹(ਇਸ) ਲੋਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਭੱਜ ਗਏ।

¹ਜਿਵੇਂ ਮੋਰ ਦੀ ਬੱਦਲ ਦੀ ਗਰਜ ਨਾਲ, ਭੌਰੇ ਦੀ ਉੱਜਲ ਕੰਵਲ ਨਾਲ, ਗੁੱਡੀ ਦੀ ਡੋਰ ਨਾਲ ਤੇ ਚਕਵੇ ਦੀ ਸਵੇਰ ਦੀ ਧੁੱਪ

ਜੈਸੇ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਤੀਆ ਦੇਤਿ ਪੀਆ ਪ੍ਰਤਿ ਹੀਆ,
ਦੀਆ ਪੈ ਪਤੰਗ ਦੀਆ ਜੀਆ ਸੀਆਰਾਮ ਸੈਂ।

ਮਾਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੂਤ ਚਾਤਕੀ ਸ੍ਰਾਂਤ ਚੀਤਿ,
ਜਾਤਕੀ ਭਗੀਰਥੀ ਲੋ ਤੀਰਥ ਸੁ ਧਾਮ ਸੈਂ।

ਤੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨੀਤ,
ਬਢਤਿ ਬਿਨੀਤਿ ਗੁਰ ਸੇਵ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸੈਂ।

॥੩੦॥

ਦਾਰਦੀ ਜਜੋਂ ਪਾਰਸ ਕੋ ਰੋਗੀ ਜਜੋਂ ਸੁਧਾਰਸ ਕੋ,
ਘਾਸ ਜੈਸੇ ਬਾਰਸ਼ ਕੋ ਧੋਬੀ ਧੂਪ ਕੋ ਚਹੇ।

ਜੋਗੀ ਜਜੋਂ ਇਕੰਤ ਭੋਗੀ ਭੋਗ ਜਜੋਂ ਸੁਤੰਤ,
ਬਿਵਚਾਰੀ ਚੋਰ, ਕਵੀ ਜੈਸੇ ਸੁਵਰਨ ਕੋ ਅਹੇ।

ਦੇਵਤਾ ਪਯੂਖ ਉਖ ਬਾਲਕ ਮਯੂਖ ਕੰਜ,
ਰੈਣ ਜਜੋਂ ਉਲੂਕ ਮੂਕ ਬੈਨ ਚੈਨ ਹ੍ਰੈ ਕਹੇ।

ਤੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗਹਿਣਾ ਸਿਖਨ ਚਹੇਂ,
ਰਹਿਣਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ਸਹਿਣਾ ਤੁ ਕੋ ਕਹੇ।

॥੩੧॥

ਬਾਰਿ ਜਜੋਂ ਅਥਾਹਿ ਮੀਨ ਚੰਦ ਜਜੋਂ ਚਕੋਰ ਚੀਨ,
ਸੂਮ ਚਿੱਤ ਬਿੱਤ ਲੀਨ ਕਿੱਤ ਮਿੱਤ ਮਿੱਤ ਹੈ।

ਕਾਸ਼ੀ ਬਾਸੀ ਮੁਕਤਿ ਜਗਜਾਸੀ ਗਜਾਨ ਯੁਕਤਿ,
ਨਿਵਾਸੀ ਘਰ ਭੁਕਤਿ ਸੁਧਾ ਸੀ ਚਾਹਿ ਬਿੱਤ ਹੈ।

(ਭਾਵ ਸੂਰਜ) ਨਾਲ (ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ)।

‘ਜਿਵੇਂ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਨੂੰ (ਆਪਣਾ) ਦਿਲ ਦੇ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਦੀਵੇ ਉੱਤੇ ਪਤੰਗ (ਆਪਣੀ) ਜਾਨ (ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ) ਤੇ ਸੀਤਾਰਾਮ ਨਾਲ (ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ)।

‘ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮਨ ‘ਚ ਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ, ਪਪੀਹੇ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੁੰਦ ਦੀ, ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ (ਪ੍ਰੀਤੀ) ਗੰਗਾ ਆਦਿ ਚੰਗੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨਾਲ ਹੈ।

‘ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ, ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

‘ਕੰਗਾਲ ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਸ ਨੂੰ, ਰੋਗੀ ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਨੂੰ, ਘਾਹ ਜਿਵੇਂ ਬਰਖਾ ਨੂੰ (ਅਤੇ) ਧੋਬੀ (ਜਿਵੇਂ) ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

‘ਜੋਗੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕੰਤ ਨੂੰ, ਭੋਗੀ ਜਿਵੇਂ ਭੋਗ ਨੂੰ, ਬਿਭਚਾਰੀ ਤੇ ਚੋਰ ਜਿਵੇਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਵੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਗੇ ਅੱਖਰਾਂ (ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਛੰਦਰਚਨਾ) ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

‘ਦੇਵਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ, ਬਾਲਕ ਗੰਨੇ ਨੂੰ, ਕੰਵਲ (ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ) ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਲੂਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗੁੰਗਾ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ (ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ)।

‘ਤਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਗਹਿਣਾ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਬਣਨਾ ਅਤੇ) ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ (ਸਦਾ) ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਸਹਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਜਿਵੇਂ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਚਕੋਰ ਨੇ, ਧਨ ਵਿੱਚ ਸੂਮ ਨੇ ਅਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੇ (ਆਪਣਾ) ਚਿੱਤ ਲੀਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

‘ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕਤੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਗਿਆਨ ਸਹਿਤ {ਹੋਣਾ} ਅਤੇ ਗੁਰਸਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਧਨ

ਛੁਧਾਤਰ ਨਾਜ ਖਾਜ ਬਾਜ ਚਿਰੀ ਰਾਜਾ ਰਾਜ,
ਗਜ ਬਾਜ ਲੋ ਸਮਾਜ ਸੈਨ ਸਾਜ ਜਿੱਤ ਹੈ।

ਤੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਉਮੰਗ ਸੰਗ¹ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ,
ਦੀਓ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਟਹਲ ਮਾਂਹਿ ਚਿੱਤ ਹੈ ॥੩੨॥
ਹੰਸ ਮਾਨ ਸਰਵਰ ਕਾਮੀ ਕਾਮ ਤਰੁਵਰ,
ਮੋਰ ਗਿਰਵਰ ਜਜੋਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਖੇਲਿ ਮੱਤ ਹੈ।

ਗੁੱਡੀ ਡੋਰ ਬਾਲ ਚਹਿੰ ਕੋਕਲਾ ਰਸਾਲ ਚਹਿੰ,
ਲੋਭੀ ਧਨ ਮਾਲ ਚਹਿੰ ਸੂਰ ਰਨ ਰੱਤ ਹੈ।

ਰਸਨਾ ਸ੍ਰਾਦ ਨਾਦ ਕਾਨ ਬੁਧਿ ਯਾਦ ਬਾਦ,
ਨਾਸਕਾ ਸੁਗੰਧਿ ਨੈਨ ਰੂਪ ਰਾਸ ਅੱਤ ਹੈ।

ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਆਦਿ ਕੀ ਜੁਗਾਦਿ ਰਤਿ ਭਗਤਿ,
ਚਹਿਤ ਚਿੱਤ ਚੌਪ ਸੋਂ ਜਗੱਤ ਤੈ ਬਿਰੱਤ ਹੈ।
॥੩੩॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ
ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੇਵ ਕਮਾਹਿੰ।
ਜਰਾ ਨ ਆਪ ਜਨਾਵਹੀਂ,
ਆਗਯਾ ਮਾਹਿੰ ਰਹਾਹਿੰ ॥੩੪॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਡੇਢ ਜਾਮ¹ ਜਬਿਰਹਤਿ ਜਾਮਨੀ²,
ਗੁਰੂ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਜਾਗੈਂ।
ਸੋਚਾਦਿਕ¹ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਯਾ,

ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਜਿਵੇਂ ਭੁਖੇ ਨੇ ਅੰਨ ਖਾਣ ਵਿੱਚ, ਬਾਜ ਨੇ ਚਿੜੀ ਦੇ ਖਾਣ ਵਿੱਚ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਜ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਤੱਕ ਫੌਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਤੇ (ਆਪਣੀ) ਜਿੱਤ (ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ)।
²ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

¹ਜਿਵੇਂ ਹੰਸ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ, ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਨੂੰ, ਮੋਰ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਬਾਲਕ ਖੇਲ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋਣਾ {ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ}।

¹ਜਿਵੇਂ ਬਾਲਕ ਗੁੱਡੀ ਤੇ ਡੋਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੋਇਲਾਂ ਅੰਬ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਲੋਭੀ ਧਨ ਤੇ ਮਾਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਰਮੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਰਸਨਾ ਸੁਆਦ ਨੂੰ, ਕੰਨ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ, ਬੁਧੀ ਯਾਦ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ, ਨਾਸਾਂ ਸੁਗੰਧੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨੇੜ ਬਹੁਤੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਤਿਵੇਂ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਜਗਤ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਪਹਰ। ²ਰਾਤ

¹ਮੈਦਾਨ (ਟੱਟੀ) ਆਦਿ ਜਾਂ ਔਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਲ, ਮਿੱਟੀ, ਸਾਬਣ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ।

ਧਯਾਨ ਹਰਿ ਕੇ ਅਨੁਰਾਗੈਂ।
ਚਾਰ ਘਰੀ ਦਿਨ ਚਢੇ,
ਫੇਰ ਨਿਜ ਤਜਾਗ ਸਮਾਧੀ।
ਦੈਂ ਸਿੱਖਨਿ ਉਪਦੇਸ਼,
ਕਟੈਂ ਕਾਲੇਸ਼ ਬਿਆਧੀ ॥ ੩੫ ॥

ਸਭਾ ਬੀਚ ਪੁਨ ਬੈਠਿ,
ਸਭੀ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੇਵੈਂ।
ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਸਿਧ ਪੀਰ,
ਸਭਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵੈਂ।
ਸਿਖ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਆਇ ਨਿੱਤ,
ਬਹੁ ਬਿੱਤਾ ਚਢਾਵੈਂ।
ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਪਾਇ,
ਪੁਨਾ ਨਿਜ ਧਾਮ ਸਿਧਾਵੈਂ ॥ ੩੬ ॥

'ਧਨ।

ਲੰਗਰ ਚਲੈ ਅਪਾਰ,
ਸ਼ਬਦ ਸਾਖੀ ਬਹੁ ਰਹਿਹੀਂ।
ਸੇਵਾ ਲਹਿਣਾ ਕਰੇ,
ਕਾਹਿ ਸੋਂ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹਿਹੀਂ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਪਮਾਨ¹ ਮਾਨ²,
ਸੁਖ ਦੁਖ ਨ ਜਨਾਵੈਂ।
ਆਠ ਜਾਮ ਗੁਰੂ ਕਾਮ¹,
ਪ੍ਰੇਮ ਮੈ ਮਗਨਰਹਾਵੈਂ ॥ ੩੭ ॥

'ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਨਿਰਾਦਰ। ਆਦਰ।

ਸ੍ਰਾਸ ਸ੍ਰਾਸ ਜਪੁ ਨਾਮ,
ਧਯਾਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਉਰਿ ਧਾਰੈਂ।
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ,
ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਿੱਤ ਨਿਹਾਰੈਂ।
ਸੋ ਸਭਿ ਜੋ ਮੈ ਕਹਨ ਚਹੈਂ,
ਗੁਰ ਕਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤਾ।
ਬਢ ਹੈ ਗੁੰਥ ਬਝੰਤ,
ਨਾਹਿ ਫਿਰ ਪੈਹੋਂ ਅੰਤਾ ॥ ੩੮ ॥
ਖਲਵਾੜੇ ਸੇ ਮੁਸ਼ਟ ਅੰਨਯ,

'ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ।

ਯਹਿ ਨਜਾਯ ਪਛਾਨੋ।

ਖਲਵਾੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਅੰਨ ਦਾ ਇਹ ਨਜਾਯ (ਅਖਾਣ) ਉਥੇ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤੀ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਨਮੂਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇ।

ਤਜੋਂ ਲਹਿਣੇ ਕੋ ਜੈਸ,

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਪਰਖਜੋ ਗੁਰੁ ਸੋ ਭਾਨੋ।

ਅੱਧੀਰਾਤ।

ਅਰਧ ਨਿਸਾ। ਸੈਂ ਏਕ ਦਿਵਸ,

ਗੁਰ ਐਸ ਅਲਾਯੋ।

ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਅਰ ਸੁਤਨ ਤਈਂ,

ਮਨਿ ਪਰਖਨ ਭਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥

ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਅਬਿ ਚਢ੍ਹੋ,

ਬਸਨ ਹਮਰੇ ਧੋ ਲਜਾਵੇ।

ਪਿਖਿ ਸੁਤ ਸਿੱਖਨ ਕਹ੍ਹੋ,

ਅਰਧ ਨਿਸ ਕਹਾਂ ਪਠਾਵੇ।

ਫਿਰ ਲਹਿਣੈ ਕੋ ਕਹ੍ਹੋ ਜਬੈ,

ਤਬਿ ਇਨ ਅਸ ਗਾਯੋ।

ਜਿਤਿਕ ਚਢਾਯੋ ਆਪ,

ਤਿਤਿਕ ਹੈ ਦਿਨ ਚਢਿ ਆਯੋ ॥ ੪੦ ॥

ਮਾਨ ਬੈਨ ਜਬਿ ਐਨਾ,

ਬਸਤ੍ਰ।

ਗਾਯੋ ਲਹਿਣਾ ਪਟਾ ਧੋਣੇ।

ਠੀਕ।

ਸਿਖਰ ਦਿਵਸ। ਤਬਿ ਪੇਖਿ,

ਦਿਨ ਦਾ ਦੋਪਹਿਰਾ।

ਲਗਾਯੋ ਬਿਸਮੈ ਮਨਿ ਹੋਣੇ।

ਕਰਿ ਸਫਾਇ ਸੁਸਕਾਇ।

ਧੋ ਕੇ ਤੇ ਸੁਕਾ ਕੇ।

ਲਜਾਇ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਧਾਰੇ।

ਚੱਖੇ।

ਪਿਖੀ ਅਰਧ ਨਿਸ ਫੇਰ,

ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਬਹੁ ਸਿੱਖ,

ਦਰਸ ਹਿਤ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਏ।

ਬਰਖਾ ਪਰੀ ਅਪਾਰ,

ਨ ਲੰਗਰ ਕਰਨੇ ਪਾਏ।

ਸੰਗਤ ਭੂਖੀ ਹੋਰਿ,

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਸੁਨਾਈ।

ਯਹਿ ਕੀਕਰ ਤਰੁ¹ ਝੂਣ²,

ਗਿਰੈਗੀ ਬਹੁਤ ਮਿਠਾਈ ॥ ੪੨ ॥

ਹਾਸਾ ਮਾਨਜੋ ਔਰ ਸਭਿਨਿ,

ਚਢਿ ਇਨੈ ਹਿਲਾਈ।

ਗਿਰੀ ਮਿਠਾਈ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ,

ਸੰਗਤ ਨੈ ਖਾਈ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਮੂਸ¹,

ਫਰਸ਼ ਪਰ ਮੁਰਦਾ ਹੇਰਾ।

ਪੂਤਨ ਛੁਹਜੋ ਨ ਲਖਿ ਅਪੂਤ¹

ਇਨ ਬਿਨ ਢਿਲ ਗੇਰਾ ॥ ੪੩ ॥

ਪੁਨ ਜਬਿ ਧਾਨਕ¹ ਰੂਪ ਕੀਨ,

ਗੁਰਿ ਭਯਾਨਕ ਭੂਰੈਂ।

ਪਰਖਨ ਹਿਤ ਨਿਜ ਸੁਤਨ ਸਿਖਨ,

ਨਰਸਿੰਘ ਸਮ ਕੂਰੈਂ¹।

ਤੋ ਭੀ ਲਹਿਣੇ ਬਿਨਾ,

ਔਰ ਨਹਿ ਕੋਈ ਠਹਿਰਾ।

ਫਿਰ ਮੁਰਦਾ ਖਵਲਾਨ ਹੇਤ

ਜਬਿ ਸਬਿ ਕੋ ਗਹਿਰਾ¹ ॥ ੪੪ ॥

ਬਿਨ ਲਹਿਣੇ ਨਹਿ ਜੁਰਤ¹,

ਖਾਨ ਕੀ ਕਾਹੂੰ ਕੀਨੀ।

ਅਤੀ ਕਸੌਟੀ¹ ਇਤਯਾਦਿਕ,

ਜਬਿ ਇਨ ਸਬਿ ਲੀਨੀ।

ਸਿੱਖੀ ਪਰਖੀ ਕਈ ਬੇਰ,

ਯੋਂ ਗੁਰੂ ਬਿਸੇਖੀ¹।

ਸਹੀ ਤਾੜਨਾ ਇਤਿਕ,

ਜਿਤਿਕ ਨਹਿ ਜਾਵਤ ਲੇਖੀ¹ ॥ ੪੫ ॥

ਤਿੱਖੀ ਖੰਡੇ ਧਾਰ,

ਵਾਰ ਤੈ¹ ਨਿੱਕੀ ਸਿੱਖੀ।

¹ਦਰੱਖਤ। ²ਹਿਲਾਉ।

¹ਚੂਹਾ।

¹ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਭੀਲਾਂ (ਵਰਗਾ)।

¹ਸਖਤ (ਸੁਭਾਵ ਧਾਰਿਆ)।

¹ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਭਾਵ ਕਿਹਾ। (ਗੁਹਾਰ- ਅਵਾਜ਼ ਦੇਣੀ ਗੁਹਾਰ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤ੍ਰ ਗਹਿਰਾ)।

¹ਹਿੰਮਤ।

¹ਕਰੜੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ।

¹ਬਹੁਤੀ।

¹ਲਿਖੀ।

¹ਵਾਲ ਤੋਂ।

ਰਿੱਖੀ ¹ ਲਹਿਣੇ ਤਦੋਂ,	¹ ਰੱਖ ਲਈ।
ਫੇਰ ਗੁਰ ਦਸਮ ਪਰਿੱਖੀ ¹ ।	¹ ਪਰਖੀ।
ਜਜੋਂ ਕੁੰਦਨ ¹ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ,	¹ ਸੋਨਾ।
ਪਰਖ ਲਈਅਤਿ ਜਬਿ ਨੀਕੇ।	
ਤਬਿ ਹੀ ਪਰ ਹੈ ਮੋਲ,	
ਚਢਿਤਿ ਮੌਰਾਦਹਿ ਠੀਕੇ ¹ ॥ ੪੬ ॥	¹ ਇੱਛਾ ਠੀਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਤਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ,	
ਸੁੱਧ ਜਬਿ ਲਹਿਣਾ ਲਖਜੋ।	
ਲਾਇ ਅੰਗ ਸੋਂ ਅੰਗ,	
ਨਾਮ ਤਬਿ ਅੰਗਦ ਰਖਜੋ।	
ਜਜੋਂ ਪਾਰਸ ਕੋ ਛੁਹਿਤ ਲੋਹ,	
ਸੁਇਨਾ ਹੂ ਜਾਈ।	
ਗੁਰ ਕੀਯੋ ਆਪ ਸਮਾਨ,	
ਸਾਧ ਕੀ ਇਹੈ ਵਡਾਈ ॥ ੪੭ ॥	
ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ ਨਲੇਰ ਏਕ,	
ਗੁਰੁ ਲਯੋ ਮੰਗਾਈ।	
ਅੰਗਦ ਆਗੇ ਧਰੇ ਗੁਰੂ,	
ਤਿਹ ਦਈ ਗੁਰਜਾਈ।	
ਸੰਨ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਹੁਤੋ ਪਾਂਚ,	
ਪਰ ਨੱਬੇ ¹ ਤਬਿ ਹੀ।	¹ ਸੰਮਤ ੧੫੯੫ ਬਿ:।
ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਜਗ ਮਾਹਿ,	
ਬਿਦਤ ¹ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜਬ ਹੀ ॥ ੪੮ ॥	¹ ਪ੍ਰਗਟ।
ਗੁਰ ਸੁਤ ਤਿਸ ਸੋਂ ਲਗੇ,	
ਰਖਨ ਬਹੁ ਬਾਦ ¹ ਬਿਬਾਦੰ ² ।	¹ ਝਗੜਾ। ² ਬਖੇੜਾ।
ਗੁਰਿਆਈ ਕੇ ਇਵਜ਼ ¹ ,	¹ ਬਦਲੇ।
ਪਿਖਜੋ ਜਬਿ ਬਢਤ ਫਸਾਦੰ।	
ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਕੇਰ,	
ਆਇ ਖੰਡੂਰ ਬਿਰਾਇ।	
ਏਕ ਸਾਲ ਕੇ ਬਾਦ,	
ਆਦਿ ਗੁਰੁ ਜਬੈ ਸਮਾਏ ॥ ੪੯ ॥	

ਦੋਹਰਾ:

ਤਬਿ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪੰਥ ਕੇ,

ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੁਗਾਦਿ।

¹ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ।

ਰੋਣਕ ਭਈ ਖੰਡੂਰ ਮੈਂ,

ਦਿਨ ਦਿਨ ਬੇ ਤਾਦਾਦਾ¹ ॥ ੫੦ ॥

¹ਅਣਗਿਣਤ।

ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜਜੋਂ ਗੁਰ ਭਯੋ,

ਸੋ ਗਾਥਾ ਸਭਿ ਗਾਇ।

ਪਿਖਿ ਅਵਸਰ ਬਿਸੁਆਮ ਕਾ¹ ਇਤੀ²

¹ਟਿਕਾਅ ਦਾ ਸਮਾਂ। ²ਸੰਪੂਰਨ।

ਭਯੋ ਯਹਿ ਧਯਾਇ ॥ ੫੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦੁਤੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ'
ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਯੋਦਸਮੇ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੧੩ ॥

੧੪. {ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੱਕ ਦੀ ਕਥਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ,
ਅਰਜਨ ਅਰਜਨ ਬਾਨਿ¹।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ {ਅਰਜਨ} ਉੱਜਲ ਰੂਪ ਹਨ,
(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਅਰਜਨ ਦੇ (ਅਮੋਖ ਬਾਣਾਂ ਵਰਗੀ) ਬਾਣੀ
{ਅਰਜਨ} ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤੀ।

ਅਰਿਜਨ ਅਰਜਨ ਨਿਜ ਸੁਨੈਂ,
ਅਰਜਨ ਅਰਜਨ ਦਾਨ¹ ॥੧॥

¹{ਉਹ} {ਅਰਿ} ਵੈਰੀਆਂ ਤੇ {ਜਨ} ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ {ਅਰਜਨ}
ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। {ਅਰਜਨ} ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ
(ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਦਾਨ ਦਾ {ਅਰਜ} ਵਿਸਥਾਰ {ਨ} ਨਹੀਂ
{ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ}।

ਕਬਿੱਤ:

ਕੋਮਲ ਕਮਲ ਹੂੰ ਤੇ ਅਮਲ ਅਨਿਲ ਹੂੰ ਤੇ,
ਧਵਲ ਧਵਲ ਜੂ ਤੈ ਨਵਲ ਬਰਨ ਹੈਂ¹।

¹{ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ} ਕੰਵਲ ਨਾਲੋਂ ਕੋਮਲ, ਅੱਗ ਨਾਲੋਂ
ਨਿਰਮਲ, ਧਉਲੇ ਬਲਦ ਨਾਲੋਂ ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਨਵੀਨਰੰਗ ਵਾਲੇ
ਹਨ।

ਸੀਤਲ ਸੁਧਾਕਰ ਸੁਖਾਕਰ ਸਦਾਕਰ ਹੈਂ,
ਠਾਕੁਰ ਦਿਵਾਕਰ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਧਰਨ ਹੈਂ¹।

¹ਚੰਦ (ਵਰਗੇ) ਠੰਡੇ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੇ
ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਸੁਖਦ ਸੁਧਾ ਸੇ ਧਰਿ ਬੀਰ ਬਸੁਧਾ ਸੇ,
ਪੂਜ ਪੂਤ ਜਸੁਧਾ ਸੇ ਮਨਸਾ ਕੇ ਸੁ ਭਰਨ ਹੈਂ¹।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਧੀਰਜੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਵਾਂਗ ਪੂਜਨੀਕ ਤੇ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਪੋਖਨ ਭਰਨ ਦੁਖ ਦੋਖਨ ਹਰਨ,
ਜਗ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਗੁਰ ਪੰਚਮ ਚਰਨ ਹੈਂ¹ ॥੨॥

¹ਪਾਲਣਾ ਤੇਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਲਈ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਾਂ
ਦੇ ਚਰਨ ਜਹਾਜ਼-ਰੂਪ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੀ ਕਥਾ,
ਕਹੋਂ ਜਥਾਰਥ¹ ਸਾਰ²।
ਚਿੱਤ ਸ਼ਾਂਤਿ ਦਾ ਨਿੱਤ ਸੁਖ,
ਬਿਘਨ ਸਘਨ ਘਨ ਬਜਾਰਿ¹ ॥੩॥

¹ਸੱਚੀ। ²ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਸੰਘਣੇ ਬੱਦਲਾਂ (ਵਰਗੇ) ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ (ਵਾਂਗ ਉਡਾ ਦੇਂਦੀ
ਹੈ)।

ਚੌਪਈ:

ਜਬਿ ਤੈ ਗੁਰ ਗੁਰਤਾ ਲੈ ਆਏ।
 ਨਗਰ ਖੰਡੂਰ ਜ਼ਰੂਰ ਥਿਰਾਏ।
 ਮਨ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਮੈ ਰਹੈ।
 ਜਜੋਂ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਪਤਿ ਚਿਤ ਚਹੈ ॥ ੪ ॥
 ਹੁਤੀ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਕੀ ਇਕ ਮਾਈ।
 ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕੀ ਭੂਆ ਫਿਰਾਈ।
 ਤਾਂ ਕੇ ਘਰ ਇਕ ਕੋਠੇ ਮਾਂਗੀ।
 ਰਹੈਂ ਜਨਾਵੈਂ ਕਾਹੂੰ ਨਾਂਗੀ ॥ ੫ ॥
 ਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਇਕ ਭਾਈ ਭਿਰਾਈ।
 ਜੋ ਸੇਵੈ ਨੀਕੈ ਮਨ ਲਾਈ।
 ਏਕ ਵਕਤ ਗੁਰ ਭੋਜਨ ਗਹੈਂ।
 ਸਦਾ ਸਮਾਧੀ ਮੈਂ ਥਿਰ ਰਹੈਂ ॥ ੬ ॥
 ਜ਼ਜਾਦੇ ਬਾਤ ਨ ਕਿਸ ਸੋਂ ਕਰੈਂ।
 ਨਹਿੰ ਜਾਵੈਂ ਕਬਹੂੰ ਨਿਜ ਘਰੈਂ।
 ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਦਾਸੂ ਅਰ ਦਾਤੂ।
 ਬਨਤਾ¹ ਖੀਵੀ ਸਿੱਖਨਿ ਮਾਤੂ² ॥ ੭ ॥
 ਆਵੈਂ ਜੇ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਕਬ ਹੀ।
 ਦੈਂਹ ਉਠਾਇ ਪਾਸ ਤੈ ਤਬ ਹੀ।
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਬਿ ਇਤੈਂ ਸਮਾਏ।
 ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਜੀ ਸੁਨਿ ਮੁਰਝਾਏ ॥ ੮ ॥
 ਉਪਜਾ ਅਤਿ ਵੈਰਾਗ ਮਨ ਮਾਂਗੀ।
 ਕਰੈਂ ਬਾਤ ਕਿਸਹੀ ਸੋਂ ਨਾਂਗੀ।
 ਲੀਨੋ ਬੁਹਾ ਬੰਦ ਕਰਾਈ।
 ਭੀਤਰ ਥਿਰੇ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ ॥ ੯ ॥
 ਸਿੱਧ ਸਾਧੁ ਹਿਤੁ ਦਰਸਨ ਆਵੈਂ।
 ਦਰਵਾਜਾ ਨਹਿੰ ਕੋਇ ਖੁਲਾਵੈਂ।
 ਤੀਨ ਮਾਸ ਬੀਤੇ ਜਬਿ ਐਸੇ।
 ਗੁਰ ਸਮਾਧਿ ਧਰਿ ਅੰਦਰ ਬੈਸੇ ॥ ੧੦ ॥
 ਉਤ ਗੁਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਪਧਾਰੇ।
 ਇਤ ਯਹਿ ਕਾਂਹਿ ਨ ਦੇਂਹ ਦਿਦਾਰੇ।

'ਨਾਮ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਮਹਲ। ²ਮਾਤਾ।

ਬਜਾਕੁਲ ਭੇ ਸਿਖ ਬਿਨ ਗੁਰ ਦਰਸੇ।

ਖੇਤੀ ਜੈਸ ਬਿਨਾ ਘਨ ਬਰਸੇ ॥ ੧੧ ॥

ਜੈਸ ਚਕੋਰ ਉਮੱਸਯਾ ਮਾਂਹੀ।

ਮਨਿ ਬਿਨ ਫਨੀ ਬਾਰ ਬਿਨ ਮਾਹੀ' ॥ ੧੨ ॥

'ਮਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੱਪ ਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੱਛੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਕੋ ਲਯੋ,

ਆਖਰ ਸਬਿ ਨੇ ਸੰਗ।

ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਕਰਬੇ ਲੀਏ,

ਅਏ ਖੰਡੂਰ ਉਮੰਗਿ ॥ ੧੩ ॥

ਛੰਦ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੁਆਰਾ,

ਜਬਿ ਗੁਰ ਤਈਂ ਨਿਹਾਰਾ।

ਧਰੇ ਸਮਾਧਿ ਬਿਰੇ ਸਮ ਮੇਰੂ,

ਮਨੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ ਭਾਰਾ।

ਦਸਮੇਂ ਦ੍ਵਾਰ ਸ੍ਵਾਸ ਮਨ ਬਿਰ ਕਰਿ,

ਖਿੜਕੀ ਲੰਪਕ ਲਾਈ'।

'ਤਾਕੀ ਨੂੰ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਭਾਵ ਤਾਕੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਿੱਧ ਸਾਧੁ ਜੋਗੀ ਜੇ ਆਏ,

ਰਹੇ ਪੇਖਿ ਬਿਸਮਾਈ ॥ ੧੪ ॥

ਭਵਰ ਗੁਫਾ ਮੈਂ' ਬਿਰੇ ਤਖਤ ਪਰ,

ਪਿਖੇਂ ਜਹੂਰਾ ਨੂਰੀ'।

'ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿੱਚ।

'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਨਿਜਾਨੰਦ ਰਸ' ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ,

ਪੀਐਂ ਮਗਨ ਮਨਿ ਰੂਰੀ'।

'ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਰਸ।

'ਸੁੰਦਰ ਮਨ ਨਾਲ।

ਆਖਰ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਆਦਿਕ,

ਸਿਖਨਿ ਸਮਾਧਿ ਖੁਲ੍ਹਾਈ।

ਖੁਲ੍ਹੀ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਬਜਾਧਿ ਹਰ'।

ਸਿੱਖਨਿ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ॥ ੧੫ ॥

'ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੇਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ)।

ਜੈ ਜੈ ਧੁਨਿ ਨਭ' ਧਰ' ਪਰ ਭਰਗੀ,

ਸੁਰ ਸਿਖ ਸੁਮਨ ਬਸਾਵੈਂ'।

'ਅਕਾਸ਼। ਘਰਤੀ।

'ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਦੇਵਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਿਖ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈਂ,

ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਭਲ ਪਾਵੈਂ।

ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ,

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਬਨਵਾਰੀ।	'ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ।
ਕਰੀ ਸਪੁਰਦ ਆਪ ਕੇ ਸੰਗਤਿ,	
ਤੁਮ ਮਾਲੀ ਸਿਖ ਵਾਰੀ' ॥ ੧੬ ॥	'ਸਿੱਖੀ ਰੂਪ ਬਗੀਚੀ ਦੇ।
ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਇਸ ਕਰੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰ,	
ਤੁਮ ਹੋ ਇਸ਼ਟ' ਹਮਾਰੇ।	'ਪੂਜਣ ਯੋਗ।
ਆਪ ਗੁਪਾਲ' ਪਾਲੀਏ ਸੰਗਤਿ,	'ਸੰਗਤਾਂ ਰੂਪ ਗਊਆਂ ਦੇ ਪਾਲਕ।
ਸਿਸ ਸਸ ਤੁਮ ਘਨ ਭਾਰੇ'।	'ਸਿੱਖੀ ਰੂਪ ਖੇਤੀ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰੇ ਬੱਦਲ ਰੂਪ ਹੋ।
ਮਾਨੀ ਅਰਜ ਸਿਖਨ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰ,	
ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੀਤੀ।	
ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੀ ਹਿਤ ਸਿੱਖਨ,	
ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ॥ ੧੭ ॥	
ਬੈਠ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਨਿਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿ,	
ਚਾਰ ਘਟੀ' ਸੁਖਕਾਰੇ।	'ਘੜੀਆਂ।
ਦੇਵੈਂ ਦਰਸ ਹਰਸ' ਸਿੱਖਨ ਕੋ,	'ਖੁਸ਼ੀ।
ਕਰਸਿ' ਦਿਵਾਨ ਸਕਾਰੇ'।	'ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਸਵੇਰੇ।
ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਪੁਨ ਸੁਨਹੀਂ,	
ਚਲਿਤ' ਆਦਿ ਗੁਰ ਕੇਰੇ।	'ਕੌਤਕ।
ਜਹਿ ਜਹਿ ਗਏ ਕੀਨ ਜੋ ਜੋ ਕ੍ਰਮ,	
ਸੋਊ ਸੁਨਾਵਤਿ ਟੇਰੇ' ॥ ੧੮ ॥	'ਕਹਿ ਕੇ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਮਗਨ ਹੋਹਿ ਗੁਨਿ ਅਚਰਜ,	
ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਲਿਖ ਹੀਂ।	
ਭਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੋ ਪੋਥੀ,	
ਜੋ ਅਬਿ ਸਬਿ ਸਿਖ ਪਿਖਹੀਂ ॥ ੧੯ ॥	
ਦੋਹਰਾ:	
ਚਾਰ ਪਹਰ ਨਿਤ ਜਾਇ ਜਹਿੰ,	
ਕਰੈਂ ਉੱਗ੍ਰ' ਤਪ ਭਾਰ।	'ਕਠਨ।
ਤਪਯਾਣਾ ਉਸ ਤਾਲ ਕੋ,	
ਕਹਿਤ ਸਿਖ ਅਬਿ ਸਾਰ' ॥ ੨੦ ॥	'ਸਾਰੇ।
ਏਕ ਪਹਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਹ,	
ਸੁਨੈਂ ਜਾਮ' ਇਕ ਗਾਥ'।	'ਪਹਿਰ। 'ਕਥਾ (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ)।

ਕ੍ਰਿਯਾ, ਸੁਖਾਸਨ¹ ਜਾਮ ਇਕ,
ਧਰੈਂ ਸਮਾਧੀ ਨਾਥ¹ ॥੨੧॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬਿਵਹਾਰ ਨਿੱਤ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬਾਰੈਂ।

ਭਏ ਬਿਦਿਤ ਸਬਿ ਦੇਸ ਮੈਂ,
ਗੁਰ ਦੁਤੀ ਮਹਾਰੈਂ।

ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਤੈ,

ਨਿਤ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਵੈ।

ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ¹ ਅਨਿਕਧਾ²,

ਫਲ ਬਾਂਛਿਤ ਪਾਵੈ ॥੨੨॥

ਦੌਲਤ ਲੰਗਰ ਮੈਂ ਪਰੈ,

ਅਭਯਾਗਤ¹ ਖਾਵੈਂ।

ਭੀਰ ਘਨੀ ਗੁਰ ਦ੍ਰਾਰ ਪੈ,

ਨਿਸ ਦਯੋਸ ਰਹਾਵੈ।

ਅੱਖਰ ਤਬਿ ਗੁਰਿ ਗੁਰਮੁਖੀ,

ਸਿੱਖਨ ਹਿਤ ਕੀਨੇ*।

¹ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਆਰਾਮ।

¹ਸਤਿਗੁਰੂ (ਇਕ ਪਹਿਰ) ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਭੇਟਾ। ²ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

¹ਸਾਧੂ, ਫਕੀਰ, ਮੰਗਤੇ।

*ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਨ। ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ 'ਪਟੀ' ਦਰਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਪੈਂਤੀ (੩੫) ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਜਨਮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਲੈ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਿਖ ਬੁਲਾਉ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾ ਲਉ। ਤਦੋਂ ਖਹਿਰਾ ਗੋਤ ਦੇ ਮਹਿਮਾ ਨਾਮ ਜੱਟ ਨੇ ਕਿਹਾ: 'ਮਹਿਮਾ ਖਹਿਰਾ ਜੱਟ ਇਕ, ਕਹਿ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਪਾਸ। ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ ਖੱਤ੍ਰੀ, ਸੁਲਤਾਨਹਿ ਪੁਰ ਬਾਸ ॥ ੬੭ ॥ ਅੱਖਰ ਜਾਨਤ ਹੈ ਵਹਿ ਦੋਊ। ਪਢਿ ਲਿਖ ਹੈ ਬੁਲਵਈਏ ਸੋਊ ॥' ਜਦ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਕਦੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ:- ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ

ਜਗ ਬਿਦਿਤ ਜਬਿ। ਸੰਗਤਿ ਕੀਨਿ ਮਹਾਨ, ਜਾਨੀ ਬਿਦਯਾ
ਬਰਨ ਤਬਿ। ਪਰ ਚੁੰਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ, ਪੜ੍ਹਨ,
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ
ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ
ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੇਖਕਾਂ ਵਾਂਗ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ
ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਚੇ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਖੋਜ ਲਈ ਦੇਖੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਾ
'ਜਨਮ ਤੇ ਵਿਕਾਸ' ਰਚਿਤ ਸ: ਜੀ. ਬੀ. ਸਿੰਘ।

ਜੋ ਅਬਿ ਸਬਿ ਸਿੱਖ ਪਢਿਤ ਹੈਂ,
ਅਤਿ ਸੁਖਦ ਨਵੀਨੇ ॥ ੨੩ ॥
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਰ ਫਾਰਸੀ ਲੋ,
ਕਠਿਨ ਪਠਨਾ ਹੈ।
ਰਸਤਾ ਗਿਰਾ¹ ਬਨ² ਨਦਿਨ³ ਜੜੋਂ,
ਚਲਿ ਚਢਨ ਕਠਿਨ ਹੈ।
ਸਫਾ ਸੂਧ ਮਗ ਬਿਸਦ ਬਰਾ¹,
ਗੁਰਮੁਖੀ ਬਖਯਾਤੈਂ।
ਮਿਲਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਖੈਨ ਹੀ,
ਨਿਗਮਾਗਮ¹ ਜਾਂ ਤੈ² ॥ ੨੪ ॥
ਤਿਸੀ ਸਮੈ ਇਕ ਬਾਤ ਜੋ,
ਔਰੈ ਬਡ ਹੋਈ।
ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ ਅਫਗਾਨ ਸੈਂ,
ਕਰਿ ਜੰਗ ਬਡੋਈ।
ਸ਼ਾਹ ਹਿਮਾਊ ਹਾਰ ਕੈ,
ਦਿਸ ਗਜ਼ਨੀ ਧਾਯੋ।
ਏਕਲ ਹੀ ਲਖਿ¹ ਬਯਾਸ ਕੋ,
ਢਿਗ ਗਾਮ ਜੁ ਆਯੋ ॥ ੨੫ ॥
ਬਾਬਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਰਖੀ ਥੀ,
ਗੁਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ।
ਧਰਿ ਉਮੈਦ ਮਨਿ ਫਜ਼ਲ¹ ਕੀ,
ਦਰਸੇ ਗੁਰੁ ਆਈ।
ਬੈਠੇ ਥੇ ਗੁਰ ਧਯਾਨ ਮੈਂ,

¹ਪੜ੍ਹਨਾ।

¹ਪਹਾੜ। ²ਜੰਗਲ। ³ਨਦੀਆਂ।

¹ਸਾਫ਼, ਸਿੱਧਾ, ਚੌੜਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਰਸਤਾ।

¹ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਦਾ। ²ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ) ਤੋਂ।

¹ਲੰਘ ਕੇ।

¹ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

ਵਹਿ ਖੜਾ ਰਹਾਯੋ।

ਬੇ ਅਦਬੀ ਨਿਜ ਸਮਝ ਕੈ,
ਸ਼ਹਿ ਖੱਗਾ ਉਠਾਯੋ ॥੨੬॥

'ਤਲਵਾਰ।

ਗੁਰ ਪਰ ਖੜਗ ਨ ਨਿਕਸਯੋ,
ਬਲ ਕਰਿ ਵਹਿ ਹਾਰਾ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਨੈ,
ਤਬਿ ਐਸ ਉਚਾਰਾ।

ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ ਕੇ ਸਾਮੁਣੇ,
ਕਜੋਂ ਨਹਿੰ ਖਗ ਝਾਰਯੋ।

ਢੀਠ ! ਪੀਠ ਦੈ ਭਗ ਅਯੋ,
ਚਹਿ ਸੰਤਹਿੰ ਮਾਰਯੋ ॥੨੭॥

ਯਹਿ ਅਜਮਤ ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਸ਼ਹਿ ਚਰਨੀ ਪਰਯੋ।

ਕਹਯੋ ਬਖਸ਼ੀਏ ਪੀਰ ਜੀ !
ਮੈ ਭੁਲਿ ਬਿਗਰਯੋ।

ਪਰ ਬਾਬਰ ਕੋ ਆਦਿ ਗੁਰੂ,
ਬਖਸ਼ੀ ਸਤ ਸ਼ਾਹੀ।

ਸੋ ਅਬਿ ਝੂਠੀ ਭਈ ਕਜੋਂ,
ਮੈਂ ਕੋਪਯੋ ਤਾਂਹੀ ॥੨੮॥

ਪਿਖਿ ਅਧੀਨਗੀ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ,
ਗੁਰੂ ਐਸ ਅਲਾਯੋ।

ਸਿਲਾ ਲੀਕ ਸਮਾ ਨਹਿ ਮਿਟੈ,
ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਜੁ ਗਾਯੋ।

'ਪੱਥਰ ਦੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਗ।

ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਮ ਨਹਿ ਖੈਂਚਤੇ,
ਅਬਿ ਮੁਝ ਪਰ ਖੰਡਾ।

ਤੋਂ ਤੁਮਰੋ ਅਰਿ ਅਬੈ ਹੀ
ਹੋਤੇ ਸਤ ਖੰਡਾ ॥੨੯॥

'ਵੈਰੀ।

'ਸੌ ਟੁਕੜੇ।

ਯਾਂ ਤੇ ਬਾਰਹਿੰ ਬਰਸ ਲੋ,
ਅਬਿ ਤੁਹਿ ਦੁਖਰੈਹੈ।

ਫਿਰ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਹੋਹਿੰ ਤੂੰ,

ਸਤ ਪੁਸ਼ਤਾ ਰਹੈ ਹੈ।	'ਸੱਤ ਪੀੜੀਆਂ।
ਅਬੀ ਤੁਮਾਰੇ ਘਰ ਭਵੈ',	'ਹੋਵੇਗਾ।
ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਚਾਰੂ।	'ਸੁੰਦਰ।
ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਵਹਿ ਹਿੰਦੁ ਕਾ,	
ਹੂੰ ਹੈ ਬਡ ਭਾਰੂ ॥੩੦॥	
ਸਿਜਦਾ ਕਰਿ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕੋ,	'ਨਮਸਕਾਰ।
ਮਗ ਪਯੋ ਹਿਮਾਉਂ।	
ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਸਤਾਨਵਾਂ,	
ਥਾ ਸਾਲ ਤਦਾਉਂ।	
ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਇਆ,	
ਤੈਸੇ ਸਬਿ ਹੋਈ।	
ਸ਼ਹਿ ਇਰਾਨ ਤੇ ਮਦਦ ਲੈ,	
ਫਿਰ ਸ਼ਹਿ ਭਯੋ ਸੋਈ ॥੩੧॥	
ਦੋਹਰਾ:	
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੇ ਮਿਲਨ ਕੀ,	
ਗਾਥਾ ਦਈ ਸੁਨਾਇ।	
ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਅਰ ਸਿਖਨ ਕੀ,	
ਸੁਨੋ ਕਥਾ ਸੁਖਦਾਇ ॥੩੨॥	
ਛੰਦ ਭਾਈ ਜੀਵਾ ਸਿੱਖ ਥਾ,	
ਇੱਕ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਰਾ।	
ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰਿ ਖਾਵਹੀ,	
ਧਰਿ ਤੋਸਾ ਉਦਾਰਾ।	'ਸੰਤੋਖ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਖਿਚਰੀ ਦਧੀ ਲਜਾਇ,	'ਦਹੀਂ।
ਗੁਰੂ ਤਈਂ ਛਕਾਵੈ।	
ਹੁਤੋ ਨੁਰੰਗਾ-ਬਾਦ ਕਾ',	'ਪਿੰਡ ਦਾ।
ਤਹਿੰ ਤੇ ਨਿਤ ਆਵੈ ॥੩੩॥	
ਔਰ ਸੇਵ ਸਤਸੰਗਿ ਕਰਿ,	
ਰੰਗ ਮਨ ਕੋ ਲਾਵੈ।	
ਭਯੋ ਸਿੱਧਾ ਦਿਨ ਥੋਰ ਮੈਂ,	'ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ।
ਜਗ ਬਿਦਤਯੋ ਭਾਵੈ।	'ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁੱਜਰ ਨਾਮ ਲੁਹਾਰ ਇੱਕ,
 ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ।
 ਚਰਨ ਬੰਦਿ ਕਰ ਜੋਰ ਕੈ,
 ਯੋਂ ਅਰਜ਼ ਅਲਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥
 ਹੇ ਗੁਰ ! ਫਸੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮੈਂ,
 ਮੁਝ ਜੈਸੇ ਲੋਗੂ।
 ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਜਪ ਤਪ ਕਛੂ,
 ਨਹਿ ਬਨਤਿ ਸੰਜੋਗੂ।
 ਕੈਸੇ ਹਮਰਾ ਭਲਾ ਹੂੈ,
 ਸੋ ਦਿਹੁ ਉਪਦੇਸੂ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਹੀ,
 ਹਮ ਕਟੈਂ ਕਲੇਸੂ ॥ ੩੫ ॥
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਯਾਲ ਹੂੈ,
 ਅਸ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।
 ਪਛਾ ਕਰੋ ਜਪਜੀ ਸਦਾ,
 ਕਰਤੇ ਰਹੁ ਕਾਰੇ।
 ਹੋਇ ਜੁ ਕਾਮ ਗ੍ਰੀਬ ਕਾ,
 ਬਿਨ ਕਰੋ ਮਜੂਰੀ।
 ਸੇਵ ਕਰੋ ਸਿਖ ਸਾਧ ਕੀ,
 ਧਰਿ ਦਯਾ ਜਰੂਰੀ ॥ ੩੬ ॥
 ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰਿ ਖਾਈਓ,
 ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਦੀਜੈ।
 ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਭਗਤੀ ਕਰੋ,
 ਦਿਢ ਗਿਆਨ ਗਹੀਜੈ।
 ਇਨ ਬਾਤੋਂ ਸੈਂ ਸਹਜ ਹੀ,
 ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਲਹਿ ਮੁਕਤੀ।
 ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਸਬਿ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਭਏ,
 ਉਪਦੇਸ਼ ਸਯੁਕਤੀ' ॥ ੩੭ ॥
 ਤਬਿ ਤੇ ਸਬਿ ਸਿਖਨ ਗਹੀ,
 ਏਹੀ ਸੁਚਿ' ਰੀਤੀ।

'ਜੁਗਤੀ ਸਹਿਤ।

'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਭਾਗੀ¹ ਭਏ,
ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਪਦ ਪ੍ਰੀਤੀ।
ਅਨਗਨ ਸਿੱਖ ਇਸ ਹੀ ਬਿਧੀ,
ਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ ਆਵੈਂ।
ਦੈ ਭੇਟਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ,
ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਪਾਵੈਂ ॥ ੩੮ ॥

¹ਹਿੱਸੇਦਾਰ।

ਪੁਨ ਇਕ ਜੁਲਕਾ¹ ਖੱਤ੍ਰੀ
ਸਿੱਖ ਆਯੋ ਪਾਰੋ¹।

¹ਗੋਤ ਦਾ।

¹ਨਾਮ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕਰ ਜੋਰ ਕੈ,
ਉਨਿ ਐਸ ਉਚਾਰੋ।
ਪਰਮ ਹੰਸ ਕਿਸ ਕੋ ਕਹੈਂ,
ਲੱਛਨ ਗੁਰੂ ਗਾਵੋ।
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂੰ,
ਇਮ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਵੋ ॥ ੩੯ ॥

ਪੰਛੀ ਹੰਸ ਜੋ ਹੋਇ ਹੈਂ,
ਚੁਨਿ ਮੁਕਤਾ¹ ਖਾਹੀਂ।

¹ਮੋਤੀ।

ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਪਰ ਰਹੈਂ,
ਨਹ ਅਨਤੈ¹ ਜਾਹੀਂ।

¹ਹੋਰ ਥਾਂ।

ਮਿਲੈ ਦੂਧ ਜਲ ਕੇ ਕਰੈਂ,
ਲਾ ਚੁੰਜ ਜੁਦਾ ਹੈਂ।

ਜਲ ਤਜਿ ਪਯ¹ ਪੀ ਲੇਤ ਹੈਂ,
ਯਹਿ ਪਰਖ ਮੁਦਾ ਹੈ¹ ॥ ੪੦ ॥

¹ਦੁੱਧ।

¹ਪਰਖਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਭਾਵ ਪਰਖਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਤੈਸ ਬਿਬੇਕੀ ਸੰਤ ਜੋ,
ਪਰਮ ਹੰਸ ਕਹਾਵੈਂ।

ਮੁਕਤੀ ਮੁਕਤਾ¹ ਗਹਿਤ ਹੈਂ,
ਸਤਿਸੰਗਿ ਰਹਾਵੈਂ।

¹ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਮੋਤੀ।

ਆਤਮ¹ ਔਰ ਅਨਾਤਮ²
ਇਹੁ ਏਕ ਜੁ ਦੀਸੈਂ।

¹ਚੇਤਨ। ²ਜੜ੍ਹ।

ਚੁੰਚ ਬਚਨ ਬਿਬੇਕ ਸੋ¹,
ਵਹਿ ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਿਥੀਸੈਂ¹ ॥ ੪੧ ॥

¹ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਬਚਨਾਂ ਰੂਪ ਚੁੰਚ ਨਾਲ।

¹ਵੱਖ ਵੱਖ।

ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦਰੂਪ ਜੋ,
ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ।
ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਵੈਂ ਦੇਹ ਤੇ,
ਵਹਿ ਨਜਾਰੋ ਤੂਰਨ।

¹ਛੇਤੀ।

ਪਰਮ ਹੰਸ ਤਾ ਕੋ ਕਹੈਂ,
ਜੋ ਅਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ।
ਕਮਲ ਪੱਤ੍ਰ ਜਿਮ ਰਹਤ ਹੈਂ,
ਨਿਰਲੇਪ ਮਹਾਨੀ ॥ ੪੨ ॥

ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੋ ਭੋਗ ਹੈਂ
ਸਮ ਲੋਗਨ ਔਰੈਂ।

ਮੈਂ ਕਰਤਾ ਮੈਂ ਭੋਗਤਾ,
ਯਹਿ ਤਜਯੋ ਤੌਰੈਂ।

¹ਤ੍ਰੀਕਾ, ਢੰਗ।

ਯਹਿ ਮਮ ਯਹਿ ਮਮ ਨਾਂਹਿ ਹੈ,
ਇਤਯਾਦਿਕ ਦੁੰਦੂ।

¹ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ, ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ।

ਸਬਿ ਤਜਿ ਬਿਚਰਤ ਜਿਤ ਕਿਤੈ,
ਸਾਨੰਦ¹ ਅਦੁੰਦੂ² ॥ ੪੩ ॥

¹ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ। ²ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਤਿਬੰਬ¹ ਜਯੋਂ ਬਿੰਬ ਮੈਂ²
ਘਟ ਫੂਟੇ¹ ਮਿਲਹੀ।

¹ਅਕਸ। ²ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ।

¹ਘੜੇ ਦੇ ਫੁੱਟਣ ਤੋਂ।

ਬ੍ਰਹਮਵੰਤ¹ ਜਨ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂ, ਐਂਤਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਭਿਲਹੀ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ।

¹ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਹਿੰ ਤਾਹਿ ਕੋ,
ਪੁਨ ਕਬਿ ਹੀ ਹੋਵੈ।

ਔਰ ਹਜਾਰੋਂ ਜਨੋ ਕੇ

ਵਹਿ ਬੰਧਨ ਖੋਵੈ ॥ ੪੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮੋਦ ਹੋਇ ਪਾਰੋ ਗਯੋ,

ਲਗਯੋ ਸਾਧਨੋ ਮਾਂਹਿ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਗੁਰ ਅਮਰ ਤੈ,

ਪਾਯੋ ਪੁਨ ਤਿਹਿ ਚਾਹਿ ॥ ੪੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਮੱਸੂ, ਹੱਸੂ, ਖੱਤ੍ਰੀ ਭਾਈ।

ਦੋਨੋ ਗੁਰ ਢਿਗ ਅਏ ਤਦਾਈਂ।

ਕਾਮਦਾਰ¹ ਥੇ ਸੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।

¹ਕਰਮਚਾਰੀ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਨੌਕਰ।

ਦੈ ਭੇਟਾ ਨਿਜ ਮੁਕਤੀ ਚਾਹੀ ॥ ੪੬ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਚਾਰਯੋ।

ਦੇਹ ਅਨਿਤ¹ ਸਦਾ ਨਿਰਧਾਰਯੋ²।

¹ਝੂਠੀ। ²ਸਮਝੋ।

ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਤ ਨਿਜ ਲਖੀਏ।

ਯਹਿ ਨਿਸਚਾ ਦਿਢ ਨੀਕੈਰਖੀਏ ॥ ੪੭ ॥

ਅਸਤੀ¹ ਭਾਂਤੀ² ਪ੍ਰੇਯ³ ਅੰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ¹¹।

¹ਹੈਤਾ, ਹੋਂਦ। ²ਪ੍ਰਤੀਤੀ। ³ਪਿਆਰ। ¹¹(ਹਰ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿੰਨ) ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਆਂ ਅੰਸ਼ਾਂ ਹਨ।

¹ਭਰਮ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਹਨ।

ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਅੰਸ਼ ਭ੍ਰਮ¹।

ਇਨ ਪਾਂਚਨ ਕੋ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ।

ਹੈ ਸ੍ਰੁਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਸਬਿਨਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੪੮ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਸ਼ ਸਦ ਇਕ ਰੱਸ ਗ੍ਰਾਮੀ¹।

¹ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ।

ਮਾਯਾ ਅੰਸ਼ ਸਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮੀ¹।

¹ਬਦਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਸ਼ ਨਿਜ ਰੂਪੰ।

ਲਖੋ, ਤਜੋ ਮਾਯਾ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪੰ ॥ ੪੯ ॥

ਸਰਬ ਰੂਪ ਲਖਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰਾ।

ਨਾਹਿ ਕਿਸੀ ਸੋਂ ਕੀਜੈ ਰਾਰਾ¹।

¹ਝਗੜਾ।

ਇਹੈ ਅਨੱਨਯ ਭਗਤਿ¹ ਸੁਖਦਾਈ।

¹ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣਾ।

ਗਹੋ, ਲਹੋ ਕਲਜਾਨ ਸੁਹਾਈ ॥ ੫੦ ॥

ਕਰੋ ਨੌਕਰੀ ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੋ।

ਜੰਗ ਵੀਚ ਬੀਰਨ ਪਦ ਲੇਵੋ।

ਦੇਸ ਕਾਲ ਕ੍ਰਮ ਬਿਨ ਤ੍ਰੈ ਮਿਲੇ।

ਤਨ ਕੋ ਕਬੀ ਕਾਲ ਨਹਿ ਗਿਲੇ¹ ॥ ੫੧ ॥

¹ਨਿਗਲਦਾ ਭਾਵ ਮਾਰਦਾ।

ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਗਏ ਸਿਖ ਹੂੰ ਕੈ।

ਮੱਲੂ ਸ਼ਾਹੀ, ਮਨਸੁਖ ਪੈ ਕੈ।

ਪੁਨਾ ਕਿਦਾਰੀ, ਦੀਪਾ, ਬੂਲੇ।

ਦਾਸ ਨਚੈਣ, ਸਹਾਰੀ, ਮੂਲੇ ॥ ੫੨ ॥

ਧਰਿ ਭੇਟਾ ਪਗ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ।

ਬੁਝਯੋ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਐ ਕੈ।
ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਭਗਤਿ ਕਮਾਵੋ।
ਤਾਂ ਤੇ ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵੋ ॥ ੫੩ ॥

ਉਨੈ ਕਹਾ ਹਮ ਜਾਨਤ ਨਾਹੀ।
ਭਗਤੀ ਈਸ਼ੁਰ ਕੈਸ ਕਮਾਹੀ।
ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕਹਿ ਸੁਨੋ ਸੁਜਾਨਾ।
ਸਬਿ ਮੈ ਪਿਖੋ ਏਕ ਭਗਵਾਨਾ ॥ ੫੪ ॥

ਸੰਗਤਿ ਸੰਤਹਿ ਸੇਵਾ ਕਰੋ।
ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਰੋ।
ਧਰਮ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰੋ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।
ਗੁਰ ਨਮਿੱਤ ਦਸਵੰਧ ਦਿਹੁ ਸਾਰਾ ॥ ੫੫ ॥

ਹਿੰਸਾ ਜੀਵਾ ਨਾਹਿ ਕਿਹ ਕਰੀਓ।
ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ ਚਿੱਤ ਨ ਧਰੀਓ।
ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਨਿਸਰਹਿਤੀ ਜਾਗੋ।
ਕਰਿ ਸੌਚਾਦਿ ਭਜਨ ਮੈ ਲਾਗੋ ॥ ੫੬ ॥

ਚਢੇ ਦਿਵਸ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰਬਾਨੀ।
ਰਰੋ ਕਰੋ ਨਿਜ ਕ੍ਰਿਤ ਮਹਾਨੀ।
ਸਾਂਝ ਸਮੈਂ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕਰੋ।
ਜਾਂ ਤੇ ਭਰਮ ਭੇਦ ਭੈ ਹਰੋ ॥ ੫੭ ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ ਜਾਤਿ ਨਿਜ ਜੈਸੋ।

ਮਨਨ ਦੇਹ ਸਮ ਦਿਢ ਧਰਿ ਬੈਸੋ।
ਨਿਧਯਾਸਨ ਨਿਜ ਨਾਮ ਸਮਾਨੰ।
ਕਰੋ, ਤੁ ਪੈਹੋ ਆਤਮ ਗਯਾਨੰ ॥ ੫੮ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਸਖਯਾਤ ਜਬਿ ਹੋਈ।
ਸੰਸੇ ਸ਼ੋਕ ਰਹੈ ਨਹਿ ਕੋਈ।
ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਤਬੈ ਤੁਮ ਪੈਹੋ।
ਜਬੈ ਉਕਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮੈਹੋ ॥ ੫੯ ॥

ਸੋਰਠਾ:

ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੈ ਉਪਦੇਸ਼,

'ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ।

'ਉਚਾਰੋ।

'ਦੂਰ ਕਰੋ।

'ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਰਵਣ (ਐਉਂ) ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ (ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ) ਸੁਣਦੇ ਹੋ।

'ਮੰਨਨ ਨੂੰ ਦੇਹ ਵਾਂਗ ਪੱਕਾ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠੋ।

'ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ।

'ਪ੍ਰਤੱਖ।

ਨਿਰਸੰਸੇ ਹੈ ਸਿਖਨਿ ਤਬਿ।

ਹਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਅਸੇਸ¹,

¹ਸਾਰੇ।

ਗਏ ਮੋਦ ਭਰਿ ਧਾਮ ਨਿਜ ॥ ੬੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਨਗਨ ਜਨ ਸਿੱਖ ਬਨੈਂ।

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਵੈਂ ਘਨੈਂ।

ਗੁਰੁ ਘਰੁ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਮਹਾਨੈ।

ਬਢਨ ਲਗਯੋ ਦਿਨ ਮਕਰ ਸਮਾਨੈਂ¹ ॥ ੬੧ ॥

¹ਮਕਰਰਾਸੀ ਭਾਵ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ।

ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਧਰਮ ਕਾ ਚਾਲਾ।

ਜਿਹ ਸਮ ਜਗ ਨਹਿ ਔਰ ਬਿਸਾਲਾ।

ਜਾ ਕੀ ਸਾਖ¹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸੁ।

¹ਉਗਾਹੀ।

ਨਿਜ ਬਾਨੀ ਮੈਂ ਯੋਂ ਕਹਿ ਖਾਸੁ¹ ॥ ੬੨ ॥

¹ਆਪ।

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸਿੱਕਾ ਜਗ ਮਾਰਾ¹।

¹ਜਗਤ ਵਿੱਚ (ਸਿੱਖੀ ਦੀ) ਮੁਹਰ ਛਾਪ ਲਗਾਈ।

ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ ਭਾਰਾ।

ਸਬਿ ਕੇ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਦਿਢਾਈ।

ਕਲਿ ਮੈ ਸਤਿਜੁਗ ਦਿਯ ਬਰਤਾਈ ॥ ੬੩ ॥

ਔਰ ਜਿਤਕ ਥੇ ਤਬਿ ਜਗ ਭੇਖੀ।

ਦੰਭੀ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਸੇਖੀ¹।

¹ਬਹੁਤੇ।

ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਰਹੀਂ।

ਬਿਬਿਧਿ ਈਰਖਾ ਮਨ ਮੈ ਧਰਹੀਂ ॥ ੬੪ ॥

ਪੈ ਕੁਛ ਪੇਸ਼ ਨ ਤਿਨਕੀ ਜਾਵੈ।

ਜੁਗਨੂੰ¹ ਦੀਪਕਿ ਰਵਹਿੰ ਦਬਾਵੈ।

¹ਟਟਿਆਣਾ।

ਜੋਗੀ ਏਕ ਖੰਡੂਰ ਰਹਾਵੈ।

ਚੰਦ ਨਾਥ* ਬਡ ਦੰਭ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੬੫ ॥

*ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ (ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ) ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੭੫ 'ਤੇ ਖੁਦ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਇ ਨ ਬਰਖਾ ਭਈ।

ਪਰਯੋ ਕਾਲ ਪਰਜਾ ਡੁਲ ਗਈ¹।

¹ਡੋਲ ਗਈ।

ਤਬਿ ਜੋਗੀ ਨੇ ਛਲ ਯਹਿ ਕੀਨਾ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਲੋਗਨ ਕੋ ਕਹਿ ਦੀਨਾ ॥ ੬੬ ॥

ਦਿਹੁ ਖੰਡੂਰ ਤੈ ਗੁਰਹਿੰ ਨਿਕਾਰੀ।

ਤੌ ਬਰਖਾ ਕਰਵੈਹੋਂ ਭਾਰੀ।

ਜਢ ਜਾਟਨ¹ ਕੀਨੋ ਤਬਿ ਸੋਈ।

¹ਮੂਰਖ ਜਟਾਂ ਨੇ।

ਜੋਗੀ ਤਪੇ ਕਹਯੋ ਥਾ ਜੋਈ ॥ ੬੭ ॥

ਖਹਰੇ ਜਾਟਨ ਗੁਰਹਿੰ ਉਚਾਰੋ।

ਤਜਿ ਖਡੂਰ ਤੁਮ ਅਨਤ ਸਿਧਾਰੋ¹।

¹ਹੋਰ ਥਾਂ ਚਲੇ ਜਾਉ।

ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨਾ।

ਤਜਿ ਖੰਡੂਰ ਕਿਯ ਦੂਹ ਪਯਾਨਾ ॥ ੬੮ ॥

ਚਹਿਤੇ ਗੁਰ ਤੌ ਪੁਰ ਉਲਟਾਤੇ।

ਖਿਮਾ ਬਡਨ ਛੋਟਨ ਉਤਪਾਤੇ¹।

¹ਵੱਡੇ ਖਿਮਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਛੋਟੇ ਉਪਦ੍ਰਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰੀ ਹਰੀ ਜਿਮ ਖਿਮਾ ਭ੍ਰਿਗੁ ਤੈ¹।

¹(ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ) ਭ੍ਰਿਗੁ ਤੇ, (ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਵੱਖੀ 'ਚ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਸੀ)।

ਤੈਸ ਗੁਰੂ ਕੀਯ ਜਾਟ ਵਰਗ ਤੈ¹ ॥ ੬੯ ॥

¹ਸਾਰੇ (ਖਹਿਰੇ) ਜੱਟਾਂ ਤੇ।

ਖਾਨ ਰਜਾਦੇ ਗਾਮ ਨਜੀਕੈ¹।

¹ਖਾਨ ਛਾਬੜੀ ਪਿੰਡ ਕੋਲ।

ਉਤਰੇ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਤਹਿੰ ਨੀਕੈ।

ਜੰਗਲ ਮੈ ਮੰਗਲ ਤਹਿੰ ਭਯੋ।

ਲੰਗਰ ਕੀਰਤਨ ਅਧਿਕ ਚਲਯੋ ॥ ੭੦ ॥

ਉਤ ਬਰਖਾ ਨਹਿ ਤੌ ਭੀ ਹੋਈ।

ਜੋਗੀ ਜਾਟ ਲੱਜਤ ਭੇ¹ ਸੋਈ।

¹ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ।

ਅਮਰਦਾਸ ਜਬਿ ਅਏ ਖਡੂਰੈਂ।

ਬਾਤ ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਕੁਪੇ ਜਰੂਰੈਂ ॥ ੭੧ ॥

ਕਹਯੋ ਜਟਨ ਗੁਰ ਕੇ ਪੁਨ ਲਜਾਵੇ।

ਅਮਰ ਕਹਾ ਮਮ ਬਚਨ ਕਮਾਵੇ।

ਚਾਹਿਤ ਜੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਯਾ।

ਅਰੁ ਬਰਖਾ ਬਹੁ ਚਹਿਤ ਕਰਾਯਾ ॥ ੭੨ ॥

ਜੋਗੀ ਤਪੇ ਤਈ ਤੌ ਗਹਿ ਕੈ¹।

¹ਤਾਂ ਪਕੜ ਕੇ।

ਲੈ ਜਾਵੇ ਸ਼ੀਘਰ¹ ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਕੈ²।

¹ਛੇਤੀ। ²ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ (ਲੋੜ ਹੈ)।

ਬਰਖਾ ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਤੁਰਤਹਿ ਹੋਈ।

ਬਿਨਾ ਦੇਰ ਜਾਟਨ ਕੀਯ ਸੋਈ ॥ ੭੩ ॥

ਪਕਰਿ ਘਸੀਟਤਿ ਜਹਾਂ ਫਿਰਾਂਹੀ।

ਬਰਖਾ ਪਾਛੇ ਬਰਸਤਿ ਜਾਹੀ।

ਮਰਯੋ ਅਤੀ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ਸੁ ਜੋਗੀ।

ਕਰੀ ਜੈਸ ਥੀ ਤੈਸੀ ਭੋਗੀ ॥ ੨੪ ॥

ਬਰਖਾ ਤੈ ਦੁਰਭਿਖਾ¹ ਭੋ ਦੂਰੈਂ।

¹ਅਕਾਲ, ਬੁਰਾ ਸਮਾਂ।

ਲਜਾਏ ਜੱਟ ਪੁਨ ਗੁਰਹਿੰ ਖਡੂਰੈਂ ॥ ੨੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗਾਥਾ ਘਨੀ

ਚਲਤਿ ਦੁਤੀ ਗੁਰੁ ਕੇਰ।

ਹੈ ਬੇਯੰਤ ਲਹਿ ਅੰਤ ਕੋ,

ਕਹੋਂ ਮੇਰੁ ਤੇ ਸੇਰਾ¹ ॥ ੨੬ ॥

¹ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ 'ਚੋਂ ਸੇਰ ਭਾਵ ਬਹੁਤੀ 'ਚੋਂ ਥੋੜੀ (ਕਥਾ) ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਭਗਯੋ ਹਿੰਮਾਉ ਜਬੈ ਥਾ,

ਤਬਿ ਤੈ ਅਫਗਾਨੂੰ।

ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਪਤਸ਼ਾਹ ਭਯੋ,

ਜ਼ਾਲਮ ਮਾਹਾਨੂੰ।

ਤਾ ਕਾ ਪੂਤ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ, ਜਬਿ ਤਖਤ ਥਿਰਾਯੋ।

ਹੇਮੂੰ ਬਨੀਏ ਕੋ ਤਿਸੈ, ਵਾਜ਼ੀਰ ਬਨਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥

ਚਾਮ ਦਾਮ ਕੇ¹ ਤਾਹਿ ਤਬਿ, ਜਗ ਮਾਹਿ ਚਲਾਏ।

¹ਚੰਮ ਦੇ ਰੁਪਏ।

ਕੰਚਨ¹ ਮਾਸੇ ਏਕ ਕੀ, ਮਧ ਮੇਖ ਠੁਕਾਏ।

¹ਸੋਨੇ।

ਵਹਿ ਜਬ ਤਰਫ ਲਾਹੌਰ ਕੇ, ਸਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਸਿਧਾਯੋ।

ਸ਼ਾਹੀ ਰਸਤਾ ਤਬਿ ਹੁਤੋ, ਏਹੀ ਅਧਿਕਾਯੋ

॥ ੨੮ ॥

ਉਤਰਿ ਬਯਾਸ ਤਟ ਥਿਰਯੋ ਜੋ, ਗੁਰੁ ਕਾ ਜਸ

ਸੁਨਿ ਕੈ।

ਅਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ ਕੋ, ਮਨ ਮਹਿ ਯਹਿ ਗੁਨਿ

ਕੈ।

ਨਹਿ ਤਜੀਮ¹ ਮੁਹਿ ਦੇਂਹ ਜੋ, ਦਿੰਹ ਤਾਜ਼ਾ² ਹਲੂਆ²।

¹ਸਨਮਾਨ, ਆਦਰ। ²ਕੜਾਹ।

ਸਬਜ਼ ਅੰਗੂਰੁ ਸਾਉਗੀ,

ਦਿੰਹ ਤਬਿ ਯਹਿ¹ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਬਲੂਆ¹ ॥ ੭੯ ॥

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਵਹਿ ਪਹੁਚੰਯੋ, ਗੁਰੂ ਲਰਕਨ
ਸੰਗਾ।

ਖੇਲਤ ਥੇ ਨਿਜ ਮੌਜ ਸੌਂ, ਦਿਲ ਹਰਿ ਸੌਂਰੰਗਾ।
ਹੇਮੂੰ ਜਬਿ ਇਕ ਘੜੀ ਲੌ, ਤਹਿ ਖੜਾ ਰਹਾਯੋ।
ਗੁਰ ਇਸ ਕੀ ਦਿਸ ਨ ਪਿਖਯੋ, ਇਨ ਰੋਸ
ਬਢਾਯੋ ॥ ੮੦ ॥

ਸਿੱਖ ਪਸੌਰੀ ਤਬੈ ਲਜਾਇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਰੁ ਮੇਵਾ।
ਗੁਰੁ ਅੱਗੁ ਯਹਿ ਭੇਟ ਦੈ, ਲਾਗਯੋ ਮਧ ਸੇਵਾ।
ਦਯੋ ਗੁਰੂ ਬਰਤਾਇ ਸੋ, ਹੇਮੂੰ ਭੀ ਪਾਯੋ।
ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਗੁਰੂ ਕੌ, ਲਖਿ ਪਗ ਲਪਟਾਯੋ
॥ ੮੧ ॥

ਅਰਜ ਕਰੀ ਮਮ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ, ਰਹਿ ਸਦ
ਪਤਸ਼ਾਹੀ।

ਜੋ ਹੋਨਾ ਥਾ ਹੋ ਚੁਕਯੋ, ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਅਚਾਹੀ।

¹ਬਿਨਾਂ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ।

ਜਿਨ ਕੀ ਸ਼ਾਹੀ ਚਹਿਤ ਤੂੰ, ਯਹਿ¹ ਤੁਰਕ ਬਨੈ
ਹੈਂ।

¹ਇਹ (ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ)।

ਤੁਮ ਕੋ ਹਤ ਹੈਂ¹ ਮੁਗਲ ਫਿਰ, ਕਹੁ ਤੂੰ ਕਜਾ
ਕੈਰੈ² ॥ ੮੨ ॥

¹ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ²ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ।

ਦੇਨੀ ਚਹੀ ਜਗੀਰ ਉਨਿ, ਕੁਛ ਮਨ ਖੁਨਸੈ ਕੈ।

¹ਖਿਝ ਕੇ।

ਲਈ ਨਾ ਗੁਰੂ ਤਿਹ ਭੇਟ ਲੌ, ਵਹਿ ਗਯੋ ਰਿਸੈ
ਕੈ।

¹ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ।

ਕੀਨੋ ਤੁਰਕ ਸਲੇਮ ਨੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਤਤਕਾਲੈਂ।

¹ਛੇਤੀ ਹੀ।

ਪੁਨ ਅਕਬਰ ਨੈ ਮਾਰਯੋ, ਵਹਿ ਕਰਿ ਦੁਰਹਾਲੈਂ¹

¹ਬੁਰਾ ਹਾਲ।

॥ ੮੩ ॥

ਇਸੀ ਤੌਰ ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬਹੁ ਲੀਲੁਾ ਕਰਿਹੀਂ।

ਮਨੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ ਤਨ ਧਰੇ, ਸਿੱਖਨ ਦੁਖ ਹਰਹੀਂ।

ਕਾਮਤਰੂ ਸਮ¹ ਕਾਮਨਾ, ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਪੂਰੈਂ।

¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਬਨਯੋ ਅਨੰਦਰਹਿ, ਗੁਰੂ ਦੁਆਰ
ਖੰਡੂਰੈਂ ॥ ੮੪ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਗਏ, ਨਿਜ ਨਗਰ ਹਰੀ 'ਨਾਂਗੇ ਦੀ ਸਰਾਂਇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ।
ਕੇ।

ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਕੇ ਬਿਖੇ, ਜੋ ਹੈ ਅਬਿ ਨੀਕੇ।
ਹੁਤੋ ਦੇਸ ਕਾ ਚੌਧਰੀ, ਸਰਦਾਰ ਤਹਾਂ ਜੋ।
ਅਯੋ ਮਿਲਨ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੋ, ਧਰਿ ਮਾਨ ਮਹਾਂ ਸੋ

॥ ੮੫ ॥

ਅਦਬ ਨਾ ਕੀਨੋ ਮੂਢ ਨੈ, ਆ ਬਿਰਯੋ ਸਿਰਾਨੇ।
ਗੁਰਸਿਖ ਪਿਖ ਨਹਿ ਸਹਿ ਸਕੇ, ਤਿਹ ਲਗੇ
ਉਠਾਨੇ।

ਰੋਕ ਸਿਖਨ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਯੋਂ ਕਹਾ ਸੁਨਾਈ।
ਮਾਂਦਾ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾ ਇਸੈ, ਸੋ ਰਹੈ ਨ ਕਾਈ 'ਹੰਕਾਰ (ਅ) ਰੋਗ।

॥ ੮੬ ॥

ਕਰਾ ਜੋਰੇ ਪੁਨ ਚੌਧਰੀ, ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਚਾਹਾ। 'ਹੱਥ।
ਰਹੈ ਜਾਟ ਔਲਾਦ ਤੁਵ, ਗੁਰ ਬਚਨ ਪ੍ਰਾਹਾ। 'ਕਿਹਾ।
ਸਿੱਖ ਮਾਲਵੇ ਕੇ ਅਏ, ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਆਗਮਨੂੰ। 'ਆਉਣਾ।
ਕੀਨੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਹੀ, ਲੈਗੇ ਨਿਜ ਭਵਨੂੰ। 'ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ।

॥ ੮੭ ॥

ਦੁਲਟ, ਧਾਲੀਵਾਲ, ਲੋ, ਬੈਰਾੜ, ਰੰਧਾਵੇ।
ਸ਼ਰਧਾ ਧਰ ਨਿਜ ਘਰਨ ਮੈਂ, ਜਬਿ ਹੀ ਲੈ ਜਾਵੇਂ।
ਭੁੱਲਰ, ਸਿੱਧੂ, ਬੰਗੋਰੀਅਨ, ਕੀਨੀ ਬਹੁ ਸੇਵਾ। 'ਗੋਤ।
ਕਰਿ ਨਿਹਾਲ ਉਸ ਦੇਸ ਕਉ, ਗੁਰੂ ਅਲੱਖ
ਅਭੇਵਾ ॥ ੮੮ ॥

ਆਏ ਪੁਨ ਖੰਡੂਰ ਮੈਂ ਰੋਣਕ ਬਡ ਹੋਈ।
ਲੋਗ ਗਰੀਬ ਫਕੀਰ ਬਹੁ, ਲੰਗਰ ਲਹਿੰ ਦੋਈ। 'ਦੋਨੋ ਵੇਲੇ।

ਹੁਤੋ ਬਡੇ ਇਕ ਚੌਧਰੀ, ਖੰਡੂਰਹਿੰ ਕੇਰਾ।
ਸਾਕਤ, ਹਿੰਸਕ, ਲਾਲਚੀ, ਮਦਾ ਪੀਏ ਬਧੇਰਾ 'ਸ਼ਰਾਬ।

॥ ੮੯ ॥

ਕਬੀ ਨ ਗੁਰ ਢਿਗ ਅਯੋ ਥਾ, ਮਿਰਗੀ 'ਮ੍ਰਿਗੀ ਦੇਰੋਗ ਵਾਲਾ।
ਰੁਜਵਾਰਾ।

ਨਿਜ ਮਤਲਬ ਕੇ ਵਾਸਤੇ, ਆ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰਾ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੁਹਿ ਆਜ ਤੈ, ਮਿਰਗੀ ਨਹਿ ਆਵੈ।
ਜੇ ਕਰਿ ਮਦਰਾ ਤੂੰ ਪੀਐਂ, ਫਿਰ ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈ

॥ ੯੦ ॥

ਤਬਿ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ, ਮਿਰਗੀ ਰੁਜ ਨਾਸਾ।
ਸੁਖ ਸੌਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਚੌਧਰੀ, ਕਰਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ।
ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਉਸ ਚੌਧਰੀ, ਮਦਰਾ ਬਹੁ
ਪੀਤੀ।

ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਕੇ ਸਿਖਰ ਪੈ, ਚਢਿ ਬੋਲੀ ਕੀਤੀ

॥ ੯੧ ॥

ਭੋ ਅੰਗਦ ! ਮੈਂ ਆਜ ਹੀ, ਪਿਖ ਮਦਰਾ ਪੀਓ।
ਬਚਨ ਤੁਮਾਰਾ ਕਯਾ ਕਰੈ, ਮੈ ਰੁਜ ਬਿਨ ਥੀਓ।
ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਰਹੋ ਠਾਂਢ ਤੂੰ, ਮਿਰਗੀ ਅਬਿ ਆਈ।
ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ ਤੈਂ ਤਜਯੋ, ਮਰ ਹੈਂ ਦੁਖ ਪਾਈ

॥ ੯੨ ॥

ਬਚਨ ਕਰਯੋ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਯੋਂ, ਮਿਰਗੀ ਤਿਹ
ਉੱਠੀ।

ਦਈ ਭਵਾਲੀ ਮੌਤ ਨੈ, ਤਾ ਕੋ ਤਬਿ ਪੁੱਠੀ।

ਘੂਮ¹ ਝੂਮ² ਧਰ ਪੈ ਗਿਰਯੋ, ਗਰਦਨ ਤਿਹ ਠੂਟੀ।

¹ਗੋੜਾ ਖਾ ਕੇ। ²ਹਿਲੋਰਾ ਖਾ ਕੇ।

ਤੜਫੜਾਇ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਕੀ, ਦੇਹੀ ਤਬਿ ਛੂਟੀ

॥ ੯੩ ॥

ਪਿਖਿ ਕੌਤਕ ਯਹਿ ਸਰਬ ਹੀ, ਜਨ ਅਚਰਜ
ਹੋਇ।

ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਅਮੋਘ¹ ਹੈਂ, ਰਘੁਬਰ ਸਰ ਜੋਇ²।

¹ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਨਾ ਉੱਕਣ ਵਾਲੇ, ਸਫਲ। ²ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਤੀਰਾਂ
(ਵਾਂਗ) ਵੇਖੇ।

ਜੋ ਗੁਰ ਢਿਗ ਚਲਿ ਆਵਹੀ, ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਪਾਏ।

ਦੰਭ ਦਗਾ ਪਾਖੰਡ ਲੋਂ, ਸਬਿ ਦੀਨ ਹਟਾਏ

॥ ੯੪ ॥

ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਨਿੰਦਯਾ, ਮਦ ਮੋਹ ਤਜਾਏ।

ਗੋਰ¹ ਮੜੀ ਸਿਲ² ਮੂਰਤਾਂ, ਨਹਿ ਕੋਇ ਪੁਜਾਏ।

¹ਕਬਰਾਂ। ²ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ।

ਵਰਤਯੋ ਤਬਿ ਯੋ ਕਲੀ ਮੈਂ, ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤਾਰਾ।
ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਫੈਲਯੋ ਜਸ ਭਾਰਾ

॥੯੫॥

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਧਾਮ ਮੈਂ, ਥੇ ਜੁਗ ਸੁਤ ਨੀਕੇ।
ਦਾਤੂ, ਦਾਸੂ ਜਿਨੋ ਕੇ, ਜਗ ਨਾਮ ਅਲੀਕੇ।
ਸੁਤਾ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਏਕ ਥੀ,
ਅਮਰੋ ਜਿਹ ਨਾਮੂ।

।ਦੋ ਚੰਗੇ ਪੁੱਤਰ।

।ਕਹੀਦੇ ਹਨ।

।ਪੁੱਤਰੀ।

ਤਾਂ ਕੀ ਸ਼ਾਦੀ ਗੁਰ ਕਰੀ,
ਬਾਸਰਕੇ ਗ੍ਰਾਮੂ ॥੯੬॥

ਅਮਰਦਾਸ ਖੱਤ੍ਰੀ ਤਹਾਂ, ਥਾ ਬਡ ਸਤਿਸੰਗੀ।
ਬਾਣੀ ਅਮਰੋ ਤੈ ਸੁਣੀ, ਲਾਗੀ ਤਿਹ ਚੰਗੀ।
ਪੂਛਯੋ ਬਾਨੀ ਕੌਨ ਕੀ? ਬੀਬੀ ਬਤਲਾਈ।
ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਹਮਰੇ ਪਿਤ ਪਾਈ

॥੯੭॥

ਤਿਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹੂੰ ਸੀਖ ਲੀ, ਜੋ ਤੁਮੈ ਸੁਨਾਵੋਂ।
ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਪੁਨ ਕਹਯੋ, ਮੁਹਿ ਦਰਸ ਕਰਾਵੋ।
ਮਾਨ ਬਚਨ ਤਬਿ ਅਮਰ ਕੋ, ਅਮਰੋ ਸੰਗ
ਲਜਾਈ।

ਅਮਰ ਦਾਸ ਮਗ ਚਲਤ ਹੀ, ਮਨ ਯੋਂ ਠਹਿਰਾਈ
॥੯੮॥

ਜੇ ਕਰਿ ਮੁਝ ਕੋ ਦੇਹੰਗੇ, ਗੁਰੂ ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੂ।

।ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਭੋਜਨ।

ਤਬਿ ਹੀ ਹੋਵੋਂ ਸਿਖ ਮੈਂ, ਲਖਿ ਪੁਰਖ ਅਨਾਦੂ।

।ਆਦਿਰਹਿਤ।

ਆਇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਬਿਰਯੋ,

ਗੁਰੂ ਦਿਲ ਕੀ ਜਾਨੀ।

ਭੋਜਨ ਅਪਨੇ ਥਾਲ ਤੇ,

ਦਿਯ ਸੀਤ ਮਹਾਨੀ ॥੯੯॥

ਪਿਖਿ ਅਜਮਤ ਖੁਸ਼ ਅਮਰ ਹੈ, ਗੁਰ ਚਰਨੀ
ਲਾਗਾ।

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕੈ, ਸਿੱਖ ਭੋ ਬਡਭਾਗਾ।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸਏ ਅਠਾਨਵੇਂ, ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਪਕਰੀ।

ਆਯੂ¹ ਬਾਹਟ ਬਰਸ ਕੀ, ਤਬਿ ਥੀ ਤਿਹਿੰ ¹ਉਮਰ।

ਤਕਰੀ **॥ ੧੦੦ ॥**

ਲਗਯੋ ਕਰਨ ਤਪ ਅਧਿਕ ਹੀ, ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਹਿਤ
ਧਰਿ ਕੈ।

ਅਰਧ ਨਿਸਾ¹ ਤੈ ਜਾਗ ਕੈ, ਵਡ ਸਿਦਕ ਸੁ ਕਰ ¹ਅੱਧੀਰਾਤ।
ਕੈ।

ਲੈ ਗਾਗਰ ਸਾਗਰ ਸੁਧਾ¹, ਤਬਿ ਅਮਰੁ ਸਿਧਾਵੈ। ¹ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

ਬਯਾਸਾ ਨਦਿ¹ ਤ੍ਰੈ ਕੋਸ ਤੇ, ਕਲਸਾ² ਜਲ ਲਯਾਵੈ ¹ਨਦੀ। ²ਘੜਾ, ਗਾਗਰ।

॥ ੧੦੧ ॥

ਯੋਂ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੋ, ਗੁਰ ਕਾ ਕਰਵਾਵੈ।

ਔਰ ਹਜੂਰੀ ਟਹਲ ਜੋ, ਸਭਿ ਅਧਿਕ ਕਮਾਵੈ।

ਸਮਧਾ¹ ਬਨ ਤੇ² ਲਯਾਇ ਕੈ, ਲੰਗਰ ਮੋਂ, ਪਾਵੈ। ¹ਲਕੜਾਂ, ਬਾਲਣ। ²ਅੰਗਲ ਤੋਂ।

ਬਾਸਨ¹ ਮਾਂਜੈ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ, ਚੌਂਕਾ ਨਿਤ ਲਾਵੈ ¹ਭਾਂਡੇ।

॥ ੧੦੨ ॥

ਟਹਲ ਭਜਨ ਗੁਰੁ ਧਯਾਨ ਮੈਂ, ਨਿਸ ਦਿਵਸ
ਬਿਤਾਵੈ।

ਆਪਾ ਕਭੀ ਨਾ ਕਿਸੀ ਕੋ, ਫਿਰ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ।

ਮਨ ਤਨ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਭਗਤਿ ਮੈਂ, ਅਤਿਰਾਚਯੋ
ਜਬਿ ਹੀ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਜੋ, ਦ੍ਰਾਦਸ ਪੁਨ ਤਬਿ ਹੀ

॥ ੧੦੩ ॥

ਕਬਿਤ:

ਏਕ ਦਿਨ ਪੋਸ ਮਾਸ¹ ਉੱਠ ਕੈ ਅਮਰਦਾਸ, ¹ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ।

ਰੋਜ ਕੇ ਵਕਤ ਖਾਸ ਚਲੇ ਮੋਦ ਧਾਰੀਆ।

ਘੁਮਡੇ ਅਪਾਰ ਘਨ¹ ਬੇਸੁਮਾਰ ਡਾਰੈਂ ਬਨ², ¹ਬਹੁਤ ਉਛਲੇ ਹੋਏ ਬੱਦਲ। ²ਪਾਣੀ।

ਬਯਾਰਿ¹ ਭੀ ਉਖਾਰੈ ਬਨ², ਬੀਜ³ ਚਮਕਾਰੀਆ। ¹ਹਵਾ। ²ਅੰਗਲ, ਬ੍ਰਿਛ। ³ਬਿਜਲੀ।

ਗਾਗਰ ਉਜਾਗਰ ਲੈ ਸਾਗਰ ਸਿਦਕ ਗੁਰੁ,

ਸਾਗਰ ਸੋਂ¹ ਲੇਨ ਚਲੇ ਸਾਗਰ² ਸੁਧਾਰੀਆ। ¹ਨਦੀ ਤੋਂ। ²ਪਾਣੀ।

ਜਦਯਪਿ ਕਲੇਸ਼ ਤਨ ਬੇਸ਼ਕ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਯੋ,

ਤੋਂ ਭੀ ਮਨ ਮੈ ਅਸ਼ੇਸ਼¹ ਸੁਖ ਮੋਦ ਧਾਰੀਆ ¹ਬਹੁਤਾ।

॥ ੧੦੪ ॥

ਜੀਰਣ¹ ਸੀ ਲੋਈ ਸੋਈ ਭੀਗ ਹੋਈ ਤਰ² ਅਤਿ,
ਦੋਈ ਜਨ¹ ਕੋਈ ਨ ਕਿਤੋਈ² ਜੋਈ ਜਾਪ ਹੈ³।
ਬੀਜ ਚਮਕਾਵੈ ਦਰਸਾਵੈ ਮਗ ਡਰ ਪਾਵੈ,
ਸ਼ੇਰ ਗਰਜਾਵੈ ਆਵੈ ਬੀਛੀ¹ ਬਹੁ ਸਾਂਪ ਹੈਂ।
ਆਵੈਂ ਜਲ ਚੜੇ ਹੜੇ¹ ਲਕੜੇ² ਸੇ ਅੜੇਂ ਪਗ,
ਫੜੇ ਧੀਰ ਜਾਵੈਂ ਪੜੇ ਮਨ ਨਹਿ ਕਾਂਪ ਹੈ¹।
ਆਗੈ ਚਢੜੇ ਦਰਜਾਇ ਆਵੈ ਬਢੜੇ ਸ਼ੇਰ ਪਾਏ,
ਅਤਿ ਡਰ ਪਾਏ ਦੁਖਦਾਇ ਸੋ ਅਮਾਪ¹ ਹੈ

¹ਪੁਰਾਣੀ। ²ਗਿੱਲੀ।
¹ਦੂਜਾ ਆਦਮੀ। ²ਕਿਤੇ ਵੀ। ³ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ।

¹ਬਿੱਛੂ।
¹ਹੜਾਂ ਦੇ। ²ਲੱਕੜਾਂ।
¹ਮਨ 'ਚ ਕਾਂਬਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

¹ਬਹੁਤਾ।

॥ ੧੦੫ ॥

ਮਹਾਂ ਘੋਰ ਤਮ ਤਰ¹ ਮਾਹਿ ਨਾ ਪਸਾਰਿਜੇ ਕਰ²,
ਦੀਸੈ ਉਚ ਨੀਚ ਧਰ ਬਿਨਾ ਬੀਜ ਲਸਕੇ¹।
ਪਾਥ ਸਾਥ¹ ਪਰੇ ਭਰੇ ਪਾਥ², ਹਾਥ ਪਾਉਂ ਠਰੇ,
ਹਿੰਮ¹ ਸਾਥ ਸੁੰਨ ਖਰੇ² ਭਏ ਬਿਨਾ ਬਸ ਕੇ।
ਭਯਾਨਕ ਮਹਾਨ ਬਨ¹ ਸਘਨ ਸੁ ਨਿਰਜਨ²,
ਕਾਹੀ ਸਰ ਘਾਸ ਘਨ¹ ਉਰਝਾਤ ਫਸ ਕੇ।
ਪੱਤਨ ਕੁਪੱਤਨ¹ ਕੋ ਲਖਤ ਨਾ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ,
ਜਤਨ ਨ ਬਨੈ ਧਰ ਪਾਉਂ ਜਾਤ ਧਸ ਕੇ¹

¹ਬਹੁਤੇ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਅਨੁਰੇ ਵਿੱਚ। ²ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆਂ।
¹ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਪਾਣੀ ਨਾਲ। ²ਰਸਤੇ।
¹ਬਰਫ, ਠੰਡ। ²ਬਹੁਤੇ।
¹ਜੰਗਲ। ²ਬਿਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ, ਸੁੰਨਾ।

¹ਬਹੁਤ ਹੈ।
¹ਚੰਗੇ ਪੱਤਣ ਤੇ ਮਾੜਾ ਪੱਤਣ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
¹ਧਰਤੀ 'ਚ ਪੈਰ ਧਸਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

॥ ੧੦੬ ॥

ਢਾਹੇ ਢਹਿ ਢਹਿ ਪਾਂਹਿ ਪਾਂਹਿ ਗਹਿ ਨਾਂਹਿ
ਕਾਂਹਿ¹,
ਬਿਸਲਤ ਪਗ ਜਾਂਹਿ¹ ਠਹਿਰਾਇ ਨਾਂਹਿ ਹੈਂ।
ਮੱਛ ਕੱਛ ਅਸਰਾਲ¹ ਬਾਘ² ਬ੍ਰਿਕ³ ਬਿਕਰਾਲ¹¹,
ਅਜਦਾਹੇ ਬਯਾਲ¹ ਏ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਫਿਰਾਂਹਿ ਹੈਂ।
ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਜੱਛ, ਲੱਛ¹ ਰਾਖਸ਼ ਪ੍ਰਤੱਛ²,
ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੈ ਸਮੱਛ ਹੈ¹, ਬਿਲੱਛ² ਹੀ ਡਰਾਂਹਿ
ਹੈਂ।

¹ਢਿਗਾਂ ਡਿਗ ਡਿਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਤੋਂ ਵੀਰਾਹ ਨਹੀਂ
ਲੱਭਦਾ।

¹ਪੈਰ ਤਿਲਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਦੋ ਮੂੰਹੀ ਮੋਟੀ ਸੱਪਣੀ ਜਾਂ ਸੱਪ। ²ਸ਼ੇਰ। ³ਬਘਿਆੜ।
¹¹ਭਿਆਨਕ।

¹ਅਜਗਰ-ਸੱਪ- ਉਹ ਸੱਪ ਜੋ {ਅੱਜ} ਬਕਰੇ ਨੂੰ {ਗਰ} ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ।

¹ਜਾਣੋ। (ਅ) ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਭਾਵ ਅਣਗਿਣਤ, ਬਹੁਤੇ। ²ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ।

¹ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ। ²ਅਨੋਖੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ।

ਕੇਤੀ ਯੋਂ ਬਲਾਈਂ ਆਈਂ¹ ਜਗ ਸਾਈਂ ਕੀ ਪਠਾਈਂ,

ਪ੍ਰਥੇ ਕੇ ਹੇਤ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਕੇ ਚਾਹਿ ਹੈਂ¹

॥ ੧੦੭ ॥

ਸਾਚ ਜਨ ਰਰੈਂ ਗਾਥ ਹਾਥ, ਪਰ ਧਰੈ ਮਾਥ¹,

ਤਬਿ ਹੀ ਕੇ ਪਰੈ ਪਾਥ¹, ਅਪਣੇ ਮਹਬੂਬ ਕੇ²।

ਸੋਹਣੀ ਮੇਹੀਂਵਾਲ, ਰਾਂਝਾ ਹੀਰ, ਸ਼ੀਰੀਂ
ਫਰਿਹਾਦ,

ਲੇਲੀ ਮਜਨੂੰ, ਜੁਲੈਖਾਂ ਵੇਖਾ ਯੂਸਫੂਬ ਕੇ¹।

ਐ ਪੈ ਇਤਜਾਦਿ ਕੂਰ ਆਸ਼ਕ ਹੈ ਭਏ ਸੂਰ¹,

ਆਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਏ ਤੋ ਆਸ਼ਕ ਅਜੂਬ ਕੇ¹।

ਸਿੱਖੀ ਵਾਲੋਂ ਨਿੱਕੀ ਖੰਨਜੋਂ¹ ਤਿੱਖੀ ਯੋਂ ਪਰਿੱਖੀ
ਦਿੱਖੀ²,

ਲਿੱਖੀ ਪਿੱਕੀ ਗੁੰਥ ਨਿੱਖੀ¹ ਮਿੱਖੀ ਰਿੱਖੀ ਊਬ ਕੇ²

॥ ੧੦੮ ॥

ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਇਸ਼ਕ ਕਾ ਡੇਰਾ ਹੈ ਜਹਾਨ ਜਾਨੇ,

ਝੰਡੇ ਜਿੱਥੇ ਆਸ਼ਕੋਂ ਕੇ ਝੂਲਤੇ ਸੈਦਾਨ ਮੈਂ।

ਪੀਰ ਔ ਪਿਗੰਬਰ ਫਕੀਰ ਅਵਤਾਰ ਜਿੱਥੋਂ,

ਆਏ ਖੌਫ਼¹ ਹਟੈਂ ਪਾਛੇ ਰਹੇ ਨਾ ਓਸਾਨ ਮੈਂ²।

ਕਰਨੇ ਕਰਾਰ ਸੌਖੇ ਪਾਲਣੇ ਹੈਂ ਬੋਲ ਔਖੇ,

ਜਾਨ ਔ ਜਹਾਨ ਖੋ ਕੇ¹ ਪੁਯਤ² ਪਛਾਨ ਮੈਂ³।

ਪਰਣ ਨਿਬਾਹੈ ਜੇ ਮਰਣ ਮਾਂਡੈ¹ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ,

ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਕਰੋਂ ਤਿਨ ਪੈ ਕੁਰਬਾਨ ਮੈਂ

॥ ੧੦੯ ॥

ਆਗ ਮੈ ਜਰਨ¹ ਜਾਇ ਹਿੰਮ ਮੈ ਗਰਨ ਸੌਖ²,

ਸਿੰਘ ਸਾਂਪ ਫਰਨ ਲਰਨ ਅਰਿ ਚਾਹਿਬੋ।

ਗਿਰ ਤੈ ਗਿਰਨ ਸਬਿ ਧਰਨਿ ਫਿਰਨ,

ਏਕ ਪਾਉਂ ਪੈ ਥਿਰਨ, ਚਢਿ ਸੂਲਿ ਪੈ

¹ਬਲਾਵਾਂ ਆਈਆਂ।

¹(ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ) ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ।

¹ਲੋਕ (ਇਹ) ਸੱਚੀ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਪਹਿਲਾ ਕੋਈ) ਆਪਣੇ ਹੱਥ (ਦੀ ਤਲੀ) 'ਤੇ ਸਿਰਰੱਖੇ।

¹ਰਸਤੇ। ²ਪਿਆਰ ਦੇ।

¹ਯੂਸਫ ਤੇ ਜੁਲੈਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਵੇਖੋ।

¹ਝੂਠੇ ਆਸ਼ਕ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਸੂਰਮੇ ਹੋ ਗਏ।

¹ਹਕੀਕੀ (ਸੱਚੇ, ਰੱਬੀ) ਆਸ਼ਕ (ਪ੍ਰੇਮੀ) ਤਾਂ ਅਸਚਰਜ ਸੂਰਮੇ ਆਸ਼ਕ ਹਨ।

¹ਖੰਡੇ ਤੋਂ। ²ਪਰਖ ਕੇ ਦੇਖੀ ਹੈ।

¹ਗੁੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਵੇਖੀ ਹੈ। ²ਰਿੱਖੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਘਬਰਾਹਟ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ। (ਮਿੱਖੀ=ਆਮਿਖ, ਕੁਲ, ਵੰਸ਼। ਊਬ-ਵਿਆਕੁਲਤਾ, ਘਬਰਾਹਟ)।

¹ਡਰ। ²ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ।

¹ਗਵਾ ਕੇ। ²ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ³ਮੈਂ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ।

¹ਮਰਨਾ ਮਿਥ ਕੇ।

¹ਸੜਨ। ²ਬਰਫ 'ਚ ਗਲਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ।

¹ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਔਖਾ ਹੋਣਾ।

ਉਖਾਹਿਬੋ¹।

ਗਜ ਮੱਤ ਸੈਂ ਅਰਨ ਕਰਵੱਤ ਪੈ ਚਰੁਨ¹,
ਦੁਖ ਅਤਿਸੈ ਜਰਨ¹ ਤਨ ਹਮਨ ਕਰਾਹਿਬੋ²।
ਇਤਯਾਦਿਕ ਕਠਿਨ ਕਰੈ ਤੋ ਕਰਿ ਸਾਕੈਂ ਬਹੁ,
ਸਬਿ ਤੇ ਕਠਿਨ ਅਤਿ ਇਸ਼ਕ ਨਿਬਾਹਿਬੋ

॥ ੧੧੦ ॥

ਦੇਖੀਏ ਵਿਚਾਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਨਿਬਾਹਿਓ ਭਾਰੀ,
ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ¹ ਬੇਸੁਮਾਰੀ ਸਾਰੀ ਸਿਰ ਸਹਿ ਕੈ।
ਆਪ ਹੈ ਗਵਾਯੋ ਜਿਨ ਪਾਯੋ ਪੀਯਾ ਤਬੈ ਤਿਨਿ,
ਬਿਨ ਸਿਰ ਦੀਏ ਸੁਧਾ ਮੁਦਾ ਕਹਾਂ ਚਹਿਕੈ¹।
ਐਸੇ ਅਤਿ ਸਖਤ ਕੁਰੱਖਤ ਵਖਤ ਮਾਂਹਿ¹,
ਰਾਖਯੋ ਧਰਮ ਧੀਰ ਜਿਨ ਸਿਦਕ ਉਮਾਹਿਕੈ¹।
ਜੀਵਨ ਤੈ ਧੋਏ ਹਾਥ ਮਨ ਰਾਖ ਬਿਸੁ ਨਾਥ¹,
ਗੁਰੁ ਕੌ ਨਿਵਾਇ ਮਾਥ ਸਾਥ ਉਤਸਾਹਿ ਕੈ

॥ ੧੧੧ ॥

ਕੂਦ ਪਰੇ ਬਿਨਾ ਦੇਰ ਦਰਿਯਾਉ ਵੀਚ ਹੇਰ
ਪ੍ਰਭੂ ਨੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਰਿਯਾਉ ਕੀਨ ਥਾਹਿ¹ ਹੈ।
ਦੇਵਤਾ ਬਿਵਾਨ ਚਰੁ¹ ਆਏ ਆਸਮਨ ਪਰ,
ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ ਬੈਨ ਰਰ¹ ਫੂਲ ਬਰਸਾਹਿ ਹੈਂ।
ਭਯੋ ਹੈ ਨਾ ਹੋਇ ਐਸੇ ਸਾਦਕ¹ ਤੁਮਾਰ ਜੈਸੇ,
ਨੇਮ ਔ ਪ੍ਰੇਮ ਤੈਸੇ ਕਰੈ ਜੋ ਨਿਬਾਹਿ ਹੈਂ।
ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੁਲਭ¹ ਸੁਲਭ² ਪਦ ਪਾਯੋ ਤੁਮ,

ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਸਿੱਧੁ ਸਾਧ ਜਾਂਹਿ ਸਬਿ ਚਾਹਿ ਹੈਂ

॥ ੧੧੨ ॥

ਰਾਵਰੀ¹ ਸਰਨ ਜੋਊ ਐ ਹੈ ਪੈ ਹੈ ਚਾਰ ਫਲ,
ਬਿਨ ਹੀ ਅਵਾਰ¹ ਬੇਸੁਮਾਰ ਜਨ ਤਾਰ ਹੈ।
ਇੰਦੁ¹ ਔ ਬਿਭਾਸ² ਜੋ ਲੋ ਕੈਰੈ³ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਖਾਸ¹,
ਤਬਿ ਲੋ ਰਹੈਗੋ ਨਾਮ ਰਾਵਰੋ ਉਚਾਰ ਹੈਂ।
ਏਕ ਵਾਰਿ ਨਾਮੁ ਲੈ ਹੈ ਆਪ ਕੋ ਜੋ ਜਗ ਮੈ ਹੈ,

¹ਚੜ੍ਹਨਾ ਭਾਵ ਚੀਰੇ ਜਾਣਾ।

¹ਸਹਾਰਨਾ। ²ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਹਵਨ ਕਰਾ ਦੇਣਾ।

¹ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਨੰਦ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

¹ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ।

¹ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ।

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

¹ਥੱਲੇ, ਨੀਵਾਂ।

¹ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

¹ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ।

¹ਭਰੋਸੇ ਵਾਲਾ।

¹ਔਖਾ ਲੱਭਦਾ ਹੈ। ²(ਉਹ) ਪਦ ਤੁਸਾਂ ਸੌਖਾ ਹੀ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਆਪ ਦੀ।

¹ਦੇਰ।

¹ਚੰਦ। ²ਸੂਰਜ। ³ਕਰਨਗੇ। ¹ਆਪਣਾ।

ਜਮ ਕੋ ਨਾ ਸੋ ਪਿਖੈ ਹੈ ਜੈਹੈ ਭਵ ਪਾਰ ਹੈਂ।

ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਸੁਰ ਬਾਨੀ¹ ਮਾਨੀ ਮੋਦ ਗੁਰੁ ਗਜਾਨੀ,
ਠਾਨੀ ਨਮੋ ਦੇਵਤਾਨੀ¹ ਦਾਨੀ ਗਤਿ ਸਾਰ ਹੈਂ²

॥ ੧੧੩ ॥

ਬਿਨਾ ਬਾਰ¹ ਬਾਰ ਭਰੇ² ਤਜ ਕੈ ਅਵਾਰ³ ਭਰ¹,

ਆਏ ਮੋਦ ਧਾਰ ਕਰਿ ਪੁਰ ਪਾਸ ਹੈਂ ਜਬੈ।

ਮਗ ਮਾਂਹਿ ਹੁਤੇ ਖਾਸ ਜੋ ਜੁਲਾਹੇ ਕੋ ਅਵਾਸ¹,

ਪਗ¹ ਲਗਿ ਕੀਲੀ ਤਾਸ² ਗਿਰੇ ਧਰ ਪੈ ਤਬੈ।

ਐ ਪੈ ਨਾ ਸੰਭਾਰਿਓ ਦੇਹ, ਨੇਹ ਤੇਹ ਲੇਹ ਦੇਹ¹,

ਜੇਹ ਕੇਹ ਜਲ ਵੇਹ ਲੀਓ ਹੈ ਬਚੈ ਸਭੈ¹।

ਸੁਨ ਕੈ ਖੜਾਕ ਜੋ ਝੜਾਕ¹ ਬੂਝਯੋ ਜੁਲਾਹੇ,

ਤੜਾਕ ਦੈ¹ ਜੁਲਾਹੀ ਕਹਯੋ ਯੋ ਪੜਾਕ ਦੈ² ਤਬੈ

॥ ੧੧੪ ॥

ਐਸੇ ਅਤਿ ਕਹਿਰ ਕਰਾਲ ਸੇ ਕਮਾਲ ਕਾਲ

ਮਾਂਹਿ¹, ਕੌਨ ਨਿਕਸਤ ਘਰ ਤੈ ਸੰਸਾਰੀ² ਹੈ।

ਬਿਨਾ ਏਕ ਅਮਰੂ ਨਿਥਾਵੇ ਨਿਧਰੇ¹ ਨਿਮਾਨੇ,

ਅੰਗਦ ਕੇ ਪਾਸ ਜਿਨਿ ਦੇਹ ਬੇਚ ਡਾਰੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਪਰ ਕਮਾਲ¹ ਹੈ ਬਿਸਾਲ ਏ ਚੁਹੱਤਰ ਸਾਲ,

ਉਮਰ ਨਿਹਾਲ¹ ਯਾਂ ਕੀ ਚਾਲ ਬਾਲ ਵਾਰੀ ਹੈ²।

ਅਚਰਜ ਬਾਤ ਯਾਂਵ ਕੋ ਚੈਨ ਨਾਹਿ ਦਿਨੇ ਰਾਤ,

ਟਹਲ ਕਮਾਤ ਹੀ ਰਹਾਤ ਬਡ ਭਾਰੀ ਹੈ

॥ ੧੧੫ ॥

ਸੁਨਿ ਤਾਂ ਕੇ ਬੈਨ ਐਨ ਖਯਾਲ ਹੂੰ ਨ ਕੈਨ¹ ਜਰਾ,

ਸੋਕ ਹੈ ਨ ਨੋਕ¹ ਨੈਨ ਓਕ ਚੈਨ ਛਯੋ ਹੈ²।

ਗਾਗਰ ਲੈ ਸਾਗਰ ਉਜਾਗਰ ਰੋਜਾਗਰ ਜਜੋਂ,

ਸਾਗਰ ਸੈਂ ਨਾਨੂ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਕਰਾਯੋ ਹੈ¹।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ²(ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ।

¹ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ। ²ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ। ³ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ।
¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਘਰ।

¹ਪੈਰ। ²ਤਿਸ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ।

¹{ਤੇਹ} ਤਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ {ਨੇਹ} ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ {ਲੇਹ ਦੇਹ} ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਕਰਕੇ।

¹ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਉਹ (ਘੜੇ ਦਾ) ਸਾਰਾ ਜਲ ਬਚਾ ਲਿਆ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਝਟਪਟ। ²ਪੱਟਕ ਦੇ ਕੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ।

¹ਬਹੁਤੇ ਭਿਆਨਕ ਕਹਿਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ। ²ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ।

¹ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਖੀ ਨਹੀਂ।

¹ਅਸਚਰਜ।

¹ਦੇਖੋ। ²ਤੋਰ ਬਾਲਕਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ।

¹ਕੀਤਾ।

¹{ਜੁਲਾਹੀ ਦੀਆਂ} {ਨੋਕ} ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ²ਨੇੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹{ਸਾਗਰ} ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਗਰ ਲੈ ਕੇਰੋਜਾਨਾ ਵਾਂਗ {ਸਾਗਰ} ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ।

ਜਰਾ ਨ ਜਨਾਯੋ ਜੋ ਉਠਾਯੋ ਥਾ ਕਲੇਸ਼ ਬੇਸਾ', 'ਬਹੁਤਾ।
 ਐ ਪੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਿਆਨ ਠਾਂਨ ਜਾਨ ਲਯੋ ਹੈ।
 ਆਇ ਕੈ ਦੀਵਾਨ ਮੈ ਥਿਰਾਏ ਮੋਦ ਮਾਨ ਗੁਰੂ
 ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਗਿਆਨ' ਕੈ ਅਮਰ ਬੁਲਵਾਯੋ ਹੈ 'ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ।

॥ ੧੧੬ ॥

ਅੰਕ' ਭਰ ਲਯੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਤਾਈਂ, 'ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ।
 ਨੈਨ ਜਲ ਛਯੋ' ਕੀਯੋ ਬਚਨ ਬਖਾਨ ਹੈਂ। 'ਭਰ ਗਿਆ।
 ਮਾਨ ਤੂੰ ਨਿਮਾਨਿਯੋ. ਨਿਥਾਵਿਓਂ ਕਾ ਥਾਨ ਤੂੰ,
 ਨਿਓਟਿਓਂ ਕੀ ਓਟ ਤੂੰ ਨਿਤਾਨਿਓਂ ਕਾ ਤਾਨ ਹੈਂ।
 ਇਤਯਾਦਿ ਬਰ ਦੇ ਕੈ ਦੰਪਤੈ' ਬੁਲੈ ਕੈ ਬੁਝਯੋ, 'ਜੁਲਾਹੀ ਤੇ ਜੁਲਾਹੇ ਨੂੰ।
 ਕੀਨ ਤੋਂ ਜੁਲਾਹੀ ਸਬਿ ਨਿਸ ਕੋ ਬਿਆਨ' ਹੈ। 'ਰਾਤ (ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ) ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ।
 ਹੋਇ ਕੈ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ ਕਹਿ ਅਮਰ ਕੋ,
 ਕਰ ਦੀਨੋ ਤਿਲਕ ਗੁਰਯਾਈ ਕੋ ਮਹਾਨ ਹੈ

॥ ੧੧੭ ॥

ਜਬਿ ਤੇ ਅਮਰ ਦਾਸ ਅਏ ਥੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ,
 ਬੂਝੀ ਥੀ ਨ ਬਾਤ ਤਾਸ' ਔਰ ਕੋਊ ਕਬਿ ਹੀ। 'ਤਿਸ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ) ਨੂੰ।
 ਨਿਜ ਕਰ' ਕਾ ਰੁਮਾਲ ਏਕ ਸਾਲ ਪਾਛੇ ਏਕ, 'ਹੱਥ।
 ਬਖਸ਼ਤ ਰਹੇ ਤਾਂਹਿ ਸੀਸ ਰਾਖੇ ਸਬਿ ਹੀ।
 ਅਬਿ ਉਤਰਾਏ ਜਬਿ ਗਿਨੇ ਪਾਏ ਦ੍ਰਾਦਸ ਤੋਂ, 'ਤਾਂ ਬਾਰਾਂ ਹੋਏ।
 ਭਏ ਕਾਮਰਾਸ' ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤਬਿ ਹੀ। 'ਪੂਰੇ, ਮੁਕੰਮਲ।
 ਬਸੂ ਸੂਨ ਰਸ ਸਸਿ ਪੋਸ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਲਸ', 'ਸੰਮਤ ੧੬੦੮ ਬਿ: ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਚਮਕਦੀ ਸੀ। {ਬਸੂ-
 ੮, ਸੂਨ-੦, ਰਸ-੬, ਸਸਿ-੧=ਉਲਟਾਇਆਂ ੧੬੦੮}।
 ਪੂਜ ਕੀਨ ਦੂਜ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰ ਕੋ ਜਬਿ ਹੀ' 'ਦੂਜੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੀਜੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਨੀਕ ਕੀਤਾ ਭਾਵ
 ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ।

॥ ੧੧੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੁਤੀ ਅਦੁਤੀ ਬਪੁ', 'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ।
 ਤ੍ਰਿਤੀ ਮਾਸ ਪਸਚਾਤ।
 ਗ੍ਰਹ ਨਭ ਦ੍ਰਸ਼ਨ ਬ੍ਰਹਮ,
 ਮਧੁ ਮਾਸ, ਚੌਥ ਸੁਦਿ ਜਾਤ' ॥ ੧੧੯ ॥

'ਸੰਮਤ ੧੬੦੯ ਬਿ: ਮਹੀਨਾ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੪ ਜਾਣੋ। {ਗ੍ਰਹ-
 ੯, ਨਭ- ੦, ਦਰਸ਼ਨ-੬, ਬ੍ਰਹਮ-੧=ਉਲਟਾਇਆ
 ੧੬੦੯}।

ਤ੍ਰਿਨ ਜੌ¹ ਤਨ ਤਜਿ ਤਨਕ ਮੈ²
ਮਿਲੇ ਨੂਰ ਮੈ ਨੂਰ¹।

¹ਕੱਖ ਵਾਂਗ। ²ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ।

¹ਜੋਤ ਵਿੱਚ ਜੋਤ ਮਿਲ ਗਈ।

ਸੁਜਸੁ ਸੁ ਕੀਰਤਿ ਧਰਾ ਪਰ
ਗਏ ਛੋਰ ਨਿਜ ਭੂਰ ॥ ੧੨੦ ॥

¹ਹੁੰਦਿਆਂ।

ਨਿਜ ਤਨ ਅੱਛਤ¹ ਸਮਾਧ ਨਿਜ,
ਥੀ ਜੋ ਕਰੀ ਤਜਾਰ।

¹ਸਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਾ ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਖੰਡੂਰ ਅਬਿ ਮਾਨੀਅਤ,
ਜੋੜ ਸਰਾਧਨ ਭਾਰ¹ ॥ ੧੨੧ ॥

¹ਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪ ਜਮਦੂਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।

ਦੁਤੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਾਥ ਕਹਿ,
ਦੁਤੀ ਦੂਤ ਕਹਿ ਘਾਇ¹।

¹ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਨੀਤੀ ਤੇ ਤ੍ਰੀਕਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ (ਇਸ) ਧਿਆਇ ਨੇ
ਟਿਕਾਅ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਿਤੀ ਮਿਤੀ ਦਿਖਰਾ ਕਿਤੀ,
ਥਿਤੀ ਸੁ ਕਿਤੀ ਅਧਯਾਇ¹ ॥ ੧੨੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦੁਤੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ
ਸਮਾਵਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਚੌਦਸਮੇਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ॥ ੧੪ ॥

੧੫. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਿਲ ਮੈਂ ਮੂਸ ਮਨ¹,
 ਪਕਰਜੋ ਕਾਂਹਿ¹ ਨ ਜਾਇ।
 ਗੁਰੂ ਪਦ ਪਦਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ¹,
 ਪਕਰੋ ਪਾਰਦ¹ ਪਜਾਇ ॥ ੧ ॥

¹ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨ ਰੂਪ ਚੂਹਾ।
¹ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ।
¹ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ।
¹ਪਾਰਾ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਕਾਜ਼ੀ ਕੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਕਰੇ ਮਲ,
 ਮੌਲਵੀ ਮੂਨਰੁ ਮੱਘ ਸੇ ਮਾਰੇ¹।

¹ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਰੂਪ ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਲ ਕੇ ਖੋਟੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,
 ਹਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਬੱਤਖਾਂ ਵਰਗੇ ਮੌਲਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।
¹ਸ਼ੇਖਾਂ ਰੂਪ ਗਿੱਦੜ ਤੇ ਸਹੇ।

ਸੇਖ ਸਿਆਲ ਸਸੇ¹ ਗਿਨਤੀ ਕਿਸ,
 ਸੱਯਦ ਸ਼ੇਰ ਸਹੱਸੂ ਸੰਘਾਰੇ¹।
 ਪਾਢੇ ਪਠਾਨ ਕਿਤਾਨ ਪਚਾਇ ਕੈ,
 ਮੱਤ ਮਤੰਗ ਮੁਗੱਲ ਬਿਦਾਰੇ¹।

¹(ਜਦ ਕਿ) ਸੱਯਦਾਂ ਰੂਪ ਸ਼ੇਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪਠਾਣਾਂ ਰੂਪ ਪਾੜੇ ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਰੂਪ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। {ਪਾੜਾ- ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹਰਨ ਜੋ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।}

ਤਾਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੁ ਗੁਰੂ ਕੇ,
 ਪਦ ਪੰਕਜ ਕੇ ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਜੁਹਾਰੇ¹ ॥ ੨ ॥

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਮਰਦਨ¹ ਕਰੇ ਮਲੇਛ ਜਿਮ,
 ਤਿਮ ਮਮ ਬਿਘਨ ਨਿਕੰਦ¹।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਵਰ,
 ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਜਸ ਚੰਦ¹ ॥ ੩ ॥

¹ਨਾਸ, ਖਤਮ।
¹ਕੱਟ ਦਿਉ।

¹(ਆਪਦੇ) ਜਸ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ (ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ) ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤੀਸ਼੍ਰ ਈਸ਼੍ਰ ਗੁਰੂ ਕੀ,
 ਕਥਾ ਕਵੀਸ਼੍ਰ ਗਾਇ।
 ਮਿਟੈ ਅਨੀਸ਼੍ਰ ਭਾਵ¹ ਤਿਹ,
 ਸੁਨੈ ਜੁ ਈਸ਼੍ਰ ਧਜਾਇ ॥ ੪ ॥

¹ਨਾਸਤਕ ਪੁਣਾ।

ਚੌਪਈ:

ਗਾਮ ਏਕ ਬਾਸਰਕੇ ਨਾਮੂ।
 ਅਹੇ ਸੁਧਾਸਰ ਢਿਗ ਸੁਖ ਧਾਮੂ।

ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਖੱਤ੍ਰੀ ਤਿਹ ਭੱਲਾ।	
ਭਗਤ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕਾ ਜਗਤ ਅਚੱਲਾ ॥ ੫ ॥	
ਤਿਹ ਘਰ ਹਰੀ ਦਾਸ ਸੁਤ ਭਯੋ।	
ਚੌਦਾਂ ਸੈ ਪਚਾਸ ਮੈ ਜਯੋ।	¹ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।
ਭੇਜ ਭਾਨ ਤਾਂ ਕੇ ਸੁਤ ਦੂਆ।	
ਚੌਦਾਂ ਸੌ ਇਕਾਸੀਏ ਹੂਆ ॥ ੬ ॥	
ਦੁੱਗਲ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕੇ ਗਿਲਵਾਲੀ।	¹ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।
ਤਾਂ ਕੀ ਸ਼ਾਦੀ ਭਈ ਉਤਾਲੀ।	¹ਛੋਤੀ।
ਆਈ ਲੱਖੋ ਨਾਮ ਸਮਾਨੀ।	¹ਇਸਤ੍ਰੀ।
ਪੂਤ ਪੂਤਾ ਤਿਹ ਭਯੋ ਮਹਾਨੀ² ॥ ੭ ॥	¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੁੱਤਰ। ²ਵੱਡਾ।
ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੌ ਛੱਤੀ ਬੈਸਾਖੈ।	
ਨੌ ਦਿਨ, ਸੁਦੀ ਚੌਦਸੈ ਚਾਖੈ।	¹ਦੇਖੀ।
ਅਮਰ ਦਾਸ ਪਰਗਟ ਤਬਿ ਭਏ।	
ਸਾਇਤਾ ਨੇਕ ਨਖੱਤ੍ਰ ਲਏ ॥ ੮ ॥	¹ਘੜੀ।
ਬਾਲ ਉਮਰ ਮੈ ਐਸੇ ਕਾਮ।	
ਕੀਨੇ ਸਮ ਅਵਤਾਰਨ ਆਮ।	¹ਬਹੁਤੇ।
ਕਰੈਂ ਦੁਕਾਨ ਧਰਮ ਕੀ ਕਾਰੀ।	
ਭਜੈਂ¹ ਭਜਨ ਬੈਠੇ ਨਿਸ ਸਾਰੀ ॥ ੯ ॥	¹ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਜੋ ਗਰੀਬ ਕੋ ਸਨਮੁਖ ਆਵੈ।	
ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਹਿਰਾਨ ਦਿਲਾਵੈਂ।	
ਆਯੋ ਸਾਧੁ ਸੰਤ ਜਹਿੰ ਸੁਨੈਂ।	
ਕਰੈਂ ਸੇਵ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਪੁਨੈ ॥ ੧੦ ॥	
ਰਚੇ ਰਹੈਂ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਮਾਂਹੀ।	
ਸਿੰਧੁ¹ ਮਾਂਹਿ ਜਜੋਂ ਮੀਨ² ਰਹਾਂਹੀ।	¹ਸਮੁੰਦਰ। ²ਅੱਛੀ।
ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਪਧਾਰੈਂ।	
ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਗੰਗ ਮੁਦ ਧਾਰੈਂ ॥ ੧੧ ॥	
ਰਿਖੀਕੇਸ਼ ਬਨ ਤਪੋ ਸਿਧਰ ਹੈਂ।	
ਮਕਰ ਮਾਸੁ¹ ਤਹਿੰ ਬਾਸ ਸੁ ਕਰ ਹੈਂ।	¹ਮਾਘ ਦਾ ਮਹੀਨਾ।
ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਤਪਸੀ ਤਹਿੰ ਜੇਤੇ।	
ਪੇਖਿ ਸੁਭਾਵ ਜਾਂਹਿ ਬਲਿ ਤੇਤੇ ॥ ੧੨ ॥	

ਗੰਗ ਵੀਚ ਨਿਸ ਅਰਧ ਖਰੋਵੈਂ।
 ਮਗਨ ਧਯਾਨ ਭਗਵਨ ਮੈਂ ਹੋਵੈਂ।
 ਪੁਨਾ ਬੱਦੀ ਨਾਥ ਸਿਧਾਰੈਂ।
 ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਸੰਤਨ ਤਈਂ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੧੩ ॥
 ਇਸੀ ਤੌਰ ਇਕ ਬੀਸਹਿ ਬਾਰੀ। 'ਇੱਕੀ ਵਾਰੀਂ।
 ਗੰਗ ਉਮੰਗ ਨ੍ਰਾਨ ਕੀਯ ਭਾਰੀ।
 ਜਦਯਪਿ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਅਪਾਰੇ।
 ਮਿਲੇ, ਕਰੀ ਸੰਗਤਿ ਮੁਦ ਧਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥
 ਤਦਯਪਿ ਗੁਰੂ ਨ ਧਾਰਯੋ ਕੋਈ।
 ਖਾੜ੍ਹ ਜਮਾਂ ਨ ਕਿਸ ਤੈ ਹੋਈ। 'ਤਸੱਲੀ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਲਹਿਣੇ ਤੈ ਥਾ ਲਹਿਣਾ। 'ਲੈਣਾ ਸੀ।
 ਜਿਹ ਮਿਲ ਭਏ ਬੰਸ ਕੇ ਗਹਿਣਾ ॥ ੧੫ ॥
 ਏਕ ਬੇਰ ਗੰਗਾ ਕੇ ਮਗ ਮੈਂ।
 ਪਿਖਯੋ ਜੋਤਸ਼ੀ ਇਨ ਕੇ ਪਗ ਮੈਂ।
 ਚਿੰਨ੍ਹਾ ਪਦਮ ਕਾ ਅਤਿ ਸੁਭ ਸੋਹੈ। 'ਨਿਸ਼ਾਨ।
 ਜੋ ਲੱਖਨ ਅਵਤਾਰਨ ਕੋ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥
 ਦਿਜਵਰ ਇਨ ਪ੍ਰਤਿ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਹਾ। 'ਕਿਹਾ।
 ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕੇ ਤੁਮ ਪਤਸ਼ਾਹਾ।
 ਹੋਵਹੁੰਗੇ ਬਡ ਜੋਗੀ ਰਾਜੇ।
 ਤੁਮ ਕੋ ਮਾਨੈ ਖਲਕ ਦਰਾਜੇ ॥ ੧੭ ॥ 'ਬਹੁਤੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ।
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਇਨ ਪੁਨ ਦਿਜ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ।
 ਤੁਮ ਕੋ ਭੀ ਮਿਲ ਹੈ ਧਨ ਮਹਾਂ।
 ਤੀਰਥ ਕਰਿ ਘਰ ਆਇ ਥਿਰਾਏ।
 ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਾਦੀ ਨਾਹਿ ਕਰਾਏ ॥ ੧੮ ॥
 ਪੁਨ ਨਿਜ ਜਨ ਪਰ ਜਨ ਬਹੁ ਸੰਤੈਂ। 'ਪਰਾਏ ਲੋਕਾਂ।
 ਕਹਯੋ ਤ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਨੀ ਤੰਤੈਂ। 'ਛੇਤੀ।
 ਸੰਮਤ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੌ ਇਕਹੱਤ੍ਰੇ।
 ਸ਼ਾਦੀ ਭਈ ਗਾਮ ਸਨਖੱਤ੍ਰੇ ॥ ੧੯ ॥
 ਆਈ ਮਨਸਾ ਦੇਈ ਸਮਾਣੀ। 'ਘਰ ਵਾਲੀ, ਮਹਲ।
 ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖਯ ਲਖਮੀ ਜਾਣੀ।

ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਪੰਝੱਤਰੇ ਮਾਂਗੀ।

ਮੋਹਨ* ਸੁਤ ਉਪਜਯੋ ਘਰ ਤਾਂਗੀ ॥ ੨੦ ॥

*ਇਥੇ ਪਾਠ ਮੋਹਰੀ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅਸਾਂ ਮੋਹਨ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹਨ ਜੀ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਕ ੨੧ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪੁਨ ਪਾਛੇ।

ਜਨਮ ਲਯੋ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਆਛੇ।

ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੌ ਤਿਰਾਸੀਏ ਮਾਂਗੀ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟੀ

ਆਹੀ ॥ ੨੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕਿਤਕ ਸਾਲ ਬੀਤੇ ਜਬੈ,

ਦੰਪਤਿ^੧ ਭਗਤ ਕਮਾਹਿੰ।

^੧ਇਸਤ੍ਰੀ-ਪਤੀ।

ਕਾਰਬਾਰ ਕਰਿ ਧਰਮ ਕਾ,

ਸੰਤਨ ਸੇਵ ਕਮਾਹਿੰ ॥ ੨੨ ॥

ਸ਼ੰਕਰ ਛੰਦ:

ਬੀ ਸੁਤਾ ਅੰਗਦ ਕੀ ਜੁ ਅਮਰੋ,

ਗ੍ਰਾਮ ਬਾਸਰ ਜਾਨ।

ਵਹਿ ਪਢਿਤ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਿਤ,

ਸੁਨਤ ਅਮਰ ਸੁਜਾਨ।

ਜਬਿ ਈਸ ਕੀਨੋ ਚਾਹਿ ਕੁਛ,

ਤਬਿ ਮੇਲ ਲੱਖ ਸਬੱਬ।

ਕਰਿ ਦੇਤ ਵੈਸ ਸਹਾਇਤਾ,

ਜਸ ਆਇ ਹੈ ਭਵਤੱਬ^੧ ॥ ੨੩ ॥

^੧ਕਿਸਮਤ (ਲੈ ਕੇ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਵਸ ਬੀਬੀ ਅਈ ਅਮਰੋ,

ਮਿਲਨ ਹੇਤ ਖਡੂਰ।

ਤਿਹ ਸੰਗ ਆਯੋ ਅਮਰ ਭੀ,

ਮਨ ਧਾਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਭੂਰ।

ਕਰਿ ਦਰਸ ਗੁਰ ਪਗ ਪਰਸ ਕੈ^੧

^੧ਛੁਹ ਕੇ।

ਮਨ ਹਰਸ^੧ ਅਧਿਕ ਬਢਾਇ।

^੧ਖੁਸ਼ੀ।

ਜੋ ਕਰਜੋ ਥਾ ਸੰਕਲਪ ਮਗ ਮੈਂ,

ਆਵਤੇ ਇਸ ਭਾਇ^੧ ॥ ੨੪ ॥

^੧ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਨਿਜ ਥਾਲ ਤੈ ਜੋ ਸੀਤਾ ਅਪਨਾ,
 ਦੇਂਗੇ ਗੁਰੁ ਮੋਹਿ।
 ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜਾਨ ਦਿਲ ਕੀ,
 ਦਯੋ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਵੋਹਿ।
 ਦਿਲ ਗਯੋ ਪ੍ਰੇਰਯੋ ਭਯੋ ਮੋਹਿਤ,
 ਮਨੋ ਜਾਦੂ ਵਾਰ।
 ਪਿਖਿ ਤੇਜ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਕਤੀ,
 ਗਹੀ ਭਗਤੀ ਸਾਰ ॥ ੨੫ ॥
 ਜਿਮ ਮੋਰ ਮੇਘ, ਚਕੋਰ ਸਸਿ,
 ਰਵਿ ਚਕ੍ਰਵਾਕ, ਪ੍ਰੀਤਿ।
 ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਤੀਆ ਸੰਗ ਪੀਆ,
 ਦੇਹ ਜੀਆ ਨੀਤ।
 ਗੁਰ ਬੈਨ ਪਰ ਮਨ ਮ੍ਰਿਗ ਕੀਨੋ,
 ਐਨ ਆਸ਼ਕ ਸਾਚ।
 ਮਨ ਤਨ ਸੁ ਧਨ ਸਬਿ ਵਾਰ ਗੁਰ ਪਰ,
 ਛੋਰਿ ਜਗ ਮਗ ਕਾਚ ॥ ੨੬ ॥
 ਗੁਰ ਪਦ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਲਾਇ ਪਾਰਦ,
 ਮੂਸ ਮਨ ਥਿਰ ਕੀਨ।
 ਨਿਜ ਦੇਹ ਗੇਹ ਸਨੇਹ ਤਜਿ,
 ਭਜ ਭਗਤਿ ਗੁਰ ਮਨ ਮੀਨ।
 ਜਬਿ ਅਯੋ ਥਾ ਗੁਰ ਪਾਸ,
 ਅਮਰ ਸੁ ਦਾਸ ਬਿਰਧ ਸਰੀਰ।
 ਥੀ ਉਮਰ ਬਾਹਟ ਬਰਸ ਕੀ,
 ਬਡ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮੀ ਧੀਰ ॥ ੨੭ ॥
 ਤਬਿ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੌ ਪਰ ਸਤਾਨਵ,
 ਹੁਤੇ ਸੰਮਤ ਸਾਰ।
 ਪੁਨ ਬਰਸ ਦ੍ਰਾਦਸ ਸੇਵ ਕੀਨੀ,
 ਅਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਿ।
 ਨਿਤ ਅਰਧ ਨਿਸ ਉਠਿ ਬਿਯਾਸ ਤੈ
 ਤ੍ਰੈ ਕੋਸ ਤੈ ਜਲ ਲਯਾਇ।

ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਉਸ (ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ) ਨੂੰ।

ਜਾਣੋ ਜਾਦੂ ਦਾ ਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਚਕਵੇ ਦੀ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ।

ਦੇਹ ਦੀ ਜੀਵ ਨਾਲ ਨਿੱਤ (ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

ਉੱਦਮੀ, ਬਲੀ।

ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਤਗੁਰ ਕੋ ਕਰਾਵੈ
 ਨਹਿ ਜਨਾਵੈ ਕਾਇ ॥੨੮॥
 ਪੁਨ ਲਜਾਇ ਸਮਧਾ¹ ਜੰਗਲੋਂ,
 ਫਿਰ ਕਰੈ ਲੰਗਰ ਸੇਵ।
 ਪਹਿਰਾਨ ਖਾਨ ਨਾ ਪਾਨ ਚਾਹੈ,
 ਮਾਨ ਕਿੰਚਤ¹ ਏਵ²।
 ਰਹਿ ਮਸਤ ਰੈਨ ਸਮਸਤ¹ ਦਿਨ,
 ਬਿਨ ਪ੍ਰਸਤ¹ ਏਕ ਅਕਾਲ।
 ਨਹਿ ਭਜੈ ਔਰੈਂ ਜਜੈ¹ ਕਾਹੂੰ,
 ਸਜੈ¹ ਕਿਰਤ² ਬਿਸਾਲ ॥੨੯॥
 ਅਸ ਕਰੀ ਸੇਵਾ ਲਹੜੇ ਮੇਵਾ,
 ਦੁਲੱਭ ਦੇਵਹਿੰ ਜੋਇ¹।
 ਫਲ ਅਮਰ ਦੀਨੋ ਅਮਰ ਕੋ ਗੁਰੂ,
 ਅਮਰ ਜੜੋਂ¹ ਖੁਸ਼ ਹੋਇ।

¹ਲੱਕੜਾਂ।

¹ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ। ²ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਸਾਰਾ।

¹ਪੂਜਾ।

¹ਪੂਜਦੇ।

¹ਕਰਦੇ ਹਨ। ²ਸੇਵਾ।

¹ਜੋ (ਫਲ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਔਖਾ ਲੱਭਦਾ ਹੈ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ {ਅਮਰ} ਸ਼ਿਵ ਦੇਵਤੇ ਵਾਂਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ (ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਰੂਪ) ਅਮਰ ਫਲ ਦਿੱਤਾ।

ਸੋ ਗਾਥ ਪਾਛੈ ਲਿਖ ਚੁਕੇ,
 ਗੁਰੂ ਦੁਤੀ ਕੀ ਕਥ ਮਾਂਹਿ।
 ਅਬ ਸੁਨੋ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਮੈਂ ਜੜੋਂ,
 ਬਸੇ ਥੇ ਗੁਰੂ ਯਾਹਿ ॥੩੦॥
 ਇਕ ਦਿਵਸ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਕੇ,
 ਤਨ ਅੱਛਤ¹ ਸੰਮੁਖ ਜਾਨ।
 ਹਿਤ ਦਰਸ ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਤੈ,
 ਬਹੁ ਜੁਰੀ ਸੰਗਤਿ ਆਨ।
 ਤਬਿ ਏਕ ਗੋਂਦੇ ਖੜ੍ਹੀ,
 ਅਰਦਾਸ ਕੀਨੀ ਐਸ।
 ਗੁਰੂ ਆਸ ਤੋਸ ਨਿਵਾਸ ਸਬਿ,
 ਮਮ ਬਸੈ ਨਗਰੀ ਕੈਸ¹ ॥੩੧॥

¹ਹੁੰਦਿਆਂ।

¹ਹੇ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਾਰੇ ਘਰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਗਰੀ ਕਿਵੇਂ ਵੱਸੇ।

ਜਹਿੰ ਚਹੋਂ ਗਾਉਂ ਬਸਾਨ ਮੈਂ,
 ਤਹਿੰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਰਹਾਹਿੰ।

ਹਮ ਘਰ ਬਨੈ ਹੈਂ ਦਿਵਸ ਕੋ,
ਵਹਿ ਗੇਰ ਨਿਸ ਕੋ ਜਾਹਿੰ।
ਅਬਿ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੋ ਕਰੋ,
ਜਜੋਂ ਹੋਇ ਪਿੰਡ ਅਬਾਦ।
ਨਿਜ ਸਿੱਖ ਲਾਇਕ ਕੋ ਬਸਾਵੋ,
ਲੇਹੁ ਹਿੱਸਾ ਆਧ ॥ ੩੨ ॥

ਤੁਮ ਰੂਪ ਹਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ,
ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਰ ਅਪਾਰ।

ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਆਵਤ ਪਾਵਤੋ ਸੋ,
ਭਾਵਤੋ¹ ਫਲ ਚਾਰ।

ਫਲ ਵਾਰਿ ਤਰੁ ਜਲ ਵਾਰਿ ਸਰ,
ਨਰ ਨੀਤਿ ਸ਼ਕਤਿ ਜੁ ਵਾਰ¹।

ਖਗ¹ ਮ੍ਰਿਗ ਪਸੁ ਨਰ ਆਇ ਅਰਥੀ²
ਜਾਤ ਬਜਰਥ ਨ ਧਾਰ¹ ॥ ੩੩ ॥

ਯੁਤ ਗਰਜ¹ ਕੀਨੀ ਅਰਜ ਜੋ,
ਤਿਹ ਲਰਜ¹ ਬਹੁ ਗੁਰ ਪਾਸ।
ਗੁਰ ਵਰ ਜੁ ਸੁਨਿ ਨਿਜ ਬਿਰਦ ਦਿਸ¹ ਪਿਖਿ,
ਫਰਜ ਸਮਝਯੋ ਖਾਸ¹।

ਬਿਨ ਤਰਜ¹ ਤੂਰਨ ਕਰਯੋ ਪੂਰਨ,
ਕਰਜ ਜਿਮ¹ ਤਿਹ ਸਵਾਲ।

ਗਿਨ ਗਟੀ¹ ਲਾਇਕ ਹਠੀ ਪਿਖਿ,
ਦੈ ਛਟੀ ਅਮਰਹਿੰ ਭਾਲ¹ ॥ ੩੪ ॥

ਕਰਿ ਦਯੋ ਤਾਂ ਕੇ ਸੰਗ,
ਰੰਗ ਚਢਾਇ ਢੰਗ ਬਿਸਾਲ।
ਪੁਨ ਕਹਯੋ ਜਹਿੰ ਲੋ ਛਟੀ ਫਿਰ ਹੈ,
ਸਾਥ ਹੁਕਮ ਅਕਾਲ।

ਨਹਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚ ਕਬਹੀ,
ਆਇ ਅੰਦਰ ਕਾਰ¹।

ਯਹਿ ਨਗਰ ਬਸ ਹੈ ਸਗਰ ਨੀਕੋ,

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ।

¹ਫਲ ਵਾਲਾ ਦਰੱਖਤ, ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਤਲਾ ਤੇ ਨੀਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਹੈ।

¹ਪੰਛੀ। ਅੰਗਤਾ।

¹ਜਾਣੇ ਖਾਲੀ (ਵਾਪਸ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

¹ਇੱਛਾ ਸਹਿਤ।

¹ਕੰਬ ਕੇ ਭਾਵ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਅਦਬ ਨਾਲ।

¹ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਦੀ ਤਰਫ {ਬਿਰਦ-ਸਿੱਖ}।

¹ਆਪਣਾ।

¹ਬਿਨਾ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ।

¹ਜਿਵੇਂ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

¹ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ।

¹ਮੱਥੇ 'ਤੇ (ਰਖ) ਦਿੱਤੀ।

¹ਲਕੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਹੈ ਉਜੱਗਰ ਅਪਾਰ ॥ ੩੫ ॥

ਜਿਮ ਪੁਰੀ ਮਥਰਾ ਜਮਨ ਤਟ,
ਸਰਜੂ¹ ਅਯੁਧਯਾ ਜੈਸ।

¹ਨਾਮ ਨਦੀ।

ਤਟ ਗੰਗ ਕਾਂਸ਼ੀ, ਬਯਾਸ ਤਟ,
ਫਲ ਦੈਹ ਯਹਿ ਪੁਰ ਤੈਸ।
ਇਤਯਾਦਿ ਬਰ ਦੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ,
ਅਮਰ ਕੋ ਪਠ ਦੀਨ।

ਗੁਰ ਬੈਨ ਐਨ ਸੁ ਲੀਕ ਪਾਹਨਿ,
ਲਖ ਅਲੀਕ ਸੁ ਲੀਨ¹ ॥ ੩੬ ॥

¹ਪੱਥਰ ਦੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਗ {ਅਲੀਕ} ਯੋਗ ਜਾਣ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ।

ਗੁਰ ਅਮਰ ਨੈ ਤਬਿ ਆਇ,
ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਗੋਂਦੇ ਸੰਗ।
ਤਿਨ ਕਹਯੋ ਜਹਿ ਲੋ ਫੇਰ ਦੀਨੀ,
ਛਟੀ ਇਨਹਿ ਨਿਸੰਗ।
ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਸੋ ਘਰ ਰਚੇ ਗੋਂਦੇ,
ਭਯੋ ਨਗਰ ਅਬਾਦ।

ਪੁਨ ਆਇ ਨਿਸ ਮੈਂ ਕਰੀ ਭੂਤਨ,
ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਫਰਯਾਦ ॥ ੩੭ ॥

ਥੀ ਏਹ ਥੇਹ ਹਮਾਰ ਬਸਤੀ,
ਆਪ ਲੀਨੀ ਛੀਨ¹।

¹ਖੋਹ।

ਅਬਿ ਕਹੋ ਹਮ ਕਿਤ ਜਾਂਹਿ,
ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ਜਾਗਾ ਪੀਨ¹।

¹ਚੰਗੀ।

ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨੀਓਂ ਮੈਂ,
ਰਹੋ ਅਬਿ ਤੁਮ ਜਾਇ।

ਜੋ ਮੂੰਡ¹ ਨੰਗੇ ਖਾਇੰ ਤਿਹੰ ਸੰਗ,

¹ਸਿਰ।

ਤੁਮ ਨਿਸੰਗ ਲਿਹੁ ਖਾਇ ॥ ੩੮ ॥

ਪੁਨ ਖਲਵਾਰਾ¹ ਜੋ ਉਠਾਵੈ,

¹ਪਿੜ, (ਅ) ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਬੋਹਲ।

ਦਏ ਬਿਨ ਗੁਰ ਕਾਰ¹।

¹ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਭੇਟਾ।

ਤਹਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਅੰਨ ਪਾਨੀ,

ਲੇਹੁ ਜੋਗ ਗੁਜਾਰ¹।

¹ਗੁਜਾਰੇ ਜੋਗ।

ਜਹਿੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਕੇ ਹੋਇ ਇਕਠੇ,
ਕਰੈਂ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰ।

ਤਹਿੰ ਆਇ ਥਿਰ ਕਰਿ ਸੁਨੋ ਤੁਮ,
ਯੋਂ ਹੋਇ ਸਹਜ ਉਧਾਰ ॥ ੩੯ ॥

ਵਹਿ ਗਏ ਬੰਦਨ ਕੈ ਭਏ ਖੁਸ਼,
ਆਗਯਾ ਗੁਰ ਪਾਇ।

ਜਜੋਂ ਕਹਯੋ ਗੁਰ ਵਹਿ ਛਕਤ ਹੈਂ,
ਬੇਸ਼ਕ ਲਿਹੁ ਪ੍ਰਤਯਾਇ।

ਜਹਿੰ ਬੀਸ ਨੰਗੇ ਸੀਸ ਛਕ ਹੈਂ,
ਤੀਸ ਕਾ ਉਡ ਜਾਇ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੋਇ ਪਚਾਸ ਕਾ,
ਤਹਿੰ ਸੰਤ ਸੌ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ ॥ ੪੦ ॥

¹ਰੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਨ ਸੰਤ ਔ ਦ੍ਰਿਜਾਦਿ ਜਨ,
ਮੁਗਧ ਜੋ ਨਰ ਖਾਹਿ।

ਹੈ ਨੀਤ ਜੈਸ ਮੁਰਾਦ ਤਸ,
ਯਹਿ ਰਵਾ ਨ ਗੁਰ ਬਿਰਥਾਹਿ।

¹ਬਾਣੀ।

ਜਬਿ ਬਸਯੋ ਗੋਇੰਦਵਾਲ,
ਗੋਦੇ ਖੜੀ ਕੇ ਨਾਮ।

ਸਾਲ ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਪਰੰ ਤ੍ਰੈ,
ਰਚੇ ਗੁਰ ਤਹਿ ਧਾਮ ॥ ੪੧ ॥

¹ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ ਭਾਵ ੧੬੦੩ ਬਿ:।

ਜੋ ਕਹਯੋ ਹਿੱਸਾ ਅਰਧ ਗੋਦੇ,
ਦਯੋ ਨਹਿ ਇਨ ਲੀਨ।

ਗੁਰ ਰਹੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹਿ, ਕਾਂਹਿ ਸੁ
ਚਾਹਿ ਨਾਹਿਨ ਕੀਨ।

ਜਬਿ ਪਾਇ ਗੁਰਤਾ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਕਾ,
ਰਹੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ।

ਮੁਯਾਦ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਗੁਰ ਕੀ¹
ਗਹੀ ਸਰਬ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੨ ॥

¹ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਇਕ ਧਰਮਸਾਲਾ ਰਚਿ ਬਿਸਾਲਾ,
ਰਖਯੋ ਲੰਗਰ ਲਾਇ।

ਹੈ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਉਭੈ ਵੇਲੇ,
ਸੁਨੈ ਜਨ ਬਹੁ ਆਇ।
ਸਿਖ ਭੇਟ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ,
ਘਰ ਜਾਹਿ ਗਹਿ ਫਲ ਚਾਰ।
ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਬੁੱਢੇ ਆਦਿ ਰਹਿ,
ਗੁਰ ਪਾਸ ਖਾਸ ਉਦਾਰ ॥ ੪੩ ॥

ਦੋਨੋ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸਦਾ ਬਰਤ ਦੋ, ਦੁਹੰ ਗੁਰਿ,
ਪੁਰਾ ਰਖੇ ਥੇ ਲਾਇ।
ਇਕ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਨਾਮ ਕਾ,
ਅਸਨ ਬਸਨ ਦੁਤੀਆਇ ॥ ੪੪ ॥
ਅਬਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੀਸਰ ਗੁਰੂ,
ਤੀਸਰ ਜਾਰੀ ਕੀਨ।
ਸਦਾ ਬਰਤ ਕਰਮਾਤ ਕਾ,
ਕਭੀ ਨ ਕਿਨਿ ਜੋ ਦੀਨ ॥ ੪੫ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ।

ਭੋਜਨ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ।

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਬਾਈ ਮੰਜੀ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ,
ਕਰਾਮਾਤ ਪੁਰਾ ਕਰਿ ਕੇ।
ਔਰ ਬਵੰਜਾ ਪੀਢੇ ਬਖਸ਼ੇ,
ਨਿਜ ਬਰਕਤ ਸੋ ਭਰਿ ਕੇ।
ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਤਵਾਰੀਖ ਮੈ,
ਹਾਲ ਲਿਖੇ ਜਿਨਿ ਕੇਰੇ*।

ਪੂਰਨ।

*ਬਾਈ ਮੰਜੀਆਂ ਤੇ ਬਵੰਜਾ ਪੀੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਸਮਾਚਾਰ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿੱਚ 'ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ 'ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ' ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸਨ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਉਹ 'ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨ ਛਾਪੇ ਤੇ ਨ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਹਨ ਵੀ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਡਰ ਲਿਖੇ ਨ ਈਹਾਂ,
ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਚੇਰੇ ॥ ੪੬ ॥
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਕੀਰੀਤੀ,
ਤੀਸਰ ਗੁਰ ਸਭਿ ਧਾਰੀ।

ਜਾਗੈਂ ਡੇਢ ਪਹਰ ਨਿਸ ਰਹਿਤੀ,
ਕਰੈਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤਨਿ ਸਾਰੀ।

ਧਯਾਨ ਧਰੈਂ ਨਿਜ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਕਾ,
ਲਾਇ ਸਮਾਧੀ ਨੀਕੇ।

ਪੁਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਰਸ ਸੁਖ ਦੇਵੈਂ,
ਥਿਰ ਦਿਵਾਨ ਮੈ ਨੀਕੇ ॥ ੪੭ ॥

ਮੇਖ¹ ਹੁਤੀ ਇਕ ਗਡੀ ਭੀਤਿ ਮੈਂ²,
ਜਾ ਕੋ ਸਿਖ ਅਥਿ ਦਰਸੈਂ।

¹ਕਿੱਲੀ। ²ਕੰਧ ਵਿੱਚ।

ਕਰੈਂ ਤਪੱਸਯਾ ਖਰੇ¹ ਰਹੈਂ ਫਰਿ²,
ਦਿਨ ਭਰ ਪਗ ਸਿਖ ਪਰਸੈਂ।

¹ਖੜ੍ਹੇ। ²ਫੜ ਕੇ।

ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਤੇ ਸੰਗਤ ਆਵੈ,
ਰਹੈ ਭੀਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ।

ਤੋਫੇ¹ ਜਿਨਸ² ਦਰਬ ਬਹੁ ਅਰਪੈਂ,
ਜਾਇੰ ਪਾਇ ਫਲ ਚਾਰੇ ॥ ੪੮ ॥

¹ਸੁਗਾਤਾਂ। ²ਅੰਨ।

ਪੁਨ ਮੁਕਾਨ ਬਨਵਾਨ ਹੇਤ,
ਮੰਗਵਾਨ ਚਹੀ ਗੁਰ ਲਕਰੀ।

ਸਾਵਨ ਮੱਲ ਭਾਤੀਜੇ ਨਿਜ ਕੋ,
ਦੈ ਨਿਜ ਬਰਕਤ ਤਕਰੀ।

ਦੈ ਰੁਮਾਲ ਇਕ ਆਪ ਨੇ ਕਰ ਕਾ¹,
ਕਹਯੋ ਪਹਾਰ ਮਝਾਰੇ।

¹ਹੱਥ ਦਾ।

ਜਾਹੁ ਚਿਤਾਇ¹ ਲਜਾਵੇ ਲਕਰੀ,
ਹਮ ਹੈਂ ਮੱਦਦਗਾਰੇ ॥ ੪੯ ॥

¹(ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ) ਖਿੱਚ ਕੇ। (ਅ) ਮੰਗ ਕੇ।

ਮਾਨ ਬਚਨ ਵਹਿ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਚਲਿ,
ਮੰਡੀ¹ ਮੈਂ ਜਬ ਵਰਯੋ²।

¹ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ। ²ਵੜਿਆ।

ਚੜ੍ਹੈਲਨ¹ ਰਾਜਾ ਥਾ ਤਹਿੰ ਤਬਿ,
ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਾਹਿੰ ਕਾ ਮਰਯੋ।

¹ਨਾਮ।

ਸਾਵਣ ਜਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਭਾਖਿਓ,
ਜੇ ਸੁਤ ਤੁਮਰਾ ਜੀਵੈ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਇਸ ਕੋ ਕਰੀਓ,
ਹਮ ਮੁਖ ਮਾਂਗਯੋ ਲੀਵੈਂ¹ ॥ ੫੦ ॥

¹ਲਵਾਂਗੇ।

ਮਾਨ ਭੂਪ ਜਬਿ ਪਗ ਇਸ ਪਰਯੋ,
 ਤਬਿ ਇਨ ਗੁਰੂ ਮਨੈ ਕੈ।
 ਧੋਇ ਰੁਮਾਲ ਬਾਲ ਮੁਖ ਪਾਯੋ,
 ਉਠਯੋ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕੈ ਕੈ।
 ਮੇਘ ਬੂੰਦ ਕੇ ਪਰਸਤ ਹੀ ਜਿਮ,
 ਦਾਦਰਾ ਜੀਵਤ ਮੁਆ।
 ਪਾਇ ਜਰੀ ਜਿਮ ਲਛਮਨ ਜੀਓ,
 ਸੁਧਾ ਪਾਇ ਦਲ ਦੁਆ² ॥ ੫੧ ॥

'ਕਰਕੇ।

'ਛੱਡੂ।

'(ਸੰਜੀਵਨੀ) ਬੂਟੀ।

'ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਪਾ ਕੇ)। ²(ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਸਮੇਤ) ਦੂਜਾ ਦਲ
(ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ)।

'ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ।

ਤਜੋਂ ਵਹਿ ਜੀਵਯੋ ਰਾਜ ਕੁਇਰਾ ਜਬਿ,
 ਜਨ ਪਿਖਿ ਅਚਰਜ ਮਨਯੋ।
 ਭੂਪਤਿ ਵਹਿ ਪਰਵਾਰ ਸਹਿਤ ਤਬਿ,
 ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਨਯੋ।
 ਲਕਰੀ ਜੇਤੀ ਚਾਹੀ ਸਾਵਣ,
 ਤੇਤੀ ਤੁਲੇ ਬਨੈ ਕੈ।

'ਬੇੜੇ ਬਨ੍ਹਾ ਕੇ।

ਪਾਇ ਬਯਾਸ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰ ਕੇ ਢਿਗ,
 ਪਹੁਚਾਈ ਮੁਦ ਹੈ ਕੈ ॥ ੫੨ ॥
 ਲੈ ਕੁਟੰਬ ਨਿਜ ਸੰਗ ਪੁਨਾ ਨ੍ਰਿਪ,
 ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਆਯੋ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਰਾਣੀ ਜੋ ਆਵੈ,
 ਪੜਦਾ ਨਾਹਿ ਕਰਾਯੋ।

ਮਾਨ ਬਚਨ ਨ੍ਰਿਪ ਸਹਿਤ ਰਾਣੀਆਂ,
 ਦਰਸਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਆਈ।
 ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲੈ ਮੋਦ ਮਾਨ ਮਨਿ,
 ਧਨ ਬਹੁ ਭੇਟ ਚਢਾਈ ॥ ੫੩ ॥

'ਲਾੜੀ।

'ਘੁੰਡ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ।

ਰਾਣੀ ਦੁਲਹਨ ਨਈ ਅਈ ਇਕ,
 ਤਿਸ ਨਹਿ ਘੁੰਘਟ ਚਾਯੋ।
 ਯਹਿ ਪਗਲੀ ਕਜੋ ਆਈ ਹਮ ਢਿਗ,
 ਸਹਜੇ ਗੁਰੂ ਅਲਾਯੋ।
 ਇਤਨਾ ਸੁਨਤਿ ਭਈ ਵਹਿ ਝੱਲੀ,

ਧਸੀ ਝੱਲਾ ਮੈਂ ਜਾਈ।

¹ਜੰਗਲ।

ਰਹੇ ਪੇਖ ਬਿਸਮਾਦ ਸਬੈ ਜਨ,

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਜਮਾਈ ॥ ੫੪ ॥

ਖੋਜ ਰਹਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਨਨ ਮੈਂ ਸੋ,

ਰਾਣੀ ਕਿਤੈ ਨ ਪਾਈ।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਬਾਦ ਬਿਦਾ ਹੂੈ ਗੁਰ ਤੈ,

ਜਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਗਯੋ ਸਿਧਾਈ।

ਸੱਚਨ ਸੱਚ ਨਾਮ ਇਕ ਗੁਰਸਿਖ,

ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤ ਕਹਾਵਤਿ।

ਜੰਗਲ ਤੈ ਲੰਗਰ ਹਿਤ ਲਕਰੀ,

ਲਜਾਵਤ ਸੇਵ ਕਮਾਵਤਿ ॥ ੫੫ ॥

ਤਿਸ ਕੇ ਮਿਲੀ ਨਾਰਿ ਵਹਿ ਇਕ ਦਿਨ,

ਜੰਗਲ ਮਾਂਹਿ ਅਚਾਨਕ।

ਕਿਲਕਿਲਾਇ ਕਰਿ¹ ਕਾਟਨ ਆਈ,

¹ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ।

ਨਗਨ ਅੰਗ ਤਨ ਭਜਾਨਕ।

ਡਰ ਕਰਿ ਦੌਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆ ਜਬਿ,

ਗੁਰ ਢਿਗ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ।

ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ¹ ਗੁਰ ਦੈ ਨਿਜ ਪਨਹੀ²,

¹ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ। ²ਜੁੱਤੀ।

ਯੋਂ ਤਿਹ ਬਯੋਂਤ ਬਨਾਈ ॥ ੫੬ ॥

ਜਬਿ ਵਹਿ ਫੇਰ ਕਭੀ ਮਿਲ ਹੈ ਤੁਹਿ,

ਪਨਹੀ ਤਿਹ ਸਿਰਿ ਲਾਈਓ।

ਤਬਿ ਵਹਿ ਹੂੈ ਹੈ ਸਜਾਨੀ ਲੱਜਤ¹,

¹ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ।

ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲਿਆਈਓ।

ਜਬਿ ਵਹਿ ਸਿਖ ਗਯੋ ਪੁਨ ਬਨ ਮੈ,

ਨਾਰਿ ਵੈਸ ਹੀ ਆਈ।

ਪਨਹੀ ਲਾਇ ਸਜਾਨੀ ਕਰ ਕੈ,

ਚਾਦਰ ਤਿਸੈ ਉਢਾਈ¹ ॥ ੫੭ ॥

¹ਉੱਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਲੈ ਆਯੋ ਸੰਗ ਗੁਰ ਢਿਗ ਵਹਿ ਪੁਨ,

ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ ਸਮਦਰਸੀ¹।

¹(ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ) ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ।

ਅਬਿ ਯਹਿ ਨਾਰਿ ਤੁਮਾਰ ਭਈ,

ਕੜੋਂ? ਨਗਨ ਅੰਗ ਤੁਮ ਦਰਸੀ।
 ਅਰ ਯਹਿ ਪਨਹੀ ਭੀ ਤੁਹਿ ਬਖਸੀ,
 ਲੈ ਜਾਵੇ ਨਿਜ ਧਾਮੁ।
 ਅਪਨੇ ਕਰ ਸੋ ਜਾਂਹਿ ਛੁਹੈ ਹੈਂ,
 ਨਸ ਹੈ ਪਗਲ ਤਮਾਮੁ¹।
 ਤਬਿ ਵਹਿ ਸਿਖ ਪਾਇ ਬਰ ਗੁਰ ਤੈ,
 ਲੈ ਪਨਹੀ ਅਰ ਨਾਰੀ।
 ਲੰਮੇ ਦੇਸ ਗਾਮ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰ,
 ਆਯੋ ਧਾਮ ਮਝਾਰੀ।
 ਕਰਤ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਰਹਯੋ ਤੈਸ ਹੀ,
 ਜੈਸ ਗੁਰੂ ਬਰ ਦੀਨੋ।
 ਹੈ ਅਬ ਲੋ ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਢਿਗ¹
 ਗੁਰ ਪਨਹੀ ਸੋ ਚੀਨੋ ॥੫੯॥
 ਪੁਨ ਇਕ ਰੰਡੀ ਖੜ੍ਹਾਨੀ ਕਾ,
 ਸੁਤ ਨਗਰੀ ਮੈ ਮਰਯੋ।
 ਸੁਨਿ ਤਿਹ ਕਰਨਾ ਰਸ¹ ਕਰੁਨਾਕਰ²,
 ਨਿਜ ਉਰਿ ਕਰਨਾ ਭਰਯੋ¹।
 ਕਰੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਅਗਾਰੀ,
 ਜਬਿ ਲੋ ਮੈਂ ਧਰ ਮਾਹੂੰ¹।
 ਤਬਿ ਲੋ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੇ ਆਗੇ,
 ਮਰੇ ਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਾਹੂੰ ॥੬੦॥
 ਪਰੀ ਕਬੂਲ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰ ਕੀ,
 ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੈ ਮਾਨੀ।
 ਤਬਿ ਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਮਝਾਰੇ,
 ਅਬਿ ਲੋ ਬਿਦਿਤ ਕਹਾਨੀ।
 ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੇ ਵਕਤ ਔਧ ਮੈ¹,
 ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਰੀਤੀ ਹੋਈ।
 ਬਰਸ ਦੁ ਬਿੰਸਤ¹ ਦੰਪਤਿ ਸਨਮੁਖ²,
 ਮਰਯੋ ਨ ਸੁਤ ਕਿਹ ਕੋਈ ॥੬੧॥

¹ਸਾਰਾ ਪਾਗਲਪਨ।

¹ਉਲਾਦ ਕੋਲ।

¹ਕੀਰਨੇ। ²ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਖਾਣ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ)।

¹ਤਰਸ ਆਇਆ।

¹ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ।

¹ਅਜੁਧਿਆ ਵਿੱਚ।

¹ਬਾਈ ਸਾਲ। ²ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ (ਭਾਵ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ) ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ।

ਰੋਗੀ ਸੋਗੀ ਦੁਖੀ ਬਜੋਗੀ,
ਜੋ ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਆਵੈਂ।
ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਲੰਗਰ ਤੈ,
ਛਕਿ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਪਾਵੈਂ ॥ ੬੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਰਹਿਤ ਭੀਰ ਹਰ ਵਕਤ ਜਬਿ,
ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਗੁਰ ਪਾਸ।
ਪੁਨਾ ਚੁਵਾਰੇ ਮੈਂ ਥਿਰੈਂ,
ਹੈ ਇਕੰਤ ਸੁਖਰਾਸਿ ॥ ੬੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਬੱਲੂ ਨਾਮ ਇਕ ਸੇਵਕ ਪਾਸੈਂ।
ਰਹੈ ਸਦਾ ਸੇਵੈ ਗੁਰ ਖਾਸੈਂ।
ਸਾਤ ਦਿਵਸ ਬਾਹਰ ਨਹਿ ਅਏ।
ਬਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਬਯਾਕੁਲ ਸਿਖ ਭਏ ॥ ੬੪ ॥

'ਅਠਵੇਂ।

ਅਸਟਮ' ਦਿਨ ਸਬਿਹਨਿ ਮਿਲਿ ਜਾਈ।
ਬੱਲੂ ਤੈ ਤਬਿ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਈ।

'ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰਕੇ।

ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮੈ ਕੈ।
ਬੈਠ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੈ ॥ ੬੫ ॥

ਕਰਜੋ ਨਿਹਾਲ ਸਿਖਨ ਕੋ ਨੀਕੈ।

'ਜਣਾਇਆ।

ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਲਖਾਯੋ' ਠੀਕੈ।

ਜਜੋਂ ਬਰੂਪੀਆ ਰੂਪ ਬਟਾਵੈ।

ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੬੬ ॥

ਬੁਧਿ ਜਨ ਯਾ ਢਿਗ ਵਰਤੀ' ਜਾਨੈ।

'ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ।

ਦੂਸਰ ਰੂਪ ਮਜ਼ੂਦਹਿ ਮਾਨੈ'।

'ਦੂਜੇ (ਆਮ ਲੋਕ) ਵਰਤਮਾਨ ਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਤਜੋਂ ਗੁਰ ਇਛੁਯਾ ਸਿਖਨ ਅਨੁਸਾਰੀ।

ਰੂਪ ਦਿਖਾਵਤ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ॥ ੬੭ ॥

ਚਕ੍ਰਵਾਕ' ਰਵਿ ਸਸਹਿ ਚਕੋਰੂ।

'ਚਕਵੇ ਦੀ।

ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਪਤਿ ਮੇਘਨਿ ਮੋਰੂ।

ਕਰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਤਜੋਂ ਗੁਰ ਸਿਖ ਗੁਰ ਮੈਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਪਿਖੈਂ ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਮੈਂ ॥ ੬੮ ॥

ਪ੍ਰਾਤ ਨੁਾਇ ਗੁਰੁ ਧਯਾਨ ਧਰਾਵੈਂ।
 ਟੀਕਾ ਚੰਦਨ ਉਰਧਾ ਲਾਵੈਂ।
 ਖਫਨੀ ਚੋਲਾ ਸੇਲੀ ਮਾਲਾ।
 ਪਹਿਨ ਸਿੰਘਾਸਨ ਥਿਰੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੬੯ ॥
 ਦਰਸਨ ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢਾਈਂ।
 ਕਰੈਂ ਨਿਹਾਲ ਸਿਖ ਗਨ ਤਾਈਂ।
 ਲੰਗਰ ਮੈਂ ਪੰਕਤਿ ਲਗਵੈ ਕੈ।
 ਆਪ ਓਘਰਾ ਛਕੈਂ ਮੰਗੈ ਕੈ ॥ ੭੦ ॥
 ਔਰ ਸਬਿਨ ਕੋ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰੇ।
 ਭੋਜਨ ਛਕਵਾਵੈਂ ਇਕ ਸਾਰੇ।
 ਸੁਨੈਂ ਕਥਾ ਦਿਨ ਢਰੈ ਬਿਸਾਲੂ।
 ਪੰਡਿਤ ਇਕ ਕੇਸੇ ਗੋਪਾਲੂ ॥ ੭੧ ॥
 ਨਿਗਮਾਗਮ ਪੌਰਾਨਨ ਕੇਰੀ।
 ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਟੇਰੀ।
 ਇਨੀ ਦਿਨੋ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਦਾਤੂ।
 ਮਤਸਰਾ ਧਰਿ ਉਰਿ ਬਹੁ ਬਖਯਾਤੂ ॥ ੭੨ ॥
 ਨਿਜ ਪਿਤ ਕੀ ਗਾਦੀ ਨਿਜ ਹੱਕ।
 ਸਮਝ, ਆਇ ਗੁਰ ਪਾਸ ਨਿਸ਼ੱਕ।
 ਜਜੋਂ ਭ੍ਰਿਗੁ ਲਾਤ ਬਿਸਨ ਕੇ ਮਾਰੀ।
 ਤਜੋਂ ਦਾਤੂ ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਹਾਰੀ ॥ ੭੩ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਰਨ ਤਾਂਹਿ ਕਾ ਫਰਾ।
 ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਲਖਿ ਕੋਪ ਨ ਕਰਾ।
 ਪਿਖਿ ਸਿੱਖਨ ਯਹਿ ਹਰਕਤ ਮਾੜੀ।
 ਚਹਜੋ ਪਕੜਨਾ ਅਖੀਆਂ ਤਾੜੀ ॥ ੭੪ ॥
 ਗੁਰੁ ਅਸਾਰੇ ਦੈ ਸੁ ਨਿਵਾਰੇ।
 ਦਾਤੂ ਕੋ ਦਿਯ ਦਰਬ ਅਪਾਰੇ।
 ਦਾਤੂ ਕਭੀ ਕਭੀ ਯੋਂ ਜਾਵੈ।
 ਕਰਿ ਕਲੇਸ਼ ਪੁਨ ਦਰਬ ਲਿਆਵੈ ॥ ੭੫ ॥
 ਦੋਹਰਾ:
 ਪਿਖਿ ਕਲੇਸ਼ ਹਰ ਰੋਜ ਕਾ,

'ਉਪਰ ਨੂੰ।

'ਬਾਥੂ ਜਿਹਾ ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਅੰਨ। (ਅ) ਦਲੀਆ।

'ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

'ਕਹਿ ਕੇ।

'ਈਰਖਾ।

'ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ।

'ਮਾਰੀ।

'ਅੱਖਾਂ ਤਾੜੀਆਂ ਭਾਵ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ।

'ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰ ਕੇ ਹਟਾਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਇ ਉਦਾਸ।
ਕਰੀ ਖਬਰ ਨਹਿ ਕਿਸੀ ਕੋ,
ਚਲ ਕਰਿ ਨਿਸ ਕੋ ਖਾਸ ॥ ੭੬ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗਊ ਚਰਾਵਨ ਵਾਰਨ ਕੇਰਾ।
ਕੋਠਾ ਇਕ ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਹੇਰਾ।
ਬਾਸਰ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਕਟਿ ਮਧ ਜੰਗਲ।
ਬੈਠ ਤਾਂਹਿ ਮਧ ਮੂਰਤਿ ਮੰਗਲ ॥ ੭੭ ॥

¹ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਤੋਂ। ²ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਬੂਹਾ।

ਚਰਵਾਰਨ ਤੈ¹ ਦਰ² ਚੁਨਵਾਯੋ।
ਊਪਰ ਤਿਸ ਕੈ ਯੋਂ ਲਿਖਵਾਯੋ।
ਖੋਲੈ ਯਹਿ ਦਰਵਾਜਾ ਜੋਈ।
ਨਹਿ ਗਤਿ ਉਭੈ ਲੋਕ ਤਿਹ ਹੋਈ ॥ ੭੮ ॥

ਲਾਇ ਸਮਾਧਿ ਤਹਾਂ ਗੁਰੁ ਬਿਰੇ।
ਇਤ ਉਤ ਖੋਜ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਫਿਰੇ।
ਪਤਾ ਨ ਲਗਯੋ ਕਿਤੈ ਗੁਰੁ ਕੇਰਾ।
ਬਜਾਕੁਲ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਬਧੇਰਾ ॥ ੭੯ ॥

ਦੇਵਹਿੰ ਦਾਤੂ ਕੋ ਬਹੁ ਗਾਰੀ।
ਕਹੈਂ ਗਏ ਕਿਤ ਗੁਰੁ ਪਧਾਰੀ।
ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਪੁਨਾ ਬਿਚਾਰੀ।
ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੁ ਕਰਤੇ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੮੦ ॥

ਸੋ ਘੋੜੀ ਬੁੱਢੇ ਛੁਡਵਾਈ।
ਪੀਛੇ ਚਲੇ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਈ।
ਮਨਿ ਬਿਨ ਫਨੀ¹ ਮੀਨ ਜਲ ਬਿਨ ਜਜੋਂ।
ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਬਿਨ ਬਜਾਕੁਲ ਸਿੱਖ ਤਜੋਂ
॥ ੮੧ ॥

¹ਮਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੱਪ।

ਬੜਵਾ¹ ਆਇ ਖਰੀ² ਤਹਿੰ ਹੋਈ।
ਜਹਿੰ ਬੈਠੇ ਥੇ ਪਤਿ ਤ੍ਰੈ ਲੋਈ¹।
ਦਰਵਾਜੇ ਪਰ ਲਿਖਾ ਨਿਹਾਰਾ।
ਚਰਵਾਲਨ ਸਬਿ ਹਾਲ ਉਚਾਰਾ ॥ ੮੨ ॥

¹ਘੋੜੀ। ²ਖੜ੍ਹੀ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਸਤਿਗੁਰੂ)।

ਦੁਤੀ ਤਰਫ ਤੇ ਦਰ ਖੁਲਵਾਯੋ।

ਬਾਬੇ ਬੁਢੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਯੋ।

ਸਿੱਖ ਨਿਹਾਲ ਭਏ ਗੁਰ ਦਰਸੇ।

ਸੁਸਕਾ¹ ਖੇਤ ਜਿਮ ਬਾਰਸ਼ ਬਰਸੇ ॥ ੮੩ ॥ 'ਸੁੱਕਾ।

ਜਬਿ ਸਮਾਧਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਛੁਡਵਾਈ।

ਖਿਰੇ ਕਵਲ ਸਿੱਖ ਰਵਿ ਗੁਰ ਪਾਈ।

ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪੁਨਾ ਗੁਰੁ ਅਏ।

ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਭਵ ਦੁਖ ਹਏ¹ ॥ ੮੪ ॥ 'ਸੰਸਾਰਕ ਦੁੱਖ ਮੇਟ ਦਿੱਤੇ।

ਉਤ ਦਾਤੂ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖੁ ਜੋਵੈ।

'ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਲਾਤ ਵੀਚ ਬਹੁ ਪੀਰਾ ਹੋਵੈ।

ਆਇ ਸਮੀਪ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਾਵੈ।

ਲੱਜਤ ਭਯੋ ਨ ਮੁਖ ਦਿਖਲਾਵੈ ॥ ੮੫ ॥

ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਦਿਲ ਜਾਨੀ।

ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਬਿਨੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ।

ਲੋਗ ਪ੍ਰੇਰਜੋ ਦਾਤੂ ਆਯੋ।

ਨਿਜ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਚਾਹਯੋ ॥ ੮੬ ॥

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਯੋ ਨਿਜ ਕਰ ਤੈ।

'ਆਪਣੇ ਹੱਥੋਂ।

ਪੀੜਾ ਭਈ ਨਸ਼ਟ ਸਬਿ ਜਰ ਤੈ ॥ ੮੭ ॥

'ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸੀ ਸਮੇਂ ਇਕ ਭਗਤਿ ਹਰਿ,

ਆਯੋ ਗੁਰੁ ਕੇ ਤੀਰ।

ਜੁਲਕਾ¹ ਖੜੀ ਡੱਲੇ ਕਾ,

'ਗੋਤ।

ਪਾਰੋ ਨਾਮ ਸਧੀਰ ॥ ੮੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਹੇਤ ਤਿਨ ਤਬਿ ਹੀ।

ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਜਬਿ ਹੀ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤੁ ਉਪਦੇਸ ਦਿਢਾਵਾ।

ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਰਿਦੈ ਹੈ ਆਵਾ ॥ ੮੯ ॥

ਜੋਗ ਵਿਰਾਗ ਗਿਆਨ ਬਿਗਿਆਨ।

'ਪਰਤੱਖ ਗਿਆਨ।

ਗੁਰੁ ਤੈ ਲੈ ਮੁਦ ਭਯੋ ਮਹਾਨਾ।

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਗੁਰੁ ਬਖਸ਼ਿ ਅਪਾਰਾ।

ਪਰਮ ਹੰਸ ਤਿਹ ਨਾਮ ਉਚਾਰਾ ॥ ੯੦ ॥

ਅਯੋ ਧਾਂਮ ਪੁਨ ਗਾਮ ਸੁ ਅਪਨੇ।

ਲਾਏ ਜਨ ਬਹੁ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਜਪਨੇ।

ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰਿ ਛਕੈ ਛਕਾਵੈ।

ਰਹੈ ਅਲੇਪ ਕਮਲ ਜਜੋਂ ਭਾਵੈ ॥ ੯੧ ॥

‘ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ।

ਕਬਿ ਹੀ ਘਰ ਕਬਿ ਹੀ ਗੁਰ ਪਾਸੂ।

ਰਹੇ ਮਗਨ ਮਧ ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਯਾਸੂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਚਲਿਓ ਜਾਈ।

ਰਤਿ ਬਿਹੰਗਾ ਪਗ ਧਰਨਿ ਟਿਕਾਈ ॥ ੯੨ ॥

‘ਪ੍ਰੀਤੀ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਮਗ ਮੈ ਮਿਲਾ ਨਵਾਬ ਬਿਸੇਸੂ।

‘ਵੱਡਾ।

ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ ਹਾਕਮ ਦੇਸੂ।

ਕਰਾਮਾਤ ਪਿਖਿ ਅਚਰਜ ਭਯੋ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਇਨ ਕੇ ਪਗ ਪਯੋ ॥ ੯੩ ॥

ਬੁਝਯੋ ਕਿਆ ਹੈ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰੋ।

ਕਰੋ ਮੁਰੀਦ ਮੋਹਿ ਦੁਖ ਹਾਰੋ।

ਪਾਰੋ ਕਹਾ ਨਾਮ ਮਮ ਪਾਰੋ।

ਨਿਜ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਹੇਤ ਸਿਧਾਰੋ ॥ ੯੪ ॥

ਕਹਯੋ ਨਵਾਬ ਪੀਰ ਜੋ ਥਾਰੋ।

ਧੰਨਯਤਾ ਜੋਗ ਮੋਹਿ ਦਰਸਾਰੋ।

ਪਾਰੋ ਕਹਾ ਸੰਗ ਜੋ ਸੈਨਾ।

ਅਪਰ ਬਿਭੂਤਿ ਤਜੋ ਸਬਿ ਐਨਾ ॥ ੯੫ ॥

ਤਬਿ ਤੁਮ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੋ।

ਗੁਰਹਿੰ ਦਰਸ ਪੈਹੋ ਫਲ ਚਾਰੋ।

ਤਾਜ ਸਮਾਜ ਜੋ ਤਾਹਿ ਸੰਗਾਈ।

‘ਮੁਕਟ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ।

ਆਯੋ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਭੇਟ ਚਢਾਈ ॥ ੯੬ ॥

ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਸੇਵਾ।

ਪਾਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸੁਚ ਮੇਵਾ।

ਪਾਰਸ ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੂ।

ਛਹਤ ਮਨੂਰ ਸੁਵਰਨ ਭੌ ਵੇਸੂ ॥ ੯੭ ॥

‘ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੋਨਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਪਾਰੋ ਸੰਗ ਗਯੋ।

ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਭਯੋ ॥ ੯੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਰੋ ਕਾ ਹੁਤੋ,

ਲਾਲੂ ਖੜੀ ਔਰ।

ਡੱਲੇ ਵਾਸੀ ਭਗਤ ਹਰਿ,

ਸੁਨੈ ਗੁਰੂ ਜਸ ਗੌਰਾ ॥ ੯੯ ॥

¹ਬਹੁਤਾ, (ਅ) ਧਿਆਨ ਨਾਲ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪਾਰੋ ਸੰਗ ਵਹਿ,

ਆਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਸ।

ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿ ਧਰਿ ਭੇਟ 'ਕਰਿ,

ਬੰਦਨ ਪਗ ਸੁਖਰਾਸਿ ॥ ੧੦੦ ॥

ਦਰਸਨ ਸਸਿ ਗੁਰੁ ਰਵ ਸੁਧਾ,

ਚਖੁ ਸੂਤ ਪੁਟ ਕਰਿ ਪਾਨ।

¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਡੋਨਿਆਂ ਨਾਲ ਪੀਕੇ।

¹ਸਾਰਾ।

ਤਜਿ ਸਮੱਸਤਾ ਜਗ ਮਸਤ ਹੈ,

ਬਸਤਾ ਗਹੀ ਗੁਰੁ ਗਯਾਨ ॥ ੧੦੧ ॥

¹ਵਸਤੂ, ਸੈ।

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਦਿਨ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ।

ਕਹਯੋ ਸੁਰੰਗ ਚਲੂਲਯੋ ਲਾਲੂ¹।

¹ਲਾਲੂ ਨੂੰ (ਨਾਮ ਦਾ) ਗੂਹੜਾਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਪੁਨ ਨਿਜ ਕਰਾ ਲਾਲੂ ਕੇ ਭਾਲੂ²।

¹ਹੱਥ। ਅੱਥੇ 'ਤੇ।

ਧਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਕੀਨ ਨਿਹਾਲੂ ॥ ੧੦੨ ॥

ਸੰਗਤ ਬਖਸੀ ਗੁਪਤਾ ਬਿਸਾਲੂ।

¹ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲੂ।

ਜੇ ਚਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਕਾਮ ਕਰਾਵੈ।

ਦੁਰੂ ਦੂਰ ਤੇ ਜਿਨਸਾ ਮੰਗਾਵੈ ॥ ੧੦੩ ॥

¹ਅੰਨ।

ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਲਾਗਯੋ ਜਿਹ ਰਹੈ।

ਜਾਵੈ ਤਜਿ ਲਾਲੂ ਜਬ ਕਹੈ।

ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਪੀਰ ਅਪਾਰੇ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹੈ ਭੀਰ ਬਹੁ ਦੂਰੇ ॥ ੧੦੪ ॥

ਹੁਤੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲਾਲੂ ਕੇਰਾ।

ਇਕ ਪਠਾਨ ਤਾਜਰਾ ਬਾਡੇਰਾ।

¹ਵਪਾਰੀ।

ਸੋ ਨਿਤ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੈਂ ਜਾਵੈ।

ਭਰਿ ਜਹਾਜ ਬੇਚੇ ਲੈ ਆਵੈ ॥ ੧੦੫ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਇ ਇਲਾਹੀ।

ਅਯੋ ਤੁਫਾਨ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਾਹੀਂ।

ਫੂਟ ਜਹਾਜ ਤਾਂਹਿ ਕਾ ਗਜੋ।

ਸੋ ਕਿਤ ਬਹਤਾ¹ ਤੀਰ² ਲਗਯੋ ॥ ੧੦੬ ॥

¹ਰੁੜ੍ਹਦਾ। ²ਕਿਨਾਰੇ।

ਦੇਖਯੋ ਤਿਹ ਠਾਂ ਨਗਰ ਵਸੰਦਾ।

ਗਯੋ ਤਾਂਹਿ ਢਿਗ ਜਬਿ ਵਹਿ ਬੰਦਾ।

ਕਿਸਮ ਜਨਾਤ ਗੁਪਤ ਬਹੁ ਭਾਂਡੈ¹।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਭੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

ਬਸਤਿ ਹੁਤੀ ਤਿਸ ਠੌਰ ਬਖਯਾਤੈਂ ॥ ੧੦੭ ॥

ਉਨੈ ਬੂਝਯੋ ਇਸ ਕੋ ਜਬੈ।

ਇਨ ਹਵਾਲ ਨਿਜ ਭਾਖਯੋ ਸਬੈ।

ਤਬਿ ਹੀ ਗੁਪਤਨਿ ਖਾਤਰ¹ ਕੀਨੀ।

¹ਸੇਵਾ।

ਮਨ ਭਾਵਤ ਦੌਲਤ ਤਿਹ ਦੀਨੀ ॥ ੧੦੮ ॥

ਦੋਇ ਲਾਲ ਲਾਲੂ ਹਿਤ ਦਏ।

ਆਂਖ ਮੁੰਦਾਇ ਪੁਚਾਵਤ ਭਏ।

ਜਬਿ ਪਠਾਨ ਨਿਜ ਨੈਨ ਉਘਾਰੇ¹।

¹ਨੇੜ ਖੋਲ੍ਹੇ।

ਪਹੁੰਚਯੋ ਪੇਖਾ ਧਾਂਮ ਮਝਾਰੇ ॥ ੧੦੯ ॥

ਲਾਲ ਭੇਟ ਲਾਲੂ ਕੀ ਕਰੇ।

ਹਾਲ ਸੁਨਾਯੋ ਨਿਜ ਸਬਿ ਭਰੇ¹।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਲਾਲੂ ਲਾਲ ਲੀਏ ਕਰ ਦੋਈ।

ਆਇ ਧਰੇ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਸੋਈ ॥ ੧੧੦ ॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਇਨ ਕੋ ਨਦਿ ਨਾਖੇ¹।

¹ਨਦੀ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿਉ।

ਰਾਮਰਤਨ ਹਿਰਦੇ ਮੈਂ ਰਾਖੇ।

ਲਾਲੋ ਮਾਨ ਬਚਨ ਗੁਰੁ ਕੇਰੇ।

ਲਾਲ ਜਾਇ ਬਯਾਸਾ ਮੈ ਗੇਰੇ ॥ ੧੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਧੰਨਜ ਗੁਰੂ ਅਰ ਸਿੱਖ ਧੰਨਜ,

ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ।

ਸਾਰਦ¹ ਨਾਰਦ ਸੇਸ² ਬਿਧਿ³,

¹ਸਰਸੁਤੀ। ²ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ। ³ਬ੍ਰਹਮਾ।

ਕਹੈ ਤੁ ਪਾਰ ਨ ਪਾਇ ॥ ੧੧੨ ॥

ਐਸੇ ਐਸੇ ਅਨਿਕ ਸਿੱਖ,

ਆਵਹਿ ਬਹੁ ਗੁਰੂ ਪਾਸ।

ਲਖਿ' ਅਪਾਰ ਗਾਥਾ ਤਿਨੈ,

'ਜਾਣ ਕੇ।

ਯਹਿ ਇਤਿ ਭਯੋ ਨਿਵਾਸ' ॥ ੧੧੩ ॥

'ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਅਮਰ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਾਥਾ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਪੰਦੁਸਮੋ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੧੫ ॥

੧੬. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਨ ਸ਼ਰਨ ਹਰ,
ਜਰਨ ਮਰਨ ਦੁਖ ਫੰਦਾ।

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਬੁਢੇਪੇ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਫਾਹਿਆਂ ਨੂੰ {ਹਰ} ਮੇਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਜੜੋਂ ਆਰਸ ਵਤ ਕੋ ਕਟੈ,
ਪਾਰਸ ਦਾਰਦ ਦੁੰਦਾ ॥੧॥

‘ਜਿਵੇਂ ਗਿਆਨ (ਅਗਿਆਨ ਦੇ) ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਾਰਸ ਦੁਖਦਾਈ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਕਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। {ਸੰ: ਆਰਸ-ਰਿਖੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਭਾਵ ਗਿਆਨ। ਵਤ-ਖੇਦ, ਦੁੱਖ। ਦੁੰਦ-ਦੁਖਦਾਈ}।

ਛਪਯ:

ਨਿਤਯਾਨੰਦ ਮੁਕੰਦ,
ਸਚਦਾਨੰਦ ਗਯਾਨ ਘਨ।

‘(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ, ਸਤਿ, ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬੱਦਲ ਹਨ।

ਅਜਰਨਿ ਜਰ ਅਜ ਅਜਿਤ,
ਅਰੁਜ ਆਜਾਨ ਬਾਹੁ ਭਨ।

‘ਨਾ ਸਹਾਰੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਨਮਰਹਿਤ, ਜਿੱਤੇ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹੀਦੇ ਹਨ।

ਚੰਦਹੁੰ ਤੈ ਦਹਿ ਚੰਦ,
ਚੰਦ ਮੁਖ ਜੋਤ ਜਗਮਗਤ।

‘ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਮੁੱਖ ਦੀ ਜੋਤ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਕਲ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰ,
ਪੂਰ ਦਾਸਾਨ ਆਸ ਨਿਤ।

‘ਅਖੰਡ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨਿਤ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਦ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਬਿਗਤ ਗਤਿ,
ਅਮਿੱਤ ਪ੍ਰਭਾ ਸੋਭਾ ਧਰਨਿ।

‘ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਬੇਗਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਮਿਣਤੀਰਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭ ਹਰਿਰਾਇ ਕੇ,
ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਬੰਦੈ ਚਰਨ ॥੨॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਹੁ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਕਥਾ,
ਔਰ ਬਾਉਲੀ ਕੇਰ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਨ ਲੋ,
ਕਹੋਂ ਧਯਾਇ ਮੈ ਟੇਰਾ¹ ॥੩॥

¹ਉਚਾਰ ਕੇ।

ਸੰਕਰ ਛੰਦ:

ਇਕ ਸਿੱਖ ਡੱਲੇ ਕਾ ਸੁ ਖੜੀ,
ਛੁਰਾ ਖਾਨਾ ਨਾਮ।

ਨਿਤ ਕਰੈ ਭਗਤੀ ਹਰੀ ਗੁਰ ਕੀ,
ਭਯੋ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਮ।

ਨਿਜ ਸੰਗ ਨਿੱਤ ਬਹੁ ਸਿਖਨ ਕੋ,
ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਲਜਾਵੈ ਪ੍ਰੇਰ।

ਕਰਵਾਇ ਦਰਸ ਦਿਲਾਇ ਭੇਟਾ,
ਜਪਾਇ ਨਾਮ ਬਧੇਰ ॥੪॥

ਯੋਂ ਭਲਾ ਕਰਿ ਹੈ ਜਨਨ ਕਾ¹,
ਮਨਿ ਧਾਰ ਕਰਿ ਉਪਕਾਰ।

¹ਲੋਕਾਂ ਦਾ।

ਵਹਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਗਟ ਜਗਤ ਮੈਂ,
ਗੁਰੁ ਭਗਤ ਨੀਕ ਉਦਾਰ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹੇਸ਼ੇ ਧੀਰ¹ ਖੜੀ,
ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੀਏ ਆਇ।

¹ਗੋਤ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਿ ਗੁਰੁ ਲੰਗਰੋਂ,
ਦੈ ਭੇਟ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇ ॥੫॥

ਕਰ ਜੋਰਿ ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਅਰਜ ਕੀਨੀ,
ਸਿਖ ਕੀਜੈ ਨਾਥ।

ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਹੋਵਨ ਸਿੱਖ ਔਖਾ,
ਦੈਨ ਮਨ ਧਨ ਸਾਥ।

ਨਹਿ ਰਹੈ ਸੰਪਤਿ¹ ਤੋਹਿ ਘਰ,
ਫਿਰ ਲੋਗ ਕਰਿ ਹੈਂ ਹਾਸ।

¹ਬਿਭੁਤੀ।

ਗੁਰੁ ਗੋਰ¹ ਮਾਂਹਿ ਮੁਰੀਦ² ਮੁਰਦਾ,
ਹੈ ਸਮਾਵੈ ਖਾਸ¹ ॥੬॥

¹ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਰੂਪ ਕਬਰ ਵਿੱਚ। ²ਸਿੱਖ।

¹ਆਪ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਮਹੇਸ਼ੇ ਪੁਨ ਕਹਯੋ,
ਦਿਹੁ ਸਿਦਕ ਸਿੱਖੀ ਜਾਂਹਿ।

ਪਗ ਰਾਵਰੇ ਪੈ ਵਾਰ ਡਾਰੈ,

ਕੋਟਿ ਬੈਭਵਾ¹ ਵਾਹਿ²।

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਿਭੂਤੀਆਂ। ²ਉਹ (ਸਿੱਖ)।

ਪਿਖਿ ਸਿਦਕ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ ਸਿੱਖ ਕਾ,

ਦਯੋ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼।

ਫਿਰ ਅਸ ਕਸੌਟੀ¹ ਮੈ ਕਸਯੋ²,

¹ਪ੍ਰੀਖਿਆ। ²ਪਰਖਿਆ।

ਦਿਨ ਬੋਰ ਮਾਹਿ ਅਸ਼ੇਸ਼¹ ॥੨॥

¹ਬਹੁਤਾ।

ਧਨ ਧਾਮ ਧਰ ਜਗ ਸੰਪਤਾ ਥੀ,

ਜਿਤਕ ਸਿਖ ਕੇ ਪਾਸ।

ਸਬਿ ਨਾਸ ਹੋਈ ਪੇਖਿ ਜਨ ਬਹੁ,

ਲਗੇ ਕਰਨੇ ਹਾਸ।

ਪਰ ਸਿਦਕ ਉਸਕਾ ਰਹਾ ਕਾਇਮੁ,

ਕਹੈ ਲੋਗਹਿ ਐਸ।

ਸੁਖ ਚਿੱਤ ਬਿੱਤ ਅਮਿੱਤ ਅਖੈਜ,

ਲਹਯੋ ਹਮ ਸੋ ਹੈਸ¹ ॥੩॥

¹ਚਿੱਤ ਦਾ ਸੁਖ ਰੂਪ ਬਹੁਤਾ ਤੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਧਨ ਮੈਂ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।

ਯਹਿ ਜਗਤ ਸੁਖ ਧਨ ਕਾਮ ਕਿਸ,

ਨਹਿ ਸੰਗ ਚਾਲੈਂ ਕਾਂਹਿ।

ਇਕ ਸਿਦਕ ਨਿਬਹੈ ਜਾਂਹਿ ਕਾ,

ਵਹਿ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਪਾਂਹਿ।

ਇਮ ਪਰਖ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਹਰਖ ਮਨਿ¹,

¹ਮਨ 'ਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ।

ਪੁਨ ਬਰਖ¹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ।

¹ਬਰਖਾ ਕਰਕੇ।

ਬਹੁ ਬਖਸ਼ ਸੰਪਤਿ ਕਹਯੋ ਪੁਨ,

ਰਹਿ ਭਗਤਿ ਘਰ ਤੁਵ ਇਸ਼ਟ¹ ॥੪॥

¹ਪ੍ਰੇਮ।

ਯਹਿ ਪੇਸ਼ਗੋਈ¹ ਗੁਰੂ ਕੀ,

¹ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ।

ਅਬ ਪੇਖੀਐ ਪਰਤੱਖਯ।

ਹੈ ਰਾਮਜਸ ਦੀਵਾਨ ਜਿਸ ਕੀ,

ਸੰਤਤੀ ਮੈ ਲਖਯ¹।

¹ਉਲਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਣੋ।

ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਸਦਹਾ¹ ਸਿੱਖਨ ਕੋ,

¹ਸੈਂਕੜੇ।

ਗੁਰਿ ਪਰਖਿ ਤਾਕਯੋ ਨੀਕ।

ਇਕ ਅਯੋ ਪੰਡਿਤ ਬੈਸਨੋ,

ਗੁਰਿ ਦਰਸ ਹਿਤ ਪੁਨ ਠੀਕ ॥੧੦॥

ਥੀ ਰੀਤਿ ਤਬਿ ਇਸ ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਜੋ ਦਰਸ ਹਿਤ ਕੋ ਆਇ।

ਛਕਿ ਅੰਨ੍ਹ ਪਹਿਲੇ ਲੰਗਰੋਂ,

ਪੁਨ ਗੁਰਹਿੰ ਦਰਸੈ ਜਾਇ।

ਦਿਜ ਸੁਨੀ ਜਬਿ ਯਹਿ ਰੀਤਿ,

ਮਾਨੀ ਨਹਿ, ਗਿਲਾਨੀ ਠਾਨ।

'ਨਫਰਤ ਕੀਤੀ।

ਜਬਿ ਲਗਯੋ ਰੋਟੀ ਕਰਨ ਸੋ,

ਨਿਜ ਖੋਦ ਕੈ ਅਸਥਾਨ ॥ ੧੧ ॥

ਕਿਤਿ ਨਿਕਸ ਅਸਤੀ ਚਰਮ ਸੂਕਾ,

'ਹੱਡੀਆਂ।

ਭਯੋ ਸੋ ਹੈਰਾਨ।

ਬਹੁ ਜਤਨ ਸੋ ਕਰਿ ਚਕਿ ਪੁਨਾ,

'ਚੱਕ੍ਰ ਹੋ ਕੇ।

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਿਸ ਕਿਯ ਪਯਾਨ।

ਜਹਿੰ ਜਾਇ ਚੌਕਾ ਲਾਇ ਸੋ,

ਤਹਿੰ ਅਸਤੀਆ ਨਿਕਸਾਇ।

ਜਬਿ ਧਯਾਨ ਧਾਰੈ ਵਿਸ਼ਨ ਕਾ,

ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਹੀ ਦਰਸਾਇ ॥ ੧੨ ॥

ਨਹਿ ਸਕਯੋ ਚਲ ਪੁਨ ਅਯੋ ਟਲਾ,

'ਮੁੜ ਕੇ।

ਗੁਰ ਪਾਸ ਗੋਇੰਦਵਾਲ।

ਛਕਿ ਅੰਨ੍ਹ ਲੰਗੂ ਗੁਰ ਪਿਖੇ,

ਤੋ ਬਿਸ਼ਨਰੂਪ ਬਿਸਾਲ।

ਗਹਿ ਚਰਨ ਹੋਯੋ ਸਿਖ ਪੁਨਾ,

ਗੁਰਿ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਅੱਛ।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਮ ਪਿਖਯੋ,

'ਬ੍ਰਹਮਣ।

ਤਿਹ ਕਰਿ ਰਸੋਈ ਸੁੱਛਾ ॥ ੧੩ ॥

'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਫਿਰ ਡਾਰ ਲੀਨੀ ਮਹਾਂ ਮੈਲੇ,

ਚਰਮ ਥੈਲੇ ਮਾਂਹਿ।

'ਚੰਮ ਦੇ ਥੈਲੇ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ।

ਬਿਪ ਕਹਯੋ ਸੋ ਨਹਿ ਹੋਇ ਦ੍ਰਿਸ਼,

ਚੰਮਾਰ ਕੋਊ ਆਹਿ।

ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸਾਚੀ ਕਹੀ ਤੁਮ,

ਜੋ ਕਰੈ ਚਰਮ ਅਭਿਮਾਨ।

'ਚੰਮ (ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ) ਦਾ ਹੰਕਾਰ।

ਤਿਹ ਸੂਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੰਤ ਜਨ,
ਚੰਮਾਰ ਕਰਤ ਬਖਾਨ ॥ ੧੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਮਾਨੀ¹ ਬ੍ਰਹਮਨ ਜਾਨੋ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ।

ਅਹੰਜੀਵ¹ ਕਹਿੰ ਛਤ੍ਰੀ ਮਾਨੋ।

¹ਮੈਂ ਜੀਵ ਹਾਂ।

ਬੁਧਿ ਹੰਕਾਰੀ ਬੈਸ ਲਖੀਜੈ।

ਕਰਮ ਅਭਿਮਾਨੀ ਸੂਦ੍ਰ ਲੀਜੈ ॥ ੧੫ ॥

ਚਰਮ ਰੂਪ ਤਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੀ।

ਸੋ ਚੰਡਾਲ ਚਮਾਰ ਮਹਾਨੀ।

ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਮ ਜਿਹ ਸਬਿ ਛੋਰੇ।

ਸੋ ਸੰਨਯਾਸੀ ਲਖੋ ਬਹੋਰੇ¹ ॥ ੧੬ ॥

¹ਪੁਨਾ, ਫੇਰ।

ਮਨ ਥਿਰ ਕਰਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਲ ਤੋਰੈ।

ਬਾਨ ਪ੍ਰਸਤੀ ਅਸਤੀ¹ ਸੋਰੈ²।

¹ਹੈ। ²ਉਹ।

ਜਹਿੰ ਲੋ ਸੁਨੀਅਤ ਦਿਸਤ ਪਸਾਰਾ।

ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਪਿਖ ਚਰੈ¹ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥

¹ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਕੋ ਲਖੋ ਨੀਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ।

ਤਨ ਪਾਲੈ ਸੋ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਭਾਰੀ।

ਬਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ¹ ਏ ਹੈਂ।

¹ਆਤਮ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਬਿਵਹਾਰਕ¹ ਸੁਨ ਲੋ ਅਬਿ ਜੇ ਹੈਂ ॥ ੧੮ ॥

¹ਦੁਨਿਆਵੀ।

ਕਰੈਂ ਜੀਵਕਾ¹ ਧਰਮ ਮਿਲੋਨੀ²।

¹ਰੁਜ਼ਗਾਰ। ²ਧਰਮ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ।

ਪਾਲੈ ਤਨ ਕੁਟੰਬ ਜਨ¹ ਛੋਨੀ²।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਪੁੱਤਰ।

ਜੇਤੀ ਆਮਦਨੀ ਜਿਹ ਪਰੈ¹।

¹ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁੰਨ ਜੋ ਕਰੈ ॥ ੧੯ ॥

ਜਰ ਜੋਰੂ ਧਰ ਜੋ ਨਰਖੈ ਹੈਂ।

ਤਿਨ ਕੋ ਛਾਦਨ¹ ਭੋਜਨ ਦੈ ਹੈਂ।

¹ਬਸਤ੍ਰ।

ਐਸੇ ਸੰਤਨ ਕੀ ਜੋ ਸੇਵਾ।

ਕਰੈ, ਪੁੰਨਯ ਤਿਹ ਕਹਿੰ ਸੂਤਿ ਭੇਵਾ¹ ॥ ੨੦ ॥

¹ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂੰ।

ਸੋਊ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸਾਚੋ ਭਾਰੀ।

ਜਤੀ ਅਸਟਧਾ¹ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ।

¹ਅੱਠ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਕੰਦਾ ¹ ਮੂਲ ² ਛਕਿ ਬਨ ਮੈ ਰਹੈਂ।	'ਫਲ। ²ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤਾਂ।
ਤਾਂ ਕੋ ਬਾਨ ਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰੈਂ ॥੨੧॥	
ਸੁਤਾ ¹ ਦਾਰਾ ² ਧਨ ਧਾਮ ਤਯਾਗਾ।	'ਪੁੱਤਰ। ²ਇਸਤ੍ਰੀ।
ਤਾਂਹਿ ਸੰਨਯਾਸੀ ਲਖੇ ਸਭਾਗਾ।	
ਬੇਦ ਬਿੱਦਿਆ ਪਛੈ ਕਮਾਵੈ।	
ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਨ ਬਿਵਹਾਰੀ ¹ ਭਾਵੈ ॥੨੨॥	'ਦੁਨਿਆਵੀ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੈਂ ਅਜੀਵਕਾ ¹ ਕਰੈਂ।	'ਰੋਜ਼ਗਾਰ।
ਤਾਂ ਕੋ ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੁਧਿ ਜਨਰਹੈਂ।	
ਖੇਤੀ ਬਣਜ ਕਰੇ ਨਰ ਜੋਈ।	
ਬੈਸ ਬਿਹਾਰੀ ¹ ਜਾਨੋ ਸੋਈ ॥੨੩॥	'ਸੰਸਾਰੀ।
ਟਹਿਲ ਕਮਾਇ ਜੁ ਕਰੈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।	
ਤਾਂ ਕਾ ਸੂਦ੍ਰ ਨਾਮ ਉਚਾਰਾ।	
ਯੋਂ ਬਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਸੁਨੈ ਕੈ।	
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੰਦੇਹ ਛਿਦੈ ਕੈ ¹ ॥੨੪॥	'ਸੰਸੇ ਕੱਟ ਕੇ।
ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿੜਾਯੋ।	
ਜਾਂ ਤੈ ਭਵ ¹ ਦੁਖ ਸਰਬ ਪਲਾਯੋ ² ॥੨੫॥	'ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ²ਨੱਸ ਗਿਆ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਸਹਿ ¹ ਸਿੱਖਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਯਹਿ,	'ਸਮੇਤ।
ਸੁਨਿ ਦਿਜਵਰ ਵਹਿ ਨੀਕ।	
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਗਹਿ, ਭ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ	
ਤਜਿ, ਹੋਯੋ ਸਿੱਖ ਠੀਕ ॥੨੬॥	
ਪੁਨ ਹਾਕਮ ਥੇ ਸ਼ੇਖ ਜੋ,	
ਬਸਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ।	
ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਤ ਜ਼ਾਲਮ ਭਏ,	
ਅਤਿ ਬਦ ਖੋ ¹ ਬਦ ਚਾਲ ॥੨੭॥	'ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਾਲੇ।
ਚੌਪਈ:	
ਗੁਰੁਸਿਖ ਜਲ ਭਰਨੇ ਜਬਿ ਜਾਵੈਂ।	
ਮਾਰ ਗੁਲੇਲੇ ਘੜੇ ਗਿਰਾਵੈਂ।	
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਔਰ ਸਿਖਨ ਦੁਖ ਦੇਵੈਂ।	
ਮਾਰ ਗੁਲੇਲੇ ਘੜੇ ਗਿਰਾਵੈਂ।	

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਔਰ ਸਿਖਨ ਦੁਖ ਦੇਵੈਂ।

ਨਿਰਬਲ ਕੇ ਪਿਖਿ ਲੂਟ ਸੁ ਲੇਵੈਂ ॥ ੨੮ ॥

ਸੁਨਿ ਪੁਕਾਰ ਸਿੱਖਨਿ ਗੁਰੁ ਕਹੈਂ।

ਨਿਜ ਕਰਮਨ ਫਲ ਆਪੇ ਲਹੈਂ।

ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਬ ਸੰਨਯਾਸੀ ਆਏ।

ਸਿੱਖਨ ਜਜੋਂ ਵਹਿ ਭੀ ਸੰਤਾਏ। ॥ ੨੯ ॥

ਦੁਖੀ ਕੀਤੇ।

ਹੱਲਾ ਕਰਿ ਸੰਨਯਾਸਿਨਿ ਤਬੈ।

ਲੂਟ ਮਾਰ ਕਤਲਾਏ ਸਬੈ।

ਇਸੀ ਤੌਰ ਮਰਵਾਹੇ। ਖੜ੍ਹੀ।

ਗੋਤ ਦੇ।

ਵਾਸੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਅਵੱਤ੍ਰੀ। ॥ ੩੦ ॥

ਅਵੈਤੇ।

ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਪਾਰੇ।

ਸਹਿ ਨ ਸਕੇ ਮਤਸਰ। ਕੇ ਮਾਰੇ।

ਈਰਖਾ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਗਏ ਫਰਜਾਦੀ।

ਔਰ ਨ ਲਿਯ ਕੁਛ ਬਿਨ ਬਰਬਾਦੀ ॥ ੩੧ ॥

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਕਰਜੇ ਬਿਖੇਰਾ।

ਤਿਨੈ ਈਸ਼ ਦਿਯ ਦੁੱਖ ਘਨੇਰਾ।

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਜਗ ਮੈਂ ਸਾਧ ਦੁਖਾਏ।

ਤਿਨ ਤਿਨ ਫਲ ਬਰਬਾਦੀ ਪਾਏ ॥ ੩੨ ॥

ਹੈ ਯਹਿ ਨੇਤ। ਸਨਾਤਨ² ਧੁਰ ਕੀ।

ਨਿਯਮਾਵਲੀ। ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ।

ਮਿਟੈ ਕੈਸ ਅਬਿ ਵਾਰੀ ਗੁਰੁ ਕੀ ॥ ੩੩ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਲਗੇ ਬਾਵਲੀ ਰਚਨੇ,

ਸੋਲਾਂ ਸੋ ਮਧਿ ਤੇਰਾਂ।

ਉਤ ਚੜੜ। ਪਰ ਕਈ ਸਾਲ ਤੇ,

ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਲ੍ਹਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਲੜਤ ਤਬਿ ਹੇਰਾ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਮਨਾਇ ਰਹਜੇ ਬਹੁ,

ਗੜ੍ਹ ਨ ਟੂਟਜੇ ਜਬਿ ਹੀ।

ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਦਿਵਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ,

ਕਹਜੇ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੩੪ ॥

ਜ਼ਾਹਰ ਪੀਰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਤ,

ਅਮਰ ਦਾਸ ਗੁਰ ਅਬਿ ਹੈਂ।
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਉਪਰ,
ਰਵਿ ਸਮ ਜਾਨਤ ਸਬਿ ਹੈਂ।
ਬਦਲੇ ਭੰਗ* ਜਾਂਹਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ,

ਬਾਬਰ ਕੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
ਬਖਸ਼ੀ ਸਾਤਾ ਬਾਤ ਯਹਿ ਜ਼ਾਹਰ,
ਹੈ ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਵਾਹੀ ॥ ੩੫ ॥
ਸੁਨਿ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਕਰੀ ਗੁਰਿ ਮੰਨਤ,
ਪਠੇ ਮਾਤਬਰਾ ਗੁਰੁ ਪੈ।
ਇਤ ਦਿਸ ਸਭਾ ਵੀਚ ਗੁਰ ਸਹਜੇ,
ਕਰੀ ਬਾਤ ਯੋਂ ਫੁਰਾ ਪੈ।
ਟੂਟੈ ਕੜਾ ਬਾਵਲੀ ਕਾ ਜਬਿ,
ਤਬਿ ਚਤੋੜ ਗੜੁ ਤੁਟ ਹੈ।
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਭੇਜ ਕਾਰੀਗਰ,
ਤੁੜਵਾਯੋ ਕੜ ਝਟ ਹੈ ॥ ੩੬ ॥
ਇਤਾ ਦਿਸ ਕੜਾ ਟੂਟਯੋ ਜਬਿ ਹੀ,
ਉਤ ਚਤੋੜ ਗੜੁ ਟੂਟਯੋ*।

ਬਚਨ ਸਤਿ ਹੋਯੋ ਗੁਰ ਕੇਰਾ,
ਸਹਜ ਭਾਇ ਜੋ ਛੂਟਯੋ।
ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੋਨਿ ਕਟਨ ਹਿਤ,

*ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ਨੰ: ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨੪ ਦੇ ਹੇਠ *
ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ।

ਸੱਤ।

ਉਹੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਆਪ ਨੂੰ (ਮਿਲੀ ਹੋਈ) ਹੈ।

ਇਤਬਾਰ ਵਾਲੇ (ਬੰਦੇ)।

ਛੇਤੀ।

ਤਰਫ਼।

*ਮੁਹੰਮਦ ਜ਼ਕਾਉਲਾ ਦੀ 'ਤਾਰੀਖ਼ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਅਤੇ 'ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਤਵਾਰੀਖ਼' ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੮੧ ਉਪਰ ਖੁਦ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਬਾਉਲੀ ਦੇ ਕੜ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੬੧੬ ਬਿ: ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਨਾ ੧੮੧ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ ਦੀ ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੧੮੨ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਬਰ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ੧੬੧੯ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਚਤੋੜ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਚਤੋੜ ਫ਼ਤਹ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਮਤ ਮਾਰਚ ੧੫੬੮ ਈ: ਅਰਥਾਤ ੧੬੨੫ ਬਿ: ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰਲੀ ਸਾਖੀ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੰਦ-ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸਾ ਬਚਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ।

ਪੌਰੀ ਰਚੀ ਚੁਰਾਸੀ।

ਜਪੁਜੀ ਪਢਿ ਮਨਿ ਬਿਰ ਕਰਿ ਸ਼ਰਧਾ,

ਨ੍ਰਾਇ ਕਟੈ ਜਮ ਫਾਸੀ ॥ ੩੭ ॥

ਸੰਮਤ ਸੌਲਾਂ ਸੌ ਥਾ ਇੱਕੀ,

ਤਬਿ ਲਿਹੁ ਠੀਕ ਪਛਾਨੋ।

ਕਿਤਕ ਮਾਸ ਪਾਛੇ ਫਿਰ ਅਕਬਰ,

ਅਯੋ ਲਹੌਰ ਦਿਸਾਨੋ।

ਸਹਿਤ ਸੰਗੀਅਨ ਲੰਗਰ ਤੇ ਛਕਿ,

ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਕੋ ਕੀਨੋ।

ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂਰ ਬ੍ਰਿਧਾਪਨ,

ਤੱਜਬ ਮਾਨਯੋ ਪੀਨੋ ॥ ੩੮ ॥

ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੁ ਕਿਯਾ ਖਾਵਤ ਖਾਨਾ,

ਜਿਹ ਬਲ ਯਹਿ ਮੁਖ ਲਾਲੀ।

ਉਮਰ ਬਾਨਵੇ ਬਰਸ ਸਰਸ ਅਤਿ¹

ਨੌਜਵਾਨ ਸਮ ਚਾਲੀ¹।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਯਹਿ ਯਾਦ ਹੱਕ¹ ਫਲ,

ਛਕਤਿ ਓਗਰਾ ਹਮ ਹੈਂ।

ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਯੋ ਵਹਿ ਹਮੇਂ ਦਿਲਾਵੋ,

ਦਯੋ ਛਕਯੋ ਸ਼ਹਿ ਛਮ ਹੈਂ¹ ॥ ੩੯ ॥

ਜਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ਮੂੰਹ ਹਿਲਾਏ,

ਸ੍ਵਾਦ ਤਿਤੈ ਬਤਲਾਏ।

ਔਰ ਅਮੀਰਨ ਕੋ ਭੀ ਦਿਆਯੋ,

ਵਹਿ ਸ਼ਬਿ ਛਕਿ ਬਿਸਮਾਏ।

ਜਾਨ ਖੁਦਾਇ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ,

ਸਿਜਦਾ¹ ਸਭਿ ਨੇ ਕੀਨਾ।

ਲੰਗਰ ਹੇਤ ਗਾਉਂ ਦ੍ਵਾਦਸ ਕਾ,

ਸ਼ਾਹਿ ਪਟਾ¹ ਲਿਖ ਦੀਨਾ ॥ ੪੦ ॥

ਕੀਨੋ ਨਹਿ ਕਬੂਲ¹ ਗੁਰ ਜਦਯਪਿ,

ਤਦਯਪਿ ਸ਼ਾਹਿ ਦੈ ਗਯੋ।

¹ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ।

¹ਤੌਰ।

¹ਖੁਦਾ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ।

¹ਖਿਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਛਕਿਆ।

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਸਨਦ, ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤ੍ਰ।

¹ਪ੍ਰਵਾਣ।

ਔਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰ ਦੈ ਕਰਿ ਭੇਟਾ,
ਦਿਸ ਲਾਹੌਰ ਸਿਧਯੋ ॥ ੪੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਏਕ ਦਿਵਸ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ,
ਮਾਣਕ ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ।

ਧਸਯੋ¹ ਬਾਵਲੀ ਮਧਿ ਥਾ,

¹ਵੜਿਆ ਸੀ।

ਤੋੜਨ ਕੜ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੪੨ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਬੂਡ ਗਯੋ¹ ਤਾਂਹਿ ਮਾਂਹਿ ਖੋਜ ਰਹੇ ਮਿਲਯੋ ਨਾਂਹਿ,
ਜਲ ਭੋ ਅਥਾਹਿ ਵਾਂਹਿ ਬਾਵਲੀ ਮੈਂ ਭਾਰ ਹੀ।

¹ਭੁੱਬ ਗਿਆ।

ਤੀਨ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਕਹਯੋ ਤਬਿ,
ਗਏ ਗੁਰ ਬਾਵਲੀ ਕੇ ਤੀਰ ਤਾਤਕਾਰ¹ ਹੀ।

¹ਛੇਤੀ।

ਕੀਓ ਸੋ ਹਕਾਰਨ¹ ਉਚਾਰਨ ਕੈ ਨਾਮ ਤਾਂਹਿ,

¹ਬੁਲਾਇਆ।

ਬਾਰ¹ ਨ ਲਗਾਈ ਅਯੋ ਬਾਹਰ ਸੁ ਵਾਰ ਹੀ²।

¹ਦੇਰੀ। ²ਪਾਣੀ ਤੋਂ।

ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਟੁਬਕੀ ਲਗਾਇ ਨੁਾਇ ਨਿਕਸਤਿ,

ਬਿਕਸਤਿ ਭਯੋ¹ ਤੈਸੇ ਸੋਊ ਤਬਿ ਸਾਰ ਹੀ²

¹ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ²ਬਹੁਤ ਹੀ।

॥ ੪੩ ॥

ਆਇ ਗੁਰੁ ਤੀਸਰ ਜੁਗੀਸ਼ਰ ਕੇ ਪਾਦ ਕੰਜ,

ਗਹੇ ਤਬਿ ਮਾਣਕ ਨੈ ਦੂਖ ਭੰਜ ਪਾਵਨੋ।

ਤਾਂਹਿ ਸੀਸ ਧਾਰਿ ਹਾਥ ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥ,

ਜੀਵੜ ਤੂੰ ਥੀਵੜ ਸੁਖੀਵੜ ਅਗਾਵਨੋ¹।

¹ਤੂੰ ਜੀਵੜਾ (ਜਿਉਂਦਾ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇਂਗਾ।

ਐਹੋ ਮਮ ਮਾਨਕ ਤੂੰ ਬੂਡਯੋ ਅਚਾਨਕ ਥੋ,

ਅਬਿ ਤੁਵ ਸੰਤਤਿ ਅਨੰਤ ਹੈ ਬ੍ਰਿਧਾਵਨੋ¹।

¹ਉਲਾਦ ਬਹੁਤ ਵਧੇਗੀ।

ਐਸੇ ਬਰੁ ਦੀਨੋ ਗੁਰੁ ਲੀਨੋ ਅੰਕ ਲਾਇ¹ ਫੁਰੁ²,

¹ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ। ²ਛੇਤੀ।

ਕੀਨੋ ਸਮ੍ਰਿਧ¹ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਦੈ ਸੁਹਾਵਨੋ

¹ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ।

॥ ੪੪ ॥

ਹੇਰਿ ਗੁਰੁ ਸ਼ਕਤਿ ਚਕਿਤ¹ ਸਭਿ ਭਏ ਲੋਗ,

¹ਹੈਰਾਨ।

ਸੋਗ ਗਯੋ, ਛਯੋ ਪ੍ਰਮੋਦ¹ ਉਰਿ² ਸਬਿ ਕੇ।

¹ਅਨੰਦ ਭਰ ਗਿਆ। ²ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ।

ਸੰਤਤਿ ਮਹਾਨ ਭਈ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਜਹਾਨ ਪਰ,

ਜੀਵਤੇ ਸਦਾਵਤ ਹੈਂ ਅਬਿ ਲੋ ਸੁ ਤਬਿ ਕੇ।
ਔਰ ਏਕ ਭਯੋ ਹੈ ਹਿੰਦਾਲ* ਨਾਮ ਜਾਟ ਕੁਲ,

*ਇਹ 'ਨਿਰੰਜਨ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਰ ਵਕਤ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ 'ਨਿਰੰਜਨੀਏ' ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਗਰ ਜੰਡਾਲੇ ਕਾ ਬਿਸਾਲੇ ਸਿਖ ਜਬਿ ਕੇ।
ਸੇਵ ਗੁਰੂ ਲੰਗਰ ਕੀ ਕਰਤ ਅਮੇਵ¹ ਨਿੱਤ,
ਚਿੱਤ ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਭਗਤਿ ਰਹਯੋ ਫਬ ਕੇ¹

¹ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

¹ਸਜ ਕੇ।

॥ ੪੫ ॥

ਏਕ ਦਿਨ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਗੁਰੂ ਲੰਗਰ ਮੈ,
ਆਇ ਸਬਿ ਹੀ ਨੈ ਕਰੀ ਮਗ ਮੈਂ ਪ੍ਰਨਾਮ¹ ਹੈ।
ਚੂਨ¹ ਥੋ ਹਿੰਦਾਲ ਗੂਧੇ² ਹਾਥ ਭਰੇ ਜਾਨਿ ਰੂਧੇ³,

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਆਟਾ। ²ਗੁੰਨੁਦਾ ਸੀ। ³(ਆਟੇ ਨਾਲ) ਹੱਥ ਭਰੇ ਤੇਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਪਿੱਠ ਤੇ (ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ) ਰੱਖ ਕੇ ਮੂਧਾ ਹੋ ਕੇ (ਨਿਉਂ ਕੇ) ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

¹ਅਨੰਦ।

¹ਘਰ।

ਪੀਠ ਰਾਖਿ ਕੀਨੀ ਉਧੇ ਹੋਇ ਕੈ ਨਮਾਮਿ ਹੈ।

ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਬੁਧਿ ਪੇਖਿ ਗੁਰੂ ਭਏ ਮੁਦ¹,
ਦਯਾ ਨਿਧਿ ਕੀਨੋ ਸੋਊ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਧਾਮ¹ ਹੈ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਤਿ ਯਾਹੀ ਬਿਧਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ,
ਰਹਯੋ ਤੁਮ ਠੀਕ ਕਰਤ ਬੰਦਨਾਂ ਤਮਾਮਿ ਹੈ¹

¹ਸਾਰਿਆਂ (ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ) ਤੂੰ (ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਠੀਕ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹੀਂ।

॥ ੪੬ ॥

ਔਰ ਏਕ ਹੁਤੋ ਤਾਕੇ ਕਟ ਮੈ¹ ਤ੍ਰਿਕੋਨ ਪਟ²,
ਬਾਂਧਯੋ ਅਗਾਰੀ ਤਬਿ ਠਟ ਕਰਿ ਠੀਕ ਹੀ।
ਸੋਊ ਗੁਰੂ ਹੇਰਿ ਕਹਯੋ ਟੇਰਿ ਫੇਰ ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਤਿ,
ਐਸੋ ਪਟ ਕਟ ਮੈਂ ਰਖਈਓ ਨਿਤ ਨੀਕ ਹੀ।

¹ਲੱਕ ਵਿੱਚ। ²ਤਿਕੋਨਾ ਕਪੜਾ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰ ਕੇ।

ਸੂਜਨਾ ਕਹਤ ਤਾਂਹਿ ਤਣੀਆਂ ਕਹਤਿ ਕੋਊ,
ਲਘੁ ਲਘੁ ਕੁੜੀਆਂ ਕੇ ਕਟ ਹੋਤ ਠੀਕ ਹੀ।

ਐਸੋ ਪਟ ਕਟ ਧਰਿ ਰਾਖਤ ਹਮੇਸ਼ ਵਹਿ,

ਲਟਕਤਿ ਆਗੇ ਪਟ ਫੂਲ ਸੁਠ¹ ਠੀਕ ਹੀ

¹ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲ।

॥ ੪੭ ॥

ਪੀਠ ਪਰ ਹਾਥ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ਨਮਸਕਾਰ,
ਕਟ ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਕੋਨ ਪਟ ਫੁੰਦੇਦਾਰ¹ ਧਾਰਿ ਹੈਂ।
ਆਜ ਲਗ ਰੀਤਿ ਯਾਹੀ ਚਲੀ ਜਾਤ ਤਿਨਿ ਮਾਂਹੀ,

¹ਫੁੰਮਣ ਵਾਲਾ।

ਸਿੱਖ ਜੇ ਹਿੰਦਾਲ ਕੇ ਹਿੰਦਾਲੀਏ ਅਪਾਰ ਹੈਂ।
ਵੀਚ ਜੰਡਿਯਾਲੇ ਵਹਿ ਮਿਲਤਿ ਬਿਸਾਲੇ ਆਇ,
ਮੇਲਾ ਬਹੁ ਲਗਤਿ ਜਗਤ ਜਾਨੈ ਸਾਰਾ¹ ਹੈਂ।
ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਸੰਗ ਫੇਰ ਜਜੋ ਵਿਰੋਧ ਤਾਂਹਿ,
ਸੋਊ ਗਾਥ ਆਗੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਹੋਂ ਉਚਾਰ ਹੈਂ

¹ਸਾਰਾ।

॥ ੪੮ ॥

ਔਰ ਏਕ ਸੁਨੋ ਗਾਥ ਸੰਗ ਹੀ ਮੇਂ ਹਿਤ ਸਾਥ,
ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀ ਸਿੱਖ ਜਜੋਂ ਕਹਾਵਤ ਭੇ ਭੂਰ ਹੈਂ।
ਗੰਗੂ ਨਾਮ ਖੱਤ੍ਰੀ ਥਾ ਬਨੀਆਂ ਨਿਧਨੀਆਂ¹ ਸੁ,
ਉੱਤਰ ਦਿਸਨੀਆਂ ਬਸਨੀਆਂ¹ ਜਰੂਰ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਜਸ ਸੁਨਿ ਆਯੋ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਪੁਨ,
ਮਨ ਮੈ ਸੰਕੋਚ ਧਰਿ ਖਰੋਰਹਯੋ ਦੂਰ ਹੈ।
ਲਾਗ ਰਹੀ ਭੀਰ ਗੁਰ ਤੀਰ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨ ਕੀ,
ਅਸਨ ਬਸਨ¹ ਧਨ ਅਰਪਤ ਭੂਰ ਹੈਂ ॥ ੪੯ ॥
ਹੁਤੋ ਵਹਿ ਦਾਰਦੀ ਨ ਔਰ ਕਛੁ ਪਾਸ ਤਾਂਹਿ,
ਚਾਰ ਪੈਸਾ ਭਰ ਗੁੜ ਲਯਾਯੋ ਭੇਟ ਹੇਤ ਹੀ।
ਚਿੱਤ ਮੈਂ ਚਿਤਾਰੇ ਏਹੁ ਐਸੀ ਭੇਟ ਕੈਸੇ ਦੇਹੁੰ,
ਇਨ ਕੈ ਨ ਕਮੀ ਕੇਹੁ ਲੈਹੈਂ ਕਬਿ ਏਤ ਹੀ।
ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਵਨੇ ਕਾ ਲਗੈ ਅਵਕਾਸ¹ ਨਾਂਹਿ,
ਆਸ ਧਰਿ ਹੋਇ ਕੈ ਉਦਾਸ ਖਰੋ ਚੇਤ ਹੀ¹।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰ ਜੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੁਬੰਗ ਜਾਨਿ,
ਲਯੋ ਸੋ ਬੁਲਾਇ ਢਿਗ ਲਖਿ ਸਭਿ ਭੇਤ ਹੀ

¹ਗਰੀਬ।

¹ਉੱਤਰ (ਪਹਾੜ) ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ।

¹ਭੋਜਨ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਵਿਹਲ।

¹ਬੜਾ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

॥ ੫੦ ॥

ਜੈਸੇ ਜਦੁਪਤਿ¹ ਲਏ ਤੰਦੁਲ² ਸੁਦਾਮਾ ਤੇਹੈਂ,
ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਲਹਯੋ ਗੁੜ ਤਾਂਹਿ ਤੈ ਸੁਧਾਰ ਹੈਂ।
ਆਪ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ਮੁਖਿ ਔਰ ਵਰਤਾਇ ਦੀਨੋ,
ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰੂ ਤਾਹੂੰ ਪੈ ਅਪਾਰ ਹੈਂ।
ਕੀਨੋ ਸਿਤਕਾਰ ਦੀਨੋ ਹਾਥ ਸਿਰ ਧਾਰ ਤਾਂਹਿ
ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਕੇ ਅਗਾਰ¹ ਕੀਨੋ ਪੀਨੋ ਭਾਰ² ਹੈ।
ਬਖਸ਼¹ ਬਿਸਾਲ ਭਰਯੋ ਛਿਨ ਮੈ ਨਿਹਾਲ ਕਰਯੋ,

¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ। ²ਚਾਉਲ।

¹ਘਰ। ²ਬਹੁਤ ਭਾਰ।

¹ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ।

ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀ ਆਜ ਕਲ ਸਿਖ ਭੀ ਅਪਾਰ ਹੈਂ

॥ ੫੧ ॥

ਇਤਯਾਦਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਬਖਸੈਂ, ਬਿਸਾਲ ਕਰਿ,
ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਰ ਸਫਲ ਦਿਖਾਏ ਹੈਂ।
ਕੋਸ਼¹ ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਜੋ ਆਦਿ ਗੁਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇ,
ਪੋਸ ਧਨ ਸੂਮ ਜਜੋਂ ਜੁਗਾਦਿ ਨੇ ਬਢਾਏ ਹੈਂ¹।

¹ਖਜ਼ਾਨੇ।

¹ਸੂਮ ਵਾਂਗ (ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ) ਧਨ ਨੂੰ {ਪੋਸ} ਸਾਂਭ ਕੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ (ਖਜ਼ਾਨੇ) ਵਧਾਏ।

¹ਉਹੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਟੁੱਟ ਖਜ਼ਾਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ)।

¹ਲਾ ਕੇ।

¹ਪਾਸ।

ਵੇਈ ਗੰਜ ਪੁੰਜ ਅਜਮਤ ਕੇ ਅਭੰਜ ਇਨਿ¹,

ਬਾਈ ਠੌਰ ਸਦਾਬ੍ਰਤ ਧਰ ਕੈ¹ ਲੁਟਾਏ ਹੈਂ।
ਆਏ ਜੋ ਹਜੂਰ¹ ਮਨ ਭਾਏ ਫਲ ਪਾਏ ਤਿਨਿ,
ਜ਼ਾਹਰ ਜਗਤ ਪੀਰ ਹੋਇ ਕੈ ਸਿਧਾਇ ਹੈਂ

॥ ੫੨ ॥

ਜੈਸੇ ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ ਬਾਈ ਸੂਬੇ ਕੀਨ ਆਹਿ,
ਰੱਯਤ ਬਢਾਯੋ ਚਾਹਿ ਅਰਿ ਗਨ ਘਾਇ ਕੈ¹।
ਤੈਸੇ ਬਾਈ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਮੰਜੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਬਾਈ,
ਕੀਨ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਬਿਰਧਾਵਨ ਉਪਾਇ ਕੈ।
ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਧਨੀ ਘਨੀ ਕੋਠੀਆ ਰਚਾਇ ਨਿਜ,
ਬਨਜ ਬਢਾਵਤਿ ਗੁਮਾਸ਼ਤੇ¹ ਬਿਠਾਇ ਕੈ।
ਤੈਸੇ ਗੁਰਿ ਧਰਮ ਧੁਰੀਨ¹ ਕੀਨ ਚੀਨ² ਚਿੱਤ,
ਦੀਨ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਮੈ ਜਗਤ ਲਗਾਇ ਕੈ

¹ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਮਾਰ ਕੇ।

¹ਗੁਮਾਸ਼ਤਾ- ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਏਜੰਟ (ਮੁਨਸ਼ੀ)।

¹ਧਰਮ ਦੇ ਆਸਰਾ ਰੂਪ। ²ਜਾਣ ਕੇ।

॥ ੫੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬੁਹ ਚਰਿਤ¹ ਕਰਿ,
ਤਾਰੇ ਸਿਖ ਬਖਯਾਤ।
ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ ਤਈਂ,
ਲਾਇਕ ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ॥ ੫੪ ॥

¹ਕੌਤਕ।

ਅਪਨੀ ਜਾਗਾ ਗੁਰੂ ਥਪਿ¹,
ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਇਕਤੀਸ।

¹ਬਿਠਾ ਕੇ।

ਭਾਦੋਂ ਪੂਰਨ ਮਾਸਿ ਕੋ¹,

¹ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ।

ਤਨ ਤਜਿ ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਮੀਸ' ॥ ੫੫ ॥

'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਤੀਸਰ ਗੁਰ ਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ
ਸਮਾਵਣ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਖੋੜਸਮੋ ਬਿਸੁਮ ॥ ੧੬ ॥

੧੭. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਬਿਘਨ ਹਰਨ ਮੰਗਲ ਕਰਨ,
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਹਾਰਾ।

‘ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਤੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੁਖਦਾ ਚਲਿਤ,
ਛਲ ਤਜਿ ਗੁਰਿ ਉਰਿ ਧਾਰਾ ॥੧॥

‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਛਲ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ‘ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਬਿਨ ਅੰਜਨ ਰੂਪ ਨਿਰੰਜਨ, ਨੈਨ
ਪ੍ਰਭੰ ਜਨ ਖੰਜਨ ਕੰਜਨ ਉਪੰ।

‘ਮਾਇਆਰਹਿਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਰੂਪ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਮਾਨੋ ਮਮੋਲਿਆਂ ਤੇ ਕੰਵਲਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ (ਵਰਗੀ ਹੈ)।

ਕਰਿ ਗੰਜਨ ਮੰਜਨ ਅੰਜਨ ਗਜਾਨ ਦੈ,
ਰੰਜਨ ਦਾਸੰ ਖਾਸਨ ਖੁਪੰ।

‘ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਦੇ ਕੇ (ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ) ਕੱਟ ਕੇ {ਮੰਜਨ} ਸੁਧ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਰਵਿ ਬਾਲ ਮਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਸਸੀ,
ਨਵ ਨੀਤ ਅਨੰਗ ਰਾਜੀਵ ਅਨੂਪੰ।

‘ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ, ਹੰਸ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਮੱਖਣ, ਕਾਮਦੇਵ ਤੇ ਕੰਵਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹਨ।

ਉਰਿ ਠਾਨ ਧਜਾਨ ਗਜਾਨ ਹਰੀ,
ਗੁਰੁ ਕਾਨੁ ਹਰੀ ਵਰ ਬਾਲ ਸ੍ਰੂਪੰ ॥੨॥

‘ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ‘ਚ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦਾ ਹਾਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ,
ਪਥਾ ਜਥਾਰਥ ਸਾਰ।
ਜਥਾ ਮੇਰੁ ਤੈ ਕਨ ਤਥਾ,
ਕਹੋਂ ਮਥਾ ਧਰਧਾਰ ॥੩॥

‘ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ।

‘ਜਿਵੇਂ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਕਿਣਕਾ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕ ਕੇ (ਰਤਨ ਕੱਢਣ ਵਾਂਗ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ) ਤਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੌਪਈ:

ਕਥਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸੁਖਦ ਸੁਹਾਨੀ।
ਹਾਨੀ ਕਰਿ ਅਗਤਾ ਹਰਖਾਨੀ।
ਖਾਨੀ ਗੁਨ ਗਨ ਮਨ ਸੁਧ ਕਰਨੀ।

‘ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ (ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ)।

‘ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ।

ਕਰਨੀ ਜਜੋਂ ਮਦਾਦਿ ਤਰੁ ਹਰਨੀ' || ੪ ||
ਹਰਨੀ ਬੁਧਿ ਬੰਧਨ ਹਿਤ ਬਜਾਰੀ'।

ਬਾਰੀ ਸੁਜਸ ਗੰਧਿ ਸੁਖਕਾਰੀ'।
ਕਾਰੀ ਭਵ ਰੁਜ ਹਾਰਕ ਚਾਰੀ'।
ਚਾਰੀ ਫਲਦ ਕਾਮ ਤਰੁ ਡਾਰੀ' || ੫ ||
ਡਾਰੀ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤਿ ਸਾਰੀ'।
ਸਾਰੀ ਦਾਸਨ ਪੰਚ ਭਤਾਰੀ'।

ਤਾਰੀ ਸੰਸੇ ਬਿਹੰਗ ਉਡਾਰੀ'* || ੬ ||

ਡਾਰੀ ਤਿਯ ਹਿਤ ਮੁਕਤਿ ਮਸੂਕੈ'।

ਸੂਕੈਂ ਅਗੁਨ ਜਵਾਸ ਅਰੂਕੈਂ'।

ਰੂਕੈ ਮਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਗੁਰੁ ਗੁਨ ਮੈਂ'।
ਗੁਨ ਮੈਂ ਪਿਖੇ ਚਿੰਤਨ ਸਭਹੁਨ ਮੈਂ' || ੭ ||

ਹੁਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰੋਂ ਸਭ ਆਗੇ।
ਆਗੇ ਸੁਨੋ ਕਥਾ ਬਡ ਭਾਗੇ।
ਭਾਗੇ ਭਰਮ ਭੇਦ ਦੁਖ ਉਰ ਕਾ।
ਉਰਕਾ ਪਾਤ ਜੈਸ ਜਗ ਫੁਰਕਾ' || ੮ ||

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਕੀ ਗਾਥਾ'।
ਗਾਥਾ' ਸੁਨੋ ਸਜਨ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।
ਸਾ ਥਾ ਧਰਾ ਰੂਪ ਰਘੁਵਰ ਸੋ'।

ਵਰ ਸੋ ਬਾਨ ਬੈਨ ਹਰ ਅਰਿ ਸੋ' || ੯ ||

ਅਰਸੋ' ਉਤਰੇ ਵੀਚ ਲਾਹੌਰੇ।

'ਹਥਣੀ ਵਾਂਗ ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿੱਛਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।
'ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਹਰਨੀ ਦੇ ਬੰਧਨ (ਮੋਹ ਜਾਲ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ)
ਹਵਾ ਹੈ।

'ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਸ ਰੂਪ ਸੁਗੰਧੀ ਦੀ ਸੁਖਦਾਈ ਬਗੀਚੀ ਹੈ।
'ਸੰਸਾਰ ਰੂਪਰੋਗ ਦੇ ਮੋਟਣ ਵਾਲੀ ਚੰਗੀ ਦਵਾਈ ਹੈ।
'ਚਾਰੇ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਡਾਲੀ ਹੈ।
'ਸਾਰੀ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ (ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ) ਦੀ ਡਾਰ ਹੈ।

'ਦਾਸਾਂ ਰੂਪ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਸਾੜੀ (ਪੜਦਾ ਢਕਣ ਵਾਲੀ) ਹੈ।
{ਪੰਜ-ਪੰਜਾਂ-ਭਤਾਰੀ-ਪਤੀਆਂ ਵਾਲੀ=ਦ੍ਰੋਪਤੀ।}
'ਸੰਸਿਆਂ ਰੂਪ ਨਦੀ (ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ) ਪੰਛੀ ਦੀ
ਉਡਾਰੀ ਹੈ। *ਅੰਕ ਨੰ: ੬ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ 'ਚ
ਕਿਤੇ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅੰਕ ਦੀਆਂ
ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

'ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਮਾਸੂਕ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ- ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਵਾਸਤੇ (ਮਾਇਆ ਰੂਪ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ
ਕਰਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

'ਅਉਗਣਾਂ ਰੂਪ ਜਵਾਂਹੇਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਰੋਕ ਟੋਕ ਤੋਂ ਸੁਕਾਉਣ
ਵਾਲੀ ਹੈ।

'ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

'ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ (ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ) ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਨ (ਸਿਮਰਨ) ਵਾਲੇ
ਗੁਣ ਦੇਖੇ ਹਨ।

'ਜਿਵੇਂ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਸ਼ 'ਚੋਂ ਡਿੱਗੇ ਅੰਗਾਰ ਛੇਤੀ (ਨਾਸ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।

'ਉਸਤਤੀ ਦੀ।

'ਕਥਾ।

'(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ) {ਸ} ਉਸ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ {ਸੋ} ਵਰਗਾ
ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ {ਥਾ} ਸੀ।

'ਬਚਨਾਂ ਰੂਪ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਕਾਮ ਆਦਿ) ਵੈਰੀ
ਮਾਰੇ।

'ਸੱਚ ਖੰਡ ਤੋਂ। {ਅੰ:., ਅਰਸ਼-ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ, ਖੁਦਾ ਦਾ
ਤਖ਼ਤ, ਸੱਚ ਖੰਡ।}

ਹੋਰੇ ਕਰਿ ਤਾਰੇ ਜਨ ਗਉਰੇ।

¹(ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ) ਭਾਰੇ (ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ) ਹੋਲੇ (ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਕਰ ਕੇ ਤਾਰਿਆ।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੌ ਇਕਾਨਵੇ ਚਾਰੂ।

¹ਸੁੰਦਰ।

ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਸੁਦੀ ਤੀਜ ਗੁਰਵਾਰੂ॥ ੧੦ ॥

¹ਵੀਰਵਾਰ ਦਿਨ।

ਸੋਢੀ ਹਰੀਦਾਸ ਹਰਿ ਦਾਸੂ।

ਦਯਾ ਕੌਰ ਮਾਤਾ ਘਰ ਖਾਸੂ।

ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਅਵਤਾਰੂ।

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਅਵਤਾਰ।

ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਜਗਤੈ ਸੁਖ ਕਾਰੂ॥ ੧੧ ॥

ਬਾਜ਼¹ ਬਜਾਇ ਸੁਮਨ ਸੁਰ ਬਰਖੇ²।

¹ਵਾਜੇ। ²ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ।

ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰ ਨਾਰਿ ਨਰ ਹਰਖੇ।

ਘਰ ਹਰਦਾਸ ਬਧਾਈ ਆਵੈਂ।

ਬਾਦ ਬਜਾਇ ਗੀਤ ਬਹੁ ਗਾਵੈਂ॥ ੧੨ ॥

ਪੁਰ ਲਾਹੌਰ ਮੈਂ ਮੰਗਲ ਹੋਵਾ।

ਭਨਤ ਨ ਜਾਇ ਬਨਤ ਥੋ ਜੋਵਾ।

¹ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਣਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਸੀ।

ਬਾਲ ਚਲਿਤ ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਕਰਹੀਂ।

ਜਨ ਗਨ ਮਨ ਭਗਤੀ ਅਨੁਸਰਹੀਂ॥ ੧੩ ॥

ਖੇਲਨ ਵੀਚ ਬਾਲਕਨ ਤਾਈਂ।

ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ ਭਗਤੀ ਜਗ ਸਾਈਂ।

ਚਲਨ ਚਿਤੌਨ¹ ਹਸਨ ਮੁਸਕਾਵਨ।

¹ਦੇਖਣਾ।

ਜਾਗਨ ਸੋਵਨ ਪੀਵਨ ਖਾਵਨ॥ ੧੪ ॥

ਬੈਠਨ ਉਠਨ ਬੋਲਨ ਐਸਾ।

ਹੋਵਤਿ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕਾ ਜੈਸਾ।

ਬਾਲ ਉਮਰ ਬ੍ਰਿਧਨ ਸੀ ਚਾਲੈਂ¹।

¹ਵੱਡਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਰੀਤਾਂ।

ਕੋਵਿਦ¹ ਪਿਖਿ ਰਹਿੰ ਤੱਜਬ ਕਮਾਲੈਂ²॥ ੧੫ ॥

¹ਵਿਦਵਾਨ (ਜੋਤਸ਼ੀ)। ²ਬਹੁਤੇ ਹੈਰਾਨ।

ਰੇਖਨ ਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹ¹ ਪੇਖਿ ਬਖਾਨੈਂ।

¹ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ।

ਈਸ ਸਮਾਨ ਇਸੈ ਜਗ ਮਾਨੈ।

ਰਾਜ ਜੋਗ ਯਹਿ ਅਧਿਕ ਕਮਾਵੈਂ।

ਇਨਿ ਪਦ¹ ਰਾਵ ਰੰਕ ਸਿਰ ਨੁਵੈਂ²॥ ੧੬ ॥

¹ਚਰਨਾਂ ਤੇ। ²ਰਾਜੇ ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣਗੇ।

ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਕਾਲ ਬਿਤਯੋ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਮਗ ਲਯੋ¹।

¹ਦੇਵਪੁਰੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲਿਆ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗ ਗਏ।

ਹੁਤੇ ਨਾਨਕੇ ਬਾਸਰ ਗਾਮੂੰ¹।

¹ਪਿੰਡ।

ਨਾਨੀ ਲੈ ਗਈ ਇਨ ਨਿਜ ਧਾਮੂੰ **॥ ੧੭ ॥**

ਸਾਤ ਬਰਸ ਕੀ ਥੀ ਤਬਿ ਆਯੂ¹।

¹ਉਮਰ।

ਰਹੇ ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਸੁਖ ਪਾਯੂ¹।

¹ਪਾ ਕੇ।

ਅਮਰ ਦਾਸ ਤਹਿ ਤਾਲ ਲਗਾਵਹਿੰ।

ਲੋਗ ਘਨੇ ਤਹਿੰ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹਿੰ **॥ ੧੮ ॥**

ਰਾਮਦਾਸ ਤਹਿੰ ਜਾਇ ਹਮੇਸੈਂ।

ਘੰਗਨੀ ਚਨੇ¹ ਪਕੌੜੇ ਬੇਸੈਂ²।

¹ਉਬਲੇ ਹੋਏ ਛੋਲੇ। ²ਵੇਸਣ ਦੇ। (ਅ) ਚੰਗੇ।

ਲਾਇ ਛਾਬੜੀ ਬੇਚੈ ਬੈਸਾ।

ਬਨਾ ਸੰਜੋਗ ਏਕ ਦਿਨ ਐਸਾ **॥ ੧੯ ॥**

ਦੋਹਰਾ:

ਅਮਰ ਦਾਸ ਨਿਜ ਸੁਤਾ ਕੀ,

ਕਰਨ ਸਗਾਈ ਹੇਤ¹।

¹ਮੰਗਣੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਦਿਜ¹ ਕੇ ਭੇਜਨ ਲਗੇ ਜਬਿ,

¹ਬ੍ਰਾਹਮਣ।

ਕਰਜੋ ਸਮਾਣੀ¹ ਏਤ² **॥ ੨੦ ॥**

¹ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ (ਮਾਤਾ ਦਯਾ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ)। ²ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਰਾਮਦਾਸ ਕੇ ਸਮੁਖ ਪਿਖਿ,

ਆਵਤ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪੁ।

ਐਸਾ ਹੀ ਨੀਂਗਰ¹ ਹੁਵੈ,

¹ਲੜਕਾ, ਮੁੰਡਾ।

ਆਯੂ ਰੂਪ ਅਨੂਪ **॥ ੨੧ ॥**

ਅਮਰ ਧਰਮ ਬਪੁ¹ ਐਸ ਸੁਨਿ,

¹ਧਰਮ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ।

ਰਾਮਦਾਸ ਕੇ ਪਾਸ।

ਬੋਲਿ¹ ਜਾਤਿ ਕੁਲ ਬੂਝ ਕੈ,

¹ਬੁਲਾ ਕੇ, ਸੱਦ ਕੇ।

ਰੇਖ ਪੇਖਿ ਬਡ ਖਾਸ **॥ ੨੨ ॥**

ਕਹਜੋ ਯਾਹਿ ਸਮ ਇਹੀ ਹੈ,

ਔਰ ਨਹੀਂ ਜਗ ਕੋਇ।

ਸ਼ਗਨ ਸਗਾਈ¹ ਦੈ ਤਬੈ,

¹ਮੰਗਣੀ ਦਾ ਸ਼ਗਨ। {ਸ਼ਗਨ-ਮੰਗਣੀ ਸਮੇਂ ਛੁਹਾਰੇ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।}

ਪੁਨ ਬਿਵਾਹ ਦਿਯ ਸੋਇ **॥ ੨੩ ॥**

ਇਸੀ ਸਾਲ ਮੈ ਅਮਰ ਜੀ,

ਗਏ ਦੁਤੀ ਗੁਰੂ ਪਾਸ।

ਸੇਵ ਦ੍ਰਾਦਸ ਸਾਲ ਕਰਿ,
 ਗੱਦੀ ਪਾਈ ਖਾਸ ॥ ੨੪ ॥
 ਇਨ ਹੀ ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਕੇ,
 ਅੰਦ੍ਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ।
 ਕਰਿ ਅਬਾਦ ਤਹਿੰ ਥੇ ਬਸੇ,
 ਰਚ ਕਰਿ ਧਾਮ ਬਿਸਾਲ ॥ ੨੫ ॥
 ਰਾਮਦਾਸ ਕੋ ਭੀ ਤਹਿੰ
 ਅਮਰਦਾਸ ਨਿਜ ਪਾਸ।
 ਘਰ ਰਚਵਾਇ ਬਸਾਇ ਰਖ,
 ਕਰੈਂ ਪਾਲਨਾ ਖਾਸ ॥ ੨੬ ॥
 ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਕੋ,
 ਲਖਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਖਯਾਤ।
 ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਸੇਵਾ ਕਰੈਂ, ਜਾਂ ਤੇ ਭਏ ਬਖਯਾਤ
 ॥ ੨੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਦਿਨ ਸੋਢੀ ਲਵ ਪੁਰ ਕੇਰੇ।
 ਗੰਗਾ ਨੁਾਵਣ ਚਲੇ ਬਧੇਰੇ।
 ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜਾਇ ਕਰਿ ਡੇਰਾ।
 ਰਾਮਦਾਸ ਢਿਗ ਦਿਜ ਪਠਿ ਟੇਰਾ¹ ॥ ੨੮ ॥
 ਹਮ ਸ਼ਰੀਕ ਤੁਮਰੈ ਹੈਂ ਆਏ।
 ਮਿਲ ਜਾਵਹੁ ਲਯਾਵਹੁ ਪਹੁਨਾਏ।
 ਅਮਰ ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਸਹਜ ਸੁਭਾਏ।
 ਸੈਂਢ ਜੁਬਾਨ¹ ਕਹਯੋ ਇਸ ਭਾਏ ॥ ੨੯ ॥
 ਰਾਮਦਾਸ ਕਾ ਕੋਊ ਸ਼ਰੀਕ।
 ਰਹਿੰ ਹੈ ਨਾਂਹਿ ਜਗਤ ਮੈਂ ਠੀਕ।
 ਪੁਨ ਬੁਲਾਇ ਉਨ ਕੋ ਘਰ ਖਾਸ¹।
 ਭੋਜਨ ਖਿਲਤ¹ ਦਏ ਬਡਰਾਸਿ² ॥ ੩੦ ॥
 ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਵਹਿ ਗੰਗਹਿ ਗਏ।
 ਪਰ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੱਤ ਸਬਿ ਭਏ।
 ਮਰੀ¹ ਪਰੀ ਤਿਨ ਕੋ ਬਡ ਤਹੇਂ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੂੰ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ।

¹ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ।

¹ਦਬੀ ਜਬਾਨ ਨਾਲ।

¹ਆਪਣੇ ਘਰ।

¹ਪੁਸ਼ਾਕੇ। ²ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।

¹ਛੂਤ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ, ਹੈਜ਼ਾ, ਪਲੇਗ ਆਦਿ।

ਬਹੁਤ ਮਰੇ ਥੋਰੇ ਹੀ ਰਹੇ ॥ ੩੧ ॥

ਸੋਢੀ ਖੱਤ੍ਰੀ ਵੀਚ ਲਾਹੌਰੈਂ।

ਹੁਤੇ ਬਸਤ ਤਬਿ ਅਤਿਸੈ ਗੌਰੈਂ।

ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਦਰ ਜਹਾਂ।

ਹੈ ਅਬਿ¹, ਥੇ ਸੋਢੀ ਤਬਿ ਤਹਾਂ ॥ ੩੨ ॥

¹ਜਿਥੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਹੈ।

ਯਾਹੀ ਤੈਂ ਸੁ ਸੋਢੀਓਂ ਕੇਰਾ।

ਕਹਿਲਾਵਤ ਮਹੱਲਾ ਹਮ ਹੇਰਾ।

ਪੈ ਵਹਿ ਥੇ ਹੰਕਾਰੀ ਭਾਰੀ।

ਨਹਿ ਸੁਆਪ ਬਖਸ਼ਾਯੋ ਕਾਰੀ¹ ॥ ੩੩ ॥

¹ਵੱਡਾ।

ਆਖਰ ਜਬਿ ਥੋਰੇ ਹੀ ਰਹੇ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਉਤ ਗਾਦੀ ਬਹੇ।

ਤਿਨ ਢਿਗ ਜਬਿ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਗਏ।

ਹੋਨਹਾਰ ਬਚ ਐਸ ਕਢਏ ॥ ੩੪ ॥

ਹਮ ਸ਼ਰੀਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੈਂ ਆਏ।

ਉਨਿ ਭੀ ਸੁਨਿ ਯਹਿ ਬੈਨ ਅਲਾਏ।

ਨਾਹਿ ਸ਼ਰੀਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੋਈ।

ਰਹਯੋ ਨ ਰੈਹੈ ਆਗੇ ਕੋਈ ॥ ੩੫ ॥

ਦੇਖੋ ਬੋਲਨ ਕੇਰ ਬਿਚਾਰਾ।

ਬਰ¹ ਕੀ ਠੌਰ ਸਾਪ² ਲਿਯ ਭਾਰਾ।

¹ਵਰ। ²ਸਰਾਪ।

ਤਬਿ ਤੇ ਸੋਢੀ ਲਵਪੁਰ ਜੋਊ।

ਗੁਰੂ ਉਲਾਦ ਬਿਨ, ਰਹਾ ਨ ਕੋਊ ॥ ੩੬ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਕੇ ਹੁਤੇ ਪੂਤ ਨੀਕੇ।

ਉਭੇ¹ ਮੋਹਣ ਮੋਹਰੀ ਨਾਮ ਠੀਕੇ।

¹ਦੋ।

ਹੁਤੀ ਕੰਨਯਾ ਧੰਨਯਾ ਜੋਗ¹ ਭਾਨੀ।

¹ਧੰਨਯਤਾ ਜੋਗ।

ਰਮੰਦਾਸ ਸ਼ਾਦੀ ਤਿਸੈ ਸੰਗ ਠਾਨੀ ॥ ੩੭ ॥

ਭਏ ਤੀਨ ਬੇਟੇ ਤਿਸੀ ਸੈ ਸੁ ਮਾਨੋ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਚੰਦ¹ ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਜਾਨੋ।

¹ਚੰਦ (ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ)।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨੰ ਮੱਲ ਆਚੱਲ ਪਾਲੰ¹।

¹ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ)।

ਰਹੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਬੇਸਾਲ ਕਾਲੰ¹ ॥ ੩੮ ॥

¹ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਬੰਧੀ ਲਖੈਂ ਨਾਂਹਿ ਦੋਈ।
ਧਰੇ ਈਸ ਭਾਵੈਂ ਕਰੈਂ ਸੇਵ ਸੋਈ।

¹ਦੋਵੇਂ (ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ)।

²ਈਸ਼ਰ ਭਾਵ ਧਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੈਸੇ।
ਕਰੀ ਸੇਵ ਨੀਕੈ ਰੰਮਦਾਸ ਤੈਸੇ ॥ ੩੯ ॥

ਪੁਨਾ ਬਾਉਲੀ ਕੀ ਕਰੀ ਕਾਰ ਭਾਰੀ।
ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਹੀ ਆਲਸੰ ਤਾਂਹਿ ਟਾਰੀ।
ਬਿਤੇ ਬਰਸ ਕੇਤੇ ਤਿਸੇ ਕਰਤ ਸੇਵਾ।

ਚਢਯੋ ਤਰੁ ਮੁਰਾਦੰ¹ ਲਗਯੋ ਚਾਹਿ ਮੇਵਾ²
॥ ੪੦ ॥

¹ਮੁਰਾਦ (ਭਾਵਨਾ) ਦਾ ਦਰੱਖਤ (ਸਿਰੇ) ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਭਾਵ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ²ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਰੂਪ ਫਲ।

ਦਿਨੰ ਏਕ ਮਾਂਹੀ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੰ ਨੈ।
ਪਿਖਯੋ ਧਯਾਨ ਧਰ ਕੈ ਦਿਲੰ ਈਸਰੰ ਨੈ।

¹ਈਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ।

ਲਖਯੋ ਲਾਇਕੰ ਰਾਮਦਾਸੰ ਗੁਰਯਾਈ।
ਦਯੋ ਚਾਹਿੰ ਤਾਂ ਕੋ ਮਨੰ ਮੋਦ ਛਾਈ ॥ ੪੧ ॥

¹ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਭਰ ਕੇ।

ਪੁਨਾ ਪਰਖਨੇ ਕੀ ਕਰੀ ਬਯੋਤ ਐਸੇ।
ਸਮੇਂ ਏਕ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਬੈਸੇ।
ਤਬੈ ਬੈਨ ਭਾਖੇ ਗੁਰੂ ਐਸ ਖਾਸੰ।
ਰਚੋ ਚੌਤਰੇ ਬਾਪਿਕਾ ਤੀਰਰਾਸੰ ॥ ੪੨ ॥

¹ਆਪ।

²ਸਾਰੇ ਬਾਉਲੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਥੜੇ ਬਣਾਉ।

ਤਹਾਂ ਬੈਸਹੋਂ ਮੈਂ ਨਿਤੰ ਜਾਇ ਨੀਕੈ।
ਕਰੈਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਇ ਕੈ ਦਰਸ ਠੀਕੈ।
ਗਏ ਮਾਨ ਬੈਨੰ ਥੜੇ ਕੀਨ ਐਨੰ।
ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਪੇਖੇ ਤਬੈ ਆਪ ਨੈਨੰ ॥ ੪੩ ॥

¹ਠੀਕ, ਚੰਗੇ।

ਕਹਯੋ ਨਾਹਿ ਨੀਕੈ ਬਨੈ ਏਹੁ ਕੋਈ।
ਦਯੋ ਸੋ ਗਿਰਾਈ ਕਹਯੋ ਫੇਰ ਹੋਈ।

¹ਫੇਰ ਹੋਣ ਭਾਵ ਫੇਰ ਦੋਬਾਰਾ ਬਣਾਉ।

ਪੁਨਾ ਤਯਾਰ ਹੋਏ ਥੜੇ ਔਰ ਠੀਕੈਂ।
ਗੁਰੂ ਪੇਖਿ ਭਾਖਯੋ ਬਨੈ ਨਾਹਿ ਨੀਕੈਂ ॥ ੪੪ ॥
ਦਯੋ ਸੋ ਗਿਰਾਈ ਕਹਯੋ ਔਰ ਸਾਜੋਂ।

¹ਹੋਰ ਬਣਾਉ।

ਘਨੇ ਛੋਰਿ ਬੈਸੇ ਸਿਖੰ ਪੂਤ ਕਾਜੋਂ।

¹ਬਹੁਤੇ ਸਿਖ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਕੰਮ ਛੱਡ ਬੈਠੇ।

ਕਈ ਬਾਰ ਯੋਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਢਹਾਏ।
ਤਬੈ ਸਿੱਖ ਪੂਤਾਨ ਯੋਂ ਬੈਨ ਗਾਏ ॥ ੪੫ ॥

ਅਤੀ ਬੁਢ ਹੋਏ ਰਹੀ ਨ ਠਿਕਾਨੇ।
 ਮਤੀ ਆਪ ਕੀ, ਸੋ ਹਮੇਂ ਠੀਕ ਜਾਨੇ।
 ਥੜੇ ਠੀਕ ਨਾਂਹੀ ਅਸਾਂ ਤੈ ਬਨੈ ਹੈਂ।
 ਤਿਸੀ ਤੈ ਰਚਾਵੋ ਭਲੇ ਜੋ ਰਚੈ ਹੈ ॥ ੪੬ ॥
 ਦਿਵੋ ਤਾਹਿ ਕੇ ਆਪ ਇੰਨਾਮ ਭਾਰੂ।
 ਨਹੀ ਚਾਹਿ ਤਾਂ ਕੀ ਹਮੇਂ ਲੈਨ ਚਾਰੂ।
 ਉਭੈ ਪੂਤ ਨਾਤੀ¹ ਸਭੀ ਸਿੱਖ ਔਰੈਂ।
 ਗਏ ਭਾਖਿ ਐਸੇ ਤਬੈ ਛੋਰ ਠੋਰੈਂ ॥ ੪੭ ॥
 ਰਹਯੋ ਰਾਮਦਾਸੰ ਥੜੇ ਜੋ ਬਨਾਵੈ।
 ਗੁਰੂ ਹੇਰਿ ਤਾਂ ਕੋ ਤਬੈ ਗੇਰ ਜਾਵੈਂ।
 ਨਹੀ ਰਾਗ ਰੋਖੰ¹ ਦਿਲੰ ਮਾਂਹਿ ਧਾਰੇ।
 ਭਲੇ ਨਿੰਮ੍ਰੀ ਭਾਵ ਸੋ ਯੋਂ ਉਚਾਰੇ ॥ ੪੮ ॥
 ਅਹੇਂ ਜੀਵ ਅਲਪਗਯ¹ ਹਮ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ।
 ਬੁਰੇ ਨੇਕ ਕੀ ਨ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਸੁੱਧੀ¹।
 ਜਿਸੈ ਪੂਤਰੀ ਦਾਰੁ ਕੀ¹ ਹੋਤ ਨੀਕੈ।
 ਨਟੰ ਜਜੋਂ ਪ੍ਰੇਰੈ ਕਰੈ ਤੈਸ ਠੀਕੈ ॥ ੪੯ ॥
 ਨਹੀ ਕਰਮ ਆਕਰਮ ਕਾ¹ ਮਰਮ² ਜਾਨੋਂ।
 ਜਿਵੈਂ ਆਪ ਪ੍ਰੇਰੈਂ ਤਿਵੈਂ ਕਾਮ ਠਾਨੋਂ।
 ਯਹੀ ਧਰਮ ਹੈ ਸਿਖ ਕਾ ਠੀਕ ਐਨੋਂ¹।
 ਰਿਦੈ ਆਗਯਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਾਨ ਲੈਨੋ ॥ ੫੦ ॥
 ਨਹੀਂ ਬੈਠਨੋ ਹੈ ਹਮੇਂ ਔਰ ਠਾਮੰ¹।
 ਪਰੈ ਫੇਰ ਕਰਨੋ ਕਿਛੁ ਆਨ ਕਾਮੰ¹।
 ਰਰੇ ਬੈਨ ਐਸੇ ਰਸੰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਨੇ¹।
 ਸੁਧਾ ਸੋਂ ਲਪੇਟੇ¹ ਮਹਾਂ ਨੀਤ ਵਾਨੇ ॥ ੫੧ ॥
 ਗੁਰੂ ਮੋਦ ਹੋਏ ਤਬੈ ਯੋਂ ਸੁਨੈ ਕੈ।
 ਲਯੋ ਪਰਖ ਨੀਕੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਤੈ ਕੈ¹।
 ਉਰੰ ਸੰਗ¹ ਲਾਯੋ ਗੁਰੰ ਰਾਮਦਾਸੰ।
 ਭੁਜਾ ਵੀਚ¹ ਲੈ ਕੇ ਕਰਯੋ ਕਾਮ ਰਾਸੰ² ॥ ੫੨ ॥
 ਜਿਸੈ ਪਾਰਸੰ ਕੇ ਛੁਹੇ ਲੋਹ ਹੇਮੰ¹।

¹ਪੋਤਰੇ।¹ਮੋਹ ਤੇ ਗੁੱਸਾ।¹ਬੋੜੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ।¹ਹੋਸ਼, ਅਕਲ।¹ਲੱਕੜ ਦੀ ਪੁਤਲੀ।¹ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਦਾ। ²ਭੇਦ।¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।¹ਸਾਨੂੰ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।¹(ਜਿਹੜਾ) ਫੇਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇ (ਐਸਾ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ (ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਭਾਵ ਇੱਕੋ ਇਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ।¹ਪ੍ਰੇਮਰਸ 'ਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ।¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ।¹ਤਾ ਦੇ ਕੇ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਕੇ।¹ਛਾਤੀ ਨਾਲ।¹ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ। ²ਸਾਰਾ ਕੰਮ।¹ਲੋਹਾ ਸੋਨਾ (ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

ਬਨੈ ਦੇਰ ਨਾਹੀ, ਭਏ ਯਾਹਿ ਤੇਮੰ।
 ਕਰਯੋ ਆਪ ਜੈਸੋ ਰਮੰਦਾਸ ਤਾਈਂ।
 ਯਹੀ ਪੂਰਨੰ ਸਾਧ ਕੀ ਹੈ ਬਡਾਈ ॥ ੫੩ ॥
 ਪੁਨਾ ਸਿੱਖ ਥੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਔਰ ਜੇਤੇ।
 ਪਰੇ ਰਾਮਦਾਸੈਂ ਪਗੀਂ ਆਇ ਤੇਤੇ।
 ਗੁਰੂ ਪੂਤ ਭੀ ਮੋਹਰੀ ਆਇ ਲਾਗਾ।
 ਪਦੰ ਰਾਮਦਾਸੰ ਭਯੋ ਬੱਡ ਭਾਗਾ ॥ ੫੪ ॥
 ਭਯੋ ਰਾਮਦਾਸੰ ਗੁਰੂ ਐਸ ਭਾਤੰ।
 ਹੁਤੋ ਖੋੜਸੰ ਸੈ ਸਤਾਈਂ ਬਖਯਾਤੰ ॥ ੫੫ ॥

‘ਤਿਵੇਂ ਇਹ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ ਰੂਪ) ਹੋ ਗਏ।

‘ਚਰਨੀਂ।

‘ਸੰਮਤ ੧੬੨੭ ਬਿ:।

ਦੂਮਲਾ ਛੰਦ:

ਇਕ ਦਯੋਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰ ਨੈ,
 ਧਰ ਧਯਾਨ ਮਹਾਨ ਸੁ ਜਾਨ ਲਯੋ।
 ਜਬਿ ਰਾਮਦਾਸ ਪਰਵਾਰ ਬਢੈ,
 ਤਬਿ ਕਬਿ ਈਹਾਂ ਗੁਜਰਾਨ ਭਯੋ।
 ਇਨ ਕੇ ਬਸਨੇ ਹਿਤ ਔਰ ਨਗਰ,
 ਇਕ ਰਚ ਦਈਏ ਅਬਿ ਨੀਕ ਸਹੀ।
 ਤਿਸ ਮੈਂ ਬਸ ਹੈਂ ਰਸ ਹੈਂ ਸੁਖ ਸੋਂ,
 ਗੁਰੂ ਤੀਸਰ ਮਨ ਮੈ ਧਾਰ ਯਹੀ ॥ ੫੬ ॥
 ਇਕ ਨਯੋ ਸੁ ਨਗਰ ਬਸਾਇ ਦਯੋ,
 ਸੰਨ ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਸਤ ਬੀਸ ਮਹੇਂ।
 ਰਮਦਾਸ ਪੁਰਾ ਤਿਹ ਨਾਮ ਧਰਯੋ,
 ਅਬਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਨ ਜਾਂਹਿ ਕਹੇਂ।
 ਤਿਹ ਮਾਂਹਿ ਬਸਾਇ ਦਯੋ ਰਚਿ ਧਾਮ,
 ਸੁ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਤਬਿ ਰਾਮਦਾਸ ਰਹਿੰ ਕਬੀ ਸੁਧਾਸਰ,
 ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਰਹੇਂ ਕਬਿ ਹੀ ॥ ੫੭ ॥
 ਮਨ ਦੈ ਤਨ ਦੈ ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਰੈਂ,
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਆਵਹਿ ਫੇਰ ਚਲੇ।
 ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਜਬੈ ਪਰਲੋਕ ਗਏ,
 ਤਬਿ ਤੈ ਨਿਜ ਪੁਰ ਯਹਿ ਥਿਰੇ ਭਲੇ।

‘ਵਿੱਚ।

ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਅਮਰ ਕੀਰੀਤੀ¹,
ਰਾਮਦਾਸ ਸਭਿ ਭਲੇ ਗਹੀ।
ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਤੈ,
ਨਿਤ ਆਵਤਿ ਜਾਵਤਿ ਰਹੇ ਤਹੀਂ ॥ ੫੮ ॥
ਸਿਖ ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੈਂ ਗੁਰ ਕੋ ਸੇਵੈਂ,
ਲੈ ਉਪਦੇਸ ਕਲੇਸ ਕਟੈਂ।

¹ਪਹਿਲੇ, ਦੂਜੇ ਤੇ ਤੀਜੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ।

ਗੁਰੁ ਤੇ ਫਲ ਚਾਰ ਪਾਇ ਘਰ ਜਾਵੈਂ,
ਕਿਰਤਿ ਧਰਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਠਟੈਂ¹।

¹ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰ ਦਾਸ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਕੋ,
ਖਾਸ ਕਹਯੋ ਥਾ ਇਕ ਦਿਵਸੰ।
ਪੁਰ ਰਮਦਾਸ ਪਾਸ ਇਕ ਤੀਰਥ,
ਅਤਿ ਨੀਕੋ ਹੈ ਪੁਰਾ ਦਿਸੰ¹ ॥ ੫੯ ॥

¹ਪੂਰਬ ਦੀ ਤਰਫ਼।

ਦੋਹਰਾ:

ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੁ ਇਸੀ ਤੈ,
ਆਇ ਬੈਠ ਇਸ ਥਾਇ।
ਭਜਨ ਕਰੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ ਕੋ
ਤਾਲ ਖੁਦਾਵਹਿੰ ਸਾਇ¹ ॥ ੬੦ ॥

¹ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ।

ਲੋਕ ਦੇਸ ਕੇ ਆਇੰ ਬਹੁ,
ਛਕਿ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।
ਦਰਸ ਭਜਨ ਕਰਿ, ਤਾਲ ਕੋ
ਖੇਦੈਂ ਸਹਿ ਅਹਿਲਾਦ ॥ ੬੧ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ¹,
ਰਹਯੋ ਬਿਵਹਾਰ ਬ੍ਰੁਤ¹ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸੁ ਦੇਸ ਹੈ।
ਤਾਂਹੀ ਸਮੇਂ ਸੁਨੋ ਏਕ ਬਾਤ ਭਈ ਔਰ ਜੇਕ¹,
ਸੁਧਾਸਰ ਤਾਲ ਨੇਕ ਭਯੋ ਜੈਸ ਬੇਸ¹ ਹੈ।
ਮਦਰ¹ ਸੁ ਦੇਸ ਮਾਂਹਿ ਪੱਟੀ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਆਹਿ,
ਹੁਤੋ ਏਕ ਨੀਕ ਤਾਂਹਿ ਖੱਤ੍ਰੀ ਨਰੇਸ ਹੈ।
ਹੁਤੀ ਤੱਕਿ ਧਾਮ ਚਾਰ ਸੁਤਾ ਸੁ ਕੁਮਾਰ ਚਾਰੁ¹,

¹ਪੁੰਨ ਕਰਮ।

¹ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਗੱਲ।

¹ਉੱਤਮ, ਬੇ-ਮਿਸਾਲ।

¹ਮਾਝੇ ਦੇ।

¹ਚਾਰ ਸੁੰਦਰ ਕੰਵਾਰੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀਆਂ ਘਰ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਦੇਖ ਕੇ।

ਰੂਪ ਗੁਨ ਕੀ ਅਗਾਰ¹ ਹਾਰਕ² ਕਲੇਸ ਹੈਂ ¹ਘਰ। ²ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ।

॥ ੬੨ ॥

ਏਕ ਰੋਜ਼ ਆਪਸ ਮੈਂ ਬਹਨ ਬਹਨ ਮਿਲਿ,

ਕਹਨ ਸੁ ਲਾਗੀ ਪਾਗੀ ਕ੍ਰਮ ਰਸ ਰੇਖ ਹੀ¹।

ਤੀਨ ਕਹੈਂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਖੈ ਹੈਂ ਹਮ ਦਯੋ ਤਾਤ¹,

ਚਤਰਥੁ ਕਹਯੋ ਖਾਤ ਮੈ ਤੋ ਨਿਜ ਲੇਖ¹ ਹੀ।

ਏਹੀ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਗੂਢ¹, ਕੋਪ ਭਯੋ ਬਾਪ ਮੂਢ,

ਕਹਯੋ ਮੈ ਅਗੂਢ¹ ਰੂਢ², ਲੈਂਹੁ ਅਬਿ ਪੇਖ ਹੀ।

ਤਾਂ ਹੀ ਸਮੇਂ ਏਕ ਅਤਿ ਦੀਨ¹ ਨਰ ਬੋਲ ਲੀਨ,

ਹਾਥ ਪਾਉਂ ਜਾਂਹਿ ਖੀਨ¹ ਕੁਸ਼ਟੀ ਵਿਸੇਖ² ਹੀ

॥ ੬੩ ॥

ਧਰ ਕੈ ਪਿਟਾਰਿ¹ ਮਾਂਹਿ ਤਾਂਹਿ ਸੰਗ ਦਈ ਵਜਾਹਿ,

ਚਤਰਥ ਸੁਤਾ ਵਾਹਿ ਨਿਜ ਨ੍ਰਿਪ¹ ਜਬਿ ਹੀ।

ਭੂਪ ਕੀ ਕੁਮਾਰਿ¹ ਤਬਿ ਜੇਵਰ² ਉਤਾਰ ਸਭਿ,

ਜੀਰਣ ਸੇ ਚੀਰ ਧਾਰ¹ ਤਨ ਪਰ ਸਭਿ ਹੀ।

ਤਾਤ ਕੋ¹ ਤਜਾਗ ਓਕ², ਚਲੀ ਤਬਿ ਹੈ ਬਿਸ਼ੋਕ³,

ਸ਼ੋਕ ਭਰੇ ਲੋਕ ਹੇਰਿ ਠੋਕ ਭਾਲ ਦਬਿ ਹੀ¹।

ਪਤਿ ਕੀ ਪਿਟਾਰੀ ਸੁ ਕੁਮਾਰੀ ਨਿਜ ਸੀਸ ਧਾਰੀ,

ਛੋਡਿ ਨਿਜ ਧਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ¹ ਪਧਾਰੀ² ਤਬਿ ਹੀ

॥ ੬੪ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਜਾਇ ਜਿਸੇ ਪੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਸੋ,

ਪਿਖਿ ਤਾਲ¹ ਧਰੇ ਪਤਿ ਕੀ ਤਹਿ ਖਾਰੀ।

ਮਾਂਗ ਸੁ ਭੀਖ ਗ੍ਰਾਮਨ ਤੇ ਨਿਤ,

ਤਾਂਹਿ ਖੁਵਾਇ ਕੈ ਖਾਇ ਪਿਛਾਰੀ।

ਰੀਤਿ ਮਹਾਂਨ ਪਤੀ ਬ੍ਰਤਾਨ ਕੀ,

ਨੀਤ¹ ਭਲੇ ਨਿਰਬਾਹਿਤ ਸਾਰੀ।

¹ਕਰਮਰੇਖ ਦੇ {ਰਸ} ਸਿਧਾਂਤ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਈਆਂ।

¹ਪਿਤਾ ਦਾ।

¹ਆਪਣਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ।

¹ਗੁੱਝ, ਡੂੰਘੀ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ। ²ਉੱਤਮ (ਬਾਤ)।

¹ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ।

¹ਝੜੇ ਹੋਏ। ²ਵੱਡਾ ਕੋਹੜੀ ਸੀ।

¹ਪਿਟਾਰੀ, ਖਾਰੀ।

¹ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚੌਥੀ ਲੜਕੀ।

¹ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ। ²ਗਹਿਣੇ।

¹ਪਾਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ।

¹ਪਿਤਾ ਦਾ। ²ਘਰ। ³ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

¹ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ (ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ) ਦੱਬ ਕੇ ਮੱਥੇ ਠੋਕਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕਰਤੱਬ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ। ²ਚੱਲੀ।

¹ਤਲਾਅ (ਅ) ਛੱਪੜ।

¹ਨਿੱਤ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ।

ਜਾਨ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਰੂਪੁ,
 ਕਰੇ ਬਹੁ ਸੇਵ ਸੁ ਭੂਪ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ੬੪ ॥
 ਹੇਕ¹ ਸਮੇਂ ਧਰਮੰਗ ਤੀਯਾ² ਵਹਿ³,
 ਆਨ ਸੁਧਾਸਰ ਤੀਰ¹ ਉਤਾਰਾ।
 ਹੈ ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਨਾਮ ਜਹਾਂ ਬਦਰੀ,
 ਤਰੁ¹ ਕੇ ਸੁ ਤਰੇ² ਤਿਹ ਧਾਰਾ³।
 ਆਪ ਗਈ ਗੁਰੁ ਲੰਗਰ ਮਾਂਗਨ,
 ਬੈਠ ਰਹਯੋ ਤਹਿ ਸੋ ਰੁਜਵਾਰਾ¹।
 ਮੇਖ ਕੀ¹ ਆਨ ਲਗੀ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ²
 ਤਿਸੀ ਦਿਨ ਥੋ ਪੁਰਬੀ ਛਿਨ ਭਾਰਾ¹ ॥ ੬੬ ॥
 ਭਾਗ ਜਗੇ ਤਿਸ ਕੇ ਅਤਿ ਹੀ ਭਲ¹
 ਕਾਕ¹ ਅਏ ਤਬਿ ਹੀ ਜੁਗ ਕਾਰੇ²।
 ਤਾਲ ਕੇ ਮੱਧ ਕਰਯੋ ਤਿਨ ਮੱਜਨ¹
 ਸੱਜਨ¹ ਹੋਇ ਮਰਾਲ² ਪਧਾਰੇ।
 ਕੌਤਕ ਏਹੁ ਨਿਹਾਰ ਤਬੈ,
 ਤਿਨਹੂੰ ਮਨਿ ਮੱਜਨ ਹੇਤ ਵਿਚਾਰੇ।
 ਤਜਾਗ ਪਿਟਾਰਿ ਭਲੇ ਹਲਚਾਲ¹
 ਸੁ ਤਾਲ ਕੇ ਮੱਧ ਧਸਯੋ ਬਲ ਕਾਰੇ¹ ॥ ੬੭ ॥
 ਤਾਂ ਤਨ ਕੇ ਪਰਸਯੋ ਜਬਿ ਹੀ ਜਲ,
 ਸੁੱਧ ਭਯੋ ਤਨ ਰੋਗ ਬਿਨਾਸੋ।
 ਅੰਗ ਸਬੂਤ¹ ਭਏ ਸਗਰੇ,
 ਸਮ ਕੰਚਨ¹ ਰੰਚ ਨ ਖੇਦ ਰਹਾ ਸੋ²।
 ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਜੁਹਾਰ¹ ਕਰੇ
 ਸਰ ਕੌ¹, ਤਨ ਕੇ ਪਿਖਿ ਧਾਰ ਹੁਲਾਸੋ²।
 ਆਇ ਤਹਾਂ ਤਬਿ ਹੀ ਵਹਿ ਨਾਰਿ,
 ਨਿਹਾਰਿ¹ ਪਤੀ ਮਨਿ ਧਾਰ ਤਰਾਸੋ² ॥ ੬੮ ॥
 ਬੂਝਨ ਕੀਨ ਅਹੋ ਤੁਮ ਕੌਨ ਸੁ,
 ਮੋ ਪਤਿ ਕੋ ਕਿਹ ਠਾਂ ਤੁਮ ਡਾਰਾ।
 ਜੇਕਰ ਪਾਪ ਕਰਯੋ ਹਮਰੇ ਹਿਤ,

¹ਇਕ। ²ਧਰਮ ਦੀ ਜਾਣੂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ। ³ਉਹ (ਆਪਣਾ ਪਤੀ)।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

¹ਬੇਰੀ ਦੇ ਦਰੱਖਤ। ²ਹੇਠਾਂ। ³ਤਿਸ ਨੂੰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

¹ਉਹਰੋਗੀ (ਪਤੀ)।

¹ਵੈਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਦੀ। ²ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ-ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ।

¹ਭਾਰੀ ਪੁਰਬ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

¹ਚੰਗੇ।

¹ਕਾਂ। ²ਦੋ ਕਾਲੇ।

¹ਇਸ਼ਨਾਨ।

¹ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ। ²ਹੰਸ।

¹ਹਿਲਚੁਲ ਕਰਕੇ।

¹ਬਲ ਕਰਕੇ।

¹ਛੁਹਿਆ।

¹ਸਾਬਤ।

¹ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ। ²ਉਸ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਾ ਰਿਹਾ।

¹ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ। ²ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਦੇਖ ਕੇ। ²ਅਨ ਵਿੱਚ ਡਰ ਗਈ।

ਮੈਂ ਨ ਛੁਹਉਂ ਕਬਿ ਅੰਗ ਤੁਮਾਰਾ।
 ਹੇ ਧਰਮੰਗ ਤੀਯਾ ! ਸੁਨਿਯੇ ਸਭਿ,
 ਸਾਚ ਕਹੌਂ ਪਤਿ ਮੈਂ ਹੂੰ ਤੁਮਾਰਾ।
 ਰੋਗ ਗਯੋ ਸੁਧਾ ਦੇਹ ਭਯੋ ਜਿਮ,
 ਸੋ ਪਰਸੰਗ ਸੁਨੋ ਮਮ ਸਾਰਾ ॥ ੬੯ ॥
 ਮਾਂਗਨ ਹੇਤ ਗਈ ਜਬਿ ਤੂੰ,
 ਮੁਝ ਕੋ ਰਖ ਕੈ ਇਸ ਤਾਲ ਕਿਨਾਰੇ।
 ਤੋ ਜੁਗ ਕਾਕ ਇਹਾਂ ਕਰਿ ਮੱਜਨ,
 ਸੱਜਨ ਹੋਇ ਮਰਾਲ ਪਧਾਰੇ।
 ਕੌਤਕ ਹੇਰਿ ਰਹਜੋ ਬਿਸਮੈ ਪੁਨ,
 ਮੈਂ ਭੀ ਗਿਰਜੋ ਚਲਿਕੈ ਮੱਧ ਬਾਰੇ।
 ਮੱਜਤ ਹੀ ਸਬਿ ਰੋਗ ਨਸਜੋ ਮਮ,
 ਸਾਬਤ ਅੰਗ ਭਏ ਯਹਿ ਸਾਰੇ ॥ ੭੦ ॥
 ਜਦਯਪਿ ਸਾਚ ਕਹੀ ਸਬਿ ਹੀ ਉਨਿ,
 ਤਦਯਪਿ ਨੈਕ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਯ ਮਾਨੀ।
 ਸਹੁ ਪਾਇ ਰਹਜੋ ਸੋ ਸੋ ਕਸਮੇ²,
 ਪਰ ਨਾਰਿ ਸਤੀ ਨ ਰਤੀ ਪਤਿਆਨੀ।
 ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਚਾਨਕ ਆਨ ਸੁਨਿਓ,
 ਸੁ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਹਾਨੀ।
 ਉਨਿ ਦੰਪਤਿ ਕੋ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਵਾਇ ਕੇ²,
 ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ੭੧ ॥
 ਸੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ,
 ਧਰਿ ਧਯਾਨ ਪਿਖਜੋ ਸਬਿ ਸਾਚ ਨਿਹਾਰੀ।
 ਪੁਨ ਤਾਂ ਤਿਯ ਕਾ ਸਿਤਕਾਰ ਕਰਜੋ ਬਡ,
 ਆਪ ਕਹਜੋ ਸਤ ਹੈ ਤੁਵ ਭਾਰੀ।
 ਤੋ ਸਤ ਕੇ ਬਲ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰਿ,
 ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਭਈ ਇਸ ਸਾਰੀ।
 ਹੈ ਤੁਮਰੋ ਪਤਿ ਏਹੁ ਸਹੀ,
 ਗੁਰ ਵਾਕ ਧਰਜੋ ਮਨ ਮੈ ਦਿਢ ਨਾਰੀ ॥ ੭੨ ॥

¹ਅਰੋਗ।

¹ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ।

¹ਬੋਹੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ (ਗੱਲ)।

¹ਪਤੀ। ਅੱਗਾਂ, ਸੁਗੰਧਾਂ।

¹ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ {ਰਤੀ} ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕੀਤਾ।

¹ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ ਕੇ।

¹ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ।

¹ਹੇ ਸੁੰਦਰ (ਪੁੱਤਰੀ)।

ਮੋਦ ਭਰੇ ਤਬਿ ਹੀ ਸਭਿ ਹੀ ਨਰ,
 ਤੀਰਥ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਿਖਿ ਭਾਰੀ।
 ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਆਇ ਪੁਨਾ,
 ਤਹਿ ਲਜਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ।
 ਤਰੁ ਬੇਰਿ¹ ਅਹੇ ਅਬਿ ਲੋ ਜਿਹ ਠਾਂ,
 ਗੁਰਿ ਨਾਮ ਧਰਜੋ ਦੁਖ ਭੰਜਨਿ ਭਾਰੀ।
 ਪਾਵਤ ਹੈਂ ਫਲ ਚਾਰਿ¹ ਅਬੈ,
 ਨਰ ਨਾਰਿ ਜੁ ਨੁਵਤ ਆਇ ਸਕਾਰੀ¹ ॥ ੨੩ ॥
 ਇਸ ਤੀਰਥ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਬਿਸਤੀਰਤ¹,
 ਆਪ ਪੁਨਾ ਗੁਰ ਚੌਥੇ ਗਾਈ।
 ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਬਹੁ, ਹੈਂ ਸਿਖ ਜਾਨਤ,
 ਯਾ ਹਿਤ ਕਿੰਚਤ ਮੈਹੂੰ ਦਿਖਾਈ।
 ਤਥਾ ਹੀ-

¹ਬੇਰੀ ਦਾ ਦਰੱਖਤ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਸਵੇਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ।

¹ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ।

ਰਾਗੁ ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿਵਾਦੀ ਜਿਤੁ ਨਾਤੈ
 ਕਊਆ ਹੰਸੁ ਹੋਰੈ¹ ॥

¹ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਿਆਂ ਕਾਂ ਹੰਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ ੪੯੩)

ਯਦਯਪਿ ਏਹੁ ਕਥਾ ਬਹੁਧਾ¹,
 ਗੁਰ ਪੰਚਮ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੈਂ ਗਾਈ।
 ਹੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਪੂਰਬ¹, ਪੈ
 ਚਹੀਏ ਥੀ ਲਿਖਨੀ ਗੁਰੁ ਚੌਥਿ ਪ੍ਰਥਾਈ¹

¹ਬਹੁਤ ਜਗ੍ਹਾ।

¹ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ।

¹ਪਰ ਚੌਥੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

॥ ੨੪ ॥

ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਜੋ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਸਾਖਿਨ
 ਤੈ¹, ਗੁਰੁ ਵਾਕ ਅਹੇ ਬਲਵਾਰੋ।
 ਯਾ ਹਿਤ ਮੈਂ ਅਬਿ ਸੋਚ ਭਲੇ,
 ਗੁਰੁ ਚੌਥਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੈਂ ਧਾਰੋ¹।
 ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਕੁਸ਼ਟੀ ਸੁਸ਼ਟੀ
 ਤਨ ਭੋ¹, ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਸੱਜਨ ਸਾਰੋ²।

¹ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ।

¹ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

¹ਕੁਸ਼ਟੀ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ²ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ (ਸਰੀਰ) {ਸੱਜਨ} ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ (ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ)।

ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਮਹਿਮਾਂ ਇਸ ਤਾਲ ਕੀ,
ਹੋਨ ਲਗੀ ਦਿਨ ਹੀ ਦਿਨ ਭਾਰੋ ॥ ੨੫ ॥
ਲੋਗ ਬਿਸਾਖੀ ਦਿਵਾਲੀ ਪੈ ਆਇ,
ਸ਼ਨਾਨ ਲਗੇ ਕਰਨੇ ਬਹੁ ਮੇਲਾ।
ਔ ਗੁਰੂ ਖਾਸ¹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ,
ਲਗੇ ਖੁਦਵਾਵਨ ਰੋਜ ਨਵੇਲਾ¹।
ਅਵਤ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਤੈ ਸਿੱਖ,
ਤੀਰਥ ਕਾ ਪਰਗੋ ਬਡ ਹੇਲਾ¹।

¹ਆਪ।

¹ਨਵਾਂ (ਸਰੋਵਰ)।

¹ਤੀਰਥ ਦੇ (ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ) ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਸਭੀ ਬਿਵਹਾਰ,
ਚਲਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਬਿ ਜਾਇ ਸੁਹੇਲਾ ॥ ੨੬ ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ:

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਇਨ¹, ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ²,
ਅਰਪੈਂ ਆਇਨ¹, ਬਿੱਤ² ਮਹਾਂ।
ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਰਸੈਂ, ਦਰਸਨ ਦਰਸੈਂ,
ਮਨ ਮਹਿ ਹਰਸੈਂ, ਕਿੱਤ ਕਹਾਂ¹।
ਗੁਰ ਦੈ ਉਪਦੇਸੰ, ਕਟੈਂ ਕਲੇਸੰ,
ਰਹੈ ਨ ਲੇਸੰ, ਅਗਿਆਨੰ।
ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਪਾਵਹਿੰ, ਪੁਨਾ ਸਿਧਾਵਹਿੰ,
ਘਰ ਕੇ ਜਾਵੈਂ, ਧਰ ਧਜਾਨੰ ॥ ੨੭ ॥
ਸਰ ਸੁਧਾ ਖੁਦਾਯਾ¹, ਮੁਕਤੀ ਦਾਯਾ,
ਨ੍ਰਾਯਾ ਪਾਯਾ ਜੋ ਸਬਿ ਹੀ।
ਸ੍ਰੁਤਿ ਗੁਨ ਖਟ ਚੰਦਾ, ਸਾਲ ਅਮੰਦਾ¹,

¹ਚਰਨਾਂ ਦੇ। ²ਭੇਟਾ।

¹ਆ ਕੇ। ²ਧਨ।

¹ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਕਹਾਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਹੀ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ (ਸਰੋਵਰ) ਪੁਟਵਾਇਆ।

¹(ਸੰਮਤ) ੧੬੩੪ (ਬਿ:) ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਾਲ ਸੀ। {ਸ੍ਰੁਤਿ-ਵੇਦ=੪, ਗੁਣ=੩, ਖਟ=੬, ਚੰਦ=੧=ਉਲਟਾ ਕੇ ੧੬੩੪ ਬਿ: ਬਣਿਆ।}

ਦਾਇ ਅਨੰਦਾ, ਥਾ ਤਬਿ ਹੀ।
ਗੁਰੂ ਉਚਰੈਂ ਬਾਨੀ, ਧਰਮ ਧਰਾਨੀ¹,
ਪ੍ਰੇਮ ਪਗਾਨੀ¹, ਸੁਖ ਖਾਨੀ।
ਨਿਰਵੇਦਹਿ ਸਾਨੀ¹, ਬੇਦ ਮਿਲਾਨੀ²,
ਗਿਆਨਦ ਦਾਨੀ¹, ਬ੍ਰਹਮਾਨੀ² ॥ ੨੮ ॥

¹ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ।

¹ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਲੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

¹ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ। ²ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ।

¹ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ²ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ।

ਰਿਧਿ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਦਾਨੀ, ਮੋਦ ਮਿਲਾਨੀ,
ਬਿਜੈ ਕਰਾਨੀ, ਸਰ ਮੁਕਤੀ।
ਜਿਹੰ ਪਢਿ ਸੁਨਿ ਭਗਤੀ, ਪੈਂਹਿ ਬ੍ਰਿਕਤੀ¹,
ਸ਼ਕਤੀ ਜਗਤੀ, ਨਰ ਯੁਕਤੀ¹।

ਗੁਰੁ ਬਿਰਿ ਸਿੰਘਾਸਨ, ਪੂਰੈਂ ਆਸਨ¹,
ਜਾਇ ਨਿਰਾਸ ਨ, ਕੋਇ ਕਭੀ।
ਨਦਿ ਨਾਮੁ ਬਹਾਯੋ¹, ਲੰਗਰ ਲਾਯੋ,
ਜੋ ਜਿਹ ਭਾਯੋ¹, ਦੇਤਿ ਸਭੀ ॥ ੨੯ ॥

ਇਮ ਨਿਤਯੰ ਪਰਤੀ¹, ਰਹਿਤ ਅਚਰਤੀ²,
ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤੀ, ਗੁਰੁ ਕੇਰੀ।
ਇਕ ਮਗ ਮੈਂ ਆਵੈਂ, ਇਕ ਫਿਰ ਜਾਵੈਂ,
ਏਕ ਬਿਰਾਵੈਂ, ਕਿਤ ਦੇਰੀ¹।

ਇਮ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ, ਭੀਰ ਅਪਾਰੀ,
ਨਿਸ ਦਿਨ ਭਾਰੀ, ਰਹਿ ਲਾਗੀ।
ਫਲ ਨੀਕੇ ਚਾਰੇ, ਸਿੱਖ ਅਪਾਰੇ,
ਪਾਇ ਸਿਧਾਰੈਂ, ਵਡ ਭਾਗੀ ॥ ੩੦ ॥

ਬਹੁ ਬੁੱਢੇ ਸਾਹਿਬ, ਆਦਿ ਮੁਸਾਹਿਬ¹,
ਨਿਤ ਰਹਾਇਬ¹, ਗੁਰਿ ਪਾਸੰ।
ਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਵੈਂ, ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਵੈਂ,
ਸਿੱਖ ਬਿਰਾਵੈਂ, ਬਹੁ ਖਾਸੰ।

ਪੁਨ ਆਇ ਰਬਾਬੀ, ਕਰ ਹੈਂ ਆਬੀ¹,
ਰਹਿ ਨਿਤ ਫਾਬੀ, ਸ਼ਬਦ ਧੁਨੀ।
ਮੁਨਿ ਮਨ ਬਿਰਮਾਵੈਂ¹, ਰਾਗ ਅਲਾਵੈਂ,
ਮਿਲ ਮਿਲ ਗਾਵੈਂ, ਚਾਰ ਗੁਨੀ ॥ ੩੧ ॥

ਭੋਜਨ ਗੁਰੁ ਘਰ ਤੈ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਪਰਤੈ,
ਇਕਰਸ ਵਰਤੈ, ਸਭ ਤਾਂਈ।
ਜੋ ਜੈਸੋ ਬਾਂਛੇ, ਤੈਸੋ ਆਛੇ,
ਮਿਲ ਹੈ ਪਾਛੇ, ਸੁਖਦਾਈ।

ਬਹੁ ਸੰਗਤ ਆਵਤਿ, ਬਿੱਤ¹ ਚਢਾਵਤਿ,

¹ਬਿਰੱਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਭਗਤੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹{ਸ਼ਕਤੀ} ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਭਾਵ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਪੁਰਸ਼ ਜਗਤ ('ਚਰਹਿਣ) ਦੀ ਜੁਗਤੀ (ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ)।

¹ਆਸਾਂ।

¹ਨਾਮ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਗਾ ਦਿੱਤਾ।

¹ਚਾਹਿਆ, ਮੰਗਿਆ।

¹ਹਰਰੋਜ਼। ²ਰਹਿਣੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਇਕ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੱਕ ਠਹਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੁਹਬਤ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਥੀ, ਪਾਰਖਦ, ਏ.ਡੀ.ਸੀ.।

¹ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹(ਬਾਣੀ ਦੀ) ਤਰਾਵਤ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਧਨ।

ਨਿਤ ਲਗਾਵਤਿ, ਗੁਰੁ ਸੋਈ।
 ਇਮ ਭਲ ਬਿਵਹਾਰੂ, ਚਲਯੋ ਚਾਰੂ,
 ਜਾਵਤਿ ਭਾਰੂ, ਸਭ ਕੋਈ ॥ ੮੨ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਨੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਨੀ¹,
 ਬੇਦ ਸਮਾਨੀ, ਸੁਖਦਾਨੀ।
 ਪਠਿ ਸੁਨਿ ਨਰ ਨਾਰੀ, ਕਟੈਂ ਬਿਕਾਰੀ,
 ਲਹਿੰ ਫਲ ਚਾਰੀ, ਮਨ ਮਾਨੀ।
 ਜਨ ਪਾਇ ਬਿਬੇਕੈ¹, ਭਵ ਦੁਖ ਛੇਕੈ²,
 ਦਰਸੈਂ ਏਕੈ, ਪਰਬ੍ਰਹਮੰ।
 ਗੁਰੁ ਕਰਤਿ ਚਰਿੱਤਰ¹, ਐਸ ਬਚਿੱਤਰ²,
 ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ, ਯੁਤ ਧਰਮੰ ॥ ੮੩ ॥
 ਇਮ ਸਿੱਖ ਅਪਾਰੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਰੇ,
 ਭਵ ਨਿਧਿ ਤਾਰੇ, ਕਰ ਪਾਰੇ।
 ਪੁਨ ਸੁਨੋ ਗੁਰਜਾਈ, ਜਯੋਂ ਸੁਖਦਾਈ,
 ਅਰਜਨ ਪਾਈ, ਸੁਖ ਕਾਰੇ।
 ਇਕ ਗੁਰ ਕਾ ਭਾਈ, ਹੁਤੇ ਵਡਾਈ¹,
 ਆਯੋ ਧਾਈ, ਗੁਰ ਪਾਸੰ।
 ਤਿਹ ਨਾਮ ਸਹਾਰੀ, ਭਗਤ ਅਪਾਰੀ,
 ਮਨ ਮੁਦ ਧਾਰੀ, ਧਰ ਆਸੰ ॥ ੮੪ ॥
 ਉਨਿ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ,
 ਚਲੋ ਖਰਾਰੀ¹, ਲਾਹੌਰੰ।
 ਮਮ ਸੁਤ ਕੋ ਬਜਾਹੂ, ਹੈ ਉਤਸਾਹੂ,
 ਆਪ ਤਹਾਂ ਹੂੰ, ਸਿਰ ਮੌਰੰ¹।
 ਚਲੀਏ ਸੁਖ ਦਾਵਨ, ਕਰੀਏ ਪਾਵਨ,
 ਭੂਮ ਸੁਹਾਵਨ, ਸੋਇ ਸਹੀ।
 ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਵਖਾਨਾ, ਹਮਰਾ ਜਾਨਾ,
 ਬਨੈ ਨ ਆਨਾ¹ ਕੋਇ ਕਹੀ² ॥ ੮੫ ॥
 ਦੋਹਰਾ:
 ਪੁਨਾ ਸਹਾਰੀ ਜੋਰਿ ਕਰ;
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ।

¹ਮਿਲੀ ਹੋਈ।

¹ਗਿਆਨ। ²ਸੰਸਾਰਕ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਕੌਤਕ। ²ਅਸਚਰਜ।

¹ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸੀ।

¹ਖਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਵੈਰੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ।

¹ਉੱਥੇ ਆਪ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੋ।

¹ਹੋਰ ਥਾਂ। ²ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਿਤੇ।

ਜੇ ਕਰਿ ਆਪ ਨ ਚਲਤ ਹੋ,
ਪਠੋ ਏਕ ਸੁਤ ਖਾਸਾ ॥ ੮੬ ॥

ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ।

ਤੋਟਕ ਛੰਦ:

ਤਬ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਹਾ।
ਤੁਮ ਜਾਹੋ ਇਨ ਕੇ ਸੰਗ ਵਹਾਂ।
ਉਨਿ ਦਯੋ ਜਵਾਬ ਸਿਤਾਬਾ ਭਲੇ।
ਹਮਰੇ ਤਹਿੰ ਗਏ ਨ ਕਾਮ ਚਲੇ ॥ ੮੭ ॥

ਛੇਤੀ।

ਪੁਨ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕਉ ਪਠਯੋ ਤਹਾਂ।
ਹਿਤ ਪਰਖਨ ਕੇ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਕਹਾ।
ਹਮਰੇ ਬੁਲਵਾਏ ਬਿਨੁ ਕਬਿ ਹੀ।
ਤੁਮ ਆਵਨ ਨਾਹਿ ਕਰਯੋ ਅਬਿ ਹੀ ॥ ੮੮ ॥

ਸੁਨਿ ਮਾਨ ਰਿਦੈ ਗੁਰਵਾਕ ਭਲੇ।
ਤਿਨ ਸੰਗ ਲਹੌਰਹਿੰ ਓਰ ਚਲੇ।

ਤਰਫ਼।

ਦਿਨ ਕੇਤਕ ਜਾਇ ਲਾਹੌਰ ਰਹੇ।
ਗੁਰ ਪੰਚਮ ਵੀਚ ਬਿਵਾਹਿ ਅਹੇ ॥ ੮੯ ॥
ਤਿਨ ਸੋ ਗੁਰੁ ਨਾ ਕਿਛੁ ਬਾਤ ਕਰੈਂ।
ਵਹਿ ਮੋਹ ਅਨੇਕਨ ਭਾਂਤਿ ਧਰੈਂ ॥ ੯੦ ॥

ਮਿਲਿ ਬਾਲਕ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਠਟੈ।

ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁ ਹਸਨ ਰਸਨ ਕੀ ਬਾਤ ਰਟੈ।

ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਹੱਸਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਕਹੈਂ।
ਨਿਜ ਧਯਾਨ ਵਿਖੈ ਬਿਰ ਚਾਹਿ ਰਹੈਂ ॥ ੯੧ ॥

ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਗੁਰ ਬਯਾਹਿ ਪੇਖਯੋ
ਨਿਜ ਸਬੰਧੀ ਕੇਰ ਹੀ।

ਉਰਿ ਰਹੇ ਧਰਿ ਨਿਰਵੇਦਾ,

ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰ ਕੇ ਰਹੇ।

ਭੇਦ ਨ ਸਕਯੋ ਕੋਊ ਹੇਰ ਹੀ।

ਤਨ ਬਿਰਯੋ ਵੀਚ ਲਾਹੌਰ ਕੇ,

ਮਨ ਰਹਯੋ ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ।

ਕਬਿ ਗੁਰ ਬੁਲਾਵੈਂ ਮੁਝੈ ਨਿਜ ਢਿਗ,

ਕਰੈਂ ਨਿਸ ਦਿਨ ਆਸ ਹੈਂ ॥ ੯੨ ॥

ਗੁਰਿ ਦਰਸ ਹਿਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਗੈ,
ਨੈਨ ਜਲ ਭਰਿ ਆਵਹੀਂ*।

ਉਛਲਦਾ ਹੈ।

ਨੇੜਾਂ 'ਚ ਜਲ ਭਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। *ਇਥੇ ਪਾਠ 'ਸਾਲ ਹੈ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਤੁਕਾਂਤ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਘਰ ਭਾਵ ਕੋਠੇ ਉਪਰ।

ਢਢਿ ਸਦਨ ਪੈ ਮਗ ਪਿਥੈਂ ਨਿਸ ਦਿਨ,
ਚਿੱਤ ਚੈਨ ਨ ਪਾਵਹੀਂ।

ਆਪਣੇ ਆਪ।

ਨਹਿ ਆਇ ਸਾਕੈਂ ਆਪ ਤੇ।

ਗੁਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਸ ਮੈ ਪਰੇ।

ਪੁਨ ਏਕ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰ ਦਿਸ,

ਐਸ ਬਿਧਿ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਭਰੇ ॥ ੯੩ ॥

ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ਪਪੀਹੇ ਵਾਂਗ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ

ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ

ਵਾਰਨੇ ਫੇਰਨੇ।

ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਪਾਤੀ ਦੁਖ ਨਿਪਾਤੀ^੨,

ਪੱਤ੍ਰਕ। ^੨ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਮੋਦ ਦਾਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ।

ਲਿਖਿ ਪਠੀ ਪੁਰ ਰਮਦਾਸ ਮੈਂ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜੀ।

ਗੁਰ ਪਾਸ ਨੀਕੇ ਨੇਮ ਸੋਂ।

ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ।

ਵਹਿ ਚਢੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੇ ਕਰ।

ਹੱਥ।

ਪਢੀ ਜਬਿ ਉਨ ਖਾਸ ਹੀ।

ਆਪ ਹੀ।

ਨਹਿ ਗੁਰੂ ਚਤਰਥੁ ਕੇ ਦਿਖਾਈ,

ਆਪ ਰਾਖੀ ਪਾਸ ਹੀ ॥ ੯੪ ॥

ਦਿਨ ਕਿਤਕ ਬੀਤੇ ਫਿਰ ਜਬੈ,

ਨਹਿ ਅਯੋ ਉੱਤ੍ਰ ਕੈਸ ਹੂੰ।

ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ।

ਪੁਨ ਦੂਸਰੀ ਇਕ ਔਰ ਪਾਤੀ,

ਲਿਖੀ ਅਰਜਨ ਐਸ ਹੂੰ।

ਤਥਾ ਹੀ:

ਤੇਰਾ ਮੁਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਜੀਉ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ' ॥ ¹(ਮੁਖੋਂ ਨਿਕਲੀ) ਬਾਣੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੇ ਸਾਰਿੰਗ ਪਾਣੀ' ॥ ¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਧੰਨ ਸੁ ਦੇਸੁ ਜਹਾ ਤੂ ਵਸਿਆ ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ
ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥੨॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ ਸਜਣ ਮੀਤ
ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਯਹਿ ਗਈ ਚਿੱਠੀ ਜਬੈ ਇੱਠੀ', ¹ਪਿਆਰੀ।

ਭ੍ਰਾਤ ਡਿੱਠੀ ਤੈਸ ਹੈ।

ਨਹਿ ਗੁਰੂ ਚਤਰਬੁ ਕੋ ਦਿਖਾਈ,

ਧਾਰ ਭਾਰੀ ਦ੍ਰੈਸ ਹੈ ॥੯੫॥

ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਮਨ ਮੈਂ,

ਸੋਚ ਰਾਖੀ ਕੋਲ ਹੀ।

ਜੋ ਸੁਨੈਗੇ ਗੁਰ ਏਹੁ ਚਿੱਠੀ,

ਲੈਂਹ ਤਾਂ ਕੋ ਬੋਲ ਹੀ'। ¹ਬੁਲਾ ਲੈਣਗੇ।

ਪੁਨ ਪੇਖ ਕੈ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤਾ ਕਾ,

ਗੁਰ ਗੁਰਜਾਈ ਦੇਵ ਹੈਂ।

ਨਹਿ ਚਲੈਗੇ ਫਿਰ ਜੋਰ ਮੇਰਾ,

ਰਹੋਗੇ ਮੈ ਏਵ ਹੈਂ ॥੯੬॥

ਯਹਿ ਪਾਪ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੇ,

ਮਨ ਮਾਹਿ ਤਬਿ ਹੀ ਬਯਾਪਯੋ'। ¹ਚਿੰਬੜ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਕਹੋ ਕੌਨ ਮਿਟਾਇ ਸਾਕੈ,

ਆਪ ਹਰਿ ਜੋ ਥਾਪਯੋ'। ¹ਮਨ 'ਚ ਕਰਨਾ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

ਪੁਨ ਤ੍ਰਿਤੀ ਪਾਤੀ ਦੁਖ ਨਿਪਾਤੀ,

ਸ਼ਾਂਤਿ ਦਾਤੀ ਯੋਂ ਲਿਖੀ।

ਸੋ ਚਢੀ ਗੁਰੁ ਕਰ, ਪਢੀ ਉਰ ਭਰਿ,

ਬਢੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ ਤਿਖੀ ॥੯੭॥

ਤਥਾ ਹੀ

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਜੁਗੁ ਹੋਤਾ' ॥ ¹ਕਲਜੁਗ (ਦੀ ਉਮਰ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥

ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ¹ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ² । ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੀ।

ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰ

ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ:

ਯਹਿ ਪਾਤੀ ਲਿਖ ਕੈ, ਦੈ ਕੈ ਸਿਖ ਕੈ¹,

¹ਸਿੱਖ ਦੇ (ਹੱਥ 'ਚ' ਦੇ ਕੇ।

ਪਠਯੋ ਸਿਖ ਕੈ¹, ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ।

¹ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ।

ਨਹਿ ਔਰੈ ਦੱਯੋ, ਗੁਰ ਢਿਗ ਜੱਯੋ,

ਤਿੰਹਿ ਪਕਰੱਯੋ ਯਹਿ ਪਾਤੀ।

ਸੋਈ ਕੀਨੀ, ਗੁਰ ਕੋ ਦੀਨੀ,

ਸਤਿਗੁਰ ਲੀਨੀ, ਮੋਦ ਭਰੇ।

ਅਰਜਨ ਕੀ ਚਿੱਠੀ, ਜਬਿ ਗੁਰ ਡਿੱਠੀ,

ਲਾਗੀ ਮਿੱਠੀ, ਸੋਧ ਕਰੇ¹ ॥ ੯੮ ॥

¹ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਯਹਿ ਤੀਸਰ ਆਈ, ਬੁਝਯੋ ਸਾਂਈ,

ਤਿਸ ਸਿਖ ਤਾਂਈ, ਇਸ ਤੌਰੰ¹।

¹ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਜੁਗ ਚੀਰੀ¹ ਆਗੇ, ਕਹੁ ਵਡ ਭਾਗੇ,

¹ਦੋ ਚਿੱਠੀਆਂ।

ਤੁਮ ਪਹੁੰਚਾਗੇ, ਕਿਸ ਠੌਰੰ।

ਤਬਿ ਸਿਖਿ ਸੁਨਾਈ, ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਾਈ,

ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਪਾਈ, ਮੁਝ ਪਾਸੋਂ।

ਤਬਿ ਹੀ ਬੁਲਵਾਯੋ, ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਆਯੋ,

ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਯੋ, ਇਮ ਤਾ ਸੋਂ ॥ ੯੯ ॥

ਤੁਮਰੇ ਢਿਗ ਆਈ, ਚਿੱਠੀ ਕਾਈ,

ਅਰਜਨ ਭਾਈ, ਕੇਰ ਕਹੋ।

ਤਬਿ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਬੋਲਾ, ਕਪਟ ਕਠੋਲਾ¹,

¹ਛਲ ਦਾ ਕਠ-ਪੁਤਲਾ।

ਸਤ¹ ਤੇ ਡੋਲਾ, ਐਸ ਅਹੋ।

¹ਸੱਚ।

ਨਹਿ ਹਮ ਕੇ ਹੇਰੀ, ਚੀਰੀ ਚੇਰੀ¹,

¹ਚਿੱਠੀ ਚੁੱਠੀ।

ਅਰਜਨ ਕੇਰੀ, ਕੋਇ ਕਬੀ।

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਗਜਾਨੀ, ਐਸ ਵਖਾਨੀ,

ਕੂਰ¹ ਨ ਬਾਨੀ, ਗੋਇ² ਅਬੀ ॥ ੧੦੦ ॥

¹ਝੂਠ। ²ਕਹਿ।

ਫਿਰ ਤਾਹਿ ਅਲਾਯੋ, ਹਮ ਲਖ ਪਾਯੋ¹,

¹ਮੈਂ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਤੁਮੈ ਸੁਨਾਯੋ, ਕੂਰ ਕਿਸੋਂ।

ਤੁਮ ਹੈ ਜਗ ਸ੍ਰਾਮੀ, ਗੁਰ ਅਭਿਰਾਮੀ।,

ਬਾਤ ਨ ਖਾਮੀ।, ਕਹੋ ਇਸੋਂ।

ਕਯਾ ਹੁੰਡੀ। ਭਾਰੀ, ਹਮ ਨੇ ਮਾਰੀ,

।ਸੁੰਦਰ।

।ਕੱਚੀ।

।ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਟੋਂਬੂ (ਚੌਕ) ਜਿਸ ਨਾਲਰੁਪਈਆ ਵਸੂਲ ਕਰੀਦਾ ਹੈ।

ਚੀਰੀ ਥਾਰੀ, ਹਿਤ ਲੋਭੀ।

ਜਿਸ ਹਿਤ ਮੁਹਿ ਤਾਰਤ, ਬੰਕ ਨਿਹਾਰਤ।,

ਰਾਵਰ ਧਾਰਤ, ਚਿਤ ਖੋਭੀ। || ੧੦੧ ||

ਦੋ ਉਂਗਲ ਭਰ ਕਾ, ਕਾਗਜ਼ ਵਰਕਾ।,

ਤੁਮਰੇ ਘਰ ਕਾ, ਹਮ ਲੈ ਹੈਂ।

ਧਨ ਔਰ ਅਪਾਰੇ, ਹਾਥ ਹਮਾਰੇ,

ਆਵਤ ਥਾਰੇ, ਢਿਗ ਦੈ ਹੈਂ।

ਹਮ ਕਾਰ। ਤੁਮਾਰੀ, ਨਿਸ ਦਿਨ ਭਾਰੀ,

ਕਰਿ ਹੈਂ ਸਾਰੀ, ਜਗ ਹੇਰੈ।

ਯਹਿ ਦਈ ਵਡਾਈ, ਆਖਰ ਆਈ,

ਚੋਰੀ ਲਾਈ, ਸਿਰ ਮੇਰੈ || ੧੦੨ ||

ਦੁਮਲਾ ਛੰਦ:

ਗੁਰਰਾਮਦਾਸ ਧਰਿ ਧਯਾਨ ਪਿਖਯੋ,

ਤਬਿ ਚੀਰੀ ਉਭੈ ਨਿਹਾਰ ਲਈ।

ਵਹਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੀ ਜੇਬ ਵਿਖੈ ਥੀ,

ਤਿਹ ਠਾਂ ਭਲ ਮੌਜੂਦ। ਪਈ।

ਗੁਰ ਸਰਬੱਗ ਲਖਯੋ ਮਨ ਮੈ ਯਹਿ,

ਚੋਰ ਚਤੁਰ ਕਹਿਲਾਵਤ ਹੈ।

ਹੈ ਢੀਠ ਨੀਠ। ਝਗਰਤ ਝੂਠੋ ਹੀ,

ਉਲਟਾ ਹਮੈਂ ਦਬਾਵਤ ਹੈ || ੧੦੩ ||

ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਏਕ ਸੇਵਕ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ,

ਤੁਮ ਇਸ ਕੀ ਅਬਿ ਜੇਬ ਪਿਖੋ।

ਉਨਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੀ ਜੇਬ ਪਿਖੀ,

ਜੁਗ ਚੀਰੀ ਨਿਕਸੀ ਤਾਹਿ ਵਿਖੋਂ।।

ਪੁਨ ਬੈਨ ਕਠੋਰ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੇਤਕ,

।ਤਾੜਦੇ ਹੋ ਤੇ ਟੇਢਾ ਦੇਖਦੇ ਹੋ।

।ਗੁੱਸਾ।

।ਪੱਤ੍ਰਾ।

।ਸੇਵਾ।

।ਪ੍ਰਤੱਖ।

।ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

।ਵਿੱਚੋਂ।

ਗੁਰ ਕੋ ਕਹੇ ਅਵਾਚ¹ ਤਬੈ।

¹ਨ ਕਹਿਣ ਯੋਗ।

ਸੁਨਿ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਕੋਪ ਹੋਇ ਕਰਿ,
ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਮੁਝ ਢਿਗੋਂ ਅਬੈ ॥ ੧੦੪ ॥

ਪਿਤਾ ਸੰਗ ਝਗਰਨ ਤੈ ਹੈ,
ਪਾਪ ਤੁਝੈ ਸੰਤਾਪ ਮਹਾਂ।

ਕਪਟੀ ਕੂਰ ਕਲਾਪੀ¹ ਮੀਣੇ² !

¹ਵੱਡੇ। ²ਮੀਸਣੇ {ਮੀਣਾ-ਮੀਸਣਾ, ਮਿੱਠੂ, ਛਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ}।

ਪਾਪੀ ਤੁਮ ਨਰ ਹੋ ਯਹਾਂ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੁਨ ਕਰਿ ਤਬੈ ਪ੍ਰਿਥੀਆ,
ਕਹਿ ਕੁਬੈਨ ਨਿਜ ਧਾਮ ਗਯੋ।

ਪੁਨ ਲਹੌਰ ਤੈ ਅਰਜਨ ਤਾਂਈ,
ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਬੋਲ ਲਯੋ ॥ ੧੦੫ ॥

¹ਬੁਲਾ ਲਿਆ।

ਦਿਨ ਕੇਤਕ ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਕੀ,
ਸੇਵਾ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਕਰੀ।

ਨਿਸ ਦਯੋਸ ਰਹੈ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਹੀ,
ਅਨੁਸਾਸਨ¹ ਮਾਨਹਿ ਸਰਬ ਖਰੀ²।

¹ਆਗਿਆ। ²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਗੁਰੁ ਮੈਂ ਧਰਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਬੁੱਧਿ ਭਲੇ,
ਮਨ ਸੁੱਧ ਬਿਰੁੱਧ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇ।

ਗੁਨ ਜੇਤਕ ਗੁੰਥਨ ਮਾਂਹਿ ਕਹੇ,
ਸਭਿ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਮੈਂ ਆਹਿ ਭਰੇ¹ ॥ ੧੦੬ ॥

¹ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ।

ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਅਰ ਗੁਰਦਾਸੰ,
ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਆਦਿ ਵਰੈ¹।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸਿੱਖਾਂ) ਨੇ।

ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਮਿਲ ਕਰਿ ਕਈ ਬਾਰ,
ਗੁਰ ਪਾਸ ਰਰਯੋ ਅਸ ਜੋਰਿ ਕਰੈ¹।

¹ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।

ਅਬਿ ਠੀਕ ਭਯੋ ਗੁਰੁ ਗਾਦੀ ਲਾਯਕ,
ਅਰਜਨ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਹਮ ਲਖਯੋ।

ਪੁਨ ਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੈ ਭੀ,
ਸਮਾਂ ਅਖੀਰੀ ਨਿਕਟ ਪਿਖਯੋ ॥ ੧੦੭ ॥

ਤਬਿ ਰੀਤਿ ਸਭੀ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਕੀ,
ਕਰਿ ਕੈ ਭਰ ਕੈ ਮਨ ਮੋਦ ਸਹੀ।

ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਨੈ ਦਈ ਗੁਰਜਾਈ,
 ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕੇ ਠੀਕ ਵਹੀਂ¹।
 ਸੰਮਤ ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਸੈਂਤੀ ਥਾ,
 ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸਭੇ।
 ਦਿਨ ਕੇਤਕ ਫੇਰ ਰਹੇ ਧਰ ਪੈ,
 ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਮਨਿ ਮੋਦ ਫਥੇ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਕਾ ਬਿਵਹਾਰ ਸਭੀ,
 ਗੁਰੁ ਪੰਚਮ ਕੀ ਭੁਜ ਥਾਪ ਦਯੋ¹।
 ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਸਿਰ ਹੱਥ ਧਰਜੋ,
 ਨਿਜ ਜੋਤ ਦਈ ਗੁਨ ਗੱਥ ਕਯੋ¹।
 ਨਵ ਨਿੱਧਿ, ਸਿੱਧਿ ਦਸ, ਰਿੱਧਿ ਦਈ,
 ਸਮਰਿੱਧ¹ ਕਰਜੋ ਸਭਿ ਬਿੱਧਿ ਮਏ²।
 ਬਿਵਹਾਰ ਜਿਤੇ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਕੇ,
 ਸਮਝਾਇ ਸੁ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਗਏ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਵੀਚ ਬਾਉਲੀ ਪੁਨਹਾਂ,
 ਗੁਰੁ ਸਮਾਧਿ ਢਿਗਾ¹ ਜਾਇ ਭਲੇ।
 ਤ੍ਰਿਣ ਜਜੋਂ ਤਨ ਤਜਿ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੁ,
 ਜੋਤਿ ਵੀਚ ਨਿਜ ਜੋਤਿ ਰਲੇ।
 ਤਬਿ ਸੰਮਤ ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਅਠੱਤੀ ਥਾ,
 ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਸੁਦੀ ਤੀਜ ਲਖ ਲੈ¹।
 ਕਰਿ ਲੋਕਕ¹ ਬੈਦਕ ਰੀਤਿ² ਅਰੱਜਨ,

¹ਉਥੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ)।

¹ਭਾਵ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ।

¹ਸਮੂਹ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਵੱਡੀ ਬਿਭੂਤੀ ਵਾਲੇ। ²ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਕੋਲ।

¹ਜਾਣ ਲਉ।

¹ਸੰਸਾਰਕ (ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ) ਰਸਮਾਂ।

²ਧਾਰਮਿਕਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ।

ਆਇ ਸੁਧਾਸਰ ਕੁਟੰਬ ਲੈ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਦੋਹਰਾ:

ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ,
 ਜਥਾ ਜੋਗ ਪ੍ਰਕਾਸ।
 ਠੌਰ ਬਿਤੀ ਕੀ ਪਿਖਿ ਇਤੀ,
 ਇਤੀ ਸੁ ਕਿਤੀ ਨਿਵਾਸ¹ ॥ ੧੧੧ ॥

¹ਏਥੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਖ ਕੇ ਧਿਆ ਨੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਚਤਰਥੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਵਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਸਤਾਰਮੇ ਬਿਸ਼ਮ ॥ ੧੭ ॥

੧੮. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ ਅਰੰਭ}

ਦੋਹਰਾ:

ਕਾਂਤੀ ਕੰਦ੍ਰੁਪ ਕੋਟ ਕੀ,
ਕਹੇ ਕੌਨ ਕਮਨੀਯ।

‘ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਾਮ ਦੇਵਾਂ ਦੀ {ਕਾਂਤੀ} ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਕੌਣ {ਕਮਨੀਯ} ਸੁੰਦਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਬਪ,
ਤਾਂ ਤੇ ਅਤਿ ਰਮਨੀਯ। ॥੧॥

‘{ਕਿਉਂਕਿ} ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਿਨ੍ਹਾਂ {ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਾਮਦੇਵਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ} ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਲੋਚਨ ਚਾਰੁ ਬਿਮੋਚਨੁ ਸੋਚਨੁ,
ਪੋਚ ਸਕੋਚਨ ਨੋਚਨ ਵਾਰੇ।

‘{ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ} ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ {ਪੋਚ} ਨੀਚਤਾ ਨੂੰ ਉਖੇੜ ਕੇ ਸਮੇਟਣ {ਖਤਮ ਕਰਨ} ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅੰਜਨ ਤੈ ਬਿਨਰੰਜਨ ਕੈ,
ਮਦ ਭੰਜਨ ਕੰਜਨ ਖੰਜਨ ਭਾਰੇ।

‘ਸੁਰਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕੰਵਲ ਤੇ ਮਮੋਲੇ ਦੇ ਭਾਰੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਦੁਤਿ ਦਾਮਨ ਜਜੋਂ ਦਮਕੈ ਦੁਤਿ ਆਂਜਨ,
ਕੁੰਦ ਕਲੀ ਬਿਕਸੀ ਸੁਖ ਕਾਰੇ।

‘{ਆਂਜਨ} ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀ ਹੈ {ਜਾਂ ਸਮਝੋ} ਮਰਤਬਾਨ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਖਦਾਈ ਕਲੀਆਂ ਖਿੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਅਸਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਪਰ,
ਪ੍ਰਾਨ ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਨਿਜ ਵਾਰੇ ॥੨॥
ਅਰਜਨ ਦੇਵੰ ਅਰਜਨ ਸੇਵੰ,
ਅਰਜਨ ਜੇਵੰ ਅਰਜਨ ਪੂਰੈ।

‘ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ {ਅਰਜਨ} ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ {ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ} ਅਤੇ {ਅਰਜਨ} ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਯੋਗ ਹਨ। {ਅਰਜਨ} ਕਉ ਬ੍ਰਿਛ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ {ਅਰਜਨ} ਮਨੋਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅਰਜਨ ਤੂਲੰ ਅਰਜਨ ਮੂਲੰ,
ਅਰਿਜਨ ਸੂਲਦ ਅਰਜਨ ਰੂਰੈ।

‘{ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ} {ਅਰਜ} ਚੌੜਾਈ ਤੇ ਲੰਬਾਈ {ਨ} ਨਹੀਂ {ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ} {ਅਰਜਨ} ਉੱਦਮ ਦੇ ਮੁੱਢ ਹਨ {ਅਰਿਜਨ} ਵੈਰੀ ਜਨਾਂ ਲਈ ਦੁਖਦਾਈ {ਪਰ} {ਅਰਜਨ} ਸੁਧ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹਨ।

ਅਰਜਨ ਮਾਨਸ ਅਰਜਨਿ ਬਾਨਿਸ,

ਅਰਜਨ ਠਾਨਸ ਅਰਿਜਨ ਚੂਰੈ¹।

¹(ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪ) ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਦੇ {ਅਰਜਨ} ਉਜਲ ਹੰਸ ਹਨ {ਅਰਜਨ} ਅਰਜਨ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਵਰਗੀ ਬਾਣੀ ਦੀ {ਅਰਜਨ} ਬੱਦਲ (ਵਾਂਗ ਬਰਖਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮਾਦਿਕ) {ਅਰਿਜਨ} ਵੈਰੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਚੂਰਨ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕੇ ਗੁਨ ਅਰਜਨ,
ਅਰਜਨ ਪਰਜਨ ਫਰਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੈ¹ ॥੩॥

¹ਤਿਸ {ਅਰਜਨ} ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ (ਬੇਅੰਤ) {ਅਰਜਨ} ਨਿਰਮਲ ਗੁਣ ਹਨ। ਉਹ {ਪਰਜਨ} ਪਰਾਏ ਜਨਾਂ ਦੀਆਂ {ਅਰਜਨ} ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਪੰਚਮ ਗੁਰ ਕੀ ਪੰਚ ਦਰ,
ਕਥਾ ਪੰਚ ਪਰਸੰਚ¹।

¹ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ {ਪੰਚ} ਉੱਤਮ ਕਥਾ {ਪੰਚ} ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ {ਦਰ} ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠ ਕਰੋ।

ਪੰਚਨ ਧਰਿ ਕਰਿ ਪੰਚ ਸੁਰ,
ਸੁਨੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਪੰਚ¹ ॥੪॥

¹ਪੰਜਾਂ (ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ) ਧਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ (ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ) ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰ ਕੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੋਤਾ ਜਨੇ (ਕਥਾ) ਸੁਣੋ।

ਬਿਸਵੇ ਰਿਤੁ¹ ਚਾਂਦੁ ਬਿਸਾਖ ਵਦੀ ਸਤਮੀ,
ਕੁਜਵਾਰ¹ ਸੁ ਚਾਰੁ ਸਕਾਰੇ²।

¹ਬਸੰਤਰੁੱਤ।

¹ਮੰਗਲਵਾਰ। ²ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ।

ਪ੍ਰਗਟੇ ਪੁਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੈ,
ਮੁਦ ਦਾਨ ਸਗੰਨ ਲਗੰਨ ਮਝਾਰੇ¹।

¹ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਤੇ ਲਗਨਾਂ ਵਿੱਚ।

ਘਰ ਮੈ ਪਰਕਾਸ਼ ਹੁਲਾਸ ਬਢਯੋ ਪੁਰ¹,
ਫੂਲ ਅਕਾਸ਼ਹਿ ਤੈ ਸੁਰ ਡਾਰੇ¹।

¹ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਅਨੰਦ ਵਧਿਆ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਸੁੱਟੇ।

ਫਿਰਗੇ ਤਬਿ ਹੀ ਸਬਿ ਹੀ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਹੈਂ,
ਹਰਿਨਾਮ ਦਿਸਾ ਬਿਨ ਬਾਰੇ¹ ॥੪॥

¹ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ।

ਬਾਲ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰੇ ਅਸ,
ਲੋਗ ਬਚਿਤ੍ਰ¹ ਕਰੇ ਭਵ² ਪਾਰੇ।

¹ਅਣਗਿਣਤ। ²ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ)।

ਏਕ ਸਮੈ ਗੁਰ ਤੀਸਰ ਕੇ ਢਿਗ,
ਖੇਲਤਿ ਗਾਦੀ ਪੈ ਜਾਇ ਪਧਾਰੇ¹।

¹ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਉਪਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਲੈ ਕਰਿ ਗੋਦ ਸਮੋਦ¹ ਕਹਯੋ ਉਨਿ,
ਹੋਵਹੁਗੇ ਤੁਮਹੂੰ ਗੁਰੁ ਭਾਰੇ।

¹ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ।

ਬਾਤ ਬਖਯਾਤ¹ ਭਈ ਵਹਿ ਸਾਤ²,

¹ਪ੍ਰਗਟ। ²ਸੱਚੀ।

ਬਨੇ ਗੁਰੂ ਏਹੁ ਮਹਾਂ ਸੁਖਕਾਰੇ ॥ ੫ ॥
 ਧਨ ਜਦਜਪਿ ਜੇਤਕ ਥਾ ਘਰ ਮੈਂ,
 ਅਸਬਾਬ ਸਮੇਤ ਨਰੰਚਕ ਛੋਰਾ।
 ਅਪਨੇ ਘਰ ਮੈ ਸਬਿ ਡਾਲ ਲਯੋ,
 ਪਿਰਥੀ ਸਸਿ ਨੈ ਕਰਿ ਕੈ ਬਡ ਜੋਰਾ।
 ਪੁਨ ਫੇਰ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਲਏ,
 ਵਿੱਤ ਦੈ ਰਿਸਵੱਤ ਅਪਾਰ ਬਹੋਰਾ¹।

¹ਪਾ ਲਿਆ।

¹ਫੇਰ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਵੱਢੀ ਦੇ ਕੇ ਵੱਡੇ ਮਸੰਦ (ਆਪਣੇ ਬਣਾ) ਲਏ।

ਗੁਰ ਕੀ ਦਿਸ ਆਵਨ ਦੇਹ ਕਿਸੇ ਨਹਿੰ,
 ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ¹ ਰਖੈ ਨਿਸ ਭੋਰਾ² ॥ ੬ ॥
 ਜਬਿ ਆਮਦਨੀ ਸਬਿ ਬੰਦ ਭਈ,
 ਗੁਰਿ ਜੇਵਰ ਬੇਚ ਸੁ ਲੰਗਰ ਦੇਵੈਂ।
 ਫਿਰ ਆਖਰ ਬੰਦ ਭਯੋ ਵਹਿ ਭੀ,
 ਬਿਨ ਆਮਦ ਤੈ¹ ਕਹ ਲੋ ਖਰਚ ਖੇਵੈਂ²।
 ਗੁਰੁ ਮਾਤਲ¹ ਜੋ ਗੁਰਦਾਸ ਅਯੋ,
 ਅਤਿਸੈ ਬਿਸਮਾਇ ਰਹਯੋ ਲਖਿ ਭੇਵੈਂ¹।
 ਬਿਰਧਾਦਿਕ¹ ਸਿੱਖਨ ਸੋਂ ਮਿਲ ਕੈ,
 ਤਿਨਿ ਉੱਦਮ ਯਾ ਬਿਧਿ ਕੀਨ ਅਮੇਵੈਂ ॥ ੭ ॥
 ਪਿਖਿ ਵੇਲਹਿ ਮੇਲਹਿ ਕਾਤਕ ਕਾ¹,
 ਦਿਸ ਚਾਰਹੁੰ ਕੇ ਮਗ ਮੈਂ ਚਲ ਜਾਵੈਂ।
 ਮਿਲਿ ਸੰਗਤ ਕੋ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਰ ਲਿਆਇ,
 ਝੁਕਾਇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਭੇਟ ਦਿਵਾਵੈਂ।
 ਪਿਰਥੀ ਸਸਿ ਕੀ ਜਬਰੀ ਬਹੁਧਾ¹,
 ਗੁਰ ਕੀ ਸਬਰੀ¹ ਸਬਿ ਰੀਤਿ ਸੁਨਾਵੈ।
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਬਿ ਸਿੱਖ ਪੁਨਾ ਨਿਜ, ਦੇਸ
 ਬਦੇਸਨ ਔਰਹਿੰ ਜਾਇ ਜਨਾਵੈਂ ॥ ੮ ॥
 ਜਬਿ ਫੈਲ ਗਈ ਇਮ ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਮੈਂ,
 ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਕੀ ਬੁਰਿਆਈ।
 ਦਸਵੰਧ ਜਿਤੋ ਜਿਸ ਪੈ ਤਬਿ ਥਾ,
 ਗੁਰ ਕਾ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਦੀਨ ਪੁਚਾਈ।

¹ਝਗੜਾ ਤੇ ਬਖੇੜਾ। ²ਰਾਤ ਦਿਨ।

¹ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ²ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਖਰਚ ਸਹਾਰਨ।

¹ਮਾਮਾ।

¹ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਆਦਿਕ।

¹ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸਮਾਂ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ।

¹ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ।

ਪੁਨ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਬਿਹਾਰ ਜਿਤੋ,
 ਗੁਰੁ ਕਾ ਲਗਯੋ ਚਲਨੇ ਬਹੁ ਭਾਈ¹।
 ਰਾਜ ਬਾਜ¹ ਰਬਾਦਿ² ਗਊ ਮਹਿਖੀ³,
 ਬਹੁ ਜੇਵਰ ਬਾਸਨ¹ ਲੀਨ ਬਨਾਈ ॥ ੯ ॥
 ਭੀਰ ਰਹੈ ਗੁਰ ਕੈ ਦਰ ਪੈ,
 ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਪਾਇ ਸਬੈ ਜਨ ਜਾਏ।
 ਪੇਖਿ ਰਿਸਾਇ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਪਾਇ,
 ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਕਾ ਬਸ ਨਾਹਿ ਬਸਾਏ¹।
 ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਤੈ,
 ਬਸਤੂ ਬਹੁ ਲੈ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ।
 ਪਾਇਨ ਪਾਸ¹ ਉਪਾਇਨ² ਦੈ ਬਹੁ,
 ਲੈ ਉਪਦੇਸ ਕਲੇਸ ਮਿਟਾਏ ॥ ੧੦ ॥
 ਪੁਨ ਆਪ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਇ ਬਿਰੈਂ ਗੁਰੁ,
 ਚਾਰੁ ਚਹੂੰ ਦਿਸ ਸਿਖ ਬਿਰਾਜੈ¹।
 ਸੁਚ ਹੇਮ¹ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੀਰਨ ਸੋਂ
 ਖਚਯੋ¹, ਪਿਖਿ ਸੂਰ ਸਸੀ ਦੁਤਿ² ਲਾਜੈ।
 ਗੁਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਤਾਂ ਪਰ ਭ੍ਰਾਜਤ¹,
 ਜੈਸ ਰਮੇਂਦ੍ਰ¹ ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ² ਰਾਜੈ।
 ਵਰ ਚਾਮਰੁ ਚਾਰੁ ਚਲੈ ਚਹੁ ਘਾ¹,
 ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਰਚੈਂ ਗੁਰ ਕੇਰ ਸਦਾ ਜੈ ॥ ੧੧ ॥
 ਵਰ ਰਾਗ ਅਲਾਪਤ ਖਾਪਤ ਸੋਗਹਿੰ,
 ਸਾਜ ਮਿਲਾਇ ਬਨਾਇ ਰਬਾਬੀ।
 ਗੁਰ ਚਾਰਿਨਿ ਕੀ ਵਰ ਬਾਨਿ ਉਚਾਰਤ,
 ਜੋ ਸੁਨ ਤਜਾਗਤ ਚਿੱਤਿ ਖਰਾਬੀ।
 ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਸਿੱਖ ਘਨੇ,
 ਬਹੁ ਭੀਰ ਰਹੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ ਫਾਬੀ।
 ਮਾਘ ਬਿਤੇ ਦਿਨ ਜਯੋਂ ਸਰਸਾਵਤ¹,
 ਤਯੋਂ ਰਮਦਾਸ ਪੁਰੇ ਮਹਿੰ ਆਬੀ¹ ॥ ੧੨ ॥
 ਹੋਨ ਲਗੀ ਦਿਨ ਹੀ ਦਿਨ ਮੈਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ¹,
 ਅਗਾਰ¹ ਬਜ਼ਾਰ ਬਨੈ ਹੈਂ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਹਾਥੀ। ²ਘੋੜੇ। ³ਮੱਝਾਂ।
¹ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਭਾਂਡੇ।
¹ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ।
¹ਚਰਨਾਂ ਕੋਲ। ²ਭੇਟਾ।
¹ਬੈਠਦੇ ਹਨ।
¹ਸੋਨੇ ਦਾ।
¹ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ। ²ਚਮਕ।
¹ਚਮਕਦੇ ਹਨ।
¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ²ਇੰਦ੍ਰ।
¹ਚਹੂੰ ਤਰਫੀ।
¹ਵਧਦੇ ਹਨ।
¹ਤਰਾਵਟ, ਰੋਣਕ।
¹ਖਿੜਾਵਟ।
¹ਘਰ।

ਨਰ ਨਾਰਿ ਅਪਾਰ ਹਜ਼ਾਰਹਿ ਆਵਤ,
ਨਿਤਹਿ ਬਿੱਤ¹ ਅਮਿਤਹਿ² ਦੈਹੈਂ।
ਗੁਰ ਸੋ ਧਨ ਲੈ ਕਰ ਲੰਗਰ ਲਾਵਤ,
ਪਾਵਤ ਭੋਜਨ ਜੋ ਜਨ ਐਹੈਂ।
ਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸੈਂ ਪਰਸੈਂ ਹਰਸੈਂ,
ਗਹਿ ਕੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਿਧੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥

¹ਧਨ। ²ਬਹੁਤਾ।

ਤਾਲ ਮਹਾਨ ਲਗੇ ਖੁਦਵਾਨ,
ਸੁਧਾਸਰ ਜਾਨ ਸਮਾਨ ਜੁ ਅਰਜਨ¹।
ਅਰਜਨ¹ ਕੀਨ ਮਜ਼ੂਰ ਘਨੇ ਸਿਖ,
ਕੇਤਕ ਲਾਵੈਂ ਪਜਾਵੈਂ ਸੁ ਕਰਜਨ¹।

¹ਅਲਪ ਬ੍ਰਿਛ।

¹ਇਕੱਠੇ।

¹ਕਈ ਜਨ (ਸੇਵਕ) {ਸੁ ਕਰ} ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ {ਪਜਾਵੈ} ਆਵੈ
ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਮਨੋਰਥ।

ਅਰਜਨ¹ ਪੂਰਨ ਹਾਰ ਅਪਾਰ ਸੁ,
ਦੇਵਤ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਗਤਿ ਅਰਜਨ¹।
ਅਰਜਨ ਜਜੋ¹ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਬੁਝਯੋ,
ਏਕ ਦਿਨਾ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਰਜਨ ॥ ੧੪ ॥

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਕਤੀ।

¹ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਮੰਝਲੇ ਭਰਾ ਵਾਂਗ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰ ਕਿਹ ਹੇਤੁ ਤੈ¹,
ਨਾਮ ਭਯੋ ਯਹਿ ਤਾਲ।
ਸੰਸਾ ਹਮਰਾ ਹਰੇ¹ ਗੁਰੁ,
ਕਹਿ ਫੁਰ¹ ਗਾਥ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੫ ॥

¹ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ।

¹ਮੇਟੇ, ਦੂਰ ਕਰੋ।

¹ਛੇਤੀ।

ਚੌਪਈ:

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਪੰਚਮ ਐਸ ਬਖਾਨਾ।
ਗੁਰ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ! ਸੁਨੋ ਮਹਾਨਾ।
ਚਾਰ ਹੇਤੁ¹ ਤੈ ਭਯੋ ਨਾਮ ਯਹਿ।
ਸੋ ਹੇਤੁ ਅਬਿ ਸਬਿ ਹੀ ਦਿਹੰ ਕਹਿ ॥ ੧੬ ॥

¹ਕਾਰਨ।

ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕੋ ਗੁਰਿਆਈ।
ਮਿਲੀ ਤੁ ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ¹ ਕੋਪ ਬਢਾਈ।
ਦਯੋ ਸ੍ਰਾਪ ਐਸੇ ਮੂੰਹ ਪਾੜਾ।

¹ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੇ।

ਗੱਦੀ ਲਈ ਕੋੜੀ ਕਰਿਆੜਾ¹ ॥ ੧੭ ॥

¹ਕਿਰਾੜ ਨੇ।

ਤਬਿ ਤੇ ਉਨ ਕੇ ਕੁਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।

ਏਕ ਅੰਗੂਠੇ ਚਰਨ ਰਹਾਨੀ।

ਤਾਂ ਕਾ ਤਿਨ ਕੇ ਦਰਦ ਅਪਾਰੇ।

ਰਹੈ ਰੈਨ ਦਿਨ ਨੀਂਦ ਨ ਧਾਰੇਂ ॥ ੧੮ ॥

ਅਮਰ ਦੇਵ ਨਿਜ ਮੁਖ ਮੈਂ ਧਰ ਕੈ।

ਜਬਿ ਤਕ ਥਿਰੈ ਅੰਗੂਠਾ ਫਰ ਕੈ।

ਤਬਿ ਤੱਕ ਨੀਂਦ ਗੁਰੂ ਕੋ ਆਵੈ।

ਇਸ ਫਿਕਰ ਮੈਂ ਅਮਰ ਰਹਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥

ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਢਿਗ ਵਹਿ ਪੁਨ ਗਏ।

ਸੇਵਾ ਅਰਜ਼ ਕਰਤ ਬਹੁ ਭਏ।

ਹੈ ਖੁਸ਼ ਸਿਰੀ ਸਸਿ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।

ਜਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ ਮਿਲੈ ਕਿਥਾਈ ॥ ੨੦ ॥

¹ਬੂਟੀ।

ਸੋ ਘਸ ਚਰਨ ਅੰਗਦਹਿ ਲਾਵੈਂ।

ਤਬਿ ਹੈ ਮਰਜ਼ ਦੂਰ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ।

¹ਰੋਗ।

ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਮਹਾਨੰ।

ਕਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਜਰੀ ਬਹੁ ਥਾਨੰ ॥ ੨੧ ॥

¹ਭਾਲ।

ਆਖਰ ਇਸੀ ਜਗਾ ਤੈ ਪਾਈ।

¹ਇਸ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੀ) ਜਗਾ ਤੋਂ।

ਜਬਿ ਵਹਿ ਘਸ ਕਰ ਚਰਨ ਲਗਾਈ।

ਤਤਛਿਨ ਮਰਜ਼ ਦੂਰ ਵਹਿ ਭਈ।

ਨਿਸ ਦੂਰ ਜਜੋਂ ਸੁਰ ਪਿਖਈ² ॥ ੨੨ ॥

¹ਰਾਤ। ²ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ।

ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਗੁਰ ਤੀਸਰ ਐ ਕੈ।

ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਇਹਾਂ ਬਸੈ ਕੈ।

ਜਰੀ ਮਿਲੀ ਥੀ ਜਹਿ ਤੇ ਵਹਾਂ।

ਤਾਲ ਲਗਾਵਨ ਹਿਤ ਉਨ ਕਹਾ ॥ ੨੩ ॥

ਮਿਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ ਜਰੀ ਜਾਂਹਿ ਤੈ।

ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਭਯੋ ਤਾਂਹਿ ਤੈ।

ਇਕ ਕਾਰਣ ਯਹਿ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ।

ਦੂਸਰ ਸੁਨੋ ਭਲੇ ਮਨ ਲਾਈ ॥ ੨੪ ॥

ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ ਬਾਧਯੋ ਗਾਮੂ¹।

¹ਪਿੰਡ।

ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਪਰ ਰਾਖਯੋ ਨਾਮੂ।

ਪੁਨ ਨਿਜ ਗੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਪਰ ਹੈ।

ਨਾਮ ਤਾਲ ਕਾ ਦੀਨੋ ਧਰ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥

ਨਾਮ ਅਮਰ ਸਰ ਥਾ ਉਨ ਰਾਖਾ।

ਲੋਗਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਕਿਯ ਭਾਖਾ।

ਤੀਸਰ ਕਾਰਨ ਔਰ ਸੁਨੀਜੈ।

ਜਾਂ ਤੇ ਸੰਸੇ ਸਗਲੇ ਛੀਜੈਂ ॥ ੨੬ ॥

¹ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ।

ਗਾਥ ਪੁਰਾਨ ਭਵਿਖਤ ਕੇਰੀ।

ਸੁਨੋ ਸੁਨੈਹੈਂ ਹਮ ਸਬਿ ਟੇਰੀ ॥ ੨੭ ॥

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਥਾ ਸਤਿਜੁੱਗ ਵਿਖੈ ਯਹਿ ਤੀਰਥ,

ਲੋਪ ਭਯੋ ਬਿਦਤੋ ਤਬਿ ਜੈਸੇ।

ਭੂਪਤਿ ਏਕ ਇਕ-ਵਾਕ ਭਯੋ,

ਕੁਲ ਸੂਰਜ ਮੈਂ ਧਰਮੀ ਰਵਿ ਹੈਸੇ।

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਧਰਮੀ ਸੀ।

ਆਇ ਤਿਨੈ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਖੈ,

ਬਡ ਜਗਜ ਅਰੰਭ ਕਿਯੋ ਠਟ ਐਸੇ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਮਨ 'ਚ) ਧਾਰ ਕੇ।

ਦੇਸ ਬਸੇਸ ਭਵੈ ਇਹ ਪਾਵਨ,

ਤੀਰਤ ਮੋਖਦ ਭੋਗ ਬਨੈਸੇ ॥ ੨੮ ॥

¹ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਦੇਵ ਰਿਖੀਸ਼ ਮੁਨੀਸ਼ ਬੁਲਾਇ,

ਜਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਜਗਜ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਨੋ।

ਔਰ ਰਮੇਸ਼¹ ਮਹੇਸ਼² ਸੁਰੇਸ਼³,

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ²ਸ਼ਿਵ। ³ਇੰਦ੍ਰ।

ਅਜਾਦਿਕ¹ ਦੇਵਨ ਹੈ ਮੁਦ ਪੀਨੋ²।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ। ²ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਹੋਇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਤੋਰ,

ਸਭੀ ਸੁਰ ਯੋਂ ਮਿਲ ਕੈ ਬਰ ਦੀਨੋ।

ਭੂਪ ਕਹਯੋ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਖੈ,

ਵਰ ਤੀਰਥ ਹੋਇ ਇਹਾਂ ਸੁਚ ਚੀਨੋ ॥ ੨੯ ॥

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ।

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਬਿਧਿ ਨੈ¹ ਬਰ ਦੀਨ,

¹(ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤਥਾ ਅਸਤੂ¹ ਬਡ ਤੀਰਥ ਹੋਈ।

¹ਚਰਨ ਧੋ ਲਵੇ।

ਪਾਦ ਪਖਾਰ ਲਹੋ¹ ਸਬਿ ਕੇ,

ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੇਵ ਰਿਖੀਸਨ ਜੋਈ।

ਡਾਰ ਦਿਵੇ ਇਸ ਕੁੰਡ ਵਿਖੈ,

ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨਹੁ ਕਾਮ ਤਬੈ ਪੁਨ ਸੋਈ।

ਥਾ ਇਕ ਤਾਲ ਇਹਾਂ ਲਘੁ ਸਾ¹,
 ਤਿਸ ਮਾਂਹਿ ਸੁਧਾ ਪਗ¹ ਦੀਨ ਸਮੋਈ² ॥ ੩੦ ॥
 ਨਾਮ ਸੁਧਾਸਰ ਆਪ ਧਰਜੋ ਅਜ,
 ਔਰ ਦਯੋ ਬਰ ਐਸ ਉਚਾਰੇ।
 ਆਵਹਿਗੋ ਜਬਿ ਘੋਰ ਕਲੀ¹
 ਤਬਿ ਤੀਰਥ ਆਦਿ ਭਗੀਰਥਿ¹ ਸਾਰੇ।
 ਹੋਇ ਕੈ ਲੋਪ ਬਸੈਂ ਸਬਿ ਹੀ,
 ਇਸ ਤੀਰਥ ਮਾਂਹਿ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।
 ਤਾਂਹਿ ਸਮੈ ਇਸ ਤੀਰਥ ਕਾ,
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਢੈ ਜਗ ਮਾਂਹਿ ਅਪਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥
 ਜੋ ਸਭ ਤੀਰਥ ਤੇ ਫਲ ਹੈਂ,
 ਇਸਨਾਨ ਕੀਏ ਇਸ ਤੇ ਜਨ ਪੈ ਹੈਂ।
 ਔਰ ਨਹੀ ਇਸ ਕੇ ਸਮ ਤੀਰਥ,
 ਕੋਇ ਰਹੈ ਜਗ ਮਾਂਹਿ ਤਬੈ ਹੈ।
 ਮਜਨ¹ ਜੋ ਨਰ ਨਾਰਿ ਕਰੈਂ ਬਿਧਿ
 ਸੰਯੁਤ¹, ਸੋ ਫਲ ਚਾਰ ਲਹੈ ਹੈਂ।
 ਨਾਂਹਿ ਰਹੈ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਕਿਸੈ,
 ਇਸ ਤੀਰਥ ਕੇ ਪਰਸੇ ਹਰਿ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੩੨ ॥
 ਲੋਪ ਰਹੈ ਅਬਿ ਤੋ ਯਹਿ ਤੀਰਥ,
 ਆਵਹਿਗੋ ਕਲਜੁਗ ਜਬੈ ਹੀ।
 ਧਾਰ ਹਰੀ ਭਗਤਾ ਅਵਤਾਰ,
 ਹਰੈਂ ਭੁਵ¹ ਭਾਰ ਅਪਾਰ ਤਬੈ ਹੀ।
 ਖੰਡ ਪਖੰਡਨਿ ਕੇ ਮਤ ਕੋ,
 ਭਗਤੀ ਅਰ ਗਜਾਨ ਦਿਤ੍ਰਾਇ ਸਬੈ ਹੀ।
 ਲੋਗਨ ਕੀ ਕਲਜਾਨ ਹਿਤੈ,
 ਬਿਦਤਾਵਹਿਗੋ ਵਹਿ ਯਾਂਹਿ ਤਬੈ ਹੀ ॥ ੩੩ ॥
 ਫੇਰ ਬਢੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਨੋ ਦਿਨ,
 ਹੋਇ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਹੀ ਅਵਤਾਰੇ।
 ਘੋਰ ਕਲੀ ਮਹਿ ਤੀਰਥ ਏਹੁ,
 ਸਬੈ ਨਰ ਨਾਰਿ ਚੰਡਾਰ ਲੋ ਤਾਰੇ।

¹ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ।
¹ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ। ²ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

¹ਭਿਆਨਕ ਕਲਜੁਗ।
¹ਗੰਗਾ ਆਦਿਕ।

¹ਇਸਨਾਨ।
¹ਬਿਧੀ ਸਹਿਤ।

¹ਧਰਤੀ ਦਾ।

ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਇਤਯਾਦਿਕ ਦੈ ਬਰ,
ਦੇਵ ਸਭੀ ਨਿਜ ਲੋਕ ਪਧਾਰੇ।
ਮੋਦ ਮਹਾਂ ਮਨਿ ਮਾਨ ਪੁਨਾ,
ਨ੍ਰਿਪ ਆਪ ਗਯੋ ਨਿਜ ਦੇਸ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥

ਪਾਵਨ ਪੇਖਿ ਸੁਹਾਵਨ ਭੂਮਿ,
ਇਹਾਂ ਰਿਖਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਸੇ ਪੁਨ ਆਈ।
ਐਰਾਵਤੀ¹ ਜਿਹ ਕੈ ਦਿਸ ਪੱਛਮ,
ਪੂਰਬ ਓਰ ਬਿਪਾਸ² ਸੁਹਾਈ।
ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ ਸੁ ਭੱਦ੍ਰ ਦਾਨ,
ਜੁਵਾਂ ਨਰੁ ਅੰਨ ਕੀ ਖਾਨ ਮਹਾਂਈ³।

¹ਰਾਵੀ (ਨਦੀ)।

²ਬਿਆਸ (ਨਦੀ)।

³ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਚੰਗੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਵਾਨ
(ਬਹਾਦਰ) ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਅੰਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖਾਣ ਹੈ।

⁴ਲਊ ਤੇ ਕੁੱਸੂ ਨਾਲ।

⁵ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ।

ਫੇਰ ਕਰਜੋ ਲਵ ਕੁੱਸਨ ਸੋ⁴ ਜਬਿ,
ਜੰਗ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਬੀਰ⁵ ਇਹਾਂ ਹੀ ॥ ੩੫ ॥

ਜਬਿ ਸੀਤਹ ਕੋ ਬਨਬਾਸ ਦਯੋ,
ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਖੈ ਵਹਿ ਆਇ ਰਹਾਈ।
ਤਟ ਐਰਾਵਤੀ ਕਵਿ ਆਦਿ ਰਿਖੀ,
ਬਲਮੀਕ ਹੁਤੋ ਰਹਿਤੋ ਇਸ ਠਾਂਈ।
ਹੈ ਜਹਿੰ ਠਾਇ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲਾ ਅਬਿ,
ਪਾਸ ਰਹੀ ਤਿਹ ਕੇ ਸੀਅ⁶ ਆਈ।

⁶ਸੀਤਾ।

ਪੈਦਾ ਭਏ ਲਵ ਕੁਸੂ ਇਹਾਂ,
ਪਢਿ ਬਿਦਯਾ ਰਿਖੀਸ ਤੇ ਈਸਤਾ⁷ ਪਾਈ

⁷ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ।

॥ ੩੬ ॥

ਯਾਂ ਹਿਤ ਆਹਿ ਮਕਾਨ⁸ ਤਿਨੈ,
ਅਬ ਲੋ ਸੁ ਕਿਲੇ ਮਧ ਜਾਨਤ ਲੋਈ।
ਕੀਨ ਲਹੌਰ ਅਵਾਦ ਲਊ,
ਅਰ ਭੂਪ ਭਯੋ ਇਸ ਦੇਸਹਿੰ ਸੋਈ।
ਜਗਜ ਜਬੈ ਰਘੁਬੀਰ ਕਰਜੋ,
ਤਬਿ ਅਸੂ⁹ ਫਤਯੋ ਉਨ ਕੋ ਇਨਿ ਵੋਈ¹⁰।

⁸ਮੰਦਰ।

⁹ਘੋੜਾ। ¹⁰ਉਹੋ ਹੀ (ਜੋ ਅਸੂਮੇਧ ਜੱਗ ਲਈ ਛਡਿਆ ਸੀ)।

¹¹ਅਜੁੱਧਿਆ ਤੋਂ।

ਤਾਂ ਪਰ ਅੰਧਿ ਤੇ¹¹ ਫੌਜ ਅਈ,
ਲਵ ਕੁਸੂ ਲਰੇ ਤਬਿ ਜਾਇ ਅਗੋਈ¹² ॥ ੩੭ ॥

¹²ਅੱਗੋਂ ਹੀ।

ਜੰਗ ਅਭੰਗਾ ਭਯੋ ਇਹ ਠਾਂ, 'ਲਗਾਤਾਰ।
 ਜਹਿੰ ਹੈ ਅਬਿ ਸ਼ੈਹਰ ਤਾਲ ਉਦਾਰੇ।
 ਜੀਤ ਭਈ ਲਵ ਕੁੱਸਹਿੰ ਕੀ,
 ਅਵਸੇਧ ਲੋ ਭੂਮਿ ਗਿਰੇ ਜਬਿ ਹਾਰੇ। 'ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਤੱਕ (ਸਾਰੇ ਫੌਜੀ)।
 ਤੋ ਮਿਥਲੇਸ ਸੁਤਾ ਸਬਿ ਭੇਤ,
 ਕਹਯੋ ਨਿਜ ਪੂਤਨ ਪਾਸ ਉਚਾਰੇ। 'ਸੀਤਾ ਨੇ।
 ਯਾਂ ਹਿਤ ਇੰਦ੍ਰ ਤੈ ਲਵ ਨੇ,
 ਕਰਵਾਈ ਸੁਧਾ ਬਰਖਾ ਇਸ ਥਾਰੇ² **॥ ੩੮ ॥** 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ। ਈਸ ਥਾਂ।
 ਲੋਗ ਜਿਵਾਇ ਦਏ ਰਘੁਬੀਰ ਲੋ,
 ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਮਿਲੇ ਮੁਦ ਪਾਏ।
 ਲੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਪੁਨਾ ਸੀਅ ਕੋ,
 ਰਘੁਬੀਰ ਸਸੈਨ ਨਿਜੈਨ ਸਿਧਾਏ। 'ਸਣੇ ਫੌਜ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਲਵ ਵੀਚ ਲਾਹੌਰ ਕਸੂਰ ਕੁਸੂਰਹਿ,
 ਰਾਜ ਕਰਯੋ ਬਹੁ ਕਾਲ ਬਿਤਾਏ।
 ਤਿਸ ਹੀ ਕੁਲ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਔ
 ਰਾਮਦਾਸ ਭਏ ਸਰਬਗਜ ਮਹਾਏ **॥ ੩੯ ॥**
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਬਰਖਾ ਇਸ ਠੌਰ,
 ਭਈ ਤਬਿ ਥੀ ਇਹੁ ਜਾਨੁ ਬਿਸੇਖੀ। 'ਬਹੁਤੀ।
 ਔ ਅਪਨੇ ਬਡਿਆਨ ਕੀ ਜਾਇ,
 ਬਸਾਵਨ ਕੀਨ ਸੁ ਪਾਵਨ ਪੇਖੀ। 'ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ।
 ਯਾ ਹਿਤ ਨਾਮ ਸੁਧਾਸਰ ਯਾਹਿ,
 ਕਰਯੋ ਬਿਦਤਾਵਨ ਤੀਰਥ ਲੇਖੀ। 'ਜਾਣ ਕੇ।
 ਬੂਝਨ ਕੀਨ ਜੁ ਸੰਗਤ ਨੈ,
 ਗੁਰ ਪੰਚਮ ਉੱਤਰ ਦੀਨ ਅਸੇਖੀ **॥ ੪੦ ॥** 'ਪੂਰਾ, ਮੁਕੰਮਲ।
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਾਰਨ ਚਾਰ ਵਿਚਾਰ,
 ਕਹੇ ਗੁਰੂ ਚਾਰੁ ਜਯੋ ਨਾਮ ਭਯੋ ਹੈ। 'ਸੁੰਦਰ (ਗੁਰਾਂ ਨੇ)।
 ਹੈ ਸਤਜੁੱਗ ਕੋ ਤੀਰਥ ਏਹੁ, ਗੁਰੂ ਬਿਦਤਾਵਨ
 ਤਾਂਹਿ ਕਯੋ ਹੈ।
 ਔ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਯਾ ਹਿਤ ਹੀ,
 ਜਸ ਗੁੰਥ ਵਿਖੇ ਬਹੁ ਯਾਹਿ ਕਯੋ ਹੈ।

ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਕੀਨ,
ਨ ਨੈਨਨ ਐਨ¹ ਇਸੇ ਲਖਯੇ ਹੈ² ॥ ੪੧ ॥

¹ਠੀਕ। ²ਦੇਖਿਆ।

ਦੋਹਰਾ:

ਔਰ ਬਾਤ ਸਾਜਨ ਸੁਨੋ
ਕਹੋਂ ਸਾਤ¹ ਬਖਯਾਤ²।
ਦਾਦਰ¹ ਨਹਿ ਕਾਦਰ² ਰਚਯੋ,
ਇਸ ਤੀਰਥ ਮੈਂ ਜਾਤ¹ ॥ ੪੨ ॥

¹ਸੱਚੀ। ²ਪ੍ਰਗਟਾ।
¹ਡੱਢੂ। ²ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ।
¹ਜਾਣੇ।

ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੀਖਯਾ ਕਰਿ ਚੁਕੇ,
ਪਰਖਹੁ ਔਰੈਂ ਖਾਸ¹।
ਡੱਡ ਨਾ ਰਹਿ ਨਹਿਂ ਬੋਲ ਹੈ,
ਇਹਾਂ ਕਭੀ ਕਿਸਿ ਮਾਸ¹ ॥ ੪੩ ॥
ਉਭੈ ਓਰ ਹਸਲੀ ਵਿਖੈ,
ਔਰ ਮੱਧ ਗੁਰੂ ਬਾਗ¹।

¹ਹੋਰ (ਤੁਸੀਂ) ਆਪ ਪਰਖ ਲਵੋ।
¹ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹੀਨੇ 'ਚ।

¹ਹਸਲੀ ਵਿੱਚ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ {ਹਸਲੀ- ਛੋਟੀ ਨਹਿਰ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦਾ ਤੇ ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੁਣ ਸੂਏ ਤੋਂ ਸਰੋਵਰ ਤੱਕ ਛੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ}।

¹ਬੇ ਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ (ਅ) ਨਿਕਲਦੇ।

¹ਹਿੱਸਾ।

ਦਾਦਰ ਸਾਦਰ¹ ਰਹਿਤ ਬਹੁ,
ਛੋਰਿ ਤਲਾਉ ਵਿਭਾਗ¹ ॥ ੪੪ ॥
ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਕੀ ਅਹੇ,
ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਏਹ।
ਡੱਡ ਨਹਿਂ ਰਹਿ ਨਹਿਂ ਬੋਲ ਹੈ,
ਬਗੁਲਾ ਚੁੰਚ ਨ ਦੇਹ ॥ ੪੫ ॥
ਯਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਹੀ ਸਬਿ,
ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਮਾਂਹਿ।
ਲੋਗ ਸਿਆਨੇ ਜਾਨ ਹੈਂ,
ਜੋ ਧਰਿ ਧਜਾਨ ਪਿਖਾਹਿ ॥ ੪੬ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਜਜੋਂ ਨਾਮ ਭਯੋ,
ਇਸ ਤੀਰਥ ਕਾ ਠੀਕ।
ਸੋ ਗਾਥਾ ਕਹਿ ਦਈ ਅਬਿ,
ਔਰ ਸੁਨੋ ਪੁਨ ਨੀਕ ॥ ੪੭ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਤਾਲ ਬਿਸਾਲ ਖੁਦਾਇ ਰਹੇ,

ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਦੌਲਤ ਲਾਇ ਸੁ ਚਿੱਤੈ¹।

¹ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ।

ਸੰਗਤ ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਤੈ,

ਨਿਤ ਆਇ ਕਢੈਂ ਬਹੁ ਕਾਰ ਅਮਿੱਤੈ¹।

¹ਬਹੁਤੀ ਗਾਰ।

ਤਾਂ ਪਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਭੂਰ ਮਜੂਰ,

ਜਰੂਰ ਲਗਾਵਤ ਦੈ ਕਰਿ ਬਿੱਤੈ¹।

¹ਧਨ।

ਸਿੱਖਨ ਕਾ ਧਨ ਆਵਤ ਜੇਤਕ,

ਲਾਵਤ ਲੰਗਰ ਔ ਸਰ¹ ਇੱਤੈ² ॥ ੪੮ ॥

¹ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਤੇ। ²ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਹਿਤ ਤਾਲ ਬਿਸਾਲ ਘਨੋ ਚਹੀਏ ਧਨ,

ਯਾ ਹਿਤ ਸੋਚ ਗੁਰੂ ਦਿਨ ਏਕੈ।

ਭਾਈ ਕਲਿਆਨ ਮਹਾਨਾ ਹੁਤੋ ਸਿਖ,

ਸੋਊ ਪਠਯੋ ਦਿਸ ਉੱਤਰ ਨੇਕੈ¹।

¹ਨੇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ।

ਭਾਖਯੋ, ਭੂਪਤਿ ਕੋਊ ਚਿਤਾਇ ਕੈ¹,

¹(ਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਕਿਹਾ ਕਿਸੇਰਾਜੇ ਦਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਕੇ।

(ਅ) ਮੰਗ ਕੇ।

ਲਿਆਵਹੁ ਬਿੱਤ ਅਮਿੱਤ ਵਸੇਕੈ¹।

¹ਬਹੁਤਾ ਅਣਗਿਣਤ ਧਨ।

ਜਾਇ ਵਹੈ ਮਧ ਮੰਡੀ ਰਹਯੋ,

ਤਬਿ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨ ਥਾ ਭੂਪਤਿ ਨੇਕੈ ॥ ੪੯ ॥

ਸਾਲ ਗਰਾਮ ਹੁਤੋ ਵਹਿ ਪੂਜਤ,

ਬਰਤ ਰਖਾਵਤ ਥੋ ਸਬਿ ਕਾਹੂੰ।

ਭੇਖ ਬਿਰਾਗਨ ਕਾ ਵਹਿ ਸੇਵਕ,

ਬੈਸਨੋ ਔਰ ਸਬੀ ਪਰਜਾ ਹੂੰ।

ਭਾਈ ਕਲਿਆਨ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਆਨ¹,

¹ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ।

ਮਨੇ ਨਹਿ ਜੋ, ਤਬਿ ਭੂਪਤਿ ਤਾਹੂੰ¹।

¹ਤਿਸ ਰਾਜੇ ਪਾਸ।

ਲੈ ਫਰਿ ਲੋਗ ਗਏ ਇਸ ਕੋ,

ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰਨ ਹੇਤ ਕਹਯੋ ਜਬਿ ਤਾਂਹੂੰ¹ ॥ ੫੦ ॥

¹ਤਿਸ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣੇ ਨੂੰ।

ਖੇਦ¹ ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਅਤਿਸੈ,

¹ਕਸ਼ਟ, ਦੁੱਖ।

ਜਬਿ ਮਰਨ ਲਗੋ ਸਿਖ ਤੈ ਬਖਸ਼ਾਯੋ।

ਪਢਿ ਕੈ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਮੁਖ,

ਸਿੱਖ ਦਯੋ ਜਲ ਤੋ ਬਿਗਸਾਯੋ¹।

¹ਖਿੜ ਪਿਆ ਭਾਵ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਿਖ ਕੈ ਕਰਮਾਤ ਸਖਯਾਤ¹ ਤਬੈ,
ਨ੍ਰਿਪ ਸਿਖ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਕੈ ਢਿਗ ਆਯੋ।
ਆਮਦਨੀ ਮਧ ਤੈ ਦਸਵੰਧ,
ਘਨੋ ਧਨ ਭੂਪਤਿ ਭੇਟ ਚਢਾਯੋ ॥ ੫੧ ॥

¹ਪ੍ਰਗਟ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਬਿ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਢ ਰਹੇ ਥੇ,
ਯਹਿ ਤੁਕ ਕਰੀ ਉਚਾਰ।
ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ,
ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ* ॥ ੫੨ ॥

*ਇਹ ਤੁਕ ਪੰ: ੯੩੬ 'ਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਚੌਪਈ:

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਤਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਮਨਿ ਧਾਰਾ।
ਮੈ ਆਯੋ ਸੁਤ¹ ਲੈਨ ਉਦਾਰਾ²।
ਗੁਰੂ ਆਗੈ ਤੈ ਐਸ ਉਚਾਰੈਂ।
ਲੇਖ ਨ ਮਿਟਤ ਜੁ ਕਿਯ ਕਰਤਾਰੈਂ ॥ ੫੩ ॥

¹ਪੁੱਤਰ। ²ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਤਾਂ ਤੇ ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਸੇਵਨ।
ਹੈ ਨਿਸਫਲ ਕੋ ਸਕੈ ਨ ਦੇਵਨ।
ਲੌਟ ਜਾਨ ਹਿਤ¹ ਤਜਾਰੀ ਕਈ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਨ ਸੁ ਦਿਲ ਕੀ ਲਈ ॥ ੫੪ ॥

¹ਮੁੜ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ।

ਕਹਿ ਪਠਯੋ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਤਾਂਈਂ।
ਖੇਲਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਕਾਰੇ¹ ਜਾਂਈਂ।
ਮਾਨ ਭੂਪ ਨਿਸ ਕੋ ਤਬਿਰਹਯੋ।
ਸੋਵਤ ਸੁਪਨਾ ਯਾ ਬਿਧਿ ਲਹਯੋ¹ ॥ ੫੫ ॥

¹ਸਵੇਰੇ।

ਘਰ ਚੰਡਾਰ ਕੇ ਜਨਮਯੋ ਜਾਈ¹।
ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਉਮਰ ਤਹਿ ਪਾਈ।

¹ਜਾ ਕੇ ਜੰਮਿਆ।

ਭਯੋ ਬਿਵਾਹ ਸੁਤਾ ਸੁਤ¹ ਭਏ।
ਕਾਮ ਚੰਡਾਲਨ ਕੇ ਸਬਿ ਕਏ ॥ ੫੬ ॥

¹ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ।

ਚਢਯੋ ਤਾਪ ਪੁਨ ਮ੍ਰਿਤੂ ਪਾਈ।
ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਹੂੰ ਆਈ।
ਅਚਰਜ ਮਾਨ ਭੂਪ ਨਿਜ ਹਾਲੂ।
ਬੋਲ ਵਜੀਰਹਿ ਕਰਯੋ ਬਿਸਾਲੂ ॥ ੫੭ ॥

ਕਹਯੋ ਵਜੀਰ ਸ੍ਰਪਨ ਹੂੰ ਕਰੋਂ।	'ਝੂਠਾ।
ਤਾਂ ਪਰ ਕਰੋ ਨ ਖਜਾਲ ਜਰੂਰੋ।	
ਚਢਯੋ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਚਢੇ ਸ਼ਿਕਾਰਾ।	
ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਲੀਨੋ ਸੰਗਾਰਾ। ॥ ੫੮ ॥	'ਨਾਲ।
ਕਰਤ ਅਖੇਟਕ। ਅਸ੍ਰ ਧਵਾਏ ² ।	'ਸ਼ਿਕਾਰ। ² ਘੋੜੇ ਭਜਾਏ।
ਉਸੀ ਗਾਮ। ਢਿਗ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਏ।	'ਪਿੰਡ।
ਭੂਪਤਿ ਧਰਾ ਗਾਂਮ। ਪਹਿਚਾਨੀ।	'ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਰਤੀ।
ਕਰੀ ਉਮਰ ਭਰ ਜਹਿੰ ਕ੍ਰਿਸਾਨੀ। ॥ ੫੯ ॥	'ਖੇਤੀ।
ਮਿਲੈਂ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗ ਗੁਰਹਿ ਜਜੋਂ।	
ਪਿਖਿ ਪਛਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਲੱਜਤ ਹੂੰ ਤਜੋਂ।	
ਅਏ ਗਾਂਮ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਸੁ ਜਬਿ ਹੀ।	
ਲੋਗਨ ਗੁਰੂ ਉਤਾਰੇ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੬੦ ॥	
ਨਜ਼ਰ ਨਿਆਜ਼। ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਬਿ ਦੇਹੀਂ।	'ਭੇਟ ਪੂਜਾ।
ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਸੁ ਬਾਤ ਕਰੇਹੀਂ।	
ਯਹਿ ਕਿਮ ਭੰਗੀ ਨ੍ਰਿਪ ਬਨਿ ਆਯੋ।	
ਉਮਰ ਭਰੈਂ ਹਮ ਘਰੈਂ ਕਮਾਯੋ। ॥ ੬੧ ॥	'ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਾਡੇ ਘਰੀਂ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਪਾਇ ਖਬਰ ਤਿਹ ਕੇ ਸਨਬੰਧੀ।	
ਆਏ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਾਏ ਧੰਧੀ।	'ਧੰਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਾਮੇ।
ਉਭੈ ਦਿਸਾ ਤੈ ਸਭੈ ਸਿਆਨੈਂ।	'ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ।
ਕਹਿ ਨ ਸਕੈਂ ਕੁਛ ਅਚਰਜ ਮਾਨੈਂ ॥ ੬੨ ॥	
ਆਖਰ ਜਬਿ ਉਨਿ ਰੋਰ ਮਚਾਯੋ।	
ਗੁਰੂ ਮੁਰਦਾ ਵਿੱਚ ਕਬਰ ਦਿਖਾਯੋ।	
ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੂ ਅਏ ਸੁਧਾਸਰ ਓਰੀ।	'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਤਰਫ਼।
ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੂ ਸੋਂ ਨ੍ਰਿਪ ਕਰ ਜੋਰੀ। ॥ ੬੩ ॥	'ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।
ਗਯੋ ਚਰਿਤ। ਯਹਿ ਬਰਤ ਕਹਾਂ ² ਹੈ।	'ਕੌਤਕ। ² ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਪ੍ਰਤਖ ਮੈਂ ਤਹਿੰ ਜਨਮ ਲਹਾ ਹੈ।	
ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਉਮਰ ਤਹਿੰ ਪਾਈ।	
ਸ੍ਰਪਨ ਭਯੋ ਇਤ ਅਲਪ ਮਹਾਂਈ।	'ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ (ਸਮਾਂ)।
ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੁਵ ਲੇਖ ਮਝਾਰਾ।	
ਭੋਗਨ ਹੁਤੋ ਜਨਮ ਯਹਿ ਸਾਰਾ ॥ ੬੪ ॥	

ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਕੇ ਫਲ ਕੇ ਬਲ ਸੇਂ।
 ਦਯੋ ਭੁਗਾਇ ਸ੍ਰਪਨ ਮੈਂ ਭਲ ਸੇ।
 ਲੇਖ ਲਿਖਯੋ ਥਾ ਜੋ ਕਰਤਾਰਾ।
 ਨਾਹਿ ਮਿਟਯੋ ਅਰ ਮਿਟਗੋ ਭਾਰਾ ॥ ੬੫ ॥
 ਭੂਪਤਿ ਤਬੈ ਗੁਰਹਿੰ ਪਗ ਲਾਗਾ।
 ਸੇਵਕ ਭੋ ਗੁਰ ਕਾ ਵਡਭਾਗਾ।
 ਟਹਿਲ ਤਾਲ ਕੀ ਉਨਹਿੰ ਕਰਾਈ।
 ਕਈ ਬਾਰ ਧਨ ਦਯੋ ਮਹਾਂਈ ॥ ੬੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕਾਰ ਕਢਾਵੈਂ ਤਾਲ ਕੀ,
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਸਹਿ ਨੇਮ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਦੇਵਨ ਸਹਿ' ਹਰੀ,
 ਬਨਿ ਮਜੂਰ ਲਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ॥ ੬੭ ॥

'ਦੇਵਤਿਆਂ ਸਣੇ।

ਚੌਪਈ:

ਆਇ ਕਾਰ ਕਢਨੇ ਜਬਿ ਲਾਗੇ।
 ਪਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤਿ ਅਨੁਰਾਗੇ।
 ਔਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਾ।
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਬਖਾਨਾ ॥ ੬੮ ॥

ਤਥਾ ਹੀ

ਸੰਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ਹਰਿ ਕੰਮੁ
 ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆ ਰਾਮ ॥

(ਪੰ: ੭੮੩)

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰੇ।
 ਲਿਖੇ ਜੁ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰੇ।
 ਬਿਸ਼ਨ ਦੇਵ' ਜਹਿ ਕਾਰ ਕਰਾਈ।
 ਹਰਿ ਪੌੜੀ ਗੁਰੁ ਰਚੀ ਤਹਾਂਈਂ ॥ ੬੯ ॥
 ਸੰਮਤ ਸੌਲਾਂ ਸੈ ਇਕਤਾਲੀ।
 ਮੈਂ, ਮੰਦਰ ਯਹਿ ਰਚਾ ਬਿਸਾਲੀ।
 ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੈ ਨੀਉਂ ਰਖਾਈ।
 ਕਾਰੀਗਰੇ ਪਲਟਿ ਕਰਿ ਲਾਈ ॥ ੭੦ ॥

'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ।

ਯਹਿ ਪਿਖਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਯੋਂ ਬਚ ਕਹੇ।
ਧਰੀ ਤੁਰਕ ਕੀ ਨੀਉ ਨ ਰਹੇ*।

*ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨਯ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੱਖੀ ਨਿਉਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਐਸਾ ਬਚਨ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਇੱਟ ਆਪ ਰੱਖੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਰੀਗਰ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੇ ਉਲਟਾ ਪੁਲਟਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਇਕ ਵਾਰ ਗਿਰ ਕੇ ਫੇਰ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਉਸਾਰਣਗੇ। (ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਾਸ ੨ ਅੰ: ੫੩ ਅੰ: ੧੩ ਤੋਂ ੧੯ ਤੱਕ।)

ਏਕ ਬਾਰ ਜਰ ਤੈ ਉਡ ਜੈ ਹੈ।
ਪੁਨ ਸਿੱਖਨ ਕਰ ਤੈ¹ ਦਿਢ² ਹੂੰ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥
ਕਹਯੋ ਜੈਸ ਗੁਰੁ ਭਯੋ ਤੈਸ ਹੈ।
ਆਗੇ ਚਲ ਕਰਿ ਲਿਖੋਂ ਵੈਸ ਹੈ।
ਇਸੀ ਸਮੇਂ ਇਕ 'ਆਦਮ' ਨਾਮੀ।
ਸਿੱਧੂ ਗੋਤ ਜਾਟ ਸੁਤ ਕਾਮੀ¹ ॥ ੨੨ ॥
ਮੁਲਕ ਮਾਲਵੈ ਤੇ ਚਲਿ ਆਯੋ।
ਸੁਜੱਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਨਿ ਅਧਕਾਯੋ।
ਬ੍ਰਿਧ ਉਮਰ ਦੰਪਤਿ¹ ਬਹੁ ਸੇਵਾ।
ਲਗੇ ਕਰਨ, ਚਹਿੰ ਫਲ ਸੁਤ ਮੇਵਾ ॥ ੨੩ ॥
ਆਦਮ ਲਕਰੀ ਬਨ ਤੈ¹ ਲਜਾਵੈ।
ਦੋਇ ਵਕਤ ਗੁਰੁ ਲੰਗਰ ਪਾਵੈ।
ਚੌਂਕਾ ਬਰਤਨ ਮਾਈ ਕਰੈ¹।

¹ਹੱਥੋਂ। ²ਪੱਕੀ।

¹ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪਤੀ ਨੇ।

¹ਜੰਗਲ ਤੋਂ।

¹ਮਾਈ (ਲੰਗਰ 'ਚ) ਲੇਪਨ ਤੇ ਭਾਂਡੇ (ਮਾਂਜਣ ਦਾ ਕੰਮ) ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰਾਸ ਸ੍ਰਾਸ ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਚਰੈ ॥ ੨੪ ॥
ਬੀਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਜਬਿ ਐਸੇ।
ਸੰਗਤਿ ਇਕ ਦਿਨ ਅਈ ਬਿਸੇਸੈ¹।
ਝਰੀ ਲਗੀ ਲਕਰੀ ਨਹਿ ਪਾਈ।
ਸੀਤ¹ ਭੂਖ ਨੈ ਬਹੁ ਸੰਤਾਈ ॥ ੨੫ ॥
ਲਕਰੀ ਆਦਮ ਪਾਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਥੀ।
ਦਈ ਸਿਖਨ ਕੇ ਬਿਨਾ ਤਮਾ¹ ਥੀ।
ਹੂੰ ਖੁਸ਼ ਸਿੱਖਨ ਵਕਤ ਗੁਜਾਰਾ।

¹ਬਹੁਤ।

¹ਠੰਡ।

¹ਲਾਲਚ।

ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਚਲਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਦਾਰਾ ॥ ੭੬ ॥

ਸਿੱਖਨ ਮਹਿਮਾਂ ਆਦਮ ਕੇਰੀ।

ਟਹਿਲ ਕਰਨ ਕੀ ਜਬਿ ਬਹੁ ਟੇਰੀ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਹੈ ਆਦਮ ਤਾਂਈਂ।

ਕਹਯੋ ਮਾਂਗ ਬਰ ਜੋ ਤੁਹਿ ਭਾਈ¹ ॥ ੭੭ ॥

¹ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਿਖੀ ਸੁਤ ਦੰਪਤਿ ਚਾਹਾ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੈਰੈਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਹਾ¹।

¹ਕਿਹਾ।

ਲੈ ਬਰ ਵਹਿ ਪੁਨ ਘਰ ਨਿਜ ਆਏ।

ਬਰਸ ਬਾਦ ਸੁਤ ਭਯੋ ਤਿਨਾਏ ॥ ੭੮ ॥

ਘਰ ਮੈਂ ਕੁਛ ਖਾਵਨ ਕੋ ਨਹਿ ਥਾ।

ਗਾਮ¹ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਕਰਿ ਦਈ ਤਹਿ ਥਾ।

¹ਪਿੰਡ (ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ)।

ਦੋਇ ਸਾਲ ਕਾ ਜਬਿ ਸੁਤ ਭਯੋ।

ਮਾਥ ਟਿਕਾਵਨ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਯੋ ॥ ੭੯ ॥

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਭੇਟਾ ਧਨ ਭਯੋ।

ਗੁਰੂ ਤੈ ਨਾਮ ਧਰਾਵਨ ਕਯੋ।

ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਕਰਿ ਤੁਮ ਸੁਤ ਜੋਵਾ¹।

¹ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਭਗਤੂ ਯਹਿ ਹੋਵਾ ॥ ੮੦ ॥

ਜਨਮਤ ਹੀ ਇਨ ਗਾਮ ਉਗ੍ਰਾਹਿਆ।

ਕਰੈ ਰਾਜ ਸੰਤਤਿ¹ ਇਸ ਚਾਹਿਆ² ॥ ੮੧ ॥

¹ਉਲਾਦ। ²(ਆਪਣੀ) ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ।

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨ ਭਗਤੂ ਸੇਵਾ ਕਰੀ,

ਖਸਟਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਖਾਸ¹।

¹ਆਪ।

ਪਦਵੀ ਭਾਈ ਕੀ ਲਹੀ,

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਭਯੋ ਨਿਵਾਸ¹ ॥ ੮੨ ॥

¹ਘਰ।

ਅਬਿ ਲੋ ਸੰਤਤਿ ਤਾਂਹਿ ਕੀ,

ਰਾਜ ਕਰਤ ਜਗ ਆਹਿ।

ਭਾਈ ਕੈਂਥਲ ਕੋ ਪਤੀ¹

¹ਕੈਂਥਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭਾਈ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ (ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੋਤਰਾ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ 'ਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਵਾਇਆ)।

ਭਯੋ ਇਸੀ ਕੁਲ ਮਾਂਹਿ ॥ ੮੩ ॥

ਕੀਰਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਾਲਤੀ,
ਫੂਲ ਰਹੀ ਜਗਿ ਫੈਲ।
ਸੁਜੱਸ ਸਰਦ ਸਸਿ ਪੂਨਜੋਂ,
ਅਲਿ ਚਕੋਰ ਸੁਖਿ ਗੈਲ। ॥ ੮੪ ॥

‘ਚੰਬੇਲੀ ਦੇ ਫੁੱਲ (ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ) {ਵਾਂਗ} ਜਗ 'ਚ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ।

‘ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਸ਼ੇਸਟ ਜਸ (ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਸਿਖ ਭੋਰੇ ਤੇ ਚਕੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸੁਖ ਦੇਰਾਹ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

*ਹੋਰ ਗੁੰਥਾਂ 'ਚ ਨਾਮ ਮੰਝ ਹੈ।

ਮੰਜ* ਨਾਮ ਰਜਪੂਤ ਇਕ,
ਗਾਂਮ ਰਾਮ ਪੁਰ ਕੇਰ।
ਸੁਨਿ ਸ਼ਕਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ,
ਅਯੋ ਸਰਨ ਗੁਰੂ ਫੇਰ ॥ ੮੫ ॥

ਸੇਵਕ ਥਾ ਸੁਲਤਾਨ ਕਾ,
ਆਈ ਤਿਸੈ ਗਿਲਾਨਿ।
ਸਿਖ ਹੋਇ ਤਿਨ ਜਾਇ ਘਰ,
ਢਾਹਿਓ ਪੀਰ ਮੁਕਾਨ। ॥ ੮੬ ॥

‘ਨਫਰਤ (ਸੁਲਤਾਨ ਤੋਂ)।

‘ਪੀਰ ਦਾ ਮੰਦਰ।

ਚੌਪਈ:

ਜਬਿ ਲੋਗੋਂ ਨੈ ਤਿਸੈ ਡਰਾਯੋ।
ਤਬਿ ਤਿਨ ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਬਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇਵਤਾ ਮੋਟੋ।

‘ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ (ਹੀ ਇਕ) ਵੱਡਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ।

ਤੁਰਕ ਮਲੇਛਹਿ ਮਾਨਨ ਖੋਟੋ ॥ ੮੭ ॥
ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ ਤੁਰਕ ਅਗਾਰੀ।
ਖੋਇ ਧਰਮ ਨਰ ਦੇਹ ਬਿਗਾਰੀ।
ਦੋਖੀ ਗਊ ਦੇਵਤਨ ਕੇ ਜੋ।
ਇਨੈ ਮਾਨ ਹੈ ਨਰਕ ਪਰੈ ਸੋ ॥ ੮੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੀ ਵਹਿ ਕਸਯੋ ਕਸੋਟੀ।
ਭਯੋ ਨਾਸ ਧਨ ਕਿਸਮਤ ਲੋਟੀ।
ਕਰੈਂ ਸ਼ਰੀਕ ਤਾਂਹਿ ਉਪਹਾਸਾ।
ਪੀਰ ਕੋਪ ਤੈ ਸਬਿ ਧਨ ਨਾਸਾ ॥ ੮੯ ॥

‘ਪਰਖ 'ਚ ਪਰਖਿਆ।

‘ਫਿਰ ਗਈ।

‘ਠੱਠਾ, ਮਖੌਲ।

ਮੰਜ ਕਹੇ ਯਹਿ ਸਭ ਜਗ ਕਾਚਾ।
ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਲੈਹਿ ਮੁਕਤਿ ਧਨੁ ਸਾਚਾ।
ਪਗਲਾ ਜਾਨ ਸ਼ਰੀਕਨ ਭਾਰੀ।

ਛੀਨਿ ਧਾਮ ਧਨ ਦੋ ਜੋ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ੯੦ ॥

ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਤੀਆ ਤਿਹ ਭਾਏ।

¹ਚੰਗੀ ਸੀ।

ਦੰਪਤਿ ਜਾਇ ਲਾਹੌਰ ਬਿਰਾਏ।

ਕਰੈਂ ਮਜੂਰੀ ਜੋ ਕੁਛ ਪਾਵੈਂ।

ਤਾਂ ਕੇ ਹਿਸੇ ਚਾਰ ਬਨਾਵੈਂ ॥ ੯੧ ॥

ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਮੈਂ ਕਰੈਂ ਗੁਜਾਰਾ।

ਏਕ ਪਠਾਵਹਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸਾਰਾ।

ਏਕ ਖੁਲਾਵੈਂ ਨਿੱਤ ਗਰੀਬੈਂ।

ਯਾਂ ਬਿਧਿ ਕਰੈਂ ਰਹੈਂ ਖੁਸ਼ ਜੀਵੈਂ ॥ ੯੨ ॥

¹ਜੀਅ ਵਿੱਚ।

ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਹ ਪਰਖਨ ਹੇਤਾ।

ਪਠਯੋ ਮੇਵੜਾ¹ ਤਾਹਿ ਨਿਕੇਤਾ²।

¹ਅਰਦਾਸੀਆ। ²ਘਰ।

ਤਲਬ ਰੁਪਯੇ ਕਰੇ ਪਚੀਸੇ¹।

¹ਪੱਚੀ (੨੫) ਰੁਪਏ (ਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਮੰਗਾਏ ਹਨ।

ਸੁਨਿ ਦੰਪਤਿ ਖੁਸ਼ ਭਏ ਅਤੀ ਸੋ ॥ ੯੩ ॥

ਨਿਜ ਕੰਨਯਾ ਕੀ ਕਰਿ ਕੁੜਮਾਈ।

ਦਏ ਰਜਤਪਣ¹ ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਲਿਆਈ।

¹ਰੁਪਏ।

ਕਿਤਕ ਕਾਲ ਜਬਿ ਔਰ ਬਿਤਾਯੋ।

ਮਨ ਅਡੋਲ ਤਿਨ ਕੇਰ ਰਹਾਯੋ ॥ ੯੪ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਸਿਦਕ ਪਰਖਬੇ ਕਾਜੈਂ।

ਪਠਯੋ ਮੇਵੜਾ ਤਿਹ ਦਰਵਾਜੈਂ।

ਤੀਸ ਰਜਤਪਣ ਪੁਨ ਮੰਗਵਏ।

ਸਿੱਖਣੀ ਗਿਰਵੀ ਧਰਿ¹ ਸਿੱਖ ਦਏ ॥ ੯੫ ॥

¹ਗਹਿਣੇਰੱਖ ਕੇ।

ਮਨ ਅਡੋਲ ਦੋਨੋ ਕਾ ਰਹਾ।

ਧੰਨਯ ਭਾਗ ਅਪਨਾ ਕਰਿ ਲਹਾ¹।

¹ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆ।

ਪੁਨ ਜਬਿ ਹੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਵਹਿ ਆਯੋ।

ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਮਨਿ ਅਤਿ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੯੬ ॥

ਰਹਿ ਤਹਿ ਲਗੋ ਕਰਨ ਬਹੁ ਸੇਵਾ।

ਬਨ ਤੈ ਲਕਰੀ ਲਜਾਇ ਅਭੇਵਾ¹।

¹ਲਗਾਤਾਰ।

ਘਾਸ ਅਪੂਰਬ¹ ਗੁਰਿ ਘੋਰਨ ਹਿਤ।

¹ਨਵਾਂ, ਤਾਜ਼ਾ।

ਖੋਤ ਲਜਾਵੈ ਅਤਿ ਹਿਤ ਦੈ ਚਿੱਤ ॥ ੯੭ ॥

ਨਿੰਮਰ ਰਹੈ ਜਨਾਵੈ ਨਾਹੀ।

ਸ੍ਰਾਸ ਸ੍ਰਾਸ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਪਾਹੀ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਲਕਰੀ ਲੇਵਨ ਗਯੋ।
 ਆਂਧੀ ਅਈ ਅੰਧੇਰਾ ਭਯੋ ॥ ੯੮ ॥
 ਕੰਕਰ ਸਿਕਤਾ¹ ਉਡੈ ਅਪਾਰੀ। ¹ਚੇਤਾ।
 ਸਨਮੁਖ ਪੌਨ ਹਟਾਇ ਪਿਛਾਰੀ।
 ਆਂਖ ਧੂਰ ਪਰ ਕਰਿ ਮੁੰਦ ਗਈ।
 ਪਗਨ ਅਗਰ ਚਲਿ ਮਗ ਨ ਦਿਸਈ¹ ॥ ੯੯ ॥ ¹ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀਰਾਹ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।
 ਮਗ ਮਹਿੰ ਕੂਪ¹ ਬੋਰ ਜਲ ਵਾਰੋ। ¹ਖੂਹ।
 ਹੁਤੋ, ਨ ਪਿਖਜੋ ਸੁ ਗਿਰਜੋ ਮਝਾਰੋ।
 ਭੀਗਨ¹ ਦਯੋ ਕਾਠ² ਤਹਿ ਨਾਹੀ। ¹ਭਿੱਜਣ। ²ਲੱਕੜਾਂ।
 ਰਖਜੋ ਰਾਤ ਭਰ ਸੀਸ ਉਠਾਹੀ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਸਿਮਰੈ ਗੁਰਹਿੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਨ ਪੂਰੋ।
 ਲਕਰੀ ਪੁਗੀ ਨ¹ ਸੰਸਾ ਭੂਰੋ। ¹ਪੁੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ।
 ਕਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੈਂ ਖੈਂਚ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਗੁਰੁ ਸਰਬਗਜ ਲਖਜੋ ਸਿੱਖ ਹਾਲਾ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਰਹਯੋ ਨ ਗਯੋ ਬਡੀ ਨਿਸ ਜਗ ਕੈ¹। ¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ।
 ਚਲੇ ਧਾਇ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਦਿਸ ਭਗ ਕੈ¹। ¹ਦੌੜ ਕੇ।
 ਕੁੰਚਰ¹ ਬੰਧਨ ਮੋਚਨ² ਜੈਸੇ। ¹ਹਾਥੀ ਦੇ। ²ਕੱਟਣ (ਵਾਸਤੇ)।
 ਗਏ ਹਰੀ, ਗੁਰੁ ਸ਼ੀਘਰ ਤੈਸੇ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਰੱਸੇ ਲਿਆਵਹੁ ਜਲਦ ਸੁਨਾਏ।
 ਦਾਸ ਮਿਲੇ ਲੈ ਦੌਰ ਸੁ ਜਾਏ।
 ਕੂਪ ਤੀਰ ਜਾ ਗੁਰੁ ਅਸ ਟੇਰਜੋ।
 ਕਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕਾਸਟ ਸਿਰ ਤੈ ਗੇਰਿਓ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਨਿੰਮਰ ਹੂੈ ਭਾਈ ਮੰਜ ਭਾਖਾ।
 ਕਾਠ ਸੁਸਕ¹ ਲੰਗਰ ਹਿਤ ਰਾਖਾ। ¹ਬਾਲਣ ਸੁੱਕਾ।
 ਯਹਿ ਤਨ ਭੀਗਜੋ ਬਿਗਰਤ ਨਾਹੀ।
 ਲਕਰੀ ਭੀਗੀ ਜਰ ਹੈ ਨਾਹੀ ॥ ੧੦੪ ॥
 ਪਹਿਲੇ ਸੁਸਕ ਕਾਠ ਨਿਕਰਾਯੋ।
 ਪੁਨਾ ਨਿਕਰਿ, ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਪਟਾਯੋ।
 ਪੇਖਿ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਮੰਜ ਕੇਰਾ।

ਉਰ ਕਰੁਨਾ ਭਰਿ' ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਟੇਰਾ ॥ ੧੦੫ ॥

¹ਹਿਰਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਭਰਕੇ।

ਮਾਂਗ ਮੰਜ ਜੋ ਤੁਹਿ ਮਨ ਭਾਈ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਮੰਜ ਅਰਜ਼ ਅਲਾਈ।

ਹੇ ਗੁਰੂ ! ਆਪ ਨਗਨ ਪਗ ਆਏ।

ਦਾਸ ਜਾਨ ਅਸ ਕੀਨੀ ਦਾਏ ॥ ੧੦੬ ॥

ਯਹਿ ਕੁਛ ਨਈ ਕਈ ਤੁਮ ਨਾਹੀ।

ਹੇਤ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੀਨੀ ਯਾਹੀ।

ਗਜ ਹਿਤ ਬਾਹਨ' ਤਜ ਜਿਮ ਦੌਰੇ।

¹ਅਸਵਾਰੀ।

ਅੰਮ੍ਰੀਕ ਹਿਤ ਕਿਤ ਕਿਯ ਹੋਰੇ' ॥ ੧੦੭ ॥

¹ਆਪਣੀ ਕੀਰਤੀ (ਮਹਿਮਾ) ਨੂੰ ਹੌਲਿਆਂ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਭਗਤਿ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਬਣਾਇਆ।

ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਭਗਤੀ।

ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਸੇਵ ਯੁਤ ਸ਼ਕਤੀ'।

¹ਸੇਵਾ ਸ਼ਰੀਰਕ ਬਲ ਦੇ ਸਹਿਤ।

ਰਾਵਰ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਮਿਲਿੰਦੂ'।

¹(ਮੇਰਾ ਮਨ) ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਭੋਰਾ (ਬਣਿਆ ਰਹੇ)।

ਰਹਿ ਮਨ ਮੋਰ ਚਕੋਰ ਸੁ ਇੰਦੂ' ॥ ੧੦੮ ॥

¹ਆਪ ਦੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਮੇਰਾ ਮਨ ਚਕੋਰ (ਬਣਿਆ) ਰਹੇ।

ਔਰ ਕਛੁ ਨਹਿ ਚਾਹੋਂ ਕਬੀ।

ਰਹਿ ਮਮ ਮਤ ਤਸ ਜਸ ਹੈ ਅਬੀ ॥ ੧੦੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਗੁਰੂ,

ਬਖਸ਼ਯੋ ਆਤਮ ਗਯਾਨ।

ਪੁਨ ਸਬਿ ਸਿਖਨ ਸੁਨਾਇ ਗੁਰੂ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ ॥ ੧੧੦ ॥

ਮੰਜ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਮੰਜ ਪਯਾਰਾ ॥

ਮੰਜ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ' ਜਗ ਲੰਘਨ ਹਾਰਾ ॥

¹ਜਹਾਜ਼।

ਮਾਨ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੁਨਾ,

ਮੰਜ ਗਯੋ ਨਿਜ ਧਾਮ।

ਤਿਯ ਸੁਤ ਸੁਤਾ ਇਕਠੇ ਭਏ,

ਲੰਗਰ ਲਾਯੋ ਆਮ ॥ ੧੧੧ ॥

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਬਿ ਬਿਧ ਖਰੀ',

¹ਖੜੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਰਹਿ ਦਰ ਪਰ ਨਰ ਭੀਰ।

ਮੰਜ ਭਗਤ ਜਗ ਬਿਦਿਤ ਭੌਂ,
 ਸੇਵਹਿੰ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਸੁਜੱਸ ਪੂਰਾ ਨਿਜ ਜਗਤ ਮੈਂ,
 ਅੰਤ ਲਹੀ ਕੈਵੱਲ।
 ਅਵਸਰਾ ਪੇਖਿ ਅਧਯਾਇ ਯਹਿ,
 ਈਹਾਂ ਭਯੋ ਅਚੱਲ ॥ ੧੦੩ ॥

'ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।
 'ਭਰ ਕੇ ਭਾਵ ਫੈਲਾ ਕੇ।
 'ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ।
 'ਸਮਾਂ।
 'ਟਿਕ ਗਿਆ ਭਾਵ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰਨਨੰ'
 ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਦਸਮੋ ਬਿਸ਼ੁਮ ॥ ੧੮ ॥

੧੯. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ- ਜਾਰੀ}

ਦੋਹਰਾ:

ਮਨ ਅਨਗਨ ਸੰਕਲਪ ਬਨ,
ਕੰਟਕ ਦੁਖਦ ਅਪਾਰ।

ਮਨ ਅਣਗਿਣਤ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਹੈ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ)
ਬਹੁਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਕੰਡੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਪਗਨ ਸੋਂ ਲਗਨ ਕੀ,
ਅਗਨਿ ਜਗਨ ਕਰਿ ਜਾਰ। ॥੧॥

ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਰੂਪ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਸਾੜ ਦੇਹ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਰਹਿਤੇ ਕਿਤ ਸੇਵਨ ਦੇਵਨ ਕੋ,
ਕਹਿਤੇ ਕਿਤ ਕੌਨ ਪੁਰਾਨ ਕਥਾ।
ਬਹਿਤੇ ਬ੍ਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਭੇਦ ਸਬੈ,
ਦਹਿਤੇ ਪਥ ਬੇਦ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਤਥਾ।
ਢਹਿਤੇ ਧਰਮ ਹਿੰਦੁ ਮਿਨਾਰ। ਤਦੋਂ,
ਚਹਿਤੇ ਜਗਿ ਕੌਨ ਕਲਜਾਨ ਪਥਾ।
ਜਗ ਬੰਦਨ ਨੰਦਨ ਖਸ਼ਟ ਗੁਰੂ।

ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ।

ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਸੜ ਜਾਂਦਾ।

ਮੁਨਾਰਾ।

ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ।

ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ (ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ)।

ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਸਤੇ। ਸੀਸ।

ਨਹਿ ਦੇਵਤ ਜੋ ਹਿਤੁ ਹਿੰਦੁ ਮਥਾ² ॥੨॥

ਸੋਰਠਾ:

ਧਰਮ ਕਾਜ। ਜਿਹ ਲਾਜ,
ਰਾਖੀ ਜੰਢੂ ਤਿਲਕ ਕੀ।
ਪਗ। ਜਹਾਜ ਤਿਹ ਆਜ,
ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਫਰਿ। ਪਾਰ ਪਰ ॥੩॥

ਧਰਮ ਦਾ ਕੰਮ (ਜਾਣ ਕੇ)।

ਚਰਨਾਂ ਰੂਪ।

ਫੜ ਕੇ।

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ,
ਹਿਤ ਪਰਉਪਕਾਰੇ।
ਮੰਦਰ ਸਹਿ ਤਾਲਾਵ ਕੀ,
ਕਰਵਾਵਹਿ ਕਾਰੇ।
ਤਜਾਰ ਪੰਜਾਵੇ। ਸਿੱਖ ਕਰੈਂ,
ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਲਾਏ।
ਆਨ ਸਿੱਖ ਚਹੁੰ ਕੁੰਟ ਤੇ,

ਸੇਵਾ।

ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਆਵੇ।

ਧਨ ਦੇਤ ਮਹਾਂਏ ॥ ੪ ॥

ਫਫੜੇ ਨਾਮ ਗਰਾਮ ਸੈਂ,
ਇੱਕ ਬਹਿਲੋ ਨਾਮੀ।

ਮੁਲਕ ਮਾਲਵੇ ਕਾ ਹੁਤੋ,
ਸਿੱਧੂ ਜਟ ਜਾਮੀ।

ਖੂੰਡੀ ਖਲੜੂਰਾਖਤੋ,
ਸੇਲੀ¹ ਸੁਲਤਾਨੀ।

ਜਾਇ ਨਗਾਹੇ ਪੌਂਕਲੈਂ
ਲੈ ਲੋਗ ਮਹਾਨੀ ॥ ੫ ॥

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਬੁਲਾਯੋ,
ਤਿਸ ਕੋ ਸਿੱਖ ਪਠ ਕੈ।

ਨਿਜ ਘਰ ਤੈ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਯੋ,
ਸੋ ਅਤਿ ਮਨ ਹਠ ਕੈ।

ਖੂੰਡੀ ਖਲੜੂ ਆਦਿ ਜੋ,
ਬਾਨਾ ਸਰਵਰੀਆ।

ਬਹਾਇ¹ ਦਰਜਾਇ ਸਤੱਦੁਵੈਂ²,
ਆ ਗੁਰੂ ਪਗ ਫਰੀਆ ॥ ੬ ॥

ਹੋਇ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਹਠੀ,
ਸੇਵਾ ਬਹੁ ਭਾਈ।

ਖੋਦੈ ਤਾਲ ਬਿਸਾਲ ਹੀ,
ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਲਾਈ।

ਸੂਪ¹ ਫਾਹੁਰੀ² ਹਾਥ ਲੈ,
ਚੁਕ ਮੈਲਾ¹ ਕੂਰਾ²।

ਵੀਚ ਪੰਜਾਵੇ ਪਾਵਹੀ,
ਜਜੋਂ ਪੱਕੇ ਪੂਰਾ ॥ ੭ ॥

ਖਾਵੈ ਟੁਕਰੇ ਮਾਂਗ ਕੈ, ਅ
ਤਿ ਅਲਪ ਅਹਾਰਾ¹।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਮ ਦਮ ਰਟੈ¹
ਰਹਿ ਨਿੰਮ੍ਰ ਭਾਰਾ।

ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਤਰਵਾਰ ਤੈ,

¹ਸਿੱਧੂ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ ਸੀ।

¹ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ੬ ਦੇ ਅੰਕ ੭ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ ੨।

¹ਭੇਜ ਕੇ।

¹ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ। ²ਸਤਿਲੁਜ ਵਿੱਚ।

¹ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ।

¹ਛੱਜ। ²ਫਾਹੁੜੀ।

¹ਵਿਸ਼ਟਾ। ²ਕੂੜਾ।

¹ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਭੋਜਨ।

¹ਸਾਹ ਸਾਹ ਜਪਦਾ ਹੈ।

ਉਨਿ ਬਾਲਹੁ ਨਿੱਕੀ।

ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਨਿਬਾਹੀਆ,

ਜਬਿ ਬਹਿਲੋ ਸਿੱਖੀ ॥ ੮ ॥

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰੂ,

ਰਿਧਿ ਸਿੱਧਿ ਅਪਾਰੀ।

ਸਿੱਖੀ ਮਾਲਵ ਦੇਸ ਕੀ

ਪਦ ਭਾਈ ਭਾਰੀ।

‘ਭਾਈ’ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ।

ਤਬਿ ਤੈ ਸੰਤਤਿ ਤਾਂਹਿ ਕੀ

‘ਉਲਾਦ।

ਭਾਈ ਕੇ ਕਹੀਏ।

ਦੇਸ ਮਾਲਵਾ ਮਾਨ ਹੈ

ਤਬਿ ਲੋ ਬਿਦਤਹੀਏ ॥ ੯ ॥

‘ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮੇਂ,

ਸ਼ਹਿਰ ਲਹੌਰਹਿ ਜਾਇ।

ਤਿਆਰ ਕਰਾਈ ਬਾਉਲੀ,

ਕੇਤਕ ਮਾਸ ਬਿਰਾਇ ॥ ੧੦ ॥

‘(ਉਥੇ) ਰਹਿ ਕੇ।

ਭਾਈ ਬੁਧੂ ਘੁਮਾਰ ਨੇ,

ਕਈ ਲਾਖ ਇੱਟ ਲਾਇ।

ਗਿਰ ਸਮ ਆਵਾ ਤਜਾਰ ਕਰਿ,

‘ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ। (ਉੱਚਾ ਤੇ ਵੱਡਾ)।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਲੇ ਜਾਇ ॥ ੧੧ ॥

ਸਹਿ ਸਿੱਖਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਿ,

‘ਸਣੇ।

ਛਕਵਾਜੋ ਧਰਿ ਆਸ।

ਆਵਾ ਪੱਕੈ ਨਫਾ ਹੈ,

ਕਰਵਾਈ ਅਰਦਾਸ ॥ ੧੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਲੱਖੁ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਗੌਰੈਂ।

‘ਗੁਰੂ ਕਾ ਭਾਰੀ ਸਿੱਖ।

ਰਹਿਤ ਮਸਤ ਇਕ ਵੀਚ ਲਹੌਰੈਂ।

ਸੇ ਭੀ ਤਿਸੀ ਸਮੇਂ ਤਹਿ ਆਯੋ।

ਪੰਗਤਿ ਮੈਂ ਵਹਿ ਜਾਨ ਨਾ ਪਾਯੋ ॥ ੧੩ ॥

ਦਰਵਾਜੇ ਪਰ ਬੈਠ ਰਹਾ ਸੋ।

ਨਹਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਹ ਮਿਲਾ ਤਹਾਂ ਸੋ।

ਛਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਜਬਿ ਅੰਦਰ ਖਾਸ।

।'ਖਾਸ ਅਰਦਾਸ।

ਆਵਾ ਪੱਕੇ ਭਈ ਅਰਦਾਸ ॥ ੧੪ ॥

ਤਬਿ ਲੱਖੂ ਬਾਹਰ ਅਸ ਕਹਾ।

ਆਵਾ ਕੱਚਾ ਬੁੱਧੁ ਰਹਾ।

ਰਾਮ ਚੰਦ ਜਜੋਂ ਸਵਰੀ ਕੇਰੀ।

।'ਭੀਲਣੀ ਦੀ।

ਮਹਿਮਾ ਨਿਜ ਤੈ ਕਰੀ ਬਧੇਰੀ ॥ ੧੫ ॥

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਅਪਨੀ ਹਾਰੀ।

ਰਾਖੀ ਭੀਖਮ ਕੀ ਬਡ ਭਾਰੀ*।

*ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਰੂਛੇੜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਫੜਾਂਗਾ ਕੇਵਲ ਰਥ ਹੀ ਹੱਕਾਂਗਾ। ਭੀਸ਼ਮ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫੜਾ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗਾ। ਸੋ ਭੀਸ਼ਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਸੱਚੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਚੱਕ੍ਰ ਫੜਿਆ। (ਦੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦਾ 'ਭੀਸ਼ਮ' ਪਦ)

ਰੀਤਿ ਯਹੀ ਰਾਖਤ ਸਦ ਹਰਿ ਹੈ।

ਪੂਰਨ ਕਰਤ ਭਗਤ ਜੋਰਰ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥

।'ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਬਡਿਆਈ।

ਰਾਖਤ ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਹਰਾਈ।

।'ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਤਿਆਗ ਕੇ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਜਜੋਂ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੇਰੀ।

ਪੂਰਨ ਕਰਤ ਬਾਤ ਨਿਜ ਗੇਰੀ ॥ ੧੭ ॥

।'ਛੱਡ ਕੇ।

ਗੁਰੁ ਰਾਖੀ ਲੱਖੂ ਕੀ ਬਾਤ।

ਆਵਾ ਕੱਚਾ ਰਹਜੋ ਬਖਯਾਤ।

ਪੁਨ ਬੁੱਧੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਗੁਰੁ ਨੇ ਲੱਖੂ ਪਾਸ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥

ਜਾਇ ਖੁਲਾਈ ਤਾਂਹਿ ਮਿਠਾਈ।

ਹੈ ਖੁਸ਼ ਲੱਖੂ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।

।'ਬਾਣੀ ਕਹੀ।

ਆਵਾ ਤੁਹਿ ਅਬਿ ਪਕਤਾ ਨਾਹੀ।

ਪੈ ਪੱਕੇ ਕੇ ਭਾਉ ਬਿਕਾਹੀ ॥ ੧੯ ॥

ਉਸੀ ਸਾਲ ਬਰਖਾ ਅਸ ਹੋਈ।

ਗਿਰੇ ਮਕਾਨ ਰਹਾ ਇਕ ਕੋਈ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਬੰਧਾ ਲਗਵਾਯੋ।

।'ਬੰਨ੍ਹ।

ਸ਼ਾਹਿ ਬਿਲਾਵਲ ਤੈ ਕਿਲੇ ਤਾਯੋ ॥ ੨੦ ॥

।'ਬਿਲਾਵਲ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕਿਲੇ ਤੱਕ।

ਈਂਟ ਖਪੀ ਸਭਿ ਤਾਂਹਿ ਮਝਾਰੇ।
 ਜਾਂ ਕੇ ਹੈਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਬਿ ਭਾਰੇ।
 ਲੋਗਨ ਕੇ ਘਰ ਗਿਰੇ ਮਹਾਂਈਂ।
 ਪੱਕੀ ਈਂਟ ਨਾ ਮਿਲੈ ਕਿਥਾਂਈਂ ॥੨੧॥
 ਬੁੱਧੁ ਕੀ ਤਬ ਈਟੇਂ ਕੱਚੀ।
 ਬਿਕੀ ਭਾਉ ਪੱਕੀ ਕੇ ਸੱਚੀ।
 ਸਿੱਖ ਕਾ ਬਚਨ ਕੀਓ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ।
 ਫੈਲਯੋ ਸੁਜੱਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਤੂਰਨ¹ ॥੨੨॥

¹ਛੇਤੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਬੈ ਬਹੋਤੂ ਨਾਮ ਸਿੱਖ,
 ਜਾਤਿ ਸੁਨਾਰੇ ਆਇ।
 ਟਹਿਲ ਤਾਲ ਕੀ ਬਹੁ ਕਰੀ,
 ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੈਂ ਤੇ ਪਾਇ ॥੨੩॥
 ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰਿ ਜਾਇ ਘਰ,
 ਲਗਯੋ ਗੁਜਾਰਨ ਕਾਲ।
 ਲੰਗਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਮ ਪਰ,
 ਰਾਖਯੋ ਲਾਇ ਬਿਸਾਲ ॥੨੪॥
 ਸਰਦ ਸਸੀ ਜਯੋਂ¹ ਕੀਰਤੀ,
 ਛਾਈ¹ ਤਿਹ ਜਗ ਮਾਹਿ।
 ਅੰਤਹਿ ਲੀਨੋ ਪਰਮ ਪਦ,
 ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਫਲ ਯਾਹਿ ॥੨੫॥

¹ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਂਗ।

¹ਫੈਲੀ।

ਕਬਿਤ:

ਨਗਰ ਬਠਿੰਡੇ ਵਾਰ¹ ਦਿਜ² ਏਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ,
 ਹੇਤ ਬਿਵਹਾਰ¹ ਗੰਗਾਰਾਮ ਨਾਮ ਜਾਨੀਏ।
 ਏਕ ਸੌ ਸੁਤ੍ਰ¹ ਲਾਦ ਬਾਜਰੀ ਜੁਮਾਰ² ਆਦਿ,
 ਤਰਫ ਲਾਹੌਰ ਚਲਯੋ ਬੇਚਬੇ ਪ੍ਰਮਾਨੀਏ¹।
 ਗੁਰੂ ਪੈ ਖਰਚ¹ ਸੁਨਿ ਥਿਰਯੋ ਜਾਇ ਤਹੀਂ ਗੁਨਿ²,
 ਪੇਖਯੋ ਤਲਾਬ ਖੇਦੈਂ ਲੋਗ ਬਹੁਤਾਨੀਏ¹।
 ਕੇਤੇ ਰਚੈਂ¹ ਈਂਟ ਕੇਤੇ ਚੂਨਾ ਰਹੇ ਪੀਠ,
 ਕੇਤੇ ਕੱਢੈਂ ਕਾਰ ਨੀਠ¹, ਕੇਤੇ ਲਾਵੈਂ ਆਵੇ ਮਾਨੀਏ

¹ਵਾਲਾ। ²ਬ੍ਰਹਮਣ।

¹ਵਪਾਰ ਵਾਸਤੇ।

¹ਉਠ। ²ਜੁਆਰ, ਚਰੀ।

¹ਜਾਣੇ।

¹(ਅੰਨ ਦਾ) ਖਰਚ। ²ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

¹ਬਹੁਤੇ।

¹ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚੋਂ) ਗਾਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ।

॥੨੬॥

ਦੇਸ ਔ ਬਿਦੇਸ ਕੇ ਅਪਾਰ ਸਿੱਖ ਕਰੈਂ ਕਾਰ,
ਲੰਗਰ ਪਹਿਰ ਚਾਰ ਬੇਸੁਮਾਰ ਬਰਤੈ।

ਸੈਂਕੜੇ ਗਰੀਬ ਔ ਮਜ਼ੂਰ ਪੇਟ ਪੂਰਾ ਖਾਹਿੰ,
ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਦੇਵੈਂ ਲਯਾਇ ਘਰ ਤੈ।

ਦੇਖਿ ਖਲਜਗਨਾ ਮਗਨ ਭਯੋ ਗੰਗਾਰਾਮ,
ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਰਸ ਮਨ ਫਿਰ ਗਯੋ ਤਰਾ ਤੈ^੨।

ਦੇਇ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਨ ਭਯੋ ਅੰਨ ਨਾਹਿ ਅਯੋ,
ਬਿਰਤਿ ਅਕਾਸੀ ਪੇਖ ਦੂਜ ਦਯਾ ਧਰਿ ਤੈ^੨

^੧ਭਰ ਕੇ।

^੧ਬਹੁਤਾ ਇਕੱਠ।

^੧ਬਹੁਤਾ। ^੨(ਤਦੋਂ) ਤੋਂ।

^੧ਬਿਹੰਗਮ ਬ੍ਰਿਤੀ, ਸੰਤੋਖ ਬ੍ਰਿਤੀ। ^੨ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ।

॥੨੭॥

ਏਕ ਸਦ ਮਨਾ ਅੰਨ ਦੀਓ ਦੂਜ ਲੰਗਰ ਸੈਂ,
ਏਕ ਦਿਨ ਹੀ ਸੈਂ ਭਯੋ ਖਰਚ ਸੁ ਹੇਰਯੋ।

ਦੂਏ ਦਿਨ ਫੇਰ ਦੀਨ ਤੀਸਰੇ ਚਤੁਰ ਚੀਨਾ,
ਆਖਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸਬਿ ਅੰਨ ਤਹਿੰ ਗੇਰਯੋ।

ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਹੇਰਿ ਰੀਤਿ ਤਾਂਹਿ ਭਿ ਬਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ,
ਪ੍ਰਤੀਤ ਧਰਿ ਭਯੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇਰਯੋ।

ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਲਾਇ ਸੇਵਕ ਹੀ ਬਹੁ ਭਾਇ,
ਬਰਸ ਬਿਤਾਇ ਭਯੋ ਸਿੱਧਾ ਸੋ ਬਧੇਰਯੋ ॥੨੮॥

ਪਾਇ ਗੁਰੁ ਆਇਸਾ ਰਿਹਾਇਸ ਬਠਿੰਡੇ ਕੀਨ,
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਤਕ ਰਾਖੀ ਦੇਹ ਨਿਜ ਤਾਂਹਿ ਹੈ।

ਕਰੈ ਜੋ ਬਚਨ ਹੋਇ ਪੂਰਨ ਸੋ ਤੂਰਨਾ ਹੀ,
ਲੋਗ ਸਬਿ ਦੇਸ ਕੇ ਮੰਨਤਰਹੇ ਵਾਹਿ ਹੈਂ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਪਾਰ ਸੇਵ ਰਹਯੋ ਕਰਵਾਤ ਭੇਵਾ,
ਸਿਧੀ ਚੰਦ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਖੱਤਰੀ ਥੇ ਤਾਂਹਿ ਹੈਂ।

ਕਰਤ ਸੋ ਰਹੇ ਸੇਵ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਅਭੇਵਾ ਅਤਿ,
ਆਸ ਧਰਿ ਸੁਤ ਏਵ ਭਯੋ ਬਚ ਜਾਂਹਿ ਹੈਂ

^੧ਸੌ ਮਣ।

^੧ਦੇਖਿਆ।

^੧ਤੀਜੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ (ਵੀ ਦਿੱਤਾ) ਜਾਣੇ।

^੧ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

^੧ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ।

^੧ਆਗਿਆ।

^੧ਛੇਤੀ।

^੧ਭੇਤੀ ਹੋ ਕੇ।

^੧ਲਗਾਤਾਰ।

॥੨੯॥

ਹੋਇ ਸੁਤ ਥਾਰੋ ਘਰ ਸੇਤ ਬੋਦੀ ਵਾਰੋ^੨ ਵਰ,
ਕਰਾਮਾਤੀ ਭਾਰੋ ਤਰਾ ਮਾਨੈ ਜਗ ਸਬਿ ਹੈ।

ਜੈਸ ਕਹਯੋ ਤੈਸ ਲਹਯੋ ਭਯੋ ਮੂਲ ਚੰਦ ਨਾਮੀ,

^੧ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ। ^੨ਚਿੱਟੀ ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ।

^੧ਬਹੁਤਾ।

ਸਿਧੀ ਚੰਦ ਘਰ ਸੇਤ ਬੋਦੀ ਵਾਰੋ ਤਬਿ ਹੈ।
ਕਰਾਮਾਤ ਜਾਂਹਿ ਤੈ ਅਪਾਰ ਹੀ ਬਿਦਿਤ ਭਈ,
ਭਯੋ ਸੋ ਫਕੀਰ ਪੀਰ ਬਿਦਤ¹ ਅਲਬ² ਹੈ।
ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਨਾਮ ਗੰਗਾਰਾਮ ਕੀ ਸੰਤਾਨ ਆਮ¹,
ਭਾਈ ਮੂਲ ਚੰਦ ਕੀ ਸਮਾਧਿ ਤਹਾਂ ਅਬਿ ਹੈ

॥੩੦॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੰਤਤਿ ਗੰਗਾਰਾਮ ਕੀ
ਕਾਰ ਭੇਟ ਤਿਹ ਲੇਤ।
ਸੁਨੋ ਕਥਾ ਇਤ ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਦੁਖ ਹਾਰਕ¹ ਸੁਖਿ ਹੇਤ² ॥੩੧॥

ਪੱਟੀ ਨਗਰ ਨਗੀਚ¹ ਕੇ,
ਢਿੱਲੋਂ ਗਿੱਲ ਜਟ ਆਇ।
ਕਰੈਂ ਸੇਵ ਬਹੁ ਤਾਲ ਕੀ,
ਜਾਹਿੰ ਚਾਰ ਫਲ ਪਾਇ ॥੩੨॥

ਲਾਲਾ, ਲੰਗਾਹਾ ਹੁਤੇ,
ਪੈਂਚ ਪਰਗਨੇ ਕੇਰ¹।
ਗ੍ਰਾਮਨ ਤੈ ਬਹੁ ਸਿਖਨ ਕੋ,
ਲਜਾਵਤ ਸੋ ਨਿਤ ਘੇਰ ॥੩੩॥

ਕਬਿੱਤ:

ਮੰਦਰ ਰਚਾਯੋ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਅਪਾਰ ਗੁਰੂ,
ਮੁਕਤਿ ਚਤੁਰ ਦਾਇ ਜਾਂਹਿ ਦੂਰ ਚਾਰ ਹੈ¹।
ਚਮਕ ਦਮਕ ਚਾਰੁ¹ ਚਾਰ ਦਿਸਹੂੰ ਤੇ² ਚਾਰਿ³,
ਚਾਰ ਹੀ ਬਰਨ ਆਇ ਪਾਇੰ ਫਲ ਚਾਰ¹ ਹੈਂ।
ਚਾਰ ਚਾਰ ਜਾਂਮ, ਚਾਰ ਬਰਨ ਕੋ ਉਚਾਰ ਨਾਮ¹,
ਆਸ਼ੂਮ ਸੁ ਚਾਰ, ਚੱਕ ਚਾਰ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਹੈਂ¹।

ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਚਾਰ, ਚਾਰ ਸੰਪਦਾ, ਸਾਧਨ ਚਾਰ,
ਚਾਰ ਬੇਦ ਸਾਰ, ਚਾਰ ਦਸ ਲੋਕ ਸਾਰ ਹੈ¹

¹ਪ੍ਰਗਟ। ²ਤਿਆਗੀ।
¹ਬਹੁਤੀ ਉਲਾਦ (ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ)।

¹ਮੇਟਣ ਵਾਲੀ। ²ਕਾਰਨ।
¹ਫਾ: ਨਜ਼ਦੀਕ, ਨੇੜੇ।

¹ਇਲਾਕੇ ਦੇ।

¹ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਚਾਰ ਮੁਕਤੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।
¹ਸੁੰਦਰ। ²ਚਹੁੰਆਂ ਤਰਫਾਂ ਤੋਂ। ³ਚਹੁੰਆਂ (ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂਰਾਹੀਂ)।
¹ਚਾਰੇ ਫਲ (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਤੇ ਮੋਖ)।
¹ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
¹(ਜਿੱਥੇ) ਚਾਰੇ ਆਸ਼ੂਮ ਚਹੁੰ ਚੱਕਾਂ (ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਚਾਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ (ਸੰਨਿਆਸੀ, ਵੈਰਾਗੀ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ

॥ ੩੪ ॥

ਮੰਦਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਜਾਨ ਹੇਤ ਪੁਲ ਕੀਨ,
ਸੁੰਦਰ ਬਿਸਦ¹ ਚੀਨ ਬਿਪਲ² ਸੁਹਾਵਨੋ।
ਕਦਮ ਚੁਰਾਸੀ ਵਾਹਿ ਸਦਮ ਲੋ ਹੇਤੁ ਯਾਂਹਿ,
ਛਦਮ ਚੁਰਾਸੀ ਲਾਖ ਜੋਨਿ ਹੋਇ ਭਾਵਨੋ¹।

ਚਲਤਿ ਸਨੇਮ ਗੁਰੁ ਪਗ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਜੋਇ,
ਹੋਇ ਨਾਹਿ ਤਾਂਹਿ ਪੁਰ ਸਲਾਤ ਪਰ ਜਾਵਨੋ¹।

ਸੰਤ ਜੇ ਮਰਾਲ ਮਾਲ, ਥਿਰ ਹੈਂ ਬਿਸਾਲ ਤਾਹਿੰ,
ਤਿਨ ਕੋ ਨਿਹਾਲ ਜਨ ਹੈ ਨਿਹਾਲ ਪਾਵਨੋ¹

॥ ੩੫ ॥

ਤਾਲ ਤਯਾਰ ਭਏ ਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕਏ,
ਪਰਸ਼ਾਦ ਬਰਤਏ ਅਏ ਸਿੱਖ ਭਾਰ ਹੈਂ।
ਮੰਜ, ਪੈੜਾ, ਮੋਖਾ, ਬਾਲੂ, ਭਗਤੂ, ਬਹਿਲੋ,
ਲਾਲੂ;
ਸਾਲੂ, ਕਲਜਾਨ, ਰੂਪੇ ਆਦਿਕ ਅਪਾਰ ਹੈਂ।
ਭਾਵਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਫਲ ਚਾਰ
ਖਿਲਤ¹ ਅਪਾਰ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੇ ਸੁ ਧਾਰ ਹੈਂ²।
ਸੁਜੱਸ ਉਚਾਰਤ ਵਿਚਾਰਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗੁਨ,
ਦੇਸ ਦੇਸ ਸਿੱਖ ਚਲੇ ਮੋਦ ਅਤਿ ਧਾਰ ਹੈਂ

॥ ੩੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਖੇੜਸ ਸੈ ਪੈਂਤਾਲੀਏ¹,

ਹਰਿਮੰਦਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ) ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਭੂਤੀ
(ਧਰਤੀ, ਧਨ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਦੇ ਦਾਤਾ ਹਨ।
ਚਾਰ ਸਾਧਨ (ਬਿਬੇਕ, ਵੈਰਾਗ, ਖਟ ਸੰਪਤੀ, ਮੁਕਤੀ ਇੱਛਾ
ਇਥੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਰਿਮੰਦਰ) ਚਹੁੰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ
(ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਸਥਾਨ) ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

¹ਉੱਜਲ, ਚਿੱਟਾ। ²ਬਹੁਤਾ।

¹{ਸਦਮ} ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਤੱਕ ਉਹ (ਪੁਲ) ਚੁਰਾਸੀ ਕਦਮਾਂ
(ਲੰਬਾ) ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵਨਾ (ਸ਼ਰਧਾ
ਨਾਲ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ) ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਛਪ
ਜਾਂਦੀ ਭਾਵ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

¹ਜਿਹੜਾ ਸਿਖ ਨੇਮ ਨਾਲ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਕੇ
(ਪੁਲ) ਉਪਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਤ
ਅਨੁਸਾਰ (ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਨਰਕ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਬੱਝਾ)
ਸਿਰਾਤ ਨਾਮ ਦੇ ਪੁਲ ਉਪਰ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

¹ਜਿਹੜੇ ਹੰਸਾਂ ਵਰਗੇ ਸੰਤ (ਗੁਰਮੁਖ) ਤਿਸ ਪੁਲ ਉੱਤੇ ਕਤਾਰਾਂ
ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਬਹੁਤ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਨਿਹਾਲ ਤੇ
ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਸਿਰੋਪਾਉ, ਪੁਸ਼ਾਕੇ। ²ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਨ ਲਏ।

¹੧੬੪੫ ਬਿ: ਵਿੱਚ।

ਮੰਦਰ ਭਯੋ ਤਿਆਰੁ।

ਕਥਾ ਔਰ ਇਕ ਤਬਿ ਭਈ,

ਸੋ ਸਬਿ ਸੁਨੋ ਸੁਧਾਰ ॥੩੭॥

ਚੌਪਈ:

ਹੁਤੇ ਵਜੀਰ ਖਾਨ ਵਾਜੀਰ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਾ ਬਡੋ ਅਮੀਰ।

ਰੋਗ ਜਲੰਧਰ ਤਾਂ ਕੇ ਭਯੋ।

‘ਜਲੋਦਰ (ਪੇਟ ‘ਚ ਪਾਣੀ ਪੈ ਜਾਣਾ) ਰੋਗ।

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵਨ ਤੈ ਨਹਿ ਗਯੋ ॥੩੮॥

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਨੇਕ ਮਨਾਏ।

ਕਿਨਹੂੰ ਕਰੀ ਨ ਜਰੀ ਸਹਾਏ।

‘ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ।

ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਕੀ ਸੁਨਿ ਵਡਿਆਈ।

ਅਯੋ ਸੁਧਾਸਰ ਧਰਿ ਆਸਾਈ ॥੩੯॥

‘ਆਸਾਰੱਖ ਕੇ।

ਦੁਖ ਭੰਜਨਿ ਢਿਗ ਗੁਰੂ ਬੜੇ ਪਰ।

ਬੈਠੇ ਰਹੈ ਕਰਾਇੰ ਕਾਰ ਵਰ।

ਦਾਸਨਿ ਖਾਨ ਸੁ ਗੁਰੁ ਅਗਵਾਈ²।

‘ਦਾਸਾਂ ਨੇ ਵਜੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ। ²ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ।

ਕਾਢ ਪਾਲਕੀ ਤੈ ਦਿਯ ਪਾਈ ॥੪੦॥

ਬੈਠਯੋ ਖਰਯੋ ਨ ਤਾਂ ਤੈ ਜਾਈ।

ਦੁਖੀ ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਕਰੁਨਾ ਆਈ।

‘ਦਇਆ, ਤਰਸ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਤਾਈਂ।

ਕਾਰ ਕਢਤ ਥੋ ਤਾਲ ਤਹਾਂਈਂ ॥੪੧॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਯਾਹਿ ਪਰ ਹੇਰੋ।

ਅਯੋ ਸ਼ਰਣ ਯਾਹਿ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੇਰੋ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮੌਨ ਬਿਰਧ ਪੁਨ ਰਹਾ।

ਤੀਨ ਬਾਰ ਗੁਰੁ ਜਬਿ ਯੋਂ ਕਹਾ ॥੪੨॥

ਢੇਵਤ ਕੀਚ ਭਰੀ ਜੋ ਖਾਰੀ²।

‘ਚਿੱਕੜ। ²ਟੋਕਰੀ।

ਪੇਟ ਵਜੀਰ ਉਪਰ ਸੋ ਮਾਰੀ।

ਤਾਂਹਿ ਚੋਟ ਤੈ ਦੋਊ ਕਲਾਂ¹।

‘ਦੋਵੇਂ ਕਲਾਂ ਭਾਵ ਟੱਟੀ ਤੇ ਉਲਟੀ।

ਛੁਟੀ ਤਾਂਹਿ ਤਤਛਿਨ ਭੋ ਭਲਾ ॥੪੩॥

‘ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਕਰ ਤੈ ਪ੍ਰਸਾਦੂ।

ਦਯੋ ਗਯੋ ਮਿਟ ਸਰਬ ਬਿਖਾਦੂ¹।

‘ਦੁੱਖ, ਰੋਗ।

ਬਿਨ ਰੁਜਾ ਭਯੋ ਵਜੀਰ ਖਾਨ ਜੋ।

ਦਾਨ ਜਹਾਨ ਸੁਜਾਨ ਜਾਨ ਜੋ ॥ ੪੪ ॥

ਮਾਨ ਅਸਾਨ ਮਹਾਨ ਕਿਤਾਨੋ।

ਪੁਨ ਪੁਨ ਗੁਰਿ ਪਗ ਬੰਦਨ ਠਾਨੋ।

ਭਯੋ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਯੋ।

ਗਯੋ ਰਾਜ ਜਨ ਫਿਰ ਕਰਾ ਆਯੋ ॥ ੪੫ ॥

ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ ਮੁਦ ਮਾਨ ਮਹਾਈ।

ਬਿੱਤਾ ਬਹੁਤ ਗੁਰ ਭੇਟ ਚਢਾਈ।

ਗੁਰ ਪਹਿਰਹਿ ਤਹਿ ਸਹਿ ਅਹਿਲਾਦਾ।

ਸੁਨੈ ਸੁਖਮਨੀ ਛਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ॥ ੪੬ ॥

ਜੋ ਸਿੱਖ ਨਿਤ ਕੜਾਹ ਕਰਿ ਖਵੈ।

ਬਡੀ ਫਜ਼ਰਾ ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਨਾਵੈ।

ਐਸੋ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਤੈ ਮੰਗ ਲਯੋ।

ਉਮਰ ਭਰਹਿ ਨਿਜ ਪਾਸ ਰਖਯੋ ॥ ੪੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਹੈ ਮੁਰੀਦ ਸਾਦਕਾ ਵਹੈ,

ਮਨ ਤਨ ਰੋਗ ਗਵਾਇ।

ਗਯੋ ਧਾਮ ਫਿਰ ਸਾਹਿ ਢਿਗ,

ਕਰੀ ਤਰੀਫ ਮਹਾਂਇ ॥ ੪੮ ॥

ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਿ ਸਾਹਿ ਭੀ,

ਚਾਹ ਦਰਸ ਕੀ ਕੀਨ।

ਆਯੋ ਜਬੈ ਲਾਹੌਰ ਦਿਸ,

ਅਕਬਰ ਸਾਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਅਠਤਾਲੀ ਮਾਂਗੀ।

ਸਾਹਿ ਦਰਸਯੋ ਗੁਰ ਕੋ ਚਾਹੀ।

ਸ਼ਰਫੀ ਧਰੀ ਪਾਂਚ ਸੌ ਭੇਟਾ।

ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸ ਸ਼ੋਕ ਸਬਿ ਮੇਟਾ ॥ ੫੦ ॥

ਗੁਰੂ ਤਿਹਾਵਲਾ ਦਿਯ ਪ੍ਰਸਾਦੁ।

‘ਰੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

‘ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਸੁਜਾਨ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੇ (ਮੈਨੂੰ) ਜਹਾਨ (ਜ਼ਿੰਦਗੀ) ਦਾ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

‘{ਕਿਤਾਨੋ} ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਹਿਸਾਨ ਮੰਨਿਆ।

‘ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

‘ਉਪਮਾਰਹਿਤ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਮੰਨ ਕੇ।

‘ਧਨ, ਮਾਇਆ।

‘ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ।

‘ਸਿਦਕ ਵਾਲਾ।

‘ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

‘ਮੁਹਰਾਂ, {ਅਸ਼ਰਫੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ}।

‘ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ।

ਛਕੜੇ ਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਸਹਿ ਅਹਿਲਾਦੂ।

¹ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਖਿਜਮਤ¹ ਫੁਰਮਾਵੇ।

¹ਸੇਵਾ।

ਥਾ ਦੁਰਭਿਖ¹ ਤਬੈ ਬਹੁ ਥਾਵੇ² ॥ ੫੧ ॥

¹ਕਾਲ, ਕਹਤ, ਭੁਖ ਮਰੀ। ²ਬਹੁਤ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ।

ਪਰਜਾ ਕੋ ਗੁਰੂ ਅੰਨ ਦਿਲਾਯੋ।

ਔਰ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ ਕਰਾਯੋ।

ਗੁਰ ਚੱਕ ਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।

ਜੁਦੀ¹ ਕਰਾਇ ਮਾਫ ਕੀ ਚਾਹਿ² ॥ ੫੨ ॥

¹ਵੱਖਰੀ, ਅੱਡ। ²ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ (ਮਾਮਲਾ) ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਆਠ ਹਜ਼ਾਰ ਬਿਘੇ ਜਾਮੀਨ।

ਦੜੇ ਪਟਾ¹ ਲਿਖਿ ਔਰ ਨਵੀਨ।

¹ਸਨਦ, ਅਧਿਕਾਰ-ਪੱਤਰ।

ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜਹਿ ਗੁਰੂ ਬਸਾਯਾ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਪੁਨ ਐਸ ਅਲਾਯਾ¹ ॥ ੫੩ ॥

¹ਕਿਹਾ।

ਤੀਸਰ ਗੁਰ ਢਿਗ ਮੈਂ ਜਬਿ ਆਇਆ।

ਗਾਉਂ ਦ੍ਰਾਦਸ¹ ਪਟਾ ਚਢਾਇਆ।

¹ਬਾਰਾਂ ਪਿੰਡ।

ਸੋ ਤੁਮ ਕਯੋਂ ਅਬਿ ਲੋ ਨਹੀ ਲੀਨੇ।

ਕਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮਰਜੀ ਥੀ ਨੇ¹ ॥ ੫੪ ॥

¹ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹੈ ਗੁਰ ਕਾ ਘਰ ਫਕਰਨ ਕੇਰਾ।

ਲਵੈਂ ਜਗੀਰ ਤੁ ਭਵੈ ਬਖੇਰਾ।

ਚਹੀਅਤ ਜਿਤਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਜਾਵੈਂ।

ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਕਾਰ ਨਿਬਾਹਵੈਂ ॥ ੫੫ ॥

ਜੇਤਕ ਅਧਿਕ ਬਢੈ ਬਿਵਹਾਰਾ।

ਬਿਘਨ ਬੰਦਗੀ ਮੈ ਹੈ ਭਾਰਾ।

ਜਾਨ ਫਕੀਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਗੌਰੈਂ¹।

¹ਵੱਡਾ।

ਬੰਦਿ ਚਰਨ ਸ਼ਹਿ ਗਯੋ ਲਹੌਰੈਂ ॥ ੫੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤਬਿ ਤੈ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਕੀ,

ਬਢੀ ਅਧਿਕ ਜਗ ਮਾਹਿ।

ਹਾਕਮ ਭੀ ਪੰਜਾਬ ਕੇ,

ਦਰਸਨ ਕੋ ਚਲ ਜਾਹਿ ॥ ੫੭ ॥

ਜਥਾ ਜੋਗ ਸੇਵਾ ਕਰੈਂ,

ਲੰਗਰ ਮੰਦਰ ਤਾਲ।

ਰਖੀ ਇਮਾਰਤ ਬਹੁਤ ਠਾਂ,
ਸਤਿਗੁਰਿ ਲਾਇ ਬਿਸਾਲਾ¹ ॥੫੮॥

¹ਬਹੁਤ ਥਾਈਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ
(ਬਣਾਉਣੀਆਂ) ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਔਰ ਸੁਨੋ ਇਕ ਗਾਥ ਭਲੀ
ਹਿਤ ਸਾਥ, ਸਕਾਥ¹ ਭਈ ਤਬਿ ਜਾਨੋ।

¹ਸਫਲੀ।

ਲੋਪ¹ ਹੁਤੋ ਇਕ ਸਾਧ ਸਮਾਧਿ
ਧਰੇ¹, ਧਰ ਮੈਂ² ਬਹੁ ਕਾਲ ਕੋ³ ਮਾਨੋ¹¹।

¹ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ।

¹ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ। ²ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ। ³ਸਮੇਂ ਦਾ। ¹¹ਜਾਣੇ।

ਤਾਂਹਿ ਨਿਕਾਰਨ ਹੇਤ, ਵਿਚਾਰਨ
ਕੀਨ ਗੁਰੂ ਸਰਬਗਜ ਮਹਾਨੋ।

ਉੱਤਰ ਓਰ ਸੁਧਾਸਰ ਤੈ,
ਜਹਿੰ ਥਾ ਤਬਿ ਜੰਗਲ ਮੰਗਲ ਦਾਨੋ¹ ॥੫੯॥

¹ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

ਖਾਮ ਤਲਾਵ ਸੁਹਾਵਹਿ ਤੀਰ¹,
ਹੁਤੋ ਤਰੁ ਸੀਸਮ ਕੋ¹ ਇਕ ਭਾਰੀ।

¹ਕੱਚੇ ਤਲਾਅ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ।

¹ਟਾਹਲੀ ਦਾ ਰੁੱਖ।

ਤਾਂਹਿ ਤਰੇ ਕਬਹੀ ਕਬਹੀ,

ਗੁਰ ਜਾਇ ਬਿਰਾਵਤ ਥੇ¹ ਸੁਖਕਾਰੀ।

¹ਬੈਠਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਰੋਜ ਤਹਾਂ ਇਕ ਸਿਖ ਪਸ਼ੋਰ ਕੋ,

ਬਿੱਤ¹ ਧਰਜੋ ਬਹੁ ਲਜਾਇ ਅਗਾਰੀ।

¹ਧਨ।

ਨਾਮ ਸੰਤੋਖਾ¹ ਹੁਤੋ ਤਿਹ ਕੋ,

¹ਉਲਾਦ।

ਅਰ ਸੰਤਤਿ ਨਾਹਿ ਥੀ ਤਾਂਹਿ ਅਗਾਰੀ¹ ॥੬੦॥

¹ਘਰ ਵਿੱਚ।

ਸਿਖ ਦੋ ਕਰ ਜੋਰ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ,

ਗੁਰੂ ! ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇਹੁ ਜੁ ਨਾਮ ਰਹਾਈ।

ਧਰਿ ਧਜਾਨ ਪਿਖਜੋ ਗੁਰੂ ਜੂ ਜਬ ਹੀ,

ਨਹਿ ਸੰਤਤਿ ਭਾਗ ਵਿਖੈ ਤਿਹ ਪਾਈ।

ਲੇਖ ਲਿਖਜੋ ਤੁਮਰੇ ਸੁਤ ਨਾਹਿ,

ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ ਜੋ ਤਬਿ ਹੀ ਸਿਖ ਜਾਈ।

ਲਜਾਨ ਸਮਾਨ ਧਰਜੋ ਲਿਖਬੇ ਕਹੁ,

ਦੇਹੁ ਅਬੈ ਲਿਖ ਸਿੱਖ ਸੁਨਾਈ ॥੬੧॥

ਹੋਇ ਖੁਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੈ ਸੁਤ,

ਔ ਧਨ ਤਾਂਹਿ ਸੋਂ ਤਾਲ ਖੁਦਾਯੋ।

ਜੋ ਦਸ ਹਾਥ ਧਰਾ ਖੁਦਗੀ¹,
 ਮਧ ਤੈ ਮਠ ਏਕ ਤਬੈ ਦਰਸਾਯੋ।
 ਤਾਂ ਮੱਧ ਸਾਧ ਸਮਾਧਿ ਧਰੇ,
 ਜੁਗੀਆ ਇਕ ਜੋਗ ਕਲਾ ਨਿਕਸਾਯੋ।
 ਬਾਹਰ ਕਾਢਿ ਕਰਜੋ ਜਬਿ ਚੇਤਨ¹,
 ਤੋ ਜੁਗੀਏ ਇਮ ਬੈਨ ਅਲਾਯੋ ॥ ੬੨ ॥
 ਭੂਪ ਬਿਦੇਹ¹ ਭਯੋ ਜਬਿ ਹੀ,
 ਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਹ ਰਾਮ ਲਹਾ ਅਵਤਾਰਾ।
 ਏਕ ਸਮੈ ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਤੈ,
 ਗੁਰੁ ਮੋਹਿ ਬਿਦੇਹਿ ਯੋ ਸ੍ਰਾਪ ਉਚਾਰਾ।
 ਜਾਹੁ ਪਿਖੋ ਕਲਿ ਕੋ ਤੁਮਹੂੰ,
 ਤਬਿ ਮੈ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਹੇਤ ਪੁਕਾਰਾ।
 ਭੂਪ ਕਹਜੋ 'ਕਲਿ ਮੈ ਹਰਿ ਹੈਂ ਗੁਰੁ
 ਰੂਪ, ਕਰੈਂ ਤੁਮਰੋ ਨਿਸਤਾਰਾ' ॥ ੬੩ ॥
 ਤਾਂਹਿ ਸਮੇਂ ਇਕ ਠੌਰ ਨਜੀਕ,
 ਹੁਤੇ ਇਕ ਤੀਰਥ ਦੱਖਣ ਓਰੀ।
 ਤਾਂ ਤਟ ਪੁੰਗਵ¹ ਪੁੰਜ ਜੁਗੀਸ
 ਮੁਨੀਸ, ਹੁਤੇ ਕਰਤੇ ਤਪ ਜੋਰੀ।
 ਯਾਂ ਹਿਤ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਆਇਸ ਲੈ,
 ਇਸ ਠੌਰਹਿ ਆਇ ਸਮਾਧਿ ਬਟੋਰੀ¹।
 ਜਾਨ ਲਯੋ ਹਮ ਨੈ ਨਿਸਚੈ,
 ਤੁਮ ਤੈ ਕਲਜਾਨ ਭਵੈ ਅਬਿ ਮੋਰੀ ॥ ੬੪ ॥
 ਯੋਂ ਕਹਿ ਕੈ ਜੁਗੀਏ ਸਿਰ ਨਾਇ,
 ਚਹਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਨਿਕੰਦੇ¹।
 ਤੋ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਦਿਢਾਇ,
 ਕਟੇ ਤਿਸ ਕੇ ਸਭਿ ਹੀ ਭਵ ਫੰਧੇ¹।
 ਹੋਇ ਨਿਸੰਸ ਤਬੈ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਯ¹,
 ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਸੰਸ ਗੁਰਹਿ ਪਗ ਬੰਦੇ।
 ਫੋਰ ਕਪਾਲਹਿ¹ ਛੋਰ ਤਬੈ ਤਨ,
 ਬ੍ਰਹਮ ਭਯੋ ਜਲ ਬੂੰਦ ਮਨਿੰਦੇ¹ ॥ ੬੫ ॥

¹ਧਰਤੀ ਪੁੱਟੀ ਗਈ।

¹ਹੋਸ਼ ਸਹਿਤ।

¹ਜਨਕਰਾਜਾ।

¹ਸ਼੍ਰੋਸ਼ਟ ਕਿਨਾਰੇ।

¹ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ।

¹ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ।

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਫਾਹੇ।

¹(ਆਪਣਾ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ) ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ।

¹ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਭੰਨ ਕੇ।

¹ਵਾਂਗ।

ਤਾਲ ਲਗਾਵਨ ਕੈ ਮਿਸ ਸੈਂ,
 ਸਰਬੱਗਜ ਗੁਰੂ ਜੁਗੀਆ ਨਿਸਤਾਰਯੋ।
 ਧਨ ਜਾਂ ਸਿਖ ਸੋਂ ਸਰ ਪੱਕ ਭਯੋ,
 ਤਿਹ ਨਾਮ ਪੈ ਨਾਮ ਤਲਾਬ ਉਚਾਰਯੋ।
 ਸੰਮਤ ਖੋੜਸ ਸੈ ਸੂਤਿ ਪਾਂਚ ਵਿਖੈ,
 ਗੁਰ ਕੌਤਕ ਏਹੁ ਦਿਖਾਰਯੋ।
 ਹੇਰ ਰਹੇ ਬਿਸਮੈ ਸਬਿ ਲੋਗ,
 ਗੁਰੂ ਸੁਬੱਗਜ ਭਲੇ ਦਿਢ ਧਾਰਯੋ ॥ ੬੬ ॥
 ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਜੋ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਹਮੇਸ਼,
 ਕਲੇਸ਼ ਰਖੇ ਗੁਰ ਸੋਂ ਤਬਿ ਗੌਰਾ।
 ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਦਰਖਾਸਤ ਪੈ,
 ਗੁਰੁ ਦੇਸ ਵਿਖੈ ਪੁਨ ਕੀਨ ਸੁ ਦੌਰਾ।
 ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਅਸੇਸ,
 ਕਟੇ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੇ ਭਲ ਤੌਰਾ।
 ਮਾਸ ਕਈ ਪੁਰ ਆਸ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ,
 ਐਸਹਿ ਸੈਲ ਕਰਯੋ ਬਹੁ ਠੌਰਾ ॥ ੬੭ ॥
 ਇਨ ਹੀ ਦਿਨ ਮਾਫਕ ਸੰਨਦ ਸ਼ਾਹਿ,
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੇਖ ਜ਼ਮੀਨ ਸੁਹਾਵਨ।

ਦਸ ਕੋਸ ਸੁਧਾਸਰ ਤੈ ਦਿਸ ਪੂਰਬ,
 ਕੀਨ ਭਲੇ ਇਕ ਗਾਉਂ ਬਸਾਵਨ।
 ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਸਰ ਦੋਇ ਵਿਖੈ। ਗੁਰ,
 ਨੀਵ ਧਰੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਭਾਵਨ।
 ਖੋੜਸ ਸੈ ਸਰ ਚਾਰ। ਵਿਖੈ,
 ਪੁਨ ਤਾਲ ਤਹਾਂ ਗੁਰੁ ਕੀਨ ਲਗਾਵਨ ॥ ੬੮ ॥
 ਇਸ ਹੀ ਪੁਨ ਸੰਮਤ ਵੀਚ ਸਿਰੀ ਗੁਰੁ,
 ਪਾਰ ਦਰਜਾਇ ਬਿਪਾਸਹਿ। ਜੈ ਕੈ।
 ਗਰਜੀ। ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਅਰਜੀ,
 ਮਰਜੀ ਨਿਜ ਸੋਂ ਬਹੁ ਦੇਸ ਪਿਖੈ ਕੈ।
 ਨਾਮ ਹਰੀ ਭਗਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ,

।ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ।

।ਸਰੋਵਰ ਪੱਕਾ ਹੋਇਆ।

।ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਬਿ: ਵਿੱਚ।

।ਬਹੁਤਾ।

।ਚੱਕ੍ਰ ਲਾਇਆ।

।ਸਾਰੇ।

।ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

।ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ)।

।ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ {ਮਾਫਕ} ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਪਟੇ ਵਾਲੀ ਸੋਹਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਖ ਕੇ।

।ਸੰਮਤ ੧੬੫੨ ਬਿ: ਵਿੱਚ।

।ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ (ਤੀਰਥ ਦੀ)।

।ਸੰਮਤ ੧੬੫੪ ਬਿ:।

।ਬਿਆਸ ਦੇ।

।ਲੋੜਵੰਦ।

ਦਿਢਾਇ ਕਰੇ ਸਿਖ ਪਾਰ ਭਵੈ ਕੈ।
 ਚੀਨ ਜਮੀਨ ਕਿੱਤਾ ਇਕ ਪੀਨ।,
 ਨਵੀਨ ਗਰਾਂਮ ਬਸਾਨ ਹਿਤੈ ਕੈ ॥ ੬੯ ॥
 ਸੱਯਦ ਖਾਨ ਅਜ਼ੀਮ ਹੁਤੋ ਤਬਿ,
 ਹਾਕਮ ਵੀਚ ਜਲੰਧਰ ਨੀਕੋ।
 ਦੋਸਤ ਪੋਸਤ ਜੈਸ ਫਕੀਰਨ,
 ਥਾ ਵਹਿ ਪੀਰਨ ਕੇਰ ਸਦੀਕੋ।
 ਸੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਰ ਕੋ ਜਸ, ਆਇ
 ਮੁਰੀਦ ਭਯੋ ਮਨ ਔ ਤਨ ਹੀ ਕੋ।
 ਨੀਮ ਖੁਦਾਇ¹ ਰਹੀਮ² ਕਰੀਮ³,
 ਫਹੀਮ¹ ਕਲੀਮ² ਲਖਜੋ ਗੁਰ ਜੀ ਕੋ ॥ ੭੦ ॥
 ਜੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਗਯੋ ਗੁਰ ਪੈ,
 ਅਰ ਖਾਨ ਵਜੀਰ ਮੁਰੀਦ ਪਛਾਨੇ।
 ਯਾਂ ਹਿਤ ਭੀ ਸਭਿ ਲੋਗ ਲਿਹਾਜ
 ਰਖੈ, ਗੁਰ ਕੋ ਬਡ ਹਾਕਮ ਮਾਨੇ।
 ਖੋੜਸ ਸੈ ਪਚਵੰਜਾ ਵਿਖੈ,
 ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ ਗੁਰੂ ਕੀਨ ਬਸਾਨੇ।
 ਇਤ ਆਦਿਕ ਕਾਰ ਅਪਾਰ, ਹਿਤੈ
 ਉਪਕਾਰ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਜਾਨੇ ॥ ੭੧ ॥
ਕਬਿੱਤ:
 ਫੇਰ ਉਪਕਾਰ ਗੁਰੂ ਅਤਿ ਹੀ ਵਿਚਾਰ,
 ਜਿਮ ਜੀਵਨ ਉਧਾਰ ਹੂ ਸੰਸਾਰ ਪਾਰ ਲਾਵਨੇ।
 ਰਾਮ ਸਰ ਨਾਮ ਤਾਲ ਤੀਰ ਤੰਬੂ ਲਾ ਬਿਸਾਲ,
 ਕੀਓ ਹੈ ਕਮਾਲ¹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਰਚਾਵਨੇ।
 ਬਾਨੀ ਜੋਰਿ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਚਾਰ ਕੀ¹ ਮਹਾਨੀ,
 ਗੁਨ ਖਾਨੀ ਸੁਖਦਾਨੀ ਸਿਮਟਾਨੀ¹ ਜੋ ਸੁਹਾਵਨੇ।
 ਭੀਤਰ ਕਨਾਤ ਖਾਸ¹, ਬੈਠ ਗੁਰੂ ਸੁਖਰਾਸ,
 ਉਚਰੈ ਜੁ ਗੁਰਦਾਸ ਬਾਹਰ ਲਿਖਾਵਨੇ ॥ ੭੨ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਆਦਿ ਮੈ ਲਿਖਾਇ ਬਾਨੀ,

¹ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।
¹ਜਮੀਨ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਟੁਕੜਾ ਦੇਖ ਕੇ।
¹ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।

¹ਸਿਦਕੀ ਸੀ।

¹ਛੋਟਾ ਖੁਦਾ। ²ਕਿਰਪਾਲੂ। ³ਬਖਸ਼ਿੰਦਾ।
¹ਗਿਆਨਵਾਨ। ²ਬਾਨੀ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰ।
¹ਜਦੋਂ ਦਾ।
¹(ਲੋਕਾਂ ਨੇ) ਪਛਾਣਿਆ।

¹ਸੰਪੂਰਨ, ਤਮਾਮ।

¹(ਪਹਿਲੇ) ਚਹੁਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ (ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ
 ਆਪਣੀ, ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਭੱਟਾਂ ਆਦਿ ਦੀ) ਬਾਣੀ ਜੋੜ ਕੇ।
¹ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

¹ਆਪ।

ਦੂਸਰ ਤੀਸਰ ਪੁਨ ਚਤੁਰਥ ਕੇਰ ਹੈਂ।
ਆਪਨੀ ਲਿਖਾਇ ਪੁਨ ਭਗਤਨ ਕੀ ਅਲਾਇ,
ਗੰਗ ਧਾਰ ਭਾਇਕ¹ ਸੁਭਾਇ² ਕਹੀ ਟੇਰ ਹੈਂ³।
ਪਾਂਚ ਗੁਰੂਆਨ ਕੀ ਜੋ ਬਾਨਿ ਤਾਂ ਕੇ ਅਵਸਾਨ¹,
ਕਰ ਹੈਂ ਬਖਾਨ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਅਦੇਰ¹ ਹੈਂ।
ਏਕ ਸਾਲ ਮੈਂ ਸੁਧਾਰ¹ ਕੀਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਤਜਾਰ,
ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਇਕਾਹਟੇ ਵਿਚਾਰ ਬਿਨ ਦੇਰ ਹੈਂ

॥ ੨੩ ॥

ਉਲਥਾ* ਸੁ ਚਾਰੁ, ਚਾਰ ਬੇਦ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਸਾਰ¹,

ਕੀਨ ਨਿਰਧਾਰ ਚਾਰ ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾਰ ਹੈਂ।
ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਰਣ ਚਾਰ ਜਾਂ ਤੈ ਪੈਂਹਿ ਫਲ ਚਾਰ,
ਬਿਨ ਹੀ ਸਾਧਨ ਚਾਰ ਬਯਾਪਨ ਉਪਾਰ ਹੈਂ¹।
ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਗਤੀ ਗਜਾਨ ਨਾਮ ਸੰਤ ਸੇਵ,
ਇਨ ਬਿਨ ਔਰ ਨ ਦਿਖਾਯੋ ਕਛੂ ਸਾਰ¹ ਹੈ।
ਜਗਤ ਜਲਧ ਤੈ¹ ਜਹਾਜ ਜਜੋਂ ਜਗਜਾਸਿਨ ਕੋ,
ਜਲਦੀ ਜਰੂਰ ਜਾਨੋ ਜਾਹਰ ਜੁ ਤਾਰ ਹੈਂ ॥ ੨੪ ॥
ਕੋਵਿਦ¹ ਕਵੀਸ ਨਿਗਮਾਗਮ ਮੁਨੀਸ ਮਤ,
ਸਬ ਕੋ ਇਹੀ ਸੁ ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ¹ ਬਿਸੇਸ ਤੈ।
ਜੋਨ ਸੀ ਜਬਾਨ ਤੈ ਪੁਮਾਨ ਕੋ¹ ਗਿਆਨ ਹੋਇ,
ਸੀਘ੍ਰ ਅਸਾਨ, ਸੋ ਬਖਾਨ ਸਮ ਏਸ ਤੈ¹।

ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਤਾਂ ਕੀ ਬਾਨੀ ਬੇਦ ਖੂਪ¹,
ਤਾਰਤ ਹੈ ਭ੍ਰਮ ਕੂਪ ਗਜਾਨ ਦੈ ਨਿਸੇਸ ਤੈ¹।
ਸੋਈ ਸਹੀ ਆਰਯ ਅਚਾਰਯ¹ ਵਿਚਾਰਯ ਹੈ,
ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ ਖਾਰਯ ਹੈ¹ ਜਾਹਿੰ ਉਪਦੇਸ ਤੈ

॥ ੨੫ ॥

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੂਲ, ਭਾਖਾ ਸਾਖਾ ਸਮ ਤੂਲ¹,

¹ਵਾਂਗ। ²ਸੁੱਤੇ ਸਿੱਧ। ³(ਉੱਚੀ) ਬੋਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਅੰਤ ਵਿੱਚ।

¹ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਤੋਂ।

¹ਸੋਧ ਕੇ।

¹ਚਹੁੰ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਉੱਤਮ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਉਲੱਥਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। *ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਉਲਥਾ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਜਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਹੈ।

¹ਸ਼ਰੀਰਕਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।

¹ਵਿਦਵਾਨ।

¹ਪੂਰਨ (ਨਿਸਚੇ ਸਹਿਤ)।

¹ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ।

¹ਏਸ ਕਰ ਕੇ {ਸੋ} ਉਸੇ (ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ) ਵਖਿਆਨ ਵਾਂਗ (ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ)।

¹ਉੱਤਮ।

¹ਗਿਆਨ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਕੇ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰੂ।

¹ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ।

¹ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ (ਭਾਸ਼ਾ) ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਮੁੱਢ {ਸਮ} ਵਾਂਗ ਹੈ ਤੇ {ਭਾਖਾ} ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਬੋਲੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੇ {ਤੂਲ} ਤੁਲ

ਐਧੈ ਫਲ ਫੂਲ ਛਾਯਾ ਪਾਇ ਸ਼ਾਖਾ ਤੈ ਜਹਾਨ ਹੈ।
ਪੁਨਾ ਬੇਦ ਬਾਨੀ ਜੈਸੇ ਈਸ਼ਰ ਬਖਾਨੀ ਮਾਨੀ,
ਤੈਸੇ ਹਰਿ ਬਪੁ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈ।

ਈਸ ਕਹਯੋ ਬੇਦ¹ ਯਾ ਮੈ ਬੇਦ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਨ² ਜੈਸੇ,
ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੈਂ ਈਸ਼ਰ ਬਖਾਨ ਹੈਂ।
ਯਾਹਿ ਭੇਦ ਹੂੰ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਖੇਦ¹ ਗੁਰੂ ਬਾਨੀ ਬੇਦ²,
ਬਲਿਕੈ¹ ਅਧਿਕ ਬੇਦ ਹੂੰ ਤੈ ਹਮ ਜਾਨ ਹੈਂ

॥੨੬॥

ਬੇਦ ਮੈ ਬਖੇਰੇ¹ ਹੈਂ ਘਨੇਰੇ ਜਗਜਾਦਿ ਕੇਰੇ,
ਔਰ ਇਤੀਹਾਸ ਕ੍ਰਮ ਭ੍ਰਮ¹ ਭੇਦ ਭਾਰ ਹੈਂ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਂਹਿ ਏਕ ਭੀ ਬਖੇਰਾ ਨਾਹਿ,
ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਪਥ¹ ਕੇਵਲ ਉਚਾਰ ਹੈ।
ਬੇਦ ਅਧਿਕਾਰ ਤੀਨ ਵਰਣ ਕੇ ਉਤਾਰੈਂ ਪਾਰ,
ਔਰ ਕੋਊ ਪਢੈ ਸੁਨੈ ਹੋਇ ਪਾਪੀ ਭਾਰ ਹੈ।
ਯਾਵਤ¹ ਹੈਂ ਨਰ ਨਾਰਿ ਦ੍ਰਿਜ² ਤੈ ਚੰਡਾਰ³ ਤੱਕ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਤੈ ਹੋਤ ਸਬਿ ਕੇ ਉਧਾਰ ਹੈ

॥੨੭॥

ਅਘ ਓਘ¹ ਨਾਸੈਂ ਪੁੰਨ ਪੁੰਜ ਪ੍ਰਕਾਸੈਂ,
ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਬਿਨਾਸੈਂ ਔ ਹੁਲਾਸੈਂ¹ ਦੈਵੀ ਗੁਨ
ਹੈਂ।

ਹੋਇ ਮਨ ਨੀਮਾ ਧੀਮਾ¹ ਸੀਮਾ² ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਕੀ,
ਸ਼ਕਤੀ ਸਰਬ ਜਸ ਜਗਤੀ ਪੈ ਪੁਨ ਹੈ।
ਸਾਧੁ ਸੇਵ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਨਾਮ ਰੰਗ ਸੁੱਧ ਬੁਧਿ,
ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਦਯਾ ਯੁਤ ਕੀਰਤਨ ਧੁਨ¹ ਹੈ।
ਚਹੈ ਚਾਰ ਫਲ ਜੋਊ ਜਗ ਤੈ ਉਧਾਰ ਜਨ,
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਪਢੈ ਸੁਨ ਹੈ

॥੨੮॥

ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਇਕਾਹਟੇ ਮੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਿ ਤਜਾਰ,

(ਸਮਾਨ) ਹਨ।

¹ਤਿਵੇਂ ਹਰੀ ਦੇ ਸਰੂਪ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹਨ।

¹ਵੇਦ ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਉਚਾਰੇ ਹਨ। ²ਸਬੂਤ।

¹ਕਸ਼ਟ, ਦੁੱਖ। ²ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਵੇਦ ਹੈ।

¹ਸਗੋਂ।

¹ਝਗੜੇ।

¹ਤਰਤੀਬ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ।

¹ਰਸਤਾ।

¹ਜਿਤਨੇ। ²ਬ੍ਰਹਮਣ। ³ਚੰਡਾਲ।

¹ਸਾਰੇ ਪਾਪ।

¹ਵਧਦੇ ਫੁਲਦੇ ਹਨ।

¹ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ। ²ਹੱਦ।

¹ਪੁਨਾ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਜੱਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਅਵਾਜ਼।

ਜਿਲਦ ਬੰਧਾਂਵਨੇ ਲਾਹੌਰ ਮੈਂ ਪਠਾਯੋ ਹੈ।
ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਕੇ ਹਾਥ ਤਾਂਹਿ ਐਸੀ ਕੀਨੀ ਬਾਤ,
ਦੂਸਰੇ ਗੁੰਥ ਸਾਥ ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਲਜਾਯੋ ਹੈ।
ਪੇਖਿ ਗੁਰ ਕਹਜੋ ਬਿਨਾ ਆਗਯਾ ਤੇ ਲਿਖਵਾਯੋ,
ਖਾਰੀ ਬੀੜ* ਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਯਾਹਿ ਕੇ ਰਹਾਯੋ ਹੈ।

*ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਖਾਰੀ ਬੀੜ' ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਐ ਪੈ ਪ੍ਰਮਾਨ ਧਰ¹ ਨਿਜ ਛਾਪ² ਦੀਨੀ ਕਰਿ,
ਦੀਨੋ ਬਰ¹ ਸਮ ਫਰ² ਦੁਹੂੰ ਤੈ ਅਲਾਯੋ ਹੈ

¹ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ। ²ਮੁਹਰ।

¹ਵਰ। ²ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਫਲ।

॥੨੯॥

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਖਾਸ¹ ਕੀਨੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਹਰਿਮੰਦਰ ਮੈ, ਸਿਖ ਰਾਸ¹ ਭੇਟ ਭੇ ਚਢਾਵਤੇ।
ਪੇਖ ਕੈ ਬਖੀਲ¹ ਮਤਸਰ ਵਸ ਬਿਨਾ ਢੀਲ,
ਚੁਗਲੀ ਉਗਲੀ¹ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਜਾਵਤੇ²।
ਰਚੀ ਹੈ ਕਿਤਾਬ ਬਡ ਅਰਜਨ ਨੈ ਖਰਾਬ,
ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਲੋ ਹੈ ਨਿੰਦੇ ਮਨ ਭਾਵਤੇ।
ਸੁਨ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਮੰਗਾਇ ਚਾਹਿ¹
ਕਲਾਨੌਰ ਮਾਂਹਿ ਪੈ ਪਢਾਇ ਪੇਖਯੋ ਯਾਵਤੇ¹

¹ਆਪ।

¹ਸਾਰੇ।

¹ਚੁਗਲਾਂ ਨੇ।

¹ਕਹੀ। ²ਜਾ ਕੇ।

¹ਇੱਛਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਗਵਾਇਆ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

॥੩੦॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਠਯੋ¹ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਪਾਸ
ਖਢਯੋ²,
ਤਹਾਂ ਹੀ ਸਬਦ ਏਹੁ ਨਿਕਸਿਓ ਸੁਹਾਵਨੋ।
ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦਮ ਆਲਮ ਏ ਦੁਨੀਆਇ¹*,

¹ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ²ਖੜਾ ਰਿਹਾ।

¹ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ {ਆਲਮ} ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। *ਤੁਕ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ- 'ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦੰ ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਇ ॥'

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਇਤਯਾਦਿ ਵਾਕਯ ਸੁਨਿ ਭਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਵਨੋ¹।

ਚੁਗਲ ਕੇ ਕਹੇ ਪੁਨ ਮੁਗਲ ਨੇ ਔਰ ਠੌਰ,
ਧਰ ਕਰਿ ਅੰਗੁਰੀ ਸੋ ਕੀਨ ਜੋ ਬਤਾਵਨੋ।

ਤਹਾਂ ਤੈ ਭੀ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੈ ਮੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਲਾਗੀ
ਬਡ¹,

¹ਤਕੜੀ ਵੱਡੀ ਮੁੱਕੀ ਵੱਜੀ।

ਸ਼ੱਕ੍ਰ ਮਲਾਮਤ ਕੀ ਮਿਲੀ ਮਲੁ ਖਾਵਨੋ¹ ॥੩੧॥

¹ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਰੂਪ ਮੈਲ ਦੀ ਸ਼ੱਕਰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ।

ਕਾਰਣ¹ ਕਰੀਮ² ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਜੀਏ ਰਹੀਮ³
ਸੱਚਾ, ਖਾਲਕ ਖਲਕ¹ ਖੁਦ² ਖਸਮ ਅਪਾਰ ਹੈ।

¹ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਬਖਸ਼ਿੰਦ। ³ਦਿਆਲੂ।

¹ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ। ²ਆਪ।

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ।

ਭਵ¹ ਦੁਖ ਨਾਸਕ ਸ਼ਬਦ ਏਹੁ ਤਬਿ ਆਯੋ,
ਤੀਨ ਚਾਰ ਵਾਰ ਐਸੇ ਲਯੋ ਜੋ ਨਿਹਾਰ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਪਢੈ ਤਹਾਂ ਨਿਕਸੈ ਸਿਫਤ ਨਾਮੁ,
ਸਤ ਸੰਗਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਸ ਭਾਰ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਪੇਖਿ ਸ਼ਾਹਿ ਭਯੋ ਮੋਦ ਮਨ ਮਾਹਿ,

ਗੁਰੂ ਕਾਮਲ¹ ਫਕੀਰ ਲਖੇ ਆਰਫ² ਵਿਚਾਰ ਹੈ ¹ਪੂਰਨ। ²ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ।

॥ ੮੨ ॥

ਏਕ ਸੌ ਅਸਰਫੀ¹ ਖਿਲਤ² ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਦੈ ਕੈ,

¹ਮੁਹਰਾਂ। ²ਸਿਰੋਪਾਉ, ਪੁਸ਼ਾਕਾ।

ਚੁਗਲੋਂ ਕੋ ਲਾਨੁਤ ਦੈ ਰੁਖਸਤ ਕੀਨ ਹੈ।

ਬਾਦ ਏਕ ਮਾਹਿ ਕੇ। ਉਛਾਹਿ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸ਼ਾਹਿ,

¹ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ।

ਆਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਜਾਤੋ ਦੇਹਲੀ ਕੋ ਚੀਨ ਹੈ।

ਦਰਸ ਪਰਸ ਕਰਿ¹ ਸਰਜ ਹਰਸ² ਹੋਇ,

¹(ਚਰਨ) ਛੁਹ ਕੇ। ²ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।

ਗੁਰੂ ਤੈ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਿ ਭਯੋ ਮੋਦ ਪੀਨ ਹੈ।

ਦੈ ਕੈ ਬਹੁ ਨਜ਼ਰ ਨਿਆਜ਼¹ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਲੈ,

¹ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ। (ਅ) ਸੁੱਖਣਾ ਦੀ ਭੇਟਾ।

ਦੱਖਨ ਕਾ ਦੇਸ ਜਾਇ ਫਤੇ ਏਸ ਕੀਨ ਹੈ

॥ ੮੩ ॥

ਸੋਲਾਂ ਸਤ ਬਾਹਟੇ ਸੈ¹ ਅਕਬਰ ਖਾਯੋ ਮੌਤ²,

¹ਸੰਮਤ ੧੬੬੨ ਬਿ: ਵਿੱਚ। ²ਮੌਤ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ।

ਭਯੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸ਼ਾਹਿ ਬਿਨਾ ਧੀਰ ਜ਼ਾਨ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਅੰਮੀਰ¹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੰਗ,

¹(ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ।

ਬਿਗਰ ਤਗੀਰ ਹੋਇ¹ ਬਿਰਜੋ ਇਹਾਂ ਆਨ ਹੈ।

¹ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਤੈ ਅਰਧ ਲਾਖ ਮਾਂਗਜੋ ਖਰਚ ਤਾਂਹਿ,

ਗੁਰੂ ਨੈ ਵਿਚਾਰਜੋ ਉਭੈ ਰੀਤਿ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ।

ਦੈਹੈਂ ਸ਼ਾਹਿ ਬੁਰਾ ਮਾਨੈ ਨਾਹਿ ਦੈਹੈਂ ਦੰਗਾ ਠਾਨੈ,

ਕਰਿ ਹੈ ਖਰਾਬੀ ਏਹੁ ਅਬਿ ਹੀ ਨਿਦਾਨ ਹੈ¹ ¹ਬੱਚਾ ਹੈ (ਅ) ਅਣਜਾਣ ਹੈ।

॥ ੮੪ ॥

ਨੇੜ ਹੈ ਖੁਦਾਇ ਕੈ ਘਸੁੰਨ ਏਹੁ ਨਜਾਇ ਗੁਨਿ¹,

¹ਕਹਾਵਤ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਦੈ ਕਰਿ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਂਚ ਤਾਂ ਕੋ ਗੁਰ ਟਾਲਜੋ।

ਜਬੈ ਵਹਿ ਕਾਬਲ ਤੈ ਪਕਰਾਇ ਮੰਗਵਾਇ,

ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵੀਚ ਮਰਵਾਇ ਡਾਲੜੇ।

ਤਬਿ ਹੀ ਬਖੀਲ¹ ਬਿਨਾ ਢੀਲ ਲੈ ਅਪੀਲ² ਦੌਰੇ,
ਦੈਸ਼ ਕੀ ਦਲੀਲ ਜੀਲ¹ ਛੇਰੀ ਐਸ ਚਾਲੜੇ²।

¹ਚੁਗਲ। ²ਅਰਜ਼ੀ।

¹ਚਲਾਕ (ਲੋਕਾਂ) ਨੇ। {ਸੰ: ਜੀਰ- ਜੀਲ- ਚਲਾਕ}। ²ਐਸੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਛੇੜੀ।

ਸੁਲਹੀ ਸੁਲੱਬੀ ਖਾਨ ਹੂੰ ਕੇ ਵਾਰਸਾਨ ਤੈ¹,
ਕਰਾਈ ਫਰਜਾਦ ਮੇਹਰਵਾਨ ਚੰਦੂ ਕਾਲੜੇ¹।

¹ਹੱਕੀਆਂ ਤੋਂ।

¹(ਮਨ ਦੇ) ਕਾਲਿਆਂ ਨੇ।

॥ ੮੫ ॥

ਐਸੇ ਛੇੜ ਛਾੜ ਕਰਿ ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਮੌਕਾ ਫਰਿ¹,
ਦੁਗਲੀ ਕੇ¹ ਚੁਗਲੀ ਉਗਲੀ ਜਾਇ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ।

¹ਫੜ ਕੇ ਭਾਵ ਪਾ ਕੇ।

¹ਵਿਭਚਾਰਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੈ ਰਜਤਪਨ¹ ਆਧ ਲਾਖ,
ਖੁਸਰੋ ਕੋ ਕਹੜੋ ਥਾ ਬਨੈਗੋ ਤੁਹੀਂ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ।
ਪੁਨਾ ਆਪ ਬਖਜਾਤ ਸਾਚੇ ਸ਼ਾਹਿ ਹੈ ਕਹਾਤ,
ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਰਖਾਤ ਮਰਵਾਤ ਨਿਤ ਰਾਹਿ ਪੈ।¹

¹ਰੁਪਏ।

¹ਨਿਤ ਡਾਕੇ ਮਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਕੋਪ ਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਾਹੌਰ ਮਾਂਹਿ,
ਬੋਲਿ ਬੂਝੜੋ ਹਾਲ ਚਾਹਿ ਭਯੋ ਕਿਛ ਨਾਹਿ ਪੈ

॥ ੮੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਕੈ,

ਦੈ ਬੁਰਜਾਈ ਸੀਸ।

ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਤ੍ਰੇਹਟ ਵਿਖੇ

ਤਨ ਤਜਿ ਭਏ ਇਕੀਸ¹ ॥ ੮੭ ॥

¹ਇਕ ਈਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਭਾਵ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ'
ਨਾਮ ਉਨੀਸਮੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੧੯ ॥

੨੦. {ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਚੰਦੂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਵਣਾ}

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਦੁੰਦ ਨਿਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਅਮੰਦ,
ਅਨੰਦ ਸੁਛੰਦ ਬੁਲੰਦ ਦਨਿੰਦੂ।

¹ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ,
ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸੂਰਜ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂਨ ਜਿੰਦੁ ਰਖਿੰਦ ਧੁਮਿੰਦ,
ਕਇੰਦ ਤੁਰਕਿੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬੁਲਿੰਦੂ।

¹ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ
ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਪੰਥ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਰਚਿੰਦ ਅਨਿੰਦ,
ਮਨਿੰਦ ਸੁਰਿੰਦ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦੂ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ) ਇੰਦੂ ਵਰਗੇ
ਉਸਤਤ ਯੋਗ ਭਾਵ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪੰਥ ਰਚਿਆ।

ਚਿੰਦ ਦਨਿੰਦ ਸੁਖਿੰਦ ਕਵਿੰਦ,
ਸੁ ਪਾਦਰੁਬਿੰਦ ਭਵਿੰਦ ਮਲਿੰਦੂ ॥ ੧ ॥

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ (ਰੋਸ਼ਨ) ਚਿਤਵਨੀ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਅਤੇ
ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ
ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ (ਮੇਰਾ ਮਨ) ਭੌਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬੂਝਯੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਜਨ ਪੁਨਾ,
ਕਹੋ ਕਵੀ! ਬਿਸਤਾਰ।
ਚੰਦੂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੈ,
ਕਰਯੋ ਬੈਰ ਕਯੋ ਭਾਰਾ ॥ ੨ ॥

¹ਬਹੁਤਾ।

ਸੁਨੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਮੱਤਿ ਜਨ!
ਬੀਜ ਬੈਰਾ ਦਿਹੁ ਗਾਇ²।
ਪੋਥੀ ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੈਂ,
ਹੈ ਬਿਸਤਾਰ ਮਹਾਂਇ ॥ ੩ ॥

¹ਵੈਰ ਦਾ ਕਾਰਨ। ²ਕਹਿ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ।

¹ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਚੌਪਈ:

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਗਾਦੀ ਬੈਸੇ।
ਕੀਨੇ ਬੈਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਐਸੇ।
ਬਹੁਧਾ¹ ਰਖੇ ਕਲੇਸ਼ ਅਸੇਸੂ²।
ਧਨ ਤਿਸ ਕੇ ਢਿਗ ਹੁਤੇ ਬਿਸੇਸੂ ॥ ੪ ॥

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ। ²ਬਹੁਤੇ।

ਦੈ ਦੈ ਬਹੁ ਬਿੱਤ ਤਾਂਹਿ ਮਸੰਦੈਂ।
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਅਪਨੀ ਦਿਸ ਫੰਧੈ।
ਸੋ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਗੁਰਦਾਸੈਂ।

ਸਾਲੋ ਆਦਿ ਸਿਖਨ ਮਿਲਿ ਖਾਸੈ ¹ ॥ ੫ ॥	'ਮੁਖੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ।
ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੇ ਕਾਬੂ ਮਾਂਹੀ।	
ਆਵਨ ਦਏ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਨਾਂਹੀ।	
ਫੌਜਦਾਰ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਤਬੈ।	
ਏਸ ਦੇਸ ਕਾ ਥਾ ਤਬਿ ਫਬੈ ॥ ੬ ॥	
ਦੈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਤਾਂ ਕੋ।	
ਮੱਦਦਗਾਰ ਕੀਓ ਨਿਜ ਬਾਂਕੋ।	'ਚੰਗਾ।
ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਅਰਜੀ।	
ਦਈ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਸਹਿ ¹ ਤਿਹ ਮਰਜੀ ॥ ੭ ॥	'ਨਾਲ।
ਪਰ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਹੁਕਮ ਯਹਿ ਦਯੋ।	
ਵਾਲਦ ¹ ਜਿਹ ਗਾਦੀ ਦੈ ਗਯੋ।	'ਪਿਤਾ।
ਸੋ ਬਦਲਾਵਨ ਬਦ ਇਨਸਾਫੀ।	
ਹਮ ਤੈ ਹੋਤ ਨਰਾਖਹੁ ਮਾਫੀ ॥ ੮ ॥	
ਹਾਰ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਘਰ ਮੈ ਆਯੋ।	
ਸੁਲਹੀ ਜੋਰ ਬਥੇਰਾ ਲਾਯੋ।	
ਹੁਤੋ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਲਾਹੌਰੀ।	
ਖਾਦਮ ¹ ਗੁਰ ਕਾ ਸਾਦਿਕ ਗੌਰੀ ² ॥ ੯ ॥	'ਸੇਵਕ। ² ਵੱਡਾ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ।
ਤਿਨ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਕੋ ਸਮਝਾਯੋ।	
ਬੈਸ ਬਥੇਰਾ ਐਸ ਮਿਟਾਯੋ।	
ਤੀਸਰ ਗੁਰ ਕੋ ਜੋ ਪਤਸ਼ਾਹਿ।	
ਦੈ ਗਯੋ ਥਾ ਸੰਨਦ ਲਿਖਿ ਚਾਹਿ ॥ ੧੦ ॥	
ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਿੰਡਨ ਕੀ ਪਹਿਚਾਨੋ।	
ਕਰਜੋ ਨ ਥਾ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪ੍ਰਮਾਨੋ।	'ਪ੍ਰਵਾਣ, ਅੰਗੀਕਾਰ।
ਥੀ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਢਿਗ ਸਾਈ।	'ਉਹ।
ਸੰਨਦ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਹਿ ਦਿਲਾਈ ॥ ੧੧ ॥	
ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰਾ।	
ਮਿਲੀ ਜਿਮੀ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੋ ਸਾਰਾ।	'ਸਾਰੀ (ਅ) ਚੰਗੀ।
ਹੇਹਰ* ਗ੍ਰਾਮ ਕਲੇਰ ਅਬਾਦੀ।	'ਹੇਹਰ ਤੇ ਕਲੇਰ (ਦੋ) ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦ (ਵਾਹੀ ਯੋਗ) ਜ਼ਮੀਨ। *ਹੇਹਰ ਪਿੰਡ, ਤਸੀਲ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਕੋਟ ਲਖਪਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਅਗਨ ਕੋਣ ੮ ਮੀਲ ਹੈ।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸਹਸ ਬਿਘੇ ਤਾਦਾਦੀ॥ ੧੨ ॥

੧ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ।

ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਮਾਲਵੇ ਮਾਂਗੀ।

ਗੈਰ ਅਵਾਦ ਇਤਨ ਹੀ ਆਹੀ।

ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕਉ ਸੁਲਹੀ ਦੇਵਾਈ।

ਹੇਰੈ ਬਸਜੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਜਾਈ ॥ ੧੩ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਸਮ ਤਾਲ ਲਗਾਵਨ।

ਲਗਜੋ ਜਬੈ ਤਹਿ ਮੇਲਾ ਲਾਵਨ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰ ਬੈਨ ਉਚਾਰਾ।

ਜਲ ਨਹਿ ਰਹਿ ਤਹਿ ਤਾਲ ਮਝਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਬਹੁ ਜਤਨ ਕਰਾਏ।

ਤੋ ਭੀ ਜਲ ਨਹਿ ਤਹਿ ਰਹਵਾਏ।

ਜੋ ਅਬਿ ਲੋ ਭੀ ਸੁਸਕ ਰਹਾਵਤ।

੧ਸੁੱਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕੋ ਸਹੀ ਦਿਖਾਵਤ ॥ ੧੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਬੇਸਬਰ ਨੈ,

ਤੋ ਭੀ ਸਬਰ ਨ ਕੀਨ।

ਆਮਦਨੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਘਨੀ॥

੧ਬਹੁਤੀ ਵਡਿਆਈ।

ਗੁਰ ਕੀ ਪਿਖਿ ਹੂੰ ਖੀਨ ॥ ੧੬ ॥

੧ਦੁਖੀ, ਵਿਆਕੁਲ।

ਕਬਿੱਤ:

ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਕੇਰ ਮਲਕੀਯਤ ਕੇ ਲੇਨ ਹੇਤ,

ਹਾਕਮ ਲਾਹੌਰ ਢਿਗ ਨਾਲਿਸ १ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆ २।

੧ਫਰਿਆਦ। ੨ਕੀਤੀ।

ਫੌਜਦਾਰ ਖਾਨ ਸੁਲਹੀ ਕੀ ਫੁਰਮਾਇਸ ਸੈ १,

੧ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲ।

ਡਿਗਰੀ १ ਕਰਾਇ ਕਰਿ ਲੈਨ ਚਾਹੀ ਸਾਰੀਆ।

੧ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਧੜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਹੇਰ ਕੈ ਹਮੇਸ਼ ਕਾ ਕਲੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਦੇਰ,

ਛੋਰ ਗੁਰ ਚੱਕ १ ਜਾ ਬਡਾਲੀ २ ਬਾਸ ਧਾਰੀਆ।

੧ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ੨ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛੇ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਕ ਪਿੰਡ।

ਤਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਭਯੋ ਵਰ १,

੧ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਬਲਕਾਰੀਆ १

੧ਬਲਵਾਨ।

॥ ੧੭ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਭੀ ਬਿਨਾ ਬਾਰ¹ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਪੀਨੇ ਵਾਰ²,
ਮਤਸਰ ਧਾਰ¹ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨਿਰਧਾਰ² ਹੈ।
ਦਾਈ ਸਿਖਰਾਈ ਲਾਇ ਜ਼ਹਰ ਥਨਾਂ ਕੇ ਆਈ,
ਪੂਤਨਾ¹ ਜੜੋਂ ਪਾਈ ਤਿਨ ਮ੍ਰਿਤ ਉਦਾਰ² ਹੈ।

¹ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ। ²(ਮਾਰਨ ਲਈ) ਤਕੜੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ।
¹ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ। ²ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ।

ਫੇਰ ਰੂਪੇ ਡੋਗਰ ਖਿਲਾਵੇ ਤੈ ਦਿਲਾਈ ਵਿਸ¹,
ਔਰ ਏਕ ਦ੍ਰੁਜ ਤੈ¹ ਕਰਾਈ ਏਹੁ ਕਾਰ ਹੈ।
ਇਤਯਾਦਿ ਬੁਰਿਆਈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਜੋ ਕਮਾਈ,
ਲਿਖੀ ਭਾਈ¹ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਾਂਹਿ ਸਾਰ² ਹੈ

¹ਪੂਤਨਾ, ਬਲ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਵਕਾਸੁਰ ਤੇ ਅਘਾਸੁਰ ਦੀ ਭੈਣ ਜੋ ਕੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰੀ ਹੋਈ ਦਾਈ ਬਣ ਕੇ ਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਥਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਲਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਗਈ ਸੀ। ²ਚੰਗੀ ਮੌਤ।

¹ਜ਼ਹਿਰ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੋਂ (ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਸੀ)।

॥ ੧੮ ॥

ਤਾਂਹੀ ਸਮੇਂ ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਥਾ ਦਿਵਾਨ¹ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ,
ਤਾਂਹਿ ਘਰ ਸੁਤਾ ਆਹੀ¹ ਹੇਤ ਤਾਂ ਸਗਾਈ² ਹੈ।
ਨਾਈ ਦ੍ਰੁਜ ਕਰਗੇ ਪਸਿੰਦ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੇ,
ਤਾਂ ਪਰ ਦਿਵਾਨ ਸ ਗੁਮਾਨ ਯੋਂ ਅਲਾਈ ਹੈ।
ਖੱਤ੍ਰੀ ਪੁਜਾਰੀ ਵਹਿ ਮਾਰੀ ਜਾਤਿ ਮੋਰੀ ਸਮ¹,
ਈਂਟ ਏ ਚੁਵਾਰੇ ਕੀ ਕੁਲੀਨ ਮੇਰੀ ਜਾਈ¹ ਹੈ।
ਐ ਪੈ ਏਕ ਬਾਤ ਨੀਕ ਹੈ ਬਖਯਾਤ ਮੇਰੀ ਸੁਤਾ,
ਪੀਰ¹ ਘਰ ਜੈ ਹੈ ਔਸ ਦੈ ਹੈ ਜਗ ਮਾਈ ਹੈ

¹ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ। ²ਸਾਰੀ।

¹ਨਾਜ਼ਿਮ, ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ।

¹ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ। ²ਉਸ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਵਾਸਤੇ।

¹(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਮੋਰੀ ਵਾਂਗ ਮਾੜੀ ਜਾਤ ਹੈ।

¹ਪੁੱਤਰੀ।

¹ਗੁਰੂ।

॥ ੧੯ ॥

ਸੁਨਿ ਕੈ ਗਰਬ ਭਰੀ ਬਾਨੀ ਏਹੁ ਨਾਹਿ ਜਰੀ¹,
ਸਿੱਖਨ ਖਬਰ ਖਰੀ¹ ਗੁਰੂ ਪੈ ਪੁਚਾ ਦਈ।
ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਗੁਰੂ ਚਾਹਿ¹ ਨਾਤਾ ਮੋੜ ਦੀਨੋ ਤਾਂਹਿ,
ਸੁਨਿ ਕੈ ਦੀਵਾਨ ਬੈਰਿ ਬੁਧੀ ਠਾਂਨ ਹੈ ਲਈ।
ਜਦਯਪਿ ਹੱਤਕ ਨਿਜ ਅਧਿਕ ਦਿਵਾਨ ਮਾਨ,
ਰਹਯੋ ਬਲ ਠਾਨ ਪਰ ਪੇਸ਼ ਕੁਛ ਨਾ ਗਈ।
ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਸਾਰ¹ ਪਾਇ ਮਿਲਯੋ ਤਬਿ ਤਾਂਹਿ
ਜਾਇ,
ਜੈਸੇ ਕੋ ਤੈਸਾ ਮਿਲਾਇ ਬਾਤ ਜਬਿ ਏ ਭਈ

¹ਨ ਸਹਾਰੀ।

¹ਅਸਲ, ਠੀਕ।

¹ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ {ਚਾਹਿ} ਸੋਚ ਕੇ।

¹ਖਬਰ।

॥ ੨੦ ॥

ਔਰ ਦੇ ਪਠਾਨ ਹੁਤੇ ਸੁਲਹੀ ਸੁਲਬੀ ਖਾਨ,
ਚੌਕਰੀ ਚੰਡਾਲ ਠਾਨ¹ ਤੁਹਮਤੇ² ਲਗਾਇ ਹੈਂ।
ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਹੁਕਮ ਲੀਨ ਹਨੂਮਾਨ ਵਾਰੋ¹ ਚੀਨ²,
ਦੇ ਸੈ ਅਸਵਾਰ ਦੀਨ ਸੁਲਬੀ ਸੰਗਾਇ ਹੈਂ।
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਰ ਆਯੋ ਅਰਿ ਜੋਸ਼ ਧਰਿ,
ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਸੰਗ ਤਰ ਕੋਪ¹ ਕੋ ਬਢਾਇ ਹੈਂ।
ਐ ਪੈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਮ ਰੱਛਕ ਜੈ¹ ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮ,
ਤਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਗਮ ਭ੍ਰਮ ਦੋਖੋ ਕਿਆ ਬਨਾਇ ਹੈਂ

¹ਚੰਡਾਲ ਚੌਕੜੀ (ਇਕੱਠੀ) ਕਰਕੇ। ²ਦੋਸ਼।

¹ਹਨੂਮਾਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਭਾਵ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ। ²ਜਾਣੇ।

¹ਬਹੁਤਾ ਕ੍ਰੋਧ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ।

॥ ੨੧ ॥

ਉਤਰੇ ਬਯਾਸ ਜਬਿ ਪੁਗੀ ਨਾਂਹਿ¹ ਆਸ ਤਾਂਹਿ,
ਸੱਯਦ ਹਸਨ ਅਲੀ ਕੋਪ ਧਰਿ ਆਯੋ ਹੈ।
ਸੁਲਹੀ ਕੇ ਪਦਰ ਪੈ¹ ਰਹਜੋ ਹੁਤੇ ਨੌਕਰ ਸੋ,
ਮਾਂਗੀ ਤਨਖਾਹਿ ਤਾਂਹਿ, ਸਖਤ ਅਲਾਯੋ ਹੈ¹।
ਸੱਯਦ ਨੈ ਗਾਰਿ ਸੁਨਿ ਖੈਂਚ ਤਰਵਾਰ ਮਾਰਿ,
ਸੁਲਬੀ ਕਾ ਕਾਟਿ ਸਿਰ ਧਰ ਪੈ ਗਿਰਾਯੋ ਹੈ।
ਸੰਗੀ ਹਟ ਗਏ ਪਾਛੇ ਗੁਰੂ ਈਸ ਰਾਖੇ ਆਛੇ,
ਦੁਸ਼ਟਨ ਉਪਾਇ ਭੂਤ ਆਰਗ ਜਜੋਂ ਬਿਲਾਇ ਹੈਂ¹

¹ਪੂਰੀ ਨ ਹੋਈ।

¹ਪਿਤਾ ਕੋਲ।

¹(ਸੁਲਬੀ ਨੇ) ਕਰਤੇ (ਬਚਨ) ਕਰੇ।

¹ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਜਤਨ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਛਪ ਗਏ।

॥ ੨੨ ॥

ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਫਰਿ ਫੰਧੂ¹,
ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਸੁਨਾਯੋ ਗੁਰੂ ਸੁਲਬੀ ਕਟਾ ਦਯੋ।
ਰਾਖਤ ਹੈ ਚੋਰ ਪਾਸ ਧਾੜਵੀ ਅਪਾਰ ਖਾਸ,
ਐਸੀ ਐਸੀ ਕਹਿ ਦਿਲ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਫਟਾ ਦਯੋ।
ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਫੌਜਦਾਰ ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਖਾਰ ਧਾਰਿ¹,
ਪਾਂਚ ਸੌ ਸ੍ਵਾਰ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਪੈ ਚਢਾ ਦਯੋ।
ਹੇਹਰ ਗਰਾਮ ਆਇ ਗਿਨੇ ਬਹੁ ਦਾਇ ਘਾਇ
ਇਨਿ ਠਟੀ¹ ਔਰ ਹਰਿ ਔਰ ਹੀ ਠਟਾ ਦਯੋ²

¹ਮਾੜੇ ਚੰਦੂ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜ ਕੇ (ਨਾਲ) ਫਸਾ ਲਿਆ।

¹ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ।

¹ਧਾਰੀ, ਸਕੀਮ ਸੋਚੀ। ²ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

॥ ੨੩ ॥

ਪਾਇ ਏਹੁ ਸਾਰ¹ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸ ਖਾਸ²,

¹ਖ਼ਬਰ। ²ਆਪ।

ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾਸ ਰੱਖਕ ਸੁਨੀਜੀਏ।

ਮਾਰ ਜਜੋਂ ਜਲਾਦ¹ ਅਹਿਲਾਦ ਸਹਿ² ਆਦਿ ¹ਹਰਨਾਖਸ਼। ²ਅਨੰਦ ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਭ,

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਰਾਖਜੋ ਪੈ ਸਧਨਾ ਗੁਨੀਜੀਏ।

¹ਵਿਚਾਰੋ।

ਬਾਰਨ ਕੀ ਬਾਰ ਜਿਮ ਬਾਰ ਨ ਲਗਾਈ¹,

¹ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਦੀ (ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ) ਵਾਰੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਸੀ।

ਔ ਬਢਾਈ ਰਾਸਿ ਚੀਰ ਪੀਰ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਹਨੀਜੀਏ।

¹ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਵਧਾ ਕੇ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨਾਸ ਕੀਤੀ।

ਅੰਮਰੀਕ ਆਦਿ ਕੀ ਤਦਾਦ¹ ਕੌਨ ਸਾਕੈ ਕਹਿ,

¹ਗਿਣਤੀ।

ਮਰਯਾਦ ਸਾਧੁ ਪਾਲ¹ ਤੂੰਹੈਂ ਹੀ ਸੁਨੀਜੀਏ

¹(ਧਰਮ ਦੀ) ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

॥ ੨੪ ॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਤਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਨ,

ਉਤ ਦਿਸ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਚਿਤਵਤ ਪ੍ਰੇਰਯੋ।

ਚਢਯੋ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਾਨ ਸੁਲਹੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਾਨ,

ਪੇਖਬੇ ਕੇ ਹੇਤ ਆਵੇ ਦਿਸ¹ ਅਸ੍ਰ ਫੇਰਯੋ।

¹ਭੱਠੇ ਦੀ ਤਰਫ਼।

ਉਡਯੋ ਜਨਾਵਰ ਉਝਕ ਕਰਿ¹ ਘੋੜਾ ਤਾਂਹਿ,

¹ਤੁੱਬਕ ਕੇ।

ਰੁਕਯੋ ਨ ਕਾਂਹਿ ਵਾਂਹਿ ਆਵੇ ਮਧ ਗੇਰਯੋ।

ਜਰਯੋ ਸਮੇਤ ਅਸ੍ਰ ਮਰਯੋ ਸੁ ਕਾਫਰ ਹੈ

ਪਰਯੋ ਨਰਕ ਭਰਯੋ ਕੀਓ ਨਿਜ ਹੇਰਯੋ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ (ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ) ਪਾਉਂਦਾ ਵੇਖਿਆ।

ਛਪਯ:

ਨਿਰਵੈਰਨ ਸੋਂ ਵੈਰ ਕਰਤ,

ਨਾਹੱਕ¹ ਜਨ ਜੋਈ।

¹ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਦੇ।

ਸੁਲਹੀ ਜਜੋਂ ਝਰ ਪਰਤ,

ਮਰਤ ਅਵਗਤਿ¹ ਗਹਿ ਸੋਈ।

¹ਬੇਗਤਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਸਦਾ ਈਸ,

ਜਸ ਬੇਦ ਬਖਾਨਤ।

ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਹਿਤ ਆਪ ਹਰੀ,

ਅਵਤਾਰ ਸੁ ਠਾਨਤ।

ਯਹਿ ਕੌਤਕ ਅਜਮਤ ਪੇਖ ਕੈ,

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਬਿਸਮੈ ਰਹਯੋ।

ਉਤ ਚੰਦੂ ਮੱਲ ਦਿਵਾਨ ਸੁਨਿ,

ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ¹ ਮਨਿ ਦੁਖ ਲਹਯੋ ॥ ੨੬ ॥

¹ਵੱਡੇ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ।

ਕਈ ਮਾਸ ਕੇ ਬਾਦ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਯੋ ਲਹੌਰੈਂ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜਬ ਚਲਯੋ,

ਮਿਲਨ ਚੰਦੂ ਕੋ ਗੌਰੈਂ¹।

¹(ਕਿਸੇ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਦੇ) ਖਿਆਲ ਨਾਲ।

ਕੁਦਰਤਿ ਈਸ਼ਰ ਪਾਇ,

ਸੂਲ ਉਠਿ ਮਰਯੋ ਸੁ ਮਗ ਮਹਿੰ।

ਮਿਹਰਵਾਨ ਸੁਤ ਤਾਂਹਿ,

ਗਯੋ ਪੁਨ ਚਲਿ ਚੰਦੂ ਪਹਿੰ।

ਮਿਲਿ ਮਤਾ ਦੁਹੂੰ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ,

ਚੁਗਲੀ ਉਗਲੀ¹ ਜਾਇ ਅਸ।

¹ਕਹੀ।

ਯਹ ਕਰੇ ਖੁੰਨ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ,

ਸੁਲੱਬੀ ਸੁਲਹੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ॥ ੨੭ ॥

ਅਰਧ ਲਾਖ ਰੁਪੱਯਾ ਦੱਯਾ,

ਬਾਕੀ ਬਹੁ ਮੱਦਤ।

ਖੁਸਰੋ ਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਤਈਂ,

ਦੀਨੋ ਕਰਿ ਸਿੱਦਤ¹।

¹ਬਹੁਤੇ ਕਰਕੇ।

ਪੁਨ ਤਾਂ ਕੋ ਥਾ ਕਹਯੋ,

ਸ਼ਾਹਿ ਤੂੰ ਹੀ ਬਨ ਜੈਹੈਂ।

ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਰਾਖ,

ਬਹੁਤ ਡਾਕੈ ਮਰਵੈ ਹੈਂ।

ਵਹਿ ਜਮਾਂ ਖਜਾਨਾ ਰਖਤ ਬਹੁ,

ਸਚਾ ਸ਼ਹਿ ਕਹਿਲਾਤ ਪੁਨ।

ਕਛ ਕਰੁਗਾ¹ ਫਸਾਦ ਉਮੈਦ ਹੈ,

¹ਕਰੇਗਾ।

ਜਨ ਲਾਖੋਂ ਭਏ ਮੁਰੀਦ ਗੁਨ ॥ ੨੮ ॥

ਇਤਯਾਦਕ ਬਹੁ ਬਾਤ,

ਕੂਰ¹ ਉਨ ਕੂਰਨ ਗਾਈ²।

¹ਝੂਠ। ²ਝੂਠਿਆਂ ਨੇ ਕਹੀ।

ਇਸੀ ਕਦਰ¹ ਇਕ ਵਾਰ,

¹ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਨਵੀਸਨ ਤੇ¹ ਭਿ ਲਿਖਾਈ।

¹ਮੁਨਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ।

ਯੋਂ ਬਹੁ ਲੂਤੀ¹ ਲਾਇ,

¹ਚੁਆਤੀ ਭਾਵ ਚੁਗਲੀ।

ਸ਼ਾਹ ਕਾ ਮਨ ਭ੍ਰਮਾਯੋ।

ਤੂਰਨ¹ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਤਈਂ,

ਲਵ ਪੁਰ¹ ਮੰਗਵਾਯੋ।

ਪੁਨ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ,

ਖਾਂ ਵਜੀਰ ਦ੍ਵਾਰੇ¹ ਭਈ।

ਪਿਖਿ ਨੂਰ ਜਹੂਰ ਦਿਦਾਰ ਗੁਰੂ¹,

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਸ਼ੱਕ ਗਈ ॥ ੨੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਯੋ ਜੋ ਆਪ ਨੇ,

ਕੀਨੀ ਨਈ ਕਿਤਾਬ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹਿ ਮੈਂ ਬਡੋ,

ਰਾਖਯੋ ਕਾਹਿ ਸਵਾਬ¹ ॥ ੩੦ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਪੁਨ,

ਉਚਾਰਯੋ ਤਾਂਹਿ ਜਵਾਬ।

ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸ਼ਬਦ ਵਹਿ,

ਕਾਟਕ¹ ਸਿਖਨ ਅਜਾਬ² ॥ ੩੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕਯ

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੋਈ ਖੁਦਾਦਿ ॥

ਕੋਈ ਸੇਵੈ ਗੁਸਈਆ ਕੋਈ ਅਲਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਕਾਰਣ ਕਰਣ¹ ਕਰੀਮ² ॥

ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਰਹੀਮ¹ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਈ ਨਾਵੈ ਤੀਰਥਿ ਕੋਈ ਹਜ¹ ਜਾਇ।

ਕੋਈ ਕਰੈ ਪੂਜਾ ਕੋਈ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ¹ ॥ ੨ ॥

ਕੋਈ ਪੜੈ ਬੇਦ ਕੋਈ ਕਤੇਬ ॥

ਕੋਈ ਓਢੈ¹ ਨੀਲ ਕੋਈ ਸੁਪੇਦ² ॥ ੩ ॥

ਕੋਈ ਕਹੈ ਤੁਰਕੁ ਕੋਈ ਕਹੇ ਹਿੰਦੂ ॥

ਕੋਈ ਬਾਛੈ ਭਿਸਤੁ ਕੋਈ ਸੁਰਗਿੰਦੂ¹ ॥ ੪ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਹੁਕਮ ਪਛਾਤਾ ॥

¹ਛੇਤੀ।

¹ਲਾਹੌਰ।

¹ਰਾਹੀਂ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਚਮਕ ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਕਿਸ (ਕਰਮ ਦਾ) ਪੁੰਨ।

¹ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ। ²ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ।

¹(ਸੰਸਾਰ ਦੇ) ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

¹ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ।

¹ਮੱਕੇ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ।

¹ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

¹ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ। ²ਚਿੱਟੇ (ਬਸਤ੍ਰ)।

¹ਬੈਕੁੰਠ।

ਪ੍ਰਭ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਤਿਨ ਭੇਦੁ ਜਾਤਾ ॥ ੫ ॥ ੯ ॥
(ਪੰਨਾ ੮੮੫)

ਚੌਪਈ:

ਬਾਦ ਪੱਖ ¹ ਜੇ ਜਰਾ ਨ ਠਾਨੈ।	'ਪੱਖ-ਪਾਤ।
ਰਾਮ ਖੁਦਾਇ ਏਕ ਕਰਿ ਮਾਨੈ।	
ਸਬਿ ਦੁਨੀਆ ਮੈਂ ਨੂਰ ਇਲਾਹੀ।	
ਪਿਖਿ ਭਜ ਹੈਂ ਤਜ ਹੈਂ ਗੁਮਰਾਹੀ ¹ ॥ ੩੨ ॥	'ਭੁੱਲ।
ਤਜਿ ਬਦ ਅਮਲ ਨੇਕ ਮਗ ਸਜੈ।	
ਵਾਹਦ ਏਕ ¹ ਖੁਦਾ ਕੋ ਭਜੈ।	'ਇੱਕੋ ਇਕ।
ਸੰਗਤ ਕਰੈ ਆਰਫਨ ਕੇਰੀ ¹ ।	'ਆਤਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ।
ਕਰੈ ਬੰਦਗੀ ਤਜਿ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ॥ ੩੩ ॥	
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਹੋਇ ਕਿ ਨ ਕੋਈ।	
ਪੈ ਹੈ ਭਿਸ਼ਤ ਪਰਮ ਗਤਿ ਸੋਈ।	
ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਬੈਨਾ।	
ਸ਼ਾਹਿ ਭਯੋ ਖੁਸ਼ ਪਾਈ ਚੈਨਾ ॥ ੩੪ ॥	
ਬੋਲ ਚਾਲ ਲਜਾਕਤ ¹ ਪਹਿਰਾਵਾ।	'ਯੋਗਤਾ।
ਪੇਖਿ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਮਨ ਦਿਢਾ ¹ ਆਵਾ।	'ਨਿਸਚਾ।
ਯਹਿ ਨਹਿ ਹਿਰਸ ¹ ਰਖਤ ਦੁਨਿਆਵੀ।	'ਇੱਛਾ।
ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਨਫਸ ਪਰ ¹ ਹਾਵੀ ² ॥ ੩੫ ॥	'ਮਨ ਉੱਤੇ। ² ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਕੁਛ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਢਿਗ ਤੈ ਮਹਿਮਾ।	
ਕਰੀ ਤੁ ਮਿਟਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਵਹਿਮਾ।	
ਖਿਲਤ ¹ ਮੋਲ ਬਡ ਕਾ ਕੁਛ ਨਕਦੀ।	'ਸਿਰੋਪਾਓ, ਪੁਸ਼ਾਕਾ।
ਕਰੀ ਨਜ਼ਰ ¹ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਾਹਿ ਅਗਦੀ ² ॥ ੩੬ ॥	'ਭੇਟਾ। ² ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੱਗੋਂ (ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ)।
ਯਹਿ ਪਿਖਿ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਰਿਸਾਯੋ।	
ਅਵਸਰ ¹ ਪਾਇ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਜਾਯੋ ² ।	'ਸਮਾਂ। ² ਜਾ ਕੇ।
ਕਹਯੋ ਯਾਂਹਿ ਢਿਗ ਬਹੁਤ ਖਜਾਨਾ।	
ਹੈ ਕਹਿਲਾਵਤ ਸ਼ਾਹਿ ਸਚਾਨਾ ¹ ॥ ੩੭ ॥	'ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।
ਸ਼ਾਹੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਖੁਸਰੋ ਤਾਂਈ।	
ਅਰਧ ਲਾਖ ਦਿਯ ਰਜਤਪਣਾਈ ¹ ।	'ਰੁਪਏ।
ਕਰਯੋ ਵਾਇਦਾ ¹ ਤਖਤ ਦਿਲੈ ਹੈਂ।	'ਇਕਰਾਰ।

ਸਿੱਦਤ ਕਰਿ¹ ਮੱਦਤ ਦਈ ਐ ਹੈ² ॥ ੩੮ ॥

¹ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ। ²ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਦੁਸ਼ਟ ਸਿਖਾਇ ਸ਼ਹਿ,

ਹੁਕਮ ਦਿਲਾਯੋ ਯਾਹਿ।

ਸ਼ਾਹੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੋ ਦਈ,

ਮੱਦਦ ਜੋ ਗੁਰੂ ਚਾਹਿ ॥ ੩੯ ॥

ਕੈ ਦੋ ਲਾਖ ਚੱਟੀ¹ ਦਿਵੈਂ,

¹ਦੰਡ, ਜੁਰਮਾਨਾ।

ਨਹੀ ਤਾਂ ਕੈਦ ਰਹਾਂਹਿ।

ਯਹਿ ਕਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਸ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ,

ਲਯੋ ਪਸ਼ਾਵਰ ਰਾਹਿ ॥ ੪੦ ॥

ਕੋਤਵਾਲ ਨੈ ਗੁਰੂ ਕੋ,

ਕੀਨੋ ਤਬੈ ਅਸੀਰ¹।

¹ਕੈਦੀ।

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਮਿਲ ਕੈ ਚਹੌ,

ਦੈਨੀ ਜਰੇ ਕਸੀਰ¹ ॥ ੪੧ ॥

¹ਬਹੁਤਾ ਧਨ।

ਪੈ ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਤਬੈ,

ਸਮਾਂ ਪੇਖਿ ਝਟ ਜਾਇ।

ਹੈ ਜ਼ਾਮਨ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਕੋ,

ਕੈਦ ਕਰਜੋ ਘਰ ਲਜਾਇ ॥ ੪੨ ॥

ਪੈੜਾ ਪੈਰਾਣਾ ਜੇਠਾ,

ਲੰਛਾ¹ ਬਿਧੀਆ, ਜੈਦ।

¹ਲੰਛਾਹਾ।

ਸਿੱਖ ਜੁ ਥੇ ਯਹਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗਿ,

ਔਰ ਠੌਰ ਕਿਯੇ ਕੈਦ ॥ ੪੩ ॥

ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕਾ ਸਾਕ ਪੁਨ,

ਚੰਦੂ ਹਿਤ ਮਨਵਾਨ।

ਤਸਦੀਏ¹ ਦੀਏ ਘਨੇ,

¹ਤਸੀਹੇ, ਕਸ਼ਟ।

ਗੁਰ ਕੋ ਦੁਸ਼ਟ ਸ਼ਿਤਾਂਨ ॥ ੪੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪ੍ਰਿਥਮ ਦੇਗ ਕੇ ਬੀਚ ਬੈਠਾਏ।

ਨੀਚੇ ਲਕਰੀ ਭਾਰ ਜਲਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਯੋ ਜਾਨ ਤਸਦੀਆ।

ਸਹਿ ਨਹਿ ਸਕਯੋ ਪਿਰਾਣਾ ਜੀਆ ॥ ੪੫ ॥

ਅਰਜ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਦੌਰ ਸੁ ਕਰੀ।

ਹੇ ਗੁਰੂ ਦਿਹੁ ਇਸ਼ਾਰਤ ਜਰੀ।

ਦਿੱਲੀ ਲਵ ਪੁਰ ਕੋ ਗਹਿ ਕਰ ਮੈਂ।

ਮੇਂਢਨ ਜਯੋਂ ਭਿੜਾਇ ਦਿਹੁ ਹਰ ਮੈਂ ॥ ੪੬ ॥

ਕਹੋ ਤ ਤੁਰਕਨ ਮੂਲ ਉਪਾਰੋਂ।

ਯਾ ਚੰਦੂ ਕੋ ਸਹਿ ਕੁਲ ਗਾਰੋਂ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਜਹਿ ਤੈ ਤੈ ਪਾਈ।

ਸ਼ਕਤਿ ਤਹਾਂ ਕਿਯਾ ਨਹੀ ਇਤਾਈ ॥ ੪੭ ॥

ਜਰਨਾ ਕਰ ਨਾਂਹਿ ਤ ਖਿਚ ਲੈ ਹੈਂ।

ਛੁਛਾ ਰਹਿ ਫਿਰ ਅਤਿ ਦੁਖ ਪੈ ਹੈਂ।

ਹਮ ਯਹਿ ਭਾਵੀ ਮਾਨ ਅਕਾਲ।

ਦੁਸ਼ਟ ਮੁੰਡਾ ਦੈ ਦੋਸ਼ ਕਰਾਲ ॥ ੪੮ ॥

ਤਨ ਤਜ ਹੈਂ ਤੁਮ ਤੂਸ਼ਨਿ ਰਹੋ।

ਹਰਖ ਸੋਗ ਕੁਛ ਹਮੈਂ ਨ ਕਹੋ।

ਹਮ ਨੇ ਇਮ ਹੀ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ।

ਤੁਮ ਨਹਿ ਜਾਨੋ ਮੋਹਿ ਅਚਰਨਾ ॥ ੪੯ ॥

ਪੁਨ ਤਨ ਯਹਿ ਹੈ ਕੂਰ ਅਨਾਤਮ।

ਹਮ ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮ।

ਦੇਹ ਸਬੰਧ ਜਰਾ ਮੁਹਿ ਨਾਹੀ।

ਦੁਖ ਸੁਖ ਫਲ ਕਾਰਨ ਤਨ ਪਾਹੀ ॥ ੫੦ ॥

ਆਤਮ ਇਸ ਤੇ ਨਿਆਰੋ ਰਹੈ।

ਜੈਸ ਸਦਨ ਮੈ ਜਨ ਕੋ ਅਹੈ।

ਆਤਮ ਕਾਟਯੋ ਕਟੈ ਨ ਮਰੈ।

ਉਡੈ ਨ ਗਰੈ ਨ ਅਗਨੀ ਜਰੈ ॥ ੫੧ ॥

ਦੁਸ਼ਟ ਕਸ਼ਟ ਯਹਿ ਤਨ ਕੋ ਦੈ ਹੈਂ।

ਹਮ ਸਾਖੀ ਨਜਾਰੋ ਦਰਸੈ ਹੈਂ।

ਗਜਾਨੀ ਅਗਜਾਨੀ ਕਾ ਭੇਦ।

ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਹਿੰ ਸੰਤ ਬੇਦ ॥ ੫੨ ॥

ਅਗਜਾਨੀ ਮਾਨਤ ਤਨ ਮੈਂ ਹੂੰ।

‘ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਇਸ਼ਾਰਾ।

‘ਹੱਥ ‘ਚ ਫੜ ਕੇ।

‘ਛੱਤ੍ਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭਿੜਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ।

‘ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟ ਦਿਆਂ।

‘ਸਣੇ ਕੁਲ ਗਾਲ੍ਹ ਦਿਆਂ।

‘ਇਤਨੀ ਕੁ।

‘ਖਾਲੀ।

‘ਹੋਣੀ, ਭਾਣਾ।

‘ਸਿਰ। ²ਭਿਆਨਕ।

‘ਚੁੱਪ।

‘ਕਰਤੱਬ, ਕੌਤਕ।

‘ਝੁਠਾ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਹੈ।

‘ਘਰ ਵਿੱਚ।

‘ਗਲਦਾ ਨਹੀਂ।

‘ਗਵਾਹ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ।

ਗਿਆਨੀ ਜਾਨਤ ਮੈਂ ਤਨ ਨੈਹੂੰ।
 ਤੁਮ ਭੀ ਯਹੀ ਗਿਆਨ ਉਰਿ ਧਰਿ ਕੇ।
 ਪਿਖੇ ਮੌਨ ਰਹਿ ਕੌਤਕ ਹਰਿ ਕੇ ॥ ੫੩ ॥
 ਦੇਗ ਵੀਚ ਤੈ ਗੁਰੂ ਨਿਕਾਰੇ।
 ਚੰਦੂ ਪੁਨਾ ਕੁਵਾਕ ਉਚਾਰੇ।
 ਕੂਕਰ ਮੁਝੇ ਜੁ ਤੁਮ ਥਾ ਕਹਾ।
 ਤਾਂ ਕਾ ਫਲ ਯਹਿ ਤੁਮ ਨੇ ਲਹਾ ॥ ੫੪ ॥
 ਅਬਿ ਭੀ ਨਾਤਾ¹ ਮੇਰਾ ਮਾਨੋ।
 ਨਾ ਤਰਾ² ਦੈਹੌਂ ਕਸ਼ਟ ਮਹਾਨੋ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਦੰਤੀ ਕੇ ਦਾਂਤਾ³।
 ਕੇਲੇ ਫਲ, ਤਿਯ⁴, ਤੇਲ⁵, ਬਖਯਾਤਾ ॥ ੫੫ ॥
 ਸਿੰਘ ਸਪਰਸ⁶ ਸਜਨ ਕੀ ਬਾਨੀ⁷।
 ਏਕ ਬਾਰ ਹੂੰ ਕਹਿਤ ਜਹਾਨੀ⁸।
 ਸੁਨਿ ਰਿਸ ਠਾਨ ਦੁਸ਼ਟ ਘਰ ਗਯੋ।
 ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਾਰਾ ਗੁਰਾ⁹ ਮੈਂ ਦਯੋ ॥ ੫੬ ॥
 ਹੁਤੀ ਸਨੁੱਖਾ¹⁰ ਤਾਂਹਿ ਘਰ ਏਕ।
 ਗੁਰੁਸਿਖ ਕੀ ਬੇਟੀ ਅਤਿ ਨੇਕ।
 ਸੁਨਿ ਹਵਾਲ ਵਹਿ ਲਗੀ ਬਿਸੁਰਨ¹¹।
 ਅਰਧ ਨਿਸਾ¹² ਉਠਿ ਖੁਫੀਆ¹³ ਤੂਰਨ¹⁴ ॥ ੫੭ ॥
 ਮੇਵਾ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੂਧ ਮਿਠਾਈ।
 ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰਹਿੰ ਛਕਾਵਨ ਆਈ।
 ਰੋਕੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ।
 ਜੇਵਰ ਰਿਸ਼ਵਤ¹⁵ ਦੀਨੋ ਤਾਂਹੀ ॥ ੫੮ ॥
 ਤਮਾਂ ਤੇਲ ਦੈ ਨਰਮ ਚਰਮ ਕਰਿ¹⁶।
 ਸਾਦਿਕ¹⁷ ਪਰੀ ਜਾਇ ਗੁਰ ਪਗ ਪਰ।
 ਕਹਤ ਭਈ ਹੇ ਗੁਰੂ ! ਜਗ ਨਾਥਾ।
 ਮੁਝ ਆਜਜ਼¹⁸ ਕੇ ਨਹਿ ਕੁਛ ਹਾਥਾ ॥ ੫੯ ॥
 ਤੁਮਰੇ ਸਿਖ ਕੀ ਮੈਂ ਹੂੰ ਬੇਟੀ।
 ਅਈ ਦੁਸ਼ਟ ਘਰ ਸੁਨਿ ਧਰ ਲੇਟੀ¹⁹।

¹ਸਾਕ।²ਨਹੀਂ ਤਾਂ।³ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ।⁴ਇਸਤ੍ਰੀ (ਦਾ ਹਠ)। ⁵ਤਿਲ ਆਦਿ ਦੇ (ਬੀਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ) ਤੇਲ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।⁶ਸ਼ੇਰ ਦਾ (ਸ਼ੇਰਨੀ ਨਾਲ) ਸਬੰਧ। ⁷ਸ਼੍ਰੋਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ।⁸ਦੁਨੀਆਂ।⁹ਜਿਹਲ, ਬੰਦੀਖਾਨਾ।¹⁰ਨੂੰਹ।¹¹ਝੂਰਨ।¹²ਅੱਧੀਰਾਤ। ¹³ਗੁਪਤ। ¹⁴ਛੇਤੀ।¹⁵ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਵੱਢੀ।¹⁶ਲਾਲਚ ਰੂਪ ਤੇਲ ਦੇ ਕੇ ਚਮੜੇ (ਵਾਂਗ) ਨਰਮ ਕਰਕੇ।¹⁷ਸਿਦਕ ਵਾਲੀ।¹⁸ਗਰੀਬਣੀ।¹⁹(ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਲ) ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਈ।

ਦੁਸ਼ਟ ਸਸੁਰਾ ਮਮ ਬੁਰਾ ਕਮਾਵੈ।	'ਸਹੁਰਾ (ਚੰਦੂ)।
ਅਪਨੀ ਜਰਾ ਕਰ ਅਪਨ ਉਠਾਵੈ ² ॥ ੬੦ ॥	'ਜੜ੍ਹ। ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪੁੱਟਦਾ ਹੈ।
ਦਿਹੁ ਬਰ ਇਹੁ, ਹੈ ਮ੍ਰਿਤੂ ਮੇਰੀ।	
ਇਸ ਪਾਪੀ ਕੀ ਬੂਡੈ ਬੇਰੀ।	'ਬੇੜੀ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੁਛ ਆਪ ਨ ਕੀਨਾ।	
ਗੁਜ਼ਰੇ ਆਠ ਪਹਰ ਦੁਖ ਪੀਨਾ' ॥ ੬੧ ॥	'ਭਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ।
ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਹਮ ਇਸ ਕੇ ਘਰ ਕਾ।	
ਖਾਨ ਪਾਨ ਨਹਿ ਕਰੈ ਵਿਚਰਕਾ।	'ਇਹ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਚੰਦੂ ਸਹਿ ਕੁਟੰਬ, ਯਹਿ ਸਚੁ ਹੈ।	
ਮਰੈ ਦੁਖੀ ਹੈ ਨਰਕੇ ਪਚਿ ਹੈ' ॥ ੬੨ ॥	'ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੜੇਗਾ।
ਤੂੰ ਅਬਿ ਹੀ ਇਨ ਕੋ ਕਰਿ ਤਜਾਗਨ।	
ਤਨ ਤਜਿ ਚਲ ਹਮ ਸੋਂ ਬਡ ਭਾਗਨਿ।	
ਸੁਨਿ ਬਰ ਹਰਖ ਸੋਕ ਯੁਤ ਗਈ।	
ਉਰਿ ਧਰਿ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਧਰ ਪਈ' ॥ ੬੩ ॥	'ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੇਟ ਗਈ।
ਹੋਤ ਪੀਰ ਕੁਛ, ਔਰਨ ਕਹੈ।	
ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਚਲਨ ਮੋਦ ਯੁਤ' ਚਹੈ ॥ ੬੪ ॥	'ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਦਿਵਸ ਚਢੈ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ,	
ਆਯੋ ਪੁਨ ਗੁਰ ਤੀਰ।	'ਕੋਲ, ਪਾਸ।
ਬੈਠੈ ਪਿਖੈਂ ਨਾ ਪਰ ਸਕੈਂ,	
ਫਲਕੇ ਪਰੇ ਸਰੀਰ ॥ ੬੫ ॥	'ਫਲੂਹੇ, ਫਿਲਕਰੇ, ਛਾਲੇ।
ਚੌਪਈ:	
ਕਹਯੋ ਨੀਂਦ ਜਿਮ ਤੁਮੈ ਨ ਆਈ।	
ਪੀੜਾ ਕਰਿ ਨਿਸ ਆਜ ਇਥਾਈ।	
ਤਜੋਂ ਮੁਝ ਕੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਤ੍ਰੈ ਸਾਲਾ।	
ਨਹਿੰ ਨਿੰਦ੍ਰਾ, ਰਹਿ ਚਿੰਤ ਕਰਾਲਾ' ॥ ੬੬ ॥	'ਬਹੁਤੀ।
ਘਰ ਮੈਂ ਬੈਠੀ ਸੁਤਾ ਕੁਮਾਰੀ।	
ਲੋਕ ਕਹਿਤ ਕੁਛ ਕਜ' ਹੈ ਭਾਰੀ।	'ਦੋਸ਼, ਅਉਗਣ।
ਯਾਂ ਤੇ ਨਾਤਾ ਲੇਤ ਨ ਕੋਈ।	
ਤਜੀ ਜੁ ਤੁਮ ਕਿਤ ਮਿਲਤ ਨ ਢੋਈ ॥ ੬੭ ॥	

ਯਾਂ ਤੋ ਮਾਨੋ ਨਾਤਾ ਵਾਂ ਕਾ।

ਨਹੀ ਤੋ ਹਤ ਹੋਂ ਦੈ ਦੁਖ ਬਾਂਕਾ।

ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਤੂੰ ਕਜਾ ਕਰਿ ਸਕ ਹੈਂ।

ਮੂੰਡ¹ ਕਲੰਕ ਤੋਰ ਹਰਿ ਰਖ ਹੈਂ ॥ ੬੮ ॥

¹ਸਿਰ ਤੇ।

ਭਾਵੀ¹ ਪਰਾਰਬਧ² ਜਸ ਹੈ ਹੈ।

¹ਹੋਣਹਾਰ। ²ਦੇਹ ਦੇ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮ।

ਸੁਖ ਦੁਖ ਤੈਸ ਸਬੀ ਜਨ ਪੈ ਹੈਂ।

ਭੋਗਤ ਚਿੱਤ ਥਿਰਰਖਿ ਨਰ ਗਜਾਨੀ।

ਬਿਹਬਲ¹ ਹੈ ਭੋਗਤ ਅਗਜਾਨੀ ॥ ੬੯ ॥

¹ਵਿਆਕੁਲ, ਦੁਖੀ।

ਚੰਦੂ ਕਹਿ ਨਹਿੰ ਗਜਾਨ ਸੁਨਾਵੇ।

ਮਾਨੋ ਨਾਤਾ ਕੈ ਦੁਖ ਪਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਤੂੰ ਕਰਿ ਮਨ ਭਾਵਤ।

ਹਮ ਨਿਜ ਬਾਨੀ ਨਹਿ ਬਦਲਾਵਤ ॥ ੭੦ ॥

ਜੈਸ ਗਧੇ ਕਉ ਮਿਸਰੀ ਜ਼ਹਿਰ।

ਨੀਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੁਰੇ ਤਸ ਕਹਰ¹।

¹ਤਿਵੇਂ ਚੰਗਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੁਰੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਮਲ ਕਾ ਕੀਟ¹ ਖੁਸ਼ੀ ਮਲ ਮਾਂਹੀ।

¹ਵਿਸ਼ਟਾ ਦਾ ਕੀੜਾ।

ਦੂਧ ਛੋੜਿ ਚੀਚੜ ਰਤ ਖਾਂਹੀ ॥ ੭੧ ॥

ਤਜੋਂ ਵਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਰਿਸ ਕੈ ਕੈ¹।

¹ਬਹੁਤਾ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ।

ਬਾਲੂ ਰੇਤ¹ ਤਪਾਇ ਧਰੈ ਕੈ²।

¹ਮੋਟਾਰੇਤ। ²(ਭੱਠੀ ਉੱਤੇ) ਰਖਾ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਉਪਰ ਕਰਛੇ ਭਰਵੈ ਕੈ।

ਲਗਜੋ ਡਰਾਵਨ¹ ਸਿਲ ਦਿਲ² ਹੈ ਕੈ ॥ ੭੨ ॥

¹ਪੁਆਉਣ। ²ਪੱਥਰ ਦਿਲ।

ਕਰੈ ਜਲਾਦ ਕਸਾਈ ਮਾਤੈ¹।

¹ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਚੰਦੂ ਚੰਡਾਲ ਕਰਾਲ¹ ਬਖਯਾਤੇ।

¹ਭਿਆਨਕ।

ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਲੁਹਰੀਆਂ ਲੇਵੈਂ।

ਗੁਰ ਨ ਸਕਤਿ ਦਿਖਾਵਨ ਦੇਵੈਂ ॥ ੭੩ ॥

ਗੋਰਖ ਆਦਿ ਸਿੱਧ ਚਲਿ ਆਏ।

ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਪੀਰ ਸਮੁਦਾਏ।

ਗੁਪਤ ਆਇ ਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸਾਂਹੀ।

ਆਗਯਾ ਬਿਨ ਕਛੁ ਕਰਿ ਨ ਸਕਾਂਹੀ¹ ॥ ੭੪ ॥

¹ਲੁਹਰੀਆਂ, ਕਚੀਚੀਆਂ।

ਕਹੈ ਪਰਸਪਰ¹ ਉਸਤਤਿ ਗੁਰੁ ਕੀ।

¹ਆਪਸ ਵਿੱਚੀਂ।

ਜਰਨਾ ਜਰੀ ਅਜਰ¹ ਇਨਿ ਧੁਰ ਕੀ।

¹{ਅਜਰ} ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ {ਜਰਨਾ}

ਇਤਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਰਾਖ ਨ ਦਿਖਾਈ।

ਧੀਰਜ ਤਾਂ ਕੀ ਅਵਧਿ ਲਗਾਈ¹ ॥ ੭੫ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਇਨ ਸਮ ਕੋਊ।

ਭਯੋ ਨ ਹੈ ਨ ਅਗਾਰੀ ਹੋਊ।

ਤਪਤ ਰੇਤ ਗੁਰ ਪਰ ਵਹਿ ਡਾਰੈਂ।

ਹਾਇ ਨ ਤੋਬਾ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੭੬ ॥

ਡਾਰਨ ਵਾਰਨ ਕੇ ਕਰ ਕਾਂਪੈਂ।

ਗਿਰ ਸੁਮੇਰ ਸਮ ਗੁਰੁ ਤਿਨ ਜਾਪੈਂ।

ਬਿਰੇ ਅਡੋਲ ਲੋਲ¹ ਨਹਿ ਅੰਗਾ।

ਮਾਤ ਦਧੀਚ¹ ਕਰਜੋ ਸਰਬੰਗਾ² ॥ ੭੭ ॥

ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ ਗਨਤੀ ਕੇਹੀ।

ਭਈ ਨ ਤਿਹ ਗਤਿ¹ ਏਹੀ ਜੇਹੀ।

ਪੁਨਾ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਲੋਹ ਤਪਾਈ।

ਤਾਂ ਪਰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਯੋ ਬਿਠਾਈ ॥ ੭੮ ॥

ਚਰਨ ਤਲੀ ਕਾ ਜਰਹੀ ਮਾਸਾ।

ਗੁਰੂ ਅਡੋਲ ਬਿਰੇ ਅਨੱਯਾਸਾ¹।

ਸਾਖੀ ਹੂੰ ਗੁਰ ਤਨ ਤੇ ਨਜਾਰੇ।

ਪੇਖੈਂ ਪਰਾਰਬਧ ਕੇ ਕਾਰੇ¹ ॥ ੭੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਬਡ ਪੀਰ ਤਬਿ,

ਯੋਂ ਕਹਿ ਪਠਜੋ ਪਿਗਾਮ¹।

ਬਹੁਤ ਜਰੀ ਜ਼ਰਨਾ ਅਜਰ

ਕਰੀ ਅੱਤਿ¹ ਇਨ ਖਾਮ² ॥ ੮੦ ॥

ਆਗਯਾ ਦੇਹੁ ਅਬਿ ਹੀ ਕਰੋਂ,

ਗਰਕ ਦੁਸ਼ਟ ਕਾ ਧਾਮ।

ਕੈ ਦੁਖ ਦੈ ਪਰਵਾਰ ਸਹਿ,

ਮਾਰੋਂ ਕਰਿ ਹਾਰਾਮ¹ ॥ ੮੧ ॥

ਸਹਾਰਨ ਦੀ (ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ) {ਜਰੀ} ਸਹਾਰਿਆ ਭਾਵ
ਗੁਪਤਰਖਿਆ।

¹ਹੱਦ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਭਾਵ ਧੀਰਜ ਦੀ ਹੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

¹ਚੰਚਲ।

¹ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਗੁਭ ਤੋਂ ਅਥਰਵਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਕ ਵੈਦਿਕ ਰਿਸ਼ੀ।
²ਸਾਰਿਆਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ।

¹ਹਾਲਤ, ਦਸ਼ਾ।

¹ਬਿਨਾਂ ਜਤਨ ਤੋਂ।

¹ਕੌਤਕ।

¹ਸੁਨੇਹਾ।

¹ਜ਼ਿਆਦਤੀ। ²ਇਸ ਕੱਚੇ ਭਾਵ ਖੋਟੇ (ਚੰਦੂ) ਨੇ।

¹ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਸਿੰਧੂ¹ ਤੁਮ,
ਕੜੋਂ ਨ ਦੇਤ ਇਕ ਬਿੰਦ¹।

¹ਸਮੁੰਦਰ।
¹ਬੂੰਦ, ਕਣੀ।

ਚਹੋਂ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਉਲਟ ਦਿਹੁੰ,
ਇਹੁ ਚੰਦੂ ਕਯਾ ਮੰਦ ॥ ੮੨ ॥
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰ ਕਹਿ ਪਠਯੋ,
ਹਮ ਕੋ ਦੂਖ ਨ ਰੰਚ¹।

¹ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

ਆਤਮ ਸਦਾ ਅਸੰਗ¹ ਹੈ,
ਤਨ ਮਿਥਯਾ ਪਰਪੰਚ¹ ॥ ੮੩ ॥

¹ਨਿਰਲੇਪ।
¹ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਝੂਠਾ ਹੈ।

ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਆਤਮਾ,
ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਮਮ ਆਹਿ।
ਦੁਖ ਸੁਖ ਤਨ ਕੋ ਧਰਮ ਹੈ,
ਮਨ ਬੁਧੀ ਲੋ ਚਾਹਿ¹ ॥ ੮੪ ॥

¹ਇੱਛਾ ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਤੱਕ (ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ)।

ਹਮ ਅਸੰਗ ਸਬਿ ਤੈ ਪਰੇ,
ਹੈਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਤ ਜਾਨ।
ਤੀਨ ਦੇਹ¹ ਤ੍ਰੈ ਜੀਵ² ਕੇ,

¹ਤਿੰਨ ਦੇਹਾਂ (ਸਥੂਲ ਸੂਖਮ ਤੇ ਕਾਰਨ)। ²ਤਿੰਨ ਜੀਵ
(ਵੈਸਵਾਨਰ, ਤੈਜਸ ਤੇ ਪ੍ਰੱਗ)।

ਸਾਖੀ ਬਪੁ ਭਗਵਾਨ¹ ॥ ੮੫ ॥

¹ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਦੇਹ ਕੇ,
ਸੁਖ ਦੁਖ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ।
ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਰਹਿ,
ਨਹਿੰ ਮਨ ਮਨਤ ਬਿਛੇਪ¹ ॥ ੮੬ ॥

¹ਦੁੱਖ, ਕਸ਼ਟ।

ਕਰਾਮਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋ,
ਪੇਖਹੁ ਨੈਨ ਉਘਾਰ¹।
ਜਿਤਕ ਗੁਪਤ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਜੱਛ,
ਹਾਜ਼ਰ ਚਹਿਤ ਅਸ਼ਾਰ¹ ॥ ੮੭ ॥

¹ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ।

ਪਰ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੋ ਕਹਯੋ,
ਸਾਤ ਸੀਸ ਨਿਜ ਲਾਇ।
ਦੀਨੀ ਬਦਲੇ ਭੰਗ ਕੇ*,

¹ਇਸ਼ਾਰਾ।

*ਭੰਗ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸੱਤ ਸੀਸ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੫੫੨ ਤੇ *
ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਸਿਰ ਦੈ ਲੈਂਹ ਫਿਰਾਇ¹ ॥ ੮੮ ॥

¹ਮੋੜ ਲਵਾਂਗੇ।

ਵਹੈ ਬਚਨ ਹਮ ਪਾਲ ਹੈਂ,
ਪਾਛੈ ਪਾਲੈਂ ਔਰ।

‘ਹੋਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਚਾਰੇ
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।

ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਵਨੀ,
ਅਹੇ ਕਹਿਰ ਅਤਿ ਗੌਰ। ॥ ੮੯ ॥

‘ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਹੈ।

ਪੀਰ ਪਿਗੰਬਰ ਔਲੀਏ,
ਭਏ ਅਨਿਕ ਅਵਤਾਰ।
ਤਨ ਕਿਸਹੂੰ ਕੇ ਨਹਿੰ ਰਹੇ,
ਜ਼ਾਹਰ ਮੱਧ ਸੰਸਾਰ ॥ ੯੦ ॥
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕਾਇਮ ਰਹੇ,
ਭਾਵੀ ਮਾਨੈ ਸੀਸ।

‘ਕਰਾਮਾਤੀ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਹਿ,
ਕਹਿੰ ਸੂਤਿ। ਸੰਤ ਮੁਨੀਸ ॥ ੯੧ ॥

‘ਵੇਦ।

ਇਤਯਾਦਕ ਬਿਗਯਾਨ ਮਯਾ,

‘ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ।

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬੈਨ।

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਕੁਰਬਾਨ ਭੌਂ,

‘ਹੋਇਆ।

ਜਾਨੇ ਗੁਰ ਹਰਿ ਐਨ। ॥ ੯੨ ॥

‘ਠੀਕ ਹਰੀ (ਰੂਪ)।

ਸਹੇਂ ਕਲੇਸ਼ ਬਿਸ਼ੇਸ਼। ਗੁਰੂ,

‘ਬਹੁਤੇ।

ਨੱਕ ਨ ਬਟਯੋ ਰੰਚ।

ਆਖਰ ਉਸ ਬਦਕਾਰ ਨੈਂ

‘ਖੋਟੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਚੰਦੂ) ਨੇ।

ਕਰਜੋ ਐਸ ਪਰਪੰਚ। ॥ ੯੩ ॥

‘ਛਲ।

ਤਾਜੀ ਮੁਰਦਹਿ ਗਾਂਇ ਕੀ,

ਖੱਲ ਮੰਗਾਇ ਚਮਾਰਿ।

‘ਚਮਿਆਰ (ਪਾਸੋਂ)।

ਲਗਯੋ ਸਿਲਾਵਨ ਤਾਂਹਿ ਮੈਂ,

ਜਬਿ ਵਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਚੰਡਾਰ ॥ ੯੪ ॥

ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਹਿਤ ਰਾਖਬੇ,

ਤਬਿ ਗੁਰ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰ।

ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਾਇ ਦਰਯਾਇ ਹਮ,

ਮਾਨੈਂ ਕਹਾ ਤੁਮਾਰ* ॥ ੯੫ ॥

*ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ
ਤੇਰਾ ਕਿਹਾ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ
ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਹਨ: ਬਚਨ

ਸੁਨਿ ਮੂਰਖ ਮਨਿ ਮੋਦ ਹੈ,
ਪਹਿਰਾ ਦੈ ਨਿਜ ਸੰਗਿ।
ਰਾਵੀ ਤਟਾ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਠਯੋ,
ਤਹਿ ਗੁਰੁ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗ ॥ ੯੬ ॥
ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਜਪੁ ਜਪਿ ਭਲੇ,
ਤ੍ਰਿਣ ਜਯੋਂ ਤਨ ਤਹਿ ਛੋਰਿ।
ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ,
ਯੋਂ ਕਹਿ ਸਿਖਨ ਬਹੋਰ ॥ ੯੭ ॥
ਆਗ ਦਾਗ* ਨਹਿ ਦੀਜੀਓ

ਕੀਜੋ ਜਲ ਪਰਵਾਹਿ।
ਜੋ ਸਿਖ ਮੁਹਿ ਦਰਸਯੋ ਚਹੈ,
ਪਿਖੇ ਦਰਜਾਇ ਸੁ ਚਾਹਿ ॥ ੯੮ ॥
ਪੱਛਮ ਦਿਸ ਮਮ ਪਗ ਲਖੇ
ਉਤਰ ਕੀ ਦਿਸ ਸੀਸ।
ਐਸੋ ਧਰੈ ਜੋ ਧਯਾਨ ਮਮ,
ਭਵੈ ਰੂਪ ਸੋ ਈਸ* ॥ ੯੯ ॥

ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਤ੍ਰੇਹਟ, ਸੁਦੀ

ਕਰੇ ਤੈ ਖਿਸਕਿ ਜਾਇ ਬੋਲੇ ਸਭਿ ਕਚਾ ॥ (ਵਾਰ ਮਾਰੂ
ਮਹਲਾ ੫, ਪੰ: ੧੦੯੯)

ਕਿਨਾਰੇ।

ਜਪੁਜੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ।

*ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਾਵਿ) ਵਿੱਚ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- ਮਿਲ
ਸੰਗਤ ਬੇਬਾਨ ਬਣਾਇਆ। ਅਖੰਡ ਭਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਨ
ਗਾਇਆ। ਇਸ਼ਨਾਨੁ ਕਰਾਇ ਨਿਰਮਲ ਤਨ ਦਿਆਲ।
ਪਹਿਰਾਏ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਵਨ ਤਿਹ ਕਾਲ। ਐਰਾਵਤੀ ਨਦੀ ਪਰ
ਲਿਆਏ। ਚੰਦਨ ਚਿਤਾ ਪਰ ਆਨ ਰਖਾਏ। ਪਾਵਨ ਦੇਹ ਕਰਾ
ਸਸਕਾਰ। ਤੀਨ ਲੋਕ ਭਇਆ ਜੈ ਜੈਕਾਰ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਵਾਰਤਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਐਉਂ ਆਇਆ ਹੈ:- ਅਰ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ
ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਲੇਕਰ ਸਸਕਾਰ ਕੀਆ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ
ਵੀ ਦੋ ਥਾਵੇਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ
ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:- 'ਚੰਦਨ ਚਿਖਾ ਜਲਾਇ
ਸ਼ਰੀਰ'। ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪, ਅੰਸੂ ੬੪, ਅੰਕ ੩੯। ਹੋਰ 'ਕਰਿ
ਸਸਕਾਰ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਨਾਲੇ'। ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪, ਅੰ: ੧੦, ਅੰ:
੪੧।

*ਇਹ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦੇ
ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਜੇਠ ਚਤੁਰਥੀ ਖੂਪ।
 ਮਿਲੇ ਜੋਤ ਮੈ ਜੋਤ ਗੁਰੂ,
 ਤਨ ਕੀਨੋ ਜਲ ਰੂਪ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਚਰਿਤ ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਝੁਰਤ ਭੋ,
 ਚੰਦੂ ਮਨਿ ਮੁਰਝਾਇ।
 ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਮਰ ਨੁਖਾ^੧ ਤਿਹ,
 ਗਈ ਕਲੰਕ ਚਢਾਇ ॥ ੧੦੧ ॥
 ਗੁਰੂ ਗਮਨ ਪਰਲੋਕ ਸੁਨਿ,
 ਪਰਯੋ ਰੋਰ ਲਾਹੌਰ।
 ਗਾਰੀਂ ਦੇਵੈਂ ਦੁਸ਼ਟ ਕੋ,
 ਨਰ ਨਾਰੀ ਮਿਲਿ ਗੌਰ^੧ ॥ ੧੦੨ ॥
 ਧਰਮ ਸਾਲ ਸਿਖ ਗਨ ਜੁਰੇ,
 ਕਰੁਣਾ^੧ ਕੀਰਤਨ ਕੀਨ।
 ਲੋਕਕ ਬੈਦਕ ਰੀਤਿ^੧ ਸਬਿ,
 ਕੀਨੀ ਸਿਖਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੦੩ ॥
 ਚਮ ਚਮਾਰ ਸਿਰ ਡਾਰ ਗੁਰੂ,
 ਧਰਮ ਧਰਾ ਸਮ^੧ ਧਾਰਿ।
 ਸਿੱਖਨ ਹੇਤ ਜਹਾਜ ਜਗ,
 ਪੰਚਮ ਬੇਦ ਸੁਧਾਰ^੧ ॥ ੧੦੪ ॥
 ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਚਰਿਤ ਕਰਿ
 ਮਿਲੇ ਜੋਤਿ ਮੈ ਜੋਤਿ।
 ਅਵਸਰ ਪਾਇ ਅਧਯਾਇ ਇਹੁ,
 ਭਯੋ ਇਹਾਂ ਬਿਰ ਹੋਤ* ॥ ੧੦੫ ॥

'ਨੂੰਹ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਵੈਰਾਗ ਮਈ।

'ਧਾਰਮਕ ਮਰਯਾਦਾ।

'ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ।

'ਪੰਜਵਾਂ ਵੇਦ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਬਣਾਇਆ।

*ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੂਬਹੂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਆਪਣਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੰਖੇਪ ਹੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਦਿਲ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਖਬਰ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੱਖੀ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੱਲੋਂ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ 'ਤੋਜ਼ਕ ਜਹਾਂਗੀਰੀ' ਦੀ ਲਿਖਤ 'ਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਤਅੱਸਬ, ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਸੁਭਾਵ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਬੜੇ ਬੇਅਦਬੀ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਤੱਕ ਦਾ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਆਪਣੀ ਉਸ ਫ਼ਾਰਸੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਅੱਗੇ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ: "ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਦਰਯਾਇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੈ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਨਾਮੀ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਪੀਰੀ ਤੇ ਸ਼ੈਖੀ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਲਕਿ ਮੁਰਖ ਤੇ

ਬਿਅਕਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪਣੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੀਰੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੁਣੇ ਦਾ ਢੋਲ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਭਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਝੂਠ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਉਸ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਉਸ ਪਰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਕਿਤਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਝੂਠੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਜਾਂ ਉਸ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਅੱਸਬ ਤੇ ਵੈਰ ਪਹਿਲੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ। 'ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆਂ' ਜਾਂ 'ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਵਾਂ' ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਿਖ ਬਣਨ ਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਖਿਆਲ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਏ ਜਾਂ ਚੁਗਲ ਖੋਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਚਾਈ ਰਤੀ ਮਾੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: 'ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸਰੋ ਉਸ ਰਸਤੇ ਲੰਘਿਆ। ਇਸ ਪੁਰਸ਼ (ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ (ਖੁਸਰੋ) ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ, ਖੁਸਰੋ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਕੇਸਰ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤਿਲਕ ਆਖਦੇ ਤੇ ਸ਼ਗਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਇਹ ਖਬਰ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਨ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬਾਰ ਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੀ ਕਰੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।' ਇਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਯਤ ਸੁਣ ਕੇ ਪੜਤਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ, ਕਮੀਨੇ ਤਅੱਸਬੀ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਭਾਰੀ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ, ਅਨਿਆਯ, ਧੱਕੇ, ਤਅੱਸਬ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਪਨ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਲਓ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਾਵਿ) ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਰੋਟੀ ਦੇਣੀ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੇ ਖਰਚ ਲਈ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ। ਦਬਿਸਤਾਨ-ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਦੁਆ ਕਰਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਤੁਜ਼ਕ ਵਿੱਚ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਤਿਲਕ ਕਰਨਾ ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੀ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ, ਐਸੀ ਕੋਈ ਲਿਖਤ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉਪਰ ਇਕ ਉਜ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਤਅੱਸਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ, ਚੰਦੂ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਘੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਨਾਮਚਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੬ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਪੁੱਜਾ। ਇਥੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਰਿਹਾ, ਫੇਰ ਪੁਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪੁੱਜਾ। ਹੁਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਮੁਕਾਮ ਕਰਦਾ ੨੭ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਜੈਪਾਲ ਅਪੜਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪਿੰਡ ਲਾਹੌਰੋਂ ੭ ਕੋਹ ਉਰੇ ਹੈ। ਐਉਂ ਲਗ ਪਗ ੧੨ ਕੁ ਦਿਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਾਝੇ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਪਰ ਖੁਸਰੋ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਨ ਅਪੜੀ। ੨੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਕਾਮਰਾਜ ਦੇ ਬਾਗ 'ਚ ਜਾ ਅਪੜਦਾ ਹੈ। ੧ ਮਈ ਨੂੰ ਖੁਸਰੋ ਫੜ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇ ਮਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਖੁਸਰੋ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡੰਨਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ੭ ਮਈ ਤੱਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਾਮਰਾਜ ਦੇ ਬਾਗ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਖੁਸਰੋ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਕ ਚੁਕਿਆਂ ੧੩ ਦਿਨ ਹੋਰ ਲੰਘ ਗਏ। ੨੦ ਮਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੰਨੀ ਇਹ ਖਬਰ ਗੁਰ ਦ੍ਰੋਹੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਘੜ ਕੇ ਪਾਈ ਗਈ ਜੋ ਤਅੱਸਬ ਭਰੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੁਚਾਈ ਗਈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਜਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਉ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ

ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਨ। ਚੰਦੂ ਵਰਗੇ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਦੋਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਨਘੜਤ ਉਜਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੋਂ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਲੰਕੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਇਸੇ ਕੀਤੇ ਗੁਨਾਹ 'ਤੇ ਪੜਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਉਂ ਕਰ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਇਹੋ ਖਿਆਲ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪਤਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਹਬ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਵਨ ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਬੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ॥ ੨੦ ॥

੨੧. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ, ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ,
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਗੁਆਲੀਅਰ ਜਾਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਧਰਾ ਪਰ,
ਧਰਜੋ ਧਰਮ ਅਵਤਾਰ।

¹ਧਰਮ ਦਾ {ਧੁਰੰਧਰ} ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ (ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ) ਨੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰੂਪ) ਧਰਮ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

ਦਵਨ ਯਵਨ ਕੁਲ ਅਵਨਿ ਪਰ,
ਭਵਨ ਪਵਨ ਸੂਤਿ ਸਾਰ। ॥੧॥

¹ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ {ਭਵਨ} ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ {ਪਵਨ} ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ {ਸਾਰ} ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ।

ਕਬਿੱਤ:

ਚਕ੍ਰ ਚਕ੍ਰ ਪਾਨੀ ਹਾਨੀ ਦੁਜਨ ਸਜਨ ਮਾਨੀ,
ਜਾਨੀ ਜਜੋਂ ਭਵਾਨੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ ਦਨੁ ਜਾਨੀ ਪੈ।

¹ਜਿਵੇਂ {ਚੱਕ੍ਰ ਪਾਨੀ} ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕ੍ਰ ਦੁਰਜਨਾਂ (ਖੋਟੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੁਰਬਾਸਾ ਆਦਿ ਦੇ) ਮਾਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸੱਜਣਾਂ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅੰਬ੍ਰੀਕ ਭਗਤ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ) ਮਾਣ ਵਧਾਉਣ ਲਈ (ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ) ਅਤੇ {ਭਵਾਨੀ} ਚੰਡੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾਨਵਾਂ (ਰਾਖਸ਼ਾਂ) ਦੀ ਕੁਲ ਉੱਪਰ (ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ) ਜਾਣੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੱਬਨ ਬਿਲੱਛਨ ਸੁ ਪੱਛਨ ਕੇ ਤੱਛਨ ਕੋ,
ਅੱਛ ਜਜੋਂ ਪ੍ਰਤੱਛ ਦੱਛ ਬੱਜ੍ਰ ਬੱਜ੍ਰ ਪਾਨੀ ਪੈ।

¹ਜਿਵੇਂ {ਬਿਲੱਛਣ} ਵਿਲੱਖਣ (ਅਨੋਖੇ ਭਾਵ ਵੱਡੇ) ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ {ਪੱਛਨ} ਖੰਭਾਂ ਦੇ {ਤੱਛਨ} ਕੱਟਣ ਨੂੰ {ਬਜ੍ਰਪਾਨੀ} ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬੱਜ੍ਰ ਦੱਛ ਉਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

ਸੂਲੀ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਨ੍ਰਿਮੂਲ ਕੂਲ ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਕੋ,
ਬਾਨ ਅਵਧੇਸ ਏਸ ਲੰਕ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੈ।

¹{ਜਿਵੇਂ} ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਦੈਂਤ ਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ {ਨ੍ਰਿਮੂਲ} ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ (ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ) {ਅਵਧੇਸ} ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਤੀਰ ਹੰਕਾਰੀ {ਏਸ ਲੰਕ} ਰਾਵਣ ਉਪਰ (ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ)।

ਤੈਸੇ ਹਰਿ ਗਜਾਨੀ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ,
ਬਲਵਾਨੀ ਜਗ ਜਾਨੀ ਬਿਦਤਾਨੀ ਤੁਕਾਨੀ ਪੈ।

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਲ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ (ਜ਼ਾਲਮ) ਤੁਰਕਾਂ ਉਪਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਜਾਣੀ ਗਈ ਹੈ।

॥੨॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦਹਿਮ ਗੁਰੂ ਇਕ ਲਹਿਮ ਮਹਿੰ,
ਦਹਿ ਮਮ ਦੁੰਦਹਿ ਸਹਿਮ।

¹{ਦਹਿਮ} ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਕ {ਲਹਿਮ} ਖਿਨ ਵਿੱਚ

ਰਹਿਮ ਫਹਿਮ ਦੈ ਛਹਿਮ ਸਹਿ,
ਗਹਿ ਮਮ ਕਰ ਹਰ ਅਹਿਮ¹ ॥ ੩ ॥

ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੂ ਬਲਿਸ਼ਟ ਕੀ,
ਇਸ਼ਟ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਭ੍ਰਿਸ਼ਟ¹।

ਕਥਾ ਨਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦੁਸ਼ਟ ਕੁਲ,
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੈਹੋਂ ਅਤਿ ਮਿਸ਼ਟ¹ ॥ ੪ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਦੋਸ਼ ਬਿਦਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਗ੍ਰੰਥਨ,
ਪੰਥਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦਾ ਫਲ ਚਾਰੂ¹।

ਦਾਸ ਮਲਿੰਦਨ ਕੋ ਅਰਬਿੰਦ,
ਜੁਗਿਆਸਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦਕ ਭਾਰੂ¹।

ਕੰਦ ਅਨੰਦ ਬੁਲੰਦ ਪ੍ਰਦਾ,
ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਗਜਿੰਦਨ ਪੈ ਮਿਰਗਾਰੂ¹।

ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਕਵਿਤਾ ਸਵਿਤਾ
ਭਵਤਾ, ਗੁਰੂ ਖਸ਼ਟ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਾਰੂ¹ ॥ ੪ ॥

ਖੇੜਸ ਸੈ ਸਰ ਦੋਇ ਅਸਾੜ,
ਵਦੀ ਥਿਤਿ ਏਕਮ ਭੋ ਅਵਤਾਰੀ¹।

ਦੇਵਨ ਆਇ ਕਰੀ ਬਰਖਾ ਫੁੱਲ,
ਜੈਤਿ ਧੁਨੀ ਨਭ ਮਾਂਹਿ ਉਦਾਰੀ¹।
ਮੋਦ ਛੜੋ ਪੁਰ ਮੈਂ ਘਰ ਹੀ ਘਰ,
ਪੈ ਦਰ ਹੀ ਦਰ ਬੰਦਨ ਵਾਰੀ¹।

ਮੇਰੇ {ਦੁੰਦ} ਝਗੜੇ ਤੇ {ਸਹਿਮ} ਡਰ {ਦਹਿ} ਸਾੜ ਦਿਉ।

¹{ਰਹਿਮ} ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ {ਛਹਿਮ ਸਹਿ} ਖਿਮਾ ਦੇ ਸਹਿਤ {ਫਹਿਮ} ਬੁੱਧੀ ਦਿਉ ਅਤੇ ਮੇਰਾ {ਕਰ} ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ {ਅਹਿਮ} ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ {ਹਰ} ਨਾਸ {ਕਰ ਦਿਉ}।

¹{ਬਲਿਸ਼ਟ} ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ {ਇਸ਼ਟ} ਪਿਆਰੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ {ਆਭ੍ਰਿਸ਼ਟ} ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ।

¹{ਅਤਿ ਮਿਸ਼ਟ} ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੀ ਕਥਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰੇਗੀ।

¹{ਕਵਿਤਾ} ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ, ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਚਾਰੇ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

¹ਦਾਸਾਂ ਰੂਪ ਭੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਵਲ ਵਾਂਗ (ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ) ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਜਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

¹ਅਨੰਦ ਦਾ ਬੱਦਲ, ਉਚਿਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਉਪਦ੍ਰਵਾਂ ਰੂਪ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ (ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ) ਹੈ।

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ {ਭਵਤਾ} ਸੁੰਦਰਤਾ {ਸਵਿਤਾ} ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਕੌਤਕ ਹਨ।

¹ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਬਵੰਜਾ (੧੬੫੨ ਬਿ:) ਹਾੜ ਵਦੀ ਏਕਮ ਥਿੱਤ ਨੂੰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ) ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੋਈ।

¹ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਘਰ ਘਰ (ਅੰਦਰ) ਅਨੰਦ ਭਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਬੂਹੇ ਉਪਰ ਬੰਦਨ ਮਾਲਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। {ਬੰਦਨ ਮਾਲਾ- ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਲਾ ਜੋ

ਦੇਵਤ ਪੁੰਨ ਸਗੁੰਨ ਸੁ ਲੇਵਤ,
ਸੇਵਤ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਨਰ ਨਾਰੀ¹ ॥ ੬ ॥

ਕਬਿਤ:

ਆਇ ਕੈ ਲੁਗਾਈ¹ ਦੈਂ ਬਧਾਈ ਗੰਗ ਮਾਤ
ਤਾਈਂ,

ਛਾਈ ਧੁਨਿ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਈ ਘਰ ਘਰ ਹੈ¹।
ਬਿਬਿਧ ਬਜਤ ਬਾਜ¹ ਕੌਤਕ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨਾਦ²,
ਤੋਰਨ¹ ਪਤਾਕੈ² ਸੋ ਝਲਾਕੈ³ ਦਰ ਦਰ ਹੈ³।

ਦੂਬ ਔ ਅਸੀਸ ਕੇ ਦਿਵੱਯਾ ਖੂਬ ਬਖਸ਼ੀਸ਼,
ਭੂਸ਼ਨ ਪਟੰਬਰ ਲੈ ਜਾਤ ਭਰ ਭਰ ਹੈ¹।

ਕੰਚਨ ਰਜਤਪਣ ਜੇਵਰ ਜਰਾਊ ਮਣਿ,
ਹੀਰਨ ਕੇ ਹਾਰ ਗਣ ਦੇਤਿ ਵਰ ਬਰ ਹੈ¹ ॥ ੭ ॥

ਭਏ ਅਵਤਾਰ ਸੁਨਿ ਜਾਚਕ¹ ਅਪਾਰ ਅਏ,
ਦਾਨ ਗੁਰੂ ਦਏ ਰਹਜੋ ਰੰਕ¹ ਕੋ ਨ ਧਰ² ਹੈ।
ਜੇਵਰ ਨ ਏਕ ਛੋਰਾ ਗਾਂਇ ਗਜ¹ ਬੈਲ ਘੋਰਾ,
ਬਸਨ ਬਜਾਰ ਜੋਰਾ ਟੋਰਾ ਹੂੰ ਨ ਪਰ ਹੈ¹।
ਗਾਂਮ ਮੈਂ ਨ ਨਾਜ ਰਹਜੋ ਧਾਂਮ ਨ ਸਮਾਜ ਰਹਜੋ,
ਜਮ੍ਹਾਂ ਏਕ ਜਾਮ ਕੋ ਨਾ ਦਾਮ ਰਹਜੋ ਘਰ ਹੈ¹।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਗੰਗ ਕੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਏਕ ਅੰਗ ਰਹੀ,
ਗੁਰੂ ਕੇ ਭੀ ਧੋਤੀ ਪਾਗ ਮਾਲਾ ਰਹੀ ਕਰ ਹੈ¹

॥ ੮ ॥

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਹੇਰ ਕੁਬੇਰ ਡਰਜੋ ਮਨ ਮੈਂ,
ਮਘਵਾ¹ ਛਪਿ ਮੇਘਨ ਮਾਂਹਿ ਪਯੋ ਹੈ।

ਬੂਹੇ ਉਪਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।}

¹ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਚੰਗੇ ਸ਼ਗਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼
ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਘਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਭਰ ਗਈ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹਨ। ²ਸ਼ਬਦ (ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ)।

¹ਬੰਦਨ ਮਾਲਾ ਦੇਖੋ ਇਸ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਦੀ
ਟਿਪਣੀ। ²ਝੰਡੀਆਂ। ³ਹਰ ਬੂਹੇ ਉੱਤੇ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

¹ਹਰਾ ਘਾਹ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੇ ਰੇਸ਼ਮੀ
ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ (ਨਾਲ ਝੋਲੀਆਂ) ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਲੈ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸੋਨੇ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਮਣੀਆਂ (ਜੜਤ) ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ
ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਬਹੁਤੇ ਹਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਮੰਗਤੇ।

¹ਕੰਗਾਲ। ²ਧਰਤੀ 'ਤੇ।

¹ਹਾਥੀ।

¹ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਭਾਲਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ।

¹ਪਿੰਡ 'ਚ ਅਨਾਜ ਨ ਰਿਹਾ, ਘਰ 'ਚ ਸਮਾਨ ਨ ਰਿਹਾ, ਘਰ
ਵਿੱਚ ਇਕ ਪਹਿਰ ਦੇ (ਖਰਚ ਜੋਗਾ) {ਦਾਮ}ਰੁਪਇਆ ਪੈਸਾ
ਨਾ ਰਿਹਾ।

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

¹ਇੰਦ੍ਰ।

ਭੁਲਗੀ ਸੁਧਿ ਸਾਤਹੁ¹ ਸਿੱਧਨ ਕੀ,

ਨਵ ਨਿੱਧਨ ਰਿੱਧਿਨ ਹੋਸ਼ ਗਯੋ ਹੈ।

ਕਮਲਾ ਡਰ ਕੈ ਹਰ ਕੈ ਲਪਟੀ,

ਕਪਟੀ ਰਤਨਾਕਰ ਅਥਾਹਿ ਭਯੋ ਹੈ¹।

ਮਤ ਮੋਹਿ ਉਠਾਇ ਦਿਵੈਂ ਗੁਰੂ ਦਾਨ,

ਸੁਮੇਰੁ ਭਿ ਹੇਰ ਚੁਫੇਰ ਛਯੋ ਹੈ¹ ॥ ੯ ॥

ਬਹੁ ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਮੈਂ ਬਿਸਤੀਰਤ,

ਕੀਰਤਿ ਮਾਲਤੀ ਫੂਲ ਗਈ¹।

ਪਰਚਾ ਗੁਰੂ ਦਾਨ ਘਰੋ ਘਰ ਮੈਂ,

ਚਰਚਾ ਕਿਤ ਮਾਲ ਮਰਾਲ ਛਈ¹।

ਧਰਿ ਆਸ ਅਯੋ ਨ ਨਿਰਾਸ ਗਯੋ,

ਮਨ ਇੱਛਤ ਦੌਲਤ ਦੋਇ ਲਹੀ¹।

ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਬਿਦਤਾਵਨ ਕੀ¹,

ਤਿਨ ਲੋਕ ਵਿਖੈ ਪਰ ਧੁੰਮ ਗਈ ॥ ੧੦ ॥

ਦੁਲਰਾਵਤ¹ ਮਾਤ ਹਿਯੇ ਹੁਲਸਾਤ²,

ਸਮਾਤ ਨ ਅੰਗ ਉਮੰਗ¹ ਭਰੈਂ।

ਪੁਚਕਾਰਤ¹ ਮਾਰਤ ਸੋ ਚੁਟਕੀ,

ਕਰ ਕੰਜ ਵਿਖੈ ਮੁਖ ਮੰਜ ਫਰੈਂ¹।

ਕਰਿ ਚੁੰਮਨ ਚਿੱਬਕ ਹੱਥਰੁ ਮੱਥ,

ਉਲੱਥ ਪੁਲੱਥ ਸੁਕੱਥ ਕਰੈਂ¹।

ਰਸ ਰਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸ ਸਮੋਦ,

ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਕੈ ਗੋਦ ਧਰੈਂ¹ ॥ ੧੧ ॥

¹ਸੱਤ ਸੁੱਧਾਂ {ਧੀਰਜ, ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ ਬਲ ਗਤਿ ਮਤਿ ਅਉਸਰ ਬਾਤ। ਸਿੰਘਨ ਡਰ ਤੁਰਕਾਨ ਕੀ ਭੂਲ ਗਈਂ ਸੁਧ ਸਾਤ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼}

¹ਲੱਛਮੀ ਡਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਗਈ (ਕਿਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਕੜ ਕੇ ਦਾਨ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ) ਅਤੇ ਛਲੀਆ ਸਮੁੰਦਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਗਿਆ (ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ 'ਚੋਂ ਸਾਰੇਰਤਨ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾਨ ਨ ਕਰ ਦੇਣ।

¹ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ (ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਹਾੜ) ਵੀ (ਇਹ) ਦੇਖ ਕੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਫੈਲ ਗਿਆ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਮਹਿਮਾ ਮਾਲਤੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ।

¹ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਾਨ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਘਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ।

¹ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦੀ ਦੌਲਤ ਲੈ ਲਈ।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ।

¹ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦੀ ਹੈ। ²ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ।

¹ਪੁਚ ਪੁਚ ਸਬਦ ਕਰ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

¹(ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ) ਹੱਥ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਜਲ ਮੁਖ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਹਨ।

¹ਠੋਡੀ, ਹੱਥ ਤੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੇ ਹਨ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ) ਉਲੱਥ ਪੁਲੱਥ (ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹{ਰਾਸ} ਸਾਰੇ {ਬਿਲਾਸ} ਬਚਨ {ਰਸ} ਪਿਆਰ {ਹੁਲਾਸ} ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ {ਸਮੋਦ} ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ (ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ) ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ {ਬਿਨੋਦ} ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ

ਮੁਖ ਚੰਦ ਅਰੁਬਿੰਦ ਮਨਿੰਦ ਅਨਿੰਦਤ,
ਭ੍ਰਿੰਗ ਚਕੋਰ ਚਿਤੈਂ ਮੰਡਰੈਂ ਹੈਂ।

ਪਗ ਨੇਵਰ ਜੇਵਰ ਕੰਕਨ ਕਿੰਕਨਿ,
ਮਾਲ ਮਨੀ ਹਿਯ ਪੈ ਝਲਕੈ ਹੈਂ।

ਕਚ ਮੇਚਕ ਚਿੱਕਨ ਆਨਨ ਪੈ,
ਲਟਕੈਂ ਜਨ ਨਾਗ ਬਚਾ ਸਸਿ ਪੈ ਹੈਂ।

ਝਲਕੈ ਝਗੁਲੀ ਮਧ ਯੋਂ ਤਨਕੀ ਦੁਤਿ,
ਇੰਦੁ ਮਨੋ ਮੱਧ ਮੇਘ ਲਸੈਂ ਹੈਂ ॥ ੧੨ ॥

ਕਰਿ ਭੋਜਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਢਿਗ ਪੈ,
ਮਿਲ ਬਾਲਨ ਖੇਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰੈ ਹੈਂ।
ਕਬਹੂੰ ਕਿਲਕਾਰਤਾ ਟਾਰਤ ਸ਼ੋਕ,
ਨਿਹਾਰਤ ਲੋਗ ਬਿਸਾਰਤ ਗੇਹੈਂ।
ਗੁਰੁ ਬਾਲਕ ਮਾਲਕ ਬਿੱਸ੍ਰੈਂ, ਬਸੋ
ਉਰਿ ਮੋਹਿ, ਸਦਾ ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਚਰੇ ਹੈਂ*
॥ ੧੩ ॥

ਛਪਯ:

ਚਰਨ ਬਰਨ ਸਮ ਕੰਜ,
ਅਰਨ ਸੁਖ ਮੰਜ ਸਸੀ ਜਨ।

ਬਸਨ ਬਿਲੋਕਨ ਹਸਨ ਦਸਨ,
ਦਾਮਨਿ ਦਮਕਨ ਘਨ।

ਜਬਿ ਕਿ ਚਿਬਕ ਕਪੋਲ,
ਲੋਲ ਕੁੰਡਲ ਰਵਿ ਨਵ ਵਤ।

ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਕੁਟਿਲ ਸੁ ਧਨੁਖ ਮਦਨ,

ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

* (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਕੰਵਲ ਵਰਗਾ ਉਸਤਤ ਯੋਗ ਹੈ। (ਸਿੱਖ) ਚਕੋਰਾਂ ਤੇ ਭੋਰਿਆਂ (ਵਾਂਗ) ਦੇਖ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ।

* ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਂਜਰਾਂ, (ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ) ਕੜੇ, (ਲੱਕ 'ਚ) ਤੜਾਗੀ ਆਦਿ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਮਣੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।

* ਕਾਲੇ ਤੇ ਚੀਕਣੇ ਵਾਲ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ।

* ਝੱਗੀ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਐਉਂ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਣੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਚੰਦ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

* ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

* ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ (ਬੈਠਦੇ ਹਨ)।

* ਸੰਸਾਰ ਦੇ।

* ਇਸ ਅੰਕ ਨ: ੧੩ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਤੁਕ ਕਿਤੇ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਛਪਣੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

* ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਰੰਗ (ਲਾਲ) ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗਾ ਹੈ ਜਾਣੇ ਮੁਖ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵਰਗਾ) ਉੱਜਲ ਹੈ।

* ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਸਣ ਸਮੇਂ ਚੰਦ (ਐਉਂ) ਦਿਸਦੇ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ) ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

* ਜਦੋਂ ਕਿ ਠੋਡੀ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਉਪਰ ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਕੁੰਡਲ ਹਿੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਛਬਿ ਅੰਗ ਅਨੰਗ ਅਤਿ¹।

¹ਕਾਮਦੇਵ ਦੇ ਧਨੁਖ ਵਰਗੇ ਟੇਢੇ ਭ੍ਰਵੰਟੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਹੁਤ (ਅਨੰਗ) ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

ਗਤਿ ਗਇੰਦ ਕੇਹਰ ਠਵਨ,
ਕਦਲਿ ਜੰਘ ਭੁਜ ਕਰਭਿ ਕਰ¹।

¹ਤੋਰ ਹਾਥੀ (ਵਰਗੀ) ਤੇ {ਠਵਨ} ਖੜਨਾ ਸ਼ੇਰ (ਵਰਗਾ) ਹੈ, ਲੱਤਾਂ ਕਲੇ (ਵਰਗੀਆਂ ਅਤੇ) ਬਾਹਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੰਡ (ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ)।

ਆਜਾਨ ਬਾਹੁ ਸੁਖਮਾ ਨਿਵਾਸ,
ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਹਰ¹ ॥ ੧੪ ॥

¹ਲੰਬੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ, ਸੋਭਾ ਦਾ ਘਰ, (ਹੇ) ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਮੇਰੇ) ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਉ।

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸੁਚ¹ ਉਮਰ ਬਾਲ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਨਿਤ ਕਰਤ ਚਰਿਤ ਨੀਕੇ ਬਿਸਾਲ।

ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਪੂਰਨ ਕਰਤ ਆਸ।

ਸਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਹੀਂ ਬਿਲਾਸ।

ਨਹਿ ਧਰੈਂ ਕਿਸੀ ਕਾ ਜਰਾ ਤ੍ਰਾਸ।

ਰਖ ਟੇਕ ਏਕ ਅਕਾਲ ਖਾਸ ॥ ੧੫ ॥

ਬਡ ਧੀਰ ਭੀਰ¹ ਸੁਠਿ ਅਤਿ² ਸੁਸ਼ੀਲ³।

¹ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ। ²ਬਹੁਤੇ ਸੁੰਦਰ। ³ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ।

ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ਬਾਤ¹ ਸਮੁੱਥ ਡੀਲ²।

¹ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ। ²ਕੱਦ (ਵੱਡਾ)।

ਪਿਖਿ ਸੰਤ ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਸਹਿ ਹੁਲਾਸ।

ਕਰਿ ਜਥਾ ਜੋਗ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਨਿਵਾਸ ॥ ੧੬ ॥

ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਕਰਿ ਅਤਿ ਕਰੈਂ ਸੇਵ।

ਦਿਢ ਮਾਨੈਂ ਗੁਰੁ ਦੇਵਾਨ ਦੇਵ।

ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਾਥ ਤੈਸ।

ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਪੀਛੇ ਭਈ ਜੈਸ ॥ ੧੭ ॥

ਜਬਿ ਪੰਚਮ ਗੁਰੁ ਤਨ ਤਜ ਲਾਹੌਰ।

ਮਿਲਿ ਭਏ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗੌਰ।

ਜੋ ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਕਿਯ ਕੁਕਾਜ।

ਸੁਠਿ ਹਰਗੋਵਿੰਦ ਰਿਸ ਧਰਿ ਦਰਾਜ¹ ॥ ੧੮ ॥

¹ਬਹੁਤਾ।

ਕਰੁਨਾਰਸ ਘਰ ਪੁਰ ਛਯੋ ਭੂਰ।

ਦਿੰਹ ਗਾਰੀ ਚੰਦੂ ਕੋ ਵਿਸੂਰ¹।

¹ਝੁਰ ਝੁਰ ਕੇ।

ਸਭਿ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਹਿਤ ਮੁਕਾਣ।

ਪੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਭੇ ਜਮਾਂ ਆਣਿ ॥ ੧੯ ॥

ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਕਰ ਧਰਿ ਕਪੋਲ¹।

¹ਗੱਲੂ 'ਤੇ ਹੱਥਰੱਖ ਕੇ।

ਅਤਿ ਸੋਚ ਰਹੇ ਥੇ ਹੈ ਅਲੋਲ¹।

¹ਟਿਕ ਕੇ।

ਪਿਖਿ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਸਮ ਬਸਿਸਟ।

ਢਿਗ ਬੈਠ ਸਮੋਧੇ¹ ਗਜਾਨ ਦਿਸਟਿ² ॥ ੨੦ ॥

¹ਸਮਝਾਇਆ। ²ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ)।

ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਨਹਿ ਭੇ ਸੋਚ ਜੋਗ।

ਜਿਨ ਸੁਜੱਸ ਬਿਥਾਰਜੋ ਤਿਹੂੰ ਲੋਗ।

ਬਹੁ ਤਾਲ ਬਾਵਲੀ ਕੂਪ¹ ਲਾਇ।

¹ਖੂਹ।

ਰਚਿ ਧਰਮ ਥਾਨ ਕਸਬੇ¹ ਬਸਾਇ ॥ ੨੧ ॥

¹ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰ।

ਪਤਤਾਵਲਿ¹ ਤਾਰਨ ਹੇਤ ਭਾਰ।

¹ਪਾਪੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ।

ਤੀਰਥ ਬਿਦਤਾਏ ਅਤਿ ਉਦਾਰ।

ਹਿਤ ਭਵਸਿੰਧੁ ਤਾਰਨ ਸਿਖਨ ਗੋਤ¹।

¹ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਨੂੰ।

ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਬੇਦਿ ਵਰ ਰਚਯੋ ਪੋਤ¹ ॥ ੨੨ ॥

¹ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ।

ਗਤਿ¹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਕੀ ਦਿਖਾਇ।

¹ਰੀਤੀ।

ਸਿਰ ਸ਼ਤਰੂ¹ ਕੇ ਕਾਲੰਕ ਲਾਇ।

¹ਵੈਰੀ।

ਤਨ ਤਜਯੋ ਭਏ ਜਲ ਰੂਪ ਏਸ¹।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਜਿਮ ਰਾਮ ਚੰਦ ਸਰਜੂ ਵਿਖੇ ਸੁ¹ ॥ ੨੩ ॥

¹ਸਰਜੂ (ਨਦੀ) ਵਿੱਚ।

ਸਿਖ ਅਨਗਨ ਕੋ ਵਹਿ ਗਏ ਤਾਰ।

ਨਹਿ ਸੋਚਨ ਜੋਗ ਸੁ ਲਿਹੁ ਵਿਚਾਰ।

ਫਲ ਪੁੰਨ ਪੁੰਜ¹ ਤਨ ਮਨੁਖ ਪਾਇ।

¹ਸਮੂਹ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰਕੇ।

ਜੋ ਬਿਸ਼ਯੋਂ ਮੇਂ ਜਨ ਗੇ ਗਮਾਇ¹ ॥ ੨੪ ॥

¹ਗਵਾ ਗਏ।

ਨਹਿ ਭਗਤਿ ਜੋਗ ਵੈਰਾਗ ਗਜਾਨ।

ਸਾਧਯੋ, ਨਹਿ ਸਿਰ ਲੋ ਦਯੋ ਦਾਨ।

ਨਹਿ ਧਰਮ ਜੁਧ ਕਰਿ ਸੀਸ ਦੀਨ।

ਨਹਿ ਭਏ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਮੀਨ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੱਛ।

ਨਰ ਤਨ ਜਿਨ ਦਯੋ ਬਿਅਰਥ ਖੋਇ।

ਵਹਿ ਸੋਚਨ ਜੋਗੁ ਸਬੈ ਹੋਇ।

ਨਹਿ ਜਪਯੋ ਨਾਮ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਹੋਇ।

ਸਤਸੰਗਿ ਨ ਕੀਨੋ ਪੁਰਬ ਕੋਇ ॥ ੨੬ ॥

ਨਹਿ ਦਸਵੰਧ ਦੀਨੋ ਗੁਰੂ ਹੇਤ।	
ਵਹਿ ਮੂਰਖ ਸੋਚਨ ਜੋਗ ਜੇਤ ¹ ।	¹ ਜਿਤਨੇ ਹਨ।
ਜਿਨ ਹੈ ਅਤੀਤ ¹ ਧਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਨ।	¹ ਤਿਆਗੀ।
ਹੈ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਸੰਤ ਨ ਸੇਵ ਕੀਨ ॥ ੨੭ ॥	
ਢਿਗ ਹੋਵਤ ਮੰਗਤੈਂ ਦਿਯ ਜਵਾਬ।	
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਖੋਯੋ ਮਗ ਖਰਾਬ।	
ਗੁਨ ਤਜਿ ਅਵਗਨ ਗਹਿ ਕੀਨ ਨਿਦ।	
ਨਹਿ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਦਿਢ ¹ ਜਾਂਹਿ ਬਿੰਦ ² ॥ ੨੮ ॥	¹ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ² ਜਾਣਿਆ।
ਨਹਿ ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰੀ ਸੇਵ।	
ਵਹਿ ਜਨ ਜਢ ¹ ਸੋਚਨ ਜੋਗ ਏਵ ² ।	¹ ਮੂਰਖ। ² ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
ਨਹਿ ਬਿਪਤਾ ਮੈਂ ਜਿਨਿ ਗਹਜੋ ਧੈਰ ¹ ।	¹ ਧੀਰਜ।
ਨਹਿ ਨਿਜ ਸੱਤੂ ਤੈ ਲਯੋ ਬੈਰ ॥ ੨੯ ॥	
ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਨਹਿ ਉਪਕਾਰ ਕੀਨ।	
ਨਿਜ ਸ੍ਰਾਰਥ ਹੀ ਮੈ ¹ ਰਹਜੋ ਦੀਨ ² ।	¹ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ। ² ਦੁਖੀ ਰਿਹਾ।
ਨਹਿ ਸੰਤ ਮਾਤ ਪਿਤ ਕਰੀ ਸੇਵ।	
ਵਹਿ ਸੋਚਨੀਯ ਜਨ ਹੈ ਅਭੇਵ ¹ ॥ ੩੦ ॥	¹ ਲਗਾਤਾਰ।
ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਾਤੈਂ ਧਰਮ ਕੇਰ।	
ਕਹਿ ਬੁੱਢੈ ਦੈ ਕਰਿ ਧੀਰ ਫੇਰ।	
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪਢਾਯੋ ਗੁਰੂ ਨਮਿੱਤ।	
ਸਬਿ ਲੋਕਕ ਬੈਦਕ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ¹ ॥ ੩੧ ॥	¹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕਰੀਤੀ ਕੀਤੀ।
ਬਹੁ ਅਸਨ ¹ ਬਸਨ ² ਅੱਸ੍ਰ ³ ਗੁਰੂ ਹੇਤ।	¹ ਭੋਜਨ। ² ਬਸਤ੍ਰ। ³ ਘੋੜਾ।
ਗੁਰੂ ਬੁੰਗੇ ਭਏ ਅਕਾਲ ਦੇਤ।	
ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਕਲਯਾਨ ਕਾਜ।	
ਯਹਿ ਨੀਕ ਚਲਾਯੋ ਤਬਿ ਰਵਾਜ ॥ ੩੨ ॥	
ਬਰ ਦੀਨੋ ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖ ਨਮਿੱਤ।	
ਅਸਵਾਰੀ ਪੋਸ਼ਸ਼ ¹ ਦੈਂਹ ਬਿੱਤ ² ।	¹ ਪੁਸ਼ਾਕ। ² ਧਨ।
ਵਹਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਫਲ ਤਿਹਿ ਪਾਇੰ ਖਾਸ।	
ਲਹਿੰ ਸੁਗਤਿ ¹ ਨ ਜਮ ਕਾ ਪਿਖੈਂ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੩੩ ॥	¹ ਚੰਗੀ ਮੁਕਤੀ।
ਪੁਨ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਸਿੱਖ ਬਟੋਰ ¹ ।	¹ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ।
ਹਿਤ ਤਿਲਕ ਦੇਨ ਕਿਯ ਮਤਾ ਗੌਰ ¹ ।	¹ ਵੱਡੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ।

ਮਿਲਿ ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਜੀ ਗੁਰਦਾਸ।
 ਬੂਲਾ ਅਰੁ ਬਹਿਲੋ, ਭਗਤੂ ਖਾਸ ॥ ੩੪ ॥
 ਜੇਠਾ, ਪੈਰਾਣਾ, ਅਰਥ ਮੱਲ।
 ਬਿਧੀਆ, ਲੰਕਾਹਾ ਪੈੜਾ ਭੱਲ।
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਸਿੱਖਨ ਸਭਾ ਲਾਇ।
 ਬੈਠਾਯੋ ਗੁਰੁ ਕੋ ਉੱਚ ਥਾਇ ॥ ੩੫ ॥
 ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਤਿਲਕ ਕੀਨ।
 ਕੁੰਕਮ¹ ਮਦ² ਚੰਦਨ ਕੇਰ ਚੀਨ।
 ਗੁਰੁ ਮਾਮੇ ਮਊ ਗ੍ਰਾਮ ਵਾਰ।
 ਦਸਤਾਰ ਦਈ ਬਡ ਮੋਲ ਵਾਰ ॥ ੩੬ ॥
 ਪੁਨ ਭੱਲੇ ਤੇਹਣ ਆਦਿ ਸਬਿਨਿ।
 ਪਗਰੀ ਦੋਸ਼ਾਲੇ ਦਏ ਤਵਨ¹।
 ਪੁਨ ਸਬੈ ਮਸੰਦਨ ਹੂ ਅਗਾਰਿ।
 ਦਈ ਸੇਲੀ¹ ਟੋਪੀ ਮਾਲ ਸਾਰ² ॥ ੩੭ ॥

¹ਕੇਸਰ। ²ਕਸਤੂਰੀ। {ਸੰ: ਮ੍ਰਿਗ ਮਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ}

¹ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

¹ਕਾਲੀ ਉੱਚ ਜਾਂਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਗੁੰਦਵੀਂ ਇਕਰੱਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਪੱਗ ਜਾਂ ਟੋਪੀ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਵਾਂਗ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ²ਚੰਗੀ ਮਾਲਾ।

ਵਹਿ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਸਿਤਕਾਰ ਸਾਥ।
 ਧਰਿ ਚੌਕੀ ਪਰ ਤਿੰਹਿ ਟੇਕ ਮਾਥ।
 ਇਕ ਤੇਗ ਬੇਗ ਬ੍ਰਿਧ ਤੈ¹ ਮੰਗਾਇ।
 ਭਾਖਯੋ ਇਹੁ ਮਮ ਗਰ ਦੇਹੁ ਪਾਇ ॥ ੩੮ ॥
 ਥਾ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਅਤੀ ਬ੍ਰਿਧ।
 ਪੁਰ¹ ਕਰਾਮਾਤ ਬਖਯਾਤ ਸਿੱਧ।
 ਬਡ ਉਮਰ ਸਵਾ ਸੌ ਬਰਸ ਕੇਰ।
 ਤਪਸੀ ਅਤਿ ਲਖਤ ਨ ਏਰ ਫੇਰ¹ ॥ ੩੯ ॥
 ਉਨਿ ਤੇਗ ਦਾਹਿਨੇ¹ ਦਈ ਪਾਇ।
 ਨਹਿ ਬਦਲਾਵਨ ਗੁਰੁ ਦਈ ਸਾਇ¹।
 ਪੁਨ ਦੁਤੀ ਤੇਗ ਕਰਿ ਨਮੋ ਧਾਰ¹।
 ਜੁਗ¹ ਮੀਰੀ² ਪੀਰੀ³ ਕੀ ਉਚਾਰ ॥ ੪੦ ॥
 ਤਬਿ ਸਭਾ ਮੱਧ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਏਹ।
 ਹਮ ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਸੌ ਪਿਤ ਬੈਰ ਲੇਂਹ।

¹(ਬਾਬਾ) ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੋਂ।

¹ਭਰੇ ਹੋਏ।

¹ਹੋਰ ਫੇਰ, ਵਲ ਛਲ।

¹ਸੱਜੇ (ਮੋਢੇ ਉਪਰ)।

¹ਉਹ (ਤਲਵਾਰ)।

¹ਪਾ ਲਈ।

¹ਦੋ (ਤਲਵਾਰਾਂ)। ²ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ। ³ਫਕੀਰੀ ਦੀ।

ਨਿਜ ਕਰਾਮਾਤ ਗੁਰੁ ਘਰੈ ਰੱਖ¹।
 ਚੰਦੂ ਕਾ ਛੋਡੈ ਨਾਹਿ ਕੱਖ ॥ ੪੧ ॥
 ਮੁਖ ਕਾਲਾ ਕਰਿ ਸਿਰ ਜੂਤ ਮਾਰ।
 ਖੁਲਵਾਇ ਸਗਾਂ ਸੋ¹ ਕਰਿ ਖਾਰ।
 ਜੇ ਹਤੋਂ ਨ¹ ਤਿਹ ਇਮ ਕਰਿ ਬਿਹਾਲ।
 ਤੋਂ ਲਗੈ ਪਾਪ ਮੁਹਿ ਅਸ ਕਰਾਲ¹ ॥ ੪੨ ॥
 ਜੋ ਗੁਰੁ ਬੇਮੁਖੁ ਔ ਨਿੰਦਕ ਤਾਂਇ।
 ਕ੍ਰਿਤਘਨ¹ ਮਿਤ ਧੋਹੀ² ਜਹਰ ਦਾਇ³।
 ਅਕਾਰਣ ਦ੍ਰੋਹੀ¹ ਕੁਲਹਿ ਘਾਤ²।
 ਖਲਵਾਰੈਂ ਨਗਰ ਦਹਿ¹ ਕੁਜਾਤ ॥ ੪੩ ॥
 ਪਰ ਧਨ ਤਿਯ ਧਰ ਘਰ ਛਿਨਤ ਜੋਇ¹।
 ਪਰ ਸੰਪਤਿ¹ ਕੇ ਪਿੱਖਿ ਦੁਖੀ ਹੋਇ।
 ਦੁਖਦਾਯਕ ਕੁਲ ਨਿਜ ਪਿਤਾ ਮਾਤ।
 ਪਰ ਛਿਦ੍ਰ¹ ਤਕੈ ਬਿਸ੍ਰਾਸ ਘਾਤ² ॥ ੪੪ ॥
 ਇਤਜਾਦਕ ਹੈਂ ਜੋ ਮਹਾਂ ਪਾਪ।
 ਸਬਿ ਲਗੈਂ ਮੁਝੈ ਸਹਿ ਸੰਤ ਸਾਪ¹।
 ਜੋ ਮੈਂ ਚੰਦੂ ਕੇ ਨਾਂਹਿ ਮਾਰਿ।
 ਰਖਵੈਹੋਂ ਭੋਰਵ ਨਰਕ ਡਾਰਿ¹ ॥ ੪੫ ॥
 ਤੋਂ ਮੈ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਕੇਰ ਪੂਤ।
 ਕਿਉ ਕਰਿ ਬਿਦਤੈਹੋਂ ਗੁਰੁ ਸਪੂਤ।
 ਯਹਿ ਜੋ ਪ੍ਰਤਗਯਾ¹ ਹਮੈ ਕੀਨ।
 ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਕਰੈਂ ਪੀਨ¹ ॥ ੪੬ ॥
 ਇਮ ਸਪਤ¹ ਕਰੀ* ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਬਿਸਾਲ।

¹ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ।

¹ਕੁੱਤਿਆਂ ਨਾਲ।

¹ਨਾ ਮਾਰਾਂ।

¹ਭਿਆਨਕ।

¹ਕੀਤੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ²ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ³ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

¹ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਛਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ²ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

¹(ਨੂੰ) ਸਾੜਨ ਵਾਲਾ।

¹ਜੋ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਦੋਸ਼। ²ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

¹ਸ਼ਾਪ।

¹ਜੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਭਿਆਨਕ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਨਾ ਰੱਖਾਂ।

¹ਪ੍ਰਣ।

¹ਵੱਡਾ।

¹ਸੁਗੰਧ, ਸਹੁੰ। *ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵੈਰ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਤੇ ਸੁਗੰਧਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਵੀ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬੀਰ ਰਸੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ 'ਉਤਸ਼ਾਹ' ਜੋ ਬੀਰ ਰਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਹੈ- ਅੰਦਰੋਂ ਬੀਰ ਰਸ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ

ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਤੇ ਜੰਗਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜੰਗ ਸਾਰੇ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਹਾਰਾ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣ ਦਾ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਅਤੇ ਜਰਵਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤ-ਰਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬੀਰ-ਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੱਣ ਕੀਤਾ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਲ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਹਾਨ ਨਿਰਭੈਤਾ ਤੇ ਅਣਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ, ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਤੇ ਉਚਿਆਈ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ। ਹਿਰਾਤ ਤੇ ਬਿੰਧਜਾਚਲੋਂ ਪਾਰ ਤੱਕ ਇਕ ਪੱਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਫੌਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬੇ-ਫੌਜ, ਬੇ-ਮੁਲਕ ਤੇ ਬੇ-ਖਜ਼ਾਨਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੀਰ-ਰਸ ਧਾਰਨ ਤੇਰਾਜ ਪਲਟਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰੱਣ ਕਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ, ਸਮੱਰਥਾ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਉੱਚਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਮੁਲਕਗੀਰੀ ਦੀ ਹਵਸ, ਰਾਜ ਦਾ ਲੋਭ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਦਬੇਲ ਪਰਜਾ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਭਾਵ, ਸੱਚਾਈ, ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਬੀਰ-ਰਸ ਭਰ ਕੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ।

ਭੁਜ¹ ਅਧਰ² ਫਰਕ ਭੇ ਨੈਨ ਲਾਲ।
 ਸੁਨਿ ਪੇਖਿ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਕਮਾਲ।
 ਖੁਸ਼ ਭਏ ਕਹੇਂ ਹੈ ਇਸੀ ਢਾਲ ॥੪੭॥
 ਕੁਛ ਕਾਇਰ ਕੂਰਨ¹ ਪਰੀ ਸੋਚ।
 ਜੇਰਖਤ ਸੁੱਤ੍ਰਤਾ ਡਰੇ ਪੋਚ।
 ਪੁਨ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਵਾਕ।
 ਲਜਾਵਹੁ ਸੁੱਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਅੱਸੂ ਚਲਾਕ ॥੪੮॥
 ਯਹਿ ਭੇਟਾ ਦੈ ਹੈ ਸਿਖ ਜੋਇ।
 ਫਲ ਚਾਰ ਲਹੈ ਗੁਰੁ ਘਰੋਂ ਸੋਇ।

¹ਬਾਹਾਂ। ²ਬੁੱਲ੍ਹ।

¹ਪੂਰਨ।

¹ਝੁਠਿਆਂ ਨੂੰ।

¹ਨੀਚ।

ਫਿਰ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਅਪਾਰ।
 ਸਿਖ ਲਜਾਏ ਭੇਟਾ ਮੋਦ ਧਾਰ ॥ ੪੯ ॥
 ਗੁਰੁ ਪੇਖਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੂੰ ਕਰਿ ਬਿਸਾਲ।
 ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਕੀਨੋ ਨਿਹਾਲ।
 ਜਬਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਯਹਿ ਸੁਨੀ ਬਾਤ।
 ਗੁਰੁ ਕੀਨ ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਐਸ ਭਾਂਤਿ ॥ ੫੦ ॥
 ਤਬਿ ਸਿੱਖ ਸਭੈ ਅਤਿ ਜੋਰ ਲਾਇ।
 ਧਨ ਅਸੂ ਹਥਯਾਰ ਅਪਾਰ ਲਜਾਇ।
 ਅਰਪੈਂ, ਪੁਨ ਖੁਸ਼ ਹੂੰ ਰਹੈਂ ਪਾਸ।
 ਬਹੁ ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਿੱਦਯਾ ਸਿਖੈਂ ਖਾਸ ॥ ੫੧ ॥
 ਦਿਨ ਥੋਰ ਵੀਚ ਬਡ ਭਾ ਜ਼ਹੂਰ¹।
 ਧਨ ਸੰਗ ਖਜਾਨੇ ਗਏ ਪੂਰ।
 ਅਸੂ ਸਸਤ੍ਰੁ ਆਏ ਬੇਸੁਮਾਰ।
 ਬਹੁ ਜੇਵਰ ਜਰੇ ਜਰਾਉ ਚਾਰੁ¹ ॥ ੫੨ ॥
 ਗੁਰਿ ਘਨੀ ਅਨੀ¹ ਰਖ ਲਈ ਫੇਰ।
 ਨਿਤ ਚਢਿ ਬਨ ਮੈਂ ਖੇਲੈਂ ਅਖੇਰ¹।
 ਲੈ ਸੰਗ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰਾਂਨ¹ ਸਾਜ਼²।
 ਬਹੁ ਲਗਰ¹ ਝਗੜ² ਸ਼ਿਕਾਰੇ³ ਸੁ ਬਾਜ ॥ ੫੩ ॥

¹ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਸੁੰਦਰ ਜੜਾਉ ਜੜੇ ਬਹੁਤ ਗਹਿਣੇ।

¹ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

¹ਕੁੱਤੇ। ²ਸਾਮਾਨ।

¹ਲਗੜ=ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਜੋ ਕਾਲੀ ਅੱਖ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਝਗੜ ਪੰਛੀ ਦੀ ਮਦੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ਝਗੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ²ਝਗੜ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਜੋ ਲਗੜ ਦਾ ਨਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ³ਸ਼ਿਕਾਰਾ=ਗੁਲਾਬੀ ਅੱਖ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਜੋ ਬਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਦੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਰ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਚਚਕ' ਜਾਂ 'ਚਿਪਕ' ਹੈ।

¹ਜੁਰਰਾ=ਇਹ ਬਾਜ਼ ਦਾ ਨਰ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ਬਾਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ²ਕੁਹੀ=ਕਾਲੀ ਅੱਖ ਵਾਲਾ ਬਾਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ। ਇਹ ਮਦੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਰ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਕੋਹੀਲਾ' ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸੁਰਖੀ ਮਿਲਿਆ ਕਾਲਾ ਹੈ। ³ਕਾਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਚਿੜ੍ਹੇ।

ਜੁਰਰੇ¹ ਕੁਹੀ² ਚੀਤੇ ਸਜਾਹ ਗੋਸ਼³।

ਬਨ ਜੀਵਨ ਕੀ ਜੁ ਭੁਲਾਤ ਹੋਸ਼।
 ਮ੍ਰਿਗ¹ ਸਿੰਘ² ਸਸੇ³ ਪਾੜੇ¹। ਝਿੰਖਾਰ²²।

¹ਹਰਨ। ²ਸ਼ੇਰ। ³ਸਹੇ। ¹¹ਭੂਰੇਰੰਗ ਦੇ ਦੋ ਛੁੱਟ ਉੱਚੇ ਹਰਨ।

²²ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗੇ।

ਗੁਰੁ ਮੁਕਤਿ ਕਰੈਂ ਹਤ ਕੈ ਅਪਾਰ ॥ ੫੪ ॥

ਪੁਨ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਤਟ ਬਿਸਾਲ।
ਗੁਰੁ ਰਚਯੋ ਤਖਤ ਬੁੰਗਾ ਅਕਾਲ।
ਸੁਭ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ਦਸਮੀ ਸੁਧਾਇ।
ਸੰਮਤ ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਚੌਹਟ ਥਾਇ॥ ੫੫ ॥

'ਸੀ।

ਬਡ ਭੂਖਨ ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਸਤ੍ਰੁ ਸਾਜ।
ਗੁਰੁ ਸੋਭਾ ਮੱਧ ਪਰ ਤਖਤ ਭ੍ਰਾਜ।
ਸਿਰਪੇਚਾ ਜਿਗ੍ਰਾ ਕਲਗੀ ਸੁਹਾਇ।
ਜਿਹ ਦਮਕ ਚਮਕ ਦਾਮਨਿ ਲਜਾਇ॥ ੫੬ ॥
ਉਰਿ ਮੁਕਤ ਮਾਲ ਉਡਗਨ ਲਜਾਤ।

'ਚਮਕ ਦਮਕ (ਨਾਲ ਬੈਠੇ)।

'ਦਸਤਾਰ।

'ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ (ਕਰਦੀ ਹੈ)।

'ਗਲ ਵਿੱਚ (ਸਜੀ) ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ (ਵੇਖ ਕੇ) ਸਮੂੰਹ ਤਾਰੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ (ਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

'ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡਲ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਹਿਲਦੇ ਤੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

'ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ) ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੂਤਿ ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ ਕਪੋਲ ਲਸਾਤ।
ਕਰ ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ ਖਚੇ ਹੀਰ।

ਪਿਖਿ ਛਾਪ ਛੱਲੇ ਤਜਿ ਇੰਦ੍ਰ ਧੀਰ ॥ ੫੭ ॥

ਬਡਰਤਨ ਜਟਤ ਧਨੁ ਕੰਧਿ ਸਜਤ।
ਜਿਹ ਪੇਖ ਸੁਰੋਦ੍ਰੁ ਧਨਖ ਲਜਤ।
ਕਟ ਮੈਂ ਤੁਨੀਰ ਸਰ ਜਾਲ ਪੂਰ।
ਜਨ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੈਦ ਬੈਰੀਨ ਭੂਰ ॥ ੫੮ ॥

'ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਧਨੁਸ਼।

'ਸ਼ਿਵ ਦਾ।

'ਲੱਕ ਨਾਲ ਭੱਥਾ ਬਹੁਤੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਜਾਣੇ ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕੈਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

'ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ।

ਗਰਿ ਧਰੀ ਭਗੌਤੀ ਜੁਗ ਬੁਲੰਦ।
ਜਨ ਕਾਲ ਜੀਭ ਕਰਿ ਰਖੀ ਬੰਦ।

ਪਰ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਢਾਲ ਸੋਭਿਤ ਬਿਸਾਲ।
ਸਹਿ ਚਾਰੁ ਚੰਦ ਕਛੁ ਪਰੁਖ ਵਾਲਿ ॥ ੫੯ ॥

'ਪਿੱਠ ਉੱਪਰ।

'ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਦੇ ਸਹਿਤ ਕੱਛੂ ਦੀ (ਪਿੱਠ ਵਾਂਗ) ਕਠੋਰਤਾ ਵਾਲੀ। (ਅ) ਕਛੁਪਰਖਵਾਲ ਪਾਠ ਮੰਨ ਕੇ ਕੱਛਪ (ਅਵਤਾਰ ਵਾਂਗ) ਰੱਖਿਆ ਕਕਨ ਵਾਲੀ।

'ਗਲ ਵਿੱਚ।

'ਗੰਢ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ ਕੇ।

ਨਵਰਤਨ ਕੇਰ ਕੰਠਾ ਸੁ ਕੰਠ।
ਜਨ ਨਵ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਖੇ ਪੋਇ ਗੰਠ।

ਅਬਦੁੱਲਾ ਢਾਢੀ ਜਸ ਸੁਨਾਇ।
ਨਿਤ ਸਾਕੇ ਮਰਦਨਾ ਐਸ ਭਾਇ ॥ ੬੦ ॥

'ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ।

ਸੁਨਿ ਕਾਯਰ ਭੀ ਹੂੰ ਸੂਰਬੀਰ।
ਲਰ ਮਰੈਂ ਜੰਗ ਮੈਂ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਚੀਰ।

ਸੁਨਿ ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਭਟਾ ਆਇ।

'ਸੂਰਮੇ।

ਢਿਗ ਰਹੈਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੋਦ ਪਾਇ ॥ ੬੧ ॥

ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਕੇ ਅਸੂ ਹਥਯਾਰ ਦੇਤ।

ਧਨੁ ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਜੁ ਚਹੈ ਜੇਤ।

¹ਜਿਤਨਾ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੰਗਰੋਂ ਵਖਤ ਦੋਇ।

ਛਕਵਾਵੈਂ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਮੋਦ ਹੋਇ ॥ ੬੨ ॥

ਸਿਖਰਾਵੈਂ ਬਿਦਯਾ ਸਸਤ੍ਰ ਕੇਰ।

ਜੇ ਸਿਖ ਕਰਿ ਕਾਯਰ ਹੂੰ ਦਲੇਰ।

ਯਹਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਜਬਿ ਭਈ ਸਾਰ।

¹ਖਬਰ।

ਚਲ ਅਏ ਬਹੁਤ ਇਸ ਇਲਮਵਾਰ ॥ ੬੩ ॥

ਗੁਰੂ ਧਨ ਬਾਂਛਿਤ ਸਬਿ ਤਈਂ ਦੇਹਿੰ।

ਮਨ ਬਿਧੈ ਜੈਸ ਬਿਧਿ ਕਰੈਂ ਤੇਹਿੰ।

ਦੇ ਵਕਤ ਬਿਰੈਂ ਦਰਵਾਰ ਲਾਇ।

ਨਿਤ ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਸਿਖ ਆਇ ॥ ੬੪ ॥

ਧਨ ਤੋਫੇ ਅਰਪੈਂ ਬੇਸੁਮਾਰ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਫਲ ਲੈ ਜਾਹਿੰ ਚਾਰ।

ਧਨ ਸਾਥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਰੇ ਕੋਸ਼।

¹ਖਜਾਨੇ।

ਜੇ ਪੇਖਿ ਧਨਦਾ ਕੀ ਜਾਤ ਹੋਸ਼ ॥ ੬੫ ॥

¹ਕੁਬੇਰ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਖਜਾਨਚੀ)।

ਗੁਰੂ ਕੇਰ ਅਰੂਜ¹ ਨਮੂਜ² ਪੇਖਿ।

¹ਤੁੱਕੀ। ²ਨਾਮਵਰੀ, ਮਸ਼ਹੂਰੀ।

ਇੰਦ੍ਰ ਭੀ ਲੱਜਤ ਹੂੰ ਬਿਸੇਖ।

ਜੁਗ ਵਕਤ ਬਾਜ ਮੰਗਲ¹ ਜੁ ਬਜਤ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ।

ਸੁਨਿ ਨੌਬਤ ਗਰਜਨ ਮੇਘ ਲਜਤ ॥ ੬੬ ॥

ਅਸਮਾਨ ਵੀਚ ਫਰਰੈਂ¹ ਨਿਸ਼ਾਨ।

¹ਝੂਲਦੇ ਹਨ।

ਜਿਹ ਚਮਕ ਪੇਖਿ ਤੜਤਾ ਲਜਾਨ।

¹ਬਿਜਲੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਭਾ ਪੇਖਿ ਸੁਰ ਸਭਾ ਲਜਤ।

ਸੁਨਿ ਗਾਇਨ ਗੰਧੁਬ ਮੌਨ ਭਜਤ ॥ ੬੭ ॥

¹ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰ ਬਾਲ ਭਾਨ¹ ਬਿਦਤੇ ਸੁ ਜਗਤ।

¹ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ।

ਕਲ ਕੰਜ¹ ਖਿਰੇ ਸਿਖ ਸੰਤ ਭਗਤ।

¹ਸੁੰਦਰ ਕੰਵਲਾਂ (ਵਾਂਗ)।

ਤਮ ਤੂਕ ਤੇਜ ਭੋ ਤਿੱਤ੍ਰ ਬਿੱਤ੍ਰ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਤੇਜ ਦਾ ਅਨੁਰਾ ਉਡ ਪੁਡ ਗਿਆ।

ਖੁਸ਼ ਭਏ ਪਥਕ ਚਕਵਾਕ ਮਿੱਤ੍ਰ ॥ ੬੮ ॥

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਰੂਪਰਾਹੀ ਤੇ ਚਕਵੇ।

ਮੁਰਝਾਏ ਕੈਰਵ ਕੁਮਤਿ ਚੋਰ।

¹ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਵਾਲੇ (ਪੁਰਸ਼) ਕਮੀਆਂ ਤੇ ਚੋਰਾਂ (ਵਾਂਗ) ਮੁਰਝਾ

ਭੋ ਮੰਦ ਚੰਦ ਚੰਦੂ ਸੁ ਚਕੋਰਾ।

ਮਤ ਕ੍ਰਮ ਕਾਂਡ ਪਾਖੰਡ ਨਖਤਾ।

ਲਟਗੇ¹ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਭਾ² ਗਜਾਨ ਭਗਤਿ ॥ ੬੯ ॥

ਜਨ ਨਿੰਦਕ ਨਿਸਚਰ ਬਹੇ ਲੂਕ।

ਦੋਖੀ ਹੰਕਾਰੀ ਭੇ ਉਲੂਕ।

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸਜਨ ਜਗਤ ਐਨ।

ਸੁਖ ਲਹਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਗਜਾਨ ਨੈਨ ॥ ੭੦ ॥

ਇਮ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਕਾ ਬਹੁ ਬਢਜੇ ਤੇਜ।

ਦਸਹੂੰ ਦਿਸ ਜਗ ਮੈਂ ਜਸ ਅਮੇਜ ॥ ੭੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਕਰ ਰਵੀ ਜਿਮ¹ ਗੁਰੂ ਕਾ,

ਦਿਨ ਦਿਨ ਦੁਗਨ ਪ੍ਰਤਾਪ।

ਬਢਨ ਲਗਜੇ ਜਜੋਂ ਜਗਤ ਪੈ,

ਤਜੋਂ ਭਯੇ ਸਤ੍ਰੁਨ ਤਾਪ ॥ ੭੨ ॥

ਸਕੇ ਸਹਾਰ ਨ ਕੇਤੁ ਜਿਮ,

ਗ੍ਰਸਨ ਹੇਤ ਉਪਚਾਰ।

ਕਰਤ, ਪੇਸ਼ ਨਹਿ ਚਰਤ ਕੁਛ¹,

ਆਖਰ ਮਤਸਰ¹ ਧਾਰ ॥ ੭੩ ॥

ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਜੋ ਕਰੀ,

ਫਰੀ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੀ ਰੀਤਿ।

ਮਿਹਰਵਾਨ ਸੁਤ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ,

ਤਾਂ ਤੇ ਹੋਇ ਸਭੀਤਿ ॥ ੭੪ ॥

ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਪਾਸ ਤਿਨ,

ਦੇਹਲੀ ਮੈਂ ਪੁਨ ਜਾਇ।

ਬਾਤ ਬਨਾਇ ਸੁਨਾਇ ਬਹੁ,

ਲੂਤੀ¹ ਦੀਨੀ ਲਾਇ ॥ ੭੫ ॥

ਆਗ ਲਾਗ ਕੀ ਜਾਗ ਕੈ¹,

ਭੜਕੀ ਪੁਨ ਅਧਿਕਾਇ।

ਗਏ।

¹ਚੰਦੂ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸਣੇ (ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਰੂਪ) ਚਕੋਰਾਂ ਦੇ।

²ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ।

¹ਛਪ ਗਏ। ²ਸੋਭਾ।

¹ਚੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੁਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। {ਨਿਸਚਰ-ਨਿਸ-ਰਾਤ ਨੂੰ ਚਰ-ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ=ਚੋਰ।}

¹ਉੱਲੂ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਮਿਲ ਗਿਆ, ਫੈਲ ਗਿਆ।

¹ਮਕਰਰਾਸ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

¹ਕੇਤੂ (ਗ੍ਰਹਿ) ਵਾਂਗ ਗ੍ਰਸਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

¹ਪਰ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ।

¹ਈਰਖਾ।

¹ਡਰ ਸਹਿਤ।

¹ਚੁਗਲੀ ਰੂਪ ਚੁਆਤੀ।

¹ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਅੱਗ ਬਲ ਕੇ।

ਸੁਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਸਮੁਖ ਪਿਖਿ,
ਪਠੀ ਬਜਾਰ ਸਹਾਇ' ॥੨੬॥

'(ਉਸ ਅੱਗ ਦੀ) ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ (ਮਾਨੋ ਇਹ) ਹਵਾ ਭੇਜੀ ਹੈ।

ਮਨ ਜਰ ਬਰ' ਕੋਇਲਾ ਭਯੋ,
ਤਨ ਅਬਿ ਹੈ ਜਿਮ ਛਾਰੁ'।
ਸੋ ਉਪਾਇ ਸਠ ਕਰੈਗੋ,
ਰਾਵਨ ਜਯੋ ਹਠ ਧਾਰ ॥੨੭॥

'ਸੜ ਬਲ ਕੇ।

'ਸੁਆਹ।

ਜਾਂਹਿ ਮਜਬ ਕੁਲ ਪੁਰਸ਼ ਕਾ,
ਭਯੋ ਚਹੈ ਜਬਿ ਨਾਸ।
ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਸਾਬ ਸੋ,
ਕਰਤ ਬਾਦ ਬਕਾਵਾਸ ॥੨੮॥
ਸੋਊ ਨੀਕੀ ਲਗਤ ਤਿਹ
ਜਾਂ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸ।
ਕੁੰਡੀ ਲੀਲਤ ਮੀਨ ਜਯੋ,
ਦੀਪ ਪਤੰਗ ਹੁਲਾਸ' ॥੨੯॥

'ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਕੁੰਡੀ ਨਿਗਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੰਗਾ ਦੀਵਾ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਕੁਛ ਭਾਵੀ ਕਰਯੋ ਢਹਿ,
ਤੈਸੀ ਬੁਧਿ ਸਹਾਇ।
ਹੋਵਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ,
ਪਿਖੋ ਕੰਸ ਪ੍ਰਥਾਇ' ॥੩੦॥

'ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ।

ਚੌਪਈ:

ਮਿਹਰਵਾਨ ਤੈ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਬਾਤੈਂ।
ਚੰਦੂ ਲਗਯੋ ਵਿਚਾਰਨ ਘਾਤੈਂ'।
ਪਹਿਲੇ ਪਠੇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸਯਾਨੇ।
ਨਾਤਾ ਲੇਹੁ ਬਾਦ' ਦਿਹੁ ਜਾਨੈ ॥੩੧॥

'ਦਾਅ ਪੇਚ।

'ਝਗੜਾ।

'ਲੰਘ ਗਈ।

ਪਾਛੇ ਭਈ ਸੁ ਗਈ ਬਿਹਾਏ'।
ਆਗੇ ਨੀਕੀ ਲੇਹੁ ਬਨਾਏ।
ਦੈਹੋਂ ਧਨ ਅਨਗਨ ਸੰਗ ਬੇਟੀ।
ਬਿਧਿ ਨੇ' ਲਿਖੀ ਸੁ ਜਾਤਿ ਨ ਮੇਟੀ ॥੩੨॥

'ਬਿਧਾਤੇ ਨੇ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਕਾਮ ਜੁ ਹੋਈ।
ਤੁਮਰਾ ਕਰਹੋਂ ਮਨ ਦੈ ਸੋਈ।

ਤੁਮ ਹਮ ਸਾਕ ਬਨੈਂ ਜਬਿ ਗਾੜ੍ਹੇ।

ਫਿਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੇ ਸਕੈ ਬਿਗਾੜੇ ॥ ੮੩ ॥

ਅਬਿ ਭੀ ਬਾਤ ਲੇਹੁ ਮਮ ਮਾਨੀ।

ਗਿਰੇ ਬੇਰ ਕੁਛ ਭਈ ਨ ਹਾਨੀ।

ਰਾਜਨੀਤਿ ਤੁਮ ਪਢੀ ਕਿ ਨਾਂਹੀ।

ਮੇਲ ਰਖਨ ਸਮ ਨੀਕ ਨ ਕਾਹੀ¹ ॥ ੮੪ ॥

¹ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੁ, ਪੰਡਿਤ, ਕਵਿ, ਬੈਦ, ਅੰਮੀਰ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ।

ਯਾਰ, ਰਸੋਈਆ, ਬਿਪ¹, ਫਕੀਰ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਦਰਬਾਨ। ³ਸਲਾਹਕਾਰ।

ਬੇਟਾ, ਬਨਤਾ¹, ਪੌਰੀ², ਮੰਤ੍ਰੀ³।

¹ਅਹਿਲਕਾਰ। ²ਜਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ³ਪਹਿਰੇਦਾਰ।

ਕਾਰਦਾਰ¹, ਭਟ², ਡੂੰਮਰੁ ਸੰਤ੍ਰੀ³ ॥ ੮੫ ॥

ਇਨ ਸੌਂ ਕਭੀ ਬਿਗਾਰ ਨ ਕਰੀਏ।

ਬਿਗਾਰੇ ਦੇਤ ਦੁੱਖ ਇਨਿ ਡਰੀਏ।

ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਕੂਕਰ ਮੋਹੀ।

ਕਹਜੋ, ਲਹਜੋ ਫਲ ਮੁਝ ਤੈ ਵੋਹੀ ॥ ੮੬ ॥

ਬੀਤੀ ਬਾਤ ਸਬੀ ਦਿਹੁ ਜਾਨੇ।

ਲੇਵਹੁ ਨਾਤਾ ਬਨੋ ਸਿਆਨੇ।

ਜੇ ਅਬਿ ਭੀ ਨਹਿ ਮਾਨਨ ਕੈਹੋ¹।

¹ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨੋਗੇ।

ਨਿਜ ਪਿਤ ਤੈ ਜਜਾਦੇ ਫਲ ਪੈ ਹੋ ॥ ੮੭ ॥

ਪਾਛੇ ਪਛਤਾਵਨ ਹੀ ਰੈਹੈ।

ਬਿਤਯੋ ਵਖਤ ਫਿਰ ਹਾਥ ਨ ਐ ਹੈ।

ਸੁਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬੈਠੀ ਘਰ ਹੈ।

ਨਿਰਖਿ¹ ਅਗਨਿ ਨਿਤ ਮਮ ਉਰਿ ਬਰ ਹੈ² ¹ਦੇਖ ਕੇ। ²ਬਲਦੀ।

॥ ੮੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਾਤੈਂ ਲਿਖੀ,

ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਜੋਇ।

ਪਾਤੀ ਪਢਿ¹ ਗੁਰੁ ਉਤ੍ਰੁ ਦਿਯ,

¹ਪੜ੍ਹਕਾ (ਚਿੱਠੀ) ਪੜ੍ਹ ਕੇ।

ਉਰਿ ਰਿਸ ਨੈਨ ਸਮੋਇ¹ ॥ ੮੯ ॥

¹ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਗੁੱਸਾ ਭਰ ਕੇ।

ਧਮਕਾਵਤ ਕਿਆ ਹਮੈ ਅਬਿ,

ਮਨਵਾਵਤ ਕਿਆ ਸਾਕ।

ਕਰਨ ਚਹਿਤ ਜੋ ਲੇਹ ਕਰਿ,
ਨਿਕਟ ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੁਵ ਝਾਕ' ॥ ੯੦ ॥

'ਤੇਰੀ ਮੌਤ (ਤੈਨੂੰ) ਨੇੜੇ (ਹੋ ਕੇ) ਤੱਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੌਪਈ:

ਜੋ ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਹਮਨੈ ਕੀਨੀ।

ਤੈ ਭੀ ਸੁਨ ਰਾਖੀ ਸਬਿ ਪੀਨੀ' ॥ ੯੧ ॥

'ਕਰੜੀ।

ਸੋ ਨਹਿ ਟਰੈ ਸੂਰ ਸਸਿ' ਟਰ ਹੈਂ।

'ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ।

ਕਰਿ ਕੁਮੋਤ ਅਬਿ ਤੁਮ ਕੋ ਹਰ ਹੈਂ'।

'ਮਾਰਾਂਗੇ।

ਸਕੈਂ ਨ ਤੀਨੋ ਦੇਵ ਬਚਾਏ।

ਮਰ ਹੈਂ ਪਰ ਹੈਂ ਵੀਚ ਜੁ ਆਏ' ॥ ੯੨ ॥

'ਜੇ ਆ ਕੇ ਵਿੱਚ ਪੈਣਗੇ (ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ) ਮਰ ਜਾਣਗੇ।

ਸੰਤ ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ।

ਉਨ ਕਾ ਦ੍ਰੋਹੀ' ਤੂੰ ਅਭਿਮਾਨੀ।

'ਵੈਰੀ।

ਤੁਮ ਕੁਟੰਬ ਕੁਮਦੀ ਬਨ' ਐ ਹੈ।

'ਕਮੀਆਂ ਦਾ ਬਗੀਚਾ ਹੈ।

ਹਮ ਰਵਿ' ਸਬਿ ਕੇ ਅਬਿ ਮੁਰਝੈ ਹੈਂ ॥ ੯੩ ॥

'ਸੂਰਜ (ਵਾਂਗ)।

ਦੂਤਨ' ਜਾਇ ਕਹੀ ਢਿਗ ਚੰਦੂ।

'ਵਕੀਲਾਂ, ਹਲਕਾਰਿਆਂ।

ਭਯੋ ਬਿਸੂਰਤ' ਸੂਰਤ ਮੰਦੂ²।

'ਝੂਰਦਾ ਹੈ। ²ਭੈੜੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲਾ।

ਪੁਨ ਗੁਨਿ ਸੰਗ ਰਫੀਕਨ ਸਾਰੀ'।

'ਫਿਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ।

ਜਾਇ ਸ਼ਾਹ ਢਿਗ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ॥ ੯੪ ॥

ਨਾਨਕ ਭਯੋ ਫਕੀਰ ਉਦਾਰੇ।

ਵਲੀ' ਬਿਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਮਝਾਰੇ।

'ਕਰਾਮਾਤੀ।

ਤਾਂ ਕੀ ਪਾਂਚ ਪੁਸ਼ਤ' ਤਸ² ਹੋਈ।

'ਪੀੜੀਆਂ। ²ਤਿਸ ਵਰਗੀਆਂ।

ਕਰੀ ਕੁਰੀਤਿ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਕੋਈ ॥ ੯੫ ॥

ਪੰਚਮ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਨੈ ਪੀਨੀ'।

'ਤਕੜੀ।

ਖੁਸਰੋ ਕੋ ਮਦਦ ਥੀ ਦੀਨੀ।

ਤਾਂ ਪਰ ਚੱਟੀ' ਕਰੀ ਹਜੂਰੈਂ।

'ਦੰਡ, ਜੁਰਮਾਨਾ।

ਦ੍ਰੈ ਲੱਖ ਹ੍ਰੈ ਹੈ ਯਾਦ ਜਰੂਰੈਂ ॥ ੯੬ ॥

ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਵਹਿ ਕੈਦ ਰਹੈ ਕੈ।

ਭਯੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਪੁਨ ਹੈਜਾ ਹ੍ਰੈ ਕੈ।

ਹਰਿ ਗੁਬੰਦ ਅਬ ਤਾਂ ਕੇ ਪੂਤੈਂ।

ਰਾਖੀ ਫੌਜ ਅਧਿਕ ਮਜਬੂਤੈਂ ॥ ੯੭ ॥

ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕਹਿਲਾਵਤ।

ਸਿਰ ਪੁਰ ਮੁੱਠਾ ਚੌਰ ਫਿਰਾਵਤ।
 ਚੌਰ ਧਾੜਵੀ ਅਧਿਕਰਥੈ ਹੈ।
 ਡਾਕੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਮਰਵੈ ਹੈ ॥ ੯੮ ॥
 ਛੋਰਿ ਫਕੀਰੀ ਉਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਰੀਤੀ।
 ਗਹੀ, ਜੰਗ ਕੀਰਖ ਹੈ ਨੀਤੀ।
 ਮਾਝਾ ਦੇਸ਼ ਲੜਾਕਾ ਭਾਰੀ।
 ਹੈ ਉਮੈਦ ਕੁਛ ਕਰੈ ਖਵਾਰੀ ॥ ੯੯ ॥
 ਦੌਲਤ ਦੇਵਤ ਸਿਖ ਅਪਾਰਾ।
 ਮੁਲਕ ਮੁਰੀਦ ਅਹੇ ਤਿਹ ਸਾਰਾ।
 ਯਹਿ ਸੁਨ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋਪ ਮਨ ਠਾਨਾ।
 ਤਲਬੇ! ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਲੈਨ ਜੁਰਮਾਨਾ ॥ ੧੦੦ ॥ 'ਸੱਦੇ।
 ਚੰਦੂ ਹੈ ਖੁਸ਼ ਮਨਿ ਠਹਰਾਈ।
 ਐ ਹੈ ਈਹਾਂ ਦਿਹੁ ਮਰਵਾਈ।
 ਭਾਵੀ ਪ੍ਰੇਰੇ ਸਮਝ ਨ ਪਾਈ।
 ਆਪਹਿ ਅਪਨੀ ਮੌਤ ਬੁਲਾਈ ॥ ੧੦੧ ॥
 ਅਵਸਰ! ਪਾਇ ਵਜੀਰ ਖਾਨ ਜਬਿ। 'ਸਮਾਂ।
 ਗਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਸਬਿ।
 ਕਰੀ ਅਰਜ ਨਹਿ ਗੁਰੂ ਐਸ ਹੈ।
 ਕਰਤ ਸ਼ਕਾਯਤ ਚੰਦੂ ਜੈਸ ਹੈ ॥ ੧੦੨ ॥
 ਕਰਾਮਾਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਡਯਾਈ।
 ਕਹਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਨਿਜ ਬਿਤੀ ਸੁਨਾਈ।
 ਲੰਗਰ ਗੁਰੁ ਨਿਤ ਦੇਤ ਅਪਾਰੈਂ।
 ਰਹਿਤ ਗ੍ਰੀਬ ਮੁਤਾਜ! ਹਜਾਰੈਂ ॥ ੧੦੩ ॥ 'ਲੋੜਵੰਦ।
 ਚੰਦੂ ਫੌਜ ਉਨ੍ਹੀ ਕੇ ਕੈਹੈ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਾਤ ਅਜੋਗ ਬਨੈ ਹੈ।
 ਬਦਲੇ ਸਾਕ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਜੈਸੇ।
 ਚੰਦੂ ਰਖਤ ਕਹੀ ਸਬਿ ਤੈਸੇ ॥ ੧੦੪ ॥
 ਬਾਬਰ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਚੇਰਾ। 'ਸੇਵਕ।
 ਮੇਲ ਹਿੰਮਾਊ ਅੰਗਦ ਕੇਰਾ।
 ਤੀਸਰ ਚਤੁਰਥ ਪੰਚਮ ਗੁਰੈਂ।

ਮਿਲਯੋ ਥਾ ਅਕਬਰ ਦਿਮ ਚੁਰੈਂ' ॥ ੧੦੫ ॥

।ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ।

ਕਥਾ ਜਥਾਰਥ' ਅਧਿਕ ਸੁਨਾਈ।

।ਸੱਚੀ।

ਦਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਚਿੱਤ ਟਿਕਾਈ।

ਸ਼ਾਹਿ ਹੁਕਮ ਇਸ ਹੀ ਕੋ ਦਯੋ।

ਕਿੰਚੈ ਬੇਗ ਦੁਤੀ ਸੰਗ ਕਯੋ ॥ ੧੦੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਹਿ ਦੋਨੋ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਕੋ,

ਲਜਾਵਨ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਪਾਸ।

ਗਏ ਭੇਟ ਧਰਿ ਬੰਦ ਕਰ,

ਕਹੀ ਕਥਾ ਸਬਿ ਖਾਸ ॥ ੧੦੭ ॥

ਗੁਰੂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਚਹਿਤ ਥੇ,

ਬਨਯੋ ਵਹੈ ਸੰਜੋਗ।

ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਪੂਰਨ ਭਵੈ',

।ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਾ ਹਤ ਰੋਗ' ॥ ੧੦੮ ॥

।ਵੈਰੀ (ਚੰਦੂ ਰੂਪ) ਰੋਗ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

ਸੁਨਿ ਖੁਸ਼ ਹੂੈ ਗੁਰੂ ਮਾਤ ਤੈ,

ਆਗਯਾ ਲਈ ਉਦਾਰ।

ਬਿਰਧਾਦਿਕ ਸਿੱਖਨ ਤਈਂ,

ਸੌਂਪਿ ਸਰਬ ਬਿਵਹਾਰ ॥ ੧੦੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਮਗ ਉਲੰਘ ਗੁਰੂ ਦਿੱਲੀ ਆਏ।

ਟੀਲੇ ਮਜਨੂੰ ਪਰ ਥੈਰਾਏ'।

।ਠਹਿਰੇ।

ਜਾਇ ਵਜ਼ੀਰ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਸਾਰੀ।

ਬਾਤ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਕੇਰ ਉਦਾਰੀ ॥ ੧੧੦ ॥

ਜ਼ਜਾਫਤ' ਸ਼ਾਹਿ ਮੋਦ ਹੂੈ ਪਠੀ।

।ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ।

ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੂਸਰ ਦਿਨ ਠਠੀ'।

।ਕੀਤੀ।

ਚੌਂਕੀ ਉਪਰ ਗੁਰੈਂ ਬਿਠਾਯੋ।

ਅਦਬੁ ਸਾਬ ਢਿਗ ਤਖਤ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੧੧੧ ॥

ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਪੇਖਿ ਗੁਰੂ ਕੇਰਾ।

ਨੂਰ ਜ਼ਹੂਰ ਇਕਬਾਲ ਬਧੇਰਾ'।

।ਚਿਹਰਾ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਧਰਯੋ ਬੀਰ ਰਸ ਮਨੋ ਸਰੀਰ।

ਦਿਪਤਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਿਦਾ ਗੰਭੀਰ ॥ ੧੧੨ ॥

ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

ਸੀਰੀ ਸੁਖਨ ਤਸੀਰੀ ਵਾਰੇ।

ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਅਸਰ ਵਾਲੇ।

ਜੈਸੇ ਚਹੀਏ ਤੈਸ ਉਚਾਰੇ।

ਅਤਿ ਮਾਕੂਲ ਕਾਯਦੇ ਸਾਥ।

ਬਹੁਤੇ ਯੋਗ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ।

ਬੂਝੀ ਖੈਰ ਅਫੀਯਤ ਬਾਤ ॥ ੧੧੩ ॥

ਸੁਖ ਤੇ ਆਰਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ।

ਸੁਨ ਕਰਿ ਸਾਹਿ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤਿ ਹੋਯਾ।

ਚੰਦੂ ਕੇਰ ਸੱਕ ਸਭ ਖੋਯਾ।

ਬਿਸਮੈ ਹੈ ਪਰਖਨ ਕੇ ਹੇਤੈਂ।

ਵਾਸਤੇ।

ਕੀਨੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੀਤਿ ਨਿਕੇਤੈਂ ॥ ੧੧੪ ॥

ਨੀਤੀ ਦੇ ਘਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ।

ਕਹੋ ਪੀਰ ! ਮੱਧ ਤੁਰਕਰੁ ਹਿੰਦੂ।

ਵਿੱਚੋਂ।

ਮਰਤਬ ਪਾਵਤ ਕੌਨ ਬੁਲਿੰਦੂ।

ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ।

ਰਾਗ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਗੁੰਥ ਮਝਾਰਾ ॥ ੧੧੫ ॥

ਸ਼ਬਦ:

*ਅਵਲਿ¹ ਅਲਹ ਨੂਰ² ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ³ ਕੇ
ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

¹ਪਹਿਲਾਂ। ²ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ³ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਇਆ। *ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ੭ਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੰਨਾ ੧੩੪੯ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ
ਮੰਦੇ ॥ ੧ ॥

ਲੋਗਾ ਭਰਮੁ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ ॥

ਖਾਲਿਕੁ¹ ਖਲਕ² ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ ਪੂਰਿ

¹ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ। ²ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ।

ਰਹਿਓ ਸੂਬ ਠਾਂਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਾਟੀ¹ ਏਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਾਜੀ
ਸਾਜਨਹਾਰੈ।

¹(ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ) ਮਿੱਟੀ।

ਨ ਕਛੁ ਪੋਚ¹ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ
ਕੁੰਭਾਰੈ² ॥ ੨ ॥

¹ਕਮੀ, ਘਾਟਾ। ²ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ।

ਸਭ ਮਹਿ ਸਾਚਾ ਏਕੋ ਸੋਈ ਤਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭੁ
ਕਿਛੁ ਹੋਈ ॥

ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਨੈ ਸੁ ਏਕੋ ਜਾਨੈ ਬੰਦਾ ਕਹੀਐ ਸੋਈ
॥ ੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਹਿ ਕੇਰੇ।	
ਬਚਨ ਸਾਹਿ ਪ੍ਰਤਿ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਟੇਰੇ।	'ਕਹੇ।
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਖੁਦਾਇ ਅਕਾਲ।	
ਅਹੇ ਏਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੧੬ ॥	
ਕਰੈ ਬੰਦਗੀ ਤਾਂ ਕੀ ਜੋਈ।	
ਛੋਰਿ ਗੁਨਾਹ ਰਾਹ ਗਹਿ ਕੋਈ।	
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਪਰ ਖਜਾਲ ਨ ਹੋਈ।	
ਲਹੈ ਨਜਾਤ ¹ ਭਜੈ ਪ੍ਰਭ ਜੋਈ ॥ ੧੧੭ ॥	'ਮੁਕਤੀ।
ਜਿਸ ਕੇ ਛੂਟ ਗਯਾ ਭ੍ਰਮ ਉਰ ਕਾ ¹ ।	'ਹਿਰਦੇ ਦਾ।
ਤਿਸ ਕੈ ਕਯਾ ਹਿੰਦੂ ਕਿਯਾ ਤੁਰਕਾ।	
ਸਬਿ ਮੈਂ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਜਾਨੈ।	
ਜਥਾ ਗਗਨ ¹ ਬਯਾਪਕ ਪ੍ਰਮਾਨੈ ॥ ੧੧੮ ॥	'ਅਕਾਸ਼।
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸਾਹਿ ਪੁਨ ਧੰਨਜ ਵਖਾਨਾ।	
ਤੁਮ ਹੋ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਥਾਨਾਂ।	
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਜਾਂਹਿ ਕੋ ਮਾਨੈ।	
ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਭਲ ਲਹਿ ਕਲਯਾਨੈ ॥ ੧੧੯ ॥	
ਕਰੀ ਭੇਟ ਬਹੁ ਜ਼ਰ ¹ ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ।	'ਧਨ।
ਪਿਖਿ ਚੰਦੂ ਕੇ ਬਢੀ ਸਪਰਧਾ ¹ ।	'ਈਰਖਾ।
ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਗੁਰੂ ਡੇਰੇ ਆਏ।	
ਸਾਹਿ ਪੇਖਿ ਭੋ ਮੋਦ ਮਹਾਂਏ ¹ ॥ ੧੨੦ ॥	'ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।
ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਯੋ ਸਹਿ ਐਸੇ।	
ਸਸਿ ਪੁੰਨਯੋ ਪਿਖਿ ਹੈ ਸਿੰਧ ਜੈਸੇ ¹ ।	'ਜਿਵੇਂ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਵੇਖ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ (ਵਧਦਾ ਹੈ)।
ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰਜਤਪਣ ¹ ਰੋਜ ² ।	'ਰੁਪਏ। ² ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ।
ਭੋਜਤ ਜਯਾਫਤ ਗੁਰੂ ਦਿਗ ਭੋਜ ¹ ॥ ੧੨੧ ॥	'ਭੋਜਨ ਲਈ।
ਕਬਹੀ ਕਬੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਧਾਵੈ।	
ਗੁਰੂ ਕੋ ਭੀ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਿਜਾਵੈ।	
ਪਿਖਿ ਲਾਘਵਤਾ ¹ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗੈ ² ।	'ਫੁਰਤੀ। ² ਬੰਦੂਕ (ਚਲਾਉਣ) ਦੀ।
ਚੜਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਔਰ ਤੁਰੰਗੈ ¹ ॥ ੧੨੨ ॥	'ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜਤ।
ਗੁਰੂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਏਕ ਨ ਚੁਕੈ ¹ ।	'ਉਕਦੇ ਨਹੀਂ।

ਨਿਕਸੈਂ ਬਨ ਮ੍ਰਿਗ ਹਨੈਂ ਅਚੂਕੈ।

ਜਹਿ ਲੋ ਤੀਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਵੈ।

ਤਹਿ ਲੋ ਦੁਤੀ ਨ ਕੋਇ ਪੁਚਾਵੈ ॥ ੧੨੩ ॥

ਧਨੁਖ ਭਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਚਢੈ ਨ ਕਿਸ ਤੈ।

ਆਵੈਂ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਜਨ ਮਨ ਰਿਸ ਤੈ।

ਦਿਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਸੋਂ।

ਬਢਤ ਸਸੀ ਦੁਤੀਆ ਸਮ¹ ਉਰ ਸੋਂ² ॥ ੧੨੪ ॥ ¹ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ। ²ਦਿਲੋਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਕ ਦਿਨ ਗਏ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਬਿ,

ਨਿਕਸਯੋ ਭਯਾਨਕ ਸ਼ੇਰ।

ਸ਼ਾਹਿ ਸਬਿਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਦਿਯ,

ਹਤੋ ਸਾਥ ਸਮਸ਼ੇਰ¹ ॥ ੧੨੫ ॥

¹ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ।

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਤਬ ਸੂਰਬੀਰ ਇਕ ਏਕ ਧਾਏ।

ਗਹਿ ਢਾਲ ਤੇਗ ਚਲ ਬੇਗ¹ ਜਾਇ।

¹ਛੇਤੀ।

ਲਰਿ ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਸੈਂ ਜਬੈ ਦਸਕ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਧਰਿ ਉਰਿ ਤਮਕ ਰਸਕ¹ ॥ ੧੨੬ ॥ ¹ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਬੀਰਰਸ ਧਾਰ ਕੇ।

॥ ੧੨੬ ॥

ਗਹਿ ਢਾਲ ਭਗੌਤਾ¹ ਹੱਥ ਸੁੱਚ।

¹ਖੰਡਾ।

ਕੇਹਰ ਲਲਕਾਰਯੋ ਬੋਲਿ ਉੱਚ।

ਵਹਿ ਅਯੋ ਭਬਕ ਨਿਜ ਤੌਰ ਫੇਰਿ¹।

¹ਰੁਖ ਮੋੜ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬੇਗ ਹਤ ਕਰਯੋ ਢੇਰ ॥ ੧੨੭ ॥

ਪਿਖਿ ਸ਼ਾਹਿ ਅਮੀਰ ਵਜੀਰ ਸਾਰ¹।

¹ਸਾਰੇ।

ਬਡ ਤੱਜਬ¹ ਰਹਿਗੇ ਬਲ ਨਿਹਾਰ।

¹ਹੈਰਾਨ।

ਤਬਿ ਤੈ ਦਿਢ ਸਬਿ ਸੋਂ ਬਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ।

ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ ਗੁਰਹਿ ਨੀਤ ॥ ੧੨੮ ॥

ਕਰਿ ਬਾਤੈਂ ਨੀਤੀ ਜੰਗ ਕੇਰ।

ਸ਼ਹਿ ਧਰੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਧੇਰ।

ਪਿਖਿ ਚੰਦੂ ਮਨ ਮੈਂ ਜਰੈ ਭਾਰ¹।

¹ਬਹੁਤ ਸੜਦਾ ਹੈ।

ਨਹਿ ਚਲੈ ਪੇਸ਼ ਕੁਛ ਤਾਂਹਿ ਕਾਰ ॥ ੧੨੯ ॥

ਇੱਕ ਦਿਵਸ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਚਢ੍ਹੇ ਤਾਪ।

ਚੰਦੂ ਯੋਂ ਥਾਪਯੋ ਤਬੈ ਪਾਪ।

ਇਕ ਹੁਤੋ ਨਜ਼ੂਮੀ¹ ਬਡੋ ਦੁਸ਼ਟ।

¹ਜੋਤਸ਼ੀ।

ਰਹਿ ਪਾਸ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਖਾਸ ਪੁਸ਼ਟ¹ ॥ ੧੩੦ ॥

¹ਬਹੁਤਾ (ਪਾਪੀ)।

ਤਿਸ ਕੇ ਦੈ ਚੰਦੂ ਬਹੁਤ ਦਾਮ¹।

¹ਦਮੜੇ, ਰੁਪਏ।

ਸਿਖਲਾਯੋ ਕਰਨੇ ਹਿਤ ਕੁਕਾਮ।

ਤਬਿ ਜਾਇ ਨਜ਼ੂਮੀ ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ।

ਯਹਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਇ ਬਢਾਇ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੧੩੧ ॥

ਅਬਿ ਸਾਢ ਸਤੀ ਗ੍ਰਹਿ¹ ਅਯੋ ਆਪ।

¹ਸਨਿੱਚਰ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਦਸ਼ਾ, ਜੋ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਤਬਿ ਟਰੈ ਜਿ ਹੋਵੈ ਹੋਮ ਜਾਪ।

ਫਿਰ ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕਛੁ ਕਰਿ ਉਪਾਵ।

ਤਬਿ ਲਗਯੋ ਦੁਸ਼ਟ ਕਾ ਪੁਸ਼ਟ ਦਾਵ¹ ॥ ੧੩੨ ॥

¹ਤਕੜਾ ਦਾਅ।

ਯੋਂ ਕਹਯੋ ਨਜ਼ੂਮੀ ਸੁਨੋ ਸ਼ਾਹਿ।

ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਡ ਪੀਰ ਯਾਹਿ।

ਹੈ ਸਬਿ ਬਾਤਨ ਸਮਰੱਥ ਭਾਰ।

ਸੋ ਕਰੈ ਹੋਮ ਜੋ ਜਪ ਅਪਾਰ ॥ ੧੩੩ ॥

ਦਿਨ ਚਾਲੀ ਕਿਲੇ ਗੁਲੇਰ¹ ਮਾਂਹਿ।

¹ਗੁਆਲੀਅਰ।

ਹਿਤ ਹਜ਼ਰਤ¹, ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਟਰੈ ਯਾਹਿ।

¹ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ।

ਢਿਗ ਤੈ ਤਬਿ ਚੰਦੂ ਕੇ ਰਫੀਕ¹।

¹ਸਾਥੀ, ਮਿੱਤਰ।

ਸਬਿ ਲਗੇ ਕਹਿਨ ਯਹਿ ਬਾਤ ਠੀਕ ॥ ੧੩੪ ॥

ਪੁਨ ਚੰਦੂ ਨੇ ਭੀ ਕਰੀ ਅਰਜ਼।

ਗੁਰੁ ਕਰੈਂ ਜਾਪ ਦਿਢ¹ ਟਰੈਂ ਮਰਜ਼²।

¹ਪੱਕੀ। ²ਬੀਮਾਰੀ।

ਜਿਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ।

ਤਿਮ ਬਿਨਾ ਦੇਰ ਗੁਰੁ ਕਰੈਂ ਸੋਇ ॥ ੧੩੫ ॥

ਜਬਿ ਸਾਢ ਸਤੀ ਤੈ ਡਰਤ ਸ਼ਾਹਿ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸਬਿ ਕਹਯੋ ਹਵਾਲ ਯਾਹਿ।

ਸੁਨਿ ਸਤਗੁਰੁ ਨੈ ਤਬਿ ਕਿਯ ਵਿਚਾਰ।

ਅਬਿ ਜੇ ਨਹਿ ਮਾਨੈ ਹੂੰ ਵਿਗਾਰ ॥ ੧੩੬ ॥

ਤਬਿ ਸ਼ਾਹਿ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਐਸ।

ਜਿਮ ਟਰੈ ਕਸ਼ਟ ਹਮ ਕਰੈਂ ਤੈਸ।
 ਪਰ ਸਾਢ ਸਤੀ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਹਿ ਨਾਂਹਿ।
 ਹੈ ਜਾਂਹਿ ਅਈ ਸਿਰ ਲੈਹ ਤਾਂਹਿ ॥ ੧੩੭ ॥
 ਨਿਜ ਸਿਵਰਾ ਫੌਜ ਗੁਰੂ ਵਹੀਂ ਛੋਰਿ। 'ਡੇਰਾ।
 ਸਿੱਖ ਪਾਂਚ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰਿ ਬਹੋਰ। 'ਫੇਰ, ਪੁਨਾ।
 ਚਲਿ ਕਿਲੇ ਗ੍ਰਾਲੀਅਰ ਬਿਰੇ ਆਨ।
 ਸ਼ਹਿ ਪਠਯੋ ਦੁਰਗ ਪਤਿ ਕੋ' ਫੁਰਮਾਨ 'ਕਿਲੇ ਦੇ ਦਰੋਗੇ ਨੂੰ।

॥ ੧੩੮ ॥

ਗੁਰੂ ਆਵਤ ਤੁਮ ਢਿਗ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ।
 ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ਰਾਖੀਓ ਖੁਸ਼ ਅਨਿੰਦ। 'ਬਹੁਤੇ ਖੁਸ਼।
 ਵਹਿ ਦੁਰਗ ਪਤੀ ਹਰਿਦਾਸ ਨਾਮ।
 ਥਾ ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਭਗਤ ਵਿਚਾਰ ਧਾਮ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਅਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਉਨਿ ਗਹੇ ਚਰਨ।
 ਬਹੁ ਲਗਯੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵ ਕਰਨ।
 ਜੋ ਕੈਦ ਨ੍ਰਿਪ ਥੇ ਤਹਿੰ ਬਿਸੇਖ।
 ਸਬਿ ਭਏ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਦਰਸ ਦੇਖਿ ॥ ੧੪੦ ॥
 ਜੋ ਜ਼ਯਾਫਤ' ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਪਠੈ ਸ਼ਾਹਿ। 'ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ।
 ਸੋ ਗੁਰੂ ਛਕਾਵੈਂ ਸਬਿਨਿ ਚਾਹਿ ॥ ੧੪੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਨਾਂਹਿ ਆਪ ਤਿਸ ਮਾਹਿ ਤੈਂ,
 ਖਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਕੁਛ ਆਹਿ।
 ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਸਿਖ ਲਿਆਵਹੀਂ,
 ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਛਕਾਹਿੰ ॥ ੧੪੨ ॥
 ਕਿਲੇਦਾਰ ਹਰਿਦਾਸ ਨਿਤ,
 ਕਰੈ ਟਹਲ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ।
 ਜਾਮ ਹੋਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰੈਂ,
 ਸ਼ਾਹਿ ਹੇਤ ਬਖਯਾਤ ॥ ੧੪੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਮਨ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ।
 ਦਰਬ ਨਜੁਮੀ ਕੋ ਬਹੁ ਦਯੋ।

ਪੁਨ ਹਰਦਾਸ ਪਾਸ ਜਨ ਖਾਸ।

ਭੇਜਯੋ ਧਨ ਦੈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਤਾਸ ॥ ੧੪੪ ॥

ਇਕ ਪੌਸ਼ਾਕ ਜ਼ਹਿਰ ਕੀ ਪਠੀ।

‘ਭੇਜੀ।

ਪਹਿਰਾਵੋ ਗੁਰੂ ਕੌ ਹੂੰ ਹਠੀ।

‘ਹੱਠ ਨਾਲ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ।

ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਿ ਮਧ ਕੈਦ ਰਖਾਵੋ।

ਮਮ ਰਿਪਾ ਕੋ ਤੁਮ ਮਾਰ ਖਪਾਵੋ ॥ ੧੪੫ ॥

‘ਵੈਰੀ।

ਛਲ ਬਲ ਕਰਿ ਯਾਹੀ ਤੈ ਮੈਹੂੰ।

ਤੁਮ ਢਿਗ ਪਠਯੋ ਮਾਰ ਦਿਹੁ ਕੈਹੂੰ।

‘ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਬ ਮੈ ਦੈਹੂੰ।

ਅਪਰ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਮਾਨ ਕਰੈਹੂੰ ॥ ੧੪੬ ॥

ਪਠਯੋ ਜੁ ਚੰਦੂ ਇਤਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ।

ਅਗਰ ਧਰਯੋ ਗੁਰੂ ਕਿਲੇਦਾਰ ਸਿੱਖ।

ਪਢਿ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਕਰੈ ਸੁ ਭਰੈ।

ਜਾਂ ਕਾ ਪਾਪ ਬਾਪ ਤਿਹ ਪਰੈ ॥ ੧੪੭ ॥

‘ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਪ {ਬਾਪ} ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸੇ ਤੇ ਪਵੇਗਾ। {ਬਾਪ=ਬੀਜਿਆ।}

ਰਾਗ ਰੋਖ ਬਿਨ ਗੁਰੂ ਤਹਿੰ ਰਹਿਹੀਂ।

ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਰਾਸਨ ਦੁਖ ਦਹਿਹੀਂ।

‘ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹਨ।

ਥਿਰੇ ਪੇਖਿ ਗੁਰੂ ਕੌ ਇਸ ਤੌਰੈਂ।

ਕਿਯ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਯਯਾਇ ਇਸ ਠੌਰੈਂ ॥ ੧੪੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ‘ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸ਼ਾਹ ਸੋਂ ਮਿਲਨ, ਕਿਲੇ ਗੁਆਲੀਏਰ ਮੈਂ ਜਾਵਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ’ ਨਾਮ ਇਕੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. {ਬੰਦੀਛੋੜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਵੰਜਾ ਕੈਦੀਰਾਜੇ ਛੁਡਾਉਣੇ ਤੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਬੀਨ ਬੀਨ ਨਾਵੀਨ ਪਦ,
ਦੀਜੈ ਭੂਸ਼ਿਤ ਬੀਨ¹।

¹{ਬੀਨ} ਕਥਨ (ਕਵਿਤਾ) ਦੇ {ਭੂਸ਼ਿਤ} ਸਿੰਗਾਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ {ਬੀਨ} ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਨਵੇਂ {ਪਦ} ਸ਼ਬਦ ਦਿਉ।

ਦਾਨੀ ਸੁਮਤਿ ਕਵੀਨ ਕੋ,
ਬਾਨੀ ਮਾਤ ਪ੍ਰਬੀਨ¹ ॥੧॥

¹ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਮਤਿ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੇ ਚਤੁਰ ਸਰਸੁਤੀ ਮਾਤਾ!

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਬਰ ਦੇਹੁ ਬਿਸਾਰਦ ਬੁਧਿ ਬਢੈ,
ਬਰ ਬੈਨ ਬਨਾਇ ਬਖਾਨ ਕਰੋ¹।

¹{ਹੇ ਮਾਤਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ} ਵਰ ਦਿਉ {ਕਿ ਮੇਰੀ} ਉੱਤਮ ਬੁੱਧੀ ਵਧੇ {ਜਿਸ ਕਰਕੇ} ਚੰਗੇ ਬਚਨ ਬਣਾ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਾਂ।

ਬਲ ਜਾਇ ਕਵੀ ਬਲ ਪਾਇ ਤੁਮੈਂ,
ਬਿਬਿਧਾ ਬਹੁ ਛੰਦ ਸੁਛੰਦ ਰਰੋ¹।

¹{ਮੈਂ} ਕਵੀ {ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰੋਂ} ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਬਲ ਪਾ ਕੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ {ਸੁੰਦਰ} ਛੰਦ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ।

ਬਿਘਨੀ ਬਨ ਹੇਤ ਦਵਾਨਿਲ ਜਜੋਂ,
ਬਸ ਤੋ ਬਿਨ ਆਸ ਨ ਆਨ ਧਰੋ¹।

¹{ਬਿਘਨਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਤੋਂ ਅਗਨੀ ਵਾਂਗ ਹੈਂ, ਬਸ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ {ਕਿਸੇ} ਦੀ {ਵੀ} ਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਨ ਆਨ ਚਹੈ ਜਗਮਾਤ,
ਬਖਜਾਤ ਸੰਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰੋ¹ ॥੨॥

¹ਹੇ ਜਗਤ ਮਾਤਾ {ਸਰਸੁਤੀ} ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ {ਮੈਂ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼} ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨਾ {ਚਾਹੁੰਦਾ} ਹਾਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਨਿਕਸ ਦੁਰਗ ਤੇ¹ ਨ੍ਰਿਪਨ ਸਹਿ²,
ਸ਼ਾਹਿ ਤਈਂ ਅਪਨਾਇ¹।

¹ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ। ²ਰਾਜਿਆਂ ਸਮੇਤ।

ਹਤ ਹੈ¹ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਕੋ,
ਕਥੈਂ ਕਥਾ ਯਹਿ ਧਯਾਇ ॥੩॥

¹ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਮਾਰਨਗੇ।

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਜਬ ਯਹਿ ਸੁਨ ਪਾਈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਗੁਲੇਰ¹ ਰਹਾਈ।
ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਤਹਿ ਚਲ ਆਵੈ¹।

¹ਗੁਆਲੀਅਰ।

ਬਹਿਰ ਦਿਵਾਰਹਿ ਬੰਦਿ ਸਿਧਾਵੈ ¹ ॥ ੪ ॥	¹ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਜੇ ਕੋਊ ਬੂਝੈ ਤਬਿ ਕਹਿੰ ਐਸਾ।	
ਹਮਰਾ ਈਸ਼ੂਰ ਹੈ ਮਧ ਬੈਸਾ।	
ਇਸੀ ਲਵਾਸ ¹ ਵੀਚ ਜਗ ਸਾਈਂ।	¹ ਜਾਮੇ, ਸਰੂਪ।
ਹੈ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਹਮ ਹਿਤ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੫ ॥	
ਪੇਖਿ ਸਿਦਕ ਜਗ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ¹ ।	¹ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ।
ਰਹਿ, ਕਹਿੰ ਕਿਯ ਸਿੱਖਨ ਮੱਕਾ।	
ਜਬਿ ਤਹਿੰ ਚਾਲੀ ਦਿਵਸ ਬਿਤਏ।	
ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਯਾਦ ਨ ਕਏ ॥ ੬ ॥	
ਚੰਦੂ ਕੋਸ਼ਸ ਅਧਿਕ ਰਖਾਵੈ।	
ਸ਼ਹਿ ਢਿਗ ਬਾਤ ਨ ਕੋਊ ਚਲਾਵੈ।	
ਜਬਿ ਵਹਿ ਖਬਰ ਸੁਧਾਸਰ ¹ ਪਾਈ।	¹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
ਬਯਾਕੁਲ ਹੈ ਤਬਿ ਗੰਗਾ ਮਾਈ ॥ ੭ ॥	
ਸਾਰ ¹ ਲੈਨ ਹਿਤ ਬ੍ਰਿਧ ਪਠਾਯੋ ² ।	¹ ਖਬਰ। ² ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ।
ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ।	
ਸਮਾਚਾਰ ਸਬਿ ਸੁਨੇ ਸੁਨਾਏ।	
ਭੋਜਨ ਛਕਿ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਸੁਪਤਾਏ ¹ ॥ ੮ ॥	¹ ਸੌਂ ਗਏ।
ਤਬਿ ਭਾਈ ਜੇਠੇ, ਪੈਰਾਣੇ।	
ਬਹਲੋ ਕੇ ¹ ਰਾਜਾਦੇ ² , ਭਾਣੇ।	¹ ਗੋਤ ਦੇ। ² ਨਾਮ।
ਕਾਲੇ ਦੁੱਲਟ, ਸਾਈਂ ਦਿੱਤੇ।	
ਬਿਧੀਏ ਮਿਲਿ ਬ੍ਰਿਧ ਮਤੇ ਸੁ ਕਿੱਤੇ ¹ ॥ ੯ ॥	¹ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਕੀਤੇ।
ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਕੈ ਹੈ।	
ਜ਼ਿਕਰ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਹੋਨ ਨ ਦੈ ਹੈ।	
ਨਿਕਸਨ ਕਠਿਨ ਕਿਲੇ ਤੈ ਭਾਰੀ।	
ਕਰੋ ਉਪਾਇ ਬਨੈ ਜਿਮ ਕਾਰੀ ¹ ॥ ੧੦ ॥	¹ ਇਲਾਜ, ਉਪਾਇ।
ਤਬਿ ਭਾਈ ਜੇਠੇ ਪੈਰਾਣੇ।	
ਕੇਹਰ ਬਪ ਬਣਿ ਅਰਧ ਨਿਸਾਨੇ ¹ ।	¹ ਸ਼ੇਰ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ।
ਰੰਗ ਮਹਿਲ ¹ ਮੈ ਜਹਿੰ ਸ਼ਾਹ ਸੋਯੋ।	¹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੌਣ ਦਾ ਖਾਸ ਮਹਿਲ।
ਜਾਇ ਡਰਾਯੋ ਸੁਖੁ ਸਬਿ ਖੋਯੋ ॥ ੧੧ ॥	
ਤ੍ਰਸਤ ¹ ਸ਼ਾਹਿ ਜਬਿ ਨੈਨ ਉਘਾਰੇ ² ।	¹ ਡਰ ਕੇ। ² ਖੋਲ੍ਹੇ।

ਕੇਹਰ ਪਿਖੇ ਉਭੈ ਭੈਕਾਰੇ।
 ਜਾਨੜੋ ਸਾਢਸਤੀ ਯਹਿ ਆਈ।
 ਜਿਹ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜਪ ਕਰਤ ਮਹਾਂਈ ॥ ੧੨ ॥
 ਇਹੁ ਚਿਤਵ ਸ਼ਹਿ ਗੁਰੂ ਧਯਾਏ।
 ਤਬਿ ਹੀ ਕੇਹਰ ਦੂਰ ਪਰਾਏ।
 ਤਰਫਤ ਰੈਨ ਸ਼ਾਹਿ ਬਿਤਰਾਈ।
 ਸੁਬਹਿ ਸਭਾ ਮੈਂ ਬੈਠੜੋ ਆਈ ॥ ੧੩ ॥
 ਬੋਲਿ ਨਜ਼ੂਮੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਾਰੇ।
 ਬਿਤੜੋ ਹਵਾਲ ਕਹੜੋ ਬਿਸਤਾਰੇ।
 ਕਹੜੋ ਨਜ਼ੂਮੀ ਪੰਡਿਤ ਫੇਰ।
 ਸਾਢ ਸਤੀ ਬਨਿ ਆਈ ਸ਼ੇਰ ॥ ੧੪ ॥
 ਕਾਜੀ ਔਰ ਮੌਲਵੀ ਜੋਈ।
 ਕਹੈਂ ਸਰਾਰ' ਅਹੈ ਯਹਿ ਕੋਈ।
 ਬੈਦ ਹਕੀਮਨ ਰੋਗ ਬਤਾਯੋ।
 ਸਜਾਨਨਿ ਸ੍ਰੁਪਨਾ ਝੂਠ ਲਖਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥
 ਅਸਲ ਬਾਤ ਨਹਿ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਈ।
 ਕਰੀ ਪੁਨਾ ਨਿਸ ਕੋ ਤਕਰਾਈ।
 ਲੋਹ ਕਨਾਤ ਜਾਲ ਤਨਵਾਏ।
 ਪਹਿਰੇ ਲਾਇ ਨਖਸ' ਧੁਖਵਾਏ ॥ ੧੬ ॥
 ਤੋਂ ਭੀ ਉਭੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ।
 ਜੋਗ ਕਲਾ ਮੈਂ ਥੇ ਜੋ ਦੱਖ'।
 ਬਿਦਯਾ ਕਾਲਬ' ਬਦਲਨ ਕੇਰੀ।
 ਆਵਤ ਥੀ ਜਿਨ ਤਈਂ ਬਧੇਰੀ ॥ ੧੭ ॥
 ਬਨਿ ਕਰ ਸ਼ੇਰ ਨਿਸਾ ਕੋ ਆਏ।
 ਜਗੜੋ ਸ਼ਾਹਿ ਡਰ ਲਹੜੋ ਮਹਾਏ।
 ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਬਿ ਧਯਾਯੋ।
 ਟਰੀ ਉਪਾਧਿ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥
 ਇਸੀ ਤੌਰ ਨਿਤ ਨਿਸਾ ਮਝਾਰੀ।
 ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੁਖ ਪਾਵਤ ਭਾਰੀ।
 ਭਯੋ ਬਿਮਾਰ ਲਚਾਰ ਬਧੇਰੈ।

'ਦੋ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ੇਰ ਦੇਖੇ।

'ਚਲੇ ਗਏ।

'ਰਾਤ ਲੰਘਾਈ।

'ਭੂਤਨਾ।

'ਜੰਤ੍ਰ, ਤਵੀਤ।

'ਚਤੁਰ।

'ਸ਼ਰੀਰ।

ਬਿਤੜੇ ਹਾਲ ਨਿਤ ਸਬਿ ਢਿਗ ਟੇਰੈ ॥ ੧੯ ॥

ਚੰਦੂ ਆਦਿ ਦੁਸ਼ਟ ਜਨ ਸੁਨ ਕੈ।
ਗੁਰੂ ਦਿਸ ਤੈ ਧੋਖਾ ਦਿਹ ਗੁਨ ਕੈ।

‘ਵਿਚਾਰ ਕੇ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹੈ ਹਕੀਮ ਪੁਨ ਜੇਠੇ ਭਾਈ।
ਜਾਇ ਸਾਹਿ ਢਿਗ ਸਰਬ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੦ ॥

ਨਿਸ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਸ਼ੇਰ ਡਰੈਂ ਹੈਂ।
ਰਖ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਛਕ ਜੈ ਹੈਂ।
ਕਹਯੋ ਸਾਹਿ ਤੈਂ ਪਾਈ ਮਰਜ਼।

‘ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਭ ਲਈ ਹੈ।

ਹਰੋ ਯਾਹਿ ਮਮ ਮਾਨੋ ਅਰਜ਼ ॥ ੨੧ ॥

‘ਦੂਰ ਕਰੋ।

ਪਿਖ ਸ਼ਰਧਾ ਜੇਠੇ ਪੁਨ ਰਰਾ।

‘ਕਿਹਾ।

ਨਹਿ ਇਨਸਾਫ ਤੁਮਾਰੇ ਜਰਾ।

ਕਯੋਂ ਨਹਿ ਖੇਦ ਤੁਮੈ ਅਸ ਹੋਈ।

ਧਰਮ ਜੁਬਾਨ ਨ ਤੁਮਰੇ ਦੋਈ ॥ ੨੨ ॥

ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਤੁਮੈ ਬੁਲਾਯੋ।

ਰਾਖਯੋ ਬਹੁ ਦਿਨ ਨੇਹੁ ਜਨਾਯੋ।

‘ਪ੍ਰੇਮ।

ਕਿਸੀ ਦੁਸ਼ਟ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੇ ਕਹੇ।

ਪਠਯੋ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਜਹਿ ਅਬਿ ਅਹੇ ॥ ੨੩ ॥

ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਤੈ ਅਧਿਕ ਬਿਤਾਏ।

ਭਲਾ ਚਹਿਤ ਤੋਂ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਏ।

ਜੇ ਕਰ ਆਜ ਨ ਉਨ੍ਹੈ ਬੁਲੈ ਹੈਂ।

ਟਰੈਂ ਨ ਕੇਹਰ ਆਵਤ ਖੈਰੈ ॥ ੨੪ ॥

‘ਸ਼ੇਰ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਰਸਤ ਤਿਨਕੇ ਦਰਸ ਕੇ,

ਸਿੱਖ ਹਜਾਰੋਂ ਬੈਸ।

‘ਬੈਠੇ।

ਬਦ ਅਸੀਸ ਸਬਿ ਦੇਤ ਤੁਹਿ,

ਭਲਾ ਹੋਇ ਕਹੁ ਕੈਸ ॥ ੨੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯਹਿ ਸੁਨ ਸਾਹਿ ਕਾਂਪਯੋ ਐਸੇ।

ਤੇਜ ਪੌਨ ਤੈ ਕਦਲੀ ਜੈਸੇ।

‘ਕੋਲਾ

ਪਾਇ ਬਿਦਾਈ ਜੇਠਾ ਗਯੋ।

ਸ਼ਾਹਿ ਅਧਿਕ ਮਨਿ ਤ੍ਰਾਸਤ ਭਯੋ ॥ ੨੬ ॥

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਬਡ ਪੀਰ ਲਹੌਰੀ।

ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਿਸੀ ਦਿਵਸ ਤਿਸ ਠੌਰੀ।

ਅਤੀ ਬ੍ਰਿਧ ਤਨ ਭੌਹਿੰ ਬਿਸਾਲਾ।

।ਭੁਵੱਟੇ।

ਮੁਖ ਪਰ ਪਰਤ ਪੀਤ ਸਿਤ ਬਾਲਾ ॥ ੨੭ ॥

।ਪੀਲੇ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ।

ਮੁੰਦ੍ਰਿਤ ਲੋਚਨ ਉਪਰ ਛਾਏ।

।ਮੀਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉੱਪਰ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਬੋਲਤ ਕਬਹੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਲਾਏ।

ਬਹਰ ਜਗਤ ਤੈ ਬ੍ਰਿਤਿ ਉਠਾਈ।

ਨਿਜਾਨੰਦਾ ਰਸ ਲੇਤ ਸਦਾਈ ॥ ੨੮ ॥

।ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦਾ।

ਗਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਤਬਿ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਸੈਂ।

।ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ।

ਹੈ ਇਕੰਤ ਯੋਂ ਬੂਝਯੋ ਖਾਸੈਂ।

।ਆਪ।

ਕਹੋ ਪੀਰ ਜੀ ਸੰਤਨ ਲੱਛਨ।

ਸਮਝ ਜੋਇ ਮੈਂ ਸੇਵੋਂ ਸੁੱਛਨ ॥ ੨੯ ॥

।ਪਵਿੱਤ੍ਰ (ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ)।

ਕਹਯੋ ਪੀਰ ਸੁਨ ਸੰਤਨ ਭੂਖਨ।

।ਗਹਿਣੇ ਭਾਵ ਸੁਨਹਿਰੀ ਗੁਣ।

ਰਹੈਂ ਬਿਕਾਰਨ ਤੈ ਆਦੂਖਨ।

।ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਸ਼ਾਂਤਿ ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿਤਿ ਰਖੈਂ ਟਿਕਾਈ।

ਨਾਂਹਿੰ ਬਾਸਨਾ ਫੁਰ ਹੈ ਕਾਈ ॥ ੩੦ ॥

ਮੁਰਦੇ ਸਮ ਹੈ ਜਗ ਮੈਂ ਰੈਹੈਂ।

ਸਬਿ ਰਸ ਤਜਿ ਆਤਮ ਰਸੁ ਲੈ ਹੈਂ।

ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੋ ਬਸ ਮੈਂ ਰਾਖੈਂ।

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਆਇ ਸੋ ਚਾਖੈਂ ॥ ੩੧ ॥

ਰੋਕ ਬ੍ਰਿਤਿ ਆਤਮ ਮੈਂ ਲਾਵੈਂ।

ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਪਿਖਿ ਦ੍ਰੈਤ ਗਵਾਵੈਂ।

ਦੁਖ ਸੁਖ ਅਧਿਕ ਦੇਇ ਜੋ ਕੋਈ।

ਰਹੈਂ ਅਡੋਲ ਮੇਰੁ ਸਮ ਸੋਈ ॥ ੩੨ ॥

ਰਾਗ ਰੋਖ ਨਹਿ ਫੁਰਨੋ ਪਾਵੈਂ।

।ਮੋਹ ਤੇ ਗੁੱਸਾ।

ਫੁਰਨੇ ਪਰ ਅਸ੍ਰਾਰ ਰਹਾਵੈਂ।

ਕਰਾਮਾਤ ਜੋ ਇਤਕ ਰਖਾਵੈਂ।

ਫੂਕ ਮਾਰ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਉਡਾਵੈਂ ॥ ੩੩ ॥

ਸੂਰ ਸਸੀ ਤਾਰਾ ਗਨ ਤੋਰੈਂ।
ਨੌਕਾ ਜਿਮ ਧਰਤੀ ਕਉ ਬੋਰੈਂ।

¹ਡਬੋ ਦੇਣ।

ਤੋ ਭੀ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹਿ ਦੇਵੈਂ।

ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈਂ ਮਗਨ ਰਹੇਵੈਂ ॥ ੩੪ ॥

ਜਿਮ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਲਵਪੁਰ ਮਾਂਹੀ।

¹ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ।

ਸਹੇ ਕਸ਼ਟ ਅਸ ਕਹੇ ਨ ਜਾਂਹੀ।

ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਥੇ ਸਿੰਧ¹ ਪੂਰੇ।

¹ਸਮੁੰਦਰ।

ਨਾਹਿ ਦਿਖਾਈ ਜਰਾ¹ ਜਰੂਰੇ² ॥ ੩੫ ॥

¹ਥੋੜ੍ਹੀ ਜੇਹੀ ਵੀ। ²ਜ਼ਰੂਰਤ (ਲੋੜ) ਪੈਣ 'ਤੇ ਵੀ।

ਨਿਜਾਨੰਦ ਤੈ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨ ਚਾਲੀ।

ਰਹੇ ਅਡੋਲ ਅਮੋਲ ਬਿਸਾਲੀ।

ਦੇਹ ਸਬੰਧ ਨ ਜਰਾ ਜਨਾਯੋ।

ਜੀਵਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋਇ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥

ਸਿਖ ਜੁ ਥੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਰਮਾਤੀ।

ਸੋ ਭੀ ਰਖੇ ਬਰਜ ਬਖਯਾਤੀ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਗਯੋ।

ਬੰਦਿ ਚਰਨ ਧੰਨ ਧੰਨਜ ਅਲਯੋ ॥ ੩੭ ॥

ਜਰਨਾ ਅਜਰ¹ ਪੇਖਿ ਤਿਨ ਕੇਰੀ।

¹ਨ ਸਹਾਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ (ਸ਼ਕਤੀ) ਨੂੰ ਸਹਾਰਨਾ।

ਉਛਰਜੋ ਮਨ ਮਮ ਅਸ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

ਚਾਹਜੋ ਉਲਟਾ ਕਰੋਂ ਲਾਹੌਰੈਂ।

ਪੈ ਬਰਜਜੋ ਗੁਰੁ ਦੈ ਸੌਂਹ ਗੌਰੈਂ ॥ ੩੮ ॥

ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਅਬਿ ਤਿਨ ਕੇ ਪੂਤ।

ਹੈਂ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤਿਨ ਸਮ ਮਜ਼ਬੂਤ।

ਚਹੈਂ ਤ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਕਰਿ ਡਾਰੈਂ।

ਪੈ ਵਹਿ ਜਰਨਾ ਰਖਤ ਅਪਾਰੈਂ ॥ ੩੯ ॥

ਜਿਨ ਕੋ ਕਿਲੇ ਗੁਲੇਰ ਮਝਾਰੇ।

ਰਖਜੋ ਤੁਮੈ ਕਰਿ ਬੰਦ ਬ੍ਰਿਥਾਰੇ¹ ॥ ੪੦ ॥

¹ਐਵੇਂ ਹੀ, ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਯਹਿ ਬਾਤ ਸੁਨਿ,

ਬ੍ਰਿਧ ਪੀਰ ਤੈ ਸਾਚ।

ਕਾਂਪਜੋ ਮਨ ਡਰਿ ਢਰ ਪਰਜੋ¹,

¹ਢਲ ਗਿਆ, ਨਰਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਹੀ ਨ ਗੀ ਗੁਰਿ ਆਂਚ' ॥ ੪੧ ॥

'ਤਕਲੀਫ਼।

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੁਨਿ ਸ਼ਹਿ ਡਰਿ ਡੋਲਯੋ।

ਤੁਰਤ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਕੋ ਬੋਲਯੋ।

ਤੁਮ ਮੁਰੀਦ ਸਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਕੇਰੋ।

ਕਹਯੋ ਕਰੋ ਯਹਿ ਕਾਰਜ ਮੇਰੋ ॥ ੪੨ ॥

ਤੂਰਨ ਪੂਰਨ ਗੁਰਹਿ ਲਯਾਵੋ।

ਭੂਲ ਗੁਨਾਹ ਮੋਰ ਬਖਸ਼ਾਵੋ।

ਮਾਨ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਚਲ ਗਯੋ।

ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਕਰਤ ਬੇਨਤੀ ਭਯੋ ॥ ੪੩ ॥

ਕੈਦੀ ਨ੍ਰਿਪਨ ਜਬੈ ਯਹਿ ਸੁਨੀ।

ਅਏ ਦੁਖਤ ਕਰਿ ਰੋਦਨ ਧੁਨੀ'।

'ਰੋਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।

ਅਤਿ ਘਿਗਿਆਇ' ਚਰਨ ਲਪਟਾਏ।

'ਲੇਲੜੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ।

ਹਮੈ ਆਪ ਬਿਨ ਕੈਸ ਬਿਤਾਏ ॥ ੪੪ ॥

ਕੋ ਹਮ ਕੋ ਫਿਰ ਆਨ ਛੁਡੈ ਹੈ।

ਤੁਮ ਬਿਨ ਰੱਛਕ ਕੋ ਨ ਦਿਸੈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ ਤੁਮ ਧਰਹੋ।

ਸਰਨਾਗਤ ਕੇ ਬੰਧਨ ਹਰਹੋ ॥ ੪੫ ॥

ਬ੍ਰਿਦ' ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਸੰਭਾਰੋ।

'ਸੁਭਾਵ, (ਅ) ਫਰਜ਼।

ਕਾਟੋ ਬੰਧਨ ਅਬੈ ਹਮਾਰੋ।

ਦੀਨ ਬੈਨ ਬਹੁ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਨ ਕੈ।

ਧੀਰਜ ਦਯੋ ਗੁਰੂ ਮਨ ਗੁਰ ਕੈ ॥ ੪੬ ॥

ਕਹਯੋ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਕੇ ਤਾਈਂ।

ਹਮੈਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰੈਂ ਇਹਾਂਈਂ।

ਕੈ ਯਹਿ ਕੈਦੀ ਛੂਟੈਂ ਸਬਿ ਹੀ।

ਨਾਹਿ ਤ ਹਮ ਭੀ ਜਾਂਹਿ ਨ ਕਬਿ ਹੀਂ ॥ ੪੭ ॥

ਗੁਰੁ ਰੁਖ ਪਿਖਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤਬੈ।

ਆਇ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਭਾਖੀ ਸਬੈ।

ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬਾਤ ਰਚਿ' ਕਹੀ।

'ਗੱਲ ਬਣਾ ਕੇ।

ਮਾਨੈ ਜਹਾਂਗੀਰ ਜਯੋਂ ਸਹੀ ॥ ੪੮ ॥

ਸੁਨਿ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਪੁਨਾ ਯੋਂ ਭਾਖਾ।
 ਗੁਰੁ ਕਾ ਬਚਨ ਸੀਸ ਹਮ ਰਾਖਾ।
 ਦਾਮਨ¹ ਪਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੇਤੇ।
 ਨਿਕਸੈਂ ਕੈਦੀ ਛੂਟੈਂ ਤੇਤੇ ॥ ੪੯ ॥
 ਤਬਿ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਵਹੈ ਕਮਾਯੋ¹।
 ਜਜੋਂ ਗੁਰੁ ਚਹਯੋ ਭਯੋ ਤਜੋਂ ਸਾਯੋ¹ ॥ ੫੦ ॥
 ਬਾਵਨ ਪਾਲਯੋ* ਕਾ¹ ਗੁਰੁ ਜਾਮਾ²।

¹ਪੱਲਾ।

¹(ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ) ਉਸੇ (ਬਚਨ) 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ।

¹ਉਹ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੋਇਆ।

¹ਬਵੰਜਾ ਪੱਲਿਆਂ (ਕਲੀਆਂ) ਦਾ। ²ਚੋਲਾ। *ਇਥੇ ਪਾਠ 'ਬਾਲਯੋ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਅਸੁੱਧ ਹੈ।

ਪਹਰ ਫਰਾਇ ਛੁਡਏ ਤਮਾਮਾਂ।
 ਯਹਿ ਜਬਿ ਖਬਰ ਜਬਰ¹ ਸੁਨ ਪਾਈ।
 ਆਏ ਜਨ ਦਰਸਨ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੫੧ ॥
 ਦੇਸ ਦੇਸ ਗੁਰੁ ਕੀਰਤਿ ਫੈਲੀ।
 ਮਨਹੁ ਮਾਲਤੀ ਫੁਲੀ ਅਮੈਲੀ¹।
 ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ ਗੁਰੁ ਪਰ ਉਪਕਾਰੀ।
 ਕਹੈਂ ਐਸ ਮਿਲਿ ਸਬਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ੫੨ ॥

¹ਜਬਰਦਸਤ।

¹ਉੱਜਲ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਜਜੋਂ ਮਿਥਲੇਸ¹ ਵਿਸੇਸ ਕਢੇ,
 ਨਰਕਾਂ ਤੈ¹ ਨਾਰਕੀ² ਜੀਵ ਅਪਾਰੀ।
 ਦੈਂਤ ਬਨਾਸੁਰ ਕੇ ਹਰ¹ ਜਜੋਂ,
 ਜਦੁ ਨਾਥ¹ ਛੁਡਾਇ ਲਈ ਬਹੁ ਨਾਰੀ।
 ਰਾਵਨ ਬੰਦ ਤੈ¹ ਜਜੋਂ ਸੁਰ ਬ੍ਰਿੰਦਨ²,
 ਫੰਧ¹ ਕਟੇ ਰਘੁਚੰਦ² ਸੁਧਾਰੀ।
 ਤਾਂਹਿ ਮਨਿੰਦ¹ ਨਰਿੰਦ² ਬਰਿੰਦ³,
 ਕਢੇ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੂ ਉਪਕਾਰੀ ॥ ੫੩ ॥
 ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਗਹੇ ਨਰ ਨਾਥ¹,
 ਮਛੰਦੂ ਨਾਥ ਜਜੋਂ ਜਾਇ ਛੁਡਾਏ।
 ਜੈਸ ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਕੀ ਬੰਦ ਤੈ,
 ਨ੍ਰਿਪ ਪੁੰਜ¹ ਗੁਬਿੰਦ² ਰਿਹਾਇ ਕਰਾਏ³।
 ਫੰਧਕ ਤੈ¹ ਜਿਮ ਜੀਵ ਘਨੇ,

¹ਜਨਕ (ਰਾਜੇ) ਤੋਂ।

¹ਨਰਕਾਂ ਤੋਂ। ²ਨਰਕ ਦੇ।

¹ਮਾਰ ਕੇ।

¹ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ।

¹ਕੈਦ ਤੋਂ। ²ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ।

¹ਫਾਹੇ। ²ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ।

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ। ²ਰਾਜੇ। ³ਸਾਰੇ (ਭਾਵ ਬਵੰਜਾ)।

¹ਪਕੜੇ ਹੋਏਰਾਜੇ।

¹ਸਾਰੇਰਾਜੇ। ²ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ। ³ਛੁਡਾਏ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ।

ਛੁਡਵਾਵਤ ਹੈਂ ਧਰਮੀ ਬਹੁ ਥਾਏ।
 ਤਜੋਂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੂ ਗੁਰੁ, ਭੂਪ¹ 'ਰਾਜੇ।
 ਛੁਡਾਇ, ਭਲੇ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਕਹਾਏ ॥ ੫੪ ॥
 ਸੰਗ ਲਵਾਇ¹ ਗੁਰੈਂ ਮੁਦ ਪਾਇ², 'ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ। ²ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।
 ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਆਇ ਮਿਲਾਏ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਗਹੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਦੋ,
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਿਜੰ ਅਪਰਾਧ ਛਿਮਾਏ¹। 'ਬਖਸ਼ਵਾਏ।
 ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਦਏ ਤੁਮਹੂੰ ਮੁਹਿ,
 ਸਾਢਸਤੀਨ ਤੇ ਲੀਨ ਬਚਾਏ।
 ਆਵਹਿੰ ਸੋ ਬਨ ਸ਼ੇਰ, ਮੁਝ ਨਿਤ
 ਖਾਵਨ, ਰਾਖਤ ਆਪ ਹਟਾਏ ॥ ੫੫ ॥
 ਏਹੁ ਅਹਿਸਾਨ¹ ਮਹਾਂਨ ਕਰਜੋ, 'ਪਰਉਪਕਾਰ।
 ਮੁਝੈ ਪੈ ਨਹਿ ਜਾਇ ਦੋਏ ਇਵਜ਼ਾਨਾ¹। 'ਬਦਲਾ।
 ਜਾਪੁ ਕਰਜੋ ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਜਾਇ,
 ਸਹੀ ਤਕਲੀਫ ਛਿਮੋ¹ ਸੁਖਦਾਨਾ। 'ਬਖਸ਼ੋ।
 ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਮੁਸਕਾਇ ਗੁਰੂ,
 ਸਹਿ ਨੀਤ¹ ਪ੍ਰੀਤ ਸੁ ਬੈਨ ਬਖਾਨਾ। 'ਨੀਤੀ ਸਹਿਤ।
 ਹੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਘਰ ਕਾਮ ਤਰੂ¹, 'ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ।
 ਚਿਤਵੈ ਜਸ¹ ਜੋ ਫਲ ਲੇਤ ਮਹਾਨਾ ॥ ੫੬ ॥ 'ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।
ਕਬਿਤ:
 ਮਲ ਹੀਨ ਮੁਕਰ ਸਮਾਨ¹ ਗੁਰੁ ਘਰ ਜਾਨ, 'ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ।
 ਜੈਸੋ ਮੁਖ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤੈਸੋ ਹੀ ਦਿਖਾਇ ਹੈਂ।
 ਰਾਵਰ ਕੇ ਬਡੇ ਮੇਲ ਰਾਖ ਬਰ¹ ਲੇਤ ਰਹੇ, 'ਵਰ।
 ਆਪ ਹਜ਼ਰਤ ਤਿਮ ਚਹਿਤ ਭਲਾਇ¹ ਹੈਂ। 'ਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਅਸੀਂ) ਆਪ ਦੀ ਭਲਾਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਨਜੀਕ ਚੌਂਕੀ ਚੰਦਨ ਪੈ ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ,
 ਜੇਵਰ ਜਰਾਊ ਜਰੇ ਅੰਗਨ ਸੁਹਾਇ ਹੈਂ।
 ਸੀਸ ਸਿਰਪੇਚ¹ ਜਿਗ੍ਰਾ ਕਲਗੀ ਦਮਕ ਰਹੀ², 'ਦਸਤਾਰ। ²ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।
 ਕਰ ਮੈਂ¹ ਕਪੂਰੀ² ਸਿਮਰਨਾ ਝਲਕਾਇ ਹੈਂ³ 'ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ²ਕਪੂਰ ਦਾ। ³ਚਮਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 ॥ ੫੭ ॥
 ਅਤਿ ਹੀ ਅਮੋਲ ਰੰਗ ਢੰਗ ਮੈ ਅਤੋਲ,

ਗੁਰੂ ਫੇਰ ਰਹੇ ਤਾਂਹਿ ਮਨ ਸ਼ਾਹ ਕਾ ਫਿਰਾਯੋ ਹੈ।
ਪੇਖਿ ਲਲਚਾਇ ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਯੋ ਐਸੋ ਔਰ ਨਾਹਿੰ,
ਦੂਰ ਹੀ ਤੈ ਆਯੋ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਸਿਖ ਲਯਾਯੋ ਹੈ।
ਸਹਿਤ ਸੰਕੋਚ ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਯੋ ਏਕ ਦਾਨਾ ਯਾਹਿ,
ਕੀਜੀਏ ਇਨਾਯਤ¹ ਤਵਰੁਕ² ਭਾਯੋ ਹੈ³।

ਏਕ ਯਾਦਗਾਰ ਦੂਜੇ ਰੱਖਕ ਲਖੈ ਹੋਂ ਸਾਰ¹,
ਕਰਹੋਂ ਇਮਾਮ ਤਸਵੀ ਕੋ ਮੇਰੁ ਠਾਯੋ ਹੈਂ¹।

॥ ੫੮ ॥

ਪੇਖਿ ਪਤਿਸਾਹਿ ਕੋ ਉਮਾਹਿ ਮਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਤਬਿ,
ਕਹਯੋ ਯਾਹਿ ਰਾਖੀਏ ਸਮੱਗੁ ਹੀ ਆਪ ਹੈ।
ਐ ਪੈ ਏਕ ਮਾਲਾ ਸਮ ਯਾਹਿ ਕੇ ਬਿਸਾਲਾ ਆਹਿ,
ਆਲਾ ਲਾਲਾ ਚੰਦੂ ਕੇ¹ ਲਈ ਸੁ ਕਰਿ ਪਾਪ ਹੈ।
ਤਾਂ ਪਰ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸਭਿ ਸੁਨਯੋ ਪਤਸਾਹਿ ਜਬਿ,
ਚੰਦੂ ਕੋ ਦ੍ਰੋਹੀ¹ ਗੁਰੂ ਪਾਪੀ ਲਯੋ ਥਾਪ ਹੈ²।
ਲਯੋ ਸੋ ਬੁਲਾਈ ਮਾਲਾ ਤਲਬ ਫੁਰਮਾਈ¹,
ਗੁਰੂ ਪੇਖੇ ਜੋ ਤਿਥਾਈ¹ ਚੰਦੂ ਤਾਈ ਚਢਯੋ ਤਾਪ
ਹੈ ॥ ੫੯ ॥

ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਇ ਕਹਯੋ ਨ ਨਿਹਾਰੀ ਮੈਂ ਹੂੰ,
ਮਾਲਾ ਲਘੁ ਭਾਰੀ ਕੈਹੂੰ¹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਿਥਾਈਂ ਥੀ।
ਤਾਂ ਪਰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜਬਿ ਭਈ ਤਾਹਿੰ ਘਰ ਖਾਸੀ¹,
ਨਿਕਸੀ ਜਿਨਸ¹ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਜੋ ਲਿਖਾਈ ਥੀ।
ਤਾਂ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਾਰਦਾਤ¹ ਆਈ ਯਾਦ ਸ਼ਾਹਿ
ਤਾਈਂ,

ਖਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਪੀਰ ਬਿਰਧ ਸਭੈ ਜੋ ਸੁਨਾਈ ਥੀ।
ਕੋਪ ਹੋਇ ਸ਼ਾਹ ਕਹਯੋ ਜੋ ਨ ਹੋਤੀ ਬਿਦਿਤ¹ ਏ,
ਕਯਾਮਤ¹ ਮੈ ਤੋ ਤੇ ਮੁਝੇ ਅਤਿ ਦੁਖਦਾਈ ਥੀ

॥ ੬੦ ॥

ਏਰੇ ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ ਤੈ ਕੁਕਾਜ ਕੀਨੋ ਭਾਰੀ ਅਤਿ,
ਬੇਟੀ ਕੇ ਬਦਲ¹ ਬਾਦ² ਗੁਰੂਅਨ ਸੋਂ ਫਰਯੋ।

¹ਫਿਰ ਗਿਆ, ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ।

¹ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ²ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ (ਵਜੋਂ)। ³(ਮੈਨੂੰ ਇਹ) ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

¹ਚੰਗਾਰਾਖਾ ਜਾਣਾਂਗਾ।

¹ਮੇਰੂ (ਮਣਕੇ) ਦੀ ਥਾਂ (ਆਪਣੀ) ਮਾਲਾ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮਣਕਾ ਬਣਾਵਾਂਗਾ।

¹ਸਾਰਾ (ਸਿਮਰਨ)।

¹ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਹੈ।

¹ਵੈਰੀ। ²ਅੰਨ ਲਿਆ।

¹ਮਾਲਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

¹ਓਥੇ।

¹ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹(ਮਾਲਾ ਆਦਿ) ਚੀਜ਼ਾਂ।

¹ਘਟਨਾ।

¹ਪ੍ਰਗਟ।

¹ਪ੍ਰਲੋ ਤੋਂ ਮਗਲੋਂ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਆਮਤ ਹੈ।

¹ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ। ²ਝਗੜਾ।

ਝੂਠੀ ਮੂਠੀ ਚੁਗਲੀ ਸੁਨਾਇ ਕੈ ਭਖਾਯੋ ਮੁਝੇ*,

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਤੇਜ਼ਕ ਜਹਾਂਗੀਰੀ) ਦੋਸ਼ ਸਾਰਾ ਚੰਦੂ ਦਾ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁਣ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੰਦੂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਬਾਰੇ ਝੂਠੀਆਂ ਉੱਜਾਂ ਲਾ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ।

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੁਲਵਾਯੋ ਘਰ ਮੈਂ ਹਰਜੋ।

।ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਾਹੁ ਅਬਿ ਤੂੰ ਭੀ ਦਫਾ ਹੋਰੁ ਨਿਜ ਕੀਆ ਭਰ,

।ਕਿਹਾ।

ਐਸੇ ਕਹਿ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰੂ ਆਗੇ ਯੋਂ ਰਰਜੋ।

।ਆਪ ਦਾ।

ਰਾਵਰੋ। ਗੁਨਾਹੀ ਚੰਦੂ ਮਨ ਚਾਹੀ ਦੇਹੁ ਸਜਾ,

ਅਭੀ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਯਾਹਿ ਛਿਮਾ ਮੋਹਿ ਪੈ ਕਰਜੋ

॥ ੬੧ ॥

ਆਇਸ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਾਇ ਤਾਹੀਂ ਸਮੇ ਸਭਾ ਵੀਚ,

।ਆਗਿਆ।

ਭਾਈ ਜੇਠੇ, ਪੈੜੇ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਚੰਦੂ ਕੋ ਗਹਜੋ।

ਪਗਰੀ ਉਤਾਰ ਬਾਂਧਿ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬਜ਼ਾਰ ਵੀਚ,

।ਜੁੱਤੀਆਂ {ਫਾ: ਪੈਜ਼ਾਰ}।

ਮਾਰਤ ਪਜਾਰ। ਪੂਰ ਡਾਰ ਉਚ ਯੋਂ ਕਹਜੋ।

ਇਹੁ ਗੁਰੂ ਦ੍ਰੋਹੀ ਪਾਪੀ ਤਾਪੀ ਦ੍ਰੂਜ ਸੰਤ ਕੋ ਹੈ,

।ਓਹੀ (ਇਸ ਦੇ) ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰੋ।

ਹੋਇ ਸਿਖ ਜੋਈ ਯਾਹਿ ਮਾਰੈ ਪਨਹੀ ਵਹਯੋ।

।ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ। ²ਤਾੜੀਆਂ।

ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਬਾਲਕ ਬਜ਼ਾਰੀ। ਤਾਰੀ² ਮਾਰੈਂ, ਡਾਰੈਂ

ਪੂਰ, ਭੂਰ ਸਿਖਨ ਕੇ ਜੂਤ ਚੰਦੂ ਨੈ ਸਹਜੋ

॥ ੬੨ ॥

ਭਈ ਭੀਰ ਭਾਰੀ ਕੋਊ ਮਾਰੈ ਦੇਵੈ ਗਾਰੀ ਬਡ,

।ਤਉਕ=ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਦੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾਇਆ ਭਾਰੀ ਕੜਾ ਜਾਂ ਜੌਜੀਰ।

ਲਾਨੂਤ ਕਾ ਤਬਕ। ਸਬਕ ਮਿਲੈ ਤਾਂਹਿ ਹੈ।

।ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇਰਾਖਿਆਂ ਨੂੰ।

ਡੇਰੈ ਮੈਂ ਲਜਾਇ ਪਕਰਾਇ ਸ੍ਰਾਨ ਰਖਕਨ।,

।ਦਿੱਲੀ ਦੇ।

ਆਏ ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਬਿਦਾ ਲੈ ਸ ਉਮਾਹਿ ਹੈ।

।ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ।

ਸਿਖ ਦਿਲਵਾਲੀ। ਭੇਟ ਲੈ ਕਰ ਬਿਸਾਲੀ ਆਏ,

।ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਲਈ। {ਚਾਹ=ਤੱਕਣਾ ਦੇਖਣਾ।}

ਸਬਿ ਹੈ ਖੁਸ਼ਾਲੀ। ਕਹੈਂ ਗਹਯੋ ਦੁਸ਼ਟ ਯਾਹਿ ਹੈ।

।ਲੋੜਵੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਦੁਤੀ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰੂ ਡੇਰੇ ਮਾਹਿ ਆਯੋ ਚਾਹਿ।,

ਕੀਨੀ ਮਿਲਿ ਬਾਤ ਭੇਟ ਦੀਨੀ ਬਹੁ ਚਾਹਿ। ਹੈ

॥ ੬੩ ॥

ਤਾਹੀਂ ਸਮੇਂ ਕੈਦੀ ਰਾਜੇ ਆਏ ਹਰਦਾਸ ਸੰਗ,
 ਸਬਿ ਸੈਂ ਦਿਲਾਏ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ।
 ਕਸਮ ਕਰਾਇ ਬਦੀ ਸਬਿ ਤੈ ਛੁਡਾਇ ਗੁਰ,
 ਬਖਸ਼ਾਏ ਸਿਰੇਪਾਇ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਸਬਾਹਿ ਕੋ।
 ਪਠਵਏ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮ ਗਏ ਨਾਮ ਲੇਤ,
 ਕੀਰਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੰਗ ਫੈਲੀ ਪਾਇ ਥਾਹਿ ਕੋ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਪ੍ਰਮੋਦ। ਦੈ ਕੈ ਬਿਦਾ ਹੂੈ ਕੈ ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ,
 ਆਏ ਸੁਧਾਸਰ ਓਰ ਕਹੇ ਕੋ ਉਛਾਹਿ ਕੋ।

॥ ੬੪ ॥

ਹਰਦਾਸ ਕਿਲੇਦਾਰ ਆਯੋ ਗੁਰੂ ਸੰਗ, ਜਾਹਿ
 ਚਢੜੋ ਨਾਮਰੰਗ ਔ ਉਮੰਗ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕੋ।
 ਜੇਠਾ, ਪੈੜਾ, ਬਿਧੀਆ, ਸੰਘੇੜਾ। ਨੰਦਾ, ਅਮੀਆਂ
 ਜੂ,
 ਨਿਝਰ। ਰੰਧਾਵਾ, ਕਾਲਾ ਦੁਲਟ ਸੁਜਾਨ ਕੋ।
 ਭਾਈ ਕਾਰਜਾਦਾ, ਭਾਣਾ, ਸਾਂਈਂ ਦਿੱਤਾ ਔ
 ਪਿਰਾਣਾ,
 ਆਦਿਕ ਅਪਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗ ਕਰੇ ਬਯਾਨ ਕੋ।
 ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜਾਵੈਂ ਸਿੱਖ ਦਰਬ ਚਢਾਵੈਂ,
 ਦਰਸਾਵੈਂ ਫਲ ਪਾਵੈਂ ਲਾਵੈਂ ਪਨਹੀ ਦਿਵਾਨ ਕੋ।

॥ ੬੫ ॥

ਆਏ ਸੁਧਾਸਰ ਮਿਲੀ ਮਾਤ ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਰ,
 ਔਰ ਗੁਰਦਾਸ ਆਦਿ ਮਿਲੇ ਸਿਖ ਆਇ ਕੈ।
 ਚੰਦੂ ਕੋ ਨਿਹਾਰ ਸਬਿ ਮੋਦ ਧਾਰ ਮਾਰ ਕਰੈਂ,
 ਕੋਡੀਆਂ ਮੰਗਾਈ ਸੋ ਬਜ਼ਾਰ ਮੈ ਫਿਰਾਇ ਕੈ।
 ਬੀਤਯੋ ਏਕ ਮਾਸ ਸੁਖ ਰਾਸਿ ਥਿਰੇ ਸੁਧਾਸਰ,
 ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਤਰਫ, ਲਹੌਰ ਅਯੋ ਧਾਇ ਕੈ।
 ਮਿਲਯੋ ਗੁਰੂ ਤਾਈਂ ਬਹੁ ਦਰਬ ਚਢਾਈ ਭੇਟ,
 ਪੁਨਾ ਬੇਗਮਾਤ। ਆਈ ਆਗਯਾ ਕੋ ਪਾਇ ਕੈ

॥ ੬੬ ॥

ਦੁਤੀ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਵਾਇ।

'ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।
 'ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ।
 'ਕੌਣ {ਥਾਹਿ} ਥੱਲਾ ਭਾਵ ਅੰਤ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 'ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।
 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਤਰਫ।

'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ।
 'ਗੋਤ।
 'ਨਾਮ।
 'ਭਾਈ (ਬਹਿਲੋ ਦੀ ਬੰਸ) ਦਾ ਰਜਾਦਾ ਨਾਮ।
 'ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

'ਬੇਗਮਾਂ।

'ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

ਧਸਯੋ ਲਵ ਪੁਰ ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਉਤਰੇ ਮੁਜੰਗਾ ਮੈਂ।

'ਮੁਜੰਗ ਗੋਤ ਦੇ ਪਠਾਣ ਅਜੀਜ਼ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਲਾ।

ਕਿੰਚੇ ਬੇਗ ਔ ਵਜੀਰ ਖਾਨ ਰਹੈਂ ਸੇਵ ਵੀਚ,
ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਤਰਫ ਤੈ ਸਦੈਵ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਮੈਂ।
ਸਿੱਖ ਗਨ ਆਇ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈਂ ਚਢਾਇੰ ਭੇਟ,
ਪਾਇੰ ਫਲ ਚਾਰ ਘਰ ਜਾਇੰ ਫਿਰ ਰੰਗ ਮੈਂ।

'ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ।

ਲਾਗੀ ਰਹੇ ਭੀਰ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਤੀਰਾ,
ਸਿਖ ਚੰਦੂ ਕੋ ਨਿਹਾਰਿ ਮਾਰ ਗਾਰਿ ਦੈਂ ਉਮੰਗ ਮੈਂ

'ਕੋਲ।

॥ ੬੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਚੰਦੂ ਕੋ ਨਿਤ ਯੋਂ ਮਿਲੈ,
ਮਾਰ ਜੂਤੀਅਨ ਗਾਰਿ।
ਦੀਨ ਭਯੋ ਅਤਿਸੈ ਦੁਖੀ,
ਹਾ ਹਾ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ॥ ੬੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਤੈ ਆਇਸ ਲੈ ਕੈ।
ਜੇਠੇ ਆਦਿਕ ਸਿਖਨ ਲਿਜੈ ਕੈ।
ਫੇਰਯੋ ਸ਼ਹਿਰ ਪਿਖਯੋ ਨਰ ਨਾਰੀ।
ਜੁਲਮ ਚਿਤਾਰ ਤਾਹਿੰ ਦਿਹੰ ਗਾਰੀ ॥ ੬੯ ॥

ਪਰੇ ਕ੍ਰਿਮ ਤਨ ਕ੍ਰਿਸ ਅਤਿ ਹੋਵਾ।
ਤਰਫਤ ਦੁਖ ਸੋਂ ਜਾਇ ਨ ਜੋਵਾ।

'ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ।

'ਦੇਖਿਆ।

ਪਾਛੇ ਬਾਲਕ ਫਿਰੈਂ ਅਨੰਤੈਂ।
ਜਨ ਜਮਾਤ ਚੰਦੂ ਮਾਹੰਤੈਂ ॥ ੭੦ ॥

ਪਨਹੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਬਹੁ ਕਰੈਂ।
ਤਾਨ੍ਹੇ ਗਾਰਿ ਬਿਬਿਧ ਜਸ ਰਰੈਂ।

ਧੂਰ ਭੂਰ ਅਲਤਾ ਬਰਸੈ ਹੈਂ।

'ਲਾਖ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਲਰੰਗ ਜੋ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ।

'ਤਾੜੀਆਂ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤਾੜੀ ਜੂਤੇ ਬਾਦ ਬਜੈ ਹੈਂ ॥ ੭੧ ॥

'ਜ਼ਖਮ।

ਮਾਥੇ ਘਾਉ ਤਿਲਕ ਜਨ ਦੀਨੋ।

'ਵੱਡਾ ਨਾਰਕੀ (ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ) ਨਰਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।

ਮਹਦ ਨਾਰੀ ਨਰਕ ਨ ਕੀਨੋ।

ਤ੍ਰਿਣ ਗਲੀਜ਼ਨ! ਚਵਰ ਢੁਲਾਵੈਂ।

'ਗੰਦੇ ਕੱਖਾਂ ਦਾ।

ਮਾਲਾ ਜੂਤਨ ਫੂਲ ਪਹਿਰਾਵੈਂ ॥ ੨੨ ॥

ਕੌਡੀ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਦੁਕਾਨੋਂ।

ਭੀਖ ਮਹੰਤ ਉਗ੍ਰਾਹਿਤ ਮਾਨੋ।

ਸਿੱਖ ਪੇਖਿ ਤਿਹ ਪਨਹੀ ਮਾਰੈਂ।

ਮਨੋ ਭੇਟ ਦੈ ਜਨਮੁ ਸੁਧਾਰੈਂ ॥ ੨੩ ॥

ਸਗਰ ਨਗਰ ਡਗਰਨ ਮੈਂ' ਫੇਰਜੋ।

'ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ।

ਸਬਿ ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਪਾਪੀ ਹੇਰਜੋ।

ਦੁਖਤ ਦੇਖਿ ਤਿਹ ਦਯਾ ਨ ਕਰੈਂ।

ਕਰਿ ਕਰਤੂਤ ਯਾਦ ਦੁਰ ਰਰੈਂ' ॥ ੨੪ ॥

'ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ 'ਦੂਰ ਹੋ ਜਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਦੁਰ ਫਿਟੇ ਮੂੰਹ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿੰ ਗੁਰੂ ਦ੍ਰੋਹੀ ਨਿੰਦਕ ਜੋਈ।

ਉਭੈ ਲੋਕ ਦੁਖ ਲਹਿ ਇਮ ਸੋਈ।

ਥੀ ਜੋ ਸਪਤ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰੀ।

'ਸੌਂਹ, ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ।

ਆਜ ਪਾਲ ਦਿਖਰਾਈ ਖਰੀ ॥ ੨੫ ॥

ਜਿਸ ਭੜਭੁੰਜੇ ਸਿਖ ਕੇ ਭਠ ਤੈਂ।

ਚੰਦੂ ਰੇਤ ਮੰਗਾ ਕਰਿ ਹਠ ਤੈਂ।

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਉਪਰ ਥਾ ਗੇਰਾ।

ਅਬਿ ਚੰਦੂ ਕੇ ਤਿਸ ਸਿਖ ਹੇਰਾ ॥ ੨੬ ॥

ਕੋਪ ਹੋਇ ਭਰਿ ਕੜਛਾ ਭਾਰਾ।

'ਤੱਤਾਰੇਤਾ।

ਬਾਲੂ ਤਪਤ' ਦੁਸ਼ਟ ਪਰ ਡਾਰਾ।

ਕਰਛਾ ਮਾਰ ਕਮਰ ਤਿਹ ਤੋਰੀ।

ਤੜਫੜਾਇ ਕਰਿ ਗਿਰਜੋ ਬਹੋਰੀ ॥ ੨੭ ॥

ਬਦਲਾ ਗੁਰੂ ਦ੍ਰੋਹੀ ਤੈ ਲੀਨਾ।

ਸਫਲ ਜਨਮ ਉਰ ਸੀਤਲ ਕੀਨਾ।

ਅਤਿ ਦੁਖ ਪਾਇ ਮਰਜੋ ਤਹਿ ਚੰਦੂ।

ਰੌਰਵ' ਨਰਕ ਪਰਜੋ ਜਾ ਮੰਦੂ ॥ ੨੮ ॥

'ਭਿਆਨਕ।

ਲੋਥ ਘਸੀਟ ਭੰਗੀਅਨ ਡਾਰੀ।

ਗੰਦੇ ਨਾਲੇ ਮਧ ਦੈ ਗਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੰਤ ਦੋਹੀ ਨਿੰਦਕਨ,
ਹੈ ਹੈ ਏਹੀ ਹਾਲ।
ਚੰਦੂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨੇ,
ਪਰਤਖ ਦਯੋ ਦਿਖਾਲ ॥ ੮੦ ॥

'ਸੰਮਤ ੧੬੭੫ ਬਿ: ਨੂੰ।

ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਪਛੜੈ',
ਮਾਰਜੋ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ।
ਅਬਿ ਅਧਯਾਇ ਪੂਰਨ ਭਯੋ,
ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਤੇ ਤੁਸ਼ਟ' ॥ ੮੧ ॥

'ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਚੰਦੂ ਮਰਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ'
ਨਾਮ ਬਾਈਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ॥ ੨੨ ॥

੨੩. {ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੈਰ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ, ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਦੁਸ਼ਟ ਦਰਨ ਪਾਰਨ ਸਰਨ,
ਕਰਨ ਸਰਬ ਸੁਖ ਸਾਰ¹।

¹ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦਲਣ ਵਾਲੀ, ਸ਼ਰਨ (ਆਇਆਂ ਦੀ) ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਸਟ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ (ਪੈਦਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਮਨ,
ਪਰੈਂ ਬਿਘਨ ਸਿੰਧੁ ਪਾਰ¹ ॥੧॥

¹ਹੇ ਮਨ (ਐਸੀ) ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ (ਤੂੰ) ਬਿਘਨਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਵੇਂਗਾ।

ਕਸ਼ਮੀਰਾਦਿਕ ਸੈਲ ਕਰਿ,
ਪੁਰ ਨਿਜ ਨਾਮ ਬਸਾਇ¹।

¹ਆਪਣੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ) ਵਸਾਉਣਗੇ।

ਕੌਲਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ,
ਸੁਨੋ ਮੱਧ ਇਸ ਧਯਾਇ ॥੨॥

ਲਲਤ ਪਦ ਛੰਦ:

ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਥੀ,
ਬਹੁਤ ਪਰੀਤੀ ਹੋਈ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਰਖੈ ਲਾਹੌਰ ਆਪ ਰਹਿ,
ਕਰੈ ਬਾਤ ਬਹੁ ਸੋਈ।
ਜਬਿ ਜਬਿ ਚਢੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੈਰ ਮੈਂ,
ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਗ ਰਖਾਏ।
ਖੜਗ ਸੰਗ¹ ਗੁਰੂ ਸ਼ੇਰ ਕਈ ਬਿਰ²,
ਸ਼ਹਿ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਖਾਏ ॥੩॥
ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ ਕੇਰ¹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ,
ਜਬਿ ਕਬਿ ਸ਼ਾਹ ਰਖੈ ਹੈਂ।
ਤਬਿ ਸਬਿ ਸ਼ਾਹੀ ਸੂਰਨ ਤੈ¹ ਗੁਰੂ,
ਪਹਿਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੈ ਹੈਂ¹।
ਗੁਰੂ ਭਾਟੀ ਦਰਵਾਜੇ ਉਤਰੇ,
ਲੰਗਰ ਚਲੈ ਅਪਾਰੇ।
ਨਿਤ ਫਕੀਰ ਮੁਹਤਾਜ¹ ਛਕੈਂ ਬਹੁ,
ਆਵੈਂ ਸਿੱਖ ਹਜਾਰੇ ॥੪॥
ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਕਤ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵੈਂ,

¹ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ। ²ਵਾਰੀ।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ।

¹ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੋਂ।

¹ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਲੋੜਵੰਦ।

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਕਰਾਵੈਂ।

ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕੇ¹ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ,

ਸਾਚੇ ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਾਵੈਂ।

ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਮਸੰਦ ਸਬਿ ਮੁਲਕੋਂ,

ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਪ੍ਰੇਰ ਲਿਆਵੈਂ।

ਦਰਬ ਹਥਯਾਰ ਅਸੂ ਦੈ ਭੇਟਾ,

ਸਿੱਖ ਚਾਰ ਫਲ ਪਾਵੈਂ ॥੫॥

ਜਾਇਦਾਤ ਚੰਦੂ ਕੀ ਜ਼ਬਤੀ¹,

ਸ਼ਾਹਿ ਕੋਪ ਹੈ ਜਬਿ ਹੀ।

ਬਜਾਸਾ ਤਟ¹ ਤਿਹ ਗਾਮ² ਰੁਹੀਲਾ,

ਜ਼ਬਤ ਭਯੋ ਥਾ ਤਬਿ ਹੀ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਸੰਨਦ¹ ਲੈ ਗੁਰੂ,

ਸੋਊ ਬਸਾਵਨ ਕੀਨਾ।

ਸੋਲਾਂ ਸਏ ਸਤੱਤ੍ਰ ਮਾਂਗੀ,

ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਪੁਰ ਪੀਨਾ¹ ॥੬॥

ਗਾਮ ਬਸਾਇ ਤਹਾਂ ਤੈ ਜਬਿ ਗੁਰੂ,

ਬਾਰਠ¹ ਮੈ ਚਲ ਆਏ।

ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤਹਿੰ ਕਰਤ ਹੁਤੋ ਤਪ,

ਮਿਲੇ ਤਾਂਹਿ ਮੁਦ ਪਾਏ।

ਦੇਹਰੇ ਨਾਨਕ ਜਗਜ¹ ਆਇ ਕਰਿ²,

ਬੇਦੀ ਸਬਿ ਸਿਤਕਾਰੇ।

ਦਾਨ ਮਾਨ ਦੂਜ ਸੰਤਨ ਕੋ ਦੈ,

ਜਨ ਗ੍ਰੀਬ ਬਹੁ ਪਾਰੇ ॥੭॥

ਆਇ ਸੁਧਾਸਰ ਕੀਨੋ ਮੇਲਾ,

ਦੀਪ ਮਾਲ ਕਾ ਭਾਰਾ।

ਸੰਗਤ ਦੇਸ ਬਦੇਸੋਂ ਲੈ ਕਰਿ,

ਅਏ ਮਸੰਦ ਅਪਾਰਾ।

ਕਾਰ ਭੇਟ ਬਹੁ ਸਿਖਨ ਚਢਾਈ,

ਫਲ ਮਨ ਭਾਵਤ ਪਾਏ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਕੋ,

¹{ਦੁਨੀ} ਇਸ ਲੋਕ (ਅਤੇ) {ਦੀਨ} ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ।

¹ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ।

¹ਕਿਨਾਰੇ। ²ਪਿੰਡ।

¹ਪਟਾ, ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤ੍ਰ।

¹ਤਕੜਾ ਸ਼ਹਿਰ।

¹ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।

¹ਆ ਕੇ ਜੱਗ ਕੀਤਾ। ²ਹੈਰਾਨ।

ਲਯੋ ਲਹੌਰ ਮੰਗਾਏ ॥ ੮ ॥

ਸੱਤਾ ਅਰ ਬਲਵੰਡ ਰਬਾਬੀ, ਗੁਜਰੇ ਤਹਿ ਤਬਿ
ਦੋਈ।

ਬਾਵਕ ਨਾਮ ਰਬਾਬੀ ਰਾਖਯੋ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਵੈ ਸੋਈ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਤੁਰਕ ਲਾਹੌਰੀ,
ਸੰਤ ਭਗਤ ਬਹੁ ਹਿੰਦੂ।

ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਭਾ ਵੀਚ ਨਿਤ ਆਵੈਂ,
ਪਾਵੈਂ ਮੋਦ ਬੁਲਿੰਦੂ ॥ ੯ ॥

ਕਬੀ ਕਬੀ ਗੁਰੁ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਢਿਗ,
ਜਾਵੈਂ ਵਹਿ ਭੀ ਆਵੈ।

ਰੰਗ ਇਲਾਹੀ ਪਿਖੈ ਦਿਖਾਵੈ
ਤੱਜਬ ਪੀਰ ਰਹਾਵੈ।

ਗਜਾਨ ਬਿਗਜਾਨ¹ ਮਾਰਫਤ², ਉਚੀ
ਮਜਲ¹ ਫਕੀਰਨ ਵਾਰੀ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ। ²ਆਤਮ ਗਿਆਨ।

¹ਅਵਸਥਾ।

ਕਰਿ ਪ੍ਰਤੱਖਯ ਦਿਖਾਵੈਂ ਸਬਿ ਕੋ,
ਮਿਲੈ ਜੈਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੇ,
ਸੈਰ ਹੇਤ ਕਿਯ ਪਜਾਨ¹।

¹ਜਾਣਾ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਗਿਆ।

ਗੁਰੁ ਕੋ ਲੀਨੋ ਸੰਗ ਨਿਜ,
ਕਰਿ ਸਿਤਕਾਰ ਮਹਾਨ ॥ ੧੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪਹਾਰੀ।
ਮਿਲੇ ਆਇ ਦੈ ਨਜ਼ਰਾਂ ਭਾਰੀ।

ਗੁਰੁ ਕੋ ਭੀ ਭੇਟਾ ਦਿਲਵਾਵੈ।
ਨ੍ਰਿਪਨ ਤੈ, ਸ਼ਹਿ ਜਹਿ ਚਲਿ ਜਾਵੈ ॥ ੧੨ ॥

ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਕੀਨਾ।
ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਸ ਕਾ ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਪੀਨਾ¹।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਆਵਨ ਸਿਖ ਬਹੁ ਆਵੈਂ।

ਕਰੈਂ ਦਰਸ ਬਹੁ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈਂ ॥ ੧੩ ॥

ਲੈ ਕਰਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਤੈ ਉਪਦੇਸੁ।

ਪਾਇ ਚਾਰ ਫਲ ਕਟੈਂ ਕਲੇਸੁ।

ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਸਿਖ ਇਕ ਗਯਾਨੀ।

ਰਹੇ ਵੀਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਹਾਨੀ ॥ ੧੪ ॥

ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਪੁੱਤਰ ਤਿਸ ਕੇਰਾ।

ਸਿਖ ਕਰਜੋ ਜਿਨ ਦੇਸ ਬਧੇਰਾ।

ਭਾਗ ਭਰੀ ਬ੍ਰਿਧਾ ਤਿਸ ਮਾਈ।

ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਰਖੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਬਨਾਈ ॥ ੧੫ ॥

ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਤੀਖਨ¹ ਗੁਰੁ ਆਗਵਨੂੰ²।

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੇ ਤੀਨੋ ਭਵਨੂੰ¹।

¹ਉਡੀਕਣਾ। ²ਆਉਣਾ।

¹ਤਿੰਨੇ (ਮਾਧੋ ਦਾਸ, ਭਾਗ ਭਰੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਸੇਵਾ ਦਾਸ) ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਘਰ ਸਨ।

ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਨਿਸ ਦਿਨ ਇਮ ਚਾਹੈਂ।

ਜਜੋਂ ਚਕੋਰ ਸਸਿ ਹੇਤ ਉਮਾਹੈਂ¹ ॥ ੧੬ ॥

ਗੁਰੁ ਸੂਬੱਗ ਜਾਨ ਸਬਿ ਲਈ।

ਗੁੱਡੀ ਡੋਰ ਜਿਮੈਂ ਗਤਿ ਭਈ¹।

¹ਚੰਦ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਗੁੱਡੀ ਤੇ ਡੋਰ ਵਾਂਗ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਗਤਨ ਕੈ ਵਸ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜੈਸੇ।

ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਨ ਵਸ ਗੁਰੁ ਤੈਸੇ ॥ ੧੭ ॥

ਜਾਇ ਤਿਨੈਂ ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਦੀਨਾ।

ਭਏ ਮੋਦ ਜਜੋਂ ਜਲ ਮਿਲਿ ਮੀਨਾ¹।

ਕ੍ਰਿਖੀ ਸੁਸਕ ਮੇਘ ਜਜੋਂ ਬਰਸੇ¹।

ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਹੋਏ ਸਰਸੇ¹ ॥ ੧੮ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਆਵਨ ਸਿਖ ਸਬਿ ਦੇਸੀ¹।

ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਅਏ ਬਿਸੇਸੀ¹।

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਉਨਿ ਭੇਟ ਚਢਾਈ।

ਭਏ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਹਾਂਈ ॥ ੧੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਮੈ ਸ਼ਾਹਿ ਬਿਰਾਨਾ।

ਅਏ ਗੁਰੂ ਤਹਿ ਤੈ ਕਰ ਪਯਾਨਾ¹।

ਬਾਰਾਂਮੂਲੇ ਉਤਰੇ ਆਈ।

¹ਮੱਛੀਆਂ।

¹ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਸੁੱਕੀ ਖੇਤੀ (ਹਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)।

¹ਅਨੰਦ।

¹(ਕਸ਼ਮੀਰ) ਦੇਸ ਦੇ।

¹ਬਹੁਤੇ।

¹ਕੂਚ ਕਰਕੇ।

ਜਹਿੰ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਭਇਆਈ¹ ॥ ੨੦ ॥

¹ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੱਸਪ ਜਜੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਸਾਯਾ।

ਸੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰੂ ਸਿਖਨ ਸੁਨਾਯਾ।

ਚਲੇ ਪਵੰਗਮ¹ ਚਢਿ ਗਿਰ ਲੰਘਤ²।

¹ਘੋੜੇ ਤੇ। ²ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਦੇ।

ਮਗ ਮੈ ਤਾਰਤ ਪਾਰਤ ਸੰਗਤ ॥ ੨੧ ॥

ਹਫਸਾਵਾਦ¹ ਪਹੂਚੇ ਆਈ।

¹ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ।

ਕਰਮ ਚੰਦ ਜਹਿ ਸਿੱਖ ਰਹਾਈ।

ਕਰੀ ਸੇਵ ਤਿਸ ਨੇ ਮਨ ਲਾਏ।

ਕਈ ਰੋਜ ਗੁਰੂ ਰਖੇ ਟਿਕਾਏ ॥ ੨੨ ॥

ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਸੀ ਕੀ ਬਹੁ ਸੰਗਤ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਆਵਨ ਅਈ ਉਮੰਗਤ।

ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਅੱਸੂ ਹਬਜਾਰੇ।

ਨਕਦੀ ਭੇਟਾ ਦਈ ਅਪਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥

ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਲੀਨੋ ਉਪਦੇਸੂ।

ਭਏ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਵਿਸੇਸੂ ॥ ੨੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਲ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ,

ਮਗ ਬਹੁ ਸਿਖਨਿ ਤਾਰ।

ਜਾ ਤਲਵੰਡੀ¹ ਦਰਸਜੋ,

¹ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ।

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਦਰਵਾਰ ॥ ੨੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਜਿਸ ਠੌਰੈਂ।

ਕਰੇ ਚਰਿਤ ਪਾਵਨ ਅਤਿ ਗੌਰੈਂ।

ਦਰਸੇ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਜਾਏ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਏ ॥ ੨੬ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਆਵਨ ਸਿੱਖ ਅਪਾਰੇ।

ਆਏ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।

ਦਰਬ ਅਪਾਰ ਭੇਟ ਗੁਰੂ ਹੋਈ।

ਹੁਤੋ ਨਿਮਾਣੀ¹ ਕਾ ਦਿਨ ਸੋਈ ॥ ੨੭ ॥

¹ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੧੧ਵੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਜਲਾ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਯਾਹੀ ਤੇ ਮੇਲਾ ਤਹਿੰ ਹੇਰੇ।

ਅਬਿ ਲੋ ਹੋਤ ਨਿਮਾਣੀ ਕੇਰੇ।

ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਲਿ ਮੱਦ੍ਰੀ¹ ਗੁਰੁ ਆਏ।

¹ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।

ਸਿਖ ਕਿਦਾਰੇ ਆਦਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ੨੮ ॥

ਰੋਗ ਹਜੀਰ ਦੂਰ ਤਿਹ ਭਯੋ।

ਜੂਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਜਬੈ ਛੁਹਯੋ।

ਅਬਿ ਲੋ ਸੋ ਪਨਹੀ¹ ਗੁਰੁ ਕੇਰੀ।

¹ਜੁੱਤੀ।

ਹੈ ਤਹਿੰ, ਹਰ ਹੈਰੋਗ ਬਧੇਰੀ¹ ॥ ੨੯ ॥

¹ਬਹੁਤੇਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗਾਮ ਮਟਵੀਂ ਤਹਿੰ ਤੈ ਆਏ।

ਮਿਲੇ ਸਿੱਖ ਦੂਜ¹ ਬਹੁ ਧਰਿ ਭਾਏ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਿੱਖ।

ਰਾਵੀ ਤੀਰ ਗਾਂਮ ਮੰਡਯਾਲੀ।

ਥਾ ਤਹਿੰ ਦੁਆਰਾ ਭਗਤ ਬਿਸਾਲੀ ॥ ੩੦ ॥

ਮਰਵਾਹਾ¹ ਖੱਤ੍ਰੀ ਬਡ ਭਾਰੂ।

¹ਗੋਤ।

ਸੁਤਾ ਤਾਂਹਿ ਕਮਲਾ ਅਵਤਾਰੂ¹।

¹ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸੀ।

ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰੁ ਕੀ ਤਿਨ ਚਾਹੀ।

ਨਿਜ ਕੰਨਯਾ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਬਿਵਾਹੀ ॥ ੩੧ ॥

ਭਾਗੀ¹ ਬ੍ਰਹਮਨ ਮੱਟੂ ਵਾਰੇ।

¹ਨਾਮ।

ਸਾਹਾ ਸੋਧਨ* ਲੋ ਬਿਵਹਾਰੇ।

*ਸਾਹਾ ਸੋਧਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਾਦੀ ਦਾ ਦਿਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਸਾਹਾ ਸੋਧਨ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਹਾਂ, ਨਛੱਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਜੋਗਨੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹਜੂਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ: "ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਸਾਹੇ ਉਪਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ।"

ਵੀਚ ਖਰੇ ਹੂੰ ਕਾਰ ਕਰਾਯੋ।

ਭਾਈ ਕਾ ਖਤਾਬ¹ ਬਡ ਪਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥

¹ਉਪਾਧੀ, ਪਦਵੀ, ਲਕਬ।

ਹੈ ਸੰਤਤਿ¹ ਤਿਸ ਕੀ ਅਬਿ ਤਹਾਂ।

¹ਉਲਾਦ।

ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਭਗਤ ਉਜਾਗਰ ਮਹਾਂ।

ਲੈ ਡੋਲਾ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਪੁਰ ਆਏ।

ਮਾਤਾ ਗੰਗ ਉਮੰਗ ਬਢਾਏ ॥ ੩੩ ॥

ਸ਼ਗਨ ਕੀਨ ਸਬਿ ਸਾਦੀ ਕੇਰੇ।

ਦਾਨ ਗਰੀਬਨ ਦਏ ਬਥੇਰੇ।

ਤੀਨ ਸਨੁਖਾ¹ ਚਾਂਦ ਸੀ ਘਰ ਮੈਂ।

¹ਨੂੰਹਾਂ।

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਪਗ ਟਿਕਤ ਨ ਧਰ ਮੈਂ ¹ ॥ ੩੪ ॥	'ਧਰਤੀ ਤੇ।
ਇਤ ਉਤ ਫਿਰਤ ਫੂਲ ਸੀ ਫੂਲੀ।	
ਲੇਤ ਬਧਾਈ ਆਨੰਦ ਝੂਲੀ ¹ ।	'ਮਸਤ ਹੋਈ।
ਪੂਤ ਸਪੂਤ ਬੀਰ ਪ੍ਰਤਾਪੀ।	
ਮਿੱਤ੍ਰਨਿ ਪਾਰਕ ਸੱਤ੍ਰਨਿ ਖਾਪੀ ॥ ੩੫ ॥	
ਦੌਲਤ ਘਰ ਮੈਂ ਉਭੈ ¹ ਮਹਾਨੈਂ।	'ਦੋਨੋਂ (ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ)।
ਰਾਵਰੰਕ ¹ ਖਲਕਤ ਸਬਿ ਮਾਨੈ।	'ਰਾਜੇ ਤੇ ਕੰਗਾਲ।
ਪੌਤ੍ਰ ਖੇਲਤ ਸੁਖਦ ਸੁਹਾਵਨ।	
ਕੋ ਬਡਭਾਗਨਿ ਮਮ ਸਮ ਪਾਵਨ ॥ ੩੬ ॥	
ਐਸੇ ਕਹਿ ਗੰਗਾ ਹਰਖੈ ਹੈ।	
ਬਾਰ ਬਾਰਿ ਗੁਰੁ ਬਿਰਧ ¹ ਮਨੈ ਹੈ।	'ਵੱਡੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ।
ਗੁਰੂ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨਾ।	
ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿੱਖਨ ਕਲਜਾਨਾ ॥ ੩੭ ॥	
ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਿਤ ਆਵੈਂ।	
ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ¹ ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਵੈਂ।	'ਭੇਟਾ।
ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ¹ ਰਹੀ ਜਗੈ ਕੈ।	'ਪਹਿਰਰਾਤ।
ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਗੁਰੁ ਕੈ ਕੈ ॥ ੩੮ ॥	
ਹੋਇ ਇਕੰਤ ਸੁਤੰਤ ਬਿਰਾਵੈਂ।	
ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਤਿ ਲਗਾਵੈਂ।	
ਬਿਰੈਂ ਸਭਾ ਮੈਂ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਆਈ।	
ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸੁਨੈਂ ਮਨ ਲਾਈ ॥ ੩੯ ॥	
ਪੁਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੰਗ ਸੁਭਟਨ ¹ ਜਾਵੈਂ।	'ਸੂਰਮਿਆਂ ਨਾਲ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਸਿਖਨ ਸਿਖਾਵੈਂ।	
ਪੁਨਾ ਆਇ ਲੰਗਰ ਬਰਤਵੈ ਹੈਂ।	
ਭੋਜਨ ਅਰਥੀ ¹ ਭਾਵਤ ਪੈ ਹੈ ² ॥ ੪੦ ॥	'ਲੋੜਵੰਦ। ² ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਛਕਦੇ ਹਨ।
ਢਰੇ ਦਿਵਸ ਢਾਢੀ ਜਸ ਰਰੇ।	
ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਸਾਕੇ ਜਿਨ ਕਰੇ।	
ਤਿਨ ਕੀ ਵਾਰੈਂ ਐਸ ਉਚਾਰੈਂ।	
ਜੋ ਸੁਣ ਕਾਯਰ ਭੀ ਰਣ ਪਾਰੈਂ ¹ ॥ ੪੧ ॥	'ਜੰਗ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਨੌ ਵਾਰਾਂ ਪਰ ਧੁਨੀ ¹ ਚਢਾਈ।	'ਗਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਗਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਗੁਰਹਿ ਜੋ ਭਾਈ।
 ਸੁਨਿ ਰਹਿਰਾਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰੈ ਕੈ।
 ਹਰਿਮੰਦਰ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ੪੨ ॥
 ਚੌਕੀ ਸੁਨੈ ਕਾਨੜੇ ਕੇਰੀ।
 ਪੁਨਾ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ ਟੇਰੀ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਬਿਰਾਜੈ ਜਾਈ।
 ਸੁਖ ਸੌ ਯੋਂ ਦਿਨ ਰੈਨ ਬਿਤਾਈ ॥ ੪੩ ॥
 ਧਨ ਅਨਗਨ ਸੰਗਤ ਕਾ ਆਵੈ।
 ਸਬਿ ਬਿਵਹਾਰ ਚਲਯੋ ਇਮ ਜਾਵੈ।
 ਯਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਗਾਥਾ ਕਹੀ।
 ਸੁਨੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਜੋ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ॥ ੪੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੈਂ,
 ਛੋਡਯੋ ਥਾ ਗੁਰੁ ਜੋਇ।
 ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਹਿ ਤਹਿ ਤੈ ਚਲਯੋ,
 ਗਿਲਯੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਮਗ ਸੋਇ। ॥ ੪੫ ॥
 ਸ਼ਾਹਿਦਰੇ ਮੈਂ ਮਕਬਰਾ,
 ਬਨਯੋ ਤਾਂਹਿ ਬਡ ਆਹਿ।
 ਸੋਲਾਂ ਸਏ ਇਕਾਸੀਏ,
 ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਭਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ॥ ੪੬ ॥
 ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੈ,
 ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰੁ ਕੀ ਭਾਰ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਸੁਨ ਰਖੀ ਥੀ,
 ਯਾਂ ਤੈ ਮਨਿ ਮੁਦ ਧਾਰ ॥ ੪੭ ॥
 ਉਜਰ ਖ੍ਰਾਹੀ ਕੋ ਗਏ,
 ਸਤਗੁਰੁ ਜਬੈ ਲਹੌਰ।
 ਤਹਿ ਹੀ ਗੁਰੁ ਬਿਰਾ ਲਏ,
 ਸ਼ਾਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਗੌਰ ॥ ੪੮ ॥
 ਜਬਿ ਜਬਿ ਚਢੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸ਼ਹਿ,
 ਗੁਰੁ ਕੋ ਸੰਗ ਰਖਾਇ।

¹(ਜੋ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ) ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ।

¹ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ 'ਚ ਮੌਤ ਨੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਭਾਵ ਮਰ ਗਿਆ।

¹ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਲਈ।

ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਪਿਖਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ॥ ੪੯ ॥

ਰਸਦ ਪਾਂਚ ਸੌ ਰਜਤ ਪਣ¹,
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ।

¹ਰੁਪਏ।

ਪਠੈਂ ਰੁਜੀਨਾ¹ ਗੁਰੂ ਢਿਗ,
ਪੀਰ ਬੀਰ ਲਖਿ ਭਾਰ ॥ ੫੦ ॥

¹ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਖਰਚ।

ਦਿੱਲੀ ਦੱਖਨ ਦੇਸ ਦਿਸ,
ਦੌਰੇ ਚਢਯੋ ਸ਼ਾਹਿ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਹੇ ਮੁਜੰਗ ਮੈਂ,
ਸੰਗਤ ਨਿਤ ਬਹੁ ਆਹਿ ॥ ੫੧ ॥

ਲਲਤ ਪਦ ਛੰਦ:

ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹਿ ਮੁਲਕ ਕਾ,
ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ ਮੈਂ ਆਯੋ।

ਤਾਜਰ¹ ਸਿੱਖ ਇਕ ਅਸੂ ਬੁਖਾਰੀ²,
ਤੋਫਾ ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਲਯਾਯੋ।

¹ਸੌਦਾਗਰ। ²ਬੁਖਾਰੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਘੋੜਾ।

ਸੁਨਿ ਤ੍ਰੀਫ ਸ਼ਹਿ ਕਰਿ ਪਸੰਦ ਅਸੂ,
ਜਬਰਨ ਸਿਖ ਲੈ ਲੀਨਾਂ।

ਸੋਲਾਂ ਸਹਸ¹ ਰੁਪਯਾ ਦਯੋ ਤਹਿੰ,
ਸੋ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦੀਨਾ ॥ ੫੨ ॥

¹ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ।

ਸੁਨਿ ਤ੍ਰੀਫ ਅੱਸੂ ਕੀ ਸਿਖ ਤੈ ਗੁਰੂ,
ਕਹਯੋ ਨ ਗਮ ਕਰਿ ਰਾਈ।

ਬਾਜੀ ਗੁਰੁ ਕਾ ਘਰ ਗੁਰੁ ਐ ਹੈ,
ਕੂਰਾ ਕਰਿ ਸ਼ਹਿ ਤਾਂਈਂ।

ਭਯੋ ਬਿਮਾਰ ਤੁਰੰਗ¹ ਤਬੈ ਵਹਿ,
ਕਰਿ ਇਲਾਜ ਤੂਕ ਹਾਰੇ।

¹ਘੋੜਾ।

ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ ਕਾਜੀ ਸ਼ਾਹੀ ਥਾ,
ਸ਼ਹਿ ਤਿਹ ਦਯੋ ਵਿਚਾਰੇ ॥ ੫੩ ॥

ਗੁਰੁ ਡੇਰੇ ਢਿਗ ਥਾ ਮੁਜੰਗ ਮੈਂ,
ਕਾਜੀ ਕਾ ਘਰ ਚੀਨੋ¹।

¹ਜਾਣੋ।

ਤਹਿ ਭੀ ਵਹਿ ਜਬਿ ਭਯੋ ਨ ਰਾਜੀ,

ਤਿਸ ਤੈ ਮੁਲ ਗੁਰੂ ਲੀਨੋ।

ਤਾਜੀ¹ ਰਾਜੀ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ,

ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ।

ਕਾਜੀ ਆਇ ਰਜਤਪਣ ਮਾਂਗੈ,

ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਦੈਂਹ ਟਰਾਈ¹ ॥ ੫੪ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕੋਪ ਹੋਇ ਅਤਿ ਕਾਜੀ,

ਪਾਜੀ¹ ਯੋਂ ਦੁਰ ਟੇਰੋ²।

ਮੈਂ ਅਬਿ ਹੋਇ ਦਮਾਦ¹ ਗੁਰੂ ਕਾ,

ਲੈਹੁੰ ਰਜਤਪਣ ਹੇਰੋ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਬੁੱਢੇ ਸਾਹਿਬ ਖਿਝ ਕਰਿ,

ਕਾਜੀ ਪ੍ਰਤਿ ਉਚਾਰਾ।

ਤੂੰ ਕਯਾ ਮੂਢ ਬਕਤ, ਅਬਿ ਬਨ ਹੈ,

ਗੁਰੂ ਦਮਾਦ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੫੫ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਹੈ ਬਿਸਮੈ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਧ ਕੋ,

ਕਹਯੋ ਗਜਬ¹ ਕਿਆ ਕੀਨੋ।

ਬਚਨ ਤੁਮਾਰ ਨ ਟਰ ਹੈ ਕਬਿ ਹੀ,

ਟਰੈ ਲੇਖ ਬਿਧਿ ਪੀਨੋ¹।

ਲੀਕ ਅਲੀਕ ਸਿਲਾ ਕੀ ਰਵ ਤੁਵ¹,

ਜੈਸ ਕਹਯੋ ਤਸ ਹੈ ਹੈ।

ਮੇਰੁ¹, ਪ੍ਰਵ², ਧਰ³, ਚਲੈ ਕਦਾਪੀ¹¹,

ਬਚਨ ਨ ਤੋਹਿ ਚਲੈ ਹੈ ॥ ੫੬ ॥

ਹਮੈ ਹੋਇ ਜਗ ਮੈਂ ਉਪਹਾਸੀ¹,

ਜਬਿ ਤੂਕਨੀ ਹੈ ਦਾਸੀ।

ਮਾਤ ਗੰਗ ਕਯਾ ਕਹੈਂ ਸੰਗਤਾਂ,

ਕਰੈਂ ਨਿੰਦ ਮੁਹਿ ਖਾਸੀ¹।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਬ੍ਰਿਧ ਬਚਨ ਨੈ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਜੋਂਤ ਬਨਾਈ।

ਤਿਸ ਕਾਜੀ ਕੇ ਸੁਤਾ ਕੁਮਾਰੀ¹,

ਥੀ ਰਤਿ ਰੂਪ ਸੁਹਾਈ¹ ॥ ੫੭ ॥

¹ਘੋੜਾ।

¹ਟਾਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਨੀਚ ਨੇ। ²ਇਉਂ ਖੋਟਾ (ਬਚਨ) ਕਿਹਾ।

¹ਜਵਾਈ।

¹ਕਹਿਰ।

¹ਬਿਧਾਤੇ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਤਕੜਾ ਲੇਖ।

¹ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਲਕੀਰ (ਵਾਂਗ) ਹੈ।

¹ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ। ²ਧੂ ਮੰਡਲ। ³ਧਰਤੀ। ¹¹ਜੇ ਕਦੀ ਚੱਲ ਪੈਣ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਪੈਣ।

¹ਮਖੌਲ, ਠੱਠਾ।

¹ਬਹੁਤੀ।

¹ਕੰਵਾਰੀ ਪੁੱਤਰੀ।

¹ਰਤੀ (ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਦੇ ਰੂਪ (ਵਰਗੀ) ਸੋਹਣੀ।

ਗੁਨ ਗਨ ਮੰਦਰ ਅਤਿ ਦੁਤਿ¹ ਸੁੰਦਰ,
ਜ੍ਯਾਨ ਜਪੈ ਨਿਤ ਮੌਲਾ¹।

ਕਮਲਾ ਕਿਧੌ ਦੁਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਨੀ¹

ਕਮਲ ਫੂਲ ਸੀ ਕੌਲਾਂ।

ਬੈਠਿ ਕੁਰਾਨ ਪਢੈ ਮਧ ਬਾਰੀ,

ਕਰੈ ਬੰਦਗੀ ਭਾਰੀ।

ਤ੍ਰਿਛੇ ਨੈਨ ਚਿਤੇ¹ ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਕੋ,

ਸੀਨੇ ਪਈ ਚੰਗਾਰੀ¹ ॥ ੫੮ ॥

ਇਸ਼ਕ ਮੁਸ਼ਕ ਖਾਂਸੀ ਕਿਮ ਛਿਪ ਹੈ,

ਅਗਨੀ ਘਾਸ ਘਸੋਰੀ¹।

ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਗੁਰੂ ਮੁਖਿ ਸਸਿ ਪਿਖਿ,

ਹੋਈ ਮਸਤ ਚਕੋਰੀ।

ਜੇਵਰ ਜਰੇ ਜਰਾਊ ਜਗਮਗ,

ਸੋਹਿਤ ਅੰਗਨਿ ਸਾਰੇ।

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਪੇਚਸਿਰ ਸਸਿ ਪਰ¹,

ਜਰੇ ਮਨੋ ਗਨ ਤਾਰੇ ॥ ੫੯ ॥

ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ ਕਪੋਲਨ ਝਲਕੈ¹,

ਅਲਕੈ¹ ਖਲਕੈ² ਮੋਹੈ¹।

ਭੌਂਹ¹ ਮਰੋਰ ਮੰਦ² ਮੁਸਕਾਵਨ,

ਪਿਖਿ ਥਿਰ ਚਿਤਰਹਿ ਕੋ ਹੈਂ।

ਸਜਾਮ ਸਮੱਸੂ ਪੂਰਨ ਸਸਿ ਗਿਰਦ,

ਜਨ ਤਮ ਸਘਨ ਥਿਰਾਯੋ¹।

ਭੁਜ ਪ੍ਰਲੰਭ ਜਨ ਕਰਭਿ ਕਰੀ ਕਰ,

ਕਦਲੀ ਜੰਘ ਸੁਹਾਯੋ¹ ॥ ੬੦ ॥

ਉਦਰ ਤ੍ਰਿਵਲੀ ਬਿਸਦ ਉਰ ਸੁਠ ਸੁੱਚ,

ਉੱਚ ਸਕੰਧ ਛਬਿ ਪੂਰੇ¹।

ਬਿੰਦ੍ਰਮ ਅਧਰ ਦਸਨ ਜਨ ਹੀਰੇ,

¹ਸੋਭਾ, ਕ੍ਰਾਂਤੀ।

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ।

¹ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਲਛਮੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਦੇਖਦੀ ਹੈ।

¹ਹਿਰਦੇ 'ਚ (ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ) ਚੰਗਿਆੜੀ।

¹(ਸੁੱਕੇ) ਘਾਹ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਈ ਹੋਈ ਅੱਗ।

¹ਦਸਤਾਰ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਉਪਰ।

¹ਗੱਲਾਂ ਉਪਰ ਹਿਲਦੇ ਕੁੰਡਲ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

¹ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਚਦਾਰ ਲਟਾਂ ਜੋ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀਆਂ ਹੋਣ।

²ਖਲਕਤ ਨੂੰ।

¹ਭੁਵੱਟੇ। ²ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।

¹ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਉਦਾਲੇ ਕਾਲਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਜਾਣੇ ਗਾੜ੍ਹਾ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

¹ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਾਂਗ ਜਾਣੇ ਲੰਬੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਨ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਕੇਲੇ ਵਰਗੀਆਂ ਸੋਹਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪੇਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਉਤਮ ਵਲ ਹਨ, ਛਾਤੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ, ਉੱਚੇ ਮੋਢੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਰੇ ਕਵਲ ਮੈਂ ਰੂਰੇ।

‘ਜਾਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਮੂੰਗੇ ਹਨ, ਦੰਦ ਹੀਰੇ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਕੰਵਲ ਵਿੱਚ
ਸੁੰਦਰ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੰਜਨ ਬਿਨ ਦ੍ਰਿਗ ਕੰਜਨ, ਖੰਜਨ
ਕੇ ਮਦ ਭੰਜਨ ਹਾਰੇ।

‘ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰ ਸੁਰਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮਮੋਲਿਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ
ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਤਿਛੀ ਚਿਤੋਨ ਬਿਛੀ ਸੀ ਡਸ ਹੈ
ਬਰਛੀ ਘਾਉ ਜਨ ਮਾਰੇ ॥ ੬੧ ॥

‘ਤਿੱਖੀ ਝਾਕਣੀ ਨੂੰਹੀਂ ਵਾਂਗ ਡੰਗ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣੇ ਬਰਛੀ
ਜ਼ਖਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜ ਜਬਿ ਗੁਰ ਚਢ ਕਰਿ,
ਚਪਲ ਤੁਰੰਗਾ ਕੁਦਾਵੈਂ।

‘ਚੰਚਲ ਘੋੜਾ।

ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਮਨ ਕੌਲਾਂ ਕਾ ਕੂਦਤ,
ਸੁਧ ਬੁਧ ਸਬਿ ਬਿਸਰਾਵੈ।

‘ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਨੂਰ ਜਹੂਰ ਇਲਾਹੀ ਗੁਰੁ ਕਾ,
ਪਿਖਿ ਸੋ ਭਈ ਦਿਵਾਨੀ।

ਇੱਕ ਟਕ ਪੇਖਤ ਰਹਿ ਦਿਸ ਗੁਰ ਕੀ,
ਬਿਨ ਹੀ ਦਾਮ ਬਿਕਾਨੀ ॥ ੬੨ ॥

‘(ਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਲ।

ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤਿ ਮੋਹਨਿ ਮੂਰਤਿ,
ਪੂਰਤ ਆਨੰਦ ਭਾਰੀ।

‘ਭਾਰੀ ਅਨੰਦ ‘ਚ ਭਰੀ ਹੋਈ।

ਬਸਗੀ ਮਨ ਮੈਂ ਠਸਗੀ ਤਨ ਮੈਂ,
ਫਸਗੀ ਨਾਰਿ ਵਿਚਾਰੀ।

‘ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ ਨੈਂ ਪਿਖਿ,
ਮਾਰ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਕੀਨੀ।

‘ਨੀਚ ਨੇ।

ਦਾਸੀ ਹਾਥ ਪਠੀ ਲਿਖ ਚੀਰੀ,
ਕੌਲਾਂ ਹੈ ਅਤਿ ਦੀਨੀ ॥ ੬੩ ॥

‘ਚਿੱਠੀ।

ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੂ,
ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ।

‘ਪੈਗੰਬਰ।

ਤੁਮੀ ਖੁਦਾਇ ਰਸੂਲ ਸਵਾਮੀ,
ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਮ ਮਾਲਕ।

‘ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ।

ਆਜਜ਼ ਦੀਨ ਦਿਵਾਨੀ ਦਾਸੀ,
ਸ਼ਰਣ ਰਾਵਰੀ ਆਈ।

‘ਗਰੀਬ। ²ਦੁਖੀ।

ਜਲ ਬਿਨ ਮੀਨ ਦੀਨ ਫਣਿ ਮਣਿ ਬਿਨ²,

‘ਆਪ ਜੀ ਦੀ।

‘ਮੱਛੀ। ²ਮਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੱਪ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਮਮ ਦਸਾ ਬਿਤਾਈ¹ ॥ ੬੪ ॥

ਬਿਨ ਦਰਸਨ ਰਾਵਰ ਇਕ ਪਲ ਮੁਹਿ,
ਜੁਗ ਸਮ ਬਿਤਿਤ ਦੁਹੇਲਾ।
ਜਰ ਜੇਵਰ ਤੇਵਰ ਬੀਛੀ ਸੀ,
ਸਬਿ ਪਰਵਾਰ ਬਘੇਲਾ¹।

¹ਹਾਲਤ ਬੀਤਦੀ ਹੈ।

¹ਧਨ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਠੂਹੀਆਂ ਵਰਗੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸ਼ੇਰ
(ਵਾਂਗ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ)।

ਕੈ ਅਬਿ ਚਰਨ ਸਰਨ ਮੁਹਿ ਰਾਖਹੁ,
ਨਹੀ ਤੇ ਬਿਸ¹ ਖਾ ਮਰ ਹੋਂ।
ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਮੁਹਿ ਦੇਹੁ ਪੀਰ ਜੀ,
ਅਬਿ ਬਜੋਗ ਨਹਿੰ ਜਰ ਹੋ¹ ॥ ੬੫ ॥
ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ ਗਿਣਤੀ ਬਿਨ ਗੁਰਿ ਉਰਿ,
ਕਰੁਣਾ ਉਪਜੀ ਭਾਰੀ¹।
ਕਹਯੋ ਹੋਇ ਹੈ ਮਨਸਾ¹ ਪੂਰਨ,
ਤੂਰਨ¹ ਅਬੈ ਤੁਮਾਰੀ।
ਇਹੁ ਸੰਦੇਸ਼ ਕਿਰਣ ਰਵਿ ਜਜੋਂ ਲਹਿ¹,

¹ਜ਼ਹਿਰ।

¹ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

¹ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਕਿਰਪਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ।

¹ਇੱਛਾ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ (ਭਾਵ ਸੁਣ ਕੇ)।

ਖਿਲਜੋ ਕਵਲ ਉਰ ਕੋਲਾਂ।
ਸਿਜਦੇ¹ ਸੁਕਰ ਲਾਖ ਹੀ ਕੀਨੇ,
ਲਖਜੋ ਪੀਰ ਦਿਢ ਮੋਲਾ¹ ॥ ੬੬ ॥
ਫੁਰੇ ਕਪੋਲ¹ ਅਧਰ² ਚਖ³ ਭੁਜ¹¹ ਕੁਚ²²,
ਅੰਗੀਆ¹ ਤਨੀਆਂ ਤੂਟੀ।
ਜਰਦੀ¹ ਜਰਦੀ² ਦੂਰ ਭਈ ਮੁਖ,
ਹੋਯੋ ਬੀਰ ਬਧੂਟੀ¹।
ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਗੁਰੁ ਡੇਰਾ ਤਹਿੰ ਤੈ,
ਨਿਸ ਕੋ ਕੁਚ ਕਰਾਯੋ।
ਕੋਲਾਂ ਸਾਰ¹ ਪਾਇ ਜਰ ਜੇਵਰ,
ਲਿਯ ਘਰ ਤੈ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੬੭ ॥
ਡਾਰ ਕਮੰਦ ਦੁਆਰ ਦਰੀਚੀ¹,
ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਈ।
ਸਿੰਧ ਅਨੰਦ ਬੁਲੰਦ ਬਢੇ ਜਨ,

¹ਨਮਸਕਾਰਾਂ।

¹ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਰੱਬ ਜਾਣਿਆ।

¹ਗੱਲਾਂ। ²ਬੁੱਲ੍ਹ। ³ਨੇਤ੍ਰ। ¹¹ਬਾਹਾਂ। ²²ਅਸਥਣ।

¹ਚੋਲੀ ਦੀਆਂ।

¹ਪੀਲੱਤਣ। ²ਛੇਤੀ।

¹ਚਿਚ ਵਹੁਟੀ (ਵਾਂਗ) ਮੁਖ (ਲਾਲ ਸੁਰਖ) ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਖਬਰ।

¹ਚੱਸਾ ਸੁੱਟ ਕੇ ਬਾਰੀਰਾਹੀਂ।

ਸੂਮ ਪਰਮ ਨਿਧਿ¹ ਪਾਈ।

ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ¹ ਰੁਮਾਂਚ ਭਯੋ ਤਨ²,

ਗੁਰੂ ਪਦ ਪਦਮ ਗਹਾਨੇ¹।

ਅੱਸੂ ਚਢਾਇ ਲਵਾਇ ਸੰਗ ਤਿਹ¹,

ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਪੁਰ ਦਿਸ ਪਯਾਨੇ ॥ ੬੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਗੁਰ ਅਏ,

ਘਰ ਘਰ ਭਯੋ ਉਛਾਹਿ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੈ ਪਛਮ ਦਿਸ,

ਪਿਖਿ ਸੁਠ ਬਟ ਤਰੁ ਛਾਹਿ¹ ॥ ੬੯ ॥

ਤੰਬੂ ਤਹਿ ਲਗਵਾਇ ਗੁਰਿ,

ਕੌਲਾਂ ਦਈ ਉਤਾਰ।

ਪੁਨ ਮੁਕਾਨ ਬਨਵਾ ਦਯੋ,

ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਮੈ ਚਾਰੁ¹ ॥ ੭੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕਰਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਮੈਂ ਗੁਰ ਬੰਦਨ।

ਬੰਦੇ ਪਗ ਮਾਤਾ ਜਗ ਬੰਦਨ¹।

ਕੌਲਾਂ ਹਿਤ ਮਾਤਾ ਰਿਸ ਠਈ¹।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਬੇਬਸਿ ਹੈ ਗਈ ॥ ੭੧ ॥

ਬਿਰਧ ਬਚਨ ਤੈ ਯਹਿ ਸਬਿ ਭਯੋ।

ਪੁਨ ਜਗਿ ਭੂਸ਼ਨ ਤੂਸ਼ਨ ਥਯੋ¹।

ਘਰ ਤੈ ਉਠ ਦਿਵਾਨ ਮੈ ਆਏ।

ਉਤ ਕਾਜੀ ਕੀ ਸੁਨੋ ਕਥਾਏ ॥ ੭੨ ॥

ਪਿਖੀ ਨਾ ਕੌਲਾਂ ਘਰ ਮੈ ਜਬੈ।

ਬੂਡਯੋ ਸ਼ੋਕ ਨਦੀ ਮਧ ਤਬੈ।

ਕਾਜੀ ਕੋ ਕਾਜਨ¹ ਦੈ ਗਾਰੀ।

ਤੈ ਜਵਾਨ ਕਯੋ ਰਖੀ ਕੁਮਾਰੀ¹ ॥ ੭੩ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਮਾਰ ਅਧਿਕ ਤੈਂ ਕਰੀ।

ਦੁਖੀ ਹੋਇ ਕਿਤ ਗਈ ਕਿ ਮਰੀ।

¹ਵੱਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ।

¹ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਕੰਠ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਅਵਾਜ਼। ²ਸ਼ਰੀਰ ਦੇਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਪਕੜ ਲਏ।

¹ਉਸ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ) ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

¹ਸੁੰਦਰ ਬੋਹੜ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਛਾਂ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ।

¹ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਗਹਿਣਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ।

¹ਕਾਜੀ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ।

¹ਕੰਵਾਰੀ (ਅ) ਲੜਕੀ।

ਤੂਸ਼ਨ ਰਹੁ ਅਬਿ ਕਹੋ ਨ ਕਾਹੀ।
 ਨਹੀਂ ਤ ਇਜਤ ਚੋਗੁਨ ਜਾਹੀ ॥ ੨੪ ॥
 ਕਿਤਕ ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਪੁਰ ਮਾਂਗੀ।
 ਚਰਚਾ ਚਲੀ ਘਰੋ ਘਰ ਯਾਹੀ।
 ਭਈ ਉਮਰ ਬਡ ਨਾਹਿ ਨਿਕਾਹੀ।
 ਤਾਂ ਪਰ ਕਾਜੀ ਮਾਰੀ ਵਾਹੀ ॥ ੨੫ ॥
 ਮਰੀ ਜ਼ਹਰ ਖਾ ਹੈ ਦੁਖਯਾਰੀ।
 ਖੁਫੀਆ ਦਫਨ ਘਰਹਿ ਕਰਿ ਡਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥
ਦੋਹਰਾ:
 ਕਈ ਮਾਸ ਕੇ ਬਾਦ ਜਬ,
 ਦਾਮ ਅਸ੍ਰ ਕੇ ਲੈਨ।
 ਕਾਜੀ ਆਯੋ ਸੁਧਾਸਰ,
 ਕਿਯ ਆਦਰ ਗੁਰੁ ਐਨ ॥ ੨੭ ॥
ਚੌਪਈ:
 ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਅਬਿ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੋ।
 ਦੌਲਤ ਲੈ ਘਰ ਫਜ਼ਰ ਪਧਾਰੋ।
 ਕੌਲਾਂ ਕੇ ਗੁਰੁ ਅਸ ਕਹਿ ਪਠਯੋ।
 ਬਾਪ ਅਯੋ ਤੁਵ ਖਾਣਾ ਠਟਯੋ ॥ ੨੮ ॥
 ਮਾਨ ਹੁਕਮ ਕੌਲਾਂ ਨੇ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਕਰਯੋ ਤਜਾਰ ਖਾਣਾ ਬਿਧਿ ਸਬਿ ਹੀ।
 ਕਾਜੀ ਕੇ ਗੁਰੁ ਸੇਵਕੁ ਸੰਗੈ।
 ਕੌਲਾਂ ਕੇ ਘਰ ਪਠਯੋ ਨਿਸੰਗੈ ॥ ੨੯ ॥
 ਪਲੰਘ ਬਿਛਾਇ ਬਿਠਾਯੋ ਦਾਸੀ।
 ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਅਮੋਲਕ ਰਾਸੀ।
 ਕੌਲਾਂ ਪਹਿਰ, ਥਾਰ ਲੈ ਖਾਨਾ।
 ਆਗੇ ਧਰਿ ਸਲਾਮ ਝੁਕ ਠਾਨਾ ॥ ੩੦ ॥
 ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈਰਾਨ ਭਯੋ ਪਿਖਿ।
 ਬੂਝਯੋ ਗਮ ਮੈਂ ਖਾਣਾ ਭੋ ਬਿਖਿ।
 ਕਹਿ ਖੁਦਾਇ ਮਾਰੀ ! ਤੂੰ ਕਹਾਂ।
 ਆਈ ਨਿਕਸ, ਦੀਨ ਦੁਖ ਮਹਾਂ ॥ ੩੧ ॥

'ਵਿਆਹੀ।

'ਉਸ (ਕੌਲਾਂ) ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।

'ਗੁਪਤ ਦੱਬ ਦਿੱਤੀ।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

'ਸਵੇਰੇ।

'ਬਣਾਉ।

'ਸਾਰੇ।

'ਖਾਣਾ ਜ਼ਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕੌਲਾਂ ਕਹੜੇ ਖੁਦਾਇ ਨ ਮਾਰੀ।
 ਭਯੋ ਸਹਾਇਕ ਭਵਨਿਧਿ ਤਾਰੀ।
 ਕਾਦਰ। ਕੀਨ ਸਬੰਧ ਪੀਰ ਸੋਂ²।
 ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕੇ ਥੰਭ ਮੀਰ ਜੋ ॥ ੮੨ ॥
 ਕੌਲਾਂ ਯੋਂ ਜਬਿ ਬੈਨ ਉਚਾਰਾ।
 ਮਾਨਹੁ ਲੂਣ ਜ਼ਖਮ ਪਰ ਡਾਰਾ।
 ਖਾਣਾ ਖਾਯਾ ਕੁਛ ਨਹਿ ਖਾਯਾ।
 ਰਿਸ ਧਰਿ ਗਾਰੀ ਦੇਤ ਸਿਧਾਯਾ ॥ ੮੩ ॥
 ਤਰਫਤ ਰਾਤ ਕਟੀ ਉਨਿ ਸਾਰੀ।
 ਚਢੈ ਗਟੀ। ਉਤਰੈ ਕਿਤ ਭਾਰੀ।
 ਲੈ ਕਰਿ ਆਵੋਂ ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਾਹੀ।
 ਮਾਰਿ ਦੁਹਿਨ ਲਿਹੁੰ ਪਲਟਾ। ਯਾਹੀ ॥ ੮੪ ॥
 ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਕਾਜੀ ਘਰ ਗਯੋ।
 ਕੌਲਾਂ ਕਾ ਸਬਿ ਹਾਲ ਸੁਨਯੋ।
 ਪੁਨ ਦਿਨ ਚਢੇ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਜਾਈ।
 ਪਗਾਰੀ ਲਾਹਿ ਫਰਯਾਦ ਸੁਨਾਈ ॥ ੮੫ ॥
 ਆਗੇ ਸ਼ਾਹਿ ਰਿਸੜੇ ਕਿਸੁ ਸੰਗੈ।
 ਸਿਰੋਂ ਨਗਨ ਪਿਖਿ ਰਿਸੜੇ ਕੁਢੰਗੈ।
 ਮੌਕਾ ਪਿਖਿ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਕਹਾ।
 ਕਾਜੀ ਅਹੇ ਕੁਪੱਤਾ ਮਹਾਂ ॥ ੮੬ ॥
 ਬੀਸ ਬਰਸ ਕੀ ਸੁਤਾ ਕੁਮਾਰੀ।
 ਨਾਹਿ ਨਿਕਾਹੀ ਹੈ ਦੁਖਯਾਰੀ।
 ਤਾਂ ਪਰ ਮਾਰ ਚਾਬਕਨ ਦਈ।
 ਨਿਕਸ ਕਿਤੈ ਵਹਿ ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਗਈ ॥ ੮੭ ॥
 ਜਹਾਂ ਗਰੀਬ ਫਕੀਰ ਹਜ਼ਾਰੋਂ।
 ਅਸਨ ਬਸਨ। ਪਾਵਤ ਗੁਰੁ ਦ੍ਵਾਰੋਂ।
 ਸੋ ਭੀ ਤਹਿੰ ਰਹਿ ਦਿਵਸ ਗੁਜ਼ਾਰੇ।
 ਗਯੋ ਦਰਬ ਹਿਤ ਅਯੋ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੮੮ ॥
 ਹਜ਼ਰਤ ਬਖਸ਼ਯੋ ਅਸੂ ਜੁ ਯਾਹੀ।
 ਸੋ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਇਨਿ ਬੇਚੜੇ ਚਾਹੀ।

'ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰ ਦਿੱਤੀ।

'ਕਰਤਾਰ ਨੇ। ²ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ!

'ਜੋ (ਸੱਚੇ) ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਨ।

'ਗਿਣਤੀ।

'ਬਦਲਾ।

'ਭੋਜਨ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ।

ਗੁਰੁ ਇਲਾਜ ਤਿਸ ਕਾ ਕਰਵਾਯੋ।

ਰਾਜੀ ਭਯੋ ਤ ਕਾਜੀ ਭਾਯੋ¹ ॥ ੯੯ ॥

ਜਰ ਹਜ਼ੂਰ ਤਾਜਰ ਕੇ ਜੇਤੀ¹।

ਦਈ, ਮੰਗਤ ਯਹਿ ਗੁਰੁ ਤੈ ਤੇਤੀ।

ਨਿਜ ਬੇਟੀ ਕੀ ਤੁਹਮਤਿ¹ ਤਿਨ ਕੋ।

ਦੇਤ, ਸ਼ਰਮ ਨਹਿ ਆਵਤ ਇਨ ਕੋ ॥ ੯੦ ॥

ਐਸੀ ਬੇਹੂਦਾ ਸੁਨਿ ਬਾਤੈਂ।

ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਸ਼ਹਿ ਕਬਿ ਲਰੈ ਬਖਯਾਤੈਂ।

ਬਿਗਰਨ ਸੰਗ ਫਕੀਰਨ ਸ਼ਾਹੈਂ।

ਬਿਨੁ ਬਦੁ ਦੁਆਇ¹ ਔਰ ਨਹਿ ਲਾਰੈ² ॥ ੯੧ ॥

ਅਹੇ ਫਕੀਰਨ ਕੇਰ ਘਰਾਨਾ।

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਲਖੇ ਮਹਾਨਾ।

ਬਿਰਧ ਆਪ ਕੇ ਹੂਏ ਜੇਤੇ।

ਮੰਨਤ ਰਹੇ ਤਿਨੈ ਕੁਲ ਤੇਤੇ ॥ ੯੨ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਸਬਿ ਹੀ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੈ ਬਾਬਰ ਤਾਂਈਂ।

ਸੁਨਿ ਵਜੀਰ ਤੈ ਸ਼ਾਹਿ ਉਚਾਰੀ।

ਕਾਜੀ ਕਰਤ ਸ਼ਰਾਰਤ ਭਾਰੀ ॥ ੯੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ ਦੁਖੀ ਹੈ,

ਗਯੋ ਗਾਥ ਸੁਨਿ ਸਾਰ।

ਸਹਿ ਸਿੱਖਨ ਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ ਭਏ,

ਟਰੀ ਬਲਾਇ ਸੁਖਾਰ¹ ॥ ੯੪ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਲਾਇ ਕੈ ਦੀਵਾਨ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਇੰ ਨਿਤ,

ਜਾਇ ਕੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸੂਰ ਲਜਾਇ ਹੈਂ।

ਢਰੇ ਦਿਨ ਢਾਢੀਓਂ ਤੈਂ ਧਰਮ ਸਾਕੇ¹ ਬਾਂਕੇ ਜੰਗ,

ਸੁਨੈ ਜਾਂ ਤੇ ਸਿਖਨ ਕੋ ਬੀਰ ਰਸੁ ਆਇ ਹੈਂ।

ਬਿੱਦਯਾ ਸਿਖਾਵੈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਬਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ,

ਔਰ ਹਿਤ ਸਾਥ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਯਾ ਦਿਢਾਇ ਹੈਂ।

¹ਕਾਜੀ ਨੂੰ (ਘੋੜਾ) ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ।

¹ਆਪ ਨੇ ਸੌਦਾਗਰ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ {ਜ਼ਰ} ਮਾਇਆ ਦਿੱਤੀ।

¹ਅਣਹੋਇਆ ਦੇਸ਼।

¹ਬੁਰੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ। ²ਨਫਾ, ਲਾਹਾ, ਲਾਭ।

¹ਸੁਖਾਲੀ।

¹ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਵਾਕਿਆ।

ਜਾਂ ਤੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਭਜ¹, ਦੇਹ ਗੇਰ² ਨੇਹ³ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ। ਘਰ। ਮੋਹ।
ਤਜਿ,

ਜੰਗ ਸਜ ਛੇਰਿ ਲਜ¹ ਲਰੈਂ ਆਗੈ ਧਾਇ ਹੈਂ 'ਲਾਜ ਛੱਡ ਕੇ।

॥੯੫॥

ਸਿੱਖ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਜੁ ਆਵਤ ਬਿਸੇਸ,
ਬਿੱਤ¹ ਲਜਾਵਤ ਹਥਯਾਰ ਅੱਸੂ, ਪਾਵਤ ਅਸੀਸ 'ਧਨ।
ਸੋ।

ਸਜੀ ਸੈਨ ਐਨ¹ ਗੁਰੂ ਚੈਨ ਉਰਿ ਸੂਰਨ ਕੇ, 'ਚੰਗੀ ਫੌਜ।
ਲੱਛ ਕੇ ਬਿਧੱਯਾ¹ ਅੱਛ² ਪੈ ਹੈਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸੋ। 'ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ। ਚੰਗੀ।
ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੂੰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੂਰਬੀਰ ਆਵੈਂ ਭੂਰ¹, 'ਬਹੁਤੇ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹੂਰ ਨੂਰ¹ ਪੇਖਿ ਲਖੈਂ ਈਸ ਸੋ। 'ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਸਾਦਰ¹ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਤੈ ਮਾਨ ਗਜਾਨ ਪਾਇ, 'ਨਿਡੱਰ।
ਅੰਗ ਦੈ ਉਮੰਗ¹ ਜੰਗ ਚਾਹੈਂ ਬਿਸ੍ਰੇ ਬੀਸ² ਸੋ 'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ (ਆਪਣਾ) ਸਰੀਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਪੂਰਨ ਤੌਰ
ਤੇ, ਦਿਲੀ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ।

॥੯੬॥

ਸ਼ਾਦੀ ਏਕ ਭਈ ਥੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਡੱਲੇ ਗ੍ਰਾਮ ਮਾਂਹਿ,
ਨਾਮ ਥਾ ਦਮੋਦਰੀ ਸਮਾਣੀ ਕੋ¹ ਪਛਾਨੀਏ। '(ਗੁਰੂ ਕੇ) ਮਹਿਲਾਂ ਦਾ।

ਦੁਤੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨਾਨਕੀ ਸੋ ਤੀਸਰੀ ਮਰਵਾਹੀ ਸੰਗ,
ਹੋਈ ਇਸੀ ਸਾਲ ਮਾਹਿ ਨੀਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨੀਏ।

ਹੁਤੀ ਏਕ ਬਹਨ¹ ਦਮੋਦਰੀ ਕੀ ਰਾਮੋ ਨਾਮ, 'ਭੈਣ।
ਗਾਮ ਸੋ ਡਰੋਲੀ¹ ਸਾਈਂ ਦਿੱਤੇ ਘਰ ਮਾਨੀਏ। 'ਡਰੋਲੀ ਪਿੰਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਡਗਰੂ
ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਤੇ ਮੋਗੇ ਤੋਂ ਛੇ ਮੀਲ ਹੈ।
'ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪਤੀ।

ਦੰਪਤੀ¹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇਮੀ ਸੇਵਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਤੇ,
ਰਚਯੋ ਧਾਮ ਨਯੋ ਤਿਨ ਸੁੰਦਰ ਮਹਾਨੀਏ

॥੯੭॥

ਜਬਿ ਲੌ ਨ ਗੁਰੂ ਬਸੈਂ ਆਇ ਇਸ ਧਾਮ ਮਾਂਹਿ,
ਤਬਿ ਲੌ ਨਿਵਾਸ ਹਮ ਨਾਹਿ ਕਰ ਹੈਂ ਕਬੈ।

ਏਕ ਤੋ ਤਿਨੋ ਕੀ ਖੈਂਚ ਦੂਜੇ ਸਿਖ ਮਾਲਵੇ ਕੇ,
ਚਾਹਿਤ ਦਰਸ ਕੀਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਸਬੈ।

ਤੀਜੇ ਜੋਗੀਓਂ ਨੇ ਛੀਨ ਲੀਨ ਥੋ ਸਮੱਸਤ ਬਨ¹, 'ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ।

ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਸੈਂ ਅਲਮਸਤ¹ ਕਾਢਯੋ ਦਬੈ²। 'ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਿਦਕੀ ਸੀ, ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ

ਚੌਹਾਂ ਧੁੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਧੁੰਦੋਂ ਦਾ ਮੋਢੀ। ^੨ਦਬਾ ਨਾਲ, ਧੱਕੇ ਨਾਲ।

ਇਤਯਾਦਿ ਕਾਮ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਹਿਤ,
ਪੂਰਨ ਸੁ ਕਾਮ ਗੁਰੁ^੧ ਤੂਰਨ^੨ ਚਲੇ ਤਬੈ ॥ ੯੮ ॥

^੧ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ। ^੨ਛੇਤੀ।

ਤਰਨ ਸੁ ਤਾਰਨ ਖੰਡੂਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਆਦਿ,
ਕਰ ਕੈ ਨਿਹਾਲ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜੋ ਗਏ।

^੧ਵਹਿੜ ਕੇ ਮੀਰ ਪਿੰਡ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਆਗਮ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਏ ਸਿਖ,
ਗਾਮ ਮੀਰ ਵਹਿੜ ਕੇ^੧ ਪਠਾਨ ਹਿਤ ਠਾਂ ਅਏ।

^੧ਨੌਕਰ।

ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਜਵਾਨ ਪਹਿਲਵਾਨ ਰਾਖਯੋ ਗੁਰੁ,
ਔਰ ਭੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ^੧ ਦਸਕ ਜਵਾਨ ਹੈਂ ਕਏ।

^੧ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਚਲ ਕੈ ਤਹਾਂ ਤੇ ਭਵ ਪਾਰ ਕੇ ਕਰਨਹਾਰ^੧,
ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਹੈ ਡਰੋਲੀ ਗਾਮ ਮੈਂ ਗਏ ॥ ੯੯ ॥

^੧ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਸਣੇ।

ਦੰਪਤਿ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸਸੰਪਤਿ^੧ ਪੂਰਨ ਕਰਿ,
ਤੂਰਨ ਅਕੰਪਤ^੧ ਸੁ ਦਏ ਫਲ ਚਾਰ ਹੈਂ।

^੧ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ।

ਤਾਂਹੀ ਸਮੈਂ ਸੁੱਧੁ ਨਾਮ ਤਰਖਾਨ ਸੁਲਤਾਨੀ,
ਡੋਲਾ ਲੀਏ ਜਾਤ ਸਿਖ ਸੁਤਾ ਕੋ ਉਦਾਰ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਕੀਰਤਨ ਧੁਨੀ ਸਿਖ ਸੁਤਾ ਡੋਰਾ ਛੋਰਾ,
ਆਈ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਹੇਤ ਦਰਸ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਪੇਖਿ ਪਤੀ ਕੋਪਯੋ ਤਾਂਹਿ ਆਯੋ ਗੁਰੁ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ,
ਫਿਰਯੋ ਮਨ ਵਾਹਿ ਭਯੋ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਸਾਰ^੧ ਹੈ

^੧ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ।

॥ ੧੦੦ ॥

ਜਾਇ ਨਿਜ ਘਰ ਤਾਂਹਿ ਪੀਰ ਖਾਨਾ^੧ ਦਯੋ ਢਾਹਿ,
ਸੁਲਤਾਨ ਕੇਰ ਆਹਿ ਹੁਤੋ ਤਾਂ ਕੇ ਘਰ ਹੈ।

^੧ਸੁਲਤਾਨ ਪੀਰ ਦਾ ਮੰਦਰ।

ਰੂਪ ਚੰਦ ਪੂਤ ਤਾਂ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ ਸਪੂਤ ਭਯੋ,
ਭਾਈ ਕਾ ਖਿਤਾਬ ਤਾਂਹਿ ਲੀਨੋ ਸੇਵ ਕਰ ਹੈ^੧।

^੧ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ {ਪੁਮਾਨ} ਲੋਕ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਾਂਹਿ ਕੀ ਸੰਤਾਨ ਹੈ ਜਹਾਨ ਮੈਂ ਮਹਾਨ ਅਬਿ,
ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਕੇ ਪੁਮਾਨ ਜੈਂ ਬਖਾਨ ਕਰਿ ਹੈਂ।

ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਮੈਂ ਤਾਰ ਸਿਖਨ ਅਪਾਰ ਗੁਰੁ,
ਕਰੇ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਮੋਦ ਭਰ ਹੈਂ

॥ ੧੦੧ ॥

ਤਹਾਂ ਤੈ ਪਹੋਏ, ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰੁ ਹੈ ਕਰਨਾਲ,
ਗਢ-ਮੁਕਤੇਸ਼ੁਰ, ਭਗੀਰਥੀ' ਨਹਾਇ ਕੈ।
ਜਾਇ ਕੈ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੋਦ ਅਤੇ',
ਜੋਗੀਓਂ ਪੈ ਪਾਈ ਫਤੇ ਗਤੇ ਦਾਨ ਭਾਇ ਕੈ'।

'ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ।

'ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

'ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਕੁਛ ਧਮਕਾਇ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਇ ਗੁਰੂ,
ਹਰਾ ਕੀਓ ਪੀਪਰ ਚੰਦਨ ਛਿਟਕਾਇ ਕੈ।
ਜਾਂਹਿ ਕੈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪਾਤ ਪਾਤ ਪੈ' ਬਖਯਾਤ,
ਅਬਿ ਹੂੰ ਲੋ ਦੇਖੀ ਜਾਤ ਹੈ, ਸੁਹਾਤ ਸੁਖਦਾਇ ਕੈ

'ਪੱਤੇ ਪੱਤੇ 'ਤੇ।

॥ ੧੦੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਚਲ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਸੈਂ,
ਮਗ ਲੋਗਨ ਕੋ ਤਾਰ।
ਪੁਨਾ ਡਰੋਲੀ ਗਾਮ ਸੈਂ,
ਆਏ ਗੁਰ ਸੁਖਕਾਰ ॥ ੧੦੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੰਗ ਮਾਤ ਲੋ ਸਬਿ ਪਰਵਾਰੂ।
ਹੁਤੇ ਤਹਾਂ ਨਿਜ ਲਯੋ ਸੰਗਾਰੂ'।
ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਮਗ ਮੈਂ ਜਗਿ ਤਾਰਤ।
ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਬਿਦਾਰਤ' ॥ ੧੦੪ ॥

'ਨਾਲ।

'ਨਾਸ ਕਰਦੇ।

ਅਏ ਸੁਧਾਸਰ ਗੁਰੁ ਸੁਖ ਧਾਮੂੰ।
ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਆ ਮਿਲੇ ਤਮਾਮੂੰ।
ਪਿਖਿ ਇਕੰਤ ਭਗਵੰਤਹਿ ਤਾਂਈ।
ਕੋਲਾਂ ਗਹੇ ਕਵਲ ਪਗ' ਆਈ ॥ ੧੦੫ ॥

'ਚਰਨ ਕੰਵਲ।

'ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ।

'ਚਰਨ ਧੋ ਦਿੱਤੇ।

'ਝੱਲੀ, ਸੁਦਾਇਣ।

ਦੁਖ ਬਯੋਗ ਕੇ' ਅਧਿਕ ਉਚਾਰੇ।
ਨੈਨ ਨੀਰ ਸੋਂ ਪਾਦ ਪਖਾਰੇ'।
ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਵੱਸ ਜਨ ਹੈ ਕਰਿ ਬੋਰੀ'।
ਖਿਰੇ ਕਵਲ ਪਰ ਲਪਟੀ ਭੋਰੀ ॥ ੧੦੬ ॥

ਮਨ ਮੈ ਗਿਨਤ ਧੰਨਜ ਦਿਨ ਆਜੂ।

ਮਨੋ ਰੰਕ ਨਿਧਿ ਪਾਯੋ ਰਾਜੂ'।

'ਜਾਣੋ ਕੰਗਾਲ ਨੇਰਾਜ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪਾ ਲਿਆ।

ਇਕ ਟਕ ਲੈਤ ਰੂਪ ਰਸ ਗੋਰੀ'।

'ਇਸਤ੍ਰੀ (ਕੋਲਾਂ)।

ਜਨ ਪੂਨਯੋ ਸਸਿ ਲਹਾ¹ ਚਕੋਰੀ ॥ ੧੦੭ ॥

¹ਦੇਖਿਆ (ਅ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਦੈ ਧੀਰਜ ਗੁਰੁ ਆਨੰਦ ਦੀਨੋ।

ਗਯਾਨ ਦਿਢਾਇ ਸੋਕ ਸਬਿ ਛੀਨੋ।

ਮੋਦ ਹੋਇ ਕੋਲਾਂ ਘਰ ਗਈ।

ਸੁਖ ਸੋਂ ਕਾਲ ਬਿਤਾਵਤ ਭਈ ॥ ੧੦੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ ਹਮੇਸੈਂ।

ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੁਖ ਦੇਤ ਬਿਸੇਸੈਂ।

ਭੋਜਨ ਮਾਤ ਗੰਗ ਢਿਗ ਪਾਵੈਂ।

ਨਿਜ ਮਹਿਲਨ ਮੈ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਵੈਂ ॥ ੧੦੯ ॥

ਠੌਰ ਠੌਰ ਸੁਭਟਨ ਕੇ ਪਹਿਰੇ।

ਖਰੇ ਰਹੈਂ ਭਰਿ ਆਨੰਦ ਗਹਰੇ।

ਹੋਇ ਸਵੇਰ ਅਖੇਰ¹ ਸਿਧਾਵੈਂ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਬਹੁ ਬਿਰਧਾਵੈਂ ॥ ੧੧੦ ॥

ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਆਦੀ।

ਕੁਸ਼ਤੀ¹ ਦਿਖਰਾਵੈਂ ਨਿਤ ਸ਼ਾਦੀ²।

¹ਘੋਲ। ²ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ।

ਸੂਰਬੀਰ ਜੋ ਆਏ ਬਹਾਦਰ।

ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਢਿਗ ਰਾਖੈਂ ਤਿਹ ਸਾਦਰ ॥ ੧੧੧ ॥

ਰਾਠ¹ ਧਾਰਵੀ² ਲੋਗ ਅਪਾਰੈਂ।

¹ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ। ²ਡਾਕੂ।

ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਦਿਵਸ ਗੁਜ਼ਾਰੈਂ।

ਬਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਅਸਵ ਅਮੋਲੇ।

ਬਖਸੈਂ ਗੁਰੁ ਸਬਿ ਤਈਂ ਅਡੋਲੇ ॥ ੧੧੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਢੈ ਹੋਸਲਾ ਸਿੱਖਨ ਕਾ,

ਬਾਂਛਿਤ ਗੁਰੁ ਤੈ ਪਾਇ।

ਰੋਣਕ ਭੀਰ ਅਪਾਰ ਨਿਤ,

ਗੁਰੁ ਦਰਵਾਰ ਰਹਾਇ ॥ ੧੧੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਿਖ ਦਰਗਾਹੀ ਮੱਲ, ਭੰਡਾਰੀ।

ਸੰਤੂ, ਮਨਸਾਰਾਮ, ਬਿਹਾਰੀ।

ਤਖਤੂ, ਤੀਰਥ, ਉੱਪਲ¹ ਬੁਲਾ।

¹ਗੋਤ।

ਨਿਵਲਾ, ਫੱਤੂ, ਨਿਹਾਲੂ, ਮੂਲਾ ॥ ੧੧੪ ॥

ਪਰਸਰਾਮ, ਬਨਵਾਲੀ, ਕਾਲਾ।

ਭਗਤੂ, ਭੱਲਨ, ਭਾਰਾ, ਮਾਲਾ।

ਜੱਟੂ, ਕਲਮਾਨਾ, ਪੈਰਾਗਾ।

ਰਾਊ, ਰਤਨਾ, ਪਹਿਲੂ, ਸਾਗਾ ॥ ੧੧੫ ॥

ਸਿੰਘਾ, ਜਾਤੀ ਮਲਕ, ਪਿਰਣਾ।

ਜੇਠਾ, ਪੈੜਾ, ਬਾਬਕ, ਭਾਣਾਂ।

ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ, ਭੂਰਾ।

ਇਤਯਾਦਕ ਸਿਖ ਰਹੈਂ ਹਜੂਰਾ ॥ ੧੧੬ ॥

ਸਬਿ ਹੀ ਸੂਰਬੀਰ ਬਡ ਜੋਧੇ।

ਛਕੇ¹ ਬੀਰ ਰਸ ਬਕੇਂ ਸਬੋਧੇ²।

¹ਭਰੇ ਹੋਏ। ²ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਮੈ ਸਬ ਪੂਰਨ।

ਪਰੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਜੀਤੈਂ ਤੂਰਨ ॥ ੧੧੭ ॥

ਅਰਜਨ, ਭੀਮ, ਕਰਣ ਸਮ ਸਾਰੇ।

ਗੁਰੂ ਸਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰੇ।

ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਪਤ ਜੀਵਤ ਜਗ ਜੇਤੇ।

ਮਾਨਤ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਤੇਤੇ ॥ ੧੧੮ ॥

ਦੌਲਤ ਦੀਨੀ¹ ਔ ਦੁਨੀਆਵੀ।

¹ਧਰਮ ਦੀ ਭਾਵ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਮਾਂਹਿ ਸੁ ਆਹਿ ਅਮਾਵੀ¹।

¹ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਪਤਨੀ ਤ੍ਰੈ ਘਰ ਜਨ ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਕਤੀ।

ਧਰੇ ਮਨੋ ਤਨ ਪਤਿ ਹਿਤ ਭਗਤੀ¹ ॥ ੧੧੯ ॥

¹ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ।

ਚਾਰ ਪੂਤ ਸਮ ਚਾਰੁ ਪਦਾਰਥ।

ਬਿਹਰਤ¹ ਘਰ ਮੈਂ ਆਨਦ ਸਾਰਥ²।

¹ਖੇਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ²ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

ਮੰਗਲ ਮੈਂ ਨਿਸ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਂਹੀ।

ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਸੂਖ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਹੀ ॥ ੧੨੦ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਆਇਸ¹ ਲੈ ਕੌਲਾਂ।

¹ਆਗਿਆ।

ਗਮਨੀ ਮਹਿਲਨ¹ ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਮੌਲਾ।

¹ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ (ਘਰ) ਵਿੱਚ।

ਮਾਤ ਗੰਗ ਕੇ ਪਗ ਸਿਰ ਧਾਰਾ।

ਦੀਨ ਅਸੀਸ ਕੀਨ ਸਿਤਕਾਰਾ ॥ ੧੨੧ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਪਤਨੀ ਤੀਨਹੁ ਤਾਂਈ।

ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਮਿਲੀ ਮੁਦ ਪਾਈ।
 ਹਿਤ ਸੋਂ ਪਰਸਪਰਾ ਬਾਤੈਂ ਕੀਨੀ। 'ਆਪਸ ਵਿੱਚ।
 ਕੌਲਾਂ ਸਬਿਨਿ ਬਧਾਈ ਦੀਨੀ ॥ ੧੨੨ ॥
 ਖੇਲਤ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਚਾਰੋਂ।
 ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਮਲ, ਅਟਲ ਉਦਾਰੋ।
 ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦੇਵੀ ਮਾਨੋ।
 ਯਹਿ ਦਮੋਦਰੀ ਕੇ ਤ੍ਰੈ ਜਾਨੋ ॥ ੧੨੩ ॥
 ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਗੋਦ ਮਰਵਾਹੀ।
 ਅਨੀਰਾਇ ਸੁਤ ਨਾਨਕੀ ਆਹੀ।
 ਕੌਲਾਂ ਸਬਿਨਿ ਪੇਖਿ ਮੁਦ ਮਾਨਾ।
 ਲੈ ਲੈ ਗੋਦ ਪਯਾਰ ਬਹੁ ਠਾਨਾਂ ॥ ੧੨੪ ॥
 ਜਥਾ ਜੋਗ ਧਨ ਕੀਨ ਨਿਛਾਵਰਾ। 'ਵਾਰਨਾ ਕੀਤਾ।
 ਦਾਸੀ ਦਾਸਨ ਦਯੋ ਉਤਾਵਰਾ। 'ਛੇਤੀ।
 ਸਬਿ ਸੋਂ ਕੌਲਾਂ ਕਰਤਿ ਸਨੇਹੂ।
 ਮਨ ਮੈਂ ਕਹਿ ਬਡਭਾਗਨਿ ਏਹੂ ॥ ੧੨੫ ॥
 ਜਗਤ ਪੂਜਯ ਪਤਿ ਪਾਯੋ ਸੁੰਦਰ।
 ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਗੁਨ ਗਨ ਮੰਦਰ।
 ਧੰਨਯ ਜਨਮ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੇਰੇ।
 ਪਤਿ ਸੁਤ ਧਨ ਸੁਖ ਸਬਿ ਜਿਨ ਹੇਰੇ ॥ ੧੨੬ ॥
 ਅਹੋ ਅਭਾਗਨਿ ਮੈ ਹੂੰ ਰਹੀ।
 ਨਹਿ ਔਲਾਦ ਪੀਰ ਤੈ ਲਈ।
 ਪ੍ਰੀਤਿ ਭੀ ਮੇਰੀ ਪੀਰ ਨ ਚੀਨੀ।
 ਭੇਦ ਰਖਯੋ ਲਖ ਜਾਤਿ ਮਲੀਨੀ ॥ ੧੨੭ ॥
 ਕੌਲਾਂ ਤਬਿ ਮਨ ਐਸ ਬਿਸੁਰਤਾ। 'ਝੁਰਦੀ।
 ਸਬਿ ਕੋ ਬੰਦਿ ਉਠੀ ਦੁਖਿ ਪੂਰਤ।
 ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਡਾਰਤ ਨਿਜ ਘਰ ਆਈ।
 ਸੁੰਦਰ ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਬਿਹਾਈ ॥ ੧੨੮ ॥ 'ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ।
 ਅਵਨਿ ਸੈਨ ਕਰਿ ਨੈਨ ਸਨੀਰਾ। 'ਧਰਤੀ ਤੇ।
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਤਜਿ ਪਰੀ ਅਧੀਰਾ।
 ਦਾਸੀ ਰਹੀ ਬੁਝ ਰਿਸ ਕਾਰਨ।

ਨਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਉਚਾਰਨ ॥ ੧੨੯ ॥

ਸਫਰੀ ਜਜੋ¹ ਤਰਫਤ ਨਿਸ ਕਾਟੀ।

¹ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ।

ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਮੈਂ ਦਿਢ ਥਾਟੀ¹।

¹ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਕਾ ਲਈ।

ਇਤ ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਨਿਸ ਬਡੀ ਜਗੰਤੇ।

ਸੌਚ ਨ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਧਯਾਨ ਧਰੰਤੇ ॥ ੧੩੦ ॥

ਤਾਂ ਦਿਨ ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈ ਬ੍ਰਿਤੀ।

ਥਿਰ ਨਹਿ ਹੋਇ ਰਹੈ ਉਤ ਫਿਰਤੀ।

ਥੈਂਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਕੀਨ ਮਹਾਨਾ।

ਧਰਿ ਉਰਿ ਧਯਾਨ ਤਬੈ ਗੁਰੂ ਜਾਨਾ ॥ ੧੩੧ ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਬਸ ਹੈਂ।

ਨੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਆਗੇ ਸਭਿ ਨਸ ਹੈਂ।

ਸਵਰੀ¹ ਕਰਮਾ ਬਾਈ², ਮੀਰਾਂ³।

¹ਭੀਲਣੀ, ਮਤੰਗ ਰਿਖੀ ਦੀ ਚੇਲੀ, ਜੋ ਪੰਪਾ ਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜੂਠੇ ਬੇਰ ਖਾਧੇ ਸਨ। ²ਦੱਖਣ ਦੇ ਖਾਜਲ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਵਾਸੀ ਪੰਡਿਤ ਪਰਸਰਾਮ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਖਿਚੜੀ ਖਾਣ ਲਈ ਜਗਨ ਨਾਥ ਜੀ ਖੁਦ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਗਨ ਨਾਥ ਪਾਸ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ³ਰਾਜਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ 'ਮੇਰਤਾ' ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ੧੫੪੮ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਮੇਵਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਭੋਜਰਾਜ ਨਾਲ ਜੋ ਚੜੌੜ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਾਣਾ ਸਾਂਗਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਸੰਮਤ ੧੫੭੩ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ। ਘਰ 'ਚ ਅਜੋੜ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਣਾ ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ। ਪਤੀ ਦੇ ਮਰਨ ਬਾਦ ਮੀਰਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਦਾ ਦੁਆਰਕਾ ਵਿੱਚ ੧੬੦੩ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗਨਕਾ¹, ਦ੍ਰੁਪਤ ਸੁਤਾ², ਅਹੀਰਾਂ³ ॥ ੧੩੨ ॥

¹ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਜੋ ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਨਾਮਰਸ 'ਚ ਲਗ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਈ। ²ਦ੍ਰੋਪਤੀ। ³ਗੋਪੀਆਂ।

ਜਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਪੁਰਾਨਨ ਗਾਈ।

ਸੋਊ ਬਨੀ ਈਹਾਂ ਅਬਿ ਆਈ।

ਪ੍ਰਿਯਾ¹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਸ ਬਯਾਕੁਲ ਭਾਰੀ।

¹ਪਿਆਰੀ (ਕੌਲਾਂ) ਦੀ।

ਸਹਿ ਨਹਿ ਸਕੇ ਗੁਰੂ ਸੁਖਕਾਰੀ ॥ ੧੩੩ ॥

ਸ਼ੀਘਰ ਚੱਲ ਕੌਲਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਗਏ।

ਕੌਲਾਂ ਕਵਲ ਨੈਨ ਦਰਸਏ¹।

¹ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

ਹਰਨੀ ਦ੍ਰਿਗ ਤਰਨੀ ਪਰ ਧਰਨੀ।

‘ਹਰਨੀ (ਵਰਗੇ) ਨੇੜਾਂ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਕੌਲਾਂ) ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਪਈ ਹੈ।

ਚੰਪਕ ਬਰਨੀ ਪਰੀ ਬਿਵਰਨੀ। ॥ ੧੩੪ ॥

‘ਚੰਬੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੀ (ਕੌਲਾਂ) ਕੁਮਲਾਈ ਪਈ ਹੈ।

ਦੈ ਧੀਰਜ ਗੁਰੂ ਬੁਝਨ ਕੀਨੀ।

ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕੌਲਾਂ ਹੂੰ ਦੀਨੀ।

ਕਹਯੋ ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਸਮਰੱਥ।

ਧਰਯੋ ਪੁਨਾ ਦਾਸੀ ਸਿਰ ਹੱਥ ॥ ੧੩੫ ॥

ਲੋਗਨ ਕੀ ਇਛਾ ਸਬਿ ਪੂਰਤ।

ਆਵੈ ਸ਼ਰਣ ਸੁ ਨੇਕ ਅਰ ਧੂਰਤ।

‘ਛਲੀਆ, ਠੱਗ।

ਔਰ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਯੋ ਮੁਹਿ ਦਏ।

ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਬੰਧਨ ਟਏ। ॥ ੧੩੬ ॥

‘ਟਾਲੇ ਭਾਵ ਦੂਰ ਕੀਤੇ।

ਪੂਰਬ ਪੁੰਨਜ ਜਗਜ਼ ਕੋ ਭਾਰਾ।

‘ਜਾਗਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਦਾਮਨ। ਗਹਯੋ ਤੁਮਾਰਾ।

‘ਪੱਲਾ।

ਤੀਨੋ ਮਹਲਨ ਕੇ ਸੁਤ ਜੈਸੇ।

ਦਏ ਏਕ ਬਖਸ਼ੋ ਮੋਹਿ ਤੈਸੇ ॥ ੧੩੭ ॥

ਜਾਂ ਤੇ ਜਗ ਮੈ ਨਾਮ ਰਹਾਹੀ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੈਂ ਮਾਂਗਯੋ ਕਿਸਾਹੀ।

‘ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਮੰਗ) ਮੰਗੀ ਹੈ।

ਬਿਤ ਸੁਤ ਲੋ ਜਗ ਕੂਰ ਪਸਾਰਾ।

ਕਯੋ ਨ ਸੰਭਾਲਤ ਆਗਲ ਦੂਰਾ। ॥ ੧੩੮ ॥

‘ਪ੍ਰਲੋਕ।

ਕਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਕਾਰਜ ਸਰ ਹੈਂ।

ਛੋਰ ਚਲੈਂ ਏਕਲ ਜਬ ਮਰ ਹੈਂ ॥ ੧੩੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤੋਂ ਭੀ ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੈਂ,

ਜੈਸ ਕਰੀ ਹਮ ਸੰਗ।

ਨਾਮ ਰਖਨ ਜਗ ਮੈ ਚਹਯੋ,

ਦੈ ਹੈਂ ਪੁਤ ਅਭੰਗ। ॥ ੧੪੦ ॥

‘ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ।

ਚੌਪਈ:

ਨਾਮ ਤੋਰ ਪਰ ਤਾਲ ਲਗੈ ਹੈਂ।

ਜਾਂ ਤੇ ਨਾਮਿ ਤੋਰਿ ਸਦ ਰੈਹੈ।

ਸੁਜੱਸ ਪੁੰਨਜ ਤੁਵ ਨਾਮ ਬਿਸੇਸੈਂ।

ਬਿਦਤ¹ ਹੋਇ ਹੈ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੈਂ ॥ ੧੪੧ ॥ ¹ਪ੍ਰਗਟ, ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕੋਲਾਂ ਅਤਿ ਹਰਖਾਈ¹। ¹ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ।

ਤਾਲ ਬਿਸਾਲ ਦਯੋ ਗੁਰੁ ਲਾਈ।

ਜੋ ਅਬਿ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਾਂਹੀ।

ਸਬਿ ਲੋਗਨ ਮੈਂ ਬਿਦਤ ਮਹਾਂਹੀ ॥ ੧੪੨ ॥

ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਤਿਰਾਸੀਏ ਸਾਲੈਂ।

ਭਈ ਗਾਥ ਯਹਿ ਲਖੋ ਬਿਸਾਲੈਂ।

ਰਾਮੇਂ ਕੇ ਘਰ ਨਗਰ ਬਟਾਲੈਂ।

ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕਾ ਬਜਾਹ ਬਿਸਾਲੈ ॥ ੧੪੩ ॥

ਕਰਕੈ ਮਾਤ ਗੰਗ ਤਨ ਛੋਰਾ।

ਇਸੀ ਸਾਲ ਮੈਂ ਲਖੋ ਬਹੋਰਾ।

ਭਾਈ ਮਿਹਰਾ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਭਾਰਾ।

ਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਧਿਕ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੪੪ ॥

ਤਿਸਨੇ ਬਡ ਇਕ ਧਾਮ ਰਚਯੋ।

ਤਾਹਿੰ ਚੱਠ ਪਰ ਗੁਰਹਿੰ ਲਿਗਯੋ¹।

¹ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ।

ਮਾਤ ਗੰਗ ਸਹਿ ਨਗਰ ਬਕਾਲੇ।

ਤਾਂ ਕੇ ਘਰ ਗੁਰ ਗਏ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੧੪੫ ॥

ਗੰਗ ਮਾਤ ਤਹਿੰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਹਾ।

ਮੇਰਾ ਤਨ ਛੁਟੇਗੋ ਯਹਾਂ।

ਮਮ ਪਤਿ ਦਾਗ ਲਯੋ ਜਲ ਜੈਸੇ।

ਮਮ ਤਨ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹਿਯੋ ਤੈਸੇ ॥ ੧੪੬ ॥

ਜੈਸ ਕਹਯੋ ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਕਯੋ।

ਬਜਾਸਾ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤਿਹਿੰ ਦਯੋ।

ਲੈਕਿਕ¹ ਬੈਦਕ² ਸਬਿ ਹੀ ਰੀਤੀ।

¹ਸੰਸਾਰਕ। ²ਧਾਰਮਕ।

ਆਇ ਸੁਧਾਸਰ ਕਰੀ ਸਪ੍ਰੀਤੀ ॥ ੧੪੭ ॥

ਗੁਰੁ ਦੇ ਵਕਤ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵੈਂ।

ਸੁਨੈ ਸ੍ਰੋਦ¹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਧਾਵੈਂ।

¹ਰਾਗ, ਕੀਰਤਨ।

ਸੂਰਬੀਰ ਜੋ ਗੁਰ ਢਿਗ ਐਹੈਂ।

ਦੈ ਬਹੁ ਦਰਬ ਸਰਬਰਖ ਲੈਹੈਂ ॥ ੧੪੮ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਸਬਿਨਿ ਸਿਖਾਵੈਂ।

ਕੁਸ਼ਤੀ ਬਹੁਧਾ ¹ ਕਰੈਂ ਕਰਾਵੈਂ।	¹ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਲੋਂ ਤੁਰਕ ਜੁਰੈ ਹੈਂ।	
ਸਬਿ ਤੈ ਅਧਿਕ ਤਿਨੈ ਗੁਰੂ ਚੈਹੈਂ ॥ ੧੪੯ ॥	
ਪੁਨ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕੋਲਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਜਾਵੈਂ।	
ਰੀਤਿ ਇਹੁ ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਖੁਨਸਾਵੈਂ।	¹ ਖਿਝਦੇ ਹਨ।
ਔਰ ਲੋਗ ਕਹਿੰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਹਿੰਦੂ।	
ਤੁਰਕਨ ਸੌ ਹਿਤ ਰਖਤ ਬੁਲਿੰਦੂ ॥ ੧੫੦ ॥	
ਤੁਰਕ ਸੁਤਾ ਘਰ ਮਾਹਿ ਬਸਾਈ।	
ਛੋਰ ਗਿਲਾਨੀ ਰਹੈਂ ਤਹਾਂਈ।	
ਮਾਰ ਜੀਵ ਬਨ ਤੈ ਨਿਤ ਲਜਾਵੈਂ।	
ਦਯਾ ਨ ਮਨ ਮੈਂ ਜਰਾ ਉਪਾਵੈਂ ॥ ੧੫੧ ॥	
ਜਮ੍ਹਾਂ ਜਗੀਰੈਂ ਜੰਗੀ ਕਰ ਹੈਂ ¹ ।	¹ ਜੰਗੀ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
ਕਹਿੰ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਸੋਂ ਹਮ ਲਰ ਹੈਂ।	
ਲਰੈਂ ਤੁ ਅਪਨਾ ਆਪ ਗਮੈਂ ਹੈਂ ¹ ।	¹ ਗਵਾ ਲੈਣਗੇ।
ਖਲਕ ¹ ਖੁਦਾ ਕੇ ਦੂਖ ਦਿਵੈ ਹੈਂ ॥ ੧੫੨ ॥	¹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦੁਨੀਆਂ।
ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਕੀ ਸੁਭ ਰੀਤੀ।	
ਛੋਰ ਗਹੀ ਇਨ ਸਬਿ ਬਿਪ੍ਰੀਤੀ ¹ ।	¹ ਉਲਟੀਰੀਤੀ।
ਯੋਂ ਅਸਿੱਖ ਬਹੁ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈਂ।	
ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਨਾਹਿ ਜਰੈਂ ਲਰ ਪਰੈਂ ॥ ੧੫੩ ॥	
ਯੋਂ ਜਬਿ ਪਸਰਜੋ ਨਿੰਦ ਅਪਵਾਦਾ ¹ ।	¹ ਝਗੜਾ।
ਅਰ ਸੰਗਤ ਮੈਂ ਬਢਜੋ ਬਿਬਾਦਾ ¹ ।	¹ ਉਲਟੀ ਚਰਚਾ।
ਤੋ ਜੇਠੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸੈਂ।	
ਭਗਤੂ ਆਦਿ ਸਿਖਨ ਮਿਲ ਖਾਸੇਂ ॥ ੧੫੪ ॥	
ਬਾਬਾ ਬੁੱਢੇ ਪਾਸ ਉਚਾਰੀ।	
ਤੁਮਹੋ ਬਿਰਧ ਗੁਰੁਨ ਸਮ ਭਾਰੀ।	
ਗੁਰੂ ਭੀ ਮਾਨਤ ਤੁਮਰੀ ਬਾਤੈਂ।	
ਰਾਖਤ ਅਦਬ ਅਧਿਕ ਬਖਜਾਤੈ ॥ ੧੫੫ ॥	
ਤੁਮ ਸਮਝਾਵੋ ਗੁਰਹਿੰ ਵਿਚਾਰੀ।	
ਹੋਇ ਹੋਇ ਨਿੰਦ ਜਾਂ ਤੇ ਜਗ ਭਾਰੀ।	
ਬਡੇ ਪੁਰਖ ਸੋ ਕਰਮਨ ਤਯਾਗਤ।	

ਜੀਵਨ ਭਲੇ ਹੇਤ ਅਨੁਰਾਗਤ' ॥ ੧੫੬ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਬ੍ਰਿਧ ਜਨ' ਕਰ ਹੈਂ।

ਲਘੁ ਜਨ ਭੀ ਗਨ ਵੈਸ ਅਚਰ ਹੈ'।

ਤਾਂ ਤੇ ਗਾਹੈਂ ਬ੍ਰਿਧ ਮਗ ਸੋਈ।

ਜਾਂ ਤੇ ਬਾਲ ਬੁਧਿਨਿ ਭਲ ਹੋਈ' ॥ ੧੫੭ ॥

ਜਦਯਪਿ ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਭੁਪਾਲਾ।

ਨਿਹਕਲੰਕ ਕਹੀਯਤ ਇਨਿ ਚਾਲਾ।

ਅਰ ਸਮੁੱਥ ਕੇ ਹੂੰ ਹੈ ਦੋਸ ਨ।

ਤੋਂ ਭੀ ਚਹੀਏ ਨਿਜ ਪ੍ਰਮ ਪੋਸਨ' ॥ ੧੫੮ ॥

ਤੁਰਕ ਤੁਰਕਨੀ ਕਾ ਸੰਗ ਤਜੈਂ।

ਅਪਨੋ ਕਰਮ ਧਰਮ ਦਿਢ ਭਜੈਂ।

ਬ੍ਰਿਧ ਕਹਜੋ ਤੁਮ ਜਿਤਕ ਬਖਾਨਤ।

ਸਾਚ ਸਹੀ ਪੈ ਗੁਰੁ ਸਬਿ ਜਾਨਤ ॥ ੧੫੯ ॥

ਹਮ ਤੁਮ ਜੀਵ ਸਦਾ ਅਲਪੱਗਜ।

ਗੁਰੂ ਈਸ ਬਪੁ' ਹੈਂ ਸੁਬੱਗਜ।

ਅਪਨੀ ਮਰਯਾਦਾ ਰਚਿ ਆਪ।

ਈਸ ਰਹਜੋ ਖੁਦ ਥਾਪ ਉਥਾਪਿ' ॥ ੧੬੦ ॥

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਨਿਕ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਰੀ।

ਤਜੀ ਬੇਦ ਕੁਲ ਲਾਜ ਬਹੋਰੀ।

ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਰਬ ਥਾਂ ਲਾਗੇ'।

ਆਗ ਵਿਖੇ ਸਬਿ ਜਰ ਹੂੰ ਆਗੇ' ॥ ੧੬੧ ॥

ਤਜੋਂ ਸਮਰਥ ਕੇ ਦੋਸ ਨਾ ਭਾਈ।

ਜੋ ਕੁਛ ਕਰੈਂ ਲਖੇ ਭਲ ਸਾਈ।

ਤੋਂ ਭੀ ਤੁਮਰੇ ਕਹੇ ਕਰੈ ਹੈਂ।

ਅਰਜ ਗੁਰੂ ਢਿਗ, ਜੇ ਮੰਨ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੧੬੨ ॥

ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਬ੍ਰਿਧ ਨੈ ਕਰ ਜੋਰੀ।

ਬਿਨਤੀ ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਕੀਨ ਨਿਹੋਰੀ'।

ਰਾਵਰ ਮਰਯਾਦਾ ਕੇ ਪਾਲਕ।

'ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਵੱਡੇ ਪੁਰਸ਼।

'ਛੋਟੇ ਲੋਕ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਵੈਸਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

'ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਥੋੜੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ।

'ਪਾਲਣਾ।

'ਸਰੂਪ।

'ਅਸਥਾਪਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਮੇਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ {ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ} ਕਿਰਨਾਂ (ਚੰਗੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ) ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਚ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

'(ਅੱਗ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ) ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸੜ ਕੇ ਅੱਗ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਝੁਕ ਕੇ, ਨਿਉਂ ਕੇ।

ਆਚਾਰਯ! ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਮਾਲਕ ॥ ੧੬੩ ॥

ਜਿਹ ਹਿਤ ਜਗਤ ਕਰਤ ਅਪਵਾਦੂ।

ਸੰਗਤ ਤਿਨ ਸੋ ਰਖਤ ਬਿਵਾਦੂ।

ਸੋਊ ਕਾਮ ਤਜ ਦੀਜੈ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਦੀਜੈ ਸੁਖ ਸਿੱਖਨਿ ਅਭਿਰਾਮੀ ॥ ੧੬੪ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਬਚਨ ਬ੍ਰਿਧ ਥਾਰਾ।

ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤੁ ਰਘੁਵਰ ਸਰ ਭਾਰਾ।

ਗਯੋ ਨਖਾਲੀ ਦਿਢ ਫਲ ਦੀਓ।

ਅਬਿ ਬਵੇਕਾ ਜੋ ਚਾਹਿਤ ਕੀਓ ॥ ੧੬੫ ॥

ਸੋ ਹਮ ਕਰ ਹੈਂ ਅੰਗੀਕਾਰੇ।

ਗੁਰ ਸਿਖ ਹੈਂ ਮੁਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪਿਆਰੇ।

ਕੌਲਾਂ ਕਾ ਤਜਾਗਨ ਜੋ ਕੈ ਹੈਂ।

ਸੋ ਬਿਨ ਤਜਾਗੇ ਤਜਾਗੀ ਜੈ ਹੈ ॥ ੧੬੬ ॥

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਦਿਨ ਹੈ ਅਵਧਿ ਰਹਾਈ।

ਨਿਜ ਤਪ ਫਲ ਸਬ ਭੋਗ ਲਗਾਈ।

ਪੁਨ ਬ੍ਰਿਧ ਕਹਯੋ ਤਾਲ ਲਗਵਾਏ।

ਸਰ ਬਬੇਕ* ਤਿਹ ਨਾਮ ਧਰਾਏ ॥ ੧੬੭ ॥

ਧਰਮ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾਤਾ।

ਨਿੰਦਾ।

ਝਗੜਾ।

ਸੁੰਦਰ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਤੀਰ ਵਾਂਗ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਫੈਸਲਾ।

ਉਮਰ।

ਲਵੇਗੀ।

*ਬਿਬੇਕ ਪਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਵੇਦ ਪਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਵਿਚਾਰਨਾ, ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਯ, ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਫਰਕ ਸਮਝਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਏਕਾਂਤ ਬਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿਬੇਕ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸੇ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਬਿਬੇਕ ਸਰ ਸਰੋਵਰ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤਿਆਗੀ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ ਵਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾਨ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਿਬੇਕ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਦੰਡ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਬੇਕ ਪਦ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਅਜੇ ਬਿਬੇਕ ਪਦ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਦੰਡ ਅਰਥ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਸਰ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਨਖਾਹ ਲੱਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰੋਵਰ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਭਾਈ

ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਿਬੇਕ ਸਰ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਾਂ ਤੇ ਰਹੈ ਬਿਦਿਤ ਇਹੁ ਗਾਥਾ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੀਨ ਵਹੇ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।
ਵਤਸਲ ਭਗਤ¹ ਸੁਸੀਲ ਸੁਭਾਉ²।
ਗੁਰੁ ਸਮ ਭਯੋ ਨਾ ਹੂੰ ਹੈ ਕਾਓ ॥ ੧੬੮ ॥
ਕੀਨੋ ਸੋਊ ਜੋ ਸਿੱਖਨ ਭਾਖਯੋ।
ਅਪਨਾ ਮਾਨ ਨ ਰੰਚਕ ਰਾਖਯੋ।
ਐਸੋ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਰੈ ਸੋ ਸੇਵਨ।
ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਜੋ ਚਾਹੈ ਲੇਵਨ ॥ ੧੬੯ ॥

¹ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ। ²ਚੰਗੇ ਨਰਮ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸੋਲਾਂ ਸਏ ਪਚਾਸੀਏ,
ਸਰ ਬਿਬੇਕ ਕਿਯ ਤਜਾਰ।
ਕੌਲਾਂ ਕੌ ਸਿਤਕਾਰਿ ਕਰਿ,
ਭੇਜਯੋ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ॥ ੧੭੦ ॥
ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਹੀ ਬਿਮਾਰ ਤਹਿੰ,
ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਜੰਗ ਇਥਾਇ¹।
ਗਏ ਜਬੈ ਤਹਿੰ ਦਰਸ ਕਰਿ,
ਬਸੀ ਸੁ ਗੁਰਪੁਰ ਜਾਇ* ॥ ੧੭੧ ॥

¹ਏਥੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)।

*ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ 'ਚੋਂ ਹੀ ਲਏ ਹਨ। ਆਪ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸੰਖੇਪ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ (ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਅੰਕ ਨੰ: ੨੬) ਇਸ ਲਈ ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਾਵਿ) ੧੮੫੭ ਬਿ: ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਵਾਰਤਕ) ੧੭੯੮ ਬਿ: ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੇਖਕ ਮੁਹਸਨ ਫਾਨੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਦਬਿਸਤਾਨਿ ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿੱਚ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ ਪਰ ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਦੂਜੇ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰ ੨੬, ਪਉੜੀ ੨੪ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੀਰ ਰਸੀ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸੰਕਾਵਾਂ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੌਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਿਵੇਂ ਇਥੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ- ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਮਗਰਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਡਿਤ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਵਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ) ਕੌਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਦਾਸੀ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ: 'ਜੇ ਉਸ (ਕੌਲਾਂ) ਨੂੰ (ਕਾਮ) ਭੋਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ (ਪਰਮਾਰਥੀ) ਸ਼ਰਧਾ ਸਮੇਤ ਆਵਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ।' (ਦੇਬਾਰਾ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਕੌਲਾਂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ) ਹੇ ਦੇਵ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਮ ਭੋਗ ਦੀ ਮਲੀਨ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੋ! ਉਹ (ਕੌਲਾਂ ਜੀ) ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੨. ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ (ਹਿੰਦੀ) ਦੇ ਕਰਤਾ ਸਾਧੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕੇ ਲੀਏ ਏਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਮੰਦਿਰ ਬਨਵਾਇਆ ਔਰ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੈਸੀ ਤੁਮਾਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀ ਛਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪਰਾਇਣਤਾ ਦੇਖ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਤੇ ਔਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ ਉਸ ਕੀ ਖਾਤਰੀ ਰਖਤੇ। ਕੁਛ ਸਮਯ ਐਸੇ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੂਆ ਤੋ ਏਕ ਦਿਨ ਕੌਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭੀ ਆਭੂਖਨ ਤਥਾ ਕੁਛ ਨਕਦੀ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਕੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਕੇ ਦਿਯੇ ਥੇ, ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਰਖ ਦੀਆ ਔਰ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰ ਕਹਾ ਕਿ 'ਦੀਨ ਬੰਧੋ! ਇਸ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਕੋ ਕਿਸੀ ਐਸੇ ਧਰਮ ਕਾਰਯ ਮੇਂ ਲਗਾ ਦੀਜੀਏ ਜਿਸ ਸੇ ਕੁਛ ਕਾਲ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਰਹਿ ਜਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਧਨ ਸੇ ਉਸੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਏਕ ਤਾਲਾਬ ਖੁਦਾ ਦੀਆ ਜੋ ਕਿ ਅਬ ਤਕ ਮਹਾਂ ਪੁੱਖਯਾਤ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ ਕੌਲਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। (ਪੰ: ੨੯੬) ੩. ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰਲੇ ਲੇਖਕ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਅਨਯ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਿ: ਐਮ.ਏ. ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਜਿਲਦ ਚਉਥੀ, ਪੰਨਾ ੪੩ ਤੇ ੪੪ 'ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ (ਹਿੰਦੀ) ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੪. ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਲਾਲਾ ਕਨ੍ਹਯਾ ਲਾਲ ਜੀ ਆਪਣੀ ਤਾਰੀਖੇ ਪੰਜਾਬ (ਉਰਦੂ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: "ਕੌਲਾਂ ਨਾਮ ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਲੜਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਜਮਾਲੇ ਬਾ ਕਮਾਲ ਪਰ ਸ਼ੇਫਤਾ ਹੋ ਗਈ ਔਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਾਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਕੀ ਦਰਖਾਸਤ ਅਗਰਚਿਹ ਔਰ ਥੀ ਮਗਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਤੁਮ ਗ਼ੈਰ ਖਿਆਲ ਦਿਲ ਮੈਂ ਨ ਕਰੋ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰਿਆਈ ਕੇ ਖਾਨਦਾਨ ਮੇਂ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਆਜ ਤੱਕ ਮੁਬਾਸ਼ਰਤ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ।" (ਪੰ: ੩੦) ੫. ਉਮਦਾਤੁੱਤ੍ਰਾਰੀਖ (ਫ਼ਾਰਸੀ) ਦਫ਼ਤਰਿ ਅੱਵਲ ਵਿੱਚ (ਪੰ: ੨੭) 'ਤੇ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- (ਫ਼ਾਰਸੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ) ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕੌਲਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਸੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਭਾਵ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਡਯਾਈ ਗਈ। ੬. ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ 'ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ' ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ (੧੯੪੯ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਛਪੀ) ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੨੬-੨੨੭ 'ਤੇ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਐਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:- "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਸਤਸੰਗ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਓਸ ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕੌਲਾਂ ਨਾਮ ਜਦਯਪਿ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਰੱਤੀ ਹੋਈ 'ਦੀਵਾਨਿ ਹਾਫ਼ਜ਼' ਆਦਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਓਸ ਨੂੰ ਐਸਾ ਅਸਰ ਹੋਯਾ ਕਿ ਦਿਲੀ ਸਾਦਿਕ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਈ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਤ ਨੂੰ ਸੱਚਾ, ਹੋਰ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਦੀ ਟੱਟੀ ਦੱਸਣ ਲਗ ਪਈ। ਇਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਓਸ ਦੇ ਬਾਪ ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੈਣ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਠੋਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਜਦ ਕੌਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਜਲਦਾ ਬਲਦਾ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਾਫਰ ਦੀ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਆਖਦੀ ਹੈਂ ਸੋ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਤਲ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈਂ। ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਹਿਰਨਕੱਸ਼ਪ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਵਾਲਾ ਸੰਬਾਦ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਪਰ ਕੌਲਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਓਸ ਸੱਚੇ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਚੁੱਪ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਓੜਕ ਕਾਜ਼ੀ ਓਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਫਤਵਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਦ ਕੌਲਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਬੇਟੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਵਨ ਲਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਨਿਕਾਲ ਦਿੱਤਾ, ਓਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਦੀ ਨ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਪੀਰ ਅਬਦੁੱਲਾ (ਜਿਸ ਦੀ ਕਬਰ ਹੁਣ ਮੁਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਦੀ ਹੈ) ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ, ਨਿਓਟਯਾਂ ਦੀ ਓਟ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਈ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਰੱਤੀ ਹੋਈ ਤੇ ਸੱਚ ਪਰ ਕਾਇਮ ਦੇਖ ਕੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲੰਗਰੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਗਾਇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਕੋਠਾ ਓਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਅਧ ਕੋਸ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਪਰ ਬਣਵਾ ਕੇ ਓਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ।" ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੌਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜੀਅ ਦਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿੱਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ 'ਬਸੀ ਸੁ ਗੁਰਪੁਰ ਜਾਇ' ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਬਾਰੇ ਕਵੀ ਖੁਦ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੧੦ ਵਿੱਚ ਆਪ

ਲਿਖਦੇ ਹਨ:- 'ਵਤਸਲ ਭਗਤ ਸੁਸੀਲ ਸੁਭਾਊ। ਗੁਰ ਸਮ ਭਯੋ ਨ ਹੂੰ ਹੈ ਕਾਊ।' ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਕਵੀ ਤੇ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਬਤ ੨੪ਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ੨੧ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ ਐਉਂ ਅੰਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਹਰਖਹੁੰ ਸੋਗਹੁੰ ਬਾਹਰਾ ਹਰਣ ਭਰਣ ਸਮਰੱਥ ਸਰੰਦਾ। ਰਸ ਕਸ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਰੰਗ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹੰਦਾ। ਗੋਸਟ ਗਿਆਨ ਅਗੋਚਰਾ ਬੁਧਿ ਬਲ ਬਚਨ ਬਿਬੇਕ ਨ ਛੰਦਾ। ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰ 'ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ' ਸਦਾ ਵਿਗਸੰਦਾ। ਅਚਰਜ ਨੋ ਅਚਰਜ ਮਿਲੈ ਵਿਸਮਾਦੈ ਵਿਸਮਾਦ ਮਿਲੰਦਾ। ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਰਗ ਚੱਲਣਾ ਖੰਡੇਧਾਰ ਕਾਰ ਨਿਬਹੰਦਾ। ਗੁਰ ਸਿਖ ਲੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਚਲੰਦਾ ॥ ੨੧ ॥

ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੌਂ,

ਗੁਰੂ ਧੀਰ ਕਾ ਜਾਨ।

'ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਜਾਣਾ।

ਕੌਲਾਂ ਕੀ ਕਥ ਕਵਲ ਸੀ,

ਕਹਿ ਯਹਿ ਧਿਯਾਯ ਥਿਰਾਨ। ॥ ੧੭੨ ॥

'ਠਹਿਰ ਗਿਆ, ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਕੌਲਾਂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਤੇਈਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ॥ ੨੨ ॥

੨੪. {ਕਿਲ੍ਹਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਤੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਏਕੰਕਾਰ! ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਭੂ,
ਨਿਰਭਵ! ਸਦ ਨਿਰਵੈਰੁ।
ਕਲਿਮਲ ਨਿਖਲ ਨਿਕੰਦ ਹੈ,
ਨਾਮ ਜਾਹਿ ਬਿਨ ਧੈਰ! ॥੧॥

'ਇੱਕੋ ਇਕ ਸਰੂਪ।

'ਜਨਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

'ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ {ਧੈਰ} ਦੇਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਤਾਹਿੰ ਭਜੋ ਉਰ ਨਾਹਿ ਲਜੋ,
ਜਗ ਕਾਮ ਤਜੋ ਲਖਿ ਕੂਰ ਮਹਾਂਈ।
ਸੰਗਤ ਸੇਵ ਕਰੋ ਸੁਭ ਸੰਤਨ,
ਖੋਟਨ ਸੰਗ ਕੁਕਾਮ ਬਿਹਾਈ।
ਦਾਨ ਦਿਜੈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ,
ਕਰੋ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਮਨ ਲਾਈ।
ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਕਹਿ ਕੋਇ ਕਰੈ ਯਹਿ,
ਈਸ ਭਵੈ ਵਹਿਰਾਮ ਦੁਹਾਈ! ॥੨॥

'ਖੋਟੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ।

'ਇਹ ਕੰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ ਉਹ ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਲੋਹਗਢ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ,
ਜੰਗ ਹੋਇ ਹੈਂ ਜੈਸ।
ਇਸ ਅਧਯਾਇ ਮੈਂ ਸੋ ਕਥਾ,
ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਬੈਸ! ॥੩॥

'ਬੈਠ ਕੇ, ਟਿਕ ਕੇ।

ਲਲਤ ਪਦ ਛੰਦ:

ਸ਼ਾਹਿ ਇਰਾਨ ਬਾਜ ਇੱਕ ਅਦਭੁਤ,
ਰੰਗ ਸੁਫੈਦ ਸੁਹਾਵਨ।
ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਢਿਗ ਤੋਫਾ! ਪਠੜੋ,
ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਿਖਾਵਨ।
ਧਰਿ ਨਿਜ ਹਾਥ ਸਾਥ ਉਤਸ਼ਾਹੈ,
ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੂ।
ਖੇਲਤ ਨਿਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚਿੱਤ ਦੈ,
ਮਾਰਤ ਖਗ ਗਨ ਆਹੂ! ॥੪॥

'ਸੁਗਾਤ।

'ਸਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਬਾਜ ਵਹਿ ਛੋਡਯੋ,
ਪਰ ਸੁਰਕਾਬ¹ ਜੁ ਭਾਵਤ²।

¹ਚਕਵੇ ਉਪਰ। {ਸੁਰਕਾਬ- ਚਕਵਾ}। ²ਜਿਹੜਾ (ਮਨ ਨੂੰ)
ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਕਰੀ ਨ ਚੋਟ ਹੁਤੋ ਵਹਿ ਰਜਯੋ,
ਪਾਛੇ ਗਯੋ ਉਡਾਵਤ।
ਕੁੱਤੇ ਬਾਜ ਕਮੀਨੇ ਨਰ ਯਹਿ,
ਰੱਜੇ ਕਾਮ ਨ ਦੈਹੈਂ।
ਰਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਦਿਸ ਬਾਜ ਪੇਖ ਬਹੁ,
ਅਯੋ ਨ ਫੇਰ ਪਿਛੈਹੈਂ ॥੫॥

¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ।

ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ¹ ਲਾਇ ਪਿਛਾਰੀ,
ਸ਼ਾਹਿ ਲਾਹੋਰੈਂ ਆਯੋ।
ਇਤ ਤੈ ਚਢੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗੁਰੂ ਭੀ,
ਰੱਬ ਸਬੱਬ ਬਨਾਯੋ।
ਬਾਜ ਸੁਫੈਦ ਮਗਰ ਸੁਰਕਾਬੈਂ,
ਜਾਵਤ ਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰਾ।
ਨਿਜ ਕਰ ਤੈ ਨਿਜ ਬਾਜ ਤਜਯੋ ਗੁਰੂ
ਤਿਹ ਸੁਰਕਾਬ ਝੱਟ ਮਾਰਾ ॥੬॥
ਉਤਰੇ ਬਾਜ ਜਬੈ ਜੁਗ¹ ਤਿਹ ਪਰ²,
ਗੁਰੂ ਪਕਰਾਇ ਮੰਗਾਏ।
ਬਾਜ ਸੁਫੈਦ ਹਾਥ ਨਿਜ ਲੈ ਗੁਰੂ,
ਗੁਨ ਤਿਸ ਖੁਸ਼ ਹੂ ਗਾਏ।
ਸ਼ਾਹੀ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਗੁਰ ਢਿਗ,
ਆਇ ਤਬੈ ਯੋਂ ਗਾਯੋ।
ਬਾਜ ਇਹੁ ਹੈ ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਕਾ,
ਸ਼ਾਹਿ ਇਰਾਨ ਪਠਾਯੋ ॥੭॥
ਤੁਮ ਨੇ ਪਕਰ ਲੀਆ ਭਲ ਕੀਨਾ,
ਅਬਿ ਹਮ ਕੋ ਦੈ ਦੀਜੈ।
ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਨਹਿ ਲੈਣ ਗਏ ਹਮ,
ਆਯੋ ਦੈਂਹ ਨ ਬੀਜੈਂ¹।

¹ਦੋਵੇਂ। ²ਤਿਸ (ਚਕਵੇ ਦੇ) ਉਪਰ।

ਸ਼ਾਹੀ ਲੋਗਨ ਜੋਰ ਜਨਾ ਕਰਿ,

¹(ਇਹ ਬਾਜ ਆਪੇ) ਆਇਆ ਹੈ (ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ
ਕਿਸੇ) ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ।

ਬਕਯੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਤਕੜੇ।

ਮੁੰਜ, ਗੁਲਾਮ, ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਨਰ,

ਜੋਰ ਬਿਗਾਨੇ ਅਕੜੇ ॥ ੮ ॥

ਜਬਿ ਵਹਿ ਟਰੇ ਨ ਪਰੇ ਗਰੇ ਬਹੁ¹,

¹ਬਹੁਤੇ ਗਲ ਪੈਣ ਲੱਗੇ।

ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਕਰੇ ਛਿਤਾਵਨ¹।

¹ਛਿੱਤ੍ਰ ਮਰਵਾਏ।

ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਵੇਹਿ,

ਚੋਟਾਂ ਲਗੇ ਦਿਖਾਵਨ।

ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ ਭੀ,

ਢਿਗ ਤੈ ਲੂਤੀ¹ ਲਾਈ।

¹ਚੁਆਤੀ।

ਕਰਤ ਜਬਰਦਸਤੀ ਨਿਤ ਹੀ ਗੁਰੁ,

ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ॥ ੯ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਦਿਲ ਭੜਕਾਯੋ,

ਮੂੜ੍ਹਨ ਕੂੜ ਅਲੈ ਕੈ¹।

¹ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਝੂਠ ਕਹਿ ਕੇ।

ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਸ਼ਹਿ,

ਪਠਯੋ ਸੈਨ ਬਹੁ ਦੈ ਕੈ।

ਪਾਇ ਖਬਰ ਗੁਰੁ ਲੈ ਨਿਜ ਸੁਭਟਨ¹,

¹ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ।

ਲਰੇ ਅਗਾਰੀ ਹੈ ਕੈ।

ਗਾਮ* ਬਡਾਲੀ ਨਿਕਟ ਬਿਸਾਲੀ,

*ਪਾ : ਬਟਾਲੀ।

ਪਰਯੋ ਜੰਗ ਤਬਿ ਐ ਕੈ ॥ ੧੦ ॥

ਤੀਨ ਪਹਿਰ ਅਤਿ ਕਹਰ ਜੰਗ ਭੋ,

ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ ਕੇਰਾ¹।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ।

ਜਵਾਨ ਕਿਕਾਨ¹ ਚੀਰ ਬਹੁ ਡਾਰੇ,

¹ਘੋੜੇ।

ਗੁਰੁ ਤੀਰਨ ਬਿਨੁ ਬੇਰਾ।

ਪਰੀ ਰਾਤ ਤਬਿ ਹਟ ਦਲ ਦੋਊ,

ਉਤਰੇ ਹੋਇ ਪਿਛਾਰੀ।

ਰੈਨ ਅੰਧੇਰੀ ਅਰਧ ਦੇਖ ਗੁਰੁ,

ਮੌਕਾ ਠੀਕ ਵਿਚਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥

ਹੱਲਾ ਕਰਵਾਯੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਪਰ,

ਹਾਲਚਾਲ¹ ਬਡ ਪਾਈ।

¹ਹਲਚਲੀ।

ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਥਲ ਤਜ ਘਬਰਾ ਕੈ,

ਇਤ ਉਤ ਪਰਜੋ ਭਗਾਈ।
 ਬਿਨ ਪਹਿਚਾਨ ਭੁਲਾਵੇ ਸਿੱਖਨ।,
 ਆਪਸ ਮੈਂ ਲਰ ਮੂਏ।
 ਬਹੁ ਸਰਦਾਰ ਅਪਾਰ ਸਿਪਾਹੀ,
 ਲੁਕਮਾਂ ਤੇਗਨ ਹੂਏ। ॥ ੧੨ ॥
 ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼ ਅਹਮਦ ਖਾਂ ਮੂਏ,
 ਕੌਲਾਂ ਕੇ ਜੁਗ ਭਾਈ।
 ਗਾਜੀ ਪਠ ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ ਨਿਜ,
 ਬਾਜੀ ਬੁਰਦ ਕਰਾਈ।

'ਏਧਰ ਓਧਰ ਭੱਜ ਗਿਆ।
 'ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ।

'ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਮਾਰੇ ਗਏ।

'ਫੌਜੀ ਸੂਰਮੇ ਭੇਜੇ (ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ) ਨੀਚ ਕਾਜੀ (ਜੰਗ ਦੀ)
 ਆਪਣੀ ਖੇਲ ਹਾਰ ਗਿਆ। {ਬਾਜੀ ਬੁਰਦ ਕਰਾਉਣਾ-
 ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੇਲ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਹਿ ਜਾਣਾ।}

ਫਤੇ ਪਾਇ ਗੁਰੂ ਡੇਰੇ ਆਇ,
 ਸ਼ਾਹਿ ਸਾਰ। ਸੁਨਿ ਸਾਰੀ।
 ਮੈਦੀ ਖਾਂ ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ ਜੋਧੇ,
 ਪਠੇ ਫੌਜ ਦੈ ਭਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥
 ਇਤ ਬਿਵਾਹ ਥਾ ਗੁਰੂ ਸੁਤਾ ਕਾ,
 ਇਨ ਹੀ ਦਿਨੋ ਮਝਾਰੀ।
 ਤਜਾਰ ਮਿਠਾਈ ਆਦਿ ਵਸਤੁ ਸਬ,
 ਰਾਖੀ ਥੀ ਕਰਿ ਭਾਰੀ।
 ਏਸ ਜੰਗ ਤੈ ਪਹਿਲੇ ਕੁਛ ਦਿਨ,
 ਸਿਖ ਬਹੁ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ।
 ਲੰਗਰ ਬਰਤ ਚੁਕਯੋ ਥਾ ਯਾਂ ਤੇ,
 ਗੁਰੂ ਘਰਿ ਪਠਯੋ ਕਹਾਏ। ॥ ੧੪ ॥
 ਦੇਹੁ ਮਿਠਾਈ ਇਨ ਸਿੱਖਨ ਕੋ
 ਦਯੋ ਜਵਾਬ ਸਮਾਨੀ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਦੇਤ ਨ,
 ਖੈ ਹੈ ਲੁੱਟ ਤੂਕਾਨੀ।
 ਸੋਈ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੂਰਨ,
 ਹੋਯੋ ਚਾਹਿਤ ਅਬਿ ਹੈ।
 ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਅਈ ਫਿਰ ਭਾਰੀ,

'ਖ਼ਬਰ।

'ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ।

'ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ (ਮਾਤਾ ਦਾਮੋਦਰੀ ਜੀ)।

ਸੁਨੀ ਖਬਰ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥

ਕਿਲਾ ਲੋਹ ਗਢ ਕਾਇਮ ਕੀਨੋ,

ਲਰਤ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਹੀ।

ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਪੈਦੇ ਖਾਂ, ਸੰਘਾ;

ਭਾਨੂੰ, ਜੇਠਾ, ਸਬਿ ਹੀ।

ਠੌਰ ਠੌਰ ਨਿਜ ਸੁਭਟ ਗੁਰੂ ਨੈ,

ਕਾਯਮ ਕਰਿ ਯੋਂ ਭਾਖਯੋ।

ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ਕਰੋ ਸਤ੍ਰੁਨ ਸੋਂ,

ਹਰੋ¹, ਨ ਡਰ ਉਰ ਰਾਖਯੋ ॥ ੧੬ ॥

ਕਠਨ ਕੁਵੰਡ¹ ਪ੍ਰਚੰਡ² ਤੀਰ ਗਹਿ,

ਗੁਰੂ ਬਲਵੰਡ ਖਰੋਏ।

ਕੜ ਕੜਾਟ ਕੇ ਠਾਟ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ¹,

ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ¹ ਹੋਏ।

ਧੂਰ ਧੂਮ ਸੋਂ ਪੂਰ ਗਯੋ ਨਭ¹,

ਸੂਰ ਨੂਰ¹ ਨਹਿ ਦਰਸੈ।

ਮੇਂਹ ਸਮਾਨ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਬਹੁ,

ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੈ ਬਰਸੈ ॥ ੧੭ ॥

ਗੋਲੀ ਗੋਲੇ ਤੀਰ ਬਾਹਰ ਤੈ,

ਚਲਿ ਗਢ ਮਾਹਿ¹ ਗਡੈ ਹੈਂ।

ਭੀਤਰ ਤੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਚਲਾਵੈਂ,

ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁ ਲੈ ਹੈਂ।

ਤੋਪ ਕਾਠ ਕੀ ਬਹੁ ਬਨਵੈ ਕੈ,

ਚਲਵਾਈ ਗੁਰੂ ਭਾਰੇ।

ਮਾਰ ਕਰਯੋ ਬਿਹਬਲ ਤੁਰਕੀ ਦਲ,

ਅੰਗ ਭੰਗ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥

ਜਦਯਪਿ ਬਹੁ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰੂ ਨੈ,

ਤੀਰਨ ਸੰਗ ਬਿਦਾਰੇ¹।

ਤੋਂ ਭੀ ਆਵਤ ਬਡੀ ਘਟਾ ਸਮ,

ਤੁਰਕੀ ਸੈਨ ਅਪਾਰੇ।

¹ਮਾਰੋ।

¹ਕਰੜਾ ਧਨੁਸ਼। ²ਤਿੱਖੇ।

¹ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕੜ ਕੜ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ {ਠਾਟ} ਅਵਾਜ਼ੇ।

¹ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ (ਦੁਆਰਾ)।

¹ਅਕਾਸ਼।

¹ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

¹ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ।

¹ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ (ਅ) ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤੇ।

ਗੁਰੁ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਵਾਰ ਤਬੈ ਨਿਜ,
ਘਰ ਤੈ ਦਯੋ ਨਿਕਾਰੇ।

ਗਾਡੀਰਥ ਡੇਰੇ ਬਹੁ ਤੋਰੇ,
ਸੰਗ ਸੁਭੱਟ ਰਖਵਾਰੇ ॥੧੯॥

ਸੰਗ ਲਯੋ ਅਸਬਾਬ ਜਰੂਰੀ,
ਬਾਕੀ ਤਜਯੋ ਅਪਾਰੇ।

ਸਿੱਖ ਚੁਭਾਲੁ ਗਾਮ ਕੇ ਥੇ ਸੰਗ,
ਤਾਂ ਤੇ ਉਭੈ ਪਧਾਰੇ।

¹ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਤ ਗੁਰ ਲਰਤ ਰਹੇ ਨਿਸ ਸਾਰੀ,
ਜਬਿ ਦਿਨ ਦਈ ਦਿਖਾਈ।

ਹੱਲੇ ਪਰ ਹੱਲਾ ਤੁਰਕੀ ਦਲ,
ਕਰਤ ਬਢਯੋ ਅਗਵਾਈ¹ ॥੨੦॥

¹ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਿਆ।

ਤਬਿ ਨਿਜ ਸੁਭੱਟ ਸੈਨ ਸਿਮਟੈ ਕੈ¹,
ਗੁਰੁ ਇਹ ਬਿਜੋਂਤ ਬਨਾਈ।

¹ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ।

ਕਿਲਾ ਛੋਰ ਕਰਿ ਗੋਰ ਬਾਂਧ¹ ਪੁਨ,
ਆਏ ਨਿਕਸ ਇਦਾਈ ॥੨੧॥

¹ਗੋਲ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਾਲ ਰਾਮਸਰ ਨਿਕਟ ਪਿਖਿ,
ਲਰਨ ਹੇਤ ਮੈਦਾਨ।

ਗੁਰੂ ਜੰਗ ਹਿਤ ਥਿਰੇ ਤਹਿੰ,
ਉਤ ਤੁਰਕਨ ਬਲ ਠਾਂਨ ॥੨੨॥

ਬਚਨ ਮਿਠਾਈ ਲੁਟਨ ਕਾ,
ਕੀਨੋ ਥਾ ਗੁਰ ਜੋਇ।

ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਟਯੋ ਸਬਿ ਤੂਕੋ ਨੇ
ਛਕੀ ਮਿਠਾਈ ਸੋਇ ॥੨੩॥

ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਗੁਰੁ ਖਬਰ ਗਹਿ,
ਲੈ ਸੰਗ ਸੈਨ ਮਹਾਂਇ।

ਪਰਯੋ ਧਾਇ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ,
ਗੁਰੁ ਧੁਜਨੀ ਪਰ¹ ਆਇ ॥੨੪॥

¹ਫੌਜ ਉਪਰ।

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਤਬਿ ਮਜਯੋ ਜੰਗ ਗਾਢਾ ਕਰਾਲ।

ਬਹੁ ਉੱਠੇ ਸਬਦ ਤੜ ਭੜ। ਬਿਸਾਲ।

ਜਿਮ ਭਾੜ ਵੀਚ। ਦਾਨੇ ਭੁਜੰਤ।

ਤਿਮ ਤੁਪਕ ਜਮੂਰੇ। ਬਹੁ ਛੁਡੰਤ ॥ ੨੫ ॥

ਜੁਗ ਓਰ ਬੀਰ ਸਾਨੱਧ ਬੱਧ।

ਰਸ ਛਕੇ ਬੀਰ ਕੋਪੇ ਬਿਹੱਦ।

ਇਤ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਪੈਦੇ ਸੁ ਖਾਨ।

ਨਹਿ ਬਲੀ ਛਲੀ। ਕੋ ਜਿਨਿ ਸਮਾਨ ॥ ੨੬ ॥

ਨਿਵਲੂ, ਨਿਹਾਲ, ਮੋਹਨ, ਗੁਪਾਲ।

ਜੇਠਾ, ਲੰਗਾਹ, ਪੈੜਾ, ਜਮਾਲ।

ਸਿੰਘਾ, ਸੁ ਜਾਤੀ ਮਲਕ, ਪ੍ਰੋਧ।

ਮੁਹਰੂ, ਕਲਜਾਨ, ਕਾਲਾ, ਸਬੋਧ। ॥ ੨੭ ॥

ਭਾਨੂੰ, ਭੰਡਾਰਿ, ਭੱਲਨ ਬਿਰਾਰ।

ਗੁਰਿ ਸੂਰਬੀਰ ਇਤਿ ਆਦਿ ਭਾਰ।

ਸਬਿ ਲਰਤ ਅੱਤ੍ਰ ਧਰਿ। ਸੱਤ੍ਰੁ ਸੰਗ।

ਬਡ ਚੱਤ੍ਰੁ ਤਜਨ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ। ॥ ੨੮ ॥

ਇਕ ਠੌਰ ਅਰਜੋ ਭਾਨੂੰ ਸੁਭੱਟ।

ਜਿਨ ਧਰੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਬਹੁ ਕੱਟ ਫੱਟ।

ਉਤ ਸਮਸ ਖਾਨ ਨਿਕਸਿਓ ਜਵਾਨ।

ਬਡ ਗਰਜ ਤਰਜ ਕਰਿ ਬਰਜ ਭਾਨੂੰ। ॥ ੨੯ ॥

ਜੁਗ ਓਰ ਤੀਰ ਛੁੱਟੇ ਤੁਫੰਗ।

ਜੁਝ। ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਬਹੁ ਸਹਿ ਤੁਰੰਗ।

ਫਿਰ ਧਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਉਠ ਜੁੱਟੇ ਬੀਰ।

ਤਨ ਸੁਟੇ ਚੀਰ ਨਹਿ ਛੁੱਟੇ ਧੀਰ ॥ ੩੦ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਦੁਹੂੰ ਅਸਿ ਵਾਰ ਕੀਨ।

ਧਰ ਗਿਰੇ ਮੁਨਾਰੇ ਮਨੋ ਪੀਨ।

ਜਨ ਖਾਇ ਭੰਗ ਲੇਟੇ ਮਲੰਗ।

ਧੁਨਿ ਆਫਰੀਨ। ਪਿਖਿ ਭਈ ਜੰਗ ॥ ੩੧ ॥

ਪੁਨ ਪਰੇ ਧਾਇ ਅਰਰਾਇ। ਔਰ।

।ਤਕੜਾ ਭਿਆਨਕ।

।ਦਾਣੇ ਭੁੰਨਣ ਜਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਚਲਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼।

।ਭੱਠ ਵਿੱਚ।

।ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ।

।ਸਸੜ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋਏ।

।ਬੀਰ-ਰਸ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਏ।

।ਜੰਗ ਦੇ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ।

।ਪ੍ਰੋਹਿਤ।

।ਵਿਚਾਰਵਾਨ।

।ਗੋਤ।

।ਸਸੜਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ।

।ਬੰਦੂਕ।

।ਕੱਟ ਵੱਢ ਕੇਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।

।ਭਾਨੂੰ ਨੂੰ ਤਾੜ ਕੇਰੋਕਿਆ।

।ਲੜਦੇ ਲੜਦੇ। (ਅ) ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਕੇ।

।ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ।

।ਵੱਡੇ।

।ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।

।ਅਰੜਾ ਕੇ।

ਲਰਰਹਯੋ ਬਿਧੀ ਸਸਿ ਜੌਨ ਠੌਰ।

ਕੜ ਕਾੜ ਤੁਪਕ ਸੜ ਸਾੜ ਤੀਰ।

ਝੜ ਝਾੜ ਬਾੜ ਭਟ ਪਾੜ ਭੀਰ। ॥੩੨॥

ਖਿਚ ਤੇਗ ਬੇਗ। ਬਢਿ ਅਗਰ ਬੀਰ²।

ਬਹੁ ਸਿਟਤ ਜਵਾਨ ਕਿ ਕਾਨ ਚੀਰ।

ਝੱਟ ਪੱਟ ਭੱਟ ਬਰ ਲਪਟ ਲਪਟ।

ਸੱਟਪੱਟ ਕੱਟ ਧਰ ਦਪਟ ਦਪਟ। ॥੩੩॥

ਬਕ ਅਕਟ ਬਿਕਟ ਦੈ ਦੈ ਫਲੰਗ।

ਜਿਮ ਕੁਦਤ ਧਮਾਲੀ। ਨਟ ਮਲੰਗ।

ਨਹਿੰ ਟਰੈ ਪੈਰ ਪੀਛੇ ਸੁ ਏਕ।

ਬਢਿ ਆਗੇ ਬਾਹਿਤ ਤੇਗ ਨੇਕ। ॥੩੪॥

ਦੁਹਿ ਦਿਸਨ ਰੌਰ ਮਾਚਯੋ ਕਰਾਲ।

ਕਟ ਗਿਰੇ ਸੁਭਟ ਕੇਤਕ ਬਿਸਾਲ।

ਤਬਿ ਸਿੰਘੇ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੌ ਹਕਾਰ।

ਗੁਰੁ ਪਠਯੋ ਸੁ ਕਾਲੇ ਦੁੱਲਟ ਨਾਰ। ॥੩੫॥

ਭੱਲਨ ਔ ਭਗਤੂ, ਲਾਲ ਚੰਦ।

ਯਹਿ ਬੀਰ ਪਠੇ ਦੈ ਦਲ ਬੁਲੰਦ।

ਜਹਿੰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਪੈਦੇ ਸੁ ਖਾਨ।

ਥੇ ਲਰਤ ਪਰਯੋ ਥਾ ਜੋਰ ਆਨ ॥੩੬॥

ਇਹ ਕੁਮਕ। ਪਹੁੰਚੈ ਜਬੈ ਜਾਇ।

ਵਹਿ ਲਰੇ ਹੋਇ ਖੁਸ਼ ਦਿਲ ਬਢਾਇ ॥੩੭॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ ਤੇਗ ਕੀ,

ਬੇਗ ਧਰੀ ਅਸ ਮਾਰ।

ਤੁਰਕ ਚਮੁੰ ਬਿਚਲਾ ਦਈ,

ਜਿਮ ਘਨ ਫਾੜਤ ਬਯਾਰਿ। ॥੩੮॥

ਮਹਿੰਦੀ ਖਾਨ, ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ,

¹ਬੰਦੂਕਾਂ (ਦੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼) ਕਾੜ ਕਾੜ ਤੇ ਤੀਰਾਂ (ਦੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼) ਸਾੜ ਸਾੜ।

¹{ਝੜ ਝਾੜ} ਚਲਾ ਚਲਾ ਕੇ {ਬਾੜ} ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਵਾਰ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਪਾੜ ਸੁੱਟਿਆ।

¹ਛੇਤੀ। ²ਸੂਰਮਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ।

¹ਘੋੜੇ।

¹ਛਤੀ ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ (ਆਪਸ ਵਿੱਚ) ਚਿੰਬੜ ਚਿੰਬੜ ਕੇ।

¹ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਦੌੜ ਦੌੜ ਕੇ ਛੇਤੀ ਕੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਅਸਤ ਬਿਅਸਤ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ (ਉਛਲਦੇ ਹਨ)।

¹ਲੁੱਡੀ ਵਿੱਚ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਸੱਦ ਕੇ।

¹ਨਾਲ।

¹ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਫੌਜ (ਐਉਂ) ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਮੁਗਲਸ ਖੈਂ¹ ਤਬਿ ਹੇਰਿ।

¹ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ (ਆਦਿਕਾਂ) ਨੇ।

ਤੱਜਬ ਰਹਿ ਕਹਿੰ ਗਜਬ ਕਿਯ,
ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਯਹਿ ਫੇਰ ॥ ੩੯ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:

ਜਿਤਯੋ ਜੰਗ ਹਾਰਯੋ ਹਮਾਰੀ ਜੁ ਸੈਨਾਂ।
ਕਹਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਕੀਨੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖੈਨਾਂ¹।

¹ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ।

ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ਨਿਜੰ ਫੌਜ ਮੋਰੀ।
ਭਏ ਆਪ ਆਗੇ ਕਰਯੋ ਜੰਗ ਜੋਰੀ ॥ ੪੦ ॥

ਬਜੇ ਬਾਦ ਮਾਰੂ¹ ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਲਾਜੇ।
ਸੁਨੇ ਜਾਹਿ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀ ਕੂਰ¹ ਭਾਜੇ।

¹ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ।

¹ਕਾਇਰ।

ਉਠੀ ਹੂਲ ਹਾਲੰ¹ ਕਰਾਲੰ ਬਿਸਾਲੰ।
ਨਚੇ ਭੂਤ ਭੈਰੋਂ ਸੁ ਕਾਲੀ ਬਿਤਾਲੰ ॥ ੪੧ ॥

¹ਡੰਡਰੌਲੀ।

ਅਈ ਜੋਗਨੀ ਭੋਗਨੀ¹ ਮਾਸ ਲੋਹੂ।
ਫਿਰੈਂ ਗੀਧ¹ ਸਿੰਗਾਲ² ਔ ਕਾਕ ਕੋਹੂ³।

¹ਛਕਣ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਗਿਰਝਾਂ। ²ਗਿੱਦੜ। ³ਪਹਾੜੀ ਕਾਂ।

ਮਚਯੋ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਕਾ ਜੰਗ ਭਾਰੀ।
ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਜੋਧੇ ਲਰੇ ਹੈ ਅਗਾਰੀ ॥ ੪੨ ॥

ਕੜਾ ਕਾੜ ਮਾਰੇ¹ ਦੜਾ ਦਾੜ ਸੁੱਟੇ²।

¹(ਜਦੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰ) ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੜ ਕੜ (ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)। ²(ਜਦ ਮਾਰ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ) ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੜ ਦੜ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

¹ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼। ²ਮਿੱਝ।

ਸੜਾ ਸਾੜ¹ ਤੇਗਾਂਨ ਸੋਂ ਮਿੰਜ² ਕੁੱਟੇ।
ਕਟੇ ਅੰਗ ਜੋਧਾ ਲਗੇ ਘਾਇ ਘੁੰਮੈ¹।
ਗਿਰੈਂ ਹੈ ਬਿਸੋਧਾ¹ ਲਿਟੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਭੂਮੈਂ ॥ ੪੩ ॥

¹ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ।

¹ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ।

ਕ੍ਰਿਪਾਨੰ ਮਿਆਨੰ ਕਿਤਾਨੰ¹ ਕਢੈ ਹੈ।
ਕਿਕਾਨੰ ਜ੍ਹਾਨੰ ਕ੍ਰਿਪਾਨੰ ਸੁ ਲੈ ਹੈ¹।

¹ਕਿਤਨੇ (ਹੀ ਸੂਰਮੇ)।

¹ਜਵਾਨ (ਸੂਰਮੇ) ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁ ਕਾਨੰ ਪ੍ਰਮਾਨੰ¹ ਕਮਾਨੰ ਖਿਚੈ ਕੈ।
ਕਿ ਚੀਰੈਂ ਸਰੀਰੈਂ ਸੁ ਤੀਰੈਂ ਚਲੈ ਕੇ ॥ ੪੪ ॥

¹ਕੰਨ ਤੱਕ।

ਅਲੀ ਯਾ ਅਲੀ ਐਲ ਪਾਰੈਂ¹ ਤੁਰਕਾਨੀ।

¹ਡੰਡਰੌਲੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬੋਲ ਹੈਂ ਸਿੱਖ ਬਾਨੀ।
ਮਹਾਂ ਨਾਦ¹ ਭੈਆਨਕੈ ਬੀਰ ਕੂਕੈਂ।

¹ਸ਼ਬਦ।

ਲਰੈਂ ਚੌਂਪ ਚਿਤੰ¹ ਢਿਗੰ ਢੂਕ ਢੂਕੈਂ² ॥ ੪੫ ॥

¹ਚਿੱਤ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ। ²ਨੇੜੇ ਢੁਕ ਢੁਕ ਕੇ।

ਗਿਰੈਂ ਜਜੋਂ ਮੁਨਾਰੇ ਇਕੇ ਬਾਰ ਜੂਝੈਂ¹।

¹ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਿੜੈਂ ਭੇੜ ਜੋਧਾ ਕਿਸੈ ਨਾਹਿ ਬੂਝੈਂ।

ਘਨੀ ਸੈਨ ਤੁਰਕਾਨ ਕੀ ਔਰ ਆਈ।

ਪਰੀ ਧਾਇ ਸਿੱਖਾਂਨ ਪੈ ਹੂਲ ਪਾਈ¹ ॥ ੪੬ ॥

¹ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ।

ਕਿਨੈ ਤੀਰ ਨੇਜਾ ਕਿਨੈ ਤੇਗ ਬਾਹੀ।

ਕਿਨੈ ਮਾਰ ਬੰਦੂਕ ਆਚੂਕ ਲਾਹੀ¹।

¹ਨਾ ਉੱਕਣ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਾਲ (ਧੌਣ) ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।

ਮਹਾਂ ਭੇੜ ਮਾਚੜੋ ਬਹੈ ਸ਼੍ਰੋਨ¹ ਅੰਗੈਂ।

¹ਲਹੂ।

ਭਏ ਲਾਲ ਬਾਗੇ¹ ਮਨੋ ਫਾਗ ਰੰਗੈਂ² ॥ ੪੭ ॥

¹ਪੁਸ਼ਾਕੇ। ²ਜਾਣੇ ਹੋਲੀ ਦਾ ਰੰਗ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਧਰਾ ਲਾਲ ਹੋਈ ਮਚੜੋ ਕੀਚ ਉਥੰ¹।

¹ਓਥੇ ਚਿੱਕੜ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਟੇ ਹੱਥ ਮਥੰ ਚਢੇ ਲੁਥ ਲੁਥੰ।

ਅੱਲਾ ਬੋਲ ਹੱਲਾ ਕਰੜੋ ਯੋਂ ਤੁਰਕਾਨੈ।

ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਮਾਨੋ ਚਢੜੋ ਹੈ ਮਹਾਨੈ ॥ ੪੮ ॥

ਕਰੀ ਤੀਰ ਗੋਲੀਨ ਕੀ ਪੀਨ¹ ਬਰਖਾ।

¹ਤਕੜੀ।

ਘਨੇ ਜ਼ਾਨ ਸਿਖਾਂਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਖਾ¹।

¹ਪ੍ਰਾਣ ਖਿੱਚੇ ਭਾਵ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਇਤੈ ਸਿੱਖ ਭੀ ਨ ਹਟੈਂ ਪੈਰ ਪਾਛੈ।

ਲਰੈਂ ਹੈ ਅਗਾਰੀ ਨਿਜੰ ਜੀਤ ਬਾਂਛੈ ॥ ੪੯ ॥

ਗਏ ਜੂਝ ਕੇਤੇ ਬਡੋ ਝਾਲ ਝੱਲਾ।

ਇਤੇ ਮੈ ਗੁਰੂ ਭੀ ਆਏ ਬੋਲ ਹੱਲਾ।

ਘਨੇ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਆਏ।

ਜਿਨੈ ਆਨ ਸਿਖਾਂਨ ਕੈ ਦਿਲ ਬਢਾਏ ॥ ੫੦ ॥

ਮਚਯੋ ਤੀਰ ਤੋਫੰਗ ਕੋ ਜੰਗ ਭਾਰੰ।

ਪਰੈਂ ਗੁੱਲਕਾ ਉਲਕਾ ਜਜੋਂ ਅਸਾਰੰ¹ ॥ ੫੧ ॥

¹(ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ) ਗੋਲੀਆਂ ਡਿਗਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬੇ-ਸੰਭਾਲ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਜੈਸੇ ਪੱਕੇ ਖੇਤ ਪਰ,

ਚੇਤ ਮਾਸ ਮੈਂ ਜਾਨ।

ਗੋਲੇ¹ ਮੇਂਹ ਬਰਸਾਇ ਬਹੁ,

¹ਗੜੇ।

ਕਰਤਿ ਮੇਘ ਨੁਕਸਾਨ ॥ ੫੨ ॥

ਤਜੋਂ ਸੱਤ੍ਰੂਨ ਕੀ ਸੈਨ ਪਰ,

ਤੀਰ ਗੁਰੂ ਬਰਸਾਇ।

ਬਡੇ ਬਡੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹੁ
ਛਿਨ ਮੈਂ ਦਏ ਖਪਾਇ ॥ ੫੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤੀਰ ਸਮੀਰ¹ ਤੇਜ ਗੁਰੁ ਕੇਰੇ।

¹ਹਵਾ (ਵਾਂਗ)।

ਮੇਘ ਸੱਤ੍ਰੁ ਦਲ ਫਟੜੇ ਬਧੇਰੇ।

ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰੀ¹ ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰੀ।

¹ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਦਾ ਅਫਸਰ।

ਤੱਕ ਤੱਕ ਅਫਸਰ ਹਤੇ ਅਪਾਰੀ ॥ ੫੪ ॥

ਇਕ ਇਕ ਤੀਰ ਸਰੀਰਨ ਦਸ ਦਸ।

ਚੀਰਤਿ ਜੋ ਗੁਰੁ ਮਾਰਤਿ ਕਸ ਕਸ।

ਤੁੱਕੇ¹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੁੱਕੇ ਜਾਹੀਂ।

¹ਤੀਰ।

ਨਿਕਸ ਤੁਰੰਗਨ ਅੰਗਨ ਮਾਹੀ ॥ ੫੫ ॥

ਹੱਥ ਮੱਥ ਸੱਥਲ¹ ਕਟ ਗੇਰੇ।

¹ਪੱਟ।

ਰੁੰਡ¹ ਮੁੰਡ² ਧਰ ਮਾਂਹਿ ਬਿਖੇਰੇ³।

¹ਧੜ। ²ਸਿਰ। ³ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੇ।

ਚਢੀ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਮਹਾਂਈ।

ਸੀਢੀ¹ ਮਨੋ ਸੂਰਗ ਕੋ ਲਾਈ ॥ ੫੬ ॥

¹ਪਉੜੀ।

ਫੁਟੈਂ ਮਸ਼ਕ ਜਜੋਂ ਤੀਰ ਲਗੈਂ ਤਨ।

ਫੁਟੈਂ ਫੁਹਾਰੇ ਰੰਗ ਭਰੈਂ ਜਨ।

ਸੈਨ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੀ ਬਿਚਲੀ¹ ਐਸੇ।

¹ਖਿੰਡ ਗਈ।

ਲਗੇ ਆਗ ਬਨ ਗਜ ਗਨ ਜੈਸੇ¹ ॥ ੫੭ ॥

¹ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਹਾਥੀ (ਖਿੰਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।

ਗੁਰੁ ਸੁਭਟਨ¹ ਤਬਿ ਮੌਕਾ ਪੈ ਕੈ।

¹ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ।

ਦਯੋ ਜੋਰ ਤਰਵਾਰ ਉਠੈ ਕੈ।

ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਸਰਦਾਰ।

ਸਿੰਘਾ¹ ਲਰਿ ਜੂਝੇ ਇਕ ਵਾਰ ॥ ੫੮ ॥

¹'ਸਿੰਘਾ' ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੂਰਮਾ।

ਭਾਈ ਨੰਦਾ ਮਿਰਜਾ ਬੇਗ।

ਭਏ ਸ਼ਹੀਦ ਉਭੈ ਸਹਿ ਤੇਗ¹।

¹ਦੋਵੇਂ ਤਲਵਾਰਾਂ (ਦੇ ਵਾਰ) ਸਹਾਰ ਕੇ।

ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼।

ਹੀਰਾ ਨੰਦ ਮਰੇ ਭਿਰ ਸ਼ਖਸ਼¹ ॥ ੫੯ ॥

¹(ਦੋਨੋ) ਮਰਦ (ਬਹਾਦਰ) ਭਿੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ।

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਜੋਧੈ।

ਪਰੇ ਏਕ ਦਿਸ ਤੈ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧੈ।

ਉਦਾ, ਦਾਰਾ, ਬੀਰ ਹਰੀ ਕੇ।

ਅਮੀਆਂ, ਜੀਤੂ, ਗਿੱਲ ਭਰੀ ਕੇ' ॥ ੬੦ ॥

'(ਪਿੰਡ ਦੇ)।

ਮੁਹਰੂ ਰੰਧਾਵਾ, ਨੈਹਾਲਾ।

ਮੋਹਨ, ਬਾਘਾ, ਦਾਸ ਗੁਪਾਲਾ।

ਜੈਤਾ, ਤੋਤਾ, ਕਿਸ਼ਨਾ, ਤਖਤੂ।

ਦੇਵੀ ਦਾਸ, ਪਰਾਗਾ, ਬਖਤੂ ॥ ੬੧ ॥

ਭੱਲਨ, ਕਾਲਾ, ਭਾਰਾ, ਭਗਤੂ।

ਜੇਠਾ, ਪੈੜਾ, ਤਿਲੋਕਾ, ਜਗਤੂ।

ਜਾਤੀ ਮਲਕ, ਪ੍ਰੋਹਤ ਸੂਰਾ।

ਬਾਬਕ, ਦਯਾਲਾ, ਰਾਮਾ, ਭੂਰਾ ॥ ੬੨ ॥

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਡ ਸੂਰੇ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਮੈਂ ਸਬਿ ਪੂਰੇ।

ਪਰੇ ਸੱਤ੍ਰ ਸੈਨਾਂ ਪਰ ਯਾਈ।

ਅਰੇ, ਕਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਹੁਤਾਂਈ' ॥ ੬੩ ॥

'(ਜੋ) ਅੜੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ) ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ (ਮਾਰਨ ਲਈ) ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ (ਵਾਰ) ਕੀਤੇ।

ਉਤ ਦੁੰਦੇ ਖਾਂ, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ।

ਇਸਮਾਯਲ ਖਾਂ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਕਾਦਰ।

ਦਿਦਾਰ ਅਲੀ ਖਾਂ, ਮੈਦੀ ਖਾਨ।

ਕਾਯਮ ਖਾਂ, ਲੁਤਫੁੱਲਹ ਖਾਣ ॥ ੬੪ ॥

ਖਵਾਜਾ ਬੇਗ, ਕਲੰਦਰ ਖਾਨ।

ਕਰੀਮ ਬੇਗ, ਹੁਸੈਨਾ ਖਾਨ।

ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਲੌ ਅਫਸਰ ਸ਼ਾਹੀ।

ਭਿਰੋਂ ਅਧਿਕ ਮਨਿ ਰੋਸ ਬਢਾਹੀ ॥ ੬੫ ॥

ਪੈ ਗੁਰੂ ਕਰ ਤੈ' ਜਬਿ ਬਹੁ ਮਰੇ।

'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ।

ਸਨਮੁਖ ਜੁਝਿ ਭਿਸ਼ਤ ਮੈ ਪਰੇ।

ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਤਬਿ ਆਇ ਅਰਜੋ ਹੈ।

ਲਰ ਕਰਿ ਬਹੁ ਹੈ ਸਮੁਖ ਮਰਜੋ ਹੈ ॥ ੬੬ ॥

ਜਬਿ ਸਰਦਾਰ ਮਰੇ ਤੁਰਕਾਨੀ।

ਭਾਗ ਚਲੀ ਤਬਿ ਸੈਨ ਮਹਾਨੀ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਭਟਨ ਮਗਰ ਦਬਾਯੋ'।

'ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ।

ਅਰਯੋ ਜੋਊ ਖਗ¹ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੬੭ ॥

¹ਤਲਵਾਰ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅਜਬ ਤਮਾਚੇ¹ ਗਜਬ ਕੇ²

¹ਅਸਚਰਜ ਪਸਤੌਲ। ²ਕਹਿਰ ਦੇ।

ਲਗੇ ਮਲੇਛਨ ਅੰਗ।

ਭੁੰਨੇ ਦਾਨੇ ਭਾੜ ਜੜੋਂ¹

¹ਭੱਠ ਵਾਂਗ।

ਸਿੱਖਨ ਮਾਰ ਤੁਫੰਗ ॥ ੬੮ ॥

ਮਰੇ ਸਿਖ ਜੇ ਜੰਗ ਮੈਂ,

ਸੋ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਉਠਵਾਇ।

ਪ੍ਰਾਨ ਹੀਨ ਫੁਕਵਾ ਦਏ,

ਜਖਮੀ ਲਏ ਬਚਾਇ ॥ ੬੯ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਪਹੁੰਚ ਚੁਭਾਲ ਮੈਂ¹,

¹(ਪਿੰਡ) ਵਿੱਚ।

ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਕੇਰ।

ਕਰਜੋ ਬਜਾਹਿ ਉਤਸਾਹਿ ਸਹਿ,

ਦੀਨੋ ਦਾਜ ਥਧੇਰ ॥ ੭੦ ॥

ਸੋਲਾਂ ਸਏ ਸਤਾਸੀਏ

ਜੇਸਟ¹ ਦਿਨ ਛਬੀਸ।

¹ਜੇਠ ਮਹੀਨਾ।

ਜੰਗ ਬਜਾਹਿ ਯਹਿ ਤਿਸੀ ਦਿਨ,

ਹੋਏ ਬਿਸ੍ਰੇ ਬੀਸ¹ ॥ ੭੧ ॥

¹ਪੂਰਨਰੀਤੀ ਨਾਲ।

ਹਾਰ ਜੰਗ ਤੈ ਤੁਰਕ ਗਨ,

ਗਏ ਜੁ ਲਵਪੁਰ¹ ਧਾਇ।

¹ਲਾਹੌਰ।

ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਢਿਗ ਹਾਲ ਸਬਿ,

ਕਹਜੋ ਭਯੋ ਜਿਸ ਭਾਇ ॥ ੭੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਅਧਿਕ ਬਿਸਮਾਯੋ।

ਹੇਤ ਸਲਾਹਿ ਸਬਿਨਿ ਬੁਲਵਾਯੋ।

ਕਹਯੋ, ਗੁਰੂ ਬਡ ਤਜੱਬ ਕੀਨਾ¹।

¹ਹੈਰਾਨ (ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ) ਕੀਤਾ।

ਨਿਜ ਤੈ ਦਹ ਗੁਨ ਕੋ ਹਰ ਦੀਨਾ¹ ॥ ੭੩ ॥

¹ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾ (ਫੌਜ) ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਲੋ ਬਹੁ ਸਰਦਾਰੇ।

ਬਿਨੁ ਛਲ ਜੰਗ ਵੀਚ ਲਰਿ ਮਾਰੇ।

ਗਜਬ ਤਮਾਚਾ ਅਜਬ ਗੁਜ਼ਾਰਾ¹।

¹ਕਹਿਰ ਦਾ ਅਸਚਰਜ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ।

ਬਿਨ ਸਮਾਨ ਲਰਿ ਲਸ਼ਕਰ ਮਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਅਬਿ ਉਮਰਾਵ ਸੋਇ ਚਢਿ ਜਾਵੈ।

ਲੈ ਬਹੁ ਸੈਨ ਜੁ ਗਹਿ ਕਰਿ ਲਜਾਵੈ।

ਸੁਨਿ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਦੋ ਕਰ ਜੋਰੇ।

ਕਹਯੋ ਬਾਜ ਨਹਿ ਤੁਮਰੇ ਥੋਰੇ ॥ ੨੫ ॥

ਥੋਰੀ ਬਾਤ ਸਿਚਾਨੇ ਕੇਰੇ¹।

¹ਬਾਜ ਦੀ।

ਜਿਹ ਹਿਤ ਇਤਨਕ ਬਢਯੋ ਬਖੇਰੇ।

ਅਜਮਤ¹ ਹਸਮਤ² ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਭਾਰੀ।

¹ਕਰਮਾਤ। ²ਧਨ ਦੌਲਤ। (ਅ) ਲਾਉ ਲਸ਼ਕਰ।

ਹੈ ਖਲਕਤ ਖਾਦਿਮ¹ ਉਨਿ ਸਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥

¹ਸੇਵਕ।

ਬਡੇ ਆਪ ਕੇ ਸ਼ਾਹਿ ਜੁ ਭਏ।

ਗੁਰੁ ਗਾਦੀ ਕੋ ਪੂਜਤ ਭਏ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਲੋ ਬਾਬਤ ਤਾਂਈਂ।

ਭਈ ਜੁ ਗਾਥਾ ਸਭੈ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੭ ॥

ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਕੀ ਸੋ ਗਾਦੀ।

ਹੈ ਪੁਰ¹ ਅਜਮਤ ਲਖੋ ਅਨਾਦੀ²।

¹ਭਰੀ ਹੋਈ। ²ਮੁੱਢ ਤੋਂ।

ਫਤੇ ਫਕੀਰਨ ਪਰ ਜੋ ਪੈਹੋ।

ਤੋਂ ਕਿਆ ਮਾਲ ਮੁਲਕ ਜਿੱਤ ਲੈਹੋ ॥ ੨੮ ॥

ਲਹਨ ਫਕੀਰਨ ਸੋਂ ਬਦਨਾਮੀ।

ਬਿਨ ਬਦ ਦੁਆਇ¹ ਨ ਹਾਸਲ ਦਾਮੀ²।

¹ਬੁਰੀ ਅਸੀਸ। ²ਇਕ ਦਾਮ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। {ਦਾਮ-ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ ਜੋ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੰਜਾਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਸੀ।}

ਅਰ ਵਹਿ ਤਜਿ ਨਿਜ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਧਾਏ।

ਲੂਟ ਸਿਪਾਹੀ ਸ਼ਾਹੀ ਲਜਾਏ ॥ ੨੯ ॥

ਦੌਰ ਗਜੋਂ ਪਰ ਫੌਜ ਚਢਾਨੀ।

ਯਹਿ ਨਹਿ ਸ਼ਾਹਿਨ ਰੀਤਿ ਮਹਾਨੀ।

ਨਿਜ ਸਰੀਰ ਕੀ ਕੁਸਲ¹ ਮਨੀਜੈ।

¹ਸੁੱਖ।

ਬੈਰ ਫਕੀਰਨ ਸੋਂ ਤਜਿ ਦੀਜੈ ॥ ੩੦ ॥

ਢਿਗ ਤੈ ਕਿੰਚੈ ਬੇਗ ਬਖਾਨਾ।

ਬਾਤ ਬਾਜ ਕੀ ਤੁੱਛ ਮਹਾਨਾ।

ਲੋਗ ਹਜਾਰੋਂ ਹੂੰ ਹੈਂ ਘਾਤੈ¹।

¹ਨਾਸ।

ਨਾਹਿ ਲਾਭ ਕੁਛ ਔਰ ਬਖਯਾਤੈ ॥ ੩੧ ॥

ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਮਾਨ ਮਨ ਲੀਨਾ।
 ਬੈਰ ਭਾਵ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਤਜ ਦੀਨਾ।
 ਪੁਨ ਗੁਨਿ¹ ਯਹਿ ਦਿਯ ਹੁਕਮ ਲਿਖਾਈ।
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨ ਬਸੈਂ ਗੁਰੁ ਆਈ ॥ ੮੨ ॥
 ਔਰ ਠੌਰ ਜਹਿ ਚਹੈਂ ਸੁ ਰੈਹੈਂ।
 ਨਾਹਿ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਹਮ ਸੋ ਗੈਹੈਂ ॥ ੮੩ ॥

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਸੋਰਠਾ:

ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੀ ਭੰਗ,
 ਖਾਨ ਵਜੀਰ ਪਿਲਾਇ ਕੈ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਰੰਗ,
 ਅਪਨੇ ਢੰਗ ਚਢਾ ਲਯੋ ॥ ੮੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨਿਜ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕੈ ਕੈ।
 ਗੁਰੁ ਚੁਭਾਲ ਤੈ ਪੁਨਾ ਚਲੈ ਕੈ।
 ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਖੰਡੂਰ ਬਿਰੈ ਕੈ।
 ਗੁਰਦੁਆਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰੈ ਕੈ ॥ ੮੫ ॥
 ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪੂਜਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ 'ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ' ਪਧਾਰੇ।
 ਪਰੀ ਧੂੰਮ ਸਬਿ ਦੇਸ ਮਝਾਰੈ।
 ਦਰਸਨ ਕੋ ਸਿਖ ਅਏ ਅਪਾਰੈ ॥ ੮੬ ॥
 ਕਹੈਂ ਪਰਸਪਰ ਲੋਗ ਅਭੀਤੇ¹।
 ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਸੋਂ ਲਰਿ ਗੁਰੁ ਜੀਤੇ।
 ਅਨਗਨ ਧਨ ਸਿਖ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈਂ।
 ਪਾਇ ਚਾਰ ਫਲ ਧਾਮ ਸਿਧਾਵੈਂ ॥ ੮੭ ॥
 ਦੋਇ ਮਾਸ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਬਿਰਾਏ।
 ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦਏ ਮਹਾਏ।
 ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਕੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਨੀ।
 ਤਿਸੀ ਠੌਰ ਤਬਿ ਉਤਸਵ ਭੀਨੀ ॥ ੮੮ ॥
 ਬਨ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇਹਰ ਤਹਿਂ ਬਹੁ ਮਾਰੇ।
 ਗਊ ਮਹਿਖ¹ ਜਨ ਕਰੇ ਸੁਖਾਰੇ।

¹ਨਿਡੌਰ ਹੋ ਕੇ।

¹ਮੱਝਾਂ।

ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਕੇ ਤਹਿ ਹੀ ਛੋਰਾ।

ਗੁਰੂ 'ਪੁਰ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ' ਕੀ ਓਰਾ¹ ॥ ੯੯ ॥

¹ਤਰਫ਼।

ਚਢੇ ਸੰਗ ਲੈ ਨਿਜ ਭਟ ਭੀਰੈਂ।

ਉਤਰੇ ਪਾਰ ਬਯਾਸਾ ਤੀਰੈਂ¹।

¹ਕਿਨਾਰੇ।

ਕਰਤ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿਤਿ¹ ਮਗ ਫਿਰੇ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਦੇ।

ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਢਿਗ ਜਾ ਥਿਰੇ ॥ ੯੦ ॥

ਊਚ ਥੇਹ ਇਕ ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ।

ਸੁਠ ਥਲ¹ ਰਹਿਨ ਹੇਤ ਚੌਮਾਸਾ²।

¹ਚੰਗਾ ਥਾਂ। ²ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੧੨ ਤੋਂ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੧੨ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ।

ਪਿਖਿ ਤਹਿ ਤੰਬੂ ਦਏ ਲਗਾਈ।

ਥਿਰੇ ਸੈਨ ਸਹਿ ਤਹਿ ਮੁਦ ਪਾਈ ॥ ੯੧ ॥

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਰ ਬਾਰਿ ਬਸੈ ਹੈ¹।

¹ਬਾਰ ਬਾਰ ਚੰਗਾ ਪਾਣੀ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਬਾਰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਹਾਰ ਬਢੈ ਹੈ¹।

¹ਬੱਦਲ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਰ ਤਰਵਰ ਸਰਵਰ ਪਰ ਸੋਹੈ¹।

¹ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਦਰੱਖਤ ਸੌਂਹਦੇ ਹਨ।

ਧਰ ਹਰਯਾਵਲ ਭਲ ਮਨ ਮੋਹੈ ॥ ੯੨ ॥

ਤੜਤਾ ਤਰਜਤ¹ ਗਰਜਤ ਘਟਾਂ।

¹ਬਿਜਲੀ ਤਾੜਦੀ ਹੈ।

ਰਹਿਤ ਨਮੂਦ ਬੂੰਦ ਬਹੁ ਛਟਾ¹।

¹(ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ) ਬਹੁਤੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ (ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ) ਚਮਕਾਂ {ਨਮੂਦ} ਦਿਸਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਹਿਤ ਬਿਪਾਸ ਬੇਗ ਬਡ ਸੰਗਾ¹।

¹ਵੱਡੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਿਪਾਸ (ਦਰਿਆ) ਵਗਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿੰਦ ਉਠੰਤ ਉਤੰਗ ਤਰੰਗਾ ॥ ੯੩ ॥

¹ਉੱਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ।

ਕੋਕਿਲ¹ ਮੋਰ ਸ਼ੋਰ ਸੁਠ ਠਟ ਹੀ²।

¹ਕੋਇਲਾਂ। ²ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਾਦਰ ਸਾਦਰ ਪਪਿਹਾ ਰਟਹੀ¹।

¹ਡੱਡੂ ਤੇ ਪਪੀਹੇ ਬੇ-ਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਰਿਤੁ ਪਾਵਸ¹ ਭਾਵਸ ਸਬਿ ਕਾਹੂੰ।

¹ਵਰਖਾਠੁੱਤ।

ਪੈ ਬਯੋਗੀਅਨ ਦੁਖਦ ਮਹਾਂ ਹੂੰ ॥ ੯੪ ॥

ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨਿ ਸੁਰਪਤਿ ਸਮ ਛਾਜੈ¹।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ ਫਬਦੇ ਹਨ।

ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੁਧਰਮਾਂ ਲਾਜੈ¹।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਏ।

ਬੱਧ ਸਨੱਧ¹ ਬਿਹੱਦ ਸੁਹਾਇ ॥ ੯੫ ॥

¹ਸਸੜ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ।

ਜੋਰਿ ਹਾਥ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ।

ਖਰੇ ਰਹੈ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ੯੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ਼ਾਹੀ ਬਾਜ ਗੁਜ਼ਾਰਾ¹ ਇਕ,

¹ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ।

ਘੇਰੜਾ¹ ਖੱੜੀ ਜਾਤ।

¹ਗੋਤ।

ਮਾਲਕ ਹੁਤੋ ਜਮੀਨ ਕਾ,

ਬਹੁ ਪਿੰਡਨ ਬਖਜਾਤ ॥ ੯੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨਾਮ ਤਾਂਹਿ ਕਾ ਥਾ ਭਗਵਾਨਾ।

ਤਿਸ ਨੇ ਮਨ ਮੈ ਯਹਿ ਦਿਢ ਠਾਨਾ।

ਗਾਮ ਰੁਹੀਲਾ ਚੰਦੂ ਵਾਰੋ।

ਲਯੋ ਦਬਾਇ ਇਨੈ ਜਿਮ ਭਾਰੋ ॥ ੯੮ ॥

ਤਿਮ ਜਮੀਨ ਹਮਰੀ ਅਬਿ ਛੀਨ।

ਮਤ ਕਿਤ ਗਾਮ ਬਸੈ ਹੈਂ ਪੀਨ¹।

¹ਤਕੜਾ।

ਹੈਂ ਸਮੁੱਥ ਏ ਚਹਿਤ ਸੁ ਕਰਿ ਹੈਂ।

ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਤੈ ਭੀ ਨਹਿ ਡਰ ਹੈਂ ॥ ੯੯ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਇਨ ਕੋ ਅਬੀ ਉਠੈ ਹੈਂ।

ਪਾਛੇ ਫਿਰ ਮਮ ਜੋਰ ਨਾ ਪੈ ਹੈ।

ਯਹਿ ਮਨਿ ਧਰਿ ਉਨਿ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਜਾਏ।

ਕਹਯੋ ਸਿਵਰ ਨਿਜ¹ ਲੇਹੁ ਉਠਾਏ ॥ ੧੦੦ ॥

¹ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ।

ਨਹੀਂ ਤੁ ਜਬਰਨ ਦੈਹੁ ਨਿਕਾਰੀ।

ਦੇਸ ਏਹੁ ਮਮ ਸਬਿ ਅਨੁਸਾਰੀ।

ਉਨਿ ਨਿਜ ਮ੍ਰਿਤੂ ਆਇ ਹਕਾਰੀ¹।

¹ਸੱਦੀ।

ਸੋਯੋ ਸੋਰ ਜਗਾਯੋ ਭਾਰੀ ॥ ੧੦੧ ॥

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਬਲ ਉਚ ਪਿਖੈ ਕੈ।

ਢਿਗ ਨਿਜ ਗਾਮ ਥਿਰੇ ਹਮ ਐ ਕੈ।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕਰਿ ਖੇਲ ਸ਼ਿਕਾਰੈਂ।

ਜੈ ਹੈਂ ਤੁਮਰੋ ਕਛੁ ਨ ਬਿਗਾਰੈਂ ॥ ੧੦੨ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਭੀ ਉਨਿ ਧੀਰ ਨ ਧਰੀ।

ਬਾਨੀ ਬਹੁਤ ਅਵਾਚ¹ ਉਚਰੀ।

¹ਨਾ ਕਹਿਣ ਯੋਗ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਸਹਾਰ ਨ ਸੱਕੇ।

ਲਗੇ ਮਾਰਨੇ ਤਿਸ ਕੋ ਧੱਕੇ ॥ ੧੦੩ ॥

ਸੋ ਗੁਰੂਅਨ ਕੋ ਲੈ ਲੈ ਨਾਮੁੰ।
 ਗਾਰੀ ਦੈਨ ਲਗਯੋ ਮਤਿ ਖਾਮੁੰ।
 ਤਾਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਸਾਰਾ। ਕੀਨਾ।
 ਸਿੱਖਨ ਮਾਰ ਡਾਰਿ ਨਦਿ। ਦੀਨਾ ॥ ੧੦੪ ॥
 ਥੇ ਹਮਰਾਹੀ। ਤਾਂ ਕੇ ਜੇਤੇ।
 ਇਤ ਉਤ ਗਏ ਡਰਤਿ ਭਗ ਤੇਤੇ।
 ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਨਿਕਟਿ ਜਮੀਨ।
 ਹੁਤੀ ਜੁ ਅਧਿਕ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਪੀਨ ॥ ੧੦੫ ॥
 ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਪੁਰ ਸੰਗ ਲਗਾਈ।
 ਚੱਕ ਨਿਕਾਰ। ਪੁਟਾਈ ਖਾਈ।
 ਏਕ ਮਸਤਿ ਸਰਾਂਇ ਪਵਾਈ।
 ਲੰਗਰ ਤਹਿੰ ਬਡ ਦਯੋ ਲਗਾਈ ॥ ੧੦੬ ॥
ਦੋਹਰਾ:
 ਜਬਿ ਘੇਰੜ ਗੁਰੂ ਮਾਰਜੋ,
 ਤਾਂਹਿ ਦੇਸ ਮੈਂ ਭਾਰ।
 ਪਰਜੋ ਦਬਾਉ ਸੁ ਗੁਰੂ ਕਾ,
 ਮਨਨ ਲਗੇ ਜਨ ਸਾਰ। ॥ ੧੦੭ ॥
 ਸੰਗਤ ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਤੈ,
 ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਨਿਤ ਤਹਿੰ ਆਇ।
 ਭੇਟਾ ਦਰਬ ਹਥਯਾਰ ਅੱਸੂ,
 ਦੈ ਬਾਂਛਿਤ ਲੈ ਜਾਇ ॥ ੧੦੮ ॥
ਚੌਪਈ:
 ਰਤਨ ਚੰਦ ਘੇਰੜ ਕਾ ਬੇਟਾ।
 ਸੁਨਿ ਪਿਤ ਮਰਨ ਧਰਨ ਪਰ ਲੇਟਾ।
 ਕਰਮ ਚੰਦ ਚੰਦੂ ਸੁਤ ਤਾਂਈ।
 ਲੀਨੋ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਈ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਮਿਲ ਕੈ ਦੁਹੂੰ ਦੁਖਯਾਰਨ ਜਾਈ।
 ਜਾਲੰਧਰ ਫਰਯਾਦ ਸੁਨਾਈ।
 ਅਬਦੁਲੇ ਖਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰੂ।
 ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਰਿਸਯੋ ਜਲੰਧਰ ਵਾਰੂ। ॥ ੧੧੦ ॥

'ਕੱਚੀ ਮਤ ਵਾਲਾ।

'ਇਸ਼ਾਰਾ।

'(ਬਿਆਸਾ) ਨਦੀ ਵਿੱਚ।

'ਸਾਥੀ।

'ਪਿੰਡ (ਦਾ ਰਕਬਾ) ਕੱਢ ਕੇ।

'ਸਾਰੇ ਲੋਕ।

'ਵਾਲਾ।

ਚਢ੍ਹੇ ਬੇਗਾ ਲੈ ਲਸਕਰ ਭਾਰਾ।

ਛੇਤੀ।

ਜਨ ਸਾਗਰ ਨਿਜ ਤਜਯੋ ਕਿਨਾਰਾ।

ਜਰਾਸਿੰਧ ਹਿਤ ਕਾਲ ਜਮਨ ਜਿਮ।

ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ।

ਧਯੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਰ ਆਯੋ ਏਹੁ ਤਿਮ ॥ ੧੧੧ ॥

ਕਰਿ ਮਦ ਪਾਨ ਖਾਨ ਸਹਿ ਕ੍ਰੋਧਾ।

ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ ਸੂਬਾ ਜਾਲੰਧਰ।

ਚਲਯੋ ਸਹਿਸ ਦਸ ਲੈ ਸੰਗ ਜੋਧਾ।

ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ।

ਪਰਸਰਾਮ ਪਰ ਸਹਸ ਬਾਹੁ ਜਯੋਂ।

ਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰੇਰਯੋ ਅਯੋ ਮੂਢ ਤਯੋਂ ॥ ੧੧੨ ॥

ਸੰਤਤਿ ਸਗਰ ਕਪਲ ਜਿਮ ਜਾਰੀ।

ਸਗੜਰਾਜੇ ਦੀ ਉਲਾਦ ਜਿਵੇਂ ਕਪਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਤਿਮ ਗੁਰੁ ਇਨ ਕੋ ਦੈਹੈਂ ਗਾਰੀ।

ਗਾਲੂ ਦੇਣਗੇ।

ਗਰਬਤ ਮਗ ਉਲੰਘ ਲਖਿ ਬਯਾਸੈਂ।

ਲੰਘ ਕੇ।

ਉਤਰਯੋ ਜਾਇਰੁਹੀਲੇ ਪਾਸੈਂ ॥ ੧੧੩ ॥

ਪਿੰਡ ਕੋਲ।

ਜਥੇਦਾਰ ਇਕ ਬੈਰਮ ਖਾਨ।

ਦੁਤੀ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਪਠਾਨ।

ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ਪੁਨ ਖਾਂ ਬਲਵੰਡ।

ਜੀਤੇ ਜਿਨੈ ਘਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ੧੧੪ ॥

ਤਿੱਖੇ ਜੰਗ।

ਨਬੀ ਬਖਸ਼, ਕਰੀਮ ਜੁ ਬਖਸ਼।

ਥੇ ਸੁਤ ਸੂਬੇ ਕੇ ਬਡ ਸ਼ਖਸ।

ਵੱਡੇ ਮਰਦ (ਜੋਧੇ)।

ਜਥੇਦਾਰ ਇਹ ਕਾਯਮ ਕੀਨੇ।

ਸੂਰਬੀਰ ਨਾਮੀ ਬਡ ਪੀਨੇ ॥ ੧੧੫ ॥

ਮਸ਼ਹੂਰ। ਤਕੜੇ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਯੋ।

ਧੌਂਸਾ।

ਅਗਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜੰਗ ਮਚਾਯੋ।

ਨਾਨੋ, ਜੱਟੂ, ਭੱਟ ਕਲਜਾਨਾ।

ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਜੇਠਾ, ਭਟ ਗਜਾਨਾ ॥ ੧੧੬ ॥

ਮਥਰਾ, ਮੱਲਾ, ਪਰਾਗਾ, ਲਾਲੂ।

ਭੱਲਨ, ਕਾਲਾ, ਨਾਨੋ, ਬਾਲੂ।

ਗੁਰੁ ਭੱਟ ਭਿਰੇ ਅਗਰ ਸਹਿ ਸੈਨਾ।

ਦਾਂਤ ਕਰੇ ਖੱਟੇ ਤੁਰਕੈਨਾਂ ॥ ੧੧੭ ॥

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਬੈਰਮ ਖਾਨ, ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ,
 ਲਏ ਸੰਗ ਸੈਨ ਮਹਾਨ ਅਗਾਰੈਂ।
 ਆਇ ਭਿਰੇ ਅਰਾਇ ਸਬੈ,
 ਜੁਗ ਓਰਨ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ।
 ਮਾਰ ਮਚੀ ਨ ਤਚੀ ਕਿਨ ਠੌਰ,
 ਗਚੀ ਧਰ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਅਪਾਰੈਂ।
 ਹੇਰ ਹਿਰਾਨ ਰਹੇ ਤੁਰਕੀ
 ਸਰਦਾਰ, ਲਰੈਂ ਜਿਮ ਸਿੱਖ ਉਦਾਰੈਂ ॥ ੧੧੮ ॥
 ਜੁਗ ਓਰਨ ਦੀਹ ਦਮਾਮਿ¹ ਬਜੈਂ,
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਿਹ ਕਾਯਰ ਜੰਗ ਸਜੈਂ।
 ਸਿਖ ਛੇਰ ਤੁਰੰਗ ਸੰਭਾਰ ਤੁਫੰਗ,
 ਬਢੈਂ ਮੱਧ ਜੰਗ ਉਮੰਗ ਭਜੈਂ¹।
 ਨ ਲਜੈਂ ਨਾ ਕਜੈਂ ਮੁਖ ਢਾਲਨ ਸੋ¹,
 ਨ ਭਜੈਂ, ਸਮ ਕੇਹਰ ਗਾਜ ਗਜੈਂ¹।
 ਨ ਤਜੈਂ ਬਿਨ ਜੈ, ਨਰਜੈਂ ਕਰਿ ਛੈ ਅਰਿ¹,
 ਚਾਹਿੰ ਬਿਜੈ ਰਨ ਮਾਹਿ ਅਜੈ¹ ॥ ੧੧੯ ॥
 ਇੱਕ ਓਰ ਜਟੂ ਭੱਟ ਜੱਟ ਜੁਟਯੋ,
 ਇਕ ਓਰ ਰਹਯੋ ਮਥਰਾ ਲਰਿ ਹੈ।
 ਕਿਤਿ ਭੱਲਨ ਭਾਲੁ ਜਿਮੈਂ¹ ਭਬਕੈ,
 ਕਿਤ ਦੁੱਲਟ ਕਾਲਾ ਰਹਯੋ ਅਰ ਹੈ।
 ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਰਹਯੋ ਕਿਤਿ ਬੇਧ ਅਰੈਂ¹,
 ਕਿਤਿ ਜੇਠਹਿ ਹੇਠਹਿ ਲਿਯ ਕਰ ਹੈ¹।
 ਇਤ ਤੇ ਉਤ ਨਾਨਹੁ ਆਦਿ ਘਨੇ,
 ਹਿਤ ਮਦੱਤ ਔ ਖਬਰੈਂ ਫਿਰ ਹੈ¹ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਉਤ ਬੈਰਮ ਖਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ,
 ਅਲੀ ਬਖਜ਼ੰ, ਬਲਵੰਡ¹ ਅਰਯੋ।
 ਜੁਗ ਪੂਤ ਯੁਤੰ¹ ਅਬਦੁਲਹਿ ਖਾਂ,
 ਚਢਿ ਫੀਲ¹ ਪਿਥੈ ਰਣ ਮੈਂ ਬਰਯੋ²।
 ਬਹੁ ਤੁੱਪਕ¹ ਤੋਮਰ² ਤੀਰ ਗੁਲੇਲ,
 ਜੰਜੈਲ¹ ਜੰਬੂਰਨ² ਜੋਰ ਪਰਯੋ।

¹ਲੋਥਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੋਥਾਂ (ਚੜ੍ਹ ਕੇ) ਧਰਤੀ ਢਕੀ ਗਈ।

¹ਵੱਡੇ ਧੌਸੇ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ।

¹ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਢਾਲਾਂ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਢੱਕਦੇ ਹਨ।

¹ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਗੱਜਦੇ ਹਨ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ।

¹ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿੱਤ ਜਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਰਿੱਛ ਵਾਂਗ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਜੇਠੇ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਖ਼ਬਰਾਂ ਲੈਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਲਵੰਡ ਖਾਂ।

¹ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ।

¹ਹਾਥੀ ਤੇ। ²ਵੜ ਕੇ।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ। ²ਬਰਛੇ।

¹ਭਾਰੀ ਤੇ ਲੰਬੀ ਬੰਦੂਕ। ²ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ।

ਬਰਖੈਂ ਗੁਲਕਾ ਸਰ ਓਰ ਉਭੈ,
ਜਿਨ ਕੇ ਪਿਖਿ ਸਾਵਨ ਮੇਂਹ ਡਰਯੋ ॥ ੧੨੧ ॥

ਜੁਗ ਓਰਨਾ ਜੋਰਨ ਸੇਂ ਲਰਹੀਂ,
ਟਰਹੀਂ ਭੱਟ ਨਾਹਿ ਪਿਛਾਂਹਿ ਜਰੈ।

ਬਲ ਧਾਰਿ ਮਹਾਂ ਲਲਕਾਰ ਪੁਕਾਰ,
ਅਪਾਰ ਲਰੈਂ ਬਹੁ ਬਾਰ। ਕਰੈਂ।

ਧਰ ਸੂਰ ਦੜਾ ਦੜ ਭੂਰ। ਗਿਰੈਂ,
ਬਰ। ਹੂਰ ਜਿਨੈ ਮਨ ਮੋਦ ਭਰੈਂ।

ਨ ਟਰੈਂ ਪਗ ਏਕ ਡਰੈਂ ਨ ਜਰਾ,
ਰਸ ਬੀਰ ਛਕੇ। ਰਣ ਧੀਰ ਧਰੈਂ ॥ ੧੨੨ ॥

ਬਹੁ ਜੋਰਨ ਤੈ ਦੁਹੂੰ ਓਰਨ ਤੈ,
ਸਮ ਓਰਨ ਕੈ ਗੁਲਕਾ ਸਰ ਭਾਰੈਂ।

ਬਡ ਹੋਤ ਅਵਾਜ ਚਟਾਪਟ ਕੀ,
ਜਿਮ ਆਗ ਲਗੀ ਬਨ ਬਾਂਸਨ ਜਾਰੈ।

ਅਤਿ ਮਾਰ ਸਥਾਰ ਕਰਯੋ। ਬਡ ਬੀਰਨ,
ਖੇਤ ਕਿਸਾਨ ਕਟਯੋ ਜਿਮ ਜੁਰੈਂ।

ਅਤਿ ਰੋਸ ਬਢਾਇ ਬਰਸਾਇ ਰਹੇ,
ਬਿਨੁ ਬਾਰ। ਉਭੈ ਦਿਸ ਤੈ ਬਲ ਧਾਰੈਂ ॥ ੧੨੩ ॥

ਕਿਤਿ ਘਾਇਲ। ਹਾਇ ਉਚਾਰਤ ਆਰਤ²,
ਬੀਰ ਬਗਾਰਤ। ਧੀਰ ਧਰੈ ਹੈਂ।

ਕਿਤਿ ਏਕਹਿ ਬਾਰ ਹਕਾਰ ਉਭੈ,
ਕਰਿ ਏਕਹਿ ਬਾਰ ਸੁ ਜੁਝ ਪਰੈਂ ਹੈਂ।

ਕਿਤਿ ਅੱਸੂ ਫਿਰੈਂ ਅਸਵਾਰ ਬਿਨਾਂ,
ਕਿਤ ਬੀਰ ਲਰੈਂ ਅਤਿ ਧੀਰ ਅਰੈ ਹੈਂ।

ਕਿਤਿ ਘਾਉ। ਭਕਾ ਭੱਕ ਬੋਲ ਰਹੇ,
ਬਹਿ ਖੂੰਨ ਰਹਯੋ ਝਰਨਾ ਜਯੋਂ ਝਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੨੪ ॥

ਧਰਨੀ ਵਰਨੀ ਗੁਲ ਲਾਲਹਿ ਕੇ,
ਭਟ ਭੀਗ ਰਹੇ ਜਨ ਪਾਗ ਖਿਲੈਂ।

ਚਢਿ ਲੋਥਨਿ ਉਪਰ ਲੋਥ ਪਰੀ,

ਦੋਹਾਂ ਤਰਫਾਂ ਤੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰ ਬਰਖਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੋਹਾਂ ਤਰਫਾਂ ਤੋਂ।

ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

ਵਾਰ।

ਬਹੁਤੇ।

ਵਰ ਕੇ।

ਬੀਰਰਸ 'ਚ ਭਰੇ।

ਬਹੁਤੇ ਤੀਰ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਗੜਿਆਂ ਵਾਂਗ (ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਛੇਤੀ (ਚੱਲਣ) ਦੀ।

ਸੱਥਰ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ।

ਜ਼ਖਮੀ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।

ਵੰਗਾਰਦੇ ਹਨ।

ਕਿਤੇ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੜਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਖਮ।

ਧਰਤੀ ਲਾਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੇਰੰਗ ਵਰਗੀ (ਲਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ)।

ਮਾਨੋ ਹੋਲੀ ਖੇਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਨ ਸੀਢੀ ਧਰੀ ਸੂਰਗੈਂ ਸੁ ਪਿਲੈਂ¹।
 ਨਟ ਔ ਪਟਿਵਾਜ਼¹ ਮਲੰਗਨ ਜਿਉ²,
 ਭਟ ਦੈ ਦੈ ਫਲੰਗਨ ਖੋਲਿ ਦਿਲੈਂ¹।
 ਲਰਹੀਂ ਮਰਹੀਂ ਤਰਹੀਂ ਭਵ ਸਿੰਧੁ,
 ਬਧੂ ਮੁਕਤੀ ਵਰਹੀਂ ਸੁ ਚਿਲੈਂ¹ ॥ ੧੨੫ ॥

ਉਮਡੜੋ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਸਿੰਧੁ ਸਮੰ,
 ਗੁਰੁ ਸਮੁੱਖ ਚਾਂਦ ਸਪੂਰਨ ਕੈ¹।
 ਬਡ ਮਾਰ ਮਚੀਰਣ ਭੀਮ¹ ਭਯੋ,
 ਅਤਿ ਪੂਰ ਗਯੋ ਨਭ ਧੂਰਨ ਕੈ।
 ਮੁਖ ਕਾਯਰ ਭੇ ਜਰਦੈਂ ਜਰਦੈਂ¹,
 ਸਮ ਇੰਦ ਬਧੂ¹ ਮੁਖ ਸੂਰਨ ਕੈ।
 ਗਨ ਭੈਰਵ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚਨਿ¹ ਜੋਗਨਿ,
 ਮੋਦ ਬਢੜੋ ਘਰ ਹੂਰਨ ਕੈ ॥ ੧੨੬ ॥
 ਸੰਗ ਬੈਰਮ ਖਾਨ ਜੁਟੜੋ ਮਥਰਾ,
 ਸਥਰਾ ਕਤਰਾ ਕਰਿ ਬੈਰਿਨ ਡਾਰਾ¹।
 ਖੈਂਚ ਕਿਰਪਾਨ ਮਿਆਨਨ ਤੈ,
 ਜੁਗ ਜਵਾਂਨ ਭਿਰੇ ਭਰਿ ਮੋਦ ਅਪਾਰਾ।
 ਰਸ ਬੀਰ ਛਕੇ¹ ਮੁਖਿ ਮਾਰ ਬਕੇ²,
 ਲਰਤੇ ਨ ਥਕੇ ਸੁ ਤਕੇਂ ਬਲ ਧਾਰਾ।
 ਭਟ ਢਾਲ ਸੰਜੋਇ ਉਭੈ ਕੱਟ ਜੋ,
 ਝਟ ਜੂਝ ਗਿਰੇ ਜੁਗ ਏਕਹਿੰ ਬਾਰਾ ॥ ੧੨੭ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:

ਜੁਟੜੋ ਖਾਨ ਮਾਹੰਮਦੂ ਸੰਗ ਜੱਟੂ।
 ਕਰੜੋ ਭਟ ਭੇਰੰ ਉਭੈ ਬੀਰ ਹੱਟੂ¹।
 ਗਿਰੇ ਜੂਝ ਦੇਈ ਘਨੜੋਂ ਕੇ ਹਰੈ ਕੈ¹।
 ਭਈ ਮੋਦ ਹੁੰਰੈਂ ਸੁ ਸੂਰੈਂ ਬਰੈ ਕੈ¹ ॥ ੧੨੮ ॥
 ਤਬੈ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ਪਰੜੋ ਧਾਇ ਸੂਬਾ।
 ਲਏ ਸੈਨ ਭਾਰੀ ਉਭੈ ਪੂਤ ਖੂਬਾ¹।

¹ਮਾਨੋ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੌੜੀ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।
¹ਗੱਤਕੇ-ਬਾਜ਼ਾਂ (ਅਤੇ)। ²ਭੰਗੀ ਫਕੀਰਾਂ ਵਾਂਗੂ।
¹ਸੂਰਮੇ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ।

¹{ਸੁ ਚਿਲੈਂ} ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਵਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। (ਅ) {ਸੁਚਿ ਲੈਂ} ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਵਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੂਪ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ।
¹ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ।

¹ਜ਼ਰਦੇ ਪਲਾਅ (ਵਾਂਗ) ਪੀਲੇ ਹੋ ਗਏ।
¹ਚੀਚ ਵਹੁਟੀ ਵਾਂਗ (ਲਾਲ)।
¹ਮਾਸ ਖਾਣੀਆਂ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸੱਥਰ ਪਾ ਕੇ ਕਤਰਾ ਕਤਰਾ ਕਰ ਸੁੱਟਿਆ।

¹ਭਰੇ ਹੋਏ। ²ਮੁਖੋਂ ਮਾਰ ਲੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹ਦੋਹਾਂ ਹਠੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਜੰਗ ਕੀਤਾ।

¹ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।

¹ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰ ਕੇ।

¹ਦੋਵੇਂ ਚੰਗੇ ਪੁੱਤਰ।

ਬਜੇ ਬਾਦ ਮਾਰੂ ¹ ਪ੍ਰਲੈ ਮੇਘ ਮਾਨੇ।	¹ ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ।
ਭਿਰੀ ਸੈਨ ਦੋਈ ਮਚਯੋ ਘੱਮਸਾਨੇ ॥ ੧੨੯ ॥	
ਇਤੰ ਤੈ ¹ ਗੁਰੂ ਭੀ ਲਏ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ।	¹ ਏਧਰੋਂ।
ਭਏ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਜਾਇ ਐਨਾ।	
ਉਭੈ ਓਰ ਜੁੱਟੇ ਮਹਾਂ ਰੋਹ ਮਾਤੇ।	
ਭਏ ਸੂਰ ਮਧਯਾਨ ਜਯੋਂ ਸੂਰ ਤਾਤੇ ¹ ॥ ੧੩੦ ॥	¹ ਦੋਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਸੂਰਮੇ ਤੱਤੇ ਹੋ ਗਏ।
ਘਨੋ ਤੀਰ ਤੋਫੰਗ ਕੋ ¹ ਜੰਗ ਸਜਯੋ।	¹ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ।
ਜਿਸੈ ਦੇਖ ਕੈ ਸਾਵਨੰ ਮੇਹ ਲਜਯੋ।	
ਹਲਾ ਹੂਲ ਪਾਰੀ ¹ ਧਲਾ ਧੂਲ ਮੱਚਾ ² ।	¹ ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ² ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਧੂੜ ਫੈਲ ਗਈ।
ਬਿਨਾ ਘਾਇ ਤੈ ਨ ਤਬੈ ਕੋਇ ਬੱਚਾ ॥ ੧੩੧ ॥	
ਪਰੈ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ¹ ਅੱਪਾਰ ਭਾਰੀ।	¹ ਲੋਹੇ ਦੀ ਧਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
ਮਿਲੈ ਨਾਹਿ ਲੈਨੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਸੰਭਾਰੀ।	
ਕਰੇ ਹੈਂ ਸਿਪਾਹੀ ਉਭੈ ਓਰ ਪੋਲੇ ¹ ।	¹ ਕਮਜ਼ੋਰ।
ਪਰੇ ਚੇਤ ਮਾਨੋ ਪਕੇ ਖੇਤ ਗੋਲੇ ¹ ॥ ੧੩੨ ॥	¹ ਮਾਨੋ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪੱਕੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਗੜੇ ਪਏ ਹਨ।
ਜਬੈ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਮੁਕੇ ਖੈਂਚ ਤੇਗੈਂ।	
ਭਿਰੇ ਆਪ ਵੀਚੈਂ ਬਲੀ ਬੀਰ ਬੇਗੈਂ।	
ਚਲੀ ਸੈਫ ¹ ਸਾਫੰ ਸਫਾ ਅੰਗ ਕੱਟੈ।	¹ ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ।
ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੀ ਜੀਭ ਹੀ ਪ੍ਰਾਨ ਚੱਟੈ ॥ ੧੩੩ ॥	
ਚਲੀ ਸੈਹਥੀ ¹ ਸੇਲ ² ਸਾਂਗੰ ³ ਦਮਕੈ ¹¹ ।	¹ ਬਰਛੀ। ² ਨੇਜ਼ਾ, ਸੇਲਾ। ³ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਛੀ ਜੋ ਦਸ ਫੁੱਟ ਲੰਬੇ ਛੜ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਛੜ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਮੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੌਕਦਾਰ ਫਲ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ¹¹ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।
ਕਿਧੋ ਸੱਪਨੀ ਪੰਖਵਾਰੀ ¹ ਲਪੱਕੈ ² ।	¹ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੀ। ² (ਖਾਣ ਨੂੰ) ਉਛਲ ਕੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
ਸਰੋਹੀ ¹ ਫੁਲਾਦੀ ਜੁਨੱਬੀ ² ਹਲੱਬੀ ³ ।	¹ ਸਿਰੋਹੀ ਨੱਗਰ ਦੀ ਬਣੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜੋ ਫੁਲਾਦੀ ਜਾਂ ਸਕੇਲੇ ਦਿਆਂ ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਚਾ ਲੋਹਾ ਦੇ ਕੇ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ² ਆਰਮੋਨੀਆ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਨੱਬ ਨੱਗਰ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ। ³ ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਲੱਬ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ।
ਸੁਕੱਤੇ ਦੁਧਾਰੇ ¹ ਅਪਾਰੈਂ ਅਰੱਬੀ ² ॥ ੧੩੪ ॥	¹ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਖੰਡੇ। ² ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ।
ਚਲਾਵੈਂ ਗਿਰਾਵੈਂ ਨ ਝੱਕੈਂ ਨ ਥੱਕੈਂ।	
ਮਨੋ ਬੀਜਰੀ ਕੋਟ ਮੇਘੰ ਦਮੱਕੈਂ।	
ਕਹੂੰ ਖੱਗ ¹ ਪੈ ਖੱਗ ਬੱਜੈ ਠਣਕੈਂ।	¹ ਤਲਵਾਰ।

ਘੜੈਂ ਘਾੜ ਠੱਠਜਾਰ ਲੋਹਾਰ ਪਕੈਂ ॥ ੧੩੫ ॥

ਕਟੈਂ ਢਾਲ ਸੰਜੋਇ ਪੇਟੀ ਝਟਕੈਂ।

ਅੱਧੋ ਅੱਧ ਕੈ ਕੈ ਧਰਾ ਪੈ ਪਟਕੈਂ।

ਬਹੈਂ ਖੂਨ ਧਾਰੈਂ ਪਨਾਰੈਂ ਸਮਾਨੈਂ।

ਭਈ ਭੂਮਿ ਲਾਲੰ ਕਰਾਲੰ ਮਹਾਨੈਂ ॥ ੧੩੬ ॥

ਇਸੋ ਕੀਚ ਮਚਯੋ ਧਰਾ ਵੀਚ ਆਈ।

ਧਸੈਂ ਅੱਸ੍ਰ ਜਵਾਨੰ ਚਲਯੋ ਨਾਹਿ ਜਾਈ।

ਭਈ ਰੇਲ ਪੇਲੰ ਮਿਲੇ ਮੇਲ ਮੇਲੈਂ^੨।

ਭਿਗੋ ਅੰਗ ਲੋਹੂ ਮਨੋ ਫਾਗਾ ਖੇਲੈਂ ॥ ੧੩੭ ॥

ਭੁਜਾ^੧, ਸੱਥਲੰ^੨, ਹੱਥ, ਮੱਥੇ^੩, ਬਿਲੱਛੀ^{੧੧}।

ਤਰਫੈਂ ਵੀਚ ਲੋਹੂ ਕਿਰੋਹੂ ਸੁ ਮੱਛੀ।

ਪਰੀ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਆਗੁੱਧ ਭਾਰੇ।

ਧਰਾ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੰ ਸੁ ਝੁੰਡੰ ਬਿਥਾਰੇ ॥ ੧੩੮ ॥

ਤੱਛਾ ਮੁੱਛਾ ਜੋਧੇ ਸੁਟੈਂ ਝੱਟ ਕੈ ਕੈ।

ਬਢੈਂ ਬਾਢ ਬਾਢੀ ਬਨੰ ਜੈਸ ਜੈ ਕੈ।

ਕਟਾ ਕੁੱਟ ਮੱਚੀ ਫਟਾ ਫੱਟ ਡਾਰੈਂ।

ਘੜੈਂ ਘਾੜ ਮਾਨੋ ਠਠੇਰੇ ਅਪਾਰੈਂ ॥ ੧੩੯ ॥

ਖਚਾ ਖੱਚ ਬਾਹੈਂ ਗਚਾ ਗੱਚ ਤੇਗੈਂ।

ਪਟਾ ਪੱਟ ਗੇਰੈਂ ਦੜਾ ਦਾੜ ਬੇਗੈਂ।

ਭਕਾ ਭਕ ਬੋਲੈਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਘਾਉ ਭਾਰੇ।

ਬਹੇ ਖੂਨ ਜੈਸੇ ਪਨਾਰੇ ਫੁਹਾਰੇ ॥ ੧੪੦ ॥

ਕਹੂੰ ਅੱਸ੍ਰ ਡੋਲੈਂ ਬਿਨਾ ਅੱਸਵਾਰੈਂ।

ਕਹੂੰ ਮਾਰ ਮਾਰੰ ਬਕੈਂ ਬੀਰ ਭਾਰੈਂ।

ਅਈ ਜੋਗਨੀ ਭੋਗਨੀ ਖੂਨ ਮਾਸੰ।

ਛਕੈਂ ਬਾਂਛਤੰ ਸ੍ਰਾਨ ਸ੍ਰਿੰਗਾਲ ਖਾਸੰ ॥ ੧੪੧ ॥

ਨਚੈਂ ਭੂਤ ਭੈਰੋਂ ਤਚੈਂ ਕਿੱਲਕਾਰੀ।

ਅਟੈਂ ਭੂਤ ਬਾਲਾ^੧ ਰਟੈਂ^੨ ਗੀਤ ਗਾਰੀ।

ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਛੇਤੀ ਨਾਲ।

ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਨਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ।

ਪੱਕੇ ਧੱਕੀ ਹੋਈ। ਅਐਉਂ ਮਿਲੇ ਜਿਵੇਂ ਮੇਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਹੋਲੀ।

ਬਾਂਹ। ਅੱਟ। ਸਿਰ। ^{੧੧}(ਅਐਉਂ) ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੱਛੀ।

ਲੋਥਾਂ ਤੇ ਲੋਥਾਂ ਆ ਪਈਆਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਢੇਰ (ਬਣ ਗਏ)।

ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਧੜ ਤੇ ਸਿਰ ਖਿੰਡੇ ਪਏ।

ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਕੇ।

ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਤਰਖਾਣ (ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ) ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਨਾਲ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਦਾ ਹੈ।

ਛੇਤੀ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਖਚਾ-ਖੱਚ (ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰਾਂ) ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। (ਤਲਵਾਰਾਂ ਲਹੂ ਨਾਲ) ਗੱਚਾ ਗੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਟਾ ਸਸੜ ਨਾਲ ਛੇਤੀ {ਪੱਟ} ਚੀਰ ਕੇ ਦੜਾ ਦਾੜ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਛਕਣ ਲਈ।

ਗਿੱਦੜ।

ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਰੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਭੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ਅਬੋਲਦੀਆਂ

ਹਨ।

ਭਰਜੋ ਖੱਪਰ ਕਾਲੀ ਛਕੜੇ ਦੈ ਅਸੀਸੰ।
ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਰੈਹੈਂ ਸਦਾ ਛੱਤ੍ਰ ਸੀਸੰ ॥ ੧੪੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕੋਪ ਹੋਇ ਸੂਬਾ ਤਬੈ,
ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਸਿਮਟਾਇ।

'ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ।

ਅਰਜੋ ਸੰਮੁਖ ਹੂੰ ਗੁਰੂ ਕੈ,
ਕਰਿ ਸੁਭਟੈਂ ਅਗਵਾਇ ॥ ੧੪੩ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਤਬ ਨਬੀ ਬਖਸ਼ ਕਰਿ ਅੱਟ ਨਾਦ।

'ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ।

ਬਹੁ ਤਜੇ ਤੀਰ ਕਰ ਬੱਕ ਬਾਦ।

'ਬਕਵਾਸ।

ਗੁਰੂ ਆਇਸ ਲੈ ਪੈ ਪਰਸ ਰਾਮ।

ਬਡ ਨਬੀ ਬਖਸ਼ ਸੋਂ ਕਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ੧੪੪ ॥

ਧਰ ਪਰੇ ਜੂਝ ਜਬ ਉਭੈ ਬੀਰ।

ਪਿਖਿ ਭ੍ਰਾਤ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਧੀਰ।

ਕਾਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਦੈ ਅਧਿਕ ਜੋਰ।

ਬਹੁ ਤਜੇ ਤੀਰ ਕਿਯ ਜੰਗ ਘੋਰ ॥ ੧੪੫ ॥

ਸੋ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਹਤਯੋ ਧਾਇ।

ਬਹੁ ਦਾਵ ਘਾਵ ਕਰਕੈ ਉਪਾਇ।

ਪਿਖਿ ਮਰੇ ਪੂਤ ਜੁਗ ਜੰਗ ਵੀਚ।

ਤਬ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰੋਰਯੋ ਅਯੋ ਮੀਚ' ॥ ੧੪੬ ॥

'ਮੌਤ ਦਾ।

ਸੰਗ ਲੀਏ ਭਟਨ ਕੀ ਅਧਿਕ ਭੀਰ।

ਹੂੰ ਸੰਮੁਖ ਲਗੇ ਸਬਿ ਤਜਨ ਤੀਰ।

ਕਰਿ ਅਲੀ ਅਲੀ ਬਕ ਮਾਰ ਮਾਰ।

ਕਿਯ ਜੰਗ ਘੋਰ ਭਯਾਨਕ ਅਪਾਰ ॥ ੧੪੭ ॥

ਗੁਰੂ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਮਾਨ ਤਾਨ।

ਸਮ ਮੇਂਹ ਤੀਰ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਨ।

ਕੋ ਪਾਂਚ ਹਜਾਰੀ ਸੱਤ ਹਜਾਰ।

ਧਰ ਦਏ ਗੋਰ ਬਡ ਬਡ ਸਰਦਾਰ ॥ ੧੪੮ ॥

ਤਹ ਜਵਾਨ ਕਿਕਾਨਨ ਕਿਯ ਸਥਾਰ।

ਗੁਰੂ ਤੁੱਕੇ! ਸੁੱਕੇ ਕੱਢੇ ਪਾਰ। 'ਤੀਰ।
 ਆਖਰ ਬਡ ਸੂਬੇ ਅਸੂ ਛੇਰ।
 ਢਿਗ ਢੁੱਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਹੜੇ ਟੇਰ ॥ ੧੪੯ ॥
 ਤੁਮ ਹਤੇ ਸੁਭੱਟ ਹਮਰੇ ਕਿਤਾਨ।
 ਅਬ ਜੀਵਤ ਤੁਮੈ ਨ ਦੈਹੰ ਜਾਨ।
 ਹਮ ਸੰਗ ਲਰੇ ਗਹਿ ਕਰਿ ਤਰਵਾਰ।
 ਤੁਮ ਬੀਰ ਬਲੀ ਹਮ ਸੁਨੇ ਭਾਰ ॥ ੧੫੦ ॥
 ਯਹਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਛੇਰਿ ਤੁਰੰਗ ਬੇਗ।
 ਗੁਰੂ ਪਰ ਉਨਿ ਬਾਹੀ ਖੈਂਚ ਤੇਗ।
 ਗੁਰੂ ਹੱਥ ਫੁਲੱਥੇ! ਕੇਰ ਕੀਨ। 'ਗੱਤਕੇ ਦੇ ਹੱਥ।
 ਨਿਜ ਕੇ ਬਚਾਇ ਤਿਹ ਮੂੰਡ ਲੀਨ! ॥ ੧੫੧ ॥ 'ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਲੈ ਲਿਆ।
 ਸਿਰ ਗਿਰਜੇ ਸੱਤ੍ਰੂ ਕਾ ਧਰਾ ਐਸ।
 ਪੱਕ ਨਾਲੀਏਰ ਟੁੱਟ ਪਰੈ ਜੈਸ।
 ਪਿਖਿ ਖਾਂ ਨਜੀਬ ਇੱਕ ਪਟੇਬਾਜ। 'ਗੱਤਕੇ ਦਾ ਖਿਡਾਰੀ।
 ਉਨਿ ਧਾਇ ਆਇ ਕੁਦਾਇ ਬਾਜ! ॥ ੧੫੨ ॥ 'ਘੋੜਾ।
 ਅਤਿ ਸ਼ੀਘਰ ਗੁਰੂ ਪਰ ਕਰਜੇ ਵਾਰ।
 ਦੈ ਹਾਥ ਰਾਖਜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਰਤਾਰ।
 ਗੁਰੂ ਭੀ ਉਭਾਰ! ਤਰਵਾਰ ਝੱਟ। 'ਉੱਗ੍ਰ ਕੇ, ਚੁੱਕ ਕੇ।
 ਸਿਰ ਸੁਟਜੇ ਸੱਤ੍ਰੂ ਕਾ ਐਸ ਕੱਟ ॥ ੧੫੩ ॥
 ਜਿਮ ਬਧਨ! ਲਾਹਿਤ ਹੈ ਘੁਮਾਰ। 'ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਘੜਿਆ ਭਾਂਡਾ।
 ਪੁਨ ਔਰ ਅਏ ਕਰਿ ਮਾਰ ਮਾਰ।
 ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਹੱਲਾ ਕਰਿ ਅਪਾਰ।
 ਬਹੁਤੋਂ ਕੇ ਡਾਰੇ ਅੰਗ ਝਾਰ ॥ ੧੫੪ ॥
 ਸੁਤ ਚੰਦੂ ਕਾ ਭੀ ਕਰਮ ਚੰਦ।
 ਇਸ ਹੱਲੇ ਮੈਂ ਹੀ ਮਰਜੇ ਮੰਦ।
 ਤਬਿ ਦੋਇ ਘੜੀ ਥੀ ਗਈ ਰਾਤ।
 ਬਿਨ ਭੂਪ ਲਰੈ ਫਿਰ ਕੇ ਬਖਜਾਤ ॥ ੧੫੫ ॥
 ਘਬਰਾਇ ਸੈਨ ਤਬਿ ਸੱਤ੍ਰੂ ਕੇਰ।
 ਇਤ ਉਤੈ ਚਲੀ ਭਗ ਬਿਨਾ ਦੇਰ।
 ਕੇ ਅਰਤ ਜਾਤ ਕੇ ਭਗਜੇ ਜਾਤ।

ਪਰਿ ਪੀਛੈ ਸਿੱਖਨ ਕਰੇ ਘਾਤ¹ ॥ ੧੫੬ ॥

¹ਨਾਸ।

ਭੈ ਤਿਮਰ ਸਬੱਬ¹ ਮਗ ਮਿਲਤ ਨਾਂਹਿ।

¹ਡਰ ਤੇ ਅਨੁਰੇ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਨਹਿੰ ਭਗਯੋ ਜਾਇ ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰਾਹਿੰ।

ਫਿਰ ਉਚ ਧੁਨੀ ਸੋਂ ਟੇਰ ਟੇਰ¹।

¹ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ।

ਉਨਿ ਦਈ ਦੁਹਾਈ ਗੁਰੂ ਕੇਰ ॥ ੧੫੭ ॥

ਤਬਿ ਤਿਨੈ ਛੋਰਿ ਸਿੱਖ ਹਟ ਪਿਛਾਹਿੰ।

ਸਬਿ ਅਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ਚਾਹਿੰ।

ਬਜਵਾਏ ਦੁੰਦਭਿ ਫਤੇ ਕੇਰ¹।

¹ਜਿੱਤ ਦੇ ਧੌਸੇ ਵਜਵਾਏ।

ਜੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਭੀ ਕਹਿੰ ਉਚ ਟੇਰ ॥ ੧੫੮ ॥

ਜਗਵਾਇ ਮਸਾਲੈਂ ਗੁਰੂ ਫੇਰ।

ਉਠਵਾਏ ਜਖਮੀ ਸਿੱਖ ਹੇਰ।

ਸਿਲਵਾਇ ਜਖਮ ਸਿਤਕਾਰ ਕੀਨ।

ਮਨ ਭਾਵਤ ਸਬਿਨਿ ਇਨਾਮ ਦੀਨ ॥ ੧੫੯ ॥

ਫਿਰ ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਲਾਸ।

ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਈ ਦਰਯਾ ਬਿਪਾਸ¹ ॥ ੧੬੦ ॥

¹ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ।

ਦੋਹਿਰਾ:

ਲੋਥ ਅਬੱਦੁਲੇ ਖਾਨ ਕੀ,

ਸਹਿ ਸਰਦਾਰਨ ਔਰ।

ਦਫਨ ਕਰਾ¹ ਤਿਨ ਉਪਰੈ,

¹ਦਬਾ ਕੇ।

ਰਚਵਾ ਉਚੀ ਠੌਰ¹ ॥ ੧੬੧ ॥

¹ਬੜਾ ਬਣਵਾ ਕੇ।

ਤਾਂ ਪਰ ਬੈਠੈ ਸਤਿਗੁਰੂ,

ਨਾਮ ਦਮਦਮਾਂ ਕੀਨ।

ਦਸ ਬਾਰੈਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੁਰਕ,

ਮਰਯੋ ਜੁ ਥਾ ਤਹਿੰ ਪੀਨ ॥ ੧੬੨ ॥

ਕੁਛ ਦਬਵਾਏ ਗਢਯੋਂ ਮੈਂ¹,

¹ਟੋਇਆਂ ਵਿੱਚ।

ਕੁਛ ਡਾਰੇ ਦਰਯਾਇ।

ਜਲਚਰ¹ ਥਲਚਰ² ਖੇਚਰੈ³,

¹ਜਲ ਜੰਤੂ। ²ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਜਾਨਵਰ। ³ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ।

ਛਕੈਂ ਮੋਦ ਮਨਿ ਪਾਇ ॥ ੧੬੩ ॥

ਜਗਜ ਜੰਗ¹ ਪੂਰਨ ਭਯੋ,

¹ਜੰਗ ਰੂਪ ਯੱਗ।

ਯਹਿ ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ ਕੇਰ।
ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਧਯਾਯ ਯਹਿ,
ਜੀਤ ਸਪੂਰਨ ਰੇਰ' ॥ ੧੬੪ ॥

'ਮੁਕੰਮਲ ਜਿੱਤ ਕਹਿ ਕੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ
ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਚੌਥੀਸਮੋ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੨੪ ॥

੨੫. {ਬਾਬਾ ਅਟੱਲਰਾਇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਡਰੋਲੀ ਦੀ ਕਥਾ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਜੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਕੀਰਤਿ ਮੰਜਲ ਮਾਲਤੀ,
ਬਿਸਤੀਰਤ ਜੁਗ ਲੋਕ।

‘ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉੱਜਲ ਕੀਰਤੀ (ਰੂਪ) ਮਾਲਤੀ (ਦੇ ਫੁੱਲ) ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਫੈਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਦ ਗੁਨ ਮਾਲ ਮਰਾਨ ਗੁਰੁ,
ਪਹੁੰਚਾਵਤ ਗੁਰੁ ਓਕ। ॥੧॥

‘ਸ਼ੇਸਟ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ (ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁਚਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਧਰਨੀ ਭਾਰ ਉਤਾਰਜੋ,
ਹਤੇ ਮਲੇਛ ਬ੍ਰਿੰਦ।

‘ਲੀਲ੍ਹਾ, ਕੌਤਕ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਜੋਂ ਚੇਸ਼ਟਾ,
ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ॥੨॥

ਅਟਲਰਾਇ ਗੁਰਦਾਸ ਕੀ,
ਗਾਥ ਡਰੋਲੀ ਕੇਰ।

ਜੰਗ ਮਾਲਵੇ ਜਜੋਂ ਭਯੋ,
ਕਹੋਂ ਗਾਥ ਅਬਿ ਟੇਰ ॥੩॥

ਚੌਪਈ:

ਕਿਤਕ ਮਾਸ ਪੁਰ ਹਰਗੋਬਿੰਦ।
ਥਿਰੇ ਗੁਰੂ ਹਾਰਕ ਦੁਖ ਦੁੰਦ।

‘ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ।

ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਰਚੇ ਉਦਾਰੇ।
ਪੁਰ ਮੈਂ ਰੋਣਕ ਬਢੀ ਅਪਾਰੇ ॥੪॥

ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੀਤ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ।
ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਅਈ ਉਮੰਗਤ।

‘ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਰਸੈਂ ਮਨਿ ਮੁਦ ਪਾਏ।
ਅਰਪੈਂ ਬਿਬਿਧ ਅਕੋਰ ਅਨਾਏ ॥੫॥

‘ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਲਿਆ ਕੇ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਦਰਬ ਅਪਾਰੇ।
ਸੁੰਦਰ ਅੱਸੂ ਅਮੋਲ ਉਦਾਰੇ।

ਬੇਸੁਮਾਰ ਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ।
ਗੁਰੁ ਸੁਭਟਨ ਬਖਸੈਂ ਮੁਦ ਪਾਏ ॥੬॥

ਚਤੁਰ ਮਾਸ ਤਹਿ ਰਹੇ ਸੁਹਾਵਨ।
ਸਸ ਸਿਸ ਗਨ ਕੀਨੇ ਬਿਰਧਾਵਨ।

‘ਖੇਤੀ (ਵਾਂਗ) ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ।

ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਮਗ ਸਿੱਖਨਿ ਤਾਰਤ।
 ਸੁਜਸ ਮਾਲਤੀ ਸੀ ਬਿਸਤਾਰਤ ॥੭॥
 ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਯਾਦ ਜੁ ਕੀਨੋ।
 ਪੁਰ ਰਮਦਾਸ ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਚੀਨੋ।
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਸ ਬ੍ਰਿਧ ਮੁਦ ਹੂ ਕੈ।
 ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਗਯੋ ਸੁ ਦੇਹ ਤਜੈ ਕੈ ॥੮॥
 ਰਹੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਜਗ ਸਾਂਈ।
 ਲੌਕਕ ਬੈਦਕ ਰੀਤਿ ਕਰਾਈ।
 ਬ੍ਰਿਧ ਕੇ ਪੌੜੁ ਭਾਣੇ ਤਾਂਈਂ।
 ਬ੍ਰਿਧ ਠੌਰ ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਾਈ ॥੯॥
 ਪੁਨ ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਗੁਰੁ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰੇ।
 ਜਾਇ ਮਨਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਏ।
 ਬੇਦੀ ਸਬਿ ਪੂਜੇ ਬਹੁ ਭਾਏ ॥੧੦॥
 ਤਹਿ ਤੈ ਚਲਿ ਸਿਖਹਿ ਸੁਖ ਦੇਤੇ।
 ਹਯ ਹਥਯਾਰ ਨਜ਼ਰ ਜ਼ਰ ਲੇਤੇ।
 ਆਇ ਸੁਧਾਸਰ ਪੁਨਾ ਥਿਰਾਏ।
 ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਏ ॥੧੧॥
 ਪੁਰ ਕਰਤਾਰੋ ਸਬਿ ਪਰਵਾਰ।
 ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ਅਯੋ ਚਲਿ ਸਾਰ।
 ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਭੀ ਆਯੋ ਸੰਗੈਂ।
 ਤੱਜਬ ਰਹਯੋ ਕਥਾ ਸੁਨਿ ਜੰਗੈਂ ॥੧੨॥
 ਮੇਲਾ ਦੀਪ ਮਾਲ ਨਿਕਟਾਯੋ।
 ਗੁਰੁ ਆਵਨ ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਉਮਗਾਯੋ।
 ਲੈ ਮਸੰਦ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੰਗੈਂ।
 ਗੁਰੁ ਪਗ ਦਰਸੈਂ ਆਇ ਉਮੰਗੈਂ ॥੧੩॥
 ਅੱਸ੍ਰੁ ਹਥਯਾਰ ਬਸਨ ਬਹੁ ਦਰਬੂ।
 ਅਰਪਯੋ ਗੁਰਹਿ ਸਿਖਨਿ ਬਿਧਿ ਸਰਬੂ।
 ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਗਹੈ ਕੈ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਗ੍ਰਹਿਨ ਗਏ ਮੁਦ ਹੂ ਕੈ ॥੧੪॥

ਦੇਖਿਆ।

ਘੋੜੇ, ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਧਨ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੈਂਦੇ।

ਦੁਆਬੇ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੋਂ।

ਸਾਰਾ।

ਸਾਰੇ ਉਛਲ ਕੇ ਆਏ।

ਬਸਤ੍ਰ। ਧਨ।

ਘਰਾਂ ਨੂੰ।

ਪੂਰਬ ਜਜੋਂ ਗੁਰੂ ਰਹਿਨ ਲਗੇ ਤਹਿੰ।	
ਸਬਿ ਸੁਖ ਸਾਰਦ ¹ ਭੀ ਨ ਸਕੈ ਕਹਿ।	¹ ਸਰਸੁਤੀ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਦਯਪਿ ਪਾਚੋਂ।	
ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਸ਼ਕਤਿ ਯੁਕਤ ਥੇ ਸਾਚੋਂ ॥ ੧੫ ॥	
ਤੋ ਭੀ ਅਟਲਰਾਇ ਬਲਕਾਰੀ।	
ਅਜਮਤ ¹ ਨਿਤ ਦਿਖਰਾਇ ਅਪਾਰੀ।	¹ ਕਰਾਮਾਤ।
ਚਾਪੈਂ ਚਰਣ ¹ ਛਕਾਇ ਮਿਠਾਈ।	¹ ਚਰਨ ਘੁਟਦੇ ਹਨ।
ਅਰਪੈਂ ਖੂੰਡੀ ਗੇਂਦ ਜੁ ਲਿਆਈ ॥ ੧੬ ॥	
ਤੁਸ਼ਟ ¹ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੇ ਫਲ ਚਾਰੈਂ।	¹ ਪ੍ਰਸੰਨ।
ਦੇਤਿ ਨ ਲਾਵਤ ਬਾਰ ¹ ਉਦਾਰੈਂ।	¹ ਦੇਰ।
ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਭਏ ਬਖਯਾਤੈਂ।	
ਦਿਖਰਾਵੈਂ ਨਿੱਤ ਬਹੁ ਕਰਮਾਤੈਂ ॥ ੧੭ ॥	
ਸੋਨੀ ¹ ਖੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੀ।	¹ ਗੋਤ ਦੇ।
ਤਾਂ ਕਾ ਸੁਤ ਮੋਹਣ ਅਭਿਰਾਮੀ।	
ਅਟਲਰਾਇ ਸੋਂ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਖੇਲੈਂ।	
ਖੁੰਦੋ ਖੂੰਡੀ ਸੋਂ ਬਹੁ ਪੇਲੈਂ ¹ ॥ ੧੮ ॥	¹ ਧਕਦੇ ਹਨ, ਰੋੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।
ਦੌਰ ਦੌਰ ਬਾਲਕ ਬਹੁ ਝੇਲੈਂ ¹ ।	¹ ਰੋਕਦੇ ਹਨ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸ ਕੇ ਪੇਲ ਧਕੇਲੈਂ ¹ ।	¹ ਦਬਾ ਕੇ ਧਕਦੇ ਹਨ।
ਕੋ ਜੀਤੈ ਕਬਹੂੰ ਕੋ ਹਾਰੈਂ।	
ਕੋਦਕ ¹ ਨਿਤ ਮਿਲਿ ਮੋਦ ਬਿਥਾਰੈਂ ² ॥ ੧੯ ॥	¹ ਬੱਚੇ। ² ਅਨੰਦ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਖੇਲਤਿ ਸਾਂਝ ਏਕ ਦਿਨ ਭਈ।	
ਮੀਟੀ ¹ ਮੋਹਨ ਸਿਰ ਰਹਿ ਗਈ।	¹ ਦਾਈ, ਬਾਜ਼ੀ।
ਅਟਲਰਾਇ ਤਿਹ ਐਸ ਸੁਨਾਈ।	
ਤੁਮ ਤੈ ਲੇਹੁੰ ਫਜ਼ਰ ¹ ਮੈਂ ਦਾਈ ॥ ੨੦ ॥	¹ ਸਵੇਰੇ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮ ਬਾਲ ਸਬਿ ਗਏ।	
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿਖਿ ਆਨੰਦ ਭਏ।	
ਦੈਵ ਜੋਗ ਤੈ ¹ ਮੋਹਨ ਤਾਂਈ।	¹ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ।
ਡਸੜੋ ਸਰਪ ਮਰੜੋ ਨਿਸ ਸਾਈ ¹ ॥ ੨੧ ॥	¹ ਉਸੇਰਾਤ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੇ ਥਾ ਸੁਤ ਸੋਈ।	
ਕੀਨ ਬਿਰਲਾਪ ਰੁਦਨ ¹ ਬਹੁਤੋਈ ² ॥ ੨੨ ॥	¹ ਰੋਣਾ। ² ਬਹੁਤਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅਟਲਰਾਇ ਬਡ ਭੋਰ ਜਗ¹, ਨਿੱਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ¹ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ ਜਾਗ ਕੇ। ²ਸਾਰੀ।

ਸਾਰ²।

ਖੇਲਨ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਜਾ, ਲੀਨੇ ਸਖਾ ਹਕਾਰ¹ ¹ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੱਦ ਲਏ।

॥ ੨੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਬਾਲ ਰਵੀ ਸਮ¹ ਦੁਤਿ² ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ।

¹ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ। ²ਚਮਕ।

ਸਦ ਗੁਨ ਗਨ ਅਜਮਤ ਕੇ ਮੰਦਰ।

ਜੇਵਰ ਜਰੇ ਜਰਾਉ ਅਪਾਰੇ।

ਸੋਹਿਤ ਅੰਗ ਅੰਗ ਦੁਤਿ ਵਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥

ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਸੁ ਖੂੰਡੀ ਹਾਥਾ।

ਅੰਕੁਸ¹ ਧਰੇ ਮਨੋ ਗਣ ਨਾਥਾ²।

¹ਕੁੰਡਾ। ²ਗਣੇਸ਼।

ਕਹੜੇ ਨ ਮੋਹਨ ਅਬਿ ਲੋ ਆਯੋ।

ਲਜਾਵਨ ਹਿਤ ਇਕ ਬਾਲ ਪਠਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥

ਮਰੜੇ ਪਰੜੇ ਤਿਨ ਮੋਹਨ ਹੇਰਾ।

ਮਾਪੇ ਕਰਤ ਬਿਲਾਪ ਬਧੇਰਾ।

ਬਾਲਕ ਖਬਰ ਦਈ ਜਬਿ ਆਏ।

ਅਟਲਰਾਇ ਤਿਹ ਧਾਮ ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੬ ॥

ਕਹੜੇ ਅਰੇ ਮੋਹਨ ਮਮ ਦਾਈ।

ਲੈ ਕਰਿ ਜੈ ਹੈਂ ਕਹਾਂ ਪਲਾਈ¹।

¹ਦੌੜ ਕੇ।

ਡਾਰ ਗਰੇ ਖੂੰਡੀ ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ¹।

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ।

ਕਹੜੇ ਸੀਡ ਦਿਹੁ ਮਮ ਉਠਿ ਧਰ ਤੇ¹ ॥ ੨੭ ॥

¹ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ।

ਬਲ ਕਰਿ ਬਾਂਹੁਂ ਸੁ ਲੀਨ ਉਠਾਈ।

ਮੋਹਨ ਉਠੜੇ ਨੀਂਦ ਜਿਮ ਪਾਈ।

ਅਟਲਰਾਇ ਤਿਹ ਸੰਗ ਲਵਾਈ¹।

¹ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

ਪੂਰਬ ਜੜੋਂ ਮਿਲਿ ਖੇਲ ਮਚਾਈ ॥ ੨੮ ॥

ਮੀਟੀ, ਸੀਡ, ਪੋਤ, ਪਿੱਤ, ਦਾਈ।

ਨਾਮ ਲਖੇ ਬਾਜੀ ਕੇ ਭਾਈ।

ਪੇਖਿ ਨਾਰਿ ਨਰ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ।

ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਧੰਨ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਮ ਰੋਵਨ ਪੀਟਨ ਕਾ ਰੌਰਾ।

ਥਾ, ਤਿਮ ਹਰਖ¹ ਬਢਜੋ ਅਤਿ ਗੌਰਾ²।

¹ਅਨੰਦ। ²ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ।

ਅਟਲਰਾਇ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਭਾਰੀ।

ਫੈਲੀ ਮਨਹੁ ਮਾਲਤੀ ਬਾਰੀ¹ ॥ ੩੦ ॥

¹ਜਾਣੇ ਮਾਲਤੀ (ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ) ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਹੈ।

ਯਹਿ ਗਾਥਾ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਬਿਸਮਾਏ।

ਦੋਇ ਘਰੀ ਲੌ ਮੌਨ ਰਹਾਏ।

ਮਨ ਮੈ ਗਿਨਤੀ ਕਰਿ ਯੋ ਕਹੇ¹।

¹ਇਉਂ (ਬਚਨ) ਕਹੇ।

ਰਾਜ ਦੁਸ਼ਟ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਅਹੇ ॥ ੩੧ ॥

ਮਰੈ ਸ਼ਾਹਿ ਯਾ ਪੂਤ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ।

ਸੋ ਭੀ ਕਹੈ ਜਿਵਾਉ ਯਾਹਿ ਕੋ।

ਨਾਹਿ ਜਿਆਵੈਂ ਤਉ ਦੁਖ ਦੈ ਹੈ।

ਜਿਆਵੈਂ ਪ੍ਰਭੁ ਮਰਯਾਦਾ ਖੈ ਹੈ ॥ ੩੨ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਰਮਨ ਫਲ ਦੈ ਹੈਂ।

ਸੋ ਹਮ ਮੇਟਿ ਦੂਰ ਤਿਹ ਪੈ ਹੈਂ¹।

¹ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗੇ ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਅਤੀ ਅਜੋਗ ਬਾਤ ਯਹਿ ਕੀਨੀ।

ਐਸੇ ਠਟ¹ ਗੁਰੁ ਰਿਸ ਥਟ ਪੀਨੀ² ॥ ੩੩ ॥

¹ਧਾਰ ਕੇ, ਠਾਣ ਕੇ, ਸੋਚ ਕੇ। ²ਬਹੁਤਾ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ।

ਕਹਜੋ ਜੇ ਅਬਿ ਨਹਿੰ ਇਸੈ ਹਟੈ ਹੈਂ।

ਇਸ ਤੈ ਦਹਗੁਨ ਔਰ ਦਿਖੈ ਹੈ।

ਕੋਸ਼ ਸ਼ਕਤਿ ਕੇ¹ ਸਬੀ ਲੁਟੈ ਹੈ।

¹ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ।

ਗੁਰੁ ਘਰ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਘਟੈ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥

ਦਰਗਹਿ ਜਾਇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੈ ਦੂਰ ਪਰੈ ਹੈ¹।

¹ਚਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਟਲਰਾਇ ਇਤਨੇ ਮੈ ਆਯੋ।

ਤਿਸ ਦਿਸ ਰਿਸ ਸੋਂ ਪਿਖਿ ਗੁਰਿ ਗਾਯੋ ॥ ੩੫ ॥

ਕਰਾਮਾਤ ਤੁਮ ਅਧਿਕ ਦਿਖੈ ਹੋ।

ਯਹਿ ਨਹਿ ਭਲੀ ਬਾਤ ਸੁਤ ਕੈ ਹੋ।

ਅਜਰ ਓਜ ਅਜਮਤ ਕਾ ਜਰਨਾ¹।

¹ਕਰਾਮਾਤ (ਰੂਪ) ਅਜਰ (ਵਸਤੂ) ਦਾ ਬਲ ਸਹਾਰਨਾ।

ਆਹਿ ਨੀਕ ਸੂਤਿ¹ ਸੰਤਨ ਵਰਨਾ² ॥ ੩੬ ॥

¹ਵੇਦਾਂ। ²ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਕਹਿਰ ਦਿਖਾਨੋ।

ਸੋ ਤੁਮ ਕਰਿਹੋ ਰੋਜ ਮਹਾਨੋ।

ਅਬਿ ਤੁਮ ਰਹੋ ਕਿ ਹਮ ਹੀ ਰੈਹੈ।
ਇਕ ਘਰ ਨ੍ਰਿਪ ਨ ਦੋਇ ਰਹੈ ਹੈਂ ॥ ੩੭ ॥

ਏਕ ਮਜਾਨ ਮੈ ਜੁਗ ਤਰਵਾਰੈ।
ਕੇਹਰਿ ਜੁਗ ਇਕ ਬਿਪਨ ਮਝਾਰੈ।

¹ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ੇਰ।

ਨਾਹਿ ਸਮਾਵਤ ਤਜੋਂ ਇਕ ਘਰ ਹੈਂ।
ਦੋਇ ਅਜਮਤੀ ਰਹਿਤ ਨ ਨਰ ਹੈਂ ॥ ੩੮ ॥

ਨਿਜ ਪਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੂ ਤੈ ਸੁਨਿ ਕੈ।
ਤੁਸ਼ਨ ਰਹਿ ਜਗ ਭੂਸ਼ਨ ਗੁਨਿ ਕੈ।

¹(ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ) ਜਗਤ ਦਾ ਗਹਿਣਾ (ਰੂਪ) ਵਿਚਾਰ ਕੇ
(ਅਟੱਲਰਾਇ ਜੀ) ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ।

ਜਗ ਬੰਦਨ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ ਬੰਦਨ।
ਗੁਰੁ ਨੰਦਨ¹ ਤਬਿ ਜਾਇ ਸੁਛੰਦਨ² ॥ ੩੯ ॥

¹ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਨ ਯੋਗ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੂੰ।

ਤਾਲ ਕੌਲਸਰ ਤਟ¹ ਦਿਸ ਦੱਖਨ।
ਤ੍ਰਿਨ ਜਜੋਂ ਨਿਜ ਤਨ ਤਜਯੋ ਬਿਚੱਚਨ¹।

¹ਪੁੱਤਰ। ²ਸੁਤੰਤਰ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਤਹੀਂ ਪਧਾਰੇ।
ਮ੍ਰਿਤੁ ਕ੍ਰਿਤੁ¹ ਕੀਨੀ ਬਿਧਿ ਸਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥

¹ਕਿਨਾਰੇ।

¹ਚਤੁਰ (ਅਟੱਲਰਾਏ ਜੀ) ਨੇ।

ਗਈ ਸਦਨ ਸੁਧ ਰੁਦਨਤ ਮਾਈ।
ਬਰਨਤ ਸਮਰਥਤਾ ਬਡ ਜਾਈ।

¹ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ।

ਦੈ ਧੀਰਜ ਸਬਿ ਸੈਂ ਗੁਰ ਟੇਰਾ।
ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਬਢੈ ਬਧੇਰਾ ॥ ੪੧ ॥

ਇਕ ਹਰਿਮੰਦਰ ਅਰ ਇਸ ਦੇਹਰਾ।
ਪੂਜ ਹੋਇ ਹੈ ਸਬਿ ਜਗ ਕੇਹਰਾ¹।

¹ਜਗਤ ਦਾ।

ਜੋ ਸ਼ਵ¹ ਇਨ ਢਿਗ ਹੈ ਹੈ ਦਾਹੂ²।
ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਬਸ ਹੈ ਨਿਸਚੇ ਵਾਹੂ¹ ॥ ੪੨ ॥

¹ਮੁਰਦਾ। ²ਸਸਕਾਰ।

¹ਉਹ।

ਇਸ ਪੁਰ ਕਾ ਇਹੁ ਹੋਯੋ ਸੂਬਾ।
ਚੋਰ ਯਾਰ ਕੋ ਡੰਡੈ ਖੂਬਾ।

ਹੋਇ ਜਾਤ੍ਰਾ ਸਫਲ ਤਾਂਹਿ ਕੀ।
ਮੰਨੈ ਜੁ ਕੁਨਸ¹ ਪ੍ਰਥਮ ਯਾਹਿ ਕੀ ॥ ੪੩ ॥

¹ਮੰਨਤ, ਸੁੱਖਣਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸੋਲਾਂ ਸਏ ਸਤਾਸੀਏ,
ਦਸਮੀ ਸ੍ਰਾਧਨ¹ ਹੋਤ।

¹ਭਾਵ ਅਸੂ ਵਦੀ ਦਸਵੀਂ।

ਅਟਲਰਾਇ ਤਜਿ ਅਟਲ ਜਸ,
ਮਿਲੇ ਜੋਤਿ ਮੈਂ ਜੋਤਿ ॥ ੪੪ ॥

ਸ੍ਰੋਯਾ:

ਬਾਤ ਬਖਯਾਤ ਭਈ ਜਬਿ ਏਹੁ,
ਤਬੈ ਸਿੱਖ ਦੇਸਨ ਤੈ ਬਹੁ ਆਏ।
ਖੈਂਚ ਸ੍ਰਾਸ ਉਦਾਸ ਭਏ ਮਿਲਿ,
ਰਾਇ ਅਟਲਹਿ ਕੀ ਗਤਿ ਗਾਏ।

'ਹਾਲ ਚਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਚੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਿਨੈ ਗੁਰੁ,
ਕੂਰੇ ਜਗਤ ਸਬੰਧ ਦਿਖਾਏ।
ਫੇਰ ਕਹੈਂ ਧੰਨ ਰਾਇ ਅਟੱਲ ਸੁ,
ਕੀਰਤਿ ਜਾਂਹਿ ਅਟੱਲ ਰਹਾਏ ॥ ੪੫ ॥

ਦਿਨ ਏਕ ਦਿਵਾਨ ਵਿਖੈ ਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ,
ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਕੀ ਬਾਤ ਚਲੀ।

ਢਿਗ ਤੈ ਗੁਰਦਾਸ ਕਹਯੋ ਨਿਰਬਾਹਿਤ,
ਕੇ ਇਕ ਸਾਦਿਕ। ਸਿੱਖ ਬਲੀ।

'ਸਿਦਕ ਵਾਲਾ।

ਚਹੀਏ ਬਹੁਧਾ। ਗੁਰੁ ਸਿਖਨ ਕੇ,
ਦਿਲ ਮਾਂਹਿ ਧਰੈਂ ਦਿਢ। ਭਾਂਤਿ ਭਲੀ।

'ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ।

ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਾਂਗ ਧਰੈਂ ਪਰਖੈਂ ਜੁ ਕਸੈਂ',

'ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾਰੱਖਣ।

ਪਰ ਸਿੱਖ ਤਜੈਂ ਨਿਸਚਾ ਨ ਥਲੀ। ॥ ੪੬ ॥

'ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਕੇ।

'ਰਿਦੇ ਰੂਪ ਅਸਥਾਨ 'ਚੋਂ।

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਪੁਨ ਨਿਜ ਕਵਿਤਾ ਕੇ ਉਨੈ,
ਇਮ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।

ਜੇ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਾਂਗ ਬਰੱਤਦਾ,
ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਨਾ ਹਾਰੇ।

ਕੁਛਕ ਗਰਬ ਉਰਿ ਤਾਂਹਿ ਕੇ,
ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰਾ।

'ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਹੈ ਗੁਰੂ,

ਸਿੱਖੀ ਰਖਵਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥

ਜਜੋਂ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਮਧ ਖੇਤ ਤੈ,

ਨਾਦੀਨ ਨਿਕਾਰਤਿ।

'ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ ਕੱਢਦਾ ਹੈ।

ਮਾਲੀ ਰਖਯਾ ਬਾਗ ਹਿਤ,
 ਦੁਰ ਤਰੁ¹ ਕਟਿ ਡਾਰਤਿ।
 ਉਭੈ ਲੋਕ ਤਜੋਂ ਸਿਖਨ ਕੇ,
 ਰੱਖਕ ਗੁਰੁ ਭਾਰੇ।
 ਖਨਨ ਹੇਤ ਲਘੁ ਤਰੁ ਜਜੋਂ,
 ਸਿੱਖ ਕਾ ਹੰਕਾਰੇ¹ ॥ ੪੮ ॥
 ਦੈ ਬਹੁ ਬਿੱਤ¹ ਗੁਰਦਾਸ ਕੋ,
 ਹਿਤ ਲਜਾਵਨ ਘੋਰੇ।
 ਕਾਬਲ ਕੀ ਦਿਸ ਕੋ ਪਠਜੋ,
 ਸੰਗ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਤੋਰੇ।
 ਜਾਇ ਖਰੀਦੇ ਕਾਬਲੋਂ,
 ਭਾਈ ਅੱਸੂ ਜਥਿ ਹੀ।
 ਲਗਜੋ ਰੁਪੱਯੇ ਦੇਨ ਜੋ,
 ਠਿਕਰੀ ਭਈ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੪੯ ॥
 ਸਮਝੋ ਮੁਝ ਸੋ ਗੁਰੂ ਨੈ,
 ਬਡ ਦਗਾ ਕਮਾਯੋ।
 ਭਰਿ ਸੰਦੂਕ ਠਿਕਰੀਨ ਕਾ,
 ਅਸੂ ਲੈਨ ਪਠਾਯੋ।
 ਤੁਰਕ ਸੁਦਾਗਰ ਜਥਿ ਲਖੈ¹,
 ਗਹਿ ਮੁਹਿ ਦੁਖ ਦੈਹੈਂ।
 ਕਹੈਂ ਫਰੇਬੀ ਠੱਗ ਮੁਹਿ,
 ਤਾਂ ਤੈ ਭਗ ਜੈ ਹੈਂ ॥ ੫੦ ॥
 ਯਹਿ ਠਟ¹ ਤੰਬੂ ਪਾੜ ਕੈ,
 ਪਾਛੇ ਕੋ ਭਾਗਜੋ।
 ਡਰਤ ਨ ਨਿਸ ਦਿਨ ਕਿਤ ਬਿਰਜੋ,
 ਲਜਯਾ ਦੁਖ ਪਾਗਜੋ¹।
 ਭੇਸ ਫਕੀਰੀ ਧਾਰ ਕੈ,
 ਨਿਜ ਦੇਸ ਤਜੈ ਕੈ।
 ਪੁਰੀ ਬਨਾਰਸ ਮੈਂ¹ ਬਿਰਜੋ,
 ਢਿਗ ਸਿੱਖਨ ਜੈ ਕੈ ॥ ੫੧ ॥

¹ਮਾੜੇ ਦਰੱਖਤ।

¹ਛੋਟੇ ਦਰੱਖਤ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਪੁੱਟਣ ਵਾਸਤੇ।

¹ਧਨ!

¹ਜਾਨਣਗੇ।

¹ਨੱਸ ਜਾਵਾਂ।

¹ਸੋਚ ਕੇ।

¹ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਦੁੱਖ 'ਚਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ।

¹ਕਾਂਸ਼ੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ।

ਏਕ ਸਾਲ ਤਿਨਿ ਰਹਿ ਤਹਾਂ,
ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਕੀਨੇ।
ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ,
ਬੰਧ ਕਾਟੇ ਪੀਨੇ।

¹(ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੇ) ਤਕੜੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ।

ਇਤ ਸੁਦਾਗਰੈਂ ਜਬਿ ਪਿਖੜੇ,
ਧਸਿ ਤੰਬੂ ਮਾਂਹੀ।

¹ਮੁਹਰਾਂ ਨਾਲ।

ਪਰਜੋ ਅਸਰਫੀ ਸੋਂ¹ ਭਰਜੋ,
ਸੰਦੂਕ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੀ ॥ ੫੨ ॥
ਕਹਜੋ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਕਿਤ ਗਜੋ ਹੈ?
ਮਾਲਕ ਬਾਰਾ¹।

¹ਤੁਹਾਡਾ।

ਸਿੱਖਨ ਯਹਿ ਸਬਿ ਭੇਤ ਲਖਿ,
ਗੁਰੁ ਤਈਂ ਜੁਹਾਰਾ¹।

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਲਾਲ ਚੰਦ ਮੁਨਸ਼ੀ ਗਜੋ ਥਾ,
ਜੋ ਸੰਗ ਭਾਈ।

ਅਰਧ ਲਾਖ ਥੀ ਅਸ੍ਰੂਨ ਕੀ,
ਜੋ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ॥ ੫੩ ॥

ਸੋ ਉਨ ਕੇ ਦੈ ਅਸ੍ਰੂ ਲੈ,
ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਯੋ।
ਪੇਖਿ ਤੁਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸੁੱਚ,
ਗੁਰੁ ਮੁਦ ਹੈ ਗਾਯੋ।

ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਨੇ ਤਜੋ,
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸੈ।

ਉਠਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੋ,
ਤੁਮ ਮਾਲਕ ਖਾਸੈ¹ ॥ ੫੪ ॥

¹ਆਪ ਹੀ ਹੋ।

ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਹਮ ਜੀਵ ਹੈਂ,
ਤੁਮ ਸਰਬਗ ਈਸ਼ੁਰ।

ਤੁਵ ਮਾਯਾ ਭ੍ਰਮਾਯਾ,

ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਮੁਨੀਸ਼ੁਰ।

ਜਜੋਂ ਨਟ ਪ੍ਰੇਰੀ ਪੂਤਰੀ,

ਨਚ ਹੈ ਬਹੁ ਭਾਵੈ¹।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਤਜੋਂ ਸਬਿ ਜਗ ਬਸ ਰਾਵਰੇ!	'ਆਪ ਦੇ।
ਕਰਿ ਹੈ ਜੁ ਕਰਾਵੈਂ ॥ ੫੫ ॥	
ਵਤਸਲਾ ਭਗਤਨ ਰੱਖਕ ਹੋ,	'ਪਿਆਰੇ।
ਤੁਮ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ।	
ਬਿਰਦਾ ਸੰਭਾਰਤ ਆਪਨੋ,	'ਫਰਜ਼।
ਕਟਿ ਭਰਮ ਦਰਾਜੁ।	'ਵੱਡਾ
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਯਹਿ ਸਿੱਖ ਸਬਿ,	
ਮਨਿ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਏ।	
ਤਹਾਂ ਤੂਲਾ ਕਿਮ ਥਿਰ ਰਹੇ,	'ਰੂੰ।
ਗਿਰਾ ਜਹਾਂ ਉਡਾਏ ॥ ੫੬ ॥	'ਪਹਾੜ।
ਕਾਂਸੀ ਵਾਸੀ ਸਿੱਖਨ ਕੋ,	
ਗੁਰਿ ਲਿਖਜੋ ਐਸੇ।	
ਚੋਰ ਹਮਾਰਾ ਰਾਖਜੋ	
ਤੁਮ ਨਿਜ ਢਿਗ ਕੈਸੇ।	
ਦੈ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਕੋ,	
ਮਮ ਪਾਸ ਪਠਾਵੋ।	
ਤਾਉ ਕਸੌਟੀ ਔਰ ਦੈ,	
ਗੁਰੁ ਚਹਿੰ ਪਰਖਾਵੋ ॥ ੫੭ ॥	
ਜਦਯਪਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਭਲਾ,	
ਇਹੁ ਹੁਕਮ ਨ ਭਾਯੋ।	
ਦੈ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਕੋ,	
ਨਹਿੰ ਚਹੈਂ ਪਠਾਯੋ।	
ਪੈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੈਂ,	
ਸਮਝਜੋ ਯਹਿ ਨੀਕੈ।	
ਲਾਇ ਕਸੌਟੀ ਤਾਉ ਦੈ	
ਚਹਿੰ ਪਰਖਜੋ ਠੀਕੈ ॥ ੫੮ ॥	'ਪਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਬਹੁ ਸੰਗਤ ਕੋ ਸੰਗ ਲੈ,	
ਨਿਜ ਮੁਸ਼ਕੈਂ ਬਾਂਧੀ।	
ਆਯੋ ਚਲਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੈ,	
ਦਿਢ ਸਿੱਖੀ ਸਾਂਧੀ।	'ਪੱਕੀ ਸਿੱਖੀ ਜੋੜ ਲਈ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਸਿਦਕੀ ਬਡੋ,
ਸਿਖ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇਰੋ।
ਪਰਜੋ ਕਾਮ ਜਬਿ ਆਇ ਕੈ,
ਤਜਿ ਭਗਜੋ ਬਧੇਰੋ ॥ ੫੯ ॥
ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਭਗ ਜਾਵਤੋ¹,
ਦਿਹੁ ਉੱਤਰ ਭਾਈ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰਦਾਸ ਨੈ,
ਯੋਂ ਅਰਜ਼ ਅਲਾਈ।
ਬੂੰਦ ਸਿੰਧੁ ਜੁਗਨੂੰ ਰਵੀ,
ਕੈਸੇ ਸਮੁਹਾਵੈ¹।

ਪੰਥੀ¹ ਧੂੰਮ² ਅਕਾਸ਼ ਕੋ,
ਕਿਆ ਰੋਕ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੬੦ ॥
ਅੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀ,
ਗੂਲਰ ਕਾ ਜੰਤੂ¹।

ਕਹਾਂ ਬਾਤ ਕਰਿ ਸਕਤ ਹੈ,
ਤੁਮ ਤੈਸ ਅਨੰਤੂ¹।
ਦੀਨ ਅਗਜਾਨੀ ਭਿਖਕ ਹਮ,
ਆਨਾਥ¹ ਪਤੰਤਰ²।
ਸਰਬਗ ਦਾਤਾ ਤੁਮ ਸਦਾ,
ਦਯਾ ਨਿਧਿ ਸੁਤੰਤਰ ॥ ੬੧ ॥
ਤੁਮ ਜੰਤੀ¹ ਹਮ ਜੰਤ² ਹੈਂ,
ਨਟ ਪੁੜੀ ਨਜਾਈ¹।
ਜਜੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਤਜੋਂ ਕਰਤ ਹੈਂ,
ਕੁਛ ਹਮ ਨ ਬਸਾਈ¹।
ਭੂਲਨਹਾਰੇ ਹਮ ਸਦਾ,
ਤੁਮ ਬਖਸਿੰਦ ਆਹੀ।
ਗਹੇ ਪਦਮ¹ ਐਸ ਕਹਿ,
ਗੁਰ ਤ੍ਰਾਹੀ ਤ੍ਰਾਹੀ¹ ॥ ੬੨ ॥

¹ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ।

¹(ਪਾਣੀ ਦੀ) ਬੂੰਦ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤੇ ਟਟਹਿਣਾ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਵੇਂ
ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
¹ਰਾਹੀ। ²ਧੂੰਆਂ।

¹ਆਂਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ {ਪ੍ਰਚੰਡ} ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਗੂਲਰ ਨਾਮ
ਦੇ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਫਲ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਜੀਵੇ।

¹ਬੇਅੰਤ ਹੋ।

¹ਯਤੀਮ। ²ਗੁਲਾਮ।

¹ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ। ²ਵਾਜੇ।

¹ਨਟ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਵਾਂਗ।

¹ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

¹ਚਰਨ ਕੰਵਲ।

¹ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

ਨਿਰ ਹੰਕਾਰ ਬਿਕਾਰ ਬਿਨ,
ਲਖਿ¹ ਗੁਰੁ ਮੁਸਕਾਏ।

¹ਜਾਣ ਕੇ।

ਕਹਯੋ ਧੰਨ ਸੋ ਸਿੱਖ ਹੈਂ,

ਜੋ ਭੁਲ ਬਖਸ਼ਾਏ।

ਮੁਸਕੈਂ ਬੰਧੀ ਪੇਖ ਕੈ,

ਕਰੁਨਾ ਜਲ ਛਾਯੋ¹।

¹ਕਿਰਪਾ (ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ) ਪਾਣੀ ਭਰ ਆਏ।

ਨਿਜ ਕਰ ਤੈ ਛੋਰਨ ਕਰੀ¹,

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਮੁਸਕਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਅਲਾਯੋ ॥ ੬੩ ॥

ਢਿਗ ਬੈਠਾਇ ਪਹਿਨਾਯੋ,

ਸਿਰਪਾਉ ਅਮੋਲੇ।

ਧੰਨਜ ਸਿਦਕ ਸਿੱਖੀ ਤੁਵੰ,

ਗੁਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ॥ ੬੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਘਰ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ,

ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਕੋ ਬਯਾਹਿ।

ਇਸੀ ਸਾਲ ਮੈਂ ਕਰਯੋ ਗੁਰੁ,

ਸਹਿ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਮਹਾਹਿ¹ ॥ ੬੫ ॥

¹ਵੱਡੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਰੇ¹।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ।

ਚਾਰਹੁੰ ਪੂਤ ਸਪੂਤ ਸੰਗਾਰੇ।

ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਹੀਰਹੇ।

ਸੇਵ ਦਰਸ ਕਰਿ ਜਨ ਮੁਦ ਲਹੇ ॥ ੬੬ ॥

ਮਿਲਿ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਅਗਾਰੀ ਆਵੈਂ।

ਅੱਗਰ ਤੈ ਅੱਗਰ ਲੈ ਜਾਵੈਂ।

ਪੁਰ ਗੁਰਦਾਸ ਜਿਲੇ ਮੈਂ ਗਈ।

ਬਾਰਠ ਨਾਮ ਗਾਮ ਜਹਿੰ ਹਏ ॥ ੬੭ ॥

ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦਰਸੇ ਤਹਿੰ ਜਾਈ।

ਜਾਨ ਬ੍ਰਿਧ¹ ਨਿਜ ਭੇਟ ਚਢਾਈ।

¹ਬਜ਼ੁਰਗ।

ਪਾਏ ਪਗ ਤਿਹਿ ਨਿਜ ਸੁਤ ਚਾਰੇ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦ੍ਰ ਦੁਤਿ ਜੇਵਰ ਧਾਰੇ ॥ ੬੮ ॥

ਪੇਖਿ ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ' ਦੈ ਕਰਿ ਪਜਾਰੂ।

'ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ।

ਕਹਯੋ ਏਕ ਮੁਹਿ ਦੇਹੁ ਉਦਾਰੂ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਲੇਵੋ ਜੋ ਚਾਹੈਂ।

ਗਹੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੀ ਉਨਿ ਬਾਹੈਂ ॥ ੬੯ ॥

ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਤਪ ਭਰੀ ਮਹਾਂਗੀਂ।

ਸੇਲੀ ਤਾਜ' ਦਯੋ ਨਿਜ ਤਾਹੀਂ।

'ਸੇਲੀ ਤੇ ਟੋਪੀ।

ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਬਾਬੇ ਕਾ ਭਯੋ।

ਯਾਹੀ ਤੈ ਬਾਬਾ ਬਿਦਤਯੋ ॥ ੭੦ ॥

ਸਿੱਖੀ ਤਲੀ ਪਹਾਰਨ ਕੇਰੀ।

'ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ।

ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਢ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਹੇਰੀ।

ਸੰਗ ਸੁਭੱਟ ਥਾ ਏਕ ਹਜਾਰੂ।

ਔਰ ਸਾਧੁ ਸਿੱਖ ਮਿਲੇ ਅਪਾਰੂ ॥ ੭੧ ॥

ਕਰੈਂ ਸੇਵ ਸਿਖ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈਂ।

ਆਗੇ ਤੈ ਆਗੇ ਲੈ ਜਾਵੈਂ।

ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਪਹੁਚੇ ਜਾਈ।

ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਮਿਲਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਆਈ ॥ ੭੨ ॥

ਪੁਰ ਬੈਲਾਸ' ਤਾਂਹਿ ਰਜਧਾਨੀ।

'ਬਿਲਾਸਪੁਰ।

ਕਹਿਲੂਰ ਦੂਣ' ਕੋ ਪਤੀ ਮਹਾਨੀ।

'ਕਹਿਲੂਰ ਨਾਮ ਦੀ ਦੂਣ (ਦੂਣ- ਦੋ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਮੈਦਾਨ)।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੈ ਗੁਰੂ ਇਕ ਵਾਰੀ।

ਕਾਮ ਕਰਾਯੋ ਥਾ ਤਿਸ ਭਾਰੀ ॥ ੭੩ ॥

ਤਬਿ ਤੈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ।

ਸ਼ਰਧਾ ਯੁਤ ਨ੍ਰਿਪ ਰਖਤ ਬਧੇਰੀ।

ਦੈ ਭੇਟਾ ਨ੍ਰਿਪ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ।

ਭੂਮੀ ਅਤਿ ਰਮਣੀਕ ਹਮਾਰੀ ॥ ੭੪ ॥

ਤਲੇ ਪਹਾਰਨ ਦੇਸ ਸੁਹਾਵਨ।

ਇਕ ਪੁਰ ਈਹਾਂ ਕਰੋ ਬਸਾਵਨ।

ਇਕ ਦਿਸ ਸਤਲੁਜ ਦੁਤੀ ਪਹਾਰੂ।

ਥਲ ਅਤਿ ਸੁਠ' ਹਿਤ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰੂ ॥ ੭੫ ॥

'ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਥਾਂ।

ਮਾਨ ਅਰਜ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਦਿਸ ਗਏ।

ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੰਗ ਤਿਹ ਕਏ।

ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਕਿਤਾ¹ ਜਮੀਨ ਸੁਹਾਵਨ।

¹ਟੁਕੜਾ।

ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਤਹਿ ਕੀਨ ਬਸਾਵਨ ॥ ੨੬ ॥

ਸੰਨਦ¹ ਨ੍ਰਿਪ ਤੈ ਗੁਰੂ ਲਿਖਵਾਈ।

¹ਪਟਾ, ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤ੍ਰ।

ਮਾਫੀ ਪਾਂਚ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਪਾਈ।

ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੋ ਤਹਿ ਗੁਰੂ ਛੋਰਾ।

ਆਪ ਸੁਧਾਸਰ ਅਏ ਬਹੋਰਾ¹ ॥ ੨੭ ॥

¹ਫੇਰ।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਥਿਰੇ।

ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਬੀ ਬਨ ਫਿਰੇ।

ਦਰਸ ਹੇਤ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਆਵੈ।

ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬਰ ਪਾਵੈ ॥ ੨੮ ॥

ਬਿਰਧ¹ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਅਨੰਤੈ।

¹ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਮੀਰ ਬਿਅੰਤੈ।

ਆਇ ਪਦਮ ਪਦ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਰਸੈਂ।

ਚਖ¹ ਚਕੋਰ ਕਰਿ ਮੁਖ ਸਸਿ² ਦਰਸੈਂ ॥ ੨੯ ॥

¹ਨੇੜਾਂ ਨੂੰ। ²ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੂਪ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਇਛੜਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੈਂ।

ਪਾਇ ਚਾਰ ਫਲ ਧਾਂਮ ਸਿਧਾਰੈਂ।

ਕੀਰਤਿ ਗੁਰੂ ਮਾਲਤੀ ਫੂਲੀ।

ਸਦਗੁਨ ਮਾਲ ਮਰਾਲਨ ਭੂਲੀ¹ ॥ ੩੦ ॥

¹(ਗੁਰਾਂ) ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਭੁੱਲੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਏ ਹਨ।

ਸਰਦ ਸਸੀ ਪੂਰਨ ਜੋਨੁਆਈ¹।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ) ਸਰਦਰੁਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਵਰਗੀ ਉੱਜਲ ਹੈ।

ਪਾਰਦ ਸ਼ੀ ਉਜ਼ਾਰੀ ਭਾਈ¹।

¹ਪਾਰੇ ਵਰਗੀ ਚਮਕਦੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਜਹ ਕਹ ਚਹੁ ਦਿਸ ਸੁਖਦ ਸੁਹੇਲੀ।

ਰਾਇ ਬੇਲ¹ ਕੈ ਖਿਰੀ ਚੰਬੇਲੀ ॥ ੩੧ ॥

¹ਮੋਤੀਏ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਕ ਵੇਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਰੈ¹।

¹ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਭੇਟਾ।

ਚਲੀ ਆਇ ਕੁਛ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰੈ।

ਤਜੋਂ ਹੀ ਹੋਵੈ ਖਰਚ ਅਪਾਰੇ।

ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਚਲਾਵੈਂ ਕਾਰੇ¹ ॥ ੩੨ ॥

¹ਕੰਮ।

ਇਸੀ ਸਾਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸੈ।

ਤਨ ਤਜਿ ਲਯੋ ਗੁਰੂ ਪੁਰ ਬਾਸੈ।
 ਗਏ ਮੁਕਾਣ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਤਬੈ।
 ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਮਿਲੇ ਜਨ ਸਬੈ ॥ ੮੩ ॥
 ਜੱਲੁਨ ਸਾਧੁ ਮਿਲਯੋ ਤਹਿ ਆਈ।
 ਸਿੱਧ ਬਖਯਾਤ ਜੁ ਹੁਤੇ ਮਹਾਂਈ।
 ਕਰਾਮਾਤ ਬਹੁ ਪਿਖੀ ਪਿਖਾਈ।
 ਮਜਲਾ ਫਕੀਰੀ ਗੁਰੂ ਤੈ ਪਾਈ ॥ ੮੪ ॥
 ਬੰਦਿ ਚਰਨ ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਪਧਾਰਾ।
 ਗੁਰੂ ਸੁਧਾਸਰ ਦਿਸ ਕਿਯ ਤਯਾਰਾ।
 ਗਾਮ ਛਾਪਰੀ, ਚੋਲੇ ਆਈ।
 ਆਵਤ ਮਗ ਬਹੁ ਪਿਖੇ ਅਬਾਦੀ ॥ ੮੫ ॥
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਚੁਗਲ ਹਮੇਸ਼ੈਂ।
 ਚੁਗਲੀ ਗੁਰੂ ਪਰ ਕਰੈਂ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ੈਂ।
 ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਗੁਰੂ ਰਖੇ ਹੈਂ।
 ਜ਼ਬਰਦਸਤੀਆਂ ਅਧਿਕ ਕਰੈ ਹੈਂ ॥ ੮੬ ॥
 ਕਈ ਹਜਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹੀ।
 ਜੰਗਨ ਮੈਂ ਹਤ ਕਰੇ ਫਨਾਹੀ।
 ਸੂਬਾ ਹਤਯੋ ਜਲੰਧਰ ਵਾਰਾ।
 ਮਰੇ ਬੀਰ ਤਿਹ ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ॥ ੮੭ ॥
 ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲ ਕਰੈ ਕੈ।
 ਬਸਯੋ ਸੁਧਾਸਰ ਮੈ ਪੁਨ ਐ ਕੈ।
 ਫੌਜ ਬਟੋਰੀ ਅਬਿ ਉਨਿ ਭਾਰੀ।
 ਖਲਕ ਮੁਰੀਦ ਕਰੀ ਨਿਜ ਸਾਰੀ ॥ ੮੮ ॥
 ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਲਕ ਰੋਕਨਾ ਚੈਹੈ।
 ਬਦਰ ਨੈਨ¹ ਬਡ ਗਦਰ² ਮਚੈ ਹੈ।
 ਅਬਿ ਤੋ ਬੰਦੋਬਸਤ ਬਨ ਜੈ ਹੈ।
 ਫਿਰ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਵਨ ਰੈਹੈ ॥ ੮੯ ॥
 ਔਰ ਬਾਤ ਬਹੁ ਐਸ ਸੁਨਾਈ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਦਯੋ ਭਖਾਈ।
 ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਲੋ ਬਡ ਸਰਦਾਰੇ।

¹ਅਵਸਥਾ।

¹ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ।

¹ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ।

¹(ਸਾਡੀਆਂ) ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਹੋ ਕੇ। ²ਹਲਚਲ, ਗੜਬੜ।

ਯਾਦ ਦਿਲਾਏ ਜੋ ਗੁਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ੯੦ ॥

ਸ਼ੰਕਰ ਛੰਦ:

ਕੋਪ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਤਬਿ,

ਗੁਰੁ ਕੋ ਆਖਿ ਪਠਾਯੋ ਐਸ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਵਾਰੀ ਰੀਤੀ,

ਰਖੀ ਨ ਅਬਿ ਤੁਮ ਕੋਈ ਕੈਸ।

ਕਾਜੀ ਕੀ ਤੁਮ ਸੁਤਾ ਨਿਕਾਸੀ,

¹ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ।

ਜਬਰਨ ਰਾਖਯੋ ਬਾਜ਼ ਹਮਾਰ।

ਬਨਯੋ ਚਹਿਤ ਤੁਮ ਰਾਜੇ ਜਗ ਕੇ,

ਜਾਂ ਤੇ ਸੈਨ ਬਟੋਰਤ ਭਾਰ ॥ ੯੧ ॥

ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰ ਹਤਯੋ ਪਹਿਲੇ ਲਰਿ,

ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਭਟ ਮਾਰਯੋ ਫੇਰ।

ਨਾਜ਼ਮ ਆਜ਼ਮ¹ ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ,

¹ਵੱਡਾ ਸੂਬਾ।

ਸਰਦਾਰ ਹਮਾਰੇ ਮਾਰੇ ਢੇਰ।

ਮਾਝਾ ਮੁਲਕ ਲੜਾਕਾ ਭਾਰੀ,

ਸੋ ਤੁਮ ਰਾਖਯੋ ਸਬਿ ਅਪਨਾਇ।

ਤਾਂ ਤੇ ਛੋਡਿ ਮੁਲਕ ਇਹੁ ਬਸਤੀ¹,

¹(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਸ਼ਹਿਰ।

ਔਰ ਠੌਰ ਕਿਤਿ ਠਹਿਰੋ ਜਾਇ ॥ ੯੨ ॥

ਨਹੀ ਤੁ ਫੌਜ ਹਮਾਰੀ ਭਾਰੀ,

ਐਹੈ ਅਬਿ ਹੀ ਤੁਮ ਪਰ ਧਾਇ।

ਫੇਰ ਦੁਤਰਫੋਂ ਹਟਨਾ ਪੀਛੇ,

ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਨ ਹੈ ਅਤਿਸੈ ਆਇ।

ਰੋਕਤ ਰਹਯੋ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਮੁਹਿ,

(ਨਹੀ ਤੁ) ਅਬਿ ਲੋ ਹੋਤੀ ਇਕ ਕੀ ਏਕ।

ਅਰਨੋ¹ ਲਰਨੋ ਹਰਨੋ ਮਰਨੋ²,

¹ਅੜਨਾ। ²ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਮਰਨਾ।

ਕਾਮ ਫਕੀਰਨ ਕੋ ਨਹਿ ਨੇਕ¹ ॥ ੯੩ ॥

¹ਚੰਗਾ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਸ਼ਹਿ ਕੀ ਬਹੁ ਬਾਤੈਂ,

ਸੁਨਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨੋ ਐਸ ਵਿਚਾਰ।

ਈਹਾਂ ਲਰਨ ਭਲਾ ਅਬਿ ਨਾਹੀ,

ਹੈ ਸਿਰ ਪਰ ਲਾਹੌਰ ਹਮਾਰ।

ਕਰਨੇ ਹੈਂ ਹਮ ਜੰਗ ਜ਼ਰੂਰੀ,
 ਭਰਨੇ ਪੇਟ ਜੋਗਨੀ ਕੇਰ।
 ਲੈਣੋ ਰਾਜ ਨ ਔਰ ਕਿਛੁ ਕੰਮ,
 ਲੀਲਾ ਬਾਲ ਗਈ ਪਰ ਟੇਰਾ ॥ ੯੪ ॥
 ਤਾਂ ਤੇ ਅਬਿ ਚਲਿ ਮੁਲਕ ਮਾਲਵੇ,
 ਕਰੀਏ ਜੰਗ ਸੰਗ ਤੁਰਕਾਨ।
 ਜੜੋਂ ਮਝੈਲ ਪ੍ਰਤਯਾਇ ਲਏ, ਤੜੋਂ
 ਪਰਥੈਂ ਮਲਵੱਈਯਨ ਕੋ ਰਣ ਠਾਨ।
 ਇਹੁ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰ ਚੜ੍ਹੇ ਤਹਾਂ ਤੇ,
 ਸਹਿ ਪਰਵਾਰ ਚਮੁੰ ਨਿਜ ਭਾਰ।
 ਹੋਇ ਉਦਾਸ ਸੁਧਾਸਰ ਵਾਸੀ,
 ਭਏ ਤਿਆਰ ਚਲਨੈ ਸੰਗਾਰ ॥ ੯੫ ॥
 ਸਬਿ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੈ ਗੁਰ ਭਾਖਯੋ,
 ਹਰਿਮੰਦਰ ਕੀ ਬਾਂਹਿ ਗਹਾਇ।
 ਰੰਕਾ ਬਸੈ ਜੋ ਧਨੀ ਬਸੈ ਸੋ,
 ਈਹਾਂ ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਫਿਰ ਪਾਇ।
 ਜੋ ਗੁਰਪੁਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤੈ ਹੈ,
 ਬਿਨੁ ਮਾਰੇ ਆਪੇ ਮਰ ਜਾਇ।
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਰ ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਤਰਾ,
 ਦੈ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਧੀਰ ਬੰਧਾਇ ॥ ੯੬ ॥
 ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਮਗ, ਸਗਨ ਲਗਨ* ਗਨ,

'ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਸਮੇਂ {ਟੇਰ} ਕਹੀ (ਗੱਲ ਕਰਨੀ) ਪੈ ਗਈ ਹੈ।

'ਆਪਣੀ ਭਾਰੀ ਫੌਜ।

'ਕੰਗਾਲ।

'ਬਹੁਤੇ।

*ਲਗਨਾਂ ਸਗਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ:
 'ਸਗਨ ਅਪਸਗਨ ਤਿਸ ਕੋ ਲਗੇ ਜਿਸ ਚੀਤ ਨ ਆਵੈ ॥'
 ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਚੰਗੇ ਸਗਨ ਵੀ ਬੁਰੇ ਸਗਨ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਭਲੇ ਭਏ, ਜਨ ਜੀਤ ਜਨਾਇ।
 ਧੂਰਿ ਭੂਰਿ ਉਡਿ ਪੂਰ ਗਯੋ ਨਭ,
 ਸੂਰ ਨੂਰਿ ਤਬਿ ਰਹਯੋ ਦਬਾਇ।
 ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਕੇ,
 ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਗ ਨਦੀ ਉਲੰਘ।
 ਗਾਂਮ ਡਰੋਲੀ ਜਾਇ ਬਿਰਾਏ,
 ਆਏ ਸਿਖ ਹਿਤ ਸੇਵ ਉਮੰਗ ॥ ੯੭ ॥

'ਸੂਰਜ ਦਾ ਚਾਨਣ।

ਅਰਪੈਂ ਹਯ¹ ਹਥਯਾਰ ਜ਼ਰ² ਬਹੁਧਾ³,
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਭੀਰ ਰਹਾਇ।
 ਪਾਇ ਚਾਰ ਫਲ ਚਲਿ ਘਰ ਜਾਵੈਂ,
 ਬਹੁ ਦਿਨ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਥਾਇ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਰੂਪਾ ਸੁੱਧੂ ਖਾਤੀ¹,
 ਬੇਟਾ ਬਾਪ ਗਏ ਬਨ ਬੱਢਨ ਬਾਢ¹।
 ਕੂਨ੍ਹਾ¹ ਭਰਿ ਜਲ ਕਾ ਸੰਗ ਲੀਓ,
 ਕੀਓ ਲਟਕਾਵਨ ਤਰੁ ਸੋਂ ਠਾਢਿ¹ ॥ ੯੮ ॥
 ਪੌਨ ਲੋਇ ਲਗ ਸਰਦ ਭਯੋ ਅਤਿ,
 ਜੇਠ ਮਾਸ ਕੋ ਕਹਿਰ ਦੁਪਹਿਰ।
 ਬਾਢਤ ਬਾਢ¹ ਤ੍ਰਿਖਾਤ੍ਰ² ਹੈ ਜਬਿ,
 ਲਗੇ ਪੀਣ ਪਾਨੀ ਸੋ ਗਹਿਰ¹।
 ਅਤੀ ਸਰਦ ਪਿਖਿ ਕਹਯੋ ਦੁਹਿਨ ਤਬਿ,
 ਇਹੁ ਜਲ ਤੋ ਹੈ ਗੁਰ ਕੇ ਜੋਗ।
 ਐਸੇ ਜਲ ਕੇ ਪੀਵਨ ਲਾਇਕ,
 ਹਮ ਗਰੀਬ ਨਹਿ ਕਿਰਤੀ ਲੋਗ ॥ ੯੯ ॥
 ਜੋ ਜੋ ਉੱਤਮ ਵਸਤ ਅਹੇ ਜਗਿ,
 ਸੋ ਸਬਿ ਲਾਇਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰ।
 ਜਦਯਪਿ ਮਰਨ ਤਕ ਭਏ ਤ੍ਰਿਖਾ ਕਰਿ,
 ਤੋਂ ਭੀ ਪੀਓ ਨ ਜਲ ਉਨ ਫੇਰ।
 ਬਾਰ ਬਾਰ ਚਿਤਵੈਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ,
 ਕਹੈਂ ਛਕੈਂ ਕਿਤ ਤੈਂ ਗੁਰੁ ਆਨ।
 ਉਤ ਦਿਸ ਖੈਂਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਕੀਨੀ,
 ਸਰਬਗ ਗੁਰੁ ਲੀਨੋ ਸਬਿ ਜਾਨ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰ ਭਗਤ ਵਤਸਲ ਨਿਜ¹,
 ਠਹਿਰੇ ਨਾਹਿ ਦੁਪਹਿਰੇ ਮਾਂਹਿ।
 ਚਢਿ ਡਰੋਲੀਓ ਏਕਲ ਧਾਏ,
 ਦਾਸਨ ਰਖਯਾ ਹੇਤ ਉਮਾਹਿ।
 ਗਜ ਗੁਹਾਰ¹ ਸੁਨਿ ਬਿਸ਼ਨ ਧਏ ਜਿਮ,

¹ਘੋੜੇ। ²ਸੋਨਾ, ਧਨ। ³ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ।

¹ਤਰਖਾਣ।

¹ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਢਣ।

¹ਕਪੜੇ ਦੀ ਛੋਟੀ ਮਸ਼ਕ। (ਅ) ਕੋਰਾ ਕੁੱਜਾ।

¹ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ।

¹ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਢਦਿਆਂ। ²ਬਹੁਤ ਪਿਆਸੇ।

¹ਪਕੜ ਕੇ।

¹ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਯਾਦ ਕਰਕੇ।

¹ਹਾਥੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।

ਆਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਹੇਤ।

ਪਹੁੰਚੇ ਤੀਸ ਕੋਸ ਤਿਮ ਛਿਨ ਮੈਂ,

ਮਿਸ¹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਨਿ ਲਖਯੋ ਨ ਭੇਤ ॥ ੧੦੧ ॥ 'ਬਹਾਨੇ।

ਬਜਾਕੁਲ ਭਏ ਤ੍ਰਿਖਾਤ੍ਰ ਜਹਿੰ ਸਿਖ,

ਬੂਝਯੋ ਜਲ ਹੈ ਕਿ ਨ ਤੁਮ ਪਾਸ?।

ਆਏ ਦੂਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਤ ਹਮ,

ਜਲ ਨਹਿੰ ਮਿਲਤ ਲਗੀ ਅਤਿ ਪਿਆਸ।

ਆਂਖ ਉਘਾਰ ਪਿਖਯੋ ਜਬਿ ਸੁੱਧੂ,

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਖਰੇ ਸ੍ਵਾਰ।

ਉਠ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਰੂਪੇ ਯੁਤ ਸਾਨੰਦ,

ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਤਈਂ ਉਤਾਰ ॥ ੧੦੨ ॥

ਸੁਸਕਤ ਕ੍ਰਿਖੀ ਮੇਘ ਜਨੁ ਬਰਸਯੋ¹,

¹ਸੁਕਦੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜਾਣੇ ਬੱਦਲ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵਰ੍ਹੇ।

ਪਾਯੋ ਸੁਧਾ¹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਨ ਚਾਹਿ²।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ²ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ।

ਬਸਨ ਬਿਛਾਇ ਬਿਠਾਇ ਛਾਇ ਤਰੁ,

ਜਲ ਪਿਲਾਇ ਪੀਓ ਪੁਨ ਤਾਂਹਿ।

ਜਲ ਐਸੋ ਕਬਿ ਪੀਓ ਨ ਆਗੇ,

ਗੁਰੂ ਸਰਾਹਤ ਬਾਰੰਬਾਰ।

ਧੰਨਜ ਗੁਰੂ ਧੰਨਜ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ,

ਜਿਨ ਕੀ ਗਾਥਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ॥ ੧੦੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਰੂਪੇ ਕੋ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰੁ,

ਮੰਜੀ¹, ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਾਥ।

¹ਗੱਦੀ।

ਸਿੱਖੀ ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਦਿਢ,

ਦੈ ਕਰਿ ਕੀਓ ਸਨਾਥ¹ ॥ ੧੦੪ ॥

¹ਸਫਲ।

ਚੌਪਈ:

ਜਬੈ ਡਰੋਲੀ ਤੇ ਗੁਰੁ ਆਏ।

ਪੀਛੇ ਸੁਭਟ ਅਧਿਕ ਚਢਿ ਧਾਏ।

ਬਿਧੀਚੰਦ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਆਦਿਕ।

ਆਇ ਪਹੁੰਚੇ ਢਿਗ ਸੁਖ ਸਾਧਕ¹ ॥ ੧੦੫ ॥

¹ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ)।

ਸੁਨਿ ਗਾਥਾ ਸਬਿ ਬਿਸਮੈਂ ਭਏ।

ਧੰਨਜ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਧੰਨਜ ਅਲਏ।
ਤਹਿ ਤੇ ਚਾਰ ਕੋਸ ਜਬਿ ਆਏ।
ਪਰੀ ਨਿਸਾ ਤਿਸ ਠੌਰ ਬਿਤਾਏ ॥ ੧੦੬ ॥

ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਤੇ ਤਹਿ ਗਾਮੂੰ।
ਬਸਵਾਯੋ ਰੂਪਾ ਅਭਿਰਾਮੂੰ।
ਸੁੱਧੁ ਰੂਪਾ ਤਹਾਂ ਬਸਾਏ।
ਦੇਗਾ ਚਲਾਈ ਜਗਿ ਬਿਦਤਾਏ ॥ ੧੦੭ ॥

ਲੰਗਰ।

ਮੁੜ ਕੇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਲੋਟਾ ਡਰੌਲੀ ਆਏ।
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਨ ਅਤਿ ਹਰਖਾਏ।
ਕਹੈ ਪਰਸਪਰ ਸਾਹਿਬ ਐਸੇ।
ਰੱਖਕ ਦਾਸਨ ਭਯੋ ਨ ਹੈ ਸੇ ॥ ੧੦੮ ॥

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਆਯੋ।
ਕੀਰਤਪੁਰੋਂ, ਗੁਰਹਿੰ ਦਰਸਾਯੋ।
ਮਿਲਯੋ ਪਰਵਾਰ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਪਾਈ।
ਤਬਿ ਹੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੀ ਮਾਈ ॥ ੧੦੯ ॥

ਪਤਿ ਮੂਰਤਿ ਉਰਿ ਧਰਿ ਤਨ ਤਜ ਕੈ।
ਗੁਰ ਪੁਰ ਬਸੀ ਜਾਇ ਮੁਦ ਭਜ ਕੈ।
ਪੀਛੇ ਰੀਤਿ ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਵਾਂ ਕੀ।
ਅਬਿ ਲੋ ਹੈ ਸਮਾਧ ਤਹਿ ਤਾਂ ਕੀ ॥ ੧੧੦ ॥

ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ।

ਉਸ (ਮਾਤਾ ਜੀ) ਦੀ।

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਸਬਿ ਹੀ ਪਰਵਾਰੂ।
ਭੇਜ ਦਯੋ ਮਧ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰੂ।
ਆਪ ਗੁਰੂ ਤਹਾਂ ਤੈ ਸਹਿ ਸੈਨਾ।
ਚਢ ਕਰਿ ਚਲੇ ਅੱਗੂ ਸੁਖ ਦੈਨਾ ॥ ੧੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਧੌਲੇ ਕਾਂਗੜਾ ਜਬਿ ਗਏ,
ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਸਰਦਾਰ।
ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ,
ਮਿਲਯੋ ਆਇ ਮੁਦ ਧਾਰਿ ॥ ੧੧੨ ॥

ਪਿੰਡ।

ਚੌਪਈ:

ਮਹਿਰ ਮਿੱਠਾ ਜੋ ਧਾਲੀਵਾਲੂ^੨।

ਨਾਮ। ਔਤ।

ਭਯੋ ਚੌਧਰੀ ਬਿਦਿਤ ਬਿਸਾਲੁ।

ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਤਾ ਤਿਹ ਬਜਾਹੀ।

ਰੂਪ ਬਲਵਤੀ ਹੁਤ ਮਹਾਂਗੀ ॥ ੧੧੩ ॥

ਦੇਸ ਪਤੀ ਮਿੱਠਾ ਤਬਿ ਭਯੋ।

ਚੈਨ ਬੇਗ ਤਾਂ ਕੇ ਸੁਤ ਜਯੋ।

ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

ਉਮਰ ਸ਼ਾਹੁ ਤਿਹ ਸੁਤ ਬਡ ਜੋਧਾ।

ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਦੇਸੀ ਅਨਰੋਧਾ ॥ ੧੧੪ ॥

ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦਾ ਬਲੀ ਰਾਜਾ।

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹੁ ਤਾਂ ਕਾ ਸੁਤ ਨੀਕਾ।

ਭਯੋ ਜੋ ਗੁਰੁ ਕਾ ਸਿਖ ਅਲੀਕਾ।

ਯੋਗ, ਕਾਬਿਲ।

ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀ ਤਿਸ ਕਾ ਭਾਈ।

ਸੂਰਬੀਰ ਬਡ ਸਿੱਖ ਕਹਾਈ ॥ ੧੧੫ ॥

ਲਸਕਰ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਹੁਤੋ ਅਪਾਰੀ।

ਕਰੀ ਸੇਵ ਇਨ ਗੁਰੁ ਕੀ ਭਾਰੀ।

ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਮਿਲਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਿਤ ਜਾਵੈਂ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਅਧਿਕ ਬਢਾਵੈਂ ॥ ੧੧੬ ॥

ਲੋਗ ਅਪਾਰ ਭਏ ਸਿੱਖ ਦੇਸੀ।

ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਬਹੁ ਆਇ ਬਿਦੇਸੀ।

ਰਹੇ ਭੀਰ ਆਵੈਂ ਇਕ ਜਾਵੈਂ।

ਗੁਰੁ ਦੋ ਵਕਤ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵੈਂ ॥ ੧੧੭ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅਸੂ ਅਮੋਲੇ।

ਦਰਬ ਭੇਟ ਸਿੱਖ ਦੈਂਹ ਅਤੋਲੇ।

ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਅਸ ਸੋਹੈਂ।

ਪੂਰਨਿ ਸਸਿ ਜਨੁ ਉਡਗਨ ਮੋਂ ਹੈਂ ॥ ੧੧੮ ॥

ਬਹੁਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ।

ਸੁਰ ਸਿੱਖਨ ਮੈਂ ਇੰਦ੍ਰ ਸਮਾਨੰ।

ਜਨੁ ਜਾਦਵ ਗਨ ਮੈਂ ਭਗਵਾਨੰ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।

ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਤੈ ਜਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨੈਂ।

ਦੌਲਤ ਅਰਪੈਂ ਬਿਬਿਧਿ ਮਹਾਨੈਂ ॥ ੧੧੯ ॥

ਸੰਗਤਿ ਕਾਬਲ ਕੀ ਤਹਿ ਆਈ।

ਦੌਲਤ ਤਿਨ ਬਹੁ ਭੇਟ ਚਢਾਈ।

ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਤਖਤ ਮੱਲ ਦੋਈ।

ਥੇ ਮਸੰਦ ਤਿਨਿ ਕੇ ਸੰਗਿ ਜੋਈ ॥ ੧੨੦ ॥

ਬਾਤ ਤੁਰੰਗਨ ਕੀ ਜਬਿ ਚਾਲੀ।

ਤਿਨੈ ਸੁਨਾਈ ਬਾਤ ਬਿਸਾਲੀ।

ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਕੇ ਹੈਂ ਜੁਗ ਤਾਜੀ।

¹ਦੇ ਘੋੜੇ।

ਜਿਨ ਸਮ ਦੁਨੀਆਂ ਮਹਿੰ ਨਹਿੰ ਬਾਜੀ।

¹ਘੋੜੇ।

॥ ੧੨੧ ॥

ਬਾਤ ਏਹੁ ਚਿਤ ਚੁਭ ਗਈ ਗੁਰੁ ਕੇ।

ਔਰ ਸੁਦਾਗਰ ਭੀ ਆ ਚੁਰ ਕੇ।

¹ਆ ਮਿਲੇ।

ਤਿਨ ਤੈ ਅਸੂ ਬਹੁਤ ਗੁਰੁ ਲਏ।

ਵਹਿ ਭੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵਤ ਭਏ ॥ ੧੨੨ ॥

ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਕੇ ਅਸੂਨ ਵਾਰੀ।

ਕਹੀ ਤਰੀਫ ਉਨੈ ਜਬਿ ਭਾਰੀ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਸਭਾ ਵੀਚ ਪੁਨ ਕਹਾ।

ਹੈ ਕੋਉ ਸਿਖ ਜਾਇ ਜੋ ਤਹਾਂ ॥ ੧੨੩ ॥

ਜੈਸ ਕੈਸ ਵਹਿ ਤਾਜੀ ਲਜਾਵੈ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੁ ਤੈ ਪਾਵੈ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬੈਨ ਔਰ ਚੁਪ ਰਹੇ।

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਉਠਿ ਗੁਰ ਪਦ ਗਹੇ ॥ ੧੨੪ ॥

ਕਹਜੋ ਕਿਰਪਾ ਜੇ ਰਾਵਰਿ ਪਾਵੈ।

ਗਿਰ ਕੌ¹ ਮਸਕ² ਉਠਾਇ ਲਜਾਵੈ।

¹ਪਹਾੜ ਨੂੰ। ²ਅੱਛਰ।

ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ ਤੁਮ ਹੋ ਸਬਿ ਲਾਯਕ।

ਹਨੂ ਜਥਾ ਰਘੁਬਰ ਕੇ ਪਾਯਕ। ॥ ੧੨੫ ॥

¹ਜਿਵੇਂਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਨੂਮਾਨ (ਹੋਏ ਹਨ)।

ਪੁਨ ਬਿਧੀਏ ਭਾਖਜੋ ਕਰ ਜੋਰੇ।

ਕਹਾਂ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਇਹ ਜੁਗ ਘੋਰੇ।

ਜੇ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਵਰ ਪਾਉਂ।

ਰਵਿ ਮਘਵਾ ਕੇ ਅਸੂ¹ ਲਿਆਉਂ ॥ ੧੨੬ ॥

¹ਸੂਰਜ ਤੇ ਇੰਦਰ ਦੇ ਘੋੜੇ।

ਸੁਨਿ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਦੀਨੀ।

ਜਾ ਲਾਹੌਰ ਤਿਨ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੀਨੀ।

ਉਤਰਜੋ ਜੀਵਣ ਖਾਤੀ¹ ਸਿਖ ਕੇ।

¹ਤਰਖਾਣ।

ਲਜਾਵੇ ਘਾਸ ਅਤੀ ਸੁਠ ਪਿਖ ਕੇ ॥ ੧੨੭ ॥

ਸ਼ਾਹੀ ਤਬੇਲੇ ਬੇਚੇ ਜਾਏ।

ਮਿਲੇ ਜੋ ਕਰੇ ਖਰਾਯਤ ਖਾਏ।

¹ਪੁੰਨ ਕਰ ਕੇ (ਫੇਰ ਆਪ) ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨੀਤ ਦਰੋਗਾ ਖੁਸ਼ ਹੂੰ ਲੇਵੈ।

ਉਨ ਹੀ ਘੋਰਨ ਕੋ ਵਹਿ ਦੇਵੈ ॥ ੧੨੮ ॥

ਇਕ ਦਿਲਬਾਗ ਦੁਤੀ ਗੁਲਬਾਗ।

ਘਾਸ ਖਾਇ ਵਹਿ ਹੂੰ ਬਾਗ ਬਾਗ।

¹ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼।

ਨਿਸ ਕਾ ਉਗਯਾ ਖੁਰਚ ਕਰਿ ਲਜਾਵੈ।

ਮਣੀ ਬਡੂਰਯ ਸਮ¹ ਜੁ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ੧੨੯ ॥

¹ਹਰੇਰੰਗ ਦੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਵਰਗਾ।

ਕਰੈ ਸੇਵ ਗੁਰੁ ਕੇ ਅਸੂ ਜਾਨੀ।

ਉਰਿ ਗੁਰੁ ਮੂਰਤਿ ਮੁਖਿ ਗੁਰਬਾਨੀ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਅਤਿ ਸੁਠ ਲਜਾਵੈ ਘਾਸੂ।

ਬੇਚੇ ਜਾਇ ਦਰੋਗੇ ਪਾਸੂ ॥ ੧੩੦ ॥

ਬਾਤੇ ਐਸੀ ਮੀਠੀ ਮੀਠੀ।

ਕਰੈ, ਜੁ ਸੁਨਿ ਹੂੰ ਮੋਹਿਤ ਨੀਠੀ।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਘਾਸ ਨ ਇਨ ਪਹੁੰਚਾਯੋ।

ਔਰ ਘਾਸ ਨਹਿ ਅਸੂਨ ਖਾਯੋ ॥ ੧੩੧ ॥

ਸੌਧੇ ਖਾਨ ਦਰੋਗੇ ਜਾਨਾ।

ਬਿਧੀਏ ਕੋ ਬੁਲਾਇ ਸਨਮਾਨਾ।

ਨੌਕਰ ਰਾਖ ਲਯੋ ਨਿਜ ਪਾਸੈ।

ਲਜਾਵਨ ਹਿਤ ਨਿਤ ਅਸੂਨ ਘਾਸੈ ॥ ੧੩੨ ॥

ਬਿਧੀਆ ਘਾਸ ਤਿਨੈ ਨਿਤ ਡਾਰੇ।

ਬਿਬਿਧਿ ਸੇਵ ਕਰਿ ਪਾਦ ਜੁਹਾਰੇ।

¹(ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ) ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਘੋਰੇ।

ਲਹੇ¹ ਚਿੱਤ ਮੈਂ ਕਹੇ ਬਹੋਰੇ² ॥ ੧੩੩ ॥

¹ਜਾਣ ਕੇ। ²ਬਾਰ ਬਾਰ।

ਦੇਖਿ ਦਰੋਗਾ ਸੰਗੀ ਔਰੈਂ।

ਖੁਸ਼ ਹੋਹਿ ਸੁਨਿ ਬਾਤਾਂ ਗੌਰੈਂ।

¹ਚੰਗੀਆਂ।

ਲੋਗ ਤਬੇਲੇ ਮੈਂ ਥੇ ਜੇਤੇ।

¹ਤਵੇਲਾ- ਲੰਮਾਰੱਸਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣ, (ਭਾਵ:- ਅਸਤਬਲ। (ਅ) ਅਸੂ ਸ਼ਾਲਾ, ਘੋੜੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਥਾਂ।

ਰਹੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਧੀਏ ਪਰ ਤੇਤੇ ॥ ੧੩੪ ॥

ਮਿਲੈ ਨੌਕਰੀ ਜੇਤਿਕ ਇਨੈ।

ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖੁਲਾਵੈ ਤਿਨੈ ॥ ੧੩੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਖੰਗਰਾ¹ ਇਕ ਨਿਤ ਘਾਸ ਮੈਂ, ਰਾਖੇ ਲਜਾਇ ਲੁਕਾਇ।
¹ਆਵੇ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਪੰਘਰ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਪੱਥਰ ਦੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਭਿੱਕਾ।

ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਕੌ ਬੁਰਜ ਚਢਿ, ਫੈਂਕੇ ਬੀਚ ਦਰਯਾਇ ॥ ੧੩੬ ॥

ਉਛਰਤ ਕੇਉ ਮੱਛ ਇਹ, ਲੋਗਨ ਰਾਖਯੋ ਜਾਨ।
ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸਬਿ ਭੇਤ ਲਿਯ, ਕਰ ਕੈ ਸੇਵ ਮਹਾਨ
॥ ੧੩੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭਯੋ ਮਾਤਬਰਾ¹ ਦਰੋਗੇ ਕੇਰੇ।

¹ਇਤਬਾਰ ਯੋਗ, ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ।

ਔਰ ਲੋਗ ਬਸ ਕਰੇ ਬਧੇਰੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਫਲ ਉਨੈ ਜਮਾਈ¹।

¹(ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ) ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ।

ਬਿਧੀਏ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਈ ॥ ੧੩੮ ॥

ਭਏ ਬਿਹੋਸ਼ ਨੀਂਦ ਤਿਨਿ ਆਈ।

ਜਾਨਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਭਯੋ ਸਹਾਈ।

ਤਬਿ ਬਿਧੀਏ ਧਰਿ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਭਾਰੀ।

ਜੇਬ ਦਰੋਗੇ ਤੈ ਕਢਿ ਤਾਰੀ¹ ॥ ੧੩੯ ॥

¹ਕੁੰਜੀ।

ਤਾਲਾ¹ ਖੋਲ੍ਹਿ ਕਢਯੋ ਅਸਬਾਬ।

¹ਜਿੰਦਾ।

ਜੇਵਰ ਜੀਨ ਜੁ ਜਰਯੋ ਜਰਾਵ¹।

¹ਜੜਾਊ ਜੜੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਕਾਠੀ।

ਡਾਰਿ ਅਸ੍ਰ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਨਾਯੋ।

ਦੈ ਲਗਾਮ ਹਯ ਉਪਰ ਆਯੋ ॥ ੧੪੦ ॥

ਇਤ ਉਤ ਫੇਰਿ ਛੇਰਿ ਕਿਯ ਤਜਾਰਾ।

ਬੁਰਜ ਚਢਾ ਇਕ ਚਾਬਕ ਮਾਰਾ।

ਉਛਰਿ ਅਸ੍ਰ ਸਰਤਾ ਮੈਂ ਪਰਾ¹।

¹ਨਦੀ 'ਚ ਜਾ ਪਿਆ।

ਤਰ ਕਰਿ ਪਾਰ ਨਦੀ ਜਾ ਖਰਾ ॥ ੧੪੧ ॥

ਹੁਤੋ ਕਿਲੇ ਕੇ ਨੀਚੇ ਨਾਲਾ।

ਤਬਿ ਬਹੁਤੋ ਜਨ ਲਖਤ ਬਿਸਾਲਾ।

ਤਾ ਮੈਂ ਅਸ੍ਰ ਜਬੈ ਥਾ ਗਿਰਾ।

ਪਹਿਰੂ ਜਾਨਯੋ ਮੱਛ ਉਛਰਾ ॥ ੧੪੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਆਨੰਦ ਸੋਂ,
ਲੈ ਦਿਲਬਾਗ ਤੁਰੰਗ।
ਧੌਲੇ ਕਾਂਗੜ ਗ੍ਰਾਮ ਆ,
ਅਰਪਯੋ ਗੁਰਹਿ ਉਮੰਗ ॥ ੧੪੩ ॥
ਬਿਧੀਏ ਕੋ ਗੁਰਿ ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ,
ਬਖਸ਼ਯੋ ਭਗਤੀ ਗਯਾਨ।
ਟਹਲ ਕਰਾਈ ਅਸ੍ਰ ਕੀ,
ਪੇਖਿ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਠਾਨ ॥ ੧੪੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਅਬਿ ਲਹੌਰ ਕੀ ਸੁਨ ਲਿਹੁ ਬਾਤੈਂ।
ਜਗੇ ਲੋਗ ਹੋਈ ਪ੍ਰਭਾਤੈ।
ਘੋਰਾ ਨਹਿ ਪਿਖਯੋ ਘੁਰਸਾਰੈਂ।
ਭਯੋ ਕਹਿਰ ਸਬਿ ਹਹਿਰ¹ ਵਿਚਾਰੈਂ ॥ ੧੪੫ ॥
ਦ੍ਵਾਰ ਕਿਵਾਹ¹ ਨ ਉਘਰਯੋ² ਕੋਈ।
ਲਗੀ ਨ ਸੰਨ੍ਹ ਗਯੋ ਕਿਤ ਹੋਈ।
ਕੈ ਨਭ¹ ਚਢਯੋ ਕਿ ਧਰ ਮੈਂ ਗਡਯੋ।
ਨਹਿ ਸੁਰਾਖ¹ ਕਿਤ ਪਿਖੀਅਤ ਬਢਯੋ ॥ ੧੪੬ ॥
ਸੁਨ ਕਰਿ ਸਾਹਿ ਕੋਪ ਹੂੈ ਕਹਾ।
ਮਮ ਹਯ ਰਖ ਸਕ ਹੈ ਕੋਉ ਕਹਾ।
ਖੋਜ¹ ਨਿਕਾਰੋ ਫੌਜ ਚਢਾਵੋ।
ਜਿਹ ਢਿਗ ਹੋਇ ਤਿਸੈ ਰਾਹਿ ਲਯਾਵੋ ॥ ੧੪੭ ॥
ਦੁਰਗ ਬੁਰਜ ਤੇ ਅੱਗੁ ਸੁਰਾਕ¹।
ਨਹਿ ਨਿਕਸੇ ਹਾਰੇ ਸਬਿ ਤਾਕ¹।
ਜਾਇ ਸਾਹਿ ਢਿਗ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ।
ਚੋਰ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੂੈ ਕੋ ਭਾਰੀ ॥ ੧੪੮ ॥
ਬੁਰਜ ਚਢਾਇ ਕੁਦਾਇ ਦਰਿਆਏ।
ਜਲ ਹੀ ਜਲ ਲੈ ਗਯੋ ਕਿਥਾਏਂ।
ਔਹ ਸੁਰਾਕ ਨ ਨਿਕਸਤ ਕਹੀਂ।
ਬੋਲੇ ਸਾਹਿ ਨਜੁਮੀ ਤਹੀਂ ॥ ੧੪੯ ॥

¹ਤਬੇਲੇ ਵਿੱਚ।¹ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ।¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ। ²ਖੁੱਲ੍ਹਾ।¹ਅਕਾਸ਼।¹ਗਲੀ, ਮੋਰੀ।¹ਪੈੜ।¹ਸੁਰਾਗ- ਪੈੜ, ਖੋਜ।¹ਤੱਕ ਕੇ, ਦੇਖ ਕੇ।

ਡਾਰੇ ਰਮਲਾ ਤਿਨੇ ਭੀ ਘਨੇ।

'ਡਾਲਣੇ ਸਿੱਟੇ।

ਗੁਰਿ ਬੁਧਿ ਫੇਰੀ ਰਹਿੰ ਅਨਬਨੇ।

ਇਤ ਗੁਰ ਸੈਨਾ ਸਹਿ ਸਿਖ ਸੂਰੇ।

ਪੇਖਿ ਤੁਰੰਗ ਉਮੰਗਹਿ ਪੂਰੇ ॥ ੧੫੦ ॥

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤੈ ਗਾਥਾ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ।

ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ' ਕਹਿੰ ਬਡ ਬੁਧਿ ਗੁਨਿ ਗੁਨਿ।

'ਸ਼ਾਬਾਸ਼, ਸ਼ਾਬਾਸ਼।

ਹਸ ਹਸ ਕਹੈ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਐਸੇ।

ਹਨੂੰਮਾਨ ਰਘੁਬਰ ਢਿਗ ਜੈਸੇ ॥ ੧੫੧ ॥

ਪੈ ਦਿਲਬਾਗ ਤਜਾਗ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ।

ਤਜੈ ਨੈਨ ਤੈ ਨੀਰ ਮਹਾਨਾ।

ਨਿਜ ਜੋੜੀ ਕੇ ਹਯ ਕੇ ਚਹਯੇ।

ਗੁਰਿ ਸ੍ਰਬੰਗਜ ਜਾਨਿ ਤਬਿ ਕਹਯੇ ॥ ੧੫੨ ॥

ਭਾਈ ਬਿਧੀਏ ਦੂਸਰ ਤਾਜੀ।

ਲਜਾਵੇ ਤਬਿ ਹੂੰ ਇਹੁ ਅਸੂ ਰਾਜੀ।

ਐਸੇ ਹੀ ਦੂਸਰ ਤਹਿ ਹੂੰ ਹੈ।

ਅਤਿ ਸੰਤਾਪ ਉਭੈ ਮਨਿ ਪੈ ਹੈ ॥ ੧੫੩ ॥

ਕੈ ਇਸ ਕੇ ਅਬਿ ਵਹੀਂ ਪੁਚਾਵੇ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਕੇ ਈਹਾਂ ਲਜਾਵੇ।

ਪੁਨ ਬਿਧੀਏ ਨਿੰਮ੍ਰੁ ਹੂੰ ਕਹਾ।

ਸੋਊ ਬਨੈ ਜੋ ਰਾਵਰ ਚਹਾ ॥ ੧੫੪ ॥

ਕੌਨ ਬਾਤ ਐਸੀ ਜਗ ਮਾਂਹੀਂ।

ਚਹੋ ਜੁ ਆਪ ਸੁ ਬਨ ਹੈ ਨਾਹੀਂ।

ਰਾਵਰ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸੰਗੁ।

ਐਹੈ ਈਹਾਂ ਦੁਤੀ ਤੁਰੰਗੁ ॥ ੧੫੫ ॥

ਚਲਨ ਲਗੇ ਜਬਿ ਗੁਰਿ ਪਦ ਬੰਦੇ।

ਥਾਪੀ ਦੈ ਗੁਰੁ ਹੋਇ ਅਨੰਦੇ।

ਕਹਯੇ ਜੈਸ ਤੂੰ ਚਹਿਤ ਸੁ ਹੋਊ।

ਤੁਵ ਕ੍ਰਿਤ ਬਿਘਨ ਨ ਪਰ ਹੈ ਕੋਊ ॥ ੧੫੬ ॥

ਲੈ ਬਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਮਗ ਪਯੋ।

ਪਹੁੰਚਤ ਜਾਇ ਲਾਹੌਰਹਿੰ ਭਯੋ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਿੱਖ ਬਹੋਤੁ ਨਾਮੀ।

ਹੁਤੋ ਬਜਾਜ਼ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਮੀ॥ ੧੫੭ ॥

ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਬਿਧੀਆ ਤਬਿ ਗਯੋ।

ਸੋ ਭੀ ਪੇਖਿ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤਿ ਭਯੋ।

ਜਾਨਿ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਗੁਰ ਕੇਰੋ।

ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ ਤਾਂਹਿ ਬਧੇਰੋ॥ ੧੫੮ ॥

ਗੁਰਿ ਮਹਿਮਾ ਦੋਊ ਮਿਲਿ ਗਾਵੈਂ।

ਔਰ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸਿਦਕ ਦਿਢਾਵੈਂ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪੋਸ਼ਸ਼ ਸਾਰੀ।

ਬਨਵਾਈ ਬਿਧੀਏ ਇਕ ਭਾਰੀ॥ ੧੫੯ ॥

ਭੇਸ ਨਜ਼ੂਮੀ ਖੋਜੀ ਧਰਿ ਕੈ।

ਬਿਰਜੋ ਜਾਇ ਢਿਗ ਦੁਰਗਹਿ ਦਰ ਕੈ।

ਲੋਗ ਰਮਲੀਆ ਲਖਿ ਬਹੁ ਆਏ।

ਜੋ ਬੂਝੈ ਤਿਹ ਪਤੇ ਲਗਾਏ॥ ੧੬੦ ॥

ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ ਦਰੋਗਾ ਭੀ ਅਯੋ।

ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਲੈਗਯੋ।

ਤਸਲੀਮਾਤ ਕਾਇਦੇ ਸੰਗ।

ਜਾਇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਕਰੀ ਨਿਸੰਗ॥ ੧੬੧ ॥

ਧਜਾਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਿਧੀਏ ਧਰਾ।

ਨਾਹਿ ਪਛਾਨਨ ਕਾਹਿ ਸੁ ਕਰਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਸਰੂਪ ਲਿਬਾਸ ਨਿਹਰ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਬਿਦੇਸੀ ਨਰ ਤੂੰ ਭਰ ਹੈਂ॥ ੧੬੨ ॥

ਜੋ ਤੂੰ ਪਤਾ ਅਸੂ ਕਾ ਦੈ ਹੈਂ।

ਤੋਂ ਇਕ ਲਾਖ ਰਜਤਪਣ ਪੈ ਹੈਂ।

ਔਰ ਇਨਾਮ ਭਿ ਅਧਿਕ ਲਹੈ ਹੈਂ।

ਆਗੇ ਕੋ ਇਜ਼ਤ ਬਨ ਜੈ ਹੈ॥ ੧੬੩ ॥

ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ ਮਨਿ ਗੁਰੂ ਮਨੈ ਕੈ।

ਬਾਤੈਂ ਬਿਬਿਧਾ ਸਾਚ ਦਿਢੈ ਕੈ।

ਫਾਰ ਡਾਰ ਦਸਹੂੰ ਦਿਸ ਪਿਖ ਕੈ।

ਗਿਨ ਗਿਨਾਇ ਕਛੁ ਅਟਪਟ ਲਿਖ ਕੈ॥ ੧੬੪ ॥

ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸੀ।

ਪੁਸ਼ਾਕ।

ਬਣਾ ਕੇ।

ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬੂਹੇ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠਾ।

ਜੋਤਸ਼ੀ ਜਾਣ ਕੇ।

ਨਮਸਕਾਰ (ਚੰਗੇ) ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਹੈਂ।

ਰੁਪਏ।

ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਡਾਲਣੇ ਸੁੱਟ ਕੇ।

ਅਗੜ ਦੁਗੜਾ ਲਿਖ ਕੇ।

॥ ੧੬੪ ॥

ਅੰਗ ਤੁਰੰਗ ਰੰਗ ਢੰਗ ਭਾਏ।
 ਜਿਤਕ ਯਾਦ ਥੇ ਪਤੇ ਲਗਾਏ।
 ਸੁਨਿ ਯਕੀਨ ਮਨ ਸਬਿਹਨਿ ਆਯੋ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਮਾਨੋ ਹਯ ਪਾਯੋ ॥ ੧੬੫ ॥
 ਪੁਨ ਬਿਧੀਏ ਬਿਧਿ ਅਪਨੀ ਲਾਈ।
 ਕਹੜੋ ਚੋਰ ਅਸੂ ਦੇਹੁੰ ਦਿਖਾਈ।
 ਪੈ ਵਹਿ ਠੌਰ ਮੁੜੈ ਇਕ ਵਾਰੀ।
 ਗਯੋ ਜਹਾਂ ਤੈ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਰੀ ॥ ੧੬੬ ॥
 ਜੜੋ ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਕਰੋ ਤੁਮ ਸਬੀ।
 ਤੋ ਤੁਰੰਗ ਮਿਲਿ ਜੈਹੈ ਅਬੀ।
 ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਦਰੋਗੇ ਤਾਈਂ।
 ਕਹੜੋ ਕਰੋ ਜੋ ਏਹੁ ਕਰਾਈ ॥ ੧੬੭ ॥
 ਮਾਨਿ ਹੁਕਮ ਬਿਧੀਏ ਕੋ ਵਾਹੀਂ।
 ਲੈ ਗਏ ਸੰਗ ਤਬੇਲੇ ਮਾਹੀਂ।
 ਜਿਮ ਇਨ ਕਹੜੋ ਤਿਮੈਂ ਉਨਿ ਕੀਨੇ।
 ਗੁਰਿ ਮਾਯਾ ਕੀਨੇ ਮਤਿ ਹੀਨੇ ॥ ੧੬੮ ॥
 ਬਿਧੀਏ ਕਹਾ ਗਯੋ ਅਸੂ ਜੈਸੇ।
 ਸਭੀ ਸਬੱਬ ਬਨਾਵੋ ਤੈਸੇ।
 ਤਬਿ ਉਨਿ ਆਧੀ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਏ।
 ਜੰਦੇ ਸਬਿ ਦਰਵਾਜਨ ਲਾਏ ॥ ੧੬੯ ॥
 ਕੁੰਜੀ ਸਬਿ ਬਿਧੀਏ ਕੋ ਦਈ।
 ਜਹਿੰ ਤਹਿ ਦਿਯੇ ਸੁ ਲਾਇ ਸਬਿ ਤਈਂ।
 ਪੁਨ ਉਨਿ ਅਸੂ ਗੁਲਬਾਗ ਨਿਕਾਰਾ।
 ਜੀਨ ਪਵਾਇ ਦੀਨ ਕਰਿ ਤਯਾਰਾ ॥ ੧੭੦ ॥
 ਕਹਿਤ ਸੁਨਤ ਲਾਰੇ ਬਹੁ ਦੇਤੈਂ।
 ਘੋਰਾ ਪਕਰੜੋ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤੈ।
 ਗੁਰੂਅਨ ਕੋ ਮਨ ਮੈਂ ਧਰਿ ਧਯਾਨਾ।
 ਪੁਨ ਤੁਰੰਗ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨਾ ॥ ੧੭੧ ॥
 ਸਬਿ ਕੇ ਦੇਖਤ ਹੂੰ ਅਸਵਾਰੇ।

ਕਿਸਮ।

ਉਸੇ ਥਾਂ।

ਇਤ ਉਤ ਫੇਰਜੇ ਦੇ ਇਕ ਵਾਰੇ।
 ਉਚੇ ਸੁਰ ਤਬਿ ਸਬਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ।
 ਸੁਨੇ ਖੋਜ ਮੈਂ ਆਛੇ ਪਾਯੋ ॥ ੧੭੨ ॥
 ਬਿਧੀਆ ਨਾਮ ਚੋਰ ਲੈ ਗਯੋ।
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਯੋ।
 ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਕਾਂਗੜ ਗਾਮੂ।
 ਹੈ ਦਿਲਬਾਗ ਖੜੇ ਗੁਨ ਧਾਮੂ ॥ ੧੭੩ ॥
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਕੇ ਮਨ ਹਰਖਾਏ।
 ਜਾਨਯੋ ਦਿਢ ਅਬਿ ਹਯ ਮਿਲ ਜਾਏ।
 ਪੁਨ ਬਿਧੀਏ ਨੇ ਐਸੇ ਕਹਾ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਅਸੂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਲਹਾ ॥ ੧੭੪ ॥
 ਖੋਜ ਬਤਾਵਨ ਕਾ ਅਬਿ ਲਾਖੇ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਰੁਪਯਾ ਦੇਨਾ ਭਾਖੇ।
 ਅਬਿ ਲੋ ਕੌਡੀ ਦੀਨੀ ਨਾਹੀਂ।
 ਇਸ ਬਾਬਤ ਲੈ ਚਲਯੋ ਯਾਹੀਂ ॥ ੧੭੫ ॥
 ਔਰ ਇਨਾਮ ਜੋ ਦੇਨੋ ਕਹਾ।
 ਸੋ ਕਰਜਾ ਮਮ ਸ਼ਾਹਿ ਸਿਰ ਰਹਾ।
 ਚਹਿਤ ਜੁ ਭਲਾ ਪਚਾਇ ਸੁ ਦੈਹੋਂ।
 ਨਤੁ ਲੇਖਾ ਦਰਗਹਿ ਵਿਚ ਲੈਹੋਂ ॥ ੧੭੬ ॥
 ਅਸ ਕਹਿ ਚਾਬਕ ਹਯ ਕੋ ਮਾਰਾ।
 ਬੁਰਜ ਚਢਾਇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡਾਰਾ ॥ ੧੭੭ ॥
ਦੋਹਰਾ:
 ਬਿਧੀਏ ਦੂਸਰ ਅਸੂ ਭੀ,
 ਹਿਕਮਤ ਅਮਲੀ ਸੰਗ।
 ਲਜਾਇ ਦਯੋ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਕੋ,
 ਤਬਿ ਗੁਰਿ ਸਾਥ ਉਮੰਗ ॥ ੧੭੮ ॥
 ਨਿਜ ਭੁਜ ਮੈਂ ਭਰਿ ਤਾਹਿ ਕੋ,
 ਛਾਤੀ ਸੰਗ ਲਗਾਇ।
 ਛੀਨਾ¹ ਸੀਨਾ² ਗੁਰੂ ਕਾ,
 ਦੀਨਾ ਬਰ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੧੭੯ ॥

¹ਇਕ ਲੱਖਰੁਪਇਆ।

¹ਇਸ ਘੋੜੇ ਨੂੰ।

¹ਚਤੁਰਾਈ ਦੇ ਕਰਤੱਬ ਨਾਲ।

¹ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਗੋਤ। ²ਛਾਤੀ, ਦਿਲ।

ਚੌਪਈ:

ਬਿਧੀਏ ਗੁਰਿ ਪਦ ਸੀਸ ਲੁਠਾਯੋ¹।

¹ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਜਰਾ ਨ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਨਾਯੋ।

ਪੁਨ ਅਸ ਲਜਾਵਨ ਕੀ ਸੁਨਿ ਗਾਥਾ।

ਬਿਧੀਏ ਤੈ, ਬਿਧਿ¹ ਬਿਬਿਧਿ² ਸੁ ਪਾਥਾ³ ¹ਕ੍ਰਮਵਾਰ। ²ਬਹੁਤ। ³ਰਸਤੇ ਦੀ।

॥ ੧੮੦ ॥

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਸੰਗ ਬਾਤੈਂ ਕਰਿ ਕਰਿ।

ਹਸੈਂ ਅਧਿਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਦ ਭਰਿ ਭਰਿ।

ਜੋ ਜੋ ਸੁਨੈ ਗੁਨੈ ਪੁਨ ਹਸੈਂ।

ਬਢਯੋ ਹਾਸਰਸ ਤਹਿੰ ਸਹਿ ਰਸੈਂ¹ ॥ ੧੮੧ ॥

¹ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

ਪੁਨ ਉਤਸ਼ਵ ਗੁਰ ਬਡ ਕਰਵਾਯੋ।

ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ¹ ਬਹੁ ਸਬਿਨਿ ਛਕਾਯੋ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਦੋਨੋ ਹਯ ਇਕਠੇ ਬੰਧਵਾਏ।

ਮਿਲੇ ਤੁਰੰਗ ਉਭੈ ਮੁਦ ਪਾਏ ॥ ੧੮੨ ॥

ਜਾਨ ਭਾਈ¹ ਇਕ ਨਾਮ ਸੁਹੇਲਾ²।

¹ਦਿਲਬਾਗ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਮ। ²ਗੁਲਬਾਗ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਮ।

ਜਿਨੈ ਸੁਹਾਯੋ ਸਬੈ ਤਵੇਲਾ।

ਗੁਰੁ ਦਿਵਾਂਨ ਮੈਂ ਜੋਧੇ ਸਾਰੇ।

ਭਰੇ ਬੀਰਰਸ ਬਿਰੇ ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੮੩ ॥

ਤਬ ਬਿਧੀਏ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ।

ਅਬ ਹੂੰ ਹੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮ¹ ਮਹਾਨਾ।

¹ਜੰਗ।

ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਬਹੁ ਚਮੂੰ¹ ਚਢੈ ਹੈ।

¹ਫੌਜ।

ਯਾ ਮੈਂ ਸੰਸਾ ਜਰਾ ਨ ਐਹੈ ॥ ੧੮੪ ॥

ਅਪਨੇ ਕਰੇ ਜੰਗ ਕੇ ਤਜਾਰੇ।

ਜੰਗ ਹੇਤ ਥਲ ਪਿਖੇ ਉਦਾਰੇ।

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਤਬ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।

ਸਾਤ ਕੋਸ ਹੈ ਜਲ ਥਲ¹ ਭਾਰੀ ॥ ੧੮੫ ॥

¹ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ।

ਕੋਸਨ ਲੌ ਚੌਤਰਫੇ ਜੰਗਲ।

ਹੇਤ ਉਦੰਗਲ¹ ਦਾਯਕ ਮੰਗਲ।

¹ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ।

ਨਹਿ ਜਲ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਕਹਿੰ ਮਿਲ ਹੈ।

ਹੈ ਇਕ ਹੀ ਠਾਂ ਸੋ ਹਮ ਮਲ ਹੈਂ ॥ ੧੮੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਬਾਤ ਗੁਰੂ,
ਮਾਨ ਠਾਂਨ ਦਿਢ ਲੀਨ।
ਸਬੈ ਸੁਭਟ ਭੀ ਖੁਸ਼ ਭਏ,
ਜੰਗ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨ ॥ ੧੮੭ ॥
ਬਿਬਿਧਾਯੁਧ¹ ਗੁਲਕਾਂ² ਬਰੂਦ,
ਹਯ ਧਨ ਬਸਨ ਅਪਾਰ।
ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਕੋ ਨਿਜ ਕੋਸ਼ ਤੈ¹,
ਦੀਨੋਂ ਬਾਂਟ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੮੮ ॥

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ²ਗੋਲੀਆਂ।¹ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ।**ਚੌਪਈ:**

ਜੋੜੀ ਹਯ ਜੋ ਬਿਧੀਆ ਲਜਾਏ।
ਜੀਨ ਪਵਾਇ ਗੁਰੂ ਮੰਗਵਾਏ।
ਜਬਰ¹ ਜਵਾਹਰ ਜਾਹਰ ਜਰੇ।
ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ¹ ਹੋਤ ਛਬਿ ਭਰੇ ॥ ੧੮੯ ॥
ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ¹ ਜੇਵਰ ਸਾਰੇ।
ਨਗ ਮਾਂਨਿਕ ਹੀਰੇ ਸੰਚਾਰੇ¹।
ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜਰਾਊ ਮਾਥੈ।
ਚਾਂਦ¹ ਚਾਂਦ ਸਮ² ਸੋਹਿਤ ਸਾਥੈ ॥ ੧੯੦ ॥
ਰਵਿ¹ ਕਿਰਣਾ ਲਗ ਕਿਰਣਾ ਛੁਟੈਂ।
ਰਵਿ ਸਸਿ ਨਖੱਤਨ ਕੀ ਛਬਿ¹ ਲੂਟੈਂ।
ਝਾਲਰ ਜਰੀ ਤੁਲਤ ਸੁਭ ਤੇਲੀ¹।
ਮਾਨਹੁ ਚਪਲਾ ਸਕਲ ਸਕੇਲੀ¹ ॥ ੧੯੧ ॥
ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰਨ ਸੋਂ ਡੁਰਿਆਏ¹।
ਲੈ ਕਰ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਜੇਵਰ ਚਾਰੀ¹।
ਸਜ ਕਰਿ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਭਾਰੀ ॥ ੧੯੨ ॥
ਜੈਤ ਧੁਨੀ¹ ਅਰਦਾਸ ਕਰੈ ਕੈ।
ਦੀਹ ਦਮਾਮੇਂ¹ ਬਹੁ ਵਜਵੈ ਕੈ।
ਜਾਨ ਭਾਈ ਪਰ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰੀ।
ਚਲੇ ਅਧਿਕ ਸੁਭਟਨ ਸੰਗਾਰੀ ॥ ੧੯੩ ॥

¹ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ ਕੀਮਤੀ।¹ਜੋਤ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।¹ਸੋਨੇ ਦੇ।¹ਜੜੇ ਹੋਏ।¹ਟਿੱਕਾ। ²ਚੰਦ ਵਾਂਗ।¹ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ।¹ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ।¹ਚਮਕਦੀ ਹੈ।¹ਜਾਣੇ ਸਾਰੀ ਬਿਜਲੀ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।¹ਰੱਸੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਤੋਰੇ।¹ਸੁੰਦਰ।¹ਜਿੱਤ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।¹ਵੱਡੇ ਧੌਂਸੇ।

ਚਢੇ ਲੰਕ ਪਰ ਜਨ ਰਘੁਨਾਥਾ।

।ਰਾਮ ਚੰਦਰ।

ਕਪਿ ਗਨ। ਸਿੱਖ ਬਲੀ ਗੁਰੂ ਸਾਥਾ।

।ਬਾਦਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ (ਵਾਂਗ)।

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਬਾਤ ਕਰੰਤੇ।

ਸਗਨ ਭਏ ਸਭ ਮਗਨ। ਚਲੰਤੇ ॥ ੧੯੪ ॥

।ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ।

ਕਹੂੰ ਤੇਜ ਕਿਤ ਚਾਲ ਸੁਹਾਤੀ।

ਸੁੰਮ ਛੁਹਾਵਤ ਅਗਲੇ ਛਾਤੀ।

ਕਰਤ ਕੁੰਡਲੀ ਜੁਗ ਇਕ ਵਾਰੈ।

।ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਦੋਹਾਂ (ਅਗਲੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ) ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹੂੰ ਚਾਲ ਕਿਤ ਪਾਵਤ ਲਾਰੈ ॥ ੧੯੫ ॥

।ਦੌੜ।

ਕਿਤੁ ਲਘੁ ਛਾਲ ਕਰਾਹਿੰ ਦ੍ਰਾਜੈਂ।

।ਲੰਬੀ (ਛਾਲ)।

ਜਾਨ ਭਾਈ ਕੋ ਪਿਖਿ ਨਟ ਲਾਜੈਂ।

ਛਿਤ। ਛੁਹਾਇ ਛੇਤੀ ਪਗ ਗਨ ਕੈ^੨।

।ਧਰਤੀ ਨਾਲ। ^੨ਪੈਰ ਗਿਣ ਗਿਣ ਕੇ।

ਧਰਤ ਚਲਤ ਅਨੁਸਾਰੈ ਮਨ ਕੈ ॥ ੧੯੬ ॥

ਬਈ ਬਈ ਕਰਿ ਨਚਤ ਉਤਾਲੈਂ।

।ਛੇਤੀ।

ਬਲੀ ਚਪਲ। ਤਨ ਪੀਨ ਬਿਸਾਲੈਂ^੨।

।ਚੰਚਲ। ^੨ਸਰੀਰ ਬਹੁਤਾ ਕਰੜਾ ਹੈ।

ਚੰਚਲ ਚਲਤ ਚਾਲ ਕਿਤ ਦੌਰੈ।

ਮ੍ਰਿਗ ਛੋਨੇ ਪੌਨੈ ਪਛਿ ਛੋਰੈ ॥ ੧੯੭ ॥

।ਹਰਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਤਕ ਤੁਰੰਗਨ ਕੇ ਗੁਨ ਭਾਰੇ।

ਚਿਤਵ ਚਖਨ ਚਕਤੇ ਚਿੱਤ ਸਾਰੇ ॥ ੧੯੮ ॥

।ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਾਂਗੜ ਤੈ ਚਲਿ ਤਾਲ ਪਰ,

ਥਿਰੇ ਗੁਰੂ ਮੁਦ ਪਾਇ।

ਜਲ ਤ੍ਰਿਣ। ਜੰਗਲ ਅਧਿਕ ਪਿਖਿ,

।ਘਾਹ।

ਤੰਬੂ ਦਏ ਲਵਾਇ ॥ ੧੯੯ ॥

ਸੋਰਠਾ:

ਖਬਰ ਪਾਇ ਸਬ ਦੇਸ,

ਉਂਟ ਗੱਡੇ ਭਰ ਰਸਦ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਲਜਾਇ ਬਿਸੇਸ,

ਅਰਪ ਅੰਬਾਰ। ਲਗਾ ਦਏ ॥ ੨੦੦ ॥

।ਢੇਰ।

ਕਬਿਤ:

ਸਤਿਗੁਰੁ ਥਿਰੇ ਇਤ ਭਈ ਜਜੋਂ ਲਾਹੌਰ ਉਤ,
ਸੋਊ ਸੁਨੋ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ ਗੁਰ ਸੁਤ। ਕਾਂਨ ਦੈ।
ਬਿਧੀਆ ਜੋ ਆਯੋ ਦੌਰ ਪਾਛੇ ਪਰੀ ਰੌਰ ਗੌਰ।,
ਬੰਦ ਸਬਿ ਠੌਰ ਪੌਰ। ਕੁੰਜੀ ਕੌਨ ਆਂਨ ਦੈ।
ਦੌਰਾ ਦੌਰ ਫਿਰੈਂ ਇਮ ਪਿੰਜਰੇ ਮੈਂ ਪੰਖੀ ਜਿਮ,
ਕੈਦੀ ਭਏ ਸਬੈ ਤਿਮ ਸ਼ਾਹਿ ਗਾਰੀ ਤਾਂਨ। ਦੈ।
ਅਟਾਂ ਪੈ ਪੁਕਾਰੈਂ ਚਢੇ। ਖੇਤੀ ਰਖਵਾਰੇ ਖਢੇ,

।ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰੋ! (ਭਾਵ ਗੁਰ ਸਿਖੋ)।

।ਬਹੁਤਾਰੌਲਾ।

।ਦਰਵਾਜ਼ੇ।

।ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ।

।ਅਟਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਐਉਂ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ
ਖੇਤੀ ਦੇਰਾਖੇ ਖੜ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

।ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਿੰਦੇ ਵੱਢ ਸੁੱਟੇ।

ਹੋਇ ਕੈ ਲਚਾਰੇ ਬਢੇ ਤਾਰੇ ਸਾਰੇ। ਧਜਾਨ ਦੈ

॥੨੦੧॥

ਸੁਨ ਕੈ ਹਵਾਲ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋਪ ਕੈ ਅਧਿਕ ਤਾਂਹਿ,
ਰਖ ਕੈ ਕਚਹਿਰੀ ਮਾਂਹਿ ਬੀੜਾ। ਯੋਂ ਉਚਾਰਯੋ।
ਚੁੱਕੈ ਕੋਊ ਗੁਰੂ ਪਰ ਪਾਵੈ ਸੋ ਮਰਤਬ ਵਰ।,
ਸੈਨ ਲੈ ਕੈ ਜਾਇ ਤਰੁ। ਲਜਾਵੈ ਗਹਿ ਮਾਰਯੋ।
ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਲ ਜਾਨਤ ਥੇ ਜੇਊ ਭਲ,
ਤੇ ਤੋ ਸਬਿ ਗਏ ਟਲ ਧਰਿ ਡਰ ਭਾਰਿਯੋ।
ਲਲਾ ਬੇਗ ਕਾਬਲ ਕੇ ਸੂਬੇ ਬੇਗ। ਚੁੱਕੀ ਤੇਗ,
ਕਹਯੋ ਜੀਤੋਂ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਯਾਹਿ ਕਜਾ ਵਿਚਾਰਯੋ।

।(ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਤੇ) ਪਾਨ ਦਾ ਬੀੜਾ।

।ਚੰਗਾ ਅਹੁਦਾ।

।ਬਹੁਤੀ।

।ਛੇਤੀ।

।ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਹਨ।

॥੨੦੨॥

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੀਓ ਤਾਂਹਿ,
ਬਾਈ ਸਹਸ। ਫੌਜ ਵਾਹਿ ਸੰਗ ਦੈ ਪਠਾਯੋ ਹੈ।
ਮੇਘ ਜਿਮ ਧਾਇ ਆਇ, ਜੰਗ ਤਾਂਹਿ ਦੀਓ
ਪਾਇ,
ਹੁਤੀ ਫੌਜ ਥੱਕੀ ਭੁੱਖੀ ਦਮ ਨ ਦਿਵਾਯੋ ਹੈ।
ਤੀਨਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹੁਤੋ ਸੁਭਟ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਗ,
ਡੈਢਕ ਹਜ਼ਾਰ ਭੱਟ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਲਜਾਯੋ ਹੈ।
ਸਿੱਧੂ ਔਰ ਬਰਿਆਰ, ਧਾਰੀਵਾਰ, ਢਿਲੋਂ, ਗਿਲ,
ਦੁੱਲੂਟ, ਰੰਧਾਵੇ, ਹਰੀ। ਦੇਸ ਚਲ ਆਯੋ ਹੈ

।ਬਾਈ (੨੨) ਹਜ਼ਾਰ।

।ਹਰੀ ਕੇ ਗੋਤ ਦੇ।

॥੨੦੩॥

ਕਾਲੇ ਕੇ, ਬੰਗੇਰੀਏ, ਜਵੰਧੇ, ਮਾਂਨ, ਭੁਲਰ ਲੋਂ,

ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇਸ ਵਾਰਿ¹ ਲੈ ਹਥਜਾਰ ਆਏ ਹੈਂ।
ਮਾਨੋ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਹੂੰ ਕੀ ਆਨ ਮਾਨ ਪੇਸ਼ਵਾਈ,
ਮਿਜਮਾਨੀ ਠਾਨੀ¹ ਤਿਨ ਮਿਲੇ ਅੱਗੂ ਜਾਏ ਹੈਂ।

ਪਤਰਾਂ ਸਿਪਰ¹ ਗੋਲੇ ਲਭੂਵਾ, ਪਕੌਰੇ ਸੇਲ²,
ਖਪਰੇ¹ ਜਲੇਬ, ਚੱਕ੍ਰ ਘੇਵਰ² ਚਬਾਏ ਹੈਂ।

ਗੋਰੀਆਂ ਸ਼ੱਕਰ ਪਾਰੇ, ਛਰੇ ਨੁਕਦੀ¹, ਤੇਗ

ਲਾਂਬੀ ਸੀ ਮਿਠਾਈ, ਬੇਗ¹ ਮਿਸਰੀ ਪਿਲਾਏ ਹੈਂ

॥੨੦੪॥

ਖਾਇ ਐਸੇ ਖਾਨੇ ਹੈਂ ਮਹਾਨੇ ਮੋਦ ਤੁਰਕਾਨੇ,
ਜਾਨੈ ਲੋ ਕੁਰਬਾਨੈ ਕਰਬੇ ਕੀ ਮਨ ਠਾਂਨ ਕੈ।
ਹੋਇ ਕੈ ਨਿਸੰਗ ਅੰਗ ਖੋਲ੍ਹ ਕੈ ਉਮੰਗ ਸੰਗ,
ਛੋਰ ਕੈ ਤੁਫੰਗ¹ ਔ ਖਤੰਗ² ਧਨੁ³ ਤਾਂਨ ਕੈ।
ਨਟਨ ਜੜੋਂ ਦੈ ਫਲੰਗ¹ ਜੰਗ ਹੈ ਅਭੰਗ ਮੰਡੜੇ,
ਸੁਸਤੀ ਬਿਦਾਰ¹ ਉਰਿ ਚੁਸਤੀ ਸੁ ਆਨ ਕੈ।
ਨਿਕਸੇ ਜ਼ਾਨ ਉਭੈ ਓਰ ਬਲਵਾਂਨ ਆਨ,
ਘਮਸਾਨ ਠਾਂਨ¹ ਲਲਕਾਰ ਸੁ ਮਹਾਨ ਕੈ

॥੨੦੫॥

ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਹੂੰ ਤੈ ਪੈਦੇ ਖਾਨ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਲੈ ਕੇ,
ਚਾਰਕ ਹਜਾਰ ਸਿਖ ਆਗੇ ਆਨ ਲੜੇ ਹੈਂ।
ਉਤ ਤੈ ਕਮਰ ਬੇਗ ਦੂੰਦੇ ਖਾਨ ਸਰਦਾਰ,
ਆਠਕ ਹਜ਼ਾਰ ਲੈ ਜਰਾਰ¹ ਫੌਜ ਅੜੇ ਹੈਂ।
ਤੀਰਨ ਤੁਫੰਗਨ ਜੰਜੈਲਨ¹ ਜੰਬੂਰਨ² ਕੀ,
ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਹੂੰ ਤੈ ਜ਼ੋਰ ਬਾੜ¹ ਬਹੁ ਝੜੇਹੈਂ।
ਮਾਨੋ ਮਧੂ ਮਾਸ ਮਾਂਹਿ¹ ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਤੈ ਮਹਾਂਇ
ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ ਅਥਾਹਿ ਮੇਹਾਂ ਗੋਲੇ¹ ਪੜੇ ਹੈਂ

॥੨੦੬॥

ਏਕ ਪਹਿਰ ਕਹਿਰ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਕੀ ਲਹਿਰ ਝਰੀ,

¹ਦੇਸ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ।

¹ਜਾਣੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦੇ ਆਦਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੋਂ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਕੀਤੀ।

¹ਢਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤਲਾਂ। ²ਨੇਜ਼ੇ।

¹ਚੌੜੇ ਤੀਰ। ²ਘ੍ਰਿਤਕਾਰ=ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਛੱਤੇ ਵਰਗੀ ਬਹੁਤਾ ਘਿਉ ਲੱਗ ਕੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿਠਾਈ।

¹ਸ਼ਰੇ ਨੁਗਦੀ (ਮਿਠਾਈ ਹੈ) {ਨੁਗਦੀ=ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਤਲੀ ਹੋਈ ਨਮਕੀਨ ਪਕੌੜੀ। (ਅ) ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਈ ਹੋਈ ਮਿੱਠੀ ਨੁਗਦੀ।}

¹ਛੋਤੀ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਉਣ ਰੂਪ)।

¹ਬੰਦੂਕ। ²ਤੀਰ। ³ਧਨੁਖ।

¹ਢਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ।

¹ਦੂਰ ਕਰਕੇ।

¹ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਲੜਾਕੀ।

¹ਲੰਬੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ। ²ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ।

¹ਬਹੁਤੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ।

¹ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ।

¹ਓਲੇ, ਗੜੇ।

ਲਾਗੀ ਰਹੀ ਜਹਿਰ ਭਰੀ¹ ਹਹਿਰ ਗਏ² ਭੱਟ ਹੈਂ।
 ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਗਏ ਮੁੱਕ ਜਬਿ ਤਬਿ ਢਿਗ ਢੁੱਕ,
 ਗਹਿ ਸਮਸ਼ੇਰੈਂ ਸਮ ਸ਼ੇਰੈਂ ਬੁੱਕ ਝੱਟ ਹੈਂ¹।
 ਦੋਊ ਦਲ ਦੀਹ ਦਰਯਾਇ ਕੀ ਲਹਿਰ ਬਢੇ,
 ਬਹਿਰ ਸੁ ਠਹਿਰ¹, ਬੰਦੂਕ ਗਈ ਹੱਟ ਹੈਂ।

ਭਏ ਹੱਥ ਵੱਥ¹ ਜ੍ਹਾਨ ਆਪਸ ਮੈਂ ਜਬ ਆਂਨ,
 ਬੁਛੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੇਲ ਪੇਲ¹ ਘਾਇ ਸੱਟ ਹੈ²

॥੨੦੭॥

ਅੰਗ ਭੰਗ ਬਦਰੰਗ ਹੈ ਕੁਢੰਗ ਗਿਰੈਂ,
 ਜੰਗ ਕੀ ਉਮੰਗ ਮੈਂ ਨਿਸੰਗ ਅੰਗ ਖੰਡ ਹੈਂ¹।
 ਮਾਰ ਮਾਰ ਹੀ ਪੁਕਾਰ ਕਿਲਕਾਰ ਪੈਂ ਹੈਂ¹।
 ਭੱਟ ਨਟ ਪਟ-ਬਾਜਨ ਜਜੋਂ ਭਾਜਨ ਉਮੰਡ ਹੈਂ¹।
 ਕੋਊ ਤੁੱਕੇ ਸੁੱਕੇ ਸੇਝੈਂ¹ ਨੇਜੈਂ ਸੌਂ ਕਰੇਜੇ ਬੇਝੈਂ²,
 ਰੇਜੇ ਰੇਜੇ¹ ਕਰੈਂ ਕੋਊ ਤੇਗ ਦੈ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੈਂ²।
 ਕਾਹੂੰ ਹੱਥ ਮੱਥ¹ ਬੱਖ² ਸੱਥਲ³ ਕਟੇ ਹੈਂ ਕੰਧ¹,
 ਕੋਊ ਊਧੇ¹ ਸੂਧੇ² ਪਰੇ ਮਰੇ ਭਾਰ ਕੰਡ ਹੈਂ³

॥੨੦੮॥

ਮੰਡ ਕੈ ਘਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਲਵੰਡ ਤਬਿ,
 ਰੰਡ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ ਝੁੰਡ ਧਰਾ ਪੈ ਬਿਥਾਰੇ ਹੈਂ¹।
 ਘਾਉ¹ ਬੋਲੈਂ ਭੱਕ ਭੱਕ, ਘਾਯਲ ਸੁ ਅੱਕ ਬੱਕ²,
 ਬਾਹੈ¹ ਬੀਰ ਤੱਕ ਤੱਕ, ਤੇਗ ਬੇਗ ਭਾਰੇ ਹੈਂ²।
 ਡੋਲਤ ਕਿਕਾਨ ਛੂਛੇ¹ ਕੋਊ ਨਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਪੂਛੇ,
 ਬਾਜਤ ਹੈਂ ਮਾਰੂ ਦੀਹ ਦੁੰਦਭਿ¹ ਨਗਾਰੇ ਹੈਂ।
 ਸਾਰ¹ ਸੰਗ ਸਾਰ ਬਜਯੋ ਘੜਤ ਠਠਯਾਰ ਮਾਨੋ,
 ਕੈਧੋ ਬਹੁ ਬਾਢੀਓਂ ਨੇ ਬਾਢ ਬਢ ਧਾਰੇ ਹੈਂ¹

॥੨੦੯॥

ਪਰੀ ਪੁਨਾਰੈਨ ਐਨ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾਯੋ ਗੈਨ¹,

¹ਦੁਖ ਭਰੀ। ²ਕੰਬ ਗਏ।

¹ਤਲਵਾਰਾਂ ਫੜ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਛੇਤੀ ਗੱਜ ਪਏ।

¹ਦੋਵੇਂ ਫੌਜਾਂ ਵੱਡੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵਧਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਰੂਪ (ਬਹਿਰ) ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇਰੁਕ ਗਈਆਂ।

¹ਹੱਥੋ ਪਾਈ।

¹ਚਲਾ ਕੇ। ²ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

¹ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭੱਜਦੇ ਹਨ।

¹ਸੁੱਕੇ ਤੀਰ ਲੰਘਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ²ਵਿੰਨੂਦੇ ਹਨ।

¹ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ। ²ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ।

¹ਸਿਰ। ²ਵੱਖੀ। ³ਪੱਟ। ¹ਮੋਢੇ।

¹ਉਲਟੇ ਭਾਵ ਮੂਧੇ। ²ਸਿੱਧੇ। ³ਪਿੱਠ ਪਰਨੇ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ।

¹ਬਲੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਜੰਗ ਰਚ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਧੜ, ਸਿਰ ਤੇ ਮੂੰਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖਿੰਡਾਏ ਹਨ।

¹ਜ਼ਖਮ। ²ਜ਼ਖਮੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ²ਛੇਤੀ ਭਾਰੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ।

¹ਖਾਲੀ ਘੋੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਵੱਡੇ ਜੰਗੀ ਧੌਂਸੇ।

¹ਲੋਹਾ, ਸਸੜ੍ਹ।

¹ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਤਰਖਾਣਾਂ ਨੇ ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਢ ਕੇਰੱਖੀਆਂ ਹਨ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ।

ਸੈਨ ਤੁਰਕੈਨ ਬਿਨ ਚੈਨ ਭਈ ਸਾਰੀਆ।

ਆਵਤ ਹੀ ਦਏ ਥੇ ਲਰਾਇ ਥੱਕੇ ਭੁੱਖੇ ਸਾਇ¹,

¹ਉਹ (ਫੌਜੀ)।

ਔਰ ਨ ਸਮਾਨ ਕਾਇ ਮਿਲੇ ਸੁਖਕਾਰੀਆ।

ਦੇਸ ਸਬਿ ਬਾਂਧਯੋ ਬੈਰ ਫੇਰ ਕਿਮ ਹੋਇ ਖੈਰ¹,

¹ਸੁਖ।

ਧਰੈਂ ਕੈਸੇ ਧੈਰ¹ ਪਰੇ ਆਨ ਵੀਚ ਖ਼ਾਰੀਆ²।

¹ਧੀਰਜ। ²ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ, ਕਸ਼ਟ ਵਿੱਚ।

ਅਧਿਕ ਉਜਾੜ ਝਾੜ ਫਾੜਤ ਬਸਨ ਤਨ,

ਪਥ¹ ਪਾਥ² ਆਵਤ ਨ ਹਾਥ ਰਹੇ ਹਾਰੀਆ

¹ਰਸਤਾ। ²ਪਾਣੀ।

॥ ੨੧੦ ॥

ਪੋਸ ਮਾਸ¹ ਪਰੈ ਹਿੰਮ² ਬਯਾਰਿ³ ਬਹੇ ਤੇਜ ਤਿੰਮ,

¹ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ। ²ਬਰਫ਼। ³ਹਵਾ।

ਉਬਰਨ¹ ਹੋਇ ਕਿਮ ਤੁਰਕਨ ਜਾਤ ਕੋ।

¹ਬਚਾਉ।

ਜਾਡੇ ਸੋਂ ਜੁਡਾਏ ਜਾਤ¹ ਥਰ ਥਰ ਕਾਂਪੈ ਗਾਤ²,

¹ਪਾਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ²ਸ਼ਰੀਰ।

ਹਥਯਾਰ ਛੂਟੇ ਜਾਤ ਕਹਿ ਨ ਸਕੈ ਬਾਤ ਕੋ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰੀ ਬਾਤ ਲਪਟ¹ ਹਿਮਾਲੇ ਆਤ,

¹ਹਵਾ ਛੋਹ ਕੇ।

ਸੀਰੀ ਸੀਰੀ ਚੀਰੀ ਜਾਤ ਬਲ ਤਨ ਕਾਂਤਿ ਕੋ¹।

¹ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਚੀਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਲ ਤੇ {ਕਾਂਤ} ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ।

ਜਦਯਪਿ ਥੀ ਸਰਦੀ ਕੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਰਾਖੀ,

ਤੋਂ ਭੀ ਏ ਉਫਾਤ¹ ਕੀਏ ਜਾਤ ਘਾਤ² ਗਾਤ ਕੋ

¹ਆਫ਼ਤ, ਮੁਸੀਬਤ। ²ਨਾਸ।

॥ ੨੧੧ ॥

ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਸ਼ੇਖ ਸੱਯਦ ਅਰਾਂਮ ਤਨ

ਹੁਤੇ, ਜਿਨ ਸੀਤ ਬਾਤ¹ ਕਬੀ ਨ ਸਹਾਰੇ ਹੈਂ।

¹ਠੰਡੀ ਹਵਾ।

ਗੁਰੂ ਓਰ ਸਿੱਖ ਜੱਟ, ਰਹੇ ਥੇ ਜੋ ਜੰਗ ਠੱਟ¹,

¹ਕਰ।

ਹੁਤੇ ਸੀਤ ਬਾਤ ਕੇ ਜਿਤੱਯਾ ਭੱਟ ਭਾਰੇ ਹੈਂ।

ਔਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਠੌਰ ਠੌਰ ਮੇ ਅੰਗੀਠੇ ਗੌਰ,

ਸੇਕ ਸੇਕ ਜਾਇ ਅਰੈਂ ਛੇਕ ਛੇਕ¹ ਮਾਰੇ ਹੈਂ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਕੇ।

ਜਮ ਭੀ ਨ ਤਿਨੈ ਜੋਹੈ¹ ਸੀਤ ਬਪੁਰਾ ਤੁ ਕੋ ਹੈ?

¹ਤਕਦਾ, ਦੇਖਦਾ।

ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਹੋਹੈਂ ਜਿਨੈਂ ਰਖਵਾਰੇ ਹੈਂ ॥ ੨੧੨ ॥

ਰਾਤ ਭਰ ਰਹਯੋ ਜੰਗ, ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਠਰੇ ਅੰਗ,

ਭਏ ਜਢ ਔ ਕੁਢੰਗ ਧਾਇ ਸਿੱਖ ਕੂਟ ਹੈਂ।

ਭੂਰ ਭੂਖ ਪਯਾਸ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰੇ,

ਕਰੈਂ ਕਯਾ ਹਥੱਯਾ¹ ਬਾਗੈਂ ਅੱਸੂ ਕੀ ਛੂਟ ਹੈਂ।

¹ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ।

ਖਿਸਕ ਰਕਾਬ ਤੈ ਸ਼ਿਤਾਬ ਪਗ ਗਿਰੈਂ ਧਰ,
ਪਾਇ ਸੋ ਅਜਾਬ! ਮਰੈਂ ਸਕਤ ਨ ਉਠ ਹੈਂ।
ਮਰਤ ਬਿਨਾ ਹੀ ਮਾਰੇ ਤੁਰਕ ਵਿਚਾਰੇ ਆਜ,
ਆਈ ਰਾਤ ਕਜਾਮਤ ਕੀ ਬਿੱਧਣ! ਨ ਝੂਠ ਹੈਂ

'ਦੁੱਖ।

'ਦੁਖਦਾਈ।

॥ ੨੧੩ ॥

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ ਕਾਲ੍ਹਾ ਔ ਰਜਾਦਾ ਜ੍ਹਾਨ,
ਭਟ ਭੀਰ ਲੈ ਮਹਾਂਨ ਗੁਰੁਮਤਾ ਕਰ ਹੈਂ।
ਖੈਂਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰੈਂ ਸਮ ਸ਼ੇਰੈਂ ਪਰੈਂ ਕੂਦ ਜਾਇ
ਕਾਟ ਕਾਟ ਗੇਰੈਂ ਬਾਢੀ ਬਢੈਂ ਜਿਮ ਤਰੁ ਹੈਂ।
ਘਾਟ ਤਰਵਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਉਤਾਰ ਪਾਰ ਕੀਨੇ,
ਦੂੰਦੇ ਖਾਂ ਕਮਰ ਬੇਗ ਆਦਿ ਅਫਸਰ ਹੈਂ।
ਆਠਕ ਹਜਾਰ ਕਾ ਸਥਾਰ! ਇਮ ਡਾਰ ਦਯੋ,
ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਕਾਟ ਕੈ ਜਵਾਰ ਜਿਮ ਧਰ ਹੈਂ

'ਸੱਥਰ, ਢੇਰ।

॥ ੨੧੪ ॥

ਸੁਨ ਕੈ ਹਿਰਾਂਨ ਭਯੋ ਲਲਾ ਬੇਗ ਕੋਪ ਠਯੋ,
ਕਹਯੋ ਨਿਜ ਪੂਤਨ ਕੋ ਜਾਹੁ ਕਰੋ ਜੇਤ ਹੈ।
ਹੋਇ ਕੈ ਸੁਚੇਤ ਸੈਨ ਲੈ ਕੈ ਖੇਤ ਜੈ ਕੈ ਲਰੇ,
ਗੁਰੂ ਕੋ ਚਾਹੈ ਕੈ ਲਜਾਓ ਅੱਸ੍ਰਨ ਸਮੇਤ ਹੈ।
ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਸ਼ਮੱਸ ਚਮੂੰ ਲੈ ਬੇਗ ਖੈਂਚ ਤੇਗ,
ਆਇ ਧਾਇ ਕੀਨੋ ਜੰਗ ਅਤੀ ਮੱਧ ਖੇਤ! ਹੈ।
ਇਤ ਤੈ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਮੋਹਨ ਲੋ,
ਸੰਗ ਭਟ ਭੀਰ ਲੈ ਜਿਤੱਯਾ ਜੰਗ ਕੇਤ ਹੈ।

'ਜਿੱਤ।

'ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ।

'ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

॥ ੨੧੫ ॥

ਜਾਇ ਧਾਇ ਜ੍ਹਾਨ ਲਰੇ ਕੀਨ ਘਮਸਾਨ ਭਰੇ!,
ਤੁਰਕਨ ਓਸਾਨ ਹਰੇ! ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰਕੈ²।
ਜਦਯਪਿ ਪਠਾਂਨ ਜ੍ਹਾਨ ਮੁਗਲ ਮਹਾਨ ਲਰੇ
ਐ ਪੈ ਸੀਤ ਕਰੇ ਜਢ ਅੰਗ ਰਹੇ ਠਰਕੈ।
ਔਰ ਗੁਰੂ ਗੌਰ ਉਚਿ ਠੌਰ ਖਰੇ ਕਰੈਂ ਜੰਗ,
ਤੀਰਨ ਕੀ ਛੌਰ ਛੋਰਿ! ਰਹੇ ਤਿਨੈ ਹਰ ਕੈ।
ਆਖਰ ਲਚਾਰ ਹੋਇ ਅਲੀ ਅਲੀ ਮਾਰ ਮਾਰ,

'ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

'ਹੋਸ਼ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਧੜ (ਵੱਖ) ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

'ਬਹੁਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਬੋਲ ਕੈ ਤੁਰਕ ਭੱਟ ਆਇ ਮਰੈਂ ਲਰ ਕੈ

॥ ੧੨੬ ॥

ਜੇਤਕ ਤੁਰੱਕ ਮਰੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਹਥਯਾਰ ਅਸ੍ਰੂ,
ਲੇਤ ਹੈਂ ਅਪਾਰ ਹੀ ਸੰਭਾਰ ਸਿੱਖ ਝੱਟ ਹੈਂ।
ਸੀਸ ਸਿਵ ਲੇਤ ਕੱਟ, ਸੂਰਨ ਜਰੂਰ ਝੱਟ,
ਹੂਰ ਸੱਟਪੱਟ¹ ਬਰ ਵਰਜਾਤ ਖਟ ਹੈ²।

ਭੈਰਵਿ ਪਿਸਾਚ¹ ਭੂਤ ਆਂਤਨ ਕੇ ਹਾਰ ਕੂਤ²,
ਡਾਰ ਗਰ ਨਚੈਂ ਉਤ ਤਚੈਂ ਨਾਦ ਅੱਟ ਹੈਂ¹।
ਮਾਸਹਾਰੀ ਮਾਸ ਕੇ ਗਿਰਾਸ ਰਾਸਿ ਖਾਸ ਲੀਵੈਂ¹,
ਜੋਗਨੀ ਸ਼ੌਨ ਪੀਵੈਂ ਚੰਡਿ ਮੇਦ ਚੱਟ ਹੈਂ¹।

॥ ੨੧੭ ॥

ਦੋਊ ਪੂਤ ਮਰੇ ਸੁਨਿ ਲਲਾ ਬੇਗ ਰੋਯੋ ਪੁਨ,
ਜਾਨ ਲਯੋ ਠੀਕ ਉਨ ਹੋਇ ਜੀਤ ਨਾਂਹਿ ਹੈ।
ਐ ਪੇ ਅਬਿ ਭਾਗੈਂ ਤਬਿ ਕੁਲ ਕੋ ਕਲੰਕ ਲਾਗੈ,
ਸਿੱਖ ਭੀ ਨ ਜਾਨ ਦੈ ਹੈਂ ਲੈਹੈ ਜਾਨ ਸਾਹਿ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਕੈ ਪੈਗੰਮ੍ਹ ਹੈਂ ਵਲੀ ਸਹੀ,
ਇਨ ਕੇ ਸਮੁੱਖ ਮਰਿ ਭਿਸ਼ਤ ਤੇ ਪਾਹਿ ਹੈਂ।
ਐਸੇ ਮਨ ਠਟ ਕਰਿ¹ ਲਲਾ ਬੇਗ ਹਠ ਧਰਿ,
ਔਰ ਭਟ ਪਠਿ ਵਰ ਦਏ ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਹੈ¹।

॥ ੨੧੮ ॥

ਗੁਲ ਖਾਂ ਭੀਖਮ ਖਾਂ ਬੁਲਿੰਦ ਖਾਂ ਬੁਲੰਦ ਬੀਰ,
ਏਕ ਏਕ ਬੁਜੋ¹ ਨਿਤ ਹੁਤੇ ਜੇਊ ਖਾਵਤੇ।
ਆਇ ਫੁਨਿ ਅਰਰਾਇ ਪਾਇ ਘਮਸਾਨ ਦਯੋ,
ਭਏ ਬਹੁ ਜ੍ਯਾਂਨਨ ਕਿਕਾਂਨਨ ਕੋ ਘਾਵਤੇ¹।
ਇਤ ਤੈ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਭੱਲਨ ਭਗਤੂ ਆਦਿ,
ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਠਾਏ ਭਟ ਭਿਰੇ¹ ਜਾਇ ਭਾਵਤੇ²।
ਸੈਫ¹ ਸੇਲ² ਤੇਗ ਬੇਗ ਬਾਹਿ ਲਾਹਿ ਘਾਣ ਸੁੱਟੇ³,
ਗੁਰੂ ਭੀ ਸਰੋਘ ਖਰ¹ ਭਏ ਬਰਖਾਵਤੇ ॥ ੨੧੯ ॥

¹ਛੇਤੀ। ²ਚੰਗੇ ਵਰ ਲੱਭ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। {ਖਟ-ਸੰ: ਚਾਹੁਣਾ, ਇੱਛਾ ਕਰਨੀ, ਚੁੰਡਣਾ, ਲੱਭਣਾ}।

¹ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਜੀਵ। ²ਆਂਦਰਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵ ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਮੂਰਖ ਉੱਚੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਛੱਡਦੇ ਭਾਵ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਖਾਸ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗ੍ਰਾਹੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਮਿੱਝ ਚਟਦੀਆਂ ਭਾਵ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। {ਚੰਡਿ- ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ।}

¹ਠਾਣ ਕੇ, ਸੋਚ ਕੇ।

¹ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ।

¹ਬੱਕਰੇ।

¹ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ (ਆਏ)।

¹ਭਿੜੇ, ਲੜੇ। ²ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ।

¹ਸਿੱਧੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ। ²ਨੇਜ਼ੇ। ³ਛੇਤੀ ਚਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤੇ (ਦੁਸ਼ਮਣ) ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ।

ਹਾਰ ਸੋ ਮਸਾਲ ਤੈ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਮਤਾਬ ਚਾੜ੍ਹ,
 ਐ ਪੈ ਪੋਨ ਬੰਦ ਕਰੇ ਭਯੋ ਅੰਧਕਾਰ ਹੈ।
 ਝਾਰਨ ਕੇ ਸਿਖ ਭੇਤੀ ਇਤ ਉਤ ਦੌਰੈਂ ਛੇਤੀ,
 ਲਾਘਵਤਾ ਜੇਤੀ ਬਨੈ ਤੇਤੀ ਧਰੈਂ ਮਾਰ ਹੈਂ।
 ਤੁਰਕ ਘਬਰਾਇ ਤਰ, ਬੂਝੈਂ ਨ ਅਪਰ ਪਰ,²
 ਆਪਸ ਮੈਂ ਜੂਝੇ ਲਰਿ, ਤਮ ਕੇ ਅਧਾਰ ਹੈ।
 ਸਿੱਖਨ ਬਿਦਾਰੇ ਕੁਛ ਜਾੜੇ ਜਢ ਕਰ ਡਾਰੇ,²
 ਗਿਰ ਗਿਰ ਪੈਰੈਂ ਬਿਜ ਮਾਰੇ ਜਜੋਂ ਮਿਨਾਰ ਹੈਂ

॥੨੨੦॥

ਤੀਨੋ ਸਰਦਾਰ ਜੂਝ ਗਏ ਸੂਝ ਪਾਇ ਲੱਲਾ,²
 ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਬੋਲਿ ਬਰਥੱਲਾ ਵਾਂਗੁ ਕਦਲੀ।
 ਜੇਤਕ ਥੇ ਬਾਕੀ ਪਾਸ ਤਿਨੈ ਭਯੋ ਐਸੇ ਤ੍ਰਾਸ,
 ਪਰੇ ਹੀ ਭਰਤ ਸ੍ਰਾਸ ਪੋਸਤੀ ਜਜੋਂ ਗਧਲੀ।
 ਲਲਾ ਪਛੁਤਾਇ ਰੋਇ ਕਹੇ ਹਾਇ ਕੈਸੇ ਕਰੋਂ
 ਠਟੀ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਸਾਇ ਨਾਂਹਿ ਜਾਇ ਬਦਲੀ।
 ਦੇਖੋ ਨਾਗਹਾਨੀ ਆਸਮਾਨੀ ਟੂਟੀ ਆਫਤ
 ਕਿਆ,
 ਹਮ ਹੀ ਪੈ ਆਨ ਪਰੀ ਸੀਤ ਭਰੀ ਬਦਲੀ

॥੨੨੧॥

ਹਾਇ ਅਫਸੋਸ ਦੋਸ਼ ਦੇਵੈਂ ਕਾਂਹਿ ਗਏ ਹੋਸ਼,
 ਦਲ ਸਬਿ ਮਰਜੋ ਪੈ ਨ ਸਰਜੋ ਕਿਛ ਕਾਮ ਹੈ।
 ਮੋਚਤ ਹੈ ਨੈਨ ਨੀਰ ਸੋਚਤ ਅਧੀਰ ਹੋਯੋ,
 ਰੈਨ ਭਈ ਦੂਰ, ਸੂਰ ਚਢਯੋ ਤੇਜ ਧਾਮ ਹੈ।
 ਲਲਾ ਬੇਗ ਬੇਗ ਹੈ ਤਜਾਰ ਹਥਜਾਰ ਗਹਿ,
 ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਾਇ ਨਿਜ ਸੈਨ ਲੈ ਤਮਾਮ ਹੈ।
 ਆਇ ਜੁਟਯੋ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਅਧਿਕ ਉਮੰਗ ਸੰਗ,
 ਤੀਰ ਔ ਤੁਫੰਗਨ ਕੋ ਜੰਗ ਕੀਨ ਜਾਂਮ ਹੈ।

॥੨੨੨॥

ਗੁਰੂ ਜਾਨ ਭਾਈ ਪਰ ਚਰੂ ਖੇਤ ਵੀਚ ਖਰੂ,²
 ਸੰਗ ਭਟ ਭੀਰ ਵਰ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਬਰਸੈਂ।

¹{ਸੋ} ਉਨ੍ਹਾਂ (ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ) ਹਾਰ ਕੇ।

¹ਹਵਾ ਬੁਝਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

¹ਫੁਰਤੀ।

¹ਬਹੁਤ। ²ਆਪਣਾ ਤੇ ਪਰਾਇਆ।

¹ਅਨੁਰੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਭਾਵ ਅਨੁਰੇ ਦੇ ਕਾਰਨ।

¹ਮਾਰੇ। ²ਪਾਲੇ ਨੇ ਹਿਲਣ ਜੋਗੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ।

¹ਬਿਜਲੀ।

¹ਖਬਰ। ²ਲਲਾ ਬੇਗ।

¹ਕੇਲੇ ਵਾਂਗ ਕੰਬਿਆ।

¹ਗਾੜ੍ਹੇ ਪੋਸਤੀ ਵਾਂਗ ਪਏ ਹੀ ਹਾਹੁਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਉਹ।

¹ਅਚਾਨਕ। {ਫਾ: ਨਾਗਹਾਂ- ਅਚਾਨਕ।}

¹ਛੱਡਦਾ ਹੈ, ਕੇਰਦਾ ਹੈ।

¹ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਘਰ ਸੂਰਜ।

¹ਜੰਮ ਕੇ ਭਾਵ ਟਿਕ ਕੇ।

¹ਚੜ੍ਹ ਕੇ। ²ਖੜੇ ਹੋਏ।

ਚੋਬ ਦੀਹ¹ ਦੂਹਰੀ ਦਮਾਮਨ ਪੈ² ਪਰੈ ਐਸ,
ਜੋਊ ਸੁਨਿ ਕੂਰ¹ ਲਰੈਂ ਸੂਰ ਅਤਿ ਹਰ ਸੈਂ।
ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਬਰਖਤ ਜਾਨ ਅਰਿ ਕਰਖਤ¹,
ਸਰਕਤ ਸਾਰ¹ ਫਰਕਤ ਘਾਏ ਤਰਸੈਂ²।

ਮਾਰ ਕਰੇ ਪੋਲੇ, ਮੇਘ ਡਾਰ ਜਜੋਂ ਅਤੋਲੇ ਗੋਲੇ,
ਪਕੇ ਖੇਤ ਚੇਤ ਛੋਲੇ, ਖੋਲ੍ਹੇ ਰਾਹਿ ਦਰਸੈਂ¹।

॥੨੨੩॥

ਭੂਮ ਭਈ ਲਾਲ ਰੰਗ, ਕੀਚ ਮਚਯੋ¹ ਵੀਚ ਜੰਗ,
ਧਸਤ ਤੁਰੰਗ ਅੰਗ, ਚਲ ਨਾ ਸਕਤ ਹੈਂ।
ਲੁੱਥ ਪਰ ਲੁੱਥ ਚਰੀ ਮਾਨੋ ਗੁੱਥ ਜੁੱਥ ਧਰੀ¹,

ਕੈਧੋ ਸੀਢੀ¹ ਕਰੀ ਸੂਰ ਸੁਰਗ ਸਿਧੱਤ ਹੈਂ²।
ਡਾਰੇ ਹੈਂ ਕਿਕਾਨ¹ ਜ੍ਹਾਨ ਤੁੱਥ ਮੁੱਥ ਕਰਿ² ਬਹੁ,
ਹੱਥ ਮੱਥ¹ ਸੱਥਲ² ਅਕੱਥ³ ਹੀ ਰੁਲਤ ਹੈਂ।
ਮਾਨੋ ਗਿਰ ਗੋਰੂ ਤਟ ਮੂਰਤੈਂ ਅਘਟ ਠੱਟ,
ਕੱਟ ਅੱਟਪੱਟ ਸੱਟੀ ਜਲ ਅਲਵੱਤ ਹੈਂ¹।

॥੨੨੪॥

ਭੈਰਵਿ ਪਿਸਾਚ ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਗਨੀ ਚੁਰੇਲ ਦੇਤ¹
ਹਾਕ, ਫਿਰੈ ਵੀਚ ਖੇਤ ਗੀਧ ਸ੍ਰਾਨ ਸਜਾਲ ਹੈਂ।
ਮਾਸ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਖਾਇ ਹਾਰ ਗਰ ਆਂਤ ਪਾਇ¹,
ਤਾਰੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਦਾਇ ਵਾਇ ਕੈ ਕਪਾਲ ਹੈਂ¹।

ਭੂਤਨ ਕੀ ਗੋਰੀ¹ ਨਿਜ ਪੂਤਨ ਦੈ ਲੋਰੀ,
ਭਰਿ ਲੋਹੂ ਕੀ ਕਟੋਰੀ ਨਾਹਿ ਥੋਰੀ ਸੋ ਪਿਆਲ
ਹੈਂ।

ਨਾਰਦ ਕਲ੍ਹੈ ਅਛੂਤ ਨਾਚਤ ਫਿਰੈਂ ਅਕੂਤ¹,

ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਮਜਬੂਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਭਾਲ ਹੈਂ

॥੨੨੫॥

ਜੰਗ ਭਯੋ ਭਾਰੀ ਮਰੇ ਸੂਰਮੇਂ ਅਪਾਰੀ,

¹ਭਾਰੀਆਂ, ਵੱਡੀਆਂ। ²ਧੌਂਸਿਆਂ ਉੱਪਰ।

¹ਕਾਇਰ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸਸਤ੍ਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਲਦੇ ਹਨ। ²(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਜ਼ਖ਼ਮ ਫਰਕਦੇ ਹਨ (ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ) ਤਰਸਦੇ ਹਨ।

¹ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰੀ ਗੜੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਸਦੇ ਹਨ।

¹ਚਿੱਕੜ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਜਾਣੋ {ਜੁੱਥ} ਬਹੁਤੀਆਂ (ਲੋਥਾਂ) {ਗੁੱਥ} ਗੁੰਦ ਕੇਰੱਖੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪਉੜੀ। ²ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਘੋੜੇ। ²ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਕੇ।

¹ਸਿਰ। ²ਪੱਟ। ³ਅਣਗਿਣਤ।

¹ਜਾਣੋ ਗੋਰੂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਕੋਲ ਬੇ-ਮੇਲ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਕੱਟ ਕੇ, ਅਗੜ-ਦੁਗੜੀਆਂ {ਅਲਵੱਤ} ਬਿਨਾਂ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਜਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

¹ਚੁੜੇਲਾਂ।

¹ਗਲ ਵਿੱਚ ਆਂਦਰਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ।

¹ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਤਾੜੀ ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਭਾਵ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਖੋਪਰੀਆਂ ਵਜਾ ਕੇ।

¹ਇਸੜੀਆਂ ਭਾਵ ਭੂਤਨੀਆਂ।

¹ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸੜੀ ਜੋ ਛੁਹਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਬੇ-ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਨਚਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਪਰੀ ਬਰੀ ਸਾਰੀ ਕਰੀ ਹੈਂ ਸੁਹਾਗ ਵਾਰੀਆ।
ਜੋਧਨ ਕੇ ਜੋਧ ਲੈ। ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹਿ ਆਦਿ ਬੀਰ,
ਭੀਰ ਮਲਵੱਯਨ ਸੁ ਭਯੰਨ। ਅਪਾਰੀਆ।
ਪੈਦੇ ਖਾਨ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸੱਤੁ ਨਬੇਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ,
ਮਾਰ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਭਵ ਪਾਰੀਆ।
ਅਰਜੋ ਲਲਾ ਬੇਗ ਗੁਰੂ ਮਾਰ ਤੇਗ ਬੇਗ ਤਾਂਹਿ,
ਲਾਹਿ ਸਿਰ ਸੁਟਯੋ ਜਿਮ ਕੱਦੂ ਕੱਟ ਡਾਰੀਆ

॥੨੨੬॥

ਬਾਕੀ ਭਾਗ ਚਲੇ ਤੁਰਕ ਭਏ ਨਾਹਿ ਖਲੇ,
ਧਾਇ ਸੋ ਭੀ ਦਲ ਮਲੇ। ਮਾਰ ਸਿੱਖਨ ਸੁਧਾਰ ਕੈ।
ਜਦੀ ਸਿਖ ਭੂਰ ਬਰੇ ਗੁਰੂ ਸੂਰ ਜਖਮੀ ਭੇ।

ਭਾਈ ਜਾਨ ਘੋੜਾ ਖੇਤ ਰਹਯੋ ਜੇਤ ਭਾਰਿ ਕੈ।
ਤਦਯਪਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੀਤ ਭਈ ਜਾਂ ਕੇ ਜੁਰੇ ਗੀਤ,
ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਸਿਖ ਮੀਤ ਗਏ ਤੁਰਕ ਹਾਰਕੈ।
ਖੇਤ ਜੋ ਰਹਾਏ ਸਬਿ ਭਿਸਤਿ ਸਿਧਾਏ,
ਗੁਰ ਸੰਮੁਖ ਥੇ ਆਏ ਯਾਂ ਤੇ ਗਏ ਫੰਧ ਫਾਰਿ ਕੈ।

॥੨੨੭॥

ਤੁਰਕ ਦਫਨਾਏ। ਦਮਦਮਾ ਬਨਵਾਏ,
ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪਰ ਥਿਰਾਏ, ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਮਨਿ ਧਾਰ ਹੈਂ।
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਦੀਏ ਬਰ ਸਿੱਖੀ ਮੋਖ ਭੋਗ ਭਰ।
ਨਾਮ ਅਬਿ ਗੁਰੂ ਸਰ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰ ਹੈ।
ਸੋਲਾਂ ਸੋ ਅਠਾਸੀ ਤਬਿ ਹੁਤੇ ਭਯੋ ਜੰਗ ਜਬਿ,
ਦੇਸ ਸਿੱਖ ਥਯੋ ਸਬਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਨਿਹਾਰ ਹੈ।
ਸੁਨੀ ਜਬਿ ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ਮਹਾਂ,
ਢਿਗ ਤੈ ਵਜੀਰ। ਕਹਾ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਭਾਰ ਹੈ

॥੨੨੮॥

ਏਤੀ ਕੌਨ ਸਮਰੱਥ ਜਨ ਜਗ ਮੈ ਰਖੱਤ,
ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗ ਹੱਥ ਕਰੈ ਬਿਨ ਸਾਜ। ਹੈ।
ਤੀਨ ਵਾਰ ਅਜਮਾਇ ਲੀਨ ਘਮਸਾਨ ਪਾਇ,

'ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
'ਮਲਵਈਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ।

'ਦਲ ਕੇ ਮਲ ਸੁੱਟੇ।
'ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਸੂਰਮੇ ਹੂਰਾਂ ਨੇ ਵਰ ਲਏ (ਤੇ ਕੁਝ) ਜ਼ਖਮੀ
ਹੋ ਗਏ।
'ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਕਰਕੇ।

'(ਜਮਾਂ ਦੀਆਂ) ਫਾਹੀਆਂ ਪਾੜ ਕੇ ਭਾਵ ਕੱਟ ਕੇ।

'ਦਬਾ ਦਿੱਤੇ।
'ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ।

'ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ।

'ਸਾਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਵੱਲ ਹੈ ਖੁਦਾਇ ਤਿਨੈ ਦੇਤ ਫਤੇ ਤਾਜ ਹੈ।¹ ਫਤਹ ਦਾ ਤਾਜ।
 ਐ ਪੈ ਜੀਤ ਲੈਹੈਂ ਤੇ ਫਕੀਰ ਤੈ ਕਿਆ ਪੈਹੈਂ ਹਮ,
 ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕੋਊ ਕੋਸ਼। ਦੇਸ ਰਾਜ ਹੈ।¹ ਖਜ਼ਾਨਾ।
 ਨਾਹਕ। ਲਰੈ ਹੈਂ ਮਰਵੈ ਹੈਂ ਫੌਜ ਕੋ ਪਠੈ ਹੈਂ,
 ਕਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਥਾਰੇ ਵੈਸੇ। ਬਹੁ ਬਾਜ ਹੈਂ¹ ਐਵੇਂ, ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ।
 ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ (ਕੋਲ) ਉਸ ਵਰਗੇ।
 ॥੨੨੯॥

ਤਾਂ ਪਰ ਵਿਚਾਰੋ ਦਿਲਬਾਗ ਤੋ ਗਯੋ ਹੈ ਮਾਰੋ,
 ਗੁਲਬਾਗ ਭੀ ਨਿਹਾਰੋ ਤਾਂਹਿ ਬਿਨ ਮਰ ਹੈ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਦਾਨੇ।¹ ਹੂੰ ਹੈਂ ਫੱਕਰ ਨਿਦਾਨੇ² ਰੈਹੈਂ¹ ਚਤੁਰ।² ਅਣਜਾਣ।
 ਸਜਾਨੈ ਜੋ ਅਮੀਰ, ਨਾ ਫਕੀਰਨ ਸੋਂ ਅਰ ਹੈਂ।
 ਪੀਰ ਹੈਂ ਫਕੀਰ ਗੁਰੂ ਅਜਮਤ ਵਾਰੇ ਭਾਰੇ,
 ਨਾਗ ਕਾਰੇ ਛੇਰਿ ਛੇਰਿ ਕੌਨ ਸੁਖੀ ਪਰ ਹੈ।¹ ਹੋਵੇਗਾ।
 ਐਸੀ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਜੋ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਸੁਨਾਈ ਬਾਤ,
 ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਤਜਜੋ ਬੈਰ ਭਜਜੋ ਮੋਨ ਡਰ ਹੈ।¹ ਡਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ।
 ॥੨੩੦॥

ਦੋਹਰਾ:

ਭਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਮੈਂ ਰਰੀ।¹ ਕਹੀ।
 ਸਬਿਹਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਾਇ।
 ਪੌਨ ਭਰੀ ਖੱਲ ਅੱਸੂ ਹਿਤ।¹ ਹਵਾ (ਨਾਲ) ਭਰੀ ਖੱਲ (ਭਾਵ) ਘੋੜੇ ਵਾਸਤੇ।
 ਕਜੋਂ ਤਕਲੀਫ ਉਠਾਇ ॥੨੩੧॥
 ਲਘੁ ਹਾਸਲ। ਬਹੁ ਖਰਚ ਹੈ¹ ਘੱਟ ਲਾਭ।
 ਜਿਹਿ, ਸੋ ਕਰੋ ਨ ਕਾਮ।
 ਸੁਨਿ ਉਮਰਾਵਨ ਕਹਜੋ ਪੁਨ,
 ਭਲੀ ਇਹੀ ਸੁਖ ਧਾਮ ॥੨੩੨॥
 ਸ਼ਾਹਿ ਯਾਹਿ ਠਟ। ਹਟ ਬਹਜੋ,¹ ਸੋਚ ਕੇ।
 ਪਠਜੋ ਨ ਪੁਨ ਭਟ ਕਾਇ।
 ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਰਣ ਕਰਿ ਥਿਰੇ,
 ਇਤ ਇਹੁ ਥਿਰਜੋ ਅਧਯਾਇ ॥੨੩੩॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਥੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਅਟੱਲਰਾਇ, ਮਾਲਵੇ ਜੰਗ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ' ਨਾਮ ਪੱਚੀਸਮੋ ਬਿਸੁਆਮ ॥੨੫॥

੨੬. {ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਕਥਾ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਕਬਿ ਸਹਾਯਕ ਸਾਰਦਾ*,

*ਏਥੇ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਜੀ, ਕਵਿ ਸੰਕੇਤ ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ ਮੰਗਲ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੩ ਦਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦਾ ਭਾਵ।

ਸੇਤ ਸੁਰੰਗ ਸੁਹਾਇ।

'ਸੁਹਣੇ ਚਿੱਟੇਰੰਗ ਵਾਲੀ, ਚੰਗੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਤੇ ਸੋਭਨੀਕ ਸੁਰਸੁਤੀ!

ਸ਼ਕਤਿ ਸਫੁਰਨਾ ਸਰਬਦਾ,
ਦੇਹੁ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਇ। ॥੧॥

'ਹੇ ਜਗਤ ਮਾਤਾ (ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ) ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਫੁਰਨ ਸ਼ਕਤੀ (ਦੇਂਦੀ ਹੈਂ ਤਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ) ਸਦਾ (ਸਫੁਰਨ ਸ਼ਕਤੀ) ਦੇਹੁ।

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕੀ ਗਾਥ ਕੁਛ,
ਪੁਰ ਕਰਤਾਰਹਿ ਜੰਗ।
ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸਿੱਖ ਅਬਿ
ਚਿੱਤ ਦੈ ਸਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥੨॥

ਦ੍ਰੋਯਾ ਛੰਦ:

ਜੰਗ ਜੀਤ ਪੁਰ ਕਾਂਗੜ ਮੈਂ ਗੁਰੂ,
ਆਇ ਥਿਰੇ ਪੁਨ ਮਨਿ ਮੁਦ ਪਾਇ।

'ਮਨ 'ਚ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਜੇਧ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਸਭਿ,
ਸੇਵੈਂ ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਕਰਿ ਭਾਇ।

'ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ

ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕੀਰਤਿ,
ਬਿਸਤੀਰਤ। ਭੀ ਜੈਸੇ ਪੁਨਯੋ ਚੰਦ।

'ਫੈਲ ਗਈ।

ਮਾਲ ਮਰਾਲ। ਕਿ^੨ ਰਾਇ ਬੇਲ^੩ ਸੀ,
ਕਿਧੋ ਮਾਲਤੀ ਕੇਰ ਸੁਗੰਧਿ ॥੩॥

'ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ। ੨ਜਾਂ। ੩ਮੋਤੀਏ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਕ ਵੇਲ।

ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਨਿਥਾਨੇ ਵਾਲਾ,
ਮਿਲਯੋ ਆਇ ਦੈ ਭੇਟਾ ਦੁਗਧ। ਸੁਧਾਰ।

'ਦੁੱਧ ਦੀ।

ਪੇਖਿ ਨਿੰਮ੍ਰਿਤਾ ਬਾਤੈਂ ਸੁਨਿ ਤਿਹ,
ਕਰਾਮਾਤ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੀ ਔਰ ਅਪਾਰ।
ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਰਹਿ ਗੁਰੂ ਗਮਨੇ,
ਜੇਧ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਦੈ ਬਰ ਆਤਮ ਗਜਾਨ।ਦੁੰਦਭਿ^੧ ਬਜਤ ਚਲਤ ਮਗ^੨ ਸੈਨਾ,

'ਧੌਂਸੇ। ੨ਰਸਤੇ।

ਉਡਤ ਧੂਲ ਛਾਯੋ ਅਸਮਾਨ ॥੪॥

ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਬੱਸ¹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖੰਨ ਕੇ,
ਭਗਤ ਵਤਸਲ¹ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਦ² ਸੰਭਾਲ।
ਮੇਘ, ਮਰਾਲ ਚਾਲ ਚਲਿ ਸਲਿਤਾ¹,
ਦੇਸ ਮਾਲਵਾ ਕੀਨੋ ਗੁਰੂ ਨਿਹਾਲ।
ਨਿਕਟ ਗ੍ਰਾਂਮਨ ਕੀ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ,
ਜਹਾਂ ਜਾਇੰ ਤਹਿ ਆਵੈ ਧਾਇ।
ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਘ੍ਰਿਤ ਅੰਨ ਬਸਨ ਬਹੁ,
ਧਨ ਅਰਪੈਂ ਗੁਰੁ ਅੱਗੁ ਭੇਟਾ ਲਜਾਇ ॥੫॥

ਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਸੈਂ ਪਰਸੈਂ ਪਗ¹, ਮਨਿ ਹਰਸੈਂ²
ਐਸੇ ਜੈਸੇ ਪਾਯੋ ਪਾਰਸ ਰੰਕ¹।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ¹ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ,
ਬਖਸੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਸਿੱਖਨ ਨਿਸੰਕ।
ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਿਚਰਤ ਲਖਿ¹ ਸਤਿਲੁਜ,
ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਆਏ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ।
ਪਤਨੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਤੋਹੁ¹ ਪੌਤ੍ਰ,
ਪ੍ਰਤੀਖਤ ਥੋ¹ ਜਹਿੰ ਸਬ ਪ੍ਰਵਾਰ ॥੬॥
ਚਹਿਤ ਕਹਿਤ ਮੈਂ ਜਜੋਂ ਕਿਸਾਨ ਘਨ ਬਾਰਸ,
ਚੱਕ੍ਰਵਾਕ ਜਿਮ ਸੂਰ ਉਭਾਰ¹।

ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ ਮੋਦ ਮਾਨ ਮਨਿ,
ਜਥਾ ਜੋਗ ਗੁਰੁ ਕਿਯ ਸਬ ਕਾ ਸਿਤਕਾਰ।
ਨਿਜ ਜਨ ਪਰ ਜਨ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਘਨ,
ਜਨ ਚਕੋਰ ਗਨ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਸਸਿ ਕੇ ਰਹੇ
ਨਿਹਾਰ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਲੈ ਸਿਖੰਨ ਕੇ,
ਅਏ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਗਹਿ ਸਾਰ¹ ॥੭॥
ਕਹੈਂ ਪਰਸਪਰ ਸੁਜੱਸ ਗੁਰੂ ਕਾ,
ਜੰਗ ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਸੰਗ ਕੀਨੇ ਜੈਸ।
ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕੋ ਮਾਲਕ ਗੁਰੁ,

¹ਅਧੀਨ।

¹ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ। ²ਸੁਭਾਵ, ਨੇਮ, ਫਰਜ਼।

¹ਨਦੀ।

¹ਚਰਨ ਛੁੰਦੇ ਹਨ। ²ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਕੰਗਾਲ ਨੇ।

¹ਵਰਖਾ।

¹ਲੰਘ ਕੇ।

¹ਨੂੰਹਾਂ।

¹ਉਡੀਕਦਾ ਸੀ।

¹{ਕਹਤ} ਔੜ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਬਦਲ ਦੀ ਵਰਖਾ ਅਤੇ ਚਕਵਾ
(ਚਕਵੀ) ਸੂਰਜ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ।

DIrj bIrjvMq¹ n hoXo koAU 'ਬਲਵਾਨ।

kbhUM aYs[

ਸੌਢਬੰਸ ਸਿੰਧ ਤੈ ਸਸਿ¹ ਇਕਰਸ,

'ਸੌਢ ਬੰਸ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੂਪ।

ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਾਚੇ ਪਾਤਸਾਹ ਯਹਿ ਠੀਕ।

ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੇ ਧਨੀ ਬਲੀ ਬਡ,

ਹਲਤ ਪਲਤ ਮੈ ਰੱਖਕ ਸਿੱਖ ਗਨ ਨੀਕ ॥ ੯ ॥

ਫਤੇ ਰਕਾਬ ਸੰਗ ਰਹਿ ਇਨਹੂੰ,

ਗੁਰੁ ਘਰ ਕਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹਿੰ ਛੋਡੋ ਕੋਇ।

ਸਾਹਿਜਗਾਂ ਡਰਿ ਲਰਨ ਦਯੋ ਛੱਡ,

ਜੋ ਆਯੋ ਚਢਿ ਮਾਰਯੋ ਸੋਇ।

ਐਸੀ ਬਾਤੈਂ ਬਹੁ ਬਖਜਾਤੈਂ,

ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਦਰਸੈਂ ਗੁਰੁ ਕੋ ਚਾਹਿ।

ਭੀਰ ਰਹੇ ਗੁਰ ਤੀਰ¹ ਸਿੱਖਨ ਕੀ,

'ਪਾਸ, ਕੋਲ।

ਸੋਹਿਤ ਗੁਰੁ ਜਨ ਸਸਿ ਉਡਗਨ ਮਾਹਿੰ¹ ॥ ੯ ॥

'ਬਹੁਤੇ ਤਾਰਿਆਂ 'ਚ ਚੰਦ।

ਦੋਹਰਾ:

ਏਕ ਦਿਵਸ ਨਿਜ ਮਹਲ ਮੈਂ,

ਗੁਰੁ ਕਰੀ ਸਬਿ ਬਾਤ।

ਬਿਧੀਆ ਲਜਾਯੋ ਅੱਸੂ ਜਿਮ,

ਜੰਗ ਭਯੋ ਬਖਜਾਤ ॥ ੧੦ ॥

ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ,

ਸੁਨਿ ਗਾਥਾ ਬਿਸਮਾਇ।

ਬਿਧੀਏ ਕੋ ਪੇਖਨ ਚਹਯੋ,

ਸੋ ਗੁਰੁ ਲੀਓ ਬੁਲਾਇ ॥ ੧੧ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ ਬਿਧੀਏ ਪੁਨਾ,

ਸਬਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ।

ਜੈਸੇ ਲਜਾਯੋ ਅੱਸੂ ਥਾ,

ਪੁਨ ਭਈ ਲਰਾਈ।

ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਹਸ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ,

ਪੁਨ ਕਹਿ ਸਿੱਖ ਹੈ ਕੈ।

ਤੈਂ ਚੋਰੀ ਕਜੋਂ ਨਹਿੰ ਤਜੀ,
ਉਨਿ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ੧੨ ॥

ਕਹਯੋ ਮਾਤ ਮੈਂ ਏਕ ਦਿਨ,
ਬਹੁ ਭੈਂਸ ਚੁਰਾਈ।

ਖਬਰ ਪਾਇ ਵਾਹਰਾ ਚਢੀ,
ਸੋ ਪਹੁੰਚੇ ਆਈ।

ਚੋਲੇ ਗਾਂਮ ਨਜੀਕ ਮੈਂ
ਸੋ ਛੱਪੜ ਬਾਰੀ।

ਅਦਲੀ ਨਾਮ ਇਕ ਸਿਖ ਥਾ,
ਤਹਿੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਭਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥

ਮੈਂ ਤਿਸ ਕੇ ਢਿਗ ਜਾਇ ਕੈ,
ਸਬਿ ਭੇਤ ਬਤਾਯੋ।

ਕਹੇ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁਨਾ,
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਧਯਾਯੋ।

ਕਾਰੀ ਤੈ ਭੂਰੀ ਭਈ।
ਸੋ ਭੈਂਸਾਂ ਸਾਰੀ।

ਨਹਿੰ ਪਛਾਨ ਮਾਲਕ ਸਕੇ,
ਤਜ ਗਏ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥

ਸੋਊ ਭੈਂਸ ਮੈਂ ਬੇਚ ਕੈ*,

ਅਦਲੀ ਸੰਗ ਜਾਈ।

ਅਜਮਤ ਪਿਖਿ ਬਡ ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਪਕਰੀ ਸਰਨਾਈ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਪਦੇਸ ਦੈ,
ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਮਮ ਰਰਯੋ।

ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਆਦਿ ਲੋ,
ਮੰਦ ਕਰਮ ਨ ਕਰਯੋ ॥ ੧੫ ॥

ਮੈਂ ਪੁਨ ਦੋ ਕਰ ਜੋਰ ਕੈ

*ਚੋਰ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਮਗਰ ਚੱਲੀ ਕੁਝ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ।

*ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਵਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ।

*ਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

*ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੱਝਾਂ ਵੇਚੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਹ ਮੱਝਾਂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ।

*ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਇਹੁ ਅਰਜ਼ ਸੁਨਾਈ।
 ਚੋਰੀ ਕੀ ਮੁਹਿ ਬਾਨ ਹੈ।, 'ਆਦਤ।
 ਨਹਿ ਹਟੈ ਗੁਸਾਂਈ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਜਬਿ ਨਹਿ ਹਟੈ,
 ਤਬ ਹਿਤ ਉਪਕਾਰੇ।
 ਚੋਰੀ ਕੀਜੋ ਧਨੀ ਕੀ,
 ਦਿਹੁ ਗ੍ਰੀਬਨ ਭਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਤਬਿ ਤੇ ਮੈਂ ਬਡ ਧਨੀ ਕੇ,
 ਘਰ ਕਰਿਹੋਂ ਚੋਰੀ।
 ਆਜਜ਼ਾ' ਸੰਤ ਗ੍ਰੀਬ ਕੋ, 'ਲੋੜਵੰਦ।
 ਖੁਲਵੈਹੋਂ ਹੋਰੀ। 'ਹੋਰਨਾ (ਯਤੀਮਾਂ) ਨੂੰ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਨੀ,
 ਰੰਡੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਹੋਂ। 'ਕਿਹਾ।
 ਦੇਹੁ ਰਜਤਪਣਾ' ਪਾਂਚ ਸੌ 'ਰੁਪਏ।
 ਮੈਂ ਸੁਤਾ ਬਿਵਾਹੋਂ ॥ ੧੭ ॥
 ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੀ ਬੇਗਮਾਂ,
 ਕਾ ਉਤ੍ਰਯੋ ਡੇਰਾ।
 ਤਹਾਂ ਪਹੂਚਯੋ ਭੇਸ ਮੈਂ,
 ਕਰਿ ਬੁਢੀਆ ਕੇਰਾ।
 ਤੋੜ ਬਕਸਾ' ਕਾ ਜੰਦਰਾ 'ਸੰਦੂਕ।
 ਬਹੁ ਮਾਲ ਨਿਕਾਰਾ।
 ਬਦਰਾ' ਲਜਾਯੋ ਏਕ ਹੀ, 'ਬੈਲੀ, ਤੋੜਾ।
 ਤਜ ਆਯੋ ਸਾਰਾ ॥ ੧੮ ॥
 ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਪਕਰੇ ਗਏ,
 ਤਿਹ ਚੋਰੀ ਬਦਲੇ।
 ਮਾਰ ਕੂਟ ਬਹੁਤੈਂ ਪਰੀ,
 ਬਡ ਮਾਚਯੋ ਜਦਲੇ। 'ਚੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।
 ਤਰਸ ਖਾਇ ਮੈਂ ਜਾਇ ਕੈ,
 ਆਮਲਾ' ਕੇ ਪਾਸੈਂ। 'ਹਾਕਮ।
 ਸਬਿ ਜਨ ਔਰ ਛੁਡਾ ਦਏ,

ਸਚੁ ਕਹਿ ਕੈ ਖਾਸੈ^੧ ॥ ੧੯ ॥

^੧ਆਪ।

ਤੱਜਬ^੧ ਰਹਿ ਆਮਲ ਪੁਨਾ,

^੧ਹੈਰਾਨ।

ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਪੁਚਾਯੋ।

ਹੈ ਬਿਧੱਤਕ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਕੈ,

ਮੈਂ ਸਚ ਸਬਿ ਗਾਯੋ।

ਹੀਰਾ ਮੋਤੀ ਸ੍ਰਾਨ ਲੋ,

ਲਾਖਨ ਕੀ ਮਾਯਾ।

ਸਬ ਤਜਿ ਤੈਂ ਕਜੋਂ ਏਕ ਹੀ

ਬਦਰਾ ਓਠਾਯਾ ॥ ੨੦ ॥

ਮੈ ਭਾਖਯੋ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ,

ਮੁਝ ਤਈ ਦਿਢਾਯੋ।

ਚੋਰੀ ਬਿਨ ਪਰ ਹੇਤ ਕੇ^੧,

^੧ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਨਹਿ ਕਬੀ ਕਰਾਯੋ।

ਇਸ ਹਿਤ ਮੈਂ ਰਜਤਪਣ

ਸੈ ਪੰਜ ਉਠਾਯੋ।

ਮਾਗਯੋ ਜਿਤਨਾ ਬ੍ਰਹਮਨੀ,

ਉਤਨਾ ਹੀ ਲਜਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥

ਬਾਤ ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਨੈ,

ਖੁਸ਼ ਹੈ ਮੋਹਿ ਛੋਰਾ।

ਧੰਨਜ ਗੁਰੂ ਧੰਨਜ ਸਿੱਖ ਤੂੰ,

ਸ਼ਹਿ ਕਹਯੋ ਬਹੋਰਾ^੧ ॥ ੨੨ ॥

^੧ਪੁਨਾ, ਫੇਰ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸੀ ਤੌਰ ਇਕ ਔਰ ਤਿਯ,

ਨਿਧਨੀ ਭਈ ਪ੍ਰਸੂਤ^੧।

^੧ਕੰਗਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬੱਚਾ ਜੰਮਿਆ।

ਬਨੀਏ ਧਨੀਏ ਕੀ^੧ ਕਰੀ,

^੧ਧਨੀ ਬਾਣੀਏ ਦੇ।

ਚੋਰੀ ਜਾਇ ਅਛੂਤ^੧ ॥ ੨੩ ॥

^੧ਲੁਕ ਕੇ।

ਹੇਤ ਗੁਜਾਰੇ ਤਾਂਹਿ ਕੋ,

ਲਜਾਇ ਮਾਲ ਬਹੁ ਦੀਨ।

ਐਸੇ ਹੀ ਉਪਕਾਰ ਹਿਤ,

ਚੋਰੀ ਮੈਂ ਬਹੁ ਕੀਨ ॥ ੨੪ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਿ, ਹਸ ਐਸ ਉਚਾਰਾ।
 ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸੁਤ ਤੈਂ ਕਰੇ, ਜਜੋਂ ਬਹੁ ਉਪਕਾਰਾ।
 ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਕੇ ਜਜੋਂ ਲਜਾ ਦਏ, ਤੈਂ ਘੋੜੇ ਸ਼ਾਹੀ।
 ਜੇਵਰ ਜੇ ਵਰਾ ਤਜੋਂ ਮੁਝੇ, ਬੇਗਮ ਕੇ ਲਜਾਹੀ 'ਜੇ ਚੰਗੇ ਗਹਿਣੇ।

॥੨੫॥

ਤੋਹਿ ਤਬੈ ਮੈ ਮਾਨਹੋਂ, ਉਪਕਾਰੀ ਸਾਚਾ।
 ਮਾਨ ਬੈਨ ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ, ਚਾਲਜੋ ਮੁਦ ਮਾਚਾ। 'ਅਨੰਦ 'ਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ।
 ਲਸਕਰ ਉਤਰਜੋ ਜਾ ਪਿਖਜੋ, ਢਿਗ
 ਗੋਇੰਦਵਾਲੈਂ।

ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਬੇਗਮ ਹੁਤੀ, ਲਿਯ ਜਾਵਤ ਮਾਲੈਂ

॥੨੬॥

ਪਿਖਿ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰੁ ਧਯਾਇ, ਕੈ ਇਕ ਕੋਹੇ 'ਇਕ ਕੋਹ ਨੇੜੇ।
 ਲਾਗੇ।

ਪਹਰ ਰਾਤ ਤੇ ਕੂਚ ਕੈ, ਵਹਿ ਚਾਲੀ ਆਗੇ।
 ਹਥਨੀ ਪਰ ਬੇਗਮ ਚਢੀ, ਸੁਠ ਵੀਚ ਅੰਬਾਰੀ।
 ਕਨਕਾ ਡੱਬਾ ਭਰਿ ਜੇਵਰੈਂ, ਨਿਜ ਧਰਜੋ ਅਗਾਰੀ 'ਸੋਨੇ ਦਾ।

॥੨੭॥

ਬਿਧੀਆ ਗੁਰੂ ਮਨਾਇ ਕੈ, ਹਥਨੀ ਸੰਗ ਹੂਆ।
 ਹਥਨੀ ਕੇ ਪੀਛੇ ਚਢਜੋ, ਥਾ ਇਕ ਨਰ ਦੂਆ।
 ਆਗੇ ਚਲਤ ਮਸਾਲਚੀ, ਸੰਗ ਪਹਰੂ ਗੌਰੈਂ। 'ਬਹੁਤੇ।

ਬਿਧੀਆ ਤਿਨ ਮੈਂ ਮਿਲ ਚਲਜੋ, ਨਹਿ ਜਾਨਜੋ
 ਔਰੈਂ ॥੨੮॥

ਕਿਤਕ ਦੂਰ ਚਲ ਉਤਰਜੋ ਥਾ, ਚਢਜੋ ਜੁ ਪਾਛੇ।
 ਵਹਿ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨੇ ਥਿਰਜੋ, ਬਿਧੀਏ ਚਢ 'ਰੁਕ ਗਿਆ, ਬੈਠ ਗਿਆ।
 ਪਾਛੇ।

ਬੇਗਮ ਥੀ ਕੁਛ ਨੀਂਦ ਮੈਂ, ਇਹੁ ਡੱਬਾ ਲੈ ਕੈ।
 ਝੱਟ ਹਥਨੀ ਤੈ ਉਤਰ ਕੈ, ਨਠ ਅਯੋ ਤਕੈ ਕੈ

॥੨੯॥

ਬੇਗਮ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜੋ, ਪਾਛੈ ਬਹੁ ਧਾਏ।

ਝਾਰਨ ਔ ਅੰਧਕਾਰ ਮੈਂ, ਯਹਿ ਉਨੈ ਨ ਪਾਏ।¹ ਇਹ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭਾ।

ਇਹੁ ਬਿਧਿ ਬਿਧੀਆ ਲੈ ਅਯੋ, ਡੱਬਾ ਢਿਗ
ਮਾਈ।

ਜੇਵਰ ਅਦਭੁਤ ਦੇਖ ਕੈ, ਆਸੀਸ ਅਲਾਈ

॥ ੩੦ ॥

ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਨਖ ਤਕ¹ ਹੁਤੇ, ਪਹਰਨ ਕੇ ਜੇਵਰ।

¹ਨਹੁੰਆਂ ਤੱਕ।

ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਗਮਗੈਂ, ਸਸਿ ਸੂਰਹਿ ਤੇ ਵਰ।

¹ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਵੀ ਚੰਗੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਪੁਨ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਮਹਲੀ ਅਏ, ਉਨ ਕੋ ਦਿਖਰਾਏ।

ਕੀਮਤ ਸਾਠਕ ਲਾਖ ਕੇ ਥੇ, ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਾਏ

॥ ੩੧ ॥

ਲਜਾਵਨ ਬਿਧਿ ਬਿਧੀਏ ਕਹੀ, ਸੁਨਿ ਗੁਰ
ਮੁਸਕਾਨੇ।

ਦੀਨੇ ਬਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਕੇ, ਖੁਸ਼ ਹੋਇ ਮਹਾਂਨੇ।

ਜਦਯਪਿ ਅਧਿਕ ਅਮੋਲ ਥੇ, ਵਹਿ ਜੇਵਰ ਭਾਰੇ।

ਅੰਗ ਤੁਰਕਨੀ ਕੇ ਲਗੇ, ਇਹੁ ਮਾਤ ਵਿਚਾਰੇ

॥ ੩੨ ॥

ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਕੀ ਤੀਆ ਕੋ, ਕੁਛ ਬਾਬਕ ਤੀ ਕੋ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ।

ਬਖਸ਼ ਦਏ ਪੁਨ ਮਾਤ ਨੇ, ਤਬਿ ਸਬਿ ਉਨ ਹੀ
ਕੋ।

ਵਸਤੂ ਏਤਕ ਮੋਲ ਕੀ, ਕੋ ਦੇਤ ਬਖਯਾਤਾ।

ਗੁਰੁ ਘਰ ਸਮ ਗੁਰੁ ਘਰ ਅਹੇ, ਨਹਿੰ ਔਰੈਂ ਦਾਤਾ

॥ ੩੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਿਬਧਾ¹ ਕਰੇ,

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਬਿਧੀਏ ਅਦਭੁਤ¹ ਕਾਮ।

¹ਅਸਚਰਜ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰਹਿੰ,

ਪੁਰਵਹਿੰ ਦਾਸਨ ਕਾਮ¹ ॥ ੩੪ ॥

¹ਕਾਮਨਾ।

ਹਾਕਲਾ ਛੰਦ:

ਸਿੱਖ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਆਵੈਂ।

ਧਨ ਬਹੁ ਗੁਰੁ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈਂ।

ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਮੋਦ ਬਢੈ ਕੈ।	
ਘਰ ਜਾਂਹਿ ਚਾਰ ਫਲ ਪੈ ਕੈ ॥ ੩੫ ॥	
ਇਮ ਨਿਤ ਬਿੱਤ' ਆਇ ਅਪਾਰੈਂ।	'ਧਨ।
ਤਿਮ ਖਰਚ ਕਰੈਂ ਗੁਰੁ ਭਾਰੈਂ।	
ਜਿਮ ਗੰਗਾ ਨੀਰ ਬਹੰਤਾ'।	'ਵਗਦਾ ਹੈ।
ਤਿਮ ਚਲੈ ਬਿਹਾਰ ਸੁਤੰਤਾ' ॥ ੩੬ ॥	'ਸੁਤੰਤਰ।
ਪੁਨ ਮਾਘ ਮਾਸ ਸ ਉਛਾਹੂ'।	'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।
ਕਿਯ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬਯਾਹੂ।	
ਫਿਰ ਇਨ ਹੀ ਦਿਨੋ ਮਝਾਰਾ।	
ਇਕ ਅਯੋ ਸੁਦਾਗਰ ਭਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥	
ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਕਾ ਸਾਦਿਕ' ਪੂਰਾ।	'ਸਿਦਕ ਵਾਲਾ।
ਉਨਿ ਦਰਬ ਚਢਾਯੋ ਰੂਰਾ'।	'(ਤੇ) ਸੁੰਦਰ (ਚੀਜ਼ਾਂ)।
ਇਕ ਅਸ੍ਰ ਅਮੋਲਕ ਦੀਆ।	
ਜਿਸ ਕੇ ਸਮ ਨਹਿੰ ਜਗ ਬੀਆ' ॥ ੩੮ ॥	'ਦੂਜਾ।
ਇਕ ਪੋਸ਼ਸ਼' ਕੀਮਤ ਭਾਰੀ।	'ਪੁਸ਼ਾਕ।
ਹਥਯਾਰ ਪਾਂਚ ਸੰਗਾਰੀ।	
ਅਰਪੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਮੁਦ ਪਾਏ।	
ਬਰ ਬਾਂਛਤ ਪਾਇ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩੯ ॥	
ਵਹਿ ਵਸਤੁ ਸਬੀ ਜਗ ਸਾਂਈ।	
ਬਖਸ਼ੀ ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਤਾਂਈ।	
ਉਨਿ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤਰ ਸਜ ਕੈ।	
ਵਹਿ ਅਸ੍ਰ ਕੁਦਾਯੋ ਰਜ ਕੈ ॥ ੪੦ ॥	
ਲਘੁ' ਛਾਲ ਬਡੀ ਕਰਵਾਏ।	'ਛੋਟੀ।
ਜਿਹ ਪਿਖਿ ਨਟ ਹਰਨ ਲਜਾਏ।	
ਦੌਰੇ ਤਜਿ ਪੌਨ ਪਿਛੈ ਹੈਂ।	
ਨਹਿ ਪੰਖੀ ਸਕਤ ਮਿਲੈ ਹੈਂ ॥ ੪੧ ॥	
ਅਸ ਚੁਸਤਿ ਚਲਾਕ ਫਿਰਾਏ।	
ਮਛਰੀ ਮਾਮੋਲ ਲਜਾਏ'।	'ਮੱਛੀ ਤੇ ਮਮੋਲਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ।
ਜਨ ਨੈਨ ਨਾਗਰੀ' ਤੀਖੇ।	'ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ।
ਉਸ ਹੀ ਤੇ ਪਲਟਨ ਸੀਖੇ ॥ ੪੨ ॥	

ਸਬਿ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਬਿਸਮਾਹੀ।	
ਕਹਿੰ ਅੱਸ੍ਰੁ ਬਿਕੀਮਤ ਆਹੀ।	
ਗੁਰੁ ਵਸਤੁ ਦਈ ਬਡ ਜੈਸੇ।	
ਹੰਕਾਰ ਬਢੜੇ ਤਿਹ ਤੈਸੇ ॥ ੪੩ ॥	
ਨਿਜ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਸਬੰਧਿਨ ਪਾਹੇ।	¹ ਕੋਲ।
ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਐਸ ਪਰਾਹੇ।	¹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਬਡ ਬਲੀ ਬੀਰ ਮਮ ਸਾਂਨੀ।	¹ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ।
ਨਹਿੰ ਹੈ ਜਗ ਮੈਂ ਕਿਤ ਆਂਨੀ ॥ ੪੪ ॥	¹ ਹੋਰ।
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕੋ ਹੈ।	
ਨਹਿੰ ਪਾਦਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਹੋ ਹੈ।	
ਯਾਹੀ ਤੇ ਗੁਰੁ ਮੋਹਿ ਦੈ ਹੈਂ।	
ਜੇ ਆਛੀ ਵਸਤੂ ਐ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥	
ਜੇ ਗੁਰੁ ਨ ਰਖੈਂ ਮੁਹਿ ਰਾਜੀ।	
ਤੋ ਮੈਂ ਉਲਟੈ ਹੋਂ ਬਾਜੀ।	¹ ਖੇਡ।
ਵਹਿ ਬਢੜੇ ਤਾਹਿ ਹੰਕਾਰਾ।	
ਜਿਹ ਗਰਬ ¹ ਲੰਕਪਤਿ ² ਮਾਰਾ ॥ ੪੬ ॥	¹ ਹੰਕਾਰ ਨੇ। ² ਰਾਵਣ।
ਸਭਿ ਕੌਰਵ ਯਾਦਵ ਨਾਸੇ।	
ਹਰਣਾਖਸ ਕੰਸ ਬਿਨਾਸੇ।	
ਅਬਿ ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਭੀ ਮਰ ਹੈ।	
ਹੰਕਾਰ ਤਾਂਹਿ ਤਿਹ ਹਰ ਹੈ ॥ ੪੭ ॥	¹ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ।
ਗੁਰੁ ਖੇਲ ਬਾਲਕਨ ਵਾਰੀ।	
ਰਚਿ ਖੇਲਤਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ।	¹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ (ਸਤਿਗੁਰੂ)।
ਅਬਿਰਣ ਠਟਾ ਇਸ ਹੀ ਦ੍ਰਾਰੇ।	¹ ਜੰਗ ਕਰਕੇ।
ਬਹੁ ਤੁਰਕਨ ਤਈਂ ਸੰਘਾਰੈਂ ॥ ੪੮ ॥	
ਸਬਿ ਸਾਚ ਸਜਾਨੇ ਕੈ ਹੈਂ।	
ਬਿਨੁ ਪਾਤ੍ਰੁ ਵਸਤੁ ਨਰੈ ਹੈ।	¹ ਭਾਂਡੇ ਬਿਨਾਂ।
ਦੁੱਧ ਸੀਹਣੀ ਨਾਹਿ ਰਹਾਹੀ।	¹ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦਾ।
ਬਿਨ ਸੁਇਨੇ ਪਾਤ੍ਰੁ ਕਾਹੀ ॥ ੪੯ ॥	¹ ਕਿਸੇ (ਹੋਰ ਭਾਂਡੇ) ਵਿੱਚ।
ਲਘੁ ਬਰਤਨ ਮੈਂ ਵਥੁ ਜਜਾਦੇ।	
ਜੇ ਪਰੈ ਤੁ ਜੈਹੈ ਬਾਦੇ।	¹ ਬਿਅਰਥ।

ਪੁਨ ਸ੍ਰਾਂਤਿ¹ ਸਰਪ ਮੁਖ ਜੈਸੇ।

¹ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੁੰਦ।

ਹੈ ਜ਼ਹਿਰ ਇਹਾਂ ਭਯੋ ਤੈਸੇ ॥ ੫੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਖਸ਼ੀ ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ ਕੇ,

ਜਿਤਕ ਵਸਤ ਗੁਰੁ ਨੀਕ।

ਇਹੀ ਪਹਿਨ ਤੁਮ ਆਈਓ,

ਹਮਰੇ ਢਿਗ ਨਿਤ ਠੀਕ ॥ ੫੧ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅਸ੍ਰੁ ਸਹਿ,

ਸੋ ਸਬਿ ਤਾਂਹਿ ਦਮਾਦ¹।

¹ਜਵਾਈ।

ਉਸਮਾਂਨ ਖਾਨ ਨੇ ਲੈ ਲਏ,

ਕਰ ਕੈ ਅਧਿਕ ਬਿਖਾਦ¹ ॥ ੫੨ ॥

¹ਝਗੜਾ।

ਕਬਿੱਤ:

ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਕੀ ਤੀਆ ਨਿਜ ਪੀਆ ਤੈ¹ ਦਿਲਾਇ
ਦੀਆ,

¹ਆਪਣੇ ਪਤੀ (ਪੈਦੇ ਖਾਂ) ਤੋਂ।

ਬਖਸ਼ੀਆ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਮਾਈ ਕੋ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਅਕਟ¹ ਬਿਕਟ² ਬਲਵਾਂਨ ਜ੍ਹਾਂਨ ਮਹਾਂ ਭਟ,

¹ਨਾ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ²ਬਹੁਤਾ ਸਖਤ।

ਕਟੈ ਨ ਕ੍ਰਿਪਾਂਨ ਜੇ ਨ ਮਾਨੈ ਕਾਨ ਆਨ¹ ਹੈਂ।

¹ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਨੋਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।

ਤੇਊ¹ ਤੀਆ ਕੀ ਜੁਬਾਨ ਕੋਮਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ,

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਕਾਟ ਕਰ ਹੈਂ ਅਧੀਨ ਨਿਜ ਦੀਨ ਖ੍ਰੈਂ ਇਮਾਨ¹
ਹੈਂ।

¹ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਤੇ ਈਮਾਨ ਗਵਾ ਕੇ।

ਤੈਸੇ ਅਬਿ ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ ਨਾਰੀ ਜੀਤ ਖ੍ਰੈ ਸਮਾਨ¹,

¹(ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਖਸ਼ਿਆ) ਸਾਮਾਨ ਗਵਾ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਪੈ ਨ ਆਯੋ ਅਤਿ ਹੋਇ ਲਜਯਾਵਾਨ ਹੈ

॥ ੫੩ ॥

ਪੁਨਾ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ,

ਸੁਕਲ ਸਿਚਾਨਾ¹ ਉਸਮਾਂਨ ਖਾਨ ਨੈ ਗਹਯੋ।

¹ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ।

ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ ਕੋ ਬੁਲਾਇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਰਹੇ ਮੰਗਾਇ,

ਗਏ ਹੈਂ ਮੁਕਰ ਸਾਇ ਭਾਖੈਂ ਹਮ ਨਾ ਲਹਯੋ¹।

¹ਉਹ (ਸਾਰੇ) ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਂ (ਤਾਂ) ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰ ਸਹਜ ਭਾਇ ਕੂਰ ਨਾ ਅਲਾਇ¹,

¹ਝੂਠ ਨਾ ਕਹੁ।

ਹੋਨਹਾਰ ਨੈ ਫਿਰਾਇ ਦਈ ਮਤਿ ਯੋਂ ਕਹਯੋ।

ਕਸਮ ਤਿਹਾਰੇ ਬਾਜ ਹਮੇਂ ਨਾ ਨਿਹਾਰੇ,
ਤੁਮ ਤੁਹਮਤ¹ ਉਚਾਰੇ ਕੂਰ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹੈ ਅਹਜੇ² 'ਝੁਠੀ ਉਜ। 'ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹੋ ਕੇ।

॥ ੫੪ ॥

ਤਬੈ ਗੁਰੂ ਗੁੱਸਾ ਖਾਇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕੋ ਪਠਾਇ,
ਤਾਂ ਕੇ ਘਰ ਤੈ ਮੰਗਾਇ ਸਭਾ ਮੈਂ ਦਿਖਾਯੋ ਹੈ।
ਐ ਪੈ ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ ਢੀਠ ਕਹਯੋ ਪੁਨ ਹਠ ਪੀਠ¹, 'ਬਹੁਤਾ ਹਠ ਕਰਕੇ।
ਆਪ ਹੀ ਲੁਕਾਯੋ ਤੁਮ ਆਪ ਬਿਦਤਾਯੋ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਪਾਪੀ ਮੂਢ,
ਤੈਂ ਤੋ ਕੂਰੀ ਸੌਂਹ ਖਾਈ ਚੋਰ ਚਤਰ ਕਹਾਯੋ ਹੈ।
ਐਸੇ ਕਹਿ ਗੁੱਸਾ ਖਾਇ ਸਿੱਖਨ ਤੈ ਕੁਟਵਾਇ,
ਇਜ਼ਤ ਗਮਾਇ¹ ਸਭਾ ਮੈਂ ਸੇ ਨਿਕਰਾਯੋ ਹੈ 'ਇੱਜ਼ਤ ਲਾਹ ਕੇ।

॥ ੫੫ ॥

ਦੁਖੀ ਹੋਇ ਘਰ ਜਾਇ ਹਾਲ ਸਬ ਹੀ ਸੁਨਾਇ,
ਕਹਯੋ ਸਾਹੀ ਫੌਜ ਲਜਾਇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਗਹਾਇ ਹੈ¹। 'ਪਕੜਾਂਵਾਂਗਾ।
ਤਾਂ ਕੀ ਲਾਗ ਆਗ ਕੋ ਬਢਾਯੋ ਪੌਨ ਉਸਮਾਂਨ¹, 'ਤਿਸ (ਪੈਦੇ ਖਾਂ) ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਰੂਪ ਅੱਗ ਨੂੰ (ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਈ) ਉਸਮਾਨ ਖਾਨ ਰੂਪ ਹਵਾ ਨੇ ਵਧਾਇਆ।
ਬਸੀਆਂ ਤੈਂ¹ ਭਾਈਚਾਰਾ ਲੀਓ ਸੰਗ ਜਾਇ ਹੈ। 'ਬਸੀਆਂ (ਨਾਮ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ) ਤੋਂ।

ਸੂਬਾ ਥੋ ਕੁਤਬ ਦੀਂ ਬਿਰਾਦਰ¹ ਜਲੰਧਰ ਮੈਂ,
ਤਾਂ ਕੇ ਢਿਗ ਗਯੋ ਧਾਇ ਹੇਤ ਜੋ ਸਹਾਇ ਹੈ। 'ਭਰਾ।
ਤਾਂਹਿ ਸਮਝਾਯੋ ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ ਤੈ ਬੁਰਾ ਕਮਾਯੋ,
ਐਸੇ ਵਲੀ ਨਜਾਮਤ ਸੋ¹ ਬੈਰ ਤੂੰ ਬਢਾਇ ਹੈ 'ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ।

॥ ੫੬ ॥

ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਅਲਾਯੋ, ਤੈਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੜਾਹ ਖਾਯੋ,
ਸੂਬੇ ਕਹਯੋ ਬਾਤ ਨੱਕੇ ਨਕਟੇ ਕੀ ਤੂੰ ਕਹੀ¹। 'ਤੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਲ ਕਹੀ (ਜਿਵੇਂ) {ਨਕਟਾ} ਨੱਕ ਕਟਿਆ (ਬੰਦਾ) {ਨੱਕ} ਸਾਬਤ ਨੱਕ ਵਾਲੇ ਨੂੰ (ਨਕਟਾ ਕਹੇ)।

ਮੈਂ ਤੋ ਖਾਯੋ ਹੈ ਕਿ ਨਾਂਹੀ ਤੁਮ ਤੋ ਪਲੇ ਹੋ ਤਾਂਹੀ,
ਐ ਪੈ ਮੇਰੀ ਸਾਮ¹ ਆਇ ਜਾਤ ਭਾਈ ਤੈਂ ਲਹੀ। 'ਸ਼ਰਨ।

ਮੱਦਤ ਬਨੈਗੀ ਜੈਸ ਕਰਿਹੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤੈਸ,
ਜਾਹਿ ਫਰਜਾਦ ਕਰਿ ਸਾਹਿ ਪਾਸ ਤੂੰ ਸਹੀ।
ਗਏ ਸੋ ਲਹੌਰ ਫਰਜਾਦ ਕੀਨੀ ਗੌਰ ਤੌਰ¹, 'ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਪੇਸ਼ ਇਨ ਕੀ ਵਜੀਰ ਖਾਂਨ ਜਾਨ ਦੈ ਨਹੀ' । 'ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ।

॥ ੫੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਆਖਰ ਹੋਇ ਲਚਾਰ ਅਪਾਰੇ ।

'ਬਹੁਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।

ਫਜਰ ਬਡੀ' ਸ਼ਹਿ ਦ੍ਵਾਰ ਬਿਚਾਰੇ ।

'ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ।

ਬਾਂਸ ਸੰਗ ਮੁਰਗੀ ਬੰਧ ਖਰੇ ।

ਕਰੀ ਚਿਕਾਵਨ' ਅਤਿ ਦੁਖ ਭਰੇ ॥ ੫੮ ॥

'ਮੁਰਗੀ ਤੋਂ ਚੀਕਾਂ ਮਰਵਾਈਆਂ।

ਸੁਨੀ ਫਰਜ਼ਾਦ ਸ਼ਾਹਿ ਤਿਨ ਕੇਰੀ ।

ਪਿਖੜੇ ਵਜੀਰ ਖਾਂਨ ਦਿਸ ਹੇਰੀ ।

ਖਾਂ ਵਜੀਰ ਕਰ ਜੋਰ ਵਖਾਨਾ ।

ਮਦਰ ਪਦਨ ਬਿਨ' ਪੈਦੇ ਖਾਨਾ ॥ ੫੯ ॥

'ਮਾਂ ਪਿਉ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਰੁਲਤ ਫਿਰਤ ਇਹੁ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਗਯੋ ।

ਦਯਾ ਧਾਰਿ ਗੁਰੂ ਪਾਰਨ ਕਯੋ ।

'ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਾਲਿਆ।

ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿਯ ਦੈ ਸੁ ਖੁਰਾਕੈਂ ।

ਬਜਾਹ ਦਯੋ ਧਨੁ ਧਾਮ ਪੁਸ਼ਾਕੈਂ ॥ ੬੦ ॥

ਬਡਾ ਹੋਇ ਹੰਕਾਰ ਉਪਯੋ ।

ਅਦਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਇਨ ਨ ਰਖਾਯੋ ।

ਬਾਜ ਆਦਿ ਬਹੁ ਬਸਤੁ ਚੁਰਾਈ ।

ਇਸ ਕੇ ਘਰੋਂ ਗੁਰੂ ਨਿਕਸਾਈ ॥ ੬੧ ॥

ਥੱਪੜ ਮਰਵਾਯੋ ਉਨਿ ਯਾਹੀ ।

ਪਿਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਤਾੜਤ ਚਾਹੀ ।

'(ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ) ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਤਾੜਦਾ ਹੈ।

ਨਿਮਕ ਖਾਇ ਇਨ ਕੀਨ ਬੁਰਾਈ ।

ਤਾਂ ਪਰ ਆਯੋ ਦਾਦ ਉਠਾਈ' ॥ ੬੨ ॥

'ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ।

ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਤੂਸ਼ਨੀ' ਭਯੋ ।

'ਚੁੱਪ।

ਇਸ ਕੋ ਬਹਿਰ ਨਿਕਾਰਨ ਕਯੋ ।

ਕਈ ਮਾਸ ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਰੁਲਾ ।

ਪੁਨ ਅਸਵਾਰ ਪਾਂਚ ਸੌ ਖੁਲ੍ਹਾ' ॥ ੬੩ ॥

'ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਭਾਵ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ।

ਭਾਈਅਨ ਕੋ ਲੈ ਸ਼ਾਹਿ ਪੌਰ ਪੈ' ।

'ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ।

ਕਰੀ ਫਰਜ਼ਾਦ ਸੁ ਅਧਿਕ ਗੌਰ ਪੈ' ।

'(ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ) ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਣ ਲਈ।

ਏਕ ਹਜਾਰ ਰਜਤਪਣ ਦੀਨਾ ।

ਰਿਸ਼ਵਤ ਖਾਨ-ਸਲਾਂਮਤ ਲੀਨਾ ॥ ੬੪ ॥

ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਉਨ ਜਾਇ ਖੜਾਯੋ।

¹ਖੜਾ ਕੀਤਾ।

ਝੂਠ ਸਾਚ ਇਨ ਬਹੁਤ ਸੁਨਾਯੋ।

ਅਪਨੀ ਸੂਰ-ਬੀਰਤਾ ਭਾਰੀ।

ਬਲ ਭਲ ਕਹਿੰ ਪੁਨ ਐਸ ਉਚਾਰੀ ॥ ੬੫ ॥

ਤੀਨ ਵਾਰਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜਿਤਾਯੋ।

ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਤਈਂ ਬਹੁ ਘਾਯੋ।

¹ਮਾਰਿਆ।

ਸੁੰਦ੍ਰ ਡੀਲ ਬੁਲੰਦ ਨਿਹਰ ਕੈ।

¹ਸੁੰਦਰ (ਰੂਪ ਅਤੇ) ਉੱਚਾ ਕੱਦ ਵੇਖ ਕੇ।

ਬਲੀ ਬਿਸਾਲ ਸੁ ਬੀਰ ਬਿਚਰ ਕੈ ॥ ੬੬ ॥

ਬਿਬਿਧਾ¹ ਬਾਤ ਜੰਗ ਕੀ ਸੁਨ ਕੈ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਭੇਤੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਗੁਨ ਕੈ।

ਕਾਲੇ ਖਾਨ ਪਸ਼ੋਰੀ ਸੂਬਾ।

ਹੁਤੇ ਮਜ਼੍ਹੂਦਾ¹ ਬਹਾਦਰ ਖੂਬਾ ॥ ੬੭ ॥

¹ਕੋਲ ਸੀ।

ਅਬਦੁੱਲ ਖਾਂ ਖੋਜਾ ਕਿਯ ਤਜਾਰੇ।

ਜੰਗ ਜਿਨੋ ਨੇ ਜੀਤੇ ਭਾਰੇ।

ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਚਮ੍ਹੁੰ ਸੰਗ ਦੈ ਕੈ।

ਪਠੇ ਪੁਨਾ ਬਡ ਇਜ਼ਤ ਕੈ ਕੈ ॥ ੬੮ ॥

ਕਹਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਕਰਿ ਲਜਾਵੇ।

ਨਹੀਂ ਤੁ ਲਰ ਕਰਿ ਰਣ ਮੈਂ ਘਾਵੇ।

ਸੂਬੇ ਜਾਲੰਧਰ ਕੋ ਲਿਖਯੋ।

ਤੁਮ ਭੀ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਮਦਦਰਖਯੋ ॥ ੬੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਅਰ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ,

ਗਾਥਾ ਦਈ ਸੁਨਾਇ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਕੀ,

ਸੁਨੇ ਇਤੈ ਸਤ ਭਾਇ ॥ ੭੦ ॥

¹ਸੱਚੀ ਵਿਚਾਰ।

ਦ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ:

ਸਭਾ ਸੁਧਰਮਾਂ ਵੀਚ ਸਿੰਘਾਸਨ,

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੋਭਿਤ ਇੰਦ੍ਰ ਮਨਿੰਦ।

¹{ਸੁਧਰਮਾ} ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ (ਵਰਗੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ) ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਾਸਣ (ਉੱਪਰ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ ਸੋਭਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਸੁਭਟ ਸਮ ਦੇਵਨ ਸੋਹਿਤ,
 ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਬਹੁ ਦੇਸਨ ਕੇ ਬ੍ਰਿੰਦ।
 ਆਇ ਲਾਹੌਰੋਂ ਸਿੱਖ ਏਕ ਨੇ,
 ਖਬਰ ਦਈ ਸਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਸ।
 ਪੈਦੇ ਖਾਨ ਸੈਨ ਬਹੁ ਲਜਾਯੋ,
 ਸੰਗ ਚਢਾਇ ਜੰਗ ਹਿਤ ਖਾਸ। ॥ ੨੧ ॥
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਨਹਿ ਚਿੰਤ ਕਰੋ ਚਿਤ,
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰਾਖੈਂ ਸਬਿ ਲਾਜ।
 ਜੋ ਚਢ ਆਵੈਂ ਜਮ ਘਰ ਜਾਵੈਂ,
 ਪਾਵੈਂ ਫਤੇ ਨ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾਜ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਿਸ ਸਾਨੰਦ
 ਹੇਰ।, ਕਹਯੋ ਅਬਿ ਤੁਮ ਹੋਹੁ ਸੁਚੇਤ।
 ਆਵਤ ਚਮੁੰ ਚਢੀ ਜੋ ਅਰਿ ਕੀ,
 ਕਰੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਾਂਹਿ ਮਧ ਖੇਤ ॥ ੨੨ ॥
 ਜਾਤੀ ਮਲਕ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਲੱਖੁ ਆਦਿਕ,
 ਬੀਰਨ ਤਜਾਰੀ ਦੀਨ ਕਰਾਇ।
 ਦਾਰੂ। ਗੋਰੀ ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਸਤ੍ਰੁ,
 ਜਥਾ ਜੋਗ ਅਸ੍ਰੁ ਦੀਨੇ ਸਬਿਹਨਿ ਤਾਇੰ।
 ਭਈ ਖਬਰ ਜਬ ਜਬਰ। ਸਿੱਖਨ ਇਹੁ,
 ਆਏ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਬਹੁਤੇ ਧਾਇ।
 ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ। ਗੁਰੁ ਪਾਇਨ ਢਿਗ²,
 ਹੋਹਿੰ ਮੋਦ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਪਾਇ ॥ ੨੩ ॥
 ਕਹੈਂ ਗੁਰੂ ਕਿਨ ਤੁਮੈਂ ਬੁਲਾਯੋ,
 ਹੈ ਇਹੁ ਜੰਗ ਜਾਨ ਬਾਜੀ ਲਿਹੁ ਜਾਨ।
 ਕਹਿੰ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਭਏ ਹਮ,
 ਤਾਂ ਦਿਨ ਅਰਪੇ ਸਿਰ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਆਨ।
 ਅਬਿ ਕੁਛ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਮ ਦੈਨੇ,
 ਹੈ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰ।
 ਗੁਰੂ ਸਿਦਕ ਬਖਸ਼ੈਂ ਜਿਸ ਕੋ,
 ਸੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵੱਥ ਅਰਪੈਂ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹੋਇ ਦਲੇਰ

¹ਆਪ।

¹ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਬਰੂਦ।

¹ਜਬਰਦਸਤ।

¹ਭੇਟਾ। ²ਚਰਨਾਂ ਪਾਸ।

॥ ੨੪ ॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ¹ ਕਰਿ,

¹ਵਰਖਾ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਨੋ ਸਿੱਖਨ ਤਈਂ ਨਿਹਾਲ।

ਜਾਂ ਤੇ ਲਰੈਂ ਨਿਸੰਗ ਜੰਗ ਮੈਂ,

ਦੀਨੋ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਬਿਸਾਲ।

ਉਤ ਜਾਲੰਧਰ ਤੈ ਤੁਰਕਾਨੀ,

ਨਿਸ ਕੋ ਧਾਈ ਦਿਸ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ।

ਮਾਨੋ ਲੀਨ ਉਛਾਲਾ ਸਾਗਰ,

ਬੜਵਾਨਲ¹ ਗੁਰੁ ਉਪਰ ਭਾਰ ॥ ੨੫ ॥

¹ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ ਅੱਗ।

ਉਡਗਨ¹ ਚੰਦ ਨ ਪਰੈਂ ਦਿਖਾਈ,

¹ਤਾਰੇ।

ਉਡੀ ਧੂਲਿ ਛਾਯੋ ਨਭ ਭੋਨ¹।

¹ਅਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਘਰ।

ਕਿਯੋ ਉਮਡ¹ ਬਾਦਲ ਭਾਦਵ ਕੇ²

¹ਝੁਕ ਕੇ। ²ਭਾਦ੍ਰੋਂ (ਦੇ ਮਹੀਨੇ) ਦੇ।

ਆਏ ਘੁਮਡ ਘੋਰ ਉਪਰ ਗੁਰੁ ਪੋਨ¹।

¹ਉੱਛਲ ਕੇ ਤੇ ਗੱਜ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਰੂਪ ਹਵਾ ਦੇ ਉਪਰ ਆਏ।

ਬ੍ਰਿੰਦ ਤੁਰਕ ਦਲ ਸਲਭ ਮਨਿੰਦੈ¹,

¹ਟਿੱਡੀ ਦਲ ਵਾਂਗ।

ਸੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਧੈ ਪਰ¹ ਆਇ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਉਪਰ।

ਬੂਡ ਬੂਡ¹ ਸਗਰੇ ਮਰ ਜੈਹੈਂ,

¹ਡੁੱਬ ਡੁੱਬ ਕੇ।

ਪੈ ਹੈਂ ਪਾਰ ਨ ਪਾਉਂ ਲਗੈ ਹੈਂ ਕਾਇ ॥ ੨੬ ॥

ਮਗ ਮੈਂ ਮਲਕ ਦਤਾਰ ਮਿਲਜੋ,

ਲੈ ਜ੍ਹਾਨ ਪਾਚ ਸੌ, ਭਾਈ ਕੁਤਬਖਾਨ ਕੋ ਆਨ।

ਔਰ ਤੁਰਕਾਨੀ ਇਤ ਉਤ ਤੈ ਬਹੁ,

ਮਿਲੀ ਭਯੋ ਦਲ ਦੁਜਨ¹ ਮਹਾਂਨ ॥ ੨੭ ॥

¹ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਾ,

ਬਡੀ ਫਜਰ¹ ਤੁਰਕਾਂਨ।

¹ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ।

ਖਬਰ ਪਾਇ ਗੁਰੁ ਭਟ ਘਨੇ,

ਅਰੇ ਅੱਗੂ ਬਲ ਠਾਂਨ ॥ ੨੮ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੋਹਤ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਬੀਰ।

ਲੱਖੂਮਲ, ਕਾਲਾ ਮਹਾਂ ਧੀਰ।

ਭਟ ਔਰ ਅਧਿਕ ਸਾਨੱਧ ਬੱਧ¹।

¹ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ।

ਸਭ ਦੋਇ ਹਜਾਰਕ ਅੱਗੂ ਬੱਧਾ ¹ ॥ ੭੯ ॥	¹ ਅੱਗੇ ਵਧੇ।
ਜੁਗ ਓਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਧੁਨਿ ਉਠਾਇ।	
ਜਿਮ ਭਾੜ ਵਿਖੈ ¹ ਦਾਨੇ ਭੁਜਾਇ।	¹ ਭੱਠ ਵਿੱਚ।
ਹੈ ਪਾਰ ਸਰੀਰ ਸੁ ਚੀਰ ਤੀਰ।	
ਹਤ ਸੁੱਟਤ ¹ ਮੀਰ ² ਅਮੀਰ ³ ਧੀਰ ॥ ੮੦ ॥	¹ ਮਾਰ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ² ਸਰਦਾਰ। ³ ਹਾਕਮ।
ਬਿਆ ਦਿਸ ਤੈ ¹ ਅਮੀਆ, ਮਿਹਰ ਚੰਦ।	¹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ।
ਜਾ ਪਰੇ ਧਾਇ ਲੈ ਸੁਭਟ ਬ੍ਰਿੰਦ।	
ਸਿਖ ਅਏ ਜੁ ਥੇ ਬਹੁ ਦੇਸ ਕੇਰ।	
ਵਹਿ ਲਰੈਂ ਅੱਗੂ ਹੈ ਹੈ ਬਧੇਰ ॥ ੮੧ ॥	
ਬਡ ਭਯੋ ਕੁਲਾਹਲ ¹ ਮਚਯੋ ਜੰਗ।	¹ ਡੰਡਰੌਲਾ।
ਧਰ ਪਰੇ ਕਿਤਕ ਹੈ ਅੰਗ ਭੰਗ।	
ਜਿਮ ਬਸਤ ਗੋਲੇ ¹ ਮੇਂਹ ਅਪਾਰ।	¹ ਗੜੇ।
ਤਯੋਂ ਗੋਲੀ ਤੀਰਨ ਝਰਤ ਬਾਰ ¹ ॥ ੮੨ ॥	¹ ਪਾਣੀ ਝੜਦਾ ਹੈ।
ਬਡ ਬਜਤ ਜੁਝਾਉ ਉਭੈ ਓਰ ¹ ।	¹ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਵੱਡੇ ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹਨ।
ਰਸ ਬੀਰ ਛਕੇ ¹ ਭਟ ਲਰੈਂ ਜੋਰ।	¹ ਭਰੇ ਹੋਏ।
ਗੁਰੁ ਤੈ ਗਹਿ ਆਇਸ ¹ ਸਹਿ ਉਛਾਹਿ।	¹ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ।
ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਲੈ ਭਟ ਮਹਾਂਹਿ ॥ ੮੩ ॥	
ਨਿਜ ਸੈਨ ਤਈਂ ਦੇਤੋ ਸੁ ਧੀਰ।	
ਇਤ ਉਤੈ ਰੱਖਕ ਪੁਰ ਫਿਰੈਂ ਬੀਰ।	
ਜਿਸ ਓਰ ਘੋਰ ¹ ਅਰਿ ਜੋਰ ਦੇਂਹਿ।	¹ ਬਹੁਤਾ।
ਤਹਿੰ ਜਾਇ ਧਾਇ ਸਰ ਪਾਇ ਮੇਂਹ ¹ ॥ ੮੪ ॥	¹ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਬਹੁ ਮਾਰ ਪਿਛਾਂਹਿ ਹਟਾਇ ਦੇਤ।	
ਇਮ ਫਿਰੇ ਬੀਰ ਬਡ ਜੰਗ ਲੇਤ।	
ਉਤ ਆਵੈਂ ਤੁਰਕ ਧਵਾਇ ਬਾਜ ¹ *।	¹ ਘੋੜੇ ਭਜਾਉਂਦੇ। *ਏਥੇ ਪਾਠ ਸਾਜ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਸਾਂ ਦਰੁਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਅਰਿ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਸੁਰਹੇ ਬਾਜ ¹ ॥ ੮੫ ॥	¹ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਧੌਸੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।
ਨਹਿ ਧੂੰਮ ਧੂਰ ਮੈਂ ¹ ਕੁਛ ਦਿਸਾਇ।	¹ ਧੂੰਏਂ ਅਤੇ ਧੂੜ ਵਿੱਚ।
ਜੋ ਗਿਰੈ ਸੁ ਨੀਚੇ ਰਹਿ ਦਬਾਇ।	
ਇਮ ਲਰੈਂ ਬੀਰ ਬਡ ਦੌਰ ਦੌਰ।	
ਸੁ ਖਤੰਗ ਤੁਫੰਗਨ ¹ ਛੋਰਿ ਛੋਰਿ ॥ ੮੬ ॥	¹ ਤੀਰਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨੂੰ।

ਅਰਿ ਸਿਪਰਾ ਸੰਜੋਇਨ ਫੋਰ ਫੋਰ।	'ਢਾਲਾਂ।
ਕਰਿ ਅੰਗ ਭੰਗ ਸਿਰ ਤੋਰ ਤੋਰ।	
ਧਰ ਸੁੱਟਤ ਹੇਲੇ ਘਾਲ ਘਾਲ।	'ਹੱਲੇ ਕਰ ਕਰ ਕੇ।
ਕਰਿ ਮਾਰ ਮਾਰ ਸਰ ਡਾਲ ਡਾਲ' ॥ ੮੭ ॥	'ਤੀਰ ਸੁੱਟ ਸੁੱਟ ਕੇ।
ਇਕ ਅੰਧਕਾਰ ਇਕ ਧੂਰ ਭੂਰ।	
ਮੂੰਹ ਅੱਖੀਂ ਨਾਸਾਂ ਗਏ ਪੂਰ।	
ਥਾ ਹਾੜ ਮਾਸ ਅਤਿ ਹੀ ਖਰਾਬ।	
ਬਹੁ ਲਗੀ ਪਯਾਸ ਨਹਿ ਮਿਲੈ ਆਬ' ॥ ੮੮ ॥	'ਪਾਣੀ।
ਇਕ ਅਏ ਥਕੇ ਕਰਿ ਮਜਲ ਦੂਰ।	
ਬਹੁ ਪਰੀ ਮਾਰ ਅਗਜੋਂ ਜਰੂਰ।	
ਕੁਛ ਗੁਰੁ ਮਾਯਾ ਨੇ ਹਤੀ ਮਤਿ।	
ਇਮ ਤੁਰਕ ਸੈਨ ਘਬਰਾਇ ਅਤਿ ॥ ੮੯ ॥	
ਹਟਿ ਪਾਛੇ ਧਾਏ ਬਿਨ ਪਛਾਨ।	
ਲਰ ਮਰੇ ਸੁ ਆਪਸ ਮੈਂ ਮਹਾਂਨ।	
ਕੁਛ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਦੈ ਦੱਬ ਭਾਰ'।	'ਬਹੁਤਾ ਦਬਾ ਦੇ ਕੇ।
ਸਰ ਗੁਲਕਾ ਉਲਕਾ ਸਮੰ ਡਾਰ' ॥ ੯੦ ॥	'ਤੀਰ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਟੁੱਟਦਿਆਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ।
ਇਮ ਅਰਧਕ ਸੈਨਾ ਸੱਤ੍ਰੂ ਕੇਰ।	
ਗਿਰ ਪਰੀ ਧਰਾ ਪਰ ਲਗੇ ਢੇਰ।	
ਅਫਸਰ ਘਬਰਾਏ ਫਿਰੈਂ ਦੌਰ।	
ਨਹਿ ਸੁਨੈ ਕੋਇ ਕਿਛੁ ਕਰੈਂ ਗੌਰ' ॥ ੯੧ ॥	'ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
ਆਖਰ ਸਮਝਾਇ ਬੁਝਾਇ ਭੂਰ।	
ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਪੁਰ ਤੈ' ਕਰੀ ਦੂਰ।	'ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ।
ਬਹੁ ਤੁਪਕ ਦੂਰੋਂ ਰਹੇ ਤਜਤ।	
ਨਹਿ ਹੋਇ ਅਗਾਰੀ ਜੰਗ ਸਜਤ' ॥ ੯੨ ॥	'ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਦਿਵਸ ਚਢ੍ਹੇ ਤਬ ਅਫਸਰੈਂ,	
ਸੈਨ ਸੰਭਾਰਨ ਕੀਨ।	
ਅਰਧਕ ਦਲ ਨਿਜ ਮਰਜੋ ਪਿਖਿ,	
ਭਏ ਸ਼ੋਕ ਮੈ ਲੀਨ ॥ ੯੩ ॥	
ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਪੈਦੇ ਤਈਂ,	

ਕਈ ਮਲਾਮਤ ਭੂਰਾ।
 ਦਈ ਚੋਬ ਦੁਹਿਰੀ ਪੁਨਾ,
 ਜੰਗ ਮਚਾਯੋ ਸੂਰ ॥ ੯੪ ॥
 ਅਲੀ ਅਲੀ ਧੁਨਿ ਉਠੀ ਅਸ,
 ਸੁਨਿ ਸੁਰ ਲੋਕ ਡਰਾਂਨ।
 ਬਹਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੈ ਬੀਰ ਗੁਰੂ,
 ਲਰੇ ਅੱਗੂ ਹੈ ਆਨ ॥ ੯੫ ॥
ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਛੰਦ:
 ਤਜੰਤ ਤੀਰ ਤੁੱਪਕੈ।
 ਉਭੈ ਦਿਸਾਂਨ ਕੁੱਪ ਕੈ।
 ਧਵਾਇ ਅਸੁ ਆਵਹੀਂ।
 ਸੁ ਮੋਰਚੇ ਚਢਾਵਹੀਂ ॥ ੯੬ ॥
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਲ ਜਾਇ ਕੈ।
 ਕਰੈਂ ਪਿਛਾਂਹ ਘਾਇ ਕੈ।
 ਪ੍ਰਹਾਰ ਸੱਤੁ ਗੇਰਤੇ।
 ਪਰੇ ਬਿਹਾਲ ਟੇਰਤੇ ॥ ੯੭ ॥
 ਰਟੰਤ ਆਬਾ ਨਾ ਮਿਲੈ।
 ਉਠਾਇ ਹੈਂ ਨ ਕੇ ਤਿਨੈ।
 ਬਿਧੀ ਸੁ ਚੰਦ ਜੂ ਕਹੀਂ।
 ਹਰੰਤ ਸੱਤੁ ਢੂਕਹੀਂ ॥ ੯੮ ॥
 ਕਿਤੈ ਸੁ ਬੀਰ ਅੰਮੀਆ।
 ਕਟੰਤ ਨਾਹਿ ਕੰਮੀਆ।
 ਅਰੰਤ ਜਿੱਤ ਮੋਹਰਾ।
 ਕਰੰਤ ਕੱਟ ਬੋਹਰਾ ॥ ੯੯ ॥
 ਲੱਖੁ ਲਖਾਂਹਿ ਲੇਤ ਹੈ।
 ਜਿਸੈ ਸੁ ਸਾਂਗ ਦੇਤ ਹੈ।
 ਜਿਤੈ ਸੁ ਸਿਖ ਧਾਇ ਹੈਂ।
 ਮੈਦਾਂਨ ਸੋ ਛੁਡਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਡੇ ਪੂਤ ਜੋ।
 ਲਰੰਤਿ ਅਤਿ ਪੂਤ ਸੋ।

‘ਬਹੁਤੀਆਂ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾਈਆਂ।

‘ਬੰਦੂਕਾਂ।

‘ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ।

‘ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

‘ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

‘ਕਿਸੇ ਥਾਂ।

‘ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

‘ਅਮੀਆ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ।

‘ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

‘ਜਿੱਥੇ ਮਿਹਰਾ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ ਅੜਦਾ ਹੈ।

‘ਵਿਹਲ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘ਲੱਖੂ (ਸੂਰਮਾ) ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ)।

‘ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਰਛੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

‘ਜਿਸ ਪਾਸੇ।

‘ਉਹ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ।

ਬਰੱਖ ਬਾਨ ਮੇਂਹ ਸੋ।	
ਕਰਤ ਸੱਤ੍ਰੂ ਛੇਹਾ ਸੋ ॥ ੧੦੧ ॥	'ਨਾਸ।
ਅਰੱਤ ਅੱਗ੍ਰ ਆਇ ਕੈ।	
ਸੁ ਪੈਦੇ ਖਾਨ ਧਾਇ ਕੈ।	
ਕਹੂੰ ਬੁਲੰਦ ਖਾਂ ਲਰੈ।	
ਕਿ ਉੱਸਮਾਨ ਖਾਂ ਅਰੈ ॥ ੧੦੨ ॥	
ਕਿਤੈ ਕੁੱਤਬ ਖਾਨ ਹੈ।	
ਲਰੱਤ ਆ ਮਿਦਾਨ ਹੈ।	
ਮਹਾਨ ਜੰਗ ਹੈ ਮਚਯੋ।	
ਨ ਕੋਇ ਘਾਵਾ ਤੈ ਬਚਯੋ ॥ ੧੦੩ ॥	'ਜਖਮ।
ਪਰੰਤ ਤੀਰ ਗੁੱਲਕਾਂ।	
ਸਮਾਨ ਮੇਂਹ ਉੱਲਕਾਂ।	'ਮੀਂਹ ਤੇ ਟੁੱਟਦਿਆਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ।
ਤੁਫੰਗ ਤਾੜ ਤਾੜ ਦੇ।	'ਬੰਦੂਕਾਂ ਤਾੜ ਤਾੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ (ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ)।
ਸੁਟੰਤ ਦਾੜ ਦਾੜ ਦੇ ॥ ੧੦੪ ॥	'ਦਾੜ ਦਾੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ।
ਸੜਕ ਬਾਨ ਮਾਰ ਹੈਂ।	'ਤੀਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੜਕ (ਸ਼ਬਦ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਧੜਕ ਭੂਮਿ ਡਾਰ ਹੈ।	'ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਧੜਕ (ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)।
ਫਿਰੰਤ ਅਸ੍ਰ ਛੂਛ ਹੈਂ।	'ਘੋੜੇ ਖਾਲੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
ਨ ਕੋਇ ਕਾਂਹਿ ਪੂਛ ਹੈਂ ॥ ੧੦੫ ॥	
ਕਿਤੈ ਤੁਰੰਗ ਭੰਗ ਹੈ।	'ਘੋੜੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਹੋ ਕੇ।
ਗਿਰੰਤ ਬੀਰ ਸੰਗ ਹੈ।	
ਤਲੇ ਸ੍ਵਾਰਿ ਆਇ ਹੈਂ।	
ਨ ਕੋ ਤਿਨੈ ਉਠਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੦੬ ॥	
ਤਲੱਫ ਔ ਤਲੱਫ ਕੈ।	'ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ।
ਮਰੰਤ ਸੂਰ ਹੱਫ ਕੈ।	'ਹੰਭ ਕੇ, ਥੱਕ ਕੇ।
ਘਮੰਡ ਘੋਰ ਮੱਚਯੋ।	'ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਹੋਇਆ।
ਕਰਾਲਾ ਕਾਲ ਨੱਚਯੋ ॥ ੧੦੭ ॥	'ਭੈਦਾਇਕ।
ਬਿਤਾਲਾ ਭੂਤ ਜੋਗਨੀ।	'ਪ੍ਰੇਤ।
ਫਿਰੰਤ ਖੂਨ ਭੋਗਨੀ।	'ਛਕਦੀਆਂ।
ਭਰੇ ਜੁ ਸ਼ੋਣ ਛੱਪਰੈਂ।	'ਲਹੂ ਦੇ ਛੱਪੜ।

ਪਿਵੰਤ ਪੂਰਾ ਖੱਪਰੈਂ ॥ ੧੦੮ ॥

ਕਿਲਕਲਾਇ ਕਾਲਕਾ।

ਪਰੋਇ ਰੁੰਡ ਮਾਲ ਕਾ।

ਸੁ ਰੁੱਦ ਕੋ ਚਢਾਵਤੀ।

ਨਚਾਵਤੀ ਟਪਾਵਤੀ ॥ ੧੦੯ ॥

ਮਹਾਂਨ ਮੋਦ ਪਾਵਤੀ।

ਗੁਰੁਨ ਜੈ ਅਲਾਵਹੀਂ।

ਕੁਲਾਹਲੰ ਕਮਾਲ ਭੋ।

ਹਲਾਚਲੰ ਬਿਸਾਲ ਭੋ ॥ ੧੧੦ ॥

ਤੁਰਕ ਜੋਰ ਦੈਂ ਜਿਤੈ।

ਭਿਰੰਤ ਸਿਖ ਜਾ ਤਿਤੈਂ।

ਤੁਰੰਗ ਤੀਰ ਛੋਰ ਕੈ।

ਸੰਜੋਇ ਅੰਗ ਫੋਰ ਕੈ ॥ ੧੧੧ ॥

ਤੜਾਕਾ ਭੂਮਿ ਸੱਟਹੀਂ।

ਝੜਾਕਾ ਮੂੰਡ ਕੱਟਹੀਂ।

ਅਰੈਂ ਪਿਛਾਂਹਿ ਧੱਕ ਹੈਂ।

ਸੁ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬੱਕ ਹੈਂ ॥ ੧੧੨ ॥

ਤੁਰਕੈਨ ਐਨ ਘਾਂਵਹੀਂ।

ਸੁ ਆਪ ਕੋ ਬਚਾਵਹੀਂ।

ਨ ਪੈਰ ਪਾਛ ਪੱਟਤੈ।

ਨਿਜੰ ਸੁ ਥੰਭ ਥੱਟਤੈ ॥ ੧੧੩ ॥

ਰਹੇ ਤੁਰੱਕ ਤੱਜਬੈਂ।

ਕਹੈਂ ਕਯਾ ਭਯੋ ਗੱਜਬੈਂ।

ਹਮਾਰ ਸੈਨ ਭੂਰ ਹੈ।

ਅਪਾਰ ਬੀਰ ਸੂਰ ਹੈਂ ॥ ੧੧੪ ॥

ਸਮਾਨ ਜੰਗ ਕੈਨ ਕੋ।

ਕਮੀ ਸੁ ਕਾਂਹਿ ਹੈ ਨ ਕੋ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੈਂ ਇਮੈਂ।

ਸੁ ਨੂਣ ਆਰਦੈ ਜਿਮੈ ॥ ੧੧੫ ॥

ਭਰ ਕੇ।

ਕਾਲੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਡੰਡਰੋਲਾ ਹੋਇਆ।

ਬਹੁਤ ਹਲਚਲੀ ਹੋਈ।

ਜਿਸ ਪਾਸੇ।

ਉਸੇ ਪਾਸੇ।

ਝੱਟ ਕਰਕੇ।

ਛੇਤੀ।

ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ।

ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥੰਮੇ ਵਾਂਗ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿਰ।

ਜੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਵੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਆਟੇ 'ਚ ਲੂਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਨ ਜੰਗ ਤੀਰ ਨਾਂ।	ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਸਪਾਹਿ ਚੰਗ ਬੀਰ ਨਾ।	ਫੌਜ।
ਦਿਖੱਤ ਅਤਿ ਥੋਰ ਹੈਂ।	
ਲਰੱਤ ਘੱਤ ਜੋਰ ਹੈਂ ॥ ੧੧੬ ॥	ਪਾ ਕੇ।
ਕਰੰਤ ਹਮੈਂ ਚੂਰ ਏ।	
ਮਰੰਤ ਨਾਹਿ ਸੂਰ ਏ।	
ਕਿਧੋ ਸਰੀਰ ਆਹਿਨੀ।	ਲੋਹੇ ਦੇ।
ਬਨੇ ਕਿ ਯਾਂਹਿ ਪਾਹਿਨੀ ॥ ੧੧੭ ॥	ਪੱਥਰ ਦੇ।
ਨਹੀ ਸੰਜੋਇ ਕਾਂਹਿ ਪੈ।	
ਬਿਧੈ ਨ ਅੰਗ ਤਾਂਹਿ ਪੈ।	
ਕਿਧੋ ਕਿ ਆਬਹਜਾਤ ਜੋ।	ਅੰਮ੍ਰਿਤ।
ਪਿਵੰਤ ਯਿਹ ਬਖਜਾਤ ਸੋ ॥ ੧੧੮ ॥	
ਗੁਰੂ ਪਿਲਾਇ ਹੈ ਇਨੈ।	
ਹਤੇ ਨ ਯਾਂਹਿ ਤੈ ਕਿਨੈ।	
ਕਿਧੋਂ ਖੁਦਾਇ ਮੱਦਤੰ।	
ਇਨੈ, ਹਮਾਰ ਸਿੱਦਤੰ ॥ ੧੧੯ ॥	ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਚਲੱਤ ਨਾਹਿ ਪੇਸ਼ ਹੈ।	
ਹਮਾਰ, ਸੰਗ ਏਸ ਹੈ।	ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।
ਕਹੈਂ ਦਨਾਇ ਪਾਸ ਤੇ।	ਕੋਲੋਂ ਸਿਆਣੇ ਆਖਦੇ ਹਨ।
ਸੁਨੋ ਜੁ ਯਾਂਹਿ ਵਾਸਤੇ ॥ ੧੨੦ ॥	ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ।
ਤੁਰਕੈਨ ਸੈਨ ਤੱਨ ਦੈ।	
ਲਰੰਤ ਨਾਹਿ ਮੱਨ ਦੈ।	
ਹੁਕਮ ਸੰਗ ਹੈਂ ਅਏ।	
ਨ ਸੋਕ ਜੰਗ ਕੋ ਹਏ ॥ ੧੨੧ ॥	
ਜਹਾਂ ਤਕੈਂ ਬਸਾਇ ਹੈਂ।	ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਵਾਹ ਚਲਦੀ ਹੈ।
ਸੁ ਜਾਨ ਕੋ ਬਚਾਇ ਹੈਂ।	
ਨ ਹਾਰ ਜੀਤ ਲਾਜ ਹੈਂ।	
ਤਕਾਇ ਦਾਇ ਭਾਜ ਹੈਂ ॥ ੧੨੨ ॥	
ਗੁਰੂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੇਤ ਹੈਂ।	
ਚਹੰਤ ਚਿੱਤ ਜੇਤ ਹੈਂ।	

ਇਨੈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੈ ਕਿਤੇ।

।ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਹਾਨ ਜਾਨ ਲੋ ਜਿਤੇ ॥ ੧੨੩ ॥

ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰੈ।

।ਹੱਦੋਂ ਪਰੇ।

ਸੁ ਯਾਂਹਿ ਤੈਂ ਹੱਦੁ ਪਰੈ।

।ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਲਰੰਤ ਸੌਕ ਜੌਕ ਸੈ।

।ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਕੇ।

ਨਿਹਾਤ ਹੋਇ ਚੌਕਸੈ। ॥ ੧੨੪ ॥

ਨ ਦੇਤ ਸੀਸ ਸੰਗ ਹੈਂ।

।ਮੁਕਤੀ।

ਨਜਾਤ। ਏਕ ਮੰਗ ਹੈਂ।

ਨ ਚਾਹਿ ਔਰ ਧਾਰ ਹੈਂ।

ਸਿਦਕ ਏਕ ਪਾਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੨੫ ॥

ਜੁ ਪਾਂਚ ਮਰਨ ਆਇ ਹੈਂ।

ਪਚਾਸ ਕੇ ਭਗਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੨੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਕਾਲੇ ਖਾਂਨ ਪੁਨ,

।ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਮਿਲ ਕੇ)।

ਕੁਤਬ ਖਾਂਨ ਸੈ ਚੰਗ।

ਅਨਵਰ ਖਾਂ ਅਬਦੁੱਲ ਖਾਂ,

ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ ਉਮੰਗ ॥ ੧੨੭ ॥

ਬਹੁ ਸਿਤਕਾਰ ਬੰਗਾਰ ਕੈ,

ਸੈਨ ਐਨ ਲੈ ਸੰਗ।

।ਅਰਤਾ ਕੇ, ਬੋਲ ਕੇ।

ਪਰੇ ਧਾਇ ਅਰਰਾਇ। ਸਭਿ,

ਲਗੇ ਕਰਨ ਬਡ ਜੰਗ ॥ ੧੨੮ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਗਾਢਾ।

ਰਸੰ ਬੀਰ ਬਾਢਾ।

ਮਹਾਂਮਾਰ ਮੱਚੀ।

ਕਲ੍ਹੈ, ਚੰਡਿ ਨੱਚੀ ॥ ੧੨੯ ॥

।ਨਾਰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਲਹਾ।

ਤਛਾ ਮੁੱਛਾ ਹੋਈ।

।ਵੱਢ ਟੁੱਕ।

ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਕੋਈ।

ਰੁਲੈਂਰੁੰਡਾ ਮੁੰਡੰ²।

।ਧੜ। ਼ਸਿਰ।

ਪਰੇ ਖੇਤਾ ਝੁੰਡੰ² ॥ ੧੩੦ ॥

।ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ। ਼ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ।

ਲਰੈਂ ਝੁੰਮ ਝੁੰਮੈ।	
ਗਿਰੇ ਘੁੰਮ ਭੁੰਮੈਂ।	
ਘਨੇ ਘਾਇ ਖੋਲੈਂ।	
ਭਕਾ ਭੱਕ ਬੋਲੈਂ ॥ ੧੩੧ ॥	
ਬਕੈਂ ਹਾਇ ਹਾਏ।	'ਬੋਲਦੇ ਹਨ।
ਜਿਨੈ ਘਾਇ ਖਾਏ।	
ਤਿਨੈ ਬੀਰ ਔਰੈਂ।	
ਦਿਵੈਂ ਧੀਰ ਗੌਰੈਂ ॥ ੧੩੨ ॥	'ਬਹੁਤੀ।
ਮਰੈਂ ਸੂਰ ਜੇਤੇ।	
ਬਰੈਂ ਹੂਰ ਤੇਤੇ।	
ਤਿਨੈ ਹੇਰ ਔਰੈਂ।	
ਮਰੈਂ ਮਾਰ ਗੌਰੈਂ ॥ ੧੩੩ ॥	
ਘਨੈ ਖੱਗ ਬਾਰੈਂ।	'ਤਲਵਾਰਾਂ।
ਅਧੋ ਅੱਧ ਲਾਰੈਂ।	
ਸਰੋਹੀ ਚਲੈਹੈਂ।	
ਲਹੁ ਸੋਂ ਡੁਬੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩੪ ॥	
ਭਈ ਲਾਲ ਬਾਨੋਂ।	'ਲਾਲਰੰਗ ਵਾਲੀ।
ਮ੍ਰਿਤੂ ਜੀਭ ਮਾਨੋਂ।	
ਦੁਧਾਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ।	'ਖੰਡੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਸਿਰੰ ਸੱਤੂ ਫਾਰੈਂ ॥ ੧੩੫ ॥	
ਪ੍ਰਚੰਡੈ ਘੁਮੰਡੈਂ।	'ਤਿੱਖੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ।
ਅਰੈਂ ਖੰਡ ਖੰਡੈਂ।	
ਬਢੈਂ ਬਾਢ ਬਾਢੀਂ।	'(ਜਿਵੇਂ) ਤਰਖਾਣ ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਢਦੇ ਹਨ।
ਬਨੰ ਰਾਇ ਗਾਢੀਂ ॥ ੧੩੬ ॥	'ਵੱਡੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ (ਜਾ ਕੇ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਕਟੈਂ ਕੋਇ ਠੌਰੈਂ।	'ਜਗ੍ਹਾਂ (ਉੱਤੇ ਹੀ)।
ਚਲੈਂ ਭਾਗ ਗੌਰੈਂ।	
ਪਰੇ ਸੂਰ ਘੋਰੇਂ।	'ਘੋੜੇ।
ਮਚੜੇ ਜੰਗ ਘੋਰੇਂ ॥ ੧੩੭ ॥	'ਭਿਆਨਕ।
ਫਿਰੈਂ ਛੂਛਾ ਘੋਰੇਂ।	'ਖਾਲੀ।
ਕਛੂ ਨਾਹਿ ਥੋਰੇਂ।	

ਘਨੇ ਸੱਤ੍ਰੂ ਕਾਟੈਂ।

ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੋਣ ਚਾਟੈਂ¹ ॥ ੧੩੮ ॥

ਚਲੈਂ ਬਾਨ ਲੱਛੈਂ¹।

ਮਨੋ ਅਹਿ ਸਪੱਛੈਂ¹।

ਫਿਰੈਂ ਫੁੰਕਰਾਤੇ।

ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਤੇ¹ ॥ ੧੩੯ ॥

ਘਨੇ ਰਾਮਜੰਗੇ¹।

ਹਤੈਂ ਹ੍ਰੈ ਨਿਸੰਗੇ।

ਭਰੈਂ ਫੇਰ ਗੋਲੀ।

ਉਭੈ ਤ੍ਰੈ¹ ਅਤੋਲੀ² ॥ ੧੪੦ ॥

ਜੜੈਂ ਮੋੜ ਤੋੜੇ¹।

ਕਲਾ ਪੈ, ਨ ਥੋੜੇ¹।

ਕੜਾ ਕਾੜ ਮਾਰੈਂ।

ਦੜਾ ਦਾੜ ਡਾਰੈਂ ॥ ੧੪੧ ॥

ਕਿਤੈ ਮਾਰ ਨੇਜੇ।

ਬਿਧੇ ਹੈਂ ਕਰੇਜੇ।

ਕਿਤੈ ਮਾਰ ਭਾਲੇ।

ਸੁਟੈਂ ਕੈ ਬਿਹਾਲੇ ॥ ੧੪੨ ॥

ਛੁਟੀ ਖੁੰਨ ਧਾਰੈਂ।

ਸਮੰ ਸੋ ਫੁਹਾਰੈਂ।

ਫਬਜੋ ਧੂੰਮ ਧੂਰੰ।

ਦਬਜੋ ਸੂਰ ਨੂਰੰ¹ ॥ ੧੪੩ ॥

ਭਯੋ ਅੰਧਕਾਰੈ।

ਮਨੋ ਮੇਘ ਕਾਰੈ।

ਹਸੈ ਜੋ ਪਲੀਤੇ¹।

ਲਸੈਂ ਬਿਜਲੀ ਤੇ¹ ॥ ੧੪੪ ॥

ਪਰੈ ਬੂੰਦ ਬਾਨੰ¹।

ਗੜੇ ਗੁਲਕਾਨੰ¹।

ਤੜਕਾ ਬੰਦੂਕੈਂ।

¹ਤਲਵਾਰਾਂ ਲਹੂ ਚਟਦੀਆਂ।

¹ਨਿਸ਼ਾਨੇ (ਵੱਲ ਨੂੰ)।

¹ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਸੱਪ।

¹ਨਾਸ।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ।

¹ਦੋ ਤਿੰਨ। ²ਭਾਰੀਆਂ।

¹ਤੋਡਾ-ਤੋਪ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਡੋਰਾ।

¹(ਬੰਦੂਕ ਦੀ) ਕਲਾ ਉਪਰ ਬਹੁਤੇ।

¹ਸੂਰਜ ਦਾ ਚਾਨਣ।

¹ਜਦੋਂ ਪਲੀਤੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। {ਪਲੀਤਾ- ਉਹ ਬੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਗਦੇ ਤੋੜੇ ਨਾਲੋਂ ਜਗਾ ਕੇ ਬਰੂਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਈਦੀ ਹੈ।}

¹ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

¹ਬੂੰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਤੀਰ।

¹ਗੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗੋਲੀਆਂ।

ਕੜਕੈਂ ਅਚੂਕੈਂ¹ ॥ ੧੪੫ ॥

¹ਅਚੁੱਕ ਬੰਦੂਕਾਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਕੜਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚਮਕੈਂ ਜੁ ਤੋੜੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਟਟਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਤੋੜੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਟਟਜਾਨੇ ਨਾ ਥੋੜੇ¹।

ਤਚੈਂ ਸੂਰ ਕੂਕੈਂ।

¹ਸੂਰਮੇ ਕੂਕਾਂ ਛੱਡਦੇ ਭਾਵ ਮਾਰਦੇ ਹਨ- (ਜਾਣੇ) ਕੋਇਲਾਂ 'ਤੇ ਮੋਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਪਿਕੰ ਮੋਰ ਹੂਕੈਂ¹ ॥ ੧੪੬ ॥

ਬਜੈਂ ਬਾਦ ਮਾਰੂ।

¹ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਰਜ (ਵਾਂਗ) ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹਨ।

ਘਨੰ ਘੋਖ ਭਾਰੂ।

ਬਹੈਂ ਖੂੰਨ ਧਾਰੈਂ।

¹ਪ੍ਰਣਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ।

ਸਮੰ ਸੋ ਪ੍ਰਨਾਰੈਂ¹ ॥ ੧੪੭ ॥

ਮਚੜੇ ਜੰਗ ਭਾਰੀ।

¹ਚੰਗਾ, ਤਕੜਾ।

ਉਭੈ ਓਰ ਕਾਰੀ¹।

ਸਬੈ ਮਾਸਹਾਰੀ।

ਛਕੈਂ ਮੋਦ ਧਾਰੀ ॥ ੧੪੮ ॥

ਅਏ ਭੈਰਵੇਯੰ।

¹ਉਹ।

ਪਿਯੇ ਸ੍ਰੋਣ ਤੇਯੰ।

ਖੜੇ ਹੈ ਡਕਾਰੈਂ।

ਗੁਰੂ ਜੈ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੧੪੯ ॥

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਪ੍ਰੁਤੰ।

ਲਰੈਂ ਮੱਜਬੂਤੰ।

ਘਨੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਾਰੈਂ।

¹ਬਹੁਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਸਰੋਘੰ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ¹ ॥ ੧੫੦ ॥

ਗੁਰੂ ਦੂਰ ਠਾਂਢੇ।

ਹਤੈਂ ਸੱਤ੍ਰੁ ਗਾਢੇ।

¹ਤੀਰ।

ਤੁੱਕੇ¹ ਤੁੱਕ ਮਾਰੈਂ।

ਸਰਦਾਰੈਂ ਬਿਦਾਰੈਂ ॥ ੧੫੧ ॥

ਦੁ ਤੀਨੰ ਹਜ਼ਾਰੀ।

¹ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਭਾਵ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।

ਕਰੇ ਸਿੰਧੁ ਪਾਰੀ¹।

ਪਰੇ ਖੇਤ ਐਸੇ।

ਬਢੇ ਬਾਢ ਜੈਸੇ ॥ ੧੫੨ ॥

ਉਠਾਏ ਨ ਉੱਠੇ।	
ਮਨੋ ਰੋਹ ਰੁੱਠੇ।	'ਗੁੱਸੇ 'ਚਰੁੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ।
ਕਿਧੋਂ ਖਾਇ ਭੰਗੈਂ।	
ਸੁੱਤੇ ਹੈਂ ਮਲੰਗੈਂ ॥ ੧੫੩ ॥	'ਭੰਗੀ ਫਕੀਰ।
ਗੜੇ ਮਾਸ ਚੇਤੰ।	
ਪੜੇ ਜੈਸ ਖੇਤੰ।	
ਕਰਜੋ ਤੈਸ ਹਾਲੰ।	
ਤੁਰਕੈਂ ਸੈਨ ਜਾਲੰ ॥ ੧੫੪ ॥	'ਸਾਰੀ ਦਾ।
ਤੁੱਕੇ ਚੀਰ ਸੁੱਕੇ।	
ਪਰੇ ਪਾਰ ਉੱਕੇ।	'ਸਾਰੇ।
ਉਭੈ ਤੀਨ ਚਾਰੰ।	
ਵਿਚੋਂ ਹੋਇ ਪਾਰੰ ॥ ੧੫੫ ॥	
ਲਗੈ ਜਾਂਹਿ ਕਾਂਨੀ।	'ਤੀਰ।
ਮੰਗੈਂ ਨਾਹਿ ਪਾਨੀ।	
ਇਮੰ ਸੱਤੁ ਭਾਰੇ।	
ਗੁਰੂ ਜੋ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ੧੫੬ ॥	
ਦੋਹਰਾ:	
ਅਨੀ ਘਨੀ ਨਿਜ ਹਨੀ ਪਿਖਿ',	'ਆਪਣੀ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਮਰੀ ਵੇਖ ਕੇ।
ਤੁਰਕ ਭਏ ਹੈਰਾਨ।	
ਅਨਵਰ ਖਾਂ ਤਬ ਕੋਪ ਕੈ,	
ਲਰਜੋ ਗੁਰੂ ਸੌਂ ਆਂਨ ॥ ੧੫੭ ॥	
ਤੋਮਰ ਛੰਦ:	
ਸਮ ਮੇਘ ਗਰਜ ਸੁ ਆਇ।	
ਸਰ ਸੈਂਹ ਖਰ' ਬਰਖਾਇ।	'ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ।
ਨਹਿ ਲੈਨ ਦੇਤ ਸੰਭਾਲ।	
ਸਿੱਖ ਕੀਨ ਦੀਨ ਬਿਸਾਲ' ॥ ੧੫੮ ॥	'ਬਹੁਤੇ ਦੁਖੀ।
ਗੁਰੂ ਅੱਸ੍ਰ ਕੋ ਦਿਯ ਘਾਇ।	
ਗੁਰੂ ਈਸ਼ਰ ਲੀਨ ਬਚਾਇ।	
ਪਿਖਿ ਕੋਪ ਬਿਧੀਏ ਧਾਇ।	
ਧਨੁ ਤਾਂਨ' ਕਾਂਨ ਲਗਾਇ ॥ ੧੫੯ ॥	'ਧਨੁਸ਼ ਖਿੱਚ ਕੇ।

ਖਰ ਬਾਨ ਅਰਿ ਸਿਰ ਮਾਰ।	
ਭਿਦਾ ਕਢੜੇ ਪਾਰ ਕਪਾਰ ² ।	¹ ਵਿੰਨੁ ਕੇ। ² ਖੋਪਰੀ ਵਿੱਚ ਦੀ।
ਧਸ ਗਯੋ ਪੰਖਨ ਤਾਂਇ ¹ ।	¹ ਖੰਭਾਂ ਤੱਕ।
ਇਮ ਅਨੀ ਮਾਥ ਦਿਖਾਇ ¹ ॥ ੧੬੦ ॥	¹ ਮੱਥੇ 'ਚ ਤੀਰ ਦੀ ਚੁੰਝ ਇਉਂ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ।
ਜਨ ਲਾਲ ਟੀਕਾ ¹ ਸੋਹਿ।	¹ ਤਿਲਕ।
ਫੁੱਲ ਧਰੜੇ ਦਾੜਮ ਕੋਹਿ ¹ ।	¹ ਅਨਾਰ ਦਾ।
ਕਿਤ ਕੋਪ ਸਿੱਖ ਬਿਸਾਲ ¹ ।	¹ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕ੍ਰੋਧ।
ਜਾ ਬਿਰੜੇ ਪਰ ਅਰਿ ਭਾਲ ¹ ॥ ੧੬੧ ॥	¹ ਵੈਰੀ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ।
ਕਿਤ ਬਾਂਸ ਅੰਕੁਰੁ ਹੋਰ।	
ਗਿਰ ਸਿੰਗ ¹ ਨਿਕਸੜੇ ਫੋਰ।	¹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਨੂੰ।
ਧਰ ਗਿਰੜੇ ਘੁੰਮ ਸੁ ਹਾਰ।	
ਜਨ ਬਿੱਛ ਬਜਾਰ ¹ ਉਖਾਰ ॥ ੧੬੨ ॥	¹ ਹਵਾ ਨੇ।
ਤਿਹ ਗਏ ਸੰਗੀ ਧਾਇ।	
ਸਰਦਾਰ ਨਿਜ ਮਰਵਾਇ।	
ਇਹੁ ਪੇਖ ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ।	
ਬਹੁ ਕੋਪ ਆਯੋ ਜ੍ਹਾਂਨ ॥ ੧੬੩ ॥	
ਇਮ ਗਰਜ ਤਰਜ ¹ ਸੁਨਾਇ।	¹ ਤਾੜ ਕੇ।
ਜਨ ਭੂਮਿ ਫਟਤੀ ਜਾਇ।	
ਸਰ ਖਰਨ ਝਰਿ ¹ ਦਿਯ ਲਾਇ।	¹ ਝੜੀ।
ਗੁਰੁ ਓਰ ¹ ਜੋਰ ਲਗਾਇ ॥ ੧੬੪ ॥	¹ ਗੁਰਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ।
ਗੁਰੁ ਢਾਲ ਪਰ ਸਬਿ ਲੀਨ।	
ਸਮ ਭੂਤ ਅਗਨੀ ਕੀਨ ¹ ।	¹ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ (ਖਿਨ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਅਸਰ) ਕਰ ਦਿੱਤੇ।
ਪੁਨ ਤੇਗ ਬੇਗ ਉਠਾਇ।	
ਗੁਰੁ ਸੰਮੁਖ ਆਯੋ ਧਾਇ ॥ ੧੬੫ ॥	
ਇਤ ਤੈ ਭੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ।	
ਗਜ ਇੰਦ ਪਰ ਮ੍ਰਿਗੰਦ ¹ ।	¹ ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ ਉੱਤੇ ਸ਼ੇਰ (ਵਾਂਗ)।
ਤਿਮ ਭੱਬਕ ਰਵਕ ¹ ਸੁ ਆਇ।	¹ ਭਬਕ {ਰਵਕ} ਬੋਲ ਕੇ ਭਾਵ ਮਾਰ ਕੇ।
ਪ੍ਰਚੰਡ ਖੰਡਾ ਚਾਇ ¹ ॥ ੧੬੬ ॥	¹ ਤਿੱਖਾ ਖੰਡਾ ਚੁੱਕ ਕੇ।
ਢਿਗ ਢੁੱਕ ਪੈਦੇ ਖਾਂਨ।	

ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ ਫੇਰ ਕਿਕਾਂਨ।
 ਕਰਿ ਬਾਰ। ਨਿਮਕ ਹਰਾਮਿ।
 ਨਹਿ ਹੋਸ। ਰਹਿ ਤੁਵ ਖਾਂਮਿ² ॥ ੧੬੭ ॥
 ਯਹਿ ਸੁਨਤ ਪੈਦਾ ਖਾਂਨ।
 ਦੈ ਛਾਰ। ਛੋਰਿ ਕਿਕਾਂਨ।
 ਕ੍ਰਿਪਾਂਨ ਪਾਂਨ ਉਭਾਰ।
 ਝਟ ਕੀਨ ਗੁਰੁ ਪਰ ਵਾਰ ॥ ੧੬੮ ॥
 ਇਨ ਢਾਲ ਪਰ ਸੋ ਲੀਨ।
 ਉਨ ਔਰ ਤੀਨਕ ਕੀਨ।
 ਤਬ ਗਜੋ ਖੰਡਾ ਟੂਟ।
 ਤਿਸ ਰਹੀ ਕਰ ਮੈਂ ਮੂਠ ॥ ੧੬੯ ॥
 ਫਿਰ ਅਤੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਧਾਇ।
 ਹਯ। ਗਹਜੋ ਗੁਰੁ ਕਾ ਆਇ।
 ਚਹਿ ਹਯ ਸਮੇਤ ਗਿਰਾਏ।
 ਚੁਕ ਰਹਜੋ ਬਲ ਬਹੁ ਲਾਇ ॥ ੧੭੦ ॥
 ਵਹਿ ਜਦਯਪਿ ਥਾ ਬਲਵਾਂਨ।
 ਚੁਕ ਲੇਤ ਦੋਇ ਕਿਕਾਂਨ।
 ਲਠ ਕੂਪ ਮੈਂ ਰਜੁ ਠਾਨ।
 ਚੁਕ ਲੇਤ ਹਰਟ ਸਮਾਨ। ॥ ੧੭੧ ॥
 ਕਰ ਮੁਸਟ ਕਾ ਪ੍ਰਹਾਰ।
 ਥਾ ਸੁਟਤ ਸੰਢਹਿ ਮਾਰਿ।
 ਪਗ ਅੱਗੁ ਹਸਤੀ ਕੇਰ।
 ਉਨ ਚੁੱਕੇ ਥੇ ਬਹੁ ਬੇਰ ॥ ੧੭੨ ॥
 ਹਮ ਸਾਚੁ ਕਹਿ ਹੈਂ ਟੇਰ।
 ਕੋ ਚੁੱਕੈ ਕਜੋਂ ਨ ਸੁਮੇਰ।
 ਵਹਿ ਭੀ ਨ ਸਾਕੈ ਚਾਇ।
 ਗੁਰੁ ਅਤੀ ਗਰੂਏ ਭਾਇ। ॥ ੧੭੩ ॥
 ਪਤਿ ਤੀਨ ਲੋਕਹਿ ਜੋਇ।
 ਕਿਮ ਸਕੈ ਚੁੱਕ ਤਿਹ ਕੋਇ ॥ ੧੭੪ ॥
 ਦੋਹਰਾ:

1ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੇ।
 1ਵਾਰ ਕਰ।
 1ਇੱਛਾ। 2ਕੱਚੀ (ਮਤਿ) ਵਾਲੇ।
 1ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ।
 1ਘੋੜਾ।
 1ਖੂਹ ਦੀ ਲੱਠ ਵਿੱਚਰੱਸਾ ਪਾ ਕੇ।
 1ਹਰਟ ਦਾ (ਸਾਰਾ) ਸਾਮਾਨ।
 1ਹੱਥ ਦੀ ਮੁੱਕੀ ਮਾਰ ਕੇ।
 1ਹਾਥੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰ।
 1ਬੋਲ ਕੇ।
 1ਚੁੱਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
 1ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤੇ ਭਾਰੇ ਵਿਚਾਰੇ।

ਗਿਰਜੋ ਨ ਚੁੱਕਯੋ ਗਯੋ ਅੱਸੂ,
ਰਹਯੋ ਪੈਦ ਖਾਂ ਹਾਰ।

ਪੈ ਚਲਨੇ ਨਹਿ ਦਯੋ ਤਿਹ,
ਗੁਰੁ ਰਕਾਬ ਰਹਿ ਮਾਰ ॥ ੧੭੫ ॥

ਲਗੈ ਤੇਗ ਨਹਿ ਬੇਗ ਤਿਸ,
ਰਹਯੋ ਬਾਮਿ ਦਿਸ ਲਾਗ।

ਦਈ ਢਾਲ ਗੁਰੁ ਮੂੰਡਾ ਤਿਹ,
ਗਿਰਜੋ ਵਹਿ ਅੱਸੂ ਭਾਗਾ ॥ ੧੭੬ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਗੁਰੁ ਬੀਰ ਪੈਦ ਖਾਂ ਕੇਰ ਜੰਗ।

ਭਟ ਪਿਥੈਂ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਕੇ ਨਿਸੰਗ।

ਉਤ ਤੁੰਗ ਅਟਾਂ ਚਢਿ ਨਗਰ ਕੇਰ।

ਨਰ ਨਾਰਿ ਰਹੇ ਗੁਰੁ ਜੰਗ ਹੇਰ ॥ ੧੭੭ ॥

ਪੁਨ ਅੰਤਹਿ ਪੁਰਾ ਗੁਰੁ ਕੇਰ ਖਾਸ।

ਰਣ ਪਿਥੈਂ ਝਰੋਖਨ ਉਰਿ ਤ੍ਰਾਸ।

ਸਬਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮਨਾਇ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਤ ਹੈਂ ਬਿਬਿਧਿ ਭਾਇ ॥ ੧੭੮ ॥

ਜਗ ਕੰਤ ਰਾਖ ਭਗਵੰਤ ਲਾਜ।

ਤੁਰਕਾਨ ਕੇਰ ਹੈ ਹਾਨਿ ਆਜ।

ਪੁਨ ਛੁਟੀ ਮੂਰਛਾ ਪੈਦ ਖਾਨ।

ਗੁਰੁ ਓਰ ਧਯੋ ਬਰਬਾਦ ਠਾਂਨ ॥ ੧੭੯ ॥

ਗੁਰੁ ਕਹਿੰ ਪਠਾਂਨ ਹੈ ਸਾਵਧਾਂਨ।

ਕਰਿ ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਸਿਰਿ ਧਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।

ਫਿਰ ਗਈ ਤਾਰ ਸਾਬਨ ਸਮਾਨ।

ਜਨ ਫਰਦੈ ਚੀਰ ਡਾਰਯੋ ਤਰਖਾਨ ॥ ੧੮੦ ॥

ਉਨਿ ਕਹਯੋ ਗਿਰਤ ਗੁਰੁ ! ਰਾਖ ਲੇਹੁ।

ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਅਰੇ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹੇਹੁ।

ਉਨ ਕਹਾ ਭਈ ਕਲਮਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।

ਤੁਵ ਮਿਸਰੀ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲੀ ਪਾਨ ॥ ੧੮੧ ॥

¹ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ (ਘੋੜੇ ਦੇ ਨਾਲ) ਲੱਗ ਕੇ।

¹ਸਿਰ 'ਤੇ।

¹ਉਹ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਘੋੜਾ ਭੱਜ ਪਿਆ।

¹ਓਧਰ ਉੱਚੀਆਂ ਅਟਾਰੀਆਂ 'ਤੇ।

¹ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਛੇਤੀ ਫੁਰਤੀ ਕਰ ਕੇ (ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਦੇ) ਸਿਰ 'ਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਾਰੀ।

¹(ਲੱਕੜ ਦੇ) ਫੱਟੇ।

¹ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਸਰ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ (ਮੈਨੂੰ) ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਜਬਿ ਜੁਝੜੋ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਸੂਰ।
 ਸਿਰ ਰੁੱਦ੍ਰਾ ਲੀਨ ਰੂਹ ਬਰਜੋ ਹੂਰ। 'ਸ਼ਿਵ ਨੇ।
 ਉਤ ਦਿਸ ਨਿਸੰਗ ਉਸਮਾਨ ਖਾਨ।
 ਗੁਰੂ ਪੂਤ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਬਲੀ ਜਾਨ ॥ ੧੮੨ ॥
 ਅਤਿ ਮੰਡ ਘਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਭਾਰ। 'ਬਹੁਤਾ ਵੱਡਾ ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਜੰਗ ਕਰਕੇ।
 ਕਰਿ ਖੰਡ ਖੰਡ ਦਿਯ ਧਰਨਿ ਡਾਰ।
 ਇਹੁ ਪੇਖ ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਆਇ ਫੇਰ।
 ਆ ਲਰਜੋ ਅੱਗੂ ਹੈ ਕਰਿ ਦਲੇਰ ॥ ੧੮੩ ॥
 ਇਕ ਦਿਸ ਤੈ ਕਾਲੇ ਖਾਨ ਧਾਇ।
 ਲੈ ਸੰਗ ਸੂਰ ਬਹੁ ਭਿਰਜੋ ਆਇ।
 ਇਕ ਅਏ ਤੁਰਕ ਥੇ ਦੂਰ ਚੱਲ।
 ਪੁਨ ਖਾਨ ਪਾਨ ਮਿਲਜੋ ਨ ਭੱਲਾ ॥ ੧੮੪ ॥ 'ਚੰਗਾ।
 ਭੇ ਲਰਤ ਜਾਮ ਤ੍ਰੈ ਗਏ ਥੱਕ।
 ਇਮ ਲਰੈਂ ਨ ਤਨ ਦੈ ਰਹੇ ਅੱਕ।
 ਚਢਗੋ ਦੁਪਹਿਰ ਗਰਮੀ ਮਹਾਂਹਿੰ।
 ਬਹੁ ਮਰੇ ਪਰੇ ਸੰਗੀ ਦਿਖਾਂਹਿੰ ॥ ੧੮੫ ॥
 ਕੁਛ ਤਰਫਤ ਘਾਇਲਾ ਪਰੇ ਭੂਮ। 'ਜ਼ਖਮੀ।
 ਜਿਮ ਗਏ ਬਿੱਤਾ ਤੈ ਹਾਲ ਸੂਮ। 'ਧਨ।
 ਨਹਿ ਮਿਲੈ ਆਬਾ ਤਿਹ ਚੁੱਕੈ ਕੋਇ। 'ਪਾਣੀ।
 ਇਹੁ ਪੇਖ ਚਹੈਂ ਨਹਿ ਲਰਨ ਸੋਇ ॥ ੧੮੬ ॥
 ਪਰ ਰੁਕੇ ਰੁਕਾਏ ਲਰੇ ਆਇ।
 ਦਿਯ ਜੰਗ ਖਤੰਗ ਤੁਫੰਗਾ ਪਾਇ। 'ਤੀਰਾਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ।
 ਬਹੁ ਗੁਲਕਾਂ ਤੀਰ ਬਸਾਇ ਖੇਤ।
 ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਲਰੈਂ ਅਤਿ ਹੈ ਸੁਚੇਤ ॥ ੧੮੭ ॥
 ਜਬਿ ਤੀਰ ਗੋਲੀਆਂ ਗਏ ਮੁੱਕ।
 ਤਬ ਖੈਂਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ ਪਏ ਢੁੱਕ। 'ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ।
 ਇਕ ਹਸਨ ਅਲੀ ਸੱਯਦ ਬੁਲੰਦ।
 ਇਮ ਫਿਰੈ ਬਕਤਾ ਕਹਿ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ 'ਬੋਲਦਾ।
 ॥ ੧੮੮ ॥
 ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਲਰੇ ਤਿਹ ਸੰਗ ਆਇ।

ਉਨ ਕਰੇ ਬਾਰ ਬਹੁ ਦਾਇ ਘਾਇ।
 ਕੁਛ ਅਯੋ ਜਖਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ।
 ਤਬਿ ਜਗਜੋ ਰੋਸ ਅਤਿਸੈ ਗੰਭੀਰ ॥ ੧੮੯ ॥
 ਦੈ ਬੇਗ ਤੇਗ ਸਿਰ ਸੁੱਟਜੋ ਕੱਟ।
 ਜਨ ਨਾਲੀਏਰ ਟੁਰ ਪਰਜੋ ਝੱਟ।
 ਯਹਿ ਪੇਖਿ ਅਯੋ ਤਿਹ ਸਕਾ ਬੀਰ।
 ਥਾ ਤੀਨ ਹਜਾਰੀ ਬਲੀ ਬੀਰ ॥ ੧੯੦ ॥
 ਉਨ ਅੱਸੂ ਧਵਾਇ ਜੁ ਕੀਨ ਵਾਰ।
 ਗੁਰੂ ਆਪ ਬਚੇ ਵਹਿ ਲਯੋ ਮਾਰ।
 ਪੁਨ ਔਰ ਅਏ ਦੈ ਬਢਾ ਉਮੰਗ।
 ਇਕ ਲੱਖੂ ਨੇ ਲਿਯ ਸਾਂਗ ਸੰਗਾ ॥ ੧੯੧ ॥
 ਇਕ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਕਰਜੋ ਹਾਨ।
 ਨਹਿੰ ਦਏ ਗੁਰੂ ਲਗ ਉਭੈ ਜਾਨ।
 ਪੁਨ ਕੁਤਬ ਖਾਨ ਸੰਜੋਇ ਸੰਗ।
 ਥੇ ਮਢੇ ਹੁਤੇ ਨਿਜ ਸਬੈ ਅੰਗ ॥ ੧੯੨ ॥
 ਨਿਜ ਮਰੇ ਬੀਰਾ ਪਿਖਿ ਰੋਸ ਧਾਰ।
 ਗੁਰੂ ਓਰ ਅਯੋ ਬਕਾ ਮਾਰ ਮਾਰ।
 ਹੈ ਅੱਗੂ ਪਰਜੋ ਲੱਖੂ ਸੁ ਜਾਇ।
 ਲਲਕਾਰ ਬੰਗਾਰ ਕਰਾਰ ਪਾਇ ॥ ੧੯੩ ॥
 ਧਨੁ¹ ਤਾਨ ਕਾਨ ਲਗ ਐਂਚ² ਬਾਨ।
 ਉਨਿ ਲਖੂ ਪਰ ਬਹੁ ਤਜੇ ਆਨ।
 ਇਨ ਸਬਿ ਬਚਾਇ ਨਿਜ ਸਾਂਗ ਡਾਰ।
 ਦਿਯ ਕੁਤਬਦੀਨ ਕਾ ਅੱਸੂ ਮਾਰ ॥ ੧੯੪ ॥
 ਤਿਹ ਚਹਜੋ ਹਤਨ ਗਯੋ ਕੁਤਬ ਭਾਗ।
 ਇਕ ਔਰ ਬੀਰ ਆ ਲਰਨ ਲਾਗ।
 ਤਿਸ ਪਰਿ ਪਰਿਹਾਰ ਲਖੂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।
 ਲਿਯ ਮੂੰਡ ਲਾਹਿ ਕੱਦੂ ਸਮਾਨ ॥ ੧੯੫ ॥
 ਫਿਰ ਲਯੋ ਮਲੇਛਨ ਤਾਂਹਿ ਘੇਰ।
 ਬਹੁ ਸੱਤ੍ਰੂਨ ਕੇ ਉਨ ਕਰੇ ਢੇਰ।
 ਬਹੁ ਲਗੇ ਘਾਵ ਭੀਗਜੋ ਸ੍ਰੋਣ।

'ਵਧ ਕੇ।

'ਬਰਛੀ ਨਾਲ।

'ਭਰਾ।

'ਬੋਲਦਾ।

'ਸਥਿਰਤਾ ਪਾ ਕੇ, ਭਾਵ ਟਿਕ ਕੇ।

'ਧਨੁਸ਼। ਅਖਿੱਚ ਕੇ।

ਸਭਿ ਕਹੈਂ ਯਾਂਹਿ ਸੋ ਲਰੈ ਕੌਣ ॥ ੧੯੬ ॥

ਇਹ ਅਗਨਿ ਲਾਟ ਸੀ ਰਹਜੋ ਫੂਕ।

ਪੁਨ ਕੁਤਬ ਖਾਂਨ ਢਿਗ ਆਇ ਢੂਕ।

ਲਿਯੇ ਸੰਗ ਔਰ ਬਹੁ ਬੀਰ ਭੀਰ।

ਤਿਨ ਤੀਰ ਛੋਰ ਬੇਧਯੋ ਸਰੀਰ ॥ ੧੯੭ ॥

ਸਿਖ ਰੇਜ ਰੇਜ¹ ਹੈ ਮਰਜੋ ਕੱਟ।

¹ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।

ਸਰਦਾਰ ਹੂਰ ਨੇ¹ ਬਰਜੋ ਝੱਟ।

¹ਹੂਰਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਨੇ। (ਅ) {ਸਰਦਾਰ} ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੂਰ ਨੇ।

ਪੁਨ ਮਿਹਰਾ, ਅਮੀਆਂ ਇਸੀ ਭਾਇ।

ਰਣ ਜੂਝੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਧਿਕ ਘਾਇ ॥ ੧੯੮ ॥

ਪਿਖਿ ਕਾਲੇ ਦੁੱਲੁਟ ਛੋਰ ਅੱਸੂ।

ਬਹੁ ਸੱਤ੍ਰੁ ਹਨੇ ਮਧ ਸੈਨ ਧੱਸੂ¹।

¹ਧਸ ਕੇ, ਵੜ ਕੇ।

ਇਕ ਏਕ ਤੀਰ ਦੁਹਿ ਚਹੁੰਨ ਚੀਰ।

ਕਢ ਹੈਂ ਸੁ ਪਾਰ ਬਢ ਬੀਰ ਧੀਰ ॥ ੧੯੯ ॥

ਪੁਨ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਲੋ ਬੀਰ ਔਰ।

ਤਿਹ ਭਏ ਸਹਾਯਕ ਜਾਇ ਗੌਰ।

ਦੈ ਦੱਬ ਸੈਨ ਤੁਰਕੈਨ ਤਾਂਇ।

ਬਹੁ ਜ਼ਾਨ ਕਿਕਾਨਨ ਤਈਂ ਘਾਇ ॥ ੨੦੦ ॥

ਕਟਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਸੁੱਟ ਥੋੜ ਥੋੜ¹।

¹ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ।

ਕਰਿ ਚੌੜ¹ ਦੌੜ ਨਿਜ ਅਏ ਠੌੜ²।

¹ਤਬਾਹੀ, ਬਰਬਾਦੀ। ²ਥਾਂ।

ਪਿਖਿ ਕੁਤਬ ਖਾਂਨ ਰਿਸ ਕੈ ਮਹਾਂਨ।

ਲੈ ਸੰਗ ਭੀਰ ਧੈ¹ ਪਰਜੋ ਆਂਨ ॥ ੨੦੧ ॥

¹ਧਾ ਕੇ, ਦੌੜ ਕੇ।

ਗੁਰ ਸਮੁਖ ਆਇ ਬਹੁ ਮਾਰ ਮਾਰ।

ਬਕ ਰਹਜੋ ਹੁਤੋ ਮੁੰਹ ਫਾਰ ਫਾਰ¹।

¹ਮੂੰਹ ਪਾੜ ਪਾੜ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗੁਰੁ ਖੈਂਚ ਬਾਨ ਮੁਖ ਮੈਂ ਪ੍ਰਹਾਂਨ।

ਧਰ¹ ਸੁਟਜੋ ਲੁਠਜੋ² ਛੁਟਿਓ ਪ੍ਰਾਂਨ ॥ ੨੦੨ ॥

¹ਮਾਰ ਕੇ। ²ਲੇਟ ਗਿਆ।

ਤਿਹ ਥਿਰ ਹੈ ਲਰੇ ਥੋਰ।

ਪਿਖਿ ਹਾਥ ਸਿੱਖਨ ਭਗ ਗੇ ਬਹੋਰ ॥ ੨੦੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਨਿਜ ਸੰਗੀ ਬਹੁ ਮਰੇ ਪਿਖਿ,

ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਰਿਸ ਠਾਨ।

ਪਾਛੇ ਹਟਨ ਹਰਾਮ ਲਖਿ ¹ ,	¹ ਜਾਣ ਕੇ।
ਲਰਨ ਮਰਨ ਹਕ ਮਾਨ ॥ ੨੦੪ ॥	
ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:	
ਬਚੇ ਬੀਰ ਜੇਤੇ ਕਰੇ ਏਕ ਠੌਰੈਂ।	
ਲਿਯੇ ਸੰਗ ਧਾਯੋ ਕਰਜੋ ਰੌਰ ਗੌਰੈਂ।	
ਭਯੋ ਸਾਮੁਹੇ ਬੀਰ ਤਾਜੀ ¹ ਚਲੈ ਕੈ।	¹ ਘੋੜਾ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੰਗਾਰਜੋ ਢਿਗੰ ਢੋਇ ਕੈ ਕੈ ॥ ੨੦੫ ॥	¹ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕ ਕੇ।
ਘਨੋ ਧੀਰ ਦੇ ਬੀਰ ਸੰਗੀਨ ਤਾਈਂ।	
ਤਬੈ ਬਾਦ ਮਾਰੂ ¹ ਦਯੋ ਬੱਜਵਾਈ।	¹ ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ।
ਉਡੀ ਗ੍ਰਿਧ ਬ੍ਰਿਧੰ ¹ ਸਿਵਾ ² ਸ੍ਰਾਨ ³ ਬੋਲੈਂ।	¹ ਵੱਡੀਆਂ ਗਿਰਝਾਂ। ² ਗਿਦੜੀਆਂ। ³ ਕੁੱਤੇ।
ਰਟੈਂ ਕੰਕ ਬੰਕੰ ¹ ਪਰੀ ਹੂਰ ਡੋਲੈਂ ॥ ੨੦੬ ॥	¹ ਕਾਂ ਟੇਢੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।
ਮਚੈਂ ¹ ਭੂਤ ਭੈਰੋਂ ਤਚੈਂ ਕਿਲਕਾਰੀ ² ।	¹ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ² ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।
ਨਚੈਂ ਜੋਗਨੀ ਭੋਗਨੀ ਸ਼ੌਨ ਸਾਰੀ ¹ ।	¹ ਸਾਰੀਆਂ ਲਹੂ ਪੀਣੀਆਂ ਜੋਗਣੀਆਂ।
ਹਲਾ ਹੂਲ ਕੈ ਕੈ ¹ ਧਏ ਏਕ ਬਾਰੈਂ।	¹ ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਕੇ।
ਤਚੈਂ ¹ ਸੋ ਖਤੰਗੈ ² ਤੁਫੰਗੈ ³ ਅਪਾਰੈਂ ॥ ੨੦੭ ॥	¹ ਛਡਦੇ ਹਨ। ² ਤੀਰ। ³ ਬੰਦੂਕਾਂ।
ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਗੰਭੀਰ ਸਧੀਰ ਭਾਰੀ।	
ਇਕੈ ਬਾਰ ਹੀ ਬਾਰ ਝਾਰੈ ¹ ਅਪਾਰੀ।	¹ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਭਿਦੈ ¹ ਕੰਧ ² ਛਾਤੀ ਛਿਦੈਂ ³ ਪੇਟ ਕਾ ਹੂੰ।	¹ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ² ਮੋਢੇ। ³ ਕੱਟਦੇ ਹਨ।
ਫਟੈਂ ਮੁੰਡ ¹ ਤੁੰਡ ² ਕਟੈਂ ਜੰਘ ਬਾਹੂੰ ³ ॥ ੨੦੮ ॥	¹ ਸਿਰ। ² ਮੂੰਹ। ³ ਲੱਤਾਂ ਤੇ ਬਾਹਾਂ।
ਭਰੀ ਫੇਰ ਗੋਲੀ ਜੜੇ ਮੋੜ ਤੋੜੇ ¹ ।	¹ ਤੋਪ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਡੋਰੇ।
ਛੁਟੈਂ ਤੀਰ ਤੀਖੇ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਨ ਥੋੜੇ।	
ਦੜਾਦਾੜ ਡਿੱਗੈਂ ਨਹੀ ਫੇਰ ਉੱਠੇ।	
ਪਰੇ ਮੂਧ ¹ ਸੂਧੇ ਕਿਤੇ ਟੇਢ ਪੁੱਠੇ ॥ ੨੦੯ ॥	¹ ਮੂੰਹ ਹੇਠਾਂ ਕਰਕੇ।
ਭਿੜੈਂ ¹ ਭੇੜ ² ਭਾਰੀ ਗਿੜੈਂ ਗੇੜ ਖੈ ਕੈ।	¹ ਜੰਗ ਵਿੱਚ। ² ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ।
ਸਬੈ ਜੀਤ ਚੈਹੈਂ ਲਰੈਂ ਅੱਗੂ ਐ ਕੈ।	
ਗੁਰੂ ਤਾਨ ¹ ਕੰਮਾਨ ਕੋ ਕਾਨ ਤੋੜੀ ² ।	¹ ਖਿੱਚ ਕੇ। ² ਕੰਨ ਤੱਕ।
ਕਰੈਂ ਬਾਨ ਬਰਖਾ ਕਿਛੂ ਨਾਹਿ ਥੋੜੀ ॥ ੨੧੦ ॥	
ਮਰੇ ਜ੍ਹਾਨ ਕਿਕਾਨ ¹ ਜੋ ਭੂਰ ਸੰਗੀ ² ।	¹ ਘੋੜੇ। ² ਬਹੁਤੇ ਸਾਥੀ।
ਰਹੇ ਥੋਰ ਤੋ ਖਾਨ ਕਾਲੇ ਉਤੰਗੀ ¹ ।	¹ ਉੱਚੇ ਹੋ ਕੇ।

ਢਿਗੰ ਢੁੱਕ ਕੈ ਢੀਠ ਹੈ ਤੀਰ ਢੋਰੇ।

ਸਮੰ ਮੇਂਹ ਭਾਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪੈ ਨ ਥੋਰੇ ॥ ੨੧੧ ॥

ਗੁਰੂ ਕੋਪ ਕੈ ਤੀਰ ਤੀਖੈਂਨ ਜੋਰਾ।

'ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ।

ਤਚੜੋ, ਖਾਨ ਬਚੜੋ ਗਿਰੜੋ ਤਾਂਹਿ ਘੋਰਾ।

'ਛੱਡਿਆ।

ਤਬੈ ਖਾਨ ਬੋਲੜੋ ਕਰੋ ਜੰਗ ਧਰਮੰ।

ਅਹੇ ਆਦਿ ਛੱਤ੍ਰੀਨ ਕੋ ਜੈਸ ਕਰਮੰ ॥ ੨੧੨ ॥

ਖਰੋ ਪੈਰ ਪਜਾਦੇ ਲਰੋ ਖੱਗ ਸਾਥੰ।

'ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ।

ਤੁਮੈ ਭੀ ਕਹੈਹੋ। ਬਲੀ ਬੀਰ ਨਾਥੰ।

'ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋ।

ਤਬੈ ਢੋਰਿ ਘੋਰਾ ਗੁਰੂ ਖੈਂਚ ਖੰਡਾ।

ਮੰਡੜੋ ਖਾਨ ਸੋਂ ਆਨ ਘੋਮੰਡ ਚੰਡਾ ॥ ੨੧੩ ॥

'ਤਿੱਖਾ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਉਭੈ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਬਲੀ ਜੰਗ ਜੁੱਟੇ।

ਪਰੈ ਤੇਗ ਠੰਕਾਰ ਠਠਜਾਰ ਕੁੱਟੇ।

ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਕੈ ਸੈਨ ਸੂਰੇ ਨਿਹਾਰੈਂ।

ਲਰੈਂ ਸੂਰ ਦੋਊ ਧਰੇ ਧੀਰ ਭਾਰੈਂ ॥ ੨੧੪ ॥

ਮਨੋ ਮਤ ਦੰਤੀ ਕਿਧੋ ਕੇਹਰੀ ਢੈ।

'ਜਾਣੋ (ਦੋ) ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਜਾਂ ਦੋ ਸ਼ੇਰ ਹਨ।

ਜਰਾਸਿੰਧ ਭੀਮੰ। ਰਾਮ ਰਾਵਣੰ ਹੈ।

'ਭੀਮਸੈਨ।

ਕਿਧੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿੱਤ੍ਰਾਸਰੰ। ਜੰਗ ਕੈਹੈਂ।

'ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਿੱਤ੍ਰ।

ਮਨੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਡੂਰਾ। ਏਊ ਲਰੈ ਹੈਂ ॥ ੨੧੫ ॥

'ਕੰਸ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨ।

ਮੁਰੂ ਕੈ ਮੁਰਾਰੀ। ਗੁਰੂ ਤੈਸ ਜੁੱਟੇ।

'ਮੁਰ ਦੈਂਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ (ਵਾਂਗ)।

ਇਕੋ ਏਕ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਨਾਹਿ ਢੁੱਟੇ।

ਪਟੇ ਬਾਜ। ਦੋਊ ਪਹਿਲਵਾਨ ਭਾਰੇ।

'ਗੱਤਕੇ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ।

ਕਰੇ ਬਾਰ ਔ ਦਾਵ ਘਾਵੰ ਅਪਾਰੇ ॥ ੨੧੬ ॥

ਫੁਟੇ ਢਾਲਿ ਸੰਜੋਇ ਤੈ ਘਾਇ। ਆਏ।

'ਜ਼ਖਮ।

ਬਲੀ ਬੀਰ ਸੂਰੇ ਜਰਾ ਨਾ ਜਨਾਏ।

ਪੁਨਾ ਖੱਗ ਪੈ ਖੱਗ ਉੱਠੈਂ ਠਨੱਕੈ।

'ਠਣ ਠਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਠੈਂ ਸੋ ਚੰਗਾਰੇ ਟੱਟਜਾਨੇ ਚਮੱਕੈਂ ॥ ੨੧੭ ॥

ਚਢੇ ਮੰਦ੍ਰੋਂ ਪੈ ਨਰੰ ਨਾਰਿ ਹੇਰੈਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਖ ਲੇ ਹਿੰਦੁ ਕੀ ਲਾਜ ਟੇਰੈਂ।

ਉਭੈ ਸੈਨ ਕੇ ਸੂਰ ਔ ਹੂਰ ਪੇਖੈਂ।

ਦਿਯੇ ਨੈਨ ਚਿੱਤੰ ਮਨੋ ਚਿਤ੍ਰ ਲੇਖੈਂ ॥ ੨੧੮ ॥

'ਨੇਤ੍ਰ ਦੇਖਣ 'ਚ ਇਉਂ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਣੋ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਕਹੈਂ ਜੁੱਧ ਸੁੱਧੰ ਇਸੇ ਕੌਨ ਕੈ ਹੈਂ।
 ਤਕਾ ਤਕਾ¹ ਬੰਗਾਰ ਕੈ ਸੇ ਲਰੈ ਹੈਂ।
 ਗੁਰੂ ਤਮਕਾ¹ ਤੇਗੰ ਤੱਕ ਬੇਗ ਝਾਰੀ।
 ਬਹੀ ਤਾਰ ਸਾਬੂਨ ਜਜੋਂ ਖਾਂ ਮਝਾਰੀ ॥ ੨੧੯ ॥
 ਕਟਜੋ ਟੋਪ ਮੂਡੰ ਧਰੰ ਧਾਇ ਧਸੀ।
 ਪਰੀ, ਹੂਰ, ਕਾਲੀ, ਗੁਰੂ ਸੈਨ ਹੱਸੀ।
 ਕਰਜੋ ਅੱਧ ਅਧੰ ਪਰਜੋ ਭੂਮਿ ਮੇਲਾ¹।
 ਮਨੇ ਚੀਰ ਕਰਵੱਤ੍ਰੈਂ ਦੀਨ ਕੇਲਾ ॥ ੨੨੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਚਢਿ ਬਿਵਾਨ ਬਰ ਹੂਰ ਵਰ,
 ਗਯੋ ਭਿਸਤ ਕੇ ਖਾਂਨ।
 ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ ਫਤੇ ਕੇ,
 ਦਿਸ¹ ਗੁਰੂ ਅਨੀ² ਮਹਾਂਨ ॥ ੨੨੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭਗੀ ਤੁਰਕਾਨੀ ਬਹੁ ਮੁਰਝਾਈ।
 ਬਿਨੁ ਅਫਸਰ ਕੇ ਕਰੇ ਲਰਾਈ।
 ਜਿਸ ਦਿਸ ਜਿਹ ਮੁਖ ਤਿਸ ਦਿਸ ਭਾਗੇ।
 ਬਲ ਧਰਿ ਸਿੱਖ ਪਿਛਾਰੀ ਲਾਗੇ ॥ ੨੨੨ ॥
 ਇਕ ਇਕ ਅੱਗੂ ਬੀਸ ਦਸ ਜਾਂਹੀ।
 ਜੈਸ ਬ੍ਰਿਕ ਤੈ¹ ਅਜਾ ਪਲਾਹੀ²।
 ਕਾਟਤ ਸਿੱਖ ਨਿਤੰਬ¹ ਸਕੰਧੇ²।
 ਪਿਖੈਂ ਨ ਪੀਛੈ ਜਨ ਭਏ ਅੰਧੇ ॥ ੨੨੩ ॥
 ਲਏ ਗੇਰ ਕਿਛੁ ਗਏ ਪਲਾਈ।
 ਤੁਰਕੈਂ ਤ੍ਰੀਕ ਸੁ ਬਿੱਧਣ¹ ਆਈ।
 ਹਾੜ ਮਹੀਨਾ ਕਹਿਰ ਦੁਪਹਿਰੇ।
 ਪਜਾਸ ਤ੍ਰਾਸ ਦੁਖੀ ਕਿਯ ਗਹਰੇ¹ ॥ ੨੨੪ ॥
 ਬਚੇ ਜੁ ਖੇਤ¹ ਨਿਕੇਤ ਪਧਾਰੇ²।
 ਦਈ ਖਬਰ ਗੁਰੂ ਸਭੇ ਬਿਦਾਰੇ¹।
 ਘਰ ਘਰ ਸਜਾਪੇ ਤੁਰਕਨ ਹੋਹੀਂ।

ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

'ਤੱਕ ਤੱਕ ਕੇ।
 'ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਹੋ ਕੇ।

'ਧਰਤੀ 'ਚ ਮਿਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

'ਤਰਫ਼। ^੨ਫੌਜ ਵਿੱਚ।

'ਬਖਿਆੜ ਤੋਂ। ^੨ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੌੜਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਚਿੱਤੜ। ^੨ਮੋਢੇ।

'ਦੁਖਦਾਈ ਤ੍ਰੀਕ ਭਾਵ ਕਿਆਮਤ ਦਾ ਦਿਨ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚੋਂ। ^੨ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

'ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।

ਰੋਵਤ ਪੀਟਤ ਤਿਯ ਸਿਰ ਖੋਹੀਂ ॥ ੨੨੫ ॥

ਹੈ ਹੈ ਓਹਿ ਓਹਿ ਧੁਨੀ ਉਠੈ ਹੈਂ।

ਨਾਇਣ ਦੇਤ ਤਲੀਮ¹ ਪਿਟੈ ਹੈਂ।

¹ਅਲਾਹਣੀਆਂ।

ਕਰੁਨਾਰਸ ਜਮ ਰਾਗ ਛਯੋ ਧਰ¹।

¹ਸੋਗ ਤੇਰੋਣਾ ਪਿੱਟਣਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਿਆ।

ਉਰ ਕਪੋਲ ਪੱਟ ਬਾਦ ਬਜੈਂ ਭਰ¹ ॥ ੨੨੬ ॥

¹ਛਾਤੀ, ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਪੱਟਾਂ ਦੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹਨ।

ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਣ ਫਤੇ ਕਰੈ ਕੈ।

ਸੈਨ ਸੰਭਾਰਨ ਕੀਨੀ ਐ ਕੈ।

ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਸਾਤ ਸੌ ਭਏ।

ਦਹਿ ਗੁਨ ਤੁਰਕ ਮਰੇ ਤਹਿ ਪਏ ॥ ੨੨੭ ॥

ਸਿੱਖ ਉਠਾਇ ਗੁਰੂ ਜਲਵਾਏ।

ਸੱਤ੍ਰੁ ਪਰੇ ਬਹੁ ਰਹੇ ਦਬਾਏ।

ਮੁਰਦਨ ਸੰਗ ਸਕੀਰਣ ਧਰ¹।

¹ਧਰਤੀ ਢੱਕੀ ਗਈ।

ਭਈ ਦੂਰ ਲੋ ਗਾਮ ਚੁਫਿਰਾ ॥ ੨੨੮ ॥

ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਫਿਰਾਵੈਂ।

ਛਕਿ ਪਲ¹ ਬੋਲਤ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਵੈਂ।

¹ਮਾਸ।

ਜੋਗਨਿ ਭੈਰਵਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ।

ਨੱਚਤ ਕਿਲਕੈਂ ਤੱਚਤ ਖੇਤ¹ ॥ ੨੨੯ ॥

¹ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ।

ਬਹੁ ਬਦਬੋਈ ਉਠੀ ਦਿਸ ਚਾਰੀ।

ਇਸ ਹਿਤ ਗੁਰੁ ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿਤਿ ਉਠਾਰੀ।

ਪੁਨ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਤੈਂ।

ਦਰਸਨ ਚਹੜੇ ਵਖਤ ਨਿਜ ਅੰਤੈਂ ॥ ੨੩੦ ॥

ਅਰ ਦੇਸੀ ਬਹੁ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰੇ।

ਤਿਨੈ ਸਬੰਧੀ ਦ੍ਰੈਸ ਉਠਾਰੇ।

ਚਤਰਥ ਸਿੱਖ ਮਾਲਵੇ ਕੇਰੇ।

ਚਹੈਂ ਦਰਸ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧੇਰੇ ॥ ੨੩੧ ॥

ਯਾਂ ਤੇ ਗੁਰੁ ਤਜਿ ਪੁਰੁ ਕਰਤਾਰੈਂ।

ਸਯੰਦਨ¹ ਸਕਟੇ² ਜੋਰ ਅਪਾਰੈਂ।

¹ਰੱਥ। ²ਗੱਡੇ।

ਕੀਰਤਿਪੁਰ ਦਿਸ ਸਹਿ ਪਰਵਾਰੈਂ।

ਚਲੇ ਭਲੇ ਸਹਿ ਲਸਕਰ ਭਾਰੈਂ ॥ ੨੩੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਧੀਰ ਮੱਲ ਨਿਜ ਮਾਤ ਸਹਿ', 'ਸਣੇ।
 ਰਖ ਲੁਕਾਇ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ।
 ਰਹਜੋ ਤਹਾਂ ਨਹਿ ਅਯੋ ਸਹਿ', 'ਨਾਲ।
 ਜੁਦਾ ਗਹਜੋ ਨਿਜ ਪੰਥ ॥ ੨੩੩ ॥
 ਕਰ ਰਾਖਜੋ ਥਾ ਪਹਿਲ ਹੀ,
 ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਉਨਿ ਮੇਲ।
 ਦੇਤ ਰਹਜੋ ਥਾ ਭੇਤ ਸਬਿ,
 ਚਿੱਠੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਝੇਲ' ॥ ੨੩੪ ॥ 'ਝਗੜੇ ਦੇ, ਜੰਗ ਦੇ। (ਅ) ਗੁਪਤ (ਭੇਤ)।
 ਗੁਰ ਸਿਖ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਸਸਿ' 'ਕਰਮ ਚੰਦ।
 ਮੁਨਸ਼ੀ ਸੂਬੇ ਕੇਰ।
 ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੇ ਵਹੈ ਖਤ,
 ਦਏ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਫੇਰ' ॥ ੨੩੫ ॥ 'ਮੋੜ ਭੇਜੇ।
 ਪੁਨ ਜਬਿ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਚਢਜੋ' 'ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ।
 ਤਾਂ ਕੇ ਪਾਠ ਨਮਿੱਤ।
 ਮਾਂਗਜੋ ਦਯੋ ਨ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ,
 ਔਰ ਭਿ ਕਈ ਕੁਹਿਤ' ॥ ੨੩੬ ॥ 'ਖੁਟਿਆਈਆਂ।
 ਕਰਤ ਰਹਜੋ ਜਬਿ ਧੀਰ ਮੱਲ,
 ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਧਰਿ ਕਛੁ ਰੋਸ।
 ਕਹਜੋ ਜੁ ਬਰਤੈਂ ਤਾਂਹਿ ਸੋਂ
 ਲਗੈ ਤਿਸੈ ਸਿਖ ਦੋਸ ॥ ੨੩੭ ॥
 ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੀ ਸੰਤਤੀਂ,
 ਸੈ' ਅਬਿ ਲੋ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ। 'ਉਲਾਦ ਨਾਲ।
 ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਨਹਿੰ ਬਰਤ ਹੈਂ
 ਅਬਿ ਲੋ ਜਾਹਰ ਪਿੱਖ ॥ ੨੩੮ ॥
 ਚੌਪਈ:
 ਪੁਰ ਕਰਤਾਰੋਂ ਗੁਰੁ ਮਗ ਲਯੋ।
 ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਰਵਾਰ ਪਠਯੋ।
 ਆਪ ਸੈਨ ਸਹਿ ਚਾਲੇ ਸ੍ਵਾਮੀ।
 ਜਾਂਨਤ ਥੇ ਸਬਿ ਅੰਤ੍ਰਜਾਂਮੀ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਢਿਗ ਫਗਵਾੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬੈ।

ਸੁਨਯੋ ਪੂਤ ਸੂਬੇ ਕੇ ਤਬੈ।

ਬੈਰ ਬਾਪ ਕਾ ਲਿਹੁੰ ਇਹੁ ਠੱਟ ਕੈ।

ਸੋਚ ਕੇ।

ਕਰੇ ਲੋਗ ਬਹੁ ਇਕਠੇ ਹਠ ਕੈ ॥ ੨੪੦ ॥

ਖਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਧੌਂਸਾ ਬਜੈ ਕੈ।

ਧੌਂਸਾ, ਨਗਾਰਾ।

ਦਸਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਲੈ ਕੈ।

ਗੁਰੂ ਡੇਰੇ ਪਰ ਨਿਸ ਕੇ ਆਈ।

ਪਰਯੋ ਅਚਾਨਕ ਮਾਰ ਮਚਾਈ ॥ ੨੪੧ ॥

ਸਿੱਖਨ ਭੀ ਹੈ ਝਟਪਟ ਤਜਾਰੇ।

ਜ਼ਾਲਾ ਬਮਣੀ ਤਜੀ ਅਪਾਰੇ।

ਬੰਦੂਕਾਂ।

ਸਰ ਖਰਾ ਗੁਰੂ ਭੀ ਐਸੇ ਤਜੇ।

ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ।

ਭਾਦਵ ਮੇਂਹ ਜਾਂਹਿ ਪਿਖਿ ਲਜੇ ॥ ੨੪੨ ॥

ਬਾਨ ਬੰਦੂਕ ਅਚੂਕਨ ਜਾਂਹੀ।

ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

ਦੜ ਦੜ ਗਿਰੈਂ ਸੱਤ੍ਰੁ ਧਰ ਮਾਂਹੀ।

ਹੁਤੀ ਗਾਂਡਵੀ ਧਾੜਾ ਤੁਰਕਾਨੀ।

ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ।

ਚਲੇ ਭਾਗ ਤਜਿ ਲਾਜ ਗਿਲਾਨੀ ॥ ੨੪੩ ॥

ਤੇਗੈਂ ਖਿੱਚਿ ਸਿੱਖ ਬੇਗੈਂ ਪਰੇ।

ਜਿਮ ਮਿਰਗਨ ਪਰ ਚੀਤੇ ਢਰੇ।

ਦੌੜ ਕੇ ਪਏ।

ਕਿਤਕ ਤੁਫੰਗ ਖਤੰਗਨ ਗਾਲੇ।

ਕੇਤਕ ਕੀਨੇ ਤੇਗ ਹਵਾਲੇ ॥ ੨੪੪ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਰੀ ਆਈ ਆਂਧੀ।

ਤੁਰਕਨ ਸਮੁਖ ਭਈ ਚਖਿਆਂਧੀ।

ਅੱਖਾਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਅਪਨ ਪਰਾਯਾ ਨਾਂਹਿ ਪਛਾਨੇ।

ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਟ ਮਰੇ ਮਹਾਨੇ ॥ ੨੪੫ ॥

ਥੇਰੇ ਬਚੇ ਭਾਗਿ ਕਿਤ ਕਹੀਂ।

ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਬਹੁਤੇ ਰਹੇ ਖੇਤ ਮੈਂ ਤਹੀਂ।

ਮਰਯੋ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਸੁਤ ਨਾਜ਼ਮ।

ਸੂਬੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ।

ਫਤੇ ਖਾਨ ਪਤਿ ਕੋਟਲੀ ਆਜ਼ਮ ॥ ੨੪੬ ॥

ਵੱਡੀ ਕੋਟਲੀ ਦਾ ਰਾਜਾ।

ਜਦਯਪਿ ਪਹਲੇ ਹਮਲੇ ਮਾਂਹੀ।

ਗੁਰੂ ਡੇਰਾ ਲੁਟ ਗਯੋ ਮਹਾਂਹੀ।

ਸਿਖ ਭੀ ਥੇ ਮਰ ਗਏ ਘਨੇਰੇ।

ਫਤੇ ਲਈ ਪੁਨ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿਬੇਰੇ ॥ ੨੪੭ ॥

ਅਰ ਸਿੱਖਨ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਘੋਰੇ।

ਹਰ ਕਰਿ ਛੀਨ ਲੀਨ ਨਹਿੰ ਥੋਰੇ।

ਦੁਬਿੱਸਤਾਨ ਕਿਤਾਬ ਮਝਾਰੇ।

¹ਦੁਬਿੱਸਤਾਨੇ ਮਜ਼ਹਬ ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ।

ਲਿਖੀ ਲਰਾਈ ਏਹੁ ਸੁਧਾਰੇ ॥ ੨੪੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਫਗਵਾੜੇ ਕਾ ਜੰਗ ਗੁਰੂ,

ਕਰਿ ਹੈ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ।

ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਮੈਂ ਆ ਥਿਰੇ,

ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਮਨ ਧਾਰ ॥ ੨੪੯ ॥

ਕੀਰਤਿ ਬਿਸਤੀਰਤਿ ਭਈ,

ਘਰ ਘਰ ਪੁਰ ਪੁਰ ਦੇਸ।

ਮਨਹੁ ਸਰਦ ਰਿਤੁ ਚਾਂਦਨੀ,

ਫੈਲੀ ਗੁਰੂ ਰਾਂਕੇਸਾ ॥ ੨੫੦ ॥

¹ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਕੁਮਤਿ ਕਮਲ ਮੁੰਦੇ, ਖਿਰੇ

ਸਾਦਕ ਕਵੀ ਚਕੋਰ।

¹ਖੋਟੀਆਂ ਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਕਮਲਾਂ ਵਾਂਗ ਮਿਚ ਗਏ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਤੇ ਚਕੋਰਾਂ ਵਰਗੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਖਿੜ ਪਏ।

ਜੰਗ ਗਾਥ ਕਹਿ ਧਯਾਯ ਯਹਿ,

ਇਸਥਤਿ ਭਯੋ ਬਹੋਰ ॥ ੨੫੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ, ਫਗਵਾੜੇ ਕੋ ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਛਬੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁੱਮ ॥ ੨੬ ॥

੨੭. {ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਰੋਪੜ ਦਾ ਜੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

*ਸ੍ਰੀ ਚੰਡਕਾ ਖੰਡਕਾ,

*ਚੰਡੀ ਜਾਂ ਸਰਸੁਤੀ ਦੇ ਮੰਗਲ ਕਵਿ ਸੰਕੇਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਹਨ, ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਮੰਗਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ੧ ਕਵਿ ਸੰਕੇਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੂਜੇ ਮੰਗਲ ਨਾਲ ਦਰਜ ਲੇਖ।

ਅਸੁਰਨ ਝੁੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ¹।¹ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ (ਤੂੰ) ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਹ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। {ਪ੍ਰਚੰਡ-ਜੰਗ}।ਮੰਡਨ ਅੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਸਬਿ,
ਸਾਸਟਾਂਗ ਸਮ ਦੰਡ¹ ॥੧॥¹{ਅਤੇ ਤੂੰ} ਆਂਡੇ (ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਰਗੇ) ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਨੂੰ (ਵੀ) ਰਚਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ (ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ) ਡੰਡੇ ਵਾਂਗ (ਲੰਮਾ ਪਾ ਕੇ) ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਸਹਿਤ (ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ)।ਗੁਰੁਦਿੱਤੇ ਜੀ ਤਨ ਤਜਯੋ,
ਭਏ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ।
ਗੁਰੁ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਬਸੈ*,

*ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ੨੭ਵੇਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਗਲੇ ਭਾਵ ੨੮ਵੇਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਗੇ।

ਕਥਾ ਕਥੈਂ ਇਹੁ ਧਯਾਇ ॥੨॥

ਚੌਪਈ:

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਆਨੰਦ ਕੰਦ¹।
ਕੰਦਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਦੁੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ¹।
ਬ੍ਰਿੰਦ¹ ਸੰਭਾਰ ਰਾਖਹੈਂ ਲਾਜੈ²।¹ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ।¹ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।¹ਫਰਜ਼। (ਅ) ਸਿੱਖ। (ੲ) ਸੁਭਾਉ। ²ਲਜਿਆ, ਸ਼ਰਨਾ। (ਅ) ਪਤਿ, ਇਜ਼ਤ।¹ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ (ਮਲ, ਵਿਖੇਪ ਤੇ ਅਵਰਨ) ਨੂੰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਸਣੇ ਕੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।¹{ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ} ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ।ਲਾਜੈਂ ਤੀਨੋ ਕਟੈਂ ਸਸਾਜੈਂ¹ ॥੩॥ਸਾਜੈਂ ਪਾਇ¹ ਆਇ ਪੁਰੁ ਕੀਰਤ।
ਕੀਰਤਿ ਭਈ ਜਗਤ ਬਿਸਤੀਰਤ।
ਤੀਰਥ ਤੈ ਤੀਰਥ ਜਿਨਿ ਗੁੰਥਾ¹।¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਰਚੇ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੀਰਥਾਂ ਤੋਂ ਵੀ {ਤੀਰਥ} ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹਨ।¹ਖੋਟੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਦੀ ਗੰਢ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।¹ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇਰਾਹ ਪੈ ਕੇ।ਗੁੰਥਾ ਚਿਦ ਜਢ ਕਟੈਂ ਕੁਪੰਥਾ¹ ॥੪॥¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ (ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ) ਪਾਸ ਪੁੱਜੇ।ਪੰਥਾ ਪਰ ਇਕ ਦਿਵਸ ਸਕਾਰੇ¹।
ਸਕਾਰੇ ਕਰਿ ਢਿਗ ਸੰਤ ਪਧਾਰੇ¹।
ਧਾਰੇ ਬੁੱਢਣ ਸਾਹਿ ਜੁ ਆਸਾ।

ਆਸਾ ਆਸ਼੍ਰਿਤ¹ ਹੁਤੇ ਨਿਰਾਸਾ ॥ ੫ ॥

ਸਾਲ ਪਾਂਚ ਸੌ ਕੀ ਥੀ ਆਯੂ¹।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਸੀਖਯਾ ਪਾਯੂ¹।

ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ ਬੰਦੇ।

ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਦ ਪਾਲਯੋ ਸੁਖ ਕੰਦੇ ॥ ੬ ॥

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੁਹਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਨਾ।

ਕਿਯ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਸੰਕਟ ਛੀਨਾ¹।

ਤਪਸੀ ਜੋਗੀ ਭਗਤ ਮੁਨੀਸ਼ਰ।

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਚਹਿੰ ਦਰਸ਼ਨ ਈਸ਼ਰ ॥ ੭ ॥

ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ¹ ਜਿਹ ਬੇਦ ਕਥੈਂ ਹੈਂ।

ਸੇਖ¹ ਸਾਰਦਾ² ਅੰਤੁ ਨ ਪੈ ਹੈਂ।

ਸੋ ਸਰੂਪ ਰਾਵਰ ਮੈਂ ਹੇਰਾ।

ਜਾਂ ਤੇ ਕਟਯੋ ਚੁਰਾਸੀ ਫੇਰਾ ॥ ੮ ॥

ਇਮ ਕਹਿ ਉਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਜਯੋਂ ਤਨ ਤਯਾਗਾ।

ਲੀਨ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਬਡ ਭਾਗਾ।

ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਬਾਵਕ ਪਢਯੋ।

ਕਬਰ ਬਨਾਈ ਧਰ ਮੈਂ ਗਢਯੋ¹ ॥ ੯ ॥

ਜਾਂ ਕੋ ਅਬ ਲੋ ਸਿੱਖ ਸਬਿ ਦਰਸੈਂ।

ਲੋਗ ਹਜਾਰੋਂ ਮੰਨਤ ਕਰਸੈਂ¹।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਤਹਿ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰੈਂ।

ਕਰੈਂ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਭਵ ਨਿਧਿ ਪਾਰੈਂ ॥ ੧੦ ॥

ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਭੂਪ ਕਹਿਲੂਰੀ।

ਆਯੋ ਗੁਰ ਢਿਗ ਭਰ ਮੁਦ ਭੂਰੀ।

ਮਿਲ ਕੈ ਨਿੱਤ ਸਿਕਾਰ ਸਿਧਾਵੈਂ।

ਸੇਵਕ ਰਹਯੋ ਬਨਯੋ ਸਦ ਭਾਵੈਂ¹ ॥ ੧੧ ॥

ਉਤ ਦਿਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਜਬ ਸੁਨਾ।

ਖੈਂਚੇ ਸ੍ਰਾਸ ਮੁੰਡ ਨਿਜ ਧੁਨਾ¹।

ਤੱਜਬ ਰਹਿ, ਕਹਿ ਗੱਜਬ ਭਯੋ¹।

ਜੋ ਚਢ¹ ਗਯੋ ਫੇਰ ਨਹਿ ਅਯੋ ॥ ੧੨ ॥

ਢਿਗ ਤੈ ਖਾਂਨ ਵਜੀਰ ਉਚਾਰੀ।

¹ਸੋਟੇ ਦੇ ਆਸਰੇ (ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢਾ)।

¹ਉਮਰ।

¹ਪਾਈ ਸੀ।

¹ਕਸ਼ਟ ਕੱਟ ਕੇ ਸਫਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ।

¹ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ। ²ਸਰਸੁਤੀ।

¹ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ।

¹ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਨੇਕ ਖਿਆਲਾਂ ਕਰਕੇ।

¹ਹਾਹੁਕੇ ਲਏ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਫੇਰਿਆ।

¹ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਹਿਰ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਾਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਵਲੀ' ਗੁਰੂ ਭਾਰੀ।	'ਕਰਾਮਾਤੀ।
ਸੂਰਬੀਰ ਬਡ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਰੋ।	
ਉਨਿ ਸਮ ਨਹਿ ਕੋਊ ਨਿਰਧਾਰੋ' ॥ ੧੩ ॥	'ਵਿਚਾਰੋ।
ਕੋਸ਼' ਦੇਸ ਕੁਛ ਢਿਗ ਨਰਖੈ ਹੈਂ।	'ਖਜ਼ਾਨਾ।
ਆਵਤ ਲਾਖੋਂ ਖਰਚ ਕਰੈ ਹੈਂ।	
ਪੂਰਨ ਕਰਤ ਮੁਰਾਦ' ਜਹਾਨੈ।	'ਇੱਛਾ।
ਚਿੰਤ ਮਨੀ ਤਰੁ ਕਲਪ ਸਮਾਨੈ ॥ ੧੪ ॥	
ਯਾਂ ਹੀ ਤੇ ਸਬਿ ਜਗ ਤਿਹ ਮੰਨ ਹੈ।	
ਅਰਪਤ ਸਬ ਜਨ ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਹੈ।	
ਹਜ਼ਰਤ ਚਾਰ ਬਾਰ ਪਠਿ ਫੌਜੈਂ।	
ਲਿਯ ਅਜਮਾਇ ਸਕਤਿ ਗੁਰੂ ਓਜੈਂ' ॥ ੧੫ ॥	'ਬਲ।
ਹਾਸਦ' ਜਨ ਤੁਵ ਮਨ ਭਰਮੈ ਹੈਂ।	'ਈਰਖਾਲੂ।
ਜਜੋਂ ਵਹਿ ਕਹਿ ਹੈਂ ਤਜੋਂ ਤੁਮ ਕੈ ਹੈ'।	'ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।
ਤੁਮ ਕੋ ਬਾਦ' ਨ ਰਖਨੋ ਚਹੀਏ।	'ਝਗੜਾ।
ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਸੋਂ ਦੁਆ' ਲਹੀਏ ॥ ੧੬ ॥	'ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ।
ਮਤ ਕਿਤ ਬਦ ਦੁਆਇ' ਵਹਿ ਦੈ ਹੈਂ।	'ਪੂਰੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ।
ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਤਨ ਪਰ ਸੋ ਪੈ ਹੈਂ।	
ਜਾਨ ਸੰਗ ਹੀ ਅਹੇ ਜਹਾਂਨ।	
ਟਰੈ ਨ ਉਨ ਕੀ ਸੈਫ' ਜੁਬਾਨ ॥ ੧੭ ॥	'ਤਲਵਾਰ ਵਰਗੀ।
ਬਡੇ ਤੁਮਾਰੇ ਸ਼ਹਿ ਭੀ ਯਾਂ ਤੈ।	
ਮਾਨਤਰਹੇ ਗੁਰੈਂ ਬਖਸ਼ਾਤੈ।	
ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਬਰ ਤੇ ਲੈ ਕੋ।	
ਭਈ ਜੈਸ ਸਬਿ ਬਾਤ ਸੁਨੈ ਕੈ ॥ ੧੮ ॥	
ਕਹਜੋ, ਗੁਰੂ ਸੋਂ ਤੁਮ ਭੀ ਤਾਂ ਤੈ।	
ਰਾਖੇ ਮੇਲ ਰਹੈ ਸੁਖ ਸਾਂਤੈ'।	'ਸ਼ਾਂਤੀ।
ਤਿਫਲ' ਫੱਕਰ ਨਿਜ ਸਿਰੜ ਪੁਗੈ ਹੈਂ।	'ਬੱਚੇ।
ਦਾਨਾ' ਲੋਗ ਅਮੀਰ ਤਜੈ ਹੈਂ ² ॥ ੧੯ ॥	'ਸਿਆਣੇ। ² (ਹੱਠ) ਛੱਡ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
ਪੁਨ ਅਬਿ ਵਹਿ ਯਹਿ ਦੇਸ ਤਜੈ ਕੈ।	
ਧਸੇ ਪਹਾਰਨ ਮੈਂ ਕਿਤ ਜੈ ਕੈ।	
ਜੇ ਅਬਿ ਉਨ ਪਰ ਫੌਜ ਪਠੈ ਹੋ।	

ਬਢੈ ਰਾਰਾ¹ ਬਹੁ ਖਲਕ ਕਟੈ ਹੋ ॥ ੨੦ ॥

¹ਲੜਾਈ।

ਤਾਰਾ ਚੰਦਾਦਿਕ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਹੀ¹।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

ਹੈਂ ਮੁਰੀਦ ਉਨ ਕੈ ਸੰਗ ਹੋਹੀ।

ਪੁਨ ਭਾਗਜੋਂ ਕੇ ਪੀਛੇ ਪੜਨਾ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਕੇ ਸੰਗ ਅੜਨਾ ॥ ੨੧ ॥

ਲਾਭ ਥੋਰ ਜਹਿ ਖਰਚ ਮਹਾਨੇ।

ਇਨ ਕਾਮਨ ਤੈ ਬਰਜਤ ਸਜਾਨੇ ॥ ੨੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਵਿਚਾਰ ਪੁਨ,

ਫੌਜ ਪਠਾਈ ਨਾਂਹਿ।

ਕੀਰਤਿ ਬਿਸਤੀਰਤਿ¹ ਗੁਰੂ,

¹ਫੈਲ ਗਈ।

ਕੀਰਤ ਪੁਰੈਂ ਰਹਾਹਿ ॥ ੨੩ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਗੁਰੁ ਆਵਨ ਕੀਰਤ ਪੁਰੈਂ,

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਮਲਵੱਯਨ।

ਦਰਸਨ ਕੀਨੋ ਆਇ ਕੈ,

ਦੈ ਭੇਟਾ ਭੱਯਨ¹।

¹ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ। (ਅ) ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ।

ਭੱਲਨ, ਭਗਤੂ, ਮੋਹਨੰ, ਕਾਲਾ, ਸ਼ਾਹ ਜੋਧਾ।

ਬਹਿਲੋ, ਰੂਪਾ, ਭੂਦੜੈ; ਕਲਜਾਨਾ, ਗੋਧਾ

॥ ੨੪ ॥

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਮਸੰਦ ਗਨ, ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਮਾਵੈਂ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਤੈ, ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ।

ਅਰਪ ਉਪਾਇਨ¹ ਗੁਰੂ ਕੋ, ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਪੈ ਹੈ।

¹ਭੇਟਾ।

ਇਕ ਜਾਵਤ ਇਕ ਆਵਹੀਂ, ਬਡ ਭੀਰ ਰਹੈ ਹੈ

॥ ੨੫ ॥

ਲਾਖਨ ਲੋ ਧਨ ਆਇ ਹੈ, ਗੁਰੁ ਖਰਚੈਂ ਸੋਊ।

ਚਲਯੋ ਜਾਇ ਬਿਵਹਾਰ ਯੋਂ, ਸਹਜੇ ਗੁਰੁ ਕੋਊ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

ਅਸਨ¹ ਬਸਨ² ਉਪਦੇਸ਼ ਲੋ, ਕੀਰਤਨ ਹਰਿ

¹ਭੋਜਨ। ²ਬਸਤ੍ਰ।

ਨਾਮੁ।

ਸਦਾਬ੍ਰਤ ਨਿਸਦਿਨ ਚਲੈ, ਜਨ ਪੈਂਹ ਤਮਾਮੁ

॥੨੬॥

ਲਗੈ ਦਿਵਾਂਨ ਦੁ ਵਕਤ ਹੀ, ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਮਾਂਹੀ।

ਸੋਭਤ ਜਜੋਂ ਹਰਿ ਸੁਰਨ ਮੈਂ¹, ਮਘਵਾ ਸਮ ਆਹੀ²।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ²ਇੰਦ੍ਰ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਕੀਰਤਨ ਬਾਵਕ ਲੋ ਗੁਨੀ, ਨਿਤ ਐਸਾ ਕਰਹੀਂ।

ਨਾਰਦ ਤੁੰਬ੍ਰ¹ ਗੰਧੁਬੰ, ਸੁਨਿ ਲੱਜਾ ਧਰ ਹੀਂ

¹ਇਕ ਗੰਧਬ ਦਾ ਨਾਮ।

॥੨੭॥

ਕਬੀ ਕਬੀ ਆਖੇਰ¹ ਕੋ, ਗੁਰੁ ਬਨ ਮਧ ਜੈਹੈਂ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਬਨ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇਹਰ ਆਦਿਕੈਂ ਹਤ¹ ਮੁਕਤਿ ਕਰੈ ਹੈਂ।

¹ਮਾਰ ਕੇ।

ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਮੈਂ ਕੀਰਤੀ, ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਡ ਝੂਲੀ¹।

¹ਫੈਲ ਗਈ।

ਗੰਗ ਧਾਰ ਚੰਦ ਚਾਂਦਨੀ, ਕਿਤ ਮਾਲਤੀ ਫੂਲੀ

॥੨੮॥

ਆਕੀ ਹੈਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਤੈ, ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦੰ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈਂ ਆਵਹੀਂ, ਸੁਨ ਕੈ ਨਰ ਬ੍ਰਿੰਦੰ।

ਜਦਯਪਿ ਮੁਜਰਮ¹ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ, ਬਹੁ ਗੁਰ ਸਰਨਾਈ।

¹ਦੋਸ਼ੀ।

ਆਵਤ, ਗੁਰੁ ਨਹਿੰ ਦੇਵਹੀਂ, ਸ਼ਹਿ ਰਹਿ ਬਲ

ਲਾਈ ॥੨੯॥

ਇਸੀ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਇਕ ਜੈਪੁਰ ਦਿਸ ਕਾ।

ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਅਯੋ, ਸੰਗ ਬੇਟਾ ਤਿਸ ਕਾ।

ਤੁਰਕ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ, ਥਾ ਤਿਸੈ ਗਹਾਯੋ¹।

¹ਪਕੜਨਾ ਚਾਹਿਆ।

ਧਰਮ ਜਾਨ ਹਿਤ ਰਾਖਨੇ, ਭਗਿ ਗੁਰੁ ਸਰਨਾਇਓ

॥੩੦॥

ਔਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਨਹਿੰ ਦਈ, ਥੀ ਤਿਸੈ ਪਨਾਹੈ¹।

¹ਸ਼ਰਨ, ਓਟ।

ਓਟ ਨਿਓਟਜੋਂ ਕੀ ਗੁਰੂ, ਸੋ ਦਿਯ ਫਿਰ ਨਾਹੈ¹।

¹ਫਿਰ ਉਸਰਾਜੇ ਨੂੰ (ਵਾਪਸ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਪੁਨ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਲਰਜੋ, ਸੰਗ ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਾਹੀ।

ਭਾਗ ਅਯੋ ਗੁਰੁ ਸ਼ਰਣ ਮੈਂ, ਇਨ ਦੀਨੋ ਨਾਹੀ

॥੩੧॥

ਪੁਨ ਇਕ ਜੈਸਲਮੇਰ ਕੇ, ਰਾਜੇ ਕਾ ਭਾਈ।
ਸਾਂਗਾਰਾਣਾ ਭਾਗ ਕੈ, ਆਯੋ ਸਰਣਾਈ।
ਬੇਟੀ ਸੁੰਦਰ ਤਾਂਹਿ ਕੀ, ਥੀ ਸੂਬੇ ਚਾਹੀ।
ਤੁਰਕ ਜਾਨ ਤਿਹ ਨਾ ਦਈ, ਅਰ ਲਰਜੋ ਮਹਾਂਹੀ

॥ ੩੨ ॥

ਫਿਰ ਇਕ ਮੰਗਲ ਸ਼ਾਹਿ ਜੀ, ਹੇਮੂ ਕਾ ਨਾਤੀ।
ਮੁਜਰਮਾ ਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਪੈ, ਆਯੋ ਬਖਜਾਤੀ।
ਇਤਯਦਿਕ ਇਸ ਤੌਰ ਕੇ, ਬਹੁ ਗੁਰੂ ਢਿਗ
ਆਵੈਂ।

¹ਪੇੜ੍ਹਾ।

¹ਦੋਸ਼ੀ।

ਜੋ ਆਵੈ ਤਿਸ ਕੇ ਗੁਰੂ, ਨਿਜ ਸ਼ਰਣ ਰਖਾਵੈਂ

॥ ੩੩ ॥

ਯਥਾ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਹੈਂ, ਸਬਿ ਤਈਂ ਗੁਜਾਰਾ।
ਰਹੈਂ ਮੋਦ ਮਨ ਮਾਨ ਕੈ, ਨਿਤ ਜਾਹਿੰ ਸ਼ਿਕਾਰਾ।
ਕਬਹੀ ਤੀਰ ਦਰਯਾਉ ਕੇ, ਝਾਰਨ ਪਾਹਾਰਨ।
ਇਤ ਦਿਸ ਰੋਪੜ ਲੋ ਕਬੀ, ਬਨ ਮ੍ਰਿਗ ਬਹੁ
ਮਾਰਨ ॥ ੩੪ ॥

ਰੋਪੜ ਮੋਰਡ¹ ਕੋਟਲਾ, ਕੇ ਤੁਰਕ ਸੁਦਾਰੂ।
ਕੋਹੀ¹ ਰਾਜੇ ਜਿਤਕ ਥੇ, ਸਬਿ ਦਬੈਂ ਅਪਾਰੂ।
ਨਜ਼ਰ¹ ਨਜਾਜ਼² ਦੈ ਗੁਰੂ ਕੇ, ਭਰ³ ਮੇਲ ਰਖੈ ਹੈਂ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੁਖ ਸੋ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਬਿਵਹਾਰ ਚਲੈ ਹੈਂ

¹ਮੋਰੰਡੇ (ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ)।

¹ਪਹਾੜੀ।

¹ਭੋਟਾ। ²ਸੁਖਣਾ। ³ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ।

॥ ੩੫ ॥

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨ ਲਾ, ਸਿਖੈਂ ਦਰਸ ਦੈਹੈਂ।
ਭਗਤੀ ਗਜਾਨ ਬਿਗਜਾਨ¹ ਲੋ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢੈ
ਹੈਂ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ।

ਜਦਯਪਿ ਮੇਲਾ ਨਿੱਤ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਰਹੈ ਹੈਂ।
ਤਦਯਪਿ ਮੇਲੇ ਚਾਰ ਜੋ, ਹਰਿ ਸਾਲ ਲਗੈ ਹੈਂ

॥ ੩੬ ॥

ਮਾਘੀ ਹੋਲੀ ਬੈਸਾਖੀ, ਔ ਦੀਵਾਲੀ ਐ ਹੈਂ।
ਇਨ ਪਰ ਲਾਖੋਂ ਸਿਖ ਆ, ਤਹਿੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਜੁ ਹੈ ਹੈਂ।
ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਆਇ ਕੈ, ਦਸਵੰਧ ਸਬਿ ਦੈਹੈਂ।

ਨਕਦੀ ਜਿਨਸ¹ ਅਪਾਰ ਕੇ ਅੰਬਾਰ² ਲਗੈ ਹੈਂ ¹ਅੰਨ। ²ਢੇਰ।

॥੩੭॥

ਦੂਧ ਪੂਤ ਧਨ ਧਾਂਮ ਲੋ, ਬਾਂਛਤ ਸਿਖ ਪੈ ਹੈਂ।
ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ, ਭਵ ਸਿੰਧੁ ਤਰੈ ਹੈਂ।
ਪਿਖਿ ਕੋਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਸਮ ਹੂੰ, ਬਡ ਮੇਲ ਰਖੈ ਹੈਂ।
ਕੇਚਿਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਰਹਹਿੰ, ਕੇਤਕ ਘਰ ਜੈ
ਹੈਂ ॥੩੮॥

ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਸਦਗੁਨ ਗੁਰੂ ਕੇ, ਜਨ ਸੁਨੈ ਸੁਨੈ ਹੈਂ।
ਧਰਮ ਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰਿ ਖਾਵਹੀਂ, ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਮੈ
ਹੈਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਜਪ ਭਲੇ, ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ ਕਟੈ ਹੈਂ।
ਰਿਦੇ ਮੁਕਰ ਕੋ¹ ਸੁੱਧ ਕੈ, ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਪੈ ਹੈਂ ¹ਸੀਸੇ ਨੂੰ।

॥੩੯॥

ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈਂ ਮਗਨ ਹੂੰ, ਮਨ ਕੋ ਬਸ ਕੈ ਹੈਂ।
ਅੰਤ੍ਰ ਮੁਖ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਦਰਖੈਂ, ਬੇਕਾਰ¹ ਤਜੈ ਹੈਂ।
ਅਣੁਮਾਦਿਕ ਸਿੱਧੀ¹ ਸਬੈ, ਤਿਨ ਤਈਂ ਫੁਰੈ ਹੈਂ।

¹ਅਉਗਣ।

¹ਅਣੁਮਾ-ਉਹ ਸਿੱਧੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਣੂ ਵਰਗੇ ਬਰੀਕ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਪੈ ਵਹਿ ਨਹਿੰ ਦਿਖਾਇ ਹੈਂ, ਵਥ ਅਜਰ ਜਰੈ¹ ਹੈਂ ¹ਨ ਗੁਪਤਰੱਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

॥੪੦॥

ਬਿਚਰੈਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਹੂੰ, ਭਵ ਬੰਧ¹ ਕਟੈ ਹੈਂ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦਿੱਤੇ ਕੀ ਕਥਾ, ਅਬ ਸੁਨੋ ਸੁਨੈ ਹੈਂ।
ਜਿਨ ਕਾਰਣ ਤੈ ਤਨ ਤਜੋ, ਸੋ ਬਰਣਨ ਕੈ ਹੈਂ

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ।

॥੪੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿੱਖੀ ਖੱਤ੍ਰੀ ਨਾਗੋਰਾਇ ਆਯੋ।
ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਰਸੋ ਮੋਦ ਹੂੰ, ਧਨ ਬਹੁਤ ਚਢਾਯੋ।
ਸੰਗ ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਵਾਰ ਥਾ, ਇਕ ਬੇਟੀ ਪਾਵਨ।
ਰੂਪਵਤੀ ਥੀ ਅਤੀ ਸੋ, ਪਿਖਿ ਰਤੀ¹ ਲਜਾਵਨ।
ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ ਗੁਰੁ ਦੇਰ ਲੋ, ਦੇਖਤ ਰਹਿਵਾਏ।
ਜਾਨੋ ਸਿਖ ਮਮ ਸੁਤਾ ਕੋ, ਗੁਰੁ ਚਹਿਤ ਪ੍ਰਣਾਏ

¹ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

॥੪੨॥

ਧੰਨਜ ਭਾਗ ਨਿਜ ਮਾਨ ਕੈ, ਸਿੱਖ ਅਰਜ
ਪ੍ਰਕਾਸੀ।
ਹੇ ਗੁਰੂ ਇਸ ਮਮ ਸੁਤਾ¹ ਕੋ, ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਨਿਜ 'ਪੁਤੱਰੀ।
ਦਾਸੀ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਜੋ ਸਿਖ ਸੁਤਾ, ਸੋ ਸੁਤਾ ਹਮਾਰੀ।
ਹਮ ਤੋ ਰਚਨਾ ਈਸ ਕੀ, ਸੁਠ¹ ਰਹੇ ਨਿਹਾਰੀ 'ਸੁੰਦਰ।

॥ ੪੩ ॥

ਪੁਨ ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਰੂਪ ਮੈਂ, ਮੋਹਯੋ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ।
ਗੁਰੂ ਤੈ ਚੋਰੀ ਤਾਂਹਿ ਸੋਂ, ਉਨਿ ਬਯਾਹਿ ਕਰਿ
ਲਿੱਤਾ*।

*ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ, ਉਥੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉੱਤਮ ਤੇ ਉੱਜਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਦਕਾ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਤ੍ਰਾਧਿਕਾਰੀ ਚੁਣਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ, ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਟਿੱਕਾ' ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦਿਢ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :- "ਨਿੰਮ੍ਰ ਰਹਯੋ ਨ ਕੁਛ ਕਹਯੋ ਦਿਢ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ॥' ਅਜਿਹੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਨਮਤੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਮਨਘੜਤ ਕਲਪਨਾ ਹੋਵੇ।

ਪਾਇ ਸਾਰ¹ ਗੁਰੂ ਕੋਪ ਹੈ, ਗੁਰੁਦਿੱਤੇ ਜੀ ਕੋ।
ਕਰੀ ਮਲਾਮਤ ਅਧਿਕ ਹੀ¹ ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ
ਠੀਕੋ ॥ ੪੪ ॥

'ਖਬਰ।

'ਬਹੁਤ ਹੀ ਝਿੜਕਿਆ।

ਸਿੱਖ ਕੀ ਸੁਤਾ ਸੋ ਮਮ ਸੁਤਾ, ਤੁਹਿ ਜੋਗ ਨ
ਬਯਾਹਨ।

ਜਿਸ ਹਿਤ ਕੀਨ ਕੁਕਾਮ ਤੈਂ, ਸੋ ਭੁਗਤੈਂ ਨਾਹਿਨ।
ਸ੍ਰਾਪ ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਬਾਪ ਤੈ, ਅਰ ਝਿਰਕੀ ਭਾਰੀ।
ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਲੱਜਤ ਹੈ, ਨਿਜ ਗਯੋ ਅਗਾਰੀ¹

'ਆਪ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

॥ ੪੫ ॥

ਹੋਨਹਾਰ ਨਹਿ ਟਰਤ ਹੈ, ਕਾਹੂੰ ਤੈ ਕਬਹੀ।
ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਅਸੁਰ ਸੁਰ, ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਜਬਿ
ਹੀ।

ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਲਾਯਕ ਬਡੇ ਥਾ, ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੁਤ
ਪਜਾਰਾ।

ਭਾਵੀ ਮੁਖੇਂ ਕਢਾ ਦਯੋ, ਇਹੁ ਸ੍ਰਾਪ ਕਰਾਰਾ।¹ 'ਕਰੜਾ।

॥ ੪੬ ॥

ਜੈਸੀ ਹੈ ਭਵਤੱਬਯਤਾ¹, ਤਸ ਮਿਲੈ ਸਹਾਈ।² 'ਹੋਣੀ, ਭਾਵੀ।

ਪੁਨਾ ਜੋਗ¹ ਇਕ ਔਰ ਭੀ, ਤਬਿ ਮਿਲਜੋ ਆਈ।³ 'ਸੰਜੋਗ, ਸੰਬੰਧ।

ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤੈਂ, ਆਖੇਰ¹ ਸਿਧਾਵੈਂ।⁴ 'ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਗਊ ਮਰੀ ਤਿਹ ਬਾਨ ਸੋਂ, ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਭੋਲਾਵੈਂ¹ 'ਹਰਨ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ।

॥ ੪੭ ॥

ਪਾਪ ਭਯੋ ਜਗ ਨਿੰਦ ਹੈ, ਇਹੁ ਸੋਚ ਵਿਚਰ ਕੈ।

ਪੁਨ ਉਨ ਗਊ ਜਿਵਾ ਦਈ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਚਰ
ਕੈ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਲੋਗਨ ਆਇ ਕੈ, ਜਬਿ ਕਹੀ ਸੁਨਾਏ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਉਰਿ ਰਿਸ ਠਾਨ ਕੈ, ਤੂਸ਼ਨਿ¹ 'ਚੁੱਪ ਹੋ ਰਹੇ।

ਰਹਵਾਏ¹ ॥ ੪੮ ॥

ਜਬਿ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਅਏ, ਰਿਸ ਧਰਿ ਗੁਰੁ
ਭਾਖਾ।

ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਮਿਟਾਇ ਕੈ, ਤੈਂ ਅਪਨਾ ਰਾਖਾ।

ਦੈਵ ਜੋਗ¹ ਕਰਿ ਤੀਰ ਸੋਂ, ਗੋ ਮਰੀ² ਜਿਵਾਈ।

¹ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ (ਅ) ਅਚਾਨਕ। ²ਮਰੀ ਹੋਈ ਗਾਂ।

ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਇ ਕੈ, ਚਹਿੰ ਖਲਕ ਨਿਵਾਈ

॥ ੪੯ ॥

ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਵਨੀ, ਹੈ ਕਹਿਰ ਜਰੂਰੀ।

ਪ੍ਰਭੂ ਰਜਾਇ ਮਿਟਾਇ ਕੈ, ਪਰਨੋ ਹੈ ਦੂਰੀ¹।

¹ਦੂਰ ਪੈਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸੁਮਤਿ ਸੰਤ ਸਮੁੱਥ ਜੇ, ਹੋਏ ਪੁਨ ਹੈ ਹੈਂ।

ਕਰਾਮਾਤ ਨਹਿੰ ਦੇਤ ਹੈਂ, ਸਿਰ ਲੋਂ ਦੈ ਦੈ ਹੈ

॥ ੫੦ ॥

ਸਿਰੜ¹ ਨ ਦੀਨੋ ਸਿਰ ਦਯੋ, ਲਖਿ² ਤੋਰਿ
ਪਿਤਾਮੇ³।

¹ਹਠ। ²ਜਾਣ ਲੈ। ³ਤੇਰੇ ਦਾਦੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੇ।

ਅਟਲਰਾਇ ਕੀ ਬਾਤ ਭੀ, ਤੈਂ ਪਿਖੀ ਤਮਾਮੇ¹।

¹ਸਾਰੀ।

ਰੰਕ ਰਾਵ ਜਬਿ ਕਿਸੀ ਕਾ, ਅਬਿ ਕੋਊ ਮਰਹੈ।

ਬਾਦੀ' ਤੁਰਕ ਦੂਰ ਪੈ, ਲਿਆ ਹਮਰੇ ਧਰਹੈ 'ਝਗੜਾਲੂ।

॥ ੫੧ ॥

ਕੌਨ ਕੌਨ ਕੋ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਮ ਜਗ ਮੈਂ ਜਿੰਦਾ।

ਹਲਤ ਪਲਤ' ਇਸ ਬਾਤ ਤੈ, ਹੂੰ ਹੈਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ। 'ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਵਿੱਚ।

ਪੁਨਾ ਹਮਾਰੇ ਅਛਤ ਹੀ', ਤੁਮ ਹਮ ਤੇ ਜਾਦੈਂ। 'ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ।

ਚਹਿਤ ਬਡਾਈ ਜਗਤ ਤੈ, ਦੈ ਅਜਮਤ ਬਾਦੈਂ' 'ਬਿਅਰਥ, ਫਜ਼ੂਲ।

॥ ੫੨ ॥

ਦੋਇ ਤੇਗ ਇਕ ਮਜਾਨ ਮੈਂ, ਨ੍ਰਿਪ ਜੁਗ' ਇਕ 'ਦੋਰਾਜੇ।

ਸ਼ਹਰੈ।

ਰਹਿ ਨਹਿੰ ਸਕ ਹੈਂ ਕੈਸ ਹੂੰ, ਤਿਮ ਹਮ ਤੁਮ 'ਇਸ) ਜਗਾ ਵਿੱਚ।
ਠਹਿਰੈਂ'।

ਸਹੀ' ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਜੀ ਲਹੀ^੨, ਨਿਜ ਪਿਤ ਕੀ 'ਠੀਕ। ^੨ਜਾਣੀ।

ਬਾਨੀ।

ਨਿੰਮ੍ਰ ਰਹੜੇ ਨ ਕੁਛ ਕਹੜੇ, ਥੋ ਦਿਢ ਬ੍ਰਹਮ
ਗਜਾਨੀ ॥ ੫੩ ॥

ਰਾਗ' ਰੋਖ^੨ ਬਿਨੁ ਉਨਿ ਭਲੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨੈ ਕੈ। 'ਮੋਹ। ^੨ਗੁੱਸਾ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਜਗ ਬੰਦਨੈ', ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਾਂ ਲੈ ਕੈ। 'ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਨ ਜੋਗ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੂੰ।

ਜਾਇ ਇਕਾਕੀ ਬਨ ਵਿਖੈ, ਉਪਰ ਪਾਹਾਰੀ।

ਜਹਿੰ ਸਮਾਧਿ ਅਬਿ ਹੈ ਉਨੈ, ਜਨ ਮੰਨਤ ਝਾਰੀ' 'ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ।

॥ ੫੪ ॥

ਸਰਪ ਕਾਂਚਰੀ ਜੜੋਂ' ਤਜੜੋ, ਨਿਜ ਤਨ ਛਿਨ 'ਸੱਪ ਦੀ ਕੁੰਜ ਵਾਂਗ।
ਮਾਂਹੀ।

ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸੌ ਥਾ ਬਾਨਵਾਂ ਤਬਿ ਸੰਮਤ ਵਾਹੀ'। 'ਉਸ ਸਮੇਂ।

ਕੁਸਮਾਂਜੁਲ' ਸੁਰ ਬਰਖ ਕੈ ਬੇਵਾਂਨ ਚਢੈ ਕੈ। 'ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ (ਭਰ ਕੇ)।

ਗਾਵਤ ਨ੍ਰਿਤਤ ਸੁਰ ਨਟੀ', ਚਾਲੇ ਨਭ^੨ ਲੈ ਕੈ 'ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾਚੀਆਂ। ^੨ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ।

॥ ੫੫ ॥

ਇਨਿ ਬਿਵਾਂਨ ਰਵਿ ਸਮ ਦਿਪੈ, ਉਡਗਨ ਸਮ 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬਿਬਾਣ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ
ਔਰੈਂ'। ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬਿਬਾਣ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ
ਹਨ।

ਚਲੇ ਜਾਤ ਨਭ ਮੰਡਲੈਂ, ਸਹਿ ਉਤਸਵ ਗੌਰੈਂ'।

ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਲੌ ਸੁਰ ਗੰਮਤਾ¹, ਤਹਿੰ ਲੌ ¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸੀ।
ਪਹੁੰਚਾਏ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਗੁਰੁ ਸੁਤੈਂ, ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰ
ਆਏ ॥੫੬॥

ਗੁਰੁ ਪੁਰੁ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਗਯੋ, ਅਚੁੱਤ ਪਦ
ਲਇਓ।

ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਕੀਰਤੈਂ¹, ਸਹਿ² ਤਨ ਤਜ ਗਇਓ। ¹ਕੀਰਤਪੁਰ ਨੂੰ ਜਸ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ। ²ਛੇਤੀ। {ਸਹਿਸਾਈ ਦਾ
ਸੰਖੇਪ, ਸਹਿ-ਛੇਤੀ।}

ਇਹੁ ਕੌਤਕ ਸੁਨਿ ਪੂਤ ਕਾ, ਨਿਜ¹ ਗੁਰੁ ¹ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ।
ਬਿਸਮਾਏ।

ਗਏ ਤਹਾਂ ਜਹਿੰ ਤਨ ਤਜਯੋ, ਸਹਿ ਜਨ ¹ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਸਣੇ।
ਸਮੁਦਾਏ¹ ॥੫੭॥

ਅੰਤਹਿ ਪੁਰ¹ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਕੇ, ਮਰਵਾਹੀ ਆਦੂ। ¹ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ।

ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਗੁਨ ਗਨ ਤਿਨੈ, ਬਹੁ ਕੀਨ ¹ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ (ਮਹਿਸੂਸ) ਕੀਤਾ।
ਬਿਖਾਦੂ¹।

ਰੀਤੀ ਲੌਕਕ ਬੈਦਕੈਂ, ਮ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਾਈ¹। ¹ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ ਸੰਸਾਰਕ ਤੇ ਧਾਰਮਕ (ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ)
ਕੀਤੀ।

ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖ ਅਏ, ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਮੁਦਾਈ
॥੫੮॥

ਧੀਰ ਮੱਲ ਇਕ ਨਹਿ ਅਯੋ, ਹਠ ਕਰਕੈ ਪੀਨਾ।

ਪਾਠ ਹੇਤ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ, ਨਹਿੰ ਮੰਗਯੋ ਦੀਨਾ।

ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਗੁਰੁ ਖਸ਼ਟਮੇਂ, ਰਿਸ ਬਾਨੀ ਗੋਈ¹। ¹ਕਹੀ।

ਧੀਰ ਮੱਲ ਸੋਂ ਬਰਤ ਹੈ, ਨਹਿ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਕੋਈ

॥੫੯॥

ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਤਬੀ ਤੈ, ਤਿਹ ਸੰਤਤਿ ਸੰਗੈ¹। ¹ਉਲਾਦ ਨਾਲ।

ਨਹੀ ਮੇਲ ਕੁਛ ਰਖਤ ਹੈਂ, ਨਹਿ ਮਾਨਤ ਚੰਗੈ

॥੬੦॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੁਦਿੱਤੇ ਕਾ ਚਲਤ ਸੁਨਿ¹, ਸਿਖ ਮਸੰਦ ਬਹੁ ¹ਚਲਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ।

ਆਇ।

ਅਤਿ ਅਫਸੋਸ ਜਨਾਵਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ ਤਾਂਹਿ

॥ ੬੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੂ ਸੰਬੋਧਨ¹ ਸਬਿ ਕੋ ਕਰੈਂ।

¹ਉਪਦੇਸ਼।

ਧੀਰਜ ਗਜਾਨ ਦਾਨ ਇਮ ਰਰੈਂ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਰਸ ਮਾਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰਾਸ ਜੁ ਲਿਖੇ।

ਭੋਗੈਂ ਤਿਤਕ ਜੀਵ ਤਨ ਵਿਖੇ ॥ ੬੨ ॥

ਕਾਰਨ ਔਰ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਜੇਤੇ।

ਬਨੇ ਬਹਾਨੇ ਝੂਠੇ ਤੇਤੇ।

ਦੁਖ ਸੁਖ ਲਾਭ ਹਾਨਿ ਬਿਵਹਾਰੈਂ।

ਪਾਵਤ ਜੀਵ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰੈਂ ॥ ੬੩ ॥

ਲਘੁ ਬਹੁ ਹੋਤ ਨ ਕਿਯ ਉਪਚਾਰੈਂ।

¹ਇਲਾਜ ਕੀਤਿਆਂ (ਸਾਹ) ਵੱਧ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕਰਨੈ ਹਾਰ ਨ ਭੂਲਨ ਹਾਰੈਂ।

ਸਮਝ ਇਹੀ ਨਿਰਸੰਸੇ ਰਹੀਏ।

ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਵੀ ਪੈ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਗਹੀਏ ॥ ੬੪ ॥

¹ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨੋ।

ਹਤਨ ਜਿਵਾਵਨ ਹਾਰ ਨਜੰਤਾ।

¹ਮਾਰਨ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਰਕ।

ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨ ਮਾਨਯੋ ਸੰਤਾਂ।

ਸ੍ਰਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਇਕ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਹੇ।

¹ਕੁੱਤਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਜਿ ਸਗ¹ ਸਿੰਘ² ਕੀ ਗਹੇ ॥ ੬੫ ॥

¹ਕੁੱਤਾ। ²ਸ਼ੇਰ।

ਲਾਠੀ ਈਂਟ ਹਤੈ ਜਿਮ ਕੋਊ।

ਲਾਠੀ ਈਂਟ ਤਈਂ ਗਹਿ ਸੋਊ।

¹ਉਹ ਕੁੱਤਾ।

ਦੇਸ਼ ਤਿਨੀ ਕਾ¹ ਸੋ ਦਿਢ ਗੈਰੈ।

¹ਤਿਸ ਲਾਠੀ ਜਾਂ ਇੱਟ ਦਾ।

ਹਤਨ ਹਾਰ ਪਰ ਬਾਰ ਨ ਕੈਰੈ ॥ ੬੬ ॥

¹ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕੇਹਰ ਹਤਨ ਹਾਰ ਪਰ ਪੈਰੈ।

¹ਸ਼ੇਰ, ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਤਾਂਹਿ ਲਖਿ ਰੋਸ ਬਢੈ ਹੈ।

ਸ੍ਰਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਦ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ।

ਕੇਹਰਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੁਖਦ ਮਹਾਂਈ ॥ ੬੭ ॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਿਬਿਧਾ¹ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ।

¹ਅਨੇਕ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ।

ਸੁਨ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਅਸੇਸੈਂ।

¹ਸਾਰੇ।

ਨ੍ਰਿਬਿਖਾਦਾ¹ ਹੈ ਕੈ ਨਿਰਸੰਸੈ।

¹ਕਲੇਸ਼ਰਹਿਤ।

ਤਜਿ ਬਿਵਾਦਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸੈਂ ॥ ੬੮ ॥	'ਚਰਚਾ, ਬਹਿਸ।
ਕਰੈਂ ਕੀਰਤਨਾ ਕੀਰਤਿਪੁਰ ਮੈਂ।	'ਜਸ, ਉਸਤਤ।
ਕੀਰਤਿ ਬਿਸਤੀਰਪਿ ਪੁਰ ਪੁਰ ਮੈਂ।	'ਫੈਲ ਗਈ।
ਪੁਨਾ ਸਤ੍ਰਮੀ ਕਾ ਦਿਨ ਆਯੋ।	'ਸਤਾਰੂਵੀਂ।
ਜਗਜ ਦਾਨ ਗੁਰੁ ਬਹੁਤ ਕਰਾਯੋ ॥ ੬੯ ॥	
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਹਾਥ ਤੇ ਸਾਰੀ।	
ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਕਰਵਾਯੋ ਭਾਰੀ।	
ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਡ ਸਭਾ ਲਗਾਈ।	
ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਾਈ ॥ ੭੦ ॥	
ਬੇਦੀ, ਤੇਹਣ, ਭੱਲਨ ਕੇਰੀ।	
ਪੁਨ ਦਸਤਾਰੈਂ, ਭਈ ਬਧੇਰੀ।	
ਸਿੱਖਨ ਮਸੰਦਨ ਬ੍ਰਿੰਦਨ ਆਈ।	'ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ।
ਪੱਗ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਦਏ ਮਹਾਂਈ ॥ ੭੧ ॥	
ਤਬਿ ਹੀ ਸਬਿ ਕੇ ਮਨ ਫੁਰਿ ਆਈ।	
ਨਿਸਚੈ ਪੈਰੈਂ ਇਹੈ ਗੁਰਜਾਈ।	
ਸਿੱਖਨ ਲਾਖਨ ਲੋ ਧਨ ਅਰਪਾ।	
ਤੋਫੇ ਬਿਬਿਧ ਦਏ ਤਜਿ ਦਰਪਾ ॥ ੭੨ ॥	'ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ।
ਲਗੇ ਅੰਬਾਰਾ ਸੁਮਾਰ ਨ ਐਹੈ ^੨ ।	'ਢੇਰ। 'ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਭਾਵ ਅਣਗਿਣਤ।
ਪੇਖਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਰੀ ਬਿਸਮੈ ਹੈਂ।	'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।
ਬਰਤਯੋ ਸਬਿਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਪਾਰੀ।	
ਸੋਕ ਨਸਯੋ ਪਿਖਿ ਉਤਸ਼ਵ ਭਾਰੀ ॥ ੭੩ ॥	
ਮੰਗਲ ਮਯ ਬਹੁ ਬਜੇ ਸ਼ਦਾਨੇ।	'ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ {ਫਾ: ਸ਼ਾਦਜਾਨੇ}।
ਭੱਟ ਨਕੀਬਨ ਸੁਜਸ ਬਖਾਨੇ।	'ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ।
ਸਬੈ ਸਰਾਹੈਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ।	
ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੀ ਨਿੰਦ ਅਲਾਏ ॥ ੭੪ ॥	'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਜਿਤਕ ਲੋਗ ਆਏ ਹੁਤੇ,	
ਬਿਦਾ ਸਬੈ ਗੁਰੁ ਕੀਨ।	
ਸਿਰੇਪਾਉ ਸਭਿ ਕੋ ਦਏ,	
ਪੂਜਾ ਭੀ ਕਿਹਾ ਦੀਨ ॥ ੭੫ ॥	'ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ।

ਚੌਪਈ:

ਇਮ ਉੱਛਵਾ ਕਰਿ ਸੋਕ ਨਸਾਯੋ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ।

ਅੰਤਰ ਵਹਿਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਢਾਯੋ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਜਗਬੰਦਨ ਤਾਂਈ।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੂੰ।

ਸਿਖ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਬਿ ਜਾਂਈ ॥ ੨੬ ॥

¹ਸਾਰੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਸੰਦ।

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੁ ਉਰਿ ਧਰਿ ਚੰਦ।

ਪਾਇ ਅਨੰਦ ਕਾਟ ਦੁਖ ਦੁੰਦ।

¹ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਦੇਸ ਪੁਰੈ ਨਰ ਜਾਂਹੀ।

¹ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ।

ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਗੁਰੁ ਕਾ ਸੁਜੱਸ ਬਢਾਹੀਂ ॥ ੨੭ ॥

ਜਾਵੈਂ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਧਰਿ ਉਰ ਮੈਂ।

ਚਰਚਾ ਚਲੀ ਦੇਸ ਪੁਰ ਪੁਰ ਮੈਂ।

ਸੁਤ ਬਿਸਾਲ ਗੁਰ ਯੁਤ ਬਿਸਾਲ ਗੁਨ।

¹ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਬਹੁਤੇ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸੀ।

ਅਟਲਰਾਇ ਸਮ ਚਲਤਾ ਕੀਨ ਉਨਿ² ॥ ੨੮ ॥

¹(ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ) ਕੌਤਕ। ²ਉਨ੍ਹਾਂ (ਭਾਵ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ) ਨੇ।

ਅਹੋ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤਾ ਗੁਰੁ ਘਰ ਜੈਸੋ।

¹ਸ਼ਕਤੀਆਂ (ਕਰਾਮਾਤਾਂ) ਵਾਲਾ।

ਭਯੋ ਨ ਹੈ ਨਹਿ ਹੈ ਕੋ ਐਸੋ।

ਕਹਿਤ ਸੁਨਤ ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਗੁਨ ਗਾਰੈਂ।

ਪਰਸਪਰੈਂ ਸਿਖ ਧਰਮ ਨਿਬਾਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥

¹ਆਪਸ ਵਿਚੀਂ।

ਇਤ ਗੁਰੁ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨੈ।

ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਕਰੈਂ ਕਲਜਾਨੈ।

ਕਬੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਹਾਰਨ ਮਾਂਹੀ।

ਕਬਿ ਨਦਿ ਤਟਾ ਮੈਦਾਂਨਨ ਜਾਂਹੀ ॥ ੩੦ ॥

¹ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

ਸਾਂਗਾਰਾਣਾ, ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤਾਪ।

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹਿ ਲੋ ਨ੍ਰਿਪ ਅਮਾਪ।

¹ਬਹੁਤੇਰਾਜੇ।

ਭੱਲਨ, ਕਾਲਾ, ਮੋਹਨ, ਬਿਧੀਆ।

ਭਾਨਾ, ਮੁਹਰੂ, ਜਾਤੀ ਨਿਧੀਆ ॥ ੩੧ ॥

¹ਜਾਤੀ ਮਾਲਕ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਸਬਿ ਸੰਗ ਰਹੈ ਹੈਂ।

ਬਨ ਜੀਵਨ ਹਤਾ ਮੁਕਤੀ ਦੈ ਹੈਂ।

¹ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।

ਬੇਸੁਮਾਰ ਧਨ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਵੈ।

ਗੁਰੁ ਖਰਚੈਂ ਸਬਿ ਲੰਗਰ ਲਾਵੈਂ ॥ ੩੨ ॥

ਸਾਨੰਦ ਕਾਰ ਬੁਲੰਦ ਸੁਛੰਦ।
ਐਸ ਮੁਕੰਦ ਚਲੰਦ ਅਦੁੰਦ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ (ਏਡੇ) ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਗਏ ਸ਼ਿਕਾਰੈਂ।
ਰੋਪੜ ਦਿਸ ਕਿਤ ਦੂਰ ਪਧਾਰੈਂ¹ ॥ ੮੩ ॥

¹ਚਲੇ ਗਏ।

ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਨਵਾਬ।
ਰੋਪੜ-ਪਤਿ ਅਤਿ ਹੁਤੋ ਖਰਾਬ।
ਸੋ ਭੀ ਖੇਲਤ ਹੁਤੋ ਸ਼ਿਕਾਰੂ।
ਭਯੋ ਟਾਕਰਾ ਬਢ ਗਈ ਰਾਰੂ¹ ॥ ੮੪ ॥

¹ਲੜਾਈ ਵਧ ਗਈ।

ਮਚਯੋ ਤੁਫੰਗ¹ ਖਤੰਗਨ² ਜੰਗ।
ਕਰੇ ਨਿਸੰਗ ਤੁਰਕ ਅੰਗ ਭੰਗ।
ਹੈ ਕੁਰੰਗ ਸਮ ਭਗੇ ਕੁਰੰਗੇ¹।
ਛੀਨੇ¹ ਸਿੱਖਨ ਤੁਰੰਗ ਸੁਰੰਗੇ² ॥ ੮੫ ॥

¹ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੇ। ²ਤੀਰਾਂ ਦਾ।

ਮਰੇ ਦਸਕ ਜਖਮੀ ਬਹੁ ਭਏ।
ਮਾਨ ਪਠਾਨ ਹਾਰ ਘਰ ਗਏ।
ਦੂਸਰ ਦਿਵਸ ਕੋਟਰੇ ਵਾਰੇ¹।
ਰਹਿਮਤ ਖਾਨ, ਖਾਨ ਸਰਦਾਰੇ ॥ ੮੬ ॥

¹ਖੋਟੇਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਹਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਭੱਜ ਗਏ।

¹ਖੋਹ ਲਏ। ²ਚੰਗੇਰੰਗਾਂ ਦੇ ਘੋੜੇ।

ਖਾਨ ਦਲੇਲ, ਅਕਰਮ ਖਾਂ ਆਦਿਕ।
ਪੁਰ ਬਹਲੋਲ ਕੇਰ ਰਣ ਸਾਧਕ¹।
ਮਾਛੀਵਾੜਿਯੋ, ਬਸੀਓਂ, ਕਿੜੀ।
ਗਾਂਮ¹ ਸਘੋਲ, ਮੋਰਡਾ, ਭਿੜੀ ॥ ੮੭ ॥

¹ਕੋਟਲੇ (ਪਿੰਡ) ਵਾਲੇ।

¹ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਜੇਤੂ।

¹ਪਿੰਡ।

ਰੰਗੜ¹ ਅਏ ਸਜਾਲਬੇ ਕੇਰੇ²।
ਲਸ਼ਕਰ ਤੁਰਕਨ ਭਯੋ ਬਧੇਰੇ।
ਰੋਪੜੀਓਂ ਨੇ ਇਕਠੇ ਸਬਿ ਹੀ।
ਕਰੇ ਹੇਤ ਮੱਦਤ ਨਿਜ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੮੮ ॥

¹ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ। ²(ਪਿੰਡ) ਦੇ।

ਬੰਬ ਬਜਾਇ¹ ਚਢੇ ਮਿਲਿ ਸਾਰੇ।
ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਲਰਨੇ ਹੇਤ ਪਧਾਰੇ।
ਪਾਇ ਸਾਰ¹ ਗੁਰੁ ਕੀਨੀ ਤਜਾਰੀ।
ਲਈ ਬਟੋਰ¹ ਚਮੁੰ² ਨਿਜ ਸਾਰੀ ॥ ੮੯ ॥

¹ਧੌਂਸੇ ਵਜਾ ਕੇ।

¹ਖਬਰ।

¹ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ। ²ਫੌਜ।

ਸੁਭਟ ਬਿਕਟ¹ ਸਬ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਏ।
ਆਯੁੱਧ ਸੰਜੋਏ ਬਖਸ਼ਾਏ।
ਸੈਫ¹ ਸਰੋਹੀ² ਕੱਤੇ³ ਤੇਗੇ¹॥

¹ਲੜਾਕੇ ਸੂਰਮੇ।

¹ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ। ²ਸਿਰੋਹੀ ਨਗਰ 'ਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ।
³ਛੋਟੇ ਖੜਗ, ਜੋ ਚੌੜੇ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। {ਅ: ਕਤੀਰ-
ਕੱਤੇ।} ¹ਮੁੜਵੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਤੇ ਭਾਰੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ।
¹ਖੰਡੇ। ²ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖੰਡੇ।

ਦੋਧਾਰੈ¹ ਤਰਵਾਰੈਂ ਬੇਗੇ² ॥ ੯੦ ॥
ਗੁਜਰਾਤੀ¹ ਸੂਰਤੀ² ਹਲੱਬੀ³।

¹ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬਣੀ ਤਲਵਾਰ। ²ਸੂਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ
ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ। ³ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਲੱਬ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਣੀ
ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ।

ਫੌਲਾਦੀ ਅਸਪਾਦੀ¹ ਜੁਨੱਬੀ²।

¹ਅਸਪਾਤ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ। ²ਆਰਮੇਨੀਅਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ
ਜੁਨੱਬ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ।

ਸੇਲ¹ ਸੈਹਬੀ² ਸਿਪਰ³ ਅਪਾਰੇ।
ਖਪਰੇ¹ ਤੀਰ ਤੁਕੇ² ਅਨਿਆਰੇ³ ॥ ੯੧ ॥

¹ਨੇਜ਼ੇ, ਬਰਛੇ। ²ਬਰਛੀਆਂ। ³ਚਾਲਾਂ।

¹ਚੌੜੇ ਫਲਾਂ ਵਾਲੇ ਤੀਰ। ²ਕੁੰਡੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਮੁਖੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੀਰ। ³ਨੌਕਦਾਰ ਤੀਰ।

ਭੱਥੇ ਕਠਿਨ ਕੁਵੰਡ¹ ਸੰਭਾਰੇ।

¹ਕਰੜੇ ਧਨੁਸ਼।

ਪਾਂਚ ਕੋਸ ਚਢਿ ਅੱਗੁ ਪਧਾਰੇ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ।

ਲਿਯ ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਰਿਨ ਸੰਗਾਰੇ¹।

¹ਸੂਰਮੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੱਜੇ।

ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਭਟਰਣ ਭਬਕਾਰੇ¹ ॥ ੯੨ ॥

¹ਕਹਿਲੂਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਰਾਜਾ।

ਤਾਰਾ ਚੰਦ¹ ਅਰ ਨਾਲਾਗਢੀਆ।

¹ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ।

ਅਏ ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੁ ਮੱਦਤ ਬਢੀਆ¹।

¹ਤਿੱਖਾ, ਤੇਜ਼।

ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ ਜੰਗ ਪ੍ਰਚੰਡ¹।

¹ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੁਭਟ ਰਹੇ ਬਡ ਦੁਹਿਦਿਸ ਮੰਡ¹ ॥ ੯੩ ॥

ਧੂੰਮ ਧੂਰ ਸੋਂ ਨਭ ਭਰ ਗਯੋ।

¹ਸੂਰਜ ਦਾ ਚਾਨਣ।

ਨੂਰ ਸੂਰ¹ ਜਾਰੂਰ ਦਬਯੋ।

¹ਬੰਦੂਕ ਤੇ ਤੋਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਣ ਵਾਲੀਰੱਸੀ। ²ਤੋਪ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ
ਅੱਗ ਦੇਣ ਦਾ ਡੋਰਾ।

ਪਿਖੀਅਤ ਧੁਖਤ ਪਲੀਤੇ¹ ਤੋੜੇ²।

¹ਜਾਣੇ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਟਟਹਿਣੇ।

ਜਨ ਜੁਗਨੂੰ ਭਾਦਵ¹ ਨਹਿ ਥੋੜੇ ॥ ੯੪ ॥

¹ਪੁਸ਼ਾਕੇ।

ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਬਾਂਨੇ¹ ਤੁਕਾਂਨੇ।

ਜਨ ਘਨ ਉਮਡਯੋ ਆਇ ਮਹਾਨੇ।

ਬਰਸੈਂ ਗੋਲੀ ਤੀਰ ਅਪਾਰੈਂ।

ਗੋਲੇ ਮੇਂਹ ਮੇਘ ਜਨ ਡਾਰੈਂ ॥ ੯੫ ॥

ਮਾਰ ਮਾਰ ਰਵ¹ ਸੂਰ ਉਚਰਹੀਂ।

¹ਬਾਣੀ।

ਕੋਕਲ ਗਨ ਮਯੂਰ ਜਨ ਰਰਹੀਂ।	¹ਜਾਣੋ ਕੋਇਲਾਂ ਤੇ ਮੋਰ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ।
ਦੀਹ ਦਮਾਂਮੇ¹ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ।	¹ਵੱਡੇ ਧੌਸੇ।
ਬੱਜਤ ਲੱਜਤ ਸੁਨਿ ਘਨ ਭਾਰੇ ॥ ੯੬ ॥	
ਬੀਜ ਬੇਗ ਜਿਮ¹ ਤੇਗ ਚਮੱਕੈਂ।	¹ਤੇਜ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ।
ਕੜ ਕੜਾਕ ਬੰਦੂਕ ਕੜੱਕੈਂ।	
ਭਿੜੈਂ ਭੇੜ ਭਟ¹ ਕਟ ਕਟ ਡਾਰੈਂ।	¹ਸੂਰਮੇ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਬਾਢ ਬਢਤ ਬਾਢੀ ਜਨ ਭਾਰੈਂ¹ ॥ ੯੭ ॥	¹ਜਾਣੋ ਤਰਖਾਣ ਭਾਰੀ ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਢਦੇ ਹਨ।
ਖੰਡੇ ਸਿਪਰਨ ਪਰ¹ ਇਮ ਪਰਹੀਂ।	¹ਢਾਲਾਂ ਉਪਰ।
ਜਜੋਂ ਬਿਦਾਣ¹ ਅਹਿਰਣੁ ਪਰ ਢਰਹੀ²।	¹ਵੱਡੇ ਹਥੌੜੇ। ²ਵਜਦੇ ਹਨ।
ਬਜੈਂ ਸਾਰ ਸੌਂ ਸਾਰ¹ ਅਪਾਰੇ।	¹ਸਸੜ ਨਾਲ ਸਸੜ।
ਜਨ ਬਹੁ ਘਾੜ¹ ਘੜਤ ਠਠਜਾਰੇ ॥ ੯੮ ॥	¹ਭਾਂਡੇ।
ਬੀਰ ਫਲੰਗ¹ ਜੰਗ ਮੈਂ ਦੈ ਹੈਂ²।	¹ਛਾਲਾਂ। ²ਆਰਦੇ ਹਨ।
ਜਨ ਨਟ ਮਿਲਿ ਬਹੁ ਭਰਥੂ ਪੈ ਹੈਂ।	
ਦੀਨ ਮਜਬ ਕਾ ਜੁੱਧ ਵਿਚਰ ਕੈ।	
ਉਧੱਤ¹ ਹੈ ਬਡ ਕੁੱਧ ਸੁ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ੯੯ ॥	¹ਉੱਚੇ ਹੋ ਕੇ।
ਅਲੀ ਅਲੀ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਅਵਾਜੈਂ।	
ਕਢਤ, ਬਢਤ ਦੁਹਿ ਦਿਸੈਂ ਦਰਾਜੈਂ¹।	¹ਬਹੁਤਾ।
ਕਟ ਕਟ ਸੁਟਤ ਅੱਗੁ ਪਗ ਧਰ ਕੈ।	
ਚਹਿਤ ਜੀਤ ਲਰਹੀਂ ਭਟ ਅਰ ਕੈ ॥ ੧੦੦ ॥	
ਬਢ ਬਢ ਮਰਤ ਸੂਰ ਬਰ ਹੂਰੈਂ।	
ਚਢ ਰਢ ਜਾਤ ਬਿਵਾਨਨ ਭੂਰੈਂ।	
ਚਢੀ ਲੋਥ ਪਰ ਲੋਥ ਤਹਾਂ ਹੈ।	
ਮਰੇ ਜ੍ਹਾਨ ਕਿਕਾਨ ਮਹਾਂ ਹੈ ॥ ੧੦੧ ॥	
ਘਾਇਲ ਘਨੇ ਹਾਇ ਕਹਿੰ ਪਾਨੀ।	
ਕੋਇ ਨ ਸੁਨ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਨੀ।	
ਲੋਟਤ ਪਰੇ ਡਸੇ ਜਨ ਬਿੱਛੂ।	
ਤੋਂ ਭੀਰਣ ਜੀਤਨ ਕੇ ਇੱਛੂ ॥ ੧੦੨ ॥	
ਹੱਥ ਮੱਥ ਸੱਥਲ¹ ਰੁੰਡ² ਮੁੰਡੂ³।	¹ਪੱਟ। ²ਧੜ। ³ਸਿਰ।
ਬਿਖਰੇ ਪਰੇ ਧਰਾ ਪੈ ਝੁੰਡੂ।	
ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਭਰੇ ਲਹੂ ਕੇ ਛੱਪਰ¹।	¹ਛੱਪੜ।

ਪੀਵਤ ਕਾਲੀ ਭਰਿ ਭਰਿ ਖੱਪਰ ॥ ੧੦੩ ॥

ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚ¹ ਅਪਾਰੀ।

¹ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਜੀਵ।

ਭੈਰਵਿ ਜੋਗਨਿ ਦੈ ਕਿਲਕਾਰੀ।

ਕਰ ਕਪਾਲ ਗਰ ਹਾਰ ਆਂਤ ਕੇ¹।

¹ਹੱਥ 'ਚ ਖੋਪਰੀਆਂ ਤੇ ਗਲੂ 'ਚ ਆਂਦਰਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਰੈਂ, ਭਰੈਂ ਸੁਰ¹ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੈ ॥ ੧੦੪ ॥

¹(ਗੀਤ) ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੀਧ¹ ਸਜਾਲ² ਸ੍ਰਾਨ³ ਕਾਲੋਲੈਂ¹¹।

¹ਗਿਰਝਾਂ। ²ਗਿੱਦੜ। ³ਕੁੱਤੇ। ¹¹ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਂਛਤ ਖਾਇ ਪਾਇ ਮੁਦ ਬੋਲੈਂ।

ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਰਦਾਰਨ ਹੱਲਾ।

ਕੀਨ ਜੋਰ ਦੈ ਦੀਨ ਥਰਥੱਲਾ¹ ॥ ੧੦੫ ॥

¹ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਤਬਿ ਗੁਰ ਉਰਿ ਰਿਸ ਧਰਿ ਥਿਰ ਹੂੰ ਕੈ।

ਤਜੇ ਤੀਰ ਸਮ ਮੇਂਹ ਤਨੈ ਕੈ¹।

¹ਖਿੱਚ ਕੇ।

ਤਕ ਤਕ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਰਦਾਰੂ।

ਡਾਰੇ ਧਰ ਪਰ ਮਾਰ ਅਪਾਰੂ ॥ ੧੦੬ ॥

ਸਾਂਗੇਰਾਣੇ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤਾਪੈ।

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹਿ ਬਿਧੀਏ ਲੋ ਖਾਪੈਂ¹।

¹ਖਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਕੋ ਬਲ ਧਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਹੀ¹।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

ਮਾਰਤ ਡਾਰਤ ਧਰ ਪਰ ਸੋਹੀ¹ ॥ ੧੦੭ ॥

¹ਸੁਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਈਛਨ ਭਾਰੇ¹।

¹ਤਿੱਖੇ, ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਭਾਰੇ {ਈਛਨ} ਤੀਰ।

ਸੁੰਕਤ ਨਭ ਮੈਂ ਫਿਰੈਂ ਅਪਾਰੇ।

ਫੁੰਕਤ ਮਨੋ ਸਪੱਛ ਅਹਿ ਕਾਰੇ¹।

¹ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਸੱਪ।

ਛੁਰੈਂ ਜਾਂਹਿ ਤਿਹ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਾਰੇ ॥ ੧੦੮ ॥

ਚੀਰ ਸ੍ਰੀਰ ਜ੍ਰਾਨ ਕਿਕਾਂਨਨ।

ਪਰ ਹੈਂ ਪਾਰ ਡਾਰ ਹੈਂ ਥਾਂਨਨ¹।

¹ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਦੈ ਕਰ ਜੋਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੋਧਨ।

ਕਰੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਗਨ ਅਤੀ ਬਿਸੋਧਨ¹ ॥ ੧੦੯ ॥

¹ਬਹੁਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਮਾਂਨ ਹਾਰ ਪਾਛੇ ਭਗ ਚਲੇ।

ਸਿੱਖਨ ਪਾਛੇ ਪਰ¹ ਦਲ ਮਲੇ।

¹ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਕੇ।

ਹਾਥ ਕਾਂਨ ਸੌਂ ਗਏ ਲਗਾਈ।

ਫਿਰ ਨਹਿੰ ਲਰਿ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਸੌਂ ਆਈ ॥ ੧੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਹਾਰ ਮਾਨ ਕੈ ਤੁਰਕ ਗਨ,
ਅਤਿ ਹੀ ਬਿਪਤਿ ਉਠਾਇ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਗ੍ਰਾਂਮਨ ਮੈਂ ਗਏ,
ਸਜਾਪੇ ਭਏ ਮਹਾਂਇ ॥ ੧੧੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਤਿਗੁਰੁ ਫਤੇ ਪਾਇ ਘਰ ਆਏ।
ਸੁਭਟਨ ਦਏ ਇਨਾਮ ਮਹਾਂਏ।
ਵੀਚ ਪਹਾਰਨ ਦੇਸਨ ਸਾਰਨ।
ਸੁਜਸ ਉਚਾਰਨ ਗੁਰੁ ਨਰ ਨਾਰਿਨ ॥ ੧੧੨ ॥

ਜੰਗ ਜੀਤ ਕੀ ਧਾਂਕ' ਬਧੇਰੀ।
ਪੁਰ ਪੁਰ ਪਰੀ ਭਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇਰੀ'।
ਗੁਰੁ ਜਸ ਸੁਨਿ ਜਨ ਰਾਠ' ਬਹਾਦਰ।
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਐਹੈਂ ਰੈਹੈਂ ਸਾਦਰ ॥ ੧੧੩ ॥
ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਆਵੈਂ।
ਜੰਗ ਜੀਤ ਸੁਨਿ ਮੋਦ ਬਢਾਵੈਂ।
ਦਰਸਨ ਕਰੈਂ ਭੇਟ ਬਹੁ ਦੈ ਹੈਂ।
ਪਾਇ ਚਾਰ ਫਲ ਘਰੈ ਸਿਧੈ ਹੈਂ ॥ ੧੧੪ ॥

ਉਤ ਦਿਸ ਦੇਸੀ ਤੁਰਕਨ ਸਾਰਨ।
ਠੌਰ ਠੌਰ ਕੇ ਮਿਲ ਸਰਦਾਰਨ।
ਸੂਬੇ ਪਾਸ ਜਾਇ ਸਰਹੰਦੈ।
ਰੋਏ, ਚਾਹੀ ਮਦਦ ਬੁਲੰਦੈ ॥ ੧੧੫ ॥
ਨਾਜਮ ਆਜਮ ਹਾਲ ਲਿਖਾਯੋ'।
ਹਿਤ ਆਗਯਾ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਪਠਾਯੋ।
ਪੁਨ ਇਕ ਉਨ ਹੀ ਦਿਨੋ ਮਝਾਰੀ।
ਅਰਬੀ ਪੀਰ ਅਯੋ ਬਡ ਭਾਰੀ ॥ ੧੧੬ ॥
ਹਸਨ ਅਲੀ ਤਿਹ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ।
ਕਹੈਂ ਪਜਦ ਪ੍ਰਰੈ ਕੈਵਾਨੋ'।

ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਲੌ ਤੁਰਕ ਸੁ ਜੇਤੇ।

'ਮਸ਼ਹੂਰੀ (ਅ) ਦਬਾ ਦਬ।

'ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਾਂ ਦੀ (ਧਾਂਕ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈ ਗਈ।

'ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਦੀ ਇਕ ਜੱਟ ਜਾਤੀ।

'ਸੂਬੇ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਹਾਲ ਲਿਖ ਕੇ।

'ਉਸ ਨੂੰ {ਪਜਦ} ਅੱਲਾ ਦਾ ਜਿਗਰ ਤੇ {ਪ੍ਰਰੈ ਕੈਵਾਨੋ} ਸਤਵੇਂ
ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਖਿਤਾਬ
ਸੀ)।

ਮਾਨੈ ਤਾਂਹਿ ਅਧਿਕ ਹੀ ਤੇਤੇ ॥ ੧੧੭ ॥

ਕਰਾਮਾਤ ਕਾ ਪੁੰਜ¹ ਬਖਾਨੈਂ।

¹ਸਮੁੰਹ, (ਅ) ਖਜ਼ਾਨਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਤਿਹ ਠਾਨੈ¹।

¹ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅੱਗੋਂ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜਸੁ ਸੁਨਿ ਸੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਪੈ ਮਗ ਆਵਤ ਇਮ ਠਹਿਰਾਇਓ ॥ ੧੧੮ ॥

ਤਾਜਾ ਹਲੂਆ¹ ਸੇਉ ਅਜ਼ੀਮ²।

¹ਕੜਾਹ। ²ਵੱਡਾ ਸੇਉ ਦਾ (ਫਲ)।

ਦੈਹੈਂ ਮੁਝ ਕੋ ਉਠਿ ਤਾਜ਼ੀਮ¹।

¹ਅਦਬ ਨਾਲ।

ਤੋ ਮੈਂ ਲਖੋਂ ਅਜ਼ਮਤੀ ਗੁਰੂ ਕੋ।

ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਉਰ ਕੋ ॥ ੧੧੯ ॥

ਜੋ ਉਨ ਕਲਪਯੋ ਥਾ ਸਬਿ ਦੀਨੋ।

ਪੁਨ ਉਨਿ ਸ਼ਾਲ ਯਾਹਿ ਬਿਧਿ ਕੀਨੋ।

ਮਾਲਕ ਪਾਲਕ ਜਗ ਕਾ ਜੋਈ।

ਹੈ ਕਿ ਨਹੀ ਅਰ ਰਹਿ ਕਹਿੰ ਸੋਈ¹ ॥ ੧੨੦ ॥

¹ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਲ ਹੈ ਕੈਸ ਹੋਇ ਕਿਆ ਸੁਮਰਾ¹।

¹ਫਲ।

ਕਿਤਕ ਭੇਦ ਹੈ ਉਸ ਸੈਂ ਤੁਮਰਾ।

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਉੱਤ੍ਰ ਦੀਨੇ ਜੋਈ।

ਭੁਕਤਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਸੁਨ ਲਿਹੁ ਸੋਈ ॥ ੧੨੧ ॥

ਜਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਅਕਾਲ ਖੁਦਾਇ।

ਕਰਤਾ ਭਰਤਾ¹ ਜਗ ਕਾ ਸਾਇ²।

¹ਮਾਲਕ। ²ਉਹ।

ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਅਨੂਪ।

ਅਹੇ ਅਨਾਦੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭੂਪ ॥ ੧੨੨ ॥

ਨਭ ਜਜੋਂ¹ ਘਟ ਘਟ ਮਾਂਹਿ ਰਹੈ ਹੈ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ (ਵਿਆਪਕ)।

ਅੰਤ੍ਰਜਾਂਮੀ ਸੱਤਾ ਦੈ ਹੈ।

ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਤੈ ਮਿਲ ਹੈ।

ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ ਭਵ ਬੰਧਹਿ ਗਿਲ ਹੈ¹ ॥ ੧੨੩ ॥

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ ਫਲ ਭਲ ਪੈ ਹੈਂ।

ਜਾਂ ਕੇ ਦਰਜੇ ਸਾਤ ਕਹੈ ਹੈਂ।

ਸੁਭ ਇਛਾ ਪਹਿਲੇ ਜਿਹ ਹੈ ਹੈ।

ਤਜਿ ਦੁਕ੍ਰਿਤ¹ ਸੁਕ੍ਰਿਤ² ਸੋ ਕੈ ਹੈ³ ॥ ੧੨੪ ॥

¹ਪਾਪ। ²ਪੁੰਨ। ³ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਹਿ-ਕਰਨ ਸੁੱਧ ਹੈ ਜਾਂ ਤੈ।

ਸ੍ਰੈ ਬਿਚਾਰਨਾ¹ ਉਪਜੈ ਤਾਂ ਤੈ।
 ਜਗ ਭੋਗਨ ਤੈ ਹੋਇ ਵਿਰਾਗਾ।
 ਵਿਸੇ ਵਾਸਨਾ ਦੈ ਹੈ ਤਜਾਗਾ ॥ ੧੨੫ ॥
 ਸੰਗਤਿ ਕਰਤ ਆਰਫਨ ਕੇਰੀ।
 'ਕਟਤ ਮੋਹ ਮਾਯਾ ਕੀ ਬੇਰੀ²।
 ਆਤਮ ਔਰ ਅਨਾਤਮ ਕੇਰੇ¹।
 ਹੋਤ ਬਿਵੇਕ ਨੇਕ¹ ਤਿਹ ਹੇਰੇ ॥ ੧੨੬ ॥
 ਪਹੁੰਚੈ ਤਨੂ ਮਾਨਸਾ¹ ਮਾਂਗੀ।
 ਸਮ¹ ਦਮ² ਆਦਿ ਕਰੈ ਸੋ ਚਾਹੀ³।
 ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧੀ।
 ਇਨਿ ਦਿਸ ਤੈ ਜਿਨਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬੰਧੀ¹ ॥ ੧੨੭ ॥
 ਬ੍ਰਿਤਿ ਰਖਤ ਅੰਤ੍ਰਮੁਖਿ ਮਨ ਕੀ।
 ਫੁਰੈ ਨ ਇੱਛਾ ਤਨ ਧਨ ਜਨ ਕੀ¹।
 ਆਠੇ ਜਾਮ ਬੰਦਗੀ ਮਾਂਗੀ।
 ਰੈਹੈ ਮਗਨ ਲਗਨ ਲਗਿ ਤਾਂਗੀ ॥ ੧੨੮ ॥
 ਸੌਕ ਜੌਕ ਸੈ¹ ਜੁਹਦ² ਕਮੈ ਹੈ।
 ਦੁੰਦ¹ ਕੁਤਰਕ ਦੂਖ ਸਬਿ ਸੇਹੈ।
 ਸਰਧਾ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇਰਾ।
 ਕਰੈ ਅਭਯਾਸ ਖਾਸ ਬਹੁਤੇਰਾ ॥ ੧੨੯ ॥
 ਜੋ ਮੁਰਸ਼ਦ¹ ਕਹਿਯੋ ਦਿਢ ਮਾਨੈ।
 ਰਹੈ ਤਾਹਿ ਪਰ ਹੀ ਸਵਧਾਨੈ।
 ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਅਰਪੈ ਗੁਰੁ ਪੈਹੈ।
 ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਰਹਿ ਭਗਤਿ ਕਮੈ ਹੈ ॥ ੧੩੦ ॥
 ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਰਹਾਵੈ¹।
 ਗੁਰੁ ਗੋਰ ਮੈ¹ ਤਬੈ ਸਮਾਵੈ।
 ਆਸ਼ਕ¹ ਜਜੋਂ ਮਸੂਕ² ਕੇ ਚੈਹੈ।
 ਲੋਭੀ ਧਨ, ਕਾਮੀ ਤਿਯ ਤੈਹੈ ॥ ੧੩੧ ॥
 ਚਾਤਿਕ ਸ੍ਰਾਂਤਿ, ਮੀਨ ਜਲ ਜੈਸੇ¹।
 ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਮਿਲਨ ਸਿਖ ਚਹਿ ਤੈਸੇ।

¹ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਵੀਚਾਰ।
¹ਆਤਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ। ²ਬੇੜੀ।
¹ਸੱਤ ਤੇ ਅਸੱਤ ਦਾ। (ਅ) ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਦਾ।
¹ਚੰਗਾ ਨਿਰਣਯ।
¹ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਫੁਰਨਾ, ਮਨ ਦੀ ਸੂਖਮ ਦਸ਼ਾ।
¹ਮਨ ਦਾ ਰੋਕਣਾ। ²ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ। ³ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ।
¹ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ।
¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ {ਫਾ: ਜੁਨ-ਇਸਤ੍ਰੀ}।
¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ। ²ਤਪੱਸਿਆ।
¹ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਦਾਰਥ, ਹਰਖ ਸੋਗ ਆਦਿ।
¹ਉਸਤਾਦ, ਗੁਰੂ।
¹{ਮੁਰੀਦ} ਸਿੱਖ ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗ ਹੋ ਰਹੇ।
¹ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਰੂਪ ਕਬਰ ਵਿੱਚ।
¹ਪ੍ਰੇਮੀ। ²ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
¹{ਤੈਹੈ} ਤਿਵੇਂ ਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ)।
¹ਜਿਵੇਂ ਪਪੀਹਾ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਜਲ ਨੂੰ (ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

ਸਹੈ ਕਸੌਟੀ¹ ਉਤਰੈ ਪੂਰਾ।

¹ਪਰਖ ਰੂਪ ਕਸਵੱਟੀ।

ਤਬਿ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ ਖੁਸ਼ੀ ਜਰੂਰਾ ॥ ੧੩੨ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢੈ ਹੈ।

¹ਖੁਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਜਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਖੈ ਹੈ¹।

¹ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਵਾਂਗ (ਉਪਦੇਸ਼) ਸ਼ੁਵਣ ਕਰੇ।

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੈ ਜੋ ਸਮ ਨਿਜ ਜਾਤੀ¹।

¹(ਆਪਣੇ) ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ) ਮੰਨਣ ਕਰੇ।

ਕਰੈ ਮਨਨ ਬਜਕਤੀ ਸੋ ਭਾਂਤੀ¹ ॥ ੧੩੩ ॥

¹(ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ) ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੇ।

ਨਿਯਯਾਸਨ ਨਿਜ ਨਾਮ ਸਮਾਨੈ¹।

ਕਰਿ ਹੈ ਪੈ ਹੈ ਪਰਮ ਨਿਯਾਨੈ।

ਐਸੇ ਸਾਧਨ ਕਰਿ ਹੈ ਜੋਊ।

ਚਤਰਥ ਦਰਜਾ ਪੈਹੈ ਸੋਊ ॥ ੧੩੪ ॥

¹ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ।

ਸਤ੍ਰਾਪਤਿ¹ ਹੈ ਜਾ ਕੋ ਨਾਮੂ।

¹ਸਾਰੇ ਕਰਤੱਬਾਂ ਦਾ।

ਜੋ ਹੈ ਫਲ ਕਰਤੱਬਨ ਤਮਾਮੂ¹।

ਜਬਿ ਇਹੁ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋ।

¹ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੇ ਚੱਕ੍ਰਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ।

ਆਵਾ ਗਵਨ ਭਵਨ ਦੁਖੁ¹ ਗਯੋ ॥ ੧੩੫ ॥

¹ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ।

ਨਿਜਾਨੰਦ¹ ਕੇ ਵੀਚ ਸਮਾਯੋ।

ਅਪਨੇ ਆਪ ਵਿਖੈ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਯੋ।

¹ਜਿਸ ਨਾਲ (ਹੁੱਬ) ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਨਹਿ ਮਹਿਬੂਬ¹ ਜੁਦਾ ਕੁਛ ਰਹਯੋ।

¹ਜਾਣਿਆ।

ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕੈ ਹੀ ਲਹਯੋ¹ ॥ ੧੩੬ ॥

¹{ਨੂਰ} ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ {ਜ਼ਹੂਰ} ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ (ਹਜ਼ੂਰ) ਨੇੜਿਓ (ਨਿਹਾਰਾ) ਦੇਖਿਆ।

ਨੂਰ ਜ਼ਹੂਰ ਹਜ਼ੂਰ ਨਿਹਾਰਾ¹।

¹ਦਰੱਖਤ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਭਾਗ। ²(ਇਹ ਸਾਰਾ) ਬੀਜ ਦਾ ਹੀ ਫੈਲਾਉ ਹੈ।

ਫਲ ਫੁਲ ਪੇਡ¹ ਬੀਜ ਬਿਸਥਾਰਾ²।

ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਅਰ ਸਾਧਨ ਕੇਰੋ।

ਹੈ ਫਲ ਭਲ ਏਹੀ ਦਿਢ ਹੇਰੋ ॥ ੧੩੭ ॥

ਭੂਖਨ ਕਨਕ ਲੋਹ ਹਥਯਾਰੈ¹।

¹(ਜਿੰਨਾ) ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਸੋਨੇ ਨਾਲੋਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲੋਂ (ਫਰਕ ਹੈ)।

ਪ੍ਰਭ ਸੈਂ ਇਤਨਾ ਫਰਕ ਹਮਾਰੈਂ।

ਸੁਪਨਾਵੀ ਤੈ ਸੁਪਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ¹।

¹ਸੁਪਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਤੋਂ (ਜਿਵੇਂ) ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

ਤਜੋਂ ਪ੍ਰਭੁ ਤੈ ਇਹੁ ਦੁਨੀਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ¹ ॥ ੧੩੮ ॥

¹ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

ਨੀਂਦ ਅਵਿਦਯਾ ਕੇ ਬਸ ਜੁਦਾ।

ਭਾਸਤ, ਜਾਗੇ ਇਕ ਹੀ ਮੁਦਾ।

ਇਕਰਸ ਆਠ ਪਹਰ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ।
ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਜਿਹਰਹਿ ਬ੍ਰਿਤੀ। ॥ ੧੩੯ ॥
ਅਠ ਦਸ ਸਿੱਧੀ। ਤਾਂ ਕੇ ਅੱਗੁ।
ਖਰੀ ਰਹਿਤ ਕਰ ਜੋਰ ਸਮੱਗੁ।
ਪੈ ਵਹਿ ਉਨ ਕੇ ਬਰਤਤ ਕਮ ਹੈ*।

ਮਨ ਮਹਿਬੂਬ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਮ ਹੈ* ॥ ੧੪੦ ॥

ਸਬਿ ਕੇ ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਨਿਹਾਰਤ।
ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਨਹਿ ਜਜਾਵਤ ਮਾਰਤ*।

ਪੈ ਜਿਮ ਨਿਜ ਅੰਗਨ ਤੈ ਕਾਮੂ।
ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਜਨ ਲੇਤ ਤਮਾਮੂ ॥ ੧੪੧ ॥
ਸਬਿ ਹੀ ਅੰਗ ਸਬਿਨ ਕੇ ਪਜਾਰੇ।
ਹੈਂ, ਪੈ ਮਸਤਕ। ਅਧਿਕ ਉਦਾਰੈ।
ਤਜੋਂ ਹੀ ਸੰਤ ਸੇਵਨੇ ਜੋਗੈਂ।
ਨੀਚ ਨਖੂਨ। ਕਟਤ ਸਬਿ ਲੋਗੈਂ ॥ ੧੪੨ ॥
ਦਬਿਸਤਾਨ। ਕਿਤਾਬ ਮਝਾਰੀ।

ਗਾਥਾ ਇਹੁ ਹਮ ਲਿਖੀ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੧੪੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨਿ ਉੱਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੈ,
ਪੀਰ ਅਧਿਕ ਮੁਦ ਪਾਇ।
ਗਯੋ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਭਲੇ,

।ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਸ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜਾਗ ਪੈਣ ਤੇ ਇਕ ਹੀ ਰੂਪ (ਮੁਦਾ) ਮਤਲਬ (ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ)।

।ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

।ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ।

।ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।

*ਇਹ ਪੰਜਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਅਸੰਸਕਤਿ' ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਿੱਧੀ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੀ ਉਪ੍ਰਾਮਤਾ।

।ਮਨ ਪਿਆਰੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। *ਇਹ 'ਪਦਾਰਥਾਭਾਵਨੀ' ਨਾਮ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਿਟ ਜਾਣਾ।

*ਇਸ ਸੱਤਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਤੁਰੀਆ' ਹੈ। ਤੁਰੀਆ ਉਹ ਆਤਮਕ-ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਤੂੰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

।ਮੱਥਾ ਭਾਵ ਸਿਰ।

।ਨੀਚ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਹੁੰਆਂ ਵਾਂਗ।

।ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਹਸਿਨ 'ਫਾਨੀ' ਦੀ ਸੰ: ੧੭੦੨ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਹਨ।

ਖਾੜੂ ਜਮਾਂ¹ ਕਰਾਇ ॥ ੧੪੪ ॥

¹ਤਸੱਲੀ।

ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਉਨਿ ਬਹੁਤ ਹੀ,

ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕੀਨ।

ਜੋ ਸੁਨ ਕਰਿ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਨੇ,

ਬੈਰ ਭਾਵ ਤਜ ਦੀਨ ॥ ੧੪੫ ॥

ਹੁਕਮ ਨ ਸੂਬੇ ਕੋ ਦਯੋ,

ਗੁਰੂ ਦਿਸ ਅਯੋ ਨ ਕਾਇ।

ਏਤਕ ਗਾਥਾ ਗਾਇ ਅਬਿ,

ਇਤੀ ਭਯੋ ਇਹੁ ਧਯਾਇ ॥ ੧੪੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਗੁਰੁਦਿੱਤੇ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਰੋਪੜ ਜੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਤਾਈਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੨੭ ॥

੨੮. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਸ ਹਰਿ,
ਦਾਸਨ ਸੁਖਦ ਹੁਲਾਸ¹।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਆਪ ਹਰੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ
ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਸ ਕੀ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ,
ਕਰੈਂ ਨਾਸ ਭਜ ਤਾਸ¹ ॥ ੧ ॥

¹ਮੌਤ ਦੀ ਫਾਹੀ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਹੇ ਮਨ ਤੂੰ)
ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ) ਯਾਦ ਕਰ।

ਗੁਰਜਾਈ ਹਰਿਰਾਇ ਕੋ,
ਦੈ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ।
ਤਜ ਹੈਂ ਤਨ ਜਿਮ ਸੋ ਕਥਾ,
ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਬਿੰਦ ॥ ੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਕੈਹੈ¹।
ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੁ ਗਨ ਸਿੱਖਨ ਤਰੈ ਹੈਂ।
ਨਾਨ੍ਹਾ ਬਿਧਿ ਇਮ ਲੀਲਾ ਕਰਹੀਂ।
ਜੋ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਗਨ ਭਵਨਿਧਿ¹ ਤਰਹੀਂ ॥ ੩ ॥

¹ਜਸ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਪਬਨ¹ ਕਾ ਗੁਰੁ ਸੈਰ।
ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਥੇ ਸਾਨੰਦ ਪੈਰ¹।

¹ਬਾਗ।
¹ਅਨੰਦ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ।

ਸੰਗਾਤੀ ਨਾਤੀ¹ ਬਖਯਾਤੀ।
ਸੁੰਦ੍ਰ ਬਪੁ¹ ਬਯ² ਬਾਲ ਸੁਹਾਤੀ ॥ ੪ ॥

¹ਨਾਲ ਸੀ ਪੋਤ੍ਰਾ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)।
¹ਸ਼ਰੀਰ। ²ਉਮਰ।

ਬਾਵਨ ਬਲੀ ਕੇਰ ਬਡ ਜਾਮਾਂ¹।
ਗੁਰੁ ਹਰਿਰਾਇ ਹੁਤੋ ਅਭਿਰਾਮਾ।
ਅਤਿ ਸੁਠ ਫੂਲ ਖਿਰੇ ਮਗ ਮਾਂਹੀ।
ਥੇ, ਜਾਮਾਂ ਲਗ ਟੂਟੇ ਵਾਹੀਂ¹ ॥ ੫ ॥

¹ਬਵੰਜਾ ਕਲੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਚੋਲਾ। {ਬਲੀ=ਵਲੀ ਭਾਵ ਕਲੀ।}

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸੁਮੱਤਿ ਸਿਖਾਵਨ ਕਾਜੈਂ¹।
ਕਹਯੋ, ਕਿ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨ ਦਰਾਜੈਂ¹।

¹ਉਥੇ ਹੀ।
¹ਵਾਸਤੇ।
¹ਲੰਬਾ, ਵੱਡਾ।

ਕੜੋਂ ਨ ਸੰਭਾਰ ਸੰਕੋਚ ਚਲੈ ਹੋ।
ਚਪਲ ਚਾਲ ਚਲਿ¹ ਬਿਘਨ ਕਰੈ ਹੋ ॥ ੬ ॥

¹ਤੇਜ ਚਾਲ ਚੱਲ ਕੇ।

ਮਾਨ ਪਿਤਾਮੈ ਕੇਰ ਸਿਖਾਵਨ।
 ਜਾਂਮਾ ਕਰ ਸੋਂ ਕਰਜੋ ਉਠਾਵਨ।
 ਫਿਰ ਕਬਿ ਹੀ ਨਹਿ ਛੋਰ ਚਲੇ ਸੋ।
 ਅੰਤ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਬਹਜੋ ਭਲੇ ਸੋ ॥ ੮ ॥
 ਜਿਮ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਬਡਰੁਜਾ ਧਾਰਾ।
 ਖੇਦਾ ਸਹਜੋ ਪਰ ਸੋ ਨਹਿ ਟਾਰਾ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਤਿਨੋ ਕੀ ਸੇਵਾ।
 ਦੁਸਕ੍ਰਿਤਾ ਗਹੀ ਸਹੀ ਲਿਯ ਮੇਵਾ ॥ ੯ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਸੋ ਪੁਨ ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਸੰਗੈ।
 ਜਾਤ ਬਰਾਬਰ, ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗੈ।
 ਹਲ ਕਰਿ ਭੁਜ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਗਈ।
 ਸਮਝਜੋ ਅਮਰ ਬਿਅਦਬੀ ਭਈ ॥ ੧੦ ॥
 ਭੁਜਾ ਕੇ ਸਜਾ ਏਹੁ ਭੁਗਤਾਈ।
 ਲਯੋ ਕਾਮ ਨਹਿ ਸੋ ਸੁਸਕਾਈ।
 ਤਿਮ ਗੁਰੁ ਸੱਤਮ ਪ੍ਰਣ ਨਿਬਾਹਾ।
 ਜਾਮਾ ਛੋਰਿ ਨ ਚਲੇ ਕਦਾਹਾ ॥ ੧੧ ॥
 ਅਲਪ ਉਮਰ ਮੈਂ ਬਡ ਮਤਿ ਪਾਈ।
 ਲਏ ਰਿਝਾਇ ਸੇਵਿ ਜਗ ਸਾਂਈ।
 ਗੁਰੁ ਭੀ ਆਦਰ ਤਿਹ ਬਹੁ ਠਾਨੈਂ।
 ਭਵੈ ਗੁਰੁ ਇਹੁ ਸਬਿ ਅਨੁਮਾਨੈ ॥ ੧੨ ॥
ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:
 ਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵੈਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ,
 ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਕਰਾਵੈਂ।
 ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਆਇ ਨਿਤ,
 ਦੈ ਭੇਟਾ ਘਰ ਜਾਵੈਂ।
 ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਢਾਢੀ ਜਸ ਗੁਰੁ ਕਾ,
 ਜੰਗਨ ਕੀਰਚਿ ਵਾਰੈਂ।
 ਐਸੇ ਰੰਗ ਢੰਗ ਸੋਂ ਉਚਰੈ,
 ਕਾਯਰ ਸੁਨਿ ਰਨ ਪਾਰੈਂ ॥ ੧੩ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਵਕ ਆਇ ਰਬਾਬੀ,

'ਦਾਦਾ (ਗੁਰੂ) ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ।

'ਹੱਥ ਨਾਲ।

'ਰੋਗ।

'ਕਸ਼ਟ।

'ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ।

'ਬਾਂਹ।

'ਸੁੱਕਾ ਦਿੱਤੀ।

'ਜੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਰਜ ਸੁਨਾਈ।
 ਹੇ ਗੁਰੂ ਰਾਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹਮ,
 ਪਾਏ ਸੁਖ ਬਹੁ ਭਾਈ।।
 ਜਿਮ ਲਕਰੀ ਬਾਵਨ ਕੇ ਕਰ ਕੀ,
 ਬਢੀ ਸੰਗ ਉਨ ਹੀ ਕੈ।
 ਪਾਰਸ ਸੰਗ ਲੋਹ ਹੈ ਕੰਚਨ,
 ਚੰਦਨ ਤਰੂ ਹੈ ਨੀਕੈ ॥ ੧੩ ॥

‘ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
 ‘ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ।

‘ਸੋਨਾ।
 ‘ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਰੱਖਤ ਚੰਗਾ ਭਾਵ
 ਚੰਦਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਗੁਰੂਅਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਤੈ ਹਮ,
 ਨੀਚਨ ਲਹੀ ਬਡਾਈ।
 ਅਬਿ ਮਮ ਅੰਤ ਸਮਾ ਨਿਕਟਾਯੋ,
 ਤਜਹੋਂ ਤਨ ਸਹਸਾਈ।।
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਤਿਹ ਜਾਇ ਸੁਛੰਦਨ,
 ਨਿਜ ਤਨ ਤ੍ਰਿਨ ਜਜੋਂ ਤਜਾਗਾ।
 ਤਿਸ ਕਾ ਸੁਤ ਚਤੁਰਾ ਤਿਸ ਪਾਛੇ,
 ਕੀਰਤਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ ॥ ੧੪ ॥
 ਜਾਤੀ-ਮਲਕ ਪ੍ਰੋਹਤ ਗੁਰ ਕਾ,
 ਇਨ ਹੀ ਦਿਵਸ ਮਝਾਰਾ।
 ਨਿਜ ਸੁਤ ਦਯਾਰਾਮ ਕੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ,
 ਤਜਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਪਧਾਰਾ।
 ਲਾਲ ਚੰਦ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੋ ਬਿਧੀਏ,
 ਗੁਰਮਤਿ ਬਿਬਿਧਾ ਸਿਖੈ ਕੈ।
 ਗੁਰੂ ਆਗਯਾ ਤੈ ਜਾਇ ਸਿੰਧ ਮੈਂ,
 ਸਿੱਖੀ ਬਹੁ ਬਿਰਧੈ ਕੈ ॥ ੧੫ ॥
 ਸੁੰਦਰ ਸਾਹ ਪੀਰ ਜੋ ਤਹਿੰ ਥਾ,
 ਗੁਰੂ ਸਿਖੀ ਕਾ ਦ੍ਰੈਸੀ।।
 ਕਰਾਮਾਤ, ਬਾਤਨ ਸੋਂ ਜੀਤਯੋ,
 ਤਿਸ ਕੋ ਇਨ ਬਿਧਿ ਐਸੀ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਉਨਿ ਭੀ ਸਾਦਿਕਾ ਸਿਖ ਹੈ,
 ਗੁਰੂ ਸਿੱਖੀ ਬਿਰਧਾਈ।

‘ਛੇਤੀ।
 ‘ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ।

‘ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।

‘ਵਿਰੋਧੀ, ਵੈਰੀ।

‘ਭਰੋਸੇ ਵਾਲਾ।

ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਰਹਿ ਇਹ ਦੋਊ,

ਗੁਰ ਪੁਰ ਗਏ ਸਿਧਾਈ ॥ ੧੬ ॥

ਇਸ ਹੀ ਤੌਰ ਔਰ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨ,

ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਤਨ ਛੋਰੇ।

ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਸੱਚ ਖੰਡ ਬਡਭਾਗੇ,

ਬਸੇ ਬੰਧ ਭਵ ਤੋਰੇ¹।

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜ ਕੇ।

ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਨਜਾਵਤ,

ਸੋ ਸਰੂਪ ਗੁਰੁ ਕੇਰੇ।

ਅੰਤ ਸਮੈਂ ਜਿਨ ਦਰਸ ਧਰਜੇ ਉਰ,

ਕਜੋਂ ਨ ਕਟੈਂ ਜਗਿ ਫੇਰੇ ॥ ੧੭ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਭੀ ਨਿਜ ਨਿਕਟ ਸਮਾਂ ਲਖਿ,

ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬੁਲਵਾਏ।

ਕੀਰਤ ਬਿਸਤੀਰਤ¹ ਗੁਰ ਕੀ ਸਬਿ,

ਕੀਰਤਪੁਰ ਚਲਿ ਆਏ।

¹ਜਸ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਦਰਸੈਂ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਰਸੈਂ ਪਗ ਸਿਖ,

ਹਰਸੈਂ¹ ਮਨ, ਧਨ ਬਰਸੈਂ²।

¹ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ। ²ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰਸੈਂ ਫਰਕ ਨ ਹਰ ਸੈ¹ ਅਰਪਤ,

¹ਹਰ ਸੈ, ਹਰ ਚੀਜ਼।

ਜੇਤਕ ਲਜਾਵੈਂ ਘਰ ਸੈਂ¹ ॥ ੧੮ ॥

¹ਘਰ ਤੋਂ।

ਜੇਵਰ ਰਤਨ ਹਬਜਾਰ ਬਸਨ ਅੱਸੂ,

ਬੇਸੁਮਾਰ ਆਮੋਲਕ।

ਖਰੇ¹ ਕਰੈਂ ਅਰਦਾਸ ਮੇਵਰੇ²,

¹ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ। ²ਅਰਦਾਸੀਏ।

ਪਰੈ ਬਿੱਤ¹ ਬਹੁ ਗੋਲਕ।

¹ਧਨ।

ਕੀਰਤਪੁਰ ਕੇ ਚਹੁ ਦਿਸ ਉਤਰੇ,

ਸਿੱਖ ਕੀਰਤਨ ਕਰਹੀਂ।

ਗੁਰੈਂ ਰਿਝਾਵਨ ਹਿਤ ਹੋਲੀ ਮੈਂ,

ਕੇਤਕ ਅਨਿਕ ਬਿਥਰਹੀਂ ॥ ੧੯ ॥

ਗਾਇ ਧਮਾਰ¹ ਵਾਇ² ਡਫ³ ਝਾਂਜੈਂ¹¹,

¹ਹੋਲੀ ਦਾ ਗੀਤ। (ਅ) ਚੌਦਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਤਾਲ। (ੲ) ਇਕਰਾਗਣੀ। ²ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ³ਢੱਡਾਂ। ¹¹ਛੈਣੇ।

ਰੰਗ ਗੁਲਾਲ¹ ਉਡੈ ਹੈਂ।

¹ਲਾਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੇਰੰਗ ਦਾ ਸਿੰਘਾੜੇ ਆਦਿਕ ਦਾ ਰੰਗੀਨ ਆਟਾ।

ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ¹ ਬਿਨੋਦ² ਕੁਲਾਹਲ³,
ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਬਚੈ ਹੈਂ।

ਫਾਗ ਦਯੋਸ¹ ਗੁਰੂ ਫਰਸ਼ ਕਰਾਏ,
ਸੁਕਲ ਬਿਤਾਨੇ¹ ਤਾਨੇ।

ਸੁਚ ਮਸਨੰਦ ਅਮੰਦ ਬੁਲੰਦੈ¹,
ਬਿਛੀ, ਥਟੇ ਉਪਧਾਨੇ¹ ॥ ੨੦ ॥

ਬਡ ਮੈਦਾਨ ਰਖਾਇ ਲਗਾਯੋ,
ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨੈ।
ਧਰੇ ਕਮਲ ਕਰ ਮੈਂ ਕਰ ਨਾਤੀ¹,

ਤੀਨੋ ਸੁਤਨ ਸੰਗਾਨੈ।

ਸਾਂਗਾ¹ ਜੋਧ² ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਲੋ,
ਸੋਹਿਤ ਸੁਭਟ ਸੁ ਭੱਲੋ¹।

ਥਿਰੇ ਸਭਾ ਮੈਂ ਆਇ ਜਬੈ ਗੁਰੂ,
ਆਨੰਦ ਉਦਧਿ ਉਛੱਲੋ¹ ॥ ੨੧ ॥

ਤਿਸ ਦਿਸ ਲਾਇ ਰਹੇ ਥੇ ਸਿਖ ਚਖਿ¹,
ਚਕਵਨ ਰਵਿ ਜਨ ਦਰਸੇ¹।

ਮਹਿਲ ਮੇਘ ਮੈ ਸੇ¹ ਗੁਰੂ ਨਿਕਸੇ,
ਈਦ ਚਾਂਦ ਸੈਂ ਸਰਸੇ¹।

ਥਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸੋਹਿਤ,
ਜਨ ਸੁਰ ਗਨ ਮੈਂ ਏਂਦ੍ਰ।

ਸਿੱਖ ਚਕੋਰ ਚਖਿ ਇਕ ਟਕ ਦਰਸੈਂ,
ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਕੇਂਦ੍ਰ¹ ॥ ੨੨ ॥

ਲਖਿ ਨਿਜ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ¹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ,
ਸੁਧਾ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟ¹ ਗੁਰੂ ਕਰਹੀਂ।

ਪੁਰਵੈਂ ਮਨੋ ਕਾਮਨੈ ਸਬਿ ਕੀ,
ਤਾਪ ਸੋਕ ਦੁਖ ਹਰਹੀਂ।

ਜਨ ਗਨ ਕੌਤਕ ਅਨਿਕ ਦਿਖੈ ਹੈਂ,
ਗੁਰੂ ਮੰਦ ਮੰਦ ਮੁਸਕੈ ਹੈਂ।

ਬਿਦ੍ਰਮ ਅਧਰਨ ਮੈਂ ਦੁਤਿ ਦਸਨਨ,

¹ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ। ²ਕੌਤਕ। ³ਡੰਡਰੋਲਾ।

¹ਹੋਲੀ ਦੇ ਦਿਨ।

¹ਚਿੱਟੇ ਚੰਦੋਏ।

¹ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੱਦੀ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੀ।

¹(ਉਪਰ) ਸਿਰਹਾਣੇਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਕਮਲ ਵਿੱਚ ਪੋੜ੍ਹੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

¹ਰਾਣਾ ਸਾਂਗਾ। ²ਜੋਧਾਰਾਇ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ।

¹ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ।

¹ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਛਲ ਪਿਆ।

¹ਨੇੜ੍ਹ।

¹ਜਾਣੇ ਚਕਵਿਆਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਵੇਖਿਆ।

¹ਮਹਿਲਾਂ ਰੂਪ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ।

¹ਬਹੁਤੇ (ਮੁਬਾਰਕ)।

¹ਗੁਰਾਂ ਰੂਪ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਨੂੰ।

¹ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਭਾਵ ਸਿੱਖੀ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਰਖਾ।

ਦਾਂਮਨ ਸੀ ਦਮਕੈ ਹੈ¹ ॥ ੨੩ ॥

ਭੁਜ ਬਲਵੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੁੰਡ ਸੀ,
ਰਿਪ ਅਖੰਡ ਜਿਨ ਖੰਡੇ¹।

ਕੁੰਡਲ* ਲੋਲ ਕਪੋਲਨ ਡੋਲਨ,

ਬੋਲਨ ਧਰਮ ਸੁ ਮੰਡੇ¹।

ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ¹ ਵਿਡੂਰਯ²,
ਵਿਚ ਵਿਚ ਲਾਲ ਸੁਹਾਵਤ।
ਜਨ ਉਡਗਨ ਬਿਬਿਧਿ ਮੁਖ ਸਸਿ ਢਿਗ,
ਝਲਕਤ ਛਲਕਤ ਭਾਵਤ¹ ॥ ੨੪ ॥

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜਰਾਊ ਰਵਿ ਸੀ,
ਚਵਰ ਚਾਰੁ ਜੁਗ ਢੁਰਹੀ¹।
ਆਵਤ ਹੰਸ ਚੁਗਨ ਜਨ ਮੁਕਤਾ¹,
ਧਨਖ ਭੌਂਹ¹ ਪਿਖਿ ਮੁਰਹੀ¹।
ਪੋਸ਼ਸ਼ ਬਿਸਦ ਦਿਸਦ ਬਪੁ ਸੁੰਦ੍ਰ,
ਬਿਰੇ ਮਨੋ ਸੁਰਰਾਈ¹।

ਕੰਚਨ ਦੰਡੀ ਖਰੇ ਦਹਿਨ ਦਿਸ,
ਬਾਂਏ ਸੁਭਟ ਮਹਾਂਈ¹ ॥ ੨੫ ॥

ਅੱਗੂ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਮੇਵਰੇ¹,
ਅਰਣ ਬਰਣ¹ ਸਬਿ ਸੋਹੈ¹।
ਥੈਲੇ ਭਰੇ ਅਬੀਰ¹ ਗੁਲਾਲੀ²,

¹ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਰੂਪ ਮੂੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

¹{ਪ੍ਰਚੰਡ} ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਰਗੀਆਂ ਬਲਵਾਨ ਬਾਹਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਮਾਰੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਵੀ-ਕਲਪਣਾ ਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:- 'ਮਨ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਿਣਾ ਹੋਵੈ।' ਨੱਕ ਕੰਨ ਛੇਦਨਾ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਬੰਧੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਜਾਂ ਅਨਮਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ।

¹ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸਿੱਖ) ਧਰਮ ਦੇਰਚਣਹਾਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਸਮੇਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਚੰਚਲ ਕੁੰਡਲ ਹਿਲਦੇ ਹਨ।

¹ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਮਾਲਾ। ਅਣੀਆਂ।

¹ਜਾਣੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੰਦ ਕੋਲ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਤਾਰੇ ਚਮਕਦੇ ਤੇ ਡਲੁਕਦੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

¹ਸੂਰਜ ਵਰਗੀ।

¹ਸੁੰਦਰ ਚੌਰ ਚੌਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਝੁਲਦੇ ਹਨ।

¹ਮੋਤੀ।

¹ਭੁਵੱਟਿਆਂ ਰੂਪ ਧਨੁਸ਼ ਨੂੰ।

¹ਚਿੱਟੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ (ਐਉਂ) ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜਾਣੇ ਇੰਦ੍ਰ ਬੈਠਾ ਹੈ।

¹ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਵਾਲੇ ਚੋਬਦਾਰ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤੇ ਸੂਰਮੇ ਖੜੇ ਹਨ।

¹ਅਰਦਾਸੀਏ।

¹ਲਾਲਰੰਗ।

¹ਅਬੀਰ {ਅ: ਅਬੀਰ=ਕਸਤੂਰੀ, ਗੁਲਾਬ, ਕੇਸਰ ਤੇ ਚੰਦਨ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਲ।}

²ਗੁਲਾਲ-ਲਾਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੇਰੰਗ ਦਾ ਸਿੰਘਾੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਰੰਗੀਨ

ਅਲਤਾ ਕੁਮਿਕੁਮਿ ਕੋ ਹੈ।

ਰਹੇ ਉਡਾਇ ਚਲਾਇ ਕੁਮਕੁਮਾ¹,

ਤਕ ਤਕ ਪਿਚਕਾ¹ ਛੋਰਤ।

ਜਨ ਸੰਧਯਾ ਗੁਰੂ ਪਗ ਲਪਟਾਈ,
ਘਟਾਂ ਕਿ ਬੂੰਦੈਂ ਡੋਰਤ¹ ॥੨੬॥

ਸਾਜ ਅਵਾਜ ਨਿਕਾਰਤ ਭਰੂਆ¹,
ਰਾਗੀ ਰਾਗ ਧਮਾਰੈਂ¹।

ਗਾਵਤ ਭਾਵਤ ਕਰਤ ਹਾਸਰਸ,
ਕੋ ਕਿਹ ਦੇਵਤ ਗਾਰੈਂ¹।

ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਗੁਰ ਸੂਰੇ,
ਸੰਗ ਉਮੰਗ ਖਿਲੈ ਹੈਂ¹।

ਰੰਗ ਉਲੀਚਤ¹ ਭੀਚਤ ਪਿਚਕਾ²

ਅਲਤਾ ਮੂਠ ਚਲੈ ਹੈਂ¹ ॥੨੭॥

ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਕੰਤ ਸੰਤ ਸਿੱਖਨ ਪਤਿ,
ਖੇਲਤ ਹੋਰੀ¹ ਆਛੈ।

ਕਰਤ ਕਲੋਲ¹ ਲੋਲ ਗਤਿ² ਨਰ ਜਿਮ,
ਬੋਲਤ ਬੋਲ ਬਿਲਾਛੈ¹।

ਖੋਲੁਨ ਮੁਖ ਝੋਲਨ ਰੋਲਨ ਕੇ,
ਡੋਲੁਨ ਰੰਗ ਝਕਝੋਲਨ¹।

ਬੋਲ ਅਮੋਲਨ ਸੰਗ ਠਠੋਲਿਨ,

ਡੋਲਨ ਅਧਿਕ ਕਲੋਲਨ¹ ॥੨੮॥

ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਪਰਧਾਨੇ¹,

ਪਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੁਲਸੈ ਕੈ¹।

ਆਟਾ।

¹ਅਲਤਾ-ਲਾਖ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਲਰੰਗ ਦੀ (ਕੁਮਿਕੁਮਿ) ਗੁਲਾਬਦਾਨੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਲਾਖ ਦੇ ਗੋਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਲ ਭਰ ਕੇ ਹੋਲੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਚਲਾਈਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਤਨੇ ਪਤਲੇ ਤੇ ਭੁਰਭੁਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਠੋਹਕਰ ਵਜਣ ਤੋਂ ਫਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਲਾਲ ਖਿਲਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ।

¹{ਕਿ} ਜਾਣੇ ਬਦਲੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਡੋਲੁਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ।

¹ਇਕ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ।

¹ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

¹ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ (ਭੀਚਤ) ਦਬਾ ਕੇਰੰਗ (ਉਲੀਚਤ)।

²ਛਿੜਕਦੇ ਹਨ।

¹ਸੰਘਾੜੇ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ (ਭਰ ਕੇ) ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਹੋਲੀ।

¹ਕੌਤਕ। ²ਚੰਚਲ ਚਾਲ।

¹ਵਿਲੱਖਣ, ਅਸਚਰਜ।

¹(ਗੁਲਾਲ ਦੇ) {ਰੋਲਨ} ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੈਲਿਆਂ (ਝੋਲਿਆਂ) ਦੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ {ਝਕਝੋਲਨ} ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਝਟਕਾ ਦੇ ਕੇਰੰਗ ਡੋਲੁਦੇ ਹਨ।

¹ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਠੱਠਾ ਮਖੌਲ (ਕਰਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਕੌਤਕਾਂ ਵਿੱਚ {ਡੋਲਨ} ਝੁਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤੇ ਮੁਖੀ।

¹ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚਰੰਗੇ ਗਏ।

ਡਾਰ ਅਬੀਰ ਅਤਰ ਛਿਰਕਾਵਤ,
 ਗੁਰੂ ਪਰ, ਮੋਦ ਬਢੈ ਕੈ।
 ਤਿਨ ਪਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਭਰਿ ਮੁਠਿ ਅਲਤਾ¹,
 ਲਾਘਵਤਾ ਕਰਿ¹ ਡਾਰੈਂ।
 ਮੀਂਡੈਂ ਮੁਖ ਡਾਢੀ ਪਰ ਜਬਰਨ¹,
 ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਉਚਾਰੈਂ **॥ ੨੯ ॥**
 ਮਾਨ ਸ੍ਰੇਯ ਮਹਾਂਨ ਸਿੱਖ ਨਿਜ¹,
 ਸੰਗ ਉਮੰਗ ਖਿਲੈ ਹੈਂ¹।
 ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਮੇਲ ਸੁਹੇਲਾ¹
 ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੁਖ ਦੈ ਹੈਂ।
 ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਨਿਤ ਏਕ ਜਾਂਮ¹ ਗੁਰੂ,
 ਮੇਲ ਖੇਲ ਇਮ ਕਰ ਕੈ।
 ਤਾਰੇ ਸਿਖ ਅਪਾਰੈਂ ਭਵ ਤੇ,
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਰ ਕੈ **॥ ੩੦ ॥**
 ਹੋਲਾ ਮੇਲਾ ਪੂਰਨ ਕਰ ਕੈ,
 ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਪੁਨ ਤੂਰਨ¹।
 ਬਡ ਦਰਬਾਰ ਕਰਜੋ ਦਿਨ ਚਤੁਰਥ,
 ਸਿਖ ਮਸੰਦ ਸੰਪੂਰਨ।
 ਭੇਜਿ ਨਕੀਬ¹ ਬੁਲਾਏ ਆਏ,
 ਜੇਵਰ ਤੇਵਰ¹ ਸਜ ਕੈ।
 ਭਾਇਨ ਬਿਬਿਧਿ ਉਪਾਇਨ ਲਜਾਇਨ¹,
 ਅਰਪਾਇਨ ਹਿਤ ਲਜ ਕੈ **॥ ੩੧ ॥**
 ਇਤ ਗੁਰੂ ਭ੍ਰਿਤਨ¹ ਫਰਸ ਸਰਸ ਕਰਿ²,
 ਤਨਜੋ ਬਿਤਾਨਾਂ¹ ਪਾਵਨ।
 ਝਾਲਰ ਜਰੀ ਝਮਕ ਝੁਕ ਝੂਲਤ,
 ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ ਸੁਹਾਵਨ¹।
 ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਗਮਗਾਤ ਅਤਿ¹,
 ਕੰਚਨ ਥੰਭ ਥਿਰਾਏ¹।
 ਬਡ ਮਸਨੰਦ ਅਮੰਦ ਦੀਹ ਦੁਤਿ,

¹ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ੨੬ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ।
¹ਫੁਰਤੀ ਕਰਕੇ।
¹ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਮੁਖ ਉਪਰ (ਮੀਂਡੈ) ਮਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਮੰਨ ਕੇ।
¹ਖੇਡਦੇ ਹਨ।
¹ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ।

¹ਪਹਿਰ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾਦਾਰ।
¹ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਕੱਪੜੇ।
¹ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ।
¹ਅਰਪਣ ਵਾਸਤੇ {ਲਜ ਕੈ} ਲੱਝ ਕੇ ਭਾਵ ਲੱਭ ਕੇ।
¹ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ। ²ਸੁੰਦਰ ਵਿਛਾਈ ਕਰਕੇ।
¹ਚੰਦੋਆ।

¹ਜਰੀ ਦੀ ਝਾਲਰ ਝੁਕ ਕੇ ਝੂਲਦੀ ਤੇ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।
¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਥੰਮ ਭਾਵ ਚੋਬਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਬੁਲੰਦ ਉਪਧਾਨ ਸੁਹਾਏ¹ ॥ ੩੨ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਲਗੋ ਚੰਦੋਆ ਚਮਕਤ,
ਚਕਿਤ ਚਿੱਤ ਚਖਿ ਦੇਖੈ¹।

ਸੁਚ ਮਖਤੂਲ ਮੁਕੈਸ਼ੀ ਝਾਲਰ¹

ਲਾਲਨ ਲਰੀ ਬਿਸੇਖੈ¹।

ਪਦਮਰਾਗ ਆਦਿਕ ਮਨਿ ਅਨਗਨ,
ਜਟੜੋ ਚਾਂਦ ਮਧ ਚਮਕੈ¹।

ਛੱਬਾ ਛੁੱਟੜੋ ਚਿੰਤ ਮਨਿ ਕਾ ਵਿਚ¹,
ਨੀਲਮ ਹੀਰੇ ਦਮਕੈ¹ ॥ ੩੩ ॥
ਕਹਿ ਨ ਸਕੈ ਸਾਰਦ¹ ਅਹਿ² ਸਬਿ ਛਬਿ³
ਤਬਿ ਕਬਿ ਕੋਨ ਸੁਨਾਵੈ¹।
ਰਵਿ ਸਸਿ ਸੰਪਾ ਉਡਗਨ ਸਿਮਟੇ¹,

ਆਖਰ ਇਹੀ ਬਤਾਵੈ¹।

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਸਜਿ ਲਵਾਸ¹ ਸਬਿ,
ਤੂਰਨ ਆਇ ਬਿਰਾਏ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ,
ਅਨੀਰਾਇ ਸੰਗ ਆਏ ॥ ੩੪ ॥

ਬਹੁ ਸਿਤਕਾਰ ਪਿਆਰ ਸੈਂ ਭੁਜ ਗਹਿ¹,
ਨਾਤੀ¹ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਏ।

ਜੇਵਰ ਜੇਵਰ ਜਰੇ ਜ੍ਹਾਹਰ¹,
ਤੇਵਰ¹ ਅੰਗਨ ਸੁਹਾਏ।

ਉਮਰ ਨਵੀਨ ਮ੍ਰਿਦੁਲ¹ ਨਿੰਮ੍ਰ ਅਤਿ,
ਸੁੰਦ੍ਰ ਸਾਂਤਿ ਸ੍ਰੁਪੰ।

ਨੂਰ ਜਹੂਰ ਭੂਰ ਮੁਖਿ ਦਮਕਤ,
ਸਮ ਸਸਿ ਸਦਨ ਅਨੂਪੰ¹ ॥ ੩੫ ॥

¹ਬਹੁਤੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਗੱਦੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚੇ ਸਰਹਾਣੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

¹ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ (ਹੈਰਾਨ) ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

¹ਸੁੱਚੇਰੇਸ਼ਮ ਤੇ ਮੁਕੈਸ਼ ਵਾਲੀ ਝਾਲਰ ਹੈ। {ਮੁਕੈਸ਼-ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਤੇ ਚਪਟੀਆਂ ਤਾਰਾਂ।}

¹ਲਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਹਨ।

¹ਲਾਲ ਕੰਵਲ ਵਰਗੇਰੰਗ ਦੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਮਣੀਆਂ (ਦਾ ਬਣਾ ਕੇ) ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਚੰਦ (ਚੰਦੋਏ ਦੇ) ਵਿਚਕਾਰ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਵਿਚਕਾਰ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਦਾ ਛੱਬਾ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

¹ਸਰਸੁਤੀ। ਐਸ਼ ਨਾਗ। ਐਸ਼ਭਾ।

¹ਸੂਰਜ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਸੰਪਾਤੀ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਤਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ। {ਸੰਪਾਤੀ- ਸੂਰਜ ਦੇਰਥਵਾਹੀ ਅਰੁਣ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਜਟਾਯੂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਸੀ।}

¹ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਜਾ ਕੇ।

¹ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ।

¹ਪੋੜ੍ਹੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ)।

¹ਜਿਹੜੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਵਾਹਰ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

¹ਕਪੜੇ, ਪੁਸ਼ਾਕੇ।

¹ਕੋਮਲ।

¹ਉਪਮਾਰਹਿਤ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ (ਭਾਵ ਮੰਡਲ) ਵਰਗੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ

ਪੇਖਿ ਸੁਰੇਸ¹ ਧਨੇਸ² ਚਕਿਤ ਹੂੰ³,
 ਗੁਰ ਕੀ ਬਿਭੋ¹ ਮਹਾਨੰ।
 ਜਨ ਸੁਰ ਸਭਾ ਸਹਿਤ ਮਘਵਾ ਲੋ¹,
 ਸੋਹਿਤ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨੰ।
 ਮਤ ਕੋਊ ਮਨ ਮਾਨੈ ਮ੍ਰਿਖਾ¹,
 ਉਸਤਤਿ ਕਵਿ ਨੈ ਗਾਈ।
 ਅਚਰਜ ਨਹੀ ਸਾਚ ਹੀ ਹੂੰ ਹੈਂ,
 ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜਗ ਸਾਂਈ ॥ ੩੬ ॥
 ਕੀਰਤਨ ਕਰੈਂ ਰਬਾਬੀ ਰਾਗੀ,
 ਜੋ ਸੁਨਿ ਗੰਧੂਬ ਚੌਕੈਂ¹।
 ਛਰੀ ਜਰਾਵ ਜਰੀ ਗਹਿ ਠਾਂਢੇ,
 ਸੇਵਕ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮੌਕੈਂ¹।

ਜਨ ਗਨ ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਦਰਸੈਂ ਇਕ ਟਕ,
 ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮਰਸ ਘੁਟੈਂ¹।
 ਪੋਖੈਂ¹ ਗੁਰੁ ਸੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਸਬਿ ਕੋ
 ਸਿੱਖ ਚਾਰ ਫਲ ਲੁਟੈਂ ॥ ੩੭ ॥
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਭੋਗ ਪਵਾਇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ
 ਉਠਿ ਅਰਦਾਸ ਸੁਧੈ ਕੇ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਤਈਂ ਨਿਜ ਗਾਦੀ,
 ਊਪਰ ਭਲੇ ਬਿਠੈ ਕੈ।
 ਬ੍ਰਿਧ ਅੰਸ¹ ਸ੍ਰੀ ਭਾਨੇ ਜੀ ਤੇ,

ਕੇਸਰ ਤਿਲਕ ਕਰੈ ਕੈ।
 ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ ਨਲੇਰ ਏਕ ਧਰਿ,
 ਤੀਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਾਂ ਲੈ ਕੈ ॥ ੩੮ ॥
 ਜਗਬੰਦਨ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਦੀਨੀ,
 ਨੰਦਨ ਨੰਦਨ ਤਾਂਈਂ¹।

ਮੁਖ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
¹ਇੰਦ੍ਰ। ²ਕੁਬੇਰ। ³ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਬਿਭੂਤ, ਸੱਮਗ੍ਰੀ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ।

¹ਝੂਠੀ।

¹ਤੁੱਬਕ ਉਠਦੇ ਹਨ।

¹ਜੜਾਊ ਜੜੀਆਂ ਛਟੀਆਂ (ਭਾਵ ਛੋਟੀਆਂ ਚੋਬਾਂ) ਫੜ ਕੇ
 ਸੇਵਕ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਖੜੇ ਹਨ।

¹ਘੁੱਟਾਂ ਭਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਉਲਾਦ ਭਾਵ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਭਾਈ
 ਸੂਵਣ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ
 ਜੀ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ (ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ) ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਅਮੋਲ ਸਿਰੇਪਾ,
 ਦੀਨੇ ਸਹਿ ਗੁਰਜਾਈ।
 ਪੁਨ ਸੁਨਾਇ ਸਬਿ ਕੋ ਗੁਰੁ ਭਾਖਯੋ,
 ਇਨ ਕੋ ਮਮ ਬਪੁ¹ ਮਾਨਯੋ।
 ਰਾਗ ਰੋਖ ਬਿਨ ਤੀਨੋ ਪੁੱਤ੍ਰਨ,
 ਝਟ ਉਠਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨਯੋ ॥ ੩੯ ॥
 ਪੁਨਾ ਮਸੰਦਨ ਸੇਲੀ¹ ਟੋਪੀ,
 ਮਾਲਾ ਚੋਲੇ ਦੀਏ।
 ਸੋ ਉਠਾਇ ਹਰਿ ਰਾਇ ਪਾਇ ਤਨ,
 ਅਧਿਭੁਤ ਦੁਤਿ ਯੁਤ ਥੀਏ।
 ਪੁਨ ਭਾਂਨੇ ਅੱਸ੍ਰ ਉਮਦਾ¹ ਕਲਗੀ,
 ਜਿਗਾ ਜਰਾਊ ਅਰਪੇ।
 ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਸਰ ਹਯ,
 ਜੋਧ ਸ਼ਾਹਿ ਸਮਰੱਪੇ ॥ ੪੦ ॥
 ਭਲੁਨ, ਭਗਤੂ, ਮੋਹਨ, ਕਾਲੇ,
 ਲਾਲ ਚੰਦ ਲੋ ਸਿੱਖਨ।
 ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਜੇਵਰ ਹਯ ਬਸਤ੍ਰ,
 ਮੁਕਤਾ¹ ਦਏ ਬਿਲੱਖਨ²।
 ਲਗੇ ਅੰਬਾਰ¹ ਅਪਾਰ ਅੱਗੂ ਗੁਰ,
 ਬੇਸੁਮਾਰ ਧਨ ਆਯੋ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਹਾਥ ਤੈ ਗੁਰੁ ਭੀ,
 ਭ੍ਰਿਤਹਿੰ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦਿਜਾਯੋ¹ ॥ ੪੧ ॥
 ਤੋਰ ਦਰਿਦ੍ਰ ਦਏ ਜਾਚਕਨ¹,
 ਜੇ ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਆਏ।
 ਪੇਖਿ ਲੋਗ ਨ੍ਰਿਪ ਅਚਰਜ ਮਾਨੈ,
 ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਵਹਿ ਜਾਏ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਅਗਾਰੀ ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ,
 ਸਮੁੱਥਤਾ¹ ਸਭਿ ਆਈ।
 ਬਦਨ ਸਦਨ ਦੁਤਿ¹ ਤਤਛਿਨ ਹੋਯੋ,
 ਮਦਨ¹ ਨਿਹਾਰ ਲਜਾਈ ॥ ੪੨ ॥

¹ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ।

¹ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੬ ਦੇ ਅੰਕ ੭ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ ੨।

¹ਵਧੀਆ ਘੋੜਾ।

¹ਮੋਤੀ। ²ਵਿਲੱਖਣ, ਅਨੋਖੇ।

¹ਢੇਰ।

¹ਨੌਕਰਾਂ (ਤੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ) ਨੂੰ ਦੁਆਇਆ।

¹ਮੰਗਤਿਆਂ ਦਾ।

¹ਸ਼ਕਤੀ।

¹ਮੁਖ ਸੋਭਾ ਦਾ ਘਰ।

¹ਕਾਮਦੇਵ।

ਬਡ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਉਮਾਹਿ ਪੇਖਿ ਸਿੱਖ,
 ਚਾਹਿੰ ਬਿਦਾ ਸਬਿ ਹੋਏ।
 ਪੈ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੁ ਅਬਿ ਤਨ ਤਜ ਹੈਂ,
 ਸਮਝ ਇਹੈ ਦੁਖ ਪੋਏ।
 ਆਸਿਖ¹ ਆਇਸ² ਸੀਖਯਾ ਗੁਰੁ ਤੈ,
 ਲੈ ਸਿਖ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰ ਕੋ।
 ਪਾਇ ਸਿਰੋਪਾ ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ,
 ਚਲੇ ਕਹਿਤ ਜਸ ਗੁਰੁ ਕੋ ॥ ੪੩ ॥
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਅੰਤਹਿ ਪੁਰ¹ ਜਬਿ ਪਹੁੰਚੇ,
 ਮਰਵਾਹੀ ਰਿਸ ਕੱਢ ਕੈ।
 ਕਹਯੋ ਪੌੜ੍ਹ ਕੋ ਦਈ ਗੁਰਿਯਾਈ,
 ਲਾਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਛੱਡ ਕੈ।
 ਬਡ ਪੌੜ੍ਹ ਨੇ ਛਲ ਬਲ ਕਰਿ ਭਲ,
 ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਸੰਭਾਰਾ।
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਭੀ ਢਿਗ ਰਾਖਯੋ,
 ਜਿਸ ਪਰ ਕਰੈ ਗੁਜਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥
 ਜਬਿ ਲਗ ਤੁਮ ਹੋ ਤਬਿ ਲਗ ਹੀ ਹਮ,
 ਇਸ ਪੁਰ ਮਾਂਹਿ ਰਹੈ ਹੈਂ।
 ਪਾਛੇ ਕਰਿ ਹਰਿਰਾਇ ਸ੍ਰੀਕਤ¹
 ਛੀਨ ਸਬੀ ਕੁਛ ਲੈਹੈਂ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਔਰ ਠੌਰ ਕਿਤ ਹਮਹੂੰ,
 ਜਾਇ ਥਿਰੈ ਹੈਂ ਅਬਿ ਹੀ।
 ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬਹੁ ਧੀਰਜ ਦੈ ਭਾਖਯੋ,
 ਕਰੋ ਨ ਚਿੰਤਾ ਕਬਿ ਹੀ ॥ ੪੫ ॥
 ਗੁਰੁ ਕਾ ਪੰਥ ਬਢੈ ਬਹੁ ਜਗ ਮੈਂ,
 ਇਨੈਂ ਕਮੀ ਨਹਿ ਕਾਈ।
 ਇਨ ਪੀਛੈ ਬਹੁ ਕਰੈਂ ਗੁਜਾਰਾ,
 ਪੈਹੈਂ ਕਬੀ ਗੁਰਿਯਾਈ*।
 ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੀ ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਮ,

¹ਦੁੱਖ 'ਚ ਪ੍ਰੋਏ ਗਏ, ਦੁੱਖ 'ਚ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਗਏ।

¹ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ। ²ਆਗਿਆ।

¹ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ।

¹ਸ਼ਰੀਕਾ, (ਅ) ਈਰਖਾ।

*ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ।

ਸੰਸਤਿ¹ ਬਡ ਪ੍ਰਕਾਸੈ।
 ਬੈਨ ਐਨ ਸਤ ਪਤਿ ਕੇ ਸੁਨਿ ਮਨਿ,
 ਭਈ ਮੋਦ ਵਹਿ ਖਾਸੈ¹ ॥ ੪੬ ॥
 ਪੁਨਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਅਵਸਰ¹ ਪਿਖਿ,
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਅਸ ਭਾਖਯੋ।
 ਮਮ ਸੁਤ ਸੂਧ¹ ਬਿਹਾਰ ਨ ਜਾਨੈ,
 ਇਸ ਹਿਤ ਤੁਮ ਕਯਾ ਰਾਖਯੋ।
 ਇਕ ਸੁਤ ਅਟਲਰਾਇ ਮਮ,
 ਤੁਮਰੇ ਕੋਪ ਹੋਨ ਤੈ ਮਰਯੋ।
 ਅਬਿ ਫਿਰ ਹਮੈ ਤੁਮਾਰੇ ਪੀਛੈ,
 ਕਬੈ ਸ਼੍ਰੀਕਨ ਛਰਯੋ¹ ॥ ੪੭ ॥
 ਸੁਨਿ ਘਰਨੀ ਤੈ¹ ਤਾਨ੍ਹੇ ਬਾਨੀ²,

ਕੁਛ ਰਿਸ ਗੁਰ ਉਰਿ ਆਈ।
 ਤਿਸ ਦਿਸ ਫੈਂਕ¹ ਰੁਮਾਲ ਹਾਥ ਕਾ,
 ਕਹਯੋ ਲੇਹੁ ਗੁਰਜਾਈ।
 ਸਾਥ ਕਲੇਸ਼ ਲਈ ਦੁਖ ਦੈ ਹੈ,
 ਸਿਰ ਲੋ ਦੈਨੋ ਪੈ ਹੈ।
 ਪੈ ਤੁਵ ਨੰਦਨ ਕੇ ਘਰ ਨੰਦਨ,
 ਜਗ ਬੰਦਨ ਬਿਦਤੈ ਹੈ ॥ ੪੮ ॥
 ਮੰਡ ਘੁਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਿਹੰਡੈ,
 ਅਰਿ ਅਖੰਡ ਬਲਵੰਡੈ¹।

ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ ਝੁੰਡ ਬਖੇਰੈ
 ਧਰਾ, ਅਡੰਡਨ ਡੰਡੈ¹।

ਮੰਡੈ ਨਿਜ ਜਸ ਅੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡੈ,
 ਮਤ ਪਖੰਡ ਗਨ ਖੰਡੈ¹।

ਮਾਰਤੰਡ ਆਖੰਡਲ ਕੇ ਸਮ,
 ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਚੰਡ ਬਰਬੰਡੈ¹ ॥ ੪੯ ॥

¹ਉਲਾਦ।

¹ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ। (ਅ) ਬਹੁਤ।

¹ਸਮਾਂ, (ਅ) ਵਿਹਲ।

¹ਸਿੱਧੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ।

¹ਕਦੋਂ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨੇ ਛੱਡਿਆ।

¹ਘਰ ਵਾਲੀ (ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ) ਤੋਂ। ਖਮਿਹਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਚਨ।

¹ਸੁੱਟ ਕੇ।

¹ਤਿੱਖੇ ਜੰਗ ਰਚ ਕੇ ਬਲਵਾਨ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ {ਅਖੰਡ} ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਸ ਕਰੇਗਾ।

¹ਬਹੁਤੇ ਧੜ ਸਿਰ ਤੇ ਮੂੰਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖਲਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ (ਅਡੰਡਨ) ਆਕੀਆਂ ਨੂੰ ਡੰਡ ਦੇਵੇਗਾ।

¹ਆਂਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਜਸ ਫੈਲਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਖੰਡੀ ਮੱਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰੇਗਾ।

¹ਸੂਰਜ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੋਣਗੇ।

ਬੀਰ ਬਲੀ ਬਡ ਪੰਥ ਚਲੈ ਹੈ,
ਧ੍ਰੈ ਹੈ ਤੁਰਕਨ ਸ਼ਾਹੀ।
ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਔ ਜਗ ਗੀਰੀ।
ਹਿੰਦੁਨ ਹੱਦ ਰਖਾਹੀ।

'ਨਾਸ ਕਰੇਗਾ।
'ਜਗਤ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰਨਾ।
'ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਾ ਬਡ ਦੀਪਕ ਹੂ ਹੈ,
ਕਰੈ ਕਮਾਲ ਉਜਾਲਾ।
ਪੈ ਤਿਸ ਹੀ ਲੋ ਰਹਿ ਗੁਰ ਗਾਦੀ,
ਪਾਛੇ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੫੦ ॥
ਇਤਯਾਦਿਕ ਭਾਵਿੱਖਤ ਬਾਚ' ਬਹੁ,
ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਖਸਟਮ ਟੇਰੇ।
ਪਾਂਹਨ ਲੀਕ ਅਲੀਕ ਨੀਕ ਸਬਿ,
ਸਚ ਲਖਿ ਨਿਜ ਪਤਿ ਕੇਰੇ।

'ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

'ਬਚਨ।
'ਕਹੇ।

'ਪੱਥਰ ਦੀ ਲੀਕ ਵਾਂਗ ਨਾ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਚੰਗੇ
ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੱਚੇ ਬਚਨ ਜਾਣ ਕੇ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਭਈ ਮੁਦਤ ਸੁਨਿ,
ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਿਸ ਬਸ ਆਛੈ।
ਆਏ ਬਾਹਰ ਜਾਹਰ ਈਸ਼ਰ,
ਜਿਨੈ ਜੁਗੀਸ਼ਰ ਬਾਂਛੈ ॥ ੫੧ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਹੇਤ ਉਧਾਰਨ ਸਿੱਖਨ,
ਨਰ ਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਹੀਂ।
ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖੇ ਗੁਰੁ ਜਿਨ ਦਿਢ,
ਸੋ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਰਹੀਂ ॥ ੫੨ ॥

'ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਆ।

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਜਲਧ ਬਵੇਕਾ ਗੁਰੁ,
ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਵਨ ਕੀਨ।
ਪਿਖਿ ਨਿੰਮ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਪ੍ਰਤਿ,
ਕਰੈਂ ਸਨੇਹ ਨਵੀਨ ॥ ੫੩ ॥
ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਬਿਵਹਾਰ ਸਬਿ,
ਹਸਤਾਮਲ ਸਮਝਾਨ।
ਪੁਨ ਸਿਖ ਗਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ਕੋ,
ਕਰਿ ਬਿਸ਼ੋਕਾ ਦੈ ਗਯਾਨ ॥ ੫੪ ॥

'ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

'ਆਤਮ ਵਿਦਿਆ।
'ਹੱਥ 'ਤੇਰੱਖੇ ਔਲੇ ਵਾਂਗ (ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਕੇ) ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਸ਼ੋਕਰਹਿਤ।

ਕੋਠਾ ਜੋ ਇਕ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ,
ਪੁਰੀ ਪਤਾਲ ਮਝਾਰ।
ਰਚ ਰਾਖਯੋ ਥਾ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ,
ਪਹੁੰਚੇ ਮਨ ਮੁਦ ਧਾਰ ॥ ੫੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਿਖ ਮਸੰਦ ਸਕਲ ਪ੍ਰਵਾਰੂ।
ਤਹਿੰ ਪਹੁੰਚੇ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗਾਰੂ।
ਗੁਰ ਕਾ ਗਵਨ ਪ੍ਰਲੋਕ^੧ ਵਿਚਰ ਕੈ।
ਸ਼ੋਕਾਤ੍ਰ^੨ ਸਬਿ ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਭਰ ਕੈ ॥ ੫੬ ॥
ਚਿੱਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਸੇ ਗੁਰੈਂ ਨਿਹਾਰੇ।

ਦੇਹ ਗੇਹ ਕੇ ਨੇਹ ਬਿਸਾਰੇ।
ਲਗੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਬਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਮਾਂਹੀ।
ਬਾਤ ਨ ਕਰੈ ਕੋਇ ਸੰਗ ਕਾਂਹੀ ॥ ੫੭ ॥
ਪੈ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਬਿ ਇਮ ਕੈਰੈ^੩।
ਮੰਦ ਭਾਗੀ ਹਮ ਸੰਗ ਨ ਜੈਰੈ^੪।
ਪੁਨ ਗੁਰਿ ਸਭਿ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਸਾਰੀ।
ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ^੫ ਕਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੫੮ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਸਬਿ ਕੇ ਉਰ ਦਯੋ।
ਜਿਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਨਿ ਇਹੁ ਦਿਢ ਠਯੋ।
ਤੀਨੋ ਕਾਲ ਮ੍ਰਿਖਾ^੬ ਜਗ ਅਹੇ।
ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਸਾਖੀ ਨਿਤ ਰਹੇ ॥ ੫੯ ॥

ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਗਜਾਤਾ ਜੋਈ।

ਨਿਸਚੇ ਹਮ ਆਤਮ ਹੈਂ ਸੋਈ।
ਦੇਹ ਸਬੰਧ ਹਮੈਂ ਕੁਛ ਨਾਹੀ।
ਜਨਮਯੋ ਇਹੁ ਤਨ ਮਰ ਹੈ ਯਾਹੀ ॥ ੬੦ ॥
ਮਰਣ ਪ੍ਰਾਣ ਬਿਯੋਗ ਕਲਾਪਕ^੭।

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਹਮ ਨਭ ਜਯੋ^੮ ਬਿਯਾਪਕ।

^੧ਪ੍ਰਲੋਕ ਜਾਣ ਭਾਵ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ।

^੨ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਵਿਆਕੁਲ।

^੩ਗੁਰਾਂ ਨੇ (ਉਹ ਸਾਰੇ) ਲਿਖੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਰਗੇ (ਜੜੇ ਹੋਏ) ਦੇਖੇ।

^੪ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੇ।

^੫ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

^੬ਜਾਵਾਂਗੇ।

^੭ਵਰਖਾ।

^੮ਪੱਕਾ (ਨਿਸਚਾ) ਹੋ ਗਿਆ।

^੯ਮਿਥਿਆ, ਝੂਠਾ।

^{੧੦}ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ (ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ) ਸਦਾ (ਕਾਇਮ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

^{੧੧}ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾਂ (ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਤੇ ਸਬੰਧਤ) ਦਾ ਜੋ ਜਾਣੂ ਹੈ।

^{੧੨}ਦੇਹ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੀ ਮਰਣਾ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

^{੧੩}ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ।

ਤਨ ਮਿਥਯਾ ਜਢ ਦੁਖਦ ਨਿਹਾਰੋ।

ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦਰੂਪ ਹਮਾਰੋ॥ ੬੧ ॥

ਕਟੈ ਨ ਜਰੈ ਨ ਗਰੈ ਕਦਾਂਹੀ।

ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਤਮ ਮੈਂ ਨਾਹੀ।

ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਰਰੈਂ।

'ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ' ॥ ੬੨ ॥

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਬਿ ਕੇ ਦਿਢ ਭਯੋ।

ਭਏ ਬਿਸ਼ੋਕ ਸੋਕ ਸਭਿ ਗਯੋ।

ਪੁਨ ਬਹਿਰੰਤੁ ਤੈ ਸੋ ਕੋਠਾ।

ਲੇਪਨ ਕੀਨ ਸੁਗੰਧਿਤ ਸੋਠਾ॥ ੬੩ ॥

ਕੁੰਕਮ¹ ਚੰਦਨ ਅਗਰ² ਕਪੂਰ।

ਬਿਬਿਧਾ ਅਤਰ ਛਿਰਕਯੋ ਭੂਰਿ।

ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਫੂਲ ਲਰਕਾਈ।

ਫੈਲ ਸੁਗੰਧੀ ਗਈ ਦਿਸਾਈ॥ ੬੪ ॥

ਡਾਰ ਕੁਸਾਸਨ* ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਿਛੌਨਾ।

ਕੀਨ ਘ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਢਿਗ ਤੋਨਾ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਸਾਰੀ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ¹ ਕਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੬੫ ॥

ਕਹਯੋ ਕਰੋ ਸਬਿ ਮੰਗਲ ਚਾਰੂ।

ਪਢੇ ਸ਼ਬਦ ਸਾਨੰਦ ਉਦਾਰੂ।

ਹਮ ਜੈਰੈਂ ਅਬਿ ਅਪਨੇ ਧਾਮੂੰ।

ਕਰਯੋ ਨ ਸੋਕ ਰਰਯੋ ਸਤਿਨਾਮੂ ॥ ੬੬ ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਿਯ ਮਮ¹ ਜੋ ਕਹਯੋ ਕਮਾਵੈ।

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸੋ ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਪਾਵੈ।

ਅਸ ਕਹਿ ਦੈ ਕਰਿ ਸਬਿਨ ਦਿਲਾਸਾ।

'ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ।

'ਉਹ ਆਤਮਾ ਨ ਕੱਟੀਦਾ ਹੈ ਨ ਸੜਦਾ ਹੈ ਨ ਕਦੇ ਗਲ੍ਹਦਾ ਹੈ।

'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਫੇਰ ਉਹ ਕੋਠਾ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ।

'ਸੁੰਦਰ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਨਾਲ।

'ਕੇਸਰ। ²ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਲੱਕੜੀ।

'ਸਾਰੇ ਪਾਸੀਂ।

'ਦੱਭ ਦੇ ਆਸਣ ਦਾ ਕੋਮਲ ਵਿਛਾਉਣਾ ਵਿਛਾ ਕੇ। *ਦੱਭ ਦਾ ਆਸਣ ਵਿਛਾਉਣਾ ਤੇ ਕੋਲ ਘ੍ਰਿਉ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲਣਾ ਆਦਿ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੈ, ਸਿਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ' ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

'ਤਿਸ (ਆਸਨ) ਕੋਲ।

'ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਉੱਪਰ।

'ਵਰਖਾ।

'ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ।

'ਭਰੋਸਾ।

ਧੀਰਜ ਗਜਾਂਨ ਦੀਨ ਨਿਜ ਖਾਸਾ¹ ॥ ੬੭ ॥

¹ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤਾ।

ਪੁਨਾ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਭਾਨੇ ਤਾਂਈਂ।

ਕਹੜੇ ਸਾਤ ਦਿਨ ਰਹੇ ਇਥਾਂਈਂ।

ਸਪਤਮ ਦਿਨ ਹਰਿ ਰਾਇ ਕਿਵਾਰੈਂ¹।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ।

ਖੋਲ੍ਹੇ, ਪੁਨ ਸੋ ਹਮੈਂ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੬੮ ॥

ਇਮ ਕਹਿ ਪ੍ਰਭ ਕੋਠੇ ਮੈਂ ਗਏ।

ਦ੍ਵਾਰ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜੁਤ ਕਏ¹।

¹ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਬੈਸੇ ਪਦਮਾਸਨ¹ ਗੁਰੂ ਈਸ਼ਰ।

¹ਸੱਜੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਟ ਤੇ ਸੱਜਾ ਪੈਰਰੱਖ ਕੇ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਫੜਨਾ, ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਠੋਡੀਰੱਖ ਕੇ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਉਪਰ ਨਿਗਾਹ ਜਮਾਉਣੀ।

ਜੈਸੇ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸਿੱਧ ਜੁਗੀਸ਼ਰ ॥ ੬੯ ॥

ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੋ ਰੋਕ ਗੁਸਾਂਈਂ।

ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਤਿ ਟਿਕਾਈ।

ਜਦੁ ਪਤਿ ਜਿਮ¹ ਨਿਰਜਨ ਬਨ² ਮਾਂਹੀ।

¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਂਗ। ²ਉਹ ਜੰਗਲ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਜਾਇ ਸਮਾਧੀ ਸਾਧੀ ਆਹੀ¹ ॥ ੭੦ ॥

¹ਲਾ ਲਈ ਹੈ।

ਛੈ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਥਿਰ¹ ਰਖੀ ਸਮਾਧੀ।

¹ਟਿਕ ਕੇ।

ਅਦ੍ਵੈ ਅਚੱਲ ਸਰੂਪ ਅਗਾਧੀ।

ਬਡੀ ਫਜਰ¹ ਸਾਤਮ ਦਿਨ ਲਾਗੇ²।

¹ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ²ਜਦੋਂ ਸੱਤਵਾਂ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

ਫੋਰ ਕਪਾਰ¹ ਗਏ ਤਨ ਤਜਾਗੇ ॥ ੭੧ ॥

¹ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਫੋੜ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਆਗਵਨ ਸੁਰਨ ਸੁਨਿ ਫੋਰਨ¹।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣ ਕੇ {ਫੋਰਨ} ਬਹੁਤ ਛੇੜੀ।

ਸਜਿ ਬਿਵਾਂਨ ਬਡ ਉਤਸ਼ਵ¹ ਤੌਰਨ।

¹ਵੰਗ ਨਾਲ।

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਮਿਲਿ ਸਬਿ ਤਹਿ ਆਏ।

ਜੈ ਜੈ ਧੁਨਿ ਕਰ ਸੁਮਨ ਬਸਾਏ¹ ॥ ੭੨ ॥

¹ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਪੁਨ ਬਿਵਾਂਨ ਇਕ ਆਯੋ।

ਰਵਿ ਸਸਿ ਸੰਪਾ ਜਨ ਸਿਮਟਾਯੋ¹।

¹ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਸੰਪਾਤੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। {ਸੰਪਾਤੀ=ਸੂਰਜ ਦੇਰਬਵਾਹੀ ਅਰੁਣ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਜਟਾਯੂ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ।}

ਮਣ ਗਣਰਚਿਤ ਖਚਤ ਜਗਮਗਹੀਂ¹।

¹ਬਹੁਤੀਆਂ ਮਣੀਆਂ (ਰਚਿਤ) ਘੜ ਕੇ (ਖਚਤ) ਜੜੀਆਂ

ਲਾਲ ਬਿਸਾਲ ਦੀਪ ਸੇ ਜਗਹੀਂ ॥ ੨੩ ॥

ਪੁਤਲੀ ਚਾਰ ਚਵਰ ਕਰ ਲੀਏ।

ਕਲਸ ਉਤੰਗ ਪਤਾਕਾ ਥੀਏ।

ਬੇਗਵੰਤ ਅਤਿ ਇਛੁਯਾ ਚਾਰੀ।

ਤਾਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਕਰੀ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥

ਗੀਰਬਾਨ ਸਬਿ ਆਨ ਚੁਫੇਰੇ।

ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਉਚਾਰ ਬਧੇਰੇ।

ਕੁਸਮਾਂਜਲ ਭਰਿ ਭਰਿ ਬਰਸਾਂਵੈਂ।

ਕਲਪ-ਤਰੂ ਫੁਲ ਮਾਲ ਚਢਾਵੈਂ ॥ ੨੫ ॥

ਦੇਵ ਬਧੂਟੀ ਅੱਗ ਨਾਚੈਂ।

ਕਮਲਾਸਨ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਬਾਚੈਂ।

ਜਿਸ ਸੁਰ ਕੇ ਪੁਰ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਜਾਵੈਂ।

ਦਰਸ ਹੇਤ ਸੋ ਆਗੈ ਆਵੈਂ ॥ ੨੬ ॥

ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਗੰਧਿ ਮਹਕਾਵੈਂ।

ਮੰਗਲਚਾਰ ਉਚਾਰ ਸੁਨਾਵੈਂ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰੈਂ।

ਅਭਿਖੇਕੈ ਜੈ ਧੁਨੀ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੨੭ ॥

ਜਹਿੰ ਲਗ ਪਹੁੰਚਨ ਜਿਹ ਸੁਰ ਸ਼ਕਤੀ।

ਤਹਿੰ ਪਹੁੰਚਾਇ ਫਿਰੈਂ ਸਹਿ ਭਗਤੀ।

ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਵੈਕੁੰਠਹਿੰ ਤੈ ਪਰ।

ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਗੁਰੁਪੁਰਿ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਵਰ ॥ ੨੮ ॥

ਜਹਾਂ ਨ ਮਾਯਾ ਦੁੰਦ ਬਿਆਪਤ।

ਇਕ ਰਸ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਰਹਾਵਤ।

ਔਰ ਸੁਰਨ ਕੇ ਪੁਰ ਹੈਂ ਜੇਤੇ।

ਤੀਨ ਦੋਸ਼ ਕਰਿ ਬਿਜਾਪਤ ਤੇਤੇ ॥ ੨੯ ॥

ਪੁੰਨਜ ਜੱਨਜ ਫਲ ਭੁਗ ਹੈਂ ਖੀਨੈ।

ਅਤਿ ਸਹਿਤਾ ਕਾ ਦੁੱਖ ਅਤਿ ਪੀਨੈ।

ਅਰ ਅਸੁਰਨ ਡਰ ਸਬਿਨ ਰਹਾਈ।

ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਮੈਂ ਯਹਿ ਤੀਨੋ ਨਾਹੀ ॥ ੩੦ ॥

ਹੋਈਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚਾਰ ਪੁਤਲੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਚੌਰ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਉੱਚੇ ਕਲਸ ਤੇ ਝੰਡੀਆਂ (ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ) ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ।

ਦੇਵਤੇ।

ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ।

ਕਲਪ ਬਿੱਛ।

ਅਪੱਛਰਾਂ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਸਤਤ ਦੇ ਛੰਦ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ।

ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਣੇ।

ਪਰੇ ਭਾਵ ਅੱਗੇ।

ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਪਦਾਰਥ ਭਾਵ ਹਰਖ ਸੋਗ ਆਦਿ। (ਅ) ਦੁੱਖ।

ਦੋਸ਼ਾਂ ਸਹਿਤ ਹਨ।

ਪੁੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਫਲ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਾਣ ਵਡਿਆਈ ਵੇਖ ਕੇ ਨ ਸਹਾਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਉ।

ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਬਸੇ, ਸੁਰਨ ਰਹੱਸ¹ ਅਨੰਦ, ਖੁਸ਼ੀ।

ਅਤਿ ਕੀਨ।

ਇਤ ਗੁਰੁ ਤਨ ਯੁਤ ਸਿੱਖਨ ਕੀ, ਗਾਥਾ ਸੁਨੋ
ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੮੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਜਬਿ ਕੋਠੇ ਮਧ ਥੇ ਗੁਰੁ ਗਏ।

ਸਿੱਖ ਚੁਫੇਰੇ ਥਿਰ ਰਹਿਵਏ।

¹ਬੈਠੇ ਰਹੇ।

ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤ ਗੁਜਾਰੇ।

ਛੈ ਦਿਨ, ਸਾਤਮ ਦਿਵਸ ਸਕਾਰੇ ॥ ੮੨ ॥

¹ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ)।

ਅਰੁਣ ਬਰਣ ਨਭ¹ ਚਮਕ ਬਿਵਾਂਨਨ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਲਾਲਰੰਗ।

ਪਿਖਿ, ਜੈ ਧੁਨਿ ਸੰਖਨ ਸੁਨਿ ਕਾਨਨ।

ਬੁਧਿਵਾਂਵਨ ਸਿੱਖਨ ਦਿਢ ਜਾਨਾ।

ਗੁਰੁ ਸਹਿ ਸੁਰਨ¹ ਗਏ ਅਸਮਾਨਾ ॥ ੮੩ ॥

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਸਮੇਤ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਨੁਾਇ ਹੈ ਤਜਾਰੈ।

ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਕੀਨ ਥਿਰ ਦ੍ਵਾਰੈ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਕੇ।

ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਿਵਾਰ ਆਪ ਹੀ ਜਬੈ।

ਗੁਰੁ ਤਨ ਪਿਖਜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨੁ ਤਬੈ ॥ ੮੪ ॥

ਥਿਰੇ ਕੁਸਾਸਨ ਪੈ ਪਦਮਾਸਨ¹।

¹ਦੱਭ ਦੇ ਆਸਣ 'ਤੇ ਪਦਮ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਲਗੇ ਕੰਧ ਸੋਂ ਕੰਧ ਸ੍ਵਾਸ ਨ¹।

¹ਕੰਧ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਜਾਇ ਪਗ ਬੰਦੇ।

ਗੁਰੁ ਸੁਤ, ਭਾਨਾ, ਜੋਧ, ਮਸੰਦੇ ॥ ੮੫ ॥

ਸਤਲੁਜ ਜਲ ਮੰਗਵਾਇ ਨੁਵਾਏ।

ਸੁਠ ਬਿਵਾਂਨ ਪਰ ਧਰਿ ਪੌਢਾਏ।

¹ਲੰਮੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ਜੁਗ ਸਹਿ ਤਿਯ ਔਰੈਂ।

ਆਈ ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਡਾਰਤ ਗੌਰੈਂ ॥ ੮੬ ॥

ਖੁਲ੍ਹੇ ਕੇਸ ਤਨ ਤਾੜਤ¹ ਕੂਕੈਂ*।

¹ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। *ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਮਹਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ

ਤੁਮ ਬਿਨ ਜਗ ਸੁਖ ਪਾਤ ਅਲੁਕੈਂ¹।
 ਦਰਸਨ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬਿਸਮੋਹੈਂ¹।
 ਮੁਖ ਕੀ ਕਾਂਤਿ¹ ਜਿਯਤ ਸਮ ਸੋਹੈ ॥ ੮੭ ॥
 ਪਸਮੰਬਰ¹ ਪਾਟੰਬਰ² ਪਾਏ।
 ਉਪਰ ਫੂਲ ਸਮਾਲ ਬਸਾਏ।

ਜੈ ਜੈ ਧੁਨਿ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਰੀ।
 ਇਕ ਦਿਸ ਅਖਿਲ ਚਮੁੰ¹ ਗੁਰੁ ਖਰੀ² ॥ ੮੮ ॥
 ਰੋਵਨ ਕਰਤ ਭਰਤ ਬਡ ਸ੍ਰਾਸੈਂ¹।
 ਕਹੈਂ ਕੌਨ ਪੁਰਵੈ¹ ਹਮ ਆਸੈਂ।
 ਭਈ ਭੀਰ ਸਬਿ ਫੂਲ ਬਸਾਵੈਂ।
 ਨਿਕਟਿ ਹੋਇ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਜਾਵੈਂ ॥ ੮੯ ॥
 ਮਿਲਿ ਭਲ ਸਿੱਖਨ ਸੁਤਨ ਮਸੰਦੈਂ।
 ਲਯੋ ਬਿਵਾਨ ਉਠਾਇ ਬੁਲੰਦੈ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਸੁ ਚਵਰ ਢੁਰਾਵੈਂ।
 ਧਨ ਗਨ ਕੰਚਨ¹ ਫੂਲ ਬਸਾਵੈਂ ॥ ੯੦ ॥
 ਚਲੇ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵਤ ਆਗੇ।
 ਪਾਵੈਂ ਧਨ ਜਹਿੰ ਪੌੜੀ ਲਾਗੇ।
 ਚੰਦਨ ਚਿਖਾ ਬੁਲੰਦ ਚਿਨਾਈ।
 ਤਾਂ ਪਰ ਧਰਿ¹ ਲਕਰੀ ਬਹੁ ਪਾਈ ॥ ੯੧ ॥
 ਸੂਰਜ ਮਲ ਜਬਿ ਅਗਨੀ ਦੀਨੀ।
 ਕੂਕੈਂ ਨਿਸਰੀ¹ ਸਬਿ ਕੀ ਪੀਨੀ²।
 ਪਾਯਕ¹ ਸੁਭਟ ਰੁਦਨ ਬਹੁ ਕਰਹੀਂ।
 ਕਹੈਂ ਸਰਨ ਹਮ ਕਾਂ ਕੀ ਫਰਹੀਂ ॥ ੯੨ ॥
 ਹੇ ਗੁਰ ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੌਨ ਹਮਾਰੀ।
 ਸੁਧ ਲੈਹੈ ਕੈਹੈ¹ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੀ।
 ਪੁਨੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਹੇਰਾ¹।
 ਅਬਿ ਰਖਕ ਕੋ ਰਹਯੋ ਨ ਮੇਰਾ ॥ ੯੩ ॥

ਤੁਕਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਠ ਸਨ ਕਿ "ਮਤ ਮੈ ਪਿਛੈ ਕੋਈ ਰੋਵਸੀ ਸੋ
 ਮੈ ਮੂਲਿ ਨ ਭਾਇਆ ॥ "

¹ਅਕਾਸ਼ 'ਚੋਂ ਅੰਗਿਆਰਾਂ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਵਾਂਗ ਹਨ।

¹ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਚਮਕ।

¹ਪਸਮ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ। ²ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ।

¹{ਸਮਾਲ} ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ
 ਕੀਤੀ।

¹ਸਾਰੀ ਫੌਜ। ²ਖੜੀ ਹੈ।

¹ਵੱਡੇ ਸਾਹ ਭਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਹਾਹੁਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ।

¹ਸੋਨਾ।

¹{ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਪਰ} ਰੱਖ ਕੇ।

¹ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ²ਬਹੁਤੀਆਂ।

¹ਦਾਸ।

¹ਕਰੇਗਾ।

¹ਦੇਖਿਆ।

ਗਹਿ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਦੁਖ ਬਡ ਦੈ ਹੈਂ।
 ਉਸ ਜੀਵਨ ਤੈ ਮਰਨ ਭਲੈ ਹੈ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਚਲੋਂ ਗੁਰੂ ਕੈ ਸੰਗੈ।
 ਅਸ ਵਿਚਾਰ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ਉਮੰਗੈ ॥ ੯੪ ॥
 ਛਾਰ ਮਾਰ ਵਿਚ ਚਿਖਾ ਸੁ ਪਯੋ।
 ਗੁਰੂ ਪਗ ਪਰ ਧਰਿ ਮੁਖ ਜਰ ਗਯੋ।
 ਤਿਮ ਹੀ ਕੁੱਦਯੋ ਸਾਂਗਾਰਾਨਾ।
 ਗੁਰੂ ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਦੁਖਦ ਪਛਾਨਾ ॥ ੯੫ ॥
 ਸਿੱਖ ਏਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਰਿਦਿੱਤਾ।
 ਤਿਨ ਭੀ ਜਰ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਲਿਤਾ।
 ਔਰ ਕਿਤਕ ਰਜਪੂਤਨ ਤਬੈ।
 ਕਸਦਾ ਕੀਨ ਕੂਦਨ ਕਾ ਜਬੈ ॥ ੯੬ ॥
 ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਪੁਨਾ ਸਬ ਬਰਜੇ।
 ਜੋਧ ਆਦਿ ਸੁਭਟੋਂ ਨੇ ਤਰਜੇ।
 ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਭੁਜ ਖੁਦ ਉਨ ਕੀ ਗਹੀ।
 ਦੈਹੁੰ ਨ ਤੁਰਕੈਂ ਬਾਨੀ ਕਹੀ* ॥ ੯੭ ॥

¹ਅ: ਇਰਾਦਾ।

¹ਤਾੜੇ।

*ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਣਾ ਸਾਂਗਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਰਿਦਿੱਤਾ ਆਦਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨਾਲ ਚਿਖਾ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਸੜ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਨਵੀਨ ਖੋਜ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੇਖਕ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਹਸਿਨ 'ਫਾਨੀ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਚਿਖਾ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਸੜ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜਵਾਈ ਦਾ ਸੇਵਕ ਇਕ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਸਿੱਖ ਰੈਫ਼ਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫਾਰਸੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤੀ ਨੰ: ੬੪੬/੧੧੨, ਸਫਾ ੮੩)

ਕਰ ਕਪਾਲ ਕਿਰਿਆ ਪੁਨ ਚਲੇ।
 ਹਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਰ ਤ੍ਰਿਨ* ਭਲੇ।

*ਕਪਾਲ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕੱਖ ਤੋੜਨੇ ਆਦਿ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨਮਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਅਣਬਣ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਥਨ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਰੋਦਨ ਕਰੈਂ ਸਿਖ ਗਨ ਭੂਰੈਂ।

¹ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੌਨ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੇ ॥ ੯੮ ॥

ਤਥਾ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਰੁਵੈਂ ਹੈਂ।

ਕੋ ਸਿਤਕਾਰ ਹਮਾਰ ਕਰੈ ਹੈ।

¹ਕਰੇਗਾ।

ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਦੇਸ ਪ੍ਰਵਾਰੂ।

ਰੋਇ ਕਹੈਂ ਕੋ ਹਮੈਂ ਸੰਭਾਰੂ ॥ ੯੯ ॥

ਜਨ ਕਰੁਨਾ ਰਸ ਡਾਰਜੋ ਡੇਰਾ।

ਗੁਰੂ ਬਯੋਗ ਤੈ ਕਸ਼ਟ ਬਧੇਰਾ।

ਭਾਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਬਿ ਸਮਝਾਏ।

ਗੁਰੂ ਜੀਵਤ ਸਦ ਅੰਗ ਸੰਗਾਏ ॥ ੧੦੦ ॥

ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਸਿਮਰੈ ਜੋ ਜਹਾਂ।

ਪੁਰਵੈਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਧਾ ਤਿਹ ਤਹਾਂ।

ਸ਼ਕਤਿ ਬੁਲੰਦ ਜਗਤ ਜਿਨ ਕਾਦਰ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ {ਕਾਦਰ} ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਦ ਹੀ ਹੈਂ ਹਾਦਰ ਨਾਦਰ। ॥ ੧੦੧ ॥

¹ਕੋਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹਨ।

ਔਰ ਲੋਗ ਜਗ ਕੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਨ ਲਖੋ ਤੁਮ ਤੈਸੇ।

ਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਕਰੋ ਨਹਿਂ ਕੋਊ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਸਹਾਯਕ ਹੋਊ ॥ ੧੦੨ ॥

ਪੁਨ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ।

ਹੈ ਸਿਰ ਪਰ ਤੁਮਰੇ ਜਿਨਿ ਹੱਥ।

ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਅਰਥ। ਪ੍ਰਮਾਰਥ।

¹ਮਾਇਆ ਦੀ ਇੱਛਾ। ²ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ।

ਪੁਰਵੈਂ। ਤੁਮਰੇ ਸਬੈ ਸ੍ਵਾਰਥ ॥ ੧੦੩ ॥

¹ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਗੇ। ²ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ।

ਇਮ ਸਭਿਹਨ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦਯੋ।

ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਰਤਯੋ ॥ ੧੦੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

*ਸੋਲਾਂ ਸਏ ਪਚਾਂਨਵੇ

*ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੪੯ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: 'ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੫ ਸੁਕਰਵਾਰ ਨੌ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗਈ ਸੰਮਤ ੧੭੦੧ ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ।

ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਥਿਤਿ ਪਾਂਚ।

¹ਸੰ: ੧੬੯੫ ਬਿ: ਮਹੀਨਾ ਚੇਤ ਦੀ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ

ਬਿਤ ਸੀ।

ਹਰਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰ ਤਨ ਤਜੋ,
ਸਿੱਧ ਜੋਗਿਨ ਸਮ ਸਾਚ ॥ ੧੦੫ ॥

ਲੋਕਕ ਬੈਦਕ ਰੀਤਿ ਸਬਿ,
ਕਰੇ ਜੱਗਜ ਬਡ ਦਾਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪਤਮ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਭਏ,
ਪੁਨ ਕਾਯਮ ਉਨਿ ਥਾਨ' ॥ ੧੦੬ ॥

'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥਾਂ (ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ) 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ।

ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ,
ਕੀ ਪੂਰਨ ਕਹਿ ਗਾਬ।

ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਧਯਾਇ ਯਹਿ,
ਟੇਕ ਸਪੂਰਨ ਮਾਥ' ॥ ੧੦੭ ॥

'ਪੂਰਾ ਮੱਥਾ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਖਸਟਮ ਗੁਰੁ ਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ
ਸਮਾਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਠਾਈਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ॥ ੨੮ ॥

੨੯. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ- ਆਰੰਭ}

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਅਰਜਨ ਤਰੂ,
ਅਰਜਨ ਜਸ ਵਿਸਤਾਰ।

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (ਅਰਜਨ ਤਰੂ) ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ
(ਵਾਂਗ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ)
(ਅਰਜਨ) ਉੱਜਲ ਜਸ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਰਜਨ ਬਾਨੀ ਗੁੰਥ ਕਿਯ,
ਪੋਤ ਹੇਤ ਭਵ ਪਾਰ॥ ੧॥

‘ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ (ਪੋਤ) ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ
ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਦੇ ਬਾਣਾਂ (ਵਰਗੀ ਅਮੋਘ) ਬਾਣੀ ਦਾ ਗੁੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਸੁਖਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਅਦੰਦ ਗੁਰੂ,
ਤੁਵ ਪਾਦਰੁਬਿੰਦ ਮਲਿੰਦ ਰਹੋਂ।

‘ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ, ਦੰਦ (ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਾਂ) ਤੋਂ
ਰਹਿਤ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! (ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ) ਤੁਹਾਡੇ
ਚਰਨਾਂ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਭੋਰਾ (ਬਣਿਆ) ਰਹਾਂ।

ਨਹਿ ਚਾਹਤ ਔਰ ਗਜਾਨ ਹਰੀ,
ਗੁਨ ਰਾਵਰ ਕੇ ਨਿਸ ਦੋਸ ਕਹੋਂ।
ਬਿਘਨਾ ਤਮ ਰੈਨ ਕੁਹੂ ਹਿਤ ਸੂਰ,
ਤੁਮੈਂ ਨਭ ਮੋਂ ਉਰਿ ਵਾਸ ਲਹੋਂ।

‘ਬਿਘਨਾ ਰੂਪ (ਕੁਹੂ) ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਅਨੁਰੀਰਾਤ ਨੂੰ (ਦੂਰ
ਕਰਨ) ਵਾਸਤੇ (ਆਪਣੇ) ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ
ਸੂਰਜ (ਵਾਂਗ) ਵਾਸ ਲਵਾਂ।

ਮਨ ਕੇ ਗਨ ਮੰਦ ਮਨੋਰਥ ਜੇ,
ਉਡਗੰਨ ਨਿਸਾਚਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦਹੋਂ॥ ੨॥

‘ਬਹੁਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਤੇ ਉੱਲੂਆਂ (ਵਰਗੇ) ਮਨ ਦੇ ਜੇਹੜੇ ਬਹੁਤੇ
ਮਾੜੇ ਸੰਕਲਪ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿਆਂ।

ਗੁਰੂ ਸੱਤਮ ਕੀ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਕਥਾ,
ਨਰ ਸੱਤਮ। ਕਾਨ ਲਗਾਇ ਮਨੈ।
ਸ਼ਰਧਾ ਭਗਤੀ ਬਿਸਵਾਸ ਯੁਤੈ,
ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਨਿ ਕੈ ਧਰਿ ਹੈਂ ਜੁ ਮਨੈ।
ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਤ ਦਾ ਬਿਤ ਦਾ ਹਿਤ ਦਾ,
ਚਿਤ ਦਾ ਕਿਤ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾਇ ਘਨੈ।

‘ਹੇ ਸ਼੍ਰੋਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ੋ।

‘(ਇਹ ਕਥਾ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ, ਧਨ, ਪ੍ਰੇਮ, ਚਿੰਤਨ
(ਸਿਮਰਨ) ਤੇ ਕੀਰਤੀ (ਜਸ) ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਹੁਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ
ਹੈ।

ਫਲ ਚਾਰ ਉਦਾਰ ਦਤਾਰ ਵਿਚਾਰ,

ਸੁ ਧਾਰ ਲਹੈਂ ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਭਨੈ' ॥ ੩ ॥

ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਰਵਿਵਾਰ ਤ੍ਰਯੋਦਸ,
ਸੰਮਤ ਖੋੜਸ ਸੈ ਜੁ ਸਤਾਸੀ'।
ਧਰ' ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਹੇਤ ਲਯੋ,
ਅਵਤਾਰ ਹਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਅਨਾਸੀ'।
ਬਹੁ ਕੀਨ ਚਰਿਤ੍ਰੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਬਚਿਤ੍ਰੁ',
ਦਏ ਬਰ ਰੰਕ ਕਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਸੀ'।
ਇਹੁ ਭੀਮ ਭਵਾਂਬੁਧ' ਪਾਰ ਕਰੇ ਜਨ,
ਕੋਟਿਨ ਕੋਟਿ ਅਤੋਟ ਜਗਜਾਸੀ' ॥ ੪ ॥
ਲਰਕਾਪਨ ਮੈਂ ਜਪ ਤਾਪਨ ਮੈਂ ਲਗਿ,
ਆਪਨ ਪੌ ਦਿਢ ਕੀਨ ਸਹੀ'।
ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਪਿਤਾਮਹਿ' ਕੀ ਕਰਿ ਸੇਵ,
ਅਤੀ ਬਧਵੀ' ਪਦਵੀ ਸੁ ਲਹੀ।
ਸਬਿ ਰੀਤਿ ਪੁਨੀਤ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਸੁ ਨੀਤਿ,
ਪੁਰਾ ਗੁਰੂਆਂ ਸਮਾਨ ਗਹੀ'।

ਅਸਲੋਂ' ਇਕ ਜੋਤ ਰੁ ਜਾਤਿ ਵਹੀ,
ਬਦਲੀ ਇਕ ਦੇਹ ਪੁਸ਼ਾਕ ਯਹੀ' ॥ ੫ ॥
ਸ਼ਕਤੀ ਭਗਤੀ ਜਗਤੀ ਭਰ ਪੂਜ,
ਗਿਆਤ ਸੁਹਾਤ ਬਖਜਾਤ ਵਹੀ'।

ਭਟ ਭੀਰ ਚਮੁੰ ਢਿਗ ਆਯੁਧ ਜਦੱਪਿ,
ਨਾਹਿ ਕਭੀ ਪਰ ਰਾਰ ਚਹੀ'।
ਸਬਿ ਕੇ ਕਰ ਮਾਲ ਗਹਾਇ ਦਈ,
ਪਲ ਖਾਵਨ ਘਾਵਨ ਜੀਵ ਨਹੀ'।

ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਆਮਦਨੀ ਅਧਿਕੈ,
ਰਹਿੰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਮਹੀ' ॥ ੬ ॥

'ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਚਾਰ ਫਲਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੂੰ (ਇਸ ਕਥਾ ਦੀ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ (ਉਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ) ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ।

'ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੩, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ, ਸੰਮਤ ੧੬੮੭ ਬਿ:।

'ਧਰਤੀ ਦਾ।

'ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਰੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੇ।

'ਅਨੋਖੇ, ਅਸਚਰਜ।

'ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਕੰਗਾਲ ਰਾਜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

'ਭਿਆਨਕ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ।

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ।

'ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਲਿਆ।

'ਦਾਦੇ ਦੀ।

'ਵੱਡੀ।

'ਸਾਰੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰੀਤੀ, ਨਿਸਚਾ, ਚੰਗੀ ਨੀਤੀ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਾਂ ਵਾਂਗ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ।

'ਅਸਲ ਵਿੱਚ।

'ਇਹ ਦੇਹ ਰੂਪ ਪੁਸ਼ਾਕ।

'ਉਹੀ (ਪਹਿਲਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਾਲੀ) ਸ਼ਕਤੀ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਜਗਤ ਭਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਗਿਆਤ (ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਸੋਭ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਲੜਾਈ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

'ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਮਾਲਾਂ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀਆਂ (ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ) ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਤੇ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੇ।

'ਧਰਤੀ (ਵਾਂਗ)।

ਨਿਤ ਜਾਮ ਨਿਸਾ ਰਹਿਤੀ ਜਗ ਕੈ,
ਕਰਿ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਿਧਾਂਨ ਵਰੈਂ¹।

¹ਨਿੱਤ ਇਕ ਪਹਿਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਸੋਚ (ਮੈਦਾਨ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ) ਕਰ ਕੇ (ਬਿਧਾਨ) ਨੇਮ ਨਾਲ (ਵਰੈਂ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਦਮਾਸਨ ਸਾਧ ਕੁਸਾਸਨ ਪੈ,
ਨਿਰਵਾਸਨ ਹੋਇ ਸਮਾਧਿ ਧਰੈਂ¹।

¹ਘਾਹ ਦੇ ਆਸਣ ਤੇ ਪਦਮਾਸਨ ਲਾ ਕੇ ਵਾਸਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਨਿਜ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਆਤਮ ਸੈਂ,
ਮਨ ਕੋ ਲਿਵ ਲੀਨ ਬਿਲੀਨ ਕਰੈਂ¹।

¹ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੋ ਰਸ ਲੇਤ ਭਲੇ,
ਤਨ ਕੋ ਫਲ ਜੋ ਗਨ ਗ੍ਰੰਥ ਰਰੈਂ¹ ॥੨॥
ਇਤ ਗਾਇਕ¹ ਆਇ ਕਰੈਂ ਭਜਨਾਯਨ²,

¹ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਜੋ ਫਲ ਬਹੁਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
¹ਰਾਗੀ। ²ਭਜਨ ਦੇ ਘਰ (ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕੀਰਤਨ)।
¹ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ।
¹ਵਾਜੇ (ਸਾਜ) ਵਜਦੇ ਹਨ। ²ਨਸਤ੍ਰੰ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਜਾ।

ਲਾਯਨ ਵਾਰ¹ ਸੁਨਾਯਨ ਸਿੱਖੈਂ।
ਬਹੁ ਬਾਜਤ ਬਾਦ¹ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ²,
ਰਬਾਬ ਸਰੰਦਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਤਿਖੈਂ।
ਗਨ ਨੌਬਤ ਦ੍ਵਾਰ ਝਰੈਂ¹ ਸਦ ਹੀ,
ਸੁਰ ਸੰਗ ਨਫਰੀਨ¹ ਮੇਲ ਵਰਿਖੈਂ²।

¹ਵਜਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਸ਼ਹਿਨਾਈ, ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵਾਜਾ। ²ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਪਿਆਰਾ।
¹ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਨਿ ਜੋ ਸਬਿ ਕੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਯ¹ ਲਗੈ,
ਉਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਜਗੈ ਸਿੱਖ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਪਿਖੈਂ¹ ॥੮॥

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਦਸਤਾਰ।
¹ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ।

ਗੁਰੁ ਹੋਤ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਮਾਧਿ ਤਜੈਂ,
ਸੁਚ ਨੀਕ ਉਸਨੀਕ¹ ਸਜੈਂ ਮੁਦ ਦਾਏ।
ਸਭਿ ਅੰਗਿ ਅਦੂਖਨ¹ ਭੂਖਨ ਧਾਰ,
ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੁ ਪਾਕ ਸੁਗੰਧਿ ਲਗਾਏ।
ਸੂਤ ਕੁੰਡਲ* ਲੋਲ ਅਮੋਲ ਕਪੋਲਨ,

*ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ੁਮ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ੨੪ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ।
¹ਜਦੋਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ (ਪਾਏ ਹੋਏ) ਅਮੋਲਕ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੁੰਡਲ ਗਲ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਬਜ਼ੇ (ਹਰੇਰੰਗ ਦੇਰਤਨ) ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਪੈ ਲਰਕੈਂ ਸਬਜੇ ਝਲਕਾਏ¹।

ਸਸਿ ਪੈ ਜੁਗ ਓਰ ਉਭੈ ਰਵਿ ਮਾਨਹੁ,
ਪਾਨ ਅਮੀਂ ਹਿਤ ਹੈਂ ਠਹਿਰਾਏ¹ ॥੯॥

¹ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਦੇ ਉਪਰ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਦੇ ਸੂਰਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਲਈ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕਲਗੀ ਸਿਰਪੇਚ ਜਿਗਾ ਜਬਰੈਂ,
ਸੁ ਜਰਾਵ ਜਵਾਹਰ ਜੋਤਿ ਦਿਪਾਏ।

ਮੁਕਤਾ ਗਜ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਵਿਡੂਰਯ
ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨ ਨੂਰ ਲਸਾਏ।

ਊਰਧ ਪੁੰਡਰਾ ਸੇਲੀ ਗਰੈਂ²,

ਸੁ ਕਪੂਰਨ ਮਾਲ ਕਰੈਂ ਜੁ ਫਿਰਾਏ।
ਕੰਧ ਕੁਵੰਡ ਕਠੋਰਾ ਅਸੀ ਗਰ²,
ਖੰਜਰ ਮੰਜਾ ਸੁ ਪੇਟੀ ਸੁਹਾਏ ॥ ੧੦ ॥
ਪੁਰ ਅੰਤਹਿ ਤੈ ਗੁਰੁ ਆਵਤ ਜੋ,
ਤੁਰਿ ਅੱਗਰ ਕੰਚਨ ਦੰਡਨ ਵਾਰੇ।
ਬਾਦਾ ਬਜੈਂ ਬਹੁ ਮੰਗਲ ਮੈ,
ਜਸ ਭਾਟ ਨਕੀਬਾ ਅਜੀਬ ਉਚਾਰੇ।
ਹੇਤ ਦਿਦਾਰ ਅਪਾਰ ਥਿਰੇ,
ਨਰ ਨਾਰਿ ਖਰੇ ਤਕਹੀਂ ਗੁਰੁ ਦ੍ਵਾਰੇ।
ਸਸਿ ਈਦਾ ਗੁਰੈਂ ਪਿਖਹੀਂ ਝੁਕਹੀਂ,
ਕਿਤ ਕੋ ਕਰਵੈਂ ਲਖਹੀਂ ਸਿਖ ਭਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥
ਕਲਧੌਂਤਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਨੀਲਮ ਹੀਰ,
ਮਨੀਨ ਖਚਰੋ ਸਮ ਸੂਰ ਦਿਪੈ ਹੈ।
ਤਾਂ ਪਰ ਆਂਨ ਦਿਵਾਂਨ ਵਿਖੈ,
ਥਿਰਹੀਂ ਗੁਰੁ ਇੰਦਰ ਸੀ ਛੁਬਿ ਛੈ ਹੈ।
ਸੇਵਕ ਚੌਰ ਮੁਠਾ ਬਿਜਨਾ।
ਕਰਹੀਂ, ਹਰਹੀਂ ਮਦ ਸ਼ਾਹਿਨ ਸ਼ੈ ਹੈਂ।
ਪੇਖਿ ਬਿਭੋ ਮਰਯਾਦ ਸਭਾ ਗੁਰੁ
ਕੀ, ਸੁਰ ਕੀ ਧਰਮਾਂ ਭਿ ਲਜੈ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥
ਜੋਤ ਉਦੋਤ ਅਕੋਤ ਦਿਪੈ ਮੁਖਿ,

ਦਸਤਾਰ ਉਪਰ (ਸਜਾਈ ਹੋਈ) ਕਲਗੀ ਤੇ ਜਿਗਾ ਵਿੱਚ ਜੜੇ
ਹੋਏ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੀਆਂ (ਵਿਡੂਰਯ) ਮਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦਾ ਖੜਾ ਤਿਲਕ ਜੋ (ਪੁੰਡਰ) ਗੰਨੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ
ਖੜੀਆਂ ਪੇਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਾਗਲ ਵਿੱਚ ਸੇਲੀ
ਹੈ। (ਸੇਲੀ-ਕਾਲੀ ਉੱਨ ਜਾਂਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਗੁੰਦੀ ਹੋਈਰੱਸੀ ਜਿਸ
ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਸਿਰ ਉਪਰ ਪੱਗ ਜਾਂ ਟੋਪੀ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ
ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਵਾਂਗ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

ਮੋਢੇ ਤੇ ਕਰੜਾ ਧਨੁਸ਼। ਾਗਲ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ।

ਉੱਜਲ।

ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ।

ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਵਾਲੇ (ਚੋਬਦਾਰ) ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ।

ਵਾਜੇ।

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ।

ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼।

ਈਦ ਦੇ ਚੰਦ (ਵਾਂਗ)।

ਚਕਵੇ (ਵਾਂਗ) ਸੂਰਜ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਸੋਨੇ ਦਾ।

ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋਭਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੱਖਾ।

ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਖੋਤ ਪ੍ਰਭਾ ਮਦ ਬਾਲ ਰਵੈ ਹੈਂ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਮੁਖ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ (ਅਕੋਤ) ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਉਹ) ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸੋਭਾ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ (ਵੀ) ਨਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਰੀ ਰਹਿੰ ਅੱਗਰ,
ਸਿੱਧ ਦਸੋਂ-ਅਠ ਨਿੱਧਿ ਨਵੈ ਹੈਂ।
ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਸੁਭੱਟ,
ਬ੍ਰਿੰਦ ਪਗੈਂ ਪਰਸੈਂ ਹਰਸੈ ਹੈਂ।
ਚੰਦ ਅਮੰਦਾ ਗੁਰੂ ਮੁਖਿ ਓਰ,
ਚਕੋਰਨ ਜਜੋਂ ਸਭਿ ਹੀ ਦਰਸੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥

¹ਉੱਜਲ।

ਦੇਵਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜਜੋਂ ਸੁਰ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਵਿਖੈ, ਸਸਿ ਪੂਰਨ ਤਾਰਨ ਮਾਂਗੀ।
ਬਯਾਸ ਜਿਮੈਂ ਮੁਨਿ ਮੰਡਲ ਮੈਂ,
ਸੁਰ ਝੁੰਡਨ ਮਾਂਹਿ ਅਖੰਡਲਾ ਆਹੀ।
ਸੂਰ ਜਿਵੈਂ ਨਵ ਹੀ ਗੁਰ ਮੈਂ,
ਰਤਨੋ ਮਧ ਚਿੰਤ ਮਨੀ ਵਰ ਚਾਹੀ।
ਪਾਰਸ ਬਾਵਨ ਜਜੋਂ, ਤਿਮ ਸਿਖਨ
ਮੈਂ, ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ ਛਬਿ ਛਾਂਹੀ ॥ ੧੪ ॥

¹ਇੰਦ੍ਰ।

¹ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

¹ਜਿਵੇਂ (ਪੱਥਰਾਂ ਵਿੱਚ) ਪਾਰਸ (ਤੇ ਬ੍ਰਿੱਛਾਂ ਵਿੱਚ) ਚੰਦਨ।

¹ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਤ ਨੀਤ,
ਸਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਭਜੋ ਸਤਿਨਾਮੈਂ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦਾਦਿ ਵਿਕਾਰ
ਤਜੋ, ਨ ਸਜੋ ਕਬਹੂੰ ਬਦਕਾਮੈਂ।
ਨਾਹਿ ਚੁਰਾਵਨ ਕਾਂਹਿ ਕਰੋ ਕੁਛ,
ਨਿੰਦ ਬਿਬਾਦ ਬਿਖਾਦ ਹਰਾਮੈਂ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵਹਿ ਸੇਵ,
ਅਭੇਵਾ ਕਰੋ ਭਗਤੀ ਸੁਖਧਾਮੈਂ ॥ ੧੫ ॥

¹ਨ ਕਰੋ।

¹ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਤੋੜਨਾ ਹਰਾਮ ਸਮਝੋ।

¹ਇਕਰਸ, ਲਗਾਤਾਰ।

ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਦੁਲੰਭ ਅਹੇ,
ਵਿਸ਼ਿਆਨ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕੇ ਨਹਿ ਹਾਰੋ।
ਕੂਰ ਪਦਾਰਥ ਸ੍ਵਾਰਥਾ ਜੇ,
ਪ੍ਰਮਾਰਥਾ ਹੀਨ ਨਿਰਾਰਥ ਧਾਰੋ।
ਪਾਂਇ ਪਰੋ ਸੁਭ ਸੰਤਨ ਕੇ,

¹ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ।

¹ਆਤਮ ਵਿਦਿਆ।

ਸਦ-ਕਾਮ¹ ਕਰੋ ਨਿਸਕਾਮ ਅਪਾਰੋ।
 ਪਾਵਨ ਪੋਤ¹ ਗਹੋ ਸਤ-ਸੰਗਤਿ,
 ਆਪ ਤਰੋ ਪਿਤਰੈਂ ਨਿਜ ਤਾਰੋ ॥ ੧੬ ॥
 ਯਾਵਤ¹ ਹੈ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬਿਰੰਚ² ਰਚਯੋ,
 ਤਤ ਪੰਚਨ ਕੇਰ ਪਸਾਰੋ।
 ਸੂਖਮ ਬੂਲ ਚਰਾਚਰ¹ ਕੋ,

ਨਿਜ ਆਤਮਰੂਪ ਅਨੂਪ ਨਿਹਾਰੋ।
 ਆਤਮ ਸੱਤ ਅਸੱਤ ਅਨਾਤਮ¹,
 ਮੱਤ ਸੁਮੱਤਿ¹ ਇਹੈ ਦਿਢ ਧਾਰੋ।
 ਹੈ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮ,
 ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਅਭੇਦ ਵਿਚਾਰੋ ॥ ੧੭ ॥
 ਨਾਮ ਜਪੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਥਪੋ¹,
 ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦਿਢ ਪਾਰੋ।
 ਕੰਚਨ ਭੂਖਨ ਜਯੋ¹ ਜਗ ਕੋ,
 ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਧਾਰੋ।
 ਜੀਵਨ ਕੋ ਨਹਿ ਥੀਵਨ¹ ਜਿਉਂ ਦੁਖ,
 ਤੈਸ ਅਜੀਵਨ ਕੈ ਨਿਜ ਪਾਰੋ।

ਤਾਂ ਮਧ ਤੈ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਹਿਤ,
 ਦੇਤ ਰਹੋ ਤੁ ਗਹੋ ਸੁਖ ਸਾਰੋ ॥ ੧੮ ॥
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
 ਨਿਤ ਸਾਸਹਿ ਸਾਸ ਜਪੋ ਮਨ ਲਾਈ।
 ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕਨ ਕੋ ਜੁ ਵਿਸੇ ਸੁਖ,
 ਯਾਂਹਿ ਲਖੋ ਨਿਸਚੈ ਦੁਖਦਾਈ।
 ਹੂੰ ਨਿਰਵਾਸ¹ ਭਲੇ ਇਨ ਤੈ,
 ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅੰਤਰਿ ਲੇਹੁ ਟਿਕਾਈ।
 ਗਯਾਨ ਗਹੋ ਨਿਸਚੈ ਭਗਤੀ,
 ਵਰਤੋ ਨਿਰਵੇਦਹਿ¹ ਬੇਦ ਅਲਾਈ ॥ ੧੯ ॥
 ਸੀਖ ਹਮਾਰੀ ਭਲੇ ਸੁਨਿ ਕੈ,

¹ਚੰਗਾ ਕੰਮ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਹਾਜ਼।

¹ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ। ²ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ।

¹(ਚਰ) ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਤੇ (ਅਚਰ) ਇਕ ਥਾਂ ਖੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ।

¹ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ (ਸੰਸਾਰ)।

¹ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ।

¹ਧਾਰੋ।

¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗ।

¹ਨ ਹੋਣ।

¹ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਅਜੀਵਨ) ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

¹ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹਿਤ।

¹ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ।

ਮੁਨਿ ਕੈ¹ ਨਿਧਯਾਸਨ² ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੈ ਹੈ³।
 ਨੇਮ ਸਪ੍ਰੇਮ ਕਰੈ ਸਤ ਸੰਗਤਿ,
 ਰੰਗਤ ਮੈ¹ ਮਨ ਕੇ ਰੰਗ ਲੈ ਹੈ।
 ਤਾਂਹਿ ਸਖਯਾਤ ਭਵੈ¹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ,
 ਮਹਾਂਨ ਕਲਯਾਨ ਨਿਦਾਨ¹ ਸੁ ਪੈ ਹੈ।
 ਜੀਵਨ ਭੋਗ ਸੁਖੈਨ, 'ਸੁਖੈ-ਪਦ-
 ਅਚੁਤ'¹, ਅੰਤਹਿ ਜਾਇ ਸੁ ਲੈਹੈ ॥੨੦॥

¹ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ। ²ਪ੍ਰਪੱਕ। ³ਕਰੇਗਾ।

¹(ਗਿਆਨ ਦੀ) ਰੰਗਣ ਵਿਚ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਅੰਤ ਨੂੰ।

¹ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਅਗਿੜ ਪਦਵੀ।

¹ਸਾਰੀਆਂ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

¹ਉੱਦਮ।

¹ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਦਾ।

¹ਸਾਰੇ।

ਐਸ ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਬੈਸ ਸਿੰਘਾਸਨ,
 ਦਾਸਨਿ ਰਾਸਿਨ¹ ਆਸ ਪੁਰੈ ਹੈਂ।
 ਔ ਬਿਬਿਧਾ¹ ਬਿਵਹਾਰ ਸੁਧਾਰਨ
 ਕਾਰਨ, ਬੈਨ ਉਚਾਰਨ ਕੈ ਹੈਂ।
 ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਪਰਖਾਰਥ¹ ਸ੍ਰਾਰਥ
 ਔ ਪਰਮਾਰਥ ਨੀਕ ਦਿਵੈ ਹੈਂ।
 ਦੈ ਸ੍ਰਕਟੈ¹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਮੇਸ਼,
 ਬਸ਼ੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਅਸ਼ੇਸ਼¹ ਕਟੈ ਹੈਂ ॥੨੧॥

ਕਬਿਤ:

ਬੈਨ ਗੁਰੂ ਐਨ ਧਾਰਿ ਸਿੱਖ ਸਬਿ ਹੀ ਉਦਾਰ,
 ਅਰਪ ਅਪਾਰ ਭੇਟ ਚਾਰ ਫਲ ਪਾਇ ਹੈਂ।
 ਏਤਨੈ ਮੈਂ ਸੂਪਕਾਰ¹ ਆਇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਜੁਹਾਰ²,
 ਭਯੋ ਤਯਾਰ ਲੰਗਰ ਉਚਾਰ ਫਿਰ ਜਾਇ ਹੈਂ।
 ਗੁਰੂ ਆਪ ਜਾਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਇ ਪੁਨ,
 ਧੌਂਸ¹ ਬਜਵਾਇ ਗਰੀਬ ਗੁਰਬੈਂ ਦਿਵਾਇ ਹੈਂ।
 ਪਾਛੇ ਆਛੇ ਪੰਗਤਿ ਲਵਾਇ ਸਿੱਖ ਸੁਭਟਨ,
 ਮਸੰਦਨ ਸੰਗਾਇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਪ ਪਾਇ ਹੈਂ

¹ਲਾਂਗਰੀ, ਰਸੋਈਆ। ²ਨਮਸਕਾਰ (ਕਰਕੇ)।

¹ਨਗਾਰਾ।

॥੨੨॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ-ਸੀਤ¹ ਸਿੱਖ ਪਾਇ ਜਗ ਜੀਤ,
 ਜਮ ਤੈ ਅਭੀਤ ਹੋਇ¹ ਨੀਤ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ਲੈ²।
 ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਨਿਜ ਧਾਂਮ ਪਲੰਘ ਪੈ ਸੁਖਧਾਮ,
 ਕਰਿ ਹੈਂ ਅਰਾਮ ਸਿਖ ਨਿਜ ਠਾਂਮ ਜਾਇ ਲੈ¹।
 ਢਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ,

¹ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ-ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

¹ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ। ²ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ।

ਆਯੁਧ ਪੁਸ਼ਾਕ ਧਰਿ ਭਟਨ ਸੰਗਾਇ ਲੈ।

ਬਜਵਾ ਨਗਾਰਨ ਸਧਾਰਨ ਸ੍ਵਾਰਨ ਲੈ¹,

ਝਾਰਨ ਪਹਾਰਨ ਮਝਾਰਨ ਅਵਾਇ ਲੈ¹ ॥੨੩॥

ਬਾਉਰੈ¹ ਸੁ ਲਗਵਾਇ ਜੀਵਨ ਗਹਾਇ ਲੇਤ²,

ਮਾਰਨੇ ਨ ਦੇਤ ਆਪ ਮਾਰਤ ਨ ਕਾਂਹਿ ਹੈਂ।

ਕੇਤਕ ਸੁਭੱਟ ਝੱਟ ਪੱਟ ਅਸੂ ਕੇ ਧਵਾਇ,

ਗਹਿਤ ਹਰਾਇ ਪਾਢੇ¹ ਮ੍ਰਿਗ ਬ੍ਰਿਕ² ਚਾਹਿ ਹੈਂ³।

ਕਰ ਪਰ ਬਾਜ ਧਾਰਿ ਹੋਇ ਬਾਜ ਪੈ¹ ਸਵਾਰ,

ਨਿਤ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗੁਰੁ ਇਮ ਹੀ ਕਰਾਹਿ ਹੈਂ।

ਜੀਵਤ ਗਹਾਇ ਲਯਾਵੈਂ ਏਕ ਘੇਰ ਮੈਂ¹ ਰਖਾਵੈਂ,

ਕੋਊ ਨਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਘਾਵੈ¹ ਬੈਰ ਸੇ ਤਜਾਹਿ ਹੈਂ

॥੨੪॥

ਬਾਘ¹ ਬ੍ਰਿਕ ਮ੍ਰਿਗ ਸਸੇ² ਰੀਛ ਰੋਜ ਪਾਢੇ ਬਸੇ³,

ਕਕੜੈਲ¹ ਤੀਤਰਾਦਿ ਏਕ ਠਾਂ ਰਹੇਤ ਹੈਂ।

ਜਥਾ ਜੋਗ ਭੋਜਨ ਦਿਲਾਵੈਂ ਗੁਰੁ ਸਬਿ ਹੀ ਕੇ,

ਕੋਊ ਦਿਨ ਰਾਖ ਫੇਰ ਛੋਰ ਬਨ ਦੇਤ ਹੈਂ।

ਲੋਕ ਦੇਖ ਦੇਖਿ ਰੈਹੈਂ ਤੱਜਬ ਬਿਸੇਖ,

ਐ ਹੈ ਦੂਰੋਂ ਚਲਿ ਪੇਖਿ ਕੈ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਕਲਾ ਕੇਤੁ

ਹੈਂ¹।

ਸਾਂਝ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਰਹਿਰਾਸ ਅਰਦਾਸ

ਸੁਨਿ, ਗੁਰੁ ਜਾਂਹਿ ਘਰ ਤੌਰ ਇਸ ਨੇਤ¹ ਹੈਂ

॥੨੫॥

ਐਸੇ ਹੀ ਬਿਹਾਰ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੇ ਅਪਾਰ ਨਿਤ,

ਚਲਤ ਸੁਖੈਨ ਐਨ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ।

ਸਿੱਖ ਏਕ ਐ ਹੈਂ ਏਕ ਜੈ ਹੈਂ ਬਡ ਭੀਰ ਰੈਹੈ,

ਭੇਟ ਬੇਸੁਮਾਰ ਦੈ ਹੈਂ ਪੈ ਹੈਂ ਫਲ ਚਾਰ ਸੇ।

ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਨਿਜ ਸੁਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇ ਸੌਂਪ ਗੁਰੈਂ,

ਜਾਇ ਨਿਜ ਘਰ ਗਯੋ ਸ੍ਰਰਗ ਸਿਧਾਰ ਸੇ।

¹ਆਮ (ਸਾਰਿਆਂ) ਅਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

¹ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦੀਆਂ ਜਾਲੀਆਂ। ²ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਕੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪਾੜ੍ਹੇ (ਪਾੜ੍ਹਾ-ਭੂਰੇਰੰਗ ਦਾ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹਰਨ।)

²ਬਘਿਆੜ। ³ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ।

¹ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ।

¹ਵਾੜੇ ਵਿੱਚ।

¹ਮਾਰਦਾ।

¹ਸ਼ੇਰ। ²ਸਹੇ। ³ਬਾਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ।

¹ਪਹਾੜੀ ਹਰਨ।

¹ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਘਰ।

¹ਨਿਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਮਾਤ ਮਰਵਾਹੀ ਭੀ ਇਨੋ ਹੀ ਦਿਨ ਮਾਹੀ,

ਸਚ ਖੰਡ ਨਿਜ ਪਤਿ ਪਾਹੀ ਗਈ ਹੀ ਪਧਾਰ ਸੇ।

॥੨੬॥

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਭੀ ਨਿਜ ਸੁਤ ਸਾਦਰ ਲੈ,

ਤੇਗ ਜੂ ਬਹਾਦਰ ਸਮੇਤ ਬਿੱਤ ਭੂਰ ਹੈ।

ਨਿਜ ਪਤਿ ਹੂੰ ਕੇ ਸਤਿ ਬੈਨ ਐਨ ਧਾਰਿ ਉਰਿ,

ਜਾਇ ਕੇ ਬਕਾਲੇ ਗਾਂਮ ਬਸੀ ਕਿਤ ਦੂਰ ਹੈ।

ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਹੀ। ਸਿੱਖ ਸੇਵ ਕਰੈਂ ਤਾਹੀਂ ਪਿਖਿ,

ਮਸਤ ਰਹਾਹੀ ਸੁਤ ਵਾਂਹੀ ਕਲਾ ਪੂਰ ਹੈ।

ਅਨੀਰਾਇ ਬ੍ਰਿਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈਂ ਲਗਾਇ ਨਿਤ ਰਹੇ,

ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਚਤਰ ਸਬੈ ਹੀ ਭਾਂਤਿ ਰੂਰ ਹੈ

॥੨੭॥

ਦਜਾਰਾਮ, ਲਾਲਚੰਦ, ਸ੍ਰਵਣ, ਦਜਾਲਾ, ਕਾਲਾ;

ਭਗਤੂ, ਜਗਤੂ, ਰੂਪਾ, ਹੀਰਾ, ਬੀਰਾ, ਬਹਿਲੋ।

ਇਤਯਾਦਿ ਸਿੱਖ ਖਾਸ ਰੈਹੈਂ ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਪਾਸ,

ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰੈਂ ਰਾਸਿ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਪਹਿਲੋ।

ਭਗਤੂ ਕਰਾਵੈ ਖੇਤੀ ਕਾਮਯੋਂ ਤੈ ਲਾਇ ਹੇਤੀ।

ਰੋਟੀ ਚੁਕਵਾਇ ਛੇਤੀ ਖ੍ਰਾਇ ਜਾਇ ਸਹਿਲੋ।

ਏਕ ਦਿਨ ਕਾਮਯੋਂ ਨੇ ਚਹਯੋ ਖ੍ਰਿਤ ਕਹਯੋ ਇਮ,

ਰੁੱਖੀ ਰੋਟੀ ਖੈਹੈਂ ਤੋ ਕਮੈਹੈਂ ਹਮ ਕਹਿ ਲੋ।

॥੨੮॥

ਫੇਰੂ ਨਾਮ ਖੱਤ੍ਰੀ ਥਾ ਏਕ ਲੰਮੇ ਦੇਸ ਕੇਰੋ,

ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਇ ਰਹਯੋ ਵਹਿੰਗੀ।

ਨੂਣ ਮ੍ਰਿਚ ਗੁੜ ਆਦਿ ਗਠੜੀ ਉਠਾਇ ਕੰਧਿ।

ਬੇਚੇ ਜਾਇ ਪਿੰਡਨ ਮੈਂ ਫੇਰੇ ਫਿਰ ਰਹਿੰਗੀ।

ਭਗਤੂ ਕਰਾਤ ਕਾਰ ਜਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨਾਰ।

ਆਯੋ ਵਹਿ ਚਾਏ। ਭਾਰ ਜਾਤ ਮਗ ਤਹਿੰਗੀ।

ਖ੍ਰਿਤ ਹੁਤੇ ਕੁਪੀ ਮਾਹਿ ਸੌਦਾ ਬੇਚ ਲਜਾਯੋ ਵਾਹਿ,

ਭਗਤੂ ਜੀ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹਿ। ਲੀਓ ਖ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਗੀ

॥੨੯॥

‘ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਪਾਸ ਹੀ ਚਲੀ ਗਈ।

‘ਬਹੁਤੇ ਧਨ ਸਣੇ।

‘ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ।

‘ਸਾਰੇ।

‘ਹਿਤ ਲਾ ਕੇ।

‘ਸੁਖੱਲਿਆਂ ਹੀ।

‘ਕਦੋਂ ਤੱਕ।

‘ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ।

‘ਨਾਲ।

‘ਚੁੱਕ ਕੇ।

‘ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ।

ਕਾਮਜਾਂ ਕੇ ਦੀਓ ਇਨੈ ਮਨ ਇਛ ਲੀਓ ਤਿਨੈ,
 ਭਾਈ ਖੁਸ਼ ਥੀਓ¹ ਕਹਜੋ ਦਾਮ ਦੈਹੋਂ ਫੇਰ ਸੋ।
 ਕੁੱਪੀ ਥੀ ਸੋ ਭਰੀ ਬੱਧ ਰਹਜੋ ਘ੍ਰਿਤ ਥੋਰੋ ਮੱਧ,
 ਫੇਰੂ ਕਹਜੋ ਤੋਲ ਬੱਧ ਲੈ ਹੋ ਮੋਲ ਢੇਰ ਸੋ।
 ਫਜ਼ਰੇ¹ ਨਿਹਾਰੀ ਜਬੈ ਤੋਲਬੇ ਕੀ ਧਾਰੀ ਮਨਿ,
 ਭਰੀ ਪਰੀ ਪਾਈ ਕਰਾਮਾਤ ਬਡ ਹੇਰ ਸੋ।
 ਗਯੋ ਭਾਈ ਪਾਸ ਗਹੇ ਪਾਇ ਕਹਜੋ ਤਾਸ,
 ਲਾਜ ਗੁਰੂ ਹੀ ਰਖਤ ਖਾਸ¹ ਭਗਤਨ ਕੇਰ ਸੋ

¹ਕਹਿ ਕੇ।¹ਸਵੇਰੇ।¹ਆਪਣੇ।

॥ ੩੦ ॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਲਜਾਇ ਕੈ ਸੁਨਾਇ ਕੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਬਿ,
 ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋ ਸਿਖ ਬਨਵਜੋ ਹੈ।
 ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਫੇਰੂ ਗੁਰੂ ਲੰਗਰ ਕੀ ਸੇਵ ਗਹੀ,
 ਕੇਤਕ ਬਰਸ ਮਾਂਹਿ ਸਹੀ¹ ਸਿਖ ਭਜੋ ਹੈ।
 ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਮੋਦ ਪਾਇ ਤਾਂਹਿ ਦੀਨੋ ਵਰ,
 ਲੰਗਰ ਅਟੋਟ ਪੰਥ ਤੇਰੋ ਚਲੇ ਕਹਜੋ ਹੈ।
 ਤਾਂ ਪਰ ਮਸੰਦ ਕੈ ਕੈ¹ ਸਿਰੇਪਾਉ ਦੈ ਕੈ ਤਾਹਿੰ,
 ਲੰਮੇ¹ ਨੱਕੇ² ਦੇਸਨ ਕੀ ਕਾਰ ਪੈ ਪਠਜੋ ਹੈ³

¹ਪੂਰਾ।¹ਕਰਕੇ, ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਲੰਮਾ-ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਅਟਕ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਉੱਤ੍ਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼। (ਅ) ਰਾਵੀ ਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਦੇਸ਼। ²ਨੱਕਾ-ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ, ਰਾਵੀ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼। ³ਦਸਵੰਧ ਲੈਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ।

॥ ੩੧ ॥

ਪ੍ਰਗਨੇ ਚੂਹਣੀ ਕੇ ਜਾਇ ਮੁਹਣੀ ਮੂਰਤਿ ਸਾਇ¹,
 ਗਾਂਮ ਮੌੜ ਮੀਏਂ ਕੇ ਰਹਾਇ ਧਾਮ ਪਾਇ ਕੈ।
 ਲੰਗਰ ਲਗਾਯੋ ਬਿਦਤਾਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਮਸੰਦ,
 ਬਿਰਧਾਯੋ ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਸੁ ਦੇਸ ਮੈਂ ਰਹਾਇ ਕੈ।
 ਹਰ ਸਾਲ ਨਿਜ ਨਾਲ ਸੰਗਤਿ ਬਿਸਾਲ ਲਜਾਇ,
 ਦਿਲਵਾਵੈ ਬਹੁ ਮਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਇ ਕੈ।
 ਗੁਰੂ ਜਜੋਂ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਤੈ ਬੁਲਿੰਦ ਪਦ,
 ਪਾਯੋ ਹੈ ਸਨੰਦ¹ ਸੋ ਸੁਨੈਹੋਂ ਤਹਿੰ ਜਾਇ ਕੈ

¹ਉਹ (ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਜੀ)।¹ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

॥ ੩੨ ॥

ਅਬਿ ਔਰ ਸੁਨੋ ਗਾਥ ਹਿਤ ਸਾਥ ਗੁਰੂ ਕੇਰ,
 ਸਾਹਿਜਹਾਂ ਸੰਗ ਜਜੋਂ ਨਿਸੰਗ ਮੇਲ ਹੈ ਭਯੋ।

ਬਡਾ ਪੂਤ ਦਾਰਾ ਤਾਂਹ ਹੁਤੇ ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ
ਵਾਂਹਿ,

ਵਾਲ ਸ਼ੇਰ ਮੂਛ ਕਾ ਨੌਰੰਗੇ ਖੁਲਵਾ ਦਯੋ।

ਭਯੋ ਸੁ ਬਿਮਾਰ ਰਹੇ ਬੈਦ ਬਲ ਲਾਇ ਹਾਰ,

ਦਿਨ ਦਿਨ ਭਾਰ ਸੋ ਲਚਾਰਾ¹ ਹੋਤ ਹੀ ਗਯੋ।

¹ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਦੁਖੀ।

ਕਹਯੋ ਤੋਂ ਤਬੀਬਨ¹ ਜੇ ਹਰੜ ਨਸੀਬ ਹੋਇ²

¹ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ। ²ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਬੀਸ ਤੋਲੇ, ਏਕ ਦਾਨਾ ਲੌਗ ਮਾਸੇ ਕੋ ਥਾਯੋ¹

¹ਹੋਵੇ।

॥ ੩੩ ॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੀਨ ਸੋ ਤਲਾਸ਼¹ ਚਾਹਿ²,

¹ਢੂੰਡ, ਭਾਲ। ²ਲੋੜ ਸਮਝ ਕੇ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਮਾਂਹਿ ਤੈ ਸੁਦਾਗਰੋਂ ਕੇ ਪਾਹਿ ਹੈਂ।

ਸਾਤ ਹੀ ਵਲਾਇਤ ਕੈ¹ ਸ਼ਾਹਿਨ ਕੋ ਪਠਯੋ ਲਿਖਿ,

¹ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ।

ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਤ ਪਠੇ ਨਰ ਤਾਂਹਿ ਹੈਂ।

ਕਹੂੰ ਭੀ ਨਾ ਦੋਈ ਪਾਏ ਹਾਰ ਫਿਰ ਲੋਗ ਆਇ,

ਪੀਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਰੇ ਕਹਯੋ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਪਾਸ ਦੋਈ ਚੀਜ ਏਹੀ ਖਾਸ,

ਔਰ ਗਜ ਮੋਤੀ ਜੋਤੀ¹ ਸੁੰਦ੍ਰ ਮਹਾਂਹਿ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥

¹ਚਮਕੀਲੇ।

ਮੁਲਾਕਾਤ ਮੇਰੀ ਜਬਿ ਹੋਈ ਥੀ ਨਿਹਾਰੇ ਤਬਿ,

ਐਸੇ ਬਡ ਤੋਫੇ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮਾਂਹਿ ਹੈਂ।

ਉਨ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੈਂ ਅਪਾਰੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਰੇ,

ਸ਼ਾਹਿਨ ਦੁਲੰਭ¹ ਤੋਫੇ ਲਜਾਇ ਦੇਤ ਤਾਂਹਿ ਹੈਂ।

¹ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਔਖੇ ਲੱਭਦੇ ਹਨ।

ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਨਿਕ ਬਲਾਯਤੋਂ ਮੈਂ,

ਮਿਲੇ ਸੋ ਨਜ਼ਰ¹ ਤੋਫੇ ਤਿਨ ਕੋ ਤਹਾਂਹਿ ਹੈਂ।

¹ਭੇਟਾ।

ਜਾਹਰੀ ਜਹਾਨੀ ਮਾਯਾ ਬਾਤਨੀ ਇਮਾਨੀ ਕੇਰ¹,

¹ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਧਰਮ (ਭਾਵ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ) ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੇ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਹੀ ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਹੈਂ

॥ ੩੫ ॥

ਫਿਰਯੋ ਮੈਂ ਭੀ ਦੇਸ ਦੇਸ ਪੀਰ ਔ ਫਕੀਰ ਵੇਸ¹,

¹ਚੰਗੇ।

ਪੇਖੇ ਹੈਂ ਅਸੇਸ¹ ਪੈ ਨ ਏਸ ਸਮ ਕੋਇ ਹੈ।

¹ਸਾਰੇ।

ਉਮਰਾਵ ਕੋਊ ਖਾਸ ਭੇਜੋ ਅਬਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸ,

ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਿ ਲਜਾਵੈ ਰਾਸ¹ ਕਾਂਮ ਜਾਂ ਤੇ ਹੋਇ ਹੈ।

¹ਠੀਕ, ਪੂਰਾ।

ਪੀਰ ਤੈ ਤਰੀਫ਼ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਪੁਨ,
ਪਠਯੋ ਉਮਰਾਵ ਗੁਨਿ ਜਾਇ ਤਿਨੈ ਜੋਇ ਹੈ।
ਝੁਕ ਕੈ ਸਲਾਮ ਕੀਨ ਤੋਫੇ ਧਨ ਭੇਟ ਦੀਨ,
ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ ਪੀਨ ਕੀਨ ਦੀਨ ਹੋਇ ਹੈ

॥੩੬॥

ਸ਼ਾਹਿ ਜੋ ਮੁਰਾਸਲਾ ਪਠਾਯੋ ਸੋ ਪਢਾਯੋ, ਤਾ ਮੈਂ
ਲਿਖਵਾਯੋ ਲੀਜੀਏ ਸਲਾਮ ਮਮ ਸੌ ਗੁਨੈ।
ਜ਼ਾਤਿ ਰੱਬ ਕੀ ਫਕੀਰ ਪਾਕ ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ। ਤੁਮ,
ਬੇਨਜ਼ੀਰ। ਪੀਰਨ ਕੇ ਪੀਰ ਹਮ ਹੈਂ ਸੁਨੈ।
ਬਾਬਰ ਪੈ ਮੇਹਰ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੂ,
ਭੰਗ ਕੇ ਬਦਲ* ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਉਨੈ।

ਦੀਓ ਬਰ ਢਰਿ। ਅੰਗਦ ਹਿੰਮਾਊਂ ਤਾਂਈ,
ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਥੇ ਢਰੇ ਅਕਬਰ ਪੈ ਪੁਨੈ ॥੩੭॥
ਰਾਮਦਾਸ ਅਰਜਨ ਪਾਸ ਖਾਸ। ਜਾਇ ਸ਼ਾਹਿ,
ਮਨ ਇੱਛ ਕਾਂਮ ਰਾਸਿ। ਰਾਸ² ਕੀਏ ਹੈਂ ਵਰੋ³।
ਪਦਰ। ਹਮਾਰੇ ਕੇ ਪਜਾਰੇ ਰਖਵਾਰੇ ਭਏ,
ਜਾਨ ਜੁ ਅਪਾਰੇ ਗੁਰੂ ਛੀਵੇਂ ਦੁਖ ਹੈਂ ਦਰੋ।
ਜਦੀ ਮੈਹੂੰ ਦੂਤ ਉਤ ਹਾਸਦੋਂ ਕੇ। ਕਹੇ ਕੈਹੂੰ²,
ਪਠੀ ਫੌਜ ਤੈਹੂੰ। ਪੈ ਨ ਬੈਰ ਕੀਨ ਹੈ ਖਰੋ।
ਘਰ ਗੁਰੂਆਨ ਕਾਂਨ ਸੁਨਾ ਮੈਂ ਕਲਪ ਤਰੁ,
ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਦ। ਸੰਭਾਰ ਆਪ ਭੀ ਢਰੋ

॥੩੮॥

ਤੋਫੇ ਤੀਨ ਪੀਨ ਆਪ ਪਾਸ ਜੋ ਨਵੀਨ ਬਡ,
ਬਖਸ਼ੀਏ ਚੀਨ। ਹੇਤ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਹੈ।
ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬਾਤ ਬਹੁ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਬਖਜਾਤ ਸੁਨਿ,
ਤੋਫੇ ਤੀਨ ਜਾਤ। ਦਏ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।
ਏਕ ਮਾਂਗੇ ਸ਼ਾਹਿ ਦੂਜੇ ਦਾਰਾ ਸਤਸੰਗੀ ਆਹਿ,
ਜਾਂਹਿ ਹੇਤ ਚਾਹਿ ਵਾਹਿ ਕੀਨ ਉਪਚਾਰ ਹੈਂ।

ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

ਪੱਤ੍ਰ ਭੇਜਿਆ।

ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਉਪਮਾ-ਰਹਿਤ।

*ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮੁੱਠਾਂ ਬਦਲੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਸੱਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਵਾਮ ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨੫ ਦੀ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਕੇ।

ਆਪ।

ਸਾਰੇ। ਪੂਰੇ। ਚੰਗੇ।

ਪਿਤਾ।

ਮੂਰਖ ਤੇ ਈਰਖਾਲੂ (ਦੂਤ) ਚੁਗਲਾਂ ਦੇ। ਜੇ ਕਦੀ।

ਤਾਂ ਵੀ।

ਸੁਭਾਵ, ਧਰਮ।

ਜਾਣ ਕੇ।

ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ।

ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰ ਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਵੀ ਉਸ (ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ) ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੁਝੇ ਗੁਨ ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਕਹੜੇ ਗੁਰੂ ਹਰੜ ਏ,
ਸਿੰਧੁ ਮੇਂ ਸੈਂ ਲਜਾਯੋ ਥਾ ਧਨੰਤ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਹੈ

॥੩੯॥

ਚੌਦਾਂ ਸਰਸਾਹੀ¹ ਤੋਲ ਦੁਲਭ ਅਮੋਲ ਗੁਨ,

¹ਇਕ ਤੋਲ ਜੋ ਦੋ ਤੋਲੇ ਜਾਂ ਸੇਰ ਕੱਚੇ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਹਾਥ ਮੈਂ ਗਹਾਇ ਤੇ ਜਲਾਬ ਲਗ ਜਾਇ ਹੈ।
ਮਲ ਕੀ ਨ ਅੰਸ ਰੈਹੈ ਉਦਰ ਬਿਕਾਰ¹ ਜੈਹੈ,
ਸ਼ੇਰ ਮੂਛ ਬਾਰ ਸੂਈ ਸਾਰ ਲੋ ਗਿਰਾਇ ਹੈ¹।

¹ਪੇਟ ਦਾ ਵਿਗਾੜ।

¹ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਮੁੱਛ ਦਾ ਵਾਲ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਸੂਈ ਤੱਕ (ਨੂੰ ਬਾਹਰ) ਕੱਢ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਏਕ ਮਾਸਾ ਲੌਂਗ ਏਹੈ ਹਾਜਮਾ ਕਰੈ ਹੈ ਅਤਿ,
ਕੁੱਵਤ¹ ਬਢੈਹੈ ਨਾਰਿ ਬੀਸ ਲੋ ਭੁਗਾਇ ਹੈ।
ਗਜ ਮੋਤੀ ਏ ਅਮੋਲ ਚਮਕ ਦਮਕ ਲੋਲ¹,
ਤੋਲਾ ਇਕ ਤੋਲ ਗੋਲ ਔਰ ਕੋਲ ਨਾਇ ਹੈ¹

¹ਤਾਕਤ।

¹ਚੰਚਲ।

¹ਨਹੀਂ ਹੈ।

॥੪੦॥

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਫਿਰੇ ਜੋ ਅਖੰਡ¹;
ਐਸੇ ਬਲਵੰਡ¹ ਤੋਫੇ ਝੁੰਡ² ਆਏ ਤਬਿ ਹੈਂ।
ਸਿੰਧਨ¹ ਸੁਰਿੰਦਨ² ਨਰਿੰਦਨ³ ਮੁਨਿੰਦਨ¹,
ਜਛਿੰਦਨ¹ ਫਨਿੰਦਨ² ਸੁ ਭੇਟ ਦੀਂ ਅਲੱਭ ਹੈਂ।
ਗੁਰੂ ਘਰ ਮਾਂਹਿ ਨ ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਕਾਂਹਿ ਚੀਜ਼ ਨੀਜ਼¹
ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਵੀ ਬਡ ਦੌਲਤ ਸੁਲੱਭ ਹੈਂ।
ਲੈ ਕੇ ਉਮਰਾਵ ਗਯੋ ਪੇਖਿ ਸ਼ਾਹਿ ਖੁਸ਼ੀ ਭਯੋ,
ਦਾਰਾ ਕਾ ਇਲਾਜ ਕਯੋ ਗਯੋ ਰੋਗ ਸਭ ਹੈ

¹ਲਗਾਤਾਰ।

¹ਬਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ²ਬਹੁਤੇ।

¹ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਨੇ। ²ਇੰਦ੍ਰਾਂ ਨੇ। ³ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ। ¹ਵੱਡੇ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ।

¹ਕੁਬੇਰਾਂ ਨੇ। ²ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗਾਂ ਨੇ।

¹ਪੁਨਾ, ਫੇਰ।

॥੪੧॥

ਕਰੇ ਬਡ ਦਾਨ ਸ਼ਾਹਿ ਜਲਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਚਾਹਿ¹,
ਸੁਕਰੀਆ ਭੇਟ ਗੁਰੂ ਪਾਹਿ ਪਠ ਹੈ ਦਯੋ।
ਬਾਦ ਚੰਦ ਮਾਹਿ ਕੇ¹ ਸ਼ਕੋਹਿ ਦਾਰਾ ਹੋਹਿ ਖੁਸ਼,
ਲੌਪੁਰ ਕੇ ਜਾਤ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਤ ਹੈ ਭਯੋ।
ਬਸਨ ਅਤੋਲ¹ ਅਸੂ ਆਯੁਧ ਅਮੋਲ ਬਡ,
ਜੇਵਰ ਜਰਾਊ ਧਨ ਭੇਟ ਬਹੁ ਹੈ ਦਯੋ।
ਹਾਥ ਜੋਰ ਨਾਇ ਸਿਰ ਬੈਠ ਢਿਗ ਕਹੜੇ ਫਿਰ,

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

¹ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ।

¹ਬਹੁਤੇ ਬਸਤ੍ਰ।

ਆਪ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਚਾਇ ਮੁਝ ਕੋ ਲਯੋ

॥ ੪੨ ॥

ਕਾਰਣ¹ ਕਰੀਮ² ਆਪਰਾਜਕ³ ਰਹੀਮ¹¹ ਬਡ,

ਭੀਮ ਭਵ ਰੋਗ ਕੇ ਹਕੀਮ ਕੀਮਗਰ ਹੋ।

ਕਾਮਲ¹ ਕਬੀਰ² ਬੇਨਜ਼ੀਰ³ ਬੀਰ ਧੀਰ, ਨੀਰ

ਸਿੰਧ ਜਜੋਰੀ ਭੀਰ¹ ਪੀਰ ਪੀਰਨ ਕੇ ਸਰ ਹੋ²।

ਆਰਫ¹ ਫਕੀਰ ਵਰ² ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ³,

ਪਰ ਪੀਰ ਭੀਰ ਹਰ¹ ਕੀਰ ਕੋ² ਅਮੀਰ ਕਰਿ ਹੋ।

ਅਜ਼ਮਤ ਸੀਮ ਬੀਮ ਗਾਰਕ ਗਨੀਮ ਭੀਮ,

ਪਾਰਕ ਯਤੀਮਨ ਫਹੀਮ ਧੀਮ ਤਰ ਹੋ ॥ ੪੩ ॥

ਫਜ਼ਲ¹ ਅਲਾਹਿ ਕੋ ਮਹਾਂਹਿ ਹੋਇ ਜਾਂਹਿ ਪਰ,

ਸਿਦਕ ਰਖਾਇ ਥਾਰੀ ਬੰਦਗੀ ਉਠਾਯ ਹੈ।

ਬੁਗਜ¹ ਬਖੀਲੀ² ਪਸ ਗੈਬਤ³ ਸੋਹਬਤ ਬਦ¹¹,

ਹਸਦ ਹਰਨ ਹਿਤ ਕਸਦ ਰਖਾਯ ਹੈ।

ਤਜ ਕੈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਗੁਜ਼ਾਰਤ¹ ਟਹਿਲ ਜੋਇ, ਬੂਝਨ

ਬੁਝਾਰਤ ਤਜਾਰਤ ਕਮਾਯ ਹੈ²।

ਦੈ ਕੈ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਮੁਰਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਨਿ¹,

ਗੁਰੂ ਗੋਰ ਸੈਂ¹ ਸਮਾਇ ਤੋ ਪਰਮਪਦ ਪਾਇ ਹੈ

॥ ੪੪ ॥

ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਆਰਫ¹ ਫਕੀਰ ਪੀਰ,

ਅੱਗਤਾ¹ ਜੰਜੀਰ ਕਟੀ ਜਾਂਹਿ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਹਿ ਤੈ।

ਕੀਓ ਮੈਂ ਅਭਯਾਸ ਖਾਸ ਹੋਇ ਜਗ ਤੈ ਉਦਾਸ,

ਰੋਕ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਰਾਸਿ¹ ਬਡ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਤੈ।

ਪਾਂਚ ਤਤ ਕੋ ਬਿਥਾਰ ਜਿਤਕ ਸੰਸਾਰ ਏਹੁ,

ਪਚੀਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਚੀਨ ਚਾਹਿ ਤੈ।

ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁ ਜੀਵ ਈਸ ਕੋ ਸਮੱਸਤਿਰੂਪ¹,

¹ਜਗਤ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਕਿਰਪਾਲੂ। ³ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

¹¹ਦਇਆਲੂ।

¹ਜੰਮਣ (ਮਰਨ) ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਦੇ ਰਸਾਇਣੀ ਹਕੀਮ ਹੋ।

¹ਪੂਰਨ। ²ਵੱਡੇ। ³ਉਪਮਾਰਹਿਤ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਡੂੰਘੇ ਹੋ। ²ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਮਣੀ ਪੀਰ ਹੋ।

¹ਗਿਆਨ ਵਾਨ। ²ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ³ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਆਤਮਾ।

¹ਪਰਾਇਆਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਤੇ ਭੀੜਾ (ਮੁਸੀਬਤ) ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ²ਕੰਗਾਲਾਂ ਨੂੰ।

¹(ਬੀਮ) ਭਾਰੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੀ ਹੱਦ, ਭਿਆਨਕ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਅਨਾਥਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ।

¹ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

¹ਤੁਹਾਡੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

¹ਵੈਰ। ²ਚੁਗਲੀ। ³ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ। ¹¹ਬੁਰੀ ਸੰਗਤ।

¹ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਰਾਦਾਰੱਖਦਾ ਹੈ।

¹ਕਰਦਾ ਹੈ। ²ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਰੂਪ ਵਪਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

¹ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਰੂਪ ਕਬਰ ਵਿੱਚ।

¹ਗਿਆਨਵਾਨ।

¹ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ।

¹ਸਾਰੀਆਂ।

¹ਪੰਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ (ਬੜੇ) ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਹੈ।

¹ਸਾਰਾ ਰੂਪ।

ਪਾਂਚ ਕੋਸ਼¹ ਅਸਤਿ ਪਰੇ ਆਤਮ ਹੈ ਯਾਹਿ ਤੈ²
॥ ੪੫ ॥

ਬੇਦ ਭੇਦ ਚੀਨ ਕੀਨ ਫਾਰਸੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ,
ਪਠੇ ਖਟ ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਤੀਨ ਮੈਂ¹।

ਆਰਫ ਫਕੀਰ ਰਿੰਦ¹ ਜੇਤਕ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ,
ਬਿਦਤ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦ¹ ਤਿਨੈ ਸੰਗ ਕੀਨ ਮੈਂ।
ਯਾਹੀ ਤੈਂ ਤੁਰਕ ਜੋ ਹੈਂ ਕਾਫਰ ਕਹਿਤ ਮੇਂ ਹੈਂ,
ਸਗ ਜੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਕੇ ਹੋਹੈਂ ਭੋਹੈਂ ਭਰੇ ਕੀਨ ਮੈਂ¹।

ਐ ਪੈ ਮਨ ਸਾਂਤਿ ਨਾਂਹਿ ਭਯੋ ਥਿਰ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਂਹਿ,
ਤਾਂਹੀ ਤੈ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਹਿ ਆਯੋ ਚਾਹਿ ਚੀਨ ਮੈਂ¹
॥ ੪੬ ॥

ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਤਾਂ ਕੋ ਸ੍ਵਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਹਰ ਨਾਲ,
ਉੱਤ੍ਰ ਰਸਾਲ¹ ਦਯੋ ਸਹਿਤ ਮਸਾਲ ਹੈ²।
ਜੈਸੇ ਜੰਗ ਜੁਰੇ ਮੁਰੇ ਸੁਭੱਟ ਪਿਛਾਂਹਿ ਨਾਹਿ,
ਸਤੀ ਚਢਿ ਚਿਖਾ ਪੈ ਨ ਘਰ ਕੋ ਸੰਭਾਲ ਹੈ।
ਰਾਗ ਪੈ ਕੁਰੰਗ ਔ ਭੁਜੰਗ ਜਜੋਂ ਉਮੰਗ ਆਇ,
ਦੀਪ ਪੈ ਪਤੰਗ ਅੰਗ ਦੈ ਨਿਸੰਗ ਡਾਲ ਹੈ।
ਤੈਸੇ ਸ਼ੌਕ ਠਾਨ ਕੈ, ਜਹਾਂਨ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ,
ਮਾਂਨ ਅਪਮਾਂਨ ਹਾਂਨ, ਜਬੈ ਘਾਲ ਘਾਲ ਹੈ

॥ ੪੭ ॥
ਬਿਨਾ ਨਿਰਵੇਦ ਚੱਸ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਵੱਸ,
ਬੇਦ ਕੋ ਰਹੱਸ ਕੱਸ ਪੱਸ ਨ ਸਕਾਇ ਹੈ¹।

ਆਤਮ ਅਨਾਤਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਬਿਵੇਕ ਏਕ,
ਅਨੈ ਵਿਤ੍ਰੇਕ ਬਿਨ ਸ੍ਵਾਤਮ ਨ ਪਾਇ ਹੈ¹।

¹ਪੰਜ ਪੜਦੇ (ਅੰਨਮਯ, ਪ੍ਰਾਣਮਯ, ਮਨੋਮਯ, ਵਿਗਿਆਨ ਮਯ ਤੇ ਅਨੰਦ ਮਯ)। ²ਅਸਤੀ (ਭਾਂਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਿਯ) ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਸਾਰਿਆਂ) ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ।

¹(ਮੈਂ) ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਉਲੱਥਾ ਕੀਤਾ, ਛੇ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹੇ (ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ) (ਪ੍ਰਸਥਾਨ) ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ।

¹ਆਜ਼ਾਦ ਖਿਆਲ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ।

¹ਜੇਹੜੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਹਨ (ਉਹ) (ਕੀਨ) ਦੁਸ਼ਮਣੀ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ (ਭੋਹੈਂ) ਭੌਂਕਦੇ ਹਨ।

¹ਮੈਂ (ਇਹ) ਜਾਣ ਕੇ ਤੇ ਇੱਛਾ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਹਿਤ।

¹ਵੈਰਾਗ ਦੀ (ਚੱਸ) ਰੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ (ਆਗਿਆਕਾਰ) ਹੋਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ (ਕੱਸ) ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ (ਪੱਸ) ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

¹ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ (ਅਤੇ) ਆਤਮਾ ਦੇ (ਅਨੈ) ਸੰਜੋਗ (ਤੇ) ਅਨਾਤਮ (ਜੜ੍ਹ) ਦੇ (ਵਿਤ੍ਰੇਕ) ਵਿਜੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ ਹੈ।

ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ ਖੇਦ ਛੇਦ ਸ਼ਾਂਤਿ ਅਵਿਦਾਤਿ ਮਾਂਹਿ,
ਜੋ ਪੈ ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿੱਤ ਨਿੱਤ ਬਿੱਤਿ ਹੀ ਚਹਾਇ ਹੈ।

¹ਜੇ ਕਰ (ਅਵਦਾਤ) ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਦੀ ਬ੍ਰਿੱਤੀ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ (ਖੇਦ) ਦੁਖਦਾਈ ਭ੍ਰਮ ਤੇ ਭੇਦ ਨੂੰ (ਛੇਦ) ਕੱਟ ਦਿਉ।

ਤਵ ਤੁਮ ਨਵ ਅਭਯਾਸ ਖਾਸ ਗਹੋ ਉਰਿ,
ਨਚਕੇਤਾ¹ ਪ੍ਰਤਿ ਰਿਖਿ ਆਰੁਣੀ² ਜੋ ਗਾਇ ਹੈ

¹ਇਕ ਰਿਖੀ ਦਾ ਨਾਮ। ²ਉਦਿਆਲਕ ਰਿਖੀ।

॥ ੪੮ ॥

ਮੱਖਕਾ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰੈਂ ਮਧੂ ਰਸ ਬਹੁ ਤਰੈਂ,
ਜੁਦਾ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਪਰੈ ਫੇਰ ਜੈਸ ਕੋਇ ਹੈ।

¹(ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ) ਮੱਖੀਆਂ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ (ਮਧੂ) ਸ਼ਹਿਦ (ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਸ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।

ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈਂ ਬਿਲੀਨ ਹੋਇ ਹੈਂ ਸਖੋਪੋਤਿ ਮੈਂ¹,
ਜੋਇ ਨਾਹਿ ਕੋਇ¹ ਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈਂ ਮਿਲੋਇ ਹੈ।
ਸਾਗਰ ਕੀ¹ ਨਦੀ ਜਦਿ ਸਾਗਰ² ਮੈਂ ਜਾਤ,
ਰਤਨਾਕਰ ਸਮਾਤ ਹਮ ਜਾਨੈ ਨਾਂਹਿ ਸੋਇ ਹੈਂ।
ਐਹੈ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਤੈ ਸਮੈਹੈ ਜਾਇ ਤਹਾ ਤਿਮ,
ਐ ਪੈ 'ਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ ਨ ਗਯਾਨ ਤਿਨੈ ਹੋਇ ਹੈ

¹ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ।

¹ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਭਾਵ ਜਾਣਦਾ।

¹ਪਾਣੀ। ²ਸਮੁੰਦਰ।

॥ ੪੯ ॥

ਸੂਕ ਜਾਤ ਸਾਖਾ ਸੋਇ ਜੀਵ ਛੋਰ ਜਾਤ ਜੋਇ,
ਜਗਤ ਰੁ ਦੇਹਨ ਮੈਂ ਏਹ ਤਜੋਂ ਚਿਤੰਨ ਹੈ।

¹ਜਿਹੜੇ (ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ) ਜੀਵ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਿਵੇਂ (ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਜੀਵ ਵਾਂਗ) ਜਗਤ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ।

ਬਿੰਬ ਤੈ ਨ ਨਜਾਰੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ, ਤਜੋਂ ਬਿਚਾਰੋ
ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵ,
ਨਿਰਧਾਰੋ ਕੁਛ ਕਿੰਚਤ ਨ ਭਿੰਨ ਹੈ।

¹(ਜਿਵੇਂ) (ਬਿੰਬ) ਸੂਰਜ (ਤੋਂ ਉਸਦਾ) (ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ) ਅਕਸ (ਵਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ) ਤਿਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਜੀਵ ਕੁਝ ਥੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਵਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੈਂਧਵ ਕੀ ਖਿਲ ਜਾਤ ਮਿਲ ਜਲ ਮਾਂਹਿ ਜਿਮ,
ਪਹਿਲੇ ਨਜਾਰੀ ਥੀ ਨ ਹੋਤ ਫੇਰ ਅੰਨ ਹੈ।

¹ਜਿਵੇਂ (ਸੈਂਧਵ) ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ (ਖਿਲ) ਝੰਗ (ਜਲ ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ) ਜਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ (ਜਲ ਤੋਂ) ਵਖਰੀ ਸੀ ਤੇ ਨ ਹੀ ਫੇਰ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੋਰੀ ਡਰੀ ਨੂਣ ਕੀ ਜਜੋਂ ਪਰੀ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ
ਹੋਤਿ,

ਚਿਕਨੀ ਨ ਹੋਇ ਤਜੋ ਭਯੋ ਅਗਜਾਨ ਮੰਨ ਹੈ'
॥੫੦॥

ਬੀਜ ਮਾਂਹਿ ਬਟ, ਪਤ ਸੂਤ ਮੈਂ ਅਘਟ ਠਟ,
ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਮੈਂ ਘਟ ਮਟ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਸਰੂਪ ਹੈ'।

ਸਾਰ ਮੈਂ ਹਥਯਾਰ, ਬੀਚੀ ਬੁਦਬੁਦਾ ਪਾਨੀ ਧਾਰ,
ਭੂਖਨ ਅਨੇਕ ਏਕ ਕੰਚਨ ਅਨੂਪ' ਹੈ।

ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗਤ ਜੋ ਦਿਖੱਤ ਹੈ ਨਾਨੱਤ ਅੱਤਿ',
ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਨ ਨਜਾਰੋ ਜੋ ਬਿਚਾਰੋ, ਚਿੱਤ ਖੂਪ ਹੈ।
ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਅਭਯਾਸ ਭਯੋ ਦਾਰਾ ਮੋਦ ਖਾਸ',
ਨਿਜਾਨੰਦ ਮਾਂਹਿ ਮਨ ਭਯੋ ਸਾਂਤਿ ਰੂਪ ਹੈ
॥੫੧॥

ਓਅੰ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਇ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ',
ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਅਭਯਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਕੀਨ ਮੰਨਜ ਹੈ*।

ਸਬਿ ਮੈਂ ਨਿਹਾਰਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਭ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਛੋਰਿ,
ਗਹਜੋ ਸੁਕ੍ਰਮ ਸੁਧ੍ਰਮ ਮਗ ਭਗਤੀ ਅਨੰਨਜ' ਹੈ।
ਭੂਖਨ ਕਨਕ ਜਿਮ ਲੋਹ ਹੈ ਅਨਿਕ ਰੂਪ,
ਤਨਕ ਨ ਔਰ ਤਿਮ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਨਜ ਹੈ'।

¹(ਕੋਰੀ) ਬਿੰਧਿਆਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੂਣ ਦੀ ਡਲੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਪਾਣੀ (ਦਾ ਰੂਪ) ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਪਰ ਲੂਣ ਦੀ) ਬਿੰਧਿਆਈ ਵਾਲੀ (ਡਲੀ) ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤਿਵੇਂ ਮਨ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਚਿਕਨੱਤ ਕਰ ਕੇ (ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ)।

¹ਬੀਜ ਵਿਚੋਂ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਬੋਹੜ (ਬੀਜ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ), ਸੂਤ ਵਿਚੋਂ (ਅਘਟ) ਇਕਰਸ (ਠਟ) ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ (ਪਟ) ਕਪੜਾ (ਸੂਤ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ) ਮਿੱਟੀ ਚੋਂ (ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ) ਘੜਾ ਤੇ ਮਕਾਨ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ।

¹ਜਿਵੇਂ ਲੋਹੇ ਚੋਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਥਿਆਰ (ਲੋਹੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ), ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰ ਚੋਂ (ਬਣੇ ਹੋਏ) (ਬੀਚੀ) ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਬੁਲਬੁਲੇ (ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ), ਇਕੇ ਸੁੰਦਰ ਸੋਨੇ ਦੇ (ਬਣੇ ਹੋਏ) ਅਨੇਕਾਂ ਗਹਿਣੇ (ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ) ਹਨ।

¹ਬਹੁਤਾ (ਨਾਨੱਤ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।

¹(ਓਅੰ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ (ਸ੍ਰੀ) ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪਾ ਕੇ।

*ਕਈਆਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ 'ਓਅੰ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੀ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ: ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ। (ਵਾਰ ੧੩ ਪਉੜੀ ੨)

¹ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨ ਮੰਨਣਾ।

¹ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਲੋਹੇ (ਦੇ ਹਥਿਆਰ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਸੋਨੇ ਤੇ ਲੋਹੇ ਤੇ) ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਵੀ ਹੋਰ (ਵਖਰਾ ਸਰੂਪ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਅੰਨਜ) ਹੋਰ (ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਵਖਰਾ

ਦੇਸ ਵੇਸ ਹੀਨ¹ ਪ੍ਰਮੇਸ ਮੈਂ ਨਿਵੇਸ ਕਰਿ,
ਸਾਂਤਿ ਪਦ ਪਾਇ ਭਯੋ ਦਾਰਾ ਜੋਗ ਧੰਨਜ ਹੈ

॥ ੫੨ ॥

ਮੌਲੇ ਹੂਏ ਤਰੈਂ ਜਿਮ ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਕਰੈ,
ਚਢਤ ਝਟਤਰੰਗ ਪਾਰੈ ਪਟੈ ਬੇਸ ਹੈ¹।

ਪਾਰਸ ਬਨੈ ਹੈ ਜੇਮ ਲੋਹ ਕੋ ਖਾਲਸ ਹੇਮ,
ਬਾਰਸ ਤੇ ਖਾਰਸ ਜਯੋਂ ਧੂਰ ਨਾ ਰਹੇਸ ਹੈ¹।

ਕੀਟ ਕੋ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਤਜੋਂ ਦੁਅੰਗੀ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਰੂਪ,
ਸਾਧਨ ਸਪੰਨ ਸਿਖ ਤਾਂਈ ਕਰੈਂ ਏਸ ਹੈ¹।

ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੈ ਬਿਸੇਸ ਦਾਰਾ ਭਯੋ ਤੈਸ,
ਰਹੀ ਨਾ ਕਲੇਸ਼ਨ ਅਸੇਸ਼ਨ¹ ਕੀ ਲੇਸ ਹੈ²

॥ ੫੩ ॥

ਜੈਸੇ ਚਲਵੱਯਾ ਤੀਰ ਬੇਧਤ¹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਧੀਰ,
ਭਰੀ ਗਾਡੀ ਜਾਤ ਚੀਰਿ ਧਰਤੀ ਖੁਭਾਇ ਹੈ¹।
ਜੈਸੇ ਛੇਤੀ ਮੇਘ ਝਰੀ¹ ਖੇਤੀ ਕੋ ਕਰੈ ਹੈ ਹਰੀ,
ਚਾਤ੍ਰਕ ਔ ਸੀਪ ਕੋ ਸ੍ਰਾਂਤਿ¹ ਸ਼ਾਂਤਿ ਦਾਇ ਹੈ।
ਸ਼ਕਤਿ ਅੰਬੋਹ¹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੈ ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ,
ਆਨੰਦ ਸੰਦੋਹ ਹੋਹ¹ ਗਯੋ ਬਿਦਾ ਪਾਇ ਹੈ।
ਜਨਕ, ਸਿਖਰ ਧ੍ਰੁਜ ਦਾਈ¹ ਕੇ ਮਨਿੰਦ² ਦਾਰੇ,
ਕਾਰਬਾਰ ਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਸੰਭਾਰੇ ਸਾਰੇ ਜਾਇ ਹੈ

॥ ੫੪ ॥

ਦਾਰੇ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਿ ਔਰ ਜਗਜਾਸੀ¹ ਚੰਗ,
ਆਵੈਂ ਗੁਰੂ ਪੈ ਉਮੰਗ ਸਤ ਸੰਗ ਕਰਿ ਹੈਂ।
ਪਾਇ ਗਜਾਨ ਗੌਰ¹ ਔਰ ਭਗਤੀ, ਨਿੰਮ੍ਰ ਤੌਰ²,

ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ) ਹੈ।
¹ਸ਼ਾਹੀ ਲਿਬਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ।

¹ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ,
(ਚੰਦਨ) ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਹ ਦੇਣ ਨਾਲ ਬਸਤੂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ
(ਬੇਸ) ਸੁੰਦਰਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਸ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਬਾਰਸ (ਪੈਣ) ਨਾਲ (ਖਾਰਸ) ਜਵਾਹਾਂ ਤੇ ਧੂੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ।

¹ਜਿਵੇਂ (ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ) ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿੰਗੀ (ਆਪਣਾ
ਰੂਪ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ (ਦੁਅੰਗੀ) ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਖ
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਧਨਾ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
(ਆਪਣਾ ਰੂਪ) ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸਾਰਿਆਂ। ²ਬੇੜੇ ਮਾੜ (ਹੋਂਦ)।

¹ਵਿੰਨੁਦਾ ਹੈ।

¹ਖੁੱਭ ਕੇ।

¹ਬੱਦਲ ਦੀ ਝੜੀ।

¹ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੂੰਦ।

¹ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ।

¹ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

¹ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਰਾਜਾ। ²ਵਾਂਗ।

¹ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ।

¹ਵੱਡਾ, ਬਹੁਤਾ। ²ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਜਾਇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਠੌਰ ਮਹਿਮਾਂ ਉਚਰ ਹੈਂ।
 ਧੂੰਮ¹ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਸੁ ਪਰੀ² ਦਰਵੇਸ਼ਨ ਮੈਂ,
 ਆਵੈਂ ਬਹੁ ਭੇਸਨ¹ ਅਸੇਸਨ ਉਧਰ ਹੈਂ²।
 ਰੰਗਤ ਅਜੀਬ ਸਤਸੰਗਤ ਕੀ ਰੈਨੀ ਮਾਂਹਿ¹,
 ਆਵੈ ਜੋਊ ਚਾਹਿ ਤਾਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਧਰ ਹੈ
 ॥ ੫੫ ॥

¹ਮਸ਼ਹੂਰੀ। ²ਘੈ ਗਈ, ਹੋ ਗਈ।
¹ਭੇਖਾਂ ਦੇ। ²(ਗੁਰੂ ਜੀ) ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
¹ਮੱਟੀ ਵਿੱਚ।

ਦੋਹਰਾ:

ਚਰਿਤ ਕਰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ,
 ਦਾਸਨ ਭਰਤ¹ ਸੁ ਆਸ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਪੈ,
 ਕੀਨੀ ਇਮ ਅਰਦਾਸ ॥ ੫੬ ॥

¹ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚੌਪਈ:

ਹੇ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਗ੍ਰੀਬ ਜੋ ਹੋਹੈ।
 ਬਨੈ ਸੇਵ ਤਿਸ ਤੈ ਨਹਿ ਕੋਹੈ।
 ਗੁਸਜੋ ਗ੍ਰਿਸਤ ਧੰਧਜੋ ਮਾਂਹੀ।
 ਸਤ ਸੰਗਤ ਭੀ ਕਰਿ ਨ ਸਕਾਹੀ ॥ ੫੭ ॥
 ਐਸੇ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਜਜੋਂ ਮੁਕਤੀ।
 ਹੋਇ, ਕਹੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੋ ਯੁਕਤੀ।
 ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਸਹਿਤ ਜੋ ਭਗਤੀ।
 ਸੇਵੈ ਸੰਤਹਿ ਜਸ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀ ॥ ੫੮ ॥
 ਸੰਤਨ ਮੁਖਿ ਤਿਸ ਕਾ ਜਬ ਦਾਨਾ।
 ਪਰ ਹੈ, ਕਰਿ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਨਾਨਾ¹।
 ਤਾਂ ਪਰ ਸੁਨੋ ਸਾਖ¹ ਇਕ ਕੈਹੈਂ।
 ਪੁੰਨ ਜਨਕ¹ ਜੋ ਬ੍ਰਿਧ² ਸੁਨੈ ਹੈਂ ॥ ੫੯ ॥
 ਅਤੀ ਦਾਰਿਦੀ¹ ਥਾ ਇਕ ਗ੍ਰੇਹੀ।
 ਸਦਾ ਦੀਨ¹ ਸੋ ਰਿਣੀ² ਰਹੇਹੀ।
 ਜੋੜਾ ਚਟਕਾ¹ ਤਿਸ ਘਰ ਰਹਿਹੀਂ।
 ਤਾਂਹਿ ਦੁਖੀ ਪਿਖਿ ਸੋ ਦੁਖੁ ਲਹਿਹੀਂ ॥ ੬੦ ॥
 ਵਹਿ ਭੀ ਥੇ ਪੂਰਬ ਸਿਖ ਸਿਖਨੀ।
 ਪੰਖੀ ਭਏ ਦੋਸ਼ ਕਿਤ ਧਿਖਨੀ¹।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ।
¹ਗਵਾਹੀ, ਸਾਖੀ।
¹ਪੁੰਨਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ²ਬਜ਼ੁਰਗ।
¹ਬਹੁਤ ਗ਼ਰੀਬ।
¹ਦੁਖੀ। ²ਕਰਜ਼ਾਈ।
¹ਚਿੜੇ ਚਿੜੀ ਦਾ ਜੋੜਾ।
¹ਬੁਧੀਮਾਨ।

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਗਯਾਤ ਤਿਨ ਆਹੀ।
 ਯਾਂ ਤੇ ਰੀਤਿ ਗਹੀ ਉਨਿ ਯਾਹੀ ॥ ੬੧ ॥
 ਉਸ ਕੈ ਘਰ ਤੈ ਚੁਕ ਚੁਕ ਦਾਨੇ।
 ਧਰਮ ਸਾਲ ਢਿਗ ਹੁਤੀ ਮਹਾਂਨੇ।
 ਤਹਿੰ ਸੰਤਨ ਕੇ ਲੰਗਰ ਮਾਂਹੀ।
 ਪਾਵੈਂ ਸੋ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਤਹਿੰ ਚਾਹੀ ॥ ੬੨ ॥
 ਤਹਿ ਤੈ ਸੰਤ ਮੁਸਾਫਰ ਖਾਵੈਂ।
 ਉਸ ਕੀ ਸੰਪਤਿ¹ ਬਧਤੀ ਜਾਵੈ।
 ਜਦਯਪਿ ਧਨੀ ਹੋਇ ਉਨਿ ਭਾਰਾ।
 ਗਹਯੋ ਕੁਮਾਰਗ ਬਡ ਹੰਕਾਰਾ ॥ ੬੩ ॥
 ਤੋ ਭੀ ਸੰਤਨ ਕੇ ਮੁਖ ਦਾਨਾ।
 ਪਰੈ, ਬਢੈ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਨਾਨਾ।
 ਲੋਗ ਕਹੈਂ ਇਹੁ ਪਾਪੀ ਭਾਰੀ।
 ਕਿਮ ਸੰਪਤਿ ਇਸ ਬਢੈ ਅਪਾਰੀ ॥ ੬੪ ॥
 ਪੁਨ ਉਨ ਨਿਜ ਗ੍ਰਹ ਨਯੋ ਰਚਯੋ।
 ਖੋਇ ਆਲੁਣਾ ਉਨ ਕਾ ਦਯੋ।
 ਰਹੇ ਆਲੁਣਾ ਪੁਨ ਵਹਿ ਪਾਈ।
 ਨਾਹਿ ਰਚਨ ਉਨ ਦਯੋ ਤਿਨਾਈ¹ ॥ ੬੫ ॥
 ਆਖਰ ਉਸ ਕੀ ਪਿਖਿ ਬਦਨੀਤੀ।
 ਗਹੀ ਰੀਤਿ ਬਿਪ੍ਰੀਤਿ¹ ਅਭੀਤੀ²।
 ਧਰਮਸਾਲ ਸੰਤਨ ਕੇ ਦਾਂਨੇ।
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਲਯਾਇ ਉਠਾਇ ਮਹਾਂਨੇ ॥ ੬੬ ॥
 ਡਾਰੈਂ ਵੀਚ ਰਸੋਈ ਤਾਂ ਕੇ।
 ਸੰਪਤਿ ਘਟੀ ਅੰਨ ਵਹਿ ਖਾ ਕੇ।
 ਭਯੋ ਦਾਰਿਦੀ ਪੁਨ ਵਹਿ ਜਬ ਹੀ।
 ਆਯੋ ਸ਼ਰਣ ਗੁਰੂ ਕੀ ਤਬ ਹੀ ॥ ੬੭ ॥
 ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਸੁਦੇਸ ਦਿਢਾਯੋ।
 ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ¹ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਲਗਾਯੋ।
 ਭ੍ਰਮ ਕੁਕਰਮ ਅਧਮ ਪਰਿਹਾਰਾ¹।
 ਭੇਦ ਖੇਦ¹ ਸਭਿ ਖੇਦ² ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੬੮ ॥

¹ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਤਿਨਾ (ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ) ਨੇ।

¹ਉਲਟਾ। ²ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ।

¹ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ।

¹ਪਾਪ ਨਾਸ ਕੀਤਾ।

¹ਦੁੱਖ। ²ਖਦੇੜ ਕੇ।

ਭੁਕਤਿ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਿਯ ਅਧਿਕਾਰੀ।
ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਬਖਸ਼ੀ ਤਹਿ ਸਾਰੀ ॥ ੬੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ਗੁਰੂ,
ਕਰਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਬਿਸਾਲ।
ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਕੀ ਗਤਿ ਕਰੈਂ,
ਸੰਸੇ ਸ਼ੋਕ ਜਵਾਲਾ ॥ ੭੦ ॥

¹ਘਟਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮੈਂ,
ਅਜਗਰਿ ਨਿਰਖਯੋ ਭਾਰਿ।
ਚਿਪਟੇ ਚੀਟੇ ਚੀਟਿਕਾ¹,
ਤਾਂ ਕੋ ਖਾਹਿ ਅਪਾਰ ॥ ੭੧ ॥

¹ਭਾਰੀ ਸੱਪ ਵੇਖਿਆ।

¹ਕੀੜੇ ਕੀੜੀਆਂ ਚਿੰਬੜੇ ਹੋਏ।

ਚੌਪਈ:

ਪਟਕਤ ਪੁੰਛ ਸੁ ਫਟਕਤ ਤਨੈ¹।

¹ਪੂਛ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੰਡਦਾ ਹੈ।

ਤਰਫਤ ਲਿਟਤ ਬਜਾਕੁਲ ਘਨੈ।
ਉਲਟੈ ਪੁਲਟੈ ਦੁਖੀ ਕਮਾਲਾ।
ਕੀਟਨ ਕਟਿ ਕੀਏ ਛਿਦ੍ਰ ਕਰਾਲਾ¹ ॥ ੭੨ ॥

¹ਭਿਆਨਕ ਮੋਰੀਆਂ।

ਦਯਾ ਧਾਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਨ ਪਰਿਹਾਰਾ।
ਅਰਧ ਚੰਦ੍ਰਕਾਕਾਰ ਉਦਾਰਾ¹।

¹ਅੱਧੇ ਚੰਦ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣ (ਤੀਰ)।

ਕਟਯੋ ਮੂੰਡ ਅਜਗਰ ਕਾ ਜਬਹੀ।
ਸੁਰਪੁਰ ਚਲਯੋ ਜਾਨ¹ ਚਢਿ ਤਬ ਹੀ ॥ ੭੩ ॥

¹ਸਵਾਰੀ ਤੇ।

ਪਿਖਿ ਸਿੱਖਨ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਬੂਝਯੋ।
ਹੇ ਗੁਰੂ ਕਹੋ ਕੌਨ ਇਹੁ ਹੂਜਯੋ¹।

¹ਹੈਸੀ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਇਹੁ ਪੂਰਬ ਪੰਡਿਤ।
ਹੁਤੋ ਮਹੰਤ ਪਖੰਡੀ ਲੰਡਤ¹ ॥ ੭੪ ॥

¹ਨਿਰਲੱਜ, ਬੇ-ਹਯਾ।

ਦੰਭ ਦਿਖਾਇ ਅਚੰਭ ਬਿਸੇਸੈ¹।
ਜਨ ਪਰਿਤਾਰਣ ਕਰੇ ਆ ਸੇਸੈ¹।

¹ਬਹੁਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠਗਦਾ ਸੀ।

ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਨਿਜ ਕਰੇ ਅਪਾਰਾ।
ਠਗ ਠਗ ਜਗ ਖਾਯੋ ਇਨ ਭਾਰਾ ॥ ੭੫ ॥

ਲੋਲਪ¹ ਲੋਭੀ ਬਿਸ਼ਜਨ ਲੰਪਟ²।

¹ਚੰਚਲ। ²ਵਿਸ਼ਈ, ਕਾਮੀ।

ਬੋਰੇ ਪਢ੍ਯਨ ਕੋ ਦੈ ਸੰਕਟ।

ਅਹੰਬ੍ਰਹਮ¹ ਕਹਿ ਰਿਦੇ ਨ ਧਾਰੈ।

¹ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰੋਮ ਭਗਤਿ ਨਹਿ ਨਿਜ ਪ੍ਰਣ ਪਾਰੈ ॥ ੨੬ ॥

ਆਖਰ ਤਨ ਤਜਿ ਇਹ ਗਤ¹ ਪਾਈ।

¹ਦਸ਼ਾ, ਹਾਲਤ।

ਸੇਵਕ ਚੀਟੇ ਭਏ ਸੁ ਆਈ।

ਭਲਾ ਨ ਕੀਨ ਲੀਨ ਧਨ ਜਿਨ ਤੈ।

ਪਾਵਤ ਕਸ਼ਟ ਕਟਾਵਤ ਤਿਨ ਤੈ ॥ ੨੭ ॥

ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਉਪਜੀ ਮੁਹਿ ਦਾਯਾ¹।

¹ਦਯਾ।

ਪੁਨ ਇਨ ਹਮਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਯਾ।

ਯਾਂ ਤੇ ਹਤ¹ ਗਤਿ ਉਤਮ² ਦੀਨੀ।

¹ਮਾਰ ਕੇ। ²ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ।

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਦਿਢ ਧਰਿ ਉਰਿ ਲੀਨੀ ॥ ੨੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਦਿਢ ਬਿਨਾ ਜੋ,

ਕਾਚੇ ਗੁਰੂ ਕਹਾਹਿੰ।

ਨਹਿ ਸੰਸੇ ਸਿੱਖਨ ਹਰੈਂ,

ਅੰਤਹਿ ਨਰਕ ਪਚਾਹਿੰ¹ ॥ ੨੯ ॥

¹ਸੜਦੇ ਹਨ।

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਕੋਮਲ ਅਤਿ ਨਵਨੀਤ ਤੈ¹,

¹ਮੱਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਨਰਮ।

ਗੁਰੁ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵੈਂ।

ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖ ਸਭਿ ਦਿਵੈਂ,

ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਸਿਧਾਵੈਂ।

ਗੋਂਦਾ ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਥਾ,

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੂਰੇ।

ਕਾਬਲ ਮੈਂ ਰਹਿ ਲੰਗਰ ਦੈ,

ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਭੂਰੇ ॥ ੩੦ ॥

ਯਜਾਵੈ ਉਰਿ ਗੁਰੁ ਮੂਰਤੀ,

ਮੁਖਿ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰੈ।

ਧਰੈ ਯਜਾਨ ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਕਾ,

ਪੂਜਾ ਬਿਸਤਾਰੈ¹।

¹ਬਹੁਤ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਵੀਚ ਯਜਾਨ ਕੇ,

ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧੇਰੇ।

ਗਹੇ ਚਰਨ ਨਿਜ ਕਰਨ ਸੋਂ¹,

ਗੁਰੁ ਕੇ ਦਿਢ¹ ਹੇਰੇ² ॥ ੮੧ ॥

ਟਿਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਗੁਰੁ ਰੂਪ ਮੈਂ,

ਦਿਢ ਲਗੀ ਸਮਾਧੀ।

ਸਿੰਧੁ ਬਿੰਦੁ¹ ਜਜੋਂ, ਲੈ ਭਯੋ,

ਮਨ ਛੋਰਿ ਉਪਾਧੀ।

ਥਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਇਤ ਗੁਰੂ,

ਨਹਿੰ ਚਰਨ ਹਿਲਾਏ।

ਸੂਪਕਾਰ¹ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ,

ਪੁਨ ਪੁਨ ਫਿਰ ਜਾਏ ॥ ੮੨ ॥

ਗੁਰੁ ਬਿਨੁ ਲੰਗਰ ਨਾਂ ਬ੍ਰੁਤੈ,

ਦਿਨ ਥੋਰ ਰਹਾਵਾ।

ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਸਿਖ ਬਿਸਮੈ ਭਏ,

ਗੁਰੁ ਅੰਗ ਨ ਹਲਾਵਾ।

ਗੁਰੁ ਸਮਝੈ ਜੇ ਪਗੁ ਹਲੈ,

ਗੋਂਦਾ ਅਕੁਲੈ ਹੈ¹।

ਤੀਨ ਜਾਮ¹ ਯੋਂ ਹੀ ਬਿਤੇ,

ਨਹਿ ਹਲੈ ਚਲੈ ਹੈ ॥ ੮੩ ॥

ਜਬਿ ਸਮਾਧਿ ਉਨ ਉਤ¹ ਤਜੀ,

ਇਤ ਗੁਰੁ ਉਠਿ ਤਬਿ ਹੀ।

ਭੋਜਨ ਕੀਨੋ ਆਪ ਜੋ,

ਬਰਤਯੋ ਪੁਨ ਸਭਿ ਹੀ।

ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਦੀਵਾਂਨ ਮੈਂ

ਸਿੱਖਨ ਜਬਿ ਬੁਝੀ।

ਤਿਨੈ ਨਿਸੰਕੈ ਕਰਨ ਕੋ,

ਗੁਰੁ ਗਾਈ ਗੁਝੀ¹ ॥ ੮੪ ॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪ੍ਰਸੰਸਹੀਂ,

ਸਿਖ ਗੁਰੈਂ ਬਿਸਾਲੂ।

ਕਹੈਂ ਗੁਰੁ ਸਮ ਗੁਰੁ ਹੀ,

¹ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।

¹ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ²ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬੁੰਦ ਵਾਂਗ।

¹ਲਾਂਗਰੀ।

¹ਘਬਰਾ ਜਾਵੇਗਾ।

¹ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ।

¹ਓਧਰ (ਕਾਬਲ ਵਿੱਚ)।

¹ਗੁਪਤ (ਗਲ) ਕਹੀ।

ਹੈਂ ਕੋਮਲ ਦਜਾਲੂ।

ਪ੍ਰਣ-ਪਾਲ ਸ਼ਰਣਾਗਤੈ,

ਸਮਰਥੁ ਬਪੁ¹ ਈਸਰ।

ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ¹ ਸ੍ਰਬਗਜੁ² ਹੈਂ

ਨਿੱਤ ਧੇਯ ਮੁਨੀਸਰ¹ ॥ ੮੫ ॥

ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਸਿਖ ਕਾਬਲੀ,

ਜਬਿ ਅਏ ਮਹਾਂਨੇ।

ਅਨਗਨ ਧਨ ਉਨਿ ਭੇਟ ਦੈ,

ਪਗ ਗੁਰੂ ਗਹਾਂਨੇ¹।

ਦੂਧ ਪੂਤ ਧਨ ਧਾਂਮ ਤੀ¹,

ਫਲ ਭਲ ਸਭਿ ਪਾਏ।

ਈਹਾਂ ਕੇ ਸਿਖਨ ਉਨੈਂ,

ਬੂਝੀ ਗਥ ਸਾਏ¹ ॥ ੮੬ ॥

ਮਾਸ ਪੱਖੜ ਦਿਨ ਕਹਿ ਵਹੀ,

ਪੁਨ ਉਨ ਇਮ ਗਾਯੋ।

ਉਸ ਦਿਨ ਗੋਂਦਾ ਜਾਮ ਤ੍ਰੈ,

ਮਧ ਧਜਾਂਨ ਰਹਾਯੋ।

ਸਿਖਨ ਕੇ ਸੰਸੇ ਨਸੇ,

ਸ਼ਰਧਾ ਬਡ ਬਾਢੀ।

ਪਗੇ¹ ਧਜਾਨ ਗੁਰੂ ਪਗਨ ਮੈਂ²

ਯੁਤ ਭਗਤੀ ਗਾਢੀ ॥ ੮੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੂ ਸਿਖਨ ਅਰੁ ਗੁਰਨ ਕੀ,

ਗਾਥਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ।

ਜੋ ਸਰਧਾ ਧਰਿ ਸਿਖ ਸੁਨੈ,

ਸੋ ਉਤ੍ਰੈ ਭਵ ਪਾਰ ॥ ੮੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਸੱਤਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੱਤਮ ਪ੍ਰਸੰਗ'
ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਨੱਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੨੯ ॥

¹ਸਰੂਪ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਤਾ। ²ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਤਾ।

¹ਵੱਡੇ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਜੋਗ।

¹ਫੜੇ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਉਹਨਾਂ ਕਥਾ ਪੁੱਛੀ।

¹ਰੰਗੇ ਗਏ। ²ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ।

੩੦. {ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ ਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਤਾਦਾਤਮ ਆਨਾਤਮਾਂ,
ਕਲਪਤ ਜਾਮੈ ਧਾਰ।

¹ਜਿਸ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਿੱਚ (ਅਨਾਤਮ) ਜੜ੍ਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ
(ਤਦਾਤਮ) ਉਹੋ ਜੇਹਾ ਰੂਪ ਹੀ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਗਦਾਤਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ,
ਆਤਮ ਲਖਿ ਪਰ ਪਾਰ। ॥੧॥

¹ਉਸ ਜਗਤ ਦੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ
ਜਾਣ ਕੇ (ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਪੈ ਜਾ।

ਚੌਪਈ:

ਸਤੱਮ ਗੁਰੂ ਉਰਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸਤੱਮ।

¹ਸ਼ਰਧਾ।

ਸਤੱਮ ਗਾਥ ਸਾਥ ਹਿਤ ਅਤੱਮ।

¹ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ (ਸਤੱਮ) ਸੱਚੀ ਕਥਾ (ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ)।

ਤਮ ਅਗਯਾਨ ਹਾਰਕ ਰਵਿ ਰਿਸ਼ਮੇਂ।

¹(ਇਹ ਕਥਾ) ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਰੇ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ
ਵਾਂਗ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਰਿਸ਼ਮੇਂ ਰਸੇ ਨ ਫਸੇ ਜੁ ਬਿਸਮੇਂ। ॥੨॥

¹ਜਿਹੜੇ (ਪੁਰਸ਼) (ਰਿਸ਼ਮੇ) ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਵੀ (ਕਥਾ ਵਿੱਚ)
(ਰਸੇ) ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ।
(ਅ) ਜਿਹੜੇ (ਬਿਸ ਮੇਂ) ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ
ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਬਿਸਮੇ ਹੋਹਿੰ, ਨ ਜੋਹਿਨ ਜਮ ਹੈ।

¹(ਉਹ) ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਜਮ ਨਹੀਂ
ਤੱਕ ਸਕਦੇ।

ਜਮ ਹੈਂ ਜਿਨ ਉਰਿ ਗੁਨ ਗੁਰੂ ਰਮ ਹੈ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗੁਰਾਂ
ਦਾ (ਜਸ) ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਮ ਹੈ ਸੁਮਤਿ ਧਯਾਨ ਹਰਿ ਤਿਨ ਕੇ।

¹ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਤਿ ਵਿੱਚ (ਰਮ) ਵਿਆਪਕ ਹਰੀ ਦਾ
ਧਿਆਨ (ਪ੍ਰਾਪਤ) ਹੈ।

ਤਿਨਕੇ ਸਮ ਜਗਿ ਸੁਖ ਸਬਿ ਜਿਨ ਕੇ। ॥੩॥

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ) ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਖ ਕੱਖ ਵਾਂਗ
ਹਨ।

ਜਿਨ ਕੇ ਜਨਮ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰਪੁਰ।

¹(ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ) ਜਨਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਚਲੇ
ਗਏ।

ਪੁਰ ਸ਼ਕਤੀ ਭਗਤੀ ਤਿਨ ਉਰ ਫੁਰ।

¹ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਨਾਲ (ਫੁਰ) ਛੇਤੀ ਭਰ
ਗਏ।

ਫੁਰਤ ਨਾ ਫੁਰਨਾ ਤਿਨ ਅਨ ਕੇ। ਹੈ।

¹ਹੋਰ ਕੋਈ (ਅਨ) ਕਾਮ ਆਦਿ ਦਾ।

ਕੋਹੈ ਸਮ ਥਿਤ। ਚਿਤ ਤਿਨ ਕੇ ਹੈ ॥੪॥

¹ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੋਹੈ ਹੋਹੈ ਲਗੈ ਨ ਤਰਕੈਂ।

¹(ਤਰਕੈਂ) ਤਰਕਾਂ (ਚੋਭਵੀਆਂ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀਆਂ ਤੇ (ਕੋਹੈ)
ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ (ਹੋਹੈ) ਧੱਕੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ।

ਤਰ ਕੈ ਪਾਰ ਭਵਾਂਬੁਧ ਪਰ ਕੈ।

¹ਤਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਉਪਰੋਂ ਪਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤੀ' ਗੁਰਨ ਚਰਨ ਮੈਂ।
ਰਨ ਮੈਂ ਭਟ ਜਜੋਂ ਨਟ ਨਟਪਨ ਮੈਂ' ॥੫॥

ਪਨ ਮੈਂ ਮਨ ਦਿਢ ਰਹਿ ਸਤਵਾਦੀ'।

ਵਾਦੀ ਜੀਤ ਮੀਤ ਸੁਖ ਸ਼ਾਦੀ'।

ਸਾਦੀ ਸੂਧੀ ਬਾਨੀ ਵਾਲਨ'।
ਵਾਲਿਨ ਲਗਤ ਪਜਾਰੀ ਚਾਲਨ' ॥੬॥

ਚਾਲ ਨ ਲਵਨ ਕਵਿਨ ਮੋ ਪੈ ਹੈ'।

ਪੈ ਹੈ ਨਿਸਚੇ ਸਿਖਨ ਸੁਹੈ ਹੈ।
ਹੈ ਹੈ ਜੇਵਰ ਜੈਸ ਕੁਸੁੰਦਰ'।
ਸੁੰਦਰ ਰਤਨ ਜਟਜੋ ਬਡ ਅੰਦਰ ॥੭॥

ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਜਉਹਰੀ ਜੇ ਹੈਂ।

ਗੁਰੁ ਗੁਨ ਗਾਹਕ ਆਦ੍ਰੇ ਤੇ ਹੈਂ'।

ਯਾਂ ਤੇ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ।

ਲਿਖਨ ਹੇਤ ਚਲੈਹੋਂ ਲਿੱਖਨ' ॥੮॥

ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਜਾਰੇ।

ਸੁਨੇ ਗਾਥ ਗੁਰੁ ਕੇਰ ਉਦਾਰੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਦੀਵਾਨ ਮਝਾਰੀ।

ਥਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਸੁਖਕਾਰੀ ॥੯॥

ਮਘਵਾ ਸਮ ਸੁਰ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਮੱਧ'।

ਉਡਗਨ ਮੈਂ ਸਸਿ ਪੂਨਜੋਂ ਤੈ ਬੱਧ'।

ਤਾਂ ਦਿਨ ਹੁਤੇ ਬਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ।

ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖਦ ਸੁਹੇਲਾ' ॥੧੦॥

ਲਾਖਹੁੰ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬਿੰਦ੍ਰੈਂ।

ਪਰਸੈਂ ਪਗ ਦਰਸੈਂ ਸੁਖਕੰਦੈਂ।

ਅਰਪ ਉਪਾਇਨ' ਪਾਇਨ ਅੱਗਰ।

ਪਾਇਨ ਫਲ ਭਲ ਇਛਤ ਸਮੱਗਰ ॥੧੧॥

¹(ਪਰ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ।

¹ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਮਾ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਟ ਨਾਟਕ (ਤਮਾਸ਼ੇ) ਵਿੱਚ (ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ)।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਮਨ ਸਤ ਵਕਤਾ ਹੋ ਕੇ (ਗੁਰੂ ਦੀ) (ਪਨ) ਉਸਤਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹(ਉਹ) ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹(ਐਸੇ) ਸਿਧੀ ਸਾਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਾਲਿਆਂ (ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ)।

¹(ਚਾਲਨ) ਰੀਤੀਆਂ (ਵਾਲਿਨ) ਬਾਲਕਾਂ ਭਾਵ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।

¹(ਇਵੇਂ ਹੀ) ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਵੀਆਂ (ਵਰਗੀ) (ਚਾਲਰੀਤੀ) (ਲਵਨ) ਆਟੇ 'ਚ ਲੂਣ ਵਾਂਗ ਭਾਵ ਥੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

¹ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਨ ਹੋਵੇ।

¹ਉਹ (ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਰੂਪ ਗਹਿਣੇ ਦਾ) ਆਦਰ ਕਰਨਗੇ।

¹ਲੇਖਣੀ, ਕਲਮ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਰੂਪ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ।

¹ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕੇ।

¹ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

¹ਭੇਟਾ।

ਲਗੇ ਅੰਬਾਰ¹ ਅਪਾਰ ਸੁ ਵਸਤੈਂ।

¹ਢੇਰ।

ਬੇਸੁਮਾਰ ਧਨ ਅਯੋ ਸਮੱਸਤੈਂ¹।

¹ਸਾਰਿਆਂ (ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ)।

ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਕਰਹੀਂ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਉਚਰਹੀਂ ॥ ੧੨ ॥

ਫੈਲਯੋ ਦੇਸ ਦੇਸ ਜਸ ਗੁਰੁ ਕਾ।

¹ਜਾਣੋ ਮਾਲਤੀ (ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਨੇ ਚੰਦ ਦੀ) ਚਾਨਣੀ ਦਾ ਲਿਬਾਸ (ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ)।

ਮਨੋ ਮਾਲਤੀ ਚਾਂਦਨਿ ਬੁਰਕਾ¹।

¹ਗ੍ਰਹਸਤੀ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਫਕੀਰ ਗ੍ਰੇਹੀ¹।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਦਰਸੈਂ ਆਇ ਸਰਸ¹ ਫਲ ਲੇਹੀਂ ॥ ੧੩ ॥

ਨਾਮੁ ਭਗਤ-ਗਿਰ ਸੰਤ ਗੁਸਾਂਈ¹।

¹ਗੁਸਾਈਂ (ਭੇਖ ਦਾ) ਸੰਤ ਸੀ।

ਪਰਸਨ¹ ਚਲਯੋ ਹਿੰਗਲਾ ਮਾਈ²।

¹ਛੋਹਣ, ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਨ। ²ਹਿੰਗਲਾਟ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ। (ਹਿੰਗਲਾਟ- ਹਿੰਗੋਲ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲਾਸਾ ਬੇਲਾਰਾਜ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਜੋ ਮੇਕਰਾਨ ਸਾਹਿਲ ਉੱਤੇ ਹਿੰਗਲਾ ਪਰਬਤ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਤੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਤਾਲੂਆ ਡਿੱਗਿਆ ਦਸਦੇ ਹਨ।

ਤਿਨ ਸੌ ਸਾਠ ਫਕੀਰ ਸੰਗਾਤੀ।

ਇਕ ਤੈ ਏਕ ਅਧਿਕ ਬਿਖਯਾਤੀ ॥ ੧੪ ॥

ਅਜਮਤ ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਨ ਕੈ।

ਆਯੋ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਇਮ ਗੁਨ ਕੈ।

ਰੂਪ ਚਤੁਰ ਭੁਜ¹ ਨਿਜ ਦਿਖਰੈ ਹੈਂ।

¹ਚਹੁੰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ।

ਗਰਮਾਂ ਗਰਮ ਕੜਾਹੁ ਛਕੈ ਹੈਂ ॥ ੧੫ ॥

ਲੈ ਲੈ ਨਾਮ ਜਿ ਸਬਿਨਿ ਦਿਲੈ ਹੈਂ।

ਤੋਂ ਹਮ ਹਰਿ ਬਪੁ¹ ਗੁਰੈਂ ਲਖੈ ਹੈਂ²।

¹ਹਰੀ ਦਾ ਸਰੂਪ। ²ਜਾਣਾਂਗੇ।

ਇਹੁ ਉਰਿ ਧਰਿ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਰੂਪ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਪਾਯੋ¹ ॥ ੧੬ ॥

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਰੂਪ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦ¹ ਗਰਮ ਮੰਗਵਾਯੋ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ।

ਸਬਿ ਕੋ ਨਾਮ ਬੁਲਾਇ ਦਿਲਾਯੋ।

ਪਿਖਿ ਅਜਮਤ ਸਿਖ ਹੋਵਨ ਚਹਿ ਕੈ।

ਕਹਯੋ ਪਦਮ ਪਦ¹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਗਹਿ ਕੈ ॥ ੧੭ ॥

¹ਚਰਨ ਕੰਵਲ।

ਜੈਸੇ ਸੁਨੇ ਤੈਸ ਹੀ ਹੇਰੇ।

ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੁ ਕਿਤ ਜਾਤ ਅਗੇਰੇ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗਿਰ-ਭਗਤ ਸੁਨਾਈ।
 ਪਰਸਨ ਜੈਂਹੁ ਹਿੰਗੁਲਾ ਮਾਈ ॥ ੧੮ ॥
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਜੇ ਦੇਵੀ ਦਰਸੋ।
 ਈਹਾਂ ਹੀ, ਤੋ ਫਿਰ ਕਯਾ ਕਰ ਸੋ।
 ਕਹਯੋ ਭਗਤ ਗਿਰ ਜੇ ਇਮ ਹੂ ਹੈ।
 ਤੋ ਹਮ ਸਬਿ ਤੁਵ ਸਿਖ ਬਨ ਜੈਹੈ ॥ ੧੯ ॥
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਹਰੇ।
 ਜਾਵਹੁ ਦਰਸੋ ਬਡੇ ਸਵੇਹਰੇ।
 ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਸਤ ਬ੍ਰਿਧੈਂ।
 ਭਏ ਹਮਾਰੇ ਅਤੀ ਸਮ੍ਰਿਧੈਂ ॥ ੨੦ ॥
 ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਜੁ ਵਹਾਂ।
 ਸਮ੍ਰਿਥ ਦਈ ਉਸੈ ਉਨ ਮਹਾਂ।
 ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਤੁਮ ਪਾਯੋ ਈਹਾਂ।
 ਦੁਰਗਾ ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਹੋਵਹੁ ਤੀਹਾਂ ॥ ੨੧ ॥
 ਆਸਯ ਮਾਂਨ ਭਗਤ ਗਿਰ ਤਬ ਹੀ।
 ਗਯੋ ਜਮਾਤ ਸਹਿਤ ਤਹਿ ਜਬ ਹੀ।
 ਬਡੀ ਫਜ਼ਰ ਦੁਰਗਾ ਕੇ ਦਰਸਨ।
 ਪਾਏ, ਆਈ ਦੇਹਰਾ ਪਰਸਨ ॥ ੨੨ ॥
 ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਤੈ ਮੰਤ੍ਰ ਲਯੋ।
 ਹਟ ਕਰਿ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਯੋ।
 ਆਵਤ ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।
 ਆਉ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਪਯਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥
 ਦਰਗਹਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਤੂੰ ਅਹੇ।
 ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ ਗਹੇ।
 ਉਮਕਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦ੍ਰਿਗਨ ਜਲ ਛਾਯੋ।
 ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ ਰੁਮਾਂਚ ਉਠਾਯੋ ॥ ੨੪ ॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਬਸ ਅਤਿ ਸ਼ਰਯਾ ਉਰ ਕੇ।
 ਛੋਡੈ ਨਾਂਹਿ ਪਦਮ ਪਦ ਗੁਰੂ ਕੇ।
 ਇਕ ਛੋਰੈ ਤਬਿ ਦੂਸਰ ਫਰਹੀ।
 ਕੋ ਆਂਖਿਨ ਪਰ ਕੋ ਸਿਰਿ ਧਰਹੀ ॥ ੨੫ ॥

'ਵਡੀ (ਸਤ) ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਹਨ।

'ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਵਾਲੇ।

'ਤਹਾਂ, ਓਥੇ।

'ਆਗਿਆ।

'ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ।

'ਉਛਲਿਆ।

'ਕੰਠਰੁਕ ਗਿਆ ਤੇਰੇਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੁਨ ਛਕ।

ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਵਿਖੇ ਸਬਿ ਗੇ ਛਕ।

¹ਸਾਰੇ ਭਰ ਗਏ।

ਸਿਖੀਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਤੈ ਸਿੱਖੀ।

ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਉਰਿ ਲਿੱਖੀ ॥੨੬॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੇ ਸੇ ਸੰਤ ਉਦਾਸੀ।

ਭਏ ਨੀਕ ਸਾਦਕ¹ ਸੁਖਰਾਸੀ।

¹ਚੰਗੇ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ।

ਤਬਿ ਤੈ ਭੇਖ ਉਦਾਸਿਨ ਮਾਂਗੀ।

ਜਟਾਂ ਬਿਭੂਤਿ ਜੰਜੀਰ ਚਲਾਹੀ ॥੨੭॥

ਬਿਦਾ ਪਾਇ ਵਹਿ ਗੁਰ ਤੇ ਗਏ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰਨ ਜਾਇ ਥਿਰਏ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਲੋ ਤੌਰ ਮਸੰਦਨ¹।

¹ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਆਵਤ ਰਹੇ ਗੁਰਹਿ ਸੇ ਬੰਦਨ ॥੨੮॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਘਾ ਦੇਸ ਪੂਰਬ ਵਿਖੇ,

ਗੁਰੂ ਸਿੱਖੀ ਪੁਨ ਕੀਨ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ¹ ਮੈਂ ਲਿਖੀ,

¹ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਲਿਖਤ ਇਕ ਪੁਸਤਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਨਾ ੯੫੪ ਤੇ 'ਭੇਖ ਪ੍ਰਭਾਕਰ'

ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ

ਭਾਗ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਅਧਿਕ ਗਾਥ ਲਿਹੁ ਚੀਨ ॥੨੯॥

ਕਬਿਤ:

ਕੇਤਕ ਦਿਵਸ ਪਾਇ ਮਾਝੇ ਕੇ ਸਿੱਖਨ ਆਇ,

ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਬਿਨੈ ਬਹੁ ਗਾਇ ਹੈਂ।

ਕਹਯੋ ਦੇਸ ਮੈਂ ਬਿਸੇਸ¹ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਨੀ ਅਸੇਸ²,

¹ਬਹੁਤੇ। ²ਸਾਰੇ।

ਬ੍ਰਿਧ ਬਾਲ ਚਾਲ ਕਰਿ¹ ਆਇ ਨ ਸਕਾਇ ਹੈਂ।

¹ਚੱਲ ਕੇ।

ਰਾਵਰੋ ਦਰਸ ਚਾਹੈਂ ਅਤਿ ਹੀ ਉਮਾਰੈਂ ਮਨਿ,

ਬ੍ਰਿਦ¹ ਨਿਬਾਰੈਂ ਆਪ ਆਪਨੋ ਸੁਭਾਇ ਹੈਂ।

¹ਧਰਮ, ਨਿਯਮ।

ਕੀਜੀਏ ਨਿਹਾਲ ਉਸ ਦੇਸ ਕੋ ਨਿਹਾਲ¹ ਭਲੇ,
ਕਿਰਸਾਨ ਮਾਲੀ ਪਾਲੀ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਭਾਇ ਹੈ¹

¹ਦੇਖ ਕੇ।
¹ਰਾਜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

॥ ੩੦ ॥

ਮਾਨ ਕੈ ਅਰਜ਼ ਗੁਰੂ ਫਰਜ਼ ਸਮਝ ਨਿਜ,
ਸਿੱਖਨ ਗਰਜ਼ ਹਿਤ ਪੂਰਨ ਕਰਨ¹ ਹੈ।
ਚਲੇ ਪੁਰ ਕੀਰਤ ਤੈ ਗੁਰੂ ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ¹,
ਅਮੀਰਤ ਸਸੈਨ ਬਿਸਤੀਰਤ ਵਰਨ ਹੈ¹।

¹ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।
¹ਜਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ (ਗੁਰੂ ਜੀ)।
¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਸਰਦਾਰਾਂ ਸਣੇ ਫੌਜ ਵੱਡੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀ ਕਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਨਿਜ ਸੈਨ ਕੋ ਉਤਾਰ ਫਿਰ,
ਤਰੇ ਆਪ ਤਰਨੀ ਪੈ ਤਾਰਨ ਤਾਰਨ ਹੈ¹।

¹ਤਾਰਨ ਲਈ (ਤਰਨ) ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਤਰੀ) ਬੇੜੀ ਤੇ (ਚੜ੍ਹ ਕੇ) ਆਪ (ਤਰੇ) ਪਾਰ ਲੰਘੇ।

ਸਿੱਖਨ ਸਵਰ¹ ਆਯੋ ਜਵਰ ਖਵਰ² ਪਾਇ,
ਔੜ¹ ਮੈਂ ਅੱਭੁ² ਮਾਨੋ ਅਭਰ ਭਰਨ ਹੈ³ ॥ ੩੧ ॥

¹ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ। ²ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖ਼ਬਰ।
¹ਬਰਖਾ ਦਾ ਅਭਾਵ, ਸੋਕਾ। ²ਬੱਦਲ। ³ਖਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ (ਆਇਆ) ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ ਦੇਸ ਦ੍ਰਾਬੇ ਮੈਂ ਬਿਸੇਸ¹ ਸਿੱਖ,
ਤਾਰੇ ਹੈ ਅਸੇਸ¹ ਪੈ ਕਲੇਸ ਸੇਸ ਹਰ ਕੈ²।

¹ਬਹੁਤੇ।
¹ਸਾਰੇ। ²ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ ਮੇਟ ਕੇ। (ਸੇਸ-ਅਸੇਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ-ਸਾਰੇ)।

ਪੁਨਾ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ਗੁਰੂ,
ਥਿਰ ਕੁਛ ਦਿਨ ਫੁਰ¹ ਪਾਰ ਬਯਾਸ ਪਰ ਕੈ²।
ਤਾਰ ਕੈ ਸੁ ਦੇਸ ਔ ਉਧਾਰ ਕੈ ਸਿੱਖਨ ਵੇਸ¹
ਟਾਰ ਕੈ ਅਸੇਸ ਦੁੰਦ¹ ਦੋਖਿਨ ਬਿਦਰ ਕੈ²।
ਮੇਘ ਨਦੀ ਹੰਸ ਚਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬ੍ਰਿਸਿਟ¹
ਨਾਲ,

¹ਛੇਤੀ। ²ਹੋ ਕੇ।
¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ। ²ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ।
¹ਵਰਖਾ।

ਕੀਓ ਹੈ ਨਿਹਾਲ ਦੇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕੈ ॥ ੩੨ ॥

ਜਾਇ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਸੁਧਾਸੁਰ ਨ੍ਰਾਇ ਗੁਰੂ,
ਬੰਦਿ¹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਰਤਾਯੋ ਹੈ।
ਉੱਤ੍ਰ ਕੀ ਓਰ ਖਿਸ ਤਾਲ ਹੁਤੇ ਤਾਲ ਬਹੁ¹,

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇ।
¹ਪਹਾੜ ਦੀ ਤਰਫ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ (ਹਿੱਸਾ) ਟੁੱਟ ਫੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। (ਖਿਸਤਾਲ=ਖਸਤਰ ਹਾਲ=ਟੁੱਟੀ ਫੁੱਟੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ)।

ਮਦਤ ਬਿਸਾਲ ਲਾਇ ਤਜਾਰ ਕਰਵਾਯੋ ਹੈ।
ਦਰਵਾਰ¹ ਅੰਦਰ ਲਗਾਇ ਦਰਵਾਰ² ਨਿੱਤ,
ਸਿੱਖਨ ਦਿਦਾਰ ਦੈ ਸੰਸਾਰ ਤੈ ਤਰਾਯੋ ਹੈ।

¹ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ। ²ਦੀਵਾਨ।

ਆਵੈਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ,
ਭੇਟ ਦੈ ਬੁਲਿੰਦ¹ ਫਲ ਪੈਰੈਂ ਮਨ ਭਾਯੋ ਹੈ ¹ਉੱਚੀ, ਵੱਡੀ।

॥ ੩੩ ॥

ਕਈ ਮਾਸ ਵਾਸ ਕਰਿ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਆਸ ਭਰ¹, ¹ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ।
ਗੁਰੂ ਸੁਖ ਰਾਸਿ ਤਰੁ ਕਲਪ ਸਮਾਂਨ ਹੈਂ।

ਚਲ ਕੈ ਤਹਾਂ ਤੈ ਫਿਰ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਗੁਰੂ,
ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਜਾਇ ਕੀਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ।

ਦਰਵਾਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਦਰਸ ਪਾਇ,
ਸਾਤ ਦਿਨ ਲੋ ਥਿਰਾਇ ਮੋਦ ਮਨ ਮਾਨ ਹੈ।

ਤਹਾਂ ਤੈ ਖੰਡੂਰ ਆਇ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਇ¹,

¹ਜਗ੍ਹਾ, ਅਸਥਾਨ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੇਟ ਦਾਇ ਸਾਸਾਂਟਾਂਗ ਠਾਨ ਹੈ¹ ॥ ੩੪ ॥

¹ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਸਹਿਤ (ਨਮਸਕਾਰ) ਕੀਤੀ।

ਧੂਰਿ ਮੁਖ ਲਾਇ ਦੀਪ ਘ੍ਰਿਤ ਜਗਾਇ ਕੈ,

ਸੁਗੰਧਿ ਮਹਕਾਇ ਮਾਲ ਸੁਮਨ¹ ਚਢਾਇ ਕੈ।

¹ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ।

ਪਕਵਾਂਨ ਪਕਵਾਇ ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਕੋ ਖੁਲਾਇ,

ਸਿਤਕਾਰ ਭੇਟ ਦਾਇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਭਾਇ ਕੈ¹।

¹ਜੈਸਾ ਜੋਗ ਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ।

ਫੇਰ ਸੈਨ¹ ਸਿੱਖਨ ਛਕਾਇ ਕਰਿ ਜਾਚਕਨ²,

¹ਫੌਜ। ²ਅੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ।

ਰਾਤ ਜਾਗਾ ਕਰਵਾਯੋ ਭਜਨ ਕਰਾਇ ਕੈ।

ਆਇ ਕੈ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪੁਨਾ ਇਸੀ ਢਾਲ ਗੁਰੂ,

ਕੀਨ ਹੈ ਬਿਸਾਲ ਚਾਲ¹ ਅਤਿ ਹੁਲਸਾਇ ਕੈ ¹ਰੀਤੀ।

॥ ੩੫ ॥

ਕੀਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸ੍ਰੀ ਬਾਉਲੀ ਸੁਪਾਂਨ¹,

¹ਪਉੜੀਆਂ (ਉੱਪਰ)।

ਸਬਿਧਾਂਨ¹ ਜਪਜੀ ਕੇ ਪਾਠ ਠਾਂਨ² ਮਨ ਮਾਂਨ ਹੈ।

¹ਬਿਧੀ ਸਹਿਤ। ²ਕੀਤੇ।

ਜਦਯਪਿ ਥੇ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਸਮੁੱਥ ਪ੍ਰਭੂ,

ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੈ ਨ ਚਹਿਤ ਕਲਯਾਨ ਹੈ।

ਤਦਯਪਿ ਸੁ ਮਰਯਾਦ ਸਿੱਖਨ ਸਿਖਾਵਨ ਕੋ,

ਜਪ ਤਪ ਦਾਨ ਬ੍ਰਤ ਕਰਤ ਬਿਧਾਂਨ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਪਢੇ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਬਾਲਕ ਪਢਾਵਨ ਕੋ

ਲਿਖਤ ਬਰਾਖਰੀ ਮੁਹਾਰਨੀ¹ ਬਖਾਂਨ ਹੈ ॥ ੩੬ ॥

¹ਮਾਤ੍ਰਾ ਸਹਿਤ ਬਾਰਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ।

ਜੱਗ ਕਰਵਾਇ ਪਕਵਾਨ ਬਿਬਧਾਇ¹,

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਕੋ ਛਕਾਇ ਬਹੁ ਕੀਨ ਸਿਤਕਾਰ ਹੈ।

ਸਾਰ! ਪਾਇ ਨਰ ਮਾਈ ਸੰਗਤੈਂ ਅਪਾਰ ਆਈ,
ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਈ ਤੈ! ਚਢਾਈ ਭੇਟ ਭਾਰ ਹੈ।
ਸਬਿ ਕੇ ਛਕਾਯੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਹਿਲਾਦ ਸਹਿ,
ਐ ਹੈ ਏਕ ਜੈ ਹੈ ਧਨ ਦੇ ਹੈ ਬੇਸੁਮਾਰ ਹੈਂ।
ਗੁਰੂ ਸੈਨ ਕੇ ਦਿਲੈ ਹੈਂ ਬਾਕੀ ਲੰਗਰ ਲਗੈ ਹੈਂ,
ਕੁਛ ਜਾਚਕਨ ਦੇ ਹੈਂ ਪੈ ਹੈਂ ਗੋਲਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈਂ

॥੩੨॥

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਜਥਾ ਰੁਚੀ ਕਰਵਾਹਿ ਤਥਾ,
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਪਥਾ! ਮੋਖ ਭੋਗਦ ਦਿਢਾਇ ਹੈਂ।
ਤਬੈ ਦੂਤ ਆ ਉਚਾਰਾ ਆਵਤ ਸ਼ਕੋਹ ਦਾਰਾ,
ਸ਼ਾਹਿਜ਼ਾਦਾ ਜੰਗ ਹਾਰਾ ਭਗਯੋ ਖੌਫ ਖਾਇ ਹੈ।
ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਕੈਸ ਤਬੈ ਤਿਨ ਕਹਯੋ ਐਸ,
ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਦਯੋ ਤਾਂਹਿ ਤਖਤ ਬਿਠਾਇ ਹੈ।
ਕਾਰਵਾਰ ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਰਾ ਜਬੈ ਇਸ ਕੋ ਸੰਭਾਰਾ,
ਨੌਰੰਗ ਫਸਾਦ ਭਾਰਾ ਕੀਨ ਤਬੈ ਆਇ ਹੈ

॥੩੩॥

ਦੂਜੇ ਦੋਊ ਭਾਈ ਉਨ ਲਏ ਸੇ ਮਿਲਾਈ ਸੰਗਿ,
ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਚਾਈ! ਮੈਂ ਨ ਸ਼ਾਹੀ ਚਾਹਿ ਹੋਂ।
ਏਕ ਬਨੋ ਮੀਰ! ਦੂਜੇ ਹੂਜੀਓ ਵਜ਼ੀਰ ਧੀਰ,
ਮੈਂ ਤੇ ਹੈ ਫਕੀਰ ਮੱਕੇ ਜਾਇ ਕੈ ਰਹਾਹਿ ਹੋਂ।
ਕਾਫਰ ਹੈ ਭਯੋ ਦਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਧਾਰਾ ਇਨ,
ਤਜ ਕੈ ਕੁਰਾਨ ਬੇਦ ਪਢਤ ਸਰਾਹਿ ਹੋਂ।
ਮਾਰਨੋ ਸਵਾਬ! ਸੋਊ ਦਹਿਰੀਆ² ਭਯੋ ਜੋਊ,

ਐਸੇ ਦਿਢ ਠਾਨ ਤੀਨੋ ਲਰੇ ਆ ਅਗਾਹਿ ਹੋਂ

॥੩੪॥

ਤੀਨ ਰੋਜ ਮਾਚਯੋ ਜੰਗ ਖੁੰਨ ਭਿਗੇ ਤਾਜੀ ਤੰਗ!
ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਰਜਪੂਤ ਅੰਗ ਦੇ! ਲਰੇ।
ਤੋਪਨ ਕੀ ਤੜਾ ਭੜੀ! ਤੁਪਕਨ ਬਾੜ ਝੜੀ²,
ਲੋਥ ਪਰ ਲੋਥ ਚੜੀ ਪੜੀ! ਕਟ ਹੈਂ ਪਰੇ²।

¹ਖਬਰ।

¹ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ।

¹ਰਸਤਾ।

¹ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ।

¹ਚੁੱਕੀ ਭਾਵ ਖਾਧੀ।

¹ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

¹(ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ) ਸਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਪੁੰਨ। ²ਨਾਸਤਕ (ਅ: ਦਹਰੀ=ਨਾਸਤਕ=ਰੱਬ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ।)

¹ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤੰਗ।

¹ਪੱਖ ਕਰਕੇ। (ਅ) ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕੇ।

¹ਤੜਭੜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ²ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਵਾਰ ਹੋਏ।

¹ਪਈ ਹੈ। ²(ਸੂਰਮੇ) ਕੱਟੇ ਪਏ ਹਨ।

ਸਰਕਤ¹ ਸਾਰ² ਗੋਲੀ ਤੀਰਨ ਕੀ ਮਾਰ ਪਰੇ,
ਸਾਵਨ ਕੇ ਮੇਂਹ ਮੇਘ¹ ਪੇਖਿ ਲਾਜ ਹੈਂ ਖਰੇ²।
ਖਾਯੋ ਥਰਥੱਲਾ ਧਰਾ ਨਾਵ ਜੜੋ ਅਵੱਲਾ¹,
ਦਿਲ ਸਬਹੂੰ ਕਾ ਹੱਲਾ ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਬੋਲ ਹੈਂ ਭਰੇ¹।
॥ ੪੦ ॥

ਫੀਲ¹ ਪੈ ਸੇ ਕੂਦ ਦਾਰਾ ਚਢੜੋ ਅੱਸ੍ਰ² ਯੋਂ
ਵਿਚਾਰਾ,
ਹੱਲਾ ਕਰਵੈਹੂੰ ਭਾਰਾ ਮੈਂ ਹੂੰ ਆਗੈ ਜਾਇ ਕੈ।
ਸੈਨ ਨੇ ਨਿਹਾਰਾ ਮਨ ਧਾਰਾ ਦਿਢ ਮਰੜੋ ਦਾਰਾ,
ਔਰ ਨਾ ਵਿਚਾਰਾ ਭਾਗ ਪਰੀ ਦਹਿਲਾਇ ਕੈ¹।
ਫੇਰ ਕੌਨ ਸੁਨੇ ਕਾਂਹਿ ਏਕ ਆਗੇ ਏਕ ਜਾਂਹਿ,
ਨੌਰੰਗ ਲਖਾਹਿ ਫਤੇ ਸੂਜੇ ਕੋ ਗਹਾਇ ਕੈ¹।

ਦੂਸਰੇ ਕੋ¹ ਮਰਵਾਇ ਆਗਰੇ ਕਿਲੇ ਮੈ ਆਇ,
ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਥਾ ਤਹਾਂਇ¹ ਕੈਦ ਕੀਓ ਭਾਇ ਕੈ²।
॥ ੪੧ ॥

ਹੁਤੋ ਸੋ ਲਚਾਰ¹ ਔ ਬੀਮਾਰ ਬੂਢਾ ਭਾਰ² ਭਯੋ,
ਕਯੋ ਨਾ ਲਿਹਾਜ ਜਰਾ ਨੌਰੰਗ ਨੇ ਬਾਪ ਕੋ।
ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਕੋ ਚਲਾਨ ਠਾਨ ਸਿੰਧੁ ਮਾਂਹਿ¹
ਕੌਲ ਤੇ ਕਰਾਰ ਡਾਰ ਦਏ ਕੂਪ ਆਪ ਕੋ¹।
ਛਲ ਬਲ ਸਾਥ ਬਾਪ ਬੀਰਨ ਕੋ¹ ਕੈਦ ਥਾਪਿ²,
ਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਹਾਥਿ ਕਾਮ ਕਰਿ ਲੀਨੋ ਆਪ ਕੋ।
ਦੇਖੋ ਕਰਤਾਰ ਕੀਨ ਕਲਿਜੁਗ ਕੈਸੋ ਪੀਨ¹,
ਬੇੜਾ ਬੂਡੜੋ¹ ਧਰਮ ਕਾ ਪਾਰ ਪਰੜੋ ਪਾਪ ਕੋ
॥ ੪੨ ॥

ਦਾਰਾ ਭਗ ਆਯੋ ਦਿੱਲੀ ਦੌਲਤ ਤਹਾਂ ਤੈ ਮਿਲੀ,
ਜੇਤਕ ਸੋ ਬਿਨਾ ਦਿੱਲੀ ਆਵਤ ਲਗਾਇ ਹੈ¹।
ਸੰਗ ਮੈ ਸ੍ਰਾਰ ਹੈਂ ਜਰਾਰ¹ ਪਾਂਚਕ ਹਜਾਰ,
ਭਲਕੇ ਬਜਾਸ ਪਾਰ ਹੋਇ ਇਤ ਆਇ ਹੈ।

¹ਚਲਦੇ ਹਨ। ²ਸ਼ਸਤ੍ਰ।
¹ਵਰ੍ਹਦੇ ਬੱਦਲ। ²ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
¹ਧਰਤੀ ਨੇ ਬੇੜੀ ਵਾਂਗ ਅਣੋਖਾ ਹਿਲੋਰਾ ਖਾਧਾ।
¹ਜੰਗ ਵਿੱਚ। (ਭਰ=ਜੰਗ। ਨਿਰੁਕਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਧਨ ਤੇ ਜਸ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰੇ ਜੰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਭਰ ਹੈ।)
¹ਹਾਥੀ। ਘੋੜੇ ਤੇ।

¹ਡਰ ਕੇ।

¹ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਤਹ ਜਾਣ ਕੇ (ਆਪਣੇ ਭਰਾ) ਸੁਜਾਅ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ।
¹ਦੂਜੇ (ਭਰਾ ਮੁਰਾਦ ਬਖਸ਼) ਨੂੰ।
¹ਓਥੇ ਸੀ। ²(ਆਪਣੀ) ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ।

¹ਦੁਖੀ। ²ਬਹੁਤਾ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ।
¹ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ।
¹ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ। ²ਕਰਕੇ।

¹ਤਕੜਾ, ਕਰੜਾ।
¹ਭੁੱਬ ਗਿਆ।

¹(ਆਪਣੇ ਨਾਲ) ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
¹ਲੜਾਕੇ।

ਪੀਛੇ ਲਸ਼ਕਰ ਬੇਸੁਮਾਰ ਐਹੇ ਨੌਰੰਗ ਕੋ,
ਗਹਿਨੇ ਕੇ ਹੇਤ ਕਿਤ ਰਹਿਨੇ ਨ ਦਾਇ ਹੈ।
ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦਾਰਾ ਖਾਸ¹ ਆਯੋ ਚਲਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸ,
ਬਦਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਾਸ ਗਜਾਨ ਦਮਕਾਇ ਹੈ²।

॥ ੪੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਦਾਨੀ ਗੁਰੂ,
ਮਾਨੀ¹ ਮੁਨਿੰਦ ਨਰਿੰਦ।
ਸਭਾ ਸੁਰਿੰਦ ਸਮਾਨ¹ ਸਜਿ,
ਬੈਠੇ ਰੂਪ ਗੁਬਿੰਦ ॥ ੪੪ ॥
ਚਿਦਾਨੰਦ ਸੰਦੋਹ ਕੋ²।

ਬੰਦਯੋ ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ।
ਦੁੰਦ¹ ਦੋਖ ਨਹਿ ਸ਼ੋਕ ਜਿਹ,
ਕਿੰਚਤ ਕੋਹ¹ ਨ ਮੋਹ ॥ ੪੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕਿਸਤੀ¹ ਪਾਂਚ ਜ੍ਹਾਹਰ ਕੇਰੀ।
ਦਿਪਤ¹ ਜੋਤਿ ਜਿਨ ਕੇਰ ਬਧੇਰੀ।
ਜੇਵਰ ਆਯੁਧ ਬਸਨ ਅਤੋਲੇ।
ਲੋਲ¹ ਤੁਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਅਮੋਲੇ ॥ ੪੬ ॥
ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ¹ ਪਦਮ ਪਦ ਪਰਸੇ।
ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਸੇ ਗੁਰ ਦਰਸੇ।
ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਜਹਿ ਹੰਸ ਅਪਾਰੇ।
ਸਦ ਗੁਨ ਮੁਕਤਾ¹ ਗ੍ਰਾਹਕ ਭਾਰੇ ॥ ੪੭ ॥

ਬੈਠਯੋ ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਹੈ ਤਹਿ ਦਾਰਾ।
ਸੁੰਦਰਰੂਪ ਅਨੂਪ ਉਦਾਰਾ।
ਜੇਵਰ ਜਬਰ ਜ੍ਹਾਹਰ ਜਰੇ।
ਜੋਤਿ ਜਗਮਗੈ ਅੰਗਨਿ ਧਰੇ ॥ ੪੮ ॥
ਰਾਗਰੋਖ¹ ਬਿਨੁ ਦਿਢ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ।
ਮਾਨਤ ਨਾਂਹਿ ਲਾਭ ਕੁਛ ਹਾਨੀ।

ਸੁਖ ਅਜੰਨਜ¹ ਗਹਿ ਬਦਨ ਪ੍ਰਸੰਨ।
ਜੈਸ ਜੁਗੀਸ਼ ਮੁਨੀਸ਼ ਅਨੰਨ¹ ॥ ੪੯ ॥
ਸਮ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤੁਰਕ ਕੁਲ ਮਾਂਹੀ।
ਮਰੁ ਥਲ ਮੈਂ¹ ਜਿਮ ਸੁਰਤਰੁ ਆਹੀ।
ਕਾਕਨ ਕੁਲ ਸੁਤ ਕੋਕਲ ਜੰਨਾ¹।

ਬੰਸ ਬਕਨ ਮੈਂ ਹੰਸ ਉਪੰਨਾ¹ ॥ ੫੦ ॥
ਪਰਮਾਰਥ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ।
ਬਿਸ਼ੇ ਬਾਸ਼ਨਾ ਦੁਰਮਤਿ ਛੋਰੀ।
ਫਾਂਸੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਸਿੰਧੁ ਮਹਿ ਬੋਰੀ¹ ॥ ੫੧ ॥
ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੈਂ ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤੀ।
ਸਤ ਪ੍ਰਤੰਗ¹ ਗੁਨੰਗ² ਬਿਨੀਤੀ³।

ਕਰ ਸਿਤਕਾਰ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਟੇਰਾ¹।
ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਯੋ ਸਬਿ ਤੇਰਾ ॥ ੫੨ ॥
ਕਹੋ ਚਿਤ ਮੈਂ ਅਬਿ ਕਯਾ ਆਹੀ।
ਜੇ ਚਾਹਤ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਸ਼ਾਹੀ।
ਤੋਂ ਹਮ ਨਿਜ ਸਹਿ ਸੈਨ ਮੁਰੀਦੈਂ¹।
ਲੈ ਕਰਿ ਲਰ ਹੈਂ ਬੋਲਿ ਸ਼ਹੀਦੈਂ¹ ॥ ੫੩ ॥
ਅਰ ਦਰਗਾਹਿ ਵੀਚ ਕਰਿ ਅਰਜੀ।
ਸ਼ਾਹੀ ਲੈ ਦਿਹ ਜੇ ਤੁਹਿ ਮਰਜੀ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚ ਸੁਖਦ ਅਮੋਲੇ।
ਜਨ ਭਵ ਤਾਰਕ ਪੋਤ ਅਲੋਲੇ¹ ॥ ੫੪ ॥

ਦਾਰੇ ਕਹਯੋ ਜੋਰਿ ਕਰ ਦੋਹੀ¹।
ਰਾਵਰ ਜੈਸ ਕਹੋ ਤਸ ਹੋਹੀ।
ਜੇ ਤੁਮ ਚੀਟੀ ਕਰ ਸਿਰ ਧਰਿ ਹੈਂ।
ਸੋ ਸਮੁੱਥ ਹੈ ਸਾਗਰ ਤਰ ਹੈ ॥ ੫੫ ॥
ਚਹੋ ਮਸ਼ਕ¹ ਤੇ ਸੈਲ² ਤੁੜੈ ਹੋ।
ਅਜੈ ਪੂਤ ਤੈ ਗਜੈ ਢਹੈ ਹੋ¹।

¹ਆਤਮਕ ਸੁਖ।
¹ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਲਗਨ ਵਾਲੇ।
¹ਮਾਰੂ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ।
¹ਜਿਵੇਂ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਕੋਇਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
¹ਬਗਲਿਆਂ ਦੀ ਬੰਸ ਵਿੱਚ ਹੰਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਡੋਬ ਦਿੱਤੀ।

¹ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ²ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ। ³ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ।
¹ਕਿਹਾ।

¹ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਸਣੇ।

¹ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ।

¹ਜਾਣੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨ ਡੋਲਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਹਨ।
¹ਦੋਨੋ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।

¹ਮੱਛਰ। ²ਪਹਾੜ।

¹ਬਕਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਢਹਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪੈ ਮੈਂ ਚਹਿਤ ਨ ਦੁਨੀਆਂ ਸ਼ਾਹੀ।

ਸੰਸੇ ਸ਼ੋਕ ਅਧਿਕ ਜਿਸ ਮਾਂਹੀ ॥ ੫੬ ॥

ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੁਖ ਦੇਖਨ ਖਾਨੀ।

ਲਖੋ ਨਵਿਰਤੀ ਸੁਖਦ ਮਹਾਨੀ।

ਤਪ ਫਲ ਨਰ ਜਗਰਾਜ ਕਮੈ ਹੈ।

ਨਰਕ ਹਕੂਮਤ ਤੈ ਪੁਨ ਪੈ ਹੈ ॥ ੫੭ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਜੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੈ।

ਬਖਸ਼ੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਮੁਹਿ ਢਰ ਕੈ।

¹ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਕੇ।

ਸਾਤ ਵਲਾਇਤ ਕੀ ਜੁ ਹਕੂਮਤ।

ਤਿਸ ਆਗੈ ਸਬਿ ਦੁਖਦ ਖਸੂਮਤ¹ ॥ ੫੮ ॥

¹ਖਰਾਬੀ ਹੈ, ਝਗੜਾ ਹੈ।

ਯਮ¹ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਧਿ² ਲੋ ਜੇ ਹਾਕਮ।

¹ਧਰਮਰਾਜਾ। ²ਬ੍ਰਹਮਾ।

ਤੀਨ ਦੋਖ ਕਰਿ ਗ੍ਰਸਤ ਸਦਾਕਮ¹।

¹ਹਮੇਸ਼ਾਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਕੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।

ਸਮ ਨਹਿੰ ਦੂਸਰ ਕੋ ਜਗ ਮਾਂਹੀ ॥ ੫੯ ॥

ਅਚੁਤ¹ ਅਨੂਪਮ² ਸੁਖ ਜਿਸ ਕੇਰਾ।

¹ਅਗਿੜ, ਨਾਸ-ਰਹਿਤ। ²ਉਪਮਾ-ਰਹਿਤ।

ਇਕ ਰਸ ਸਦਾ ਅਖੰਡ ਬਧੇਰਾ।

ਮਾਯਕ¹ ਦੁੰਦ² ਦੋਖ ਹੈਂ ਜੇਤੇ।

¹ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ। ²ਦੁੱਖ।

ਬਯਾਪਤ ਤਹਾਂ ਨ ਕਿੰਚਤ ਤੇਤੇ ॥ ੬੦ ॥

ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਆਤਮ ਇਕ ਹੱਯੇ।

ਬਾਕੀ ਦੁਖਦ ਅਨਾਤਮ¹ ਪੱਯੇ।

¹ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਜੜ੍ਹ।

ਜਗ ਸੁਖ ਜਿਤਕ ਲੋਗ ਜੁਗ ਕੇਰੇ¹।

¹ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ।

ਆਤਮ ਸੁਖ ਕਰਿ ਲਿਪੇ ਸੁ ਹੇਰੇ ॥ ੬੧ ॥

ਜਜੋਂ ਕੰਦਲੇ¹ ਪਰ ਕੰਚਨ ਝਮਕਤ²।

¹ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਪੱਤ੍ਰਾ ਜਿਸ ਉਪਰ ਸੋਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

²ਸੋਨਾ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਸਬਿ ਪਰ ਆਤਮ ਸੁਖ ਚਮਕਤ।

ਇਸ ਸ਼ਾਹੀ ਕਾ ਜੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ।

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਪ੍ਰਸੰਸੈਂ ਤਾਹਿ ॥ ੬੨ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਅਬਿ ਏਹੀ।

ਔਰ ਨ ਸ਼ਾਹੀ ਚਹਿ ਚਿਤ ਕੇਹੀ ॥ ੬੩ ॥

¹ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਔਰ ਏਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ,
ਸੈਨ ਨੁਰੰਗੇ ਤਾਂਇ।
ਇਕ ਦਿਨ ਰੋਕਹੁ ਘਾਟ ਪੈ,
ਮੈਂ ਲਖ ਜੈਹੁੰ ਅਗਾਇ। ॥ ੬੪ ॥

ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂ।

ਮਾਂਨ ਬੈਨ ਗੁਰ ਐਨ ਨਿਜ,
ਸੈਨ ਪਠੀ ਬਰ ਘਾਟ।

ਘਾਟ ਉੱਪਰ।

ਦਾਰੂ ਗੋਲੀ ਤੋਪ ਲੋ,
ਸੌਪ ਗੁਰੈਂ ਨਿਜ ਠਾਟ। ॥ ੬੫ ॥

ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ ਨੇ) ਆਪਣਾ (ਸਾਰਾ ਫੌਜੀ) ਸਾਮਾਨ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ।

ਚੌਪਈ:

ਦਾਰਾ ਲੋਪੁਰ ਓਰਾ ਪਧਾਰਾ।
ਗੁਰੂ ਘਾਟ ਪਰ ਡੇਰਾ ਡਾਰਾ।
ਸੇਵਕ ਜਨ ਦੇਸੀ ਮਿਲ ਭਾਰੇ।
ਲਸਕਰ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਭਯੋ ਅਪਾਰੇ ॥ ੬੬ ॥

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਤਰਫ਼।

ਪਾਰ ਹੋਨ ਹਿਤ ਨੌਕਾ ਸਾਰੀ।
ਗੁਰੂ ਮੰਗਾਈ ਦੈ ਧਨ ਭਾਰੀ।
ਉਤ ਤੈ ਲਸਕਰ ਸ਼ਾਹੀ ਆਯੋ।
ਉਨ ਭੀ ਪਾਰ ਉਤਰਨਾ ਚਾਹਯੋ ॥ ੬੭ ॥

ਬੇੜੀਆਂ।

ਵਹਿ ਮਾਂਗੈਂ ਯਹਿ ਦੇਵਹਿ ਨਾਹੀ।
ਬਢੀ ਪ੍ਰਸਪਰ ਰਾਰ ਮਹਾਂਹੀ।
ਦੇਸੀ ਲੋਗਨ ਕਾ ਝਲਕਾਰਾ।
ਗੁਰ ਢਿਗ ਜਬਿ ਉਨਿ ਅਧਿਕ ਨਿਹਾਰਾ
॥ ੬੮ ॥

ਬਦਰ ਦੀਨ ਉਮਰਾਵ ਨੁਰੰਗੀ।
ਸੋਚੀ ਬਾਤ ਪੁਨਾ ਇਮ ਚੰਗੀ।
ਜੇ ਹਮ ਗੁਰੂ ਸੋ ਇਹਾਂ ਲਰੈ ਹੈਂ।
ਤੋ ਦਾਰਾ ਕਿਤ ਦੂਰ ਲਖੈ ਹੈ ॥ ੬੯ ॥

ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ।

ਫਿਰ ਵਹਿ ਹਮਰੇ ਹਾਥ ਨ ਐ ਹੈ।
ਸ਼ਾਹੀ ਕੋਪ ਵਿਖੈ ਹਮ ਪੈ ਹੈਂ।

ਭਾਵ ਨੁਰੰਗਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹੁ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਪੈ ਸਰਦਾਰੂ।

ਪਠ ਕਰਿ ਠਟੜੋ ਐਸ ਇਕਰਾਰੂ ॥ ੨੦ ॥

¹ਕੀਤਾ।

ਪਹਿਲੇ ਆਪ ਪਾਰ ਹੂੰ ਆਵੈਂ।

ਪਾਛੇ ਹਮ ਫਿਰ ਅਗੂ ਸਿਧਾਵੈਂ।

ਮਾਨ ਗੁਰੂ ਇਕ ਦਿਵਸ ਮਝਾਰੀ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਿਜ ਸੈਨ ਉਤਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥

ਆਏ ਦੇਸ ਦ੍ਰਾਬੇ ਮਾਂਹੀਂ।

ਨੂਰ ਮਹਿਲ ਆਦਿਕ ਬਹੁ ਠਾਂਹੀਂ।

ਉੜ੍ਹ ਉੜ੍ਹ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਆਏ।

¹(ਰਸਤੇ 'ਚ) ਉਤਰਦੇ ਉਤਰਦੇ, ਠਹਿਰਦੇ ਠਹਿਰਦੇ।

ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੀ ਆਸ ਪੁਰਾਏ ॥ ੨੨ ॥

ਆਠ ਪਹਰ ਇਮ ਲਸਕਰ ਸ਼ਾਹੀ।

ਰੁਕ ਕਰਿ ਉੜ੍ਹੜੋ ਪਾਰ ਜਬਾਹੀ।

¹ਜਦੋਂ।

ਦਾਰਾ ਪਹੁੰਚੜੋ ਵੀਚ ਲਹੌਰੈਂ।

ਦੌਲਤ ਤਹਿੰ ਤੈ ਲੀਨੀ ਗੌਰੈਂ ॥ ੨੩ ॥

¹ਭਾਰੀ, ਬਹੁਤੀ।

ਬਾਕੀ ਸਬੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸ਼ਾਹੀ।

ਦਯੋ ਲੁਟਾਇ ਗ੍ਰੀਬੈਂ ਚਾਹੀ।

ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰ ਸ੍ਵਾਰ ਸੰਗਾਨਾ।

ਸਿੰਧ ਦੇਸ ਕੀ ਓਰ ਪਜ਼ਾਨਾ ॥ ੨੪ ॥

ਸਿੰਧੀ ਥੇ ਅਮੀਰ ਤਬਿ ਜੋਈ।

ਮਦਤਗਾਰ ਭਯੋ ਨਹਿ ਕੋਈ।

ਪਾਛੇ ਪਾਛੇ ਲਸਕਰ ਸ਼ਾਹੀ।

ਦਾਰਾ ਅੱਗੂ ਅੱਗੂ ਫਿਰਾਹੀ ॥ ੨੫ ॥

ਆਖਰ ਦਾਰੇ ਐਸ ਵਿਚਾਰਾ।

ਕਬਿ ਲੌ ਮੈ ਅਸ ਫਿਰੋਂ ਅਵਾਰਾ।

¹ਸੁਸਤ, ਨਿਕੰਮਾ।

ਲੋਗਨ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਵਤ ਭਾਰਾ।

ਤਾਂ ਤੈ ਜਗ ਤੈ ਲਹੌਂ ਕਿਨਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥

ਜੈਸੇ ਚੀਲ ਮਾਸ ਕੋ ਗੈਰੈ²।

¹ਇੱਲ। ²ਪਕੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਆਨ ਤੁੰਡ ਤੈ ਮੁੰਡ ਤੁੜੈ ਹੈ।

¹ਹੋਰ (ਇੱਲਾਂ) ਦੀਆਂ ਚੁੰਝਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਤੁੜਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਤਜ ਕੈ ਪਲ ਭਲ ਸੋ ਸੁਖ ਭਜ ਹੈ²।

¹ਮਾਸ। ²ਭੋਗਦੀ ਹੈ।

ਲਜ ਹੈ ਹਮੈ ਤਿਮੈਂ ਹੀ ਸਜ ਹੈ² ॥ ੨੭ ॥

¹(ਜੇ ਨ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ) ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ²(ਇੱਲ ਦੇ ਮਾਸ ਛੱਡਣ ਵਾਂਗ ਸਾਨੂੰ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ (ਕਰਨਾ) ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਭਜ ਹੈ ਆਤਮ, ਸੁਖ ਲਹਿ ਅਜ ਹੈ।

¹ਅਭਿਨਾਸੀ ਸੁਖ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਜ ਹੈ ਵਕਤ ਲਹੈਂ ਸੁਖੁ ਰਜ ਹੈ।

ਅਸ ਵਿਚਾਰ ਦੌਲਤ ਥੀ ਜੇਤੀ।

ਦਈ ਸੰਗੀਅਨ ਕੋ ਬੰਡ ਤੇਤੀ ॥ ੭੮ ॥

ਕੁਛ ਜਰ¹ ਏਕ ਨਫਰ² ਲੈ ਘੋੜਾ।

¹ਸੋਨਾ, ਧਨ। ²ਨੌਕਰ।

ਤਜਿ ਸਬਿ ਕੋ ਏਕਲ ਕਿਤ ਦੌੜਾ।

ਪੁਨ ਵਹਿ ਸਬਿ ਕੁਛ ਦੈ ਕੈ ਨਫਰੈਂ।

ਲੀਨੀ ਆਪ ਫਕੀਰੀ ਸਫਰੈਂ¹ ॥ ੭੯ ॥

¹ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਾਂਗ।

ਹੋਇ ਮੋਦ ਜਨ ਧਨ ਬਹੁ ਲੈ ਕੈ।

ਧੈ ਕੈ ਗਏ ਧਾਮ ਨਿਜ ਭੈ ਕੈ।

ਲਸਕਰ ਸ਼ਾਹੀ ਦੇਹਲੀ ਆਯੋ।

ਦਾਰਾ ਨਾਹਿ ਉਨੈ ਕਿਤ ਪਾਯੋ ॥ ੮੦ ॥

ਦਾਰਾ ਏਕਲ ਫਿਰਤ ਅਵਾਰਾ।

ਵੀਚ ਅਫਗਾਨਸਤਾਨ ਪਧਾਰਾ।

ਧਾਰਾ ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਉਰਿ ਨਾਹੀ।

ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈ ਮਗਨ ਰਹਾਹੀ ॥ ੮੧ ॥

ਸਹਿਜੇ ਮਿਲੇ ਖਾਇ ਸੋ ਲੈ ਹੈ।

ਨਿਜ ਹਿਤ ਸ਼ਾਲ ਨ ਕਾਂਹਿ ਕਰੈ ਹੈ।

ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਛੁਧਤ¹ ਰਹੈ ਹੈ।

¹ਭੁੱਖਾ।

ਸੀਤ¹ ਵਾਤ² ਸਿਰ ਆਤਪ ਸੈਰੈ³ ॥ ੮੨ ॥

¹ਠੰਡ। ²ਹਵਾ। ³ਧੁੱਪ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ।

ਬਦਨ ਹੁਤੋ ਨਵਨੀਤਿ ਸਮਾਨੋ¹।

¹ਚਿਹਰਾ ਮੱਖਣ ਵਰਗਾ (ਕੋਮਲ) ਸੀ।

ਪਗ ਚਲਨੋ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਠਿਕਾਨੇ¹।

¹ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ (ਪਹੁੰਚਣਾ) ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ।

ਤੋ ਭੀ ਮਨ ਆਨੰਦ ਰਹਾਵੈ।

ਮਿੱਥਯਾ ਤਨੁ ਧਨੁ ਜਗ ਦਰਸਾਵੈ ॥ ੮੩ ॥

ਜਹਿ ਜਹਿੰ ਜਾਇ ਲੋਕ ਨਿਰਖੈ ਕੈ¹।

¹ਦੇਖ ਕੇ।

ਚਮਕ ਦਮਕ ਬਡਰੂਪ ਪਿਖੈ ਕੈ।

ਕਹੈਂ ਅਮੀਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਕੋਈ।

ਕੈਰ ਸਾਇਨੀ, ਸਿੱਧ ਕਿ ਹੋਈ ॥ ੮੪ ॥

ਝਲਕਤ ਮੁਖ ਪੈ ਨੂਰ ਇਲਾਹੀ।

ਇਹੁ ਪੈਕੰਬਰ ਹੈ ਕੋ ਆਹੀ।

ਸਬਿ ਕੀ ਸੁਨੈ, ਨ ਇਹੁ ਕੁਛ ਕੈ ਹੈ।

ਮਸਤ ਸਮਸਤ ਰੈਨ ਦਿਨ¹ ਰੈਹੈ ॥ ੮੫ ॥

¹ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਤੇ ਦਿਨ ਭਾਵ ਹਮੇਸ਼ਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਲਾਗੀ ਭੂਖ ਮਹਾਂਏ।

ਖਰੇ ਹਰੇ ਥੇ ਚਨੇ¹ ਸੁ ਖਾਏ।

¹ਛੋਲੇ।

ਭਏ ਨ ਹਜ਼ਮ ਦਰਦ ਬਹੁ ਭਯੋ।

ਤੋ ਭੀ ਨਿਸਚਾ ਨਾਹਿ ਡੁਲਯੋ ॥ ੮੬ ॥

ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਹਿਤ ਅੰਨ ਪਕਾਵਨ।

ਦਾਰਾ ਲਾਗਯੋ ਆਗ ਮਚਾਵਨ।

ਮਾਰੀ ਫੂਕ ਖਾਕ ਉਡਿ ਦਾਢੀ¹।

¹ਦਾੜੀ ਵਿੱਚ।

ਪਰੀ, ਜਰੀ ਕੁਛ ਰਹੀ ਸੁ ਡਾਢੀ¹ ॥ ੮੭ ॥

¹ਉਹ ਦਾੜੀ।

ਲੋਗਨ ਪੇਖਿ ਭਰੇ ਦ੍ਰਿਗ ਨੀਰਾ।

ਕਹੇ ਅਹੇ ਕੋਊ ਯਾਹਿ ਅਮੀਰਾ।

ਜਗਯੋ ਸ਼ੋਕ ਕੈ ਬਿਪਤਾ ਮਾਂਹੀਂ।

ਭਯੋ ਫਕੀਰ ਧੀਰ ਬਡ ਆਹੀ ॥ ੮੮ ॥

ਨੌਰੰਗ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕੀਯ ਜਾਰੀ।

ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਨਾਰ¹ ਉਚਾਰੀ।

¹ਮੁਹਰ।

ਗੈਹੈ¹ ਦਾਰੇ ਕੋ ਸੋ ਲੈ ਹੈ।

¹ਪਕੜੇ।

ਫੈਲੀ ਬਾਤ ਏਹੁ ਜਗ ਮੈ ਹੈ ॥ ੮੯ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਦਾਰਾ ਹੁਜਰੇ¹ ਮਾਹੀ।

¹ਹੁਜਰਾ, ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ।

ਪਢਿ ਨਿਵਾਜ ਬਾ ਬੈਠਾ ਆਹੀ।

ਇਸ ਦਿਸ ਪਿਖਿ ਇਕ ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ¹।

¹ਝੁਠੇ।

ਦਾਰਾ ਸਮਝ ਇਸੇ ਭਯੋ ਰਾਜੀ ॥ ੯੦ ॥

ਹਾਕਮ ਕੋ ਲਜਾਇ ਪਕਰਾਯੋ।

ਉਨਿ ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਪਾਸ ਪੁਚਾਯੋ।

ਨੌਰੰਗ ਭਯੋ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨ ਮੈ ਹੈ।

ਫਤੁਵਾ ਮੌਲਵੀਆਂ ਤੈ ਲੈ ਹੈ ॥ ੯੧ ॥

ਦਾਰੇ ਕੋ ਫਿਰ ਕਤਲ ਕਰਾਯੋ।

ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੇ ਉਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਆਯੋ ॥ ੯੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਬਾਦੀ¹ ਮਹਾਂ,

¹ਝਗੜਾਲੂ।

ਹੋਯੋ ਔਰੰਗ ਜੇਵ।

ਤੁਰਕ ਕਰਨ ਚਹਿ ਹਿੰਦੁ ਕੇ,
ਗਹੀ ਦੁਸ਼ਟ ਯੋਂ ਟੇਵਾ¹ ॥ ੯੩ ॥

¹ਆਦਤ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਮੰਦਰ ਹਿੰਦੁਨ ਕੇ ਗਿਰਵਾਇ,
ਚਿਨਾਇ ਦਈ ਤਿਨ ਠੌਰ ਮਸੀਤੈਂ।
ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨ ਕੀ ਕਰਿ ਕਿੱਲਤ¹,
ਜੋਰ ਜਨਾਇ ਬਢਾਇ ਅਨੀਤੈਂ¹।
ਟਿਕਟ¹, ਜੇਜੀਆ², ਡੰਡ ਬਿਧਾ ਬਹੁ³,

¹ਤੰਗੀ।

¹ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਧਾ ਕੇ।

¹ਟੈਕਸ, ਮਸੂਲ। ²ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਲੱਗਾ ਟੈਕਸ। ³ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਯਾ ਹਿਤ ਹਿੰਦੁਨ ਪੈ ਧਰਿ ਦੀਤੇ।
ਜਾਂ ਕਰਿ ਹੋਈ ਸੁ ਤੰਗ ਮਹਾਂ,
ਖੁਦ ਹੀ ਮੁਸਲੇ ਬਨਿ ਜਾਇੰ ਸਭੀਤੇ¹ ॥ ੯੪ ॥

¹ਡਰ ਨਾਲ।

ਪੂਜਨ ਦੇਵਨ, ਸੇਵਨ ਤੀਰਥ,
ਖੇਵਨ¹ ਜੱਗਰੁ ਹੋਮ ਹਟਾਏ।

¹ਕਰਨੇ।

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਥਾ ਸੁ ਜਥਾਰਥ¹,
ਨਾ ਕਰਨੀ ਸੁਨਨੀ ਕਿਤ ਪਾਏ।

¹ਸੱਚੀ।

ਸੁੰਦਰ ਔਰਤ ਮੰਦਰ ਹਿੰਦੁਨ
ਕੋ, ਨ ਅਕੂਤ¹ ਅਛੂਤ² ਰਹਾਏ।

¹(ਅਕੂਤ) ਨਿੰਦਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ²ਛੋਹਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਲਾਹਿ ਸਵਾ ਮਣ ਤੰਗ¹ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ,
ਹਾਕਮ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਪਾਸ ਪੁਚਾਏਂ ॥ ੯੫ ॥

¹ਜਨੇਊ।

ਰੱਖਕ ਹਿੰਦ ਨਿੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਜੁ
ਥੇ¹, ਨਹਿੰ ਜਿੰਦ ਕਿਸੀ ਮੱਧ ਛੋਰੀ।

¹ਸਾਰੇਰਾਜੇ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇਰਾਖੇ ਸਨ।

ਮਾਰਿ ਬਿਰਾਦਰ¹ ਪਾਦਰ² ਕੈਦ
ਕਰੇ, ਦੁਖ ਨਾਦਰ¹ ਦੀਨ ਨ ਥੋਰੀ।

¹ਭਰਾ। ²ਪਿਉ।

¹ਅਣੋਖੇ, ਵੱਡੇ।

ਨੇਮ ਧਰੰਮ ਜਿ ਅਹਿਦ-ਪਿਮਾਨ¹,
ਸੁਗੰਦ ਕੁਰਾਨ ਭਿ ਸਿੰਧਹਿ ਬੋਰੀ¹।

¹ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ (ਅ) ਇਕਰਾਰ-ਨਾਮੇ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੋਬ ਦਿੱਤੀ।

ਹਾਸਦ¹, ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਦੁਖਦਾ,

¹ਈਰਖਾਲੂ।

ਨਹਿੰ ਬਾਸਦ¹ ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਤੀ ਜਗਿ ਖੋਰੀ² ॥ ੯੬ ॥

¹ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ²ਵੈਰ ਭਾਵਰੱਖਣ ਵਾਲਾ।

ਬਡ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਮੀਰ ਬਰਿੰਦਨ¹

¹ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ।

ਜਿੰਦ ਹਿਤੈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਏ¹।

¹ਜਿੰਦ (ਰੱਖਣ) ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵ ਤੁਰਕ ਬਣ ਗਏ।

ਤੁਰਕਾ ਬਨਿ ਖੋਇ ਇਮਾਂ ਝੁਰਕਾ¹

¹ਧਰਮ ਗਵਾ ਕੇ ਝੁਰਦੇ ਹਨ।

ਬੁਰਕਾ ਸਿਰ ਲਾਨੁਤ ਧਾਰ ਗਏ।

ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੇ ਸਿਰ ਸਾਦਰ

ਦੈ¹, ਜਸ ਨਾਦਰ ਧਰਮ ਲਏ²।

¹ਬੇਫਿਕਰੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ। ²ਅਣੋਖਾ ਜਸ (ਤੇ ਹਿੰਦੂ) ਧਰਮ (ਦੋਨੋਰੱਖ) ਲਏ।

ਸਿਰਮੱਦ ਬਿਹੱਦ ਵਲੀ ਬਧ ਭੋ¹,

¹ਸਰਮੱਦ (ਫਕੀਰ ਵਰਗੇ) ਬਹੁਤੇ ਵਲੀ (ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ) ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਇਮ ਔਰ ਘਨੇ ਭਵ ਪਾਰ ਪਏ ॥ ੯੭ ॥

ਲਾਖਹੁੰ ਲੋਗਨ ਕੋ ਨਿਜ ਦੀਨ,

ਸਜੋਰ ਤਰਵਾਰ ਮਨਾਇ ਦਿਖਾਰਾ।

ਨਾਹਿੰ ਕਬੂਲ ਕਰਜੋ ਜਿਸ ਨੇ,

ਵਹਿ ਧਾਰ ਤਰਵਾਰ ਕੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਾ।

ਆਰਯ ਕੋਟਿਕ ਖਾਰਯ ਹੋਇ¹,

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਆਰੀਏ (ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ) ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਕੇ।

ਭਏ ਮੁਸਲੇ ਤਬਿ ਹੈ ਅਤਿ ਖ਼ਾਰਾ।

ਹੇਤ ਦੁਨੀ ਨਿਜ ਦੀਨ ਬਢਾਇ ਕੇ,

ਨੌਰੰਗ ਨੌਰੰਗ¹ ਖੂਬ ਖਿਲਾਰਾ ॥ ੯੮ ॥

¹ਨੁਰੰਗੇ ਨੇ (ਜੁਲਮ ਦਾ) ਨਵਾਂਰੰਗ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ ਮੌਲਵੀ,

ਹਾਸਦ ਪੀਰ ਫਕੀਰ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸੁਜਸ ਸੁ ਜਰਤ ਥੇ¹,

¹ਸੜਦੇ ਸਨ।

ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ¹ ਬੇਪੀਰ ॥ ੯੯ ॥

¹ਵੱਡੇ ਦੁਸ਼ਟ।

ਕਬਿਤ:

ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰ ਨੂਰ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭੂਰ,

ਕੁਮਦੀ ਕੁਮਤੀ ਕੂਰ ਪੇਖਿ ਸਕੁਚਾਇ ਹੈ¹।

¹ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰੂਪ ਬਹੁਤਾ (ਤੇਜ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਖੋਟੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਤੇ ਝੂਠ (ਰੂਪ ਅਨੁਰਾ) ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਜਾਕੁਲ ਚਕੋਰ ਚੋਰ ਪੇਚਕ ਪਖੰਡੀ ਹੋਰ,

ਪਥਕ ਸਜਨ ਕੰਜ ਖਿਰੇ ਹੀ ਰਹਾਇ ਹੈ¹।

¹ਚੋਰਾਂ ਰੂਪ ਚਕੋਰ ਤੇ ਹੋਰ ਪਖੰਡੀਆਂ ਰੂਪ ਉੱਲੂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇਰਾਹੀਆਂ ਤੇ ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਸਜਨ (ਸਿੱਖ) ਖਿੜੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਏਕ ਦਿਨ ਅਕਸਰ¹ ਮਤਸਰ ਵਸ ਪਰ²,
ਹੈ ਨਰਾਜੀ¹ ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ² ਮੌਲਵੀਓਂ ਜਾਇ ਹੈ।
ਮਿਲ ਬਹੁ ਦੁਗਲੀ ਕੇ¹ ਮੁਗਲੀ ਕੇ ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ²,

ਉਗਲੀ ਚੁਗਲੀ ਖਾਸ ਤੁਗਲੀ ਬਢਾਇ ਹੈ¹
॥ ੧੦੦ ॥

ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਫਕੀਰ,
ਔ ਅਮੀਰ ਬੇਨਜ਼ੀਰ¹ ਜਗ ਪੂਜ ਬਖਯਾਤ ਹੈਂ।
ਸੈਨ ਐਨ¹ ਪਾਸ ਹੈ ਜਰਾਰ² ਧਨ ਬੇਸੁਮਾਰ,
ਦੇਵਤ ਮੁਰੀਦ ਜਗ ਸਾਰ¹ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਹੈਂ।
ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਤ ਜੈਸ ਭਾਂਤਿ ਚਾਹੈ ਕੋਊ,
ਚੌਰ ਕਰਵਾਤ ਸਾਚੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਿਲਾਤ ਹੈਂ।
ਰੱਖਤ ਸ਼ਾਹੀ ਤੈ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਕਰਿ ਖਾਹੀ ਵਾਹੀ¹,
ਆਪ ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਕੋ ਨਾਹੀਂ ਸੋ ਕਮਾਤ ਹੈਂ
॥ ੧੦੧ ॥

ਦਾਰਾ ਜਬ ਭਯੋ ਥਾ ਲਚਾਰਾ ਔ ਬਿਮਾਰਾ ਭਾਰਾ,
ਇਨ ਹੀਂ ਦੁਆਈਂ ਦੈ¹ ਬਚਾਈ ਜਾਨ ਤਾਹਿ ਕੋ।
ਫੇਰ ਜਬਿ ਭਾਗਯੋ ਪੀਛੇ ਲਸਕਰ ਲਾਗਯੋ ਸ਼ਾਹੀ,
ਯਾਹੀ ਨੈ ਮਦਤ ਦੀਨ ਰੋਕ ਲੀਨ ਰਾਹਿ ਕੋ।
ਦਾਰਾ ਕੋ ਪਜਾਰਾ ਭਾਰਾ ਸਮਝਯੋ ਉਦਾਰਾ¹ ਉਨਿ,
ਮਨ ਮੈ ਨ ਧਾਰਾ ਡਰ ਜਰਾ ਭਰ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ।
ਉਨ ਕੋ ਬੁਲਯੋ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਖ ਲਯੋ,
ਪਾਛੇ ਦੀਨ ਮਨਵਯੋ ਹਯੋ ਕਾਮ ਬਡ ਲਾਹਿ ਕੋ¹
॥ ੧੦੨ ॥

ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਮਲਾਹਿ ਭਾਰੇ ਪੇਸ਼ਵਾ¹ ਹੈ ਵਾਹਿ,
ਜਬਿ ਦੀਨ ਮਾਂਹਿ ਆਹਿ ਤਾਹਿ ਦੇਖਿ ਔਰ ਅਬਿ
ਹੀ।

ਖੁਦ ਹੀ ਕਬੂਲ ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਕੈ ਹੈਂ¹ ਪੀਨ²,
ਔਰੰਗ ਭੀ ਮਾਨ ਲੀਨ ਸਾਚ ਚੀਨ ਤਬਿ ਹੀ।
ਜਾਲਮ ਖਾਂ ਉਮਰਾਇ ਪਠਯੋ ਫੌਜ ਦੈ ਮਹਾਂਇ,

¹ਬਹੁਤੀ। ²ਈਰਖਾ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ।

¹ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ। ²ਝੁਨਿਆਂ।

¹ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ। ²ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਨੁਰੰਗੇ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ।

¹(ਤੁਗਲੀ) ਗਲਤੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵਧਾ ਕੇ ਖਾਸ ਚੁਗਲੀ (ਉਗਲੀ) ਕੀਤੀ। (ਅ: ਤੁਗਲੀਤੁ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਤੁਗਲੀ। ਤੁਗਲੀਤੁ=ਗਲਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ।)

¹ਬੇਮਿਸਾਲ।

¹ਚੰਗੀ ਫੌਜ। ²ਲੜਾਕੀ।

¹ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ।

¹ਉਹ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਕੇ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਕੇ। (ਅ) ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੇ।

¹ਚੰਗਾ।

¹ਨਫੇ ਵਾਲਾ।

¹ਗੁਰੂ, ਆਗੂ।

¹ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ²ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਚਾਰਕ ਮਜਲ ਆਇ ਉਤ੍ਰਯੋ ਸੋ ਜਬਿ ਹੀ।
ਮਾਸ ਕੱਚਾ ਖਾਯੋ ਗਯੋ ਸੂਲ ਉਠਿ ਸੋਊ ਮੁਯੋ,
ਫੌਜ ਮਾਂਹਿ ਹੈਜ਼ਾ ਪਯੋ ਭਾਰੀ ਪਾਛੇ ਸਬਿ ਹੀ

॥ ੧੦੩ ॥

ਦੂੰਦੇ ਖਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਪਠਯੋ ਫੇਰ ਜੋ ਕੰਧਾਰੀ,
ਫੌਜ ਲੈ ਅਪਾਰੀ ਚਢਿ ਸੋਊ ਜਬ ਹੈ ਅਯੋ।
ਸੱਯਦ ਥੇ ਬੈਰੀ ਤਾਂ ਕੇ ਚਾਰਕ ਮਜਲ ਆ ਕੇ,
ਸੋਯੋ ਹੋਯੋ ਸੁਟਯੋ ਘਾ ਕੇ¹ ਪਾ ਕੇ ਫਤੇ ਸੋ ਗਯੋ²।
ਫੇਰ ਏਕ ਔਰ ਚਰੁਯੋ ਸੋ ਭੀ ਹੈ ਲਚਾਰ ਮਰਯੋ
ਗੁਰੂ ਇਤ ਸੁਨਿ ਰਰਯੋ¹ ਬਾਬੇ² ਬਰ ਥਾ ਦਯੋ।
ਤੁਮ ਪਰ ਜੋ ਚਢੈ ਹੈ ਆਗ ਭੂਤ ਜਯੋਂ ਬਿਲੈ ਹੈ¹,
ਸੋਊ ਹੋਤ ਜੈ ਹੈ, ਬਾਚ¹ ਗੁਰੂ ਸਾਚ ਹੈ ਭਯੋ

¹ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ²ਭਾਵ ਮਰ ਗਿਆ।

¹ਕਿਹਾ। ²ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ।

¹ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਛਪ ਜਾਵੇਗਾ।

¹ਬਚਨ।

॥ ੧੦੪ ॥

ਫੇਰ ਕਾਂਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਹਿ ਕਹਯੋ ਜੇ ਹੈ ਤੁ ਚਾਹਿ,
ਤੋਂ ਹੈ ਰਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਧੀਨਗੀ ਬੁਲਾਵ ਕੋ¹।
ਸੋਈ ਬਾਤ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਮਾਨ ਬਿਨੈ ਬਹੁ ਠਾਨ,
ਲਿਖ ਮਾਨ ਪੱਤ੍ਰ ਪਠਾਯੋ ਉਮਰਾਵ ਕੋ।
ਆਇ ਉਮਰਾਇ ਸੁਖ ਸਦਮ¹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚੁੰਮੇ,
ਕਦਮ ਪਦਮ¹ ਲੀਏ ਛਦਮ ਸੁਭਾਵ ਕੋ²।
ਦੀਨੀ ਅਰਦਾਸਿ¹ ਅਰਦਾਸਿ ਹੋਇ ਸ਼ਾਹਿ ਦਿਸੋਂ
ਕੀਨੀ ਅਰਦਾਸਿ ਭੀਨੀ ਵਰ ਦਾਸ ਭਾਵ ਕੋ¹

¹ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਅਧੀਨਗੀ ਹੈ।

¹ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ।

¹ਚਰਨ ਕੰਵਲ। ²ਕਪਟ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਵ ਨਾਲ।

¹ਭੇਟਾ।

¹ਬਹੁਤੇ ਦਾਸਾ ਭਾਵ 'ਚ ਭਿੱਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

॥ ੧੦੫ ॥

ਗੁਰੂ ਸਰਬੱਗੁ¹ ਤੱਗੁ² ਤ੍ਰਿਕਾਲੱਗੁ³ ਕਹਯੋ ਤਾਹਿ,

¹ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ। ²ਤੱਤ ਦੇ ਗਿਆਤੇ। ³ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ।

ਛਲ ਬਲ ਕਾਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਹਮ ਸੋਂ ਕਮਾਤ ਹੈ।
ਹਮਰੇ ਨ ਕੋਈ ਬੈਰੀ, ਮੀਤਿ ਰੀਤਿ ਚੀਤਿ ਲਖੋ¹,
ਸੁਰਤਰੁ ਸਮ ਫਲ ਨੀਤ ਹੂੰ ਕੋ ਪਾਤ ਹੈ¹।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਡੇਰਾ ਕਰਵਾਇ ਤਾਂਹਿ ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ,
ਸੋਢੀ ਬੇਦੀ ਭੱਲੇ ਸਿਖ ਮਾਸੰਦ ਬਖਜਾਤ ਹੈ।
ਬੁਲਵਾਇ ਭਾਇ ਯੁਤ ਬੁਝੇ¹ ਕਹੇ ਕੌਨ ਉਤ²,

¹(ਸਾਡੀ) ਰੀਤੀ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ।

¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ (ਅਪਣੀ) ਨੀਅਤ ਦਾ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ²ਓਥੇ (ਦਿੱਲੀ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੁਰੰਗੇ ਪਾਸ)

ਤੁਮ ਮੈਂ ਸਪੁੱਤ ਨੁੱਤ ਜੋਗ ਤਿਤ ਜਾਤ ਹੈ।¹ 'ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਉਪਮਾ ਯੋਗ ਸੁਪੁੱਤ੍ਰ ਤਿਸ ਥਾਂ ਕੌਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

॥ ੧੦੬ ॥

ਆਹਿ ਪ੍ਰਤਿਭਿੱਗਯਾ ਤੁਮੈ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਤਗੱਯਾ ਹਮੈਂ,

ਸਵਾ ਜਾਂਮ ਦਿਨ ਲਗਯਾਂ ਬਿਨਾ ਤੁਰਕ ਨਾ
ਪਿਖੈਂ।

¹(ਇਹ ਤਾਂ) ਤੁਹਾਨੂੰ (ਪ੍ਰਤਿਭਿਗਯਾ) ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ।

ਤਾਂ ਤੈ ਹਮਰੋ ਨ ਜਾਨ ਬਨੈ ਤਿਸ ਥਾਨ,
ਕੋਊ ਪਠੀਏ ਪਛਾਨ ਜੋ ਸੁਜਾਨ ਤੁਮ ਕੋ ਦਿਖੈ।

ਬਾਤਨ ਰਿਝਾਇ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਇ,
ਜੈਸ ਬਨੈ ਤੈਸ ਭਾਇ ਨੀਕ ਦਾਇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ
ਸਿਖੈ।

¹ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਸਕੇ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਵੇ।

ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਹੀ ਨੈ ਗੁਨਿ¹ ਕਹਯੋ ਧੁਨਿ² ਆਪ
ਬਿਨੁ,

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ। ²ਬੋਲ ਕੇ ਕਿਹਾ।

ਕੌਨ ਐਸੇ ਕਾਮ ਪੁਨ ਕਰਿ ਸਕ ਹੈ ਤਿਖੈ।

¹ਔਖੇ।

॥ ੧੦੭ ॥

ਸੋਚਤ ਥੇ ਤਹਾਂ ਸਥਿਰਾਮ-ਰਾਇ ਆਯੋ ਤਬਿ,

ਜੋਤਿ ਭਾਲ¹ ਰਹੀ ਫਬ ਮਾਨੋ ਰਵੀ ਬਾਲ² ਹੈ।

¹ਮੱਥੇ ਤੇ ਅਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ।

ਗੁਰੁ ਪਗ ਬੰਦਿ ਥਿਰਯੋ ਆਸਨ ਹੁਤਾਸਨ ਸੋਂ¹,

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ (ਹੁਤਾਸਨ) ਅਗਨੀ ਦੇਵਤੇ (ਸੋਂ) ਵਾਂਗ ਆਸਨ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਢੰਗ ਪਾਕ ਸਾਸਨ ਸੋਂ ਅੰਗਨ ਬਿਸਾਲ ਹੈ।

¹(ਜਿਸ ਦੇ) ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਢੰਗ (ਪਾਕ ਸਾਸਨ) ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਗਾ ਹੈ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨਾਇ ਮਾਥ¹ ਬੂਝਯੋ ਹਿਤ ਸਾਥ ਨਾਥ,
ਕੌਨ, ਬਾਤ ਐਸੀ ਜਾਂ ਪੈ ਸੋਚਤ ਬਿਸਾਲ ਹੈਂ।

¹ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ।

ਸਜਾਨਨ ਸੁਨਾਯੋ ਤੁਰਕੇਸ ਨੈ ਬੁਲਾਯੋ,

ਗੁਰੈਂ ਹਾਲ ਸਮਝਾਯੋ ਪ੍ਰਤਗੱਯਾ ਕੋ ਕਮਾਲ ਹੈ।

¹ਪ੍ਰਣ ਦਾ (ਕਮਾਲ) ਪੂਰਨ ਹਾਲ ਸਮਝਾਇਆ।

॥ ੧੦੮ ॥

ਰਾਮਰਾਇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਕਹਯੋ ਹੈਂ ਮਸੰਦ,

ਬ੍ਰਿੰਦ ਗੁਰੂ ਜਾਦੇ¹ ਬ੍ਰਿਧ ਸਿੱਖ ਸਬਿ ਲਾਇਕੈ²।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ। ²ਯੋਗ।

ਕਯੋਂ ਨ ਕੋਊ ਜਾਤ ਉਤਪਾਤ ਕੋ ਚਰਨ¹,

¹ਉੱਪਦ੍ਰ ਮੇਟਣ (ਲਈ)।

ਕਾਹਿ ਹੇਰਤ ਧਰਨਿ ਸੋਚ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਬਢਾਇ ਕੈ।

ਬੇਦੀ ਏਕ ਬ੍ਰਿਧ ਨੈ ਨਿਵੇਦੀ¹ ਬਾਤ ਕਹਯੋ ਤੁਮ,

¹ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ।

ਕੜੋਂ ਨ ਸੋਚ ਛੇਦੀ ਬਨੋ ਭੇਦੀ ਤਾਂਹਿ ਜਾਇ ਕੈ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੁਲੰਦ ਫਰਜੰਦ ਕੰਦ ਆਨੰਦ ਹੋ,
ਜੀਤਿ ਤੁਰਕਿੰਦ ਹੂਜੈ ਹਿੰਦੁ ਸੁਖ ਦਾਇਕੈ।

॥ ੧੦੯ ॥

ਬੋਲਯੋ ਰਾਮਰਾਇ ਮੋਦ ਦਾਇ ਔ ਨਸਾਇ ਸੋਚ,
ਮੈਹੂੰ ਜੈਹੂੰ ਬਿਨਾ ਦੇਰ ਨੈਕ। ਗੁਰੂ ਜੋ ਕਹੈ।
ਹੋਹਿੰ ਜੋ ਸਹਾਇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹੈ ਤੁਰਕ ਰਾਇ ਤਬਿ,
ਯਾਹਿ ਕੇ ਪਿਤੰਦਰ ਪਿਕੰਬਰ ਕੋ ਜਾ ਗਹੈ।

ਜਾਂ ਕੈ ਸੀਸ ਧਾਰੈਂ ਹਾਥ ਹੂੈ ਹੈ ਸਮਰੱਥ ਸੋ,
ਅਕੱਥ ਕੋ ਕਥੱਯਾ ਔ ਦਿਖੱਯਾ ਪੱਥ ਕੋ ਵਹੈ।

ਸਸਕ ਤੈ ਸ਼ੇਰ ਤੁੜਵੈਹੈਂ ਮਸ਼ਕ ਤੈ ਮੇਰੁ,
ਬਖਸ਼ ਤੈ ਯਾ ਕੈ ਕੰਨ ਬਾਤ ਜੋ ਨ ਹੋ ਅਹੈ² ॥ ੧੧੦ ॥

ਸੁਨਿ ਸਬਿਹਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਕਹਯੋ ਧੰਨ,
ਘਾਇਕ ਬਿਘਨ ਤੂ ਬਿਨਾਯਕ ਸੋਂ ਹੋਂ ਵਰੈ।

ਤਾਂ ਪਰ ਬਿਨੀਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਯੁਤ,
ਹੇਰ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਸੁਤ ਤਾਈਂ। ਕਹਯੋ ਯੋਂ ਭਰੈ²।
ਜਾਹੁ ਤੁਰਕੇਸ ਪੈ ਯਜਾਇ ਜਗਤੇਸ ਗੁਰੈਂ
ਹਮ ਭੀ ਪ੍ਰਵੇਸ ਬੇਸ। ਤੇਰੀ ਜੀਹ ਪੈ ਕਰੈਂ।
ਜੇਊ ਕੈਰੈਂ ਹੋਰੈ ਸੋਊ ਪੈਰੈ ਦੇਰ ਨਾਹਿ ਕੇਊ,
ਜੋਗ ਯਾ ਅਜੋਗ ਹੋਊ ਲੋਗ ਅਪਰੈਂ ਪਰੈਂ।

॥ ੧੧੧ ॥

ਕਰੀਓ ਪ੍ਰਪੰਚ। ਨਾਹਿ ਡਰੀਓ ਨ ਰੰਚ² ਤਾਂ ਤੈ³,
ਬਚਨ ਤੁਮਾਰ ਨਾ ਬਿਰੰਚ। ਫੇਰ ਸੱਕ ਹੈ।
ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਹੇਤ। ਮਤ ਕਿਤ²,
ਗੁਰੂ ਮਤ ਬਾਨੀ ਕੇ ਬਰਖਿਲਾਫ। ਬੱਕ ਹੈਂ।
ਐਸੇ ਬਹੁ ਭਾਵਨ ਸਿਖਾਵਨ ਸੁਹਾਵਨ ਦੈ,
ਧਾਰ ਮੱਥ ਹੱਥ ਸਮਰੱਥ ਕੀਨ ਫੱਕ ਹੈ।

ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਭੇਤੀ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ (ਸੋਚ) ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ
ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਬਣਦੇ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ ਹੋ।

ਨੁਰੰਗੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ।

ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ।

ਏਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਿਉ ਪੈਗੰਬਰ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾ ਪਕੜਾਂਗੇ।
(ਪਿਤੰਦ੍ਰ=ਪਿਤ=ਅੰਤਰ=ਹੋਰ ਪਿਉ, ਦੂਜਾ ਪਿਉ।)

ਨ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇਰਸਤਾ
ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ (ਵਹੈ) ਉਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਹੇ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਮੱਛਰ ਤੋਂ ਸੁਮੇਰ (ਪਰਬਤ) ਤੁੜਵਾ ਸਕਦੇ
ਹਨ। ²(ਉਹ) ਕਿਹੜੀ ਗਲ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਤੂੰ ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਣੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ
ਹੋਵੇਂ।

ਤਦੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ, ਭਰੋਸੇ, ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਹਿਤ।

ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ²ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇ (ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ) (ਅਪਰੈਂ) ਇਸ ਲੋਕ
(ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ) (ਪਰੈਂ) ਪ੍ਰਲੋਕ (ਵਿਚ ਹੋਵੇ)।

ਛਲ। ²ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਵੀ। ³ਤਿਸ (ਨੁਰੰਗੇ) ਤੋਂ।

ਬ੍ਰਹਮਾ।

ਵਾਸਤੇ। ²ਮਤਾਂ ਕਿਤੇ।

(ਤੂੰ) ਉਲਟ ਬੋਲ ਪਵੇਂ।

ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੇ।

ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥਰੱਖ ਕੇ (ਫੱਕ) ਛੇਤੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਕਰ

ਰਾਮਰਾਇ ਪਾਇ ਸਿੱਧ¹ ਸ਼ਕਤਿ ਅਬਿੱਧ²,
ਸਬਿ ਗੋਪ ਪ੍ਰਸਿੱਧ¹, ਭਯੋ ਨਿਡਰ ਬਿਸ਼ੱਕ ਹੈ

॥ ੧੧੨ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤ ਹੂੰ ਤੈ ਪਾਇ ਆਸਿਖ¹ ਆਇਸ²,
ਹੂੰ ਕੈ ਤਜਾਰ ਅਸ੍ਰਾਰ ਰਬ ਚਲੱਯੋ ਸੋ ਨਿਸੰਗ ਹੈ।
ਭਾਈ ਤਾਰਾ, ਗੁਰਦਾਸ ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਸੰਗ ਖਾਸ¹,
ਔਰ ਲੈ ਮਸੰਦ ਸਿਖ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਿਭੋ¹ ਸੰਗ ਹੈ।
ਸਹਿਤ ਉਮੰਗ ਚਲਿ ਸੰਗ ਉਮਰਾਵ ਭਲ,
ਦਿਲੀ ਮਜਨੂ ਕੇ ਟਿਲੇ ਡੇਰਾ ਕੀਨ ਚੰਗ ਹੈ।
ਪਾਇ ਸਾਰ¹ ਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਸਲਾਹਿ ਕਰ ਕਾਜੀ ਸਾਬ,
ਬੁਜੋ ਪਠਯੋ ਚਾਹਿ ਮਾਂਹਿ ਜ਼ਜਾਫਤ ਸਢੰਗ ਹੈ¹

॥ ੧੧੩ ॥

ਫੇਰ ਸ਼ਾਹੀ ਕਾਜੀ ਖਾਸ¹ ਆਯੋ ਰਾਮਰਾਇ ਪਾਸ,
ਪੇਖਬੇ ਕੋ ਧਰਿ ਆਸ ਬਾਤੈਂ ਕੀਨੀ ਵਾਹਿ ਹੈਂ।
ਬੁਜੋ ਕੋ ਕੁਹਾਇ¹ ਰਾਮਰਾਇ ਪਾਇ ਲੰਗਰ ਮੈਂ,
ਕਾਜੀ ਕੋ ਦਿਲਾਈ ਰਾਦ¹ ਲੈ ਗਯੋ ਸੋ ਚਾਹਿ ਹੈ।
ਦੁਤੀ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਮੰਗਾਯੋ ਬੁਜੋ ਵਾਹਿ¹,
ਕਹਯੋ ਯਾਹਿ ਸ਼ਾਹਿਜ਼ਾਦੇ ਕੋ ਹੈ, ਸੋਈ ਸੋਈ ਚਾਹਿ
ਹੈ।

ਗੁਰੂ* ਕਹਯੋ ਔਰ ਦੇਂਹੁ ਸੋ ਤੋ ਖਾਯੋ ਗਯੋ ਅਬਿ,

ਦਿੱਤਾ।

¹ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ। ²ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

¹ਗੁਪਤ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ।

¹ਅਸੀਸ। ²ਆਗਿਆ।

¹ਆਪਣੇ ਨਾਲ।

¹ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਖਬਰ।

¹ਬੱਕਰਾ ਭੋਜਿਆ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

¹ਆਪ।

¹ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਵੱਢ ਕੇ।

¹ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਲੱਤ।

¹ਉਹੋ ਬੱਕਰਾ।

¹ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੱਕਰਾ ਸ਼ਾਹਿਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਸੀ (ਤੇ ਹੁਣ) ਉਹ (ਸ਼ਹਜ਼ਾਦਾ) ਉਹੀ (ਬੱਕਰਾ) ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

*ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰਕੇ ਭੋਜਿਆ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਜਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਕੇ' ਜਾਂ 'ਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਰਹੁ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ 'ਗੁਰੂ' ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਏਸ ਲਈ ਏਥੇ ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਲਈ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਥੇ 'ਗੁਰੂ' ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ

ਦੂਤ¹ ਕਹਜੋ ਹਾਰੈ ਦੈ ਕੈ ਲੇਤ ਔਰ ਨਾਹਿੰ ਹੈ

॥ ੧੧੪ ॥

ਕਪਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੁਰਕੇਸ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਇਨਿ,

ਬੁਜੇ ਸੋ ਜਿਵਾਇ ਪਠ ਦੀਨ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ।

ਐ ਪੈ ਲਾਤ ਤੀਨ ਤਾਹਿ ਚੀਨ ਸ਼ਾਹਿ ਤੱਜਬ ਹੈ,

ਬੂਝਯੋ ਚੌਥੀ ਲਾਤ ਗਈ ਕਹਾਂ ਕਹੋ ਯਾਂਹਿ ਤੈ¹।

ਕਹਜੋ ਸਿਖ ਹਿੱਸੇ ਤੀਨ ਖਾਏ ਗੁਰਿ ਜਿਵਾਇ

ਦੀਨ¹,

ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਕਾਜੀ ਲੀਨ ਲਗਵਾਵੇ ਵਾਂਹਿ ਤੈ।

ਬੂਝਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾਜੀ ਤਾਂਈ ਲਾਜੀ ਮਤਿ ਪਾਜੀ

ਕੇਰ¹,

ਕਾਰ ਸਾਜੀ ਥੀ ਦਰਾਜੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ਤਾਂਹਿ ਤੈ¹

॥ ੧੧੫ ॥

ਨੌਰੰਗ ਨਿਹਾਰ ਕਰਾਮਾਤ ਬਾਤ ਨੌਰੰਗ ਏ,

ਔਰੰਗ ਪੈ ਔਰੰਗ ਕੋ ਔਰੈ ਰੰਗ ਹੈ ਭਯੋ¹।

ਬੁਲਵਾਇ ਉਲਮਾਇ¹ ਫੁਜਲਾਇ² ਉਮਰਾਇ³,

ਕਾਜੀ ਹਾਜੀ ਪੀਰ ਔ ਫਕੀਰ ਮੌਲਵੀ ਲਯੋ।

ਕਹਜੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਠੇਠ¹ ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ ਬਾਤ ਹੇਠ,

ਕੈਸੇ ਆਵੈ ਕਹੋ ਨੇਠ¹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਯੌਂ ਠਯੋ²।

ਬਾਗ ਮੈ ਬੁਲਾਵੇ ਤਾਂਹਿ ਕੂਪ ਪੈ¹ ਬਿਛਾਵੇ ਫਰਸ਼,

ਤਾਂ ਪਰ ਬਿਠਾਵੇ ਗਿਰੈ ਮਾਂਹਿ ਜੀਤ ਯੌਂ ਲਯੋ¹

॥ ੧੧੬ ॥

ਸੋਈ ਕਰਵਾਯੋ ਬੁਲਵਾਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬਿਠਾਯੋ,

ਜੁੰਮਸ਼ ਨ ਖਾਯੋ¹ ਸੋ ਰਹਾਯੋ ਪਟ² ਵੈਸ ਹੀ।

ਜੇਤਕ ਸ਼ਾਲ ਕੀਨ ਤੇਤਕ ਜ਼ਾਬ ਦੀਨ,

ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ 'ਗੁਰ ਸੁਤ' ਦਾ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਲਈ 'ਗੁਰ ਸੁਤ' ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰ: ਨੰ: ੧੨੦ ਵਿੱਚ- 'ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੇਤ ਗੁਰ ਸੁਤ ਕੋ ਬੁਲਾਯੋ ਹੈ'।

¹ਨੁਰੰਗੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ।

¹ਇਸ ਬੱਕਰੇ ਦੀ।

¹(ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ) ਜਿਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

¹ਝੂਠੇ ਕਾਜੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਈ।

¹(ਕਾਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਛਲ ਦੀ) ਵੱਡੀ ਖੇਲਰਚੀ ਸੀ ਉਹ (ਉਸ ਖੇਲ ਦੀ) ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਗਿਆ।

¹(ਨੌਰੰਗ) ਛਲ ਵਾਲੀ ਕਰਾਮਾਤ ਅਤੇ ਨਵੇਂਰੰਗ ਦੀ (ਇਹ) ਗੱਲ ਦੇਖ ਕੇ (ਔਰੰਗ) ਤਖਤ ਦੇ (ਪੈ) ਉੱਪਰ (ਬੈਠੇ) ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਹੋਰ ਹੀਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਵਿਦਵਾਨ। ²ਵੱਡੇ। ³ਅਹਿਲਕਾਰ, ਸਰਦਾਰ।

¹ਸਾਫ਼, ਸਪੱਸ਼ਟ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ²ਇਉਂ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ।

¹ਖੂਹ ਦੇ ਉੱਪਰ।

¹ਐਉਂ ਜਿੱਤ ਲਵਾਂਗੇ।

¹ਹਿਲੋਰਾ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਭਾਵ ਹਿੱਲਿਆ ਨਹੀਂ। ²ਕੱਪੜਾ।

ਚੀਨਿ ਅਜਮਤ¹ ਮਤਿ ਹੀਨ ਭਏ ਥੈਂ ਤਹੀ²।
ਫੇਰ ਖਾਨਾ ਤਜਾਰ ਕਰਵਾਯੋ ਗੁਰੂ ਪੈ ਪਠਾਯੋ,
ਉਘਰਾਯੋ ਜਬੈ¹ ਫੂਲ ਪੁੰਜ² ਪਾਯੋ ਸੋ ਸਹੀ³।

¹ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਖ ਕੇ। ²ਉਸੇ ਥਾਂ।

¹ਜਦੋਂ (ਢੱਕਣ) ਖੁਲਵਾਇਆ। ²ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਢੇਰ। ³ਠੀਕ, ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ।

ਲੈ ਕੇ ਉਮਰਾਵ ਜੋਉ ਚਾਵ ਸੋਂ ਗਯੋ ਥਾ,
ਭਯੋ ਤੱਜਬ ਅਦਾਵ ਕਰਿ¹ ਆਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਚਹੀ²
॥ ੧੧੭ ॥

¹ਅਦਬ ਨਾਲ (ਨਮਸਕਾਰ) ਕਰਕੇ। ²ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ (ਚਹੀ) ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।

ਮਾਲਤੀ ਚੰਬੇਲੀ ਰਾਇ ਬੇਲੀ ਔ ਗੁਲਾਬ ਗੁਲ¹,
ਸੌਰਭ ਨਵੇਲੀ ਯੁਤ ਨੌਰੰਗ ਨੇ ਹੇਰੀਆ¹।
ਸਭਾ ਕੇ ਦਿਖਾਏ ਬਰਤਾਏ ਭਾਏ¹ ਸਬਿ ਹੀ ਕੇ,
ਤੱਜਬ ਰਹਾਏ ਬਾਤ ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ¹ ਟੇਰੀਆ²।
ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਨ ਕੇਰੇ ਭਏ ਜੋ ਬਡੇਰੇ,
ਫਿਰੇ ਮੁਲਕ ਬਥੇਰੇ ਸੀਖੇ ਜਾਦੂ ਬਹੁਤੇਰੀਆ।
ਜਾਇ ਉਨ ਮੱਕੇ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਥਾ ਖਲੱਕੇ ਕੀਨ¹,
ਫੇਰੇ ਦਿਲ ਲੋਗਨ ਕੇ ਕਾਬਾ ਕਹੈਂ ਫੇਰੀਆ

¹ਫੁੱਲ।

¹ਨਵੀਂ ਸੁਗੰਧੀ ਸਹਿਤ ਭਾਵ ਤਾਜੇ ਫੁੱਲ ਨੁਰੰਗੇ ਨੇ ਦੇਖੇ।

¹ਚੰਗੇ ਲੱਗੇ।

¹ਬੂਠੇ ਕਾਜੀ ਨੇ। ²ਕਹੀ।

¹ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

॥ ੧੧੮ ॥

ਕੈਹੈਂ ਹਮ ਕਸਮ ਖਾਰਸਮ ਇਨੈ ਹੈ ਐਰੈ¹,
ਬਿਸਮ ਕਰਿਸਮ ਤਲਿਸਮ ਕਰਾਨ ਕੀ¹।

¹ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹਰੀਤੀ ਹੈ।

¹(ਬਿਸਮ) ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਤਲਿਸਮ) ਜਾਦੂ ਦਾ (ਕਰਿਸਮ) ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤੇ।

ਇਸੀ ਤੌਰ ਹਿੰਦੂ ਇਨੈ ਗੌਰ¹ ਹੈਂ ਮੁਰੀਦ ਕੀਏ,
ਔਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਹੈਂ ਸੁਨਾਤ ਬਾਤ ਗਜਾਨ ਕੀ।
ਪਠੀਏ ਪੋਸ਼ਾਕ ਅਬੀ ਕਹਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਪਗੀ¹,
ਪਹਿਰ ਨ ਜੀਵੈ ਪਹਿਰ ਲਹਿਰ ਪਛਾਨ ਕੀ¹।

¹ਸਖਤ ਜ਼ਹਿਰ ਵਿਚਰੰਗੀ ਹੋਈ।

¹(ਇਸ ਨੂੰ) ਪਹਿਨ ਕੇ (ਇਕ) ਪਹਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਣਗੇ (ਇਹ ਪੁਸ਼ਾਕ) (ਲਹਿਰ) ਅੱਗ ਦਾ ਭਬੂਕਾ ਪਛਾਣੀ ਹੈ।

ਸੋਈ ਕੀਨ ਸ਼ਾਹਿ ਪਠ ਦੀਨ ਹੈ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਾਹਿ,
ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਲੀਨ ਜਾਂਹਿ ਨਾਂਹਿ ਕੁਛ ਹਾਨ ਕੀ¹

¹ਜਿਸ (ਪੁਸ਼ਾਕ) ਨੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

॥ ੧੧੯ ॥

ਕਰਾਮਾਤ ਚਾਰ¹ ਬਖਜਾਤ ਪੇਖਿ ਸ਼ਾਹਿ ਪੁਨ,
ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਕੋ ਬੁਲਾਯੋ ਹੈ।
ਪਾਲਕੀ ਪਠਾਈ ਉਮਰਾਵ ਦੈ ਸੰਗਾਈ¹,
ਦਿਲ ਕਪਟ ਰਖਾਈ ਨਾ ਕਹਾਰ¹ ਕੋ ਪਠਾਯੋ ਹੈ।

¹ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਚਾਰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ।

¹ਨਾਲ ਦੇ ਕੇ।

¹ਪਾਲਕੀ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ।

ਰਾਮਰਾਇ ਧਯਾਇ ਗੁਰੈਂ ਸਤਿਨਾਮ ਗਾਇ,
 ਮਧ ਪਾਲਕੀ ਬਿਰਾਇ¹ ਨਭ ਮਾਰਗ² ਚਲਾਯੋ ਹੈ।¹ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ।²ਅਕਾਸ਼ ਦੇਰਸਤੇ।
 ਬਿਨ ਹੀ ਕਹਾਰਨ ਨਿਹਾਰ ਨਰ ਨਾਰਿਨ
 ਬਜਾਰਨ ਅਗਾਰਨ ਮੈਂ¹ ਚਰਚਾ ਚਲਾਯੋ ਹੈ¹ਘਰਾਂ ਵਿਚ।

॥ ੧੨੦ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀਪਤਿ ਕੋ ਸਪੂਤ,
 ਨੌਰੰਗ ਬੁਲਾਯੋ ਜਾਂਹਿ ਨੌਰੰਗ¹ ਦਿਖਾਯੋ ਹੈ।¹੨੪ (ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਾ) ਨਵਾਂਰੰਗ।
 ਬੁਜੋ¹ ਖਾਇ ਜਿੰਦਾ ਕੀਨ ਖਾਣਾ ਫੂਲ ਕਰਿ ਦੀਨ,¹ਬੱਕਰਾ।
 ਜਾਮਾ ਜ਼ਹਿਰ ਪਹਿਰ ਲੀਨ ਕੂਪ ਪੈ ਬਿਰਾਯੋ ਹੈ¹।¹ਖੂਹ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ।
 ਪੇਖੋ ਅਬਿ ਪਾਲਕੀ ਸ੍ਵਾਰ ਜਾਤ ਨਿਰਾਧਾਰ¹
 ਸਹੀ¹ ਕਰਤਾਰ ਅਵਤਾਰ ਯਹੀ ਆਯੋ ਹੈ।¹ਆਸਰੇ (ਭਾਵ ਕਹਾਰਾਂ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।
 ਸੁੰਦ੍ਰ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਨੂਪ ਕਾਮ ਭੂਪ ਖੂਪ¹,¹ਠੀਕ, ਅਸਲੀ।
 ਬਨ ਹੈਂ ਮੁਰੀਦ ਹਮੈ ਗੁਰੂ ਏਹੀ ਭਾਯੋ ਹੈ¹ਕਾਮਦੇਵ ਤੋਂ ਵੀ ਚੰਗਾਰਾਜਾ ਹੈ।

॥ ੧੨੧ ॥

ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਕਚਹਿਰੀ ਮਾਂਹਿ ਯਾਹਿ ਬਿਧਿ ਗਏ, ਤੋਂ
 ਆਲਮਗੀਰ¹ ਉਠ ਕੈ ਬਗਲ-ਗੀਰ ਹੈਂ ਭਏ²।¹ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ।²ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ।
 ਔਰ ਏਕ ਬਧਕੇ¹ ਬਿਸਿਦਕੇ² ਨੇ ਕੀਨ ਬਾਤ,¹ਵਧੀਕੀ ਦੀ।²ਬੇਸਿਦਕੇ (ਨੁਰੰਗੇ) ਨੇ।
 ਤੇਜ ਕਾਂਟੇ ਸਾਰ ਕੇ ਖਿਲਾਰ ਪਟ ਸੌਂ ਛਏ¹।¹ਲੋਹੇ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਕੰਡੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿੱਤੇ।
 ਤਾਂ ਪਰ ਬਿਠਏ ਕਾਂਟੇ ਫੂਲ ਭਏ ਤੂਲ ਸਮ¹,¹ਰੂੰ ਵਾਂਗ (ਨਰਮ)।
 ਪੇਖਿ ਹੈਂ ਹਿਰਾਨ ਸਬਿ ਨੇ ਪਛਾਨ ਹੈ ਲਏ।
 ਠੀਕ ਕਰਾਮਾਤੀ ਬਖਜਾਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਤੀ¹ ਏਹੂ,¹ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ (ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਦੇ (ਨਾਤੀ)
 ਪੜਪੋੜੇ ਹਨ।

॥ ੧੨੨ ॥

ਤਾਂਹੀ ਸਮੇ ਕਾਜੀ ਹਾਜੀ ਉਮਰ ਦਰਾਜੀ¹ ਏਕ,¹ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਦੇ।
 ਆਯੋ ਕਾਰ ਸਾਜੀ ਕੋ ਨਿਵਾਜੀ ਸ਼ਾਹਿ ਤਾਕ¹ ਹੈ।¹(ਜਿਹੜਾ) ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ (ਉਸ ਨੂੰ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ
 ਨੇ (ਤਾਕ) ਦੇਖ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ। (ਮਾਣ ਆਦਰ ਕੀਤਾ)।
 ਦੀਨੇ ਫਲ ਮਕੇ ਔ ਮਦੀਨੇ ਕੇ ਨਵੀਨੇ ਪੀਨੇ¹,¹ਤਾਜ਼ੇ ਤੇ ਮੋਟੇ ਫਲ।
 ਤੋਫੇ ਸ਼ਾਹਿ ਜੀ ਨੇ ਚੀਨੇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਪਾਕ ਹੈ¹।¹ਸ਼ਾਹ ਨੇ (ਉਹ ਫਲ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਜਾਣੇ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਦਿਖਾਇ ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ ਸੁਨਾਇ ਕਹਯੋ,

ਐਸੇ ਫਲ ਆਪ ਭੀ ਮੰਗਾਇ ਲਜਾਇ ਸਾਕ ਹੈਂ¹।
ਕਹਯੋ ਇਨੈ ਕਾਂਹਿ¹ ਗੁਰੁ ਘਰ ਮੈ ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਨਾਹਿੰ,
ਪਾਸ ਹੀ ਤੈ ਦਏ ਖਾਸ¹ ਵੈਸ ਹੀ² ਝਟਾਕ ਹੈਂ³
॥ ੧੨੩ ॥

ਇਤਜਾਦਿ ਕਰਾਮਾਤ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਬਖਯਾਤ ਪੇਖਿ,
ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਚਾਹਿ ਗਹੇ¹ ਕਦਮ² ਇਨ੍ਹਾਹਿੰ ਕੇ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਹਯੋ ਸਾਫ ਕੀਜੀਏ ਗੁਨਹਿ ਮਾਫ,
ਕਰਵਾਏ ਮੈ ਖਿਲਾਫ ਕਾਮ ਜੋ ਤੁਮਾਹਿੰ ਕੇ।
ਮਜ਼੍ਹਬ ਕੇ ਪੱਖ ਕਰਿ ਮਤਸਰ¹ ਉਰਿ ਧਰਿ,
ਆਪ ਸੰਗਿ ਛਰ ਵਰ¹ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਚਾਹਿ ਕੇ²।
ਪੂਰਨ ਫਕੀਰ ਪੀਰ ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ¹ ਆਪ,
ਐਨ¹ ਹੀ ਖੁਦਾਇ, ਕੈ² ਪਿਗੰਬਰ ਹੋ ਤਾਂਹਿ ਕੇ
॥ ੧੨੪ ॥

ਲੀਨ ਮੈ ਪਰਖ ਬੀਨ¹ ਫਰਕ ਬਿਹੀਨ ਅਬਿ,
ਦੀਨ ਜੋ ਦਿਦਾਰ ਆਪ ਕੀਨ ਮੋ ਨਿਹਾਲ ਹੈ।
ਚਾਹਿਵ ਥਾ ਜੈਸ ਮੈਂ ਮੁਸਾਹਿਬ¹ ਪਠਾਯੋ ਤੈਸ,
ਸਾਹਿਬ ਨੈ ਲਾਹਿ ਬਡ ਦੀਨ ਮੋਹਿ ਪਾਲ ਹੈ¹।

ਪਾਵਨ¹ ਕਰੀਜੋ ਅਬ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਹੀਜੋ ਆਪ,
ਲੀਜੋ ਮਨ ਚਾਹਿ ਮੋਹਿ ਸੇਵਕ ਨਿਹਾਲ ਹੈ¹।
ਤਾਂਹਿ ਰੋਜ ਹੂੰ ਤੇ ਰੋਜ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਸਰੋਜ ਦਿਲ,
ਖਿਲ ਹਿਲਮਿਲ ਗਯੋ¹ ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਨਾਲ ਹੈ
॥ ੧੨੫ ॥

ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੈ ਭੀ ਬਜੀਰਨ ਅਮੀਰਨ ਕੋ,
ਬਾਤੈਂ ਕਰਾਮਾਤੈਂ ਸੈਂ ਬਖਯਾਤੈਂ ਅਪਨਾ ਲਯੋ।
ਮਤਨ ਤਮਾਮ ਪੈ ਇਮਾਮ¹ ਨਿਜ ਮਤ ਥਾਪ,
ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਜ ਸੈਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹਾਸਦੈਂ ਦਯੋ¹।
ਲਾਖੋਂ ਹੀ ਮੁਰੀਦ ਭਏ ਬਿੱਤ¹ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਅਏ,
ਫਲ ਇੱਛ ਪਾਤ ਭਏ¹ ਸਾਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਅਯੋ²।

¹ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹੋ।

¹ਇਨ੍ਹਾਂ (ਵਰਗੀ) ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ।

¹ਆਪ (ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੇ)। ²ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ (ਫਲ)। ³ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ, ਭਾਵ ਉਸੇ ਵੇਲੇ।

¹ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਫੜੇ। ²ਚਰਨ।

¹ਈਰਖਾ।

¹ਛਲ ਵਲ। ²ਇੱਛਾ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ।

¹ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਵਾਲੇ।

¹ਠੀਕ, ਅਸਲੀ। ²ਜਾਂ।

¹ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਸੁਹਬਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਥੀ ਪਾਰਖਦ (A.D.C.)।

¹ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ (ਭਰਮ ਦਾ) (ਪਾਲ) ਪੜਦਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਦੇਖ ਕੇ ਭਾਵ ਜਾਣ ਕੇ।

¹(ਰੋਜ਼) ਗਮਗੀਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿਲ (ਕੰਜ) ਕੰਵਲ (ਵਾਂਗ) ਖਿੜ ਕੇ (ਹਿਲਮਿਲ) ਪਰਚ ਗਿਆ।

¹ਵੱਡਾ।

¹ਈਰਖਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ।

¹ਧਨ।

¹(ਮਨ ਦੀ) ਇੱਛਾ (ਅਨੁਸਾਰ) ਫਲ ਪਾਏ। ²ਜੋ (ਵੀ) ਗੁਰਾਂ (ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ) ਦੀ (ਸਾਮ) ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।

ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਪਾਸ ਭੀਰ ਰੈਹੈ ਪਰਜੋ ਹੀ ਬਹੀਰ,
ਰੰਕ ਔ ਅਮੀਰ ਆਵੈ ਜਾਵੈ ਜਸ ਹੈ ਛਯੋ।¹ ਫੈਲ ਗਿਆ।

॥ ੧੨੬ ॥

ਮੇਘ ਸੰਘ ਮੋਰ ਕੀ ਚਕੋਰ ਕੀ ਸਸੀ ਸੈਂ,¹ ਚੰਦ ਨਾਲ।
ਬਿੱਤ ਚੋਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤਿਮ ਸਾਹਿ ਇਨ ਸੈਂ ਕਰੈਂ।
ਸਭਾ ਮੈਂ ਬੁਲਾਵੈ ਨਿੱਤ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਚਾਵੈ,
ਬਹੁ ਬਾਤ ਪ੍ਰਤਾਵੈਂ ਔ ਰਹਾਵੈਂ ਮੋਦ ਸੈਂ ਭਰੈਂ।
ਬਿਬਿਧ ਬਿਸੇਸ ਤੋਫੇ। ਆਵੈਂ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਜੋ,¹ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਤੁਹਫੇ (ਸੁਗਾਤਾਂ)।
ਇਨ ਪੈ ਪਠਾਵੈ ਔ ਕਮਾਵੈ ਸੇਵ ਸੈਂ ਤਰੈਂ।¹ ਸੈਂਕੜੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ।
ਸੈਲ ਕੋ। ਸਿਧਾਰੈ ਤੋ ਸੰਗਾਰੈ ਲੈ ਪਧਾਰੈ,¹ ਸੈਰ ਨੂੰ।
ਬਾਤ ਬਾਤ ਮੈ ਨਿਹਾਰੈ ਕਰਾਮਾਤ ਭਾਂਤਿ ਸੈਂ ਵਰੈ।¹ ਸੈਂਕੜੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਾਮਾਤਾਂ।

॥ ੧੨੭ ॥

ਜੇਤੇ ਰੋਜ ਨੌਰੰਗ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਾਮ ਤੇਤੇ,
ਏਕ ਰੋਜ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਗੁਰੁ ਲਿਖ ਦੇਵ ਹੈ।
ਦੁਤੀ ਦਿਨ ਪੇਖੇ ਜਬਿ ਲੇਖੇ। ਸਬਿ ਸਾਚ ਲਿਖਯੋ,¹ ਹਿਸਾਬ।
ਤੱਜਬ। ਰਹਾਇ ਗਾਇ ਗੱਜਬ ਕਰੇਵ ਹੈਂ²।¹ ਹੈਰਾਨ।² ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਗਜਬ) ਅਚਰਜ (ਗੱਲਾਂ) ਕਰਦੇ
ਹਨ।
ਬੇਗਮੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਚਿੰਨ੍ਹ। ਰਾਤ ਹੂੰ ਕੀ ਬਾਤ,¹ ਨਿਸ਼ਾਨ।
ਬਖਯਾਤ ਪੂਛੇ ਸੇ ਬਤਾਵੈਂ ਸਬਿ ਭੇਵ ਹੈਂ।
ਜੇਤਕ ਜ੍ਹਾਹਰ ਖਜਾਨੇ ਗੋਪ ਜਾਹਰ। ਥੇ,¹ ਗੁਪਤ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ।
ਸਬਿ ਹੀ ਬਤਾਏ ਪਾਏ ਤੇ ਸੁਨਾਏ ਜੇਵ ਹੈਂ।¹ ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਾਏ ਸਨ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਪਾਏ (ਦੇਖੇ)।

॥ ੧੨੮ ॥

ਮੱਛੀ ਮਰਵਾਵੈ ਅੱਛੀ ਆਵੈਂ ਤੇਤੀ ਜੇਤੀ ਗਾਵੈ,
ਹਾਰ ਝਖ ਮਾਰ ਰੈਹੈ ਝਖ। ਹੋਰ ਆਇ ਨਾ।¹ ਮੱਛੀ।
ਜੈਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰੈਂ ਮਾਰੈਂ ਤੇਤੇ ਮ੍ਰਿਗ ਜੇਤੇ ਕੈਹੈ,
ਜਜਾਦੇ ਕਮ ਨੈ ਹੈਂ ਪੈ ਹੈਂ ਜੈ ਹੈ ਬਲ ਕਾਇ ਨਾ।¹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ।
ਨਿੰਦਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੀਨ ਗੂੰਗਾ ਉਲਮਾਉ ਪੀਨ।¹ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ।
ਜਮਨਾ ਪੈ ਚਲੇ ਚੀਨ। ਭੀਗਯੋ ਜਰਾ ਪਾਇ ਨਾ।¹ ਜਾਣੈਂ।
ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਬੇਗਮ ਬਜੀਰ ਬਾਜ ਕੇਰੋ,
ਦੀਨ ਜਨਮ ਦਿਖਾਇ ਹੁਤੇ ਪਿਛਲੇ ਜੋ ਸਾਇਨਾ।¹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ।

॥ ੧੨੯ ॥

ਫਲ ਮੰਗਵਾਏ ਭਲ ਭਿਸਤ ਕੇ ਖਾਏ,
ਬਲ ਗੁਨ ਅਜਮਾਏ ਨਿਗਮਾਗਮ ਜੋ ਗਾਏ ਹੈਂ।
ਦੀਪ-ਸੰਗਲਾ ਤੈ ਪਦਮਨੀ ਤੇਜ ਗੰਧਿ ਸਨੀ,
ਦਈ ਮੰਗਵਾਇ ਗਈ ਫੇਰ ਨਿਜ ਥਾਏ ਹੈਂ।
ਮਹਾ ਮਰੀ ਪਰੀ ਦਫਾ ਕਰੀ ਚਰਨੋਦਕ ਦੈ,
ਕਾਲ ਮੈ ਬਿਸਾਲ ਮੇਂਹ ਸਾਲ ਬਰਸਾਏ ਹੈਂ।
ਚਰ ਥਿਰ ਥਿਰ ਚਰ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਏ ਭਰੇ,

¹ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਹੇ ਹਨ।

²ਤੇਜ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ।

³ਹੈਜਾ, ਡਾਲ। ⁴ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਜਲ ਦੇ ਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤੀ।

⁵ਕਾਲ (ਕਹਤ) ਦੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਇਆ।

⁶(ਚਰ) ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ (ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਆਦਿ) ਖੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ (ਅਤੇ) ਖੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ (ਪਹਾੜ ਬੁੱਛ ਆਦਿ) (ਭਰੇ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ।

ਸ਼ੇਰਨ ਕੋ ਘਾਸ, ਦਾਨੇ ਬਾਜਨ ਚੁਗਾਏ ਹੈਂ

॥ ੧੩੦ ॥

ਏਕ ਰੋਜ ਸਾਹਿ ਪਾਹਿ ਉਲਮਾਇ ਮਿਲੇ ਬਹੁ,
ਮਤਨ ਕੀ ਬਾਤ ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਚਲਾਏ ਹੈਂ।
ਬੂਝਯੋ ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ ਤੁਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ,
ਭਏ ਜੋ ਫਕੀਰ ਪੀਰ ਪੂਰਨ ਸੁਭਾਇ ਹੈਂ।
ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ ਤਬਕ ਹੈਂ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਸਬਿ ਕਹੈਂ,
ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਬਿ ਕਹੈਂ ਲਾਖਨ ਲੋਕਾਇ ਹੈਂ।
ਤਾਂ ਪੈ ਸਸਿ ਸੂਰ ਤਾਰੇ ਬੇਸੁਮਾਰੇ ਹੈਂ ਉਚਾਰੇ,
ਉਨ ਹੀ ਕੇ ਤੁਮ ਬਾਰੇ ਦੀਜੀਏ ਦਿਖਾਇ ਹੈਂ

¹ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ।

²(ਚੰਗੇ) ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ।

³ਲੋਕ।

⁴ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਲੋਕ ਹਨ।

⁵ਚੰਦ। ⁶ਸੂਰਜ।

⁷ਬੱਚੇ, ਸਪੁੱਤਰ।

॥ ੧੩੧ ॥

ਰਾਮਰਾਇ ਨਿਜ ਛਰੀ ਉਨ ਪੈ ਛੁਹਾਇ ਭਰੀ,
ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰੀ ਖਰੀ ਦਏ ਦਿਖਰਾਇ ਹੈਂ।
ਨਭ ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਸਸਿ ਸੂਰ ਤਾਰੇ ਭਾਰੇ ਭੂਰ,
ਦੇਖ ਕੈ ਗਰੂਰ ਦੂਰ ਭਯੋ ਸਬਿ ਕਾਇ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਪੁੱਤ੍ਰ ਦਿਖਾਈ ਅਲਵੱਤ੍ਰ,
ਕਰਾਮਤ ਬਹੁਤ ਤੁੱਤ੍ਰ ਬਹੁ ਭਾਇ ਹੈਂ।
ਜੋਊ ਹੇਰ ਮੀਰ ਔਰ ਵਜੀਰ ਤੇ ਅਮੀਰ ਪੀਰ,
ਕਾਜੀ ਉਲਮਾਇ ਭਏ ਖਾਦਮ ਮਹਾਇ ਹੈਂ

¹ਦੇਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਥਾਂ ਦਿਸ ਪੈਣ।

²ਹੰਕਾਰ।

³ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ।

⁴ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

⁵ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

⁶ਵੱਡੇ ਸੇਵਕ।

॥ ੧੩੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਐਸੀ ਬਹੁਧਾ¹ ਅਜਮਤੈਂ,
ਗੁਰ ਸੁਤ ਕੀ ਜਨ ਪੇਖ।
ਹਾਸਦ¹ ਤੇ ਨਾਦਮ² ਭਏ,
ਸਾਦਕ ਖਾਦਮ ਨੇਕ¹ ॥ ੧੩੩ ॥

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

¹ਚੁਗਲ, ਈਰਖਾਲੂ। ²ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ।
¹ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਸੇਵਕ ਹੋ ਗਏ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ ਛੰਦ:

ਇਮ ਨੌਰੰਗ ਕੌ ਨੌਰੰਗ ਨੌ ਢੰਗ¹,
ਰਾਮਰਾਇ ਜਬ ਦੀਨ ਚਢਾਇ।
ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮ¹ ਕਰਨ ਤੈ ਬਰਜਾ,
ਕਰਾਮਾਤ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਦਿਖਾਇ।
ਰਾਖਯੋ ਗੁਰ ਸੁਤ ਕੋ ਨਿਜ ਢਿਗ ਉਨਿ,
ਸੇਵਾ ਸੰਗਤਿ ਕਰੇ ਮਹਾਂਇ।
ਛੋਡਿ ਸਪਰਧਾ¹ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿ ਨਿਤ,
ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਨੈ ਸੁਹਾਇ ॥ ੧੩੪ ॥
ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਹਿੰਦੁ ਕੋ¹ ਹੋਵਾ,
ਘਰ ਘਰ ਗੁਰੁ ਜਸ ਰਟੈ¹ ਅਪਾਰ।
ਸਹਿ ਨਹਿ ਸਕੇ ਮਤਸਰੀ¹ ਕਾਜੀ,
ਪਾਜੀ¹ ਬਾਜੀ² ਚਹੈਂ ਬਿਗਾਰ।
ਸਫਾ ਸੁੱਧ ਗੁਰੁ ਸੌਧ ਵਿਖੈ,
ਚਹਿੰ ਛਿੱਦ੍ਰੁ ਛੁੱਦ੍ਰੁ ਚੀਟੀ ਜੈਸ¹।

¹ਨਵਾਂਰੰਗ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ।

¹ਬਹੁਤੇ।

¹ਈਰਖਾ।

¹ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ।
¹ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।
¹ਈਰਖਾਲੂ।
¹ਝੂਠੇ। ²ਖੇਲ।

¹ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ (ਰੂਪ ਮੰਦਰ) ਵਿੱਚ (ਛੁੱਦ੍ਰੁ ਤੁੱਛ ਜਿਹੀ ਕੀੜੀ ਵਾਂਗ (ਛਿੱਦ੍ਰੁ) ਸੁਰਾਖ (ਲੱਭਣਾ) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿ ਕਰ ਬਾਤ ਸ਼ਰਾ ਕੀ ਕੇਤੀ,
ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸਿਖਾਯੋ ਐਸ ॥ ੧੩੫ ॥

ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਹਸਦ¹ ਕਰਿ ਭਾਰੀ,
ਨਿਜ ਕਲਾਮ¹ ਇਮ ਕੀਨ ਉਚਾਰ।

¹ਈਰਖਾ।

¹ਬਾਣੀ।

ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੈ ਪਈ ਕੁਮੁਆਰ ॥

ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ ਇਟਾਂ ਕੀਆ ਜਲਦੀ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ॥

ਜਲਿ ਜਲਿ ਰੋਵੈ ਬਪੁੜੀ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਹਿ
ਅੰਗਿਆਰ¹ ॥

¹ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਤੁਕਾਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰਨਾ ੪੬੬ 'ਤੇ ਹਨ।

ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕਾਜੀਓ ਸੈਂ ਤਬਿ,

ਰਾਮਰਾਇ ਤੈ ਬੁਝਯੋ ਐਸ ਵਿਚਾਰ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਖੁਸ਼ੀ ਰਖਨ ਹਿਤ,
 ਕੀਨ ਲਿਹਾਜ ਉਚਾਰਯੋ ਐਸ।
 ਮਿੱਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਜਾਗਾ,
 ਬੇਈਮਾਨ ਕੀ ਭਾਖੀ ਹੈਸ¹ ॥ ੧੩੬ ॥
 ਬਾਦ¹ ਬਿਬਾਦ² ਸ਼ਾਹਿ ਨਹਿ ਕੀਨਾ,
 ਲੀਨਾ ਮਾਨ ਕਹਯੋ ਇਨ ਜੈਸ।
 ਪੈ ਯਹਿ ਬਾਤ ਬਿਪ੍ਰਜੇ¹ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ,
 ਕੋਪ ਹੋਇ ਪਠਯੋ ਲਿਖ ਐਸ।
 ਤੁਰਕੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੇਤ ਤੁਮ,
 ਕਰੀ ਬੇਅਦਬੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੇਰ।
 ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ¹ ਸਰਬਗ² ਈਸ਼ਰ,
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਏ ਬਧੇਰ ॥ ੧੩੭ ॥
 ਬੇਮੁਖ ਭਯੋ ਅਸ਼ਰਧਕ ਤੂੰ ਬਡ,
 ਉਨ ਕਾ ਬਚਨ ਜੁ ਦਿਯ ਪਲਟਾਇ।
 ਹਮੇ ਤੋ ਥੇ ਤੇਰੀ ਰਸਨਾ ਪਰ,
 ਜੋ ਕਹਤੋ ਬਨ ਜਾਤੋ ਸਾਇ¹।
 ਕਰਾਮਾਤ ਬਾਹੱਤਰ ਦੀਨੀ, ਨਿਸਚਾ ਭਯੋ ਨ ਅਜੇ
 ਤੁਮਾਰ।
 ਜੇ ਚਹਿਤੋ ਤੂੰ ਤੁਰਕਨ ਕਬਰੇਂ,
 ਜਲਦੀਂ ਦੇਤੋ ਸਬੀ ਦਿਖਾਰ ॥ ੧੩੮ ॥
 ਅਬ ਬੇ ਸਿਦਕੇ ਭਯੋ ਤੂੰ ਗੁਰ ਤੈ,
 ਹਮ ਕੋ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖੱਈਓ ਆਇ।
 ਬਖਸ਼ ਦਈ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਮ ਕੋ,
 ਸੋ ਹਮ ਲੇਤ ਨਹੀ ਉਲਟਾਇ¹।
 ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਕੇਰ ਇਹੋ ਲਿਖਯੋ,
 ਰਾਮਰਾਇ ਪਢਿ ਹੋਇ ਉਦਾਸ।
 ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਬਿਦਾ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਲੈ ਕੈ,
 ਆਯੋ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਉਰਿ ਤ੍ਰਾਸ¹ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਗੁਰ ਕੇ ਦਰ ਪਰ ਖਰਾ ਹੋਇ ਕਰਿ,

¹(ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ) ਆਖੀ ਸੀ।

¹ਚਰਚਾ। ²ਝਗੜਾ।

¹ਉਲਟੀ।

¹ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ। ²ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ।

¹ਉਹੋ ਹੀ।

¹ਵਾਪਸ।

¹ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਡਰ ਹੈ।

ਖਬਰ ਪਠੀ ਅੰਦਰ ਗੁਰ ਪਾਸ।
 ਕਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਦਿਸ ਹੈ ਮੁਖ ਤਿਸ,
 ਤਿਤ ਹੀ ਜਾਵੇ ਚਲਿ ਸੋ ਖਾਸ।
 ਰਾਮਰਾਇ ਨੇ ਬਚਨ ਪਿਤਾ ਕਾ,
 ਮਾਨ ਤੁਰਤ ਮਗ ਲੀਨ ਲਹੌਰ।
 ਥਾ ਮੁਖ ਤਿਸ ਕਾ ਤਿਸ ਹੀ ਦਿਸ ਕੋ,
 ਯਾਂ ਤੈ ਪਹੁਚੜੋ ਚਲਿ ਤਿਸ ਠੌਰ ॥ ੧੪੦ ॥
 ਮੀਆਂਮੀਰ ਸੁਨਿ ਮਿਲਨ ਅਯੋ ਚਲਿ,
 ਬਿਨਾ ਕਹਾਰ ਪਾਲਕੀ ਮਾਂਹਿੰ।
 ਇਨ ਭੀ ਸਿਲਾ ਚਲਾਈ ਆਗੇ,
 ਬੈਠੇ ਥੇ ਜਿਸ ਪਰ ਤਬਿ ਚਾਹਿ।
 ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ¹ ਉਭੈ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ²
 ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਲਹੌਰੀ ਭੂਰ।
 ਆਏ ਅਜਮਤ ਪਿਖੀ ਪਿਖਾਈ,
 ਗੁਰ ਸੁਤ ਪਾਈ ਫਤੇ ਜਰੂਰ ॥ ੧੪੧ ॥
 ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਮੀਰ ਮੀਆਂ ਲੋ,
 ਲਗੇ ਕਲਾਮ¹ ਖਜਾਲ² ਮਿਲਿ ਗਾਨ।
 ਚਢੜੋ ਹਾਲ¹ ਲਾਲ ਮਾਧੋ, ਗਿਰ
 ਕੂਏ ਪਰੜੋ ਫਿਰਿ ਬਾਹਰ ਆਨ।
 ਲਗੇ ਤਰੀਫ ਕਰਨ ਜਬਿ ਸੋ ਸਬਿ,
 ਤਬਿ ਲਯੋ ਤੰਬੂਰਾ ਗੁਰ ਸੁਤ ਆਪ।
 ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਰੂ ਕੀਨ, ਤੋ
 ਭਏ ਸਮੱਸਤ ਮਸਤ ਮ੍ਰਿਗ ਸਾਂਪ¹ ॥ ੧੪੨ ॥
 ਬੱਟੇ ਈਂਟ ਉਛਰਿ ਕੂਏ ਮੈਂ ਜਾਵੈਂ,
 ਆਵੈਂ ਮੇਂਡਕ ਮੱਛਰੀ ਜੈਸ।
 ਰਹਿਗੇ ਤੱਜਬ ਅੱਜਬ ਸਬਿ ਪਿਖਿ,
 ਗੁਰੂ ਕਲਾਮ ਮੈਂ ਗੱਜਬ¹ ਸ਼ਕਤੀ ਐਸ।
 ਪਿਘਲੀ ਸਿਲਾ ਕਰਦ¹ ਮਧ ਖੋਭੀ,
 ਰਾਮਰਾਇ ਫਿਰ ਕਹੜੋ ਸੁਨਾਇ।

¹ਉਹ ਆਪ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ।

¹ਆਪਸ ਵਿੱਚ। ²ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ।

¹ਬਹੁਤੇ।

¹ਬਾਣੀ, ਕਵਿਤਾ। ²ਮਿਲ ਕੇ ਖਿਆਲ ਗਾਉਣ ਲੱਗੇ।
(ਖਿਆਲ=ਗਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਇਕ ਗੀਤ ਦਾ ਵਜਨ)।

¹ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

¹ਖੂਹ ਵਿੱਚ (ਗਿਰ) ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ।

¹ਤਾਂ (ਫਿਰ) ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਗ ਤੇ ਸੱਪ (ਵਾਂਗ) ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ।

¹ਡੱਡੂ ਤੇ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ।

¹ਕਹਿਰ ਦੀ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ।

¹ਕਿਰਪਾਨ।

ਕਰਦ ਨਿਕਾਸੇ ਸਿਲਾ ਬੀਚ ਤੇ,
ਖੀਂਚ ਪਚੇ' ਸੇ ਗਾਇ ਬਜਾਇ ॥ ੧੪੩ ॥

'ਹਾਰ ਗਏ। (ਅ) ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ।

ਨਹਿ ਨਿਕਸੀ ਫਿਰ ਇਨਹਿ ਨਿਕਾਰੀ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਸਬਦ ਉਚਾਰ।
ਕਰੀ ਸਲਾਮ ਫਕੀਰਨ ਪੀਰਨ,
ਪਰੀ ਧੂੰਮ' ਸਬਿ ਦੇਸ ਮਝਾਰ।

'ਧੂੰਮ ਪੈ ਗਈ, ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਜਦਪਿ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਥਾ ਦੀਨਾ,
ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਮਾਨੇ ਸਿੱਖ ਨ ਕੋਇ।
ਸ਼ਕਤੀਯੁਤ ਅਰ ਗੁਰ ਸੁਤ ਲਖ ਕਰਿ,
ਤੋਂ ਭੀ ਮਾਨਯੋ ਸਿੱਖਹਿ ਸੋਇ ॥ ੧੪੪ ॥

ਕੇਤਕ ਸਾਲ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿ ਬਿਰ,
ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੈ ਦੇਸ ਦ੍ਰਾਬ ਮਝਾਰ।
ਹੇਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਗੰਗ ਕੋ ਜਬਿ ਪੁਨ,
ਰਸਤੇ ਗਏ ਪਹਾਰ ਪਹਾਰ।
ਪਿਖਿ ਰਮਣੀਕ ਨੀਕ ਥਲ ਠਹਿਰੇ,
ਜੋ ਅਬਿ ਦੇਹਰਾ ਦੂਨ ਕਹਾਇ।
ਅਜਮਤ ਪਿਖਿ ਗੜਵਾਲ ਵਾਲਿ ਨ੍ਰੁਪ,
ਗਾਂਮ ਜਗੀਰ ਦਯੋ ਇਕ ਲਾਇ ॥ ੧੪੫ ॥

ਇਤ ਦਿਸ ਲਘੁ ਸੁਤ ਕੋ ਗੁਰੁਤਾ ਦੈ,
ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਗਏ ਆਪਨੇ ਲੋਗ।
ਰਾਮਰਾਇ ਸੁਨਿ ਕਹਯੋ ਭਯੋ ਕਯਾ,
ਅਹੇ ਸੀਤਲਾ ਕਾ ਸੋ ਭੋਗ।

'ਖਾਜਾ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਭਾਖਯੋ,
ਸੋ ਭੀ ਜਲ ਹੈ ਜੀਵਤ ਬੇ ਔਲਾਦ।

'ਜਿਉਂਦਾ ਸੜੇਗਾ ਤੇ ਬੇਉਲਾਦ ਰਹੇਗਾ।

ਰਾਮਰਾਇ ਗੁਰਜਾਈ ਕੇ ਹਿਤ,
ਕੀਨੇ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਬਿਖਾਦ। ॥ ੧੪੬ ॥

'ਝਗੜੇ।

ਤੋਂ ਭੀ ਗੁਰੁਤਾ ਮਿਲੀ ਨ ਤਿਸ ਕੋ,
ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਹਲੀ ਮੈ ਜਾਇ।
ਬਡ ਭ੍ਰਾਤਰ ਕਾ ਬਚਨ ਸਫਲ ਕਿਯ,
ਚੇਚਕ ਸੈਂ' ਤਨ ਤਜਯੋ ਸੁਭਾਇ।

'ਸੀਤਲਾ ਨਾਲ।

ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਪੁਨ ਨਿਜ ਠੌਰਹਿੰ,
ਰਹਿ ਕਰਿ ਸਿੱਖੀ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਧਾਇ।
ਨਗਰ ਪਾਉਂਟੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸੈਂ,
ਮਿਲਯੋ ਆਇ ਪੁਨ ਮੋਹ ਬਢਾਇ ॥ ੧੪੭ ॥

ਸਜਯੋ ਜੋਗ¹ ਭਜਯੋ ਭਗਵੰਤੈ,
ਤਜਯੋ ਤਨ ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰ।
ਲਾਇ ਸਮਾਧਿ ਗਯੋ ਥਾ ਜਬਿ ਕਿਤ,
ਜੀਵਤ ਦਯੋ ਮਸੰਦਨ ਜਾਰ।

¹ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ।

ਪਾਛੇ ਆਛੇ¹ ਤੀਆ² ਤਿਨ ਕੀ,
ਗਾਦੀ ਥਿਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸੁ ਕੌਰ।
ਅਜਮਤ ਅਕਲ ਪੁੰਜ ਬਖਯਾਤੈ¹ ਥੀ ਸੋ,
ਲੋਗ ਚਿਤਾਏ¹ ਤਿਸ ਨੇ ਗੌਰ² ॥ ੧੪੮ ॥
ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਸਿਰਮੌਰ ਪਤੀ ਤੈ¹,

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ²ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਪ੍ਰਗਟ।

¹ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ। ²ਬਹੁਤੇ।

¹ਰਿਆਸਤ ਗੜਵਾਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਿਸ ਦੀਰਾਜਧਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਸੀ ਅਤੇ (ਸਿਰਮੌਰ) ਨਾਹਨ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ।

ਲਏ ਜਗੀਰ ਗਾਮ ਤਿਹ ਦੋਇ।
ਜਾਏਦਾਤ ਸਿੱਖੀ ਬ੍ਰਿਧਾਈ,
ਰਚੇ ਮੁਕਾਨ¹ ਪੇਖੀਅਤ ਜੋਇ ॥ ੧੪੯ ॥

¹ਮੰਦਰ।

ਦੋਹਰਾ:

ਵਹਿ ਭੀ ਜਬਿ ਤਨ ਤਜ ਗਈ,
ਮਿਲ ਮਾਸੰਦਨ ਤਾਂਹਿੰ।
ਨਿਜ ਗੁਜਰਾਨ ਰਖਾਨ ਹਿਤ,
ਠਾਂਨ ਸਲਾਹਿ ਤਹਾਂਹਿੰ ॥ ੧੫੦ ॥

ਮਸਤ ਫਕੀਰ ਗਰੀਬ ਇਕ,
ਬਾਲੂ ਹਸਨੇ ਕੇਰ¹।

¹(ਉਦਾਸੀ ਸੰਤ) ਬਾਲੂ ਹਸਨੇ (ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ) ਦਾ।

ਜਾਦੋਰਾਇ ਬਿਠਾਇ ਦਿਯ,
ਗਾਦੀ ਪਰ ਉਠਿ ਫੇਰ ॥ ੧੫੧ ॥
ਅਬਿ ਲੋ ਸਾਧੂ ਤਾਂਹਿ ਕੇ,
ਹੈਂ ਮਾਲਕ ਤਿਸ ਠੌਰ।
ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਬਿ
ਮਾਨਤ ਤਿਨ ਕੋ ਗੌਰ ॥ ੧੫੨ ॥

ਦਾਸ ਨਰੈਣ ਮਹੰਤ ਅਬਿ,
 ਗਾਦੀ ਪਰ ਤਹਿ ਆਹਿ।
 ਮੇਲਾ ਸਾਲ ਬਸਾਲ' ਬਡ
 ਭਰਤ ਹੋਲੀਓਂ ਮਾਂਹਿ ॥ ੧੫੩ ॥
 ਏਕ ਲਾਖ ਲੋ ਰਜਤਪਣ',
 ਆਵਤਿ ਤਹਿ ਹਰਿ ਸਾਲ।
 ਆਮਦ ਗਾਂ ਸੁਠ ਦਸਕ ਕੀ',
 ਔਰੈਂ ਚੜ੍ਹਤ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੫੪ ॥
 ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਗਾਥ ਸਬ,
 ਗਾਇ ਏਹੁ ਅਬ ਧਯਾਇ।
 ਬਿਰਯੋ ਭਰਯੋ ਮੁਦ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ,
 ਗੁਰੁ ਪਦ ਕੰਜ ਮਨਾਇ ॥ ੧੫੫ ॥

'ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ, ਭਾਵ ਹਰ ਸਾਲ।

'ਰੁਪਏ।

'ਦਸ ਕੁ ਚੰਗੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਰਚਿਤੇ 'ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਚਨਨੰ
 ਨਾਮ ਤੀਸਮੋਂ* ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੩੦ ॥

*ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ (ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ—ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੮੨ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਬਿਸ਼ਾਮ ਪੂਰਾ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਏਥੇ 'ਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਇਕੱਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਉਕਾਈ
 ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

੩੧. {ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ, ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਛਪੈ:

ਪਾਵਨ ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ, ਮਜੀਠੀ ਖਫਨੀ ਚੋਲਾ¹।

¹ਰੰਗਾਂ 'ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਜੀਠੀਰੰਗ ਦਾ ਖਫਨੀ (ਵਰਗਾ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚੋਲਾ (ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ)।

ਸੇਲੀ ਮੇਲੀ ਫੂਲ, ਮਾਲ ਊਰਨ ਆਮੋਲਾ¹।

¹ਸੇਲੀ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਉੱਨ ਦੀਆਂ ਅਮੋਲਕ ਮਾਲਾਂ (ਮੇਲੀ) ਪਹਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੇਲੀ ਲਈ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੬ ਦੇ ਅੰਕ ੭ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ ੨।

ਕੁਲਹਿ ਚੌਕਲੀ ਸੀਸ, ਈਸ ਬਪੁ ਦੀਸ ਅਨੂਪੰ¹।

¹ਸਿਰ ਤੇ ਚਹੁੰ ਕਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਟੋਪੀ (ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ), ਉਪਮਾਰਹਿਤ ਈਸਰ ਸਰੂਪ ਦਿਸਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਆਸਾ ਪੁਰ ਆਸ, ਦਾਸ ਗਤਿ ਦਾਨ ਸਰੂਪੰ¹।

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ (ਆਸਾ) ਸੋਟਾ ਹੈ, ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਰੂਪ (ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ)।

ਕਨਕ ਬਰਨ ਰਸ ਸਾਂਤਿ ਸੁਠ, ਥਿਰੇ ਤਰੇ ਤਰੁ ਕਲਪ ਤਰੁ¹।

¹ਸੋਨੇ (ਵਰਗਾ) ਰੰਗ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਸਾਂਤਰਸ ਵਿੱਚ ਕਲਪਤਰੁ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਹੇਠ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਅਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗਯਾਨ ਹਰਿ¹, ਧਯਾਨ ਮਹਾਨ ਕਲਯਾਨ ਕਰਿ² ॥੧॥

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ)। ²ਮਹਾਨ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਜੈ ਹੈਂ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਗੁਰੁ,

ਰੈਹੈਂ ਮਾਲਵ ਦੇਸ।

*ਐ ਹੈਂ ਪੁਰ ਕੀਰਤ ਪੁਨਾ,

*ਇਸ ਇਕੱਤੀਵੇਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੇ ਵਾਪਸ ਕੀਰਤਪੁਰ ਆਉਣ ਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ। ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਗਲੇ ਭਾਵ ਬੱਤੀਵੇਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ।

ਪੈ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਪੁਰੁ ਵੇਸ¹ ॥੨॥

¹ਗੁਰਪੁਰੀ 'ਚ ਵਾਸਾ ਪਾ ਲੈਣਗੇ ਭਾਵ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਜਾਣਗੇ।

ਇਤਕ ਗਾਥ ਇਸ ਧਯਾਯ ਮੈਂ

ਸੱਤਮ ਗੁਰ ਕੀ ਹੋਇ।

ਸੁਨੋ ਸਜਨ ਮਨ ਕਾਨ ਦੈ,

ਦੈ ਕਲਾਨ ਸੁਖ ਸੋਇ ॥੩॥

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੱਖਨ ਮਿਲ ਬਹੁ ਭਾਏ¹।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਕੀਨ ਬਿਨੈ ਉਪਕਾਰ ਹਿਤਾਏ¹।

¹ਵਾਸਤੇ।

ਮਾਝਾ ਦੁਆਬਾ ਦੇਸ ਸੁਹਾਵਨ।

ਹੇ ਗੁਰ ਚਲ ਕਰਿ ਕਰੀਏ ਪਾਵਨ¹ ॥ ੪ ॥

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਧੀਰ ਮੱਲ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਬੁਲਾਏ।

ਥੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਏ।

ਇਨ ਕਾਰਨ ਤੈ ਉਤ ਦਿਸ¹ ਚਾਲੇ।

¹ਉਸ (ਦੁਆਬੇ ਦੀ) ਤਰਫ਼।

ਸੰਗਿ ਸੁਭਟ ਜੁਗ ਸਹਿਸ ਬਿਸਾਲੇ¹ ॥ ੫ ॥

¹ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਭਾਵ ਬਾਈ ਸੌ ਸੂਰਮੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਸਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਿਸ਼ਾਨ¹ ਬਜੇ ਹੈਂ।

¹ਧੌਂਸੇ, ਨਗਾਰੇ।

ਪਿਖਿ ਸੁਨਿ ਜਿਨੈ ਭੂਪਾਲ ਲਜੈ ਹੈਂ¹।

¹ਰਾਜੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਜੰਦਨ¹ ਸਕਟੇ² ਬਹਿਲਾਂ³ ਡੋਰੇ¹।

¹ਰੱਥ। ²ਗੱਡੇ। ³ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ। ¹ਡੋਲੇ।

ਖੱਚਰ¹ ਸੁਤ੍ਰ² ਨ ਘੋਰੇ ਥੋਰੇ ॥ ੬ ॥

¹ਖੱਚਰਾਂ। ²ਊਠ।

ਆਪ ਪਾਲਕੀ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ।

ਲਸਕਰ ਮਿਲਜੋ ਰਲਜੋ ਬਡ ਭਾਰੀ।

ਤਰਨੀ¹ ਚਢਿ ਸਤਲੁਜ ਭਏ ਪਾਰੈ।

¹ਬੇੜੀ।

ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਭਵਾਂਬੁਧਿ ਤਾਰੈ¹ ॥ ੭ ॥

¹ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।

ਗੁਰੁ ਅਗਵਨ¹ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਦੁਆਬੀ।

¹ਆਉਣਾ।

ਮਿਲੇ ਆਇ ਲੈ ਭੇਟ ਸ਼ਿਤਾਬੀ¹।

¹ਛੇਤੀ।

ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ ਜਹਿ ਲੈ ਜਾਂਹੀਂ।

ਪੁਰੈਂ ਆਸ ਗੁਰੁ ਥਿਰੈਂ ਤਹਾਂਹੀਂ ॥ ੮ ॥

ਸੇਵ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਕਰਾਵੈਂ।

ਸੇਵਾ ਦਾਸਾਦਿਕ ਬਹੁ ਥਾਵੈਂ¹।

¹ਸੇਵਾਦਾਸ ਆਦਿਕ (ਮਸੰਦਾਂ) ਨੇ ਬਹੁਤ ਜਗ੍ਹਾ।

ਥਾ ਮੁਕੰਦ ਪੁਰੀਆ ਸਸਿ ਬਾਲਾ¹।

¹ਬਾਲਾ ਚੰਦ।

ਸ਼ਾਹੀ ਬਾਜ ਗੁਜ਼ਾਰ¹ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੯ ॥

¹ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਠੇਕੇਦਾਰ।

ਸੋ ਨਿਜ ਪੁਰ ਗੁਰ ਕੋ ਲੈ ਗਯੋ।

ਭਾਵ ਚਾਵ ਸੈਂ¹ ਸੇਵਕ ਭਯੋ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ।

ਹੁਤੀ ਨ ਸੰਤਤਿ¹ ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਹੈ।

¹ਉਲਾਦ।

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਗੁਰੁ ਇਮ ਦਿਯ ਬਰ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

ਕੀਲੇ ਮਮ ਅਸੂਨਿ ਜੋ ਖਰੇ।

ਜਬ ਲੋ ਰਹਿੰ ਹੈਂ ਯਹਿ ਹੈ ਹਰੇ¹।

¹ਮੇਰੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਕਿੱਲੇ ਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖੜੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਤਬ ਲੋ ਸੰਤਤਿ ਬਾਲਾ ਚੰਦੈਂ।

ਰਹੈ ਚੌਧਰੀ ਬਨੀ ਅਮੰਦੈਂ¹ ॥ ੧੧ ॥

¹ਚੰਗੀ।

ਟਰੈ ਨ ਗੁਰ ਰਵ' ਰਵਿ ਸਸਿ ਟਰ ਹੈਂ।

ਅਬਿ ਲੌ ਸਹੀ ਸੁ ਵਹੀਂ ਨਿਹਰ ਹੈ'।

ਹਰੀ ਖਰੀ ਕੀਲਜੋਂ ਕੀ ਬਨੀ'।

ਹੈ ਉਨ ਕੀ ਚਧੁਰਾਇਤ' ਬਨੀ ॥ ੧੨ ॥

ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਲਿ ਗੁਰੁ ਇਸ ਹੀ ਤੌਰੈ'।

ਨਦੀ ਮੇਘ ਜਿਮ ਤਾਰਤਿ ਗੌਰੈ'।

ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਪਹੁਚੇ ਜਾਈ।

ਮਿਲਜੋ ਧੀਰ ਮਲ ਆਗੇ ਆਈ ॥ ੧੩ ॥

ਬਾਗ ਵੀਚ ਗੁਰੁ ਕੀਨੋ ਡੇਰਾ।

ਚਾਰ ਮਾਸ ਤਹਿੰ ਥਿਰੇ ਬਧੇਰਾ।

ਮਹਿਲਾ' ਮਹਿਲਨ ਮਾਹਿੰ ਰਹਾਈ।

ਧੀਰ ਮੱਲ ਬਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਨਾਈ ॥ ੧੪ ॥

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਸਿਖ ਬਹੁ ਆਵੈਂ।

ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਰਸ ਦਰਸ ਹਰਖਾਵੈਂ।

ਅਰਪਿ ਅਪਾਰ ਅਕੋਰ' ਸਿਧਾਰੈਂ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹੈ ਭੀਰ ਗੁਰੁ ਦੁਆਰੈਂ ॥ ੧੫ ॥

ਸਾਦਿਕ ਸਿੱਖ ਬਡ ਭਗਤੂ ਭਾਈ।

ਭਯੋ ਬ੍ਰਿਧ ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਮਾਈ।

ਅਤੀਸਾਰ ਅੰਤਮ ਅਤਿ ਥੀਆ'।

ਪਿਖਿ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਸੰਸਾ ਕੀਆ ॥ ੧੬ ॥

ਅਹੋ ਕਹੋ ਭਗਤੂ ਕਿਆ ਭਯੋ।

ਤੁਮ ਕੋ ਏਤਕ ਖੇਦ ਜੁ ਥਯੋ।

ਤੌ ਤੁਮ ਨਿਜ ਸਿਖਨ ਕੇ ਕੈਸੈ।

ਹਰਹੋ ਭਵ ਦੁਖ ਰਖਹੋ ਭੈ ਸੇ' ॥ ੧੭ ॥

ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਪੁਨ ਐਸ ਸੁਨਾਈ।

ਪਰਾਰਭਯ' ਨਹਿੰ ਟਰੈ ਕਦਾਈ।

ਜੇ ਅਬਿ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਿ ਹਰ ਹੈਂ।

ਤੌ ਫਿਰ ਤਨ ਧਰਿ ਭੋਗਨਿ ਪਰ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥

'ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ।

'ਉਥੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

'ਕਿੱਲਿਆਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਹਰੀ ਖੜੀ ਹੈ।

'ਚੌਧਰ।

'ਇਸ ਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ।

'ਬਹੁਤਾ।

'(ਮਾਤਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

'ਬਹੁਤੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ।

'ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ (ਅਤੀਸਾਰ) ਦਸਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ (ਰੋਗ) ਹੋ ਗਿਆ।

'ਕਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਮੇਟੋਗੇ (ਤੇ ਜਮ ਦੇ) ਭੈ ਤੋਂ ਰੱਖੋਗੇ।

'ਪਰਾਲਬਧ- ਦੇਹ ਦੇ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਦੇਹ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਲੋਗ ਬਿਰਾੜ ਧਾੜਵੀ ਜੋਈ।

ਲਜਾਵਤ ਗਉ ਭੈਂਸ ਹਰ¹ ਸੋਈ²।

¹ਚੁਰਾ ਕੇ। ²ਉਹ।

ਤਿਨ ਕਾ ਦੁਗਧ¹ ਦੇਤ ਮੁਹਿ ਰਹੇ।

¹ਦੁੱਧ।

ਸੋ ਫਲ ਅਤੀਸਾਰ ਮੁਹਿ ਅਹੇ ॥ ੧੯ ॥

ਰਚੀ ਈਸ ਮਰਯਾਦਾ ਜੇਤੀ।

ਸਮਰੱਥ ਗਜਾਨੀ ਪਾਲੈ ਤੇਤੀ।

ਅਸ ਕਹਿ ਸੰਸਾ ਹਰਨੇ ਹੇਤੈ¹।

¹ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਸਕਤਿ ਦਿਖਾਈ ਸ਼ਕਤਿ ਨਿਕੇਤੈ¹ ॥ ੨੦ ॥

¹ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰ (ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਜੀ ਨੇ)।

ਪਰੇ ਹੁਤੇ ਜਿਸ ਕੂਪ¹ ਕਿਨਾਰੇ।

¹ਖੂਹ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਹਿ ਦਯੋ ਉਛਾਰੇ।

ਚਾਰੋ ਦਿਸ ਜਲ ਬਹਯੋ ਅਪਾਰੋ।

ਰੌਰ ਪਰਜੋ ਪੁਨ ਦਿਯ ਸੰਚਾਰੇ¹ ॥ ੨੧ ॥

¹(ਜਲ) ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁਸਕ ਕੂਪ¹ ਅਰ ਖੁਸ਼ਕ ਜਮੀਨੂ।

¹ਸੁੱਕਾ ਖੂਹ।

ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਏ ਛਿਨ ਮੈਂ ਪੀਨੂ¹।

¹ਬਹੁਤੇ।

ਪਿਖਿ ਅਜਮਤ ਸਿਖ ਸਮਝਤ ਭਏ।

ਭਾਈ ਤਨ ਤਜਿ ਗੁਰੁ ਪੁਰੁ ਗਏ ॥ ੨੨ ॥

ਨਿਜ ਕਰ ਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸੋ ਦਾਹਾ¹।

¹ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਤੈ ਨਰਨ ਉਤ ਸੁਰਨਿ ਸਰਾਹਾ।

ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਤ ਪੁਨ ਭਾਈ ਗੌਰੈਂ।

ਗਹੀ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਪਿਤ ਠੌਰੈਂ ॥ ੨੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਗੁਰੁ¹,

¹ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਪੁਰ ਇੱਛਾ ਜਨ ਤਾਰਿ¹।

¹ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਤਾਰ ਕੇ।

ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਮਲਵੱਯਨ ਕੀ,

ਬਿਨ ਗਿਨਤੀ ਮੁਦ ਧਾਰਿ ॥ ੨੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਹੋਇ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ।

ਪਹੁਚੇ ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਤੂਰਨ¹।

¹ਛੇਤੀ।

ਗੁਰੁ ਅਨੁਸਾਰੀ ਲੋਗ ਅਪਾਰੀ।

ਆਇ ਅਗਾਰੀ ਮਿਲੈਂ ਉਦਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥

ਭਾਰੀ ਭੇਟਾ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ।

ਅਰਪੈਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਅਤਿ ਮੁਦ ਧਾਰੀ।

ਰਾਊ ਗਿੱਲ, ਰੋਸ਼ਨ ਸੰਧਾਵਾ।

'ਗੋਤ।

ਦਾਊ, ਦਾਨਾ, ਦੁੱਲਾ, ਬਧਾਵਾ ॥ ੨੬ ॥

ਕਰਮਾ, ਮੇਹਰਾ ਆਦਿ ਬਿਰਾੜ।

ਸੁੱਖਾ ਮੁਖੀਆ ਰਤਨ, ਕਿਰਾੜ।

ਰੂਪਾ, ਡੋਗਰ, ਰਾਮਾ ਕੰਗ।

ਸਾਗਰ, ਬਿੱਘਾ, ਹਰੀ ਕੋ ਚੰਗ ॥ ੨੭ ॥

ਸਿੱਧੂ ਕੌੜੈ ਧਾਲੀਵਾਲ।

ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਿਸਾਲ।

ਚੂਹੜ, ਮਾਨਾਂ ਦੁਲਟ ਜਾਟ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਿੱਖਨ ਕਾ ਠਾਟਾ ॥ ੨੮ ॥

'ਇਕੱਠ।

ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਮੈ ਹਾਜਰ ਆਏ।

ਦੇਸ ਦਿਖਾਯੋ ਸੰਗਿ ਰਹਾਏ।

ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਗੁਰੂ ਡਾਰੈਂ।

ਹਾਜਰ ਹੋਵੈਂ ਲੋਗ ਹਜਾਰੈਂ ॥ ੨੯ ॥

ਦੂਧ ਦਹੀਂ ਘੀ ਬਸਨਾ ਅਨਾਜੂ।

'ਬਸੜ।

ਅਰਪੈਂ ਲਜਾਇ ਮਹਾਂਇ ਦਰਾਜੂ।

'ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ।

ਅਨਗਨ ਧਨ ਜਨ ਨਕਦ ਚਢਾਵੈਂ।

ਗਊ ਭੈਂਸ ਅਸ੍ਰ ਉਮਦੇ ਲਜਾਵੈਂ ॥ ੩੦ ॥

'ਚੰਗੇ।

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਸ਼ਰਧਾ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸੈਂ,

ਧਰਿ ਸਿਦਕ ਕਮਾਲੈਂ।

'ਪੂਰਨ, ਬਹੁਤਾ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੇਵੈਂ ਗੁਰੂ ਕੋ,

ਇਮ ਸਿਖ ਬਿਸਾਲੈਂ।

ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼, ਕਲੇਸ਼ ਛੈ

ਆਸੇਸ ਕਰੈ ਹੈਂ।

'ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੂਧ ਪੂਤ ਧਨ ਧਾਮ ਲੋ,

ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੩੧ ॥

ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਉਰਿ ਰਾਖ ਕੈ,

ਮੁਖ ਬਾਨੀ ਗਾਵੈਂ।
 ਰਹੈ ਭੀਰ ਗੁਰੂ ਪੈ ਘਨੀ
 ਇਕ ਆਵੈਂ ਜਾਵੈਂ।
 ਨਦੀ ਮੇਘ ਜਿਮ ਫਿਰ ਗੁਰੂ,
 ਤਿਸ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ।
 ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ਬਿਸਾਲ ਹੀ,
 ਸਾਦਿਕ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥੩੨॥
 ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਹੁ ਠੌਰ ਪੈ,
 ਬਿਰ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ।
 ਨਾਮ ਲਏ ਜਿਨ ਕੇ ਕਟੈਂ,
 ਭਵ ਬੰਧਨ ਤੂਰਨ।
 ਬਾਈਆ¹ ਜਹਾ ਮਰਾਝ
 ਕਾ ਅਬਿ ਹੈ ਮਸ਼ਹੂਰੈਂ।
 ਜੱਟ ਤਹਿ ਕੌੜੇ ਗੋਤ ਕੇ,
 ਤਬਿ ਬਸਤੇ ਰੂਰੈਂ¹ ॥੩੩॥
 ਏਸ ਦੇਸ ਕੀ ਮਾਲਕੀ,
 ਥੀ ਸਬਿ ਤਿਨ ਆਹੀ।
 ਸਿੱਧੂ ਜਿਤਕ ਮਰਾਝ ਕੇ,
 ਤਬਿ ਥੇ ਸਭਿ ਪਾਹੀ।
 ਕੌੜੜੋਂ ਕਾ ਸਰਦਾਰ ਥਾ,
 ਇਕ ਜੈਤ ਪਿਰਾਨਾ।
 ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਅਤਿ ਬਲੀ,
 ਜਗ ਬਿਦਤ ਮਹਾਨਾ ॥੩੪॥
 ਸਾਂਗ ਸਵਾ ਮਣ ਸਾਰ ਕੀ¹,
 ਥਾ ਸੋਇ ਚਲਾਵਤ।
 ਸੂਲੀ¹ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸੂਲ² ਭੀ,
 ਜਿਸੁ ਪਿਖੇ ਲਜਾਵਤ।
 ਅਪ੍ਰਮਾਨ¹ ਬਲ ਹੋਨ ਕਾ,
 ਕਾਰਣ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ।
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪੂਰਨ ਜੁਵਾ,

¹ਮਰਾਝ ਪਿੰਡ ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਬਾਈ (੨੨) ਪਿੰਡ।

¹ਚੰਗੇ।

¹ਬੇ-ਮਾਲਕੇ, ਰਾਹੀ, ਪੱਖੀਵਾਸ।

¹ਸਵਾ ਮਣ ਲੋਹੇ ਦੀ ਬਰਛੀ।

¹ਸ਼ਿਵ। ²ਤਿੰਨਾਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਸਸਤ੍ਰ।

¹ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਥੇ ਤਿਹ ਮਦ ਭੀਜੈ' ॥੩੫॥

'ਤਿਸਦੇ ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਉ ਪੂਰਨ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੇ
ਹੋਏ ਸਨ।

ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਪੈ ਨਿਸਾ ਕੌ,
ਜਬ ਸੋਏ ਦੋਈ।

ਕਾਂਮ ਕੇਲ ਅਤਿ ਬਲ ਯੁਤੈਂ
ਕਰਤੈਂ ਨਿਸ ਖੋਈ।

ਤਿਸ ਨਿਸ ਤਿਸ ਕੌ ਗਰਭ ਭਾ,
ਪੁਨ ਮੁਦ ਹੂੰ ਸੋਈ।

ਪਤਿ ਤਿਸ ਕੇ ਹਲ ਜੋਤਯੋ,
ਨਿਸ ਬੀਤੀ ਸੋਈ ॥੩੬॥

ਮੰਦਰ ਕੇ ਢਿਗ ਤਾਲ ਥਾ,
ਬਡ ਜੰਗਲ ਭਾਰੀ।

ਪਾਨਿ ਪੀਨ ਕੇਹਰਿ' ਅਯੋ,
ਉਤ ਚਢਯੋ ਤਮਾਰੀ'।

'ਸ਼ੇਰ।

'ਸੂਰਜ।

ਗਰਜਯੋ ਕੇਹਰਿ ਤਹਿ ਜਬੈ,
ਤਬਹੀ ਵਹਿ ਜਾਗੀ।

ਜਲ ਕੇਹਰਿ ਰਵਿ ਕੇ ਭਲੇ,
ਪਹਿਲੇ ਮੁਖ ਲਾਗੀ ॥੩੭॥

ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਪੇਖਤ ਰਹੀ,
ਸੋ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਈ।

ਸ਼ਕਤੀ ਤੀਨੋ ਕੀ ਪਰੀ,
ਤਿਸ ਸੁਤ ਮੈ ਆਈ।

ਜੈਤ ਪਿਰਾਣਾ ਯੋ ਭਯੋ,
ਅਤਿਸੈ ਬਲਕਾਰੀ।

ਧਾਂਕ ਦੇਸ ਮੈਂ ਪਰ ਰਹੀ,
ਥੀ ਤਿਸ ਕੀ ਭਾਰੀ ॥੩੮॥

ਲਾਖੋਂ ਲੋਗ ਬਿਰਾਦਰੀ,
ਥੀ ਤਿਸ ਅਨੁਸਰੀ।

ਸ਼ਾਹੀ ਮਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰ' ਥਾ,
ਸੋਈ ਤਬਿ ਭਾਰੀ।

'ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਠੇਕੇਦਾਰ।

ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੇ ਦੇਸ ਮੈਂ,
 ਬਿਚਰਤ ਸੁਖਦਾਈ।
 ਮਾੜੀ ਨਾਮ ਗੁਮ ਕੇ,
 ਢਿਗ ਉੜੇ ਜਾਈ ॥ ੩੯ ॥
 ਜੈਤ ਪਿਰਾਣਾ ਭੀ ਮਿਲਜੋ,
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਤਹਿ ਆਈ।
 ਕੌੜੇ ਗੋਤੀ ਜਟਨ ਮਿਲਿ,
 ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਮਾਈ।
 ਮੇਲਾ ਇਕ ਦਿਨ ਬਡ ਭਯੋ,
 ਤਹਿ ਹੀਂ ਤਿਨ ਕੇਰਾ।
 ਸਿੱਧਾ¹ ਥਾਪ ਉਨਿ ਰਖਯੋ ਥਾ,
 ਨਿਜ ਬਡਾ ਬਡੇਰਾ ॥ ੪੦ ॥
 ਉਨ ਮੈ ਜੋ ਬਡ ਲੋਗ ਥੇ,
 ਜਬਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਏ।
 ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੁ ਉਨਿ ਗਰਬ ਸੈਂ¹,
 ਗੁਨ ਅਧਿਕ ਜਨਾਏ।
 ਗੁਰੁ ਉਨ ਕੇ ਸਿਰ ਧਰਿ ਛਟੀ,
 ਦਿਬ-ਦ੍ਰਿਸਟਿ¹ ਦਿਖਾਰੀ।
 ਪੇਖਯੋ ਉਨਿ ਨਿਜ ਬਡੇ ਕੋ,
 ਭਯੋ ਕਾਕ ਪਹਾਰੀ¹ ॥ ੪੧ ॥
 ਸੋ ਸਬਿ ਤਬਿ ਗੁਰੁਸਿਖ ਭਏ,
 ਬਡ ਅਚਰਜ ਹੇਰਾ।
 ਤਜਯੋ ਜਠੇਰਾ¹ ਮਨਨ ਤੈ,
 ਔਰਨ ਕੋ ਫੇਰਾ¹।
 ਤੋ ਭੀ ਮੂਰ¹ ਗਰੂਰਤਾ²
 ਉਰ ਮਾਂਹਿ ਰਖਾਂਹੀਂ।
 ਗਰਬ ਦੇਸ ਕੀ ਮਾਲਕੀ ਕਾ,
 ਬਹੁਤ ਜਨਾਂਹੀਂ ॥ ੪੨ ॥
 ਸਿੱਧੂ ਜੱਟ ਮਰਾਝ ਕੇ,
 ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਲਾਈ।

¹ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ।

¹ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ।

¹ਦੇਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਪਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ।

¹ਪਹਾੜੀ ਕਾਂ।

¹ਵਡਿੱਕਾ।

¹ਮੋੜਿਆ, ਰੋਕਿਆ।

¹ਮੂਰਖ। ²ਹੰਕਾਰ।

ਸੇਵੈਂ ਸਬਿ ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਕੋ,
ਧਰਿ ਸਿਦਕ ਮਹਾਂਈ।
ਇਕ ਦਿਨ ਉਨਿ ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਹੈ,
ਗਰ ਅੰਚਰ ਡਾਰੀ।

ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ।

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਪੈ,
ਇਮ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ॥ ੪੩ ॥

ਹੇ ਗੁਰੂ ਕੌੜੇ ਜੱਟ ਏ,
ਅਬਿ ਸਿਖ ਭੇ ਥਾਰੇ।
ਸੁਲ੍ਹਾ ਹਮਾਰੀ ਇਨੋ ਕੀ,
ਕਰਵਾ ਦਿਹੁ ਭਾਰੇ।
ਇਕ ਤੋ ਗਾਂਮ ਬਸਾਨ ਕੇ ਹਿਤ,
ਲੈ ਦਿਹੁ ਭੁੰਮੀਂ।

ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਾਸੀ।

ਜਹਿੰ ਹਮ ਕੂਪ ਲਗਾਇ ਕੈ,
ਜਲ ਪੀਵਹਿੰ ਉੰਮੀਂ ॥ ੪੪ ॥

ਔਰਤ ਹਮਰੀ ਕੂਪ ਪੈ,
ਜਬਿ ਇਨ ਕੈ ਜੈ ਹੈਂ।
ਜਲ ਲੇਵਨ ਹਿਤ ਯਹਿ ਤਬੈ,
ਅਤਿਸੈ ਦੁਖ ਦੈਹੈਂ।

ਵਾਰਾ- ਚੰਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਥੈਲਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਸਨ।

ਚਰਸਾ ਖਿਚਾਵਤ ਤਿਨੋ ਤੇ,

ਬੈਲਨ ਕੇ ਥਾਵੈਂ।
ਉਪਰ ਬੈਠਤਿ ਲੱਜ ਕੇ
ਨਿਰਲੱਜ ਹੈ ਗਾਵੈਂ ॥ ੪੫ ॥

ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰਤਿ ਸਪਰਸ ਬਿੜ੍ਹਾਸ ਹੈ।
ਠੱਠੇ ਮਸਕਰੀਆਂ।

ਇਸ ਤੈ ਹਮ ਕੋ ਮਾਰ ਹੈਂ,
ਤਾਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

ਮਿਹਣੇ।

ਜਾਂ ਤੇ ਹਮਰੀ ਇਨੋ ਕੀ,
ਹੈ ਜਾਤ ਲਰਾਈ।
ਜੰਗਲ ਇਨ ਕੀ ਮਾਲਕੀ,

ਕੇ ਹੈਂ ਬਹੁ ਭਾਈ॥ ੪੬ ॥

१ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਬੇਟੀ ਲੇਵਨ ਦੇਨ ਕੀ,

ਪੁਨ ਸਾਂਝ ਰਖਾਵੈਂ।

ਹਮ ਸ਼ਰਨਾਗਤਿ ਰਾਵਰੇ॥

१ਆਪ ਦੀ।

ਹੈਂ ਪਰੇ ਨਿਥਾਵੈਂ।

ਥਾਂਵ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਕੇ ਗੁਰੂ,

ਹੈਂ ਮਾਂਨ ਨਿਮਾਂਨਨਿ।

ਬਿਨ ਓਟਜਾਂ ਕੀ ਓਟ ਭੀ,

ਹਮ ਸੁਨੇ ਸੁ ਕਾਨਨਿ ॥ ੪੭ ॥

ਪੇਖਿ ਦੀਨਤਾ ਤਿਨੋ ਕੀ,

ਗੁਰੂ ਬਿਰਦ॥ ਸੰਭਾਰਾ॥

१ਧਰਮ, ਨੇਮ, ਸੁਭਾਵ।

ਕੌੜੇ ਚੌਧਰੀਓਂ ਤਈਂ,

ਨਿਜ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ॥

१ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਜਬ ਹਿਤ ਉਪਕਾਰ ਕੇ,

ਦੈ ਸ਼ਾਲ ਅਲਾਏ॥

१ਕਹੇ।

ਪੁਨ ਉਨਿ ਅਤਸੈ ਗਰਬ ਕੇ

ਯੁਤ ਉੱੜ ਗਾਏ ॥ ੪੮ ॥

ਤੁਮ ਤੋ ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ,

ਚਹੁ ਜਿਮੀਂ ਦਿਵਾਈ।

ਹਮ ਨਹਿ ਦੈਹੈਂ ਇਤਕ ਭੀ,

ਜੋ ਜਉਂ ਪਰ ਆਈ॥

१ਜੌਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਉਪਰ ਆਵੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ।

ਹਮ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ਦੇਸ ਕੇ,

ਇਹੁ ਕਿਤ ਕੇ ਪਾਹੀ॥

१ਬੇ ਮਾਲਕ, ਰਾਹੀ, ਪੱਖੀਵਾਸ।

ਕੈਸੇ ਬੇਟੀ ਇਨੋ ਕੀ,

ਹਮ ਲੇਵੈਂ ਬਯਾਹੀ ॥ ੪੯ ॥

ਬਾਰ ਹਜਾਰਕ ਤੁਮ ਕਹੋ,

ਇਹੁ ਹਮ ਨਹਿ ਮਾਨੈਂ।

ਗਰਬ ਪਰਹਾਰੀ॥ ਗੁਰੂ ਜੀ,

१ਹੰਕਾਰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ।

ਚਹਿ ਗਰਬ ਸੁ ਹਾਨੈਂ।

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਬਖਾਨਯੋ,

ਤੁਮ ਲੈ ਨਿਜ ਬੇਟੀ।
ਜੈਹੋ ਇਨ ਕੇ ਦ੍ਰਾਰ ਪੈ,
ਇਹੋ ਲੈਂਹ ਨ ਭੇਟੀ' ॥ ੫੦ ॥

'ਮੇਲਣ ਵਾਸਤੇ (ਅ) ਸੰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। (ੲ) ਭੇਟਾ।

ਦੇਸ ਮਾਲਕੀ ਕਾ ਤੁਮੈ,
ਹੰਕਾਰ ਜੁ ਆਹੀ।
ਇਹੁ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ਦੇਸ ਕੇ,
ਤੁਮ ਹੈਹੋ ਪਾਹੀ।
ਅਬਿ ਮਦਦ ਹਮ ਇਨੋਂ ਕੀ,
ਕਰਹੈਂ ਬਿਧਿ ਸਾਰੀ।

ਬਚਨ ਨ ਤੁਮ ਮਮ ਮਾਨਯੋ,
ਪਛੁਤੈਹੋ ਭਾਰੀ ॥ ੫੧ ॥
ਇਮ ਕਹਿ ਡੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨੇ,
ਨਿਜ ਕੂਚ ਕਰਾਯੋ।
ਲੀਨੇ ਸੰਗਿ ਮਰਾਝ ਕੇ,
ਉਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਇਮ ਗਾਯੋ।
ਆਜ ਰੈਨ ਜਹਿ ਠਾਂ ਪਰੈ,
ਤਹਿ ਨਗਰ ਬਸਾਵੋ।
ਜੇ ਕੌੜੇ ਆ ਲੜੈਗੇ,
ਤਬਿ ਲਰਿ ਜੈ ਪਾਵੋ ॥ ੫੨ ॥

ਹੇਤ ਪਾਂਡਵਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ,
ਜਿਮ ਢਿਗ ਦੁਰਜੋਧਨ।
ਪਾਂਚ ਪਿੰਡ ਜਾ ਮੰਗੇ ਥੇ,
ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਬੋਧਨ'।

'ਬਹੁਤ ਸਮਝਾ ਕੇ।

ਦਿਯ ਜੁਵਾਬ ਦੁਰਜੋਧਨੈ,
ਸਹਿ ਗਰਬ ਇਮੈਂ ਹੈਂ।

'ਜੋਂ ਦੇ ਇਕ ਦਾਣੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁ।

ਜਵ ਜਿਤਨੀਕ' ਜਮੀਨ ਭੀ,
ਮਲਕੀਅਤ ਨ ਦੈਹੈਂ ॥ ੫੩ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕੁਪ ਕੈ' ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ,
ਕਰਿ ਮਦਦ ਭਾਰੀ।

'ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ।

ਜੰਗ ਜੀਤ ਕਰਵਾਇ ਕੈ,

ਲੈ ਦਈ ਧਰ ਸਾਰੀ।

ਭਾਵੀ ਪ੍ਰੇਰੇ ਕੌੜਿਯੋਂ,
ਅਬਿ ਤਿਮੈਂ ਉਚਾਰੀ।

ਨੇਤ ਸਨਾਤਨ¹ ਇਹੀ ਹੈ,

¹ਪੁਰਾਣੀਰੀਤੀ।

ਪ੍ਰਭੁ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ੫੪ ॥

ਮਗ ਮੈਂ ਕਰਤੇ ਬਾਤ ਯੋਂ,

ਗੁਰੁ ਚਲੇ ਤਦਾਈ।

ਨਿਸ ਭਈ ਪਾਂਚਕ ਕੋਸ ਪਹਿ,

ਤਹਿੰ ਬਿਰੇ ਗੁਸਾਂਈ ॥ ੫੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦੂਸਰ ਦਿਨ ਤਿਸ ਠੌਰ ਗੁਰੁ,

ਬਸਵਾਯੋ ਤਬਿ ਗ੍ਰਾਮ।

ਨਾਮ ਬਡੇ ਪਰ ਉਨੀ ਕੇ ਧਰਜੋ

ਮਰਾਝ ਸੁ ਨਾਮ ॥ ੫੬ ॥

ਜੈਤ ਪਿਰਾਣੇ ਆਦਿਕਨ

ਪਾਇ ਸਰਬ ਇਹੁ ਭੇਤ।

ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਵਾਇ ਕੈ¹,

¹ਵਜਾ ਕੇ।

ਚਢ ਆਏ ਰਣ ਹੇਤ ॥ ੫੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕੌੜੇ ਦੌੜੇ ਆਏ ਅਪਾਰੇ।

ਤੀਨਕ ਸਹਸ¹ ਮਰਾਝੀ ਸਾਰੇ।

¹ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ।

ਸੁਭਟ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦੁਇਕ ਹਜ਼ਾਰੈਂ।

ਪੈ ਗੁਰੁ ਬਰ¹ ਸਬਿ ਪਰ ਬਲਕਾਰੈਂ² ॥ ੫੮ ॥

¹ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਵਰ। ²ਬਲਵਾਨ ਹੈ।

ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਗਾਢਾ ਜਬ ਆਈ।

ਦੁਹਿ ਤਿਸ ਤੈ ਭਟ ਲਰੇ ਮਹਾਂਈ।

ਤਜੈਂ ਤੁਫੰਗ¹ ਖਤੰਗ² ਅਪਾਰੈਂ।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ। ²ਤੀਰ।

ਅੰਗ ਭੰਗ ਕਰਿ ਧਰ ਪਰ ਡਾਰੈਂ ॥ ੫੯ ॥

ਜਿਤ ਵਲ ਜੈਤ ਪਿਰਾਣਾ ਦੌੜੈ।

ਜ੍ਹਾਨ ਕਿਕਾਂਨਨ ਰਾਖੈ ਥੌੜੈ¹।

¹ਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। (ਥੌੜੈ-ਥੌੜ, ਠੌਰ, ਜਗ੍ਹਾ, ਥਾਂ।)

ਡਰਿ ਮਰਾਝ ਕੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਏ।

ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਯੁਤ ਗਰਜ਼ ਮਹਾਏ ॥ ੬੦ ॥

ਮੋਹਨ ਕਾ ਨਾਤੀ¹ ਬਡ ਕਾਲਾ*।

¹ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਨਾਲ।

¹ਪੋੜਾ। *ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਲਾ, ਮੋਹਨ ਦਾ ਪੋੜਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਮੋਹਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਵੱਡਾ ਰੂਪ ਚੰਦ ਤੇ ਛੋਟਾ ਕਾਲਾ ਜੀ। ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਭਾਗ ੧ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੫੪ ਤੇ ਕਾਲੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਮ ਚੰਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਫੂਲ ਤੇ ਸੰਦਲੀ ਨੇ ਢਿੱਡ ਵਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦਾ ਵਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸਾਦਕ ਸਿੱਖ ਥਾ ਡੀਲ ਬਿਸਾਲਾ।

ਤਾ ਕੇ ਗਰ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਤਰਵਾਰ।

ਪਾਇ ਕਹਯੋ ਜਾ ਸੱਤੂ ਮਾਰ ॥ ੬੧ ॥

ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਮ ਰਹੈ ਤਿਹਾਰੇ।

ਡਰੋ ਨ, ਲਰੋ ਜੈਤ ਸੰਗਾਰੇ¹।

ਕਾਲੇ ਕੇ ਇਮ ਮਾਲੁਮ ਭਯੋ।

ਅਪ੍ਰਮਾਨ¹ ਬਲ ਮਾਨੋ ਪਯੋ ॥ ੬੨ ॥

ਸਨਮੁਖ ਜਾਇ ਠੋਕ ਭੁਜ ਬਾਈ¹।

ਕਹਯੋ ਜੈਤ ਕੋ ਲਰ ਇਤ ਆਈ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਜੈਤ ਅਧਿਕ ਮਨ ਕੁਪ ਕੈ।

ਓਜ¹ ਸੰਭਾਰ ਪਾਉ ਨਿਜ ਰੁਪ ਕੈ² ॥ ੬੩ ॥

ਕਾਲ ਜੀਹ ਸੀ ਲਹਿ ਲਹਿ ਕਰਤੀ।

ਤਜੀ ਸੈਹਥੀ¹ ਕਾਂਪੀ ਧਰਤੀ।

ਜਨ ਰਾਵਨ ਲਛਮਣ ਪਰ ਡਾਰੀ।

ਗਹੀ ਹਨੂ ਸਮ ਗੁਰੂ ਖਰਾਰੀ¹ ॥ ੬੪ ॥

ਨਿਸਫਲ ਗਈ ਧਸੀ ਧਰ ਮਾਂਗੀ।

ਜੈਤ ਕੋਪਿ ਪੁਨ ਦੂਸਰਿ ਬਾਹੀ¹।

ਸੋ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੀਨੀ ਟਾਰੇ।

ਅਤਲ ਬਿਤਲ¹ ਕਟਿ ਧਸੀ ਪਤਾਰੇ² ॥ ੬੫ ॥

ਜੈਤ ਤੱਜਬ ਰਹਿ ਗੱਜਬ¹ ਭਰ ਕੈ।

ਤ੍ਰਿਤੀ ਗਹੀ ਪੁਨ ਅਤਿ ਬਲ ਕਰਿ ਕੈ।

¹ਜੈਤ ਪਿਰਾਣੇ ਨਾਲ।

¹ਮਾਪਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਬੇ-ਹਿਸਾਬ।

¹ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ।

¹ਬਲ। ²ਰੋਕ ਕੇ।

¹ਬਰਛੀ।

¹ਖਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਵੈਰੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹਨੂਮਾਨ ਵਾਂਗ ਫੜ ਲਈ।

¹ਦੂਜੀ ਮਾਰੀ।

¹ਸੱਤਾਂ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਤਾਲ। ²ਕੱਟ ਕੇ (ਸਤਵੇਂ) ਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਧਸੀ।

¹ਕ੍ਰੋਧ (ਨਾਲ)।

ਚਾਰ ਬੀਰਾ ਗੁਰੂ ਪਠੇ ਤਹਾਂ ਹੈਂ।
ਕੁਛ ਬਲ ਰੋਕਯੋ ਤਿਨ ਗਹਿ ਬਾਹੈਂ ॥ ੬੬ ॥

ਗੁਪਤ ਸੂਰਮੇਂ।

ਆਪ ਗੁਪਤ ਗੁਰੂ ਅੱਗੂ ਜੈ ਕੈ।
ਬਿਰੇ ਰੋਕ ਹਿਤ ਅਹਿਰਣ ਲੈ ਕੈ।
ਤੋ ਭੀ ਜੈਤ ਕੋਪਿ ਜਬਿ ਭਾਰੀ।
ਸਾਂਗ ਸਾਰਾ ਬਲ ਧਾਰ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੬੭ ॥

ਲੋਹੇ ਦੀ ਬਰਛੀ।

ਧਰ ਕੀ ਗਤਿ ਨੌਕਾ ਜਿਮ ਭਈ।
ਹਾਲ ਚਾਲ ਤ੍ਰਿਲੋਕਹਿ ਪਈ।
ਦਹਿਲੇ ਦਿੱਗਜਾ ਸਿੰਧ ਉਛੱਲਾ।
ਝੁਕੇ ਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਰ, ਕੂਰਮਾ ਹੱਲਾ ॥ ੬੮ ॥

ਦਿਸਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਹਾਥੀ ਕੰਬ ਗਏ।

ਕੱਛੂ (ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਤੀ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ) ਹਿੱਲ ਗਿਆ।

ਸੁਰ ਸਬਿ ਚਢਿ ਬਿਮਾਨ ਨਭ ਆਏ।
ਹੂਰ ਪਰੀਨ ਸਿੰਗਾਰ ਸਜਾਏ।
ਮਘਵਾ-ਜਿਤਾ, ਲਛਮਨ ਜਿਮ ਅਰੇ।
ਕਾਲਾ ਔਰ ਜੈਤ ਰਿਸ ਭਰੇ ॥ ੬੯ ॥

ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮੇਘ ਨਾਦ।

ਗੁਰੂ ਸਹਾਇ ਰਾਮ ਸਮ ਜਹਾਂ।
ਕਾਲੇ ਕੋ ਤਬ ਡਰ ਹੈ ਕਹਾਂ।
ਜੈਤ ਕੋਪ ਅਗਨੀ ਬਪੁ ਹੈ ਕੈ।
ਗਰਜ ਤਰਜ ਘਨ ਤਤਤ ਲਜੈ ਕੈ ॥ ੭੦ ॥

ਅੱਗ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ।

ਐਉਂ ਗੱਜਦਾ ਤੇ ਤਾੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਦਲ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ (ਰਵਕ) ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅਗੋਂ ਭਬਕ (ਮਾਰਦਾ ਹੈ)।

ਭਵਕ ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਰਵਕ ਅਗਾਰੀ।

ਤਕ ਕਾਲੇ ਪਰ ਸਾਂਗ ਪ੍ਰਹਾਰੀ।
ਬੱਜ੍ਹ ਪਾਤ ਸੀ ਜਨ ਬਡ ਸੰਪਾ।

ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਬੱਜ੍ਹ ਵਾਂਗ (ਪਾਤ) ਡਿੱਗੀ ਜਾਣੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਰਝ ਹੈ। (ਸੰਪਾ-ਸੰਪਾਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ਸੰਪਾਤੀ-ਸੂਰਜ ਦੇਰਥਵਾਹੀ ਅਰੁਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਜਟਾਯੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਜੋ ਗਿਰਝ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸੀ।)

ਮਿਚੇ ਨੈਨ ਸਭਿ ਕਾ ਉਰ ਕੰਪਾ ॥ ੭੧ ॥
ਅਹਿਰਣ ਛੇਦਾ ਭੇਦਾ ਜਿਹਿ ਢਾਲੈ।

ਕੱਟ ਕੇ ਖਿੰਨ੍ਹ ਕੇ।

ਦਾਂਤ ਪਾਂਤਿ ਭਨ ਗੇਰਯੋ ਕਾਲੈ।
ਆਧ ਘਟੀ ਲੋ ਮੁਰਛਿਤ ਰਹਯੋ।
ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪੁਨ ਉਠਿ ਕਹਯੋ ॥ ੭੨ ॥

ਤੀਨ ਬਾਰ ਤੁਮਹੂੰ ਕਰ ਲੀਨੇ।

ਅਬਿ ਦੈ ਜਾਹੁ ਬਾਰ ਮਮ ਪੀਨੇ।

ਇਮ ਲਲਕਾਰ ਧਾਰ ਰਿਸ ਭਾਰੀ।

ਓਜ¹ ਸੰਭਾਰ ਤਰਵਾਰ ਉਭਾਰੀ² ॥ ੨੩ ॥

¹ਬਲ। ²ਚੁੱਕੀ, ਉੱਗਰੀ।

ਤਿਸ ਦਿਸ ਬਢਿ¹ ਤਕ ਐਸ ਚਲਾਈ।

¹ਵਧ ਕੇ।

ਕਰਿ ਦੁ ਟੂਕ ਧਰ ਦਯੋ ਗਿਰਾਈ।

ਮਰਜੋ ਜੈਤ ਜਬਿ ਜੈਤ ਆਸ ਤਜਿ¹।

¹ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਕੇ।

ਕੌੜੇ ਗਏ ਸਭੈ ਇਤ ਉਤ ਭਜ ॥ ੨੪ ॥

ਪਾ ਮਰਾਝ ਕੇ ਫਤੇ ਸੁ ਆਏ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਪੰਕਜ ਲਪਟਾਏ।

ਕਹੈਂ ਮਾਥ ਹਮਰੈ ਧਰਿ ਹਾਥ।

ਕਰਜੋ ਅਨਾਥਨ ਤੈ¹ ਅਜ ਨਾਥ² ॥ ੨੫ ॥

¹ਬੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ। ²ਮਾਲਕ।

ਰਾਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਕਾਲੈ।

ਮਾਰਜੋ ਜੈਤ ਜੁ ਬਲੀ ਬਿਸਾਲੈ।

ਅਬਿ ਹਮ ਕਿਸਹੂੰ ਤੇ ਨਹਿ ਹਾਰੈਂ।

ਜਿਤਕ ਚਾਹਿ ਹੈ ਧਰਾ ਸੰਭਾਰੈਂ ॥ ੨੬ ॥

ਕਾਲੇ ਜਬੈ ਗਰਬ ਸਹਿਰਰਾ¹।

¹ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਬਾਰ ਬਚਾਇ ਸੱਤੂ ਮੈਂ ਹਰਾ¹।

¹ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ।

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਅਹਿਰਣ ਛਿਦੀ ਦਿਖਾਈ।

ਰਣ ਮੱਦਤ ਸਬਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੭ ॥

ਨਿਜ ਕਰ¹ ਜਖਮੀ ਭਯੋ ਦਿਖਾਯੋ।

¹ਆਪਣਾ ਹੱਥ।

ਨਿਸਚਾ ਤਬਿ ਮਰਾਝੀਅਨਿ ਆਯੋ ॥ ੨੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗਰਬ ਪਰਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ,

ਕੌੜਿਯੋਂ ਤਈਂ ਹਰਾਇ।

ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਮਰਾਝੀਅਨ,

ਕੋ ਬਡ ਫਤੇ ਦਿਲਾਇ ॥ ੨੯ ॥

ਕਿਤਕ ਮਾਸ ਤਿਸ ਦੇਸ ਮੈਂ,

ਬਿਚਰੇ ਸਤਗੁਰੁ ਔਰ।

ਜਹਿ ਜਹਿ ਸਿੱਖ ਲੇ ਜਾਤ ਭੇ,

ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਸ ਹੀ ਠੌਰ ॥ ੮੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਡੇਰਾ ਡਾਰੈਂ।

ਨਿਕਟ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੇ ਨਰ ਨਾਰੈਂ।

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ' ਧਨ ਲੈ ਲੈ ਆਵੈਂ।

'ਤਾਕਤ ਅਨੁਸਾਰ।

ਅਰਪਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈਂ ॥ ੮੧ ॥

ਜੈਸੀ ਕਰੈ ਕਾਮਨਾ ਕੋਈ।

ਪੂਰੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਿ ਕੀ ਸੋਈ।

ਦੇਸ ਵੀਚ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁ ਫਿਰੇ।

ਸਿੱਖ ਨਿਹਾਲ ਬਿਸਾਲਹਿ ਕਰੇ ॥ ੮੨ ॥

ਪੁਨ ਮਰਾਝ ਕੀ ਦਿਸ ਚਲ ਆਏ।

ਕਾਲੇ ਆਦਿ ਮਿਲੇ ਸਮੁਦਾਏ।

ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਅਧਿਕ ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ।

ਜਾਂ ਤੇ ਪੁੰਨਜ ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁ ਬਰਧਾ' ॥ ੮੩ ॥

'ਵਧਿਆ।

ਕਰਮ ਚੰਦ ਕਾਲੇ ਕਾ ਭਾਈ।

ਗਯੋ ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਿਧਾਈ।

ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਤ ਜੁਗ ਲਘੁ ਬਯ' ਰਹੇ।

'ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ।

ਲੋਹੀਆ' ਔਰ ਸੰਦਲੀ ਅਹੇ ॥ ੮੪ ॥

'ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੫੪ ਤੇ ਲੋਹੀਆ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਮ ਫੂਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਦੋਨੋ ਕੋ ਕਾਲਾ ਸਿਖਰਾਇ।

ਲੈ ਗਯੋ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਖਰੇ।

ਬਾਲਨ ਪੇਟ ਬਜਾਵਨ ਕਰੇ ॥ ੮੫ ॥

ਪਿੱਖ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕਾਲੇ ਕੋ ਬੂਝਯੋ।

ਇਨੈ ਬਾਲਕਨ ਕੋ ਕਯਾ ਸੂਝਯੋ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਬਿ ਕਾਲੇ ਕਹਾ।

ਇਨ ਕੋ ਭੂਖ ਸੰਤਾਵਤ ਮਹਾਂ ॥ ੮੬ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਇਨ ਕੇ ਮਰ ਗਏ।

ਰਾਵਰ ਕੀ ਸ਼ਰਣੀ ਆ ਪਏ।

ਆਪ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਦੈ ਹੋ।

ਚਹੇ ਰੰਕ ਤੈ ਰਾਵਾ ਬਨੈ ਹੋ ॥ ੮੭ ॥ 'ਕੰਗਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ।
 ਬਾਲ ਅਨਾਥ ਗਰੀਬ ਨਿਮਾਨੇ।
 ਪਰੇ ਆਪ ਕੀ ਸਰਣ ਨਿਦਾਨੇ। 'ਅਣਜਾਣ।
 ਇਮ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਢੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੈਂ। 'ਢਲ ਕੇ, ਨਰਮ ਹੋ ਕੇ।
 ਕਹਯੋ ਭੋਗਾ ਇਨਿ ਮਿਲੈ ਬਿਸਾਲੈਂ ॥ ੮੮ ॥ 'ਪਦਾਰਥ।
 ਇਨ ਕੇ ਪਾਛੇ ਲਾਖੇਂ ਖੈਰੈਂ।
 ਜਮਨਾ ਲੋ ਨਿਜ ਅਸੂ ਫਿਰੈ ਹੈਂ।
 ਇਨ ਕੀ ਅੰਸਾ ਰਾਜ ਬਡ ਕਰਿ ਹੈ। 'ਉਲਾਦ।
 ਬਹੁਤ ਪੁਸ਼ਤਨ ਲੋ ਆਨੰਦ ਧਰਿ ਹੈ ॥ ੮੯ ॥ 'ਪੀੜੀਆਂ ਤੱਕ।
 ਸੁਨਿ ਬਰ ਵਰ ਯੁਤ ਗੁਰ ਕੇ ਬੈਨਾ। 'ਚੰਗੇ ਵਰਾਂ ਸਹਿਤ।
 ਕਾਲਾ ਭਯੋ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਨੈਨਾ।
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਨਿਜ ਘਰਿ ਮੈ ਆਯੋ।
 ਨਿਜ ਤਿਯ ਪ੍ਰਤਿ ਸਬਿ ਹਾਲ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੯੦ ॥ 'ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ।
 ਕੋਪ ਹੋਇ ਭਾਖਯੋ ਤਿਸ ਤੀਆ।
 ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਨ ਟਰੈ ਕਦੀਆ।
 ਸੁਤ ਸ੍ਰੀਕ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਜਬਿ ਹੈ ਹੈਂ।
 ਤੁਵ ਸੰਤਤਿ ਇਨ ਪਰਜਾ ਥੈ ਹੈ ॥ ੯੧ ॥
 ਕਰਿ ਖੇਤੀ ਇਨ ਕੇ ਦਿਹਾਂ ਹਾਲਾ। 'ਮਾਮਲਾ।
 ਤੁਮ ਕੋ ਭਲ ਬਰ ਮਿਲਯੋ ਦੁਸਾਲਾ। 'ਦੁਖ ਦਾ ਘਰ।
 ਸੁਨਿ ਕਾਲੇ ਦਾਰਾ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ।
 ਭਾਗ ਇਨੋ ਕੇ ਗੁਰ ਬਰ ਲਹਾ ॥ ੯੨ ॥
 ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਥਾ ਕੁਛ ਮਥ ਕਰਿ ਗਯੋ।
 ਔਚਕਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰ ਬਰ ਦਯੋ। 'ਅਚਣਚੇਤ।
 ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ ਅਬਿ ਮੇਟਿ ਨ ਸਕ ਹੈ।
 ਹਮ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਇਸ ਮਾਂਹਿੰ ਅਸਕ ਹੈਂ। 'ਸੱਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਾਂ।
 ॥ ੯੩ ॥
 ਕਹਯੋ ਤੀਆ ਅਬਿ ਨਿਜ ਸੁਤ ਲੈ ਕੈ।
 ਜਾਹੁ ਗੁਰੂ ਪੈ ਤਯੋਂ ਹੀ ਕੈ ਕੈ।
 ਦਿਲਵਾਵਹੁ ਬਰ ਕੁਛ ਭੀ ਇਨੈ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਧੀਰਜ ਹਮਰੇ ਬਨੈ ॥ ੯੪ ॥

ਮਾਨ ਬੈਨ ਨਿਜ ਸੁਤ ਲੈ ਕਾਲਾ।

ਗਯੋ ਚਲਾਯੋ ਸੋਈ ਚਾਲਾ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਹੇਰਿ ਮੁਸਕਾਏ।

ਬ੍ਰਿਦ ਸੰਭਾਰ ਉਦਾਰ ਮਹਾਏ॥ ੯੫ ॥

੧ਵੱਡੀ ਉਦਾਰਤਾ ਦਾ ਆਪਣਾ (ਬ੍ਰਿਦ) ਸੁਭਾਉ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ।

ਕਹਯੋ ਅਹੋ ਕਾਲਾ ਤੁਵ ਦਾਰਾ।

ਨਿਜ ਸੁਤ ਦੈ ਬਰ ਲੈਨ ਪਠਾਰਾ॥

੧ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

ਨ੍ਰਿਪ ਤੋ ਉਨ ਹੀ ਕੇ ਸੁਤ ਹੈ ਹੈਂ।

ਨਿਜ ਬਾਹੀ॥ ਯਹਿ ਭੀ ਖੁਦ ਖੈ ਹੈਂ ॥ ੯੬ ॥

੧ਆਪਣੀ (ਜ਼ਮੀਨ) ਵਾਹ ਕੇ।

ਇਹੁ ਬਰ ਲੈ ਕਾਲਾ ਘਰ ਗਯੋ।

ਜਿਮ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਤੈਸ ਹੀ ਭਯੋ।

ਅਬਿ ਲੋ ਸੰਤਤਿ ਤਿਨ ਕੀ ਤਹਿੰ ਹੀਂ।

ਹੈ ਬਹੁ, ਨਿਜ ਬਾਹੀ ਕਰਿ ਖਹਿੰ ਹੀਂ॥ ੯੭ ॥

੧ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁਆਫ਼ ਸੀ।

ਫੂਲ ਸੰਦਲੀ॥ ਕਾ ਸੁਤ ਭਯੋ।

੧ਫੂਲ ਤੇ ਸੰਦਲੀ ਦੋਨੋਂ ਭਰਾ ਸਨ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੩੧ ਦੇ ਅੰਕ ੮੪ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।

ਜਾ ਕਾ ਬੰਸ ਹੰਸ ਸਮ ਛਯੋ॥

੧ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਫੈਲਿਆ ਹੈ।

ਫੈਲ ਫੂਲ ਫਲ ਫਬ ਸਬਿ ਰਹੇ।

ਬਿਦਤ ਅਦਿਤ ਸਮ॥ ਜਗ ਪਰ ਅਹੇ ॥ ੯੮ ॥

੧ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਨਾਭੇ, ਜੀਂਦ, ਪਟਿਯਾਲੇ ਵਾਲੇ।

ਆਦਿਕ ਪਿਖੀਅਤ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਸਾਲੇ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ।

ਦੈ ਬਰ ਕਰੇ ਰੰਗ ਭੂਪਾਲੂ॥ ੯੯ ॥

੧ਕੰਗਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ।

ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਅਮੇਟੈ॥

੧ਸਫਲ ਤੇ ਅਮੇਟ ਹਨ।

ਰਾਮ ਬਾਨ ਜਿਮ ਕਾਲ ਚਪੇਟੈ॥

੧ਕਾਲ ਚੰਬੜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤ੍ਰੁ ਪੁਨ ਚਕ੍ਰ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕੋ।

ਸ਼ਿਵ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਅਰ ਬੱਜ੍ਰ ਜਿਸ਼ਨੁ ਕੋ॥ ੧੦੦ ॥

੧ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬੱਜ੍ਰ।

ਬਰ ਸ੍ਰਾਪ ਸਬਿ ਤਯੋਂ ਗੁਰੁ ਕੇਰੇ।

ਫਲ ਅਖੰਡ॥ ਦੈਹੋਂ ਹਮ ਹੇਰੇ ॥ ੧੦੧ ॥

੧ਲਗਾਤਾਰ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਰ ਬਿਸਾਲ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੋ,

ਦੈ ਕਰਿ ਕੀਨ ਨਿਹਾਲ।

ਚਾਲ ਤਹਾਂ ਤੈ ਸੈਲ ਕਿਯ,
ਦੇਸ ਬਿਰਾੜਨ ਸਾਲ¹ ॥ ੧੦੨ ॥

¹ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਦੇਸ।

ਬਰ ਸ੍ਰਾਪ ਗੌਰੇ¹ ਦਏ,
ਗੌਰੇ ਕਉ ਜਿਸੁ ਭਾਂਤਿ।

¹ਭਾਰੇ, ਵੱਡੇ, ਬਹੁਤੇ।

ਆਗੇ ਗਾਥਾ ਸੋ ਸੁਨੋ,
ਕਹਿਹੋਂ ਤਨਕ¹ ਬਖਯਾਤ ॥ ੧੦੩ ॥

¹ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ।

ਚੌਪਈ:

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਕਾ ਸੁਤ ਗੌਰਾ।

ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਥਾ ਤਬਿ ਗੌਰਾ।

ਤੀਨ ਚਾਰ ਸੌ ਸੰਗ ਅਸਵਾਰ।

ਰਹਤ ਬਿਰਾੜਨ ਕੇਰ ਜਰਾਰ¹ ॥ ੧੦੪ ॥

¹ਲੜਾਕੇ।

ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੋ ਧਾੜੇ¹ ਮਾਰਤਿ।

¹ਡਾਕੇ।

ਨਿਜ ਸ਼ਰਨਾਗਤਿ ਕੋ ਨਿਤ ਪਾਰਤਿ¹।

¹ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ।

ਪਰਮ ਜੰਗ ਜਹਿ ਠਾਂ ਆ ਪਰੈ।

ਗੌਰਾ ਜਾਇ ਅੱਗੂ ਤਹਿ ਲਰੈ ॥ ੧੦੫ ॥

ਮਨੁ ਤਨੁ ਧਨੁ ਅਰਪਯੋ ਗੁਰੁ ਤਾਂਈ।

ਕਰੈ ਸੇਵ ਗੁਰ ਕੀ ਬਹੁ ਭਾਈ¹।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਦੇਗ ਤੇਗ ਬਚਨਾ ਕਾ ਪੂਰਾ।

ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਰਹਿ ਖਰੀ ਹਜੂਰਾ ॥ ੧੦੬ ॥

ਬਰ ਸਰਾਪ ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਕੈ ਹੈ।

ਤਤਛਿਨ ਫਲ ਤੈਸਾ ਜਨ ਪੈ ਹੈਂ।

ਬੀਰ¹ ਪੀਰ² ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਸੌਂ ਨਾਗਰ³।

¹ਸੂਰਮਾ। ²ਕਰਾਮਾਤੀ। ³ਚਤੁਰ।

ਮਾਨਤ ਲਾਖੋਂ ਲੋਗ ਉਜਾਗਰ ॥ ੧੦੭ ॥

ਗੁਰ ਸਮੀਪ ਬਹੁ ਦਿਵਸ ਰਹਾਵੈ।

ਕਰੈ ਸੇਵ ਗੁਰਦੇਵ ਰਿਝਾਵੈ।

ਜੀਵਨ ਨਾਮ ਦੁਤੀ ਤਿਹ ਭਾਈ।

ਗੁਰੁ ਸੇਵਾ ਮੈਂ ਰਹੈ ਸਦਾਈ ॥ ੧੦੮ ॥

ਬ੍ਰਿਧਾ ਪਨ ਮੈ ਭਗਤੂ ਭਾਈ।

ਸੰਗ, ਕਰਤਿ ਗੁਰੁ ਹਸੀ ਸਦਾਈ।

ਬ੍ਰਿਧ ਭਯੋ ਤੂੰ ਅਧਿਕ ਮਹਾਈ।

ਚਹੀਏ ਤਰਨੀ ਘਰਨੀ¹ ਬਜਾਹੀ **॥ ੧੦੯ ॥**

¹ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਗੁਰੂ ਬਚ ਸਫਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਭਾਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਵਤ ਮਗ ਠਹਰਾਈ।

ਪਿਖੀ ਜਾਟ ਕੀ ਸੁਤਾ ਕੁਮਾਰੀ¹।

¹ਕੰਵਾਰੀ ਪੁੱਤਰੀ।

ਖੇਤ ਬਾਜਰੇ ਕੀ ਰਖਵਾਰੀ **॥ ੧੧੦ ॥**

ਚਢੀ ਮਨ੍ਹੇ¹ ਪਰ ਥੀ ਸੋ ਹੇਰੇ²।

¹ਮਨ੍ਹਾਂ- ਖੇਤ ਦੇਰਾਖਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਬੈਠਣ ਤੇ ਪੈਣ ਲਈ ਚਾਰ ਲੱਕੜਾਂ ਗੱਡ ਕੇ ਘਾਹ ਫੂਸ ਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਕਰ ਕੇ ਛੱਤਿਆ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾ ਥਾਂ। ²ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ।

ਭਾਈ ਫਿਰ ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ ਚੁਫੇਰੇ।

ਕਹਯੋ ਲਏ ਮੈ ਤੁਮ ਸੋਂ ਫੇਰੇ।

ਸਾਖੀ ਸੂਰ ਮੂਰ ਬਨ ਕੇਰੇ¹ **॥ ੧੧੧ ॥**

¹ਸੂਰਜ ਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ (ਮੂਰ) ਬਿੱਛ ਗਵਾਹ ਹਨ।

ਕੰਨਯਾ ਸੁਨਿ ਲੱਜਤ ਚੁਪ ਰਹੀ।

ਭਾਈ ਆਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਕਹੀ।

ਬਚਨ ਤੁਮਾਰਾ ਮੈਂ ਸਫਲਾਯੋ।

ਮਗ ਮੈਂ ਆਜ ਬਜਾਹਿ ਕਰਿ ਆਯੋ **॥ ੧੧੨ ॥**

ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਾਛੇ ਭਾਈ ਮਰਾ।

ਸੁਨਿ ਉਸ ਕੰਨਯਾ ਇਹੁ ਪ੍ਰਨ ਧਰਾ।

ਮੈਂ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਨੇ ਬਜਾਹੀ।

ਥਿਰੋਂ ਰੰਡਿ ਅਬਿ ਬਰੋਂ ਨ ਕਾਂਹੀਂ **॥ ੧੧੩ ॥**

ਭਾਈ ਗੌਰਾ ਇਹ ਕਥ ਸੁਨਿ ਕੈ।

ਨਿਜ ਘਰ ਮੈਂ ਲੈ ਗਯੋ

ਤਿਹ, ਗੁਨਿ ਕੈ।

ਨਿਜ ਮਾਤਾ ਥਪਿ¹ ਸੇਵ ਕਮਾਈ।

¹ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ।

ਜਤ ਸਤ ਮੈਂ ਸੋ ਰਹੀ ਥਿਰਾਈ¹ **॥ ੧੧੪ ॥**

¹ਬੈਠੀ ਰਹੀ।

ਰੂਪ ਵਤੀ ਸਮਰਤੀ ਸੁਹਾਈ¹।

¹ਕਾਮ ਕੀ ਇਸਤਰੀ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ।

ਮਾਨਤਿ ਤਾਹਿ ਲੋਗ ਸਮੁਦਾਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ।

ਬੈਠਾ ਥਾ ਗੌਰਾ ਬਲਕਾਰੀ **॥ ੧੧੫ ॥**

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਭਯੋ ਕੁਛ ਤਹਾਂ।

ਜੱਸੇ ਹੱਸ ਗੌਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ।

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਕੀ ਜੋ ਨਾਰੀ।
 ਅਹੇ ਜਵਾਂਨ ਸਮਾਨ ਹਮਾਰੀ ॥ ੧੧੬ ॥
 ਤੁਮਰੇ ਕਾਮ ਕਿਸੀ ਕੇ ਨਾਹੀ।
 ਦੈ ਡਾਰੇ ਮੁਝ ਕੇ ਅਬਿ ਵਾਹੀ।
 ਹਮ ਦੋਨੋ ਸਮ ਉਮਰ ਸਰੂਪੈਂ।
 ਜੋੜੀ ਜੁੜ ਹੈ ਖੂਪ ਅਨੂਪੈਂ ॥ ੧੧੭ ॥
 ਸੁਨਿ ਗੌਰਾ ਮਨਿ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਨਾ।
 ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਕੁਛ ਬਸ ਨ ਬਸਾਨਾ।
 ਪੈ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਬਹੁ ਰਿਸ ਹੀ।
 ਜ਼ਖਮ ਕੁਵਾਕ ਕੇਰ ਨਿਤ ਰਿਸਹੀ ॥ ੧੧੮ ॥
 ਲਾਲ ਨੈਨ ਕਰਿ ਨਿਰਖੈ ਤਾਂਹੀ।
 ਗੁਰੁ ਤੈ ਡਰੈ ਹਰੈ ਤਿਸ ਨਾਹੀ।
 ਜੱਸਾ ਗੁਰੁ ਕਾ ਚੌਰ ਬ੍ਰਦਾਰੂ।

ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ।

ਵਾਹ ਨ ਚਲਿਆ।

ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਨਿਤਰਸਦਾ ਭਾਵ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਮਾਰਦਾ।

ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੫੫ ਤੇ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਦਾ ਨਾਮ 'ਜੈਤਾ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਥਾ ਬਡ ਸਾਦਿਕ ਸੇਵਕ ਭਾਰੂ ॥ ੧੧੯ ॥
 ਗੁਨ ਗਨ ਸਦਨ ਮਦਨ ਜਨ ਰੂਪੈਂ।
 ਹਾਜਰ ਰਹੈ ਗੁਰੁ ਕੈ ਖੂਪੈਂ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਜੱਸਾ।
 ਗਯੋ ਸੈਰ ਹਿਤ, ਸੱਤ੍ਰਹਿ ਪੱਸਾ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਦਾਵ ਤਕਾਵ ਰਹਯੋ ਥਾ ਗੌਰਾ।
 ਮਰਵਾਯੋ ਜੱਸਾ ਤਿਸ ਠੌਰਾ।
 ਸਾਰ ਪਾਇ ਗੁਰੁ ਰਿਸ ਬਡ ਧਾਰੀ।
 ਥਾ ਸੇਵਕ ਸੋ ਗੁਰੁ ਕਾ ਭਾਰੀ ॥ ੧੨੧ ॥
 ਦਏ ਸ੍ਰਾਪ ਗੌਰੇ ਕੋ ਗੌਰੇ।
 ਹੋਹਿੰ ਦੁਖਦ ਜੋਊ ਸਬਿ ਤੌਰੇ।
 ਪੁਨ ਭਾਖਯੋ ਮਮ ਮੁਖ ਨਹਿੰ ਲਾਗੈ।
 ਫਾਂਸੀ ਪਾਇ ਮਰੈ ਦੁਖ ਪਾਗੈ ॥ ੧੨੨ ॥
 ਗੌਰੇ ਸੁਨੇ ਸ੍ਰਾਪ ਬਹੁ ਜਬ ਹੀ।
 ਮਨ ਮੈ ਝੁਰੈ ਦੁਖੀ ਭੌ ਤਬਿ ਹੀ।

ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਘਰ। ਰੂਪ ਜਾਣੇ ਕਾਮ ਵਰਗਾ (ਸੁੰਦਰ) ਸੀ।

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਹਰ ਵਕਤ)।

(ਗੌਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ) ਵੈਰੀ (ਜੱਸੇ) ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ।

ਖਬਰ।

ਭਾਰੇ, ਵੱਡੇ, ਬਹੁਤੇ।

ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।

ਪਾ ਕੇ।

ਹੋਇਆ।

ਕਹੈ, ਸ੍ਰਾਪ ਗੁਰੂ ਦੀਨੇ ਜੇਤੇ।

ਹਮੇ ਭੋਗਨੇ ਪਰ ਹੈਂ ਤੇਤੇ ॥ ੧੨੩ ॥

ਠੀਕ ਅਲੀਕ ਲੀਕ ਸਿਲ ਸੇ ਹੈਂ।

ਪੱਥਰ ਕੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਗ (ਅਲੀਕ) ਅਮੇਟ ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ ਨਹਿ ਮੇਟ ਸਕੇ ਹੈ।

ਸੂਰ ਸਸੀ ਜੋ ਟਰੈਂ ਤੁ ਟਲ ਹੈਂ।

ਧੂਵ ਮੇਰੁ ਧਰ ਚਲੈ ਤੁ ਚਲ ਹੈਂ ॥ ੧੨੪ ॥

ਅਗਨਿ ਸੀਤ ਹੈ ਜਲ ਭਲ ਦਾਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾੜਨ ਲਗ ਜਾਵੇ।

ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਜੇ ਉਲਟੀ ਜਾਹੈ।

ਤੋ ਭੀ ਗੁਰ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿੰ ਜੋ ਹੈਂ।

ਅਨਥਾ ਹੈ ਨ ਕਦਾਚਿਤ ਸੋ ਹੈਂ ॥ ੧੨੫ ॥

ਨਿਸਫਲ।

ਅਸ ਵਿਚਾਰ ਗੌਰਾ ਬਹੁ ਝੁਰੈ।

ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਹਿਤ ਉੱਦਮ ਕਰੈ।

ਕਰਿ ਉਪਾਵ ਸੋ ਰਹਾ ਬਥੇਰੇ।

ਗੁਰੂ ਨ ਆਵਨ ਦੇਵੈਂ ਨੇਰੇ ॥ ੧੨੬ ॥

ਆਖਰ ਰੀਤਿ ਗਹੀ ਇਮ ਭਾਰੈਂ।

ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਡੇਰਾ ਡਾਰੈਂ।

ਏਕ ਕੋਸ ਪਾਛੇ ਨਿਤ ਗੌਰਾ।

ਰਾਖੈ ਡੇਰਾ ਉੜੈ ਠੌਰਾ ॥ ੧੨੭ ॥

ਕਈ ਮਾਸ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਬਿਤਾਏ।

ਗੁਰ ਕੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਫਿਰਾਏ।

ਸੰਗਿ ਅਸਵਾਰ ਬਿਰਾਰ ਚਾਰ ਸੌ।

ਕਰੈਂ ਗੁਜਰ ਨਿਤ ਮਾਰ ਧਾਰ ਸੌਂ ॥ ੧੨੮ ॥

ਮਨ ਮਹਿ ਗੌਰੇ ਇਮ ਠਹਿਰਾਈ।

ਕਬਹੂੰ ਤੋ ਮੌਕਾ ਬਨਿ ਜਾਈ।

ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੇ ਤੋ ਬਖਸ਼ੇ ਜੈ ਹੈਂ।

ਨਹੀ ਤੁ ਹਰਿ ਭੀਰਖ ਨ ਸਕੈ ਹੈਂ ॥ ੧੨੯ ॥

ਵਿਸ਼ਨੂੰ।

ਧਰਿ ਦਿਢ ਸਿਦਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਛੇ।

ਗੌਰਾ ਰਹੈ ਕੋਸ ਇਕ ਆਛੇ।

ਗੁਰੂ ਬਿਸੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਫਿਰੇ।

ਬਹੁਤੇ।

ਜਾਇ ਪੁਨਾ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਥਿਰੇ ॥ ੧੩੦ ॥

ਏਕ ਕੋਸ ਪਰ ਉਤ੍ਰਯੋ ਗੌਰਾ।

ਬਿਤੇ ਮਾਸ ਛੈ ਤਿਸ ਹੀ ਠੌਰਾ।

ਲਾਖੇਂ ਸਿੱਖ ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਵੈਂ।

ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਤੈ ਧਰਿ ਭਾਵੈਂ ॥ ੧੩੧ ॥

¹ਭਾਵਨਾ ਧਾਰ ਕੇ।

ਅਰਪੈਂ ਬਿਬਿਧਿ ਅਕੋਰਾ ਅਪਾਰੈਂ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾ।

ਦਰਸ ਪਰਸ ਗੁਰੁ ਕੋ ਮੁਦ ਧਾਰੈਂ।

ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਗੁਰੁ ਤੈ ਸਬਿ ਪੈ ਹੈਂ।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਹਿ ਫਿਰ ਨਿਜ ਘਰ ਜੈ ਹੈਂ

॥ ੧੩੨ ॥

ਗੁਰੁ ਭੀ ਨਿਤ ਨਿਸ ਬਡੀ ਜਗੈ ਕੈ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ।

ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਿਧਾਨ ਕਰੈ ਕੈ।

¹ਬਿਧੀ ਨਾਲ ਕਰਕੇ।

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਕਾ ਧਯਾਨ ਧਰੈਂ ਹੈਂ।

ਨਿਜਾਨੰਦ ਕਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩੩ ॥

¹ਆਪਣੇ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦਾ।

ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗੈ ਹੈਂ।

ਬੈਠਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੈ ਹੈਂ।

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸੁਨੈਂ ਸੁਨਵੈ ਹੈਂ।

ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਜਾਂ ਤੇ ਨਰ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩੪ ॥

ਸੁਰ ਸਿੱਖਨ ਮੈਂ ਸੁਰਪਤਿ ਨਜਾਈ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਰੂਪ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ।

ਸੋਹਿਤ ਗੁਰੁ ਸਦ ਗਤਿ ਸੁਖਦਾਈ।

¹ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਮਸੰਦ ਸੰਗਿ ਲੈ ਕੇ।

ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਤੈ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਐ ਕੈ ॥ ੧੩੫ ॥

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਬਿ ਭੇਟ ਚਢੈ ਕੈ।

ਗੁਰੁ ਪਦ ਪੰਕਜ ਮਾਥ ਲੁਠੈ ਕੈ।

¹ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ।

ਦੂਧ ਪੂਤ ਫਲ ਬਾਂਛਿਤ ਚਾਰੈਂ।

ਪਾਇ ਗੁਰੁ ਤੈ ਧਾਂਮ ਸਿਧਾਰੈਂ ॥ ੧੩੬ ॥

ਲੰਗਰ ਦੋਇ ਵਕਤ ਗੁਰੁ ਘਰ ਤੈ।

ਮਿਲੈ ਸਬੀ ਕੋ ਨਿਸ ਦਿਨ ਬਰਤੈ।

ਕਬੀ ਕਬੀ ਗੁਰੁ ਚਢਿਤ ਸਿਕਾਰੈਂ।

ਸੰਗ ਸੁਭੱਟ ਬਹੁ ਬਜਤ ਨਗਾਰੈਂ ॥ ੧੩੭ ॥

ਚਪਲ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ, ਕੁਰੰਗੈਂ।

¹ਚੰਚਲ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ।

ਗਹੈਂ ਹਰਾਇ ਸੁ ਮੇਚਕ ਰੰਗੈਂ¹।
ਜੀਵਤਿ¹ ਬਨ ਜੀਵੈਂ² ਗਹਿ ਲਜਾਵੈਂ।
ਕਿਤਕ ਦਿਵਸ ਰਖਿ ਫੇਰ ਛੁਡਾਵੈਂ ॥ ੧੩੮ ॥

ਸਾਂਝ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ।
ਦਰਸਨ ਦੇਵਹਿੰ ਬੈਠਿ ਖਰਾਰੀ।
ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸੁਨੈਂ ਰਹਿਰਾਸੈਂ।
ਖੜੇ ਹੋਇ ਕਰਵਾਇ ਅਰਦਾਸੈਂ ॥ ੧੩੯ ॥

ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਰਸ ਹਰਸ¹ ਸਿਖ ਲੈਹੀਂ।
ਪੁਨ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਪਗ ਪੈਹੀਂ।
ਕਰੈਂ ਆਰਤੀ ਆਰਤ ਹਰ ਕੀ।
ਪਛੈਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰ ਬਾਦ ਨਿਕਰ ਕੀ¹ ॥ ੧੪੦ ॥

ਬਰਖਿ ਸੁਮਨਿ¹ ਸਿੱਖ ਹਰਖ ਬਢੈ ਕੈ।
ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਲੈ ਕੈ।
ਬਾਂਧ ਜੋਟੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਪਢੈ ਹੈਂ।
ਨੇਮ ਸਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਖੇਮ ਬਢੈ ਹੈਂ¹ ॥ ੧੪੧ ॥

ਬਜੈ ਨਗਾਰਾ¹ ਲੰਗਰ ਕੇਰਾ।
ਭੋਜਨ ਛਕੈਂ ਸਬੈ ਮਿਲਿ ਫੇਰਾ।
ਨਿਜ ਮਹਿਲਨ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਰੈਂ।
ਸੁਖ ਅਪਾਰ ਦੇਵੈਂ ਪਰਵਾਰੈਂ ॥ ੧੪੨ ॥

ਬਾਤ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਕਰਹੀਂ ਐਸੇ।
ਆਨਦ ਬਢੈ ਸਬਿਨਿ ਉਰਿ ਜੈਸੇ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨਾਵੈਂ।
ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਯੁਤਿ ਭਗਤਿ ਦਿਢਾਵੈਂ ॥ ੧੪੩ ॥

ਹਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ, ਕੋ ਦੁਲਰਾਵੈਂ¹।
ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਬਢਾਵੈਂ¹।
ਪੁਨਾ ਸੋਹਿਲਾ ਪਢ ਕਰਿ ਸੋਵੈਂ।
ਪੌਢਿ ਪ੍ਰਯੰਕ¹ ਮਗਨ ਮੁਦ ਹੋਵੈਂ ॥ ੧੪੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਨਿਤ ਆਚਰਨ¹ ਗੁਰੁ,
ਕਰੈਂ ਸਿਖਨਿ ਸੁਖਦਾਇ।

¹ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਥਕਾ ਕੇ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
¹ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ। ਅੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ।

¹ਖਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਵੈਰੀ।

¹ਖੁਸ਼ੀ।

¹ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ।

¹(ਬਾਦ) ਵਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ।

¹ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ (ਕਰਦੇ ਹਨ)।

¹ਸੁਖ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਧੌਂਸਾ।

¹ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਕੌਤਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਕੇ।

¹ਨਿੱਤ ਕਰਮ, ਰੋਜ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਪੇਖਿ ਸੁਖਾਸਨੰ॑

॑ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਵੇਖ ਕੇ।

ਆਸਨੰ॑ ਕੀਨ ਅਧਯਾਇ ॥ ੧੪੫ ॥

॑ਬਿਸੁਆਮ, ਟਿਕਾ ਭਾਵ ਸਮਾਪਤੀ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਇਕੱਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੩੧ ॥

੩੨. {ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜਾਣਾ, ਗੌਰੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ
ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਾ}

ਸ਼੍ਰੋਤਾ:

ਜਗ ਕੇ ਕਰਤਾ ਭਰਤਾ ਹਰਤਾ,
ਚਰਿਤਾ ਨਿਗਮਾਗਮ ਗਾਇਕ ਹੈਂ।

ਰਿਖਿ ਮਾਨਵ ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਅਦੇਵ,
ਕਰੈਂ ਸਬਿ ਸੇਵਰੂ ਪਾਇਕ¹ ਹੈਂ।
ਸੁਖਦਾਇਕ ਦਾਸਨ ਕੋ ਸਗਰੇ,
ਬਿਘਨੀ ਅਘਰਾਸਨ ਘਾਇਕ ਹੈਂ।

ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਮਨਾਇਕਿ ਹੈਂ ਬਰ ਦਾਇਕ
ਲਾਇਕ ਦੇਵ ਬਿਨਾਯਕ* ਹੈਂ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜੈ ਹੈਂ ਜਿਮ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ,
ਗੌਰੇ ਕੋ ਬਖਸ਼ੈਂਹ।
ਗੁਰੁਤਾ ਦੈ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋ,
ਆਪ ਲੋਕ ਨਿਜ ਜੈਂਹ ॥੨॥

ਇਤਕ ਗਾਥ ਬਰਨਨ ਭਵੈ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਪਤਮ ਕੇਰ।
ਇਸ ਅੱਧਯਾਇ ਮੈਂ ਸੁਨੋ ਅਬਿ,
ਸਬਿ ਸਿਖ ਸਜਨ ਦਲੇਰ ॥੩॥

ਤੋਟਕ ਛੰਦ:

ਗੁਰ ਕੀਰਤਿ ਸ੍ਰੈ ਬਿਸਤੀਰਤ ਭੇ।

¹(ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਜੀ, ਜਗਤ ਦੇਰਚਨ ਵਾਲਾ, ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੇ) ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਦੈਂਤ।

¹ਸਾਰੇ (ਪਾਇਕ) ਸੇਵਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਉਹ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬਿਘਨਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ) (ਦੇਵ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ (ਬਿਨਾਯਕ) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੇ (ਮਨਾਇਕ) ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ (ਬਰ ਦਾਇਕ) ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਲਾਇਕ (ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ) ਬਿਨਾਯਕ=ਬਿ-ਬਿਨਾ=ਨਾਯਕ-ਮਾਲਕ=ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। *ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਬਿਨਾਯਕ ਦਾ ਅਰਥ ਗਣੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਐਉਂ ਬਣਦਾ ਹੈ-ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ) ਲਾਇਕ ਦੇਵਤਾ ਗਣੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

¹ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਭਾਵ ਸੱਚਖੰਡ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ।

¹ਹੋਵੇਗੀ।

¹ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਸ ਫੈਲਾਇਆ।

ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ ਮੈਂ ਗੁਨ ਗੀਰਤ ਭੇ।
 ਸੁਖ ਸਿੱਖਨਿ ਦੈਂ ਅਰਿ ਪੀੜਤ ਭੇ।
 ਨਿਤ ਕੌਤਕ ਸਾਂਤਿਦ ਕ੍ਰੀੜਤ ਭੇ। ॥ ੪ ॥
 ਗੁਨ ਪੂਰਿ ਰਹੇ। ਜਗ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਕੇ।
 ਜਨੁ ਮਾਲ ਮਰਾਲਨ ਕੇ ਢੁਰਕੇ।
 ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ ਚੰਦ੍ਰਕਾ ਸੁਰਹੀ।
 ਸਿਖ ਸੰਤ ਚਕੋਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਲਹੀ। ॥ ੫ ॥
 ਮਨ ਫੂਲ ਜਗਜਾਸਿ ਭੰਬੂਲ ਰਹੇ।

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਲਹੇ।
 ਸੰਪਤੀ ਸੁਮਤੀ ਤਿਯ ਲੇਤ ਰਸੈਂ।

ਕੁਮਤੀ ਬਿਪਤੀ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਾਨ ਕਸੈਂ। ॥ ੧੬ ॥
 ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਇੰਦੁ ਸੁਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁਧਾ।

ਬਰਖੈਂ, ਸਸ ਸਿਸ ਲਹੰਤ ਮੁਦਾ।

ਨਿਤ ਸੰਗਤਿ ਆਵਤ ਜਾਤ ਰਹੈ।
 ਗੁਰੁ ਤੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਦੇਸ਼। ਲਹੈ ॥ ੧੭ ॥
 ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ ਮੈਂ ਖਟ ਮਾਸ। ਬਿਤਾ।
 ਗੁਰੁ ਤਜਾਰ ਭਏ ਪਰਵਾਰ ਲਿਤਾ।
 ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੈਂ ਚਲਬੋ ਸੁ ਠਟਾ।
 ਮੱਲ ਧੀਰ ਸੁ ਬੀਰ ਬੁਲਾਇ ਪਠਾ। ॥ ੧੮ ॥
 ਨਿਜ ਪੂਤ ਬਿਆਹਿ ਪਰੈਂ। ਸੁ ਭਲੇ।
 ਇਸ ਹੇਤ ਗੁਰੁ ਉਤ ਓਰ। ਚਲੇ।
 ਬਹਿਲਾਂ। ਰਥ ਡੋਰਨ ਸਾਜ^੨ ਕਢੇ।
 ਮੁਕਤਾ। ਮਕਤੂਲ^੨ ਮੁਕੇਸ਼^੩ ਮਢੇ^੧। ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਨ ਪੈ ਮਹਿਲਾ ਜਥ ਜੋਗ ਚਢੀ।
 ਮਨਿ। ਮਾਨਿਕ ਕੰਚਨ ਰੂਪ ਮਢੀ।
 ਬਹੁ ਰੰਗ ਤੁਰੰਗਨ ਸਾਜ ਸਜੇ।

।(ਲੋਕ ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 ।ਵੈਰੀ ਦੁਖੀ ਹੋਏ।
 ।ਨਿੱਤ ਨਵੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 ।ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵ ਫੈਲ ਰਹੇ ਹਨ।
 ।ਜਾਣੇ ਹੰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ (ਢੁਰਕੇ) ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।
 ।ਕੀਰਤੀ ਰੂਪ ਚਾਨਣੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ।
 ।ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
 ।ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਰੂਪ (ਭੰਬੂਲ) ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨ (ਫੁੱਲ) ਖਿੜ ਰਹੇ ਹਨ।
 ।ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕੌਤਕਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
 ।ਚੰਗੀ ਮਤਿ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ) ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਦਾ ਰਸ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।
 ।ਬਿਪਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਖਿੱਚੀਦੇ ਹਨ।
 ।ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ (ਵਾਂਗ) ਸਤਿਗੁਰੂ (ਜੀ ਜਦੋਂ) ਸੁਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਰੂਪ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ।
 ।ਬਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਤਾਂ) (ਸਿਸ) ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ (ਸਸ) ਖੇਤੀ (ਆਤਮਕ) ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

।ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ।

।ਛੇ ਮਹੀਨੇ।

।ਚੱਲਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ।

।ਧੀਰ ਮੱਲ ਭਰਾ ਨੇ ਬੁਲਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

।ਉੱਪਰ।

।ਉਸ (ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੀ) ਤਰਫ।

।ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ। ^੨ਸਜਾ ਕੇ।

।ਮੋਤੀ। ^੨ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆਰੇਸ਼ਮ। ^੩ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਤੇ ਚਿਪਟੀਆਂ ਤਾਰਾਂ। ^੧ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ।

।ਮਣੀਆਂ।

ਜਿਹ ਹੇਰਿ ਧਨੇਸ਼¹ ਸੁਰੇਸ਼² ਲਜੇ ॥ ੧੦ ॥

ਜਟ¹ ਜ੍ਰਾਹਰ ਕੰਚਨ ਜੇਵਰ ਥੇ।

ਗਜ ਗਾਹ¹ ਹਮੇਲਨਿ² ਨੇਵਰ ਥੇ³।

ਕਲ ਪੂਜੀ ਹੈਂ ਕਲ ਹਾਰ ਥਟੇ¹।

ਤੁਰਰੇ ਕਲਗੀ ਸੁਚ ਹੀਰ ਜਟੇ ॥ ੧੧ ॥

ਕਮਖਾਬ¹ ਮਖਮਲੀ ਸਾਟਨ² ਕੇ।

ਕਨਵੇਜ¹ ਗਵਰਨਟ² ਘਾਟਿਨ ਕੇ³।

ਬਹੁ ਜਰੀ ਬਾਦਲੇ¹ ਤਾਸਨ² ਕੇ।

ਅਤਿ ਲਸੈਂ¹ ਅਤਲਸੀ² ਖਾਸਨ³ ਕੇ ॥ ੧੨ ॥

ਬਹੁ ਰੰਗਨਿ ਬਾਦਲ ਬੀਜ ਮਨੋ¹।

ਲਸਹੀਂ ਤਿਨ ਤੈ ਅਧਿਕੈਂ ਸੁ ਘਨੋ।

ਕਲ¹ ਕੂਦਤ ਚਾਲ ਚਲੈਂ ਸੁ ਨਚੈਂ।

ਨਟ ਪਾਂਤਨਿ ਕੇ ਸ਼ਰਮਾਤ ਸਚੈਂ¹ ॥ ੧੩ ॥

ਅਤਿ ਚੰਚਲ ਚੰਚਲਤਾਇ ਲਜੈਂ¹।

ਦ੍ਰਿਗ ਅੰਚਲ ਚੰਚਲ ਕੇਰ ਸਜੈਂ¹।

ਜਿਤ ਜਾਤ ਬਿਹੰਗ ਕੁਰੰਗਨ ਕੋ¹।

ਮਨ ਪੌਨ ਸਕੈ ਚਲ ਸੰਗ ਨ ਕੋ¹ ॥ ੧੪ ॥

ਹਿਨਨਾਤ¹ ਉਠਾਤਿ ਸੁ ਪਾਦ² ਜਬੈ।

ਸਬਿ ਕਾਂਹਿ ਸੁਹਾਤ ਬਖਯਾਤ ਤਬੈ।

ਸੁਰ ਪਾਤਰ ਆਤਰ ਪੇਖਿ ਭਮੈਂ¹।

ਕਹਿੰ ਐਸ ਅਦਾਇ¹ ਨ ਆਇ ਹਮੈ ॥ ੧੪ ॥

ਅਸਬਾਬ ਸਮਾਜ ਸਜੇ ਸਹਿਸੈਂ¹।

¹ਕੁਬੇਰ। ²ਇੰਦ੍ਰ।

¹ਜੜੇ ਹੋਏ।

¹ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਗਹਿਣਾ। ²ਹਮੇਲਾਂ (ਹਮੇਲ-ਘੋੜੇ) ਦੇ ਗਲ ਦਾ ਗਹਿਣਾ। ³ਝਾਂਜਰਾਂ ਸਨ।

¹ਸੁੰਦਰ (ਪੂੰਜੀ) ਦੁਮਚੀਆਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹਾਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਕੀਮਖਾਬ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੱਪੜਾ। ²ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੱਪੜਾ।

¹ਕਨਾਵੇਜ- ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਾ ਜੋ ਦਰਿਆਈ ਕਿਸਮ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜਾ। ³ਘਾਟੀ ਦੇ, ਪਤਲੇ ਖੱਦਰ ਦੇ।

¹ਜ਼ਰੀ ਬਾਦਲਾ- ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬੁਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਾ। ²ਤਾਸ ਬਾਦਲਾ- ਇਕ ਕਪੜਾ ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਣਾਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਤੇ ਪੇਟਾ ਜ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ²ਅਃ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਾ। ³ਫਾ: ਖਾਸਾ- ਨੈਨ ਸੁਖ, ਪਤਲਾ ਕਪੜਾ।

¹ਜਾਣੇ ਬਹੁਤੇਰੰਗਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਤੇ ਬਿਜਲੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ।

¹ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸਜਦੀਆਂ ਹਨ।

¹(ਦੌੜ ਵਿੱਚ) ਪੰਛੀਆਂ ਤੇ ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਜਾਂਤੇ ਹਨ।

¹ਮਨ ਤੇ ਹਵਾ (ਦੋਹਾਂ ਚੋਂ) ਕੋਈ (ਵੀ) ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ।

¹ਹਿਣਕ ਕੇ। ²ਪੈਰ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਣਾ।

¹ਹਜ਼ਾਰਾਂ (ਘੋੜੇ) ਸਾਜ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਿਖਿ ਸੂਰ ਸਸੀ ਚਪਲਾਰ ਹਿਸੈਂ।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਬਿਜਲੀ (ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ ਦਮਕਾਂ ਪਿੱਛੇ) ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਏਕਹਿ ਪੈ ਭ੍ਰਿਤਾ ਪਾਚ ਰਹੈਂ।

¹ਨੌਕਰ।

ਕਰਾ ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰਨ ਚੌਰ ਗਹੈਂ ॥ ੧੬ ॥

¹ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ।

ਗੁਰੂ ਪੀਨਸ ਪੈ ਅਸਵਾਰ ਭਏ।

¹ਪਾਲਕੀ ਉੱਪਰ।

ਸਿੱਖ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਸੰਦ ਸੁਭੱਟ ਲਏ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰਾ ਮਗ ਖਾਸ ਲਯੋ।

ਢਿਗ ਰੋਪੜ ਡੇਰਹਿ ਆਨ ਕਯੋ ॥ ੧੭ ॥

¹ਭਾਈ ਗੌਰਾ।

ਭਗਤੂ ਸੁਤਾ ਭੀ ਨਿਜ ਸੈਨ ਯੁਤੈਂ।

¹ਉਸੇ ਤਰਫ।

ਗੁਰੂ ਪਾਛੇ ਆਛੇ ਅਯੋ ਉਤੈਂ।

¹ਅਗਲਾਰਸਤਾ।

ਦਿਨ ਆਗਲ ਆਗਲ ਰਾਹਿ ਲਯੋ।

ਅਸਮਾਨ ਗਰੱਦ ਬਿਹੱਦ ਛਯੋ ॥ ੧੮ ॥

¹ਰੋਪੜ, ਕੋਟਲੀ ਤੇ ਬਸੀ ਵਾਲਿਆਂ।

ਪਿਖਿ ਰੋਪੜਿ ਕੋਟਲਿ ਵਾਰ ਬਸੀ।

ਸੁਧ ਬੁਧਿ ਨਵਾਬਨ ਕੇਰ ਨਸੀ।

¹ਚੰਚਲ ਮਤਿ ਵਾਲਾ।

ਬਹਿਲੋਲ ਪੁਰੈਂ ਪਤਿ ਲੋਲ ਮਤੀ।

ਪਤਿ ਕਿੜੀ ਸੁ ਮਾਛੀਵਾੜ ਪਤੀ ॥ ੧੯ ॥

ਸਬਿ ਹੇਰਿ ਸਮਾਨ ਮਹਾਨ ਗੁਰੈਂ।

¹ਸ਼ਰਮ ਖਾ ਕੇ, ਮੂੰਹ ਢੱਕ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਝੁਰਦੇ ਹਨ।

ਲਜ ਕੈ ਕਜ ਕੈ ਮੁਖ ਬੈਸਿ ਝੁਰੈਂ।

ਕਹਿ ਨਾਹਿਨ ਸਾਹਿਨ ਪਾਸ ਇਤੋ।

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਅਰੂਜਾ ਨਮੂਜਾ ਜਿਤੋ ॥ ੨੦ ॥

¹ਪ੍ਰਤਾਪ। ²ਵਡਿਆਈ, ਮਸ਼ਹੂਰੀ।

ਬਸ ਅੱਸੂ ਇਕੋ ਇਕ ਪੱਸ ਲੋਹੋ।

¹ਦੇਖ ਲਵੋ।

ਨਹਿ ਭੂਪ ਕਿਸੀ ਢਿਗ ਏਕ ਅਹੋ।

ਹਿਤ ਹੇਰਨ ਲੈ ਨਜ਼ਰੈਂ ਮਿਲਹੀਂ।

¹ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਭੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਅਟਕਾਵਤ ਦਾਵ ਤਕਾ ਭਿਲਹੀ ॥ ੨੧ ॥

¹ਅਟਕਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਾਅ ਤਕਾ ਕੇ ਮਿਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮਿਲ ਆਪਸ ਮੈਂ ਡਰ ਧਾਰਿ ਰਹੈਂ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹੁ ਪੀਰ ਮੁਖੇਂ ਜਿਮ ਬੈਨ ਕਰੈਂ।

ਤਿਮ ਹੀ ਤਤਕਾਲ ਸੁ ਹੋਵਤ ਹੈ।

ਸਬਿ ਹੀ ਜਨ ਜਾਹਰ ਜੋਵਤ ਹੈਂ ॥ ੨੨ ॥

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਹਮ ਜੇ ਇਨ ਕੀ ਕੁਛ ਚੀਜ ਹਰੈਂ।

¹ਚੁਰਾਵਾਂਗੇ।

ਧਰਿ ਕੋਪ ਹਮੈਂ ਇਹੁ ਖਾਕ ਕਰੈਂ।

ਇਮ ਠਾਂਨ ਬੁਰੀ ਨਹਿ ਨੀਤ ਧਰੈਂ।

ਬਲਕੈ ਸ਼ਕਤੀ-ਜਥਾ ਸੇਵ ਕਰੈਂ ॥ ੨੩ ॥

ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ।

ਗੁਰਿ ਦੀਨਹੁ ਐਸ ਸੁਨਾਇ ਸਿਖੈਂ।

ਲੁਦਿਹਾਨੇ ਚਲਿ ਦਰਯਾਵ ਲਖੈਂ।

ਲੰਘਾਂਗੇ।

ਸ਼ਰਧਾ ਧਰ ਕੈ ਸਿੱਖ ਸੇਵ ਕਰੈਂ।

ਚਲਨੈ ਨਹਿ ਦੇਵਤ ਅੱਗੁ ਗੁਰੈਂ ॥ ੨੪ ॥

ਗੁਰੁ ਤਾਰਤ ਦਾਸਨ ਐਸ ਬਿਧੈਂ।

ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਜਾਵਤਿ ਕੀਨ ਸਿਧੈਂ।

ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਅੱਗੁ ਚਲੈਂ ਨਿਜ ਸੈਨ ਯੁਤੈਂ।

ਗਹਿ ਰਾਹਿ ਬਹੀਰ ਪਿਛਾਂਹਿ ਉਤੈਂ ॥ ੨੫ ॥

ਵਹੀਰ ਸਾਥ ਹੀ ਉਹੋ ਰਾਹ ਫੜ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਗਤੁ ਸੁਤ ਕੋਸ ਪਿਛਾਂਹਿ ਰਹੈ।

ਛਬਿ ਜਾਂ ਪਿਖਿ ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਵੱਤ੍ਰੁ ਗਹੈਂ।

ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖ ਕੇ ਵੈਰੀ ਵੀ ਅਵੱਤ੍ਰੁ ਨਕਲ ਗਹੈਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਰੋਜ ਅਚਾਨਕ ਐਸ ਭਯੋ।

ਉਮਰਾਵ ਬਡੋ ਸਹਿ ਸੈਨਾ ਅਯੋ ॥ ੨੬ ॥

ਫੌਜ ਸਣੇ।

ਦਿਸ ਕਾਬਲ ਜਾਤ ਮੁਹਿੰਮ ਪਰੈਂ।

ਜੰਗ ਉੱਪਰ।

ਪਿਖਿ ਤੱਜਬ ਗੱਜਬ ਠਾਂਨ ਖਰੈਂ।

ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਖਰੈਂ ਬਹੁਤਾ ਗੱਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਸਕਟੇ ਰਥ ਡੋਰੇ ਅੱਸੂ ਘਨੇ।

ਗੱਡੇ।

ਅਤਿ ਭੂਰ ਜਹੂਰ ਅਰੂਜ ਸਨੇ ॥ ੨੭ ॥

ਬਹੁਤੀ ਚਮਕ ਦਮਕ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਹਿਤ।

ਉਸ ਕੇ ਜਬਿ ਕਾਂਹਿ ਸੁਨਾਇ ਦਯੋ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਇਹੁ ਜਾਤ ਬਹੀਰ ਪਯੋ।

ਸੁਨਿ ਕੋਪ ਭਯੋ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਮਹਾਂ।

ਉਨਿ ਬੈਰ ਪੁਰਾਤਨ ਲੈਨ ਚਹਾ ॥ ੨੮ ॥

ਗੁਰੁ ਛੀਮਹਿ ਥੇ ਜਬ ਜੰਗ ਕਰੇ।

ਛੇਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ।

ਉਸ ਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਭੂਰ ਹਰੇ ॥ ੨੯ ॥

ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਮਰ ਬੇਗ ਕਾ ਸੁਤ ਹੁਤੋ

ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਸੁ ਆਹਿ।

ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਕੀ ਗਹਿਰ ਮੈ

ਜਿਲ੍ਹਣ, ਖੁੱਭਣ।

ਕਹਿਰਾ ਕਰਨ ਚਿਤੁ ਚਾਹਿ ॥ ੩੦ ॥

‘ਜੁਲਮ।

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਉਨਿ ਦਯੋ ਹੁਕਮ ਨਿਜ ਸੈਨ ਤਾਂਇ।

ਲੁਟ ਲੇਹੁ ਬਹੀਰ ਜੁ ਏਹੁ ਜਾਇ।

ਤਬਿ ਤੁਰਕਨਿ ਲਯੋ ਬਹੀਰ ਘੇਰ।

ਜੋ ਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਤਿਸ ਠੌਰ ਢੇਰ ॥ ੩੧ ॥

ਇਕ ਠੌਰ ਭਏ ਸਬਿ ਸਟਪਟਾਇ।

‘ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ।

ਹਿਤ ਲਰਨ ਮਰਨ ਬਿਰ ਭਏ ਸਾਇ।

‘ਉਹ।

ਗੁਰੁ ਗਏ ਨਾਖ ਥੇ ਕੋਸ ਤੀਨ।

‘ਲੰਘ ਗਏ ਸਨ।

ਸ਼ਹਿ ਸੈਨ ਇਤੈ ਤਬਿ ਸਿਖਨਿ ਚੀਨ ॥ ੩੨ ॥

‘ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਏਧਰ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦੇਖ ਕੇ।

ਦਈ ਸਾਰਾ ਜਾਇ ਅਸ਼੍ਰਾਰ ਧਾਇ।

‘ਖਬਰ।

ਗੁਰੁ ਭਾਖਯੋ ਗੌਰਾ ਮਗਰ ਆਇ।

ਹੈ ਡੋਲੇ ਉਨ ਕੀ ਮਾਤ ਕੇਰ।

ਵਹਿ ਖੁਦ ਹੀ ਲੈਹਿ ਸੰਭਾਰ ਹੇਰਿ ॥ ੩੩ ॥

ਪੁਨ ਹਮੈਂ ਪਿਤਾਮੇਂ ਬਚਨ ਕੀਨ।

‘ਦਾਦਾ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ)।

ਜੋ ਐਹੈ ਤੁਮ ਸੋਂ ਲਰਨ ਪੀਨ।

‘ਤਕੜਾ, ਜ਼ੋਰਾਵਰ।

ਵਹਿ ਹੈ ਹੈ ਖੁਦ ਹੀ ਅੰਗ ਭੰਗ।

‘ਉਸ ਦੇ।

ਤੁਮ ਜੰਗ ਨ ਕਰੀਓ ਕਿਸੀ ਸੰਗ ॥ ੩੪ ॥

ਹਮ ਬਚਨ ਉਲੰਘੇ ਨਾਹਿ ਤਾਂਹਿ।

ਹੈ ਹੈਰਖਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਆਹਿ।

ਇਤ ਜਬਿ ਬਹੀਰ ਪੈ ਪਰੀ ਭੀਰ।

‘ਭੀੜ, ਮੁਸੀਬਤ।

ਤਬਿ ਗੌਰਾ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ ਤੀਰ ॥ ੩੫ ॥

‘ਨੇੜੇ।

ਸੰਗ ਚਾਰਕ ਸੌ ਅਸ਼੍ਰਾਰ ਭਾਰ।

ਸਬਿ ਸੂਰਬੀਰ ਬਲ ਯੁਤ ਬਿਰਾਰ।

ਸਬਿ ਕੋ ਤਬਿ ਗੌਰੇ ਕਹੀ ਬਾਤ।

ਇਹੁ ਗੁਰੁ ਘਰਨੀ ਸਬਿ ਸਿਖਨਿ ਮਾਤ ॥ ੩੬ ॥

‘ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲ।

ਇਨ ਕੋ ਬੇਇਜ਼ਤ ਚਹਿਤ ਕਰਨ।

ਇਹੁ ਤੁਰਕ ਦੁਸ਼ਟ ਅਸਵਾਬ ਹਰਨ।

‘ਸਾਮਾਨ ਖੋਹਣਾ (ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

ਅਬਿ ਲਰੋ ਹਰੋ ਅਰਿ ਹੈ ਸੁਚੇਤ।

‘ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ।

ਹਿਤ ਧਰਮ ਮਰੋ ਕਟਿ ਵੀਚ ਖੇਤ ॥ ੩੭ ॥

ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਧਨ ਲਿਹੁ ਬਚਾਇ।

ਜਸ ਲੈਂਹ ਜੀਐਂ, ਮਰਿ ਸ੍ਰਰਗ ਪਾਇ।

ਇਮ ਮੋਦਕ¹ ਹਮਰੇ ਦੁਹੂੰ ਹਾਥ।

¹ਲੱਡੂ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਾਪ ਬਖਸ਼ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਥ ॥ ੩੮ ॥

ਜਬਿ ਲੋ ਰਵਿ ਸਸਿ ਜਸ ਗੁਰੁ ਰਹਾਹਿ।

ਤਬਿ ਲੋ ਰਹਿ ਕੀਰਤਿ ਅਪਨ ਯਾਹਿ¹।

¹ਸਾਡੀ ਇਹ ਕੀਰਤੀ।

ਇਮ ਸਬਿ ਕੋ ਧੀਰਜ ਬਡ ਧਰਾਇ।

ਲੈ ਸਬਿਨਿ ਸੱਤ੍ਰੁ ਪਰ ਪਰਜੋ ਧਾਇ ॥ ੩੯ ॥

ਕੜ ਕੜ ਬੰਦੂਕ ਅਚੂਕ ਫੂਕ¹।

¹ਕੜ ਕੜ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਅਚੁੱਕ ਬੰਦੂਕਾਂ (ਫੂਕ) ਚਲਾਈਆਂ।

ਦੜ ਦਾੜ ਧਰਾ ਪਰ ਸੁਟੇ ਢੂਕ¹।

¹(ਨੇੜੇ) ਢੁੱਕ ਕੇ।

ਅਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਲਗੇ ਤਜਨ¹।

¹ਛੱਡਣ ਲੱਗੇ।

ਦੁਇ ਦੁਇ ਗੁਲਕਾ¹ ਸੰਗ ਠੋਕਿ ਗਜਨ ॥ ੪੦ ॥

¹ਗੋਲੀਆਂ।

ਇਮ ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਪਾਰ ਪਛਾਰ ਮਾਰ।

ਫਿਰ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰਨ ਧਰੀ ਮਾਰ ॥ ੪੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਠਿਟਕੀ ਚਮੁੰ ਬਿਲੋਕ ਕੈ¹,

¹ਦੇਖ ਕੇ ਫੌਜ ਠਠਿਬਰ ਗਈ।

ਫਿਟਕੀ¹ ਦੈ ਉਮਰਾਵ।

¹ਫਿਟਕਾਰਾਂ।

ਕਜੋਂ ਛਿਟਕੀ¹ ਕਹਿ ਧੀਰ ਤੁਵ,

¹ਛੁੱਟ ਗਈ।

ਪਿਟਕੀ ਪਰੀ ਕਹਾਵ¹ ॥ ੪੨ ॥

¹(ਕਹਾਵ) ਕਿਥੋਂ (ਪਿਟਕੀ) ਕੋਹੜ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਪੈ ਗਈ।

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਚਢ੍ਯੋ ਉੱਮਰਾਵੰ।

ਬਢ੍ਯੋ ਸੈਨ ਚਾਵੰ।

ਹਲਾ ਹੂਲਾ¹ ਪਾਈ।

¹ਹਲਚਲੀ।

ਤੁਫੰਗੈ ਚਲਾਈ ॥ ੪੩ ॥

ਧਵਾਏ ਤੁਰੰਗਾ।

ਲਰੇ ਹੈ ਨਿਸੰਗਾ।

ਮਹਾਰੋਹ ਮੱਤੇ।

ਕਰੇ ਨੈਨ ਤੱਤੇ ॥ ੪੪ ॥

ਰਿਸਜੋ ਬੀਰ ਗੌਰਾ।

ਭਯੋ ਠਾਂਢ ਠੌਰਾ।	
ਰੁਪਯੋ ਪੈਰ ਐਸੇ।	'ਜਮਾਏ।
ਰਣ ਖੰਭ ਜੈਸੇ ॥ ੪੫ ॥	
ਬਹੈ ਜਾਂਹਿ ਕਾਨੀ।	'ਤੀਰ।
ਚਹੈ ਨਾਹਿ ਪਾਨੀ।	
ਹਤੈ ਜਾਂਹਿ ਤੁੱਕਾ।	
ਕਢੇ ਪਾਰ ਸੁੱਕਾ ॥ ੪੬ ॥	
ਚਢਯੋ ਰੋਸ ਭਾਰੈ।	
ਖਢਯੋ ਭੱਭਕਾਰੈ।	'ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ (ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ) ਭਬਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।
ਜਿਤੇ ਬੀਰ ਸੰਗੀ।	
ਲਰੈਂ ਭਾਂਤਿ ਚੰਗੀ ॥ ੪੭ ॥	
ਤਜੈਂ ਤੀਰ ਤੀਖੇ।	
ਮਨੋ ਸਾਂਪ ਬੀਖੇ।	'ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ।
ਬੰਦੂਕੈਂ ਜੁ ਫੂਕੈਂ।	'ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਅਚੂਕੈਂ ਨਰੂਕੈਂ ॥ ੪੮ ॥	
ਬਕੈਂ ਮਾਰ ਮਾਰੀ।	
ਚਢਯੋ ਰੋਸ ਭਾਰੀ।	
ਗਹੀ ਸ਼ੱਮਸ਼ੇਰੈਂ।	'ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਕੜੀਆਂ।
ਪੈਰੀਂ ਸਮ ਸ਼ੇਰੈਂ ॥ ੪੯ ॥	'ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
ਹਟੈਂ ਨਾਂਹਿ ਪਾਛੇ।	
ਬਢੈਂ ਅੱਗੂ ਆਛੇ।	
ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਚਲਾਈ।	
ਲਹੂ ਮੈਂ ਡੁਬਾਈ ॥ ੫੦ ॥	
ਮਹਾਂ ਪਾਇ ਰੌਰਾ।	
ਲਰਯੋ ਗੌਰਾ ਗੌਰਾ।	'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਹਨੂ ਅੰਗਦੰ ਕੇ।	
ਸਮੰ ਭੀਮ ਬੰਕੇ ॥ ੫੧ ॥	'ਹਨੂੰਮਾਨ, ਅੰਗਦ ਤੇ ਭੀਮਸੈਨ ਵਾਂਗ (ਬੰਕੇ) ਸੁੰਦਰ (ਲੜਿਆ)।
ਹਥਾ ਵੱਥ ਹੋਏ।	
ਰਿਪੈਂ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਏ।	

ਖਚਾ ਖੱਚ ਬਾਹੈਂ।	
ਕਟੈਂ ਮੂੰਡ ਬਾਹੈਂ ॥ ੫੨ ॥	'ਸਿਰ ਤੇ ਬਾਹਾਂ।
ਘਨੇ ਮਾਰ ਨੇਜੇ।	
ਸੁ ਬੇਝੇ ਕਰੇਜੇ।	'ਕਲੇਜੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ।
ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਭੀਮੰ।	'ਭਿਆਨਕ।
ਨਚਯੋ ਕਾਲ ਧੀਮੰ ॥ ੫੩ ॥	'ਧੀਰਜ ਨਾਲ।
ਗਿਰੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੰ।	'ਧੜ ਤੇ ਸਿਰ।
ਪਰੇ ਖੇਤ ਝੁੰਡੰ।	'ਜੰਗ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਢੇਰ (ਲੱਗੇ) ਪਏ ਹਨ।
ਗੁਲੇ ਰੰਗ ਲਾਲੰ।	'ਲਾਲਰੰਗਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਗੀ।
ਧਰਾ ਭੀ ਬਿਸਾਲੰ ॥ ੫੪ ॥	
ਮਰੇ ਬੀਰ ਵਾਲੀ।	'ਮਾਲਕ।
ਫਿਰੈਂ ਬਾਜ਼ ਖਾਲੀ।	'ਘੋੜੇ।
ਪਰੈ ਘਾਇਲੈਂ ਜੋ।	'ਜ਼ਖਮੀ।
ਰਰੈਂ ਹਾਇ ਲੈ ਸੋ ॥ ੫੫ ॥	'ਉਹ ਲੈਅ (ਸੁਰ ਵਿੱਚ) ਹਾਇ ਹਾਇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।
ਕਰਾਚੋਲ ਬਾਹੈਂ।	'ਤਲਵਾਰਾਂ।
ਅੱਧੋ ਅੱਧ ਲਾਹੈਂ।	
ਧਰੀ ਮਾਰ ਗਾਢੀ।	
ਬਢੈਂ ਬਾਢ ਬਾਢੀ ॥ ੫੬ ॥	'(ਜਿਵੇਂ) ਤਰਖਾਣ ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਢਦੇ ਹਨ।
ਭਿੜੈਂ ਸਾਰ ਸਾਰੰ।	'ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਭਾਵ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।
ਘੜੈਂ ਜੜੋਂ ਠਠਯਾਰੰ।	
ਪਰੀ ਹੂਰ ਜੇਤੀ।	
ਬਰੀ ਸੂਰ ਤੇਤੀ ॥ ੫੭ ॥	
ਬਕੈਂ ਮਾਸ ਚਾਰੀ।	'ਮਾਸ ਖਾਣੇ (ਜਾਨਵਰ) ਬੋਲਦੇ ਹਨ।
ਛਕੈਂ ਮੋਦ ਧਾਰੀ।	
ਨਚੈਂ ਕਾਲ ਕਾਲੀ।	
ਮਚੈਂ ਦੈਂ ਸੁ ਤਾਲੀ ॥ ੫੮ ॥	'ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ।
ਥਏ ਖੁੰਨ ਛੱਪੁੰ।	'ਛੱਪੜ।
ਪਿਯੈਂ ਪੂਰਿ ਖੱਪੁੰ।	'(ਖੋਪਰੀਆਂ ਦੇ) ਖੱਪਰ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।
ਛਕੇ ਹੀਨ ਚੋਟੀਂ।	'ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ (ਦਾ ਲਹੂ) ਪੀ ਕੇ।

ਭਈ ਚੰਡਿ ਮੋਟੀ ॥ ੫੯ ॥

ਅਈ ਭੂਤ ਬਾਲਾ।

।ਭੂਤਨੀਆਂ।

ਲਏ ਪੂਤ ਨਾਲਾ।

ਲਹੂ ਕੀ ਕਟੋਰੀ।

ਪਿਲਾਵੈਂ ਨ ਥੋਰੀ ॥ ੬੦ ॥

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਮਾਣੀ।

।ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ।

ਪਿਖੈਂ ਜੰਗ ਘਾਣੀ।

।ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਜੰਗ।

ਰਚੈਂ ਧੰਨ ਗੌਰਾ।

ਕਰੈ ਕੰਮ ਗੌਰਾ ॥ ੬੧ ॥

।ਭਾਰਾ, ਵੱਡਾ।

ਭਯੋ ਆ ਸਹਾਈ।

ਹਮੈਂ ਲਿਯ ਬਚਾਈ।

ਚਲੈਂ ਜੋ ਬੰਦੂਕੈਂ।

ਉਭੈ ਓਰ ਹੂੰ ਕੈਂ ॥ ੬੨ ॥

।ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਤਰਫਾਂ ਦੀਆਂ।

ਉਠੈਂ ਜੋ ਭੜਾਕੇ।

ਬਿਜੰ ਜੜੋਂ ਕੜਾਕੇ।

।ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਕੜਕ ਕੇ।

ਜਿਵੈਂ ਭਾੜਿ ਦਾਨੇ।

।ਭੱਠ ਵਿੱਚ।

ਭੁਜੈ ਹੈਂ ਕਿਤਾਨੇ ॥ ੬੩ ॥

।ਕਿਤਨੇ ਹੀ।

ਗੁਰੂ ਭੀ ਸੁਨੈ ਕੈ।

ਇਤੈ ਹੀ ਚਿਤੈ ਕੈ।

।ਏਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ।

ਕਹੈਂ, ਜੰਗ ਗੌਰਾ।

ਲਰੈ ਨਾਹਿ ਹੌਰਾ ॥ ੬੪ ॥

।ਹੌਲਾ ਭਾਵ ਥੋੜਾ।

ਬਹੀਰੈਂ ਬਚੈ ਹੈ।

ਰਣੰ ਜੀਤ ਐ ਹੈ।

ਇਤੈ ਜੰਗ ਗੌਰੇ।

ਕਰਯੋ ਭੂਰ ਤੌਰੇ ॥ ੬੫ ॥

।ਬਹੁਤ (ਚੰਗੀ) ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਹਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਭਾਰੇ।

ਮਰੇ ਸੋ ਅਪਾਰੇ।

ਚਢੀ ਲੁੱਥ ਪੁਥੰ।

।ਲੋਥ ਤੇ ਲੋਥ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

ਮਢੀ ਜੁੱਥ ਗੁੱਥੰ ॥ ੬੬ ॥

।(ਜੁੱਥ) ਸਾਰੀਆਂ (ਲੋਥਾਂ) ਗੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਪਰੀ ਰੈਨ ਆਈ।

ਅਥਯੋ ਦਯੋਸ ਰਾਈ।	'ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ।
ਚਮ੍ਹੰ ਸ਼ੱਤੁ ਕੇਰੀ।	'ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ।
ਥਿਰੀ ਜਾਇ ਡੇਰੀਂ ॥ ੬੭ ॥	'ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ।
ਖਰੀ ਪੱਛਤਾਵੇ।	'(ਫੌਜ) ਖੜੀ।
ਪਰੀ ਲੇਤ ਹਾਵੇ।	'ਹਾਹੁਕੇ।
ਲੁਟਯੋ ਨਾ ਸਮਾਨੰ।	'(ਅਸਾਂ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਨ ਲੁੱਟਿਆ।
ਮਰੇ ਨਾਹਕਾਨੰ ॥ ੬੮ ॥	'ਬਿਅਰਥ ਹੀ ਮਰ ਗਏ।
ਇਤੈ ਲੈ ਬਹੀਰੈਂ।	
ਚਲਯੋ ਗੌਰਾ ਧੀਰੈਂ।	'ਭਾਈ ਗੌਰਾ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਠਾਏ।	
ਅਗਯੋਂ ਸੂਰ ਆਏ ॥ ੬੯ ॥	
ਗਏ ਲੈ ਬਹੀਰੈਂ।	
ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁ ਤੀਰੈਂ।	
ਥਿਰਯੋ ਦੂਰ ਗੌਰਾ।	
ਨਿਤੈ ਕੇ ਸੁ ਤੌਰਾ ॥ ੭੦ ॥	'ਨਿੱਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜਾਈ।	
ਜਬੈ ਮਾਤ ਗਾਈ।	'ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।
ਹਮੈਂ ਆਇ ਘੇਰਾ।	
ਤੁਰਕੈਂ ਜੌ ਬਧੇਰਾ ॥ ੭੧ ॥	
ਹੁਤੇ ਜੌ ਨ ਗੌਰਾ।	
ਹੁਤੀ ਆਜ ਚੌਰਾ।	'ਚੌੜ, ਤਬਾਹੀ।
ਧਨੰ ਲੂਟ ਲੇਤੇ।	
ਸਬੈਂ ਕੂਟ ਦੇਤੇ ॥ ੭੨ ॥	
ਤੁਮੈ ਲਾਜ ਜਾਤੀ।	
ਹਮੈਂ ਹੋਤ ਹਾਤੀ।	'ਮੌਤ। (ਅ) ਹੱਤਕ।
ਇਤੇ ਮਾਂਹਿ ਗੌਰਾ।	
ਪੁਗਯੋ ਆਨ ਦੌਰਾ ॥ ੭੩ ॥	'ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।
ਪਰਯੋ ਜਯੋਂ ਬਘਯਾਝੈਂ।	
ਅਰਯੋ ਲੈ ਬਿਰਾਝੈਂ।	
ਚਮ੍ਹੰ ਕੋ ਹਟਾਯੋ।	

ਹਮੂੰ ਕੋ ਛੁਡਾਯੋ ॥ ੨੪ ॥

ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਚਾਯੋ।

ਹਮੈਂ ਭੀ ਲਿਆਯੋ।

ਜਿਤੋ ਥਾ ਸਮਾਨੰ।

ਨਹੀ ਦੀਨ ਜਾਨੰ ॥ ੨੫ ॥

ਇਸੋ ਸਿੱਖ ਕੋਈ।

ਨਹੀ ਔਰ ਹੋਈ।

ਜਿਸੈਂ ਮਾਤ ਗਾਈ।

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਈ ॥ ੨੬ ॥

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਭਾਰੀ।

ਗੁਰੂ ਤਾਤਕਾਰੀ।

ਲਯੋ ਬੋਲ ਗੌਰਾ।

ਦਯੋ ਪਯਾਰ ਗੌਰਾ ॥ ੨੭ ॥

ਜਿਤੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦੀਨੇ।

ਹੁਤੇ, ਥੇ ਸੁ ਪੀਨੇ।

ਸਬੈ ਹੈਂ ਨਿਵਾਰੇ।

ਬਰੰਦੈ ਉਦਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥

ਰਿਧੰ ਸਿੱਧ ਸਾਰੀ।

ਦਈ ਤਾਂਹਿ ਭਾਰੀ।

ਨਿਜੰ ਗਯਾਨ ਦੀਨੇ।

ਭਵੰ ਬੰਧ ਛੀਨੇ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਤੇ ਸੰਗ ਤਾਂ ਕੇ।

ਥੇ ਬਿਰਾੜ ਬਾਂਕੇ।

ਸਬੀ ਕੋ ਬੁਲੈ ਕੈ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀਠ ਕੈ ਕੈ ॥ ੩੦ ॥

ਮਨੰ ਇੱਛ ਪੀਨੇ।

ਫਲੰ ਚਾਰ ਦੀਨੇ।

ਸਿਰੇਪਾਉ ਭਾਰੇ।

ਸਬੀ ਕੋ ਉਦਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

‘ਛੇਤੀ।

‘ਗੌਰੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।

‘ਬਹੁਤਾ।

‘ਵੱਡੇ, ਕਰੜੇ।

‘ਚੰਗੇ ਵਰ ਦੇ ਕੇ।

‘ਸੰਸਾਰ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ।

‘ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਕੇ।

‘ਭਾਰੇ, ਵੱਡੇ।

‘ਪਹਿਨਾਏ।

ਪੁਨ ਗੌਰੇ ਕਰ ਜੋਰ ਕੈ,
 ਕਹਯੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ।
 ਏਕ ਸਾਪ¹ ਮੁਹਿ ਰਹਿਨ ਦਿਹੁ,
 ਜੋ ਫਾਂਸੀ ਕਾ ਖਾਸ ॥ ੮੨ ॥
 ਜੇ ਮੁਹਿ ਫਾਂਸੀ ਨਹਿ ਭਵੈ¹,
 ਲੋਗ ਮਾਨ ਹੈਂ ਐਸ।
 ਝੁਠੇ ਹੀ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਥੇ,
 ਸਾਪ ਹਟਾਏ ਤੈਸ ॥ ੮੩ ॥
 ਸਾਪ ਆਪ ਦੇ ਅਧਿਕ ਮੁਹਿ,
 ਬਖਸ਼ ਦਏ ਹੈ ਦਜਾਲ।
 ਜਾਨੇ ਜੈ ਹੈਂ ਸਾਚ ਸਬਿ,
 ਜਬਿ ਮਮ ਹੈ ਇਮ ਕਾਲ ॥ ੮੪ ॥
 ਤਥਾਮਸਤੁ¹ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਮਨਜੋ,
 ਭਯੋ ਤੈਸ ਹੀ ਨੀਕ।
 ਫਾਂਸੀ ਤੁਰਕੋਂ ਨੇ ਦਯੋ,
 ਗੌਰੇ ਕੋ ਫਿਰ ਠੀਕ ॥ ੮੫ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਹੈ,
 ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ।
 ਕਿਯ ਸਿਤਕਾਰ ਉਦਾਰ ਬਹੁ,
 ਧੀਰ ਮੱਲ ਮੁਦ ਧਾਰ ॥ ੮੬ ॥
 ਅਨ ਗਨ ਧਨ ਤਿਨ ਖਰਚ ਕਰਿ,
 ਕਿਯ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੋ ਬਯਾਹਿ।
 ਕਿਤਕ ਮਾਸ ਗੁਰੁ ਰਹੇ ਤਹਿੰ,
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਨਯੋ ਉਛਾਹਿ ॥ ੮੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਸਿੱਖ ਬ੍ਰਿੰਦਾ।
 ਆਵਹਿੰ ਸੰਗ ਮਸੰਦਨਿ ਚਿੰਦਾ¹।
 ਦਰਸ ਪਰਸ ਪਗ ਹਰਸ ਬਢੈ ਕੈ¹।
 ਚਿਤ ਹਿਤ ਸੈਂ ਬਿਤ¹ ਭੇਟ ਚਢੈ ਕੈ ॥ ੮੮ ॥
 ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਭਲ ਗੁਰੁ ਤੈ ਪੈਹੈਂ।

¹ਸ੍ਰਾਪ।

¹ਨ ਹੋਵੇਗੀ।

¹(ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

¹ਇੱਛਾ ਸਹਿਤ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਵਧਾ ਕੇ।

¹ਧਨ।

ਕੀਰਤ ਬਿਸਤੀਰਤਿ¹ ਘਰ ਜੈਹੈ।
ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਦੂਜ ਕੇ ਸੁਤ¹ ਮਰਯੋ।
ਆਨਿ ਤਾਂਹਿ ਗੁਰਿ ਦਰ ਪਰ ਧਰਯੋ ॥ ੯੯ ॥
ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਹਿਤ ਗਰਜ਼¹ ਜਿਵਾਵਨ।
ਪੁਰਿ ਜਨ ਬਰਜਨ ਕਰਿ ਤਿਹ ਗਾਂਵਨ¹।
ਫਰਜ਼ ਨ ਕੁਛ ਇਹੁ ਕਰਜ਼ ਨ ਗੁਰੁ ਕੋ¹।

ਲਰਜ਼ਨ ਪਰ ਹੈ ਹਰਿ ਜਨ ਧੁਰ ਕੋ¹ ॥ ੯੦ ॥

ਦੰਪਤਿ ਕਹਿੰ ਸੰਪਤਿ ਸਹਿ ਮਰ ਹੈ¹।

ਕਹਯੋ ਨ ਕਾਨਿ ਸੁ ਕਿੰਚਤ ਧਰ ਹੈ¹।

ਆਖਰ ਮਿਲਿ ਸਿੱਖਨਿ ਬਹੁ ਜਾਈ।
ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਅਲਾਈ¹ ॥ ੯੧ ॥

ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਸਬੀ ਕੋ।

ਪ੍ਰਾਨ ਬਦਲ¹ ਦਿਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਅਬੀ ਕੋ।

ਤਬਿ ਸਬਿ ਹੀ ਸੁਨਿ ਤੂਸ਼ਨ ਭਏ¹।

ਦੇਨੇ ਪ੍ਰਾਨ ਆਨਿ ਜਬਿ ਪਏ ॥ ੯੨ ॥

ਭੂਸੁਰ ਹਿਤ ਦੂਸਰਿ ਬਿਰ¹ ਗੁਰੁ।

ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਕੋਊ ਕੁਰੁ¹।

ਤੀਸਰ ਬੇਰ ਫੇਰ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਕਹਾ ਤੈਸ ਹੀ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ¹ ॥ ੯੩ ॥

ਔਰ ਸਿੱਖ ਜਬਿ ਉਠਯੋ ਨ ਕੋਈ।

ਭਗਤੁ ਸੁਤ ਜੀਵਨ ਥਾ ਜੋਈ।

ਬਾਰਧਿ ਭਗਤਿ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਰੁ ਸਾਰਦ¹।

ਦਏ ਉਡਾਇ ਪ੍ਰਾਨ ਸਮ ਪਾਰਦ¹ ॥ ੯੪ ॥

ਪਰ ਹਿਤ ਨਿਜ ਤਨ ਤ੍ਰਿਨ ਜਯੋਂ ਤਜਾ।

ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਜੈ ਜੈ ਭਜਾ¹।

ਧਰ ਪਰ ਜਸ ਭਰਿ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ¹ ਗਯੋ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਜਸ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ।

¹ਇੱਛਾ ਵਾਸਤੇ।

¹ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਵਰਜਿਆ।

¹ਇਹ ਕੁਝ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁਰਦਾ ਜਿਵਾਉਣਾ ਗੁਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

¹ਹਰੀ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ (ਧੁਰ ਕੋ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ (ਲਰਜ਼ਨ) ਕਾਂਬਾ ਭਾਵ ਡਰ (ਪਰ ਹੈ) ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਲਗਦਾ ਹੈ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਅਸੀਂ) ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਸਹਿਤ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ।

¹(ਲੋਕਾਂ ਦੇ) ਕਹੇ (ਬਚਨਾਂ) ਨੂੰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਥੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰੁ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।

¹ਕਹੀ।

¹ਬਦਲੇ।

¹ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ ਵਾਸਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ।

¹ਕਰੇਗਾ।

¹ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ।

¹ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ (ਭਾਈ ਜੀਵਣ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਰੂਪ) ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵੱਲ)।

¹ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ।

¹ਕਹੀ, ਕੀਤੀ।

¹ਸੱਚ ਖੰਡ।

ਗੁਰ ਬਚ ਬਜਰਥ ਨ ਜਾਨੇ ਦਯੋ ॥ ੯੫ ॥

ਜੀਵਣ ਇਤ ਨਿਜ ਜੀਵਣ ਜਬੈ।

ਛੋਰਾ¹, ਛੋਰਾ ਦੂਜ ਜਿਯ ਤਬੈ²।

¹ਛੱਡਿਆ। ²ਤਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ (ਛੋਰਾ) ਛੋਹਰਾ (ਪੁੱਤਰ) ਜਿਉਂ ਪਿਆ।

ਇਹ ਅਜਮਤ ਪਿਖਿ ਭਗਤੂ ਸੁਤ ਕੀ।

ਅਚਰਜ ਹੈ ਸਬਿ ਹੀ ਨੈ ਨੁਤ ਕੀ ॥ ੯੬ ॥

ਕੀਰਤਿ ਜੌਨ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ¹।

ਮਨੋ ਮਾਲਤੀ ਖਿਲੀ ਸੁਵਾਸੀ¹।

ਜਾਂ ਕੋ ਸੁਜਸ ਰਹੈ ਜਗ ਮਾਂਹੀਂ।

ਸੋ ਜਨ ਜੀਵਤ ਸਦਾ ਰਹਾਂਹੀਂ ॥ ੯੭ ॥

ਅਹੋ¹ ਧੰਨਜ ਜੀਵਣ ਬੁਧਿ² ਕਹੋ।

ਦੈ ਤਨ ਕਾਚ ਸਾਚ ਪਦ ਲਹੋ¹।

ਜਿਸ ਤਨ ਕੀ ਇਕ ਮਿਲਤ ਨ ਪਾਈ।

ਸੋ ਦੈ ਮੁਕਤਿ ਅਮੋਲਕ ਪਾਈ ॥ ੯੮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਿਖਿ ਜੀਵਨ ਕੀ ਕਰਨੀ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁ ਬਰਨੀ¹।

ਬੰਸ ਬਢੈ ਯਾਂ ਕੋ ਬਹੁ ਮਹੀ¹।

ਦੀਨੋ ਬਰ ਚੀਨੋ ਅਬਿ ਸਹੀ ॥ ੯੯ ॥

ਦਿਜ ਅਨੰਦ ਭਾ ਨੰਦਨ¹ ਪਾਯੋ।

ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਰਤ ਸਿਧਾਯੋ।

ਲੋਗਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਸਿ¹ ਜਾਨਾ।

ਕੀਨ ਕਾਮ ਉਨਿ ਸਾਮ¹ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੦੦ ॥

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਤ ਦੂਜਨ ਜਿਵਾਏ।

ਤਜੋਂ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ ਦਿਖਰਾਏ।

ਕੀਰਤਿ ਫੈਲੀ ਜਗਤਿ ਮਝਾਰੀ।

ਚਾਂਦ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ¹ ਉਜਯਾਰੀ² ॥ ੧੦੧ ॥

ਸਜਨ ਚਕੋਰਨਿ ਕੋ ਸੁਖਕਾਰੀ।

ਸਸ ਸਿਸਨਿ ਕੋ ਪੌਸਨ ਹਾਰੀ ॥ ੧੦੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਧੰਨਜ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹੈਂ,

¹ਉਸਤਤ ਕੀਤੀ।

¹ਕੀਰਤੀ ਰੂਪ ਚਾਨਣੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ।

¹ਹੇ ਭਾਈ। ²ਭਾਈ ਜੀਵਣ ਜੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ।

¹ਲੈ ਲਿਆ।

¹ਕਹੀ।

¹ਧਰਤੀ (ਉੱਪਰ)।

¹ਹੁਣ ਠੀਕ (ਹੋਇਆ) ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

¹ਪੁੱਤਰ।

¹ਰਾਮ ਚੰਦ ਰੂਪ।

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ।

¹ਵਰਗੀ। ²ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਧੰਨ੍ਯ ਗੁਰੂ ਜਗ ਮਾਨ।
ਬਿਨੈ ਕਰਤ ਜੁਗ ਅੰਗੁ ਕਵਿ,
ਬਖਸ਼ੋ ਸਿੱਖੀ ਦਾਨ ॥ ੧੦੩ ॥

ਕਿਤਕ ਮਾਸ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ
ਬਸਿ ਰਸਿ¹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ²।
ਪੁਨ ਆਏ ਕੀਰਤ ਪੁਰੈਂ,
ਮਗਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖ ਦੇਤ ॥ ੧੦੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕੀਰਤ ਪੁਰੀ ਨਿਕਟਿ ਜਬਿ ਆਏ।
ਸੁਨਿ ਲੋਗਨ ਮਨਿ ਮੋਦ ਬਢਾਏ।
ਮੰਗਲ ਮਯ ਸਮਾਜ ਸਬਿ ਸਾਜੇ¹।
ਨੌਬਤ ਘੁਰੀ¹ ਪੁਰੀ ਦਰਵਾਜੇ ॥ ੧੦੫ ॥
ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਗਰੀ ਛਿਰਕਾਈ¹।
ਤੌਰਨ ਮਾਲ¹ ਪਤਾਕ² ਝੁਲਾਈ।

ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਅਤਿ ਸੁਗੰਧਿ ਮਹਕਾਈ।
ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਤੇ ਬਾਦ¹ ਬਜਾਈ ॥ ੧੦੬ ॥
ਮਿਲੇ ਅੰਗੁ ਕਰਿ ਮੰਗਲਚਾਰੈਂ।
ਭੇਟ ਤਿਹਾਵਲ¹ ਦਏ ਅਪਾਰੈਂ।
ਕਰਤਿ ਆਰਤੀ ਆਰਤ ਹਰ ਕੀ¹।
ਪੁਸ਼ਪ¹ ਚਢਾਇੰ ਗਾਇੰ ਗੁਨ ਵਰ² ਕੀ
॥ ੧੦੭ ॥

ਥਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਮਧ ਦਰਵਾਰੈਂ।
ਦੇਵਨ ਯੁਤ ਸੁਰਪਤਿ ਜਨੁ ਭਾਰੈਂ।
ਬਰਤਯੋ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਬਹੁ ਸਬਿ ਕੋ।
ਨਿਰਖੈਂ ਸਿੱਖ ਕੋਕ ਜਨ ਰਵਿ ਕੋ¹ ॥ ੧੦੮ ॥
ਸੂਰਜ ਮੱਲਾਦਿਕ ਸਭਿ ਮਿਲੇ।
ਗੁਰੁ ਸਿਤਕਾਰੇ ਆਨੰਦ ਭਿਲੇ¹।
ਪੁਨ ਅੰਤਹਿ-ਪੁਰ ਮੈਂ¹ ਗੁਰੁ ਗਏ।
ਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸੁ ਦਏ¹ ॥ ੧੦੯ ॥

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਵਸ ਕੇ। ²ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਘਰ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ।

¹ਵੱਜੀ।

¹ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਿੜਕਾ ਕੀਤਾ।

¹ਬੰਦਨ ਵਾਰ-ਮੰਗਲ ਸਮੇਂ ਫੁੱਲ, ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਲਾ ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਪਰ ਲਟਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ²ਝੰਡੀਆਂ।

¹ਵਾਜੇ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

¹ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੀ।

¹ਫੁੱਲ। ²ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਜਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਚਕਵੇ (ਗੁਰੂ) ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਮਿਲ ਕੇ।

¹ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਕੌਤਕਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤੇ ਚੰਗੇ ਅਨੰਦ ਦਿੱਤੇ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੋਦ ਮੈਂ ਲਏ।
 ਮਨ ਭਾਵਤ ਦੁਲਰਾਵਤ ਭਏ।
 ਮਨੋ ਬਿਸ਼ਨੁ ਸਹਿ ਜਿਸ਼ਨਾ ਸੁਹਾਏ।
 ਸਬਿ ਪ੍ਰਵਾਰ ਉਦਾਰ ਦਿਖਾਏ। ॥ ੧੧੦ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੁ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਬਾਸੇ।
 ਨਿਜ ਜਨ ਪੁਰ ਜਨ ਸੁਖਦ ਹੁਲਾਸੇ। ॥ ੧੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪੈ,
 ਪੌਢੇ ਥੇ ਮੁਦ ਧਾਰ।
 ਸਿੱਖ ਬਿਦੇਸੀ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨਿ,
 ਕਰਤੇ ਅਏ ਉਦਾਰ ॥ ੧੧੨ ॥

*ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ:

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਰਿਬਰਾਇ। ਗੁਰ ਸੀਘਰ,
 ਉਠੇ ਲਗੀ ਜਾਨੂ ਪਰ ਚੋਟ।
 ਤਜਿ ਪਰਯੰਕ ਥਿਰੇ ਆਸਨ ਪਰ,
 ਕੀਨੋ ਅਦਬ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਮੋਟ।
 ਕਾਰਨ ਸੀਘ੍ਰਤਾ ਕਾ ਸਿੱਖਨਿ,
 ਬੁਝਯੋ ਤਬਿ ਗੁਰ ਕੀਨ ਬਖਾਨ।
 ਹਰਿ ਬਪੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬਾਨੀ,
 ਅਨਭੈ ਰੂਪ ਬੇਦ ਅਧਿਕਾਨ। ॥ ੧੧੩ ॥
 ਤਰਨੀ ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੋ ਤਰਨੀ,
 ਕਰਨੀ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖਦ ਕਲਯਾਨ।
 ਹਰਨੀ ਆਸੁਰਿ ਸੰਪਤਿ ਹਰਨੀ,
 ਘਰਨੀ ਚਿਤ੍ਰਨਿ ਤਰਨੀ ਜਾਨ।
 ਕਰਨੀ ਕੁਮਤਿ ਹੇਤ ਬਾਘਨਿ ਸੀ,

‘ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ।
 ‘ਇੰਦ੍ਰ ਸਣੇ।
 ‘ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

‘ਸੁਖ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ।

‘ਪਲੰਘ ਉੱਪਰ।
 ‘ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

*ਇਸ ਥਾਂ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਦ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ਛਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
 ਚੁੰਕਿ ਇਹ ਦ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦ੍ਰੈਯੇ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿ
 ਚਰਨ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ੧੬-੧੨ ਤੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ
 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਨ ੩੧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹਨ ਤੇ ੧੬-੧੫ ਤੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਤੇ
 ਅੰਤ ਗੁਰ ਲਘ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਸ੍ਰੈਯਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ
 ਇਸੇ ਲਈ ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ਛਾਪਿਆ ਹੈ।

‘ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ।

‘ਗੋਡੇ ਉੱਪਰ।

‘ਬਹੁਤਾ।

‘ਕਾਹਲੀ ਦਾ ਸਬੱਬ।

‘ਸਰੂਪ।

‘ਸੁਤੇ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ, ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ।

‘ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰਨ ਲਈ ਬੇੜੀ ਹੈ।

‘ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

‘ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤਾ ਰੂਪ ਹਰਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

‘(ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀਆਂ) ਮੂਰਤਾਂ ਘੜਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਣੇ।

‘ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਰੂਪ ਹਥਣੀ (ਦੇ ਮਾਰਨ) ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰਨੀ ਵਰਗੀ
 ਹੈ।

ਦਾਵਾਗਨਿ ਸੀ ਜਗ ਬਨ ਹੇਤ'।

ਬਾਰੀ ਸੁਮਤਿ ਹੇਤ ਵਰ ਵਾਰੀ' ,

ਕਜਾਰੀ ਸੰਪਤਿ ਭਗਤੀ ਖੇਤ' ॥ ੧੧੪ ॥

ਪਾਪਨ ਸਲਭਨ ਖਾਪਨਿ ਸਾਪਨਿ'।

ਜਾਪਨ ਤਾਪਨ ਧ੍ਰਾਪਨਿ ਬਜਾਰਿ'।

ਕਰਨੀ ਗਜਾਨ ਅਗਨਿ ਕੋ ਅਗਨੀ' ,

ਹਰਨੀ' ਪਾਠਕ ਕੇਰ ਬਿਕਾਰ।

ਧਰਨੀ' ਗੁਰੁ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਧਰਨੀ²,

ਦਰਨੀ ਅਘ ਬਨ ਕਰਨੀ ਜਾਨ'।

ਅਗਨੀ ਦੁਰਵਾਸਨ ਘਾਸਨ ਕੋ' ,

ਜਨ ਮਨ ਬਨ ਕੋ ਮਲੈ ਸਮਾਨ' ॥ ੧੧੫ ॥

ਨਾਸੈਂ ਭਵ ਦੁਖ ਬਿਨ ਪ੍ਰਯਾਸੈਂ' ,

ਦਾਸੈਂ ਨਿਜ ਸੁਖ ਖਾਸੈਂ ਦਾਇ'।

ਬਾਨੀ ਸੁਖਦ ਮਹਾਨੀ ਗੁਰੁ ਕੀ,

ਦਾਨੀ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਬਹੁ ਭਾਇ'।

ਜੇ ਹਮ ਅਦਬ ਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਯਾਂ ਕੋ,

ਤੋ ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਕਰਿ ਹੈਂ ਕੈਸ।

ਬਿਨ ਭੈ ਅਦਬ ਨ ਸ੍ਰੇਯ' ਦੇਯ ਯਹਿ,

ਯਾਤੈ ਰਾਖਹੁ ਭੈ ਸਬਿ ਏਸ ॥ ੧੧੬ ॥

ਕਰੈ ਨ ਭੈ ਜੋ ਗੁਰੁਬਾਨੀ ਕਾ,

ਸੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਕੋ ਪਜਾਰਾ ਨਾਹਿ।

ਜੋ ਭੈ ਕਰੈ ਤਰੈ ਭਵ ਸਾਗਰ,

ਫਰੈ ਨ ਜਮ ਲਰ ਡਰ ਧਰਿ ਤਾਂਹਿ'।

ਬਾਨੀ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਬਾਨੀ,

ਮਾਨੀ ਮਨ ਜਿਨ ਨਿਸਚੇ ਆਹਿ ॥ ੧੧੭ ॥

*ਚੌਪਈ:

'ਜਗਤ ਰੂਪ ਜੰਗਲ (ਦੇ ਸਾੜਨ) ਵਾਸਤੇ ਡਉਂ ਅਗਨੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।

'ਚੰਗੀ ਮਤਿ ਦੀ ਬਗੀਚੀ (ਨੂੰ ਖਿੜਾਉਣ) ਲਈ ਚੰਗਾ ਪਾਣੀ ਹੈ।

'ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਖੇਤ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਹੈ।

'ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਮੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੱਪਣੀ ਹੈ।

'ਜਪਾਂ ਤਪਾਂ ਨੂੰ ਰਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਉਣ ਹੈ।

'ਗਿਆਨ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ (ਅਗਨੀ) ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

'ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

'ਧਾਰਨ ਲਈ। ²ਧਰਤੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।

'ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਹਥਣੀ ਵਾਂਗ ਦਲਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣੇ।

'ਖੋਟੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਘਾਹ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਲਈ ਅੱਗ ਰੂਪ ਹੈ।

'ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਰੂਪ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਦਨ ਵਾਂਗ ਹੈ।

'ਜਤਨ।

'ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸੁਖ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

'ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

'ਕਲਿਆਣ, ਮੁਕਤੀ।

'ਤਿਸ ਦਾ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਜਮ ਉਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਫੜੇਗਾ।

*ਇਥੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੧੮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ 'ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਜੋਗ ਤਪ ਸਾਧਨ' ਤੋਂ ਇਸੇ ਹੀ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੬੫ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ 'ਗਈ ਬੀਤ ਪਰ ਜੀ ਨ, ਪਿਤਾ ਸਾਥ ਅਰਜੀ ਨ,

ਧਨ' ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਲੋਂ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਾਰੀ ਤੇ ਕੁਛ ਕਾਪੀ ਨਵੀਨ ਰਚੀ ਭਾਈ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ' ਇਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਰਚਨਾ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੦੧ ਤੋਂ ੪੦੪ ਤੱਕ ਚਾਰ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ: ੧. ਇਸ ਬਿਸ਼ੁਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੧੭, ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਪੰਨਾ ੪੦੦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ 'ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ' ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ੪੦੧ ਪੰਨੇ ਤੇ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਆਖੇਪਕਾਰ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਛੰਦ ਮੇਲਣਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਐਉਂ ਇਸ ਅੰਕ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ੨. ਪੰਨਾ ੪੦੧ ਤੇ ਚੌਪਈ ਛੰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣਾ ਵੀ ਉੱਕ ਗਿਆ ਹੈ। ੧੧੮ ਅੰਕ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ 'ਚੌਪਈ' ਸ਼ਬਦ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ੩. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਪਈ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਛਾਪਾ ਵੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਰਚਿਤ ਰਚਨਾ ਵਾਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਛਾਪੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜੋ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਅਕੱਟ ਸਬੂਤ ਹੈ। ੪. ਪੰਨਾ ੪੦੦ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ਦਾ ਨੰ: ੧੩ਵਾਂ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਪਈ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ੪੦੫ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਛੰਦ ਨੰ. ੪ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪਿਛਲਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਬਿਸ਼ੁਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਖੇਪ ਹੋਏ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ੫. ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਛੰਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਛੰਦ ਦਾ ਅੰਕ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਪਈ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ੬. ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੯੩ ਤੇ ਜੋ ਬਿਸ਼ੁਮ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨੰ: ੩੨ ਹੈ। ਅਗੋਂ ੩੩ ਨੰ: ਬਿਸ਼ੁਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਿਸ਼ੁਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਸਦਿਆਂ ਕਵਿ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। "ਜੈਹੈਂ ਜਿਮ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਗੌਰੇ ਕੇ ਬਖਸ਼ੈਹਿੰ। ਗੁਰਤਾ ਦੈ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਆਪ ਲੋਕ ਨਿਜ ਜੈਹਿੰ। ਇਤਕ ਗਾਥ ਬਰਨਨ ਭਵੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਪਤਮ ਕੇਰ। ਇਸ ਅੱਧਯਾਇ ਮੈਂ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਸਬਿ ਸਿਖ ਸਜਨ ਦਲੇਰ।"

ਪਰ ਜਦ ਇਸ ੩੩ ਨੰ: ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੪੨੭ ਪੰਨੇ ਤੇ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ "ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ.... ਅਸਟਮ ਗੁਰ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਮਾਪਤੰ ਨਾਮ ਚੌਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ॥ ੩੪ ॥" ਹੁਣ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ੩੩ ਨੰ: ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੇ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਗੋਂ ੩੪ ਨੰ: ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ੭. ਕਵਿ ਜੀ ਹਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ਅਤੇ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਅਗੋਂ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਪਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਅੱਠਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਹਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੰਮਤ ਥਿੱਤ ਤੇ ਵਾਰ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਆਏ ਹਨ ਅਗੋਂ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਇਸ ਕਵਿ ਨੇਮ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ੮. ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੀ ਆਖੇਪਕਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ, ਤੋਲ, ਬਹਰ, ਤੁਕਾਂਤ ਤੇ ਕਾਫੀਆ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਲੰਕਾਰ ਆਦਿ ਕਾਵਿ ਗੁਣਾ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸਗੋਂ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇਹ ਤੇ ਇਸ ਵਰਗੀ ਹੋਰ ਰਚਨਾ ਜੋ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਪੈਰ ਟੁਕਾਂ 'ਚ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਤੇ ਅਗੋਂ ਦੱਸਦੇ ਚਲਾਂਗੇ।

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਜੋਗ ਜਪੁ ਸਾਧਨ।
ਅਨਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਮਨੈ ਅਰਾਧਨ।
ਜੋ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਕੈ ਭੈ ਬਾਣੀ।
ਸੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਮਰੇ ਮਨ ਭਾਣੀ ॥ ੧੧੮ ॥
ਜਬਿ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰਾਂ ਤੇ ਸੁਣਿਓ।
ਸ਼ਬਦ ਮਹਾਤਮ ਮਨ ਮੈਂ ਗੁਣਿਓ।
ਹਾਥ ਜੋਰ ਕੈ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ।
ਗੁਰੂ ਅੱਗਰ ਹੈ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ੧੧੯ ॥
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਵਰ ਦੀਜੈ ਸੁਆਮੀ।
ਬਾਣੀ ਰਟੈਂ ਸੁ ਅੰਤਰਿਯਾਮੀ।

'ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਰਾਧਨਾ (ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲੋਂ)।

'ਬਚਨ ਕਿਹਾ।

'ਉਚਾਰਨ ਕਰੀਏ।

ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਵਾਹ ਧਾਰ ਬਹਿ ਬਾਂਕੀ।

ਮੁਕਤਿ ਸਰੂਪੀ ਬਿਚਰੈ ਕਾਂਕੀ ॥ ੧੨੦ ॥

ਪੁਨ ਦੀ ਜੈ ਮਹਿਮਾ ਇਹ ਕੇਰੀ।

ਬਿਧਨਾ ਕਰਮਨਿ ਕਾਟੇ ਬੇਰੀ।

ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਚੰਦਨ ਸਮ ਜਾਨੋਂ।

ਸੀਤਲ ਰਿਦੈ ਤਾਪ ਤ੍ਰੈ ਹਾਨੋਂ ॥ ੧੨੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਏ,

ਬਰ ਦੀਨੋਂ ਇਹ ਭਾਇ।

ਗੁਰੁਮਤਿ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ,

ਨਿਭੈ ਸਦਾ ਸਮਦਾਇ ॥ ੧੨੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਏਕ ਦਿਵਸ ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ।

ਗਵਨਤਿ ਜਾਤੇ ਚੜੇ ਉਤੰਗ।

ਉਚੇ ਪਰਬਤ ਸਿਖਰ ਖਲੋਏ।

ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ ਮਗਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਏ^੨ ॥ ੧੨੩ ॥

ਸਿੱਖਨਿ ਮਨਿ ਅਤਿ ਅਚਰਜ ਆਯੋ।

ਬਿਟਪਾ ਨਾ ਜਲ ਗੁਰੁ ਕਹਾ ਲੁਭਾਯੋ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਪੂਛੀ ਗਾਥ।

ਹਮ ਅਲਪੰਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਥ ॥ ੧੨੪ ॥

ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਉਦਯਾਨ ਖਲੋਏ।

ਸੰਗਤਿ ਸਹਿਤ ਸ੍ਰਮਤਿ ਅਤਿ ਹੋਏ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਕਹਾ ਸੁਨਾਈ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਨ ਤੁਮ ਅਤਿ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੧੨੫ ॥

ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੇ ਤਾਰਨ ਹਾਰੋ।

ਕਲ ਕੇ ਦੋਖ ਨਿਵਾਰਨ ਵਾਰੋ।

ਗੁਢ ਗਿਰਾ ਤੁਮ ਬੁਝਨ ਕਰੀ।

ਭਵ ਤਾਰਨ ਕੇ ਹੋਵਹਿ ਤਰੀ^੨ ॥ ੧੨੬ ॥

ਸੁੰਦਰ ਧਾਰਾ ਵਗ ਪਵੇ।

ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੁਕਤਿ ਸਰੂਪ (ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ)
(ਕਾਂਕੀ) ਕਾਂਖੀ (ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ) ਹੋਕੇ ਵਿਚਰੇ।

ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ।

(ਬਿਧਨਾ) ਬਿਧਾਤਾ ਦੇ (ਲਿਖੇ) ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬੇੜੀ ਕੱਟ ਦਿਉ।

ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏਂ।

ਹਿਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ (ਅਸੀਂ) ਨਾਸ ਕਰ
ਲਈਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ।

ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਉੱਚੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ।

ਰਸਤੇ। ਤੱਕੇ।

ਬਿੱਛ।

ਉਜਾੜ ਵਿੱਚ।

ਬਹੁਤ ਥੱਕੇ ਹੋਏ।

ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ)।

ਗੁਪਤ ਬਾਣੀ।

ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ) ਬੇੜੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਏ,
ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ ਕੇ ਬੈਨ।
ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਿਤ ਭੇ,
ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਗਤਿ ਦੈਨ ॥ ੧੨੭ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਪੁਹਮੀ¹ ਜਾ ਪੁਕਾਰੀ ਚਤੁਰਾਨਨ² ਅਗਾਰੀ,
ਮੋ ਪੈ ਭਯੋ ਬੋਝ ਭਾਰੀ ਰਾਖ ਲੀਜੈ ਮੋ ਅਨਾਥ ਕੋ।
ਕਪਟਿ, ਕਠੋਰ, ਹਿੰਸਕਾਰ¹, ਮਗ ਚੋਰ², ਪੁਨ;
ਲੰਪਟ¹ ਬਟੋਰ ਜੋਰ ਕਰਤਿ ਕੁਪਾਥ ਕੋ²।

¹ਧਰਤੀ। ²ਬ੍ਰਹਮਾ।

¹(ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ) ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਰਾਹ ਮਾਰ।

¹ਵਿਭਚਾਰੀ। ²ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਧੱਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ) ਖੋਟੇ ਰਸਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ।

¹ਸਫਲ ਭਾਵ ਮੁਕਤਿ ਕਰਨ ਨੂੰ।

ਬਿਧਨਾਂ¹ ਸੁਨਾਯੋ ਅਵਤਾਰ ਧਰਮ ਆਯੋ ਹਰੀ;
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦੇਵ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਸਨਾਥ ਕੋ¹।

ਸੰਕਟ ਹਰਨਹਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਸੁਧਾਰ,
ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਪਧਾਰ¹ ਜਸ ਫੈਲਿਯੋ ਗੁਰੂ ਗਾਥ ਕੋ

¹(ਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਜਾ ਕੇ।

॥ ੧੨੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ।
ਭੇ ਅਵਤਾਰ ਪਾਪ ਗਨ ਹਾਨਕ¹।
ਤਿਨੋਂ ਪਖੰਡੀ ਮਤ ਕਰਿ ਚੂਰਨ¹।
ਭਰਾ ਜਹਾਜ ਨਾਮ ਦੈ ਤੂਰਨ¹ ॥ ੧੨੯ ॥

¹ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ।

¹ਛੇਤੀ।

ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਕੋ ਲੀਨ ਚੜ੍ਹਾਈ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸਿਖਾਈ।
ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਛੈ।
ਘੁੰਮਣ ਘੇਰ ਸਿੰਧੁ ਕੇ¹ ਕਾਛੇ² ॥ ੧੩੦ ॥

¹ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀ ਦੇ (ਅੰਦਰ)। ²ਸੁੰਦਰ (ਜਹਾਜ਼)।

ਕ੍ਰਮਤ¹ ਭਾਰ ਸੈਂ ਫੂਟਤ ਭਯੋ।

¹ਫਿਰਦਿਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ।

ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੈ ਬਿਥਰ¹ ਸੁ ਗਯੋ।

¹ਖਿੰਡ ਗਿਆ।

ਘਾਟ ਪਹੁੰਚਬੇ ਮਾਰਗ ਛੂਟਯੋ¹।

¹ਘਾਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਨਜਾਰੇ ਨਜਾਰੇ ਹੈ ਦੁਖੁ ਘੂਟਿਯੋ¹ ॥ ੧੩੧ ॥

¹ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਘੁੱਟ ਲਿਆ ਭਾਵ ਪਕੜ ਲਿਆ।

ਤਿਨ ਕੋ ਹਮ ਅਥਿ ਦੇਖਤ ਭਏ।

ਸਭਿ ਬੂਡੇ ਕੈ ਕਿਛੁ ਰਹਿ ਗਏ।

ਸਾਰੇ ਡੁੱਬ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਕੁਝ (ਬਚ) ਰਹੇ ਹਨ।

ਭੈ ਦਾਇਕ ਸੁਨ ਕੈ ਬਚ ਗੁਰੁ ਕਾ।

ਟੂਟਿਉ ਧੀਰਜ ਸੰਗਤਿ ਉਰ ਕਾ ॥ ੧੩੨ ॥

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕੈ ਸੰਗਤਿ ਬੂਝਿਓ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦੇਵ ਨਾ ਹਮ ਕਿਛੁ ਸੂਝਿਓ।

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਹਮ ਕੋ ਸਮਝਾਵੋ।

ਹਮਰੇ ਮਨ ਕਾ ਭਰਮ ਮਿਟਾਵੋ ॥ ੧੩੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਏ,

ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ ਕੈ ਬੈਨ।

ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਿਤ ਭੇ,

ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਗਤਿ ਦੈਨ ॥ ੧੩੪ ॥

ਕੁਛੁ ਥੋਰੇ ਹੂੰ ਕਾਲ ਤੇ,

ਮਤ ਪਖੰਡ ਅਤਿ ਫੈਲ।

ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰੇ ਸਿੱਖ ਭ੍ਰਮਿ ਜਾਲ ਸੈਂ,

ਗਈ ਛੁਟ ਗੁਰ ਗੈਲ। ॥ ੧੩੫ ॥

ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਚੌਪਈ:

ਸੇ ਦੇਖਤਿ ਚੜ੍ਹਿ ਸੈਲਿ ਉਤੰਕਾ।

ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ ਤੇ। (ਉਤੰਗਾ-ਉੱਚਾ)।

ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਮਿਟੈ ਕਲੰਕਾ।

ਹੇ ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਬਿਨਤਿ ਸੁਨ ਲੀਜੈ।

ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸੰਸਾ ਛੀਜੈ ॥ ੧੩੬ ॥

ਨਾਸ ਹੋਵੇ।

ਯਹਿ ਜਹਾਜ ਫਿਰਿ ਮਿਲੈਂ ਕੇ ਨਹੀਂ।

ਜੁਦਾ ਰਹੈਂ ਕਿ ਮਿਲ ਹੈਂ ਕਹੀਂ।

ਗੁਰੁ ਕੋ ਪੰਥ ਗੁਰੁ ਕੋ ਲਾਜ।

ਸਦਾ ਕਰਤਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਕਾਜ ॥ ੧੩੭ ॥

ਹੇ ਗੁਰੁ ਤੁਮ ਹੋ ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦ।

ਕੀਰਨ ਤੇ¹ ਗੁਰੁ ਕਰਤਿ ਨਰਿੰਦ²।

¹ਕੰਗਾਲਾਂ ਤੋਂ। ²ਰਾਜੇ।

ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰੁ ਤਬੈ ਉਚਾਰਾ।

ਸਿੱਖਨਿ ਮਨਿ ਸੰਦੇਹਿ¹ ਨਿਵਾਰਾ ॥ ੧੩੮ ॥

¹ਸੰਸਾ।

ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਮਤਿ ਕਿਨ ਕੀ¹ ਭਰਮੈ।

¹ਕਈਆਂ (ਸਿੱਖਾਂ) ਦੀ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਸੰਦ ਮਾਨ ਕਰਿ ਘਰ ਮੈਂ।	ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮਸੰਦ ਹੰਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।
ਮਾਯਾ ਲੋਭਿ ਜਾਇੰ ਬੌਰਾਇ।	ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।
ਘਰਿ ਘਰਿ ਨਿਜ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਹਾਇੰ ॥ ੧੩੯ ॥	
ਬਿਗਰ ਜਾਇ ਸਭਿ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ।	
ਕਪਟੀ ਗੁਰੂ ਬਨੈਂਗੇ ਭੇਖੀ।	
ਜਬਿ ਹਮ ਦਸਮਾਂ ਜਾਮਾਂ ਪਹਿਰੇਂ।	
ਲਿਓਂ ਨਿਕਾਰ ਸਿੰਧ ਕੀ ਲਹਿਰੇਂ ॥ ੧੪੦ ॥	
ਪੁਨ ਬਟੋਰਾ ਹਮ ਸੰਗਤ ਸਗਰੀ।	ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ।
ਦੇਉਂ ਬਸਾਇ ਗੁਰੂ ਮਗ ਨਗਰੀ।	ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੰਥ ਦੀ ਨਗਰੀ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।
ਅਸੁਰਾ ਜੀਤ ਕੇ ਧਰਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ।	ਦੈਂਤਾਂ ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ।
ਝੁਲੇਂ ਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਅਸਥਾਨਾ ॥ ੧੪੧ ॥	
ਤੇਗ ਧਨੀ ਬਹੁ ਦੇਗਾ ਚਲਾਵੈ।	ਲੰਗਰ।
ਦੁਸ਼ਟ ਪਖੰਡੀ ਮਾਰ ਖਪਾਵੈ।	
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸੁ ਪੁਨ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ।	
ਛਿਮਾ ਭੂਲਾ ਗੁਰੂ ਪਗ ਲਪਟਾਵੈ ॥ ੧੪੨ ॥	ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਵਾ ਕੇ।
ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਕਹੈਂ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬੈਨਾ।	ਕੋਮਲ ਬਚਨ।
ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਮਨਿ ਅਤਿ ਹਰਿਖੈਨਾ।	ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਆਪ ਕੀ ਸਰਨਾ।	
ਗੁਰੂ ਜਹਾਜ ਚੜ੍ਹ ਸਿੱਖਨਿ ਤਰਨਾਂ ॥ ੧੪੩ ॥	
ਹਮ ਜੜ੍ਹ ਜੀਵ ਕਪਟ ਕੀ ਖਾਨੀ।	
ਤੁਮ ਰੱਛਕ ਪ੍ਰਭ ਸਾਰਿੰਗ ਪਾਨੀ।	ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੋ।
ਇਹ ਕਲਿ ਕਾਲ ਕਠਿਨ ਅਤਿ ਘੋਰਾ।	
ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭ ਉਬਰਨ ਮੋਰਾ ॥ ੧੪੪ ॥	ਸਾਡਾ ਬਚਾਅ (ਹੋਵੇਗਾ)।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੈਂ ਸੁਨੋ ਸਭਿ ਸੰਗਤ।	
ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਪੰਗਤ।	
ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਟੈ।	ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਤਿਨ ਕੇ ਸਕਲ ਕਲੂਖਤਾ ਕਟੈ ॥ ੧੪੫ ॥	ਪਾਪ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਬਾਣੀ ਗੁਰੁ ਬਰਨੀ।	ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਉਚਾਰੀ ਹੈ।
ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੋ ਜਾਣੋ ਤਰਨੀ ॥ ੧੪੬ ॥	ਬੋਝੀ।
ਦੋਹਰਾ:	

ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ,
ਸਿੱਖਿਨਿ ਕੇ ਸੁਖ ਦੀਨ।
ਨਿਜਿ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਤ ਲਖਿ',
ਗੁਰੂ ਤਜਨ ਚਿਤ ਕੀਨ' ॥ ੧੪੭ ॥

'ਜਾਣ ਕੇ।

'ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਚਿਤਵਨੀ ਕੀਤੀ।

ਸਪਤਮ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਤਖਤ ਪੈ,
ਗੁਰੂ ਬਨਾਵਨ ਹੇਤ।
ਬਡ ਸੁਤ ਕੇ ਤਜਾਗਨ ਕੀਯੋ,
ਛੋਟੇ ਕੇ ਪਦ ਦੇਤ' ॥ ੧੪੮ ॥

'ਗੁਰਤਾ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇਣਾ (ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

ਬਡੋ ਨਿਲਾਇਕ ਜਾਨ ਕੈ,
ਦੀਯੋ ਤਜਾਗ ਗੁਰਦੇਵ।
ਬੇਦੀ ਭੱਲੇ ਤੇਹਣ ਜੋ,
ਸੋਢੀ ਅਏ ਅਮੇਵ' ॥ ੧੪੯ ॥

'ਬਹੁਤੇ।

ਚੌਪਈ:

ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਕੇ ਬੁਲਵਾਏ।
ਸੁਭਟ ਸੂਰਮੇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ।
ਚਾਰੇ ਦਿਸ ਮੈਂ ਸੰਗਤਿ ਬ੍ਰਿੰਦ।
ਮੱਧ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਵ ਸੱਕ੍ਰ ਮਨਿੰਦ' ॥ ੧੫੦ ॥

'ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ।

ਦੋਹਰਾ:

ਹੁਕਮ ਲਿਖਯੋ ਸਭਿ ਸੰਗਤੀ,
ਔਰ ਮਸੰਦਨਿ ਓਰ'।
ਮਗ ਮੈਂ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਈਓ
ਨਹਿੰ ਦੇਖੋ ਨਿਸ ਭੋਰ' ॥ ੧੫੧ ॥

'ਤਰਫ਼।

'ਰਾਤ ਦਿਨ।

ਚੌਪਈ:

ਪਸਚਮ ਪੂਰਬ ਉੱਤ੍ਰ ਦੱਖਨ।
ਹਲਕਾਰੇ ਉਠਿ ਤੁਰੇ ਬਿਚੱਛਨ'।
ਹੁਕਮ ਸੁਨਤਿ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਆਏ।
ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਲਜਾਏ ॥ ੧੫੨ ॥
ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਮਾ ਦੇਖਿ ਮਾਸੰਦ।
ਦਰਸ ਕਰਾਵੈਂ ਗੁਰੂ ਬਖਸਿੰਦ।
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਵੈਂ।

'ਚਤੁਰ।

ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਗੁਰ ਤੇ ਬਰ ਪਾਵੈਂ ॥ ੧੫੩ ॥

ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਨੇ ਯਹਿ ਸੁਨ ਲੀਨੋਂ।

ਬਡੇ ਪ੍ਰੁਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਜਿ ਦੀਨੋਂ।

ਦੂਸਰ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ।

ਦੇਹ ਤਿਆਗਨ ਸਮਿਯੋਂ ਆਇ¹ ॥ ੧੫੪ ॥

¹ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤਬਿੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀ ਫਲੁ¹ ਮੰਗਵਾਯੋ।

¹ਨਲੇਰ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੱਧਿ¹ ਬਿਠਲਾਯੋ।

¹ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਵ ਤਖਤ ਉੱਪਰ।

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਤੀਨ।

ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ ਨਾਰੀਅਰ ਦੀਨ ॥ ੧੫੫ ॥

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕੈ ਮਸਤਕ ਟੇਕਿਓ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਬਪੁ ਸੁਤ ਕੋ ਭੇਟਿਓ¹।

¹ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ (ਜਾਣ ਕੇ) ਮਿਲੇ।

ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰੁਤਿ ਕਹਾ ਉਚਾਰੀ।

ਜਗ ਗੁਰਤਾ ਅਬਿ ਇਨਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ੧੫੬ ॥

ਸਰਬ ਉਪਾਇਨ¹ ਇਨਿ ਕੋ ਦੀਜੈ।

¹ਭੇਟਾ।

ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਫਲ ਸਭਿ ਕੀਜੈ।

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਯਾਂ ਇਨ ਕੇ ਹੱਥ।

ਭੰਜਨ ਘੜਨ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ॥ ੧੫੭ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਵਾਕ ਸਕਲ ਮਾਸੰਦ।

ਦੇਤਿ ਉਪਾਇਨ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ।

ਸਭ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਰੀ।

ਦੇਤਿ ਭੇਟ ਸਭਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ॥ ੧੫੮ ॥

ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਬਾਜਨੇ¹ ਬਾਜੈਂ।

¹ਵਾਜੇ।

ਕਰੈਂ ਨਿਛਾਵਰੁ¹ ਆਰਤੀ ਸਾਜੈਂ²।

¹ਵਾਰਨੇ। ²ਸਜਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚਮਰ ਚਾਰੁ¹ ਢੋਰਤ ਗੁਰੁ ਉਪਰ।

¹ਸੁੰਦਰ।

ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਸਕਲ ਛਿਤ¹ ਉਪਰ ॥ ੧੫੯ ॥

¹ਧਰਤੀ।

ਸਬਦ ਰਬਾਬੀ ਰਾਗੀ ਗਾਵੈਂ।

ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪਾਵੈਂ।

ਭੂਸੁਰ¹ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੈਂ।

¹ਬ੍ਰਾਹਮਣ।

ਲੈ ਲੈ ਜਾਵੈਂ ਗੁਰੈਂ ਜੁਹਾਰੈਂ ॥ ੧੬੦ ॥

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਦਾਨ ਭਿੱਛਕਨ¹ ਕੋ ਦੀਯੋ,
ਰੰਕ¹ ਨ ਦੀਸਤ ਕੋਇ।

¹ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ।

¹ਕੰਗਾਲ।

ਅਨਗਨ ਧਨ ਸੋਂ ਸਭਿ ਭਰੇ,
ਪਾਯੋ ਜਾਚਯੋ ਜੋਇ ॥ ੧੬੧ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ,
ਇਕਰਸ ਧਰਿ ਨਿਜਿ ਧਿਆਨ।

¹ਜੋਤਿ ਅਠਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।

ਜੋਤਿ ਸਮਰਪੀ ਅਸ਼ਟ ਗੁਰੂ¹,
ਦੇਹਿ ਤਿਆਗੀ ਜਾਨ ॥ ੧੬੨ ॥

ਖਬਰ ਜਬੈ ਦਿੱਲੀ ਗਈ,
ਰਾਮਰਾਇ ਸੁੱਧ ਪਾਇ।

¹ਸਿਰ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਝੁਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁ ਪਛੁਤਾਵਤ ਸਿਰਿ ਧੁਨੈ¹,
ਗਿਰਯੋ ਮੂਰਛਾ ਖਾਇ ॥ ੧੬੩ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਸੁਨੀ ਰਾਮਰਾਇ ਪਿਤਾ ਗਏ ਹੈਂ ਸਮਾਇ,

ਗਾਦੀ ਦੀਨੀ ਛੋਟੇ ਭਾਇ¹ ਫਰਿਹਾਦ² ਕਰੀ ਧਾਇ ਕੈ। ¹ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ। ²ਪੁਕਾਰ।

ਪਿਤਾ ਜੋ ਹਮਾਰੋ ਸੋ ਤੋ ਭਾਰੇ ਗੁਰੁਦੇਵ ਹੁਤੇ,
ਬਾਤ ਸੁਨ ਪਾਈ ਸੁਰਲੋਕ ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਕੈ।

ਐਸੋ ਕਾਮ ਕੀਨੋ ਹਮੈਂ ਪਿਤਾ ਛੋਡ ਦੀਨੋ,
ਗਾਦੀ ਤਿਲਕ ਜੋ ਦੀਨੋ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਕੋ ਬੁਲਾਇ ਕੈ।

ਭਯੋ ਦੁਖ ਭਾਰੀ ਦੇਖੋ ਬਾਤ ਕੋ ਬਿਚਾਰੀ

ਬਡੋ ਪੂਤ ਅਧਕਾਰੀ¹ ਛੂਛ² ਰਹਯੋ ਹੋਤੇ ਸਾਹਿ ਕੈ³ ¹ਹੱਕਦਾਰ। ²ਖਾਲੀ। ³ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ।

॥ ੧੬੪ ॥

ਗਈ ਬੀਤ ਪਰ ਜੀ ਨ, ਪਿਤਾ ਸਾਥ ਅਰਜੀ ਨ,
ਧਨ ਹੇਤ *ਲਰਜੀ, ਕੁਮਤਿ ਨਾਹਿ ਤਰਜੀ¹।

¹(ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ) ਲੰਘ ਗਈ (ਗੱਲ) ਦਾ ਜੀਅ ਵਿੱਚ (ਝੁਰੇਵਾਂ) ਨ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੂੰ ਬੇਨਤੀ (ਕਰਕੇ ਮੇਲ) ਨਹੀਂ (ਕਰ ਸਕਿਆ), ਧਨ ਵਾਸਤੇ ਡੋਲਦਾ (ਫਿਰਦਾ) ਰਿਹਾ, ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਨ ਛੱਡੀ। *ਇਥੋਂ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਫਰਜੀ ਸਮਝ ਸਾਹਿ ਬਰਜੀ ਹੈ ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ,

ਜਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਹਰ ਜੀ ਗਏ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕਰ ਜੀ।

‘ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਤਿਸ (ਰਾਮਰਾਇ ਨੂੰ) ਵਰਜਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ (ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ) ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਗਏ ਹਨ (ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣਗੇ)।

ਹਰਜੀ ਨੂੰ ਹੋਹੁ ਵਾਂਹਿ, ਧਰਿ ਜੀ ਮੈਂ ਧੀਰ,
ਯਾਹਿ ਫਰ ਜੀ ਕਰਾਰ, ਆਹਿ ਪੀਰ ਤੂੰ ਭੀ ਵਰ
ਜੀ।

‘ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੇ (ਕੰਮ ਵਿੱਚ) ਤੂੰ ਹਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਬਣ (ਆਪਣੇ) ਜੀਅ ਵਿੱਚ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਇਸ ਜੀਅ (ਦਿਲ) ਵਿੱਚ (ਕਰਾਰ) ਸਥਿਰਤਾ (ਟਿਕਾ) ਫੜ, ਤੂੰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੀਰ ਜੀ ਹੈਂ।

ਕਰਜੀ ਨ ਸਿਖ ਦੇਂਹ, ਮਰਜੀ ਕੀ ਬਾਤ ਏਹ,
ਡਰ ਜੀਵ ਮਾਨੈਂ ਤੋਹਿ, ਪਰਜੀ ਨ ਘਰ ਜੀ।

‘ਸਿੱਖ ਤੇਰੇ ਕਰਜਾਈ ਨਹੀਂ (ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਭੇਟਾ) ਦੇਣ, ਇਹ (ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ) ਮਰਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ (ਇਹ ਸਿੱਖ) ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਪਰਜਾ ਨਹੀਂ ਜੋ (ਜੀਵ) ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾ ਡਰ ਮੰਨਣਗੇ।

॥ ੧੩੫ ॥

‘ਬਹੁਤਾ।

ਕਹੜੇ ਰਾਮਰਾਇ ਮੁਝੈ ਦੁਖ ਹੈ ਮਹਾਂਇ,
ਏਹੁ ਲੋਗ ਲੁੱਟ ਖਾਇ ਜੇਤੋ ਧਨ ਗੁਰੂ ਘਰਿ ਹੈ।
ਮਾਲਕ ਤੋ ਬਾਲਕ ਹੈ ਤਾਲਕ। ਨਰਾਖਤ ਹੈ,
ਜਾਲਕ ਸਿਖਾਲਕ ਨ ਖਾਲਕ ਤੈ ਡਰ ਹੈ।

‘(ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਰਚ ਨਾਲ) ਸੰਬੰਧ।

‘ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਭਾਵ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ।

‘ਧਨ।

ਆਵਤ ਬਿਸਾਲ ਬਿੱਤ। ਦੇਸ ਦੇਸ ਹੂੰ ਤੈ ਨਿੱਤ,
ਲਾਖੇਂ ਹੀ ਮੁਰੀਦ ਚਿੱਤ ਲਾਇ ਸੇਵ ਕਰਿਹੈ।
ਜੇਤਕ ਕਮਾਈ ਸਾਤ ਪੀਢੀ ਕੀ ਉਡਾਈ ਜੈਹ,
ਮਾਈ ਨ ਸੰਭਾਰ ਸਾਕੈ ਭਾਈ ਲਘੁ ਤੁਰ ਹੈ।

‘ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ।

॥ ੧੬੬ ॥

ਚੌਪਈ:

ਔਰ ਖੇਦ। ਇਕ ਮੁਝ ਕੋ ਭਾਰੀ।
ਹਮਰੇ ਬਾਪ ਨ ਆਪ ਵਿਚਾਰੀ।
ਮਮ ਬਿਮਾਤ। ਕੇ ਬਸ ਮੈਂ ਹੈ ਕੈ।
ਤਾਹੀਂ ਕੋ ਪੁਨ ਕਹੜੇ ਸੁਨੈ ਕੈ ॥ ੧੬੭ ॥
ਲਘੁ ਬਾਲਕ ਕੋ ਗੁਰੁਤਾ ਦੀਨੀ।
ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ। ਇਵ ਮੁਹਿ ਖਬਰ ਨ ਕੀਨੀ।
ਅਰ ਸਬ ਸਿਖੈਂ ਕਰੀ ਮਨਾਹੀ।

‘ਦੁੱਖ।

‘ਮੜ੍ਹੇਈ।

‘ਕਿਹਾ ਸੁਣ ਕੇ।

‘ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ।

ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਮਾਨਯੋ ਨਾਹੀ ॥ ੧੬੮ ॥

ਅਬਿ ਸਬਿ ਮੋਹਿ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰ ਹੈਂ।

ਮੁਝ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਰਰ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤਰ ਕੀ ਕਰਤਿ ਬਡਾਈ।

ਸੇਵ ਕਰਤਿ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਮਨ ਲਾਈ ॥ ੧੬੯ ॥

ਨੌਰੰਗ ਕਹਾ ਅਹਾ ਕੁਛ ਕਾਰਨ।

ਜਿਹ ਹਿਤ ਪਿਤ ਤੁਹਿ ਕੀਨ ਬਿਸਾਰਨ।

ਅਜਮਤ ਯੁਤ ਲਾਇਕ ਸਬਿ ਭਾਂਤੀ।

ਤੁਮ ਕੋ ਕੀਨ ਉਨੈ ਬਖਯਾਤੀ ॥ ੧੭੦ ॥

ਫੇਰ ਲਵਾਰਸਾ ਜੋ ਕਰਿ ਦੀਨਾ।

ਬੇ ਮਾਲਕ।

ਕਾਰਨ ਹੈ ਕੁਛ ਇਸ ਮੈ ਪੀਨਾ।

ਭਾਰਾ, ਵੱਡਾ।

ਸੋ ਤੁਮ ਸਾਚ ਬਤੈਹੋ ਜਬ ਹੀ।

ਹੈ ਇਨਸਾਫ ਤੁਮਾਰਾ ਤਬ ਹੀ ॥ ੧੭੧ ॥

ਇਹ ਸੁਨਿ ਕਪਟੀ ਕਪਟ ਅਲਾਵਾ।

ਛਲੀਏ ਨੇ ਛਲ (ਅਲਾਵਾ) ਬਣਾ ਕੇ।

ਸਾਚ ਛਪਾਯੋ ਝੂਠ ਅਲਾਵਾ।

ਕਿਹਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਤਬਿ ਐਸ ਸੁਨਾਯੋ।

ਮੇ ਪਿਤ ਕੇ ਜਬਿ ਤੁਮੈ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੧੭੨ ॥

ਰਾਖੀ ਥੀ ਉਨਿ ਕਸਮ ਉਠਾਈ।

ਸਵਾ ਜਾਮਾ ਦਿਨ ਚਢਤੇ ਤਾਈਂ।

ਪਹਿਰ।

ਮੁਸਲਮੀਨ ਕੋ ਦਰਸੈਂ ਨਾਹੀਂ।

ਯਾਂ ਤੈ ਮੁਝ ਕੇ ਪਠਯੋ ਇਹਾਂ ਹੀਂ ॥ ੧੭੩ ॥

ਪੀਠ ਠੋਕ ਕਰਿ ਅਜਮਤਾ ਪੂਰਨ।

ਕਰਾਮਾਤ ਵਿੱਚ।

ਦੈ ਬਰ ਤੁਮ ਢਿਗ ਭੇਜਯੋ ਤੂਰਨ।

ਛੇਤੀ।

ਆਗੇ ਜੋ ਕੁਛਰਾਵਰਾ ਚਾਹਾ।

ਆਪ ਨੇ।

ਸੋ ਮੈਂ ਅਜਮਤ ਦੈ ਨਿਰਬਾਹਾ ॥ ੧੭੪ ॥

ਕਰਾਮਾਤ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦਿਖਾਈ।

ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਮਾਨੀ ਅਧਿਕ ਬੁਰਾਈ।

ਕੁਝ ਬਿਮਾਤਾ ਹਮਰੀ ਸਿਖਰਾਏ।

ਮੜ੍ਹੇਈ।

ਪਠਯੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਇਸ ਭਾਏ ॥ ੧੭੫ ॥

ਭੇਜਿਆ।

ਤੂੰ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਲੁਟੈ ਹੈਂ।

ਯਾਂ ਤੈ ਹਮ ਤੁਹਿ ਤਜਾਗਨ ਕੈ ਹੈਂ।

।ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਤੂੰ ਬਨ ਗਯੋ।

ਅਬਿ ਹਮਰੇ ਮੁਖ ਨਾਹਿ ਲਗਯੋ ॥ ੧੭੬ ॥

ਸੋ ਇਹੁ ਦੋਸ਼ ਨਹੀ ਕੁਛ ਮੇਰਾ।

ਹੈ ਬਦਨਾਮ ਨਾਮ ਬਡ ਤੇਰਾ।

ਜਜੋਂ ਕੋਊ ਪਸੁ ਕੋ ਹਟਕਾਰੈ।

।ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗਾਰ ਖਸਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰੈ ॥ ੧੭੭ ॥

ਇਹੁ ਫਲ ਤੁਮਰੀ ਸੰਗਤਿ ਕੇਰਾ।

ਮਿਲਾ ਮੋਹਿ ਹੱਕ ਖੋਯੋ ਮੇਰਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਇਮ ਗਾਵਾ।

।ਕਿਹਾ।

ਤੁਮ ਢਿਗ ਜੋ ਗੁਰੁ ਲਿਖਯੋ ਪਠਾਵਾ ॥ ੧੭੮ ॥

ਅਬਿ ਹੀ ਸੋ ਦਿਖਰਾਵੋ ਮੋਹੀ।

ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਸਹੀ ਜੇ ਹੋਹੀ।

ਤੋ ਲੈ ਦੈਹੋਂ ਤੁਹਿ ਗੁਰਜਾਈ* ॥ ੧੭੯ ॥

*ਅੰਕ ਨੰ. ੧੨੯ ਦੀਆਂ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ।
ਇਕ ਤੁਕ ਛਪਣੋਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਕ ਖੋਜ ਤਲਬ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਨਿ ਰਾਮ ਰਾਇ ਪੁਨ ਗਾਈ।

ਵਹਿ ਵੀ ਉਨੈ ਲਯੋ ਚੁਰਵਾਈ।

ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਤੁਮ ਅਜਮਤ ਲਾਈ।

ਲਿਹੁ ਮੰਗਵਾਇ ਪਦਮਨੀ ਨਜਾਈ। ॥ ੧੮੦ ॥

।ਵਾਂਝੂ।

ਰਾਮਰਾਇ ਕਹਿ ਜੋ ਮਨ ਚੈਹੋਂ।

ਔਰ ਠੋਹ ਤੈ ਸੋ ਮੰਗਵੈਹੋਂ।

ਗੁਰੁ ਘਰ ਪਰ ਮਮ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਚਲ ਹੈ।

ਮੁਝ ਸੈਂ ਉਨਿ ਮੈਂ ਦਹਿ ਗੁਨ। ਬਲ ਹੈ ॥ ੧੮੧ ॥

।ਦਸ ਗੁਣਾ।

ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਤੁਮ ਪਤਾ ਬਤਾਵੋ।

ਸੰਗ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੈਂ ਨਿਕਲਾਵੋਂ।

ਪੁਨਾ ਬਹਾਨਾ ਇਨਿ ਇਹ ਕੀਨਾ।

ਸ਼ਾਇਤ ਫਾਰ ਗੁਰੂ ਹੈ ਦੀਨਾ। ॥ ੧੮੨ ॥

।ਸ਼ਾਇਦ (ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਾੜ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਾ ਤੁਮ ਬਕਰੇ ਨਜਾਈ।

ਫਾਰਯੋ ਸਾਬਤ ਲੇਹੁ ਬਨਾਈ।

ਇਨੈ ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਫਾੜਯੋ ਜੋਈ।

ਤਿਸ ਕੋ ਜੋੜ ਨ ਸਕ ਹੈ ਕੋਈ ॥ ੧੮੩ ॥

ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰਾ।

ਮੇਟਿ ਸਕੈ ਨਹਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਕਾਰਾ।

ਨੌਰੰਗ ਕਹਾ ਭਯੋ ਇਨਸਾਫੈ।

ਅਬਿ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਕਰੀਓ ਮਾਫੈ ॥ ੧੮੪ ॥

ਨਿਜ ਜੁਬਾਨ ਸੈ ਤੁਮ ਹੀ ਕਹੀ।

ਗੁਰ ਕਾ ਕੀਨਾ ਮੁੜੈ ਨ ਕਹੀਂ।

ਪੈਗੰਬਰ ਅਵਤਾਰ ਜੁ ਡਰੈਂ।

ਜੇ ਇਹੁ ਪਾਨੀ ਗੁਰੁ ਕਾ ਭਰੈਂ ॥ ੧੮੫ ॥

ਤੋਂ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਕਿਮ ਗੁਰਜਾਈ।

ਸਕੈਂ ਦਿਲਾਇ ਜੁ ਗੁਰੂ ਹਟਾਈ।

ਤੁਮ ਭੀ ਤੋਂ ਹੋ ਅਜਮਤ ਵਾਲੀ'।

'ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਮਾਲਕ।

ਸਿੱਖੀ ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਅਪਨ ਨਿਰਾਲੀ ॥ ੧੮੬ ॥

ਜਬਿ ਜਵਾਬ ਯੋਂ ਸ਼ਹਿ ਤੈ ਪਾਯੋ।

ਮੈਝਰ ਨਾਮਾ' ਤਬੈ ਦਿਖਾਯੋ।

'ਮਹਜਰ ਨਾਮਹ- ਉਹ ਲਿਖਤ ਜਿਸ ਉਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਦਸਖਤ ਹੋਣ।

ਪੇਖਿ ਸ਼ਾਹਿ ਪੁਨ ਐਸ ਅਲਾਵਾ।

ਏਹੁ ਸ਼ਰੀਕ ਕਰਤਿ ਬਹਿਕਾਵਾ' ॥ ੧੮੭ ॥

'ਭਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁਤਾ ਤੈ ਜਵਾਬ ਜਬਿ ਮਿਲਯੋ।

ਚਾਲਾ ਔਰ ਰਾਮਰਾਇ ਚਲਯੋ।

ਹਜ਼ਰਤ ਆਪ ਜੋ ਹੁਕਮ ਅਲਾਵਾ।

ਸੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਮੈ ਦਿਢ ਭਾਵਾ' ॥ ੧੮੮ ॥

'ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਮੁਝ ਕੋ ਨਾਹਿ ਕਾਹਿ ਪ੍ਰਵਾਹੂ।

ਸਿੱਖੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦੇਸ ਮਮ ਪਾਹੂ।

ਅਰ ਰਾਵਰ ਸੋ ਮੇਲ ਭਲੇਰੈ।

ਦੇਤਿ ਵਸਤ ਸੁਠ' ਦਰਬ ਬਧੇਰੈ ॥ ੧੮੯ ॥

'ਸੁੰਦਰ।

ਕਮੀ ਨ ਕਿਸੀ ਵਸਤੁ ਕੀ ਕੋਊ।

ਜੋ ਚਹੀਅਤ ਹੈ ਮਿਲ ਹੈ ਸੋਊ।

ਪੈ ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਨੈ ਚਿਤ ਦਹਯੋ'।

'ਸਾੜਿਆ ਹੈ।

ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬਡ ਮਰਤਬਾ' ਲਹਯੋ ॥ ੧੯੦ ॥

'ਦਰਜਾ, ਪਦਵੀ।

ਹੱਕਦਾਰ ਕੋ ਹੱਕ ਨਾ ਮਿਲਾ।
ਉਲਟਾ ਫੂਲ ਔਰ ਹੀ ਖਿਲਾ।
ਅਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਗੁਰਹਿ। ਬੁਲਾਵੇ।
ਗਾਦੀ ਜੋਗ ਅਜੋਗ ਲਖਾਵੇ। ॥ ੧੯੧ ॥
ਸੋ ਤੇ ਗੁਰੁ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬਿਤ ਹੈ।
ਮੁਝ ਤੇ ਸੌ ਗੁਨ ਅਜਮਤ ਯੁਤ ਹੈ।
ਮੁਝ ਤੈ ਕਰਾਮਾਤ ਜਜੋਂ ਹੇਰੀ।
ਤਿਸ ਤੈ ਭੀ ਪੇਖਹੁ ਇਕ ਬੇਰੀ ॥ ੧੯੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਰਾਮਰਾਇ ਮਤਸਰ। ਭਯੋ,
ਜਰਜੋ ਲਾਗ। ਕੀ ਆਗ।
ਕੀਨੋ ਚਹੈ ਕੁਕਾਜ ਬਡ,
ਰਹਜੋ ਕੋਪ ਮੈ ਪਾਗ। ॥ ੧੯੩ ॥
ਸੀਖ ਸਿਖੈ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ,
ਮਤ। ਠੀਕ ਠਹਿਰਾਹਿ।
ਜੁੱਮਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ
ਲਜਾਵਨ ਹਿਤ ਕਿਯ ਸ਼ਾਹਿ ॥ ੧੯੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਜੈ ਪੁਰ ਪਤਿ ਜੈ ਸਿੰਘ* ਸਵਾਈ।

ਨਿਜ ਦਿਵਾਨ। ਕੋ ਪਠਜੋ ਸਿਖਾਈ।
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਪਰ ਹੈ।

'ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਨੂੰ।

'ਲਾਇਕ ਜਾਂ ਨਾਲਾਇਕ ਦਾ ਨਿਰਣਯ ਕਰੋ।

'ਈਰਖਾ।

'ਦੁਸ਼ਮਣੀ।

'ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਵ ਭਰ ਗਿਆ।

'ਸਲਾਹ।

'ਖਿਤਾਬ। *ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਰਮ ਭਗਤ ਰਾਜਾ ਜਯ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅੰਬਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੧੬੬੬ ਈ: ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਪਰ ਰਾਜਾ ਜਯ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਯ ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅੰਬਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਜਯ ਪੁਰ ਲਿਆਂਦੀ। ਇਹ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਫ਼ਰੁਖਸੀਅਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਵਾਈ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸੰਨ ੧੬੯੭ ਈ: ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ। ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੧੭੪੩ ਈ: ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

'ਵਜ਼ੀਰ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੈ ਵਰਾ ਹੈ ॥ ੧੯੫ ॥

ਬਾਲਕ ਬਪੁ¹ ਮਾਲਕ ਸਬਿ ਸ਼ਕਤੀ।

ਘਾਲਕ ਅਗਤਾ¹ ਪਾਲਕ ਭਗਤੀ।

ਸਾਲਕ¹ ਆਰਫ² ਚਾਲਕ ਜਗਤੀ³।

¹ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਸ਼ਰੀਰ, ਸਰੂਪ।

¹ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਖੁਦਾ ਦੇਸਤ। ²ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ। ³ਜਗਤ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ।

ਤਾਲਕ ਰਖ ਹੈਂ ਖਾਲਕਿ ਸ਼ਕਤੀ¹ ॥ ੧੯੬ ॥

ਸੈਫ ਜ਼ਬਾਨ¹ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਕਲਪ ਤਰੂ ਸਮ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ¹।

ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਮੈ ਕੀਰਤਿ ਪੂਰਨ।

ਆਹਿ¹, ਤਾਂਹਿ ਢਿਗ ਜਾਵਹੁ ਤੂਰਨ ॥ ੧੯੭ ॥

ਸੁੰਦਰ ਸਜੰਦਨ¹ ਸਿਵਕਾ² ਡੋਰੇ³।

ਜਰੇ ਜਰਾਵ ਨਹੀਂ ਜੇ ਥੋਰੇ।

ਦਰਬ ਪਟੰਬਰ ਸੁਠ ਪਸ਼ਮੰਬਰ¹।

ਜੇਵਰ¹ ਤੋਫੇ ਬਿਬਿਧਾ² ਅੰਬਰ ॥ ੧੯੮ ॥

ਪਾਇਨ ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ ਧਰਿ ਕੈ¹।

ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਹੈ ਬਿਨਤੀ ਬਹੁ ਕਰਿ ਕੈ।

ਲਜਾਵੇ ਦੇਹਲੀ ਤਿਨੈ ਰਿਝਾਈ¹।

ਸ਼ਾਹਿ ਮੁਝੈ ਫੁਰਮਾਇਸ਼¹ ਪਾਈ ॥ ੧੯੯ ॥

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਜਪੂਤ ਦਿਵਾਨੰ।

ਕਰਿ ਨਿਜ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਵਾਨੰ।

ਚਲਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਆਵਾ।

ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਨਿ ਹੁਲਸਾਵਾ ॥ ੨੦੦ ॥

ਗੁਰੂ ਸੁਖੰਗਜ ਹੁਕਮ ਫੁਰਮਾਯੋ।

ਡੇਰਾ ਖਾਨ ਪਾਨ ਦਿਲਵਾਯੋ।

ਦੂਸਰਿ ਦਿਵਸ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਯੋ।

ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਸੁਭੱਟਨ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੨੦੧ ॥

ਫਰਸ਼ ਰੰਗੀਨ ਬਿਸਦ¹ ਕਰਵਾਯੋ।

ਸਾਏਬਾਨ¹ ਮਹਾਨ ਤਨਾਯੋ।

ਤਾਸ¹ ਬਾਦਲੇ² ਕੇਰ ਚੰਦੋਆ।

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਜ਼ਬਾਨ ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ।

¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

¹ਪੂਰਨ ਜਸ ਵਾਲੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) (ਆਹਿ) ਹਨ।

¹ਰਥ। ²ਪਾਲਕੀਆਂ। ³ਡੋਲੇ।

¹ਸੁੰਦਰ ਪਸ਼ਮ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਗਹਿਣੇ। ²ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

¹ਚਰਨਾਂ ਕੋਲ ਭੇਟਾਰੱਖ ਕੇ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ।

¹ਸਿਫਾਰਸ਼।

¹ਉੱਜਲ।

¹ਤੰਬੂ।

¹ਤਾਸ-ਇਕ ਜ਼ਰਫਤ, ਜਰੀ ਨਾਲ ਬੁਣਿਆ ਕੱਪੜਾ, ਜਿਸਦਾ ਤਾਣਾਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਤੇ ਪੇਟਾ ਜਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਮਧ ਚਾਂਦ ਸਮਾਨ ਤਨੋਆ ॥ ੨੦੨ ॥

ਝਾਲਰ ਝੂਲਤ ਝਲਮਲ ਕਾਰੀ¹।

ਜ਼ਰੀ ਮੁਕੇਸ਼¹ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸਾਰੀ।

ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਵਿਚ ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ¹।

ਜਨੁ ਰਵਿ ਸਸਿ ਰਿਸ਼ਮੈ¹ ਢਰ ਪਰੀ ॥ ੨੦੩ ॥

ਮੁਕਤਾ ਪੰਨਨ ਹੀਰ ਫਿਰੋਜਨ¹।

ਗੁੱਛ ਸੁੱਛ ਸਮ ਸੋਹਿੰ ਸਰੋਜਨ¹।

ਮਖਮਲ ਕੇ ਗੁਦਗੁਦੇ¹ ਗਦੈਲੇ।

ਤਕੀਏ¹ ਸਾਟਨ² ਅਤਲਸ³ ਭੈਲੇ¹¹ ॥ ੨੦੪ ॥

ਤਾਂ ਪਰ ਔਰ ਗਵਰਨਟ¹ ਕੇਰਾ।

ਬਿਛੜੇ ਗਦੈਲਾ ਬਿਸਦ ਉਚੇਰਾ।

ਤਾਂ ਪਰ ਗਾਦੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਧਰੀ।

ਜ਼ਰੀ ਸਤਾਰਨ ਪੰਨਨ ਜਰੀ¹ ॥ ੨੦੫ ॥

ਖਰੀ¹ ਚੋਬ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਬਿਧਿ ਖਰੀ²।

ਮਾਨਕ ਨਗ ਨੀਲਮ ਗਚ ਕਰੀ¹।

ਲਗੇ ਦਿਵਾਨ ਆਨਿ ਜਬਿ ਤਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਆਗਮਨ ਭਾ ਆਨੰਦ ਮਹਾਂ ॥ ੨੦੬ ॥

ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਜੁ ਆਏ।

ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਅਮੋਲ ਸਜਾਏ।

ਬੰਦੀ ਜਨ¹ ਨਕੀਬ² ਜਸਰਰੈਂ।

ਮਾਂਗਧ¹ ਭੱਟ ਕਬਿੱਤ ਉਚਰੈਂ ॥ ੨੦੭ ॥

ਕੰਚਨ ਛਰੀ ਧਰੀ ਚਲਿ ਆਗੇ¹।

ਬਾਜੇ ਬਾਜੇ ਮੰਗਲ ਪਾਗੇ¹।

ਗਾਦੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਆਇ ਬਿਰਾਏ।

ਉਠ ਕਰਿ ਸਬਿਹਨਿ ਮਾਥ ਝੁਕਾਏ ॥ ੨੦੮ ॥

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜਰਾਊ ਸੋਹਿਤ।

ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਲਾਲ ਨਗ ਮੋਹਿਤ।

²ਬਾਦਲਾ-ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਚਮਕੀਲੀਆਂ।

¹ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕ ਚਿਪਟੀਆਂ ਤਾਰਾਂ।

¹ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ।

¹ਕਿਰਨਾਂ।

¹ਹਰੀ ਝਲਕ ਵਾਲੇ ਨੀਲੇਰਤਨ।

¹ਉੱਜਲ ਗੁੱਛੇ ਕੰਵਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸੋਹਦੇ ਹਨ।

¹ਨਰਮ, ਪੋਲੇ।

¹ਸਰਹਾਣੇ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ। ³ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ। ¹¹ਮਿਲਾ ਕੇ (ਬਣਾਏ ਹੋਏ)।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਜੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਜੜਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਜਸ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ। ²ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ।

¹ਇਕ ਜਾਤੀ ਜੋ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਹੈ।

¹ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਛਟੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ (ਚੋਬਦਾਰ) ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਹਨ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ 'ਚਰੰਗੇ ਹੋਏ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ।

ਗਜ ਗੌਹਰ¹ ਗਰ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲਾ।
ਜਨੁ ਤਾਰਾ-ਗਨ ਪੋਏ ਜਾਲਾ¹ ॥ ੨੦੯ ॥
ਕੰਠਾ ਕੰਠਿ¹ ਰਤਨ ਨਵ ਗ੍ਰਹਿ ਜਨੁ।
ਤੁੰਗ ਸਕੰਧ ਧਰੇ ਅਸਿ ਲਘੁ ਧਨੁ¹।

¹ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ।
¹ਜਾਣੇ ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ਹੀ ਪੁੰਏ ਹੋਏ ਹਨ।
¹ਗਲ ਵਿੱਚ।
¹ਉੱਚੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਛੋਟੀ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਛੋਟਾ ਧਨੁਖਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗਰਿ ਜਾਮਾ ਕਰ ਛਰੀ ਜਰਾਊ।
ਬਾਜ਼ੂਬੰਦ¹ ਚੰਦ ਸਮ ਭਾਊ ॥ ੨੧੦ ॥
ਛਾਪ ਛਲਾਇਨ ਕੰਕਨ ਕੇਰੀ¹।
ਸਬਿ ਛਬਿ ਕੌਨ ਸਕੈ ਕਵਿ ਟੇਰੀ।
ਨੇਵਰ¹ ਰਤਨ ਜਟਿਤ ਬਿਬਿਧਾਏ।
ਜਨੁ ਨਵ ਗ੍ਰਹਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਪਟਾਏ ॥ ੨੧੧ ॥
ਚਰਨ ਕਵਲ ਅੰਗੁਰੀ ਪੰਖਰੀਆਂ।
ਪਦਮਰਾਗ ਮਨੀਆ¹ ਨਖ ਧਰੀਆਂਃ।
ਸੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਮਧ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਭਾਊ¹।
ਬੈਠੇ ਮਨੋ ਬਾਲ ਦਿਨਰਾਊ¹ ॥ ੨੧੨ ॥
ਢੁਰਤਿ ਚਵਰ ਜਨੁ ਹੰਸ ਉਡਾਹੀ।
ਮੁਕਤਾ ਹਿਤ ਆ ਧਨੁ ਪਿਖਿ ਜਾਹੀ¹।

¹ਡੌਲਿਆਂ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਗਹਿਣਾ।
¹ਕੜਿਆਂ ਦੀ।
¹ਪਾਉਂਟੇ, ਝਾਂਜਰਾਂ।

¹ਲਾਲ ਮਣੀਆਂ।
¹ਇੰਦੂ (ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।
¹ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ) ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ (ਖਾਣ) ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (ਪਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੋਰਖਿਆ) ਧਨੁਖ ਵੇਖ ਕੇ (ਡਰਦਾ ਮੁੜ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕਵਲ ਲੱਛਮੀ ਤੇ ਕਵਲ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਜਲ ਹਨ।
¹ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੇ ਚੰਦ ਤੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

ਰਮਾ ਕੰਜ ਤੈ ਮੰਜ ਕਵਲ ਕਰ¹।
ਸਰਦ ਸਸੀ ਤੈ ਮੁਖ ਸਸਿ ਅਤਿ ਵਰ¹ ॥ ੨੧੩ ॥

¹ਸੁਰਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਨੇੜ ਵੇਖ ਕੇ ਮਮੋਲਾ (ਨੇੜ) ਫਿਰਾਉਣੇ ਸਿੱਖ ਕੇ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨੈਨ ਬਿਨੰਜਨ ਖੰਜਨ ਪਿਖਿ ਕੈ।
ਜਾਵਤਿ ਲੋਪ ਫਿਰਾਵਤ ਸਿਖਿ ਕੈ¹।

ਸਰਮੈ ਧਰਿ ਸਰ ਮੈ ਜਾ ਲਸੇ।
ਮੀਨ ਕੰਜ, ਮ੍ਰਿਗ ਗਨ ਬਨ ਬਸੇ¹ ॥ ੨੧੪ ॥

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਨੇੜ ਦੇਖ ਕੇ) ਮੱਛੀਆਂ ਤੇ ਕਵਲ ਸ਼ਰਮ ਖਾ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਚਮਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਰਣ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵੱਸੇ ਹਨ।

ਬਦਨ ਸੋਭ ਪਿਖਿ ਮਦਨ ਅਤਨ ਭੋ¹।

¹ਮੁੱਖ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲਾਜੈਂ ਸੁਰ ਸਿਧਿ ਰਿਖਿ ਪਿਖਿ ਅਨਭੋ¹।

¹ਅਨਭਵ, ਗਿਆਨ।

ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ ਕਪੋਲਨਿ ਲਸ ਹੈਂ*।

ਜਨ ਇੰਦ੍ਰ ਧਨ ਜੁਗ ਪਰ ਸਸ ਹੈਂ ॥ ੨੧੫ ॥

ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਅੰਗ ਸੁ ਕੁਮਾਰਾ।

ਬੁਧਿ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸਮ ਮਹਿਦ ਉਦਾਰਾ।

ਰੁਚਿਰ ਰਕਤ ਚਰਨਾਂਬੁਜ ਸੋਹੈਂ।

ਧਯਾਨ ਧਰਤਿ ਜੋਗੀ ਜਨ ਮੋਹੈਂ ॥ ੨੧੬ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਜੇਵਰ ਸਾਜੇ।

ਇਕ ਦਿਸ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੁਭਟ ਬਿਰਾਜੇ।

ਅਰਪਤਿ ਸਿਖ ਉਪਾਇਨ ਗਾਢੇ।

ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਸੰਦ ਮੇਵਰੇ ਠਾਂਢੇ ॥ ੨੧੭ ॥

ਲਜਾਵਤਿ ਸਿੱਖਿੰ ਕਰਤਿ ਅਰਦਾਸੈਂ।

ਲਗੇ ਅੰਬਾਰ ਵਸਤੁ ਵਿਤ ਖਾਸੈਂ।

ਰਾਗੀ ਬਹੁ ਗੰਧੁਬ ਸੇ ਗਾਵੈਂ।

ਕੋਕਲ ਮੋਰਨਿ ਕੰਠ ਲਜਾਵੈਂ ॥ ੨੧੮ ॥

ਤਿਹ ਛਿਨ ਲਯੋ ਦਿਵਾਨਾ ਹਕਾਰੀ।

ਆਇ ਭੇਟ ਧਰਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ।

ਭੂਪਤਿ ਦਿਸ ਤੈ ਬਿਨੈ ਅਲਾਈ।

ਸਭਾ ਠਾਠ ਪਿਖਿ ਬੁਧਿ ਬਿਰਮਾਈ ॥ ੨੧੯ ॥

ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕਹਾਨੀ।

ਪੇਖਿ ਸੁਧਰਮਾਂ ਜਾਂਹਿ ਲਜਾਨੀ।

ਰਸ ਸਿੰਗਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੁਰੁ ਬੈਸੇ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਜੈਸੇ ॥ ੨੨੦ ॥

ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਰਿ ਮੋਦ ਮਹਾਨੀ।

ਅਰਜ ਕਰੀ ਯੁਤ ਗਰਜ ਸੁਹਾਨੀ।

ਰਾਵਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਰਜ ਸਾਂਨੀ।

ਨਿਸਾ ਅਵਿਦਯਾ ਤਮ ਦੁਖ ਹਾਂਨੀ ॥ ੨੨੧ ॥

ਕਾਮਾਦਿਕ ਤਮਚਰ ਹਰ ਦੁੰਦੈਂ।

*ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਣ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਆਮ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ੨੪ ਦੀ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੇਠ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ।

ਗਲਾਂ ਤੇ ਚੰਚਲ ਕੁੰਡਲ ਐਉਂ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਉੱਪਰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਦੋ ਧਨੁਖ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੱਚਿਆਂ (ਵਰਗੇ ਹਨ)।

ਬੁਧੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਲਾਲ ਚਰਨ ਕਵਲ ਸੌਂਹਦੇ ਹਨ।

ਚੰਗੀਆਂ ਭੇਟਾਂ।

ਅਰਦਾਸੀਏ।

ਖਾਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਧਨ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਕੋਇਲਾਂ।

(ਰਾਜੇ ਜਯ ਸਿੰਘ ਦਾ) ਵਜ਼ੀਰ।

ਪਰਚ ਗਈ, (ਅ) ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਫਸ ਗਈ।

ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ।

ਰਾਜੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ।

ਲੋੜਵੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਵਰਗਾ ਹੈ।

ਅਵਿੱਦਿਆ ਦੀਰਾਤ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਉਪਦ੍ਰਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਅਤੇਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ (ਰਾਖਸ਼ਾਂ) ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਪੂਰਕ ਇੱਛਾ ਦਾਇ ਅਨੰਦੈਂ।	
ਦਿਲੀ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਜੋ ਥਾਰੀ।	'ਆਪ ਦੀ।
ਪੁਰੇ ਕਾਮਨਾ ਤਿਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ॥ ੨੨੨ ॥	
ਨੌਰੰਗ ਭੀ ਦਿਢਾ ਦਰਸਜੋ ਚਾਹੈ।	'ਪੱਕੇ (ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ)।
ਭੂਪਤਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਪਿਖਨਿ ਉਮਾਰੈ।	
ਰਾਮਰਾਇ ਤੁਵ ਜੇਸਟ ਭਾਈ।	'ਵੱਡੇ ਭਰਾ।
ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਬਹੁ ਲੂਤੀ ਲਾਈ ॥ ੨੨੩ ॥	'ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਜਿਸ ਹਿਤ ਸ਼ਾਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਕਹਾ।	
ਤੁਮ ਬੁਲਵਾਵੋ ਗੁਰੁ ਕੋ ਯਹਾਂ।	
ਯਾ ਹਿਤ ਮੈ ਰਾਵਰ ਢਿਗ ਆਯੋ।	
ਸ਼ਰਨਾਏ ਕੀ ਲਾਜ ਰਖਾਯੋ ॥ ੨੨੪ ॥	
ਕਰੋ ਸਨਾਥਾ ਹਾਥ ਧਰਿ ਮਾਥੈਂ।	'ਸਫਲ।
ਦੇਹਲੀ ਚਲੋ ਦਾਸ ਕੈ ਸਾਥੈਂ।	
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਨੈ ਗਮ ਨਾਹੀ।	
ਕਹਜੋ ਚਲੈਂ ਹਮ ਨਿਸਚੇ ਵਾਂਹੀ ॥ ੨੨੫ ॥	
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਬਡ ਭਯੋ।	
ਸਿਲਾ ਲੀਕਾ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਲਖਯੋ।	'ਪੱਥਰ ਦੀ ਲੀਕ ਵਾਂਗ (ਪੱਕਾ)।
ਜਬਿ ਰਹਿਰਾਸ ਭਈ ਅਰਦਾਸੁ।	
ਬੰਦੇ ਸਬਿ ਨੇ ਗੁਰੁ ਸੁਖਰਾਸੁ ॥ ੨੨੬ ॥	
ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਗੁਰੁ ਆਏ।	
ਗੁਨ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਸੁਖਦਾਏ।	
ਜਨਨੀ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਸਿਆਨੇ।	'ਮਾਤਾ।
ਥਿਰੇ ਆਇ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਮੁਦ ਮਾਨੇ ॥ ੨੨੭ ॥	
ਮਾਤਾ ਕਹਜੋ ਅਹੋ ਮਮ ਚੰਦਾ।	'ਹੇ ਮੇਰੇ ਚੰਦ।
ਕਾਮ ਆਨ ਅਬਿ ਬਨਜੋ ਬੁਲੰਦਾ।	
ਰਾਮਰਾਇ ਨੌਰੰਗ ਸਿਖਲਾਯੋ।	
ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਹਲੀ ਵੀਚ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੨੨੮ ॥	
ਬਨੈ ਜਾਇਬੋ ਤਹਾ ਜਰੂਰੈਂ।	
ਨਾਹਿੰ ਤ ਬਢੈਰਾਰ ਫਿਰ ਭੂਰੈਂ।	'ਬਹੁਤਾ ਝਗੜਾ ਵਧੇਗਾ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰੀ।	

ਲਘੁ ਬੈ ਬੁਧਿ ਮਹਿਦਾ ਸੁਖਕਾਰੀ ॥ ੨੨੯ ॥

ਜਿਮ ਕੇਹਰ ਛੋਨਾ ਗਜ ਗਾਹਾ।

ਸੁਨਿ ਨਹਿੰ ਡਰਤਿ ਧਰਤਿ ਉਤਸਾਹ।

ਜਿਉ ਬਾਲਕ ਰਵਿ ਭੀ ਤਮ ਹਰ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਗੁਰੁ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦੁਖ ਦਰ ਹੈਂ ॥ ੨੩੦ ॥

ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਸਰਬੱਗਜ ਗਜਾਨੀ।

ਬਾਨੀ ਅਭੈ ਧਰਮ ਨੈਸਾਨੀ।

ਹਮ ਦੇਹਲੀ ਮੈਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਜੈ ਹੈਂ।

ਪੈ ਨ ਤੁਰਕੇਂਦ੍ਰੁ ਪਿਖੈ ਪਿਖੈ ਹੈਂ ॥ ੨੩੧ ॥

ਨਿਜ ਪਿਤ ਸਮ ਨਿਜ ਪ੍ਰਣ ਨਿਬੈ ਹੈਂ।

ਅਚਲ ਸੁਮੇਰ ਧਰਾ ਸਮ ਰੈਹੈਂ।

ਬਿਘਨ ਪਵਨ ਤੈ ਨਾਹਿੰ ਚਲੈ ਹੈਂ।

ਨਾਹਿੰ ਕਿਸੀ ਅਰਿ ਤੈ ਡਰ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੨੩੨ ॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਤੈ ਸਬਿ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

ਜਲਧਿ ਬਬੇਕਾ ਨੇਕ ਗੁਰੁ ਜੋਏ^੨।

ਠਹਿਰੀ ਠੀਕ ਚਲਨ ਕੀ ਏਵੈਂ।

ਲਗੇ ਸਰਾਹਨਿ ਸਬਿ ਗੁਰੁ ਦੇਵੈਂ ॥ ੨੩੩ ॥

ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਭਰੀ ਪ੍ਰਕਾਰੇ।

ਸੁੰਦਰ ਸਜੰਦਨ^੧ ਬਾਜ^੨ ਸਿੰਗਾਰੇ।

ਖਾਸਾ ਚਾਮੀਕਾਰ ਕੇ ਖਾਸਾ^੧।

ਦਿਨ ਮਨਿ ਸਮ ਭਾਸਤ ਮਨਿ ਰਾਸਾ^੧ ॥ ੨੩੪ ॥

ਰੁਚਿਰ ਪਾਲਕੀ ਨਗ ਗਨ ਜਰੀ^੧।

ਜਗਮਗ ਕਰਤਿ ਧਰਤਿ ਬਿਧਿ ਖਰੀ।

ਸਾਟਨ ਅਤਲਸ ਮਖਮਲ ਕੇਰੇ।

ਚਢੇ ਗਿਲਾਫ ਸੋਹਿੰ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥ ੨੩੫ ॥

ਜਰੀ ਦੋਜ^੧ ਚਮਕਾਂਹਿ ਸਤਾਰੇ।

ਜਨੁ ਨਭ ਮੈ ਚਮਕਨਿ ਗਨ ਤਾਰੇ।

ਗੁੰਮਜ਼ ਗੋਲ ਅਮੋਲ ਸੁਹਾਵੈ।

ਕਲਸ ਕੁਲਿਸ ਕਲਧੌਤ ਲਸਾਵੈ^੧ ॥ ੨੩੬ ॥

^੧ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਬੁੱਧੀ ਵੱਡੀ ਹੈ।

^੧ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ।

^੧ਜਿਵੇਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਭੀ ਅਨੁਰਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

^੧ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

^੧ਧਰਮ ਦੀ ਨਦੀ। (ਨੈਸਾਣ=ਨਦ, ਦਰਿਆ)।

^੧ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ) ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖਾਂਗੇ ਤੇ ਨਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਿਖਾਵਾਂਗੇ।

^੧ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ। ^੨ਤੱਕੇ, ਦੇਖੇ।

^੧ਰਥ। ਘੋੜੇ।

^੧ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪਾਲਕੀ।

^੧ਸਾਰੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

^੧ਬਹੁਤੇ ਨਗਾਂ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ।

^੧ਜਰੀ ਨਾਲ ਕੱਚੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਉੱਪਰ।

^੧ਸੋਨੇ ਦੇ ਕਲਸ ਉੱਪਰਤਨ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। (ਸੰ: ਕੁਲਿਸ-

ਚਪਲ ਤੁਰੰਗ ਬਲੀ ਬਹੁਰੰਗੈਂ।
 ਜੇਵਰ ਜੀਨ ਜਰੇ ਜਰ ਸੰਗੈਂ।
 ਜੀਤਤਿ ਪੰਖੀ ਪੌਨ ਕੁਰੰਗੈਂ।
 ਸੋਹਿਤ ਸੁੰਦਰ ਸਬ ਸਰਬੰਗੈਂ ॥ ੨੩੭ ॥
 ਹੋਇ ਤਯਾਰ ਦਿਲੀ ਦਿਸ ਪਯਾਨੇ।
 ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਿਖ ਸਯਾਨੇ।
 ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਸੰਗਿ ਚਾਲੇ।
 ਹੇਤ ਬਿਹਾਰ ਸੁਧਾਰ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੨੩੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਤੈ ਚਲਿ ਗੁਰੂ,
 ਦਿਲੀ ਦਿਸ ਕਰਿ ਪਯਾਨ।
 ਜਬਿ ਪੰਜੋਖਰੇ ਗਾਮ ਜਾ,
 ਸਿਵਰਾ ਕੀਨ ਸੁਖਦਾਨ ॥ ੨੩੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਲੋਗ ਦਰਸਬੇ ਕੋ ਬਹੁ ਆਏ।
 ਪਰਗ ਬੰਦੇ ਫਲ ਚਿੰਦੇ। ਪਾਏ।
 ਤਹਿੰ ਇਕ ਪੰਡਿਤ ਸ਼ਿਵਦਤ ਨਾਮੀ।
 ਥਾ ਮਾਦਕ ਬਿਦਯਾ ਮਤਿ ਖਾਮੀ ॥ ੨੪੦ ॥

ਦਰਸ ਹੇਤ ਜਬਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਯੋ।
 ਪੇਖਿ ਬਿਭੋ ਮਨ ਮੈ ਬਿਸਮਾਯੋ।
 ਬੂਝਯੋ ਇਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਿੰ ਤੇ ਆਯੋ।
 ਕੌਨ ਨਾਮ ਕਿਸ ਓਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੪੧ ॥
 ਸਿੱਖਨਿ ਕਹਯੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ।
 ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਭਏ ਸੁਖ ਦਾਨਕ।
 ਤਿਨ ਕੀ ਗਾਦੀ ਪਰ ਅਬਿ ਏ ਹੈਂ।
 ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਰਿ ਬਪੁ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹੈਂ ॥ ੨੪੨ ॥
 ਦੇਤਿ ਚਾਰ ਫਲ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ।
 ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤਾ ਬਾਲ ਪਿਖਨ ਕੋ।

ਹੀਰਾ, ਰਤਨ)।

ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ।

ਡੇਰਾ।

ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ।

ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕੱਚੀ ਮਤਿ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ।

ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੁਨਿ ਨਾਮੁ।
ਮਤਸਰ ਭਰਜੋ ਜਰਜੋ ਬਿਪ ਖਾਮੁ ॥ ੨੪੩ ॥

ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਇ ਬੈਠਿ ਇਮ ਕਹਾ।

ਨਾਮ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਵਰ ਅਹਾ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਚੀ ਗੀਤਾ ਜਗ ਜਾਨੈ।

ਅਰਥ ਕਰੋ ਤੁਮ ਤਬਿ ਹਮ ਮਾਨੈ ॥ ੨੪੪ ॥

ਨਹੀ ਤ ਕੂਰ ਨਾਮ ਬਡ ਏਤੈਂ।

ਕਾਂਹਿ ਧਰਾਯੋ ਤੁਮ ਬਿਨ ਹੇਤੈਂ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਸਾਰੀ।

ਝੀਵਰ ਥਾ ਇਕ ਖਰੋ ਅਗਾਰੀ ॥ ੨੪੫ ॥

ਮਹਾਂ ਮੂਢ ਬਦ ਸੂਰਤਿ ਤਾਈ।

ਢਿਗ ਬੁਲਾਇ ਗੁਰੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ੈ ਦਿਖਾਈ।

ਛਰੀ ਧਰੀ ਨਿਜ ਕਰ ਕੀ ਤਾਂ ਪੈ।

ਕਹਜੋ ਸੁਨਾਵੋ ਅਰਥ ਅਮਾਪੈ ॥ ੨੪੬ ॥

ਨਿਗਮਾਗਮ ਗੀਤਾਦਿ ਅਪਾਰੋ।

ਪਾਠ ਅਰਥ ਸਬਿ ਕੇਰ ਉਚਾਰੋ।

ਤਾਤਕਾਲ ਕੋਵਿਦ ਸੋ ਭਯੋ।

ਸਾਰਦ ਬਾਸ ਰਸਨ ਪਰ ਲਯੋ ॥ ੨੪੭ ॥

ਪਾਇ ਗੁਰੂ ਆਗਯਾ ਵਹਿ ਬੋਲਾ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ਅਮੋਲਾ।

ਕਿੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨੰ ਭੋ ਬਿੱਪੁ ਤੁਵੇਛਾ।

ਪ੍ਰੁਣਿ ਗਦਨੀਯੰ ਦ੍ਰੁਤੀ ਯਥੇਛਾ ॥ ੨੪੮ ॥

ਗੱਦ ਪੱਦ ਸਬਿ ਛੰਦ ਉਚਾਰੇ।

ਨਿਗਮਾਗਮ ਗੀਤਾਦਿਕ ਸਾਰੇ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਆਨਰ ਗਲ ਚਾਲੀ।

ਅਰਥ ਸੁਨਾਏ ਗੋਪ ਬਿਸਾਲੀ ॥ ੨੪੯ ॥

ਪੰਡਿਤ ਕਾ ਮਤ ਖੰਡਨ ਕੀਨੋ।

ਗੁਰੂ ਮਤ ਮੰਡਨ ਕਰਿ ਜਸ ਲੀਨੋ।

¹ਏਡਾ ਵੱਡਾ।

¹ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀ।

¹ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ।

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀ।

¹ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ।

¹ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।

¹ਪੰਡਿਤ, ਵਿਦਵਾਨ।

¹ਸਰਸੁਤੀ ਨੇ।

¹(ਭੋ ਬਿੱਪੁ) ਹੇ ਪੰਡਿਤ! (ਕਿੰ) ਕੀ (ਪ੍ਰਸ਼ਨੰ) ਪੁੱਛਣ ਦੀ (ਤੁਵੇਛਾ) ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ।

¹(ਯਥੇਛਾ) ਜਿਵੇਂ ਇੱਛਾ ਹੈ (ਗਦਨੀਯੰ) ਕਹਿਣ ਯੋਗ (ਬਚਨ) (ਦ੍ਰੁਤੀ) ਛੇਤੀ (ਪ੍ਰੁਣਿ) ਕਹੁ।

¹ਵਾਰਤਕ। ²ਕਵਿਤਾ।

¹ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ।

¹ਬਹੁਤੇ ਗੁੱਝੇ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਪੰਡਿਤ ਖੰਡਤ ਹੋਯੋ।

¹ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤਿ ਜੋਯੋ ॥ ੨੫੦ ॥

ਬਿੱਦਯਾ ਕੋ ਮਦ ਹੁਤੋ ਅਫਾਰਾ।

ਉਤਰ ਗਯੋ ਦੂਜ ਕੋ ਤਤਕਾਰਾ।

ਕਰਿ ਡੰਡੋਤ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ ਭਾਰੀ।

ਪਰਸੇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਪੰਕਜ ਚਾਰੀ ॥ ੨੫੧ ॥

ਬੋਲਯੋ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਵਰ ਕੇਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੈ ਪਿਖੀ ਬਧੇਰੀ।

ਬਿੱਪ੍ਰ ਜਾਤਿ ਬਿੱਦਯਾ ਮਦ ਭਾਰੀ।

ਜਾਂ ਕਰਿ ਮਤਸਰਾ¹ ਬਢੀ ਅਪਾਰੀ ॥ ੨੫੨ ॥

¹ਈਰਖਾ।

ਬੁਧਿ ਬਿਲੋਚਨ¹ ਨਸੇ ਹਮਾਰੇ।

¹ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਨੇੜ੍ਹਾ।

ਭਯੋ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੰਕਾਰੇ¹।

¹ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਮੋਤੀਆਬਿੰਦ। (ਮੋਤੀਆਬਿੰਦ-ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕਰੋਗ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)।

ਤੁਮ ਸਤਗੁਰੂ ਹੋ ਬੈਦ ਉਦਾਰੇ।

ਦੇਹੁ ਬਬੇਕ ਸੁਲਾਕ¹ ਸੁਧਾਰੇ ॥ ੨੫੩ ॥

¹ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ।

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਕੋ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੇ।

ਅੰਧਕਾਰ ਅਗਯਾਨ ਨਸਾਵੇ।

ਇਮ ਕਹਿ ਦਿਜਵਰ ਗੁਰੂ ਪਦ ਪਰਯੋ।

ਭਯੋ ਸਿੱਖ ਨਿਜ ਮਦ ਪਰਹਰਯੋ ॥ ੨੫੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਮਾਰਥ¹ ਦਰਸਾਯੋ।

¹ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ।

ਦੂਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹਰਿ ਬਪੁ ਪਾਯੋ।

ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਗੁਰੂ ਮੌੜੇ ਗ੍ਰਾਮੂ।

ਸ਼ਾਹਵਾਦ ਬਿਰੇ ਸੁਖ ਧਾਮੂ ॥ ੨੫੫ ॥

ਰਤਨ ਜਖਜ¹, ਕੁਰਖੇੜ ਭੂਮੀ।

¹ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।

ਬਿਰੇ ਬ੍ਰਿਧ ਕੰਨਯਾ¹ ਪਿਖਿ ਉਮੀ²।

¹ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ। ²ਨਗਰ, ਸ਼ਹਿਰ (ਸੰ: ਉਮ-ਨਗਰ, ਸ਼ਹਿਰ।)

ਕਰਯੋ ਸਨੇਹਤ ਪਰ¹ ਪੁਨ ਡੇਰਾ।

¹ਸਨੇਹਤ ਤੀਰਥ ਉੱਪਰ।

ਨ੍ਰਾਇ ਦਾਨ ਦਿਏ ਦਿਜਨ ਬਧੇਰਾ ॥ ੨੫੬ ॥

ਬੜਬਲ ਗਾਮ ਬਸੇ ਨਿਸ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਪੁਨਾ ਪਰਾਸਰ ਤੀਰਥ ਧਾਮੀ¹।

¹ਪਰਾਸਰ ਤੇ ਧਾਮੀ ਤੀਰਥ ਤੇ।

ਸਯਾਮਣ ਉਤਰ ਗਏ ਕਰਨਾਲੈਂ।

ਥਿਰੇ ਜਹਾਂ ਅਬਿ ਜਗ੍ਹਾ ਬਿਸਾਲੈਂ ॥ ੨੫੭ ॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਜਗਿ ਲੋਗਨ ਮਗਿ ਤਾਰਤ।

ਪਹੁਚੇ ਦੇਹਲੀ ਢਿਗ ਪ੍ਰਣ ਪਾਰਤ।

‘ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਜੈ ਸਿੰਘ ਭੂਪਤਿ ਸਾਰ। ਪਾਇ ਕੈ।

‘ਖਬਰ।

ਮਿਲਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅੱਗ੍ਹ ਆਇ ਕੈ ॥ ੨੫੮ ॥

ਨਿਜ ਪੁਰ ਮਾਹਿ ਲਜਾਇ ਉਤਾਰੇ।

ਅਤਿ ਉਤਸਵ ਸ਼ਹਿ ਮਨਿ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।

ਮੰਦਰ ਸੁਖਦ ਖਸ਼ਟ ਰੁਤਿ ਕੇਰੇ।

ਥਿਰੇ ਗੁਰੂ ਸੁਖਦਾਇ ਘਨੇਰੇ ॥ ੨੫੯ ॥

ਸੁਨ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਦਿੱਲੀ ਕੇਰੀ।

ਆਈ ਲੈ ਲੈ ਭੇਟ ਬਧੇਰੀ।

ਦੇਤਿ ਅਕੋਰ। ਲੇਤਿ ਫਲ ਚਾਰੇ।

‘ਭੇਟ।

ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੨੬੦ ॥

ਜਾਵਤਿ ਗਾਵਤਿ ਗੁਨ ਗਨ ਗੁਰੂ ਕੇ।

ਭੇਦ ਭ੍ਰਮ ਨਾਸੈਂ ਜਿਮ ਉਰ ਕੇ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰੀ।

ਨਿਸਾ ਬਿਡਾਈ ਸੁਖ ਸੋਂ ਸਾਰੀ ॥ ੨੬੧ ॥

ਜੈ ਸਿੰਘ ਜਾਗ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਕਰਿ ਪਗ ਬੰਦਨ ਅਰਜ ਅਲਾਯੋ।

ਜੈਹੋਂ ਮੈਂ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਖਰਾਰੀ।

‘ਖਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਵੈਰੀ ਭਾਵ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ !

ਰਾਵਰ ਆਵਨਿ ਦੈਹੋਂ ਸਾਰੀ ॥ ੨੬੧ ॥

ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਕੇਤੂ। ਤਬਿ ਕਹਾ।

‘ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੂਪ।

ਤੁਮਰੋ ਦਿਲੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਖਿ ਮਹਾਂ।

ਬਿਨ ਢਿੱਲੀ। ਹਮ ਦਿੱਲੀ ਆਏ।

‘ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਨਹੀ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਮਿਲਨ ਚਹਾਂਏ। ॥ ੨੬੩ ॥

‘ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਤੁਰਕੇਸਰ। ਢਿਗ ਨ ਹਮ ਜੈ ਹੈਂ।

‘ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ।

ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਹ ਨਹੀ ਤਿਸ ਲੈ ਹੈਂ।

ਬਿਸਮੈ ਭਯੋ ਭੂਪ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ।

ਲੀਕ ਅਲੀਕ ਸਿਲਾ ਸੀ। ਜਾਨੀ ॥ ੨੬੪ ॥

‘ਪੱਥਰ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਲਕੀਰ ਵਰਗੀ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਜਗਿ-ਬੰਦਨ। ਤਾਂਈ।

‘ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਜੋਗ।

ਜਾਇ ਸਾਹਿ ਢਿਗ ਐਸ ਅਲਾਈ।
ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਥਾ ਮੁਹਿ ਫੁਰਮਾਯੋ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਜਾਯੋ ॥ ੨੬੫ ॥
ਉਤਰੇ ਸੋਇ ਆਇ ਮਮ ਡੇਰੇ।
ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਧਨੀ ਬਡੇਰੇ।
ਤਨ ਬਾਲਕ ਮਨ ਬ੍ਰਿਧਨਿ ਜੈਸੇ।
ਨੂਰ ਸੂਰ ਸਮ ਦਿਪਤ ਅਜੈ ਸੋ ॥ ੨੬੬ ॥

¹ਉਨ੍ਹਾਂ (ਦੇ ਚੇਹਰੇ) ਦਾ ਅਜਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਗੇ ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਭਾਵੈ।
ਕਰੇ ਤੈਸ ਜੈਸੇ ਜਸ ਆਵੈ।
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸੁਨਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵਾ।
ਅਜ਼ਮਤ ਪੇਖਨ ਹਿਤ ਹੁਲਸਾਵਾ ॥ ੨੬੭ ॥
ਰਸਦ ਪਾਂਚ ਸੌ ਇਤਨੇ ਨਕਦੀ।
ਜ਼ਜਾਫਤ ਪਠੀ¹ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਗਦੀ²।
ਪੁਨ ਅਮੀਰ ਇਕ ਇਮ ਕਹਿ ਪਠਯੋ।
ਦੇਖਹੁ ਦਰਸ ਦੈਨ ਦਿਨ ਠਟਯੋ ॥ ੨੬੮ ॥

¹ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ ਲਈ ਭੇਜੀ। ²ਪਹਿਲੋਂ।

¹(ਜਾ ਕੇ) ਦੇਖੋ ਤੇ (ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ) ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਦਾ ਦਿਨ ਨੀਅਤ ਕਰ ਆਵੋ।

ਫਬਯੋ ਦਿਵਾਂਨ ਇਤੈਂ ਗੁਰੂ ਕੇਰੈਂ।
ਬੈਠੇ ਸਿਖ ਮਸੰਦ ਬਧੇਰੈਂ।
ਹੋਤ ਰਾਗ ਅਨੁਰਾਗ ਉਪਾਵਨਿ¹।
ਲੈ ਲੈ ਭੇਟ ਸੰਗਤਾਂ ਆਵਨਿ ॥ ੨੬੯ ॥
ਦਰਸ ਸਪਰਸ ਫਰਸ਼ ਸੁਖ ਸੁਨਯੋ¹।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

¹ਦਰਸਨ ਕਰ ਕੇ ਚਰਨ ਛੋਹ ਕੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਸੁਖ ਨਾਲ (ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਬਿਸਦ¹ ਬਿਤਾਨ² ਮਖਮਲੀ ਤਨਯੋ।
ਕਾਰ ਚੋਬਿ ਬਿਬਿਧੈਂ ਗੁਲਕਾਰੀ।
ਕਰੀ ਜਰੀ ਜਨੁ ਕਾਮ ਸਵਾਰੀ ॥ ੨੭੦ ॥

¹ਚਿੱਟਾ। ²ਚੰਦੋਆ।

¹ਜਰੀ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਚੋਬੀ ਤੇ ਗੁਲਕਾਰੀ ਜਾਣੇ ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਸਵਾਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। (ਕਾਰ ਚੋਬੀ-ਜਰੀ ਨਾਲ ਕਢਿਆ ਬੇਲ ਬੂਟਾ। ਗੁਲਕਾਰੀ-ਸੂਈ ਨਾਲ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਫੁੱਲ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ)।

ਪੰਨੇ ਨਗ ਪੁਖਰਾਜ¹ ਸਤਾਰੇ।
ਜਰੇ ਸੋਹਿੰ ਨਭ¹ ਮਨੋ ਸਤਾਰੇ²।
ਮਧੁ ਲਘੁ ਚਾਂਦ ਸਮਾਨ ਚੰਦੋਆ।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਤਨ ਜਿਸ ਦੀ ਨੌਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ। ²ਤਾਰੇ।

ਤਾਸ ਬਾਦਲੇ ਕੋ ਚਮਕੋਆ¹ ॥੨੨੧॥

¹ਚੰਦੋਏ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਛੋਟੇ ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਤਾਸ ਬਾਦਲੇ ਦਾ ਚੰਦ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। (ਤਾਸ ਤੇ ਬਾਦਲੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਮ ੩੧ ਦੇ ਅੰਕ ੮੪ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।

ਝਾਲਰ ਝੁੰਮਕੀ ਮੁਕਤੀ ਲਰੀ।

ਝੂਲਤਿ ਜਨੁ ਸੰਪਾ ਸੁਕਚਰੀ¹।

¹(ਝੁੰਮਕੀ) ਛੱਬੇ ਦੀ ਝਾਲਰ ਜੋ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ (ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਐਉਂ) ਝੂਲਦੀ ਹੈ ਜਾਣੇ (ਸਾਰੀ) ਬਿਭੂਤੀ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ (ਝੂਲਦੀ ਹੈ)।

ਗੰਗਾ ਜਮਨੀ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਚੋਬੈ¹।

¹ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦੇਰੰਗ ਵਰਗੀਆਂ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਹਨ।

ਧਨਦ¹ ਸੁਰੇਸ² ਦੇਖਿ ਦਿਲਿ ਖੋਭੈ³ ॥੨੨੨॥

¹ਕੁਬੇਰ। ²ਇੰਦ੍ਰ। ³ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੰਚਨ ਦੰਡੀ¹ ਖਰੇ ਅਗਾਰੀ।

¹ਸੁਨਹਿਰੀ ਚੋਬਾਂ ਵਾਲੇ (ਚੋਬਦਾਰ)।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜੇ ਸੁਧਾਰੀ।

ਕੰਕਨ ਕੰਠੇ ਕੰਠ ਜਰਾਊ¹।

¹(ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜੜਾਊ) ਕੜੇ ਤੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਜੜਾਊ ਕੰਠੇ ਹਨ।

ਜੋ ਗੁਰਿ ਬਖਸ਼ੇ ਲਖਿ ਸਿਵਕਾਊ¹ ॥੨੨੩॥

¹ਸੇਵਕ ਜਾਣ ਕੇ।

ਪਿਖਿ ਮਸਨਦ¹ ਉਪਧਾਨਾ² ਗੁਰੁ ਕਾ।

¹ਗੱਦੀ। ²ਸਰਹਾਣਾ।

ਧੀਰਜ ਛੂਟਤਿ ਸੁਰਪਤਿ ਉਰ ਕਾ¹।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ।

ਤਾਂ ਪਰ ਗੁਰੁ ਬਿਰਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਊ।

ਸੋਹਿਤ ਮਨੋ ਬਾਲ ਦਿਨਰਾਊ¹ ॥੨੨੪॥

¹ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ।

ਸੁਠ ਸਮੀਲ ਪੋਸ਼ਸ ਸੁਚ ਸੋਹੈ¹।

¹ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਿਲਵੀਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੋਹੰਦੀ ਹੈ।

ਕਲਗੀ ਜਿਗ੍ਹਾ ਜਗਤਿ ਮਨ ਮੋਹੈ।

ਮੰਜ ਮਜੀਨੀ ਰੰਗ ਦੁਪੱਟੀ¹।

¹ਸੁੰਦਰ ਮਜੀਠੀਰੰਗ ਦਾ ਦੁਪੱਟਾ ਹੈ।

ਸੇਲੀ* ਭੇਖ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਥੱਟੀ¹ ॥੨੨੫॥

¹ਭੇਖ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸੇਲੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। *ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਸੇਲੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੇਲੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੀ। ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੇਲੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਭੇਖ ਦੀ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤਾਂ ਪੰਜ ਕੱਕਾਰ ਹਨ ਜੇਹਾ ਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਿਖੀ ਈ: ਪੰਜ ਹਰਫ ਅਸਤ ਕਾਫ। ਹਰਗਿਜ਼ ਨ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜੀਂ ਪੰਜ ਮੁਆਫ। ਕੜਾ ਕਾਰਦੋ ਕੱਛ ਕੰਘਾ ਬਿਦਾਂ। ਬਿਲਾ ਕੇਸ ਹੇਚ ਅਸਤ ਜੁਮਲੇ ਨਿਸ਼ਾਂ।' ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਹ ਪੰਜ ਕੱਕੇ ਅੱਖਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਵੀ ਕਕਾਰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ

ਗਰਿ ਗਜ ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲਾ।

ਜੇਵਰ ਔਰ ਸਜੇ ਦੁਤਿ ਜਾਲਾ।

ਚਾਮਰ ਮੁੱਠਾ ਦਾਸ ਝੁਲਾਹੀਂ।

ਮਨੇ ਮੋਰ ਮਿਲਿ ਹੰਸ ਉਡਾਹੀਂ ॥੨੭੬॥

ਦੋਹਰਾ:

ਔਰੰਗ ਕਾ ਉਮਰਾਵ ਬਡ,

ਤਬੈ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ।

ਸਹਿਮਯੋ ਸੋਭਾ ਸਭਾ ਪਿਖਿ,

ਗੁਰੈਂ ਅਸ਼ਾਰਾ ਪਾਇ ॥੨੭੭॥

ਉਚਿਤ ਠੌਰਾ ਬੈਠਨ ਕਹਯੋ,

ਚੋਬਦਾਰ ਨੈ ਲਜਾਇ।

ਸਾਤ ਅਸ਼ਰਫੀ ਭੇਟ ਤਿਨ,

ਦੀਨੀ ਮਾਥ ਝੁਕਾਇ ॥੨੭੮॥

ਨੌਰੰਗ ਦਿਸ ਤੈ ਜੋਰਿ ਕਰ,

ਕੀਨੀ ਪੁਨਾ ਸਲਾਮ।

ਬੈਠਿ ਬਿਚਾਰ ਨਿਹਾਰਯੋ,

ਇਹੀ ਖੁਦਾਇ ਮੁਕਾਮ ॥੨੭੯॥

ਚੌਪਈ:

ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸਨਾ ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੁ ਤਾਂ ਕੈ।

ਦਸਤ ਬਸਤਾ ਉਨਿ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੈ।

ਲਰਜ ਗਰਜ ਯੁਤ ਅਰਜ ਅਲਾਈ।

ਰਾਵਰ ਮਿਹਰ ਕੁਸਲ ਸਬਿ ਆਈ ॥੨੮੦॥

ਆਪ ਕੀਨ ਪਾਵਨ ਪਦ ਪਾਵਨ।

ਪਾਵਨ ਹਮ ਸਬ ਭਏ ਸੁਹਾਵਨ।

ਆਵਨ ਸੁਨਿ ਭਾਵਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੂੰ।

ਭਯੋ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਹਾਹੂੰ ॥੨੮੧॥

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਉਹ ਹਨ) ਕੜਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕਛਹਿਰਾ, ਕੰਘਾ ਜਾਣ ਲਉ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ (ਚਾਰੇ) ਨਿਸ਼ਾਨ ਭਾਵ ਚਾਰੇ ਕਕਾਰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਭਾਵ ਕੇਸ ਹੀਣ ਮਨੁੱਖ ਜੇ ਚਾਰੇ ਕਕਾਰ ਪਹਿਨ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਗਲ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਮਾਲਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ।

ਯੋਗ ਥਾਂ।

ਸੱਤ ਮੁਹਰਾਂ।

ਟਿਕਾਣਾ।

ਸੁਖ ਸਾਂਦ।

ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

ਕੰਬ ਕੇ ਇੱਛਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ।

ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ।

ਸ਼ਰਧਾਲੂ।

ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਚਾਹਿਤ ਦਰਸ ਦਰਸਯੋ ਥਾਰੋ।
 ਭਵੈ ਸਿਖ ਪਿਖਿ ਅਜਮਤ ਭਾਰੋ।
 ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਉਮਰਾਵਹਿ ਤਾਂਈ।
 ਦੈ ਸਿਤਕਾਰ ਉਚਾਰ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੮੨ ॥
 ਹੈ ਹਮਰੋ ਜੋ ਜੇਸਟ ਭਾਈ।
 ਜਾਤਿ ਆਤਿ ਢਿਗ ਸਾਹਿ ਸਦਾਈ।
 ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਲਾਯਕ ਪੈ ਹੈ।
 ਜੋ ਸਹਿ ਚਹਿ ਸੋ ਅਜਮਤ ਦੈ ਹੈ ॥ ੨੮੩ ॥
 ਹਮ ਬਾਲਕ ਸਾਲਕ¹ ਬਡ ਨਾਹੀਂ।
 ਇਕ ਤਾਲਕ¹ ਖਾਲਕ ਸੁਰਖਾਹੀਂ।
 ਕਾਮ ਸਾਹਿ ਢਿਗ ਮਮ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ।
 ਦੈਂਹ ਨ ਅਜਮਤ ਜੈਂਹ ਨ ਤਾਂਹੀਂ ॥ ੨੮੪ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ।
 ਪ੍ਰਣ ਨਿਬਾਹਯੋ ਤਯੋਂ ਹਮ ਪਾਰੇ।
 ਨਹਿ ਤੁਰਕੇਸੈਂ ਪਿਖੈਂ ਪਿਖੈਂ ਹੈਂ।
 ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਕਹਰ ਲਖੈ ਹੈਂ¹ ॥ ੨੮੫ ॥
 ਸੋ ਮਮ ਭ੍ਰਾਤਰ ਰਹਯੋ ਦਿਖਾ ਹੈ।
 ਤਾਂਹਿ ਬੁਲਏ ਗਏ ਹਮ ਆ ਹੈਂ।
 ਸਖਾ¹ ਹੋਤ ਹੈ ਏਕ ਭ੍ਰਾਤਾ।
 ਰਾਮ ਲਖਨ ਸਮ¹ ਲਖੋ ਬਖਯਾਤਾ ॥ ੨੮੬ ॥
 ਬੈਰੀ ਆਹਿ¹ ਏਕ ਹੈ ਭਾਈ।
 ਬਾਲੀ ਸੁੱਗੀਵ ਕੀ ਨਜਾਈ।
 ਰਾਵਣ ਔਰ ਬਭੀਖਣ ਜੈਸੇ।
 ਮਹਜਾਂ ਮਝਾਰ ਜਾਟ ਕੁਲ ਖੈ ਸੇ¹ ॥ ੨੮੭ ॥
 ਤਿਮ ਹਮ ਸੋਂ ਮਮ ਭ੍ਰਾਤ ਕਮੈ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਢਿਗ ਹਮ ਜਵਾਬ ਤਿਹ ਲੈਹੈਂ।
 ਅਬਿ ਤੁਮ ਹਮ ਦਿਸ ਤੈ ਢਿਗ ਸਾਹੂ।
 ਕਹੋ ਜਾਇ ਹਮ ਮਿਲੈਂ ਨ ਤਾਹੂੰ ॥ ੨੮੮ ॥
 ਸੁਨਿ ਉਮਰਾਵ ਬੰਦਿ ਗੁਰੁ ਚਰਨਾ।

¹ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ।¹ਸਬੰਧ।¹(ਪ੍ਰਣ) ਪਾਲਾਂਗੇ ਭਾਵ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗੇ।¹ਜੁਲਮ ਕਰਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।¹ਮਿੱਤ੍ਰ।¹ਲਛਮਣ ਵਾਂਗ।¹ਹੁੰਦੇ ਹਨ।¹ਮਹੇਂ, ਬਿੱਲੇ ਤੇ ਜੱਟ (ਸੇ) ਵਾਂਗ ਕੁਲ ਨਾਸ (ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

ਗੜੇ ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਗੁਰੂ ਜਸੁ ਬਰਨਾ।
ਸਬਿ ਮਤਲਬ ਉਨਿ ਕਹੜੇ ਸੁਨਾਈ।
ਕਰੀ ਤਰੀਫ ਸ਼ਰੀਫ ਸੁਹਾਈ॥ ੨੯੯ ॥

¹(ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ) (ਸ਼ਰੀਫ) ਭਲ-ਮਣਸੂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ।

¹ਚੁੱਪ।

ਰਹੜੇ ਤੂਸ਼ਨੀ¹ ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹੂ।
ਲਖੇ ਬਾਲ-ਗੁਰੂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੂ।
ਉਨੀ ਦਿਨੋ ਦਿਲੀ ਮੈ ਭਾਰੀ।
ਬਢੀ ਬਿਸੂਚਕ¹ ਬਡੀ ਬਿਮਾਰੀ ॥ ੨੯੦ ॥
ਦਿਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਜਨ ਮਰਤਿ ਹਜਾਰੈਂ।

¹ਸੁਈ ਵਾਂਗ ਚੁਭਣ ਵਾਲੀ ਬੀਮਾਰੀ, ਹੈਜ਼ਾ, ਮਰੀ।

¹ਦੁੱਖੀ।

¹ਬਹੁਤੇ ਦੁਖੀ (ਹੋ ਕੇ)।

ਪਏ ਨ ਠੱਲਾ ਭਏ ਲਚਾਰੈਂ¹।
ਸਿਖ ਦਿਲਵਾਲੀ ਦੀਨ ਅਪਾਰੇ¹।
ਆਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਜਬੈ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ੨੯੧ ॥

¹ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਕਹੀ।

ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗਿਰਾ ਗੁਰਿ ਗਾਈ¹।
ਜੋ ਮੁਹਿ ਪਿਥੈ ਨ ਦੁਖੈ ਕਦਾਈ।
ਜੋਇ ਕੋਇ ਮਮ ਪਦ ਧੋਇ ਪੀਵੈ।
ਨਾਹਿੰ ਬਿਸੂਚਕ ਤਾਂਹਿ ਰਹੀਵੈ ॥ ੨੯੨ ॥

¹ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਉਵੇਂ ਹੀ)।

¹ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ।

¹ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਭਾਰੀ, ਵੱਡੀ, ਚੰਗੀ।

ਸੁਨਿ ਇਹੁ ਬੈਨ ਐਨ¹ ਜਬਿ ਕੀਨਾ।
ਲਗੇ ਲੋਗ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਹੁਵੀਨਾ¹।
ਖਬਰ ਜਬਰ¹ ਜਬਿ ਪਹੁੰਚੀ ਸ਼ਹਿਰੈਂ।
ਧਏ ਅਏ ਜਿਮ ਪਜਾਸੇ ਡਹਰੈਂ ॥ ੨੯੩ ॥

¹ਜਿਵੇਂ ਤਿਹਾਏ (ਬੰਦੇ) (ਡਹਰੈਂ) ਤਲਾਅ ਵੱਲ ਨੂੰ।

ਪਦ ਪਖਾਰ ਗੁਰਿ ਭਰੜੇ ਚਵੱਚਾ।
ਜਿਨ ਪੀਓ ਥੀਓ ਬਚ ਸੱਚਾ।

¹ਦਸਤਰੋਗ। ²ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ, ਅਣਪਚੀਰੋਗ।

¹ਚੁਰਾਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਵਾ ਦੇਰੋਗ।

ਤਪ ਅਤਿਸਾਰ¹ ਗ੍ਰਹਿਣੀ² ਖਾਂਸੀ।
ਸੂਲ ਬਿਸੂਚਕ ਬਾਇ ਚੁਰਾਸੀ¹ ॥ ੨੯੪ ॥

ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਲਗੜੇ ਜਿਤ ਹੋਈ।
ਗੁਰਿ ਦਰਸਨ ਤੈ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ।
ਮੇਲਾ ਲਗੜੇਰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰੈ।

¹ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤ (ਲੋਕ) ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਭੇਟਾ। ²ਚਰਨਾਂ ਤੇ।

ਆਮਨ ਗ੍ਰਾਮਨ ਤੈ ਭਿ ਅਪਾਰੈ ॥ ੨੯੫ ॥
ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ¹ ਗੁਰੂ ਪਾਇਨ ਪੈ²।
ਮਨ ਭਾਯਨ ਪਾਇਨ ਜਾਇਨ ਪੈ¹।

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ (ਫਲ) ਪਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਰੀ ਧੁੰਮ¹ ਸਬਿ ਦੇਸ ਮਝਾਰੈਂ।
 ਪੈ ਹੈਂ ਅਰਥੀ¹ ਅਰਥ² ਅਪਾਰੈਂ ॥ ੨੯੬ ॥
 ਬੇਸੁਮਾਰ ਬਿੱਤ ਬਿਬਧਾ¹ ਜੋਈ।
 ਆਇ ਲਾਇੰ ਗੁਰੁ ਲੰਗਰ ਸੋਈ।
 ਛਕੈਂ ਗਰੀਬ ਫਕੀਰ ਅਪਾਰੈਂ।
 ਸੁਜੱਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਧਿਕ ਬਿਬਾਰੈਂ ॥ ੨੯੭ ॥
 ਕੀਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਘਰ ਘਰਿ ਝੁਲੀ।
 ਮਨੇ ਮਾਲਤੀ ਫੈਲੀ ਫੂਲੀ।
 ਅਜਮਤ ਬਡ ਆਰੂਜ¹ ਨਿਹਰ ਕੈ।
 ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਦਬੇ ਅਰਿ ਡਰ ਕੈ ॥ ੨੯੮ ॥
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਜਸੁ ਭਾਰੀ।
 ਦਰਸ ਦਰਸਯੋ ਚਾਹਿੰ ਅਪਾਰੀ।
 ਗੁਰੂ ਨ ਦਰਸਨ ਦੈਨੋ ਚੈਹੈਂ।
 ਯਾਂ ਹਿਤ ਨਿਤ ਇਕਾਂਤ ਥਿਰਰੈਹੈਂ ॥ ੨੯੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਟਰਾਨੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਕੀ,
 ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਾ ਜਸ ਭਾਰ।
 ਕਰਿ ਗਿਨਤੀ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ,
 ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਹਿਤ ਦਰਸਾਰ ॥ ੩੦੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਮੈਂ ਧਰਿ ਕੈ।
 ਚਾਹਿਤ ਪਗ ਪਰਸੇ ਗੁਰੁ ਬਰ ਕੈ।
 ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਪਠਾਯੋ।
 ਆਇ ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ੩੦੧ ॥
 ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਦਯਾ ਦਾਸ ਪਰ ਕੀਜੈ।
 ਅੰਤਹਿ ਪੁਰ¹ ਪਾਵਨ ਮਮ ਕੀਜੈ।
 ਕਹਿ ਮਸੰਦ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਪਾਸ ਤੈ।
 ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਯਾ ਦਾਸ ਤੈ ॥ ੩੦੨ ॥
 ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੈ ਭੀ ਕਹਲਾਯੋ।
 ਮਾਨ ਭਲੈਂ ਗੁਰੁ ਚਲੈਂ ਅਲਾਯੋ।

¹ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ ਭਾਵ ਇਹ ਗੱਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ।

¹ਮੰਗਤੇ। ²ਧਨ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਦੇ ਪਦਾਰਥ)।

¹ਪ੍ਰਤਾਪ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਾਂ ਦੇ। (ਅ) ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਵਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ।

¹ਰਣਵਾਸ, ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਹੱਲ।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੱਲਾਂਗੇ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਮੁਦ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਗਯੋ।
 ਰਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿ ਸਬਿ ਭੇਦ ਅਲਯੋ ॥ ੩੦੩ ॥
 ਪਟਰਾਨੀ ਸਬਿ ਤੀਆ ਬੁਲਾਈ।
 ਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ।
 ਜੇਬਰ ਜੇ ਵਰਾ, ਤੇਵਰ ਤੇ ਵਰਾ।

ਸਜਵਾਏ ਪ੍ਰਯੰਤਹਿ ਨੇਵਰਾ ॥ ੩੦੪ ॥
 ਕੰਚਨ ਪੀਢਨ ਪਰਾ ਬੈਠਾਰੀ।
 ਮਨੋ ਪਰੀ ਗਨ ਪਾਂਤਿ ਸਵਾਰੀ।
 ਆਪ ਲਵਾਸ ਮਲਿਨਾ ਧਰਿ ਸਾਦਾ।
 ਸਬਿ ਪਾਛੇ ਬਿਰਿ ਧਰਜੋ ਇਰਾਦਾ ॥ ੩੦੫ ॥
 ਜੋ ਸਮੁੱਥ ਸੁਬੱਗ ਗੁਰੁ ਹੋਗੀ।
 ਤੋ ਉਛੰਗਿ ਆ ਬੈਸਹਿ ਮੋਹੀ।
 ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਹੋਨਿ ਬਰ ਦੈਂਹ ਸੁਨਾਏ।
 ਧਰੇ ਮਨੋਰਥ ਦਿਢਾ ਇਸ ਭਾਏ ॥ ੩੦੬ ॥
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਖੇਲਨ ਹੇਤ ਖਿਲੋਨੇ।
 ਰਖੇ ਰਚੇ ਮਦਨਿ ਜਨੁ ਲੋਨੇ।
 ਰਤਨ ਜਟਿਤ ਕੁਛ ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ।
 ਕੁਛ ਚਾਂਦੀ ਪੀਤਲ ਮ੍ਰਿਤ ਬਰ ਕੇ ॥ ੩੦੭ ॥
 ਅਪਰ ਮਿਠਾਈ ਕੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੇ।
 ਰਾਖੇ ਢਿਗ ਹਿਤ ਕਾਰਜ ਸਿਧਿ ਕੇ।
 ਪੁਨ ਨ੍ਰਿਪ ਆਇ ਗੁਰੈਂ ਲੈ ਗਯੋ।
 ਨਗਨ ਚਰਨ ਗੁਰਿ ਸੰਗ ਸਿਧਯੋ ॥ ੩੦੮ ॥
 ਸਿੰਘ-ਪੌਰਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਜਬਿ ਗਏ।
 ਸੇਵਕ ਸਬਿ ਤਹਿ ਹੀ ਤਜ ਦਏ।
 ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਲੋਗ ਬੰਦਨਾ ਕਰਹੀਂ।
 ਗੁਰਿ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਮੈਂ ਦਿਢ ਧਰਹੀਂ ॥ ੩੦੯ ॥
 ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਗਏ।
 ਚਿੱਤਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰੁ ਪਵਿੱਤਰ ਕਏ।

¹ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਹਿਣੇ ਸਨ। ²ਉਹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਕੱਪੜੇ।

¹ਝਾਂਜਰਾਂ (ਪੰਜੇਬਾਂ) ਤੱਕ। (ਪੰਜੇਬ- ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗਹਿਣਾ)।

¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੀੜ੍ਹਿਆਂ ਤੇ।

¹ਪੰਗਤੀ, ਕਤਾਰ।

¹ਮੈਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ।

¹ਬੈਠ ਕੇ ਫੁਰਨਾ ਕੀਤਾ।

¹ਗੋਦ ਵਿੱਚ।

¹ਪੱਕੇ।

¹ਜਾਣੋਂ ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ।

¹ਸੋਨੇ ਦੇ।

¹ਚੰਗੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ।

¹ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ।

¹ਰਾਜ ਮਹੱਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ।

¹(ਜਿਸ ਵਿੱਚ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਬਿਸਦ¹ ਉਤੰਗ² ਬਿਪਲ³ ਮਨਿ ਮੋਹੈਂ।

ਮਨੋ ਸਰਦ ਰੁਤਿ ਕੇ ਘਨ ਸੋਹੈ ॥ ੩੧੦ ॥

ਕਰਤਿ ਸਪਰਧਾ ਅਟੈਂ ਘਟੈਂ ਕੀ¹।

ਕਲਸਨ ਚਮਕਨ ਕਟੈਂ ਛਟੈਂ ਕੀ¹।

ਤਨਜੋ ਚੰਦੋਆ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ।

ਜਾਂਹਿ ਦੇਖਿ ਸ਼ਰਮਾਤ ਪੁਰੰਦਰ¹ ॥ ੩੧੧ ॥

ਚੌਂਕੀ ਚੰਦਨ ਬਾਵਨ ਕੇਰੀ।

ਬਿਛੀ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਬਿਸਦ ਉਚੇਰੀ।

ਬਿਰੀ ਤਹਾਂ ਸਬਿ ਨਾਰਿ ਸਚੀ ਸੀ¹।

ਰਮਾ¹ ਉਮਾ² ਰੰਭਾ³ ਸੁਰਤੀ ਸੀ¹ ॥ ੩੧੨ ॥

ਸਸਿ ਬਦਨੀ¹ ਸਬਿ ਪੰਕਜ ਨੈਨੀ²।

ਕੀਰ ਨਾਸਕਾ¹ ਕੋਕਲ-ਬੈਨੀ²।

ਬਸਤ੍ਰ ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ¹ ਪਹਿਰੇ।

ਤਰਨ¹ ਛਬੀਲੀ² ਸੁੰਦੀ ਗਹਿਰੇ³ ॥ ੩੧੩ ॥

ਨੈਕ ਚਿਤੈਂ ਕਰਿ ਡਾਰਤਿ ਕਹਿਰੈਂ¹।

ਮਨੋ ਮਦਨ ਨਿਧਿ ਕੀ ਸੁਠ ਲਹਿਰੈਂ¹।

ਜਿਨੈ ਹੇਰਿ ਮਨ ਮੁਨੀ ਨ ਠਹਿਰੈਂ¹।

ਮੀਠੀ ਲਗਤਿ ਪੈ ਗੰਦਲ ਜ਼ਹਰੈਂ ॥ ੩੧੪ ॥

ਲੋਚਨ ਸਰ ਭੌਹੈਂ ਧਨੁ ਐਠੀ¹।

ਭਰੀ ਰੂਪ ਮਦ ਪੀਢਨ ਬੈਠੀ।

ਗੁਰਹਿੰ ਬਿਲੋਕ ਸਬਿਨਿ ਸਿਰ ਨਜਾਏ।

ਗੁਰੁ ਰਵਿ ਪਿਖਿ ਮੁਖ ਕੰਜ ਖਿਰਾਏ ॥ ੩੧੫ ॥

ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ ਗੁਰਿ ਤਨਿ ਸਾਜੇ।

ਬਿਸਨ ਕਿਦੋ ਸਾਂਤਿ ਰਸ ਭ੍ਰਾਜੇ¹।

ਸੀਸ ਸੁਮਿਲ¹ ਸੁਠ ਤਾਜ ਬਿਰਾਜੈ।

ਰਤਨ ਜਟਤ, ਸਸਿ ਪੂਰਨ ਲਾਜੈ ॥ ੩੧੬ ॥

ਕਚ ਮੇਚਕ ਚਿਕਨ ਘੁੰਗਰਾਰੇ¹।

¹ਉੱਜਲ, ਚਿੱਟੇ। ²ਉੱਚੇ। ³ਬਹੁਤੇ।

¹ਅਟਾਰੀਆਂ (ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ) ਘਟਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕਲਸਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਕਟਦੀ ਹੈ।

¹ਇੰਦਰ।

¹ਸੱਚੀ (ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਵਰਗੀਆਂ।

¹ਲੱਛਮੀ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ)। ²ਪਾਰਬਤੀ (ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ)। ³ਸੁਰਗ ਦੀ ਇਕ ਅਪੱਛਰਾ। ¹ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰਗੀਆਂ।

¹ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ। ²ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਤੋਤੇ ਵਰਗੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵਾਲੀਆਂ। ²ਕੋਇਲ (ਵਰਗੇ ਮਿੱਠੇ) ਬਚਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਰੰਗਾਂਰੰਗਾਂ ਦੇ।

¹ਨੌਜਵਾਨ। ²ਛਬਿ ਵਾਲੀਆਂ। ³ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੁੰਦਰ।

¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸੀਬਤ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜਾਣੋ ਕਾਮ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ।

¹ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਧਨੁਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ।

¹ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਕੇਸ ਕਾਲੇ ਚੀਕਨੇ ਤੇ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਮਨੋ ਮੁਖਾਂਬੁਜ ਅਲਿ ਮੰਡਰਾਰੇ।
ਕੁੰਡਲ* ਲੋਲ ਕਪੋਲਨ ਡੋਲਨ।

ਜਨੁ ਸਸਿ ਪਰ ਜੁਗ ਰਵਿ ਛਬਿ ਛੋਲਨ।
॥ ੩੧੭ ॥

ਮਦਨ ਧਨੁਖ ਸੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਬਾਂਕੀ।
ਚਖਨਿ ਚਿਤਨ ਸਰ ਛਡੈਂ ਨ ਆਕੀ।

ਮੰਜ ਕੰਜ ਖੰਜਨ ਸੇ ਲੋਚਨ।
ਦੁਸਹਿ ਦਸਾ ਦਾਸਨ ਕੀ ਮੋਚਨ। ॥ ੩੧੮ ॥
ਲਗੀ ਲਟਕ ਲਟ ਸਾਫ ਕਪੋਲੈਂ।

ਜਨੁ ਅਹਿ ਛੋਨੇ ਥਿਰੇ ਅਲੋਲੈਂ।
ਖੁਸ਼-ਨਵੀਸ ਮੁਨਸ਼ੀ ਜਨੁ ਮਦਨੈ।
ਲਿਖਯੋ ਕਾਚ ਪਰ ਕਾਫ ਸ ਛਦਨੈਂ। ॥ ੩੧੯ ॥

ਰਦ-ਛਦ ਬਿੱਦੁਮ ਬਿੰਬ ਪਕੈ ਸੇ।

ਹਸਨ ਦਸਨ ਦੁਤਿ ਦਾਮਨ ਜੈਸੇ।
ਗਜ ਗੌਹਰ। ਗਰਿ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ।
ਕੰਠਾ ਕੰਠਰਤਨ ਛਬਿ ਜਾਲਾ। ॥ ੩੨੦ ॥

ਰਮਾ ਕੰਜ ਤੈ ਮੰਜ ਕਵਲ ਕਰ।
ਮਨਿ ਗਨ ਯੁਤ ਕੰਕਨ ਕਯੂਰ ਵਰ।
ਜਰੀ ਜਰਾਵ ਛਰੀ ਕਰ ਧਰੀ।
ਫੂਲ ਛਰੀ ਲਘੁ ਦੁਤੀ ਸੁ ਫਰੀ ॥ ੩੨੧ ॥

ਦਿਪਤ ਤੇਜ ਗੁਰ ਬਾਲ ਰਵੀ ਸੇ।
ਜਿਨ ਕੇ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਪਵੀ ਸੇ।
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਸਲੋਨੀ ਸੂਰਤ।
ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤਿ ਆਨੰਦ ਪੂਰਤ ॥ ੩੨੨ ॥

ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੋਹਿਤ ਹੋਏ।
ਮਨੋ ਚਕੋਰੀ ਸਸਿ ਦਿਸ ਜੋਏ।

।ਜਾਣੋ ਮੁਖ ਰੂਪ ਕੰਵਲ ਤੇ ਭੋਰੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ।
।ਕੁੰਡਲ ਚੰਚਲ ਹੋ ਕੇ ਗਲਾਂ ਤੇ (ਐਉਂ) ਹਿਲਦੇ ਹਨ। *ਦੇਖੋ
ਬਿਸੁਆਮ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ੨੪ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟਿੱਪਣੀ।
।ਜਾਣੋ ਚੰਦ ਤੇ ਦੋ ਸੂਰਜ ਸੋਭਾ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ।

।ਭੁਵੱਟੇ ਕਾਮ ਦੇ ਧਨੁਖ ਵਰਗੇ ਟੇਢੇ ਹਨ।
।ਨੇੜਾਂ ਦੇ ਕਟਾਖੁ (ਝਾਕਣ) ਰੂਪ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ (ਜਦੋਂ) ਛੱਡਦੇ ਹਨ
(ਕੋਈ ਵੀ) ਆਕੀ ਨਹੀਂ (ਰਹਿੰਦਾ)।
।ਉੱਜਲ ਕੰਵਲ ਤੇ ਮਮੋਲੇ ਵਰਗੇ ਨੇਤਰ ਹਨ।
।ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।
।ਸਾਫ ਗਲਾਂ ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੋਈ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲਟ ਲਟਕ (ਰਹੀ
ਹੈ)।
।ਜਾਣੋ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ ਹਨ।

।ਜਾਣੋ ਚੰਗੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਾਮਦੇਵ ਰੂਪ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੇ ਕੱਚ ਉੱਪਰ
(ਅਰਬੀ ਦਾ) ਕਾਫ ਅੱਖਰ ਛੱਦ (ਅਧਿਕ) ਦੇ ਸਹਿਤ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ।
।ਬੁੱਲ੍ਹ ਮੂੰਗੇ ਤੇ ਬਿੰਬ ਦੇ ਪੱਕੇ ਫਲਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ। (ਰਦ=ਦੰਦਾਂ
ਦਾ ਛੱਦ-ਪੜਦਾ ਭਾਵ ਬੁੱਲ੍ਹ।)
।ਹੱਸਣ ਸਮੇਂ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।
।ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ।
।ਗਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾਰਤਨਾਂ ਦਾ ਕੰਠਾ ਹੈ।
।ਹੱਥਾਂ ਰੂਪ ਕੰਵਲ, ਲਛਮੀ ਤੇ ਕੰਵਲ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਜਲ ਹਨ।
।ਬਹੁਤੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਸਹਿਤ ਕੜੇ ਤੇ ਬਾਜ਼ੂਬੰਦ ਹਨ।

।ਬੱਜ੍ਹ ਵਾਂਗ ਅਚੁੱਕ ਹਨ। (ਪਵਿ-ਬੱਜ੍ਹ)।
।ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਲ (ਵਾਲੇ ਹਨ)।

ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗਿ ਗੁਰੁ ਬਾਤ ਕਰੰਤੇ।

ਮੰਦ ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਤ ਸੁਹੰਤੇ ॥ ੩੨੩ ॥

ਫੂਲ ਛਰੀ ਕੇ ਚਪਲ ਕਰੰਤੇ।

ਚੰਚਲ ਕਰਦੇ ਭਾਵ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਤ ਉਤ ਮੰਦਰ ਕੇ ਦਰਸੰਤੇ।

ਬੈਠੀ ਜਹਾਂ ਨਿੰਮ੍ਰੁ ਸਬਿ ਤੀਆ।

ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚਹਿੰ ਪੀਆ ॥ ੩੨੪ ॥

ਤਬੈ ਗੁਰੂ ਫੂਲ ਛਰੀ ਉਠੈ ਕੈ।

ਏਕ ਏਕ ਕੇ ਸੀਸ ਛੈ ਕੈ।

ਨਹਿੰ ਪਟਰਾਨੀ ਨਹਿੰ ਪਟਰਾਨੀ।

ਬੋਲਤਿ ਗਏ ਮੁਖੋਂ ਇਹੁ ਬਾਨੀ ॥ ੩੨੫ ॥

ਭੌਨ ਕੌਨ ਮੈਂ ਜਹਿੰ ਪਟਰਾਨੀ।

ਘਰ ਦੇ (ਇਕ) ਕੋਨੇ (ਖੁੰਜੇ) ਵਿੱਚ।

ਆਸਨ ਹੀਨ ਆਸ ਗੁਰਿ ਠਾਂਨੀ।

ਕਰਕੇ।

ਬੈਠੀ ਥੀ ਤਹਿੰ ਜਾਇ ਬਿਰਾਏ।

ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

ਬੈਠਿ ਗੋਦ ਮੈਂ ਬੈਨ ਅਲਾਏ ॥ ੩੨੬ ॥

ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਤੂੰ ਪਟਰਾਨੀ।

ਬੇਸ ਕਪਟ ਧਰਿ ਕਹਾਂ ਬਿਰਾਨੀ।

ਛਲ ਦਾ ਵੇਸ ਧਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠੀ ਹੈਂ।

ਪੇਖਿ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਨੀ ਬਿਸਮਾਏ।

ਦੰਪਤਿ ਗੁਰ ਕੇ ਪਗ ਲਪਟਾਏ ॥ ੩੨੭ ॥

ਇਸਤ੍ਰੀ-ਪਤੀ।

ਸ਼ਕਤਿ ਵੰਤ ਭਗਵੰਤ ਸਰੂਪੰ।

ਬਾਲਕ ਬਯਾ ਅਤਿ ਲਖੇ ਅਨੂਪੰ।

ਉਮਰ।

ਭੇਟ ਖਲੋਨੇ ਲੋਨੇ ਦਏ।

ਸੁੰਦਰ।

ਜਿਨੈ ਹੇਰਿ ਗੁਰੁ ਅਤਿ ਮੁਦ ਭਏ ॥ ੩੨੮ ॥

ਬਿਬਿਧਾ ਫਲ ਮੇਵਾ ਮਿਠਿਆਈ।

ਧਰੇ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰੂ ਅਗਵਾਈ।

ਬੱਦ੍ਰੀ ਫਲ ਦੋ ਤ੍ਰੈ ਗੁਰੁ ਖਾਏ।

ਬੋਰ।

ਇਕ ਪਟਰਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿ ਦੈ ਗਾਏ ॥ ੩੨੯ ॥

ਇਹੁ ਫਲ ਛਕਿ ਤੁਮਰੇ ਸੁਤ ਹੂ ਹੈ।

ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਜਗ ਬਿਦਤੈ ਹੈ।

ਇਹੁ ਗੁਰੁ ਤੈ ਬਰ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਨੀ।

ਭਏ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਹਾਂਨੀ ॥ ੩੩੦ ॥

ਕੀਨ ਨਿਛਾਵਰਾ ਭੇਟ ਅਪਾਰੈਂ।	'ਵਾਰਨਾ ਕੀਤੀਆਂ।
ਹਰਿ ਬਪੁ ਲਖਿ ਗੁਰੁ ਪਰ ਬਲਿਹਾਰੈਂ।	'ਹਰੀ ਸਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ।
ਪੁਨ ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੁ ਕੀ ਆਗਯਾ ਲੈ ਕੈ।	
ਪਾਵਨ ਪਾਦ ਪਖਾਰਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ੩੩੧ ॥	'ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ।
ਅਚਯੋ ਆਪ ਪੁਨ ਸੀਸ ਚਢਾਯੋ।	'ਛਕਿਆ, ਪੀਤਾ।
ਪੁਨ ਪਟਰਾਂਨੀ ਪਿਯਿ ਮੁਦ ਪਾਯੋ।	'ਪੀ ਕੇ, ਛਕ ਕੇ।
ਫਿਰ ਸਬਿ ਹੀ ਰਣਵਾਸਹਿ ਪੀਓ।	'ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ।
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਪੁਨ ਮੰਤਰ ਲੀਓ ॥ ੩੩੨ ॥	
ਨ੍ਰਿਪ ਸਿੱਖ ਹੈ ਬਹੁ ਭੇਟ ਜ਼ਾਹਰ।	
ਕਰੀ, ਜੋਤਿ ਜਗਮਗਾ ਜਿਹ ਜ਼ਾਹਰ।	'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ)।
ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਭਯੋ ਸਬਿਨਿ ਮਨ ਪੀਨੋ ^੨ ।	'ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ^੨ ਬਹੁਤਾ।
ਗੁਰੁ ਕੋ ਬਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਦਿਢ ਚੀਨੋ ॥ ੩੩੩ ॥	'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ।
ਪੁਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰੁ ਕੋ ਅਚਵਾਯੋ।	'ਛਕਾਇਆ।
ਲੈ ਕਰਿ ਸੀਤਾ ਸਬਿਨਿ ਪ੍ਰਭ ਪਾਯੋ।	'ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।
ਹਾਥ ਪਖਾਰਿ ਇਲਾ ਲੈ ਪਾਨੈਂ।	'ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਇਲਾਇਚੀਆਂ (ਪਾਨੈਂ) ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈ ਕੇ।
ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਆਏ ਨਿਜ ਥਾਨੈਂ ॥ ੩੩੪ ॥	
ਪੁਨ ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਨ੍ਰਿਪ ਹਕਾਰੇ।	'ਸੱਦੇ।
ਜੇਵਰ ਜ਼ਾਹਰ ਅਰ ਦੀਨਾਰੇ।	'ਚਮਕਦੇ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਮੁਹਰਾਂ।
ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਪਾਟੰਬਰ ਜੇਤੇ।	
ਗੁਰੁ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚਾਏ ਤੇਤੇ ॥ ੩੩੫ ॥	
ਲੈ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਅੰਦਰ ਧਰੇ।	
ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਦਿਖਾਵਨ ਕਰੇ।	
ਖਟੁ ਰਿੱਤੁ ਸੁਖਦ ਸਦਨ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।	'ਛਿਆਰੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚ।
ਸਿਹਜਾ ਸੀਰ ਫੇਨੁ ਸੀ ਆਹੀ ॥ ੩੩੬ ॥	'ਦੁੱਧ ਦੀ ਝੱਗ ਵਰਗੀ (ਚਿੱਟੀ) ਹੈ।
ਉਪਧਾਨੇ ਮਖਮਲ ਬਹੁਧਾਏ ^੨ ।	'ਸਰਹਾਣੇ। ^੨ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
ਗੁਰੂ ਬਿਰਾਜੇ ਤਾਂ ਪਰ ਜਾਏ।	
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਜਮਤ ਕੇ।	
ਰੱਖਕ ਹੋਹਿ ਗਯਾਨ ਹਰਿ ਮਤਿ ਕੇ ॥ ੩੩੭ ॥	'(ਕਵੀ) ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਵੀਰਾਖੇ ਹੋਣਗੇ।
ਦੋਹਰਾ:	

ਇਤ ਪਟਰਾਨੀ ਸਿਦਕ ਧਰਿ,
ਛਕਯੋ ਜੁ ਗੁਰਿ ਫਲ ਦੀਨ।
ਗਰਭ ਧਰਯੋ ਤਿਨਿ ਉਸੀ ਦਿਨ,
ਜਨਮਯੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੩੮ ॥

ਸੰਕਰ ਛੰਦ:

ਨ੍ਰਿਪ ਗਯੋ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ,
ਤਹਿ ਚਲੀ ਗੁਰੁ ਕੀ ਗਾਥ।
ਸਭਿ ਕਰਨ ਮਹਿਮਾ ਲਗੇ ਗੁਰੁ ਕੀ,
ਸਭਾਸਦਾ ਮੁਦ ਸਾਥ।
ਗੁਰੁ ਕਟੇ ਸੰਕਟ ਬਿਕਟਾ ਕੋਟਕਿ,
ਜਨੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।
ਦੈ ਦਰਸ ਵਾਰਿ ਪਖਾਰਿ ਪਦਾ,
ਇਹੁ ਪਿਖੀ ਅਜਮਤ ਬ੍ਰਿੱਧ ॥ ੩੩੯ ॥
ਨਹਿ ਕਰੀ ਕਿਨਹੂੰ ਐਸ ਕਰਨੀ,
ਭਏ ਪੀਰ ਅਪਾਰ।
ਜੇ ਗੁਰ ਬਿਸੂਚਕਾ ਨਾਹਿ ਹਰਤੇ,
ਹੁਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਜਾਰ।
ਪੁਨ ਨ੍ਰਿਪ ਭੀ ਨਿਜ ਧਾਮ ਕੀ,
ਸਭਿ ਗਾਥ ਸਾਥ ਬਿਥਾਰ।
ਗੁਰੁ ਉਸਤਤੀ ਯੁਤ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਢਿਗ,
ਕਹੀ ਮਨਿ ਮੁਦ ਧਾਰਿ ॥ ੩੪੦ ॥
ਉਮਰਾਵ ਖਾਨ ਅਮੀਰ ਸੁਨਿ ਸਭਿ,
ਲਗੇ ਗੁਰੁ ਜਸੁ ਕੈਨ।
ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਭੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਇ ਤਬਿ,
ਇਮ ਕਹਿਤ ਭੋ ਖੁਦ ਐਨ।
ਇਕ ਅੰਸ ਗੁਰੁ, ਪੁਨ ਬਿਰਯੋ ਗਾਦੀ,
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੇਰ।
ਜਿਹ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਮਾਨ ਹੈ,
ਕਯੋ ਹੈ ਨ ਸ਼ਕਤਿ ਬਧੇਰ ॥ ੩੪੧ ॥
ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਇਮ ਸਭਾਸਦ ਸਭਿ,

'ਦਰਬਾਰੀ।

'ਨਾ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ।

'ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ।

'ਹੈਜ਼ਾ।

'ਕਰਣ ਲੱਗੇ। (ਅ) ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ।

'ਇਕ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਹਨ।

ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਜਸ ਗਾਨ।
 ਜਸ ਹੋਇ ਰਾਜਾ ਸਭਾ ਤਸ,
 ਇਹੁ ਬਾਤ ਬਿਦਿਤ ਜਹਾਨ।
 ਤਿਸ ਕਾਲ ਹੀ ਤਹਿ ਆਇ ਪਹੁੰਚਯੋ,
 ਰਾਮਰਾਇ ਭਿ ਖਾਸ। 'ਆਪ।
 ਸੁਨਿ ਸੁਜੱਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਰਯੋ ਮਨ ਮੈਂ,
 ਧਾਰਿ ਮਤਸਰ ਤ੍ਰਾਸ। 'ਈਰਖਾ ਤੇ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ। **॥ ੩੪੨ ॥**
 ਇਮ ਕਹਿਤ ਭੋ ਕਯਾ ਕਰਤਿ ਮਹਿਮਾਂ,
 ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਕੇਰ।
 ਹੈ ਸੀਤਲਾ ਕਾ ਮਾਲ ਸੋਈ,
 ਖਾਇ ਅਬਿ ਲਿਹੁ ਹੇਰ। 'ਚੀਚਕ (ਮਾਤਾ) ਰੋਗ।
 ਇਹੁ ਬਾਤ ਅਤਿ ਅਨੀਤ ਕੀ,
 ਸੁਨਿ ਰੰਜ ਮਾਨਯੋ ਸ਼ਾਹਿ। 'ਬਹੁਤ ਜੁਲਮ ਦੀ।
 ਬਹੁ ਸਭਾਸਦ ਜੈ ਸਿੰਘ ਲੋ,
 ਰਿਸ ਝਿੜਕਤੇ ਪੈ ਤਾਹਿ **॥ ੩੪੩ ॥**
 ਗੁਰੂ ਨਿਰਬਿਕਾਰੀ ਬਾਲ ਬੈ ਪਰ,
 ਕਰਤਿ ਤੂੰ ਨਿਤ ਬਾਰਿ। 'ਉਮਰ।
 ਵਹਿ ਸੰਤ ਸਾਂਤਿ ਸਰੂਪ ਕਬਿ ਹੀ,
 ਨਿੰਦ ਤੁਹਿ ਨ ਉਚਾਰਿ। 'ਵਾਰ, ਹਮਲੇ।
 ਫਰਜਾਦ ਕਰਿ ਦੁਖ ਦੈ ਰਖਯੋ,
 ਬਦ ਸੁਖਨ ਕਿਯ ਅਬਿ ਔਰ। 'ਬੁਰਾ ਬਚਨ।
 ਘਰ ਵਿਖੇ ਝਗਰਾ ਮਾਂਡ ਰਾਖਯੋ,
 ਬੁਰਾ ਕੀਨੋ ਗੌਰ। 'ਪਾਰਖਿਆ ਹੈ। **॥ ੩੪੪ ॥**
 ਉਨਿ ਨੈਨ ਨੀਚੇ ਕਰੇ ਉਤ,
 ਇਤ ਗੁਰੂ ਸੁਨਿ ਇਹੁ ਬਾਤ। 'ਬਹੁਤਾ।
 ਨਿਜ ਸਭਾ ਮਾਹਿ ਸੁਭਾਇ ਕੈ,
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਐਸ ਬਖਯਾਤ।
 ਹਮ ਬਾਕ ਪੂਰਾ ਕਰੈਗੇ,
 ਨਿਜ ਭ੍ਰਾਤ ਕਾ ਬਿਨ ਦੇਰ।
 ਪਰ ਨਾਹਿ ਗਾਦੀ ਤਾਹਿ ਮਿਲ ਹੈ,

ਜਾਹਿੰ ਹੇਤ ਬਖੇਰਾ' ॥ ੩੪੫ ॥

ਜੇ ਲਾਗ ਆਗ ਸੁ ਰਹੀ ਤਿਸ ਕੋ,

ਲਾਗ ਕੀ' ਬਡ ਯਾਹਿ।

ਜਜੋਂ ਜਰਤਿ ਅਬਿ ਤਜੋਂ ਜਰਤਿ ਰੈਹੈ,

ਸਦਾ ਉਰ ਸੁਲਗਾਹਿ।

ਨਹਿੰ ਹੋਇ ਸੰਤਤਿ' ਸੂਖ ਕਬਿ ਹੀ,

ਬਯਾਹਿ ਕਰਤਿ ਥਕਾਇ।

ਫਿਰ ਅੰਤ ਜੀਵਤਿ ਜਾਹਿ ਜਾਰਜੋ',

ਭੂਤ ਹੋਇ ਰਹਾਇ ॥ ੩੪੬ ॥

ਜੁਗ ਬੀਰ ਕੇ ਚਲ ਤੀਰ ਗੇ ਭਲ',

ਚੀਰਿ ਪਾਰਿ ਬਖਯਾਤ।

ਜਿਮ ਗਾਮ ਨਾਮ ਘੁੜਾਮ ਮੈਂ,

ਜੁਗ ਭਏ ਫੱਕਰ ਭ੍ਰਾਤ।

ਇਕ ਨੈ ਲਗਾਯੋ ਤਾਲ ਪੱਕਾ,

ਦੁਤੀ ਲਾਯੋ ਬਾਗ।

ਇਕ ਕਹਜੋ ਪਾਨੀ ਨਾਹਿੰ ਰੈਹੈ,

ਇਕ ਕਹਜੋ ਫਲ ਨਹਿੰ ਲਾਗਿ ॥ ੩੪੭ ॥

ਜਜੋਂ ਕਹਜੋ ਉਨ ਪੁਨ ਭਯੋ ਤੈਸੇ,

ਪਿਖਤਿ ਸਬਿ ਅਬਿ ਠੀਕ।

ਤਰੁ ਹੀਨ ਫਰ' ਸਬਿ ਬਾਗ ਮੈਂ ਹੈਂ,

ਬਿਨਾ ਜਲ ਸਰ ਨੀਕ'।

ਜੇ ਸੰਤ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਕਹਿ ਹੈ,

ਸੋ ਭਵੈ ਪਾਹਨ ਲੀਕ'।

ਫਿਰ ਸਾਪ ਬਰ' ਗੁਰੁ ਸੁਤਨ ਕਾ,

ਕਹੁ ਕਿਮ ਨ ਹੋਇ ਅਲੀਕ' ॥ ੩੪੮ ॥

ਇਤ ਸਭਾ ਮੈਂ ਜੋ ਸੁਨਜੋ ਥਾ ਜਸ,

ਗੁਰੁ ਕਾ ਬਹੁ ਸਾਹਿ।

ਬਡ ਸੌਕ ਜਾਗਜੋ ਦਰਸਬੇ ਕੋ,

ਕਹਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਯਾਹਿ।

ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ਤੁਮ ਸਜਾਨੇ,

'ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਝਗੜਾ (ਕਰਦਾ ਹੈ)।

'ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ।

'ਹਿਰਦਾ ਧੁਖਦਾ ਰਹੇਗਾ।

'ਉਲਾਦ।

'ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਸਾੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

'ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨਾਂ ਰੂਪ ਤੀਰ ਚਲ ਗਏ।

'ਦਰੱਖਤ ਫਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

'ਚੰਗਾ ਤਾਲ (ਸਰੋਵਰ)।

'ਉਹ ਪੱਥਰ ਤੇ ਲੀਕ ਭਾਵ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

'ਸ਼ਾਪ ਤੇ ਵਰ।

'ਅਮਿੱਟ।

ਹਿਤੂ ਮਮ ਗੁਰੁ ਕੇਰ।

ਜਿਮ ਮੋਦ ਹੈ ਗੁਰੁ ਦਰਸ ਦੇਵੈਂ,

ਕਰੇ ਸੋਇ ਅਛੇਰਾ' ॥ ੩੪੯ ॥

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਬੱਗਯ ਹੈਂ,

ਮੈਂ ਜਤਨ ਕਰਿਹੈਂ ਭੂਰ'।

'ਬਹੁਤਾ।

ਤੁਮ ਭੀ ਮਨਾਵੋ ਸਾਫ ਮਨ ਸੈਂ,

ਦੈਂਹ ਆਸਾ ਪੂਰ।

ਤਹਿੰ ਤਬੈ ਆਯੋ ਸ਼ਾਹਿਜ਼ਾਦਾ,

ਸ਼ਾਹਿ ਲੈ ਤਿਹ ਗੋਦ।

ਇਮ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਜੁਗ ਉਮਰ ਸਮ ਹੋ',

'ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋ।

ਮਿਲੋ ਜਾਹੁ ਸਮੋਦ' ॥ ੩੫੦ ॥

'ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

ਲੈ ਭੇਟ ਜ੍ਹਾਹਰ ਏਕ ਕਿਸ਼ਤੀ',

'ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇਕ ਥਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਢੋਏ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੁਤੀ ਭਰਿ ਦੀਨਾਰਿ'।

'ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ।

ਮਮ ਓਰ ਤੈ' ਤੁਮ ਜੋਰਿ ਕਰ,

'ਮੇਰੀ ਤਰਫੋਂ।

ਮਨਵਾਈਓ ਦਰਸਾਰ।

ਮੁਲਾਕਾਤ ਨ ਕਰੈਂ ਤੋਂ ਨਿਜ,

ਸ਼ਬਦ ਦੈਂਹ ਲਿਖਾਇ।

ਸੁਨਿ ਸ਼ਜ਼ਾਦਾ ਤਜਾਰ ਹੈ,

ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ ॥ ੩੫੧ ॥

ਗੁਰਿ ਪਾਇ ਸਾਰ' ਤਿਆਰ ਹੈ,

'ਖਬਰ।

ਮਧ ਬਿਰੇ ਆਂਨ ਦਿਵਾਨ।

ਸਬਿ ਸਭਾਸਦ' ਮਾਸੰਦ ਬੈਠੇ,

'ਦਰਬਾਰੀ।

ਠੌਰ ਨਿਜ ਨਿਜ ਆਨ।

ਤਬਿ ਸ਼ਾਹਿਜ਼ਾਦੇ ਸਹਿ ਅਮੀਰਨ,

ਕੀਨ ਆਇ ਸਲਾਮ।

ਧਰਿ ਭੇਟ ਆਗੈ ਸ਼ਾਹਿ ਦਿਸ ਤੈ,

ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਲਲਾਮ' ॥ ੩੫੨ ॥

'ਸੁੰਦਰ।

ਜੋ ਸੰਗ ਕਾਜੀ ਮੌਲਵੀ ਬੇ,

ਮਜ਼ਬ ਚਰਚਾ ਕੀਨ।

ਗੁਰੁ ਦਏ ਉੱਤ੍ਰ ਐਸ ਜੋ,
ਸੁਨਿ ਮੋਦ ਹੋਏ ਪੀਨਿ' ॥੩੫੩॥

'ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਪੁਨ ਸਾਹਿ ਜੋ,
ਚਹਯੋ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਲੇਹੁ।
ਇਹੁ ਸੂਬੱਗਯਤਾ ਔਰ ਲਖਿ',
ਬਿਸਮਾਏ ਸਭਿ ਤੇਹੁ' ॥੩੫੪॥

'ਜਾਣ ਕੇ।

'ਉਹ ਸਾਰੇ।

ਸਾਹਿ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨਿ,
ਸ਼ਬਦ ਫਾਰਸੀ ਮਾਹਿ'।

'ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ।

ਲਿਖ ਲੀਨੋ, ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨੇ,
ਸਬਦ ਲਿਖਾਯੋ ਯਾਹਿ ॥੩੫੫॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ

ਸ਼ਬਦ-ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਕਿਆ ਖਾਧੈ ਕਿਆ ਪੈਧੈ ਹੋਇ ॥

ਜਾ ਮਨ ਨਾਹੀ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥

ਕਿਆ ਮੇਵਾ ਘਿਉ ਗੁੜੁ ਮਿਠਾ, ਕਿਆ ਮੈਦਾ
ਕਿਆ ਮਾਸੁ ॥

ਕਿਆ ਕਪੜੁ ਕਿਆ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਕੀਜਹਿ ਭੋਗ
ਬਿਲਾਸ ॥

ਕਿਆ ਲਸਕਰ ਕਿਆ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ' ਆਵੈ ਮਹਿਲੀ ਵਾਸੁ ॥

'ਚੋਬਦਾਰ ਤੇ ਅਰਦਾਸੀਏ।

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣ ਸਭੇ ਟੋਲ ਵਿਣਾਸੁ' ॥

'ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸ-ਰੂਪ ਹਨ।

ਛੰਦ ਪਢਿ ਸਾਹਿ ਸਾਰਥ' ਸ਼ਬਦ ਜਾਨਯੋ,
ਠੀਕ ਬਿਨ ਵੈਰਾਗ' ਹੈ।

'ਅਰਥਾਂ ਸਹਿਤ।

'ਵੈਰਾਗ ਧਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਨਹਿ ਹੋਇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਿੱਤ ਕੋ,
ਨਹਿ ਮਨ ਖੁਦਾ ਮੈਂ ਲਾਗ ਹੈ।

ਨਿਤ ਪਢੈ ਗੋਸ਼ੇ' ਬੈਠ ਤਯੋਂ,

'ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ।

ਮਨ ਰਹਿਤ ਗਹਤ ਅਰਾਮ' ਹੈ।

'ਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਨ ਉਸੀ ਦਿਨ ਤੈ ਖੁਦ ਮਜ਼ੂਰੀ
ਕਰੇ, ਖਾਵੈ ਤਾਮ' ਹੈ ॥੩੫੬॥

'ਫਾ:-ਰੋਟੀ।

ਇਤ ਗੁਰੂ ਸੋਚਯੋ, ਸ਼ਾਹਿ ਮਤ ਕਿਤ,
ਇਸੀ ਤੋਰੈ ਆਵਹੀ।

ਵਹਿ ਹੈ ਚੁਕੱਤਾ¹ ਮੱਦ ਮੱਤਾ²,
ਅਤਿ ਕੁਪੱਤਾ ਗਾਵਹੀ।

ਅਰਿ ਚੁਕਨ ਵਾਰਾ ਹੈ ਹਮਾਰਾ,
ਭ੍ਰਾਤ ਭਾਰਾ ਤਾਂਹਿ ਕੋ।

ਨਹਿੰ ਮਿਲੈਂਗੇ ਤੋ ਹੈ ਖਰਾਬੀ,
ਮਿਲੈਂ ਪ੍ਰਣ ਨਸਾਹਿਗੋ ॥ ੩੫੭ ॥

ਇਹੁ ਸੋਚਿ ਜਲਧ ਬਿਵੇਕ¹ ਗੁਰੂ,
ਚਢਿ ਪਾਲਕੀ ਹਿਤ ਸੈਰ ਹੈਂ।

ਭਟ ਭੀਰ ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਲੈ ਨਿਜ,
ਚਲੇ ਧਰਿ ਕਰਿ ਧੈਰ¹ ਹੈਂ।

ਕਰਿ ਦਰਸ ਦੇਵੀ ਜੋਗ ਮਾਯਾ¹,

ਤੀਰ ਜਮਨਾ ਆਇ ਕੈ।

ਥਲ ਪੇਖਿ ਸੁਠ ਰਮਣੀਕ ਨੀਕ,
ਹਮੇਸ਼ ਬਸਬੈ ਲਾਇਕੈ ॥ ੩੫੮ ॥

ਲਗਵਾਇ ਖੇਮੇ¹ ਉਤਰ ਤਹਿੰ ਸਬਿ,
ਔਰ ਸਾਜ ਮੰਗਾ ਲਯੋ।

ਇਹੁ ਸਾਰ ਸੁਨਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਜੈ ਸਿੰਘ,
ਲਜਾਵਨੇ ਕੇ ਹਿਤ ਗਯੋ।

ਉਤ ਗੁਰੂ ਭਾਰਿ ਬੁਖਾਰ ਕੇ,
ਆਸਾਰ¹ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਿ ਲਏ।

ਤਪ ਪੇਖਿ ਸੁਤ ਕੋ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ,
ਤਈਂ ਤੀਨੋ ਤਪ ਭਏ ॥ ੩੫੯ ॥

ਕਰਿ ਦਰਸ ਚਰਨ ਸਪਰਸ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ,
ਚਹੇ ਘਰਿ ਨਿਜ ਲਜਾਵਨੇ।

ਅਬਿ ਠੌਰ ਇਸ ਹੀ ਹਮ ਹਮੇਸ਼ੈਂ,
ਰੋਹਿ ਗੁਰੂ ਕਿਯ ਗਾਵਨੇ।

¹ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਤੇ ਆ ਨ ਜਾਵੇ।

¹ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗੋਤ। ²ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਸਤ।

¹ਕਹੀਦਾ ਹੈ।

¹ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

¹ਧੀਰਜ।

¹ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਕੁਤਬ ਮੀਨਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਦੇਵੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਜੋਗ ਮਾਇਆ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਤੰਬੂ।

¹ਭਾਰੀ ਬੁਖਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

ਸੁਨਿ ਭੂਪ ਕਾਂਪੜੋ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ,
 ਸੋਚ ਕੈ ਇਹੁ ਦਿਢ ਠਈ।
 ਇਹੁ ਬਾਤ ਗੁਰੁ ਭਗਵੰਤ ਕਹਿ,
 ਨਿਜ ਅੰਤ ਦੇਹ ਜਨਾ ਦਈ॥ ੩੬੦ ॥
 ਹਿਤ ਰੱਖਯਾ ਨ੍ਰਿਪ ਤੋਪਖਾਨਾ,
 ਫੌਜ ਨਿਜ ਬਹੁ ਤਹਿੰ ਪਠੀ।
 ਦਰਕਾਰ ਥੀ ਤਹਿੰ ਜੋ ਸਮੱਗ੍ਰੀ
 ਭੂਪ ਸਬਿ ਹੀ ਹੈ ਠਈ।
 ਦਿਨ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੁ ਦੇਹ ਪੈ,
 ਗੁਰੁ ਸੀਤਲਾ ਬਿਦਤਾ ਲਈ।
 ਪਿਖਿ ਸਹਿਤ ਸੰਗਤਿ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ,
 ਸੋਕ ਸਿੰਧੁ ਬੁਡੈ ਗਈ॥ ੩੬੧ ॥
 ਕਹਿੰ ਪ੍ਰਸਪਰਾ ਰਮਰਾਇ ਕਾ,
 ਗੁਰੁ ਸਾਪਾ ਕਿਯ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।
 ਹਮ ਜਾਨ ਲੀਨੋ ਵਜਹਾ ਅਬ ਹੀ,
 ਤਜੈਂ ਦੇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।
 ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਹੁਚੜੋ ਫੇਰ ਗੁਰੁ ਪੈ,
 ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਪਾਸਿ ਹੈ।
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ ਜਲ ਭਰਿ
 ਨੈਨ, ਉਰਿ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਹੈ॥ ੩੬੨ ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕਟਤਿ ਸੰਕਟ ਕੋਟ, ਤੁਮਰੇ
 ਦਰਸ ਤੇ ਜਨ ਕੇਰ ਹੈਂ।
 ਅਬਿ ਆਪ ਕੈਸੀ ਕ੍ਰਿਤ ਲੀਲਾ,
 ਲਗੇ ਕਰਨ ਬਧੇਰ ਹੈਂ।
 ਤੁਮ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਸਮੁੱਥ ਸ੍ਰਾਮੀ,
 ਘੜਨ ਭੰਜਨਹਾਰ ਹੋ।
 ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਰੂਪ ਅਨੂਪੁ ਬਪੁ,
 ਆਨਾਦਿ ਤੁਮ ਕਰਤਾਰ ਹੋ॥ ੩੬੩ ॥
 ਗੁਰੁ ਕਹੜੋ ਜਿਸ ਕਿਸ ਧਰੜੋ ਤਨ ਜਗਿ,
 ਸਹੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੂਰ ਹੈਂ।

ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲਿਆ।

ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦਾ ਅੰਤ ਜਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ (ਚਾਹੀਦੀ) ਸੀ।

ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ।

ਵੱਡੀ ਮਾਤਾ (ਦਾਰੋਗ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸੋਗ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਈ।

ਆਪਸ ਵਿੱਚ।

ਸੁਆਪ।

ਕਾਰਨ।

ਲੀਲਾ ਦਾ ਕਰਤੱਬ।

ਕਹਿ ਬੇਦ ਸੰਤ ਪੁਰਾਨ,
 ਹੋਵਨਹਾਰ ਹੋਇ ਜਰੂਰ ਹੈਂ।
 ਬਨਬਾਸ ਸੀਆ¹ ਰਾਮ ਲੀਆ,
 ਬੰਸ ਜਦੁ-ਪਤਿ¹ ਕੋ ਨਸਜੋ।
 ਸਸਿ¹ ਕਲੰਕੀ ਉਦਧਿ² ਖਾਰੋ,
 ਗਰਲ ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਗਰਿ ਬਸਜੋ¹ ॥ ੩੬੪ ॥
 ਹਰਿ ਠਟੀ¹ ਜੋ ਸੋ ਨਾ ਹਟੀ,
 ਕਰਿ ਗਟੀ¹ ਸੂਰ ਨਰ ਹਾਰਗੇ।
 ਜੋ ਰਹੇ ਭਾਵੀ ਪਰ¹ ਖੁਸ਼ੀ,
 ਸੋ ਆਪ ਤਰਿ ਕੁਲ ਤਾਰਗੇ।
 ਸੁਨਿ ਭੂਪ ਖੂਪ ਵਿਚਾਰ ਧਰਿ ਉਰਿ,
 ਜਾਇ ਪੁਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਪੈ।
 ਗੁਰੁ ਕੇਰ ਬਾਤ ਸੁਨਾਤ ਭੋ,
 ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ ਨੀਕੇ ਰਾਹਿ ਪੈ¹ ॥ ੩੬੫ ॥
 ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਭੀ ਸਹਿ ਸਭਾ ਸੁਨਿ,
 ਬਿਸਮਾਇ¹ ਸਾਸ ਭਰਾਇ ਕੈ²।
 ਕਹਿ ਜੋ ਖੁਦਾ ਕੀ ਹੋਇ ਮਰਜੀ,
 ਸਕੈ ਕੌਨ ਮਿਟਾਇ ਕੈ।
 ਪਠ ਦਏ ਸ਼ਾਹਿ, ਫਹੀਮ ਬ੍ਰਿਧ
 ਹਕੀਮ¹, ਸਬਿ ਸਮਾਨ ਦੈ।
 ਪਰ ਜਾਨ ਲੀਨੋ ਵਾਕ ਭ੍ਰਾਤਰ,
 ਪਾਲ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਜਾਨ ਦੈ ॥ ੩੬੬ ॥
 ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਜਿਤੇ,
 ਸਬਿ ਆਇ ਗੁਰੁ ਦਰ ਪੈ ਥਿਰੇ।
 ਕਹਿੰ ਸਭੈ ਬਾਤ ਕੁਭਾਂਤਿ ਭੀ¹,
 ਜੋ ਸੁਖਨ¹ ਭ੍ਰਾਤਨ ਹੈਂ ਰਰੇ²।
 ਵਹਿ ਨਾਹਿੰ ਟਰ ਹੈਂ ਦਏ ਬਿਨ ਫਲ,
 ਸੂਰ ਸਸਿ ਭੀ ਜੋ ਟਰੈਂ।
 ਸਮ ਕੰਜ ਕੋਮਲ ਹੋਹਿੰ ਗਿਰ ਸਿਰ,

¹ਸੀਤਾ।
¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।
¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ²ਸਮੁੰਦਰ।
¹ਜ਼ਹਿਰ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਵਸੀ।
¹ਠਾਣੀ, ਹੋਣਹਾਰ।
¹ਗਿਣਤੀ।
¹ਹੋਣੀ ਉੱਤੇ।

¹ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

¹ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ। ²ਹਾਹੁਕਾ ਭਰ ਕੇ।

¹ਵੱਡੇ ਸਮਝਦਾਰ ਹਕੀਮ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਖੋਟੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

¹ਬਚਨ। ²ਕਹੇ।

ਮੰਜ ਖੰਜਨ ਥਿਰ ਚਰੈ^੧ ॥ ੩੬੭ ॥

ਅਫਸੋਸ ਬਡ ਇਕ ਔਰ ਹੈ,
ਇਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਤਨ ਤਜੈਂ।
ਰਮਰਾਇ ਭੀ ਔਲਾਦ ਬਿਨੁ ਰਹਿ,
ਗੁਰੂ ਗਾਦੀ ਨਹਿ ਭਜੈ^੧।
ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੂਤ ਔੜ੍ਹਾ,
ਬਿਨਾ ਪੌੜ੍ਹ ਜੋ ਗਏ।
ਨਹਿ ਜਾਇ ਜਾਨਯੋ ਗੁਰੂ ਗਾਦੀ,
ਕੌਨ ਕੇ ਅਬਿ ਘਰ ਜਏ^੧ ॥ ੩੬੮ ॥
ਉਤ ਮਾਤ ਬਦਨ ਬਿਲੋਕ ਸੁਤ ਕੋ^੧,
ਸ਼ੋਕ ਯੁਤ ਬਿਲਲਾਰਹੀ।
ਜਲ ਜਾਤਿ ਚਖੁ ਜਲਜਾਤ ਤੈ^੧,
ਅਕੁਲਾਤ ਅਤਿ^੧ ਦੁਖ ਪਾਰਹੀ।
ਬਿਨ ਅਲੰਬ ਸੁ ਏਕ ਪੁੱੜ੍ਹਾ,
ਅੱਗੁ ਸੰਤਤਿ ਹੀਨਰੀ^੧।

ਕਿਮ ਧਰੈ ਧੀਰਜ ਸੋ ਵਿਚਾਰੀ,
ਕਹਿਤ ਭੀ ਹੈ ਦੀਨਰੀ^੧ ॥ ੩੬੯ ॥
ਹੇ ਪੂਤ ਕਿਆ ਤੁਮ ਕਰਨ ਲਾਗੇ,
ਐਸ ਗਾਦੀ ਬੈਸ ਹੈ^੧।
ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੂੰ ਭਰਤਿ^੧ ਸਿੱਖਨਿ,
ਆਪ ਤਨ ਕਿਯ ਕੈਸ ਹੈ।
ਅਬਿ ਕਹੋ ਹਮ ਅਰ ਸੰਗਤੋਂ ਕੀ,
ਕੌਨ ਪੁਰਵੈ ਆਸ ਹੈ।
ਤੁਮ ਬਾਲ ਅਬਿ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜਗ ਕੇ,
ਭਏ ਕਾਂਹਿ ਉਦਾਸ ਹੈਂ ॥ ੩੭੦ ॥
ਗੁਰੂ ਦੁਖਤਿ ਪਿਖਿ ਨਿਜ ਮਾਤ ਕੋ,
ਦੈ ਧੀਰ ਭਾਖਯੋ ਐਸ ਹੈ।

^੧(ਸਮ) ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਕੋਮਲ ਕੰਵਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ (ਚੰਚਲਤਾ ਨਾਲ) ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਉਜਲ ਮਮੋਲੇ (ਥਿਰ) ਟਿਕ ਕੇ (ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਤਦ ਵੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਟਲਣਗੇ।)

^੧ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇਗਾ।

^੧ਔੜ੍ਹੇ, ਬੇ-ਉਲਾਦੇ।

^੧ਜਾਵੇਗੀ।

^੧ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਮੁਖ ਵੇਖ ਕੇ।

^੧ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਨੇੜ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

^੧ਬਹੁਤ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਕੇ।

^੧ਬਿਨਾ ਆਸਰੇ ਤੋਂ, ਉਹ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਅਗੋਂ ਉਲਾਦ ਤੋਂ ਹੀਣੀ।

^੧ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।

^੧ਬੈਠ ਕੇ।

^੧ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਰਚਿ ਰਖੀ ਹੋਣੀ ਜੋ ਬਿਧਾਤਾ,
 ਟਰਤ ਨਹਿੰ ਸੋ ਕੈਸ ਹੈ।
 ਅਵਤਾਰ ਪੀਰ ਪਿਗੰਮ੍ਰੋਂ ਕੇ,
 ਸੀਸ ਚਢਿ ਇਹੁ ਨਾਚਤੀ।
 ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਸਿੱਧਨ ਕੇ,
 ਕਰਿ ਦਾਂਤ ਖੱਟੇ ਮਾਚਤੀ॥ ੩੨੧ ॥
 ਜਗਿ ਜਾਨ ਮਾਤ ਸਰਾਂਇ ਇੰਦ੍ਰ-
 ਜਾਲ¹, ਸ੍ਵਪਨ ਸਮਾਜੀਆ²।
 ਜਿਮ ਹਰਿ ਚੰਦੋਰੀ¹ ਮੇਘ ਛਾਯਾ,
 ਬਿਛੀ ਚੌਪੜ ਬਾਜੀਆ।
 ਨਿਤ ਰਹੇ ਖੇਲ ਅਕਾਲ ਹੋਣੀ,
 ਚਾਰ ਖਾਨੀ ਸਾਰੀਆਂ¹।
 ਡਲ ਕਾਲ ਤ੍ਰੈ¹, ਮਧ ਰੇਖ ਕਰਮ
 ਬਿਕਰਮ ਸੁਕਰਮ ਧਾਰੀਆਂ॥ ੩੨੨ ॥
 ਜਿਮ ਦਾਉ ਪਰ ਹੈ ਸਾਰਿ ਮਾਰਤਿ¹,
 ਕਾਲ ਹੋਣੀ ਮੁਦ ਭਰੇ¹।
 ਨਹਿੰ ਕੀਰ¹ ਪੀਰ ਅਮੀਰ, ਰਹਿਨੋ
 ਪਾਇ ਹਰਿ ਜੋ ਅਵਤਰੇ¹।
 ਪਿਖਿ ਏਕ ਘਰ ਹੈ ਕਬੀ ਬਹੁਤੀ
 ਕਬੀ ਰਹਿਤ ਨ ਏਕ ਭੀ¹।
 ਇਸ ਖੇਲ ਜਗ ਮੈਂ ਕਾਲ ਹੋਣੀ,
 ਪਿਖਤ ਨਹਿ ਬਦ ਨੇਕ¹ ਭੀ॥ ੩੨੩ ॥
 ਇਮ ਦਿਢ ਵਿਚਾਰੋ ਧੀਰ ਧਾਰੋ,
 ਮੋਹ ਅਗਤਾ ਪਰਹਰੋ¹।
 ਨਿਜ ਸੀਸ ਭਾਵੀ ਈਸ,
 ਬਿਸ੍ਵੇ ਬੀਸ ਆਨੰਦ ਹੈ ਧਰੋ¹।
 ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪਤਨੀ ਮਾਤ ਹਮਰੀ,

¹ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

¹ਜਾਦੂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ। ²ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਨਗਰੀ।

¹ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵ ਨਰਦਾਂ ਹਨ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਰੂਪ ਡੱਲਾਂ ਹਨ।

¹ਸਮਾਨ ਕਰਮ, ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ (ਉਸ ਚੌਪੜ) ਵਿੱਚ ਲਕੀਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

¹ਨਰਦ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਅਨੰਦ 'ਚ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਕੰਗਾਲ।

¹ਹਰੀ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ) ਨੇ ਵੀ ਜੋ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੇ ਹਨ।

¹ਹੇ ਮਾਤਾ ਵੇਖ ! (ਚੌਪੜ ਦੇ) ਇਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨਰਦਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਦੀ ਇਕ ਨਰਦ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

¹ਬੁਰਾ ਤੇ ਚੰਗਾ।

¹ਅਗਿਆਨਤਾ ਤਿਆਗ ਦਿਉ।

¹ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸੀਸ ਤੇ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ ਧਾਰੋ।

ਕੜੋਂ ਨ ਲਾਜ ਸੰਭਾਰ ਹੈਂ।
 ਸਮ ਇਤ ਤ੍ਰੀਆ¹ ਰਖਯੋ ਹੀਆ²,
 ਕਹਾਂ ਕੀਆ ਕਾਰ ਹੈ ॥੩੭੪॥
 ਇਮ ਬਾਤ ਕਹਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਗੁਰੁ,
 ਨਿਜ ਮਾਤ ਕੋ ਦੈ ਗਯਾਨ ਹੈ।
 ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਕੋ
 ਪੁਨ ਕੀਨ ਐਸ ਬਖਾਨ ਹੈ।
 ਸਬਿ ਸੰਗਤਾਂ ਕੋ ਬੋਲ ਦਿਹੁ,
 ਮੁਹਿ ਦਰਸ ਕਰਿ ਲਹਿ ਆਜ ਹੈ।
 ਨਿਸ ਢਰੀ ਤੈ ਅਬਿ ਭਰੀ ਬਿਧਿ ਹਮ,
 ਹੋਹਿ ਲਯ ਹਰਿ ਮਾਝ ਹੈਂ ॥੩੭੫॥

ਇਹੁ ਸੁਨਤ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਸੇਵਕ,
 ਬੂਡਗੇ ਸਿੰਧੁ ਸ਼ੋਕ ਸੈਂ।
 ਜਲ ਨੈਨ ਝਰਨਾ ਜੜੋਂ ਝਰੈਂ,
 ਰਸ ਛਯੋ ਕਰੁਣਾ ਓਕ ਸੈਂ।
 ਗੁਰੁ ਹੁਕਮੁ ਸੁਨ ਨਰ ਨਾਰਿ, ਸਿੱਖ
 ਅਸਿੱਖ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਯੋਂ ਅਏ।
 ਫਰਵਾਰ ਤਰੁ ਪਰ ਬਿਹੰਗ, ਪਯਾਸੇ
 ਜੈਸ ਸਰਵਰ ਦਿਸ ਧਏ ॥੩੭੬॥

ਨਿਧਿ¹ ਲੂਟਨੇ ਜਨ ਰੰਕ² ਧਾਏ
 ਏਕ ਆਗੇ ਏਕ ਹੈ।
 ਕਹਿੰ ਪਰਸਪਰ ਜਿਨ ਦਰਸ ਦੈ,
 ਥੇ ਦਏ ਸੰਕਟ ਛੇਕ ਹੈਂ।
 ਜਿਨ ਰਖਯੋ ਸ਼ਹਰ ਬਿਸੂਚਕਾ ਤੈ¹
 ਜਾਤਿ ਅਬਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੋ।
 ਜੋ ਦਰਸ ਹੈ ਭਲ ਤਿਨੈ ਅਬਿ,
 ਫਲ ਚਾਰ ਲੈਹ ਬਿਸ਼ੋਕ ਸੋ ॥੩੭੭॥
 ਇਮ ਕਰਸ ਬਾਤੈਂ ਹਰਸ ਕੀਨੋ,
 ਦਰਸ ਲੋਗਨ ਆਮਨੈਂ।

¹ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ। ²ਹਿਰਦਾ, ਦਿਲ।

¹ਢਲੀਰਾਤ ਤੋਂ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹਰੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ
 ਭਾਵ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਜਾਵਾਂਗੇ।

¹ਸੋਗ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਏ।

¹ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਰੁਣਾਰਸ (ਸੋਗ) ਫੈਲ ਗਿਆ।

¹ਜਿਵੇਂ ਫਲ ਵਾਲੇ ਦਰੱਖਤ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ
 ਤਰਫ ਤਿਹਾਏ (ਜੀਵ) ਦੌੜਦੇ ਹਨ।

¹ਖਜ਼ਾਨਾ। ²ਕੰਗਾਲ।

¹ਕਸ਼ਟ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

¹ਹੈਜ਼ੇ ਤੋਂ।

¹ਉਹ ਚਾਰੇ ਫਲ ਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈ ਲਵੇਗਾ।

¹ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ।

ਫਿਰ ਲੋਗ ਕੀਨੇ ਬੰਦ ਭੂਪਤਿ,
ਦਰਸਬੇ ਤੈ ਸਜਾਮਨੈਂ।

¹ਅਨੁਰੇ ਹੋਏ ਤੋਂ।

ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭਰੀ
ਦਿਸ ਦਸੋ, ਦੀਹ ਸ ਤ੍ਰਾਸ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤੇ ਡਰ ਸਹਿਤ ਹੈ।

ਤਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਯੁਤ ਸਬਿ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨ,
ਬੈਠਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ ॥ ੩੨੮ ॥

ਮਨਿ ਮਾਨ ਗਿਣਤੀ¹ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ,
ਲਰਜ਼¹ ਅਰਜ਼ ਸੁਨਾਇ ਕੈ।

¹ਮਨ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਗਿਣ ਕੇ ਭਾਵ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ।

¹ਕੰਬ ਕੇ।

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਮ ਹਮੈ ਚਾਲੇ
ਤੱਜਿ ਮੱਝ ਦਰਯਾਇ ਕੈ।

¹ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਦੁਖ-ਸਿੰਧੁ ਮੈਂ ਹਮ ਬਹੇ ਜਾਵਤਿ¹,
ਰਹਿੰ ਦਾਮਨ ਕਿਹ ਵਜਾ।

¹ਦੁੱਖ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰੁੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

¹ਕਿਹੜੇ (ਵਜ੍ਹਾ) ਢੰਗ ਨਾਲ (ਆਪਦੇ) ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਰਹਾਂਗੇ।

ਜਿਮ ਰੱਯਤ ਵਾਲੀ ਬਿਨਾ ਮਾਲੀ
ਬਾਗ, ਪਾਲੀ ਬਿਨ ਅਜਾ¹ ॥ ੩੨੯ ॥

¹ਜਿਵੇਂ ਵਾਲੀ (ਮਾਲਕ ਭਾਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਰਜਾ, ਮਾਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਗ ਅਤੇ ਪਾਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਅਜਾ) ਬੱਕਰੀਆਂ (ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

ਤਨ ਜਾਨ ਬਿਨ ਜਜੋਂ ਪੰਖ ਪੰਖੀ,
ਦਸਾ ਤਜੋਂ ਹਮ ਕਹਿੰ ਕਿਸੈ।

¹ਜਿਵੇਂ ਜਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰੀਰ, ਖੰਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਛੀ (ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਤਿਵੇਂ) ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿਸ ਕੋਲ ਕਹੀਏ।

¹ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਕ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ।

ਸਬਿ ਸਿੱਖ ਝੂਰਤਿ ਅਤਿ ਬਿਸੂਰਤਿ¹,
ਏਹੁ ਸੂਰਤਿ¹ ਨਹਿੰ ਦਿਸੈ।

¹ਸ਼ਕਲ ਭਾਵ ਸਰੂਪ।

ਗੁਰੂ ਪੁਰਾ¹ ਤਜਾਗਨ ਤਨ ਸਮੇਂ,
ਸਬਿ ਰਹੇ ਭੁਜ¹ ਪਕਰਾਵਤੇ।

¹ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਬਿ ਸੰਗਤੋਂ ਕੇ ਤਈਂ ਤੁਮ,
ਲੜ ਕੌਨ ਕੇ ਹੋ ਲਾਵਤੇ ॥ ੩੩੦ ॥

¹(ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ) ਬਾਂਹ।

ਨਿਰਧਾਰ¹ ਸੰਗਤਿ ਡੋਲ ਜੈ ਹੈ,
ਲੈਂਹ ਮੀਣੈ¹ ਰੋਕ ਪੈ²।

¹ਬਿਨਾਂ ਆਸਰੇ ਤੋਂ।

¹ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀ ਔਲਾਦ। ²ਪੁਨਾ (ਫੇਰ) ਰੋਕ ਲੈਣਗੇ।

ਕੁਛ ਧੀਰਮੱਲ ਸੁ ਰਾਮਰਾਇ,
ਪ੍ਰੇਰ ਲੈਂਹ ਨਿਜੋਕ ਪੈ¹।

¹ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ।

ਗੁਰਿ ਮਾਨਿ ਬਿਨਤੀ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ,

ਸੁਖ ਦਾਨ ਗਜਾਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕੈ।
 ਬਿਛਵਾਇ ਗਾਦੀ ਪਾਂਚ ਪੈਸੇ,
 ਸ੍ਰੀ ਫਲ ਕਰ ਧਾਰ ਕੈ ॥ ੩੮੧ ॥
 ਧਰਿ ਧਜਾਨ ਪੁਰਖੁ ਮਹਾਂਨ ਕੋ।
 ਗੁਰੁ ਸਾਤ ਕੇ ਲੈ ਨਾਮ ਹੈਂ।
 ਸਾਨੰਦ ਧਰਿ ਮਸਨੰਦ ਪਰ।
 ਕਰ ਬੰਦਿ ਬੰਦਨ ਠਾਮ ਹੈਂ।
 ਕਹਿ ਦਯੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਕਾਲੇ,
 ਪਰਗਟੈਂਗੇ ਸੂਰ ਸੋ।
 ਤਮਚਰਾ ਪਖੰਡੀ ਜਨੋ ਕੋ,
 ਸਹਿ ਦੰਭ ਕਰਿ ਹੈਂ ਦੂਰ ਸੋ ॥ ੩੮੨ ॥
 ਸੁਨਿ ਧਰਜੋ ਧੀਰਜ ਸਿੱਖਨਿ ਕੁਛ,
 ਗੁਰੁ ਬਿਰੇ ਫੇਰ ਕੁਸਾਸਨੈ*।

ਪਿਖਿ ਅੰਤਿ ਕਾਲ ਸਮੀਪ ਜਨਨੀ।
 ਬੈਠਿ ਕਿਯ ਇਮ ਭਾਸਨੈ।
 ਮੁਰਝਾਇ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੁਖਤਿ ਪਿਖਿਤਿ ਸੁ,
 ਨੈਨ ਜਲ ਝਰਿ ਲਾ ਰਹੇ।
 ਅਤਿ ਨਿਕਟਿ ਸੰਕਟ ਬਿਕਟ ਬਿਯਾਪਯੋ,
 ਕਹੇ ਮਮ ਅਬਿ ਕੋ ਅਹੇ ॥ ੩੮੩ ॥
 ਪਤਿ ਗਏ ਤਬਿ ਅਬਿ ਪੂਤ ਜਾਵਤਿ,
 ਮੈਂ ਅਭਾਗਨਿ ਕੜੋਂ ਰਹੀ?।
 ਹੇ ਪੂਤ! ਤੁਮ ਸਬਿ ਸ਼ਕਤਿ ਯੁਤ,
 ਮੈਂ ਭੇਤ ਜਾਨਤ ਹੋਂ ਸਹੀ।
 ਫਿਰ ਮਰੋਂਗੀ ਮੈ ਝੂਰ ਝੂਰਿ,
 ਅਬਿ ਸੰਗਿ ਕੜੋਂ ਨ ਨਿਭਾਤ ਹੋ।
 ਜਲ ਹੀਨ ਮੀਨ ਸਮਾਨਾ ਮੈਂ,
 ਦੁਖ ਸਿੰਧੁ ਬੂਡੀ ਜਾਤਿ ਹੋਂ ॥ ੩੮੪ ॥
 ਨਿਜ ਮਾਤ ਕੋ ਅਤਿ ਦੁਖਤਿ ਪਿਖਿ,

ਸੁੱਖ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ।

ਨਲੇਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜ ਕੇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ।

ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ।

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਉਹ ਸੂਰਜ (ਵਾਂਗ)।

ਅਨੁਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ (ਚੋਰ, ਉਲੂ ਆਦਿ)।

ਦੱਭ (ਘਾਹ) ਦਾ ਆਸਣ। *ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਭ ਦਾ ਆਸਣ ਵਿਛਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ- ਬਿਸ਼੍ਵਾਮ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ੬੫ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ।

ਇਉਂ ਬਚਨ ਕਿਹਾ।

ਝੜੀ।

ਨਾ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਸ਼ਟ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਚੱਲਦੇ।

ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ।

ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਡੁਬਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਗੁਰ ਕਹੜੇ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀਏ।

ਹੈ ਮਾਸ ਕੇਤਕ¹ ਆਯੂ² ਤੇਰੀ

ਧੀਰ ਧਾਰਿ ਗੁਜ਼ਾਰੀਏ।

ਫਿਰ ਪਹੁੰਚ ਹੈਂ ਮਮ ਪਿਤਾ ਢਿਗ,

ਦੁਖ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨ ਜਹਿੰ ਕਦਾ।

ਸਚਖੰਡ ਨਾਮ ਬਿਕੁੰਠ ਜੋ,

ਦੁਖ ਲੇਸ¹ ਨਹਿੰ, ਤਹਿੰ ਸੁਖ ਸਦਾ ॥ ੩੮੫ ॥

ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤਿ ਸਹਿ,

ਲਿਯ ਖੈਂਚ ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਹੈ।

ਹਰ ਭ੍ਰਮ¹ ਦਿਯ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਜਨਨੀ

ਤਈਂ, ਮੋਦ ਸੰਦੋਹ ਹੈ¹।

ਲਖਿ ਮਹਾਂ ਮਹਿਮਾਂ ਪੂਤ ਕੀ,

ਮਨਿ ਮਗਨਿ ਚੁੱਪ ਜਨਨੀ ਭਈ।

ਅਹਿ ਕਾਚਰੀ ਜਜੋਂ¹ ਬਾਤ ਕਰਿ,

ਤਜੋਂ ਦੇਹ ਨਿਜ ਗੁਰੂ ਤਜ ਦਈ ॥ ੩੮੬ ॥

ਬੁਧਵਾਰ ਚੌਦਸ ਚੇਤ ਸਿਤ¹,

ਨਿਸ ਅਰਧ ਘਟਕਾ ਦ੍ਰੈ ਗਈ¹।

ਬਸੁ ਸਸੀ ਸੰਮਤ ਵਾਰ ਨਭ¹,

ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮ ਭੇ ਤਬਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਈ¹।

ਪਿਖਿ ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨ,

ਕੇਰ ਕੁੱਕੈਂ ਨਿਸਰਗੀ¹।

ਕੁਮਲਾਇ ਬਿਹਬਿਲ ਗਿਰੇ ਧਰ¹,

ਧਨ ਧਾਮ ਤਨ ਸੁਧ ਬਿਸਰਗੀ ॥ ੩੮੭ ॥

ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਾਂ ਭੀ ਪੌਰ ਪਰ¹,

ਕਰਿ ਰੁਦਨ ਲੋਟੈਂ ਭੂੰਮਿ ਹੈਂ¹।

ਜਨੁ ਲੂਟ ਲੀਨੇ ਠਗ ਕਿਨੇ,

ਮਨਿ¹ ਬਿਨਾ ਜਜੋਂ ਫਨਿ² ਘੁੰਮਿ ਹੈਂ।

ਉਤ ਦੇਵ ਅਜ ਲੋ¹ ਜਾਨ ਚਢਿ ਕੈ²

ਅਏ ਫੂਲ ਬਸਾਵਹੀਂ।

¹ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨੇ। ²ਉਮਰ।

¹ਬੋੜਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ।

¹ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ।

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ।

¹ਸੱਪ ਦੀ ਕੁੰਜ ਵਾਂਗ।

¹ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧੪।

¹ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਉਪਰਰਾਤ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ।

¹ਸੰਮਤ ੧੭੧੮ ਬਿ. (ਬਸੂ-੮। ਸਸੀ-੧। ਵਾਰ-੭। ਨਭ-੧=੧੮੧੭ ਬਿ:)।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ।

¹ਕੂਕਾਂ (ਚੀਕਾਂ) ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ।

¹ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਪਰ।

¹ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਲਿਟਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮਣੀ। ²ਸੱਪ।

¹ਉਧਰ ਦੇਵਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੱਕ। ²ਅਸਵਾਰੀਆਂ (ਉਪਰ) ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

ਧੁਨਿ ਸੰਖ ਦੁੰਦਭਿ ਪੂਰਗੀ,
 ਸੁਰ ਨਟੀ ਨ੍ਰਿਤਤਿ ਗਾਵਹੀਂ ॥ ੩੮੮ ॥
 ਗੁਰੁ ਚਢਿ ਬਿਵਾਨ ਮਹਾਨ ਪੈ,
 ਜਬਿ ਚਲੇ ਨਭ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭੈ।
 ਗੁਰੁ ਜਾਇ ਬਿਰੇ ਸਚਖੰਡ ਮੈਂ,
 ਨਿਜ ਗੁਰੁਨਿ ਢਿਗ ਵਰ ਵਾਸ ਲੈ।
 ਇਤ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਨਿ ਸ਼ੋਕਾਤ੍ਰੈ ਹੈ,
 ਅਯੋ ਯੁਤ ਜਨ ਭੀਰ ਹੈ।
 ਦਿਨ ਚਢੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ,
 ਸੁਨਿ ਭਯੋ ਸੋ ਪਿ ਅਧੀਰ ਹੈ ॥ ੩੮੯ ॥
 ਕਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਜੀਵਤ ਦਰਸ ਦੈ ਗੁਰੁ,
 ਚਾਹਿ ਨਾਹਿੰ ਸੁ ਮਮ ਭਰੀ।
 ਅਬਿ ਚਲੋ ਹਮ ਭੀ ਦਰਸੀਏ,
 ਮਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਪਰਖਨ ਕੀ ਧਰੀ।
 ਤਹਿੰ ਗਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਉਮਾਹਿ ਕੈ,
 ਨਿਜ ਸੰਗ ਜਨ ਕੁਛ ਖਾਸ ਲੈ।
 ਜਬਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਗੁਰਿ ਪਾਸ ਅੰਦਰ,
 ਪੇਖਿ ਭਾਖਯੋ ਸਾਸ ਲੈ ॥ ੩੯੦ ॥
 ਕਰਵਾਉ ਦਰਸਨ ਲਾਹਿ ਪੜਦਾ,
 ਕਹਯੋ ਸਿੱਖ ਨਹਿੰ ਆਗਯਾ।
 ਪੁਨ ਆਪ ਸ਼ਾਹਿ ਜੁ ਲਾਹਿ
 ਪਿਖਨ ਗੁਰਿ ਮੁਖਿ ਲਾਗਯਾ।
 ਨਹਿੰ ਦੇਹ ਗੁਰ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ,
 ਔਰ ਲੀਲੁਾ ਹੀ ਪਿਖੀ।
 ਧਰ ਮੈਂ ਦਰਾਰ ਪਤਾਰ ਲੈ,
 ਭੈਦਾਯਕੈ ਅਤਿਸੈ ਤਿਖੀ ॥ ੩੯੧ ॥
 ਇਹੁ ਕਾਨ ਮਾਂਹਿ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ,
 ਇਹਾਂ ਤੁਮ ਹੈ ਆਵਨਾ।
 ਜੋ ਜੁਲਮ ਕਰਿ ਹੈ ਦੂਖ ਭਰ ਹੈ,
 ਨਾਹਿੰ ਕਾਂਹਿ ਛੁਡਾਵਨਾ।

'ਧੌਂਸਿਆਂ ਦੀ।
 'ਅਪੱਛਰਾਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਾਸਾ ਲਿਆ।
 'ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।

'ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

'ਹਾਹੁਕਾ ਲੈ ਕੇ।

'ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰੇੜ ਪਤਾਲ ਤੱਕ।

'ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁਨ ਇਮਾਮ ਪਿਕੰਬ੍ਰੋਂ ਕੋ,
 ਪਿਖਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਸਦੀਨ¹ ਹੈ।
 ਉਨਿ ਕਹਯੋ ਸਰਨ ਅਕਾਲ ਕੀ ਬਿਨ,
 ਨਾਹਿੰ ਕਿਨ ਸੁਖ ਲੀਨ ਹੈ ॥ ੩੯੨ ॥
 ਸੁਨਿ ਪੇਖਿ ਸ਼ਾਹਿ ਸ ਭੈ¹ ਬਿਜਾਕੁਲ
 ਭਯੋ, ਮੁਖ ਕੁਮਲਾ ਗਯੋ।
 ਚਲਗੋ ਪ੍ਰਸੀਨਾ ਬਦਨ ਤੈ,
 ਗੁਲ ਸਰਸ ਸਰਸੋਂ ਕੇ ਭਯੋ¹।

¹ਧਰਮ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ।
¹ਦੁਖੀ।

¹ਭੈ ਨਾਲ।

¹ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਚਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ (ਤੇਰੰਗ) ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ (ਪੀਲਾ) ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਿਨ ਹੋਸ਼ ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਤੱਜਬ ਹੋਏ,
 ਗਿਰਤਿ ਕਰਯੋ ਸੰਗੀਆਂ।
 ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਸ਼ਾਹਿ,
 ਗੁਨਾਹਿ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀਆ ॥ ੩੯੩ ॥
 ਪੁਨ ਪਾਲਕੀ ਮੈਂ ਪਾਇ ਬਾਹਰ
 ਲਜਾਇ ਕੀਨ ਉਪਾਇ ਜੋ।
 ਤਬਿ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ,
 ਗੁਰੂ ਠੀਕ ਖੁਦਾਇ ਥੋ।
 ਪੜਦਾ ਉਠਾਈ ਕੇਰ ਪਾਈ
 ਸਜਾ, ਤੱਜਬ ਪੇਖਯੋ।
 ਸਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਉਮਰਾਇ ਸਬਿ ਨੇ,
 ਗੁਰੂ ਸਮਰਥ ਲੇਖਯੋ ॥ ੩੯੪ ॥
 ਇਤ ਨ੍ਰਿਪ ਸਿੱਖਨ ਮਿਲਿ ਮਸੰਦਨ,
 ਕਰਿ ਬਿਵਾਨ ਮਹਾਨ ਹੈ।
 ਕਰਿ ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਫੂਲ ਬਰਖਾ,
 ਚਿਖਾ ਚੰਦਨ ਠਾਨ ਹੈ¹।
 ਸਿਸਕਾਰ ਕੀਨੋ ਬਿਧੀ ਯੁਤ,
 ਸਬਿ ਨੈਨ ਤੈ ਜਲ ਡਾਰ ਹੈ।
 ਉਸ ਦੇਹਰੇ ਕਾ ਨਾਮ,
 ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬੰ ਉਚਾਰ ਹੈਂ ॥ ੩੯੫ ॥
 ਜਹਿੰ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਘਰ ਰਹੇ ਥੇ,

¹ਬਣਾ ਲਈ।

ਸੋ ਬੰਗਲਾ ਜੀ ਨਾਮ ਹੈ।
 ਸੁਨਿ ਹਹਿਰ¹ ਪਰਗੋ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ,
 ਦੁਖ ਗਹਿਰ ਲੇ ਜਾਨ ਆਮ ਹੈ¹।
 ਗੁਰੂ ਅਥੇ¹ ਸੂਰਜ ਧਰਮ ਕੇ,
 ਨਰ ਨਾਰਿ ਦੁਖਤਿ ਸੁਨਾਵਹੀਂ।
 ਨਰ ਆਇ ਥਿਰ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਢਿਗ,
 ਗੁਨ ਗਨ ਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਗਾਵਹੀਂ ॥ ੩੯੬ ॥
 ਮਿਲਿ ਤੀਆ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਆਵੈਂ,
 ਨਹਿੰ ਰੁਦਨ¹ ਸਜਾਪਾ ਮਾਤ ਕੈ²।
 ਧਰਿ ਧੀਰ ਗਿਜਾਨ ਵਿਰਾਗ ਕੀ,
 ਅਨੁਰਾਗ ਯੁਤ¹ ਬਹੁ ਬਾਤ ਕੈ²।
 ਪੁਨ ਇਸ਼ਟ ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਅਸ਼ਟ ਕੀ,
 ਬਹੁ ਗਾਥ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੁਨਾਵਤੀ।
 ਫਿਰ ਬੁਝਨੇ ਪਰ ਤੀਆ ਕੇ,
 ਨਿਜ ਪੂਤ ਕੀ ਯੋਂ ਗਾਵਤੀ ॥ ੩੯੭ ॥
 ਸਰ ਬਰਸ¹ ਪੈ² ਦੋ ਮਾਸ,
 ਉਨਤੀ ਦਿਵਸ ਕੇ ਥੇ ਗੁਰੁ ਭਏ।
 ਦੋ ਬਰਖ ਪੈ ਸਰ ਮਾਸ¹,
 ਉਨਤੀ ਦਿਯੋਸ ਗੁਰੁਤਾ ਕਰਿ ਗਏ।
 ਸਤ ਬਰਖ ਪੈ ਅਠ ਮਾਸ,
 ਦਿਨ ਅਠਬੀਸ ਆਯੂ¹ ਸਬਿ ਭਈ।
 ਕਰਿ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਨ ਲੀਲਾ,
 ਅਬਿ ਬਿਕੁੰਠ ਸੁ ਜਾ ਲਈ¹ ॥ ੩੯੮ ॥
 ਮਮ ਮੋਹ ਮਾਯਾ ਦੂਰ ਕਰਿ,
 ਦੈ ਗਏ ਅੰਤਹਿ¹ ਗਜਾਨ ਹੈ।
 ਅਬਿ ਇਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਮਗਨ ਰਹਿੰ ਹੋਂ,
 ਭਜਨ ਮੈਂ ਸੁਖ ਜਾਨ ਹੈ¹।
 ਇਮ ਮਾਤ ਤੈ ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਤੀਆ¹,
 ਜਾਤ ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮ ਹੈਂ।
 ਗੁਰੁ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਧੰਨ,

¹ਕਾਂਬਾ ਭਾਵ ਹਾਹਾਕਾਰ।

¹ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਲਿਆ ਭਾਵ ਮੰਨਿਆ।

¹ਛਿਪ ਗਏ।

¹ਚੋਣਾ। ²ਕੀਤਾ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ। ²ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ। ²ਉੱਪਰ।

¹ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ।

¹ਉਮਰ।

¹ਸੱਚਖੰਡ ਦੀ ਚੰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਲਈ ਭਾਵ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

¹ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ। (ਅ) ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿੱਚ।

¹ਜਾਣਿਆ ਹੈ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਕਹਿਤ ਤਮਾਮ ਹੈਂ ॥੩੯੯॥

ਗੁਰੁ ਘਰ ਦ੍ਰੋਹੀ¹ ਪਾਤਕੀ²,
ਕੁਲ ਘਾਤਕੀ¹ ਰਮਰਾਇ ਹੈ।
ਇਨ ਸਾਪ¹ ਦੀਨੋ ਬੁਰਾ ਕੀਨੋ,
ਆਪ ਭੀ ਦੁਖ ਪਾਇ ਹੈ।
ਇਮ ਨਿੰਦ ਹੈਂ ਸਬਿ ਰਾਮਰਾਏ,
ਨਾਰਿ ਨਰ ਕਰਿ ਯਾਦ ਹੈਂ।
ਇਤ ਬਿਧੀ ਬੈਦਕ ਲੋਕਕੈ
ਕਰਿ ਸਤ੍ਰੁਮੀ ਲੋ ਆਦਿ ਹੈਂ ॥੪੦੦॥

¹ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ²ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
¹ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
¹ਸੁਆਪ।

¹ਏਥੇ ਭਾਵ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਤਾਰਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਵੇਦਕ
(ਧਾਰਮਕ) ਅਤੇ ਲੋਕਕ (ਸਮਾਜਕ) ਆਦਿਰਸਮਾਂ (ਪੂਰੀਆਂ)
ਕਰਕੇ।

ਜਬਿ ਮਾਤ ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ,
ਕੀਰਤਪੁਰੀ ਕੇ ਦਿਸ ਤੁਰਨ ਕੀ।
ਤਬਿ ਭੂਪਰਾਨੀ ਬਿੱਤ¹ ਬਹੁ ਦਿਯ,
ਔਰ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੁਨ ਕੀ¹।
ਚਲਿ ਮਾਤ ਕੀਰਤਪੁਰ ਅਈ,
ਭ੍ਰਿਤ¹ ਸਿਖ ਮਸੰਦਨ ਸੰਗਿ ਹੈ।
ਅਤਿ ਤੋਂ ਬਿਖਾਦ ਨ ਜਾਇ ਬਰਨਾ¹,
ਛਯੋ ਕਰੁਨਾਰੰਗ ਹੈ ॥੪੦੧॥
ਸੁਨਿ ਦੇਸ ਦੇਸੋਂ ਸਿੱਖ ਸਬੰਧੀ,
ਅਰ ਮਸੰਦੀ ਲੋਕ ਹੈਂ।
ਚਲਿ ਆਵਹੀਂ ਪੁਰ ਕੀਰਤੇ,
ਬਿਸਤੀਰਤੇ¹ ਮਗਿ ਸੋਕ ਹੈਂ।
ਪਰ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰਾ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ,
ਦੁਖਤਿ ਸਬਿਨਿ ਬਿਲੋਕ ਹੈਂ¹।
ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਤ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੀਰਜ,
ਕਰਤਿ ਸਿੱਖਨਿ ਬਿਸੋਕ ਹੈਂ ॥੪੦੨॥
ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੁ ਬਪੁ¹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨ,
ਸਰੂਪ ਨਿਸਚੇ ਧਾਰ ਕੈ।
ਤਿਹ ਗਾਥ ਕਰਿ ਸੰਛੇਪ ਗਾਈ,

¹ਧਨ।
¹ਅਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ (ਵੀ ਧਨ ਦਿੱਤਾ)।
¹ਸੇਵਾਦਾਰ।
¹ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।
¹(ਸਾਰੇ) ਸੋਗ ਦਾ ਰੰਗ ਫੈਲ ਗਿਆ।

¹ਫੈਲਾਉਂਦੇ।

¹ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਸੋਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

¹ਸਰੂਪ।

ਕਵਿ ਬਿਛੇਪ ਨਿਵਾਰ ਕੈ।

ਧਰਿ ਨੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁ ਸੁਨੈ ਪਢਿ ਹੈ,

ਖੇਮ ਸਰਬ¹ ਸੁ ਪਾਇ ਹੈ।

ਧਰਿ ਗਰਜ¹ ਲਰਜ² ਸੁ ਅਰਜ ਕਰਿ,

ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਪੈ ਬਹੁ ਭਾਇ¹ ਹੈ ॥ ੪੦੩ ॥

ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨ, ਸਿੱਖੀ

ਦਾਨ ਚਾਹਿ ਬਿਗਜਾਨ¹ ਹੈ।

ਦਿਢ ਚਹਿਤ ਕਹਿਤ ਸੁ ਰਹਿਤ¹,

ਬਾਰੰਬਾਰ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਧਜਾਨ ਹੈ ॥ ੪੦੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਅਸਟਮ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਮਾਪਤੰ
ਨਾਮ ਬੱਤੀਸਮੋਂ* ਬਿਸੁਮ ॥ ੩੨ ॥

*ਏਥੇ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੨੭ ਤੇ ਚੌਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਹਿਸਾਬ ਨੰ: ੩੨ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਲਈ ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਮ ੩੨ ਦੇ ਅੰਕ ੧੧੮ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ। ।

¹ਕਵੀ ਨੇ ਘਬਰਾਹਟ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ।

¹ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ।

¹ਇੱਛਾ ਕਰ ਕੇ। ²ਕੰਬ ਕੇ ਭਾਵ ਭੈ ਨਾਲ।

¹ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ।

¹ਕਹਿਣੀ ਤੇਰਹਿਣੀ ਪੱਕੀ ਭਾਵ ਸੱਚੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

੩੩. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ-ਆਰੰਭ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਕਰਿ,
ਉੱਤਮੰਗ ਧਰਿ ਅੰਗਿ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਸਾਂ) ਦਾ (ਅੰਗ) ਪੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਜਿਹੜੇ) (ਉੱਤਮੰਗ) ਉੱਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ (ਆਪਣੇ) (ਅੰਗ) ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਦੇ ਹਨ।

ਹਰੈਂ ਕੁਰੰਗ ਸੁਢੰਗ ਕੈ,
ਜਨ ਉਮੰਗ ਦੈ ਚੰਗਾ ॥੧॥

ਸ੍ਰੀ (ਜਿਹੜੇ) ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੋਟਾਰੰਗ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਦਾਸਾਂ (ਨੂੰ) ਚੰਗਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਨਵਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਿਤ ਅਬਿ,
ਬਰਨਨ ਕਰਤਿ ਕਵੀਸ।
ਹਰਤਿ ਦੂਖ ਸਬਿ ਸੁਖ ਭਰਤਿ।,
ਧਰਤਿ ਜੁ ਬਿਸ੍ਵੈ ਬੀਸ। ॥੨॥

ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ।

ਸ੍ਰੋਯਾ:

ਸੰਮਤ ਖੋੜਸ ਸੈ ਸਤ ਆਠ,
ਬਿਸਾਖ ਵਦੀ ਸਰ ਸੁਕ੍ਰਵਾਰੈਂ।

ਸੰਮਤ ੧੬੭੮ (ਬਿ.) ਵਿਸਾਖ ਵਦੀ ੫, ਸੁਕਰਵਾਰ (ਦਿਨ)।

ਧਾਮ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ,
ਸੁਧਾ ਸਰ ਮਾਹਿ ਵਿਚਾਰੈਂ।
ਭਾਰ ਧਰਾ ਹਰਬੇ।, ਕਰਬੇ ਹਿਤ
ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਕਲਿਆਨ ਉਦਾਰੈਂ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚਾਦਰ ਹਿੰਦ।,
ਦਨਿੰਦ ਮਨਿੰਦ। ਭਏ ਅਵਤਾਰੈਂ ॥੩॥

ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਹਿੰਦ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਰਾਖੇ।

ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੈ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੂ ਗੁਰੂ,
ਜੋਤਹਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲੇ ਦਿਨ ਤਾਸੈਂ।
ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ ਸਪੂਤ ਸਪੂਤ।,
ਤਜੜੇ ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ ਉਦਾਸੈਂ।
ਬਯਾਸ ਨਦੀ ਤਟ ਪੱਛਮ ਜਾਇ,
ਬਕਾਲਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਖੈ ਲਿਯ ਵਾਸੈਂ।
ਰੋਜ ਉਡੀਕਤ ਸੋ ਦਿਨ, ਜੋ
ਬਰ ਪੂਤ ਹਿਤੈ, ਪਤਿ ਦੀਨਹੁ ਖਾਸੈਂ ॥੪॥

ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ।

ਨੇਕ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਸਹਿਤ।

ਜਿਹੜਾ ਵਰ ਪਤੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਨੇ

ਦੈ ਨਿਜ ਆਯੁਧ ਮਾਲਾ¹ ਰੁਮਾਲ,
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਥਾ ਤਿਸ ਕੋ² ਇਮ ਠੀਕੈ।
 ਆਵਹਿਗੀ ਗੁਰੁਤਾ, ਕਬਹੂੰ
 ਤੁਮਰੇ ਸੁਤ ਪੈ, ਤਬਿ ਦੀਜੀਓ ਈਕੈ³।
 ਸੋ ਧਰਿ ਆਸ ਨਿਵਾਸ ਕਰੈ,
 ਰਖਿ ਪਾਸ ਪਤੋਹੁ ਸਪੁਤਹਿ ਜੀ ਕੈ⁴।
 ਸੇਵ ਕਰੈਂ ਸਿਖ ਦੇਸਿ ਬਸੇਸਹਿ⁵,
 ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਪਤਨੀ ਸੁਤ ਨੀਕੈ ॥੫॥
 ਸੋ ਸਰਬੱਗ ਗੁਰੂ ਲਖਿ ਆਠਮ,
 ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਹਿ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ।
 ਜੋ ਸੁਨ ਸੋਢੀ ਸਬੈ ਖੁਦ ਹੀ,
 ਗੁਰੂ ਥਾਪਿ⁶ ਨਿਜੈ, ਥਪਿ⁷ ਮੰਜੀਆਂ ਬਾਈ।
 ਦੈ ਧਨਿ ਪ੍ਰੇਰ ਮਸੰਦ ਲਏ,
 ਮਤਿ ਮੰਦ ਭਏ ਤਿਨ ਕੇ ਅਗਵਾਈ⁸।
 ਲਜਾਵਤ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਵਹਿ ਪ੍ਰੇਰਿ,
 ਝੁਕਾਇ ਦਿਲਾਵਤ ਭੇਟ ਮਹਾਂਈ ॥੬॥
 ਰੌਰ ਰਹਯੋ ਇਸ ਤੌਰ ਤਬੈ,
 ਗੁਰੂ ਗੌਰ⁹ ਭਯੋ ਜਬਿ ਲੋ ਇਕ ਨਾਹੀ।
 ਬਿਦਤੈ¹⁰ ਗੁਰੂ ਵੀਚ ਬਕਾਲਹਿ ਕੇ,
 ਸਿਖ ਜਾਨਿ ਇਹੈ ਚਲਿ ਆਇ ਤਹਾਂਹੀ।
 ਹਾਥ ਚਢੇ ਸਿੱਖ ਠੱਗਨ ਕੇ,
 ਯਹਿ ਠੱਗ ਮਸੰਦ ਗੁਰੂ ਠੱਗਵਾਹੀ¹¹।
 ਦੰਭ ਪਖੰਡ ਰਚੈਂ ਨਿਤ ਸੋ ਬਹੁ,
 ਲਾਇ ਬਹੈਂ ਹਿਤ ਸਿੱਖਨਿ ਫਾਹੀ ॥੭॥
 ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਵਿਰੋਧ ਧਰੈਂ,
 ਉਚਰੈਂ ਢੁਚਰੈਂ ਇਕ ਏਕ ਬਿਹੱਦੀ¹²।
 ਨਾ ਇਸ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਭਗਤੀ ਕੁਛ,
 ਔਰ ਸੁਕ੍ਰਮ ਨ ਕੀਨਹੁ ਕੱਦੀ।

ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

¹ਆਪਣੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਮਾਲਾ।

²ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ।

³ਇਨ੍ਹਾਂ (ਚੀਜ਼ਾਂ) ਨੂੰ।

⁴ਨੂੰਹ ਤੇ ਸਪੁੱਤਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ) ਜੀ ਨੂੰ।

⁵ਬਹੁਤੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇ।

⁶ਬਣ ਕੇ। ⁷ਬਣਾ ਕੇ।

⁸ਆਗੂ ਭਾਵ ਮਸੰਦ।

⁹ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ (ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ)।

¹⁰ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ।

¹¹(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਗੁਰੂ ਵੀ ਠੱਗ ਹਨ।

¹²ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ (ਬਿਹੱਦੀ) ਬਹੁਤੀਆਂ (ਢੁਚਰੈਂ) ਹੁੱਜਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਯ ਕੈ ਮੂੰਹਨ ਲਾਯਕੈ¹ ਚਾਯ ਕੈ,
ਆਇ ਕੈ ਲਾਇ ਕੈ ਬੈਠਹੁ¹ ਗੱਦੀ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਨਿੰਦਤ ਦੂਸਰਿ ਕੋ ਇਕ,
ਚਿੰਦਤ ਫੇਰ¹ ਮਹਾਂ ਜਢ ਗੱਦੀ² ॥ ੮ ॥
ਜੇਤਕ ਲੋਗ ਲਵਾਰ¹ ਜਿਸੈ ਢਿਗ,
ਥੇ ਛਲ ਔ ਥਲ ਮੈ ਪਰਮੱਦੀ¹।
ਕੋ ਇਕ ਕੋਸ ਦੁ ਕੋਸ ਕਿ ਚਾਰ,
ਮਿਲੈਂ ਸਿੱਖ ਕੋ ਕਿਤ ਜਾਇ ਅਗੱਦੀ¹।
ਖੈਂਚਤਿ ਏਕ ਤਈਂ ਦਸ ਪਾਂਚਕ,
ਬਾਚਕ ਦੂਸਰਿ ਦੂਸਰਿ ਬੱਦੀ¹।
ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਬਡ, ਔਹੁ ਗੁਰੂ ਬਡ,
ਆਹੁ ਗੁਰੂ ਬਡ, ਵਾਹੁ ਏਹੁ ਗੱਦੀ¹ ॥ ੯ ॥
ਪਾਵਤਿ ਜੋ ਬਲ ਲਜਾਵਤਿ ਸੋ ਖਿਚਿ,
ਭੇਟ ਦਿਲਾਵਤਿ ਪਾਵਤਿ ਅੱਧੀ।
ਖਾਸ ਗੁਰੂ ਜਬਰੋ ਜਬਰੀ,
ਸਿਖ ਕੋ ਸੂਤ ਫੁੰਕਤ ਮੰਤ ਸਤੱਦੀ¹।
ਦੈ ਪਰਸਾਦਿ ਬਿਵਾਦ¹ ਸੁਨਾਇ,
ਲਿਖੈਂ ਹਿੰਤ ਯਾਦ ਤਿਸੈ ਕੁਲ ਜੱਦੀ¹।
ਵਾਹਿ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਗਾਦਿਨ¹,
ਆਹਿ ਬਿਸਰਮ ਸ਼ਿਤਾਨ ਮੁਸੱਦੀ¹ ॥ ੧੦ ॥
ਯੋਂ ਜਬਿ ਸੋਢਿਨਿ ਸੂਰਜ ਮੱਲ,
ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ ਪੌੜ੍ਹ¹ ਧੀਰ ਸੁ ਮੁੱਲੂ²।
ਨਾਦਰ ਸੀ ਗਰਦੀ¹ ਇਨ ਕਾਦਰ²,
ਡਾਰ ਰਖਯੋ ਗੁਰਿ ਸਿੱਖੀ ਮੈਂ ਹੁਲੂ¹।
ਜੇਤਕ ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਸਿਦਕੀ,
ਵਹਿ ਆਵਤਿ ਨਾਹਿੰ ਕਬੀ ਤਹਿੰ ਭੁਲੂ¹।
ਜਾਨ ਰਖਯੋ ਰਵਿ ਏਕ ਗੁਰੂ¹
ਪ੍ਰਗਟੈਂ, ਦਬ ਜੈਂਹਿ ਨਿਸਾਚਰ ਉਲੂ¹ ॥ ੧੧ ॥

¹ਮੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਕੇ ਲਾਇਕ ਬਣ ਕੇ ਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ।
¹ਬੈਠਾ ਹੈ।
¹ਫੇਰ ਉਸਤਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ²ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਤੇ ਨੀਚ।
¹ਬਕਵਾਦੀ।
¹ਪਾਗਲ (ਅ) ਹੰਕਾਰੀ।
¹ਅਗੋਂ ਹੀ।
¹ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਬੁਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
¹ਇਹ ਗੱਦੀ ਅਸਚਰਜ ਹੈ।
¹ਆਪ ਗੁਰੂ ਬਦੇ ਬਦੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ (ਸਤੱਦੀ) ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
¹ਉਪਦੇਸ਼।
¹ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦੀ ਕੁਲ।
¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵੱਡੇ ਗਏ ਹਨ।
¹ਮੁਨਸ਼ੀ, ਕਲਰਕ।
¹ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪੋੜ੍ਹਾ। ²(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ) ਧੀਰ ਮੱਲ।
¹ਹਲਚਲੀ। ²ਵੱਡੀ।
¹ਹੁੱਲੜ ਪਾਰੱਖਿਆ ਹੈ।
¹ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ।
¹ਇਕ (ਦਿਨ) ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ।
¹ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਉਲੂਆਂ (ਵਾਂਗ ਦੰਭੀ ਗੁਰੂ) ਦਬ ਜਾਣਗੇ।

ਪੇਖਿ ਸ਼ਰੀਕਨ ਕੋ ਪੁਜਵਾਵਤਿ,
ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ ਸੁਤੈਂ ਢਿਗ ਆਈ।
ਬੈਠਿ ਸਮੀਪ ਮਹਾਂ ਮਧੁਰੇ, ਪ੍ਰਿਯ
ਵਾਕਨ ਸੋਂ ਸਮਝਾਵਤਿ ਮਾਈ।
ਹੇ ਸੁਤ ! ਤੌਰ ਪਿਤਾ ਬਰ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ¹,
ਗੁਰੁ ਆਠਮ ਠੀਕ ਜਨਾਈ¹।
ਸਾਚ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਕਜੋਂ ਬਿਦਤੋ ਨਹਿ¹,
ਕੂਰ ਗੁਰੂ ਬਨ ਹੈਂ ਬਹੁ ਭਾਈ¹ ॥ ੧੨ ॥
ਮੈਂ ਪਤਿ ਪੌਤਰ¹ ਔ ਪਰਪੌਤ੍ਰ²

ਕੇ, ਸਬਿ ਲੱਖਨ ਨੈਨਿ ਨਿਹਾਰੇ।
ਤੱਗ¹ ਗੁਨੱਗ² ਸੂਬੱਗ³ ਤ੍ਰਿਕਾਲੱਗ¹¹,
ਜੱਗ ਲਖੈਂ ਸੁਖ ਅੱਗ ਭੁਤਾਰੇ¹।

ਧੀਰ ਧਰਾ ਸਮ¹ ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ²,
ਬੀਰ ਗੰਭੀਰ ਸਲੱਜ¹ ਉਦਾਰੇ।
ਸੋ ਸਬਿ ਲੱਖਨ ਹੈਂ ਤੁਮ ਮੈਂ,
ਗੁਰੁ ਔ ਅਵਤਾਰਨ ਕੇ ਜੁ ਅਪਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥
ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਨਿਰਖੇ ਬਿਨ¹,
ਸਿੱਖ ਚਕੌਰ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਪੋਹੈਂ¹।
ਸੇਵਕ ਕੋਕ ਬਿਸੋਕ ਭਵੈਂ¹, ਸਿਖ
ਕੌਲ ਖਿਰੈਂ ਰਵਿ ਪੇਖਿ ਤੁਮੋ ਹੈਂ¹।
ਬਜਾਕੁਲ ਸੰਗਤਿ ਏਕ ਗੁਰੁ ਬਿਨ,
ਹੀਨ ਫਨੀ ਮਨਿ ਮੀਨ ਜਲੇ ਹੈਂ¹।

ਹੇਤ ਪਰੋ ਉਪਕਾਰ ਤੁਮਾਰ,
ਭਯੋ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਾ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਹੈ¹ ॥ ੧੪ ॥
ਸੂਰ ਸਸੀ ਉਪਕਾਰ ਹਿਤੈ,
ਨਿਸ ਦਯੋਸ ਫਿਰੈਂ ਸਹਿ ਮੰਡਲ ਤਾਰੇ।
ਤਾਰੇ ਅਨੰਤ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ,

¹ਹੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਰ ਨੂੰ (ਮੁਖ) ਰੱਖ ਕੇ।
¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਣਾ ਗਏ ਹਨ ਭਾਵ ਸਮਝਾ ਗਏ ਹਨ।
¹ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਪੋਤ੍ਰੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)। ²ਪੜਪੋਤ੍ਰੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)।

¹ਤੱਤ ਦੇ ਜਾਣੂ। ²ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂ। ³ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ। ¹¹ਤਿੰਨਾਂ
ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ।
¹ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ (ਖਿਨ ਭੰਗਰ)
ਜਾਣਦੇ ਸਨ।
¹ਧੀਰਜ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ। ²ਧਰਮ ਦੇ ਆਸਰਾ ਰੂਪ।
¹ਲੱਜਿਆ ਸਹਿਤ।

¹ਦੇਖੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।
¹ਪਰਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।
¹ਸੇਵਕਾਂ ਰੂਪ ਚਕਵੇ ਅਨੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ।

¹ਜਿਵੇਂ ਮਣੀ ਬਿਨਾਂ ਸੱਪ ਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੱਛੀ (ਵਿਆਕੁਲ
ਹੁੰਦੀ) ਹੈ।

¹ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੈ।

ਧਰੇ ਤਨ ਬਜੰਤ ਕਲੇਸ਼ ਸਹਾਰੇ।
 ਹਾਰੇ ਨ ਸੋ ਨਿਜ ਧਰਮ ਸੰਭਾਰ,
 ਜੁ ਪਾਰਥ¹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਯੋ ਉੱਦਮ ਧਾਰੇ।
 ਧਾਰੇ ਗਿਰੈਂ ਕਟਿ¹ ਗੰਗ ਭਗੀਰਥ,
 ਲਜਾਇ ਲਯੋ ਜਸ ਹੇਤੁਪਕਾਰੇ¹ ॥ ੧੫ ॥
 ਕਾਰੇ¹ ਭਿਆਨਕ ਰਾਖਸ਼ ਕੋਟਿਕ,
 ਚੰਡਿ ਕਟੇ ਕਰ ਖੱਗ ਸੰਭਾਰੇ¹।
 ਭਾਰੇ ਸਹੇ ਦੁਖ ਭੂਪ ਹਰੀ-ਸਸਿ¹,
 ਔਰ ਦਧੀਚ¹ ਸ਼ਿਵੀ² ਬਲਵਾਰੇ³।

ਵਾਰੇ¹ ਸਦਾ ਤਿਨਿ ਕੇ ਜਿਨਿ ਯਾ ਜਗਿ,
 ਬਿੱਕ੍ਰਮਜੀਤ ਸੇ ਗੀਤ ਬਿਥਾਰੇ¹।
 ਥਾਰੇ ਬਡੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ,
 ਬਹੁ ਦੇਸ ਫਿਰੇ ਹਿਤ ਹੈਂ ਉਪਕਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਤਯੋਂ ਉਪਕਾਰ ਹਿਤੈ ਬਿਦਤੋ ਤੁਮ,
 ਸੰਗਤ ਕੇ ਦੁਖ ਸੋਕ ਨਸੈ ਹੈਂ।
 ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੂਰੁ ਬਨੇ ਗਰਜੈਂ ਗਜ¹,
 ਸੋ ਤੁਮ ਕੇ ਸਿੰਘ ਪੇਖਿ ਪਲੈ ਹੈਂ¹।
 ਪੰਨਗ ਪੁੰਜ ਪਤੰਗ ਪਤੈ ਪਿਖਿ
 ਪੌਰਖ, ਪਾਰ ਪਤਾਰ ਪਰੈ ਹੈਂ¹।

ਖੇਤ ਉਜਾਰਨ ਵਾਰ ਕਹੋ ਮ੍ਰਿਗ,
 ਕਯੋਂ ਰਖਵਾਰਹਿ ਪੇਖਿ ਬਿਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੭ ॥
 ਸੂਰ ਮਹਾਂ ਦਲ ਬਾਦਲ ਤੈਰਵਿ,
 ਤਯੋਂ ਸੁਤ ਤੂੰ ਨਹਿੰ ਕਯੋਂ ਬਿਦਤੈ ਹੈਂ।
 ਕਾਦਰ ਤੋਰ ਪਿਤਾ ਵਰ ਨਾਦਰ,
 ਕਾ ਬਰ ਹਾਦਰ ਆਦਰ ਪੈ ਹੈਂ¹।

¹ਅਰਜਨ।
¹ਪਹਾੜ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ।
¹ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ।
¹(ਗੰਗ ਦੇ) ਕਾਲੇ।
¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜ ਕੇ।
¹ਹਰੀ ਚੰਦ ਰਾਜੇ ਨੇ।
¹ਸ਼ਾਂਤਿ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਅਥਰਵਾ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਕ ਵੈਦਿਕ ਰਿਸ਼ੀ।
²ਗਾਂਧਾਰ (ਗੰਧਾਰ) ਦੇਰਾਜਾ ਉਸ਼ੀਨਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਾਨੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੋ ਗੁਜਰਿਆ ਹੈ।
³ਬਲ ਵਾਲੇ।
¹ਵਾਰਨੇ ਜਾਈਏ।
¹ਜਸ ਫੈਲਾਏ।

¹ਹਾਥੀਆਂ (ਵਾਂਗ)।
¹ਸ਼ੇਰ (ਰੂਪ) ਦੇਖ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਣਗੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਸੱਪ ਗਰੁੜ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਡਰਦੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋਰ ਹੇਠ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਪੰਨਗ-ਸੱਪ। ਪਤੰਗ ਪਤੈ-ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਪਤੀ=ਗਰੁੜ।)

¹ਵੱਡੇ ਸਮਰੱਥ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ) ਤੂੰ ਆਦਰ ਪਾਵੇਂਗਾ।

ਤਜਾਗ ਬਹਾਦਰ ਕੀ ਇਮ ਮਾਦਰ,
ਸਾਦਰ ਜੱਦਪਿ ਯਾ ਦਰਸੈ ਹੈਂ।
ਚਾਦਰ ਹਿੰਦੁਨ ਆਦਰ ਹੀਂ,
ਜਗ ਬਾਦਰ ਭਾਦਰ ਸਾ ਦਰਸੈ ਹੈਂ ॥ ੧੮ ॥

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਹਿੰਦ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਰਾਖੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ (ਖਿਨ ਭੰਗਰ) ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਲੇਵਨ ਦੇਵਨ ਆਪਨ ਔ ਪਰ,
ਲਾਭ ਰੁ ਹਾਨਿ ਸਮਾਨਿ ਮਨੈ ਹੈਂ।
ਬਾਹਰ ਖਾਨਰੁ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਤਨ
ਲੋ, ਜਨ ਔਰ ਕਰਾਤ ਕਰੈ ਹੈਂ।
ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਬਿਨਾ,
ਸਦ ਸਾਧਿ ਸਮਾਧਿ ਅਗਾਧਿ ਰਹੈ ਹੈਂ।
ਲੈ ਕਰਿ ਬੁੰਦ ਸ੍ਰਾਂਤਿ ਜਿਮੈਂ ਸਿੱਪਿ,
ਸਿੰਧੁ ਅਥਾਹਿ ਉਮਾਹਿ ਥਿਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੯ ॥
ਚਾਹਿਤ ਨ ਬਿਵਹਾਰਨਿ ਲਾਗਿ ਸੁ,
ਤਜਾਗ ਵਿਰਾਗ ਨੁਰਾਗ ਬਿਲਾਗੇ।
ਖੁਬ ਰਹੈਂ ਮਹਬੂਬ ਵਿਖੇ
ਮਨਿ ਮਸਤ, ਸਮੱਸਤ ਦਿਨੈ ਨਿਸ ਪਾਗੇ।

¹ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈਰਖਦੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇਰਾਤ ਮਨ ਕਰ ਕੇ ਮਸਤ ਤੇ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਲਗਾਤਾਰ। ²ਸੁਤੰਤਰ।

ਬੈਠਿ ਇਕੰਤ ਨਿਰੰਤ¹ ਸੁਤੰਤ²,
ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਵੰਤਹਿ ਲਾਗੇ।
ਸੋਇ ਰਹਯੋ ਜਗ ਜਾਂਹਿ ਨਿਸਾ ਮੱਧ,
ਤਜਾਗ ਬਹਾਦਰ ਤਾ ਮਹਿੰ ਜਾਗੇ ॥ ੨੦ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਬਿਲੀਨ ਨਿਜਾਨੰਦ
ਮਾਂਹਿ, ਮਹਾਂਰਸੁ ਲੇਤੁ ਚਹੈ ਹੈਂ।
ਮਾਨ ਅਪਮਾਨ ਸੁਖੈਂ ਦੁਖ ਦਾਨ,
ਅਨਿਸ਼ਟ ਸੁ ਇਸ਼ਟ ਜਰਾ ਨ ਜਨੈ ਹੈਂ।

¹ਆਦਰ ਤੇ ਨਿਰਾਦਰ, ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਦੇਣਾ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜੇਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਣਾਉਂਦੇ।

¹ਧੁੱਪ ਤੇ ਠੰਡ ਭਾਵ ਗਰਮੀ ਤੇ ਸਰਦੀ।

ਆਤਪ ਸੀਤ¹ ਨ ਦੇਹ ਬਜਾਪਤ,
ਜਾਪਤ ਜਾਪ ਅਜਪਾਰਹੈ ਹੈਂ।
ਬੋਲਨ ਡੋਲਨ¹ ਰੋਵਨ ਹੱਸਨ,

¹ਫਿਰਨਾ।

ਰੰਗ¹ ਉਮੰਗ² ਨਿਸੰਗ ਕਰੈ ਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥
ਅੱਤਿ ਪਰਮੱਤ¹ ਪਰੇ ਰਹਿੰ ਅੰਤਰ,
ਦੱਤ ਭਰੱਤ ਜਿਮੈਂ ਬ੍ਰਿਤਿ ਰੈਹੈਂ¹।

ਯਾ ਜਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹੋਵਨਾ ਕਯਾ,
ਵਹਿ ਚੌਦਸ ਭੌਨ ਬਿਭੂਤ ਨ ਚੈ ਹੈਂ।
ਮਾਤ ਕਬੈ ਬਹੁ ਬਾਤ ਕਹੈਂ ਜਬਿ,
ਸੋ ਸੁਨਿ ਪੇਖਿ ਨ ਉੱਤਰ ਦੈ ਹੈਂ।
ਭੋਜਨ ਨੀਂਦ ਕਰੈਂ ਕਬਿ ਹੀ ਤੁੱਛ,
ਪੁੱਛ ਰਹੈਂ¹ ਪਰ ਕੁੱਛ ਨ ਕੈਹੈਂ ॥ ੨੨ ॥
ਬਾਘਨਿ ਸੀ¹ ਬਡਿਆਈ ਪਿਖੈਂ ਜਗਿ,
ਨਾਗਨ ਸੀ ਸੁਠ ਨਾਰੀ ਨ੍ਰਿਖੈ ਹੈਂ¹।
ਆਗਨਿ ਸੀ ਫੁਲਵਾਈ ਅਸ਼ੋਕ,
ਸੁ ਕਾਗਨਿ ਸੀ ਕੁਨਿਆਈ ਜਨੈ ਹੈਂ¹।

ਭੂਤਨਿ ਆਗਿ ਬਿਭੂਤਿ ਤਿਲੋਕ,
ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼, ਹੈਰਤ ਹਾਸਿ ਧਰੈ ਹੈਂ¹।

ਸੂਲ ਸਿੱਧਾਈ, ਨਿਦਾਘ ਸੀ ਨੌ ਨਿਧਿ,
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਚੁ ਲਖੈ ਹੈਂ¹ ॥ ੨੩ ॥

ਪੈ ਕਰਤਾਰ ਕਰਾਵਨਹਾਰ,
ਹਿਤੈ ਉਪਕਾਰ ਜੁ ਚਾਹਿ ਕਰਾਈ।
ਕੇਤਕ ਮਾਸ ਬਿਤੇ ਜਬਿ ਯੌਂ,
ਗੁਰੂ ਕੂਰੁ ਸਿਖੈਂ¹ ਉਗਰਾਹਿ ਸੁ ਖਾਂਈ।
ਪੈ ਸਬਿਸੈਂ ਬਡ ਧੀਰਜ ਮੱਲ,
ਸਮਾਨ ਪੁਮਾਨ ਬਨਾਵ ਬਨਾਈ¹।
ਲੇਵਤਿ ਸਿੱਖਨਿ ਤੈ ਬਹੁ ਭੇਟ,
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਸਬਸੈਂ ਕਹਿਲਾਈ ॥ ੨੪ ॥

¹ਅਨੰਦ। ²ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

¹ਬਹੁਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ।

¹ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ ਵਾਂਗ (ਮਸਤ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹(ਮਾਤਾ ਜੀ) ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਸ਼ੇਰਨੀ ਵਾਂਗ।

¹ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸੱਪਣੀ ਵਾਂਗ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਅੱਗ ਵਰਗੀ (ਲੱਗਦੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਉਣੀ (ਕਾਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਵਰਗੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਨੂੰ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ (ਵਾਂਗ ਖਿਨ ਭੰਗਰ ਤੇ) ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ (ਸਮਝਦੇ ਹਨ) (ਅਤੇ) ਹਾਸੀ (ਵਲੋਂ) ਹੈਰਾਨਗੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹(ਅਠਾਰਾਂ) ਸਿੱਧੀਆਂ ਸੂਲਾਂ (ਵਾਂਗ) ਚੁੱਭਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ (ਨੂੰ) ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਾਂਗ (ਤਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਠੀਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

¹ਝੁਠੇ ਗੁਰੂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ।

¹ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ (ਵੱਡੀ) ਬਨਾਵਟ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਏਕ ਦਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰ ਅੰਸ,
 ਦੁਆਰਕਾ ਦਾਸ ਕੋ ਮਾਤ ਬੁਲਾਯੋ।
 ਸੰਗ ਅਯੋ ਗੜੀਆ ਭਾਈ,
 ਜੋ ਬਡ ਸਿੱਧ ਮੁਨੀਸਰ ਥਾ ਬਿਦਤਾਯੋ।
 ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ ਹਵਾਲ ਸਬੀ,
 ਤਿਨ ਕੋ ਸਮੁਝਾਇ ਗੁਰਹਿੰ ਸੁਨਵਾਯੋ।
 ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਉਨਿ ਕਾ ਬਚ ਮਾਨਤਿ,
 ਜਾਨਤਿ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਮਹਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥

ਦੁਆਰਕਾ ਦਾਸ ਤਬੈ ਗੁਰੂ ਨੌਮਹਿੰ,
 ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨ ਬਾਤ ਸੁਨੈ ਕੈ।
 ਤਾਮਰ ਪਾਂਚ ਸ੍ਰੀ ਫਲਾ^੧ ਭੇਟ ਦੈ,
 ਗਾਦੀ ਬਿਠਾਯੋ ਸੁ ਖੌਰ ਕਰੈ ਕੈ।
 ਪ੍ਰੇਰ ਪੁਨਾ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ,
 ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਕੀ ਓਰ ਮਜੋਰ ਝੁਕੈ ਕੈ।
 ਸੋ ਜਬਿ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਗਏ,
 ਗੁਰੂ ਅੰਤਰ ਹੀ ਰਹਿੰ ਰੋਜ ਥਿਰੈ ਕੈ ॥ ੨੬ ॥
 ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹਿ* ਲਬਾਣਾ ਹੁਤੋ ਸਿੱਖ,

^੧ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਲੇਰ।

^੧ਤਿਲਕ ਕਰਕੇ।

*ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ-ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਜ਼ਿਲਾ ਜ਼ਿਹਲਮ ਦੇ ਟਾਂਡਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਜੋ ਲੁਬਾਣਾ ਸਿੱਖ ਸੀ।

ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਰਹਾਵਨ ਵਾਰੋ।
 ਬੈਲ ਚਲੈ ਇਕ ਲਾਖ ਤਿਸੈ,
 ਅਰ ਖੇਪ ਜਹਾਜਨ ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ।
 ਤਾਂਹਿ ਜਹਾਜ ਲਗੋ ਡੁਬਨੇ ਸਿੰਧੂ,
 ਬਜਾਕੁਲ ਹੈ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਚਿਤਾਰੋ।
 ਮੰਨਤ ਮੁਹਰ ਕਰੀ ਤਿਨ ਪਾਂਚ ਸੌ,
 ਤਾਰ ਜਹਾਜ ਕਰਜੋ ਗੁਰੂ ਪਾਰੋ ॥ ੨੭ ॥
 ਬੇਚਿ ਨਫਾ ਤਿਨਿ ਭੂਰ ਲਯੋ,
 ਤਬਿ ਮੰਨਤ ਲੈ ਗੁਰੂ ਓਰ ਪਧਾਰਾ।
 ਔਰ ਹੁਤੋ ਦਸਵੰਧ ਕਈ ਸਦ^੧,
 ਦੇਤਿ ਜੁ ਨੀਤ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਸਾਰਾ।
 ਸੋ ਤਬਿ ਲੈ ਜਬਿ ਆਇ ਪੰਜਾਬ,

^੧(ਸਮੁੰਦਰੀ) ਜਹਾਜਾਂ ਤੇ ਲੱਦਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰੀ।

^੧ਸੈਂਕੜੇ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਾ ਸਬਿ ਹਾਲ ਨਿਹਾਰਾ।

ਬੂਡ ਗਯੋ ਮਧ ਸ਼ੋਕ, ਕਹੇ

ਗੁਰੂ ਸਾਚਹਿ ਕਾ ਕਿਮ ਹੋਇ ਦਿਦਾਰਾ ॥੨੮॥

ਏਤਕ ਦੂਰ ਅਯੋ ਚਲਿ ਕੈ,

ਤਜਿ ਧਾਮਰੁ ਕਾਮ, ਪੁਗਯੋ¹ ਦੁਖ ਪਾਈ।

¹(ਏਥੇ) ਪੁਜਿਆ ਹਾਂ।

ਲੋਪ ਭਏ ਗੁਰੂ ਆਠਮ ਆਵਤਿ,

ਕੂਰ ਬਿਰੇ ਬਨਿ ਔਰਹਿੰ ਬਾਈ।

ਕਯੋਂ ਕਰਿ ਹੋਇ ਸਹੀ ਗੁਰੂ ਏਕ,

ਬਿਨਾ ਪਰਖੇ ਰਹਿ ਹੈ ਦੁਚਿਤਾਈ।

ਮੰਦ ਬੁਲੰਦ¹ ਅਹੇ ਮਮ ਭਾਗ,

¹ਬਹੁਤੇ ਮਾੜੇ।

ਅਨਿੰਦ¹ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਲੋ ਨ ਲਖਾਈ² ॥੨੯॥

¹ਉਸਤਤਿ ਯੋਗ। ²ਜਾਣਦਾ, ਦੇਖਦਾ।

ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਲਯੋ ਦਿਢ ਧਾਰ,

ਧਰੋਂ ਸਬਿ ਅੱਗਰ ਮੈਂ ਇਕ ਏਕੈਂ¹।

¹ਇੱਕ ਇੱਕ (ਮੁਹਰ)।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਚ ਸਹੀ ਸਮੁੱਥ ਹੂੈ,

ਮਾਂਗ ਲਹੈ ਅਪਨੇ ਸਬਿ ਠੇਕੈਂ¹।

¹ਠੇਕਾ ਭਾਵ ਸੁੱਖਣਾ ਦੀਰਕਮ।

ਜੈਸ ਧਰਯੋ ਮਨਿ ਤੈਸ ਕਰਯੋ ਉਨਿ,

ਐਪਰ ਨਾਹਿੰ ਚਯੋ ਕਿਨ ਏਕੈਂ¹।

¹ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ।

ਜੋ ਜਿਹ ਦੀਨ ਤਿਤੋ ਤਿਹ ਲੀਨ,

ਤਬੈ ਤਿਨਿ ਕੀਨ ਵਿਚਾਰ ਬਿਵੇਕੈਂ¹ ॥੩੦॥

¹ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲਿਆ (ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ)।

ਬੂਝਨ ਕੀਨ ਮਸੰਦਨ ਕੋ,

ਅਬਿ ਔਰ ਰਹਯੋ ਕਿ ਨ ਕੋ ਗੁਰੂ-ਜਾਦਾ¹।

¹ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਭਾਵ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅੰਸ।

ਬੋਲ ਉਠੇ ਇਕ ਤੇਗਾ ਰਹਯੋ,

ਬਿਨੁ ਭੇਟ ਦਏ ਪਗਲਾ ਸੁ ਅਜਾਦਾ¹।

¹ਆਜ਼ਾਦ ਖਿਆਲ ਭਾਵ ਫੱਕਰ ਹੈ।

ਹੋਵਗ ਸੋ ਕਿਤ ਠਾਮ ਪਰਯੋ,

ਨਹਿ ਬੋਲਤ ਡੋਲਤ¹ ਬਾਹਰ ਜ਼ਜਾਦਾ।

¹ਫਿਰਦਾ।

ਯਾ ਕਿਤ ਬਾਲਨ ਸੋ ਵਹਿ ਖੇਲਤਿ

ਹੋਹਿ, ਰਖੈ ਨਹਿੰ ਕੋ ਮਰਜਾਦਾ ॥੩੧॥

ਰੋਵਤਿ ਹੈ ਕਬਹੂੰ ਬਹੁ ਹੱਸਤਿ,

ਕੱਸਤਿ¹ ਹੈ ਤਨ ਕੋ ਦਿਨ ਰੈਨਾ।

¹ਕਸ਼ਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਅਵਤਿ ਜੋ ਘਰ ਤੈ ਵੱਥਾ¹ ਹੱਥ,
ਸੁ ਦੇਤਿ ਫਕੀਰ ਗ੍ਰੀਬਨਿ ਐਨਾ¹।
ਧਾਮ ਕਰਜੋ ਬਰਬਾਦ ਇਮੈ ਖੁਦ¹,
ਖਾਨ ਰੁ ਪਾਨਹਿ ਕੀ ਸੁਧ ਹੈ ਨਾ।
ਕੰਚਨ ਕਾਚ, ਅਮੀ ਬਿਖੁ, ਸੱਤ੍ਰੁ
ਮਿੱਤ੍ਰੁ, ਮਾਨ ਅਪਮਾਨ ਲਖੈ ਨਾ ॥ ੩੨ ॥

ਰਹਿ ਭਾਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਖੁਮਾਰੀ ਚਢੀ¹,
ਪਰਵਾਹਿ ਨ ਕਾਹਿ ਰਖਾਹਿਤ ਹੈਂ।
ਪਰ ਕੋ ਘਰ ਕੋ ਫਰਕੋ ਨ ਜਰਾ,
ਜਰ ਕੋ ਧਰ ਕੋ¹ ਨਹਿ ਚਾਹਿਤ ਹੈਂ।
ਇਕਸੋ¹ ਤਿਹ ਕੀਰ² ਅਮੀਰ ਸਬੈ,
ਪਰ ਸੰਗ ਫਕੀਰਨਿ ਆਹਿਤ ਹੈਂ¹।
ਬਸਤੀ ਤਜ ਕੈ ਭਜ ਕੈ ਮਸਤੀ,
ਹਸਤੀ ਜਿਮ ਜੰਗਲ ਗਾਹਿਤ ਹੈਂ ॥ ੩੩ ॥
ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਨਿ ਕੈ ਧੁਨਿ ਕੈ ਸਿਰ ਸੋ¹
ਪੁਛ ਕੈ ਕੁਛ ਕੈ ਤਿਸ ਠੌਰ ਗਯੋ।
ਪ੍ਰਭੁ ਰੱਤਿ ਸੁਮੱਤਿ ਭਗੱਤਿ ਵਿਖੈ,
ਸਮ ਦੱਤ ਜਹਾਂ ਗੁਰੁ ਗੌਰ ਥਯੋ¹।

ਪਿਖਿ ਕੈ ਸਿਖ ਕੈ ਮਨਿ ਮੋਦ ਛਯੋ¹,
ਨਿਸਚੈ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਲਯੋ¹।

ਸ਼ਰਫੀ ਜੁਗ¹ ਭੇਟ ਚਢਾਇ ਗਹੇ ਪਦ,
ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਕਹਿੰ ਬੌਰ ਭਯੋ¹ ॥ ੩੪ ॥
ਹਮਰੀ ਸ਼ਰਫੀ ਤੁਮ ਪੈ ਪੰਜ ਸੌ,
ਦਸਵੰਧ ਸੁ ਔਰ ਨਿਰੱਲਾ ਪਯੋ¹।
ਸਿੰਧੁ ਪਾਰ ਜਹਾਜ ਉਤਾਰ ਤੁਮਾਰ,
ਅਵੱਲਾ ਬਿਪਾਰ ਸੁਵੱਲਾ ਕਯੋ¹।
ਅਬਿ ਪੂਰੀ ਮਜੂਰੀ ਜਰੂਰੀ ਲਹੈਂ,

¹ਵਸਤੂ।
¹ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ।
¹ਇਉਂ ਆਪ।

¹ਭਾਰੀ ਬੀਮਾਰੀ (ਵਾਂਗ) ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

¹ਧਨ ਨੂੰ (ਅਤੇ) ਧਰਤੀ ਨੂੰ।
¹ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ²ਕੰਗਾਲ।
¹ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਉਹ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ।

¹ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਯ (ਵਾਂਗ) ਮਸਤ ਭਾਰੀ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ) ਜਿੱਥੇ (ਬੈਠੇ) ਸਨ।

¹ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਭਰ ਗਿਆ।

¹ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ (ਕਿ ਹੁਣ) ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ (ਲੱਭ) ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਦੋ ਮੁਹਰਾਂ।

¹(ਤੈਨੂੰ) ਸੁਦਾਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਹੋਰ ਵੱਖਰਾ (ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ) ਪਿਆ ਹੈ।

¹ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਵਪਾਰ ਨਫੇ ਵਾਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪਿਖਿ ਕੰਧ, ਅਬੀ ਲਗ ਛਿੱਲਾ ਪਯੋ।
 ਹਮ ਮਾਨਤ ਨਾਂਹਿ ਅਮਾਨਤ ਛੋਰਨਿ,
 ਜਾਨਤਿ ਤੂੰ ਇਹੁ ਝੱਲਾ ਪਯੋ॥ ੩੫ ॥
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਨਿ ਕੈ ਲਖਿ ਬਾਚ ਸਹੀ,
 ਲਖਯੋ ਗੁਰੁ ਸਾਚ ਇਕੱਲਾ ਨਯੋ।
 ਮਨਿ ਮਾਨ ਮਹਾ ਮੁਦ ਠਾਨਿ ਤਬੈ,
 ਸਿਖ ਸਾਦਿਕ ਕੇ ਮਨਿ ਠੱਲਾ ਅਯੋ।
 ਸਰਫੀ¹ ਸਬਿ ਮੰਨਤ ਕੀ ਸਰਫੀ²,
 ਗੁਰੁ ਕੋ ਨਿਸਚੇ ਬਪੁ ਅੱਲਾ ਠਯੋ।
 ਮਨਿ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਬਢੋ¹,

ਨਹਿ ਮੱਖਨ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਝੱਲਾ ਗਯੋ ॥ ੩੬ ॥
 ਚਢਿ ਮੰਦਰ ਹੇਰਤਿ ਟੇਰਤਿ ਭੋ¹,
 ਅਰ ਫੇਰਤਿ ਸੋ ਕਰ ਪੱਲਾ ਲਯੋ।
 ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਭੁੱਲਿਓ ਆਓ ਇਤੈ,
 ਹਮ ਸਾਚ ਗੁਰੁ ਲੱਭ ਭੱਲਾ¹ ਲਯੋ।
 ਬਹੁ ਬਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕਹਿਯੋ ਜਬਿ ਯੋਂ,
 ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਅਪਾਰਨ ਹੱਲਾ ਕਯੋ।
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਿਖ ਤੈ ਕਰਾਮਾਤ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ,
 ਬਖਯਾਤ ਬਤਾਤ ਸੁਖੱਲਾ ਭਯੋ॥ ੩੭ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਆ ਲਪਟੈਂ,
 ਕਪਟੈਂ ਤਜਿ ਭੇਟ ਚਢੱਲਾ ਕਯੋ।
 ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਸਹੀ ਗੁਰੁ ਕੋ ਲਖਿ ਕੈ,
 ਸਬਿ ਕਾ ਮਨ ਯੋਂ ਨਿਸਚੱਲਾ ਭਯੋ।
 ਪਤਿ ਪਾਇ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਸਿੱਖ ਕੋ,
 ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਨਿਰੱਲਾ ਭਯੋ।

ਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਾਨ ਮਨੀ ਫਨਿ ਰੰਕ ਨਿਧੀ
 ਜਲ ਮੀਨ ਗਏ ਫਿਰ ਮਿੱਲਾ ਲਯੋ॥ ੩੮ ॥

¹ਵੇਖ! ਮੋਢਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਛਿੱਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

¹(ਸਾਨੂੰ) ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਇਹ (ਕੋਈ) ਸੁਦਾਈ ਪਿਆ ਹੈ।

¹ਸੱਚੇ ਬਚਨ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕੋ ਇਕ ਸੱਚਾ ਤੇ ਨਵਾਂ ਗੁਰੂ ਹੈ।

¹ਟਿਕਾ ਆ ਗਿਆ।

¹ਮੁਹਰਾਂ। ²ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

¹ਅੱਲਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਿਸਚੇ ਕੀਤਾ।

¹(ਇਸ) (ਬਿਨੋਦ) ਕੌਤਕ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੰਦ ਵਧਿਆ।

¹ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ।

¹ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪੱਲਾ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰਿਆ।

¹ਚੰਗਾ (ਅ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹(ਇਹ) ਪਰਤੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ (ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ) ਦੱਸਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਉਹ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ) ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਟਿਕ ਗਿਆ।

¹ਸਿਖ ਰੂਪ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਪਤੀ ਪਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ, ਸੱਪ ਨੂੰ ਮਣੀ, ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ

ਮੁਖਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋਲ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਭੇ,
ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਸੂਰ ਉੱਜਲਾ ਲਯੋ।
ਛਬਿ ਛੀਨਿ ਛਪਾ ਕਰ ਧੀਰ ਮਲੈਂ,
ਗੁਰੂ ਦੀਗਰ ਦੀਪਨ ਚੱਲਾ ਲਯੋ।

ਤਮ ਰੌਲਾ ਬਿਬਾਦ ਬਿਲਾਯ ਗਯੋ,
ਪ੍ਰਤਿਪੱਖਿ ਉਲੂਕ ਖੁਡੱਲਾ ਲਯੋ।

ਮੁਖ ਮੰਦ ਮਸੰਦ ਭਬੂਲਨਿ ਭੇ,
ਸਿਰਿ ਨਿੰਦਕ ਚੋਰਨਿ ਖੱਲਾ ਪਯੋ ॥ ੩੯ ॥

ਪਿਖਿ ਏਤਿਕਾ ਜੇਤਿਕ ਕੂਰੇ ਗੁਰੂ
ਤਹਿੰ ਥੇ, ਸਬਿ ਕੋ ਥਰਥੱਲਾ ਪਯੋ।
ਮਨਿ ਮਾਹਿੰ ਜਲੈਂ ਨ ਚਲੈ ਸੁ ਬਲੈ ਕਛੁ,
ਕੋਹ ਕਲੈਂ ਪਰ ਠੱਲਾ ਥਯੋ।
ਨਿਜ ਠੋਰਨਿ ਓਰਨ ਦੋਰਨ ਕੈ,
ਸਬਿ ਸੋਢਿਨ ਕਾ ਧਰ ਧੱਲਾ ਗਯੋ।
ਜਿਮ ਖੇਤ੍ਰ ਕੇ ਰਖਵਾਰ ਅਏ ਪਰ,
ਮਿਰਗਨ ਹੇਰ ਭਗੱਲਾ ਲਯੋ ॥ ੪੦ ॥
ਇਤ ਫੇਰ ਮਸੰਦਨ ਬਿੰਦਨਿ ਸਿੱਖਨਿ,
ਠਾਨ ਸਲਾਹਿ ਦਿਵਾਨ ਲਗੈ ਕੈ।
ਰੁਚ ਕੈ ਸੁਚ ਕੈ ਉਚ ਨੀਕ ਸਿੰਘਾਸਨ,

ਤਾਂ ਪਰ ਨੌਮ ਗੁਰੈਂ ਸੁ ਬਿਠੈ ਕੈ।
ਮੰਗਲਚਾਰ ਉਚਾਰ, ਰਚਾਇ ਕੈ
ਸੌਜ ਸਬੈ, ਬਰ ਬਾਦ ਬਜੈ ਕੈ।

ਬ੍ਰਿਧ ਬੰਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਿੱਤਹਿ ਤੈ,
ਗੁਰੁਤਾ ਦਿਲਵਾਈ ਸੁ ਮੋਦ ਬਢੈ ਕੈ ॥ ੪੧ ॥

ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਜਾਣੋਂ ਗਏ ਹੋਏ ਫੇਰ ਮਿਲ ਪਏ ਹਨ।
'ਖਿੜ ਗਏ।

'ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਚਾਨਣ ਲੈ ਕੇ।

'ਧੀਰ ਮੱਲ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੇ (ਆਪਣੀ) ਸੋਭਾ (ਚਮਕ) ਗਵਾ
ਲਈ ਅਤੇ (ਬਾਕੀਰਹਿੰਦੇ) ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਦੀਵੇ ਚਲੇ ਗਏ
ਭਾਵ ਬੁਝ ਗਏ। (ਛਪਾਕਰ- ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ)।

'ਰੌਲੇ ਤੇ ਝਗੜੇ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ
ਰੂਪ ਉੱਲੂ ਖੁੱਡਾਂ 'ਚ ਜਾ ਵੜੇ।

'(ਝੂਠੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ) ਮਸੰਦਾਂ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੁਰਝਾ ਗਏ
ਅਤੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਰੂਪ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਜੁੱਤੇ ਪਏ।
(ਭਬੂਲਨਿ- ਕਮੀਆਂ। ਖੱਲਾ- ਖੱਲ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ, ਜੁੱਤੇ)।

'ਏਨਾ ਕੁ (ਕੌਤਕ) ਵੇਖ ਕੇ।

'ਹਲਚਲੀ ਪੈ ਗਈ।

'ਸੜਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ।

'ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪੈ ਗਈ।

'ਦਿਲ ਹਿੱਲ ਗਿਆ।

'ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕੀਲਾ। (ਰੁਚ ਕੈ- ਚਮਕੀਲਾ। ਸੁਚ ਕੈ-
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।)

'ਉਤਸ਼ਵ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ
ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾ ਕੇ।

'ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚੋਂ।

ਜਬਿ ਯੋਂ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਦਰ¹
ਨਾਦਰ¹ ਕਾਦਰ² ਚਾਦਰ ਹਿੰਦੈ³।
ਸਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਗੁਰੁ ਠੀਕ ਠਏ¹,
ਬਿਦਤੇ ਜਗ ਮਾਂਹਿ ਦਿਨਿੰਦ ਮਨਿੰਦੈ¹।
ਸੁਨਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਅਸੇਸਨਿ ਤੈ¹ ਸਿੱਖ,
ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬੁਲਿੰਦੈ¹।
ਚਲਿ ਆਇਨਿ ਭੂਰ ਉਪਾਇਨ ਲੈ,
ਗੁਰੁ ਪਾਇਨ ਪੈ ਅਰਪਾਇਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦੈ¹ ॥ ੪੨ ॥

ਦਰਸੈਂ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਕੈ ਹਰਿਸੈਂ¹,
ਪਰਸੈਂ ਪਗ ਪੰਕਜ ਮੋਦ ਬਢਾਈ।
ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਅਸੇਸ਼¹ ਕਟੈਂ,
ਫਲ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਹਾਈ¹।
ਆਇ ਅਪਾਰ ਸੁਮਾਰ ਬਿਨਾ,
ਧਨ ਕੇ ਸੁ ਅੰਬਾਰ¹ ਲਗੇ ਬਹੁ ਭਾਈ²।
ਬਾਰਤਿ ਘ੍ਰਿਤ ਚਰਾਗ¹, ਉਚਾਰਤਿ
ਮੰਗਲਚਾਰ, ਸੁ ਨਾਨਕੀ ਮਾਈ ॥ ੪੩ ॥
ਔਰ ਅਨੰਦ ਬਢਯੋ ਸਬਿ ਕੇ,
ਪਰ ਸੋਢਿਨਿ ਵੋਢਿਨਿ ਸੋਢ ਨ ਜਾਈ¹।

ਸਬਿ ਹੀ ਜਗ ਕੋ ਸੁਖਦਾ ਰਵਿ ਜਯੋਂ¹,
ਰਜਨੀ ਚਰ ਕੈਰਵ ਦੂਖ ਲਹਾਈ¹।

ਝੱਲ ਸਕਯੋ ਨਹਿ ਧੀਰਜੁ ਮੱਲ,
ਅਵੱਲਿਨਿ ਵੱਲਿ ਗੁਰੈਂ ਬਡਿਆਈ।

ਈਰਖਾਬਾਦ ਗੁਮਾਨ ਕਰੈ,
ਢਿਗ ਪੇਖਿ ਸਮਾਨ ਮਹਾਂਨ ਗੁਬਾਈ।
ਹੀਨ ਸਜਾਨਪ ਕੀਨ ਅਗਜਾਨਪ¹,
ਹੇਰਿ ਸਮੇ ਨਿਜ ਘਾਤ¹ ਲਗਾਈ ॥ ੪੪ ॥

¹ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ।
¹ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ। ²ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ। ³ਹਿੰਦ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਦੇਰਾਖੇ।
¹ਬਣ ਗਏ।
¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।
¹ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ।
¹ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਵੱਡੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨਾਲ।

¹ਬਹੁਤੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।
¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਅਣਗਿਣਤ।
¹ਖਾਸ ਚਾਰ ਫਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਢੇਰ। ²ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
¹ਬਾਲਦੇ ਹਨ ਘਿਉ ਦੇ ਦੀਵੇ।

¹ਪਰ (ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ) ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਸੋਢੀਆਂ ਤੋਂ ਸਹਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। (ਵੋਢਿਨ-ਰੁੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ। ਸੋਢ-ਸਹਾਰਿਆ)।

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।
¹ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ (ਚੋਰ ਤੇ ਉੱਲੂ ਆਦਿ ਤੇ) ਕਮੀਆਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਅਵੱਲਿਨਿ- ਰੋਗੀਆਂ। ਵੱਲਿ- ਤੰਦਰੁਸਤ)।

¹ਬੇਸਮਝੀ।
¹ਦਾਅ।

ਲੈ ਨਿਜ ਸੈਨ ਧਸਜੋ ਗੁਰੁ ਐਨਿ¹,
ਸੁਖੈਨ ਸਭੀ ਵਥ ਲੀਨ ਬਟੋਰੀ¹।

¹ਘਰ ਵਿੱਚ।

¹ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ।

ਲੂਟ ਸੁ ਕੂਟ ਸੁਟੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਨਰ,
ਐ ਗੁਰੁ ਪੈ ਖੁਦ ਤੁੱਪਕ ਛੋਰੀ¹।

¹ਆਪ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਈ।

ਰਾਖ ਲਏ ਕਰਤਾਰ ਗੁਰੂ,
ਬਿਨ ਕੋਪ ਰਹੇ ਪਿਖਿ ਕੱਤਕ ਥੋਰੀ¹।

¹ਥੋੜਾ ਭਾਵ ਤੁੱਛ ਜਿਹਾ।

ਲੈ ਲੁੱਟ ਡੇਰੇ ਅਯੋ ਮੱਲ ਧੀਰ,
ਤੁ ਸਿੱਖਿਨਿ ਪਾਇ ਕੈ ਸਾਰ ਬਹੋਰੀ¹ ॥ ੪੫ ॥

¹ਫੇਰ ਖਬਰ ਪਾ ਕੇ।

ਮੱਖਨ ਸ਼ਾਹਿ ਮਹਾਂ ਰਿਸ ਕੈ,
ਸਬਿ ਸਿੱਖਿਨਿ ਕੇ ਨਿਜ ਸੰਗ ਮਿਲੈ ਕੈ।

¹ਦੁਖੀ। ²ਫੌਜ।

ਮਾਰਿ ਲਚਾਰ¹ ਚਮੁੰ² ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਿ,
ਦੁੱਗਨਿ ਦੌਲਤ ਲੂਟ ਲਜੈ ਕੈ।

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੁੰਥ ਭਿ ਲੈ ਗਏ,
ਮੋਦ ਭਏ ਪਲਟਾ¹ ਬਡ ਲੈ ਕੈ।

¹ਬਦਲਾ।

ਐਪਰ ਆਪਨ ਐ ਤਿਸ ਕਾ ਧਨ,
ਦੀਨ ਗੁਰੂ ਫਿਰ ਤਾਂਹਿ ਹਟੈ ਕੈ¹ ॥ ੪੬ ॥

¹ਮੋੜ ਕੇ।

ਸਿੱਖਿਨਿ ਮਾਤ ਮਸੰਦਨ ਨੈ ਮਥ¹,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੁੰਥ ਰਖਜੋ ਸੁ ਲੁਕੈ ਕੈ।

¹ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ।

ਹੈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਬੁਲਿੰਦਾ¹, ਅਯੋ
ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ, ਬਡ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਕੈ।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਮੂਲ ਗਵਾਇ ਅਯੋ ਗੁਰੁ ਗੁੰਥ ਭਿ,
ਲੈਨ ਗੁਰਜਾਈ ਗਯੋ ਲਬ ਕੈ ਕੈ¹।

¹ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ।

ਝੂਰਤਿ ਭੂਰ ਬਿਸੂਰਤਿ¹ ਕੂਰ,
ਗਰੂਰਤ¹ ਦੂਰ ਭਈ ਦੁਖ ਦੈ ਕੈ ॥ ੪੭ ॥

¹ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਹਉਸੈਂ।

ਪਰ ਕਾ ਘਰ ਹੱਕ ਜੁ ਤੱਕਿ ਤਨੱਕ,
ਬਿਸ਼ੱਕ ਕਟੈ ਤੁਟ ਲੱਕ ਭਿ ਜਾਈ¹।

¹ਜਿਹੜਾ ਪਰਾਏ ਘਰ ਜਾਂ ਪਰਾਏ ਹੱਕ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਤੱਕਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਬਿਨਾ ਸੱਕ ਤੋਂ (ਨੱਕ) ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੱਕ ਵੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧੀਰਜ ਮੱਲ ਕਰਾਇ ਦਸ਼ਾ ਦੁਰ¹,
ਆਇ ਬਹਜੋ ਦੁਰ¹ ਲੈ ਦੁਚਿਤਾਈ।

¹ਦੁਰਦਸ਼ਾ, ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ।

¹ਲੁਕ ਕੇ।

ਹੱਥ ਨ ਆਇ ਹੈ ਗੁੰਥ ਗੁਰੂ ਅਬਿ,
ਸੂਰਤ ਮੇਲਾ¹ ਰਹੀ ਨਹਿੰ ਕਾਈ।
ਐਸ ਝਰੈਂ ਮੱਲ ਧੀਰ ਕੁਰੈ,
ਸੁ ਲਰੈ ਨਿਜ ਮੰਦ ਮਸੰਦਨ ਤਾਂਈ ॥ ੪੮ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਇਤ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਭੌਮਿ ਜੋਗ ਸੌਮ ਸੌਮ,
ਕੈਰਵ ਚਕੋਰ ਕੌਮ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖਾ ਕਰੈਂ¹।

ਪ੍ਰਗਟੇ ਪੁਹਮਿ ਪਰੈਂ ਪੂਰਨ ਸਸੀ ਤੈ ਵਰੈਂ,
ਬਾਨੀ ਸੁਧਾ ਝਰੈਂ ਸਸ ਸੰਗਤੈਂ ਪੁਖਾ ਕਰੈਂ¹।

ਰਹਿ ਕੈ ਬਕਾਲੇ ਖਾਸ¹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਤਕ ਮਾਸ,
ਸਿੱਖਨਿ ਭਰਤਿ ਆਸ¹ ਬੈਰਿਨਿ ਤੁਖਾ ਕਰੈਂ²।

ਮੱਖਨ ਕੀ ਅਰਜ਼ ਪੈ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਗਰਜ਼¹ ਪੈ,
ਆਪਨ ਭੀ ਫਰਜ਼ ਪੈ ਸਮਝ ਚੁਖਾ ਕਰੈਂ¹
॥ ੪੯ ॥

ਗਏ ਸੁਧਾਸਰ ਗੁਰੂ ਪੁਜਾਰੀ ਮਸੰਦ ਦੁਰ¹,
ਸੁਨ ਕਰਿ ਗਏ ਦੁਰ¹ ਧਾਰੀ ਮਤਿ ਮੰਦ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਥਿਰੈਂ ਹੈਂ¹ ਜਬਿ,
ਸਕੈ ਨਾ ਪੁਰੰਦਰ¹ ਉਠਾਇ ਦਾਵੇਵੰਦ ਹੈਂ।
ਮੰਨਤ ਹਮਾਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪੂਜਾ ਜੈ ਹੈ ਮਾਰੀ,
ਖਲਕਤਿ ਸਾਰੀ ਫੇਰ ਇਨਹੀ ਕੋ ਬੰਦ ਹੈ।
ਐਸੇ ਮਨ ਧਾਰ ਕੈ ਕਿਵਾਰ¹ ਗੁਰੂ ਦੂਰ ਕੈ,
ਲਗਾਇ ਤਾਲੇ¹ ਮਾਰ ਕੈ ਦੁਰੇ ਸੋ ਕਿਤ ਅੰਧ ਹੈਂ

॥ ੫੦ ॥

ਹੇਰਿ ਕਰਤੂਤ ਉਤ¹ ਭੂਤਨੇ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਕੀ,
ਗੁਰੂ ਅਵਧੂਤ¹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧੀਰ ਧਾਰੀਆ।

¹(ਆਪਸ ਵਿੱਚ) ਮੇਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਲ।

¹ਕੂੜਾ, ਝੂਠਾ।

¹ਏਧਰ (ਜੋਗ) ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਭੌਮਿ) ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ (ਨੌਮਿ) (ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ) ਨੌਵੀਂ ਥਿੱਤ ਦੇ (ਸੌਮ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਸੌਮ- ਸਮ) ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਰੂਪ ਕਮੀਆਂ ਤੇ ਚਕੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਝੜਦਾ ਹੈ (ਐਉਂ) ਸੰਗਤਾਂ ਰੂਪ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਆਪ।

¹ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਲੋੜ, ਇੱਛਾ।

¹ਆਪਣਾ ਵੀ ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ (ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

¹ਖੋਟੇ।

¹ਲੁਕ ਗਏ।

¹ਬੈਠ ਜਾਣਗੇ।

¹ਇੰਦ੍ਰ।

¹ਤਖ਼ਤੇ, ਬੁਹੇ।

¹ਜਿੰਦੇ।

¹ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ।

¹ਤਿਆਗੀ।

ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਸਿੱਖ ਜੋ ਥੇ ਮੱਖਣ ਲੋ ਬੀਰ' ਬਹੁ,
ਪੇਖਿ ਬਦਨੀਤਿ ਸੋ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਕੀ ਭਾਰੀਆ।
ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵੱਜੇ ਅੱਗੇ ਗੱਜੇ ਆਇ 'ਵੱਜੇ ਵਹਿ,
ਲੱਗੇ ਤਾਲੇ ਤੋੜਨੇ' ਤੋ ਗੁਰੂ ਹਟਕਾਰੀਆ।
ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਸਮੇਤ ਭਰ',
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਪਾਠ ਕੀਨੋ ਜਪੁ ਸਾਰੀਆ

॥ ੫੧ ॥

ਜਹਾਂ ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਅਬਿ ਉਨਹੀਂ ਕਾ' ਤਹਾਂ,
ਬੇਰਿ ਤਰੇ ਬੈਠਿ ਸੋ ਉਡੀਕੇ ਬਡ ਬਾਰੀਆ'।
ਸਮਝੇ ਨ ਮੂੜੁ ਬੂੜੁ ਗੂੜੁ ਬਾਤ ਹੂੜੁ-ਮਾਰ
ਫੂੜੁ ਪਨ ਕੀਨੋ ਚੂੜੁ ਚੜ੍ਹੇ ਕੂਰ ਕਾਰੀਆ'।

ਜੈਸੋ ਧਾਨ' ਖਾਇ ਜੋਇ ਤੈਸੋ ਤਾਂ ਕੋ ਮਨ ਹੋਇ,
ਪੂਜਾ ਸਮ ਮੈਲੋ ਕੋਇ ਧਾਨ ਨਾ ਉਚਾਰੀਆ।
ਭਜਨ ਭਗਤਿ ਦਾਨੁ ਜਤੁ ਸਤੁ ਗਜਾਨੁ ਬਿਨੁ,
ਪਚਤਿ ਨ ਪੂਜਾ ਰਾਖਸ਼ਨੀ ਭੀਤਿ ਕਾਰੀਆ'

॥ ੫੨ ॥

ਕਾਮਨਾ ਅਨੇਕ ਧਰਿ ਸਿਰ ਸੁਤ ਵਾਰ ਕਰਿ',
ਪੂਜਾ ਦੇਤ ਨਰ ਮਹਾਂ ਮੰਦ ਧਾਨ ਭਾਰੇ ਹੈਂ'।
ਯਾਹੀ ਤੈ ਬਸਿਸਟ ਜੂ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਯੋ ਐਸ,
ਅਘੀ ਅਤਿ' ਮੰਦ ਭਾਗੀ ਹੋਵਤਿ ਪੁਜਾਰੇ ਹੈਂ'।
ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮੈਂ ਨਿਸੰਗ ਲਿਖਯੋ,
ਜਹਾਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨੇ ਨਾਰਕੀ' ਉਬਾਰੇ ਹੈਂ'।
ਕਹਯੋ ਤਬਿ ਧਰਮਰਾਇ ਮਰਜਾਦਿ ਆਦਿ ਯਾਹਿ,
ਖਾਲੀ ਕਬੀ ਕੀਨੇ ਨਾਹਿੰ ਨਰਕ ਅਪਾਰੇ ਹੈਂ'

॥ ੫੩ ॥

ਅਬਿ ਕਬਿ ਭਰੈਂ ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਤੋ ਜਨਕ ਟੇਰਿ',

'ਸੂਰਮੇ।

'ਉਹ (ਸਿੱਖ ਸੂਰਮੇ) ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਵੱਜੇ ਜਿੰਦੇ (ਜਦੋਂ) ਤੋੜਨ ਲੱਗੇ।
'ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ।

'ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ।
'ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ।

'(ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ) (ਬੂੜ) ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ (ਮੂੜ) ਮੂਰਖ- (ਗੂੜ) ਗੁਪਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ, (ਹੂੜ ਮਾਰ) ਜਿੱਦੀਆਂ ਨੇ (ਫੂੜ ਪਨ) ਹੋਛਾ ਪੁਣਾ ਕੀਤਾ, ਝੂਠਿਆਂ ਤੇ (ਮਨ ਦੇ) ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ (ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ) (ਚੂੜ) ਚੰਡਾਲ (ਕ੍ਰੋਧ) ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। (ਅ) (ਚੂੜ) ਸਿਰ ਤੇ ਝੂਠ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਅੰਨ।

'ਡਰਾਉਣੀਰਾਖਸ਼ਣੀ ਹੈ।

'ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰ ਕੇ।

'ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤੇ ਮਾੜੇ ਅੰਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

'ਬਹੁਤੇ ਪਾਪੀ।

'ਨਰਕ ਵਾਸੀ।

'ਬੋਲ ਕੇ।

ਕਲੀ ਮਾਂਹਿ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ਹਮ ਧਰ ਹੈਂ।

ਬਿਨਾ ਅਧਿਕਾਰ¹ ਪੂਜਾ ਖਾਹਿੰਗੇ ਅਪਾਰ ਸਿਖ,

¹ਹੱਕ।

ਤਿਨਹੂੰ ਕੇ ਡਾਰ ਕੈ¹ ਨਰਕ ਤੇਰੇ ਭਰ ਹੈਂ।

¹ਪਾ ਕੇ।

ਤਾਂਹੀ ਕੇ ਬਚਾਉ ਹੇਤ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਕਹਜੋ,

¹ਤਿੱਖੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ। ²ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਹਰ ਕਹਰ¹ ਪੂਜਾ ਤਪ ਤੇਜ ਹਰ ਹੈ²।

¹ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ।

ਫੇਰ ਭੀ ਨ ਡਾਰੇ¹ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਨ ਧਾਰੇ ਉਰਿ,

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ) ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰੇ (ਮਾੜੇ ਕੰਮ) ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਹਨ।

ਕਾਰੇ ਸਾਰੇ ਕਲੀ ਕੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਜਾਨ ਹਰਿ ਹੈਂ¹।

॥ ੫੪ ॥

ਬਡੇ ਅਫਸੋਸ ਆਇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਹਾਇ ਸਿੰਘ,

¹ਕੱਛ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਧਾਰ ਕੇ।

ਫੇਰ ਪੂਜਾ ਖਾਇ ਕੱਛ ਕਰਦ ਵੇਸ ਧਾਰੀਆ¹।

¹ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਰਹਜੋ ਹੈ ਤਪ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਪ¹,

¹ਵਾਲਾ।

ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਵਾਰੀਆ¹।

¹ਸ਼ੇਰ। ²ਕੁੱਤਾ। ³ਖੋਹਣ ਦਾ ਡਰ ਮੰਨ ਕੇ।

ਜੈਸੇ ਦੇਖਿ ਸਿੰਘ¹ ਕੋ ਸ੍ਰਾਨ² ਡਰਿ ਛੀਨਬੇ ਕੋ

ਮਾਨਿ³,

ਟੁਕੜਾ ਲੈ ਭਾਰੈ ਕੀਨ ਤਜੋਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ।

ਸਮਝੇ ਨ ਸਮੁਝਾਏ ਆਏ ਨਾ ਬੁਲਾਏ ਢਿਗਿ,

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕੋਪ ਹੋਇ ਸਾਪ¹ ਯੋਂ ਉਚਾਰੀਆ ¹ਸ੍ਰਾਪ।

॥ ੫੫ ॥

ਗੁਨਾਗਾਰੀ ਮੰਦਚਾਰੀ¹ ਚੋਰ ਭਾਰੀ ਬਿਭਚਾਰੀ,

¹ਮਾੜੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲੇ।

ਕੂਰ ਕਾਰੀ¹ ਅਹੰਕਾਰੀ ਲਰਿ ਦ੍ਰੈ ਖ਼ਾਰੀਆ।

¹ਝੂਠੇ ਤੇ ਕਾਲੀ (ਮਤਿ ਵਾਲੇ)।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੀਏ¹ ਪੈ ਅੰਦਰ ਸੜੀਏ*¹ ਰੂ, ¹ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ। *ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ

ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਭਰਪੂਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਵਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਾਣ ਬਣ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ, ਅੰਦਰ ਸੜੀਏ' ਮਾਈਆਂ ਰੱਬ ਰਜਾਈਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਕਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਪਦ ਨੰ. ਅੰਕ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਾਂ 'ਗੁਨਾਗਾਰੀ' ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਜਦ ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਮੁਖ ਮੈ ਨਿਬਾਤਿ ਦਿਲ ਕਾਤਿ ਘਾਤਕਾਰੀ ਏਉ, ਗੁਰ ਤੈ ਬਿਮੁਖ ਸੁਖ ਪੈਂਹ ਨ

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨਿ ਮਤਸਰ ਮਦ ਜਾਰੀਆ¹।

ਮੁਖ ਮੈਂ ਨਿਬਾਤਿ¹ ਦਿਲ ਕਾਤਿ² ਘਾਤਕਾਰੀ
ਏਊ³,

ਗੁਰੂ ਤੈ ਬਿਮੁਖ ਸੁਖ ਪੈਂਹ ਨਾ ਪੁਜਾਰੀਆ।
ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗਾਇ ਤੁਰ ਜਾਇ ਥਿਰੇ ਵੱਲੇ ਗਾਂਮ,
ਕੀਨੀ ਤਹਿੰ ਸੇਵ ਮਿਲਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਧਾਰੀਆ
॥੫੬॥

ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਤਬਿ ਹੁਤੇ ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਲਘੁ,
ਸਾਲੋ ਕੇ ਮਕਾਨ ਢਿਗ ਪਾਸੀ ਚੌਕ ਪਾਰੀਆ¹।

ਸੁਧਾ ਸਰ ਕੇ ਚੁਫੇਰੇ ਤਬਿ ਤਰੁ¹ ਥੇ ਬਧੇਰੇ,
ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਂਹਿ ਹੇਰੇ ਗਾਮ ਨਰ ਨਾਰੀਆ।
ਪਾਈ ਜਬਿ ਏਹੁ ਸਾਰ¹ ਪਛੁਤਾਇ ਨਰ ਨਾਰਿ,
ਦਰਸਨ ਹੇਤ ਧਾਰਿ ਸਰਧਾ ਅਪਾਰੀਆ।
ਧਾਈ ਸਬਿ ਮਾਈ ਨਰਹਾਈ ਜੁਵਾ¹ ਬ੍ਰਿਧ ਕਾਈ,
ਆਈ ਵੱਲੇ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ ਚਢਾਈ ਭੇਟ ਭਾਰੀਆ

॥੫੭॥

ਜਥਾ ਸਮੁੱਥ¹ ਤਥਾ ਵੱਥ² ਲਜਾਈ ਸਭਿ ਹੱਥਿ,
ਮੱਥਿ¹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਝੁਕਾਇ ਜਾਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀਆ।
ਸ਼ਰਧਾ ਭਗਤ ਭਾਵ ਤਿਨ ਕੇ ਅਪਾਰ ਚਾਵ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਹਾਰ ਮੋਦ ਧਾਰਿ ਯੋਂ ਉਚਾਰੀਆ।
ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਿ ਨਾਰੀ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਸਾਰੀ,
ਹੋਇ ਹੈ ਉਦਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਸੇਵ ਕਾਰੀਆ¹।
ਪੈਰੈ ਫਲ ਚਾਰ ਚਾਰੀ¹ ਐਸੇ ਬਰ ਦੀਓ ਚਾਰੀ²,

ਪੁਜਾਰੀਆ¹। ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜਾਂ ਵਸਨੀਕਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹਿੰ ਮਸੰਦ ਤੁਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੀਏ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਅੰਤਰ ਸਰੀਏ। ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਰਾ: ੧੧ ਅਸੂ ੨੨ ਅੰਕ ੩੨)

¹ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਈਰਖਾ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਅੱਗ (ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਸਾੜਿਆ ਹੈ।

¹ਮਿਸ਼ਰੀ। ²ਕੈਂਚੀ, ਛੁਰੀ। ³ਇਹੋ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

¹ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋਲ ਚੌਕ ਪਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੱਕ।

¹ਦਰੱਖਤ।

¹ਖਬਰ।

¹ਜਵਾਨ।

¹ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਸੀ। ²ਵਸਤੂ, ਚੀਜ਼।

¹ਮੱਥਾ, ਸਿਰ।

¹ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

¹ਸੁੰਦਰ ਚਾਰ ਫਲ। ²ਸੁੰਦਰ ਵਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੋ ਉਚਾਰੀ ਅਬਿ ਸਾਰੀ ਹੀ ਨਿਹਾਰੀਆ¹ 'ਹੁਣ ਸਾਰੀਆਂ (ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਵਰਤਦੀਆਂ) ਦੇਖੀਦੀਆਂ ਹਨ।

॥ ੫੮ ॥

ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਲੈਂ ਮਗਿ ਸਿੱਖਨ ਬਿਸਾਲੈਂ ਗੁਰੂ,
ਆਇ ਕੈ ਬਕਾਲੈਂ ਪੁਰ ਰਹੇ ਸੁਖ ਦਾਨੀਆ।
ਸਿੱਖਨਿ ਮਸੰਦਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦਨਿ ਪ੍ਰੇਰਨ ਤੈ,
ਔਰ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ¹ ਜੋ ਬੁਲਾਏ ਨੇਕ ਮਾਨੀਆ²।

¹ਅਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ। ²(ਚਲਣਾ) ਚੰਗਾ ਮੰਨ ਲਿਆ।

ਤਜਾਰ ਭਏ ਪਰਵਾਰ ਯੁਤ ਪੁਰ ਕੀਰਤ ਕੋ,
ਸਕਟਨਿ¹ ਪਾਈ ਸੌਜ² ਮਾਈ ਜੀ³ ਮਹਾਂਨੀਆਂ।

¹ਗੱਡਿਆਂ ਵਿੱਚ। ²ਸਮੱਗ੍ਰੀ। ³(ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ) ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ।

ਮਾਤ ਚਲੀ ਸਜੰਦਨ ਪੈ¹ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਡੋਰੇ ਪਰ,
ਬਹਿਲਨਿ ਟਹਲਨਿ¹ ਲੀਨ ਮਗ ਜਾਨੀਆ

¹ਰੱਥ ਉੱਪਰ (ਚੜ੍ਹ ਕੇ)।

¹ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ ਉੱਪਰ।

॥ ੫੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੂਜਰੀ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਲੋ ਸੰਬੰਧੀ,
ਮੱਖਣ ਲੋ ਸਿੱਖ ਲੈ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੰਗ ਹੈਂ।
ਕਰਿ ਅਰਦਾਸਿ ਗੁਰੂ ਅੱਸ੍ਰ ਅਸ੍ਰਾਰ ਤੁਰ,
ਆਏ ਨਦੀ ਬਯਾਸ ਪੁਰ, ਜਬਿ ਹੀ ਉਮੰਗ ਹੈਂ।
ਆਯੋ ਸਿੱਖ ਸੀਸ ਧਾਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ ਅਸਵਾਰਾ,
ਗੁਰੂ ਜੋ ਨਿਹਾਰਾ¹ ਇਮ ਬੂਝਯੋ ਨਿਸੰਗ ਹੈ।
ਧੀਰ ਮੱਲ ਜੂ ਕੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਜੋ ਨਾ ਫੇਰ ਦੀਓ¹,
ਬਿਨਾ ਮਮ ਕਹੇ ਕਿਨਿ ਰਾਖਯੋ ਬਿਢੰਗ¹ ਹੈ

¹ਦੇਖਿਆ।

¹ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਾਪਸ ਦਿੱਤਾ।

¹ਢੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

॥ ੬੦ ॥

ਸਿੱਖ ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਸਾਤ¹ ਮੱਖਣ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤ,
ਸਿੱਖਨਿ ਮਸੰਦੈ ਸਾਥ ਰਾਖਯੋ ਸਲਾਹਿ ਕੈ।
ਰਾਵਰੇ ਪਿਤਾਮਾ¹ ਭਵਨਿਧਿ² ਜਨ ਤਾਰਬੇ ਕੋ,

¹ਸੱਚ।

¹ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਾਦਾ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ) ਜੀ ਨੇ। ²ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।

¹ਜਹਾਜ਼। ²ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਪੋਤ¹ ਏਹੁ ਪਾਵਨ² ਰਚਾਯੋ ਹੈ ਉਮਾਹਿ ਕੈ।
ਆਪ ਕੇ ਪਿਤਾ ਸੈਂ ਛਲ ਕਰਿ ਰਾਖਯੋ ਧੀਰ ਮੱਲ,
ਯਾਹੀ ਤੈ ਉਨੋਂ ਨੇ¹ ਭੱਲ ਮੇਲ ਤਜਯੋ ਵਾਹਿ ਕੈ²।
ਆਪ ਕੀ ਵਸਤੁ ਏਹੈ ਆਪ ਪੈ ਲਸਤ ਰੈਹੈ,
ਦਰਸ ਸਮੱਸਤ¹ ਕੈਹੈ² ਸਿੱਖ ਚਿੱਤ ਚਾਹਿ ਕੈ

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ। ²ਉਸ (ਧੀਰ ਮੱਲ) ਦੇ ਨਾਲ।

¹ਸਾਰੇ। ²ਕਰਨਗੇ।

॥ ੬੧ ॥

ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਂਹਿ ਰਖੋਂ ਹਮ, ਧੀਰ ਮੱਲ ਦੁਖੈ,
ਅਬਿ ਹੀ ਪੁਚਾਵੋ ਚੁਖੈ ਡੇਰ ਲਾਵੋ ਕਾਂਹਿਨੈ।
ਬੋਲਜੋ ਸਿੱਖ ਵੈਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨ ਕੋਈ ਜੈਹੈ,
ਮਹਾਂ ਪਾਤਕੀ ਸੁ ਐਹੈ ਦਰਸੈਹੈ ਨਾਹਿਨੈ।

ਕੀਨਿ ਜੋ ਅਨੀਤ ਘੋਰੀ। ਆਪ ਪੈ ਬੰਦੂਕ ਛੋਰੀ,
ਜੋਰੀ ਜੁਲਮੀ। ਨ ਥੋਰੀ ਕੀਨੀ ਕੁਛ ਤਾਹਿ ਨੈ।
ਪਾਪਨ ਕੀ ਪੋਰੀ ਹੈ ਸੋ ਛਲਨ ਕੀ ਛੋਰੀ,
ਬੁਰੀ ਬਾਸਨਾ ਕੀ ਬੋਰੀ ਖੋਰੀ ਧੋਰੀ ਧਿਕ ਵਾਹਿ ਨੈ।

॥ ੬੨ ॥

ਗੁਰੂ ਸਰਬੱਗੁ ਜਾਨਜੋ ਸਾਚ ਸਿੱਖ ਹੈ ਬਖਾਨਜੋ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ ਪੁਚਾਨਜੋ ਚੈਹੈ। ਹਮ ਤਾਂਹਿ ਪੈ।
ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਜਗ ਚਢੇ ਗੁਰੂ ਤਰਨੀ ਪੈ,
ਔਰ ਸਬਿ ਹੀ ਚਢਾਏ ਗ੍ਰੰਥ ਰਖਜੋ ਪਾਹਿ ਪੈ।
ਪਿਖਿਤ ਤਰੰਗਨਿ ਤਰੰਗਨੀ ਕੇ ਪਾਰ ਪਰੇ,
ਬਰਣ ਕੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੌਂਪਜੋ ਜਲ ਮੈਂ ਅਥਾਹਿ ਪੈ।
ਭਵ ਬੇੜੀ ਕਾਟਕ। ਉਤਰ ਬੇੜੀ ਕਹਜੋ ਪੁਨ,
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਕੇ ਯਾਹਿ ਪੈ। ॥ ੬੩ ॥

ਧੀਰ ਮੱਲ ਆਇ ਨਿਕਲਾਇ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਲਜਾਇ,
ਦੇਰ ਨਾ ਲਗਾਇ ਤੁਮ ਜਾਇ ਦੈ ਸਨਾਏ ਹੈਂ।
ਪੇਖਿ ਇਹੁ ਚਰਿਤ ਬਿਸੇਖ ਬਿਸਮਾਏ ਸਿੱਖ,
ਸ਼ਕਤੇ ਸੰਗਾਏ। ਪੇਸ਼ ਨਾਂਹਿ ਜਾਏ ਕਾਏ ਹੈਂ।
ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਜੇ ਜਾਨਤ ਥੇ,
ਮੱਖਣ ਸੇ ਮੌਨ ਰਹੇ ਔਰ ਘਬਰਾਏ ਹੈਂ।
ਬਡੀ ਬਿਪ੍ਰੀਤ ਕੈ ਹੈ। ਰਿਪੁ² ਕੋ ਭਲੇ ਹੀ ਚੈਹੈਂ,
ਵਸਤ ਅਮੋਲ ਦੈ ਹੈਂ ਘਰ ਤੈ ਗਮਾਏ ਹੈਂ। ॥ ੬੪ ॥
ਕੋਊ ਕੈਹੈਂ ਕਾਗਜ਼ ਗਰੈ ਹੈਂ। ਬਹਿ ਜੈ ਹੈ² ਕਿਤ,
ਅੱਖਰ ਨਰੈ ਹੈਂ ਜਿਮ ਚਿੱਤ੍ਰ ਭੀਤਿ ਬਿਨ ਹੈਂ।

।ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ ਵੀ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋ।

।ਓਥੇ।

।ਉਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਹੈ (ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ) ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ (ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ)।

।ਭਿਆਨਕ ਬੇ ਇਨਸਾਫੀ।

।ਧੱਕਾ ਤੇ ਜੁਲਮ।

।(ਧੀਰ ਮੱਲ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੋਰੀ ਵਾਂਗ) ਪਾਪਾਂ (ਦੇਰਸ) ਦੀ (ਭਰੀ ਹੋਈ) ਪੋਰੀ ਹੈ, ਛਲਾਂ ਦੀ (ਛੋਰੀ) ਢੇਰੀ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਵਾਸਨਾਂ ਦੀ (ਭਰੀ ਹੋਈ) ਬੋਰੀ ਹੈ। (ਵਾਹਿ) ਉਸ (ਖੋਰੀ) ਵੈਰ ਭਾਵਰੱਖਣ ਵਾਲੇ (ਧੋਰੀ) ਨੀਚ (ਨੈ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ।

।ਪੁਚਾਇਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

।ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ।

।ਆਪਣੇ ਪਾਸ।

।ਲਹਿਰਾਂ ਵੇਖਦੇ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ।

।ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ।

।ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੀ ਬੇੜੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ।

।ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕਿਹਾ।

।ਬਲ ਵਾਲੇ ਨਾਲ।

।ਉਲਟ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ²ਵੈਰੀ।

।ਗੁਆਉਂਦੇ ਹਨ।

।ਗਲ ਜਾਣਗੇ। ²ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣਗੇ।

।ਜਿਵੇਂ ਤਸਵੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਧ (ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਥੀ ਮਹਾਂਨੀ ਏਹੁ,
 ਕਦਰ ਨ ਜਾਨੀ ਨਿਸਫਲ ਹਾਨੀ ਇਨਿ ਹੈ।
 ਪਛਤਾਤ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਬਾਤ ਗਾਤਿ ਜਾਤ ਮਗਿ,
 ਕਰਾਮਾਤ ਨਾ ਪਛਾਤ ਕਹਿਲਾਤ ਜਿਨ ਹੈ।
 ਜਾਵਤਿ ਬਹੀਰ ਹੈ ਗੰਭੀਰ ਗੁਰ ਪਾਛੇ ਭੀਰ,
 ਬੀਰਨ ਅਮੀਰਨ ਫਕੀਰਨ ਅਗਿਨ ਹੈ ॥ ੬੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਗ ਸਤਲੁਜੈ,
 ਲਖਿ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਜਾਇ।
 ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਮੈਂ ਨੌਮ ਗੁਰੁ,
 ਬਿਰੇ ਮੋਦ ਮਨਿ ਪਾਇ ॥ ੬੬ ॥

'ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਅਰਥ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
 'ਰਸਤੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਸਿੱਖ) ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 'ਵਹੀਰ।
 'ਅਣਗਿਣਤ।

'ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।
 'ਲੰਘ ਕੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
 ਤੇਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੩੩ ॥

੩੪. {ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਉਣਾ, ਤੀਰਥ ਉਧਾਰ ਲਈ ਜਾਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਕੁਲਿ ਭੱਲਨਿ ਕਲ ਕਲਸ ਗੁਰੁ,
ਗਜਾਨ ਭਾਨ ਬਿਦਤਾਨ।

‘ਭੱਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਕਲਸ ਰੂਪ ਭਾਵ ਸ਼ੋਮਣਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
(ਅਮਰ ਦਾਸ) ਜੀ (ਆਪ) ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਅਜਮਤ ਯੁਤ ਅਨਕੈਂ ਕਰੇ,
ਦਿਹੁ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਬਰ ਬਾਨਿ॥ ੧ ॥

‘ਅਨੇਕਾਂ (ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ) ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਸਹਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਕਵਿਤਾ (ਰਚਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ) ਦਿਉ।

ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਰਚਿ,
ਤੀਰਥ ਜਾਤ੍ਰਾ ਜਾਂਹਿ।
ਧੀਰ ਮੱਲ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਲਹਿ,
ਧਜਾਇ ਕਥੈਂ ਕਥ ਯਾਹਿ॥ ੨ ॥

‘(ਇਸ) ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਥਾ ਕਹਾਂਗੇ।

ਕਬਿੱਤ:

ਉਤੈ ਜਬਿ ਸਿੱਖ ਜਾਇ ਕਹਯੋ ਧੀਰ ਮੱਲ ਤਾਇੰ,
ਸੁਨਿ ਸੁਖ ਪਾਇ ਉਮਗਾਇ। ਲਾਗੋ ਆਵਨੇ।
ਢਿੱਗ ਤੈ ਮਸੰਦਨ ਸੁਨਾਯੋ ਮਤਿ ਮੰਦਨ ਯੋਂ,
ਤੁਮੈਂ ਫਰ ਫੰਧਨ ਸੋਂ ਕਰੈਂ ਬਹਿਕਾਵਨੇ।

‘ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

‘(ਫਿਰ ਫੰਧਨ) ਛਲਾਂ ਵਲਾਂ (ਸੋਂ) ਨਾਲ (ਕਰੈਂ ਬਹਿਕਾਵਨੇ)
ਭਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨਦੀ ਮਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਧਰਿ ਜਾਹਿੰ ਵਾਹਿੰ,
ਜੋ ਪੈ ਸਾਚ ਆਹਿ ਤੋ ਭੀ ਕੀਨ ਬੁਰੋ ਭਾਵਨੇ।
ਨਦੀ ਮੈਂ ਸੇ ਕੈਸੇ ਭਲ ਐਹੈ ਹਾਥ ਪੈਹੈ ਥਲ,
ਜੈਹੈ ਗਲ ਯਾ ਤੇ ਜਲ ਕੈਹੈ ਸੋ ਬਹਾਵਨੇ॥ ੩ ॥

‘ਉਹ ਕਾਹਨੂੰ ਧਰ ਕੇ ਜਾਣਗੇ।

‘ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ (ਐਸਾ) ਕੀਤਾ ਹੈ।

‘ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ (ਭਲ) ਠੀਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਆ ਸਕਦਾ
ਹੈ, (ਥਲ) ਥੱਲੇ ਪੈ ਕੇ (ਭਾਵ ਹੇਠਲੀ ਤਹਿ ‘ਚ ਬੈਠ ਕੇ) ਗਲ
ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ (ਦਰਿਆ ਦਾ) ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਤਿਸੈ ਜੁ ਵਥੁ ਨੀਕ ਗੁਰਜਾਈ ਤੈ ਵਧੀਕ,
ਦੈ ਹੈਂ ਤੁਮੈਂ ਠੀਕ ਹੈ ਸ੍ਰੀਕ ਹਾਸੀ ਕੈ ਪਠੀ।
ਸਲਿਤਾ ਟਟੋਰੇ ਜਬਿ ਔਰੇ ਸਬਿ ਬੋਰੇ ਕੈਹੈਂ,
ਹੋਰੇ ਬਨਿ ਐਹੋ ਗੋਰੇ ਹਾਸ ਹੋਇ ਹੈ ਅਠੀ।

‘ਸ਼ਰੀਕ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਮਖੌਲ ਕਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

‘ਜਦੋਂ (ਤੂੰ) ਨਦੀ ਚੋਂ ਢੁੰਡੋਂਗਾ ਤਦੋਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਸੁਦਾਈ
ਕਹਿਣਗੇ ਹੋਲੇ ਬਣ ਕੇ ਆਉਗੇ (ਤੇ ਫਿਰ) ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ
ਬਹੁਤੀ ਹਾਸੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜੋ ਹੈ ਸਹੀ ਗੱਲ ਤੋ ਤੋ ਬੁਰਾ ਹੀ ਕਰਯੋ ਅਵੱਲ।

‘ਬੁਰਾ ਤੇ (ਅਵੱਲ) ਉਲਟਾ ਹੀ (ਕੰਮ) ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਤੁਮਹੂੰ ਤੈ ਖੋਯੋ ਭੱਲਾ ਆਪ ਰਾਖਯੋ ਨਾ ਹਠੀ²।

¹ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ²ਜਿੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ।

ਸੁਨਿ ਧੀਰੀ ਮੱਲ ਥਰਥੱਲਾ ਕਾਂਪਯੋ ਕਦਲੀ ਜਯੋ²,
ਬਦਲੀ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਮੁਖਿ ਗਟੀ ਬਹੁਧਾ ਠਠੀ¹ ॥ ੪ ॥

¹ਹਲਚਲੀ (ਮੱਚ ਗਈ)। ²ਕੇਲੇ ਵਾਂਗ।

¹ਮੂੰਹ ਦੀ ਚਮਕ ਬਦਲ ਗਈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣਨ ਲਗ ਪਿਆ।

¹ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ।

ਹੋਇ ਕੈ ਅਧੀਰ ਬੂਡਯੋ ਸ਼ੋਕ ਨਿਧਿ¹ ਨੀਰ,
ਚਿੰਤਾ ਪੀਰ ਨੈ ਗਹੀਰ¹ ਨੀਰ ਹੀਨ ਮੀਨ ਹੂੰ
ਗਯੋ²।

¹ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਪੀੜ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ। ²ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੱਛੀ (ਵਾਂਗ) ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਕੈ ਵਿਚਾਰ ਫੇਰ ਯੋਂ ਉਚਾਰ ਕਹਯੋ,
ਤੇਗ ਜੂ ਬਹਾਦਰ ਨ ਕਬੀ ਕੂਰ ਹੈ ਕਹਯੋ।

¹ਭੋਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ। ²ਕ੍ਰੋਧ।

ਬਾਲਪਨ ਤੈ ਹੀ ਭੋਰੇ ਭਾਵ¹ ਲੋਭ ਛੋਭ² ਛੋਰੇ

¹ਉੱਪਦ੍ਰਵ। ²ਵੱਡਾ।

ਭਜਨ ਬਿਬੇਕ ਸੋਂ ਵਿਰਾਗ ਤਯਾਗ ਮੈਂ ਰਹਯੋ।

¹ਨਰਮ ਸੁਭਾਵ।

ਹਮ ਤੋ ਬੁਰਾਈ ਉਤਪਾਤ¹ ਹੈ ਮਹਾਈ² ਕੀਨ,

ਉਨਹੂੰ ਭਲਾਈ ਛਿਮਾ ਸੀਲ¹ ਬਡ ਹੀ ਗਹਯੋ

॥ ੫ ॥

ਐਸੇ ਕੌਨ ਜਗ ਮੈਂ ਹੈ ਆਯੋ ਧਨ ਫੇਰ ਦੇ ਹੈ¹,

¹ਮੋੜ ਦੇਵੇ।

ਸਦਗੁਨ ਪੁੰਜ ਵੈਹੈ ਜੋਗ ਗੁਰੂ ਵਾਰੀਆ¹।

¹ਉਹ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂੰਹ ਭਾਰੀ ਲਾਇਕ ਗੁਰੂ ਹਨ।

ਹਮ ਕੋ ਯਕੀਨ ਐ ਹੈ ਗੁੰਥ ਸੋ ਗਏ ਰਖੈ ਹੈਂ,

¹ਨਦੀ ਵਿੱਚਰੱਖ ਗਏ।

ਸਿਖ ਦੇਤਿ ਨਾਹਿ ਹੂੰ ਹੈਂ ਗਏ ਨਦਿ ਧਾਰੀਆ¹।

¹ਬੇਈਮਾਨੀ।

ਉਨਿ ਕੀ ਇਮਾਨਤ ਕੀ ਖਜਾਨਤ¹ ਕਰੈ ਹੈ ਕੌਨ,

¹ਆਗਿਆ। ²ਆਂਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ।

ਮਾਨਤਿ ਹੈ ਆਨ¹ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਅੰਡ ਸਾਰੀਆ²।

¹ਉਸਤਤਿ। (ਅ) ਵਸੋਂ ਭਾਵ ਤੁੱਕੀ।

ਚਾਹਿਤ ਅਬਾਦੀ¹ ਮਮ ਗਾਦੀ ਕੀ ਸਦਾ ਹੀ ਸੋਊ,

ਹੋਊ ਉਪਕਾਰ ਹਮ ਪਰ ਉਨੈਂ ਭਾਰੀਆ ॥ ੬ ॥

ਗਯੋ ਗੁੰਥ ਫੇਰ ਐਹੈ ਪੰਥ ਬਡ ਮਾਨ ਕੈ ਹੈ,

ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਭੇਟ ਦੈਹੈ ਐਸੇ ਧੀਰ ਬਾਂਧ ਕੈ।

ਭਾਲਨਿ ਕੇ ਹੇਤ ਜਬਿ ਚਾਲਨਿ ਸੋ ਚਾਹੈ,

¹ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ।

ਤਬਿ ਗਾਲਨ ਸੋਂ¹ ਟਾਲਨਿ ਮਸੰਦ ਸ਼ੀਹੋਂ

ਆਦਿਕੈਂ।

ਤੇਰਾਂ ਦਿਨ ਗਏ ਬੀਤ ਯੋਂ ਹੀ ਬਿਪ੍ਰੀਤ ਨੀਤਿ¹,

¹ਉਲਟੀ ਨੀਤੀ ਕਰਕੇ।

ਦੁਬਿਧਾ ਚਿਖਾ ਮੈ ਚੀਤ ਜਰੇ ਤਾਂਹਿ ਯਾਦ ਕੈ।

¹ਤਿਸ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ) ਯਾਦ ਕਰਕੇ।

ਕੌਨ ਕੌਨ ਕੋ ਨ ਦੁਖ ਦੀਓ ਹੈ ਕੁਸੰਗਤਿ ਨੈ,
ਯਾਂਗੀ ਤੈ ਮਸੰਦ ਮੀਣੈ¹ ਨਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਦ ਕੈ² 'ਕਪਟੀ।³ਬੋਲ ਕੇ।

॥੭॥

ਗੁਰੂ ਜਸੁ ਸ੍ਰਾਂਤਿ ਬੁੰਦ ਸਰਪ ਮਸੰਦ ਮੰਦ,
ਸਿੱਖ ਸਸੀ ਸੀਪ ਕੇਲ ਚਾਤਕ ਸੁਹਾਵਨੋ¹।

¹ਮਸੰਦਾਂ ਰੂਪ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

¹ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਖੇਤ, ਸਿੱਖੀ, ਕੇਲੇ ਤੇ ਪਪੀਹੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਧੀਰ ਮੱਲ ਹੁਤੋ ਦ੍ਰੈਸੀ ਸੰਗਤ ਭੀ ਭਈ ਵੈਸੀ,
ਮੂਢ ਕੋ ਸਰਾਬ ਜੈਸੀ ਬੂਢ ਕੋ ਧਕਾਵਨੋ¹।

¹ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਸਰਾਬ (ਵਾਂਗ) ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਨ (ਵਾਂਗ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ)।

ਸ੍ਰੂਪਨ ਦੈ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੋ ਜੋ,
ਤੋ ਤੋ ਹਠ ਧਾਰਿ ਕੀਨ ਨਦੀ ਤੀਰ¹ ਜਾਵਨੋ।
ਗੋਤੇ ਲਗਵਾਏ ਜਾਲ ਪਾਏ ਧਨ ਦੈ ਮਹਾਂਏ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨ ਪਾਏ ਕੀਨ ਬਲ ਲਾਂਵਨੋ ॥੮॥
ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨੋਂ ਮਨਾਏ¹ ਨਾਕ ਧਰਾ ਪੈ ਘਸਾਏ,
ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਰਤਾਏ ਪ੍ਰਤਯਾਏ ਪਾਵ ਸੋ¹।

¹ਕਿਨਾਰੇ।

¹ਭਾਵ ਨੌਆਂ ਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

¹ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਵਾ ਪਾ ਲਿਆ।

ਰੇਤੀ ਵੀਚ ਦੱਬੇ ਤਬੇ ਪਾਏ ਨਿਕਸਾਏ
ਦਰਸਾਏ, ਹੁਲਸਾਏ ਹੈਂ ਝੁਕਾਏ ਸੀਸ ਚਾਵ ਸੋਂ।
ਮਾਨੋ ਮ੍ਰਿਤੁ¹ ਪ੍ਰਾਨ ਆਏ ਗਈ ਮਨੀ ਫਨੀ² ਪਾਏ,
ਸੁਮ ਨਿਧਿ ਕੋ ਲਹਾਏ¹ ਧੀਰ ਮੱਲ ਭਾਵ ਸੋ²।

¹ਮੁਰਦੇ ਵਿੱਚ। ²ਸੱਪ ਦੀ।

¹ਖਜ਼ਾਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ²ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਧੀਰਮੱਲ (ਖੁਸ਼) ਹੋਗਿਆ।

¹ਚੋਲੇ ਦੀ। ²ਮੂੰਹ ਤੇ ਚਮਕ ਤੇ ਲਾਲੀ ਫੁੱਟ ਕੇ ਨਿਕਲੀ।

¹ਜਾਣੇ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਨ ਲਈਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਲੱਭ ਪਈ ਹੈ।

ਅੰਗਰਖੇ¹ ਤਨੀ ਟੂਟੀ ਕਾਂਤਿ ਮੁਖਿ ਲਾਲੀ ਫੂਟੀ²,
ਪਾਈ ਜਨ ਰਾਮ ਬੂਟੀ ਲਖਮਨ ਜਜਾਵ ਸੋ¹
॥੯॥

ਹਾਸੀਆ ਸਿਲਾਬ ਗਯੋ¹ ਅੱਖਰ ਅਖੱਰ ਰਹਯੋ²,

¹ਹਾਸੀਆ (ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ਛੱਡਿਆ ਖਾਲੀ ਥਾਂ) ਗਿੱਲਾ ਹੋਗਿਆ। ²ਅੱਖਰ ਸਾਬਤ ਰਹੇ। (ਅੱਖਰ- ਅ+ਖਰ=ਖਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਸਾਬਤ।)

ਬਡੋ ਉਤਸਾਹ ਕਯੋ ਗਯੋ ਘਰ ਲੈ ਤਬੈ।
ਮੇਲਾ ਬਡ ਠਯੋ¹ ਦਰਸਯੋ² ਸਬਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ,
ਧਨ ਭੇਟ ਅਯੋ ਵਹੁ¹ ਤਾਂਗੀ ਠੌਰ² ਹੈ ਅਬੈ।

¹ਕੀਤਾ। ²ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਇਆ।

¹ਉਹ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ)। ²ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ (ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੁਆਬਾ)।

ਇਤ ਦਿਸ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਪਹੁੰਚੇ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ,
ਸੰਗਤਿ ਅਪਾਰ ਤੁਰਿ ਆਇ ਦੇਸ ਤੈ ਸਬੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਖਤ ਪੈ ਬੈਠੈਂ ਦੋਊ ਵਕਤ ਪੈ,
ਸਭਾ ਬਡ ਲਗਤਿ ਪੈ ਬਿਤ ਬਹੁਤੈ ਅਬੈ¹ ਧਨ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

॥ ੧੦ ॥

ਜਰਨਿ¹ ਸ਼ਰੀਕ ਪੇਖਿ ਸੋਢੀ ਮਤਸਰ ਧਰਿ,
ਕਰਨਿ ਖਰਾਬੀ ਜੋ ਸਤਾਬੀ¹ ਮਤ ਹੈ ਠਏ²।
ਮਾਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਤੋਂ ਨਿਹਾਤ ਹੀ¹ ਰਖਤਿ ਮੇਲ,
ਨਿਜ ਧਨ ਧਾਮ ਹੈਂ ਹਵਾਲੇ ਇਨ ਕੇ ਕਏ।

¹ਸੜਦੇ ਹਨ।

¹ਛੇਤੀ। ²(ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ।

ਐਪੈ ਬਾਦ¹ ਏਕ ਮਾਸ ਗਈ ਸੋ ਪ੍ਰਲੋਕ ਖਾਸ²,
ਨਿਜ ਪਤਿ ਪਾਸ ਵਾਸ ਕੀਨ ਪੂਤ ਭੀ ਪਏ¹।

¹ਪਿਛੋਂ। ²ਆਪ।

¹(ਮਿਲ) ਪਏ।

ਮੱਖਣ ਭੀ ਬਿਦਾ ਪਾਇ ਗਯੋ ਜਬਿ ਦੱਖਣ ਕੋ,
ਲੱਖਣ ਸਰੀਕ ਲੱਗੇ ਰੱਖਣ ਬੁਰੇ ਨਏ¹ ॥ ੧੧ ॥

¹ਸ਼ਰੀਕ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚੋਂ) ਨਵੇਂ ਬੁਰੇ ਲੱਛਣਰੱਖਣ ਲੱਗੇ
ਭਾਵ ਨਵੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

¹ਝਗੜਾ। ²ਸੂਰਜ ਮੱਲ।

ਅਧਿਕ ਬਿਵਾਦ¹ ਰਵਿ ਮਲ² ਕੀ ਔਲਾਦ ਗਹਯੋ,
ਉਤੈ ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੋ ਇਮਾਨ ਹੱਲ ਹੈ ਗਯੋ।

¹ਕੀਤੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ²ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਅੱਗ।

ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਤਘਨ¹ ਮਨਿ ਲਾਗਿ ਆਗ² ਜਾਗ ਉਠੀ,
ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਡਯਾਈ ਆਗ ਵੈ ਜਲਾਈ ਹੈ ਦਯੋ¹।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨੇ ਉਹ ਅੱਗ ਬਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਰਾਮਰਾਇ ਦਿੱਲੀ ਦਿਸੋ¹ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਆਇ,
ਜਾਇ ਦੁਆਬੇ ਸਿੱਖੀ ਨਿਜ ਨਜਾਰੀ ਕਰਤੈ ਭਯੋ।

¹ਤਰਫੋਂ।

ਤਾਂ ਕੋ ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੇ ਬੁਲਾਇ ਘਰ ਕਰਿ ਸੇਵ,
ਬਹੁ ਸਿਖਰਾਇ ਕੈ ਮਿਲਾਇ ਸੰਗ ਹੈ ਲਯੋ

॥ ੧੨ ॥

ਇਤੈ ਗੁਰੂ ਨਹਿਮ ਕੇ ਫਹਿਮ ਮੈ ਬਹਿਮ ਨ
ਸਹਿਮ ਅਹਿਮ ਕਾਂਹਿ ਲਹਿਮ ਨ ਆਇ ਹੈ¹।

¹ਏਧਰ (ਨਹਿਮ) ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ (ਫਹਿਮ) ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ
ਭਾਵ ਸੋਚ ਵਿੱਚ (ਬਹਿਮ) ਵਹਿਮ (ਸ਼ੱਕ, ਸੰਸਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ
(ਅਹਿਮ) ਖਾਸ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾ (ਸਹਿਮ) ਡਰ ਭੈ ਕਿਸੇ (ਲਹਿਮ)
ਇਕ ਪਲ ਜਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

¹ਦਇਆ, ਤਰਸ।

ਮੂਰਤਿ ਰਹਮ¹ ਸਦਾ ਚਹਿ ਮਨ ਭਲਾ ਸਬਿ,
ਸੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਹਿ ਮਨ ਮੈ ਰਖਾਇ ਹੈ¹।

ਹੇਰੇ¹ ਜਬਿ ਕਰਤਿ ਬਖੇਰੇ² ਬਿਨ ਛੇਰੇ³ ਸੋ¹¹,

¹ਦੇਖੋ। ²ਝਗੜੋ। ³ਬਿਨਾਂ ਛੇੜੇ ਤੋਂ। ¹¹ਉਹ (ਧੀਰ ਮੱਲ
ਤੇਰਾਮਰਾਇ)।

ਘਨੇਰੇ ਨੇਰੇ¹ ਰਹਿਨੋ ਨਿਹਾਰ ਦੁਖਦਾਇ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚਾਰਾ ਯਾਹਿ, ਹਮਰਾ ਸ਼ਰੀਕਾ ਨਾਂਹਿੰ
ਕਾਂਹਿ ਸੇ¹, ਕਦਾਹਿ ਭੀ ਅਗਾਹਿ ਨਾ ਭਵਾਇ ਹੈ² 'ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ। ²ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

॥ ੧੩ ॥

ਸ੍ਰੁਪਨ ਪਸਾਰਾ ਜਗ ਧੁੰਦ ਕੇ ਮਨਿੰਦ¹, ਦੁੰਦ² 'ਵਾਂਗ। ²ਝਗੜਾ।
ਕਰਤਿ ਅਗਜਾਨੀ, ਗਜਾਨੀ ਰਹਿਤ ਅਦੁੰਦ¹ ਹੈਂ। 'ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।
ਸਹਿ ਨ ਸਕਤ ਵੀਚ ਰਹਿਨ ਤੇ ਯੇ¹ ਬਡਾਈ, 'ਇਹ (ਧੀਰ ਮੱਲ ਆਦਿ)।
ਔਰ ਠੋਰ ਬਸੈਂ ਲਸੈਂ¹ ਨਸੈਂ ਸਬਿ ਦੁੰਦ ਹੈਂ। 'ਚਮਕੀਏ ਭਾਵ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਰਹੀਏ।
ਜੈਸੇ ਪੁਰਾ¹ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ ਬਸਾਏ, 'ਪਹਿਲੇ।
ਤੈਸੇ ਹਮ ਭੀ ਨਗਰ ਏਕ ਰਚੀਏ ਸੁਛੰਦ¹ ਹੈਂ। 'ਸੁਤੰਤਰ।
ਐਸੇ ਮਨਿ ਧਾਰਿ ਕੈ ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਜ਼ਮੀਨ ਵਰ¹ 'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।
ਬਾਂਧਯੋ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਦਾਇ¹ ਪਰਮਾਨੰਦ ਹੈ 'ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

॥ ੧੪ ॥

ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੇ,
ਪਾਂਚ ਗਾਂਮ ਕੀ ਇਨਾਮ ਧਰਾ ਲਿਖ ਥੀ ਦਈ।
ਕੀਰਤਿ ਪੁਰੀ ਸੈ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਲੋ ਪਹਾਰ ਕੰਢੀ¹, 'ਪਹਾੜ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਜ਼ਮੀਨ।
ਦਸ ਕੋਸ ਲੰਬੀ ਪਾਂਚ ਕੋਸ ਚੌੜੀ ਥੀ ਭਈ।
ਤਾ ਮੈਂ ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ ਬਸਾਯੋ ਗੁਰੂ ਆਪ ਤਬੈ,
ਔਰ ਕੀ ਬਟਾਈ ਗੁਰੂ ਸਾਤਮ ਲੋ ਥੀ ਅਈ¹। 'ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਟਾਈ (ਪੈਦਾਵਾਰ ਚੋਂ ਹਿੱਸਾ)
ਸਤਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਤੱਕ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ।

ਤਾਂ ਕੇ ਸੁਤ ਭੀਮ ਚੰਦ ਹੂੰ ਤੈ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਅਬਿ,
ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਮੋਲ ਲੈ¹ ਕੈ ਨੀਓਂ ਦਿਢ ਹੀ ਠਈ² 'ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਹੱਕ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ। ²ਪੱਕੀ ਹੀ ਨਿਉਂਰੱਖ
ਦਿੱਤੀ।

॥ ੧੫ ॥

ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੋ ਇਕੀ¹ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਕੋ ਗੁਰੂ,
ਸਾਨੰਦ ਬਸਾਯੋ ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਗਰਾਮ¹ ਹੈ। 'ਸੰਮਤ ੧੭੨੧ ਬਿ.।
ਏਕ ਓਰ ਧਾਰ ਜੋ ਪਹਾਰਨ ਸੁਹਾਂਨੀ, ਪਰ 'ਪਿੰਡ।
ਸ੍ਰੀ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਦੇਵੀ ਬਾਂਛਿਤ ਅਰਾਮ ਹੈ¹। 'ਮਨ ਇੱਛਤ ਸੁਖ ਦੋਂਦੀ ਹੈਂ।
ਦੁਤੀ ਦਿਸਾ ਸਤਲੁਜ ਬਹਿਤ ਰਹਿਤ ਸਦ¹, 'ਸਦਾ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਰਮਨੀਕ ਨੀਕ ਛਿਤ¹ ਠੀਕ ਅਭਿਰਾਮ² ਹੈ। 'ਚੰਗੀਰਮਣੀਕ ਧਰਤੀ ਹੈ। ²ਸੁੰਦਰ।
ਲਾਯਕ ਪਵਾਰਨ¹ ਭਵਿਖਤ ਵਿਚਾਰਨ ਕੈ, 'ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ।
ਦੁਣ ਕਹਿਲੂਰ ਸੁਖ ਸਾਰਨ ਕੋ ਧਾਮ ਹੈ¹ ॥ ੧੬ ॥ 'ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ।

ਧਾਮ ਰਚਿ ਰੁਚਿਰ ਅਰਾਮ-ਦਾ ਰਹਿਨ ਲਾਗੇ,
ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਮੰਗਲ ਭੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ।
ਆਵੈਂ ਇਕ ਜਾਵੈਂ ਸਿੱਖ ਰੋਣਕ ਰਹਾਵੈ ਬਹੁ,
ਦੌਲਤ ਚਢਾਵੈਂ ਔ ਕਮਾਵੈਂ ਸੇਵ ਆਪ ਤੇ¹।
ਏਕ ਰਾਤ ਬਾਤ¹ ਦੁਰਗੰਧਿ ਯੁਤ ਆਤਿ ਭਦੀ,
ਗੁਰੂ ਜੋ ਲਖਾਹਯੋ¹ ਆਯੋ ਦੇਉ ਦੁਰ ਪਾਪ ਤੇ²।

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ।

¹ਹਵਾ।

¹ਜਾਣਿਆ। ²ਦੇਉ ਆਇਆ (ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਦੇਹ) ਖੋਟੇ ਪਾਪਾਂ ਕਰ ਕੇ (ਪਾਈ ਹੈ)।

ਕਰ ਨਰ ਮੂੰਡ ਫਰੇ ਗਰੇ ਹਾਡ ਮਾਲ ਧਰੇ,
ਨੈਨ ਦੀਪ ਜਰੇ ਗਿਰ ਸੁਰਮੇ ਜਜੋਂ ਜਾਪਤੇ¹
॥੧੭॥

¹ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਗਲ 'ਚ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨੇਤ੍ਰ ਦੀਵੇਂ ਵਾਂਗ ਬਲਦੇ ਹਨ, (ਉਹ ਦੇਉ) ਸੁਰਮੇ ਦੇ ਪਹਾੜ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

¹ਆਏ।

ਭਜਾਨਕ ਕਰੂਪ ਅਤਿ ਆਨਕ¹ ਪ੍ਰਵਾਰ ਯੁਤ,
ਕਰਨ ਉਜਾਰ ਵਾਰ ਦੁਖਦ ਪਛਾਨ ਕੈ।
ਪਾਨ¹ ਲੈ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਧਾਨ² ਜਬਿ,
ਜਾਨਿ ਸਮੁੱਥ ਗੁਰੈਂ ਬੋਲਯੋ ਘਿਗਜਾਨ ਕੈ¹।
ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਦੀਜੈ ਮੋਹਿ ਹਾਨਿ¹ ਨਾਹਿ ਕੀਜੈ,
ਗੁਰੋ ਅਰਜ ਸੁਨੀਜੈ ਦੀਜੈ ਹੁਕਮ ਧਿਆਨ ਕੈ¹।
ਰੈਹੋਂ ਯਾਹਿ ਪੀਪਰ ਪੈ ਸਾਤ ਸੌ ਬਰਖ ਤੇ ਮੈਂ,
ਮਾਖੋ ਨਾਮ ਮੇਰੋ ਅਬਿ ਔਖੀ ਬਨੀ ਆਨ ਕੈ
॥੧੮॥

¹ਹੱਥਾਂ 'ਚ। ²ਸਿੰਨਿਆ।

¹ਲੋਲੂਝੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ।

¹ਨਾਸ।

¹ਖਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵ ਸੋਚ ਕੇ।

ਪਢਿਤ ਜੋ ਬਾਨੀ ਸਿੱਖ ਕੀਰਤਨ ਕੈ ਮਹਾਨੀ,
ਕੁਲ ਹਮਰੀ ਕੋ ਦਾਨੀ ਦੁਖ ਏਹੁ ਭਾਰੀਆ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲਗੈ ਆਗ ਭਾਗੈਂ ਹਮ ਠੌਰ ਤਯਾਗ,
ਭੱਛ¹ ਨ ਮਿਲੈ ਹੈ ਕੱਛੁ ਰੱਛੁ ਅੱਛੁ ਕਾਰੀਆ²।

¹ਭੋਜਨ। ²(ਨ ਕੋਈ) ਚੰਗੀਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। (ਅ) (ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸਾਡੀ) ਚੰਗੀਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

¹ਚਾਰਾ, ਜੋਰ, ਵੱਸ, ਵਾਹ।

¹ਨਾਸ।

ਆਪ ਕੇ ਅਗਾਰੀ ਨਾ ਹਮਾਰੀ ਚਾਰੀ¹ ਚਾਲਤਿ ਹੈ,
ਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰੀ ਨਰ ਖੈ¹ ਕਰੋਂ ਉਜਾਰੀਆ।
ਗਿਨਤੀ ਬਿਨਾ ਹੀ ਨਾਥ ਬਿਨਤੀ ਹਮਾਰੀ ਮਾਨਿ,
ਦੀਜੈ ਮੋਹਿ ਠੌਰ ਔਰ ਬਸਨੇ ਹਿਤਾਰੀਆ¹

¹ਵੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ।

॥੧੯॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਇਸ ਬਲ ਗੁਰ ਕੁਲ ਬਹੁ ਭਲ,
ਬਸ ਹੈ ਅਚਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਲਵਾਰ¹ ਹੈ।

¹ਬਲ ਵਾਲੀ।

ਬਸੋ ਤੁਮ ਗਿਰਦ ਸਰੁੰਦ ਸੁਨਿ ਹੋਇ ਖੁਸ਼,
ਕਹਯੋ ਪੁਨ ਰਾਖੋ ਕੁਛ ਈਹਾਂ ਭੀ ਹਮਾਰ ਹੈ।

ਭਾਖਯੋ ਗੁਰੁ ਰਾਖਯੋ ਨਾਮ ਤੇਰੋ ਹੇਤ ਸਾਖਯੋ
ਜਗਿ¹,

¹ਜਗ ਵਿੱਚ ਉਗਾਹੀ ਵਾਸਤੇ।

ਕਹਿ ਹੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਮਾਖੋਵਾਲ ਸਾਰ¹ ਹੈ।

¹ਸਾਰੇ।

ਔਰ ਜਬਿ ਹੋਹਿੰਗੇ ਪਵਾਰੇ¹ ਈਹਾਂ ਭਾਰੇ ਆਇ,

¹ਪਵਾੜੇ, ਜੰਗ।

ਕਰੀਓ ਅਹਾਰੇ ਘਾਇ ਸਤੂ ਅਪਾਰ ਹੈ¹ ॥੨੦॥

¹ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰਿਓ।

ਸੁਨਿ ਮੋਦ¹ ਮਨਿ ਮਾਖਾ ਬਸਯੋ ਸਰੁੰਦ ਜਾਇ

¹ਅਨੰਦ।

ਨਗਰ ਬਗਰ¹ ਗੁਰੁ ਸਗਰ² ਬਸਾਵਹੀਂ।

¹ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਘਰ। ²ਸਾਰੇ।

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਹਮੇਸ਼ ਹੋਇ,

ਲੰਗਰ ਅਤੋਟ ਛੋਟ ਮੋਟ¹ ਸਬਿ ਖਾਵਹੀਂ।

¹ਛੋਟੇ ਤੇ ਵੱਡੇ।

ਦੇਸਨਿ ਬਿਦੇਸਨਿ ਅਸੇਸਨਿ ਤੈ¹ ਲੈ ਮਸੰਦ,

¹ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ।

ਸੰਗਤ ਕੇ ਸੰਗ ਗੁਰੁ ਪੈ ਨਿਸੰਗ ਲਜਾਵਹੀਂ।

ਦੈ ਹੈਂ ਭੇਟ ਰੈਹੈਂ ਕੁਛ ਦਿਨ ਸਤਿਸੰਗ ਕੈ ਹੈਂ¹,

¹ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੈ ਹੈਂ ਮਨੋ ਕਾਮ¹ ਜੈ ਹੈਂ ਧਾਮ ਔਰ ਆਵਹੀਂ

¹ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ।

॥੨੧॥

ਇਸੀ ਤੌਰ ਰੈਹੈ ਭੀਰ ਗੌਰ ਗੁਰਦੁਆਰ ਪਰ,

ਸੈਂਕੜੇ ਮਜੂਰ ਰਾਜ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰੇ ਹੈਂ।

ਧਾਮ ਖਟੁ ਰਿਤੁ ਕੋ¹ ਅਰਾਮ ਦਾਇ ਅਭਿਰਾਮ²,

¹ਛੇਆਂਰੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚ। ²ਸੁੰਦਰ।

ਕੂਪ¹ ਧਰਮਸਾਲ ਨਾਮ ਲੰਗਰ ਉਦਾਰ ਹੈ²।

¹ਖੂਹ। ²ਲੰਗਰ ਲਈ ਚੰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ।

ਰਚਿਓ ਬਜ਼ਾਰ ਆਇ ਬਨਿਕ¹ ਅਪਾਰ ਬਸੇ,

¹ਬਾਣੀਏਂ, ਦੁਕਾਨਦਾਰ।

ਹੋਵਨਿ ਵਪਾਰ ਲਾਗੇ ਨਫੇ ਸਾਰ ਭਾਰ¹ ਹੈ।

¹ਸਾਰੇ ਵਪਾਰਾਂ 'ਚ ਭਾਰੀ ਨਫਾ ਹੈ।

ਰਾਸ ਲੋਂ ਦੈ ਬਿਬਿਧਾ ਮਦਦ ਖਾਸ ਸੁਖੁ ਰਾਸਿ¹,

¹ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੂਲ ਧਨ ਤੱਕ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪ ਮੱਦਦ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਖਟ ਮਾਸ ਮੈ¹ ਕਰਾਈ ਰੋਣਕ ਅਪਾਰ ਹੈ

¹ਛੇਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ।

॥੨੨॥

ਸੰਗਤੈਂ ਅਪਾਰ ਐ ਹੈਂ ਬਿੱਤ¹ ਬੇਸੁਮਾਰ ਦੈ ਹੈਂ,

¹ਧਨ।

ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਭਾਂਤਿ ਅਸਨ ਅਨੰਤ ਹੈਂ¹।

¹ਅਨਗਿਣਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਭੋਜਨ।

ਜਜੋਂ ਧਨ ਐ ਹੈ ਗੁਰੁ ਖਰਚ ਕਰੈ ਹੈਂ,
 ਕੁਛ ਜਮਾਂ ਨ ਰਖੈਹੈਂ ਦੈ ਹੈਂ ਲੰਗਰ ਬਜੰਤ ਹੈਂ।
 ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਰਾਵ ਜਰੇ ਜੇਵਰ ਜੇ',
 ਤੇਵਰ' ਅਮੋਲ ਘਰਿ ਦੇਤਿ ਭਗਦੰਤ ਹੈਂ।
 ਕਾਂਮਨਾ ਸਬਿਨਿ ਪੂਰੇਂ ਤਜੈਂ ਨਾਹਿੰ ਕਾਂਹਿ ਉਰੈਂ',
 ਦੇਸ ਦੇਸ ਜਸ ਰੂਰੈਂ' ਫੈਲਯੋ ਸੁ ਤੰਤ² ਹੈ ॥ ੨੩ ॥
 ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪੀਰ ਔ ਫਕੀਰ ਤੈ ਗਹੀਰ ਗੁਨ',
 ਆਵਤ ਅਮੀਰ ਕੀਰ ਬਾਂਛਿਤ ਸੁ ਪਾਵਤੇ।
 ਸੰਤ ਰੂਪੁ ਗੁਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾਮ ਤੰਤ' ਪੇਖਿ,
 ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿ ਭੂਪ ਖੁਸ਼ੀ ਭੇ ਰਹਾਵਤੇ।
 ਐ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀਕ ਜੇਤੇ ਹੇਰਿ ਦੁਖੀ ਹੋਹਿੰ ਤੇਤੇ,
 ਮਤਸਰ' ਮਾਨਿ ਕੇਤੇ ਕੁਰੈਂ² ਝੁਰੈਂ ਜਾਵਤੇ।
 ਕੂਰ ਹੀ ਕੁਨਿੰਦਾ ਰਰੈਂ ਬਿਘਨ ਬੁਲਿੰਦਾ ਕਰੈਂ,
 ਨਾਹਿ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਪਰੈਂ ਰਿੰਦਾ ਜਜੋਂ ਅਲਾਵਤੇ।

॥ ੨੪ ॥

ਧੀਰ ਮੱਲ ਚਾਯੋ ਬਾਦ', ਰਵਿ ਮੱਲ ਕੀ ਉਲਾਦ
 ਮੇਲ ਨਿਜ ਸੰਗ, ਸੋ ਬਿਖਾਦ' ਬਹੁ ਛੇਰੇ ਹੈ।
 ਹੁਤੇ ਏਕ ਸੱਯਦ ਅਹਿਮਦ ਅਲੀ, ਵਲੀ' ਪੀਰ
 ਮਸ਼ਹੂਰ, ਲੋਗ ਤਾਂਹਿ ਮਾਨਤਿ ਘਨੇਰੇ ਹੈਂ।
 ਤਾਂ ਕੇ ਧਨ ਤੋਫੇ ਦੈ ਦੈ ਦੋਸਤ ਬਨਾਯੋ ਨਿਜ,
 ਦਾਵਾ ਕਰਵਾਯੋ ਤਾਂ ਤੈ ਪਾਪਿ ਇਮ ਟੇਰੇ ਹੈਂ'।
 ਤੇਗ ਜੂ ਬਹਾਦਰ ਬਿਰਾਦਰ ਪਦਰ ਮੇਰੇ'
 ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜੰਗ ਵਕਤ ਨਿਬੇਰੇ ਹੈਂ ॥ ੨੫ ॥
 ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ ਪਾਸ ਅਰਜੀ ਦਿਵਾਇ ਤਾਂ ਤੇ',
 ਗਰਜੀ ਸਬੂਤੀ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਆਪ ਹੈਂ ਭਏ'।
 ਔਰ ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਸਿਖਾਇ ਬਹੁ ਭਾਇ',
 ਦਿੱਲੀ ਮਾਨੁਖ ਪਠਾਇ ਸੋ ਮਿਲਾਇ ਸੰਗ ਮੈਂ
 ਲਏ।
 ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਕੀ ਖਾਸ ਬਾਤ ਮਾਨੀਅਤਿ,

'ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

'ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੱਪੜੇ।

'ਖਾਲੀ।

'ਸੁੰਦਰ। ²ਛੇਤੀ।

'ਬਹੁਤੇ ਗੁਣ।

'ਛੇਤੀ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। (ਤੰਤ- ਤੰਤ- ਛੇਤੀ।)

'ਈਰਖਾ। ²ਕੁੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

'ਸੁਦਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

'ਝਗੜਾ ਚੁੱਕਿਆ।

'ਝਗੜੇ।

'ਵੱਡਾ।

'ਪਾਪੀ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਤੇ ਪਿਉ।

'ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

'ਉਸ ਪੀਰ ਪਾਸੋਂ।

'ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਏ ਭਾਵ ਗਵਾਹ ਬਣ ਗਏ।

'ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।

ਯਾਂ ਤੇ ਧੀਰ ਮੱਲ ਏਹੁ ਨੌਰੰਗ ਖਿਲੈ ਦਏ।
 ਦੇਖੋ ਪਾਪੀ ਜਨ ਕੈਸੇ ਪਾਪ ਕੇ ਪਹਾਰ ਪਾਰੈਂ,
 ਨਿਰਵੈਰੁ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਨਿਰਾ ਵੈਰੁ ਹੈਂ ਠਏ। ॥੨੬॥

ਉਨ ਕੇ ਅਸਾਰ ਅਨਾਚਾਰ। ਸੁਨਿ ਕੇ ਨਿਹਾਰ,
 ਗੁਨਿ ਕੈ। ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਉਚਾਰਯੋ।
 ਧੀਰ ਮੱਲ ਪਾਪ ਥਾਪ। ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਚੈਹੈ,
 ਐਧੈ ਰੈਹੈ ਏਕ ਜੀਵ ਤਾਂਹਿ ਪਰਵਾਰਯੋ।

ਸੋਈ ਬਾਤ ਅਬਿ ਲੋ ਬਖਯਾਤ। ਦੇਖੀ ਜਾਤਿ
 ਸਾਤ²,

ਏਕ ਹੀ ਰਹਯੋ ਹੈ, 'ਗੁਰੂ ਔਰ ਯੋਂ ਵਿਚਾਰਯੋ।
 ਪਰਵਾਰ ਹਮਰੋ ਜੇ ਹਮੇਂ ਹੀ ਨਿਹਾਰ,
 ਦੁਖੀ ਰਹਿਤ ਅਪਾਰ, ਚਿਤਵੰਤ ਮੰਦ ਕਾਰਯੋ।

॥੨੭॥

ਭਗਤਿ। ਹਮਾਰੀ ਜੋ ਜਗੱਤ ਹੈ ਕਰੱਤ,
 ਯਹਿ ਸਹਿ ਨ ਸਕੱਤ ਅਤਿ ਦੁਖਤਿ ਰਹਾਇ ਹੈਂ।
 ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਗੁਰਯਾਈ ਹਮ ਨਾਹੀਂ ਥੀ ਚਹਾਈ।
 ਪਾਈ

ਜਬਰਨ ਗਰ ਮਾਈ ਸਿੱਖਨ ਉਠਾਇ ਹੈਂ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਸ। ਦੂਖੈ ਨਿੰਦਯਾ ਉਪੱਦੁ ਚੁਕੈ²,

ਜਾਂਹਿ ਪਾਪ ਬੱਜੁ ਅਚੁਕੈ ਇਨੈ ਪਾਇ ਹੈਂ।
 ਏਕ ਤੋ ਬਚੇਗੋ ਸੋਊ। ਹਮੈ ਏਹੁ ਪੁੰਨ ਹੋਉ,
 ਦੂਜੇ ਕੈ ਹੈਂ ਸੈਲ। ਹਮ ਤੀਰਥ ਨਹਾਇ ਹੈਂ

॥੨੮॥

ਤੀਜੇ ਬਾਤ ਕਬੀ ਹਮ ਸੁਨਿ ਹੈਂ ਬਿਬਾਦ ਕੀ ਨ,
 ਚੋਥੇ ਦਰਸੈ ਹੈਂ ਸੰਤ ਭਗਤ ਮਹਾਂਇ ਹੈਂ।
 ਪਾਂਚਵੇ ਪੁਗੇਗੀ ਆਸ ਮਾਤ ਮਮ ਪਤਨੀ ਕੀ,
 ਚਹਿਤ ਜੁ ਤੀਰਥ ਸੁ ਕਹਿਤ ਨਹਾਇ ਹੈਂ।
 ਛਠੇ। ਅਤਿ ਬ੍ਰਿਧ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਦਕਵਾਨ,
 ਆਇ ਨ ਸਕਤ ਜੇਊ ਦਰਸ ਚਹਾਇ ਹੈਂ।

।ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਖਿੜਾ ਦਿੱਤੇ।

।ਪਾੜਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਢਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

।ਨਿਰਾ ਹੀ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

।ਝੂਠੇ ਤੇ ਖੋਟੇ ਕਰਤੱਬ।

।ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

।ਕਰਕੇ।

।ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਅੱਚੀ।

।ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

।ਸੇਵਾ।

।ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ।

।ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ (ਧੀਰ ਮੱਲ ਆਦਿ)। ਅਉਪੱਦਵ ਚੁਕਦੇ ਭਾਵ
 ਕਰਦੇ ਹਨ।

।ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਜਰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਅਚੁੱਕ ਫਲ ਇਹ ਪਾਉਣਗੇ।

।ਉਹ (ਧੀਰ ਮੱਲ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ।

।ਸੈਰ ਕਰਾਂਗੇ।

।ਛੇਵਾਂ (ਕਾਰਨ ਕਿ....)

ਐਸੇ ਬਹੁ ਕਾਰਨ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਤਜਾਰ ਭਏ,
ਜਨਨਿ ਪੁੰਨਨਿ¹ ਪ੍ਰੇਰੇ ਤੀਰਥ ਚਹਾਂਇ ਹੈਂ² 'ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ।

॥੨੯॥

ਹੋਈ ਏਹ ਸਾਰ ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ ਮਝਾਰ ਜਬਿ,
ਨਰ ਨਾਰਿ ਤਬਿ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਏ ਹੈਂ।
ਜੋਰ ਕਰ ਪਗ ਲਪਟਾਇ ਬਿਲਖਾਇ ਕੈਹੈਂ¹,
ਰਾਵਰੋ ਬਯੋਗ² ਹਮ ਸਹਿ ਨ ਸਕਾਏ ਹੈਂ।
ਨਗਰ ਬਗਰਾ³ ਏਹੁ ਸਗਰ ਡਰਾਰੋ⁴ ਲਾਗੈ,
ਮਗਰ ਮਗਰ ਥਾਰੇ ਡਗਰ ਚਲਾਏ ਹੈਂ।
ਪਾਛੇ ਦੂਰ ਰੈਹੈਂ ਉਤਰੈ ਹੈਂ⁵ ਭੀਖ ਮਾਂਗ ਖੈਹੈਂ,
ਤੁਮੈਂ ਨ ਸੰਤੈਹੈਂ⁶ ਮੋਦ ਰੈਹੈਂ ਦਰਸਾਏ ਹੈਂ ॥੩੦॥
ਇਸ ਹੀ ਬਹਾਨੇ ਹਮ ਤੀਰਥ ਮਹਾਨੇ ਕੈਹੈਂ,
ਦਿਨ ਗੁਜਰਾਨੇ ਜੈਹੈਂ ਐਹੈਂ ਸੰਗ ਆਪ ਕੇ।
ਬਚਨ ਸੁਨੈਹੈਂ ਆਪ ਕੈ ਹੈਂ ਜੋ ਕਮੈਹੈਂ,
ਤੀਨ ਤਾਪ ਤੇ ਬਚੈਹੈਂ ਭਵ ਬੰਧ ਜੈਹੈਂ ਕਾਪ ਕੇ।
ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤਿਨ ਕੇ ਬਿਸੇਖ¹,
ਗੁਰੂ, ਧੁਨਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬੈਨ² ਜੋ ਕਟਯਾ ਤੀਨ ਤਾਪ ਕੇ।
ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਕੇ ਧਰਾਯੋ ਧੀਰ ਪੀਰ ਹਰ³,
ਮਾਯਾ ਡਾਰ ਦਈ ਬਲ ਆਪਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੇ

॥੩੧॥

ਔਰ ਥੂਨੀ ਖਨਨ ਨਜਾਇ¹ ਧੀਰ ਦੈਨ ਬੈਨ,

ਹੋਨਹਾਰ ਸਿੱਖਤ ਭਵਿੱਖਤ² ਉਚਾਰੇ ਹੈਂ।

ਐ ਹੈ ਏਕ ਬਾਲਕਾ ਅਕਾਲ ਕਾ ਕਮਾਲਕਾ
ਸੁ, ਪਾਲਕਾ ਹਿੰਦਾਨ ਅਰਿ ਘਾਲਕਾ ਅਪਾਰੇ ਹੈ।

ਰੋਣਕ ਅਪਾਰ ਕੈ ਹੈ ਨਗਰ ਬਚੈ ਹੈ ਚਾਰੁ,
ਦੁਰਗ ਰਚੈਹੈ¹ ਚਮ੍ਰੁ ਚਹੁੰਘਾ² ਉਤਾਰੇ ਹੈ।

¹ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

²ਆਪ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ।

³ਘਰ। ⁴ਡਰਾਉਣੇ।

⁵ਰਸਤੇ 'ਚ ਚਲੇ ਆਵਾਂਗੇ।

⁶ਜਿਥੇ ਉਤਰਾਂਗੇ ਭਾਵ ਠਹਿਰਾਂਗੇ।

⁷ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।

⁸ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ।

⁹ਬਹੁਤੇ।

¹⁰ਕੋਮਲ ਬਚਨ ਕਹੇ।

¹¹ਪੀੜਾ ਮੋਟਣ ਵਾਲੇ (ਗੁਰਾਂ ਨੇ)।

¹²(ਧਰਤੀ) (ਖਨਨ) ਪੱਟ ਕੇ (ਥੂਨੀ) ਥੰਮੀ (ਨੂੰ) ਹਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖਣ ਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਠੋਕ ਕੇ ਗੱਡਣ ਦੀ (ਨਜਾਏ) ਜੁਗਤੀ ਵਾਂਗ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣੀਆਂ।

¹³ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਆਦਾਇਕ ਬਚਨ।

¹⁴ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਇਕ ਪੂਰਨ ਸਪੁੱਤਰ ਆਵੇਗਾ ਉਹ ਹਿੰਦ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

¹⁵ਕਿਲ੍ਹੇ ਬਣਾਵੇਗਾ। ¹⁶ਫੌਜ ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ।

ਸਿੱਧਨ ਪੈ ਸਿੱਧਿ ਸਮ ਰਿੱਧਿਨ ਪੈ ਸਮਰਿੱਧਿ¹,

ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਨਵੇਂ ਨਿੱਧਿ ਰੈਹੈਂ ਜਾਂਹਿ ਦ੍ਵਾਰੇ ਹੈਂ

॥ ੩੨ ॥

ਹਿੰਦੂ ਔ ਤੁਰਕ ਮੱਧ ਪੰਥ ਸ੍ਰੈ ਚਲੈਹੈ ਬੱਧ¹,

ਅਧਿਕ ਸਨੱਧ ਬੱਧ¹ ਹੱਦ ਹਿੰਦ ਪਾਰ ਕੇ²।

ਪੌਰ ਪੈ ਗਜਿੰਦਰ ਝੂਲੈਂ ਦੇਖਿ ਜੈਂ ਦਿਗਿੰਦਰ ਹੂਲੈਂ,

ਬਿਭੇ ਹੇਰਿ ਇੰਦ੍ਰ ਭੂਲੈਂ ਅਲਕਿੰਦ੍ਰ ਸਾਰ ਕੇ¹।

ਗੁਨਿਨਿ ਕੇ ਟੋਲਾ¹ ਬੋਲ ਬੋਲ ਹੈਂ ਅਮੋਲਾ,

ਹੋਲਾ ਖੇਲ ਹੈਂ ਅਲੋਲਾ¹ ਮੇਲਾ ਐਸਾ ਹੈ ਨ ਭਾਰ
ਕੇ²।

ਪਰ ਹੈਂ ਪਵਾਰੇ¹ ਭਾਰੇ ਦੇਸ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਾਰੇ,

ਸੈਨ ਤੁਰਕੈਨ ਔ ਝੁਕੈਂ ਹੈਂ¹ ਬਾਈਧਾਰ ਕੇ

॥ ੩੩ ॥

ਐਸੇ ਬਹੁ ਬੈਨ ਸੁਨਿ ਮਾਨਿ ਸਹੀ ਐਨ ਗੁਨਿ¹,

ਪੁਨ ਧੁਨਿ¹ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਿ ਅਰਜ਼ ਉਚਾਰੀਓ।

ਰਾਖਾ ਪੁਰਿ ਛੇਰਿ, ਕਰੇ ਪਾਵਨ ਬਿਦੇਸ ਹੋਰਿ,

ਕੂੰਮੀ ਕੂੰਜ ਸੁਤਨ ਜਿਉਂ¹ ਹਮੈਂ ਭੀ ਚਿਤਾਰੀਓ।

ਕੈ ਚਲੇ ਅਨਾਥ ਜਿਮ ਕੀਜੀਓ ਸਨਾਥ ਤਿਮ,

ਮਾਥ ਹਮ ਹਾਥ ਧਰਿ ਨਾਥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੀਓ।

ਗਾਥ ਸਬਿ ਜਾਨੀ ਹਮ ਔਧ ਕੇ ਅਧਮ ਬਾਕੀ¹,

ਆਪ ਰਘੁਨਾਥ ਅਬਿ ਦਯਾ ਸਾਥ ਤਾਰੀਓ

॥ ੩੪ ॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਫੁਰ¹, ਮੇਰੇ ਉਰ ਸੈਂ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ

ਬਸ ਹੈ, ਦੁਕਾਲ ਚਾਲ¹ ਤੁਮੈਂ ਨ ਗ੍ਰਾਸ ਹੈ।

ਮਾਤਬਰ¹ ਭਾਰੇ ਰਖਵਾਰੇ ਰਖਿ ਪਜਾਨੇ ਗੁਰੂ,

¹ਸਿੱਧਾਂ ਕੋਲ (ਕੇਵਲ) ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਸਮੱਗ੍ਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ
ਕੇਵਲ ਸਮੱਗ੍ਰੀਆਂ ਪਰ....।

¹ਆਪਣਾ ਵਧੀਆ ਪੰਥ ਚਲਾਵੇਗਾ।

¹ਬਹੁਤ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ। ²ਹਿੰਦ ਦੇਰਾਖਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦ
ਭਾਵ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣਿ ਹੋਵੇਗਾ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ (ਏਡੇ) ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ ਝੂਲਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ
(ਅੱਠਾਂ) ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ (ਦਿਗਪਾਲ) ਘਬਰਾ ਜਾਣਗੇ। (ਸਾਰ)
ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਿਭੂਤੀ (ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ (ਅਲਕਿੰਦ੍ਰ)
ਕੁਬੇਰ (ਦੋਨੋਂ ਹੀ) ਭੁੱਲ ਜਾਣਗੇ। (ਹੂਲ=ਹੌਲ=ਘਬਰਾਹਟ।)

¹ਸਮੁੰਹ, ਇਕੱਠ।

¹ਅਲੌਕਕ, ਅਸਚਰਜ। ²ਐਸਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭਾਰਾ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ
ਹੋਵੇਗਾ।

¹ਜੰਗ।

¹ਝੁਕਾ ਦੇਣਗੇ ਭਾਵ ਹਰਾ ਦੇਣਗੇ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

¹ਬੋਲ ਕੇ।

¹ਕਛੂਆਣੀ ਤੇ ਕੂੰਜ ਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਵਾਂਗ।

¹ਅਜੁਧਿਆ ਦੇ (ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਤਾਰਨ ਤੋਂ) ਬਚੇ ਹੋਏ ਨੀਚ
ਹਾਂ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਖੋਟੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ।

¹ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ।

ਕਿਰਪਾਲ ਆਦਿ ਬੀਰ ਲਏ ਸੰਗ ਖਾਸ ਹੈਂ।
 ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਡੋਰੇ, ਰੱਬ ਮਾਤ ਚਢਿ ਚਾਲੀ ਪੱਥ,
 ਹੱਥ ਲੈ ਸੁਵੱਥ¹ ਔ ਜਰੂਰੀ ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਹੈਂ।
 ਘੋਰੀ ਜੋ ਉਦਾਰੀ¹, ਤਾਂ ਪੈ ਗੁਰੂ ਅਸਵਾਰ ਭਏ,
 ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੌ ਬਾਈ ਕੇਰ ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਮੈਂ¹ ਖਾਸ ਹੈ ॥੩੫॥
 ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸ ਉਦਾਸੀ¹ ਨ ਫਿਰਾਏ ਫਿਰੈ²,
 ਫੇਰੇ¹ ਗੁਰੂ ਬਲ ਲਾਇ ਪਰਣ² ਸੁਨਾਇ ਕੈ।
 ਐਰੈਂ ਹਮ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹੈਂ ਤੁਮੈਂ,
 ਗਏ ਘਰਿ ਉਰਿ¹ ਗੁਰਿ ਮੂਰਤਿ ਰਖਾਇ ਕੈ।
 ਤਾਂ ਦਿਨ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਆਇ ਡੇਰਾ ਕੀਨ ਗੁਰੂ,
 ਬੰਦਿ ਗੁਰੂ ਥਾਨ¹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇ ਕੈ।
 ਆਏ ਸਿੱਖ ਸੋਢਿਨ ਝੁਕਾਇ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਪਗ,
 ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਪੈ ਸਬਿ ਤੀਆ ਆਈ ਧਾਇ ਕੈ
 ॥੩੬॥

ਨੈਨ ਕੈ ਸਜਲ¹ ਹੈ ਮਗਨ ਦਏ ਸਗਨ ਹੈਂ,
 ਮਗ ਨਏ¹ ਪਏ ਜਗ ਨਏ ਸੁਖਦਾਇ ਕੈ²।
 ਰੋਪੜ, ਸੰਘੋਲ ਲੋਪੋ, ਖੇੜੀ ਲੋ ਨਿਬੇੜੀ ਬਾਟ¹,
 ਆਨੰਦਪੁਰ ਕਲੋੜ ਥੋੜ ਪੈ ਰਹਾਇ ਕੈ¹।
 ਦਾਦੂ ਮਾਜਰਾ, ਉਗਾਣਾ, ਨੌ ਲੱਖਾ, ਸੁਹਾਣਾ,
 ਭਾਣਾ,
 ਟਹਿਲ ਪੁਰੇ ਹੈ ਕਰੀ ਟਹਿਲ ਸਿਖਾਇਕੈ¹।
 ਨਦੀ ਹੰਸ ਮੇਘ ਇਵ¹ ਤਾਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਗੁਰੂ,
 ਮਾਲਵੇ ਕੋ ਚਾਹਿਤ ਨਿਹਾਲ ਕੀਓ ਜਾਇ ਕੈ
 ॥੩੭॥

ਆਕੜ ਗ੍ਰਾਮ ਲੰਘਿ ਸੀਭੜੋ ਥਿਰੇ ਨਿਸੰਗ,
 ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿ ਜਨਿ ਰੰਗ ਮਨ ਹੈ ਲਯੋ।
 ਰੋਹਟਾ¹ ਕੇ ਲੋਹਟਾ ਸੇ² ਲੋਗਨਿ ਕੋ ਸੋਨਾ ਕਰਿ,
 ਗੁਣੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੇਵ ਗੁਣ ਗਜਾਨ ਹੈ ਪਯੋ¹।
 ਬਾਉੜ ਰਹਾਇ ਰਾਜੋ ਮਾਜਰੇ ਸੈ ਮੂਲੋਵਾਲ

¹ਰਸਤੇ।

¹ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ।

¹ਜੋ ਚੰਗੀ ਘੋੜੀ ਸੀ।

¹ਸੰਮਤ ੧੭੨੨ ਦੇ ਭਾਦਰੋਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ।

¹ਉਦਾਸੀ ਸਹਿਤ। ²ਮੋੜੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦੇ।

¹ਮੋੜੇ। ²(ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ) ਇਕਰਾਰ।

¹ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ।

¹ਗੁਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।

¹ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ।

¹ਨਵੇਂਰਸਤੇ। ²ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ)।

¹ਰਸਤਾ।

¹ਜਗ੍ਹਾ ਭਾਵ ਪਿੰਡ 'ਚਰਹਿ ਕੇ।

¹ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ।

¹ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਨਦੀ ਹੰਸ ਤੇ ਬਦਲ।

¹ਪਿੰਡ। ²ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ।

¹ਪਾ ਲਿਆ।

ਜਾਇ ਬਿਰੇ, ਆਇ ਪੈਂਚ ਸੇਵ ਕਰਤਾ ਭਯੋ।
ਗੋਂਦਾ ਮਈਆ ਭਗਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਅਏ,
ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ ਸਿੱਖ ਬਏ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ ਕਯੋ ॥੩੮॥

ਲਜਾਏ ਜਲ ਦੂਰ ਤੇ ਸੋ ਹੁਤੇ ਕੂਪ ਖਾਰਾ ਢਿਗ,
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਏਹੀ ਮੀਠਾ ਹੂ ਹੈ ਦੇਹੋ ਲਜਾਇ ਕੈ।
ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਮਾਨਿ ਆਨਿ ਜਲ ਦੀਓ ਗੁਰਿ,
ਪੀਓ ਮੀਠਾ ਕੀਓ ਡੀਠਾ ਪਿੰਡਿ ਅਜਮਾਇ ਕੈ।

ਭਏ ਲੋਗ ਸਿੱਖ ਪਿੱਖਿ ਅਜਮਤ ਖੂਪ ਕੂਪਿ¹,
ਚਲਿ ਕੈ ਤਹਾਂ ਤੈ ਗੁਰੂ ਸੇਖੇ ਬਿਰੇ ਜਾਇ ਕੈ।

¹ਖੂਹ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਰਾਮਾਤ।

ਚੌਧਰੀ ਤਿਲੋਕਾ ਸੂਦਾਰ ਤੇਈ ਗ੍ਰਾਮ ਵਾਰ,
ਸ਼ਾਹੀ ਸੁ ਮਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰ¹ ਹੁਤੇ ਤਿਸ ਥਾਇ ਕੈ

¹ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਠੇਕੇਦਾਰ।

॥੩੯॥

ਜਾਤ ਕਾ ਜਵੰਧਾ ਜੱਟ ਅਤਿ ਮਤਿ ਮੰਦਾ ਸੱਟ¹,

¹ਸਠ, ਮੁਰਖ।

ਭਾਲ ਟੀਕਾ ਗਰੇ ਗੱਟ¹ ਕੰਠੀ ਮਾਲਾ ਧਾਰੀਆ।

¹ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਤੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਤਵੀਤ।

ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਪਾਹਨ¹ ਪੁਜਾਰੀ ਕਾ ਥਾ ਸੇਵਕ ਸੋ,

¹ਪੱਥਰ ਦੇ।

ਤਾਹੀ ਤੈ ਪਾਹਨ ਸਮ ਜਢ ਮਤਿ ਵਾਰੀਆ¹।

¹ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਲਖਯੋ¹ ਦੋਊ ਤੀਨ ਵਾਰੀ ਸੋਊ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਗਾਰੀ,

¹ਲੰਘਿਆ।

ਸੰਗਿ ਜਨਿ ਭੀਰ ਭਾਰੀ ਮਦ¹ ਸਰਦਾਰੀਆ।

¹ਹੰਕਾਰ।

ਨਾਰ¹ ਨਾ ਝੁਕਾਈ ਤਾਂਹਿ ਕਾਰ² ਨਾ ਪੁਚਾਈ
ਕਾਂਹਿ,

¹ਗਰਦਣ, ਧੌਣ। ²ਭੇਟਾ।

ਬਲਕਿ¹ ਅਲਾਈ² ਨਿੰਦ ਠੌਰ ਠੌਰ ਭਾਰੀਆ

¹ਸਗੋਂ। ²ਕਹੀ, ਕੀਤੀ।

॥੪੦॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਇ ਜਬਿ ਲੋਗਨ ਸੁਨਾਯੋ ਸਬਿ,

¹ਇਹ (ਬਚਨ)।

ਭੇਦ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਬੋਲ ਉਠੇ ਏਹੀਆ¹।

ਜੱਟ ਏ ਜਵੰਧੇ ਮਤਿ ਮੰਦੇ ਅੰਧੇ ਗੰਦੇ ਅਤਿ,

¹ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਗੁਰੁਨਿ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੰਕਾਰੀ ਨਿੰਦ ਕੇਹੀਆ¹।

ਇਨ੍ਹੈਂ ਮਦ ਏਈਆ ਗ੍ਰਾਮ ਮਮ ਤੇਈਆ,

ਰਹੈਂ ਨ ਬਾਈ ਤੇਈਆ ਹੂ ਹੈਂ ਸਬਿ ਥੇਹੀਆ।

ਐਸੇ ਦੇ ਸ੍ਰਾਪ ਗੁਰੂ ਪਰੇ ਤੁਰ¹ ਜਬੈ ਫਿਰ,

¹ਤੁਰ ਪਏ।

ਪਾਇ ਸਾਰ ਡਰ ਧਾਰਿ ਪਛੁਤਾਇ ਵੇਹੀਆ¹

¹ਉਹ (ਤਿਲੋਕੇ ਆਦਿ ਜਵੰਧੇ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ)।

॥ ੪੧ ॥

ਭੇਟ ਲੈ ਅਪਾਰ ਹਰੀ¹ ਗੋਤ ਜੱਟ ਲਏ ਨਾਰ²,
ਦੀਨ ਹੋਇ ਭਾਰ ਆਇ ਪਗ ਲਪਟਾਏ ਹੈਂ।
ਏਕ ਕੋਸ ਗਾਂਉ ਤੈ ਹੈ ਮੰਦਰ ਪੁਰਾਨੋ ਜਹਾਂ,
ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਥਿਰੇ ਉਨਿ ਸੇਵੇ ਬਹੁ ਭਾਏ ਹੈਂ।
ਜੈਸੇ ਫੀਲ ਦਾਂਤ¹ ਸਤਿ ਪੁਰਖਨ ਕੀ ਬਾਤ ਤੈਸੇ,
ਮੁਖੋਂ ਜੋ ਨਿਕਸ ਜਾਤ ਫੇਰ ਨਾ ਫਿਰਾਏ¹ ਹੈਂ।
ਕਾਲ ਚਾਲ¹ ਮਾਰੇ ਸੋ ਉਜੜ ਗਾਮ ਸਾਰੇ ਗਏ,
ਗੰਗ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਸੇ ਦਿਲੀ ਪਾਰ ਜਾਇ ਹੈਂ

¹ਹਰੀ ਕੇ। ²ਨਾਲ।

¹ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ।

¹ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦੇ।

¹ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦੇ।

॥ ੪੨ ॥

ਸੋਊ ਜਟਵਾੜਾ ਹੈ ਜਵੰਧਜਾਂ ਕਾ ਮਸ਼ਹੂਰ,
ਹਸਤਨਾ ਪੁਰ ਕੇ ਗਿਰਦ ਬਸ ਹੈਂ ਪਏ।
ਤਿਨ ਹੀ ਕੇ ਬੀਚ ਸੇਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰਾ ਭਯੋ,
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਰ ਜਾਂਹਿ ਬਹੁ ਹੈਂ ਦਏ।
ਸੋਊ ਪੰਥ ਨਿਰਮਲ ਗਾਥ ਮੈ ਦਿਖੈਹੈਂ ਚਲਿ,
ਪੰਥ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਗ੍ਰੰਥ* ਮੈਂ ਸੇ ਜੇ ਲਏ¹।

¹(ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਸੰਗ) ਪੰਥ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਗ੍ਰੰਥ ਚੋਂ ਲਏ ਹਨ। *ਇਸ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੪੬ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਦੇ 'ਗੁਰ ਜਾਨੀ' ਤਬ ਤੋਂ ਇਸੇ ਹੀ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੪੭ ਦੇ ਅੰਤ 'ਰਿਦ ਸੁਖ ਮਨ' ਤੱਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ੪੫੬ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਅੱਠ ਸਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਰਚਨਾ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਕਾਵਿ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਤੇ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕੀ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਖੋਜ ਵੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਅਕੱਟ ਸਬੂਤ ਹੈ। ੩੫ ਨੰ. ਬਿਸ਼ਾਮ ੪੩੯ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਇਹ ੩੬ਵਾਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਅੰਕ ਨੰ: ੧ ਲੱਗਾ ਹੈ ਅੱਗੋਂ ਕਬਿੱਤਾਂ ਚਲ ਪਈਆਂ ਹਨ। ੪੪੮ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਛੰਦ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੰਕ ਨੰ: ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ। ੪੪੯ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜੇ ਕਬਿੱਤ ਛੰਦ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ੪੪੯ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਕਬਿੱਤ ਛੰਦ ਦਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਦੋਹਰੇ ਤੇ ਚੌਪਈ ਛੰਦ ਲਿਖਣੇ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਸਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ

ਕਿਤੇ ਵੀ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਛੰਦ ਕਈ ਵਾਰ ਬਦਲੇ ਹਨ। ੪੫੭ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਛੰਦ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੪੫੭ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 'ਛੰਦ' ਹੀ ਛਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ' ਸ਼ਬਦ ੪੫੬ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਚੋਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਪਕੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਛੰਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅੰ: ਨੰ: ੮ ਹੈ ਤੇ ੯ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਲਿਖ ਕੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਲ ਰਹੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਨੰ: ੩੫ ਹੈ। ਇਸ ਚਲ ਰਹੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਨੰ: ੩੬ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਨੰ: ੩੮ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਇਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਤਿੰਨਾਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸਹਵਨ ਗਲਤੀ ਹੀ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਦੋ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਫਿਆਂ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਇਤ ਦਿਸ ਨੌਮ ਗੁਰੁ ਹਰੀ ਗੋਤ ਜੱਟਨ ਕੋ,
ਬਰ ਦੈ ਕੈ ਭਲ ਚਲਿ ਸੇਖੇ ਗਾਮ ਤੈ ਗਏ ॥ ੪੩ ॥

ਗਾਮ ਫਰਵਾਹੀ ਗਏ ਕੀਨ ਸੇਵ ਚਾਹੀ ਉਨਿ¹,
ਬਸੇ ਏਕ ਰੈਨ ਤਾਂਹੀ ਭਏ ਸਿੱਖ ਲੋਗ ਹੈਂ।

ਤਹਾਂ ਤੈ ਤੁਰੈ ਕੈ¹ ਕੱਟੂ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਜੈ ਕੈ ਗੁਰ,
ਦਰਸਨ ਦੈ ਕੈ ਸਿੱਖ ਕੈ ਕੈ ਭਲੇ ਜੋਗ ਹੈਂ¹।

ਆਇ ਕੈ ਹੰਢਯਾਏ ਨਾਮ ਨਗਰ ਅਰਾਮ ਕੀਨੋ,
ਗ੍ਰਾਮ ਸੋ ਤਮਾਮ ਮੈਂ ਥਾ ਫੈਲਯੋ ਤਪ¹ ਰੋਗ ਹੈ।

ਆਏ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਜੋ ਨੁਲੁਏ ਖਾਮ¹ ਤਾਲ ਮੈ ਸੋ,
ਉਨ ਕੋ ਬਿਲਾਯੋ¹ ਤਾਪ ਪਾਪ ਸਾਪ² ਸੋਗ ਹੈਂ

॥ ੪੪ ॥

ਧੌਲੇ ਪਿੰਡ ਜਾਇ ਮੌੜੀ¹ ਬਾਹਰ ਬਿਰਾਇ ਪੁਨਾ,
ਢਿਲਮਾ ਮੈਂ ਆਇ ਕੈ ਸਰਾਧ¹ ਕਰਵਾਏ ਹੈਂ।

ਏਕ ਸਤ ਗਾਇ¹ ਦਾਨ ਦਿਜਨ ਕੋ² ਦਾਇ,
ਜੱਗ ਰਚਿ ਕੈ ਮਹਾਂਇ ਬਹੁ ਭੋਜਨ ਖੁਲਾਏ ਹੈਂ।

ਦੇਸ ਮੈਂ ਬਿਸੇਸ ਜਸ ਹੋਯੋ ਲੋਗ ਆਏ ਬਹੁ,

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

¹ਤੁਰ ਕੇ, ਚੱਲ ਕੇ।

¹ਚੰਗੇ ਲਾਇਕ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਤਾਪ।

¹ਕੱਚੇ।

¹ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ²ਸ਼ਾਪ।

¹ਮੌੜ ਪਿੰਡ ਤੋਂ।

¹ਯੱਗ।

¹ਇਕ ਸੌ ਗਾਂ। ²ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ।

ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇ ਧਨ ਅਧਿਕ ਚਢਾਏ ਹੈਂ।
 ਤਹਾਂ ਤੈ ਭੰਦੇਰ ਪਿੰਡ ਹੇਰਿ ਫੇਰ ਅਲੀ ਸ਼ੇਰ,
 ਰਹੇ ਰਾਤ ਸੇਵ ਕਰੀ ਸਹਜ ਸੁਭਾਏ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥
 ਜੋਗੇ ਨਾਮ ਗਾਮ ਖਾਮ ਤਾਲ ਪੈ ਅਰਾਮ ਕਰਿ,
 ਚਾਹਿਲੋਂ ਕਾ ਬੜਾ ਜਹਾਂ ਜੋਗੀ ਪੀਰ ਪੀਰ ਹੈ²।
 ਲੋਗ ਸੁਲਤਾਨੀ ਥੇ ਮਹਾਨੀ ਗੁਰੂ ਜਾਨੀ ਤਬਿ,
 ਬਚਨ ਬਖਾਨੀ ਇਹਾਂ ਬਸਬੋ ਅਧੀਰ ਹੈ¹।
 ਏਕ ਨਰ ਜਾਨੀ¹ ਕੋਊ ਸੰਤ ਹੈ ਮਹਾਨੀ,
 ਪ੍ਰਭ ਏਸ ਅਸਥਾਨੀ ਲੋਕ ਬਸਤੇ ਸੁ ਕੀਰ¹ ਹੈਂ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਨੀ ਚਲੇ ਤੁਰ ਤਹਿੰ ਥਾਨੀ¹,
 ਜੁਗਰਾਜ ਪਿਤਾ ਠਾਨੀ ਮਿਲਾ ਮਾਰਗ ਸੋਂ ਤੀਰ ਹੈ¹
 ॥ ੪੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਰਿ ਬੰਦਨਾਂ,
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬਹੁ ਬਾਰਿ।
 ਚਲੋ ਬਿਰਾਜੋ ਏਕ ਨਿਸ,
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰੁਨਾਂ ਧਾਰਿ ॥ ੪੭ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਾ ਨ ਹਮ ਚਲੈਂ,
 ਉਤਰੈਂਗੇ ਭੂਪਾਲਿ।
 ਜੋਗਾ ਤੁਮੈਂ ਬਸਾਯਾ,
 ਥਲ ਅਜੀਤ¹ ਰਿਦਿ ਭਾਲਿ ॥ ੪੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਏਕ ਨਿਸਾ ਗੁਰੂ ਬਸ ਭੂਪਾਲੀ।
 ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੁਨ ਚਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੀ।
 ਖੀਵਾ ਗ੍ਰਾਮ ਜਬੈ ਨੀਅਰਾਇਓ¹।
 ਉਤਰੇ ਗੁਰੂ ਇਕ ਰਾਹਕ¹ ਆਇਓ ॥ ੪੯ ॥
 ਸਿੰਘਾ ਨਾਮ ਤਾਂਹਿ ਕਾ ਜਾਨੋਂ।
 ਬੈਠਿ ਦੁ ਘਟਕਾ ਪੁਨੈਂ ਪਿਆਨੋਂ¹।
 ਬਹੁਰੋ ਇਕ ਦਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕੈ।
 ਚਲਾ ਤੁਰਤ ਸਿਰ ਚਰਨੀ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ੫੦ ॥

¹ਗੋਤ। ²ਪ੍ਰਜੀਦਾ ਹੈ।

¹ਏਥੇ ਵਸਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

¹ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ।

¹ਕੰਗਾਲ।

¹ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ।

¹ਜੋਗਰਾਜ (ਜੋਗੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ) ਦਾ ਪਿਤਾ (ਠਾਨੀ) ਮਨ ਵਿਚਾਰ ਕੇਰਸਤੇ 'ਚ ਨੇੜੇ ਹੀ ਆ ਮਿਲਿਆ।

¹ਅਜਿੱਤ ਥਾਂ।

¹ਨੇੜੇ ਆਇਆ।

¹ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ।

¹ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਫੇਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਛਤਿ ਤੇ ਹੈਂ।	
ਸ਼ੀਘਰ ਕਾਜ ਗ੍ਰਹਿ ਕੇ ਅਸ ਕੇ ਹੈ।	
ਨਹਿ ਕਾਰਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗ੍ਰਹਿ ਕੋਈ।	
ਹਮਰੈ ਗ੍ਰਾਮ ਸਗਾਈ ¹ ਹੋਈ ॥ ੫੧ ॥	¹ ਮੰਗਣੀ।
ਤਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਾਂਟਤ ਹੈਂ ਸਗਰੇ।	
ਨਹਿ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਮਿਲੈ ਨ ਝਗਰੇ।	
ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਾ ਅਬਿ ਹੀ ਤੈ ਜਾਨੋਂ।	
ਕਹੀਂ ਨ ਜਾਵੇ ਯਹਿ ਮਤਿ ਮਾਨੋਂ ¹ ॥ ੫੨ ॥	¹ (ਸਾਡੀ) ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਨ ਲੈ।
ਤੁਮ ਕੇ ਮਿਲੈ ਦੁਗਨ ਵਰਤਾਰਾ।	
ਘਰ ਬੈਠੇ ਆਵੈਗੇ ਥਾਰਾ ¹ ।	¹ ਥਾਲ। (ਅ) ਤੇਰਾ (ਵਰਤਾਰਾ)।
ਸੁਨ ਸਿੰਘੇ ਮਨ ਅਸਥਿਰ ਭਇਓ।	
ਮਿਲਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੁਗਨ ਤਿਨ ਲਇਓ ॥ ੫੩ ॥	
ਬਿਨ ਸਿੰਘੇ ਨਹਿ ਕੋ ਬਰਸਾਵਾ ¹ ।	¹ ਵਰੋਸਾਇਆ।
ਭਾਗ ਹੀਨ ਸਭਿ ਗਾਂਵ ਲਖਾਵਾ ¹ ।	¹ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਜਾਣਿਆ।
ਤਹਿ ਤੇ ਚਲੇ ਅਪਿ ਗੁਰੁਰਾਈ।	
ਡੇਢ ਕੋਸ ਉਦਯਾਨ ¹ ਦਿਖਾਈ ॥ ੫੪ ॥	¹ ਉਜਾੜ।
ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਪਿਸ਼ੋਰੋਂ ਆਈ।	
ਧਰੀ ਭੇਟ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਗਵਾਈ।	
ਦੇਖਿ ਪ੍ਰੈਮ ਗੁਰੁ ਉਤਰੇ ਤਹਾਂ।	
ਛੋਡਿ ਗਾਉਂ ਉਦਯਾਨ ਮਹਾਂਹਾਂ ¹ ॥ ੫੫ ॥	¹ ਵੱਡਾ।
ਆਰਤ ਹਰਨ ¹ ਪ੍ਰਭੂ ਅਬਿਨਾਸੀ।	¹ ਦੁੱਖ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ।
ਕਾਟਤਿ ਸਿੱਖਨਿ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ।	
ਇਕ ਰਾਹਕ ਆਯੋ ਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ।	
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਕੀਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ॥ ੫੬ ॥	
ਤੱਕ੍ਰ ¹ ਹਮਾਰੇ ਹੈ ਘਰ ਮਾਂਹੀ।	¹ ਲੱਸੀ।
ਕਰੋ ਪਾਨ ¹ ਤੁਮ ਭੀ ਗੁਰੁ ਸਾਂਈ।	¹ ਪੀਓ।
ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਕੋ ਪਾਨ ਕਰਾਯੋ।	
ਤਿਖਾ ਮਿਟੀ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੫੭ ॥	
ਸਤਿਗੁਰਿ ਕਹੀ ਦੂਧ ਘਰ ਤੇਰੇ।	
ਰਹਿ ਹੈਂ ਬਹੁਤ ਨਹੀ ਚੁੈ ਥੋਰੇ ¹ ।	¹ ਥੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਲੈ ਬਰ ਦਾਨ ਗਯੋ ਗ੍ਰਹਿ ਅਪਨੇ।
ਭਯੋ ਅਤੋਟ ਲਗਾ ਗੁਰੁ ਜਪਨੇ ॥ ੫੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਭਿਖੀ ਗਾਂਉ ਮੈਂ,
ਬਿਰੇ ਕਛੁਕ ਦਿਨ ਆਪਿ।
ਬਿਦਾ ਕਰੀ ਸੰਗਤ ਸਭੀ,
ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੈ ਜਾਪ ॥ ੫੯ ॥

ਤਿਸੀ ਗਾਉਂ ਦੇਸ੍ਰਾ¹ ਰਹੈ,
ਚਾਹਲ ਗੋਤ ਸੁਜਾਨ।

¹ਨਾਮ।

ਸੇਵਕ ਸਰਵਰ ਕੋ ਹੁਤੋ,
ਖੁੰਡੀ ਗਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ¹ ॥ ੬੦ ॥

¹(ਸਰਵਰ ਦੇ) ਨਿਸ਼ਾਨ (ਵਜੋਂ)।

ਕਬਿੱਤ:

ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਦੋਇ ਮਿਲਾ ਆਨ ਨਾਹੀ ਕੋਇ,
ਨਰ ਨਾਰ ਜਿਤੇ ਹੋਇ ਸਮਝਾਵੈਂ ਦੇਸ ਰਾਜ ਕੋ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਸੇਵ ਸਫਲ ਕਰੇਵ ਗੁਰੁ,
ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਏ ਅਵਾਦੀ ਸੁਖ ਸਾਜ ਕੋ¹।

¹ਇਹ ਗੱਦੀ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਚਲੇ ਸ਼ਰਨਾਈ ਤਜਿ ਮਨ ਦੁਚਿਤਾਈ,
ਕੀਜੈ ਆਲਸ ਨ ਕਾਈ ਸੁਖਦਾਈ ਦਿਨ ਆਜ ਕੋ।
ਜੋ ਪੈ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਤਬਿ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇ,
ਪੁਨ ਭਯੋ ਚਿਤ ਚਾਵੇ¹ ਚਲਿ ਮਿਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ

¹ਚਾਅ।

॥ ੬੧ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਆਇਓ ਹੈ ਦੈਸੁ ਗੁਰੈਂ ਮਿਲਬੇ ਹਿਤ,
ਭੇਟਾ ਧਰੀ ਗੁਰਿ ਪਾਇਨ¹ ਆਗੈ।
ਹਾਥਨਿ ਜੋਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੀ,
ਮਨਿ ਨਿੰਮਰੀ ਹੋਇ ਕੈ ਸੇਵਨਿ ਲਾਗੇ।

¹ਚਰਨਾਂ ਦੇ।

ਆਵਹੁ ਅੱਗ੍ਰੇ ਵਾਕ ਕੀਓ ਗੁਰੁ,
ਦੇਸ ਕੋ ਰਾਜ ਮਿਲੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ।

ਆਪਨੋਂ ਧਰਮ ਸਹਾਇ ਕਰੇ,
ਜਮ ਆਇ ਕੇ ਫਾਸ ਜਬੈ ਗਰਿ ਪਾਗੇ¹ ॥ ੬੨ ॥

¹ਫਾਹੀ ਜਦੋਂ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇਗਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤੁਰਕ ਜੂਠ ਅਚਵੇਂ ਸਦਾ,
ਕਰੇ ਪਕਾਵਨ ਰੋਟ।
ਪ੍ਰਿਗ ਜਾਨੋ ਤਿਨ ਨਰਨ ਕੋ,
ਧਰਮ ਬਿਮੁਖ ਮਨ ਖੋਟ ॥ ੬੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਿ ਪੰਚ ਤੀਰ ਤਬਿ ਦੀਨੇ।
ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਮੈਂ ਹੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨੇ।
ਤਬਿ ਦੇਸੂ ਮਨ ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਾਯਾ।
ਜਨਮ ਸਫਲ ਜਾਨਾ ਚਿਤ ਚਾਯਾ ॥ ੬੪ ॥

¹ਚਤੁਰ।

¹ਚਾਅ ਆ ਗਿਆ।

ਨਿਜ ਲੋਕਨ ਮੈਂ ਤਬੈ ਪੁਕਾਰਾ।
ਧਰਮ ਆਪਨਾ ਸਭਿ ਮੈਂ ਹਾਰਾ।

¹(ਸਰਵਰ ਵਾਲਾ) ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਬਿ ਗੁਰੁ ਸਰਨ ਲੀਨ ਸੁਖੁ ਪਾਵਾ।
ਸੋਕ ਸੰਤਾਪ ਸੋ ਸਭੀ ਨਸਾਵਾ ॥ ੬੫ ॥

ਗੁਰੁ ਕੇ ਚਰਨ ਜਾਨਿ ਰਖਵਾਰੇ।
ਦੁਹੂੰ ਲੋਕ ਸੁਖੁ ਦੇਵਨ ਹਾਰੇ।

ਸਰਵਰ ਖੁੰਡੀ ਤੋਰਿ ਬਗਾਈ।

¹ਤੋੜ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।

ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਚਿਤਿ ਹਰਿਖਾਈ ॥ ੬੬ ॥

¹ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਪੁਨ ਦੇਸੂ ਕੇ ਗੁਰੈਂ ਬੁਲਾਵਾ।

ਦਰਸ ਦੇਖਿ ਦੇਸੂ ਸੁਖੁ ਪਾਵਾ।

ਤੀਰ ਨ ਜਾਨੋ ਬੀਰ ਹੈਂ ਪਾਂਚੇ।

ਜੀਤੋਂ ਗੇ ਸਭਿ ਦੇਸਨਿ ਸਾਚੇ ॥ ੬੭ ॥

¹ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਜਾਣੋਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਜਾਰ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਬੈ,
ਗਏ ਖਿਆਲੇ ਗ੍ਰਾਮ।
ਉੜੇ ਤਹਿ ਨਹਿ ਮਿਲਾ ਕੇ,
ਫਸੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨਿਜ ਧਾਮ ॥ ੬੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਦਿਜਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਰਨੀ ਆਇਓ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ।

ਗੁਰੁ ਸੇਵਾ ਚਿਤਿ ਅਤਿ ਲਲਚਾਇਓ।

ਰਹੈ ਸੰਗਿ ਗੁਰੁ ਬਿਚਰੇ ਜਬੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦਿਜ ਕੇ ਬੋਲੇ ਤਬੈ ॥ ੬੯ ॥

ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਬੀਤੇ ਇਹ ਥਾਂਨ।

ਲਗੇ ਬਿਟਪ ਬਟ¹ ਬਡੇ ਮਹਾਨ।

¹ਬੋਹੜ ਦਾ ਬੁੱਛ।

ਏਕ ਕੂਪ¹ ਭੀ ਇਸ ਤਲ² ਲਾਗੈ।

¹ਖੂਹ। ²ਇਸ ਦੇ ਹੇਠ।

ਜਲ ਪੀਵੈਂਗੇ ਸਭਿ ਨਰ ਆਗੈ ॥ ੭੦ ॥

ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਦਿਜ ਉਪਰ ਸੁਆਮੀ।

ਭਏ ਤਜਾਰ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਿ ਯਾਮੀ ॥ ੭੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਖਿਆਲੇ ਮੈਂ ਅਬਿ ਕੂਪ ਬਟ,

ਲਾਗੇ ਹੈਂ ਰਮਨੀਕ।

ਸਭੀ ਲੋਕ ਜਲ ਭਰਤਿ ਹੈਂ,

ਪੂਜਤਿ ਬਟ ਤਹਿਕੀਕ¹ ॥ ੭੨ ॥

¹ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ।

ਮੌੜ ਗਾਮ ਦਮਦਮੇ ਢਿਗ,

ਹੈ ਬਸਤੋ ਤਹਿ ਜਾਨ।

ਉਤਰਨ ਲਾਗੇ ਦੇਖਿ ਥਲ,

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੭੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਏਕ ਬਾੜ ਕੰਟਕ ਕੀ ਹੇਰੀ¹।

¹ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਵਾੜ ਵੇਖੀ।

ਬਾੜਾ ਕੀਨੋਂ ਤਿਸ ਚੌਫੇਰੀ।

ਏਕ ਤਰਫ ਕੰਟਕ ਹਟਵਾਏ।

ਉਤਰਿਓ ਡੇਰਾ ਸਭਿ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥ ੭੪ ॥

ਤਬਿ ਲੋ ਆਯੋ ਇਕ ਨਰ ਦੌਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੋ ਤਿਨ ਕਹਾ ਬਹੋਰੀ¹।

¹ਪੁਨਾ, ਫੇਰ।

ਜੰਡ ਬਡੇ ਜੋ ਯਾ ਮੈਂ ਹੇਰੇ।

ਰਹਿਤ ਪਿਸਾਚ¹ ਮਾਨਿ ਬਚ ਮੇਰੇ ॥ ੭੫ ॥

¹ਪ੍ਰੇਤ।

ਸਭੀ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਅਤਿ ਦੁਖੁ ਦੀਨੋਂ।

ਤੁਮ ਮਤ ਉਤਰੇ¹ ਨਿਸਚੈ ਚੀਨੋਂ।

¹ਨਾ ਉਤਰੇ।

ਮਾਰੇਗੋ ਜਬਿ ਰਾਤ ਬਡੇਰੀ¹।

¹ਜਦੋਂ ਵੱਡੀਰਾਤ (ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰੇਤ) ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਹਮ ਸਭਿ ਪੂਜਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਕੇਰੀ¹ ॥ ੨੬ ॥ ¹(ਉਸ) ਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀ ਰਹੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਤ।

ਬਸੈਂ ਦੇਵਤੇ ਪੂਜਾ ਹੇਤ।

ਤੁਮ ਪੂਜੋਗੇ ਸਭਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵੋ।

ਦੁਖ ਗ੍ਰਾਮ ਕਾ ਸਭੀ ਨਸਾਵੋ ॥ ੨੭ ॥

ਪਰੀ ਰਾਤ ਤਬਿ ਆਵਾ ਪ੍ਰੇਤ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਅੱਗਰ ਸ੍ਰਾਸ ਨ ਲੇਤਿ¹।

¹ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ।

ਹਮ ਪਹਿਲੇ ਥੇ ਗੋਬਿੰਦਵਾਲ।

ਪੁਨਾਂ ਬਠਿੰਡੇ ਆਏ ਚਾਲਿ ॥ ੨੮ ॥

ਅਬਿ ਹਮ ਰਹੈਂ ਕਹੋ ਕਿਤਿ ਠੌਰ।

ਆਵੈ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਮੌਰ¹।

¹ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰੂ (ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ)।

ਤੁਮੈਂ ਬਤਾਵਹਿਗੋ ਬਲ ਨੀਕਾ¹।

¹ਚੰਗਾ ਥਾਂ।

ਤਹਿੰ ਬਿਤ ਕਰੋ¹ ਹਰੋ ਦੁਖ ਜੀਕਾ ॥ ੨੯ ॥

¹ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਿਓ।

ਤਿਸੀ ਜੰਡ ਕੇ ਤਲ ਗੁਰੁ ਸੁਆਮੀ।

ਪਲੰਘ ਡਸਾਯੋ ਅੰਤਰਿ ਯਾਮੀ।

ਤਬਿ ਤੇ ਦੇਵ ਥਾਨ ਸਭਿ ਕਹਿਹੀਂ।

ਲੇਹੁ ਨਿਹਾਰ ਜੋ ਅਜਮਤਿ ਸਹਿਹੀਂ¹ ॥ ੩੦ ॥

¹ਕਰਾਮਾਤ ਸਹਿਤ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਚਲੇ ਤਹਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ,

ਪਹੁੰਚੇ ਖਾਨੇ ਵਾਲ।

ਪੁਨ ਆਗੇ ਗੁਰੁ ਦਮਦਮੇਂ,

ਸਿੱਖਨਿ ਕੀਓ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਆਗੇ ਸੁਲੀ ਸਰ ਕਰਿ ਡੇਰਾ।

ਭਈ ਸ਼ਾਮ ਜੁਗ ਤਸਕਰ ਹੇਰਾ¹।

¹ਦੋਹਾਂ ਚੋਰਾਂ ਵੇਖਿਆ।

ਲੇਹੁ ਚੁਰਾਇ ਤਰੰਗ¹ ਅਡੋਲੇ²।

¹ਘੋੜੇ। ²ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ।

ਘਨੇ ਰੁਪਯੇ ਲੇਵੈਂ ਮੋਲੇ¹ ॥ ੩੨ ॥

¹ਮੁੱਲ ਵੇਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੁਪਏ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ।

ਡੇਰੇ ਸੇ ਵੋਹ ਦੁਰ ਕਰਿ¹ ਬੈਠੇ।

¹ਲੁਕ ਕੇ।

ਕਿਹ ਹਮ ਹਰੈਂ ਕਰਤਿ ਮਨਿ ਮੈਠੇ¹।

¹ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਚੁਰਾਈਏ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਮੈਂ ਕੇਹਰ¹ ਆਯੋ।

¹ਸ਼ੇਰ।

ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੮੩ ॥

ਕਾਨਨਿ¹ ਗਯੋ ਸੁ ਤਸਕਰ ਦੇਖਾ।

¹ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਨੂੰ।

ਚੋਰੋਂ ਨੇ ਸਭਿ ਕਾਰਨ ਪੇਖਾ।

ਦੂਸਰ ਸੋਂ ਤਿਨ ਕਹਾ ਬਹੋਰੀ।

ਹਮ ਨਹੀਂ ਕਰੈਂ ਤੁਰੰਗਨਿ ਚੋਰੀ ॥ ੮੪ ॥

ਹੈ ਯਹਿ ਪੀਰ ਵਲੀ ਬਡ ਕਾਮਲ¹।

¹ਇਹ ਵੱਡਾ ਕਰਾਮਾਤੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਪੀਰ ਹੈ।

ਪਹਿਰੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇਤਿ ਹੈਂ ਇਨਿ ਥਲ।

ਗਯੋ ਏਕ ਦੂਸਰ ਭਯੋ ਠਾਂਢਾ।

ਹਰਾ ਤੁਰੰਗ ਕੀਯੋ ਮਨ ਗਾਢਾ¹ ॥ ੮੫ ॥

¹ਮਨ ਤਕੜਾ ਕਰ ਕੇ ਘੋੜਾ ਚੁਰਾਇਆ।

ਚਲਾ ਭਾਗ ਤਬਿ ਅੰਧਾ ਭਯੋ।

ਆਧ ਕੋਸ ਜਾ ਠਾਂਢਾ ਰਹਯੋ।

ਭੋਰ ਭਈ¹ ਜਾਗਾ ਤਬਿ ਰਾਖਾ।

¹ਸਵੇਰ ਹੋਈ।

ਹਰਾ ਬਾਜ ਕਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਭਾਖਾ¹ ॥ ੮੬ ॥

¹ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਘੋੜਾ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ ਜਾਹੋ ਦਿਸ ਪੱਛਮ।

ਠਾਂਢਾ ਤਸਕਰ ਘੋੜੇ ਕੱਛਨਿ¹।

¹ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ।

ਪਕਰਿ ਲਜਾਏ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੇ ਤੀਰ¹।

¹ਕੋਲ।

ਪੂਛਤਿ ਸੁਆਮੀ ਕਹੁ ਹੇ ਕੀਰ¹ ॥ ੮੭ ॥

¹ਹੇ ਕੰਗਾਲ !

ਕਜਾ ਸਜਾਇ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਦੈ ਹੈਂ।

ਸੂਲੀ ਰਚਿ ਹਮ ਆਪਿ ਮਰੈ ਹੈਂ¹।

¹(ਚੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ) ਮੈਂ ਸੂਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਤੋਰਜੋ ਪੇਡਾ ਭਯੋ ਵੋਹ ਤੀਖਾ।

¹(ਉਹ) ਦਰੱਖਤ ਤੋੜਿਆ ਤਾਂ....।

ਬਰਛੀ ਸਮ ਜਾਨੋਂ ਵੋਹ ਸੀਖਾ¹ ॥ ੮੮ ॥

¹ਉਹ ਲੱਕੜ ਦੀ ਸੀਖ (ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸੂਲੀ ਵਰਗੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।)

ਮਾਰੀ ਛਾਲ ਤਾਂਹਿ ਪੈਂ ਬਲ ਕਰਿ।

ਫਾਟੇ ਪੇਟ ਮਰਾ ਤਬਿ ਤਸਕਰ।

ਸੂਲੀਸਰ ਤਬਿ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਸਤਿਗੁਰਿ ਵਾਕ ਹੋਤਿ ਨਹਿੰ ਕੂਰ ॥ ੮੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕੀਯੋ ਕੂਚ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਬੈ,

ਗਏ ਗ੍ਰਾਂਮ ਧਮਧਾਨ।

ਸਿੱਖ ਆਨਿ ਚਰਨਨਿ ਲਗੇ,

ਕਰੈਂ ਟਹਿਲ ਗੁਰੁ ਜਾਨਿ ॥ ੯੦ ॥

ਨੰਦ ਲਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੇ,

ਸੋਹਨੇ ਕੇ ਸੁਤ ਮਾਨਿ।

ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਮੀਹਾਂ ਕਹੈਂ,

ਸੰਤ ਉਦਾਸੀ ਜਾਨਿ ॥ ੯੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਿਸ ਧਮਧਾਨ ਗ੍ਰਾਮ ਨੰਦ ਲਾਲ।

ਜਲ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਲੰਗਰ ਭਾਲ।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵੈ।

ਲੰਗਰ ਹੇਤ ਸੁ ਜਲ ਭਰਿ ਲਯਾਵੈ ॥ ੯੨ ॥

ਕ੍ਰੂਪ ਦੂਰ ਸੀ ਤਿਸ ਥਲ ਕੇਰਾ।

ਜਲ ਕੀ ਤੋਟ ਨ ਸਾਂਝ ਸਵੇਰਾ।

ਤਿਸੀ ਸੇਵਿ ਸਿਰਿ ਕੀਰੇ ਪਰੇ।

¹ਕਿਰਮ ਪੈ ਗਏ।

ਨਹਿ ਜਾਨੇ, ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਸਮਸਰੇ। ॥ ੯੩ ॥

¹ਦੁਖ ਸੁਖ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਏਕ ਦਿਵਸ ਸਿਰੋਂ ਇੰਨੁ ਖੋਲ੍ਹਾ।

ਗਿਰੇ ਕਿਰਮ ਮੀਹਾਂ ਝਕ ਝੋਲਾ।

¹(ਸਿਰ ਨੂੰ) ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪਕਰਿ ਕਿਰਮ ਫਿਰਿ ਸਿਰ ਮੈਂ ਪਾਏ।

ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਾਏ ॥ ੯੪ ॥

ਲੀਨ ਬੁਲਾਇ ਨਿਕਟ ਬੈਠਾਯੋ।

ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ਕਿਉਂ ਕਿਰਮ ਉਚਾਯੋ।

¹ਕਿਰਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕਿਆ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਯਹਿ ਮਰਤੇ ਭੂਖੇ।

ਰਕਤ ਅਹਾਰ ਇਨੋ ਕਾ ਛੂਛੇ। ॥ ੯੫ ॥

¹ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਲਹੂ ਹੈ (ਉਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਖਾਲੀ (ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ।)

ਧਰਤੀ ਮੈਂ ਕਿਮ ਰਕਤ ਮਿਲੰਤਾ।

ਮਮ ਸਿਰਿ ਰਕਤ ਖਾਤਿ ਯਹਿ ਜੰਤਾ।

ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਾਤਾ ਜੀ ਭਈ।

ਗੁਰੁਮਤਿ ਸਿੱਖਾ ਤੁਮ ਨੇ ਲਈ ॥ ੯੬ ॥

ਗੁਰੁ ਸੇ ਕਹਯੋ ਸੁਨੋਂ ਸੁਤ ਪਯਾਰੇ।

ਲਾਇਕ ਮੀਹਾਂ ਹੈ ਦਰਬਾਰੇ।

ਕਹੀ ਗਾਥ ਜੋ ਮਾਤਾ ਪੇਖੀ।

ਛਿਨ ਮੈਂ ਮੀਹਾਂ ਕੀਓ ਅਲੇਖੀ॥ ੯੭ ॥

ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਰੂਪ।

ਤਬਿ ਮੀਹੋਂ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੋਂ।

ਮਮ ਸਰੀਰ ਕੀ ਚਿੰਤ ਨ ਮਾਨੋਂ।

ਇਨਿ ਕਿਰਮਨ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ।

ਕਰੋ ਸਹਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਬਖਸ਼ੀਜੈ ॥ ੯੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀ ਮੀਹਾਂ ਸੁਨ ਭੋਰੇ।

ਹੋ ਭੋਲੇ !

ਯਹਿ ਸਭਿ ਕਿਰਮ ਹੋਹਿ ਸਿਖ ਤੋਰੇ।

ਨਰ ਤਨ ਧਾਰਿ ਹੋਹਿਗੇ ਚੇਲੇ।

ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਪੁਨ ਗਯਾਨੁ ਸੁਹੇਲੇ॥ ੯੯ ॥

ਸੁਖੀ ਹੋਣਗੇ।

ਤੂੰ ਮਹੰਤੁ ਇਨਿ ਕਰਿ ਬਡ ਹੋਈ।

ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਸੋਈ।

ਬੈਲ ਦੱਖਨੀ॥ ਗੁਰੁ ਕੇ ਡੇਰੇ।

ਦੱਖਣੀ ਨਾਮ ਦਾ ਬੈਲ। (ਅ) ਦੱਖਣ (ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਗੌਰ) ਦਾ ਬੈਲ।

ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ। (ਅ) ਉੱਚੇ ਕੱਦ ਦਾ ਬੈਲ।

ਮੀਹੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਦਿਯਾ ਉਚੇਰੇ॥ ੧੦੦ ॥

ਧੌਂਸਾ, ਨਗਾਰਾ।

ਝੰਡਾ ਭਗਵਾ ਏਕ ਦਮਾਮਾ।

ਬਿਚਰੋ ਨਿਰਭੈ ਸਿੱਖਨਿ ਧਾਮਾ।

ਚੇਲਾ ਕੀਨੋਂ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮੀਰਾ।

ਨਾਮ।

ਗੁਰੂ ਪਾਦਕਾ॥ ਪੂਜਿ ਸੁ ਧੀਰ ॥ ੧੦੧ ॥

ਪਉਏ, ਖੜਾਵਾਂ।

ਤਹਿੰ ਬਰ ਦੇ ਕਰਿ ਟੇਕ ਜੋ ਗ੍ਰਾਮ।

ਟੇਕ ਨਾਮ ਦਾ ਜੋ ਪਿੰਡ ਹੈ।

ਸਰਤਾ॥ ਸਾਰਸੁਤੀ ਤਟ ਧਾਮ॥

ਨਦੀ। ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਘਰ ਸਨ।

ਕੁਰਖੇਤ੍ਰੁ ਕੀ ਹੱਦ ਸੁ ਜਾਨੋ।

ਮੱਜਨ॥ ਕੀਨੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਨੋ ॥ ੧੦੨ ॥

ਇਸ਼ਨਾਨ।

ਦਿੱਜਨਿ॥ ਦਾਨ ਦੀਓ ਗੁਰੂ ਸੁਆਮੀ।

ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ।

ਮਨ ਭਾਵਤ ਧਨਿ ਭਰਜੋ ਧਾਮੀ।

ਧਨ ਨਾਲ ਘਰ ਭਰ ਲਏ।

ਪੂਛਤਿ ਗੁਰੂ ਕੈਂਬਲ ਕੋ ਮਾਰਗ।

ਆਠ ਕੋਸ ਮਗ ਕਹੈਂ ਦਿਜਾਰਗ॥ ੧੦੩ ॥

ਚੰਗੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ।

ਕੋਊ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ।

ਤੀਨ ਸਿੱਖ ਕੈਂਬਲ ਪੁਰ ਮਹਾਂ।

ਦੋ ਬਨੀਏ ਤਰਖਾਨ ਸੁ ਏਕ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਧਰਤੇ ਗੁਰਿ ਮਨਿ ਟੇਕ ॥ ੧੦੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀ ਚਲੋ ਹਮ ਸੰਗਿ।	
ਦੇਉ ਬਤਾਇ ਨ ਪਰੇ ਹੈ ਭੰਗ।	¹ਵਿਘਨ ਨ ਪਵੇ।
ਤਬਿ ਪਹੁੰਚੇ ਕੈਂਬਲ ਪੁਰਿ ਮਾਹੀ।	
ਸਿੱਖ ਤਰਖਾਨ ਬਤਾਯੋ ਤਾਂਹੀ ॥ ੧੦੫ ॥	
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿੱਖਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ।	
ਸੇਵ ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਨ ਭਾਨੀ।	
ਪੁਨ ਬਨੀਏ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰਿ ਦਰਸੇ।	
ਧਰੀ ਭੇਟ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਪਰਸੇ ॥ ੧੦੬ ॥	
ਜਿਸ ਤਰਖਾਨ ਘਰ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਰਹੇ।	
ਤਿਸ ਗ੍ਰਹਿ ਅਬਿ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਅਹੇ।	¹ਹੈ।
ਕੀਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਹੋਤ ਹੈਂ ਤਬਿ ਤੇ।	
ਚਰਨ ਗੁਰਾਂ ਕੇ ਪਰ ਹੈਂ ਜਬਿ ਤੇ ॥ ੧੦੭ ॥	
ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਹੀਂ।	¹ਓਥੇ।
ਗੁਰੁ ਜਸ ਵਰਨਯੋ ਸਭਿ ਜਗਿ ਸਹੀ।	¹ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।
ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰਾਮ ਬਾਰਨੇ ਗਏ।	
ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਹੈ ਰੋਕਤ ਭਏ ॥ ੧੦੮ ॥	¹ਘੋੜਾ।
ਇਕ ਰਾਹਿਕਾ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਨਾ²।	¹ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ। ²ਕਿਹਾ।
ਰਹਿਤ ਸਿੱਖ ਇਕ ਹਮ ਨੇ ਸੁਨਾ।	
ਕਰੋ ਹਕਾਰਨ ਤਿਸ ਕੋ ਭਾਈ।	¹ਬੁਲਾਓ।
ਤਿਨੈ ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਖਬਰ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੦੯ ॥	
ਤਿਸੁ ਛਿਨ ਉਨਿ ਕੇ ਕਾਛੂ ਆਵਾ।	¹ਖੇਤ ਮਿਣਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਪਟਵਾਰੀ।
ਖੇਤ ਮਿਨਨ ਕੋ ਤਿਸੇ ਗੁਹਰਾਵਾ ॥ ੧੧੦ ॥	¹ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਸੱਦਿਆ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ਤਬਿ ਜਾਟ ਨੇ,	¹ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ।
ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਪਗ ਹੇਰਿ।	¹ਪਟਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗਾ।
ਪੁਨ ਕਾਛੂ ਸੰਗਿ ਜਾਊਂਗਾ।	¹ਫੇਰ (ਆ ਕੇ) ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਕਰਾਵਾਂਗਾ।
ਗੁਰੈਂ ਉਤਾਰਾ ਫੇਰ ॥ ੧੧੧ ॥	
ਚੌਪਈ:	
ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਖਰਾ।	¹ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ।
ਕਾਛੂ ਡਰਿ ਮਨ ਮੈਂ ਖਰਭਰਾ।	¹ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਡਰ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀ ਨ ਚਿੰਤਾ ਕੀਜੈ।

ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਗੁਰੁ ਤੇ ਸਭਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੧੨ ॥

ਕਹੈ ਜਾਟ ਗੁਰੁ ਖੇਤ ਮਝਾਰਾ।

ਖਸ਼ਟ ਮਾਸ ਕੀ ਮਿਹਨਤ ਸਾਰਾ¹।

¹ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ (ਸਾਰਾ) ਚੰਗੀ ਮਿਹਨਤ (ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ)।

ਫਲਾ ਬਡੋ ਅਬਿ ਅੰਨ ਘਨੇਰੋ¹।

¹ਇਸ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਨ ਫਲਿਆ ਹੈ।

ਕੂਤ ਕਰੇ ਕਣ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੇਰੋ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

¹(ਪਰ) ਅੰਨ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਮੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹਾ ਕਰਾਵੋ ਡੇਰਾ।

ਟਹਿਲ ਕਰੋ ਗੁਰਿ ਮਨਿ ਤਜਿ ਝੇਰਾ।

ਕਛੁਕ ਧੀਰ ਧਰਿ ਬੈਠੋ ਤੀਰ¹।

¹ਕੋਲ।

ਕਰੀ ਕੱਛ¹ ਮਿਲਿ ਜਾਟਨਿ ਕੀਰਿ² ॥ ੧੧੪ ॥

¹ਮਿਣਤੀ। ²ਕੰਗਾਲਾਂ ਨੇ।

ਲੇਖਾ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਕਰਿ ਗਿਨਤੀ।

ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਰੀ ਅਨੇਕਨਿ ਮਿਨਤੀ।

ਬਿੱਘਾ ਹਿਸਾਬ ਹੋਤ ਸਉ ਏਕ।

ਧਰੀ ਜਾਟ ਨੇ ਗੁਰਿ ਪਗਿ ਟੇਕ ॥ ੧੧੫ ॥

ਦੋ ਸਤ ਬਿੱਘਾ¹ ਸਦਾ ਕੀ ਗਿਨਤੀ।

¹ਦੋ ਸੌ ਬਿੱਘਾ।

ਅਬਿ ਕਯਾ ਭਯੋ ਏਕ ਸਤ¹ ਮਿਨਤੀ।

¹ਇਕ ਸੌ।

ਭਏ ਅਚੰਭ¹ ਚੌਧਰੀ ਕਾਛੂ।

¹ਹੈਰਾਨ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਤਿ ਨਹਿ ਜਾਨਤਿ ਆਛੂ ॥ ੧੧੬ ॥

ਯਹਿ ਅਚਰਜ ਕੀ ਨਹਿ ਕਿਛੁ ਬਾਤ।

ਘੜਨਿ ਭੰਨਣਿ ਕੀ ਸਮਰਥ ਸਾਤ¹।

¹ਸੱਚੀ ਸ਼ਕਤੀ।

ਸੁਨੀ ਜਾਟਿ ਜਬਿ ਮਿਨਤੀ ਖੇਤ।

ਭਯੋ ਮਗਨ ਮਨਿ ਅਤਿ ਸੁਖ ਸੇਤ¹ ॥ ੧੧੭ ॥

¹ਸੁਖ ਦੇ ਸਹਿਤ।

ਪ੍ਰਥਮ ਵਾਕ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮਨਿ ਧਰਤਾ।

ਧਨ ਔ ਧਾਨ ਸਫਲ ਘਰ ਭਰਤਾ¹।

¹ਧਨ ਅਤੇ ਅੰਨ ਆਦਿ ਫਲਾਂ ਸਹਿਤ ਘਰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਰੀ ਟਹਿਲ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਨ ਤਨ ਸੈਂ।

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਜੁਹਾਰਤਿ ਮਨ ਸੈ¹ ॥ ੧੧੮ ॥

¹ਮਨ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ।

ਮੱਨਤ¹ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੋ ਨ ਹਾਨਾ²।

¹ਪੂਜਾ। ²ਛੱਡੋ ਨਾ।

ਗੰਦਾ ਧੂਮ¹ ਤਜਾਰੋ ਘਰ ਤੇ।

¹ਗੰਦਾ ਧੂੰਆਂ, ਤੰਬਾਕੂ।

ਫੁਲੋ ਫਲੋ ਸਫਲ ਗੁਰੁ ਬਰ ਤੇ ॥ ੧੧੯ ॥

ਗੰਦਾ ਧੂਮ ਕਰੋਗੇ ਪਾਨ।

ਬਿਗਰ ਜਾਇ ਤੁਮਰੋ ਧਨ ਧਾਨ।

ਸਿੱਖ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਯੋ।

ਮਨ ਤੇ ਮਾਨ ਨਿਵਾਰਨ ਧਰੀਯੋ¹ ॥ ੧੨੦ ॥

¹ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਉ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰਿ ਪਾਇਨ ਲਾਗਾ।

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਭਾਗ ਤਿਨਿ ਜਾਗਾ।

ਕਛੁ ਦਿਨ ਗੁਰਿ ਤਹਿ ਕੀਨ ਨਿਵਾਸੂ।

ਸਿੱਖਨਿ ਤਾਰਿਓ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੂ¹ ॥ ੧੨੧ ॥

¹ਤਿਆਗ ਦਿਉ।

ਕੀਰਤਨ ਸ਼ਬਦ ਪੜੇ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ।

ਸ਼ਬਦ ਸਿਖਾਏ ਦੈ ਕਰਿ ਲਿੱਖ¹।

¹ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤੇ।

ਆਗੇ ਪਜਾਨ ਕੀਨ ਹੈ ਗੁਰੁ ਬਰ¹।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਾਂ ਨੇ।

ਕੜੇ¹ ਸੁ ਮਾਨਕ ਪੁਰ ਕੀ ਧਰ ਪਰ² ॥ ੧੨੨ ॥

¹ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ। ²ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ।

ਸਾਧ ਫਕੀਰ ਸੰਗਿ ਬਹੁ ਚਾਲੈਂ।

ਮਗ ਮੈਂ ਸੰਗਤਿ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਲੈਂ।

ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ¹ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਸੁਆਮੀ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਦੇ।

ਜਾਨਤਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ॥ ੧੨੩ ॥

ਕੜੇ ਗ੍ਰਾਮ ਇਕ ਸਾਧੂ ਰਹੈ।

ਨਾਮ ਮਲੂਕ ਦਾਸ ਜਗ ਕਹੈ।

ਧਰਮ ਬੈਸਨੋਂ ਪਰਮ ਪੁਨੀਤਾ।

ਕਰੈ ਭਗਤਿ ਨਾਰਾਇਨ ਚੀਤਾ ॥ ੧੨੪ ॥

ਸੁਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ।

ਤੀਰਥ ਕਰਤਿ ਜੋ ਅਬਿ ਅਬਾਦੀ¹।

¹ਜੋ ਹੁਣ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵਰੋਣਕ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਿਲਨਿ ਠਾਨਿ ਸੋ ਕੀਨਸ ਤਜਾਰੀ।

ਇਕ ਨਰ ਨੇ ਤਬ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ¹ ॥ ੧੨੫ ॥

¹ਬਾਣੀ ਭਾਵ ਗੱਲ ਕਹੀ।

ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਜੀ ਹਮ ਜੋ ਦੇਖਾ।

ਕਹੈਂ ਸੁਨਾਇ ਤੁਮੈਂ, ਲੇ ਤੇਖਾ¹।

¹(ਉਹ) ਤਿੱਖੇ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਲੈ ਕੇ।

ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਮ੍ਰਿਗ ਬਹੁ ਮਾਰੇ।

ਬਾਂਧਿ ਤੁਰੰਗਨਿ ਸੋਂ ਲਟਕਾਰੇ ॥ ੧੨੬ ॥

ਸੋ ਸੁਨਿ ਭਰਮ ਭਯੋ ਉਰਿ ਭਾਰੀ।	
ਬੈਠ ਗਯੋ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤਿ ਧਾਰੀ।	
ਗੁਰ ਪਦਵੀ ਕੇ ਪਾਯੋ ਕੈਸੇ।	
ਚਲਤਿ ਕੁਮਾਰਗ ਨਿਜਿ ਵੋਹ ਜੈਸੇ ॥ ੧੨੭ ॥	
ਹਮਰਾ ਮਤਿ ਹੈ ਸਭਿ ਤੇ ਉਚਾ।	
ਨਾਮ ਵੈਸ਼ਨੋਂ ਜਗ ਮੈਂ ਸੂਚਾ।	
ਰਹਿਯੋ ਬੈਠ ਤਜਿ ਮਿਲਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗੂ।	
ਪੇਖਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਾਹਰ ਮਨ ਭੰਗੂ ॥ ੧੨੮ ॥	'ਮਨ ਢੱਠ ਗਿਆ।
ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਗੁਰਿ ਨਾਹਨ ਜਾਨਤਿ।	
ਗੁਰਿ ਲਘੁ ¹ ਆਪ ਉਚ ਕੋ ਮਾਨਤਿ।	'ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟਾ।
ਬੈਠੋਂ ਸਦਨ ¹ ਭਜਨ ਮੈਂ ਕਰੋਂ।	'ਘਰ।
ਸੁਨਿ ਆਮਿਖ ¹ ਬਚ ਮਿਲਨਾ ਹਰੇ ² ॥ ੧੨੯ ॥	'ਮਾਸ। ਅਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ।
ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਭੋਜਨ ਕਿਛੁ ਕਾਲ।	
ਫੁਲਕੇ ਚਾਵਰੁ ¹ ਘ੍ਰਿਤਿ ਸੰਗਿ ਦਾਲ।	'ਚੌਲ।
ਠਾਕੁਰ ਆਗੈ ਧਰਿ ਕਰਿ ਬਾਰ।	
ਘੰਟੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਬਾਰ ॥ ੧੩੦ ॥	
ਛਾਦਯੋ ¹ ਬਸਤਰ ਸੰਗਿ ਰੁਮਾਲ।	'ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ।
ਕਰਤਿ ਅਵਾਹਨ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ¹ ।	'ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਆਂਖ ਮੀਚਿ ਹਰੀ ਭੋਗ ਲਗਾਵਤਿ।	
ਆਵੇ ਖਾਵੇ ਮੁਖੋਂ ਅਲਾਵਤਿ ¹ ॥ ੧੩੧ ॥	'ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਜਬਿ ਰੁਮਾਲ ਕੋ ਲੀਓ ਉਠਾਈ।	
ਬਾਲ ਬੀਚ ਆਮਿਖ ਨਿਰਖਾਈ ¹ ।	'ਮਾਸ ਦੇਖਿਆ।
ਭਯੋ ਅਚੰਭਾ ਦਾਸ ਮਲੂਕਾ।	
ਬਰਿ ਬਰਿ ਕਾਂਪਤਿ ਤਨਿ ਮਨਿ ਸੂਕਾ ॥ ੧੩੨ ॥	
ਭਈ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੇ ਨੰਦ ਲਾਲ।	
ਆਮਿਖ ਭੋਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਾਲ।	
ਭਈ ਚੂਕ ¹ ਮਨ ਮੇਰੇ ਸ਼ੰਕਾ।	'ਭੁੱਲ।
ਗੁਰੁ ਸੁਆਮੀ ਮੈਂ ਥਪਯੋ ਕਲੰਕਾ ¹ ॥ ੧੩੩ ॥	'ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ।
ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਸਦਾ ਅਲੇਪ।	
ਛੁਵਤਿ ਨ ਤਾਂ ਕੋ ਕਛੁ ਲਵ ਲੇਪ ¹ ।	'ਕੁਝ (ਲਵ) ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ (ਲੇਪ) ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਛੋਂਹਦੇ।

ਕੀਓ ਧਿਕਾਰ ਆਪਨੇ ਆਪੂ।

ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਮਨਿ ਕਰਤੋ ਜਾਪੂ¹ ॥ ੧੩੪ ॥

ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ਮਨ ਮੈਂ ਯਹਿ ਠਾਨੀ¹।

ਆਪ ਹਕਾਰੈ¹ ਸਾਰੰਗ ਪਾਨੀ²।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਿਸ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨੀ।

ਭੇਜੀ ਸਿਵਕਾ¹ ਸਿੱਖ ਅਗਵਾਨੀ² ॥ ੧੩੫ ॥

ਦਾਸ ਮਲੂਕਾ ਸੰਤ ਉਜਾਗਰ¹।

ਤਾਂਹਿ ਲਜਾਵੋ ਹਮਰੇ ਆਗਰ¹।

ਚੇਲੇ ਕਛੁਕ ਸੰਗਿ ਲੈ ਆਯੋ।

ਗੁਰੂ ਚਰਨਨ ਮੈਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੧੩੬ ॥

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕੈ ਬਿਨੈ ਅਲਾਈ¹।

ਏਕ ਦੋਹਰਾ ਗੁਰੈਂ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੩੭ ॥

*ਦੋਹਰਾ:

ਮਲੂਕਾ ਪਾਪੀ ਪੇਡ ਕੋ¹,

ਭਗਤਿ ਨ ਜਾਨੀ ਤੋਹਿ।

ਭਗਤਿ ਲਿਖੀ ਥੀ ਅਵਰ ਕੋ,

ਪ੍ਰਭ ਧੋਖੇ¹ ਦੀਨੀ ਮੋਹਿ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨਿ ਮਲੂਕ ਕਾ ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰਿ।

ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਉੱਤ੍ਰ ਕੋ¹ ਕਹਿਯੋ,

ਧੀਰਜ ਦੇਨ ਅਪਾਰ ॥ ੧੩੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨਿ ਮਲੂਕ ਹਰਿ ਕੇ ਭਗਤ,

ਨਹਿੰ ਰਾਖਤਿ ਮਨਿ ਦ੍ਰੋਹਿ¹।

¹ਮਨ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

¹(ਸਲਾਹ) ਕੀਤੀ।

¹ਸੱਦਣ। ²ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਧਨੁਸ਼ ਹੈ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ।

¹ਪਾਲਕੀ। ²ਅੱਗੋਂ ਲੈਣ ਲਈ।

¹ਮਸ਼ਹੂਰ।

¹ਅੱਗੇ ਭਾਵ ਕੋਲ।

¹ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ।

*ਇਸ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਆਖੇਪਕਾਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਇਹ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਮਲੂਕ ਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਦੋਹਰਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕਹਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦੋਹਰੇ ਕਵੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਦੋਹਿਰਿਆਂ ਉੱਪਰ ਅੰਕ ਨੰ: ਨਹੀਂ ਲਾਏ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰੀਕ ਛਾਪਿਆ ਹੈ।

¹ਮੁੱਢ ਦਾ ਹੀ।

¹ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ।

¹ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ।

¹ਧੋਖਾ, ਛਲ।

ਭਗਤਿ ਲਿਖੀ ਥੀ ਅਵਰ ਕੇ,
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੀਨੀ ਤੋਹਿ।

ਚੌਪਈ:

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕਰਿ ਸਿਵਕਾਈ।

'ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ।

ਨਿਜਿ ਮੰਦਰਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਲੈ ਜਾਈ।

ਕਛੁ ਦਿਨ ਬਾਸ ਤਹਾਂ ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਕੇ।

ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ ਅੱਸਵ ਚਰੁ ਕੇ॥ ੧੩੯ ॥

'ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

ਕੀਓ ਕੂਚ ਪਹੁੰਚੇ ਪ੍ਰਿਆਗੁ।

'ਪ੍ਰਾਗਰਾਜ।

ਤੀਰਥਰਾਜ ਦਰਸ ਬਡ ਭਾਗੁ।

ਸੰਗਮ ਜਹਾਂ ਤ੍ਰਿਬੈਨੀ ਭਯੋ।

'ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨਦੀਆਂ (ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ, ਸਰਸੁਤੀ ਦਾ) ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਦਰਸ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਹਿੰ ਲਯੋ ॥ ੧੪੦ ॥

ਤੀਨੋਂ ਤਾਪ ਹਰਨਾ ਤ੍ਰਿਬੈਨੀ।

'ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਕਟੇ ਪਾਪ ਲੋਹੇ ਜਿਮ ਛੈਣੀ।

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਕੇਰ ਪ੍ਰਤਾਪੁ।

ਕਰੇ ਛਿਨਿਕ ਮੈਂ ਕਲਮਲ ਖਾਪੁ॥ ੧੪੧ ॥

'ਪਾਪ ਨਾਸ ਕੀਤੇ।

ਦਾਨ ਦੀਯੋ ਦਿੱਜਨਿ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ।

'ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ।

ਭੂਖਨ ਬਾਸਨ ਅਨਿਕ ਬਿਭਾਂਤੀ॥ ੧੪੨ ॥

'ਗਹਿਣੇ, ਭਾਂਡੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖਾਸ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਖਟ ਮਾਸ ਤਹਿੰ,

ਨਿਜ ਮਹਿਲਾਂ ਵਰ ਦੀਨਾ।

'ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਭਾਵ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਗਟੈਗੋ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ,

ਅਰਿ ਗਨ ਹਨ ਹੈ ਚੀਨਾ॥ ੧੪੩ ॥

'ਜਾਣੇ ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ।

ਚੌਪਈ:

ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਗੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਕਾਸੀ।

ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਸਿੱਖ ਤਹਿੰ ਪੁਰਿ ਬਾਸੀ।

ਸੰਨਿਆਸੀ ਦੇਗੰਬਰਾ ਸਾਪੁ।

'ਨਾਂਗੇ।

ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਮਨਿ ਭਯੋ ਅਗਾਧੁ॥ ੧੪੪ ॥

'ਬਹੁਤ (ਅਨੰਦ) ਹੋਇਆ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਵਤਿ ਬੈਠਤਿ ਜਾਈ।

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਭੇਟਨਿ ਚਢਵਾਈ।

ਸੁਖੀ ਭਏ ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਰਸਨ।
ਭੇਟਾ ਧਰੈਂ ਹੋਵੈਂ ਰਿਦਿ ਸੁਖਿ ਮਨਿ* ॥ ੧੪੫ ॥

*ਦ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ:

ਚੇਲੇ ਪਰਚੇਲੇ¹ ਅਬਿ ਉਨਿ ਕੇ,
ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਏ।
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸਮ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕੋ,
ਲਖਿ ਸਬਿਹਨਿ ਮੁਦ ਪਾਏ।
ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਪਰਚਾ ਕਰਿ¹ ਭਾਰੀ,
ਗੁਰੁ ਪਗ ਸੀਸ ਲੁਠਾਏ।
ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਗੁਰੁ ਸਿਤਕਾਰੇ,
ਬਰਨਤ ਸੁਜਸ ਸਿਧਾਏ ॥ ੧੪੬ ॥
ਗਾਥਾ ਇਕ, ਕਬੀਰ ਕੀ ਪਰਚੀ
ਪੋਥੀ¹ ਮੈਂ ਹਮ ਹੇਰੀ²।
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਬਿ ਕਾਂਸੀ ਆਏ,
ਮਿਲੇ ਕਬੀਰ ਨ ਫੇਰੀ¹।
ਥੇ ਕਬੀਰ ਰਘੁਨਾਥ ਪੁਰੇ ਮੈਂ,
ਗੁਰੁ ਭੀ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਏ।
ਮਿਲੇ ਕਬੀਰ ਅਗਾਰੀ ਗੁਰੁ ਕੋ,
ਤੀਨ ਕੋਸ ਪਰ ਆਏ ॥ ੧੪੭ ॥
ਕਰੀ ਪਰਸਪਰ¹ ਪਗ ਪਰ ਬੰਦਨ,
ਬਿਰਿ ਇਕੰਤ ਪੁਨ ਜਾਈ।
ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਦਿਨ ਚਾਲੀ ਕੀਨੀ,
ਤਨਿ ਸੁਧ ਸਬਿ ਬਿਸਰਾਈ।
ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਭਾਖਯੋ ਚਲੀਏ,
ਬੈਕੁੰਠੈ ਲੋ ਪਿਖੀਏ।
ਕਹਯੋ ਕਬੀਰ ਚਲੋ ਤੁਮ ਆਗੇ,

*ਇਥੋਂ ਤਕ ਆਖੇਪਕਾਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

*ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੫੭ ਤੇ ਕੇਵਲ 'ਛੰਦ' ਹੀ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ 'ਦ੍ਰੈਯਾ' ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇਹ 'ਦ੍ਰੈਯਾ' ੪੫੬ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ ਸੀ ਜੋ ਆਖੇਪਕਾਰ ਲਿਖਣੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਦ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ਤੋਂ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਫਿਰ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
¹ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਚੇਲੇ।

¹ਪਰਚਾਵਾ ਕਰਕੇ।

¹ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ।

¹ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ। ²ਦੇਖੀ, ਪੜ੍ਹੀ।

¹ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲੇ।

¹ਆਪਸ ਵਿਚ।

ਹਮ ਐਹੈਂ ਤਹਿੰ ਦਿਖੀਏ¹ ॥ ੧੪੮ ॥
ਬਹੁ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਤਹਿੰ ਪਹੁੰਚੇ,
ਦਰਸੇ ਸਬਿ ਜਗ ਸਾਂਈ¹।
ਸੂਰਤਿ¹ ਤਹਿੰ ਕਬੀਰ ਕੀ ਨੂਰੀ²,
ਨੂਰ ਹਜੂਰ ਲਖਾਈ¹।
ਇਹੁ ਸਾਖੀ* ਉਨਹੂੰ ਲਿਖਿ ਰਾਖੀ,

ਅਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੈ ਚਲੀਏ।
ਜਲਧ ਬਿਵੇਕ¹ ਸੋਢਿ ਕੁਲ ਕੇਤੂ²,
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਦੁਖ ਦਲੀਏ ॥ ੧੪੯ ॥
ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਸੇ ਕਾਂਸੀ ਮੈਂ,
ਨਿਜ ਜਨ ਭਵਨਿਧਿ¹ ਤਾਰੇ।
ਤਿਸਹੀ ਠੌਰ ਜੌਨ ਪੁਰਿ ਕੇਰੀ,
ਸੰਗਤ ਅਈ ਅਪਾਰੇ।
ਮੁੱਖਾ ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਸੰਗ ਲੈ,
ਆਯੋ ਗੁਰੂ ਸਰਨਾਈ।
ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ ਅਨਕਧਾ¹ ਸਿੱਖਨਿ,
ਦਰਸੇ ਗੁਰੂ ਜਗਿ ਸਾਂਈ ॥ ੧੫੦ ॥
ਇਕ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ,
ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਹਿੰ ਸੁਨਾਯੋ।
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਕੋ ਬਖਸ਼ਯੋ,
ਨਿਜ ਮਿਰਦੰਗ ਸੁਹਾਯੋ।
ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਢਿਗ¹ ਅਬਿ ਲੋ,
ਹੈ ਸੋ ਪੂਜ ਰਖਾਯੋ* ॥ ੧੫੧ ॥

ਪੁਨ ਨਿਜ ਚੋਲਾ ਰੰਗ ਮਜੀਠੀ,
ਹਰੀਰਾਮ ਕੋ ਬਖਸ਼ਯੋ।
ਜੋ ਅਬਿ ਆਹਿ ਬਦਾਮੀ ਜੈਸਾ,
ਸੰਗਤ ਮਾਹੇਂ ਰਖਸਯੋ¹।
ਹਰੀਰਾਮ, ਮੁੱਖੇ, ਗੁਰੁਬਖਸ਼ੈ,

¹ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਓਥੇ (ਤੁਹਾਡੇ) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ।

¹ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ।

¹ਸ਼ਕਲ। ²ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ।

¹ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ (ਹਜੂਰ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੇਖੀ।

*ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਬੀਰ ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਕਵੀ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

¹ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ। ²ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੂਪ।

¹ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਅਰਪ ਕੇ।

¹ਉਲਾਦ ਕੋਲ।

*ਅੰਕ ਨੰ. ੧੫੧ ਦੀਆਂ ਛਾਪਾਂ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ, ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਛਪਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

¹ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚਰਖਿਆ (ਹੋਇਆ) ਹੈ।

ਲੌ ਸਿੱਖਨਿ ਮਿਲਿ ਪਾਛੈ।
 ਰੇਸ਼ਮ ਕਟੜੇ ਥੇ ਜਹਿੰ ਉਤਰੇ,
 ਸੰਗਤ ਰੁਚੀ ਸੁ ਆਛੈ' ॥ ੧੫੨ ॥
 ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਭਰਿ' ਗੁਰਸਿੱਖੈਂ,
 ਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ੈਂ।
 ਆਗੇ ਚਲੇ ਭਲੇ ਜਨਿ ਤਾਰਤਿ,
 ਨਦੀ ਮੇਘ ਜੜੋਂ ਦੇਸੈਂ।
 ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਸਾਧੁ ਬਹੁ,
 ਥੇ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਚਲੰਤੇ।
 ਭੀਰ ਬਹੀਰ ਸਾਤ ਅਠ ਕੋਸੈਂ,
 ਨਿਤ ਚਲਿ ਨਿਸਾ ਥਿਰੰਤੇ ॥ ੧੫੩ ॥
 ਕੱਚਰ¹ ਸੁਤਰ² ਸਜੰਦਨ³ ਡੋਰੇ¹,
 ਬਾਜ¹ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਮੋਲੇ।
 ਖੇਮੇ¹ ਲਗੈਂ ਜਾਇ ਜਹਿੰ ਉਤਰੈਂ,
 ਲੰਗਰ ਭਵੈ ਅਤੋਲੇ।
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਬਿ ਕੋ ਸਬਿ ਮਿਲ ਹੀ,
 ਸਨੇ ਸਨੇ' ਯੋਂ ਚਾਲੈਂ।
 ਜਬਿ ਸਸਰਾਮ ਗਾਮ ਸੈਂ' ਪਹੁੰਚੇ,
 ਤਹਿੰ ਸਿੱਖ ਮਿਲੇ ਬਿਸਾਲੈਂ ॥ ੧੫੪ ॥
 ਪਹਿਲੇ ਨਗਰ ਹੁਤੋ ਵਰ ਬਡ ਅਤਿ,
 ਪਰੇ ਚਿੰਨ੍ਹ¹ ਅਬਿ ਤਾਂਈ।
 ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕਾ ਥਾ ਘਰ ਈਹਾਂ,
 ਤਬਿ ਇਹੁ ਬਸਜੋ ਮਹਾਂਈ।
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਲਾਵ ਮੰਦਰ ਸਮ,
 ਥੇ ਮੁਕਾਨ ਬਨਵਾਏ।
 ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਰਹਿਨ ਹੇਤ ਨਿਜ,
 ਖਰਚਜੋ ਬਿੱਤ ਮਹਾਂਏ' ॥ ੧੫੫ ॥
 ਸੂਬਾ ਹੁਤੋ ਜੌਨਪੁਰ ਕਾ ਸੋ,
 ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਭਾਰੀ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਹਿਮਾਂਊ ਕੋ ਉਨਿ ਲੜਿ ਕੈ,

'ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

'ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।

'ਖੱਚਰਾਂ।² ਉਠ।³ ਰਥ।¹ ਡੋਲੇ।

'ਘੋੜੇ।

'ਤੰਬੂ।

'ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।

'ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ।

'ਨਿਸ਼ਾਨ।

'ਬਹੁਤਾ ਧਨ।

ਮੁਲਕੋਂ ਦਯੋ ਨਿਕਾਰੀ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਪੁਨ ਆਪ ਭਯੋ ਥਾ,
 ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੈ ਕੇਰੋ।
 ਭਯੋ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ ਸੁਤ ਤਾਂ ਕਾ
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਪੁਨ ਹੇਰੋ ॥ ੧੫੬ ॥
 ਹੇਮੂੰ ਹੁਤੋ ਦਿਵਾਨ^੧ ਤਾਂਹਿ ਕਾ,
 ਬਨੀਆਂ ਬਿਦਤ ਮਹਾਂਏ।
 ਚਮੜੇ ਕੇ ਦਮੜੇ ਥੇ ਜਿਸ ਨੇ,
 ਅਪਨੇ ਜ਼ੋਰ ਚਲਾਏ।
 ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ ਮਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਕੋ,
 ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ ਸੰਭਾਰਾ।
 ਉਸੀ ਗਾਮ ਸਸਰਾਮ ਵਿਖੈ ਥਾ,
 ਸੇਠ ਸਿੱਖ ਇਕ ਭਾਰਾ ॥ ੧੫੭ ॥
 ਤਿਸ ਨੇ ਨਿਜ ਮੁਕਾਨ ਬਨਵੈ ਕੈ,
 ਦਰਵਾਜਾ ਬਡ ਰਾਖਯੋ।
 ਅਧਿਕ ਸਜਾਇ ਸਫਾਇ ਰਖੈ ਤਿਹ,
 ਬਸਬੋ ਨਹਿੰ ਅਭਿਲਾਖਯੋ।
 ਕਹੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੇਤ ਬਨਾਯੋ,
 ਸੋ ਕਬਿ ਹੀ ਤੋ ਐਹੈਂ।
 ਡੇਰੇ ਰਥ ਘੇਰੇ ਅਸਵਾਰੀ,
 ਯੁਤ ਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਜੈਹੈਂ ॥ ੧੫੮ ॥
 ਚਾਚਾ ਫੱਗੋ ਨਾਮ ਹੁਤੋ ਤਿਹ,
 ਅਬਿ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਪਹੁਚੇ।
 ਨੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਤਾਂਹਿ ਕਾ ਲਖਿ ਗੁਰੂ,
 ਅਸਵਾਰੀ ਸਹਿ ਸੂਚੇ^੧।
 ਉੱਤ੍ਰੇ ਜਾਇ ਮੁਕਾਨ ਤਿਸੀ ਸੈਂ,
 ਸਰਬਗ ਅੰਤਰਯਾਮੀ।
 ਪੂਰਨ ਆਸਾ ਕਰਿ ਹੈ ਤੂਰਨ^੧,
 ਸਿੱਖਨਿ ਸਮੁੱਥ ਸ੍ਵਾਮੀ ॥ ੧੫੯ ॥
 ਆਇ ਸਿੱਖ ਸਬਿ ਪਗ ਲਪਟਾਏ,

^੧ਵਜ਼ੀਰ।

^੧ਪਵਿੱਤ੍ਰ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਸਣੇ ਅਸਵਾਰੀ।

^੧ਛੇਤੀ।

ਅਰਪਿ ਅਕੋਰਾ ਅਪਾਰੇ।

ਭੇਟਾ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਹਿਚਾਨਾ,
ਭਏ ਮੋਦ ਮਨਿ ਭਾਰੇ।

ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਮੇਵਾ ਬਡ ਪਾਯੋ,
ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਚਾਰੇ।

ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਜੁਰੀ ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ,
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਤਹਾਂ ਉਦਾਰੇ॥ ੧੬੦ ॥

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਗਤ।

ਗੁਰੁ ਮੁਸਕਾਇ ਕਹਯੋ ਫੱਗੋ ਪ੍ਰਤਿ,
ਕਾਰ ਭੇਟਾ ਤੈਂ ਜੋਈ।

ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਭੇਟਾ।

ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਲੈ ਸਿੱਖਨਿ ਤੈ ਰਾਖੀ,
ਹਾਜਰ ਕਰਿ ਸਬਿ ਸੋਈ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਫੱਗੋ ਕਹਿ ਪਹਿਲੇ,
ਹੁੰਡੀ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਾਈ।

ਟੋਂਬੂ- ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਰਚਾ।

ਅਬਿ ਜੋ ਹੈ ਇਕ ਪੈਸਾ ਪੈਸਾ,
ਹਾਜਰ ਕਰਿਹੋਂ ਲਜਾਈ॥ ੧੬੧ ॥

ਇਮ ਕਹਿ ਲਜਾਇ ਦਰਬ ਸਬਿ ਅਰਪਯੋ,
ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਭਾਖਾ।

ਅਰੇ ਔਰ ਜੋ ਸੋ ਭੀ ਲਜਾਵੇ,

ਹੇ (ਭਾਈ ਫੱਗੋ)।

ਨਹਿ ਚਹੀਏ ਤੁਹਿ ਰਾਖਾ।

ਇਹ ਸੁਨਿ ਫੱਗੋ ਮਨ ਬਿਸਮਾਯੋ,

ਗੁਰੂ ਕੂਰ ਨਹਿ ਟੇਰੈਂ।

ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ।

ਔਰ ਇਮਾਨਤ ਨਹਿ ਮੁਝ ਪੈ ਕਛੁ,

ਸੋਚਤਿ ਭਯੋ ਬਧੇਰੈਂ॥ ੧੬੨ ॥

ਚਿਤਿ ਚਿਤਵਤਿ ਬਿੱਤ ਵਤ ਕਿਤ ਆਯੋਂ,

ਵਤ ਮੁਝ (ਹੋਰ) ਧਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ।

ਯਾਦ ਚਰਿਤ ਤਬਿ ਔਰੈਂ।

ਤਦੋਂ ਹੋਰ ਕੌਤਕ ਯਾਦ (ਆਇਆ)।

ਅਰਜ ਕਰੀ ਲੀਜੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ,

ਬਦਰੀ ਫਲ ਨਿਜ ਗੋਰੈਂ।

ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਬੋਰ ਲੈ ਲਉ।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਨਿ ਕੈ ਦੂਸਰ ਸਿੱਖਨਿ,

ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਬੂਝਯੋ ਤਬੈ ਸੁਨਾਈ।

ਕਾਰ ਭੇਟ ਮੈਂ ਸਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਤੈ,

ਰਖਿਹੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲਜਾਈ ॥ ੧੬੩ ॥

ਭਾਈ ਭੋਲੇ¹ ਸਿੱਖ ਗਰੀਬ ਕੇ,

¹ਨਾਮ।

ਘਰ ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਈ।

ਮਾਂਗੀ ਕਾਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਬਿ ਹੀ,

ਸਿੱਖ ਥਾ ਗਯੋ ਕਿਥਾਈ।

ਉਸ ਕੀ ਸਿੱਖਨੀ ਦੀਨ ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਹੈ,

ਕਹਯੋ ਨ ਘਰ ਵਥੁ ਕਾਈ* ॥ ੧੬੪ ॥

*ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਤੁਕ ਗੁੰਮ ਹੈ।

ਰੋਟੀ ਪਕੀ ਨਹੀ ਦੋ ਦਿਨ ਤੈ,

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਦੋਹ ਤੁ ਦੋਹੋਂ।

ਪੁਨ ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਦੇਹੁ ਮੁਹਿ ਕੁਛ ਭੀ,

ਛੂਛਾ ਨਾਹਿੰ ਫਿਰੈਹੋਂ।

¹ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜਾਂਗਾ।

ਪੁਨ ਪੁਨ ਉਨ ਸ਼ੋਕਾਤ੍ਰ ਲੱਜਤ,

ਹੈ¹ ਜਵਾਬ ਬਹੁ ਦੀਏ।

¹ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ।

ਮੈਂ ਹਠ ਕਰਯੋ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਕੁਛ ਭੀ,

ਜੈਹੋਂ ਨਾ ਬਿਨ ਲੀਏ ॥ ੧੬੫ ॥

ਅੰਤੈ ਰਿਸ¹ ਤਿਸ ਅੰਜਲ² ਭਰਿ ਮੁਹਿ,

¹ਅੰਤ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ। ²ਬੁੱਕ।

ਮੱਟੀ ਕੂਰਾ¹ ਦੀਓ।

¹ਕੂੜਾ।

ਅੰਚਰ ਬਾਂਧ¹ ਲਜਾਇ ਮੈ ਸੋਊ,

¹ਪੱਲੇ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

ਨਿਜ ਘਰ ਫੈਂਕਨ ਕੀਓ।

¹ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਬੇਰ ਗਿਟਕ ਤਿਸ ਮੈਂ ਸੇ ਨਿਕਸੀ,

ਸੋ ਮੈਂ ਈਹਾਂ ਬੋਈ।

¹ਬੀਜ ਦਿੱਤੀ।

ਤਿਸ ਤੈ ਭਯੋ ਬਡੋ ਤਰੁ¹ ਸੰਮੁਖ²,

¹ਬਿਛਾ। ²ਸਾਹਮਣੇ।

ਅਬਿ ਦੀਖਤਿ ਹੈ ਸੋਈ ॥ ੧੬੬ ॥

ਫਲ ਯਾ ਕੇ ਜਨ ਛਕਤਿ ਸੈਂਕੜੋਂ,

ਮੀਠੇ ਸਾਦ ਅਪਾਰੀ।

ਪਰ ਅਬਿ ਉਨਿ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ ਸੰਪਤਿ¹,

¹ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

ਸੰਤਤਿ¹ ਪਿਖੀਅਤਿ ਭਾਰੀ।

¹ਉਲਾਦ।

ਸੁਨਿ ਇਹੁ ਬਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਗੁਰੂ,

ਕਹਯੋ ਧੰਨ ਗੁਰਸਿੱਖੀ।

ਪਰਉਪਕਾਰ ਸੇਵ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹਿਤ,
ਸਹੀ ਨਿਰਾਦਰਿ ਤਿੱਖੀ॥ ੧੬੭ ॥

‘ਬਹੁਤੀ ਨਿਰਾਦਰੀ।

ਜੇ ਸਿੱਖ ਪਢੈ ਸੁਨੈ ਤੁਵ ਗਾਥਾ,
ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈ।

ਭਾਈ ਫੱਗੋ ਸਿਦਕ ਤੁਮਾਰਾ,
ਲੋਗਨ ਕੋ ਮਦ ਖੋਵੈ।

ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ,
ਪੁਨ ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ਭਾਰੀ।

ਬਾਗ ਵੀਚ ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਉਤਾਰੇ,
ਬਰਨ ਬਰਨ॥ ਫੁਲਵਾਰੀ ॥ ੧੬੮ ॥

‘ਰੰਗਾਂਰੰਗਾਂ ਦੀ।

‘ਦੇਖਣ ਨਾਲ।

ਜਿਸ ਹੇਰਨ ਤੈਂ ਸੋਕ ਨਸੈ ਸਬਿ,
ਜਨ ਬਨ ਨੰਦਨ॥ ਕਿਆਰੀ।

‘ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਬਾਗ ਦੀ।

ਪਾਵਨ ਪਗ ਪਾਵਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ॥ ਸੋ,
ਪਾਵਨ ਕੀਨ ਉਦਾਰੀ।

‘ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ।

ਅਗਰਹਿਰੀ॥ ਬਨੀਏ ਤਹਿ ਅਬਿ ਲੋ,
ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਬਸਤ ਅਪਾਰੇ।

‘ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਗੋਤ।

ਤਹਿ ਤੈ ਚਲਿ ਗੁਰੂ ਗਯਾ ਪਹੂਚੇ,
ਫਲਗੂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ॥ ੧੬੯ ॥

ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਤੀਰਥ ਬਿਵਹਾਰੂ,
ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਦੈ ਕੈ।

ਦੇਵ ਪਿਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਨ ਕੀਨੇ,
ਹੋਮ ਦੀਪ ਪਿੰਡ ਦੈ ਕੈ*।

*ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਵੇਂ ਗਰੀਬ-ਗੁਰਬੇ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰਜਾਉਣ ਲਈ ਹੋਮ, ਦੀਵੇ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਮੂਲ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ-“ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ॥” “ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕ੍ਰਿਆ ਸਚੁ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰੁ ॥” (ਪੰਨਾ ੩੫੯) “ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜੀਐ ਭਾਈ ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਆ ਦੇਇ ॥ ਪਾਹਣੁ ਨੀਰਿ ਪਖਾਲੀਐ ਭਾਈ ਜਲ ਮਹਿ

ਬਾਂਛਤ ਦਾਨ ਬਿਪਨ ਕੋ। ਦੀਨੇ,
 ਭੋਜਨ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰੇ।
 ਤਹਿ ਤੈ ਚਲਿ ਮਗਿ ਤਾਰਤ ਸਿੱਖੈਂ,
 ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਜੈਤਾ ਸੇਠ ਨਾਮ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ,
 ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਭਗਤਿ ਉਦਾਰੇ।
 ਉਤ੍ਰੇ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਜਾਈ,
 ਆਲਮ ਗੰਜ। ਮਝਾਰੇ।
 ਬਹੁ ਬਰਸਨ ਤੈ ਹੁਤੋ ਉਡੀਕਤ,
 ਗੁਰੁ ਕਾ ਦਰਸਨ ਚੈਹੈ।
 ਸੰਤ ਸਿੱਖ ਜੋ ਆਵੈ ਤਹਿ ਚਲਿ,
 ਸੇਵਾ ਅਧਿਕ ਕਮੈ ਹੈ ॥ ੧੨੧ ॥
 ਹਲਵਾਈ ਕੀ ਹੱਟੀ ਕਰਤੋ,
 ਸਾਸ ਸਾਸ ਜਪ ਜਾਪੈ।
 ਦੁਰਬਲ। ਦੀਨ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਬਹੁ,
 ਲੋਭ ਛੋਭ। ਨਹਿ ਬਯਾਪੈ।
 ਅਭਯਾਗਤ। ਸੰਤਨ ਕੋ ਭੋਜਨ,
 ਭੇਟਾ ਪਾਂਚ ਫਲੌਰੀ।।
 ਦੈ ਕੈ ਨਿਸਾ। ਕਟਾਇ ਬਿਦਾ ਦੈ,
 ਪੁਨ ਫਿਰ ਆਵੈ ਔਰੀ ॥ ੧੨੨ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਤ ਰਹੇ ਜੋ, ਤਿਸ ਕੇ
 ਘਰ ਮੈਂ, ਕੌਤਕ ਹੇਰਾ।
 ਹੋਜ ਸੁਸਕ ਮੈਂ। ਗੰਗਾ ਆਈ,
 ਭਰਗੋ ਬਡੀ ਸਵੇਰਾ।
 ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਭਗਤ ਬਿਰ ਹੋਯੋ,
 ਧਯਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।
 ਹੋਜ ਸੁਸਕ ਤਤਛਿਨ ਪੁਨ ਹੋਵਾ,
 ਸੰਤ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾਹੀ ॥ ੧੨੩ ॥
 ਚਰਿਤ। ਭਗਤ ਤੈ ਬੂਝਯੋ ਸੰਤਨਿ,

ਬੂਡਹਿ ਤੇਹਿ ॥ " (ਪੰਨਾ ੬੨੩)
 'ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ।

'ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਨਾਮ

'ਕਮਜ਼ੋਰ।

'ਕ੍ਰੋਧ।

'ਨਿਰਿੱਛਤ।

'ਫੁੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਚੌਰੀਆਂ।

'ਰਾਤ।

'ਸੁੱਕੇ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿੱਚ।

'ਕੌਤਕ।

ਜੋ ਨਿਜ ਨੈਨਿ ਦੇਖਾ।
 ਕਹਯੋ ਜੈਤ ਇਕ ਸੰਤ ਅਯੋ ਥਾ,
 ਹਮਰੇ ਧਾਮ ਬਿਸੇਖਾ। 'ਖਾਸ ਸੰਤ।
 ਸੇਵ ਕਰਤਿ ਹੋਂ ਮੈਂ ਜਿਮ ਸਬਿ ਕੀ,
 ਤੈਸੇ ਕੀਨੀ ਵਾਂ ਕੀ।
 ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਮਮ ਘਰ ਸੋ ਠਹਿਰਯੋ,
 ਮਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਬਿ ਤਾਕੀ॥ ੧੭੪ ॥ 'ਤੱਕੀ, ਦੇਖੀ।
 ਮੈਂ ਨਿੱਤ ਢਰੀ ਨਿਸਾ ਤੈ ਉਠ ਕੈ,
 ਗੰਗਾ ਨਾਵਣ ਜੈਹੋਂ।
 ਬ੍ਰਿੱਧ ਸਰੀਰ ਲਗੈ ਬਹੁ ਜਾਡਾ',
 ਠੁਰ ਠੁਰ ਕਰਤਾ ਐਹੋਂ। 'ਪਾਲਾ।
 ਪਿਖਿ ਮਮ ਸ਼ਰਧਾ ਹਾਲ ਬ੍ਰਿਧਾਪਨ',
 ਉਨਿ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਭਾਖਾ। 'ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ।
 ਅਹੋ ਸੇਠ ਤੂੰ ਗੰਗਾ ਜਾਵਤਿ,
 ਧਰਿ ਬਡ ਕਸ਼ਟ ਅਭਿਲਾਖਾ॥ ੧੭੫ ॥
 ਅਬਿ ਲੋ ਤੂੰ ਚਲਿ ਗਯੋ ਗੰਗ ਤਟ',
 ਅਬਿ ਗੰਗਾ ਚਲਿ ਐਹੈ। 'ਕਿਨਾਰੇ।
 ਸੁਸਕ ਹੋਜ ਜੋ ਇਹ ਤੁਵ ਘਰ ਹੈ,
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਾਤੈ ਭਰ ਜੈ ਹੈ। 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ।
 ਦੁਤੀ ਨਿਸਾ ਕੋ ਭਰਯੋ ਹੋਜ ਇਹੁ,
 ਮੁਹਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯੋ।
 ਇਹੁ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਕੀ ਪਿਖਿ ਮੈਂ ਪੁਨ,
 ਗਹਿ ਪਦ' ਅਰਜ ਅਲਾਯੋ॥ ੧੭੬ ॥ 'ਚਰਨ ਫੜ ਕੇ।
 ਦਾਨ ਕਲਜਾਨ ਦੇਹੁ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ,
 ਉਨਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਹੈ ਦਯਾਲੂ।
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮੁਹਿ ਦੀਨੋ,
 ਕੀਨੋ ਬਚਨ ਬਿਸਾਲੂ।
 ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੋਮੇ,
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰਾਮੀ।
 ਆਵਹਿਗੇ ਚਲਿ ਤੁਮਰੇ ਘਰ ਮੈਂ,

ਦੈਂਹ ਮੁਕਤਿ ਅਭਿਰਾਮੀ¹ ॥ ੧੭੭ ॥
 ਔਰ ਅਨਿਕ ਗੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਉਨਿ,
 ਕਹਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਮਗ ਲੀਨਾ।
 ਤਬਿ ਤੈ ਗੰਗਾ ਆਵਤਿ ਜਾਵਤਿ,
 ਭਰਤਿ ਹੋਜ ਨਿਤ ਪੀਨਾ¹।
 ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਧਯਾਨ ਮੈਂ ਧਰਿਹੋਂ,
 ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੇਰੋ।
 ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਬਿ ਤਾਰਹਿਗੇ ਮੁਹਿ,
 ਆਵਨ ਤਿਨ ਕਾ ਹੇਰੋਂ ॥ ੧੭੮ ॥
 ਬਹੁ ਬਰਸਨ ਤੈ ਭਗਤ ਸੁ ਜੈਤਾ,
 ਮਗ ਪ੍ਰਤੀਖਤ¹ ਗੁਰੁ ਕਾ।
 ਸਿੱਖ ਸਾਧਨ ਤੈ ਗਾਥਾ ਬੂਝੈ,
 ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਧਰਿ ਉਰ ਕਾ।
 ਐਸੇ ਐਸੇ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕਾ
 ਪ੍ਰੇਮਿ ਪੇਖਿ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਾਮੀ।
 ਪੂਰਨ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਕਾਮਨਾ,
 ਪਹੁੰਚੇ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ¹ ॥ ੧੭੯ ॥
 ਕਰਨ ਹਾਰ ਤੀਰਥਨ ਕੋ ਤੀਰਥ¹,
 ਤੀਰਥਨ ਕਾ ਮਿਸ ਕੈ ਕੈ।
 ਜਹਿੰ ਜਿਸ ਚਿਤਵੇ ਗਏ ਤਹਾਂ ਹੀ,
 ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਖੈ ਕੈ।
 ਪਟਨੇ ਪੁਰੇ¹ ਸੋਢਿ ਕੁਲ ਕੇਤੂ²,
 ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰਿ ਆਕਰਖੇ¹।
 ਚਾੜ੍ਹਕ¹ ਮੀਨ ਪਠੀਨ² ਪ੍ਰੇਮੀ,
 ਹਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਘਨ¹ ਬਰਖੇ ॥ ੧੮੦ ॥
 ਸੁਨਯੋ ਜਬੈ ਜੈਤੇ ਗੁਰੁ ਆਏ,
 ਮਿਲਯੋ ਆਇ ਅਗਵਾਈ।
 ਪਦ ਪੰਕਜ ਮੈਂ ਮੂੰਡ ਲੁਠਾਯੋ¹,
 ਧੂਰਿ ਨੈਨ ਮੁਖਿ ਲਾਈ।
 ਅੰਗਰਖੇ ਕੀ¹ ਤਨੀਆਂ ਤੂਟੀ,

'ਸੁੰਦਰ।

'ਵੱਡਾ।

'ਰਸਤਾ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ।

'ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

'ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ।

'ਸ਼ਹਿਰ। ²ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੂਪ (ਸਤਿਗੁਰੂ)।

'ਖਿੱਚੇ ਗਏ।

'ਪਪੀਹੇ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਛੀ, ਬੋਆਲ ਮੱਛੀ।

'ਬੱਦਲ (ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ)।

'ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਰਖ ਦਿੱਤਾ।

'ਚੋਲੇ ਦੀਆਂ।

ਖੁਸ਼ੀ ਨਾ ਅੰਕਿ¹ ਸਮਾਈ।
 ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ¹ ਰੁਮਾਂਚ² ਮੋਦ ਭਾ
 ਰੰਕ ਮਨੋ ਨਿਧਿ ਪਾਈ¹ ॥ ੧੮੧ ॥
 ਧਾਮ ਲਿਜਾਇ ਡਸਾਇ ਮੰਚ ਸੁਚ¹,
 ਤਾਂ ਪਰ ਗੁਰੁ ਬੈਠਾਰੇ।
 ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕ ਸਬਿ ਕੋ,
 ਦੀਨੇ ਨੀਕ ਉਤਾਰੇ।
 ਨਿਜ ਕਰ ਤੈ ਪਕਵਾਨ ਪਕੈ ਕੈ,
 ਸਬਿ ਕੋ ਭਲ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ।
 ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਕੀ ਕਰਿ ਸੇਵਾ,
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਬਿਰਾਯੋ ॥ ੧੮੨ ॥
 ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਬੰਗ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢੈ ਕੈ,
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਦਿਢ ਦੀਨਾ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਭਯੋ ਸੋਊ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਜ¹,

ਗਹੜੋ ਮੋਦ ਮਨਿ ਪੀਨਾ।
 ਪਹਿਲੇ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਆਏ,
 ਥੇ ਇਸ ਨਗਰ ਮਝਾਰੀ।
 ਜੋਹਰੀ ਸਾਲਸਰਾਇ ਪ੍ਰੇਮੀ,
 ਆਦਿਕ ਸਿੱਖ ਅਪਾਰੀ ॥ ੧੮੩ ॥
 ਭਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਥੇ ਤਬਿ ਸੇਵਕ,
 ਜੋ ਗੁਰੁ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲੂ।
 ਜੋਗ ਸਲਾਮ ਗੁਲਾਮ ਅਧਰਕਾ¹,
 ਕੀਨੋ ਤਬੈ ਬਿਸਾਲੂ।
 ਜਹਿ ਅਬਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਰਿਮੰਦਰ ਹੈ,
 ਤਹਿ ਥੇ ਗੁਰੁ ਬੈਠੇ।
 ਪੀਛੇ ਉਨ ਕੇ ਰਹੜੋ ਅਧਰਕਾ,
 ਜੋਗ ਮਾਨਨੇ ਤੈਠੇ¹ ॥ ੧੮੪ ॥
 ਜਾਤਿ ਅਰੋੜਾ ਥਾ ਸੰਤਤਿ ਤਿਹ,
 ਰਹੀ ਮਸੰਦਨਿ ਤੌਰੈ¹।

¹ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ।
²ਕੰਠਰੁਕ ਗਿਆ।
¹ਜਾਣੇ ਕੰਗਾਲ ਨੇ ਖਜਾਨਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।
¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪਲੰਘ ਡਾਹ ਕੇ।

¹ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਰਤਾਰਥ,
 ਸਫਲ, ਮੁਕਤ।

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋਗ ਨੌਕਰ ਅਧਰਕੇ ਨੂੰ।

¹ਤਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਮੰਨਣ ਯੋਗ।

¹ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਤਿਸੀ ਦੇਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੂ ਪੈ, ਪ੍ਰੇਰ ਲਜਾਵਤ ਗੋਰੈਂ ¹ ।	'ਬਹੁਤ।
ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਜਾਮ ਘਨ ਥੇ ਤਬਿ, ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਪਧਾਰੇ।	
ਹੁਤੇ ਮੁਕਾਨ ਮਿਦਾਨ ¹ ਤਿਨੋ ਕੇ, ਮਿਸ਼ਟ ਕੂਪ ਢਿਗ ¹ ਭਾਰੇ ॥ ੧੮੫ ॥	'ਪੱਧਰੀ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਮੀਨ। 'ਮਿੱਠੇ ਖੂਹ ਕੋਲ।
ਸਰਬ ਸ਼ਹਰ ਮੈਂ ਥਾ ਜਲ ਖਾਰਾ, ਦੂਰਹਿ ਲੋ ਤਟ ਗੰਗਾ ¹ ।	'ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੂਰ ਤੱਕ।
ਇਹੀ ਕੂਪ ਇਕ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੈ, ਭਯੋ ਮਿਸ਼ਟ ਥਾ ਚੰਗਾ।	
ਸੁਨਯੋ ਅਵਗਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਬਿ ਹੀ, ਉਭੈ ਮਸੰਦਨਿ 'ਸਬਿਹੀ।	
ਸੰਗਤ ਲਈ ਬਟੋਰ ¹ ਨਗਰ ਕੀ', ਆਏ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੧੮੬ ॥	'ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ।
ਭੂਸ਼ਨ ¹ ਬਸਨ ਅਮੋਲਕ ਬਹੁਧਾ ² , ਨਕਦੀ ਬਹੁਤ ਮਿਠਾਈ।	'ਗਹਿਣੇ। ² ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਅਰਪੀ ਸਿੱਖਨਿ, ਗੁਰੂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਫੁਰਮਾਈ।	
ਚਰਨ ਸਪਰਸ ਦਰਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਰਿ, ਧੰਨ ਭਾਗ ਨਿਜ ਭਾਖੈਂ।	
ਕਾਮ ਤਰੂ ਤੈ ¹ ਅਧਿਕ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਭਰੈਂ ¹ ਸਬਿਨਿ ਅਭਿਲਾਖੈਂ ॥ ੧੮੭ ॥	'ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਤੋਂ ਵੀ। 'ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਗੁਰੂ ਰਵਿ ¹ ਕੋ ਪਿਖਿ ਕੋਕ ² ਕਵਲ ਸਿੱਖ, ਖਿਰੇ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਪਾਏ।	'ਸੂਰਜ। ² ਚਕਵੇ।
ਭਈ ਭੀਰ ਗੁਰੂ ਪੈ ਤਹਿ ਭਾਰੀ, ਥਾ ਮੁਕਾਨ ਲਘੁ ਸਾਏ ¹ ।	'ਉਹ ਮਕਾਨ ਛੋਟਾ ਸੀ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਬਿ ਸਿਖਨਿ ਮਸੰਦਨ, ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਰਜ਼ ਕਰੈ ਕੈ।	
ਲਜਾਇ ਉਤਾਰੇ ਮਿਸਟ ਕੂਪ ਢਿਗ, ਬਿਪਲ ਮਕਾਨ ਲਖੈ ਕੈ ¹ ॥ ੧੮੮ ॥	'ਵੱਡਾ (ਖੁੱਲ੍ਹਾ) ਮਕਾਨ ਜਾਣ ਕੇ।

ਮਿਲਿ ਗੁਰੁਸਿੱਖਨਿ ਸੋ ਮੁਕਾਨ ਬਡ,
ਨੀਕੀ ਭਾਂਤਿ ਸੁਧਾਰਾ।

‘ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ।

ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ,
ਆਦਿ ਬਸਨ ਹਿਤ ਭਾਰਾ।

‘ਬਹੁਤਾ ਵਸਣ ਵਾਸਤੇ।

ਗੰਗਾ ਘਾਟ ਨਜ਼ੀਕ ਨੀਕ ਥਾ,
ਖਟ ਰਿਤੁ ਸੁਖਦ ਉਦਾਰੈਂ।

ਮੋਦ ਹੋਇ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਥਿਰਾਏ,
ਆਵਤਿ ਸਿੱਖ ਅਪਾਰੈਂ ॥ ੧੮੯ ॥

ਅਰਪਿ ਉਪਇਨਾ ਗੁਰੁ ਪਾਯਨ ਪੈ,
ਪਾਯਨ ਫਲ ਭਲ ਭਾਵਤਿ।

‘ਭੇਟਾ। ‘ਚਰਨਾਂ ਉੱਪਰ।

‘ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਚੰਗੇ ਫਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲੰਗਰ ਚਲੈ ਅਧਿਕ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ,
ਜਨ ਗਰੀਬ ਨਿਤ ਪਾਵਤਿ।

ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਹ੍ਰੈ,
ਚੌਣਕ ਰਹਿਤ ਬਧੇਰਾ।

ਕਾਤਕ ਪੁਨਯੋ ਹਰੀ ਹਰਿ ਛੇੜ*,

*ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਪਰ੍ਹੇ ਗੰਗਾ ਉੱਪਰ ਹੈ।

ਮੇਲਾ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਹੇਰਾ ॥ ੧੯੦ ॥

ਜਹਾਂ ਗ੍ਰਾਹਿ ਗ੍ਰਾਸਯੋ ਥਾ ਗਜ ਕੋ,
ਚੱਕਰ ਬਿਸਨ ਚਲਾਯੋ।

‘ਤੰਦੂਏ ਨੇ। ‘ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਸੀ।

ਤੰਦੂਏ ਕੀ ਤੰਦੂ ਕਟਿ ਪ੍ਰਭ ਜੀ,
ਫੀਲ ਉਬਾਰਾ ਦਿਖਾਯੋ।

‘ਤਾਰਾਂ।

‘ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ।

ਯੁਤ ਪਰਵਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੁ,
ਥਿਰਿ ਨੌਕਾ ਤਹਿ ਜਾਈ।

‘ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ।

ਲੰਗਰ ਦੀਨ ਦਰਸ ਸਥਿ ਹੀ ਕੋ,
ਮੰਗਲ ਭਯੋ ਮਹਾਂਈ ॥ ੧੯੧ ॥

ਚਤੁਰਥ ਦਿਨ ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਫਿਰਿ ਆਏ,
ਉਸੀ ਮਕਾਨ ਮਝਾਰੇ।

‘ਮੁੜ ਕੇ।

ਕੇਤਕ ਦਿਵਸ ਬਸੇ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਾਮੀ
ਤਹਾਂ ਮੋਦ ਮਨਿ ਧਾਰੇ ॥ ੧੯੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਰ ਮੈਂ,
ਥਿਰੇ ਸਹਤ ਪਰਵਾਰ।
ਇਸਥਤ ਭਯੋ ਅਧਯਾਇ ਇਹ,

ਗੁਰੂ ਪਦ ਪਦਮ ਜੁਹਾਰ' ॥੧੯੩॥

'ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਟਨੇ ਜਾਵਨ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚੌਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੩੪ ॥

੩੫. {ਸ੍ਰੀ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਢਾਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ਬਿਸਾਲ ਜਨ,
ਤਾਲ ਸੁਧਾ ਬਿਦਤਾਇ।
ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ ਆਸ ਉਰਿ,
ਵਾਸ ਖਾਸ ਸੁਖਦਾਇ। ॥ ੧ ॥

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ।

¹ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ (ਇਹ) ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ (ਖਾਸ) ਆਪ (ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ) ਵਸ ਕੇ ਸੁਖ ਦਿਉ।

ਪਟਨੇ ਤੈ ਚਲਿ ਜੈਸ ਗੁਰੂ,
ਤਾਰਤ ਸਿੱਖ ਅਪਾਰ।
ਪਹੁੰਚੈ ਢਾਕੇ ਸ਼ਹਰ ਮੈਂ,
ਗਾਥਾ ਕਥੋਂ ਉਦਾਰ ॥ ੨ ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤ ਯੁਤ,
ਮਿਲਿ ਸਿੱਖਨਿ ਦਿਨ ਏਕ।
ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੂ ਤੈ ਨਗਰ ਇਹੁ,
ਠਟਯੋ ਕਾਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨੇਕ। ॥ ੩ ॥

¹ਕਿਸ ਚੰਗੇ ਰਾਜੇ ਨੇ (ਠਟਯੋ) ਬਣਾਇਆ ਭਾਵ ਵਸਾਇਆ ਹੈ।

ਚੌਪਈ:

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਮਨ ਮੁਦ ਧਾਰਾ।
ਤ੍ਰਿਕਾਲੱਗੁ¹ ਸਰਬੱਗੁ² ਉਚਾਰਾ।
ਹਰੀ ਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪ ਧਰਮੀ ਭਾਰੀ।
ਜਿਸ ਕੀ ਗਾਥ ਪੁਰਾਨਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੪ ॥
ਪਾਟਲ ਦੇਵੀ¹ ਕਾ ਅਸਥਾਨੋ।
ਆਦੀ ਅਹੇ ਗੰਗ ਤਟ ਮਾਨੋ।
ਭੂਪਤਿ ਧਰਮੀ¹ ਏਹੁ ਬਸਾਯੋ।
ਨਾਮ ਦੁਰਗਾ ਪਰ ਨਾਮ ਰਖਾਯੋ। ॥ ੫ ॥

¹ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ। ²ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ (ਅੰਦਰ ਦੇ) ਜਾਣੂ।

¹ਪਾਟਲ ਨਾਮ ਦੀ ਦੇਵ ਦਾ।

¹ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਹੈ ਮੰਨੋ।

¹ਧਰਮੀਰਾਜੇ ਭਾਵ ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੇ।

¹ਦੇਵੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਰ (ਪਾਟਲ ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ) ਨਾਮਰਖਿਆ।

ਬਿਸ੍ਵਾ ਮਿੱਤਰ ਛਲ ਕਰਿ ਭਾਰੀ।
ਪਰਖਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਧਰਮ ਉਦਾਰੀ।
ਪੁਨਾ ਬ੍ਰਿਹਦ੍ਰਥ¹ ਨ੍ਰਿਪ ਬਡ ਭਯੋ।
ਇੰਦਰ ਸਮ ਬਲ ਤਿਸ ਕਾ ਥਯੋ ॥ ੬ ॥
ਛੂਹਨੀ¹ ਤੀਨ ਸੈਨ ਕਾ ਮਾਲਕ।

¹ਨਾਮ।

¹ਇਕ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਫੌਜ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੨੧੮੨੦ ਹਾਥੀ,

੨੧੮੭੦੨ਥ, ੬੫੬੧੦ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ੧੦੯੩੫੦ ਪਿਆਦੇ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ੨੧੮੭੦੦।

ਮਾਗਧ ਦੇਸ ਸਕਲ ਕਾ ਪਾਲਕ।
ਦੋਇ ਸੁਤਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਂਸੀ ਕੇਰੀ।
ਬਜਾਹੀ, ਭਈ ਨ ਸੰਤਤਿ ਹੇਰੀ ॥ ੭ ॥
ਚੰਦ੍ਰ ਰਿਖੀ ਨ੍ਰਿਪ ਸੇਵਨ ਕੀਓ।
ਏਕ ਆਂਬ ਤਿਹ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਦੀਓ।
ਲੈ ਮੁਦ ਹੋਇ ਨ੍ਰਿਪ ਘਰ ਆਯੋ।
ਪੈਰਾਣੀ ਜੁਗ^੧, ਫਲ ਇਕ ਪਾਯੋ ॥ ੮ ॥
ਗੁਨ ਸਰੂਪ ਮੈਂ ਦੋਊ ਸਮ ਹੈਂ।
ਨਾਰੀ ਪਜਾਰੀ ਮੁਝੈ ਨ ਕੰਮ ਹੈ^੧।
ਜੁਗ ਸੁਤ ਉਪਜੈਂ ਮਨ ਲਲਚਾਯੋ।
ਅਰਧ ਅਰਧ ਕਰਿ ਦੁਹਿਨਿ ਖੁਲਾਯੋ ॥ ੯ ॥
ਗ੍ਰਭਵਤੀ ਤਬਿ ਦੋਨੋ ਹੋਈ।
ਅਰਧ ਅਰਧ ਸੁਤ ਜਨੇ ਸੁ ਦੋਈ^੧।
ਇਕ ਇਕ ਪਦ^੧ ਭੁਜ^੨ ਸੂਤ^੩ ਨਾਸਕ^{੧੧} ਚਖੁ^{੨੨}।
ਪੇਖਿ ਰਹੇ ਬਿਸਮੈਂ ਨ ਸਕੇ ਰਖ^੧ ॥ ੧੦ ॥
ਇੱਕ ਪਟ ਮੈਂ^੧ ਜੁਕ ਕੇ ਬੰਧਵੈ ਕੈ।
ਬਹਰ ਗੰਗ ਤਟ ਗੇਰੇ ਜੈ ਕੈ।
ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ^੧ ਤਹਿ ਚਲਿ ਆਈ।
ਖਾਵਨ ਲਗੀ ਪੇਖਿ ਬਿਸਮਾਈ ॥ ੧੧ ॥
ਮੇਲਿ ਉਭੈ^੧ ਬਲ ਕਰਿ ਜੁ ਦਬਾਏ।
ਭਯੋ ਏਕ ਬਪੁ^੧ ਰੁਦਨ ਅਲਾਏ^੨।
ਮਾਨਹੁ ਘਨ ਗਰਜਯੋ ਬਡ ਆਈ।
ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਾਈ ॥ ੧੨ ॥
ਚੌਕੀ^੧ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਫਿਰੰਤੇ।
ਅਏ ਦੌਰਿ ਬਡ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੰਤੇ।
ਤਰਜੀ^੧ ਉਨੈ ਰਾਖਸ਼ੀ ਭਾਗੀ।
ਬਾਲਕ ਪੇਖਿ ਭਏ ਅਨੁਰਾਗੀ^੧ ॥ ੧੩ ॥
ਰਹੇ ਉਠਾਇ ਉਠੈ ਨਹਿ ਤਾਂ ਤੈ^੧।

^੧ਪਰਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਨ।

^੧ਮੈਨੂੰ (ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਘੱਟ ਪਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

^੧ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਅੱਧਾ ਅੱਧਾ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ।

^੧ਪੈਰ। ^੨ਬਾਂਹ। ^੩ਕੰਨ। ^{੧੧}ਨਾਸ। ^{੨੨}ਨੇੜ੍ਹ।

^੧ਰੱਖ ਨ ਸੱਕੇ।

^੧ਇਕ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ।

^੧ਜਰਾ ਨਾਮ ਰਾਖਸ਼ਣੀ।

^੧ਦੋਹਾਂ (ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ) ਮੇਲ ਕੇ।

^੧ਸ਼ਰੀਰ। ^੨ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

^੧ਪਹਿਰੇ ਉੱਪਰ।

^੧ਤਾੜੀ ਭਾਵ ਡਰਾਈ ਧਮਕਾਈ।

^੧ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਏ।

^੧ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ।

ਬੱਜ੍ਰ ਸਮ ਤਨ ਪਿਖੀਅਤਿ ਜਾਂ ਤੈ¹।
ਬਹੁ ਭਟ¹ ਮਿਲਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਲੈ ਗਏ।
ਨ੍ਰਿਪਰਾਨੀ ਪਿਖਿ ਅਤਿ ਮੁਦ ਭਏ ॥ ੧੪ ॥

¹ਜਿਸ ਦਾ।
¹ਸੂਰਮੇ, ਜੋਧੇ।

ਜਰਾ¹ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਪੁਨਾ ਸੁਨਾਯੋ।
ਜੋਰਿ ਦੁਖੰਡ ਬਾਲ ਜੀਵਾਯੋ¹।
ਤੁਮਰੋ ਸੁਤ ਲਖਿ ਮੈਂ ਨਹਿ ਖਾਯੋ।
ਨਿਜ ਮਾਯਾ ਬਲਿ¹ ਬਲੀ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥

¹ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ਣੀ ਨੇ।
¹ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਜੋੜ ਕੇ ਬੱਚਾ ਜਿਉਂਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਤਸ਼ਵ ਮੰਗਲ ਜੱਗੜ ਦਾਨ ਬਹੁ।
ਕਰੇ ਨ੍ਰਿਪ, ਸੁਤ ਗਯੋ ਫੇਰ ਲਹੁ¹।
ਸਰਬ ਸੁਲੱਛਨ ਸੁੰਦਰ ਬਲੀ।
ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਧਿਕ ਦੇਹ ਤਿਹ ਪਲੀ ॥ ੧੬ ॥

¹ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ।
¹ਗਵਾਚਿਆ ਪੁੱਤਰ ਫੇਰ (ਦੋਬਾਰਾ) ਲੱਭਾ ਹੈ।

ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਸੰਧ¹ ਸੁ ਕਰਾ।
ਯਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਜਰਾਸੰਧ ਧਰਾ।
ਨਿਜ ਭੁਜ ਬਲ ਬਲ¹ ਜੀਤੇ ਸਾਰੇ।
ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਪਤਿ ਭਯੋ ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥

¹ਜੋੜ।
¹ਥਾਂ।

ਇਤਿ ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਰੇ।
ਮਥੁਰਾ ਮੈਂ, ਗੋਕਲ ਜਾ ਪਰੇ¹।
ਹਤੀ ਪੂਤਨਾ¹ ਔਰ ਅਘਾਸੁਰ²।

¹ਪਲੇ।
¹ਪੂਤਨਾ ਮਾਰੀ। ਪੂਤਨਾ- ਬਲ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬਕਾਸੁਰ ਅਤੇ ਅਘਾਸੁਰ ਦੀ ਭੈਣ ਜੋ ਕੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰੀ ਹੋਈ ਦਾਈ ਬਣ ਕੇ ਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਗਈ ਸੀ। ²ਅਘ ਨਾਮ ਦਾ ਦੈਂਤ, ਇਹ ਵਕਾਸੁਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਤੇ ਕੰਸ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਤ੍ਰਿਣਾਵੰਤ¹ ਕੇਸੀ² ਸਕੁਟਾਸੁਰ³ ॥ ੧੮ ॥

¹ਇਕ ਦੈਂਤ ਜੋ ਕੰਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਇਹ ਵਾਉ-ਵਰੋਲਾ ਬਣ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਡਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ²ਇਕ ਦਾਨਵ ਜੋ ਕੰਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ³ਗੱਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇਕ ਦੈਂਤ, ਜੋ ਕੰਸ ਦਾ ਭੋਜਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। ¹ਇਕ ਮੁੱਕੀ-ਮਾਰ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਦੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਮਝਾਰਖਿਆ ਸੀ। ²ਕੰਸ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਹਿਲਵਾਨ। ³ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਮੁਸਟਕ ਮੱਲ¹ ਚੰਡੂਰ² ਬਿਦਾਰੇ³।

¹ਧਨੁੱਖ ਤੋੜ ਕੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਕੇ ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤੇ।

ਤੋਰਿ ਕੁਦੰਡ ਦੁਖੰਡ ਬਿਥਾਰੇ¹।
ਕੰਸ ਕੇਸ ਗਹਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਿਪਾਤਾ¹।

¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਰਾ ਸੰਧ ਕਾ ਹੁਤੋ ਜਮਾਤਾ¹ ॥ ੧੯ ॥

¹ਜਵਾਈ।

ਸੁਤਾ ਰੰਡਿ ਹੈ¹ ਪਿਤ ਢਿਗ ਗਈ।

¹ਪੁੱਤ੍ਰੀਰੰਡੀ ਹੋ ਕੇ।

ਅਤਿ ਦੁਖਜਾਰੀ ਰੋਦਤ ਭਈ।

ਜਰਾਸੰਧ ਕੁਪਕੈ¹ ਲੈ ਸੈਨਾ।

¹ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ।

ਹਤੋਂ ਹਰੀ ਹਲਧਰ¹ ਕਹਿ ਬੈਨਾ ॥ ੨੦ ॥

¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ।

ਮਥਰਾ ਘੇਰ ਕੀਨ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ।

ਭਟ ਬਿਅੰਤ ਪਹੁੰਚੇ ਜਮ ਧਾਮਾ।

ਜਰਾਸੰਧ ਜਿਤ ਗਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰੈ।

ਲਾਖਹੁੰ ਭਟਨ ਤਈਂ ਦਲ ਡਾਰੈ ॥ ੨੧ ॥

ਜੰਗ ਭਯਾਨਕ ਆਨਕ ਪਾਏ¹।

¹ਅਨੇਕਾਂ ਕੀਤੇ।

ਤਜਿ ਮਥਰਾ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਲਾਏ।

ਦੇਸ ਕਾਠੀਆਵਾਰ ਪਇਆਨੇ।

ਜਾਦਵ ਥੇ ਜਹਿੰ ਠਾਂ ਬਹੁ ਰਾਨੇ¹ ॥ ੨੨ ॥

¹ਰਾਜੇ।

ਸਾਂਭੀ ਨਿਜ ਪਿਤ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ।

ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਗੌਮਤੀ¹ ਜਾਨੀ।

¹ਗੌਮਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੁਆਰਾਵਤੀ ਸ਼ਹਿਰ।

ਜਰਾਸੰਧ ਸੈਂ ਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਰੇ।

ਲਰੇ, ਗਏ ਭਗ ਅੰਤੈ ਹਾਰੇ¹ ॥ ੨੩ ॥

¹(ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ) ਜਰਾਸੰਧ ਨਾਲ ਸਤਾਰਾਂ ਵਾਰ ਲੜੇ (ਪਰ) ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ।

ਬੇਟ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਤਬੈ ਬਸਾਈ।

ਬੀਚ ਸਮੁੰਦਰ ਓਟ ਤਕਾਈ।

ਪੁਨ ਪਾਂਡਵ ਪੁਰਿ ਹਸਤਨ ਮਾਂਹੋਂ।

ਰਾਜਸੂਯ ਜੱਗ¹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋਂ ॥ ੨੪ ॥

¹ਰਾਜਾ ਦੇ ਕਰਨ ਯੋਗ ਜੱਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀਰਾਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਅਧੀਨਰਾਜੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਤਬੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ।

ਜਗੜ ਕਰਨ ਜੇ ਤੁਮ ਦਿਢ ਚਹਾ।

ਤੋਂ ਤੁਮ ਮਾਗਧ ਦੇਸ ਨਰੇਸੈਂ।

ਜਰਾਸੰਧ ਜੋ ਬਲੀ ਬਿਸੇਸੈਂ ॥ ੨੫ ॥

ਪਹਿਲੇ ਤਿਹ ਜੀਤੋ ਕੈ ਮਾਰੋ।

ਨਹੀਂ ਤੁ ਦੈਹੈ ਜੱਗ ਬਿਗਾਰੋ।

ਸਨਮੁਖ ਜੰਗ ਕਰੇ ਨਹਿੰ ਹਾਰੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਤਿਸ ਕੋ ਛਲ ਕਰਿ ਮਾਰੈਂ ॥ ੨੬ ॥

ਅਰਜਨ ਭੀਮ ਤਈਂ ਲੈ ਸੰਗੇ।
ਬਨਿ ਬਨਾਵਟੀ ਦਿਜਵਰਾ ਚੰਗੇ।
ਭਿੱਛਕ ਹੋਇ ਅਏ ਤਿਹ ਦੁਾਰੇ।
ਦੁੰਦ ਜੁੱਧ ਮਾਂਗੜੇ ਸੁ ਵਿਚਾਰੇ ॥ ੨੭ ॥

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬ੍ਰਹਮਣ।
'ਮੰਗਤੇ ਬਣ ਕੇ।
'ਉਹ ਜੁੱਧ ਜੋ ਦੋ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤੀਜਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ
ਨ ਦੇਵੇ।

ਜਰਾਸੰਧ ਰਿਸ ਧਰਿ ਤਬਿ ਕਹਾ।
ਕਪਟੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਛਲੀ ਤੁਮ ਮਹਾਂ।
ਹਾਰਿ ਜੰਗ ਮੁਝ ਤੇ ਤੁਮ ਭਾਗੇ।
ਤੁਮ ਸੋਂ ਲਰਤਿ ਲਾਜ ਅਬਿ ਲਾਗੇ ॥ ੨੮ ॥

'ਖੁਸਰਾ।
'ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿੱਚ (ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ) ਚਤੁਰ ਹੈ।

ਅਰਜਨ ਏਹੁ ਕਲੀਵਾ ਕਹਾਯੋ।
ਬਾਨ ਬਿਦਯਾ ਨਿਪੁਨ ਮਹਾਯੋ।
ਪੈ ਬਲ ਨਹਿ ਮੋ ਸਮ ਇਸ ਮਾਹੀਂ।
ਲਘੂ ਬਲੀ ਸੋਂ ਹਮ ਨ ਲਰਾਹੀਂ ॥ ੨੯ ॥
ਮਮ ਏਕਲ ਸੋਂ ਕੈ ਤੁਮ ਤੀਨੋ।
ਲਰੋ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਰਿਸ ਪੀਨੋ।

'ਬੋੜੇ ਬਲ ਵਾਲੇ ਨਾਲ।

'ਭਾਰੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ।

ਕੈ ਇਹੁ ਭੀਮ ਏਕਲੋ ਲਰੈ।
ਔਰ ਨ ਮਮ ਆਗੇ ਕੋਊ ਅਰੈ ॥ ੩੦ ॥
ਦੁਹੂੰ ਲਰਨ ਕੀ ਭਈ ਤਯਾਰੀ।
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭੀਮ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਤ ਸਿਖਾਰੀ।
ਔਰ ਕਿਸੀ ਬਿਧਿ ਨਹਿ ਇਹੁ ਹਾਰੈ।
ਹੈ ਤਨ ਬੱਜ੍ਰ ਕਾ ਇਸ ਸਾਰੈ ॥ ੩੧ ॥
ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਦੋ ਖੰਡ ਜੋਰੇ।

'ਜਰਾ ਨਾਮਰਾਖਸ਼ਣੀ ਨੇ (ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ) ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਜੋੜੇ
ਹਨ।

'ਲੱਤ ਫੜ ਕੇ ਜੋਰ ਨਾਲ।

ਚੀਰ ਦੇਹੁ ਫਰਿ ਲਾਤ ਸਜੋਰੇ।
ਜਰਾਸੰਧ ਉਤ ਨਿਜ ਸੁਤ ਤਾਂਈ।
ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਦੀਨੋ ਮੁਦ ਪਾਈ ॥ ੩੨ ॥
ਕੇਸਨ ਕੋ ਬੰਧ ਜੂੜਾ ਪਗੀਆ।
ਪਹਿਰ ਜਾਂਘੀਆ ਲਰਨੇ ਲਗੀਆ।
ਬੀਚ ਅਖਾਰੇ ਦੋਊ ਭਿਰੈਂ।
ਗਜ ਮਹਖਨ ਸਾਂਢਨ ਜਜੋਂ ਢਿਰੈ ॥ ੩੩ ॥

'ਹਾਥੀਆਂ, ਮਹਿਆਂ ਤੇ ਸਾਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ (ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ) ਧਕਦੇ
ਹਨ।

ਕਬੀ ਭੀਮ ਕੋ ਭੂਪ ਧਕੇਲੈ।
ਕਬੀ ਭੀਮ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਠੇਲੈ।
ਮੁਸਟਨ ਕੇ ਪਰਿਹਾਰ¹ ਜੁ ਕਰੈਂ।
ਮਨੋ ਲੁਹਾਰ ਲੋਹ ਮਿਲਿ ਘਰੈਂ ॥ ੩੪ ॥
ਟਕਰੈਂ ਮੂੰਡਨਿ ਗਜੈਂ ਲਜਾਵੈਂ।

¹ਦਬਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
¹ਮੁੱਕੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰ।

¹ਸਿਰਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਜਜੋਂ ਰਿਸਿ ਗਰਜਾਵੈਂ।
ਪੇਖੈਂ ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਖਰੇ।
ਰਾਨੀਂ ਪਿਖੈਂ ਝਰੋਖਨਿ ਭਰੇ ॥ ੩੫ ॥

¹ਜੰਗ ਨੂੰ। (ਨਿਰੁਕਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ, ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਧਨ ਤੇ ਜਸ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੰਗ ਦਾ ਨਾਮ 'ਭਰ' ਹੈ।)

ਦੋਇ ਪਹਿਰ ਭਜਾਨਕ ਅਤਿ ਲਰੇ।
ਬਲ ਧਰਿ ਅੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਕਰੇ।
ਥਕਤ ਭਏ ਸੁਮ ਕਰਿ ਜੁਗਿ ਭਾਰਾ¹।

¹(ਜਦੋਂ) ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤਾ (ਸੁਮ) ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਏ, (ਸੁਮ- ਜਤਨ, ਕੋਸ਼ਸ)।

ਲਟਤਿ ਭੀਮ ਕੋ ਝਟਤ ਅਸ਼ਾਰਾ¹ ॥ ੩੬ ॥
ਦਯੋ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾਤਨ ਨਿਜ ਫਾਰੀ¹।
ਪੇਖਿ ਭੀਮ ਸਮਝੋ ਮਤਿ ਭਾਰੀ।
ਅਤਿ ਬਲ ਕੈ ਧਕੇਲ ਨ੍ਰਿਪਿ ਗੇਰਾ।
ਓਜ¹ ਸੰਭਾਰ ਸਕੋਪ ਬਧੇਰਾ ॥ ੩੭ ॥

¹ਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀਮ ਨੂੰ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ) ਝੱਟ ਇਸ਼ਾਰਾ (ਕੀਤਾ)।

¹ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾਤਣ ਪਾੜ ਦਿੱਤੀ।

ਏਕ ਲਾਤ ਪਗ ਤਰੇ ਦਬਾਈ।
ਖਿਚੀ ਦੁਤੀ ਉਪਰ ਬਲ ਲਾਈ।
ਚੀਰਿ ਫਰਦ ਦੋ ਕਰਿ ਧਰ ਡਾਰਜੋ¹।
ਜੈ ਜੈ ਸ਼ਬਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਚਾਰਜੋ ॥ ੩੮ ॥
ਜਰਾ ਸੰਧ ਕੇ ਸੁਤ ਸਹਿਦੇਵੈਂ¹।
ਜਾਨਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋ ਸਮਰਥ ਦੇਵੈਂ¹।
ਗਹੇ ਚਰਨ ਨਿਜ ਬੈਰ ਬਿਸਾਰਜੋ।
ਤੀਨਹੁੰ ਕੋ ਬਹੁਧਾ¹ ਸਿਤਕਾਰਜੋ ॥ ੩੯ ॥
ਪੁਨ ਜਬਿ ਕੌਰਵ ਪਾਂਡਵ ਲਰੇ।
ਭੈਰਵ¹ ਅਧਿਕ ਪਵਾਰੇ² ਪਰੇ।
ਸੋ ਹੂੰ ਅਰਜਨ ਦਿਸ ਤੈ ਲਰਾ।

¹ਬਲ।

¹ਚੀਰ ਕੇ ਦੋ ਫਾੜ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

¹ਸਹਦੇਵ ਨੇ।

¹ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਭਿਆਨਕ। ²ਜੰਗ।

ਬਹੁ ਅਰਿ ਮਾਰ ਆਪ ਥੋ ਮਰਾ ॥ ੪੦ ॥

ਪੁਨ ਪਟਨੇ ਆਪੁ ਸਸਿ¹ ਰਾਜਾ।

¹ਆਪੁ ਚੰਦ।

ਭਯੋ ਬਲੀ ਕੀਨੇ ਬਡ ਕਾਜਾ।

ਮੁਲਕ ਚੀਨ ਲੋ ਤਿਹ ਬਡ ਜੀਤੇ।

ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੀਨੋ ਰਾਜ ਅਭੀਤੇ¹ ॥ ੪੧ ॥

¹ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਪਟਨੇ ਕੀ ਗਾਥਾ ਗੁਰੂ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਦਈ ਸੁਨਾਇ।

ਢਾਕੇ ਮੈਂ ਜਜੋਂ ਗੁਰੂ ਗਏ,

ਕਥਾ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਸਾਇ¹ ॥ ੪੨ ॥

¹ਹੁਣ ਉਹ।

ਚੌਪਈ:

ਅਕਬਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਜਬਿ ਭਯੋ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਰਬ ਅਪਨਯੋ।

ਹੁਤੇ ਜੋਧ ਪੁਰ ਪਤਿ ਅਤਿ ਸੂਰਾ।

ਧੀਰ ਉਦਾਰ ਬੀਰ ਬਡ ਪੂਰਾ ॥ ੪੩ ॥

ਅਕਬਰ ਚਾਹਿ ਤਾਹਿ ਕਿਯ ਹਾਨੇ¹।

¹ਨਾਸ ਕਰਨਾ।

ਜਜੋਂ ਰਜਪੂਤ ਨ ਕੋਊ ਜਾਨੇ ॥ ੪੪ ॥

ਥਾ ਅਫਗਾਨ ਦੇਸ ਤਬਿ ਆਕੀ।

ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਛਡੀ ਨਾ ਬਾਕੀ¹।

¹ਤਿਸ ਅਫਗਾਨ ਦੇਸ ਦੀ (ਕੋਈ ਵੀ ਆਕੀ ਜਗ੍ਹਾ) ਬਾਕੀ ਨ ਛੱਡੀ।

ਕਾਠ ਮੂਠ ਤਲਵਾਰ ਗਹਾਈ¹।

¹(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ) ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਗਜਨੀ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰੇ ਤਾਈਂ ॥ ੪੫ ॥

ਯਾਰਕੰਦ, ਤ੍ਰਿਬਿਸਟਪ, ਜਾਈ¹।

¹ਯਾਰਕੰਦ (ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ) ਤਿੱਬਤ (ਦੇਸ਼ ਤੱਕ) ਜਾ ਕੇ।

ਨਿਜ ਦੋਹੀ¹ ਸਬਿ ਠੌਰ ਫਿਰਾਈ।

¹ਆਪਣੀ (ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ) ਢੰਡੋਰਾ, ਡੌਂਡੀ।

ਮਾਨ ਤਲਾਈ ਰਚੀ ਤਹਾਈ¹।

¹ਉਥੇ (ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਤੇ) ਮਾਨ ਤਲਾਈ ਬਣਾਈ।

ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਜੋ ਕਹਿਲਾਈ ॥ ੪੬ ॥

ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਦੇਸ ਜੀਤ ਵਹਿ ਆਯੋ।

ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਅਕਬਰ ਡਰੈ ਮਹਾਯੋ।

ਹੁਤੇ ਮਵਾਸ¹ ਦੇਸ ਆਸਾਮੂੰ।

¹ਆਕੀ।

ਤਿਸ ਦਿਸ ਉਸ ਕਾ ਲਾਯੋ ਲਾਮੂੰ॥ ੪੭ ॥	ਜੰਗ, ਲੜਾਈ।
ਥੇ ਉਮਰਾਵ ਜਿਤਕ ਤਬਿ ਸ਼ਾਹੀ।	
ਸਬਿ ਤੈ ਜ਼ਜਾਦੇ ਇੱਜ਼ਤ ਤਾਂਹੀ।	
ਬਡ ਸਿਤਕਾਰ ਬਡਾਈ ਕਥ ਕੈ॥	ਕਹਿ ਕੇ।
ਪਠਯੋ ਅਸਾਮ ਓਰ ਯੋਂ ਮਥ ਕੈ॥ ੪੮ ॥	ਇਉਂ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ।
ਲਰ ਕਰਿ ਇਹੁ ਨਹਿੰ ਕਿਸ ਤੇ ਹਾਰੈ।	
ਜਾਦੂ ਸੈਂ ਵਹਿ ਇਸ ਕੋ ਮਾਰੈਂ।	
ਜਾਇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਬਡ ਲਰਾ।	
ਦੇਸ ਅਸਾਮ ਅਧਿਕ ਸਰਾ ਕਰਾ॥ ੪੯ ॥	ਫਤਹ।
ਤਬਿ ਅਸਾਮ ਕੇ ਰਾਜੇ ਖਿਜ ਕੈ।	
ਜਾਦੂ ਕੀ ਪੁਤਲੀ ਸੁਠ ਭਿਜ ਕੈ॥	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਲੀ ਭੇਜ ਕੇ।
ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕੋ ਜਬਿ ਪਰਸਾ॥	ਛੋਹਿਆ।
ਜਾਦੂ ਚਲਯੋ ਤਾਂਹਿ ਪਰ ਸਰਸਾ॥ ੫੦ ॥	ਬਹੁਤਾ।
ਪਗਲਾ ਹੂੈ ਪਰਲੋਕ ਪਧਾਰਾ।	
ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਾਹੀ ਭਾਗਯੋ ਸਾਰਾ।	
ਪਤਸ਼ਾਹਿਨ ਕੀ ਬਡੀ ਅਨੀਤੀ॥	ਬੇਇਨਸਾਫੀ।
ਨਿਜ ਹੀ ਸੋਂ ਕਰਿ ਹੈਂ ਬਿਪ੍ਰੀਤੀ॥ ੫੧ ॥	ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਧੋਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਜਹਾਂਗੀਰ ਅਰ ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਨੈ।	
ਕਈ ਬਾਰ ਦੈ ਸੈਨ ਮਹਾਨੈ।	
ਬਡੇ ਬਡੇ ਉਮਰਾਵ ਬਹਾਦਰ।	
ਪਠੇ ਅਸਾਮ ਫਤੇ ਹਿਤ ਸਾਦਰ॥ ੫੨ ॥	ਆਦਰ ਨਾਲ।
ਪੈ ਵਹਿ ਹਾਰ ਹਾਰਿ ਸਬਿ ਆਏ।	
ਮੁਲਕ ਰਹਯੋ ਆਕੀ ਤਿਸ ਭਾਏ॥	ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਅਬਿ ਫਿਰ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕਾ ਨਾਤੀ॥	ਪੋਤਾ।
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਬਿ ਭਯੋ ਬਖਜਾਤੀ॥ ੫੩ ॥	ਪ੍ਰਗਟ।
ਸਬਿ ਰਜਪੂਤ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਮਾਨੈਂ।	
ਬੀਰ ਉਦਾਰ ਗੰਭੀਰ ਮਹਾਨੈਂ।	
ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੁਰੰਗਾ ਡਰਾ।	
ਮਨ ਸੈਂ ਪਾਪ ਥਾਪ ਉਨਿ ਧਰਾ॥ ੫੪ ॥	ਉਸ ਨੇ ਟਿਕਾਅਰਖਿਆ ਸੀ।
ਦੱਖਣ ਪਸਚਮ ਕੋ ਸੋ ਪਠਯੋ।	

ਜਾਇ ਜੰਗ ਇਨਿ ਐਸਾ ਥਟਜੋ।
 ਸਰ ਮੁਹਿੰਮ¹ ਬਹੁ ਕਰਿ ਘਰ ਆਯੋ।
 ਬਡੋ ਖਿਤਾਬ¹ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਪਾਯੋ ॥ ੫੫ ॥
 ਨੌਰੰਗ ਲਗਜੋ ਰਖਨ ਡਰ ਤਾਂ ਤੈ।
 ਸੋਚਤ ਰਹੇ ਹਤਨ ਕੀ ਘਾਤੈ¹।
 ਇਕ ਦਿਨ ਬੀੜਾ¹ ਬੀਚ ਕਚਹਿਰੀ।
 ਧਰ ਕਰਿ ਨੌਰੰਗ ਭਾਖਜੋ ਲਹਰੀ¹ ॥ ੫੬ ॥
 ਮੁਲਕ ਅਸਾਮ ਉਪਰ ਜੋ ਚਾਵੈ।
 ਬੀੜਾ¹, ਸੋ ਮਨਸਬ² ਬਡ ਪਾਵੈ।
 ਔਰ ਕਿਸੀ ਤਬਿ ਕਰਜੋ ਨ ਜੇਰਾ¹।
 ਸਬਿ ਨੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਿਸ ਹੇਰਾ ॥ ੫੭ ॥
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਜੋ।
 ਸਭਾ ਵੀਚ ਸਮ ਕੇਹਰ ਬੁੱਕਜੋ¹।
 ਨੌਰੰਗ ਬਡ ਸਿਤਕਾਰ ਕਰੈ ਕੈ।
 ਤੋਫੇ ਮੁਲਕ ਇੱਜ਼ਤ ਬਡ ਦੈ ਕੈ ॥ ੫੮ ॥
 ਲਸ਼ਕਰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸੰਗ ਕੀਨੋ।
 ਮੁਲਕ ਅਸਾਮ ਓਰ ਪਠ ਦੀਨੋ।
 ਔਰੰਗ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਵਿਚਰ ਹੈ।
 ਕੇਹਰ ਛੋਰਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਪਰ ਹੈ ॥ ੫੯ ॥
 ਇਕ ਤੋ ਦੁਹੂੰ ਵੀਚ ਤੈ ਮਰ ਹੈ।
 ਮੋਦਕ¹ ਦੁਹੂੰ ਹਾਥ ਮਮ ਵਰ² ਹੈ।
 ਜੀਤੈ ਮੁਲਕ ਹਾਥ ਮਮ ਐਹੈ।
 ਭਾਗੈ ਰਾਜ ਛੀਨ ਇਸ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੬੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦਿੱਲੀ ਤੈ ਚਢਿ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ,
 ਲਸ਼ਕਰ ਆਗੇ ਤੋਰਿ।
 ਗਯੋ ਜੋਧ ਪੁਰ ਧਾਮ ਨਿਜ,
 ਮਿਲਨੇ ਹੇਤ ਬਹੋਰ ॥ ੬੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੁਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਜੇਤੇ।

¹ਕੀਤਾ।
¹ਜੰਗ ਫਤਹ।
¹ਪਦਵੀ।
¹ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ।
¹ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਪਾਨਾਂ ਦਾ ਬੀੜਾ।
¹ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ।
¹ਬੀੜਾ ਚੁੱਕੇਗਾ। ²ਅਹੁਦਾ, ਦਰਜਾ, ਪਦਵੀ।
¹ਹੌਸਲਾ, ਦਲੇਰੀ।
¹ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗੱਜਿਆ।
¹ਲੱਡੂ। ²ਚੰਗੇ।

ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਜਾਵਨ ਚਹੈਂ ਨ ਤੇਤੇ।

ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਮਾਤਾ ਬਹੁ ਰੋਈ।

ਰਾਣੀ ਸਬਿ ਸੋਕਾਤ੍ਰੁ¹ ਹੋਈ ॥ ੬੨ ॥

¹ਸੋਕ ਨਾਲ ਦੁਖੀ।

ਕਹੈਂ ਸਭੈ ਤੁਮ ਭਲਾ ਨ ਕੀਨਾ।

ਬਿਨ ਸਮਝੇ ਬੀੜਾ ਚੁਕ ਲੀਨਾ।

ਤੁਮਰੇ ਦਾਦੇ ਮੁਲਕ ਖਰਾਬੁ।

ਕੀਨੇ ਸਰ¹ ਬਹੁ ਜਾਇ ਸ਼ਿਤਾਬੁ² ॥ ੬੩ ॥

¹ਫਤਹ। ²ਛੇਤੀ।

ਜਾਦੂਗਰ ਇਹੁ ਦੇਸ ਬਿਸੇਸੁ।

ਦੁਸ਼ਟ ਮਹਾਂ ਨਰ ਨਾਰਿ ਅਸੇਸੁ¹।

¹ਸਾਰੇ।

ਕਰਿ ਜਾਦੂ ਜਿਮ ਉਸ ਕੇ ਮਾਰਾ।

ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਪਰ ਭੀ ਹੈ ਵਾਰਾ ॥ ੬੪ ॥

ਅਬਿ ਭੀ ਕਰੋ ਬਹਾਨਾ ਕੋਊ।

ਨੌਰੰਗ ਪਾਪੀ ਮਾਨੈ ਜੋਊ।

ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮੈਂ ਰਹੋ।

ਸੁਖ ਸੋਂ ਜੀਵੋ ਬਹੁਤ ਨ ਚਹੋ¹ ॥ ੬੫ ॥

¹ਬਹੁਤੀ (ਵਡਿਆਈ) ਨ ਚਾਹੋ। (ਅ) ਬਹੁਤ ਨ ਚਹੋ-
ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ।

ਜੇ ਤੁਮ ਸਿਰਰ¹ ਨਹੀਂ ਨਿਜ ਤਜਿਹੋ।

¹ਹੱਠ।

ਮੁਲਕ ਅਸਾਮ ਕਾਮਰੂ ਭਜਿਹੋ¹।

¹ਜਾਉਗੇ।

ਤੋਂ ਲੈ ਜੈਹੋ ਮਦਦਗਾਰੀ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਵਲੀ ਕੋਊ ਭਾਰੀ ॥ ੬੬ ॥

ਭੂਪ ਦਲੇਰੀ ਧੀਰਜ ਸਬਿ ਕੋ।

ਦੈ ਕਰਿ, ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਉਤ ਜਬਿ ਕੋ।

ਜੈ ਪੁਰ ਪਤਿ ਆਦਿਕ ਨ੍ਰਿਪ ਜੇਤੇ।

ਮਿਲਨੇ ਅਏ ਤਾਂਹਿ ਤਬਿ ਤੇਤੇ ॥ ੬੭ ॥

ਸਬਿ ਹੀ ਥੇ ਬ੍ਰਿਧ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੇਈ¹।

¹ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ (ਪੁਰਾਣੇ) ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਨ।

ਬੂਝੈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਇਮ ਤੇਈ¹।

¹ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ।

ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਪਰ ਜੋ ਗਯੋ।

ਕੈ ਮਰਜੋ ਕੈ ਹਾਰ ਸੁ ਅਯੋ ॥ ੬੮ ॥

ਏਹੁ ਸਬੱਬ ਸਾਚ ਸਬਿਰਰੋ¹।

¹ਸਾਰੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ ਹਰੋ¹।

¹ਦੂਰ ਕਰੋ।

ਤਬਿ ਸਬਿ ਭੇਤ ਦਨਾਵਨ¹ ਕਹਾ।
 ਦੇਸ ਉਸੀ ਮੈਂ ਜਾਦੂ ਮਹਾਂ ॥ ੬੯ ॥
 ਮੋਹਨ¹ ਤਾਪਨ² ਹਤਨ³ ਉਚਾਟਨ¹।
 ਨਾਰੀ ਨਰ ਕਰਿ ਹੈਂ ਬਹੁ ਥਾਟਨ¹।
 ਅਰ ਜੋ ਤਹਾਂ ਕੁਮੱਖਯਾ ਦੇਵੀ¹।
 ਨ੍ਰਿਪ ਵਹਾਂ ਕੇ ਰਾਖੀ ਸੇਵੀ¹ ॥ ੭੦ ॥
 ਜੋਗਨਿ ਭੈਰਵ ਭੂਤ ਖਵੀਸੈ¹।
 ਪ੍ਰੇਰਤ ਦੇਵੀ ਬਿਸ੍ਵੈ ਬੀਸੈ¹।
 ਸੋ ਡਰਾਇ ਕਰਿ ਸੈਨ ਭਗੈ ਹੈ।
 ਯਾਂ ਤੇ ਸੋ ਨਹਿ ਜੀਤੇ ਜੈਹੈ ॥ ੭੧ ॥
 ਕਾਜੀ ਹਾਜੀ ਮੁੱਲਾਂ ਪੀਰੂ।
 ਜੰਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੰਤ੍ਰੀ ਧੀਰੂ।
 ਸਿੱਧ ਫਕੀਰ ਨਾਥ ਹੈਂ ਜੇਤੇ।
 ਕਰਿ ਉਪਾਇ ਹਾਰੇ ਸਬਿ ਤੇਤੇ ॥ ੭੨ ॥
 ਇਹ ਸੁਨਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਮਨ ਮੈਂ ਗੁਨਿ ਕੈ¹।
 ਧੁਨ ਕੈ ਸਿਰ ਸੰਸੇ ਬਹੁ ਧੁਨ ਕੈ¹।
 ਬੂਝਯੋ ਬਨਤ ਉਪਾਵ ਭਿ ਕੋ ਹੈ।
 ਜਾ ਤੇ ਜੀਤ ਹਮਾਰੀ ਹੋਹੈ ॥ ੭੩ ॥
 ਤਬਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨੈ¹।
 ਕਹਯੋ ਸੁਨੋ ਭੂਪਤਿ ਧਰਿ ਧਯਾਨੈ।
 ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਜੋ ਹੈ।
 ਅਬਿ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਅਜਮਤ ਯੁਤ ਸੋ ਹੈ ॥ ੭੪ ॥
 ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੁ ਹਮੈਂ ਨਿਹਾਰੇ।
 ਜਿਨ ਕੇ ਪਰਚੇ¹ ਬਿਦਤ ਅਪਾਰੇ।
 ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੋ ਉਨਿ ਬਸ ਕੀਨੋ।
 ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖਾਈ ਬਹੁਧਾ ਪੀਨੋ ॥ ੭੫ ॥

¹ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ।
¹ਮੋਹਤ ਕਰ ਲੈਣਾ। ²ਤਪਾਉਣਾ। ³ਮਾਰ ਦੇਣਾ। ¹ਮਨ ਦਾ ਉਚਾਟ (ਉਖੜਿਆਂ) ਰਹਿਣਾ।
¹ਬਹੁਤ ਬਨਾਵਟਾਂ ਭਾਵ ਟੂਣੇ ਟਾਮਣ।
¹ਸੁੰਦਰ ਨੇੜਾਂ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਯੋਨੀ ਪੀਠ ਕਾਮਾਖਯਾ, ਕਾਮ ਰੂਪ (ਅਸਾਮ) ਵਿੱਚ ਗੋਹਾਟੀ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਨੀਲਾਚਲ (ਪਰਬਤ) ਉੱਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਤੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਤੀ ਦੀ ਯੋਨੀ (ਭਗ) ਪੂਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
¹ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ (ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ) ਰੱਖੀ ਹੈ।
¹ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ (ਦੇਉਆਂ ਨੂੰ)।
¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।
¹ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਸੰਸਾ ਕਰਕੇ।
¹ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ।
¹ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ।
¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਰਾਮਾਤ।

ਬਾਵਨ ਰਾਜੇ ¹ ਉਨੈ ਛੁਡਾਏ।	¹ (ਉਮਰ ਕੈਦੀ) ਬਵੰਜਾਰਾਜੇ।
ਕਿਲੇ ਗ੍ਰਾਲੀਏਰ ਮੈਂ ਜਾਏ।	
ਨੌਰੰਗ ਗੁਰੂ ਹਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੁਲਾਯੋ।	
ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਤੈ ਮੈਂਹੂੰ ਲਜਾਯੋ ॥ ੭੬ ॥	
ਜਬੈ ਗਾਮ ਪੰਜੋਖਰੇ ¹ ਆਏ।	¹ ਪੰਜੋਖਰੇ ਪਿੰਡ।
ਕਰਜੋ ਬਿਬਾਦ ਦੂਜਨ ਬਹੁ ਭਾਏ ¹ ।	¹ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।
ਜਢ ਕਹਾਰ ¹ ਸਿਰ ਛਰੀ ਧਰੈ ਕੈ।	¹ ਮੂਰਖ ਮਹਿਰੇ ਦੇ।
ਨਿਗਮਾਗਮ ¹ ਸੁਨਵਾਏ ਤੈ ਕੈ ² ॥ ੭੭ ॥	¹ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ² ਤਿਸ ਕੋਲੋਂ।
ਮਹਾਂ ਮਰੀ ¹ ਦਿੱਲੀ ਜਬਿ ਪਰੀ।	¹ ਹੈਜ਼ੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ।
ਹਮਰੇ ਦੇਖਤ ਸੋ ਪਰਹਰੀ ¹ ।	¹ ਦੂਰ ਕੀਤੀ।
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਿਹਾਰੇ।	
ਦੂਰ ਭਏ ਤਿਨ ਕੇ ਦੁਖ ਸਾਰੇ ॥ ੭੮ ॥	
ਹਮਰੇ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਰਣਵਾਸੈ ¹ ।	¹ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ।
ਪਰਖੀ ਅਜਮਤ ਸਬਿ ਨੇ ਤਾਸੈ ¹ ।	¹ ਤਿਨਾਂ ਪਾਸੋਂ।
ਉਨ ਹੀ ਕੇ ਬਰ ਤੈ ਸੁਤ ਹੋਯੋ।	
ਜੈ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਘਰ ਹਮ ਜੋਯੋ ¹ ॥ ੭੯ ॥	¹ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।
ਨੌਰੰਗ ਕੋ ਨੌਰੰਗ ¹ ਦਿਖਾਯੋ।	¹ (ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ) ਨਵਾਂਰੰਗ।
ਤਨ ਛੋਰਜੋ ਯੁਤ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਾਯੋ ¹ ।	¹ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ।
ਅਬਿ ਉਸ ਗਾਦੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਦਰ ¹ ।	¹ ਅਸਚਰਜ, ਅਣੋਖਾ।
ਅਹੇ ਬਲੀ ਬਡ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ॥ ੮੦ ॥	
ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਧੀਰ ਕਰਮਾਤੀ।	
ਉਨਿ ਸਮ ਔਰ ਨ ਕੋ ਬਖਯਾਤੀ।	
ਸੋ ਅਬਿ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ਪਧਾਰੇ।	
ਭਰਤਿ ¹ ਮਨੋਰਥ ਦਾਸਨ ਸਾਰੇ ॥ ੮੧ ॥	¹ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਉਨਿ ਕੋ ਮਿਲੋ ਜਹਾਂ ਵਹਿ ਹੋਈ।	
ਸੰਗ ਲੇਹੁ ਬਹੁ ਕਰਿ ਅਰਜੋਈ।	
ਜੇ ਵਹਿ ਮਦਦ ਤੁਮਰੀ ਕੈ ਹੈ ¹ ।	¹ ਕਰਨਗੇ।
ਨਿਸਚੇ ਧਰੋ ਫਤੇ ਤੁਮ ਪੈ ਹੈ ॥ ੮੨ ॥	
ਜਿਤਕ ਸੁਰਾਸੁਰ ¹ ਤੈ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ ² ।	¹ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੈਂਤ। ² ਤਿਨਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ।

ਆਨ¹ ਮਾਨ ਹੈਂ ਸਬਿ ਤਿਨਿ ਚਾਹੀ²।
 ਰਾਮਰਾਇ ਜੋ ਦਿਲੀ ਮੈਂ ਹੈ।
 ਅਜਮਤ ਅਨਿਕ ਦਿਖਾਇ ਰਿਝੈ ਹੈ ॥ ੮੩ ॥
 ਉਸੀ ਸਿੰਧੁ ਅਜਮਤ ਤੈ ਕਤਰਾ।
 ਸੋ ਲੋ ਭਯੋ ਸਿੱਧ ਬਡ ਚਤੁਰਾ।
 ਇਹੁ ਗਾਥਾ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਮੁਦ ਹੈ ਕੈ।
 ਚਲਯੋ ਦਿਸਾ ਪੂਰਬ ਹਿਤ ਜੈ ਕੈ¹ ॥ ੮੪ ॥
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਨਿਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਠਾਏ¹।
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਖੋਜਹੁ ਜਾਏ।
 ਪਟਨੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰੈਂ ਵਹਿ ਆਈ।
 ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਬਹੁ ਭੇਟ ਚਢਾਈ ॥ ੮੫ ॥
 ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਉਨਿ ਸਾਰ¹ ਪੁਚਾਈ।
 ਸਹਿ ਲਸਕਰ ਸੋ ਅਯੋ ਤਹਾਂਈ।
 ਤਟ ਗੰਗਾ ਲਸਕਰ ਉਤਰਾਯੋ।
 ਆਪ ਨਗਨ ਪਗ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਯੋ ॥ ੮੬ ॥
 ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ¹ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਗਹੇ।
 ਹੈ ਅਤਿ ਦੀਨ ਨੈਨ ਜਲ ਬਹੇ।
 ਗਦ ਗਦ ਗਰਾ¹ ਗਿਰਾ² ਨਹਿ ਆਵੈ।
 ਬਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰੁ ਪਗ ਸਿਰ ਲਾਵੈ ॥ ੮੭ ॥
 ਗਜਾਰਾਂ ਸੌ ਸ਼ਰਫੀ¹ ਬਹੁ ਮੇਵਾ।
 ਧਰੀ ਭੇਟ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਏਵਾ।
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਐਸ ਉਚਾਰਾ।
 ਦਾਸ ਪਰਯੋ ਰਾਵਰ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ੮੮ ॥
 ਮਹਾਂ ਕਸ਼ਟ ਤੈ ਮੋਹਿ ਉਬਾਰੋ¹।
 ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਦ ਸੰਭਾਰੋ¹।
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਨਿਜ ਕਰ ਸੋਂ ਨਾਥਾ।
 ਹਾਥ ਗਹੋ ਮੁਹਿ ਕਰੋ ਸਨਾਥਾ¹ ॥ ੮੯ ॥
 ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਪਾਪੀ ਤੁਰਕੇਸੈਂ।
 ਦਈ ਮੁਹਿੰਮ¹ ਕਾਮਰੂ ਦੇਸੈਂ।

¹ਆਗਿਆ। (ਅ) ਅਧੀਨਗੀ, ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ। ²ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ।

¹ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ। (ਅ) ਜਿੱਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

¹ਛੇਤੀ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਭੇਜੇ।

¹ਖਬਰ।

¹ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

¹ਕੰਠਰੁਕ ਗਿਆ। ²ਬਾਣੀ, ਬੋਲ।

¹ਮੁਹਰਾਂ।

¹ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਉ।

¹ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਸਹਾਇਕ (ਇਹ) ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਚੇਤੇ ਕਰੋ।

¹ਹੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਲਕ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਲਵੋ।

¹ਲੜਾਈ।

ਤਹਾਂ ਪਿਤਾਮਾ¹ ਮੇਰੇ ਹੱਤਾ²।

¹ਦਾਦਾ। ²ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਾਦੂਗਰ ਸੇ ਦੇਸ ਕੁਪੱਤਾ ॥ ੯੦ ॥

ਰਾਵਰ ਰਵਿ¹ ਜਬਿ ਤਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸੈਂ।

¹ਆਪ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

ਤਮ¹ ਜਾਦੂ ਛਲ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਸੈ।

¹ਅਨੁਰਾ।

ਆਸ੍ਰਿਤ ਕਰਿ¹ ਨਿਜ ਚਰਨ ਜਹਾਜੈ।

¹ਆਸਰਾ ਦੇ ਕੇ।

ਤਾਰਹੁ ਰਣ ਸਾਗਰ ਰਖਿ ਲਾਜੈ ॥ ੯੧ ॥

ਤੁਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਗਨੀ ਬਲ ਪੈਹੋਂ।

ਭੈ ਜਾਡਾ ਅਰਿ ਗਨ ਬਨ ਦੈਹੋਂ¹।

¹ਭੈ ਦਾ ਪਾਲਾ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਰੂਪ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿਆਂਗਾ।

ਸਰਨ ਪਰੇ ਕੇ ਭਵੇ¹ ਸਹਾਈ।

¹ਹੋਵੇ।

ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਤੈ ਲੈਹੁ ਬਚਾਈ ॥ ੯੨ ॥

ਮੈਂ ਰਾਵਰ ਕੇ ਹੂੰ ਕਰਿ ਸੰਗੈ।

ਲੈ ਬਲ ਹਰਿਹੋਂ¹ ਅਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗੈ।

¹ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ।

ਬਾਵਨ ਰਾਜੇ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ।

ਛੁਡਵਾਏ ਕਿਯ ਬਡ ਉਪਕਾਰੇ ॥ ੯੩ ॥

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਘਰ ਪਰਉਪਕਾਰੀ।

ਸੁਨਿ ਜਸ ਸਰਨ ਗਹੀ ਮੈ ਥਾਰੀ¹।

¹ਤੁਹਾਡੀ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਧੀਰਜ ਦੀਨੋ ਤਬਿ ਹੀ।

ਕਹਯੋ ਸਿਦਕ ਤੈ ਪੱਯਤ ਸਬ ਹੀ ॥ ੯੪ ॥

ਗੁਰੁ ਸੰਤਨ ਕੇ ਸਮੁਖ ਜੁਰੈ ਹੈਂ।

ਅਗਮ¹ ਸਬੈ ਤਿਹ ਸੁਗਮ² ਬਨੈ ਹੈਂ।

¹ਅੱਖੇ (ਕੰਮ)। ²ਸੁਖਾਲੇ।

ਜਗ ਮਹਿ ਅਸ ਕਾਰਜ ਨਹਿ ਕੋਈ।

ਗੁਰੁ ਘਰ ਤੈ ਨ ਸਰੈ ਹੈ ਜੋਈ¹ ॥ ੯੫ ॥

¹ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਾ ਨ ਹੋਵੇ।

ਮਨ ਨਿਸਚੈ ਧਰਿ ਚਿੰਤ ਨਿਵਾਰੇ।

ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ¹ ਬਿਜੈ ਨਿਹਾਰੇ²।

¹ਆਸਾਮ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਭੂਟਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਉੱਪਰ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ।
²ਜਿੱਤਿਆ ਹੀ ਦੇਖੋ।

ਅਬੈ ਤਿਹਾਵਲ¹ ਬਹੁ ਬਨਵੈ ਕੈ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਬਰਤਵਾਵੇ ਸਬ ਕੇ ਸਮ ਜੈ ਕੈ¹ ॥ ੯੬ ॥

¹ਜਾ ਕੇ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਵਰਤਾਉ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਮੁਦ ਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਾ।

ਭਵੈ ਜੀਤ ਮੈਂ ਨਿਸਚਾ ਲਹਾ।

ਰਾਵਰ ਬਰ ਅਮੋਘ ਸਰਰਘੁਬਰ¹।
ਟਰੈਂ ਸੂਰ ਸਸਿ¹ ਟਰੈ ਨ ਇਹੁ ਭਰ² ॥ ੯੭ ॥

ਸੁਰਤਰੁ ਸਾਖ ਅਮੈ ਅਧਿਕਾਈ¹।

ਕਹੋ ਏਕ ਬਿਰ ਚਲੈਂ ਸੰਗਾਈ।
ਗੁਰਿ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਭਰਿ ਚਖੁ ਲਾਜਾ¹।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਹੈਂ ਤੁਵ ਕਾਜਾ ॥ ੯੮ ॥

ਹਮ ਤੇ ਹੈਂ ਪਹਲੇ ਹੀ ਤਜਾਰੇ।
ਜਾਵਨ ਹਿਤ ਉਸ ਦੇਸ ਮਝਾਰੇ।
ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੇ ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਜੋ ਤਹਾਂ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਹਮੈਂ ਉਡੀਕਤਿ ਮਹਾਂ ॥ ੯੯ ॥

ਸੁਨਿ ਭੂਪਤਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਗਯੋ।
ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਤਨ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁ ਅਯੋ¹।
ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਬਹੁਤੈ ਕਰਵਾਯੋ।
ਸੰਗਤ ਸੈਨ¹ ਸਬਿਨਿ ਬਰਤਵਾਯੋ ॥ ੧੦੦ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਦ ਪਾਹੁਲ¹ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਕੈ।
ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਜੋਗ ਸ੍ਰੇਯ ਕੈ¹।
ਪੁਨ ਨ੍ਰਿਪ ਤੋਪਨ ਸਲਕ¹ ਕਰਾਈ।
ਕੀਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਢੀ ਮਹਾਈ ॥ ੧੦੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

*ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗ ਗੁਰੁ,

ਜੈਂਹ ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ।
ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਤੈ ਅਏ,
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸਿੱਖ ਬਿਸੇਸ ॥ ੧੦੨ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਬਿ ਭੇਟ ਦੈ,
ਬਿਨਤੀ ਬਹੁ ਕਰਹੀਂ।

¹ਆਪ ਦਾ ਵਰਰਾਮਚੰਦਰ ਦੇ ਅਚੁੱਕ ਤੀਰਾਂ (ਵਰਗਾ ਹੈ)।
²ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ। ^੨ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਤੁਹਾਡਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ) ਇਹ (ਬਚਨ) ਨਹੀਂ ਟਲੇਗਾ।
¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਦੀ ਟਾਹਣੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ (ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਬਚਨ)।

¹ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਜਾ ਭਰ ਕੇ।

¹ਜਾਣੋ ਉਸ ਦੇ ਮੁਰਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਆ ਗਏ।

¹ਫੌਜ ਨੂੰ।

¹ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ।

¹ਸਫਲਾ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ।

*ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਤੇ ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ੀਘਰ ਗੁਰੂ ਫਿਰ ਆਈਓ,
ਹਮ ਪਿਖਿ ਭਵਾ ਤਰਹੀਂ।

ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।

ਗੁਰੂ ਜਥੋਚਿਤਾ ਧੀਰ ਦੈ,
ਸਬਿ ਕੋ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰੈਂ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਯੋਗ ਸੀ।

ਕਹੈਂ ਆਇ ਹੈਂ ਹਮ ਪੁਨਾ,
ਕਰਿ ਸੈਲ ਬਧੇਰੈਂ ॥ ੧੦੩ ॥

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜਹਿ ਜਹਿ ਗਏ,
ਜਨ ਸਿੱਖ ਬਨਾਏ।

ਨਹਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਗ ਸਕੇ ਸੋ,
ਚਹਿ ਗੁਰੂ ਦਰਸਾਏ।

ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ।

ਬ੍ਰਿਧਾ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਨੀ ਘਨੇ,
ਗੁਰੂ ਭਗਤ ਪ੍ਰੇਮੀ।

ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਅਤੀ ਸੋ,
ਧਰਿ ਧਯਾਨ ਸਨੇਮੀ ॥ ੧੦੪ ॥

ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਚਿ ਬਿਬਿਧ ਵਥਾ ਰਖੀ ਹੈਂ,
ਹਿਤ ਭੇਟਾ ਦੈਨੇ।

ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ।

ਕਰਤਿ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਕੋ,
ਕਬਿ ਨਿਰਖੈਂ ਨੈਨੇ।

ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਾਂਗੇ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ ਨੈ ਪੁਨਾ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਭਾਖਾ।

ਹਮ ਸਮ ਸਬਿ ਕੀ ਚਹਿਤ ਹੈਂ,
ਭਰਨੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੧੦੫ ॥

ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ।

ਪੈ ਇਕ ਹਮ ਸਬਿ ਪਰ ਕਰੋ,
ਉਪਕਾਰ ਬਡੇਰਾ।

ਮਾਤਾ ਯੁਤ ਈਹਾਂ ਰਹੇ,
ਰਾਵਰ ਸਬਿ ਡੇਰਾ।

ਏਸ ਆਸ ਵਸ ਹਮ ਜੀਐਂ,
ਅਰ ਸੇਵ ਕਮੈ ਹੈਂ।

ਸਮਝਿ ਭਵਿੱਖਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਭਾਖਯੋ ਇਮਿ ਹੂ ਹੈ ॥ ੧੦੬ ॥

ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ।

ਸੁਨਿ ਧੀਰਜ ਮੁਦ ਸਬਿ ਭਏ,
ਪੁਨ ਮਾਤਾ ਆਈ।

ਕਹਯੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਬਿ ਲੋ ਕਬੀ,
ਨਹਿੰ ਮੈਂ ਬਿਲਗਾਈ।

ਮੈਂ ਵਿਛੜੀ ਨਹੀਂ।

ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਤੁਹਿ ਜੀਵਹੋਂ,
ਸੁਖ ਲੈਹੋਂ ਭੂਰੀ।

ਬਹੁਤੇ।

ਅਬਿ ਈਹਾਂ ਮੁਹਿ ਛੋਡਿ ਕੈ,
ਜਾਨੋ ਚਹਿੰ ਦੂਰੀ ॥੧੦੭॥

ਦਿਨ ਹਮਰੇ ਕਿਮ ਕਟੇਂਗੇ,
ਤੁਮ ਕਬਿ ਲੋ ਐਹੈਂ।

ਆਉਗੇ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਜੀ,
ਹਮ ਚਿਰ ਨ ਲਗੈਹੈਂ।

ਅਰੁ ਸੁਖ ਸੋਂ ਦਿਨ ਕਟੇਂਗੇ,
ਤੁਮਰੇ ਸਬਿ ਮਾਨੋ।

ਸਿੱਖ ਉਡੀਕਤਿ ਬਹੁ ਮੁਝੈ,
ਤਹਿੰ ਪਰ ਹੈ ਜਾਨੋ ॥੧੦੮॥

ਪੁਨਾ ਨਿਸਾ ਮੈਂ ਜਬਿ ਗੁਰੂ,
ਪੌਢੇ ਪ੍ਰਯੰਕੈ।

ਪਲੰਗ ਉਪਰ ਬਿਰਾਜੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕਰਤਿ ਭੀ,
ਪਗ ਸੇਵ ਨਿਸੰਕੈ।

ਲਰਜ ਗਰਜ ਯੁਤ ਅਰਜ ਯੋਂ,
ਤਬਿ ਉਨੈਂ ਬਖਾਨੀ।

ਕੰਬ ਕੇ ਇੱਛਾ ਸਹਿਤ।

ਕੀਨੋ ਆਪ ਸੰਕਲਪ ਜੋ,
ਦਾਸਨਿ ਸੁਖ ਦਾਨੀ ॥੧੦੯॥

ਰਾਵਰ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਖੇ,
ਜੋ ਸੁਖ ਹੈ ਮੋਹੀ।

ਤੀਨ ਲੋਕ ਕੀ ਬਿਭੋ ਤੈਂ।
ਸੋ ਨਹਿ, ਤੁਵ ਦੋਹੀ।

ਬਿਭੂਤੀ (ਸਮੱਗ੍ਰੀ) ਨਾਲ।

ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਪੁਕਾਰ ਹੈ।

ਤੀਰਥਨ ਕੋ ਤੀਰਥ ਕਰੈਂ,
ਪਗ ਪੰਕਜ ਥਾਰੇ।

ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ।

ਧੇਨ ਕਾਮ¹ ਮਨਿ² ਸੁਰਤਰੂ³,

¹ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਮਧੇਨ ਨਾਮ ਦੀ ਗਉ।
²ਚਿਤਵਣੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੰਤਾ ਮਣੀ। ³ਕਲਪਣਾ
ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਿੱਛ, (ਅ) ਕਲਪ ਨਾਮ
ਦਾ ਬ੍ਰਿੱਛ।

ਹਮ ਇਨਿ ਪਰ ਵਾਰੇ ॥ ੧੧੦ ॥

ਚਰਨ ਧਰਨ¹ ਚਹਿਹੋ ਜਹਾਂ,

¹ਰੱਖਣਾ।

ਵਹਿ ਧਰਨਿ¹ ਸੁਭਾਗੀ।

¹ਧਰਤੀ।

ਮਮ ਕਿਮ ਜੀਵਨ ਹੋਇਗੋ,

ਤੁਮ ਚਲੇ ਤਿਆਗੀ।

ਰਾਂਕਾ ਪਤਿ¹ ਕੇ ਬਿਨ ਪਿਖੇ,

¹ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ।

ਜਜੋਂ ਕੁਮਦਿ¹ ਚਕੋਰੀ।

¹ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਿੜਨ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲ ਦਾ ਬੂਟਾ, ਕਮੀ।

ਕੋਕ¹ ਕੌਲ ਬਿਨਰਵਿ² ਪਿਖੇ,

¹ਚਕਵਾ। ²ਸੂਰਜ।

ਸੋ ਗਤਿ ਰਹਿ ਮੋਰੀ ॥ ੧੧੧ ॥

ਧੀਰ ਦਿਲਾਸਾ ਬਹੁ ਦਯੋ,

ਗੁਰੁ ਇਮ ਸੁਨ ਕਰਿ ਕੈ।

ਤੋ ਭੀ ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਜਾਤ ਤੈ¹,

¹ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਨੇੜਾਂ ਤੋਂ।

ਜਲ ਜਾਤਿ ਨਿਹਰ ਕੈ¹।

¹ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖ ਕੇ।

ਕਹਜੋ ਸਭਾਗੀ ਉਨਮਨੀ¹

¹ਉਦਾਸ।

ਤੂੰ ਕਜੋਂ ਮਨ ਮੈਂਹੈ¹।

¹ਮਨ ਵਿੱਚ।

ਮਮ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਜੁ ਹੈ ਕਹਜੋ,

ਸੋ ਅਬਿ ਸਫਲੈ ਹੈ¹ ॥ ੧੧੨ ॥

¹ਹੁਣ ਸਫਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਵਿ ਸਮ ਸੁਤ ਤੁਮਰੇ ਭਵੈ¹,

¹ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੁਹਿ ਜਗ ਬਿਦਤੈ ਹੈ¹।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ।

ਕਰੈ ਉਜਯਾਰੀ¹ ਗੁਰੁ ਕੁਲੈਂ,

¹ਚਮਕਾਵੇਗਾ।

ਦਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਝੁਕੈ ਹੈ¹।

¹(ਆਪਣੇ) ਬੁਹੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਝੁਕਾਵੇਗਾ।

ਹਮ ਭੀ ਸਿੱਖਨਿ ਕਾਮਨਾ,

ਪੂਰਨ ਕਰਿ ਐਹੈਂ।

ਰਹੋ ਇਹਾਂ ਸੁਖ ਸੋਂ,

ਭਵੈ ਬਡ ਲਾਭ ਤੁਮੈਂ ਹੈ ॥ ੧੧੩ ॥

ਪਤਿ ਕੇ ਬਰ ਅਤਿ ਮੋਦਦਾ¹

¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੁਖ ਮਾਨਾ।
 ਦਿਵਸ ਚਢੈ ਗੁਰੁ ਨ੍ਰਿਪ ਸੈਂ,
 ਮਿਲਿ ਕੀਨ ਪਯਾਨਾ।
 ਜੈਤੇ, ਸਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ,
 ਘਨ ਸਜਾਮ, ਗੁਲਾਬੈਂ।
 ਰਾਮ ਦਯਾਲ, ਮੀਹਾਂ, ਸੁਖੂ,
 ਫਕੀਰ ਪੰਜਾਬੈਂ ॥ ੧੧੪ ॥
 ਡੇਰਾ ਨਿਜ ਸਬਿ ਸੌਂਪ ਕੈ,
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਤਾਈਂ।
 ਅਭਿਨੰਦਨ ਮਹਿਲਾ ਤਈਂ,
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਮਾਈਂ।
 ਸਿੱਖ ਸਾਧੁ ਭਟ ਸੇਵਕੈਂ,
 ਕੁਛ ਸੰਗ ਲਵਾਏ।
 ਚਢੇ ਬਾਜ ਪੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ,
 ਨ੍ਰਿਪ ਸੈਨ ਸੰਗਾਏ ॥ ੧੧੫ ॥
 ਚਲੇ ਦੀਹ ਦੁੰਦਭਿ। ਬਜੇ,
 ਭੇ ਸਗਨ ਉਦਾਰੈਂ।
 ਬਾਤ ਕਰਤ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਤ ਹੈ,
 ਮਗਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗਾਰੈਂ।
 ਮਗਰ ਸੈਨ ਚਤੁਰੰਗਨੀ,
 ਚਢਿ ਚਲੀ ਅਪਾਰੀ।
 ਹਾਲਚਾਲ। ਸਬਿ ਦੇਸ ਮੈਂ,
 ਪਰਗੋ ਬਡ ਭਾਰੀ ॥ ੧੧੬ ॥
 ਉਤਰ ਪੰਜ ਸਤ ਕੋਸ ਪੈ,
 ਫਜਰੇ। ਉਠਿ ਚਾਲੈਂ।
 ਤੰਬੂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨ੍ਰਿਪ ਤੈ,
 ਬਡ ਲਗੈ ਨਿਰਾਲੈਂ।
 ਚਮ੍ਰੂ। ਚੁਫੇਰੇ ਉਤਰ ਹੈ,
 ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰੂ।

ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਕੇ।

ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ।

ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ।

ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ।

ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ।

ਵੱਡੇ ਧੌਸੇ।

ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ (ਹਾਥੀਆਂ, ਰੱਥਾਂ, ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਪੈਦਲ)।

ਤੰਡਰੌਲਾ।

ਸਵੇਰੇ।

ਫੌਜ।

ਸੰਗਤ ਕਰਿ ਬਹੁ ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਚਾਰੂ¹ ॥ ੧੧੭ ॥

¹ਚੰਗੇ ਸਿੱਖ।

ਮਰਨੇ ਤੈ ਡਰ ਸਬੀ ਕੇ,
ਵੈਰਾਗ ਉਪਜਾਯੋ।
ਚਾਹਤ ਐਸੇ ਵਕਤ ਮੈਂ,
ਗੁਰੁ ਹੋਇ ਸਹਾਯੋ।
ਸਨੇ ਸਨੇ¹ ਮੁੰਗੋਰ² ਮੈਂ,

¹ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ। ²ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਮੁਨਿ ਗਿਰ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ।

ਪਹੁੰਚੇ ਜਬਿ ਜਾਈ।
ਗੰਗਾ ਤਟ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰੇ,
ਸੰਗਤ ਸੁਨਿ ਆਈ ॥ ੧੧੮ ॥

¹ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ, ਚਾਹਿਆ।

ਜੋ ਜੋ ਜਿਸ ਕਿਸ ਕਾਂਖਯੋ¹
ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਸੋਂ ਦੀਨਾ।
ਪੂਰ ਕਾਮਾ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ,
ਮਗ ਆਗੇ ਲੀਨਾ।

ਨ੍ਰਿਪ ਸੈਨਾ ਤੈ ਪੁਨ ਗੁਰੂ,
ਨਜਾਰੇ ਹੈ ਚਾਲੇ।

ਉੱਤੇ ਸਾਹਿਬ ਗੰਜ¹ ਮੈਂ,
ਧਰਿ ਮੋਦ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੧੧੯ ॥

¹ਸ਼ਹਿਰ।

ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੂਜਨ ਕਰੇ,
ਦਿਨ ਦੋਇ ਰਹਾਏ।

ਭਾਗਲਪੁਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਕੈ,
ਬਹੁ ਦਾਸ ਤਰਾਏ।

ਕਹਿਲ ਗਾਉਂ ਮੈਂ ਬਿਰਿ ਪੁਨਾ,
ਲੱਛਮੀ ਪੁਰ ਬਾਸੇ।

ਕੰਤ ਨੱਗਰ ਸੇਵਾ ਕਰੀ,
ਲਖਿ ਕੰਤ ਸੁ ਖਾਸੈ¹ ॥ ੧੨੦ ॥

¹ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਮਾਲਕ ਜਾਣ ਕੇ।

ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਬਾਹਰ ਬਿਰੇ,
ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ।

ਆਠ ਪਹਿਰ ਮਿਲਨੇ ਹਿਤੈ,

ਨਹਿੰ ਭਈ ਤਜਾਰੀ।

ਗੁਰੂ ਦੂਸਰ ਦਿਨ ਚਲ ਪਰੇ,
ਪਾਛੇ ਸਿੱਖ ਆਏ।

ਨਹਿੰ ਦਰਸ਼ਨ ਉਨ ਕੋ ਭਯੋ,
ਬਿਨ ਭਾਗ ਰਹਾਏ ॥ ੧੨੧ ॥

ਗੁਰੂ ਮਖਸੂਦਾ ਵਾਦ ਮੈਂ,
ਹੈ ਗੰਗਾ ਪਾਰੈਂ।

ਬਿਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੰਗਾ ਕੇ,
ਸਿੱਖ ਮਿਲੇ ਅਪਾਰੈਂ।

ਬਨਿਤਿ ਪਟੰਬਰ¹ ਬਹੁ ਵਹਾਂ²,
ਸੋ ਭੇਟ ਚਢਾਈ।

¹ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ। ²ਓਥੇ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੂ ਦਏ,
ਆਸੀਸ ਅਲਾਈ ॥ ੧੨੨ ॥

ਲੱਲੂ ਨਾਮ ਸੁਨਾਰ ਕੇ,
ਪਿਤ ਕੋ ਸੁਤ ਬਖਸ਼ੇ।

ਪਟਨੇ ਮੈਂ ਜੋ ਆਜ ਲੋ,
ਸੇਵਾ ਬਡ ਰਖਸੇ¹।

¹ਵੱਡੀ ਸੇਵਾਰੱਖਦੇ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਹਿੰ ਤੈ ਚਲ ਕਰਿ ਮਾਲਦੇ¹,
ਉੱਤ੍ਰੇ ਸੁਖਦਾਨੀ।

¹ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ।

ਇਕ ਹਲਵਾਈ ਸਿੱਖ ਨੈ,
ਬਡ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ ॥ ੧੨੩ ॥

ਅੰਬ ਇਹਾਂ ਕੇ ਬਿਦਤ ਹੈਂ,
ਬਹੁ ਮੁਲਕ ਮਝਾਰੇ।

ਬਾਗ ਆਦਿ ਗੁਰੂ¹ ਕਾ ਤਹਾਂ,
ਬਡ ਆਹਿ ਉਦਾਰੇ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ।

ਰੰਗ ਪੁਰੇ ਮੈਂ ਠਹਿਰ ਕੇ,
ਗੁਰੂ ਢਾਕਾ ਹੇਰਾ।

ਮਿਲਯੋ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ਆ,
ਮਾਸੰਦ ਬਡੇਰਾ ॥ ੧੨੪ ॥

ਬ੍ਰਿਧਾ ਮਾਈ ਤਾਂਹਿ ਕੀ,

ਥੀ ਭਗਤ ਮਹਾਯੋ।

।ਵੱਡੀ ਭਗਤਣੀ ਸੀ।

ਸੂਤ ਕਾਤ ਨਿਜ ਹਾਥ ਤੈ,

।ਪਵਿੱਤ੍ਰ (ਅਣ-ਲੱਗ) ਬਸਤ੍ਰ।

ਸੁਚ ਬਸਨਾ ਰਖਾਯੋ।

ਪਲਾਂਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਕਾ

ਘਰ ਮਾਂਹਿ ਰਖਾਯੋ।

ਧੂਪ ਦੀਪ ਫੁਲ ਗੰਧਿ ਸੋਂ,

।ਸੁਗੰਧੀ ਨਾਲ।

ਪੂਜੈ ਧਰਿ ਭਾਯੋ ॥ ੧੨੫ ॥

।ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ।

ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਗੁਰੂ ਕਾ,

ਨਿਤ ਧਯਾਨ ਸੁ ਧਰ ਹੈ।

ਕਹੈ ਕਬੀ ਤੇ ਆਇ ਕੈ,

ਬੈਠੈ ਇਸ ਪਰ ਹੈਂ।

ਪਹਰੈਂ ਮੇਰੇ ਹਾਥ ਕਾ,

ਇਹੁ ਬਸਨ ਸੁਹਾਵੇ।

ਜਨਮ ਸਫਲ ਤਬਿ ਹੋਇਗਾ,

ਜਬਿ ਦਰਸਨ ਪਾਵੇਂ ॥ ੧੨੬ ॥

ਆਸ ਤੋਸਾ ਦਾਸਨ ਗੁਰੂ,

।ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਘਰ ਤਾਂਹਿ ਪਧਾਰੇ।

।ਚਲੇ ਗਏ।

ਪਿਖਿ ਸ਼ੀਘਰ ਗੁਰੂ ਪਗ ਗਹੇ,

ਤਨ ਮਨ ਦਿਯ ਵਾਰੇ।

ਪਲਾਂਘ ਸਜਾਇ ਜੁ ਰਖਯੋ ਥਾ,

ਤਿਸ ਪਰ ਬੈਠਾਰੇ।

ਪਹਿਰਾਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਈਂ,

ਸੋ ਬਸਨ ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੨੭ ॥

ਚਰਨ ਧੋਇ ਛਕਿ ਸੀਸ ਪਾ,

ਘਰ ਮੈਂ ਛਿਟਕਾਯੋ।

ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ ਰੋਮਾਂਚ ਭਾ,

।ਕੰਠਰੁਕ ਗਿਆ ਤੇਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਯੋ।

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸੁਧ ਭੂਲਗੀ,

ਗੁਰੂ ਪਗ ਅਨੁਚਾਰੀ।

।ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਣ ਹੋ ਗਈ।

ਇਕ ਟਕ ਸਸੀ ਚਕੋਰ ਜਯੋਂ,

ਪੇਖਤਿ ਬਡ ਭਾਰੀ ॥ ੧੨੮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮ੍ਰਿਦੁ^੧ ਮਧੁਰ^੨ ਰਵ^੩,

ਗੁਰੁ ਐਸ ਸੁਨਾਯੋ।

ਖਿਚਯੋ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ,

ਮੈਂ ਇਸ ਥਲ ਆਯੋ।

ਤੁਮਰਾ ਭਾਉ ਬਿਲੋਕਬੇ

ਕੋ, ਮਨ ਲਲਚਾਯੋ।

ਭਾਵਤ ਬਰ^੧ ਅਬਿ ਮਾਂਗ ਲੈ,

ਹਮ ਖੁਸ਼ ਹੂ ਗਾਯੋ^੧ ॥ ੧੨੯ ॥

ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਧਾ ਅਤਿ ਦੀਨ ਹੂ,

ਬੋਲੀ ਕਰ ਜੋਰੀ।

ਨਿਤ ਦਰਸਨ ਤੁਮਰਾ ਭਵੈ,

ਨਹਿੰ ਚਾਹੋਂ ਹੋਰੀ।

ਅਦਭੁਤ ਬਾਨੀ^੧ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ,

ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲਾ।

ਦੁਰਲਭ ਬਰ ਜਾਚਨ ਕਰਯੋ^੧,

ਬੋਲੇ ਕਿਰਪਾਲਾ ॥ ੧੩੦ ॥

ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਔ ਧਯਾਨ ਜੋ,

ਧਰਿ ਹੈਂ ਤੂੰ ਏਵੀ।

ਆਇ ਦਰਸ ਹਮ ਦੈਂਹਗੇ,

ਤਬਿ ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਵੀ।

ਬਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਮ ਸਦਾ,

ਹੈ ਬ੍ਰਿਦ^੧ ਹਮਾਰਾ।

ਕਰਿ ਨਿਹਾਲ ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਰੂ,

ਭਵ ਸਿੰਧ ਉਧਾਰਾ ॥ ੧੩੧ ॥

ਧੰਨ ਸਿਖੀ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਧੰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਉਦਾਰੈ।

ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਬਲਿਹਾਰਨੈ,

ਹੂ ਬਾਰੰ ਬਾਰੈ ॥ ੧੩੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

^੧ਕੋਮਲ। ^੨ਮਿੱਠੀ। ^੩ਬਾਣੀ।

^੧ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਵਰ।

^੧ਕਿਹਾ ਹੈ।

^੧ਅਸਚਰਜ ਬਚਨ।

^੧ਔਖ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਵਰ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

^੧ਧਰਮ, ਸੁਭਾਵ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਬਿਧਾਨ' ਕਰਿ,

'ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ।

ਪੌਢੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਯੰਕ।

ਪਿਖਿ ਅਵਕਾਸ' ਅਰਾਮ ਕਿਯ,

'ਵਿਹਲ।

ਅਬਿ ਬਿਸੁਆਮ ਨਿਸੰਕ ॥ ੧੩੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਢਾਕੇ ਜਾਵਨ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੈਂਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੩੫ ॥

੩੬. {ਕਾਮਰੂਪ ਤੇ ਆਸਾਮ ਦੇਸ ਦਾ ਉਧਾਰ}

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਜਿਨਿ ਕੇ ਸੁਨਿ ਬੈਨ ਭਵੈ ਉਰਿ ਚੈਨ,
ਰਹੈ ਕੁਛ ਭੈ ਨ ਜਮੈਂ ਜਨ ਕੋ।

ਜਨ ਕੋ ਨਰ ਹੈ ਨਿਜ ਗਯਾਨ ਲਹੈ,
ਤਿਨ ਤਾਪ ਦਹੈਂ ਤਿਨ ਹੂੰ ਤਨ ਕੋ।

ਤਨ ਕੋ ਸਮ ਤੁਛ ਤਿਲੋਕ ਬਿਲੋਕ,
ਬਿਸੋਕ ਭਵੈ ਦਹਿ ਸੋਕਨ ਕੋ।

ਕਨ ਕੋ ਗੁਰੁ ਮੇਰੁ ਕਰੈਂ ਹਰਿ ਗਯਾਨ,
ਧਿਆਨ ਧਰੈ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਕੋ' ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੂਰਬ ਤੈ ਜਿਮ ਨੌਮ ਗੁਰੁ,
ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਆਇੰ*।

ਸੋ ਗਾਥਾ ਇਸ ਧਯਾਯ ਤੈ
ਸੰਤ ਸੁਨੋ ਮਨ ਲਾਇ ॥੨॥

ਚੌਪਈ:

ਸਤਿਗੁਰੂ ਢਾਕੇ ਸ਼ਹਰ ਬਿਰਾਏ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਸਬੈ ਚਲਿ ਆਏ।
ਗਾਵਤਿ ਸ਼ਬਦ ਬਜਾਵਤਿ ਬਾਜੇ।
ਮੰਗਲ ਮਯਾ ਸਮਾਨ ਸਬਿ ਸਾਜੇ ॥੩॥

।ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ (ਦਾਸਾਂ ਦੇ) ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭੈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

।(ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ) (ਜਨ) ਸੰਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਇਉਂ) ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰਾਂ (ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ, ਕਾਰਨ) ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਤਾਪ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

।ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ (ਤਨਕੋ) ਕੱਖ ਵਾਂਗ ਤੁਛ ਵੇਖ ਕੇ ਸੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਅਨੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

।ਐਸੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ (ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦਾ ਜੋ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਣਕੇ ਤੋਂ ਸੁਮੇਰ (ਪਰਬਤ) ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

*ਇਸ ੩੬ ਨੰ: ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਢਾਕੇ ਤੋਂ ਕਾਮਰੂਪ ਤੇ ਆਸਾਮ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਵਾਪਸ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਗਲੇ ਭਾਵ ੩੭ਵੇਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਸ਼ਾਮ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਇਕੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸੁਧਾਈ ਕਰਨੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਣ।

।ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ।

ਤੋਰਨ¹ ਬੰਦਨ ਵਾਰ² ਪਤਾਕਾ³।

ਨਗਰ ਸਜਾਯੋ ਸਬਿ ਨਿਜ ਬਾਂਕਾ¹।

ਪਾਵਨ¹ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰੈ ਕੈ²।

ਅਰਪੈਂ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ¹ ਅਨੈ ਕੈ² ॥ ੪ ॥

ਬੰਦੈਂ ਬਿਬਿਧਾ¹ ਬਿਨੈ² ਬਖਾਨੈਂ।

ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਰਸੈਂ ਪ੍ਰਮਾਨੈਂ¹।

ਕੁੰਕਮ¹ ਅੱਛਤ² ਚੰਦਨ ਚਰਚੈਂ³।

ਅਤਰ ਅਲੋਕ¹ ਅਨਕਧਾ ਅਰਚੈਂ² ॥ ੫ ॥

ਪੁੰਗੀ¹ ਪਾਨ ਸ੍ਰੀ ਫਲ² ਆਦੂ।

ਮੇਵੇ ਮਿਠਿਆਈ ਬਹੁ ਸ੍ਰਾਦੂ।

ਧੂਪ ਦੀਪ ਫੁਲ ਮਾਲ ਭਾਰਤੀ¹।

ਆਰਤ ਹਰ ਕੀ¹ ਕਰੈਂ ਆਰਤੀ ॥ ੬ ॥

ਪਢੈਂ ਸ਼ਬਦ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਹੈਂ।

ਨੈਨਨਿ ਤੈ ਜਲ ਚਲਿ ਪ੍ਰਵਾਹੈਂ।

ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ¹ ਮਗਨ ਮਨ ਹੋਹੈਂ।

ਪੁਲਕਾਵਲਿ¹ ਚਖ² ਇਕ ਟਕ ਜੋਹੈਂ³ ॥ ੭ ॥

ਕੇਤਕ ਗੁਰੁ ਮੂਰਤਿ ਉਰਿ ਧਰਿ ਕੈ।

ਪਰੇ ਮਸਤ ਹੈ ਤਨ ਸੁਧ ਹਰ ਕੈ।

ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਪੁ¹ ਮਾਨੈ।

ਅਹੋ ਭਾਗ¹ ਆਪਨ ਪਹਿਚਾਨੈ ॥ ੮ ॥

ਗੁਰੁ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਸਾਲੈਂ।

ਭਏ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ¹ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲੈਂ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਬਖਸ਼ੇ ਭਾਰੀ।

ਜਥਾ ਕਾਮਨਾ ਜਾਂਹਿ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੯ ॥

ਬਡ ਮਸੰਦ ਥਾ ਦਾਸ ਬੁਲਾਕੀ।

ਨੱਥੇ ਸ਼ਾਹ ਸੰਤ ਸੁਚ ਬਾਂਕੀ¹।

ਇਨੈਂ ਅਕੋਰ ਬਟੋਰ¹ ਸਬਿਨਿ ਤੈ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਸੁਆਗਤ ਲਈ ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ²ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਲਾ ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਪਰ ਸ਼ੋਭਾ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਲਟਕਾਈ ਜਾਵੇ। ³ਝੰਡੀਆਂ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ। ²ਭਰ ਕੇ।

¹ਭੇਟਾਵਾਂ। ²ਲਿਆ ਕੇ।

¹ਅਨੇਕ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ²ਬੇਨਤੀਆਂ।

¹(ਪ੍ਰਮਾਨੈ) ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੇ ਹਨ।

¹ਕੇਸਰ। ²ਚੌਲ। ³ਛਿੜਕਦੇ ਹਨ।

¹ਅਲੌਕਕ, ਅਣੋਖਾ। ²ਅਨੇਕ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੁਪਾਰੀ। ²ਨਲੇਰ।

¹ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ। (ਅ) ਭਾਰਤੀ ਵੰਸ ਦੇ ਲੋਕ।

¹ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੀ।

¹ਕੰਠਰੁਕ ਗਿਆ।

¹ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ²ਨੇੜ੍ਹ। ³ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਸਰੂਪ।

¹ਅਸਚਰਜ ਭਾਗ।

¹ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ।

¹ਸੁੰਦਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ।

¹ਭੇਟਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ।

ਅਰਪੀ ਅੱਗੂ ਗੁਰੂ ਅਵਨਿ ਤੈ' ॥ ੧੦ ॥

'ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ। (ਅ) ਲਿਆ ਕੇ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਹਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ।

ਪੇਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੁਮਰਾ ਅਧਕਏ।

ਧਰਮਸ਼ਾਲ ਰਚਿ ਸੰਤ ਟਿਕਾਵੇ।

ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ ਤਹਾਂ ਸੁਖ ਪਾਵੇ ॥ ੧੧ ॥

ਜੋੜ ਕਰੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬ੍ਰਤਾਵੇ।

ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਤੈ ਪਾਵੇ।

ਮਾਨਿ ਉਨੈ ਧਰਮਸ਼ਾਲ ਬਨਾਈ।

ਮਥਰਾ ਪੁਰ ਮੈਂ ਹੈ ਅਬਿ ਤਾਂਈ ॥ ੧੨ ॥

ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਤਸਵੀਰ।

ਚਤਰ ਚਿਤੇਰੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸ਼ਰੀਰ'।

'ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ (ਚਿਤ੍ਰ) ਬਣਾ ਲਈ।

ਧਰਮਸ਼ਾਲ ਕੇ ਵੀਚ ਰਖਾਈ।

ਅਬਿ ਲੋ ਪੂਜਤਿ ਦਰਸਤਿ ਸਾਈ' ॥ ੧੩ ॥

'ਉਸ (ਤਸਵੀਰ) ਦਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਉਨਿ ਤੈ ਗੁਰੂ,

ਅਏ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਪਾਸ।

ਗੰਗਾ ਮਾਟੀ ਨਗਰ ਢਿਗ,

ਉੜੇ ਸਹ ਦਲ ਖਾਸ' ॥ ੧੪ ॥

'ਆਪ ਦਲ ਦੇ ਸਹਿਤ।

ਚੌਪਈ:

ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤ੍ਰ ਦਰਜਾਉ ਕਿਨਾਰੇ।

ਥਲ ਉਤੰਗ ਪੈ' ਥਿਰੇ ਮੁਰਾਰੇ।

ਮਾਟੀ ਔਰ ਗੁਰੂ ਗਿਰਵਾਈ।

ਊਚਾ ਥਲ ਸੋ ਭਯੋ ਮਹਾਈ ॥ ੧੫ ॥

'ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਉੱਪਰ।

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਥੇ ਤਹਿ ਥਿਰੇ।

ਯਾਹੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਉਤਰੇ।

ਬਿਪਲ' ਬੰਗੁਲਾ ਗੁਰੂ ਬਨਵਾਯੋ।

ਖਟ ਰਿਤੁ ਸੁਖਦ ਰੁਚਿਰ ਪੁਖਤਾਯੋ' ॥ ੧੬ ॥

'ਖੁੱਲ੍ਹਾ।

'ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪੱਕਾ।

ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੋ ਸੈਨ ਬਿਸਾਲੇ।

ਉੜੇ ਨਦਿ ਤਟ ਭਟ ਥਟਿ ਆਲੇ'।

'ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉੜੇ।

ਸ਼ਲਕ ¹ ਕਰਾਈ ਨ੍ਰਿਪ ਮਹਾਂਈ।	¹ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ।
ਦੇਸ ਵੀਚ ਦਿਯ ਹਰਜਲ ¹ ਪਾਈ ॥੧੭॥	¹ ਹਲਚਲੀ।
ਭੂਪਤਿ ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਵਾਰੇ।	
ਬਡ ਬਡ ਮੰਤ੍ਰੀ ¹ ਸਬੈ ਹਕਾਰੇ ² ।	¹ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ² ਸੱਦ ਲਏ।
ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਜੋ ਇਹੁ ਚਢਿ ਆਯੋ।	
ਪੌੜ੍ਹ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥੧੮॥	
ਨਹਿੰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹਮਰਾ ਇਨਿ ਜਾਨਾ।	
ਆਇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਮੁਖ ਲਪਟਾਨਾ ¹ ।	¹ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੈ।
ਸੋਯੋ ਕੇਹਰ ਇਨੈ ਬੰਗਾਰਾ।	
ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਵੀਚ ਕਰ ਡਾਰਾ ¹ ॥੧੯॥	¹ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਹੈ।
ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ¹ ਇਸ ਸੋਂ ਕਰੋਂ।	¹ ਵਰਗੀ।
ਪਾਛੇ ਤੁਰਕੇਸਰ ਦਲ ਹਰੋਂ।	
ਗੁਰੁ ਸਰਬਗਜ ਘਾਤ ¹ ਉਨਿ ਕੇਰੀ।	¹ ਦਾਅ, ਸਕੀਮ।
ਸਮਝ ਪੁਨਾ ਭੂਪਤਿ ਸੋਂ ਟੇਰੀ ॥੨੦॥	
ਮਮ ਭਰੋਸ ਜੇ ਤੂੰ ਚਢਿ ਆਯੋ।	
ਤੋਂ ਹਮਰਾ ਸਬਿ ਬਚਨ ਕਮਾਯੋ।	
ਨਦਿ ਢਿਗ ਤੈ ਦਲ ਦੂਰ ਉਤਾਰੋ।	
ਏਕ ਕੋਸ, ਬਿਨ ਦੇਰ ਨਿਹਾਰੋ ¹ ॥੨੧॥	¹ ਦੇਖੋ।
ਅਫਸਰ ਤਬਿ ਸਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਬੁਲਾਏ।	
ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਯੋ ਸੁਨਾਏ।	
ਕੇਤਕ ਮਾਨ ਦੂਰ ਜਾ ਥਿਰੇ।	
ਕਿਤਕ ਅਸਰਧਕ ਰਹੇ ਸੁ ਪਰੇ ¹ ॥੨੨॥	¹ (ਉਥੇ ਹੀ) ਪਏ ਰਹੇ।
ਬਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਬਹੁ ਤਰਕ ¹ ਉਠਾਈ।	¹ ਹੁੱਜਤ।
ਕਹੈਂ ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਈ ¹ ।	¹ (ਤੁਰਕ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।
ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਰਾਖਯੋ ਉਨਿ ਬਹਕਾਈ ¹ ।	¹ ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ।
ਰਖਯੋ ਹਿੰਦੂਅਨਿ ਗੁਰੂ ਠਰਾਈ ॥੨੩॥	
ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਜਬਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ¹ ਆਏ।	¹ ਜਾਦੂਗਰ।
ਨਦ ਤਟ ਡਮਰੂ ¹ ਢੋਲ ਬਜਾਏ।	¹ ਡੌਰੂ।
ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਨਰ ਦੀਨੋ ਬਲੀ।	
ਉਛਲਯੋ ਨਦਿ ¹ ਦਲ ਦਿਸਿ ਬਿਧਿ ਭਲੀ	¹ ਦਰਿਆ।

॥ ੨੪ ॥

ਤੁਰਕ ਹਜਾਰੋਂ ਅਸੂ ਅਸਵਾਬੂ।

ਚਾਲੇ ਬਹਿ' ਜਲ ਅੱਗਰ ਸ਼ਿਤਾਬੂ।

'ਰੁੜੁ ਚੱਲੇ।

ਉਮਰਾਵਨਿ ਕੋ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਆਯੋ।

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ' ਕਰਿ ਪਗ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥

'ਰੱਖਿਆ ਕਰੋਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

ਗੁਰੁ ਲਿਖਿ ਸ਼ਬਦ ਗੁੰਥ ਗੁਰੁ ਕੇਰੋ।

ਬਜਵਾਯੋ ਧਰਿ ਧੌਂਸ ਉਚੇਰੋ'।

'ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਨਗਾਰਾਰੱਖ ਕੇ।

ਧੌਂਸ ਅਵਾਜ ਜਹਾਂ ਲੋ ਗਈ।

ਮੰਤ੍ਰੁ ਸ਼ਕਤਿ ਉਨਿ ਕੀ ਹਤ ਭਈ ॥ ੨੬ ॥

ਆਇ ਥਾਹਿ' ਦਰਯਾਇ ਚਲਾਨਾ।

'ਹੇਠਾਂ, ਥੱਲੇ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਯੋਂ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ।

ਜੋ ਬਹਿ ਗਏ ਸੋ ਜਾਨੋ ਗਏ।

ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਨ ਅਬਿ ਕੁਛ ਥਏ' ॥ ੨੭ ॥

'ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਮੋਹਿ ਭਰੋਸੇ ਤੁਮ ਚਲਿ ਆਏ।

ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਭਵੈ ਗੁਰੁ ਭਾਏ।

ਕਹਯੋ ਕਮੈਹੋ ਬਿਘਨ ਨ ਪੈਹੈਂ।

ਨਹੀਂ ਤ ਯੋਂ ਹੀ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤੈਹੈਂ ॥ ੨੮ ॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਤਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਪੇਖੀ।

ਸਬਿਹਨਿ ਬੰਦੇ ਚਰਨ ਬਿਸੇਖੀ।

ਕਹਯੋ ਭਰੋਸ ਹਮੈ ਬਡ ਆਵਾ।

ਅਬ ਹੈ ਜੀਤ ਰੁ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵਾ ॥ ੨੯ ॥

ਕਯਾ ਕਰਨਾ ਥਾ ਹਮ ਲਰਿ ਇਨਿ ਕਾ।

ਹੁਕਮ ਦਰਯਾਉ ਮਾਨ ਹੈਂ ਜਿਨਿ ਕਾ।

ਰਾਵਰ ਜੇ ਨਹਿ ਹਮੈ ਬਚਾਤੇ।

ਅਬਿ ਹੀ ਸਬਿ ਹੀ ਕਿਤਿ ਰੁੜੁ ਜਾਤੇ ॥ ੩੦ ॥

ਜਾਇ ਭੂਪ ਉਮਰਾਵਨ ਤਬੈ।

ਜੋ ਥੇ ਬਚੇ ਸੰਭਾਰੇ ਸਬੈ।

ਪੁਨਾ ਕਾਮਰੂ ਪਤੀ ਬਿਸੇਸੈਂ।

ਮੰਤ੍ਰੁ ਜੰਤ੍ਰੁ ਕਰਵਏ ਅਸੇਸੈਂ' ॥ ੩੧ ॥

'ਬਹੁਤੇ। (ਅ) ਸਾਰੇ।

ਮੋਹਨ ਤਾਪਨ ਹਤਨ ਉਚਾਟਨ'।

'ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਤਪਾਉਣਾ, ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਮਨ ਉਖੇੜ

ਗੁਰੁ ਸਮੁੱਥ ਸਬਿ ਕੀਨੇ ਹਾਟਨ।
 ਵਹਿ ਹਾਰੇ ਕਰਿ ਜਤਨ ਅਨੇਕੈ।
 ਭੂਪਤਿ ਪਰ ਨਹਿ ਬਯਾਪਯੋ ਏਕੈ ॥ ੩੨ ॥
 ਕਾਮਰੂਪ ਨਰ ਕਹਾਂ ਵਿਚਾਰੇ।
 ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਮਝਾਰੇ।
 ਬਿੰਗਾ ਬਾਲ ਨ ਤਿਹ ਕਰਿ ਸਾਕੈਂ।
 ਰੱਖਕ ਹੋਵਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਂ ਕੈ ॥ ੩੩ ॥
 ਈਸ਼ਰ ਭੀ ਕਰਮਨਿ ਅਨੁਸਾਰੇ।
 ਜੀਵ ਸਭੈ ਚੌਰਾਸੀ ਡਾਰੇ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੋ ਭੀ ਬੰਧ ਕਟੈ ਹੈਂ।
 ਪੇਸ਼ ਨ ਕੁਛ ਜਗਤੇਸ਼ਹਿ ਜੈ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨਾ ਕਾਮਰੂ ਪਤੀ ਨੇ,
 ਤ੍ਰਿਯਾ ਪਠਾਈ ਭੂਰ।
 ਜਾਦੂ ਟਾਮਨ ਮੈਂ ਹੁਤੀ,
 ਜੇ ਪੂਰਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ॥ ੩੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੋ ਨਾਰੀ ਮਿਲਿ ਅਈ ਅਪਾਰੀ।
 ਜੋਬਨ ਰੂਪ ਗੁਨਾਕਰ ਸਾਰੀ।
 ਹੇਰਿ ਜਿਨੈ ਮੁਨਿ ਮਨ ਭਰਮੈ ਹੈ।
 ਔਰ ਜਨਨਿ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕਹੈਂ ਹੈਂ ॥ ੩੬ ॥
 ਪਗ ਨਹਿ ਭਿਗਯੋ ਦਰਯਾਉ ਮਝਾਰੀ।
 ਉਪਰ ਕੋ ਆਈ ਚਲਿ ਸਾਰੀ।
 ਰੂਪ ਸਿੰਗਾਰ ਪੇਖਿ ਤਿਨਿ ਕੇਰੋ।
 ਦਲ ਮੈਂ ਖਰਭਰਾ ਭਯੋ ਬਧੇਰੋ ॥ ੩੭ ॥
 ਪਾਇ ਸਾਰਾ ਗੁਰਿ ਭੂਪਤਿ ਤਾਈਂ।
 ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਗਰੀ ਮਾਰ ਭਗਾਈ।
 ਪੁਨਿ ਉਨਿ ਰਿਸ ਕੈ ਜਾਦੂ ਕੀਨੇ।
 ਕਿਨਿ ਚਢਿ ਬ੍ਰਿਛ ਉਡਾਏ ਪੀਨੇ ॥ ੩੮ ॥

ਦੇਣਾ।

‘ਹਟਾ ਦਿਤੇ, ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿਤੇ।

‘ਬਹੁਤੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ।

‘ਟੂਣਿਆਂ ਵਿੱਚ।

‘ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਆਨੀ, ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹਨ।

‘ਖਲਬਲੀ।

‘ਖਬਰ।

‘ਤਕੜੇ, ਵੱਡੇ।

ਕੇਤਿਕ ਆਈ ਭੀਤ ਦੁਰਾਏ।
ਕਿਨਹੂੰ ਡਮਰੂ ਢੋਲ ਚਲਾਏ।
ਕੇਹਰ ਬ੍ਰਿਕ ਤਰਕ ਅਸਵਾਰੀ।

ਕੰਧ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੀਆਂ।

ਡੋਰੂ।

ਸ਼ੇਰ, ਬਘਿਆੜ ਤੇ ਤਰਕ ਆਦਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਸਵਾਰੀਆਂ ਕਰਕੇ। (ਤਰਕ- ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਘਿਆੜ।)

ਲਗੀ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾਵਨ ਭਾਰੀ ॥ ੩੯ ॥

ਇਤ ਉਤ ਨਭ ਮੈਂ ਫਿਰਤ ਅਪਾਰੇ।

ਲਸਕਰ ਭੌਂ ਭਾਗਨ ਕੌਂ ਤਜਾਰੇ।

ਹੋ ਗਿਆ।

ਤੁੱਪਕ ਤੋਪ ਨ੍ਰਿਪ ਚਲਵਾਈ।

ਬੰਦੂਕਾਂ।

ਉਨ ਕੀ ਦਿਸ ਗੋਲੇ ਨਹਿੰ ਜਾਈਂ ॥ ੪੦ ॥

ਕੇਤਿਕ ਹਟ ਕਰਿ ਪਾਛੈ ਘਾਏ।

ਪਿੱਛੇ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੇਤਕ ਗਿਰੈਂ ਕਦਮ ਦਸ ਜਾਏ।

ਤੋਪ ਬੰਦੂਕ ਬੰਦ ਪੁਨ ਹੋਈ।

ਉਨਿ ਕੀ ਓਰ ਚਲੇ ਨਹਿੰ ਕੋਈ ॥ ੪੧ ॥

ਤਰਫ਼।

ਹੇਰਿ ਹਿਰਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਉਮਰਾਵਨਿ।

ਆਇ ਗਹੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਪਾਵਨ।

ਗੁਰੂ ਬੰਗੁਲੇ ਤੈ ਹੈ ਬਾਹਰ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਚਰਯੋ ਜਸ ਜਾਹਰ ॥ ੪੨ ॥

ਸ਼ਕਤਿ ਨਾਸ ਜਾਦੂ ਕੀ ਭਈ।

ਇਤ ਉਤ ਦੌਰਿ ਡਰਤਿ ਵਹੁ ਗਈਂ ॥ ੪੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਕ ਉਨਿ ਕੀ ਸਰਦਾਰ ਬਡ,

ਧੋਬਨਿ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਇ।

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰਿ ਗਹੇ ਪਗ,

ਰੱਖਿਆ ਕਰੋਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿਰ ਨਾਇ ॥ ੪੪ ॥

ਨਿਵਾ ਕੇ।

ਚੌਪਈ:

ਅੰਚਰਿ ਡਾਰਿ ਗਰੇ ਪੁਨ ਬੋਲੀ।

ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਅਤੋਲੀ।

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਰੱਖਨ ਹਿਤ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਆਪ ਧਰਯੋ ਤਨ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ ॥ ੪੫ ॥

ਹੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਤੁਰਕ ਮਲੇਛੈਂ ਕਾਂਹਿ ਜਿਤੈ ਹੋ।

ਹਿੰਦੂ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਰਾਜ ਗਵੈ ਹੋ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਤੈਂ ਸਹੀ ਬਖਾਨੀ।
 ਇਹੁ ਹਮ ਕੇ ਸੰਗ ਲਜਾਏ ਸਜਾਨੀ। **॥ ੪੬ ॥** 'ਹੇ ਸਿਆਣੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ)। (ਅ) ਤੂੰ ਜਾਣ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਇਨਿ ਕੀ ਮੱਦਤ ਕੈ ਹੈਂ।
 ਤੁਵ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਭੀ ਹਤਜੋ ਨ ਚੈਹੈਂ।
 ਤੁਮ ਜਾਵੇ ਨਿਜ ਨ੍ਰਿਪੈਂ ਸਿਖਾਵੇ।
 ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਠਰਾਵੇ **॥ ੪੭ ॥**
 ਬੀਚ ਹੋਇ ਹਮ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਾਵੈਂ।
 ਦੁਹੂੰ ਦਿਸਾ ਕੀ ਲਾਜ ਰਖਾਵੈਂ।
 ਜਾਇ ਭੂਪ ਪੈ ਤਾਂਹਿ ਉਚਾਰੀ।
 ਮਹਾਂ ਪੁਰੁਖੁ ਇਕ ਇਨਿ ਸੰਗ ਭਾਰੀ **॥ ੪੮ ॥**
 ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਜਾਦੂ।
 ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਮੁਖ ਜਾਵਤਿ ਬਾਦੂ। 'ਬਿਅਰਥ, ਨਿਸਫਲ।
 ਔਰ ਉਪਾਇ ਨ ਦੀਖਤ ਕੋਊ।
 ਮਿਲੇ ਤਾਂਹਿ ਦ੍ਵਾਰੇ। ਸੁਖ ਹੋਊ **॥ ੪੯ ॥** 'ਰਾਹੀਂ।
 ਕਹਜੋ ਭੂਪ ਅਬਿ ਦੇਵਿ ਕੁਮੱਖਜਾ। 'ਕਮੱਖਜਾ ਨਾਮ ਦੀ ਦੇਵੀ।
 ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੀ ਕਰਿ ਹੈ ਰੱਖਜਾ।
 ਤਬੈ ਭੂਪ ਪਾਵਨ। ਹੈ ਬੈਠਾ। 'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।
 ਧਜਾਨ ਭਗਵਤੀ ਮੈਂ ਮਨ ਐਂਠਾ। **॥ ੫੦ ॥** 'ਜੋੜਿਆ।
 ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਲੋ ਦੇਵਿ ਅਰਾਧੀ।
 ਪਰਜੋ ਸੇਜ ਪੁਨ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਸਾਧੀ। 'ਭਾਵ ਸੌਂ ਗਿਆ।
 ਸੁਪਨ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਯੌਂ ਦੀਓ।
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਬਪੁ। ਜਗ ਥੀਓ **॥ ੫੧ ॥** 'ਸਰੂਪ।
 ਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ ਆਜ ਲੋ ਕਬੈ।
 ਲਯੋ ਨ ਥਾ ਪ੍ਰਭੁ ਲੀਨੋ ਅਬੈ।
 ਤੀਨ ਜੁਗ ਜਿਨ ਜਪ ਤਪ ਸਾਧਾ।
 ਤਿਨੈ ਮਿਲੈ ਫਲ ਗਜਾਨ ਅਬਾਧਾ। **॥ ੫੨ ॥** 'ਨਾਸਰਹਿਤ।
 ਮੁਨੀ ਸੁਰਾਸੁਰ ਨਰ ਤਨ ਧਰਿ ਕੈ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਰਨਾਈ ਪਰ ਕੈ।
 ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਅਸੇਸੈਂ। 'ਸਾਰੇ।

ਹਰ ਕਰਿ¹ ਤਰਿ ਹੈਂ ਭਵਨਿਧਿ ਵੇਸੈ² ॥ ੫੩ ॥

¹ਨਾਸ ਕਰਕੇ। ²ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ। (ਬੇਸ- ਵੱਡਾ)।
(ਅ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਜਪ ਤਪ ਭਗਤੀ ਜਨਮ ਹਜਾਰੋਂ।

ਕਰੇ ਜਿਨੈ ਪੂਰਬ ਦਿਢ ਧਾਰੋਂ।

ਸੋ ਇਨਿ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮੈ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਗਹਿ ਬੰਧ ਕਟੈ ਹੈ ॥ ੫੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਪਦਵੀ ਇਨਿ ਤਾਈ।

ਦਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਡਿਆਈ।

ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ।

ਭਵਿ ਨਿਧਿ ਜੀਵ ਉਧਾਰੈਂ ਆਨਿਕ¹ ॥ ੫੫ ॥

¹ਅਨੇਕਾਂ।

ਨੌਮੇ ਗੁਰੁ ਅਬਿ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਹੈਂ ਇਹੁ ਨਾਦਰ¹।

¹ਅਣਖੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ।

ਤੁਮਰੇ ਭਾਗ ਇਹਾਂ ਲੈ ਆਏ।

ਭਵੈ¹ ਲਾਭ ਸੁਖ ਸਰਨ ਸਿਧਾਏ ॥ ੫੬ ॥

¹ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੇਵੀ ਜਬਿ ਇਹੁ ਸੁਪਨ ਦਿਖਾਯਾ।

ਜਗਯੋ ਭੂਪ ਮਨਿ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਯਾ।

ਭੋਰ ਭਏ ਨਿਜ ਸਚਵ¹ ਬੁਲਾਏ।

¹ਵਜ਼ੀਰ।

ਸੁਪਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਹਯੋ ਸਮਝਾਏ ॥ ੫੭ ॥

ਬਾਤ ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਮਾਤਾ।

ਦੇਵੀ ਦਰਸ ਦੇਤਿ ਜਿਹ ਖਯਾਤਾ¹।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ।

ਪਾਵਨ ਹੈ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਲੈ ਕੈ।

ਪੂਜਨ ਕੀਨੋ ਮੰਦਰਿ ਜੈ ਕੈ ॥ ੫੮ ॥

ਕਰਿ ਉਸਤਤਿ ਬਡ ਧਿਆਨ ਜੁ ਧਰਾ।

ਦੇਵੀ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਇਮ ਰਰਾ¹।

¹ਕਿਹਾ।

ਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਮੈਂ ਸੁਪਨ ਦਿਖਾਯੋ।

ਮਾਨੋ ਸਹੀ ਵਹੀ ਮੈਂ ਗਾਯੋ¹ ॥ ੫੯ ॥

¹ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਤੈਰਵ¹ ਐਸੇ।

¹ਬਾਣੀ, ਆਵਾਜ਼।

ਸੁਨਿ ਰਾਨੀ ਪੁਨ ਕੀਨੋ ਵੈਸੇ।

ਇਤੈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਐ ਕੈ।

ਕਰੀ ਅਰਜ ਮਨਿ ਗਰਜ ਧਰੈ ਕੈ¹ ॥ ੬੦ ॥

¹ਇੱਛਾ ਧਾਰ ਕੇ।

ਬਿਤੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਇਹਾਂ ਗੁਸਾਈਂ।

ਸਬਿ ਉਮਰਾਵ ਰਹੇ ਅਕੁਲਾਈ।

¹ਘਬਰਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪਠੈ ਹੈ।

ਕਿਆ ਤੁਮ ਗਏ ਬੈਠਨੇ ਪੈ ਹੈ ॥ ੬੧ ॥

ਖਰਚ ਖਜਾਨੇ ਦਏ ਮੁਕਾਈ।

ਹਮੈ ਸੋਚ ਤਕਲੀਫ ਮਹਾਈ।

ਜੇ ਅਬਿ ਰਾਵਰ ਆਗਯਾ ਦੇਵੈਂ।

ਪਾਰ ਉਤਰ ਹਮ ਜੰਗ ਕਰੇਵੈਂ ॥ ੬੨ ॥

ਕਹੜੇ ਗੁਰੂ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸਜਾਨੇ।

ਏਸ ਦੇਸ ਪਤਿ ਕੇ ਬ੍ਰਿਧਾਨੇ।

¹ਇਸ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ।

ਪੂਜਾ ਦੇਵੀ ਕੀ ਬਹੁ ਕੀਨੀ।

ਬਹੁਤ ਬਰਸ ਧਰਿ ਕਸ਼ਟ ਕਠੀਨੀ ॥ ੬੩ ॥

¹ਕਠਨ, ਔਖੇ।

ਦੇਵ ਹੈ ਪਰਤੱਖ ਬਰ ਦਏ।

ਰਾਜ ਤੁਮਾਰਾ ਰਹੇ ਅਖਏ।

¹ਨਾਸ ਰਹਿਤ।

ਤੁਮਰਾ ਰਾਜ ਖੋਹਨਿ ਜੋ ਐਹੈ।

¹ਖੋਹਣ ਲਈ।

ਕਰਹੋਂ ਮੈਂ ਤਾਹੂੰ ਕੋ ਖੈ ਹੈ ॥ ੬੪ ॥

ਜੱਦਯਪਿ ਹਮ ਸਹਾਇ ਹੈਂ ਤੇਰੇ।

ਆਇ ਨ ਸਕੈ ਸੁਰਾਸੁਰ ਨੇਰੇ।

ਤੋ ਭੀ ਹਮ ਵਹਿ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ।

¹ਅਸੀਂ ਤੇ ਉਹ ਕਾਮ ਰੂਪ ਦਾ ਰਾਜਾ।

ਲਰਨੇ ਤੈ ਤੋਂ ਸੁਲਾ ਖੂਪ ਹੈ ॥ ੬੫ ॥

¹ਚੰਗੀ ਹੈ।

ਮਿਲੈ ਭੂਪ ਜੇ ਤੁਮ ਕੋ ਆਈ।

¹ਆਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ।

ਈਨ ਮਨਾਈ ਜਾਹੁ ਜੈ ਪਾਈ।

ਜੰਗ ਜੂਪ ਹੈ ਤਿਲਕਿਨ ਬਾਜੀ।

¹ਜੂਆ।

ਕਿਆ ਜਾਨੈਂ ਕਿਸ ਕੀ ਰਹਿ ਲਾਜੀ ॥ ੬੬ ॥

¹ਇੱਜ਼ਤ।

ਰਾਜਨੀਤ ਪੁਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰੋ।

ਸਾਮ¹ ਦਾਮ² ਭਿਦ³ ਦੰਡ¹¹ ਵਿਚਾਰੋ।

¹ਸਾਮ=ਪਿਆਰੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਸਾਂਤ ਕਰਨਾ। ²ਦਾਮ=ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ। ³ਫੁੱਟ ਪਾ ਕੇ ਕੰਮ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲੈਣਾ।

¹¹ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸਜਾ ਦੇਣੀ।

ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਤੀਨੇ।

ਬਰਤਤਿ ਇਨ ਮੈਂ ਨੀਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨੇ ॥ ੬੭ ॥

ਜੇ ਇਨ ਤੈ ਨਹਿੰ ਕਾਜ ਸਿਧੈ ਹੈ।
 ਬੁਧਿ ਜਨ ਫੇਰ ਚਤੁਰਥੇ ਕੈਹੈਂ।
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਅਤਿ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ।
 ਮਾਨਯੋ ਨਿਸਚੇ ਜਸ ਮੁਹਿ ਅਯੋ ॥ ੬੮ ॥
 ਲੀਕ ਸਿਲਾ¹ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ ਸਾਚੀ।
 ਭਈ ਫਤੇ ਅਬਿ ਮੈਂ ਦਿਢ ਜਾਚੀ¹।
 ਜਗਿਬੰਦਨ¹ ਕੇ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ।
 ਡੇਰੇ ਅਯੋ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਥੈ ਕੈ¹ ॥ ੬੯ ॥

¹ਪੱਥਰ ਦੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਗ।
¹ਪੱਕਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਹੈ।
¹ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ।
¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਉਤ ਤੈ ਨ੍ਰਿਪ ਆਸਾਮ ਪਤਿ,
 ਲੈ ਮੰਤ੍ਰੀ ਪਰਵਾਰ।
 ਤਰੀ ਵੀਚ ਬਿਰਿ¹ ਤਰਿ ਅਯੋ,
 ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਨਦਿ ਇਤ ਪਾਰ ॥ ੭੦ ॥

¹ਬੇੜੀ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ।

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੂ ਦਮਦਮੇ ਪਰ ਥੇ ਬੈਠੇ।
 ਆਇ ਗਹੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਤੈਠੇ¹।
 ਤੋਫੇ ਨਕਦ ਭੇਟ ਧਰਿਰੂਰੀ¹।
 ਦਰਸ ਪਰਸ ਹੋਯੋ ਮੁਦ ਭੂਰੀ¹ ॥ ੭੧ ॥
 ਪਾਗ ਉਤਾਰ ਧਰੀ ਗੁਰੁ ਆਗੇ।
 ਸੰਧਿ¹ ਕਰਨ ਚਾਹੀ ਬਡ ਭਾਗੇ।
 ਨਿਜ ਕਰ ਸੋਂ ਗੁਰੁ ਸਿਰ ਤਿਹ ਧਰੀ।
 ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਔਰ ਤਸੱਲੀ ਕਰੀ ॥ ੭੨ ॥
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਤਬੈ ਬੁਲਾਯੋ।
 ਸੁਨਿ ਉਮਰਾਵਨ ਯੁਤ ਮੁਦ ਆਯੋ।
 ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ ਭੂਪਤਿ ਦੋਈ।
 ਸਲਕ¹ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਤਬਿ ਬਡ ਹੋਈ ॥ ੭੩ ॥
 ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਾਸੂ।
 ਪੂਰਨ ਭਈ ਦੁਹੰ ਦਿਸ ਆਸੂ।
 ਸੁਨਿ ਉਮਰਾਵ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੇਰੇ।
 ਗੁਰੁ ਪਰ ਲਜਾਏ ਸਿਦਕ ਬਧੇਰੇ ॥ ੭੪ ॥

¹ਤਿਸ ਨੇ।
¹ਸੁੰਦਰ।
¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।
¹ਸੁਲਾ, ਮੇਲ।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੈ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ।
ਰਹੀ, ਲਖਯੋ ਹਮ ਹੂੰ ਦਿਢ ਧਾਰੀ।
ਸ਼ਾਹੀ ਈਨ ਮਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਲਈ।
ਨਜ਼ਰ¹ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਬਹੁ ਦਈ ॥ ੨੫ ॥

¹ਭੇਟਾ।

ਮੁਖ ਹੋਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਰ ਬਧੂਟੀ¹।
ਅੰਗੇ ਕੀ¹ ਤਨੀਆਂ ਸਬਿ ਟੂਟੀ।

¹ਚੀਚ ਵਹੁਟੀ ਵਰਗਾ ਲਾਲ।

¹ਚੋਲੇ ਦੀਆਂ।

ਸਬਿ ਉਮਰਾਵ ਸੈਨ ਸੁਕਰਾਨਾ।
ਕੀਨੋ, ਪਏ ਮ੍ਰਿਤੁ ਜਨ¹ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ੨੬ ॥

¹ਜਾਣੋ ਮੁਰਦੇ ਵਿੱਚ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਬੀਚ ਬਿਠੈ ਕੈ¹।

¹ਵਿੱਚ (ਵਿਚੋਲਾ) ਬਣਾ ਕੇ।

ਕਸਮ¹ ਐਹਦ ਪੈਮਾਨ ਕਰੈ ਕੈ²।

¹ਸੁਗੰਧ, ਸਹੁੰ। ²ਇਕਰਾਰ ਨਾਮਾ ਕਰਾ ਕੇ ਭਾਵ ਲਿਖਵਾ ਕੇ।

ਹੱਦ ਦਰਯਾਉ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਥਾਪੀ।

ਇਤ ਸ਼ਾਹੀ ਉਤ ਨ੍ਰਿਪ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ॥ ੨੭ ॥

ਕਰੈਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਾਜ ਸੁਖਾਰੇ।

ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਟਨੇ ਤੈ ਇਕ ਸਿੱਖ ਤਬਿ,
ਪਹੁੰਚਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਜਾਇ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਘਰ ਹਰਿ ਅਵਤਰੇ,
ਖੁਸ਼ ਖਬਰੀ ਇਹ ਪਾਇ ॥ ੨੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੂ ਉਛਾਹ¹ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਕੀਨੇ।
ਦਾਰਿਦ ਹਰੇ¹ ਦਾਨ ਅਸ ਦੀਨੇ।
ਖਬਰ ਦੈਨ ਵਾਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ।
ਉਭੈ ਲੋਕ¹ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਪਾਈ ॥ ੩੦ ॥

¹ਉਤਸ਼ਾਹ।

¹ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਥੀਓ।
ਦੁਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਸੁਨਿ ਮੰਗਲ ਕੀਓ।

ਤੋਪ ਤੁੱਪਕਨਿ ਸ਼ਲਕ ਕਰਾਈ¹।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਇਕ ਵਾਰ ਕੀਤਾ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਹੁ ਬਾਰ ਝਰਾਈ¹ ॥ ੩੧ ॥

¹ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਇਕੱਠੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ।

ਬਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ¹ ਨਿਸ਼ਾਨ² ਝੁਲਾਏ।

¹ਨਗਾਰੇ। ²ਝੰਡੇ।

ਰੰਕ ਦਿਜਨ ਕੋ ਧਨ ਬਹੁ ਦਾਏ।

ਬਖਸ਼ੇ ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਨਿਜ ਸੇਵਕੈ ਹੈਂ ¹ ।	¹ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ।
ਕੰਕਨ ¹ ਕੰਠੇ ਕੰਚਨ ² ਕੇ ਹੈਂ ॥ ੮੨ ॥	¹ ਕੜੇ। ² ਸੋਨੇ ਦੇ।
ਭੂਮ ਭਾਟ ਨਟ ਨਟਨੀ ਤਾਂਈਂ।	
ਬਰਖੇ ਧਨ ਬਾਦਲ ਕੀ ਨਜਾਂਈਂ।	
ਸਾਰ ¹ ਪਾਇ ਲਸਕਰ ਸ ਉਛਾਹਾ।	¹ ਖਬਰ।
ਧਨ ਇਕ ਨੇ ਇਕ ਕੋ ਦਿਯ ਚਾਹਾ ॥ ੮੩ ॥	
ਭਿੱਛਕ ¹ ਏਕ ਨ ਲਸਕਰ ਮਾਹੀ।	¹ ਮੰਗਤਾ।
ਰਹਾ, ਜੁ ਥੇ ਸੋ ਗਏ ਅਘਾਹੀ।	¹ ਰੱਜ ਗਏ।
ਪੁਨ ਨ੍ਰਿਪ ਸਤਿਗੁਰੁ ਢਿਗ ਚਲਿ ਆਏ।	
ਕੌਤਕ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਵਾਏ ॥ ੮੪ ॥	
ਆਤਸ਼ ਬਾਜੀ ਬਹੁ ਚਲਵਾਈ।	
ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਬਾਂਟੀ ¹ ਮਿਠਿਆਈ।	¹ ਵੰਡੀ।
ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਸੰਗਤਿ ਮੈਂ ਸੁਨ ਪਾਯੋ।	
ਮਹਦ ਮੋਦ ¹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਢਾਯੋ ॥ ੮੫ ॥	¹ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਰ ਸਬਿ ਉਮਰਾਵੈਂ।	
ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਕੁਛ ਸੇਵ ਕਮਾਵੈਂ।	
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਲਸਕਰ ਹੈ ਜੇਤੋ।	
ਸਤ ਸਤ ¹ ਢਾਲ ਰੇਤਿ ਭਰਿ ਤੇਤੋ ॥ ੮੬ ॥	¹ ਸੌ ਸੌ।
ਲਜਾਇ ਦੂਰ ਤੈਂ ਈਹਾਂ ਗੇਰੈਂ।	
ਭਵੈ ਦਮਦਮਾ ਉਚ ਬਧੇਰੈਂ।	
ਯਾਦਗਾਰ ਤੁਮਰੀ ਏ ਰੈਹੈ।	
ਔਰ ਸੇਵ ਨਹਿੰ ਹਮ ਕਿਛੁ ਚੈਹੈਂ ॥ ੮੭ ॥	
ਮਾਨਿ ਹੁਕਮ ਨ੍ਰਿਪਿ ਆਪ ਉਠਾਈ।	
ਸਬਿ ਲੋਗਨ ਤੈ ਪੁਨ ਗਿਰਵਾਈ।	
ਅਤੀ ਉਤੰਗ ¹ ਦਮਦਮਾ ਭਯੋ।	¹ ਉੱਚਾ।
ਮਨੋ ਪਹਾਰ ਨਯੋ ਨਿਪਜਯੋ ॥ ੮੮ ॥	
ਤਾਂ ਪਰ ਰਚਯੋ ਬੰਗੁਲਾ ¹ ਭਾਰੀ।	¹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਹਵਾਦਾਰ ਮਕਾਨ।
ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਤਾ ਮੈਂ ਮੁਦ ਧਾਰੀ।	
ਬ੍ਰਹਮੁ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਨਦਿ ਤਟ ¹ ਦਿਸ ਪੱਛਮ।	¹ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।
ਹੈ ਅਬਿ ਲੋ ਗੁਰੁ ਥਾਨ ਸੁ ਅੱਛਮ ¹ ॥ ੮੯ ॥	¹ ਚੰਗਾ।

ਤੀਸ ਕੋਸ ਤਹਿ ਤੈ ਨਦਿ ਪਾਰੈਂ।
 ਦੇਵਿ ਕੁਮੱਖਯਾ ਮੰਦਰ ਭਾਰੈਂ।
 ਕਾਮਰੂਪ ਅਰ ਮੁਲਕ ਅਸਾਮ।
 ਤਿਸੀ ਦੇਸ ਕੇ ਹੈਂ ਇਹੁ ਨਾਮ ॥ ੯੦ ॥
 ਰਾਜਾਰਾਮ ਨਾਮ ਤਬਿ ਰਾਜਾ।
 ਹੁਤੇ ਤਹਾਂ ਕਾ ਉਮਰ ਦਰਾਜਾ।^੧ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ।
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਪੈ ਅਰਜੋਈ।
 ਵਾਪਸ ਚਲਨ ਹੇਤ ਜਬਿ ਗੋਈ।^੧ਕਹੀ। ॥ ੯੧ ॥
 ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਰਾਜਾਰਾਮ ਭਿ ਆਯੋ।
 ਗੁਰੂ ਪਦ ਲਪਟ ਦੀਨ ਹੈ ਗਾਯੋ।^੧ਕਿਹਾ।
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੋ ਹੈ ਸੰਸਾਰੀ।
 ਇਸ ਕੋ ਜਾਵਨ ਬਨੈ ਬਿਹਾਰੀ।^੧ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ। ॥ ੯੨ ॥
 ਤੁਮ ਅਤੀਤ^੧ ਨਿਰਬੰਧ^੨ ਗੁਸਾਈਂ।^੧ਤਿਆਗੀ।^੨ਬੰਧਨਰਹਿਤ।
 ਕੁਛ ਦਿਨ ਦਰਸਨ ਦੇਹੁ ਇਹਾਂਈਂ।
 ਦਾਨ ਦਾਸ ਕੇ ਦੈਹੁ ਦਯਾਲੋ।
 ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਦ ਸੰਭਾਲੋ ॥ ੯੩ ॥
 ਸੁਨਿ ਨਰੇਸ਼ ਕੀ ਬਿਨੈ ਮਹਾਨੀ।
 ਨੈਨ ਲਜੀਲੇ।^੧ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀ।^੧ਲੱਜਾ ਵਾਲੇ।
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭੀ ਪੁਨ ਪੁਨ ਚਾਹੈ।
 ਹਮਰੋ ਹੀ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਨਿਬਾਹੈ ॥ ੯੪ ॥
 ਆਖਰ ਭੂਪਤਿ ਯੁਤ ਉਮਰਾਵੈਂ।
 ਭੇਟ ਚਢਾਈ ਬਹੁ ਤਿਸ ਥਾਵੈਂ।
 ਜੇਵਰ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਰੇ।^੧ਗਹਿਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।
 ਨੀਲਮ ਹੀਰੇ ਮੁਕਤਾ ਧਰੇ। ॥ ੯੫ ॥^੧ਮੋਤੀ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।
 ਔਰ ਲਸ਼ਕਰੀ।^੧ਥੇ ਨਰ ਜੇਤੇ।^੧ਫੌਜੀ।
 ਇਕ ਇਕ ਮੁਹਿਰ ਭਏ ਸਬਿ ਦੇਤੇ।
 ਕਈ ਲਾਖ ਕੋ ਭਯੋ ਖਜਾਨਾ।
 ਲੁਟਵੈਹੈ ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਨਾ ॥ ੯੬ ॥
 ਖੁਦ ਹੀ ਸੋ ਉਠਾਇ ਸੰਗ ਲੀਓ।
 ਪਟਨੇ ਆਇ ਮਾਤ ਢਿਗ ਦੀਓ।

ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਗੁਰੂ ਤੈ ਚਲ ਪਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਰਹੇ ਤਹਾਂ ਮੁਦ ਭਰੇ ॥ ੯੭ ॥

ਰਾਜਾਰਾਮ ਸਹਤ ਪ੍ਰਵਾਰੈਂ।

ਕਰੈ ਸੇਵ ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਰੈਂ।

ਚੌਪੜ ਖੇਲਹਿ ਮਨਿ ਮੁਦ ਪਾਏ।

ਤਰੈਂ ਕਬੀ ਨਦਿ ਤਰੀ ਥਿਰਾਏ। ॥ ੯੮ ॥

'ਬੇੜੀ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ।

ਜਾਦੂ ਵਾਰਿਨ ਕੀ ਸਰਦਾਰਾ।

ਧੋਬਨਿ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਅਪਾਰਾ।

ਬਸਨ ਧੋਇ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਜਾਵੈ।

ਕੌਤਕ ਜਾਦੂ ਬਿਬਿਧ' ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੯੯ ॥

'ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਿਹਰ ਕੈ।

ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਅਤਿ ਲਰਜ' ਵਿਚਰ ਕੈ।

'ਬਹੁਤ ਕੰਬ ਕੇ।

ਭਵੈ' ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਗ ਨਾਮ ਰਹਾਈ।

'ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਪਿਖਿ ਨਿੰਮ੍ਰ ਮਹਾਈ ॥ ੧੦੦ ॥

ਕਹਯੋ ਨਾਮ ਤੁਮਰਾ ਜਗ ਰੈਹੈ।

ਗਾਮ ਬਸਾਵੇ ਜਹਿੰ ਹਮ ਕੈਹੈਂ।

ਸੁਨਿ ਧੋਬਨਿ ਮਨਿ ਕੁਛ ਮੁਦ ਪਾਯੇ।

ਤਿਸ ਤੈ ਗਾਮ ਗੁਰੂ ਬਸਵਾਯੇ ॥ ੧੦੧ ॥

ਗੌਰੀ ਪੁਰ ਜੋ ਸ਼ਹਰ ਤਹਾਂ ਹੈ।

ਗਾਮ ਧੋਬੜੀ ਨਿਕਟਿ ਵਹਾਂ ਹੈ।

ਨਾਮ ਬਿਦਤ ਤਿਸ ਕੋ ਅਬਿ ਅਹੇ।

ਬੰਦਰ ਬਨਯੋ ਧੋਬੜੀ ਤਹੈਂ ॥ ੧੦੨ ॥

'ਉਥੇ ਧੋਬੜੀ ਨਾਮ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ (ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਅੱਡਾ) ਬਣੀ ਹੈ।

ਤਹਾਂ ਜਹਾਜ ਹਜਾਰੋਂ ਰੈਹੈਂ।

ਮਾਲ ਖਰੀਦ ਫਰੋਖਤ ਕੈ ਹੈਂ ॥ ੧੦੩ ॥

'ਵੇਚਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾਰਾਮ ਨ੍ਰਿਪ, ਬਹੁਧਾ' ਬਿਨੈ 'ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਸੁਨਾਇ।

ਨਿਜ ਰਜਧਨੀ ਧਾਮ ਮੈਂ, ਲੈ ਗਯੋ ਗੁਰੈਂ ਲਵਾਇ' 'ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

॥ ੧੦੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕੰਚਨ ਪੁਰ ਨ੍ਰਿਪ ਨਗਰ ਸੁਹਾਵਾ।

ਪੇਖਿ ਗੁਰੂ ਮਨ ਮੈਂ ਮੁਦ ਪਾਵਾ।

ਸ਼ਰਧਾ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਏ।

ਸਹਿ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੂ ਰਿਝਾਏ ॥ ੧੦੫ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਨ੍ਰਿਪ ਸਮਾਤ¹ ਅਰ ਰਾਨੀ।

ਨਿੰਮ੍ਰ ਸਦੀਨ ਸੁ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ।

ਦ੍ਰਿਗ ਬਾਰਿਜ ਤੈ ਬਾਰਿ ਜੁ ਢਾਰੀ¹।ਬੰਦਿ ਕੰਜ ਕਰ ਗਰਿ ਪਟ ਡਾਰੀ¹ ॥ ੧੦੬ ॥ਹੇ ਭਗਵੰਤ ਅਨੰਤ ਕੰਤ ਨਰ¹।ਜਗਿ ਬਯੰਤ ਦੁਖਿ ਸੰਤ ਹੰਤ ਕਰਿ¹।ਭਵਨਿਧਿ ਤਰਿ ਹਰਿ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਮੈਂ¹।ਰਹਤ ਮਗਨ ਆਨੰਦ ਅਨੂਪ ਮੈਂ¹ ॥ ੧੦੭ ॥ਹਮ ਗ੍ਰੇਹੀ¹ ਤਮ ਕ੍ਰੂਪ² ਘਿਰੇ ਹੈਂ।ਪਰੇ ਚਿੰਤ ਦੁਖ ਭੁਗਤ ਨਿਰੇ ਹੈਂ¹।ਆਪ ਸੰਤ ਸਮੁੱਥ ਕਰਿ ਦਾਯਾ¹।ਕਾਢਤਿ ਜਾਂਹਿ ਸੁਖੀ ਸੋ ਥਾਯਾ¹ ॥ ੧੦੮ ॥

ਅਬਿ ਭਰੋਸ ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਹੋਵਾ।

ਸਰਬ ਸੁਖਦ ਰਾਵਰ ਮੁਖ ਜੋਵਾ¹।ਪਾਵਨ ਪਦ ਪਾਵਨ ਕਿਯ ਪਾਵਨ¹।

ਪੁਰਿ ਘਰ ਸਬਿ ਹਮ ਭਏ ਸੁਹਾਵਨ ॥ ੧੦੯ ॥

ਪੈ ਇਹੁ ਦੇਸ ਵਸੇ ਭੰਡਾਰੇ¹।ਬਿਨਾ ਏਕ ਸੁਤ¹ ਫੀਕ ਹਮਾਰੇ।ਨਹੀਂ ਤਿਲਾਂਜਲ¹ ਕੋਈ ਦੈਹੈ।ਬਿਨਾ ਪੂਤ ਹਮ ਅਵਿਗਤਿ¹ ਜੈਹੈਂ ॥ ੧੧੦ ॥ਪੂੰ¹ ਨਰਕ ਤੈ ਪੂਤ ਤਰੈ ਹੈ।ਸਾਖਾ¹ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਥੈ ਹੈ।

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਹਮ ਹਾਰੇ।

ਭਏ ਨਿਰਾਸ ਬ੍ਰਿਧਾਪਨ ਵਾਰੇ¹ ॥ ੧੧੧ ॥¹ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਸਮੇਤ।¹ਨੇੜ ਕੰਵਲਾਂ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟਿਆ।¹ਹੱਥ ਕੰਵਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ।¹ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਆਮੀ।¹ਸੰਤ ਜਗਤ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ।¹ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰ ਕੇ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਹਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ।¹ਉਪਮਾ-ਰਹਿਤ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।¹ਗ੍ਰਹਸਤੀ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ।¹ਨਰਕ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ।¹ਦਇਆ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਕਰਕੇ।¹ਹੁੰਦਾ ਹੈ।¹ਦੇਖਿਆ ਹੈ।¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।¹ਵੱਡੇ ਖਜ਼ਾਨੇ।¹ਪੁੱਤਰ।¹ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਿਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਚੁਲੀ।¹ਨੀਚ ਗਤੀ ਨੂੰ।¹ਨਰਕ ਦਾ ਨਾਮ।¹ਸਾਖੀ, ਉਗਾਹੀ।¹ਬੁਢੇਪੇ ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

ਪੈ ਹਮ ਅਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਤੈ ਸੁਨਾ।
 ਸੋਊ ਧਰ ਨਿਸਚੇ ਦਿਢ ਗੁਨਾ¹।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਤਿ ਆਸ ਨਿਰਾਸੈਂ।
 ਤਾਂ ਤੈ ਦਾਸਨਿ ਕੀਨ ਅਰਦਾਸੈਂ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਕੂਰ¹ ਕਲਾਪੀ² ਕਾਮੀ ਕੋਹੀ³।
 ਕੁਟਿਲ¹ ਕੁਕਰਮੀ ਧਿਕ ਧੁਰ² ਧੋਹੀ³।
 ਮਤਿ ਖਾਮੀ¹ ਬਾਮੀ² ਦੁਰਗਾਮੀ³।
 ਲੋਲਪ¹ ਲੰਪਟ² ਲੁਚ ਬਦਨਾਮੀ³ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਸਹਿਜ ਮਦਾਂਧਰਾਜ ਬਿਭੁ ਪਾਏ।

ਕਰਮ ਹਿਸਾਬ ਨ ਛੁਟੈਂ ਕਦਾਏ।
 ਲਾਜ ਬ੍ਰਿਦ ਨਿਜ ਆਪ ਸੰਭਾਰੋ।
 ਬਖਸ਼ਸ਼ ਰਾਵਰ¹ ਤੈ ਛੁਟਕਾਰੋ ॥ ੧੧੪ ॥
 ਤੁਰਕ ਸੈਨ ਦਵ ਅਗਨੀ ਤੈ ਜਜੋਂ¹।
 ਰਖਯਾ ਕੀਨ ਪ੍ਰਸੀਜੈ¹ ਅਬਿ ਤਜੋਂ।
 ਔਰ ਆਸ ਸਬਿ ਹਮ ਅਬਿ ਛੋਰੀ।
 ਧਰੀ ਚਰਨਰਾਵਰ ਲਿਵ ਡੋਰੀ ॥ ੧੧੫ ॥
 ਘਟ ਘਟ ਕੀ ਜਾਨਤ ਤੁਮ ਸ੍ਰਾਮੀ।
 ਸਰਣਾਗਤਿ ਕੇ ਪੂਰਣ ਕਾਮੀ।
 ਇਕ ਸੁਤ ਚਿਰੰਜੀਵ ਦਿਢ ਚੈਹੋਂ।
 ਕਰੁਣਾਕਰ ਕਰੁਣਾ ਕਰਿ ਦੈਹੋ ॥ ੧੧੬ ॥
 ਵਾਰਸ¹ ਰਾਜ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਕੋਰੋ।
 ਥੀਵੈ ਜਲ ਦੇਵਾ ਪੁਨ ਮੇਰੋ¹।
 ਦੁਤੀਏ ਔਰ ਭਰੋ¹ ਇਕ ਇੱਛਯਾ।
 ਕਰਿ ਨਿਜ ਸਿੱਖ ਦੇਹੁ ਗੁਰ ਦਿੱਛਯਾ¹ ॥ ੧੧੭ ॥
 ਜਾਂ ਤੈ ਭਵ ਨਿਧਿ ਪਾਰ ਪਰਾਉਂ।
 ਜਨਮ ਮਰਣ ਮੈਂ ਨਹਿ ਪੁਨ ਆਉਂ।
 ਗਰਿ ਅੰਚਰ ਕਰ ਜੋਰਿ ਘਿਗਯਾਨੇ¹।
 ਨ੍ਰਿਪਰਾਨੀ ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਪਟਾਨੇ ॥ ੧੧੮ ॥
 ਸ਼ਰਧਾ ਭਗਤੀ ਅਧਿਕ ਨਿਹਰ ਕੈ।

¹ਉਸੇ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

¹ਝੂਠੇ। ²ਸੌਦੇ ਬਾਜ਼। ³ਕ੍ਰੋਧੀ।

¹ਟੇਢੇ। ²ਧੁਰੋਂ ਫਿਟਕਾਰੇ ਹੋਏ। ³ਧੋਖੇਬਾਜ਼।

¹ਕੱਚੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ। ²ਵਾਮ ਮਾਰਗੀ। ³ਖੋਟੇ।

¹ਲੋਭੀ। ²ਵਿਸ਼ਈ। ³ਲੁੱਚੇ ਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ।

¹ਰਾਜ ਦੀ ਬਿਭੂਤੀ ਪਾ ਕੇ ਸਹਜੇ ਹੀ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

¹ਆਪ ਦੀ।

¹ਜਿਵੇਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਰੂਪ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ।

¹ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਲਗਨ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚਰੱਖੀ ਭਾਵ ਲਾਈ ਹੈ।

¹ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਖਾਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਦਿਉ।

¹ਮਾਲਕ।

¹ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

¹ਪੂਰੀ ਕਰੋ।

¹ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ।

¹ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਲੋਲਤੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ।

ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰਿ ਉਰਿ ਕਰੁਣਾ ਭਰ ਕੈ।

ਹੁਤੀ ਮੁਹਿਰ ਗੁਰ ਕੇ ਕਰ ਕੰਜਨ।

ਮਨਰੰਜਨ ਭਵ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਭੰਜਨ। ॥ ੧੧੯ ॥

ਹੁਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਬ੍ਰਿਧ ਦੇਦੜ ਵਾਰੇ।

ਤਾਂ ਪਰ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਐਸ ਉਚਾਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸੁਤ ਤੁਵ ਘਰ ਮੈਂ।

ਦੈਰੈ ਚਿਰੰਜੀਵ, ਦਿਯ ਬਰ ਮੈਂ ॥ ੧੨੦ ॥

ਮੁਹਿਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਪਰ।

ਹੈ ਤੁਮਰੇ ਸੁਤ ਕੇ ਲਖੀਓ ਤਰ।

ਸੁਨਿ ਬਰ ਵਰ। ਨ੍ਰਿਪ ਅਤਿ ਖੁਸ਼ ਥੀਓ।

ਸੁਧਾ। ਪਾਇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਨੁ ਜੀਓ ॥ ੧੨੧ ॥

ਪਾਹਨ ਲੀਕ ਅਲੀਕ। ਠੀਕ ਹੈ।

ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਫਲੈ ਨੀਕ ਹੈ।

ਇਹੁ ਦਿਢ ਧਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਯੁਤ ਪਰਵਾਰੈਂ।

ਬਯੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਕੇਰ ਉਦਾਰੈਂ ॥ ੧੨੨ ॥

ਪਗ ਪਾਹੁਲ ਪਾਵਨ ਗੁਰੁ ਪਜਾਈ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦਿਯ ਮੰਤ੍ਰੁਰਾਈ।

ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਦਯੋ ਸੁਖ ਦਾਏ।

ਚਾਰ ਖਾਨਿ ਜੋਨੀ ਛੁਟਕਾਏ ॥ ੧੨੩ ॥

ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੈ ਜਪੁ ਲੋ ਸਾਰਾ।

ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦਯੋ ਉਦਾਰਾ।

ਔਰਰੀਤ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ ਜੇਤੀ।

ਸਮਝਾਈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਗੁਰੁ ਤੇਤੀ ॥ ੧੨੪ ॥

ਭਗਤਿ ਅਨੰਨਜ। ਗਜਾਨ ਉਪਦੇਸੈਂ।

ਦੈ ਕਰਿ ਕਟੇ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸੈਂ ॥ ੧੨੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਤਿਗੁਰ ਸਮ ਦਾਤਾ ਨਹੀ,

ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ,

ਦੀਨੇ ਬ੍ਰਿਦ ਸੰਭਾਲ ॥ ੧੨੬ ॥

‘ਹੱਥ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿੱਚ।

‘ਭਰਮ ਤੇ ਭੈ ਭੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ।

‘ਗੋਗੜ ਵਾਲਾ ਸੀ।

‘ਮੱਥੇ ਤੇ।

‘ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ।

‘ਉੱਤਮ ਵਰ।

‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ।

‘ਅਮਿੱਟ ਪੱਥਰ ਦੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਗ।

‘ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ।

‘ਛੁਡਾ ਲਏ।

‘ਇੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ।

‘ਸਾਰੇ।

ਕਰਮ ਜਾਲ ਮੈਂ ਜੀਵ ਸਭਿ,
ਬਾਂਧ ਈਸ ਪ੍ਰਤੱਖ।
ਦੁਖ ਸੁਖ ਅਧਿਕ ਭੁਗਾਇ ਹੈ,
ਜੋਨਿ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ॥ ੧੨੭ ॥

ਘਟੀ ਯੰਤ੍ਰ ਜੋ ਕੂਪ ਭਵਾ,
ਮਾਂਹਿ ਭ੍ਰਮਾਵਤ ਈਸ।
ਜੀਵਨ ਕੋ ਛੁਟਕਾਇ ਹੈਂ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਸ੍ਵੈ ਬੀਸ' ॥ ੧੨੮ ॥

ਯੋਂ ਈਸਰ ਤੈ ਅਧਿਕ ਗੁਰੁ,
ਹੈਂ ਉਪਕਾਰੀ ਦਜਾਲ।
ਮੇਖ ਰੇਖ ਮੈਂ ਮਾਰ ਕਰਿ',
ਸਿੱਖ ਕੋ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧੨੯ ॥

ਕਰਜੋ ਸੈਲ ਇਕ ਸਾਲ ਲੋ,
ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਿਰਾਇ'।
ਕਾਮਰੂਪ ਆਸਾਮ ਬਿਰਿ,
ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ, ਬਿਰਜੋ ਅਧਯਾਇ ॥ ੧੩੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ 'ਕਾਮਰੂਪ ਆਸਾਮ ਜਾਵਨ, ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਛੱਤੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੩੬ ॥

'ਸੰਸਾਰ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਹਲਟ ਦੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ ਵਾਂਗ।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ।

'ਰੇਖ 'ਚ ਮੇਖ ਮਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਮੇਟ ਕੇ।

'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਠਹਿਰ ਕੇ।

੩੭. {ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਉੜੀਸਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ,
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਵ, ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਦੌਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮ,
ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਉਦਾਰ।

‘ਅਨਾਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਪਰਮ ਕਿਰਪਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ!

ਹਰਾ ਭਰਾ ਕਿਯ ਖੇਤ ਜਿਮ,
ਤਿਮ ਮਮ ਸਦਗੁਨ ਪਾਰਿ’ ॥ ੧ ॥

‘ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦਾ ਖੇਤ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਿਵੇਂ
ਮੇਰੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

ਦੇਸ ਬੰਗਾਲ ਉੜੀਸ ਪਿਖਿ,
ਪਟਨੇ ਐਹੈਂ ਜੈਸ*।

‘ਉੜੀਸਾ ਵੇਖ ਕੇ।

*ਅਧਿਆ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚ
ਗਏ ਹਨ। ਕਵਿ ਜੀ ਏਥੇ ਲਿਖਣਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਅਧਯਾਇ ਤੈ ਸੋ ਕਥਾ,
ਸੁਨੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਬੈਸ। ॥ ੨ ॥

‘ਬੈਠ ਕੇ।

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਜਬਿ ਚਲਨ ਚਾਹਯੋ ਤਹਾਂ ਤੈ ਗੁਰੂ,
ਨ੍ਰਿਪ ਬਜਾਕੁਲ ਹੂੰ ਗਯੋ।
ਪਗ ਗਹੇ ਸਹਿ ਪਰਵਾਰ,
ਬਿਨਤੀ ਕਰਤ ਐਸੇ ਹੈ ਭਯੋ।
ਨਿਜ ਦਿਹੁ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਰਸਬੇ ਹਿਤ।,
ਤਬੈ ਗੁਰੂ ਧਨੁ ਤਾਨ ਕੈ।
ਸਰੁ ਸਾਂਧਿ ਤਰੁ ਪਿਖਿ ਪੀਨ।,
ਕੀਨ ਸੁ ਪਾਰ ਮਾਰ ਧਜਾਨ ਕੈ ॥ ੩ ॥

‘ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

‘ਧਨੁਖ ਖਿੱਚ ਕੇ।

‘ਤੀਰ ਸਿੰਨੁ ਕੇ ਤੇ ਵੱਡਾ ਦਰੱਖਤ ਵੇਖ ਕੇ।

ਇਕ ਓਰ ਬਾਗੜ, ਮੁਖੀ ਦੂਸਰ
ਦਿਸਾ, ਦੀਖਤ ਹੈ ਭਲੀ।
ਪਿਖਿ ਭਏ ਬਿਸਮੈਂ ਭੂਪ ਭਟ ਕਹਿੰ,
ਗੁਰੂ ਸਮ ਨਹਿੰ ਕੋ ਭਲੀ।
ਤਸਵੀਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੂਜਨੇ ਹਿਤ,
ਭੂਪ ਪੁਨ ਉਤਰਾ ਲਈ।
ਤਰੁ ਤਰੇ। ਮੇਲਾ ਭਰਤਿ ਅਬਿ ਲੋ,
ਯਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਗੁਰੂ ਦਈ ॥ ੪ ॥

‘ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ।

ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਤ ਰਾਨੀ ਭੇਟ ਦੈ, ਬਡ ਮਾਲ ਮੁਕਤਾ ਹੀਰ ਹੈਂ।	'ਮੋਤੀਆਂ ਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ।
ਬਹੁ ਦਏ ਜੇਵਰ ਮਾਤ ਸੁਤ ਹਿਤ, ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਚੀਰਾ ਹੈਂ।	'ਬਸਤ੍ਰ।
ਪੁਨ ਪਰੇ ਹੋਇ ਅਧੀਰ, ਗੁਰੂ ਪਗ ਧੋਇ ਨੈਨਨਿ ਨੀਰ ਸੋਂ।	
ਗਲਿ ਗਲਤ ਬਾਨੀ। ਸਾਸ ਸੀਤਲ, ਗਏ ਹੋਸ਼ ਸਰੀਰ ਸੋਂ ॥੫॥	'ਗਲੇ ਚੋਂ ਬਾਣੀ ਗਲਤ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।
ਪਿਖਿ ਦਸਾ ਗੁਰੂ ਢੁਰਿ। ਦਯਾ ਮੈਂ, ਦੈ ਗਯਾਨ ਮੋਹ ਬਿਨਾਸਯੋ।	'ਢਲ ਕੇ, ਪੰਘਰ ਕੇ।
ਚਲਿ ਤਹਾਂ ਤੈ ਗੁਰ ਸਨ ਸਨੈ, ਮਗਿ ਦੇਸਿ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਯੋ।	'ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।
ਸਮ ਨਦੀ ਬਾਰਦ। ਤਾਰਤੇ, ਜਨ ਸੰਤ ਭਗਤਨਿ ਕੇ ਤਈਂ।	'ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ।
ਗੁਰੂ ਅਏ ਦੇਸ ਬੰਗਾਲ ਮੈਂ, ਤਟ ਗੰਗ ਬਿਰਤਾ ਹੈ ਲਈ ॥੬॥	'ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ।
ਜਹਿੰ ਕਾਲਕੱਤਾ ਬਸਤ ਅਬਿ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਲਘੁ ਸਾ ਗਾਮ ਥਾ।	'ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਸੀ।
ਤਹਿੰ ਭੂਪ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੁਤੈ ਤਬਿ ਇਕ, ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ ਨਾਮ ਥਾ।	
ਦੁਤਿ ਤੇਜਿ ਯੁਤਿ ਬਡ ਸ਼ਕਤਿ ਪਿਖਿ, ਸੋ ਪਰਯੋ ਗੁਰੂ ਪਗ ਆਇ ਕੈ।	'ਤੇਜ ਸਹਿਤ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਛਬ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੇਖ ਕੇ।
ਕਰ ਜੋਰਿ ਕੀਨ ਨਿਹੋਰ। ਬਿਨਤੀ, ਸੇਵਿ ਬਹੁਧਾ ਭਾਇ ਕੈ ॥੭॥	'ਝੁਕ ਕੇ।
ਸੁਨਿ ਸਿਖਨਿ ਤੈ ਸਬਿ ਗਾਥ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਮੋਦ ਮਨ ਮੈਂ ਅਤਿ ਭਯੋ।	'ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਨਿਜ ਧਾਮ ਦਾਇ ਅਰਾਮ ਖਟ ਰਿਤੁ, ਚਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲੈ ਗਯੋ।	'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।
ਸਿੱਖ ਬਨਯੋ ਯੁਤ ਪ੍ਰਵਾਰ, ਪਿਖਿ ਕੈ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੋ ਮਹਾਂ।	'ਵੱਡੀ।

ਜਹਿੰ ਕਿਲਾ ਅਬਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕਾ,
ਤਬਿ ਰਚਿਤ ਗੜ੍ਹ ਥਾ¹ ਸੋ ਤਹਾਂ ॥ ੮ ॥
ਉਨਿ ਬੁਝਿ ਗੁਰ ਤੈ, ਨਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੜ੍ਹ,
ਰਖਯੋ ਥਾ ਚਾਹਿ ਕੈ।

¹ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਬਿ ਬਡੀ ਸੰਗਤਿ ਜੋ ਕਹਾਵਤ,
ਧਰਮਸਾਲਾ ਤਾਹਿੰ ਕੈ।

¹ਉਥੇ ਬਣਾਈ।

ਪੁਨ ਨਾਮ ਗੁਰੁ ਕੇ, ਏਕ ਕਟੜਾ
ਰਚਯੋ, ਅਬਿ ਲੋ ਜੋ ਅਹੇ।
ਤਸਵੀਰ ਉਨਿ ਉਤਰਾਇ ਗੁਰੁ ਕੀ,
ਰਖੀ ਪੂਜਨ ਕੇ ਗਹੇ¹ ॥ ੯ ॥

¹ਘਰ ਵਿੱਚ।

ਇਕ ਦਈ ਪੋਥੀ ਖਾਸ ਤਿਸ ਕੇ,
ਨੌਮ ਗੁਰੁ ਮੁਦ ਮਾਨ ਹੈ।

ਬਹੁ ਕਾਲ ਰਹਿ ਸੋ ਕਿਲੇ ਮੈਂ,
ਅਬਿ ਗਈ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਹੈ।

ਪੁਨ ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ,
ਅਯੋ ਗੁਰੁ ਦਸਮੇਸ਼ ਧੈ।

¹ਪਾਸ।

ਬਹੁ ਭੇਟ ਦੈ ਤਸਵੀਰ ਇਨ ਕੀ,
ਲੈ ਗਯੋ ਥਾ ਵੇਸ ਧੈ¹ ॥ ੧੦ ॥

¹(ਆਪਣੇ) ਪਾਸ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਹਿ ਆਹਿ ਪਟਨੇ ਮੈਂ ਅਬੈ,
ਇਕ ਵੀਚ ਸੰਗਤ¹ ਹੈ ਤਹਾਂ।

¹ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੜੀ ਸੰਗਤ ਕਲਕੱਤਾ।

ਛਲ ਠਾਨ ਇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ,
ਥਾ ਰਾਜ ਉਸ ਕਾ ਯੋਂ ਲਹਾ।

ਬਨਿ ਸਾਧੁ, ਜਪ ਤਪ ਸਾਧਿ, ਈਸ
ਅਰਾਧਿ, ਗੰਗਾ ਤਟ ਵਹਾਂ¹।

¹ਉਥੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

ਤਿਹ ਸੇਵ ਪੂਰੀ, ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ
ਠਾਨ¹, ਕੂਰੀ ਫਲ ਲਹਾ² ॥ ੧੧ ॥

¹ਕਰਕੇ। ²ਝੂਠਾ ਫਲ ਲਿਆ।

ਉਨਿ ਲੀਨ ਚੜਸਾ ਭਰ ਜ਼ਮੀਨ¹,

¹ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ। (ਚੜਸਾ=ਜਿਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇਕ ਚੜਸਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਉਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਾਮ ਚੜਸਾ ਹੋ ਗਿਆ।)

ਲਿਖਾਇ ਕਸਮ ਕਰਾਇ ਕੈ।

ਵਹਿ ਚੀਰ ਤਾਰਿ ਨਿਕਾਰ ਮਿਨਿ ਲਿਯਾ¹,

ਕਿਲਾ ਯੁਤ ਬਹੁ ਥਾਇ ਕੈ¹।

ਰਚਿ ਤਹਾਂ ਕੋਠੀ ਬਨਿ ਸੁਦਾਗਰ,

ਸਮਾਂ ਨ੍ਰਿਖਿ ਰਹਾਇਓ¹।

ਪੁਨ ਕਾਜ ਕੀਨ ਸਮਾਜ ਚੀਨ¹,

ਜਹਾਜ ਲੀਨ ਮੰਗਾਇਓ **॥ ੧੨ ॥**

ਸਨ ਸੱਤ੍ਰਹ ਸੈ ਥਾ ਬਹੱਤ੍ਰ,

ਈਸਵ¹ ਤਬਿ ਜਾਨਿਓ।

ਬਹੁ ਫੌਜ ਜੰਗੀ ਏਕ ਦਮ,

ਮੰਗਵਾਇ ਕਰਿ ਬਲ ਠਾਨਿਓ।

ਇਤ ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ ਮਰਜੋ ਥਾ,

ਲਿਯ ਰਾਜ ਤਾਂਹਿ ਦਬਾਇ ਹੈ।

ਪੁਨ 'ਗਿਨ ਪਲਾਸੀ' ਗਾਮ ਢਿਗ,

ਕਿਯ ਜੰਗ ਇਨਿ ਅਧਿਕਾਇ ਹੈ **॥ ੧੩ ॥**

ਲਿਯ ਦੇਸ ਮੁਰਸ਼ਦਬਾਦ ਕੇਰ,

ਨੁਵਾਬ ਕਾ ਬਹੁ ਛੀਨ ਹੈ।

ਫਿਰ ਦੇਸ ਕਾਂਸ਼ੀ ਪਤੀ ਕਾ,

ਲਖਨਊ ਕਾ ਲਿਯ ਪੀਨ¹ ਹੈ।

ਉਤ ਦੇਸ ਦੱਖਣ ਪੇਸ਼ਵਾ ਤੈ¹,

ਬੇਸ¹ ਲੀਨ ਸਜੋਰ ਹੈ।

ਪੁਨ ਜੰਗ ਮਰਹੱਟੜੋਂ ਸੰਗ ਕੀਨੇ,

ਡੀਂਗ ਕੋਇਲ ਘੋਰ ਹੈ¹ **॥ ੧੪ ॥**

ਉਨਿ ਤਈਂ ਫਾੜਿ ਬਿਝਾੜ ਖੇਡ

ਉਜਾੜ, ਬੇਖ ਉਪਾਰ ਹੈ¹।

ਫਿਰ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਬਿਨਾ ਢਿੱਲੀ¹,

ਮੇਲ ਜਿੱਲੀ ਭਾਰ ਹੈ¹।

ਦਸ ਆਠ ਸੌ ਪਰ ਏਕ ਸਨ ਥਾ¹

ਜਬੈ ਦਿੱਲੀ ਹੈ ਲਈ।

¹(ਤਾਰਿ), ਜਰੀਬ ਨਾਲ ਮਿਣ ਕੇ ਉਹ (ਚੀਰ) ਹੱਦ ਕੱਢ ਲਈ।

¹ਕਿਲੋ ਸਣੇ ਬਹੁਤ ਥਾਂ ਦੀ।

¹ਸਮਾਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਭਾਵ ਮੌਕਾ ਤਾੜਦਾ ਰਿਹਾ।

¹ਜਾਣੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

¹ਸੰਨ ੧੭੭੨ ਈ: ਸੀ।

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਪੂੰਨੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬਾਜੀਰਾਉ ਦੂਜੇ ਤੋਂ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦੇਸ।

¹ਡੀਂਗ ਤੇ ਕੋਇਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੇੜੇ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਕੀਤੇ।

¹ਪਾੜ ਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਰ ਕੇ ਖੇਡ ਉਜਾੜ ਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ)

ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ।

¹ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਤੋਂ।

¹ਬਹੁਤੀ ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਕੇ।

¹ਸੰਨ ੧੮੦੧ ਈ: ਸੀ।

ਅਠ ਸਾਲ ਪਾਛੇ ਲੁਦੇਹਾਨੇ,
ਛਾਵਨੀ ਥੀ ਇਨ ਠਈ¹ ॥ ੧੫ ॥

¹ਬਣਾਈ।

ਫਿਰ ਸੰਨ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਪੰਤਾਲੀ,
ਮਾਂਹਿ ਠਟ¹ ਬਡ ਚੌਰ² ਹੈ।

¹ਪਾ ਕੇ। ²ਚੌਲਾ।

ਕਰਿ ਜੰਗ ਸਿੰਘਨਿ ਸੰਗ, ਲੀਨ
ਨਿਸੰਗ ਛੀਨ ਲਾਹੌਰ ਹੈ।

ਇਮ ਦੇਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵੇਸ¹,
ਪੰਜਾਬ ਹਿਕਮਤ ਸੰਗ¹ ਹੈ।

¹ਸ਼ੇਸਟ।

¹ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ।

ਸਬਿ ਮੁਲਕ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਹੋਏ,
ਬਾਦਿਸ਼ਾਹਿ ਨਿਸੰਗ ਹੈਂ ॥ ੧੬ ॥

ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਗਾਥਾ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਰਹੀ ਪੀਛੈ ਜੋ ਭਲੈ¹।

¹ਚੰਗੀ ਕਥਾ।

ਉਨਿ ਸੈਰ ਦੇਸ ਬੰਗਾਲ ਕੀਨ,
ਉਡੀਸ ਕਾ ਬਹੁਤੈ ਥਲੈ¹।

¹ਬਹੁਤੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਪੁਨ ਜਗਨ ਨਾਥ ਨਿਹਾਰਿ ਉਤਰੇ,
ਪੌਰਿ ਸਨਮੁਖ¹ ਜਾਇ ਕੈ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ।

ਇਕ ਹੁਤੋ ਮੰਗੂ ਭਗਤ ਤਹਿੰ,
ਉਨਿ ਸੇਵ ਕੀਨ ਸੁ ਭਾਇ ਕੈ ॥ ੧੭ ॥

¹ਚੰਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

ਫਿਰ ਗਏ ਮੰਦਰ ਮੈਂ ਗੁਰੂ,
ਉਨਿ ਕਹਯੋ ਅਬਿ ਤੋ ਬੰਦ ਹੈ।
ਜਬਿ ਖੁਲੈਗੋ ਤਬਿ ਕਰਯੋ ਦਰਸਨ,
ਆਇ ਫਿਰ ਮਨਚਿੰਦ ਹੈ¹।

¹ਮਨ ਇੱਛਤ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ, ਠਾਕੁਰ ਨਾਂਹਿ ਮੰਦ੍ਰ
ਮਾਂਹਿ ਹੀ ਇਕ ਗੌਰ ਹੈ¹।

¹ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਠਾਕੁਰ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਿਰਫ) ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਮ ਪਿਖਨਿ ਮੰਦਰ ਕੇ ਅਏ,
ਪਿਖਿ ਰਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸਬਿ ਠੌਰ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥

ਇਮ ਗਾਇ¹ ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਡੇਰੇ,
ਭੋਗ ਪੰਡਨਿ ਲਾਇਓ।

¹ਕਹਿ ਕੇ।

ਨਿਜ ਥਾਰ ਠਾਕੁਰ ਭੋਗ ਕਾ ਲੈ,

ਆਪ ਗੁਰੂ ਪੈ ਆਇਓ।
 ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਥੇ ਜੋ ਲੋਗ ਬੈਠੇ,
 ਪੇਖਿ ਸਬਿ ਬਿਸਮੈ¹ ਰਹੇ।
 ਉਤ ਥਾਲ ਪੰਡੜੇ ਨਾਹਿੰ ਦੇਖੜੇ,
 ਭਰਮ ਸੰਸੇ ਸੋ ਗਹੇ¹ ॥ ੧੯ ॥
 ਜਿਨਿ ਪੇਖੜੇ ਥਾ ਗੁਰੂ ਪੈ,
 ਉਨਿ ਜਾਇ ਪੰਡੜੇ ਕੇ ਕਹੜੇ।
 ਸਬਿ ਆਇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਏ ਪੈਰੀਂ,
 ਥਾਲ ਮੰਦਰ ਤੈ ਲਹੜੇ।
 ਪੁਨ ਜਾਂਹਿ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਮੰਦਰ ਮੈਂ,
 ਖੁਲ ਜਾਂਹਿ ਫਾਟਕ ਆਪ ਹੀ।
 ਪਿਖਿ ਲੋਗ ਪੰਡੇ ਭਵੈਂ ਅਚਰਜ,
 ਗੁਰੂ ਕੋ ਹਰਿ ਥਾਪ ਹੀਂ ॥ ੨੦ ॥
 ਇਹੁ ਬਾਤ ਅਬਿ ਲੋ ਬ੍ਰਿਧ ਪੰਡੇ,
 ਪੁਰੀ ਕੇ ਜਨ ਗਾਇ ਹੈਂ।
 ਇਕ ਠੌਰ ਖਾਵਤ ਔਰ ਸਬਿ,
 ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਨਹਿੰ ਦਾਇ ਹੈਂ।
 ਜਹਿੰ ਬਿਰੇ ਥੇ ਗੁਰੂ ਨੌਮ,
 ਮੰਗੂ ਨੇ ਬਨਾਯੋ ਥਾਨ ਸੋ।
 ਇਸ ਹੇਤ ਹੀ ਵਹਿ ਥਾਨ ਮੰਗੂ
 ਮਠ, ਕਹਾਵਤ ਜਾਨ ਸੋ ॥ ੨੧ ॥
 ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਕੀ,
 ਬਨਵਾਵਤੇ ਭੇ ਬਾਵਲੀ।
 ਇਸ਼ਨਾਨ ਜਿਹ ਜਲ ਪਾਨ ਤੈ,
 ਅਘ ਓਘ¹ ਕਟਤਿ ਉਤਾਵਲੀ।
 ਤਟ ਸਿੰਧ ਕੇ¹ ਸੋ ਮਿਸ਼ਟ ਜਲ ਹੈ,
 ਨੈਨ ਨਿਜ ਕਵਿ ਨੇ ਪਿਖਾ।
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਏਹੁ ਨਿਸੰਗ, ਸਿੱਖ ਇਕ
 ਬ੍ਰਿਧ ਤੈ ਸੁਨਿ ਹੈ ਲਿਖਾ ॥ ੨੨ ॥
 ਪੁਨ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਜਨ ਤਾਰਤੇ,

¹ਹੈਰਾਨ।

¹ਉਹ ਪਕੜੇ ਗਏ, ਭਾਵ ਭਰਮਾਂ ਤੇ ਸੰਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ।

¹ਸਾਰੇ ਪਾਪ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

ਬਹੁ ਠੌਰ ਕਰਤਿ ਨਿਵਾਸ ਹੈਂ।

ਬਿਤਵਾਇ ਤੀਨਕ ਸਾਲ ਉਤ,

ਫਿਰ ਅਏ ਪਟਨੇ ਖਾਸ ਹੈਂ।

ਬਹੁ ਦਯੋਸ ਤੇ ਲਗ ਰਹੀ ਥੀ,

ਉਡੀਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਆਨ ਕੀ।

ਹਰ ਵਕਤ ਸੌਨ¹ ਮਨਾਵਤੀ ਥੀ,

¹ਸ਼ਗਨ।

ਮਾਤ ਬ੍ਰਿਧਾ ਨਾਨਕੀ ॥ ੨੩ ॥

ਅਬਿ ਬਾਗ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਹਾਂ ਹੈ,

ਇਕ ਕੋਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਆ ਬਿਰੇ।

ਲਹਿ ਸਾਰ¹ ਜਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਸਿ ਲੋ,

¹ਖਬਰ।

ਲੋਗ ਤਹਿ ਹੀ ਜਾ ਫਿਰੇ।

ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਅੰਗ ਨ ਮਾਤ¹, ਸੁਖ

¹ਮਿਉਂਦੀ।

ਅਵਿਦਾਤ ਭਾ ਤੁਛ ਤਾ ਸਮੈਂ¹।

¹ਤਿਸ ਥੋਹੜੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਸੁਖ ਹੋਇਆ।

ਭੁਲ ਦੇਹ ਗੇਹ ਸਨੇਹ ਗੋ¹,

¹ਦੇਹ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਮੋਹ ਭੁਲ ਗਿਆ।

ਲਿਵ ਲਗੀ ਦਿਢ ਸੁਤ ਖਾਸ ਮੈਂ¹ ॥ ੨੪ ॥

¹ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ।

ਸ੍ਰੀ ਗੂਜਰੀ ਮਤਿ ਉਜਰੀ¹,

¹ਉੱਜਲ ਮਤ ਵਾਲੀ।

ਮਨ ਮਗਨ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਭਈ।

ਮਗ ਧਾਮ ਗੰਧ ਸਿੰਚਾਇ¹, ਬੰਦਨ

¹ਰਸਤੇ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਗੰਧੀ ਛਿੜਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵਾਰ ਦ੍ਵਾਰਨ ਹੈ ਠਈ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ-ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸਜਿ ਸਬਿ ਸਿੰਗਾਰ ਉਦਾਰ, ਭਾਗ

ਸੁਹਾਗ ਕੇ ਮੁਦ ਹੈ ਮਹਾਂ।

ਧਰਿ ਆਰਤੀ ਹਿਤ ਕਰਨ ਆਰਤ

ਹਰਨ ਕੀ ਮਗ ਦਰਗਾਹ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਦਰਗਾਹ ਦੇਰਸਤੇ (ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਸੌਂ,

ਸਬਿ ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਸਜਤ ਭੇ।

ਸਭਿ ਸਾਜ ਮੰਗਲ ਮੈ¹ ਸਜੇ,

¹ਮੰਗਲ ਰੂਪ।

ਬਰ ਬਾਦ ਬਿਬਿਧਾ ਬਜਤ ਭੇ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਬਡ ਮਾਤ ਪੌੜ੍ਹ ਕੇ ਤਈਂ,

ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਪ ਕਰਾਇ ਕੈ।

ਬਹੁ ਬਰਨ ਬਰਨ¹ ਬਨਾਇ ਭੂਸ਼ਨ,

ਬਸਨ ਬਰ ਪਹਿਰਾਇ ਕੈ ॥ ੨੬ ॥

ਦੁਤਿ ਹੇਰਿ ਹੋਤਿ ਹਿਰਾਨ, ਔ

ਕੁਰਬਾਨ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਪੈ।

ਮਤ ਡੀਠ¹ ਲਾਗੈ ਸਜਾਮ ਬਿੰਦੂ,

ਕਿਯ ਕਪੋਲਨ ਖੂਪ ਪੈ।

ਮ੍ਰਿਦੁ ਮੰਜ ਕੰਜਨ ਪੈ ਮਨੋ,

ਅਲਿ ਰਹੇ ਛੋਨਾ ਸੋਇ ਹੈ¹।

ਦ੍ਰਿਗ ਮ੍ਰਿਗ ਸਾਵਕ ਮੀਨ ਕੰਜਨ,

ਖੰਜਨ ਕੋ ਮਦ ਖੋਇ ਹੈ¹ ॥ ੨੭ ॥

ਜਨੁ ਰਮਾ ਕਾਰੀ ਪਹਿਨਿ ਸਾਰੀ,

ਕਜਰ ਧਾਰੀ ਮੋਹਿਤੀ¹।

ਕਿਤ ਤੀਨ ਗੁਨ, ਤ੍ਰੈਦੇਵ ਤ੍ਰਿਯਾ

ਸ਼ਕਤਿ, ਨੈਨਨਿ ਸੋਹਿਤੀ¹।

ਕਚ ਚਿਕਨ ਮੇਚਕ ਘੁੰਘਰਾਰੇ,

ਮੰਡਰਾਰੇ ਅਲਿ ਕਿਤੈ¹।

ਸਮ ਮਦਨ ਕਮਠੀ ਕੁਟਿਲ ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ,

ਬਿਨਾ ਤਾਨੇ ਜਗਿ ਜਿਤੈ¹ ॥ ੨੮ ॥

ਲਟ ਲਟਕ ਸਾਫ ਕਪੋਲ ਲਾਗੀ,

ਕਾਚ ਪੈ ਜਨੁ ਕਾਫ ਹੈ¹।

ਮੁਖ ਸਸੀ ਤੈ ਕਿਤ ਸੁਧਾ ਪੀਵਨਿ,

ਲਪਟਜੋ ਸੁਤ ਸਾਂਪ ਹੈ¹।

ਦੁਤਿ ਕਾਨ ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ ਡੋਲ,

¹ਚੰਗਾਂਚੰਗਾਂ ਦੇ।

¹ਨਜਰ।

¹ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਇਆ ਹੈ।

¹ਕੋਮਲ ਤੇ ਉੱਜਲ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਜਾਣੇ ਭੌਰਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸੌਂ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਨੇਤ੍ਰ, ਹਰਨ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਮੱਛੀ, ਕੰਵਲ ਤੇ ਮਮੋਲੇ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣੇ ਲੱਛਮੀ ਕਾਲੀ ਸਾੜੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਤੇ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

¹ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਤਿੰਨੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਤਿੰਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਸੋਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

¹ਚੀਕਣੇ, ਕਾਲੇ ਤੇ ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਹਨ ਜਾਂ ਭੌਰੇ ਗੋਲ ਚੱਕ੍ਰ ਦੇ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਕਾਮ ਦੇ ਧਨੁਖ ਵਾਂਗ ਟੇਢੇ ਭੁਵੱਟੇ, ਬਿਨਾਂ ਖਿੱਚਿਆਂ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲਿਟ ਲਟਕ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਣੇ ਕੱਚ ਦੇ ਉਤੇ (ਫਾਰਸੀ ਲਿੱਪੀ ਦਾ) ਕਾਫ਼ (ਅੱਖਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ) ਹੈ।

¹ਜਾਂ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਲਈ ਸੱਪ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਪੋਲ ਸਬਜ਼ੇ ਸਜ ਰਹੇ।

ਸਸਿ ਗੋਦ ਮੈਂ ਜਨ ਸਸਿਜ ਖੇਲਤਿ,
ਇੰਦ੍ਰ ਧਨੁ ਜਨੁ ਜੁਗ ਅਹੇ। ॥ ੨੯ ॥

ਸਿਰ ਚਾਰੁ ਚੀਰਾ¹ ਜਟਤ² ਜ੍ਵਾਹਰ,
ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਜਗਮਗੇ।
ਗਰਿ ਮਾਲ ਮੁਕਤਾ ਗਜਨ ਲਾਲ,
ਬਿਸਾਲ ਬਿਬਿਧਾ ਥੇ ਖਗੇ।

ਦੁਤਿ ਦੇਹ ਝਗਲੀ ਝੀਨਿ ਮੈਂ ਸੇ,
ਝਲਕਿ ਖਲਕੈਂ ਮੋਹਿਤੇ।

ਤਨ ਮਨ ਸੁ ਧਨ ਸਬਿ ਵਾਰ ਡਾਰਤਿ,
ਹਸਨ ਦਸਨ ਜੋ ਜੋਹਿਤੇ। ॥ ੩੦ ॥
ਨਵਰਤਨ ਮੰਡਤਿ ਭੁਜ ਭਵੱਟਾ,
ਮਨੋ ਗ੍ਰਹਿ ਲਿਪਟਾਰਹੇ।

ਸੁਠ ਸਜਤਿ ਨੇਵਰ ਬਜਤਿ ਧੁਨਿ, ਸੁਨਿ
ਮੁਨਿਨ ਮਨ ਬਿਰਮਾਰਹੇ।

ਕਰ ਕਨਕ ਕੰਜਨਿ ਜਟਤਿ ਮਨਿ ਗਨ,
ਕਿੰਕਨੀ ਕਟਿ ਭਾਵਤੇ।

ਪਗ ਮੰਜ ਮ੍ਰਿਦਲ ਅਰਨ ਕੰਜ,
ਸੁਰਮਾਂ ਕੋ ਸ਼ਰਮਾਵਤੇ। ॥ ੩੧ ॥

ਨਖ ਪਾਂਤਿ ਸਾਂਤਿ ਅਵਦਾਤ ਦਾ,
ਜਨੁ ਚਿੰਤ ਮਨਿ ਚਿੰਤਾ ਹਰੇ।

ਕਿਤ ਟੂਕ ਕੈ ਬਿਧੁ ਕੋ ਬਿਧੀ,

¹ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ (ਪਾਏ ਹੋਏ) ਚਮਕੀਲੇ ਕੁੰਡਲ ਚੰਚਲ ਹੋ ਕੇ ਹਿੱਲ ਰਹੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ) ਸਬਜ਼ੇ (ਹਰੇਰਤਨ) ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਾਣੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਦੋ ਧਨੁਖ ਹਨ।
²ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰਾ। ^੨ਜੜੇ ਹੋਏ।
^੩ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

¹ਗਲ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਲ (ਖਗੇ) ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ (ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ)।

¹ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਬਰੀਕ ਝੱਗੀ ਵਿੱਚ ਦੀ ਚਮਕ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਹੱਸਣ ਸਮੇਂ ਜੋ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

¹ਬਾਂਹ ਵਿੱਚ ਬਾਜੂ-ਬੰਦ ਨੌਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਣੇ ਨੌਂ ਗ੍ਰਹਿ (ਬਾਂਹ ਨੂੰ) ਚਿੰਬੜ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਸੁੰਦਰ ਝਾਂਜਰਾਂ ਸਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਫਸ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਹੱਥ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ) ਬਹੁਤ ਮਣੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੱਕ 'ਚ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਤੜਾਗੀ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

¹ਚਰਨ ਉੱਜਲ ਤੇ ਕੋਮਲ ਹਨ ਜੋ ਲਾਲ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਲਛਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਨੌਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਜਾਣੇ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਿੰਤਾ ਮਣੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਪਾਦ ਪੂਜਨ ਹੈਂ ਕਰੇ।

¹ਜਾਂ (ਬਿਧੀ) ਬ੍ਰਹਮਾ, (ਬਿਧੁ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਬਿ ਸੰਤ ਧਯਾਵਤ ਚਰਨ ਸੋ,
ਤਬਿ ਧੰਨਜ ਥੇ ਜੇ ਪਰਸਤੇ।

¹ਛੋਂਹਦੇ ਸਨ।

ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਹੈ ਕੁਰਬਾਨ ਤਿਨ ਪੈ,
ਧਯਾਨ ਧਰਿ ਜੇ ਦਰਸਤੇ ॥ ੩੨ ॥
ਤਬਿ ਹੁਤੇ ਬਾਲਕ, ਤੀਨ ਸਾਲਕ
ਕੇ, ਸੁਹਾਵਤਿ ਸਰਬਥਾ।

¹ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ।

ਗੁਨ ਸ਼ਕਤਿ ਮੰਦਰ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ,
ਕਾਮ ਪਿਖਿ ਹਤ ਗਰਬਥਾ।

¹ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਤ ਦਾਸ ਸੰਗ ਉਮੰਗ, ਚਾਇ
ਉਛੰਗ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੈ ਗਏ।

¹ਗੋਦੀ 'ਚ ਚੁੱਕ ਕੇ।

ਉਤ ਪਾਲਕੀ ਅਸ੍ਰਾਰ ਨੌਮੇ,
ਗੁਰੂ ਬਾਗੋਂ ਚਲਿ ਅਏ ॥ ੩੩ ॥
ਚਲਿ ਬਹੁ ਮਹਾਜਨ ਨਗਰ ਕੇ ਸਿੱਖ,
ਮਿਲੇ ਅੱਗ੍ਰ ਜਾਇ ਕੈ।

ਪਗ ਪਰਸਿ ਦਰਸਨ ਦਰਸਿ। ਬਰਸਤਿ
ਫੂਲ, ਹਰਸ ਬਢਾਇ ਕੈ।

¹ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਵਧਾ ਕੇ।

ਗੁਨ ਗਾਵਤੇ ਹੁਲਸਾਵਤੇ।
ਮਿਲਿ ਆਵਤੇ ਭੇ ਸੰਗ ਹੈਂ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ।

ਮਾਸੰਦ ਜੇਠਾ ਨੰਦ, ਸਾਹਿਬ
ਚੰਦ, ਆਦਿ ਉਮੰਗ ਹੈਂ ॥ ੩੪ ॥

ਜੁਗ ਓਰ। ਚਵਰ ਝੁਲਾਵਤੇ ਭੇ,
ਲਿਜਾਵਤੇ ਇਮ ਗੁਰੂ ਤਈਂ।

¹ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ।

ਨਗਰ ਸਗਰੇ ਬਗਰ। ਡਗਰਨਿ²,
ਮੈਂ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ ਛਈ।

¹ਘਰਾਂ। ²ਰਸਤਿਆਂ।

ਬਹੁ ਬਾਦ ਬੱਜਤ। ਸਜਤ ਕੌਤਕ,
ਗਜਤਿ ਅਸ੍ਰ। ਅਪਾਰ ਹੈਂ।

¹ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ।

¹ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦੇ ਹਨ।

ਜਨੁ ਰਾਮ ਆਏ ਅਵਧ ਫਿਰਿ।
ਮਨਿ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਉਛਾਰ ਹੈਂ ॥ ੩੫ ॥

¹ਮੁੜ ਕੇ ਅਜੁੱਧਿਆ ਵਿੱਚ।

¹ਉਛਾਲਦੇ ਹਨ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਸਮੋਦ ਗੋਦ,
ਉਠਾਇ ਨਿਜ ਦਸਮੇਸ਼ ਕੋ।
ਪਗ ਨਗਨ ਚਲਿ ਮਿਲਿ ਅੱਗਰ ਦੀਨੋ,
ਬਾਲ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸ਼ ਕੋ।
ਗੁਰੁ ਲਯੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰਮੋਦ ਯੁਤ,
ਨਿਜ ਗੋਦ ਸੀਨੋ। ਲਾਇਓ।
ਚੁਮਿ ਮਾਥ ਹਾਥ ਫਿਰਾਇ ਸਿਰਿ,
ਸਿਰ ਨਾਥ ਨਾਥ ਬਨਾਯੋ॥ ੩੬ ॥
ਦ੍ਰਿਗ ਸਰਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਰਸ ਉਛਰਯੋ,
ਹਰਸ ਮਨਿ ਨ ਸਮਾਇ ਹੈ।

ਪੁਚਕਾਰਿ। ਦੈ ਬਹੁ ਪਯਾਰ,
ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਉਰ ਸੋਂ। ਲਾਇ ਹੈਂ।
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਕਿਤ।,
ਬ੍ਰਹਮ ਈਸ, ਰਵਿ ਸਸਿ ਮਿਲਿ ਚਲੇ।
ਪੁਰਖਾਰਥੰ ਪ੍ਰਮਾਰਥੰ,
ਜਸ ਤੇਜ, ਓਜ ਸੁ ਧਰਮਲੇ॥ ੩੭ ॥

ਤਜ ਜਾਪ ਫਲ, ਕਿਤ ਸਿੱਧ ਸਾਧਨ,
ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਜ ਜਨੁ ਪਾਯੋ।

ਭਜ ਨਿਜਾਨੰਦ ਨਿਮਗਨ, ਤ੍ਰਿਧਾ
ਦੇਹ ਨੇਹ ਭੁਲਾਯੋ।

ਤਿਸ ਮੋਦ ਕੀ ਨਹਿੰ ਅਵਧਿ ਸਾਰਦ,
ਸੇਸ ਲੇਸ ਭਿ ਕਹਿ ਸਕੈਂ।

ਮਨ ਨੈਨ ਬੈਨਨਿ ਤੇ ਪਰੈ,
ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਫਿਰ ਕਵਿ ਕਯਾ ਬਕੈ? ॥ ੩੮ ॥
ਗੁਰੁ ਧਨ ਨਿਛਾਵਰ। ਕਰਤਿ ਸੁਤ ਪੈ,

।ਛਾਤੀ ਨਾਲ।

।ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

।ਨੇੜੁ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਉੱਛਲ ਪਏ (ਜਾਣੋ)
ਖੁਸ਼ੀ ਮਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਈ।

।ਲਾਡ ਨਾਲ।

।ਛਾਤੀ ਨਾਲ।

।ਜਾਂ।

।ਉੱਦਮ ਤੇ ਮੁਕਤੀ, ਜਸ ਤੇ ਤੇਜ ਅਤੇ ਬਲ ਤੇ ਧਰਮ (ਆਪਸ
ਵਿੱਚ) ਮਿਲ ਪਏ।

।ਜਾਂ (ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਦੇ) ਤਪ ਦਾ ਫਲ (ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਦੇ ਭੋਰੇ
ਦੇ ਜਪ ਦਾ) ਫਲ ਜਾਂ ਸਿੱਧ ਤੇ ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ
ਭਗਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।

।ਆਪਣੇ ਸ ਰੂਪ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਮਗਨ
ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ (ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ, ਕਾਰਨ) ਦਾ ਮੋਹ ਭੁਲਾ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

।ਉਸ ਅਨੰਦ ਦੀ ਹੱਦ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਥੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ।

।ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

।ਵਾਰਨਾ।

ਜਾਤਿ ਘਨ ਜਜੋਂ¹ ਬਰਸਤੇ।
 ਦਹਿ ਦਏ¹ ਦਾਰਿਦ ਦੂਖ ਦੀਨਨਿ,
 ਦਾਨ ਦੈ ਦਿਢ ਦਰਸ ਤੇ¹।
 ਗੁਰੁ ਅੱਗਰ ਚਲਤਿ ਨਕੀਬ¹ ਬੋਲਤਿ,
 ਸੁਜਸ ਭਾਟ ਉਚਾਰਤੇ।
 ਬਡ ਭੀਰ ਸੰਗ ਫਕੀਰ ਧੀਰ,
 ਅਮੀਰ ਕੀਰ ਅਪਾਰਤੇ¹ ॥ ੩੯ ॥
 ਸੁਨਿ ਰੌਰ¹ ਆਵਤ ਔਰ ਦੌਰਿ,
 ਸੁ ਠੌਰ ਠੌਰਨਿ ਠਾਂਢੌ¹।
 ਜਗਮੌਰ¹ ਇਮ ਨਿਜ ਪੌਰ² ਪਹੁੰਚੇ,
 ਗੌਰ ਮੁਦ ਨਦਿ ਬਾਢੌ¹।
 ਤਜਿ ਪਾਲਕੀ ਦਜਾਲ, ਕੀਨ ਜੁ
 ਗਮਨ¹ ਅੰਦਰ ਮੰਦਰੈਂ।
 ਬਡ ਮਾਤ ਅੰਗਨ ਮੈਂ¹ ਮਿਲੀ,
 ਨ ਸਮਾਤ ਅੰਗਨਿ ਅੰਦਰੈਂ¹ ॥ ੪੦ ॥
 ਮਰਯਾਦ ਰੱਖਕ ਸਤਿਗੁਰੂ,
 ਪਗ ਮਾਤ ਬੰਦੇ ਭਾਇ ਸੋਂ¹।
 ਕਰ ਸੀਸ ਧਰਿ¹ ਆਸੀਸ, ਮਾਤਾ ਜੀ
 ਸੁ ਦੈਂ, ਬਹੁ ਚਾਇ ਸੋਂ¹।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਆਰਤੀ
 ਉਤਾਰਤੀ ਭਈ ਵਾਰਤੀ¹।
 ਤਨ ਮਨ ਸੁ ਧਨ ਗੁਰੁ ਪਗਨ ਪੈ,
 ਧਰਿ ਮਾਥ ਹਾਥ ਪਰਸਾਵਤੀ¹ ॥ ੪੧ ॥
 ਵਹ ਮੁਦ ਅਥਾਹ ਉਛਾਹ ਪੇਖਨਿ,
 ਚਾਹ ਕਰਿ ਸੁਰ ਤਿਯ ਅਈ¹।
 ਗੁਨ ਰੂਪ ਧਿਖਨੀ¹ ਬਨੀ ਸਿਖਨੀ,
 ਮਾਤ ਪਿਖਿਨੀ ਕਸੁ ਠਈ¹।
 ਤਿਨ ਸੰਗ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨਿਸੰਗ,
 ਉਮੰਗ ਗੀਤ ਉਚਾਰ ਹੈਂ।

¹ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ।
¹ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ।
¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ।
¹ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ।
¹ਬਹੁਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ।
¹ਚੌਲਾ।
¹ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਆ ਖੜੇ ਹੋਏ।
¹ਜਗਤ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ। ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ।
¹ਭਾਰੀ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਧ ਗਿਆ।
¹ਜਾਣਾ ਕੀਤਾ।
¹ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ (ਲੈ ਕੇ) (ਅ) ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ।
¹ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦੀ।
¹ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।
¹ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥਰਖ ਕੇ।
¹ਚਾਅ ਨਾਲ।
¹ਵਾਰਨੇ ਕਰਦੀ ਹੈ।
¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾਰਖ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਛੋਂਹਦੀ ਹੈ।
¹ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰ ਕੇ
 ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਈਆਂ।
¹ਅਕਲਮੰਦ।
¹ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੀਆਂ।

ਤੁਮ ਗਾਉ ਦੁਲਹਨਿ¹ ਅਏ ਮਮ ਘਰਿ,
ਆਜ ਰਾਮ ਭਤਾਰ¹ ਹੈਂ ॥ ੪੨ ॥
ਆਜ ਹੈ ਹਮਾਰੇ ਅਤੀ ਆਨੰਦ,
ਮਹਾਂ ਮੰਗਲਚਾਰ¹ ਹੈ।
ਇਤਯਾਦਿ ਸ਼ਬਦ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਕੇ,
ਭਈ ਗਾਤ ਅਪਾਰ ਹੈ।
ਜਗਵਾਇ ਦੀਪਕ ਘ੍ਰਿਤ¹ ਮਾਤਾ,
ਦੀਪਮਾਲਾ ਹੈ ਕਰੀ।
ਕਰਵਾ ਤਿਹਾਵਲ¹, ਪੁਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ
ਨਾਮ¹, ਬਾਂਟਿਤਿ ਮੁਦ ਭਰੀ ॥ ੪੩ ॥
ਪਰਯੰਕ ਪੈ ਗੁਰੂ ਅੰਕ ਮੈਂ ਸੁਤ,
ਮਜੰਕ ਜਨੁ ਬੁਧ ਸੋਹਿ ਹੈਂ¹।

ਸਬਿ ਤਿਯ ਚਕੋਰੀ ਚਿਤ੍ਰ ਸੀ¹,
ਟਕ ਏਕ ਗੁਰੂ ਦਿਸ ਜੋਹਿ ਹੈਂ।
ਦੁਲਰਾਵਹੀਂ¹ ਮੁਸਕਾਵਹੀਂ²,
ਓਪਾਵਹੀਂ ਮੁਦ ਮੋਹਿ ਹੈਂ¹।
ਪਰਮੋਦ ਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਜਨ, ਗੁਰਿ
ਗੋਦ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸੋਹਿ ਹੈਂ¹ ॥ ੪੪ ॥

ਗੁਰ ਮਾਤ ਪਤਨੀ ਕੇ ਤਈਂ,
ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ਮੋਦ ਮਹਾਂਤ¹ ਹੈ।
ਸੁਖ ਸਚੀ¹ ਲਖਮੀ² ਉਮਾ³ ਕੋ,
ਜੋ ਦੁਲੱਭ ਸੋ ਵਹਿ ਪਾਤ ਹੈਂ।
ਸਭਿ ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਮੋਦ ਯੁਤ,
ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਮੈਂ ਲਪਟਾਵਹੀਂ।
ਗੁਰੂ ਯਥਾ ਉਚਿਤ ਬਿੱਤ ਬਖਸ਼ਤਿ,
ਕੁਸਲ ਮਾਨ ਰਖਾਵਹੀਂ¹ ॥ ੪੫ ॥

ਗੁਰੂ ਨੂਤਨੰ ਕੇ¹ ਬੁਝਨੇ ਪਰ,

¹ਹੇ ਲਾੜੀਓ।
¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਤੀ।

¹ਉਤਸ਼ਵ ਦੀਰਸਮ।

¹ਘਿਉ ਦੇ ਦੀਵੇ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ।

¹ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ।

¹ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਪੁੱਤਰ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ) ਜਾਣੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬੁਧ (ਵਾਂਗ) ਸੋਹ ਰਹੇ ਹਨ।
¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਚਕੋਰਾਂ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਾਂਗ।

¹ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ²ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਮੋਹਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਗੁਰੂ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ) ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ (ਕਲਗੀਧਰ) ਸੋਹ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕੋਤਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ (ਜਨ) ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਲੱਛਮੀ। ³ਪਾਰਬਤੀ।

¹ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਧਨ ਤੇ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਨਵੇਂ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ।

ਬ੍ਰਿਯ ਗੁਰੂ ਮੁਦ ਪ੍ਰੇਮ ਸੈਂ।
 ਸਬਿ ਗਾਥ ਦੇਸ ਸੁ ਕਾਮਰੂ ਕੀ,
 ਕਹੀ ਕਰਮ ਕਰ ਨੇਮ ਸੈਂ।
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੈਂ ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਕਾ,
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਭੀ ਸਬਿ ਗਾਇਓ।
 ਜਿਮ ਕੀਓ ਥਾ ਮਰਦਾਨਾ ਮੇਢਾ,
 ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਛੁਡਾਇਓ ॥ ੪੬ ॥
 ਵਹਿ ਕਰੀ ਸਰਮਾ ਖਰੀ ਫਿਰਿ,
 ਜੋ ਪਰੀ ਪਗਿ ਗੁਰੁ ਬਖਸ਼ੀਆ।
 ਪਿਖਿ ਸਕਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਹੋਈ,
 ਸਿੱਖੀ ਤਿਹ ਬਡ ਲਖਸ਼ੀਆ।
 ਪੁਨ ਸ੍ਰਯੰ ਸਨਮੁਖ ਜੈਸ ਜਾਦੂ,
 ਕਰੇ ਥੇ ਉਨਿ ਸਬਿ ਕਰੇ।
 ਸੁਨਿ ਹਸਤਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਬਾਲ ਬਪੁ ਗੁਰੁ,
 ਔਰ ਸਬਿ ਹੀ ਮੁਦ ਲਰੇ ॥ ੪੭ ॥
 ਕਰਿ ਬਾਤ ਬਹੁਧਾ ਭਾਂਤਿ ਗੁਰੁ
 ਜਬਿ ਰਾਤ ਅਧਿਕ ਬਿਤਾਈਆ।
 ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਿ ਫਿਰ ਪਲੰਘ ਪੌਢੇ,
 ਉਠੇ ਫਜਰ ਸਬਾਈਆ।
 ਕਰਿ ਨਿੱਤ ਕ੍ਰਿਆ ਧਯਾਨ ਧਰਿ,
 ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਾਈਆ।
 ਇਤ ਸੇਵਕੈਂ ਕਰਿ ਫਰਸ ਵਰ ਸਬਿ,
 ਸਭਾ ਸੋਜ ਸਜਾਈਆ ॥ ੪੮ ॥
 ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਬੈਠੇ ਆਇ ਬਹੁ,
 ਮਿਲਿ ਵਾਰ ਰਾਗੀ ਗਾਈਆ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਪਹਿਨ ਕੇ,
 ਮਸਨੰਦਾ ਬੈਠ ਸੁਹਾਈਆ।
 ਸਿੱਖ ਆਵਨਾ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ,
 ਖੁਸ਼ ਹੋਇ ਭੇਟਾ ਲੈ ਅਏ।
 ਕਰਿ ਦਰਸ ਪਾਦ ਸਪਰਸ ਕੇ,

ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ)।

ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਕੇ।

ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਦਾ।

ਛੱਤਰਾ, ਭੇਡੂ।

ਕੁੱਤੀ। ਗਧੀ, ਖੇਤੀ।

ਭਗਤਣੀਆਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜਾਣਿਆ।

ਆਪਣੇ (ਮੂੰਹ ਨਾਲ) ਕਰੇ।

ਬਿਰਾਜੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ।

ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

ਗੱਦੀ ਤੇ।

ਚਰਨ ਛੋਹ ਕੇ।

ਅਤਿ ਹਰਸਾ ਚਾਰੋਂ ਫਲ ਲਏ ॥ ੪੯ ॥

¹ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਗੰਗ ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਿੱਤ,

ਦੀਵਾਨ ਬਿਰਿ ਦੇ ਵਕਤ ਹੈਂ।

ਸਬਿ ਪੂਰਿ ਮਨਸਾ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ,

ਭਵ ਬੰਧ ਕਾਟਤਿ ਸਖਤ ਹੈਂ।

ਇਕ ਆਵਹੀਂ ਸਿੱਖ ਜਾਵਹੀਂ,

ਕਮਾਵਹੀਂ ਸਬਿ ਸੇਵ ਹੈਂ।

ਸਿੱਖ ਭੇਟ ਬਿਬਿਧਾ ਅਰਪ ਹੈਂ,

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਗੁਰੂ ਖਰਚਤੇ ਨਿਤ ਏਵ ਹੈਂ ॥ ੫੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਕਰਤਿ ਜੋ,

ਕ੍ਰੀੜਾ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ।

¹ਖੇਡਾਂ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸਿੱਖ ਦਾਸ ਪਿਖਿ,

ਲਹਿ ਹੈਂ ਮੋਦ ਅਪਾਰ ॥ ੫੧ ॥

ਸ਼ੰਕਰ ਛੰਦ:

ਗੁਰੂ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੀ,

ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇਰਿ।

ਖਟ ਮਾਸ ਪਟਨੇ ਮੈਂ ਬਿਤਾਏ,

¹ਛੇ ਮਹੀਨੇ।

ਦਿਵਸ ਛੈ ਸਮ ਹੇਰਿ।

¹ਛੇ ਦਿਨ ਬਰਾਬਰ ਦੇਖੇ।

ਇਤ ਸਿੱਖ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਕੇ,

ਬਸਨੀਕ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ।

ਨਿਤ ਚਿਤਵਹੀਂ ਚਾਕੋਰ ਗਨ,

ਆਂਧੇਰ ਮੈਂ ਜਜੋਂ ਚੰਦ ॥ ੫੨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੋ,

ਮਨਾਵਹੀਂ ਦਿਨ ਰਾਤਿ।

ਬਹੁ ਬਰਸ ਬੀਤੇ ਦਰਸ ਕੀਤੇ,

ਹਰਸ ਹੋਇ ਨ ਸਾਂਤਿ।

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸਾਂਤੀ।

ਜਿਮ ਖਿਚਤਿ ਬਾਲ ਪਤੰਗਾ,

¹ਗੁੱਡੀ।

ਕੁੰਡੀ ਮੀਨਾ ਚੁੰਬਕ ਲੋਹ।

¹ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਕੁੰਡੀ।

ਤਿਮ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ ਕਾ,

ਖਿਚੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਓਹਾ' ॥ ੫੩ ॥

ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ,
ਬੈਕੁੰਠ ਤੇ ਚਲਿ ਆਇ।
ਧਰਿ ਦੇਹ ਬਿਬਿਧਾ ਨਚਤਿ ਤਜੋਂ,
ਜਜੋਂ ਨਾਚ ਭਗਤ ਨਚਾਇ।
ਗੁਰੁ ਖਿੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ ਜਬਿ,
ਤਜਾਰ ਹੋਏ ਚਾਹਿ।

ਤਬਿ ਕਹਜੋ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ,
ਸੁਤ ! ਜਾਤ ਹੋ ਤੁਮ ਕਾਹਿ? ॥ ੫੪ ॥
ਇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਔਲਾਦ ਪ੍ਰਭੁਤਾ',
ਆਦਿ ਪ੍ਰਭ ਸਬਿ ਦੀਨ।
ਤਹਿ ਨਿੱਤ ਸਰੀਕ ਉਤਪਾਤ' ਕਰਤੇ,
ਨਿੰਦ ਬਿਘਨ ਸੁ ਪੀਨ'।
ਅਬਿ ਜੁਲਤ ਹੈ ਹੈ ਫੇਰ,
ਮਤਸਰ ਅਗਨਿ ਤੁਮ ਕੋ ਚੀਨ'।

ਜਿਮ ਪਿਖਿ ਨਿਸਾ ਚਰਰਵੀ ਕੋ,
ਸਗ ਫੀਲ ਕੋ ਭੌਂਕੀਨ' ॥ ੫੫ ॥

ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਤੈ ਗੁਰੁ ਸਾਤ ਬਾਤ',
ਬਖਯਾਤ ਭਾਂਤਹਿ ਤੈਸ।
ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ ਹਮ ਕਰਿ ਪਰਣ ਆਏ,
ਇਹਾਂ ਰਹੈਂ ਸੋ ਕੈਸ।
ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਵਾਸੀ ਯੁਤ ਉਦਾਸੀ,
ਚਿਤਵਿ ਹੈਂ ਮਮ ਬੈਨ।
ਪੁਨ ਸਿੱਖ ਸਬਿ ਉਸ ਦੇਸ ਕੇ,
ਪ੍ਰਤੀਖ ਹੈਂ ਦਿਨ ਰੈਨ ॥ ੫੬ ॥
ਲਗ ਰਹੀ ਲੋਗਨ ਲਾਖਹਾਂ ਕੀ',
ਲਗਨ ਲਖਨੇ ਹੇਤ'।
ਲਿਵ ਲੀਨ ਸੋ ਲਲਚਾਰਹੇ,

'ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'(ਚਲਣ ਦੀ) ਇੱਛਾ ਨਾਲ।

'ਵਡਿਆਈ।

'ਉਪਦ੍ਰ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ (ਚੀਨ) ਵੇਖ ਕੇ ਫੇਰ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕ ਪਵੇਗੀ।

'ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉੱਲੂ (ਆਦਿ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਤੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁੱਤੇ ਭੌਂਕਦੇ ਹਨ।

'ਸੱਚੀ ਗੱਲ।

'ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ।

'ਲੱਖਾਂ ਦੀ।

'ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ।

ਮੈਂ ਜਾਨਹੂੰ ਤਿਨਿ ਭੇਤ।
 ਵਸ ਸਦਾ ਰਹਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਕੇ,
 ਗੁਰੂ ਸਾਧੂ ਈਸ।
 ਅਬਿ ਦਰਸ ਤਿਨ ਕੇ ਦੈਨ ਬਨ ਹੈ,
 ਹਮੇਂ ਬਿਸ੍ਵੈ ਬੀਸਾ' ॥੫੭॥
 ਪੁਨ ਭਵਿੱਖਤਾ' ਹੋਵਨੀ ਹੈ
 ਜੋਇ, ਸੋ ਨ ਮਿਟਾਇ।
 ਹਮ ਜਦੀ' ਸ਼ਕਤੀ ਰਖਤਿ ਹੈਂ,
 ਪਰ ਮਰਯਾਦ ਨਾਹਿ ਮਿਟਾਇੰ।
 ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਹਮਰੈ ਜੋ ਕਹਯੋ,
 ਤੂੰ ਜਾਨ ਹੈਂ ਸਬਿ ਮਾਇ।
 ਸੋ ਕਬੀ ਅਨਥਾ' ਨਾਹਿ ਹੂੰ ਹੈ,
 ਸਕੈ ਬਿਧਿ' ਨਾ ਮਿਟਾਇ ॥੫੮॥
 ਜਨਮੇਜ ਕੋ' ਮੁਨਿ ਬਯਾਸ ਪਹਿਲੇ,
 ਗਯੋ ਥਾ ਸਮਝਾਇ।
 ਪਰ ਈਸ ਭਾਵ ਬੀਸ ਬਿਸ੍ਵੈ,
 ਭਈ ਵੈਸੇ ਆਇ।
 ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਾਤ ਮਾਨੀ,
 ਖਿਆਤ ਨੀਕੀ ਭਾਂਤਿ'।
 ਪਰ ਚਿੱਤ ਚਿੰਤਾ ਗੂਜਰੀ ਕੇ,
 ਭਈ ਕਾਂਪਯੋ ਗਾਤ' ॥੫੯॥
 ਕਰ ਮੰਜ ਤੈ ਪਗ ਕੰਜ ਪਕਰੇ,
 ਰੰਜ ਭੰਜਨ ਕੇਤੁ'।
 ਪੁਛ ਰਹੀ ਵਹਿ ਕਯਾ ਹੋਇਗੋ,
 ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾ ਦੀਨੋ ਭੇਤ।
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤੁਮਰੋ ਪੂਤ ਹੂੰ,
 ਸਮਰੱਥ ਸਬਿ ਪ੍ਰਕਾਰ।
 ਨਹਿੰ ਬਾਤ ਇਸ ਕੀ ਫੇਰੀਓ,
 ਬਪੁ ਹੇਰੀਓ ਕਰਤਾਰ' ॥੬੦॥

'ਜ਼ਰੂਰ।

'ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ।

'ਭਾਵੇਂ।

'ਝੂਠ।

'ਬ੍ਰਹਮਾ।

'ਜਨਮੇਜੇਰਾਜੇ ਨੂੰ।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ (ਜਾਣ ਕੇ)।

'ਸ਼ਰੀਰ।

'ਉੱਜਲ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜੋ।

'ਕਰਤਾਰ ਸਰੂਪ ਦੇਖਿਆ ਜੇ।

ਜਿਮ ਰਾਮ ਪੂਤ ਕੁਸ਼ਲਯਾ,
ਘਰਿ ਦੇਵਕੀ ਜਦਨਾਥ।
ਤਿਮ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਇਹੁ,
ਭਾਗ ਬਡ ਤੁਵ ਮਾਥ।
ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਡ ਪ੍ਰਗਟਾਇ ਹੈ,
ਨਿਜ ਨਯੋ ਪੰਥ ਰਚਾਇ।
ਘਰ ਘਨੇ ਘਾਗੂ ਘੱਤ ਘਾਲੈ,
ਘੁਮਡ ਘੋਰ ਘੁਮਾਇ॥ ੬੧॥

ਮਾਤਾ ਦੇਵਕੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।

ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦਾ।

ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ (ਘੁਮਡ) ਉੱਛਲ ਕੇ (ਘੋਰ) ਗੱਜ ਕੇ ਤੇ
(ਘੁਮਾਇ) ਚੱਕ੍ਰ ਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ (ਘਾਗੂ) ਘੋਰਾ (ਘੱਤ)
ਪਾ ਕੇ (ਘਾਲੈ) ਮਾਰੇਗਾ।
ਚਮਕਾਏਗਾ।

ਗੁਰ ਘਰ ਉਜੇਰਾ ਕਰੈਗੋ,
ਹਿੰਦੁ ਹੱਦ ਧਰਮ ਰਖਾਇ।
ਜਿਮ ਗੋਇ ਹੈ ਤਿਮ ਹੋਇ ਹੈ,
ਤੁਮ ਮਾਨੀਓ ਸਤ ਭਾਇ।
ਅਨੁਸਾਰ ਯਾਹਿ ਰਹਾਈਓ,
ਰੂਸਾਈਓ ਕਿਮ ਨਾਹਿ।
ਤਲਵਾਰ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਬੱਜਰ,
ਬਾਕ ਭਵ ਹੈਂ ਯਾਂਹਿ॥ ੬੨॥
ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ਪੋਖੋ ਇਨੈ,
ਰਾਖੋ, ਨੈਨਿ ਪਲਕਨਿ ਤੋਰ।
ਹਮ ਜਾਤ ਹੈਂ ਪੰਜਾਬ ਕੋ,
ਤੁਮ ਰਹੋ ਸਬਿ ਇਸ ਠੋਰ।
ਬੁਲਵਾਇ ਲੈ ਹੈਂ ਤੁਮੈਂ ਭੀ,
ਫਿਰ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮਝਾਰ।
ਸੁਨਿ ਗੂਜਰੀ ਜੀ, ਸਾਸ ਭਰਿ ਕਹਿ,
ਉਜਰੀ ਮੈਂ ਭਾਰ॥ ੬੩॥
ਬਹੁ ਬਰਸ ਕਾਗ ਉਡਾਵਤੀ ਕੋ,
ਕਾਮਰੂ ਤੈ ਆਇ।
ਅਬਿ ਫੇਰ ਏਕਲ ਤਜਿ ਹਮੈਂ,
ਦਿਯ ਅਨਤ ਜਾਨ ਸੁਨਾਇ।

ਕਹੇਗਾ।

ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੋਣਗੇ।

ਪਾਲੋ।

ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਵਾਂਗ।

ਹਾਹੁਕਾ ਭਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਉਜੜ ਗਈ ਹਾਂ।

ਹੋਰ ਥਾਂ।

ਬਿਧਿ ਕਾਹਿ ਜੋਨੀ ਨਾਰਿ ਕੀ
ਸਮ ਨਾਰਕੀ ਨਰ ਕੀਨ।
ਨਿਤ ਸੋਕ ਸੰਸੇ ਓਕ। ਤਨ,
ਤਿਯ ਦੀਨ। ਰਹਿ ਪਰਧੀਨ ॥ ੬੪ ॥
ਇਮ ਗਾਇ। ਨੈਨ ਬਹਾਇ ਜਲ,
ਮੁਰਝਾਇ ਪਾਂਇ ਗਹਾਇ।
ਤਨ ਸਰਸ ਕੁੰਦਨ ਸਰਸ ਫੁੱਲ ਤੈ,
ਸਰਸ ਗੋ ਬਦਲਾਇ।

।ਨਰਕ ਦੇ ਜੀਵ ਵਾਂਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

।ਘਰ।

।ਦੁਖੀ।

।ਕਹਿ ਕੇ।

।ਚਰਨ ਪਕੜੇ।

।ਸੋਨੇ ਦੇਰੰਗ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤਾ
ਬਦਲ ਗਿਆ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ ਪੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿ ਜਹਾਂ ਤੁਮ ਬਨ ਸੁਰਗ ਸੋ ਮੁਹਿ,
ਸੁਖ ਬਿਕੁੰਠ ਅਧਿਕਾਇ।

।ਕਿਹਾ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਵੋ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵੀ ਸੁਰਗ ਹੈ (ਉਥੇ) ਮੈਨੂੰ
ਬੈਕੁੰਠ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਸੁੱਖ ਹੈ।

।ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ²ਧਨ। ³ਪੁੱਤਰ।

ਬਿਨ ਰਾਵਰੇ ਤਨ। ਰਾਜ ਬਿਤ² ਸੁਤ³,
ਦੁਖਦ ਹੈ ਬਹੁ ਭਾਇ ॥ ੬੫ ॥
ਗੁਰੁ ਦੈ ਦਿਲਾਸਾ ਧੀਰ ਬਹੁਧਾ,
ਕਹਯੋ ਮੋਹਿ ਜਰੂਰ।
ਅਬਿ ਬਨੈ ਜਾਵੋ ਤੁਮ ਥਿਰਾਵੋ,
ਕਿਤਕ ਦਿਨ ਇਤ ਰੂਰ।
ਬਿਨ ਦੇਰ ਫੇਰ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਹੈਂ,
ਗੁਰੁ ਰਖੈ ਹੈ ਲਾਜ।
ਢਿਗ ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਸਾਸ। ਸੁਤ
ਤੁਵ, ਭ੍ਰਾਤ ਸਹਤ ਸਮਾਜ ॥ ੬੬ ॥

।ਹੇ ਸੁੰਦਰਿ !

।ਸੱਸ।

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਸਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੇਠਾ,
ਸਤੀਰਾਮ ਗੁਲਾਬ ਜੀ।
ਦਯਾਰਾਮ ਪੰਜਾਬ ਭਾਈ,
ਮੇਹਾਂ ਜੋਧ ਮਤਾਬ ਜੀ।
ਇਤਯਾਦਿਕੈਂ ਕੋ ਛੋਰਯੋ,
ਦਸਮੇਸ਼ ਸੇਵਨ ਕਾਰਨੈ।
ਪੁਨ ਗੋਦ ਲੀਨ ਸਮੇਦ। ਸੁਤ ਕੋ,

।ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

ਪਯਾਰ ਦੈ ਹੈ ਬਾਰਨੈ॥ ੬੭ ॥

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਧਯਾਨ ਧਰ ਕੈ,

ਫੇਰ ਸਿਰ ਕਰਾ ਰੱਖਯਾ।

ਜਨੁ ਬੀਰ ਰਸ ਤੈ ਸਾਂਤਿ ਰਸ,

ਹੈ ਬਿਦਾ॥ ਕਵਿ ਇਹੁ ਲੱਖਯਾ२।

१ਵਾਰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

१ਹੱਥ।

१ਜਾਣੇ ਬੀਰਰਸ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤਰਸ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ) ਵਿਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। २ਕਵੀ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਨੌਮੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ,

ਸੀਸ ਧਰਿ ਕਰ ਜੋਰ ਕੈ।

ਕਰਿ ਬਾਤ ਤੁਤਲੀ ਟੇਰ ਬੁਲੁ ਕੋ॥

ਨੈਨ ਤੈ ਜਲ ਛੋਰ ਕੈ ॥ ੬੮ ॥

ਕਹਿ ਸੰਗ ਜੈਹੋਂ ਆਪ ਕੇ,

ਮੈਂ ਨਾਹਿੰ ਰੈਹੋਂ ਮਾਤ ਪੈ।

ਤੁਵ ਨਾ ਅਕੈਹੋਂ॥ ਕੁਛ ਨਾ ਚੈਹੋਂ,

ਨਾ ਰੁਸੈ ਹੋਂ ਬਾਤ ਪੈ।

ਨਿਜ ਤਾਯਾ ਜੀ॥ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਪੌਤ੍ਰੁ,

ਪੇਖਿ ਸੁਨਿ ਕਹਿ ਬਾਤ ਕੋ।

ਕਰਿ ਪਯਾਰ ਉਨਿ ਸੈਂ ਖੇਲ ਕੈ,

ਫਿਰ ਕਹੋਂ ਸਬਿ ਬਡ ਮਾਤ ਕੋ॥ ੬੯ ॥

ਨਿਜ ਦੇਸ ਗਾਮ ਆਨੰਦਪੁਰ,

ਪਿਖਿ ਆਇ ਹੋਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਕੋ॥

ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁਧਾ,

ਹਸੇ ਸਬਿ ਸੁਖ ਦਾਤ ਕੋ॥

ਗੁਰੁ ਲਾਇ ਉਰਿ॥ ਕਰਿ ਪਯਾਰ ਬਾਤੈਂ,

ਖੇਲਣੇ ਭਲ ਵਸਤੁ ਦੈ।

ਪ੍ਰਚਾਇ ਸੁਤ ਪਗ ਮਾਤ ਬੰਦੇ,

ਉਠੇ ਤਹਿੰ ਤੈ ਸ੍ਰਸਤਿ ਲੈ॥ ੭੦ ॥

ਪਗ ਮਾਥ ਧਰਿ ਪੁਨ ਗੂਜਰੀ ਜੀ,

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰ ਕੈ॥

ਕਹਿ ਪਹੁੰਚ ਤਹਿੰ ਬੁਲਵਾਇ ਲਈਓ,

१ਬੁੱਲੁ ਢਿੱਲਾ ਕਰ ਕੇ।

१ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ। (ਅ) ਖਿਝਾਵਾਂਗਾ ਨਹੀਂ।

१ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਰੁੱਸਾਂਗਾ ਨਹੀਂ।

१ਸੂਰਜ ਮੱਲ।

१ਵੱਡੇ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ।

१ਸਵੇਰ ਨੂੰ।

१ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ।

१ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ।

१ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ।

१ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ।

ਹਮੈਂ ਦੇਰੀ ਛੋਰ ਕੈ।

ਚਲਿ ਤਹਾਂ ਤੈ ਗੁਰੁ, ਬਿਰੇ
ਦਾਨਾ ਪੁਰ ਵਿਖੈ, ਨਿਸ ਆਯ ਕੈ।
ਘਨ ਸਜਾਮ ਜੈਤਾ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਬਹੁ,
ਰਹੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਭਾਯ ਕੈ॥ ੨੧ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

ਦਿਨ ਦੂਸਰੇ ਨਿਸ ਅਰਧ ਤੈ,
ਗੁਰੁ ਚਲੇ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਕੋ।
ਸੰਗ ਬਖਤ ਮਲ, ਅਜੀਤ ਮਲ,
ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਬ੍ਰਿਧਾਵ ਕੋ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ।

ਮਤੀਰਾਮ, ਦਯਾਲਾ, ਮਿਲਹਖਾ,
ਲਾਲ ਚੰਦ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ।
ਰਾਮ ਦਿਤਾ, ਮਾਹਰੀ ਜੀ,
ਧਰਮ ਸਸਿ, ਸੁਖ ਦਯਾਲ ਜੀ॥ ੨੨ ॥

ਬਹੁ ਸੰਤ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਕੇ,
ਉਸ ਦੇਸ ਮਾਂਹਿ ਜੁ ਭੂਰ ਥੇ।
ਵਹਿ ਕਾਮਰੂ ਲੋ ਸੰਗ ਗੁਰੁ ਕੇ,
ਰਹੇ ਚੰਗ ਜਰੂਰ ਥੇ।

ਬਹੁਤੇ ਸਨ।

ਮਗ ਨਾਖਤੇ¹ ਗੁਰੁ ਸਨ ਸਨੇ²,
ਬਿਰਿ ਸ਼ਹਰ ਛਪਰੇ, ਬਖਸਰੈਂ।
ਡਮਰਾਉ, ਬਾੜ ਸੁ ਜੋਨ ਪੁਰ,
ਬਾਨਾਰਸੀ ਰਹਿ ਅਕਸਰੈਂ॥ ੨੩ ॥

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਰੂਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਸਤਾ ਲੰਘਦੇ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।

ਆਯੁੱਧਯਾ ਸਮਾਧਿ ਦਸਰਥ,
ਪਾਸ ਸਰਜੂ ਤੀਰ ਹੈ।

ਬਹੁਤਾਰਹਿ ਕੇ।

ਰਹਿ ਸੈਲ ਕਰਿ ਸਬਿ ਠੌਰ ਕਾ,
ਤਟ ਗੰਗ ਚਲ ਕੈ ਧੀਰ ਹੈ।

ਸਰਜੂ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋਲ ਹੈ।

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਕਨਖਲ,
ਆਇ ਬੈਠੇ ਫਿਰ ਤਹੀਂ।

ਅਸਥਾਨ ਸਾਧੂ ਨਿਰਮਲੇ,
ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ ਕਾ ਅਬਿ ਜਹੀਂ॥ ੨੪ ॥
ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਤੀਸਰ ਖਸਟਮੇਂ ਭੀ,

ਰਹੇ ਉਤਰਤ ਥੇ ਵਹੀਂ।
 ਇਸ ਹੇਤ ਤੈ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਉਤਰੇ,
 ਪੁਰਾ ਗੁਰੂ ਥਲ ਲਖਿ ਸਹੀ।
 ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਦੱਖਨ। ਦਸਮ ਜੋ,
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਗਾਥ। ਸੁਨਾਈਆ।
 ਤਬਿ ਜਗਤ ਤੈ ਬੇਰਕਤ ਹੈ,
 ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਬਹੁ ਇਤ ਆਈਆ ॥ ੨੫ ॥
 ਤਿਨਿ ਮਾਂਹਿ ਮੁੱਖਿ ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ ਥਾ,
 ਰਹਜੋ ਸੋ ਇਤ ਆਇ ਹੈ।
 ਤਹ ਗੰਗ ਤਟ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਉਤਰੇ,
 ਗੁਰੂਦੁਆਰ ਤਹਾਇੰ ਹੈ।
 ਪੁਰ ਆਇ ਕੀਰਤ ਮੈਂ। ਥਿਰੇ,
 ਰਵਿ ਮੱਲ। ਆਦਿਕ ਆ ਮਿਲੇ।
 ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਨ ਕੀ ਸੁਨਿ,
 ਸਬੈ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਭਿਲੇ ॥ ੨੬ ॥
 ਗੁਰੂਦੁਆਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰੂ,
 ਕਰਵਾਇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਗਏ।
 ਸੁਨਿ ਲੋਗ ਅਤਿ ਮਨ ਮੋਦ ਹੈ,
 ਸਬਿ ਮਿਲਨਿ ਆਗੇ ਚਲਿ ਅਏ।
 ਦੈ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਭੇਟ, ਬਾਦ।
 ਬਜਾਇ, ਮੰਗਲ ਗਾਵਤੇ।
 ਲੈ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੁਰਿ ਵਿਖੇ,
 ਘਰ ਸਫਾ ਕਰਿ ਉਤਰਾਵਤੇ ॥ ੨੭ ॥
 ਸਬਿ ਗਾਮ ਸੀਚ ਸੁਗੰਧਿ।
 ਬੰਦਨ ਵਾਰ। ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਕੀਨ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਯੁਜ। ਕਲਸ ਧਾਮਲ ਪੈ ਲਸਾਏ²,
 ਲਜੈ ਚਪਲਾ ਚੀਨ ਹੈ।
 ਘ੍ਰਿਤ ਦੀਪ ਬਾਰ। ਧੁਖਾਇ ਧੂਪ,

'ਪਹਿਲਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਣ ਕੇ।
 'ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ (ਨਦੇੜ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ
 ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ।)
 'ਕਥਾ।

'ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਵਿੱਚ।
 'ਸੂਰਜ ਮੱਲ।

'ਮਿਲ ਗਏ।

'ਵਾਜੇ।

'ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਗੰਧੀ ਛਿੜਕ ਕੇ।
 'ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਮਾਲਾਂ।
 'ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।
 'ਝੰਡੀਆਂ। 'ਚਮਕਾਏ।
 'ਬਿਜਲੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 'ਘਿਓ ਦੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਕੇ।

ਉਛਾਹਿ ਕੀਨੋ ਭਾਰ ਹੈ।
ਜਿਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਏ ਬ੍ਰਿਜ ਸੈਂ,
ਫਿਰ ਅਧਿ ਰਾਮ ਉਦਾਰ ਹੈ ॥੨੮॥

¹(ਮਥਰਾ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੇ) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ।

¹ਅਜੁੱਧਿਆ ਵਿੱਚ।

ਇਸ ਧਯਾਇ ਕੋ ਜੋ ਪਢੈ ਸੁਨਿ ਹੈ,
ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ ਨਰ ਨਾਰਿ ਹੈ।

ਗੁਰ ਧਾਮ ਸੁਤ ਜੜੋ ਪ੍ਰਗਟਿਓ,
ਤੜੋ ਭਵੈ ਸੁਤ ਤਿਹ ਚਾਰੁ ਹੈ।

¹ਤਿਸ (ਦੇ ਘਰ) ਸੁੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।

¹ਫਤਹ।

ਜੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਜਿਉ ਗੁਰੁ ਕਰਾਈ,
ਤੈਸ ਤਿਹ ਕਰਵਾਇ ਹੈ।

ਫਲ ਭਵੈ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਾ,
ਬਿਘਨ ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਇ ਹੈਂ ॥੨੯॥

¹ਹੋਵੇਗਾ।

¹ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਨਿਜ ਧਾਮ ਮੈ ਪਰਦੇਸ ਤੈ, ਜਨ

¹ਮਨੁੱਖ।

ਗੁਰੂ ਸਮ ਫਿਰ ਆਇ ਹੈ।
ਇਤ ਗੁਰੂ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਥਿਰੇ,
ਇਤ ਥਿਰਜੋ ਸਾਨੰਦ ਧਯਾਇ ਹੈ ॥੩੦॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨੌਮ ਗੁਰੁ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਸੈਂਤੀਸਮੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥੩੧॥

੩੮. {ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭ ਵਿਵਾਹ}

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਮੋਰੀ ਸੁਨੋ ਬਿਨਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ,
ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਬੀਰਨ ਮੋਰੀ।

‘ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀ (ਆਗੂ)।

ਮੋਰੀ ਜਬੈ ਤੁਮ ਬਾਗ ਬਿਜੈ ਦਿਸ,
ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਕੀ ਧਰ ਤੈ ਜਰ ਤੋਰੀ।

‘ਜਦੋਂ ਤੁਸਾਂ ਜਿੱਤ ਵੱਲ (ਘੋੜੇ ਦੀ) ਵਾਗ ਮੋੜੀ ਤਦੋਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਜੜ੍ਹ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ।

ਤੋਰੀ ਜਿਮੈ ਤਰਫੈਂ ਰਣ ਮੈ ਅਰਿ,
ਜੇ ਅਕਟੇ ਬਿਕਟੇ ਸਹਿ ਜੋਰੀ।

‘(ਜਦੋਂ) ਨ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀ ਜੋਰ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੇ ਗਏ ਤਦੋਂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਤੜਫਦੇ ਹਨ।

ਜੋਰੀ ਉਭੈ ਕਰ ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਬਿਨਵੈ,
ਬਿਘਨੈ ਹਰ ਜਜੋਂ ਅਹਿ ਮੋਰੀ ॥ ੧ ॥

‘ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੋਰ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ (ਖਾਂਦਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੂ ਬਿਰ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਢੁਰਿ।
ਨਿਜ ਸੁਤ ਵਰ ਕੇ। ਬਯਾਹਿ।
ਕਰੈਂ, ਪ੍ਰਮੋਦ ਸੁ ਭਰੈਂ ਜਿਮ,
ਧਯਾਇ ਕਥੈਂ ਕਥ ਯਾਹਿ ॥ ੨ ॥

‘ਢਲ ਕੇ, ਪਸੀਜ ਕੇ।

‘ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ।

ਚੌਪਈ:

ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਅਸੇਸਹਿ ਪੁਰ ਕੇ।
ਸਿੱਖਨ ਸੁਨੇ ਸੁਜੱਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ।
ਤੀਰਥ ਨਿਖਲ ਅਏ ਤੀਰਥ ਕਰਿ।
ਤੀਰ ਨੀਰ ਨਿਧਿ ਲੋਂ ਸਧੀਰ ਵਰ ॥ ੩ ॥

‘ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ।

‘ਧੀਰਜਵਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰ ਆਏ।

‘ਕਾਮ ਰੂਪ ਦੇਸ ਜਿਹੜਾ ਚੰਗੇ ਰੂਪ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਕਾਮ ਦੀ ਖਾਸ ਨਿਧੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੂਪ ਨਿਧਿ ਕਾਮਰੂਪ ਜੋ।

ਦੇਸ ਅਸੇਸ ਬਿਸੇਸ ਖੂਪ ਜੋ।
ਜਾਦੂ ਟੂਨੇ ਕੇ ਬਲ ਜੋਈ।
ਰਹੜੋ ਮਵਾਸ ਖਾਸ ਮਦ ਥੋਈ ॥ ੪ ॥

‘ਜਿਹੜਾ ਜਾਦੂ ਟੂਣਿਆਂ ਦੇ ਖਾਸ ਬਲ ਨਾਲ ਸਦਾ ਆਕੀਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਕਈ ਬਾਰ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ।
ਹਾਰ ਮਾਰ ਖਾ ਆਈ ਐਨਾ।

‘ਘਰ।

ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਸੇ ਜਹਿ ਮਾਰੇ।

ਜੋਗੀ ਬਡ ਤਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਾਰੇ¹ ॥ ੫ ॥

ਵਹੈ ਦੇਸ ਗੁਰੂ ਸਰਬ ਨਿਵਾਯੋ।

ਜੋਧ ਪੁਰੀ ਪਤਿ ਕੇ ਜਸ ਦਾਯੋ¹।

ਕਾਮਨਿ ਜਿਤੀ ਸਕਾਮਨਿ ਜਿਤੀ¹।

¹ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਾਰ ਗਏ।

¹ਦਿੱਤਾ।

¹ਜਿਤਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਸਹਿਤ ਸਨ (ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ) ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ।

¹ਟੂਣੇ। ²ਉਤਨੀਆਂ।

ਕਾਮਨ¹ ਕਰਿ ਹਾਰੀ ਸੋ ਤਿਤੀ² ॥ ੬ ॥

ਪਤੀ ਅਸਾਮ ਸਾਮ ਗੁਰੂ ਆਯੋ¹।

ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੋ ਮੇਲ ਕਰਾਯੋ।

ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਪ੍ਰਭਤਾ ਅਰਿ ਤਾਪੀ¹।

ਪ੍ਰਗਟਨੇ ਪਟਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ॥ ੭ ॥

ਇਤਯਾਦਿਕ ਕੀਰਤਿ ਯੁਤ ਬਾਤੈਂ।

ਫੈਲੀ ਚੰਦ ਚੰਦ੍ਰਕਾ ਭਾਤੈਂ¹।

ਦਸੋ ਦਿਸਾ ਤੈ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਭਾਰੇ।

ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਜਸ ਅਤਿ ਮੁਦ ਧਾਰੇ ॥ ੮ ॥

ਕਈ ਬਰਸ ਪੀਛੇ ਗੁਰੂ ਆਏ।

ਕਾਰ ਭੇਟ ਬਹੁ ਹੁਤੀ ਜਮਾਏ¹।

ਜਾਇ ਸਿੱਖ ਸੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਦੇਹੀਂ।

ਜਨਮ ਲਾਭ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਲੇਹੀਂ ॥ ੯ ॥

ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਸਿੱਖ ਬ੍ਰਿੰਦੈ¹।

ਆਵਤਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਵਤਿ ਚਿੰਦੈ¹।

ਰਹੈ ਭੀਰ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਦਰ ਪੈ।

ਇਕ ਆਵਤਿ ਜਾਵਤਿ ਇਕ ਘਰ ਪੈ ॥ ੧੦ ॥

ਵਸਤੁ ਅਪਾਰ ਅੰਬਾਰ ਲਗਾਏ।

ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਕਦਿ ਸੰਗਾਏ¹।

ਧੀਰ ਮਲ ਲੋ ਸੋਢੀ ਸਾਰੇ।

ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਰੈ¹ ਚਰੈ ਨਹਿ ਚਾਰੇ² ॥ ੧੧ ॥

ਦੇਗ ਦੁ ਵਕਤੈ ਵਰਤੈ ਭਾਰੀ।

ਸਿੱਖ ਗਰੀਬ ਫਕੀਰ ਅਪਾਰੀ।

ਬਾਂਛਤ ਭੋਜਨ ਛਕੈਂ ਅਪਰਹੀਂ¹।

¹ਅਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ।

¹ਪ੍ਰਭਤਾ (ਵਡਿਆਈ) ਦੇ ਸੂਰਜ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲੇ।

¹ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਜਮ੍ਹਾਂ।

¹ਬਹੁਤੇ।

¹ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ।

¹ਨਕਦੀ ਨਾਲ।

¹ਸੜਦੇ ਹਨ। ²ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ।

¹ਹੋਰ ਵੀ।

ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਸੇਵਾ ਕਰਹੀਂ ॥ ੧੨ ॥

ਬੈਠਿ ਦਿਵਾਨ ਦਰਸ ਗੁਰੂ ਦੈਹੈਂ।

ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ ਦੈਹੈਂ।

ਭਰਮ ਭੇਦ ਕੋ ਖੇਦ ਨਿਕਾਰੈਂ।

ਬੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭੇਦ¹ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੧੩ ॥

ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਸਯੁਕਤਿ ਦਿਢਾਵੈਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਪ੍ਰੋਖ ਲਖਾਵੈਂ।

ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵੈਂ।

ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਸਮਝਾਵੈਂ ॥ ੧੪ ॥

ਪਾਂਚ ਕੋਸ¹ ਤ੍ਰੈ ਦੇਹ ਅਨਾਤਮ²।

ਇਨ ਤੈ ਪਰ¹ ਦਿਖਰਾਵੈਂ ਆਤਮ।

ਵਰਤਨ ਭਗਤਿ ਮੁਖਿ ਵੈਰਾਗੰ¹।

ਦਿਲਿ ਦਿਢ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਨੁਰਾਗੰ¹ ॥ ੧੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈਂ।

ਜਾਂ ਤੈ ਪੁਨ ਜਨ ਜਨਮ ਨ ਆਵੈਂ।

ਰੋਚਕ¹ ਭਯਾਨਕ² ਬਚਨ ਜਥਾਰਥ³।

ਉਪਦੇਸੈਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜਥਿ¹ ॥ ੧੬ ॥

ਸੋਊ ਸ਼ਬਦ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੁ ਮਾਹੀ।

ਲਿਖੇ ਅਪਾਰ ਪਿਖੇ ਜੋ ਚਾਹੀ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਕੇਤਕ ਮਾਸ ਬਿਤਾਏ।

ਮੰਗਲ ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਰਹਾਏ¹ ॥ ੧੭ ॥

ਪਟਨੇ ਪੱਤ੍ਰ¹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪਠਾਯੋ।

ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਯ¹ ਪ੍ਰਵਾਰ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਟਨੇ ਸੈਂ ਜੁਗ ਮਾਤ ਚਲਿ,

¹ਸਾੜਦੇ ਹਨ।

¹ਦੱਖ ਦੇ ਕੇ ਕੱਢ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਏਕਤਾ।

¹ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ ਜੁਗਤੀ ਸਹਿਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜੀਵ ਦਾ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ। ਈਸ਼ਰ ਦਾ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪੰਜ ਪੜਦੇ (੧. ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼- ਸਥੂਲ ਦੇਹ। ੨. ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼- ਪੰਜ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਪਉਣ। ੩. ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼- ਮਨ ਤੇ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ। ੪. ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼-ਬੁਧੀ ਤੇ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ। ੫. ਅਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼-ਕਾਰਨ ਦੇਹ, ਅਵਿਦਿਆ।) ²ਤਿੰਨ ਦੇਹਾਂ (ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਕਾਰਨ) ਜੜ੍ਹ ਹਨ।

¹ਪਰੇ।

¹ਮੁੱਖੋਂ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ।

¹ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।

¹ਚੰਗੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ। ²ਡਰਾਉਣੇ। ³ਸੱਚੇ।

¹ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਰਹੇ।

¹ਚਿੱਠੀ।

¹ਪਿਆਰਾ।

ਸਹਿ ਸਮਾਜ ਦਸਮੇਸ਼।

ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬੈ

ਪੁਰ ਅਨੰਦ ਭਾ ਵੇਸ¹ ॥ ੧੯ ॥

¹ਚੰਗਾ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਚੌਪਈ:

ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਵ ਕਿਯ ਪੁਰਿ ਨਰ ਨਾਰੀ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ ਕਰਿ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਕਾਰੀ।

ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਸੁਗੰਧਿ ਸਿੰਚਾਈ।

ਬੰਦਨ ਵਾਰੈ¹ ਧੁਜੈ ਲਸਾਈ² ॥ ੨੦ ॥

¹ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਮਾਲਾਂ।

²ਨਿਸ਼ਾਨ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨ ਪਹਿਨ ਸੁਚ ਸਾਰੇ।

ਜਜਨ¹ ਸਮਾਨ ਮਹਾਨ ਸੁਧਾਰੇ।

¹ਪੂਜਨ ਦੇ।

ਬਾਦ¹ ਬਜਾਇ ਸ਼ਬਦ ਅਸ ਗਾਏ।

¹ਵਾਜੇ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਗੰਧਰਬ ਪੁਰੀ ਲਜਾਏ ॥ ੨੧ ॥

ਗੁਰੁ ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਬ੍ਰਿੰਦ¹ ਮਸੰਦਾ।

¹ਸਾਰੇ।

ਆਗੇ ਜਾਇ ਮਿਲੇ ਸਾਨੰਦਾ।

ਸਜੰਦਨ¹ ਡੋਰਾ ਜਹਿੰ ਦਰਸਾਯੋ।

¹ਰਥ।

ਸਬਿਹਨਿ ਹੈ ਮੁਦ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥

ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਲੈ ਹੈਂ।

ਫੂਲ ਮਾਲ ਬਿਬਿਧਾ ਅਰਪੈ ਹੈਂ।

ਉਭੈ ਮਾਤ ਕੇ ਪਗ ਤਿਯ ਪਰਸੈਂ।

ਪੁਨ ਪੁਨ ਪ੍ਰਭਾ¹ ਪੇਖਿ ਅਤਿ ਹਰਸੈਂ² ॥ ੨੩ ॥

¹(ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੀ) ਸ਼ੋਭਾ। ²ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਛਨ ਕਰਹਿ¹ ਨਿਛਾਵਰ ਦੇਹੀ²।

¹(ਸੁਖ ਸਾਂਦ) ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ²ਵਾਰਨੇ (ਕਰਕੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਧਨ) ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਗੋਦ ਉਠਾਇ ਮੋਦ ਬਡ ਲੇਹੀਂ।

ਪਦ ਪੰਕਜ ਨੈਨਨ ਪਰ ਲਾਵੈਂ।

ਘੋਲੀ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਮੁਦ ਪਾਵੈਂ ॥ ੨੪ ॥

ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਪਿਖਿ ਝੁਕ ਝੁਕ ਬੰਦੈਂ।

ਦੈਹਿੰ ਭੇਟ ਜਨੁ ਦੁਤੀਆ ਚੰਦੈਂ।

ਨਵਲ¹ ਕਵਲ ਸੇ ਚਰਨਹਿੰ ਚੁੰਮੈਂ।

¹ਨਵੇਂ।

ਲੋਚਨ ਮਨ ਮੱਤ ਅਲਿ ਜਨੁ ਘੁੰਮੈਂ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਨੇੜ ਤੇ ਮਨ (ਇਉਂ) ਮਸਤ ਹੋਏ ਜਾਣੇ ਭੌਰੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧਨ ਸਾਧਿ ਸਮਾਧਿ ਸੁ ਧਾਰੀ।
 ਸੰਤ ਧਯਾਵਤ ਜੇ ਪਦ ਚਾਰੀ।
 ਕਬਹੂੰ ਕਿ ਧਯਾਨ ਵਿਖੈ ਦਰਸੈਹੈ।
 ਜਿਹ ਲਗ ਜਰਨ ਮਰਨ। ਕਟ ਜੈਹੈ ॥ ੨੬ ॥
 ਸੋ ਪਗ ਜੇ ਜਨ ਦਰਸੈ ਪਰਸੈ।
 ਅਹੋ ਭਾਗ। ਤਿਨ ਕੋ ਹਮ ਦਰਸੈ।
 ਸੰਗ ਲਵਾਇ। ਜਬੈ ਪੁਰਿ ਆਏ।
 ਉਛਲਯੋ ਆਨੰਦ ਉਦਧਿ ਮਹਾਏ ॥ ੨੭ ॥
 ਬਗਰ। ਬਜਾਰ ਅਗਾਰਨਿ^੨ ਦੁਾਰਨਿ।
 ਬਿਰਿ ਨਰ ਨਾਰਨਿ ਝੁਕਿ ਝੁਕਿ ਸਾਰਨਿ।
 ਬੰਦਨ ਕੀਨ ਦੀਨ ਆਸੀਸੈ।
 ਭਵੇ ਉਮਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹੀਸੈ ॥ ੨੮ ॥

ਮਾਰਕੰਡ ਮਰਤੰਡ ਸਮਾਨੈ।
 ਆਖੰਡਲ। ਮਹਿ ਮੰਡਲ^੨ ਮਾਨੈ।
 ਪੁਸ਼ਪਾਂਜੁਲ। ਦੈ ਹੈਂ ਬਲਿਹਾਰੈ।
 ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਪਿਖਿ ਮੁਦ ਧਾਰੈ ॥ ੨੯ ॥
 ਗੁਰੂ ਦੁਾਰ ਪੈ ਬਜੈਂ ਸਦਯਾਨੈ।
 ਤੋਰਨ। ਕੇਤੁ^੨ ਪਤਾਕ^੩ ਬਿਤਾਨੇ^੧।

ਅਤਰ ਗੁਲਾਬ ਅਧਿਕ ਛਿਰਕਾਯੋ।
 ਧੂਪ ਸੁਗੰਧਿ ਅਧਿਕ ਮਹਕਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥
 ਮੰਗਲ ਮਯ ਵਥੁ ਜਹਿ ਤਹਿ ਸੋਹੈ।
 ਠੌਰ ਠੌਰ ਸਬਿ ਦਾਸ ਅਰੋਹੈ।
 ਮਿਲੇ ਪੌਰ ਪਰ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਈ।
 ਬੰਦਿ ਮਾਤ ਪਗ ਆਸਿਖ। ਪਾਈ ॥ ੩੧ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਤਿ ਪਦ ਦਰਸੇ।
 ਸਕੁਚ ਸਨੇਹ ਸਰਸ ਸੁਰਤਰੁ ਸੇ।

ਦਸਮੇਸ਼ਰ ਗੁਰੁ ਪਿਤ ਪਗ ਲਪਟਯੋ।
 ਜਨੁ ਸਸਿ ਸਿਵਹਿ ਪ੍ਰਮੁਦਦਾ ਝਪਟਯੋ ॥ ੩੨ ॥

ਸਾਧਨ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਧਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਲਾ ਕੇ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ।
 ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ।
 ਬੁਢੇਪਾ ਤੇ ਮੌਤ।
 ਛੱਹਦੇ ਹਨ।
 ਅਸਚਰਜ ਭਾਗ ਹਨ।
 ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
 ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਬਹੁਤਾ ਉੱਛਲਿਆ।
 ਵਿਹੜਿਆਂ। ਘਰਾਂ।
 ਮਾਰਕੰਡੇ ਵਾਂਗ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ (ਮਹੀਸੈ-ਵੱਡਾ)।

ਇੰਦ੍ਰ। ਘਰਤੀ ਦੇ (ਰਾਜੇ)।
 ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ।
 ਬੰਦਨ ਵਾਰ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਵਾਮ ੧੦ ਦੇ ਅੰਕ ੩੧ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।
 ਨਿਸ਼ਾਨ। ਝੰਡੀਆਂ। ਚੰਦੋਏ।

ਖੜੇ ਹਨ।
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਪਰ।
 ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ।
 ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸੰਕੋਚ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ।

ਜਾਣੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਵਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜ

ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਹਿਤ ਸਨੇਹ ਸਨੰਦੇ।
 ਲਏ ਉਛੰਗ ਉਮੰਗ ਬੁਲੰਦੇ।
 ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਦਾਯਾ।
 ਭਯੋ ਆਜ ਗੁਰੁ ਕਹਿੰ ਮੁਦਾ ਪਾਯਾ ॥ ੩੩ ॥
 ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੁਖਿ ਸਿਰਿ ਕਰਾ ਫੇਰੈਂ।
 ਹਾਥ ਮਾਥ ਚੁੰਮ ਪੁਨ ਪੁਨ ਹੇਰੈਂ।
 ਰਖਯਾ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਭਾਖੈਂ।
 ਸੋ ਸੁਖ ਸਾਰਦਾ ਕਹਿ ਨਹਿੰ ਸਾਕੈਂ ॥ ੩੪ ॥
 ਭਰੈਂ ਅੰਕਿ ਕਬਿ ਗਰੈ ਲਗੈ ਹੈਂ।
 ਪੁਚਕਾਰਤਾ ਵਾਰਤ ਬਿਤ^੨ ਦੈਰੈਂ।
 ਹਸ ਹਸ ਰਸ ਵਸ ਬਾਤੈਂ ਮਗ ਕੀ।
 ਬੁਝਤ ਸੁਨਤਿ ਸਮੁਦ ਸਮ ਅਗ ਕੀ ॥ ੩੫ ॥
 ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਪਿਖਿ ਅਤਿ ਮੁਦ ਹੋਹੀਂ।
 ਜਨੁ ਸਖਯਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਜੋਹੀਂ^੨।
 ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਅਪਾਰੈਂ।
 ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਆਇ ਉਦਾਰੈਂ ॥ ੩੬ ॥
 ਦਰਸਨ ਕਰੈਂ ਭੇਟ ਬਹੁ ਦੈਹੀਂ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਜਨਮ ਲਾਭ ਸਬਿ ਲੈਹੀਂ।
 ਏਕ ਸਾਲ ਜਬ ਐਸ ਬਿਤਾਯੋ।
 ਨੌਮ ਗੁਰੂ, ਦਸਮੇ ਸੁਖਦਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥
 ਲੀਲਾ ਬਾਲ ਅਨਿਕਧਾ ਕਰਹੀਂ।
 ਭੇਦ ਖੇਦ ਭਰਮ ਦਾਸਨ ਹਰਹੀਂ^੨।
 ਪਛਨ ਗੁਰਮੁਖੀ ਗੁਰੈਂ ਸਿਖਾਏ।
 ਦਿਨ ਥੋਰਨ ਮੈਂ ਪਢੇ ਮਹਾਏ ॥ ੩੮ ॥
 ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ।
 ਪਢੈਂ ਦਸਮ ਗੁਰ ਨਿਤ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।
 ਬਾਨੀ ਉਨ ਕੀ ਥੀ ਬਹੁ ਜੇਤੀ।
 ਗਈ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਮੈਂ ਲੁਟ ਤੇਤੀ ॥ ੩੯ ॥
 ਸ਼ਬਦ ਸਲੋਕ ਹਾਥ ਜੋ ਆਏ।

ਗਿਆ ਹੈ।
 'ਛੇਤੀ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਅਨੰਦ ਨਾਲ।
 'ਬਹੁਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੋਦ 'ਚ ਲੈ ਲਏ।
 'ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।
 'ਅਨੰਦ।
 'ਹੱਥ।
 'ਸਰਸੁਤੀ।
 'ਜੱਫੀ।
 'ਪੁਚ ਪੁਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲਾਡ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੨ਧਨ।
 'ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।
 'ਅਗਿਆਨੀ ਵਾਂਗ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।
 'ਪ੍ਰਤੱਖ। ^੨ਦੇਖਦੇ ਹਨ।
 'ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।
 'ਦੁੱਖ। ^੨ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਸੋ ਗੁਰੂ ਪਾਏ।

ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਕਾ ਪੂਰਾ।

ਕੀਨੋ ਬੈਠਿ ਦਮਦਮੇ ਰੂਰਾ¹ ॥ ੪੦ ॥

¹ਸੁੰਦਰ।

ਅਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੀ ਸੁਨੀਏ ਗਾਥਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਥੇ ਜਗਿ ਨਾਥਾ।

ਗਿਰਦ ਲਹੌਰੀ¹ ਸੰਗਤ ਆਈ।

¹ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀ।

ਗੋਤ ਸੁਭਿੱਖਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਭਾਈ ॥ ੪੧ ॥

ਹਰਜਸ ਨਾਮ ਅਯੋ ਬਡ ਭਾਗੀ।

ਜਾਂ ਕੀ ਕਰਮ ਰੇਖ ਬਡ ਜਾਗੀ।

ਬਾਸਿੰਦਾ¹ ਲਾਹੌਰ ਅਨਿੰਦਾ²।

¹ਵਸਨੀਕ। ²ਉਸਤਤਿ ਯੋਗ।

ਗੁਰੂ ਪਦ ਪੰਕਜ ਭਯੋ ਮਲਿੰਦਾ¹ ॥ ੪੨ ॥

¹ਭੌਰਾ।

ਸਹਿਜ ਸਲੋਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।

ਕੌ ਸਰੂਪ ਖਿਖਿ ਮਦਨੋ ਜਜਾਦੇ¹।

¹ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਕਾਮ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ (ਸੁੰਦਰ) ਵੇਖ ਕੇ।

ਸੂਰ ਕੂਰ¹ ਜਿਨਿ ਤੇਜ ਅਗਾਰੀ।

¹ਸੂਰਜ (ਦਾ ਤੇਜ ਵੀ) ਝੂਠਾ ਹੈ।

ਚੰਦ ਮੰਦ ਛਬਿ ਭਾਲ ਨਿਹਾਰੀ¹ ॥ ੪੩ ॥

¹ਮੱਥੇ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚੰਦ ਢਿੱਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੰਜ ਕੰਜ ਖੰਜਨ ਤੈ ਲੋਚਨ¹।

¹ਨੇੜ੍ਹ, ਕੰਵਲ ਤੇ ਮਮੋਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਹਨ।

ਦਾਸਨਿ ਦਸਾ ਦੁਸਹਿ ਦੁਖ ਮੋਚਨ¹।

¹ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਅਸਹਿ ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕੇ ਪਤਸ਼ਾਹੂ।

ਹਰਤ ਮੋਹ ਤਮ ਬਚਨ ਪਰਾਹੂ¹ ॥ ੪੪ ॥

¹ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਮੋਹ ਦਾ ਅਨੁਰਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰਜਸ ਹੇਰਿ ਰਹਯੋ ਲਲਚਾਈ।

ਕੀਨ ਚਹੀ ਨਿਜ ਸੁਤਾ ਸਗਾਈ¹।

¹ਲੜਕੀ ਦੀ ਮੰਗਣੀ।

ਪੁਰਾ ਪੁੰਨਜ ਪੁੰਜ¹ ਤਾਂ ਕੇ ਜਾਗੇ।

¹ਪਹਿਲੇ (ਜਨਮ ਦੇ) ਬਹੁਤੇ ਪੁੰਨ।

ਖੜੇ ਹੋਇ ਨਿੰਮ੍ਰ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ॥ ੪੫ ॥

ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਗਰਿ ਅੰਚਰ¹ ਪਾਈ।

¹ਪੱਲਾ।

ਸਬਾ ਵੀਚ ਇਮ ਅਰਜ ਅਲਾਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਸਭਿ ਘਟ ਕੇ ਸਾਖੀ¹।

¹ਗਵਾਹ ਭਾਵ ਜਾਨਣਹਾਰ।

ਵਤਸਲ ਭਗਤਿ ਸਾਧੁ ਸੂਤਿ ਭਾਖੀ¹ ॥ ੪੬ ॥

¹ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ।

ਡਰਤਿ ਕਰਤਿ ਇਕ ਬਿਨੈ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਲਾਜ ਰਾਖੀਓ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ¹।

¹ਹੇ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਰਾਵਰ ਸੁਤ ਪਗ ਲਾਗਨ ਜੋਗੂ।
ਨਿਜ ਕੰਨਯ ਕਿਯ ਚਹੋਂ ਸੰਜੋਗੂ ॥ ੪੭ ॥
ਹਰ ਬਿਧਿ ਹਰਜਸ ਹਰਿ ਜਸ ਭਰੇ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਬੈਨ ਦਯਾ ਮੈ ਢਰੇ।

‘ਹਰਜਸ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਸੁਣ
ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਯਾ ਵਿੱਚ ਢਲ ਗਏ।

ਧਰਿ ਉਰਿ ਧੀਰ ਧੀਰ ਦਿਯ ਤਾਂ ਕੈ।
ਕਰੇ ਤਜਾਰੀ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾ ਕੈ ॥ ੪੮ ॥
ਸਗਨ ਸਗਾਈ ਕੋ ਸੋ ਕਰਿ ਹੈ।
ਗਯੋ ਧਾਮ ਨਿਜ ਅਤਿ ਮੁਦ ਭਰ ਹੈ।
ਕਰਿ ਸਲਾਹਿ ਨਿਜ ਤੀਆ ਸੰਗੈ।
ਦਿਨ ਥਪਾ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਅਯੋ ਉਮੰਗੈ ॥ ੪੯ ॥
ਅਰਜ ਗਰਜ ਯੁਤ ਲਰਜ ਸੁਨਾਈ।
ਸਾਹਾ ਸੁੰਦਰ ਬਨਯੋ ਗੁਸਾਈਂ।
ਹਾੜ ਦਿਵਸ ਤੇਈ ਸੁਭ ਤੌਰੈਂ।
ਬਯਾਹਿਨ ਚਲਬੋ ਪਰੈ ਲਹੌਰੈਂ ॥ ੫੦ ॥

‘ਮੰਗਣੀ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਕਰਕੇ।

‘ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਕੇ।

‘ਇਛਾ ਸਹਿਤ ਕੰਬ ਕੇ।

‘ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

‘ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬੋਲੇ ਬਿਹਸ ਬੁਲੰਦ ਗੁਰੁ,
ਰਚੈਂ ਲਹੌਰ ਇਥਾਹਿ।
ਤੁਮ ਨਿਜ ਘਰਨੀ ਸੁਤਾ ਕੇ,
ਲਿਆਉ ਇਹਾਂ ਹੂੰ ਬਯਾਹਿ ॥ ੫੧ ॥

‘ਏਥੇ ਹੀ।

‘ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ।

ਚੌਪਈ:

ਜਬਿ ਲੋ ਤੁਮ ਲਾਹੌਰ ਤੈ ਐਹੈਂ।
ਤਬਿ ਲੋ ਇਹਾਂ ਲਾਹੌਰ ਬਸੈਹੈਂ।
ਜੋ ਲਹੌਰ ਲਵ ਭੂਪਾ ਬਸਾਯੋ।
ਉਸੀ ਬੰਸ ਮੈਂ ਹਮੈਂ ਲਖਾਯੋ ॥ ੫੨ ॥

‘ਆਵੇਗੇ।

‘ਵੱਸ ਜਾਵੇਗਾ।

‘ਲਊ ਰਾਜੇ ਨੇ।

‘ਸਾਨੂੰ ਜਾਣੇ।

ਨਯੋ ਲਹੌਰ ਰਚੈਂ ਹਮ ਈਹਾਂ।
ਜਾਨਾ ਬਨੈ ਨਹੀ ਅਬਿ ਤੀਹਾਂ।
ਮਾਨਿ ਸੁਭਿਖੀਆ ਪੁਨ ਘਰ ਗਯੋ।
ਗੁਰੁ ਕਾ ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਵਤ ਭਯੋ ॥ ੫੩ ॥
ਇਤ ਗੁਰੁ ਸਬੈ ਮਸੰਦਨ ਤਾਈਂ।

‘ਓਥੇ।

‘ਸੁਭਿੱਖੀ ਗੋਤ ਦਾ (ਭਾਈ ਹਰ ਜਸ)।

ਪਠੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਇਸ ਭਾਈ।
 ਬਨਕਾ ਲਜਾਇ ਬਹੁ ਇਹਾਂ ਬਸਾਵੇ।
 ਬਿਬਿਧਿ ਵਸਤੁ ਦੁਕਾਨੈ ਲਾਵੇ ॥ ੫੪ ॥
 ਜਿਸ ਢਿਗ ਨਹਿ ਧਨ ਗੁਰੂ ਤੈ ਸੇ ਲੈ।
 ਨਫਾ ਇਹਾਂ ਤੈ ਭਵੈ ਅਮੋਲੈ।
 ਹਮ ਲਹੌਰ ਤੈ ਅਧਿਕ ਲਹੌਰੂ।
 ਚਹੈਂ ਰਚਾਵਨ ਈਹਾਂ ਔਰੂ ॥ ੫੫ ॥
 ਮਾਨਿ ਬੈਨ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਲਾਖੋਂ।
 ਆਇ ਬਸੇ ਤਹਿ ਕਹਿ ਲੋ ਭਾਖੋਂ।
 ਬਿਸਕ੍ਰਮਾ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬੁਲੈ ਕੈ।
 ਦਯੋ ਹੁਕਮ ਰਚਿ ਪੁਰਿ ਸੁਠਾ ਐ ਕੈ ॥ ੫੬ ॥
 ਸਾਤ ਕੋਸ ਪੁਰ ਮੁਦ ਤੈ ਉਤਰੈ।
 ਸੁਰਪਤਿ ਪੁਰਿ ਸੈਰਮ ਬਚਿਤ੍ਰੈ।
 ਜਹਾਂ ਹੁਕਮ ਸੁਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕੀਓ।
 ਬਿਸਕ੍ਰਮਾ ਤੁਰਤਹਿ ਰਚ ਦੀਓ ॥ ੫੭ ॥
 ਕੜੋਂ ਨ ਹੋਇ ਐਸੇ ਪੁਰਿ ਸੁੰਦਰ।
 ਹੈ ਹੈ ਬਜਾਹਿ ਜਹਾਂ ਜਗਿ ਮੰਦਰ।
 ਰਮਾ ਰੂਪ ਜੀਤੋ ਅਤਰੀ।
 ਹਰੀ ਬਪੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਹਰੀ ॥ ੫੮ ॥
 ਹੇਰਿ ਹਿਰਾਨ ਲੋਗ ਸਬਿ ਭਏ।
 ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੈ ਤਹਿ ਆਇ ਬਸਏ।
 ਗਿਰਦ ਨਵਾਈ ਲੋਗ ਜੁ ਹੇਰੈ।
 ਗੰਧਰਬ ਨਗਰ ਬਸਯੋ ਸਬਿ ਟੇਰੈ ॥ ੫੯ ॥
 ਦੇਵ ਧਨਦ ਸੇ ਨਰ ਤਨ ਕੈ ਕੈ।
 ਸੌਜ ਸਜਾਇ ਬਿਰੇ ਤਹਿ ਐ ਕੈ।
 ਸੁਤ ਅਕਾਲ ਇਤ ਬਜਾਹਿ ਕਰੈ ਹੈਂ।
 ਲੋਚਨ ਲਾਭ ਦਰਸ ਹਮ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੬੦ ॥
 ਬਢੀ ਲਾਲਸਾ ਇਮ ਸਬਿ ਕਾਹੂੰ।
 ਪੇਖਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਬਜਾਹਿ ਉਛਾਹੂੰ।
 ਤਬਿ ਲੋ ਹਰਜਸ ਭੀ ਚਲਿ ਆਯੋ।

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।
 'ਬਾਣੀਏ, ਵਪਾਰੀ।
 'ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ।
 'ਸੁੰਦਰ।
 'ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਤੋਂ ਪਹਾੜ ਵੱਲ।
 'ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਰੰਗਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ।
 'ਜਗਤ ਦੇ ਆਸਰਾ ਰੂਪ।
 'ਲੱਛਮੀ।
 'ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ।
 'ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ।
 'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 'ਕੁਬੇਰ ਵਰਗੇ ਦੇਵਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਰੀਰ ਬਣਾ ਕੇ।
 'ਸਮੱਗ੍ਰੀ, ਸਾਮਾਨ।

ਸਹਤ ਕੁਟੰਬ ਸਮਾਜ ਮਹਾਯੋ ॥ ੬੧ ॥

ਉਸ ਲਹੌਰ ਤੈ ਏਹੁ ਲਹੌਰੈਂ।

ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਾਹਿੰ ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਗੌਰੈਂ¹।

¹ਵੱਡਾ।

ਇਤ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਸਨਬੰਧੀ ਸਾਰੇ।

ਪਰਮ ਹੰਸ¹ ਗੁਰੁ ਅੰਸਹਿ ਚਾਰੇ² ॥ ੬੨ ॥

¹ਤੱਤ ਵੇਤੇ। ²ਚਹੁਆਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਭਾਵ ਬੇਦੀ, ਤੇਹਣ, ਭੱਲੇ ਤੇ ਸੋਢੀ।

ਬਜਾਹਿ ਵੀਚ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਬੁਲਾਏ।

ਸਾਨੰਦ¹ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਸਬਿ ਆਏ।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ।

ਸੌਜ ਸਮੌਜ ਬਟੋਰੀ ਸਾਰੀ¹।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ।

ਨਿਜ ਦਾਸਹਿੰ ਦਿਯ ਹੁਕਮ ਹਕਾਰੀ¹ ॥ ੬੩ ॥

¹ਸੱਦ ਕੇ।

ਜੋ ਜੋ ਚਹੈ ਸੋਇ ਤਿਹ ਦੱਈਓ।

ਨਾਹਿੰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਰੰਜ¹ ਕਰੱਈਓ।

¹ਨਾਰਾਜ, ਗੁੱਸੇ।

ਚਾਰਹੁੰ ਕੁਲ ਕੇ ਸਬਿ ਨਰ ਨਾਰੀ।

ਜੁਰੇ ਆਇ ਭਾ ਮੰਗਲ ਭਾਰੀ ॥ ੬੪ ॥

ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਆਦਿਕ ਸਜਾਨੀ।

ਰੀਤਿ ਸਗਨ ਸੁਧ¹ ਕਰੈਂ ਮਹਾਨੀ।

¹ਸੁੱਧ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਲਜਾਵਤ ਕੋਕਲ¹।

¹ਕੋਇਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਕੇ ਮੰਗਲ ਮੋਕਲ¹ ॥ ੬੫ ॥

¹ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ (ਮੋਕਲ) ਖੁੱਲੇ (ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਨੂਰ ਅਲੌਕਕ¹ ਦੂਲਹ ਚਢਯੋ।

¹ਅਸਚਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਜਨ ਨਿਚੋਰਿ ਸਸਿ ਸੂਰਹਿੰ ਕਢਯੋ¹।

¹ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜ ਕੇ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਕੱਢਿਆ ਹੈ।

ਅੰਗ ਅੰਗ ਸਬਿ ਸੁਠ ਅਨੰਗ ਤੈ¹।

¹ਕਾਮ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰ।

ਡੋਲਤਿ ਬੋਲਤਿ ਸਭਿ ਉਮੰਗ ਤੈ ॥ ੬੬ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅੰਗ ਨ ਮਾਵੈ।

ਅਤੀ ਮੋਦ ਯੁਤ ਗੁਰੈਂ ਮਨਾਵੈ।

ਗਾਵਤਿ ਗੀਤ ਰੀਤਿ ਕੁਲ ਜੈਸੇ।

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੋਤ ਬਿਧਿ ਤੈਸੇ ॥ ੬੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲਗਨ ਸਗਨ* ਸੁਭ¹ ਕਰਿ ਭਲੋ,

¹ਲਗਨ (ਮੇਖ ਆਦਿਰਾਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਉਦਯ) ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਗਨ ਕੀਤੇ। *ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਵਾਂਗ ਏਥੇ ਲਗਨਾਂ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਸਾਡੇ ਕਵਿ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਲਿਖਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਿਆਂ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਤੇ ਲਗਨ ਸ਼ਗਨ ਸਾਰੇ ਖੋਟੇ ਸਿੱਕੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਾ ਸੋਧਨ ਸਮੇਂ ਜੋਤਸ਼ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ: ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰ ॥ ਸਾਹੇ ਉਪਰ ਏਕੰਕਾਰ ॥ ਭਾਵ ਸਾਹਾ ਸੋਧਨ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਵੀਚਾਰ ਨ ਕਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਹੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਉੱਪਰ 'ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਹੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਲਿਖ ਦਿਉ ਭਾਵ ਹਰ ਕਾਰਜ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ: ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮ ਸੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਆਖੀਐ ॥

ਨਿਜ ਕੁਲ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ।
ਗੀਤ ਨਾਦ ਧੁਨਿ¹ ਬਢ ਰਹੀ,
ਚਢਿਨ ਬਰਾਤ ਵਿਚਾਰ ॥ ੬੮ ॥
ਗੀਆ ਛੰਦ:
ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਯਾਹਿ ਕਾ,
ਉਛਾਹਿ ਪੇਖਨ ਵਾਸ ਮੈਂ¹।
ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਧਰਿ ਸੁਰ ਅੰਗਨਾ¹ ਤਬਿ,
ਮਿਲੀ ਆਰਨ ਵਾਸ ਮੈਂ¹।
ਮੁਖ ਚਾਰੁ¹ ਚੰਦ ਅਮੰਦ² ਗੁਰੁ ਪਿਖਿ,
ਮਾਵਤੀ ਨਹਿ ਅੰਗ ਮੈਂ।
ਇਕ ਟਕ ਚਕੋਰੀ ਸੀ ਪਿਖੈਂ,
ਬੰਧ ਨੇਹ ਡੋਰੀ ਸੰਗ ਮੈਂ¹ ॥ ੬੯ ॥
ਮਿਲਿ ਸਤ ਸੁਹਾਗਨਿ ਭਾਗਨੀ¹,
ਗੁਰੁ ਅੰਗ ਬਟਨਾ ਲਾਵਤੀ।
ਨਵ ਜੋਬਨਾ ਰਸ ਨੇਹ ਸਾਨੀ¹,
ਨੈਨ ਨੋਕ ਚਲਾਵਤੀ।
ਮਿਸ ਬਟਨ ਬਦਨ ਸਪਰਸਤੀ¹,
ਜਨੁ ਰਤੀ¹ ਮਦਨ² ਜਗਾਵਤੀ।
ਗੁਨ ਗਾਵਤੀ ਹੁਲਸਾਵਤੀ¹,
ਪੁਲਕਾਵਤੀ¹ ਸੁ ਦਿਪਾਵਤੀ² ॥ ੭੦ ॥
ਵਹਿ ਧੰਨਜ, ਪੁੰਨਜ ਅਨੰਨਜ ਭਗਤੀ

¹ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।

¹ਘਰ ਵਿੱਚ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਉੱਜਲ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਡੋਰੀ ਵਿੱਚ ਬੱਝ ਕੇ।

¹ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਨਵੀਂ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮਰਸ 'ਚ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

¹ਵਟਣੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਕਾਮ।

¹ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇਰੋਮ ਖੜੇ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੰਨੜ, ਤੰਨੜ ਸਪਰਸਤੀ।

ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਤਾਂ ਪੈ,
ਗੁਰੈ ਜੋ ਇਮ ਦਰਸਤੀ।
ਇਸ਼ਨਾਨ ਪੁਨ ਕਰਵਾਇ ਗੁਰੁ ਕੋ,
ਪੀਤ ਪਟਾ¹ ਪਹਿਰਾਯ ਕੈ।
ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਸਾਂਤਿ¹ ਕਰਾਇ, ਸ਼ਗਨ
ਮਨਾਇ ਗਾਇ ਬਜਾਯ ਕੈ ॥ ੨੧ ॥
ਸਿਰ ਸਜੀ ਸੁੰਦਰ ਚੌਤਨੀ¹,
ਯੁਤ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਚਾਰੁ ਹੈ।
ਗਰਿ ਹਾਰ ਕੰਠਾ ਮੁਕਤਿ ਮਾਲ,
ਬਿਸਾਲ ਮਨਿ ਗਨ ਵਾਰ ਹੈ।
ਕਰ¹ ਸੋਹਿੰ ਕੰਕਨ² ਜਟੇ ਜ੍ਹਾਹਰ,
ਕੰਗਨਾ* ਛਬਿ ਛਾ ਰਹਜੋ।

ਸਿਰ ਮੁਕਟ ਪੁਰਟਾ¹ ਜੁ ਨਿਪਟਾ² ਸੋਹਿਤ,
ਤੇਜ ਜਗਮਗ ਲਾ ਰਹਜੋ ॥ ੨੨ ॥
ਪਿਖਿ ਸੇਹਰਾ ਛਬਿ ਬੇਹਰਾ¹,
ਮਨ ਕੇਹਰਾ¹? ਨਹਿੰ ਮੋਹਿਤੋ।
ਲਘੁ¹ ਗੋਲ ਗੋਲ ਅਮੋਲ ਮੋਤੀ,
ਲਰੀ¹ ਲਮਕਤਿ ਸੋਹਿਤੋ।
ਸੁਚ ਤਾਰ ਕੁੰਦਨ ਮਯਜ ਦਿਪ ਹੀ,
ਬਦਨ ਸਦਨ ਛਬਾਨ ਕੋ।

ਜਨੁ ਜੁਰੀ ਬਿਜਰੀ ਥਿਰੀ ਸਸਿ ਪੈ,
ਸੂਰ ਕੈਧੋ ਆਨ ਕੋ ॥ ੨੩ ॥

ਕਿਤ ਸਾਂਤਿ ਰਸ ਪੈ ਰੁੱਦਰ ਰਸ ਕੀ,
ਛਟਾਂ ਛੁੰਗ ਛੈ ਰਹੀ।

¹ਉਹ ਪੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਪੁੰਨ ਅਨੰਨੜ ਭਗਤੀ ਕਰ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ (ਜਿਹੜੀਆਂ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ।

¹ਦਸਤਾਰ।

¹ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਮਾਲਾ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ।

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ²ਕੜੇ।

¹ਗਾਨਾ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। *ਕੰਗਨਾ ਪਹਿਨਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ "ਕਰ ਕਰਿ ਕਰਤਾ ਕੰਗਨ ਪਹਿਰੈ" (ਪੰਨਾ ੩੫੯)

¹ਸੋਨੇ ਦਾ। ²ਬਹੁਤਾ।

¹ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ।

¹ਕਿਹੜਾ।

¹ਛੋਟੇ।

¹ਲੜੀ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਨ (ਮੁੱਖ) ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਘਰ (ਕਲਗੀਧਰ) ਦਾ।

¹ਜਾਣੋ ਬਿਜਲੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਸੂਰਜ ਹੀ ਹੈ।

¹ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤਰਸ ਉੱਪਰ ਰੁੱਦ੍ਰਰਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ (ਛਟਾਂ) ਲਹਿਰਾਂ ਛੁਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਰਵਿ ਕਿਰਨਿ ਨਿਕਰ ਬਿਫਿਕਰ ਹੈ,
ਪਰ ਕਮਲ ਅਮਲ ਸੁ ਵੈਰਹੀ।

ਕਿਤ ਕਾਮਨੀਨ ਕਟਾਛ ਅਵਲੀ,
ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੱਖਨਿ ਝਲਕ ਹੈ।

ਜਗ ਤਿਲਕ ਤਿਲਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਾਨੇ,
ਮਲਿਕ ਬਲਿ ਜੈ ਖਲਕ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਚਵਰ ਢੁਰਾਹਿ। ਕੈਧੇ,
ਸੋਹਿ ਰਵਿ ਸਸਿ ਹੰਸ ਹੈ।

ਚਢਿ ਚਲੇ ਘੋਰੀ ਪੈ ਬਿਵਾਹਨਿ।,
ਸੋਢਿ ਬੰਸ ਅਵਤੰਸ। ਹੈ।
ਸਸਿ ਮੁਖੀ। ਮ੍ਰਿਗ ਸੁਲੋਚਨੀ²,

ਮਿਲਿ ਮੰਜ। ਮੰਗਲ ਗਾਵਤੀ।
ਕਲ ਕੰਠਿ ਰਵਿ ਛਬਿ ਹਰੈ ਕੋਕਿਲ,
ਮੈਨਕਾਦਿ ਲਜਾਵਤੀ। ॥ ੨੫ ॥

ਬਰ ਬਨੀ ਚਾਰੁ ਬਰਾਤ ਭਾਂਤਿ
ਅਨੇਕ ਖਜਾਤਿ ਅਪਾਰ ਹੈ।

ਕਵਿ ਕੌਨ ਸਬਿ ਛਬਿ ਕਹਿ ਸਕੈ,
ਜਹਿ ਦੂਲਹੋ ਕਰਤਾਰ ਹੈ।
ਛਬਿ¹ ਛੈਲ² ਛਾਕੇ³ ਛੁੰਗ¹¹ ਛਬੀਲੇ²²
ਬਾਂਕੁਰੇ¹ ਬਲ ਗੁਨ ਨਿਧੀ²।
ਸਬਿ ਸਜੇ ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨ ਭੂਖਤਿ,
ਰੂਪ ਜਨੁ ਤਨ ਕਲ ਨਿਧੀ। ॥ ੨੬ ॥

ਚਢਿ ਚਲੇ ਚੁੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੇ,
ਤੁਰੰਗ ਲੋਲ ਅਮੋਲ ਹੈਂ।

¹(ਜਾਂ) ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਉੱਜਲ ਕੰਵਲ ਉਪਰ ਸੌਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕਟਾਖ਼ਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਹੈ, (ਜਾਂ) ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਚਮਕ ਹੈ (ਕਟਾਖ਼ਜ-ਸੁੰਦਰ ਝਾਕਣੀ)।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਤਿਲਕ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ (ਮੱਥੇ ਤੇ) ਲੱਗਾ ਤਿਲਕ ਜਾਣੇ ਬਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ।
¹ਢੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਛਤ੍ਰ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ (ਵਾਂਗ) ਅਤੇ ਚੌਰ ਹੰਸ (ਵਾਂਗ) ਸੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਵਿਆਹੁਣ।

¹ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ।

¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗੇ ਮੁੱਖ ਵਾਲੀਆਂ। ²ਹਰਨ ਵਰਗੇ ਸੋਹਣੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਉੱਜਲ।

¹ਸੁੰਦਰ ਗਲੇ ਵਾਲੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕੋਇਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੋਕਾ ਆਦਿਕ ਸੁਰਗ ਦੀਆਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜੰਵ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ, (ਜਿਸ ਦੀ) ਬੜੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੈ।

¹ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ। ²ਜਵਾਨ। ³ਸਜੇ ਹੋਏ। ¹¹ਸਾਰੇ। ²²ਚਮਕ ਵਾਲੇ।

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਬਲ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ।

¹ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ, ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸਿੰਗਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਜਾਣੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਖਾਣ ਹਨ।

¹ਹਰਨਾਂ ਵਰਗੇ ਚੰਚਲ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ

ਪਗ ਧਰਤ ਧਰਤਿ ਸੁ ਜਰਤ ਇਵ,
ਮਨ ਹਰਤਿ ਕਰਤਿ ਕਲੋਲ ਹੈਂ।

ਰਥ ਸਾਰਥਿਨਿ ਸਜ ਕਢੇ ਬਾਹਰ,
ਬਰਨ ਬਰਨ ਸੁ ਪਾਤ ਕੈ।

ਕਲਧੌਤ ਕਲਸ ਲਸਾਤ ਕੁਲਿਸਨਿ
ਜਟੇ ਭਾਂਤਿ ਬਿਭਾਂਤਿ ਕੈ ॥੨੨॥

ਕਲ ਛੁਦ੍ਰ ਘੰਟਕ ਜੰਗ ਜਬਰੈਂ,
ਬਜਤਿ ਸੁਨਿ ਜਿਨਿ ਘਨ ਲਜੇ।

ਅਸ੍ਰ ਸਾਵ ਕਰਨ ਸੁ ਬਰਨ ਬਰਨਨਿ,
ਸ੍ਰਰਨ ਭੂਸ਼ਤਿ ਸਬਿ ਸਜੇ।

ਜਿਨਿ ਬੇਗ ਬਲ ਜਲ ਪਗ ਨ ਲਗ,
ਬਲ ਗਿਰਨਿ ਫਿਰਨ ਅਸਾਨ ਹੈ।

ਅਸ ਪਾਂਤਿ ਰਥ ਸ਼ਰਮਾਂਤ ਇੰਦ
ਦਨਿੰਦ ਰਥਨ ਸ ਜਾਨ ਹੈ ॥੨੩॥

ਗਜ ਮੱਤ ਸਾਜੇ ਸਜਾਮ ਗਿਰ ਸੇ,
ਹੇਮ ਹੋਂਦ ਅੰਬਾਰੀਆਂ।

ਬਡ ਰਤਨ ਜਟਤਿ ਭ੍ਰਾਜ ਹੀਂ,
ਪਿਖਿ ਲਾਜ ਹੀਂ ਘਟ ਕਾਰੀਆਂ।

ਜਨੁ ਨੀਲ ਗਿਰ ਪੈ ਰਵਿ ਥਿਰੇ,
ਘਨ ਘਨਨਿ ਪੈ ਪੁੰਜ ਬੀਜਰੀ।

ਚੱਲੇ।

'ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰਚੱਖ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਉਂ ਜੜਦੇ ਤੇ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਰਥਵਾਹੀਆਂ ਨੇਰੰਗਾਂਚੰਗਾਂ ਦੇਰੱਥ ਸਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਤਾਰਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

'ਸੋਨੇ ਦੇ ਕਲਸ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀਰੋਰਤਨ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ (ਕਲਿਸ਼-ਹੀਰਾ, ਰਤਨ)।

'ਛੋਟੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਟੱਲੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਟੱਲ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੱਦਲ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਜਬਰ ਜੰਗ-ਵੱਡੇ ਟੱਲ)।

'ਘੋੜੇ ਕਾਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਾਲੇਚੰਗਾਂਚੰਗਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚਾਲ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕੀ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੀ ਹੈ।

'ਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ) ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥ (ਜਾਨ ਸਵਾਰੀਆਂ ਭਾਵ) ਘੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

'ਕਾਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਰਗੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹੋਂਦੇ ਤੇ ਅੰਬਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

'ਵੱਡੇਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ (ਹੋਂਦੇ ਤੇ ਅੰਬਾਰੀਆਂ ਸਹਿਤ) ਹਾਥੀ ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

'ਜਾਣੇ (ਹੋਂਦੇ ਤੇ ਅੰਬਾਰੀਆਂ) ਨੀਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਸੂਰਜ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ (ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ)।

ਝਮਕੰਤ ਝਾਲਰ ਝੁਲ ਝੁਲਤਿ,
ਜਰੀ ਨਗ ਗਨ ਬੀਜਰੀ¹ ॥ ੭੯ ॥

¹ਜਰੀ ਦੀਆਂ ਝਾਲਰਾਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਤੇ ਝੁੱਲ ਝੁਲ ਰਹੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੜੇ ਹੋਏ) ਨਗ (ਜਾਣੇ) ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਹਨ।

ਬਗ ਪਾਂਤਿ ਦਾਂਤ ਦਿਖਾਤਿ, ਘੰਟਾ
ਕੜਕ ਤੜਤਾ ਲਾਜ ਹੈ¹।

¹(ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ) ਦੰਦ ਬਗਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ (ਵਾਂਗ) ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਲਾਂ ਦੇ ਟੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕੜਕ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਲਿ ਪੁੰਜ ਗੁੰਜਤ ਬਰਖ ਮਦ,
ਗਜ ਘਨੇ ਘਨ ਸੇ ਗਾਜ ਹੈ¹।

¹ਹਾਥੀ ਦੇ ਕੰਨ ਦੇ ਛੇਕ ਕੋਲ (ਬਰਖ) ਚੌਂਦੇ ਮਦ ਉਤੇ ਭੌਰੇ ਗੁੰਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਹਾਥੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਜਦੇ ਹਨ।

ਤਿਮ ਸੁਭਗ ਸਿਵਕਾ ਕਾਮ ਧਾਂਮ,
ਸੁਖਾਸਨੰ ਸੁਠ ਪਾਲਕੀ¹।

¹ਤਿਵੇਂ ਸੁੰਦਰ ਡੋਲੇ, ਕਾਮ ਧਾਮ (ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਪਾਲਕੀ), ਸੁਖ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਪਾਲਕੀਆਂ।
²ਇਕਰਤਨ ਜੋ ਨੌਰਤਨਾਂ 'ਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
³ਫੀਰੋਜ਼ੇ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇਕਰਤਨ।
⁴ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।
⁵ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰਤਨ।

ਹੀਰ¹ ਨੀਲਮ² ਲਾਲ ਕੀ³ ॥ ੮੦ ॥

¹ਹੀਰ।
²ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਮਣੀ ਜਿਸ ਦੀ ਨੌਂ ਰਤਨਾਂ 'ਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ।
³ਮਾਣਕ- ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਰਤਨ।

ਨਗ¹ ਰਤਨ² ਮਾਣਕ³ ਧਾਮਰਾ⁴।

¹ਨਗੀਨੇ।
²ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ।
³ਲਾਲਰੰਗ ਦਾ ਰਤਨ।
⁴ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰਤਨ।

ਫੀਰੋਜ਼¹ ਮੁਕਤ² ਹਕੀਕ³ ਸੈਂ।

¹ਹਰੀ ਝਲਕ ਸਹਿਤ ਇਕ ਨੀਲੇਰੰਗ ਦਾ ਰਤਨ।
²ਮੋਤੀ।
³ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਤੀ।

ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਚੂਨੀ¹ ਮਨੀ² ਮਰਕਤ³

¹ਮਾਣਕ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ, ਲਾਲਰਤਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ।
²ਮਣੀਆਂ।
³ਹਰੀਆਂ ਮਣੀਆਂ।

ਪਦਮ ਰਾਗ¹ ਅਲੀਕ² ਸੈਂ।

¹ਲਾਲ ਕਮਲ ਜਿਹੇਰੰਗ ਵਾਲਾਰਤਨ, ਲਾਲ, ਮਾਣਕ।
²ਦਾਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ।

ਸਬ ਜਬਰ ਜ੍ਹਾਹਰ ਜਰੇ ਜੁੱਲਤਿ
ਜਗਮਗੈ ਹੈ ਜਾਹਰੈ¹।

¹ਸਾਰੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਜਵਾਹਰਾਤ (ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ ਜਾਂ ਮੋਤੀ) ਜੜੇ ਹੋਏ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਮਖਾਬ¹ ਮਖਮਲ² ਬਾਦਲਾ³,

¹ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਣਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਤੇ ਪੇਟਾ ਜਰੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
²ਇਕ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।
³ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।

ਨਟ ਗਵਰ¹ ਸੁ ਪਰਦੇ ਮਾਹਰੈ² ॥ ੮੧ ॥

¹ਗਵਰਨਟ- ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।
²(ਉਹਨਾਂ

ਝੁਕ ਝਾਲਰੀ ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ,
ਯੁਕਤਾ ਜਰੀ ਸੁ ਮੁਕੈਸ਼ ਕੀ¹।

ਬਹੁ ਬੀਜੁਰੀ ਜਨੁ ਥੀ ਜੁਰੀ,
ਦੁਤਿ ਹਰੀ ਕਿਰਨ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੀ¹।

ਬਢੀਆ ਬਨਾਤ¹ ਦਰਯਾਈਆਂ²,
ਕਨਵੇਜ¹ ਝਾੜੀ ਅਤਿ ਲਸੈਂ²।

ਪਸ਼ਮੰਬਰੈ¹ ਪਾਟੰਬਰੈ² ਪਟ³,

ਤਾਸ ਬਾਦਲ¹ ਅਤਲਸੈਂ² ॥ ੮੨ ॥

ਸੁਚ ਖੇਸ¹ ਲਾਚੇ² ਲੁੰਕੀਆਂ³

ਬਾਨਾਰਸੀ ਬੁਖਾਰ ਕੇ¹।
ਅਲਪਾਕ¹ ਸ਼ਾਲ² ਦੁਸ਼ਾਲ³ ਗਾਚ¹¹,

ਰੁਮਾਲ ਮੋਲ ਅਪਾਰ ਕੇ।
ਸੁਲਤਾਨੀ ਬਨਾਤ¹ ਮੁਲਤਾਨੀ ਖੇਸ,
ਕਹਾਰ ਬਰਦੀਵਾਰ ਹੈਂ¹।

ਸਿਰ ਪੇਚ¹ ਬਖਸ਼ੇ ਕੜੇ ਕੰਠੇ,

ਸਬਿਨਿ ਕੋ ਗੁਰੂ ਚਾਰੁ¹ ਹੈ ॥ ੮੩ ॥
ਯੁਤ ਲਹਿਰ ਬਹਿਰ¹ ਸੁ ਪਹਿਰ ਜਾਨੀ²,

ਪਾਲਕੀਆਂ) (ਮਾਹਰੈ) ਵਿੱਚ ਪੜਦੇ (ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ)।

¹ਜਰੀ ਸਹਿਤ ਮੁਕੈਸ਼ ਦੀਆਂ ਝਾਲਰਾਂ ਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। (ਮੁਕੈਸ਼-ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਤੇ ਚਪਟੀਆਂ ਤਾਰਾਂ।)

¹ਜਾਣੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਜੁੜੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਚੰਗੀਆਂ ਬਨਾਤਾਂ (ਬਨਾਤ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੌੜੇ ਵਰ ਦਾ ਊਨੀ ਬਸਤ੍ਰ।) ²ਇਕ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਕਨਾਵੇਜ਼- ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ ਜੋ ਦਰਿਆਈ ਦੀ ਕਿਸਮ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ²ਝਾੜ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਫਾਨੂਸਾਂ ਵਾਂਗ (ਅਤਿ) ਬਹੁਤ (ਲਸੈਂ) ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪਸ਼ਮੀਨਹ- ਪੱਸ਼ਮ ਦਾ ਬਸਤ੍ਰ, ਸਰਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭੇਡ ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਮਲ ਉੱਨ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਕਪੜਾ। ²ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ। ³ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਇਕ ਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਬੁਣਿਆ ਕਪੜਾ ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਣਾਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਅਤੇ ਬਾਣਾ (ਪੇਟਾ) ਜ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਰੇਸ਼ਮੀ ਖੇਸ- (ਇਕ ਮੋਟੀ ਬੁਣਤੀ ਦਾ ਬਸਤ੍ਰ ਜੋ ਉਪਰ ਲੈਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।) ²ਮੋਟੀ ਬੁਣਤੀ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਲ ਸੂਤਰ ਜਾਂ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ³ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਦਾਰ ਧੋਤੀਆਂ। (ਅ) ਤਿੱਲੇ ਜਾਂ ਧਾਰੀਦਾਰ ਪਗੜੀਆਂ।

¹ਬਨਾਰਸ ਤੇ ਬੁਖਾਰੇ ਸਹਿਰ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ, ਐਲਪਾਕਾ। ²ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੀ ਚਾਦਰ। ³ਸ਼ਾਲਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ। ¹¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੂਤੀ ਕਪੜਾ।

¹ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬਨਾਤ।

¹(ਡੋਲੀ ਤੇ ਪਾਲਕੀਆਂ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ) ਕਹਾਰ ਵਰਦੀ ਵਾਲੇ ਹਨ।

¹ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਇਕ ਗਹਿਣਾ ਜਿਹੜਾ ਪਗੜੀ ਉੱਤੇ ਜਿਗਾ ਵਾਂਗ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਮੌਜ ਮੇਲੇ ਸਹਿਤ। ²ਜਾਂਵੀ।

ਵਹਿਰ ਪੁਰਿ ਸਬਿ ਆ ਖਲੇ।
 ਜਬ ਜੋਗ ਜਾਨਨ ਪੈ ਚਢਾਏ,
 ਹੁਕਮ ਦੈ ਨਵ ਗੁਰੁ ਭਲੇ।
 ਰਵਿ ਮੱਲ, ਮਾਨਕ ਚੰਦ, ਅਰਥ
 ਸੁ ਮੱਲ, ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿਧ ਜੇ।
 ਸਬਿ ਚਢੇ ਸਿਵਕਾ¹ ਮੁਦ ਮਢੇ²
 ਸਿਧ ਬਡੇ ਸ਼ਕਤਿ ਸਮਿੱਧ ਜੇ¹ ॥ ੮੪ ॥
 ਸੁਭ ਸਗਨ ਲਗਨ ਹੈ ਮਗਨ ਆਗੇ,
 ਸਫਲ ਹੋਵਨ ਆਵਹੀਂ।
 ਪਿਖਿ ਲੋਗ ਸਜਾਨੇ ਮੋਦ ਮਾਨੇ,
 ਗੁਰੁ ਅਸੀਸ ਅਲਾਵਹੀਂ।
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਸਿ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਆਦਿ
 ਮਸੰਦ, ਫੀਲਨ ਪੈ ਚਢੇ।
 ਧਰ ਗਗਨ ਗਹਿ ਗਹਿ ਬਜਤ ਬਾਜੇ¹,
 ਦਿਸ ਲਹੌਰੈਂ ਜਬਿ ਬਢੇ ॥ ੮੫ ॥
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਸੰਗੋ, ਮਾਹਰੀ ਲੋ,
 ਜਾਤ ਅੱਸ੍ਰਾ ਕੁਦਾਵਤੇ।
 ਪਿਖਿ ਏਣ ਪੰਖੀ ਪੌਨ ਮਨ ਲੋ,
 ਗੌਨ ਸਭ ਸ਼ਰਮਾਵਤੇ¹।
 ਮਿਲਿ ਚਾਰ ਕੁਲ ਕੇ ਕੁੰਵਰ¹ ਸਿੱਖ,
 ਅਵੱਸ ਅੱਸ੍ਰਾ ਨਚਾਵਤੇ।
 ਕਰਿ ਕੁੰਡਲੀ ਨਚਿ ਥੱਯਾ ਥੱਯਾ¹,
 ਨਟੀ ਨਟਨਿ ਲਜਾਵਤੇ ॥ ੮੬ ॥
 ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਕਾਮ ਸੁ ਧਾਮ¹ ਪੈ,
 ਬਰ ਪਾਲਕੀ ਪਰ ਦੂਲਹੋ।
 ਸੁਰ ਏਸ ਰੂਪ ਰਮੇਸ ਸੋਂ,
 ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਧਯਾਨ ਨ ਭੂਲਹੋ¹।

¹ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ।

¹ਪਾਲਕੀਆਂ 'ਚ। ²ਅਨੰਦ 'ਚ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ।

¹ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧ ਸਨ।

¹ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ।

¹ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਜੋਰ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ।

¹ਘੋੜੇ।

¹(ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਤੇਜ਼) ਚਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰਣ, ਪੰਛੀ, ਪਉਣ ਤੇ ਮਨ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਚੌਹ ਕੁਲਾਂ (ਬੇਦੀ, ਤੇਹਣ, ਭੱਲੇ ਤੇ ਸੋਢੀਆਂ) ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।

¹ਬੇਵੱਸ ਘੋੜੇ।

¹ਖੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਥੱਈਆ ਥੱਈਆ ਚਾਲ ਨਾਲ ਨੱਚਦੇ ਹਨ।

¹ਕਾਮ ਧਾਮ=ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਾਰ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਚੁਕਦੇ ਹਨ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਰਗਾ ਉਹ (ਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ) ਧਿਆਨ ਚੋਂ ਨ ਭੁੱਲੇ।

ਨਭ ਨਾਕ ਨਟਨੀ ਨਾਚਤੀ,
ਧੁਨਿ ਬੇਦ ਸੁਰਿ ਮੁਨਿ ਗਾਵਤੇ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਰਗ ਦੀਆਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਨਚੱਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ
ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਮੁਨੀ ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਜ ਰਹੇ ਬਾਜੇ ਨਭ ਧਰਾ,
ਜਨੁ ਮੇਘ ਮੰਗਲ ਗਾਵਤੇ ॥੮੨॥
ਸਮ ਬੀਜ ਝੰਡਿਨਿ ਪਟ ਲਸੈਂ,
ਜਨੁ ਗੁਰੁਨਿ ਸੁਜਸ ਲਸਾਵਤੇ।

¹ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਝੰਡੀਆਂ ਤੇ ਬਸਤੂ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜਾਣੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ
ਚੰਗਾ ਜਸ ਚਮਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਿਤ ਗਾਤ ਮੰਗਲ ਮੁਖੀ-ਮੰਗਲ¹,
ਕਿਤ ਰਬਾਬੀ ਭਾਵਤੇ।

¹ਮੰਗਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਵ ਗਣੇਸ਼।

ਬਹੁ ਭੱਟ ਰੱਟ ਸੁਜਸ ਰਹੇ¹,
ਨਾਕੀਬ ਅੱਟ ਅਲਾਵਤੇ।

¹ਕਿਤੇਰਬਾਬੀ (ਗਾਉਂਦੇ) ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਕਿਤ ਨਕਲੀਏ ਬਹੁ ਸ਼ਕਲੀਏ ਰਚਿ,
ਬਕਲੀਏ ਮਨ ਭਾਵਤੇ ॥੮੩॥

¹ਚੰਗਾ ਜਸ ਉਚਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹ਕਿਤੇ ਨਕਲੀਏ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ
(ਬਕਲੀਏ) ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਚਲੇ ਕੌਤਕ ਭਲੇ ਪੇਖਤਿ,
ਬਿੱਤ ਬਹੁ ਬਰਸਾਵਤੇ।
ਇਸ ਤੌਰ ਨਿਕਟ ਲਾਹੌਰ ਗੇ,
ਭੇ ਗੌਰ ਸਮਧੀ¹ ਆਵਤੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਸਬੰਧੀ।

ਮਨ ਮਗਨ ਲਾਗੀ ਲਗਨ, ਨੰਗੇ
ਪਗਨ ਆਗੇ ਆ ਮਿਲੇ।

ਜਨੁ ਸਾਗਰੰ ਰਤਨਾਕਰੰ,
ਜੁਗ ਉਦਧਿ ਆਨੰਦ ਕੇ ਭਿਲੇ ॥੮੪॥

¹ਜਾਣੇ ਸਾਗਰ ਤੇਰਤਨਾਕਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਿਲ ਪਏ।

ਸਜ ਵਜ ਬਰਾਤ ਮਹਾਤ ਗੌਰੀ¹,
ਪਿਖਿ ਲਹੌਰੀ ਮੁਦ ਭਏ।

¹ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ।

ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਕੀਨ ਪੁਨੀਤ¹, ਦੀਨ
ਬਿਨੀਤ ਹੈ¹ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਏ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਗੁਰ ਨੌਮ ਹਰਜਸ ਉਭੈ ਸਮਧੀ¹,
ਜਨਕ ਦਸਰਥ ਜਾਨੀਏ।

¹ਅਧੀਨ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ।

¹ਕੁੜਮ।

ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਰਾਮ ਸੁ ਖਸਮ ਜਗ¹,
ਸੀਯ¹ ਜੀਤੋ ਜੀ ਪ੍ਰਮਾਨੀਏ ॥੮੫॥

¹ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕਰਾਮ ਸਰੂਪ ਦਸਮ ਗੁਰੂ।

¹ਸੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਬਾਦਾ ਬਜਾਇ,
ਕੀਨ ਢੁਕਾਇ, ਧਨ ਬਰਸਾਇ ਕੈ।
ਧਰ ਸੇਤ ਲਾਲ ਬਿਸਾਲ ਕੀਨੀ,
ਮੇਂਹ ਜਿਉਂ ਝਰਿ ਲਾਇ ਕੈ।

ਮਨਿ ਸੰਕ ਕੋਸ਼ ਕੁਬੇਰ ਢਾਂਪੇ,
ਮੇਰੁ ਸੁਰਨ ਦਬਾਇਓ।

ਮੁਰਝਾਯੋ ਮਨ ਮੇਘ, ਮਾਯਾ
ਹੁੰਡਿ ਜਿਨ ਬਰਸਾਇਓ ॥ ੯੧ ॥

ਜੇ ਲੋਗ ਲਾਖੋਂ ਅਏ ਥੇ,
ਧਨ ਤਿਨੋ ਤੈ ਭੀ ਨੈ ਉਠੇ।
ਦੁਖ ਦੁਸਹ ਦਾਰਦ ਦਰੇ ਦੀਨਨਿ,
ਦਯਾ ਨਿਧਿ ਗੁਰੁ ਜੋ ਤੁਠੇ।

ਕੁਛ ਕਾਹਿ ਨਾਹਿੰ ਨ ਚਾਹਿ ਛੋਰੀ,
ਲੂਟਨੇ ਬਿਤ ਔਰ ਪੈ।

ਅਤਿ ਭਾ ਕੁਲਾਹਲ ਨਭ ਧਰਾ,
ਵਰ ਗਯੋ ਸਸੁਰੀ ਪੌਰ ਪੈ ॥ ੯੨ ॥

ਸਸ ਲੈ ਸਹੇਲੀ ਬਹੁ ਨਵੇਲੀ,
ਪ੍ਰੇਮਿ ਪੇਲੀ ਢਵਾਰ ਪੈ।

ਸੁਚ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਤੀ,
ਮੁਦ ਧਾਰਤੀ ਭਈ ਸਾਰ ਪੈ।

ਪਿਕ ਮੋਰ ਬੈਨੀ ਕੰਜ ਨੈਨੀ,
ਸਸਿ ਮੁਖੀ ਗਜ ਗਾਮਨੀ।

ਵਾਜੇ।

ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਝੜੀ ਲਾ ਕੇ (ਭਾਵ ਬਰਾਤੀਆਂ ਨੇ ਧਨ ਦੀ ਸੁੱਟ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ) ਧਰਤੀ ਬਹੁਤੀ ਲਾਲ ਤੇ (ਚਾਂਦੀ ਦੇਰੁਪਈਆਂ ਨਾਲ) ਚਿੱਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਮਨ 'ਚ ਡਰ ਕੇ ਕੁਬੇਰ ਨੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਢਕ ਲਏ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਲੁਕੇ ਲਿਆ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਹੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਕੇ ਬੱਦਲ ਦਾ ਵੀ ਮਨ ਮੁਰਝਾ ਗਿਆ।

ਚੁੱਕਿਆ ਨ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਦਇਆ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਔਖੇ ਸਹਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਲ ਦਿੱਤੇ।

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਧਨ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਵ ਦਾ ਬਹੁਤ ਡੰਡਰੌਲਾ ਹੋਇਆ (ਜਦੋਂ) ਲਾੜਾ ਸੌਹਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

(ਨਵੇਲੀ) ਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਲੈ ਆਈ।

ਖਬਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨ ਲੱਗੀ।

ਕੋਇਲ ਤੇ ਮੋਰ (ਵਰਗੇ ਮਿੱਠੇ) ਬਚਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਕੰਵਲ (ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ) ਨੇੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵਰਗੇ ਉੱਜਲ) ਮੁੱਖ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ (ਵਾਂਗ ਮਸਤ ਚਾਲ)

ਧਰਿ ਭਾਇ¹ ਚਾਇ ਸੁ ਗਾਇ
ਮੰਗਲ, ਦਾਇ ਮੰਗਲ ਭਾਮਨੀ¹ ॥ ੯੩ ॥
ਗੁਰੁ ਨੇਤ ਸੇਤ ਮਰਯਾਦ ਪਾਲਕ¹,

ਸਾਸ ਕੇ ਸਿਰ ਨਾਇਓ।
ਨਿਜ ਛਬਿ¹ ਅਮੋਲ ਕਲੋਲ² ਤੈ,
ਅਤੋਲ ਮੋਦ¹ ਬਢਾਇਓ।
ਪੁਨ ਅੰਦਰ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰੀ,
ਲੈ ਗਈ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਕੋ।
ਸਬਿ ਨਾਰੀਓਂ ਜਨੁ ਤਾਰੀਓਂ,
ਪਰਵਾਰਿਓ ਸਸਿ ਭੂਪ ਕੋ¹ ॥ ੯੪ ॥

ਗੁਰ ਨੂਰ ਦੂਰ ਗਰੂਰ ਕਰਿ ਹੈ,
ਸੂਰ ਚੰਦ ਜ਼ਹੂਰ ਕੋ¹।

ਬਿਧਿ ਤੇਜ ਕਾਂਤ ਸੁੰਦਰਜਤਾ
ਬਲ ਕਾਮ ਸਿੱਧਨਿ ਸ਼ਹੂਰ ਕੋ¹।

ਕਰਿ ਮਥਨ ਸਾਰ ਨਿਕਾਰ ਰਚਯੋ,
ਤਨ ਮਨੋ ਦਸਮੇਸ ਕੋ¹।

ਸਬਿ ਕੌਨ ਉਪਮਾ ਕਹਿ ਸਕੈ,
ਗੁਨ ਰੂਪ ਤੇਜ ਗੁਰੇਸ ਕੋ¹ ॥ ੯੫ ॥
ਵਹਿ ਜੱਦਪਿ ਥੀ ਤੀਯ ਸੁੰਦਰੀ,
ਸਬ ਉਰਬਸੀ ਰਤਿ ਸਚੀ ਸੀ¹।

ਨਵ ਜੋਬਨਾ ਗੁਨ ਰੂਪ ਰਾਸਿ¹,
ਬਿਲਾਸ ਹਾਸਨਿ ਰਚੀ ਸੀ¹।
ਫੁਲ ਛਰੀ ਕੁੰਦਨ ਸਰੀ ਸੀ,
ਰਸ ਭਰੀ ਆਨੰਦ ਲਰੀ ਸੀ¹।

ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ)।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਉੱਜਲ ਨੀਤੀ ਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ)।

¹ਸ਼ੋਭਾ। ²ਕ੍ਰੀੜਾ, ਖੇਡ।

¹ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ।

¹ਜਾਣੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਚੰਦਰਾਜੇ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੈ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਤੇਜ, ਚਮਕ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਬਲ, ਕਾਮ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਅਕਲ ਨੂੰ.....।

¹ਰਿੜਕ ਕੇ- ਤੱਤ ਕੱਢ ਕੇ ਜਾਣੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰਰਚਿਆ ਹੈ।

¹ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

¹ਭਾਵੇਂ ਉਹ (ਮਾਤ-ਲੋਕ ਦੀਆਂ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਰਬਸੀ (ਸੁਰਗ ਦੀ ਅਪੱਛਰਾ) ਰਤੀ (ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਸਚੀ (ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਵਰਗੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਸਨ।

¹ਹੱਦ ਸਨ।

¹ਚੁੱਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

¹ਫੁੱਲ ਦੀ ਛਟੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਸੀਖ ਵਰਗੀਆਂ (ਕੋਮਲ ਪਤਲੀਆਂ ਤੇ ਕੀਮਤੀ) ਸਨ, ਰਸ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅਨੰਦ

ਮਦ ਕਰੀ ਸੀਸੀ ਸੀ ਖਰੀ,
ਹਦ ਜਰੀ ਜੇਵਰ ਪਰੀ ਸੀ¹ ॥ ੯੬ ॥

ਪਰ ਦੂਲਹੋ ਛਬਿ¹ ਅੱਗੂ ਸਬਿ ਭਈ,
ਉਦੇ ਦਿਵਸ ਚਰਾਕ ਸੀ¹।
ਸੁਠ ਮੰਜ ਮੰਗਲ ਮੈ ਮਨੋਹਰ,
ਗਾਵਤੀ ਤਿਯ ਨਾਕ ਸੀ¹।

ਬਡ ਸਾਸ ਮਈਆ ਉਮਾ ਜਹੀਆ,
ਲਹਿ ਬਲਈਆ ਸਾਰੀਆ¹।

ਕਰਿ ਬਿੱਤ¹ ਬਹੁਤ ਨਿਛਾਵਰੈ²
ਪੁਨ ਅਪਨ ਪੈ¹ ਦਿਯ ਵਾਰੀਆ ॥ ੯੭ ॥
ਮਤ ਡੀਨ¹ ਲਾਗੈ ਸੰਕ² ਸਾਸੂ,
ਲੋਨ ਰਾਈ ਵਾਰਤੀ।
ਪੁਨ ਮਾਪਤੀ ਆਮਾਪ ਕੋ,
ਬਨਿ ਬਡੀ ਸਾਰੀ ਭਾਰਤੀ¹।

ਛਬਿ ਛਕੀ ਛੈਲ ਛਬੀਲੀਆਂ,
ਸੁ ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਮਿਲਿ ਸਾਰੀਆਂ¹।

ਬਹੁ ਕਰਿ ਮਜਾਥੈਂ ਮਾਰ ਆਥੈਂ,
ਗਾਰ ਭਾਥੈਂ ਸਾਰੀਆਂ¹ ॥ ੯੮ ॥

ਛਲ ਛੰਦ ਫੰਧ ਬਨਾਇ,
ਛੰਦ ਕਹਾਵਤੀ ਹੁਲਸਾਵਤੀ¹।

ਮੁਸਕਾਵਤੀ ਹਾਸਾਵਤੀ,
ਕਰਵਾਵਤੀ ਮਨ ਭਾਵਤੀ¹।

ਕਰਿ ਨੈਨ ਬੈਨ ਚਲਾਕ ਚੁਸਤੀ,

ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਸਨ।

¹ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਮਸਤ, ਸ਼ੀਸ਼ੀਆਂ ਵਾਂਗ (ਚਮਕਦੀਆਂ) (ਖਰੀ) ਖੜੀਆਂ ਸਨ (ਹੱਦ) ਬਹੁਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰੀਆਂ (ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ) ਸਨ।

¹ਲਾੜੇ ਦੀ ਸੋਭਾ।

¹ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ (ਫਿੱਕੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ)।

¹ਸੁੰਦਰ, ਉੱਜਲ ਤੇ ਮੰਗਲ ਰੂਪ (ਗੀਤ) ਸੁਰਗ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ (ਇਹ) ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪਾਰਬਤੀ ਵਰਗੀ ਵੱਡੀ ਸੱਸ ਮਾਤਾ (ਦਾਦੀ ਸੱਸ) ਨੇ (ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ) ਸਾਰੀਆਂ ਬਲਾਵਾਂ (ਆਫ਼ਤਾਂ) ਲਈਆਂ।

¹ਧਨ। ²ਵਾਰਨਾ।

¹ਆਪਣਾ ਆਪ।

¹ਨਜ਼ਰ। ²ਡਰ ਕੇ।

¹ਸਰਸੁਤੀ (ਦੇਵੀ) ਵੱਡੀ ਸਾਲੀ ਬਣ ਕੇ ਮਿਣਤੀਰਹਿਤ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ) ਮਿਣਦੀ ਹੈ।

¹ਸੁੰਦਰ ਨੌਜਵਾਨ ਸੋਭਾ 'ਚ ਫੱਬੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਆਰੀਆਂ (ਲੜਕੀਆਂ) ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ।

¹ਸਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤੇ ਮਖੌਲ ਕਰਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਛਲ ਨਾਲ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਬਣਾ ਕੇ ਛੰਦ ਬੁਲਵਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ, ਹਸਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀਆਂ (ਗੱਲਾਂ) ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੀਨ ਖੰਜਨ ਹਾਰਤੀ।

ਇਕ ਏਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਨ ਕਰਤੀ,
ਸਿੱਠ ਗਾਰ* ਉਚਾਰਤੀ ॥ ੯੯ ॥

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਦੁਲਹਨਿ, ਚਤੁਰ ਸਖੀਅਨ
ਓਟ, ਆਇ ਨਿਹਾਰ ਕੈ।
ਅਤਿ ਸਕੁਚ ਸਰਸ ਸਨੇਹ ਯੁਤ।,
ਪਤਿ ਮੂਰਤੀ ਉਰਿ ਧਾਰ ਕੈ।
ਦੁਰ ਦੌਰ ਭੌਨ ਸੁ ਕੌਨ ਮੈਂ,
ਯੁਤ ਮੌਨ ਪੁਨ ਪੁਨ ਆਵਤੀ।

ਗਤਿ ਮੀਨ ਖੰਜਨ ਚੰਚਲਾ ਕੀ,
ਚਪਲ ਤੈ ਸ਼ਰਮਾਵਤੀ ॥ ੧੦੦ ॥

ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਖਾਸ,
ਸਪ੍ਰੀਤਿ ਕੁਵਰਨਿ ਕੁਵਰ ਸੌਂ।

ਕਰਿ ਚਿਤ ਚਕੋਰੀ ਸੀ ਰਹੀ,
ਮਤਿ ਗਤਿ ਗਹੀਰਤਿ ਭੁਵਰ ਸੌਂ।

ਬਹੁ ਕਾਮਨੀਨ ਜੋ ਕਰੇ ਕਾਮਨ,
ਉਲਟਿ ਕਾਮਨ ਉਨਿ ਪਰੇ।

ਰਸ ਮਸੀ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ, ਰੰਗ
ਉਮੰਗ, ਛਬਿ ਛੁੰਗ ਯੌਰਰੇ ॥ ੧੦੧ ॥

ਤਨ ਕਾਮ, ਕੈ ਘਨ ਸਜਾਮ, ਕੈ
ਨਲ ਕੂਬਰਾ ਜਾਂ ਰਾਮ ਹੈ।

।ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਚੁਸਤ ਹੋ ਕੇ (ਅਜਿਹੀ) ਚਲਾਕੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ (ਜਾਣੋ) ਮੱਛੀਆਂ ਤੇ ਮਮੋਲੇ ਵੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

।ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਠਣੀਆਂ (ਰਾਹੀਂ) ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਹਨ। *ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਜਾਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀ ਮਨਮਤ ਹੈ। ਵਿਵਾਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣੇ ਹੀ ਯੋਗ ਹਨ।

।ਤਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਚਤੁਰ ਸਖੀਆਂ ਦੇ ਓਲ੍ਹੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ।
।ਬਹੁਤ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

।(ਕਦੇ) ਦੌੜ ਕੇ ਘਰ ਦੀ ਗੁੱਠ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ (ਕਦੇ) ਚੁਪ ਧਾਰ ਕੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

।ਮੱਛੀ ਦੀ ਚਾਲ ਮਮੋਲੇ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ (ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ) ਤੋਂ ਸ਼ਰਮ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।

।ਕੁੱਲ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਸ ਹਾਸੇ ਦੇ ਬਚਨ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਲੜਕੀਆਂ ਲਾੜੇ ਨਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

।ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚਕੋਰੀ ਵਾਂਗ (ਬਿਹਬਲ) ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਭੌਰੇ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

।ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਟੂਣੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਲਟ ਕੇ ਉਹ ਟੂਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਪੈ ਗਏ।

।ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਰੰਗ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇਰਸ ਵਿੱਚ (ਮਸੀ) ਮਿਲ ਕੇ (ਛੁੰਗ) ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਇਉਂ (ਛਬਿ) ਉਪਮਾ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

।(ਇਹ) ਕਾਮ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਲ ਕੂਬਰ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜਾਰਾਮ ਚੰਦਰ ਹੈ।

ਰਸ ਰਾਜ ਕੈ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ, ਕੈ
ਸੁਰਰਾਜ, ਚਿੱਤ ਅਰਾਮ ਹੈ।

¹ਵਰਨ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੈ ਜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ
(ਜਾਂ) ਚਿੱਤ ਦਾ ਸੁਖ ਹੈ।

ਕੋ ਕਹਿ ਦਿਨੇਸ਼, ਨਿਸੇਸ਼ ਪੁਨਯੋ,
ਕੋ ਗਨੇਸ਼ ਬਤਾਵਤੀ।

¹ਕੋਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਸੂਰਜ ਹੈ (ਕੋਈ) ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਤੇ
ਕੋਈ ਗਣੇਸ਼ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਕੋਰਮਾਕੰਤ, ਬਸੰਤ, ਮੰਤ ਸੁ
ਮੋਹਨੀ ਕੋ ਗਾਵਤੀ। || ੧੦੨ ||

¹ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਨੂੰ (ਕੋਈ) ਬਸੰਤ, ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੋਹਣੀ ਮੰਤ੍ਰ
ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰਸ ਬੀਰ, ਓਜ, ਕਿ ਮੌਜ ਕੋ ਤਨ,
ਬ੍ਰਹਮ ਧਰਮ ਬਖਾਨ ਹੈਂ।

¹(ਕੋਈ) ਬੀਰਰਸ, ਬਲ ਜਾਂ ਅਨੰਦ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ
(ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਤੇ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ (ਜਾਂ) ਧਰਮ
(ਸਰੂਪ) ਆਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਕਹਿ ਸਮ ਇਨੈ ਏਹੀ,
ਔਰ ਨ ਹਮ ਜਾਨ ਹੈਂ।

ਮਨ ਭਾਵਤੀ ਛਬਿ ਗਾਵਤੀ,
ਇਕ ਏਕ ਬਰਨ ਸੁਨਾਵਤੀ।

¹ਇਕ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਸੁੰਦਰ (ਗੀਤ) ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਕ
(ਉਸਤਤਿ) ਵਰਣਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਹਿੰ ਕਾ ਕਰੈਂ ਹਮ ਮੰਦ ਭਾਗਨਿ,
ਨਹਿੰ ਪਤੀ ਯਹਿ ਪਾਵਤੀ || ੧੦੩ ||
ਸਬਿ ਠਗੀ ਸੀ ਦਿਲ ਲਗੀ ਸੀ,
ਰਸ ਪਗੀ ਸੀ ਪਿਖਿ ਅਦਿਭੁਤੈਂ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਅਸਚਰਜ (ਸਰੂਪ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ
ਗਈਆਂ, ਦਿਲ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਮੁਖ ਕਮਲ ਅਲਿਨੀ ਚਖ ਬਿਰੀ,
ਜਨੁ ਖਿਰੀ ਨਲਿਨੀ ਮਦ ਯੁਤੈਂ।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਮੁਖ ਕੰਵਲ ਤੇ ਭੌਰੀਆਂ (ਵਾਂਗ) ਅੱਖਾਂ (ਲਾ ਕੇ)
ਖੜੀਆਂ ਹਨ ਜਾਣੇ ਸੁਗੰਧੀ ਸਹਿਤ ਕਲੀਆਂ ਖਿੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਪਗਨ ਮੈਂ ਲਗ ਲਗਨ ਗੀ,
ਅਤਿ ਮਗਨ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਮੈਂ।
ਪੁਰ ਸਾਸ ਆਸ ਰਸੂਮ ਕਰਿ,
ਜਨ ਵਾਸ ਅਏ ਅਨੰਦ ਮੈਂ। || ੧੦੪ ||

¹ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸੱਸ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਤੇ
ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਜੰਵ ਘਰ 'ਚ ਆ ਗਏ।

ਦੋਹਰਾ:

ਹੇਰਿ ਉਛਾਹਿ ਬਿਵਾਹਿ ਨਰ,
ਸੁਰ ਸਰਾਹਿੰ ਅਰ ਚਾਹਿੰ।

ਭੂਰ ਭਾਗ ਨਿਜ ਬਰਨਤੇ,
ਗੁਨ ਗਨ¹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਗਾਹਿੰ ॥ ੧੦੫ ॥
ਦ੍ਰੋਯਾ ਛੰਦ*:

ਜਨ ਵਾਸੇ ਪਹੁਨਾਈ ਹਰਿ ਜਸ,
ਪਹੁੰਚਾਈ ਕੁਲਰੀਤਿ ਅਹੇ।

ਪਾਪੜ ਮੇਵਾ ਘੀ ਖਿੜੀ ਬਹੁ,
ਕੱਚਾ ਕੋਰਾ ਜਾਹਿੰ ਕਹੇਂ।
ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਰਮਾ ਰੂਪ,
ਨਿਜ ਪ੍ਰਭਾ ਦਿਖਾਵਨਿ ਸੇਵ ਹਿਤੈਂ।

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਪ੍ਰੇਰ ਪਠੀ ਜਨ ਵਾਸੈਂ,
ਰਚ ਦੀਨੋ ਸਬਿ ਜਿਤੈਂ ਕਿਤੈਂ ॥ ੧੦੬ ॥
ਸੁਲਭ ਸੁਵਥ ਸਬਿ ਕਾਂਹਿ ਸਰਬ ਥਾ¹,

ਇਹ ਗੁਰੁ ਬਿਨ ਕਿਨਿ ਨਾਹਿੰ ਲਖਯੋ।
ਪਰਮ ਪਰੇਮ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਖੁਸ਼ ਭੇ,
ਲੋਗ ਲਖੈਂ ਹਰ ਜਸਹਿੰ ਰਖਯੋ।

ਸੁਰ ਗੁਰੁ¹ ਮੁਨੀ ਬਿਸਿਸ਼ਟ ਸੁੱਕੁ ਸੇ²,
ਨਰ ਬਿੱਪੁ ਬਨਿ ਗਨਕ ਥਏ।
ਔਰ ਦੇਵ ਦੇਵੀ ਦੇਵੰਗਨਾ¹
ਪੇਖਨਿ ਬਜਾਹਿ ਉਛਾਹਿ ਅਏ ॥ ੧੦੭ ॥
ਲਾਵਾਂ ਲਗਨ ਬਿਲੋਕ ਬਿੱਪੁ ਵਰ¹,
ਹਰਜਸ ਪਰਤੀ ਬਤਲਾਯੋ।
ਫੇਰੇ ਦੈਨ ਹੇਤ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ,
ਗੁਰੁ ਦੂਲਹੁ ਕੇ ਬੁਲਵਾਯੋ।
ਬੇਦੀ ਬੇਦ ਬਿਧੀ ਯੁਤ* ਬਰ ਬਡ,

¹ਵਿਵਾਹ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨੁਖ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤੇ ਗੁਣ।

*ਏਥੇ ਸਿਰਫ 'ਛੰਦ' ਹੀ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ 'ਦ੍ਰੋਯਾ' ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

¹ਜੇ ਕੁਲ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੈ (ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ) ਹਰਿ ਜਸ ਨੇ ਜੰਵ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ ਭੇਜੀ।

¹ਫੇਰ ਲੱਛਮੀ ਰੂਪ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਭਾ ਦਿਖਾਉਣ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

¹ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਸੁਖਾਲੀਆਂ (ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ)।

¹ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਜਸ ਨੇ (ਸਭ ਕੁਝ ਬਣਾ ਕੇ) ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

¹ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ। ²ਵਰਗੇ।

¹ਮਨੁੱਖ ਬ੍ਰਹਮਣ (ਬਣ ਕੇ) ਜੋਤਸ਼ੀ ਹੋ ਗਏ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਚੰਗੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਲਾਵਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ।

*ਇਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਵਾਹ ਬਿਧੀ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਸ

ਬਿਸਕਰਮਾ ਸੁਠ ਠਾਟ ਠਏ।

ਨਵ ਗੁਰੁ ਸਫਲ ਹੋਨ ਹਿਤ ਦਿਜ ਬਨਿ,
ਹਰ ਜਸ ਕੇ ਗੁਰੁ ਆਇ ਗਏ ॥ ੧੦੮ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਮੰਗਲ ਝੇਲਾ,
ਮੇਲਾ ਗਨਕਨਿ ਲਗਨ* ਵਰੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਬ੍ਰਿਧ ਕੁਲ ਚਾਰੈ,
ਅਏ ਸਦੂਲੇ ਮੋਦ ਭਰੈ।
ਪਵਣ ਧੌਂਸ ਧੁੰਕਾਰੇ ਅਰਬੀ ਬੀਣਾ,
ਬਜੇ ਨਿਸ਼ਾਣ ਡਫਰੇ।

ਘੋਖ ਮੋਖ ਦਾ ਭਰੀ ਧਰਾ ਨਭ,
ਮੁਦ ਮੰਗਲਦਾ ਮਦ ਜਫਰੇ ॥ ੧੦੯ ॥

ਦੂਲੇ ਚਢੇ ਬਾਜ ਜਿਹ ਬਰ ਪੈ,

ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ, ਗੁਰ ਇਤਹਾਸ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਨੰਦ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਾਵਾਂ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਤੋਰੀ। ਤਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅੰਦਰ ਇਹ ਰੀਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਥਨ ਕਵਿ-ਕਲਪਣਾ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਹੂਬਹੂ ਉਲਥਾ। ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਵੀਚਾਰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰਾਨੰਦ ਦਾ ਲੇਖ 'ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰ' ਪੰਨਾ ੭੫ ਤੋਂ ਪੰਨਾ ੯੦ ਤਕ ਪੜ੍ਹੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਬਿਧੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

'ਵੇਦ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਵੇਦੀ ਵਿਸ਼ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਬਣਾਈ।

'ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ।

'ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਲਗਨ ਮੇਲਿਆ। *ਸਗਨਾਂ ਅਪ-ਸਗਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ: "ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥" (ਪੰ: ੪੦੧) ਲਗਨਾਂ ਸਗਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ: "ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰੈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਉਣ ॥" (ਪੰ: ੧੧੩੭) "ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੈ ਸਉਣ ਸੰਜੋਗ ॥" (ਪੰ: ੧੧੪੫) ਲੋਗਾ ਰੀਤ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: ਦੁਤੀਆ ਤਿਆਗੀ ਲੋਗਾ ਰੀਤਿ ॥ (ਪੰ: ੩੭੦)

'ਚਾਰੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਲਾਂ (ਬੇਦੀ, ਤੇਹਣ, ਭੱਲੇ ਤੇ ਸੋਢੀ)।

'ਅਰਬੀ ਵੀਣਾਂ ਤੇ ਧੌਂਸਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਨਾਲ ਝੰਡੇ ਡੱਫਾਂ (ਵਾਂਗ) ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਭਰ ਗਏ, ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਹ (ਜਫਰੇ) ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ।

'ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ।

ਮਦਨ¹ ਮਨੋ ਤਨ ਬਨਿ ਆਯੋ।
ਰਚਿਤ ਕਲਾ ਕਲਿ¹ ਨਚਤਿ ਖਿਚਤਿ ਮਨ,
ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਅਤਿ ਮੁਦ ਦਾਯੋ।
ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਰੇ ਜਗਮਗੈਂ,
ਜੇਵਰ ਜੀਨ ਜਰਾਵ ਜੁਤੈਂ¹।

ਲੂਲ੍ਹਾਂ ਲਲਿਤ ਲਮਕ ਦਮਕਤ ਅਤਿ,
ਲਗੈ ਲਗਾਮ ਲਲਾਮ ਨੁਤੈਂ¹ ॥ ੧੧੦ ॥

ਕਲਗੀ ਕਲਿਤ ਝਨਕ ਝਾਂਝਰ ਸੁਠ¹,

ਹਾਰ ਹਮੇਲ ਮਨੀਨ ਜਟੇ।
ਨਿਜ ਬੈਭਵ ਬਲ ਬਿਸ੍ਰੁ ਬਿਮੋਹਿਤਿ,
ਕਰਤਿ ਕੁੰਡਲੀ ਹਰਤਿ ਨਟੇਂ¹।

ਗੁਰ ਸਮਾਨ ਉਪਮਾ ਨਹਿ ਤ੍ਰੈ ਪੁਰ¹,
ਸਾਰਦ ਸੇ¹ ਸਭਿ ਭਾਲ ਥਕੇ।
ਬਾਲ ਰਵੀ ਰਾਂਕਾ-ਪਤਿ ਸੁਰਪਤਿ,
ਕਹੈਂ ਤੁ ਵਹਿ ਯੁਤ ਦੋਸ਼ ਪਕੇ¹ ॥ ੧੧੧ ॥

ਬਿਧੁ ਬਦਨੀ ਦ੍ਰਿਗ ਕੰਜ ਖੰਜਨੀ,
ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨਨਿ ਛਬਿ ਛੁੰਗ ਲਜੈਂ¹।

ਬਰਨ ਬਰਨ ਬਰ ਜੇਵਰ ਤੇਵਰ,
ਨੇਵਰ ਲੋ ਸਬਿ ਸਾਜ ਸਜੈਂ¹।

ਨਵ ਸਤ ਕੀਨ ਨਵੀਨ ਉਮਰ,
ਪਰਬੀਨ ਚੀਨ ਚਿਤ ਚੁਭੈ ਭਰੈਂ¹।

ਅੰਗ ਅੰਗ ਆਨੰਗ ਜੁਵਾ ਮਦ,

¹ਕਾਮਦੇਵ।
¹ਸੁੰਦਰ ਖੇਲਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

¹ਕਾਠੀ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣਿਆਂ ਸਹਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਬਰਦਸਤ ਜਵਾਹਰਾਤ ਜੜੇ ਹੋਏ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

¹(ਲਲਿਤ) ਸੁੰਦਰ ਲੂਲ੍ਹਾਂ ਲਮਕਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਾਮ (ਨੁਤੈਂ) ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ (ਲਲਾਮ) ਸੁੰਦਰ (ਲਗਦੀ ਹੈ)।

¹(ਘੋੜੇ ਦੀ) ਕਲਗੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਝਾਂਜਰਾਂ ਛਣਕਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਆਪਣੀ (ਬੈਭਵ) ਬਿਭੂਤੀ ਅਤੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਨਟਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਸੁਰਸਤੀ ਵਰਗੇ।

¹(ਜੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ) ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ, ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਗਾ ਆਖੀਏ ਤਾਂ ਉਹ (ਉਪਮਾਵਾਂ) ਪੱਕੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਸਹਿਤ ਹਨ।

¹(ਜੱਨ ਵਾਸੇ ਵੇਖਣ ਆਈਆਂ) ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਮੁੱਖ ਵਾਲੀਆਂ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ) ਦੇ ਨੇੜ ਕੰਵਲਾਂ, ਮਮੋਲਿਆਂ, ਹਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਚੰਗਾਂਚੰਗਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਝਾਂਜਰਾਂ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਸਿੰਗਾਰ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਿੰਗਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਨਵੀਂ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਤੇ ਚਤੁਰ ਹਨ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਭਦੀਆਂ ਹਨ।

ਝਲਕਿ ਪਲਕ ਮਨਿ ਖਲਕਿ ਹਰੈ¹ ॥ ੧੧੨ ॥

*ਕੇਹਰ¹ ਕੀਰ² ਕੋਕਿਲਾ³ ਕੇਕੀ¹¹,

'ਅੰਗ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਕਾਮ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਮਸਤੀ ਹੈ (ਜਦ) ਪਲਕਾਂ ਝਮਕਾ ਕੇ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਖਲਕਤ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

*ਕੇਹਰ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ 'ਹੰਸ ਲੌਨੇ' ਤੱਕ ਇਹ ੩੨ ਉਪਮਾਨ ਹਨ। ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਮੇਯ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ। ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਹਰ ਉਪਮਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦਾ ਉਪਮੇਯ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ—

ਉਪਮਾਨ	ਉਪਮੇਯ
ਸ਼ੇਰ	ਲੱਕ
ਅਨਾਰ	ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ ਦੰਦ
ਧਨੁਸ਼	ਭੁਵੱਟੇ
ਤੋਤਾ	ਨਾਸਾਂ
ਨਲੇਰ	ਅਸਥਨ
ਸੱਪ ਦੇ ਬੱਚੇ	ਕੇਸ
ਕੋਇਲ	ਅਵਾਜ਼
ਮੋਤੀ	ਦੰਦ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ	ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸ
ਮੋਰ	ਧੌਣ
ਹੀਰਾ	ਦੰਦ
ਦੁੱਧ ਦੀ ਝੰਗ	ਦੰਦ
ਕੰਵਲ	ਨੇੜ
ਮੱਛੀ	ਨੇੜ, ਚੰਚਲਤਾ
ਭੌਰਾ	ਕੇਸ
ਕਲੀ	ਦੰਦ
ਮ੍ਰਿਗ	ਨੇੜ
ਮਮੋਲਾ	ਨੇੜ
ਕਮੀ	ਚਿਹਰਾ
ਕੇਲਾ	ਪੱਟ
ਤੀਰ	ਨੇੜ
ਕੁੰਦ (ਫੁੱਲ)	ਦੰਦ
ਚੱਪਾ ਫੁੱਲ	ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਮੋਲਤਾ
ਤਿਲ ਦੇ ਫੁੱਲ	ਨਾਸਾਂ
ਮੂੰਗਾ	ਬੁੱਲ੍ਹ
ਹਾਥੀ	ਮਸਤ ਚਾਲ
ਪਾਨ	ਕੋਮਲਤਾ
ਬਿੰਬ	ਬੁੱਲ੍ਹ
ਪਾਰਾ	ਚੰਚਲਤਾ

ਹੰਸ ਸੁੰਦਰ ਚਾਲ
ਬਿਲ ਦਾ ਬੀਜ ਦੰਦ
ਸੰਖ ਧੌਣ ਦੇ ਵਲ

ਕੰਜ¹ ਕਲੀ² ਕੁਮਦੀ³ ਕੁੰਦੈ¹¹।

ਬਿੰਦੂਮ¹ ਬਿੰਬ² ਬੀਜ ਬਿਲ³ ਦਾੜਮ¹¹,

ਸ੍ਰੀ ਫਲ¹ ਮੁਕਤਾ² ਹੀਰਿੰਦੈ³।

ਮੀਨ¹ ਮਿਰਗ² ਰੰਭਾ³ ਚੰਪਾ¹¹ ਗਜ²²,

ਆਬ¹, ਸੰਖ, ਧਨੁ², ਅਹਿ ਛੋਨੇ³।

ਸੁਧਾ¹ ਸੀਰ ਝਗ² ਅਲਿ³ ਖੰਜਨ¹¹ ਸਰ²²,

ਤਿਲ ਫੁਲ¹ ਪਾਨ² ਹੰਸ ਲੋਨੇ³ ॥ ੧੧੩ ॥

ਰੰਭਾ¹ ਰਤਿ² ਮੈਨਕਾ³ ਸੁਕੇਸੀ¹¹,

ਸਚੀ¹ ਉਰਬਸੀ² ਸੀ ਸਾਰੀ।

ਪੁੰਜ ਉਕਤਿ ਛਬਿ ਯੁਤ ਸਬਿ ਸੋਹਿਤ¹,

ਮੋਹਿਤ ਜੋਹਿਤ ਇਕ ਵਾਰੀ¹।

ਮੰਗਲ ਮੈ ਮੁਦਦਾ ਮ੍ਰਿਦੁ ਮੰਜਲ,

ਮਧੁਰ ਮਨੋਹਰ ਗਾਨ ਕਰੈ¹।

ਕਰਤਿ ਅਸਾਰੇ ਪਿਖਿ ਦੂਲਹੁ ਦਿਸ,

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਬਿ ਵਾਰ ਧਰੈ¹ ॥ ੧੧੪ ॥

ਕਰਤਿ ਆਰਤੀ ਆਰਤ-ਹਰ ਕੀ¹,

ਵਰ ਕੀ ਛਬਿ¹ ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਮੋਹੀ।

ਪਰਤ ਪਾਂਵਟੇ ਪਟ ਸੁਠ ਜਾਂਹੀ¹,

¹ਕੰਵਲ। ²ਫੁੱਲ ਦੀ ਡੋਡੀ। ³ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖਿੜਨ ਵਾਲਾ ਕੰਵਲ। ¹¹ਜੂਹੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਬੂਟਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲ ਲਗਦੇ ਹਨ।

¹ਮੂੰਗੇ। ²ਕੁੰਦਰ ਫਲ ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਵੀ ਇਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ³ਬਿਲ ਦੇ ਬੀਜ। ¹¹ਅਨਾਰ ਦੇ ਦਾਣੇ।

¹ਨਲੇਰ। ²ਮੋਤੀ। ³ਵਧੀਆ ਹੀਰੇ।

¹ਮੱਛੀ। ²ਹਰਣ। ³ਕੇਲਾ। ¹¹ਚੰਬੇ ਦਾ ਫੁੱਲ ਜੋ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ²²ਹਾਥੀ।

¹ਪਾਰਾ। ²ਧਨੁਖ। ³ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ²ਦੁੱਧ ਦੀ ਝੰਗ। ³ਭੋਰੇ। ¹¹ਮਮੋਲੇ। ²²ਤੀਰ।

¹ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ। ²ਨਾਗਰ ਬੇਲ ਦਾ ਪੱਤਾ। ³ਸੁੰਦਰ ਹੰਸ।

¹ਸੁਰਗ ਦੀ ਅਪੱਛਰਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਖੀਰ ਸੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ²ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ³ਮੈਨਕਾ, ਸੁਰਗ ਦੀ ਅਪੱਛਰਾ। (ਅ) ਹਿਮਾਲਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਗੰਗਾ ਤੇ ਸਤੀ ਦੀ ਮਾਂ। ¹¹ਇਕ ਅਪੱਛਰਾ, ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਇਕ ਸੁਰਗ ਦੀ ਅਪੱਛਰਾ।

¹ਉਪਰ ਕਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਭਾ ਦੇ ਸਹਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੋਹਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਮਲ, ਉੱਜਲ, ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਵਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

¹ਦੁੱਖ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ) ਦੀ।

¹ਲਾੜੇ ਦੀ ਸੋਭਾ।

¹ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਾਵੜੇ ਵਿਛਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਪਾਵੜੇ-ਮਕਾਨ ਅੱਗੇ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਫਰਸ਼ ਜਿਸ ਉਪਰ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਪੈਰਰੱਖ ਕੇ ਆਵੇ।

ਬਾਜ ਗਾਜ ਧੁਨਿ ਘਨ ਸੋਹੀ।

ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਚਲਤਿ ਦਰਾਜੀ।,
ਬੁਰਜ ਸੁਰਜ ਸਸਿ ਨਖਤ ਮਨੋ।
ਬੀਜ ਕਿ ਜਾਨ ਦਮਕ ਹੈਂ ਦੇਵਨਿ,
ਦੇਖਨ ਆਏ ਬਜਾਹਿ ਜਨੋ। ॥ ੧੧੫ ॥

ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਮੰਡਪ ਮੈਂ, ਆਸਨਿ
ਪੁਰੈਂ ਭਰੈਂ, ਜਥ ਜੋਗ ਧਰੇ।

ਚੌਕੀ ਚਾਰੁ ਚੰਦਨ ਪੈ ਵਰ ਥਿਰਿ,
ਦੈ ਦਰਸਨ ਸਬਿ ਮੋਦ ਕਰੇ।

ਕੁਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅਚਾਰ। ਬੇਦ ਬਿਧਿ
ਕਰਿ, ਪੁਨ ਅਗਨਿ ਜਗਾਈ*।

ਹਮਨ ਸਮੰਤ੍ਰ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਕਰਹੀਂ।,
ਸੁਰ ਪ੍ਰਤੱਖਯ ਹੈ ਪਾਈ। ॥ ੧੧੬ ॥
ਪੁਨ ਹਰਜਸ ਸੁਨਿ ਆਗਯਾ ਦੂਜ। ਕੀ,
ਨਿਜ ਤੀਯ ਯੁਤ ਤਹਿ ਆਯੋ।
ਕਰਿ ਪੂਜਨ ਪਗ ਧੋਇ ਕੁਵਰ ਕੇ।,
ਪੁੰਨਯ ਪੁੰਜ ਫਲ ਪਾਯੋ।
ਕਰੀ ਆਰਤੀ ਦੁਹੁ ਅਰਘ ਦਿਯ।,
ਭੂਖਨ ਧਨ ਬਹੁ ਬਾਰੈਂ।
ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਵਤੀ,
ਕੋਕਲ ਕੰਠੀ। ਨਾਰੈਂ ॥ ੧੧੭ ॥
ਭੂਸੁਰ ਪਢਿਤਿ ਸਾਂਤਿ ਧਰ, ਨਭ ਸੁਰ
ਪੁਸ਼ਪਾਂਜੁਲ ਬਰਸਾਵੈਂ।

ਨਾਇ ਸੀਸ ਮੁਦ ਦਾਇ ਈਸ,
ਪਿਖਿ ਗੁਰਹਿ ਅਸੀਸ ਅਲਾਵੈਂ।

ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ (ਗਾਜ) ਉੱਚੀ ਧੁਨ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਧੁਨ ਵਾਂਗ
ਸੋਂਹਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤੀ।

ਬੁਰਜ ਜਾਣੇ ਸੁਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਤਾਰੇ ਹਨ।

ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚਮਕ ਹੈ
ਜਾਣੇ ਉਹ ਵਿਆਹ ਵੇਖਣ ਆਏ ਹਨ।

ਮੰਦਰ 'ਚ ਜਾ ਖੜੇ ਹੋਏ (ਜੋ ਕੋਈ) ਆਸਾਂ ਧਾਰਦਾ ਹੈ (ਉਸ
ਦੀਆਂ) ਜਥਾ ਜੋਗ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਚੌਕੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲਾੜੇ (ਕਲਗੀਧਰ) ਜੀ
ਨੇ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ।

ਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ।

*ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ੩੮ ਦੇ ਅੰਕ ੧੦੮ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ
ਟੁਕ।

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਪਾ ਕੇ ਹਵਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ (ਸਮੱਗ੍ਰੀ) ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮਣ।

ਲਾੜੇ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ) ਦੇ।

ਭੇਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਵਾਰਦੇ ਹਨ।

ਕੋਇਲ ਵਰਗੇ ਗਲੇ ਵਾਲੀਆਂ।

ਬ੍ਰਹਮਣ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਹਿਤ ਧਰਤੀ ਤੇ (ਮੰਤ੍ਰ) ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ
ਦੇਵਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਚੋਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ ਭਰ ਕੇ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ੁਰ ਸਰੂਪ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ (ਦੇਵਤੇ)

ਹਰਜਸ ਪੁਨਾ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਪੂਜੇ,
ਬੰਸ ਚਾਰ ਕੇ ਔਰੈਂ।

ਜਥਾ ਯੋਗ ਦੈ ਅਰਘ ਪਾਦਾ,
ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ਤੋਸੇ ਗੌਰੈਂ ॥ ੧੧੮ ॥
ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਪੇਖੈਂ ਪਰਮੁਦਤੇ,
ਪੁਨ ਪੁਨ ਧੰਨ ਅਲਾਈ।
ਸਮੈਂ ਜਾਨ ਕੰਨਯਾ ਬੁਲਵਾਈ,
ਦੂਲੇ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਈ।
ਬਿਧਿ ਵਤ ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਧ,
ਪਾਧਾ ਬਨਿ ਬਿਧਿ ਟੇਰੈਂ।

ਸਾਖਾਚਾਰ ਉਚਾਰ ਚਾਰ ਸੂਤਿ,
ਧਾਰਿ ਦੇਹ ਦਿਜ ਕੇਰੈਂ ॥ ੧੧੯ ॥

ਤੀਨ ਭਵਨ ਕੇ ਜਨਕ ਜਨਨਿ ਪ੍ਰਭੁ,
ਪੂਜਯ ਚਰਾਚਰ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਸੋ ਮਾਨੁਖ ਨਾਟਕ ਹਿਤ ਗਨਪਤਿ*,

ਪੂਜਤਿ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ।

ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

'ਹੋਰ ਚਹੁੰ ਵੰਸ਼ਾਂ (ਬੇਦੀ, ਤੇਹਣ, ਭੱਲੇ ਤੇ ਸੋਢੀਆਂ) ਦੇ
(ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ)।

'ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਭੇਟਾ ਦੇ ਕੇ।

'ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤੇ।

'ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

'ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਂਧਾ ਬਣ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ
ਬਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ।

'ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਧਾਰ ਕੇ (ਸਾਖਾਚਾਰ)
ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ
(ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਦੇ ਪੂਜਨ ਯੋਗ ਸੁਆਮੀ ਹਨ।

*ਇਕ ਅਕਾਲ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਤੇ 'ਏਕੋ ਜਪਿ ਏਕੋ ਸਾਲਾਹ' ਦੇ
ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ 'ਮੈਂ ਨ ਗਨੇਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ
ਮਨਾਉਂ' ॥ ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿੰ ਧਿਆਉਂ' ॥' ਦੇ
ਮਹਾਂਵਾਕ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ ਕਦ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ
ਕਵਿ ਜੀ ਖੁਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਤੀਨ ਭਵਨ ਕੇ ਜਨਕ ਜਨਨਿ
ਪ੍ਰਭ, ਪੂਜਯ ਚਰਾਚਰ ਸ੍ਰਾਮੀ'। ਫਿਰ ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਪੂਜਣ ਦਾ ਤਾਂ
ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ
ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ :-'ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨਾ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ ॥ ਆਦਿ
ਅਜੋਨ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤਿਹ ਪਰਮੇਸਰ ਜਾਨੋ ॥ (ਦਸਮ
ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਨਾ ੭੧੦) ਗਣੇਸ਼ ਪੂਜਾ ਦੇ ਖੰਡਨ ਸਬੰਧੀ ਖੋਜ-
ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ੧ ਕਵਿ
ਸੰਕੇਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੂਜੇ ਮੰਗਲ ਨਾਲ ਦਰਜ ਲੇਖ।

'ਉਹ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਨੁਖੀ ਖੇਲ ਰਚ
ਕੇ ਗਣੇਸ਼ ਪੂਜਦੇ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਪਰ ਕੋਕਲ ਬੈਨੀ'
 ਗਾਵਤਿ ਗੀਤ ਬਧੇਰੈਂ।
 ਸੁਰਤਰੁ ਸੁਮਨ ਬਰਸ ਕੈ ਸੁਰ' ਪੁਨ,
 ਜੈ ਜੈ ਧੁਨਿ ਗੁਨਿ ਟੇਰੈਂ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਬੇਦ ਬਿਧਾਨ ਠਾਨ ਵਰ ਹਰਿਜਸ',
 ਕੰਨਯਾ ਦਾਨ ਮਹਾਨ ਕਰਜੇ।
 ਪੁਨ ਸਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਨੀਤਿ' ਰੀਤਿ ਕਰਿ,
 ਅਤਿ ਬਿਨੀਤ' ਬਿਨਤੀ ਸੁਰ ਰਜੇ²।
 ਮੈਹੂੰ ਦੀਨ ਦੀਨ ਬੰਧੂ ਤੁਮ',
 ਲੀਨ ਆਸਰਾ ਚੀਨ ਪ੍ਰਭੇ।
 ਪੂਰਨ ਕਾਮ ਧਾਮ ਸੁਖ ਸਿੰਧੂ,
 ਲਾਜ ਨਾਮ ਨਿਜ ਰਖਯੋ ਬਿਭੇ' ॥ ੧੨੧ ॥

ਭਰਤਿ ਭਾਵਰੀ ਭਵਨ ਛਬਿਨਿ ਪ੍ਰਭੁ,
 ਭੂਰ ਭਾਗ ਭਲ ਭਾਵ ਭਰੈਂ'।

ਹੇਰਤਿ ਟੇਰਤਿ ਮੰਗਲ ਮੰਜੁਲ,
 ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਰੀ ਰਹਸ ਕਰੈਂ'।

ਫਿਰਿ ਫੇਰੇ ਫਿਰ ਬਿਰੇ ਬਰਾਸਨ,
 ਨੈਨ ਲਾਭ ਸਬਿ ਕੋ ਲੇਹੀਂ'।

ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ, ਕਿ ਉਮਾ ਸ਼ਿਵ,
 ਰਮਾ ਬਿਸ਼ਨ, ਸਸੀ ਛਬਿ ਦੇਹੀਂ' ॥ ੧੨੨ ॥

ਪੁਨ ਪੁਨ ਪੁਲਕ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ,
 ਮਗਨ ਮਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਭਏ'।

ਸ਼ਿਵਦੇਈ ਹਰਜਸ ਦੰਪਤਿ ਦੇ',

'ਕੋਇਲ ਵਰਗੇ ਬਚਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

'ਦੇਵਤੇ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ।

'ਹਰਿ ਜਸ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਰੀਤੀ ਕਰਕੇ।

'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

'ਨਿੰਮ੍ਰ ਹੋ ਕੇ। ²ਕਹੀ।

'ਤੁਸੀਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋ।

'ਆਪ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਤੇ
 ਬਿਭੂਤੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲਾਜਰੱਖੀ ਹੈ।

'ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੋਭਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਭੂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੇ ਨਾਲ (ਭਾਵ)
 ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ (ਜੋ ਲੋਕ) (ਭਰੈਂ) ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਉਹਨਾਂ ਦੇ)
 ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹਨ (ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ)
 (ਭਾਵਰੀ) ਭਾਵਨਾ (ਭਰਤਿ) ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ
 ਉੱਜਲ ਮੰਗਲ ਉਚਾਰਦੀਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਫੇਰੇ ਫਿਰ ਕੇ ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਸਨ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸਭ ਕੋਈ
 ਨੇਤ੍ਰਾਂ (ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ) ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਈਸ਼ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ, ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਲਛਮੀ,
 ਚੰਦ ਤੇ (ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਾਰਾ ਵਾਂਗ) (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਤੇ
 ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ) ਸੋਭਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਲੀਨ
 ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ) ਬਾਰ ਬਾਰਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਦੋਨੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ।

ਜਨੁ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮੁਦਰੂਪ ਬਏ।
ਆਨੰਦ ਕੰਦ ਚੰਦ ਜਗਿ ਬੰਦਨ,
ਕੰਦਨ ਅਘ ਕੋ ਦਰਸ ਤਹਾਂ।

ਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਢੋ ਅਤਿ।

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸ। ਮਹਾਂ ॥ ੧੨੩ ॥
ਬਜਾਹਿ ਉਛਾਹਿ ਯਾਹਿ ਸਮ ਕਾਹਿ,
ਸੁ ਨਾਹਿ ਪਿਖੜੋ ਆਗੇ ਪਿਖ ਹੈਂ।

ਸੇਸ। ਮਹੇਸ² ਸਾਰਦਾ³ ਚੱਕ੍ਰਿਤ¹,
ਗੁਰੁ ਛਬਿ ਤਬਿ ਕਬਿ ਕੋ। ਲਿਖ ਹੈ।
ਰਾਮ ਸੀਯਾ, ਸਤਭਾਮਾ ਜਦੁਪਤਿ।
ਸ਼ਿਵ ਪਾਰਬਤੀ, ਕਾਮਰਤੀ।

ਬਜਾਹਿ ਯਾਹਿ ਸੁਖ ਮੂਲ ਦੂਲਹੋ,
ਪਿਖਿ ਵਹਿ ਲਾਗੈਂ ਲਘੂ ਅਤੀ ॥ ੧੨੪ ॥

ਭਏ ਨਿਛਾਵਰ। ਦਾਨ ਦੱਛਨਾ²,

ਮਨ ਭਾਵਤ ਪਾਏ ਸਬਿ ਨੈ।
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਜੋਰੀ ਧ੍ਰਮ ਧੋਰੀ,
ਪਰ ਨਹਿ ਵਾਰਜੋ ਤਬਿ ਕਵਨੈ।

ਨਾਈ ਭਾਟ ਕਹਾਰ। ਡੂੰਮ ਦੂਜ²,
ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ ਹਰਖਾਇ ਮਹਾਂ।
ਦੁਸਹਿ ਦਸਾ ਦੀਨੀ ਦੁਨਿਆਵੀ,
ਦੁੱਖ ਦੀਨਤਾ ਦਾਰਿਦ ਦਹਾ ॥ ੧੨੫ ॥

ਹੌਂਸ ਹਤੀ। ਹੋਰੈਂ ਮਾਂਗਨ ਕੀ,
ਸਿਰ ਸਦਕਾ। ਜਿਨਿ ਗੁਰੈਂ ਲਹਾ²।
ਗਾਨ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਕੁਲਾਹਲ² ਭਾਰੀ,

।ਜਾਣੋ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ।

।ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਅਨੰਦ ਦੇ ਦਾਤੇ, ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ,
ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ) ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਕੇ।

।ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਕੌਤਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਵਧ
ਗਿਆ।

।ਉਤਸ਼ਾਹ।

।ਇਸ ਵਿਆਹ ਵਰਗਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ (ਵਿਆਹ ਦਾ) ਨ
ਪਿਛੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਨ ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਦੇਖਾਂਗੇ।

।ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ। ²ਸ਼ਿਵ। ³ਸਰਸੁਤੀ। ¹।ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

।ਕੌਣ ਕਵੀ।

।ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।

।ਕਾਮਦੇਵ (ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਰਤੀ।

।ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੁਖ ਦਾ ਮੁੱਢ ਲਾੜੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ (ਉਪ੍ਰੋਕਤਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਆਦਿ)
ਬਹੁਤੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

।ਵਾਰਨੇ। ²ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਭੇਟਾ। (ਅ)
ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਭੇਟਾ।

।ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜੋੜੀ ਤੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਤਨ ਮਨ
ਧਨ ਨਹੀਂ ਵਾਰਿਆ, ਭਾਵ ਸਭ ਨੇ ਵਾਰਿਆ ਹੈ।

।ਡੋਲੀ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ। ²ਬ੍ਰਹਮਣ।

।ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਔਖੀ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ, ਗ਼ਰੀਬੀ ਦਾ
ਦੁੱਖ ਤੇ ਆਲਸ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ।

।ਇੱਛਾ ਮਰ ਗਈ।

।ਸਿਰ ਤੋਂ ਵਾਰਿਆ ਪਦਾਰਥ। ²ਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਆ।

।ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੇ। ²ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਡੰਡ-ਰੌਲਾ।

ਭਵਨ¹ ਅਵਿਨ² ਨਭ³ ਪੂਰ ਰਹਾ।
ਸਮਧੀ ਪਰਸਪਰੈਂ ਪਰ ਪੋਖੇ,
ਪੂਰਨ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀਯੇ।

ਬਜਾਹਿ ਉਛਾਹਿ ਕਹੇ ਸਬਿ ਕੇ ਕਬਿ,
ਅੰਤ ਨ ਸਾਰਦ¹ ਸੇਸ² ਲੀਏ ॥ ੧੨੬ ॥
ਸੁਮਨ ਸਰਸ ਸੁਰ ਬਰਖ ਹਰਖ ਮਨਿ¹,

ਜੈ ਜੈ ਧੁਨਿ ਨਭ ਧਰੈਂ ਭਰੀ¹।
ਆਇਸ¹ ਪਾਇ ਬਿੱਪਨ ਕੀ² ਸਖੀਆਂ,
ਮੰਗਲ ਮਨਹਰ ਗਾਤ ਵਰੀ¹।
ਦੂਲੇ ਦੁਲਹਨਿ ਕੇ ਲਵਾਇ,
ਸੁਖ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੀ ਮੋਦ ਮਏ¹।

ਜਾਂਵੀ ਬਢ ਆਏ ਜਨ ਵਾਸੈਂ¹,
ਮਾਂਵੀ¹ ਗੁਨ ਗਨ ਗਾਇ ਗਏ ॥ ੧੨੭ ॥
ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਰਾਸ ਰਸ ਸਖੀਅਨਿ,
ਆਸ ਪਾਸ ਥਿਰਿ ਰਚੇ ਘਨੇ¹।

ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਿਖੈ ਪਿਯਾ ਤਨ ਜੀਤੋ,
ਨੈਨ ਸੰਕੋਚ ਸਨੇਹ ਸਨੇ¹।
ਪ੍ਰੇਮ ਪਯਾਸੇ ਹਰੈਂ ਮੀਨ ਛਬਿ¹,
ਕੰਜ ਮਨੋ ਮੁਦ ਸਿੰਧ ਮਧੈਂ¹।
ਸੋਭਾ ਬਦਨ ਮਦਨ ਲਖਿ ਲਾਜੈ¹,
ਸਦਨ ਛਬਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੋਹਿੰ ਬਧੈਂ¹ ॥ ੧੨੮ ॥
ਰਮਾ ਕੰਜ ਤੈ ਮੰਜ ਕਵਲ ਕਰ,
ਪਗ ਜਾਵਕ ਜੁਤਿ ਅਤਿ ਸੋਹੈਂ¹।

ਮੁਕਟ ਪੁਰਟ ਸੁਠ ਜਟਤਿ ਲੁਕਟਿ ਛਬਿ,
ਕੁੰਡਲ ਕਲਿਤ ਲਲਿਤ ਮੋਹੈਂ¹।

¹ਘਰ। ²ਧਰਤੀ। ³ਅਕਾਸ਼।

¹ਕੁੜਮ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਕੇ
(ਪਰ) ਬਹੁਤ (ਪੋਖੇ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ।

¹ਸਰਸੂਤੀ। ²ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ

¹ਮਨ 'ਚ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਬਹੁਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ
ਹਨ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਧਰਤੀ ਭਰ ਗਈ।

¹ਆਗਿਆ। ²ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਦੀ।

¹ਮਨ ਨੂੰ ਹਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਗਲ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੁਖਦਾਇਕ
ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ।

¹ਜਾਂਵੀ ਵਧ ਕੇ ਜੰਵ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ।

¹ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧੀ।

¹ਅਨੰਦ ਦੀ ਹੱਦ ਬਹੁਤੇ ਹਾਸ-ਰਸ ਦੇ ਬਚਨ ਸਖੀਆਂ ਨੇ
ਆਸ ਪਾਸ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ।

¹ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ।

¹ਮੱਛੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣੇ ਕੰਵਲ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਹਨ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਮ ਸਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਸੋਭਾ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਹੁਤੇ ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਲੱਛਮੀ ਤੇ ਕੰਵਲ ਨਾਲੋਂ ਉੱਜਲ ਹੱਥ ਕਵਲ ਹਨ ਅਤੇ ਚਰਨ
(ਜਾਵਕ) ਅਲਤਾ ਦੇ ਲਾਲਰੰਗ ਨਾਲ ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਸੋਨੇ ਦਾ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੁੰਦਰ ਮੁਕਟ ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ
(ਲੁਕਟ) ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਲਲਿਤ) ਸੁੰਦਰ ਕੁੰਡਲਾਂ ਦੀ
(ਕਲਿਤ) ਸਜਾਵਟ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪੀਤ ਬਸਨ ਛਬਿ ਖਸਨਿ ਦਾਮਨੀ,
ਹਸਨ ਦਸਨ ਦੁਤਿ ਮੁਕਤ ਹਰੈਂ।

ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਖੋਂਹਦੇ ਹਨ। (ਅਤੇ)
ਹੱਸਣ ਸਮੇਂ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਮੋਤੀਆਂ (ਦੀ ਚਮਕ) ਨੂੰ
ਚੁਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਹੁ ਬਿਸਾਲ ਕਰਭਿ ਕਰ, ਰੰਭਾ
ਜੰਘ ਥੰਭ ਜੁਗ ਕਾਮ ਵਰੈਂ ॥ ੧੨੯ ॥

ਕਰਭਿ) ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ (ਕਰ) ਸੁੰਡ (ਵਰਗੀਆਂ)
ਲੰਬੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਨ, ਕੇਲੇ ਵਰਗੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਲੱਤਾਂ ਜਾਣੇ ਕਾਮ
ਦੇ ਦੋ ਚੰਗੇ ਥੰਮ੍ਹ ਹਨ।

ਪੀਤ ਪੁਨੀਤ ਉਪਰਨਾ ਧੋਤੀ*,

*ਧੋਤੀ ਪਰਨਾ ਪਹਿਨਿਆ ਕਹਿਣਾ ਇਕ ਅਟਾਪਟੀ ਜਿਹੀ
ਗੱਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਦੇ
ਸੰਚਾਲਕ ਸਨ। ਕੋਈ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕਾ ਸਿੱਖ ਵੀ ਧੋਤੀ ਪਰਨਾ
ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦਾ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਜਾਂ ਉਲਥਾ
ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੋਤੀ ਰਵਿ ਨਵ ਛਵਿ ਛਾਜੈ।

ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੀਲੇਰੰਗ ਦੇ ਪਰਨਾ (ਸਾਫ਼ਾ) ਤੇ ਧੋਤੀ ਹਨ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ) (ਜੋਤੀ) ਚਮਕ ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀ (ਛਵਿ) ਚਮਕ ਵਾਂਗ
(ਛਾਜੈ) ਫਬ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੀਤ ਜਨੇਊ* ਮਨੋ ਬਦਨ ਸਸਿ ਪੈ,

*ਜਿਸ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ
ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਸ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਦਸਮ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਨ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਨਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਜਾਂ
ਉਲਥਾ ਸਮਝੋ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਿਜਰੀ ਬਿਜੁਰੀ ਭ੍ਰਾਜੈ।

ਪੀਲਾ ਜਨੇਊ ਸ਼ਰੀਰ (ਉੱਤੇ) ਐਉਂ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਜਾਣੇ
ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਉਤੇ (ਬਿਜੁਰੀ) ਬਹੁਤੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਬਿਜਲੀ (ਭ੍ਰਾਜੈ)
ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਗ ਪਾਜਨੀ ਬਾਜਨੀ ਕਿੰਕਨੀ,
ਮਦਨ ਮਜੀਰੈਂ ਦੈ ਦੁੰਦਭੀ।

(ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਂਜਰਾਂ (ਤੇ ਲੱਕ ਨਾਲ)
ਘੁੰਗਰੂਦਾਰ ਤੜਾਗੀ ਐਉਂ ਵੱਜਦੀ ਹੈ (ਜਾਣੇ) ਕਾਮ
ਆਪਣੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਤੇ ਨਗਾਰਾ (ਦੈ) ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਿਸ੍ਰ ਬਿਜੈ ਹਿਤ ਬਾਇ ਚਢ੍ਯੋ ਜਨੁ,
ਨਾਭਿ ਗੰਭੀਰ ਛੀਰ ਸਿੰਧ ਸੀ ॥ ੧੩੦ ॥

ਜਾਣੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ (ਕਾਮ ਨਗਾਰਾ) ਵਜਾ
ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, (ਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਪੁੰਨੀ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗ ਡੂੰਘੀ
ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਛੀ ਚਿਤਨ ਨੈਨਨਿ ਸਰ ਮੈਨ ਸੁ,
ਕੈਨ ਚੈਨ ਬਿਨ ਐਨ ਤਿਯੈਂ।

ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਟੇਢੀ ਝਾਕਣੀ ਕਾਮ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ
ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਕੁਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਕੁਟਿਲ ਕਾਮ ਧਨੁਖੀ ਸੀ,

ਅਨਖੀ ਚਿਤਵਨ ਚੁਭੈ ਹਿਯੈਂ।

ਲਗੀ ਲਟਕਿ ਲਟ ਸਾਫ ਕਾਫ ਜਨੁ,
ਮੁਨਸ਼ੀ ਮਦਨ ਬਿਲੌਰ ਲਿਖਯੋ।

ਅਹਿ ਛੌਨਾ ਕਿਤ ਸੁਧਾ ਪਾਨ ਹਿਤ,
ਬਦਨ ਸੁਧਾਕਰ ਪਰ ਲਪਕਯੋ ॥ ੧੩੧ ॥

ਅਧਰ ਮਧੁਰ ਰਸ ਸਾਨੀ ਬਾਨੀ,
ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਯੁਕਤਿ ਮਈ।

ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਕੇ ਹਿਯ ਹਰੇ। ਕਰੇ ਵਸ,
ਵਸੀਕਰਨ ਜਾਦੂ ਸੁ ਭਈ।
ਸਕਲ ਸ਼ਰੀਰ ਸਿੰਧੁ ਸੌਂਦਰਜ ਅਤਿ,
ਅਕਲ ਇਲਾਹੀ ਅਧਿਕ ਅਤੀ।
ਹਾਵ ਭਾਵ ਕਰਿ ਹਾਰ ਰਹੀ ਸਬਿ,
ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਯੁਤ ਮੋਹ ਮਤੀ ॥ ੧੩੨ ॥

ਸਚੀ ਸਾਰਦਾ ਉਮਾਰਮਾ ਸੀ,
ਸਾਸ ਪਾਸ ਸਬਿ ਬਿਰਿ ਪਿਖੈਂ।

ਬਾਤੈਂ ਸੰਗ ਸਾਰੀਅਨ। ਕਰਬੇ
ਹੇਤ, ਸਿਖਾਵਨਿ ਬਿਬਿਧਿ ਸਿਖੈਂ।

ਜਨਮ ਲਾਭ ਲੈ ਨੈਨ ਸਫਲ ਕਰਿ,
ਅਪ੍ਰਮਾਨ। ਸੁਖ ਲੇਤਿ ਸਬੈ।

ਸਾਸ ਪਾਸ ਭੋਜਨ ਕਰਿ ਦੂਲੇ,
ਜਨ ਵਾਸੈ ਪੁਨ ਅਏ ਤਬੈ ॥ ੧੩੩ ॥

ਪਰਮ ਪ੍ਰਮੁਦਤ ਭਏ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਖਿ,
ਜਨੁ ਬਰਾਤ ਕੇ ਜੀਵ। ਅਏ।

ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇ ਨਹਾਇ ਫਜਰ। ਸਬਿ,
ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾਤ ਭਏ।

ਪੁਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੇਤ ਕਹਿ ਹਰਜਸ,

ਕਾਮ ਦੇ ਧਨੁਖ ਵਰਗੇ ਟੇਢੇ ਭ੍ਰਵੱਟੇ ਹਨ ਜਦ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ
ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਚੁਭ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲਿਟ ਲਮਕ ਕੇ (ਮੁਖ ਤੇ ਐਉਂ) ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਜਾਣੇ ਕਾਮ ਰੂਪ ਮੁਣਸ਼ੀ ਨੇ ਸੀਸੇ ਤੇ ਸਾਫ (ਅਰਬੀ ਦਾ
ਅੱਖਰ) 'ਕਾਫ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਾਂ ਸੱਪ ਦਾ ਬੱਚਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ
ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਪਰ ਝਪਟ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਮਿੱਠੇਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਯੁਕਤੀ ਸਹਿਤ ਬਾਣੀ
ਭੋਗ ਤੇ ਮੋਖ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਹਿਰਦੇ ਚੁਰਾ ਕੇ।

ਬਹੁਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ।

(ਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਰੱਬੀ ਅਕਲ ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਮੋਹ 'ਚ ਮਸਤ ਹੋਈਆਂ।

ਸਾਲੀਆਂ ਨਾਲ।

(ਸੱਸ ਜੀ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਬਹੁਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

ਜਿੰਦ, ਜਾਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ।

ਅਹਿਲਾਦ ਕੇਤੁ' ਬਰਾਤ ਬੁਲਾ।
ਦਏ ਪਾਵੜੇ' ਪਰਮ ਅਨੂਪਮ,

ਬਿਭੇ ਦਿਖਾ ਦਿਯਿ ਬਰਣ ਭੁਲਾ' ॥ ੧੩੪ ॥
ਬੰਦੀ ਬੇਦ ਬਦੈਂਹ ਬਿਦੂਖਕ,
ਬਿਬੁਧਿਨਿ ਬਿਬਿਧਾ ਬਾਦ ਬਜੈਂ'।

ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਧੁੰਕਾਰਤਿ ਧੌਸੇਂ,
ਧਮਕਿ ਧਰਾ ਗਜ ਬਾਜ ਗਜੈਂ'।

ਕੌਲਾਹਲ ਕੰਤੂਹਲ ਕੌਤਕ,
ਕਹੇ ਕੌਨ ਕੇਤਕ ਕਰਿ ਹੈ'।

ਮੰਗਲ ਮੁਖੀ ਅਲਾਪਤ ਮੰਗਲ,
ਰਹਜੋ ਦਸੋ ਦਿਸ ਸੁਰ ਭਰਿ ਹੈ' ॥ ੧੩੫ ॥

ਗਾਵਤ ਭੱਟ ਨਕੀਬ' ਸੁਜਸ ਬਹੁ,
ਕੋਕਿਲ ਕੰਠੀ' ਗਾਨ ਕਰੈਂ।
ਗਏ ਧਾਮ ਹਰਜਸ ਕਰਿ ਬੰਦਨ,
ਆਸਨ ਦਏ ਜਥੋਚਿ ਵਰੈਂ'।
ਚਰਨ ਧੋਇ ਮਨ ਪੋਇ' ਪ੍ਰੇਮ ਅਤਿ,
ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਹੈ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਇ ਪੀਓ'।
ਖੁਰਲੀ ਭਰੀ' ਰੀਤਿ ਕੁਲ ਕੀਨੀ,

ਏਕ ਵਾਰ ਕਰਿ ਸਬਿਨਿ ਛੀਓ' ॥ ੧੩੬ ॥
ਕਨਕ' ਥਾਲ ਪੁਨ ਭੋਜਨ ਬਿਬਿਧਾ,
ਛਿਨ ਮੈਂ ਸਬਿਨਿ ਪਰੋਸ ਦੀਓ'।
ਸਰਸ ਸੁਧਾ ਤੈ ਸ੍ਰਾਦ ਅਨਿਕਧਾ',
ਛਕਨ ਲਗੇ ਅਤਿ ਰਹਸ ਥੀਓ'।

'ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ।

'ਪਾਵਟੇ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੇ (ਪਾਵਟਾ-ਉਹ ਬਸਤੂ ਜਿਸ ਉਪਰ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਪੈਰਰੱਖ ਕੇ ਆਵੇ)।
'ਬਿਭੁਤੀ ਦਿਖਾ ਕੇਰੰਗ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੇ।

'ਭੱਟ ਤੇ (ਬਿਦੂਖਕ) ਪੰਡਿਤ ਵੇਦ ਉਚਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਬਿਬੁਧਿਨਿ) ਚੰਗੇ ਵਜੰਤ੍ਰੀ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਵੱਡੇ ਨਗਾਰਿਆਂ ਤੇ ਧੌਸਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਨਾਲ) ਧਰਤੀ ਧਮਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਗੱਜਦੇ ਭਾਵ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

'ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕਾਂ ਦਾ ਡੰਡ-ਰੌਲਾ ਕੌਣ ਕਹੇ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਮੰਗਲ ਗਉਣ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਸਾਂ ਤਰਫਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ।
'ਵੰਸਾਵਲੀ ਤੇ ਜੱਸ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ।
'ਕੋਇਲ ਵਰਗੇ ਗਲੇ ਵਾਲੀਆਂ।

'ਜਥਾ ਜੋਗ ਚੰਗੇ ਆਸਣ ਦਿੱਤੇ।

'ਪ੍ਰੇ ਕੇ।

'ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ (ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ) ਪੀਤਾ।

'ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਇਕ ਭੋਜਨਰੀਤੀ, ਇਕੱਠੀ ਮਿਠਾਈ ਸਭ ਅੱਗੇ ਢੇਰ ਲਾ ਕੇਰੱਖਣੀ।

'ਛਕਿਆ, ਖਾਧਾ।

'ਸੋਨੇ ਦੇ।

'ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਭੋਜਨ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸੁਆਦ ਵਾਲੇ।

'ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਇਆ।

ਬਾਂਧੀ ਪੱਤਲਾ¹ ਗਾਇ ਸੁੰਦਰੀ,
ਚਤੁਰ ਛੁਡਾ ਪੁਨ ਬੰਧੀ ਵਹੀ¹।

ਮਧੁਰ ਮਨੋਹਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲ¹ ਮਹਾਂ ਮੁਦ
ਦਾਇ, ਨਾਗਰੀ¹ ਗਾਇ ਰਹੀ ॥੧੩੨॥
ਭਾਮਨਿ¹ ਗਾਵਨਿ ਗਾਰਿ* ਸੁਨਾਵਨਿ,

ਲੈ ਲੈ ਨਾਮ ਅਲਾਵਨਿ¹ ਸੋ।
ਪੈ ਵਹਿ ਭਾਵਨਿ¹ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਵਨਿ
ਪਾਵਨਿ ਮੋਦ¹ ਬਢਾਵਨਿ ਸੋ।
ਲੇੜ¹ ਪੇੜ² ਭਖ³ ਭੋਜ¹ ਚਤੁਰਧਾ²²,

ਖਟ ਰਸ¹ ਬਾਂਛਿਤ ਪਰੁਸ² ਰਹੇ।

ਇਕ ਇਕਰਸ ਕੇ ਭੇਦ ਅਨੰਤੈ,
ਬਾਨਿ ਅਨੰਤੈ¹ ਸਕ ਨ ਕਹੇ ॥੧੩੮॥
ਸਨੇ ਸਨੇ ਛਕਹੀਂ ਬਕਹੀਂ ਤਿਯ¹,
ਚੂਰਨ ਮਨੋ ਹਜ਼ਮ ਦੈਹੀਂ।
ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ ਛਕੇ ਮਦਨ ਮਦ,
ਕੁਵਰੀ ਕੁਵਰ ਸਬੈ ਹੀ¹।

ਛਕਿ ਭੋਜਨ ਗੁਰੂ ਕੀਨ ਆਚਮਨ¹,

¹ਪੱਤਲਾਂ (ਥਾਲੀਆਂ) ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਭਾਵ ਜੰਵ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ।
¹ਚਤੁਰ (ਜਾਂਵੀਆਂ) ਨੇ (ਪੱਤਲਾਂ) ਛੁਡਾ ਕੇ ਉਹ (ਸੁੰਦਰੀਆਂ)
ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ।

¹ਕੋਮਲ।

¹ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। *ਇਹ ਬੜੇ ਅਸਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁੜਮ ਹੋਣ, ਨਾਮ ਦੀ ਲਿਵ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੰਵ ਹੋਵੇ। ਜਾਂਵੀ ਤੇ ਮਾਂਵੀ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਨੰਨਿ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਫਿਰ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮਣਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਰੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੇਣ। ਇਹ ਕਥਲ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ: ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਖੀ ਅਨੰਦੁ ਗਾਵੈ ॥ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ (ਪੰ. ੩੯੬)

¹ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਨੰਦ।

¹ਚੱਟਣ ਵਾਲੇ ਚਟਣੀ ਆਦਿ ਭੋਜਨ। ²ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਭੋਜਨ। ³ਜੋ ਦੰਦ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ। ¹¹ਕੇਵਲ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇਰੋਟੀ, ਮਿਠਾਈ ਆਦਿ ਭੋਜਨ। ²²ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਭੋਜਨ)।

¹ਛੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਰਸ-ਮਿੱਠਾ, ਸਲੂਣਾ, ਚਰਪਰਾ (ਤਿੱਖਾ), ਕਸੈਲਾ, ਖੱਟਾ ਅਤੇ ਕੌੜਾ। ²ਜੋ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰੋਸ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਅਣਗਿਣਤ ਸਰਸੁਤੀਆਂ (ਵੀ)।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਕਾਮ ਦੀ ਮਸਤੀ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

¹(ਜਲ) ਛਕਿਆ।

ਦੀਨ ਪਾਨਿ ਕਰ ਧੋਏ।
 ਏਲਾ¹ ਪਾਨ ਪੁੰਗੀ² ਦੈ ਪੂਜੇ,
 ਹਰਜਸ ਅਤਿ ਮੁਦ ਹੋਏ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਬਧੇ ਬਸਾਯੋ ਬਿੱਤ ਮੇਂਹ ਸਮ,
 ਨੇਗ ਨੇਗੀਅਨਿ ਦਾਏ।

ਹਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗਹਿ ਗਰੇ ਗਾਢੇ,
 ਗੁਰੂ ਜਨ ਵਾਸਹਿ¹ ਆਏ।
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਅਤਿ ਨੂਤਨ¹,
 ਭੋਜਨ ਸ਼ਗਨ ਸੁਹਾਹੀਂ।
 ਮੰਗਲ ਮੋਦ ਨਗਰ ਨਭ ਰਹਿ ਭਰ¹,
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਛਿਨ ਸਮ ਜਾਹੀਂ ॥ ੧੪੦ ॥
 ਭੂਪ ਪਹਾਰਨਿ ਬਾਈ ਧਾਰਨਿ
 ਕੇਰ, ਨਿਹਾਰਨਿ ਕੈਹੈਂ¹।
 ਅਚਰਜ ਮਾਨਿ ਕਹੈਂ ਆਪਸ ਮੈਂ,
 ਸੁਨਯੋ ਨ ਪਿਖਯੋ ਇਸੈ ਹੈ।
 ਭੀਰ ਹਜਾਰੈਂ ਕੀ ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰੈਂ,
 ਆਠ ਪਹਿਰ ਨਿਤਰੈ ਹੈ।
 ਬਾਂਛਿਤ ਪਾਇ ਜਾਇ ਜਸ ਬਰਨੈ¹,
 ਆਇ ਔਰ ਪੁਨ ਲੈਹੈਂ ॥ ੧੪੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:
 ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਲਹੌਰੀਅਨਿ,
 ਰਖੀ ਬਰਾਤ ਬਖਯਾਤ।
 ਭੋਜਨ ਛੱਪਨ ਭਾਂਤਿ ਕੋ¹,
 ਨਿਤ ਨਿਤ ਨਏ ਛਕਾਤਿ ॥ ੧੪੨ ॥
 ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਿ ਬਰਾਤ ਕੋ,
 ਨਈ ਪੁਸ਼ਾਕ ਹਮੇਸ਼।
 ਆਪ ਪਹਿਰ ਪਹਿਰਾਵਹੀਂ,
 ਜਾ ਮੈਂ ਇਤਿਕ ਬਿਸ਼ੇਸ਼¹ ॥ ੧੪੩ ॥

¹(ਉਹਨਾਂ) ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ (ਗੁਰਾਂ) ਹੱਥ ਧੋ ਲਏ।
²ਲਾਇਚੀ। ਅਸੁਪਾਰੀ।

¹ਵਧੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਚੱਲੇ, ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਧਨ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗ ਦਿੱਤੇ।
¹ਤਕੜੇ (ਡੰਡੇ) ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਧੌਂਸਿਆਂ ਤੇ ਮਾਰੇ ਭਾਵ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੌਂਸੇ ਵਜਾਏ।

¹ਜੰਵ ਘਰ।

¹ਨਵੇਂ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਇਹੋ ਜਿਹਾ (ਵਿਆਹ)।

¹ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਛਿਪੰਜਾ (ਪੲ) ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

¹ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏਨੀ ਕੁ ਖਾਸ ਗੱਲ ਸੀ।

ਦਰਜੀ ਧੋਬੀ ਸੰਗ ਥੇ
ਤਿਨ ਤੈ ਧੁਵਾਇ ਸਿਲਾਇ।
ਜਥਾ ਜੋਗ ਦੈਰੈਂ ਸਬਿਨਿ,
ਲੋਗ ਲਖੈਂ ਨਹਿੰ ਕਾਇ। ॥ ੧੪੪ ॥

'ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।

ਦ੍ਰੋਯਾ ਛੰਦ:

ਇਕ ਦਿਨ ਰਜਕਨਿ' ਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ,
ਸਾਚੇ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ।
ਵਾਰਿਨ ਜੱਯੇ ਵਾਰਿ ਨ ਪੱਯੇ
ਬਸਨ ਸਫੱਯੇ ਕਾਰੀ' ॥ ੧੪੫ ॥

'ਧੋਬੀਆਂ ਨੇ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਦਹਮ', ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਤੈ ਲੈ
ਆਗਯਾ, ਹੂੰ ਅਸਵਾਰੈਂ।
ਗਿਰ ਵਰ ਪਰ' ਚਢਿ ਬਰਛਾ ਮਾਰਜੋ,
ਸਮੁੱਥ ਸੁਖਦ ਉਦਾਰੈਂ।
ਕਹਜੋ ਨ ਸੰਗੋ ਸੰਗੋ ਨਿਸੰਗੋ,
ਕਰ ਸੰਗੋ ਉਖਾਰੋ'।

'ਵਾਰਨੇ ਜਾਈਏ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ, ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ।

'ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪਹਾੜ ਉੱਪਰ।

'ਸੰਗੋ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸੰਗੋ ਨ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ (ਬਰਛਾ) ਪੁੱਟੋ।

ਨਿਕਸਜੋ ਨਾਂਹਿ ਤਾਂਹਿ ਤੈ ਹਾਰਜੋ,
ਪੁਨ ਦਸਮੇਸ਼ ਨਿਕਾਰੋ ॥ ੧੪੬ ॥
ਨਿਕਸੀ ਧਾਰਿ ਵਾਰਿ ਵਰ ਗੰਗਾ',
ਫਿਰਿ ਦੂਸਰ ਬਿਰਿ ਮਾਰਾ।
ਨਿਕਸਾਯੋ ਮਾਤਲ ਤੈ' ਸੋ ਗੁਰੂ,
ਜਮਨਾ ਜਲ ਉਭਾਰਾ'।
ਤ੍ਰਿਤੀ ਤਕਾਇ ਲਗਾਇ ਦੁਹਿਨਿ ਮਧਿ,
ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸੀ'।

'ਗੰਗਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰ ਨਿਕਲੀ।

'ਮਾਮਾ (ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ) ਜੀ ਤੋਂ।

'ਕੱਢਿਆ।

'ਤਿੰਨੇ ਨਦੀਆਂ (ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ, ਸਰਸੁਤੀ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਭਈ ਬਹਾਰ ਬਾਰਿ ਬਹਿ ਚਾਲਜੋ,
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬਰ ਰਾਸੀ' ॥ ੧੪੭ ॥

'ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ, ਬਹੁਤਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਬੇ-ਹਿਸਾਬ ਪਾਣੀ ਵਗ ਟੁਰਿਆ।

ਜਗਤ ਜੀਵ ਪਿਖਿ ਸ਼ਕਤਿ ਭਗਤ ਭੇ',
ਅਬੈ ਲਗਤ ਸੋ ਬਹਿ ਹੈ'।

'ਭਗਤ (ਸੇਵਕ) ਹੋ ਗਏ।

'ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ (ਪਾਣੀ) ਵੱਗਦਾ ਹੈ।

ਪਿਖੀਅਤਿ ਕੁੰਡ ਮੱਜਯੋ ਹਮ ਭੀ',
 ਗੁਰੁ ਗਤਿ ਕੋਇ ਨ ਲਹਿ ਹੈ।
 ਸ੍ਰੋਨੀ ਮੁਕਤਿ ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ ਪ੍ਰਾਗੀ',
 ਬਡ ਭਾਗੀ ਜਨ ਨੁਵਤਿ।
 ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਲਹੈ,
 ਜੋ ਉਰਿ ਗੁਰ ਧਯਾਨ ਧਰਾਵਤਿ ॥ ੧੪੮ ॥
 ਬਿਦਾ ਹੋਨ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਚਾਹੈ,
 ਹਰਜਸ ਪਗ ਗਹਿ ਰਾਖੈ।
 ਅਰਥ ਮੱਲ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ,
 ਸਮਝਾਇਵ ਪੁਨ ਬਹੁ ਸਾਖੈ।

ਤੁਮਰਾ ਨੇਹੁ ਨਿਰਾਲਾ ਨਿਰਖਯੋ',
 ਨਿਤ ਨੌਤਨ¹ ਨੁਤ ਨੀਕੈ²।
 ਪੈ ਅਬਿ ਬਿਦਾ ਦੀਜੀਏ, ਯੋਂ ਹੀ
 ਬਨੀ ਸਨਾਤਨ ਠੀਕੈ ॥ ੧੪੯ ॥

ਸੁਨਿ ਮਨ ਮਾਨਿ ਦਾਜ ਬਹੁ ਦੀਨੇ,
 ਗਨਕ ਨ ਜੋ ਗਨ ਸਾਕੈ।
 ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਨਾਰਿਨਿ ਮੰਗਲ ਗਾਇਓ,
 ਮਹਾ ਮੋਦ ਮਨਿ ਪਾਕੈ।
 ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ,
 ਤਿਹ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਸਿਖਾਯੋ।
 ਪਤਿ ਅਨਕੂਲ ਸਦਾ ਰਤਿ ਪਦ ਮੈਂ,
 ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ਼ ਲਖਾਯੋ ॥ ੧੫੦ ॥

ਪਰਮ ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਸਮ ਪੁੱਤ੍ਰੀ,
 ਪ੍ਰਤੀ ਪਯਾਰ ਪੁਨ ਪੁਨ ਕੈ।

ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਭਰਿ ਬਾਰਿ ਬਿਲੋਚਨ',
 ਔਰਨਿ ਸੋਂ ਕਹਿ ਗੁਨ ਕੈ।
 ਕਤ ਸਿਰਜੀ ਬਿਧਿ' ਨਾਰਿ ਵਿਚਾਰੀ,

'ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਇਹ ਪ੍ਰਾਗਰਾਜ ਦੀ ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ (ਵਾਂਗ) ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਹੈ।

'ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ। (ਅ) ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ। (ੲ) ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ।

'ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

'ਨਵਾਂ। ਚੰਗਾ ਉਸਤਤ ਯੋਗ।

'ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ (ਤੋਂ ਇਹਰੀਤ) ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਣੀ (ਆਈ ਹੈ)।

'ਜੋ (ਦਾਜ) (ਗਨਕ) ਹਿਸਾਬੀ ਵੀ ਗਿਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

'ਪਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰਰਹਿਣਾ, ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਸਦਾ ਪ੍ਰੀਤਰੱਖਣੀ, ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਨਣਾ।

'ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤੀ ਪਿਆਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਕੇ।

'ਨੇਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਭਰਕੇ।

'ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

'ਬਿਧਾਤੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਜਾਂ ਕਿਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ।

ਪਰਾਧੀਨ ਸਦ ਰਹਿ ਹੈ*।

*ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੋ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸਨ, ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੋਹ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਪੈਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ, ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ 'ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਤੇ 'ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ' ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਾਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਬਚਨ ਨਿਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਖ਼ਿਆਲ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਮਈ ਪਿਤ ਸੁਤ ਪਤਿ,
ਬਸਿ ਬਸਿ ਜੋਨਿਨਿ ਬਹਿ ਹੈ॥ ੧੫੧ ॥

¹ਮਾਇਆ ਰੂਪ (ਮਾਤਾ) ਪਿਤਾ, ਪਤੀ, ਪੁੱਤਰ ਆਦਿ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ (ਬਸਿ) ਅਧੀਨਰਹਿ ਕੇ ਜੂਨਾਂ 'ਚਰੁੜਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਔਰ ਸਜਾਨੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਕੋ,
ਮਿਲਿ ਦ੍ਰਿਗਿ ਨੀਰ ਬਹਾਈ।
ਕਰੁਣਾਰਸ¹ ਬਿਸਤਾਰ² ਪਜਾਰ ਦੈ,
ਕਹੈ ਧੰਨਜ ਕੁਲਿ ਜਾਈ।
ਧੰਨਜ ਕੁੱਖ ਤੂੰ ਜਹਾਂ ਉਪੰਨੀ¹,
ਗੁਨਿ ਸਪੰਨਜ¹ ਸਬਿ ਕੰਨਜਾ।
ਰੂਪ ਰਾਸਿ ਕੁਲ ਕਰੀ ਉਜੇਰੀ,
ਪਤਿਬ੍ਰਤਿ ਧਰਮ ਅਨੰਨਜਾ¹ ॥ ੧੫੨ ॥

¹ਰੋਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ। ²ਬਹੁਤਾ।

¹ਪੈਦਾ ਹੋਈ।

¹ਸਹਿਤ।

¹ਹੇ ਬਹੁਤੇ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਤੇ ਅਨੰਨਜ ਪਤੀ-ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀ! ਤੈਂ ਸਾਡੀ ਕੁਲਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ (ਅਨੰਨਜ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਅਭਾਵ)।

¹(ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਚਰਨ।

¹ਪਲੋਸੋਂਗੀ, ਘੁੱਟੋਂਗੀ।

ਦੁਲਭ ਜੁ ਪਦ¹ ਸੁਰ ਸਿੱਧ ਸਾਧਨ ਕੋ,
ਤੂੰ ਸੋ ਸਹਜ ਪਲੋਸੈ¹।
ਮੂਰਤਿ ਮਦਨ ਮਨੋਹਰ ਹੇਰੀ,
ਤੁਵ ਸਬੰਧ ਹਮ ਓਸੈ¹।

¹ਤੇਰੇ ਸੰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਅਸਾਂ ਉਸ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ) ਦੀ ਕਾਮ (ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ) ਮੂਰਤ ਦੇਖੀ ਹੈ।

ਪੁਨਾ ਪਾਲਕੀ ਰੁਦਤਿ ਚਢਾਈ,
ਨੈਨ ਬਹੀ ਜਲ ਧਾਰੇ।
ਸਾਸੁ ਧੀਰ ਧਰਿ, ਪੀਰ ਹਰਨ ਪਗ
ਗਹਿ, ਦ੍ਰਿਗਿ ਨੀਰਿ ਪਖਾਰੇ¹ ॥ ੧੫੩ ॥

¹ਪੀੜਾ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ (ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਚਰਨ ਪਕੜ ਕੇ ਨੇੜਾਂ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋਤੇ।

ਬਿਦਾ ਤਿਲਕ ਦੈ, ਫਿਦਾ ਕੀਨ ਮਨ¹,
ਖਿਦਾ¹ ਸੋਕ ਕੈ ਬੋਲੀ।

¹ਮਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਦੁੱਖ।

ਅਹੋ ਲਾਲ ! ਮਮ ਸੁਤਾ ਲਾਡਲੀ,
ਅਜੋਂ ਬਾਲ ਹੈ ਭੋਲੀ।
ਇਸ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਿ ਸਦ ਰਹੀਓ,
ਜਾਨ ਗੁਲਾਮ ਚਰਨ ਕੀ।
ਮਾਫ ਕਰਜੋ ਤਕਸੀਰ¹ ਯਾਹਿ ਕੀ,
ਤੁਮ ਸਮ ਧੀਰ ਧਰਨ ਕੀ¹ ॥ ੧੫੪ ॥

¹ਗਲਤੀ।

¹ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਧਰਤੀ ਦੀ ਧੀਰਜ ਹੈ ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੋ।

¹ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਘਰ।

ਕਰੁਨਾ ਐਨ¹ ਬੈਨ ਸੁਨਿ ਸਸੁ ਕੇ,
ਨੈਨ ਸਜਲ ਕਰਿ ਬੋਲੇ।
ਮਿਦੁਲ¹ ਮਧੁਰ² ਮਨੋਹਰ³ ਮਾਨਦ¹¹,
ਮੋਖਦ¹ ਅਮਲ² ਅਮੋਲੇ।

¹ਕੋਮਲ। ²ਮਿੱਠੇ। ³ਸੁੰਦਰ। ¹¹ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

¹ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ²ਨਿਰਮਲ।

¹ਸਿਖਿਆਵਾਂ।

ਜੋ ਤੁਮ ਦੇਤਿ ਸਿਖਾਵਨਿ¹ ਮਾਈ,
ਹਮ ਰਹਿੰ ਸਦ ਅਨੁਸਾਰੀ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਲੀ ਕਰੈਗੇ,
ਧੀਰ ਧਰੋ ਦਿਢ ਭਾਰੀ ॥ ੧੫੫ ॥
ਕੇਸਰ ਅਤਰ ਗੁਲਾਬ ਛਿਰਕ ਕੈ,
ਅਧਿਕ ਗੁਲਾਲ¹ ਉਡਾਏ।

¹ਲਾਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੇਰੰਗ ਵਰਗਾ ਸੰਘਾੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਰੰਗੀਨ ਆਟਾ।

ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਯੁਤ ਬਿਦਾ ਹੋਇ,
ਚਲਿ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਭਲ ਆਏ।
ਬਗਰ ਬਜ਼ਾਰ ਅਗਾਰਨ ਪਰ¹,
ਨਰ ਨਾਰਿ ਚਢੇ ਦਰਸਾਹੀਂ।
ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਜ਼ਾਹਿ ਕੌ ਪਿਖ ਕੈ,
ਸੁਰ ਨਰ ਬਲ ਬਲ ਜਾਹੀਂ ॥ ੧੫੬ ॥
ਗਾਵਤਿ ਗੀਤ ਪੁਨੀਤ ਰੀਤਿ ਯੁਤ,
ਦਰ ਪਰ ਕੋਕਲ ਬੈਨੀ।
ਗੁਜਰੀ ਮਾਤ ਸਮਾਤਿ ਨ ਅੰਗਨਿ¹,
ਹਰਖਿ ਨਿਰਖਿ ਛਬਿ ਨੈਨੀ¹।

¹ਵਿਹੜਿਆਂ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ।

¹ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੋਭਾ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ।

ਦੁਲਹਾ ਦੁਲਹਨਿ ਕੇ ਪਿਖਿ ਪੁਲਕੀ,
ਪੀਓ ਵਾਰ ਵਰ ਵਾਰੀ।

‘ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ‘ਚਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਚੰਗਾ ਪਾਣੀ ਵਾਰ ਕੇ ਪੀਤਾ।

ਜੀਵੋ ਜੋੜੀ ਜਬਿ ਲੋ ਰਵਿ ਸਸਿ,
ਲੇਤਿ ਬਲੱਈਯਾਂ। ਸਾਰੀ ॥ ੧੫੭ ॥
ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਦੁਲਹਨੀ ਕੋ ਪਿਖਿ,
ਮੁਖ ਦਿਖਾਉਨੀ ਦੈਹੈ।
ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਸਨੁਖਹਿ। ਪਜਾਰ ਦੈ,
ਮਾਤ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਢੈ ਹੈ।
ਛੱਲਾ ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਛੰਦ* ਖਿਲਾਏ।

‘ਬਲਾਵਾਂ (ਆਫ਼ਤਾਂ)।

‘ਨੂੰਹ ਨੂੰ।

‘ਪਰਾਤ ‘ਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਛੱਲਾ ਜਾਂ ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਤੇ ਛੰਦ ਬੁਲਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। *ਛੱਲਾ-ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਨਾਲ ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਣਾ ਤੇ ਛੰਦ ਬੁਲਵਾਉਣੇ ਇਹ ਮਨਮਤੀ ਰੀਤਾਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਰ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਾਨਿ ਜਾਨਿ ਗੁਰੁ ਹਾਰੈਂ।
ਕੀਨ ਰਹੱਸ ਹੱਸਿ ਹਸਿ ਬਸਜ।,

‘ਹਾਸੇ ਨੂੰ (ਬਸਜ) ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ‘ਚਰੱਖ ਕੇ (ਰਹੱਸ) ਗੁਪਤ ਹਾਸਾ ਹੱਸਿਆ।

ਜਸੁ ਸਾਰਦ। ਸਕਿ ਨ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੧੫੮ ॥
ਨੈਨ ਜੀਹ। ਬਿਨ ਜੀਹ ਨੈਨ ਬਿਨ,
ਯਾਂ ਤੇ ਭਏ ਲਚਾਰੇ।
ਬਜਾਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਮੰਗ ਸੁਨੈ ਜੋ,
ਸੋ ਪ੍ਰਮੋਦ ਨਿਹਾਰੇ।

‘ਸਰੁਸਤੀ।

‘ਜਬਾਨ।

ਨੇਮ ਸਪ੍ਰੇਮ ਪਢੈ ਸੁਨਿ ਹੈ ਨਿਤ,
ਉਰਿ ਗੁਰੁ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਹੈ।
ਅਪਨੋ ਯਾ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੋ ਸ਼ੀਘਰ,
ਬਜਾਹਿ ਬਿਨੋਦ। ਪਿਖੈ ਹੈ ॥ ੧੫੯ ॥

‘ਅਨੰਦ ਦੇਖੇਗਾ।

‘ਕੌਤਕ, ਅਨੰਦ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਦਰ,
ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਏ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਲਯੋ ਗੋਦ ਮੈਂ,
ਬੈਠੇ ਅਤਿ ਛਬਿ ਛਾਏ।
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ, ਬਿਵੇਕ।, ਸਾਂਤਿ ਰਸ,

‘ਬਹੁਤ ਸੋਭਾ ਨਾਲ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

‘ਵਿਚਾਰ।

ਬੀਰ, ਕਿ ਸ਼ਿਵ, ਗਣ ਨਾਥਾ¹।
 ਧਰਮ, ਸੁਕ੍ਰਿਤ¹, ਵਿਰਾਗ, ਗਯਾਨ ਕਿਤਿ²,
 ਧੀਰਜ, ਉੱਦਮ ਸਾਥਾ ॥ ੧੬੦ ॥
 ਬਿਸ਼ਨੂ ਜਿਸ਼ਨੂ¹ ਸਸੀ² ਬਾਲ ਰਵਿ³,
 ਕੈ ਬ੍ਰਹਮ ਈਸ਼ ਸਦੇਹਾ¹।
 ਪ੍ਰਮਾਰਥ¹ ਪੁਰਖਾਰਥ² ਸੋਹਿਤਿ,
 ਛਬਿ ਆਵਤਿ ਸਬਿ ਏਹਾ¹।

ਦਰਸ਼ਨ ਚੈ ਨਿਹਾਲ ਗੁਰੂ ਕਰਹੀਂ,
 ਭਰਹੀਂ ਆਸ ਮਹਾਏ¹।
 ਸਿਖ ਮਸੰਦ ਸੇਵਕਨਿ ਬਖਸ਼ਤਿ,
 ਸਿਰੇਪਾਉ ਬਹੁ ਭਾਏ¹ ॥ ੧੬੧ ॥
 ਜਾਂਵੀ ਮਾਂਵੀ ਬਿਦਾ ਕਰੇ ਸਬਿ,
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮ ਸਿਧਾਏ।
 ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ,
 ਪਿਖਿ ਸੁਤੈਂ ਨੁਖੈਂ ਬਲ ਜਾਏ।
 ਬਯ ਕਿਸ਼ੋਰ¹ ਸਬਿ ਛਬਿ ਕੈ ਮੰਦਰ,
 ਸੁੰਦਰ ਜੋਰੀ ਚੋਖੀ¹।
 ਨੂਤਨ ਖੇਲ ਕ੍ਰਿਤ ਨਿਤ ਕਰਹੀਂ¹,
 ਅਦਭੁਤ¹ ਅਮਲ² ਅਨੋਖੀ³ ॥ ੧੬੨ ॥
 ਚਾਲ ਚਿਤੌਨ¹ ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਵਨ,
 ਭਾਵਨਿ ਮਨਿ ਸਬਿ ਕਾਹੀ।
 ਬਾਲ ਜੁਵਾ ਤਿਯ ਪੇਖਨਿ ਆਵਤਿ,
 ਜਾਵਤਿ ਪਾਵਤਿ ਚਾਹੀ¹।
 ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਅਦੂਖਨ ਪੂਖਨ¹,
 ਜਗਮਗ¹ ਜਰੇ ਜ੍ਹਾਹਰ।
 ਅੰਗ ਅੰਗ ਛਬਿ ਦੇਤਿ ਦੁਹਿਨ ਕੇ,
 ਰਮਾ¹ ਬਿਸਨੁ ਜਨੁ ਜਾਹਰ ॥ ੧੬੩ ॥
 ਦੰਪਤ¹ ਕੋ ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ,
 ਫੁਲੀ ਮਨੋਰਥ ਬਾਰੀ¹।

¹ਗਣੇਸ਼।
¹ਪੁੰਨ। ²ਜਾਂ।
¹ਇੰਦ੍ਰ। ²ਚੰਦ। ³ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ।
¹ਦੇਹ ਸਹਿਤ।
¹ਸਿਧਾਂਤ, ਤੱਤ। ²ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਉੱਦਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ।
¹ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਭਾ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ) ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
¹ਬਹੁਤੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
¹ਕਿਸ਼ੋਰ ਉਮਰ ਦੇ (ਕਿਸ਼ੋਰ-੧੧ ਤੋਂ ੧੫ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ)।
¹ਬਹੁਤੀ ਸੁੰਦਰ ਜੋੜੀ।
¹ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਖੇਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
¹ਅਸਚਰਜ। ²ਨਿਰਮਲ। ³ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਦੀ।
¹ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦੇਖਣੀ।
¹ਮਨ ਇੱਛਤ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸੂਰਜ (ਵਾਂਗ)।
¹ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ।
¹ਲੱਛਮੀ।
¹ਜੋੜੀ (ਇਸੜੀ-ਪਤੀ)।
¹ਬਗੀਚੀ।

ਸੋ ਸਰੂਪ ਗੁਰੁ ਮਮ ਉਰ ਵਾਸੋ,
ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ੧੬੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਤ੍ਰੁਹ ਸੈ ਪਰ ਤੀਸ ਮੈਂ,
ਤੇਈ ਹਾੜ ਦਿਨੀਨ।

ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਤੀਹ (੧੭੩੦ ਬਿ.)।

ਦਿਨ ਨੂੰ।

ਭਯੋ ਬਯਾਹਿ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਕੋ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨੌਮਹਿ ਕੀਨ ॥ ੧੬੫ ॥

ਲਿਖਯੋ ਜੁ ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੈਂ,
ਦਹਿਮ ਨਹਿਮ ਗੁਰੁ ਕੇਰ।

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ।

ਦਸਵੇਂ ਤੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

ਬਿਨ ਪਟਨੇ ਮੇਲਾਪ ਨਹਿ,
ਹੋਯੋ ਕਬਿ ਹੀ ਫੇਰਿ ॥ ੧੬੬ ॥

ਏਹੁ ਅਯੁਕਤਿਕ ਸਰਬਥਾ,
ਇਸ ਬਿਧਿ ਲਖੋ ਸੁਜਾਨ।

ਸਾਰੇ ਥਾਈਂ ਦਲੀਲ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਤੀਸ ਮਾਂਹਿ ਜਬਿ ਬਯਾਹਿ ਭਾ,
ਜੋ ਹੈ ਸਬਿਨਿ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੧੬੭ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

ਬਰਸ ਅਢਾਹੀ ਬਯਾਹਿ ਤੈ,
ਪੀਛੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਇ।

ਦਿਲੀ ਮੈ ਤਨ ਜੋ ਤਜਯੋ,
ਇਹ ਤਿਹ ਕੂਰ ਕਰਾਇ ॥ ੧੬੮ ॥

ਇਹ (ਗੱਲ) ਤਿਸ (ਗੱਲ) ਨੂੰ ਝੂਠਾ (ਸਾਬਤ) ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਵਿਚਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ।

ਪੂਰਬ ਅਪਰ ਵਿਚਾਰ ਬਿਨ,
ਲਿਖਯੋ ਉਨੈ ਬਹੁ ਠੌਰ।

ਜੈਸੇ ਚਤੁਰਥ ਪਾਂਚਮੇਂ,
ਗੁਰੁ ਸੰਮਤ ਮੈ ਰੌਰ ॥ ੧੬੯ ॥

ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਬਾਰਾਂ ਵਿਖੈ,

ਚਤੁਰਥ ਗੁਰੁ ਕਾ ਬਯਾਹਿ।

ਖੇੜਸ ਮੈ ਦਸਮੇ ਲਿਖਯੋ

੧੬੯੦ ਬਿ. ਨੂੰ।

ਪੰਚਮ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥ ੧੭੦ ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਪਰ ਉਰਿ ਧਰਿ ਉਪਕਾਰ ਵਰ,

ਪਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਮ ਉਪਕਾਰ ਧਾਰ ਕੇ।

ਹਮ ਬੰਦਤਿ ਹੈਂ ਤਾਂਹਿ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਹੁ ਗਾਥਾ ਕਥੀ,
ਅਤੀ ਸਪ੍ਰੇਮ ਉਛਾਹਿ ॥ ੧੭੧ ॥
ਬਾਂਧ ਗਏ ਭਵ ਸਿੰਧ ਪੈ,
ਗੁਰੂ ਗਾਥਾ ਵਹਿ ਸੇਤੁ'।

'ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਉਹ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹ ਗਏ।

ਹਮ ਸੇ ਚੀਟੇ ਆਸੂ ਜਿਹ,
ਲਖਿ ਪਹਿੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਕੇਤੁ' ॥ ੧੭੨ ॥

'ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕੀੜੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਲੰਘ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਘਰ ਪਾ ਲੈਣਗੇ।

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਕੀ,
ਬਜਾਹਿ ਦਸਮ ਕੀ ਗਾਥ।
ਗਾਇ ਧਜਾਇ ਇਹੁ ਪਾਇ ਸੁਖ,
ਗਯੋ ਬਿਰਾਇ ਸੁਪਾਥ' ॥ ੧੭੩ ॥

'ਚੰਗੇਰਸਤੇ 'ਤੇ ਠਹਿਰ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਜਾਹਿ ਉਛਾਹਿ, ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ', ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਠੱਤੀਸਮੇਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੩੮ ॥

੩੯. {ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਰਖਿਆ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਗਰੇ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਸ਼੍ਰੀਯਾ:

ਜਾਂਹਿ ਅਸੀਸ ਅਨੀਸ ਅਤੀਸ,
ਕਰੇ ਅਵਨੀਸ ਅਬੀ ਸੁ ਦਿਖੀਸੈਂ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦੇ (ਅਤੀਸ) ਬਹੁਤੇ (ਅਨੀਸ) ਅਨਾਥ,
ਰਾਜੇ ਕੀਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ।

ਧਯਾਇ ਰਿਖੀਸ ਮੁਨੀਸ ਜੁਗੀਸ ਜਿਨੈ,
ਲਹਿੰ ਈਸ ਸੁ ਬਿਸ੍ਰੇ ਬੀਸੈਂ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆ ਕੇ ਵੱਡੇ ਰਿਖੀ, ਮੁਨੀ ਤੇ ਜੋਗੀ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ
ਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮੰਗਲ ਮੋਦ ਮਹਾਂ ਸਤਿ ਸੰਗਤ,
ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਚਹਿਤਾ ਬਖਸੀਸੈਂ।

¹(ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ) ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਅਨੰਦ (ਦੀ
ਦਾਤੀ) ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਹਾਇ ਸਦਾ,
ਸੁਖਦਾਇ ਧਿਆਇ ਨਿਵਾਇ ਕਿ ਸੀਸੈਂ ॥ ੧ ॥

¹ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਜਾਨ ਈਮਾਨ¹ ਬਚਾਨ ਹਿਤ,
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਹਿੰਦੁਵਾਨ¹।
ਜੈਂਹ ਆਗਰੇ ਜੈਸ ਬਿਧਿ,
ਸੋ ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਸੁਜਾਨ ॥ ੨ ॥

¹ਜਾਨ ਤੇ ਧਰਮ।

¹ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ।

ਚੌਪਈ:

ਜੇਤਕ ਥੇ ਬਿਵਾਹ ਮੈ ਆਏ।
ਸਬਿ ਸਿਤਕਾਰੇ¹ ਬਿਦਾ ਕਰਾਏ।
ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦੂ¹।
ਮਿਲੇ ਸਬੀ ਕੇ ਫਲ ਮਨ ਚਿੰਦੂ¹ ॥ ੩ ॥

¹ਆਦਰ ਕਰਕੇ।

¹ਸਾਰੇ।

¹ਮਨ ਇੱਛਤ।

ਚਾਰੋਂ ਕੁਲ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।
ਸਬਿ ਸਿਤਕਾਰੇ ਸਬਸੈਂ ਜ਼ਜਾਦੇ।
ਭਾਟ ਡੂੰਮ ਦਿਜ ਕਵਿ ਬਖਸੀਸੈਂ।
ਪਾਇ ਸਿਧਾਏ ਦੇਤਿ ਅਸੀਸੈਂ ॥ ੪ ॥

ਸਿੰਧੁ ਬੇਲ ਲੋ¹ ਕੀਰਤਿ ਜਾਈ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤਕ (ਅ) ਬੇਲਾ, ਬੇਲਹ, ਟਾਪੂਆਂ
ਤੱਕ।

ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ ਫੈਲੀ ਸਸੀ ਜੁਨਾਈ¹।

¹ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ (ਵਾਂਗ)।

ਹੁਤੀ ਗ੍ਰੀਖਮ ਰਿਤੁ' ਤਬਿ ਭਾਰੀ।
ਬਜਾਹਿ ਸੁ ਕੀਰਤਿ ਪਰੀ ਤੁਸਾਰੀ' ॥੫॥
ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨਿ ਉਰਿ ਸੀਤਲ ਕਾਰੀ।
ਸੁੱਭੁ ਗੁਨਨਿ ਮੋਤੀਆ ਬਾਰੀ'।
ਧਰੈਂ ਗਰੈਂ ਉਰਿ ਸਜਨ ਉਦਾਰੀ'।

ਮੇਘ ਸੁਜਸ ਗੁਰੁ ਜਨਿ ਉਪਕਾਰੀ' ॥੬॥

ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਾਪ ਰਵਿ ਪਾਈ'।
ਕੁਪਤਿ ਕੁਕਰਮਨਿ ਅਵਨਿ ਤਪਾਈ'।
ਧੂਰ ਭੂਰ ਅਪਕੀਰਤਿ ਤੁਰਕੈ'।
ਧੂਰ ਰਹੀ ਮਧ ਨਭ ਸਭਿ ਉਰ ਕੈ' ॥੭॥
ਲੂਹਤ ਲੋਇ, ਤ੍ਰਕੇਸਨਿ ਜੁਲਮੀ'।

ਤਪਸ ਅਨੀਤੀ ਅਤੀ ਅਤੁਲਮੀ'।
ਦਿਨ ਅਨੱਯਾਇ ਬਢ ਰਹਾ ਬਿਹੱਦੀ'।
ਡਰ ਪਰਸੀਨਾ ਗਰਮੀ ਤੱਦੀ' ॥੮॥
ਆਭਾ ਬਨਸਪਤੀ ਹਿੰਦੁਵਾਨੀ।
ਉਡੀ, ਸੂਤਿ ਧਰਮ ਸੂਕਯੋ ਪਾਨੀ'।

ਜੱਗ ਹੋਮ ਘਨ' ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਰਹੀਂ।
ਮਿਰੱਗਨਿ ਸਮ ਸੁਰ' ਪਯਾਸੇ ਮਰਹੀਂ ॥੯॥
ਕੋਵਿਦ ਮੇਂਡਕ ਮੀਨ ਮੁਰਝਾਏ'।
ਅਰਕ ਤੁਰਕ' ਫੂਲੇ ਬਹੁ ਭਾਏ।
ਮਦੇ ਮੌਲਵੀ ਝੀਂਗ੍ਰੁ ਝਿੰਗਾਰੈ'।
ਬਾਂਗੈਂ ਦੇਤਿ ਭੂਤ ਕਿਲਕਾਰੈ' ॥੧੦॥

ਕਾਂਸੀ ਕਸ਼ਮੀਰਾਦਿ ਠਿਕਾਨੇ।
ਬੇਦ ਧਰਮ ਕੇ ਝੀਲ ਸੁਕਾਨੇ'।
ਜਾਡਾ ਜ਼ੋਰ ਹਿੰਦੁ ਕਾ ਨਾਸਾ'।
ਮਤ ਮੁਹੰਮਦੀ ਫੈਲਿ ਜੁਵਾਸਾ' ॥੧੧॥
ਬਕਰੀ ਭੇੜੀ ਸਮ' ਦਿਜ ਖੱਤ੍ਰੀ।

'ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ।

'ਬਰਫ ਪੈ ਗਈ।

'ਉੱਜਲ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਮੋਤੀਏ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਹੈ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੱਜਣ ਉਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਗਲ 'ਚ ਧਾਰਦੇ ਹਨ।

'ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਸ ਰੂਪ ਬੱਦਲ ਦਾਸਾਂ 'ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਸ ਪਾ ਕੇ।

'ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤਪਾ ਦਿੱਤੀ।

'ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਰੂਪ ਬਹੁਤੀ ਧੂੜ।

'ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਦਿ) ਦੀ ਜੁਲਮ ਰੂਪੀ ਲੋਅ ਸਾੜ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਖੋਟੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਤਪਸ ਤੋਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬਹੁਤੀ ਹੋ ਗਈ।

'ਅਨਿਆਇ ਰੂਪ ਦਿਨ ਹੱਦੋਂ ਬਹੁਤਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਡਰ ਰੂਪ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਤੇ ਧੱਕਾ ਰੂਪ ਗਰਮੀ (ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ)।

'ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਰੂਪ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਚਮਕ ਉੱਡ ਗਈ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਰੂਪ ਪਾਣੀ ਸੁੱਕ ਗਿਆ।

'ਬੱਦਲ।

'ਦੇਵਤੇ।

'ਪੰਡਿਤਾਂ ਰੂਪ ਡੱਡੂ ਤੇ ਮੱਛੀ ਮੁਰਝਾ ਗਏ।

'ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪ ਅੱਕ।

'ਹੰਕਾਰੀ ਮੌਲਵੀ ਬਿੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

'ਭੂਤ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

'ਵੇਦ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਸੁੱਕ ਗਈਆਂ।

'ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਰੂਪ ਪਾਲਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮੱਤ ਰੂਪ ਜਵਾਹਾਂ ਫੈਲ ਗਿਆ।

'ਭੇਡ ਵਾਂਗ।

ਬੋਦੀ ਉਨਿ ਜਾਤਿ ਉਨਿ ਕਤਰੀ।
 ਕਾਜੀ ਕੂਕਰ ਬਹੁ ਹਲਕਾਏ।
 ਨਿਜ ਸਮ ਲੋਗਹਿੰ ਕਾਟ ਬਨਾਏ ॥ ੧੨ ॥
 ਮਿਟੈ ਨਾ ਪਯਾਸ ਪੀਐਂ ਬਹੁ ਪਾਨੀ।
 ਸਬਰ ਤਰਸ ਨਹਿੰ ਜਜੋਂ ਤੁਰਕਾਨੀ।
 ਸਿੱਧ ਸਾਧੁ ਸੁਰ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਦਰ।
 ਬੈਠੇ ਛਪਿ ਇਸਰਾਫ ਸੁ ਅੰਦਰ ॥ ੧੩ ॥

ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਤੁਫਾਨ ਬੁਲਿੰਦੈ।
 ਆਵਤਿ, ਤੁਰਕ ਬਨਾ ਲੋ ਹਿੰਦੈ।
 ਫਿਰਤਿ ਅਹਿਦੀਏ ਅਧਿਕ ਬਘੂਰੇ²।
 ਉਡਤਿ ਪੱਤ੍ਰ ਹਿੰਦਵਾਇਨ ਪੂਰੇ ॥ ੧੪ ॥
 ਤਪੈ ਹਿੰਦੁ ਅਵਨੀ ਇਵ ਆਵੈ।

ਔਰੰਗ ਅਰਕ ਅਗਨਿ ਬਰਸਾਵੈ।
 ਬਜਾਕੁਲ ਪ੍ਰਭੁ ਪੈ ਬਿਨੈ ਅਲਾਵੈ।
 ਪਠੋ ਮੇਘ ਕੁਛ ਸਾਂਤੀ ਆਵੈ ॥ ੧੫ ॥
 ਰੱਖਕ ਹਮਰਾ ਹੇ ਜਗ ਸ੍ਰਾਮੀ।
 ਗਰਜੈ ਬਰਸੈ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ।
 ਗਰਮੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਹਾਕਮ ਕੇਰੀ।
 ਦਬੈ ਭਵੈ ਹਤਾ ਤੇ ਇਕ ਬੇਰੀ ॥ ੧੬ ॥
 ਦੈਵੀ ਗੁਨਿ ਸਬਜੀ ਤੁਛ ਭਈ।
 ਗਰਦੀ ਗਰਦਾ ਜਿਤੈ ਕਿਤ ਛਈ।
 ਰਾਹ ਜਨ ਚੋਰ ਡਕੈਤ² ਲਵਾਰੂ³।
 ਫੈਲੇ ਕੰਟਿਕ ਦੁਖਦਾ ਅਪਾਰੂ ॥ ੧੭ ॥
 ਬਿਖੇ ਬਿਕਾਰ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤਿ।
 ਸਤਯਾਨਾਸੀ ਫੂਲੀ ਕੰਪਤਿ।

ਖੁਸ਼ਕੀ ਬਢੀ ਗਰੂਰਤਾ ਤੁਰਕੈਂ।
 ਆਮਰ ਫਲੇ ਕਹੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੈਂ ॥ ੧੮ ॥

ਬੋਦੀ ਰੂਪ ਉੱਨ।
 ਕੁੱਤੇ ਹਲਕ ਗਏ।
 (ਹਲਕੇ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ) ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ।
 ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇਵਤੇ।
 ਇਸਰਾ ਫੀਲ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਵਾਂਗ ਲੁੱਕ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਗਏ।
 (ਇਸਰਾਫੀਲ- ਇਹ ਪੁਲਾੜ ਸਮੇਂ ਤੁਰੀ ਵਜਾਏਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਰਦੇ ਕਬਰਾਂ 'ਚੋਂ ਉਠ ਖੜਨਗੇ।)

ਸਿਪਾਹੀ। ²ਵਾ-ਵਰੋਲਿਆਂ (ਵਾਂਗ)।
 ਬਹੁਤੇ।
 ਹਿੰਦੂਆਂ ਰੂਪ ਤਪਦੀ ਧਰਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਐਉਂ (ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਔਰੰਗਾ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਅੱਗ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਹਰਿਆਵਲਤਾ ਘਟ ਗਈ ਹੈ।

ਹਲਚਲੀ ਰੂਪ ਧੂੜ।

ਰਾਹ ਮਾਰ। ²ਡਾਕੂ। ³ਬਕਵਾਸੀ।

ਦੁਖਦਾਈ ਕੰਡੇ।

ਅਉਗਣ।

ਆਸਰੀ ਸੰਪਦਾ ਰੂਪ ਸਤਿਆਨਾਸੀ ਬੂਟੀ ਫੁੱਲ ਕੇ ਤੂਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ।

ਅੰਬ।

ਤੁਰਕ ਤਮਾਕੂ ਪਰ ਇਕ ਸਬਜ਼ੀ।
ਆਮਲ ਅਮਲ ਗ੍ਰਾਸੇ ਕਬਜ਼ੀ। ॥ ੧੯ ॥

।ਹਰਿਆਈ ਹੈ।
।ਅਹਿਲਕਾਰ (ਆਪਣੇ ਮਾੜੇ) ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕਬਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸਰਦੀ ਬੈਦਕ ਰੀਤਿ ਨਹਿੰ,
ਸੁਨੀਅਤਿ ਬਿਨਾ ਪਹਾਰ।
ਗਰਮੀ ਸ਼ਰਾ ਮੁਹੰਮਦੀ,
ਗ੍ਰਾਸਯੋ ਸਬਿ ਸੰਸਾਰ ॥ ੨੦ ॥

।(ਵੱਡੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਰੂਪ) ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਚੌਪਈ:

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੁਚਾਲੀ। ਭਾਰੀ।
ਬਦਨੀਤੀ ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਡ ਧਾਰੀ।
ਆਰਯ ਵਰਤ ਮਾਹਿੰ ਜੇ ਆਰਯ।
ਚਾਹਿਤ ਕਰਯੋ ਸਬਿਨਿ ਕੋ ਖਾਰਯ। ॥ ੨੧ ॥

।ਖੋਟੀ ਚਾਲ।
।ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ।
।(ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ 'ਚੋਂ) ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।
।ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਲੱਗਾ ਟੈਕਸ।

ਦੰਡ ਜੇਜੀਏ। ਉਪਰ ਹਿੰਦੈਂ।
ਲਾਏ, ਜਜੋਂ ਦੁਖ ਪਾਇੰ ਬੁਲਿੰਦੈਂ।
ਬਨੇ ਘਨੇ ਮੁਸਲੇ ਇਸ ਭਾਏ।
ਲਾਲਚ ਦੈ ਪੁਨ ਕਿਤਿਕ ਬਨਾਏ ॥ ੨੨ ॥

।ਜ਼ੋਰ ਚਲਾ ਕੇ ਕੁਝ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਏ।
।ਧੱਕਾ। ²ਦਬਾ ਲਏ।
।ਮੰਦਰ।

ਛਲ ਫਰੇਬ ਬਲ ਚਲਿ ਕੁਛ ਮੇਲੇ।
ਜਬਰੀ। ਜੁਲਮੀ ਕਰਿ ਬਹੁ ਠੇਲੇ²।
ਹਿੰਦੁਨ ਕੇ ਦੇਵਲ। ਗਿਰਵਾਏ।
ਤਹਾਂ ਮਸੀਤੈਂ ਦਈ ਬਨਾਏ ॥ ੨੩ ॥

।(ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ) ਖੋਹ ਲਏ।
।ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪੁਲ। ²ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ।

ਉਤੈ ਅਸਾਮ ਇਤੈ ਕਸ਼ਮੀਰੈਂ।
ਸਿੰਧ ਕਾਠੀਆ ਵਾੜ ਤਗੀਰੈਂ¹।
ਸੇਤ ਬੰਧੁ¹ ਰਾਮੇਸ਼ੂਰ² ਤਾਂਈ।

ਜਗਨ ਨਾਥ ਲੋਂ ਦੇਸ ਮਹਾਂਈਂ ॥ ੨੪ ॥

ਹਾਕਮ ਤੁਰਕ ਬਨਾਏ ਸਾਰੇ।
ਦੀਨੇ ਸਬਿ ਕੋ ਹੁਕਮ ਕਰਾਰੇ।
ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਹਿੰਦੁਹਿੰ ਤੁਰਕ ਬਨਾਵੇ।
ਤਬਿ ਤੁਮ ਮਰਤਬ ਆਲੇ। ਪਾਵੇ ॥ ੨੫ ॥

।ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ।

ਸੋ ਦਬਾਉ ਕਿਛੁ ਲਾਲਚੁ ਦੈ ਕੈ।
ਲਾਖਨਿ ਕੋ ਨਿਤ ਤੁਰਕੁ ਬਨੈ ਕੈ।
ਜਿਨੈ ਨ ਮਾਨਯੋ ਅਤਿ ਹਠੁ ਕੈ ਕੈ।
ਮਾਰੇ ਸੋ ਕੁਮੋਤੁ ਦੁਖੁ ਦੈ ਕੈ ॥ ੨੬ ॥

ਸਬਿ ਦੇਸਨਿ ਤੈ ਤੱਗੁ ਜੁ ਆਵੈ।

'ਜਨੇਊ।

ਰੋਜੁ ਜੁਮੇ ਕੇ ਸਾਹਿ ਤੁਲਾਵੈ।

'ਸੁਕਰਵਾਰ ਦੇ ਦਿਨ।

ਜੋ ਨ ਸਵਾ ਮਣੁ ਹੋਵੈ ਪੂਰੇ।

ਤਬੈ ਹਾਕਮਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਘੂਰੇ ॥ ੨੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਰੀ ਭੀਰੁ ਹਿੰਦੁਵਾਨ ਪਰ,

'ਬਿਪਤਾ।

ਆਨਿ ਜਬੈ ਇਸ ਭਾਂਤਿ।

ਸਖਤ ਦੁਖਤਿ ਹੈ ਵਖਤ ਉਸ,

ਪੁਨ ਪੁਨ ਪ੍ਰਭਹਿੰ ਮਨਾਤਿ ॥ ੨੮ ॥

ਜੰਤੂ ਮੰਤਰ ਜੱਗ ਹੋਮ,

ਕਰਿ ਹਾਰੇ ਦੇਵ ਉਪਾਸ।

'ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ।

ਨਾਹਿ ਸਹਾਯਕੁ ਭਯੋ ਕੋ,

ਅਤਿ ਹੀ ਬਢਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੨੯ ॥

ਤ੍ਰਿਕਾਲੱਗਜੁ ਸਰਬੱਗਜੁ ਪ੍ਰਭ,

'ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਤੇ।

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਯੁਤ ਈਸ।

ਦੁੱਖ ਸਿੰਧ ਮੈਂ ਹਿੰਦੁ ਕੀ,

ਜਿੰਦੁ ਹੁਤੀ ਪਿਖਿ ਖੀਸ ॥ ੩੦ ॥

'ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ।

ਭੋਗ ਸੇਸ ਤੁਰਕੇਸ ਕੋ,

ਪਿਖਿ ਬਿਸੇਸ ਜਗਤੇਸ।

'ਔਰੰਗੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਕਰਮ ਬਾਕੀਰਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ।

ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮੈਂ,

ਠਟਯੋ ਨਜਾਇ ਨਰੇਸਿ ॥ ੩੧ ॥

'ਰਾਜੇ ਔਰੰਗੇ ਲਈ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮਰੱਖਣ ਵਾਲੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਐਉਂ) ਇਨਸਾਫ਼ ਬਣਾਇਆ।

ਦੁੱਖਨ ਦਿਸ ਮੁਹਟੇ ਕਰੇ,

ਖਰੇ ਬਹਾਦਰ ਬੇਸ।

'ਚੰਗੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।

ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਜੰਗੁ ਨੁਰੰਗੁ ਕੋ,

ਕੀਨੋ ਕੁਰੰਗੁ ਬਿਸੇਸ ॥ ੩੨ ॥

'ਬਹੁਤਾ ਖੋਟਾਰੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਡਾਰੇ! ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ,
ਪ੍ਰੇਰਿ ਲੁਟੇਰੇ ਭੂਰ।
ਸਖਤ ਵਖਤ ਤੁਰਕਾਨ ਕੋ,
ਪਾਯੋ ਜਿਨੈ ਜ਼ਰੂਰ ॥ ੩੩ ॥
ਰਾਜਪੂਤ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ,
ਛਤ੍ਰ ਸਾਲ! ਨ੍ਰਿਪ ਆਦਿ।
ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਨੌਰੰਗ ਜਿਨਿ,
ਕਰੇ ਜੰਗ ਠਟ ਬਾਦ! ॥ ੩੪ ॥

'ਇਕ ਕੌਮ।

'ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ।

'ਨੁਰੰਗੇ ਦੇ ਨਵੇਂਰੰਗ ਜੰਗ ਕਰ ਕੇ (ਬਾਦ) ਬਿਅਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਦਿਸ ਪੰਜਾਬ ਤੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੈ,
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਿ।
ਸੀਸ ਦਿਲਾਯੋ ਧਰਮ ਹਿਤ,
ਹਰਜੋ ਤੁਰਕ ਇਮਿ ਹੇਰਿ! ॥ ੩੫ ॥
ਨੌਮੋਂ ਗੁਰੂ ਜਿਮ ਸਿਰ ਦਯੋ,
ਸੁਨੋ ਹੇਤੁ ਬਿਧਿ ਸੋਇ।
ਹਾਕਮ ਜਬੈ ਪੰਜਾਬ ਕੈ,
ਦਏ ਦੂਖ ਬਹੁਤੋਇ! ॥ ੩੬ ॥
ਜਬਰਨ ਕੀਨੇ ਤੁਰਕ ਤਿਨਿ,
ਲਾਖੋਂ ਲੋਗ ਜੁ ਮਾਰ।
ਹਿੰਦੂ ਗੁਰੈਂ ਮਨਾਵਹੀਂ,
ਰਾਖੋ ਲਾਜ ਹਮਾਰ ॥ ੩੭ ॥
ਸੂਬੇ ਅਫਗਨ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ,
ਕਰੇ ਜੁਲਮ ਕਸ਼ਮੀਰ।
ਜਾਨ ਠਿਕਾਨਾ ਹਿੰਦੂ ਕਾ,
ਕਰੇ ਤੁਰਕ ਬਿਨ ਧੀਰ ॥ ੩੮ ॥
ਖੱਤ੍ਰੀ ਖੱਖੇ ਤੁਰਕ ਅਬਿ,
ਬ੍ਰਹਮਨ ਬੰਭੇ ਨਾਮ।

'ਦੇਖੇ ਇਉਂ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ।

'ਉਹ ਕਾਰਨ ਬਿਧੀ ਸਹਿਤ ਸੁਣੋ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਖੱਖੇ ਗੋਤ ਦੇ ਤੁਰਕ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਤੋਂ 'ਬੰਭੇ' ਨਾਮ ਗੋਤ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ।

ਲਾਖੋਂ ਲੋਗ ਕਹਾਤਿ ਜੇ,
ਸੋ ਤਬਿ ਭਏ ਤਮਾਮ! ॥ ੩੯ ॥
ਜੇਤਕ ਭਾਰਥ ਖੰਡ ਮੈਂ,

'ਸਾਰੇ।

ਦੇਸ ਗ੍ਰਾਮ ਅਪਾਰ।

ਪਿਖੀਅਤਿ ਅਬਿ ਜੋ ਤੁਰਕ ਗਨ,

ਭਏ ਤਬੈ ਇਹੁ ਸਾਰ ॥ ੪੦ ॥

ਸੂਬੇ ਤੈ ਤਬਿ ਦਿਜ ਵਰੈਂ,

ਮੁਹਲਤ ਲੈ ਤ੍ਰੈ ਮਾਸ।

ਅਮਰ ਨਾਥਾ ਕੀ ਸਰਨਿ ਜਾ,

ਮਰਨ ਮੰਡੜੋ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੪੧ ॥

ਛੋਡਿ ਅੰਨਯ ਜਲ ਡੋਰਿ ਧਰਿ,

ਜੋਰਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਿਯ ਜਾਪ।

ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਲੋ ਜਬਿ ਭਏ,

ਤਬਿ ਬਿਦਤੇ ਸਿਵ ਆਪ ॥ ੪੨ ॥

ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਤੈ ਕਰੀ,

ਸੁੰਦਰ ਬਾਨੀ ਐਸ।

ਅਹੋ ਬਿੱਪ੍ਰ ਮੈਂ ਜਜੋਂ ਕਹੋਂ,

ਕਰੋ ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਤੈਸ ॥ ੪੩ ॥

ਝੂਲਨਾ ਛੰਦ:

ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ,

ਜਗਤ ਉੱਧਾਰਬੇ ਹੇਤ ਧਾਰਾ।

ਆਦਿ ਮਰਯਾਦ ਇਹੁ ਨੇਤ ਨੀਕੇ ਰਖੀ,

ਆਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜਗ ਮਝਾਰਾ।

ਹਾਨਿ ਗੋਲਾਨ ਜਬਿ ਹੇਤ ਹੈ ਧਰਮ ਕੀ,

ਧਰਤਿ ਅਵਤਾਰ ਤਬਿ ਸਬਲ ਮਾਯਾ।

ਬਾਪ ਹੈ ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਉਬਾਪ ਹੈ,

ਆਪ ਜੈਸੀ ਰਹੇ ਧਾਰ ਕਾਯਾ ॥ ੪੪ ॥

ਔਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਅਵਤਾਰ, ਜੁਗ ਤੀਨ ਮੈਂ

ਹੋਤਿ ਹੈਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲੀ ਮਾਂਗੀਂ।

ਕੀਨ ਜਿਨ ਤੀਨ ਜੁਗ ਭਗਤਿ, ਜਪ ਤਪ ਹੈ

ਜਗਤ,

ਸੋ ਲਗਤਿ ਤਿਹ ਪਾਇ ਚਾਹੀ।

ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ।

ਸਿਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਜੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਲੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਚ ਇਕ ਗੁਫਾ ਹੈ।

ਮਰਨ ਲਈ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਪ੍ਰੀਤੀ ਧਾਰ ਕੇ।

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਮੁਢ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਇਹ ਚੰਗੀ ਮਰਯਾਦਾਰੱਖੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਤੇ ਧਰਮ ਵੱਲੋਂ ਨਫਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਦੇ ਬਲ ਸਹਿਤ ਭਾਵ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ।

ਧਰਮ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਨੂੰ ਮੇਟਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ।

ਸੰਤ ਸੁਰ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀਸ ਮੋਨੀਸ ਰਿਖਿ,
ਲੇਤਿ ਕੈਵਲ ਫਲ ਗੁਰੂ ਪਾਹੀ।

¹ਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਫਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। (ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ=ਜਲ ਵਿੱਚ ਜਲ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਂਗ।)

ਸੁਰਗ ਬੈਕੁੰਠ ਲੋ ਮਿਲਤਿ ਸੁਖ ਕਰਮ ਤੈ,
ਮੋਖ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਬਿਨ ਹੋਤ ਨਾਹੀਂ ॥ ੪੫ ॥
ਗਜਾਨ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾ ਭਵੈ ਬਿੱਪ੍ਰੋ¹,
ਬੇਦ ਸੁਰ ਸੰਤ ਆਨੰਤ ਕੈਹੈ।
ਤਾਂਹਿ ਤੈ ਕਲੀ ਮੈਂ ਸਰਬ ਕਲਪੋਂ ਵਿਖੈ।

¹ਹੇ ਬ੍ਰਹਮਣੇ !

¹ਸਾਰੇ ਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚ (ਕਲਪ-ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਜੋ ੪੩੨੦੦੦੦੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)।

ਪ੍ਰਭੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਲੈਹੈ।
ਜੈਸੇ ਮਾਜੂਰ ਕੋ ਪਹਰ ਚੌਥੇ ਵਿਖੈ,
ਮਿਲਤਿ ਮਾਜੂਰੀਆਂ ਜਗਤ ਮੇਂਹੀਂ।
ਤੈਸ ਤ੍ਰੈ ਜੁਗਨ ਮੈਂ ਕਰਤਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ¹ ਜੇ,
ਕਲੀ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੋਖ ਦੇਂਹੀਂ ॥ ੪੬ ॥
ਸੋਇ ਅਵਤਾਰ ਅਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੈ,
ਆਨ ਕੈ ਲੀਨ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਡਾਢੇ।
ਧਾਰ ਦਸ ਰੂਪ ਸੋ ਭੂਪ ਜਗਿ ਖੂਪ ਖੁਦ,
ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਤੈ ਜੀਵ ਕਾਢੇ।

¹ਪੁੰਨ।

¹(ਸੋ) ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਰਾਜਾ ਰੂਪ (ਦਸ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ) ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ।

¹ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ (ਅੱਗੋਂ) ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ (ਸ਼ਾਖਾਂ) ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਸਿੱਖ ਪਰ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਸਿੱਖ ਸਾਖਾ ਤਿਨੈ¹,

ਪੂਰਬੈਂ ਕੀ ਜਿਨੈ ਕਰੀ ਕਮਾਈ।
ਖੰਡ ਪਾਖੰਡ ਮਤ, ਮੰਡ ਆਡੰਡ ਨਿਜ,
ਚੰਡ ਮਾਰਤੰਡ ਜਜੋਂ ਅੰਡ ਪਾਹੀ ॥ ੪੭ ॥

¹(ਜਗਤ ਦੇ) ਰਾਹੀਆਂ ਭਾਵ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਡੰਡਰਹਿਤ ਮਤਰੋਸ਼ਨ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗਰਚਿਆ।

¹ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ। ²ਨਾਸ।

ਆਰਯੈ ਧਰਮ¹ ਜੋ ਹੈ ਰਹਯੋ ਖਾਰਯੈ²,
ਯਾਹਿ ਉੱਧਾਰਯੈ ਸੋ ਕਰੈ ਹੈਂ।
ਜਾਹੁ ਅਬਿ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਸਰਨ ਤੁਮ ਬਿੱਪ੍ਰੋ,
ਔਰ ਨਹਿਂ ਕੋਇ ਭੀਰਖ ਸਕੈ ਹੈ।
ਮਾਨ ਕੈ ਬਾਨਿ¹ ਮਾਹੇਸ਼ ਕੀ² ਦਿਜਵਰੈ³,
ਪਜਾਨ ਕੈ ਆਨ ਕੈ ਕੀਨ ਸਾਹੇ।

¹ਬਾਣੀ। ²ਸ਼ਿਵ ਦੀ। ³ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ।

¹ਚਲ ਕੇ (ਅਨੰਦ ਪੁਰ) ਆ ਕੇ (ਸਾਹੇ) ਜਤਨ ਕੀਤੇ।

ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਸੋਚਿ ਕੁਲ ਚੰਦ,
ਜਗ ਬੰਦਿ ਤੈ ਫੰਧ ਕਾਟਾਨ ਚਾਹੇ॥ ੪੮ ॥

¹ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਜੋਗ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਤੋਂ (ਜੁਲਮ ਦੇ) ਫਾਹੇ ਕਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੰਦਿ ਅਰਬੰਦ ਪਗ ਦੁੰਦ ਆਦੁੰਦ ਕਰਿ,
ਨੌਮ ਗੁਰੁ ਸੌਮ ਕੇ ਹੈ ਚਕੋਰੈਂ॥

¹ਦੈਤਵਾਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਨੌਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਚਕੋਰ ਹੋ ਗਏ।

ਦੀਨ ਥਾ ਜੈਸ ਤੁਰਕੈਨਿ ਦੁੱਖ ਪੀਨ ਥਾ,
ਕੀਨ ਥਾ ਬਾਕ ਸ਼ਿਵ ਜਜੋਂ ਬਹੋਰੈਂ॥
ਬਾਤ ਸਬਿ ਗਾਇ ਸੁਨਾਇ ਯੋਂ ਦੀਨ ਹੈ,
ਲਾਜ ਹਿੰਦੁਵਾਨ ਕੀ ਰਾਖ ਲੀਜੈ।
ਬ੍ਰਿਦ ਸੰਭਾਲ ਸ੍ਰੈ ਪਾਲਿ ਸਰਣਾਗਤੈ,
ਕਾਜ ਹੈ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਕੀਜੈ ॥ ੪੯ ॥
ਹਾਲ ਸਬਿ ਚੀਨਿ॥ ਮਾਲੀਨ ਮਨ ਦੀਨ ਪਿਖਿ,
ਕੀਨ ਗੁਰੁ ਚਿੱਤ ਵੀਚਾਰ ਐਸੋ।
ਦੇਹ ਬਿਰ ਨਾ ਰਹੀ ਕਬੀ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕੀ,
ਰਹਿਤ ਜਸ ਨਾਮ ਸਦ ਜਗਤ ਮੈਸੋ॥
ਪੁਨਾ ਮਮ ਦੇਹ ਕਾ ਕਾਲ ਢਗ ਆ ਢੁਕਯੋ,
ਤੁਰਕ ਸਿਰ ਠੀਕਰਾ॥ ਕਜੋਂ ਨ ਫੋਰੈਂ।
ਆਗਯਾ ਦੀਨ ਅਕਾਲ ਬਿਸਾਲ ਜੋ,
ਪਾਲਿ ਸੋ ਪੋਤ ਤੁਰਕਾਨਿ ਬੋਰੈਂ॥ ੫੦ ॥

¹ਜਿਵੇਂ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਦੁਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

¹ਪੁਨਾ, ਫੇਰ।

¹ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸੰਭਾਲੋ, ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

¹ਜਾਣ ਕੇ। ²ਦੁਖੀ ਤੇ ਉਦਾਸ ਮਨ ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਗਤ ਵਿੱਚ।

¹ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਠਿੱਕਰਾ।

¹ਉਸ ਆਗਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ (ਦੇ ਜੁਲਮ) ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਡੁਬੋ ਦੇਈਏ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ।

ਧਾਰਿ ਗੁਰੁ ਸਾਰ ਵੀਚਾਰ॥ ਭਾਖਯੋ ਉਨੈ,
ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਧਾਮ ਨਿਜ ਰਾਮ ਜਾਪੋ।
ਦੇਹੁ ਲਿਖਿ ਏਹੁ ਤੁਰਕੇਸ ਕੋ,
ਜੇ ਗੁਰੂ ਹੋਇੰਗੇ ਤੁਰਕ, ਹਮ ਹੋਹਿੰ ਆਪੋਂ।
ਮਾਨ ਗੁਰੁ ਬੈਨ ਉਨਿ ਐਨ ਆਨੰਦ ਹੈ,
ਜਾਇ ਲੇਖਾਇ ਕੈ ਦੀਨ ਅਰਜੀ।
ਪੀਰ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਮਾਂਹਿੰ, ਮਾਨਿੰਦ ਦਾਨਿੰਦ॥ ਹੈ,
ਆਜ ਬਡ ਹਿੰਦੁ ਪਰਜੀ॥ ੫੧ ॥
ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰੈਂ ਨਾਦਰੈਂ ਸਾਦਰੈਂ॥

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

¹ਹਿੰਦੂ ਪਰਜਾ ਦਾ।

¹ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ।

ਜੇ ਕਰੋ ਤੁਰਕ ਤੁਮ ਏਕ ਤਾਂਹੀਂ।

ਹੋਹਿੰ ਹਮ ਆਪ ਸੰਤਾਪ ਬਿਨ¹ ਤੁਰਕ ਸਬਿ,

ਜਾਪ ਕਲਮਾ ਕਰੈਂ ਥਾਪ ਯਾਂਹੀਂ¹।

ਏਹੁ ਅਰਜੀ ਜਬੈ ਹਿੰਦੁ ਮਰਜੀ ਪਿਖੀ,

ਸ਼ਾਹਿ ਗਰਜੀ ਸਹੀ ਚਾਹਿ ਮਾਨੀ¹।

ਔਰੈ ਦਿਜ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਸ ਕੇ ਬੇਸ¹ ਮਿਲਿ,

ਗੁਰੂ ਪੈ ਇਤ ਅਏ ਬਹੁਤ ਗਯਾਨੀ ॥ ੫੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਧਰਿ ਭੇਟਾ ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ,

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ¹ ਉਚਾਰਿ।

ਕਹਯੋ ਸਰਨ ਹਿੰਦੁਰਾਵਰੀ¹,

ਰਾਖਹੁ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਿ ॥ ੫੩ ॥

ਦੂਪਤ ਸੁਤਾ¹, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਗਜ²,

ਸੂਤਿ¹, ਧਰ², ਭਗਤ ਬ੍ਰਿੰਦੁ³।

ਪੁਰਾ ਉਬਾਰਤ ਜਯੋਂ ਰਹੇ¹,

ਤਯੋਂ ਅਬਿ ਰਾਖਹੁ ਹਿੰਦੁ ॥ ੫੪ ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ:

ਇਹੁ ਮੁਗਲ ਚੁਕੱਤਾ¹, ਅਤੀ ਕੁਪੱਤਾ,

ਦਿੱਲੀ ਪੱਤਾ¹, ਮਦ ਮੱਤਾ²।

ਨਹਿੰ ਮਾਨਤਿ ਸੱਤਾ, ਪ੍ਰਭੁ ਅਲਵੱਤਾ,

ਗਹੀ ਕੁਕੱਤਾ, ਇਨ ਅੱਤਾ¹।

ਚਾਹਿਤ ਹੈ ਕਰਨੀ, ਸਗਰੀ ਧਰਨੀ,

ਦੀਨ ਸੁਵਰਨੀ, ਤੁਰਕਾਨੀ¹।

ਮੰਦਰ ਸਬਿ ਗੇਰੇ, ਦੇਵਨ ਕੇਰੇ,

ਬਿਨ ਹੀ ਦੇਰੇ, ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ੫੫ ॥

ਨਿਗਮਾਗਮ ਰੀਤੀ, ਸੁੱਕ੍ਰਿਤ ਨੀਤੀ¹,

ਚਾਹਿਤ ਕੀਤੀ, ਲੋਪ ਇਹੀ।

ਸੁਰ ਪਿੱਤ੍ਰੁਨਿ ਜਜਨਾ¹, ਈਸ਼ਰ ਭਜਨਾ,

¹ਕਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਇਸੇ ਕਲਮੇ ਨੂੰ (ਥਾਪ) ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰਾਂਗੇ।

¹(ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ) ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਔਰੰਗੇ ਨੇ (ਇਹ ਗੱਲ) ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਈ।

¹ਚੰਗੇ।

¹ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

¹ਆਪ ਦੀ।

¹ਦੁੱਖਤੀ। ²ਐਰਾਪਤ ਹਾਥੀ।

¹ਵੇਦ। ²ਧਰਤੀ। ³ਸਾਰੇ ਭਗਤ।

¹ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋ।

¹ਗੋੜ ਦਾ।

¹ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ²ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਮਸਤ ਹੈ।

¹ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ (ਅਲਵੱਤਾ) ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤੀ (ਕੁਕੱਤਾ) ਖੋਟੀਰੀਤ ਪਕੜੀ ਹੈ।

¹ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇਰੰਗ ਦੀ।

¹ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਤੇ ਚੰਗੀਰਾਜਨੀਤੀ।

¹ਪੂਜਣਾ।

ਸੰਗਤ ਸਜਨਾ, ਰਹਿ ਨ ਦਿਹੀ।	'ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।
ਪੌਰਾਨਨਿ ਪਰਚਾ ¹ , ਤੀਰਥ ਚਰਚਾ,	'ਕਥਾ।
ਦੇਵਨਿ ਅਰਚਾ ¹ , ਸਬਿ ਖੋਈ।	'ਪੂਜਾ।
ਮਹਿਜਦ ¹ ਕੋਰਾਨਾ ² , ਬਢੇ ਜਹਾਨਾ,	'ਮਸੀਤਾਂ। ² ਕੁਰਾਨਾਂ।
ਜਾਇ ਨ ਜਾਨਾ, ਕਿਆ ਹੋਈ ॥ ੫੬ ॥	
ਕਿਛੁ ਲੋਭ ਦਿਖਾਏ, ਜੁਲਮ ਸੰਗਾਏ,	
ਤੁਰਕ ਬਨਾਏ, ਬਹੁ ਹਿੰਦੂ।	
ਬਹੁ ਤੱਗ ¹ ਲਹਾਵਤਿ, ਤਿਲਕ ਚਟਾਵਤਿ,	'ਜਨੇਊ।
ਅਤਿ ਸੰਤਾਵਤ, ਤੁਰਕਿੰਦੂ।	'ਔਰੰਗਾ।
ਮਧ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੈ, ਕਹਰ ਮਹਾਨੈ,	
ਪਰਜੋ ਹਿੰਦਾਨੈ ਪਰ ਆਹੈ।	'ਹਿੰਦੂਆਂ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਪਿਆ ਹੈ।
ਦੁਖ ਦੈਹੈ ਅਨਗਨ, ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮਨ ¹ ,	'ਬਹੁਤੇ।
ਤੱਗ ਸਵਾ ਮਣ, ਨਿਤ ਲਾਹੈ ॥ ੫੭ ॥	
ਕਰਿ ਜੋਰ ਬਜੋਰੀ ¹ , ਲਾਜ ਨ ਛੋਰੀ,	'ਜਬਰਦਸਤੀ।
ਜ਼ਾਲਮ ਖੋਰੀ ¹ , ਤੁਰਕਾਨੈਂ।	'ਜਿੱਦੀ, ਕੀਨੇ-ਬਾਜ਼।
ਹਿੰਦੁਨ ਕੀ ਬੇਟੀ, ਬਹੁ ਸਮੇਟੀ ¹ ,	'ਖੋਹ ਲਈਆਂ।
ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਭੇਟੀ, ਜਬਰਾਨੈ।	'ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ।
ਇਸ ਹਿਤ ਮਿਲਿ ਸਾਰਨਿ, ਕਰਿਓ ਵਿਚਾਰਨ,	
ਰਾਖਨ ਕਾਰਨ, ਧਰਮ ਨਿਜੈ।	
ਰਾਵਰ ਸਰਨਾਈ, ਲੀਨੀ ਆਈ,	
ਲੈਹੁ ਬਚਾਈ, ਦਾਨ ਦਿਜੈ ॥ ੫੮ ॥	
ਤੁਮ ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ,	
ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਰੀ, ਯੁਤੈ ਵਰੈਂ।	'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਭਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਹਿਤ।
ਹਿਤ ਧਰਮ ਪੁਰਾਵਨ ¹ , ਤੁਮਰਾ ਆਵਨ,	'ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਲਈ।
ਹੋਯੋ ਪਾਵਨ ¹ , ਧਰਾ ਪਰੈਂ।	'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।
ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਾਨੀ, ਹਿੰਦੁਨਿ ਭਾਨੀ ¹ ,	'ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਕਹੀ।
ਦੀਨ ਕਿਤਾਨੀ ¹ , ਹੋਇ ਜਬੈ।	'ਬਹੁਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।
ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਹਿੰਦੁਨਿ ਚਾਦਰ ¹ ,	'ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਰਾਖੇ।
ਰੱਖਕ ਸਾਦਰ ¹ , ਸੁਨਯੋ ਸਬੈ ॥ ੫੯ ॥	'ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਿਡਰ।

ਸਦਗੁਨ ਗਨ ਸਾਗਰ¹, ਕਾਦਰ² ਨਾਦਰ³,

ਧਰਮ ਬਿਰਾਦਰ¹, ਗਤਿ ਦਾਨੀ²।

ਸਾਚੀ ਸੁਖ ਦਾਨੀ, ਸੁਚ ਨੈ ਸਾਨੀ¹,

ਬੋਲੇ ਬਾਨੀ, ਗੁਰੁ ਗਯਾਨੀ।

ਤੁਮ ਸੁਨੋ ਦਿਜੇਸੂ¹, ਢਿਗ ਤੁਰਕੇਸੂ,

ਕਹੋ ਅਸੇਸੂ¹, ਅਬਿ ਜਾਈ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰੋ, ਨੌਮ ਉਦਾਰੋ,

ਦੀਨ ਤੁਮਾਰੋ, ਮੰਨ ਜਾਈ ॥ ੬੦ ॥

ਤੋ ਹਮ ਭੀ ਮਾਨੈ, ਹਠ ਨਹਿ ਠਾਨੈ,

ਨਹੀ ਤੁ ਜਾਨੈ, ਦੈਂਹ ਅਬੈ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਦਿਜ ਗਰਜੀ¹, ਮਤੀ ਨ ਲਰਜੀ²,

ਦੀਨੀ ਅਰਜੀ, ਜਾਇ ਤਬੈ।

ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ ਪਾਪੀ, ਦਿਢ ਦਿਲਿ ਥਾਪੀ,

ਆਹਿਦੀਆ ਤਾਪੀ¹, ਗੁਰੁ ਪਾਸੰ।

ਕਿਯ ਤੁਰਤ ਪਠਾਵਨਿ, ਹੇਤ ਬੁਲਾਵਨਿ,

ਆਯੋ ਧਾਵਨ¹, ਚਲਿ ਖਾਸੰ² ॥ ੬੧ ॥

ਗੁਰੁ ਪੌਰ¹ ਅਗਾਰੀ, ਆਇ ਉਚਾਰੀ,

ਅਹਿਦੀਏ ਸਾਰੀ, ਬਾਤ ਜਬੈ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਵਾਨੀ¹, ਜਾਇ ਬਖਾਨੀ,

ਗੁਰੁ ਪੈ ਬਾਨੀ, ਤਾਂਹਿ ਤਬੈ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰਾ, ਸਹਜ ਉਚਾਰਾ,

ਅਯੋ ਰਵਾਰਾ, ਕਾਲ ਬਲੀ¹।

ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਬਿਸਮਾਏ, ਦਿਲ ਦਹਿਲਾਏ¹,

ਜੋ ਗੁਰੁ ਗਾਏ¹, ਹੈਨ ਭਲੀ ॥ ੬੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਢਿਗ ਅਹਿਦੀਏ,

ਕੋ ਬੁਲਾਇ ਸਿਤਕਾਰ।

ਬਖਸ਼ ਬਿੱਤ¹ ਬਹੁ ਬਾਤ ਕਰਿ,

¹ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ। ²ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਾਲਕ।

³ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ।

¹ਧਰਮ ਦੇ ਭਰਾ। ²ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਦੀ ਵਾਂਗ।

¹ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਹਮਣੇ।

¹ਸਾਰੇ।

¹ਲੋੜਵੰਦ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਦੀ। ²ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਕੰਬੀ ਭਾਵ ਡਰੇ ਨਹੀਂ।

¹ਦੁਖਦਾਈ ਸਿਪਾਹੀ।

¹ਹਲਕਾਰਾ। (ਅ) ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਕੇ। ²ਖਾਸ (ਉਚੇਚਾ) ਚਲ ਕੇ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ।

¹ਦਰਬਾਨ ਨੇ।

¹ਬਲੀ ਕਾਲ ਦਾ ਹਲਕਾਰਾ (ਜਾਂ) ਵਿਚੋਲਾ।

¹ਕੰਬ ਗਏ।

¹(ਬਚਨ) ਕਹੇ।

¹ਧਨ।

ਲਯੋ ਚਿੱਤ ਤਿਹ ਢਾਰਾ' ॥ ੬੩ ॥

'ਚਿੱਤ ਨਰਮ ਕਰ ਲਿਆ।

ਅਤਿੱਲ:

ਗੁਰੂ ਦਰਸਨ ਤੇ ਫਿਰੀ,

ਅਹਿਦੀਏ ਕੀ ਮਤੀ।

ਧਰਿ ਮੁਰਾਸਲਾ' ਅੱਗੂ,

'ਚਿੱਠੀ, ਖਤ।

ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਅਤੀ।

ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸੁਭਾਵ, ਸੁਹਿਦੈ ਸਰਲ' ਸਦ।

'ਸਾਫ਼।

ਹੋ ਪੇਖਿ ਅਹਿਦੀਏ ਤਜੜੇ, ਹਕੂਮਦ ਕੇਰ ਮਦ

॥ ੬੪ ॥

ਵਿਚ ਮੁਰਾਸਲੇ ਲਿਖੜੇ, ਨੁਰੰਗੇ ਜਾਲਸਾ'।

'ਜਾਅਲ-ਸਾਜ਼ ਨੇ। (ਅ) ਛਲੀਏ (ਨੁਰੰਗੇ) ਨੇ। (ੲ) ਛਲ ਨਾਲ।

ਸੁਨਿ ਤੁਮਰਾ ਜਸ ਗੁਰੇ, ਬਢੀ ਉਰਿ ਲਾਲਸਾ।

ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ ਆਨਿ, ਦਰਸ ਮੁਹਿ ਦੀਜੀਏ।

ਹੋ ਕਲਪ ਤਰੂ ਸਮ' ਤੁਮਹੋ, ਗੁਰੂ ਸੁਨੀਜੀਏ

'ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ।

॥ ੬੫ ॥

ਇਸ ਕਾ ਉੱਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਦੀਨੋ ਤਬਿ ਇਹੀ।

ਤੁਮ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਸ਼ਾਹਿ, ਦੀਨ ਕੇ' ਹਮ ਸਹੀ।

'ਧਰਮ ਦੇ।

ਬਾਬੇ ਬਾਬਰ ਤਈਂ ਦਈ, ਭੰਗ ਬਦਲੇ ਸ਼ਾਹੀ*।

*ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮੁੱਠਾਂ ਬਦਲੇ ਸੱਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਮ ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨੫ ਦੀ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।

ਹੋ ਸਾਤ ਸੀਸ ਦੇ ਉਨੈਂ, ਪੁਨੈ ਪਲਟਾਵਨਿ ਪ੍ਰਾਹੀ'

'ਕਿਹਾ ਹੈ।

॥ ੬੬ ॥

ਹਮੈ ਕਰੜੇ ਤੁਮ ਯਾਦ, ਬਾਦ ਚੌਮਾਸ ਤੈ'।

'ਚੁਮਾਸੇ ਪਿੱਛੋਂ।

ਐਹੈਂ ਹਮ ਤੁਮ ਪਾਸ, ਬੂਝੀਓ ਰਾਸ ਤੈ'।

'ਸੱਚ ਜਾਣਿਓ।

ਦਯੋ ਅਹਿਦੀਆ ਤੋਰ, ਗਯੋ ਸੋ ਫਿਰ ਤਵੈ।

ਹੋ ਤਮਾਂ ਤੇਲ ਤੈ' ਨਰਮ, ਚਰਮ ਜੜੋਂ ਨਰ ਭਵੈ

'ਲਾਲਚ ਰੂਪ ਤੇਲ ਨਾਲ।

॥ ੬੭ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਲਿਖੜੇ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਬਿ ਗਯੋ।

ਪਢਿ ਸੁਨਿ ਕੀਨ ਯਕੀਨ, ਸਹੀ ਦਿਲ ਦਿਢ

ਠਯੋ।

ਰਾਮਰਾਇ ਥਾ ਤਹਾਂ, ਲਾਇ ਬਹੁ ਲੂਤੀਆਂ'।

'ਚੁਗਲੀਆਂ।

ਹੋ ਆਗ ਲਾਗ ਕੀ' ਜਗੀ, ਭਈ ਕਸੂਤੀਆ 'ਈਰਖਾ ਦੀ। (ਅ) ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ।

॥ ੬੮ ॥

ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਤਾਂਹਿ, ਨ ਗੁਰੁ ਅਬਿ ਆਇ ਹੈਂ।
ਕਿਸੀ ਪਹਾਰ ਮਝਾਰ, ਪਲਾਇ ਛਪਾਇ ਹੈਂ।
ਸ਼ਾਹਿ ਯਾਹਿ ਸੁਨਿ ਸਤਿ ਮਾਨਿ, ਪੁਨ ਅਹਿਦੀਏ।
ਹੋ ਪਠੇ ਔਰ ਕਰਿ ਗੌਰ', ਲਜਾਵਨਿ ਕਹਿ ਦੀਏ 'ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ।

॥ ੬੯ ॥

ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਸੁਨੋ, ਗਾਥ ਸੁਖਦਾ ਭਰੀ'। 'ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਭਯੋ ਦੂਤ ਥਾ ਬਿਦਾ ਜਬੈ, ਤਬਿ ਯੋਂ ਕਰੀ।
ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨਿ, ਬ੍ਰਿੰਦਨਿ ਬੋਲਿ ਕੈ।
ਹੋ ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ ਮਹਾਨ, ਕਹਯੋ ਇਮ ਖੋਲੁ ਕੈ

॥ ੭੦ ॥

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪਾਸ, ਚੌਕਸੈ' ਤੁਮ ਰਹਯੋ। 'ਹੁਸ਼ਿਆਰ।
ਹਮ ਅਬਿ ਅਧਿਭੁਤ ਕਾਮ, ਕਰਨ ਹੈ ਚਿਤ
ਚਹਯੋ।

ਇਮ ਕਹਿ ਗਾਦੀ, ਨਿਜੈਂ ਸੁਪੁੱਤਰ ਬਿਠਾਯੋ।
ਹੋ ਮਮ ਸਮ ਇਨਿ ਕੋ ਮਾਨਯੋ, ਇਮ ਸਬਿਨਿ
ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੭੧ ॥

ਪੁਨ ਇਕੰਤ ਭਗਵੰਤ, ਸੁਤੰਤ' ਬਿਠਾਯ ਕੈ। 'ਇਕੱਲਿਆਂ ਨੂੰ।
ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮ, ਗਜਾਨ ਦਿਢਾਯ ਕੈ।
ਭਜਨ ਕਰਨਿ ਭਵ ਬੰਧ ਹਰਨਿ', ਰਿਧਿ ਸਿੱਧਿ 'ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਮੇਟਣ ਦੀ।
ਕੀ।

ਹੋ ਰੀਤਿ ਸਰਬ ਸਮਝਾਈ, ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਿ ਬ੍ਰਿੰਧਿ 'ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ।
ਕੀ' ॥ ੭੨ ॥

ਜਦਪਿ ਥੇ ਸਮਰੱਥ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਤੈਂ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਪਹਿਲ ਹੀ ਜਗ ਨੁਤੈਂ'। 'ਜਗਤ ਦੇ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਯੋਗ।
ਤਦਪਿ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸਮਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਯ।
ਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਦਿਯ

॥ ੭੩ ॥

ਕਾਰਬਾਰ ਗੁਰਜਾਈ ਕੇ, ਸਮਝਾਯ ਕੈ।

ਜੋ ਪਿ ਗੋਪ ਮਤ ਥੋਪਿ, ਸੋ ਪਿ ਦ੍ਰਿੜਾਯ ਕੈ¹।
 ਭਰਿ ਭੁਜ ਸੈ¹ ਦੈ ਪਜਾਰ, ਕਿਵਾਰ ਉਘਾਰ ਕੈ²।
 ਹੋ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਿਧਿ, ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਦਿਖਾਰ
 ਕੈ¹ ॥ ੭੪ ॥

¹ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਗੱਲ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪੱਕੀ ਕਰਕੇ।
¹ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ। ²ਅੰਦਰ ਦੇ ਤਖਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ।
¹ਜੁਗਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਦਿਖਾ ਕੇ।

ਦੀਪ ਸੰਗ ਤੈ ਦੀਪਕ, ਦਿਪਜੋ ਮਹਾਨ ਹੈ¹।
 ਔਰ ਨ ਕਾਹੂੰ ਲਖਜੋ, ਉਭੈ¹ ਗੁਰੁ ਜਾਨ ਹੈ¹।
 ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ¹ ਬ੍ਰਤਾਇ, ਅਧਿਕ ਕਰਵਾਇ ਕੈ।
 ਹੋ ਪੁਨਾ ਮਹਿਲ ਨਿਜ ਅੰਦਰ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਇ ਕੈ
 ॥ ੭੫ ॥

¹ਦੀਵੇ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾ ਜਗ ਪਿਆ।
¹ਦੋਵੇਂ।
¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ, ਤਈਂ ਕਰਿ ਬੰਦਨੈ।
 ਚਾਹੀ ਜਬੈ ਬਿਦਾਈ, ਪਿਖਿ ਨਿਜ ਨੰਦਨੈ¹।
 ਭਰੇ ਨੈਨ ਜਲਿ ਐਨ¹, ਬੈਨ ਨਹਿ ਆਵਈ।
 ਹੋ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੈ ਪਜਾਰ, ਨਿਹਾਰ ਅਕੁਲਾਵਹੀ¹
 ॥ ੭੬ ॥

¹ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ।
¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਦੇਖ ਕੇ (ਮਾਤਾ) ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦੀਨ ਦਜਾਲ, ਭਵਿੱਖਤ¹ ਸੋਚ ਕੈ।
 ਦਿਯ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਸ਼ੇਸ਼, ਕਲੇਸ਼ਹਿ ਮੋਚ ਕੈ¹।
 ਅਤਿ ਭਗਤੀ ਯੁਤਿ ਮਤੀ, ਹੁਤੀ ਸੁਧ ਮਾਤ ਕੀ।
 ਹੋ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਝਟ ਲਖਜੋ, ਭਈ ਦਿਢ ਸਾਂਤ ਕੀ¹
 ॥ ੭੭ ॥

¹ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ।
¹ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ।
¹ਪੱਕੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਗਹੇ ਚਰਨ ਆਧੀਰ ਹੂੰ।
 ਬਿਹਬਲ ਮਨ ਤਨ ਕੰਠ, ਗਯੋ ਸਾਰੀਰ ਹੂੰ।
 ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਾਖਾਰੇ¹, ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਢਾਰ ਕੈ²।
 ਹੋ ਪਤਿ ਬਯੋਗ ਸਮ¹ ਦੁੱਖ, ਨ ਔਰ ਵਿਚਾਰ ਕੈ
 ॥ ੭੮ ॥

¹ਧੋਤੇ। ²ਡੋਲ੍ਹ ਕੇ।
¹ਵਿਛੋੜੇ ਵਰਗਾ।

ਕਾਂਪੀ ਕਦਲੀ ਭਾਂਤਿ¹, ਕਾਂਤਿ² ਬਦਲੀ ਗਈ।
 ਮੀਨ ਥਲੀ ਹੂੰ ਕਹੇ, ਭਲੀ ਨਹਿ ਬਿਧਿ ਕਈ²।
 ਤ੍ਰਿਕਾਲੱਗੁ¹ ਸਰਬੱਗੁ, ਗੁਰੂ ਦੈ ਧੀਰ ਹੈ।
 ਹੋ ਕਹਜੋ ਪਾਸ ਤੁਵ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਬਲੀ ਬਡ ਬੀਰ ਹੈ
 ॥ ੭੯ ॥

¹ਕੇਲੇ ਵਾਂਗ। ²ਚਿਹਰੇ ਦੀਰੋਣਕ।
¹ਥਲ ਦੀ ਮੱਛੀ ਹੋ ਕੇ। ²ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।
¹ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ।

ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਤੋਹੂ ਪਾਲਿ¹, ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੁਨ ਪੇਖੀਓ।
ਕੌਤਕ ਮਾਯਾ ਕੇਰ, ਅਨਕਧਾ ਲੇਖੀਓ।
ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੇ ਰੱਖਨ ਹੇਤ, ਹਮ ਜਾਤ ਹੈਂ।
ਹੋ ਤੁਮ ਮਾਤਾ ਕੀ ਸੇਵ, ਕਰਜੋ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ਹੈ

॥ ੮੦ ॥

ਔਰ ਬਿਬਿਧਿ¹ ਸਿਤਕਾਰ, ਸੁ ਧੀਰ ਵਿਚਾਰ ਕੈ।
ਮਾਯਾ ਮਈ¹ ਅਗਜਾਨ, ਮੋਹ ਪਰਿਹਾਰ ਕੈ²।
ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਬਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ, ਦਿਢ ਹੈ ਦਯੋ।
ਹੈ ਜਗਤ ਮਿੱਥਯਾ ਮਾਨਿ¹, ਮਾਤ ਮਨ ਥਿਰ ਥਯੋ²

॥ ੮੧ ॥

ਜਾਨ ਲਯੋ ਇਮ ਸਹੀ, ਯਹੀ ਜਗ ਰੀਤਿ ਹੈ।
ਮਮ ਪਤਿ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਸੰਗ ਮੁਨਿ ਨੀਤਿ ਹੈ।
ਆਤਮ ਮਰੈ ਨ ਜਰੈ, ਕਟੈ ਨਹਿੰ, ਕਹਤ ਹੈਂ¹।
ਹੋ ਦੇਹ ਸੰਜੋਗ ਅਨਿੱਤ¹, ਸ਼ਬਦ ਨਿਤ ਰਹਿਤ ਹੈ²

॥ ੮੨ ॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਬਿ ਕੋ ਗਜਾਨ, ਧੀਰ ਬਿਧਿ ਦੈ ਭਰੇ¹।
ਸੇਵਕ ਲੈ ਨਿਜ ਸੰਗ, ਅਲਪ ਹੀ¹ ਚਲ ਪਰੇ।
ਪੁਨ ਪੁਨ ਨਿਜ ਸੁਤ ਓਰ, ਨਿਹਾਰ ਪਯਾਰ ਦੈ।
ਹੋ ਥਾਪ ਆਪਨਾ ਆਪ, ਗੁਰਜਾਈ ਭਾਰ ਦੈ¹

॥ ੮੩ ॥

ਪੁਰ ਅਨੰਦ ਕੋ ਆਨੰਦ ਦਾਇ, ਜੁਹਾਰ ਕੈ¹।
ਬਿਦਾ ਸਬਿਨਿ ਤੇ ਭਏ, ਸੁ ਖੁਸ਼ੀ ਉਚਾਰ ਕੈ।
ਲੋਗਨਿ ਬੰਦੇ ਚਰਨ, ਗਰਨਿ ਪਟ ਪਾਇ ਕੈ¹।
ਹੋ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਗੁਰੁ ਕੇਰ, ਕਰੀ ਬਿਲਖਾਇ ਕੈ¹

॥ ੮੪ ॥

ਥੈਂਚ ਲੀਕ ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ, ਨ ਅੱਗੁ ਆਈਓ।
ਦਸਮੇਸ਼ਰ ਕੋ ਸੇਵ, ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਈਓ।
ਮਾਨ ਚਿੱਤ੍ਰ ਸੇ ਥਿਰੇ¹, ਘਿਰੇ ਮਨ ਸ਼ੋਕ ਮੈਂ।
ਹੋ ਪਾਛੇ ਜਾਨਾ ਨਾਹਿੰ, ਚਾਹਿੰ ਨਿਜ ਓਕ ਮੈਂ¹

॥ ੮੫ ॥

¹ਪੁੱਤ ਤੇ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਪਾਲੇ।
¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਖਿਆ ਜੇ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਰੂਪ। ਅਮੋਟ ਕੇ।
¹ਝੂਠਾ ਮੰਨ ਕੇ। ²ਟਿਕ ਗਿਆ।

¹(ਬੇਦ ਸੰਤ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
¹ਝੂਠਾ ਹੈ। ²ਸ਼ਬਦ (ਦਾ ਮੇਲ) ਨਿੱਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇ।
¹ਥੋੜੇ ਹੀ।
¹ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਭਾਰੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਕੇ।

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।
¹ਗਲਾਂ 'ਚ ਪੱਲੇ ਪਾ ਕੇ।
¹ਚੋ ਕੇ।

¹ਜਾਣੋ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਖੜੇ ਹਨ।
¹ਘਰ ਵਿੱਚ।

ਗੁਰੂ ਚਲੇ ਜਬਿ ਅਗੇ, ਚਲੇ ਜਲ ਨੈਨ ਤੈ।

ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਜੈ ਧੁਨੀ, ਸੁਨੀ ਤਬਿ ਗੈਨ ਤੈ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ।

ਪੈ ਕੁਸਗੁਨ ਪਿਖਿ ਔਰ, ਮਗਨ ਮਨ ਦੁਖ
ਭਿਲੇ।

¹(ਸੋਕ 'ਚ) ਡੁੱਬੇ ਮਨ ਦੁੱਖ 'ਚ ਮਿਲ ਗਏ।

ਹੋ ਨਗਨ ਭਾਲ ਦਿਜ, ਅਗਨਿ ਸ ਧੂੰ, ਅੱਗੂ
ਮਿਲੇ ॥ ੮੬ ॥

¹ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੇ ਧੂੰਏਂ ਸਹਿਤ ਅਗਨੀ ਅੱਗੋਂ ਮਿਲੇ।

ਮ੍ਰਿਗ ਬਾਮ ਦਿਸ ਗਏ, ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਬਹੁ ਜਵੈ²।

¹ਹਰਨ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਗਏ। ²(ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ) ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ
ਬਹੁਤਾ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੇਖਿ ਬਖਾਨੇ ਦਾਨੇ, ਨ ਜਾਨੇ ਕਯਾ ਭਵੈ²।

¹ਸਿਆਣੇ। ²ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਹੇ ਪਿਖਿਤਿ ਜਹਿੰ ਲਗੈ, ਦਿਖਤਿ ਗੁਰੂ ਰਹੇ
ਤਿਨਿ।

¹ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ।

ਹੋ ਗਏ ਸ੍ਰਾਸ ਭਰਿ, ਪੁਨ ਅਵਾਸ², ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ
ਮਨ ॥ ੮੭ ॥

¹ਹਾਹੁਕੇ ਲੈ ਕੇ। ²ਘਰ।

ਸੇਤ ਸਪਤਮੀ ਹਾੜ, ਐਸ ਗੁਰੂ ਤੁਰਿ ਭਲੇ।

¹ਹਾੜ ਸੁਦੀ ਸੱਤਵੀਂ।

ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਬਸ ਨਿਸਾ, ਅੱਗਰੀ ਪੁਨ ਚਲੇ।

¹ਰਾਤ।

ਮਤੀਰਾਮ ਦੀਵਾਨ, ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਦਯਾਲ ਜੇ।

¹ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ।

ਹੋ ਉਦਾ ਭਾਈ ਧਰਮ ਦਾਸ, ਸਿਖ ਨਾਲ ਥੇ
॥ ੮੮ ॥

ਬਸਿ ਮਕਾਰ ਪੁਰਿ, ਹਸਨ ਪੁਰੋਂ, ਨਨਹੇੜੀਓਂ।

¹ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।

ਸੈਫਾਵਾਦਾ ਪਹੁਚੇ, ਸੂਚੇ ਬੇੜੀਓਂ।

¹ਪਟਿਆਲੇ ਲਾਗੇ ਸੈਫੁੱਦੀਨ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ
ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਮ ਬਹਦਾਰ ਗੜ੍ਹ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਗੜ੍ਹ, ਪੱਟਯਾਲੇ ਨਿਕਟ ਹੈ।

ਹੋ ਤਹਿ ਥਾਂ ਤਬੈ ਨੁਵਾਬ, ਸੈਫ ਖਾਂ ਬਿਕਟ ਹੈ।

¹ਬਹਾਦਰ ਸੀ।

॥ ੮੯ ॥

ਦੋਸਤ ਥਾ ਦਰਵੇਸ਼, ਬੇਸਾ ਸਰਦਾਰ ਸੋ।

¹ਚੰਗਾ।

ਰਖਤਿ ਗੁਰੂ ਪੈ ਸ਼ਰਧਾ, ਅਤਿਸੈ ਪਯਾਰ ਸੋ।

ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਉੜੇ, ਤਿਸ ਕੈ ਆਇ ਕੈ।

ਹੋ ਸੇਵਾ ਤਿਨ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ, ਕਰੀ ਮਨ ਲਾਇ ਕੈ

॥ ੯੦ ॥

ਚਤੁਰ ਮਾਸਾ ਗੁਰੂ ਰਾਖੇ, ਤਿਨ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸੈਂ।

¹ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ।

ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਟਹਿਲ, ਕਰੇ ਨਿਤ ਨੇਮ ਸੈਂ।
 ਰਹੇ ਬਾਗ ਮੈਂ ਜਹਾਂ, ਤਹਾਂ ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰ ਅਬਿ।
 ਹੋ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪਟਲੇਸ, ਰਚਾਯੋ। ਲਖੈਂ ਸਬਿ 'ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ।

॥੯੧॥

ਉਤੈ ਸ਼ਾਹਿ ਜੋ ਪਠੇ, ਅਹਿਦੀਏ ਥੇ। ਪੁਨਾ। 'ਸਿਪਾਹੀ ਭੇਜੇ ਸਨ।
 ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀ, ਯਾਹਿ ਜਬਿ* ਸ਼ਾਹਿ *ਅੰਕ ਨੰ. ੯੨ ਦੇ 'ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਾ' ਤੋਂ ਇਸੇ ਹੀ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੇ
 ਸੁਨਾ। ਅੰਕ ਨੰ. ੧੪੧ ਦੇ 'ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮੁੱਥ' ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪ੨੫ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਪ੨੮ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਚਾਰ ਸਫੇ, ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰਚਨਾ ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਵਿ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਮੇਲਣ ਸਮੇਂ ਛੰਦ ਤਾਂ ਅਤਿੱਲ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਵਿ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤਿੱਲ ਛੰਦ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ 'ਹੋ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। (ਜਦ ਕਿ ਕਵਿ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਠੀਕ ਪਾਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਅਤੇ ੯੬ ਨੰ. ਚੌਪਈ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਦੀ ਬਜਾਇ ਦੋ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪ੨੮ ਪੰਨੇ ਤੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਚੌਪਈ ਲਿਖਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੨੯ ਪੰਨੇ ਤੇ ਚੁੰਕਿ ਅਤਿੱਲ ਛੰਦ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਛੰਦ ਮੇਲਣ ਲਈ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਪ੨੮ ਪੰਨੇ ਹੇਠ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਅਤਿੱਲ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਛੰਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਅਤਿੱਲ' ਲਿਖਣਾ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਉਹ ਦਲੀਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦੇਖੋ ੩੨ਵੇਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ੧੧੮ ਅਤੇ ੩੪ਵੇਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ੪੨ ਵਿੱਚ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀਆਂ ਪੈਰ ਟੁਕਾਂ।

ਤਬਿ ਪਤਸ਼ਾਹ ਰਿਸਾਇ, ਪਠਾਇ ਸਊਰ ਬਉ। 'ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤੇ (ਘੋੜ) ਸਵਾਰ ਭੇਜੇ।

ਖੋਜੈਂ ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਮੁਲਖ, ਪਹਾਰਨਿ ਖੋਹ ਲਉ। 'ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ (ਖੋਹ) ਕੰਦਰਾਂ ਤੱਕ।

॥੯੨॥

ਗਾਉਂ ਗਾਉਂ ਮੈਂ ਜਾਇ, ਢੰਡੋਰੇ ਦੀਜੀਓ। 'ਪ੍ਰਣ-ਪੱਤਰ।
 ਪੁਨ ਪੈਂਚ ਚੌਧਰੀ ਪਕਰਿ, ਮੁਚੱਲਕੇ। ਲੀਜੀਓ।

ਤਬਿ ਐਸੇ ਹੀ ਕਰੀ, ਮੁਲਖ ਸਭਿ ਸੋਧਿਓ।¹ ਢੂੰਡਿਆ।
 ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨਿ ਬਾਂਧਿ, ਪੁਨਾ ਤਿਨਿ ਬੋਧਿਓ।¹ ਸਮਝਾਇਆ।

॥ ੯੩ ॥

ਦੀਜੈ ਗੁਰੂ ਬਤਾਇ, ਸ਼ਾਹਿ ਕਉ ਖੁਸ਼ ਕਰੋ।
 ਲੀਜੈ ਬਹੁਤ ਇਨਾਮ, ਆਪ ਕਜੋਂ ਦੁਖ ਭਰੋ।
 ਦੀਨੋ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕਸ਼ਟ, ਲਚਾਰੀ¹ ਅਤਿ ਬਨੀ।¹ ਬੇਵਸੀ।
 ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ¹, ਗਟੀ² ਗੁਰਿ ਯਹਿ ਗਨੀ¹ ਚਤੁਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ।² ਗਿਣਤੀ, ਵਿਚਾਰ।

॥ ੯੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।
 ਧਰਮ ਧੁਜਾ¹ ਕੀ ਪਹਿਰੀ ਚਾਦਰ।¹ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਚਿੰਨ੍ਹ।
 ਚਲਤੇ ਮਗ ਮੈਂ ਗਾਉਂ ਸੁ ਹੇਰਾ¹।¹ ਦੇਖਿਆ।
 ਸੈਫਾਵਾਦ ਕੀਓ ਗੁਰੁ ਡੇਰਾ ॥ ੯੫ ॥
 ਸੈਫ ਦੀਨ ਥਾ ਮਾਲਕ ਗਾਉਂ¹।¹ ਪਿੰਡ ਦਾ।
 ਕਿਸੀ ਸੁਨਾਯੋ ਤਿਸ ਗੁਰੁ ਨਾਉਂ ॥ ੯੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਉਤਰੇ ਹੈਂ ਤਵ ਗਾਉਂ ਮੈਂ,
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਆਨ।
 ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਸੁਹਾਵਨੀ,
 ਸੰਤ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੯੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੁਨਾ ਨਾਮ ਤਤਕਾਲ ਸਿਧਾਯੋ।
 ਬਿਹਬਲ ਹੈ ਤਨ ਪੁਲਕਤਿ¹ ਆਯੋ।¹ ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੈ ਸਨਮੁਖ ਠਾਢਾ।
 ਪੂਰਬ ਪ੍ਰੇਮ ਨੈਨ ਜਲ ਬਾਢਾ ॥ ੯੮ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਸੈਫ ਦੀਨ ਆਇਓ ਤਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇਓ,
 ਸਿਰ ਚਰਨ ਨਿਵਾਇਓ ਜਾਨਿਓ ਪੀਰ ਮਮ
 ਆਇਓ ਹੈ।
 ਡੇਰਾ ਕਰਵਾਇ ਪੁਨ ਰਸਦ ਪੁਚਾਇ,

ਮਨ ਅਤਿ ਹਰਖਾਇ, ਮਾਨੋਂ ਰੰਕ ਨਿਧਿ ਪਾਇਓ ¹ਜਾਣੇ ਕੰਗਾਲ ਨੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।
ਹੈ।

ਪਾਇ ਕੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਹੈ ਆਰਾਮ,
ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਵਾਇ ਸੁਪਤਏ¹ ਮਨ ਭਾਇਓ ਹੈ। ¹ਪਲੰਘ ਡਹਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ।
ਉਠੇ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਸੈਫ ਦੀਨ ਸੁਨਿ ਭੇਵ,
ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਅਭੇਵ¹ ਤਬਿ ਬਚਨ ਸੁਨਾਇਓ ਹੈ ¹ਭੇਦਰਹਿਤ।

॥ ੯੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਮਨ ਮੈਂ ਮੈਂ ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੋਂ,
ਨਿਸ ਦਿਨ ਬਾਰੰ ਬਾਰਿ।
ਕਬਿ ਦੀਦਾਰ ਹਮ ਦੇਹਿਗੇ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰਿ ॥ ੧੦੦ ॥
ਸੁਨੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾਸ ਕੀ,
ਕੀਯਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰ।

ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਮਮ ਢਿਗ ਰਹੋ,
ਬਾਛੋਂ¹ ਗੁਰੂ ਪਗ ਧੂਰ ॥ ੧੦੧ ॥

¹ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੌਪਈ:

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਭਏ ਦਿਆਲ।
ਸੈਫ ਦੀਨ ਕਾ ਪਿਖਿ ਸੁਚ¹ ਹਾਲ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੈਂ ਤਬਿ ਕੀਨ ਉਚਾਰ।
ਚਾਰ ਮਾਸ ਮਮ ਇੱਛਾ ਧਾਰਿ¹ ॥ ੧੦੨ ॥

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਸੀਂ ਇੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪੁਨ ਹਮ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ ਔਰ।
ਚਲੇ ਜਾਇ ਹਮ ਅਨਤੇ ਠੌਰ¹।
ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਿ ਗੁਰੂ ਰਹੇ ਚੁਮਾਸਾ¹।

¹ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ।

¹ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੧੨ ਤੋਂ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੧੨ ਤੱਕ ਦਾ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ।

ਅਨਤ¹ ਜਾਨ ਕੀ ਧਰਿ ਮਨ ਆਸਾ ॥ ੧੦੩ ॥
ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਗਿਰਾ¹ ਉਚਾਰੀ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਜਾਹੋ ਹਿਤਕਾਰੀ¹।
ਕੀਯੋ ਬਿਰਾਗ¹ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੋਧਾ²।
ਧੀਰਜ ਧਰੋ ਤਜਾਗ ਮਨਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੧੦੪ ॥

¹ਹੋਰ (ਥਾਂ)।

¹ਬਾਣੀ।

¹ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ।

¹ਰੋਣ ਲਗ ਪਏ। ²ਸਮਝਾਇਆ।

ਸੈਫ ਦੀਨ ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨ।
ਮੋਹਿ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ ਕਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲੀਨ।
ਹਮੈ ਇਕਾਕੀ ਬਨ ਹੈ ਰਹਿਨਾ।
ਤੁਮੈ ਭਵਿੱਖਤ ਬਨ ਹੈ ਕਹਿਨਾ। ॥ ੧੦੫ ॥

ਹਮ ਤੁਮ ਸਦਾ ਮਿਲਾਪੀ ਰਹਿਹੋਂ।
ਜਬਿ ਚਿਤਵੋ ਤਬਿ ਦਰਸਨ ਲੈਹੋਂ।
ਗੁਰੁ ਘਰ ਦਾਸ ਸਦਾ ਗੁਰੁ ਸੰਗ।
ਕਰੇ ਮਨੋਰਥ ਕਰੇ ਨ ਭੰਗ। ॥ ੧੦੬ ॥
ਨਾਮ ਦਾਨ ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਕਲਜਾਨ।
ਬਿਸਰੇ ਨਾਮ ਨ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨ।

ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨਾ।
ਨਾਮੁ ਜਪਨ ਮੈਂ ਦੇਰ ਨ ਕਰਨਾ ॥ ੧੦੭ ॥
ਸਾਸ ਸਾਸ ਮੈਂ ਬਿਸਰੇ ਨਾਹੀ।
ਏਕ ਖੁਦਇ ਯਾਦ ਮਨ ਮਾਹੀ।
ਜਿਤਕ ਸੰਗਿ ਸੰਗਤ ਹੈ ਗੁਰੁ ਤੇ।
ਬਿਦਾ ਦਈ ਗੁਰੁ ਨਿਕਸੇ ਪੁਰ ਤੇ ॥ ੧੦੮ ॥
ਸਿਖ ਕਹੈਂ ਹਮ ਹੂੰ ਸੰਗ ਚਲ ਹੈਂ।
ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਨ ਤੋ ਭੀ ਨਹਿ ਟਲ ਹੈਂ।
ਜੋ ਚਲ ਹੈਂ ਹਮਰੇ ਸੰਗਿ ਭਾਈ।
ਮਿਲੇ ਤ੍ਰਾਸ ਤਿਨ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ੧੦੯ ॥
ਮਾਨ ਬੈਨ ਸਿਖ ਪੀਛੈ ਹਟੇ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗੇ ਜਾਵਤ ਰਟੇ।
ਪੰਚ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹੇ।
ਔਰ ਸਭੀ ਗੁਰੁ ਮਗ ਤਜਿ ਬਹੇ। ॥ ੧੧੦ ॥
ਮਤੀ ਦਾਸ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਦੋਇ।
ਤੀਨ ਸਿਖ ਪੁਨ ਔਰੈ ਜੋਇ। ॥ ੧੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਿਦਾ ਭਏ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਤੇ,

ਅਸਾਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਰਹਿਣਾ ਬਣੇਗਾ।

ਔਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਨਾਲ ਨ ਚੱਲੇ)।

(ਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ) ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ।

ਲੈ ਲਿਆ ਕਰੋਗੇ।

ਕੀਤੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਨੂੰ (ਗੁਰੂ) ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ (ਤੁਹਾਡੀ) ਕਲਿਆਣ ਕਰਨਗੇ।

(ਤੁਹਾਨੂੰ) ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਦਵੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਨ ਭੁੱਲੇ।

(ਤੁਹਾਨੂੰ) ਨ ਭੁੱਲੇ।

ਤਿਸ (ਸੰਗਤ ਨੂੰ) ਗੁਰਾਂ ਨੇ।

(ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)...।

ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।

ਹੋਰ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ।

ਚਲੇ ਸਮਾਣੇ ਓਰ।

ਥਿਰੇ ਤਹਾਂ ਥਲ ਅਧਿਕ¹ ਪਿਖਿ,

ਕੀਨ ਸੁ ਡੇਰਾ ਭੋਰ¹ ॥ ੧੧੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੜੀ ਅਨੇਕ ਪਠਾਨਨਿ ਕੇਰੀ।

ਬਨੀ ਅਨੂਪਮ ਸਭਹਿਨਿ ਹੇਰੀ।

ਏਕ ਪਠਾਣ ਬਡਾ ਸਰਦਾਰ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਤਿਨ ਪਾਈ ਸਾਰ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

ਆਯੋ ਤੁਰਤ ਦਰਸ ਗੁਰੂ ਹੇਰਾ।

ਕਦਮ ਬੋਸ¹ ਕਰਿ ਉਚੇ ਟੇਰਾ²।

ਭੀਤਰ ਹਮਰੇ ਚਲੋ ਗੁਸਾਈਂ।

ਕਰੋਂ ਸੇਵ ਦਾਸ ਕੀ ਨਜਾਈਂ ॥ ੧੧੪ ॥

ਮਮ ਗ੍ਰਹਿ ਪਾਵਨ ਕਰੋ ਸੁਆਮੀ।

ਪੀਰਨ ਪੀਰ ਸੁ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ।

ਹਮ¹ ਸਾਧੂ ਇਹ ਥਲ ਹੈ ਨੀਕਾ।

ਭੀਤਰ ਗਵਨ ਕਰਨ ਨਹਿ ਨੀਕਾ ॥ ੧੧੫ ॥

ਗਇਓ ਅਵਾਸ¹ ਰਸਦ ਪਹੁੰਚਾਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਾਨ ਸਿਵਿਕਾਈ¹।

ਮਾਸ ਅਸੌਜ¹ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਆਵਾ।

ਤਬੈ ਨੁਰੰਗਾ ਬਹੁਤ ਰਿਸਾਵਾ¹ ॥ ੧੧੬ ॥

ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਦੇਰ ਬਡ ਲਾਗੀ।

ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕਾ ਕੋ ਅਨੁਰਾਗੀ¹।

ਸ਼ਕਤਿ¹ ਅਹਿਦੀਏ ਦੇਉ ਪਠਾਈ।

ਜਹਾਂ ਹੋਇ ਤਹਿ ਪਕਰਿ ਲਜਾਈ ॥ ੧੧੭ ॥

ਤਬੈ ਅਹਿਦੀਏ ਬਹੁ ਉਠਿ ਦੌਰੇ।

ਸਗਲ ਮੁਲਕ ਮੈਂ ਕੀਨੋ ਰੌਰੇ।

ਘਰ ਘਰ ਗਾਉਂ ਗਾਉਂ ਮੈਂ ਫਿਰਤੇ।

ਨਹਿ ਸੁੱਧ ਪਾਈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਚਿਰ ਤੇ ॥ ੧੧੮ ॥

ਪਰੀ ਹਿੰਦ ਮੈਂ ਮਾਰੋ ਮਾਰ।

ਬਿਨ ਜਗਦੀਸਰ ਕੌਨ ਉਬਾਰ¹।

¹ਬਹੁਤਾ (ਚੰਗਾ) ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਸਵੇਰ ਸਾਰ।

¹ਖਬਰ।

¹ਚਰਨ ਚੁੰਮ ਕੇ। ²ਕਿਹਾ।

¹(ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)।

¹ਘਰ।

¹ਸੇਵਕਾਂ ਵਰਗੀ।

¹ਅੱਸੂ ਮਹੀਨਾ।

¹ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਇਆ।

¹ਕੌਣ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਕੋਰੱਖਿਆ ਹੈ)।

¹ਬਲ ਵਾਲੇ।

¹ਕੌਣ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ੜਾਹਿ ੜਾਹਿ' ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰੈ।

'ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੁਖੁ ਕੌਨੇ ਹਰੈ ॥ ੧੧੯ ॥

ਖੋਜਤਿ ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਾਣੇ ਆਏ।

ਪਰੀ ਸੰਧਿਆ' ਤਹਾਂ ਟਿਕਾਏ ॥ ੧੨੦ ॥

'ਸ਼ਾਮ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਿਸੀ ਕਾਜ ਗ੍ਰਹਿ ਕੇ ਲੀਏ,

ਗਯੋ ਪਠਾਣ ਬਜ਼ਾਰ।

ਮਿਲੇ ਅਹਿਦੀਏ ਤਿਸੀ ਕੋ,

ਪੂਛੀ ਤਿਨਿ ਸਭਿ ਸਾਰ' ॥ ੧੨੧ ॥

'ਖ਼ਬਰ।

ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕਾ ਛਿਪ ਗਯੋ,

ਤਿਹ ਪਕਰਨਿ ਕੇ ਹੇਤ।

ਫਿਰੇ ਮੁਲਖ ਮੈਂ ਅਹਿਦੀਏ,

ਪਤਾ ਨ ਕੋਊ ਦੇਤ ॥ ੧੨੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯਿਹ ਬਚ ਸੁਨਤਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਥਰ ਥਰ ਕੰਪਤਿ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਖਾਨ।

ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਚਿੰਤਾਤਰ' ਜਾਨ ॥ ੧੨੩ ॥

'ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ।

ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਥਮੇ ਮੈਂ ਭਾਖੀ'।

'ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ (ਇਹ ਗੱਲ) ਕਹੀ ਸੀ।

ਕੂਰ ਕਹੂੰ ਨਹੀਂ, ਅੱਲਾ ਸਾਖੀ'।

'ਅੱਲਾ ਗਵਾਹ ਹੈ।

ਭੀਤਰ ਚਲੋ ਢੁੰਡਾਊ ਆਏ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੀ ਮਤਿ ਬੌਰਾਏ' ॥ ੧੨੪ ॥

'ਕੰਵਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਧ ਫਕੀਰਨ ਕੋ ਮਰਵਾਈ।

ਕਰੇ ਕਤਲ ਨਹਿੰ ਨੈਕ ਲਜਾਈ'।

'ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਅਬਿ ਤੁਮ ਚਲੋ ਮਾਨ ਬਚ ਮੇਰਾ।

ਚਲੇ ਜਾਹਿੰਗੇ ਪੇਖਿ ਸੁਵੇਰਾ ॥ ੧੨੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀ ਸਹੀ ਤੁਮ ਤੁਰਕਾ'।

'ਤੂੰ ਵੀ ਤੁਰਕ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ।

ਕਿਮ ਪਹਿਰਾ ਸੰਤਨ ਕਾ ਬੁਰਕਾ'।

'ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ਹੈ ?

ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਫਤੇ ਦੀਨ ਘਰ।

ਕਛੁ ਦੀਨ ਰਹਿ ਦੇਖੇ ਥੇ ਥੇ ਗੁਰੁ ਬਰ' ॥ ੧੨੬ ॥

'ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ।

ਮਨ ਮੇਰੇ ਨਿਸਚੇ ਯਹਿ ਸਹੀ।

।ਠੀਕ ਨਿਸਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੂਰਤ ਅੱਲਹਿ ਫਕਰਾਂ ਲਹੀ।

।(ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ) ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਫਕੀਰ ਅੱਲਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਨ।

ਸਗਲ ਸੁਭਾਇ ਦੇਖ ਤਿਸ ਕੇਰਾ।

ਭੀਤਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਨ ਸੁ ਡੇਰਾ ॥ ੧੨੭ ॥

ਭਏ ਨਿਚਿੰਤ ਪੁਨ ਦਏ ਕਿਵਾਰਾ।

।ਤਖਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਭਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਧਾਰਾ ॥ ੧੨੮ ॥

।ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਜਾਣੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਬਿ ਅਉਸਰਾ ਬੁਝਤ ਫਿਰਤਿ,

।ਉਸੇ ਸਮੇਂ।

ਕਿਸ ਹੇਰੇ ਗੁਰੁ ਹਿੰਦੁ।

ਕਹੀ ਏਕ ਨੇ ਸਕਲ ਬਿਧਿ,

ਉਤਰੇ ਮਨੋ ਨਰਿੰਦਾ ॥ ੧੨੯ ॥

।ਜਾਣੋ ਕੋਈਰਾਜਾ ਉਤਰਿਆ ਹੈ।

ਕਾਲਾ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ,

।ਕੱਲ।

ਹੋਇ ਅੱਸੂ ਅਸਵਾਰ।

।ਘੋੜੇ ਤੇ।

ਔਰ ਪੰਚ ਤਿਨ ਸੰਗਿ ਥੇ,

ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਸਚ ਸਾਰਾ ॥ ੧੩੦ ॥

।ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ।

ਚੌਪਈ:

ਤਬਿ ਤਿਨਿ ਖੋਜਾ ਲੀਯਾ ਗੁਰੁ ਕੇਰਾ।

।ਪੈੜ।

ਆਇ ਪਠਾਣ ਤਿਨੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਹੇਰਾ।

।ਉਨ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਪਠਾਣ ਦਾ ਘਰ ਦੇਖਿਆ।

ਬੁਝਾ ਤਿਨੇ ਗੁਰੁ ਤੁਮੁ ਪੇਖਾ।

ਤਬਿ ਪਠਾਣ ਕਿਯੋ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਸੇਖਾ ॥ ੧੩੧ ॥

।ਬਹੁਤਾ।

ਅਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਇਹਾਂ ਤੁਰਕਨਿ ਬਾਸਾ।

।ਵਾਸਾ। (ਅ) ਵਸੋਂ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਦੋਂ ਸਤਰਿ ਨਿਵਾਸਾ।

।ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਪੜਦੇ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?

ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਮਤ ਫੇਰੁ ਬਖਾਨੋ।

ਨਹੀ ਤੋ ਤੇਗ ਚਮਕਤੀ ਜਾਨੋ ॥ ੧੩੨ ॥

ਗਏ ਭਾਗ ਨਿਸਚੇ ਜੀਯ ਜਾਨਾ।

ਤੁਰਕ ਧਾਮ ਕਿਮ ਹਿੰਦੂ ਮਾਨਾ।

ਜੋ ਕੁਝ ਭਯੋ ਸੁ ਗੁਰੈਂ ਸੁਨਾਯੋ।

ਸਾਧ ਸਾਧਾ ਗੁਰੁ ਤੇ ਬਰ ਪਾਯੋ ॥ ੧੩੩ ॥

।ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼।

ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਤੁਮਰੀ।

ਜੋ ਇੱਛਾ ਕਰਹੋ ਤੁਮ ਸਗਰੀ।

ਰਹੋ ਨਿਚਿੰਤ ਨ ਚਿੰਤਾ ਪਾਵੇ।
 ਫਤੇ ਤੁਮਾਰੀ ਜਹਿੰ ਤੁਮ ਜਾਵੇ ॥ ੧੩੪ ॥
 ਕੀਓ ਕੂਚ ਦਿਨ ਦੋਇਕ ਪਾਛੇ।
 ਗਾਉਂ ਘੁਰਾਲੀ ਉਤਰੇ ਆਛੇ।
 ਦਾਣਾ ਘਾਸ ਮੋਲ ਕੇ ਲੀਨੋ।
 ਰਸਦ ਮੰਗਾਈ ਜੋ ਮਨ ਚੀਨੋ ॥ ੧੩੫ ॥
 ਨਹਿੰ ਰਾਹਕਾ ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਕਰੀ।
 ਅੱਸਵ ਨਿਹਾਰਿ ਬੁਧਿ ਉਨਿ ਹਰੀ।
 ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਿਲਾ ਘਰਿ ਬੈਠੇ।
 ਅਸ੍ਰ ਛਿਨਾਵੈਂ ਬਹੁ ਮੁਲ ਮੈਠੇ ॥ ੧੩੬ ॥
 ਪਰੀ ਨਿਸਾ ਤਬਿ ਤਸਕਰਾ ਆਏ।
 ਮਿਲੇ ਖਸਟਾ ਤਬਿ ਚਲੇ ਦੁਰਾਏ²।
 ਸੋਇ ਗਯੋ ਰਾਖਾ ਜਬਿ ਹੇਰਾ।
 ਅਸ੍ਰ ਲੈਨ ਹਿਤ ਕੀਯੋ ਚੁਫੇਰਾ ॥ ੧੩੭ ॥
 ਗਏ ਨਜ਼ੀਕ ਅੰਧ ਸਭਿ ਭਏ।
 ਨਹਿੰ ਦੀਸਤ ਹਮ ਕਹਿੰ ਭੁਲ ਗਏ।
 ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਬਿ ਨੇਰੇ ਆਵੈਂ।
 ਬਨੇ ਅੰਧ ਪੁਨ ਮਨਿ ਪਛੁਤਾਵੈਂ ॥ ੧੩੮ ॥
 ਸਗਲੀ ਰੈਨ ਫਿਰਤ ਪਚਹਾਰੇ।
 ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਾ ਘਰ ਆਇ ਸੰਭਾਰੇ।
 ਕਹੀ ਬਡਨ ਸੈਂ ਸਭਿ ਬਿਵਹਾਰੂ।
 ਯਹਿ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਬਡੇ ਹੈਂ ਭਾਰੂ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰੀ ਸਲਾਹ ਸੰਭਾਰਾ।
 ਚਰਨ ਗਹੋ ਅਬਿ ਬਾਰੰ ਬਾਰਾ ॥ ੧੪੦ ॥
ਅਤਿੱਲ:
 ਤੁਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ,
 ਸਾਧ ਜੀ ਹਮ ਸੁਨੀ।
 ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਮਰੱਥ*,
 ਧਰਾ ਪੈ ਤੁਮ ਮੁਨੀ।

¹ਜਿਮੀਂਦਾਰਾਂ।
¹ਘੋੜਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਮਾਰੀ ਗਈ।
¹ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ (ਘੋੜਾ) ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ।
¹ਬਹੁਤੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਘੋੜੇ ਖੋਹ ਲਈਏ।
¹ਚੋਰ।
¹ਛੇ। ²ਲੁਕ ਕੇ।
¹ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ ਫਿਰੇ।
¹ਹੰਬ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ।
¹ਸਵੇਰ ਹੋਈ।
¹(ਰਾਤ ਦਾ) ਕੌਤਕ।
¹ਸਮਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ।

*ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਰਚਨਾ ਆਖੇਪ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਲਈ ਦੇਖੋ
 ਬਿਸੁਆਮ ੩੯ ਦੇ ਅੰਕ ੯੨ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਹਮ ਅਜਾਨ ਅਗਜਾਨ,
ਦੀਨ ਸਰਨੀ ਅਏ।

ਹੋ ਘੋੜੇ ਅਏ ਚੁਰਾਵਨ
ਅੰਧੇ ਹੂੰ ਗਏ ॥ ੧੪੧ ॥

ਕਪਟਹੀਨ¹ ਅਤਿ ਦੀਨ,
ਭਏ¹ ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਉਨੈ।

¹ਛਲਰਹਿਤ।

¹ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਏ।

ਕਹਯੋ ਨ ਛੇਰਯੋ ਸਾਧ ਤਈ¹,
ਬਖਸ਼ਯੋ ਪੁਨੈ।

¹(ਅਗੋਂ ਤੋਂ) ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਨ ਛੇੜਿਆ ਜੇ।

ਪੁਨ ਉਨਿ ਮਿਲਿ ਕਰ ਜੋਰਿ
ਬਖਾਨੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ।

ਹੋ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰੇ ਹਮ ਗਰਜ਼¹

¹ਇੱਛਾ।

ਜਾਨਿ ਨਿਜ ਫਰਜ਼ ਹੈ ॥ ੧੪੨ ॥

ਪਾਨੀ ਖਾਰਾ ਕਟੂ¹,

¹ਕੌੜਾ।

ਹਮਾਰੇ ਕੂਪ¹ ਹੈ।

¹ਖੂਹ।

ਕਰੇ ਬਚਨ ਜਯੋਂ ਮੀਠਾ,
ਹੋਵੈ ਖੂਪ ਹੈ¹।

¹ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਤੁਮ ਧਰਮਾ ਅਵਤਾਰ,
ਕਰੇ ਉਪਕਾਰ ਇਹੁ।

ਹੋ ਬਿਨ ਮੀਠੇ ਜਲ, ਦੁਖੀ

ਰਹਤ ਹੈਂ, ਸੂਖ ਦਿਹੁ ॥ ੧੪੩ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਰਨਾ ਧਾਰ,

ਤੀਰ ਇਕ ਤਜ ਕਹਾ।

ਗਾਮ ਚੁਫੇਰੇ ਤੀਰ

ਮਾਰ ਹੈ ਲਗ ਜਹਾਂ¹।

¹ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਤੀਰ ਦੀ ਮਾਰ ਹੈ।

ਤਹਿੰ ਲੋ¹ ਮੀਠਾ ਮਿਲੈ,

¹ਉਥੋਂ ਤੱਕ।

ਆਜ ਤੈ ਜਲ ਤੁਮੈ।

ਹੋ ਇਹੁ ਬਰ ਸੁਨਿ ਖੁਸ਼ ਭਏ,

ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ ਚੁੰਮੈ ॥ ੧੪੪ ॥

ਅਜਮਤ ਅਬਿ ਲੋ ਪ੍ਰਤਖ,

ਗੁਰੁ ਕੀ ਹੈ ਤਹੇ¹।

¹ਓਥੇ।

ਤੀਰ ਮਾਰ ਤੈ ਬਾਹਰ

ਖਾਰਾ ਜਲ ਅਹੇ।

ਤਹਿ ਤੈ ਜੀਂਦ ਗ੍ਰਾਮ,

ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਜਾਇ ਕੈ।

ਹੋ ਮੋਲ ਮੰਗਾਈ ਰਸਦ,

ਨਿਸਾ ਠਹਿਰਾਇ ਕੈ ॥ ੧੪੫ ॥

'ਰਾਤ (ਉਥੇ) ਠਹਿਰ ਕੇ।

ਲਖਣ ਮਾਜਰੇ, ਰੋਹਤਕ, ਜਾਨੀ ਪੁਰ, ਥਿਰੇ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਗ ਨਾਖ'

'ਰਸਤਾ ਲੰਘ ਕੇ।

ਆਗਰੇ ਜਾ ਫਿਰੇ।

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਨੀ ਬ੍ਰਿਧ,

ਦਰਸ ਗੁਰੂ ਜੇ ਚਹੀਂ।

ਹੋ ਤਿਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ

ਹਿਤ, ਗੁਰੂ ਗੇ ਵਹੀਂ ॥ ੧੪੬ ॥

ਕੋਤਵਾਲ' ਥਾ ਸੱਯਦ,

'ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ।

ਤਬਿ ਜੋ ਆਗਰੇ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤੋ ਬਿਨਤੀ,

ਅੰਚਰ ਪਾ ਗਰੇ'।

'ਗੱਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦੁ ਪੀਰ,

ਜੇ ਹੈਂ ਸਹੀ'।

'ਠੀਕ।

ਹੋ ਮੁਝੇ ਦਿਵੈਹਿੰ ਇਨਾਮ,

ਆਇੰ ਤੋ ਇਤ ਕਹੀਂ ॥ ੧੪੭ ॥

ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਨਾਰ',

'ਮੁਹਰਾਂ।

ਇਨਾਮ ਸੁ ਪਾਇ ਹੈ।

ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਤਈਂ,

ਪਕਰਿ ਜੋ ਲਜਾਇ ਹੈ।

ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਇਹੁ ਸ਼ਾਹਿ,

ਰਖਯੋ ਥਾ ਦੈ ਤਬੈ।

ਹੋ ਲਾਲਚਿ ਬੇਈਮਾਨ,

ਪਕਰਨੋ ਚਹਿੰ ਸਬੈ ॥ ੧੪੮ ॥

ਸੱਯਦ ਬੁਢਾ ਲੋਗਹਿੰ,

ਰੋਜ ਸੁਨਾਇ ਹੈ।
ਜੇ ਨੌਰੰਗ ਢਿਗ ਆਵਨ,
ਗੁਰੂ ਚਹਾਇ ਹੈਂ।
ਤੋਂ ਤੋਂ ਆਪਹਿੰ ਆਇ,
ਭਰੈਂ ਮਮ ਭਾਵਨੀ²।
ਹੋ ਜ਼ਰਾ ਇਨਾਮ ਤੋ ਹੈ,
ਇਕ ਤਈਂ ਦਿਲਾਵਨੀ ॥ ੧੪੯ ॥
ਗੁਰੂ ਭੀ ਹਾਤਮਤਾਈ
ਸਮਾ, ਉਪਕਾਰ ਹਿਤ।

ਦਿੱਲੀ ਦਿਸ ਨਹਿੰ ਗਏ,
ਆਗਰੇ ਅਏ ਇਤ।
ਬਾਗ ਏਕ ਸੁਨਿ ਪੇਖਿ,
ਉਤ੍ਰਪੇ ਤਾਹਿ ਮੈਂ।
ਹੋਂ ਫੈਲੇ ਫੂਲੇ ਫਬੇ,
ਫਲੇ ਤਰੁ ਜਾਹਿ ਮੈਂ ॥ ੧੫੦ ॥
ਘੋੜੇ ਦਏ ਲਗਾਇ,
ਥਿਰੇ ਇਕ ਤਰੁ ਤਰੇ।
ਫੁਲਵਾਰੀ ਕਾ ਸੈਰ ਕੀਨ,
ਇਤ ਉਤ ਭਰੇ।
ਚੰਗਾ ਚੰਗ ਬਿਹੰਗਾ,
ਚੰਗ ਅਤਿ ਕੁੰਜ ਹੈਂ।

ਹੋ ਕੰਜਨ ਮੰਜਨ ਪਰ
ਅਲਿ ਗੁੰਜਨ ਪੁੰਜ ਹੈਂ ॥ ੧੫੧ ॥
ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਸਰ ਸੁੰਦਰ,
ਸੋਹਿ ਸਪਾਨ ਥਾ।

ਸਹਿ ਸਿੱਖਨ ਗੁਰੂ ਤਹਾਂ,
ਕੀਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਥਾ।
ਨਿੱਤ ਰੀਤਿ ਜਜੋਂ ਹੁਤੀ,

ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀ ਕਰਨਗੇ। ਖਿੱਛਾ।
ਧਨ।

ਹਾਤਮਤਾਈ ਵਾਂਗ (ਹਾਤਮਤਾਈ=ਤਾਈ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਅਰਬੀ ਸਰਦਾਰ ਜੋ ਵੱਡਾ ਦਾਨੀ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੀ।)

ਤਿਸ ਵਿੱਚ ਉਤਰ ਪਏ।

ਦਰੱਖਤ।
ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ।

ਏਧਰ ਓਧਰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪੰਛੀ।

ਕੁੰਜ=ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ ਚੁਫੇਰਿਓ ਢੱਕੀ ਹੋਈ ਬਾਗ ਵਿਚਲੀ ਤੰਗ ਗਲੀ।

ਉੱਜਲ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤੇ ਭੋਰੇ ਗੁੰਜਦੇ ਹਨ।

ਸੁੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਛੋਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਸਹਿਤ ਸੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਣੇ।

ਧਜਾਨ ਕਿਲ ਕੀਨ ਕਲ।

¹(ਕਿਲ) ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ (ਕਲ) ਸੁੰਦਰ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ।

ਹੋ ਰਸਦ ਮੰਗਾਇ, ਕਰਾਇ
ਰਸੋਈ ਛਕੀ ਭਲ ॥ ੧੫੨ ॥

ਦਾਣਾ ਘਾਸ ਨਿਹਾਰੀ,
ਅਸ੍ਰੂਨ ਕੋ ਦਯੋ।

¹ਖੁਰਾਕ।

ਹੇਤ ਪਰੀਖਯਾ ਸਿਖੈਂ,
ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਲਯੋ।

ਕਹਯੋ ਅਏ ਹਮ, ਹਿੰਦੁ
ਧਰਮ ਹਿਤ, ਦੈਨ ਸਿਰ।

ਹੋ ਜਿਸ ਕੋ ਜਾਨ ਪਜਾਰੀ,
ਜਾਵੇ ਸੋਇ ਫਿਰ। ॥ ੧੫੩ ॥

¹ਉਹ ਮੁੜ ਜਾਵੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਜੋਰਿ ਕਰ,
ਸਬਿ ਨੇ ਇਕ ਮਨ ਹੋਇ।

ਕਹਯੋ ਭਵੈ ਹਮ ਤੈ ਵਹੀ,
ਆਪ ਕਰਾਵਹਿ ਜੋਇ ॥ ੧੫੪ ॥

¹ਸਾਥੋਂ ਉਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਚੌਪਈ:

ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਇ ਸਿੱਖ ਹਮ ਥੀਏ।

ਸੀਸ ਭੇਟ ਉਸ ਹੀ ਦਿਨ ਕੀਏ।

ਅਬਿ ਹਮਰੋ ਦਾਵਾ ਕੁਛ ਨਾਹੀ।

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਰਾਵਰ ਕਾ ਆਹੀ ॥ ੧੫੫ ॥

ਹਮਰੈ ਹਾਥ ਪ੍ਰਭੂ ਕਛੁ ਨੈ ਹੈਂ।

ਰਹਿ ਹੈ ਸਿਦਕ ਜੇ ਆਪ ਰਖੈ ਹੈਂ।

ਜਜੋਂ ਨਟ ਪੁਤਲੀ ਤਈਂ ਨਚਾਵੈ।

ਨਚੈ ਤੈਸ ਬਨਿ ਔਰ ਨ ਆਵੈ ॥ ੧੫੬ ॥

ਰਾਗ ਨਿਕਲ ਹੈ ਜੰਤੂ ਤੈ ਸੋ।

¹ਵਾਜੇ ਤੋਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਜੰਤ੍ਰੀ ਚਹਿਤ ਨਿਕਾਰਨ ਜੈਸੋ।

¹ਵਾਜਾ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਰਾਵਰ ਸੰਗ ਛੋਡਿ ਤਬਿ ਜਾਵੈਂ।

ਜੇ ਤਨ ਫੇਰ ਨਹੀ ਬਿਨਸਾਵੈਂ ॥ ੧੫੭ ॥

ਸੁਖ ਦੁਖ ਪਰਾਰਬਧ। ਅਨੁਸਾਰੈਂ।

¹ਦੇਹ ਦੇ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮ।

ਭੋਗਤਿ ਖੂਲ ਦੇਹ ਜਨ ਸਾਰੈਂ¹।
 ਹਰੀ¹ ਹਰ² ਬਿਧਿ³ ਨਹਿੰ ਮੇਟ ਸਕੈ ਹੈਂ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੂਲੀ ਸੂਲ ਬਨੈ ਹੈਂ ॥ ੧੫੮ ॥
 ਅਰ ਹਮ ਰਾਵਰ ਸੰਗਤ ਪਾਈ।
 ਦਿਢ ਨਿਸਚਾ ਕਿ ਨ ਹੋਇ¹ ਗੁਸਾਈਂ।
 ਰਾਵਰ ਗਜਾਨ ਹਮੈਂ ਜੋ ਦੀਓ।
 ਸੋ ਹਮ ਨਿਸਚਲ ਨਿਸਚੇ ਕੀਓ ॥ ੧੫੯ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਹਮਰੇ ਦਿਢ ਅਹੇ।
 ਪਾਂਚ ਕਲੇਸ਼¹ ਦੇਹ ਤ੍ਰੈ ਦਹੇ²।

ਹਮ ਅਸੰਗ¹ ਹੈਂ ਸਦਾ ਦੇਹ ਤੈ।
 ਨਹੀਂ ਸਬੰਧ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਏਹ ਤੈ¹ ॥ ੧੬੦ ॥
 ਇਹੁ ਅਸੱਤ ਜਢ ਦੁਖਦ ਅਨਾਤਮ¹।
 ਹਮ ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮ।
 ਦੁਖ ਸੁਖ ਹਰਖ ਸੋਗ ਭਲ ਬੁਰਾ।
 ਧਰਮ ਏਹੁ ਮਨ ਬੁਧਿ ਕੇ ਹੁਰਾ¹ ॥ ੧੬੧ ॥
 ਆਤਮ ਸਾਖੀ¹ ਸਬਿ ਤੈ ਪਰ ਹੈ।
 ਇਨਿ ਸਬਿ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਰਿ ਹੈ।
 ਅਮਲ ਅਲੇਪ ਅਸੰਗ ਅਜੈ¹ ਹੈ।
 ਮਰੈ ਨ ਜਰੈ¹ ਨ ਕਟੈ ਕਦੈ ਹੈ ॥ ੧੬੨ ॥
 ਬੰਧਯਾ ਸੁਤ ਸਸ ਸਿੰਗ੍ਰਨਿ ਕੇਰੇ¹।
 ਕਰ ਕਮਾਨ ਤਸਕਰ ਠੁਠ ਹੇਰੇ¹।
 ਰੱਜੁ ਸਰਪ ਕਾ ਪਨਚ ਚਢੈ ਕੈ¹।
 ਕੂਰਮ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰੋਮ ਸਰ ਲੈ ਕੈ¹ ॥ ੧੬੩ ॥
 ਸੁਕਤਿ ਰਜਤ ਕੀ ਚੋਰੀ ਕਰਤੇ¹।
 ਮਾਰਜੇ ਗਾਮ ਗੰਧੂਬੈਂ ਬਰਤੇ¹।
 ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲ ਨਦੀ ਬਹਾਯੋ¹।
 ਸਜਾਪਾ ਸਜਾਰਨ ਸਸੇ ਕਰਾਯੋ¹ ॥ ੧੬੪ ॥

¹ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਭੋਗਦੇ ਹਨ।
¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ²ਸ਼ਿਵ। ³ਬ੍ਰਹਮਾ।

¹ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਵੇ।

¹ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ (ਰਾਗ, ਦ੍ਰੋਖ, ਅਸੰਮਤਾ (ਹੰਗਤਾ), ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ (ਹਠ), ਅਵਿਦਿਆ)। ²ਤਿੰਨ ਦੇਹਾਂ (ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਕਾਰਨ) ਸਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।
¹ਨਿਰਲੇਪ।

¹ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ।

¹ਆਤਮਾਰਹਿਤ।

¹ਮਨ ਤੇ ਬੁਧੀ ਦੇ ਹਨ।

¹ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ।

¹ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ।

¹ਸੜਦਾ ਨਹੀਂ।

¹ਬਾਂਝ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਸਹੇ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦਾ।

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਮਾਣ ਲੈ ਕੇ ਠੂਠ ਦਾ ਚੋਰ ਦੇਖਿਆ (ਠੂਠ=ਟਾਹਣੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਖਤ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਧੜ।)

¹ਰੱਸੀ ਦੇ ਸੱਪ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ।

¹ਕੱਛੂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਦੇਰੋਮਾ ਦੇ ਤੀਰ ਲੈ ਕੇ।

¹ਸਿੱਪੀ ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਨੂੰ।

¹ਅਤੇ ਗੰਧਰਬ ਨਗਰ (ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਨਗਰੀ) 'ਚ ਵੜਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਜਲ ਦੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚਰੋੜ ਦਿੱਤਾ।

¹ਗਿੱਦੜਾਂ ਤੇ ਸਹਿਆਂ ਨੇ ਸਿਆਪਾ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ੋਕ ਮੇਂਡਕਨਿ ਮਾਨਜੋ ਪੀਨੋ।
 ਜਜੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਹੁ ਤਜੋਂ ਜਗ ਚੀਨੋ।
 ਪਾਂਚ ਕੋਸ਼ ਤਨ ਤੀਨੋ ਮਾਹੀਂ।
 ਤਜੋਂ ਸਬੰਧ ਹਮਰਾ ਕਛ ਨਾਹੀਂ ॥ ੧੬੫ ॥
 ਰਾਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੈ ਹਮ ਜਾਨਾ।
 ਦੇਵਲ ਦੇਹ ਦੇਵ ਹਮ ਆਨਾ।

ਜਜੋਂ ਪੁਸ਼ਾਕ ਤੈ ਨਰ ਹੈ ਨਜਾਰੋ।
 ਸਦਨ ਛਦਨ ਤੈ ਬਸਨੇ ਵਾਰੋ ॥ ੧੬੬ ॥

ਤਜੋਂ ਇਹੁ ਦੇਹੀ ਦੇਹੋਂ ਜੁਦਾ।
 ਤੁਮਰੀ ਦਯਾ ਲਯਾ ਹਮ ਮੁਦਾ।
 ਤੁਰਕ ਜੁ ਥੂਲ ਦੇਹ ਕੋ ਤੱਛੈ।
 ਸੂਖਮ ਦੇਹ ਲੇਹਿ ਦੁਖ ਅੱਛੈ ॥ ੧੬੭ ॥
 ਪਰਾਰਭਧ ਫਲ ਦੁਖ ਸੁਖ ਜੋਈ।
 ਭੋਗਤ ਸਦਾ ਇਹੈ ਮਿਲਿ ਦੋਈ।
 ਬਰਮੀ ਪੀਟੈ। ਸਾਂਪ ਕਿ ਮਰ ਹੈ।
 ਤਜੋਂ ਹਮ ਉਭੈ ਦੇਹ ਤੈ। ਪਰ ਹੈਂ ॥ ੧੬੮ ॥
 ਦੇਹ ਦਸਾ ਸਾਖੀ ਹੂੰ। ਦੇਖੈਂ।
 ਅਰ ਨਿਜ ਗਜਾਨ ਬਿਗਜਾਨ ਪਰੇਖੈਂ।

ਮਿਥਯਾ ਤਨ ਜਿ ਧਰਮ ਹਿਤ ਜਾਹੀਂ।
 ਜਸ ਰਹਿ ਜਗ ਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੀਂ ॥ ੧੬੯ ॥
 ਇੰਦ੍ਰੁ ਹਾਡ ਦਧੀਚਹਿ ਲੀਨੇ।

ਮਾਸ ਸ਼ਿਵੀ ਦੀਨੋ ਕਟਿ ਪੀਨੇ।

ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਤਨ ਦੀਨੋ ਕੈਸੇ।
 ਤਨ ਮਨਸੂਰ। ਕਟਾਯੋ ਤੈਸੇ ॥ ੧੭੦ ॥
 ਸ਼ਮਸਤ੍ਰੇਜ। ਖਾਲ ਉਤਰਾਈ।
 ਪੈ ਨ ਗਜਾਨ ਕੀ ਦਮਕ ਤਜਾਈ।

ਡੱਢੂਆਂ ਨੇ ਤਕੜਾ ਸੋਗ ਮੰਨਿਆ।
 ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਨੂੰ (ਬੂਠਾ) ਜਾਣੇ।
 ਪੰਜ ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਵਿੱਚ।

ਦੇਹ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਦੇਵਤਾ (ਦੇਹ ਤੋਂ)
 ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਸਦਨ) ਘਰ ਤੇ (ਛਦਨ) ਛੱਤ ਤੋਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ) ਵੱਸਣ
 ਵਾਲਾ।

ਦੇਹੀ ਨਾਲੋਂ ਦੇਹ ਵਾਲਾ (ਆਤਮਾ) ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਅਨੰਦ।

ਕੱਟੇਗਾ।

ਦੇਵੇਂ ਸਥੂਲ ਤੇ ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰ।

ਖੁੱਡ ਦੇ ਕੁੱਟਿਆਂ।

ਦੇਹਾਂ ਦੇਹਾਂ ਤੋਂ।

ਗਵਾਹ (ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ) ਹੋ ਕੇ।

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ ਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਪਰਤੱਖ ਗਿਆਨ
 ਪਰਖਦੇ ਹਾਂ।

ਇੰਦ੍ਰੁ ਨੇ ਦਧੀਚੀ ਰਿਸ਼ੀ ਤੋਂ (ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਲਈ) ਹੱਡ
 ਲਏ।

ਸ਼ਿਵੀ ਰਾਜੇ ਨੇ (ਬਾਜ਼ ਬਣੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਨੂੰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ
 ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ) ਬਹੁਤਾ ਮਾਸ ਕੱਟ ਕੇ ਦਿੱਤਾ।

ਮਨਸੂਰ=ਜੋ ਸੂਲੀ ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਮਖਦੂਮ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ ਸੀ।

ਧਰਮ ਹੇਤ ਜੇ ਹਮ ਤਨ ਦੈ ਹੈਂ।

ਇਹੁ ਕੁਛ ਨਯੋ ਕਾਮ ਨਹਿ ਕੈ ਹੈਂ ॥ ੧੭੧ ॥

'ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਹੁ ਬੋਝਾ ਤੋ ਸਿਟਨੋ ਹੱਯੇ।

'ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਭਾਰ।

ਉਤ੍ਰੈ ਐਸ ਤੁ ਸੁਕਰ ਮਨੱਯੇ।

ਰਾਵਰ ਸੰਗ ਛੋਡ ਜੇ ਜੈ ਹੈਂ।

ਰੈ ਹੈ ਤਨ ਨ ਕਲੰਕ ਰਹੈ ਹੈਂ ॥ ੧੭੨ ॥

ਰਾਵਰ ਸਿਦਕ ਹਮਾਰਾ ਰਾਖੈਂ।

ਅਬਿ ਤੋ ਏਕ ਇਹੀ ਅਭਿਲਾਖੈਂ ॥ ੧੭੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਿਦਕ ਗਜਾਨ ਇਮ ਸਿਖਨ ਕਾ,

ਪਰਖਿ ਗੁਰੂ ਮੁਦ ਧਾਰਿ।

ਸਾਧੁ ਸਾਧ' ਕਹਿ ਔਰ ਦਿਢ,

'ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ !

ਨਿਸਚਾ ਦਯੋ ਉਦਾਰ ॥ ੧੭੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਲੋਗ ਗ੍ਰੀਬ ਬੁਲਾਏ।

ਜੋ ਢਿਗ ਧਨ ਥਾ ਦਯੋ ਤਿਨਾਏ।

'ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ।

ਭਾਣਾ ਬਰਤਾਵਨ ਮਨਿ ਭਾਯੋ।

ਤਬੈ ਅਯਾਲੀ' ਤਹਿ ਇਕ ਆਯੋ ॥ ੧੭੫ ॥

'ਬਕਰੀਆਂ ਚਾਰਨ ਵਾਲਾ।

ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਬੁਲਾਏ।

ਕਰੋ ਕਾਮ ਹਮਰਾ ਇਕ ਜਾਏ।

ਬਕਰੀ ਤੇਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਭਾਰੈਂ।

ਮਾਨਯੋ ਉਨਿ ਪਿਖਿ ਪੁਰਖ ਉਦਾਰੈਂ ॥ ੧੭੬ ॥

ਗੁਰੁ ਉਤਾਰਿ ਨਿਜ ਕਰ ਤੈ ਮੁੰਦ੍ਰੀ।

ਦਈ ਤਾਂਹਿ ਜੋ ਥੀ ਅਤਿ ਸੁੰਦ੍ਰੀ।

ਹੀਰਾ ਜਾ ਮੈਂ ਹੁਤੋ ਅਮੋਲਾ।

ਔਰ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਦਿਯ ਬਡ ਮੋਲਾ ॥ ੧੭੭ ॥

ਕਹਯੋ ਛਾਪ ਗਹਿਨੇ ਰਖ ਜਾਈ।

ਦੋਇ ਰੁਪਈਏ ਕੀ ਮਿਠਿਆਈ।

ਇਸੀ ਸ਼ਾਲ ਮੈਂ' ਲਜਾਵਹੁ ਪਾਈ।

'ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਵਿੱਚ।

ਡਰੀਓ ਸ਼ੰਕ ਨ ਕਰੀਓ ਰਾਈ ॥ ੧੭੮ ॥

ਜੇ ਕੋ ਬੂਝੈ ਨਾਮ ਬਤਾਯੋ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਪਠਾਯੋ।
 ਮਾਨ ਗਯੋ ਵਹਿ ਸ਼ਹਿਰ ਮਝਾਰੀ।
 ਨੀਕ ਬਜਾਰ ਠੀਕ ਜਹਿੰ ਭਾਰੀ ॥ ੧੭੯ ॥
 ਬਡ ਦੁਕਾਨ ਹਲਵਾਈ ਕੇਰੀ।
 ਪਿਖਿ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਅਯਾਲੀ ਇਮ ਟੇਰੀ।
 ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਗਿਰਵੀ¹ ਏਹੁ ਰਖੀਜੈ। 'ਗਹਿਣੇ।
 ਦੋਇ ਰੁਪਏ ਮਿਠਾਈ ਦੀਜੈ ॥ ੧੮੦ ॥
 ਡਾਲ ਦੇਹੁ ਇਸ ਸਾਲ ਮਝਾਰੀ।
 ਉਭੈ ਚੀਜ ਜਬਿ ਬਨਕ¹ ਨਿਹਾਰੀ। 'ਬਾਣੀਏ ਨੇ।
 ਅਤੀ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਐਸੇ।
 ਇਸ ਗ੍ਰੀਬ ਕਰ¹ ਆਈ ਕੈਸੇ ॥ ੧੮੧ ॥ 'ਹੱਥ।
 ਚੋਰੀ ਕਰਿ ਯਾਂ ਹਤ ਕਿਤ¹ ਲਯਾਯੋ। 'ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।
 ਇਹੁ ਮਨ ਧਰਿ ਡਰਿ ਬਨਕ ਮਹਾਯੋ।
 ਉਭੈ ਚੀਜ ਯੁਤ ਅਯਾਲੀ ਤਾਈਂ।
 ਕੋਟਵਾਲ ਢਿਗ ਜਾਇ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧੮੨ ॥
 ਪਿਖਿ ਕੁਟਵਾਲ ਸਾਲ ਅਰ ਹੀਰਾ।
 ਅਤੀ ਅਮੋਲਕ ਜੋਗ¹ ਅਮੀਰਾ। 'ਲਾਇਕ।
 ਤੱਜਬ ਰਹਿ ਬਡ ਗੱਜਬ ਕੈ ਕੈ¹। 'ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ।
 ਬੂਝੋ ਤਾਂ ਕੋ ਧਮਕੀ ਦੈ ਕੈ ॥ ੧੮੩ ॥
 ਕਹੋ ਸਾਚ ਨਤ ਦੈਹੋਂ ਮਾਰੀ।
 ਚੋਰੀ ਕਰੀ ਬਾਟ ਕੈ ਪਾਰੀ¹। 'ਜਾਂਰਾਹ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।
 ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਤਸਕਰ¹ ਕਹੜੋ ਅਯਾਲੀ। 'ਚੋਰ।
 ਨਹਿੰ ਬਟਪਾਰ¹ ਨ ਬੰਚਕ² ਜਾਲੀ³ ॥ ੧੮੪ ॥ 'ਰਾਹ ਮਾਰ। ²ਠੱਗ। ³ਫਰੇਬੀ, ਛਲੀਆ।
 ਬਾਗ ਵੀਚ ਉਮਰਾਵ ਥਿਰਾਨਾ¹। 'ਠਹਿਰਿਆ ਹੈ।
 ਪਾਂਚ ਅਸ਼ਾਰ ਤਾਂਹਿ ਸੰਗਾਨਾ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਹਿੰਦੁ ਕਾ।
 ਦਾਤਾ ਪਾਲਕ ਗ੍ਰੀਬ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕਾ¹ ॥ ੧੮੫ ॥ 'ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ।
 ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਕੁਤਵਾਲੂ।
 ਜਾਨੜੋ ਹੋਯੋ ਕਾਮ ਬਿਸਾਲੂ¹। 'ਵੱਡਾ।

ਜਿਸ ਹਿਤ ਸ਼ਾਹਿ ਪਠੇ ਪ੍ਰਵਾਨੇ।
 ਇਸ਼ਤਹਾਰ ਭੀ ਦਯੋ ਮਹਾਨੇ ॥ ੧੮੬ ॥
 ਅਰ ਮੈਂ ਇਲਤਜਾਇ¹ ਬਹੁ ਕਰਹੋਂ। ਬੇਨਤੀ।
 ਜਬਿ ਜਬਿ ਨਿੱਤ ਨਿਵਾਜੈਂ ਪਰਹੋਂ¹। ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੀ ਹੀ ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ।
 ਆਏ ਗੁਰ ਸੂਬੱਗ ਕਰਿ ਗਿਨਤੀ¹ ॥ ੧੮੭ ॥ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ।
 ਇਮ ਵਿਚਾਰ ਝਟ ਪਟ ਕੁਤਵਾਲੈਂ।
 ਲਏ ਸਿਪਾਹੀ ਸੰਗਿ ਬਿਸਾਲੈਂ।
 ਦੋਇਕ ਸੈ ਅਸਵਾਰ ਚਢਾਯੋ।
 ਪਹੁੰਚਯੋ ਅਯਾਲੀ ਜਹਾਂ ਬਤਾਯੋ ॥ ੧੮੮ ॥
 ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ।
 ਮੂਰਤਿ ਮਨੋ ਹੁਤਾਸਨ¹ ਧਾਰੇ। ਅਗਨੀ ਦੇਵਤੇ ਨੇ।
 ਸਿੰਘ¹ ਰੂਪ ਨਿਰਭੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ। ਸ਼ੇਰ।
 ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮਾਨ ਪੁਰੰਦਰ¹ ॥ ੧੮੯ ॥ ਇੰਦ੍ਰ।
 ਫੌਜ ਚੁਤਰਫੈ ਦੂਰ ਬਿਰਾਈ।
 ਝੁਕਿ ਕੁਤਵਾਲ ਸਲਾਮ ਅਲਾਈ।
 ਚਿੱਤ ਸਾਂਤਿ ਭੌ ਦਰਸਨ ਪਾਈ।
 ਲਰਜ¹ ਗਰਜ ਯੁਤ² ਅਰਜ ਅਲਾਈ ॥ ੧੯੦ ॥ ਕੰਬ ਕੇ, ਡਰ ਕੇ। ਲੋੜ ਸਹਿਤ।
 ਖਤਾ¹ ਪੀਰ ਜੀ ! ਮਾਫ ਕਰੀਜੈ। ਗਲਤੀ।
 ਮਿਹਰਬਾਨਗੀ ਸਾਬ ਸੁਨੀਜੈ।
 ਕੌਨ ਆਪ ਕਿਤ ਹੈ ਕਿਮ ਆਏ।
 ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰ ਬੋਲੇ ਮੁਸਕਾਏ ॥ ੧੯੧ ॥
 ਝਰਤਿ ਫੂਲ ਜਨ ਸੁਖਦ ਸੁਹਾਏ।
 ਖਿਰੇ ਨੈਨ ਮਸਤਕ ਮੁਦ ਦਾਏ।
 ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਭਏ।
 ਜੋ ਦਰਵੇਸ਼ ਵੇਸ ਬਿਦਤਏ¹ ॥ ੧੯੨ ॥ ਫਕੀਰੀ ਲਿਬਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।
 ਹਮ ਤਿਨ ਕੇ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦਾਸਾ।
 ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਹਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ਵਾਸਾ।
 ਸੋਢੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮੁ।
 ਮੁਝ ਕੋ ਖੋਜਤ ਤੁਰਕ ਤਮਾਮੁ ॥ ੧੯੩ ॥

ਜਿਸ ਹਿਤ ਸ਼ਾਹਿ ਪਠੇ ਪਰਵਾਨੇ।
 ਦੈਨਾ ਲਿਖਯੋ ਇਨਾਮ ਮਹਾਨੇ।
 ਪਢਿ ਨਿਵਾਜ਼ ਤੂੰ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਵੈਂ।
 ਬਿਨਤੀ ਕਰਤੋ ਗੁਰ ਇਤ ਆਵੈਂ ॥ ੧੯੪ ॥
 ਮੁਝ ਕੋ ਹੀ ਇਨਾਮ ਦਿਲਵਾਏਂ।
 ਤੁਮਰੇ ਹਿਤ ਹੀ ਹਮ ਇਤ ਆਏ।
 ਅਬਿ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਬੰਦ ਰਖਾਵੋ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਖਬਰ ਪੁਚਾਵੋ ॥ ੧੯੫ ॥
 ਸੁਨਿ ਕੁਤਵਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤਿ ਭਯੋ।
 ਪੁਨ ਪੁਨ ਗੁਰ ਪਗ ਮਾਥ ਲੁਠਯੋ।
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਅਰਜ਼ ਅਲਾਈ।
 ਚਲੇ ਕਿਲੇ ਮੈਂ ਅਬੈ ਗੁਸਾਂਈਂ ॥ ੧੯੬ ॥
 ਬੀਰ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਗੁਰ ਤਬੈ।
 ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ ਸਿਖ ਸਬੈ ॥ ੧੯੭ ॥

'ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ।

'ਰੱਖਿਆ, ਲਾਇਆ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਗ ਵੀਚ ਤੈ ਗੁਰੂ ਕੋ,
 ਲਜਾਇ ਕਿਲੇ ਮੈ ਏਵ।
 ਡੇਰਾ ਦਿਯ ਸੁਭ ਠੌਰ ਮੈਂ,
 ਕਰੀ ਸਭੈ ਬਿਧ ਸੇਵ ॥ ੧੯੮ ॥
 ਪਾਇ ਸਾਰਾ ਸਿਖ ਸਿੱਖਨੀ,
 ਅਧਿਕ ਆਗਰੇ ਕੇਰ।
 ਆਏ ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਤ ਮਿਲਿ,
 ਦਾਏ ਭੇਟ ਬਧੇਰ ॥ ੧੯੯ ॥
 ਕਿਲੇ ਦਾਨ ਕੁਤਵਾਲ ਕੋ,
 ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਬ ਮਹਾਂਹਿੰ।
 ਗੁਰ ਕੋ ਚਹਿਓ ਛੁਡਾਵਨੋ,
 ਪੈ ਗੁਰ ਮਾਨਯੋ ਨਾਹਿੰ ॥ ੨੦੦ ॥
 ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ,
 ਹੁਕਮ ਆਦਿ ਗੁਰਾ ਜੋਇ।
 ਦੈ ਕਰਿ ਸਿਰ ਹਮ ਧਰਮ ਹਿਤ,

'ਖਬਰ।

'ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

ਜਰ ਤੁਰਕੇਸਹਿ ਖੋਇ ॥ ੨੦੧ ॥

ਦਏ ਚਾਰ ਫਲ ਸਿੱਖਨ ਕੋ,

ਗੁਰ ਢੁਰ ਵਰਾ ਮੁਦ ਪਾਇ।

'ਚੰਗੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੋ ਕੇ।

ਬਿਰੇ ਤਹਾਂ ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਕੋ,

ਈਹਾਂ ਬਿਰਜੋ ਅਧਯਾਇ ॥ ੨੦੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਆਗਰੇ ਜਾਵਨ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਨਤਾਲੀਸਮੋ ਬਿਸੁਮ ॥ ੩੯ ॥

੪੦. {ਦਿੱਲੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਮਦਨ ਕਦਨ ਮਦ ਬਦਨ ਜਿਨਿ,
ਸਦਨ ਸਭਿਨਿ ਗੁਨ ਖਾਨ^੧।

^੧ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਕਾਮ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਘਰ ਤੇ (ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ) ਖਾਣ ਹੈ।

ਗੁਰ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਪੁ,
ਮੰਗਲ ਮੋਦ ਨਿਧਾਨ^੧ ॥੧॥

^੧ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ) ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ ਮੈਂ ਜਿਮ ਸ਼ਾਹਿ ਸੌਂ,
ਚਰਚਾ ਪਰਚਾ^੧ ਨਾਨਿ^੨।
ਤ੍ਰਿਨ ਜਯੋ^੧ ਤਨ ਤਜ ਹੈਂ ਗੁਰੂ
ਨੌਮ, ਸੁਨੋ ਸੋ ਗਾਨ^੧ ॥੨॥

^੧ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ। ^੨ਕਰਕੇ।

^੧ਕੱਖ ਵਾਂਗ।

^੧ਉਹ ਕਥਾ।

ਅਤਿੱਲ ਛੰਦ:

ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਕੁਤਵਾਲ,
ਸਾਰ^੧ ਜਬਿ ਲਿਖਿ ਪਠੀ।
ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ ਨੌਰੰਗ ਭਯੋ^੧,
ਮਨ ਗਿਨਿ ਗਟੀ^੧।
ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕੋ ਅਬਿ ਹਮ,
ਦੀਨ ਮਨਾਇ ਹੈਂ।
ਹੋ ਫਿਰ ਸਬਿਹੀ ਹਿੰਦਵਾਨ,
ਤੁਰਕ ਬਨਾਇ ਹੈਂ ॥੩॥
ਜਬਿ ਇਹੁ ਮੁਲਕ ਤਮਾਮ,
ਤੁਰਕ ਬਨ ਜਾਇ ਗੋ।
ਬੁਤ ਪੁੱਸਤੀ^੧ ਕਲਮਾ,
ਕੁਫਰ ਉੱਠਾਇ ਗੋ।
ਏਕ ਮਜਬ ਹੈ ਮੋਮਨ^੧,
ਪਛੈ ਨਿਵਾਜ ਹੈ।
ਹੋ ਹੈ ਸਵਾਬ^੧ ਬਡ ਮੁਝੈ,
ਖੁਦਾਇ ਨਿਵਾਜ ਹੈ ॥੪॥
ਐਸੀ ਭਾਂਤੈ ਘਾਤੈ^੧,

^੧ਖਬਰ।

^੧ਨਵੇਂਰੰਗ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

^੧ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣ ਕੇ।

^੧ਬੁੱਤ ਪੂਜਾ।

^੧ਝੂਠ ਦੀ ਗੱਲ ਚੁੱਕੀ ਜਾਏਗੀ।

^੧ਮੁਸਲਮਾਨ।

^੧ਪੁੰਨ।

^੧ਵਡਿਆਏਗਾ।

^੧ਦਾਅ।

ਬਾਤੈਂ ਧਾਰ ਕੈ।

ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸ਼੍ਵਾਰ

ਜਰਾਰ' ਤਿਆਰ ਕੈ।

'ਲੜਾਕੇ।

ਦੈ ਉਮਰਾਵ ਪਠਾਇ,

ਸਿਖਾਏ ਯੋਂ ਭਰੈ'।

'ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਹੋ ਤਕਰਾਈ ਕਰਿ ਲਜਾਯੋ,

ਲਰਾਈ ਨਾ ਪਰੈ ॥੫॥

ਗੁਰ ਕੇ ਪਿਤਾ ਛੁਡਾਏ,

ਬਾਵਨ ਭੂਪ' ਜੋ।

'ਬਵੰਜਾਰਾਜੇ।

ਰਾਜਪੂਤ ਹੈਂ ਸਭੀ,

ਲੜਾਕੇ ਖੂਪ ਸੋ।

ਗੁਰੂ ਆਪਨਾ ਸਮਝ,

ਮਾਨਿ ਉਪਕਾਰ ਸੋ।

ਹੋ ਮਤ ਕਿਤ ਲੈਂਹ ਛੁਡਾਇ,

ਜੋਰ ਤਰਵਾਰ ਸੋਂ ॥੬॥

ਆਇ ਤਬੈ ਉਮਰਾਵੈਂ,

ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ।

ਬੰਦਨ ਬਿਨਤੀ ਗਿਨਤੀ',

'ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਕੀਨੀ ਖਾਸ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਕਯੋਂ ਨ ਅਨੁਸਾਰੀ,

ਬਨਿਹੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ।

ਹੋ ਖਾਲਕ' ਦੀਨੀ ਖਲਕ²,

'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ²ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ।

ਹਾਥ ਮੈਂ ਜਾਹਿ ਕੇ ॥੭॥

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਹਮ ਫੱਕ੍ਰ,

ਬੇਪਰਵਾਹ ਸੋ'।

'ਉਸ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ (ਰੱਬ) ਦੇ ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਹਾਂ।

ਨਹਿੰ ਬਿਗਾੜ ਕਛ ਝਗੜਾ,

ਹਮਰਾ ਸ਼ਾਹ ਸੋਂ।

ਵਹਿ ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਸ਼ਾਹਿ,

ਆਹਿੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹਮ।

ਹੋ ਤਾਲਕ ਖਾਲਕ ਸੰਗ'।

'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

ਔਰ ਸੋ ਨਾਹਿ ਕੰਮ ॥੮॥

ਬਰ ਸ੍ਰਾਪ ਅਰੁ ਗਾਰਿ¹,

¹ਗਾਲੁ।

ਨ ਦੈਂ ਹਮ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ।

ਲੜੇ ਨ¹ ਮੁਲਕ ਜਾਗੀਰ,

¹ਨਾ ਹੀ (ਉਸ ਨਾਲ) ਲੜੇ ਹਾਂ।

ਰੋਕਯੋ ਤਾਹਿ ਕੋ।

ਚੁਧਰਾਇਤ¹ ਨਹਿੰ ਵਿਰਸਾ²,

¹ਚੌਧਰ ਹੈ। ²ਨਾ ਹੀ ਜੱਦੀ ਹੱਕ ਹੈ।

ਰਾਜ ਰਖਾਤ ਹੈਂ¹।

¹ਨਾਰਾਜ ਹੀਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਸਾਡੇ ਪਾਸਰਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੋ ਜੋ ਮੁਰੀਦ ਦੈ ਜਾਤ,

ਬੈਠਿ ਸੋ ਖਾਤ ਹੈਂ ॥੯॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਤਕਰੀਰ¹,

¹ਭਾਸ਼ਣ, ਵਖਿਆਨ।

ਅਮੀਰਨਿ ਧੀਰ ਧਰਿ।

ਬੰਦਨ ਕੀਨੀ ਗੁਰ ਕੋ,

ਜਾਨਿ ਫਕੀਰ ਵਰ¹।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਨਾਰ¹,

¹ਮੁਹਰ।

ਦਈ ਕੁਤਵਾਲ ਕੋ।

ਹੋ ਭਯੋ ਖੁਸ਼ੀ ਸੋ ਪਾਇ,

ਇਨਾਮ ਜੁ ਮਾਲ ਕੋ ॥੧੦॥

¹ਧਨ ਦਾ।

ਪੁਨ ਉਨਿ ਗੁਰ ਕੇ ਆਗੇ,

ਦੌਲਤ ਸੋ ਧਰੀ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਰਾਖੇ,

ਇੱਛਯਾ ਤੁਵ ਭਰੀ¹।

¹ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕੋਤਵਾਲ ਪੁਨ ਗਾਬ,

ਸਭੀ ਉਮਰਾਵ ਪੈ।

ਹੋ ਭਾਖੀ ਗੁਰੁ ਸਰਬੱਗੁ,

ਅਏ ਜਿਸ ਭਾਵ ਪੈ ॥੧੧॥

¹ਜਿਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ।

ਸੁਨਿ ਉਮਰਾਵ ਅਮੀਰਨਿ,

ਸਾਚੀ ਮਾਨ ਕੈ।

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਸਮੂਥ¹,

¹ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ।

ਗੁਰ ਕੋ ਜਾਨ ਕੈ।

ਅਦਬ ਸਾਥ ਸੁਧ ਪੀਨਸ¹,

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪਾਲਕੀ।

ਮੱਧ ਚਢਾਇ ਕੈ।

ਹੋ ਸਹਿ ਸਿਖਨਿ ਪੁਨ ਦਿੱਲੀ,

ਲਿਆਏ ਧਾਇ ਕੈ ॥ ੧੨ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਗੁਰ ਕਾ,

ਆਵਨਿ ਸੁਨਿ ਤਬੈ।

ਕਾਜੀ ਹਾਜੀ ਮੁਲਾਂ,

ਬੂਝੇ ਯੋਂ ਸਬੈ।

ਕਹੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਜਮਤ,

ਪਰਖੈਂ ਕੈਸ ਹੈ।

ਹੋ ਕਪਟ ਕਠੋਲਨ ਕੁਟਲਹਿ¹,

ਭਾਖਯੋ ਐਸ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥

ਢਿਗ ਕੁਤਵਾਲੀ ਖਾਲੀ,

ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਜੋ।

ਤਿਸ ਮਕਾਨ ਮੈਂ ਨਿਸ ਬਸਿ,

ਬਚੈ ਨ ਜਾਨ ਕੇ।

ਦੇਉ ਜਿੰਨ ਖਾਵੀਸ¹,

ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਯਾਹਿ ਮੈਂ।

ਹੋ ਪਰਖੇ ਜੈ ਹੈਂ ਗੁਰੂ,

ਉਤਾਰੋ ਤਾਹਿ ਮੈਂ ॥ ੧੪ ॥

ਕੈ ਮਰ ਹੈਂ ਕੈ ਤੋਬਾ¹,

ਕਰਿ ਹੈਂ ਅਬੀ ਸੋ।

ਸਾਬਤ ਰਹਿਨੋ ਮਿਲੈ ਨ,

ਇਸ ਮੈਂ ਕਬੀ ਸੋ।

ਕਹਯੋ ਕਾਜੀਅਨ ਕੇਰ,

ਸ਼ਾਹਿ ਸੱਚ ਮਾਨ ਕੈ।

ਹੋ ਗੁਰੂ ਉਤਾਰੇ ਅੰਦਰ,

ਤਿਸੀ ਮਕਾਨ ਕੈ ॥ ੧੫ ॥

ਇਕ ਮਕਾਨ ਮੈਂ ਸਿੱਖ,

ਗੁਰੂ ਇਕ ਮੈਂ ਕਰੇ।

ਪਹਿਰੇ ਦੁਹਿਰੇ ਤਿਹਰੇ,

¹ਕਪਟ ਰੂਪ ਕਾਠ ਦੇ ਪੁਤਲਿਆਂ ਤੇ ਟੇਢਿਆਂ ਨੇ।

¹ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਸ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਚਦੀ।

¹ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ। (ਅ) ਜਿੰਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ।

¹ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ।

ਕੀਨੇ ਹੈਂ ਖਰੇ।

ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਨਿਸ ਕੇ ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ,

ਦੇਉ ਬਡ ਆਯੋ।

ਹੋ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਕੇਰ,

ਸੁ ਪਗ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ੧੬ ॥

ਕਹਯੋ ਧੰਨ ਮਮ ਭਾਗ,

ਦਰਸਯੋ ਆਪ ਕੋ।

ਕਰੋ ਹੁਕਮ ਕੁਛ ਮੋਹਿ,

ਕਾਮ ਜੋ ਆਪ ਕੋ।

ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ ਤੁਮਰਾ,

ਆਗਯਾ ਦੀਜੀਏ।

ਹੋ ਕਰੋ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨ ਅਬੈ,

ਪੇਖ ਭਲ ਲੀਜੀਏ ॥ ੧੭ ॥

ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੌਤਰੇ ਸਹਿ ਪਰਵਾਰੈਂ ਮਾਰ ਕੈ।

ਮਿਲੈ ਨ ਜਹਿ ਤੇ ਪਤਾ,

ਆਉਂ ਤਿਹਿ ਡਾਰ ਕੈ।

ਕਹੋ ਤੋ ਪਗਲੇ ਦੁਖੀਏ

ਸਦ ਹੀ ਗਹਿ ਰਖੇਂ।

ਹੋ ਜੋ ਅਬਿ ਰਾਵਰ ਕਹੋ,

ਸੋਈ ਮੈਂ ਕਰਿ ਸਕੇਂ ॥ ੧੮ ॥

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਨਹਿੰ ਹਮਰਾ,

ਸੱਤ੍ਰੂ ਕੋਇ ਹੈ।

ਵੈਰੀ।

ਸਬ ਹੀ ਕੋ ਹਮ ਰੂਪ,

ਰੱਬ ਕਾ ਜੋਇ ਹੈਂ।

ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ,

ਦੂਖ ਸੁਖ ਪਾਇ ਹੈਂ।

ਹੋ ਹਮ ਨਹਿੰ ਕਾਹੂੰ ਮਾਰਨ

ਚਹੈਂ ਦੁਖਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੯ ॥

ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਕਰਤਾਰ,

ਕਾਰ ਕਰਿ ਰਹਯੋ ਹੈ।

ਹੋਵਤਿ ਹੈ ਜਗਿ ਸੋਇ,
ਜੋਇ ਉਨਿ ਚਹਯੋ ਹੈ।
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ
ਗੁਰ ਕੋ ਸੰਤ ਲਖਿ।
ਹੋ ਨਿਜ ਮੁਕਾਨ ਮੈਂ ਅਏ,
ਅਥਿਤੀ¹ ਵਿਚਾਰਿ ਦਖ² ॥੨੦॥

¹ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਜਿਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਥਿੱਤ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ, ਅਚਾਨਕ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ। ²ਦਾਨਾ (ਬਜ਼ੁਰਗ) ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਜਾਇ ਬਜ਼ਾਰ ਉਦਾਰ,
ਅੰਗੂਰ ਅਨਾਰ ਹੈਂ।
ਪਿਸਤਾ ਸੇਉ ਬਦਾਮ,
ਸੰਗਤਰੇ ਸਾਰ¹ ਹੈਂ।
ਪੋਨੇ ਆਦਿਕ ਲਜਾਇ,
ਅੱਗੂ ਗੁਰੁ ਬਹੁ ਧਰੇ।
ਹੋ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ ਛਕੋ,
ਦੀਨ ਹੈ ਕੈ ਖਰੇ¹ ॥੨੧॥

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ।

ਪਿਖਿ ਪਰੇਤ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ,
ਪਰਮ ਕਿਰਪਾਲ ਗੁਰੁ।
ਭਾਵਤਿ ਬਹੁਧਾ¹ ਛਕੌ,
ਮੇਵਾ ਨੀਕ ਫੁਰ¹।
ਸਿੱਖਨਿ ਢਿਗ ਪੁਚਵਾਯੋ,
ਛਕਿ ਸਬਿ ਸੋ ਰਹੇ।
ਹੋ ਚਢੜੋ ਦਿਵਸ ਪਿਖਿ ਲੋਗ,
ਅਚੰਭਾ ਹੋ ਰਹੇ ॥੨੨॥

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

¹ਛੋਟੀ।

ਚੂਪੜੋ ਪੋਨਾ ਸੀਤ¹
ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਕੋ।
ਭਈ ਸ਼ਕਤਿ ਬਡ ਗਯਾਨ,
ਸੁ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਕੋ।
ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਗੁਰ ਪਾਸ,
ਆਗਯਾ ਦੇਹੁ ਕਰਿ।
ਹੋ ਨੌਰੰਗੇ ਕੋ ਕੁਲ ਸਮੇਤ,

¹ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਅਬਿ ਦੈਹੁੰ ਹਰ' ॥੨੩॥

'ਮਾਰ ਦਿਆਂ।

ਕੈ ਦਿੱਲੀ ਲਾਹੌਰ,
ਜੁਲਮ ਜਹਿੰ ਹੋਤਿ ਬਹੁ।
ਕਰੋਂ ਗਰਕ ਕੈ ਹਰਹੁੰ,
ਇਨੈ ਟਕਰਾਇ ਕਹੁ।
ਮੁਝ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਅਪਾਰ,
ਦਿਖਾਉਂ ਜੋ ਕਹੋ।

ਹੋ ਅਜਰ' ਜਰਜੋ ਨਹਿੰ ਜਾਇ,
ਪਾਇ ਪਦ ਮਦ ਲਹਜੋ' ॥੨੪॥

'ਨ ਸਹਾਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ।

'ਪਦਵੀ ਪਾ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਏ ਗੁਰੂ,
ਬਾਂਹਿ ਤਿਸ ਕੀ ਗਹੀ।
ਖੈਂਚ ਲਈ ਕਰਮਾਤ,
ਉਖ ਤੈ ਰਸ ਜਹੀਂ'।

'ਜਿਵੇਂ ਗੰਨੇ ਚੌਂਰਸ।

'ਖਾਲੀ।

ਛੂਛ' ਰਹਜੋ ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ,
ਅਬੈ ਦਿਖਰਾਉ ਕੁਛ।
ਹੋ ਪਰਜੋ ਚਰਨ ਹੈ ਦੀਨ,
ਕਹੇ ਮੈਂ ਜੀਵ ਤੁਛ ॥੨੫॥

ਕਰਨ ਭਰਨ ਜਗ ਹਰਨ,
ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੁਹੀ'।

'ਰਚਨ, ਪਾਲਣ ਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਾਰਨ ਲਈ
ਤੁਸੀਂ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ ਹੋ।

ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ,
ਰੂਪ ਤੁਮ ਪ੍ਰਭ ਉਹੀ।
ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਜਿਸ ਸਿੰਧ' ਤੈ
ਬੂੰਦ ਕ ਤੈਂ ਲਹੀ।
ਹੋ ਕਜਾ ਵਹਿ ਨਹਿੰ ਕਰਿ ਸਕਤ,
ਪੈ ਭਾਵੀ ਸਿਰ ਸਹੀ ॥੨੬॥
ਨੌਰੰਗੇ ਪੁਨ ਨਿਜ ਢਿਗ,
ਗੁਰਹਿੰ ਬੁਲਾਯੋ।
ਚੌਂਕੀ ਉਪਰ
ਅਦਬ ਸਾਥ ਬੈਠਾਯੋ।

'ਸਮੁੰਦਰ।

ਖਾਨ ਉਮਰਾਵ ਬਜੀਰ,
ਅਮੀਰ ਨੁਵਾਬ ਬਡ।
ਹੋ ਜਹਿੰ ਰਾਜੇ ਮਹਿ ਰਾਜੇ,
ਥਿਰੇ ਅਪਾਰ ਅਡ¹ ॥੨੭॥

¹ਵੱਖ ਵੱਖ।

ਹੀਰਾ ਮੁਕਤਾ ਪੰਨਾ,
ਸਬਜਾ ਚਮਕਹੀਂ।
ਕੰਚਨ ਕੰਕਨ¹ ਕੰਠੇ,
ਕੁੰਡਲ ਦਮਕ ਹੀਂ¹।
ਮਖਮਲ¹ ਸਾਂਟਨ² ਤਾਸ

¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ।

¹ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

¹ਇਕ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤੂ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤੂ।

ਬਾਦਲਾ¹ ਅਤਲਸੈਂ²।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਕਪੜਾ ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਣਾਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਤੇ ਪੇਟਾ ਜ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤੂ।

ਹੋ ਗਵਰਨਟੈਂ ਕਮਖਾਬੇ¹,

¹ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਬਸਤੂ ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਣਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਤੇ ਪੇਟਾ ਜ਼ਰੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਗੇ ਅਤਿ ਲਸੈਂ¹ ॥੨੮॥

¹(ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ) ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਭਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਗਹਿਰੀ¹

¹ਬਹੁਤੀ।

ਕਹਰੀ ਸ਼ਾਹਿ ਹੈ¹।

¹ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ।

ਚਿੜ੍ਹ ਲਿਖੇ ਸੇ ਡਰਹੀਂ,

¹ਡਰਦੇ ਡਰਦੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਭਰਹੀਂ ਸਾਹਿ ਹੈ¹।

ਕਿਆ ਮਜਾਲ ਕੋਊ ਤੱਕੇ

¹ਸਿਰ।

ਮੁੰਡ¹, ਉਠਾਯ ਥਾ।

¹(ਜਿਵੇਂ) ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੋ ਸਿੰਘ ਸਾਮੁਹੇ ਬੁਜੇ¹,

¹ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਸੀ।

ਸਬਿਨਿ ਇਹੁ ਭਾਇ ਥਾ¹ ॥੨੯॥

¹ਡਰ, ਭਯ।

ਸਬਿ ਦਿਲ ਦਹਿਸਤ¹ ਛਾਈ,

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੀ।

¹ਧਰਮਰਾਜਾ। ²ਕੁਬੇਰ।

ਇੰਦਰ ਜਮ¹ ਅਲਕੇਸ²,

¹ਗਿੱਦੜ।

ਅੱਗੁ ਇਸ ਜੰਬਕੀ¹।

ਮਾਯਾ ਬਾਦਲ ਛਾਇਆ

¹ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਮਾਇਆ (ਸ਼ਕਤੀ) ਦਾ ਬੱਦਲ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਾਣੇ (ਸਾਰੇ ਬਲੀ) ਸੂਰਮੇ ਸੰਪਾਤੀ (ਵਾਂਗ ਲੁਕ

ਸੰਪਾ ਸੂਰ ਜਨੁ¹।

ਹੋ ਹਰਣਾਖਸ਼ ਤੇ ਜ਼ਜਾਦੇ,
ਔਰੰਗ ਰਹਜੋ ਬਨ ॥੩੦॥
ਸਿੰਧੁ ਬੇਲ ਲੋ ਅਵਨੀ,
ਜੀਤਿ ਅਭੀਤ ਭਾ।

ਰਾਜ ਕਰਤਿ ਨਿਸ ਕੰਟਕ,
ਰਹਿਤ ਅਨੀਤਿ ਭਾ।
ਰਾਵਣ ਜਜੋਂ ਸੰਤਾਵਣ।
ਲਾਗਜੋ ਦੁਰਮਤੀ।
ਹੋ ਚੁਕਜੋ ਖੁਦਾਈ ਦਾਵਾ।
ਬਹਮਨ ਜਜੋਂ ਅਤੀ ॥੩੧॥

ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਧਰਿ ਪਜਾਰ,
ਗੁਰੂ ਕੋ ਉਨਿ ਕਹੀ।
ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਲਾਲਮ,
ਕਬੂਲੋ ਤੁਮ ਸਹੀ।
ਰਾਜ ਮੁਲਕ ਪੰਜਾਬ,
ਖਿਤਾਬ ਨਵਾਬ ਦਿਹੁ।
ਹੋ ਕੈਹੋਂ ਕਸਮ ਉਠਾਇ,
ਸੰਗ ਮਮ ਸੁਤਾ ਲਿਹੁ ॥੩੨॥
ਅਬਿ ਤੋ ਮਾਨਤਿ ਸਿੱਖ ਏਕ,
ਫਿਰ ਸਬਿ ਜਗ ਮਾਨੈ।
ਪੂਜ ਜਗਤ ਕੇ ਬਨੇ ਰਹੋ,
ਤੁਮ ਪੀਰ ਮਹਾਨੈ।
ਪਢੈਂ ਆਪ ਜੇ ਕਲਮਾ,
ਹਿੰਦੂ ਸਬਿ ਪਢੈਂ।
ਹੋ ਏਕ ਦੀਨ ਸਬਿ ਭਵੈ,
ਮੁਹੱਬਤਿ ਅਤਿ ਬਢੈ ॥੩੩॥
ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਤਿ ਕੱਚਾ,
ਕੂਰ ਕੁਫਾਰ ਹੈ।

ਗਏ) (ਸੰਪਾ=ਸੰਪਾਤੀ-ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ।)

ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਨਿੱਡਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵੈਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੁਖੀ ਕਰਨ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਖੁਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਹਮਣ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ (ਖੁਦਾ ਬਣਨ ਦਾ) ਬਹੁਤਾ (ਦਾਅਵਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।)

ਸੁੰਦਰ।

ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੀ ਪੁੜੀ ਲੈ ਲਵੋ।

ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਝੂਠਾ ਤੇ (ਕੁਫਰ) ਨਾਸਤਕ ਹੈ, (ਕੁਫਾਰ=ਕਾਫਰ ਦਾ ਬਹੁ-

ਕਿਸ ਸ਼ੈਤਾਨ ਚਲਾਯੋ,
 ਮਹਾਂ ਗੁਬਾਰ ਹੈ।
 ਮਾਨ ਰਖੇ ਬਹੁ ਰੱਬ,
 ਨ ਇਕ ਕੋ ਜਾਨ ਹੈਂ।
 ਹੋ ਪਾਨੀ ਪੱਥਰ ਆਤਸ਼ਾ,
 ਪੂਜਾ ਠਾਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪ ॥
 ਮਾਲਕ ਖਾਲਕ ਪਾਲਕ,
 ਏਕ ਨ ਧਿਆਇ ਹੈਂ।
 ਯਾਹੀ ਤੈ ਸਭਿ ਹਿੰਦੂ,
 ਦੋਜ਼ਖ ਜਾਇ ਹੈਂ।
 ਹਮ ਕੋ ਆਵਤਿ ਰਹਿਮ,
 ਚਹਿਤਿ ਬਚਾਵਨੋ।
 ਹੋ ਕਰਿਹੋਂ ਮੈਂ ਉਪਕਾਰ,
 ਏਹੁ ਅਮਾਵਨੋ ॥ ੩੫ ॥
 ਜ਼ਰ ਜ਼ੋਰੂ ਜ਼ਾਮੀਨਾ,
 ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਂ ਦੇਤ ਹੋਂ।
 ਆਦਮ ਜਾਤਿ ਬਿਰਾਦਰਾ,
 ਅਪਨ ਲਖੇਤ ਹੋਂ।
 ਇਸ ਸਮ ਪੁੰਨ ਸਵਾਬਾ,
 ਔਰ ਨਹਿ ਹੋਰਿਹੋਂ।
 ਹੋ ਪ੍ਰਭ ਤੈ ਬੇਮੁਖ ਜੀਵਹਿੰ,
 ਪ੍ਰਭ ਦਿਸ ਪ੍ਰੇਰਿਹੋਂ ॥ ੩੬ ॥
 ਆਪ ਪੀਰ ਜਬਿ, ਏਸ
 ਦੀਨ ਮੈਂ ਆਇ ਹੈਂ।
 ਲਾਖੋਂ ਕਾਫਰਾ ਖੁਦ ਹੀ,
 ਕੁਫਰਾ ਤਜਾਇ ਹੈਂ।
 ਮੋਮਨ ਬਨਿ, ਸੁਖ ਦੀਨ
 ਦੁਨੀ ਕੇ ਭੋਗ ਹੈਂ।
 ਹੋ ਇਹੁ ਉਪਕਾਰ ਤੁਮਾਰਾ,

ਬਚਨ)।

'ਵੱਡਾ ਅਨੁਰਾ ਹੈ।

'ਅੱਗ ਦੀ।

'ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਮਿਣਤੀਰਹਿਤ, ਬਹੁਤਾ।

'ਧਨ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਧਰਤੀ।

'ਆਦਮ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਭਰਾ।

'ਆਪਣੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ।

'ਪੁੰਨ।

'ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ।

'ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ।

'ਨਾਸਤਕ।

'ਨਾਸਤਕਤਾ।

ਪੁੰਨ ਬਡ ਹੋਗ ਹੈ ॥੩੭॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਜਯੋ ਮਰਜੀ
ਰਬ ਕੀ ਹੈ ਤਿਮੈਂ।

ਤਿਸ ਪਰ ਕਾਯਮ ਰਹਨਾ,
ਚਹੀਏ ਹਮ ਤੁਮੈਂ।

ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਕਾ ਮੰਨਨ
ਸਮ, ਨਹਿੰ ਬੰਦਗੀ।

ਹੋ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ¹ ਸਮ,

¹ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨਣਾ।

ਨ ਔਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ॥੩੮॥

ਸਾਹਿਬ ਸਬਿ ਕੋ ਜੈਸੇ
ਪੈਦਾ ਕਰਤ ਹੈ।

ਤਿਸ ਪਰ ਔਰ ਬਨਾਵਟ
ਕਰਨ ਅਨਰਥ ਹੈ।

¹ਪਾਪ ਹੈ।

ਜੇ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਤੁਰਕ
ਕਰਨ ਮਨਜੂਰ ਹੈ।

ਹੋ ਲਿੰਗ ਕਟੇ ਹੀ ਪੈਦਾ

ਤੋ ਜ਼ਾਰੂਰ ਹੈ ॥੩੯॥

ਤੁਰਕ ਭਿਸ਼ਤ ਕੋ ਜਾਵਤਿ,
ਹਿੰਦੂ ਦੋਜ਼ਖੈਂ।

ਇਹੁ ਤੋ ਬਿਨ ਪ੍ਰਮਾਨ¹

¹ਸਬੂਤ।

ਮਾਨਨੋ ਫੂਲ ਖੈ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਝੂਠਾ।

ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਰੂਹ ਜਾਤਿ,

ਅਮਲ¹ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

¹ਕਰਮ।

ਹੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ

ਨ ਕੋਇ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ॥੪੦॥

ਤੁਮ ਜੁ ਕਹਯੋ ਉਪਕਾਰ

ਕਰਤਿ ਹੋ ਮੈਂ ਘਨਾ।

ਇਹੁ ਤੋ ਮਤਸਰ¹ ਹਿਰਸ²,

¹ਈਰਖਾ। ²ਲਾਲਚ।

ਦੁਖਦ ਬਹੁ ਜਗਿ ਬਨਾ।

ਅਰੁ ਜੋ ਦੁਹਿ ਤੈ ਏਕ

ਬਨਾਨਾ ਤੂੰ ਚਹੇਂ।
 ਹੋ ਸਾਹਿਬ ਚਹਿਤਿ ਕਰਜੇ,
 ਦੇਇ ਤੈ ਤ੍ਰੈ ਅਹੇ ॥ ੪੧ ॥
 ਕਹਜੇ ਨੁਰੰਗੇ ਤੀਨ ਭਵੈਂ
 ਕਿਮ ਲਖੈਂ ਹਮ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਖਜੇ ਪ੍ਰਤਯਾਵੇ,
 ਇਹੁ ਕਰੋ ਕੰਮ।
 ਮਿਰਚ ਪਾਂਚ ਪਾ ਕਾਲੀ
 ਅਬੈ ਫੁਕਾਈਐ।
 ਹੋ ਪਰਚਾ¹ ਮਿਲ ਹੈ ਤੁਮੈਂ,
 ਤੁ ਫੇਰ ਕਮਾਈਐ ॥ ੪੨ ॥
 ਮਾਨ ਨੁਰੰਗੇ ਮ੍ਰਿਚ
 ਮੰਗਾਇ ਫੁਕਾ ਦਰੀ।
 ਛਾਣੀ ਮਸਲੀ ਖਾਕ¹,
 ਤੀਨ ਸਾਬਤ ਰਹੀ।
 ਬੂਝਯੋ ਪੁਨਾ ਨੁਰੰਗੇ,
 ਏਹੁ ਮਸਾਲ ਕੁਇ।
 ਹੋ ਕਹਜੇ ਗੁਰੂ ਜੁਗ ਆਗੇ¹,
 ਤੀਸਰ ਅਬੈ ਹੁਇ ॥ ੪੩ ॥
 ਪੁਨ ਨੁਰੰਗ ਨੇ ਗੁਰ ਕੋ,
 ਕਾਰਾ-ਗ੍ਰਹਿ¹ ਪਠਯੋ।
 ਮੇਲਿ¹ ਮੌਲਵੀ ਕਾਜੀ,
 ਮਸਲਾ ਇਹੁ ਠਟਯੋ।
 ਬਿਨ ਭੈ ਦੀਏ ਕਸ਼ਟ,
 ਸ਼ਰਾ ਇਹੁ ਨ ਮੰਨੈ।
 ਹੋ ਸ਼ਰਾ ਫਾਂਸਿ ਮੈਂ ਬੰਧੇ,
 ਅੰਧੇ ਕਿਆ ਗਨੈਂ ॥ ੪੪ ॥
 ਇਤ ਜਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਨਯੋ,
 ਅਏ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਇਹਾਂ।
 ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਅਕੁਲਾਰਿ¹,

¹ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ।¹ਸਾੜ ਫੁਕ ਦਿੱਤੀਆਂ।¹ਮਲ ਕੇ ਸੁਆਹ ਛਾਣੀ।¹ਇਹ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ।¹ਅੱਗੇ ਦੋ (ਮਜ਼ਹਬ) ਹਨ।¹ਜੇਹਲ ਖਾਨੇ।¹ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ।¹ਇਹ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ।¹ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਏ।

ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਕੜੇ ਮਹਾਂ।
 ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ,
 ਯਾਦ ਗੁਰ ਕੇ ਕਰੜੇ।
 ਹੋ ਬਿਨਾ ਛਕਾਏ ਛਕੋਂ ਨਾਹਿੰ,
 ਇਹੁ ਪ੍ਰਣ ਧਰੜੇ ॥ ੪੫ ॥
 ਅਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਖਿ ਸਿੱਖ
 ਕੇਰ ਸਰਬਜ ਗੁਰੁ।
 ਲਾਜ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਿ,
 ਗਏ ਤਿਹ ਧਾਮ ਤੁਰਿ।
 ਦੇਖਿ ਅਚੰਭਾ ਮਾਨਿ,
 ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਪਗ ਪਰਾ।
 ਹੋ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਈਸ,
 ਲਖੜੇ ਗੁਰ ਕੇ ਖਰਾ ॥ ੪੬ ॥
 ਔਰ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਸਾਦਿਕਾ,
 ਸੁਨਿ ਤਹਿੰ ਹੀ ਅਏ।
 ਸਹ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚਾਰਿ,
 ਇਕੱਠੇ ਸਬਿ ਹੁਏ।
 ਸਬਿ ਨੇ ਦਰਸਨ ਪਾਏ,
 ਅਤਿ ਮਨਿ ਮੋਦ ਹੈ।
 ਹੋ ਬਢੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੋਮਾਂਚਾ
 ਚਲੜੇ ਪ੍ਰਮੋਦ ਹੈ ॥ ੪੭ ॥
 ਸਸਿ ਚਕੋਰ ਜੜੋਂ ਇਕ ਟਕ,
 ਦਰਸਤਿ ਪਰਮ ਪਗ।।
 ਮਨੇ ਰੰਕ ਨਿਧਿ ਲੂਟਤਿ,
 ਘੂਟਤਿ ਅਮੀ ਲਗਿ।।
 ਨੌਰੰਗੇ ਕੇ ਨਿੰਦਤਿ,
 ਬਿੰਦਤਿ ਸਤਿਗੁਰੈਂ।
 ਹੋ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਉਪਦੇਸ਼,
 ਧਰੜੇ ਲੈ ਦਿਢ ਉਰੈਂ ॥ ੪੮ ॥
 ਭੋਜਨ ਬਿਬਿਧਿ ਛਕਾਇ

ਉਛਲਿਆ।

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ।

ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਚਰਨ।

ਜਾਣੇ ਕੰਗਾਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੁਟਦੇ ਹਨ।

ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਘੁੱਟਾਂ ਭਰਦੇ ਹਨ।

ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੱਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਿਆ।

ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਪਲਾਂਘਿ ਪੌਢਾਇ ਕੈ।	'ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਕੇ।
ਕੀਨ ਸੇਵ ਸਤਿਸੰਗ, ਰੰਗ' ਮਨਿ ਲਾਯ ਕੈ।	'ਪ੍ਰੇਮ।
ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਪੁਨ ਆਏ, ਕਾਰਾ-ਗੁਹਿ' ਗੁਰੂ।	'ਜੇਹਲ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ।
ਹੋ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਘਰ ਐਸ, ਰਖਯੋ ਬਹੁ ਦਿਨ ਸੁਰੂ ॥ ੪੯ ॥	
ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ', ਪਿਖ ਕੈ ਜਾ ਕਹਯੋ।	'ਝੂਠੇ।
ਸਿੱਖਨ ਕੈ ਘਰ ਗੁਰੂ, ਜ਼ਜਾਫਤੈ' ਖਾ ਰਹਯੋ।	'ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ।
ਸ਼ਾਹਿ ਦਰਯਾਫਤ ਹੇਤ', ਪਠਯੋ ਉਮਰਾਵ ਇਕ।	'ਪਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।
ਹੋ ਕੈਦ ਵੀਚ ਇਕ ਪਿਖੇ, ਦੁਤੀ ਬਪੁ' ਧਾਮ ਸਿਖਿ ॥ ੫੦ ॥	'ਦੂਜਾ ਸਰੂਪ।
ਪੇਖ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ, ਜਾਨ ਮਨ ਮਾਨ ਲਿਯ।	
ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਬਲ ਹੇਤ ਸਿਖਨਿ' ਬਹੁ ਰੂਪ ਕਿਯ।	'ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ।
ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਪੁਨ ਖਾਸ', ਜਾਇ ਵਹਿ ਯੋਂ ਬਕੇ'।	'ਆਪ।
ਹੋ ਹਮਰੀ ਅਕਲ ਨ ਚਰਿਤ' ਪੀਰ ਕੇ ਲਖ ਸਕੇ ॥ ੫੧ ॥	'ਬੋਲੇ।
ਇਸੀ ਤੌਰ ਨਿੱਤ ਜਮਨਾ ਨਾਵਣ ਜਾਵਹੀਂ।	'ਕੌਤਕ।
ਨਿਗਮ ਬੋਧ' ਪਰ ਘਾਟ ਲੋਗ ਦਰਸਾਵਹੀਂ।	'ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਘਾਟ ਦਾ ਨਾਮ।
ਚੁਗਲ ਉਗਲ ਹੈਂ' ਚੁਗਲੀ, ਦੁਗਲੀ ਕੇ' ਘਨੇ।	'ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਹੋ ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ ਕੁਰੰਗ	'ਦੋਗਲੀ ਦੇ, ਹਰਾਮਣ ਦੇ।

ਜੁ ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਬਨੇ' ॥ ੫੨ ॥

ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਕੇਰ

ਅਫਸਰੈਂ ਬੋਲ ਕੈ।

ਤੰਗ ਹੋਇ ਬਹੁ ਤਾੜੇ

ਬੋਲ ਕੁਬੋਲ ਕੈ।

ਕਹੇ ਪੀਰ ਕੇ ਕਯੋਂ

ਤੁਮ ਨਿਕਸਨ ਦੇਤ ਹੋ।

ਹੋ ਵਹਿ ਭਾਖੇਂ ਹਮ ਰਾਖੀ

ਰਖਤਿ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ॥ ੫੩ ॥

ਕਬੀ ਨਾ ਨਿਕਸਨ ਦਏ

ਗਏ ਨਾ ਸੋ ਕਹੀਂ।

ਜੇ ਅਜਮਤ ਬਲ ਜਾਵਤਿ

ਹੈ ਹੈਂ ਤੋ ਸਹੀ।

ਫਿਰ ਹਮ ਕਿਮ ਤੁਮ ਕਹੋ

ਰੋਕਨੇ ਸਕਤ ਹੈਂ।

ਹੋ ਹਮ ਵਜੂਦ' ਉਨਿ ਕੇਰ

ਰਹਿਤ ਸਦ ਤਕਤਿ ਹੈਂ ॥ ੫੪ ॥

ਹਮ ਨੇ ਭੀ ਬਹੁ ਪੀਰ

ਫਕੀਰ ਨਿਹਰੇ ਹੈਂ।

ਇਨ ਕੇ ਸਮ ਨਹਿਂ ਔਰ

ਕੋਇ ਦਿਖ ਪਰੇ ਹੈਂ।

ਪੀਰਨ ਸਿਰ ਹੈਂ ਪੀਰ

ਏਹੁ ਹਮ ਜਾਨਿ ਹੈਂ।

ਹੋ ਸਿਰੜ' ਨ ਤਜ ਹੈਂ ਅਪਨਾ

ਸਿਰ ਪਰ ਹਾਨ ਹੈਂ' ॥ ੫੫ ॥

ਇਕ ਛਿਨ ਨਹਿਂ ਕਹਿਂ ਜਾਤਿ,

ਥਿਰੇ ਤਹਿਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਹਿਰਾਨ'

ਕਛੂ ਨਹਿਂ ਲਹਤ ਹੈਂ।

ਲਗੀ ਸਮਾਧੀ ਰਹਿਤ,

'ਜੋ ਨੁਰੰਗੇ ਦੇ-ਨਵੇਂਰੰਗ ਦਾ ਖੋਟਾਰੰਗ ਬਣ ਗਿਆ।

'ਜੇਹਲ ਖਾਨੇ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ।

'ਸ਼ਰੀਰ।

'ਦੇਖੇ ਹਨ।

'ਹੱਠ।

'ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ।

'ਬਸੜ।

ਆਠ ਹੀ ਪਹਰ ਹੈ।	
ਹੋ ਸੋਵਤਿ ਉਠਤਿ ਨ ਜਾਤਿ,	
ਸਦਾ ਹੀ ਤਹਿ ਰਹੈਂ ॥ ੫੬ ॥	
ਨੂਰ ਇਲਾਹੀ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ ¹	'ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ।
ਮੁਖ ਪਰ ਮਹਾਂ।	
ਬਰਸਤ ਸਰਸਤ ¹ ਚਾਂਦ	'ਬਹੁਤ ਵਰ੍ਹਦੀ ਹੈ।
ਸੂਰ ਭੀ ਹੈ ਕਹਾਂ।	
ਬਾਨੀ ਸਾਨੀ ਅਮੀ ¹ ਜੁ	'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗੀ।
ਅਧਿਕ ਉਦਾਰ ਹੈ।	
ਹੋ ਤਾਰਕ ¹ ਦੁਨੀਆਂ, ਕਰਤਿ	'ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ।
ਚਿੱਤ ਕੋ ਢਾਰ ਹੈ ¹ ॥ ੫੭ ॥	'ਨਰਮ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।
ਕੈਦੀ ਘਨੇ ਸਿਪਾਹੀ	
ਵਾਹੀ ¹ ਸਿਖਤਿ ਹੈਂ।	'ਉਹੋ ਬਾਣੀ।
ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਜੱਗ ਮਿੱਥਯਾ,	
ਤਾਂ ਤੈ ਦਿਖਤਿ ਹੈਂ।	
ਨਹਿ ਜਾਨੈ ਉਨਿ ਅੱਗ੍ਹ,	
ਕੌਨ ਧਰਿ ਜਾਤ ਹੈ।	
ਹੋ ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਮਿਠਯਾਈ	
ਮੇਵੇ ਜਾਤਿ ਹੈ ¹ ॥ ੫੮ ॥	'ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਮੇਵੇ।
ਲੋਗਨ ਕੋ ਸਬਿ ਦੇਤਿ,	
ਆਪ ਨਹਿ ਖਾਤਿ ਹੈਂ।	
ਜੀਵਤਿ ਕਾਂਹਿ ਅਧਾਰ ¹	'ਆਸਰੇ।
ਸੁ ਨਾਹਿ ਲਖਾਤਿ ਹੈਂ ¹ ।	'ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਦੇ।
ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ ਨੇ ਭਾਖਯੋ,	
ਕਹਿਹੋ ਤੁਮ ਸਹੀ।	
ਹੋ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਗੰਭੀਰ,	
ਲਖੇ ਹਮ ਭੀ ਸਹੀ ॥ ੫੯ ॥	
ਸਾਬਰ ¹ ਸਾਦਕ ² ਆਮਲ ³	'ਸੰਤੋਖੀ। ² ਸਿਦਕ (ਭਰੋਸੇ) ਵਾਲੇ। ³ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ।
ਜਾਹਦ ¹ ਇਹੁ ਵਲੀ ² ।	'ਰੱਬ ਦੇ ਖੋਜੀ। ² ਕਰਾਮਾਤੀ।
ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਹਮ ਠੀਕ,	

ਪੈ ਤਜਨੋ ਨਹਿ ਭਲੀ।

ਮਸਲਤ¹ ਕਾਜੀ ਮੌਲਵੀਓਂ

¹ਸਲਾਹ।

ਸੈਂ ਫਿਰ ਕਰੀ।

ਹੋ ਨਿਜ ਢਿਗ ਗੁਰੈਂ ਬੁਲਾਇ,

ਭਾਇ ਧਰਿ ਯੋਂ ਰਰੀ¹ ॥ ੬੦ ॥

¹ਕਹੀ।

ਲੋਗਨ ਕੋ ਕਰਮਾਤ,

ਬਖਯਾਤ ਦਿਖਾਤ ਹੋ।

ਕਰਿ ਜਮਨਾ ਇਸ਼ਨਾਨ,

ਸਿੱਖਨਿ ਘਰ ਖਾਤ ਹੋ।

ਏਕ ਕਰਮਾਤ ਮੁਝ ਕੋ ਭੀ,

ਦਿਖਰਾਈਏ।

ਹੋ ਅਰ ਨਿਜ ਬਾਨੀ ਕੁਛ,

ਨਿਜ ਮੁਖੋਂ ਸੁਨਾਈਏ ॥ ੬੧ ॥

ਸਮ ਦਰਸੀ ਤੁਮ, ਬ੍ਰਹਮ

ਗਯਾਨੀ ਸੰਤ ਹੋ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਸਰੂਪ,

ਏਕ ਪੇਖੰਤ ਹੋ।

ਕਲਮਾ ਰਬ ਦੀ ਸਿਫਤਿ,

ਪਢਿਨਿ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ ਕਿਆ।

ਹੋ ਤੁਮ ਸੇ ਸਮੁੱਥ ਸੰਤਹਿੰ,

ਮਜ਼ਬੀ ਜੋਸ਼ ਕਿਆ ॥ ੬੨ ॥

ਔਰ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਤੁਮ ਸਾਰੀ,

ਚਾਹੋ ਨ ਗਹੋ।

ਕਲਮਾ ਪਢਿ ਹਮ ਭਏ ਤੁਰਕ,

ਇਕ ਬਿਰਾ¹ ਕਹੋ।

¹ਇੱਕ ਵਾਰ।

ਫੇਰ ਹਮਾਰੀ ਤਰਫੋਂ,

ਤੁਮੈ ਰਸੀਦ ਹੈ¹।

¹ਛੁੱਟੀ ਹੈ।

ਹੋ ਭਏ ਪੀਰ ਤੁਮ ਹਮਰੇ,

ਹਮ ਮੁਰੀਦ ਹੈਂ ॥ ੬੩ ॥

ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਾਤ,

ਇਤਕ ਤੁਮ ਰਾਖ ਦਿਉ।
 ਮੁਲਕ ਜਿਤਕ ਤੁਹਿ ਚਹੀਏ,
 ਫੇਰ ਲਿਖਾਇ ਲਿਉ।
 ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ, ਤੁਮ ਸਾਚ
 ਕਹੀ ਸਬ ਬਾਤ ਹੈ।
 ਹੋ ਹਮ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ
 ਨ ਦੇਇ ਦਿਖਾਤ ਹੈਂ ॥ ੬੪ ॥

ਸਮ ਦਰਸੀ ਸਮ ਸਾਹਿਬ¹,
 ਸੰਤ ਰਹਾਹਿ ਹੈਂ।

ਤਨ ਪਰ ਔਰ ਬਨਾਵਟ,
 ਕਰਨ ਨ ਚਾਹਿ ਹੈਂ।
 ਦੌਲਤ ਇੱਜ਼ਤ ਹੁਕਮ,
 ਜਗੀਰ ਜਹਾਨ ਜੋ।

ਹੋ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਿੱਤ੍ਰ¹ ਮਿੱਤ੍ਰ,
 ਮਜ਼ਬ ਮਹਾਨ ਜੋ ॥ ੬੫ ॥

ਅਯੋ ਸੰਗ ਨਹਿੰ ਜੈਹੈ,
 ਰੈਹੈ ਅੱਠੀਏ¹।

ਸਿਦਕ ਇਮਾਨ ਜੁਰੈ ਹੈ,
 ਲੱਖ ਸੁ ਵੱਟੀਏ।

ਆਪ ਕਹਜੋ ਜੋ ਕਲਮਾ
 ਇਕ ਹੀ ਤੁਮ ਪਢੋ।

ਜੈਸਾ ਕੁਸ਼ਟੀ ਥੋੜਾ,
 ਤੈਸਾ ਹੈ ਬਡੋ ॥ ੬੬ ॥

ਮੈਲ ਛੀਂਟਾ¹ ਏਕ ਪਰੈ,
 ਤਸ ਚਾਰ ਹੈ।

ਹੋ ਚੋਲਾ ਭਯੋ ਪਲੀਤ¹,
 ਤੱਮ ਕਿਆ ਤਾਰ ਹੈ।

ਲਖਜੋ¹ ਨੁਰੰਗ, ਨ ਤੰਗ
 ਕਰੇ ਬਿਨੁ ਮਾਨ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ ਖਾਨੇ ਪਠੇ¹,

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਂਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ।

¹ਏਥੇ ਹੀ।

¹ਮੈਲੇ ਦੀ ਛਿੱਟ।

¹ਤੈਸੀਆਂ ਹੀ ਚਾਰ ਛਿੱਟਾਂ ਹਨ।

¹ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਬਹੁਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੀ (ਫ਼ਰਕ) ਹੈ।

¹ਜਾਣਿਆ।

¹ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

¹ਜਿੱਥੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਲਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਉਥੇ

ਠਟੇ ਦੁਖ ਦਾਨ ਹੈ॥ ੬੭ ॥

ਜਮਾਂਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ

ਜ਼ਾਲਮ ਪਠੇ ਅਤਿ।

ਹੋ ਬਾਵਨ ਢਿਗ ਤਰੁ ਕੌਨ

ਸੁਵਾਸਨ ਹੋਇ ਮਤਿ॥

ਕਾਰਾ ਗ੍ਰਹਿ ਪੈ ਇਕ ਦਿਨ,

ਸਹਿਜੇ ਗੁਰ ਚਢੇ।

ਤੁਰਕ ਪੇਖਿ ਰਿਸ ਮਾਨਿ,

ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਜਾ ਖਢੇ ॥ ੬੮ ॥

ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕਾ ਬੁਰਾ ਕਰਤ,

ਹਮ ਲੇਖ ਹੈਂ॥

ਹੋ ਚਢਯੋ ਮਹਿਲ ਪੈ, ਸਤਰ॥

ਹਮਾਰੇ ਪੇਖ ਹੈਂ॥

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਨੌਰੰਗ,

ਗੁਰੂ ਬੁਲਵਾਯੋ।

ਕਹਿਯੋ ਮਹਿਲ ਪੈ ਚਹਿਲ,

ਕਦਮ ਤੁਹਿ ਭਾਯੋ॥ ੬੯ ॥

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਮੀਰਨਿ,

ਰੀਤੀ ਇਹੁ ਨਹੀ।

ਹੋ ਤਿਯ ਪਿਖ ਸਤਰਨ ਖਾਸ

ਕਰਨ ਕੀ ਤੁਮ ਗਹੀ॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਹਮ ਸਤਰ॥

ਨ ਕਾਹੂੰ ਪਿਖਤਿ ਥੇ।

ਪੜਦੇ ਫਾਸ ਕਰਨ ਵਾਰੇ ਕੋ॥

ਦਿਖਤਿ ਥੇ ॥ ੭੦ ॥

ਟੋਪੀ ਵਾਰੇ ਗੌਰ ਵਰਨ*

ਭੇਜੇ।

॥ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਲਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ॥

॥ਚੰਦਨ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਬਿੱਛ ਹੈ ਜੋ ਚੰਗੀ ਵਾਸਨਾ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?॥

॥ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ॥

॥ਪੜਦੇ॥

॥ਮਹਲ ਉੱਤੇ ਉਤਸ਼ਵ ਨਾਲ ਚਰਨ ਰੱਖਣਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਹੈ॥

॥ਖਾਸ ਪੜਦਿਆਂ (‘ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ) ਦੇਖਣ ਕਰਨ ਦੀ (ਰੀਤ) ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਪਕੜੀ ਹੈ।

॥ਪੜਦਾ॥

॥ਪੜਦੇ ਪਾੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ॥

*ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪੁਆਈ ਗਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ

ਸਿੰਧੁ ਪਾਰ ਤੇ।

ਹੋ ਆਵੈ ਸਤਰ ਗਵਾਵੈ

ਤਾਂਹਿ ਨਿਹਾਰਤੇ।

ਹਮਰੀ ਉੱਮਤ। ਕਾ ਭੀ

ਬਲ ਸੋ ਛੀਨ ਹੈ।

ਪੈ ਮਦਦ ਲੈ ਉਨਿ ਤੇ,

ਕਰਿ ਰਣ ਪੀਨ ਹੈ। ॥ ੨੧ ॥

ਈਂਟ ਈਂਟ ਸੈ ਭੇੜੈਂ,

ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਅਤੈ।

ਹੋ ਸੰਤਤਿ ਤੁਮਰੀ ਤਈਂ,

ਹਕੂਮਤ ਯੁਤ ਹਤੈ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਰਿਸ। ਪਾਪੀ,

ਕਹਯੋ ਸੁਨੀਜੀਏ।

ਨਹੀ ਤੋ ਹੋਨਾ ਕਤਲ,

ਮਾਨ ਅਬਿ ਲੀਜੀਏ ॥ ੨੨ ॥

ਕਰਾਮਾਤ ਕੈ ਦੇਹੁ,

ਕਿ ਦੀਨ। ਮਨੀਜੀਏ।

ਹੋ ਬਾਤੈਂ ਅਉਰ ਫਜ਼ੂਲ,

ਕਰਨ ਤਜ ਦੀਜੀਏ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਦੀਨ,

ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਇਕ ਲਹਯੋ।

ਔਰ ਬਨਾਵਟ ਕਬੀ

ਨਾ ਕਰਹੋਂ ਮਤਿ ਕਹਯੋ। ॥ ੨੩ ॥

ਏਕ ਦੀਨ ਨਹਿੰ ਹੈ ਹੈ,

ਕਿਉ ਤੁਮ ਪਚਿਤ ਹੋ।

ਹੋ ਸਤਰ ਪਿਖਿਨਿ ਕੇ, ਕਿਉ

ਇਲਜ਼ਾਮ ਸੁ ਰਚਿਤ ਹੋ।

ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਕਹਿਰ। ਜਹਿਰ^੨,

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ
ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼) ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਤੋਂ।

ਕੌਮ (ਸਿੱਖ)।

ਤਕੜੇ ਜੰਗ ਕਰੇਗਾ।

ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ।

ਮਜ਼ਹਬ, ਧਰਮ।

ਮੁੜ ਕੇ ਨ ਕਿਹਾ ਜੇ।

ਖਪਦੇ ਹੋ।

ਦੋਸ਼ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੜਦੇ ਹੋ।

ਉੱਪਦ੍ਰਵ। ਦੁਖਦਾਈ।

ਕਜੋਂ ਚਹਿਤ ਤੁਮ।
ਅਪਨੇ ਬਡਿਅਨ ਕੇਰ,
ਪਾਲ ਹੈਂ ਬਚਨ ਹਮ ॥ ੨੪ ॥

ਭੰਗ ਬਦਲਿ' ਸਤ ਸ਼ਾਹੀ,
ਬਾਬਰ ਕੋ ਦਈ।

'ਬਦਲੇ।

ਹੋ ਸਾਤ ਸੀਸ ਦੈ ਸੋ,
ਬਦਲਾਨੀ ਫਿਰ ਪਈ।

ਏਕ ਪੁਸ਼ਤ' ਤੁਵ ਪੀਛੇ,
ਸ਼ਾਹੀ ਔਰ ਰਹਿ।

'ਪੀੜੀ।

ਫੇਰ ਰੌਰ ਰਹਿ ਗੌਰ',
ਗੌਰ ਮੁਖ' ਆਇ ਲਹਿ ॥ ੨੫ ॥

'ਬਹੁਤਾਰੋਲਾ।

ਚੁਸਤ' ਪੁਸ਼ਤ ਦੋ ਬਾਦ,
ਸੁਸਤ ਪੁਨ ਸੋ ਭਵੈ।

'ਗੋਰੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼)।

'(ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ) ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ (ਚਾਲਾਕੀ)।

'ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹੋ ਫਿਰ ਸਿਰਦਾਰੀ ਪੂਤ
ਪੰਚ-ਮੁਖ ਹੀ ਲਵੈਂ।

'ਫੇਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਲੈਣਗੇ। (ਪੰਚ ਮੁਖ- ਪੰਜਾਂ ਮੂੰਹਾਂ (ਚਾਰੇ ਪੰਜੇ ਤੇ ਇਕ ਮੂੰਹ) ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ।

ਕਰਾਮਾਤ ਹਮ ਦੈਹੰ ਨ
ਗੈਹੰ ਨ ਦੀਨ ਤੁਵ।

'ਅਸੀਂ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਦੀਨ (ਇਸਲਾਮ) ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਂਗੇ ਭਾਵ ਧਾਰਾਂਗੇ।

ਛਿਨਿ ਭੰਗਰਿ ਤਨ ਮਿੱਥਯਾ
ਤਜਿ, ਜਸਿ ਭਰੈਂ ਭੁਵ' ॥ ੨੬ ॥

'ਇਕ ਛਿਨ ਵਿੱਚ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਝੂਠਾ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੱਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਭਰ ਦਿਆਂਗੇ।

ਆਤਮ ਕਾਟਯੋ ਕਟੈ ਨ,
ਮਰੈ ਨ ਜਰੈ ਸੋ।
ਹੋ ਤਨ ਸਬੰਧ ਮਮ ਐਸਾ,
ਜਜੋਂ ਨਰ ਘਰੈ ਸੋਂ।

'ਜਿਵੇਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਘਰ ਨਾਲ।

ਬਾਤ ਏਹੁ ਸੁਨਿ, ਕਹਯੋ
ਨੁਰੰਗੋ ਫੇਰ ਹੈ।

ਸੁਨੋ ਪੀਰ ਜੀ ਬਾਤ,
ਸਾਤ' ਹਮ ਕੇਰ ਹੈ ॥ ੨੭ ॥

'ਸੱਚੀ।

ਜਾਨ ਸੰਗ ਜਹਾਨ,
 ਇਮਾਨ ਗਿਆਨ ਹੈ।
 ਹੋ ਸੋ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਕਰਤਿ,
 ਬਜਰਬ ਪ੍ਰਹਾਨ ਹੈ।
 ਮਜ਼ਬ ਹਮਾਰਾ ਅਜਬ,
 ਆਪ ਜਬਿ ਧਾਰ ਹੋ।
 ਫਿਰ ਹਿੰਦੂ ਮੈਂ ਸਰਬ,
 ਤੁਰਕ ਕਰਿ ਡਾਰ ਹੋਂ ॥ ੨੮ ॥
 ਕਰੋਂ ਮੁਰੀਦ ਤੁਮਾਰੋ,
 ਸਬਿ ਹੀ ਦੇਸ ਮੈਂ।
 ਹੋ ਖਾਦਮ ਸਾਦਕ ਕੈਹੋਂ,
 ਕੂਰ ਨ ਏਸ ਮੈਂ।
 ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਲੋਭ,
 ਧਰਮ ਨਹੀ ਹਾਰ ਹੈਂ।
 ਜੀਵਨ ਸੁਪਨ ਸਮਾਨ,
 ਬੀਚ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥
 ਤਨ ਤੋ ਆਜ ਕਿ ਕਾਲ,
 ਅੰਤ ਕੇ ਜਾਇਗੋ।
 ਹੋ ਧਰਮ ਇਮਾਨ ਤੋ ਹਮਰਾ,
 ਸੰਗ ਰਹਾਇਗੋ।
 ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਜਨ ਪੈਦਾ,
 ਜੈਸੇ ਹੈਂ ਕਰੇ।
 ਤਿਸ ਪਰ ਔਰ ਬਨਾਵਟ,
 ਕਾਹੇ ਕੇ ਧਰੇ ॥ ੩੦ ॥
 ਨੇੜੁ ਪੇਖਤਿ ਰੂਪ,
 ਸੁਨਤਿ ਰਵਾ ਕਾਨ ਹੈਂ।
 ਹੋ ਇਨ ਕੇ ਬਦਲ ਦਿਖੈਹੁ
 ਤੁ ਹਮ ਭੀ ਮਾਨ ਹੈਂ।
 ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕਰਤਿ ਸ਼੍ਰੀਕਤ',
 ਏਹੁ ਗੁਨਾਹ ਬਡ।

¹(ਜਾਨ ਨੂੰ) ਬਿਅਰਥ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ।

¹ਸੇਵਕ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।

¹ਸ਼ਬਦ, ਆਵਾਜ਼।

¹ਬਰਾਬਰੀ।

ਅਪਨ ਥਪਨਊ ਚਾਹਿਤ,
ਔਰੈਂ ਕਪਨ ਜਢਾ' ॥ ੮੧ ॥

'ਮੂਰਖ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ (ਥਪਨਊ) ਕਾਇਮਰੱਖਣਾ ਤੇ
ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੋ ਪਠਯੋ,
ਕੈਦ ਮੰਝਾਰ ਹੈ।
ਹੋ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਹਿ ਮੁਲਾਨਯੋ,
ਕਰਿ ਵੀਚਾਰ ਹੈ।

'ਮਾਸ ਤੇ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਦੇਗ।

ਆਮਿਖ ਦੇਗ ਪਲਾਉ',
ਗੁਰੂ ਪੈ ਹੈ ਪਠੀ।
ਜਮਾਂਦਾਰ ਉਮਰਾਵਿ,
ਖੁਲਾਵਨਿ ਕੈ ਠਟੀ' ॥ ੮੨ ॥

'ਖੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ।
'ਢੱਕਣ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਸਿਰਪੋਸ'
ਉਤਾਰਿ ਦਿਖਾਰੀਏ।
ਹੋ ਦੇਗ ਉਘਾਰਿ' ਨਿਹਾਰਯੋ,
ਅਚਰਜ ਭਾਰੀਏ।

'ਨੰਗਿਆਂ ਕਰਕੇ।

ਬੋਟੇ' ਜੇਤਕ ਮਾਸ,
ਸੂਰ ਹੈ ਉਠਿ ਭਗੇ।
ਬੇਸੁਮਾਰ ਲਘੁ ਦੀਰਘ',
ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਤਿ ਗੇ' ॥ ੮੩ ॥

'ਮਾਸ ਦੇ ਡਲੇ।

'ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ।

'ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬਗਾਰ' ਬਜਾਰ ਅਗਾਰ²,
ਮਝਾਰ ਤੂਕਾਨ ਕੈ।

'ਵਿਹੜਿਆਂ 'ਚ' ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ।

ਹੋ ਫਿਰ ਕਰਿ ਕਰੈਂ ਪਲੀਤ',
ਖਰੈ ਦੁਖ ਦਾਨ ਕੈ'।

'ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

'ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਹਾਹਾ ਕਾਰ ਅਪਾਰ,
ਨਾਰਿ ਨਰ ਤੁਰਕ ਕਹਿੰ।
ਹਿੰਦੂ ਹਸ ਹਸ ਪਰੈਂ,
ਪੇਖਿ ਬਡ ਚਰਿਤ ਯਹਿ ॥ ੮੪ ॥

ਤੁਰਕ ਸਚੈਲ ਗੁਸੈਲ,
ਗੁਸਲ ਕੋ ਧਾਇ ਹੈ'।

'ਤੁਰਕ ਸਣੇ ਕਪੜਿਆਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਨ੍ਹਾਉਣ ਨੂੰ ਦੌੜਦੇ ਹਨ।

ਹੋ ਕਹਿ ਹੈਂ ਕਰੇ ਨਪਾਕ',

'ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਆਇ ਹੈਂ।
ਬਾਤ ਅਨੂਠੀ ਭਾਂਤਿ',
ਯਾਹਿ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਰਿਸਿ।
ਜੁਗਾ ਉਮਰਾਇ ਪਠਾਇ,
ਬੂਝੋ ਤੌਰ ਇਸਾ ॥ ੮੫ ॥

¹ਅਣੋਖੀ ਕਿਸਮ ਦੀ।

¹ਦੇ।

¹ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਤੁਮ ਜੁ ਕਹਯੋ ਥਾ ਅਜਮਤ,
ਹਮ ਨ ਦਿਖਾਇ ਹੈਂ।
ਹੋ ਅਬਿ ਤੁਮ ਝੂਠੇ ਭਏ,
ਯਾਹਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇ ਹੈਂ।
ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਇਹ ਅਜਮਤ,
ਹਮ ਨੇ ਨਹਿੰ ਦਈ।

ਧਰਮ ਹਮਾਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ,
ਕਰਨ ਕੀ ਜਿਨਿ ਠਈ' ॥ ੮੬ ॥

¹ਠਾਣੀ ਸੀ, ਧਾਰੀ ਸੀ।

ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ,
ਧਰਮ ਤਿਨ ਕਾ ਕਰਯੋ।
ਹੋ ਮਾਸ ਸੂਰ ਬਨਿ ਭੂਰ',
ਤਿਨੋ ਕੇ ਘਰ ਫਿਰਯੋ।
ਇਹ ਜੁਵਾਬ ਜਬਿ ਉਨੈ,
ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਜਾ ਦਯੋ।

¹ਬਹੁਤੇ।

ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ¹ ਸਿਰ ਧੁਨਿ²,
ਕੋਪ ਹੋਇ ਮਨਿ ਚੁਪ ਭਯੋ ॥ ੮੭ ॥

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ। ²ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

ਕਾਜੀ ਸ਼ਾਹੀ ਪਾਜੀ',
ਢਿਗ ਤੈ ਯੋਂ ਕਹਿਯੋ।

¹ਝੂਠੇ।

ਹੋ ਮਤੀ ਦਾਸ ਗੁਰ ਪਾਸ,
ਸਲਾਹੀ ਬਦ ਅਹਯੋ'।

¹ਮਾੜਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈ।

ਵਹਿ ਨਹਿੰ ਮਾਨਨ ਦੇਤਿ,
ਉਸੇ ਬੁਲਵਾਈਏ।

ਪੀਰ ਤਈਂ ਦਿਖਰਾਇ,
ਚੀਰਿ ਮਰਵਾਈਏ ॥ ੮੮ ॥

ਮਾਰੋ ਦੂਸਰ ਤਈਂ,

ਦੇਗ ਮੈਂ ਪਾਇ ਹੈ।
 ਹੋ ਦੂਖ ਤਿਨੋ ਕਾ ਦੇਖਿ,
 ਪੀਰ ਮੰਨ ਜਾਇ ਹੈ।
 ਮਾਨ ਇਹੀ ਤਬਿ ਕੀਨ,
 ਸ਼ਾਹਿ ਬੇਦਰਦ ਹੈ।
 ਮਤੀ ਦਾਸ ਕੋ ਬਾਂਧਿ,
 ਵੀਚ ਦੋ ਫਰਦ¹ ਹੈ ॥ ੯੯ ॥

¹ਦੋ ਫੱਟਿਆਂ ਵਿੱਚ।

ਕਹਯੋ ਮਾਨ ਤੂੰ ਦੀਨ,
 ਨਹੀਂ ਚਿਰਵਾਇ ਦਿਹੁੰ।
 ਹੋ ਦਾਸ ਸੁ ਮਤੀ ਬਖਾਨਯੋ,
 ਜੋਰ ਲਗਾਇ ਲਿਹੁੰ।
 ਕਰਿ ਹੈਂ ਜਸ ਤੂੰ ਭਰ ਹੈਂ,
 ਨੌਰੰਗ ਪਾਪੀਆ।

ਬਾਬਰ ਥੀ ਜਰ¹ ਲਾਈ,
 ਤੈਂ ਨਿਜ ਕਾਪੀਆ² ॥ ੯੦ ॥

¹(ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੀ) ਜੜ੍ਹ।

²ਤੈਂ ਆਪ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਹਮ ਤੋ ਸਦਾ ਅਖੰਡ¹,
 ਅਡੰਡ² ਸ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ²।
 ਹੋ ਦੈ ਹੈਂ ਸਿਰ ਹਿਤ ਧਰਮ,
 ਚਮਾਰਹਿ ਚਰਮ ਹੈ¹।

¹ਨਾਸਰਹਿਤ।

²ਡੰਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ²ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ।

ਸੁਨਿ ਬੇਦਰਦ ਕਸਾਈ,
 ਨੌਰੰਗ ਰਿਸਿ¹ ਭਰਯੋ।
 ਆਰਾ ਸਿਰੋਂ ਧਰਾਇ,
 ਚਿਰਾਇ ਦੁ ਧਰ¹ ਕਰਯੋ ॥ ੯੧ ॥

¹(ਸਾਡਾ) ਚੰਮ (ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ) ਚਮਿਆਰਾਂ ਦਾ ਹੈ।

¹ਗੁੱਸੇ 'ਚ।

¹ਦੋ ਧੜ।

ਪੈ ਸਿਖ ਜਪੁਜੀ ਪਢਿਤਿ,
 ਰਹਯੋ ਨਿਜ ਕਾਜ ਹੈ।
 ਹੋ ਭੋਗ ਪਏ ਚੁਪ ਭਏ,
 ਦੁ ਧਰੋਂ ਅਵਾਜ ਹੈ।
 ਪਿਖਿ ਤੱਜਬ ਰਹਿ ਸ਼ਾਹਿ,
 ਪੁਨ ਗੱਜਬ ਚਾਇ ਕੈ¹।
 ਭਾਈ ਦਜਾਲੇ ਤਈਂ,

¹ਉੱਪਦ੍ਰਵ ਚੁੱਕ ਕੇ।

ਦੇਗ ਮੈਂ ਪਾਇ ਕੈ ॥ ੯੨ ॥
 ਰਹਜੋ ਸੁ ਦੀਨ ਮਨਾਇ,
 ਸੁਨਾਯੋ ਸਿਖ ਤਦਾ।
 ਹੋ ਤੂੰ ਮਰ ਪਰ ਹੈਂ ਨਰਕ,
 ਅਮਰ ਹੈਂ ਹਮ ਸਦਾ।
 ਸਿੱਖ ਸੁਨਾਯੋ ਸ਼ਬਦ,
 ਏਹੁ ਪਢਿ ਪੁਨਾ ਤੈ।
 ਰਤਨ ਕਰੋਰੈ ਥੋਰੈ,
 ਨਿਬਹੈ ਸਿਦਕ ਜੋ* ॥ ੯੩ ॥

'ਜੇ ਸਿਦਕ ਨਿਭ ਜਾਵੇ (ਤਾਂ ਉਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲੋਂ) ਕ੍ਰੋੜਾਂਰਤਨ ਵੀ ਥੋੜੇ ਹਨ। *ਇਹ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ: "ਕਬੀਰ ਜੈਸੀ ਉਪਜੀ ਪੇਡ ਤੇ ਜਉ ਤੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਓੜਿ ॥ ਹੀਰਾ ਕਿਸ ਕਾ ਬਾਪੁਰਾ ਪੁਜਹਿ ਨ ਰਤਨ ਕਰੋੜਿ" ॥ ੧੫੩ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੭੨)

ਸਿਰ ਜਾਂਦੇ ਨਹਿੰ ਡਰੋਂ,
 ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਜਾਇ ਜੋ।
 ਹੋ ਕੇਤੇ ਤਨ ਬਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ,
 ਗਏ ਸੁਸਕਾਇ* ਜੋ*।

'ਸੁੱਕ ਗਏ। *ਇਹ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ: ਜੋਬਨਿ ਜਾਂਦੇ ਨ ਡਰਾਂ, ਜੇ ਸਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਜਾਇ ॥ ਫਰੀਦਾ ਕਿਤੀਂ ਜੋਬਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨੁ, ਸੁਕਿ ਗਏ ਕੁਮਲਾਇ ॥ ੩੪ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੭੯)

ਔਰ (ਮਹਲਾ ੧ ॥)
 ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
 ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
 ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥
 ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ੨੦ ॥
 (ਪੰਨਾ ੧੪੧੨)
 ਏਹੁ ਸਬਦ ਸੁਨਿ, ਸਿਦਕ
 ਸਿੱਖ ਕਾ ਪਿਖਿ ਪਕਾ।
 ਫਰਕ ਸ਼ਰਾ ਮੈਂ ਆਵਤਿ,
 ਲਖਿ ਨਹਿੰ ਤਜ ਸਕਾ ॥ ੯੪ ॥
 ਅਗਨਿ ਦੇਗ ਕੇ ਨੀਚੇ,
 ਜਗਨ ਕਰਾ ਦਈ।

'ਬਾਲ ਦਿੱਤੀ।

ਹੋ ਸਿੱਖ ਨੇ ਨੱਕ ਨ ਵੱਟੜੇ,
ਹਾਇ ਨ ਸੀ ਭਈ।
ਖੁਸ਼ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨ ਉਡਾਏ,
ਪਾਰਾ ਅਗਨਿ ਜੜੋਂ।

¹ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ (ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ) ਪਾਰਾ (ਛੇਤੀ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਧਰਮ ਦਾਸ ਕੇ ਪੇਖਿ,
ਲਗੀ ਪੁਨ ਲਗਨ ਤੜੋਂ ॥ ੯੫ ॥
ਨੌਰੰਗੇ ਕੇ ਸਨਮੁਖ,
ਹੈ ਇਮ ਭਾਖੜੋ।
ਹੋ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕਾ ਸਬਿ ਸੁਖ,
ਨਿਜ ਤੈਂ ਨਾਖੜੋ।

¹ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤੇ।

ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮ¹ ਕਮਾਵਤਿ,
ਦੋਜ਼ਕ ਪਾਹਿੰਗਾ।
ਭਾੜ ਚਨੇ ਜੜੋਂ¹, ਤਰਫ
ਤਰਫ ਪਛੁਤਾਹਿੰਗਾ ॥ ੯੬ ॥

¹ਭੱਠ ਦੇ ਛੋਲਿਆਂ ਵਾਂਗ।

ਅੰਬਰ ਪੈ¹ ਪੈਗੰਬਰ,
ਤੌਹਿ ਪਤੰਦ੍ਰ ਜੋ¹।
ਹੋ ਚਹੈਂ ਜਿ ਤੁਮੈਂ ਬਚਾਵਨ,
ਦੈ ਹੈਂ ਅੰਦਰ ਸੋ¹।

¹ਅਕਾਸ਼ ਉੱਤੇ।

¹ਪਤਿ-ਅੰਤਰ-ਹੋਰ ਮਾਲਕ।

ਰੋਜ਼ੇ ਬਾਂਗ ਨਿਵਾਜਾਂ,
ਤਸਬੀ¹ ਕੁਰਾ² ਜੋ।
ਨਹਿੰ ਸਫਾਤ¹ ਏ ਭਰਿ ਹੈਂ,
ਕਰਿ ਹੈ ਬੁਰਾ ਜੋ ॥ ੯੭ ॥

¹ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ।

¹ਮਾਲਾ। ²ਕੁਰਾਨ

¹ਸਿਫਾਰਸ਼

ਖਾਯ ਫੀਮ, ਜੋ ਤੇਲ
ਉੱਪਰੋਂ ਪੀਯ ਹੈ।
ਹੋ ਸਕੈ ਉਬਾਰ ਹਕੀਮ ਨਾ,
ਤਿਸ ਕਾ ਜਿਯ ਹੈ।
ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਬਡਯਾਈ,
ਦੁਨੀ¹ ਬਧਾਵਣੇ।
ਹੇਤ ਕਰਤਿ ਤੂੰ ਜੁਲਮ,

¹ਮੁਸਲਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ।

ਅਨਜਾਇ ਦੁਖਾਵਣੇ ॥ ੯੮ ॥

ਸਾਹਿਬ ਲੈਹ ਹਿਸਾਬ,
ਜਵਾਬ ਨ ਆਇ ਹੈ।
ਹੋ ਪੈ ਹੈਂ ਦੋਜ਼ਖ ਜਾਇ,
ਸੁ ਅਗਨਿ ਜਲਾਇ ਹੈ।
ਹੋਇ ਨ ਕੋਇ ਸਹਾਈ,
ਤੁਮਰਾ ਤਹਾਂ ਤਬਿ।
ਜਿਨਿ ਹਿਤ ਤੂੰ ਬਡ ਜੋਰ,
ਜੁਲਮ ਕਰਿ ਰਹਯੋ ਅਬਿ ॥ ੯੯ ॥

ਸੁਨਿ ਨੌਰਗੇ ਰਿਸ,
ਤਿਸ ਕੋ ਕਤਲਾਨ ਹੈ।
ਹੋ ਬਾਦੀ ਕੋ ਭਲ ਸੀਖ,
ਦੂਧ ਅਹਿ ਪਜਾਨ ਹੈ।
ਅੰਤ ਸਮੇ ਸਿੱਖ, ਏਹੁ
ਸ਼ਲੋਕ ਉਚਾਰਯੋ।
ਭਲੀ ਭਈ,
ਮੈਂ ਗੁਰ ਕੈ ਅੱਗੁ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ੧੦੦ ॥

'ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ (ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ)।

'ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੱਪ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਂਗ ਹੈ।

ਮਹਲਾ ੨
ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸ ਆਗੈ ਮਰਿ
ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥
(ਪੰਨਾ ੮੩)

ਇਮ ਕਹਿ ਤਿਸ ਨੇ, ਤਜੇ
ਪ੍ਰਾਨ ਮੁਦ ਮਾਨ ਕੈ।
ਹੋ ਮੈਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਖੰਡ,
ਅਡੰਡ ਬਖਾਨ ਕੈ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਧੁਨਿ ਨਭੈ,
ਹਾਇ ਹਾ ਧਰਾ ਪੈ।

'ਅਕਾਸ਼ 'ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹਾਇ ਹਾਇ
(ਦੀ ਅਵਾਜ਼) ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲਾਨੁਤ ਦੈਂਹ ਨਰ ਨਾਰੀ,

ਤੁਰਕਨਿ ਸ਼ਰਾ ਪੈ ॥ ੧੦੧ ॥

ਪਿਖਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਾ ਸਿਦਕ,

ਤਕੈਂ ਮੁਖ ਤ੍ਰਿਣ ਗਹੇ।

'ਕੱਖ ਫੜ ਲਏ।

ਹੋ ਗੁਰ ਉਰ ਹਰਖੁ ਨ ਸੋਕ,

ਏਕ ਰਸ ਥਿਰੁਰਹੇ ॥ ੧੦੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਏਕ ਸਿਖ ਨੇ ਤਨ ਤਜਯੋ

ਬਾਕੀ ਆਏ ਭਾਗ।

ਇਹੁ ਅਜੋਗ ਰਵਿ ਭਾਸ ਮੈਂ,

'ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਗੁੰਥ) ਵਿੱਚ।

ਸਿੱਖਹਿੰ ਲਾਯੋ ਦਾਗ ॥ ੧੦੩ ॥

ਕਾਮ ਵਰਖਨੀ ਤਵਾਰੀਖ,

ਬਨੀ ਜੁ ਨੌਰੰਗ ਵਕਤ।

ਲਿਖੇ ਤੀਨ ਸਿੱਖ ਤਾਹਿ ਮੈਂ,

ਹਤੇ' ਕਸ਼ਟ ਦੈ ਸਖਤ ॥ ੧੦੪ ॥

'ਮਾਰੇ।

ਗਾਥ ਤਹਾਂ ਤੇ ਹਮ ਲਿਖੀ,

ਜਿਤਕ ਬਿਲੱਖਨ ਆਹਿ।

ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਅਧਯਾਇ ਇਹੁ,

ਗੁਰ ਪਦ ਪਦਮ ਮਨਾਇ ॥ ੧੦੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਨੌਰੰਗੇ ਕਾ ਸੰਬਾਦ'
ਤੀਨ ਸਿੱਖੋਂ ਕਾ ਤਨ ਤਜਨ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੪੦ ॥

੪੧. {ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ}

ਦੋਹਰਾ:

ਪਦ ਜਹਾਜ਼ ਗੁਰ ਦਸਮ ਕੇ,
ਨਾਮ ਭਵਾਂਬੁਧ ਪਾਜ।

ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਜਹਾਜ਼ (ਵਾਂਗ) ਨਾਮ (ਰੂਪ) ਤੇ
(ਪਾਜ) ਪਖੰਡ (ਰੂਪ) ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ (ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਹਨ)।

ਸਾਜ ਆਸਰਾ ਆਜ ਮਨ,
ਰਖੈਂ ਸਰਬ ਥਾਂ ਲਾਜ। ॥੧॥

ਹੇ ਮਨ ! ਅੱਜ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਾ ਲੈ, ਉਹ
ਹਰ ਥਾਂ (ਤੇਰੀ) ਲਾਜਰੱਖਣਗੇ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਕਰਿ ਕੂਰ।
ਤਜ ਹੈਂ ਤਨ ਹਿਤ ਧਰਮ ਜਿਮ,
ਸੁਨੇ ਸਿਦਕ ਕਾ ਮੂਰ। ॥੨॥
ਤ੍ਰੈ ਸਿੱਖਨਿ ਜਬਿ ਤਨ ਤਜੇ,
ਨੌਰੰਗ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਿ ਫੇਰਿ।
ਕਹਯੋ ਦੀਨ ਮਾਨੋ ਅਬੈ,
ਨਤ ਹੂੰ ਵੈਸੋ ਹੇਰਿ। ॥੩॥

ਬੂਠਾ।

ਮੁੱਢ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਵੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ) ਹੋਵੇਗੀ।

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਜੋ ਤੁਮ ਚਹਿਤ,
ਸੋ ਬਿਨੁ ਦੇਰ ਅਬਿ ਕਰਿ ਲੀਜੀਏ।
ਨਹਿੰ ਟਰੈਂ ਪ੍ਰਣ ਜੁ ਕਰੈਂ ਹਮ,
ਡਰ ਧਰੇ ਸਰਣ ਨ ਜੀਜੀਏ।

ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਲਿਆਂ ਵੀ ਸਦਾ ਜਿਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਸਕਦਾ।

ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ਸੂਰਜ। ਧਰਤੀ। ਪ੍ਰਧੂ।

ਸਸਿ¹ ਸੂਰ² ਧਰ³ ਪ੍ਰਵ¹¹ ਜੋ ਟਰੈਂ,
ਨਹਿੰ ਸੰਤ ਬਾਨੀ ਤੋਂ ਟਰੈ।
ਦਹਿ ਆਬ, ਅਗਨੀ ਸੀਤ ਹੂੰ,
ਨਹਿੰ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਤੁਮਰੀ ਹਮ ਧਰੈਂ ॥੪॥
ਗੁਰ ਤਈਂ ਪਾਯੋ ਲੋਹਿ ਪਿੰਜਰਿ,
ਪੁਨਾ ਕਾਜੀ ਕੇ ਕਹੇ।
ਮਨਿ ਠਟਯੋ ਰਟਯੋ, ਪਾਇ ਦੁਖ ਬਹੁ,
ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਹਮਰੀ ਖੁਦ ਗਹੇ।

ਪਾਣੀ ਸਾੜਨ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤੇ ਅੱਗ ਠੰਡੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਮਨ 'ਚ ਧਾਰ ਕੇ ਇਉਂ ਕਿਹਾ।

ਇਹੁ ਪਿੰਜਰਾ ਕਿਆ ਥੀ ਜਰਾ¹,
 ਵਹਿ ਆਗ ਮੈਂ ਜੇ ਡਾਰਤੇ।
 ਗੁਰ ਤੋਂ ਭੀ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸਮ,
 ਨਹਿੰ ਧਰਮ ਅਪਨਾ ਹਾਰਤੇ ॥੫॥
 ਉਤ ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ ਤੈ ਪਠਯੋ ਸਿਖ,
 ਮਾਤ ਨੈ ਹਿਤ ਸਾਰ¹ ਹੈ।

¹(ਇਹ) ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਜਰਾ ਕੀ ਸੀ।

ਗੁਰ ਤਈਂ ਮਿਲਨਾ ਨਾ ਮਿਲਯੋ,
 ਸੋ ਥਿਰਯੋ ਦੂਰ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।
 ਗੁਰ ਨਿਕਸ ਪਿੰਜਰ ਕਿਲੇ ਤੈ ਚਲਿ,
 ਗਏ ਸਿਖ ਥਾ ਸੋ ਜਹਾਂ।
 ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ ਸਿਖ ਹਾਲ ਭਾਖਯੋ,
 ਦੁਖਤਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਹਾਂ ॥੬॥

¹ਖਬਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ।

ਇਤ ਪਿਖੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਗੁਰੁ,
 ਨ ਮਝਾਰ¹ ਪਿੰਜਰ ਮੈਂ ਜਬੈ।
 ਸਬਿ ਜਗੇ¹ ਇਤ ਉਤ ਭਗੇ ਖੋਜਨਿ,
 ਲਗੇ ਝੁਰਨੇ ਮਿਲਿ ਤਬੈ।

¹ਵਿੱਚ।

¹ਸਾਰੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ।

ਪੁਨ ਜਮਾਂਦਾਰ ਬਿਚਾਰ ਭਾਖਯੋ,
 ਗੁਰੂ ਨਹਿੰ ਕਿਤੁ ਜਾਇ ਹੈਂ।
 ਦੁਰ ਭਾਵ ਦੂਈ¹, ਦੂਰ ਦਿਲ ਸੈਂ
 ਕਰੋ ਤੁਮ, ਵਹਿ ਆਇ ਹੈਂ ॥੭॥

¹ਬੁਰੇ ਖਿਆਲ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤ।

ਉਨਿ ਤਈਂ ਕੈਦ ਰਖਾਇ ਕੇ¹,
 ਵਹਿ ਆਪ ਹੀ ਨਹਿੰ ਜਾਤ ਹੈਂ।
 ਅਵਤਾਰ ਕੈਧੋ¹ ਸੋ ਪੈਕੰਬਰ,
 ਅਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਾਤ ਹੈਂ।

¹ਕੌਣ।

¹ਜਾਂ।

ਮਧ ਪਰੀ ਬੇੜੀ ਪਿੰਜਰੇ
 ਕੇਵਾਰ ਤਾਲੇ¹ ਲਗ ਰਹੇ।
 ਜਿਮ ਗਏ ਥੇ ਗੁਰ ਚਾਰ ਘਟਿਕਾ¹
 ਬਾਦ¹, ਤਹਿੰ ਹੀ ਆ ਬਹੇ ॥੮॥

¹ਤਖਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦੇ।

¹ਘੜੀਆਂ।

¹ਪਿੱਛੋਂ।

ਪਿਖਿ ਭਏ ਖਾਦਮ¹ ਸਿਦਕ ਲਜਾਏ,
 ਮੋਦ ਹੈ ਸਬ ਗੋਇ ਹੈਂ¹।

¹ਸੇਵਕ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਮ ਰਖੈਂ ਪਹਿਰਾ ਕਾਂਹਿ ਗਹਿਰਾ¹,
ਕੂਰ ਠਹਿਰਾ ਜੋਇ ਹੈ¹।

¹ਤਕੜਾ।

¹ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਰਾ ਝੁਠਾ ਹੀ ਠਹਿਰਿਆ ਹੈ।

ਪੁਨ ਸਿੱਖ ਸੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਬੁਲਾਯੋ,
ਲਿਖਯੋ ਪੱਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਕੈ।

ਨਿਜ ਮਾਤ ਪਤਨੀ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ,
ਉਪਦੇਸ਼ ਵੇਸ¹ ਉਚਾਰ ਕੈ ॥ ੯ ॥

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਲਿਖਿ ਦਏ ਸ਼ਬਦ ਸਲੋਕ ਜੋ,
ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਅਸ ਸਾਰ ਹੈ¹।

¹ਐਸੇ ਸਾਰੇ (ਸ਼ਲੋਕ) ਹਨ।

ਨਿਰਵੇਦ ਮਯ ਸਬ ਸਾਰ ਬੇਦਨਿ¹,
ਭੇਦ ਖੇਦ ਨਿਵਾਰ ਹੈ¹ ॥ ੧੦ ॥

¹ਵੈਰਾਗ ਰੂਪ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ।

¹ਭੇਦ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਤਥਾ ਹੀ

ਸਲੋਕੁ

ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕੀਜੀਐ ਜੋ ਅਨਹੋਨੀ ਹੋਇ ॥

ਇਹ ਮਾਰਗੁ¹ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਨਹੀ
ਕੋਇ² ॥ ੫੧ ॥

¹ਰਸਤਾ। ²ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦਾ।

ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੇ ਕਾਲ¹

¹ਪਰਸੋਂ, ਅੱਜ ਜਾਂ ਕਲ੍ਹ।

॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ

॥ ੫੨ ॥

ਰਾਮ ਗਇਓ ਰਾਵਨੁ ਗਇਓ ਜਾਕਉ ਬਹੁ
ਪਰਵਾਰ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਕਛੁ ਨਹੀ ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਸੰਸਾਰਿ

॥ ੫੦ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੨੮)

ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ ਪਹਾਰ¹ ॥

¹ਪਹਾੜ।

(ਪੰਨਾ ੧੧੮੭)

ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਇਤਯਾਦਿ

ਪੁਨ ਲਿਖਯੋ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਤਿ, ਚਿੰਤਾ

ਜਰਾ ਹਮਰੀ ਨਾ ਕਰੋ।

ਜੋ ਉਪਜਯੋ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ,
ਇਹੁ ਨੇਤਾ ਨਿਸਚੇ ਦਿਢ ਧਰੋ।

¹ਹੋਣੀ, ਭਾਵੀ।

ਅਬਿ ਸਮਾਂ ਹਮਰੀ ਦੇਹ ਕਾ ਹੈ
ਅੰਤ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾਰੀਏ।

ਤੁਵ ਪਾਸ ਹੋਤੇ ਤੋ ਭਿ ਤਜਤੇ,
ਦੂਰ ਭੀ ਤਿਮ ਧਾਰੀਏ ॥ ੧੧ ॥

ਨਹਿੰ ਰਹਿਤ ਬਿਰ ਅਵਿਤਾਰ ਤਨ ਧਰਿ,
ਰਾਂਕਾ ਫੱਕਰਨ ਸਾਹਿ ਭੀ।

¹ਕੰਗਾਲ।

ਜਬਿ ਸਮਾਂ ਜਿਸ ਕਾ ਆਇ ਹੈ,
ਨਹਿੰ ਟਰਤਿ ਕਿੰਚਤਾ ਕਾਹਿ ਭੀ²।

¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ। ²ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੀ।

ਤਨ ਬਿਨਸਨਾ ਤੋ ਸਹੀ ਥਾ ਮਮ,
ਇਕੀ ਦਿਨਾ ਇਹੁ ਸਾਤ ਹੈ²।

¹ਇਕ ਦਿਨ ਤਾਂ। ²ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ।

ਪਰ ਧੰਨਜ ਜਨਨੀ ਭਈ ਸੋ,

¹ਮਾਤਾ।

ਸੁਤ ਧਰਮ ਹਿਤ ਜਿਹ ਜਾਤ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥

ਇਸ ਤੋਰ ਹੀ ਨਿਜ ਮਹਿਲ ਕੋ,
ਗੁਰ ਲਿਖਯੋ ਬਹੁਧਾ ਭਾਂਤਿ ਹੈ।

¹ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ (ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ) ਨੂੰ।

ਇਹੁ ਦੇਹ ਮੇਲ ਅਸੱਤਾ ਸਦ ਹੀ,
ਸ਼ਬਦ ਮੇਲ ਰਹਾਤ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

¹ਦੇਹ ਦਾ ਮੇਲ ਝੂਠਾ ਹੈ।

ਸੁਤ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਤ ਤੁਮਾਰੋ,
ਸਰਬ ਸੂਖ ਦਿਖਾਇਗੋ।

ਸਮ ਸੂਰ ਨੂਰ ਜਹੂਰ ਜਗਪੈ
ਭੂਰ ਤੇਜ ਦਿਖਾਇਗੋ ॥ ੧੩ ॥

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਜਗਤ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਤੇਜ ਚਮਕਾਵੇਗਾ।

ਤੁਮ ਪਢਿਤਿ ਰਹੀਓ ਸਦਾ ਦਿਲ ਦੈ,
ਪਠੇ ਹਮ ਜੁ ਸਲੋਕ ਹੈਂ।

¹ਭੱਜੋ।

ਇਸ ਲੋਕ ਮਾਹਿੰ ਬਿਸੋਕ ਭਵਾ,
ਪੁਨ ਪਾਇਹੋ ਗੁਰ ਲੋਕ ਹੈਂ।

¹ਸ਼ੋਕਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ।

¹ਪਾ ਲਵੋਗੇ।

ਪੁਨ ਤਰਫ ਨਿਜ ਫਰਜੰਦ, ਅਰ
ਜਸੁ ਮੰਦ ਆਨੰਦ ਕੰਦ ਸੋ।

¹ਫੇਰ ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ ਅਤੇ ਜੱਸ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ

ਇਮ ਲਿਖਾ ਤੁਮ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ,
ਆਨੰਦ ਲੇਹੁ ਸੁਛੰਦ ਸੋ॥ ੧੪ ॥
ਇਕ ਰੋਜ ਬਾਤ ਜੋ ਚਲੀ ਥੀ,
ਕਿ ਤੁਰਕ ਜੁਲਮੀ ਹੈਂ ਠਟੇਂ।
ਹਮ ਕਹਯੋ ਥਾ ਸਿਰ ਲਾਇ ਕੋਊ,
ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਰੋ ਤੋਂ ਹਟੇਂ।
ਤੁਮ ਦਯੋ ਥਾ ਜਵਾਬ,
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ, ਐਸ ਉਦਾਰ ਹੈ।
ਸਮ ਰਾਵਰੇ। ਅਬਿ ਕੌਨ ਜਗ ਮੈਂ,
ਧਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਰ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥
ਤੁਮ ਪਰਮ ਬ੍ਰਹਮ। ਅਖੰਡ^੨ ਪੂਰਨ,
ਪੁਰਖ ਲੀਨ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।
ਹਿਤ ਧਰਮ ਰੱਖਾ ਹੇਤ। ਆਏ,
ਤਾਰਨੇ ਸੰਸਾਰ ਹੈਂ।
ਇਹੁ ਬਾਚ। ਤੁਮਰਾ ਸਾਚ ਕਰਿ, ਜਰ^੨
ਤੁਰਕ ਕੀ ਹਮ ਕਾਪ ਹੈਂ।
ਤੁਮ ਪੁਨ ਧਕੇਲ ਗਿਰਾਈਓ,
ਬਲ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਤਿ ਅਮਾਪ। ਹੈਂ ॥ ੧੬ ॥
ਇਤਯਾਦਿ ਬੇਤਾਦਾਦਿ, ਬਾਤ
ਮਰਯਾਦ ਕੀ, ਸਬਿ ਲਿਖ ਪਠੀ।
ਨਿਸ ਦਿਯੋਸ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਉਤ,
ਤਾਕਤੀ ਥੀ ਗਿਨਿ ਗਟੀ।
ਕਬਿ ਆਇ ਹੈ ਮਮ ਲਾਲ ਘਰਿ,
ਓੜਾਇ ਕਾਗ। ਪੁਕਾਰਤੀ।
ਜਲ ਝਰਤਿ ਝਰਨਾ। ਨੈਨ ਤੇ,
ਭਰਿ ਸ੍ਰਾਸ ਤ੍ਰਾਸ ਵਿਚਾਰਤੀ ॥ ੧੭ ॥
ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਪਿਖਨਿ ਹਿਤ,
ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੱਖਨਿ ਛਕਾਵਤੀ।
ਪੁੱਛਿ ਜੋਤਸੀ ਬਹੁ ਰਮਲੀਏ।

ਤਰਫ (ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ)।

।ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ ਲਿਆ ਜੇ।

।ਤੁਰਕ ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

।ਆਪ ਵਰਗਾ।

।ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬ੍ਰਹਮ। ^੨ਨਾਸਰਹਿਤ।

।ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ।

।ਬਚਨ। ^੨ਜੜ੍ਹ।

।ਕੱਟ ਦਿਆਂਗੇ।

।ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

।ਅਣਗਿਣਤ।

।ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣਦੀ ਤੇ ਤੱਕਦੀ ਸੀ।

।ਕਾਂ ਉਡਾਉਂਦੀ।

।ਸੋਮਾ ਵੱਗਦਾ ਸੀ।

।ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਤਸੀ।

ਧਨਿ ਕਮਲੀਏ ਜਿਉਂ ਦਿਜਾਵਤੀ।

।ਸੁਦਾਈ ਵਾਂਗ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਕ ਰਹਜੋ ਤਨ ਮੁਖ ਭੁਖ ਤਿਖਾ,

ਨਹਿ ਚਿੱਤ ਚੈਨ ਗਹਾਇ ਹੈ।

ਕਬਿ ਜਾਇ ਪੇਖਨਿ ਦ੍ਵਾਰ ਲੋ,

ਕਬਿ ਆਇ ਮੰਚਿ ਥਿਰਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੮ ॥

।ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਬਿ ਦੇਹ ਗੇਹ ਸਨੇਹ। ਭੂਲਜੋ,

।ਘਰ ਦਾ ਮੋਹ।

ਨੇਹ। ਇਕ ਸੁਤ ਮੈਂ ਫਸੀ।

।ਪਿਆਰ।

ਚਿਤ ਚਿਖਾ ਚਿੰਤਾ ਮੈਂ ਜਰੈ,

ਲਗ ਰਹੀ ਦਿਲ ਪੈ ਦਮ ਕਸੀ।

।ਸਾਹ ਦਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈਣਾ।

ਦੁਖ ਸੋਕ ਸਿੰਧਹਿ ਬਹੀ ਜਾਵਤਿ।

।ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚਰੁੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਥਾਹਿ। ਪਾਵਤਿ ਨਾਹਿ ਹੈ।

।ਥੱਲਾ।

ਕਹਿ ਮਾਤ, ਸੁਤ ਮਮ ਸੂਧ ਸਹਿਜੇ।

।ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ।

ਸੰਤ ਬੇ ਪਰਵਹਿ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥

ਵਹਿ ਸੇਜ ਸੁਲਾਂ ਪੈ। ਬਿਠਾਏ,

।ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਉੱਪਰ।

ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਿ ਹਮੈਂ।

ਇਹੁ ਉਸਤਰਜਾਂ ਕੀ ਮਾਲ ਪਾਈ,

ਗਰਿ ਗੁਰਜਾਈ ਉਨੈ ਮੈਂ।

ਨਹਿ ਸੂਖ ਪਾਯੋ ਉਸੀ ਦਿਨ ਤੇ,

ਸਹੇ ਅਨਿਕ ਕਲੇਸ਼ ਹੈਂ।

ਅਬਿ ਸੀਸ ਦੈਨੋ ਭੀ ਪਰਿਜੋ,

ਗੁਰ ਹੋਵਨੇ ਪਰ ਬੇਸ। ਹੈ ॥ ੨੦ ॥

।ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ।

ਸੁਖ ਹੈ ਲਘੂ ਜੋ ਹੋਨ ਮੈਂ।

।ਜੋ ਛੋਟੇ ਹੋਣ ਵਿੱਚ।

ਨਹਿ ਬਡੇ ਕਿਨਹੂੰ ਸੋ ਲਹਜੋ।

।ਉਹ ਸੁਖ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੱਡੇ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

ਇਸ ਹੇਤੁ ਨਿੰਦਜੋ ਸੇਰ ਕੋ। ਗੁਰਿ,

।ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਨੂੰ।

ਧੰਨ ਪਾਈਏ ਕੋ। ਕਹਜੋ।

।ਭਾਵ ਛੋਟੇ ਨੂੰ।

ਜਨ ਬਡੀ ਅੰਗੁਰੀ ਛੋਰਿ, ਮੁੰਦਰੀ

ਲਘੂ ਕੋ ਪਹਿਰਾਇ ਹੈਂ।

ਤਜਿ ਬਡੇ ਕੋ ਲਘੂ ਸੁਤ ਤਈਂ,

ਸੀਗਾਰ ਕਰਤਿ ਲਡਾਇ ਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥

।ਲਾਡ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਡ ਬਿੱਛ ਹੀ ਕੋ ਪੌਨ ਤੋੜਤਿ,

ਰਹੈਂ ਲਘੁ ਦਿਢ ਅੰਤਰੈਂ।

*ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਯਾਂ ਤੈ ਜਗਿ ਬਡਯਾਈ,

ਪਾਗੀਏ ਬੈਸੰਤਰੈਂ।

ਮਮ ਪੂਤ ਤੋ, ਨਹਿੰ ਚਹਿਤ ਥੋ

ਬਡ ਬਨਨ, ਮੈਹੂੰ ਬਨਾਇਓ।

ਫਲ ਉਸੀ ਜਬਰੀ ਨੇ ਹਮੈਂ,

ਇਹੁ ਅਧਿਕ ਦੂਖ ਦਿਖਾਇਓ ॥ ੨੨ ॥

ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਿ,

ਬਿਰਲਾਪ ਆਂਸੂ ਡਾਰ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੀ ਦਸਾ, ਦਹਿ ਗੁਨ

ਮਾਤ ਤੈ ਭੀ ਭਾਰ ਹੈ।

ਥਿਰਿ ਸਾਸ ਢਿਗ ਭਰਿ ਸ੍ਰਾਸ¹, ਅਧਿਕ

ਉਦਾਸਿ, ਕਹਿ ਮੈਂ ਉਜਰੀ¹।

ਮੁਖਿ ਕਾਂਤਿ¹ ਸਾਂਤਿ, ਬਿਲਾਤ ਛਿਨ ਛਿਨ

ਜਾਤਿ¹, ਬਾਤ ਨ ਸੂਝਰੀ² ॥ ੨੩ ॥

ਸਭਿ ਅੰਗ ਸੂਕ ਕੁਰੰਗ ਭੇ¹,

ਨਹਿੰ ਆਂਖ ਇਕ ਛਿਨ ਸੂਕਤੀ।

ਜਲ ਸੀਂਚ ਨੈਨਨਿ ਤਨ ਰਖਯੋ,

ਨਤ ਬਿਰਹਿ ਅਗਨੀ¹ ਫੂਕਤੀ।

ਇਮ ਰਹਿਤ ਬਯਾਕੁਲ ਦਹਿਤਿ¹ ਚਿੰਤਾ,

ਕਹਿਤਿ ਆਪਸ ਮਾਹਿੰ ਹੈਂ।

ਨਹਿੰ ਜਾਨੀਏ ਤਹਿੰ ਭਈ ਕਿਆ,

ਕਿਛੁ ਖਬਰ ਆਈ ਨਾਹਿੰ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਜੁਗ¹ ਮਾਤ ਜਾਨਤਿ ਜਦਪਿ ਥੀ,

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਰਿ ਭਲੈ¹।

ਪਰ ਮੋਹ ਮਾਯਾ ਮੈਂ ਫਸੀ,

ਵੀਚਾਰ ਦਾਰਾ ਨਹਿੰ ਚਲੈ।

ਤਿਯ ਹੋਤ ਭੀਰੂ ਸਹਿਜ ਇਕ¹,

¹ਛੋਟੇ ਦਰੱਖਤ ਪੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੇ ਇਹ ਦੋਹਾਂ 'ਚ (ਅੰਤਰੈਂ) ਫਰਕ ਹੈ।

*ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਤੁਕ ਐਉਂ ਹੈ: "ਲੋਕਨ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ਬੈਸੰਤਰਿ ਪਾਗਉ" ॥ (ਪੰਨਾ ੮੦੮)

¹ਅੱਗ 'ਚ ਪਾ ਦਿਉ।

¹ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨੇ।

¹ਬਹੁਤੀ (ਦੁਖਦਾਈ) ਹੈ।

¹ਹਾਹੁਕੇ ਲੈ ਕੇ।

¹ਮੈਂ ਉਜੜ ਗਈ।

¹ਚਮਕ, ਸ਼ੋਭਾ।

¹ਖਿਨ ਖਿਨ 'ਚ ਮਿਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ²ਸੁੱਝਦੀ।

¹ਖੋਟੇਰੰਗ ਦੇ ਹੋ ਗਏ।

¹ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਅੱਗ।

¹ਸਾੜਦੀ ਹੈ।

¹ਦੋਵੇਂ।

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।

¹ਇਕ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੁਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਡਰਾਕੁਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੁਨ ਸੁਨਯੋ ਨੌਰੰਗ ਦੁਰਮਤੀ।

ਜਿਹ ਜੁਲਮ ਦਾਵਾਨਲਾ ਜਲਾਇ,

ਸੁਰਹੀ ਜਗ ਬਨ ਕੋ ਅਤੀ ॥ ੨੫ ॥

ਨਿਜ ਓਕ ਮੈਂ ਯੁਤ ਸੋਕ ਬੈਠੀ,

ਦੁਾਰ ਕੀ ਦਿਸ ਹੇਰਿ ਹੈਂ।

ਉਤ ਨੌਮ ਗੁਰ ਤੇ ਲੈ ਸੰਦੇਸੋ,

ਅਯੋ ਸਿਖ ਬਿਨ ਦੇਰ ਹੈ।

ਤੁਰਿ ਆਇ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਬੰਦਿ,

ਸੁ ਦਯੋ ਪੱਤ੍ਰਾ ਗੁਰਿ ਤਈਂ।

ਉਨਿ ਪਢਿ ਸੁਨਾਯੋ ਮਾਤ ਕੋ,

ਸੁਨਿ ਸੋਕ ਅੱਤ੍ਰਾ ਸੋ ਭਈ ॥ ੨੬ ॥

ਜਲ ਧਾਰ ਬਹਿਤਿ ਅਸਾਰਾ ਨੈਨਿਨਿ,

ਚੈਨ ਐਨਾ ਬਿਨਾਸ ਭੀ।

ਭਰਿ ਸ੍ਰਾਸ ਹੋਇ ਨਿਰਾਸ ਮਿਲਨੋ,

ਨੁਖਾ ਸਾਸਾ ਉਦਾਸ ਭੀ।

ਕੁਮਲਾਇ ਗੀ ਘਬਰਾਇ,

ਬਦਲਾਇ ਗੀ ਤਨ ਕਾਂਤਿ ਹੈ।

ਜਨੁ ਕਾਟਿ ਡਾਰੀ ਬੇਲਿ, ਮ੍ਰਿਗੀ

ਸਿੰਘ ਕੀਨੀ ਘਾਤ ਹੈ ॥ ੨੭ ॥

ਵਹਿ ਬਾਤ ਬੱਜ੍ਰ-ਪਾਤ ਸੀ,

ਸਮ ਤਾਰ ਸਾਬਨ ਫਿਰ ਗਈ।

ਧਰ ਪਰੀ ਖਾਇ ਭਵਾਰਿ,

ਚਿੱਠੀ ਸਾਇ ਡਾਇਨ ਜਨੁ ਭਈ।

ਗੁਰ ਦਸਮ ਜੱਦਪਿ ਬਾਲ ਥੇ,

ਪਰ ਮਾਤ ਬਹੁ ਸਮਝਾਈਆ।

ਤੁਮ ਇਤ੍ਰੁ ਤੀਆ ਸਮ ਨਹੀਂ,

ਗੁਰ ਪਤਨੀਆਂ ਅਰੁ ਮਾਈਆਂ ॥ ੨੮ ॥

ਬਡ ਭਾਗਨੀ ਤੁਮ ਲਖੋ ਨਿਜ ਕੋ,

ਤਜੋ ਚਿੰਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਸਿਰ ਦੈਹ ਜਿਨਿ ਕਾ ਪਤੀ ਪੁੱਤ੍ਰ,

ਡਉ (ਜੰਗਲ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ) ਅਗਨੀ।

ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ।

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।

ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ।

ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਵਿਆਕੁਲ।

ਲਗਾਤਾਰ।

ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ।

ਨੂੰਹ ਤੇ ਸੱਸ।

ਚਮਕ, ਸ਼ੋਭਾ।

ਵੇਲ, ਵੱਲ।

ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਹਰਨੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਵਾਂਗ ਸੀ।

ਭਵਾਟਣੀ।

ਉਹ।

ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ।

ਹੇਤ ਧਰਮ ਉਪਕਾਰ ਹੈ।

*ਧਰ ਭਗਤ ਦਾਤਾ ਸੂਰਮਾ,

ਇਹੁ ਤੀਨ ਹੀ ਨਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈਂ।

ਇਨ ਬਿਨਾਂ ਔਰੇ ਕੀਟ ਸੇ¹ ਜਨ,

ਲਖੇ ਸਰਬ ਕਨਿਸ਼ਟ¹ ਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥

ਪੁਨ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਗੁਰ ਪਠੇ ਥੇ,

ਸੋ ਲਗੇ ਦਸਮ ਸੁਨਾਵਨੇ।

ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਮਸੰਦ ਜੇਠੇ,

ਕਰਜੋ ਧੀਰ ਧਰਾਵਨੇ।

ਇਸ ਹੇਤ ਮਾਤੈਂ ਦਿਢ ਬਖਯਾਤੈ,

ਜਗਿ ਸੰਘਾਤੈ ਤੁਛ ਲਖਜੋ¹।

ਉਤ ਗੁਰੂ ਸਾਨੰਦ ਪਿੰਜਰੇ ਮੈਂ,

ਰਹੇ ਦਿੱਲੀ ਧਰਮ ਰਖਜੋ ॥ ੩੦ ॥

ਪੁਨ ਦਿਲਿ ਦਿਲੇਸ¹ ਦਿਲੀਲ ਥੱਟ²,

ਉਮਰਾਵ ਗੁਰ ਪੈ ਦੂ ਪਨੇ।

ਉਨਿ ਬਾਤ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਰਚਿ,

ਭੈ ਲੋਭ ਦੈਨੇ ਬਹੁ ਠਟੇ¹।

ਲਿਹੁ ਦੀਨ¹, ਕੈ ਦਿਹੁ ਸੀਸ ਅਜਮਤ,

ਏਕ ਕਰਨੋ ਇਹੁ ਪਵੈ।

ਸੁਖ ਸਦਨ¹ ਬਦਨ ਪ੍ਰਸੰਨ², ਕਦਮ

ਕਲੇਸ¹, ਛਦਨ ਨ ਜਿਨਿ ਭਵੈ² ॥ ੩੧ ॥

ਮਨ ਮਗਨ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਮੈਂ,

ਲਗ ਰਹੀ ਲਗਨ ਕਰਤਾਰ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕਹਜੋ ਦੀਨ ਅਕਾਲ ਕਾ,

ਹਮ ਗਹਜੋ ਔਰ ਨਾ ਧਾਰ ਹੈ।

ਕਰਮਾਤ ਦੈਨੀ ਕਹਿਰ¹ ਹੈ,

ਸੋ ਨਾਹਿ ਸੰਤ ਕਮਾਇ ਹੈਂ।

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਰਚਿਤ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਇਕ ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਹਰਾ ਇਹ ਹੈ: ਜਨਨੀ ਜਨੈ ਤਾ ਭਗਤ ਜਨ ਕੈ ਦਾਤਾ ਕੈ ਸੂਰ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਨਨੀ ਬਾਂਝ ਰਹੈ ਕਾਹਿ ਗਵਾਵੈ ਨੂਰ।

¹ਕੀੜਿਆਂ ਵਰਗੇ।

¹ਨੀਚ, ਪਾਮਰ।

¹ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਾਸ-ਰੂਪ ਤੇ ਤੁੱਛ ਜਾਣਿਆ।

¹ਨੁਰੰਗੇ ਨੇ। ²ਧਾਰ ਕੇ।

¹ਕੀਤੇ।

¹ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ।

¹ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ। ²ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ।

¹ਕਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ। ²ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਦੇ ਸਰੂਪ) ਦਾ (ਛਦਨ) ਕੱਟਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

¹ਉਪਦ੍ਰਵ।

ਜਬਿ ਦੂਈ ਦਿਲ ਸੈ ਦੂਰ ਭੀ,
ਤਬਿ ਕਿਆ ਬਨਾਵ' ਬਨਾਇ ਹੈਂ ॥ ੩੨ ॥

'ਬਨਾਵਟ।

ਸਿਰ ਦੈਨ ਕੇ ਹੈਂ ਤਿਆਰ, ਲਿਹੁ
ਜਿਮ ਚਾਹਿ, ਹਮ ਨਹਿੰ ਡਰਤ ਹੈਂ।
ਇਹੁ ਚਮ ਚਮਾਰਨਿ ਮਾਰ ਮੱਥੇ,
ਜਾਇ ਭਿਸਤੈਂ ਬਰਤ ਹੈਂ।

'ਜਾ ਕੇ ਸੁਰਗਾਂ 'ਚ ਰਹਾਂਗੇ।

'ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ।

ਇਕ ਦਯੋਸ ਮਰਨੋ ਮੂੰਡਿ' ਸਬਿ ਕੇ,
ਅਯੋ ਜੋ ਜਗ ਮਾਂਹਿ ਹੈ।

ਦਿਨ ਚਾਰ ਸ੍ਰਪਨ ਸੰਸਾਰ ਹਿਤ,
ਈਮਾਨ ਖੋਵੈਂ ਕਾਹਿ ਹੈਂ ॥ ੩੩ ॥

ਉਨਿ ਜਾਇ ਭਾਖਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ,
ਨਹਿੰ ਗੁਰੂ ਡੁਲਾਯੋ ਡੋਲ ਹੈਂ।

ਵਹਿ ਸ਼ਰਾ ਉਪਰ ਚਾਰ ਦਰਜੇ,
ਮਾਰਫਤ' ਮੈਂ ਬੋਲ ਹੈਂ।

'ਆਤਮ ਗਿਆਨ 'ਚ।

ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਤੱਜਬ ਰਹਾਇ, ਪਰਜੋ
ਕਾਂਹਿ ਔਰੈਂ ਖਿਆਲ ਹੈ।

ਇਤ ਗੁਰੂ ਜਾਨਯੋ ਦੇਹ ਕਾ ਮਮ,
ਢੁਕਯੋ ਢਿਗ ਅਬਿ ਕਾਲ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥

ਮੰਗਵਾਇ ਪੈਸੇ ਸਿਰੀ ਫਲ',
ਧਰਿ ਧਯਾਨ ਮਾਥ ਝੁਕਾਇ ਕੈ।

'ਨਲੇਰ।

ਗੁਰਿ ਦਿਤੇ ਕਰ ਗੁਰਦਿਤੇ ਕੇ',
ਇਮ ਕਹਯੋ ਦਿਢ ਸਮਝਾਇ ਕੈ।

'ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦੱਤੇ ਦੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਮ ਨਾਹਿੰ ਚਿੰਤਾ ਮਾਤ ਕੇ ਹੈ,
ਤੈਸ ਤੁਮ ਸਮਝਾਈਓ।

ਨਹਿੰ ਰੋਕ ਹੈ ਤੁਹਿ ਕੋਇ ਈਹਾਂ,
ਸਮੁਖ ਸਬਿ ਕੇ ਜਾਈਓ ॥ ੩੫ ॥

ਵਹਿ ਨੈਨ ਜਲ ਭਰਿ ਮਾਨਿ ਆਗਯਾ,
ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਤੁਰਿ ਗਯੋ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਦਨ ਗੰਭੀਰ ਦਿਲ ਗੁਰਿ,
ਪਾਸ ਉਦਾ' ਸਿਖ ਰਹਯੋ।

'ਨਾਮ।

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਤਾਂਈ ਸਾਹਿ ਨਿਜ ਢਿਗ,
 ਬੋਲਿ ਬਹੁਤ ਮਨਾ ਚੁਕਯੋ।
 ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਫਿਰ ਹੈ ਬਚਨ ਨਹਿੰ',
 ਗਜ ਦਾਂਤ' ਨਿਕਸ ਨ ਜਯੋਂ ਲੁਕਯੋ ॥ ੩੬ ॥
 ਤੁਮ ਭੀ ਨ ਜੀਵਤ ਰਹੋਗੇ,
 ਵਿਚ ਅਗਨਿ ਦੋਜਖ ਦਹੋਗੇ।
 ਬਹੁ ਜੁਲਮ ਕਰਤਿ ਅਨਯਾਇ ਜਯੋਂ,
 ਤਯੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖ ਸਹੋਗੇ।
 ਤੁਮਰੋ ਪਿਤੰਦਰ' ਜੋ ਪਿਕੰਬਰ,
 ਲਾਇ ਲੰਬਰ ਰਖਨ ਕੋ।

'ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇਗਾ।

'ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ।

'ਨਰਕ' 'ਚ ਸੜੇਗੇ।

'ਮਾਲਕ।

'(ਨਰਕ ਤੋਂ) ਰੱਖਣ ਲਈ ਨੰਬਰ ਲਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਰੱਖੇਗਾ।

ਤਬਿ ਸੋ ਭੀ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਜੈਹੈ,
 ਦੋਜਕੈਂ ਰਸ ਚਖਨ ਕੋ ॥ ੩੭ ॥
 ਤਪ ਜੱਗ ਦਾਨ ਮਹਾਨ ਕਰਿ ਕੈ,
 ਜੀਵ ਰਾਜ ਲਹਾਇ ਹੈ'।
 ਪਰਮਾਦ ਮਦਰਾ ਪਾਨ ਕਰਿ',
 ਫਿਰਿ ਨਰਕ ਮੈਂ ਸੋ ਜਾਇ ਹੈ'।
 ਦੁਖ ਦੇਤਿ ਖਲਕੈ ਬਿਨ ਗੁਨਾਹਨਿ,
 ਜੋ ਸੰਤਾਵਤਿ ਕਾਂਹਿ ਹੈ'।
 ਤਿਲ ਈਖ ਸਮ' ਸੋ ਜਾਂਹਿ ਪੀੜੇ,
 ਤਰਫਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ਹੈ' ॥ ੩੮ ॥
 ਵਹਿ ਲੇਤਿ ਹੈ ਹਿਸਾਬ ਖਾਲਕ',
 ਦੇਤਿ ਤਾਂਹਿ ਅਜਾਬ' ਹੈ।
 ਸੁਨਿ ਸਾਹਿ ਰਿਸ ਕੈ ਦੁਸ਼ਟਿ,
 ਦੀਨੇ ਕਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ' ਖਰਾਬ ਹੈ।
 ਗੁਰੁ ਰਹੇ ਆਨੰਦ ਏਕ ਰਸ,
 ਵਹਿ ਹਾਰਯੋ ਝਖ ਮਾਰ ਕੈ।
 ਫਿਰ ਲਯੋ ਫਤੁਵਾ' ਕਾਜੀਆਂ ਤੈ,
 ਕਤਲ ਗੁਰੁ ਕਾ' ਹਾਰ ਕੈ ॥ ੩੯ ॥
 ਦਿਨ ਪੀਰ ਕੇ' ਦੋਪਹਿਰ ਕੋ,

'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'(ਰੱਬ ਨੂੰ) ਭੁੱਲ ਕੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ।

'ਗੰਨੇ ਵਾਂਗ।

'ਤੜਫਦੇ ਤੇ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਖਲਕਤ ਦਾ ਮਾਲਕ।

'ਦੁੱਖ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਧਾਰਮਕ ਫੈਸਲਾ।

'ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ।

'ਵੀਰਵਾਰ ਦੇ ਦਿਨ।

ਹੈ ਕਤਲ ਪੀਰ ਹਿੰਦਾਨ ਕੋ।
ਇਹੁ ਫੇਰਿ ਡੌਂਡੀ, ਦਈ ਟੌਂਡੀ
ਕੇਰਾ, ਨਰਨਿ ਦਿਖਾਨਿ ਕੋ।
ਗੁਰੁ ਥਿਰੇ ਕਾਰਾ-ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ,
ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਦਨ ਮਹਾਂਨ ਹੈਂ।
ਬਹੁ ਰਚੇ ਸ਼ਬਦ ਸਲੋਕ, ਦਾਇ
ਬਿਸੋਕਾ¹, ਪਦ ਨਿਰਬਾਣ ਹੈ² ॥ ੪੦ ॥

¹ਮੁਸਲੀ ਦੇ (ਪੁੱਤਰ) ਨੇ।

²ਜੇਹਲ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ।

¹ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ²ਦੁਖਰਹਿਤ ਪਦਵੀ (ਦੇਣ ਵਾਲੇ) ਹਨ।

ਤਬਾ ਹੀ
ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮਹਲਾ ੯ ॥
ਰਾਮ ਸਿਮਰਿ ਰਾਮ ਸਿਮਰਿ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ
॥
ਮਾਇਆ ਕੋ ਸੰਗੁ ਤਿਆਗਿ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕੀ ਸਰਨਿ
ਲਾਗ ॥
ਜਗਤ ਮੁਖ ਮਾਨੁ ਮਿਥਿਆ ਝੂਠੇ ਸਭ ਸਾਜੁ ਹੈ
॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਧਨੁ ਪਛਾਨੁ ॥
ਕਾਹੇ ਪਰ ਕਰਤ ਮਾਨੁ ॥
ਬਾਰੂ ਕੀ ਭੀਤਿ ਜੈਸੇ¹ ਬਸੁਧਾ ਕੋਰਾਜੁ ਹੈ² ॥ ੧ ॥

¹ਚੇਤੇ ਦੀ ਕੰਧ ਵਾਂਗ। ²ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਤ ਬਾਤ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜੈਹੈ ਤੇਰੇ ਗਾਤ¹ ॥

¹ਸ਼ਰੀਰ।

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਕਰਿ ਗਇਓ ਕਾਲੁ¹ ਤੈਸੇ ਜਾਤੁ ਆਜੁ

¹ਕੱਲ।

ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਪੁਨਾ

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੯ ॥

ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਇਓ ਨਹੀ ਜਨਮੁ ਅਕਾਰਥ¹

¹ਨਿਸਫਲ।

ਕੀਨ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨਾ ਜਿਹਿ ਬਿਧਿ ਜਲ ਕੋ

¹ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮੱਛੀ (ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ)।

ਮੀਨ¹ ॥ ੧ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੨੬)

ਚੌਪਈ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸਲੋਕ।
ਉਚਰੇ ਤਬਿ ਬਹੁ ਦਾਇ ਬਿਸੋਕ।
ਪੁਨ ਨਿਜ ਨਿੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗੈ।
ਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ ਸਹਿ ਵੈਰਾਗੈ ॥ ੪੧ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥

ਬਲੁ ਛੁਟਕਿਓ ਬੰਧਨ ਪਰੇ ਕਛੁ ਨ ਹੋਤ ਉਪਾਇ

॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਬ ਓਟ ਹਰਿ ਗਜਿ ਜਿਉ ਹੋਹੁ ਸਹਾਇ' ॥
'ਜਿਵੇਂ ਤੰਦੂਏ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ ਤਿਵੇਂ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇ।

(ਪੰਨਾ ੧੪੨੯)

ਬਿਨਤੀ ਏਹੁ ਜਬੈ ਗੁਰੁ ਕਈ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਤਬਿ ਨਭ ਬਾਨੀ ਭਈ।

'ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ।

ਬਲ ਹੋਆ ਬੰਧਨ ਛੁਟੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤ ਉਪਾਇ

॥

ਨਾਨਕ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥ ਮੈਂ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋਤ
ਸਹਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੨੯)

ਜਬਿ ਜ੍ਹਾਬ ਇਹੁ ਦਿਯ ਪ੍ਰਭ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਮੁਦਤਿ ਭਏ' ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ^੨ ॥ ੪੨ ॥

'ਅਨੰਦ ਹੋ ਗਏ।^੨ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਕੇਚਿਤ' ਕਹਿਤਿ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਪਾਸੈਂ।

'ਕਈ ਲੋਕ।

ਪ੍ਰਥਮ ਸਲੋਕ ਪਠਯੋ ਗੁਰੁ ਖਾਸੈਂ'।

'ਆਪ।

ਦੁਤੀ ਸਲੋਕ ਉੱਤ੍ਰ ਦਸਮੇਸੂ।

ਦੀਨੋ ਨੌਮੇ ਗੁਰੈਂ ਵਿਸੇਸੂ ॥ ੪੩ ॥

ਹਮ ਇਸ ਕੋ ਭੀ ਮਾਨਤਿ ਸਹੀ।

ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਏਕੋ ਅਹੀ।

ਅਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨੋ ਮਨ ਲਾਈ।

ਨੌਰੰਗ ਡੌਂਡੀ ਜਬੈ ਫਿਰਾਈ ॥ ੪੪ ॥

ਸੁਨਿ ਦਿਲਵਾਲੀ ਸਿੱਖਨਿ' ਠਰਾਈ।

'ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ।

ਦਰਖਾਸਤ ਢਿਗ ਸਾਹਿ ਪਠਾਈ।

ਜੇਤਕ ਹੈ ਤੌਫੀਕਾ ਹਮਾਰੀ।	'ਸਮਰੱਥਾ।
ਦੈ ਹੈਂ ਜਰਾ ਗੁਰੂ ਬਦਲੈ ਭਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥	'ਧਨ।
ਕਹਯੋ ਨੁਰੰਗ ਸਵਾ ਲੱਖ ਲੈ ਹੋਂ।	
ਤਬਿ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਗੁਰੈਂ ਤਜੈ ਹੋਂ।	
ਸਿੱਖਨਿ ਕੀਨ ਰੁਪੱਯਾ ਕੱਠਾ।	
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਇਹ ਸੁਨਿ ਕਹਿ ਪੱਠਾ ॥ ੪੬ ॥	'ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ।
ਹਮ ਹਿਤ ਜੋ ਧਨ ਤੁਰਕੈ ਦੈ ਹੈ।	
ਤਿਸ ਕਾ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਨਸੈ ਹੈ।	
ਕਿਆ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਹੀਂ।	
ਅਜਮਤਾ ਦੌਲਤ ਦੈ ਨ ਸਕਾਹੀਂ ॥ ੪੭ ॥	'ਕਰਾਮਾਤ।
ਪਰ ਹਮ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਿਰ ਦੈ ਹੈਂ।	
ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਕਮੈ ਹੈਂ।	
ਤਨ ਤੋ ਬਿਨਸਨ ਹਾਰੋ ਹੱਯੇ।	
ਮੂੰਡਾ ਕਲੰਕ ਤੁਕੇਸੈਂ ਦੱਯੇ ॥ ੪੮ ॥	'ਸਿਰ ਤੇ।
ਹਮਰੀ ਲੀਲਾ ਹਮ ਹੀ ਜਾਨੈਂ।	
ਤੁਮ ਕੋ ਚਹੀਏ ਬੀਚ ਨ ਆਨੈ।	
ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਸੁਨੈ ਕੈ।	
ਰਹੇ ਮੌਨਾ ਧਨ ਧੰਨ ਅਲੈ ਕੈ ॥ ੪੯ ॥	'ਚੁੱਪ। ²ਕਹਿ ਕੇ।
ਪੁਨ ਨੌਰੰਗ ਇਹੁ ਸ੍ਰਾਲ ਅਲਾਯੋ।	
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮ ਧਰਾਯੋ।	
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰੀ ਤੁਮ ਕਿਆ ਕਰੀ।	
ਹਮੈਂ ਬਤਾਵੋ ਸੋ ਅਬਿ ਭਰੀ ॥ ੫੦ ॥	'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਲਖਤਿ ਨ ਅਰੇ।	'ਹੇ (ਨੁਰੰਗੋ) ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।
ਕੋ ਬਹਾਦਰੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰੇ।	
ਸੋ ਸਿਰ ਧਰਮ ਹੇਤ ਹਮ ਦੈ ਹੈਂ।	
ਜੇ ਗੀਦੀ ਤੂੰ ਇਹੁ ਨਾ ਲਖੈ ਹੈਂ ॥ ੫੧ ॥	
ਤੋ ਇਕ ਔਰ ਪਰਖ ਲੈ ਅਬੈ।	
ਗਰ ਮਮਾ ਕਟੈ ਤੇਗ ਨਹਿੰ ਕਬੈ।	'ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਨੂੰ।
ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ ਨੌਰੰਗਾ ਇਹ ਬਾਨੀ।	'ਨਵੇਂਰੰਗ ਦੀ।
ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਵਤਿ ਅਬਿ ਜਾਨੀ ॥ ੫੨ ॥	'ਜਾਣਿਆ ਹੈ।

ਤੇਗ ਬੇਗ ਖਰ! ਤੁਰਕਿ ਮੰਗਾਈ।
ਸੱਯਦ ਦੀਨ ਜਲਾਲਹਿ ਦਜਾਈ।
ਹੁਤੋ ਸੁ ਬਿਦਯਾ ਬਲ ਮੈਂ ਪੂਰੇ।
ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਗਰ ਕਾਟ ਜਰੂਰੇ ॥ ੫੩ ॥
ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਕੈ ਇਸ਼ਨਾਨਾ।
ਬਸਤਰ ਪਹਿਰੇ ਅਤਰ ਲਗਾਨਾ।
ਕ੍ਰੂਪ ਨਿਕਟ ਤਰੁ ਬਟ* ਕੇ ਤਰੇ।

ਪਦਮਾਸਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਭਰੇ ॥ ੫੪ ॥
ਧਯਾਨ ਭਜਨ ਜਿਮ ਕਰਤਿ ਹਮੇਸੈਂ।
ਕੀਨੋ ਥਿਰੁ ਕਰਿ ਤੈਸ ਬਿਸੇਸੈਂ^੨।
ਪੁਨ ਭਾਈ ਉਦੇ* ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਯੋ।

ਹਮਰੇ ਨਿਕਟ ਖੜੇ ਤੁਮ ਰਹਯੋ ॥ ੫੫ ॥
ਸਿਰ ਹਮਰਾ ਧਰ ਤੇ। ਹੂੰ ਨਿਆਰਾ।
ਐਹੈ ਤੁਮਰੇ ਬਸਨ ਮੰਝਾਰਾ।
ਤੁਮ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਲੈ ਜੱਯੋ।
ਪਿਖੈ ਨ ਕੋਇ ਨਿਸੰਗ ਰਹੱਯੋ ॥ ੫੬ ॥
ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਸੱਯਦ ਚਲਿ ਆਯੋ।
ਨੌਰੰਗ ਨੌਰੰਗ। ਹੁਕਮੁ ਸੁਨਾਯੋ।

ਛੇਤੀ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ।
ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

‘ਖੂਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੋਹੜ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ। *ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਹੈ ਤਦੋਂ ਇਹ ਕੋਤਵਾਲੀ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਬੋਹੜ ਦਾ ਇਹ ਦਰੱਖਤ ੧੯੩੦ ਈ. ਤੱਕ ਹਰਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਕਿ ੧੯੩੦ ਈ. ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਉਸਾਰਦਿਆਂ ਸੁੱਕ ਗਿਆ। ਹੇਠ ਭੋਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬਿੱਛ ਦਾ ਮੁੱਢ ਯਾਦਗਾਰ ਵਜੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਹੈ।
‘ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

‘ਬੈਠ ਕੇ। ‘ਬਹੁਤਾ।

*ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ ‘ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ’ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੮੧ ‘ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਏਸੇ ਅਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਜਿਉਣ ਨਾਮੀ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਐਸੀ ਚਲਾਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾ ਕੇ ਸੀਸ ਉਠਾ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ।’ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ੨੮੨ ਪੰਨੇ ‘ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਓਧਰ ਜਦ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੀਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰੰਘਰੇਟੇ ਨੂੰ ‘ਰੰਘਰੇਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟੇ’ ਦਾ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ੀ।’

‘ਧੜ ਤੋਂ।
‘ਬਸਤੁ ਵਿੱਚ।

‘ਨਵੇਂਰੰਗ ਦਾ ਭਾਵ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ।

ਸੁਨਿ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰਿ ਐਸ ਅਲਾਯੋ।
 ਭਲੇ ਸਮਾਂ ਇਹੁ ਹਮੈਂ ਸੁਹਾਯੋ ॥੫੭॥
 ਪੇਖਨਿ ਹਿਤ ਖਲਕਤ ਬਹੁ ਆਈ।
 ਤਬਿ ਗੁਰ ਬਾਨੀ ਏਹੁ ਅਲਾਈ।
 ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ

॥

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥

(ਪੰਨਾ ੮੪੬)

ਇਹੁ ਤੁਕ ਪਢਿ ਜਬਿ ਗੁਰ ਸਿਰ ਨਾਯੋ¹।

¹ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ।

ਪਰੰਬ੍ਰਹਮ ਸੈਂ ਧਯਾਨ ਧਰਾਯੋ¹ ॥੫੮॥

¹ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ।

ਤੇਗ ਬੇਗ¹ ਜੱਲਾਦ ਉਠਾਯੋ।

¹ਛੇਤੀ।

ਧਰ ਤੇ¹ ਸਿਰ ਨਜਾਰਾ ਦਰਸਾਯੋ।

¹ਧੜ ਤੋਂ।

ਬਾਰ¹ ਗਯੋ ਖਾਲੀ ਤਿਸ ਕੇਰਾ।

¹(ਤਲਵਾਰ ਦਾ) ਵਾਰ।

ਮਾਚੜੋ ਹਾਹਾ ਕਾਰ ਬਧੇਰਾ ॥੫੯॥

ਅਕਸਮਾਤ¹ ਤੂਫਾਨ ਭੁਚਾਲਾ।

¹ਅਚਾਨਕ।

ਆਯੋ, ਹੋਯੋ ਸਬਦ ਕਰਾਲਾ¹।

¹ਡਰਾਉਣਾ।

ਸਿਖਿ ਸੀਸ ਝੱਟ ਲਯੋ ਉਠਾਹੀ।

ਮਗਿ¹ ਪਗ ਦਯੋ ਨ ਪੇਖੜੋ ਕਾਂਹੀਂ ॥੬੦॥

¹ਰਸਤੇ 'ਚ।

ਨਭ ਸਭ ਅਗਨਿ ਰੂਪ ਦਰਸਾਯੋ।

ਲੋਗਨ ਕੇ ਦਿਲ ਪਰ ਗਮ ਛਯੋ।

ਹਹਿਰ¹ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਪਰਗੋ ਪੀਨਾ²।

¹ਡਰ ਸਹਿਤ ਕਾਂਬਾ। ²ਤਕੜਾ।

ਨੌਰੰਗ ਕਹਿਰ ਜ਼ਹਿਰ¹ ਬਡ ਕੀਨਾ ॥੬੧॥

¹ਜ਼ਹਿਰ ਵਰਗਾ ਜ਼ੁਲਮ।

ਦੇਵਨਿ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਮਨਾਏ।

ਜਾਨੜੋ ਅਬਿ ਤੁਰਕਨਿ ਜਰ¹ ਜਾਏ।

¹ਜੜ੍ਹ।

ਚਢਿ ਬਿਵਾਨ ਪਰ ਚਾਲੇ ਗੁਰੂ।

ਉਨਿ ਮੰਗਲ ਗਾਨਾ ਕੀਆ ਸੁਰੂ ॥੬੨॥

ਸੰਖ ਬਜਾਵਤਿ ਫੂਲ ਬਰਖਾਵਤ।

ਦੇਵ ਨਟੀ ਨ੍ਰਿਤਤਿ¹ ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾਚੀਆਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੱਚ ਖੰਡ ਮੈਂ ਗੁਰਹਿੰ ਪੁਚਾਏ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਆਏ ॥੬੩॥

ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਭਗਤਿ ਗੁਰੂ ਜਗਤੇਸੈਂ।

¹ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ।

ਇਨਿ ਕਾ ਕਿਯ ਸਿਤਕਾਰ ਬਿਸੇਸੈਂ।

ਕਹਯੋ ਜੈਸ ਤੁਮ ਕਰਨੀ ਕੀਨੀ।

ਕੌਨ ਸਕੈ ਕਰਿ ਐਸੀ ਪੀਨੀ ॥ ੬੪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਆਦਿ¹ ਨਿਕਟ ਬੈਠਾਯੋ।

¹ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ।

ਅਜਰ¹ ਅਮਰ ਅਬਚਲ ਪਦ ਪਾਯੋ।

¹ਜਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਤੀਨੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਗਏ।

ਆਦਰ ਠੌਰ ਪਾਵਤੇ ਭਏ ॥ ੬੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰਿ ਦਾਸਨਿ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੀ,

ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ।

ਅਬਿ ਇਤ ਦਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ,

ਗਾਥਾ ਸੁਨੋ ਉਦਾਰ ॥ ੬੬ ॥

ਚੌਪਈ:

ਧਰ ਤੈ ਜੁਦਾ ਭਯੋ ਸਿਰ ਜਬੈ।

ਅਯੋ ਤੁਫਾਨ ਮੁੰਦੇ ਦ੍ਰਿਗ ਸਬੈ।

¹ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ।

ਪੁਨ ਜਬਿ ਜਮਾਂਦਾਰ ਕੁਤਵਾਲੈਂ।

ਸਿਰ ਨਹਿੰ ਪਾਯੋ ਡਰੇ ਬਿਸਾਲੈਂ ॥ ੬੭ ॥

ਚਿੱਠੀ ਡਿੱਠੀ ਇਕ ਤਹਿੰ ਪਰੀ।

ਬੰਧੀ ਡੋਰੈਂ ਸੰਗ ਨਿਹਰੀ।

ਦਈ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਹਾਲ ਸੁਨਾਯੋ।

ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕੂਰ ਅਲਾਯੋ¹ ॥ ੬੮ ॥

¹ਝੂਠ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਹਮਰਾ ਸਿਰ ਨ ਤੇਗ ਸੰਗ ਕਟ ਹੈ।

ਸੋ ਤੋ ਕਟਯੋ ਦੇਰ ਬਿਨ ਝਟ ਹੈ।

ਸੱਯਦ ਕਹਯੋ ਪੀਰਿ ਸਚ ਰਰਯੋ¹।

¹ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਬਿਨਾ ਕਾਟਨੇ ਤੇ ਸਿਰ ਗਿਰਯੋ ॥ ੬੯ ॥

ਚਿੱਠੀ ਪਢੀ ਤੁ ਇਹੁ ਨਿਕਸਯੋ।

ਸੀਸ ਦਯੋ ਪਰ ਸਿਰੜ¹ ਨ ਦਯੋ।

¹ਹਠ।

ਆਇ ਪੁਗਯੋ ਥਾ ਦਿਵਸ ਹਮਾਰਾ।

ਦਿਯ ਕਲੰਕ ਤੁਰਕੇਸਹਿੰ ਭਾਰਾ ॥ ੭੦ ॥

ਚੰਮ ਚਮਾਰਨ ਮੱਥੇ ਮਾਰਾ।
ਜਸ ਜਗਿ ਪਾਯੋ ਭਿਸਤ ਉਦਾਰਾ।
ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਯੋ।
ਫਿਰ ਕੁਤਵਾਲਹਿ ਐਸ ਅਲਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥

ਸਿਰ ਕੋਊ ਸਿਖ ਹੀ ਲੈ ਗਯੋ।
ਭੀਰ ਜਨਨਿ ਮੈਂ¹ ਨਾਂਹਿ ਲਖਯੋ।
ਕਹੋ ਅਬੈ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਜੋਈ।

¹ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚ।

ਧੜ ਲੇ ਜਾਇ ਜਲਾਵੈ ਸੋਈ ॥ ੨੨ ॥
ਜਬਿ ਵਹਿ ਐਹੈ ਤਬਿ ਤਿਹ ਫਰੀਓ।
ਸੀਸ ਬਤੈਹੈ ਨਤੁ ਤਹ ਹਰੀਓ¹।

¹ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਉ।

ਚੌਂਕ ਚਾਨਣੀ ਬੀਚ ਬਜਾਰਾ।
ਧੜ ਗੁਰੂ ਕਾਰਖ ਵਹੀਂ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੩ ॥
ਸਿੱਖ ਭੀ ਘਾਤ¹ ਤੁਰਕ ਕੀ ਪਾਹੈ²।

¹ਦਾਅ। ²ਪਾ ਕੇ ਭਾਵ ਸਮਝ ਕੇ।

ਰਹੇ ਖਮੋਸ਼¹ ਦੋਸ਼ ਦੈਂ ਸ਼ਾਹੈ।
ਦੁਖਤਿ ਦੇਤਿ ਗਾਰੀ ਬਿਬਿਧੈ ਹੈਂ¹।

¹ਚੁੱਪ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਕੈਹੈਂ ਜਰ ਤੁਰਕਨਿ ਅਬਿ ਜੈ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥
ਨਰ ਨਾਰੀ ਮਗ ਜਾਇ ਜੁ ਓਸੈਂ।
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਕੋਸੈਂ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਨਿੰਦਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸਿੱਖ ਲਬਾਣਾ ਹੁਤੋ ਇਕ,
ਲੱਖੀ ਨਾਮ ਉਦਾਰ।
ਬੈਲ ਲਦਨੀਏ ਗਾਡੀਆਂ¹,
ਤਿਸ ਕੇ ਚਲਤਿ ਅਪਾਰ ॥ ੨੬ ॥

¹ਭਾਰ ਲੱਦਣ ਵਾਲੇ ਬੈਲ ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ।

ਚੂਨਾ ਦੈ ਸੋ ਕਿਲੇ ਮੈਂ,
ਆਯੋ ਜਬਿ ਤਿਸ ਠੌਰ।
ਰੌਰ ਗੌਰ ਨਿਜ ਤੌਰ ਕਰਿ,
ਭੀਰ ਭਾਰ ਬਡ ਔਰ¹ ॥ ੨੭ ॥

¹ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾਰੋਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਸੀ।

ਚੌਪਈ:

ਸੰਧਯਾ ਪਰੀ ਛਯੋ ਤਮ¹ ਸਾਰੇ।

¹ਅਨੁਰਾ।

ਪਹਰੂ ਗਰਦ ਭੀੜ ਕੇ ਮਾਰੇ।

ਟਾਂਡਾ¹ ਸਿੱਖ ਕਾ ਅਧਿਕ ਜੁ ਆਯੋ।

ਗੁਰ ਮਨਾਇ ਕਰਿ ਧਰ ਉਨਿ ਚਾਯੋ¹ ॥ ੨੮ ॥

ਗਾਡੀ ਪੈ ਧਰ ਸਿਦਕ ਰਖਾਏ¹।

ਛੇੜੇ ਬਲਦ ਸੁ ਜਲਦ ਚਲਾਏ।

ਦੁਤੀ ਸੰਗੀਯਨ ਕੇ ਕਹਿ ਗਯੋ।

ਬੈਲ ਲਖਾਵਤਿ¹ ਦੇਰ ਲਗਯੋ² ॥ ੨੯ ॥

ਜਾਇ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਉਨਿ ਘਰ ਹੈ।

ਲਕਰੀ ਬਹੁ ਛੱਪਰ ਸੈਂ ਧਰ ਹੈ।

ਕਰਿ ਪਰਜੂਲਤਿ ਆਗ¹ ਉਨਿ ਗਾਯੋ।

ਲਗੀ ਆਗ ਕੋਊ ਨਿਕਟ ਨ ਆਯੋ ॥ ੩੦ ॥

ਟਾਂਡਾ ਤਿਸ ਕਾ ਲਖਤ ਰਹਾਯੋ¹।

ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਲੋ ਭੇਤ ਨ ਪਾਯੋ।

ਪੀਛੇ ਜਬੈ ਪਹਿਰੂਅਨਿ ਹੇਰਾ।

ਦੇਹ ਨ ਪਾਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇਰਾ ॥ ੩੧ ॥

ਸੁਭਾ¹ ਨ ਬਨਜਾਰਜੋਂ ਪਰ ਧਾਰੋਂ²।

ਯੁਤ ਕੁਤਵਾਲ ਖੋਜ ਹੈਂ ਸਾਰੇ।

ਪੁਨਾ ਏਕ ਕਾਜੀ ਕੇ ਕਹੇ।

ਅਏ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਬਿ ਵਹੇ¹ ॥ ੩੨ ॥

ਲਗੀ ਆਗ ਪਿਖਿ ਮਨ ਬਿਸਮਾਏ।

ਖਬਰ ਪੁਚਾਈ ਸ਼ਹਿ ਢਿਗ ਆਏ।

ਸਿਰ ਸਮ ਧੜ ਭੀ ਗਾਯਬ¹ ਭਯੋ।

ਕੋਊ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਚੁੱਕ ਲੈ ਗਯੋ ॥ ੩੩ ॥

ਰਹੇ ਮਾਰ ਝਖ ਹਾਰ ਸਬੈ ਹੀ।

ਪਤੋ ਸੁਰਾਖ¹ ਨ ਕਿਤੈ ਲਭੈਹੀ।

ਇਹ ਸੁਨਿ ਪੁਨਾ ਸ਼ਹਿ ਤੱਜਬ ਰਹਾ।

ਪੀਰ ਖੁਦਾ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਯੋ ਕਹਾ ॥ ੩੪ ॥

ਆਫਤ¹ ਕੋਊ ਹਮ ਪਰ ਲਜਾਵੈ।

ਭਯੋ ਬੁਰਾ ਨੌਰੰਗ ਪਛੁਤਾਵੈ।

ਨੌਰੰਗ ਜਬਿ ਮਹਿਲੋਂ ਮੈਂ ਸੋਵੈ।

¹ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਬੈਲਾਂ ਜਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਝੁੰਡ।

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧੜ ਚੁੱਕ ਕੇ।

¹ਗੱਡੀ ਉੱਪਰ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਧੜਰੱਖਿਆ।

¹ਲੰਘਾਉਂਦਿਆਂ। ²ਲਾ ਦਿਆ ਜੇ।

¹ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ।

¹ਲੰਘਦਾ ਰਿਹਾ।

¹ਸ਼ੱਕ। ²ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

¹ਉਹ।

¹ਗੁਪਤ।

¹ਪੈੜ, ਖੋਜ।

¹ਬਿਪਤਾ।

ਡਰਿ ਡਰਿ ਉਠੈ ਬਯਾਕੁਲ ਹੋਵੈ ॥ ੮੫ ॥

ਕਹੈ ਸਿੱਖ ਮੁਝ ਕੇ ਹੈਂ ਮਾਰਤਿ।

ਦਿੱਲੀ ਮੈਂ ਸੇ ਬਹਿਰਾ ਨਿਕਾਰਤਿ।

'ਬਾਹਰ।

ਕਾਜੀ ਪਾਜੀ ਮੁੱਲਾਂ ਹਾਜੀ।

'ਝੂਠੇ।

ਹਾਰ ਰਹੇ ਕਰਿ ਜਤਨ ਦਰਾਜੀ ॥ ੮੬ ॥

'ਬਹੁਤੇ।

ਕਈ ਰੋਜ ਦੁਖ ਪਾਇ ਮਹਾਹੀਂ।

ਆਖਰ ਦਿੱਲੀ ਛੋਰੀ ਤਾਹੀਂ।

ਜੋਰ ਮਰਹੱਟੜੇ ਨੇ ਬਡ ਪਾਯੋ।

ਨੌਰੰਗ ਕਾ ਬਹੁ ਮੁਲਕ ਦਬਾਯੋ ॥ ੮੭ ॥

ਲਾਖੇਂ ਤੁਰਕ ਕਤਲ ਕਰਿ ਡਾਰੇ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗ ਅਭੰਗਾ ਅਪਾਰੇ।

'ਲਗਾਤਾਰ।

ਰਜਧਾਨੀ ਪੂਨੇ ਸਾਤਾਰੇ।

ਠਾਣੀ ਉਠੈ ਮਹਾਨੀ ਭਾਰੇ ॥ ੮੮ ॥

'ਬਣਾਈ।

ਸੇਵਾ ਜੀ ਨਿਜ ਰਾਜਾ ਥਾਪਯੋ।

ਦਲ ਬਲ ਮੁਲਕ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਖਾਪਯੋ।

'ਫੌਜ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੁਲਕ ਦਬਾ ਲਿਆ।

ਤੀਸ ਬਰਸ ਉਸ ਮੁਲਕ ਮਝਾਰੇ।

ਨੌਰੰਗ ਲਰਤੋ ਫਿਰਯੋ ਅਪਾਰੇ ॥ ੮੯ ॥

ਪੂਰਬ ਦਿਸ ਤੇ ਲੋਗ ਪੰਡਾਰੇ।

'ਜਾਤ ਦੇ।

ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਕਰਿ ਰਹੇ ਲਚਾਰੇ।

'ਦੁਖੀ।

ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਰ ਦੀਓ।

ਨੌਰੰਗ ਬਿਪਤਾ ਹੀ ਮੈਂ ਜੀਓ ॥ ੯੦ ॥

ਇਕ ਤੇ ਮਰਜ ਦਮਕਸ਼ੀ ਬਯਾਪੀ।

'ਦਮੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਖੌਂ ਖੌਂ ਕਰਿ ਹੈ ਪਾਪੀ।

ਖਾਣਾ ਪਚੇ ਨਾ ਲਗੇ ਦੁਆਈ।

ਮਰਯੋ ਮੁਹਿੰਮਨਿ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਈ ॥ ੯੧ ॥

ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਗੁਰੁ ਸਾਕਾ ਕਯੋ।

ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਨੌਰੰਗ ਰਹਯੋ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਨ ਕਰਨਾ ਪਾਯੋ।

ਤੱਗਾ ਤਿਲਕ ਗੁਰੁ ਰੱਖ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੯੨ ॥

'ਜਨੇਊ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਿਸ ਕੀ ਅਬਿ ਗਾਥਾ।

ਸੁਨੀਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਗੁਰਿਆਈ।
 ਲੈ, ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਬਿ ਉਨਿ ਢਿਗ ਜਾਈ ॥ ੯੩ ॥
 ਉਸੀ ਦਿਵਸ ਦਿਢ ਸਭ ਨੇ ਜਾਨਾ।
 ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਤਜ ਹੈਂ ਪ੍ਰਾਨਾ।
 ਸ਼ੋਕਾਤ੍ਰੁ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਹੋਏ। 'ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਦੁਖੀ।
 ਬਡੀ ਮਾਤ ਤੋ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰੋਏ ॥ ੯੪ ॥
 ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਤ ਰਚੈ ਕੈ। 'ਬਣਾ ਕੇ।
 ਰਾਖੈਂ ਦਸਮੇਸਰ ਪਰਚੈ ਕੈ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰੂ ਤਨ ਤਜਯੋ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਇਤ ਇਮ ਦਸਮੇਂ ਸਜਯੋ' ॥ ੯੫ ॥ 'ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਕੀਤਾ।
 ਤਜਿ ਪ੍ਰਯੰਕ ਭੂਮਿ ਪਰ ਥਿਰੇ।
 ਸ਼ੋਕਾਤ੍ਰੁ ਹੁੈ ਜਲ ਦ੍ਰਿਗ ਭਰੇ।
 ਉਭੈ ਮਾਤ ਢਿਗ ਘਰ ਮਹਿ ਗਏ।
 ਦਿਲ ਬਹਿਲਾਵਤਿ ਉਨ ਕਾ ਭਏ' ॥ ੯੬ ॥ 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਪ੍ਰਚਾਇਆ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਨਿਜ ਸ੍ਰਪਨ ਸੁਨਾਯੋ।
 ਸਰਪ ਸਜਾਮ' ਮਮ ਅੰਗ ਚਬਾਯੋ। 'ਕਾਲੇ ਸੱਪ ਨੇ।
 ਸਿਰ ਧਰ' ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਕੇਰਾ। 'ਧੜ।
 ਜੁਦਾ ਭਯੋ ਪੁਨ ਮੈਂਹੂੰ ਹੇਰਾ ॥ ੯੭ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਵੈਂ ਸਹਾਈ।
 ਹੋਇ ਕੂਰ ਮਮ ਸ੍ਰਪਨ ਇਤਾਈ। 'ਇਹ।
 ਜੱਦਪਿ ਬਾਲਕ ਲੀਲਾ ਕਰਿ ਕੈ।
 ਪਰਚਾਵੈਂ ਮਾਤਹਿੰ ਦਿਲ ਧਰਿ ਕੈ' ॥ ੯੮ ॥ 'ਦਿਲ ਧਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।
 ਤੋ ਭੀ ਦੋਊ ਮਾਤ ਦੁਖਾਰੀ।
 ਪੁਨ ਪੁਨ ਨੌਮੇਂ ਗੁਰਹਿੰ ਚਿਤਾਰੀ।
 ਉਠਤਿ ਬੈਠਤਿ ਜਲ ਦ੍ਰਿਗ ਡਾਰੈਂ।
 ਸ਼ੋਕਾਤ੍ਰੁ ਦਿਸ ਦ੍ਰਾਰ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੯੯ ॥
 ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨੌਮੇ ਕੇਰਾ।
 ਲੈ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਿਖ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
 ਖਬਰ ਦਈ ਜਨੁ ਬੱਜਰ' ਮਾਰਾ। 'ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਗਦਾ।

ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਮਾਚੜੇ ਹਾਹਾ ਕਾਰਾ ॥ ੧੦੦ ॥

ਉਭੈ¹ ਮਾਤ ਸੁਨਿ ਮੁਰਛਿਤ² ਭਈ।

ਕਟੀ ਲੱਤਾ ਸਮ¹ ਅਤਿ ਕੁਮਲਈ।

ਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਜਨੁ ਅਜਾ ਗਹਾਨੀ¹।

ਤਰਫੈ ਮੀਨ ਜੈਸ ਬਿਨੁ ਪਾਨੀ ॥ ੧੦੧ ॥

ਬਰਨ ਬਿਬਰਨ ਛੀਨ ਛਬਿ ਹੋਈ¹।

ਮਾਨਹੁ ਮਨੀ ਫਨੀ ਕਿਤ ਖੋਈ¹।

ਬਜਾਕੁਲ ਲੋਟਤਿ ਧਰ ਪਰ ਪਰੀ।

ਮ੍ਰਿਗੀ ਮਨੋ ਗਿਰੀ ਅਧ ਮਰੀ ॥ ੧੦੨ ॥

ਹਾ ਸੁਤ ਹਾ ਪਤਿ ਕਹਿ ਤਨ ਤਾੜੈ¹।

ਕੂੰਕੈਂ ਤਜਤਿ ਕੇਸ ਸਿਰਿ ਪਾੜੈ¹*।

ਪੁਰਿ ਬਾਸੀ ਤੀਆ¹ ਸਭਿ ਆਈ।

ਕਰੁਣਾਰਸ¹ ਪੁਰਿ ਬਢੜੇ ਮਹਾਈ ॥ ੧੦੩ ॥

ਇਤ ਗੁਰੁ ਦਸਮ, ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਭਾਈ।

ਜੀਤੂ, ਮੋਹਣ, ਸੰਗੋ ਸਾਈ¹।

ਜੇਠਾ, ਨੰਦ ਆਦਿ ਮਾਸੰਦੈਂ।

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁ ਚੰਦੈਂ ॥ ੧੦੪ ॥

ਸੋਢੀ ਦੀਪ ਚੰਦ ਲੋ ਆਏ।

ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਬਹੁ ਜੁਰੇ ਤਦਾਏ।

ਯੱਦਪਿ ਥਾ ਬਜਾਕੁਲ ਦਿਲ ਸਭ ਕਾ।

ਤੋ ਭੀ ਰਚੜੇ ਬਿਵਾਨ ਅਜਬ ਕਾ¹ ॥ ੧੦੫ ॥

ਫੂਲ, ਖੀਲ, ਧਨ ਬਹੁਤੈਂ ਬੋਯੋ¹।

ਕੀਰਤਨ ਰੁਦਨ ਤਬੈ ਬਹੁ ਹੋਯੋ।

ਸੀਸ, ਚਿਖਾ ਚੰਦਨ ਸਿਸਕਾਰਾ।

ਕੀਨੋ ਮਿਰਤੁ ਕਿਰਤੁ¹ ਪੁਨ ਸਾਰਾ ॥ ੧੦੬ ॥

ਲੋਕਕ¹ ਬੈਦਕ² ਜੇਤਕ ਰੀਤੀ*।

¹ਦੋਵੇਂ। ²ਬੇਹੋਸ਼।

¹ਵੇਲ ਵਾਂਗ।

¹ਜਾਣੋ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਬੱਕਰੀ ਪਕੜ ਲਈ ਹੈ।

¹ਰੰਗ ਤੋਂ ਬੁਰਾਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਚਮਕ ਚਲੀ ਗਈ।

¹ਜਾਣੋ ਸੱਪ ਨੇ ਕਿਤੇ ਮਣੀ ਗਵਾ ਲਈ ਹੈ।

¹ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੋਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ ਪੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ। *ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ੁਮ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ੮੭ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

¹ਚੋਣਾ ਪਿੱਟਣਾ।

¹ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ।

¹ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

¹ਫੂਲਾਂ, (ਚੌਲਾਂ ਦੀਆਂ) ਖਿੱਲਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਧਨ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ।

¹ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ।

¹ਸਸਕਾਰ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰਕਰੀਤੀ। ²ਧਾਰਮਕਰੀਤੀ।

*ਲੋਕਕ ਤੇ ਬੈਦਕ ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਭਾਈਚਾਰਕ,

ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਤੋਂ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ
ਰੀਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਾ
ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ
ਖਾਲਸਾ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੮੨ 'ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ 'ਨੌਮੇ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਾ ਕੇ ਆਪ
ਗੁਰਜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਬਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ'।

ਕੁਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੀ ਸਹਿ ਪ੍ਰੀਤੀ।
ਮਹਿਦਾ ਬੁਧਿ ਗੁਰ ਬਾਲਕ ਤਨ ਕੇ।
ਧੀਰ ਗਾਂਭੀਰ ਬਹਾਦਰ ਮਨ ਕੇ ॥ ੧੦੭ ॥
ਬੈਠਿ ਲੋਗ ਢਿਗ ਸੋਕ ਜਨਾਵਤਿ।
ਪੈ ਗੁਰੁ ਸਬਿ ਕੇ ਧੀਰ ਬਾਂਧਾਵਤਿ।
ਪੁਨਾ ਮਾਤ ਢਿਗ ਘਰ ਮੈਂ ਜਾਵੈਂ।
ਦੈ ਦਿਢ ਗਜਾਨ ਧੀਰ ਧਰਵਾਵੈਂ ॥ ੧੦੮ ॥
ਜਗ, ਸਮ ਸ੍ਰੁਪਨ ਨਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹੈ।
ਜਸ ਜਿਸ ਰਹਜੋ ਸੁ ਅਮਰ ਸਦਾ ਹੈ।
ਗੁਰੁ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ' ਥੇ ਸੋ।
ਸੱਮ੍ਰਥ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਯੁਤ ਸੇ ਸੋ' ॥ ੧੦੯ ॥
ਜੋ ਉਨਿ ਚਹੀ ਸਹੀ ਸੋ ਹੋਈ।
ਅਨਥਾ' ਕਰਿ ਸਾਕੇ ਨਹਿੰ ਕੋਈ।
ਪੈ ਹਮ ਤੁਰਕੇਸਰ ਤੈ ਬਦਲਾ।
ਲੈਂਹ, ਜੁਲਮ ਜਿਨਿ ਕੀਨ ਅਨਦਲਾ' ॥ ੧੧੦ ॥
ਕਰਿ ਕੈ ਘੋਰ ਅਖਾਰੇ ਭਾਰੇ'।
ਕਰਿ ਕਾਫਰ' ਤਿਸ ਕੋ ਪੁਨ ਮਾਰੇਂ।
ਰੋਜ਼ ਕਜਾਮਤ ਲੋ' ਤਿਸ ਤਾਈਂ।
ਰਖਵੈ ਹੈਂ ਦੋਜ਼ਖ ਡਲਵਾਈ ॥ ੧੧੧ ॥
ਪੁਨ ਮੈਂ ਪੰਥ ਰਚੈਹੋਂ ਐਸੇ।
ਰਹੈ ਹਮੇਸ਼ੈਂ ਬਦਲੈ ਲੈਸੇ'।
ਜਰ ਤੁਰਕੇਸਨ ਕੀ ਸਿਖ ਮੇਰੈਂ।
ਕਾਟਿ ਸਿੰਧ ਖਾਰੇ ਮਧ ਗੇਰੈਂ ॥ ੧੧੨ ॥
ਕੇਹਰ ਸਮ ਗੁਰਿ ਗਰਜਿ ਸੁਨਾਯੋ।
ਜਬਿ ਇਮ ਨਿਰਭੈ ਹੋਇ ਮਹਾਯੋ।

'ਵੱਡੀ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ।

'ਉਹ ਸਨ।

'ਉਲਟ, ਵਿਰੁਧ।

'ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ।

'ਬਹੁਤੇ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ।

'ਝੂਠਾ।

'ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਤੱਕ।

'ਲੈਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਮਨਿ ਅਧਿਕ ਡਰਾਨੀ।

ਕਹਯੋ ਨ ਕਹੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਸ ਬਾਨੀ ॥ ੧੧੩ ॥

ਤੁਰਕ ਅਨਯਾਈ ਹੈਂ ਅਤਿ ਭਾਰੈਂ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਨ ਦੁਸ਼ਟ ਨਿਹਾਰੈਂ।

ਮਤ ਦੂਤੀ¹ ਕੋਊ ਲੂਤੀ² ਲਾਵੈ।

¹ਦੁਗਲ। ²ਦੁਗਲੀ।

ਤਾਂ ਤੇ ਮੋਨ ਰਹਨਿ ਬਨ ਆਵੈ ॥ ੧੧੪ ॥

ਜੋ ਕਰਨੋ ਸੋ ਕਹਨੋ ਨਾਹੀਂ।

ਸਤਿ ਪੁਰਖਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਇਹਾਹੀਂ।

¹ਇਹ ਹੈ।

ਦਸਮੇਸਰ ਪੁਨ ਐਸ ਪਰਾਹੀਂ।

¹ਕਹੀਂ।

ਬਿਨ ਅਕਾਲ ਹਮ ਡਰੈਂ ਨ ਕਾਹੀਂ ॥ ੧੧੫ ॥

ਨਿਰਭੈ ਅਤੀ ਹੋਂਸਲੇ ਵਾਰੇ।

ਬੈਨ ਐਨ¹ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਵਿਚਾਰੇ।

¹ਠੀਕ ਬਚਨ।

ਨਿਜ ਦਾਦੇ ਸੈਂ ਜਯਾਦੇ ਬਲੀ।

ਹੂੰ ਹੈ ਇਹੁ ਹਮ ਜਾਨੀ ਭਲੀ ॥ ੧੧੬ ॥

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕਾ ਹੂੰ ਮਾਲਕ।

ਰਾਖੈ ਦੁਸ਼ਟ ਦਲਨ ਮੈਂ ਤਾਲਕ¹।

¹ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਰੱਖੇਗਾ।

ਇਹੁ ਵਿਚਾਰਿ ਸਭਿ ਮੋਨ ਰਹਾਏ।

ਜੱਗ ਦਾਨ ਬਹੁਧਾ ਕਰਵਾਏ ॥ ੧੧੭ ॥

ਗੁਰਿਆਈ ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਾਈ।

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਮਿਲੇ ਬਹੁ ਆਈ।

ਸੰਮਤ ਸਤਰਾਂ ਸੈ ਥਾ ਬੱਤੀ¹।

¹ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ ਬਿ. ਸੀ।

ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸੱਤੀ¹ ॥ ੧੧੮ ॥

¹ਸੱਚੀ, ਠੀਕ।

ਸੁਰ ਗੁਰ¹ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਨੋਮ ਉਦਾਰੇ।

¹ਵੀਰਵਾਰ।

ਦੋਇ ਘੜੀ ਦਿਨ ਢਰੇ ਸਿਧਾਰੇ¹।

¹ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਜਗ ਮੈਂ ਮਾਚਯੋ ਹਾਹਾ ਕਾਰੇ।

ਦੇਵਨਿ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੧੯ ॥

ਜੋ ਇਹੁ ਗਾਥਾ ਸੁਨੈ ਸੁਨੈਹੈ।

ਕਰ ਤਲਿ¹ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ² ਸੋ ਪੈਹੈ।

¹ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਤੇ। ²ਪਦਾਰਥ।

ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ¹ ਨ ਤਿਸ ਕੋ ਆਵੈ।

¹ਸੱਦਾ।

ਅੰਤਹਿ ਸੱਚ ਖੰਡ ਮੈਂ ਜਾਵੈ ॥ ੧੨੦ ॥

ਰੈਹੈ ਸਿਦਕ ਤਾਹਿੰ ਕਾ ਕਾਇਮ।

ਗੁਰਿ ਗੁਨਿ ਪਚੈ ਸੁਨੈ ਜੋ ਦਾਇਮ।

'ਹਮੇਸ਼ਾਂ।

ਕਰਿ ਸੰਛੇਪ ਕਥਾ ਇਹੁ ਗਾਈ।

ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਉਰਿ ਗੁਰਿ ਪਗ ਧਜਾਈ

॥ ੧੨੧ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ।

ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਅਨੰਤ ਅਨੇਮੀ।

'ਬਹੁਤੇ ਬੇਅੰਤ।

ਮੁਝ ਕੋ ਦਾਸ ਆਪਨਾ ਲਖ ਕੈ।

ਬਖਸ਼ੈਂ ਭੂਲ ਸੁਧਾਰੈਂ ਪਖ ਕੈ ॥ ੧੨੨ ॥

'ਵੇਖ ਕੇ।

ਇਤੀ ਗਾਥ ਗੁਰੂ ਨੌਮਹਿੰ ਕਰਿ ਕੈ।

'ਸੰਪੂਰਨ।

ਇਤੀ ਅਧਯਾਇ ਭਯੋ ਮੁਦ ਭਰਿ ਕੈ ॥ ੧੨੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
ਇਕਤਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੪੧ ॥

੪੨. {ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕਥਾ}

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਮੰਗਲ ਦਾਇ ਅਮੰਗਲ ਘਾਇ,
ਉਦੰਗਲ ਜਾਇ ਬਿਹਾਇ ਅਵਾਰੈਂ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਗ਼ਮੀਆਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਆਲਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਦਾਰਿਦ ਦੁੰਦ ਦੁਵੈਖ ਦੁਐਤ
ਦੁਰੈਂ ਦੁਵਿਧਾ, ਦਲ ਦੁੱਜਨ ਦਾਰੈਂ।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ) ਦਲਿੱਦ, ਉਪਦ੍ਰਵ, ਵੈਰ, ਦੋ ਦਾ ਭਾਵ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ ਜੋ) ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਧਰਾ ਪ੍ਰਿਤ, ਧਰਮ
ਧੁਰੰਧਰ, ਧੌਲ ਧਰਾਧਰ ਧਾਰੈਂ।

¹ਧੀਰਜ ਦੇ ਘਰ ਧਰਤੀ ਦੇ (ਪ੍ਰਿਤ) ਆਸਰਾ ਰੂਪ, ਧਰਮ ਦਾ (ਧੁਰੰਧਰ) ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ, ਧੌਲੇ ਬੈਲ ਤੇ (ਧਰਾਧਰ) ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਦਾ ਵੀ ਆਸਰਾ ਹਨ।

ਚਾਰ ਪਥਾਰਥ ਸ੍ਵਾਰਥ ਦਾ ਲਖਿ,
ਨੌਮ ਗੁਰੈਂ ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਜੁਹਾਰੈਂ ॥ ੧ ॥

¹ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ) ਤੇ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅਬਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ ਕੀ, ਗਾਥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਅਸ਼ੇਸ਼।

¹ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਥਾ ਕਹਿ ਕੇ।

ਕਹੋਂ, ਲਹੋਂ ਸੁਖ ਬੁੱਧਿ ਬਰ, ਦਹੋਂ ਕਲੇਸ਼ਨਿ ਸ਼ੇਸ਼।
॥ ੨ ॥

¹ਸੁਖ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਲਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿਆਂਗਾ।

ਚੌਪਈ:

ਗਾਥ ਗੁਰਾਂ ਕੇ ਪੁਰਾ ਤਨ ਕੇਰੀ।
ਤਨਕ ਭਨ ਕਹੋਂ ਜਨਕ ਉਜੇਰੀ।

¹ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ।

¹ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਸੁਨੀ ਪੁਰਾਤਨ ਬ੍ਰਿਧਨਿ ਤੈ ਜਯੋਂ।
ਸਾਦਕ¹ ਸੋਊ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਨੋ ਤਯੋਂ ॥ ੩ ॥

¹ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਸ੍ਵਾਰਥ ਦੈ ਹੈ।
ਪਰਮਾਰਥ¹ ਪੁਰਖਾਰਥ² ਪੈ ਹੈ।

¹ਮੁਕਤੀ। ²ਉੱਦਮ।

ਪਢੈ ਸੁਨੈ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢੈ ਕੈ।
ਪਲਤੈ¹ ਚਲਤਿ, ਹਲਤ² ਸੁਖ ਲੈ ਕੈ ॥ ੪ ॥

¹ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ। ²ਇਸ ਲੋਕ ਚੋਂ।

ਹੰਸ ਬੰਸ ਅਵਤੰਸ ਜਹਾਨੈ।	'ਸੂਰਜ ਬੰਸ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੈ।
ਅੰਸ ਰਘੂ ਪ੍ਰਮਹੰਸ ਬਖਾਨੈ।	'ਰਘੂਰਾਜੇ ਦੀ ਉਲਾਦ ਬਹੁਤੀ ਉੱਜਲ ਕਹੀ ਦੀ ਹੈ।
ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਭਏ ਕੁਲ ਮਾਹੀਂ।	
ਜਿਨਿ ਕੇ ਜਪ ਜਨ ਸਦ ਗਤਿ ਪਾਹੀਂ ॥੫॥	'ਕਲਿਆਣ।
ਬਏ ਲਊ ਕੁੱਸੂ ਸੁਤ ਜਾਂ ਕੇ।	'ਹੋਏ।
ਚਰਿਤ ਰਚਿਤ ਜਿਨ ਕੇ ਕਵਿ ਬਾਂਕੇ।	'ਕਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਕੌਤਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਲਊ ਲਹੌਰ ਕੁਸੂ ਕਾਸੂਰੈਂ।	
ਕਰੇ ਅਬਾਦ ਲਖੈਂ ਜਨ ਭੂਰੈਂ ॥੬॥	'ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
ਉਭੈ ਭਏ ਪਰਗਟ ਭੂਪਾਲਾ ² ।	'ਦੋਵੇਂ। ² ਰਾਜੇ।
ਕੀਨ ਰਾਜ ਚਿਰਕਾਲ ਬਿਸਾਲਾ।	
ਕਾਲੁ ਕੇਤੁ ਨ੍ਰਿਪ ਲਵ ਕੁਲ ਮਾਹੀਂ।	'ਲਊ।
ਕਾਲੁਰਾਇ ਕੁੱਸੂ ਅੰਸਾਹੀਂ ॥੭॥	'ਉਲਾਦ ਚੋਂ ਸੀ।
ਆਪਸ ਮੈਂ ਉਨਿ ਕਰੇ ਅਖਾਰੇ।	'ਜੰਗ।
ਜੀਤੇ ਲਵੀ ਕੁਸੰਸੀ ਹਾਰੇ।	'ਕੁਸੂ ਦੀ (ਅੰਸ) ਉਲਾਦ ਦੇ।
ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਗਯੋ ਛੁਟ ਤਾਂ ਤੈ।	
ਫਿਰਤ ਰਹੇ ਚਕਰੈਲ ਸੁ ਯਾਂ ਤੈ ॥੮॥	'ਪੱਖੀਵਾਸ।
ਦੇਸ ਸਨੌਢ ਆਦਿ ਬਸਿ ਸਾਰੇ।	'ਮਥਰਾ ਭਰਤ ਪੁਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰ ਕੋਟ ਤੱਕ ਦਾ ਦੇਸ।
ਲੂਟ ਮਾਰ ਉਨਿ ਕਰੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ।	
ਮਿਸ਼ਟ ਸਿੰਧੁ ਕੈ ਬਾਮ ਕਿਨਾਰੇ।	'ਮਿੱਠੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕਿਨਾਰੇ।
ਅਮਰ ਕੋਟ ਇਕ ਨਗਰ ਉਦਾਰੇ ॥੯॥	
ਸੋ ਰਜਧਾਨੀ ਪੁਨ ਉਨਿ ਥਾਪੀ।	
ਦੇਸ ਦਬਾਇ ਭਏ ਪਰਤਾਪੀ।	
ਸੋਢਾ ਦੇਵੀ* ਤਹਾਂ ਬਿਰਾਜੈ।	*ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੋਢਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।
ਤਾਂਹਿ ਉਪਾਸ਼ਯੋ ਅਤਿਸੈ ਰਾਜੈ ॥੧੦॥	
ਤਾਂ ਵਰ ਤੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੁਤ ਜਯੋ।	'ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।
ਸੋਢੀਰਾਇ ਨਾਮ ਤਿਹ ਭਯੋ।	
ਤਿਸ ਤੈ ਸੋਢ ਬੰਸ ਜਗ ਚਾਲਾ।	
ਹੈ ਅਬਿ ਲੋ ਤਹਿੰ ਬਸਤਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥੧੧॥	
ਤਿਨ ਮੈਂ ਤੀਨ ਸੰਗਯਾ ਭਈ।	'ਨਾਮ।

ਸੁਨੋ ਭੇਦ ਅਬਿ ਲੋ ਜੋ ਹਈ।
 ਚੋਰੀ ਧਾੜਾ ਜੋਊ ਕਰੈ ਹੈਂ।
 ਸੋਢੇ ਮੀਣੇ ਸੋ ਕਹਿਵੈਂ ਹੈਂ ॥ ੧੨ ॥
 ਜੇ ਨਿਜ ਘਰ ਤੁਰਕਾਨੀ ਲਜਾਵੈਂ।
 ਸੋ ਸੋਢੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸਦਾਵੈਂ।
 ਪੇਟ ਤੁਰਕਾਨੀ ਤੇ ਜੋ ਥੈ ਹੈ।
 ਸੋ ਸੋਢੇ ਮੀਣੜੋਂ ਮੇਂ ਜੈ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥
 ਤਿਨ ਸੋਂ ਬਰਤਤ ਦੂਸਰ ਨੈਹੈਂ।
 ਆਪਸ ਮੈਂ ਸੋ ਵਰਤਨ ਕੈਹੈਂ।
 ਦਾਢੀ ਕੇਸ ਰਖਤ ਹੈਂ ਸਾਰੇ।
 ਪਟਕਾ ਪਾਂਚਰੰਗ ਸਿਰ ਧਾਰੈਂ ॥ ੧੪ ॥
 ਸੁੱਧ ਛੱਤ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਜੇਈ।
 ਧਾਰਤ ਧਰਮ ਨੀਤਿ ਸੂਤਿ ਸੇਈ।
 ਰਾਜ ਕਰਤ ਯਾਂ ਔਰੈਂ ਕਾਰੈਂ।
 ਤਿਨ ਕੋ ਸੋਢੀਰਾਇ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੧੫ ॥
 ਤਿਨ ਕੇ ਜਬਿ ਫਿਰ ਜੰਗ ਅਪਾਰੇ।
 ਪਰੇ ਆਪ ਮੈਂ ਦੇਸ ਮਝਾਰੇ।
 ਜੀਤੇ ਕੁਸੀ ਲਵੀ ਸਭ ਹਾਰੇ।
 ਰਾਜ ਕੁਸੰਸੈਂ ਲਯੋ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਲਵੀ ਭਾਗ ਪੂਰਬ ਦਿਸ ਗਏ।
 ਕਾਂਸੀ ਮੈਂ ਬਸਿ ਬੇਦ ਪਢਏ।
 ਐਸੀ ਪਢੀ ਬੇਦ ਉਨਿ ਬਿੱਦਯਾ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਬੇਦੀ ਭਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧਯਾ ॥ ੧੭ ॥
 ਪੁਨ ਉਨਿ ਆਇ ਪੰਜਾਬ ਮਝਾਰੇ।
 ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਬੇਦ ਸੁਨਾਏ ਚਾਰੇ।
 ਸੁਨਿ ਸੂਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਤੋ ਭਯੋ ਵਿਰਾਗੀ।
 ਬਨ ਕੋ ਗਯੋ ਰਾਜ ਨਿਜ ਤਯਾਗੀ ॥ ੧੮ ॥
 ਰਾਜ ਦੈ ਗਯੋ ਬੇਦੀ ਤਾਈਂ।
 ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ।
 ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੁ ਸੋਢੀ ਤਾਂ ਤੈ।

¹(ਪੈਦਾ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਉਹ ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਤੇਰਾਜਨੀਤੀ ਧਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਕੁਸੁ ਦੀ ਉਲਾਦ ਨੇ।

¹ਵੇਦ ਸੁਣ ਕੇ।

ਰਾਜ ਜੋਗ ਗਾਦੀ ਲਈ ਯਾਂ ਤੈ ॥ ੧੯ ॥

ਸੋਢੀ ਅਮਰ ਕੋਟ ਜੇ ਰਹੇ।

ਸੰਤਤਿ¹ ਤਿਨ ਕੀ ਤਹਿ ਅਬਿ ਅਹੇ।

¹ਉਲਾਦ।

ਤਿਨ ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ।

ਭਗਵਤ ਭਗਤ¹ ਜਗਤ ਬਿਦਤਯੋ ॥ ੨੦ ॥

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਗਤ।

ਕੱਛ¹ ਦੇਸ ਅਰ ਸਿੰਧੂ² ਮਝਾਰੀ।

¹ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸ਼। ²ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਦੇਸ਼।

ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੀਨਰਾਜ ਉਨਿ ਭਾਰੀ।

ਬਿਕ੍ਰਮ ਜੀਤ ਨ੍ਰਿਪ ਤੈ ਪਹਿਲੈ।

ਜੀਤੇ ਮੁਲਕ ਅਧਿਕ ਉਨਿ ਸਹਿਲੈ ॥ ੨੧ ॥

¹ਸੁਖਾਲੇ।

ਤਿਸ ਕਾ ਮਤ ਤਬ ਚਲਯੋ ਉਦਾਰੇ।

ਜੋ ਅਬਿ ਲੋ ਤਹਿ ਪਿਖੀਅਤ ਸਾਰੇ।

ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਤ ਸੋ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪੈਂ।

ਧਰਮ ਰੱਖਯਾ ਕਰਤਿ ਅਮਾਪੈਂ ॥ ੨੨ ॥

¹ਬਹੁਤੀ।

ਕੋਵਿਦ¹ ਕਹਿ ਤਿਹ ਵਤਸਲ ਭਗਤ²।

¹ਵਿਦਵਾਨ। ²ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ।

ਵੱਛਲ ਬੱਛਰ ਬੋਲਤਿ ਜਗਤ¹।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕ ਵੱਛਲ ਤੇ ਬੱਛਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ 'ਪਿਆਰਾ' ਹੈ।

ਸਾਂਗ¹ ਸਵਾ ਮਣ ਕੀ ਸੋ ਰਾਖੈ।

¹ਬਰਛੀ।

ਰੱਖਯਾ ਸੰਤ ਭਗਤ ਅਭਿਲਾਖੈ ॥ ੨੩ ॥

¹ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਜੁਲਮ ਜਿ ਕੋਇ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕਰਿ ਹੈ।

ਤਿਸ ਪਰ ਜਾ ਬਿਜਲੀ ਸਮ ਪਰ ਹੈ।

ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਅਬਿ ਲੋ ਉਨ ਦੇਸੈਂ।

ਮਾਂਹਿ, ਮੂਰਤੀ ਤਾਂਹਿ ਬਿਸੇਸੈਂ ॥ ੨੪ ॥

¹ਬਹੁਤੀਆਂ।

ਪਾਖਾਨਨ ਪਰ¹ ਠੌਰ ਬਿਅੰਤੈਂ।

¹ਪੱਥਰਾਂ ਉੱਪਰ।

ਪਿਖੀ ਨੈਨ ਹਮ ਐਨ ਸੁ ਤੰਤੈਂ¹।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਥੇ।

ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਮਾਨ ਹੈਂ ਸਾਰੇ।

ਦਾਇਕ ਦੂਧ ਪੂਤ ਮਨਿ ਧਾਰੇ ॥ ੨੫ ॥

ਬੱਛਰ ਭਗਤਿ ਦੇਵ ਕਹਿ ਲੋਈ¹।

¹ਲੋਕ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਦੇਵਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੀਰ ਬਾਂਛਰਾ¹ ਕਹਿ ਹੈਂ ਕੋਈ।

¹ਪਿਆਰਾ ਪੀਰ।

ਕਰ ਮੈਂ ਸਾਂਗ ਅੱਸ੍ਰ¹ ਅਸਵਾਰੀ।

¹ਘੋੜੇ ਤੇ।

ਪਾਂਚ ਸਾਤ ਅਸਵਾਰ ਸੰਗਾਰੀ' ॥ ੨੬ ॥

'ਨਾਲ।

ਮੂਰਤਿ ਸੂਰਤਿ' ਭਰੀ ਬੀਰ ਰਸ।

'ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤੀ।

ਪਿਖੀਅਤ ਗਾਵਤਿ ਲੋਗ ਗੀਤ ਜਸ।

ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਮੰਦਰ ਅਮਰਕੋਟ ਹੈ'।

'ਅਮਰ ਕੋਟ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਮੂਰਤੀਆਂ ਹਨ।

ਤਾਂ ਕੋ ਪੂਜਤ ਜਨ ਅਟੋਟ' ਹੈਂ ॥ ੨੭ ॥

'ਬਹੁਤੇ।

ਜਬਿ ਵੈਰਾਗ ਭਯੋ ਦਿਢ ਤਾਂਹੀਂ।

ਤਜਯੋ ਜਗਤ ਲਖਿ ਦੁਖਦ ਮਹਾਹੀਂ।

ਬਿਜੈਰਾਇ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੈ ਤਾਈਂ।

ਰਾਜ ਸਾਜ ਦੈ ਗਯੋ ਸਿਧਾਈ ॥ ੨੮ ॥

ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਰਥਰੀ ਨਜਾਈਂ।

ਲਈ ਫਕੀਰੀ ਤਜ ਨ੍ਰਿਪਤਾਈ'।

'ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ।

ਅਬਿ ਲੋ ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਮੈਂ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਕਰੈ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਸ ਕਿਦਾਰ ਖੰਡ ਮਾਹੀਂ।

ਪਰਬਤ ਹੇਮ ਕੂਟ ਜਹਿ ਆਹੀ।

ਮੁਨੀ ਸਮੁੰਡਨ' ਤਹਿ ਇਕ ਰਹਿ ਹੀ।

'ਮੁਨੀ ਦਾ ਨਾਮ।

ਮੂਰਤਿ ਤਪ ਜਪ ਕੀ ਜਨੁ ਵਹਿ ਹੀ ॥ ੩੦ ॥

ਦਿਪਤਿ' ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰ ਸਮ² ਭਾਰੀ।

'ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ²ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧ ਰਹਿ ਠਾਢ ਦ੍ਵਾਰੀ।

ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਤਪਸੀ ਤਹਿ ਜੇਤੇ।

ਤਿਸ ਕਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਹੀਂ ਤੇਤੇ ॥ ੩੧ ॥

ਬਯਾਸ, ਬਸ਼ਿਸ਼ਿਟ, ਗਾਂਧਿ ਸੁਤ' ਜੈਸੇ।

'ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤ੍ਰ।

ਸਮਝਿ ਤਾਂਹਿ ਸਬਿ ਪੂਜੈਂ ਵੈਸੇ।

ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਤਿਸ ਤੇ ਲੈ ਸਿੱਛੜਾ।

ਤਪ ਕਰਨੇ ਕੀ ਧਰਿ ਦਿੱਢ ਇੱਛੜਾ ॥ ੩੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬੱਦ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਜਹਾਂ,

ਗੰਧ ਮਾਦਨ ਗਿਰ ਵਾਹਿ'।

'ਉਥੇ ਪਹਾੜ ਹੈ।

ਸਾਤ ਕੋਸ ਤਿਸ ਤੈ ਤਲੈ,

ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਗਿਰ ਆਹਿ' ॥ ੩੩ ॥

'ਸੱਤ ਚੋਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਹਾੜ ਹੈ।

ਚੌਪਈ:

ਹੇਮ ਕੂਟ ਭੀ ਤਾਹੀਂ ਸੰਗੈ।

'ਵੇਦ ਤੇ ਲੋਗ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਿਲਯੋ ਕਹਿਤ ਸੁਤ ਲੋਗ ਨਿਸੰਗੈ'।

ਪੰਡਰਾਜ ਤਹਿ ਹੀ ਤਪ ਕੀਨੋ।

ਹੈ ਅਸਥਾਨ ਤਹਾਂ ਤਿਨ ਪੀਨੋ ॥ ੩੪ ॥

ਪੰਡਕੇਸ਼ੁ ਸ਼ਿਵ ਜਾਹਿ ਬਖਾਨੈ।

'ਯਾਤਰੂ।

ਲੋਗ ਜਾਤ੍ਰੀ' ਸਭਿ ਹੀ ਜਾਨੈ।

ਤਿਸੀ ਠੌਰ ਸੁਤ ਤਾਂ ਕੇ ਭਏ।

ਪਾਂਚੋ ਪਾਂਡਵ ਜੋ ਬਿਦਤਏ ॥ ੩੫ ॥

ਗਾਥ ਏਹੁ ਭਾਰਥ ਮੈਂ' ਗਾਈ।

'ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ (ਗੁੰਥ) ਵਿੱਚ।

ਆਦਿ ਪਰਬ ਮੈਂ' ਲਖੇ ਸੁਹਾਈ।

'ਪਹਿਲੇ ਪਰਬ (ਧਿਆ) ਵਿੱਚ।

ਲੋਕ ਪਾਲ ਤੀਰਥ ਇਕ ਤੈਹੈਂ।

ਲੋਹ ਪਾਲ ਭੀ ਤਾਂਕੋ ਕੈਹੈਂ ॥ ੩੬ ॥

ਪਾਂਚ ਕੋਸ ਪੰਡਕੇਸ਼ੁ ਤੈ ਹੈ।

ਜਾਵਨ ਕਠਿਨ ਚਢਾਈ ਪੈ ਹੈ।

ਤਿਸ ਤਟ' ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਗਿਰ ਅੰਦਰ।

'ਕਿਨਾਰੇ।

ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲੀ ਕੇ ਮੰਦਰ ॥ ੩੭ ॥

ਲਘੁ ਅਕਾਰ' ਮੂਰਤਿ ਤਿਨ ਮੈਂ ਹੈ।

'ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ।

ਭੋਗ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਗੈ ਹੈਂ।

ਉੱਤਰ ਖੰਡੀ' ਲੋਗ ਭੂਟਾਨੀ।

'ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ।

ਮਾਨਤ ਤਾਂ ਕੋ ਸਦਾ ਮਹਾਨੀ ॥ ੩੮ ॥

ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਤਹਿ ਕੁਟੀਆ ਠੱਟ ਕੈ'।

'ਬਣਾ ਕੇ।

ਧਜਾਨ* ਕਾਲ ਕਾਲੀ ਕੈ' ਡੱਟ ਕੈ'।

'ਕਾਲ ਦਾ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ। (ਅ) ਮਹਾਂ ਕਾਲ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਦੀ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ। 'ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ। *ਕਾਲ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਾਲ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਜੀ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਦਾ ਜਾਪ ਨ ਕਰਦੇ। ਫਿਰ ਸ਼ਕਤੀ, ਸ਼ਕਤੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਬਚਿੱਤ੍ਰ

ਅਤੀ ਉੱਗ੍ਰ¹ ਤਪ ਲਾਗੋ ਕਰਨੇ।
ਜਾਪ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਉਚਰਨੇ ॥ ੩੯ ॥
ਕੰਦ ਮੂਲ¹ ਫਲ ਫੂਲ ਅਹਾਰੈ²।

ਸੋ ਪਿ ਕਬੀ ਕਬਿ ਲਘੁ ਸਾ ਧਾਰੈ¹।
ਜੋਗ ਅਸਟਾਂਗ ਸਾਧ ਸਿੱਧ ਕੀਨੋ¹।
ਨਿਜ ਆਤਮ ਪਰਤਾਤਮ ਚੀਨੋ¹ ॥ ੪੦ ॥
ਕਬਿੱਤ:

ਬਾਰਿ ਕੋ ਅਹਾਰ, ਕਬੀ ਸੁਸਕ ਪ੍ਰਣ ਚਾਰੁ,
ਬਜਾਰੁ ਕੇ ਅਧਾਰੁ, ਕਬੀ ਰੈਹੈ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ¹।

ਪਗ ਭਾਰ ਥਿਰਜੋ, ਸਰੂ ਤਰੂ ਮਾਤ ਕਰਜੋ,
ਧਜਾਨ ਮੈਂ ਬਿਲੀਨ, ਭਰਜੋ ਆਨੰਦ ਉਦਾਰ ਹੈ¹।

ਦਸਮੇਂ ਦਵਾਰ ਗੁਫਾ, ਭਵਰ ਗੁੰਜਾਰ ਧੁਨਿ
ਅਨਹਦ, ਸੁਨਿ ਮੁਨਿ ਮਗਨ ਅਪਾਰ ਹੈ¹।

ਸੰਤਾਵੈ ਆਧਿ ਬਜਾਧਿ ਨਾ, ਉਠਾਵੈ ਕੋ ਉਪਾਧਿ
ਨਾ,
ਬਿਲਾਵੈ ਸੈ ਸਮਾਧਿ ਨਾ, ਰਹਾਵੈਂ ਏਕ ਸਾਰ ਹੈ¹।
॥ ੪੧ ॥

ਗਾਢੇ ਬਨਿ ਬੱਸ ਕਰਿ, ਤਨ ਮਨ ਕੱਸ ਕਰਿ,

ਨਾਟਕ 'ਚ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ- 'ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪਸਯਾ ਭਯੋ।
ਦੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਗਯੋ।' ਜੇ ਕਾਲ ਤੇ ਕਾਲੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੰਨ
ਲਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ
ਗਏ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬੀਰ-
ਰਸੀ ਸਰੂਪ ਤੇ ਕਾਲੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਸ਼ਕਤੀ
ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ।
'ਕਠਨ, ਭਿਆਨਕ।

¹ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗਾਜਰ, ਮੂਲੀ, ਗੰਢਾ ਆਦਿ
ਪਦਾਰਥ। ²ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਛਕਦੇ ਹਨ।
¹ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜੋਗ ਸਾਧ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ।
¹ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਲਿਆ।

¹(ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਜੀ ਕਦੇ) ਪਾਣੀ ਦਾ ਭੋਜਨ (ਕਰਦੇ ਹਨ)
ਕਦੇ ਸੁੱਕੇ ਸੁੰਦਰ ਪੱਤੇ (ਛਕਦੇ ਹਨ ਕਦੇ) ਹਵਾ ਦੇ ਆਸਰੇ
(ਅਤੇ) ਕਦੇ (ਹਵਾ ਦੇ) ਆਸਰੇ (ਤੋਂ ਵੀ) ਬਿਨਾਂ ਰਹਿੰਦੇ
ਹਨ।

¹ਇਕ ਪੈਰ ਦੇ ਭਾਰ (ਐਉਂ) ਖੜੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੂ ਦੇ ਖਿੱਛ ਨੂੰ
ਵੀ ਮਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਧਿਆਨ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸੁਸ਼ਟ ਨੂੰ
ਅਨੰਦ 'ਚ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੀ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਭੋਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜ ਵਾਂਗ
ਲਗਾਤਾਰ ਅਵਾਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਨੀ
(ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ) ਜੀ ਬਹੁਤੇ ਮਗਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਮਨ ਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਦੁਖ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ (ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮਨ) ਕੋਈ ਉਪਦ੍ਰਵ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦਾ
ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਮਾਧੀ (ਬਿਲਾਵੈ) ਟੁਟਦੀ ਨਹੀਂ,
ਲਗਾਤਾਰ (ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ) ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਰੱਸ ਹਰ, ਪ੍ਰਾਨ ਠਹਰਾਏ ਹੈਂ।

‘ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ‘ਚ ਵਸ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਰੋਕੇ ਹਨ।

ਆਠ ਅੰਗ ਜੋਗ ਸਾਧਿ, ਦੂਰ ਕੀਨ ਆਧਿ
ਬਜਾਧਿ,

ਮਨ ਕੋ ਬਿਕਾਰ ਬਾਧਿ, ਸੈ ਸਮਾਧਿ ਲਾਏ ਹੈਂ।

‘ਜੋਗ ਦੇ ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਆਧੀ ਬਿਆਧੀ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋਤਿ ਹੋਤ ਭਈ ਹੈ ਉਦੋਤ ਨਿਰਮਲ ਗੋਤ,
ਬੀਜ ਰਵਿ ਸਸਿ ਜਹਾਂ ਛੂਛ ਦਰਸਾਏ ਹੈਂ।

‘ਉੱਜਲ ਕੁਲ ਵਾਲੇ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਦੀ ਜੋਤਿ (ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਜਲੀ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ (ਚਾਨਣ ਤੋਂ) ਖਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤਪ ਹੀ ਕੋ ਬਪੁ ਹੈ ਕਿ ਬਪੁ ਹੀ ਭਯੋ ਹੈ ਤਪੁ,
ਤਪ ਬਪੁ ਬੀਚ ਭੇਦ ਜਰਾ ਨ ਲਖਾਏ ਹੈਂ।

‘ਇਹ ਤਪ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰ ਹੀ ਤਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਪ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਥੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ।

॥ ੪੨ ॥

ਐਸ ਹੀ ਬਿਸਾਲ ਸਾਲ ਤਪਸਾ ਕਮਾਲ ਕਰਿ,
ਕਸ਼ਟ ਕਰਾਲ ਜਾਲ ਤਨ ਪੈ ਸਹਾਰੇ ਹੈਂ।

‘ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੁਹਤੇ ਸਾਲ ਅਸਚਰਜ ਤੱਪਸਿਆ ਕਰਕੇ, ਬਹੁਤੇ ਭਿਆਨਕ ਕਸ਼ਟ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਸਹਾਰੇ ਹਨ।

ਕਾਮ ਕੋਹ¹ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਤਸਰ² ਦੰਭ ਦ੍ਰੋਹ³,
ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ¹ ਛਲ ਛੋਹ² ਮੂਲ ਤੇ ਉਪਾਰੇ ਹੈਂ³।
ਕੈਧੋਂ ਗਾਧਿ-ਪੂਤ ਕੈ ਰਿਖਭ ਦੇਵ ਮਜਬੂਤ,
ਦੱਤ ਅਵਧੂਤ ਪੂਤ ਰਿਖਭ ਉਦਾਰੇ ਹੈਂ।

‘ਕ੍ਰੋਧ। ²ਈਰਖਾ। ³ਧੋਖਾ।

‘ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਵੈਰ। ²ਗੁੱਸਾ। ³ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

‘ਜਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਰਿਖਭ ਦੇਵ (ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੀਰਥੰਕਰ) ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਤਿਆਗੀ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਿਖਭ ਹੈ (ਰਿਖਭ-ਮਰੁ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਨਾਭਿ ਦਾ ਪੁੱਤਰ)।

ਮੂਰਤੀ ਹੁਸਾਤਨ ਕੈ ਪੂਰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੈ
ਸੂਰਤੀ ਹੁਲਾਸਨ ਕੈ ਧੂਰਤੀ ਬਿਦਾਰੇ ਹੈਂ।

‘ਅੱਗ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਚਾਨਣ ਹੈ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਾਂ ਛਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

॥ ੪੩ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਤਨ ਜੋਤਹਿ ਜੋਤਿ ਮਯੋ ਝਲਕੈ,
ਛਲਕੈ ਛਬਿ ਛੁੰਗਰਵ ਜਨ ਬੀਆ।

‘ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਜੋਤ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ) ਜੋਤ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ (ਛੁੰਗ) ਸਮੂਹ ਸੋਭਾ (ਐਉਂ) ਛਲਕ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਣੇ ਦੁਜਾ ਸੂਰਜ ਹੀ ਹੈ।

ਚਹੁ ਚੱਕਨ ਮੈਂ¹ ਚਰਚਾ ਚਲਗੀ,
ਚਿਤ ਚੇਤਨਤਾ ਚਪਲਾ ਚਮਕੀਆ¹।
ਦੁਤਿ ਦੀਹ ਦਸੋਂ ਦਿਸ ਦੀਪਤ ਭੀ,
ਦਿਕ ਦੇਵਨਿ ਦੇਖਨ ਕੋ ਦਿਲ ਦੀਆ¹।

ਜਨ ਚੰਦ ਸੁਰੱਜ ਬੁਰੱਜ ਚਢੇ
ਤਪ ਕੇਰ, ਨਖੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਦੀਆ¹ ॥ ੪੪ ॥

ਸਜ ਕੈ ਪਦਮਾਸਨ ਸ੍ਰਾਸਨਿ ਖੈਂਚਿ,
ਮਿਲਾਇ ਬਿਲੋਚਨ ਲਾਇ ਲਿਵੈਂ¹।

ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਸੁਕਟੀ ਮੱਧ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਠਟੀ,
ਨ ਹਟੀ ਨ ਘਟੀ ਨ ਲਟੀ ਸੁ ਕਿਵੈਂ¹।

ਅਨਹੱਦ ਧੁਨੀ ਮੱਧ ਲੀਨ ਮੁਨੀ,
ਚੱਖ ਹੈ ਅਮਿਓ ਲਖ ਹੈਂ ਸੁ ਸਿਵੈਂ¹।

ਪਰਮਾਤਮ ਆਤਮ ਏਕ ਲਖਯੋ,
ਰਵਿ ਕੀ ਰਿਸ਼ਮੈਂ ਸਿੰਧੁ ਬਿੰਦ ਜਿਵੈਂ¹ ॥ ੪੫ ॥

ਮਨ ਮੀਨ ਬਿਲੀਨ ਭਯੋ ਨਿਧਿ ਆਨਦ,
ਚੀਨ ਲਯੋ ਹਰਿ ਸ੍ਰੈ ਲੁਡੀਆ¹।

ਥੱਕ ਪ੍ਰਾਨ ਥਿਰੇ¹ ਇੰਦਰੇ ਮਨ ਲੋ,
ਤਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਸਬੈ ਬੁਡੀਆ¹।
ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਗਯਾਨ ਜਗੀ ਅਗਨੀ,
ਅੱਗਯਾਨ ਸਕਾਰਜ ਹੈ ਜੁਡੀਆ¹।

ਨ੍ਰਿਪ ਤੇਜ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਲਸੈ,

¹ਚਹੁ ਤਰਫਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਚਿੱਤ ਦੀ ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਪਈ।

¹ਭਾਰੀ ਚਮਕ ਦਸਾਂ ਤਰਫਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮਕ ਪਈ ਅਤੇ ਅੱਠੇ ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ (ਦਿਗਪਾਲਾਂ) ਦਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕੀਤਾ।

¹ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ (ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੇ) ਤਪ ਦੇ ਦੋ ਬੁਰਜ (ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ) ਤਾਰੇ ਤਪ ਦੇ ਦੀਵੇ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਪਦਮਾਸਨ ਲਾ ਕੇ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿੱਤੀ ਲਾ ਕੇ।

¹ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿੱਤੀ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਜੋੜ ਲਈ (ਉਹ ਜੁੜੀ ਹੋਈ) ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਨ ਹਟੀ ਨ ਘਟੀ ਤੇ ਨ ਹੀ ਥੱਕੀ ਹੈ।

¹ਮੁਨੀ (ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਜੀ) ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ (ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

¹ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ (ਇਉਂ) ਇਕ ਜਾਣ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਇਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮਨ ਰੂਪ ਮੱਛ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਹਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ (ਲੁਡੀਆ) ਝੁਮਣ ਲੱਗ ਪਏ।

¹ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

¹ਡੁੱਬ ਗਈ।

¹ਅਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ (ਸੰਸਾਰ) ਸਮੇਤ ਜੁੜ ਗਿਆ (ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ) ਭਾਵ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਨੁ ਰਾਜਤ ਹੈ ਤਪ ਕੀ ਗੁਡੀਆ¹ ॥ ੪੬ ॥

ਤਰੁ ਸਾਖ ਬਲੀ ਦਲ ਫੂਲ ਫਲਾਦਿਕ,
ਗਜਾਨ ਮਏ ਰਸ ਮੈਂ ਟਪਕੈ¹।

ਜਢ ਚੇਤਨ ਕੇ ਤਨ ਕਾਂਤਿ ਮਈ,
ਸੁ ਬਿਭਾਂਤਿ ਸੁਹਾਤ ਬਲੈ ਤਪ ਕੈ¹।

ਜਲ ਕੇ ਥਲ ਕੇ ਖਗ ਮੀਨ ਜਿਤੇ ਮ੍ਰਿਗ,
ਜਾਪ ਅਕਾਲ ਰਹੈਂ ਜਪ ਕੈ¹।

ਰਸ ਸਾਂਤਿ ਮਈ, ਗਿਰਿ ਕਾਂਤਿ ਮਈ,
ਅਵਦਾਤ ਵਿਦਾਂਤ ਰਹੈਂ ਲਖ ਕੈ¹ ॥ ੪੭ ॥

ਮਹਿਮਾ ਤਪ ਕੀ ਮਤ ਮਾਨਹੁ ਕੂਰ¹,
ਕਹੇ ਕਵਿ ਜੋ ਸਬਿ, ਸਾਚ ਅਹੇ।
ਰਚਨਾ ਜਗ ਕੀਨ ਬਿਧੀ¹ ਤਪ ਕੇ ਬਲ,
ਗਾਧਿ ਸੁਤੈਂ ਕਮ ਕੌਨ ਕਹੇ¹।
ਬਦਲਾਇ ਦੀਓ ਜੁਗ, ਸਿੰਧੁ ਪੀਓ,
ਜੱਗ ਥੀਓ ਵਹੇ, ਤਪਸੀ ਜੁ ਚਹੇ¹।

ਸੂਤਿ¹ ਸਾਰਦ² ਨਾਰਦ ਸੇਸ³ ਮਹੇਸ¹¹,
ਨਹੀਂ ਤਪਸੀਨ ਕੋ ਅੰਤ ਲਹੇ ॥ ੪੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਅਤਿ ਉੱਗ੍ਰ¹ ਤਪ,
ਕਰਜੋ ਯੋਗ ਅਸਟਾਂਗ¹।
ਸਿੱਧ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤਿ,
ਬ੍ਰਿੱਧਿ ਤਜਾਗ ਵੈਰਾਗ¹ ॥ ੪੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਿੱਧਿ ਅਸਟ ਦਸ¹ ਹਾਜਰ ਰੈਹੈਂ।

¹ਰਾਜੇ (ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ) ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਤੇਜ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਣੋ ਤਪ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਿਰਾਜ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਦਰੱਖਤਾਂ, ਟਾਹਣੀਆਂ, ਵੱਲਾਂ, ਪੱਤਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਆਦਿਕਾਂ (ਮੈਂ) ਵਿੱਚੋਂ ਗਿਆਨ ਰੂਪਰਸ ਚੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਤਪ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਚੇਤਨ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਚਮਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ (ਬਿਭਾਂਤਿ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਜਿਤਨੇ ਜਲ ਦੇ ਮੱਛ ਆਦਿ, (ਅਕਾਸ਼ ਦੇ) ਪੰਛੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹਰਣ ਆਦਿਕ ਜੀਵ ਹਨ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਚਮਕੀਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ (ਉਹ) ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਉੱਜਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀਰਸ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
¹ਝੂਠ ਨ ਮੰਨੋ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ।

¹ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ (ਦੇ ਤਪ) ਨੂੰ ਕੌਣ ਘੱਟ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

¹(ਤਪ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਗੋਤਮ ਨੇ ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਥਾਂ ਤ੍ਰੇਤਾ) ਜੁਗ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ (ਅਤੇ ਅਗਸਤ ਨੇ) ਸਮੁੰਦਰ ਪੀ ਲਿਆ, ਜਗਤ 'ਚ ਉਹ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤਪਸੀਆਂ ਨੇ ਚਾਹਿਆ।
¹ਵੇਦ। ²ਸਰੁਸਤੀ। ³ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ। ¹¹ਸ਼ਿਵ।

¹ਭਿਆਨਕ।

¹ਜੋਗ ਦੇ ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।

¹ਬਹੁਤੇ ਤਿਆਗ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਅਠਾਰਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ।

ਮੁਨਿ ਨ ਤਿਨਨਿ ਦਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੈਰੈਂ¹।
 ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਵਿਖੇ ਆਨੰਦੈਂ।
 ਰਹੈਂ ਨਿਮਗਨ ਲਗਨ ਲਗਿ ਚਿੰਦੈਂ¹ ॥ ੫੦ ॥
 ਮਨ ਪਰਫੁੱਲਤ¹ ਫੁੱਲਤ ਨਾਹੀਂ।
 ਰਾਜ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਦ ਸੋਕ ਲਖਾਹੀਂ¹।
 ਅਗਨਿ ਸਿਖਾ ਸਮ ਤਨ ਪ੍ਰਕਾਸੈ¹।
 ਰਹੀ ਸਨਾਯੂ ਮਾਸ ਨ ਮਾਸੈ¹ ॥ ੫੧ ॥

ਆਢ ਰਹਤ ਬਿਚਰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ¹।

ਭਯੋ, ਮੁਨੇਸਰ ਇੱਛਯਾਚਾਰੀ¹।
 ਗੋਰਖ ਦੱਤ ਕਪਲ ਰਿਖਭਾਦੈ¹।

ਸਨਕਾਦਕ ਨਾਰਦ ਤੈ ਜਜਾਦੈ¹ ॥ ੫੨ ॥
 ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਭਈ।
 ਪੈ ਨ ਦੀਪ ਘਰ ਜਜੋਂ ਬਿਦਤਈ¹।
 ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਨਿਜ ਸਭਿ ਕੋ ਹੇਰੈਂ¹।
 ਬਰ ਸਰਾਪ ਨਹਿੰ ਕਾਹੂੰ ਟੇਰੈਂ ॥ ੫੩ ॥
 ਜੀਵ ਚਰਾਚਰ¹ ਕੇਰ ਸੁਭਾਵੂ।
 ਬਦਲ ਗਏ ਮੁਨਿ ਤਪ ਪ੍ਰਭਾਵੂ¹।
 ਨਿਸ ਕੰਟਕ ਪ੍ਰਿਥੀ ਗਿਰ ਭਏ¹।
 ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਭਾਵਤੋ ਦਏ¹ ॥ ੫੪ ॥
 ਨਾਰੇ ਨਦੀ ਸੁਧਾ ਮਹਿੰ ਬਹਿਹੀਂ¹।
 ਗਿਰ ਵਰ ਝਰਨਾ ਝਰਤ ਸੁ ਰਹਿਹੀਂ¹।
 ਤਰੁ¹ ਫਰ² ਸੁਖਦਾ ਸ੍ਰਾਦਲ ਦੈਰੈਂ।
 ਬਾਰਹਿ ਮਾਸ ਫਰੇ¹ ਸਬਿ ਰੈਰੈਂ ॥ ੫੫ ॥
 ਮੰਦ ਸੁਗੰਧਿ ਸਰਦ ਬਹਿ ਬਜਾਰੀ¹।
 ਬੂਟੀ ਬੇਲ ਬਿਬਿਧਿ ਫੁਲਵਾਰੀ¹।
 ਚੰਪਾ¹, ਰਾਇ-ਬੇਲ², ਚੰਬੇਲੀ।
 ਕਵਲ, ਕੇਵੜਾ¹, ਖਿੜੇ ਰਵੇਲੀ² ॥ ੫੬ ॥

¹ਮੁਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਨਿਗਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
¹ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ।
¹ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
¹ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੋਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
¹ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਵਾਂਗ ਸ਼ਰੀਰ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
¹(ਕੇਵਲ) ਨਾਤੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਮਾਸ ਮਾਸਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।
¹ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫਿਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।
¹ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ।
¹ਰਿਖਭ ਆਦਿਕ (ਰਿਖਭ=ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਚੌਵੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਅਵਤਾਰ)।
¹ਬਹੁਤੀ।
¹ਪਰ ਘਰ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
¹ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।
¹ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ।
¹ਅਸਰ ਨਾਲ।
¹ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਹਾੜ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ।
¹ਬੱਦਲ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
¹ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਗਦਾ ਹੈ।
¹ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਚੰਗੇ ਸੋਮੇ ਵਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
¹ਬਿੱਛ। ²ਫਲ।
¹ਫਲੇ।
¹ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਵੱਗਦੀ ਹੈ।
¹ਬੂਟੀਆਂ ਤੇ ਵੇਲਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।
¹ਚੰਬਾ। ਅੰਮੋਤੀਏ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਕ ਵੇਲ।
¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗੇ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵੇਲ। ²ਵੱਡਾ ਚੰਬਾ।

ਹਰੀ ਭਰੀ ਸਭਿ ਫੂਲੀ ਫਲੀ।
 ਸੁਚਿ ਸੁਗੰਧਿ ਮਹਕਾਵਤਿ ਕਲੀ।
 ਕਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੁਭਾਵ ਜਗੱਤੈ।
 ਗੱਤੈ ਭਏ, ਨ ਬਿਆਪੈ ਤੱਥੈ ॥ ੫੭ ॥
 ਤੱਥੈ ਕੇ। ਗਾਹਕ ਜਨ ਸਾਧੂ।
 ਸਾਧੂ ਮਤਿ ਜੇ ਚਹਿਤ ਅਗਾਧੂ।
 ਗਾਧੂ ਸੁਤ ਸੇ ਤਪ ਧਨ ਵਾਰੇ।
 ਵਾਰੇ ਆਇ ਬਸੇ ਦਿਸ ਚਾਰੇ ॥ ੫੮ ॥
 ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਪਢੈਂ ਮੁਨਿ ਰਾਈ।
 ਰਾਈ ਸਮ ਨ ਬਿਕਾਰ ਜਿਨਾਈ।
 ਨਾਈ ਗ੍ਰੀਵਾ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰੁ ਆਗੇ।
 ਆਗੇ ਸੇ ਤਿਹਿੰ ਬਹੁ ਬਡ ਭਾਗੇ ॥ ੫੯ ॥
 ਭਾਗੇ ਦੁਖ ਭੁਖ ਤਿਨੈਂ ਅਗਾਰੀ।
 ਗਾਰੀ ਆਸੁਰਿ ਸੰਪਤਿ^੨ ਸਾਰੀ।
 ਸਾਰੀ ਕਾਰਜ ਸਹਿਤ ਅਵਿੱਦਯਾ।
 ਵਿੱਦਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕਿਯ ਸਿੱਧਯਾ ॥ ੬੦ ॥
 ਸਿੱਧਯਾ ਰਿੱਧਯਾ ਕੇ ਨ ਚਹਾਨਾ।
 ਹਾਨਾ ਭਰਮ ਭੇਦ ਪਚਯਾਨਾ।
 ਯਾਨਾ ਜਿਮ ਭੂਨਯੋਂ ਮਨ ਅਪਨਾ।
 ਪੁਨਾ ਨਾ ਅੰਕੁਰਾ ਹੋਇ ਉਤਪਨਾ ॥ ੬੧ ॥
 ਤਪਨਾ ਫਿਰ ਭਵ ਪਰੈ ਨ ਜਾ ਤੈ।
 ਜਾਤੈਂ ਪਾਤੈਂ ਕੀਨੀ ਹਾਤੈ।
 ਹਾਤੈ ਸਤਿਸੰਗਤ ਮੈਂ ਪਰ ਕੈ।
 ਪਰ ਕੈ ਨਿਜ ਸਬਿ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਹਰ ਕੈ ॥ ੬੨ ॥
 ਹਰ ਕੈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਲਾਪ ਕਲੇਸੈਂ।
 ਲੇਸੈਂ ਹਰਯੋ ਅਗਯਾਨ ਅਸੇਸੈਂ।
 ਸੇਸੈ ਜਯੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਜੱਪਾ।
 ਜੱਪਾ ਕੁਸਮ ਰੰਗ ਜੱਗ ਥੱਪਾ ॥ ੬੩ ॥

'ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਸਹਿਤ ਹੈ।
 'ਕਲੀਆਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੁਗੰਧੀ ਖਿਲਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
 'ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਅਸਰ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਭਾਵ (ਗੱਤੇ) ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ (ਤੱਥੈ) ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ।
 'ਤੱਤ ਸਰੂਪ ਦੇ।
 'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
 'ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਵਰਗੇ ਤਪ ਰੂਪ ਧਨ ਵਾਲੇ।
 'ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਆ ਵੱਸੋ।
 'ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮੁਨੀ।
 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।
 'ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਅੱਗੇ ਧੌਣ ਨਿਵਾਈ।
 'ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹੋ ਗਏ।
 'ਗਾਲ ਦਿੱਤੀ। 'ਕਾਮ ਆਦਿਕ।
 '(ਕਾਰਜ) ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਣੇ ਅਵਿਦਿਆ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ।
 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ।
 'ਸਿੱਧੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।
 'ਭਰਮ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭੇਦ (ਪਚਯਾਨਾ) ਸੜ ਗਿਆ।
 'ਭੁਜੇ ਹੋਏ ਜੋਂ ਜਾਂ ਚਉਲ।
 'ਅੰਗੂਰ।
 'ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਤਪਣਾ ਨ ਪਵੇ।
 'ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।
 'ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਲਗਣ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ।
 'ਪਰਾਇਆਂ ਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਦੇਖ ਕੇ।
 'ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ।
 'ਲੇਸ ਵਾਂਗ (ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ) ਅਗਿਆਨ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
 'ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਵਾਂਗ।
 'ਦੁਪਹਿਰੀਏ ਫੁੱਲ ਦੇਰੰਗ ਵਰਗਾ (ਛੇਤੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ

ਥੱਪਾ ਗਜਾਨ ਮਾਰ ਜਮ ਹਰਾ¹।
 ਹਰਾ ਭਯੋ ਉਰ ਸਦ ਗੁਨ ਖਰਾ¹।
 ਖਰਾ¹ ਕਰਜੋ ਮਨ ਆਤਮ ਮਾਹੀ।
 ਮਾਹੀ ਹੀਰ ਜੈਸ ਜਲ ਮਾਂਹੀ¹ ॥ ੬੪ ॥
 ਮਾਂ ਹੀਯ ਸੁਤ ਜਿਮ ਚੰਦ ਚਕੋਰੀ¹।
 ਕੋਰੀ ਪਟ, ਕੁਲਾਲ ਘਟ ਜੋਰੀ¹।
 ਜੋਰੀ ਸੰਪਤਿ ਸੂਮ ਬਟੋਰੀ¹।
 ਟੋਰੀ ਬਾਲਕ ਗੁੱਡੀ ਡੋਰੀ¹ ॥ ੬੫ ॥
 ਡੋਰੀ ਤਜੋ ਧਰਿ ਵੀਚ ਤਪੱਸਯਾ¹।
 ਪੱਸਯਾ ਨਿਜ ਮਹਬੂਬ ਅਵੱਸਯਾ¹।
 ਵੱਸਯਾ ਗਿਰ ਬਨ ਤਪ ਪ੍ਰਭਾਵੈ¹।
 ਭਾਵੈ ਬੈਰਿ ਨ ਕਿਹ ਤਿਹ ਥਾਵੈ¹ ॥ ੬੬ ॥
 ਥਾ ਵੈ ਬਨ ਅਦਭੁਤ ਤਬਿ ਸੋਹੈ¹।
 ਸੋ ਹੈ ਕੌਨ ਜੁ ਪੇਖਿ ਨ ਮੋਹੈ।
 ਮੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਫਲ ਕੇ ਸਾਲ¹।
 ਸਾਲਮਲੀ¹, ਪੂੰਗੀ², ਤਾਮਾਲ³ ॥ ੬੭ ॥
 ਮਾਲ¹ ਕਪਿੱਥ², ਸੇਉ, ਕਚਨਾਲ³।
 ਨਾਲ ਕੇਲ¹, ਕੇਲਾ, ਬਿੰਬ² ਜਾਲ³।
 ਜਾਲ¹ ਬੇਰ, ਸੀਤਾ ਫਲ, ਰਾਮ²।
 ਰਾਮ ਦਾਇ¹ ਲੀਚੀ ਵਰ ਆਮ² ॥ ੬੮ ॥
 ਆਮ ਖਜੂਰ¹, ਖਿਰਨੀ², ਖੱਖਰੀ³।
 ਖਰੀ ਅੰਜੀਰ¹ ਅੰਗੂਰੈਂ ਦੱਖਰੀ²।
 ਦੱਖ ਰੀਝਤ ਪਿਖਿ ਆਤੂ, ਕੱਟਲੈਂ¹।

ਵਾਲਾ) ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ।
 'ਗਿਆਨ ਦਾ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਕੇ ਜਮ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
 'ਚੰਗੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ।
 'ਖੜ੍ਹਾ (ਸਾਵਧਾਨ)।
 'ਜਿਵੇਂ ਰਾਂਝੇ ਵਿੱਚ ਹੀਰ ਨੇ ਤੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਨੇ।
 'ਮਾਤਾ ਦਾ ਮਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਤੇ ਚਕੋਰ ਦਾ ਚੰਦ ਵਿੱਚ।
 'ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਬਸਤ੍ਰ (ਬੁਣਨ) ਵਿੱਚ ਤੇ ਘੁਮਿਆਰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ
 ਘੜੇ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ।
 'ਜਿਵੇਂ ਸੂਮ ਨੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ।
 'ਜਿਵੇਂ ਬਾਲਕ ਗੁੱਡੀ ਦੀ ਡੋਰ ਨੂੰ ਤੋਰਨ ਵਿੱਚ।
 'ਤਿਵੇਂ ਤਪੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਤੀ (ਜੋੜ) ਰਖੀ ਹੈ।
 '(ਉਨ੍ਹਾਂ) ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ (ਅਵੱਸਯਾ) ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ
 ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ।
 'ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਪ ਦਾ ਅਸਰ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ।
 'ਉਸ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੈਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ।
 'ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਜੰਗਲ (ਪਰ) ਤਦੋਂ ਅਸਚਰਜ ਸੋਭਦਾ ਸੀ।
 'ਤਿਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਦੇ ਫਲਦਾਰ (ਦਰੱਖਤ) ਹਨ।
 'ਸਿੰਬਲ। ^੨ਸੁਪਾਰੀ। ^੩ਤਮਾਲ, ਇਕ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਬ੍ਰਿੱਛ।
 '(ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ) ਕਤਾਰਾਂ ਹਨ। ^੨ਕੈਥ, ਜੰਗਲੀ
 ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ। ^੩ਕਾਂਚਨਾਰ, ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਛ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ
 ਦੀ ਭਾਜੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।
 'ਨਲੇਰ, ਖੋਪੇ ਦਾ ਬ੍ਰਿੱਛ। ^੨ਰਕਤ ਫਲਾ, ਕੁੰਦਰੂ ਫਲ, ਜਿਸ
 ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^੩ਬਹੁਤੇ।
 'ਪੀਲੂ ਦਾ ਬ੍ਰਿੱਛ, ਵਣ। ^੨ਰਾਮ ਫਲ।
 'ਆਰਾਮ (ਸੁਖ) ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ^੨ਲੀਚੀ ਤੇ ਚੰਗੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ
 (ਦਰੱਖਤ)।
 'ਬਹੁਤੀਆਂ ਖਜੂਰਾਂ। ^੨ਨਮੋਲੀ ਵਰਗੇ ਇਕ ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਦਾ
 ਬ੍ਰਿੱਛ। ^੩ਖੱਖੜੀਆਂ (ਦੇ ਫਲ)।
 'ਚੰਗੀਆਂ ਅੰਜੀਰਾਂ। ^੨ਸੋਹਣੀਆਂ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀਆਂ (ਵੇਲਾਂ)।
 'ਦੱਛ ਪੂਜਾ ਪਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਤੂ ਤੇ ਕਟਹਲ (ਦੇ
 ਦਰੱਖਤ) ਦੇਖ ਕੇ।

ਕਟਲ¹, ਕੱਠ², ਗੋਲ੍ਹੈਂ ਬਿਲ ਬਟਲੈ³ ॥ ੬੯ ॥

ਬਟਲੈਰਾਚੀ, ਭੜ¹, ਤਰਬੂਜ²।

ਬੂਜ¹, ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ, ਖਰਬੂਜ²।

ਬੂਜਕ¹, ਬੀਹ², ਨੇਉਂਜ³, ਬੇਧਾਰੀ।

ਦਾਰੀ ਦੇਵ¹, ਬਿਦਾਮ, ਬਿਦਾਰੀ² ॥ ੭੦ ॥

ਦਾਰੀ ਸੇ ਜਾਮਨ¹, ਜਰਦਾਲੂ²।

ਦਾਲੂ¹ ਸ਼ੱਕਰ ਕੰਦੀ² ਆਲੂ।

ਆਲੂਚੇ, ਲੋਕਾਠ, ਸਿੰਘਾਤੂ¹।

ਘਾਤੂਕੇ¹, ਖਾਰੋਟ², ਲਸਾਤੂ³ ॥ ੭੧ ॥

ਸਾਤੂ¹, ਸਰਦੇ² ਗਾਜਰ, ਮੂਲੀ।

ਮੂਲੀ ਫਰੀਦ ਕੰਦ ਮਾਖੂਲੀ¹।

ਖੂਲੀਚੇ¹ ਕਾਰੋਂਦੇ² ਪਿੱਪੀ।

ਪਿੱਪੀਹਾ, ਤੂਤ, ਨਾਖਸਾ¹ ਚਿੱਪੀ² ॥ ੭੨ ॥

ਚਿੱਪੀ¹, ਜਿਮੀਕੰਦ, ਗਾਲੋਟੂ²।

ਲੋਟੂ ਕੰਦ¹, ਮੂੰਗ ਫਲ² ਮੋਠੂ।

ਮੋਠੂਰੇ, ਫਾਲਸਾ¹, ਸਪੂਰੀ²।

ਪੂਰੀ ਬੀਜ ਅਮਰੂਜ¹ ਕੰਦੂਰੀ ॥ ੭੩ ॥

ਦੂਰੀ ਦੂਰੀ ਲੋਂ ਇਹੁ ਖਬਰੈਂ।

ਵਰੈਂ¹ ਭਈ, ਮੁਨਿ ਆਵਤਿ ਜਵਰੈਂ²।

ਵਰੈਂ ਆਇ ਤਿਸ ਗਿਰ ਬਨ ਮੋਂ ਹੈਂ¹।

ਮੋਰੈਂ ਮਨ ਪਿਖਿ ਫਲ ਅੰਬੋਰੈਂ¹ ॥ ੭੪ ॥

¹ਪਨਸ ਦਾ ਦਰੱਖਤ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲਦਾਰ ਦਰੱਖਤ।
³ਬਿਲ ਦੇ ਫਲ ਤੇ ਬੋਹੜ ਦੀਆਂ ਗੋਲ੍ਹਾਂ (ਬੋਹੜ ਦੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)।

¹ਫਲਦਾਰ ਬਿੱਛ। ²ਹਿੰਦਵਾਣਾ-ਮਤੀਰਾ।

¹ਬਿਜੌਰਾ-ਨਿੰਬੂ ਦੀ ਜਾਤ ਦਾ ਇਕ ਬੂਟਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸੰਗਤਰੇ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ²ਖਰਬੂਜੇ।

¹ਚਕੋਧਰਾ (ਚਕੋਤਰਾ)-ਗੋਲ ਕੱਦੂ ਜਿਹਾ ਇਕ ਵੱਡੇ ਕੰਦ ਦਾ ਨਿੰਬੂ। ²ਵੀਹ ਦਾਣਾ। ³ਨਿਉਂਜਾ (ਚਿਲਗੋਜ਼) ਚੀਲ ਦੇ ਫਲ ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇਕ ਮੇਵਾ।

¹ਦੇਵਦਾਰ, ਦਯਾਰ। ²ਬਿਦਾਰੀ ਕੰਦ-ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਦ ਜੋ ਜੰਗਲੀ ਬੇਲ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਦਿਉਦਾਰ ਵਰਗੇ ਜਾਮਨਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ। ²ਕਾਠੀ ਖੁਰਮਾਨੀ।

¹ਦਾਲ ਹਲਦੀ। ²ਸ਼ਕਰ ਕੰਦ-ਅਰਬੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇਕ ਕੰਦ।

¹ਸਿੰਘਾਤਾ-ਜਲ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸਬਜ਼ੀ।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ। ²ਅਖਰੋਟ। ³ਲਸੂਤਾ-ਇਕ ਫਲਦਾਰ ਬਿੱਛ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਬੇਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਲੇਸਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਸਾੜੀਆਂ। ²ਕਾਬਲੀ ਖਰਬੂਜੇ।

¹(ਫਰੀਦ) ਅਦਤੀ (ਮਾਖੂਲੀ) ਸਹੀ ਮੂਲ ਕੰਦ। (ਮਾਖੂਲੀ, ਮਾਕੂਲ- ਸਹੀ, ਠੀਕ, ਯੋਗ।)

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿੱਛ। ²ਨਿੰਬੂ ਜਿਹੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਕੰਡੇਦਾਰ ਬੂਟਾ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਅਚਾਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਤੇ ਕਾਬਲੀ ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ। ²ਛਿੱਪੀ।

¹ਦਰਿਆਈ ਨਲੇਰ। ²ਗਿਲੋਟ-ਆਲੂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਕੰਦ।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਦ। ²ਮੂੰਗਫਲੀ।

¹ਇਕ ਬੂਟਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਟ-ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ²ਸੁਪੂਰ-ਬਿਜਉਰੇ ਦਾ ਬੂਟਾ ਤੇ ਫਲ।

¹ਅਮਰੂਦ।

¹ਸ਼ੇਸ਼ਟ। ²ਬਹੁਤੇ।

¹ਤਿਸ ਪਹਾੜ ਤੇ ਬਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵੜਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤੇ ਫਲ।

ਬੋਹੈ ਬਾਹੈ ਨਹਿੰ ਤਿਸ ਕੋਹੀ¹।
 ਕੋਹੀ¹ ਖੈਰੈਂ ਮੇਵੇ ਜੋਹੀ²।
 ਜੋ ਹੀਯ ਰੁਚੈ ਵਸਤੁ ਸੋ ਖਾਹੀ।
 ਖਾਹੀ¹ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ, ਸੋਪਾਹੀ² ॥ ੨੫ ॥
 ਪਾਹੀ¹ ਮਾਲਕ ਕੋ ਨ ਕਹਾਈ।
 ਹਾਈ ਜੀਵਨਿ ਤਹਾਂ ਟਿਕਾਈ¹।

ਕਾਈ ਜਾਤਿ ਨ ਕਿਹ ਦੁਖ ਦੇਵੈ¹।
 ਦੇਵੈਂ ਰਚਯੋਂ ਬਨ ਆਭੇਵੈ¹ ॥ ੨੬ ॥
 ਭੇਵੈ ਲਖ ਹੈ¹, ਮੁਨਿ ਸ ਪਰੀਤੀ।
 ਰੀਤੀ ਸਬਿ ਨੇ ਗਹੀ ਬਿਨੀਤੀ¹ ॥ ੨੭ ॥
 ਚਿੱਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ*:

ਨੀਤੀ¹ ਉੱਤਮ ਕੀਤੀ ਸਬਿ ਨੇ,
 ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਜੋ ਤਹਾਂ ਬਸਾਤ।
 ਸਾਂਤ ਚਿੱਤ ਸਬ ਹੀ ਕੇ ਹੂਏ,
 ਬਿਚਰੈਂ ਬੈਰ ਬਿਹਾਇ¹ ਬਖਯਾਤ²।
 ਖਾਤਿ ਨ ਚੀਤੇ ਮ੍ਰਿਗ ਨਿਚੀਤੇ¹,
 ਫਿਰਨਿ ਅਭੀਤੇ ਅਜਾ ਬਘਯਾਤ¹।
 ਆੜ ਪਰੇ ਰਹਿੰ ਗਈ ਨ ਛੋਨੇ,
 ਸਿੰਘ ਨ ਸਾਕੈਂ ਤਿਨੈ ਉਪਾੜ¹ ॥ ੨੮ ॥

ਪਾੜਤ ਸਿਖੀ ਨ ਅਹਿ ਸੁਤ ਤਾਈਂ,
 ਚਾੜ੍ਹ ਪੀਠਿ ਬਲਿਕੇ ਖੇਲਾਇ¹।

'ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਬੀਜਦਾ ਨਹੀਂ।
 'ਪਹਾੜੀਏ। 'ਦੇਖ ਕੇ।
 'ਚਾਹਵਾਨ। 'ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
 'ਪਾਹੀ-ਗੈਰ ਮਾਲਕ।
 'ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ (ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਜਾਨਵਰ) ਓਥੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 'ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਦੇ (ਜਾਨਵਰ) ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ।
 'ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਭੇਦ-ਰਹਿਤ ਜੰਗਲਰਚਿਆ ਹੈ।
 'ਭੇਦ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
 'ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ।
 *ਇਹ ਛੰਦ ਚਿੱਤ੍ਰਪਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੱਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਚਰਨ ਸੱਤ ਭਗਣ ਗਣ ਅੰਤ ਗੁਰ ਲਘ ਸ਼ੀ, ਸ਼ੀ, ਸ਼ੀ, ਸ਼ੀ, ਸ਼ੀ, ਸ਼ੀ, ਸ਼ੀ, ਸ਼ੀ, ੀ, ਇਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲੱਛਣ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਘਟਦਾ। ਮਾੜਾ ਭਾਵੇਂ ੩੧ ਹਨ ਪਰ ਗਣਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਤੇ ਅੰਤ ਗੁਰ ਲਘ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਮਾੜਾਂ ੩੧ ਹਨ ਤੇ ੧੬ ਤੇ ੧੫ ਮਾੜਾਂ ਉਪਰ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅੰਤ ਦੇ ਗੁਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ 'ਬਾਣ' ਹੈ। ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਗੁਰ ਛੰਦ ਦਿਵਾਕਰ ਦਾ ਪੰਨਾ ੯੦।
 'ਨਿੱਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ।

'ਦੂਰ ਕਰਕੇ। 'ਪ੍ਰਗਟ।
 'ਚਿੱਤ੍ਰੇ ਖਾਂਦੇ ਨਹੀਂ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ) ਹਰਨ ਬੇ-ਫਿਕਰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
 'ਬਘਿਆੜਾਂ ਤੋਂ ਬਕਰੀਆਂ ਨਿਡਰ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।
 'ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ (ਆੜ) ਆਸਰੇ ਵਿੱਚ (ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਬੱਚੇ) ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਸ਼ੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਬੱਚਿਆਂ) ਨੂੰ ਪਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

'ਮੋਰ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾੜਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਿੱਠ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ

ਲਾਇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਟੇਰ ਬਾਜ ਸਿਉਂ,
ਖੇਲਤਿ ਲਗਰਾ ਚਿਰੀ ਹਰਖਾਇ।
ਖਾਇ ਨ ਕੁਹੀ ਕਪੋਤੈ² ਕੁੰਜੈ³,
ਕੇਹਰ ਗਜ-ਸੁਤ ਲਾਇ ਪਰੀਤਿ।
ਰੀਤਿ ਗਹੀ ਸਬਿ ਨੇ ਸਜਨਾਈ,
ਬਿਚਰਤਿ ਨੀਤਿ ਮਿਲੇ ਆਭੀਤਿ ॥ ੭੯ ॥
ਭੀਤਿ ਨ ਕੋਇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਦੇਵਤ,
ਲੇਤ ਨ ਭੈ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਜੀਵ।
ਜੀਵ-ਚਿਰੰ ਲੋ ਮਰੈ ਸ੍ਰੀ ਇੱਛਤਿ,
ਪਾਵੈਂ ਬੈਕੁੰਠ ਬਡੇ ਨਸੀਵ।
ਸੀਵ ਪਰੇਰੇ ਸਕੇ ਬਿਰਾਦਰ,
ਭਏ ਸਬੈ ਮੁਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ।

ਤਾਪ ਸੂਲ ਆਦਿਕ ਰੁਜਾ ਨਾਸੇ,
ਆਧਿ ਬਜਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਨ ਬਿਆਪ ॥ ੮੦ ॥
ਆਪਨ ਪਰ ਕਰਿ ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੇ,
ਸਮ ਸੁਭਾਵ ਭੇ ਜੀਵ ਅਜੀਵ।
ਜੀਵਨ ਕੀ ਗਨਤੀ ਕੋ ਕਢਹੀ,
ਜਢ ਹੀ ਭਏ ਭਗਤਿ ਸਬਿ ਪੀਵ।

ਪੀਵਤ ਖਾਵਤ ਬਾਂਛਤ ਵਾ, ਛਿਤ
ਬਰਸਤ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਘਨ ਵਾਰਿ।

ਵਾਰਿਨ ਜੱਯੇ ਮੁਨਿ ਕਰਨੀ ਪਰ,
ਮਰੈ ਨ ਸੁਤ, ਪਿਤ ਮਾਤ ਅਗਾਰਿ ॥ ੮੧ ॥
ਗਾਰਿ ਨ ਕਾਂਹਿ ਨਿਕਾਰਤ ਕੋਊ,
ਪਾਰਤਿ ਪ੍ਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਉੱਦਾਰ।
ਦਾਰ ਪੂਤਰੀ ਸਮ ਸਬਿ ਕੇ ਮਨ,
ਕਰਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੁਨਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ।

ਕੇ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਹਨ।

1ਲਗੜ-ਬਾਜ ਵਰਗਾ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ।
2ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ। 3ਕਬੂਤਰਾਂ ਤੇ। 4ਕੁੰਜਾਂ ਨੂੰ।
5ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਾਈ ਹੈ।
6ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ।
7ਨਿਡੌਰ ਹੋ ਕੇ।
8ਡਰ।

9ਚਿਰ ਤੱਕ ਜਿਉਂ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਦੇ ਹਨ।
10ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ।

11ਸ਼ਿਵ (ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਸੱਕੇ
ਭਰਾ ਹੋ ਗਏ।
12ਰੋਗ।

13ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਕਰਨਾ।
14ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਇੱਕੋ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ।

15ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ
(ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ) ਸਾਰੇ ਪੀਆ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰ ਕੇ
ਜੜ੍ਹ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।
16ਉਹ।

17ਧਰਤੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੱਦਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਰ੍ਹਦਾ
ਹੈ।
18ਵਾਰਨੇ ਜਾਈਏ ॥

19ਅੱਗੇ।

20ਪਾਲਦੇ ਹਨ।

21ਕਠ-ਪੁਤਲੀ ਵਾਂਗ।

ਸਾਰ ਗਰਾਹੀ¹ ਆਤਮ ਦਰਸੀ²,
 ਜਤੀ ਸਤੀ ਸਬਿ ਤਪਸੀ ਚਾਹਿ¹।
 ਚਾਹਿ¹ ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਮਨਿ ਰਾਖੈ,
 ਔਰ ਨ ਧਯਾਵੈਂ ਕੋਊ ਕਾਹਿ¹ ॥ ੮੨ ॥
 ਕਾਹਿ ਨ ਹੋਇ¹ ਸੁਭਾਵ ਐਸ,
 ਜਹਿੰ ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਤਪ ਰਹਯੋ ਕਮਾਇ।
 ਮਾਇਕ ਭਾਵ¹ ਸੁਭਾਵਕ ਨਾਸੇ,
 ਲਾਇਕ ਗਯਾਨ ਭਏ ਸਬਿ ਭਾਇ¹।
 ਭਾਇ¹ ਧਰੈਂ ਸੁ ਕਰੈਂ ਨਿਤ ਸੰਗਤ,
 ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਢਿਗ ਆਇ ਬਿਰਾਹਿ¹।
 ਰਾਇ ਦੁਤੀ ਨਹਿੰ ਦੇਵਤ ਕੋਊ,
 ਜੋ ਮੁਨਿ ਕੈਹੈ ਸੋਊ ਕਮਾਹਿੰ ॥ ੮੩ ॥
 ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਰਿਤੁ ਬਰਸ ਸਰਸ ਇਕ,
 ਬਦਲੈ ਅੰਡ ਨ ਪਿੰਡ ਸੁਭਾਇ¹।

ਭਾਹਿ¹ ਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਾਂਹਿ ਜਲਾਵੈ,
 ਹਿਮ ਗਿਰ ਜਯੋਂ¹ ਸਬਿ ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ।
 ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਮੁਨਿ ਕੋ ਹੋਰੈਂ¹,
 ਟੇਰੈਂ¹ ਉਸਤਤਿ ਛੰਦ ਅਨੂਪ* ॥ ੮੪ ॥

ਨੂਪਰ¹ ਬਾਂਧਿ ਨ੍ਰਿਤ² ਕੋ ਕਰਹੀਂ,
 ਭਰਹੀਂ ਸੁਰ ਕੋ ਬਾਦ¹ ਬਜਾਇ।
 ਜਾਇ ਕੋਇ ਮੁਨਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੈ,
 ਇਕ ਭੁਜ ਦੈ ਭੁਜ ਕੋਇ ਸੁਕਾਇ¹।

ਕਾਇ ਕੀਲ ਕੰਕਰ ਪਰ ਲੇਟਤਿ¹
 ਭੇਟਤਿ ਪਾਂਚ ਅਗਨਿ ਤਪ ਕੋਇ¹।
 ਕੋਇਲ ਪੂਦਨਾ ਜਿਮ ਕੋ ਕੂਕਤ

¹ਤੱਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ²ਆਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ।

¹ਇੱਛਾ।

¹ਕਿਸੇ ਨੂੰ।

¹ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਵੇ।

¹ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੁਭਾਵ।

¹ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।

¹ਪ੍ਰੇਮ।

¹ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

¹ਮਹੀਨੇ, ਦਿਨ, ਰੁੱਤਾਂ, ਵਰ੍ਹੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਇੱਕੋ ਹੀ (ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ), ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ।

¹ਅੱਗ।

¹ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ।

¹ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। *ਅੰਕ ਨੰ. ੮੪ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ। ਛੰਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਕਿਤੇ ਛਪਣ ਸਮੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜ ਤਲਬ ਹੈ।

¹ਝਾਂਜਰਾਂ। ²ਨਾਚ।

¹ਵਾਜੇ।

¹ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਕ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ (ਤਪ ਕਰ ਕੇ) ਸੁਕਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

¹ਕੋਈ ਕਿੱਲਾਂ ਤੇ ਕੋਈਰੋੜਾਂ 'ਤੇ ਲੇਟਦਾ ਹੈ।

¹ਕੋਈ ਪੰਜ ਅੱਗਾਂ ਮੇਲ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੂੰਹੀਂ ਤੂੰਹੀ ਕੋ ਬੇਦ ਬਿਲੋਇ¹ ॥ ੮੫ ॥

ਲੋਇਨ ਮੂੰਦ ਥਿਰੇ ਹੈਂ ਕੇਤੇ,
ਆਸਨ ਰਹੇ ਚੁਰਾਸੀ ਸਾਧ।
ਸਾਧਨ ਕਰਤ ਵਿਰਾਗਾਦਿਕ ਕੋ,
ਲਟਕਤ ਉਰਧ¹ ਯੁਤ ਅਹਿਲਾਦ²।
ਲਾਦ ਪੀਠ ਪੈ ਬੋਝ ਥਿਰੇ ਕੋ,
ਜਲ ਧਾਰਾ ਲੇਵਤਿ ਹਰਖਾਇ।
ਖਾਇ ਦੂਬ¹ ਕੋਊ ਸਿਕਤਾ² ਹੀ,
ਕ੍ਰਿਸ ਚੰਦ੍ਰਾਯਨ ਕੋਇ ਰਖਾਇ¹ ॥ ੮੬ ॥

ਕਰਤਿ ਸੀਤਲੀ ਕੁੰਭਕ ਕੇਤੇ¹,

ਨੇਤੀ¹ ਧੋਤੀ² ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ³।

ਸੰਯਮ¹ ਨੇਮ² ਨਿਬਾਹਿਤ ਕੋਊ,

ਭੂਚਰ¹ ਖੇਚਰ² ਮੁੰਦਰਾ ਆਮ³।

¹ਕੋਈ ਕੋਇਲ ਤੇ ਪੂਦਨੇ (ਪੰਛੀ) ਵਾਂਗ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਵੇਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਪੁੱਠਾ। ²ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

¹ਘਾਹ। ²ਰੇਤ।

¹ਕੋਈ ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ ਵਰਤਰੱਖ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ (ਕ੍ਰਿਸ) ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ ਵਰਤ-ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਵਧਣ ਘਟਣ ਨਾਲ ਗ੍ਰਾਹੀਆਂ ਦਾ ਵਧਾਉਣਾ ਘਟਾਉਣਾ।)

¹(ਸੀਤਲੀ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਨਾੜੀ (ਇੜਾ) ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ (ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿੱਚ) (ਕੁੰਭਕ) ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਹਠ ਯੋਗ ਦੀ ਇਕ ਕ੍ਰਿਆ, ਇਕ ਗਿੱਠ ਲੰਬਾ ਸੂਤ ਦਾ ਡੋਰਾ ਬਰੀਕ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਨਾਸਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਾ ਮੁੱਖ ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਣਾ, ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਡੋਰੇ ਦੇ ਫੜ ਕੇ ਨੱਕ ਅਤੇ ਕੰਠ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ। ²ਹਠ ਯੋਗ ਦੀ ਇਕ ਕ੍ਰਿਆ, ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਅੱਠ ਦਸ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਕਪੜਾ ਗਿੱਲਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨਿਗਲਨਾ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਠਹਿਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਇਉਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ³ਯੋਗ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅੰਗ-ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਕਰਨਾ।

¹ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ। ²ਯੋਗ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਅਰਥਾਤ ਤਪ, ਸੰਤੋਖ, ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਵਿੱਦਿਆ ਅਭਿਆਸ, ਦਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਇਕ-ਰਸ ਪਾਲਨ।

¹ਭੂਚਰੀ ਮੁੰਦਰਾ-ਆਸਨ ਲਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਭੌਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਗਾਹ ਟਿਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਅਤੇ ਅਪਾਨ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ। ²ਹਠ ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਧਾਰਣਾ-ਮਾਲਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਜੀਭ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਤਾਲੂਏ 'ਚ ਫਸਾਈ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣਰੋਕਣ ਨਾਲ ਮੱਥੇ 'ਚ ਇਸਥਿਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਟਪਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਯੋਗੀ ਦੀਰਸਨਾ 'ਤੇ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ³ਬਹੁਤੇ (ਕਰਦੇ ਹਨ)।

ਕੋ ਬੀਰਾਸਨ¹ ਗਰੁਤਾਸਨ² ਕੋ,

ਸੌਰਾਸਨ¹ ਸ਼ਵ ਆਸਨ² ਲਾਇ।

ਕੱਛਪ ਆਸਨ¹ ਕੋਇ ਕਪਾਲੀ²,

ਪਦਮਾਸਨ¹ ਸਿੰਘਾਸਨ² ਕਾਇ³ ॥ ੮੭ ॥

ਖੜਾ ਰਹੇ ਕੋ ਪੜਾ ਰਹੇ¹

ਕੋ ਲੜਾ ਰਹੇ ਹੈ ਧੜਾ ਸੁ ਬਾਂਧ¹।

ਪਢਿਤਿ¹ ਬੇਦਾਂਤ ਨਜਾਇ ਮੀਮਾਂਸਾ,

ਸਾਂਖ ਪਤੰਜਲ ਕੋਊ ਸਾਂਧ¹।

ਚਰਚਾ ਕਰਤਿ ਗਯਾਨ ਪਰਚਾ ਕੋ¹

ਅਰਚਾ¹ ਹਰਿ ਹਰ ਕਰਿ ਹੈ ਕਾਇ²।

ਅਗਨਿ ਹੋੜੀ ਕੋ ਸੂਤਿ ਪਾਠੀ,

ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਆਚਰਯ ਰਖਾਇ¹ ॥ ੮੮ ॥

ਜਲ ਹਾਰੀ ਤ੍ਰਿਣ ਚਾਰੀ ਕੇਤਕ,

ਨਿਰਹਾਰੀ ਆਧਾਰੀ ਨਾਮ¹।

ਏਕ ਚਰਨ ਧਰਿ ਧਰਨਿ ਖਰੋ ਕੋ,

ਨਗਨ ਮਗਨ ਕੋ ਆਤਮਰਾਮ¹।

ਕੋਊ ਦਿਗੰਬਰ ਮ੍ਰਿਗੰਬਰ ਕੋ,

ਬਾਘੰਬਰ ਬਲ ਕਲ ਕੋ ਧਾਰ¹।

¹ਯੋਧਾ ਦਾ ਆਸਨ, ਸੱਜਾ ਗੋਡਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਖੱਬਾ ਗੋਡਾ ਖੜਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਤੇ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠਣਾ। (ਅ) ਦੋਵੇਂ ਗੋਡੇ ਜੋੜ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤੰਬਾਂ ਹੇਠਰਖ ਕੇ ਛਾਤੀ ਅਕੜਾ ਕੇ ਬੈਠਣਾ। ²ਗਰੁਤ ਪੰਛੀ ਵਾਂਗ ਬੈਠਣਾ।

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਾਂਗ ਬੈਠਣਾ (ਸੌਰਿ-ਵਿਸ਼ਨੂੰ)। ²ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗ ਬੈਠਣਾ।

¹ਕੱਛੂ ਵਾਂਗ ਬੈਠਣਾ। ²ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਉਪਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਖੜੇ ਹੋਣਾ।

¹ਕੰਵਲ ਵਾਂਗ ਬੈਠਣਾ, ਸੱਜੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਖੱਬਾ ਪੈਰ, ਖੱਬੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਸੱਜਾ ਪੈਰਰਖ ਕੇ ਪਿੱਠ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਫੜਨਾ, ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਠੋਡੀਰਖ ਕੇ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਉਪਰ ਨਜ਼ਰ ਜਮਾਉਣੀ। ²ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਬੈਠਣਾ=ਗੁਦਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਸਿਉਣ ਹੈ ਉਸ ਉਪਰ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਗਿੱਟੇ ਜਮਾ ਕੇ ਬੈਠਣਾ, ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਰੱਖ ਕੇ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਾਉਣੀ। ³ਕੋਈ।

¹ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਕੋਈ ਧੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

¹ਸਿੰਨ੍ਹਦੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ (ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ)।

¹ਪੂਜਾ। ²ਕੋਈ।

¹ਕੋਈ ਅੱਗ 'ਚ ਹਵਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਸਚਰਜ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜਰਖਦਾ ਹੈ।

¹ਕਿਤਨੇ ਕੁ (ਤਪਸੀ) ਪਾਣਾ ਦਾ ਹੀ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਘਾਹ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ (ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ)।

¹ਕੋਈ ਇਕ ਪੈਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇਰੱਖ ਕੇ ਖੜਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨੰਗਾ ਹੀ ਆਤਮਾਰਾਮ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੈ।

¹ਕੋਈ ਦਿਸਾ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ, ਕੋਈ ਹਰਨ ਦੀ ਖੱਲ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ,

ਕੋਊ ਧਯਾਨ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ¹ ਹਿਰਦੇ ਮੇਂ,
 ਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ॥ ੮੯ ॥
 ਕੇਤੇ ਮਸਤ ਸਮੱਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਿ¹,
 ਪਰਮਾਨੰਦ ਵਿਖੇ ਲਿਵ ਲੀਨ।
 ਜਗਤ ਲਖਤਿ ਤੀਨੋਂ ਤਨ¹ ਮਿੱਥਯਾ,
 ਇਨਿ ਤੇ ਪਰੇ ਆਤਮਾ ਚੀਨ।
 ਬ੍ਰਹਮੋਹੰ ਦਾਸੋਹੰ ਟੇਰਤਿ¹,
 ਫੇਰਤਿ ਮਾਲਾ ਕੋ ਤ੍ਰੈਕਾਲ।
 ਕੋਊ ਪੁਰਖ ਬੈਰਾਟ¹ ਧਯਾਵਤਿ,
 ਗਾਵਤਿ ਕੋਊ ਰਾਗ ਬਿਸਾਲ ॥ ੯੦ ॥
 ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਵੇਕ¹ ਕਰੇ ਕੋ,
 ਚਢਿਤਿ ਏਕ ਤੈ ਏਕ ਸੁ ਸੰਤ¹।
 ਕਿਧੋਂ ਹੁਤਾਸਨ ਕੀ¹ ਬਹੁ ਮੂਰਤਿ,
 ਮਨੋ ਨਖੱਤ੍ਰ¹ ਥਿਰੇ ਆਨੰਤ।
 ਸਬਿ ਮੈਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ,
 ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਸੂਰਤਿ ਰਵਿ ਜੈਸ¹।
 ਸੰਚਤਿ ਤਪ ਜਪ ਕਿਰਪਨ ਧਨ ਜਿਉਂ,
 ਮਧੁ¹ ਮਾਖੀ ਕਵਿ ਕਵਿਤਾ ਬੈਸ² ॥ ੯੧ ॥
 ਕਾਮੀ ਨਰ ਉਰ ਜਜੋਂ ਤਿਯ ਬਸ ਹੈ,
 ਲੋਭੀ ਕੇ ਧਨ ਮਾਤਹਿ ਪੂਤ।
 ਨ੍ਰਿਪੈ ਰਿਝਾਵਨਿ¹ ਭਿਰਤਿ² ਚਹਿਤ ਜਜੋਂ,
 ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਚਾਹਿਤ ਪਤਿ ਸੂਤ¹।
 ਤਜੋਂ ਸ਼ਖਯਾਤ¹ ਸਬਿ ਚਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ,
 ਤਿਨ ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਸਰਦਾਰ।
 ਗਿਰ ਪਰ ਤਰੁ ਸਮ ਥਿਰਿ ਇਕ ਪਗ ਪਰ¹,
 ਮਨੋ ਸੰਭੁ¹ ਧੂਵ² ਗਾਂਧਿ ਕੁਮਾਰ³ ॥ ੯੨ ॥
 ਕਿਧੋਂ ਤਪਤ ਤਪ ਅਜ ਪੰਕਜ ਪਰ¹,

ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਕੋਈ ਬ੍ਰਿੱਛਾਂ ਦੀ ਛਿਲ ਦਾ
 ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਦੋਹਾਂ ਭ੍ਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ।

¹ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ (ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ, ਕਾਰਨ)।

¹ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਦਾਸ
ਹਾਂ।

¹ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਦਾ।

¹ਵਿਚਾਰ।

¹ਉਹ ਸੰਤ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ (ਅਵੱਸਥਾ ਵਾਲੇ ਹਨ)।

¹ਅੱਗ ਦੀਆਂ।

¹ਤਾਰੇ।

¹ਸੂਰਜ ਵਰਗੀ ਸ਼ਕਲ।

¹ਸ਼ਹਿਦ। ²ਬੈਠ ਕੇ।

¹ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ। ²ਨੌਕਰ।

¹ਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮ। (ਅ) ਪਤੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ।

¹ਪ੍ਰਤੱਖ।

¹ਪਹਾੜ ਉੱਪਰ ਬ੍ਰਿੱਛ ਵਾਂਗ ਇਕ ਪੈਰ ਭਾਰ ਖੜੇ ਹਨ।

¹ਸ਼ਿਵ ²ਧੂੰ। ³ਗਾਂਧ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤ੍ਰ।

¹ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੰਵਲ ਉੱਪਰ ਤਪ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੁਰਵਾਸਾ ਸੋਭਿਨਿ ਆਗਸਤ¹।
ਸੂਕਯੋ ਤਨ ਅਸਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ¹,
ਨ੍ਰਿਯੁੰ ਅਗਨੀ ਬੀਜ ਸਮਸਤ¹।
ਜੇਠ ਮਾਸ ਮਧਯਾਨ ਭਾਨੁ ਸਮ,
ਦਿਪਤਿ ਤੇਜ¹ ਕੋ ਸਕਿ ਨ ਸਹਾਰ।

ਧਯਾਨ ਬਿਸਾਲ¹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮੈਂ,
ਰਹਿ ਲਿਵ ਲੀਨ ਮੀਨ ਜਿਮ ਬਾਰਿ¹ ॥ ੯੩ ॥
ਤਨ ਸੁਧ ਬਿਸਰੀ ਗਲਤ ਭਯੋ¹ ਮਨ,
ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗ।
ਬਰਖ ਬਿਅੰਤ ਬਿਤੇ ਐਸੇ ਹੀ,
ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਰੂਪ ਭਯੋ ਸਰਬੰਗ¹।
ਮੁਨਿ ਤਪ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ¹ ਪੰਖੇਰੂ²,
ਮੋਰ ਚਕੋਰਨਿ ਸੋਰ ਕਰਾਂਹਿ।
ਸਾਰਸ¹ ਹੰਸ ਕੋਕ² ਸੁਕ³ ਸਾਰੀ

ਕੋਕਲ¹ ਮੈਨਾ ਪਾਠ ਪਢਾਂਹਿ ॥ ੯੪ ॥
ਗੁੰਜਤ ਅਲਿ ਕੰਜਨ ਮੰਜਨ ਪਰ¹, ਮਧਰੇ ਸੁਰ
ਕੁੰਜਤ ਖਗ ਪੁੰਜ²।

ਰੋਜ¹ ਰੀਛ ਪਾਢੇ² ਮ੍ਰਿਗ ਕੱਕੜ³

ਸਸੇ¹ ਸਿਆਰ² ਪਰੇ ਰਹਿ ਕੁੰਜ³।
ਬੈਰ ਨ ਕਰਤ ਕਾਂਹਿ ਸੋਂ ਕੋਈ,
ਫੈਲਯੋ ਫੂਲਯੋ ਬਨ¹ ਸੋਹਾਇ।
ਜਨੁ ਰਿਤੁ ਰਾਜ ਬਨਯੋ ਬਨ ਸਬਿ ਬਨ¹,

ਨੰਦਨ ਬਨ¹ ਜਿਹਿ ਪਿਖਿ ਸ਼ਰਮਾਇ ॥ ੯੫ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਮੁਨਿ ਕੋ ਅਪਾਰ ਤਪ ਇੰਦ੍ਰ ਨਿਹਾਰ ਡਰਯੋ,
ਭਰਯੋ ਅਤਿ ਸ਼ੋਕ ਮਤ ਓਕ¹ ਮਮ ਛੀਨ ਹੈ।

¹ਦੁਰਵਾਸਾ ਤੇ ਅਗਸਤ ਵਾਂਗ ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।
¹ਹੱਡੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਪ੍ਰਿਯੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗ (ਹੈ ਜਾਂ) ਸਮੁੰਹ ਬਿਜਲੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤੇਜ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ।

¹ਲਿਵਲੀਨ। (ਅ) ਪੰਘਰ ਗਿਆ।

¹ਸਾਰਿਆਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ।

¹ਅਸਰ ਨਾਲ। ²ਪੰਛੀ।

¹ਇਕ ਕੁੰਜ ਵਰਗਾ ਪੰਛੀ ਜੋ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
²ਚਕਵਾ। ³ਤੋਤਾ।

¹ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਇਲਾਂ।

¹ਉੱਜਲ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਭੌਰੇ ਗੁੰਜਦੇ ਹਨ। ²ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਸਮੁੰਹ ਪੰਛੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ (ਕੂਜਨ-ਧੁਨ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ)

¹ਨੀਲ ਗਾਂ। ²ਪਾੜ੍ਹਾ-ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰਨ ਜੋ ਭੂਰੇਰੰਗ ਦਾ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ³ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਹਰਨ ਜੋ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਭੌਂਕਦਾ ਹੈ।

¹ਸਹੇ। ²ਗਿੱਦੜ। ³ਜੰਗਲ ਦੀ ਗਲੀ।

¹ਜੰਗਲ।

¹ਜਾਣੇ ਸਾਰਾ ਬਣ ਬਸੰਤਰੁੱਤ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬਾਗ।

¹ਘਰ।

ਕਰਿ ਕੈ ਵਿਚਾਰ ਤਪ ਭੰਗ ਕਰਬੇ ਕੀ ਧਾਰ,
ਕਾਮ ਦੇਵ ਕੇ ਹਕਾਰ¹ ਸਿਤਕਾਰ ਪੀਨ ਹੈ²।
ਮੇਨਕਾ, ਸੁਕੇਸੀ, ਉਰਬਸੀ, ਰੰਭਾ ਆਦਿਕ,
ਅਪੱਛਰਾਂ ਦੇ ਮਦਦ ਪਠਾਯੋ ਮਦ ਭੀਨ ਹੈ³।
ਨਿਜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੇ ਢਿਲਾਵ ਕੈ⁴ ਦਿਖਾਵ ਬਹੁ,
ਹਾਵ⁵ ਭਾਵ⁶ ਨਖਰੇ⁷ ਅਦਾਵ⁸। ਤਿਨ ਕੀਨ ਹੈ
॥੯੬॥

¹ਬੁਲਾ ਕੇ। ²ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਕੀਤਾ।

³ਜੇ ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

⁴ਪਾ ਕੇ।

⁵ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਚੇਸ਼ਟਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਚਿੱਤ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ। ⁶ਮਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ। ⁷ਚੰਚਲਤਾ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ। ⁸ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਣਾ।

ਸੀਤਲ ਸੁਗੰਧਿ ਮੰਦ ਦਾਇਕ ਆਨੰਦ,
ਪੌਨ ਗੌਨ ਕਰਵਾਇ ਰਿਤੁ ਰਚਿਕੈ ਬਸੰਤ ਹੈ¹।

¹ਠੰਡੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਚਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਬਸੰਤਰੁੱਤਰਚ ਕੇ।

ਬੀਣਾ ਆਦਿ ਬਹੁਧਾ¹ ਬਜਾਇ ਬਾਦ² ਗਾਇ
ਗੀਤ,
ਨ੍ਰਿਪ ਦਿਖਾਇ ਛਲ ਛੰਦ ਕੈ ਬਜੰਤ³ ਹੈ।
ਸ੍ਵਾਦਲ ਮਿਠਾਈ ਮੇਵੇ ਸੁਧਾ ਸੇ ਛਕਾਇ ਏਵੇ⁴,
ਬਾਤ ਕਰਿ ਕੈ ਅਭੇਵੇ⁵ ਕਾਮ ਉਤਪੰਤ ਹੈ।
ਕੇਤਕ ਤਪੱਸਨ ਕੀ ਖਸ ਮਤਿ⁶ ਵਸ ਕੀਨ,
ਨਿਜ ਰੂਪ ਦੀਪ ਕੇ ਪਤੰਗ ਕੀਏ ਜੰਤ ਹੈ⁷।
॥੯੭॥

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ। ²ਵਾਜੇ।

³ਬਹੁਤ ਛਲ ਵਲ ਕਰਕੇ।

⁴ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

⁵ਭੇਦ-ਰਹਿਤ।

⁶ਅਕਲ ਖੋਹ ਕੇ।

⁷ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਦੇ ਦੀਵੇ ਦੇ ਭਮੱਕੜ ਜੀਵ ਕਰ ਲਏ ਹਨ।

ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਅਤਿ ਸੁਸ਼ਟ¹ ਪੁਸ਼ਟ² ਰਿਖਿ,
ਰਹਯੋ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਇਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ਟ ਬ੍ਰਿਤਿ ਧਰ
ਹੈ³।

¹ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ²ਤਕੜੇ।

³ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਪੂਜਯ ਦੇਵ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਵਿੱਚ ਤਤਪਰ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੋੜੀ ਹੈ।

ਪਾਂਚ ਸਾਲ ਬਾਲ ਅਨੁਹਾਰ¹, ਸੋ ਨਿਰਵਿਕਾਰ
ਰਹਯੋ ਹੈ, ਨਿਹਾਰ ਪੈ ਵਿਚਾਰ ਵਸਤੁ ਕਰ ਹੈ²।

¹ਬਾਲਕ ਵਾਂਗ।

²(ਅਪੱਛਰਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਕੇ ਵਸਤੂ ਵਿਚਾਰ (ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਲਾਨੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ) ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਲ ਮੂਤ ਕੇਰੋ ਥੈਲਾ ਮਹਾਂ ਮੈਲਾ ਹੈ ਕੁਚੈਲਾ¹,
ਕਹਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਭੈਲਾ ਤੀਆ ਤਨ ਤਰ ਹੈ²।

¹ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

²ਬਹੁਤੀ ਦੁਖਦਾਈ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ।

ਚੇਤਨ ਕੀ ਚੇਤਨਤਾ ਚਾਮ ਚਮਕਾਇ ਰਹੀ,
ਚਿਤਵ ਕੈ ਚਿੱਤ ਨ ਚਲਾਯੋ ਚਖੁ ਭਰ ਹੈ¹।

¹(ਅਪੱਛਰਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ) ਨੇੜ ਭਰ ਕੇ ਵੇਖ ਕੇ ਚਿੱਤ ਨ ਡੁਲਾਇਆ।

॥੯੮॥

ਅੰਗਨਾ¹ ਕੇ ਅੰਗ ਅਤਿ ਅਗਨਿ ਅਨੰਗ² ਭਰੇ,
ਕਰਤ ਸਪ੍ਰਸ ਜੋ ਜਰਤ ਨਿਸੰਸ ਸੋ।

ਕੀਚ¹ ਕੋ ਚਵੱਚਾ ਕਿਧੋ ਕੱਚਾ ਹੈ ਮਸਾਨ² ਨਾਰਿ,
ਸੱਚਾ ਅਘ ਓਘਨਿ¹ ਕਵੱਚਾ ਸੋਕ ਸੰਸ ਸੋ²।

ਵੱਚਾ ਨਾ¹ ਨਰਕ ਤੈ ਜੋ ਰੱਚਾ ਯਾਂ ਮੈਂ ਨਰ ਕੱਚਾ,
ਅੱਚਾ ਦੁਖ ਦੋਖਨ ਹੈ¹ ਨੱਚਾ ਜਗ ਅੰਸ ਸੋ²।

ਪਾਇ ਭੇਦ ਸੱਚਾ, ਮੁਨਿ ਖੱਚਾ ਨਾਹਿ¹ ਵੱਚਾ
ਗੁਨ²,
ਰੱਚਾ ਨਿਜ ਰੂਪ ਮਾਹਿੰ, ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੰਸ ਸੋ¹

॥੯੯॥

ਫੇਰ ਰੀਸ ਮਦਨ ਰਦਨ ਪੀਸ ਠਾਨ ਬਲ¹
ਪਾਨ¹ ਲੈ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਕਾਨ ਲੋ ਤਨਾਇ ਕੈ।
ਪਰ ਹਾਰਜੋ ਪਾਂਚ ਸਰ ਪਾਂਖ ਲੋ ਧਸਾਇ ਕਰਿ¹,

ਆਂਖ ਨ ਫਿਰਾਈ ਮੁਨਿ ਉਤ ਕਾਮ ਭਾਇ ਕੈ¹।
ਜਦੀ ਛੋਭ¹ ਏਕ ਵਾਰ ਭਯੋ ਪੈ ਸੰਭਾਰ ਗਯੋ
ਵਸਤੁ ਵਿਚਾਰ ਢਾਰ¹ ਅੱਗੁ ਕਰਾਇ ਕੈ।
ਭਏ ਹੈਂ ਸਹਾਈ ਨਿਰਵੇਦ¹ ਅੰ ਬਿਵੇਕ ਆਈ,
ਦੋਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦਿਖਰਾਈ ਰੀਤਿ ਚਾਇ
ਕੈ¹ ॥੧੦੦॥

ਸ਼ਰਮਾਇ ਸਵਰ¹ ਨਿਵਾਇ ਸੀਸ ਮੁਨਿ ਤਾਈਂ
ਜਾਇ ਸੁਰ-ਰਾਇ ਪੈ¹ ਸਹਾਇ ਸਹਿ ਖੀਸ ਹੈਂ²।
ਕਹਜੋ ਵਾਹਿ ਮੁਨਿ ਨਿਰਚਾਹਿ¹ ਨਾਹਿੰ ਜੀਤਜੋ
ਜਾਹਿ,

ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਕਾਹਿ¹ ਤੀਨ ਲੋਕ ਤੁੱਛ ਦੀਸ ਹੈਂ।
ਵੇ ਤੋ ਤਪੁ ਤੇਜ ਹੀ ਕੋ ਬਪੁ¹ ਬਪੁ ਰਾਖਜੋ² ਪ੍ਰਭੁ,
ਜਾਰ ਕੈ ਹੈ ਛਾਰ¹ ਸੋ ਤੋ ਜਾਂ ਪੈ ਦਾਂਤ ਪੀਸ ਹੈ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਕਾਮ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ।

¹ਚਿੱਕੜ। ²ਕੱਚਾ ਮੁਰਦਾ।

¹ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾ ਹੈ। ²ਸ਼ੋਕ ਤੇ ਸੰਸਿਆਂ ਦੀ (ਕਵੱਚਾ) ਸੰਜੋਅ ਹੈ।

¹ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ।

¹ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ²ਉਹ ਜਗਤ ਦੀ ਵੰਸ ਵਿੱਚ ਨਾਚਾ ਹੈ।

¹ਖੱਚਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ²(ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ) ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ।

¹ਉਹ ਸੱਚਾ ਤੱਤ-ਵੇਤਾ ਹੈ।

¹ਫੇਰ ਕਾਮ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਦੰਦ ਪੀਹ ਕੇ ਬਲ ਕਰਕੇ।

¹ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

¹ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਤੀਰ ਖੰਭਾਂ ਤੱਕ ਧਸਾ ਕੇ ਹਾਰ ਕੇ (ਪਚ) ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ।

¹ਕਾਮ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ।

¹ਖੋਭ।

¹ਵਸਤੂ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਢਾਲ।

¹ਵੈਰਾਗ।

¹ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਦੋਖ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਦੋਸ਼ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਨਿਗਾਹ) ਦੀ ਰੀਤੀ ਚਾਅ ਨਾਲ ਦਿਖਾਈ।

¹ਕਾਮ ਦੇਵ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਪਾਸ। ²ਸਣੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੇ ਖਿਝਿਆ।

¹ਨਿਰਇੱਛਤ।

¹ਕੀ ਹੈ ?

¹ਸ਼ਰੀਰ। ²ਬਣਾਰੱਖਿਆ ਹੈ।

¹ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਐ ਪੈ ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈਂ¹ ਬਿਲੀਨ ਮਨ ਮੀਨ ਜਿਮ²,
ਮਾਨਤਿ ਮੁਨੀਸ ਸਬਿ ਹੀ ਕੇ ਜਗਦੀਸ ਹੈਂ³

॥ ੧੦੧ ॥

ਸੁਨ ਕੈ ਸੁਰੇਸ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ ਚਕਿਤ¹ ਚਿੱਤ,
ਜਾਇ ਪਦਮੇਸ¹ ਪੈ ਅਦੇਸ² ਕਰਿ ਪੂਛੋ।
ਕੰਨ ਹੈ ਤਪੱਸੀ ਏਹ, ਤਪ ਕੀਨ ਹੇਤ ਕੇਹ¹,
ਭਯੋ ਦੇਹ ਤੈ ਅਦੇਹ ਜਾਨ ਜਗ ਤੂਛੋ¹।
ਜਾਂ ਕੇ ਤਪਹੂੰ ਕੇ ਤੇਜ, ਤੀਨ ਲੋਕ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ,
ਭਾਸੈ ਰਵਿ ਸਸਿ ਬਨੀ ਆਗੈ ਜਿਹ ਛੂਛੋ¹।

ਕੀਨੋ ਹੈ ਨ ਐਸੋ ਤਪ ਪਾਛੇ ਕਾਹੂੰ ਜਾਪ ਜਪ,
ਏ ਤੋ ਤਪ ਹੀ ਕੇ ਬਪੁ ਭਯੋ ਅਤਿ ਸੂਛੋ¹

॥ ੧੦੨ ॥

ਜੋਨ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨਾਰੇ¹ ਜੀਤੇ ਸਿੱਧ ਤਪੀ ਭਾਰੇ,
ਯਾਂਹਿ ਤੈ ਸੁ ਮਾਨ ਹਾਰੇ ਸ਼ਰਮਾਇ ਆਇਗੋ¹।

ਸੁਨਿ ਅਜ¹ ਕਹੜੇ ਤਾਹਿੰ ਸੁਰ ਨਾਹਿ² ਨਾਹਿੰ
ਡਰ,
ਕਲੀ ਮਾਂਹਿ ਯਾਂਹਿ ਕੇ ਅਕਾਲ ਜੂ ਪਠਾਯਗੋ।
ਜਵਨੇਸ¹ ਜ਼ਾਲਮ ਬਿਸੇਸ ਦੈਂ ਕਲੇਸ ਹਿੰਦੈਂ,
ਬੇਦ ਧਰਮ ਕੇ ਨਸੇਸ ਕੀਨ¹ ਜੋ ਚਹਾਯਗੋ।
ਤਬਿ ਏਹੁ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇ ਹਰੈ ਧਰਾ ਭਾਰ¹,
ਪੰਥ ਪਰਚਾਰ ਸਾਰ ਸਤ ਸ੍ਰੈ ਦਿਢਾਯਗੋ¹

॥ ੧੦੩ ॥

ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਰਿੰਦ¹ ਪੰਕਜਿੰਦ² ਤੈ ਪਸਿੰਦ ਕਰਿ,
ਮੋਦ ਹੈ ਬੁਲਿੰਦ ਚਿੰਦ ਪਾਇ ਘਰ ਆਇ ਕੈ¹।
ਔਰ ਸੁਰ¹ ਸੰਗ ਲੈ ਉਮੰਗ ਸੰਗ ਜਾਇ,
ਮੁਨਿਰਾਇ ਪੈ ਬਸਾਇ ਸੁਰ ਤਰੁ ਫੂਲ ਭਾਇ ਕੈ¹।
ਉਸਤਤਿ ਗਾਇ, ਉਤਰਾਇ ਆਰਤੀ, ਨਚਾਇ
ਨਟੀ¹, ਕਹੜੇ ਸੁਰਰਾਇ ਧੰਨ ਮੁਨਿਰਾਇ ਕੈ।

¹ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ। ²ਅੱਛੀ ਵਾਂਗ।
¹ਮੁਨੀਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਗਦੀਸ਼ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ। ²ਨਮਸਕਾਰ।

¹ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ।

¹ਤੁੱਛ, ਹੇਚ।

¹ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਅੱਗ (ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਤੁੱਛ (ਭਾਸੈ)
ਭਾਸਦਾ ਹੈ।

¹ਤਪ ਦਾ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ਰੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਜਿਸ ਕਾਮ ਨੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖ।

¹(ਉਹ ਕਾਮ) ਇਸ (ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ) ਪਾਸੋਂ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ
ਸ਼ਰਮ ਖਾ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ। ²ਹੋ ਇੰਦ੍ਰ।

¹ਮੁਸਲਮਾਨਰਾਜੇ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ) ਆਦਿ।

¹ਨਾਸ ਕਰਨਾ।

¹ਧਰਤੀ (ਤੋਂ ਪਾਪਾਂ) ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ।

¹ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜਾਏਗਾ।

¹ਇੰਦ੍ਰ। ²ਬ੍ਰਹਮਾ।

¹ਘਰ ਆ ਕੇ (ਚਿੰਦ ਪਾਇ) ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ।

¹ਦੇਵਤੇ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ।

¹ਨਾਚੀਆਂ ਅਪੱਛਰਾਂ।

ਜੀਤਯੋ ਜਿਨਿ ਰਤਿ-ਪਤਿ¹ ਕਾਮਨਾ ਬਿਗਤਿ²,
ਸਤਿ ਗਹਯੋ ਤਜ ਕੈ ਅਸੱਤ¹ ਨਮੋ ਮਮ ਭਾਇ ਕੈ²

॥ ੧੦੪ ॥

ਏਤੋ ਤਪ ਜਿਨ ਧਰਾ¹ ਮਾਨ² ਹੂੰ ਨ ਮਾਨਯੋ ਜਰਾ,
ਪਾਵਨ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਰਾ ਏਸ ਮੁਨਿਏਸ ਹੈ¹।
ਗਏ ਦੇਵ ਏਵ ਗਾਇ¹ ਔਰ ਮੁਨਿ ਭੇਵ ਪਾਇ,
ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਧਰ ਸਾਇ¹ ਸ਼ਰਧਾ ਬਸੇਸ² ਹੈ।
ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨ ਚੀਨ¹ ਹਰਖ ਨ ਸੋਕ ਕੀਨ,
ਏਕ ਰਸ ਲਿਵਲੀਨ ਰਹੈ ਪਰਮੇਸ ਹੈ¹।
ਬੀਤ ਗੇ ਬਿਸਾਲ ਸਾਲ ਚਾਲਤ ਸੁਚਾਲ ਚਾਲ¹,
ਅਵਤਾਰ ਹੋਨ ਵਾਲ ਅਯੋ ਕਾਲ ਬੇਸ¹ ਹੈ

॥ ੧੦੫ ॥

ਔਰ ਏਕ ਭਯੋ ਭੂਪਰਾਜ ਨਿਜ ਤਜਾਗ ਖੂਪ¹,
ਤਪਸਾ ਅਨੂਪ ਕੀਨ ਦੰਪਤਿ¹ ਤਹਾਂਇ ਹੈ¹।
ਮਹਾ ਕਾਲ ਕਾਲਿ ਕੋ¹ ਅਰਾਧਿ ਸਾਧ ਸਿੱਧ ਭਏ²,

ਐ ਪੈ ਵਹਿ ਕਾਮਨਾ ਥੇ ਪੂਤ ਕੀ ਰਖਾਇ ਹੈ¹।
ਤਾਂ ਕੋ ਨਭ ਬਾਨੀ¹ ਭਈ ਮਾਂਗੋ ਬਰ ਜੋ ਚਹਈ,
ਕਹਯੋ ਉਨਿ ਮੁਨਿ ਸੋ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸੁਤ ਪਾਇ ਹੈ¹।
ਤਥਾ ਅਸਤ¹ ਈਸ ਕਹਯੋ ਭੂਪਰਾਨੀ ਤਨ
ਲਹਯੋ²,
ਤੇਗ ਜੁ ਬਹਾਦਰ ਔ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਆਇ ਹੈ¹।

॥ ੧੦੬ ॥

ਤਾਹੀਂ ਸਮੇਂ ਤੁਰਕੇਸ ਨੌਰੰਗ ਨਰੇਸ¹ ਪਾਪੀ,
ਕਸ਼ਟ ਕਲੇਸ ਅਤਿ ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਹੈ ਦਯੋ।
ਪਾਵਨ ਕਰਨ ਭੌਮ¹, ਨੌਮ ਗੁਰੁ ਭੌਮ ਬਪੁ²,
ਸੌਮਰੂਪ¹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਸੰਗ ਮੈਂ ਲਯੋ।
ਮਾਤ ਜੀ ਕੋ ਭੀਰਥ ਪੈ ਤੀਰਥ ਭਗੀਰਥਿ ਕੈ,

¹ਕਾਮ। ²ਇੱਛਾ ਖਤਮ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ।
¹ਝੂਠ। ²ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

¹ਕੀਤਾ। ²ਹੰਕਾਰ।
¹ਇਸ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਨੇ।
¹ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ।
¹ਉਹ (ਮੁਨੀ)। ²ਬਹੁਤੀ।
¹ਜਾਣ ਕੇ।
¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ।
¹ਚੰਗੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਾਲ ਚਲਦਿਆਂ।
¹ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ।

¹ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ (ਰਾਜ)।
¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ (ਦੋਹਾਂ ਨੇ)।
¹ਕਾਲ ਦਾ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਮਹਾਂ ਕਾਲ) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ।
(ਅ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ।
²ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ।
¹ਮੁਨੀ ਵਰਗਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।
¹ਤੈਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ²ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਿਆ।

¹ਆ ਕੇ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਈਸ਼ਰ ਨੌਰੰਗਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

¹ਧਰਤੀ (ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜੀਵਾਂ) ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਲਈ।
²ਮੰਗਲ ਰੂਪ।
¹ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪ।

ਗਏ ਰਾਜ ਤੀਰਥ ਲੈ ਸੋ ਸੰਜੋਗ ਐ ਭਯੋ।

‘ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀਰਥ ਉੱਪਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਤੀਰਥ ਕਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਰਾਜ ‘ਤੇ ਲੈ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ) ਸਮਾਂ ਆ ਹੋਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਨਿਜ ਸੁਤ ਮੁਨਿ ਕੋ ਸੁਧਾਰ¹,
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਘਰਿ ਅਵਤਾਰ ਪਠ ਹੈ ਦਯੋ¹

‘ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ।

‘ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

॥ ੧੦੭ ॥

ਜਦੀ ਕਰਤਾਰ ਬੇਦ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੇਤ,
ਜੀਵਨ ਉਬਾਰਬੇ ਅਪਾਰ ਪਹਿਲੇ ਪਠੇ।

‘ਭਾਵੇਂ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਆਸਤਕ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਬੇਅੰਤ (ਅਚਾਰਯ) ਪਹਿਲਾਂ (ਜਗਤ ਵਿੱਚ) ਭੇਜੇ ਸਨ।

ਗੌਰਖ, ਰਿਖਭ¹ ਦੱਤ², ਸੰਕ੍ਰ, ਬਯਾਸ, ਬੁਧ³,

‘ਮਰੁ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਨਾਭ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੀਰਥੰਕਰ ਹੈ। ²ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ। ³ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ, ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ।

ਰਾਮਾਨੁਜ¹ ਆਦਿਕਨ ਨਿਜ ਮਤ ਹੈਂ ਠਟੇ²।

‘ਰਾਮਾਨੁਜ- ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਾਂਚੀ ਪੁਰ ਪਾਸ ਭੂਤ ਨਗਰੀ ਦੇ ਕੇਸ਼ਵ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਕਾਂਤ ਮਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਵੈਸ਼ਨਵ ਯਾਮੁਨ ਮੁਨੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ²ਬਣਾਏ।

ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਲਾਪ ਪੂਜਾ ਜੀਵਨਿ ਗਹਾਯੋ ਦੂਜਾ,
ਪੰਥ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਨ ਸੂਝਾ ਆਪ ਆਪ ਮੈਂ ਡਟੇ।

‘ਸਾਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਪੂਜਾ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਵਾਇਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਦਿਖਾਇਆ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਡਟੇ ਰਹੇ।

‘ਬਹੁਤੇ ਹੰਕਾਰੀ।

ਧਰਾ ਪੈ ਪਖੰਡ ਮਤਿ ਫੈਲੇ ਜੋ ਅਫੰਡ ਅਤਿ¹

‘ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ²ਕਰਦਾ।

ਭਗਤੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਤਿ ਕੀ¹ ਨ ਕੋਇ ਹੈ ਥਟੇ²

॥ ੧੦੮ ॥

ਤਾਂ ਤੈ ਕਰਤਾਰ ਦੁਸ਼ਟ ਦਵਨੈ ਹਕਾਰ ਢਿਗ¹,

‘ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਕੇ।

ਲਾਯਕ ਵਿਚਾਰ ਸਿਤਕਾਰ ਕੈ ਉਦਾਰ ਹੈ।

‘ਬਹੁਤਾ ਆਦਰ ਕਰਕੇ।

ਦੈ ਕੈ ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਤਾਬ¹ ਹੈ ਸ਼ਿਤਾਬ² ਪਠਯੋ,

‘ਪਦਵੀ, ਅਹੁਦਾ। ²ਛੇਤੀ।

ਮੱਥ¹ ਧਰਿ ਹੱਥ ਸਮਰੱਥ ਕਰਿ ਭਾਰ ਹੈ।

‘ਮੱਥੇ ਤੇ।

ਆਏ ਪ੍ਰਯਾਗ ਰਾਜ ਮਾਤ ਕੇ ਉਦਰ ਮਾਝ¹,

‘ਪੇਟ ਵਿੱਚ।

ਪਟਨੇ ਸੁਖਦ ਸਾਜ¹ ਲੀਨੋ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।

‘ਸੁਖਦਾਇਕ (ਸਾਧਨ) ਰਚ ਕੇ।

ਭੇਦ ਮਤ ਖੰਡਨ ਕੋ ਬੇਦ ਮਤ ਮੰਡਨ ਕੋ,

ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੇ ਦੰਡਨ ਕੋ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ।

‘ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

॥ ੧੦੯ ॥

ਏਹੀ ਗਾਥ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਉਚਾਰੀ ਆਪ,
ਨਾਟਕ ਬਚਿਤ੍ਰ ਮਝਾਰੀ ਸਿੱਖ ਜਾਨ ਹੈਂ।
ਤੋਂ ਭੀ ਹਮ ਤਨਕ ਭਨਕ¹ ਦਿਖਰੈਹੈਂ,
ਜਾਂ ਤੈ ਭਰਮ ਕਟੈਹੈਂ ਪੈਹੈਂ ਮਰਮ ਸੁਜਾਨ ਹੈਂ¹।
ਪੁਰਾ¹ ਕਰਤਾਰ ਅਵਤਾਰ ਜੋ ਅਪਾਰ ਪਠੇ²,
ਐਪੇ ਤਿਨ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਤ ਧਰੇ ਠਾਨ ਹੈਂ।
ਕਾਹੂੰ ਕੰਠ ਕੰਠੀ ਕਾਠ ਰੁਦ੍ਰਾਖਿ ਕੀਓ ਠਾਟ¹,

ਕਾਹੂੰ ਚੋਟੀ ਕਾਟਿ ਮੂੰਡ ਮੂੰਡਿ ਫਾਰੇ ਕਾਨ ਹੈਂ¹

॥ ੧੧੦ ॥

ਕਾਹੂੰ ਖਾਕ¹ ਪਾਈ ਸਿਰ ਜਟਾ ਹੈਂ ਬੰਧਾਈ,
ਭੁਜ ਉਰਧ ਸੁਕਾਈ¹, ਔ ਦਿਖਾਈ ਜਗਤਾਏ
ਹੈਂ²।

ਲਿੰਗ ਪੁਜਵਾਯੋ ਕਾਹੂੰ ਸੋਈ ਹੈ ਕਟਾਯੋ ਜਢ,
ਮੂਰਤੀ ਕਾਸਟ ਧਾਤ ਪੂਰਤੀ ਪੁਜਾਏ ਹੈਂ¹।
ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਪਯੋ ਕਾਹੂੰ ਪਾਹਨ ਬਿਸ਼ਨ ਬਪਯੋ¹,
ਹਨੂੰਮਾਨ ਭੈਰੋਂ ਸਪਯੋ¹ ਦੇਵਤਾ ਠਰਾਏ ਹੈਂ।
ਤਿਲਕ ਲਗੈ ਹੈਂ ਦਾਗ ਦੇਹ ਪੈ ਪਵੈ ਹੈਂ,
ਮੂਢ ਮਾਂਗ ਹੂੰ ਬਨੈ ਹੈਂ ਪੈ ਇਕਾਂਗ¹ ਹੂੰ ਨ ਪਾਏ ਹੈਂ

॥ ੧੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜੇ ਜੇ ਜਗ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭ ਪਠੇ,

ਧਰਮ ਧਰਾਵਨ ਹੇਤ।

ਤੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪ੍ਰਭਤਾ¹ ਫਸੇ,

ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਲਖਯੋ ਨ ਭੇਤ ॥ ੧੧੨ ॥

ਭੂਲੇ ਕੂਰ ਗਰੂਰ ਮੈਂ¹,

ਸਿੱਖ ਭੁਲਾਏ ਮੂਰ¹।

ਭਰਮ ਕਰਮ ਨਦਿ ਮੈ ਬਹੇ,

ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਿ ਲਖੇ ਨ ਪੂਰ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

¹ਬੋਹੜੀ ਜਿਹੀ ਉਚਾਰ ਕੇ।

¹ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਚਤਰ ਭੇਦ ਪਾ ਲੈਣਗੇ।

¹ਪਹਿਲੇ ਅਵਤਾਰ। ²ਬਹੁਤੇ ਭੇਜੇ।

¹ਕਰਕੱਖੇ ਹਨ ਭਾਵ ਚਲਾ ਲਏ ਹਨ।

¹ਕਿਸੇ ਨੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦੀ ਜਾਂਰੁਦ੍ਰਾਖ ਦੀ ਕੰਠੀ ਪਾ ਕੇ ਬਨਾਵਟ ਬਣਾਈ ਹੈ।

¹ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੋਦੀ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੰਠ ਪਾੜੇ ਹਨ।

¹ਸੁਆਹ।

¹ਉੱਪਰ ਬਾਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸੁਕਾ ਲਈਆਂ। ²ਜਗਤ ਤਾਈਂ।

¹ਲੱਕੜ ਤੇ ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਦੀ ਠੱਗ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਪੱਥਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਣਾ ਲਿਆ।

¹ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ।

¹ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ।

¹ਵਡਿਆਈ ਵਿੱਚ।

¹ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ।

¹ਸਿੱਖ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੇ।

¹ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰਰੁੜ ਗਏ, ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ (ਪਾਰ) ਨਹੀਂ

ਪਾਯੋ ਨਾਹਿੰ ਅਲੇਖ ਮਗਾ¹,
 ਫਸੇ ਭਰਮ ਕੀ ਰੇਖ¹।
 ਜਹਿੰ ਨਰਕਨ ਮੈਂ ਵਹਿ ਜਰੇ¹,
 ਪਰੇ ਸਿੱਖ ਤਹਿੰ ਸੇਖ¹ ॥ ੧੧੪ ॥
 ਫਰਕਨਿ ਸਰਕ ਨ ਪਾਵਹੀਂ¹,
 ਗਰਕਨਿ ਨਰਕਨਿ ਮਾਹਿੰ।
 ਕਾਚੇ ਗੁਰੁ ਪਾਛੇ ਲਗੇ,
 ਬਾਚੇ ਆਂਚੇ ਕਾਹਿੰ¹ ॥ ੧੧੫ ॥
 ਤਿਨਿ ਤਰਕਨਿ ਹਿਤ¹ ਨਿਰਖਿ² ਪ੍ਰਭੁ,
 ਧਰਖਨਿ¹ ਮਤ ਪਾਖੰਡ।
 ਸਾਚੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਠਯੋ,
 ਠਟਯੋ¹ ਪੰਥ ਜਿਨਿ ਚੰਡ² ॥ ੧੧੬ ॥
 ਇਹੁ ਨਿਜ ਗਾਥਾ¹ ਸਤਿਗੁਰੂ,
 ਨਿਜ ਮੁਖ ਕੀਨ ਬਖਾਨ।
 ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਅਬਿ ਸਬਿ ਸੁਨੋ,
 ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨ ॥ ੧੧੭ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥
 ਚੌਪਈ ॥
 ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ ॥
 ਤਪ ਸਾਧਤ¹ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੁਹਿ ਆਨੋ ॥
 ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪਰਬਤ¹ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥
 ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ¹ ਸੋਭਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ ॥ ੧ ॥
 ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਤਿਹ ਨਾਮੁ ਕਹਾਵਾ ॥
 ਪੰਡੁਰਾਜ¹ ਜਹ ਜੋਗੁ ਕਮਾਵਾ ॥
 ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ ॥
 ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ¹ ॥ ੨ ॥
 ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਿਤ ਤਪੱਸਿਆ ਭਯੋ ॥

ਲੰਘੇ।
¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰਸਤਾ।
¹ਲਕੀਰ ਵਿੱਚ।
¹ਸੜੇ।
¹ਬਾਕੀ।
¹ਫੜਕ ਕੇ ਸਰਕ (ਹਿਲਜੁਲ) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।
¹(ਨਰਕ ਦੇ) ਸੇਕ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ।
¹ਤਾੜਨ ਵਾਸਤੇ। ²ਦੇਖ ਕੇ।
¹ਅਨਾਦਰ ਕਰਨ ਲਈ।
¹ਰਚਿਆ। ²ਤਿੱਖਾ।
¹ਆਪਣੀ ਕਥਾ।
¹ਕਰਦਿਆਂ।
¹ਹਿਮਾਲਾ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿੱਚ ਬਰਫ ਦਾ ਪਹਾੜ।
¹ਸੱਤ ਚੋਟੀਆਂ।
¹ਪੰਡੂ ਰਾਜੇ ਨੇ।
¹ਕਾਲ ਦਾ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਦੇ ਅਰਾਧਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ। (ਅ) (ਮਹਾਂ ਕਾਲ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ।

ਦੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਗਯੋ ॥

ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ¹ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ ॥

¹ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ।

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ ॥ ੩ ॥

ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥

(ਪੰਨਾ ੫੪-੫੫)

ਤਪ ਸਾਧਤ ਹਰਿ ਮੋਹਿ ਬੁਲਾਯੋ ॥

ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥

(ਪੰਨਾ ੫੬)

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ ॥

ਚੌਪਈ ॥

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ¹ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ² ॥

¹ਪੁੱਤਰ ਦਾ। ²ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਹੁ ਸਾਜਾ¹ ॥

¹ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਸਜਾਇਆ ਹੈ।

ਜਾਹਿ ਤਹਾਂ ਤੈ¹ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ ॥

¹ਤੂੰ।

ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ ॥ ੨੯ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੋ ਵਾਚ ॥)

ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸਾ¹ ਮੁਹਿ ਦੀਯਾ ॥

¹ਆਗਿਆ।

ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੂ ਮਹਿ ਲੀਯਾ ॥ ੪ ॥

(ਪੰਨਾ ੫੫)

ਚੌਪਈ ॥

ਮੁਰ ਪਿਤ ਪੂਰਬ ਕੀਯਸਿ ਪਿਯਾਨਾ¹ ॥

¹ਜਾਣਾ ਕੀਤਾ।

ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਤੀਰਥਿ ਨ੍ਰਾਨਾ¹ ॥

¹ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ।

ਜਬ ਹੀ ਜਾਤ ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ ਭਏ ॥ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਿਨ

ਕਰਤ ਬਿਤਏ ॥ ੧ ॥

ਤਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ¹ ਹਮਾਰਾ ਭਯੋ ॥

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣਾ।

ਪਟਨਾ ਸਹਰ ਬਿਖੈ ਭਵ¹ ਲਯੋ ॥

¹ਜਨਮ।

ਕਵਿਯੋ ਵਾਚ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਸੁੱਕ੍ਰਮ ਕੀ¹

¹ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਦੀ।

ਇਮ ਗੁਰੁ ਗਾਥ ਸੁਨਾਇ।

ਪਢੈ ਸੁਨੈ ਜਨ ਸੁਖ ਲਹੈ,
ਥਿਰਜੋ ਗਾਇ ਇਹੁ ਧਿਆਇ ॥ ੧੧੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੀ ਕਥਾ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਬਿਤਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੪੨ ॥

੪੩. {ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਕਥਾ}

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਰੰਗ ਤਰੰਗਨਿ
ਤੈ, ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਕੀਰਜ ਪਾਵਨ।

ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ, ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਤੇ ਗੰਗਾ ਦੀਆਂ
ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ।

ਪਾਵਨ ਤੈਂ ਅਘ ਓਘ ਨਸੈਂ,
ਤਿਨ ਤਾਪ ਕਸੈਂ ਸੁਜਸੈ ਸੁਖ ਦਾਵਨ।

ਜਿਸ ਚਰਨ ਧੂੜ ਦੇ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਿੰਨੋਂ ਤਾਪ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਤੇ ਸੁੱਖ
ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਦਾਵਨ ਸੂਰ ਸਸੀ ਅਗਨੀ
ਪ੍ਰਯੰਤਹਿ, ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਵਨ।

ਬਿਜਲੀ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਅੱਗ ਤੱਕ, ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਰਾਵਨ ਹਾਰ ਚਰਾਚਰ ਕੇ,
ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਮੋ ਮਮ ਬਾਵਨ। ॥੧॥

ਜੋ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਬਾਲਕ
(ਰੂਪ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਅਬਿ ਉੱਛਵਾ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੁ,
ਹੋਵਨ ਲੀਲਾ ਬਾਲ।
ਕਹਿਹੋਂ ਏਸ ਅਧਯਾਇ ਮੈਂ,
ਸੁਨੋ ਸਜਨ ਗੁਰੁ ਲਾਲ। ॥੨॥

ਉਤਸ਼ਾਹ।

ਪਿਆਰੇ।

ਕਬਿੱਤ:

ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੌ ਤੇਈ, ਪੋਖ ਸੁਦੀ ਸੱਤੇ ਲੇਈ,
ਏਕ ਪਹਿਰ ਰਹੇਈ ਨਿਸ, ਦਿਨ ਰਵ ਆਜ ਹੈਂ।

ਸੰਮਤ ੧੭੨੩ ਬਿ: ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਤਵੀਂ ਦੀ ਇਕ ਪਹਿਰ
ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਬਖਯਾਤ,
ਆਦਿ ਸ਼ਕਤਿ ਸੁਹਾਤ। ਤਾਂ ਤੈ ਬਿਦਤੇ ਦਰਾਜ
ਹੈਂ^੨।

ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ।

ਆਦਿ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੋਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ।

ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਅਵਾਸ ਮੈਂ ਹੁਲਾਸ ਅਤਿ,
ਦੇਵਨਿ ਅਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਬਿਲਾਸ ਕੀਨ ਗਾਜ ਹੈਂ।

ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ।

ਗੱਜ ਕੇ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ।

ਮੰਗਲ ਉਚਾਰ ਫੂਲ ਡਾਰ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰ,
ਗਾਇ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਔ ਬਜਾਏ ਬਹੁ ਬਾਜ। ਹੈਂ

ਵਾਜੇ।

॥੩॥

ਮਾਈ ਧਾਈ¹ ਦਾਈ ਬਿਸਮਾਈ ਰੂਪ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ,
ਜੋਤਿ ਮਯ ਉਦੋਤ ਹੋਤ ਭਏ ਧਰ ਮਾਝ ਹੈਂ¹।

ਫੇਰ ਨਿਜ ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਪਾਯਾ ਜਾਲ ਭਰਮਾਯਾ,
ਮਨ ਦਾਈ ਮਾਈ ਕੋ ਬਨਾਯਾ ਬਾਲ ਸਾਜ¹ ਹੈ।

ਸੇਬਜਮਾਨ ਭਈ ਮਾਈ, ਧਾਈ ਦਾਈ ਦਾਸੀ
ਕਰਿ¹,

ਸ ਹੁਲਾਸ ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਦਾਸ ਕਾਜ ਹੈਂ।

ਦਈ ਸਾਰ ਬਾਹਰ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦਾ ਜ਼ਾਹਰ ਭਾ¹

ਮਾਹਰ ਹੈ ਆਹਰ¹ ਆਨੰਦ ਬਢੜੋ ਆਜ ਹੈ

॥ ੪ ॥

ਮੋਦ ਪਰਮੋਦ ਲਹਾ¹, ਪੂਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਰਹਾ²,

ਨਭ ਧਰ ਮਾਂਹਿ ਮਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਅਵਾਜ ਹੈਂ।

ਹਿੰਦੁਵਾਨ ਪਾਲਬੇ ਕੋ, ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਗਾਲਬੇ ਕੋ,

ਧਰਮ ਕੇ ਸੰਭਾਲਬੇ ਕੋ, ਸੱਜਨ ਸਮਾਜ ਹੈਂ¹।

ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ ਖੀਨਨ ਕੋ¹ ਬੇਦ ਸਾਰ ਚੀਨਨ ਕੋ²,

ਦੀਨਨਿ ਅਧੀਨਨਿ ਭੁਗਾਇਬੇ ਕੋ ਰਾਜ ਹੈਂ¹।

ਗਯਾਨ ਹਰਿ ਹਮ ਸੇ ਗ੍ਰੀਬਨ ਨਸੀਬਨ ਕੋ¹

ਅਵਤਾਰ ਲੀਬਨ¹ ਗ੍ਰੀਬਨਿ ਨਿਵਾਜ ਹੈਂ ॥ ੫ ॥

ਆਪ ਹੀ ਅਮੇਜ ਹੈ ਸਤੇਜ ਓਜ¹, ਪੰਥ

ਸੂਬੋਤਮ ਰਚਾਯੋ ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸਾ ਦਰਾਜ ਹੈ।

ਬਿੱਪਨ ਕੀ ਕੈਦਨ ਕੁਪੰਥਿਨ ਕੁਵੈਦਨ ਤੇ¹,

ਕਾਢ ਕੈ ਅਲੈਦਨ ਕੀ¹ ਦੀਨ ਜੋਗ ਰਾਜ ਹੈ।

ਕਾਟ ਕੈ ਕੁਫੰਧ ਬੰਧ¹, ਛਾਂਟ ਕੈ ਕੁਧੰਧ ਮੰਦ²,

ਡਾਟ ਕੈ ਮਦਾਦਿ ਮੰਦ ਆਸੂਰੀ ਸਮਾਜ¹ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਕੇ ਜੀਵਨ¹, ਕਟੀਵਨ² ਕੁਕ੍ਰਮ ਭ੍ਰਮ,

ਪਰਮ ਪਦ ਦੀਵਨ ਗ੍ਰੀਵਨ¹ ਨਿਵਾਜ ਹੈਂ ॥ ੬ ॥

ਕਰਤ ਮਜੂਰੀ ਫੇਰ ਪੂਰੀ ਨਾ ਪਰਤ¹ ਜਿਨੈਂ,

ਭਰਤ ਨ ਪੇਟ ਤੇਨ¹, ਦੀਓ ਤਿਨੈ ਰਾਜ ਹੈ।

ਜਾਤਿ ਕੇ ਕਮੀਨ ਦੀਨ ਰਹਿਤ ਅਧੀਨ ਪਰ,

¹ਨਾਮ ਦਾਈ ਕਾ।

¹ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਜੋਤ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

¹ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਲੀ ਬਨਾਵਟ।

¹ਮਾਤਾ ਜੀ, ਧਾਈ ਨਾਮ ਦਾਈ ਦਾਸੀ ਕਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

¹(ਮਾਹਰ) ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ (ਆਹਰ) ਉਦਮ (ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ)।

¹ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਲਿਆ। ²ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹਨ।

¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ। ²ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਨਣ ਨੂੰ।

¹ਗ਼ਰੀਬਾਂ, ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭੁਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

¹ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ (ਚੰਗੇ) ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ।

¹ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਆਪ ਹੀ ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇਜ ਅਤੇ ਬਲ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ।

¹ਰੀਤੀਆਂ ਤੋਂ।

¹ਵੱਖਰਿਆਂ ਕਰਕੇ।

¹ਖੋਟੇ ਫਾਹੇ ਤੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਕੇ। ²ਖੋਟੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਧੰਧੇ ਛਾਂਟ ਕੇ।

¹ਹੰਕਾਰ ਆਦਿਕ ਮਾੜੇ ਆਸੂਰੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਤਾੜ ਕੇ।

¹ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਰੂਪ ਹਨ। ²ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ।

¹ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

¹ਪੈਂਦੀ।

¹ਤਿਨਾਂ ਦਾ।

ਚੀਨ¹ ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਉਨੈਂ ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਹੈ।
ਪੂਤ ਜੇ ਗਰੀਵਨਿ ਕਹੀਵਨਿ ਥੀਵਨਿ ਮੰਦ,
ਤੇਉ ਤੇ ਸਦੀਵਨਿ ਸਦੀਵ ਮਹਾਰਾਜ ਹੈਂ¹।

ਜੀਵਨ ਕੋ ਕੀਵਨਿ ਹੈ ਸੀਵਨਿ¹ ਗਜਾਨ ਹਰਿ,
ਯਾਂਗੀ ਤੇ ਕਹੀਵਨਿ ਗ੍ਰੀਵਨਿ ਨਿਵਾਜ ਹੈਂ ॥੨॥
ਨਾਮ ਜੇ ਜਪੀਵਨਿ ਬੁਰੀਵਨਿ ਦੁਖੀਵਨਿ¹ ਨ,
ਸਾਨੰਦ ਰਹੀਵਨਿ ਔ ਜੀਵਨਿ ਸਲਾਜ ਹੈਂ।
ਲੀਵਨਿ¹ ਸਪੂਤ ਚਿਰ ਜੀਵਨ, ਅਭੂਤ ਸਬਿ
ਮਨਸਾ ਪੁਰੀਵਨਿ¹, ਸਰੀਵਨਿ ਸੁਕਾਜ ਹੈਂ²।

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਕੇਈ ਥੀਵਨਿ¹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਲ,
ਸੁਧਾ¹ ਜੇ ਛਕੀਵਨਿ ਚਢੀਵਨ ਜਹਾਜ ਹੈਂ।
ਗਜਾਨ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਸੇ ਅਸੇਸ ਜੀਵ ਤਾਹਬ ਕੋ
ਜਗਤ ਜਲੇਸ ਥਾਪਯੋ ਦਸਮੇਸ ਪਾਜ ਹੈ¹ ॥੮॥

ਕੈ ਤੋ ਕੰਠੀ ਕੰਠ ਕਾਠ, ਡਾਰਿ ਫਾਂਸਿ ਤੱਗ ਗਾਂਠਿ,
ਅਗਨਿ ਜੜੋਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਠਾਠ, ਕਰਤੇ ਅਕਾਜ ਹੈਂ¹।

ਕੈ ਤੋ ਡਾਰ ਖਾਕ ਮੂੰਡ, ਪਸੁ ਹੈ ਨਪਾਕ ਮੂਢ,
ਕਾਨ ਚਿਰਵਾਇ ਕੂਡ ਧਰਤੇ ਕੁਕਾਜ ਹੈਂ¹।

ਪੂਜਤੇ ਕੈ ਜਲ ਸਿਲ, ਲੂਝਤੇ ਚੁਰਾਸੀ ਥਲ,
ਸੂਝਤੇ ਨ ਪ੍ਰਭ ਕੈ, ਕੁਚੀਲ ਜੈਨ ਸਾਜ ਹੈਂ¹।

ਨਾ ਤੋ ਸਬ ਮੁਸਲੇ ਹੈ ਕੁਸਲੇ ਜਨਮ ਖੋਤੇ¹,
ਹੋਤੇ ਜੋ ਨ ਗੁਰੂ ਏ ਗ੍ਰੀਬਨਿ ਨਿਵਾਜ ਹੈਂ ॥੯॥
ਦੂਰ ਹੋਤੇ ਹਿੰਦੁਵਾਨਿ ਤੀਰਥਾਨ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ,
ਬੇਦ ਨਾ ਪੁਰਾਨ ਕਾਨ ਸੁਨਤੇ¹ ਅਵਾਜ ਹੈਂ।

¹ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਪਰਾਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪੁੱਤਰ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜੇ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸਮਰੱਥ ਕੀਤਾ ਹੈ।

¹ਬੁੜਦੇ ਤੇ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

¹ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਚਰਜ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

²(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਅੰਮ੍ਰਿਤ।

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਦਸਮੇਸ ਨੇ (ਪਾਜ) ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

¹ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਲ ਵਿੱਚ ਕਾਠ ਦੀ ਕੰਠੀ (ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ) ਗੰਢਾਂ ਵਾਲੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਗਲ 'ਚ ਫਾਹੀ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਵਾਂਗ (ਸਾੜ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੀ) ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਬਿਅਰਥ (ਠਾਠ) ਬਨਾਵਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰ 'ਚ ਸੁਆਹ ਪਾ ਕੇ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪਸ਼ੂ ਹੋ ਕੇ ਮੂਰਖ ਕੰਨ ਪੜਵਾ ਕੇ ਝੂਠੇ ਤੇ ਖੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਸਿਲਾਂ ਪੂਜਦੇ ਹਨ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ) ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਝਗੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ (ਸਗੋਂ) ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜੈਨੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹(ਕੁਸਲੇ) ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਨ ਸੁਣਦੇ।

ਦੇਵਤਾਨ ਮਾਨਤੋ ਕੋ, ਗਜਾਨ ਧਜਾਨ ਠਾਨਤੋ ਕੋ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਨਤੋ ਕੋ, ਸੱਜਨ ਸਮਾਜ ਹੈਂ।
ਮਜ਼੍ਹਬ ਮੁਹੰਮਦੀ ਮਹੀ ਪੈ ਮੰਡ ਜਾਤੋ ਏਕ,
ਕਲਮਾ ਕੁਰਾਨ ਸਭਿ ਪਢਤ ਨਿਵਾਜ ਹੈਂ।
ਜੋ ਪੈ ਦਸਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼¹ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਪੰਥ²,
ਰਚਿਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾ ਗ੍ਰੀਬਨਿ ਨਿਵਾਜ ਹੈਂ ॥ ੧੦ ॥
ਹੇਰ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੀ ਕੁਚਾਲਤਾ ਕਰਾਲ ਨਿਸ,
ਯਵਨ ਨਿਸਾਚਰ ਦੁਖਦ ਮਦ ਮੱਤੇ ਹੈਂ।

ਅੰਧਕਾਰ ਅਤਿ ਹੀ ਅਧਰਮ ਅਵਨਿ ਛਯੋ,
ਬੈਦਕ ਧਰਮ ਹਿੰਦੁ ਇੰਦੁ ਗਯੋ ਗੱਤੇ ਹੈਂ।

ਨੌਰੰਗ ਸਿਆਲੇ ਪਾਲੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਲੇ ਡਾਲੇ,
ਚੋਰ ਕਾਜੀ ਮੌਲਵੀ ਕਸਾਲੇ ਦੇਤ ਅੱਤੇ ਹੈਂ।

ਖਾਲਕ ਖਲਕ ਦੁਖੀ ਦੇਖਿ ਬਿਦਤਾਯੋ ਰਵਿ,
ਆਜ ਪੋਸ ਮਾਸ ਕੀ ਅਦੋਸ਼ ਸੇਤ ਸੱਤੇ ਹੈਂ।
॥ ੧੧ ॥

ਨਿੰਦਕ ਬਿੰਦਕ ਦੂਤ ਦੁਰੇ ਹੈਂ ਨਖੱਤ ਬ੍ਰਿੰਦ,
ਇੰਦ ਤੁਰਕਿੰਦ ਤੇਜ ਨਾਸਯੋ ਚੁਕੱਤੇ ਹੈਂ।

ਪੇਚਕ ਪਖੰਡੀ ਦੰਡੀ ਦੁਰੇ ਹੈਂ ਦੁਰੀਨ ਦੌਰਿ,
ਨਿਸਚਰ ਨਿਕਰ ਫਿਕਰ ਮਾਰ ਘੱਤੇ ਹੈਂ।

ਕੁਮਤੀ ਅਸੱਜਨ ਜੋ ਕੁਮਦੀ ਜਜੋਂ ਕੁਮਲਾਏ,
ਸੱਜਨ ਸੁਮੱਤੀ ਖਿਰੇ ਕਮਲ ਮਹੱਤੇ ਹੈਂ।

ਉਦਯੋ ਦਨਿੰਦ ਜਜੋਂ¹ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਗੁਰੂ,
ਆਜ ਪੋਸ ਮਾਸ ਕੀ ਅਦੋਸ਼ ਸੇਤ ਸੱਤੇ ਹੈਂ
॥ ੧੨ ॥

¹ਕੌਣ ਕਰਦਾ।

¹ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਜ਼੍ਹਬ ਹੀ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ।

¹ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ। ²ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪੰਥ।

¹ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਰੂਪ ਭਿਆਨਕਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪ ਦੁਖਦਾਈਰਾਖਸ਼ ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਮਸਤ ਹਨ।

¹ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਾਪ ਰੂਪ ਬਹੁਤਾ ਅਨੁਰਾ ਫੈਲ ਗਿਆ।

¹ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਵੈਦਕ ਧਰਮ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਗਤ (ਨਸ਼ਟ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਨੌਰੰਗੋ ਰੂਪ ਸਿਆਲ ਦੇ ਮੌਸਮ ਨੇ ਜੁਲਮਾਂ ਰੂਪ ਬਹੁਤੇ ਪਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰੂਪ) ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਅੱਜ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦੋਸ਼-ਰਹਿਤ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਸਤਵੀਂ ਤਿੱਥ ਹੈ।

¹ਦੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਰੂਪ ਸਮੂਹ ਤਾਰੇ (ਬਿੰਦਕ) ਥੋੜੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੁੱਕ ਗਏ, ਅਤੇ ਚੁਗੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤੇਜ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਪਖੰਡੀਆਂ ਦੰਡੀਆਂ ਰੂਪ ਖੋਟੇ ਉੱਲੂ ਦੌੜ ਕੇ ਦੂਰ ਛੁਪ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਫਿਕਰਾਂ ਰੂਪ (ਨਿਕਰ) ਸਾਰੇਰਾਖਸ਼ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਹਨ।

¹ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀ ਕਮੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੁਮਲਾ ਗਏ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਵੱਡੇ ਕੰਵਲਾਂ (ਵਾਂਗ) ਖਿੜ ਪਏ ਹਨ।

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

ਕਾਬਲੀ ਕੁਰੰਗਨ ਜਿਉਂ ਕੀਨੈ ਹੈਂ ਕੁਰੰਗ ਜਿਨੈ,
ਖੁਰਾਸਾਨੀ ਖੂਬ ਖਰਗੋਸ਼ਨ ਸੇ ਹੱਤੇ ਹੈਂ¹।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਖੋਟੇਰੰਗ ਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਖੁਰਾਸਾਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਬਲਖੀ ਬੁਖਾਰੀ ਬਦ ਬਧੇ ਹੈਂ ਬਿਸੇਸ ਬਰ,
ਚੁਗਲ ਚੁਕੱਤੇ ਹੱਤੇ ਮੁਗਲ ਕੁਪੱਤੇ ਹੈਂ¹।

¹ਬਲਖ ਤੇ ਬੁਖਾਰੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੂਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤੇ ਬਲ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਕੁਪੱਤੇ ਮੁਗਲ ਤੇ ਚੁਗੱਤੇ ਚੁਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। (ਚੁਗਲ- ਉੱਲੂ ਵਰਗਾ ਇਕ ਜਾਨਵਰ।)

ਪਾਢੇ ਸੇ ਪਠਾਨ ਰੀਝ ਰੋਝ ਸੇ ਰੁਹੇਲੇ ਹਾਨਿ,
ਸੱਯਦ ਸਿਆਰ ਸਸੇ ਸ਼ੇਖ ਅਲਵੱਤੇ ਹੈਂ¹।

¹ਪਾੜਿਆਂ ਵਰਗੇ ਪਠਾਣ ਤੇਰੋਝਾਂ ਵਰਗੇਰੁਹੇਲੇ, ਗਿੱਦੜਾਂ ਵਰਗੇ ਸੱਯਦ ਤੇ ਸਹਿਆਂ ਵਰਗੇ ਸ਼ੇਖ ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰੇ (ਪਾੜਾ-ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰਣ ਜੋ ਭੂਰੇਰੰਗ ਦਾ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਬਿਦਤੇ ਬਿਸੇਸ਼ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ¹,
ਆਜ ਪੋਸ ਮਾਸ ਕੀ ਅਦੋਸ਼ ਸੇਤ ਸੱਤੇ ਹੈ
॥ ੧੩ ॥

¹ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਖਾਸ ਸ਼ੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਢਲਤਿ ਚਮਰ ਚਾਰੂ¹ ਕਲਿਤ² ਲਲਿਤ³ ਸਾਰੂ¹¹,
ਚਲਤਿ ਆਤਸ਼ ਬਾਜੀ ਸਾਜੀ ਜੋ ਮਹੱਤੇ ਹੈ¹।
ਸੋਹਿਤ ਬੰਦਨ ਵਾਰ¹ ਤੋਰਨ ਪਤਾਕਾ ਵਾਰ²,

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ। ³ਮਨੋਹਰ। ¹¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਜੋ ਬਹੁਤੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਫੁੱਲ ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਲਾ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਲਟਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ²ਝੰਡੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਲਾਂ।

¹(ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ) ਫਰੇ (ਦੀਆਂ) ਤਾਰਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਯੁਜਾ ਆਸਮਾਨ ਤਾਰ ਬੀਜ ਸੀ ਲਸੱਤੇ ਹੈ¹।

ਆਰਤੀ ਉਤਾਰ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਧੁਨਿ ਕੋ ਉਚਾਰ,
ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਹੋਤ ਅੱਤੇ¹ ਹੈ।
ਦਾਸਨ ਉਬਾਰਬੇ ਕੋ¹ ਭਾਰ ਪਾਰ ਟਾਰਬੇ ਕੋ,
ਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ ਭਏ ਪੋਸ ਸੇਤ ਸੱਤੇ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥
ਬਾਜਤ ਸਧਾਨੇ ਘਹਿਰਾਨੇ ਅਸਮਾਨੇ,
ਧਰ ਤਾਨੇ ਸਾਏਮਾਨੇ ਰੰਗਾਰੰਗ ਝਲਕੱਤੇ ਹੈਂ¹।

¹ਬਹੁਤ।

¹ਬਚਾਉਣ ਨੂੰ।

¹(ਅੱਜ) ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਤਵੀਂ ਹੈ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ ਅਸਮਾਨ 'ਚ (ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ) ਗੱਜਦੇ ਹਨ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਤੰਬੂ ਤਾਣੇ ਹੋਏਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਗਾਇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬੀਨ ਆਦਿ ਬਾਦ ਬਾਇ
ਆਇ,
ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਨਵੀਨ ਬੀਨ ਬੀਨ ਜੱਤੇ ਹੈਂ¹।

¹ਚਤੁਰ ਪੁਰਸ਼ ਆ ਕੇ ਨਵੀਨਰਾਗਰਾਗਣੀਆਂ ਤੇ ਜਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਵੀਣਾ ਆਦਿ ਵਾਜੇ ਵਜਾ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। (ਜਤ-

ਪਿਖਿ ਸੁਰ ਬਾਲਾ ਯੁਤ¹ ਅਰਪਤ ਹੈਂ ਫੂਲ ਮਾਲਾ,
ਉੱਛਵ ਬਿਸਾਲਾ ਛਯੋ ਆਨੰਦ ਮਹੱਤੇ ਹੈਂ¹।
ਪ੍ਰਾਚੀ ਦਿਸ ਪਟਨੇ ਉਦਯਾਚਲ ਤੈ ਉਦੈ ਭਯੋ,
ਆਜ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੂ ਦਿਨੇਸ਼ ਸੇਤ ਸੱਤੇ ਹੈਂ¹ ॥ ੧੫ ॥

ਤੋਰਨ ਪਤਾਕਾ ਚਾਰੁ ਸਜਤ ਬੰਦਨ ਵਾਰ,
ਢੋਲਕ¹ ਤੰਬੂਰਾ² ਤਾਰ³ ਬਜਤਿ ਨਵੀਨ ਹੈਂ।
ਰਾਗ ਰਾਗਨੀਨ ਕੀ ਧੁਨੀਨ ਸੋ ਗੁਨੀਨ ਚੀਨ,
ਬੀਨ ਕੈ ਗੁਨੀਨ ਕੀਨ ਮੋਹਿਤ ਮੁਨੀਨ ਹੈਂ¹।

ਬੋਲਤ ਨਕੀਬ ਤਰਗੀਬ¹ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਜਸ,
ਮਾਂਗਧ ਰਟਤ ਬੰਦੀ ਜਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੈਂ¹।

ਹਰਨ ਭਰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਜਗ,
ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੁ ਲੀਨ ਹੈਂ¹ ॥ ੧੬ ॥

ਨਗਰ ਸਗਰ ਸੁਨਿ ਬਗਰ ਬਜਾਰਨਿ,
ਅਗਾਰਨਿ ਦ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਚਿੱਤ੍ਰਤਿ ਕੀਨ ਹੈਂ¹।

ਠੱਠ ਕੇ ਗਰੱਠ ਭੱਟ ਬੋਲਤਿ ਕਬਿੱਤ ਅੱਟ,
ਸੁ ਕਵਿ ਸੁਕੀਰਤੀ ਰੱਟਤ ਬੀਨ ਬੀਨ ਹੈਂ¹।

ਬਜਤਿ ਸਧਾਨੇ¹ ਲੋਗ ਸਜਤਿ ਸਮਾਨੇ ਖੁਸ਼ੀ²,
ਕੌਤਕ ਮਹਾਨੇ ਹੋਤਿ ਠੌਰ ਠੌਰ ਚੀਨ ਹੈਂ¹।

ਗਾਵਤਿ ਕਲਾਵਤ¹ ਸੁਨਾਵਤਿ ਮੰਗਲ ਚਾਰ,
ਪਾਵਨਿ ਬਧਾਈ ਮਨ ਭਾਵਤ ਸੋ ਪੀਨ¹ ਹੈਂ

॥ ੧੭ ॥

ਆਵਤ ਲੁਗਾਈ¹ ਮਿਲਿ ਦੇਵਤਿ ਬਧਾਈ,

ਜੋੜੀ ਦਾ ਇਕ ਕਰਤੱਬ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਗਤਿ ਦਾ ਕੰਮ
ਕਰੇ ਅਤੇ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵੱਜੇ।)

¹ਦੇਵਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਮੇਤ।

¹ਬਹੁਤਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਫੈਲ ਗਿਆ।

¹ਪੂਰਬ ਦੀ ਤਰਫ ਪਟਣੇ ਰੂਪ ਉਦਿਆਚਲ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਅੱਜ
ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

¹ਢੋਲਕ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ। ²ਤਾਨ ਪੂਰਾ। ³ਤਾਲ।

¹ਗੁਣੀਆਂ ਨੇਰਾਗਰਾਗਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ
ਗੁਣ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾਲ ਉਚਾਰ ਕੇ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ
ਲਿਆ।

¹ਬੁਲਾਰੇਰੁਚੀ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹ਮਾਂਗਧ ਤੇ ਬੰਦੀ ਜਨ ਚਤਰਾਈ ਨਾਲ ਜੱਸ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ
ਹਨ। (ਮਾਂਗਧ-ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ। ਬੰਦੀ ਜਨ-ਜੱਸ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ।)

¹ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇਰਚਨ ਵਾਲੇ
ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ (ਜਗਤ ਨੂੰ) ਤਾਰਨ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ ਗੁਰਾਂ ਦਾ
ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਹੜਿਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ, ਘਰਾਂ ਤੇ
ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਸਹਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਭੱਟ ਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਕਬਿੱਤ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ
ਕਵੀ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਚੰਗਾ ਜੱਸ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ। ²ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣੇ।

¹ਗਵੱਯੇ।

¹ਬਹੁਤੀ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

ਮਾਈ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਲੇਵਤਿ, ਮਹਾਈ ਮੋਦ ਮਾਨ
ਕੈ।¹ 'ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਮੰਨ ਕੇ।

ਮਾਤੁਲ¹ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਜੇਠਾ ਜੀ ਮਸੰਦ ਆਦਿ,
ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਛੰਦ¹ ਆਨੰਦ ਮਹਾਨ ਕੈ।

¹ਮਾਮਾ।

¹ਐਸੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਉੱਤਮਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇ।

ਨਰਨ ਕੋ ਦੇਤਿ ਭਾਈ¹, ਨਾਰਿਨ ਕੋ ਦੇਤ ਮਾਈ²,

¹(ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ) ਭ੍ਰਾਤਾ, ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ। ²ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ।

ਆਵਤਿ ਜਾਵਤਿ ਲੋਗ ਭੀਰ ਭਈ ਆਨ ਕੈ।
ਦੇਤ ਜੋ ਅਸੀਸ ਏਊ ਸੀਸ ਸੋ ਚਢਾਇ ਲੇਤ¹,

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੋ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸੀਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਾਇ ਬਖਸੀਸ ਜਾਤ ਦਾਰਿਦ ਪ੍ਰਹਾਨ ਕੈ।

¹ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

॥ ੧੮ ॥

ਜਾਨ ਨਿਜ ਪੀਵ ਸੁਖ ਸੀਵ ਅਵਤਾਰ ਲੀਵ,
ਬਨ ਕੈ ਕਲੀਵ ਜੀਵ-ਅੰਗਨਾ ਉਮੰਗ ਸੈਂ¹।

¹(ਇਹ) ਜਾਣ ਕੇ (ਕਿ) ਆਪਣੇ ਪਤੀ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੀਜੜੇ ਬਣ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ (ਕਲੀਵ=ਹੀਜੜੇ। ਜੀਵ-ਦੇਵਤੇ।)

¹ਦੇਖਿਆ।

ਆਇ ਗੁਰੂ ਦੂਰ ਪਸ¹, ਨਾਚ ਮਾਚ ਰਾਚ ਰਸ,
ਤਾਲੀ ਦੈ ਭਵਾਲੀ ਹਸ ਕੈ ਬਿਸਾਲੀ ਰੰਗ ਸੈਂ¹।

¹ਨਾਚ-ਰਸ ਵਿੱਚਰਚ-ਮਿੱਚ ਕੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਹੱਸ ਕੇ ਭਵਾਟਣੀਆਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਘੁੰਘਰੂ ਬਜਾਇ ਪੇਸ਼ਵਾਜ ਘੁਮਘਾਇ ਦਾਇ,
ਨਖਰੇ ਅਦਾਇ ਦਿਖਰਾਇ ਅੰਗ ਅੰਗ ਸੈਂ¹।

¹(ਪੇਸ਼ਵਾਜ) ਘੱਘਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਵਾਟਣੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਹਰ ਅੰਗ ਨਾਲ ਨਖਰੇ ਤੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ। ²ਠੱਠਾ ਮਖੌਲ।

ਕਰਤਿ ਕਲੋਲੀ¹ ਸੋ ਠਠੋਲੀ² ਬਹੁ ਬੋਲੀ ਪਾਇ,
ਟੋਲੀ ਸੀ ਅਮੋਲੀ ਲੋਲੀ ਗਾਇ ਵਾਇ ਢੰਗ ਸੈਂ¹।

¹ਟੋਲੀ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਚੰਚਲਤਾ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮੋਲਕ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

॥ ੧੯ ॥

ਬਾਤ ਲਾਇ ਟੇਡੀ ਏਡੀ¹ ਮਾਰ ਧਮਕਾਇ ਧਰ²,
ਬਾਲਕ ਬਨਾਇ ਗੋਦ ਚਾਇ¹ ਲੋਰੀ ਗਾਵਤੀ।
ਰੀਰੀ ਰੀਰੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਹੁਰੇ ਹੁਰੇ ਲੋਰੀ ਬੋਲੀ¹,
ਦੁਰ ਕੁੱਤੇ ਛਿਰ ਬਿੱਲੇ ਜਿੱਲੀ ਮਿਲਿ ਪਾਵਤੀ¹।

¹(ਪੈਰ ਦੀ) ਅੱਡੀ। ²ਧਰਤੀ ਹਿਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਚੁੱਕ ਕੇ।

¹ਲੋਰੀ ਦੇ ਬੋਲ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਹੇ ਕੁੱਤੇ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ, ਹੇ ਬਿੱਲੇ ਚਲਾ ਜਾ (ਆਦਿ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਕੇ) ਮਿਲ ਕੇ ਡੰਡ-ਰੌਲੀ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਨਰ ਨਾਰਿ ਗਾਮ ਕੇ ਜੁਰੇ ਅਪਾਰ,
ਕੌਤਕ ਨਿਹਾਰਿ¹ ਹਸੈਂ ਰਸੈ² ਸੋ ਬਢਾਵਤੀ।

¹ਦੇਖ ਕੇ। ²ਅਨੰਦ।

ਬੀਸ ਭਾਂਤਿ¹ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਮਾਤ ਹੈ ਦਿਲਾਤਿ ਤਿਨੈਂ,
ਸੀਸ ਲੈ ਚਢਾਵਤਿ ਅਸੀਸ ਲੈ ਲੈ ਜਾਵਤੀ¹

॥੨੦॥

ਦੇਵ ਪੁਨ ਆਏ ਮਿਲਿ ਕਿੰਨਰਿ ਬਜਾਏਂ ਬਾਦ¹,
ਗੰਧੂਬ ਗਾਏ ਹੈਂ ਬਨਾਏ ਬੇਸ ਗਾਇ ਕੈ¹।
ਗਾਯੋ ਜੋ ਬਿਲਾਵਲ ਬਢਾਯੋ ਤੋਂ ਬਿਲਾਵਲ¹ ਹੈ,
ਸੁਨਿ ਭਏ ਬਾਵਲ ਸੇ¹ ਮਸਤ ਸੁਭਾਇ ਕੈ²।
ਸੁਨ ਕੈ ਅਲੋਕਕ¹ ਸਲੋਕ ਰਾਗ ਲੋਕ ਸਬਿ,
ਰੂਪ ਕੋ ਬਿਲੋਕ ਡਰਪੋਕ ਸੇ ਰਹਾਇ ਕੈ¹।
ਆਪਸ ਮੈਂ ਕੈਰੈਂ ਤੇਊ¹, ਹੀਜਰੇ ਥੇ ਕੌਨ ਵੇਊ²,
ਗਾਇਕ ਲਖੇ ਨ ਏਊ ਗਏ ਕਿਤ ਆਇ ਕੈ¹

॥੨੧॥

ਰੈਨ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰ ਕੌਤਕ ਭਵੈਂ ਅਪਾਰ¹,
ਆਇੰ ਲੋਗ ਬੇਸੁਮਾਰ ਰੈਹੈ ਭੀਰ ਭਾਰੀਆ।
ਨਵ ਦਿਨ ਬਾਦ ਅਹਿਲਾਦ ਯੁਤ ਮੁਯਾਦ,
ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਟੀ¹ ਕੇਰ ਬਾਂਟਯੋ ਪੁਰਿ ਸਾਰੀਆ।
ਦੀਓ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਕੋ, ਮਾਨ ਨਿਜ ਅੰਗ ਤਾਂ ਕੋ¹,
ਪੈ ਛਕਾਯੋ ਪੰਗਤਾਂ ਕੋ, ਬਹੁਧਾ ਬਿਠਾਰੀਆ¹।
ਦਾਨ ਦਏ ਦੂਜਨੋ ਕੋ¹ ਸਨਮਾਨ ਸੱਜਨੋ ਕੋ,
ਅਸਨ¹ ਬਸਨ² ਦਏ ਭਿੱਛਕਨਿ³ ਭਾਰੀਆ

॥੨੨॥

ਰਥਨਿ ਸਮੇਤ ਬੈਲ ਦੀਏ ਅੱਸੂ ਅਤਿ ਛੈਲ¹,
ਫੀਲ ਦੀਏ ਸਮ ਸੈਲ ਗੈਲ ਹੀ ਅੰਬਾਰੀਆ¹।
ਰਤਨ ਜਟਿਤ¹, ਸਾਜ² ਜੇਵਰ ਸਮਾਜ³,
ਜੇਊ ਮਹਾਂਰਾਜ ਰਾਜਨ ਕੋ ਦੁਰਲਭ ਵਿਚਾਰੀਆ।
ਬਸਨ ਬਜਾਰ ਜੋਰਾ ਟੋਰਾ ਨਾ ਮਿਲਤ ਹੋਰਾ¹,
ਗਊ ਨ ਰਹਿਨ ਪਾਈ ਨਗਰ ਦੁਧਾਰੀਆ¹।
ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਉਭੈ ਸੁਭੈ¹ ਔਰ ਸਬਿ ਦਾਨ ਦੀਓ,

¹ਵੀਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

¹(ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ) ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਢਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅਸੀਸਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਵਾਜੇ।

¹ਗਵੱਈਆਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਅਨੰਦ।

¹ਸੁਦਾਈਆਂ ਵਰਗੇ। ²ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ।

¹ਅਸਚਰਜ।

¹ਡਰਾਕੁਲ ਜਿਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਉਹ ਲੋਕ। ²ਉਹ ਹੀਜੜੇ।

¹ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਵੱਈਏ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੁਲਰੀਤ।

¹ਤਿਨਾਂ (ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ) ਅੰਗ ਮੰਨ ਕੇ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਠਾ ਕੇ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ।

¹ਭੋਜਨ। ²ਬਸਤ੍ਰ। ³ਅੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ।

¹ਬਹੁਤੇ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ।

¹ਅੰਬਾਰੀਆਂ ਸਣੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਰਗੇ ਹਾਥੀ ਦਿੱਤੇ।

¹ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ²ਘੋੜੇ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਾਜ। ³ਸਮੂਹ ਗਹਿਣੇ।

¹ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਜੋੜਾ ਟੋਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

¹ਦੋ ਧਾਰਾਂ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਥੋੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ।

¹ਦੋਹਾਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ।

ਮੋਤੀ ਰਹਿਓ ਨੱਥ, ਹੱਥ ਚੂੜੀ ਮੱਥ ਸਾਰੀਆ*¹

॥ ੨੩ ॥

ਜੇਵਰ ਜਰਾਉ ਜਰੇ ਤੇਵਰ ਅਪਾਰ ਖਰੇ¹,
ਦੀਏ ਸੇਵਕਾਨਿ ਭਰੇ ਆਨੰਦ ਮਹਾਨ ਕੈ।
ਰਹਜੋ ਰੰਕ¹ ਕੇ ਨ ਬੰਕ² ਨਗਰ ਨਿਸੰਕ ਤਾਂਹਿ³,

ਚਾਹਿ ਕਾਂਹਿ¹ ਨਾਹਿ ਰਹੀ ਮਾਂਗਨੇ ਕੀ ਆਨ ਕੈ²।
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬ੍ਰਿਧਾਇ ਕੌਰ ਮੌਰ ਅਧਿਕਾਇ¹,
ਆਇ ਸਿੱਖ ਦਰਸਾਇੰ ਦਾਇੰ ਭੇਟਾ ਮਾਨ ਕੈ¹।
ਮਾਤ ਦੁਲਰਾਵੈਂ ਉਭੈ ਅੰਗ ਮੈਂ ਨ ਮਾਵੈਂ¹,

ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਰਹਾਵੈਂ ਔ ਮਨਾਵੈਂ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੈਂ

॥ ੨੪ ॥

ਚੌਪਾ, ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਮਿੱਤਾ ਆਦਿਕ ਖਲਾਵੇ¹,
ਬੀਬੇ, ਭਾਗਨ, ਸੁਹਾਵੀ ਏ ਖਿਲਾਵੀ ਦਾਈ ਚੀਨ
ਹੈ¹।

ਔਰ ਬਹੁ ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ,
ਸ ਹੁਲਾਸੀ¹ ਸੁਖਰਾਸੀ ਕੋ² ਖਿਲਾਵੈਂ ਮੋਦ ਭੀਨ³
ਹੈਂ।

ਦੇਤ ਹੈਂ ਖਿਲੋਨੇ ਲੋਨੇ¹ ਸੋਨੇ ਕੇ ਜਰਾਉ ਜੌਨੇ²,
ਚਾਂਦੀ ਪੀਤਲੋਨੇ ਮਿਰਤੋਨੇ ਬੀਨ ਬੀਨ ਹੈਂ¹।

ਅੰਕਨ ਮਝਾਰ ਭਾਰ ਲਿੰਕਨ ਉਦਾਰ ਦੌੜੈਂ,
ਰਿੰਕਨ ਦ੍ਵਾਰ ਲਗ ਚਿੰਕਨ ਨਵੀਨ ਹੈਂ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਸਿਰ ਤੇ ਸਾੜੀ। *ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਨੱਕਾਂ 'ਚ ਨੱਥਾਂ, ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਚੂੜੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਵੀ- ਉਕਤੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾਵਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰਨ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਿਣਾ ਹੋਵੈ ਪਉਣ ਹੋਵੈ ਸੂਤ ਧਾਰੀ".....ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾਵਾਂ ਆਮ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰਲੇ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਹੀ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਸਨ।

¹ਜੜਾਊ ਜੜੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਚੰਗੇ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਕੰਗਾਲ। ²ਟੇਢਾ ਭਾਵ ਨਾਰਾਜ਼। ³ਤਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਗਏ।

¹ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ²ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ।

¹ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੀ ਹਰਰੋਜ਼ ਬਹੁਤ ਵਧਦੇ ਹਨ।

¹ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਭੇਟਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਦੋਵੇਂ ਮਾਤਾ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਿਉਂਦੀਆਂ।

¹ਖਿਡਾਵੇ।

¹ਇਹ ਖਿਡਾਵੀਆਂ ਤੇ ਦਾਈਆਂ ਜਾਣੇ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ। ²ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ। ³ਅਨੰਦ 'ਚ ਭਿੱਜ ਕੇ।

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਜਿਹੜੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੜਾਊ ਜੜੇ ਹਨ।

¹ਚਾਂਦੀ, ਪਿੱਤਲ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ।

¹ਵੇਹੜੇ ਵਿੱਚ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਚੰਗਾ ਦੌੜਦੇ ਹਨ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਕ

ਕੋਊ ਪੇਖਿ ਜਾਇ ਲਲਚਾਇ ਫੇਰਿ ਹੇਰਬੇ ਕੇ,
ਧਾਮ ਕੇ ਤਜਾਇ ਕਾਮ ਆਇ ਧਾਇ ਚੀਨ ਹੈਂ।
ਭਏ ਏਕ ਸਾਲ ਕੇ, ਤੋ ਬਾਲਕੇ ਥੇ ਨਾਲ ਕੇ ਜੋ,
ਖਿਆਲ ਸੇਂ ਸਿਖਾਲ ਕੇ ਖਿਲਾਵੈਂ ਖੇਲ ਭੀਨ ਹੈਂ।
ਦੌਰ ਭੌਨੇ ਕੌਨੇ ਦੁਰੈਂ, ਢੁਰੈਂ ਘੁਰੈਂ ਛੌਨਨਿ,
ਸਖੇਲਤਿ ਉਮੰਗ ਰੰਗ ਬਰਸਾਤ ਪੀਨ ਹੈਂ।

ਚੌਂਪ ਚੌਂਪ ਸੌਂਧਨ ਮੈਂ ਦੁਰਤ ਫੁਰਤ ਦੀਸੈਂ,
ਮੇਘਨ ਮੈਂ ਮਾਨੋ ਸਸਿ ਪੂਨਜੋਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੈਂ।
॥੨੬॥

ਨਵਲ ਕਵਲ ਸਮ ਅਮਲ ਚਰਨ ਸੁਠ,
ਅਰੁਨ ਬਰਨ ਸੁਖ ਕਰਨ ਉਦਾਰੀਆ।

ਛਬਿ ਸਬਿ ਮੇਡੀ ਏਡੀ ਜੇਡੀ ਕਬਿ ਕੌਨ ਕਹੇ,
ਜਾਨ ਲਹਿ ਧਯਾਨ ਤੋ ਨ ਟੇਢੀ ਜਮ ਕਾਰੀਆ।

ਆਂਗੁਰੀ ਕੋਮਲ ਅਤਿ ਪਾਂਖਰੀ ਗੁਲਾਬ,
ਨਖ ਇੰਦੁ ਬਧੂ ਕੈਧੋਂ ਚੰਦ ਚੀਰਿ ਬਿਧਿ
ਧਾਰੀਆ।

ਦਾਸਨ ਉਧਾਰੀਆ ਨਿਵਾਰੀਆ ਕਲੇਸ ਸੇਸ,
ਸੁਖਦ ਉਚਾਰੀਆ ਚਰਨ ਗੁਰੁ ਚਾਰੀਆ।
॥੨੭॥

ਕਰੀ ਕੇ ਕਰਭ ਕਰ ਕੀ ਸੀ ਸੋਹਿੰ ਜੰਘ ਜੁਗ,
ਸੁੰਦਰ ਨਿਤੰਬ ਅੰਬ ਬਟੂਏ ਮਨੋਜ ਕੇ।

ਰਿੜੁਦੇ ਹਨ, ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ
(ਲਿੰਕਨ-ਗੋਡੇ।)

ਫੇਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਭਿੱਜ ਕੇ।

ਦੌੜ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਖੂੰਜੇ 'ਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਢੁਰੈਂ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਘੁਲਦੇ ਹਨ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ
ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚਾਅ ਤੇ ਸੌਕ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਲੁਕਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ
ਜਾਣੋ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚਤੁਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਸਾਫ਼ ਲਾਲਰੰਗ ਵਾਲੇ ਸੁੰਦਰ ਚਰਨ
ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਭਾਂ ਨੂੰ (ਮੇਡੀ) ਮਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੱਡੀ ਦੀ
ਜਿੱਡੀ (ਵੱਡੀ ਸੋਭਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ) ਕੌਣ ਕਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ,
ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਜੋ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਟੇਢੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲਾ
ਜਮ (ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਬਹੁਤੀਆਂ ਕੋਮਲ ਉਂਗਲੀਆਂ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ
(ਵਰਗੀਆਂ) ਹਨ ਅਤੇ ਨਹੁੰ ਚੀਚ ਵਹੁਟੀਆਂ (ਵਾਂਗ ਹਨ)
ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਚੀਰ ਕੇ (ਉਸ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ
ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਤੇ) ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸਾਰੇ।

ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਚਰਨ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਰਗੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਸੋਹਦੀਆਂ
ਹਨ, ਸੁੰਦਰ ਚਿੱਤੜ ਹਨ ਕਾਮ ਦੇ ਬਟੂਏ (ਪਤਾਲੂ) ਅੰਬਾਂ
ਵਰਗੇ ਹਨ।

ਕਟਿ ਸੁਠ ਕੇਹਰੀ ਚੁਰਾਤ ਚਿੱਤ ਚਿਤ੍ਰਨੀਨਿ,
ਉਦਰ ਸਫਾਈ ਨਾਭ ਕੁੰਡ ਸੁਧਾ ਮੌਜ ਕੇ।

ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਸੁੰਦਰ ਲੱਕ ਚਿੱਤ੍ਰਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਚੁਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਫ਼ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਧੁੰਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਕੁੰਡ ਹੈ।

ਛਾਤੀ ਅਤਿ ਆਯੁਤ ਸੁਹਾਤੀ ਸਾਂਤੀ ਮੋਦ ਦਾਤੀ,
ਕੰਬ ਮੋਰ ਕੀ ਸੀ ਗ੍ਰੀਵ ਸੀਵ ਸੁਖ ਚੋਜ ਕੇ।

ਬਹੁਤ ਚੌੜੀ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਛਾਤੀ, ਸਾਂਤੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ। ਧੌਣ, ਸੰਖ ਤੇ ਮੋਰ ਵਰਗੀ ਸੁਖ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ।

ਭੁਜੰਗ ਸੀ ਭੁਜਾ ਪ੍ਰਲੰਬ ਅਵਿਲੰਬ ਹਿੰਦ,
ਬ੍ਰਿਖਭ ਸੇ ਉੱਨਤ ਸਕੰਧ ਬੀਜ ਓਜ ਕੇ।
॥੨੮॥

ਸੱਪ ਵਰਗੀਆਂ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਿੰਦ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹਨ, ਬਲਦ (ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ) ਵਰਗੇ ਉੱਚੇ ਮੋਢੇ ਬਲ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹਨ।

ਰਮਾ ਕੰਜ ਹੂੰ ਤੈ ਮੰਜ ਕਰ ਕੰਜ ਦੂਖ ਗੰਜ,
ਦਾਰਿਦ ਬਿਭੰਜ ਅਭੈ ਦਾਇ ਸਰਨਾਗਤੈ।

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ) ਹੱਥ ਕੰਵਲ, ਲੱਛਮੀ ਤੇ ਕੰਵਲ ਨਾਲੋਂ ਉੱਜਲ, ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ, ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਿੱਡਰਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਕੰਜਨ ਖੰਜਨ ਮਦ ਭੰਜਨ ਰੰਜਨ ਦਾਸ,
ਅੰਜਨ ਬਿਹੀਨ ਦੈ ਨਿਰੰਜਨਿ ਦਿਖਾ ਗਤੈ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਨੇੜ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਮਮੋਲਿਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸੁਰਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਕੇਸ ਘੁੰਘਰਾਰੇ ਮੰਡਰਾਰੇ ਅਲਿ ਛੋਨਾ ਜਨੁ,
ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਕੁਟਿਲ ਕਾਮ ਕਮਠੀ ਲਜਾਵਤੈ।

ਛੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਜਾਣੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੇਢੇ ਭ੍ਰਵੱਟੇ ਕਾਮ ਦੇ ਧਨੁਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਾਂਤ ਪਾਂਤਿ ਮੁਕਤਾ ਸੁਹਾਤ ਰਦ-ਛਦ ਬਿੰਬ,
ਮਾਥ ਨਿਸ ਨਾਥ ਬੰਦਨੀਯ ਬਿੱਸ੍ਰ ਯਾਵਤੈ।
॥੨੯॥

ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹਰਕਤ ਫਲਾ (ਕੁੰਦਰ ਫਲ ਵਾਂਗ ਲਾਲ ਹਨ ਤੇ) ਮੱਥਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਂਗ ਸੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ।

ਪਾਏ ਗਜਦੰਤ ਥਟੇ ਰਤਨ ਅਤਨ ਜਟੇ,
ਮਤਨ ਨਿਵਾਰ ਚਾਰੁ ਰੁਚਰ ਪ੍ਰਯੰਕ ਸੇ।

ਪਾਵੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ) (ਅਤਨ) ਸੁੰਦਰਰਤਨ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ, (ਮਤਨ) ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਨਿਵਾਰ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਪਲੰਘ ਹੈ।

ਸੇਜ ਸੀਰ-ਫੇਨ ਸੀ ਸੁਹਾਏ ਸੁਠ ਸੇਜ ਬੰਦ,
ਸੁੱਛ ਗੁੱਛ ਝੂਲਿ ਮਕਤੂਲ ਫੂਲ ਬੰਕ ਸੇ।

ਦੁਧ ਦੀ ਝੱਗ ਵਰਗੀ ਚਿੱਟੀ ਸੇਜਾ ਤੇ ਸੇਜ ਬੰਦ ਸੋਹ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਸਾਫ਼ ਗੁੱਛੇ ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਝੂਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਪਧਾਨੇ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਮਨੋਗ ਮਖਮਲੀ,
ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਸਜਾਏ, ਬਹੁ ਭਾਏ ਸੋ ਨਿਸੰਕ ਸੇ।

ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੋਮਲ ਮਖਮਲੀ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਸਜਾਏ ਹੋਏ

ਐਸੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੈ¹, ਬੈਸੇ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਪੈ²,
ਦੈਸੈਂ ਉਤਸਾਹਿਬ ਮਯੰਕ ਅਕਲੰਕ ਸੇ¹ ॥ ੩੦ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਗੁਰੂ, ਗੋਦ ਸੁ ਮਾਤ ਸੁਹਾਤ ਬਖਯਾਤ,
ਬਿਨੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਛਯੋ ਸਬਿ ਹੀ¹।

ਪਰਮਾਨੰਦ ਆਹਿ ਸੁਬਿੱਦਯਾ ਕਿਯੋਂ,
ਰਸਬੀਰ ਸੁ ਨੀਤਿ ਮਿਲੇ ਅਬਿ ਹੀ¹।

ਕਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸੁਬੁਧਿ ਗਹਯੋ,
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਿ ਈਸ ਉਭੈ ਲਬਹੀ¹।

ਤਨ ਸੋਹਿ ਸੁਕੀਰਤਿ ਮਾਤ ਲਤਾ,
ਫਲ ਚਾਰੁ ਸੁਜੱਸ ਗੁਰੂ ਫਬ ਹੀ¹ ॥ ੩੧ ॥

ਕਿਲਕੈਂ ਮਿਲਿ ਕੈ ਭੁਜ ਮੈਂ ਖਿਲ ਕੈ
ਲਪਕੈਂ ਝਪਕੈਂ ਗਰ ਸੋਂ ਬਲ ਕੈ¹।

ਬਿਸਤੀਰਤਿ ਕੀਰਤਿ ਸੌਧ ਵਿਖੇ,
ਕਲ ਦੀਪ ਮੁਕੰਦ ਮਨੋ ਝਲਕੈ¹।

ਕਿਤ ਕੰਚਨ ਕੰਜਰਮਾ ਕਰ ਕੋ,
ਮਧ ਰੰਗ ਤਰੰਗਨਿ ਕੇ ਛਲਕੈਂ¹।

ਪਲਕੈਂ ਭਰਿ ਜੋ ਹਿਤਿ ਜਾਹਿੰ ਦਿਸੈਂ,
ਮਨ ਮੋਹਿਤ ਹੈਂ ਪਲਕੈਂ ਖਲਕੈਂ¹ ॥ ੩੨ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚਾਰਿ ਭਯੋ,
ਸੁਰ ਆਇ ਨਿਹਾਰ ਜੁਹਾਰ ਭਰੈਂ¹।
ਚਢਿ ਜਾਨਨਿ ਪੈ ਅਸਮਾਨਨਿ ਜਾਨ,
ਨਟੀ ਨਚ ਹੈਂ ਗੁਨ ਗਾਨ ਕਰੈਂ¹।

ਬਿਨਾ ਸੰਕਾ ਤੋਂ ਉਹ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

¹ਉੱਪਰ। ²ਪਾਸ।

¹ਕਲੰਕ-ਰਹਿਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਂਗ ਉਤਸਾਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਉਤਸਾਹ ਤੇ ਅਨੰਦ ਫੈਲ ਗਿਆ।

¹(ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ) ਪਰਮਾਨੰਦ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਦਿਆ ਹਨ ਜਾਂ ਬੀਰ-ਰਸ ਤੇ ਨੀਤੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹਨ।

¹ਜਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲੇ ਪਏ ਹਨ।

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕੀਰਤੀ ਰੂਪ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਸੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਜੱਸ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਫਲ ਵਾਂਗ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਭਾਵ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਛਲ ਕੇ ਬਲ ਕਰ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਦੇ ਹਨ।

¹ਘਰ ਵਿੱਚ ਜੱਸ ਫੈਲ ਗਿਆ ਜਾਣੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੁੰਦਰ ਦੀਵਾ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਜਾਂ ਲੱਛਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਵਲ ਗੰਗਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਲਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਪਲਕਾਂ (ਅੱਖਾਂ) ਭਰ ਕੇ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਖਲਕਤ ਦਾ ਮਨ ਪਲਕ (ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ) ਵਿੱਚ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਦੇਖ ਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਮਸਕਾਰ (ਕਰਦੇ ਹਨ)।

¹ਸਵਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਪੱਛਰਾਂ

ਸੁਰ ਕੀ ਜੁਵਤੀ ਪੁਰ ਕੀ ਤਿਯ ਸੋਂ
ਜੁਰਿ, ਆਇ ਪ੍ਰਸੂਨ ਬਸਾਇ ਤਰੈਂ।

ਦੁਲਰਾਵਤਿ ਭਾਵਤ ਅੰਗਨਿ ਲੈ,
ਅੰਗਨਾ ਅੰਗਨਾ ਮਦ ਮੋਦ ਧਰੈਂ ॥ ੩੩ ॥

ਪੁਚਕਾਰਤਿ¹ ਮਾਰਤਿ ਹੈਂ ਚੁਟਕੀ,
ਉਕਤੀ ਜੁਕਤੀ ਬਹੁਧਾ¹ ਸੁ ਕਰੈਂ।
ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ ਗੀਤ ਸਪ੍ਰੀਤਿ, ਬਜਾਵਤਿ
ਬਾਦ¹, ਰਿਝਾਵਤਿ ਬਾਤ ਰਰੈਂ²।
ਮਨ ਭਾਵਤ ਖੇਲ ਖਿਲਾਵਤਿ, ਖ੍ਰਾਵਤਿ
ਲਜਾਵਤਿ ਜੋ ਫਲ ਦੇਵ ਤਰੈਂ¹।
ਤਿਹੁ ਲੋਕਨਿ ਭਾਗ ਸੁਹਾਗ ਨੁਰਾਗ,
ਬਿਲੋਕਿ ਅਲੋਕ ਬਿਸੋਕ ਭਰੈਂ ॥ ੩੪ ॥

ਗੁਰੁ ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਅਤੀ,
ਸੁਠ ਅੰਗਨਿ ਪੇਖਿ ਅਨੰਗ ਲਜੈਂ¹।
ਬਹੁ ਹਾਵਰੁ ਭਾਵ ਅਦਾਵ ਕਰੈਂ,
ਲਲਚਾਇ ਨਚਾਇ ਹਸਾਇ ਸਜੈਂ¹।

ਮੁਖ ਮਾਥ ਰੁ ਹਾਥ ਚੁੰਮੈ ਪਦ ਪਾਥਜ¹,
ਅੰਗਨਿ ਲਾਇ ਬਨਾਇ ਵਜੈਂ¹।
ਅਤਿ ਖੇਲਤਿ ਝੇਲਤ¹ ਮੇਲਤਿ ਆਨੰਦ,
ਮਾਨੰਦ ਮੱਤ ਨ ਅੱਤਿ ਲਜੈਂ¹ ॥ ੩੫ ॥
ਲਖਿ ਕੈ ਸੁ ਭਵਿੱਖਤ ਆਸਿਖ ਦੇਤ
ਭਵੇ ਤੁਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਜਵਰੀ¹।

ਦ੍ਰਿਗ ਕੰਜ ਅਲੋਕਕ ਮੰਜ ਬਿਲੋਕਿ,
ਬਿਸੋਕ ਭ੍ਰਮੈਂ ਸਮ ਸੋ ਭਵਰੀ¹।

ਨੱਚਦੀਆਂ ਤੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹(ਅੰਗਨਾ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ (ਅੰਗਨਾ) ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਲਾਡ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ (ਇਉਂ ਉਹ) ਆਪਣੇ (ਅੰਗਨਾ) ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਧਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪੁਚ ਪੁਚ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਵਾਜੇ। ²ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜੋ ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਦੇ ਫਲ ਲਿਆ ਕੇ ਖੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ (ਭਾਵ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸਚਰਜ ਅਨੰਦ 'ਚ ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਦੀਆਂ ਅਤੇ ਚਾਹ ਕੇ ਨਚਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਹਸਾਉਂਦੀਆਂ ਸੱਜਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਚਰਨ ਕੰਵਲ।

¹ਢੰਗ ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਝੱਲਦੇ ਹਨ (ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ)।

¹ਮਸਤਾਂ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

¹ਔਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋਵੇ।

¹ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਉੱਜਲ ਨੇਤ੍ਰ ਕੰਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਭੌਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁਖ ਚੰਦ ਅਮੰਦ ਚਿਤੈ ਸ ਹਿਤੈ,
ਜਨੁ ਨਾਰਿ ਚਕੋਰਨ ਬੇ ਸਵਰੀ।

‘ਜਾਣੋ ਮੁਖ ਰੂਪ ਉੱਜਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਚਕੋਰੀਆਂ
ਹਿਤ ਤੇ ਬੇ-ਸਬਰੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਵਰੀ ਕਹਿੰ ਆਉ ਚਲੈਂ ਅਵਰੀ,
ਸਵਰੀ ਕਰ ਨੈਕ ਕਹੈਂ ਅਵਰੀ। ॥ ੩੬ ॥

‘ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ (ਹੇ ਸਖੀ) ਹੁਣ ਆਉ ਚੱਲੀਏ,
ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਬਰ ਕਰੋ।

ਮ੍ਰਿਦੁ ਤੋਤਲ ਬੈਨ ਪਯੂਖ ਪਗੇ ਸੁਨਿ,
ਆਪਨ ਪੌ ਸਬਿ ਵਾਰਤ ਹੈਂ।

‘ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਤੋਤਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਭਿੱਜੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ
ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਠ ਸੂਰਤਿ ਮੂਰਤਿ ਚਾਤੁਰਤਾ,
ਗੁਨਿ ਪੂਰਤਿ ਹੁੰਰਤਿ ਧਾਰਤਿ ਹੈਂ।

‘(ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ) ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਲ
ਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਦੀ ਮੂਰਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
‘ਬਹੁਤਾ ਦੇਖ ਕੇ।

ਸ਼ਕਤੀ ਬਲ ਬੁੱਧਿ ਬਿਸਾਲ ਨਿਹਾਲ,
ਸਹੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚਾਰਤ ਹੈਂ।
ਮਨਿ ਭਾਮਨ ਰੂਪ ਰਿਦੇ ਰਖਿ ਭਾਮਨਿ,
ਪਾਮਨ ਜਾਮਨ ਧਾਰਤਿ ਹੈਂ। ॥ ੩੭ ॥

‘(ਭਾਮਨਿ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ (ਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਮਨ ਭਾਉਣਾ ਰੂਪ ਰਿਦੇ
‘ਚਰੱਖ ਕੇਰਾਤ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਨਾਲ) ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਤੈ ਇਕ ਲੇਤ ਛੁਡਾਇ ਉਠਾਇ,
ਪਿਆਰ ਕਰੈਂ ਅਤਿ ਲਾਇ ਗਰੈਂ।
ਕਰ ਲਾਇੰ ਕਪੋਲ ਮੁਖਾਂਬੁਜ ਪੈ,
ਬਹੁ ਬੋਲ ਕਲੋਲ ਅਮੋਲ ਕਰੈਂ।

‘ਗਲ ਨਾਲ।

‘ਗਲਾਂ ਤੇ ਮੁਖ ਕੰਵਲ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ
ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਤੇ ਕਲੋਲਾਂ (ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ) ਕਰਦੀਆਂ
ਹਨ।

ਭਵ ਲੋਲ ਅਤੋਲ ਸੁਡੋਲ ਇਤੈ ਉਤ,
ਲਾਜ ਸੁ ਕਾਜ ਬਿਸਾਰਿ ਘਰੈਂ।

‘ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਲਾਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਏਧਰ ਓਧਰ
ਚੰਚਲਤਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਨ ਧੰਨ ਤਿਆ ਨਰ ਭਾਗ ਭਰੇ,
ਅਨੁਰਾਗ ਪ੍ਰਭੂ ਮਧ ਯੋ ਜੁ ਕਰੈਂ ॥ ੩੮ ॥
ਮਾਤ ਉਭੈ ਦੁਲਰਾਤ ਸੁਹਾਤ
ਝੁਲਾਤ ਕਬੀ ਪਲਨਾ ਪੁਢਵਾਵੈਂ।

‘ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ।

‘ਪ੍ਰੇਮ।

‘ਦੋਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਪੰਝੁੜੇ
‘ਚ ਲਿਟਾ ਕੇ ਝੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦਾਸ ਕਬੀ ਸ ਹੁਲਾਸ ਉਠਾਇ,
ਖਿਲਾਇ ਅਵਾਸ ਤੈ ਬਾਹਰ ਲਜਾਵੈਂ।

‘ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

‘ਘਰ ਤੋਂ।

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਰਚੈਂ ਰਸ ਰਾਸਿ¹,
ਉਤੰਗ ਉਮੰਗ ਨਿਸੰਗ ਦਿਖਾਵੈਂ¹।

ਮੰਦਹਿ ਮੰਦ¹ ਹਸੈਂ ਕੁਲ ਚੰਦ²,
ਅਨੰਦ ਅਮੰਦ¹ ਬੁਲੰਦ² ਬਢਾਵੈਂ **॥ ੩੯ ॥**
ਅੰਕਣ ਮੈਂ ਰੁੜ੍ਹ ਰਿੰਕਣ ਚਿੰਕਣ,
ਸੰਕਣ ਮੰਕਣ ਸੈਨਤ ਕੈ ਕੈ¹।

ਚਾਲਨ ਬਾਲਨ ਜੈਸ ਦਿਖਾਲਨਿ
ਪਾਲਨ ਘਾਲਨ ਜੋ ਜਗਤੈ ਕੈ¹।

ਗੋਡਨਿ ਹਾਥਨਿ ਸਾਥ ਚਲਾਤਿ¹,
ਬੁਲਾਤ ਜੋ ਮਾਤ ਨਸਾਤ ਚਿਕੈ ਕੈ¹।
ਦੈ ਪੁਰ ਕੀ ਚੁਟਕੀ ਜਿਮ ਮਾਤ
ਦਿਖਾਤ, ਤਿਵੈਂ ਸੁ ਹਸਾਤ ਹਸੈ ਕੈ¹ **॥ ੪੦ ॥**

ਦਾਸ ਅਦਾਇਬ ਸੰਗ ਫਿਰਾਇਬ,
ਖੇਲ ਖਿਲਾਇਬ ਭਾਇਵ ਕੈ ਹੈਂ¹।
ਹੇਰਤਿ ਮਾਤ ਉਭੈ ਬਡ ਭਾਗਨਿ,
ਟੇਰਤਿ¹ ਬਾਤ ਅਨੇਕ ਬਨੈ ਹੈਂ।
ਮਾਤ ਦਿਸਾ ਪਿਖਿ ਕੈ ਮੁਸਕਾਵਤਿ,
ਧਾਵਤਿ ਅੱਗੁ ਜਿ ਮੱਗਰ ਪੈਹੈਂ¹।
ਧਾਰਤਿ ਚੰਚਲਤਾ ਕਿਲਕਾਰਤਿ,
ਪਾਰਤ ਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਅਤੈ ਹੈਂ¹ **॥ ੪੧ ॥**

ਦੇਖਤ ਹੈਂ ਜਿਸ ਕੀ ਦਿਸ ਕੋ ਗੁਰੂ,
ਸੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਥਿਰੈ¹ ਤਿਸ ਠੋਰੈਂ।
ਪਾਇ ਅਸਾਰਤ¹ ਦੇਤ ਵਰੈ,
ਜੁ ਚਹੈਂ ਫਲ ਫੂਲ, ਖਿਲਾਵਨਿ ਗੋਰੈਂ¹।

¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਦੇ।

¹ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ। ²ਕੁਲ ਦੇ ਚੰਦ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ।

¹ਉੱਜਲ। ²ਬਹੁਤਾ।

¹ਵੇਹੜੇ 'ਚਰੁੜ ਕੇ ਖਿਸਕਦੇ ਹਨ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ, ਸ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

¹ਜੋ ਜਗਤ ਦੇ (ਘਾਲਨ) ਰਚਣਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਚਲ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਚਲਦੇ ਹਨ।

¹ਚੀਕ ਮਾਰ ਕੇ ਨੱਸਦੇ ਹਨ।

¹(ਪੁਰ) ਪੋਰੀ ਭਾਵ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਚੁਟਕੀ ਦੇ ਕੇ ਭਾਵ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਹੀ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਚੁਟਕੀ ਮਾਰ ਕੇ) ਆਪ ਹੱਸਦੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹(ਮਾਤਾ ਜੀ) ਮਗਰ ਦੌੜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਭੱਜਦੇ ਹਨ।

¹ਚੰਚਲਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ (ਚੀਕਾਂ) ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ-ਦਾਇਕ ਕੌਤਕ (ਪਾਰਤਿ) ਪਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਇਸ਼ਾਰਾ ਪਾ ਕੇ।

¹ਬਹੁਤ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲੇਤਿ ਉਠਾਇ, ਕਰਾਇੰ ਗੁਰੂ ਜਿਮ
ਸੋ ਕਰਿ ਹੈਂ, ਰਰ ਹੈਂ ਜਿਸ ਤੋਰੈਂ।

ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਨਿਹਾਰਿ ਜਵੈਂ ਬਲਿ¹,
ਪੇਖਿ ਰਹੈਂ ਸਮ ਚਾਂਦ ਚਕੋਰੈਂ ॥ ੪੨ ॥
ਕੰਚਨ ਕੰਕਨ ਹੀਰ ਜਰੇ ਕਰ¹,
ਹਾਰ ਗਰੇ ਮੁਕਤਾ ਗਜ ਕੈ ਹੈਂ¹।
ਕਿੰਕਨੀ ਜੇਵਰ* ਨੇਵਰ ਲੋ ਸੁਠ,

ਸੋਹਿਤ ਮੋਹਿਤ ਜੋਹਿਤ ਜੈਰੈਂ¹।

ਸਾਜਤਿ ਖੇਲਤਿ ਬਾਜਤਿ ਛਾਜਤਿ,
ਦੁੰਦਭਿ ਲਾਜਤਿ ਕਾਮ ਖਿਸੈ ਹੈ¹।

ਝੀਨ¹ ਝੰਗੀ ਮੱਧ ਯੋਂ ਝਲਕੈ² ਤਨ,
ਜਜੋਂ ਘਨ ਮੈਂ ਸਸਿ ਸੋਹਿ ਅਛੈ ਹੈ¹ ॥ ੪੩ ॥

ਮਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਨਿਜ ਹਾਥਨਿ,
ਖਾਨ ਰੁ ਪਾਨ ਖੁਲਾਵਤਿ ਧੀਰੇ¹।
ਪ੍ਰੇਮ ਸਨੇਮ ਭਲੈਂ ਸੁਤ ਪਾਲਤਿ,
ਲਾਲਤਿ¹ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਗੰਭੀਰੇ²।
ਰੱਖਕ ਜੋ ਜੁਗ ਲੋਗਹਿੰ ਸਿੱਖਨਿ,
ਰੱਖ ਬੰਧੈਂ ਤਿਹ ਬਾਘ ਨਖੀਰੇ¹।
ਏਤਕ ਬਾਤ ਲਖਾਤ ਨ¹ ਮਾਤ,
ਸਕੈਂ ਕਿਮ ਬਾਸ਼ਕ ਕੋ ਕਟ ਕੀਰੇ¹ ॥ ੪੪ ॥

ਕਬਿੱਤ:

¹ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਵੇਂ (ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
¹ਦੇਖ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਹਨ।
¹ਹਾਥੀ-ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਹਨ।

*ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਗਹਿਣੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਾਦਾ ਲਿਬਾਸ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਏ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਏ ਗਹਿਣੇ ਕਲਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਆਉਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਗਹਿਣੇ ਤਿਆਗਣ ਵੱਲ ਇਕ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।

¹ਤੜਾਗੀ ਤੋਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਤਕ ਸੁੰਦਰ ਗਹਿਣੇ ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।
ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜਦੋਂ ਸਜੇ ਹੋਏ ਖੇਲਦੇ ਹਨ, (ਤਦੋਂ ਤੜਾਗੀ ਤੇ ਝਾਂਜਰਾਂ) ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ (ਐਸੇ) ਫਬਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜਦਿਆਂ) ਵੇਖ ਕੇ ਧੌਂਸੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ) ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮ ਖਿਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਬਰੀਕ। ²ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦ ਚੰਗਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ।

¹ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ।

¹ਲਾਡ ਕਰਦੇ ਹਨ। ²ਨੀਝ ਨਾਲ।

¹ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀਰੱਖ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ।

¹ਬਾਸ਼ਕ ਨਾਮ ਦੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕੀੜੇ ਕਿਵੇਂ ਕੱਟ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਲਾਗੇ ਹੋਨਿ ਖਰੇ¹ ਜੋਰ ਭਰੇ ਅੰਗ ਦਾ ਉਮੰਗ²,
ਫਰੈਂ ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਕਰੈਂ¹ ਧਰੈਂ ਪਗ ਚਾਇ ਕੈ²।
ਸੁੰਦਰ ਗਡੀਰ¹ ਬਾਢੀ² ਲਜਾਯੋ ਹੈ ਇਨਾਮ ਪਾਯੋ,
ਤਾਹਿ ਕੋ ਪਕਰਿ ਚਾਲੈਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਕੈ।
ਮਾਇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇ ਸੀਸ ਫੂਲ* ਗੁੰਦ¹,

ਭੂਖਨ ਸਜਾਇ ਨੈਨ ਅੰਜਨ¹ ਸੁ ਪਾਇ ਕੈ।
ਨੱਜਰ ਕੇ ਹੇਤ ਦੇਤ ਕੱਜਰ ਕਪੋਲ ਬਿੰਦੁ,
ਮਾਨੋ ਅਲਿ ਸੱਜਰ ਕਵਲ ਪਰ ਭਾਇ ਕੈ¹
॥ ੪੫ ॥

ਹੇਰ ਕੈ ਬਿਨੋਦਨਿ ਪ੍ਰਮੋਦ ਅਨਮੋਦ ਹੋਇ,
ਮਾਤ ਲੈ ਸੁ ਗੋਦ ਦਧਿ ਓਦਨ ਅਚਾਵਤੀ¹।

ਧੋਇ ਮੁਖ ਚੰਦ ਚੂੰਮ ਘ੍ਰਮ ਝ੍ਰਮ ਸਾਨੰਦ ਸੋ¹,
ਭਾਵਤਿ ਅਨੇਕਧਾ ਹੈ ਬਾਤ ਬਤਰਾਵਤੀ¹।
ਹਸਿ ਹਸ ਰਸ ਕੋ ਬਚੈ ਹੈਂ ਬਿਗਸੈ ਹੈਂ ਪ੍ਰਭ,
ਉਗੇ ਜੁਗ ਦਾਂਤ ਪਾਂਤ ਸੋਭ ਯੋਂ ਦਿਖਾਵਤੀ¹।

ਓਸ ਬਿੰਦੂ ਨਵਲ ਕਵਲ ਮਧ ਸੋਹੈਂ ਕਿਤ,
ਪਰਵਾਲ ਸੰਪੁਟ ਮੈਂ ਹੀਰਾ ਦੁਤਿ ਭਾਵਤੀ¹
॥ ੪੬ ॥

ਮੇਚਕ ਚਿਕਨ ਕਚ ਘੁੰਘਰਾਰੇ ਕਾਰੇ ਅਹਿ
ਛੋਨੇ, ਅਲਿ ਮਾਨੋ ਮੰਡਰਾਰੇ ਭਾਰੇ ਸੋਭ ਹੈਂ¹।

ਗੁੰਦ ਮਾਤਰੁੰਦ¹ ਛੱਬੇ², ਚੌਕ³ ਕੌਡੀ ਫੂਲ ਸੱਬੇ,

ਰਤਨ ਜਟਤਿ ਫੱਬੇ, ਜਨ ਮਨ ਲੋਭ ਹੈਂ¹।
ਕਾਨਨਿ ਝਬੂਲੀ ਝੂਲੀ ਸੋਹਿਤ, ਅਲੂਲੀ ਛਬਿ¹,
ਹੇਰਿ ਸਚੀ¹ ਭੂਲੀ ਔ ਕੁਬੇਰ ਮਨ ਛੋਭ ਹੈ²।

¹ਖੜੇ। ²ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਜੋਰ ਭਰ ਗਿਆ।

¹ਫੜਦੇ ਹਨ। ²ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੈਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

¹ਗਡੀਰਾ, ਰੇੜ੍ਹਾ। ²ਤਰਖਾਣ।

¹ਸਿਰ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਗੁੰਦਦੀ ਹੈ। *ਕੇਸ ਵਾਹ ਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜੂੜਾ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣੀ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ।

¹ਸੁਰਮਾ।

¹ਨੱਜਰ (ਲਗਣੇ ਬਚਾਉਣ) ਵਾਸਤੇ ਗਲਾਂ ਉੱਤੇ ਸੁਰਮੇ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਣੇ ਕਵਲ ਉਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭੌਰਾ ਸਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ (ਅਨਮੋਦ) ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ) ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਦਹੀਂ ਤੇ ਚੌਲ ਛਕਾਉਂਦੀ ਹੈ।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦੀ ਤੇ ਝੁਮਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

¹(ਪ੍ਰਭ) ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਹਾਸ-ਰਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਦੋ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਐਉਂ ਸੋਭਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।

¹(ਜਾਣੇ) ਤੁਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਿਣਕੇ ਕੰਵਲ ਵਿੱਚ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮੂੰਗੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

¹ਕਾਲੇ ਚੀਕਣੇ ਤੇ ਛੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਜਾਣੇ ਕਾਲੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਭੌਰੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਗੁੰਦਣ 'ਚ ਰੁੱਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ²ਲੂਲਾਂ। ³ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ।

¹ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਝੁਮਕੀ ਹਿਲਦੀ ਹੋਈ ਸੋਭਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਅਲੌਕਕ ਸੋਭਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਾਨੋ ਮੁਖ ਚੰਦ ਤੈ ਅਮੰਦ ਅਮੀ ਚਾਖਬੇ ਕੋ,
ਦੰਦ ਦਿਸ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਖਤਾਵਲੀ ਨਗੋਭ ਹੈਂ।

॥ ੪੭ ॥

ਭਾਲ ਬਾਲੁ ਇੰਦੁ ਸੋਹੈਂ, ਧਨੁਖ ਰਤਿੰਦ ਭੋਹੈਂ
ਹਸਨ ਦਸਨ ਮੋਹੈਂ ਰਦ-ਛਦ ਦਾਮਨੀ।

ਚੰਚਲ ਬਿਲੋਚਨ¹ ਮੋਚਨ² ਤੀਨ ਤਾਪ ਸਾਪ³,
ਚਿਤਵ ਚਹੂੰ ਘਾ ਚਿਤਰਾਗ ਉਪਜਾਵਨੀ।
ਕਮਲਾ ਕਮਲ ਹੂੰ ਤੈ ਕੋਮਲ ਕਮਲ ਕਰ,
ਕੰਕਨ ਕਯੂਰ ਕਲ ਕੰਚਨ ਕਲਾਵਨੀ।

ਹਸੀਆਂ¹ ਤੰਦੀਰੇ² ਜਟੇ ਮਨਿ ਗਨ ਹੀਰੇ,

ਮਾਲ ਮੁਕਤਾ ਬਿਸਾਲ ਧੀਰੇ ਗਰੇ ਛਬਿ ਛਾਵਨੀ।

॥ ੪੮ ॥

ਕਮਨੀਯ ਕਿੰਕਨੀ ਕਨਕ ਕਟਿ ਤਟ ਸੋਹਿ,
ਘਟਿਤਿ ਜਟਿਤਿ ਛੁੱਦ੍ਰ ਘੰਟਕਾ ਸੁ ਬਜ ਹੈਂ।

ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਮਨੀ ਬੰਭ ਆਸ ਪਾਸ ਸਬਿਲਾਸ,
ਬਾਲਕ ਪਢਿਤਿ ਚਟਸਾਲ ਸੁਰ ਸਜ ਹੈਂ।

ਨੂਪਰ ਅਨੂਪਰ ਬਿਰਾਜੈਂ ਪਗ ਉਪਰ ਜੋ,
ਕੰਜ ਪੈ ਮਰਾਲ ਬਾਲ ਮਾਲ ਜਨਰਜ ਹੈਂ।

ਚਲਤਿ ਹਲਤਿ ਧੁਨਿ ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ¹ ਸੁਨਿ,
ਮੋਹਿਤ ਸੁ ਮਨ ਮੁਨਿ ਰਤਿ ਪਤਿ ਲਜ ਹੈਂ।

॥ ੪੯ ॥

ਖਾਪਕ ਖਲਨਿ ਖਿਲ ਖਲਕ ਖਿਲਾਨ ਖੇਲ

¹ਜਾਣੋ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੰਦ ਤੋਂ ਉੱਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੱਖਣ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ (ਨਗੋਭ) ਉਲਟ ਪਈਆਂ ਹਨ। (ਫਾ. ਨਗੂੰ-ਉਲਟਾ, ਮੂਧਾ)।

¹ਮੱਥਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ, ਭ੍ਰਵੱਟੇ ਕਾਮ ਦੇ ਧਨੁਖ ਵਾਂਗ ਸੋਂਹਦੇ ਹਨ, ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੱਸਣ ਨਾਲ ਦੰਦ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਮੋਂਹਦੇ ਹਨ।

¹ਨੇੜ੍ਹ। ²ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ। ³ਸ੍ਰਾਪ।

¹ਚਹੂੰ ਪਾਸੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਲੱਛਮੀ ਤੇ ਕੰਵਲ ਨਾਲੋਂ ਕੋਮਲ ਹੱਥ ਕੰਵਲ ਹਨ ਸੁੰਦਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਤੇ ਬਾਜੂ ਬੰਦ (ਕਲਾਵਨੀ) ਚੰਗੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਗਲ 'ਚ ਦਾ ਗਹਿਣਾ, ਛੋਟਾ ਹੱਸ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ।

¹ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ ਗਲ 'ਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੋਭਾ ਦੇ ਰਗੀ ਹੈ

¹ਸੁੰਦਰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕੰਕਨੀ (ਥੋੜਾ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੜਾਗੀ) ਲੱਕ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਸੋਭਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੜ ਕੇ ਜੜੇ ਹੋਏ (ਛੁੱਦ੍ਰ ਘੰਟਕਾ) ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਘੁੰਗਰੂ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣੋ ਚਿੰਤਾ ਮਣੀ ਦੇ ਬੰਮੂ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਬੱਚੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮੇਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

¹ਚਰਨਾਂ ਉੱਪਰ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਝਾਂਜਰਾਂ ਬਿਰਾਜਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਜਾਣੇ ਕੰਵਲ ਉੱਪਰ ਹੰਸਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਬਿਰਾਜਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼।

¹ਕਾਮ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਖਾਲਕ ਖੁਲਕ ਖਿਤ ਖੇਲਤਿ ਖਿਲਾਵਹੀਂ¹।

¹(ਖਲਨਿ) ਮੂਰਖਾਂ (ਜ਼ਾਲਮਾਂ) ਨੂੰ (ਖਿਲ) ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਖੇਡ ਖਿਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ (ਖੁਲਕ) ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲੈ ਕਰਿ ਖਿਲੋਨੇ ਲੋਨੇ ਖੇਲੈਂ ਛੋਨੇ ਸਿੱਖਨ ਸੋਂ,
ਭੋਨੇ ਕੋਨੇ ਦੁਰੈਂ ਤੋਨੇ ਕਬੀ ਬਿਦਤਾਵਹੀਂ¹।

¹ਸੁੰਦਰ ਖਿਡਾਉਣੇ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ (ਕਦੇ) ਘਰਾਂ ਦੇ ਖੂੰਜਿਆਂ 'ਚ ਲੁਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਦੇ ਤਿਨਾਂ (ਖੂੰਜਿਆਂ 'ਚੋਂ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਯਾਵਤ ਜਨਾਵਤਿ ਖਿਲਾਵੈਂ ਹਮ,
ਪੈ ਨ ਜਾਨੈਂ ਜਢ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਸ੍ਰ ਕੋ ਖਿਲਾਵਹੀਂ¹।

¹(ਯਾਵਤ) ਜਿਤਨੇ ਦਾਸ ਤੇ ਦਾਸੀਆਂ (ਹਨ ਉਹ) ਜਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ (ਪ੍ਰਭੁ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਝਾਈ ਨਿਜ ਝਲਕਤਿ ਹੇਰਿ ਕਿਲਕਤਿ, ਜੇਰ
ਚੱਯਾ ਖਲਕਤ, ਬਾਲ ਨਾਟਕ ਦਿਖਾਵਹੀਂ¹
॥ ੫੦ ॥

¹ਆਪਣਾ (ਝਾਈ) ਪਰਛਾਵਾਂ (ਝਲਕਤ) ਚਮਕਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇਰਚਣਹਾਰ ਹਨ (ਉਹ) ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗਰਾਂ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲੋਗਨ ਕੀ ਭਾਰਜਾ¹, ਦੁਲਾਰੈਂ ਆਇ ਆਰਜਾ²,
ਚਹਿਤ ਚਿੱਤ ਕਾਰਜਾ¹, ਸੋ ਜੈਸ ਤੈਸ ਪਾਤ ਹੈ²।
ਮੋਦ ਹੋਇ ਜਾਤਿ ਸੁਨਿ ਔਰ ਆਤਿ, ਮਾਤ ਕੋ
ਨਿਵਾਇ ਸੀਸ ਲੈ ਅਸੀਸ, ਗੁਰੁ ਈਸ ਭਾਂਤਿ
ਹੈ¹।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ²ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਕੰਮ। ²ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਪਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤੋਤਲੇ ਸੇ ਬੋਲਨ ਅਮੋਲਨ ਪੈ ਮੋਲ ਬਿਕੈਂ,
ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਸੁਧਾਰਸ ਦਾਤ ਹੈ¹।

¹(ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ) ਗੁਰੂ ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ।

¹ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਉੱਪਰ ਮੁੱਲ ਵਿੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਮਲ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ।

ਡੋਲਨ ਕਪੋਲਨ ਪੈ ਕੁੰਡਲ ਸਲਲ ਅਤਿ,
ਸੂਰਤ ਪੂਰਤ ਮੁਦ ਮੂਰਤਿ ਸੁਹਾਤ ਹੈ¹ ॥ ੫੧ ॥

¹ਗਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤੇ (ਸਲਾਲ) ਸੁੰਦਰ ਕੁੰਡਲ (ਡੋਲਨ) ਹਿਲਦੇ ਹਨ, ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ (ਸੂਰਤ) ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤੀ ਸੋਹ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭੁਜ ਮੈ ਭਰਨ ਭੇਟ ਅੱਗੁ ਧਰਨ,
ਪਜਾਰ ਅਤਿਸੈ ਕਰਨ ਚੁੰਮ ਚਰਨ ਕਰਨ ਸੋ¹।

¹(ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਜੱਫੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਭੇਟਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਖੇਲਨੇ¹ ਮਿਠਾਈ ਮੇਵੇ ਦੈ ਕਰਿ ਬਿਨੈ² ਕਰੇਵੇਂ,
ਭਾਵਤ¹ ਸੁ ਬਰ ਲੇਵੇਂ ਦਾਰਦ ਦਰਨ ਸੋ²।

¹ਖਿਡਾਉਣੇ। ²ਬੇਨਤੀਆਂ।

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ। ²ਉਹ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕ੍ਰੀੜਤ ਅਨੂਪ ਕੌਰ ਪੀਰਨ ਮੀਰਨ ਮੌਰ,
ਧੀਰਨ ਬੀਰਨ ਤੌਰ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਸੌ।

¹(ਕੌਰ) ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੀਰਾਂ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਮਣੀ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾ ਧੀਰਜੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇਰਚਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਜੋਤਕੀ ਨਿਹਾਰਨ ਵਿਚਾਰਨ ਲੱਛਨ,
ਅਵਤਾਰਨ ਉਦਾਰਨ, ਪੁਕਾਰਨ ਬਰਨ ਸੌ।
॥ ੫੨ ॥

¹ਜੋਤਸੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਸ਼ਟ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੱਛਣ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੋਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹੋਇ ਹੈਂ ਜਗਤ ਪੂਜ ਦੂਜ ਸਸੀ ਸੋ ਨਮੂਜ,
ਯਾਂਹਿ ਕੀ ਰਮੂਜ ਤੈ ਅਰੂਜ ਕਲਜਾਨ ਹੈ।

¹ਜਗਤ ਦੇ ਪੂਜਨੀਕ ਹੋਣਗੇ, ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਵਧਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ।
²ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਗੇ।
³ਵਧਾਉਣਗੇ।

ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਬਿਦਤੈ ਹੈਂ¹ ਬੀਰ ਰਸ ਕੋ ਬਢੈ ਹੈਂ²,
ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਰਖੈ ਹੈਂ¹ ਜੰਗ ਬਡ ਠਾਨ ਹੈ²।
ਸੀਸ ਛੱਤ੍ਰ ਚਮਰ ਝੁਲੈ ਹੈਂ ਸਾਚੋ ਪਾਤਸਾਹਿ
ਪ੍ਰਗਟੈ ਹੈਂ, ਪੰਥ ਸ੍ਰੈ¹ ਚਲੈ ਹੈਂ ਸਿੰਘ ਸਾਨ ਹੈਂ²।

¹ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਗੇ।
²ਕਰਨਗੇ।

ਅਸਰਨ ਸਰਨ ਹੈਂ ਕਾਰਨ ਕਰਨ,
ਭਵ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਤੇਜ ਤਰਨ ਸਮਾਨ ਹੈਂ¹।
॥ ੫੩ ॥

¹ਆਪਣਾ।
²ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੇ ਹਨ।

ਆਵਤ ਅਨੇਕ ਜਨ ਗਾਵਤ ਹੈਂ ਗੁਨ ਗਨ¹,
ਪਾਵਤ ਸੁ ਧਨ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਸਿਧਾਇ ਹੈਂ¹।
ਪੀਰ ਔ ਫਕੀਰ ਜਸ ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਆਇ
ਦਰਸਾਇੰ, ਨਾਇ ਸੀਸ¹ ਜਗਦੀਸ ਲਖਿ² ਜਾਇ
ਹੈਂ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਨ ਨ ਦੇਵੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇਰਚਨ ਵਾਲੇ, ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਲਈ ਜਗਜ਼ ਰੂਪ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਤੇਜ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹੋਵੇਗਾ।
¹ਬਹੁਤੇ।

ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਿਤ ਆਇ ਕੈ ਚਢਾਇ ਭੇਟ,
ਪਾਇ ਫਲ ਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜ ਭਾਇ ਹੈਂ¹।

¹ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰੈਹੈ ਗੁਰੂ ਦਰ ਭੀਰ ਨਿਸ ਦਿਨ ਤਰ¹,
ਆਇੰ ਏਕ ਜਾਇੰ ਘਰ, ਸਬਿ ਬਰਸਾਇ ਕੈ¹।

¹ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ।
²ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਨੁਸਾਰ।

¹ਬਹੁਤੀ।

¹ਵਰੋਸਾ ਕੇ।

॥ ੫੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਨਮ ਕਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ,

ਗਾਇ ਧਯਾਇ ਸੁਖ ਧਾਮ'।

'ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆ ਕੇ।

ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਗੁਰੁ ਗਯਾਨ ਲਹਿ',

'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ।

ਧਯਾਇ ਕੀਨ ਬਿਸੁਮ ॥ ੫੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਜਨਮ ਕਥਾ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ॥ ੪੩ ॥

੪੪. {ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ}

ਦੋਹਰਾ:

*ਸਾਰਦ ਇੰਦੁ ਮਨਿੰਦ ਦੁਤਿ,

*ਸਰਸੁਤੀ ਦੇ ਮੰਗਲ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਮੰਗਲ'।

ਸੁਮਤਿ ਕੁਨਿੰਦ ਬੁਲਿੰਦ।

'ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੱਤ ਨੂੰ ਉੱਚਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਬੰਦਿ ਦੁੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਕੈ,

'ਉਸ ਸਰਸੁਤੀ ਦੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਾਰਦ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ' ॥੧॥

ਪਟਨੇ ਤੈ ਜਿਮ ਚਲੈਂਗੇ

'ਭਾਰੀ, ਚੰਗੀ।

ਬਾਲ ਲੀਲ ਕਰਿ ਗੌਰ।

ਇਤਕ ਗਾਥ ਇਸ ਧਯਾਇ ਤੈ,

'ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਸੁਨੋ ਸੱਜਨ ਭਲ ਤੌਰ' ॥੨॥

ਕ੍ਰੀੜਤਿ ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਬਾਲ ਬਪੁ,

'ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੀੜਤ ਸਾਰਦ ਇੰਦੁ।

ਤ੍ਰੀੜਤਿ ਛਬਿ ਸਬਿ ਮਦਨ ਕੀ,

'ਕਾਮ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੋਭਾ ਤਿੜਕ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕੰਵਲਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਮੀਚੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮੀੜਤ ਮੁਖ ਅਰਬਿੰਦ' ॥੩॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ:

ਬਾਲਕ ਬੈ ਜਗ ਮਾਲਕ ਪਾਲਕ,

'ਬਾਲਕ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਚਾਲਕ ਚਿੱਤ ਚਰਾਚਰ ਕੌ ਹੈਂ।

ਕ੍ਰੀੜਤਿ ਬਾਲਨ ਦਾਸਨ ਖਾਸਨ,

'ਖਾਸ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਬਾਲਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ (ਕੌਰੋ) ਜੱਫੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਕੇ।

ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਭਰਾ ਭਰਿ ਕੌਰੈਂ।

ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਖੂਪ ਸੁਹਾਵਤਿ,

'ਦੇਵਤਿਆਂ, ਦੈਂਤਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵਤਿ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਜਨੋ ਹੈਂ।

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ,

'ਹਾਸ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਘਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਹੁਤ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਵਾਸ ਪੁਰੈ ਸੁ ਤਰਾ ਤਰ ਹੌਰੈਂ' ॥੪॥

ਮਾਤ ਉਭੈ¹ ਨ ਸਮਾਤ ਸੁ ਅੰਗਨਿ²,

'ਦੋਵੇਂ। ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ।

ਅੰਗਨ ਲੈ¹ ਘਰ ਅੰਗਨ ਮਾਹੀ²।

'ਗੋਦੀ 'ਚ ਲੈ ਕੇ। ਅਘਰ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿੱਚ।

ਚਾਇ¹ ਖਿਲਾਵਤਿ ਚਾਇ² ਬਢਾਵਤਿ,
ਆਵਤ ਬਾਲਕ ਔਰ ਤਹਾਂ ਹੀ।
ਤੁੰਗ ਉਮੰਗ ਭਰੇ ਛਬਿ ਛੁੰਗ,
ਨਿਸੰਗ ਖਿਲੈਂ ਖਿਲਿ ਰੰਗ ਬਢਾਹੀਂ¹।

ਔਧ ਮਨੋ ਪਟਨਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮ,
ਘਟਾ ਜਨ ਸੌਧ ਸਸੀ ਗੁਰੂ ਆਹੀਂ¹ ॥੫॥

ਧਾਇ ਧਸੈਂ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਕਬਿ ਹੀ,
ਤਟ¹ ਗੰਗ ਥਟੈਂ² ਕਬਹੂੰ ਬਡ ਲੀਲੈਂ।
ਚੌਗੁਨ ਆਯੂ¹ ਜਿਨੈਂ ਤਨ ਹੈ ਬਲ,
ਲੇਵਤ ਜੀਤ ਤਿਨੈਂ ਬਿਨ ਢੀਲੈਂ।
ਦੌਰਨ ਮੈਂ ਫਰ ਲੇਵਤ ਫੌਰਨ¹,
ਅਰੌਨਿ ਆਪ ਗਹਾਇ ਨ ਡੀਲੈਂ¹।
ਬਾਰਨ ਮਾਂਹਿ ਬਿਹਾਰਨ ਯੌਂ,
ਸਸਿ ਤਾਰਨ ਮੈਂ ਜਿਮ ਤਾਰਨ ਜੀਲੈਂ¹ ॥੬॥

ਕਾਂਹਿ ਹਸਾਇ ਖਿਝਾਇ ਰੁਵਾਇ,
ਸੁਨਾਇ ਬਨਾਇ ਸੁ ਬਾਤ ਅਕੈ ਹੈਂ¹।
ਜੋ ਨਿਜ ਤੈ ਤਨ ਚੌਗੁਨ ਆਯੂ,
ਤਿਨੈ ਧਰਪੈ ਧਰ ਪੈ ਪਟਕੇ ਹੈਂ¹।
ਗੰਜਹਿ ਪੰਜਹਿ ਪਾਇ ਨਰੰਜਹਿ,
ਕਾਂਹਿ ਘਸੀਟਸ ਪੀਟਤ ਵੈ ਹੈਂ¹।

ਧੰਨ ਵਹੇ ਲਰਕੇ ਭਰ ਕੇ ਭੁਜ
ਜੇ¹, ਪ੍ਰਭੁ ਸੌਂ ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਖਿਲੈ ਹੈਂ² ॥੭॥
ਕਬਹੂੰ ਭੁਜ ਠੋਕ ਕਰੈਂ ਕੁਸਤੀ¹,
ਸੁਸਤੀ ਤਜ ਕੈ ਚੁਸਤੀ ਸਜ ਕੈ¹।
ਲਪਟੈਂ ਝਪਟੈਂ ਸਮ ਕੁੰਜ ਕੁਹੀ,

¹ਚੁੱਕ ਕੇ। ²ਉਤਸ਼ਾਹ।

¹ਉੱਚੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੋਭਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣੇ ਪਟਨਾ ਅਜੁੱਧਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂਰਾਮਚੰਦਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਜਾਣੇ ਘਟਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹਨ।

¹ਕਿਨਾਰੇ। ²ਰਚਦੇ ਹਨ।

¹ਉਮਰ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀਂ ਪਕੜਵਾਉਂਦੇ।

¹ਬਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਐਉਂ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਤਾਰਿਆਂ 'ਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਲ (ਮੁੱਖ ਤਾਰ)। (ਜੀਲ- ਸਾਜ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤਾਰ ਜਿਸ ਬਿਨਾ ਸਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦਾ ਜਿਵੇਂ "ਜੀਲ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਬਜੈਰਬਾਬ"।)

¹ਅਕਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹(ਧਰਪੈ) ਪਕੜ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਟਕਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹(ਆਪਸ ਵਿੱਚੀਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ) ਪੰਜੇ ਪਾ ਕੇ (ਗੰਜਹਿ) ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ (ਰੰਜਹਿ) ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘੜੀਸਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਉਹ ਲੜਕੇ ਧੰਨ ਹਨ ਜੋ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ ਕੇ। ²ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

¹ਘੋਲ।

¹ਕਰ ਕੇ।

ਦਪਟੈਂ ਸਪਟੈਂ ਸੁਟ ਹੈਂ ਗਜ ਕੈ।

ਪਜ ਕੈ ਕਿਛੁ ਸੋ ਲਜ ਕੈ। ਭਜ ਕੈ,
ਘਰ ਜਾਵਤ ਹੈਂ ਮੁਖ ਕੋ ਕਜ ਕੈ।
ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ। ਜੈਸ ਗੁਵਾਲਨ ਮੈਂ,
ਗੁਰੁ ਸੋਹਿਤ ਬਾਲਨ ਮੈਂ ਰਜ ਕੈ ॥ ੮ ॥
ਅਘਟੈਂ ਬਿਕਟੈਂ ਸੁ ਥਟੈਂ ਬਹੁ ਖੇਲ,
ਅਲੇਲ ਕਰੈਂ ਜੁ ਸੁਹਾਵਤ ਹੈਂ।

ਗਹਿ ਸੇਲ ਭ੍ਰਮਾਇੰ। ਚਲਾਇ ਗੁਲੇਲ,
ਸੁਲੱਛ ਪ੍ਰਤੱਛ ਗਿਰਾਵਤ ਹੈਂ।
ਚੁਨਿ ਮੇਲ ਖਰੇ ਲਰਕੈਨ ਕਰੈਂ,
ਜੁਗ ਓਰ ਚਮੁੰ ਸੁ ਰਚਾਵਤ ਹੈਂ।

ਕਰ ਮਾਂਹਿ ਗਹਾਂਹਿ ਛਰੀ ਸਬਿ ਕੇ,
ਪੁਨ ਪੇਲ। ਕੁਵੈਦ ਕਰਾਵਤ ਹੈਂ ॥ ੯ ॥
ਪੁਨ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਲਰਾਵਤ ਹੈਂ,
ਬਡ ਹੂਲਰੁ ਹਾਲ ਮਚਾਵਤ ਹੈਂ।
ਭਗ ਜਾਵਤ ਏਕ ਭਗਾਵਤ ਹੈਂ,
ਅਰਿ। ਜੀਤ ਲਏ ਇਮ ਗਾਵਤ ਹੈਂ।
ਮਨ ਭਾਵਤ ਯਾਵਤ। ਬਾਲਨ ਕੋ,
ਨਟਵਾ ਵਤ। ਨਾਚ ਨਚਾਵਤ ਹੈਂ।
ਨਹਿ ਫੇਰਤ। ਕੋ ਇਨ ਕਾ ਕਹਿਨਾ,
ਪਿਖਿ ਲੋਕ ਅਤੀ ਬਿਸਮਾਵਤ ਹੈਂ ॥ ੧੦ ॥
ਇਮ ਬਾਲਨ ਸੋਂ ਮਿਲ ਕੈ ਹਿਲ ਕੈ,
ਪਿਲ ਕੈ ਖਿਲ ਕੈ ਕਿਲਕੈਂ ਸੁ ਕਰੈਂ।
ਧੁਦਕੀ ਧੁਕ ਧੂਮ ਧਮਾਰ ਧਵਾਇ,
ਧਕਾ ਧਕ ਧੂਸਰ ਧੂਰ ਧਰੈਂ।

।ਕੂੰਜ ਉਪਰ ਕੁਹੀ (ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ) ਵਾਂਗ ਝਪਟ ਮਾਰ ਕੇ
ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਦਪਟੈਂ) ਦੌੜ ਕੇ (ਸਪਟੈਂ) ਛੇਤੀ ਬੋਲ ਕੇ
ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

।ਉਹ ਬਹਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਕੇ।

।ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।

।ਧੂੜ ਨਾਲ (ਲਿਬੜੇ ਹੋਏ)।

।(ਅਘਟੈਂ) ਬਹੁਤੀਆਂ ਬੇਮੇਲ ਤੇ ਬਿਖੜੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ
ਹਨ ਅਤੇ (ਅਲੇਲ) ਅਣਬਣ (ਖੇਡਾਂ) ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ
ਸੁਹਣੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

।ਬਰਛੇ ਫੜ ਕੇ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

।ਠੀਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

।ਚੰਗੇ ਮੁੰਡੇ ਚੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ
ਫੌਜ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

।ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ।

।ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

।ਵੈਰੀ।

।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

।ਨਟ ਵਾਂਗ।

।ਮੋੜਦਾ।

।ਗਿੱਝ ਕੇ।

।ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

।(ਧਮਾਰ ਧਵਾਇ) ਲੁੱਡੀ ਪਾਉਂਦੇ ਧੱਕੋ-ਧੱਕੀ ਹੁੰਦੇ (ਧੂਮ)
ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਕਰ ਕੇ (ਧੁਦਕੀ) ਧੁੱਦਲ ਵਿੱਚ (ਧੁਕ) ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ
ਹਨ, ਧੂੜ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ (ਧੂਸਰ) ਧੂੜ-ਰੰਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਧਮਕਾਵਤ ਦੈ ਧਮਕੀ, ਤਮਕੀ
ਧਰ ਕੈ, ਧਰ ਡਾਰਤ ਜੋਨ ਅਰੈਂ।

ੴਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ ਡਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਅੜਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ
ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਤ ਕੇਹਰ ਜਜੋਂ ਗਜ ਛੋਨਨ ਮੈਂ,
ਭਖ ਪੋਨਨ ਮੈ ਜਿਮ ਜਾਨ ਹਰੈਂ ॥ ੧੧ ॥

ੴਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸੱਪਾਂ
ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ (ਜਾਨ ਹਰੈਂ) ਗਰੁੜ।
ੴਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੜ ਕੇ।

ਚਲਿ ਗੰਗ ਵਿਖੈ ਭਲ ਸੋਂ ਧਸ ਕੈ,
ਜਲ ਛੀਂਟਨਿ ਜੰਗ ਮਚਾਵਤ ਹੈਂ।
ਠਿਕੁਰੀ ਗਹਿ ਸਾਫ ਕਬੀ ਜਲ ਪੈ,
ਬਲ ਸੰਗ ਚਲਾਇ ਫੰਧਾਵਤ ਹੈਂ।
ਤਰਨੀ ਚਢਿ ਤੈਰਤ ਸੈਰ ਕਰੈਂ,
ਨ ਡਰੈਂ ਧਰ ਪੈਰ ਬੰਧਾਵਤ ਹੈਂ।
ਉਛਰੈਂ ਪੁਛਰੈਂ ਮਛਰੀ ਮਛਰੀ
ਅਛਰੀ ਲਖਿ, ਹਾਸ ਹਸਾਵਤ ਹੈਂ ॥ ੧੨ ॥

ੴਟਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ੴਬੇੜੀ।
ੴਡਰ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦੇ ਤੇ ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ੴ(ਪਾਣੀ 'ਚ) ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੱਛਰੀ ਹੋਈ ਚੰਗੀ
ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਜਾਣ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਤੇ ਹਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਲ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੀ,
ਧੂਮ ਪਰੀ ਪੁਰ ਮੈਂ ਪਿਖ ਹੈਂ।
ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮੈਂ ਸਬਿ ਲੋਗ ਕਹੈਂ,
ਇਹੁ ਕਾਂਨੁ ਸਮਾਨ ਬਲੀ ਦਿਖ ਹੈਂ।
ਬਡ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਜਤੀ ਸਿਧ ਨਾਥ,
ਨਿਵਾਵਤ ਸੀਸ ਸਮੰ ਸਿਖ ਹੈਂ।
ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਚਾਰਕ ਸਾਲਕ ਕੋ,
ਪਰ ਤਾਲਕ ਖਾਲਕ ਸੇ² ਰਖ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥
ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿੰ ਜੋ ਝੱਟ ਹੋਵਤਿ ਸੋ,
ਇਨਿ ਕਾ ਨਹਿੰ ਜਾਵਤ ਤੇਜ ਸਹਾ।
ਪੁਰ ਗਾਵਨ ਤੈ ਸੁਨ ਕੈ ਜਸ ਆਵਨਿ,
ਭਾਵਨਿ ਧਾਰਤ ਹੈਂ ਸੁ ਮਹਾ।
ਕਰ ਸੈ ਪਰਸੈ ਪਗ ਪੰਕਜ ਕੋ,
ਦਰਸੈ ਹਰਸੈ ਸੁਠ ਰੂਪ ਅਹਾ।

ੴਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋਈ।
ੴਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।
ੴਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ।
ੴਸਬੰਧ। ੲਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ।
ੴਸਹਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
ੴਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ।
ੴਸ਼ਰਧਾ।

ੴਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੇ ਹਨ, ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਦੇ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਰਪਾਇਨ ਪਾਇਨ ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ,

ਪਾਇਨ ਬਾਂਛਿਤ ਜੈਸ ਚਹਾ¹ ॥ ੧੪ ॥

ਆਵਤਿ ਤੀਯ ਬਨੀਨ ਧਨੀਨ,
ਬਨੀ ਸੁ ਠਨੀ ਗੁਰੁ ਧਾਮ ਅਪਾਰੈ¹।

ਮਾਥ ਝੁਕਾਇਨਿ ਪਾਇਨਿ ਮਾਇਨਿ¹,
ਲਾਇਨਿ ਹਾਥ ਦਿ ਭੇਟ ਉਦਾਰੈ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਹਿ ਕੇ ਅਹਿਲਾਦਹਿ
ਸੰਗ ਚਿਤੈ¹, ਰੁਖ ਜੋ ਸੁ ਨਿਹਾਰੈ²।

ਲੈ ਨਿਜ ਗੋਦ ਸਮੋਦ¹ ਲਡਾਇੰ,
ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਬਢਾਇ ਬਿਹਾਰੈ¹ ॥ ੧੫ ॥
ਕੰਜਨ ਸੇ ਪਗਰੰਜਨ ਜੋ ਮਨਿ,
ਚੁੰਮਤਿ ਘੁੰਮਤਿ ਸੋ ਅਲਨੀ ਸੀ¹।

ਮੋਚਨ ਤਾਪ ਸਕੋਚਨ ਸੋਚਨ,
ਲੋਚਨ ਲੋਚ ਸਮੰ ਨਲਨੀ ਸੀ¹।

ਮੂਰਤਿ ਮੋਹਿਤ ਤੀਨ ਪੁਰੈ¹,
ਸੁਠ ਸੂਰਤ ਪੂਰਤ ਹੈ ਕਲਨੀ ਸੀ¹।
ਕੰਜ ਸਸੀ ਰਵਿ ਕਾਮ ਸਦੋਖ,
ਅਦੋਖ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰ ਸੋ ਭਲਨੀ ਸੀ¹ ॥ ੧੬ ॥

ਮੇਵੇ ਮਿਠਾਈ ਸਲੋਨੇ¹ ਛਕਾਇ,
ਖਿਲੋਨੇ ਸਲੋਨੇ¹ ਚਢਾਇ ਰਿਝਾਵੈਂ।
ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਕਰੈਂ ਬਤੀਆਂ,
ਪਗ ਧੂਰ ਪੁਨਾ ਪੁਨ ਲੈ ਦ੍ਰਿਗਿ¹ ਲਾਵੈਂ।
ਆ ਗਿਨਤੀ ਬਿਨਤੀ ਮਿਨਤੀ ਕਰਿ ਕੈ
ਗਿਨਤੀ, ਰੁਖ ਜੋ ਗੁਰੁ ਪਾਵੈਂ¹।

ਤੋਂ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਹੋਰ ਨਿਹੋਰ,

¹ਚਰਨਾਂ ਪਾਸ ਭੇਟਾ ਅਰਪਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ-ਇੱਛਤ (ਫਲ) ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਧਨੀ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਬਣ ਠਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੇ ਉਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਰੁਖ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ।

¹ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾ ਕੇ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਚਰਨ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਭੌਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਚੁੰਮਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਤਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਨੇੜਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਲਨੀ (ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਫਸਾਣ ਵਾਲੇ ਜੰਤ੍ਰ) ਵਾਂਗ ਹੈ।

¹ਤਿੰਨਾਂ ਪੁਰੀਆਂ (ਸੁਰਗ, ਮਾਤ ਤੇ ਪਤਾਲ) ਨੂੰ।

¹ਸ਼ਕਲ ਕਲੀ ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਕੰਵਲ, ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਕਾਮ ਦੋਸ਼ਾਂ ਸਹਿਤ ਹਨ ਉਹ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ) ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਲੂਣ ਵਾਲੇ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਨੇੜਾਂ ਨੂੰ।

¹ਅਣ-ਗਿਣਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਤੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰਦੀਆਂ ਹਨ (ਪਰ ਓਦੋਂ) ਜਦੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿਚੋਰ ਮਨੋਰਥ ਕੇਰ ਸੁਨਾਵੈਂ¹ ॥ ੧੭ ॥

ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਲਕ ਲੀਲਾ ਵਿਖੈ,
ਕਿਸ ਹੀ ਮਿਸ¹ ਦੇਤ ਗੁਰੂ ਬਰ ਭਾਰੇ।

ਜੈਸ ਕਹੈਂ ਫਲ ਤੈਸ ਲਹੈਂ ਵਹਿ¹,

ਭੀਰਰਹੈ ਅਰਥੀਨਿ¹ ਦੁਆਰੇ।

ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਕਟੈਂ,

ਤਿਨ ਤਾਪ ਸਰਾਪ ਮਿਟੈਂ ਬਿਨ ਬਾਰੇ¹।

ਧੂੰਮ ਪਰੀ ਸਬ ਦੇਸ ਵਿਖੈ,

ਪ੍ਰਗਟੇ ਅਵਤਾਰ ਬਲੀ ਕਹਿੰ ਸਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥

ਸ਼ਕਤੀ ਪਿਖ ਕੈ ਸੁ ਗਤੀ¹ ਗੁਰੂ ਕੀ,

ਭਗਤੀ ਸੁ ਗਰੀਬ ਗਨੀਨ¹ ਗਹੀ ਹੈ।

ਸੇਠ ਜਗੱਤ¹ ਭਗੱਤ ਭਯੋ,

ਸਤਿਨਾਮ ਸੁਮੱਤਿ ਸੁਗੱਤਿ¹ ਲਹੀ ਹੈ।

ਔਰ ਨੁਵਾਬ ਸ਼ਿਤਾਬ¹ ਰਹੀਮ ਖਾਂ,

ਹੋਇ ਹਲੀਮ ਕਰੀਮ ਚਹੀ ਹੈ¹।

ਜਾਂਹਿ ਜਗੀਰ ਸਬਾਗ ਦਈ ਬਹੁ,

ਹੈ ਅਬਿ ਲੋ ਗੁਰੂਦੁਾਰ ਤਹੀਂ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥

ਬਿੱਪਰ¹ ਦੱਤ ਤਬੈ ਅਲਵੱਤ²,

ਸੁਮੱਤਿ ਹੁਤੋ ਨ੍ਰਿਪ¹ ਚਿੱਤ ਸਫਾਏ।

ਨਾਮ ਹੁਤੋ ਸ਼ਿਵ ਦੱਤ ਮਹੱਤ¹,

ਭਗੱਤਿ ਹਰੀ ਨਿਤ ਅੱਤਿ¹ ਕਮਾਏ।

ਸਿੱਖ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਨ ਕੈ ਜਸ,

ਸੇਵ ਕਰੀ ਬਹੁਧਾ¹ ਮੁਦ ਪਾਏ।

ਖੇਲਤ ਬਾਲਕ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ

ਗੁਰੂ ਸੋਂ, ਨਿਤ ਆਇ ਸੁ ਹੇਤ ਬਢਾਏ ॥ ੨੦ ॥

ਸੋ ਸਗੀਆ ਬਘੀਆ ਪਰ ਲੈ

ਗੁਰੂ ਕੋ, ਬਗੀਆ ਪਗੀਆ ਮੁਦ ਜਾਹੀਂ¹।

ਤਾਲ¹ ਤਮਾਲ² ਰਸਾਲ³ ਬਿਸਾਲ

¹ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫੇਰ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਸੁਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਬਹਾਨੇ।

¹ਉਹ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ)।

¹ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੀ।

¹ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਰੀਤੀ।

¹ਧਨੀਆਂ ਨੇ।

¹ਜਗਤਾ ਸੇਠ।

¹ਚੰਗੀ ਕਲਿਆਣ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਮੰਗੀ ਹੈ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ। ²ਬਿਨਾਂ ਸੰਸੇ ਤੋਂ।

¹ਰਾਜਾ।

¹ਵੱਡਾ ਨਾਮ।

¹ਬਹੁਤੀ ਭਗਤੀ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਉਹ (ਸਗੀਆ) ਸੰਗ (ਨਾਲ) ਬੱਘੀ ਉੱਤੇ ਲੈ ਕੇ (ਬਗੀਆ) ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ 'ਚ (ਪਗੀਆ) ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਇਕ ਬਿੱਛ। ²ਤੇਜ ਪੱਤ੍ਰ। ³ਅੰਬ।

ਜੁਹੀ¹ ਕਦਲੀ² ਮਲਕਾ³ ਮਹਕਾਹੀਂ।

ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ ਸੁ ਭਾਂਤਿ ਬਿਭਾਂਤਿ¹,

ਸੁਹਾਤ ਲਗੇ ਫਲ ਫੂਲ ਮਹਾਹੀਂ।

ਗੁੰਜਤ ਭੌਰ ਸੁ ਕੁੰਜਤ ਪੁੰਜ

ਬਿਹੰਗ¹, ਮਨੋਂ ਗੁਰੁ ਕੋ ਜਸ ਗਾਹੀਂ **॥ ੨੧ ॥**

ਮਾਲੀ ਰਚਾਇ ਸੁ ਡਾਲੀ¹ ਲਜਾਇ,

ਬਿਸਾਲੀ ਇਨਾਮ ਗੁਰੁ ਦਿਲਵਾਹੀਂ।

ਸੈਰ ਕਰੈਂ ਫਿਰਿ ਰੋਸਨ ਪੈ¹,

ਗੁਰੁ ਹੋਤ ਖਰੇ ਪਿਖ ਕੈ ਵਰ ਛਾਹੀਂ¹।

ਬੂਝਤ ਹੈਂ ਗੁਨ ਨਾਮ ਤਰੈਂ¹,

ਵਹਿ ਜੋਰਿ ਕਰੈਂ ਉਚਰੈਂ ਛਿਨ ਤਾਹੀਂ।

ਲੈ ਫਲ ਫੂਲ ਭਲੇ ਮਨ ਭਾਵਤ,

ਮਾਤੁਲ¹ ਸੰਗ ਪੁਨਾ ਘਰ ਆਹੀਂ **॥ ੨੨ ॥**

ਬੰਦਨ ਕੈ ਪਗ ਮਾਤਨ ਕੈ,

ਬਹੁ ਬਾਤਨ ਕੈ¹ ਫਲ ਫੂਲ ਦਿਖਾਏ।

ਬੋਲਨ ਤੈ ਛਬਿ ਕੇ ਸੁ ਤਰੰਗ¹

ਕਪੋਲਨ ਤੈ¹ ਉਠ ਹੈਂ ਮੁਦ ਦਾਏ²।

ਮੋਹਿਤ ਹੈਂ ਮਨ ਕੋ ਸਬਿ ਕੇ,

ਅਤਿ ਸੋਹਿਤ ਜੋਹਿਤ ਜੋ ਹਿਤ ਲਾਏ¹।

ਭੋਜਨ ਪਾਇਂ ਲਵਾਇ ਸਖਾ ਗਨ¹,

ਖੂੰਡਿ ਖਿੱਦੋ ਗਹਿ ਖੇਲਨ ਧਾਏ¹ **॥ ੨੩ ॥**

ਸਾਥ ਲੀਏ ਲਰਕਾ ਪੁਰਿ ਕੇ,

ਬਿਹਰੈਂ¹ ਸੁਖ ਸੋਂ ਸੁਠ ਸੋਭ ਧਰੈ ਹੈਂ²।

ਸੋ ਛਬਿ ਦੇਖਿ ਠਗੇ ਸਬਿ ਹੀ ਰਹਿੰ,

ਚਾਹਿੰ ਤਿਯਾ ਨਰ ਪਾਇ ਪਰੈਂ¹ ਹੈਂ।

ਭਾਮ¹ ਰਸੀ ਭਰਿ ਘੁੰਮ ਰਹੈਂ,

ਪਗ ਚੁੰਮ ਨਿਛਾਵਰ¹ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੈਂ ਹੈਂ।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਬੇਲੀ। ²ਕੇਲਾ। ³ਚੰਬੇਲੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਪੌਦਾ।

¹ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

¹ਸਮੁੰਹ ਪੰਛੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। (ਸੰ. ਕੂਜਨ-ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਗੀਤ।)

¹ਡਾਲੀ ਬਣਾ ਕੇ। (ਡਾਲੀ-ਫਲਾਂ ਫੁਲਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਟੋਕਰੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਂ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰੀ ਦੀ ਹੈ।)

¹ਬਗੀਚੇ ਦੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ 'ਤੇ।

¹ਚੰਗੀ ਛਾਂ ਵੇਖ ਕੇ।

¹ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ।

¹ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।

¹ਮਾਮਾ ਜੀ।

¹ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ।

¹ਸੋਭਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ।

¹ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ। ²ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਜੋ ਹਿਤ ਲਾ ਕੇ ਤੱਕਦਾ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

¹ਖੂੰਡੀ ਤੇ ਖੁੱਦੋ ਪਕੜ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦੌੜਦੇ ਹਨ।

¹ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ²ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਧਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਪੈਰੀਂ ਪੈਣ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹(ਭਾਮ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ (ਰਸੀ) ਰਸ ਵਿੱਚ ਭਰ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

¹ਵਾਰਨਾ।

ਮੋਦ ਕੇ¹ ਮਾਨ-ਸਰੋਵਰ ਮੈਂ
 ਜਨਰਾਜ ਮਰਾਲ¹ ਸਪੂਤ ਤਰੈਂ ਹੈਂ **॥ ੨੪ ॥**
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਖੇਲਤ ਹੈਂ ਬਹੁਧਾ ਗੁਰੂ,
 ਬੀਰ ਸਧੀਰਨ ਸੀ ਛਬਿ ਦੈ ਹੈਂ¹।
 ਆਯੁਧ¹ ਦੇਖ ਬਿਸੇਖ ਚਰੈਂ²,
 ਕਰ ਮਾਂਹਿ ਗਹੈਂ ਫਿਰ ਮਾਤੁਲ ਲੈ ਹੈਂ।
 ਸੇਲ¹ ਗੁਲੇਲ ਭ੍ਰਮਾਤ ਚਲਾਤ
 ਸੁਹਾਤ, ਇਹੀ ਧਨੁ ਤੀਰ ਤਚੈ ਹੈਂ¹।
 ਬੇਧਤਿ ਲੱਛ ਪ੍ਰਤੱਛ ਬਿਲੱਛ
 ਸਮੱਛ¹, ਸੁ ਲੋਗਨ ਅੱਛ² ਦਿਖੈ ਹੈਂ **॥ ੨੫ ॥**

ਸੰਗਤ ਨਾਹਿ¹ ਕਬੀ ਕਿਸ ਤੈ,
 ਸੁ ਨਿਸੰਕ ਹਤੈਂ ਨਰ ਅੰਕਨ ਮੈਂ ਹੈਂ¹।
 ਬੰਕ ਬਿਲੋਕ ਨ ਰੋਕ ਸਕੈਂ¹,
 ਬਰ ਸਾਪਨ ਤੈ¹ ਸਬਿ ਲੋਕ ਡਰੈ ਹੈਂ।
 ਮਾਰਤ ਜਾਨਵਰੈਂ ਨ ਰੁਕੈਂ,
 ਨ ਉਕੈਂ ਨਭ ਤੈ ਹਤ ਚੀਲ ਗਿਰੈ ਹੈਂ¹।
 ਫੋਰਿਤ ਹੈਂ ਘਟ¹ ਨਾਰਿਨ ਕੇ,
 ਭਿਗਿ ਬਾਰਨਿ ਜਾਤ ਸੁ ਗਾਰਨ ਦੈ ਹੈਂ¹ **॥ ੨੬ ॥**

ਕੂਪ ਹੁਤੋ ਮਿਸ਼ਟੇ ਜਲ ਵਾਰ,
 ਦੁਆਰ ਗੁਰੂ ਮਧ ਘੇਰ ਉਦਾਰੀ¹।

ਆਦਿ ਗੁਰੂ¹ ਬਰ ਦੈ ਮਿਸ਼ਟਾ ਕਿਯ,
 ਔਰ ਹੁਤੋ ਪੁਰ ਮੈਂ ਸਬਿ ਖਾਰੀ।
 ਯਾ ਹਿਤ ਲੈ ਘਟ ਓਢਿ ਸੁਠੈ ਪਟ,
 ਆਵਤਿ ਠੱਟ ਗਰੱਟ ਜੁ ਨਾਰੀ¹।

ਛੋਰਿ ਗੁਲੇਲੇ ਝਟਾਪਟ ਫੋਰਿ
 ਗੁਰੂ ਘਟ, ਅੱਟ ਹਸੈਂ ਡਰ ਡਾਰੀ¹ **॥ ੨੭ ॥**
 ਭੀਜਤ ਨਾਰਿ ਪ੍ਰਸੀਜਤ ਬਾਰ¹

¹ਅਨੰਦ ਦੇ।
¹ਰਾਜ ਹੰਸਾਂ ਦੇ।
¹ਧੀਰਜਵਾਨ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।
¹ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ²ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
¹ਬਰਛੇ।
¹ਇਹੋ ਹੀ ਧਨੁਸ਼ ਤੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ।
¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ।
²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
¹ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ।
¹ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।
¹ਟੇਢਾ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।
¹ਵਰ ਤੇ ਸ੍ਰਾਪ ਤੋਂ।
¹ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਇੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਡੇਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
¹ਘੜੇ।
¹ਭਿੱਜਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਮਿੱਠੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਖੂਹ ਸੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਘੇਰੇ ਵਾਲਾ।
¹ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ।
¹ਸੁੰਦਰ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਤੇ (ਗਰੱਟ) ਟੋਲਾ (ਠੱਟ) ਬਣਾ ਕੇ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਡਰ ਤਿਆਗ ਕੇ (ਅੱਟ) ਬਹੁਤਾ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।
¹ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭਿੱਜਦੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੁ ਖੀਝਤ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਤ ਜੈ ਹੈਂ।
 ਦੇਤ ਉਪਾਲੰਭ¹ ਮਾਤ ਤਈਂ,
 ਸੁਤ ਕੋ ਬਰਜੋ ਤਰਜੋ ਕਿ ਨ ਕੈਹੈਂ¹।
 ਫੋਰਤ ਹੈਂ ਤਿਯ ਕੀ ਗਗਰੀ¹,
 ਸਗਰੀ ਨਗਰੀ ਮਧ ਰੋਰ ਪਰੈ ਹੈ।
 ਚੋਟ ਚਲਾਵਤ ਖੋਟ ਕਮਾਵਤ,
 ਢੋਟ¹ ਤੁਮਾਰ ਨਿਫੋਟ ਸੁਨੈ ਹੈਂ² ॥੨੮॥
 ਜਾਇ ਕਹੈਂ ਹਮ ਹਾਕਮ ਪੈ,
 ਚੁਟੀਆ ਗਹਿ ਕੈ ਢੁਟੀਆ ਸੁ ਲਿਜਾਹੀਂ¹।
 ਦੈਨ ਪਰੈ ਚਟੀਆ¹ ਝਟੀਆ²,
 ਖਟੀਆ¹ ਬਦਨਾਮੀ ਸੁ ਲੇਹੁ ਹਟਾਈ।
 ਕਾਂਹਿ ਕਰੈਂ ਹਮਰੇ ਬਸ ਨਾਂਹਿ,
 ਰਖੇ ਮਨ ਮੋਹਿ ਇਨੈ ਸਬਿ ਕਾਹੀ।
 ਯਾ ਹਿਤ¹ ਡੋਰ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧੀ ਹਮ,
 ਖਾਵਤ ਚੋਟ ਪੁਨਾ ਪੁਨ ਆਹੀ ॥੨੯॥
 ਮਈਆ ਮਈਆ ਪਰਦੇਸ ਸੁਨੋ ਤੁਮ,
 ਦਈਆ ਦਈਆ ਇਕ ਪੂਤ ਤਿਹਾਰੇ¹।

ਤਾਂ ਪਰ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਛਬਿ,
 ਕੋਟਿਕ ਕਾਮ ਸਸੀ ਰਵਿ ਵਾਰੇ¹।

ਹੈ ਬਖਿਯਾਤ ਸੁਹਾਤ¹ ਹਮੈਂ,
 ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਾਤ ਅਪਾਰੇ।
 ਔਰ ਡਰੈਂ ਬਰ ਸਾਪਨ ਤੈ ਹਮ,
 ਜਾਂ ਹਿਤ ਨਾਹਿੰ ਸੁ ਚਾਹਿੰ ਬਿਗਾਰੇ ॥੩੦॥
 ਕਾਨੁ ਸਮਾਨ ਥਯੋ¹ ਤੁਮਰੋ ਸੁਤ,
 ਕੂਪ ਸੁ ਘਾਟ ਭਯੋ ਜਮੁਨਾਰੀ¹।
 ਪਟਨਾ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮਿ ਸਹੀ ਹਾਮ ਗ੍ਰਾਰਨਿ¹,
 ਧੂੰਮ ਮਚਾਇ ਰਖੀ ਕਮਨਾਰੀ¹।

¹ਉਲਾਂਭੇ।

¹ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤਾੜ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੇ।

¹ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਗਰਾਂ।

¹ਬਾਲਕ। ²ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਜੁੜੇ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ।

¹ਚੱਟੀ, ਦੰਡ। ²ਛੇਤੀ।

¹ਖੱਟੋਗੇ।

¹ਇਸ ਵਾਸਤੇ।

¹(ਮਈਆ) ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੁਣੋ ਪ੍ਰਦੇਸ (ਮਈਆ) ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ (ਦਈਆ) ਪ੍ਰੇਰਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਾਮ, ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਹੈ (ਉਹ) ਉਨ੍ਹਾਂ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ) ਉਪਰੋਂ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਵਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

¹ਹੋਇਆ ਹੈ।

¹ਖੂਹ ਜਮਨਾ ਦਾ ਘਾਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਠੀਕ ਅਸੀਂ ਗੋਪੀਆਂ ਹਾਂ।

¹ਸੁੰਦਰ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ)।

ਸਟ ਮਾਰਤ ਫਾਰਤ ਹੈ ਘਟ ਔ ਪਟ¹,
ਯੇ ਹਮ ਕੋ ਰਮਕੋ ਗਮ ਨਾਰੀ¹।
ਬਡ ਚਿੰਤ ਇਹੈ ਮਤ ਤੁਰਕ ਗਹੈਂ,
ਮਗ ਦੇਸ ਲਹੈਂ ਤੁ ਬਹੈਂ ਦ੍ਰਿਗ ਬਾਰੀ¹ ॥ ੩੧ ॥

ਦੇਤ ਜਦੀ ਦੁਖ ਏ ਹਮ ਕੋ,
ਹਮ ਜਾਨਤ ਏਹੁ ਕਸੋਟੀ ਕਸੈ ਹੈ¹।
ਜੈਸ ਕੁਲਾਲ ਘਟੈ ਘਟ ਕੋ ਸਟ,
ਦੈ ਹਥ ਅੰਦਰ ਖੋਟ ਕਢੈ ਹੈ¹।

ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਚਿੱਤ ਬਸਜੋ,
ਬਿਨ ਦਾਮ¹ ਬਿਕੀ ਪਿਖਤੀ ਨਰਜੈ ਹੈਂ।
ਘਟ ਫੋਰਤ ਹੋਰ ਲਿਆਵਤ ਹੈਂ,
ਹਮ ਛੋਰਤ ਆਵਨ ਨਾਹਿ ਕਦੈ ਹੈਂ¹ ॥ ੩੨ ॥

ਪਰ ਕਾਮ ਬੁਰੇ ਬਦਨਾਮ ਇਹੈ,
ਪੁਰ ਲੋਗ ਤਮਾਮ ਬੁਰਾ ਮਨ ਮਾਨੈ।
ਦੇਸ ਤਜੋ ਪਰਦੇਸ ਅਏ,
ਨ ਬਸੇਸ¹ ਚਲੈ ਬਲ, ਯਾਂਹਿ ਠਿਕਾਨੈ²।
ਜ਼ਾਲਮ ਹੈਂ ਅਨਿੱਯਾਈ ਅਤੀ¹,
ਤੁਰਕ ਹਾਕਮ ਨਾ ਕਿਤ ਇੱਜ਼ਤ ਹਾਨੈ¹।
ਯਾਂ ਹਿਤ ਸੋ ਕਰਿ ਮਾਤ ! ਉਪਾਇ,
ਜਿਮੈਂ ਇਹੁ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਪਰਿਹਾਨੈ¹ ॥ ੩੩ ॥

ਮਾਤ ਤਿਨੈ ਸਿਤਕਾਰ ਭਲੇ,
ਮ੍ਰਿਦੁ ਬੋਲਿ¹ ਸੁ ਧੀਰਜ ਨੀਕ ਧਰਾਈ।
ਦੈ ਢਿਗ ਤੈ ਧਨ ਟਾਰਤ ਹੈ,
ਪੁਨ ਆਵਤ ਔਰ ਪੁਕਾਰਤ ਯਾਹੀ।
ਕਾਂਹਿ ਪੁਸ਼ਾਕ ਕਿਸੈ ਨਕਦੀ ਕਿਛੁ,
ਰੋਰ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਪੌਰ ਇਦਾਂਹੀ¹।
ਦੈ ਬਹੁ ਪਜਾਰ ਬਿਹਾਰ¹ ਸੁਨਾਇ,
ਰਹੀ ਸਮਝਾਇ ਸੁਤੈਂ ਬਹੁਧਾ ਹੀ¹ ॥ ੩੪ ॥

¹ਘੜੇ ਤੇ ਬਸੜ।

¹ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਜਰਾ ਭੀ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ।

¹ਜੇ ਦੇਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ (ਸਾਡੇ) ਨੇੜਾਂ ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵਗੇਗਾ।

¹ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖਦਾ ਹੈ।

¹ਜਿਵੇਂ ਘੁਮਿਆਰ ਘੜੇ ਨੂੰ (ਸੱਟ) ਛੇਤੀ ਘੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਵਿੰਗ ਕੱਢਦਾ ਹੈ।

¹ਬਿਨਾ ਮੁੱਲ ਤੋਂ।

¹ਅਸੀਂ ਆਉਣਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੀਆਂ।

¹ਬਹੁਤਾ। ²ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ।

¹ਬਹੁਤੇ ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼।

¹ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਨ ਕਰਨ।

¹ਇਹ (ਘੜੇ ਤੋੜਨ ਦੀ) ਗੱਲ ਛੱਡ ਦੇਣ।

¹ਕੋਮਲ ਬਚਨ ਬੋਲ ਕੇ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਰੋਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਵਰਤਾਵੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।

¹ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ।

ਮਾਨਤ ਨਾ ਗੁਰੂ ਠਾਨਤ ਵੈਸਹਿ¹,
ਤਾੜਤ ਮਾਤ ਬਖਯਾਤ ਜਬੈ ਹੈ।
ਦੇਤ ਜੁਵਾਬ ਸਿਤਾਬ ਇਹੀ,
ਹਮ ਜਾਹਿ ਪੰਜਾਬ ਇਹਾਂ ਨ ਰਹੈ ਹੈਂ।
ਕੈ ਰੁਠ ਕੈ ਧਰਿ ਮੌਨ, ਸੁ ਭੌਨ
ਕਿ ਕੌਨ ਥਿਰੈਂ, ਨ ਡਰੈਂ ਨ ਰੁਵੈ ਹੈਂ¹।

¹ਉਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਫੇਰ ਮਨਾਤ ਸੁ ਮਾਤ ਬਡੀ,
ਗਹਿ ਲਯਾਤ ਛਕਾਤ ਸੁਹਾਤ ਮਨੈ ਹੈਂ¹ ॥ ੩੫ ॥

¹ਜਾਂ ਰੁੱਸ ਕੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਖੂੰਜੇ 'ਚ ਜਾ ਖੜੋਂਦੇ ਹਨ, ਨ ਡਰਦੇ ਹਨ ਨ ਰੋਂਦੇ ਹਨ।

ਰੋਜ ਗੁਲੇਲਨ ਸੋਂ ਘਟ ਭੰਨਤ,
ਮੰਨਤ ਕਾਂਨ ਨ ਆਨ ਕਿਸੈ ਹੈਂ¹।
ਜੰਘ¹ ਨਿਤੰਬ² ਕਟੀ³ ਸਿਰ ਪੀਠ,
ਲਗੈ ਜਿਨ ਕੇ ਸਟ ਸੋ ਝਟ ਐ ਹੈਂ।
ਰੋਵਤ ਹਾਇ ਪੁੱਕਾਰਤ ਆਰਤ¹,
ਧਾਰਤ ਰੌਰ ਉਚਾਰਤ ਵੈਹੈਂ।
ਪੂਤ ਅਨੋਖਾ ਜਯੋ ਤੁਮ ਹੀ ਇਹੁ,
ਧੋਖਾ ਦੈ ਮਾਰਤ ਚੋਖਾ ਨਾ ਕੈਹੈਂ¹ ॥ ੩੬ ॥
ਮਾਤ ਨਿਹੋਰ ਬਹੋਰ¹ ਤਿਨੈ,
ਕਿਛੁ ਦੈ ਕਰਿ ਮਿੰਨਤ ਤੋਰਤ ਠੌਰੈਂ¹।
ਤਾੜਨ ਚਾਹਿਤ ਜੋ ਸੁਤ ਕੋ,
ਵਹਿ ਜਾਵਤ ਤਾਵਤ¹ ਭਾਵਤ² ਦੌਰੈਂ।
ਮਾਤੁਲ ਆਦਿ ਲਯਾਵਤ ਹੈਂ,
ਫਿਰ ਮਾਤ ਮਨਾਇ ਬਡੀ ਭਲ ਤੌਰੈਂ¹।
ਕੜੋਂ ਨ ਚਲੋ ਨਿਜ ਦੇਸ? ਕਹੈਂ ਗੁਰੂ,
ਨਾਹਿ ਰਹਾਹਿ ਇਹਾਂ ਹਮ ਔਰੈਂ ॥ ੩੭ ॥
ਏਕ ਦਿਨਾ ਤੁਰਕਾਨੀ ਅਈ,
ਭਰਨੇ ਜਬਿ ਪਾਨੀ ਗੁਲੇਲ ਚਲਾਈ।
ਜਾਇ ਲਗਯੋ ਸਿਰ ਪੈ ਤਿਸ ਖਾਨਮ¹,
ਰੰਮਨ ਰੰਮ ਬਹਯੋ ਰਤ ਜਾਈ¹।

¹ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਤੇ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਖੁਆ ਕੇ ਮਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਨੌਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

¹ਲੱਤਾਂ। ²ਚਿੱਤੜ। ³ਲੱਕ।

¹ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।

¹(ਡਰਦੀਆਂ) ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ।

¹ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ।

¹ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ। (ਅ) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ।

¹ਤਦੋਂ। ²ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ।

¹ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

¹ਬੇਗਮ।

¹(ਰੰਮਨਰੰਮ) ਲਗਾਤਾਰ ਖੂਨ ਵਗਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੋਵਤ ਮਾਤ ਕੇ ਪਾਸ ਗਈ ਵਹਿ,
ਜੋਵਤ ਹੀ¹ ਬਹੁ ਚਿੱਤ ਰਿਸਾਈ²।
ਫੂਕ ਦਰਜਾਈ ਭਰਾਈ ਸੁ ਘਾਵ¹,
ਪੁਸ਼ਾਕ ਦਿਨਾਰ ਦੈ¹ ਨਾਰਿ ਪਠਾਈ **॥ ੩੮ ॥**

ਮਾਤ ਸਕੋਪ ਕਹਜੋ ਤਿਸ ਰੋਜ,
ਅਹੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮੁਰਾਰੀ।
ਹੋਤ ਕਲੇਸ਼ ਬਿਸੇਸ਼ ਹਮੇਸ,
ਭਵੈ ਇਹੁ ਕੂਪ ਅਬੈ ਜਲ ਖਾਰੀ।
ਤੈਸ ਭਯੋ ਜਿਮ ਮਾਤ ਚਹਜੋ,
ਜਲ ਲੇਵਨ ਆਇ ਨ ਕੋ ਤਿਹ ਨਾਰੀ।
ਅਬਿ ਲੋ ਵਹਿ ਖਾਰੋ ਸਹੀ, ਕਿ ਨ
ਹੋਇ¹ ਵਹੀ, ਜੁ ਚਹੀ ਮਹਤਾਰੀ² **॥ ੩੯ ॥**

ਜੇ ਕਬ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੋ ਗਹਿ ਕੈ,
ਜਸੁਧਾ ਜਿਮ¹ ਤਾੜਨ ਮਾਤ ਚਹੈ ਜੋ।
ਸੂਖਮ ਹੈ ਕਰ ਤੈ ਛੁਟਕੈ¹,
ਕਿਤ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਬਹੈ ਜੋ।
ਦਾਸੀਰੁ ਦਾਸ ਸ ਮਾਤ¹ ਪਿਖੈ ਜਬਿ,
ਜਾਇ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਲਹੈ ਤੋ¹।
ਚਾਰ ਭੁਜਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਲਖਮੀ ਯੁਤ,
ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਸੁ ਸੇਵ ਰਹੈ ਤੋ¹ **॥ ੪੦ ॥**

ਕੋਟਕ ਬੀਜਰਿ ਕੇ ਸਮ¹ ਤੇਜ,
ਨ ਪੇਖ ਸਕੇ ਦ੍ਰਿਗ ਮੂੰਦ ਲਏ ਹੈਂ।
ਫੇਰ ਪਿਖੈ ਤਬਿ ਰੂਪ ਅਕਾਲ,
ਕਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਬਿਥਾਰ ਭਏ ਹੈਂ¹।
ਬਿੱਸੂ ਚਰਾ ਚਰ¹ ਜਾਂਹਿ ਵਿਖੈ,
ਲਖ ਕੈ¹ ਸਬਿ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਗਏ ਹੈਂ।
ਫੇਰ ਪਿਖਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਮ,
ਸੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੁਨਾ ਬਪੁ ਬਾਲ ਥਏ ਹੈਂ¹ **॥ ੪੧ ॥**
ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਛਿਨੇਕ ਛਿਨੇਕ¹,

¹ਦੇਖ ਕੇ। ²(ਮਾਤਾ ਜੀ) ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ।
¹ਦਰਿਆਈ (ਕਪੜਾ) ਸਾੜ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਭਰਿਆ।
¹ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਕੇ।

¹ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਵੇ। ²ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ।

¹(ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਂ) ਜਸੋਧਾਂ ਵਾਂਗ।
¹ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਣੇ।
¹ਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਤਾਂ ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਲੱਛਮੀ ਸਹਿਤ ਹਨ ਤੇ ਦੇਵਤੇ
ਦੈਂਤ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਾਂਗ।

¹ਪੂਰਨ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਬਿਸਥਾਰ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।
¹ਜੜ੍ਹ-ਚੇਤਨ ਸੰਸਾਰ।
¹ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਫੇਰ ਬਾਲ-ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।
¹ਇਕ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿੱਚ।

ਪਿਖੈਂ ਜਨ ਜੋ ਮਨ ਤੱਜਬਾ¹ ਰੈਹੈਂ।

¹ਹੈਰਾਨ।

ਮਾਤ ਬਡੀ ਬਖਯਾਤ ਸੁਨਾਤ,

ਸਹੀ ਅਵਤਾਰਨ ਲੱਖਨ ਏ ਹੈਂ।

ਚਿੱਤ ਭ੍ਰਮਾਵਤ ਹੈਂ ਸਬਿ ਕੇ ਗੁਰੂ,

ਡਾਰ¹ ਪੁਨਾ ਨਿਜ ਮਾਯਾ ਅਤੇ² ਹੈਂ।

¹ਪਾ ਕੇ। ²ਬਹੁਤੀ।

ਭੂਲਤ ਸੋ ਸ੍ਰੁਪਨੇ ਸਮ ਝੂਲਤ¹,

¹ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਹਿਲੋਰੇ ਵਾਂਗ।

ਔਰ ਖਜਾਲ ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੪੨ ॥

ਜਾਇ ਬਸੈਂ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਹਮ,

ਪਾਇ ਦਿਦਾਰ ਪਿਤਾ ਗੁਰ ਕੇ ਹੈਂ।

ਗਾਮ ਪਿਤਾਮਹਿ¹ ਕੇ ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ,

¹ਦਾਦਾ ਜੀ।

ਹੇਰਿ ਮਨੋਰਥ ਲੈ ਉਰ ਕੇ ਹੈਂ।

ਤਾਏ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰ ਸੋਂ ਹਮ,

ਖੇਲ ਸੁ ਮੇਲ ਕਰੈਂ ਢੁਰ ਕੇ¹ ਹੈਂ।

¹ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ।

ਜੇ ਨ ਚਲੋਂ ਤੁਮ ਮਾਤ ਅਬੈ,

ਹਮ ਏਕਲ ਜਾਵਹਿੰਗੇ ਤੁਰ ਕੇ¹ ਹੈਂ ॥ ੪੩ ॥

¹ਟੁਰ ਕੇ।

ਮਾਤ ਬਡੀ ਨਹਿੰ ਚਾਹਿਤ ਪ੍ਰਾਹਿਤ¹,

¹ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਆ ਇਤ ਸੂਖ ਬਡੇ ਹਮ ਪਾਏ।

ਤਾਂ ਪਰ ਭੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਰਹਿੰ ਬਾਰ,

ਪਿਤਾ ਢਿਗ ਜਾਵਨ ਹੇਤ ਸੁਨਾਏ।

ਬਾਦ ਬਿੱਬਾਦ ਸ਼ਰੀਕਨ ਕੇ ਤਹਿੰ,

ਆਹਿੰ ਘਨੇ ਦੁਖ ਦਾਇ ਮਹਾਏ¹।

¹ਓਥੇ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਝਗੜੇ ਬਖੇੜੇ ਬਹੁਤੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹਨ।

ਲਾਭ ਬਡੇ ਇਤ ਆਇ ਭਯੋ,

ਇਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਿਯਾ ਨਿਜ ਨਾਤੀ ਲਹਾਏ¹ ॥ ੪੪ ॥

¹ਇਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਪੋੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਾਤ ਬਡੀ ਇਮ ਲਾਭ ਅਲਾਭ¹

¹ਨੁਕਸਾਨ।

ਵਿਚਾਰਿ, ਨ ਜਾਨ ਪੰਜਾਬ ਚਹੇ ਹੈਂ।

ਤਜੋਂ ਸਬਿ ਹੀ ਸਿਖ ਸੇਠ¹ ਫਤੇ ਸਸਿ²,

¹ਜੈਤਾ ਸੇਠ। ²ਫਤਹ ਚੰਦਰਾਜਾ।

ਸੇ ਨਹਿ ਜਾਵਨ ਹੇਤ ਕਹੇ ਹੈਂ।

ਸਾਹਿਬ ਜਾਦਾ ਤਗਾਦਾ ਕਰੇ¹ ਨਿਤ,

¹ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਜਾਦਾ ਬਿਖਾਦਾ¹ ਰਖੈ ਤਬਿ ਤੈ ਹੈ।

¹ਝਗੜਾ।

ਯਾਂ ਹਿਤ ਹੈ ਗਰਜ਼ੀ¹ ਅਰਜ਼ੀ ਲਿਖਿ,
 ਭੇਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਢਿਗੈ ਹੈ ॥ ੪੫ ॥
 ਸਿੱਧ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਧਿਰਾਜ,
 ਜਹਾਜ ਭਵਾਂਬੁਧ ਤਾਰਕ ਦਾਸੈਂ¹।

¹ਚਾਹਵਾਨ ਹੋ ਕੇ।

ਪੂਰਨ ਪਾਵਨ ਪੁੰਜ ਗੁਨਾਕਰ,
 ਠਾਕੁਰ ਆਪ ਚਰਾਚਰ ਭਾਸੈਂ¹।

¹ਹੇ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਅਤੇਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਮਹਾਰਾਜ (ਆਪ) ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਂਗ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਜਾਨਨ ਹਾਰ ਘਟੇ ਘਟ ਕੀ,
 ਅਬਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਕਰੈ ਹਠ ਰਾਸੈਂ¹।
 ਪੇਖਨ ਕੇ ਹਿਤ ਰਾਵਰ ਕੇ ਪਗ,
 ਚਾਹਿਤ ਹੈਂ ਸਬਿ ਹੀ ਹਮ ਖਾਸੈਂ¹ ॥ ੪੬ ॥

¹ਹੇ ਠਾਕਰ (ਤੁਸੀਂ) ਪੂਰਨ ਹੋ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੋ, ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ 'ਚ ਆਪ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ।

ਮਾਤ ਲਿਖਯੋ ਬਡ¹ ਪੇਖਨ ਕੇ ਤੁਵ,
 ਹੇ ਸੁਤ ਨੈਨ ਹਮੈਂ ਤਰਸੈ ਹੈਂ।
 ਆਪ ਗਏ ਇਮ ਥੇ ਕਹਿ ਕੈ,
 ਹਮ ਜਾਵਤ ਹੀ ਬੁਲਵਾਇ ਲਹੈ ਹੈਂ।
 ਆਪ ਬੁਲਾਇ ਪਠੋ ਅਬਿ ਹੀ,
 ਨਤੁ¹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਖੁਦੈ² ਚਲਿ ਐਹੈ।
 ਔਰ ਸਬੈ ਕੁਸਲਾਨੰਦ¹ ਹੈ,
 ਇਕ ਰਾਵਰ ਕੇਰ ਬਯੋਗ¹ ਦੁਖੈ ਹੈ ॥ ੪੭ ॥

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਅਸੀਂ ਆਪ ਸਾਰੇ।

¹ਵੱਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ।

ਦੈ ਪਤੀਆ ਇਹੁ ਧਾਵਨ ਕੈ ਕਰ¹
 ਸੋ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਓਰ ਸਿਧਾਯੋ।
 ਬਾਤ ਨੁਵਾਬ ਇਹੈ ਸੁਨ ਕੈ,
 ਗੁਨ ਕੈ¹ ਸੁ ਸ਼ਿਤਾਬ ਗੁਰੂ ਦਰ ਆਯੋ।
 ਸੇਠ ਜਗੱਤ ਸੁ ਦੱਤ ਦਿਜੇਸਰ¹,
 ਭੂਪ ਫਤੇ ਸਸਿ ਲੋ ਸਮੁਦਾਯੋ।
 ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਕਰੈਂ ਬਿਬਿਧਾ¹
 ਬਿਨਤੀ, ਹਮ ਕੇ ਕਿਮ ਤਜਾਗਨ ਭਾਯੋ ॥ ੪੮ ॥
 ਜੋਰਿ ਸੁ ਹਾਥ ਨਿਹੋਰਿ¹ ਕਹੈਂ ਬਹੁ,
 ਆਪ ਅਭੀ ਪਟਨਾ ਨਹਿ ਛੋਰੋ।

¹ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ਆਪ ਹੀ।

¹ਸੁਖ ਤੇ ਅਨੰਦ।

¹ਵਿਛੋੜਾ।

¹ਹਲਕਾਰੇ ਦੇ ਹੱਥ।

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

¹ਬ੍ਰਹਮਣ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ।

ਮੀਨ¹ ਬਿਨਾ ਜਲ ਹੀਨ ਫਨੀ ਮਨਿ²,
 ਦੀਨ¹ ਨ ਤਜੋਂ ਹਮ ਕੋ ਕਰ ਛੋਰੋ।
 ਸਾਹਿਬ ਜਾਦਾ ਨ ਉੱਤ੍ਰੁ ਦੈ ਕਿਛੁ,
 ਬਾਤ ਸੁਨਾਵਤ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋਰੋ।
 ਮਾਤ ਬਡੀ ਅਰ ਮਾਤੁਲ ਆਦਿ,
 ਦਿਢਾਵਤ ਧੀਰ ਤਿਨੈ ਨਹਿੰ ਥੋਰੋ¹ ॥ ੪੯ ॥
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਈਂ ਪਰਚਾਵਨ
 ਕੇ ਹਿਤ, ਸੰਗ ਲਿਜਾਵਨ ਕੈਹੈ¹।
 ਸੇਠ ਜਗੱਤ ਕਬੀ ਦਿਜ ਦੱਤ,
 ਭਗੱਤਿ¹ ਕਰੈਂ ਘਰ ਜਾਇ ਖਿਲੈ ਹੈਂ।
 ਫੀਲ¹ ਚਢਾਇ ਨੁਵਾਬ ਮਹੱਲ
 ਲਿਜਾਇ ਕਬੀ ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਮੈ ਹੈ।
 ਬੇਗਮ ਤਾਂਹਿ ਲਖਾਹਿ ਵਲੀ ਨਿਜ
 ਪੀਰ, ਰਿਝਾਇ ਸੁ ਚਾਹਿ ਅਤੈ ਹੈ¹ ॥ ੫੦ ॥

¹ਮੱਛੀ। ²ਅਣੀ ਬਿਨਾ ਸੱਪ।
¹ਦੁਖੀ।

¹ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ।

¹ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੇਵਾ।

¹ਹਾਥੀ।

¹ਆਪਣਾ ਕਰਾਮਾਤੀ ਪੀਰ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਤਹਿੰ ਬਾਤ ਵਿਖੈ ਕਰਮਾਤ,
 ਬਖਜਾਤ ਪਿਖੈ ਵਹਿ ਬਾਂਛਤ ਪੈਹੈ¹।
 ਗਜਾਨ ਉਪਦੇਸ ਕਰੈ ਤਿਨ ਕੋ ਗੁਰੁ,
 ਕੈ ਨਿਰਸੰਸ¹ ਅਭੈ ਪਦ ਦੈਹੈਂ।
 ਬਾਗ ਕਰਾ ਜੁ ਹਰਾ ਗੁਰੁ ਨੌਮਹਿ,
 ਦੀਨ ਨੁਵਾਬ ਹੁਤੇ ਸੁ ਗੁਰੈਂ ਹੈਂ।
 ਸੰਗ ਨੁਵਾਬ ਤਹਾਂ ਸ ਉਮੰਗ,
 ਨਿਸੰਗਹਿ ਸੈਰ ਕਰੈਂ ਘਰ ਐਹੈਂ ॥ ੫੧ ॥
 ਬਾਲਨ ਮੇਲ, ਨਵੇਲ¹ ਰਚੈ²
 ਗੁਰੁ ਖੇਲ, ਅਲੌਕਕ ਝੇਲ ਅਨੰਦੈ¹।
 ਲੋਕ ਬਿਲੋਕ ਬਿਸੋਕ ਭਵੈਂ,
 ਸਮ ਕੋਕ ਰਵੀ ਕੁਮਦੀ ਜਿਮ ਚੰਦੈ¹।

¹ਮਨ ਇੱਛਤ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

¹ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਰਕੇ।

¹ਨਵੀਂ। ²ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਅਸਚਰਜ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

¹ਲੋਕ ਦੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਚਕਵੇ ਦੇ ਸੂਰਜ (ਨੂੰ ਵੇਖਣ) ਵਾਂਗ (ਜਾਂ) ਜਿਵੇਂ ਕਮੀਆਂ ਚੰਦ ਨੂੰ (ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਵਿਖੈ ਕਹਿ ਹੈਂ,
 ਨਹਿ ਜਾਨ ਪੰਜਾਬ ਚਹੋ ਸੁਖ ਕੰਦੈ¹ !।

¹ਹੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ (ਗੁਰੂ ਜੀ)।

ਯਾਹਿ ਭਵੈ ਨਹਿੰ¹ ਜਾਹਿੰ ਜਰੂਰਹਿ,
ਤਾਹਿੰ ਤਈਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਹਿੰ ਸੁਛੰਦੈ¹ ॥ ੫੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਬਿ ਇਨ ਸਬਿ ਕੀ ਗਾਥ ਹਮ,
ਭਿਨ ਭਿਨ ਤਨਕ ਸੁਨਾਹਿੰ।
ਬਡੇ ਬਡੇ ਬਹੁ ਲੋਗ ਜਜੋਂ,
ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਭਏ ਤਹਾਂਹਿੰ ॥ ੫੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਬਾਗ ਸੁਸਕ ਥਾ¹ ਬਡ ਇਕ ਸਾਹੀ।
ਖਰੋ ਹਰੋ ਨਹਿੰ ਹੋਤ¹ ਤਹਾਂਹੀ।
ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਬੰਗਾਲਜੋਂ ਆਏ।
ਬੈਠੇ ਬਾਗ ਤਿਸੀ ਮੈਂ ਜਾਏ ॥ ੫੪ ॥
ਸਾਹਬਜ਼ਾਦਾ ਥਾ ਬਿਦਤਾਯੋ¹।
ਓਸ ਖੁਸ਼ੀ ਮੈਂ ਸ਼ਬਦ ਜੁ ਗਾਯੋ।
ਹਰਾ ਭਰਾ ਤਬਿ ਬਾਗ ਭਯੋ ਸੋ।
ਸੁਨਿ ਨੁਵਾਬ ਮਨਿ ਮੋਦ ਛਯੋ ਥੋ¹ ॥ ੫੫ ॥

ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਬੰਦੇ।
ਭਯੋ ਮੁਰੀਦ ਸਿਦਕ ਸਾਨੰਦੇ¹।
ਖਾਨ ਕਰੀਮ, ਰਹੀਮ ਖਾਨ ਥੇ।
ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰੁ ਹਾਕਮ ਪਠਾਨ ਥੇ ॥ ੫੬ ॥
ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਕਤਿ ਪਿਖ ਗੁਰੂ ਕੀ।
ਭਏ ਸਿਖ ਸਰਧਾ ਧਰਿ ਉਰ ਕੀ।
ਵਹੀ ਬਾਗ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਯੋ।
ਔਰ ਬਾਗ ਲਘੁ¹ ਪੁਨ ਅਰਪਾਯੋ² ॥ ੫੭ ॥

ਗਾਮ ਜਗੀਰ ਲਗਾਏ ਕਾਫੀ।
ਜੋ ਅਬਿ ਲੋ ਗੁਰਦੁਾਰੇ ਮਾਫੀ¹।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਥੇ ਮੁਰੀਦ ਸੋ ਭਏ।
ਤਿਨੈ ਦੇਖ ਔਰੋ ਬਹੁ ਥਏ¹ ॥ ੫੮ ॥

ਅਬਿ ਲੋ ਭੀ ਉਨਿ ਕੀ ਸੰਤਾਨੈਂ।
ਮਾਨਤ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੀ ਆਨੈਂ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।
¹ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੁੱਕਾ ਸੀ।
¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ।

¹ਅਨੰਦ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ।

¹ਛੋਟਾ। ²ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ।

¹ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਮਲਾ ਮੁਆਫ਼ ਹੋਵੇ।

¹ਹੋਏ।

¹ਆਗਿਆ।

ਜਗਤ ਸੇਠ ਕੀ ਸੁਨੀਓ ਸਾਖੀ।	
ਕਹੋਂ ਤੈਸ ਜਜੋਂ ਬ੍ਰਿਧਨਿ ਭਾਖੀ ॥ ੫੯ ॥	
ਓਸਵਾਲ' ਬਨੀਆ ਥਾ ਸੋਊ।	'ਗੋਤ।
ਜੈਨ ਧਰਮ ਮੈਂ ਜਾਨਤ ਲੋਊ'।	'ਲੋਕ।
ਲੋਗ ਕਰੋੜ ਪਤੀ ਤਿਹ ਭਾਖੈਂ।	
ਹੋਇ ਪੂਤ ਮਮ ਘਰ ਅਭਿਲਾਖੈ' ॥ ੬੦ ॥	'ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਸਬਿ ਸ਼ਹਿਰਨ ਮੈਂ ਕੋਠੀ' ਤਾਂ ਕੀ।	'ਵਾਪਾਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਜਿਸ ਥਾਂ ਹੁੰਡੀ ਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਹੋਵੇ।
ਹੇਤ ਵਪਾਰ ਹੁਤੀ ਬਡ ਬਾਂਕੀ।	
ਆਪ ਰਹਿਤ ਪਟਨੇ ਮੈਂ ਨੀਕੈਂ।	
ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਾ ਜਸ ਸੁਨਿ ਸੋ ਠੀਕੈਂ ॥ ੬੧ ॥	
ਚਾਰ ਸਾਲ ਕਾ ਸਾਹਬ ਜਾਦਾ।	
ਬਿਦਤਯੋ ਅਜਮਤ ਯੁਤ ਜਬਿ ਜਾਦਾ।	
ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਸੋਈ ਹੋਵੈ।	
ਤਾਤਕਾਲ ਫਲ ਜਨ ਭਲ ਜੋਵੈ' ॥ ੬੨ ॥	'ਲੋਕ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।
ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ ਲੋਗਨ ਤੈ ਭਾਰੀ।	
ਜਾਗੇ ਤਿਸ ਕੇ ਭਾਗ ਉਦਾਰੀ।	
ਜੈਤੇ ਸੇਠ ਭਗਤ ਸਿਖ ਦੂਾਰੇ'।	'ਰਾਹੀਂ।
ਆਯੋ ਚਲਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਦੂਾਰੇ ॥ ੬੩ ॥	
ਤਹਿੰ ਤਬਿ ਥੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਇਮ ਰੀਤੀ।	
ਸਭਾ ਲਗਤ ਇਕ ਵਕਤ ਸਨੀਤੀ'।	'ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਰਗੀ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੋ ਮੰਜੀ ਪਰ।	
ਏਕ ਜਾਮ ਬੈਠਾਰਤ ਦਿਢ ਤਰ' ॥ ੬੪ ॥	'ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ।
ਦਾਸ ਢੁਰਾਵਤ ਚੌਰ ਉਦਾਰੀ।	
ਖਰੇ ਮੇਵਰੇ' ਰਹਿਤ ਅਗਾਰੀ।	'ਅਰਦਾਸੀਏ।
ਢਿਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਥਿਰਿ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ।	
ਆਦਿ ਸਜਾਨੇ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ॥ ੬੫ ॥	
ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਤ ਲੋਗ ਤਬਿ ਆਵੈਂ।	
ਅਰਪ ਅਕੋਰੈ' ਬਾਂਛਤ ਪਾਵੈਂ।	'ਭੋਟਾਵਾਂ।
ਤਾਹੀਂ ਸਮੇਂ ਸੇਠ ਚਲ ਆਯੋ।	
ਧਰਿ ਭੋਟਾ ਬਹੁ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੬੬ ॥	

ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਮੇਵਰੇ ਤਬੈ।	
ਧਰੀ ਅਕੋਰ ਅੱਗੁ ਗੁਰ ਸਬੈ।	
ਫਲ ਉਠਾਇ ਤਿਸ ਮੈਂ ਸੇ ਤੀਨ।	
ਦਏ ਸੇਠ ਕੋ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੬੭ ॥	
ਦੇਇ ਗਹੇ ਇਕ ਧਰ ਗਿਰ ਪਰਾ।	
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਇਮ ਬਚਨ ਉਚਰਾ।	
ਹੁਤੇ ਨ ਸੁਤ ਤੁਵ ਲੇਖ ਮਝਾਰੀ।	
ਪੈ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ ਸਰਨ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੬੮ ॥	
ਇਹੁ ਫਲ ਦਿਹੁ ਨਿਜ ਤਿਯਨਿ ¹ ਖੁਲਾਈ।	¹ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ।
ਭਵੈਂ ਪੂਤ ਤ੍ਰੈ ਇਕ ਮਰ ਜਾਈ।	
ਤੀਨ ਪੁਸ਼ਤ ¹ ਤੁਵ ਸੰਤਤਿ ² ਰੈਹੈ।	¹ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ। ² ਉਲਾਦ।
ਪਾਛੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਮਿਟ ਜੈਹੈ ॥ ੬੯ ॥	
ਬਾਲਕ ਲੀਲਾ ਕਰਤ ਉਚਾਰੇ।	
ਸਰ ਰਘੁਵਰ ਸੇ ਬੈਨ ਉਦਾਰੇ ¹ ।	¹ ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਵਰਗੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਚਨ।
ਸੁਨਿ ਮਨਿ ਗੁਨਿ ¹ ਬਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ।	¹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।
ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਲੈ ਬਰ ਘਰ ਗਯੋ ॥ ੭੦ ॥	
ਦਏ ਤੀਨ ਫਲ ਤੀਯ ਤ੍ਰੈ ਤਈਂ ¹ ।	¹ ਤਿੰਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ।
ਗਰਭਵਤੀ ਤੀਨੋਂ ਤਬਿ ਭਈਂ।	
ਪਿਖਿ ਸਿੱਖ ਸੇਠ ਗੁਰੁ ਕਾ ਥਯੋ।	
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ॥ ੭੧ ॥	
ਸੇਠਾਨੀ ਗੁਰੁ ਘਰ ਨਿਤ ਆਵੈ।	
ਉਭੈ ਮਾਤ ਕੇ ¹ ਪਗਿ ਸਿਰ ਲਾਵੈਂ।	¹ ਦੋਹਾਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ।
ਰੁਖ ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਲੇਵਤਿ ਗੋਦੈਂ।	
ਚੂੰਮਤ ਚਰਨ ਲਡਾਇ ਸਮੇਦੈਂ ¹ ॥ ੭੨ ॥	¹ ਅਨੰਦ ਨਾਲ।
ਮੇਵੇ ਮਿਠਿਆਈ ਫਲ ਲੋਨੇ ¹ ।	¹ ਸੁੰਦਰ।
ਨਕਦੀ ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨ ¹ ਖਿਲੋਨੇ।	¹ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ।
ਅਰਪੈਂ ਧੰਨ ਭਾਗ ਨਿਜ ਬਰਨੈ ¹ ।	¹ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਲੀਲਾ ਲਖੈਂ, ਨ ਜਹਿੰ ਵਹਿ ਘਰਨੈ ¹ ॥ ੭੩ ॥	¹ (ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਲ) ਲੀਲਾ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ (ਉਹ) ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ (ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ)।
ਪ੍ਰਗਟੇ ਤ੍ਰੈ ਸੁਤ ਤਿਨ ਕੇ ਜਬੈ।	

ਕਰੀ ਸੇਵ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਹੁ ਤਬੈ।

ਮਾਤਨ ਯੁਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਜ ਘਰ ਹੈ।

ਕਿਯ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੇਦ ਧਰਿ ਤਰ ਹੈ॥ ੨੪ ॥

‘ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕੰਠਾ ਕੰਕਨ¹ ਕਿੰਕਨੀ²,

‘ਕੜੇ। ²ਤੜਾਗੀ।

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਕਯੂਰ¹।

‘ਬਾਜ਼ੂ ਬੰਦ, ਬਹੁਤੇ।

ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਬਰ ਯੁਤ,

ਕੁੰਡਲ ਸੁੰਦ ਭੂਰ¹ ॥ ੨੫ ॥

‘ਬਹੁਤੇ।

ਚੌਪਈ:

ਗੋਲ ਅਮੋਲਕ ਮੁਕਤਾ¹ ਮਾਲਾ।

‘ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ।

ਸੁੰਦਰ ਪਾਂਚ ਪੁਸ਼ਾਕ ਬਿਸਾਲਾ।

ਉਮਦਾ ਅਰਬੀ ਗੂਟ ਅਨੈ ਕੈ¹।

‘ਵਧੀਆ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਦਾ ਅਰਬੀ ਘੋੜਾ ਲਿਆ ਕੇ।

ਕੰਚਨ ਜੇਵਰ ਜੀਨ ਸਜੈ ਕੈ¹ ॥ ੨੬ ॥

‘ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਕਾਠੀ ਸਜਾ ਕੇ।

ਆਯੁਧ ਲਘੁ ਲਘੁ¹ ਮੂਠ ਜਰਾਊ।

‘ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

ਅਰਪੇ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਧਰਿ ਭਾਊ।

ਜੇਵਰ ਤੇਵਰ¹ ਉਭੈ ਮਾਤ ਕੇ।

‘ਤਿੰਨ ਕੱਪੜੇ।

ਦੀਨੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ॥ ੨੭ ॥

ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਸਿੱਖ ਮਾਸੰਦੈਂ।

ਅਰਪੇ ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਅਮੰਦੈਂ¹।

‘ਚਮਕੀਲੇ।

ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਸਹਿਤ ਹਾਮੇਸ਼ੈਂ।

ਸੇਵਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਰਹਯੋ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ੈਂ ॥ ੨੮ ॥

ਰਹੇ ਦੋਇ, ਇਕ ਸੁਤ ਤਿਹ ਮਰਾ।

ਭਯੋ ਤੈਸ ਜਯੋ ਗੁਰੂ ਬਚ ਰਰਾ¹।

‘ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਜੈਤ ਸੇਠ ਕੀ ਗਾਥਾ ਜੋਈ।

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਗਾਥਾ ਮੈ ਗੋਈ¹ ॥ ੨੯ ॥

‘ਕਹੀ ਹੈ।

ਜਾਤਿ ਦੱਤ, ਸ਼ਿਵ ਦੱਤ ਦਿਜੇਸ਼ਰ।

ਹੁਤੇ ਤਹਾਂ ਇਕ ਤਬੈ ਨਰੇਸ਼ਰ¹।

‘ਰਾਜਾ।

ਮੂਰਤਿ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਸ਼ਿਵ ਪੂਜੈ।

ਗੁਰੂ ਜਸ ਸੁਨੈ ਗੁਨੈ ਬਹੁ ਬੂਝੈ¹ ॥ ੩੦ ॥

‘ਪੁਛਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਮੈਂ ਪੁਨ ਉਨਿ ਇਮ ਠਹਿਰਾਈ।

ਜੇ ਅਵਤਾਰ ਸਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਈ¹।
 ਰਖਤ ਸ਼ਕਤਿ ਜਿਮ ਲੋਗ ਬਤਾਏ।
 ਰਾਮ ਇਸ਼ਟ ਮਮ, ਕੁਲ ਮੈਂ ਜਾਏ¹ ॥ ੮੧ ॥
 ਤੌ ਮੁਹਿ ਰਾਮ ਰੂਪ ਦਰਸੈਹੈਂ।
 ਲਖਨ¹ ਸੱਤ੍ਰਹਨ² ਭਰਥ ਸੰਗੈਹੈਂ।
 ਇਹੁ ਦਿਢ ਥਟ ਤਟ ਗੰਗ ਥਿਰੈ ਕੈ¹।
 ਪੂਜਨ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿਮਾ¹ ਜੈ ਕੈ ॥ ੮੨ ॥
 ਇਤ ਤੈ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਨ ਸੰਗੈਂ।
 ਸਰਬਗ ਖੇਲਤ ਗਏ ਨਿਸੰਗੈਂ।
 ਜਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਦਿਜ, ਇਨ ਕੀ ਦਿਸ ਪੇਖਾ।
 ਰਾਮ ਚੰਦ ਬਪੁ¹ ਸਬ ਬਿਧਿ ਲੇਖਾ² ॥ ੮੩ ॥
 ਰਤਨ ਜਟਿਤ¹ ਸਿਰ ਮੁਕਟ ਲਸੈ ਹੈ²।
 ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਗਰੈ ਹੈ¹।
 ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ¹ ਕਪੋਲਨਿ² ਝਲਕੈ³।
 ਅਲਕੈ¹ ਮੋਹਿਤ ਜਨੁ ਸਬਿ ਖਲਕੈ² ॥ ੮੪ ॥
 ਕੰਧ¹ ਧਨੁਖ ਲਘੁ, ਸਰ ਕਰ² ਸੋਹੈ।
 ਬਿਕਸੇ ਨੈਨ ਕਵਲ, ਮਨ ਮੋਹੈ।
 ਚੀਰਿ ਹੀਰ ਜਟਿ ਕਟਿ ਤੁਨੀਰ ਥਟਿ¹।
 ਬੀਰ ਧੀਰ ਗੰਭੀਰ ਬਲੀ ਭਟ ॥ ੮੫ ॥
 ਪਗ ਪਾਜਨਿ ਕਟਿ ਕਿੰਕਨਿ ਸੋਹੈ¹।
 ਨੁਮਕ ਚਲਨ ਧੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮਨ ਮੋਹੈ।
 ਪਟਨਾ ਅਵਧ ਗੰਗ ਸਰਜੂ ਤਟ¹।
 ਬਿਹਰਤ ਚਾਰੋਂ ਬੀਰ ਬਾਲ ਗਟ¹ ॥ ੮੬ ॥
 ਕੋਸ਼ਲੇਸ਼ ਸੁਤ¹ ਯੁਤ ਸਮਾਜ ਸਬਿ।
 ਦੇਖੇ ਦਿਜਵਰ ਮਗਨ ਭਯੋ ਤਬਿ।
 ਉਨਿ ਅਤਿ ਸੀਘ੍ਰ ਜਾਨ ਇਸ਼ਟ ਨਿਜ।
 ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਨਿਮਗਨਿ ਪ੍ਰੇਮਿ ਭਿਜਿ ॥ ੮੭ ॥
 ਦੌਰਿ ਦੰਡ ਸਮ ਆਗੇ ਪਰਾ।

¹ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ।
¹ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਟਰਾਮ ਚੰਦ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ।
¹ਲਛਮਣ। ²ਸੱਤ੍ਰਘਨ।
¹ਇਹ ਪੱਕੀ ਠਾਣ ਕੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਕੇ।
¹ਮੂਰਤੀ ਦੀ।
¹ਸਰੂਪ। ²ਜਾਣਿਆ।
¹ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ। ²ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
¹ਗਲ ਵਿੱਚ ਹੈ।
¹ਚੰਚਲ। ²ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ। ³ਚਮਕਦੇ ਹਨ।
¹ਜੁਲਫਾਂ, ਲਿਟਾਂ। ²ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ।
¹ਮੋਢੇ ਤੇ। ²ਹੱਥ 'ਚ ਤੀਰ।
¹ਲੱਕ ਨਾਲ ਭੱਥਾ ਸਜਾਇਆ ਹੈ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ) ਹੀਰੇ ਚੀਰ ਕੇ ਜੜੇ ਹਨ।
¹ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪੰਜੇਬਾਂ ਤੇ ਲੱਕ 'ਚ ਤੜਾਗੀ ਸੌਂਹਦੀ ਹੈ।
¹ਪਟਨਾ, ਅਜੁੱਧਿਆ ਤੇ ਗੰਗਾ (ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ) ਸਰਜੂ ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਹੈ।
¹ਬਾਲ ਉਮਰ 'ਚ ਚਾਰੇ ਭਰਾ (ਗਟ) ਕਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ (ਬਿਹਰਤ) ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
¹ਦਸਰਥ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ।

ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਰਸੇ ਸਿਰ ਧਰਾ।

ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ ਰੁਮਾਂਚ ਭਯੋ ਤਰੁ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤਿਹ ਸਿਰ ਪਰ ਨਿਜ ਧਰਿ ਕਰੁ।

॥ ੮੮ ॥

ਖੋਲ ਕਪਾਟ ਗਜਾਨ ਨਿਜ ਦਯੋ।

ਉਸਤਤਿ ਕਰਤ ਸਮੁਖ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ ॥ ੮੯ ॥

ਕਵਿੱਤ:

ਤੂੰ ਹੀ ਮੱਛ ਕੱਛ ਕੋਲ! ਨਰ-ਸਿੰਘ ਬਾਵਨ ਹੈ,

ਪ੍ਰਸਰਾਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਲਕੀ ਕਹਾਏ ਹੈਂ।

ਭਏ ਹੈਂ ਅਨੇਕ ਅਵਤਾਰ ਹੋਹਿ ਆਗੇ, ਐ ਪੈ

ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਟ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਏਕ ਰਾਮ ਸੁਖ ਦਾਏ ਹੈਂ।

ਤਾਂ ਹੀ ਕੀ ਸੁ ਕੁਲ ਮਾਂਹੀ ਰਾਵਰ ਸੁਹਾਹੀਂ ਅਬਿ,

ਵਾਹੀ ਗੁਨ ਰੂਪ ਖੂਪ ਭੂਪ ਮਨ ਭਾਏ ਹੈਂ।

ਤਾਂ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼! ਤੁਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ,

ਕ੍ਰਮ ਜਾਲ ਭ੍ਰਮ, ਕਾਲ ਜੀਵਨ ਕਟਾਏ ਹੈਂ।

॥ ੯੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ,

ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਉਦਾਰ।

ਜੀਵਨ ਕੋ ਦੈ ਸਕਤ ਨਹਿੰ,

ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਰਧਾਰ। ॥ ੯੧ ॥

ਤਾਂ ਹੀ ਤੈ ਪ੍ਰਭੁ ਕਲੀ ਮੈਂ,

ਜੀਵਨ ਹੇਤ ਕਲਜਾਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਭਏ,

ਦਸਮ ਤੁਮੈ ਭਗਵਾਨ ॥ ੯੨ ॥

ਸੋਰਠਾ:

ਹਰਿ ਕਰਮਨ ਅਨੁਸਾਰ,

ਜੀਵਨ ਕੋ ਭਵ ਸਿੰਧੁ ਮੈਂ।

ਗਹਿ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਡਾਰ,

ਬਹਿਤ ਚੁਰਾਸੀ ਧਾਰ ਮੱਧ। ॥ ੯੩ ॥

‘ਬਾਣੀਰੁਕ ਗਈ ਤੇ ਬਹੁਤੇਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।

‘ਹੱਥ।

‘ਬਰਾਹ (ਸੂਰ)।

‘ਹੁਣ ਆਪ ਸੋਹ ਰਹੇ ਹੋ।

‘ਉਹੀ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਤੇ ਉਹੀਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲੱਗੇ ਹੋ।

‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਾਧਾ (ਇਹ ਕਿ)....।

‘ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਜਾਲ ਤੇ ਭ੍ਰਮ ਜਾਲ ਅਤੇ ਕਾਲ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਏ ਹੋ।

‘ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ (ਦੇ ਘੱਲੇ ਹੋਏ)।

‘ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

‘ਨਿਸ਼ਚੇ ਜਾਣੋ।

‘ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ।

‘ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਵਿੱਚਰੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੂਖ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ,
ਜਮ ਸਾਸਨ ਲੋਂ ਪਾਇ ਹੈਂ।

'ਜਮਾਂ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਤੱਕ।

ਪੁੰਨਜ ਪੁੰਜ ਅਨੁਸਾਰ,
ਮਿਲ ਜੈ ਹੈਂ ਜਿਹ ਸਤਗੁਰੂ ॥ ੯੪ ॥

'ਬਹੁਤੇ।

ਨਿਜ ਉਪਦੇਸ ਦਿਢਾਇ,
ਗਯਾਨ ਅਗਨਿ ਉਪਜਾਇ ਹੈਂ।

ਭਵ ਦੁਖ ਦੇਤ ਜਰਾਇ',

'ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁਖ ਸਾੜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰਮ ਜਾਲ ਅਗਯਾਨ ਯੁਤ ॥ ੯੫ ॥

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਯੁਤ ਆਪ,

ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ।

ਮਮ ਸਿਰ ਨਿਜ ਕਰ ਥਾਪ',

'ਰੱਖ ਕੇ।

ਸਿੱਖ ਬਨਾਵਹੁ ਆਪਨੋ ॥ ੯੬ ॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ ਹੋਇ,

ਸਤਿਨਾਮੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦਯੋ।

ਸਬਿ ਦੁਖ ਦੀਨੋ ਖੋਇ,

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੀ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ' ਕਰਿ ॥ ੯੭ ॥

'ਵਰਖਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਦਿਜ ਨ੍ਰਿਪ ਸਿਖ ਭਯੋ,

ਲਖਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਈਸ।

ਔਰ ਸੁਨੋ ਸਾਖੀ ਪੁਨਾ,

ਜਜੋਂ ਸਿਖ ਭਯੋ ਰਈਸ ॥ ੯੮ ॥

ਫਤੇ ਚੰਦ ਇਕ ਖੜੀ,

ਭੂਪਤਿ ਮੈਨੀ ਜਾਤਿ।

ਗੁਰੁ ਮੰਦਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਹੀ,

ਹੁਤੋ ਅਧਿਕ ਬੱਖਯਾਤ ॥ ੯੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨਾਂਹਿ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਥਾ ਸੁਤ ਘਰ ਹੈ।

ਦੰਪਤਿ' ਰਹਿੰ ਉਦਾਸ ਯੋਂ ਤਰ² ਹੈਂ।

'ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ। ਬਹੁਤੇ।

ਸੁਜਸ ਗੁਰੁ ਕਾ ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਕਾਂਨੀ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਨਿਜ ਮਨ ਮੈਂ ਦਿਢ ਠਾਂਨੀ ॥ ੧੦੦ ॥

ਜੇ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਅਵਤਾਰ ਅਜਮਤੀ।	
ਤੋਂ ਹਮਰੇ ਮਨ ਕੀ ਲਖਿ ਗਤੀ।	'ਹਾਲਤ ਜਾਣ ਕੇ।
ਦਰਸਨ ਦੈਰੈਂ ਮੁਹਿ ਘਰ ਆਈ।	
ਰਾਨੀ ਦਿਢ ਮਨ ਮਹਿ ਠਹਿਰਾਈ ॥ ੧੦੧ ॥	
ਫਤੇ ਚੰਦ ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਦਰ ਜਾਵੈ।	
ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਚੁਪਕਾ ਚਲਿ ਆਵੈ।	
ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਜਾਨੀ।	
ਕਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਖੈਂਚ ਮਹਾਨੀ ॥ ੧੦੨ ॥	
ਵਤਸਲ ਭਗਤੈਂ ਬ੍ਰਿਦ ਸੰਭਾਰਾ।	'ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਵ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ।
ਇਕ ਦਿਨ ਨ੍ਰਿਪ ਜਬਿ ਅਯੋ ਸਕਾਰਾ।	'ਸਵੇਰੇ।
ਅੰਗੁਰੀ ਤਾਂ ਕੀ ਪਕਰਿ ਉਚਾਰਾ।	
ਹਮ ਚੈਰੈਂ ਤੁਵ ਧਾਮ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੦੩ ॥	
ਧੰਨ ਭਾਗ ਨ੍ਰਿਪ ਆਪਨ ਲਖੈ ਕੈ।	'ਜਾਣ ਕੇ।
ਗਯੋ ਧਾਮ ਸੰਗ ਗੁਰਹਿੰ ਲਵੈ ਕੈ।	'ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
ਰਾਨੀ ਪਿਖਿ ਸੁਨਿ ਭਈ ਹਿਰਾਨੀ।	
ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਦਿਢ ਜਾਨੀ ॥ ੧੦੪ ॥	
ਅਤਿ ਪ੍ਰਮੋਦ ਪਗ ਪਰ ਲਪਟਾਈ।	
ਗੋਦ ਸਮੇਦਹਿ ਲਏ ਉਠਾਈ।	
ਬਾਰਿ ਬਿੱਤ' ਬਹੁ ਦੀਨ ਗਰੀਬੈਂ।	'ਧਨ ਵਾਰ ਕੇ।
ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਨਿਜ ਲਖੈ ਨਸੀਬੈਂ ॥ ੧੦੫ ॥	
ਕਦਮ ਪਦਮ ¹ ਸੁਖ ਸਦਮ ² ਚੁਮੈਂ ਹੈ।	'ਚਰਨ ਕੰਵਲ। ² ਘਰ।
ਸਹਿਤ ਅਲੀਨ ਅਲੀ ਸੀ ਵੈ ਹੈ।	'ਉਹ ਸਖੀਆਂ ਸਹਿਤ ਭੌਰੀ ਵਰਗੀ ਹੈ।
ਚੰਦਹੁੰ ਤੈ ਦਹਚੰਦ ਅਮੰਦੈਂ।	'(ਸਤਿਗੁਰੂ) ਚੰਦ ਤੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾ ਚਮਕਦੇ ਚੰਦ ਹਨ।
ਚਖ ਚਕੋਰ ਕੋ ਦਾਇ ਅਨੰਦੈਂ ॥ ੧੦੬ ॥	'ਨੇੜਾਂ ਰੂਪ ਚਕੋਰਾਂ ਨੂੰ।
ਮਹਿਮਾ ਜੈਸੀ ਥੀ ਸੁਨ ਰਾਖੀ।	
ਤਾਂ ਤੈ ਦਸ ਗੁਨ ਪੇਖੀ ਆਖੀਂ।	
ਰਾਨੀ ਭ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਤ' ਕਹਯੋ ਸ਼ਿਤਾਬੀ।	'ਨੌਕਰ ਨੂੰ।
ਲਜਾਉ ਮਿਠਾਈ ਤਾਜੀ ਆਬੀ ॥ ੧੦੭ ॥	'ਹੁਣੇ ਹੀ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤੈਂ ਨਿਜ ਹਿਤ ਮਾਈ !।	
ਪੂਰੀ ਘੁੰਘਨੀ' ਤਜਾਰ ਕਰਾਈ।	'ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਤੇ ਉਬਲੇ ਹੋਏ ਛੋਲੇ।

ਦੈਹੁ ਹਮੈਂ ਛਕਨੇ ਹਿਤ ਸੋਈ।
 ਰਾਨੀ ਸੁਨਿ ਮਨ ਅਚਰਜ ਹੋਈ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਇਹੁ ਅਜਮਤ ਪਿਖਿ ਨਿਸਚੇ ਜਾਨਾ।
 ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਏਹੁ ਭਗਵਾਨਾ।
 ਪੂਰੀ ਘੁੰਘਨੀ ਦੂਧ ਮੰਗਾਯੋ।
 ਲਰਕਨਿ ਸਹਤ ਗੁਰੂ ਛਕਿ ਗਾਯੋ¹ ॥ ੧੦੯ ॥   ¹ਕਿਹਾ।
 ਜਬਿ ਐ ਹੈਂ ਹਮ ਇਹੀ ਖੁਲਾਯੋ।
 ਮਾਨ ਸਤ¹ ਉਨਿ ਮਹਲ ਦਿਖਾਯੋ।   ¹(ਇਹ ਬਚਨ) ਸੱਤ ਮੰਨ ਕੇ।
 ਥੀ ਤਹਿੰ ਫੁਲਵਾਰੀ ਸੁਠ¹ ਮਹਾਂ।   ¹ਸੁੰਦਰ।
 ਖੇਲਤ ਰਹੇ ਨਿਸਾ ਲੋ ਤਹਾਂ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਉਭੈ ਮਾਤ ਪ੍ਰਤੀਖਤ ਰਹੀਂ¹।   ¹ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।
 ਪੁਨਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ¹ ਪਠਾਯੋ ਤਹੀਂ।   ¹ਮਾਮਾ ਜੀ।
 ਰਾਣੀ ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨ ਖਿਲੋਨੇ।
 ਦੈ ਅਕੋਰ ਘਰ ਪਠੇ ਸਲੋਨੇ¹ ॥ ੧੧੧ ॥   ¹ਭੇਟਾ।
 ਜਬਿ ਜਬਿ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਤਿਨ ਕੇ ਜਾਵੈਂ।
 ਚਨੇ ਤਲੇ ਪੂਰੀ ਪੈ ਪਾਵੈਂ¹।   ¹ਤਲੇ ਹੋਏ ਛੋਲੇ ਪੂੜੀਆਂ ਤੇ ਦੁੱਧ ਪਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਛਕਦੇ ਹਨ।
 ਦੰਪਤਿ¹ ਸਾਦਕ² ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਏ।   ¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ। ²ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ।
 ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਅਰਪਏ¹ ॥ ੧੧੨ ॥   ¹ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।
 ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਮਾਹਿ ਬਸਾਈ।
 ਇੱਛਯਾ ਨਿਜ ਸੁਤ ਹੋਨ ਤਜਾਈ।
 ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਤਿਨ ਕੇਰੋ।
 ਭਯੋ, ਕਰੈਂ ਨਿਤ ਸੇਵ ਬਧੇਰੋ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਗੁਰੂ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨਿਤ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵੈ।
 ਦਿਨ ਭਰ ਖੇਲੈਂ ਹਸੈਂ ਹਸਾਵੈਂ।
 ਸ੍ਰਾਦਲ ਭੋਜਨ ਬਿਬਿਧ¹ ਛਕਾਵੈਂ।   ¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
 ਛਿਨ ਸਮ ਦਿਨ ਤਿਨ ਤਈਂ¹ ਬਿਤਾਵੈਂ ॥ ੧੧੪ ॥   ¹ਤਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ।
 ਕਰੈਂ ਕਲੋਲ ਅਤੋਲ ਅਮੋਲੈਂ¹।   ¹ਬਹੁਤੀਆਂ ਅਮੋਲਕ (ਕਲੋਲ) ਖੇਡਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 ਪ੍ਰਿਯ ਪੁਤ੍ਰ ਜਯੋ ਪ੍ਰਭ ਸਿਉ¹ ਬੋਲੈਂ।   ¹ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ।
 ਜੇਵਰ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਰੇ।
 ਬਿਬਿਧਾ ਬਹੁ ਬਨਵਾਵਨ ਕਰੇ ॥ ੧੧੫ ॥

ਬਦਲਤ ਤ੍ਰੈ ਤ੍ਰੈ ਬੇਰ ਪੁਸ਼ਾਕੀਂ।	
ਪ੍ਰਭਹਿ ਸਿੰਗਾਰ ਲੈਂਹ ਮੁਦ ਝਾਂਕੀ।	'ਦੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਜਬ ਜੈਹੈ।	
ਸਾਨੰਦ ਗੁਰੈਂ ਸੰਗ ਲੈ ਜੈਹੈ ॥ ੧੧੬ ॥	
ਫੀਲ ¹ ਪਾਲਕੀ ਅੱਸ੍ਰ ² ਅਸ੍ਰਾਰੀ।	'ਹਾਥੀ। ਘੋੜੇ ਦੀ।
ਗੁਰੈਂ ਬਿਠਾਵੈ ਭੂਪ ਅਗਾਰੀ।	
ਬਾਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਘਾਤ ਦਿਖਰੈਹੈ।	'ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਦਾਅ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਕਬੀ ਬਾਗ ਕਾ ਸੈਲ ਕਰੈਹੈ ॥ ੧੧੭ ॥	
ਕਬੀ ਗੰਗ ਤਟ ਫਿਰ ਬਿਰਿ ਤਰੀ।	'ਬੇੜੀ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।
ਕਰਤ ਸੈਰ ਪੈਰਤ ਬਿਧਿ ਖਰੀ।	'ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਹਨ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਪਰਚਿ ਸਰੁਚਿ ¹ ਘਰ ਆਵੈਂ।	'ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ।
ਏਕ ਜਾਮ ¹ ਜਬਿ ਨਿਤ ਨਿਸ ਜਾਵੈ ॥ ੧੧੮ ॥	'ਪਹਿਰ।
ਮਾਤੁਲ ਜਾਇ ਗੁਰੈਂ ਤਬਿ ਲਜਾਵੈ।	
ਮਾਤ ਉਭੈ ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਹੁਲਸਾਵੈਂ।	
ਸਿੱਖ ਤਬੈ ਸਬਿ ਬਿਰਿ ਗੁਰੁ ਪਾਸੈਂ।	
ਪਢਿ ਰਹਿਰਾਸ ਕਰੈਂ ਅਰਦਾਸੈਂ ॥ ੧੧੯ ॥	
ਦੋਹਰਾ:	
ਪਟਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਖੇ,	
ਯਾਂਗੀ ਤੈ ਅਬਿ ਤਾਹਿੰ।	
ਏਕ ਪਹਿਰ ਨਿਸ ਬਿਤੀ ਤੈ,	
ਸਿਖ ਰਹਿਰਾਸ ਪਢਾਹਿੰ ॥ ੧੨੦ ॥	
ਚੌਪਈ:	
ਰੀਤਿ ਇਹੀ ਗੁਰੁ ਘਰ ਸਦ ਰਹੀ।	
ਆਇ ਸਭਾ ਮੈਂ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਬਹੀ।	'ਬੈਠਦੇ ਸਨ।
ਤਬਿ ਰਹਿਰਾਸ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪਢ ਹੈ।	
ਸਬਿ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਹਜੂਰੈਂ ਖਢ ਹੈਂ ॥ ੧੨੧ ॥	'(ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ) ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਚਲੀ ਆਤ ਮ੍ਰਯਾਦ ਆਦਿ ਇਹ।	
ਜੇ ਨਹਿ ਗਹਿ ਮਤਿ ਕੂਰ ਲਖੇ ਤਿਹ।	'ਜੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਿਸ ਦੀ ਮੱਤ ਝੂਠੀ ਜਾਣੇ।
ਫਤੇ ਚੰਦ ਕੇ ਗੁਰੁ ਨਿਤ ਖੇਲੈਂ।	
ਲਰਕਨ ਯੁਤ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਝੇਲੈਂ ॥ ੧੨੨ ॥	'ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਨਿਜ ਕਰ ਸੋਂ¹ ਲਾਵਤ ਫੁਲਵਾਰੀ।
 ਲੀਲਾ ਬਾਲ ਸਿੰਚ ਹੈਂ ਬਾਰੀ¹।
 ਕਹੈਂ ਹਮੇਸ਼ ਰਹੈ ਮਮ ਵਾਰੀ¹।
 ਨਹਿ ਈਹਾਂ ਜਰਾ¹ ਰਹੇ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ੧੨੩ ॥
 ਸਾਯੁਜ ਮੋਖ¹ ਤੁਮੈਂ ਮੈਂ ਦੈਹੈਂ¹।

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ।
¹ਬਾਲ ਲੀਲਾ (ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਪਾਣੀ ਸਿੰਜਦੇ ਹਨ।
¹ਬਗੀਚੀ।
¹ਜੜ੍ਹ।
¹ਇਕ ਮੁਕਤੀ ਜੋ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਭੇਦਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਜਹਿੰ ਰਹਿਹੈਂ ਮੈਂ ਤੁਮੈਂ ਰਖੈਹੈਂ¹।
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਾਵ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤਿਹਾਰੀ।
 ਹੈ ਮੁਝ ਮੈਂ, ਤੁਝ ਮੈਂ ਮਮ ਭਾਰੀ ॥ ੧੨੪ ॥
 ਔਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਹਿੰ ਅਬਿ ਤੁਹਿ ਦੈ ਹੈਂ¹।
 ਹਮ ਹੀ ਪੂਤ ਤੁਮਾਰੇ ਰੈਹੈਂ¹।
 ਮਹਿਲ ਤੁਮਾਰੇ ਜੇਤਕ ਐ ਹੈਂ¹।
 ਇਹਾਂ ਹਮਾਰਾ ਧਾਮ¹ ਬਨੈ ਹੈ ॥ ੧੨੫ ॥
 ਬਾਗ ਮੁਕਾਨ ਇਹਾਂ ਬਡ ਪੈ ਹੈਂ¹।
 ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸਤਿਸੰਗ ਥੈ ਹੈ¹।
 ਸੰਤ ਹੰਸ ਸਮ ਸੇਵ ਕਮੈ ਹੈਂ¹।
 ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਤੁੰਗਰਚੈ ਹੈਂ¹ ॥ ੧੨੬ ॥
 ਇਮ ਬਾਤਨ ਕਰਿ ਦਾਤਨ ਕਈ।
 ਗਾਡ ਧਰਾ ਬਗੀਆ ਮੈ ਦਈ¹।
 ਸੁਸਕ ਕਰੋਂਦੇ ਕੀ ਥੀ ਸੋਈ¹।
 ਬਾਰਹਿੰ ਮਾਸ ਫਲੈ ਇਮ ਗੋਈ¹ ॥ ੧੨੭ ॥
 ਦੰਪਤਿ ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਕੇ ਬਹੁਧਾ ਬਚ।
 ਰੋਖ ਦੋਖ ਬਿਨ ਮਾਨਤ ਸਬਿ ਸਚ।
 ਜਿਤਕ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।
 ਸਹੀ ਤਹਾਂ ਅਬਿ ਪਿਖਿਅਤ ਸਾਰੇ ॥ ੧੨੮ ॥
 ਦਾਤਨ ਕੇਰ ਕਰੋਂਦਾ ਭਯੋ¹।
 ਬਾਰਹਿੰ ਮਾਸ ਫਲਤ ਨਿਰਖਯੋ¹।
 ਫਤੇ ਚੰਦ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਨਾਂਹੀ।
 ਤੋਂ ਭੀ ਰਚਨਾ ਤਹਿੰ ਬਡ ਆਹੀ ॥ ੧੨੯ ॥
 ਸੰਤ ਨਿਰਮਲੇ ਸੇਵ ਕਮੈ ਹੈਂ¹।

¹ਘਰ ਭਾਵ ਗੁਰਦੁਆਰਾ।
¹ਹੋਵੇਗੀ।
¹ਉੱਚੇ ਬਣਾਉਣਗੇ।
¹ਬਾਗ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਚ ਗੱਡ ਦਿੱਤੀ।
¹ਕਰੋਂਦੇ ਬਿੱਛ ਦੀ ਉਹ ਸੁੱਕੀ ਦਾਤਣ ਸੀ।
¹ਕਿਹਾ।
¹ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਰਚਨਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕ ਬਢੈ ਹੈਂ।

ਭੂਪਨ ਸੇ¹ ਮੰਦਰ ਸਜਵਾਏ।

ਝਾੜ¹ ਫਨੂਸਨ² ਲੌ ਮੁਦ ਦਾਏ ॥ ੧੩੦ ॥

¹ਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗੇ।

¹ਝਾੜ-ਬੂਟੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਫਾਨੂਸ ਜਾਂ ਦੀਵਿਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ।

²ਫਾਨੂਸ-ਢੋਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਰੀਕ ਬਸਤੂ ਨਾਲ ਮੜਿਆ ਦੀਪਕ ਦਾਨ।

ਬਾਗ ਲਗਾਯੋ ਬਡ ਚੌਫੇਰੇ।

ਤਾਲ¹ ਤਮਾਲ ਰਸਾਲ² ਉਚੇਰੇ।

ਦਾੜ੍ਹ¹ ਆੜ੍ਹ ਪਨਸ² ਅਲੂਚੇ।

ਆਮਰੂਦ ਅੰਗੂਰ ਸਰੂਚੇ¹ ॥ ੧੩੧ ॥

¹ਬੁੱਛ। ²ਅੰਬ।

¹ਅਨਾਰ। ²ਕਟਹਰ ਬੁੱਛ।

¹ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ।

ਸੰਗਤਰੇ ਨਿੰਬੂ ਗਲਗਲੈਂ।

ਲੀਚੀ ਬੇਰੀ ਸਬ ਤਰੁ ਭਲੈਂ।

ਫੈਲੇ ਫੂਲੇ ਫਬੇ ਅਪਾਰੈਂ।

ਝੁਕੇ ਮਨੋ ਗੁਰੁ ਤਈਂ ਜੁਹਾਰੈਂ¹ ॥ ੧੩੨ ॥

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੇਂਦਾ ਗੁਲ¹ ਗੁਲਾਬ ਗੁਲਬਾਸਾ²।

¹ਫੁੱਲ। ²ਅੱਬਾਸ ਦੇ ਫੁੱਲ।

ਬਿਰੇ ਰਹਿਤ ਸਦ ਸਹਿਤ ਸੁਵਾਸਾ¹।

¹ਚੰਗੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸਹਿਤ।

ਕੇਲਾ ਏਲਾ¹ ਸੇਉ ਸਪਾਰੀ।

¹ਇਲਾਇਚੀ।

ਚੰਪਾ ਜੁਹੀ¹ ਕੇਵਰਾ ਚਾਰੀ² ॥ ੧੩੩ ॥

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਬੇਲੀ। ²ਸੁੰਦਰ ਕਿਉੜਾ।

ਰਾਇ ਬੇਲ¹, ਚੰਬੇਲੀ, ਜੁਹੀ।

¹ਰਾਜ ਵੱਲੀ-ਮੋਤੀਏ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਕ ਵੇਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲ ਲਗਦੇ ਹਨ।

¹ਇਕ ਬੁੱਛ ਜਿਸ ਦੇ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਚਿੱਟੇਰੰਗ ਦੇ ਫੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਡੰਡੀ ਸੁਨਹਿਰੀਰੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਸਤੂਰੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ²ਕੁਸੁੰਭੀਰੰਗੇ ਫੁੱਲ।

ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ¹, ਮੋਤੀਆ, ਸੂਹੀ²।

ਬੇਲ ਰਵੇਲ ਆਦਿ ਹੈਂ ਜੇਤੀ।

ਤਰੁਨ ਪਰੁਨ ਪਰ¹ ਫੈਲੀ ਤੇਤੀ ॥ ੧੩੪ ॥

¹ਬੁੱਛਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ।

ਝੂਲਤ ਝੁਕੀ ਜੁ ਲੇਤ ਹੁਲਾਰੈਂ।

ਜਨੁ ਆਪਨ ਪੌ ਗੁਰੁ ਪਰ ਵਾਰੈਂ¹।

¹ਜਾਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫੂਲ ਅਤੂਲ¹ ਸੁਗੰਧੀ ਭਰੇ।

¹ਬਹੁਤੇ।

ਡਾਰਤ¹, ਪੂਜਨ ਜਨੁ ਗੁਰੁ ਕਰੇਂ ॥ ੧੩੫ ॥

¹ਸੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫੁਲਵਾਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ¹ ਸੁਹਾਵੈ।

¹ਖਿੜੀ ਹੋਈ।

ਮਨੋ ਨਜ਼ਾਰਾ ਗੁਰਹਿੰ ਦਿਖਾਵੈ।

ਗੁਰੁ ਸਥਾਨ ਜਨੁ ਆਨੰਦ ਗੋਭੈਂ¹।

¹ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਲਗਰਾਂ।

ਪਿਖਿ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਮਨ ਲੋਭੈਂ ॥ ੧੩੬ ॥

ਸਬਿ ਛਬਿ ਸਾਰਦਾ ਸਕੈ ਨ ਗਾਈ।

¹ਸਰੁਸਤੀ।

ਜਿਹ ਪਿਖਿ ਨੰਦਨ ਬਨਾ ਸਰਮਾਈ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬਾਗ।

ਬ੍ਰਿੰਦਾ ਬਨ ਜਿਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚਰਿਤ੍ਰ।

ਕੀਨ ਤੈਸ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ॥ ੧੩੭ ॥

ਕਜੋਂ ਨਹਿੰ ਵਹਿ ਉਪਬਨਾ ਅੱਸ ਸੋਹੈ।

¹ਬਗੀਚਾ।

ਲਾਯੋ ਜੋ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਕਰ ਸੋਂ ਹੈ।

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।

ਨ੍ਰਿਪਰਾਨੀ ਦੰਪਤਿ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮੀ।

ਭਗਤਿ ਅਨੰਨਜਾ ਅਵਿਰਲ² ਸਨੇਮੀ³

¹ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ। ²ਵਿੱਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ³ਨੇਮ ਵਾਲੇ।

॥ ੧੩੮ ॥

ਸੰਤਤਿ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਜਿਨਿ ਚਾਹਾ।

¹ਉਲਾਦ।

ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੁ ਪਦ ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਾ।

ਪੂਰਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜਹਿੰ ਮਿਲੈਂ।

ਕਜੋਂ ਨ ਪ੍ਰਮੋਦਦ ਅਸ ਗੁਲ ਖਿਲੈਂ ॥ ੧੩੯ ॥

¹ਕਿਉਂ ਨ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਐਸੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜਨ।

ਪਾਂਚ ਬਰਸ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਹਿੰ ਖੇਲੇ।

ਦੰਪਤਿ ਪਿਤ ਸੁਖ ਮੈਂ ਅਤਿ ਝੇਲੇ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ। (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ) ਪਿਤਾ (ਹੋ ਕੇ) ਬਹੁਤੇ ਸੁਖ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ।

ਨਿਜ ਕਰ ਸੈਂ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨਾ ਰਾਨੀ।

¹ਭੋਜਨ।

ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਅਚਵਾਇ ਮਹਾਨੀ ॥ ੧੪੦ ॥

¹ਛਕਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨਾ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੈਂ।

¹ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ।

ਰਤਨ ਜਟਿਤ ਕੰਚਨ ਕੇ ਭਾਰੈਂ।

ਪਹਿਰਾਵਤ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੈਹੈ।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਕਰਤ ਪਜਾਰ ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਿਖਿ ਤੈਹੈ ॥ ੧੪੧ ॥

¹ਤਿਨਾ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੂੰ।

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਦੰਪਤਿ ਏਕ ਸਮੈਂ ਗਿਨਤੀ।

¹ਵਿਚਾਰ।

ਕਰਿ ਕੈ, ਬਿਨਤੀ ਗੁਰੁ ਪੈ ਇਮ ਪ੍ਰਾਹੀ।

¹ਕਹੀ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਵਨ ਹੇਤ ਪੰਜਾਬ

ਚਹੋ ਤੁਮ, ਤੋ ਹਮ ਕੈਸ ਜਿਵਾਹੀ।

¹ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਾਂਗੇ।

ਦੇਹੁ ਅਲੰਬਾ ਇਹਾਂ ਹਮ ਕੋ ਕਿਛੁ,

¹ਆਸਰਾ।

ਕੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਵਾਇ ਲਿਜਾਹੀ।

¹ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ।

ਯੋਂ ਕਹਿ ਕੈ ਜਲ ਨੈਨ ਬਹਾਇ, ਲਏ ਗੁਰੂ ਗੋਦ ਲਗਾ ਉਰ ਮਾਹੀ॥ ੧੪੨ ॥	'ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਏ।
ਪੇਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਨੇਮ ਤਿਨੈਂ ਗੁਰੂ, ਦੀਨ ਨਿਜੰ॥ ਤਰਵਾਰ ਕਟਾਰੀ।	'ਆਪਣੀ।
ਪੋਸ਼ਸ਼॥ ਲਾਹਿ ਦਈ ਪਨਹੀ ਯੁਤ ² , ਯਾਹਿ ਲਖੇ ਮਮ ਰੂਪ ਉਦਾਰੀ।	'ਪੁਸ਼ਾਕ। ² ਜੁੱਤੀ ਸਣੇ।
ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਪਰ ਕੈ ਹਸਤਾਖਰ ¹ , ਪੂਜਨ ਮਾਨਨ ਹੇਤ ਉਚਾਰੀ।	'ਦਸਖਤ ਕਰਕੇ।
ਭੋਗ ਲਗਾਹੁ ਤੁ ਮੈਂ ਲਰਕਯੋਂ ਮਧ, ਐਂਹੁ ਸੁ ਦੈਹੁ ਤੁ ਮੈਹੁ ਦਿਖਾਰੀ ॥ ੧੪੩ ॥	
ਫੇਰ ਅਯੋ ਚਲ ਕੈ ਪੁਰ ਆਨੰਦ, ਸਾਨੰਦ ਬਾਤ ਸਖਯਾਤ॥ ਜਿ ਚੈਹੋ।	'ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੱਲ ਕਰਨੀ।
ਮੋ ਮਨ ਮਾਹਿੰ ਸਦਾ ਬਸਹੁ ਤੁਮ, ਸਾਯੁਜ ਮੋਖ॥ ਸੁ ਅੰਤਹਿ ਦੈਹੋਂ।	'ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੪੪ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨੪ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।
ਸੰਤਤਿ ਰਾਜ ਸਦਾ ਜਿ ਚਹੋ, ਤਬਿ ਦੈਹੁ ਅਬੈ ਪਰ ਮੋਖ ਨ ਪੈਹੋ।	
ਭੂਪ ਕਹਯੋ ਭਗਤੀ ਨਿਜ ਦੇਹੁ, ਪਦਾਰਥ ਕੂਰ ਜਗੱਤ ਨ ਚੈਹੋਂ ॥ ੧੪੪ ॥	
ਲੈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼॥ ਗੁਰੂ ਜਗਦੀਸਹਿ ਤੈ, ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਥਾਪੀ॥	'ਬਖਸ਼ਿਸ਼ (ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ)। 'ਸਜਾ ਕੇਰੱਖੀ।
ਦੰਪਤਿ ਪੂਜਤ ਤਾਂਹਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ, ਸੇਵ ਕਰੈਂ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੁ ਜਾਪੀ।	
ਮਾਤ ਉਭੈ ਯੁਤ ਬਾਰ ਕਈ, ਸਭ ਕੋ ਪਰਸ਼ਾਦ ਕਰਯੋ ਘਰ ਆਪੀ।	
ਤੇਵਰ ਜੇਵਰ ਭੇਟ ਦਏ ਬਹੁ, ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨ ਤਾਇੰ ਅਮਾਪੀ॥ ੧੪੫ ॥	'ਬਹੁਤੇ।
ਤੋਂ ਲਗ ਧਾਵਨ॥ ਧਾਇ ਗਯੋ, ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਪਤੀਆ ਪਹੁੰਚਾਈ।	'ਹਲਕਾਰਾ।
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਪਛ ਕੈ ਸੁਧ ਲੈ, ਮੁਦ ਹੈ ਬਰ ਦੀਨ ਤਿਸੈ॥ ਸੁਖਦਾਈ।	'ਖਬਰ ਜਾਣ ਕੇ। 'ਤਿਸ ਹਲਕਾਰੇ ਨੂੰ।

ਔਰ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਬਿਅੰਤ ਗੁਰੂ
ਭਗਵੰਤ, ਸੁਤੰਤ ਸੁਨਯੋ ਮਨ ਲਾਈ।
ਸਾਨੰਦ ਆਪ ਲਿਖਿਓ ਗੁਰੂ ਹੈ,
ਫਿਰ ਬੰਦਨ ਕੈ ਪਗ ਮਾਤਹਿ ਤਾਈਂ ॥ ੧੪੬ ॥

ਪਯਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਤ¹ ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ,
ਮਸੰਦਨ ਤਾਇੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਮ ਥੀਓ¹।

¹ਸੋਹਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ।
¹ਹੋਵੇ।

ਆਵਹੁ ਲਾਵਹੁ ਦੇਰ ਨਹੀ,
ਜਿਮ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਕਹੇ ਤਿਮ ਕੀਓ।

ਧਾਵਨ ਪਾਇ ਬਿੰਦਾ ਗੁਰ ਤੈ, ਪੁਰ ਤੈ¹
ਤੁਰਤੈ¹ ਤੁਰ ਕੈ ਮਗ ਲੀਓ।

¹ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ।
¹ਛੇਤੀ।

ਗੌਨ ਕਰਜੋ¹ ਸਮ ਪੈਨ ਅਯੋ,
ਪਟਨੇ ਗੁਰ ਭੌਨ¹ ਸੁ ਪੱਤਰ ਦੀਓ ॥ ੧੪੭ ॥

¹ਚੱਲਿਆ।

ਮਾਤ ਸੁ ਪਾਤੀ¹ ਪਢੀ ਮੁਦ ਦਾਤੀ²,
ਠਰੀ ਤਬਿ ਛਾਤੀ ਸੁ ਨਾਤੀ¹ ਬੁਲਾਯੋ।

¹ਘਰ।
¹ਚਿੱਠੀ। ²ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ।
¹ਪੋਤੇ ਨੂੰ।

ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨ ਕੋ,
ਹਿਤ ਹੋਵਨ ਤਯਾਰ ਉਚਾਰ ਸੁਨਾਯੋ।

ਧਾਵਨ ਕੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਪੁਛਯੋ,
ਗੁਰੂ ਔ ਪੁਰਿ ਕੋ ਉਨਿ ਹਾਲ ਸੁਨਾਯੋ।

ਗੰਗ ਸਮਾਨ ਸਤੱਦਵ¹ ਹੈ,

¹ਸਤਿਲੁਜ (ਦਰਿਆ)।

ਗਿਰ ਪਾਂਤਿ¹ ਸੁਹਾਤ ਦੁਤੀ ਦਿਸ ਭਾਯੋ

¹ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ।

॥ ੧੪੮ ॥

ਮਾਤ ਮਹੂਰਤ ਕੀਨ ਸੁਧਾਵਨ*,

*ਮਹੂਰਤ ਸੋਧਨ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ੯ ਦੇ *
ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ।

ਜਾਵਨ ਹੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦਿਸੋ ਹੈ¹।

¹ਤਰਫ।

ਆਵਤ ਭੇ ਸੁਨ ਕੈ ਸਬਿ ਸੇਵਕ,

ਰੰਕ ਧਨੀ ਨਰ ਨਾਰਿ ਤਦੋ ਹੈ¹।

ਰਾਖਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕੀਨ ਉਪਾਵ,

ਅਨੇਕਹਿ ਭਾਂਤਿ ਸੁ ਬਾਤ ਰਚੋ ਹੈ¹।

ਜਾਨ ਬਨੈ ਅਬਿ ਮਾਤ ਕਹਯੋ ਜਬਿ,

ਪੀਤ¹ ਭਏ ਸਬਿ ਕੇ ਮੁਖ ਤੋ ਹੈ² ॥ ੧੪੯ ॥

¹ਪੀਲੇ। ²ਤਦੋਂ।

ਸੇਠ ਜਗੱਤਰੁ ਦੱਤ ਦਿਜੇਸ,
ਫਤੇ ਸਸਿ, ਜੈਤਹਿ ਲੋ ਬਲ ਲਾਏ।
ਕੀਨ ਨਿਮੰਤਨ¹ ਏਕ ਇਕੋ ਦਿਨ,
ਆਪਨ ਆਪਨ ਧਾਮ ਲਿਜਾਏ।
ਭੇਟ ਦਈ ਬਿਬਿਧਾ ਗੁਰੁ ਮਾਤਹਿ,
ਦਾਸ ਮਸੰਦ ਸਬੈ ਪਹਿਨਾਏ।
ਮਾਤ ਜਥੋਚਿਤ¹ ਭੀ ਬਖਸ਼ੇ,
ਸਿਰਪਾਉ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਜੁ ਯਾਦ ਰਖਾਏ ॥ ੧੫੦ ॥
ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ ਗਰਾਮਨ ਤੈ
ਪੁਰਿ ਤੈ, ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਨ ਕੈ ਸਬਿ ਆਏ।
ਲਾਗ ਅੰਬਾਰ¹ ਗਏ, ਜਰ ਜੇਵਰ
ਚੈਲ¹, ਅਮੋਲ ਅਤੋਲ ਤਦਾਏ।
ਕਾਂਹਿ ਸਜੰਦਨ¹ ਪੀਨਸ², ਬਾਜ
ਸ ਸਾਜ¹ ਦਰਾਜ² ਭਲੇ ਅਰਪਾਏ।
ਬਜਾਕੁਲ ਹੋਇ ਰਹੇ ਸਬਿ ਕੇ ਮਨ,
ਨੈਨਨ ਤੈ ਜਲ ਐਨ ਬਹਾਏ ॥ ੧੫੧ ॥
ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਕਹਜੇ ਬਹਲਾਂ¹ ਰਥ
ਜੋਰਹੁ, ਤੋਰਹੁ ਡੋਰਹੁ¹ ਤਾਂਈ।
ਮਾਤੁਲ ਮਾਨ ਅਸ੍ਰਾਬ ਲਦਾਇ,
ਚਲਾਇ ਦਏ ਸਕਟੇ ਸਹਿਸਾਈ¹।
ਸਜੰਦਨ ਮਾਤ ਬਡੀ, ਲਘੁ ਡੋਰਹਿ¹,
ਪਾਲਕੀ ਮਾਹਿੰ ਚਢੇ ਜਗ ਸਾਂਈ¹।
ਮਾਤੁਲ ਆਦਿ ਅਸ੍ਰਾਓਰ ਭਏ ਅੱਸ੍ਰ¹,
ਟਹਲਨਿ ਬਹਲਨਿ ਮਾਂਹਿ ਚਢਾਂਈ¹ ॥ ੧੫੨ ॥
ਕਬਿੱਤ:
ਵਾਸੀ ਪੁਰਿ ਪਟਨੇ ਕੈ ਪਾਇ ਕੈ ਉਦਾਸੀ ਉਰਿ,
ਗੁਰੁ ਸੋ ਚਲੈ ਹੈ¹ ਕੈਹੈ² ਪੁਰ ਪਹੁੰਚਾਏ ਹੈ।
ਨਰ ਨਾਰਿ ਬ੍ਰਿਧ ਬਾਲ ਜੁਵਾ ਜੁਰ ਕੈ¹ ਬਿਸਾਲ,
ਮੰਦ-ਭਾਗ ਭਏ ਆਜ ਆਪਸ ਮੈ ਗਾਏ ਹੈ।

¹ਨਿਉਂਦੇ, ਭੰਡਾਰੇ।

¹ਜਥਾ ਜੋਗ।

¹ਢੇਰ।

¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ।

¹ਰਬ। ²ਪਾਲਕੀ।

¹ਘੋੜੇ, ਸਣੇ ਸਾਜਾਂ ਦੇ। ²ਬਹੁਤੇ।

¹ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ।

¹ਡੋਲਿਆਂ ਨੂੰ।

¹ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ (ਦਾ ਹੁਕਮ) ਮੰਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਲਦਵਾ ਕੇ ਗੱਡੇ ਛੇਤੀ ਤੋਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਛੋਟੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਡੋਲੇ ਵਿੱਚ।

¹ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੀ।

¹ਘੋੜੇ ਤੇ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾਂਗੇ। ²ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ।

ਔਧ¹ ਤਜਿ ਰਾਮ ਬਨ ਬ੍ਰਿਜ ਤੈ² ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਨੁ,
ਚਾਲੇ ਗੁਰੁ ਪਟਨੇ ਤੇ ਦੇਖੀਏ ਤਥਾਏ¹ ਹੈਂ।
ਆਕਲ ਅਨਾਕਲ ਬਿਜਾਕੁਲ ਭਏ ਹੈਂ ਸਬਿ
ਪਾਕਲ, ਨ ਸਾਕੈਂ ਤਾਂ ਕੈ ਸਾਂਕਲ ਲਗਾਏ ਹੈਂ।
॥ ੧੫੩ ॥

ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਲੋ ਸਿਆਨੇ ਸਿੱਖ ਜੇ ਪੁਰਾਨੇ,
ਚਹਿਤ ਫਿਰਾਨੇ¹ ਸੇ ਤੇ ਫਿਰਤ ਫਿਰਾਏ ਨਾ²।
ਨੈਨ ਜਲ ਜਾਤਨ ਤੈ ਐਨ ਜਲ ਜਾਤਿ¹,
ਬੈਨ ਚੈਨ¹ ਬਿਨ ਕੈਹੈਂ ਘਰ ਪੁਰਿ ਹਮੇਂ ਭਾਏ ਨਾ।
ਸੰਗ ਹਮ ਜੈ ਹੈਂ ਨਾ ਸੰਤੈਹੈਂ¹ ਕੈਹੈਂ ਕਾਂਹਿ ਕੁਛ,
ਦਰਸਨ ਪੈਹੈਂ ਤੇ ਬਯੋਗ¹ ਦੁਖ ਪਾਏ ਨਾ।
ਜਾਏਂ ਹਟ ਪਟਨੇ ਨ ਖਟਨੇ ਸਿਧਾਂਏਂ ਕਿਤ¹,
ਕਟਨੇ ਜੋ ਦਿਨ ਕਿਨ ਪ੍ਰਭ ਪੈ ਕਟਾਏ ਨਾ¹।
॥ ੧੫੪ ॥

ਮਾਤੁਲਾਦਿ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਨਿ,
ਆਪ ਕੋ ਧਿਕਾਰੈਂ ਪੁਨਿ ਧੁਨਿ¹ ਨਾ ਅਗੈ ਕਹੈਂ।
ਤਯੋਂ ਹੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨਾਰਿਨ
ਕੋ,
ਟਾਰਿਨ ਅਨੇਕਧਾ¹ ਸਿਧਾਰਨ ਮਗੈ ਚਹੈਂ²।
ਵੈ ਤੇ ਸਬਿ ਬਾਰਿ ਬਾਰ ਕੌਰ ਓਰ ਹੀ ਨਿਹਾਰ¹,
ਕਹਤ ਪੁਕਾਰ ਕਬਿ ਫੇਰ ਯੇ ਪਗੇ ਗਹੈਂ¹।
ਮੂਰਤੈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਕੈ ਸੂਰਤੈਂ ਸੁ ਨੇਮ ਕੀ¹,
ਕੈ ਪੂਰਤੈਂ ਸੁਖੇਮ ਕੀ¹, ਗਰੂਰ ਤੈ ਭਗੈਂ ਵਹੈਂ²।
॥ ੧੫੫ ॥

ਹੇਰਿ ਹਠ ਸਾਚੇ ਉਨਿ ਕੇਰ ਸਾਚੇ ਗੁਰੁ ਗੁਨਿ¹,
ਪ੍ਰੇਰ ਨਿਜ ਮਾਯਾ ਪੁਨ ਭਰਮਾਯਾ ਮਨ ਹੈ।
ਆਏ ਘਰ ਯਾਦ ਤਿਨੈਂ ਮਰਯਾਦ ਪਾਲ ਇਨੈਂ¹,
ਆਸਿਖ¹ ਅਸੀਸ ਛਿਨੈਂ ਤਾਂਹੀਂ ਦਈ ਗਨ ਹੈਂ।
ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਚਲੇ ਹੈਂ ਨਿਜ ਘਰ ਘਰ,

¹ਅਜੁੱਧਿਆ। ²ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਤੋਂ।
¹ਤਿਵੇਂ ਹੀ।

¹ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਿਨਾ ਅਕਲ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। (ਸਿਰਫ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ।

¹ਮੋੜਨਾ। ²(ਪਰ) ਉਹ ਤਾਂ ਮੋੜੇ ਮੁੜਦੇ ਨਹੀਂ।
¹ਨੇੜ ਕੰਵਲਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
¹ਸ਼ਾਂਤੀ।
¹ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ।
¹ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ।
¹ਤਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ।
¹ਕਿਉਂ ਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਾਸ ਕੱਟੀਏ।

¹ਅਵਾਜ਼।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਾਲਦੇ ਹਨ। ²ਰਸਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
¹ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।
¹ਚਰਨ ਫੜਾਂਗੇ।
¹ਚੰਗੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ।
¹ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ। ²ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਉਹ ਭਜਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

¹ਮੁਯਾਦਾ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।
¹ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ।

ਗੁਨ ਗਨ¹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਰਟੱਤ² ਸਬਿ ਜਨ ਹੈਂ।
ਠਾਂਢ ਰਹਯੋ ਦੱਤ ਕੋ ਸੁਮੱਤਿ ਹੇਰਿ ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ,
ਧਯਾਨ ਮਾਂਹਿ ਨਿਤ ਤੋਹਿ ਹੋਹਿ ਦਰਸਨ ਹੈਂ

॥ ੧੫੬ ॥

ਤਬਿ ਹੀ ਨੁਵਾਬ ਨੈ ਸ਼ਿਤਾਬ¹ ਗੁਰੂ ਗਹੇ ਪਗ,
ਬੋਲੇ ਜਬਿ ਸਿਜਦਾ ਨਿਵਾਜ ਪਢਿ ਕਰਸੈਂ¹।
ਮਾਂਗ ਹੈਂ ਦੁਆਇ ਤਬਿ ਆਇ ਮੈਂ ਦਰਸ ਦੈਂਹੁ,
ਜੈਤ ਕੋ ਸੁਨਾਯੋ ਤੂੰ ਭੀ ਪੈਰੈਂ ਧਯਾਨ ਧਰਸੈਂ¹।
ਫਤੇ ਸਸਿ ਹੂੰ ਕੋ ਕਹਯੋ ਵਸਿ ਮੈਂ ਤਿਹਾਰੇ ਸਦ,
ਤੁਮਰੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਸਬਹੂੰ ਤੇ ਸਰਸੈਂ¹।
ਘੁੰਘਨੀ ਚਨੇ ਕੀ ਪੂਰੀ ਦੂਧ ਜੋ ਲਗਾਹਿ ਭੋਗ,
ਬਾਲਕਨ ਮਾਂਹਿ ਤੂੰ ਤਹਾਂਹਿ ਮੋਹਿ ਦਰਸੈਂ

॥ ੧੫੭ ॥

ਸੇਠ ਤੋ ਜਗਤ ਸਾ ਭਗਤਿ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤ,
ਫਰਜ਼ ਸਮਝ ਨਿਜ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆ।
ਬਕਸਰ, ਛਪਰਾ, ਬਨਾਰਸ, ਅਵਧ¹, ਦਿੱਲੀ,
ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਨ ਮਾਂਹਿ¹ ਕੋਠੀ² ਹੈ ਹਮਾਰੀਆ।

ਲਿਖਿ ਮੈਂ ਪਠੈਹੋਂ ਆਪ ਜਹਾਂ ਜੈਹੋ ਉਤਰੈਹੋ,
ਖਬਰ ਕਰੈਹੋ ਵਥੁ ਹਾਜ਼ਰ ਹੂੰ ਸਾਰੀਆ।
ਸੁਨਿ ਸਮੁੱਥ ਗੁਰੂ ਹੱਥ ਧਰਿ ਮੱਥ¹ ਤਾਂਹਿ,
ਰਿਧਿ ਸਿੱਧਿ ਦਿਖਰਾਈ ਹਾਜ਼ਰ ਅਪਾਰੀਆ

॥ ੧੫੮ ॥

ਪੇਖਿ ਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਸੇਠ ਮਨਿ ਸਹਿਮਾਂ ਤੋਂ¹,
ਲਹਿਮਾ ਮੈਂ¹ ਮਾਯਾ ਦਿਖਰਾਈ ਗੁਰੂ ਧੰਨ ਹੈਂ।
ਸਬਿ ਹੀ ਕੋ ਜਿਦਾਂ ਕਿਦਾਂ¹ ਬਿਦਾ ਗੁਰੂ ਕੀਨ
ਇਦਾਂ²,
ਖਿਦਾ¹ ਪਇ ਗਏ ਘਰ ਭਿਦਾ ਉਰਿ ਤੰਨ² ਹੈ।
ਮਿਲ ਕੈ ਅਗਾਰਨਿ¹ ਦ੍ਰਾਰਨਿ ਬਜਾਰਨਿ,
ਉਚਾਰਨਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗੁਨ ਗਨ ਜੇ ਸਘੱਨ ਹੈਂ¹।

¹ਬਹੁਤੇ। ²ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।

¹ਧਿਆਨ ਧਰੇਗਾ ਤਾਂ (ਦਰਸਨ) ਪਾ ਲਵੇਗਾ।

¹ਬਹੁਤਾ ਹੈ।

¹ਅਜੁੱਧਿਆ।

¹ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ। ²ਵਪਾਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਜਿੱਥੇ ਹੁੰਡੀ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੇਣ ਹੋਵੇ।

¹ਸਿਰ ਤੇ।

¹ਤਾਂ ਡਰ ਗਿਆ।

¹ਛਿਨ ਵਿੱਚ। (ਲਹਿਮਾ=ਲਮਹਾ=ਛਿਨ।)

¹ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ। ²ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਦੁੱਖ। ²ਹਿਰਦਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

¹ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤੇ ਜਿਆਦਾ ਹਨ।

ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਮੰਦਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਝੁਕਾਇ ਸਿਰ,
ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਗੋੜੇ ਕੇ¹ ਲਖਾਹਿੰ² ਗੁਰੂ ਤੱਨ ਹੈਂ³ ਪੰਘੂੜੇ ਨੂੰ।⁴ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

॥ ੧੫੯ ॥

ਜਾਇ ਕੈ ਮਸੰਦ ਘਨ ਸ਼ਜਾਮ ਤੈ ਗੁਲਾਬਰਾਇ,
ਗੁਰਦੁਆਰ ਕੀਨ¹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਉਚਰ ਹੈਂ²।
ਫਤੇ ਚੰਦ ਨਿਜ ਘਰ ਰਚਯੋ ਗੁਰੂ ਥਾਨ ਤਰ³,
ਭੋਗ ਲਗਵਾਇ ਪਾਇ ਦਰਸ਼ਨ ਤਰ⁴ ਹੈਂ।
ਹੁਤੇ ਮੈਣੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੋ ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਸੁ ਅਸਥਾਨ,
ਸੰਗਤ ਬਖਾਨਤ ਸੁ ਮੈਣੀ⁵* ਨਾਰਿ ਨਰ ਹੈਂ।

¹ਬਣਾਇਆ। ²ਹਰਿਮੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

³ਚੰਗਾ।

⁴ਬਹੁਤਾ।

⁵ਮੈਣੀ ਸੰਗਤ। *ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੫੯੨ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤੇ ਪੰਨਾ ੫੯੮ ਤੇ ਦੋ ਵਾਰ 'ਮੈਣੀ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਸੈਨੀ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਮੈਣੀ' ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੰਨਾ ੧੨੬, ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਭਾਗ ੧ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਪੰਨਾ ੨੮੩ ਅਤੇ ਗੁਰਧਾਮ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ੨੦੪ ਤੇ ਮੈਣੀ ਛਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟਣੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ 'ਮੈਣੀ ਸੰਗਤ' ਆਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਠ 'ਮੈਣੀ' ਹੀ ਹੈ।

⁶ਛੇਤੀ।

⁷ਚੰਗੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਚ।

ਪਟਨੇ ਤੈ ਚਲਿ ਗੁਰੂ ਬਕਸਰ ਥਿਰੇ ਫੁਰ¹,
ਛਪਰੇ ਔ ਡੁਮਰਾਵ ਆਦਿ ਠੌਰ ਭਰ ਹੈਂ²।

॥ ੧੬੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲਘੁ¹ ਮਿਰਜਾ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਥਿਰੇ,
ਪੁਨ ਕਾਂਸ਼ੀ ਮੈਂ ਆਇ।
ਉਤਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੇਖਿ ਇਤ,
ਉਤਰਯੋ ਇਹਾਂ ਅੱਧਜਾਇ ॥ ੧੬੧ ॥

³ਬੋੜਾ (ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ) (ਅ) ਛੋਟੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਬਾਲ ਲੀਲਾ', ਪਟਨੇ ਤੈ ਗਮਨ¹
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚੌਤਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ॥ ੪੪ ॥

੪੫. {ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਪੂਰਨ ਇੰਦੁ ਮਨਿੰਦ ਛਬਿ,
ਤੇਜ ਦਨਿੰਦ ਆਨੰਦਿ।

¹ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਸੋਭਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਉਸਤਤ ਯੋਗ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ, ਭਵ
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਮਲਿੰਦ। ॥੧॥

¹(ਹੇ ਮਨ ਉਸ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਰੂਪ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਭੋਰਾ (ਭਵ) ਹੋ ਜਾ।

ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੈ ਗੁਰੁ ਤੁਰਿ ਜਿਮੈਂ
ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਫੁਰ ਆਇ।
ਕਰਿ ਹੈਂ ਚਰਿਤ ਸੁ ਰਚਿਤ ਹੈਂ¹,
ਬਰਤਮਾਨ¹ ਇਸ ਧਯਾਇ ॥੨॥

¹ਛੇਤੀ।
¹ਕੌਤਕ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਉਚਾਰਦੇ ਹਾਂ।
¹ਹੁਣ।

ਕਬਿਤੁ:

ਪਾਇ ਸਾਰ¹ ਸੰਗਤ ਉਮੰਗਤ² ਗੁਰੂ ਪੈ ਆਇ,
ਦਰਸਾਇ ਦਾਇੰ ਭੇਟ ਪਾਇ ਪਰਸਾਇ ਹੈਂ¹।
ਰੂਪ ਔ ਸ਼ਕਤਿ ਤੇਜ ਹੇਰ ਕੈ ਅਸ਼ਕਤਿ ਰੂੰ¹,
ਭਗਤਿ ਗਹਿਤ ਮੋਹ ਜਗਤ ਤਜਾਇ ਹੈਂ।
ਦਿੱਜਨ ਕੇ ਦਾਨ ਦੇਤ ਸੱਜਨੋ ਕੇ ਮਾਨ ਦੇਤ,
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸਿੱਝਨ ਕੇ¹ ਉਪਦੇਸ ਗਾਇ ਹੈਂ।
ਜਾਹਿੰ ਗੰਗ ਨਾਵਨ ਗਰੀ ਬਜਾਰ ਛਾਵਨ¹,
ਸੁ ਨਰ ਨਾਰਿ ਆਵਨ ਲਖਾਵਨ ਕੋ ਧਾਇ ਹੈਂ¹
॥੩॥

¹ਖਬਰ। ²ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।
¹ਚਰਨ ਛੋਂਹਦੇ ਹਨ।
¹ਮੋਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਲੋਗ ਰਹਿੰ ਤੱਜਬ ਬਧੇਰ¹ ਸਬਿ,
ਟੇਰਿ ਟੇਰਿ¹ ਕਹਿੰ ਏ ਤੋ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ।
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਰਾਮ ਜੈਸੇ ਲੱਖਨ ਤਮਾਮ ਹੈਸੇ¹,
ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੈਸੇ ਰਵਿ ਸੇ ਨਿਹਾਰ ਹੈਂ¹।
ਕਾਮ ਹੂੰ ਕੇ ਕਾਮ ਅਭਿਰਾਮ ਸਬਿ ਛਬਿ ਧਾਮ¹,

¹ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਨੂੰ।
¹ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
¹ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਦੌੜਦੇ ਹਨ।

ਦਾਇਕ ਅਰਾਮ ਰਸ ਬੀਰ ਕੈ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈਂ¹।
ਸੁਜਸ ਬਿਅੰਤ ਸੁਨਿ ਆਵਤ ਮਹੰਤ ਸੰਤ,
ਪੰਡਿਤ ਭਗਤ ਭਗਵੰਤ ਮੋਦ ਧਾਰ ਹੈਂ ॥੪॥

¹ਬਹੁਤੇ ਹੈਰਾਨ।
¹ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ।
¹ਹਨ।
¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ।
¹ਕਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਮੋਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹਨ।
¹ਬੀਰ-ਰਸ ਹਨ ਜਾਂ ਸਿੰਗਾਰ-ਰਸ ਹਨ।

ਬਾਰਤਾ ਅਲਾਪ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਅਮਾਪ ਭਰਿ,
ਫਲ ਜਪ ਤਾਪ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਜਾਨ ਕੈ।

ਬਾਂਛਤ¹ ਜਵਾਬ ਪਾਇ ਜਾਵਤ ਸੁ ਜਸ ਗਾਇ,
ਗੁਰੁ ਤੀਰ¹ ਭੀਰ ਰਹਿ ਵਾਇ² ਬਹੁ ਆਨ ਕੈ।
ਬਿਸ਼ਵ ਨਾਥ, ਢੁੰਡੀਰਾਜ, ਅੰਨ ਪੂਰਣਾ ਲੋ,
ਦੇਵ ਅਸਥਾਨ ਹੇਰੇ ਹੈਂ, ਸ ਮਾਤ¹ ਗੁਰੁ ਦਾਨ ਕੈ।
ਆਇ ਏਕ ਦਿਜਵਰ ਦਾਇ ਭੇਟ ਸੀਸ ਨਾਇ,
ਤੀਰਥ ਪਰੋਹਤ ਮੈਂ ਥਾਰੋ¹ ਹੂੰ ਬਖਾਨ ਕੈ ॥੫॥
ਦਾਨ ਕਲਜਾਨ ਉਭੈ¹ ਦੇਤ ਗੁਰੁ ਬਿਨਾ ਸੁਭੈ²,
ਜੀਵਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਭੈ ਰਵਿ ਜਿਮ ਦਾਇ ਹੈਂ।
ਸੁਰਤਰੁ ਹੂੰ ਤੈ ਤਰ ਗੁਰੁ ਘਰ ਸੁਨਯੋ ਵਰ¹,

ਆਪ ਦੀਨ ਦਜਾਲ ਦੀਜੈ ਦਾਰਿਦ ਨਸਾਏਂ ਹੈਂ।
ਸੋਢ ਬੰਸ ਹੰਸ¹ ਕਹਯੋ ਮਾਂਗ, ਸਰਬੰਸ ਮਾਂਗਯੋ,
ਦੀਓ ਨਿਰਸੰਸ ਗੁਰੁ ਅੰਸ¹ ਗੰਗ ਨਾਇ ਹੈਂ।
ਲਾਖਨ ਕੋ ਦਾਨ ਗੁਰੁ ਦੀਓ ਤਿਨਕੇ ਸਮਾਨ¹,
ਸੁਜਸ ਬਿਤਾਨ ਉਭੈ ਲੋਕ ਰਹਯੋ ਛਾਇ ਹੈਂ।
॥੬॥

ਇਹੁ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ ਨੈ ਪੁਨਾ ਗੁਨਿ,
ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਅੱਸਵਾਬ¹ ਦੀਓ ਔਰ ਭਾਇ ਕੈ²।
ਆਯੋ ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਮਸੰਦ ਜੋਨ ਪੁਰਿ ਹੂੰ ਤੇ,
ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਆਗਮਨ ਸੰਗਤਿ ਲਵਾਇ ਕੈ।
ਗਾਵਤ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੁ,
ਅਰਪੀ ਅਕੋਰ ਭੂਰ ਅਤਿ ਉਮਗਾਇ ਕੈ।

ਰਾਮਦਾਸ ਸੇਠ ਭੇਟ ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਧਨ,
ਅਨਗਨ ਦੀਨ ਉਭੈ ਮਾਤਨ ਕੋ ਲਜਾਇਕੈ ॥੭॥
ਜੇਤਕ ਸਮਾਨ ਦਾਨ ਕੀਓ ਗੁਰੁ, ਦੀਓ ਤਾਂ ਤੈ
ਦੂਨੋ ਕਰਵਾਇ ਤਜਾਰ ਸਿੱਖਨਿ ਨਵੀਨ ਹੈ।
ਜੈਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਥੀ ਤੈਸੀ ਗੁਰੁ ਪੂਰੀ ਕਰੀ,

¹ਬਚਨ-ਬਿਲਾਸ ਕਰਿ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਭਰ ਗਏ।
ਦਰਸਨ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਜਪ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

¹ਮਨ ਇੱਛਤ।

¹ਪਾਸ। ²ਓਥੇ।

¹ਸਣੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ।

¹ਤੁਹਾਡਾ।

¹ਮਾਇਆ ਦਾ ਦਾਨ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ। ²ਸ਼ੱਕ।

¹ਰੋਜ਼ੀ ਤੇ ਚਾਨਣ (ਹਰ) ਸਵੇਰ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੋਂਦਾ ਹੈ।

¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਤੋਂ ਵੀ (ਤਰ) ਬਹੁਤਾ (ਵਰ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰੁ ਘਰ
ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

¹ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਉ।

¹ਸੂਰਜ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੇ।

¹ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਦਾਨ ਕੱਖ ਵਾਂਗ। ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ।

¹ਚੰਗੇ ਜਸ ਦਾ ਚੰਦੋਆ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਸਾਮਾਨ। ²ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

¹ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

¹ਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀਆਂ
ਭੇਟਾ ਅਰਪੀਆਂ।

ਦੈ ਦੈ ਸਿਰਪਾਉ ਬਿਦਾ ਕਰੇ ਸਬਿ ਬੀਨ ਹੈ। 'ਦੇਖ ਕੇ।
 ਰੈਹੈਂ ਨਿਤ ਸੰਗਤ ਮੈਂ ਜੈਹੈਂ ਕਬੀ ਬਾਗਿ ਮਾਂਹਿ,
 ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਹਾਹਿ ਜੋਉ ਅਬ ਸਬਿ ਚੀਨ ਹੈ। 'ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
 ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਤਹਾਂ ਤੈ ਪਰੇ ਹੈਂ ਪੰਥ ਸਨੇ ਸਨੇ,
 ਆਇ ਮ੍ਰਿਜਾਪੁਰਿ ਔ ਬਿਰਾਏ ਮੁਦ ਭੀਨ ਹੈ। 'ਅਨੰਦ 'ਚ ਭਿਜੇ ਹੋਏ ਠਹਿਰ ਗਏ।

॥ ੮ ॥

ਉਤਰਤ ਜੈਹੈਂ ਜਾਇ। ਐਹੈਂ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਧਾਇ, 'ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ।
 ਦੈਹੈਂ ਭੇਟ ਧਰਿ ਭਾਇ ਚਾਇ ਭਰਿ ਕੈ ਸਹੀ। 'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਭਰ ਕੇ।
 ਪੰਥ। ਜਾਂਹਿ ਜਾਵੈਂ ਨਰ ਨਾਰਿ ਸੁਨਿ ਦੌਰਿ ਆਵੈਂ, 'ਰਸਤੇ।
 ਮਗ ਪੈ ਬਿਰਾਵੈਂ ਦੇਖਿ ਬਤਰਾਵੈਂ। ਐਸ ਹੀ। 'ਦੱਸਦੇ ਹਨ।
 ਦੁਲੱਭ ਦਰਸ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੂ ਕੇ ਏਸ ਦੇਸ,
 ਮਾਰੁਥਲ ਮਾਂਹਿ ਮੇਵੇ ਦਾਰ ਤਰੁ। ਜੈਸ ਹੀ। 'ਦਰੱਖਤ।
 ਧੰਨ ਭਾਗ ਮਾਨੈਂ ਨਿਜ ਆਨੈਂ ਭੇਟ ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ,
 ਅਰਪੈਂ ਮਹਾਨੈਂ ਮੋਦ ਠਾਨੈਂ। ਮਨ ਮੈਂ ਸਹੀ ॥ ੯ ॥ 'ਅਨੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸਨੇ ਸਨੇ। ਮਗ ਚਲਤਿ ਇਮ, 'ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।
 ਪੂਰਤਿ ਦਾਸਨਿ ਆਸ।
 ਆਇ ਬਿਰੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਮੈਂ,
 ਨ੍ਰਾਇ ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ ਖਾਸ। ॥ ੧੦ ॥ 'ਆਪ।
 ਦਾਨ ਦਏ ਬਹੁ ਦਿਜਨ ਕੋ,
 ਉਤਰੇ ਸੰਗਤਿ ਮਾਂਹਿ। 'ਗੁਰੁਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ।
 ਲਿਖਯੋ ਪਿਖਯੋ ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਕੋ,
 ਘਨ ਸ਼ਯਾਮ ਦ੍ਰਿਜ ਪਾਹਿ ॥ ੧੧ ॥
 ਤਾਂਹਿ ਪੁਸ਼ਤ ਪਰ। ਦਸਮ ਗੁਰੁ,
 ਇਮ ਕਰ ਤੈ। ਲਿਖ ਦੀਨ। 'ਉਸ (ਕਾਗਜ) ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ।
 ਜੋ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਮਮ ਲਿਖਯੋ,
 'ਹੱਥ ਨਾਲ।
 'ਜੋ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰਾਂ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ
 ਲਿਖਿਆ ਹੈ।
 ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹਮ ਕੀਨ ॥ ੧੨ ॥
 ਅਬਿ ਲੋ ਨਾਮਾ ਹੁਕਮ ਸੋ,
 ਹੈ ਉਨਿ ਬਿੱਪਨਿ ਪਾਸ।

ਲੈ ਭੇਟਾ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਤੈ,
ਦੈ ਦਰਸਨ ਭਰਿ ਆਸ' ॥ ੧੩ ॥

'ਆਸਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ।

ਚਲਿ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਤੈ',
ਪੂਰੀ ਅਜੁੱਧਯਾ ਜਾਇ।

'ਪ੍ਰਾਗਰਾਜ ਤੋਂ।

ਉਤਰੇ ਕੁੰਡ ਬਸਿਸਟ ਢਿਗ,
ਹੈ ਗੁਰੁ ਥਾਨ ਤਹਾਂਇ ॥ ੧੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨਿਜ ਕੁਲ ਕੇ ਬਿੱਧਨ ਕੀ ਪੁਰੀ'।

'ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ।

ਹੇਤ ਦਰਸਬੇ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਿਤਿ ਫੁਰੀ'।

'ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ।

ਥਾਨ ਪਿਖੜੇ ਚਹਿੰ ਰਾਮ ਜਾਨਕੀ' ॥ ੧੫ ॥

'ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਤੇ ਸੀਤਾ ਦਾ।

ਮਾਤੁਲਾਦਿ ਕੇ ਸੰਗ ਲਵਾਏ।

ਸਰਬ ਸਥਾਨ ਪਿਖੇ ਸਬ ਭਾਏ।

ਸਰਜੂ ਤਟ ਜਹਿੰ ਸੁਵਰਗ ਦੂਰੀ।

ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾਨ ਦਏ ਭਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਸਗਰ ਨਗਰ ਮੈਂ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ।

ਬਾਲਕ ਬੈ ਗੁਰੁ ਮਤ ਅਤਿ ਉਚੀ।

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕੀ ਕੁਲ ਕੇ ਹੰਸ'।

'ਸੂਰਜ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਏ ਸੋਢਿ ਅਵਤੰਸ' ॥ ੧੭ ॥

'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ।

ਇਸ ਕੁਲ ਮਾਂਹਿ ਰਾਮ ਕੇ ਪਾਛੇ।

ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਸੁਨਯੋ ਭਏ ਆਛੇ।

ਦਰਸਨ ਤੈ ਸਬਿ ਪਾਪ ਬਿਲੈ ਹੈਂ'।

'ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਾਡਾ ਤਮ' ਰਵਿ ਤੈ^੨ ਜਜੋਂ ਜੈ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥

'ਪਾਲਾ ਤੇ ਅਨੁਰਾ'। ^੨ਸੂਰਜ ਤੋਂ।

ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਜੋ ਭੇਟ ਚਢੈ ਹੈਂ।

ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਪੈ ਹੈਂ'।

'ਪਾ ਲੈਣਗੇ ਭਾਵ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ।

ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਭਏ ਸੁਖ ਦਾਨਕ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸ ਗਾਦੀ ਪਰ ਨੌਮੀ ਠੌਰੈਂ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਗੌਰੈਂ'।

'ਭਾਰੀ।

ਤਿਨ ਕੇ ਲੀਨੋ ਇਨਿ ਅਵਤਾਰਾ।

ਧਰਨ ਭਾਰ ਹਿਤ ਹਰਨ¹ ਵਿਚਾਰਾ ॥ ੨੦ ॥

¹ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ।

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਸੇ ਇਨਿ ਮੈਂ ਲੱਛਨ।

ਹੈਂ, ਸਬ ਕਹਿ ਹੈਂ ਲੋਗ ਬਿਚੱਛਨ¹।

¹ਚਤੁਰ।

ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤਿ ਪੂਰਤਿ¹ ਆਨੰਦ।

¹ਭਰੀ ਹੋਈ।

ਚਲੋ ਦਰਸ ਲਹਿੰ ਲਾਭ ਮਹਾਨੰਦ ॥ ੨੧ ॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਅਨਿਕ ਬਾਰਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ।

ਨਰ ਤਿਯ ਪੇਖਤ ਕੋਠਨਿ ਚਰਿ ਚਰਿ¹।

¹ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

ਗਰੀ ਬਜ਼ਾਰ ਅਗਾਰਨਿ ਦਵਾਰਨਿ¹।

¹ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੂਹਿਆਂ ਵਿੱਚ।

ਭਵੈ¹ ਭੀਰ ਗੁਰੁ ਜਹਾਂ ਬਿਹਾਰਨ² ॥ ੨੨ ॥

¹ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ²ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂ ਕੁਲਾਹਲ ਉੱਛਵ¹ ਭਯੋ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਡੰਡਰੋਲਾ।

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜਨੁ ਹਨ ਅਰਿ¹ ਅਯੋ।

¹ਵੈਰੀ (ਰਾਵਣ) ਮਾਰ ਕੇ।

ਊਚ ਨੀਚ ਕਰ ਜੋਰੈਂ ਬੰਦੈਂ।

ਜਥਾ ਜੋਗ ਦਿਹਾਂ ਭੇਟ ਅਮੰਦੈਂ¹ ॥ ੨੩ ॥

¹ਚੰਗੀਆਂ।

ਹੁਤੇ ਰਾਮ ਨੌਮੀ ਤਬਿ ਮੇਲਾ।

ਯਾਂ ਤੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ ਸਕੇਲਾ¹।

¹ਬਹੁਤੇ ਆਦਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ।

ਜਿਸ ਦਿਸ ਜਾਂਹਿ ਭੀਰ ਬਡ ਹੋਵੈ।

ਸਕੈਂ ਨਾ ਢਿਗ ਆ ਦੂਰਹੁ ਜੋਵੈਂ¹ ॥ ੨੪ ॥

¹ਤੱਕਦੇ ਹਨ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਗੁਰੁ ਅੱਸੂ ਅਸਵਾਰੀ।

ਚਲਤ ਸੇਵਕਨ ਵੀਚ ਉਦਾਰੀ।

ਰੀਤਿ ਸਮਾਜ ਮਹਾਰਾਜਨ ਸੋਂ¹।

¹ਇਕੱਠ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸੀ।

ਚਾਮਰ¹ ਛੱਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਾਜਨ ਸੋਂ² ॥ ੨੫ ॥

¹ਚੌਰ। ²ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ।

ਅੱਗ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖ ਗਾਵਤ ਜਾਂਹੀ।

ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਨ ਮਨਿ ਬਿਸਿਮਾਂਹੀ।

ਨਾਰੀ ਚਢੀ ਅਟਾਰੀ ਜੋਰੈਂ¹।

¹ਤਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਘਨ ਸੇ ਸਦਮ ਬੀਜ ਸੀ ਸੋਰੈਂ¹ ॥ ੨੬ ॥

¹ਬੱਦਲਾਂ ਵਰਗੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸੋਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤੁੰਗ ਅਟਾ ਜਨੁ ਘਟਾ ਮਿਲੰਤੀ¹।

¹ਉੱਚੀਆਂ ਅਟਾਰੀਆਂ ਜਾਣੇ ਘਟਾ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਧ੍ਰੁਜਾ ਪਤਾਕਾ ਛਟਾਂ ਛਲੰਤੀ¹।

¹ਝੰਡੇ ਤੇ ਝੰਡੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਨੂੰ ਛਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਨੋ ਪੰਖ¹ ਧਰਿ ਗਗਨ² ਉਡਯੋ ਚਹਿੰ।

¹ਖੰਭ। ²ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ।

ਪੁਸ਼ਪਾਂਜੁਲ¹ ਬਰਸੈਂ ਜਨ ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ **॥ ੨੭ ॥**

¹ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ।

ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੈ ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਆ।

ਦਰਸੈਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੌਰਿ ਪੌਰਿ¹ ਆ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ।

ਜਿਸ ਦਿਸ ਦੇਖਤ ਗੁਰੂ ਦਰਾਜੀ¹।

¹ਲੰਮੀ (ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ)।

ਝੁਕਤਿ ਲੋਗ ਜਨੁ ਈਦਿ ਨਿਵਾਜੀ **॥ ੨੮ ॥**

ਪਾਵਨਤਾ ਕੀ ਅਵਧਿ ਅਵਧ ਪੁਰ¹।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਅਜੁੱਧਿਆ ਸ਼ਹਿਰ (ਵਿੱਚ)।

ਅਵਧਿ ਮੋਦਦਾ ਸ਼ਕਤਿ ਅਵਧਿ ਗੁਰਿ¹।

¹ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਜਿਨਿ ਨਹਿੰ ਪਿਖੇ ਸੋਇ ਪਛੁਤਾਵੈਂ।

ਭਾਗ ਮੰਦ ਨਿਜ ਸੋਇ ਸੁਨਾਵੈਂ **॥ ੨੯ ॥**

ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੈਰ ਨਗਰ ਕੀ ਕਰਿ ਕੈ।

ਡੇਰੇ ਗਏ ਜਬੈ ਗੁਰੂ ਫਿਰਿ ਕੈ।

ਤੋ ਭੀ ਭੀਰ ਭਈ ਨਹਿੰ ਥੋਰੀ।

ਪਾਂਚ ਦਿਵਸ ਰਹਿ ਚਲੇ ਬਹੌਰੀ¹ **॥ ੩੦ ॥**

¹ਫੇਰ।

ਨੀਠ ਨੀਠ¹ ਮਗ ਸਰਬ ਬਿਹਾਏ²।

¹ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ। ²ਲੰਘੇ।

ਮਾਯਾ ਪੁਰੀ¹ ਸੁਰਸਰੀ² ਆਏ।

¹ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰੀ, ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਕਨਖਲ ਤੱਕ। ²ਗੰਗਾ ਤੇ।

ਹਰਿਦਵਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾਨ ਕੈ¹।

¹ਕਰਕੇ।

ਦੀਨ ਦਿੱਜਨ ਦਾਰਿੰਦ੍ਰ ਹਾਨ ਕੈ¹ **॥ ੩੧ ॥**

¹ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ।

ਬਸੇ ਨਿਸਾ¹ ਕਨਖਲ ਮੈਂ ਆਏ।

¹ਰਾਤ।

ਤੀਰ¹ ਗੰਗ ਦਿਨ ਤੀਨ ਰਹਾਏ।

¹ਕਿਨਾਰੇ।

ਪੁਰਾ¹ ਗੁਰੂ ਜਹਿੰ ਉਤ੍ਰੁਤ ਰਹੇ।

¹ਪਹਿਲੇ।

ਤਿਸੀ ਠੌਰ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਬਹੇ¹ **॥ ੩੨ ॥**

¹ਠਹਿਰੇ।

ਹੈ ਗੁਰੂ ਥਾਨ ਤਹਾਂ ਅਬਿ ਸੁੰਦ੍ਰ।

ਬਨਵਾਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸਿੰਘ ਨਰਿੰਦ੍ਰ¹।

¹ਮਹਾਰਾਜਾ (ਪਟਿਆਲਾ) ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ।

ਸੰਤ ਨਿਰਮਲੇ ਤਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀ।

ਲੰਗਰ ਸਤਿਸੰਗ ਰਹਿ ਨਿਤ ਜਾਰੀ **॥ ੩੩ ॥**

ਕਨਖਲ ਤੈ ਚਲਿ ਬਸ ਬਹੁ ਠਾਏ।

ਸ਼ਹਿਰ ਬੂੜੀਏ ਨਿਕਟਿ ਥਿਰਾਏ।

ਸੂਰਜ ਕੁੰਡ ਪਾਸ ਜਗ ਜਾਨੈਂ।

ਆਹਿ ਬਿਸਦ¹ ਤਹਿੰ ਅਬ ਗੁਰੂ ਥਾਨੈਂ **॥ ੩੪ ॥**

¹ਉੱਜਲ।

ਜਮਨਾ ਲਖਿ ¹ ਲਖਨੌਰ ਪਹੁਚੇ।	¹ ਲੰਘ ਕੇ।
ਘਰ ਮਸੰਦ ਜੇਠੇ ਕੇ ਸੂਚੇ ¹ ।	¹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਘਰ ਵਿੱਚ।
ਦਿਸ ਦੱਖਨ ਛੈ ਕੋਸ ਅੰਬਾਲਾ।	
ਜੇਠੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੫ ॥	
ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਪਾਸ ਹੈ।	
ਮਾਤੁਲ ¹ ਪਠਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਖਾਸ ² ਹੈ।	¹ ਮਾਮਾ। ² ਆਪਣਾ।
ਜਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੀ।	
ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸਨ ਬੁਝਯੋ ਗੁਰੂ ਗਯਾਨੀ ॥ ੩੬ ॥	
ਹੁਤੇ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਬਨਵਾਤੇ।	
ਮਹਿਲਨ ਹੇਤ ¹ ਮਹਲ ਬਹੁ ਭਾਂਤੇ।	¹ ਮਹਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵ ਮਾਤਾਵਾਂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ।
ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਢਿਗ ਕਹਿ ਪਠਾ।	
ਜਬ ਲੌ ਨਹਿ ਘਰ ਜਾਵਤ ਠਟਾ ¹ ॥ ੩੭ ॥	¹ ਬਣ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
ਤਬਿ ਲੌ ਤੁਮ ਲਖਨੌਰ ਰਹਾਵੇ।	
ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਕੋ ਪਰਚਾਵੇ।	
ਮਾਨਿ ਬਚਨ ਮਾਤਾ ਲਖਨੌਰੈਂ।	
ਭਲ ਥਲ ਪੇਖਿਰਹੇ ਤਹਿੰ ਗੌਰੈਂ ¹ ॥ ੩੮ ॥	¹ ਬਹੁਤਾ (ਸਮਾਂ)।
ਜੇਠਾ ਕਰੈ ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਸੇਵਾ।	
ਗਿਰਦ ਨੁਵਾਈ ¹ ਕੇ ਸਿਖ ਏਵਾ ² ।	¹ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ। ² ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਮਾਤਾ ਕੋ ਬੰਦਨਾ ਨਿਤ ਆਵੈਂ।	¹ ਨਮਸਕਾਰ (ਕਰਨ)।
ਦੂਧ ਦਧੀ ¹ ਘ੍ਰਿਤ ਫਲ ਬਹੁ ਲਯਾਵੈਂ ॥ ੩੯ ॥	¹ ਦਹੀਂ।
ਚਾਵਰ ਸੂਖਮ ¹ ਸਿਤਾ ² ਸਰਕਰਾ ³ ।	¹ ਬਰੀਕ ਚੌਲ। ² ਖੰਡ। ³ ਸ਼ੱਕਰ।
ਅਸਨ ਬਸਨ ਨਕਦੀ ਬਹੁ ਤਰਾ ¹ ।	¹ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ (ਭੇਟਾਵਾਂ)।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਅਰਪੈਂ ਲਯਾਇ ਅਮੰਦੈਂ ¹ ।	¹ ਚੰਗੀਆਂ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੇ ਪਗ ਬੰਦੈਂ ॥ ੪੦ ॥	
ਪੇਖਿ ਸਰੂਪ ਤੇਜ ਸਮਰਥਾ।	
ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਥ ਹੈਂ ਇਮ ਕਥਾ।	
ਇਹੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਹੈ ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪੀ।	
ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੂ ਜਿਮ ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਖਾਪੀ ¹ ॥ ੪੧ ॥	¹ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲੇ।
ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਲਨ ਸੋਂ ਖੇਲੈਂ।	
ਗਹਿ ਖੁੰਡੀ ਖਿੱਦੋ ਕਿਤ ਪੇਲੈਂ ¹ ।	¹ ਚੇੜਦੇ ਹਨ।

ਕਬੀ ਤਰੁਨ¹ ਬਿਨ ਡਰਨ² ਚਢੈ ਹੈਂ।
ਪੀਲ ਪਲਾਮਣ ਖੇਲ ਮਚੇ ਹੈਂ¹ ॥ ੪੨ ॥

ਕੂਦਤ ਫਾਂਧਤ¹ ਕਬਹੂੰ ਧਾਵੈਂ।
ਜੀਤ ਹਾਰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰਵਾਵੈਂ।
ਕਬਹੀ ਇਕ ਕੋ ਏਕ ਖਿਝਾਵੈ।
ਕੋਇ ਹਸੈ ਕੋਊ ਕਿਹ ਰੁਆਵੈ ॥ ੪੩ ॥

ਲੀਲਾ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕਰ ਹੈਂ।
ਮਾਤ ਹਕਾਰੈ¹ ਤਉ ਘਰਿ ਬਰ ਹੈਂ²।
ਬਰਜੈ ਮਾਤਾ ਬਹਿਰ¹ ਨ ਜਾਵੇ।
ਘਰਿ ਮਹਿ ਖੇਲੋ ਜਸ ਮਨ ਭਾਵੇ ॥ ੪੪ ॥

ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਪਠਯੋ ਸੰਦੇਸਾ।
ਪਢੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਫਿਰੋ ਨ ਐਸਾ।
ਢਿਗ ਬੈਠਾਇ ਅਚਾਇ ਅਹਾਰੈਂ¹।

ਮਾਤ ਪਯਾਰ ਦੈ ਅੱਖਰ ਸਿਖਾਰੈਂ ॥ ੪੫ ॥
ਚੌਸਠ¹ ਬਿਦਯਾਰਚੀ ਜਾਹਿ ਨੈਂ।
ਮਾਤ ਪਢਾਵਨ ਚਹਿਤ ਤਾਂਹਿ ਨੈਂ¹।

ਕਰਾਮਾਤ ਨਿਤ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕੈਂ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੈ ਜਨ ਪੇਖੈਂ ॥ ੪੬ ॥
ਬਰ ਸ੍ਰਾਪ ਜੋ ਮੁਖੋਂ ਅਲਾਵੈਂ।

ਤਾਤਕਾਲ ਫਲ ਸੋ ਦਰਸਾਵੈਂ।
ਚਰਚਾ ਫੈਲੀ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ।
ਆਵਤ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ੪੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਇਕ ਅਜਮਤੀ,
ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਹਾਨ।
ਠਸਕੇ ਗਾਮ ਘੁੜਾਮ ਰਹਿ¹,
ਮਾਨਤ ਤਾਂਹਿ ਜਹਾਨ ॥ ੪੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੈ ਕਾ ਜਸ ਸੁਨਿ ਕੈ।

¹ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਤੇ। ²ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

¹ਪੀਲੂ (ਵਣ) ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨਾਲ ਲਮਕਣ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

¹ਟੱਪਦੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੱਦਦੇ ਹਨ। ²ਵੜਦੇ ਹਨ।

¹ਬਾਹਰ।

¹ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਂਦੀ ਹੈ।

¹ਚੌਹਟ (੬੪)।

¹ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

¹ਡਸਕ ਤੇ ਘੁੜਾਮ ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਧਰਿ ਧਯਾਨ ਉਨਿ ਪੇਖਯੋ ਗੁਨਿ ਕੈ।	
ਇਸ ਕਾ ਚਲ ਹੈ ਪੰਥ ਅਪਾਰੇ।	
ਰਾਜ ਕਰੈਂ ਵਹ ਧਰ ਪਰ ਸਾਰੇ ॥ ੪੯ ॥	
ਠਸਕਾ ਗਾਮ ਜਗੀਰ ਜੁ ਮੋਰੀ।	
ਮਤ ਵਹਿ ਛੀਨ ਲੈਂਹ ਬਰ ਜੋਰੀ।	'ਬਦੋਬਦੀ।
ਤਾਂ ਤੈ ਇਨ ਤੈ ਚਲਿ ਬਖਸ਼ਾਵੈਂ।	
ਕਰਾਮਾਤ ਬਖਯਾਤ ਪ੍ਰਤਾਵੈਂ ॥ ੫੦ ॥	
ਇਮ ਮਨਿ ਧਰਿ ਭਰਿ ਕਲਸਾ ਮਿਠਾਈ।	'ਘੜੇ।
ਦੋਇ ਧਰੇ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਆਈ।	
ਖੁੰਦੇ ਖੁੰਡੀ ਥੇ ਤਬਿ ਖੇਲਤ।	
ਲਰਕਨ ਸੋਂ ਗੁਰੁ ਸਾਨੰਦ ਝੇਲਤ। ॥ ੫੧ ॥	'ਮਿਲ ਕੇ।
ਢਿਗ ਢੁਕਿ ਕਦਮ ਪਦਮ। ਤਿਹ ਚੁੰਮੇ।	'ਚਰਨ ਕੰਵਲ।
ਸਿਜਦਾ ਕੀਨ ਮਾਥ ਧਰਿ ਭੁੰਮੇ।	'ਧਰਤੀ 'ਤੇਰੱਖ ਕੇ।
ਤਿਸ ਕੇ ਦਿਲ ਕੀ ਸਬਿ ਗੁਰੁ ਜਾਨੀ।	
ਬਰ ਦਾਨੀ ਬਾਨੀ ਯੋਂ ਭਾਨੀ। ॥ ੫੨ ॥	'ਕਹੀ।
ਟੁਕੜਾ ਤੁਮਰਾ ਜੋ ਚਹਿ ਖੋਯੋ।	
ਖੋਯੋ ਜਾਇ ਆਪ ਸੋ ਜੋਯੋ।	'ਦੇਖੋ।
ਪੁਨ ਇਕ ਕਲਸਾ ਗੁਰੁ ਮੰਗਾਯੋ।	
ਉਭੈ ਗਗਰੀਆਂ ਮੱਧ ਟਿਕਾਯੋ। ॥ ੫੩ ॥	'(ਪਹਿਲੀਆਂ) ਦੋਹਾਂ ਗਾਗਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।
ਪੇਖਿ ਪੀਰ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ ਮਹਾਂਈ।	
ਗੋਦ ਸਮੋਦ ਲਏ ਗੁਰੁ ਚਾਈ।	'ਚੁੱਕ ਲਏ।
ਕਦਮ ਪਦਮ ਸੁਖ ਸਦਮ ਗਹਾਏ।	'ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਫੜੇ।
ਬਾਰ ਬਾਰ ਚੁੰਮੇ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਏ ॥ ੫੪ ॥	
ਚਰਨ ਧੂਰਿ ਨਿਜ ਨੈਨਨਿ ਪਾਈ।	
ਦਿੱਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਪਾਈ ਅਧਿਕਾਈ।	
ਅਧਿਕ ਤਰੀਫ ਜੋਰਿ ਕਰ ਗਾਈ।	'ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹੀ।
ਖਾਇ ਖੁਲਾ ਲਰਕਨਿ ਮਿਠਿਆਈ ॥ ੫੫ ॥	
ਕਹਯੋ- 'ਚੁਗੱਤਾ' ਅਤਿ ਮਦ ਮੱਤਾ।	'ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ।
ਭਯੋ ਕੁਪੱਤਾ ਅਬਿ ਅਲਵੱਤਾ।	'ਬਿਨਾਂ ਸੰਸੇ ਤੋਂ।
ਜ਼ਾਲਮ ਨੌਰੰਗ ਜ਼ੁਲਮ ਗੁਜ਼ਾਰੇ।	

ਦੇਤ ਦੂਖ ਹਿੰਦੁਨ ਕੇ ਭਾਰੇ' ॥ ੫੬ ॥

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।

ਹਮਰੇ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾਰੇ।

ਦੀਨੇ ਬਰ ਬਾਬਰ ਕੇ ਚਾਹੀ।

ਭੰਗ ਬਦਲ* ਬਖਸ਼ੀ ਸਤ ਸ਼ਾਹੀ' ॥ ੫੭ ॥

ਦੈ ਸਿਰ ਸਾਤ ਫੇਰ ਫਿਰ ਲੈਰੈ'।

ਜ਼ਾਲਮ ਕੀ ਜਰ ਸਿੰਧ' ਸਿਟੈ ਹੈਂ।

ਇਮ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਸਿਜਦਾ' ਕਰਿ ਗਯੋ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਵਲੀਯਨਿ ਵਲੀ ਲਖਯੋ ॥ ੫੮ ॥

ਪੀਰ ਅਮੀਰ ਦੀਨ' ਤਿਸ ਸੰਗੈ।

ਹੁਤੇ ਮੁਰੀਦਨ ਯੁਤ ਤਹਿ ਚੰਗੈ।

ਬਾਤੈਂ ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਭੂਲੇ ਹੋਸ।

ਸੈਦ ਭੀਖ' ਪਰ ਕਰਿ ਅਫਸੋਸ ॥ ੫੯ ॥

ਕਹਯੋ ਪੀਰ ਤੁਮ ਬਡ ਕਰਮਾਤੀ।

ਮਾਨਤ ਹਿੰਦੁ ਤੁਰਕ ਬੱਖਯਾਤੀ'।

ਇਸ ਲਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਪਗ ਪੈ।

ਪਰਯੋ ਕਾਂਹਿ ਤੂੰ ਹੋਇ ਅਲਗ ਪੈ' ॥ ੬੦ ॥

ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਸੁਨਿ ਉੱਤਰ ਦੀਨੋ।

ਤੁਮ ਨੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਇਹੁ ਚੀਨੋ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਜੋਈ।

ਹੈ ਕਬੂਲ ਦਰਗਾਹੈ ਸੋਈ ॥ ੬੧ ॥

ਮੈਂ ਮਰਾਕਬੇ ਮੈਂ' ਜਬ ਜੈਹੈਂ।

ਨਾਨਕ ਕੇ ਖੁਦਾਇ ਢਿਗ ਪੈਹੈਂ'।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਜਿਤਕ ਸਮੁੱਥ।

ਨਾਨਕ ਆਗੇ ਜੋਰਤ ਹੱਥ ॥ ੬੨ ॥

ਸੋਈ ਸਬ ਕੀ ਅਰਜ਼ ਸੁਨੈਹੈ।

ਨਿਜ ਮਨ ਭਾਵਤ ਹੁਕਮ ਦਿਲੈਹੈ।

ਉਹੀ ਰੂਪ ਹਮ ਇਨ ਕੇ ਹੇਰਾ।

'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

'ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ। *ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਵਾਮ ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨੫ ਦੀ
* ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।

'ਮੋੜ ਲਵਾਂਗੇ।

'ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ।

'ਨਮਸਕਾਰ।

'ਨਾਮ।

'ਸਯਦ ਭੀਖ ਸ਼ਾਹ।

'(ਤੈਨੂੰ) ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਤੁਰਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

'ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ। (ਅ) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲਪੰਗ ਦਾ ਹੀ
ਅਲਗਪੈ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣੇਗਾ ਥੋੜੀ ਸਮਝ
ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ।

'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ।

'ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।

ਲਿਯ ਬਖਸ਼ਾਇ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਜ ਕੇਰਾ ॥ ੬੩ ॥

ਟੁਕਰਾ ਬਨਯੋ ਫਕੀਰਨ ਰੈਹੈ।

ਰਾਜ ਜਰੂਰ ਸਿੱਖਨ ਕਾ ਹੁੰਦੈ।

ਪੁਨ ਦੋ ਬਰਤਨ ਧਰੇ ਜੁ ਏ ਹੈਂ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਮਜ਼੍ਹਬ ਪਰਖੇ ਹੈਂ ॥ ੬੪ ॥

ਉਨਿ ਦੋਨੋ ਪਰ ਹਾਥ ਜੁ ਧਰੇ।

ਕਹਯੋ ਬਨੇ ਰਹਿੰ ਦੋਈ ਖਰੇ।

ਉਨੈ ਧਰਯੋ ਮਧੁ ਤੀਸਰ ਜੋ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਮਜ਼੍ਹਬ ਤੀਸਰ ਮਮ ਹੋਹੈ ॥ ੬੫ ॥

ਅਰ ਚੁੰਮੇ ਪਗ ਰਜਾ ਦ੍ਰਿਗ ਪਾਈ।

'ਚਰਨ ਧੂੜ।

ਤਾਂ ਤੇ ਅਜਮਤ ਮੁਹਿ ਬਡ ਥਯਾਈ।

'ਲੱਭੀ।

ਇਹੁ ਗੁਰੁ ਤਰੁਣਾ ਹੋਇ ਰਣ ਕਰਿਹੈਂ।

'ਜੁਆਨ।

ਤੇਜ ਤੁਰਕ ਨਿੱਪਨ ਕਾ ਹਰਹੈਂ ॥ ੬੬ ॥

ਦਿੱਲੀ ਤੈ ਕਾਬਲ ਲੋ ਬਾਕੀ।

ਕਾਂਹਿ ਯਾਂਹਿ ਸਿਖ ਛਡੈਂ ਨ ਆਕੀ।

ਪੀਰ ਅਮੀਰ ਦੀਨਾ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ।

'ਨਾਮ (ਪੀਰ ਦਾ)।

ਸੈਦ ਭੀਖ ਨਿਜ ਕਰ ਧਰਿ ਫਿਰ ਪੈ ॥ ੬੭ ॥

'ਆਪਣਾ ਹੱਥਰੱਖ ਕੇ।

ਦਿਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੈ ਸਬਿ ਦਿਖਰਾਯੋ।

'ਦੇਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਅਸਥਾਨ ਦਿੱਸ ਪੈਣ।

ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਗਾਯੋ।

'ਭੀਖ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਗਹੇ ਭੀਖ ਕੇ ਪਗ ਤਿਨ ਤਬ ਹੀ।

ਹੇਰੀ ਸੱਤ ਬਾਤ ਤੁਵ ਸਬ ਹੀ ॥ ੬੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਖਾਰਾ ਜਲ ਲਖਨੌਰ ਮੈਂ,

ਥਾ ਸਬ ਕੂਪਨ ਕੇਰਾ।

'ਖੂਹਾਂ ਦਾ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਨਹਿੰ ਰੁਚੇ,

ਮਾਤ ਮਿਸ਼ਟਾ ਕਿਯ ਫੇਰ ॥ ੬੯ ॥

'ਮਿੱਠਾ।

ਚੌਪਈ:

ਤਨਕ ਭਨਕ ਸੋ ਸਾਖਿ ਸੁਨੈਹੈਂ।

'ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿ ਕੇ। ੩ਸਾਖੀ।

ਸੁਨੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਮਨ ਦੈਹੈ।

ਬਲ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇਜ ਅਤਿ।
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੇ ਬਢ ਹੈ ਨਿਤ ॥ ੨੦ ॥
 ਨਿਕਟ ਹੁਤੇ ਤਹਿ ਪਿੰਡ ਨਨਹੇੜੀ।
 ਘੋਗਾ ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਬਖੇੜੀ।
 ਟਹਿਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੋ ਬਹੁ ਕਰੈ।
 ਅਰ ਗੁਰੂ ਪੈ ਨਿਤ ਐਸ ਉਚਰੈ ॥ ੨੧ ॥
 ਹੈ ਲਖਨੌਰ ਵੀਚ ਜਲ ਖਾਰਾ।
 ਨਨਹੇੜੀ ਮੈਂ ਮਿਸ਼ਟ ਉਦਾਰਾ।
 ਆਪ ਤਹਾਂ ਚਲਿ ਕੀਜੈ ਡੇਰਾ।
 ਸੇਵਹੁੰ ਮੈ ਸਬਿ ਭਾਂਤਿ ਬਧੇਰਾ ॥ ੨੨ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਤਹਾਂ ਜਾਨ ਕੇ ਤਜਾਰੇ।
 ਭਏ ਗੁਰੂ, ਮਾਤਾ ਹਟਕਾਰੇ।
 ਕੋਪਾ ਹੁਤੀ ਘੋਗੇ ਪਰ ਮਾਤਾ।
 ਜਿਸ ਹਿਤ, ਸੋ ਭੀ ਸੁਨੋ ਬਖਯਾਤਾ ॥ ੨੩ ॥
 ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਨੌਮ ਤੀਰਥੈਂ ਗਏ।
 ਨਨਹੇੜੀ ਥੇ ਉਤਰਤ ਭਏ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੀ ਇਕ ਦਾਸੀ।
 ਰਾਖੀ ਪ੍ਰੇਰਿ ਤਾਂਹਿ ਨਿਜ ਪਾਸੀ ॥ ੨੪ ॥
 ਯਾਂ ਤੈ ਮਾਤਾ ਤਹਾਂ ਨ ਗਈ।
 ਪੁਰ ਕੇ ਪੈਂਚ ਬੁਲਾਵਤ ਭਈ।
 ਕਹਯੋ ਅਹੇ ਜਲ ਤੁਮਰੇ ਖਾਰੀ।
 ਮਿਸ਼ਟ ਕੂਪ ਇਕ ਲੇਹੁ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥
 ਠੌਰ ਬਤਾਇ ਦਈ ਤਿੰਨ ਤਾਈਂ।
 ਖੋਦ ਨਿਕਾਲਯੋ ਉਨਿ ਬਲ ਲਾਈ।
 ਦਬਯੋ ਪੁਰਾਤਨ ਹੁਤੇ ਕੂਪ ਸੋ।
 ਨਿਕਸਯੋ ਮੀਠਾ ਆਬ ਖੂਪਾ ਸੋ ॥ ੨੬ ॥
 ਕਰਾਮਾਤ ਬਖਯਾਤ ਮਾਤ ਕੀ।
 ਹੈ ਅਬਿ ਲੋ, ਸੋ ਕੂਪ ਸਾਤ ਕੀ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਤਾ ਕੇ ਨਿਤ ਬੂਝੈਂ।
 ਮਾਤੁਲ ਅਏ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਰੂਝੈਂ ॥ ੨੭ ॥

'ਫੁੱਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ।

'ਚੋਕੇ।

'ਗੁੱਸੇ।

'ਚੰਗਾ ਪਾਣੀ।

'ਖੂਹ ਨੇ ਸੱਚੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

'ਕਿੱਥੇ ਰੁਕ ਗਏ।

ਦਿਨਿ ਗਿਨਿ ਮਾਤਾ ਇਨਿ ਪਰਚਾਵੈ।

ਕਹੈ ਹਥਯਾਰ ਅਸੂ ਲੈ ਆਵੈ।

ਇਮ ਹੀ ਕਹਤਯੋਂ ਮਾਤੁਲ ਆਏ।

ਗੁਰੂ ਭਣੇਵੇਂ ਪਗ ਪਰਸਾਏ ॥ ੭੮ ॥

ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਕੇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ।

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਹਿ ਅਭਿਨੰਦਨ।

¹ਜਸ।

ਕਹਯੋ ਮਕਾਨ ਤਯਾਰ ਅਬਿ ਹੂ ਹੈ।

ਤਹੀਂ ਬੁਲਾਇ ਸਬਿਨਿ ਕੇ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੭੯ ॥

ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਸਤ੍ਰੁ ਹਯ ਸੁਚ।

¹ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰੁ ਤੇ ਘੋੜਾ।

ਲਯਾਯੋ ਸੋ ਸਜਾਇ, ਚਢਿ ਗੁਰੂ ਉਚ।

ਲੈ ਮਾਤੁਲ ਕੇ ਜਾਤ ਅਖੇਰੈਂ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਬਨ ਮਿਰਗਨ ਹੇਰੈਂ ॥ ੮੦ ॥

ਕਰਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੁਛ, ਘਰ ਕੇ ਆਵੈਂ।

ਜੁਗ ਮਾਤਨ ਪਗ ਦਿਸ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਵੈਂ।

¹ਦੋਹਾਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਨੇਤ੍ਰੁ ਲਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਉਦਿਤ ਮੁਦਤਿ¹ ਪਿਖਿ ਪੌਤ੍ਰੁ ਬਦਨ² ਕੋ।

¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ²ਮੁਖ।

ਖਰੀ ਪੌਰ ਪਰ ਰਹੇ ਸਦਨ ਕੋ ॥ ੮੧ ॥

¹ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਉਤ੍ਰੁ ਨਮੋਂ ਕਰਿ ਘਰ ਗੁਰੂ ਜੈਹੈਂ।

¹(ਘੋੜੇ ਤੋਂ) ਉੱਤਰ ਕੇ (ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ।

ਕਰਿ ਬਾਤਨ ਮਾਤਨ ਹਸੈ ਹੈਂ।

ਮਾਤੁਲਾਦਿ ਢਿਗ ਦਾਸੀ ਦਾਸੈਂ।

ਕਰੈਂ ਅਖੇਰਹਿ ਕੇਰ ਬਿਲਾਸੈਂ ॥ ੮੨ ॥

¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨ।

ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੁਨਾ ਬੁਲਾਏ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ।

ਚਢੈਂ ਬਾਜ ਕਰ² ਬਾਜ ਰਖਾਏ।

¹ਘੋੜੇ ਤੇ। ²ਹੱਥ ਤੇ।

ਜਨ ਜਰੀ ਜਰ ਕੀ ਡਰਵਾਵੈਂ।

¹ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੜਾਊ ਕਾਠੀ ਪੁਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਮ ਕੁਰੰਗ ਤੁਰੰਗ ਕੁਦਾਵੈਂ ॥ ੮੩ ॥

¹ਹਰਨ ਵਾਂਗ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਟਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਚਢਤ ਅਨੂਠੀ ਪਿਖਿ ਬਡ ਮਾਤਾ।

¹ਅਣੋਖੀ।

ਕਹੇ ਪਿਤਾਮੇ ਸਮ¹ ਹੈ ਤਾਤਾ²।

¹ਦਾਦੇ ਵਾਂਗ। ²ਪੁੱਤਰ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਢਿ ਅਖੇਰ ਹਿਤ ਜਾਵੈਂ।

ਪੁਰਿ ਕੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਦੂਰ ਸਿਧਾਵੈਂ ॥ ੮੪ ॥

ਏਕ ਦਿਵਸ ਨਨਹੇੜੀ ਗਏ।

ਘੋਗੇ ਕੋ ਬਡ ਖੋਟ ਲਖਏ।	'ਜਾਣਿਆ।
ਦਯੋ ਸਾਪ। ਇਸ ਬੰਸ ਨਸਏ।	'ਸ੍ਰਾਪ।
ਠਹਿਰੇ ਨਹਿੰ, ਤੁਰਤਹਿੰ। ਹਟ ਆਏ ॥ ੮੫ ॥	'ਛੇਤੀ।
ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਬਾਲੈ ਨਿਕਟਿ ਤਾਲ ਕੇ।	
ਉਪਬਨ। ਥਾ ਸੋ ਪਿਖਯੋ ਚਾਲ ਕੇ।	'ਬਾਗ। 'ਜਾ ਕੇ।
ਤਾਮਾ। ਤਹਾਂ ਬਾਜ ਕੇ ਦੀਓ।	'ਮਾਸ ਦਾ ਭੋਜਨ।
ਜਗਿ ਬੰਦਨ। ਮਗ ਘਰ ਕਾ ਲੀਓ ॥ ੮੬ ॥	'ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਜੋਗ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ।
ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਜਬ ਚਢੇ ਸ਼ਿਕਾਰੇ।	
ਭੂਸਥਲ। ਕੇ ਥੇਹ ਪਧਾਰੇ।	'ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।
ਲੂਖੀ ਤੇ ਇਕ ਰੰਘੜ ਆਯੋ।	
ਕਰਤ ਅਖੇਰ ਹੇਰਿ ਬਿਸਮਾਯੋ ॥ ੮੭ ॥	
ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮਾਜ ਹੁਸਨ। ਪਿਖਿ।	'ਸੁੰਦਰਤਾ।
ਬੂਝਯੋ ਸੰਗ ਹੁਤੋ ਨਾਈ ਸਿਖ।	
ਨਾਪਕ। ਬਾਤ ਭਾਂਤਿ ਸਬਿ ਕਹੀ।	'ਨਾਈ ਨੇ।
ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਪੀਰ ਜਾਨ ਕਰਿ ਸਹੀ ॥ ੮੮ ॥	
ਸਰ ਖਰ। ਪਾਂਚ ਭੇਟ ਧਰਿ ਆਗੇ।	'ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ।
ਕਰ ਸੋ। ਪਰਸੇ ਚਰਨ ਸਭਾਗੇ।	'ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।
ਖੁਸ਼ ਅਬਾਦ ਰਹੁ। ਦੁਆ ਗੁਰੁ ਕਰੀ।	'ਵੱਸਦੇ ਰਹੇ। 'ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ।
ਸੋ ਬਸ ਹੈ ਅਬਿ ਲੋ ਬਿਧਿ ਖਰੀ ॥ ੮੯ ॥	
ਸੂਲਰ ਗਾਮ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਗਏ।	
ਪੇਖਿ ਲੋਗ ਸੇਵਤ ਬਹੁ ਭਏ।	
ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦੋ ਪਿੰਡ ਪਾਸੈ।	
ਪਹੁੰਚੇ ਆਸ ਤੋਸ। ਨਿਜ ਦਾਸੈ ॥ ੯੦ ॥	'ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।
ਭਾਣੋ ਖੇੜੀ ਪੁਨਾ ਨਿਹਾਰਾ।	
ਇਮ ਗੁਰੁ ਫਿਰ ਬਹੁ ਲੋਗਹਿੰ ਤਾਰਾ।	
ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਹੁ ਮਾਸ। ਬਿਤਾਏ।	'ਮਹੀਨੇ।
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਸਿੱਖ ਪਠਾਏ ॥ ੯੧ ॥	
ਪਠਯੋ ਸੰਦੇਸ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਵੇ।	
ਸੁਨਿ ਸਬਿ ਹਰਖੇ ਸਾਜ ਸਜਾਵੇ।	'ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਵੇ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ।	

ਸਜੰਦਨ ¹ ਡੋਰੇ ਮਾਤਾ ਚਰੀ ॥ ੯੨ ॥	'ਰੱਥ।
ਹੁਤੋ ਖੜਗ ਲਘੁ ਨਿਰਮਲ ਧਾਰਾ।	
ਕਰ ਕੈ ਨਮੋਂ ਗੁਰੂ ਗਰਿ ਧਾਰਾ।	
ਕੰਧਿ ¹ ਕਮਾਨ, ਕਸਜੋ ਕਟਿ ² ਭਾਥਾ।	'ਮੋਢੇ 'ਤੇ। ² ਲੱਕ ਨਾਲ।
ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਸੋਹਿ ਲਘੁ ਮਾਥਾ ¹ ॥ ੯੩ ॥	'ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ।
ਨਵ ਗੁਰੂਅਨ ਸਿਮਰਨ ਧਿਜਾਨ ਕੈ।	
ਚਪਲ ¹ ਬਲੀ ਅੱਸੂ ਚਢੇ ਜਾਨ ਕੈ।	'ਚੰਚਲ।
ਜੇਠੇ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਲਖਨੌਰੀ।	
ਬਿਦਾ ਹੋਤ ਭੇ ਬਿਹਬਲ ਗੌਰੀ ¹ ॥ ੯੪ ॥	'ਬਹੁਤੇ।
ਜਿਨਿ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਧਾ ਯੁਤ ਕਰੀ।	
ਦੈ ਅਸੀਸ ਬਰ ਤਿਨ ਕੋ ਵਰੀ ¹ ।	'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।
ਵਾਪਸ ਕਰੇ ਸਬੈ ਮਗ ਪਰੇ।	
ਮਾਤੁਲਾਦਿ ਨਿਜ ਢਿਗ ਗੁਰੂ ਕਰੇ ॥ ੯੫ ॥	
ਕਰਤ ਅਖੇਰ ਹੇਰਿ ਬਨ ਗ੍ਰਾਮਨ।	
ਰਾਣੇ ¹ , ਮਾਜਰੇ, ਥਿਰੇ ਸ੍ਰਾਮਨ।	'ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।
ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਹੁ ਠੌਰ ਬਸੈ ਕੈ।	
ਬਹੁ ਜਨ ਕੋ ਨਿਹਾਲ ਮਗ ਕੈ ਕੈ ॥ ੯੬ ॥	
ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਬਿਸਤੀਰਤਿ ¹ ।	'ਜਸ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।
ਪਹੁੰਚੇ, ਪੀਰੀ ਧਨੀ ਅਮੀਰਤ ¹ ।	'ਪੀਰੀ ਤੇ ਮੀਰੀ ਦੇ ਧਨੀ।
ਰਵਿ ਮਲ ¹ ਕੇ ਪੌੜੂ ਜੁਗ ² ਮਿਲੇ।	'ਸੂਰਜ ਮੱਲ। ² ਦੋਨੋਂ।
ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਿ ¹ ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਖਿਲੇ ॥ ੯੭ ॥	'ਸੁਖ ਸਾਂਦ (ਪੁੱਛ ਕੇ)।
ਗਨੀ ¹ ਗਰੀਬ ਅਏ ਸਬ ਘਰ ਸੇ।	'ਧਨੀ।
ਦਰਸੇ ਪਗ ਪਰਸੇ ਉਨਿ ਕਰ ਸੇ।	
ਨਾਮ ਪਤੇ ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਕੇ ਬੂਝੇ।	
ਭਲੇ ਅਭਲੇ ਭਲੇ ਬਿਧਿ ਸੂਝੇ ¹ ॥ ੯੮ ॥	'ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ।
ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਏ।	
ਦਰਸੇ ਕਥਾ ਸੁਨੀ ਬਹੁ ਭਾਏ।	
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਜੋ ਬਾਗ ਲਗਾਯੋ।	
ਮਿਲਿ ਸਬੰਧੀਅਨ ਸੈਲ ਕਰਾਯੋ ॥ ੯੯ ॥	
ਆਰੂ, ਅੰਬ, ਅਨਾਰ, ਅਲੂਚੇ।	

ਸੇਉ, ਸਰੂ, ਸੰਗਤਰੇ ਸੁ ਗੂਚੇ¹।

¹ਬਹੁਤੇ।

ਫਲੇ ਫਾਲਸੇ, ਫੈਲੇ ਫਬੇ।

ਕਦਲੀ¹, ਕਟਲ², ਬਢਲ³, ਕਲ¹¹ ਸਬੇ

¹ਕੇਲੇ। ²ਕਟਹਲ ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਫਲ। ³ਬਢਹਲ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਫਲ। ¹¹ਸੁੰਦਰ।

॥ ੧੦੦ ॥

ਨਿੰਬੂ, ਨੌਰੰਗੀ, ਨਾਲੇਰੇ¹।

¹ਨਲੇਰ।

ਆਮਰੂਦ, ਅਖਰੋਟ, ਅਛੇਰੇ¹।

¹ਚੰਗੇ।

ਖਾਜੂਰੇਂ, ਖਿਰਨੀ¹, ਖੁਰਮਾਨੀ।

¹ਮੌਲਸਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਦੁੱਧਦਾਰ ਬ੍ਰਿੱਛ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਲਕਨ¹, ਪੀਪਰ, ਪਨਸ, ਪ੍ਰਮਾਨੀ²

¹ਬੋਹੜ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਛ। ²ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ।

॥ ੧੦੧ ॥

ਜਾਮਨ, ਜਾਮੋਏ¹, ਜਰਦਾਲੂ²।

¹ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਫਲ ਤੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਾ। ²ਆਲੂ ਵਰਗਾ ਪੀਲੇਰੰਗ ਦਾ ਫਲ, ਕਾਠੀ ਖੁਰਮਾਨੀ।

ਬੇਰੀ, ਬਟ¹, ਬਾਹੇੜ², ਬਿਸਾਲੂ³।

¹ਬੋਹੜ। ²ਬਹੇੜਾ। ³ਬਹੁਤੇ।

ਬਾਂਸ, ਬਦਾਮ, ਬਕਲ¹, ਬਹੁ ਬੇਲੀ²।

¹ਵਲਕਲ ਦਾ ਸੰਖੇਪ-ਇਕ ਦਰੱਖਤ ਜਿਸ ਦੀ ਛਿੱਲ ਦੇ ਸਾਧੂ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ²ਬਹੁਤੀਆਂ ਵੇਲਾਂ।

ਚੰਪਾ, ਚੰਬੇਲੀ, ਰਾਵੇਲੀ¹ ॥ ੧੦੨ ॥

¹ਰਾਇਬੇਲ।

ਗੇਂਦਾ, ਗੁਲ ਸੱਬੋ¹ ਗੁਲਬਾਸਾ²।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੁੱਲ। ²ਅੱਬਾਸ ਦਾ ਫੁੱਲ।

ਗੁਲ ਕਲਗਾ¹, ਗੋਲਾਬ ਸਬਾਸਾ²।

¹ਕਲਗਾ ਫੁੱਲ। ²ਸਹਿਤ ਵਾਸਨਾ ਦੇ।

ਮੋਤੀਆ, ਮੂਗਰਾ¹, ਜੁਹੀ² ਬਿਧੂਪੀ³।

¹ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੁੱਲ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਬੇਲੀ। ³ਦੁਪਹਿਰੀਆ ਫੁੱਲ।

ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ¹, ਕੇਵਰਾ ਖੂਪੀ² ॥ ੧੦੩ ॥

¹ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਛ ਜਿਸ ਦੇ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਚਿੱਟੇਰੰਗ ਦੇ ਫੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਡੰਡੀ ਸੁਨਹਿਰੀਰੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ²ਚੰਗਾ ਕਿਉੜਾ।

ਗਲਗਲ, ਮਿਠੇ, ਚਕੋਦੇ¹, ਖੱਟੇ।

¹ਵੱਡੇ ਕੱਦ ਦਾ ਨਿੰਬੂ।

ਸਾਥੰਡਲ ਮੰਡਲ ਬਰ ਥੱਟੇ¹।

¹ਚੰਗੇ ਗੋਲ ਥੜੇ ਬਣਾਏ ਹਨ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਰ ਬਾਰੀ¹ ਸੀਂਚੇ।

¹ਚੰਗਾ ਪਾਣੀ।

ਗੁਲ ਬਹੁਧਾ ਤਰੁ¹ ਉਚੇ ਨੀਚੇ ॥ ੧੦੪ ॥

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤੇ ਦਰੱਖਤ।

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਸਬਿ ਕਰੈਂ ਸਰਾਹਿਨ।

ਉਪਬਨ ਸਮ ਨੰਦਨ ਬਨ ਆਹਿ ਨ¹।

¹ਬਗੀਚੇ ਵਰਗਾ ਇੰਦੂ ਦਾ ਬਾਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਲੀ ਰਚਿ ਡਾਲੀ¹ ਸੁਠ ਲਜਾਏ।

¹ਫਲਾਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਟੋਕਰੀ।

ਬਹੁ ਇਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੈਂ ਪਾਏ ॥ ੧੦੫ ॥

ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਸੈਰ ਅਏ ਨਿਜ ਆਲੇ¹।

¹ਘਰ।

ਬਸ ਨਿਸ ਤਹਿ ਤੈਂ ਫਜਰੈਂ¹ ਚਾਲੇ।
 ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਕਾ ਆਗਵਨੂ¹।
 ਦਾਸਨਿ ਦਾਰਦਿ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਦਵਨੂ¹ ॥ ੧੦੬ ॥
 ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਭਯੋ।
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਉਤਸ਼ਵ ਅਤਿਸੈ ਛਯੋ¹।
 ਸ਼ਬਦ ਪਢਿਤ ਸਿੱਖ ਅੱਗ੍ਰ ਸਿਧਾਏ।
 ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਚਲਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਆਏ ॥ ੧੦੭ ॥
 ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਬਾਲਕ ਬੈ¹ ਗੁਰੁ।
 ਕੋਟ ਕਾਮ ਤੈ ਕਲਿਤ ਲਲਿਤ ਫੁਰ¹।

ਪਰਸੈਂ ਪਗ ਕਰ ਸੈਂ¹, ਦ੍ਰਿਗ ਦਰਸੈਂ।
 ਝਰਸੈਂ ਅਘ ਹਰਸੈਂ ਉਰ ਸਰਸੈਂ¹ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਅਰਪ ਅਕੋਰ¹ ਅਨਿਕਧਾ² ਆਗੇ।
 ਪਰਕ੍ਰਮਾ ਸੂਤਿ¹ ਕਰਿ ਬਡ ਭਾਗੇ।
 ਸੰਗ ਲਵਾਇ¹ ਪੁਰਹਿ ਲੈ ਆਏ।
 ਬਰਨਨ ਕਰਿ¹ ਬਹੁ ਠੌਰ ਦਿਖਾਏ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਇਕ ਦਿਸ ਬਹਿ ਸਤਲੁਜ ਵਰ ਵਾਰੀ¹।
 ਸੋਹਿਤ ਦੁਤੀ ਦਿਸਾ ਗਿਰਿ ਧਾਰੀ।
 ਸਬਜ਼ੀ ਬਨ ਸਬਿ ਜੀਵਨ ਮੁਦਦਾ¹।
 ਫੈਲੇ ਫੂਲੇ ਤਰੁ ਫਲ ਸੁਧਦਾ¹ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਚਾਰਹੁ ਕੋਦ ਬਿਨੋਦਦ ਪੁਰ ਕੋ¹।
 ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਮੋਦ¹ ਹੋਯੋ ਉਰ ਗੁਰੁ ਕੋ।
 ਸੁਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਤੈ¹ ਪੁਨ ਕਿਰਪਾਲੈਂ²।
 ਭਵਨ ਭਗਵਤੀ¹ ਪਿਖਿ ਤਤਕਾਲੈਂ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਬੰਦਨ ਕਰਿ* ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਪਰਵਿਸੇ।

¹ਸਵੇਰੇ।
¹ਆਉਣਾ।
¹ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੇ।
¹ਬਹੁਤਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਫੈਲ ਗਿਆ।
¹ਉਮਰ।
¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਾਮਦੇਵਾਂ ਦੀ (ਕਲਿਤ) ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੋਂ (ਫੁਰ) ਬਹੁਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ।
¹ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।
¹ਪਾਪ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
¹ਭੇਟਾ। ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।
¹ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾ (ਸੂਤਿ-ਵੇਦ, ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਹੈ।)
¹ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
¹ਕਹਿ ਕੇ।
¹ਚੰਗਾ ਪਾਣੀ।
¹ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ।
¹ਹਰਿਆਵਲਾ ਜੰਗਲ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।
¹ਦਰੱਖਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।
¹ਚਹੁ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।
¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।
¹ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਤੋਂ। ²ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ।
¹ਨੈਣਾਂ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਰ।
 *ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਵਿ-ਉਕਤੀ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਲਥਾ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁੱਤ ਸ਼ਿਕਨ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁੱਤਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਅੱਗੇ ਕਦ ਝੁਕ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਅਜੇ ਖੋਜ ਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨੈਨਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਇਥੇ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਬਾਦ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਮ ਪਿਆ। ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ

ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭੈਰੋਂ ਨਾਮੇ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨੱਕ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੇਵੀ ਝਾੜੂ ਦੇਂਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਬੰਦਹਿੰ ਨਰ ਤਿਯ ਜਿਹੰ ਗੁਰੁ ਦਿਸੇ।
 ਰੂਪ ਸੁਭਾਵ ਨਿਹਾਰ ਸਰਾਰੈਂ।
 ਜੈ ਜੈ ਧੁਨਿ ਕਹਿ ਪੁਸ਼ਪ ਬਸਾਰੈਂ¹ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਚਢੀ ਅਟਾਰਨਿ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰੈਂ।
 ਜਨੁ ਘਨ¹ ਬਹੁ ਚਪਲਾ² ਚਮਕਾਰੈਂ।
 ਜਹਾਂ ਸਦਨ ਬਡ ਗੁਰੂ ਚਿਨਾਏ।
 ਉਤਰੇ ਤਹਾਂ ਪੌਰ ਪਰ ਜਾਏ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕਾਦਰ¹।
 ਮਿਲੇ ਪੌਰ ਪਰ ਆਇ ਸੁ ਸਾਦਰ¹।
 ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਕੇ ਪਗ ਬੰਦੇ।
 ਆਸਿਖ¹ ਦੀਨੀ ਮਾਤ ਬੁਲੰਦੇ² ॥ ੧੧੪ ॥
 ਉੱਤ੍ਰ ਅੱਸੂ ਤੈ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੈ।
 ਪਾਲਕ ਧਰਮ ਸੇਤ ਮਰਯਾਦੈ¹।
 ਨਿਜ ਪਿਤ ਗੁਰੁ ਕੇ ਦੌਰ ਗਹੇ ਪਗ¹।
 ਗੁਰੂ ਗੋਦ ਲੈ ਮੋਦ ਰਹੇ ਪਗ¹ ॥ ੧੧੫ ॥
 ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰਿ ਪਯਾਰ ਨਿਹਾਰੈਂ।
 ਫੇਰਤ ਕਰ¹ ਸਿਰ, ਮੁਖ ਪੁਚਕਾਰੈਂ।
 ਕੀਨ ਨਿਛਾਵਰ¹ ਧਨ ਦਿਯ ਦੀਨੈ।
 ਕਰੈਂ ਗਰੈਂ ਲਾ ਲਾ ਸੂਦ ਸੀਨੈ¹ ॥ ੧੧੬ ॥
 ਸੁਤ ਮੁਖ ਸਸਿ ਦਿਸ ਚਖੁ ਚਕੋਰ ਕਰਿ¹।
 ਨਿਰਖਤ ਗੋਦ ਬਿਟਾਇ ਮੋਦ ਭਰਿ।
 ਧਰਜੋ ਧਰਮ ਜਨੁ ਗਯਾਨ ਨਿਜੰਕੈ¹।
 ਕਿਧੋਂ ਵਿਰਾਗ ਬਿਵੇਕ ਨਿਸੰਕੈਂ ॥ ੧੧੭ ॥
 ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ ਸਮ¹ ਸੋਹੈਂ।
 ਬਾਲ ਰਵਹਿ ਪੁਨਯੋ ਸਸਿ ਜੋਹੈਂ¹।

¹ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬੱਦਲਾਂ 'ਚ। ²ਬਿਜਲੀਆਂ।

¹ਸਮਰੱਥ।

¹ਆਦਰ ਨਾਲ।

¹ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ। ²ਬਹੁਤੀ।

¹ਧਰਮ ਦੀ ਉੱਜਲ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਪਾਲਕ।

¹ਚਰਨ।

¹ਲੀਨ।

¹ਹੱਥ।

¹ਵਾਰਨਾ।

¹ਛਾਤੀ ਠੰਡੀ।

¹ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਤਰਫ ਨੇੜਾਂ ਨੂੰ ਚਕੋਰ ਬਣਾ ਕੇ।

¹ਜਾਣੇ ਧਰਮ ਨੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੋਦ 'ਚ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ।

¹ਵਾਂਗ।

¹ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪੁੰਨਿਆ ਦਾ ਚੰਦ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

ਕਿਧੋਂ ਸਾਂਤਿ ਰਸ ਬੀਰ ਭਿਲੇ ਹੈਂ।	'ਮਿਲੇ ਹਨ।
ਸ਼ਿਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸਮ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਹੈਂ ॥ ੧੧੮ ॥	
ਪਟਨੇ ਤੈ ਮਗ ਕੀ ਸਬ ਬਾਤੈਂ।	
ਬੂਝੀ ਕਹੀ ਸੁਨੀ ਸਭਿ ਭਾਤੈਂ।	
ਦੁਹੂੰ ਦਿਸਾ ਕੇ ਦਾਸ ਮਸੰਦਨਿ।	
ਕੀਨ ਉਭੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਦ ਬੰਦਨ ॥ ੧੧੯ ॥	
ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਤਾਂਹਿ ਦਿਨ ਹੋਵਾ।	
ਭਏ ਧੰਨ ਵਹਿ ਜਿਨ ਜਨ ਜੋਵਾ।	'ਦੇਖਿਆ।
ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ।	
ਫੈਲੀ ਮਨੋ ਮਾਲਤੀ ਸੂਚੀ ॥ ੧੨੦ ॥	'ਪਵਿੱਤ੍ਰ।
ਲੈ ਲੈ ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਸੰਗਤੈਂ।	
ਆਏ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਉਮੰਗ ਤੈਂ।	
ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰੀ।	
ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿੱਖ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ॥ ੧੨੧ ॥	
ਸਿੰਧੁ ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬੋਂ।	
ਦੱਖਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸ਼ਿਤਾਬੋਂ।	'ਛੇਤੀ ਨਾਲ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਲਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਵੈਂ।	
ਅਰਪ ਅਕੋਰੈਂ ਅਨਿਕ ਬਿਧਾਵੈਂ ॥ ੧੨੨ ॥	'ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗਿ ਸਿਰ ਲਾਵੈਂ।	
ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਗੁਰੂ ਤੈ ਪਾਵੈਂ।	
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੇ ਪਿਖਿ ਹਰਸੈਂ।	'ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਅਰਪਿ ਪਗ ਪਰਸੈਂ ॥ ੧੨੩ ॥	
ਪੇਖਿ ਕਹੈਂ ਸਮ ਹੋਇ ਪਿਤਾਮੈਂ।	'ਦਾਦੇ ਵਰਗਾ।
ਦਿਪਤ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲਲਾਮੈਂ।	'ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
ਚਾਲ ਢਾਲ ਲੱਖਨ ਸਬਿ ਉਨ ਸੇ।	'ਚੀਤੀ ਤੇ ਮਰਯਾਦਾ।
ਹੈਂ ਪਰਿ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਸਗੁਨ ਸੇ ॥ ੧੨੪ ॥	'ਸਹਿਤ ਗੁਣਾਂ ਦੇ।
ਘਾਲ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇ ਘਰ ਘਾਲੈਂ।	'ਜੰਗ (ਘਾਲ) ਪਾ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨਗੇ।
ਸੌਜ ਓਜ ਇਨ ਸੌਜ ਬਿਸਾਲੈਂ।	'ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸਮੱਗ੍ਰੀ, ਬਲ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਜੋ ਸਿੱਖ ਆਯੁਧ ਅੱਸੂ ਅਰਪੈ ਹੈਂ।	'ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਤਾਂਹਿ ਪੁਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੨੫ ॥	

ਸਾਨੰਦ ਆਨੰਦਪੁਰ ਗੁਰੂ ਬਿਰੇ।

ਹੇਰਿ ਅੱਧਯਾਇ ਦੇਰ ਬਿਨੁ ਗਿਰੇ। ॥ ੧੨੬ ॥ 'ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੈਂਤਾਲੀਸਮੇਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੪੫ ॥

੪੬. {ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਭਿਆਸ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸਭ ਮੈਂ ਨਭ ਜਜੋਂ ਫਬ ਰਹਯੋ,
ਰਵਿ ਸੋਂ ਤੇਜ ਸਰੂਪ।

¹(ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਫਬ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਦਾ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤੇਜ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਤਾਂਹਿ ਭਜੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਜਜੇ,
ਪਰੇ ਨ ਸੋ ਭਵ ਕੂਪ। ॥੧॥

¹(ਜੋ) ਉਸ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ
ਪੂਜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਖੂਹ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਬੰਦਨ ਤੈ ਭਵ ਬੰਧਨ ਘਾਯਕ,
ਮਾਯਕ ਯਾ ਜਗ ਪਾਯਕ ਥੈਹੈਂ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨਾਸ
ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਸੇਵਕ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਾਨਨ ਤੈ ਦਿਢ ਮਾਨ ਮਿਲੈ,
ਜਪ ਜਾਪਨ ਤੈ ਤਿਨ ਤਾਪ ਕਪੈਂ ਹੈਂ।

¹ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਾਪ ਜਪਣੇ ਕਰ ਕੇ
ਤਿੰਨੋਂ ਤਾਪ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਉ ਕਰੇ ਪਰਭਾਉ ਭਰੇ,
ਉਰਿ ਧਯਾਨ ਧਰੇ ਗੁਰੁ ਗਯਾਨ ਦਿਪੈ ਹੈ।

¹ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਅਸਰ) ਵਧਦਾ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ
ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਨਾਲ ਪਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਹਾਨਕ ਆਨਕ,
ਦਾਨਕ ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਬਿਨਵੈ ਹੈ। ॥੨॥

¹ਅਨੇਕਤਾ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦੇ
ਦਾਤੇ ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਸੁਲੇਖ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ
ਅਰਥ ਹਨ ਹਰੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ।)

ਗਾਥ ਸੁਨੋ ਦਸਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ,
ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਅਨੁਸਾਰੀ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਦਰ¹ ਅੱਛਤ²,
ਸੰਮਤ ਤੀਸ ਅਸਾੜ ਮਝਾਰੀ।
ਬਯਾਹਿ ਕਰਯੋ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੁ ਕੋ,
ਰਚਵਾਇ ਲਹੌਰ ਨਯੋ ਜਿਮ ਚਾਰੀ।
ਸੀਸ ਦਯੋ ਫਿਰ ਜੈਸ ਬਤੀਸ ਕਿ
ਮੱਘਰ, ਜਾਇ ਛਿਤੀਸ ਦੁਾਰੀ। ॥੩॥

¹ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ। ²ਆਪਣੇ ਹੁੰਦਿਆਂ।

¹ਸੰਮਤ ੧੭੩੦ ਬਿ. ਹਾੜ (ਮਹੀਨੇ) ਵਿੱਚ।

¹ਸੁੰਦਰ।

¹ਫੇਰ ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ ਬਿ. ਮੱਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ (ਛਿਤੀਸ)
ਨੁਰੰਗੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸੀਸ ਦਿੱਤਾ।

ਜੈਸ ਪਠੀ ਗੁਰੁਤਾ¹ ਤਹਿ ਤੈ,
ਪੁਨ ਸੀਸ ਅਯੋ ਉਨਿ ਕਾ ਇਨਿ ਪਾਸੈਂ।
ਦਾਹਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਦੇਹੁਰਾ ਕੀਨ,
ਛਯੋ ਕਰੁਣਾਰਸ ਜੈਸ ਅਵਾਸੈਂ¹।
ਜੱਗ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਦਾਨ ਕਰੇ ਬਹੁ,
ਲੌਕਿਕ ਬੈਦਕ ਰੀਤਿ ਮਹਾਸੈਂ¹।
ਸੋ ਸਬਿ ਪੂਰਬ ਗਾਥ ਕਹੀ,
ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਕਥਾ ਮਧ ਸਾਥ ਹੁਲਾਸੈਂ ॥ ੪ ॥
ਯਾਂ ਹਿਤ ਨਾਂਹਿ ਲਿਖੈਂ ਅਬਿ ਸੋ ਸਬਿ,
ਪੇਖ ਲਹੋ ਤਹਿ ਜੋ ਚਹੁ ਪੇਖਾ।
ਸੰਮਤ ਸਤਰਾਂ ਸੈ ਉਨਤੀਸ,
ਅਸੌਜ ਵਿਖੈ ਲਿਖਯੋ ਹਮ ਲੇਖਾ¹।

'ਗੁਰਿਆਈ।

'ਘਰ ਵਿੱਚ।

'ਬਹੁਤੀ।

¹ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ੧੭੨੯ ਬਿ. ਨੂੰ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ) ਅਸੀਂ ਹਿਸਾਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਥੇ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੁ ਜੀ ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਮਾਂਹਿ,
ਅਏ ਯੁਤ ਮਾਤ ਬਿਸੇਖਾ।
ਤੀਨ ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਢਿਗੈਂ ਰਹਿ,
ਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਕਰੇ ਅਨਲੇਖਾ¹ ॥ ੫ ॥
ਜੇਤਿਕ ਥੇ ਕੁਲ ਕੇ ਸੁ ਅਚਰਣ¹,
ਅਭਰਣ ਸਰੂਪ¹ ਸਬੈ ਸਿਖਰਾਏ।
ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚਾਰ ਉਦਾਰ,
ਗੁਰਜਾਈ ਕੇ ਭੇਦ ਭਲੇ ਸਮਝਾਏ।
ਬਾਹਰ ਅੰਤਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ,
ਬਿੱਦਯਾ ਬਿਬਿਧਾ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਦਿਖਾਏ।
ਦੀਪਕ ਤੈ ਜਿਮ ਦੀਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ¹,
ਤਜੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਿਸੇਸ਼ ਸੁਹਾਏ ॥ ੬ ॥
ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੈ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਮਾਂਹਿ,
ਅਏ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੁ ਆਨੰਦ ਦਾਏ।
ਰੌਣਕ ਭੂਰ ਭਵੈ¹ ਨਿਤ ਹੀ ਨਿਤ,
ਬਾਗ ਅਮਿਤ ਲਗੈਂ ਚਹੁ ਘਾਏ¹।
ਲੋਗ ਬਜਾਰ ਅਗਾਰ¹ ਬਨਾਵਤ,

¹ਅਣਗਿਣਤ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ।¹ਚੰਗੇ ਆਚਰਨ ਭਾਵ ਚੰਗੇ ਇਖਲਾਕੀ ਗੁਣ।¹ਗਹਿਣਾ ਰੂਪ।¹ਦੀਵੇ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਹੈ।¹ਬਹੁਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।¹ਚਹੁ ਤਰਫੀਂ।¹ਘਰ।

ਭਾਵਤ ਪਾਵਤ ਸੰਪਤਿ ¹ ਜਾਏ।	¹ ਸਮੱਗ੍ਰੀ।
ਸੰਗਤ ਦੇਸ ਬਦੇਸਨ ਤੈ,	
ਸੁਨ ਕੈ ਜਸ ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਆਏ ॥ ੭ ॥	
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ,	
ਬਿਰਾਇ ¹ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ ਸੁਖ ਦੈਰੈਂ।	¹ ਬੈਠ ਕੇ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਈਂ ਨਿਜ ਪਾਸ,	
ਬੈਠਾਇ ਦਿਖਾਵਤ ਰੀਤਿ ਸਬੈ ਹੈਂ।	
ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਬਾਲਕ,	
ਹੇਰਿ ਬਧੇਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਢੈ ਹੈਂ।	
ਬੰਦਨ ਕੈ ¹ ਜੁਗ ² ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ,	¹ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ। ² ਦੋਹਾਂ।
ਸਾਨੰਦ ਚੌਗੁਨ ਭੇਟ ਸੁ ਦੈ ਹੈਂ ॥ ੮ ॥	
ਬਾਲਕ ਸੰਗ ਲਏ ਪੁਰਿ ਕੇ ਗੁਰੂ,	
ਤਾਲਕ ¹ ਖੇਲਨ ਸੰਗ ਰਖੈ ਹੈਂ।	¹ ਸਬੰਧ।
ਤੀਰ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ¹ ਜਾਤ ਕਬੀ,	¹ ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ।
ਤਰ ਹੈਂ ਜਹਿੰ ਨੀਰ ਗੰਭੀਰ ¹ ਚਲੈ ਹੈਂ।	¹ ਝੁੰਘਾ।
ਬੈਠ ਕਬੀ ਕਿਸਤੀ ¹ ਪਰ ਪੈਰਤ ² ,	¹ ਬੇੜੀ। ² ਤਰਦੇ ਹਨ।
ਸੈਰ ਘਨੋ ਮਨ ਭਾਵਤ ਕੈਰੈਂ।	
ਜੋ ਪੁਰਿ ਤੀਨ ਰਮਾਵਨਹਾਰ ¹ ,	¹ ਵਿਚਰਾਉਣ ਵਾਲੇ।
ਰਮੈਂ ਬਹੁਧਾ ¹ ਲਰਕਾਨਿ ਸੰਗੈ ਹੈਂ ॥ ੯ ॥	¹ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ।
ਦੇਖਤ ਹੈਂ ਕਬਿਹੀ ਕੁਸਤੀ	
ਮ੍ਰਿਗ ਮੱਲ, ਮਹੇਂ ਗਜ ਸਾਂਢ ¹ ਲਰੈ ਕੈ।	¹ ਸਾਨੂ।
ਤੀਤਰ ਲਾਲ ਬਟੇਰ ਲਵੇ ¹ ,	¹ ਬਟੇਰੇ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਜਾਨਵਰ।
ਬੁਲਬੁਲ ਦੁੰਬੇ ਲਰਕੈਨ ਘੁਰੈ ਕੈ ¹ ।	¹ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ।
ਦੇਤ ਇਨਾਮ ਗੁਰੂ ਪਿਖ ਕੈ,	
ਖੁਸ਼ਿ ਹੋਤ ਮਹਾਂ ਇਮ ਚੋਜ ਕਰੈ ਕੈ।	
ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਵੇਕ ਯੁਤੈਂ ¹ ,	¹ ਵਿਚਾਰ ਸਹਿਤ।
ਬਹੁ ਬਾਤ ਬਖਯਾਤ ਸੁਨਾਤ ਰਚੈ ਕੈ ¹ ॥ ੧੦ ॥	¹ ਬਣਾ ਕੇ।
ਜੋ ਜਨ ਤਾਰਨ ਹਾਰ ਭਵਾਂਬੁਧ ¹ ,	¹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।
ਤੈਰਤ ਸੋ ਸਰਤਾ ਸਰਤਾਂ ਕੈ ¹ ।	¹ ਉਹ ਨਦੀ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਕਰ ਕੇ ਤਰਦਾ ਹੈ। (ਸਰਤਾਨ=ਦਲੇਰ, ਬਹਾਦਰ।) (ਅ) ਉਹ ਤਿਸ ਨਦੀ ਦੇ

ਪੈਰਤ ਕੋ¹ ਪਿਖਿ ਹੈਰਤ² ਹੂੰ ਜਨ,
ਪੈਰਤ ਜਾਤ ਗੰਗੇਰਿਨ ਬਾਂਕੈ¹।

ਭੀਰ ਸਖਾ ਯੁਤ ਖੇਲਤ ਧੀਰ,
ਸੁ ਝੇਲਤ ਹੈਂ ਜਲ ਪੇਲਤ ਕਾਂ ਕੈ¹।

ਧਾਰ ਪਹਾਰਨ ਪੈ ਚਢਿ ਜਾਤ,
ਮਿਦਾਨ ਕਬੀ ਬਡ ਦੌਰਤ ਬਾਂਕੈ¹ ॥ ੧੧ ॥

ਜਾਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਬੀ ਸਹਿ ਬੀਰਨ,
ਤੀਰਨ ਸੋਂ ਬਨ ਜੀਵਨਿ ਮਾਰੈਂ।
ਬੇਧਤ ਲੱਛ¹ ਬਿਲੱਛ² ਪ੍ਰਤੱਛਹਿ,
ਤੋਮਰ¹ ਤੁੱਪਕ² ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ।
ਬਾਜ¹ ਧਵਾਇ ਕੁਦਾਇ ਨਚਾਇ,
ਫਿਰਾਇ ਅਟੇਰਨ ਚੱਕ੍ਰ ਡਾਰੈਂ¹।
ਸਾਂਝ ਸਬੇਰ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਨਿਜ,
ਆਇ ਪਦਾਂਬੁਜ¹ ਰੋਜ ਜੁਹਾਰੈਂ² ॥ ੧੨ ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਦਰ ਨੀਤਿ¹,
ਸੁਨੀਤਿ¹ ਬਿਨੀਤਿ² ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿਖੈ ਹੈਂ।
ਕੁੱਮ ਤਜਾਇ ਬਢਾਇ ਸੁ ਧੁੱਮ,
ਅਕੁੱਮ¹ ਗਵਾਇ ਸੁਕੁੱਮ² ਦਿਢੈ ਹੈਂ।
ਸਾਧਨ ਚਾਰ¹ ਕਰਾਇ ਭਲੇ,
ਭਗਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਮਹਾਨ ਲਖੈ ਹੈਂ।
ਜੋਗ ਅਸਟਾਂਗ ਦਰਾਜ ਬਿਧੀ¹,
ਮਗ ਰਿੱਧਿਨਿ ਸਿੱਧਿਨਿ ਕੋ ਦਿਖਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥
ਗੁਰੁ ਖੇਲ ਵਿਖੇ ਲਰਕੈਨ ਸਿੱਖੈ¹,
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤੀ ਲਗਤੀ ਜੁ ਸੁਹਾਵਨ।
ਚਾਲ ਕੁਵਾਯਦ¹ ਆਯੁਧ ਬਾਂਧਨ²,
ਸਾਂਧਨ ਬਾਨ¹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਵਨ।

(ਸਰ) ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਤਰਦਾ ਹੈ।
'ਤਰਦਿਆਂ ਨੂੰ।² ਹੈਰਾਨ।

'ਜਾਣੋ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਗੰਗੇਰੀ ਟੇਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਗੰਗੇਰੀ=ਜਲ ਜੁਲਾਹਾ, ਮੱਕੜੀ ਜਿਹਾ ਜੀਵ ਜੋ ਜਲ ਉੱਪਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਤਰਿੰਦੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।)

'ਪਾਣੀ ਆਪ ਝਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਲ (ਪੇਲਤ) ਪਾਣੀ ਧਕਦੇ ਹਨ।

'ਸੁੰਦਰ।

'ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ।² ਵਿਲੱਖਣ।

'ਬਰਛੇ।² ਬੰਦੂਕਾਂ।

'ਘੋੜੇ।

'ਅਟੇਰਨ ਵਾਂਗ ਚੱਕ੍ਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਚਰਨ ਕੰਵਲ।² ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਨਿੱਤ।

'ਚੰਗੀਰਾਜਨੀਤੀ।² ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ।

'ਬੁਰੇ ਕਰਮ।² ਚੰਗੇ ਕਰਮ।

'ਚਾਰ ਸਾਧਨ (ਬਿਬੇਕ, ਵੈਰਾਗ, ਖਟ ਸੰਪਤੀ, ਮੋਖ ਇੱਛਾ)।

'ਜੋਗ ਦੇ ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀਰੀਤੀ।

'ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਫੌਜੀ ਨੇਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਸਰਤ ਦੀਰੀਤੀ।² ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹਣੇ।

'ਤੀਰ ਸਿੰਨ੍ਹਣੇ।

ਗਾਵਨ ਗੀਤ ਪਰੇਮ ਪਗੇ,
ਸਬਿ ਰਾਗਨੀ ਰਾਗਨ ਰੂਪ ਸਿਖਾਵਨ।
ਪੀਰ ਪਿਗੰਬਰ ਔ ਅਵਤਾਰਨ ਜਜੋਂ,
ਕਰਮਾਤ ਬਿਭਾਂਤਿ¹ ਦਿਖਾਵਨ ॥ ੧੪ ॥
ਸਮ ਕੰਚਨ ਰੰਗ ਸਬੈ ਸੁਠ ਅੰਗ,
ਨਿਸੰਗ ਅਨੰਗ ਗੁਮਾਨ ਛੀਏ।

ਅਰਬਿੰਦ ਮਨਿੰਦ ਅਨਿੰਦ ਲਸੈ ਮੁਖ,
ਦਾਸ ਮਲਿੰਦ¹ ਅਨੰਦ ਪੀਏ।
ਰਚਿ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸ ਬਢਾਵਤ,
ਭਾਵਤ ਜਾਂਹਿ ਸੁ ਜੈਸ ਹੀਏ।

ਅਸ ਕੌਨ ਅਭਾਗ ਜੁ ਮੋਹਿਤ ਨਾ,
ਪਿਖ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰਨ ਸਿੱਖ ਥੀਏ ॥ ੧੫ ॥
ਝਲਕੈਂ¹ ਮਕਤੂਲ² ਮੁਕੇਸ਼³ ਕੰਤੂਨ¹।

ਪਠਾ ਯੁਤ¹ ਚੀਰ² ਸਰੀਰ ਧਰੇ।

ਛਹਿਰੇ ਛਬਿ ਛਾਪ ਛਲਾਇਨ ਕੀ¹
ਗਹਿਰੇ ਨਗ ਕੁੰਦਨ ਹੀਰ ਜਰੇ।

ਮਨ ਰੰਜਨ ਨੈਨ ਬਿਨੰਜਨ ਤੈ,
ਮਦ ਗੰਜਨ ਖੰਜਨ ਕੰਜ ਕਰੇ।

ਕੁਰਬਾਨ ਜਏਂ ਮੁਸਕਾਨ ਪਰੈਂ¹
ਨਵਲੈਂ ਕਵਲੈਂ ਜਨੁ ਮਾਨ ਹਰੇ ॥ ੧੬ ॥
ਸੂਤਿ ਕੁੰਡਲ ਡੋਲਨ ਲੋਲ ਕਪੋਲਨ,
ਬੋਲਨ ਤੈ ਛਬਿ ਛੁੰਗ ਉਠੈ।

ਕਚ ਮੇਚਕ ਚਿੱਕਨ ਘੁੰਘਰਿਆਰ,
ਮਨੋ ਭ੍ਰਮਰਾ ਭ੍ਰਮ ਹੈਂ ਅਨੁਠੇ।

¹ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ।

¹ਵਾਂਗ।

¹ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

¹ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰਰੰਗ ਹੈ, ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਕਾਮ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਕੰਵਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਭੌਰੇ।

¹ਹਾਸੇ ਦੇ ਬਚਨ ਬਣਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਹਾਸਾ) ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

¹ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ²ਰੇਸ਼ਮ। ³ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਤੇ ਚਪਟੀਆਂ ਤਾਰਾਂ। ¹ਸਿੰਧੀ, ਕੈਤੂਨ, ਜ਼ਰੀ ਦਾ ਬੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਫੀਤਾ ਜੋ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੋਭਾ ਲਈ ਲਾਈਦਾ ਹੈ।

¹ਸੰ. ਪਾਟੂ-ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਧਾਰੀਦਾਰ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇ ਸਹਿਤ। ²ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਛਾਪਾਂ ਤੇ ਛਲਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ (ਛਹਿਰੇ) ਫਬ ਰਹੀ ਹੈ।

¹(ਕੁੰਦਨ) ਸੋਨੇ ਵਿੱਚ (ਗਹਿਰੇ) ਸੰਘਣੇ ਨਗ ਤੇ ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਹਨ।

¹ਸੁਰਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਮੋਲੇ ਤੇ ਕੰਵਲਾਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

¹ਮੁਸਕਾਹਟ ਤੋਂ।

¹ਜਾਣੇ ਨਵੀਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

¹ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਕੁੰਡਲ ਚੰਚਲ ਹੋ ਕੇ ਗਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਿਲਦੇ ਹਨ, ਬੋਲਣ ਨਾਲ (ਛੁੰਗ) ਬਹੁਤੀ ਸੋਭਾ ਉਠਦੀ ਹੈ।

¹ਚਿਕਣੇ ਤੇ ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕੇਸ ਜਾਣੇ ਅਨੋਖੇ ਭੌਰੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਕੀ ਦਿਸ ਹੇਰਤ ਹੈਂ ਕਰੁਣਾ ਕਰਿ',
ਤਾਂ ਨਰ ਕੇ ਭਵਬੰਧ ਹੁਟੈਂ।
ਚਿਤ ਮੈਂ ਚੁਭਯੋ ਇਹ ਰੂਪ ਜਿਨੈ,
ਜਮ ਤੇ ਨਹਿੰ ਸੋ ਨਰ ਕੈਸ ਛੁਟੇਂ ॥ ੧੭ ॥
ਮਿਲ ਛੁੰਗ ਛਬੀਲਨ ਚੁੰਗ ਚਢਾਵਤ
ਹੈਂ, ਚਢਿ ਤੁੰਗ ਅਟਾਂ ਪਰ ਸੇਂ।

ਗੁਨ ਜੋਰ ਬਢਾਵਤ ਪਾਵਤ ਪੇਚ,
ਕਟੈਂ ਅਘਟੈਂ ਸੁ ਲਗਾ ਘਰਸੇਂ।

ਝੁਕ ਜਾਤ ਲਿਫੈਂ ਲਚਕੈਂ ਬਿਹਸੈਂ,
ਮੁਦਦਾਇ ਅਦਾਇ ਬਨਾ ਦਰਸੇਂ।

ਜਗ ਜੀਵ ਕਹਾਂ ਪਿਖ ਕੈ ਸੁਰ ਮੋਹਿੰ,
ਚਕੈਂ ਦਿਨਨਾਥ ਨਿਸਾਕਰ ਸੇਂ ॥ ੧੮ ॥
ਕਬਹੂੰ ਗਹਿ ਗੇਂਦ ਚੁਗਾਨ ਕਰੈਂ,

ਮਧ ਚੌਕ ਚਲਾਵਤ ਚਾਇ ਭਰੇ।
ਇਤ ਤੈ ਉਤ ਦੌਰਿ ਖਿਲਾਰਨਿ ਸੇਂ,
ਮਧਿ ਤਾਰਨ ਜਜੋਂ ਸਸਿ ਸੈਰ ਕਰੇ।
ਸੂਤਿ ਕੁੰਡਲ ਪੇਚ ਹਲੈ ਪਗੀਆ,
ਲਗੀਆ ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਮਹਾਨ ਵਰੇ।

ਭੁਜ ਨੀਕੇ ਲਗੈਂ ਸਬ ਹੀ ਕੇ ਹੀਯੇ,
ਸੁਠ ਚੰਚਲ ਚਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰੇ ॥ ੧੯ ॥
ਸਿਰਪੇਚ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਝਲਕੈਂ,
ਛਲਕੈਂ ਰਵਿ ਪੈ ਜਨੁ ਜੁਥ ਛੁਟਾ।

ਕਠਲਾ ਗਰ ਲਾਲਨ ਮਾਲ ਮਨੀ,
ਜਨੁ ਜਾਲ ਨਖੱਤ ਸਸੀ ਲਪਟਾ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ।

ਸੰਸਾਰਕ ਬੰਧਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਣਗੇ ? ਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਛੁਟ ਜਾਣਗੇ।

(ਛਬੀਲਨ) ਸੁੰਦਰ (ਬੱਚਿਆਂ) ਦਾ (ਛੁੰਗ) ਟੋਲਾ ਉੱਚੀਆਂ ਅਟਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਂ (ਚੰਗ) ਵੱਡੇ ਪਤੰਗ ਚਢਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਡੋਰ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧਾ ਕੇ ਪੇਚਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਅਘਟੈਂ) ਲਗਾਤਾਰ (ਘਰਸੇਂ) ਰਗੜ ਲਾ ਕੇ ਕਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲਿਫ ਕੇ ਝੂਟਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ, ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਢੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗੇ ਹੀ ਚੱਕ੍ਰ ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਦੇ ਗੇਂਦ ਫੜ ਕੇ (ਚੁਗਾਨ) ਖੁੱਦੇ ਖੁੰਡੀ ਦੀ ਖੇਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ।

ਜਿਵੇਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਕੁੰਡਲ ਤੇ ਪੱਗ ਦੇ ਪੇਚ ਹਿਲਦੇ ਹੋਏ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਬਾਹਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦਸਤਾਰ। ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਹਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਲ ਵਿੱਚ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਕੰਠਾ ਤੇ ਮਣੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਜਾਣੇ ਬਹੁਤੇ ਤਾਰੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਹੁੰਚੀ ਕਰ ਕੰਕਨ ਕਿੰਕਨ ਨੇਵਰ,
ਜੇਵਰ ਕੀ ਧੁਨਿ ਕਾਮ ਲਟਾ¹।

¹ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਤੇ ਕੜੇ, ਤੜਾਗੀ ਤੇ (ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ) ਝਾਂਜਰਾਂ ਆਦਿ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਲਿਟਾਂ (ਜੁਲਫਾਂ) ਹਨ।

ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਧਰਜੋ ਉਰ ਧਜਾਨ ਜਿਨੈ,
ਗੁਰੁ ਬਾਲ ਬਪੂ¹ ਤਿਹ ਬੰਧ ਕਟਾ ॥੨੦॥
ਕਬਿੱਤ:

¹ਬਾਲ ਸਰੂਪ।

ਤਨਕ ਚਰਨ ਕਰ ਕਨਕ ਵਰਨ ਵਰ,
ਤਨਕ ਧਨੁਖ ਸਰ ਧਰਿ ਬਨ ਠਨ ਕੈ¹।

¹ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਚਰਨ ਤੇ ਹੱਥ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੋਨੇਰੰਗੇ ਹਨ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਧਨੁਖ ਤੇ ਤੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਤੇ ਬਣ ਠਣ ਕੇ।

ਤਨਕ ਤਨਕ ਲਰਕਨ ਸੌਂ ਰਮਤ ਤਰ,
ਝਨਕ ਮਨਕ ਹੋਤ ਜੇਵਰਾਨ ਅਨਕੈ¹।

¹ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਕਰ ਕੇ (ਝਨਕ ਮਨਕ) ਛਣਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤਨਕ ਦਸਨ ਸੁਠ ਹਸਨ ਬਸਨ ਸੋਹਿ¹,

¹ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਹੱਸਣਾ ਤੇ ਬਸਤੂ ਸੋਹ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਸਿਪੇਚ ਮੋਹਿ ਮਨ ਜਨ ਕੈ।
ਤਨਕ ਤੁਨੀਰ ਤਲਵਾਰ ਕਟਿ ਤੀਰ,
ਪਰ ਬੁਧਿ ਮੈਂ ਗੰਭੀਰ ਬਡ, ਹੈ ਸਰੀਰ ਤਨਕੈ¹
॥੨੧॥

¹ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭੱਥਾ ਲੱਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉੱਪਰ (ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਸ਼ਰੀਰ (ਭਾਵੇਂ) ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਬੁੱਧੀ 'ਚ ਵੱਡੇ ਡੂੰਘੇ ਹਨ।

ਫੌਜ ਰਚਿ ਬਾਲਕਨ ਮੌਜ¹ ਦਿਖਰਾਵੈਂ ਬਹੁ,
ਸੌਜ ਭੁਗਤਾਵੈਂ¹ ਨ ਜਨਾਵੈਂ ਕਾਨ ਆਨ ਹੈਂ²।
ਸਤਲੁਜ ਤਟ ਪੈ ਸੁ ਭੱਟਨਿ ਗਰੱਟ ਠੱਟ¹,
ਜੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰੰਗ ਢੰਗ ਦਿਖਰਾਨ ਹੈ।
ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਨਰ ਨਾਰਿ ਯੋ ਨਿਹਾਰ ਕੈਹੈਂ,
ਹੈ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਤੇਜਵਾਨ ਸਾਨਿ ਦੁਤਿ ਭਾਨ ਹੈ¹।
ਕਾਲ ਤੂਕਾਨ ਅਰਿ ਬਨ ਕਿਰਸਾਨ ਹੈਂ,
ਕਿ ਮਘਵਾ ਸੁਜਾਨ ਕੇਊ ਬਿਸ਼ਨੁ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈਂ¹

¹ਮਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ।

¹ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਖੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ²ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਣਾਉਂਦੇ।

¹ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਬਣਾ ਕੇ।

॥੨੨॥

¹(ਦੁਤਿ) ਚਮਕਦੇ (ਭਾਨ) ਸੂਰਜ (ਸਾਨਿ) ਵਾਂਗ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਲਕ ਲੀਲੂ ਕਰਤ ਗੁਰੁ,
ਬਿਬਿਧਿ ਭਾਂਤਿ ਬਖਯਾਤ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਰੂਪ ਜੰਗਲ ਨੂੰ (ਸਾੜਨ ਲਈ) ਅੱਗ ਹਨ ਜਾਂ ਚਤੁਰ ਇੰਦ੍ਰ ਹਨ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਪੁਰਿ ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਕਿਆ ਕਥਾ,
ਪੇਖਿ ਬਿਬੁਧਿ ਬਿਸਮਾਤਾ' ॥ ੨੩ ॥

'ਬਹੁਤੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਭਯੋ ਬਿਜਾਹਿ ਉਤਸਾਹਿ ਜਿਮ,
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਚਾਹਿ।

'ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ।

ਸੋ ਸਬਿ ਪੂਰਬ ਬਰਨਯੋ,
ਕਥਾ ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਮਾਹਿੰ ॥ ੨੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਅਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੇਰੇ।
ਸੁਨੋ ਭਏ ਜੇ ਬਿਦਤ ਬਧੇਰੇ।
ਇਕ ਦਿਨ ਸਭਾ ਵੀਚ ਗੁਰੂ ਸੋਹੇ।
ਬਿਸ਼ਨੁ ਜਿਸ਼ਨੁ ਜਨੁ ਉਭੈ ਅਰੋਹੇ' ॥ ੨੫ ॥

'ਜਾਣੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਸੰਗਤ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਆਈ।
ਕਾਰ ਭੇਟ ਬਹੁ ਬਿਬਿਧਿ ਚਢਾਈ।

'ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਦੁਲਚਾ ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦੂ।
ਮੁਲਤਾਨੀ ਦੈ ਭੇਟ ਸੁਛੰਦੂ' ॥ ੨੬ ॥

'ਵੱਡਾ।

'ਸੁਤੰਤਰ।

ਬੈਠੋ ਹੁਤੋ ਪਾਸ ਅਘਕੰਦੂ।

'ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ।

ਤਿਸ ਦਿਸ ਪਿਖਿ ਬੋਲੇ ਮੁਖ ਚੰਦੂ।
ਕਹੁ ਦੁਲਚਾ ਹਮ ਹਿਤ ਕਯਾ ਲਯਾਯੋ।
ਪਠਯੋ ਸਿੱਖ ਸੋ ਕਿਉਂ ਨ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥

'ਸਭਾ 'ਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ।

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਸਭਾਸਦਾ' ਸਬਿ ਬਿਸਮੇਂ।
ਦੁਲਚੇ ਕਹਯੋ ਐਸ ਕਿਛੁ ਰਿਸ ਮੇਂ'।

'ਗੁੱਸੇ 'ਚ।

ਜਿਤਿਕ ਭੇਟ ਗੁਰੂ ਸਿਖਨਿ ਪਠਾਈ।
ਸੋ ਸਬਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਅੱਗੂ ਚਢਾਈ ॥ ੨੮ ॥

ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਢਿਗ ਕਿਛੁ ਨਰਾਖਾ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਹਿ ਜੀ ਕਯਾ ਭਾਖਾ।

ਲੀਲ੍ਹਾ ਬਾਲ ਵੀਚ ਗੁਰੂ ਤਬੈ।
ਪੱਗ ਉਤਾਰੀ ਤਿਹ ਕਿਹ ਢਬੈ' ॥ ੨੯ ॥

'ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਕੰਚਨ ਕੰਕਨ ਉਭੈ ਜੜਾਊ'।

'ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੜਾਊ ਕੜੇ।

ਇਕ ਭਰਵੱਟਾ ਦਿਪਤ ਮਹਾਊ'।

'ਬਹੁਤ ਚਮਕਦਾ ਬਹੁਟਾ (ਬਾਜ਼ੂਬੰਦ)।

ਨਿਕਸੇ ਬਿਗਸੇ ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਔਰੈਂ।

ਪਰਜੋ ਤਾਂਹਿ ਸਿਰ ਜਲ ਘਟ ਗੌਰੈ¹ ॥ ੩੦ ॥

¹ਬਹੁਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿੱਖਨ ਗੁਰੂ ਬੂਝੇ।

¹ਛੋਟੀ ਉਮਰ। ²ਦੇਖੋ।

ਲਘੁ ਆਯੂ¹ ਸਮੁੱਥ ਬਡ ਸੂਝੇ²।

ਕਿਨ ਏਹ ਪਠੇ ਕਜੋਂ ਨ ਇਨਿ ਦੀਨੇ।

ਪਾਸ ਏਸ ਰਾਵਰ ਕਿਮ ਚੀਨੇ¹ ॥ ੩੧ ॥

¹ਆਪ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੇ।

ਬੋਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਮੁਸਕਾਏ।

ਚੋਰ ਏਕ ਮੁਲਤਾਨ ਰਹਾਏ।

ਰੂਪਾ ਨਾਮ ਬਿਦਤ ਜਗ ਜਾਨਾ।

ਤਿਹ ਨੁਵਾਬ ਕਾ ਲੁਟਜੋ ਖਜਾਨਾ ॥ ੩੨ ॥

ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਜਬੈ ਵਹਿ ਗਯੋ।

ਗੁਰ ਕੀ ਮੰਨਤ ਕਰਤ ਇਹ ਭਯੋ।

ਐਸੀ ਮਾਯਾ ਹਮ ਨਿਜ ਪਾਈ*।

*ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਖੇਪ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ "ਚੋਰ ਕੀ ਹਾਮਾ ਭਰੇ ਨ ਕੋਇ ॥ ਚੋਰ ਕੀਆ ਚੰਗਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇ ॥" ਚੋਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮਸੰਦ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਭੇਟਾ ਛੁਪਾ ਲੈਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਰੂ ਜਨ ਗਨ ਦਏ ਸੁ ਲਾਈ ॥ ੩੩ ॥

ਤਾਂਹਿ ਭੇਟ ਇਹੁ ਹਮ ਹਿਤ ਪਠੀ।

ਭਾਈ ਦੁਲਚੇ ਇਹ ਮਨ ਠਟੀ।

ਨਿਜ ਨਾਤੀ¹ ਕੋ ਜੇਵਰ ਏਹੁ।

¹ਪੋਤਰੇ।

ਪਹਿਰੈਹੋਂ, ਗੁਰੂ ਲਖੈਂ ਨ ਕੇਹੂ ॥ ੩੪ ॥

ਇਹੀ ਬਾਤ ਦੁਲਚੇ ਦਿਢ ਮਾਨੀ।

ਭੂਲ ਜੋਰਿ ਕਰ ਪੁਨ ਬਖਸ਼ਾਨੀ।

ਤਬੈ ਮੇਵਰਨਿ¹ ਸਿੱਖਨਿ ਮਸੰਦੈਂ।

¹ਅਰਦਾਸੀਆਂ।

ਲਖੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਈਸ ਸੁਛੰਦੈਂ ॥ ੩੫ ॥

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਭੀ ਦਿਢ ਉਰਿ ਧਾਰੀ।

ਸਾਹਿਬ ਜਾਦਾ ਹੈ ਬਲਿਕਾਰੀ¹।

¹ਬਲੀ।

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਇਹੁ ਠੀਕ ਸੰਭਾਰੇ।

ਇਹੁ ਠਟ ਜਿਕਰ ਫਿਕਰ ਪਰਿਹਾਰੇ¹ ॥ ੩੬ ॥

¹ਇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਕਰ ਦਾ ਜਿਕਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੁਰੰਗ ਕੋ,
ਇਕ ਦਿਨ ਚਲਯੋ ਬਧੇਰ।

ਕਰੇ ਜੁਲਮ ਆਤੁਲਮ¹ ਜਜੋਂ,
ਉਨਿ ਹਿੰਦੁਨ ਪਰ ਹੇਰ¹ ॥ ੩੭ ॥

'ਬਹੁਤੇ।

'ਦੇਖੋ।

ਚੌਪਈ:

ਸਭਾ ਸਦਨਿ¹ ਤਬਿ ਸਬਿਨਿ ਸਭਾ ਮੈਂ।

'ਸਭਾ 'ਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਿਆਂ।

ਬਾਤ ਚਲਾਈ ਦੁਖਤ ਅਭਾ ਮੈਂ¹।

'ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ।

ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਦੁਖ ਦੀਨੇ ਭਾਰੇ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਾਲਮ ਬਲਕਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਸੁਨਿ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਏ।

ਬੋਲੇ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਤਬਿ ਜਾਏ।

ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੋਇ ਜੇ ਕੋਊ।

ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਹਿਤ ਸਿਰ ਦੈ ਸੋਊ ॥ ੩੯ ॥

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਉਚਾਰਾ।

ਰਾਵਰ ਸਮ ਨਹਿੰ ਦੁਤੀ ਉਦਾਰਾ।

ਦੇਹ ਅਨਿੱਤ¹, ਨਿੱਤ ਜਸ ਰੈਹੈ।

'ਝੂਠੀ।

ਧੰਨਜ ਸੁ ਪਰ ਹਿਤ ਜੋ ਸਿਰ ਦੈਹੈ ॥ ੪੦ ॥

ਅਰ ਕਬੂਲ ਰਾਵਰ ਦਰਗੈਹੈ¹।

'ਆਪ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ।

ਮਾਨਨੀਯ¹ ਸੁਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਕੈਹੈ²।

'ਮੰਨਣ ਯੋਗ। ²ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਮ ਸੁਨਿ ਮੌਨ ਨੌਮ ਗੁਰੁ ਰਹੇ।

ਮਾਨਯੋ ਮਨ ਸੁਤ ਸਾਚ ਕਹੇ ॥ ੪੧ ॥

ਹੋਨਹਾਰ ਇਨਿ ਸਹੀ ਬਖਾਨੀ।

ਤੀਨ ਕਾਲ ਕੇ ਹੈਂ ਇਹੁ ਗਜਾਨੀ।

ਲੀਲੁ ਬਾਲ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਲਾਗੇ।

ਸਭਾਸਦ ਗੁਰੁ ਰੰਗੈ ਪਾਗੇ¹ ॥ ੪੨ ॥

'ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਲੀਨ।

ਕੋ ਕਹਿ ਬਾਲਕ ਲੀਲੁ ਵਾਚੀ¹।

'ਕਹੀ ਹੈ।

ਕੋ ਕਹਿ ਹੂ ਹੈ ਏਹੀ ਸਾਚੀ।

ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਔਰੈਂ ਬੀਤੇ।

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਦੂਜ ਅਏ ਸਭੀਤੇ¹ ॥ ੪੩ ॥

'ਡਰ ਸਹਿਤ।

ਉਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਪੱਤ੍ਰੀ' ਦਿਖਰਾਈ।

'ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਚਿੱਠੀ।

ਮਾਨਿ ਨੌਮ ਗੁਰੁ ਸਿਰ ਦਿਯ ਜਾਈ।

ਸੋ ਗਾਥਾ ਹਮ ਪੂਰਬ ਗਾਈ।

ਸੁਨੋ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਕੀ ਅਬਿ ਭਾਈ ॥ ੪੪ ॥

ਕਿਰਜਾ ਕਰਮ ਨੌਮੇ ਗੁਰੁ ਹੇਤੈਂ।

ਜੱਗਜ ਦਾਨ ਕਰਿ ਬਿਬਿਧਿ ਸਹੇਤੈਂ'।

'ਪਿਆਰ ਨਾਲ।

ਮਾਤੁਲਾਦਿ ਸਚਵਨ' ਮਿਲਿ ਮਾਤਾ।

'ਮਾਮਾ ਜੀ ਆਦਿ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨਾਲ।

ਦਿਵਸ ਮਥਯੋ ਹਿਤ ਤਿਲਕ ਬਖਜਾਤਾ ॥ ੪੫ ॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ:

ਫਾਗਨ ਮਾਸ ਵਦੀ ਥਿਤਿ ਪੰਚਮਿ,

ਆਦਿਤ ਵਾਰ' ਵਿਚਾਰ ਉਦਾਰੂ।

'ਐਤਵਾਰ।

ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਲਿਖਯੋ,

ਗੁਰ ਕੋ ਭਵ' ਹੈ ਦਸਤਾਰੂ।

'ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਵਹੁ ਲਜਾਵਹੁ ਸੰਗਤ, ਭੇਟ

ਦਿਲਾਵਹੁ, ਪਾਵਹੁ ਖਿੱਲਤ ਚਾਰੂ'।

'ਚੰਗਾ ਸਿਰੋਪਾਉ।

ਗਾਦੀ ਥਿਰੈਂ ਦਸਮੇ ਗੁਰੁ ਨੂਤਨ'।

'ਨਵੇਂ।

ਲੇਹੁ ਦਿਦਾਰ ਯੁਤੈਂ ਫਲ ਚਾਰੂ ॥ ੪੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗਏ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਜਬੈ,

ਠੌਰ ਠੌਰ ਦਿਸ ਚਾਰ।

ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਲੈ,

ਅਏ ਮਸੰਦ ਅਪਾਰ ॥ ੪੭ ॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ ਛੰਦ:

ਬੇਦੀ ਤੇਹਣ, ਭੱਲੇ, ਸੋਢੀ,

ਚਾਰੋਂ ਕੁਲ ਕੇ ਆਏ ਹੰਸ'।

'ਸੂਰਜ।

ਬਾਈ ਮੰਜੀ ਆਦਿਕ ਬਖਸ਼ਾਂ

ਵਾਰੇ', ਆਏ ਸਭੀ ਨਿਸੰਸ।

'ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ।

ਬ੍ਰਿੱਧ ਅੰਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ,

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸੋ ਆਇ।

ਸ੍ਰੀ ਫਲ' ਪੈਸੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਗੁਰੁਤਾ ਕਾ,

'ਨਲੇਰ।

ਦਸਮ ਗੁਰੈਂ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਦਾਇ¹ ॥ ੪੮ ॥

¹ਦਿੱਤਾ।

ਆਪ ਜਾਇ ਰਮਦਾਸ ਪੁਰੇ ਢਿਗ,
ਨਿਜ ਤਨ ਤ੍ਰਿਨ ਜਿਵ¹ ਦੀਨੋ ਛੋਰ।

¹ਕੱਖ ਵਾਂਗ।

ਰਾਮ ਕੌਰ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਤ ਆਛੇ,
ਪਾਛੇ ਰਹੇ ਸੁ ਗਾਛੇ ਭੋਰ¹।

¹ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਚਲ ਪਏ।

ਜਜੋਂ ਵਜ਼ੀਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਕੇ, ਹੈਂ,
ਤਜੋਂ ਗੁਰੂਅਨ ਢਿਗ ਬੁੱਢੇ ਕੇਰ¹।

¹ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ।

ਤਿਲਕ ਮਿਲਕ ਗੁਰੁਤਾ ਇਨਿ ਹੀ ਕਾ
ਥਾ¹, ਜਿਹ ਦੇਂਹ ਸੁ ਹੈ ਗੁਰ ਫੇਰ ॥ ੪੯ ॥

¹ਗੁਰੁਤਾ-ਗੱਦੀ ਦਾ ਤਿਲਕ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਸੀ।

ਯਾਂ ਤੇ ਰਾਮ ਕੌਰ ਬਾਲਕ ਬਯ,
ਪਹੁੰਚੇ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਗੁਰੁ ਪਾਸ।

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕੇ ਸਬਿ ਉਪਦੇਸੀ,
ਆਏ ਲਜਾਏ ਭੇਟਾ ਖਾਸ।

ਡੇਰੇ ਲਗੇ ਚੁਫੇਰੇ ਪੁਰਿ ਕੇ,
ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਉਮਗਾਹਿ।

ਕੀਰਤਨ ਕਰੈਂ ਰਬਾਬੀ ਰਾਗੀ,
ਕਿਤ ਕਿਤ ਸੰਗਤ ਗਾਵਤ ਚਾਹਿ ॥ ੫੦ ॥

ਢਾਢੀ ਡੋਮ¹ ਨਕਲੀਏ ਨਟ ਭਟ,
ਰਚੇ ਅਖਾਰੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ।

¹ਮਿਰਾਸੀ।

ਕੌਤਕ ਠੌਰ ਠੌਰ ਬਹੁ ਹੋਵਤ
ਬਾਦ ਨਾਦ¹ ਨਭ ਭਰਜੋ ਅਪਾਰ।

¹ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ।

ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਪਪੀਹੇ ਕੋਕਿਲ,
ਘਨ ਜਨੁ ਬੋਲਤ ਪਾਵਸ ਕੀਨ¹।

¹ਵਰਖਾਰੁੱਤ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣੇ ਬੱਦਲ ਗਰਜਦੇ ਤੇ ਡੱਡੂ, ਮੋਰ, ਪਪੀਹੇ ਤੇ ਕੋਇਲਾਂ ਆਦਿ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲੰਗਰ ਨਿਸ ਦਿਨ ਬਹੁ ਠਾਂ ਵਰਤੈ
ਲਗੀ ਛਬੀਲੈਂ¹ ਜਲ ਕੀ ਪੀਨ² ॥ ੫੧ ॥

¹ਪਉ- ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣ ਦਾ ਥਾਂ। ²ਬਹੁਤੀਆਂ।

ਮਾਤੁਲ, ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ, ਜੀਤ ਮੱਲ,
ਦਿਆਲਾ, ਬਖਤਾ, ਗੁਰੀਆ, ਲਾਲ।

ਸਤੀਰਾਮ, ਚੌਂਪਾ ਮਲ ਆਦਿਕ,
ਬੰਦੋਬਸਤ ਇਨਿ ਕਰਜੋ ਬਿਸਾਲ।

ਮਨ ਭਾਵਤ ਸਬ ਕੋ ਬਰ ਮਿਲਹੀਂ,
 ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਗਟੀ ਆਇ।
 ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੈ ਕਿਆ ਨਹਿ ਭਵ ਹੈ',
 ਬਵ ਹੈ ਸੋਈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਭਾਇ ॥ ੫੨ ॥
 ਪਾਂਚ ਦਿਵਸ ਇਮ ਮੇਲਾ ਭਾਰਾ,
 ਰਹਜੋ ਧਕੇਲਾ ਰੇਲਾ ਪੇਲਾ।
 ਲੋਗਨ ਕੋ ਘਰ ਭੂਲੇ ਅਪਨੇ,
 ਸੁਨ ਹੈਂ ਭਜਨ ਕਿ ਗੁਨ ਹੈਂ ਖੇਲ।।
 ਅਕੁਲਾਵਤ ਉਤਲਾਵਤ ਗਾਵਤ',
 ਕਬਿ ਦੇਖੈਂ ਗੁਰੂ ਕੋ ਅਭਿਖੇਕ।।
 ਦਰਸੈਂ ਗਾਦੀ ਪਰ ਪਗ ਪਰਸੈਂ',
 ਭਰਸੈਂ' ਇੱਛਯਾ ਨਿਜ ਨਿਜ ਨੇਕ ॥ ੫੩ ॥
 ਪੁਨ ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰਾਈ,
 ਤਜਾਰੀ ਸਬ ਅਭਿਖੇਕਹਿ ਕੇਰ।
 ਫਰਸ਼ ਰੰਗੀਨ ਬਿਪੁਲ' ਬਿਛਵਾਏ,
 ਤਨੇ ਬਿਤਾਂਨੇ। ਬਹੁ ਬਿਨ ਦੇਰ।
 ਕਿਤ ਮਖਮਲੀ ਅਤਲਸੀ' ਸਾਂਟਨ²,
 ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਕੇ ਕੀਨੇ ਕਾਰ।।
 ਜਰੀ ਮੁਕੇਸ਼ ਝਾਲਰਾਂ ਝੂਲੇਂ
 ਝਮਕਤ, ਦਮਕਤ ਮੁਕਤਾ ਚਾਰ' ॥ ੫੪ ॥
 ਵਿਚ ਵਿਚ ਲਰੀ ਲਰਕਤੀ' ਲਾਲਨਿ,
 ਹੀਰੇ ਪੰਨੇ ਜਰੇ ਸਤਾਰ।
 ਦਾਮਨਿ ਦੁਰੀ ਮਨੋ ਰਵਿ ਰਿਸ਼ਮਨ,
 ਸਾਰਦ ਰਾਂਕਾ ਕਿਤ ਨਿਰਧਾਰ'।
 ਚੋਬੈਂ ਚਾਮੀਕਰ ਕੀ ਚਿੱਤ੍ਰਤ',
 ਕਾਮ ਚਿਤੇਰੇ' ਜਨੁ ਕਿਯ ਕਾਮ।
 ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰੈਂ ਬਿਰੀ ਚੁਕੋਰੈਂ',
 ਦੀਹ ਦਮਦਮੇ ਉਪਰ ਆਮ' ॥ ੫੫ ॥

'ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

'ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਧੱਕ ਮੁ-ਧੱਕ।

'ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਕਾਹਲੇ ਪੈ ਕੇ ਛੇਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਤਿਲਕ ਦੀਰਸਮ।

'ਚਰਨ ਛੁਹਾਵਾਂਗੇ।

'ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਚੰਦੋਏ।

'ਰੇਸ਼ਮੀ ਚਮਕੀਲਾ ਬਸਤ੍ਰ। ²ਸਾਟਨ- ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤ੍ਰ।

'ਕਢਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਸੁੰਦਰ ਮੋਤੀ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

'ਲੜੀਆਂ ਲਟਕਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਜਾਣੋ ਬਿਜਲੀ (ਜਾਂ) ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਲੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਸਮਝੋ।

'ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਚਿੱਤ੍ਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

'ਕਾਮ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰ ਨੇ।

'ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

'ਵੱਡੇ ਥੜੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ।

ਸਾਯੁਧ ਸੁਭਟ ਚਹੂੰਘਾ¹ ਪਹਰੇ,
ਦੁਹਿਰੇ ਤਿਹਰੇ ਠਹਿਰੇ ਆਇ।
ਤੁੰਗ¹ ਬਿਛੀ ਮਸਨੰਦ² ਗੁਰੂ ਕੀ,
ਮੀਨਾਕਾਰੀ¹ ਜਰੀ ਜਰਾਇ²।

ਜਰੀਦਾਰ ਮਖਮਲੀ ਟਿਕਾਏ,
ਉਪਧਾਨੇ ਸੋਹਾਨੇ ਚਾਰ¹।
ਰੁਚਿਰ ਰਚੀ ਫੁਲਵਾਰੀ ਇਕ ਦਿਸ, ਬਰਸਤ
ਫੋਹਾਰੇ ਫੋਹਾਰ ॥ ੫੬ ॥
ਪਠੇ ਮੇਵਰੇ ਸੰਗਤ ਮੈਂ ਬਹੁ,
ਆਵੈਂ ਕਹੜੇ ਦਮਦਮੇ ਓਰ।
ਇਤ ਸੋਢੀਸ ਈਸ ਜਗ ਸਿੱਖਨਿ,
ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਕੇਸ ਬਹੋਰ।
ਸੂਖਮ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜ ਦਸਤਾਰਾ,
ਗਜ ਮੁਕਤਾ ਗਰਿ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ।
ਚੌਂਕੀ ਨਾਮੀ ਕੰਠ ਕੰਠਾ ਸੁਠ¹,
ਜਟੇ ਅਤਨ ਜਨੁ ਮਨਿ ਗਨ ਲਾਲ¹ ॥ ੫੭ ॥

ਭੁਜ ਦੰਡਨ ਮੰਡਨ ਚਟਕੀਲੇ,
ਅੰਗਦ ਜਟੇਰਤਨ ਨਵ ਜਾਤ¹।

ਜਨ ਨਵ ਗ੍ਰਹ ਗੁਰੂ ਕੋ ਨਿਜ ਪ੍ਰਭ ਲਖਿ,
ਲਪਟੇ¹ ਆਇ ਭੁਜਾ ਬਖਯਾਤ।
ਰਮਾ ਕੰਜ ਤੈ ਵਰਨ ਕਰਨ ਮੈਂ¹,
ਸੁਵਰਨ ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਕੜੇ ਸੁਹਾਹਿੰ।
ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ ਕਪੋਲਨ ਡੋਲਨ,
ਉਠਤ ਕਲੋਲ ਅਮੋਲ ਛਬਾਹਿੰ¹ ॥ ੫੮ ॥

ਰਾਂਕਾ-ਪਤਿ ਪਰ ਜੁਗ ਰਵਿ ਕੈਧੋਂ,
ਕੰਜ ਮੰਜ ਪਰ ਚਪਲਾ ਸੋਹਿੰ¹।

ਅਮੀ ਮਧੁਰ ਅਧਰਨ ਤੈ ਚਖਬੇ,

¹ਚੌਂਕੀ ਪਾਸੀਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਸਹਿਤ ਸੂਰਮੇ।

¹ਉੱਚੀ। ²ਗੱਦੀ।

¹ਸੋਨੇ ਆਦਿ ਧਾਤੂ ਤੇ (ਮੀਨਾ) ਨੀਲੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ। ²ਜਰੀ ਦੀ ਜੜਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਸੁੰਦਰ ਸਰਹਾਣੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ।

¹ਗਲ 'ਚ ਸੁੰਦਰ ਕੰਠਾ ਚੌਂਕੀ ਨਾਮ ਦਾ ਭਾਵ ਚਹੂੰ ਲੜੀਆਂ ਦਾ।
¹ਜਾਣੇ ਬਹੁਤੇ ਲਾਲ ਤੇ ਮਣੀਆਂ (ਅਤਨ) ਕਾਮ ਨੇ ਜੜੀਆਂ ਹਨ।

¹ਡੌਲਿਆਂ ਦੇ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਚਮਕਦਾਰ ਬਾਜੂ ਬੰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌ ਜਾਤਾਂ ਦੇਰਤਨ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਚਿੰਬੜੇ ਹਨ।

¹ਲੱਛਮੀ ਤੇ ਕੰਵਲ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ।

¹ਚੰਚਲ ਕੁੰਡਲ ਗੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਮੋਲਕ ਛਬ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਤੇ ਦੋ ਸੂਰਜ ਹਨ ਜਾਂ ਉੱਜਲ ਕੰਵਲ ਤੇ (ਦੋ) ਬਿਜਲੀਆਂ ਸੋਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਝੁਕੇ ਮਨੋ ਗਹਿ ਰਹੇ ਸੁ ਜੋਹਿ¹।

¹ਜਾਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਿੱਠਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੱਖਣ ਲਈ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਪਕੜੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਤੱਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੰਜ ਪਾਂਖੁਰੀ ਪਰ ਜਨੁ ਅਹਿ ਸੁਤ
ਲਮਕੇ, ਝਲਕੈਂ ਅਲਕੈਂ ਐਸ¹।

¹ਕੰਵਲ ਦੀ ਪੰਖੜੀ ਤੇ ਜਾਣੇ ਸੱਪ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲਮਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਖ 'ਤੇ ਲਿਟਾਂ (ਜੁਲਫਾਂ) ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਖੁਸ਼ ਨਵੀਸ ਜਨੁ ਮੁਨਸ਼ੀ ਮਦਨ,
ਸੁਠ ਲਿਖਯੋ ਕਾਚ ਪੈ ਕਾਫ ਅਤੈਸ¹ ॥੫੯॥

¹ਜਾਣੇ ਚੰਗੀ ਲਿਖਤ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਕੱਚ ਉੱਪਰ (ਅਤੈਸ) ਬਹੁਤਾ ਸੁੰਦਰ (ਫਾਰਸੀ ਦਾ) ਕਾਫ (ਅੱਖਰ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਨੀਕ ਉਸਨੀਕ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਸੁਚ,
ਝੁਲਤ ਤੁੰਗ ਸੀਸ ਮਨ ਮੋਹਿ¹।

¹ਚੰਗੀ ਦਸਤਾਰ ਉੱਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਿਗਾ ਤੇ ਉੱਚੀ ਕਲਗੀ ਝੁਲਦੀ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਹਰਯੋ ਖੜਗ ਸੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟਹਿ ਗਰਿ,
ਮੁਸ਼ਟ ਪੁਰਟ ਜਟ ਚਟਪਟ ਹੋਹਿ¹।

¹(ਪੁਰਟ) ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜਤ ਮੁੱਠ ਵਾਲੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਲਵਾਰ (ਚਟਪਟ ਹੋਹਿ) ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਗਲ 'ਚ ਪਹਿਨੀ।

ਸੁੱਛ ਗੁੱਛ ਮੁਕਤਾ ਯੁਕਤਾ ਬਡ,
ਧਰਯੋ ਨਿਖੰਗ ਜੋ ਭਰਯੋ ਖਤੰਗ¹।

¹ਉੱਜਲ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਛਿਆਂ ਸਹਿਤ ਵੱਡਾ ਭੱਥਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਮਰ ਕਸੇ ਮਹਿੰ ਖੰਜਰ ਜਮਧਰ,
ਬਿਛੁਆ ਕਸੇ ਤਮੰਚ ਨਿਸੰਗ¹ ॥੬੦॥

¹ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਕਟਾਰ, ਦੋਧਾਰੀ ਕਟਾਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਬਜ਼ (ਕਰਦ ਦੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਸਸਤ੍ਰ) ਤੇ ਪਸਤੌਲ ਨਾਲ ਕੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕੰਧਿ¹ ਕਮਾਨ ਲਹੌਰੀ ਧਰਿ ਕੈ,
ਫਰ ਕੈ ਸਰ ਕਰ ਕੈ ਮਧ ਫੇਰ¹।

¹ਮੋਢੇ ਤੇ।

ਜੁਗ ਮਾਤਨ ਪਗ ਬੰਦਨ ਕੀਨੋ,
ਅਭਿਨੰਦਨ ਕਿਯ ਨੰਦਨ ਹੇਰਿ¹।

¹ਤੀਰ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫੜ ਕੇ ਫੇਰਦੇ ਹਨ।

ਦੇਤ ਅਸੀਸ ਸੀਸ ਕਰ¹ ਫੇਰਤ,
ਹੋਵੋ ਸੁਜੱਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਸਾਲ।

¹ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਕੇਹਰਿ ਠਵਨ ਗਵਨ ਭਵਨੋ ਕਰਿ,
ਆਏ ਦਰ ਪਰ ਰਵਿ ਜਨੁ ਬਾਲ¹ ॥੬੧॥

¹ਹੱਥ।

ਲੋਕ ਕੋਕ¹ ਉਮਡੇ² ਹਿਤ ਦਰਸਨ,

¹(ਭਵਨੋ) ਘਰ ਦੀ (ਠਵਨ) ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ (ਕੇਹਰਿ ਗਵਨ) ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਚਲ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਆਏ ਜਾਣੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਹਨ।

²ਲੋਕਾਂ ਰੂਪ ਚਕਵੇ। ³ਉੱਛਲ ਕੇ।

ਸਿੰਧੁ ਲਹਰ ਜਿੰਮ ਇੰਦੁ ਨਿਹਾਰਿ।
ਏਕਹਿ ਵਾਰ ਹਜਾਰੋਂ ਝੁਕਹੀਂ
ਜੈਸ ਨਿਵਾਜੀ ਈਦ ਕਤਾਰ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਫੈਲੀ ਧੁਨਿ,
ਨਭ ਧਰ ਸੁਰ ਨਰ ਕੇਰ ਬਿਸਾਲ।

ਬਾਜੇ ਬਾਜੇ ਅਨਿਕਧਾ ਉੱਛਵ।
ਜਨੁ ਘਨ ਗਰਜਤ ਤੜਤਾ ਜਾਲ। ॥ ੬੨ ॥

ਜੀਨ ਜਰਾਵ ਜਰਤ ਕੰਚਨ।,
ਹਯ ਬਲੀ ਚਪਲ ਪਰ ਭਏ ਸਵਾਰ।

ਕੰਚਨ ਦੰਡੀ। ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ
ਭੱਟ ਨਕੀਬ। ਕਬਿੱਤ ਉਚਾਰ।

ਨਗਰ ਸਗਰ ਮੈਂ ਭਯੋ ਕੁਲਾਹਲ।,
ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਉਮਗੇ ਨਰ ਨਾਰਿ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਮੈਂ
ਚਾਲਤ ਗਨ ਜਨ। ਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ॥ ੬੩ ॥

ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ। ਗੁਰੂ ਕੋ,
ਦੁਹ ਦਿਸ ਤੈ ਸਿਖ ਰਹੇ ਜੁਹਾਰ।

ਜਾਇ ਦਮਦਮੇ ਢਿਗ ਇਮ ਉਤਰੇ,
ਗਏ ਸਭਾ ਮੈ ਮਾਤੁਲ ਨਾਰ।

ਠਾਢੇ ਭਏ ਸਭਾਸਦ ਗਾਢੇ।,
ਬਾਢੇ ਸਿੰਧੁ ਲਹਰ ਜਜੋਂ ਮੋਦ।

ਗਾਵਤ ਪਿਕ ਬੈਨੀ। ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਨੀ,
ਮੰਗਲ ਚਾਰ ਉਚਾਰ ਬਿਨੋਦਿ। ॥ ੬੪ ॥

ਚਾਰੋਂ ਬੰਸ ਹੰਸ ਤਹਿੰ ਥੇ ਬਿਰ,
ਤਿਨ ਆਗਯਾ ਲੈ ਸੋਢਿ ਅਵਤੰਸ।

ਕਰਿ ਪਰਣਾਮ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠੇ,
ਕੱਸਪ ਅੰਸ ਨਿਸੰਸ ਦਿਨੰਸ।

ਸੰਗਤ ਪੰਗਤਿ ਪੰਕਜ ਬਿਗਸੇ,

।ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਲਹਿਰ (ਉਛਲਦੀ) ਹੈ।

।ਜਿਵੇਂ ਈਦ ਦੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਸਮੇਂ ਨਿਮਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ (ਝੁਕਦੀ ਹੈ)।

।ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਧੁਨੀ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਫੈਲ ਗਈ।
।ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ।

।ਜਾਣੇ ਬੱਦਲ ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਗੱਜਦੀਆਂ ਹਨ।

।ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੜਾਉ ਜੜੀ ਕਾਠੀ ਵਾਲੇ।

।ਬਲੀ ਤੇ ਚੰਚਲ ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਏ।

।ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੇਬਾਂ ਵਾਲੇ (ਚੋਬਦਾਰ)।

।ਬੁਲਾਰੇ।

।ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਡੰਡਰੋਲਾ।

।ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ।

।ਦੇਖ ਕੇ।

।ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

।ਨਾਲ।

।ਵੱਡੇ ਦਰਬਾਰੀ।

।ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਅਨੰਦ ਵਧਿਆ।

।ਕੋਇਲ ਵਰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ।

।ਅਨੰਦ ਨਾਲ।

।ਮੁਕਟ ਰੂਪ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ।

।ਕਸ਼ੱਪ ਵੰਸ਼ੀਆਂ, ਚੰਦ੍ਰ ਵੰਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੰਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ।

ਯੁਤ ਮਕਰੰਦ ਅਨੰਦ ਮਹਾਨ¹।

¹ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤਾਂ ਮਾਨੋ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਿਤ ਕੰਵਲ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮੁਖ ਸਸਿ ਦਿਸ ਇਕ ਟਕ ਚਕੋਰ ਜਿਮ,
ਚਿਤੈ¹ ਪਿਯੈਂ ਜਨੁ ਸੁਧਾ ਸੁਜਾਨ² ॥ ੬੫ ॥

¹ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ²ਜਾਣੇ ਚਤੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਸਰ ਫੇਰਤ¹ ਹੇਤ ਸਬ ਦਿਸ,
ਪਰਖਤ ਮਨ ਕਰਖਤ¹ ਨਿਜ ਓਰ।

¹ਹੱਥ 'ਚ ਤੀਰ ਫੇਰਦੇ ਹਨ।

¹ਖਿਚਦੇ ਹਨ।

ਚਵਰ ਚਾਰ ਮੁੱਠੇ ਯੁਤ ਢੁਰ ਹੈ¹,
ਉਡ ਹੈਂ ਹੰਸ ਮਨੋ ਮਿਲਿ ਮੋਰ।

¹ਮੋਰ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਚੌਰ ਝੁਲਦੇ ਹਨ।

ਪੁਰਟਨ ਜਟਿਤ ਮੁਕਟ ਸੁਠ ਕੰਚਨ,
ਲੁਕਟ ਛੁਕਟ ਛੁਬਿ ਛੁੰਗ ਦਿਖਾਹਿ¹।

¹(ਪੁਰਟਨ) ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਸੁੰਦਰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਮੁਕਟ (ਲੁਕਟ) ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ (ਛੁਕਟ) ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੁੰਹ ਸੋਭਾ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ ਚਲਤ ਦੁਤਿ ਦਮਕਤਿ,
ਜਨੁ ਰਵਿ ਸਸੀ ਸਖਯਾਤ ਫਿਰਾਹਿ¹ ॥ ੬੬ ॥

¹ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ (ਪੱਖੇ) ਚਲਦਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਪ੍ਰਤੱਖ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਆਗਯਾ ਲੈ ਸਬ ਕੀ,
ਖਰੇ ਹੋਇ ਇਕ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ।

¹ਮੱਥੇ ਤੇ।

ਕੇਸਰ ਤਿਲਕ ਭਾਲ¹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਕਿਯ,
ਤਬਿ ਸਬਿ ਕੇ ਉਰਿ ਬਢਯੋ ਹੁਲਾਸ।

ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਗੁਰਿਆਈ ਆਈ,
ਪਾਈ ਬਡਿਆਈ ਸਹੀ ਆਨਿ।

¹ਧੌਂਸੇ। ²ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ।

ਦੁੰਦਭਿ¹ ਸ਼ਯਾਨੇ² ਬਹੁ ਬਾਜੇ,
ਜੈ ਜੈ ਧੁਨਿ ਭਈ ਮੰਗਲ ਜਾਨਿ ॥ ੬੭ ॥

¹ਫੁੱਲ। ²ਦੇਵਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਹਿਤ।

ਬਰਖੈਂ ਸੁਮਨ¹ ਸੁਮਨ ਯੁਤ ਹਰਖੈਂ²,
ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਇ ਫੂਲ ਬਰਸਾਨ।

¹ਅਪੱਛਰਾਂ। ²ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਵੰਗਨ¹ ਨਭ ਨ੍ਰਿਤਤ² ਗਾਵਤ,
ਸੰਗਤ ਰਾਗੀ ਇਤ ਮੰਗਲੀਕ¹।

¹ਏਧਰ (ਧਰਤੀ ਤੇ)। ਸੰਗਤ ਤੇਰਾਗੀ ਮੰਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਜ ਹਮਾਰੇ ਮੰਗਲ ਚਾਰ,
ਸੁ ਗਾਵਤ ਸ਼ਬਦ ਇਤਯਾਦਿ ਅਲੀਕ*¹ ॥ ੬੮ ॥

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ। *ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੬੯੬ 'ਤੇ ਇਸ ੬੮ ਨੰ: ਅੰਕ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਗੁੰਮ ਹੈ ਜੋ ਛਪਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਏਹੁ ਰਹੱਸ¹ ਸੁਜੱਸ ਅਵੱਸਹਿ²,
 ਜਾਨਜੋ ਗੁਰੁ ਅਰ ਸਿਖ ਭਿ ਕਾਹਿ।
 ਚਾਰੇ ਬੰਸਨ ਕੇ ਦਸਤਾਰੇ,
 ਲੈ ਮਾਤੁਲ ਪੁਨ ਨਿਜ ਮੇਲਾਹਿ¹।
 ਰਾਮ ਕੌਰ ਕਰ ਤੈ ਬੰਧਵਾਏ,
 ਸੀਸ ਗੁਰੈਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਮਨਾਇ।
 ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨ ਅਮੋਲਕ ਬਹੁ ਪੁਨ,
 ਨਿਜ ਭਗਨੀ ਹਿਤ¹ ਦਏ ਦਿਖਾਇ ॥ ੬੯ ॥
 ਚਾਰੋਂ ਬੰਸ ਹੰਸ ਪਹਿਨਾਏ,
 ਜਗਤ ਰੀਤਿ ਸਬ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ।
 ਬ੍ਰਿੱਧ ਅੰਸ¹ ਪੁਨ ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ,
 ਸ਼ੱਸਤ੍ਰੁ ਅੱਸਤ੍ਰੁ¹ ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ।
 ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜਰਾਉ ਜਰੀ ਬਡ,
 ਜੀਨ ਸਜੇ ਵਰ ਘੋੜਾ ਸਾਥ।
 ਧਰਿ ਦੀਨਾਰ¹ ਦਸਤਾਰ ਪਰੈ² ਫਿਰ,
 ਗੁਰੂ ਅੱਗੁ ਉਨਿ ਟੇਕਯੋ ਮਾਥ ॥ ੭੦ ॥
 ਪੁਨ ਚਾਰੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਯੋਂ ਨੇ,
 ਦਈ ਭੇਟ ਲਖਿ ਨਾਨਕ ਰੂਪ।
 ਪੁਨ ਮਸੰਦ ਦਰਜੇ ਬਾ ਦਰਜੇ
 ਅਰਪਤ ਭਏ ਅਕੋਰ¹ ਅਨੂਪ।
 ਸਤੀਰਾਮ, ਸਾਹਿਬ ਸਸਿ, ਲਿਖਗੀਂ,
 ਮੇਵਰ¹ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਸੁਨਾਹਿ।
 ਦਿਵਸ ਢਰੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਥੇ ਗੁਰੁ,
 ਭਈ ਸਾਂਝ ਕੁਛ ਅੰਤ ਨ ਆਹਿ ॥ ੭੧ ॥
 ਲਗੇ ਅੰਬਾਰ ਅਪਾਰ ਅਯੋ ਧਨ,
 ਜਿਨਸ ਅਨਿਕਧਾ¹ ਕੌਨ ਗਿਨਾਹਿ।
 ਕਈ ਹਜਾਰੋਂ ਕਾ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ¹,
 ਬਰਤਯੋ ਪੁਨਾ ਮਿਲਯੋ ਸਬਿ ਕਾਹਿ।
 ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਸਿੱਖਨ ਤੈ ਭੇਟਾ,
 ਬੈਠ ਲਈ ਗੁਰ ਦਿਨ ਭਰ ਚਾਹਿ¹।

¹ਗੁਪਤ ਭਾਵ। ²ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ।

¹ਆਪਣਾ ਦਸਤਾਰਾ (ਨਾਲ) ਮਿਲਾ ਕੇ।

¹ਆਪਣੀ ਭੈਣ (ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ) ਵਾਸਤੇ।

¹ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਬੰਸ ਨੇ।

¹ਹੱਥੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਚੱਕ੍ਰ ਆਦਿ।

¹ਮੁਹਰਾਂ। ²ਉੱਤੇ।

¹ਭੇਟਾ।

¹ਅਰਦਾਸੀਆ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਦੈ ਦਰਸਨ ਹਰਸਨ! ਕਿਯ ਸਭ ਕੋ,
ਬਿਬਿਧਾ ਭਰੀ ਕਾਮਨਾ ਤਾਹਿ॥ ੨੨ ॥

ਪ੍ਰਸੰਨ।

ਤਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ
ਕੀਤੀਆਂ।

ਮੰਗਤੇ।

ਭਿੱਛਕ! ਜਿਤਕ ਇੱਛ ਕਰਿ ਆਏ,
ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਕੇ ਦਿਯ ਦਾਨ।
ਮਾਂਗਨ ਜੋਗ ਨ ਮਾਂਗਨਿ ਛੋਡੇ,
ਦਾਰਦ ਕੀਨੋ ਸਬਿ ਕਾ ਹਾਨ।
ਕਿਯ ਸਿਤਕਾਰ ਚਾਰ ਕੁਲ ਕਾ ਪੁਨ,
ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਮਸੰਦਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦ।
ਸਾਨੰਦ ਸਿਰੇਪਾਉ ਜਥ ਜੋਗਹਿ,
ਦਏ ਮੁਕੰਦ ਬੁਲੰਦ ਅਨੰਦ॥ ੨੩ ॥
ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰ ਦਿਸ ਸਬਿ,
ਚਲੇ ਹਰਖਿ ਗੁਨ ਗਨ ਗੁਰ ਗਾਤ।
ਪਟ ਪਤਾਕ ਗਾਡੀ ਪੈ ਚਿੱਤ੍ਰਾ,

ਬਹੁਤੀ ਉਸਤਤ ਯੋਗ।

ਜਿਵੇਂ ਗੱਡੀ ਉੱਪਰ ਲੱਗੀ ਝੰਡੀ ਦਾ ਫਰਰਾ ਤੇ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰ
(ਦਾ ਮਨ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

ਤਜੋਂ ਮਨ ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਤਨ ਤੁਰਿ ਜਾਤ।
ਉਠੀ ਸਭਾ ਗੁਰੁ ਸਦਨ ਸਧਾਰੇ,
ਮਦਨ ਕਦਨ ਮਦ ਬਦਨ ਜਿ ਆਹਿ॥
ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਕੇ ਪਗ ਬੰਦੇ,
ਪਿਖਿ ਪੌੜੁ ਛਬਿ ਯੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਿ॥ ੨੪ ॥
ਸੰਕਟ ਚਿੰਤਾ ਚਿੰਤ ਤੈ ਖੋਏ,
ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਯੁਤ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇ।
ਭਾਲ ਸੁੰਘ ਸਿਰਿ ਧਰਿ ਕਰ ਫੇਰਜੋ,
ਦਰਬ ਨਿਛਾਵਰਾ ਕੀਨ ਮਹਾਇ।
ਚਿਤਵਤ ਭਈ ਬਾਕ ਨਿਜ ਪਤਿ ਕੇ
ਭਏ ਸਾਚ ਸਬਿ ਲਏ ਨਿਹਾਰ।
ਪੁਨ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੇ ਪਗ ਬੰਦੇ,
ਉਨਿ ਮਨ ਤਨ ਸਬਿ ਡਾਰਜੋ ਵਾਰ॥ ੨੫ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਕਾਮ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਧਨ ਵਾਰਨਾ।

ਜਜੋਂ ਜੋਗੀ ਪਾਵਤ ਪ੍ਰਮਾਰਥ,
ਤਜੋਂ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਭਈ ਅਤੀਵ।
ਉਰ ਸੋਂ ਲਾਇ ਸੀਤਾ ਕੀ ਛਾਤੀ,

ਮੁਕਤੀ।

ਬਹੁਤੀ ਸਫਲ ਹੋਈ।

ਠੰਡੀ।

ਥਾਤੀ¹ ਵਾਰ ਜਾਚਕਨਿ ਦੀਵ।
ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਚੋਰ ਚਖਨ ਤੈ,
ਚਿਤਵਿ ਚੌਪ ਚਿੱਤ ਚਢੜੋ ਚਾਵ¹।

¹ਥੈਲੀ।

¹ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਚੋਰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ ਤੇ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਸਰਸ ਸਨੇਹ ਸਕੁਚ ਸਾਨੀ ਸੁਚ,
ਪਿਯ ਦਿਸ ਤਿਰਛੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਇ¹ ॥ ੨੬ ॥

¹ਬਹੁਤੇ ਪਿਆਰ, ਸੰਕੋਚ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਤਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਤੀ (ਗੁਰਾਂ) ਦੀ ਤਰਫ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਪੁਨੀਤ ਸੁ,
ਪਿਯ ਪਦ ਪਦਮ ਪ੍ਰੇਮਹਿ ਪਾਲਿ¹।

¹ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਪਤੀ ਦੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ।

ਧਾਰਸ ਓਟ ਸੁਧਾਰਸ ਨਿਰਖਤ,
ਸਾਰਸ ਨੈਨੀ ਆਰਸ ਟਾਲਿ¹।

¹ਸਾਰਸ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ (ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ) ਆਲਸ ਛੱਡ ਕੇ (ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ) ਓਟ ਧਾਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਰੂਪ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਲਾਹ ਕੇ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪੁਨ ਬਧਾਇ¹ ਗੁਰੁ,
ਚਢੇ ਮਹਲ ਪੈ ਧਾਇ ਸੁ ਜਾਇ।
ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਭੀ ਝਟਤ¹ ਗਈ ਤਹਿੰ,
ਖੇਨੂ¹ ਹਾਥ ਲੀਏ ਹੁਲਸਾਇ² ॥ ੨੭ ॥

¹ਛੇਤੀ।

¹ਖੁੱਦੋ। ²ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ।

¹ਉੱਚਾ।

¹ਚੰਚਲ।

ਖੇਲਤ ਭਏ ਬਾਮ ਪਤਿ¹ ਸਾਨੰਦ,
ਖੇਨੂ ਡਾਰ ਉਛਾਰ ਉਤੰਗ¹।
ਦੌਰਤ ਇਤ ਉਤ ਚਪਲ¹ ਚਾਲ ਯੁਤ,
ਗਹਿਤ ਏਕ ਸੈਂ ਏਕ ਨਿਸੰਗ।

¹ਬਾਲ ਲੀਲਾ।

ਹਸ ਹਸ ਪਰਤ ਕਰਤ ਸਿਸ ਲੀਲਾ¹,
ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਸੁ ਬਾਤ ਬਨਾਇ।
ਝਟਾ ਪਟਾ ਪੁਨ ਚਢੇ ਅਟਾਂ ਪੈ¹

¹ਅਟਾਰੀਆਂ ਤੇ।

ਉਮਡੀ ਘਟਾ ਛਟਾ ਦਰਸਾਇ¹ ॥ ੨੮ ॥

¹ਉਛਲੀ ਹੋਈ ਘਟਾ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ।

ਧੌਲ ਧਰਮ ਜੁਗ ਬਿਰੇ ਸੌਧ ਪਰ,
ਚਾਰੁਤ ਚੰਗ ਸੁਧਾਰਤ ਡੋਰ¹।

¹ਜਾਣੋ ਧੌਲ ਤੇ ਧਰਮ ਦੋਨੋਂ (ਸੌਧ) ਮੰਦਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ (ਚੰਗ) ਪਤੰਗ ਤੇ ਡੋਰ ਪਕੜਦੇ ਹਨ।

¹ਡਰਦੇ ਹਨ। ²ਲਿਫਦੇ ਹਨ। ³ਝੁਟਦੇ ਹਨ।

ਝਝਕਤ¹ ਝੁਕਤ ਲਿਫਤ² ਲਚਕਤ³ ਕਿਤ,
ਦਾਇ ਅਦਾਇ¹ ਬਨਾਇ ਬਹੋਰ²।

¹ਦਾਅ ਤੇ ਢੰਗ। ²ਫੇਰ ਬਣਾ ਕੇ।

ਪਾਵਤ ਪੇਚੇ ਪੇਚ ਲਗਾਵਤ¹,

¹ਡੋਰ ਨੂੰ ਪੇਚਾ ਲਗਾ ਕੇ (ਪੇਚੇ) ਵੱਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਹੁ ਕਾਟੀ ਕਹਿ ਕਟਤ ਝਟਾਕ¹।
 ਔਰ ਚਢਾਇ ਬਢਾਇ ਕਟੈ ਤਿਹੰ,
 ਅਹਾ ਅਹਾ ਅਹੁ ਅਹੁ ਰਟਿ ਬਾਕ¹ ॥ ੨੯ ॥
 ਉਝਕ ਉਝਕ¹ ਕਿਤ ਲਪਟ ਝਪਟ ਕਰਿ²,
 ਛੋਰਤਿ ਸਪਟ ਖੈਚ ਕਿਤ ਲਜਾਤ।
 ਜਾ ਬਿਧਿ ਖੇਲਤ ਮੇਲਤ ਬਾਤੈਂ,
 ਝੇਲਤ¹ ਆਨੰਦ ਅਤਿ ਬਿਗਸਾਤ।
 ਪਰਮ ਪਰੇਮ ਪਗੇ¹ ਪ੍ਰਿਯ ਪਜਾਰੀ²,
 ਪ੍ਰਸਪਰ¹ ਪਜਾਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਬਢਾਤ।
 ਉਤ ਦਿਸ ਮਾਤ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਚਿਤਵਤ,
 ਸੁਤ ਕੇ ਸੁਤ¹ ਪੇਖਨ ਚਾਹਾਤ ॥ ੩੦ ॥
 ਮੱਤੇ¹ ਖੇਲ ਰਸ ਆਪ ਨ ਆਵਹਿ,
 ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਬੁਲਾਵਹਿ ਮਾਤ।
 ਭੋਜਨ ਖਟਰਸ ਥਾਲ ਲਗਯੋ ਜਬਿ,
 ਸਾਂਝ ਸਮੇਂ ਦਾਸੀ ਲੇ ਆਤ।
 ਛਕਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪੌਢਤ ਪ੍ਰਯੰਕਹਿ¹,
 ਪਰਹੇਲੀ¹ ਪ੍ਰਸਪਰੈ ਸੁਨਾਹਿੰ।
 ਪੁਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਲੇਤ ਸਖੋਪਤ¹,
 ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਨਿਸ ਰਹੀ ਜਗਾਹਿੰ ॥ ੩੧ ॥
 ਨਿੱਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਧਜਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਧਰਿ,
 ਪੁਨ ਪ੍ਰਭ ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰਿ।
 ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਦੀਵਾਨ ਵੀਚ ਥਿਰਿ,
 ਸੰਗਤ ਕੇ ਦੇਵਤ ਦੀਦਾਰ।
 ਕਬਹੀ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਧਾਵਤ,
 ਘਾਵਤ¹ ਬਨ ਮ੍ਰਿਗ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿੱਦਯਾ ਬਹੁ ਅੱਭਯਾਸਤ,
 ਭਾਸਤ¹ ਬੋਲੀ ਬਿਬਿਧ ਸੁਧਾਰਿ² ॥ ੩੨ ॥
 ਪਢਿਤ ਗੁਰਮੁਖੀ ਔਰ ਫਾਰਸੀ,
 ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਰਖਤ ਪ੍ਰਚਾਰ।
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਗੀ ਧਰ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ,

¹ਛੋਤੀ।

¹ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ।

¹ਉੱਛਲ ਉੱਛਲ ਕੇ। ²(ਝਪਟ) ਛੋਤੀ (ਲਪਟ) ਚਿੰਬੜ ਕੇ।

¹ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

¹ਲੀਨ ਹੋਏ। ²ਪਤੀ ਪਤਨੀ।

¹ਆਪਸ ਵਿੱਚ।

¹ਪੁੱਤਰ ਦੇ (ਘਰ) ਪੁੱਤਰ।

¹ਮਸਤ ਹੋਏ।

¹ਪਲੰਘ ਤੇ।

¹ਬੁਝਾਰਤਾਂ।

¹ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ।

¹ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ²ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਧਾਰ ਕੇ।

ਭਾਵਤਾ ਬ੍ਰਿਧਾਵਤ ਨਿਜ ਕਾਰ।
ਸੰਗਤ ਲੈ ਮਸੰਦ ਨਿਤ ਆਵਤ,
ਜਾਵਤ ਸਿੱਖ ਪਾਇ ਫਲ ਚਾਰੁ।
ਮਾਸ ਬਰਸ ਕੇਤਕ ਸਿਖ ਰਹਿ ਤਹਿੰ,
ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਨਿਤ ਕਰੈਂ ਦਿਦਾਰ ॥ ੮੩ ॥

ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ।

ਰੋਣਕ ਹੋਤ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਪੁਰਿ ਕੀ,
ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਿੱਦਯਾ ਦੁਧਾ ਪ੍ਰਕਾਰ।
ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰੁ ਦਸਮੇਂ,
ਸਬਿ ਦੇਸਨ ਮੈਂ ਭਏ ਬਖਯਾਤ।
ਰਹੈ ਭੀਰ ਸੰਗਤ ਕੀ ਗੁਰੁ ਦਰ,
ਇਕ ਆਵਤ ਇਕ ਖੁਸ਼ ਹੂ ਜਾਤ।
ਬੰਦਿ ਦੁੰਦ ਕਰਾ ਬੰਦਨ ਧਾਰੈਂ,
ਬ੍ਰਿੰਦ ਅਕੋਰੈਂ ਅਰਪਤ ਆਇ ॥ ੮੪ ॥

ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਲੰਗਰ ਤੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕੈਂ ਸਬਿ,
ਦੋ ਵਕਤੈਂ ਜੇਤੋ ਮਨ ਭਾਇ।
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੁਰੁ ਨੌਮ ਚਰਿੱਤ੍ਰਾ,
ਰਹਿਤ ਬਚਿੱਤ੍ਰੁ ਚਿੱਤ੍ਰੁ ਸੇ ਹੋਇ।
ਅਸ ਕਰਨੀ ਕਰਨੀ ਕਿਨਿ ਬਰਨੀ,
ਜਰਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਅਜਰਨੀ ਜੋਇ।

ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ।

ਭੇਟਾਂ।

ਧੀਰਜ ਧਰਨੀ ਕੇ ਸਮ ਧਰਨੀ,
ਬਰਨੀ ਬਾਨੀ ਤਰਨੀ ਜੈਸਾ ॥ ੮੫ ॥

ਕੌਤਕ।

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਤਸਵੀਰ ਵਰਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਨੀ ਗਯਾਨ ਵਿਰਾਗ ਉਪਰਨੀ।

ਜੋ ਅਜਰ ਸ਼ਕਤੀ ਜਰਨੀ (ਬਰਨੀ) ਕਹੀ ਹੈ ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਿਸ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਕਰਨੀ ਹਰਨੀ ਜਗ ਬਨ ਤੈਸਾ।
ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਨੰਦਨਾ ਜਿਨ ਕੇਰੋ,
ਲਘੁ ਬਯ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬੁਲਿੰਦ।
ਜਰ ਤੁਰਕਿੰਦ ਬਾਟਕਾ ਪੁਟ ਹੈਂ,
ਜਾਨੋਂ ਨਿਸਚੈ ਰਖ ਹੈਂ ਹਿੰਦੁ* ॥ ੮੬ ॥

ਧੀਰਜ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਧਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਬੇੜੀ (ਜੈਸ) ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਅੱਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਨੀ ਹੈ। (ਅਰਨੀ- ਇਕ ਕਾਠ ਯੰਤ੍ਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੱਗ ਲਈ ਅੱਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।)

ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਬਣ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੱਥਣੀ ਹੈ।

ਵੱਡੇ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ।

ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ।

ਤੁਰਕਾਂ ਦੇਰਾਜ ਰੂਪ ਬਗੀਚੀ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਦੇਣਗੇ।

*ਅੰਕ ਨੰ. ੮੪ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ ਇਕ ਤੁਕ ਲਾਹੌਰ

ਇੰਦੁ ਰਤਿੰਦ ਮਨਿੰਦ ਰੂਪ ਸਿੰਧੁ,
ਤੇਜ ਦਨਿੰਦ ਸੁਰਿੰਦ ਪ੍ਰਤਾਪ।

ਇਸ ਭਾਂਤੈ ਬਾਤੈਂ ਬਖਯਾਤੈਂ,
ਕਰੈਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ ਜਾਪ।
ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਸੰਗਤ ਥੀ ਆਈ,
ਬਨਜਾਰਾ ਲੱਖੀ ਤਿਨ ਸਾਥ।
ਗੁਰੂ ਪਾਇਨ ਢਿਗ ਅਰਪ ਉਪਾਇਨ।,
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦੇ ਬੰਦਿ ਹਾਥ ॥ ੮੭ ॥
ਪੁਛਯੋ ਮੁਰਾਰੇ ਕਹੁ ਗੁਰੁ ਪਯਾਰੇ,
ਬਨਜਾਰੇ ਲੱਖੀ ਸਬਿ ਬਾਤ।
ਕਿਮ ਸਿਸਕਾਰੇ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰੇ,
ਰੱਖੀ ਸਿੱਖੀ ਤਿੱਖੀ ਤਾਤ।।
ਰਖੀ ਨ ਰਾਖ ਗਡੀ। ਭਰਿ ਗਾਗਰ,
ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਅਚਰਜ ਹੋਯੋ ਵਾਹਿ।
ਕਿਮ ਜਾਨਯੋ ਮਮ ਨਾਮ ਕਾਮ ਗੁਰੁ,
ਅਜਮਤ ਸਿੰਧੁ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਯਾਹਿ ॥ ੮੮ ॥
ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਪਦਾਰਬਿੰਦ ਗੁਰੁ ਕੇ,
ਕਥਾ ਜਥਾਰਥ ਭਾਖੀ ਓਨਿ।।
ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਬਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਬੋਲੇ,
ਗਰ ਹੈ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਸਮ ਲੋਨ।
ਗਏ ਹਲਾਇ ਤੁਰਕ ਜਰ ਸਤਿਗੁਰੁ,
ਗਿਰ ਹੈ ਉਖਰ ਅਬੈ ਲਿਹੁ ਦੇਖੁ।
ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰੋਂ। ਅਸ ਬਲਕਾਰੀ,
ਮਾਰੋਂ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਮੇਖ ॥ ੮੯ ॥

ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਛਪਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਤੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਉੱਪਰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅੰਕ ਨੰ. ੮੫ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਅੰਕ ਨੰ. ੮੪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅੰਕ ਨੰ. ੮੬ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅੰਕ ਨੰ. ੮੬ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਅੰਕ ਨੰ. ੮੫ 'ਚ ਛਪ ਗਈ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਅੰਕ ਨੰ. ੮੬ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

‘ਚੰਦ ਤੇ ਕਾਮਦੇਵ ਵਾਂਗ ਰੂਪ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤੇਜ ਤੇ ਇੰਦਰ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ।

‘ਚਰਨਾਂ ਪਾਸ ਭੇਟਾ ਅਰਪ ਕੇ।

‘ਹੇ ਪਿਆਰੇ।

‘ਦੱਬ ਦਿੱਤੀ।

‘ਉਸ ਨੇ ਸੱਚੀ ਕਥਾ ਕਹੀ।

‘ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਾਂਗਾ।

ਮਮ ਸਿਖ ਕਰ ਤੈ¹ ਚਵਕੱਤਨ ਕੀ²
 ਸੰਤਤਿ ਹੂੰ ਹੈ ਕਤਲ ਅਪਾਰ।
 ਜਹਿ ਠਾਂ ਸੀਸ ਲਗਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ,
 ਝੁਲ ਹੈ ਝੰਡਾ ਤਹਿੰ ਗੁਰਦੁਆਰ।
 ਮੁਗਲਾਨੀ ਮਜੁਬੀ ਸਿਖ ਮੇਰੇ,
 ਮਜੁਬਾਨੀ¹ ਕਰਿ ਹੈਂ ਘਰ ਲਜਾਇ।
 ਜਿਸ ਬਸਤੀ ਮੈ ਗੁਰੁ ਸਿਰ ਲਾਗਾ,
 ਇਟ ਇਟ ਹੂੰ ਹੈ ਕਤਲ ਲੁਟਾਇ ॥ ੯੦ ॥
 ਇਹੁ ਗੁਰੁ ਵਾਕ ਭਵਿਖਤ ਦੇਖੋ,
 ਗੁਰੁਸਿੱਖ, ਸਾਚ ਭਏ ਸਬ ਠੀਕ।
 ਸੰਮਤ ਉੱਨੀਂ ਸੌ ਚੌਦਾ ਸੈਂ,
 ਕਵਿ ਨੇ ਪੇਖੇ ਨਿਜ ਚਖੁ ਨੀਕ¹।
 ਸੁਨੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਥਾ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੋ,
 ਲੱਖੀ ਔਰ ਜੋ ਗਾਈ ਗਾਥ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੈ ਗੁਰੁ ਸੀਸ ਦਯੋ ਤਹਿੰ,
 ਦੁਖੀ ਰਹਿਤ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਨਾਥ¹ ॥ ੯੧ ॥
 ਰੋਗ ਦਮਕਸੀ ਜੋਰ ਫਰਯੋ ਅਤਿ,
 ਉਲਟ ਜਾਤਿ ਤੁਰਤਹਿ ਜੋ ਖਾਤ।
 ਤਰਫ ਤਰਫ ਉਠ ਹੈ ਜਬਿ ਸੇਵਤ,
 ਤ੍ਰਾਸ ਦੇਤ ਸ਼ਾਹੀਦ ਬਖਯਾਤ।
 ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਮੁਲਾਨੇ ਸਿਆਨੇ,
 ਕਰਿ ਹਾਰੇ ਨਹਿੰ ਹੋਤ ਰਮਾਨ¹।
 ਅਬਿ ਤੋ ਜਮ ਤਿਸ ਓਰ ਪਧਾਰਾ,
 ਉਠਯੋ ਉਪਦ੍ਰਵ ਤਿਸ ਪਰ ਆਨ ॥ ੯੨ ॥
 ਦੇਸ ਦਬਾਵਤ ਜਾਤ ਮਰੁੱਟੇ
 ਬਿਗਰ ਬਹੇ ਸਬਿ ਮੁਲਕੀ ਲੋਕ।
 ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਹਾਕਮ ਬਹੁ ਮਾਰੇ,
 ਡਾਰੇ ਤੁਰਕਨ ਘਰ ਬਡ ਸੋਕ।
 ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹਿ¹ ਹੈਦਰਾ ਬਾਦੀ,
 ਬਿਗਰ ਰਹਯੋ ਹੈ ਨੌਰੰਗ ਸੰਗ।

¹ਹੱਥੋਂ। ²ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ।

¹ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਘਰ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

¹ਨੌਰੰਗ।

¹ਆਰਾਮ।

¹ਕੁਤਬ ਸ਼ਾਹੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

ਕਈ ਵਾਰ ਲਸਕਰ ਨੌਰੰਗ ਕਾ,
 ਹਾਰ ਅਯੋ ਤਿਸ ਸੋਂ ਕਰਿ ਜੰਗ ॥ ੯੩ ॥
 ਆਖਰ ਅਮਰ ਲਚਾਰੀ ਪਿਖਿ¹ ਅਬਿ,
 ਆਪ ਗਯੋ ਉਤ ਨੌਰੰਗ ਸ਼ਾਹਿ।
 ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੂ ਯਹ ਤੁਰਕ ਤੁਰਕ ਕਯੋ,
 ਬਿਗਰ ਪਰੇ ਹੈਂ ਆਪਸ ਮਾਹਿੰ।
 ਲੱਖੀ ਕਹੇ ਸਤਿਗੁਰੋ ਸੁਨੀਏ,
 ਅਧਿਭੁਤ ਮਾਯਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇਰ।
 ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭਰਿ ਹੈ।
 ਚਾਹੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਸੁਮੇਰ ॥ ੯੪ ॥
 ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਇਕ ਹੀਰਾ,
 ਹੈ ਦ੍ਰਾਦਸ ਦ੍ਰਿਮ ਸੋ ਪਰਿਮਾਣ¹।

¹ਬਹੁਤੀ ਬੇਵਸੀ ਵੇਖ ਕੇ।

¹ਉਹ ਤੋਲ 'ਚ ਬਾਰਾਂ ਦਿਰਮ ਸੀ। (ਦਿਰਸ-ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਤੋਲ ਦਾ ਵੱਟਾ।)

ਰੰਗ ਗੁਲਾਬੀ ਸਭਾ ਕੇਰ ਹੈ,
 ਪਰਤ ਦਮਕ¹ ਜਹਿ ਲੋ ਤਿਹਿ ਆਣ।
 ਨੌਰੰਗ ਪਾਇ ਖਬਰ ਵਹਿ ਮਾਂਗਯੋ,
 ਉਨਿ ਨਹਿੰ ਦੀਓ ਬਢਯੋ ਬਖੇਰ।
 ਲੋਗ ਹਜਾਰੋਂ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹੈਂ,
 ਅਬਿ ਬਾਰੀ ਹੈ ਨੌਰੰਗ ਕੇਰ ॥ ੯੫ ॥
 ਜੋਰੂ¹ ਜ਼ਰ² ਜ਼ਮੀਨ ਇਹ ਤੀਨੋ,
 ਕਾਰਣ ਪੁੰਜ ਉਪਦ੍ਰਵ ਕੇਰ।
 ਰਾਵਣ ਰਾਮ ਲਰੇ ਜੋਰੂ ਹਿਤ,
 ਜਰ ਪਰ ਘਰ ਘਰ ਲਰਤ ਬਧੇਰ।
 ਕੌਰਵਿ ਪਾਂਡਵ ਛੂਹਣਿ ਅਠ ਦਸ¹,
 ਲਰ ਕਰਿ ਮਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸੁ ਹੇਤ।
 ਇਨਿ ਤੀਨੋ ਪਰ ਮੋਹਿਤ ਨਹਿੰ ਜੋ,
 ਸੋ ਜਨ ਸਦਾ ਅਖੈ¹ ਸੁਖ ਲੇਤ ॥ ੯੬ ॥
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤੈਂ ਸਾਚ ਬਖਾਨੀ,
 ਤੂੰ ਤੋਂ ਗਯਾਨੀ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਆਹਿ।
 ਅਬਿ ਨੌਰੰਗ ਉਤ ਹੀ ਦਿਸ ਮਰ ਹੈ,

¹ਚਮਕ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਧਨ।

¹ਅਠਾਰਾਂ ਖੂਹਣੀਆਂ।

¹ਨਾਸਰਹਿਤ।

ਪਰਹੈ ਦੋਜ਼ਖ ਦੂਖ ਸਹਾਇ।
 ਸੋਈ ਭਈ ਮਰਜੋ ਵਹਿ ਤਿਤਹੀ,
 ਮਧ ਨੌਰੰਗਾ ਵਾਦ ਪਛਾਨ।
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਚਨ ਭਏ ਸਬ ਸਾਚੇ,
 ਪਿਖੀ ਨ ਦਿੱਲੀ ਫਿਰ ਉਨਿ ਆਨ ॥ ੯੭ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਲੱਖੀ ਪਰ ਅਤਿ ਖੁਸ਼ ਹੈ,
 ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਬਖਸ਼ੇ ਤਾਂਹਿ।
 ਦਿਲਵਾਲੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਪੂਰੀ,
 ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਜਸ ਜਿਹ ਚਾਹਿ।
 ਗਏ ਬਿਦਾ ਹੈ ਇਮ, ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਢਿਗ
 ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਸੰਗਤਿ ਭੂਰ।
 ਸਿਖੈਂ ਸਿਖਾਵੈਂ ਸਸਤ੍ਰੁ ਅਸਤ੍ਰੁ*,

ਬਰਧਾਵੈਂ ਨਿਤ ਓਜ਼ਾ ਜਰੂਰ ॥ ੯੮ ॥
 ਤਾਨ ਕਾਨ ਲਗ ਬਾਨ ਚਲਾਵੈਂ,
 ਗਹੈਂ ਕਮਾਨ ਮਹਾਨ ਕਠੋਰ।
 ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਰ ਵਰਜਸ਼ਾ ਕਰਹੀਂ,
 ਖੈਂਚ ਕਵਾਦਾ ਪੈਂਚ ਸਜੋਰ।
 ਚਿੱਲਾ ਚਢਾਵੈਂ ਲੱਛਾ ਲਗਾਵੈਂ,
 ਲੈਸ ਪ੍ਰਵੇਸਹਿ ਓਜ਼ ਲਗਾਇ।

ਕਰੈਂ ਖਾਕ ਤੇਦੇ ਮਿਲਿ ਜੋਧੇ,
 ਜਿਦ ਜਿਦ ਤੁੱਪਕ ਤੀਰ ਚਲਾਇ ॥ ੯੯ ॥
 ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਕੇ ਪਾਂਚੋ ਸੁਤ,
 ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੇ ਨਾਤੀ ਦੋਇ।
 ਮਾਤੁਲਾ, ਦਯਾਰਾਮ, ਸਾਹਿਬ ਸਸਿ,
 ਗੰਡਾ, ਚੰਦਨ, ਕਰਮਾ ਜੋਇ।

ਬਹੁਤੀ।

*ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੬੨੧ ਤੇ ਇਥੇ ਪਾਠ ਬਸਤ੍ਰੁ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੁੱਧ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਅਸਤ੍ਰੁ ਪਾਠ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਲ।

ਖਿੱਚ ਕੇ।

ਚੰਗੀ ਕਸਰਤ।

(ਕਵਾਦਾ) ਨਰਮ ਕਮਾਣ ਦਾ (ਪੈਂਚ) ਚਿੱਲਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ।

ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ।

ਬਲ ਲਾ ਕੇ (ਲੈਸ) ਤੀਰ (ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ) ਵਿੱਚ ਵਾੜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। (ਲੈਸ- ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਰ ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੈਰੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈਦਾ ਸਿਰਫ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਖਾਕ ਤੇਦੇ ਤੇ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ।)

ਸੂਰਮੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪੋੜੇ।

ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ।

ਭਾਈ ਬੀਰਾ, ਈਸ਼ਰ ਚੰਪਾ,
 ਦੌਲਾ, ਰਾਮ ਕੌਰ, ਸੇ ਬੀਰ ਅਪਾਰ।
 ਹਿਲ ਮਿਲ ਖੇਲਤ ਕਸਰਤ ਕਰਹੀਂ,
 ਪੈਰਤ¹ ਜਲ ਕਬਿ ਕਰਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਤੋਮਰ¹ ਚੱਕ੍ਰ ਭ੍ਰਮਾਇ ਚਲਾਵੈਂ,
 ਛੋਰਤ ਬਰਛੀ ਤੁਪਕ¹ ਤੀਰ।
 ਲਕਰੀ ਬਾਜੀ¹ ਬਾਜੀ ਬਾਜੀ²,
 ਬਾਜ ਚਲਾਵਨ ਸੀਖਤ ਬੀਰ¹।

¹ਤਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਰਛੇ।

¹ਬੰਦੂਕ।

¹ਲਕੜੀ ਦੀ ਖੇਲ। ²ਘੋੜੇ ਦੀ ਖੇਲ।

¹ਬਾਜ (ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ) ਚਲਾਉਣਾ (ਉਡਾਉਣਾ) ਸੂਰਮੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ,
 ਅਰਪਤ ਆਇ ਅਕੋਰ¹ ਉਦਾਰ।
 ਬਾਜ¹ ਹੱਥਯਾਰ ਨੀਕ ਜੋ ਲਯਾਵਤ,
 ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰ ਖੁਸ਼ਿ ਹੋਤ ਅਪਾਰ ॥ ੧੦੧ ॥
 ਸੂਰ ਬੀਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਜਸ,
 ਆਵਤ ਹਿਤ ਰੁਜਗਾਰ ਅਨੇਕ।
 ਸਾਦਰ ਰਖਤ ਤਲਬ¹ ਦੈ ਤਿਨ ਕੋ,
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਦਰ ਸਿੰਧੁ ਬਿਵੇਕ¹ ॥ ੧੦੧ ॥
 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਨਿਜ ਦਲ ਪੁਰਿ ਬ੍ਰਿਧਾਵਤ,
 ਖਰਚਤ ਦੌਲਤ ਰਚਿਤ ਮੁਕਾਨ।
 ਰੋਪੜ, ਪੁਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਜਲੰਧਰ,
 ਸਰਹੰਦ ਲੋ ਕੇ ਬਨਕ ਕਿਤਾਨ¹ ॥ ੧੦੨ ॥
 ਬਸਤ ਆਇ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੈਂ,
 ਅਨਿਕ ਵਸਤ ਕੀ ਲਾਇ ਦੁਕਾਨ।
 ਰੌਣਕ ਦਿਨ ਦਿਨ ਭਵੈ ਸਵਾਈ,
 ਹੋਤ ਵਪਾਰ ਨਫਾ ਬਹੁ ਜਾਨ।
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਮਾਂ ਬਿਤਿਤ ਯੁਤ ਆਨੰਦ,
 ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂਰਹਾਇੰ।
 ਗਾਦੀ ਹੋਨ ਗਾਥ ਕਹਿ, ਗੁਰੁ ਪਗ
 ਬੰਦਨ ਕਰਿ, ਇਤਿ ਭਯੋ ਅਧਯਾਇ ॥ ੧੦੩ ॥

¹ਭੇਟਾ।

¹ਘੋੜਾ।

¹ਤਨਖਾਹ।

¹ਅਸਚਰਜ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

¹ਕਿਤਨੇ ਬਾਣੀਏ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਗਾਦੀ ਹੋਵਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਭਿਆਸ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਛਿਤਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੪੬ ॥

੪੭. {ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਨੂੰ ਵਰ, ਚਿੱਛ ਦੀ ਕਲਿਆਣ, ਕਾਬਲੋਂ ਤੰਬੂ ਆਉਣਾ, ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ}

ਦੋਹਰਾ:

ਇੰਦ ਕੁੰਦ ਮਾਨਿੰਦ ਦੁਤਿ,
ਚਿੰਦ ਕੁਨਿੰਦ ਬੁਲਿੰਦ¹।

¹ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਮਰਤਬਾਨ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ) (ਬੁਲਿੰਦ) ਬਹੁਤ (ਚਿੰਦ) ਚਿੰਤਨ (ਕੁਨਿੰਦ) ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੁੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਬੰਦ ਹੋਂ,
ਕਰਿ ਅਦੁੰਦ ਗੁਰੁ ਦੁੰਦ¹ ॥ ੧ ॥

¹ਹੇ ਦੂਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ! (ਮੈਂ) ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ (ਅਦੁੰਦ) ਦ੍ਰਿੜ-ਰਹਿਤ ਕਰ ਦਿਉ।

ਕਬਿੱਤ:

ਅਜਰ ਜਰਨ ਅਤਿ ਧਰਨ ਧਰਨਿ ਸਮ,
ਅਸਰਨ ਸਰਨ ਕਰਨ ਸੁਖ ਤਰ ਹੈਂ¹।

¹ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਧਾਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਨ ਨ ਦੇਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ (ਪਨਾਹ) ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਸੁਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਤਰ ਹੈਂ ਸੁ ਭਵਨਿਧਿ, ਚਰਨ ਸਰਨ ਜਨ
ਫਰਨ ਜੁ, ਇਤਰਨ ਮਤ ਪਰਹਰ ਹੈਂ¹।

¹ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਫੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੱਤਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਹੈਂ ਸੁ ਲਹਿਤ, ਦਹਿਤ ਦੁਖ ਅਘ ਜਗ,
ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟਿ ਝਟਤ ਉਬਰ ਹੈਂ¹।

¹ਉਹ ਹਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਗਤ ਦੇ ਪਾਪ ਤੇ ਦੁਖ ਸਾੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਕੱਟ ਕੇ ਛੇਤੀ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਰ ਹੈਂ ਮੁਕਤਿ ਤੀਯ ਬੀਯ ਗੁਰੁ ਉਰਿ ਧਰਿ,
ਇਸ ਲੀਯ ਕਵਿ ਪੁਨ ਪੁਨਹਿ ਜੁਹਰ ਹੈ¹ ॥ ੨ ॥

¹ਦੂਜੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਵੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਰ ਹੈਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਕੇ,
ਕਰਿ ਹੈਂ ਰੀਛ ਕਲਜਾਨ।
ਖੇਮਾ¹ ਕਾਬਲ ਤੈ ਅਵੈ,
ਦੁਤੀ ਬਜਾਹਿ ਹੈ ਗਾਨ¹ ॥ ੩ ॥

¹ਤੰਬੂ।

¹ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਥਨ।

ਚੌਪਈ:

ਏਕ ਰੋਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ੍ਰਾਮੀ।
ਜਲ ਕ੍ਰੀੜਤ ਥੇ¹ ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ²।

¹ਪਾਣੀ 'ਚ ਖੇਲਦੇ ਸਨ। ²ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਸੰਗੋ ਆਦਿ ਪਾਂਚ ਹੀ ਭ੍ਰਾਤਾ।
 ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਲੋ ਬਖਯਾਤਾ ॥ ੪ ॥
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੈ ਆਦਿ ਮਸੰਦੂ।
 ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਤ ਸੁਖ ਕੰਦੂ।
 ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੇ ਪੌੜ੍ਹ ਦੇਈ।
 ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਸਜਾਮ ਸਸਿ ਜੋਈ ॥ ੫ ॥
 ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਔਰੈਂ।
 ਗੁਰੁ ਹਮ ਜੋਲੀ ਕੇ ਸਬਿ ਗੌਰੈਂ।
 ਜਲ ਸਤਲੁਜ ਮੈਂ ਪੈਰਤਾ ਆਛੇ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਹਸੀ ਸੈਂ ਖੇਲਤ ਸਾਛੇ ॥ ੬ ॥
 ਹਾਥਨ ਸਾਥ ਪਾਥ ਓਛਾਰੈਂ।
 ਡੋਲੈ ਬੋਲੈ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੈਂ।
 ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਭਯੋ ਦਿਸ ਏਕੂ।
 ਭਏ ਦੁਤੀ ਦਿਸ ਜਲਧ ਬਿਵੇਕੂ ॥ ੭ ॥
 ਜੂਥ ਜੂਥ ਜੁਗ ਦਿਸ^੨ ਭਏ ਖਲੇ।
 ਜਲ ਸੋਂ ਲਗੇ ਲਰਨ ਇਮ ਭਲੇ।
 ਕਰੈਂ ਕਲੋਲ ਕਲਾਲ ਉਛਾਰੈਂ।
 ਇਕ ਦੂਸਰ ਦਿਸ ਛੀਟੇਂ ਮਾਰੈਂ ॥ ੮ ॥
 ਧਕਾ ਧਕੀ ਰੌਰਾ ਕਰਿ ਗੌਰਾ।
 ਹਾਰੈ ਜੋ ਭਾਗੈ ਹੈ ਹੌਰਾ।
 ਸਕੈਂ ਨ ਝਾਕ ਆਂਖ ਬੰਦ ਰਹੀ।
 ਏਕ ਘਟੀ ਲੋ ਲਰੇ ਸੁ ਸਹੀ ॥ ੯ ॥
 ਛਿਟਕਨਿ ਛੀਟਨ ਛਬਿ ਜੁ ਛਈ ਛਿਨ।
 ਜਨੁ ਜੁਗ ਮੇਘ ਲਰਤ ਡਾਰਤ ਕਿਨ।
 ਸੋਹਿਤ ਗੁਰੁ ਮੁਖ ਪਰ ਕਿਲਾਲ ਕਿਨ।
 ਐਂਚ ਸੁਧਾਕਰ ਸੁਧਾ ਪਿਯਤ ਜਨੁ ॥ ੧੦ ॥
 ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਹਾਰ ਉਠਿ ਭਾਗਾ।
 ਪਾਛੇ ਲਰਕਨਿ ਕਾ ਗਨਾ ਲਾਗਾ।
 ਬਾਹਰ ਆਇ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸਾਥੈਂ।
 ਗੁਰੁ ਕੀ ਪਾਗ ਧਰੀ ਨਿਜ ਮਾਥੈਂ ॥ ੧੧ ॥

¹ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ (ਹਮਜੋਲੀ) ਸਾਥੀ ਸਨ।

²ਤਰਦੇ ਹਨ।

³ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

⁴ਜਲ ਉਛਾਲਦੇ ਹਨ।

⁵ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

⁶ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ (ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ)।

⁷ਸਾਰੇ ਜੱਥੇ। (ਅ) ਜੁੜ ਜੁੜ ਕੇ। ⁸ਦੋਹੀਂ ਤਰਫੀਂ।

⁹ਹੌਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹⁰ਛਿੱਟਾਂ ਦੇ ਛਿੜਕਣ ਨਾਲ ਉਸ ਛਿਨ ਜੋ ਸੋਭਾ ਹੋਈ।

¹¹ਕਣੀਆਂ।

¹²ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਿਣਕੇ।

¹³ਜਾਣੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਖਿੱਚ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹⁴ਲੜਕਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ।

ਬਿਨਾ ਪਛਾਨੇ ਧਰਿ ਸਿਰ ਦੌਰਾ।
 ਪਾਛੇ ਸਬਿਹਨਿ ਪਾਯੋ ਰੌਰਾ।
 ਕਹਾਂ ਕੀਨ ਤੈਂ ਗੁਰੁ ਦਸਤਾਰਾ।
 ਲੀਆ ਧਾਰ ਕੀਯਾ ਅਨੁਚਿਤ¹ ਭਾਰਾ ॥ ੧੨ ॥   ¹ਅਯੋਗ।
 ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਪੁਨ ਉਤਾਰਨੀ ਚਾਹੀ।
 ਪੇਖਿ ਕਹਜੋ ਗੁਰੁ ਰਖੋ ਇਹਾਂ ਹੀ।
 ਅਬਿ ਮਮ ਜੋਗ ਰਹੀ ਨਹਿੰ ਏਹੈ।
 ਔਰ ਮੰਗਾਇ ਬਾਂਧ ਹਮ ਲੇਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥
 ਕਬੀ ਗੁਰਜਾਈ ਤੂੰ ਭੀ ਪੈ ਹੈਂ।
 ਪੱਗ ਧਰਬੇ ਕੋ ਫਲ ਮਿਲ ਜੈ ਹੈ।
 ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਖੇਲ ਬਹੁ ਭਾਤੈਂ।
 ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਅਏ ਪੁਨਾ ਬਖਜਾਤੈਂ ॥ ੧੪ ॥
 ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਫਿਰ ਛੋਰਾ।
 ਤਨ ਦੱਖਨ ਦਿਸ ਤਜੋ ਬਹੋਰਾ।
 ਪਾਛੇ ਇਕ ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਫਕੀਰ।
 ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਸੇਵਤ ਰਹਜੋ ਧੀਰ ॥ ੧੫ ॥
 ਧੂਪ ਦੀਪ ਦੇਹਰੇ ਮੈਂ ਕਰੈ।
 ਪੂਜਾ ਲੇਵੈ ਜੋ ਤਹਿੰ ਚਰੈ¹।   ¹ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ।
 ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਲੋਭ ਵਸ ਪਰ ਕੈ।
 ਦਯੋ ਨਿਕਾਰ ਸਾਧ ਕੋ ਹਰ ਕੈ¹ ॥ ੧੬ ॥   ¹ਮਾਰ ਕੇ।
 ਗੁਰੁ ਗਾਦੀ ਕੀ ਠੌਰ ਸੁਗਨ ਕੈ¹।   ¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।
 ਮੰਜੀ ਪਰ ਬੈਠਜੋ ਗੁਰੁ ਬਨ ਕੈ।
 ਪੂਜਤ ਮੰਨਤ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਕੋ।
 ਆਵਣ ਲਗੇ ਰਜਤਪਣ¹ ਲਾਖੋਂ ॥ ੧੭ ॥   ¹ਰੁਪਏ।
 ਜਬਿ ਲੋ ਜੀਵਜੋ ਕਰੀ ਗੁਰਜਾਈ।
 ਲੰਗਰ ਦੇਤ ਰਹਜੋ ਬਹੁ ਭਾਈ¹।   ¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।
 ਸਾਧ ਸਾਪ¹ ਤੈ ਸੰਤਤਿ² ਨਾਸੀ।   ¹ਸ੍ਰਾਪ। ²ਉਲਾਦ।
 ਮੰਜੀ ਰਹੀ ਸੋਢੀਅਨਿ ਪਾਸੀ ॥ ੧੮ ॥
 ਯਾਹੀਂ ਤੈ ਸੰਗਤ ਅਬਿ ਤਾਈਂ।
 ਮਨਤ ਸੋਢੀਅਨ ਕੋ ਤਹਿੰ ਜਾਈ ॥ ੧੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਾਖੀ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਕੀ,
ਕਹੀ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਔਰ।
ਕੀਰਤੀਏ ਸਿਖ ਕਾ ਭਯੋ,
ਬਾਪ ਰੀਛ ਜਿਸ ਤੌਰ ॥ ੨੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਏ ਕਲੰਦਰ।

।ਰਿਛਾਂ ਤੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲੇ।

ਰੀਛ ਨਚਾਇ ਦਿਖਾਏ ਬੰਦਰ।

ਭਾਲਕਾ ਬਡੋ ਏਕ ਭਬਕਾਰੇ।

।ਰਿਛ।

ਕੌਤਕ ਬਹੁਧਾ ਤਾਹਿੰ ਦਿਖਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥

ਬਢਯੋ ਹਾਸ ਰਸ ਗੁਰੂ ਮੁਸਕਾਏ।

ਇਕ ਲਰਕਾ ਗੁਰੂ ਚੌਰ ਝੁਲਾਏ।

ਕੀਰਤੀਆ ਥਾ ਨਾਮ ਸੁ ਵਾਹੂ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ, ਪਿਖਿ ਰੀਛ ਜੁ ਯਾਹੂ ॥ ੨੨ ॥

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਹੈ ਤੇਰਾ।

ਸੁਨਿ ਉਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਿ ਇਮ ਟੇਰਾ।

ਰਾਵਰ ਪਿਤਾ ਨੌਮ ਗੁਰੁਦੇਵਾ।

ਸੇਵ ਉਨੈ ਮੇਵਾ ਲਿਯ ਏਵਾ ॥ ੨੩ ॥

ਆਪ ਪੂਤ ਉਨਿ, ਸਮੰ ਪੁਰੰਦਰ।

।ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ।

ਮੈਂ ਤੁਮ ਸੇਵ ਭਵੋਗੇ ਬੰਦਰ।

ਪਿਤਾ ਰੀਛ, ਸੁਤ ਬੰਦਰ ਭਵੈ।

ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਫਲ, ਪਸੁ ਤਨ ਥਵੈ ॥ ੨੪ ॥

।ਪਸੂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੌ ਗੁਰਦੇਵ ਸੇਵ ਜੇ ਅਰਥੈ।

।ਜਿਹੜੇ (ਅਰਥੈ) ਅਪਣੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ (ਕਰਦੇ ਹਨ)।

ਠੌਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਹੋਤ ਅਨਰਥੈ।

।ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਪਦ੍ਰਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਰਤ ਗੁਰੂ ਮਾਨਸ ਤੇ ਦੇਵਾ।

ਕਹਯੋ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕੂਰ ਸੁ ਏਵਾ ॥ ੨੫ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲੇ ਸੰਸੇਹਾਰੀ।

।ਸੰਸੇ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ।

ਕਾਰਜ ਹੈ ਕਾਰਨ ਅਨੁਸਾਰੀ।

ਆਦਿ ਮ੍ਰਯਾਦ ਪ੍ਰਭੂ ਇਹ ਰਾਖੀ।

ਬੇਦ ਸੰਤ ਸਬ ਦੇਵਤ ਸਾਖੀ ॥ ੨੬ ॥

।ਗਵਾਹੀ।

ਜਥਾ ਕਰਮ ਫਲ ਤਥਾ ਭੁਗਾਏ।
 ਭਗਤਨ ਕੇ ਗੁੰਥਨ ਮੈਂ ਗਾਏ।
 ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਿਹੰ ਦੇਤ ਸਾਪ' ਵਰ। 'ਸ੍ਰਾਪ।
 ਮੇਟਤ ਸੋ ਭੀ ਨਾਹਿੰ ਆਪ ਹਰਿ ॥੨੭॥
 ਪੈ ਸੂਲੀ ਤੈ ਸੂਲ' ਬਨੈ ਹੈਂ। 'ਕੰਡਾ।
 ਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਰਾਪਨੇ ਮੱਧ ਭੁਗੈ ਹੈਂ।
 ਤੈਸ ਤੁਮਾਰਾ ਥਾ ਜੋ ਪਿਤਾ।
 ਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਰਤਾਵਤ ਨਿਤਾ ॥੨੮॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਖ ਆਯੋ।
 ਗਾਡੀ ਭਰਿ ਗੁਰੁ' ਭੇਟਾ ਲਜਾਯੋ। 'ਗੁੜ। (ਅ) ਗੁਰਾਂ ਦੀ।
 ਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਰਤ ਤਬਿ ਰਹਯੋ।
 ਤੁਵ ਪਿਤ ਤੈ ਉਨਿ ਲੈਨਾ ਚਹਯੋ ॥੨੯॥
 ਧੂਰ ਭਰਯੋ ਪਿਖਿ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ।
 ਦਯੋ ਨ ਕੁਣਕਾ ਝਿੜਕਯੋ ਭਾਰੇ।
 ਬਲਿਕੈ ਕਹਯੋ ਅਰੇ ਜਟ ਭੂਛ'। 'ਮੂਰਖ।
 ਭਰਯੋ ਧੂਰ ਤਨ ਦਾੜੀ ਮੂਛ ॥੩੦॥
 ਬਨਯੋ ਰੀਛ ਸੋ ਆਗੈ ਐਹੈਂ।
 ਹਟ ਪਾਛੇ ਕਿ ਨ ਦੂਰ ਬਿਰੈ ਹੈਂ'। 'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਖੜਦਾ।
 ਵਹਿ ਸੁਨਿ ਲੱਜਤ ਹੂੈ ਮਨ ਭੰਗ।
 ਪ੍ਰੇਮ ਸਿਦਕ ਗਾਢੇ ਜਿਹ ਰੰਗ ॥੩੧॥
 ਬ੍ਰੀੜਤ' ਧਰਨੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਾ। 'ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਕੇ।
 ਕੁਣਕਾ ਕਿਣਕਾ ਪਰਯੋ ਉਠਾਰਾ।
 ਮੁਖ ਪਾਵਨ ਤੈ ਪਾਵਨ' ਭਯੋ। 'ਪਵਿੱੜ।
 ਤੁਵ ਪਿਤ ਕੋ ਸ੍ਰਾਪ ਇਮ ਦਯੋ ॥੩੨॥
 ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਸਿੱਖ ਕੁਣਕਾ ਚੈਹੈ।
 ਤੂੰ ਭਾਲੂ ਜਯੋ ਭਵਕਿ ਡਰੈ ਹੈਂ।
 ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਕਾ ਲੇਸ ਨ ਤੋ ਕੋ।
 ਹੋਹੁ ਰੀਛ ਤੂੰ ਕਹਯੋ ਜੁ ਮੋ ਕੋ ॥੩੩॥
 ਮੋ ਪਿਖਿ ਨਾਕ ਚਢਾਇ ਨਚਯੋ ਜਯੋਂ।
 ਫਟੈ ਨਾਕ ਘਰ ਘਰੈਂ ਨਚੈਂ ਤਯੋਂ।

ਸਾਪ ਸਿੱਖ ਕਾ ਬਜਰਥ ਨ ਗਯੋ।
 ਤਨ ਤਜਿ ਪਿਤਾ ਤੋਰ ਰਿਛ ਭਯੋ ॥ ੩੪ ॥
 ਉੱਤਰ-ਕਾਂਸੀ ਕੇ ਗਿਰ ਮੇਸੈਂ।
 ਪਕਰਿ ਕਲੰਦਰ ਲਜਾਏ ਏਸੈਂ।
 ਸੁਨਤ ਕਲੰਦਰ ਸਹੀ ਬਖਾਨਾ।
 ਕੀਰਤੀਆ ਗੁਰੂ ਪੈ ਘਿਗਯਾਨਾ ॥ ੩੫ ॥
 ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰੋ ਯਾਂਹਿ ਉਧਾਰੋ।
 ਸਾਪ ਭਯੋ ਸਚ ਅਬਿ ਛੁਟਕਾਰੋ।
 ਕਰੁਣਾਕਰ¹ ਗੁਰੂ ਕਰੁਨਾ² ਕਰਿ ਕੈ।
 ਛਿਨਵਾਯੋ ਰਿਛ ਤਿਨ ਤੈ ਬਰ ਕੈ ॥ ੩੬ ॥
 ਸੀਤ ਦਯੋ ਨਿਜ ਕੁਣਕਾ ਰਿੱਛੈਂ।
 ਖਾਵਤ ਹੀ ਤਨ ਤਜਯੋ ਸ੍ਰੀਛੈਂ।
 ਬਨ ਕੈ ਸੁਰ¹ ਗੁਰੂ ਸੁਜਸ ਉਚਰ ਕੈ।
 ਗਯੋ ਦੇਵਪੁਰਿ ਜਾਨ ਸੁ ਚਰੁ ਕੈ ॥ ੩੭ ॥
 ਪਰ ਜਨ ਪੁਰ ਜਨ ਗੁਰ ਜਨ ਜੇਤੇ।
 ਥੇ ਤਹਿ, ਪਿਖਿ ਬਿਸਮੇਂ ਭਏ ਤੇਤੇ।
 ਸਹੀ ਸੁਢੇਸ¹ ਪ੍ਰਮੇਸ ਪਛਾਨਾ।
 ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਬਿਨਿ ਬਖਾਨਾ ॥ ੩੮ ॥
 ਬਿੱਤ ਕਲੰਦਰ ਕੋ ਦਿਲਵਯੋ।
 ਵਹਿ ਭੀ ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿੱਖ ਭਯੋ* ॥ ੩੯ ॥

¹ਪਹਾੜ ਵਿੱਚੋਂ।

¹ਲਿਲਕੜੀਆਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ।

¹ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਖਾਣ। ²ਕਿਰਪਾ।

¹ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਿੱਛ ਖੋਹ ਲਿਆ।

¹ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ।

¹ਦੇਵਤਾ।

¹ਅਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

¹ਜਿਤਨੇ ਪਰਾਏ ਲੋਕ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਉਥੇ ਸਨ।

¹ਸੋਢੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ (ਕਲਗੀਧਰ) ਜੀ ਨੂੰ।

*ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਲੰਦਰ ਪਾਸੋਂ ਰਿੱਛ ਖੋਹ ਲੈਣਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਰਿੱਛ ਕਲੰਦਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- 'ਬਿੱਤ ਕਲੰਦਰ ਕੋ ਦਿਲਵਯੋ। ਵਹਿ ਭੀ ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿਖ ਭਯੋ'।

ਦੋਹਰਾ:

ਕੋਊ ਉਦਾਰ ਨ ਗੁਰੂ ਸਮ,
 ਕਰਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਲਯਾਨ।
 ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਕੋ,
 ਧਰੈ ਧਯਾਨ ਹਰਿ ਗਿਆਨ ॥ ੪੦ ॥

ਮਰਹਟਾ ਛੰਦ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਤਾਰਤ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਗੁਰੁ,

ਪਾਰਤ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੈਂ।

ਕੰਦ ਅਨੰਦ¹ ਚੰਦ ਆਨੰਦ²,

ਸੁਛੰਦ¹ ਮੁਕੰਦ ਮੁਰਾਰੈਂ।

ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਏ ਤੈ ਛੂਟਤ,

ਭਵ ਬੰਧਨ ਜਮ ਭਾਰੀ।

ਕਰਤ ਕਲੋਲ¹ ਅਮੋਲ ਅਤੋਲੈ,

ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਹੂੰ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਹੁ ਬਨਵਾਵੈਂ,

ਸੰਗ੍ਰਹਿ¹ ਕਰਹਿੰ ਅਪਾਰੀ।

ਕਾਰੀਗਰ ਬਹੁ ਲਜਾਵਤ ਆਯੁਧ,

ਪਾਵਤ ਧਨ ਵਹਿ ਭਾਰੀ।

ਸੇਲ, ਸੈਹਥੀ¹, ਤੋਮਰ², ਤੁੱਪਕ³,

ਤੀਰ ਤਰਵਾਵਨ ਜਾਤੈਂ¹।

ਖਪਰੇ ਲੌ¹ ਅਪਰੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤੈਂ²,

ਪਰਖਤ ਸਬਿ ਬਖਜਾਤੈਂ ॥ ੪੨ ॥

ਕਰਤ ਅਖੇਰ¹ ਫੇਰ ਚਢਿ ਕਬਹੀ,

ਘੇਰ ਘੇਰ ਮ੍ਰਿਗ ਮਾਰੈਂ।

ਅੱਸ੍ਰੁ ਧਵਾਇ ਘ੍ਰਿਘਾਇ¹ ਹਰਾਇ ਸੁ,

ਮਾਰ ਤਰਵਾਰ ਸੰਘਾਰੈਂ।

ਲਘਰ¹ ਝਗਰ ਕੁਰਰੇ ਜੁਰਰੇ ਸਗ²,

ਸ਼ਿਕਰੇ ਬਾਜ਼ ਅਪਾਰੈਂ।

ਤਿਨਹਿੰ ਪ੍ਰੇਰ ਅਖੇਰ ਕਰਾਵੈਂ,

ਸੀਖੈਂ ਜੈਸ ਸ਼ਿਕਾਰੈਂ ॥ ੪੩ ॥

ਹਯ ਅਰੂਢ ਬਹੁ ਬਿੱਦਯਾ ਬਿਬਿਧਾ¹,

ਸਾਧੈਂ ਸਿਧ ਕਰਾਵੈਂ¹।

ਦੌਰਾਵਨ ਕੋਦਾਵਨ, ਕੁੰਡਲੀ

¹ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ। ²ਉਸਤਤ ਯੋਗ ਚੰਦ੍ਰਮਾ।

¹ਸੁਤੰਤਰ।

¹ਖੇਡਾਂ।

¹ਇਕੱਠੇ।

¹ਬਰਛੀ। ²ਬਰਛਾ। ³ਬੰਦੂਕ।

¹ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ।

¹ਤੀਰਾਂ ਤੱਕ। ²ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਸਸਤ੍ਰ)।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

¹ਜਦ ਉਹ ਘਰਕਣ ਲਗ ਪੈਣ (ਘਰਕਣਾ-ਦਮ ਨਾਲ ਦਮ ਨਰਲਣਾ)।

¹ਬਾਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ। ²ਕੁੱਤੇ।

¹ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਿੱਦਿਆ।

¹ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰਵਾਵਨ, ਫੰਧਾਵੈਂ।

ਛਾਲ ਬਿਸਾਲ ਅਲਪ ਬੈਠਾਵਨ,

ਪਾਵਨ ਪੋਈਏ ਚਾਲੈਂ।

ਫਿਰ ਫਿਰ ਫੇਰਨ ਪ੍ਰੇਰਨ ਘੇਰਨ,

ਆਟੇਰਨ ਪਰ ਡਾਲੈਂ ॥ ੪੪ ॥

ਖਰੇ ਹੋਇ ਦੌਰਾਵੈਂ ਉਤਰੈਂ,

ਚਢੈਂ ਸੁ ਕਢੈਂ ਕੁਵਾਇਦ।

ਫੇਰਤ ਮੁੰਗਲੀ ਮੁਦਗਰ ਦੀਰਘ,

ਲਕੜੀ ਬਾਜੀ ਜਾਇਦ।

ਕੁਸ਼ਤੀ ਮਾਰਤ। ਚੁਸਤੀ ਸੋਂ ਨਿਤ,

ਸੁਸਤੀ ਸਬਹ ਨਿਕਾਰੈਂ।

ਕਸਰਤ ਕਰਤ ਕਰਾਵਤ ਸਬਸੈਂ,

ਸਿਖਰਾਵਤ ਬਿਧਿ ਸਾਰੈਂ ॥ ੪੫ ॥

ਅਰਿ ਗਣ ਕੌਂ ਰਨ ਮੈਂ ਜਿਮ ਜੀਤੈਂ,

ਬਿੱਦਯਾ ਸੋ ਬ੍ਰਿਧਾਵੈਂ।

ਪਿਖਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੁਭਟ ਸਬੰਧੀ,

ਆਪਸ ਮੈਂ ਇਮ ਗਾਵੈਂ।

ਰੀਤਿ ਪਿਤਮੇ ਕੀ। ਗੁਰੂ ਧਾਰੀ,

ਘਤੈਂ ਘੋਰ ਘਮਸਾਨੈਂ।

ਫਿਰ ਕਹਿੰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ। ਪ੍ਰਭ ਇਹੁ,

ਕਿਆ ਕਰਿ ਹੈਂ ਕੋ ਜਾਨੈ ॥ ੪੬ ॥

ਰੀਝ ਖੀਝ ਆਮੋਘ ਜਿਨੋਂ ਕੀ।

ਅਘਨ ਬਿਘਨ ਗਨ ਹਾਰੀ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੇ ਚਰਿਤ ਕਰਤ ਨਿਤ,

ਗਤਿ ਸਭ ਇਨ ਕੀ ਨਜਾਰੀ।

ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਕਾਮ ਕੋਟ ਤੈਂ,

ਸੁੰਦਰ ਤਨ ਸਭਿ ਭਾਤੈਂ।

ਅਰੁਨ ਬਰਨ ਜੁਗ ਚਰਨ। ਕਮਲ ਸੇ,

ਟਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਟੇਰਨ ਉਪਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਅਟੇਰਨ ਵਾਂਗ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਵਾਇਦ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਕਵਾਇਦ-ਫੌਜੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਸਰਤ।)

ਬਹੁਤੀ ਲਕੜੀ ਦੀ ਖੇਲ।

ਘੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ।

ਦਾਦੇ ਦੀ।

ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਪਾਉਣਗੇ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ।

ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫਲ ਹੈ।

ਬਹੁਤੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਾਮਦੇਵਾਂ ਤੋਂ।

ਲਾਲਚੰਗ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਚਰਨ।

ਸਿੱਖਨ ਬਾਂਛਿਤ ਦਾਤੈਂ ॥ ੪੭ ॥

ਅੰਗੁਰੀ ਫੂਲ ਪੰਖਰੀ ਪਰ ਨਖ,
ਹੀਰ ਚੀਰ ਜਨੁ ਰਾਖੇ।

ਲਾਲ ਚਰਨ ਕਿਤ ਇੰਦ ਬਧੂਟੀ,
ਚਾਂਦ ਟੂਕ ਸੇ ਲਾਖੇ।

ਪਾਕੇ ਫਲ ਕਰੀਰ ਸਮ ਏਡੀ,
ਲਾਲ ਬ੍ਰਤਲਾਕਾਰੂ।
ਕੋਮਲ ਕੰਜ ਅਰੁਨ ਪੰਖਰੀ ਸੀ,
ਪੱਬ ਪਾ ਤਰੀ ਚਾਰੂ ॥ ੪੮ ॥

ਕੱਛਪ ਪਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਉਪਰ ਤੈ,
ਗੁਲਫ ਸੁਲੱਛਨ ਸਾਰੀ।

ਜਾਨੂ ਜੰਘ ਸੁਮਿਲਿ ਕਦਲੀ ਸੀ,
ਖੰਭੇ ਓਜ ਕਿ ਭਾਰੀ।

ਕੇਹਰਿ ਸੀ ਕਟਿ ਉਦਰ ਤ੍ਰਿਵਲੀ,
ਨਾਭਿ ਗੰਭੀਰ ਉਦਾਰੂ।

ਕਠਨ ਕਪਾਟ ਬੱਜੁ ਜਨੁ ਗਾਢੇ,
ਆਯੁਤ ਛਾਤੀ ਚਾਰੂ ॥ ੪੯ ॥

ਕੰਬੁ ਕਪੋਤ ਗ੍ਰੀਵ ਸੀਵ ਸੁਖ,
ਕੰਧ ਕੋਲ ਸੇ ਉੱਨਤ।

ਫਲ ਰਸਾਲ ਨੂਤਨ ਤੈ ਚਾਰੂ,
ਚਿਬੁਕ ਚੁਗਿਰਦੀ ਗੁੱਨਤ।

ਬਾਹੁ ਪ੍ਰਲੰਬ ਅਲੰਬ ਓਜ ਕੇ,
ਕਰੀ ਕਰਭ ਕਰ ਕੈਸੀ।

ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉੱਪਰ ਨਹੁੰ
ਜਾਣੇ ਹੀਰੇ ਚੀਰ ਕੇਰੱਖੇ ਹਨ।

ਲਾਲ ਚਰਨ ਹਨ ਜਾਂ ਚੀਚ ਵਹੁਟੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਚੰਦ ਦੇ ਟੁਕੜੇ
ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਅੱਡੀ ਕਰੀਰ ਦੇ ਪੱਕੇ ਫਲ ਵਾਂਗ ਲਾਲ ਤੇ ਗੋਲ ਹੈ।

ਕੋਮਲ ਦੀ ਕੋਮਲ, ਲਾਲ ਪੰਖੜੀ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ ਪੱਬ ਤੇ ਪੈਰ
ਦੀ ਤਲੀ ਹੈ।

ਪੈਰ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਛੂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਰਗਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ
ਅਤੇ ਗਿੱਟੇ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਗੋਡੇ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਕੇਲੇ ਵਾਂਗ ਮਿਲਵੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਬਲ ਦੇ
ਥੰਮ੍ਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੀ ਲੱਕ, ਪੇਟ 'ਚ ਤਿੰਨ ਵਲ, ਧੁੰਨੀ ਬਹੁਤੀ ਡੂੰਘੀ
ਹੈ।

ਚੌੜੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਛਾਤੀ ਜਾਣੇ ਸਖ਼ਤ ਬੱਜਰ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਖ਼ਤੇ
ਹਨ।

ਸੰਖ ਤੇ ਕਬੂਤਰ ਵਰਗੀ ਧੌਣ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਢੇ
ਸੂਰ ਵਾਂਗ ਉੱਚੇ ਹਨ।

ਅੰਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਫਲ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਚਹੁੰ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁੰਦੀ
ਹੋਈ ਠੋਡੀ ਹੈ।

ਬਾਹਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਰਗੀਆਂ
ਬਲ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹਨ।

ਦਿਪਤ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਖੰਡ ਦੰਡ ਭੁਜ,
ਬੱਜ੍ਰ ਖੰਡ ਜਨੁ ਜੈਸੀ॥ ੫੦ ॥

‘ਜਾਣੋ ਬੱਜਰ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਰਗੇ ਡੌਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੱਖੇ
ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਰਮਾ ਕੰਜ ਤੈ ਮੰਜ ਕਮਲ ਕਰ,
ਦਾਨ ਮਾਨ ਦਾ ਰੱਖਕ।

‘ਲੱਛਮੀ ਤੇ ਕੰਵਲ ਤੋਂ ਉੱਜਲ ਹੱਥ ਕੰਵਲ, ਦਾਨ ਤੇ ਮਾਣ
ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰਾਖੇ ਹਨ।

ਅਧਰ ਅਰੁਨ ਰਦ ਹੀਰ ਪਾਂਤ ਜਨੁ,
ਸੰਪੁਟ ਬਿੰਦ੍ਰਮ ਲੱਖਕ।

‘ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਾਲ ਤੇ ਦੰਦ ਜਾਣੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਹੈ (ਮੁਖ)
ਮੂੰਗਿਆਂ ਦਾ ਡੱਬਾ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ।
‘ਚਮਕਦੇ।

ਮੁਸਕਾਵਤ ਦਮਕਤਾ ਦਿਖਰਾਵਤ,
ਬਿੰਬਨ ਮੈਂ ਜਨੁ ਕਲੀਆਂ।

‘ਜਾਣੋ ਕੁੰਦਰ ਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲੀਆਂ ਹਨ (ਬਿੰਬ-ਰਕਤ ਫਲ,
ਕੁੰਦਰ ਫਲ, ਜੋ ਲਾਲਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਤਿਲ ਪ੍ਰਸੂਨ ਕੀਰਨ ਤੈ ਅਧਿਕੈ,
ਸੋਹਿ ਨਾਸਕਾਂ ਭਲੀਆਂ॥ ੫੧ ॥

‘ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤੇ ਤੋਤੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਨਾਸਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ
ਸੋਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਠ ਕਪੋਲ ਜਨੁ ਮੁਕਰ ਮਦਨ ਕੇ,
ਕੁੰਡਲ ਕਲਿਤ ਸੁ ਝਲਕੈਂ।

‘ਸੁੰਦਰ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣੇ ਕਾਮ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ)
ਸੁੰਦਰ ਕੁੰਡਲ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਡੋਲਤ ਰਤਨ ਜਰਾਵ ਜਰੇ ਬਡ,
ਸਸਿ ਪਰ ਰਵਿ ਜਨੁ ਢਲਕੈਂ।

‘ਵੱਡੇਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜਾਊ ਜੜੇ (ਕੁੰਡਲ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਐਉਂ
ਹਿਲਦੇ ਹਨ) ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਉੱਤੇ (ਦੋ) ਸੂਰਜ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਮਲ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਦੁਤਿ ਮੁਖ ਮੰਡਲ,
ਚੰਦ ਅਮੰਦ ਕਿ ਆਹੀ।

‘ਗੋਲ ਮੁਖ ਦੀ ਸੋਭਾ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਕੰਵਲ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉੱਜਲ
ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈ।

ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਘਨ ਸੀ ਬਾਨੀ,
ਦਾਨੀ ਸੁਖਦ ਮਹਾਂਗੀਂ॥ ੫੨ ॥

‘ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਧੁਨੀ ਬੱਦਲ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤੇ
ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਕਰੁਨਾ ਭਰੇ ਕਮਲ ਪਾਂਖਰੀ ਸੇ,
ਦ੍ਰਿਗ ਕਟਾਛ ਬਿਨ ਅੰਜਨ।

‘ਸੁਰਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਰਪਾ ਭਰੇ ਨੇੜਾਂ ਦੇ ਕਟਾਖ ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ
ਪੰਖੜੀਆਂ ਵਰਗੇ ਹਨ।

ਕਾਰੀਗਰ ਕਟਾਰ ਜਨੁ ਮਾਂਜੇ,
ਖੰਜਨ ਮ੍ਰਿਗ ਮਦ ਭੰਜਨ।

‘ਜਾਣੋ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇ ਕਟਾਰ ਮਾਂਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਮੇਲੇ ਤੇ
ਹਰਨ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਲਾਜ ਜਹਾਜ ਰਸੀਲੇ ਚੰਚਲ,

ਦ੍ਰਿਗ-ਅੰਚਲਰਸ ਬਰਸਤ'।

'ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮੀਲੇਰਸ ਵਾਲੇ ਤੇ ਚੰਚਲ ਨੇੜਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ
ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭ੍ਰਿਕੂਟੀ ਕੁਟਿਲ ਕਮਾਲ ਕਾਮ ਕਿਤ,
ਜਿਸ ਪਰ ਤਨਤ ਸੁ ਝਰਸਤ' ॥ ੫੩ ॥

'ਟੇਢੇ ਭ੍ਰਵੱਟੇ ਕਿਤੇ ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਕਮਾਣਾਂ ਹਨ ਜਿਸ ਉੱਪਰ
ਤਣਦੇ ਹਨ ਉਹ ਝੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਲ ਬਿਸਾਲ ਭਰਜੋ ਭਲ ਭਾਗੈਂ,
ਮੇਚਕ ਕਚ ਚਮਕੀਲੇ'।

'ਚੌੜਾ ਮੱਥਾ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਾਲੇ ਤੇ
ਚਮਕੀਲੇ ਕੇਸ ਹਨ।

ਸੀਸ ਨੀਕ ਉਸਨੀਕ' ਸੁਹਾਵਤ,
ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਸਮੀਲੇ'।

'ਦਸਤਾਰ।

'ਮਿਲੀ ਹੋਈ।

ਜਬਰ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗਤ ਜਵਾਹਰ,
ਭੂਖਨ ਭੂਸ਼ਤ ਸੋਹੈ'।

'ਜਵਾਹਰਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਜੇ ਹੋਏ
ਗਹਿਣੇ ਸੋਹਦੇ ਹਨ।

ਐਸੇ ਕੇ ਨਰ ਨਾਰਿ ਅਭਾਗੀ,
ਜੋ ਪਿਖਿ ਕਰ ਨਹਿ ਮੋਹੈ ॥ ੫੪ ॥

'ਮਿਲਵੇਂ।

'ਮੋਢੇ ਤੇ ਧਨੁਖ ਤੇ ਹੱਥ 'ਚ ਤੀਰ ਹਨ।

ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਸਜੇ ਸਮੀਲੇ',
ਕੰਧ ਧਨੁਖ ਸਰ ਕਰ ਹੈ'।

ਬਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬੀਰਾਸਨ ਗੁਰੁ,
ਦਾਸਨਿ ਆਸਨ ਭਰ ਹੈ'।

'ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ।

ਉਕਤ' ਸਰੂਪ ਭੂਪ ਭੂਪਨ ਗੁਰੁ,
ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਅਤਨ ਤੈ'।

'ਕਾਮ ਤੋਂ।

ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਧਰਿ ਧਯਾਨ ਰਿਦੈ,
ਭਵ ਪਰ ਹੈ' ਬਿਨਾ ਜਤਨ ਤੈ ॥ ੫੫ ॥

'ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ) ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਾਕਲਾ ਛੰਦ:

ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਆਈ।

'ਉੱਛਲ ਕੇ।

ਦਿਸ ਕਾਬਲ ਤੈ ਉਮਗਾਈ'।

ਕਿਛ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰੇ ਵਾਰੀ।

ਕਾਗਾਨੀ' ਅਰ ਕੰਧਾਰੀ ॥ ੫੬ ॥

'ਕਾਗਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ।

ਬਹੁ ਸਿੰਧੀ ਕੱਛੀ ਆਨੀ'।

'ਕੱਛ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਈ।

ਬਾਲੂਚੇ ਰੇਗਸਤਾਨੀ'।

'ਬਿਲੋਚਸਤਾਨ ਦੇ ਰੇਤਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ।

ਜਿਨ ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਦਿਆਲਾ।

ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਦਕੀ ਲਾਲਾ ॥ ੫੭ ॥

ਪਿਆਰਾ।

ਨਿਜ ਭਾਲ ਗੁਰੱਗੁ ਰਗਰਾ।

ਆਪਣਾ ਮੱਥਾ ਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਰਗੜਿਆ।

ਧਰਿ ਭੇਟਾ ਮੇਟਾ ਝਗਰਾ।

ਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ ਸਬ ਨੇ ਪਾਏ।

ਅੰਬਾਰ ਅਕੋਰਨਿ ਲਾਏ ॥ ੫੮ ॥

ਭੇਟਾਂ ਦੇ ਢੇਰ।

ਕਾਗਾਨੀ ਦਏ ਗਲੀਚੇ।

ਤੋਫੇ ਆਮੋਲਕ ਸੀਚੇ।

ਜੋ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਥੀ ਇੱਛਾ ਜਿਸ ਕੀ ਜੈਸੀ।

ਗੁਰੁ ਪੂਰੀ ਕੀਨੀ ਤੈਸੀ ॥ ੫੯ ॥

ਨਿਤ ਸਭਾ ਬੀਚ ਚਲਿ ਆਵੈਂ।

ਲੰਗਰ ਤੈ ਭੋਜਨ ਪਾਵੈਂ।

ਇਕ ਦਿਵਸ ਦਿਆਲਾ ਬੋਲਾ।

ਇਕ ਡੇਰਾ ਪਿਖੜੇ ਅਮੋਲਾ ॥ ੬੦ ॥

ਤੰਬੂ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਕੇਰਾ।

ਹਿਤ ਨੌਰੰਗ ਬਨੜੇ ਬਡੇਰਾ।

ਅਸ ਬੀਰ ਧੀਰ ਜਗਿ ਕੇ ਹੈ।

ਜੇ ਪੇਖ ਨ ਤਿਸ ਕੇ ਮੋਹੈ ॥ ੬੧ ॥

ਢਾਈ ਲਖ ਲਗੜੇ ਰੁਪੱਯਾ।

ਮੈਂ ਚੈਹੋਂ ਵੈਸੇ ਕੱਯਾ।

ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਜੇ ਆਗੜਾ ਹੂੰ ਬਨਵਾਵੋਂ।

ਲੈ ਕਾਰ ਭੇਟ ਖਰਚਾਵੋਂ ॥ ੬੨ ॥

ਕਾਰੀਗਰ ਕਾਬਲ ਭਾਰੇ।

ਕਸਬੀ ਇਸ ਇਲਮ ਮਝਾਰੇ।

ਮਾਹਰ।

ਸੋਢੀਸ ਕਹੜੇ ਤਬਿ ਐਸੇ।

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ।

ਤੁਮਹੂੰ ਬਨਵਾਵੋ ਵੈਸੇ ॥ ੬੩ ॥

ਗੁਰੁ ਘਰ ਮੈਂ ਕੜਾ ਪਰਵਾਹੈ।

ਤਿਸ ਤੈ ਭੀ ਨੀਕ ਬਨਾਹੈਂ।

ਯੁਤ ਸੰਗਤਿ ਲਈ ਬਿਦਾਈ।

ਦਸਤਾਰ ਗੁਰੂ ਤੈ ਪਾਈ ॥ ੬੪ ॥

ਜਬ ਕਾਬਲ ਜਾਇ ਪਹੁਚਾ।

ਲਗਯੋ ਬਨਵਾਵਨ ਸੂਚਾ ¹ ।	¹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ (ਤੰਬੂ)।
ਇਕ ਸਾਲ ਵੀਚ ਕਰ ਤਜਾਰੈਂ।	
ਲਜਾਯੋ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮਝਾਰੈਂ ॥ ੬੫ ॥	
ਸੰਗਤ ਤਿਸ ਸੰਗੈ ਔਰੈਂ।	
ਉਨਿ ਦੇਸਨ ਕੀ ਅਤਿ ਗੌਰੈਂ।	
ਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਧਰਿ ਭੇਟਾ।	
ਉਨਿ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਸਮੇਟਾ ¹ ॥ ੬੬ ॥	¹ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।
ਸੋ ਤੰਬੂ ਗੁਰ ਲਗਵਾਯੋ।	
ਸਕਨਾਤ ਬਿਤਾਨ ¹ ਤਨਾਯੋ।	¹ ਸਣੇ ਕਨਾਤ ਚੰਦੋਆ।
ਕਾਲੀਚਨਿ ¹ ਫਰਸ਼ ਕਰਾਏ।	¹ ਗਲੀਚਿਆਂ ਦੇ।
ਜੋ ਉਸ ਹੀ ਦਿਸ ਤੇ ਆਏ ॥ ੬੭ ॥	
ਬਡ ਉੱਛਵ ਮੇਲਾ ਹੋਵਾ।	
ਜਬਿ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਸੋ ਜੋਵਾ ¹ ।	¹ ਦੇਖਿਆ।
ਗੁਰੁ ਸ਼ਲਕ ¹ ਕਰਾਈ ਭਾਰੇ।	¹ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਫਾਇਰ।
ਬ੍ਰਤਯੋ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ¹ ਸਾਰੇ ॥ ੬੮ ॥	¹ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।
ਤਿਸ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਸਭਾ ਲਗਾਈ।	
ਪਿਖਿ ਸਬ ਕੀ ਬੁਧਿ ਬਿਸਮਾਈ।	
ਗੁਲਕਾਰੀ ਬਾਗ ਮਨਿੰਦੈਂ ¹ ।	¹ (ਸੂਈ ਨਾਲ) ਬਾਗ ਵਾਂਗ ਫੁੱਲ ਕੱਢੇ ਹਨ।
ਫਲ ਫੂਲਰਚੇ ਦਲ ਬ੍ਰਿੰਦੈਂ ॥ ੬੯ ॥	¹ ਬਹੁਤੇ ਫਲ ਫੁਲ ਤੇ ਪੱਤੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।
ਝਾਲਰ ਝਿਲਮਿਲ ਝੁਲਕੰਤੀ ¹ ।	¹ ਝਾਲਰ ਚਮਕ ਦਮਕ ਨਾਲ ਝੂਲ ਰਹੀ ਹੈ।
ਵਿਚ ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ ¹ ਸੁਹੰਤੀ।	¹ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ।
ਚਾਮੀਕਰ ਚਾਂਦੀ ਕੇਰੀ ¹ ।	¹ ਸੋਨੇ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ।
ਬਡ ਚੋਬੈਂ ਚਿੱਤ੍ਰੁਤ ਹੇਰੀ ¹ ॥ ੭੦ ॥	¹ ਚਿਤ੍ਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੇਖੀਆਂ।
ਕਲਧੌਤ ¹ ਕਲਸ ਬਹੁ ਲਸਕੈ।	¹ ਸੋਨੇ ਦਾ।
ਚਪਲਾ ਜਨੁ ਚਹੁੰਘਾ ਚਮਕੈ ¹ ।	¹ ਜਾਣੇ ਬਿਜਲੀ ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।
ਧਨ ਲਾਗਯੋ ਲਾਖ ਅਢਾਈ।	
ਜਿਹ ਸਮ ਨਹਿੰ ਅਨਤ ਕਿਥਾਈ ¹ ॥ ੭੧ ॥	¹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ।
ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਤਿ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।	
ਸੰਗਤ ਕੇ ਦੁਖ ਸਭਿ ਖੋਏ।	
ਜਿਨ ਜਿਨ ਕਾ ਧਨ ਬਹੁ ਲਾਗਾ।	

ਗੁਰੁ ਕਿਯ ਤਿਨ ਕੋ ਬਡ ਭਾਗਾ ॥ ੨੨ ॥

ਦੈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਿਹਾਲ ਸੁ ਕੀਨੇ।

ਬਖਸ਼ੇ ਫਲ ਚਾਰੁ ਰੰਗੀਨੇ।

ਇਹੁ ਖਬਰ ਗਿਰੀਸੈਂ ਪਾਏ।

ਹਿਤ ਪੇਖਨ ਸਚਵ ਪਠਾਏ ॥ ੨੩ ॥

ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ ਡੇਰੇ ਕੇਰੀ।

ਸਬਿ ਤੱਜਬ ਹੋਹਿ ਬਧੇਰੀ।

ਜਸ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਫੈਲਾ।

ਸਮ ਗੰਗਾ ਜਲੈਂ ਅਮੈਲਾ ॥ ੨੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਕ ਦਿਨ ਬਡ ਸੰਗਤਿ ਅਈ,

ਭੇਟਾ ਦਈ ਅਪਾਰ।

ਤਿਨ ਮੈਂ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੁਤੋ,

ਜਾਤਿ ਸਰੀਣ ਉਦਾਰ ॥ ੨੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪਰਜੋ ਪਗਨ ਪਾਵਨ ਪਰ ਆਏ।

ਪਰਮ ਪਰੀਤਿ ਪਗਜੋ ਇਮ ਗਾਏ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਚੇ ਅਵਤਾਰੀ।

ਪਤਿਤਨਿ ਪਾਵਨ ਕਰਤ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਦੀਨ ਬੰਧ ਮਮ ਕੰਨਯਾ ਧੰਨਯਾ।

ਸੀਲ ਰੂਪ ਗੁਨ ਨਿਧਿ ਆਨੰਨਯਾ।

ਜਬਿ ਤੇ ਜਨਮੀ ਮੈਂ ਦਿਢ ਲਾਖੀ।

ਦੇਵੀ ਰੂਪ ਜੋਗ ਤੁਵ ਰਾਖੀ ॥ ੨੭ ॥

ਨਹ ਧਨ ਮਮ ਘਰ ਤੁਮ ਸਬਿ ਗਯਾਨੀ।

ਲਯਾਯੋ ਇਹਾਂ ਇਹੀ ਦਿਢ ਜਾਨੀ।

ਨਿਜ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਦਾਸੀ ਕੀਜੈ।

ਸਰਨ ਪਰੇ ਕੀ ਲਾਜ ਰਖੀਜੈ ॥ ੨੮ ॥

ਕੁਲ ਲੋਗਨ ਕੀ ਲਾਜ ਲਪੇਟਯੋ।

ਆਇ ਪਦਮ ਪਦਰਾਵਰ ਭੇਟਯੋ।

ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ।

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ।

ਵਜ਼ੀਰ।

ਤੰਬੂ ਦੀ।

ਗੰਗਾ ਦੇ ਉੱਜਲ ਜਲ ਵਾਂਗ।

ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨਾ ਤੇ।

ਲੀਨ ਹੋਇਆ।

ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ।

ਸੁਭਾਊ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨਿਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਜਾਣਦੇ ਹੋ।

ਇਜ਼ਤ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜੇ।

ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ।

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਹ ਧੀਰ ਧਰਾਯੋ।
ਡੇਰਾ ਭਲੀ ਠੌਰ ਕਰਵਾਯੋ ॥ ੭੯ ॥
ਸੁਧ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਪਠਾਈ।
ਮਾਤ ਹਰਖ ਹਿਯ ਬਟੀ ਬਧਾਈ।
ਸਾਹਾ ਤੁਰਤਹਿ ਲਯੋ ਸੁਧਾਈ*।

'ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵਧਾਈ ਵੰਡੀ।
'ਸਾਹੇ ਦਾ ਦਿਨ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਲਿਆ। *ਸਾਹਾ
ਸੁਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ੯ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ
ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਸਬੈ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਤਜਾਰ ਕਰਾਈ ॥ ੮੦ ॥
ਰੀਤ ਬੇਦ ਕੁਲ ਕਰਿ ਸਬਿ ਭਾਏ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਫੇਰੇ ਫਿਰਵਾਏ।
ਬਜੇ ਸ਼ਧਾਨੇ' ਮੰਗਲ ਗਾਏ।
ਆਨੰਦ ਰਹਾ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਛਾਏ ॥ ੮੧ ॥
ਸਸਿ ਬਦਨੀ ਪਿਕ ਬੈਨੀ ਭਾਮਨਿ'।
ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਨੀ ਗਜ ਗਾਮਨ ਗਾਵਨਿ'।
ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਮਧੁਰ ਸੂਰ ਮਦਨ ਜਗਾਵਨਿ'।
ਜੋ ਸੁਨਿ ਸਾਵਨ ਮੇਘ ਲਜਾਵਨਿ ॥ ੮੨ ॥
ਲੈ ਦੁਲਹਨਿ ਦੁਲਹਾ' ਜਬਿ ਆਏ।
ਜੁਰੀ ਦ੍ਵਾਰ ਪਰ ਤਿਯ ਸਮੁਦਾਏ।
ਰੋਕੋ ਗੁਰੂ ਪੌਰ ਪਰ' ਘਰ ਕੀ।
ਕਰੀ ਆਰਤੀ ਆਰਤ ਹਰ ਕੀ' ॥ ੮੩ ॥
ਵਾਰੀ ਵਾਰ' ਮਾਤ ਤਬਿ ਪੀਓ।
ਆਨੰਦ ਉਮਕ ਚਲਯੋ' ਭਰਿ ਹੀਓ।
ਅਤੀ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸੁੰਦ੍ਰੀ।
ਜਨੁ ਗੁਨ ਮਨ ਯੁਤ ਕੁੰਦਨ ਮੁੰਦ੍ਰੀ' ॥ ੮੪ ॥
ਖਾਨਰੂਪ ਗੁਨ ਨੁਖਾ ਨਿਹਾਰੀ'।
ਰਮਾ ਦੁਤੀ ਸੁਤ ਸਹੀ ਮੁਰਾਰੀ'।
ਜੋਰੀ ਜੁਰੀ ਉਦਾਰ ਅਪਾਰੀ।
ਹੇਰ ਨਾਰਿ ਨਰ ਹੂੰ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ੮੫ ॥
ਬਦਨ ਸਦਨ ਸੁਖ ਕਦਨ ਮਦਨ ਮਦ'।

'ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ।

'ਚੰਦ ਮੁਖੀ ਤੇ ਕੋਇਲ ਕੰਠੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।
'ਹਰਨ ਅੱਖੀਆਂ ਤੇ ਹਾਥੀ ਚਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
'ਕੋਮਲ ਤੇ ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਾਮ ਜਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਲਾੜਾ ਲੈ ਕੇ।

'ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਪਰ।

'ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ (ਗੁਰਾਂ) ਦੀ।

'ਪਾਣੀ ਵਾਰ ਕੇ।

'ਉੱਛਲ ਚੱਲਿਆ।

'ਜਾਣੇ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਮਣੀਆਂ ਸਹਿਤ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਹੈ।

'ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੇਖੀ।

'ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੂਜੀ ਲਛਮੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਕਲਗੀਧਰ ਠੀਕ
ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਹੈ।

'ਮੁਖ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪਿਖਿ ਲਹਿੰ ਮੁਦ ਜਿਮ ਸੰਤ ਪਰਮ ਪਦਾ।

¹(ਜਿਸ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਸੁ ਸਗਨਾ। ਇਕਠੇ ਬੈਠਾਏ।

¹ਚੰਗੇ ਸਗਨ।

ਸਚੀ। ਇੰਦ੍ਰ ਸਮ ਸੋਹਿੰ ਮਹਾਏ ॥ ੮੬ ॥

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਪੁਨ ਕੰਗਨਾ ਮਿਲਿ ਸਬਿਨਿ ਖਿਲਾਏ*।

*ਕੰਗਨਾ ਖਿਡਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼੍ਵਾਮ ੩੮ ਦੇ ਅੰਕ ੨੨ ਅਤੇ ੧੫੮ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀਆਂ ਪੈਰ ਟੁਕਾਂ।

ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਕੀਨ ਮਨ ਭਾਏ।

¹ਹੋਇਆ।

ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਬਜਾਹਿ ਮੈਂ ਥਾਵਾ।

¹ਕਿਹਾ।

ਵਾਹਿ ਵਾਹਿ ਸਬ ਕਾਂਹਿ ਅਲਾਵਾ ॥ ੮੭ ॥

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ।

ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਬਡੀ ਸਮਾਨੀ।

¹ਛੋਟੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਵਾਂਗ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹਨ।

ਲਘੁ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਗੁਨ ਖਾਨੀ।

¹ਦੇਵੇਂ ਨੂੰਗਾਂ।

ਉਭੈ ਸਨੁਖਾ। ਪੂਤ ਸਮੁੱਥੈਂ।

¹ਅਕਹਿ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਹੇਰਿ ਮਾਤ ਮੁਦ ਲਹਿਤ ਅਕੱਥੈਂ ॥ ੮੮ ॥

¹ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਸੁਖੱਲੀ ਹੀਰੋਣਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਰਹਿ ਸਹਿਲੈਂ ਮਹਿਲੈਂ।

¹(ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੇਵੇਂ ਮਹਿਲ) ਗੁਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਕਹਿ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਹਿਲ ਗੁਰੂ ਗੁਨ ਗਹਿਲ ਅਕਹਿ ਲੈਂ।

¹(ਕਰਤਾ) ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, (ਭਰਤਾ) ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ (ਹਰਤਾ) ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਭਰਤੈਂ) ਪਤੀ (ਗੁਰਾਂ) ਨੂੰ।

ਕਰਤਾ ਭਰਤਾ ਹਰਤਾ ਭਰਤੈਂ।

¹ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਦੇਵੇਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲਖਿ ਦਿਢ ਉਭੈ ਸੁਭੈ ਬਿਨ ਬਰਤੈਂ ॥ ੮੯ ॥

¹ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਅਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਯੁਤ ਸੇਵ ਕਮੈ ਹੈਂ।

ਆਨ ਤਿਯਨ ਸਮਰਸ਼ਕ ਨ ਕੈਹੈਂ।

ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਤਿਬ੍ਰਤਾ ਕੇਰੇ।

ਧਾਰੇ ਧਰਮ ਸੁ ਦੁਹਿਨ ਬਧੇਰੇ ॥ ੯੦ ॥

¹ਭੈਣਾਂ ਵਾਂਗ।

ਧਰੇ ਪਯਾਰ ਅਤਿ ਦੁਹੁੰ ਬਹਿਨ ਕੇ।

¹ਮਨ ਇਕ ਹੈ, ਸ਼ਰੀਰ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਦੋ ਹਨ।

ਮਨ ਏਕੈ ਤਨ ਉਭੈ ਕਹਨ ਕੇ।

ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਰ ਘਰ ਮੈਂ ਆਵੈਂ।

ਉਰਿ ਭਰਿ ਮੁਦ ਉਠਿ ਅੱਗੁ ਬਿਰਾਵੈਂ ॥ ੯੧ ॥

ਮਾਥ ਨਾਇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਾ ਲੇਵੈਂ।

ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਖੁਦ ਸੇਵੈਂ।

¹ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ।

ਸਮ ਦਰਸੀ। ਗੁਰੁ ਸਮ ਹੀ ਬਰਤੈਂ।

ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦਾਇ ਕਰਿ ਚਰਿਤੈ' ॥ ੯੨ ॥

ਖੇਲ ਕੇਲ' ਬਹੁ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ।

ਕਰੈਂ ਮੇਦ ਮੁਦ ਝੇਲ ਹੁਲਾਸ।

ਨਵ ਗੁਰੂ ਗਾਥ ਬਿਬਿਧਿ ਬਖਯਾਤੀ।

ਸੁਨੈਂ ਸੁਨਾਹਿੰ ਚਾਰ ਫਲ ਦਾਤੀ ॥ ੯੩ ॥

ਛਕਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਿਸ ਜਬਿ ਸੁਪਤਾਵੈਂ।

ਪ੍ਰਹੇਲੀ ਪ੍ਰਸਪਰੈਂ ਸੁਨਾਵੈਂ' ॥ ੯੪ ॥

ਤਥਾਹੀ ਪ੍ਰਹੇਲਕਾ',

ਛਪੈ:

ਏਕ ਤੁੰਡ, ਮੁਖ ਖਸ਼ਟ, ਦੋਇ ਧੜ,

ਸ੍ਰਵਨ ਚਤੁਰ ਦਸ।

ਸਪਤ ਜੀਹ, ਰਵ ਦੁਧਾ ਜਾਤਿ,

ਸਿਰ ਕਲਗੀ ਇਕ ਬਸ।

ਜੁਗ ਰੰਧੂ, ਖਟ ਨਾਕ,

ਚਾਰ ਪਗ, ਭੁਜਾ ਦੋਇ ਕਰ।

ਜੀਵ ਉਭੈ, ਧੜ ਪੰਖ ਦੋਇ,

ਇਕ ਪੁੰਛ ਸੋਹਿ ਤਰ।

ਬਹੁ ਰੰਗ ਸਰਸ ਸੋਭਤ ਅਤੀ,

ਧਰਤਿ ਦੇਵ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਤ ਬਹੁ।

ਰਸ ਬੀਰ ਸਿੰਗਾਰਨ ਅਧਿਭੁਤੈਂ,

ਜਗ ਪੂਜ ਬੁਝ ਮਨਿ ਸੋ ਰਮਹੁ' ॥ ੯੫ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਰਹਿ ਕੂਪ ਤਟੈ, ਨਹਿ ਦਾਦਰ ਹੈ,

ਬਰਸੈ ਜਲ, ਬਾਦਰ ਨਾਂਹਿ ਵਹੀ।

ਯੁਤ ਚੱਕ੍ਰ ਗਦਾ, ਸੁਤ ਨਾ ਜਸੁਧਾ,

ਬ੍ਰਿਖ ਬਾਹਨ, ਸੰਭੁ ਨ ਥੀਵ ਕਹੀ।

'ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਅਨੰਦ ਦੀ ਖੇਡ।

'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰ ਕੇ ਅਨੰਦ (ਝੇਲ) ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

'ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਇਵੇਂ ਹੀ ਬੁਝਾਰਤਾਂ।

'ਇਕ ਚੁੰਝ, ਛੇ ਮੂੰਹ, ਦੋ ਧੜ ਤੇ ਚੌਦਾਂ ਕੰਨ ਹਨ।

'ਸੱਤ ਜੀਭਾਂ ਤੇ ਬੋਲੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਸਿਰ ਤੇ (ਬਸ) ਕੇਵਲ ਇਕ ਕਲਗੀ ਹੈ।

'ਛੇਕ ਦੋ, ਨੱਕ ਛੇ, ਪੈਰ ਚਾਰ, ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਦੋ ਦੋ ਹਨ।

'ਜੀਵ, ਧੜਾਂ ਤੇ ਖੰਭ ਦੋ ਦੋ ਹਨ ਇਕ ਪੁੰਛ ਬਹੁਤ ਸੌਂਹਦੀ ਹੈ।

'(ਪੁੰਛ ਦੇ) ਬਹੁਤੇਰੰਗ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਦੇਵਤੇ, ਰਾਜੇ ਤੇ ਸੰਤ ਬਹੁਤਾ ਧਾਰਦੇ ਹਨ।

'ਅਸਚਰਜ ਬੀਰਰਸ ਤੇ ਸਿੰਗਾਰਰਸ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਪੂਜ ਨੂੰ ਮਨ ਤੋਂ ਪੁੰਛ ਕੇ (ਰਮਹੁ) ਕਹੋ, (ਦਸੋ) (ਸੋ) ਉਹ (ਕੌਣ ਹੈ)। (ਉੱਤ੍ਰ:-ਮੋਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਸਣੇ, ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਾਰਤਕ ਹੈ)।

'ਖੂਹ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਡੱਡੂ ਨਹੀਂ, ਪਾਣੀ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਬੱਦਲ ਨਹੀਂ।

'ਚੱਕ੍ਰ ਤੇ ਗਦਾ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਬਲਦ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ

ਸ਼੍ਰਿਕ ਫੇਰਤ, ਨਾਂਹਿ ਜਪੀ ਤਪਸੀ,
ਸਲਤਾ ਜਨ ਹੈ ਪੁਨ ਸਿੰਧੁ ਨਹੀ।

ਉਚਰੈ ਬਹੁ ਰਾਗ ਨ ਦੇਵ ਰਿਖੀ,
ਬੁਧਵਾਨ ਕਹੋ ਵਹਿ ਕੌਨ ਸਹੀ ॥ ੯੬ ॥

ਪਗ ਚਾਰ ਨਹੀ ਪਸੂ, ਦੋ ਭੁਜ ਨਾ ਨਰ,
ਖੋੜਸ ਨੈਨ, ਨਹੀਂ ਅਜ ਜਾਨੋ।

ਤਨ ਉੱਜਲ ਸੰਭੁ ਨ ਗੋਲ ਦਿਵਾਕਰ,
ਮੋਹਿਤ ਹੈ ਜਗ, ਮੈਨ ਨ ਮਾਨੋ।

ਫਿਰ ਹੈ ਘਰ ਹੀ ਘਰ ਸ੍ਰਾਨ ਨਹੀਂ,
ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਨ ਦਲੈ, ਨਹਿੰ ਸੱਤੂ ਠਾਨੋ।

ਤਿਹ ਰੋਦਨ ਨਾਮ ਲਭੈ ਹਸ ਹੈ ਨਰ,
ਕੌਨ ਵਹੇ ਬੁਧਿਵਾਨ ਬਖਾਨੋ ॥ ੯੭ ॥

ਜਤ ਧਾਰ ਰਹੇ ਸਦ ਸੰਗ ਤੀਯਾ,
ਚਲ ਹੈ ਸਮ ਪੌਨ, ਨ ਗੌਨ ਕਰੈ।

ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਕੇ ਪਹਰਾਵਤ ਚੀਰ,
ਉਘਾਰੋ ਰਹੇ ਖੁਦ ਨਾਹਿ ਧਰੈ।

ਸਿਰ ਪਾਂਚ, ਉਭੈ ਸੂਤਿ, ਹਾਥ ਇਕੋ ਮੁਖ,
ਖੋੜਸ ਪਾਂਖ ਧੁਨੀ ਸੁਰਰੈ।

ਬਿਨ ਜੱਗਜੋਪਵੀਤ ਅਚੈ ਨ ਕਛੂ,
ਰਦ ਏਕ, ਵਹੈ ਨਰ ਕੌਨ ਵਰੈ ॥ ੯੮ ॥

ਗਉਨ ਕਰੈ ਸਮ ਪੌਨ, ਨ ਹਯ ਮ੍ਰਿਗ,
ਰੰਗ ਸਜਾਮ, ਨ ਭੌਰ ਲਖੀਜੈ।

ਸਕਦਾ।

ਮਾਲਾ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਪੀ ਤਪੀ ਨਹੀਂ, ਨਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨਹੀਂ।

ਬਹੁਤੇਰਾਗ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੇਵਤਾ ਜਾਂ ਰਿਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੇ ਬੁਧੀਵਾਨੋ ! ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੋ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ? (ਉੱਤ੍ਰ:-ਹਰਟ)।

ਚਾਰ ਪੈਰ ਹਨ ਪਰ ਪਸੂ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਹਨ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨ ਜਾਣੋ।

ਸਰੀਰ ਚਿੱਟਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨਹੀਂ, ਗੋਲ ਹੈ ਪਰ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਮ ਨ ਜਾਣੋ।

ਘਰ ਹੀ ਘਰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁੱਤਾ ਨਹੀਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵੈਰੀ ਨ ਜਾਣੋ।

ਤਿਸਦਾ ਨਾਮਰੋਣਾ ਹੈ ਜੇ ਲੱਭ ਪਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਹੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੁਧੀਵਾਨੋ ਕਹੋ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ? (ਉੱਤ੍ਰ:-ਰੁਪਯਾ ਹੈ)।

ਰਹਿੰਦਾ ਸਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਹੈ ਪਰ ਜਤ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਲਦਾ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਹੈ ਪਰ ਤੁਰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਨੰਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਬਸਤ੍ਰ) ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ।

ਪੰਜ ਸਿਰ, ਦੋ ਕੰਨ, ਇਕ ਹੱਥ ਤੇ ਇਕ ਮੁੱਖ ਹੈ, ਖੰਭ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਜਨੇਊ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ, ਇਕ ਦੰਦ ਹੈ, ਉਹ ਕੌਣ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ? (ਉੱਤ੍ਰ:-ਚਰਖਾ)।

ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘੋੜਾ ਤੇ ਹਰਨ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਕਾਲਾ

ਖੋਦਤ ਹੈ ਧਰ, ਸੂਕਰ ਨਾ ਵਹਿ,
ਪੁੰਛ ਉੱਚੀ, ਨਹਿੰ ਕੂਕਰ ਥੀਜੈ।

ਪਗ ਚਾਰ ਬਿੜਾਲ-ਮੁਖਾ, ਨਹਿੰ ਸਿੰਘ,
ਕਟੀ ਅਤਿ ਝੀਨ, ਚਿਤਾ ਨਹਿੰ ਲੀਜੈ।

ਤ੍ਰਿਣ ਤੁੱਛ ਪਰੈ ਤਰ ਜਾਤਿ ਨਦੀ, ਵਹਿ ਕੌਣ ਅਹੇ
ਕਹਿ ਸੀਘੁ ਦੀਜੈ ॥ ੯੯ ॥

ਛੰਦ:

ਨੀਵੀਂ ਪੀਠ ਦੋਇ ਸਿਰ ਉੱਚੇ,
ਚਾਰ ਕੰਨ ਰਹਿ ਕੜਿਆ।

ਖਾਵਤ ਲਕੜੀ ਉਗਲਤ ਬੂਰਾ,
ਤੁਰ ਹੈ ਦੁਹਿੰ ਦਾ ਫੜਿਆ।

ਮਾਰ ਖਾਇ ਬਹੁ ਜਨਮਜੋ ਅੱਗ ਤੈ,
ਸਾਢ ਤਿਹੱਥੇ ਘੜਿਆ।

ਛੇੜੇ ਬਿਨਾ ਕਟਤ ਨਹੰ ਕਾਹੂੰ,
ਕਹੇ ਕੌਨ ਇਹੁ ਅੜਿਆ ॥ ੧੦੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਪਰਹੇਲੀ।

ਸੁਪਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਹਿਤ ਸੁਹੇਲੀ।

ਭਏ ਸੁਖਾਸਨ ਗੁਰਹਿੰ ਨਿਹਰ ਕੈ।

ਥਿਰਜੋ ਧਯਾਇ ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਜੁਹਰ ਕੈ।

॥ ੧੦੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਤੀ ਬਿਵਾਹ ਆਦਿ ਕਥਾ,
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸੈਂਤਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼ੁਮ ॥ ੪੭ ॥

ਹੈ ਪਰ ਭੌਰ ਨਾ ਜਾਣੇ।

'ਧਰਤੀ ਪੁੱਟਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਉੱਚੀ ਪੁਛ ਹੈ ਪਰ
ਕੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

'ਪੈਰ ਚਾਰ ਤੇ ਬਿੱਲੇ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ, ਲੱਕ
ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ ਹੈ ਪਰ ਚਿੜ੍ਹਾ ਨ ਜਾਣੇ।

'ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕੱਖ ਤੇ ਨਦੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਛੇਤੀ
ਕਹਿ ਦਿਉ ? (ਉੱਤ੍ਰ:-ਕੀੜਾ ਮਕੌੜਾ)।

'ਪਿੱਠ ਨੀਵੀਂ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰ ਉੱਚੇ, ਚਾਰ ਕੰਨ ਹਨ ਤੇ ਬੱਝਾ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

'ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਲੱਕੜ ਤੇ ਉਗਲਦਾ ਹੈ ਬੂਰਾ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਫੜਿਆ
ਹੋਇਆ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।

'ਬਹੁਤੀ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਅੱਗ ਚੋਂ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥੇ
(ਮਨੁੱਖ) ਨੇ ਘੜਿਆ ਹੈ।

'ਛੇੜੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਟਦਾ, ਹੇ ਅੜਿਆ ਕਹੇ ਉਹ
ਕੌਣ ਹੈ ? (ਉੱਤ੍ਰ:-ਆਰਾ ਹੈ)।

'ਬੁਝਾਰਤਾਂ।

'ਸੁਖ ਸਹਿਤ।

'ਦੇਖ ਕੇ।

'ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ।

੪੮. {ਆਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਤਨਰਾਇ ਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਗਜਾਨ ਘਨ,
ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਕਾਲ।

‘ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ
ਅਕਾਲ ਕਰਤਾਰ।

ਸੁਖਦ ਸਰਬਦਾ ਸਰਬ ਕੋ,
ਸਿਮਰਿ ਕਟੋ ਭਵ ਜਾਲ। ॥੧॥

‘ਆਪ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ (ਇਸ ਬਿਰਦ
ਨੂੰ) (ਸਿਮਰਿ) ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ (ਮੇਰਾ) ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਰੂਪ ਜਾਲ
ਕੱਟ ਦਿਉ।

ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਆਇ ਅਸਾਮ ਪਤਿ,
ਦੁੰਦਭਿ ਗੁਰੂ ਘਰਵਾਹਿ।
ਸੋ ਗਾਥਾ ਇਸ ਧਯਾਇ ਮੈਂ,
ਦੇਹੁੰ ਗਾਇ ਮੈ ਚਾਹਿ ॥੨॥

‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਧੌਂਸਾ ਘੜਵਾਉਣਗੇ।

ਚੌਪਈ:

ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।
ਕਾਮਰੂਪ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਦਰ।
ਉਨਹਿੰ ਗਾਥ ਮੈਂ ਸੋ ਸਭ ਗਾਥਾ।
ਪੁਰਾ ਕਹੀ ਪੇਖਹੁ ਹਿਤ ਸਾਥਾ ॥੩॥

‘ਆਦਰ ਸਹਿਤ।
‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੀ ਕਥਾ।
‘ਪਹਿਲਾਂ।

ਰਾਮਰਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਤਾਂਹਿ ਦੇਸ ਕੋ।
ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਨ ਬਰ ਦਯੋ ਬੇਸ ਥੋ।
ਅਏ ਪੰਜਾਬ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਆਛੇ।
ਨ੍ਰਿਪ ਘਰ ਸੁਤ ਉਪਜਯੋ ਪੁਨ ਪਾਛੇ ॥੪॥

‘ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੁਹਿਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਨ ਢਿਗ ਹੇਰਾ।
ਮਾਨਿ ਗੁਰਹਿੰ ਦਿਯ ਦਾਨ ਬਡੇਰਾ।
ਰਤਨਰਾਇ ਤਿਹ ਨਾਮ ਧਰੀਓ।
ਸਾਨੰਦ ਲਾਲਨ ਪਾਲਨ ਕੀਓ ॥੫॥

‘ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਲਾਡ ਨਾਲ।

ਸਾਤ ਬਰਸ ਕਾ ਵਹਿ ਜਬਿ ਹੋਵਾ।
ਪਿਤਾ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਸੁਰਪੁਰ ਜੋਵਾ।

‘ਸੁਰਗ ਵੇਖਿਆ ਭਾਵ ਮਰ ਗਿਆ।

ਗਰਜਤ ਕਾਲ ਸੀਸ ਸਬਿ ਕੈ ਹੈ।
ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਕੋ ਨਰਹੈ ਹੈ ॥੬॥
ਗਾਦੀ ਨਿਜ ਪਿਤ ਕੀ ਉਨਿ ਪਾਈ।

ਦ੍ਵਾਦਸ ਬਰਸ ਜਵਾਂ ਦਮਕਾਈ।

ਜੋਬਨ ਰੂਪ। ਆਇ ਕਿਯ ਡੇਰਾ।

ਅਮਲਾ ਉਠਯੋ ਬਾਲਪਨ ਕੇਰਾ ॥੭॥

ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਮਦਨ ਮਦ ਗਰਜਾ।

ਜੀਤਨ ਚਹਿਤ ਤੀਆ ਤਨ ਪਰਜਾ।

ਤ੍ਰਿਛੀ ਚਿਤਨਿ ਚਖਨਿ ਚਿਤ ਚਈ।

ਚਾਲ ਢਾਲ ਤਨ ਔਰਹਿ ਠਈ ॥੮॥

ਚਮਕ ਦਮਕ ਚਪਲਾ ਸੀ। ਚਮਕੀ।

ਚਿਣਗ ਇਸ਼ਕ ਕੀ। ਤਨ ਮੈਂ ਰਮਕੀ²।

ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਸੁੰਦ੍ਰ ਸਹਿਜ ਸਲੋਨਾ।

ਹੇਰਤ ਜਿਸੈ ਹਰਤ ਮਨ ਤੋਨਾ ॥੯॥

ਇਕ ਦਿਨ ਮੱਜਨ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿਗਿ ਅੰਜਨ।

ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨਨਿ ਖੰਜਨਿ ਮਦ* ਭੰਜਨ।

ਲੈ ਕਰਿ ਮੁਕਰ ਸੁ ਕਰਿ ਸੁਕਰਾਨਾ।

ਨ੍ਰਿਖ ਰੂਪ ਨਿਜ ਮਨਿ ਮਗਨਾਨਾ ॥੧੦॥

ਪੁਨ ਜਬਿ ਨਿਜ ਮਾਥੇ ਦਿਸ ਹੇਰਾ।

ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੁਹਿਰ ਬਿਸਮੇ ਹੈ ਫੇਰਾ।

ਨਿਜ ਜਨਨੀ ਤੈ ਕਾਰਣ ਬੂਝਯੋ।

ਮਾਤਹਿ ਤਬੈ ਬਤਾਵਨ ਸੂਝਯੋ ॥੧੧॥

ਤਾਤ। ਤਾਤ ਤੁਵ² ਥਾ ਅਤਿ ਸਜਾਨਾ।

ਧਰਿ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੇਵਿ ਮਹਾਨਾ।

ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰੂ ਉਦਰ ਪਰ। ਤਾਂ ਕੇ।

ਮੁਹਿਰ ਲਗਾਈ ਐਸ ਸੁਨਾ ਕੇ ॥੧੨॥

ਤੁਵ ਸੁਤ ਮਾਥੇ ਪਰ ਇਹ ਹੋਈ।

ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੁਹਿਰ ਹਮਰੀ ਕਾ ਜੋਈ।

ਬਾਨੀ ਭਈ ਸਾਚ ਗੁਰ ਵਰ ਕੀ।

।ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ (ਬਾਦ ਭਾਵ ਉੱਨੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ) ਜਵਾਨੀ ਚਮਕ ਪਈ।

।ਜੋਬਨ ਰੂਪ ਰਾਜੇ ਨੇ।

।ਸਟਾਫ਼- ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਟੋਲਾ।

।ਕਾਮ ਦਾ ਮਦ ਰੂਪ ਵੱਡਾ ਪੌਸਾ ਗੱਜਿਆ।

।ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ (ਤਨ) ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

।ਚਿੱਤ ਦੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਦੇਖਣੀ ਤਿੱਖੀ (ਹੋ ਗਈ)।

।ਹੋ ਗਈ।

।ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ।

।ਪਿਆਰ ਦੀ ਚਿਣਗ। ਅਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਚਲ ਪਈ।

।ਸੁਤੇ ਹੀ ਸੁਨੱਖਾ ਹੈ।

।ਜਿਸ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਦਾ ਮਨ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

।ਨੇਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਸੁਰਮਾ (ਪਾਇਆ)।

।(ਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਹਰਨਾਂ, ਮੱਛੀਆਂ ਤੇ ਮਮੋਲਿਆਂ ਦਾ (ਮਦ) ਹੰਕਾਰ ਭੰਨਣ (ਵਾਲੇ ਹਨ)। *ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਏਥੇ ਪਾਠ 'ਭਵ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਦ ਦਾ ਹੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਭਵ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੁੱਧ ਹੈ।

।ਸੀਸਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸੁਕਰ ਕੀਤਾ।

।ਮਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ।

।ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ।

।ਹੋ ਪੁੱਝ। ਅਤੇ ਪਿਤਾ।

।ਪੇਟ ਉਪਰ।

।ਜਿਹੜਾ।

ਮੁਹਿਰ ਏਹੁ ਸਾਚੇ ਗੁਰੁ ਕਰ ਕੀ ॥ ੧੩ ॥

ਰਤਨਰਾਇ ਕਹਿ ਅਬਿ ਵਹਿ ਕਹਾਂ।

ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਹਮ ਦਰਸੈਂ ਜਹਾਂ।

ਏਤਕ ਸ਼ਕਤਿ ਜਿਨੋ ਮੈਂ ਹੱਈਏ।

ਤਿਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦਰਸਨ ਚਾਹੀਏ। ॥ ੧੪ ॥

ਦਰਸਨ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਾਤ ਕਹਯੋ ਸੁਨ ਤਾਤ ਪਯਾਰੇ।

ਵਹਿ ਤੇ ਆਪ ਬੈਕੁੰਠ ਪਯਾਰੇ।

ਅਬਿ ਹੈਂ ਉਨਿ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।

ਉਮਰ ਮਾਸ ਦਸ। ਤੁਮ ਤੈ ਜ਼ਜਾਦੇ ॥ ੧੫ ॥

ਦਸ ਮਹੀਨੇ।

ਪੁਰ ਅਨੰਦ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਰਹਿ ਹੈਂ।

ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਉਜਗਰੀ ਜਹਿ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਜੋਗੀ ਜਨਕ ਮਨਿੰਦੈਂ।

ਵਾਂਗ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਨਿੰਦੈਂ। ॥ ੧੬ ॥

ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਜੋਗ।

ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਜਨਨ ਕੇ ਜੀ ਕੀ।

ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਜਾਣੀ-ਜਾਣ ਹਨ।

ਹੇਰਤ ਹਰਤ ਪੀਰ ਸਬਿ ਹੀ ਕੀ।

ਕਟਿ ਤੁਨੀਰ ਧਨੁ ਕੰਧ ਧਰਾਇਵ।

ਲੱਕ ਵਿੱਚ ਭੱਥਾ ਤੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਧਨੁਖਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰ ਵਰ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ। ॥ ੧੭ ॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਲ 'ਚ ਚੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ।

ਕਲਗੀ ਸੀਸ ਉਤੰਗ ਝੁਲਾਰੀ।

ਉੱਚੀ ਝੂਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਛਬਿ ਸਬਿ ਨਜਾਰੀ।

ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਹੈਂ ਕਰ ਤਲ ਜਾਂ ਕੇ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਭੋਗ ਤੇ ਮੋਖ ਹਨ।

ਸੋ ਪਾਵਤ ਜੋ ਦਰਸਤ ਜਾ ਕੇ ॥ ੧੮ ॥

ਤਾਤ। ਸੁਨੋ ਮੈਂ ਉਨਿ ਗੁਨ ਲੱਖਨ।

ਹੇ ਪੁੱਤਰ।

ਲਖਨ। ਚਹਿਤ ਹੋਂ ਮੈਂ ਭੀ ਅੱਖਨਿ²।

ਦੇਖਣਾ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ।

ਸੁਨਿ ਤਿਹ ਚੌਪ ਚਿਣੰਗ। ਚਿਤ ਬਾਢੀ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਚਿੰਗਾਰੀ।

ਹਰਖ ਹੀਏ ਧਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁ ਗਾਢੀ। ॥ ੧੯ ॥

ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਧਾਰੀ।

ਤੂਰਨ। ਤੂਰਨ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨੀ।

ਛੇਤੀ।

ਭੇਟਾ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਸੰਗ ਲੀਨੀ।

ਤੋਫੇ ਅਧਭੁਤ ਲੈ ਨਿਜ ਦੇਸੀ।

ਗੁਰੈਂ ਰਿਝਾਵਨ ਹੇਤ ਬਿਸੇਸੀ। ॥ ੨੦ ॥

ਬਹੁਤਾ।

ਦਯੋ ਦੇਸ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਬਿਸਾਲੇ।

ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਚਹਿ ਸੋ ਚਾਲੇ।
ਨਿਰਧਨ ਕੇ ਖਰਚਾ ਹਮ ਦੈਹੈਂ।
ਤੀਰਥ ਮਗ ਮੈਂ ਬਹੁ ਪਰਸੈਂ ਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥

ਸੁਨ ਕੈ ਭਏ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਸੰਗੀ।
ਮਨ ਮੈਂ ਸਬਿਨਿ ਵਿਚਾਰੀ ਚੰਗੀ।
ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਲੋ ਤੀਰਥ ਸਾਰੇ।
ਪਰਸੈਂ ਦਰਸੈਂ ਗੁਰੈਂ ਉਦਾਰੇ ॥ ੨੨ ॥

ਏਕ ਕਾਮ ਮੈਂ ਦੋਇ ਕਾਜ ਹੂੰ।
ਲਾਭ ਹਮੈਂ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਦਰਾਜ ਹੂੰ।
ਕਿਛਕ ਬਾਹਨੀ¹ ਯੁਤ ਨਿਜ ਮਾਤੈਂ।
ਗਮਨ ਕੀਨ ਨ੍ਰਿਪ ਤਬੈ ਬਖਯਾਤੈਂ ॥ ੨੩ ॥

¹ਫੌਜ।

ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਬੁਲਾਕੀ ਚਾਲਾ।
ਢਾਕੇ ਤੈ ਲੈ ਸਿੱਖ ਬਿਸਾਲਾ।
ਪਟਨੇ ਆਇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਯੋ।
ਜਨਮ ਥਾਨ ਗੁਰੁ ਮਾਨਿ ਮਨਾਯੋ¹ ॥ ੨੪ ॥

¹ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੂਜਿਆ।

ਕਾਂਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਅਯੁੱਧਯਾ।
ਬ੍ਰਿੰਦਾ ਬਨ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਬਿਸੁੱਧਯਾ¹।
ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਨੰਦ ਚਲਿ ਆਏ।

¹ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਤਟ ਸਤਲੁਜ ਤੰਬੂ ਲਗਵਾਏ ॥ ੨੫ ॥
ਗੁਰੁ ਦ੍ਵਾਰ ਪੈ ਸਾਰ ਪਠਾਈ¹।

¹ਖਬਰ ਭੇਜੀ।

ਪੌਰ ਪਾਲਿ¹ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਜਨਾਈ।

¹ਦਰਬਾਰ ਨੇ।

ਹੁਕਮ ਦਯੋ ਗੁਰੁ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ।
ਦੇਹੁ ਰਸਤ ਸਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨੰਦ¹ ਕੋ ॥ ੨੬ ॥

¹ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ।

ਤ੍ਰਿਣ¹ ਦਾਣਾ ਆਰਦ² ਘ੍ਰਿਤ ਸਿੱਤਾ³।

¹ਘਾਹ। ²ਆਟਾ। ³ਖੰਡ।

ਗਜ ਬਾਜਨ ਹਿਤ¹ ਦੈਹੁ ਅਮਿੱਤਾ।

¹ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ।

ਗਏ ਮਸੰਦ ਮੇਵਰੇ ਤਬੈ।

ਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤ ਪੁਚਾਈ ਸਬੈ ॥ ੨੭ ॥

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸਬ ਸੁਪਤਾਏ।

ਗੁਰੁ ਜਸ ਕਰਤ ਭੋਰ ਉਠਿ ਨ੍ਰਾਏ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਇਮ ਕਹਿ ਪਠਯੋ ਤਦਾਈ।

ਪਹਿਰ ਤੀਸਰੇ ਦਰਸਯੋ ਆਈ ॥ ੨੮ ॥

ਸੁਨਿ ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਖਿਰਾ।

ਲਗਯੋ ਕਰਾਵਨ ਤਯਾਰੀ ਫਿਰਾ।

ਮਲਿ ਮਲਿ ਮਲਿ ਹਸਤੀ ਅੱਸ੍ਰ ਨੁਲੁਏ।

ਕਰੇ ਸਿੰਗਾਰਨ ਅੰਗ ਲਗਾਏ ॥ ੨੯ ॥

ਝੂਲ ਮਖਮਲੀ ਜਰਯੋ ਜਰੀ ਸੋਂ।

ਫੂਲ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੁਕਤਿ ਲਰੀ ਸੋਂ।

ਝਾਲਰ ਝੂਲਤ ਝੁਕੀ ਸੁ ਝਲਕਤ।

ਮੇਚਕਤਾ ਯੁਤ। ਤਨ ਅਤਿ ਚਮਕਤ ॥ ੩੦ ॥

ਭਾਲ ਸੇਤ ਰਾਂਕਾਪਤਿ ਸ਼ਕਲੋਂ।

ਲੀਕ ਸੁਫੈਦ ਦੁੰਮ ਤੈ ਨੱਕ ਲੋਂ।

ਮਧਰੋ ਕੱਦ ਹੱਦ ਸੁਠਤਾ ਕੋਂ।

ਨਾਹਿੰ ਕਿਸ ਠੌਰ ਐਸ ਗਜ ਬਾਂਕੋਂ ॥ ੩੧ ॥

ਕੰਚਨ ਚੂੜੇ ਦਸਨ। ਚੜ੍ਹਾਏ।

ਸਿੰਖਲ ਰਜਤ ਚਾਰੁ ਪਗ ਪਾਏ।

ਤਿਮ ਹੀ ਪਾਂਚ ਤੁਰੰਗ ਸੁਰੰਗੇ।

ਕਰੇ ਸਿੰਗਾਰਨ ਚੰਗ ਉਮੰਗੇ ॥ ੩੨ ॥

ਹਾਟਕ ਜ਼ੇਵਰ। ਜੀਨ ਜਰਾਊ।

ਪਹਿਰਾਏ ਬਹੁ ਭਾਏ ਰਾਊ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੰਚ ਕਲਾ ਯੁਤ ਚੌਂਕੀ।

ਜਾਮ ਕਟੋਰਾ। ਜਾਨਤ ਸ਼ੌਕੀ ॥ ੩੩ ॥

ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ ਬੱਜ੍ਰ ਖਚਾਏ।

ਅੰਗਦ ਜੁਗ ਨਵਰਤਨ ਜਰਾਏ।

ਮੁਕਤਾ ਗੋਲ ਅਮੋਲਕ ਮਾਲਾ।

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜਰਾਊ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੪ ॥

ਬਿਬਿਧਿ ਬਨਾਵਟ ਬਸਤ੍ਰ ਬਨਾਏ।

ਰੇਸ਼ਮ ਜੋੜੇ। ਰੰਗ ਰੰਗਾਏ।

ਢਾਕੇ ਕੀ ਮਲਮਲ ਇਕ ਤਾਰੀ।

ਬੈ ਬਹੁ ਕੀ ਬਹੁਧਾ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥

'ਜਰੀ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ।

'ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਸਹਿਤ।

'ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

'ਕਾਲੱਤਣ ਸਹਿਤ।

'ਮੱਥਾ ਚਿੱਟਾ ਹੈ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ।

'ਪੂਛ ਤੋਂ ਨੱਕ ਤੱਕ।

'ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਹੱਦ।

'ਸੁੰਦਰ ਹਾਥੀ।

'ਦੰਦਾਂ ਤੇ।

'ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸੰਗਲ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

'ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ।

'ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਾਏ।

'ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਪਿਆਲਾ। (ਜਾਮ ਅਰਬੀ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਪਿਆਲਾ)।

'ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

'ਦੋ ਬਹੁਟੇ (ਬਾਜ਼ੂ ਬੰਦ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਨੌਰਤਨ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਪੁਸ਼ਾਕੇ।

'ਬਹੁਤੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ।

ਗੁਰ ਹਿਤ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ ਬਟੋਰੀ।	'ਭੇਟਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ।
ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਨ ਮੈਂ ਲੋਰੀ।	'ਚਾਹੀ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਨ ਪਹਿਰੇ।	
ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਸੈਨਾ ਸਹਿ ਗਹਿਰੇ ॥ ੩੬ ॥	'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਢਰੇ ਵਿਵਸ ਗੁਰੂ ਸਭਾ ਲਗਾਈ।	
ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਈ।	
ਆਯੁਧ' ਜੇਵਰ ਬਸਨ ਸਜੈ ਕੈ।	'ਸ਼ਸਤ੍ਰ।
ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਵੀਚ ਗੁਰ ਐ ਕੈ ॥ ੩੭ ॥	
ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਕਰਿ ਬੀਰਾਸਨ।	
ਸਿੱਖ ਗਨ ਉਡਗਨ ਮੈਂ ਸਸਿ ਭਾਸਨ।	'ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦ ਭਾਸਦੇ ਹਨ।
ਕਰ ਸਤ ਫੇਰਤ' ਹੇਰਤ ਸਬਿ ਦਿਸ।	'ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਫੇਰਦੇ ਹਨ।
ਪੂਰਨ ਤੂਰਨ ਕਰਤ ਆਸ ਬਿਸ' ॥ ੩੮ ॥	'ਸਮੂਹ ਆਸਾਂ ਛੇਤੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਗਏ ਮੇਵਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਕਹੜੇ।	
ਕਰੋ ਦਰਸ ਗੁਰੂ, ਬਾਂਛਿਤ ਲਹੜੇ।	
ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ ਗਨ ਦੀਨਾਰੈਂ।	'ਬਹੁਤੀਆਂ ਮੁਹਰਾਂ।
ਭਰੇ ਥਾਰ ਨਰ ਕਰੈਂ ਅਗਾਰੈਂ ॥ ੩੯ ॥	
ਪਾਂਚ ਅੱਸੂ ਸਜ ਗਜ ਪ੍ਰਸਾਦੀ।	'ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਥੀ।
ਕਰੇ ਅਗਾਰੀ ਯੁਤ ਅਹਿਲਾਦੀ।	
ਨ੍ਰਿਪ ਸਸੈਨ ਅਮਾਤਨ ਚਾਲਾ।	'ਰਾਜਾ ਫੌਜ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਸਮੇਤ ਚਲਿਆ।
ਨਗਨ ਪਗਨ' ਮਨਿ ਮਗਨ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੦ ॥	'ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ।
ਦੂਰ ਅਗਾਰ ਬਜਾਰ ਮਝਾਰੈਂ।	
ਕੋਠਨ ਪਰ ਨਰ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰੈਂ।	
ਸ਼ਰਧਾ ਭੇਟਾ ਨ੍ਰਿਪੈ ਨਿਹਰ ਕੈ।	
ਬਲਿਹਾਰੈਂ ਹੋਵਤ ਮੁਦ ਭਰਿ ਕੈ ॥ ੪੧ ॥	
ਸਭਾ ਸਮੀਪ ਆਇ ਸਿਰ ਨਾਏ।	
ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਦਰਸਾਏ।	
ਮਨੋ ਬਿਸ਼ਨ ਦੇਵਨ ਮੈਂ ਸੋਹੈ।	
ਕਲਗੀ ਤੁੰਗ ਝੁਲਤ ਮਨਿ ਮੋਹੈ ॥ ੪੨ ॥	
ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਿਗਾ ਜਰਾਊ।	'ਜਵਾਹਰਾਤ ਜਿਗਾ 'ਚ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।
ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਮਨੋ ਦਿਨਰਾਊ।	'ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

ਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਤੈ ਉਠਿ ਨੰਦ ਚੰਦੈਂ।	
ਜਾਇ ਅੱਗੁ ਸਿਤਕਾਰ ਨਰਿੰਦੈਂ ॥ ੪੩ ॥	
ਲਜਾਇ ਟਿਕਾਇ ਮਾਥ ਗੁਰੁ ਚਰਨੀ।	
ਕਰੀ ਦੰਡਵਤ ਨ੍ਰਿਪ ਪਰ ਧਰਨੀ।	
ਪੁਨ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਪਗ ਚੂੰਮਤ ਰਾਜਾ।	
ਉਠ ਨ ਸਕੈ ਲੁਠ ਰਹਯੋ ਦਰਾਜਾ' ॥ ੪੪ ॥	'ਚਰਨਾਂ ਤੇ' ਬਹੁਤਾ ਲੇਟ ਰਿਹਾ।
ਨਿਜ ਕਰ' ਗੁਰੁ ਨ੍ਰਿਪ ਸਿਰ ਧਰਿ ਗਾਯੋ।	'ਆਪਣਾ ਹੱਥ।
ਤੈਂ ਨਿਜ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸਫਲਾਯੋ।	
ਸਾਸਟਾਂਗ' ਪੁਨ ਕਰੀ ਸੰਗੀਅਨ।	'ਨਮਸਕਾਰ।
ਸਾਥ ਉਮੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗੀਅਨ ॥ ੪੫ ॥	
ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਕਰਿ'।	'ਚੰਗੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ।
ਤੋਖੇ ਸਬੈ ਕਾਮਨਾ ਉਰਿ ਭਰਿ'।	'ਹਿਰਦੇ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤੇ।
ਸਮੁਖ ਖਰੇ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਯੁਤ ਹਰਖੈਂ।	
ਪੁਸ਼ਪਾਂਜਲ ਭਰਿ ਭਰਿ ਭਰ ਬਰਖੈਂ' ॥ ੪੬ ॥	'ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਨਮੁਖ ਸਬਿ ਥਿਰੇ।	
ਫਰਕੈਂ ਚੱਖਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤਿ ਘਿਰੇ'।	'ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਨੇੜ ਫਰਕਦੇ ਹਨ।
ਚਖ ਚਕੋਰ ਸਬਿ ਕੇ ਗੁਰੁ ਸਸਿ ਦਿਸ।	
ਰਹੇ ਲਾਗ ਨਹਿ ਟਰੈਂ ਏਕ ਚਿਸ' ॥ ੪੭ ॥	'ਇਕ ਚਸਾ।
ਗੁਰੁ ਪਗਰਜੁ' ਮੁਖ ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਪਾਈ।	'ਚਰਨ ਧੂੜ।
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੈਲ ਗਵਾਈ।	
ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਜਸ ਮਮ ਮਾਤਹਿ ਭਾਖਾ।	
ਦਹਿ ਗੁਨ ਲਖ' ਪੂਰੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੪੮ ॥	'ਦਸ ਗੁਣਾ (ਵੱਧ) ਦੇਖ ਕੇ।
ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸਨ ਬੁਝਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਬਿ।	
ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਤੇ ਭਲ ਸਬਿ।	
ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੋਰਿ ਹਾਥ ਪੁਨ ਕਹਾ।	
ਬਡੇ ਗੁਰੂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬਿ ਵਹਾਂ ॥ ੪੯ ॥	
ਰਾਜੇ ਰਾਮਰਾਇ ਕਰਿ ਸੇਵਾ।	
ਗੁਰੈਂ ਰਿਝਾਇ' ਲਯੋ ਸੁਤ ਮੇਵਾ।	'ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ।
ਅਧਿਭੁਤ ਉਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨਿਹਾਰੀ।	
ਤੀਰ ਮਹੀਰੁਹ ਦਯੋ ਨਿਕਾਰੀ' ॥ ੫੦ ॥	'ਤੀਰ, ਦਰੱਖਤ ਵਿੱਚ ਦੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਦਿਸ ਬਾਗੜਾ ਇਕ ਦਿਸ ਮੁਖੀ।	'ਤੀਰ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ।
ਪਿਖਿ ਪਰਜਾ ਅਬਿ ਲਗਾ ਹੈ ਸੁਖੀ।	
ਨ੍ਰਿਪ ਉਰਿ ਗੁਰ ਨਿਜ ਮੁਹਿਰ ਲਗਾਈ।	'ਛਾਤੀ ਤੇ।
ਜੋ ਸੁਤ ਕੇ ਮਾਥੇ ਪਰ ਆਈ ॥ ੫੧ ॥	
ਮਸਤਕ ਨੰਗਾ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਯੋ।	
ਪਢਿ ਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਸਬਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ।	
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਨੌਮੇ ਥਾਈਂ।	
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਦ ਭਵੈ ਸਹਾਈ ॥ ੫੨ ॥	
ਇਹੁ ਅੱਛਰ ਥੇ ਮੁਹਿਰ ਮਝਾਰੇ।	
ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਨੇ ਗੁਰੁ ਧੰਨਜ ਉਚਾਰੇ।	
ਭੇਟਾ ਭੂਪ ਧਰੀ ਜੋ ਖਰੀ।	'ਚੰਗੀ।
ਖਰੀ ਗੁਰੂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੁ ਕਰੀ ॥ ੫੩ ॥	'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ਮੇਵਰੇ ਭਰੀ।	'ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਭਰੀ ਆਸ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਗੁਰੁ ਵਰੀ ^੨ ।	'ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ^੨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।
ਵਰੀ ਗਾਥ ਗੁਨ ਤੋਫਨ ਵਾਰੀ।	'ਤੁਹਫਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਕਥਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ।
ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਭੂਪ ਉਚਾਰੀ ॥ ੫੪ ॥	'ਨੰਬਰ ਵਾਰ।
ਚਾਰੀ ਚੌਂਕੀ ਆਗੇ ਧਰੀ।	'ਸੁੰਦਰ।
ਧਰੀ ਕਲਾ ਪੁਤਲੀ ਨਿਕਸਰੀ।	'ਦੱਬੀ।
ਸੁੰਦਰ ਚਾਰੁ ਨਾਰਿ ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਨੀ।	
ਰੰਗ ਢੰਗ ਸਬਿ ਅੰਗ ਸੁਹੈਨੀ ॥ ੫੫ ॥	'ਸੋਹਣੇ।
ਦਾਪ ਕਲਾ ਕਿਯ ਕਲਾ ਅਦਾਪੈ।	'ਕਲਾ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਫੇਰ ਕਲਾ ਨੂੰ (ਅਦਾਪ ਕਿਯ) ਖੁਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
ਚੌਪੜ ਖੇਲਨ ਲਗੀ ਬਿਛਾਪੈ।	'ਚੌਪੜ ਵਿਛਾ ਕੇ।
ਡਾਲੈ ਡਲ ਭਲ ਚਾਲੈ ਚਾਲੈ।	'ਡਾਲਣੇ ਸੁਟ ਕੇ ਚੰਗੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚਲਦੀ ਹੈ।
ਪੁਨ ਗੁਨ ਔਰੈ ਦਿਖਯੋ ਬਿਸਾਲੈ ॥ ੫੬ ॥	
ਤਿਸ ਚੌਂਕੀ ਮੈਂ ਜਲ ਭਰਵਾਯੋ।	
ਤਿਸ ਪਰ ਵਰ ਨਰ ਏਕ ਬਿਠਾਯੋ।	
ਦਬੀ ਕਲਾ ਵਹਿ ਪੁਤਲੀ ਚਾਰੈਂ।	
ਨਿਕਸੀ ਬਰਸਨ ਲਗੀ ਫੁਹਾਰੈਂ ॥ ੫੭ ॥	
ਕੰਜ ਮੁਖੀ ਕਰ ਕੋਮਲ ਸੰਗੈਂ।	'ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਮੁਖ ਵਾਲੀਆਂ ਕੋਮਲ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।

ਮਰਦਨ ਕਰੈਂ ਭਰੈਂ ਸਬਿ ਅੰਗੈਂ।

ਪੰਚ ਕਲਾ ਪੁਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੀਓ।

ਕਸਯੋ ਤਮੰਚਾ ਪ੍ਰਥਮ ਚਲੀਓ ॥ ੫੮ ॥

ਕਲਾ ਦਬੀ ਪੁਨ ਕਲਾ ਦਿਖਾਈ।

ਬਈ ਸੁ ਤੇਗ ਬੇਗ ਗਰ ਪਾਈ।

ਕਬਜਾ ਗਹਿ ਪੇਖਯੋ ਕਰ ਧਰ ਪੈ।

ਖਰ ਧਾਰਾ ਆਰਾ ਬਨ ਅਰਿ ਪੈ ॥ ੫੯ ॥

ਕਲਾ ਕਲਾ-ਬਾਜੀ ਪੁਨ ਖਾਈ।

ਬਰਛੀ ਤ੍ਰਿਛੀ ਭਈ ਦਬਾਈ।

ਲਹਿ-ਲਹਾਤ ਜਨ ਸਾਂਪਨਿ ਕਾਰੀ।

ਖਾਇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਗਨ ਕੋ ਬਿਨ ਬਾਰੀ ॥ ੬੦ ॥

ਚਤੁਰਥ ਕਲ ਚਤੁਰਨ ਚਤੁਰਾਈ।

ਦਾਬੀ ਕਲਾ ਕਲਾ ਬਰਤਾਈ।

ਤੀਖਨ ਭੀਖਨ ਜਮਧਰ ਬਨੀ।

ਅਤਿ ਖਰ ਅਨੀ, ਹਤੈ ਅਰਿ ਅਨੀ ॥ ੬੧ ॥

ਗੁਰੁ ਜਬਿ ਹੈ ਕਲ ਪੰਚਮ ਦਾਬੀ।

ਪਟੇ ਬਾਜ ਨਰ ਕੇ ਕਰ ਫਾਬੀ।

ਅਰਿ ਸਿਰ ਪਰੇ ਘਰੇ ਜਿਮ ਫੋਰੈ।

ਚੂਰਣ ਕਰ ਧਰ ਪਰ ਭਰਰੋਰੈ ॥ ੬੨ ॥

ਪਰਖਤ ਕਲਾ ਗੁਰੂ ਅਤਿ ਹਰਖਤ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਿੱਖਨ ਪਰ ਬਰਖਤ।

ਪਾਂਚ ਤੁਰੰਗ ਪੁਨਾ ਅਨਵਾਏ।

ਭੂਖਨ ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਸਜਾਏ ॥ ੬੩ ॥

ਕੂਦਤ ਨਚਤ ਕੁਰੰਗਨ ਨਟ ਸੇ।

ਗੌਨ ਪੌਨ ਚਾਲੈਂ ਚਟਪਟ ਸੇ।

ਜਾਤਿ ਭੇਦ ਗੁਰੁ ਤਿਨੈ ਉਚਾਰਯੋ।

ਫੀਲ ਸਿੰਗਾਰਯੋ ਪੁਨਾ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੬੪ ॥

ਝੁਲਤ ਮਦਨ ਮਦਯੋ ਜਨੁ ਆਯੋ।

ਅਤਿ ਅਭਿਰਾਮ ਕਾਮ ਦਿਖਰਾਯੋ।

ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਸਤੌਲ।

ਹੋ ਗਈ।

ਮੁਠ ਫੜ ਕੇ ਹੱਥ ਤੇਰੱਖ ਕੇ (ਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਦੇਖੀ।

ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵੈਰੀ ਉੱਪਰ ਆਰੇ ਵਾਂਗ ਚੀਰਨ ਵਾਲੀ ਬਣ ਗਈ।

ਤਿੱਖੀ।

ਜਾਣੋ ਕਾਲੀ ਸੱਪਣੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨਾ ਦੇਰ ਤੋਂ।

ਤਿੱਖੀ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਕਟਾਰ ਬਣ ਗਈ।

ਬਹੁਤੀ ਤਿੱਖੀ ਨੌਕ ਜੋ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰੇਗੀ।

ਗਤਕੇ ਬਾਜ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਜਾ ਫਬੀ।

ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਘੜੇ ਵਾਂਗ ਭੰਨੇਗੀ।

ਚੂਰਨ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਲੇਗੀ।

ਵਰਖਾ।

ਮੰਗਵਾਏ।

ਹਰਨਾਂ ਤੇ ਨਟਾਂ ਵਾਂਗ।

ਹਵਾ ਦੇ ਚਲਣ ਵਾਂਗ ਛੇਤੀ ਚਲਦੇ ਹਨ।

ਹਾਥੀ।

ਜਾਣੋ ਕਾਮ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਝੁਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਕੰਮ।

ਕਦਮ ਪਦਮ ਸੁਖ ਸਦਮ ਸਪਰਸੇ।
ਸੁੰਡ ਪੇਲ ਕੋਮਲ ਭਲ ਕਰ ਸੇ। ॥ ੬੫ ॥

ਪੁਨ ਪਨਹੀ। ਗੁਰੁ ਕੀ ਗਹਿ ਝਾਰੀ।
ਧਰੀ ਬਨਾਇ ਟਿਕਾਇ ਅਗਾਰੀ।
ਤਾਨ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਗੁਰੁ ਛੋਰੇ।
ਹੇਰਤ ਰਹਯੋ ਗਯੋ ਜਿਤ ਓਰੇ ॥ ੬੬ ॥
ਪ੍ਰੇਰਯੋ, ਪਵਨ ਗਵਨ ਕਰਿ ਧਾਯੋ।
ਬੀਨ ਬੀਨ ਬੀਨੀ ਸੈਂ ਲਯਾਯੋ।

ਚਲਤਿ ਚਾਲ ਚੰਚਲ ਚਿਤ ਚੋਰੈ।
ਫਿਰਤ ਦੂਤ। ਇਤ ਉਤ ਯੁਤ ਜੋਰੈ ॥ ੬੭ ॥
ਛੁਦ੍ਰ-ਘੰਟਕਾ। ਪਗ ਮੈਂ ਬਾਜੈਂ।
ਬਡ ਘੰਟੇ ਤੜਤਾ ਘਨ ਲਾਜੈਂ।
ਝੁਲ ਝੁਲਾਵਤ ਝੁਲ ਝੁਲ ਕੈਰੈ।
ਰਵਿ ਸਸਿ ਮਿਲੇ ਮੇਘ ਜਨ ਐਰੈਂ ॥ ੬੮ ॥
ਇੰਦ੍ਰ ਧਨੁਖ ਸਬਜਾ ਗਿਰਿ ਕਾਰਾ।
ਫਿਰਤ ਲੀਏ ਜਨੁ ਹਿਯੇ ਹੁਲਾਰਾ।

ਚਲਿ ਜਲ ਪੈ ਭਲ ਸੁੰਡ ਪਖਾਰੀ।
ਗਹਿ ਝਾਰੀ ਵਾਰੀ ਕੀ ਚਾਰੀ। ॥ ੬੯ ॥
ਨਿਜ ਪਗ ਪਰ ਪਗ ਗੁਰੁ ਕਾ ਧ੍ਰਾਵੈ।
ਦਾਸਨ ਜਜੋਂ ਜਲ ਪਾਇ ਧ੍ਰੁਵਾਵੈ।
ਪੁਨ ਗਹਿ ਚਵਰ ਨਿਕਟ ਹੂ ਖਰੇ।
ਸਾਬ ਅਦਬ ਢੋਰਾਵਨ ਕਰੇ ॥ ੭੦ ॥
ਕਰੀ। ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਇਤਿਕ ਸੁਹਾਈ।
ਔਰ ਕਿਤਿਕ ਨ੍ਰਿਪ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ।
ਨਿਸ ਕੋ ਗਹਿ ਮਸਾਲ ਭਲ ਚਾਲੈ।
ਚਾਂਪ ਚਰਨ, ਪਰ ਪਲਾਂਘ ਸਵਾਲੈ ॥ ੭੧ ॥
ਅਰਿ ਸੋਂ ਗਹਿ ਤਰਵਾਰ ਲਰੈ ਹੈ।
ਚੌਕਸ। ਚੌਕੀ ਪਹਰਾ ਦੈਰੈ।

।ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਛੋਹੇ।
।ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਮਲ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸੁੰਡ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦਬਾਇਆ।
।ਜੋੜਾ (ਜੁੱਤੀ)।

।(ਗੁਰਾਂ ਦਾ) ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਦੌੜ ਕੇ ਗਿਆ।
।ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਆਇਆ (ਬੀਨੀ-ਵੀਣੀ, ਬਾਂਹ
ਤੇ ਹੱਥ ਦਾ ਵਿਚਲਾ ਹਿੱਸਾ ਭਾਵ ਸੁੰਡ।)
।ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।

।ਛੋਤੀ।
।ਛੋਟੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ।
।ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
।ਝੁਲ ਝੁਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਝੁੱਲ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।
।ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਬੱਦਲ ਜਾਣੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

।ਜਾਣੇ ਕਾਲਾ ਪਹਾੜ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਹਰਾ ਧਨੁਖ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ
ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਧਾਰ ਕੇ।
।ਧੋਤੀ।
।ਪਾਣੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਝੱਜਰ ਪਕੜ ਕੇ।
।ਧਰਾ ਕੇ, ਰਖਾ ਕੇ।

।ਹਾਥੀ ਨੇ।

।ਚਰਨ ਘੁੱਟ ਕੇ।

।ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਕੇ।

ਨੌਕਾ ਸਮ ਜਲ ਸੈਲ ਕਰਾਵੈ।

ਬਨਿ ਮਨਿ ਇੱਛਿਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਿਲਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥

ਮ੍ਰਿਗ ਸਸ ਮਾਰ ਚਿੰਘਾਰ ਨਿਕਾਰੈ।

ਸੈਫ ਸੰਗ ਸਿੰਘ ਤਈਂ ਬਿਦਾਰੈ।

ਔਰ ਅਨਿਕ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤ ਕਹੇ ਪਰ।

ਮਾਨਵ ਸੀ ਮਤਿ ਵਤ ਮਤੰਗ ਵਰ ॥ ੨੩ ॥

ਰੰਗ ਢੰਗ ਗੁਨ ਮੈਂ ਗਜ ਐਸੇ।

ਦੂਸਰ ਠੌਰ ਨਹੀ ਕਿਤ ਹੈ ਸੇ।

ਇੰਦ੍ਰ ਗਜਿੰਦ੍ਰ ਬਦਲਿ ਤਨ ਮਾਨੇ।

ਪ੍ਰਭ ਅਵਤਾਰ ਤੁਮੈਂ ਪਹਿਚਾਨੇ ॥ ੨੪ ॥

ਲਘੁ ਤਨ ਬਨਿ ਮਮ ਆਯੋ ਦ੍ਵਾਰੇ।

ਹੇਤ ਰਿਝਾਵਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਰੇ।

ਛੋਟ ਕੱਦ, ਗੁਨ ਮੱਧ ਬਿਹੱਦਾ।

ਆਕਰ ਰਤਨ ਹੋਤ ਜਿਮ ਅੱਦਾ ॥ ੨੫ ॥

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਮੀਰਨਿ ਬੀਰਨਿ।

ਧੀਰਨਿ ਮੀਰਨਿ। ਗੁਨੀ ਗਹੀਰਨਿ।

ਸਬਿ ਕੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਤੁਮ ਜੈਸੇ।

ਵਸਤੁ ਅਮੋਲ ਆਪ ਢਿਗ ਤੈਸੇ ॥ ੨੬ ॥

ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਦੀਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੀ।

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ। ਮੈਂ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ।

ਕਰੋ ਸਿੱਖ ਨਿਜ ਸਿੱਖ ਕੇ ਪਿਖਿ ਸੁਤ।

ਮੈਹੁੰ ਮੁਕਤਿ ਜਿਮ ਲੈਹੁੰ ਕੁਲੈ ਯੁਤ ॥ ੨੭ ॥

ਸੁਨ ਕੈ ਅਰਜ ਫਰਜ ਨਿਜ ਲਖਿ ਗੁਰੁ।

ਪਗ ਪਾਹੁਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਯੋ ਫੁਰ।

ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਉਦਾਰੁ।

ਦਯੋ ਚਾਰ ਵੇਦਨ ਕੇ ਸਾਰੁ ॥ ੨੮ ॥

ਭਗਤਿ ਅਵਿਰਲ ਗਜਾਨ १ ਬਿਗਜਾਨ २।

१ਹਰਨਾਂ ਤੇ ਸਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਕਢਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

१ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

१ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ।

१ਮਨੁਖ ਵਰਗੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਾਥੀ ਹੈ।

१ਜਾਣੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਐਰਾਪਤ ਹਾਥੀ ਨੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ।

१ਛੋਟਾ ਸਰੀਰ ਬਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ।

१ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ।

१ਜਿਵੇਂ (ਅੱਦਾ) ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆਰਤਨ (ਆਕਰ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਕੱਦ ਦਾ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)।

१ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ।

१ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ। २ਬਹੁਤੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ।

१ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

१ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

१ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੇਖ ਕੇ।

१ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੁਲ ਸਣੇ ਮੁਕਤੀ ਲੈ ਸਕਾਂ।

१ਛੇਤੀ।

१ਚਹੁੰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ।

१ਅਭੇਦ ਗਿਆਨ। २ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ।

ਦੁਰਲਭ ਪਦ ਜੋ ਮੁਨੀਅਨ ਮਾਨਾ।	
ਗੁਰੁ ਸਮ ਦਾਤਾ ਅਵਰੁ ਨ ਬੀਓ।	¹ ਦੂਜਾ।
ਸੋ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਗੁਰੁ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਦੀਓ ॥ ੭੯ ॥	
ਯਾਹੀ ਤੈ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਡਯਾਈ।	
ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੇ ਅਧਿਕਾਈ।	
ਦੇਤ ਕਰਮ ਫਲ ਈਸ ਚੁਰਾਸੀ।	
ਕਟੈ ਚੁਰਾਸੀ ਗੁਰੁ ਜਮ ਫਾਸੀ ॥ ੮੦ ॥	
ਨਿਗਮਾਗਮ ¹ ਇਹੁ ਦੇਵਤ ਸਾਖੀ ² ।	¹ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ² ਉਗਾਹੀ।
ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਨਿਜ ਨੈਨਹਿੰ ਲਾਖੀ ¹ ।	¹ ਦੇਖੀ ਹੈ।
ਸਚਵ ¹ ਸਯਾਨੇ ਨਰ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇਰੇ।	¹ ਵਜ਼ੀਰ।
ਭਏ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਭਾਗ ਭਲੇਰੇ ॥ ੮੧ ॥	
ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਮਾਤਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇਰੀ।	
ਗੁਰੁ ਪਗ ਦਰਸੇ ਆਇ ਸਵੇਰੀ।	
ਦੈ ਬਹੁ ਭੇਟ ਮਹਿਲ ਮੈਂ ਗਈ।	
ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੇ ਪਗ ਪਈ ॥ ੮੨ ॥	
ਉਭੈ ਸਮਾਣੀ ਪੁਨਾ ਜੁਹਾਰੀ ¹ ।	¹ ਫੇਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।
ਲਈ ਅਸੀਸ ਸਰਬ ਸੁਖਕਾਰੀ।	
ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਭਾਰੇ।	
ਅਰਪੇ ਤੋਫੇ ਬਡ ਬੈ ਵਾਰੇ ॥ ੮੩ ॥	¹ ਮੁੱਲ ਵਾਲੇ।
ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਰਹਾਏ।	
ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇ ਮਨ ਭਾਏ।	
ਡੇਰਾ ¹ ਅਯੋ ਕਾਬਲੋਂ ਜੋਈ।	¹ ਤੰਬੂ।
ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਗੁਰੁ ਦਿਖਰਾਯੋ ਸੋਈ ॥ ੮੪ ॥	
ਤੋਫੇ ਔਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੇਰੇ।	
ਪੇਖਿ ਰਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਤੱਜਬ ਵਧੇਰੇ।	
ਕਰਿ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁ ਕੀ ¹ ।	¹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।
ਨਸੀ ਅਵਿਦਯਾ ਦੁਬਿਧਾ ਉਰ ਕੀ ॥ ੮੫ ॥	
ਆਯੁਧ ਬਿੱਦਯਾ ਲੋ ਬਹੁ ਬਿੱਦਯਾ।	
ਸੀਖੀ ਗੁਰੁ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪ੍ਰਸਿੱਧਯਾ ¹ ।	¹ ਪ੍ਰਗਟ।
ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੁਰਾਣੀ ¹ , ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ।	¹ ਵੱਡੇਰਾਜੇ ਦੀਰਾਣੀ ਤੇ।

ਕਬੀ ਮਹਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕਰਹੀਂ ਬਾਤਾ ॥ ੮੬ ॥

ਪ੍ਰਮਾਰਥ¹ ਸ੍ਵਾਰਥ² ਪੁਰਖਾਰਥ³।

ਕਹਿੰ ਗੁਰੂ ਨ੍ਰਿਪਹਿੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮ ਪਾਰਥ¹।

ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ ਨੀਤਿ ਅਨਿਕਧਾ¹।

ਰਾਜ ਜੋਗ ਦ੍ਰਿੜਾਹਿੰ ਜਨਕਧਾ¹ ॥ ੮੭ ॥

ਰਤਨਰਾਇ ਕੇ ਰਤਨ ਬਨਾਯੋ।

ਨਿਰ-ਸੰਦੇਹ ਬਿਦੇਹ ਜਥਾਯੋ¹।

ਬਿੱਦਯਾ ਅਨਿਕ ਬੀਚ ਕਿਯ ਨਿਪੁਨਾ¹।

ਜਗਤ ਦਿਢਾਯੋ ਦਿਢ¹ ਸਮ ਸੁਪਨਾ ॥ ੮੮ ॥

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ।

ਅਰਪ ਅਕੋਰ¹ ਅਨਿਕਧਾ ਜਾਵੈ।

ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਬੁਲੰਦੈ।

ਰਹੈ ਰੈਨ ਦਿਨ ਅਧਿਕ ਅਮੰਦੈ¹ ॥ ੮੯ ॥

ਫਿਰੈ ਬਜ਼ਾਰ ਵੀਚ ਪ੍ਰਸਾਦੀ¹।

ਛਕੈ ਸ੍ਰੀਛਿਛਤ ਯੁਤ ਅਹਿਲਾਦੀ।

ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂਹਿ ਕਾ ਹੋਈ।

ਬਨਕਨ ਕੋ¹ ਦਿਵਾਹਿੰ ਗੁਰੂ ਸੋਈ ॥ ੯੦ ॥

ਔਰ ਤਿਹਾਵਲ ਰਾਤਬ¹ ਖਾਵੈ।

ਲੀਲ੍ਹਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਨਿਕ ਦਿਖਾਵੈ।

ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੋ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੇਰੇ।

ਆਵਤ ਹੇਰਨ ਲੋਕ ਬਧੇਰੇ ॥ ੯੧ ॥

ਵਸਤੂ ਹੇਰਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੇਰੀ।

ਕਰੈਂ ਬਾਤ ਘਰ ਜਾਇ ਬਧੇਰੀ।

ਚਾਰ ਮਾਸ ਨ੍ਰਿਪਰਹਿ ਅਸਾਮ ਪਤਿ।

ਬਿਦਾ ਲੇਤ ਉਰ ਭਿਦਾ ਖਿਦਾ ਅਤਿ¹ ॥ ੯੨ ॥

ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ¹ ਨੈਨ ਜਲ ਧਾਰੈਂ।

ਵਹੀ ਸਹੀ, ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਪਖਾਰੈਂ¹।

ਸਿਰੋਪਾਉ ਗੁਰੂ ਦਯੋ ਅਮੋਲਾ।

ਕਿਯ ਸਨਾਥ¹ ਦੈ ਗਜਾਨ ਅਡੋਲਾ ॥ ੯੩ ॥

¹ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ। ²ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ। ³ਉੱਦਮ।

¹ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

¹ਜਨਕ ਵਾਂਗ।

¹ਜਿਵੇਂ (ਉਹ ਜਨਕ) ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਵਿਦੇਹ ਸੀ।

¹ਚਤੁਰ, ਮਾਹਰ।

¹ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਭੇਟਾ।

¹ਉੱਜਲ।

¹ਪ੍ਰਸਾਦੀ (ਹਾਥੀ)।

¹ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ।

¹ਤਾਕਤਵਰ ਖੁਰਾਕ।

¹ਬਹੁਤੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਹਿਰਦਾ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

¹ਕੰਠਰੁਕ ਗਿਆ।

¹ਨੇੜ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਜਲ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ (ਸਹੀ) ਠੀਕ ਭਾਵ ਬਹੁਤੀਆਂ (ਵਹੀ) ਵਗੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋ ਦਿੱਤੇ।

¹ਸਫਲੇ।

ਮਨ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਤਨ ਘਰ ਦਿਸ ਜਾਹੀ।
ਜਜੋਂ ਚੀਤਾ ਪਟ ਧ੍ਰਜ ਪਰ ਛਾਂਹੀ।

¹ਜਿਵੇਂ ਚਿਤ੍ਰੇ ਹੋਏ ਬਸਤ੍ਰ ਦਾ ਫਰਰਾ (ਤਾਂ ਖੰਭੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਪਰਛਾਵਾਂ (ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। (ਅ)
ਜਿਵੇਂ ਫਰਰੇ ਉੱਪਰ ਚਿੱਤ੍ਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ (ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

ਗੁਨ ਗਨ ਗੁਰੁ ਕੇ ਜਾਤ ਸਰਾਹਿਤ।
ਐਹੈਂ ਫੇਰ ਕਬੀ ਸਭਿ ਚਾਹਿਤ ॥ ੯੪ ॥
ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਿਜ ਧਾਮ ਪਧਾਰੇ।
ਸਿਮਰਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਖਕਾਰੇ ॥ ੯੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਤਿ ਉਦਾਰ ਦਾਤਾਰ ਸੁਖ,
ਸਬਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਧਾਰ।
ਹਿੰਦੁਵਾਨ ਰਖਵਾਨ ਹਿਤ, ਪ੍ਰਭੁ ਧਾਰਜੋ ਅਵਤਾਰ
॥ ੯੬ ॥

¹ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਸੁਭਟ ਗਨ, ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਸ ਭੂਰ।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਆਵਤ ਪਾਵਤ ਮਾਨ ਧਨ, ਮਨ ਭਾਵਤ ਸੁਖਰੂਰ।
॥ ੯੭ ॥

¹ਸੁੰਦਰ।

ਚੌਪਈ:

ਸਿੱਖ ਅਸੰਖ¹ ਆਇ ਢਿਗ ਰੈਹੈ।
ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਆਨੰਦ ਲੈਹੈ।
ਜਿਨ ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਅਰਪਯੋ ਗੁਰੁ ਕੋ।
ਸਿਦਕ ਭਰੋਸ ਹੋਸ ਧਰ ਉਰ ਕੋ ॥ ੯੮ ॥

¹ਅਣਗਿਣਤ।

ਸੇਵਤ ਸਦਾ ਸਬਿਧਾ ਗੁਰੈਂ ਸੇ।
ਸੁਰਤਰੁ ਸੁਰਪਤਿ ਗੁਰੈਂ ਸੁਰੈਂ ਸੇ।

¹ਸਹਿਤ ਬਿਧੀ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ।

¹(ਜੋ) ਕਲਪ ਬਿੱਛ, ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ (ਗੁਰੈਂ) ਵੱਡੇ ਹਨ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਅਭਯਾਸੈਂ।
ਕਰਹੀਂ ਤਥਾ ਜਥਾ ਗੁਰੁ ਆਸੈਂ ॥ ੯੯ ॥
ਸ਼ਹਿਨ-ਸ਼ਾਹਿ ਸਮ ਸੋਹਿ ਸਮਾਜਾ।
ਗੁਰੁ ਦਰ ਪਰਰਹਿ ਭੀਰ ਦਰਾਜਾ।
ਕਬੀ ਕਬੀ ਗੁਰੁ ਚਢੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰੈਂ।
ਬਾਘ¹ ਰੀਝ² ਝਿੰਗਾਰ³ ਸੰਘਾਰੈਂ ॥ ੧੦੦ ॥

¹ਸ਼ੇਰ। ²ਰਿੱਛ। (ਅ) ਰੋਝ। ³ਝੰਖਾਰ-ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਭਟਨ ਸਿਮਟਾ ਅਰਜ਼ ਕੀ।

ਲਰਜ਼ ਗਰਜ਼ ਯੁਤ ਥੀ ਜੁ ਫਰਜ਼ ਕੀ।

ਬਨੀ ਅਨੀ ਜਿਮ ਘਨੀ ਸਜੀਲੀ।

ਚਟਕੀਲੀ ਰੰਗੀਲ ਸਮੀਲੀ ॥ ੧੦੧ ॥

ਦੁੰਦਭਿ ਬਨੈ ਦੀਹ ਤਜੋਂ ਬਜ ਹੈ।

ਬਿਨ ਦੁੰਦਭਿ ਨਹਿ ਸੈਨਾ ਸਜ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਮਨਿ ਮਾਨਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਸਾਚੇ।

ਨੰਦ ਚੰਦ ਪ੍ਰਤਿ ਬੈਨ ਉਬਾਚੇ ॥ ੧੦੨ ॥

ਬਨੈ ਦਮਾਮਾ ਦੀਹ ਅਬੈ ਹੈ।

ਜਾਂਹਿ ਪੁੰਕਾਰਾ ਦੂਰ ਲੋ ਜੈ ਹੈ।

ਕਾਰੀਗਰ ਬਡ ਤੁਰਤ ਬੁਲਾਏ।

ਦੈ ਜਰਾ ਘਰਨ ਕਰਨ ਬਹੁ ਲਾਏ ॥ ੧੦੩ ॥

ਸੋ ਪਿਖਿ ਮੰਦ ਮਸੰਦ ਡਰਾਏ।

ਨਹਿ ਜਜੋਂ ਬਨੈ ਭਨੈਂ ਤਿਸ ਭਾਏ।

ਬਾਨੀ ਤਿਨ ਕੀ ਗੁਰੂ ਨ ਮਾਨੀ।

ਗਏ ਮਾਤ ਢਿਗ ਮਿਲ ਅਗਯਾਨੀ ॥ ੧੦੪ ॥

ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਇਮ ਅਰਜ਼ ਬਖਾਨੀ।

ਅਹੋ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਤੂੰ ਸਯਾਨੀ।

ਉਮਰ ਨਵੀਨ ਚੀਨਾ ਗੁਰੂ ਵਰੁ ਹੈਂ।

ਮਨ ਭਾਵਤ ਯਾਵਤ ਕੰਮ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੦੫ ॥

ਅਨੀ ਬਟੋਰਾ ਘਨੀ ਢਿਗ ਰਾਖੈਂ।

ਚਾਹਿ ਸਿਪਾਹਿ ਬਿੱਤ ਨਿੱਤ ਲਾਖੈਂ।

ਮੇਖਜੀਨਾ ਕੇ ਕੀਨ ਖਰਚ ਬਡ।

ਦੇਗਾ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਬੇਗ ਰਹੀ ਬਢ ॥ ੧੦੬ ॥

ਖਰਚ ਵਰਚ ਇਮ ਤੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੈਹੈਂ।

ਕੋਸ਼ਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ ਜਿਨਿ ਪੈ ਹੈ।

ਗਾਦੀ ਏਹੁ ਫਕੀਰਨ ਕੇਰੀ।

ਫੌਜੈਂ ਸੌਜੈਂ ਨਾਹਿ ਬਧੇਰੀ ॥ ੧੦੭ ॥

ਇਨਿ ਬਾਤੋਂ ਮੈਂ ਬਢਤ ਬਖੇਰੇ।

ਸੂਰਮਿਆਂ ਸੰਕੋਚ ਕੇ।

ਕੰਬ ਕੇ ਇੱਛਾ ਸਹਿਤ ਜੋ ਫਰਜ਼ (ਅਦਾ ਕਰਨ) ਦੀ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਸਜਾਵਟ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਚਮਕ ਦਮਕ ਵਾਲੀ, ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀ ਤੇ ਮਿਲਵੀਂ।

ਵੱਡਾ ਧੌਂਸਾ ਬਣੇ।

ਕਹੇ।

ਧੌਂਸਾ।

ਆਵਾਜ਼।

ਧਨ ਦੇ ਕੇ।

ਜਾਣੇ।

ਜਿਤਨੇ।

ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ।

ਫੌਜ ਨਿੱਤ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਗੋਲੀ ਆਦਿ ਦਾ ਗੋਦਾਮ।

ਲੰਗਰ।

ਰਾਜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਖਜ਼ਾਨਾ।

ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ (ਚਾਹੀਦੀ)।

ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜਿਮ ਹੇਰੇ।
 ਤਜਨੇ ਪਰੇ ਦੇਸ ਪੁਰਿ ਘਰਿ ਹੈਂ।
 ਲਗੇ ਰਹੇ ਪੀਛੇ ਤਿਨਿ ਅਰਿ' ਹੈਂ ॥ ੧੦੮ ॥ 'ਵੈਰੀ।
 ਸੁਭਟ ਹਜਾਰੋਂ ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਮਰੇ।
 ਆਖਰ ਆਇ ਪਹਾਰਨ ਬਰੇ।
 ਨਿਜ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਯੋ ਭਾਰੇ।
 ਭਯੋ ਨ ਤੂਕਨਿ ਕਛੂ ਵਿਗਾਰੇ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਇਨਿ ਭੀ ਰੀਤਿ ਪਿਤਾਮੇ ਕੇਰੀ'। 'ਦਾਦੇ ਦੀ।
 ਗਹੀ ਸਹੀ ਹੂੰ ਅੰਤ ਉਖੇਰੀ'। 'ਠੀਕ ਪਕੜ ਲਈ ਹੈ ਅੰਤ ਨੂੰ ਔਖਿਆਈ ਹੋਵੇਗੀ।
 ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਬਰਜੋ ਸਾਹਿਬ ਜਾਦੈਂ।
 ਕਰੈ ਨ ਤਜੋਂ ਜਜੋਂ ਬਢੈ ਫਸਾਦੈਂ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਠਾਨ ਬਾਲ ਹਠ ਠਟਤ' ਨਗਾਰਾ। 'ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 ਬਜਵੈ ਹੈਂ ਜੈ ਹੈਂ ਜੁ ਸ਼ਿਕਾਰਾ।
 ਸੁਨੈ ਭੀਮ ਸਸਿ ਜਬਿ ਕਹਲੂਰੀ।
 ਕਰੈ ਬਿਵਾਦ ਧਰੈ ਰਿਸ ਭੂਰੀ' ॥ ੧੧੧ ॥ 'ਬਹੁਤਾ ਗੁੱਸਾ।
 ਕੌਨ ਭੂਪ ਨਿਜ ਰਾਜ ਮਝਾਰਾ।
 ਬਜਨ ਦੇਤ ਹੈ ਦੁਤੀ ਨਗਾਰਾ।
 ਮਤ ਕਿਤ ਰਾਰ ਬਢਤ ਬਢ ਜਾਵੈ।
 ਬਸਨੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹਾਂ ਬਨਾਵੈ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਐਸੇ ਜ਼ਿਕਰ' ਫਿਕਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਕੈ। 'ਕਥਨ।
 ਮਾਤ ਬਾਤ ਮਨਿ ਨਿਕਰ ਸੁ ਗੁਨ ਕੈ'। 'ਸਮੂਹ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।
 ਸਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨਿਜ ਪਾਸ ਬੁਲਾਯੋ।
 ਕਹਯੋ ਕਾਹਿ ਦੁੰਦਭਿ ਘਰਵਾਯੋ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੇ ਇਮ ਰਾਖੋ।
 ਜਿਮ ਨ ਜੰਗ ਰਸ ਤੁਮ ਭੀ ਚਾਖੋ।
 ਪੁਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨਿਜ ਸੁਸਹਿ' ਸੁਨਾਈ। 'ਭੈਣ ਨੂੰ।
 ਹਟੈਂ ਨ ਸੋ ਜੋ ਠਟੈਂ' ਗੁਸਾਂਈ ॥ ੧੧੪ ॥ 'ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
 ਤੀਨ ਕਾਲ ਕੀ ਗਤਿ ਗੁਰੁ ਜਾਨੈ।
 ਸਬ ਕੋ ਸੀਖ ਨੀਕ' ਸੁ ਬਖਾਨੈਂ। 'ਚੰਗੀ ਸਿਖਿਆ।
 ਤੁਮ ਤੈ ਫਿਰੈਂ ਤੁ ਲੇਹੁ ਫਿਰਾਈ'। 'ਮੋੜ ਲਉ।

ਔਰ ਕਿਸੀ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਕਾਈ ॥ ੧੧੫ ॥

ਡਰ ਧਰਿ ਥਰ ਥਰ ਕਾਂਪਤ ਰਹਿਹੀਂ।

ਮਤ ਕਿਤ ਰਿਸ ਕਿਸ ਹਿਤ ਕਿਤ ਕਹਿਹੀਂ।

ਜੇ ਵਹਿ ਰਟਤ¹ ਝਟਤ ਸੋ ਹੋ ਹੈ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਫੇਰਨ ਹਾਰ ਫੇਰ ਤਿਸ ਕੋ ਹੈ ॥ ੧੧੬ ॥

ਸੋਰਠਾ:

ਸੁਨਿ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰ ਤੈ ਬੈਨ,

ਸਜੀ ਮੌਨ¹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ।

¹ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਲਈ।

ਪੁਨ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਐਨ¹,

¹ਘਰ।

ਆਏ ਬੰਦਨ ਮਾਤ ਕੈ ॥ ੧੧੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪਿਖਿ ਸਪੂਤ ਕੋ ਅਤਿ ਹਰਖਾਈ।

ਦੈ ਆਸਿਖ¹ ਸਿਖ² ਦੈਨ ਨਰਾਈ।

¹ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ। ²ਸਿਖਿਆ।

ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰਾ ਉਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾਨਾ।

ਬੋਲੀ ਅਹੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰਾਨਾ ! ॥ ੧੧੮ ॥

ਤੁਮ ਜਗ ਗੁਰੁ, ਬਪੁ¹ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕੋ।

¹ਸਰੂਪ।

ਕਰੋ ਨ ਐਸਾ ਕਾਮ ਸੁਰੂ ਕੋ।

ਜਾਂ ਤੈ ਜਨ ਨਹਿ¹ ਦੁਖ ਕੋ ਮਾਨੈ।

¹ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ।

ਉਠੈ ਰਾਰਿ ਦੁਖਦਾਰਿ¹ ਮਹਾਨੈਂ ॥ ੧੧੯ ॥

¹ਦੁਖਦਾਈ ਝਗੜਾ।

ਫੌਜ ਸੌਜ ਜਸ ਮੌਜ ਰਖੋ ਤਸ¹।

¹ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ (ਮੌਜ) ਇੱਛਾ ਹੈ ਫੌਜ ਤੇ (ਜੰਗੀ) ਸਾਮਾਨ ਤਿਵੇਂ ਰੱਖੋ।

ਕਰੋ ਤੈਸ ਜਗ ਜੈਸ ਬਚੈ ਜਸ।

ਨੌਬਤ ਨਿਜ ਦਰ ਪਰ ਬਜਵਾਵੋ।

ਧੌਂਸਾ ਮਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਜਾਵੋ ॥ ੧੨੦ ॥

ਸੁਨੈ ਭੀਮ-ਸਸਿ ਸਹਿ ਨ ਸਕੈ ਹੈ।

ਨਾਹਕ ਚਾਹਕ ਜੰਗ ਬਨੈ ਹੈ¹।

¹ਐਵੇਂ (ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ) ਹੀ ਜੰਗ ਦਾ ਚਾਹਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਪਿਤਾਮਾ ਤੁਮਰੇ ਜੈਸੇ।

ਜੰਗ ਠਾਨ ਫਿਰ ਸੁਖੀ ਨ ਬੈਸੇ ॥ ੧੨੧ ॥

ਜੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਏਸ¹ ਬਿਸਾਲੇ।

¹ਰਾਜੇ।

ਤਿਨ ਸੌਂ ਪੇਸ਼ ਬਿਸੇਸ਼ ਨ ਚਾਲੇ।

ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਪ੍ਰਤਿ¹ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਰਰਾ²।

¹ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ। ²ਕਿਹਾ।

ਹਮੈ ਨ ਭੈ ਕਿਛੁ ਕਿਸ ਤੇ ਜਰਾ ॥੧੨੨॥

ਰੱਖਕ ਏਕ ਅਕਾਲ ਹਮਾਰੇ।

¹ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ (ਆਨ) ਅਧੀਨਗੀ ਤੇ (ਕਾਂਨ) ਕਨੋਡ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ।

ਜਜੋਂ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰੇਰਤ ਤਜੋਂ ਕਰਿ ਹੋਂ।

ਦੁਤੀ ਭਾਂਤਿ ਨਹਿ ਬਾਤ ਨਿਹਰ ਹੋਂ ॥੧੨੩॥

ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੈ ਖਿਝੈ ਜੇ ਰਾਜਾ।

¹ਤਾਂ ਤਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਖੋਟਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੋਂ ਤਿਹ ਹੋਇ ਅਕਾਜ ਦਰਾਜਾ¹।

ਹਮ ਨਹਿ ਕੋਸ਼ ਦੇਸ ਤਿਸ ਚੈਹੈਂ।

ਕਾਂਨਨ ਮੈਂ ਅਖੇਰ ਚਰੁ ਕੈਹੈਂ ॥੧੨੪॥

¹ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਬੈਰ ਅਕਾਰਨ ਜੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕਰਿ ਹੈ।

ਤੋਂ ਹਮ ਤੀਯਾ ਨਹੀ ਜੋ ਡਰ ਹੈਂ।

ਹਮ ਰਹਿੰ ਤਿਮ, ਜਿਮ ਵਹਿ ਰਹਿ ਹਮ ਸੋਂ।

ਬਿਖਮ ਬਿਖਮ ਸੋਂ, ਸਮ ਹੂੰ ਸਮ ਸੋਂ ॥੧੨੫॥

¹ਕਰੜੇ ਨਾਲ ਕਰੜੇ ਤੇ ਨਰਮ ਨਾਲ ਨਰਮ (ਵਰਤਾਂਗੇ)।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਹਉਆ ਜੁ ਦਿਖੈ ਹੈਂ।

ਮੈਂ ਵਹਿ ਬਾਲਕ ਨਹਿੰ ਜੁ ਡਰੇ ਹੈਂ।

ਅਸ ਹਉਅਨ ਕੋ ਮੈਂ ਪਰਹਰਹੋਂ।

ਮਿਲੈ ਤ ਮੇਲੋਂ ਲਰੈ ਤੁ ਲਰਿਹੋਂ ॥੧੨੬॥

ਐਨਾ ਐਨ ਸੁੱਧ¹ ਗੁਰੁ ਘਰ ਹੈ।

¹(ਐਨ) ਠੀਕ ਸਾਫ (ਐਨਾ) ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ।

ਜਥਾ ਪਿਖੈ ਕੋ ਤਥਾ ਦਿਖਰ ਹੈ।

ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਕੋ ਬੰਦਨ।

ਬਾਹਿਰ ਆਏ ਅਸੁਰ ਨਿਕੰਦਨ¹ ॥੧੨੭॥

¹ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ।

ਚਪਲ¹ ਚਾਲ ਚਲਿ ਚਿੱਤ ਚੁਰੈ ਹੈਂ।

¹ਚੰਚਲ।

ਨੂਰ ਸੂਰ ਸਮ ਭੂਰ ਦਿਪੈ ਹੈਂ¹।

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤਾ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

ਕਲਗੀ ਕਲਿਤ ਲਲਿਤ ਭਲ ਝੁਲੈ¹।

¹ਕਲਗੀ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਸੁੰਦਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਰਮਾ¹ ਰਤਿ² ਭੂਲੈ ॥੧੨੮॥

¹ਲੱਛਮੀ। ²ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਸੁਭਟ ਸਿੱਖ ਜਹਿੰ ਥੇ ਬਿਰ ਅਤਿਸੇ।

ਬੈਠੇ ਆਇ ਤਹਾਂ ਸੁਰਪਤਿ ਸੇ¹।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਗੇ।

ਮਾਤੁਲ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਭ ਕਹਜੋ ਸੁਨਾਈ।

ਦੁੰਦਭਿ ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਕੇ ਨਾਹੀ ॥ ੧੨੯ ॥

ਖਰੀ ਸੁਰਾ ਮਧਾ ਮੇਲਿ ਮਸਾਲੇ।

‘ਚੰਗੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿੱਚ।

ਕਰੋ ਰਚਾਵਨ ਬਜੈ ਬਿਸਾਲੇ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਖਾਨੇ।

ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਆਪ ਸਬਿ ਜਾਨੋ ॥ ੧੩੦ ॥

ਪੈ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਫਰਜ਼ ਲਖਿ ਕਰਿਹੈਂ।

ਮਰਜ਼ ਕਰਜ਼ ਜਿਮ ਗਰਜ਼ ਪ੍ਰਹਰਹੈਂ।

‘ਕਰਜ਼ੇ (ਤੇ) ਬੀਮਾਰੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

‘ਨੀਤੀ ‘ਚ ਚਤੁਰ।

ਨੀਤਿ ਨਿਪੁਨਾ ਜੇ ਧਰਮ ਸਿਆਨੇ।

ਤੇ ਜਨ ਯਾ ਬਿਧਿ ਨੀਤਿ ਬਖਾਨੇ ॥ ੧੩੧ ॥

ਏਕ ਦੇਸ ਜੁਗ ਨ੍ਰਿਪਾ ਜੁਰੈ ਹੈਂ।

‘ਦੋਰਾਜੇ।

ਸਹੀ ਸੱਤ੍ਰੁਤਾ ਵਹੀ ਗਹੈ ਹੈਂ।

‘ਪੱਕੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਉਹੀ ਪਕੜਨਗੇ ਭਾਵ ਕਰਨਗੇ।

ਤਿਸ ਤੈ ਪਰੈ ਦੁਤੀ ਨ੍ਰਿਪ ਜੋ ਹੈ।

ਰਹੈ ਮਿਤ੍ਰੁ ਬਨਜੋ ਸਦਾ ਸੋ ਹੈ ॥ ੧੩੨ ॥

‘ਹਮੇਸ਼ਾਂ।

ਤਾਂ ਤੇ ਪਰੈ ਤ੍ਰਿਤੀ ਭੂਪਾਲਾ।

ਉਦਾਸੀਨ ਰਹਿ ਕਹਿੰ ਬੁਧਿ-ਸ਼ਾਲਾ।

‘ਬਹੁਤ ਬੁਧੀਵਾਨ।

ਮਿਤ੍ਰੁ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕਾ ਸੱਤ੍ਰੁ ਭਵੈ ਹੈ।

‘ਵੈਰੀ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਵੀ ਵੈਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੱਤ੍ਰੁ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕਾ ਮੀਤ ਥਵੈ ਹੈ ॥ ੧੩੩ ॥

‘ਵੈਰੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤੁਵ ਸਮੀਪ ਨ੍ਰਿਪ ਬਡ ਕਹਿਲੂਰੀ।

ਸੁਨਿ ਧੁਨਿ ਦੁੰਦਭਿ ਰਿਸ ਹੈ ਭੂਰੀ।

ਸਹਿ ਨਹਿੰ ਸਕੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੁਮਾਰੋ।

ਪਰੈਂ ਜੰਗ ਭਟ ਮਰੈਂ ਹਜਾਰੋਂ ॥ ੧੩੪ ॥

ਤਾਂ ਕੇ ਮਿੱਤ੍ਰੁ, ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਭਿ ਬਨ ਹੈਂ।

ਜੰਗ ਚੰਗ ਨਹਿੰ ਬੁਧਿ ਜਨ ਗਨ ਹੈਂ।

ਜੌਨ ਵਸਤੁ ਤੈ ਉਠੈ ਉਪਾਧੀ।

ਚਹੀਏ ਨਹੀਏ ਵਹੀਏ ਸਾਧੀ ॥ ੧੩੫ ॥

‘ਉਹ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਸਿਆਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਇਹੀ ਬਖਾਨੇ।

ਉਨਿ ਭੀ ਤੁਮ ਪੈ ਹੋਵਗ ਭਾਖਾ।

ਭਵ ਹੈ ਸੋ, ਜੋ ਤੁਮ ਰਚਿ ਰਾਖਾ ॥ ੧੩੬ ॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਢਿਗ ਤੈ ਸੰਗੋ' ਬੋਲਾ।
 ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਧੁ ਲਗੈ ਅਡੋਲਾ।
 ਅਚਲੇ ਮਨ ਤੇ ਕਹਾਂ ਡਰੈ' ਹੈਂ।
 ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਸੱਮ੍ਰਥ ਗੁਰੁ ਘਰ ਮੈਂ ਹੈਂ ॥ ੧੩੭ ॥
 ਇਮ ਸੁਨਿ ਪੁਨਾ ਮਸੰਦ ਉਚਾਰੀ।
 ਬਾਤ ਸਭਾ ਮੈਂ ਕਹੋ ਵਿਚਾਰੀ।
 ਅਪਨੋ ਬਲ ਰਿਪੁ ਕੋ ਬਲ ਹਾੜੋ'।
 ਜੇ ਸਮ ਹੂੰ ਬਧ ਬਿਸ਼ੱਕ ਬਿਗਾੜੋ' ॥ ੧੩੮ ॥
 ਕੋਹੀ ਨ੍ਰਿਪ' ਤੁਰਕ, 'ਤਿਸ ਕੇਰੇ।
 ਹੂੰ ਹੈਂ ਮੱਦਦਗਾਰ ਵਧੇਰੇ'।
 ਸੰਗੋ ਤਮਕ ਭਮਕ ਪੁਨ ਭਾਨਾ'।
 ਗੁਰੁ ਪਿਤਾਮੇ ਹਮਰੇ ਨਾਨਾ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਠਟੇ ਤੂਕੇਸਨ ਸੋਂ ਰਣ ਭਾਰੇ।
 ਕਟਿ ਭਟ ਲਾਖੋਂ ਸੁਟੇ ਕਿਨਾਰੇ।
 ਤਿਨ ਹੀ ਕੇ ਪੌੜੁ ਇਹੁ ਭਾਰੀ।
 ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਬਲਕਾਰੀ ॥ ੧੪੦ ॥
 ਪਗੇ ਬੀਰਰਸ ਬੀਰ ਉਬਾਚੇ'।
 ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਗੁਰੁ ਸਾਚੇ।
 ਮਾਤੁਲ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਪੁਨਾ ਉਚਾਰਾ।
 ਤਜਾਰ ਕਰਾਵਹੁ ਜਲਦਿ ਨਗਾਰਾ ॥ ੧੪੧ ॥
 ਹਮਰੀ ਦੁੰਦਭਿ ਬਿਨਾ ਚਢਾਈ।
 ਦੇਤ ਨ ਛਬਿ' ਅਬਿ ਇਹੈ ਸੁਹਾਈ।
 ਪਰਲੈ ਸੈਲ' ਸੈਲ^੨ ਚਲਿ ਕਰਿ ਹੈਂ।
 ਕਾਂਨਨ ਪੰਚਾਨਨ ਬਹੁ ਹਰ ਹੈਂ ॥ ੧੪੨ ॥
 ਕਹਿਲੂਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਜੋ ਅਹੰਕਾਰੀ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਬਜਾਵੈਂ ਚਲਿ ਤਿਸ ਦੂਰੀ।
 ਜੇ ਰਿਸ ਧਰਿ ਲਰਬੇ ਕੋ ਐਹੈ।
 ਤੋਂ ਹਮ ਧਾਰਾ ਖੜਗ ਦਿਖੈ ਹੈਂ ॥ ੧੪੩ ॥
 ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਮੂਜੀ' ਮਨ ਮੁਰਝਾਏ।

'ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਦਾ ਪੁੱਤਰ।
 'ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗ ਅਡੋਲ ਲਗਦਾ ਹੈ।
 'ਅਚੱਲ ਮਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਡਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
 'ਤੋਲੋ।
 'ਜੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ (ਆਪਣਾ ਬਾਲ) ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਵਿਗਾੜ ਲਵੋ।
 'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।
 'ਸੰਗੋ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਭਬਕ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ।
 'ਸੂਰਮੇ ਨੇ ਬੀਰਰਸ ਵਿਚਰੰਗੇ ਹੋਏ (ਬਚਨ) ਕਹੇ।
 'ਸੋਭਾ।
 'ਪਹਾੜ। ^੨ਸੈਰ।
 'ਜੰਗਲ 'ਚ ਸ਼ੇਰ ਬਹੁਤ ਮਾਰਾਂਗੇ।
 'ਕਾਇਰਾਂ ਦੇ।

ਬੀਰ ਬੀਰਰਸ ਯੁਤ ਹੁਲਸਾਏ।
 ਦੰਦਭਿ ਤਜਾਰ ਹੋਇ ਤਬਿ ਆਯੋ।
 ਗੁਰੂ ਤਿਹਾਵਲ ਬਹੁ ਕਰਵਾਯੋ ॥ ੧੪੪ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਮਨੈ ਕੈ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਦੰਦਭਿ ਵਜਵੈ ਕੈ।
 ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਇਨਾਮ ਦਏ ਬਹੁ।
 ਅਤਿ ਉਤਸਵ ਕੀਨੋ ਤਿਸ ਦਿਨ ਮਹੁੰ ॥ ੧੪੫ ॥
 ਲੰਗਰ ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਪੁਨ ਤਬੈ।
 ਛਕਿ ਸੁਖ-ਆਸਨ ਹੋਏ ਸਬੈ।
 ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਮਹਿਲਨ ਵਿਖੇ ਸਧਾਏ।
 ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਸਦ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਏ ॥ ੧੪੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਆਸਾਮ ਪਤਿ ਆਵਨ, ਨਗਾਰਾ
 ਘਰਾਵਨ, ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਠਤਾਲੀਸਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੪੮ ॥

੪੯. {ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਫਿਰ ਭੀਮ ਚੰਦ
ਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਵਕੀਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗਣ ਆਇਆ}

ਦੋਹਰਾ:

ਦ੍ਰਿਗ ਪਲਕ ਜਿਹ ਝਲਕ ਤੈ,
ਖਲਕ ਪਲਕ ਮੈਂ ਹੋਇ।

‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪਲਕ ਦੇ ਝਮਕਣ ਨਾਲ ਪਲ ਵਿੱਚ ਹੀ
ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਲਕ ਘਾਲਕ ਮਾਲਕਹਿ,
ਬੰਦਿ ਬੰਦਿ ਕਰ ਦੋਇ। ॥੧॥

‘ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ
ਕੇ (ਮੈਂ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਦਰਤਾ ਦੁਖ ਦੋਖਨਿ ਓਘ ਅਘੈਂ,
ਹਰਤਾ ਅਰਿ ਆਸੁਰਿ ਰੋਖਨ ਕੋ।

‘ਸਮੁੰਹ ਦੁਖਾਂ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦਲਣ ਵਾਲੇ, ਵੈਰੀਆਂ ਤੇ
ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਕਰਤਾ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਥੈ ਚਰਿਤਾਰਥ,
ਦਾਸਨ ਵਾਸਨ ਪੋਖਨ ਕੋ।

‘ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ (ਚਰਿਤਾ) ਕੌਤਿਕ ਦਾਸਾਂ ਦੇ (ਅਰਥ)
ਮਤਲਬ ਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ (ਕਰਤਾ) ਕਰਦੇ
ਹਨ।

ਸਰਿਤਾ ਸਬਿ ਜੋਖਨ ਤੋਖਨ ਕੀ,
ਭਰਤਾ ਜਢ ਚੇਤਨ ਧੋਖਨ ਕੋ।

‘ਸਾਰੇ (ਜੋਖਨ) ਮਾਲ ਧਨ ਤੇ (ਤੋਖਨ) ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਨਦੀ
ਹਨ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਚੇਤਨ ਦੇ (ਧੋਖਨ) ਸੰਸਿਆਂ ਨੂੰ (ਭਰਤਾ)
ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਮੇਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਪਰ ਤਾਰਹੁ ਨੇਤ ਗਜਾਨ ਹਰੀ,
ਸੁਖ ਲਾਭ ਜਥਾ ਸਮ ਮੋਖਨ ਕੋ। ॥੨॥

‘ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਸਾਨੂੰ (ਨੇਤ) ਬੇਅੰਤ
(ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ) ਤੋਂ (ਪਰ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਤਾਰੇ ਜਿਵੇਂ
ਮੁਕਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਸੁਖ ਤੇ ਲਾਭ ਹੋਵੇ।

ਮਹਰਟਾ ਛੰਦੁ:

ਹਿੰਦੁ ਪਨਾਹ ਦਨਿੰਦ ਮਨਿੰਦਹਿ
ਚਿੰਦ-ਭਵਨ ਤੈ ਨਿਕਸੇ।

‘ਹਿੰਦ ਦੇਰਾਖੇ (ਕਲਗੀਧਰ) ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ (ਚਿੰਦ ਭਵਨ)
ਰਾਜ ਮਹਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ।

ਕੰਦ ਅਨੰਦ ਮੁਕੰਦਹਿ ਪਿਖਿ ਸਿਖ,
ਬ੍ਰਿੰਦ ਅਰਬਿੰਦੁ ਸੇ ਬਿਕਸੇ।

‘ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤੇ
ਸਿਖ ਕੰਵਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿੜ ਗਏ।

ਬਿਰੇ ਆਇ ਸਾਨੰਦ ਚੰਦ ਸਮ, ਦਾਇ ਆਨੰਦ
ਦਿਵਾਨੰ।

‘ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਜੋ ਸਭਾ ਨੂੰ
ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਨੰਦ ਚੰਦ ਮਾਸੰਦ, ਬੰਦਿ ਕਰ
ਦੁੰਦ, ਬੁਲੰਦ ਮਹਾਨੰ' ॥੩॥

'ਨੰਦ ਚੰਦ ਮਾਸੰਦ ਨੇ ਮਹਾਨ (ਉੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ) ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ
ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਕੀਨੀ ਅਰਜ਼ ਫਰਜ਼ ਨਿਜ ਲਖ ਕੈ,
ਦੁੰਦਭਿ ਭਯੋ ਤਿਆਰੀ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਜਾਰ ਹੈ,
ਭੇ ਅਸਵਾਰ ਵਿਚਾਰੀ।
ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਸਾਇ ਸ਼ੱਸਤ੍ਰੁ ਪੈ'
ਧੌਸਾਂ ਗੁਰੁ ਬਜਵਾਯੋ।
ਗਰਜਿਓ ਪਰਲੈ ਘਨ ਜਿਮ ਤਰਜਯੋ,
ਅਰਿ ਗਨ ਸੁਨਿ ਖੁਨਸਾਯੋ' ॥੪॥

'ਫੇਰ।

'ਐਉਂ ਗੱਜਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਲੋ ਦੇ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਤਾੜ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ,
ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ।

ਕਰ ਪਰ ਬਾਜ ਬਾਜ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੁ,
ਬਾਜ ਬਜਾਇ ਬਿਸਾਲੇ'।

'ਹੱਥ ਉਪਰ ਬਾਜ ਤੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਹੁਤ
ਵਾਜੇ ਵਜਵਾਏ।

ਸਾਜ ਸਮਾਜ ਸ਼ਿਕਾਰ' ਚਢੇ ਗੁਰੁ,
ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਗਨ ਚਾਲੇ।
ਚਪਲ ਚਲਾਕ ਚਲਤ ਹਯ' ਉਛਰਤ,
ਨਰ ਇਵ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਧੌਸੈਂ।
ਬਢਤ ਬੀਰਰਸ ਬੀਰਨ' ਕੇ ਮਨਿ,
ਉਠਤ ਜੰਗ ਕੀ ਹੌਸੈਂ' ॥੫॥

'ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ।

'ਘੋੜਾ।

'ਸੂਰਮਿਆਂ।

'ਇੱਛਾਵਾਂ।

'ਸ਼ਿਕਾਰ। ^੨ਹਾਸੇ ਦੇ ਬਚਨ।

ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ' ਬਿਲਾਸ ਬਿਲਾਸੀ^੨,
ਢਿਗ ਬਿਲਾਸ ਪੁਰ ਢੁਕ ਕੈ।
ਗੁਰੁ ਰੁਖ ਪਿਖਿ ਨਗਾਰਚੀ ਦੀਨੀ,
ਦੁਹਿਰੀ ਚੋਬ ਅਚੁਕ' ਕੈ।
ਗਿਰ-ਗਿਰਾਟ' ਗਿਰ ਕੰਦ੍ਰਨ ਅੰਦਰ,

'ਨ ਖੁੰਝਣ ਵਾਲੀ।

'ਗੜਗੜਾਹਟ=ਧੌਸੇ ਦੇ ਵਜਣ ਨਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਕੰਦਰਾਂ 'ਚੋਂ
ਨਿਕਲੀ ਧੁਨੀ।

ਸਪਤ ਧਾਰਿ ਮੈਂ ਪਰਿਯੋ।

'ਅਚਾਨਕ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਗੂੰਜ ਪਈ।

ਔਚਕ ਗਰਜ ਤਰਜ ਸਾਗਰ ਸੀ',
ਸੁਨਿ ਉਰ ਸਬਿਨਿ ਥਰਰਯੋ' ॥੬॥
ਦਹਿਲਯੋ ਦਿਲ ਸਸਿ ਭੀਮ ਭੀਮ ਕੈ',

'ਕੰਬ ਗਿਆ।

'ਭਿਆਨਕ (ਅਵਾਜ਼) ਕਰਕੇ।

ਦੁਹਿਰੀ ਚੋਬ ਦਮਾਮੀ।

ਬੂਝੇ ਸਚਵਿ¹ ਦੁੰਦਭਿ ਕਿਸ ਕਾ ਹੈ,

¹ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ।

ਬਾਜਤ ਇਹੁ ਅਭਿਰਾਮੀ¹।

¹ਸੁੰਦਰ।

ਕਿਸੀ ਗਿਰੇਸ਼ੂਰ ਢਿਗ ਨ ਨਗਾਰਾ,

ਐਸੇ ਜੋ ਗਰਜੈ ਹੈ।

ਪੁਨੀ ਗੰਭੀਰ ਡਰਾਰੀ¹ ਭਾਰੀ,

¹ਡਰਾਉਣੀ।

ਦੂਰੋਂ ਨਿਕਟਿ ਸੁਨੈ ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਕਹਯੋ ਵਜੀਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ,

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬਿਦਤਾਨੇ¹।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਬਡ ਕਰਮਾਤੀ ਬਖਯਾਤੀ ਜਗ,

ਹਿੰਦੁ ਤੁਰਕ ਸਬਿ ਮਾਨੇ।

ਤਸ ਗਾਦੀ ਪਰ ਅਬਿ ਦਸਮੋਂ ਗੁਰੂ,

ਹੈ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਟੀਕਾ।

ਜਰ ਖਰੀਦ¹ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਜਿਸ ਕੇ,

¹ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕੇ।

ਪਿਤਾ ਬਸਾਯੋ ਨੀਕਾ ॥ ੮ ॥

ਗੋਬਿੰਦਰਾਇ ਅਬੈ ਬਯ¹ ਬਾਲਕ,

¹ਉਮਰ।

ਬੀਰ ਧੀਰ ਬਡ ਭਾਰੀ।

ਜੋ ਕੁਛ ਕਹਤ ਮੁਖੋਂ ਸੋ ਹੋਵਤ,

ਮਾਨਤ ਸਬਿ ਸੰਸਾਰੀ।

ਬਨਵਾਯੋ ਤਿਨ ਨਯੋ ਅਮੋਲਕ,

ਇਹੁ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ।

ਇਤ ਕਿਤ ਹੋਵਗ ਅਯੋ ਖੇਲਬੇ,

ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਦਾਰਾ ॥ ੯ ॥

ਉਮਰ ਕਿਸ਼ੋਰ¹ ਚੋਰ ਚਿਤ² ਸੁਠ ਅਤਿ³,

¹ਗਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ। ²ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲੇ। ³ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ।

ਦੀਪਤਿ¹ ਜੋਤਿ ਇਲਾਹੀ।

¹ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮ ਕਰਤ ਚੇਸ਼ਟਾ,

ਸੁਨਯੋ ਸੁਜਸ ਬਹੁ ਤਾਂਹੀ।

ਸੁੰਦ੍ਰ ਬਦਨ ਮਦਨ ਦੁਤਿ ਛਬਿ ਸਬਿ,

ਕਦਨ ਮਦਨ ਮਦ ਇੰਦੈ¹।

¹ਸੁੰਦਰ ਚੇਹਰੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੋਭਾ ਕਾਮ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਮ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟਦੀ ਹੈ।

ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਖੰਡ ਅਖੰਡਲ,
ਮਾਰਤੰਡ ਮਾਨਿੰਦੈਂ ॥ ੧੦ ॥
ਬਲੀ ਬਿਸਾਲ ਬੁਧਿ ਲਘੁ ਬੈ ਹੈਂ,
ਬਿਬਿਧਾ ਬਿੱਦਯਾ ਪੂਰਨ।

‘ਤੇਜ ਤਿੱਖਾ ਤੇ ਇਕਰਸ, ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹੈਂ।

‘ਬਲੀ, ਵੱਡੀ ਬੁੱਧ ਵਾਲੇ, ਉਮਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਹਨ ਪਰ ਅਨੇਕ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ‘ਚ ਪੂਰਨ ਹਨ।

ਭੀਰ ਗੰਭੀਰ ਬੀਰ ਧੀਰਨ ਕੀ,
ਤੀਰ ਰਹਿਤ ਸਦ ਸੂਰਨ।

‘ਗੰਭੀਰ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਸਦਾ
ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਲਾਖੇਂ ਨਰ ਦਰ ਪਰ ਕਰਿ ਮੰਨਤ,
ਆਵਤ ਭਾਵਤ। ਪਾਵਤ।

‘ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਪਦਾਰਥ।

ਲੰਗਰ ਦੇਤ ਅਤੋਟ ਛੋਟ ਬਡ,
ਜੋ ਜਾਵਤ ਸੋ ਖਾਵਤ ॥ ੧੧ ॥
ਸੁਨਯੋ ਅਸਾਮ ਦੇਸ ਕਾ ਰਾਜਾ,
ਜੋ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋ ਜਰਮਾ।

‘ਜਨਮਿਆ ਹੈ।

ਅਯੋ ਦਰਸਬੇ ਲੈ ਬਡ ਤੋਫੇ,
ਜੇ ਦੁਰਲਭ ਸਬਿ ਧਰਮਾ।
ਡੇਰਾ। ਐਸਾ ਸੁਨਯੋ ਨ ਹੇਰਾ,
ਜੋ ਕਾਬੁਲ ਤੈਂ ਆਯੋ।

‘ਤੰਬੂ।

ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ ਸਹਿਮਾ। ਨ੍ਰਿਪ ਲਹਿਮਾ²,
ਪੁਨਿ ਚਹਿਆ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੧੨ ॥
ਪਠਯੋ ਵਜੀਰ ਸੰਧਿ ਕਰਬੇ ਹਿਤ।

‘ਡਰਿਆ। ²ਲਮਹਾ-ਪਲ ਭਰ।

‘ਮੇਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਸੋ ਜਬਿ ਆਯੋ।
ਪਿਖਿ ਸੋਭਾ ਲੋਭਾ ਮਨ ਤਾਂ ਕੋ,
ਗੋਭਾ ਮੁਦ ਜਨ ਪਾਯੋ।

‘ਜਾਣੋ ਅਨੰਦ ਦਾ ਅੰਗੂਰ ਪਾ ਲਿਆ।

ਇਤ ਗੁਰੁ ਨਿਤ ਚਿਤ ਹਿਤ ਅਖੇਰ ਕਰਿ,
ਐਹੈਂ ਧੌਂਸ ਬਜੈ ਹੈਂ।

‘ਅਨੰਦ ‘ਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ।

ਉਦਿਤ ਮੁਦਤ ਹੈ। ਆਯੁਧ ਬਿੱਦਯਾ,
ਸੁਭਟਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸਿਖੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥
ਆਵਤ ਖੇਲ ਪੂਰਿ ਨਭ ਛਾਵਤ,
ਹੁਲਸਾਵਤ ਨਰ ਨਾਰੀ।

ਦੂਰ ਦਰੀਚਨਿ ਵਚਨ¹ ਬਿਰਹੀਂ,
 ਪੇਖਨ ਹਿਤ ਅਸਵਾਰੀ।
 ਪੇਖਿ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਤੇਜ ਅਤਿ,
 ਚਢਤ ਅਨੂਠੀ¹ ਸੋਭਾ।
 ਹੋਇ ਪਿਤਾਮੇ ਸਮ ਕਹਿ ਸਜਾਨੇ,
 ਬੀਰ ਸਧੀਰ ਅਛੋਭਾ¹ ॥ ੧੪ ॥
 ਸੁਨਿ ਰਹਿਰਾਸ ਖਾਸ ਨਿਜ ਡੇਰਨਿ¹,
 ਸੁਪਤੈਂ ਛਕਿ ਪਰਸਾਦੈਂ।
 ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਰਹੇ ਜਗੈਂ ਫਿਰ,
 ਪਗੈਂ ਨਾਮ ਅਹਿਲਾਦੈਂ।
 ਨੌਬਤ ਝਰੈ¹ ਦੁਆਰ ਗੁਰੁ ਸੁਨ ਕਰਿ,
 ਆਇ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈਂ।
 ਆਸਾਵਾਰ ਸਬਦ ਸੁਰ ਭਰਿ ਸੁਠ,
 ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਹੁਲਸਾਵੈ ॥ ੧੫ ॥
 ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨ ਜਗਤੇਸ਼ੁਰ
 ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਸਜ ਕੈ।
 ਬੀਰਾਸਨ ਕਰਿ ਬਿਰੈਂ ਸਿੰਘਾਸਨ,
 ਵਾਸਨ ਰਾਸਿਨ ਤਜ ਕੈ।
 ਮਨੋ ਬਿਸ਼ਨ ਗਨ ਸੁਰਨ ਮਝਾਰੀ,
 ਗੁਰੁ ਸਭਾ ਮੈਂ ਸੋਹੈਂ।
 ਭਾਟ ਨਕੀਬ ਸੁਜਸ ਕਵਿ ਰਟਹੀਂ
 ਗੁਰੁ ਮਨ ਜਨ ਗਨ ਮੋਹੈਂ ॥ ੧੬ ॥
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੰਗੋ ਆਦਿਕ ਭਟ,
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬੈਸੇ।
 ਆਵਤ ਸੰਗਤ ਅਰਪ ਅਕੋਰੈਂ¹,
 ਪਾਵਤ ਭਾਵਤ¹ ਜੈਸੇ।
 ਤਬੈ ਵਜੀਰ ਬੁਲਾਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ,
 ਆਇ ਬੰਦਿ ਪਗ ਬਿਰਯੋ।
 ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਭਾ ਬੈਭਵ¹ ਪਿਖਿ,
 ਮਨ ਤਿਹ ਫਿਕਰਨ ਘਿਰਯੋ ॥ ੧੭ ॥

¹ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਬਾਰੀਆਂ ਵਿਚ।

¹ਅਣੋਖੀ।

¹ਖੋਭ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

¹ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ।

¹ਨਾਮ ਦੇ ਅਨੰਦ 'ਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਵਜਦੀ ਹੈ।

¹ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ।

¹ਭੇਟਾਂ।

¹ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

ਬੁਝੀ ਕੁਸਲ ਗੁਰੂ ਉਨਿ ਭਾਖੀ,
 ਦਯਾ ਆਪ ਕੀ ਸਬ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੁਮਰੋ ਸੁਨਯੋ ਨਗਾਰਾ,
 ਬੁਝਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਮੁਹਿ ਤਬਿ ਹੈ।
 ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਰਾਵਰੋ ਜਸ ਜੁਤ,
 ਭਨਯੋ ਸੁਨਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਮੁਦ ਹੈ।
 ਮੇਲ ਦਰਸ ਰਾਵਰ ਕੋ ਚਾਹਿਤ,
 ਪਠਯੋ ਮੋਹਿ ਹਿਤ ਸੁਧਾ¹ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥
 ਵਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਪੂਜ ਜਗਤ ਕੇ,
 ਛੇਮ ਜਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖੈ ਹੈਂ।
 ਕਾਰਜ ਪਰੈ ਦੁਹਿਨ ਦਿਸ ਜੇ ਕਿਛੁ,
 ਸੇ ਮਿਲਿ ਸਿਧ ਕਰੈ ਹੈਂ।
 ਗੁਰੂ ਰੁਖ ਲਖਿ ਪੁਨ ਮਾਤੁਲ ਬੋਲਯੋ,
 ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰੁ ਸੁਰਤਰੁ ਸੇ।
 ਜੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇਲ ਦਿਢ ਰਖ ਹੈ,
 ਤੋ ਚਖ ਹੈ ਸੁਖ ਤਰੁ ਸੇ। ॥ ੧੯ ॥
 ਗੁਰੂ ਤੋ ਰਾਵ ਰੰਕ ਪਰ ਕਿਰਪਾ
 ਕਰਿ, ਸਦ ਭਰ ਹੈਂ ਇੱਛਯਾ।
 ਮੇਲ ਰਖਨ ਸਮ ਲਾਭ ਨ ਦੂਜੋ,
 ਬੇਦ ਬਿਦਤ ਇਹੁ ਸਿਛਯਾ।
 ਪੁਨ ਮੁਸਕਾਇ ਭਨਯੋ ਕਲਗੀਧਰ,
 ਸੁਖਦ ਸੁਧਾ ਤੈ ਮੀਠੋ।
 ਛਬਿ ਕੇ ਉਠਤ ਕਲੋਲ ਕਪੋਲਨਿ,
 ਬੋਲ ਅਮੋਲਕ ਡੀਠੋ। ॥ ੨੦ ॥
 ਕੈਸ ਗਿਰੇਸ ਬਿਸੇਸ ਅਭਯਾਸਤ,
 ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਵਨ।
 ਸੌਕ ਸਿਕਾਰ ਅੱਸੂ ਅਸਵਾਰੀ,
 ਗੁਨੀ ਅਨੀ ਬਿਰਧਾਵਨ।
 ਕਹਯੋ ਵਜੀਰ ਜੋਰਿ ਕਰ ਨ੍ਰਿਪ ਮਮ,
 ਨਿਪੁਨ¹ ਬਿੱਦਯਾ ਸਾਰੀ।

¹ਖਬਰ (ਲੈਣ) ਵਾਸਤੇ।

¹ਜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੱਖੋਗੇ ਤਾਂ ਸੁਖ ਰਹੇਗਾ।

¹ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਵਾਂਗ।

¹ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਸੁਖਰੱਖੇਗਾ।

¹ਸਦਾ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਇਹ ਵੇਦ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ।

¹ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸੋਭਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਦੇਖੋ।

¹ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ।

¹ਚਤੁਰ।

ਗਹਿਤ ਮਤੀ ਗਿਰ ਪਤੀ ਸਬੈ ਤਿਸ¹,
 ਰਹਿਤ ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥
 ਤੁਵ ਦੁੰਦਭਿ ਧੁਨਿ ਮਧੁਰ ਮੇਘ ਸੀ,
 ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਮਨ ਬਨਿ ਮੋਰੈ¹।
 ਚਹਿਤ ਉਮਹਿਤ ਦਰਸ ਪਗ ਪਰਸਨ,
 ਕਹੋ ਲਿਐਹੋਂ ਭੋਰੈ¹।
 ਸਿਰੇਪਾਉ ਬਡ ਦਯੋ ਬਿਦਾਈ,
 ਗਯੋ ਸਚਵ ਕਰਿ ਬੰਦਨ।
 ਭੀਮ ਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪਿੰਦ ਗਰਿੰਦਹਿ¹,
 ਲਜਾਯੋ ਕਰਿ ਅਭਿਨੰਦਨ¹ ॥ ੨੨ ॥
 ਸਾਨੰਦ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤੁਰਿ ਆਯੋ,
 ਸਚਵ ਸੈਨ ਭਟ ਸੱਜ ਕੈ।
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਗੁਰੁ ਅੱਗੁ ਪਠਾਯੋ,
 ਲਜਾਯੋ ਪਰਮੁਦ ਭਜ ਕੈ¹।
 ਭੇਰੀ¹, ਦੁੰਦਭਿ, ਤੁਰਮ² ਨਫੀਰੀ³,
 ਆਦਿ ਬਾਦ¹ ਬਹੁ ਬਾਜੈਂ।
 ਚਲਤ ਢਲੈਤ¹, ਨਕੀਬ² ਅੱਗੁ ਤਿਹ
 ਬੋਲਤ, ਹੈ ਗੈ ਗਾਜੈਂ¹ ॥ ੨੩ ॥
 ਭਯੋ ਕੁਲਾਹਲ¹ ਬਗਰ² ਬਜਾਰਨ,
 ਦ੍ਵਾਰਨ ਨਰ ਤਿਯ ਹੇਰੈਂ।
 ਨਗਰ ਨਿਵੇਸ¹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਠਿਕਾਨੇ,
 ਕਰਵਾਏ ਉਨਿ ਡੇਰੈਂ।
 ਪਹੁਨਾਈ ਪਹੁੰਚਾਈ ਬਹੁਧਾ,
 ਭੂਪਨ ਹੂ ਹੈ ਜੈਸੀ।
 ਭੁਨਸਾਰੈਂ¹ ਗੁਰੁ ਸਭਾ ਅਗਾਰੈਂ,
 ਭਏ ਫਰਸ਼ ਅਤਿਲੈਸੀ¹ ॥ ੨੪ ॥
 ਤਨੇ ਬਿਤਾਨ¹ ਮਖਮਲੀ ਤਾਸੀ²,
 ਕਮਖਾਬੀ¹ ਸਾਟਨੀਆਂ²।
 ਨੁਕਰੀ ਸੀਮ ਚੋਬ ਬਹੁ, ਜਰੀਆਂ

¹ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤਿਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹(ਰਾਜੇ ਦਾ) ਮਨ ਮੋਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

¹ਕਹੋ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ (ਰਾਜੇ ਨੂੰ) ਲੈ ਆਵਾਂ।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ।

¹ਬੇਨਤੀ। (ਅ) ਉਸਤਤ।

¹ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ।

¹ਨਫੀਰੀ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਗਾਰਾ। ²ਤੁਰੀ।
³ਸ਼ਹਨਾਈ-ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਵਾਜਾ।

¹ਵਾਜੇ।

¹ਢਾਲਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿਪਾਹੀ। ²ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ।

¹ਘੋੜੇ ਤੇ ਹਾਥੀ ਗੱਜਦੇ ਹਨ।

¹ਡੰਡਰੋਲਾ। ²ਘਰਾਂ 'ਚ। (ਅ) ਵੇਹੜਿਆਂ 'ਚ।

¹ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ।

¹ਸਵੇਰੇ।

¹ਅਤਲਸ ਦੇ।

¹ਚੰਦੋਏ। ²ਤਾਸ ਬਾਦਲੇ ਦੇ।

¹ਕੀਮਖਾਬ ਦੇ। ²ਸਾਟਨ ਦੇ।

ਹੀਰ ਚੀਰ ਮਨਿ ਕਨੀਆਂ।

ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀ ਮੁਕੇਸ਼ੀ। ਝੂਲਤ,
ਮੁਕਤਾ ਲਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ।
ਕਾਰੀਗਰਨ ਕਰੀ ਗੁਲਕਾਰੀ,
ਛਬਿ ਸਸਿ ਤਾਰਨ ਹਰੀਆਂ ॥ ੨੫ ॥
ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਕ ਸਾਸਨ ਸੇ ਪਰ,
ਦਾਸਨਿ ਆਸਨ ਪੂਰਨ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਜ ਅਮੋਲਕ,
ਥਿਰੇ ਆਇ ਗੁਰੂ ਤੂਰਨ।
ਜੇਵਰ ਜੇ ਵਰ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ,
ਜਬਰ ਜੁਲਤ ਦੁਤਿ ਜਾਂ ਕੀ।

ਸਭਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਰਮਾਵਤ,
ਗੁਰੂ ਸਭਾ ਕੀ ਝਾਂਕੀ ॥ ੨੬ ॥
ਸੇਵਕ ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ। ਚਵਰ ਕਰਿ,
ਛਬਿ ਰਵਿ ਹੰਸਨਿ ਹਰਹੀਂ।
ਕੰਚਨ ਛਰੀਦਾਰ। ਗਨ ਠਾਂਢੇ,
ਰਾਗ ਰਬਾਬੀ ਕਰਹੀਂ।
ਪਠਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਲਜਾਵਨ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ,
ਠਟਯੋ ਸਜਾਵਨ ਭਾਰੈਂ।
ਸੰਗ ਮੁਸਾਹਿਬ। ਸੁਭਟ ਸਜੇ ਬਹੁ,
ਜ਼ਰ ਜੇਵਰ। ਹਥਯਾਰੈਂ ॥ ੨੭ ॥
ਆਇ ਕਰੀ ਬੰਦਨ ਗੁਰੂ ਪਗ ਪਰ,
ਧਰਿ ਥਾਤੀ। ਧਨ ਆਗੇ।
ਸਾਦਰ ਜਥਾ ਜੋਗ ਬੈਠਾਰੇ,
ਬੁਝੀ ਕੁਸਲ ਸਰਾਰੇ।
ਸਭਾ ਜਥਾ। ਗੁਰੂ ਵਿਭੋ^੨ ਤੇਜ ਪਿਖਿ,
ਚਕਿਤ। ਥਕਿਤ ਨ੍ਰਿਪ ਰਹਿਵਾ।

।ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਹਨ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ) ਹੀਰਿਆਂ ਤੇ ਮਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਚੀਰ ਕੇ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

।ਮੁਕੈਸ਼ ਦੀਆਂ।

।ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲੜੀਆਂ।

।ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਢਾਈ।

।ਚੰਦ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

।ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਵਰਗੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉੱਤੇ।

।ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਹਿਣੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਵਾਹਰਾਤ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ।

।ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ (ਨਜ਼ਾਰਾ) ਤੱਕ ਕੇ।

।ਪੱਖੇ।

।ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਛਟੀਆਂ ਵਾਲੇ (ਚੋਬਦਾਰ)।

।ਨੰਦ ਚੰਦ।

।ਭਾਰੀ ਸਜਾਵਟਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

।ਅਹਿਲਕਾਰ।

।ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ।

।ਥੈਲੀ।

।ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

।ਰੁਹਬ ਦਾਬ। ^੨ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

।ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ।

ਬਾਤ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਰਥ¹,
ਕਹੀ ਸੁਨੀ ਭਲ ਤਹਿੰਵਾ ॥੨੮॥

¹ਦੁਨੀਆਵੀ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀਆਂ।

ਹੈ ਗੈ ਹਥਯਾਰਨ ਗਾਥਾ ਵਿਚ,
ਭੂਪ ਸਨਿੰਮੁ ਸੁਨਾਈ।
ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਸਾਹਿਬ ਢਿਗ,
ਹਮ ਸੁਨੀ ਦੂਰ ਤੈ ਆਈ।
ਦੈਹੁ ਦਿਖਾਇ ਦਯਾ ਕਰਿ ਦਾਸੈਂ,
ਦਿਲਿ ਦਲੀਲ ਦੁਖ ਦੈਹੈ।

ਕਲਗੀਧਰ ਕਰਿ ਹੁਕਮ ਮੰਗਾਈ,
ਚੌਕੀ ਪੁਤਲੀ ਤੈਹੈਂ ॥੨੯॥

¹ਓਥੇ।

ਦਾਬੀ ਕਲ ਪੁਤਲੀ ਗੁਨਿ ਗੁਥਲੀ,
ਨਿਕਸੀ ਚਹੁ ਦਿਸ ਚਾਰੈਂ।

ਡਾਲਨ ਡਲ ਚਾਲਨ ਭਲ, ਸੇਵਕ
ਨ੍ਰਿਪ ਮੁਦ ਭਯੋ ਅਪਾਰੈਂ¹।

¹ਡਾਲਣੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜਾ ਤੇ ਸੇਵਕ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।

ਚੌਂਕੀ ਪਰ ਪੁਨ ਥਿਰੇ ਗੁਰੂ,
ਵਹਿ ਖਿਦਮਤ¹ ਕਰਬੇ ਲਾਗੀ।

¹ਸੇਵਾ।

ਪੰਚ ਕਲਾ ਸਸਤ੍ਰੁ ਦਿਖਰਾਯੋ,
ਗੁਲਕਾ ਜੁਗ ਭਰ ਦਾਗੀ ॥੩੦॥

ਸ਼ਕਤਿ¹, ਤਮਾਚਾ², ਖੜਗ, ਗੁਰਜ ਵਰ,
ਬਨੇ ਕਲਾ ਕੇ ਫੇਰੇ।

¹ਬਰਛੀ। ²ਪਸਤੌਲ।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸਾਨੰਦ ਬੁਲੰਦੈਂ,
ਅਚਰਜ ਹੈ ਹੈ ਹੇਰੇ।
ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਮੈਦਾਨ ਵੀਚ ਗੁਰੂ,
ਡੇਰਾ¹ ਬਡ ਲਗਵਾਯੋ।

¹ਤੰਬੂ।

ਸਾਏਵਾਨ ਕਨਾਤ ਫਰਸ਼ ਸਜਿ,
ਅਧਿਭੁਤ ਕਾਰ ਦਿਖਾਯੋ ॥੩੧॥

ਕੰਚਨ ਕਲਸ ਲਸਤ ਨਭ ਮੈਂ,
ਸੁਠ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਚੋਬੈਂ।

ਕਹਾਂ ਗਿਰੇਸ ਨਰੇਸ ਧਰਾ¹,

¹ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

ਜਿਹ ਪਿਖਿ ਸੁਰੇਸਾ ਮਨ ਲੋਭੈ।
 ਬਿਪਲ ਬਿਸਾਲ ਦੇਖਿ ਦੁਤਿ ਡੇਰੈ।
 ਰਹਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਰਮਾਈ।
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੈ ਬੁਝਜੋ ਕੇਤਿਕ,
 ਲਾਗਤ ਹੋਵਗ ਆਈ ॥ ੩੨ ॥
 ਸੁਨਜੋ ਨ ਪਿਖਜੋ ਕਹੂੰ ਅਸ ਡੇਰਾ,
 ਕਿਤ ਤੇ ਬਨ ਕਰਿ ਆਯੋ।
 ਕਹਜੋ ਦਿਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਨ,
 ਕਾਬਲ ਮੈਂ ਬਨਵਾਯੋ।
 ਲਾਖ ਅਢਾਈ ਲਾਗਤ ਆਈ,
 ਇਕ ਨੌਰੰਗ ਢਿਗ ਐਸੋ।
 ਹੈ ਬਨਜੋ ਥਾ ਸੋ ਭੀ ਤਹਿ ਹੀ,
 ਇਹੁ ਭੀ ਬਨਜੋ ਤੈਸੋ ॥ ੩੩ ॥
 ਸਾਗਰ ਲਗ ਚਹੁ ਦਿਸ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ,
 ਵਸਤੁ ਬਿੱਤੁ। ਬਹੁ ਐਂ ਹੈਂ।
 ਪਤਿਸਾਹਿਨ ਕੇ ਦੁਲਭ ਜੁ ਤੋਫੇ,
 ਸੋ ਸਬਿ ਗੁਰੁ ਘਰ ਮੈਂ ਹੈਂ।
 ਬਾਤੈਂ ਕਰਤ ਬਿਲੋਕਤ ਡੇਰਾ,
 ਤਬਿ ਲੋ ਕੁੰਚਰਾ ਆਯੋ।
 ਝੁਲਤ ਚਲਤ ਮੰਦਾ ਮਨ ਮੋਹਿਤ,
 ਝਲਕਤ ਝੁਲ ਝੁਲਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥
 ਪਗ ਨੇਵਰ ਨੁਕਰੀ ਸਿੱਖਲ ਗਰ,
 ਜੇਵਰ ਥੇ ਵਰਰੰਗੇ।

ਕੰਚਨ ਚੂੜ ਦਸਤ ਸੋਹਿਤ,
 ਜਨੁ ਪੁੰਜ ਬੀਜ ਘਨ ਸੰਗੇ।

ਗੁਰੁ ਸੰਮੁਖ ਕਰ ਬੰਦਨ ਬਿਰਜੋ,
 ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਸੁੰਦ੍ਰ ਸੋਹੈ।
 ਮਸਤਕ ਸੇਤ ਧਾਰ ਬੀਨੀ ਲੋ,

ਇੰਦ੍ਰ।
 ਤੰਬੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੋਭਾ ਦੇਖ ਕੇ।
 ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਧਨ।

ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਾਥੀ।
 ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ।
 ਝੁੱਲ ਝੁਲਦਾ ਹੋਇਆ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਤੇ ਗਲ 'ਚ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸੰਗਲ
 ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਚੰਗੇਰੰਗ ਦੇ ਸਨ।

ਹਾਥੀ ਦੇ ਹੱਥ ਭਾਵ ਸੁੰਡ ਵਿੱਚ ਸੋਨੇ ਦਾ ਚੂੜਾ (ਐਉਂ)
 ਸੌਂਹਦਾ ਹੈ ਜਾਣੋ ਬੱਦਲ ਨਾਲ ਸਮੁੰਹ ਬਿਜਲੀਆਂ
 (ਚਮਕਦੀਆਂ) ਹਨ।

ਚਪਲ ਚਿੱਤ੍ਰ ਚਿੱਤ ਮੋਹੈ ॥ ੩੫ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਨੰਦ ਬੁਲੰਦੈ,
ਪਿਖਿ ਗਯੰਦਾ ਆਨੰਦੈ।
ਬੀਨ ਬੀਨ ਬੀਨੀ ਸੋਂ ਲਯਾਯੋ,
ਬਾਨ ਜੁ ਤਜੇ ਗੁਰਿੰਦੈ।

ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ ਗਹਿ ਪਗ ਧ੍ਰਾਏ,
ਪ੍ਰਭੁ ਪਰ ਚਵਰ ਚੁਰਾਯੋ।
ਪਨਹੀ ਝਾਰਾ ਧਰੀ ਗੁਰੁ ਆਗੈ,
ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ ਫਿਰਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥
ਪਿਖਿ ਪਰਸਾਦੀ ਕੇ ਗੁਨ ਗਨ ਨ੍ਰਿਪ,

ਭਯੋ ਮੋਦ ਅਧਿਕਾਈ।
ਜੂਲਤਾ ਦੀਪ ਸਮ ਲਾਲਨ ਜੋਰੀ,
ਗੁਰੁ ਪੁਨ ਨ੍ਰਿਪੈ ਦਿਖਾਈ।
ਵਸਤੁ ਅਜਾਯਬ ਔਰ ਅਨਿਕਧਾ,
ਨ੍ਰਿਪ ਪਿਖਿ ਤੱਜਬ ਰਹਾਯੋ।
ਸਿਰੇਪਾਉ ਸਹਿ ਸਚਵਨ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ,
ਗੁਰੁ ਅਮੋਲ ਦਿਲਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥
ਸਾਨੰਦ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਮਗ ਚਾਲਯੋ,
ਗੁਰਿ ਗੁਨ ਗਨ ਗਿਨਿ ਤਾਹੀ।
ਜਾਵਤ ਬਤਰਾਵਤ ਸਚਵਨ ਸੋਂ,
ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਾਂਗੀ।
ਮਹਾਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਡੀਲ ਸੁਠ ਲੀਲੁ,
ਜੁਵਾਂ ਰਸੀਲੀ ਵੈਸੇ।
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ੍ਰਾ ਸੁੰਦ੍ਰ ਗੁਨ ਮੰਦਰ,
ਸੁਨੇ ਪਿਖੇ ਇਹੁ ਤੈਸੇ ॥ ੩੮ ॥
ਅਵਤਾਰਨ ਕੇ ਲਿਖੇ ਜੁ ਲੱਖਨ,
ਸੋ ਸਬਿ ਇਨਿ ਮੈਂ ਦੇਖੇ।
ਚਖ ਚਕੋਰ ਮੁਖ ਚਾਂਦ ਚਿਤ੍ਰੋ ਚਹਿੰ,

ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਚਿੱਟੀ ਧਾਰ ਸੁੰਡ ਦੇ ਪੌਂਚੇ ਤੱਕ ਹੈ (ਉਸ ਦੀ) ਚੰਚਲ
ਤਸਵੀਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਾਥੀ।

ਪੌਂਚੇ ਨਾਲ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਆਇਆ, ਜੋ ਤੀਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਛੱਡੇ
ਸਨ।

ਜੁੱਤੀ (ਜੋੜਾ) ਝਾੜ ਕੇ।

ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਪੱਖਾ।

ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਾਥੀ। (ਪ੍ਰਸਾਦੀ (ਚੋਟੀ) ਦੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਜਿਸ ਦੇ
ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਚਿੱਟਾ ਚੰਦ ਸੀ।)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਗਿਣਦਾ (ਵਿਚਾਰਦਾ) ਹੋਇਆ।

ਜ਼ਬਾਨ, ਰਸਨਾ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇਰਾਮਚੰਦਰ।

ਚਿਤ ਚਿਤਵਤ ਰਹਿ ਦੇਖੇ।

¹ਨੇੜਾਂ ਰੂਪ ਚਕੋਰਾਂ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ (ਅਤੇ) ਚਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹੀਏ।

ਇਨ ਢਿਗ ਤੈ ਉਠਬੋ ਨਹਿੰ ਚਹਿ ਦਿਲ,
ਮੋਹਿਤ ਸਾਂਤ ਭਯੋ ਮਨ।

ਸਬਿ ਜਗ ਪਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਛਯੋ ਇਨਿ,
ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤਿ ਅਤਿ ਭਨ¹ ॥ ੩੯ ॥

¹(ਅਤਿ ਭਨ) ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ।

¹ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਵਾਂ।

ਭਵੋਂ ਸਿੱਖ¹ ਜੁਗ ਲੋਕ ਰਖੈਂ ਮਮ,
ਲੱਜਯਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ੍ਵਾਮੀ।

ਢਿਗ ਤੈ ਕਰੀ ਤਰੀਫ ਵਜੀਰਹਿੰ,
ਸਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਾਮੀ¹।

¹ਠੀਕ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਤ ਦਿਸ ਗੁਰੁ ਸਰਬੱਗਯ ਵਿਚਾਰਯੋ,
ਭੀਮ ਚੰਦ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ¹।

¹ਰਾਹੀਂ।

ਹਮ ਕਰਣੇ ਹੈਂ ਰਣ ਅਰਿ ਹਰਣੇ,
ਚਹਿੰ ਧਰ ਭਾਰ ਉਤਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥

ਜੇ ਇਹੁ ਸਿੱਖ ਭਵੇ ਤਬਿ ਨਹਿੰ ਹੈ,
ਗੁਰ ਤਿਹ ਚਿੱਤ ਪਰੇਰਾ।

ਰਾਮ ਚੰਦ ਜਿਮ ਰਾਵਣ ਪ੍ਰੇਰਯੋ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੰਸ ਕੇ ਫੇਰਾ।

ਸੋਚਯੋ ਭੂਪ ਭਵੋਂ ਜੇ ਸਿੱਖ ਸੈਂ,
ਹਸੈਂ ਗਿਰੇਸ ਬਧੇਰੀ।

ਤਜਿ ਨਿਜ ਧਰਮ ਧਰਯੋ ਪਰ ਮੱਤ ਕਹਿੰ,
ਤਜ ਹੈਂ ਬਰਤਨ ਮੇਰੀ ॥ ੪੧ ॥

ਹਮ ਕੁਲੀਨ ਛੱਤ੍ਰੀ ਬਡਰਾਜੇ,
ਵਹਿ ਖੱਤ੍ਰੀ ਪੂਜਾਰੀ।

ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਬਿ ਫਿਰ ਸੇਵਕ ਥੈ ਹੈ,
ਖਲਕ ਹਸੈ ਹੈ ਸਾਰੀ।

ਫਿਰੀ ਅਭਾਗੀ ਨ੍ਰਿਪ ਮਤਿ ਕਾਚੀ,
ਰਾਚੀ ਤਿਮ ਜਿਮ ਫੇਰੀ।

ਤਾਰ ਅਵਾਜ ਦੇਤ ਹੈ ਤੈਸੀ,
ਪ੍ਰੇਰਕ ਚਹਿ ਜਸ ਪ੍ਰੇਰੀ ॥ ੪੨ ॥

ਜਥਾ ਮੁਕਰ ਰਵਿ ਰਿਸ਼ਮ ਪਾਇ,
ਦਹਿ ਕਾਸ਼ਟ ਅਗਨਿ ਉਪੈ ਹੈ।

‘ਜਿਵੇਂ ਆਤਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ
ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਲਕੜਾਂ ਸਾੜ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
‘ਬਿਲੌਰ।

ਰੰਗ ਸੰਗ ਰੰਗੀਨ ਫਟਕਾ ਹੈ,
ਤਜੋਂ ਬਦਲਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਵੈ ਹੈ।
ਕੈਹੈ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਵਸਤ ਜੁ ਅਧਿਭੁਤ,
ਕਜੋਹੁੰ ਮਮ ਕਰ ਐਹੈ।

‘ਕਿਵੇਂ ਨ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣ।

ਸੁਜਸ ਗਿਰੇਸਨ ਮੈਂ ਵਿਸੇਸ ਹੈ,
ਦੇਖਨ ਕੇ ਸਬਿ ਚੈਹੈਂ ॥ ੪੩ ॥
ਕਿਸੀ ਬਹਾਨੇ ਘਰ ਅਨਵੈਹੈਂ।
ਫੇਰ ਨ ਫੇਰਾ ਸੁ ਦੈਹੈਂ।

‘ਮੰਗਾ ਲਵਾਂ।

‘ਮੋੜ ਕੇ।

ਸਾਮ ਦਾਮ ਭਿਦ ਦੰਡ ਕਰੈਹੈਂ
ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਿ ਕੈ ਲੈਹੈਂ।
ਜਾਇ ਸਰਨ, ਕਰਿ ਸੰਧਿ ਪਜਾਰ ਧਰਿ,
ਕਰਨ ਕਾਰ ਇਹੁ ਸਾਮੰ।
ਲਾਲਚ ਦੈ ਦਿਖਾਇ ਨਰਮੈਂ ਕਰਿ।
ਮਤਲਬ ਲੈਨੋ ਦਾਮੰ ॥ ੪੪ ॥

‘ਨਰਮ ਕਰ ਕੇ।

‘ਪਾੜ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਘਰ ਲੜਾਈ ਪਾ ਦੇਣੀ।

ਫਾਰਨ ਡਾਰਨ ਕਲ੍ਹੈ ਸਤ੍ਰੁ ਘਰਾ,
ਏਹੁ ਭੇਦ ਕਹਿਲੈਹੈਂ।
ਜੇ ਨਿਜ ਕਾਜ ਸਰੇ ਨਹਿੰ ਇਨ ਤੈ,
ਤੋਂ ਹਤਨੋ ਦੰਡ ਕੈਹੈਂ।

‘ਤਾਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ (ਇਸ ਨੂੰ) ਦੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

‘ਨੀਤੀ 'ਚ ਚਤੁਰ।

ਨੀਤਿ ਨਿਪੁਨਾ ਜੇ ਪਰਮ ਸਿਆਨੇ,
ਤੇ ਇਹੁ ਰੀਤਿ ਕਮੈ ਹੈਂ।

‘ਬਹੁਤੇ ਛਲ ਵਲ ਤੇ ਕਪਟ ਕਰਕੇ।

ਛਲ ਬਲ ਕਪਟਿ ਨਿਪਟ ਠਟ ਕੈ।
ਨਿਜ ਸਾਧਤ ਕਾਰਜ ਵੈ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥
ਚਿਤ ਚਟਪਟੀ ਅਟਪਟੀ ਲਾਗੀ,
ਗਟੀ ਸਟਪਟੀ ਠਟ ਹੈ।

‘ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ (ਅਟਪਟੀ) ਬਿਖੜੀ (ਚਟਪਟੀ) ਘਬਰਾਹਟ
ਲਗ ਗਈ ਤੇ (ਸਟਪਟੀ) ਛੇਤੀ (ਗਿਟੀ) ਗਿਣਤੀਆਂ (ਠਟ
ਹੈ) ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਘਟੀ ਘਟੀ ਗੁਨ ਕੈ ਸਿਰ ਧੁਨ ਕੈ,
ਢਾਹਿ ਉਸਾਰਤ ਝਟ ਹੈ।

‘ਘੜੀ ਘੜੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਝੱਟ ਵਿੱਚ ਹੀ

ਨਿਜ ਸਚਵਨ ਢਿਗ ਕਹਿ ਨਿਜ ਖਸਲਤ¹,
ਮਸਲਤ ਕੀਨੀ ਏਹੀ।

ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਡ ਤੋਫੇ,
ਆਵੈਂ ਮਮ ਘਰ ਵੇਹੀ ॥ ੪੬ ॥
ਕਰੇ ਉਪਾਵ ਦਾਵ ਤੁਮ ਸੋਊ,
ਜੈਸ ਫੀਲ ਬਡ ਡੇਰਾ¹।

ਮਮ ਕਰ ਐਹੈ ਫੇਰ ਨ ਦੈਹੈਂ,
ਪੈਹੈਂ ਸੁਜਸ ਬਧੇਰਾ।
ਨਾਇ ਸੀਸ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸਚਵ ਕਹਿ,
ਘਾਤ ਬਾਤ ਇਕ ਨੀਕੈ¹।
ਜੋਰਾਵਰ ਸਸਿ ਜੋਰਾਵਰ¹ ਕੇ,

ਸ਼ਗਨ ਆਇ ਤਿਹ ਠੀਕੈ ॥ ੪੭ ॥
ਤਿਸ ਉਤਸ਼ਵ ਪਰ ਵਸਤ ਅਪੂਰਬ¹,
ਮਾਂਗ ਗੁਰੂ ਤੈ ਲੈਹੈਂ।
ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਰਚਾਇ ਰਖੈਂ ਘਰ,
ਫੇਰ ਫੇਰ ਨਹਿੰ ਦੈਹੈਂ¹।
ਸਹੀ ਇਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਨਿ ਮਾਨ ਦੈ¹,
ਚਤੁਰ ਵਕੀਲ ਬੁਲਾਯੋ।
ਕਹਯੋ ਬੁਧਿ ਬਲ ਛਲ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ,
ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਤਈਂ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ੪੮ ॥
ਆਵੈ ਜਬ ਟੀਕਾ¹ ਮਮ ਸੁਤ ਕਾ,
ਤਬਿ ਤੁਮ ਮਾਂਗ ਲਿਆਓ।
ਜਾਨੀ ਜਾਇ ਸੁਮਤਿ ਤਬਿ ਤੇਰੀ,
ਅਰ ਬਡ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਪਾਓ* ॥ ੪੯ ॥

ਉਸਾਰ ਕੇ ਢਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
¹ਆਪਣੀ ਆਦਤ।

¹ਹਾਥੀ ਤੇ ਵੱਡਾ ਤੰਬੂ।

¹ਦਾਅ ਦੀ ਇਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ।
¹ਜੋ ਆਪ ਦਾ (ਸਸਿ) ਚੰਦ ਸਮਾਨ ਸੁੰਦਰ ਬਲੀ (ਪੁੱਤਰ) ਹੈ।
(ਅ) ਜੋਰਾਵਰ ਚੰਦ (ਪੁੱਤਰ) ਹੈ।

¹ਅਣੋਖੀਆਂ।

¹ਫੇਰ ਮੋੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ।
¹ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹੀ (ਸਕੀਮ) ਠੀਕ ਮੰਨ ਕੇ ਆਦਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਤਿਲਕ, ਸ਼ਗਨ।

*ਅੰਕ ਨੰ. ੪੯ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਛੰਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਹਟਾ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਕਿਤੇ ਛਪਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਪਈ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਦੋ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਥਾਈਂ ਵੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਛਪਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ

ਹਰ ਚਾਰ ਤੁਕ ਦੇ ਬਾਦ ਅੰਕ ਨੰਬਰ ਨਾ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛੰਦ ਬਦਲਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਅੰਕ ਨੰਬਰ ਲਾਏ ਹਨ। ਹਰ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਲਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦਿੱਤੇ, ਇਹੋ ਵਜਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਕਾਂ ਛਪਣੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਸਕਣਾ ਕਠਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਦਿੱਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਜੋ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਛਪੀ ਹੈ, ਅੰਕ ਨੰਬਰ ਛੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਏ ਹਨ। ਉਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਰ ਤੁਕੇ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀਆਂ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਤ ਘਾਤ ਸਿਖਰਾਇ ਇਮ,
ਪਠਯੋ ਵਕੀਲ ਨਰੇਸ਼।
ਮਹਿਮਾਂ ਲਖੀ ਨ ਮੂਢ ਨ੍ਰਿਪ,
ਗੁਰੁ ਸਰਬਗੱਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ ॥ ੫੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੁ ਗੰਭੀਰ ਸੁਮਤਿ ਬਲ ਸਾਗਰ।
ਸਦ ਗੁਨ ਗਨ ਆਕਰ ਰਤਨਾ ਕਰ।
ਮਾਰਤੰਡ ਮੰਡਲ ਪ੍ਰਚੰਡੈਂ।
ਮੂਢ ਟੱਟਯਾਨਾ ਮਰ ਵਰ ਮੰਡੈ ॥ ੫੧ ॥

ਚਹੈ ਚਲਾਵਨ ਮਸ਼ਕ ਗਜਿੰਦੈਂ¹।
ਅਹਿ ਸੁਤਾ ਛਲਯੋ ਚਾਹਿ ਖਗਿੰਦੈਂ²।
ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨਿ ਜਿਹ ਬਿਰਮਾਏ¹।
ਤਿਹ ਭ੍ਰਾਮਕ ਕੋ ਚਹਿ ਭ੍ਰਾਮਾਏ ॥ ੫੨ ॥
ਕਹਯੋ ਵਕੀਲ ਨ੍ਰਿਪੈਂ ਸਿਰ ਨਾਈ।
ਤੁਮ ਸੈਲਿੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਿੰਦਨਿ ਰਾਈ।
ਤੁਮਰੇ ਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੋ ਜਾਏ।
ਕਿਆ ਇਹੁ ਗੁਰੁ ਸੁਰ ਪਤਹਿ ਰਿਝਾਏ¹।

॥ ੫੩ ॥

¹ਸਮੂਹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ (ਤੇ ਗੁਣਾ ਦੇ) ਸਮੁੰਦਰ।

¹(ਜਿਵੇਂ) ਸੂਰਜ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਮੂਰਖ ਟਟਿਆਣਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਨਾ ਮੰਡ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਮੱਛਰ ਹਾਥੀ ਨੂੰ।

¹ਸੱਪ ਦਾ ਬੱਚਾ। ²ਗਰੁੜ ਨੂੰ।

¹ਭਰਮਾਏ।

¹ਭ੍ਰਾਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ।

¹ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹੋ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਬਾਂਤਨ ਸੋਂ ਭਲ ਭਾਂਤਿ ਅਪਨਾਈ।	¹ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ।
ਤਿਹ ਸ੍ਰਬਸ ¹ ਦੇਹੁ ਤੁਝੈ ਦਿਲਾਈ।	¹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ।
ਐਸ ਬਰਨ, ਹਿਤ ਕਰਨ ਬਸੀਠੀ।	¹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਵਕੀਲੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।
ਜਾਇ ਬਸੀਠ ਪੌਰ ਗੁਰੁ ਡੀਠੀ ॥ ੫੪ ॥	
ਦ੍ਵਾਰ-ਪਾਲ ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਪੈ ਜਾਈ।	
ਲਰਜ ¹ ਅਰਜ ਲਖਿ ਫਰਜ ਅਲਾਈ।	¹ ਕੰਬ ਕੇ।
ਹੇ ਦਾਸਨ ਖਾਸਨ ਸੁਖਕਾਰੇ।	
ਦੂਤ ਭੀਮ ਸਸਿ ਖਰੋ ਦ੍ਵਾਰੇ ॥ ੫੫ ॥	
ਕਦਮ ਪਦਮਰਾਵਰ ਚਹਿੰ ਦਰਸੇ।	
ਨ੍ਰਿਪ ਦਿਸ ਤੈ ਬਿਨਤੀ ਕਿਛੁ ਕਰਸੇ।	
ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਹ ਦਿਹੁ ਮਿਜਮਾਨੀ।	¹ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ।
ਕਾਲ ਬੁਲੈਂ ਹੈਂ ¹ , 'ਆਇ ਦਰਵਾਨੀ ² ॥ ੫੬ ॥	¹ ਕੱਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ। ² ਦਰਬਾਨ ਨੇ (ਵਾਪਸ) ਆ ਕੇ।
ਦਯੋ ਦੇਗ ਤੈ ਭੋਜਨ ਡੇਰਾ।	
ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਗੁਰੁ ਗਏ ਅਖੇਰਾ।	¹ ਸ਼ਿਕਾਰ।
ਤੀਸਰ ਦਿਨ ਈਸ਼ਰ ¹ ਮਧ ਸਭਾ।	¹ ਈਸ਼ੁਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੁ।
ਜਿਨਹਿ ਸਮਾਨ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਫਬਾ ¹ ॥ ੫੭ ॥	¹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਫਬਾ) ਸਜ ਧਜ ਸ਼ਹਿਨ ਸ਼ਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ।
ਕਰ ਸਰ ਫੇਰਤ ¹ ਹੇਰਤ ਦਾਸਨ।	¹ ਹੱਥ 'ਚ ਤੀਰ ਫੇਰਦੇ ਹਨ।
ਬਿਰੇ ਪਾਕ ਸਾਸਨ ਸੇ ¹ ਆਸਨ।	¹ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਗੇ।
ਬੀਰਾਸਨ ਬਰ ਸੋਹਿੰ ਸਿੰਘਾਸਨ।	
ਬੈਠੇ ਦਾਸਨ ਗਨ ਚਹੁੰ ਪਾਸਨ ॥ ੫੮ ॥	
ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੋ ਬ੍ਰਿੰਦ ¹ ਮਸੰਦੈਂ।	¹ ਸਾਰੇ।
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਬੰਦੈਂ।	
ਸੰਗੋ ਆਦਿ ਬੀਰ ਧਨੁ-ਧਾਰੀ ¹ ।	¹ ਧਨੁਖ ਧਾਰੀ।
ਸਜੇ ਵਜੇ ਸਬਿ ਸੋਹਿੰ ਅਪਾਰੀ ॥ ੫੯ ॥	
ਲਜੈ ਸਿਕੰਦਰ ਇੰਦਰ ਪਿਖ ਹੈ।	
ਸੋਭਾ ਸਭਾ ਸਕੈ ਕੋ ਲਿਖ ਹੈ।	
ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਸੀਠ ਬੁਲਾਯੋ।	¹ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।
ਆਇ ਭੇਟ ਦੈ ਉਨਿ ਸਿਰ ਨਾਯੋ ॥ ੬੦ ॥	
ਬੈਠਾਯੋ ਥਲ ਜੋਗ ਮੇਵਰੇ।	
ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੁ ਨ੍ਰਿਪ ਕੁਸਲ ਥੇ ਭਰੇ।	¹ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸਨ।

ਕੌਨ ਕਾਜ ਤੁਹਿ ਇਹਾਂ ਪਠਾਯੋ।

ਤਬੈ ਦੂਤ ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਲਾਯੋ ॥ ੬੧ ॥

ਰਾਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੁਸਲ ਸਬਿ ਕਾਰਨ।

'ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ (ਕਾਰਨ) ਸਦਕੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਨਾਲ
ਹਨ।

'ਨਮਸਕਾਰ।

ਅਭਿਬੰਦਨ! ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨ ਉਚਾਰਨ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਾਵਰ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਹ।

ਕਹਿਤ ਰਹਿਤ ਸਦ ਨਿਜ ਜਨ ਪਾਹਾ ॥ ੬੨ ॥

ਮਨ ਈਹਾਂ ਤਨ ਰਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਵਹਾਂ।

ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਤੈ ਸੋ ਬਿਕ ਰਹਾ।

ਕਦਮ ਪਦਮ ਸੁਖ ਸਦਮ। ਤਿਹਾਰੇ।

'ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ।

ਜਬਿ ਤੈ ਪਿਖੇ ਛਦਮ। ਸਬਿ ਡਾਰੇ ॥ ੬੩ ॥

'ਛਲ।

ਬੈਠੋ ਭਜਨ ਜਜਨ। ਹਰਿ ਕਰਿ ਹੈ।

'ਪੂਜਨ।

ਦਮ ਦਮ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ਰਰ ਹੈ।

'ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਤੈ ਜੈਸ ਕਬੀਰੈਂ।

ਲਹਜੋ ਭਜਨ ਨ੍ਰਿਪ ਤਿਸ ਤਤਬੀਰੈਂ ॥ ੬੪ ॥

'ਉਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੁਮਰਾ ਨਿਰਖਯੋ।

'ਦੇਖਿਆ।

ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਟਕ ਨਿਸ ਕੰਟਕ ਥਯੋ।

'ਦੁਖੀ ਰਾਜਾ ਬਿਨਾ ਦੁਖ ਤੋਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਏਸ ਦੇਸ ਜਬਿ ਤੈ ਤੁਮ ਅਏ।

ਕਸ਼ਟ ਸਮਸ਼ਟ। ਨਸ਼ਟ ਹੈ ਗਏ ॥ ੬੫ ॥

'ਸਾਰੇ।

ਬਦਲ ਸੁਭਾਵ ਚਰਾਚਰ ਪਏ।

'ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਬਦਲ ਗਏ।

ਬਾਂਛਿਤ ਬਾਰੀ ਬਾਰਿਦ ਦਏ।

'ਬੱਦਲ ਮਨ ਇੱਛਤ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਪ ਕਲਾਪ। ਤਾਪ ਪਰਨਾਸੇ।

'ਸਮੂਹ।

ਜਿਮ ਤਮਚਰ ਤਮ ਰਵਿ ਤੈ ਨਾਸੇ ॥ ੬੬ ॥

'ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਰਾ ਨਾਸ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੁਵ ਕੰਨੇ। ਮੁਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਇਮ ਪਠਯੋ।

'ਤੁਹਾਡੀ ਤਰਫ਼।

ਮਾਥ ਝੁਕਾਇ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਰਟਯੋ।

'ਕਿਹਾ।

ਜੇਤਿਕ ਦੇਸ ਵੇਸ। ਮਮ ਔਰੈਂ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਕਰੋ ਸੈਲ ਸੈਲਨ ਨਿਜ ਤੌਰੈਂ ॥ ੬੭ ॥

'ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰੋ।

ਹੈ ਗੈ ਕੋਸ਼ ਦੇਸ ਮਮ ਸੈਨਾ।

ਨਿਸਚੇ ਅਪਨਾ ਲਖੀਓ ਐਨਾ।

'ਘਰ।

ਜੋ ਚਹੀਏ ਵਹੀਏ ਅਨਵੱਈਏ।
ਰਹੀਏ ਸਹੀਏ ਦਾਸ ਲਖੱਈਏ। ॥ ੬੮ ॥
ਕਪਟ ਲਪੇਟੀ ਇਮ ਬਹੁ ਬਾਨੀ।
ਦੂਤ ਅਕੂਤ ਅਛੂਤ ਬਖਾਨੀ।

ਈਸਰ ਮੋਰ ਮਨਿੰਦ ਅਨੰਦੈਂ।
ਬਕਬੋ ਛਕਬੋ ਜੀਵ ਬਰਿੰਦੈਂ² ॥ ੬੯ ॥

ਠਗ ਹੇਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਨਿ ਕਪਟ ਕੀ।

ਪਟ ਕੀ ਓਟ ਕ੍ਰਿਤ ਜਜੋਂ ਨੱਟ ਕੀ।

ਨੰਦ ਚੰਦ ਤਿਸ ਤਈਂ ਬਖਾਨੀ।
ਗੁਰੁ ਘਰ ਸੁਰਤਰੁ ਦਰਪਨ ਸਾਨੀ। ॥ ੭੦ ॥
ਸਰਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਦ ਸੁਖ ਪੈ ਹੈਂ।
ਕਪਟੀ ਕੁਟਿਲ ਕਹਿਰ ਫਲ ਲੈ ਹੈਂ।
ਗੁਰੁ ਕੈ ਹਰਖ ਸੋਕ ਕਿਛੁ ਨੈ ਹੈਂ।
ਜਸ ਉਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੁ ਤਸ ਬਰਤੈ ਹੈਂ ॥ ੭੧ ॥
ਪੁਨ ਵਕੀਲ ਕਰਿ ਬਿਬਿਧਾ ਬਤੀਆਂ।
ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਜਨਾਇ ਸੁ ਅਤੀਆ।
ਸਭ ਜਨ ਸੋਭ ਲੋਕ ਜੁਗ ਕੇਰੀ।
ਚਾਹਿਤ ਇੱਜਤ ਲੱਜਤ ਬਧੇਰੀ। ॥ ੭੨ ॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪਤੀ ਕਾ।
ਸ਼ਗਨ ਆਇ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਘਰ ਨੀਕਾ।
ਉਤਸ਼ਵ ਮੈਂ ਚਹਿੰ ਉੱਤਮ ਵਸਤੂ।
ਰਾਵ ਰੰਕ ਲਹਿੰ ਜਾਚ ਸਮਸਤੂ। ॥ ੭੩ ॥

ਔਰ ਨਰੇਸ ਗਿਰੇਸ ਜੁ ਜਗ ਹੈਂ।
ਗੁਰੁ ਘਰ ਤੈ ਸਬ ਹੀ ਲਘੁ ਲਗ ਹੈਂ।
ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਨ੍ਰਿਪ, ਕਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦੀ।

ਉਹੋ ਮੰਗਵਾ ਲਵੇ।
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਾਸ ਜਾਣਦੇ ਰਹੇ।

¹(ਅਛੂਤ) ਨੀਚ ਦੂਤ ਨੇ ਬਹੁਤੀ (ਅਕੂਤ) ਬੇਅੰਦਾਜ਼ੀ (ਬਾਣੀ) ਕਹੀ।

¹ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੋਰ ਵਾਂਗ (ਅਨੰਦੈਂ) ਉਸਤਤ (ਬਕਬੋ) ਕਹੀ।
²(ਜਿਵੇਂ) ਮੋਰ ਬਹੁਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

¹(ਤਿਵੇਂ ਇਸ ਨੇ) ਠੱਗਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਵਰਗੀ ਛਲ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਹੀ।

¹ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਉਹਲੇ ਨਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਤਿਵੇਂ ਏਸ ਨੇ ਉਪਰੋਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਛਲ ਵਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।)

¹ਕਲਪ ਬਿੱਛ ਤੇ ਸੀਸੇ ਵਰਗਾ ਹੈ।

¹ਸਿੱਧੇ, ਸਾਫ ਚਿੱਤ।

¹ਛਲੀਏ ਤੇ ਟੇਢੇ, ਦੁਖ ਫਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਤੇ ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਵਾਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਰਾਜੇ ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਸਾਰੇ (ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ) ਮੰਗ ਕੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਛੋਟੇ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਾਥੀ।

ਮਾਂਗੜੇ ਦੈਹੁ ਸੋਭ ਹਿਤ ਸ਼ਾਦੀ ॥ ੨੪ ॥

ਹਮਰੋ ਸੁਤ ਜਿਮ ਤਿਮ ਹੀ ਗੁਰੁ ਕੋ।

ਪੁਰਵਹੁ ਅਭਿਲਾਖਾ ਮਮ ਉਰ ਕੋ।

ਜਿਉਂ ਮਮ ਇੱਜਤ ਗੁਰੂ ਬਢੈ ਹੈਂ।

ਤਜੋਂ ਹਮ ਸੇਵਕ ਬਨੇਰਹੈ ਹੈਂ ॥ ੨੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਕਰੀ ਲੈਨ ਹਿਤ ਛਲ ਭਰੀ,

¹ਹਾਥੀ।

ਕਰੀ ਜਬੈ ਉਨਿ ਬਾਤ।

ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਬੱਗਯ ਲਖਿ ਖਰੀ ਬਿਧਿ,

ਰਰੀ ਤਰੀ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ॥ ੨੬ ॥

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਤਰੀ) ਸਾਫ਼ (ਗਲ) (ਰਰੀ) ਕਹੀ।

ਚੌਪਈ:

ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਸੰਤ ਸਦਾ ਵਸ ਦਾਸੈਂ।

ਜਿਮ ਵਹਿ ਚਹਿੰ ਤਿਮ ਚਰਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸੈਂ।

ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ ਹੈ ਇਹੁ ਰੀਤੀ।

ਜੋ ਵਸਤੂ ਦੇਵਤਿ ਸਿੱਖ ਨੀਤੀ ॥ ੨੭ ॥

¹ਨਿੱਤ।

ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰੈ ਹੈ।

ਤਜੋਂ ਹੀ ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਰੁ ਬਰਤੈ ਹੈਂ।

¹ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

ਦੂਰ ਦੇਸ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ।

ਲਜਾਯੋ ਕਰੀ ਆਦਿ ਵਧੁ ਛੇਮੀ ॥ ੨੮ ॥

¹ਹਾਥੀ ਆਦਿ ਸੁਖਦਾਈ ਚੀਜ਼ਾਂ।

ਚਲਤ ਵਕਤ ਉਨਿ ਬਿਨੈ ਅਲਾਈ।

ਰਹੈਂ ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਤ ਨਹਿੰ ਜਾਈ।

¹ਆਪ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨ ਜਾਣ।

ਫੀਲ ਔਰ ਜੋ ਬਡ ਹਮ ਪੈ ਹੈਂ।

ਸੋ ਲੈ ਜਾਹਿ ਯਾਹਿ ਨਹਿੰ ਦੈਰੈ ॥ ੨੯ ॥

¹ਇਹ (ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਾਥੀ)।

ਸੁਨਿ ਤੂਸਨ ਰਹਿ ਦੂਤ ਲਜਾਨਾ।

¹ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ।

ਜਾਨਾ ਇਹਾਂ ਨ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਾਨਾ।

ਧੂਰਤ¹ ਗਯੋ ਬਿਸੂਰਤ² ਘਰ ਕੋ।

¹ਛਲੀਆ। ²ਝੂਰਦਾ ਹੋਇਆ।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਉਰ ਗਿਰਪਤਿ ਕੋ ਧਰਕੋ ॥ ੩੦ ॥

¹ਧੜਕਿਆ।

ਮਾਨਤ ਨਹਿੰ ਗੁਰੁ ਹਮਰੋ ਤ੍ਰਾਸੈ।

¹ਡਰ।

ਬਾਲਕ ਬਯ ਮਮ ਦੇਸ ਨਿਵਾਸੈਂ।

ਦੂਤ ਕਹੜੇ ਗੁਰੁ ਸਮ ਪੁਰਹੁਤੈਂ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਬੈਠੇ ਨਿਰਭੈ ਬਨਜੋ ਅਛੂਤੈਂ¹ ॥ ੮੧ ॥

¹ਨਿਰਲੇਪ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੇਲਰਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਢੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੰਗ ਕੇ ਕਰਿ ਹੈ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਵੀ।

ਕਹਾਂ ਨਰਿੰਦ ਨ ਇੰਦ੍ਰ ਤੈ ਡਰ ਹੈ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਬਾਤ ਬਨਾਇ ਬਿਬਿਧਿ ਮੈਂ ਮਾਂਗਯੋ।

¹ਨਿਰਭੈਤਾ 'ਚ ਲੀਨ ਹੈ।

ਦਿਯ ਜਵਾਬ ਇਮ ਨਿਰਭੈ ਪਾਗਯੋ ॥ ੮੨ ॥

ਨੀਕ ਵਸਤੁ ਸਿੱਖ ਹਮੈਂ ਜੁ ਦੈਹੈਂ।

ਮਾਂਗੀ ਦੀਓ ਨ ਕਿਹੰ ਇਹ ਕੈਹੈਂ।

ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਹਮ ਸਦ ਅਧੀਨ ਹੈਂ।

ਤਜੈਂ ਨ ਪ੍ਰਣ ਤਿਨ ਸੋਂ ਜੁ ਕੀਨ ਹੈ ॥ ੮੩ ॥

ਪਾਇ ਜਵਾਬ ਸ਼ਿਤਾਬ ਮੈਂ ਆਯੋ।

¹ਜਾਣੇ ਬੱਜ੍ਰ ਮਾਰਿਆ। (ਬੱਜ੍ਰ-ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਗਦਾ)।

ਬਚਨ ਵਕੀਲ ਬੱਜ੍ਰ ਜਨੁ ਲਾਯੋ।

ਦੁਖਤ ਹੋਇ ਨ੍ਰਿਪ ਐਸੇ ਭਾਖਯੋ।

ਜਹਿੰ ਭੋਜਨ ਨਹਿੰ ਕਹਿੰ ਧਨਰਾਖਯੋ ॥ ੮੪ ॥

¹ਜਿਥੋਂ ਭੋਜਨ ਮੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਓਥੇ ਧਨ ਕਿੱਥੇ ਰਖਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਉਥੋਂ ਧਨ ਕੀ ਮਿਲਣਾ ਹੋਇਆ।

ਹਮ ਠਾਨਿਓ ਧਨ ਵਸਤੁ ਬਿਸੇਸੈਂ।

¹ਉਹ (ਸਾਡੇ) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ (ਜੋ) ਵਸਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਤੈ ਲੈਹੰ ਬਸੈਹੰ ਸੁ ਦੇਸੈਂ।

¹ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਸੋ ਸਬਿ ਮਨਸਾ ਬੀਚ ਬਿਲਾਈ।

¹ਕੈਮੁਤਕ ਨਜਾਯ ਆ ਬਣਿਆ ਹੈ (ਕੈਮੁਤਕ ਨਜਾਯ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ?)

ਨਿਆਇ ਬਨਜੋ ਕੈਮੁਤਕ ਆਈ ॥ ੮੫ ॥

ਜਾਨਯੋ ਪਰੈ ਕਰੈ ਗੁਰੁ ਦੰਗਾ।

¹ਹਾਥੀ।

ਦਯੋ ਨ ਗਜਾ ਜਿਨ ਇਕ ਅਜ ਮੰਗਾ।

ਜੇ ਹਮ ਡਰ ਧਰਿ ਅਬ ਚੁਪ ਰੈਹੈਂ।

ਤੋ ਵਹਿ ਹਮਰੇ ਸਿਰ ਚਢ ਜੈਹੈ ॥ ੮੬ ॥

¹ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾ ਕੇ।

ਚਮੁੰ ਬਟੋਰ ਓਜ ਦਿਖਰੈ ਕੈ।

ਬਾਲ ਉਮਰ ਤੁੱਛ ਖਜਾਲ ਉਠੈ ਕੈ।

ਦੇਸ ਦਬੈਹੈ ਲੂਟ ਮਚੈਹੈ।

ਫਿਰ ਭੀ ਹਮ ਕੋ ਲਰਨੋ ਪੈਹੈ ॥ ੮੭ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਅਬਿ ਵਜੀਰ ਤੁਮ ਜਾਵੋ।

ਦੈ ਦਬਾਉ ਗਜ ਮਾਂਗ ਲਿਆਵੋ।

ਦੈਹੈ ਜੇ ਨ ਲੈਹੰ ਤਬਿ ਜੋਰੀ।

ਕਢੈਂ ਰਾਜ ਤੈ ਬਾਹਰਿ ਖੋਰੀ¹ ॥ ੮੮ ॥

¹ਵੈਰ ਭਾਵ ਨਾਲ।

ਕਹਯੋ ਸਪੀਰ ਵਜੀਰ ਤੀਰ ਤਿਹ¹।

¹ਤਿਸ (ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਜੀਰ ਨੇ) ਕੋਲੋਂ ਕਿਹਾ।

ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ ਗੰਭੀਰ ਬੀਰ ਵਹਿ।

ਬਾਤ ਫੀਲ ਕੀ ਹੈ ਇਹੁ ਖੋਰੀ।

ਬਿਗਰੈ ਬਢ ਹੈ ਰਾਰਿ ਬਹੋਰੀ ॥ ੮੯ ॥

ਹਾਸਲ ਨਹਿੰ ਕੁਛ ਬਹੁ ਨੁਕਸਾਨਾ।

ਪਰ ਹੈ ਰਣ ਮਰ ਹੈਂ ਅਸੂ ਜ੍ਹਾਨਾਂ¹।

¹ਘੋੜੇ ਤੇ ਜਵਾਨ।

ਲਾਖੇਂ ਸਿਖ ਮਿਲ ਦੇ ਸਬ ਦੇਸੈਂ।

ਐਹੈਂ ਖੈਹੈਂ ਲੁਟ ਤੁਵ ਦੇਸੈਂ ॥ ੯੦ ॥

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਬੀਰ ਬਡ ਭਾਰੀ।

ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਮਾਤ ਅਵਤਾਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਇਹੁ ਗਾਦੀ।

ਸੁਰਤਰੁ ਸਮ¹ ਫਲ ਦੇਤ ਅਬਾਦੀ² ॥ ੯੧ ॥

¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਵਾਂਗ। ²(ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ) ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਫਲ (ਤੇ ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਫਲ) ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬਡ ਬਾਗੀ ਇਹੁ ਦੇਸ ਤੁਮਾਰਾ।

ਜਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੈ ਪਗ ਧਾਰਾ।

ਧਾਰਾ ਕਪਟ ਜੁ ਤੁਮ ਉਨਿ ਜਾਨਾ।

ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਬੰਗਜ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨਾ ॥ ੯੨ ॥

ਅਬਿ ਫਿਰ ਚਲਿ ਉਨਿ ਕੇ ਪਗ ਗਹੀਏ।

ਕਹਾਂ ਕਰੀ ਇਕ, ਬਾਂਛਿਤ ਲਹੀਏ।

ਯਦੀ ਸਚਵ¹ ਬਹੁ ਨੀਕ ਬਖਾਨੀ।

¹ਵਜੀਰ।

ਖਾਂਨੀ ਕਪਟ¹ ਨ੍ਰਿਪ ਨਹਿੰ ਮਾਨੀ ॥ ੯੩ ॥

¹ਛਲ ਦੀ ਖਾਣ।

ਮਾਨੀ ਮਹਦ ਮਦਾਂਧ ਕਚੇਰਾ¹।

¹ਮਾਨ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਕੱਚਾ ਹੈ।

ਚੇਰਾ ਭਯੋ ਨ ਮਨ ਗੁਰੂ ਫੇਰਾ।

ਹਮ ਰਜਪੂਤ ਗਿਰੇਸ ਨਰੇਸੂ¹।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹਾਂ।

ਪੂਜਤ ਸਾਲ ਗਰਾਮ¹ ਹਮੇਸੂ ॥ ੯੪ ॥

¹ਠਾਕੁਰ।

ਕੈਸ ਬਨੋਂ ਮੈਂ ਇਨਿ ਕੋ ਚੇਰਾ।

ਛੋਰਿ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਅਛੇਰਾ।

ਪੁਨ ਹਾਸੀ ਗਿਰਪਤਿ ਮੁਹਿ ਕਰਿ ਹੈਂ।

ਬਰਤਨ ਛੇਡਿ ਅਧਰਮੀਰਰ ਹੈਂ ॥ ੯੫ ॥

ਅਜਮਤ ਯੁਤ ਤੁਮ ਇਨੈ ਜੁ ਕੈਹੈਂ।

ਇਹੁ ਪਰਤੀਤ ਨ ਮੁਝ ਕੇ ਐਹੈ।

ਇਨ ਕਾ ਪਿਤਾ ਸਾਹਿ ਮਰਵਾਯੋ।

ਤਹਾਂ ਨ ਪਰਚਾ¹ ਕੋਇ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੯੬ ॥

¹ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ।

ਹੋਛੇ ਜਨ ਲਘੁ ਜਾਤੀ ਕੇਰੇ।

ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਤਿਹ ਈਸ਼੍ਵਰ ਟੇਰੇਂ।

ਕੌਡੀ ਪੈਸਾ ਭੇਟ ਚਢੈ ਹੈਂ।

ਕਹੈਂ ਕੂਰ ਹਮ ਸਬਿ ਫਲ ਪੈ ਹੈਂ ॥ ੯੭ ॥

ਹਮ ਸੰਨਯਾਸੀ ਜੋਗੀ ਪੂਜੈਂ।

ਗੁਰੂ ਖੜੀ ਗਿਰਹੀ ਦੂਜੈਂ।

ਅਬ ਤੇ ਚਲਿ ਦਲ ਬਲਿ ਮਲਕੈਹੂੰ¹।

¹ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੈ।

¹ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਲ ਕੇ ਫੌਜ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਮਲਕੜੇ (ਸਹਜ ਨਾਲ) ਹੀ।

ਲੈਹੂੰ ਗਜ ਕੈ ਪੁਰੋਂ ਕਢੈਹੂੰ ॥ ੯੮ ॥

ਗਰਬ ਗੁਰਜਾਈ ਅਰ ਬਯ ਨਈ¹।

ਜਾਨੈਂ ਤਬੈ ਜਬੈ ਗਰ ਪਈ¹।

ਇਮ ਕਹਿ ਨਿਜ ਕੁਟਵਾਲ¹ ਪਠਾਯੋ।

ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਉਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਬਲ ਬਹੁ ਗਾਯੋ ॥ ੯੯ ॥

ਬਾਤਨ ਕੇ ਉਤਰਾਵ ਚਢਾਵਾ।

ਕਰੇ ਅਨੇਕ ਬਿਵੇਕ ਸੁਭਾਵਾ¹।

ਦਯੋ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂ ਇਮ ਤੈਹੈਂ¹।

ਕਹਾਂ ਭਲਾਈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਕੈਹੈਂ¹ ॥ ੧੦੦ ॥

¹ਨਵੀਂ ਉਮਰ।

¹ਜਦੋਂ (ਲੜਾਈ) ਗਲ ਪੈ ਗਈ।

¹ਕੋਤਵਾਲ।

¹ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨਾਲ।

¹ਤਿਸ ਨੂੰ।

¹ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਿੱਥੇ ਭਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋ ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਕਪਟੀ ਕੁਟਲ ਕਠੋਰ ਅਭਿਮਾਨੀ।

ਛਲਯੋ ਚਹਿਤ ਹਮ ਕੋ ਅਗਯਾਨੀ।

ਭੇਟਾ ਕਰੀ ਕਰੀ ਸਿੱਖ ਜਾਹੂੰ¹।

ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਰਹਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮਾਹੂੰ ॥ ੧੦੧ ॥

ਕਰੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਹਮ ਦਿਹਾਂ ਨਾਹੀ।

ਕਾਰਨ ਫੀਲ¹ ਦੈਨ ਮੈਂ ਯਾਹੀ।

ਜਬਰਨ ਭੂਪ ਲੈਨ ਜੋ ਚੈਹੈ।

¹ਹਾਥੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

¹ਹਾਥੀ।

ਦੇਸ ਗਿਰੇਸਨ ਜੋਰ ਜਨੈ ਹੈ ॥ ੧੦੨ ॥	
ਤੋ ਸੰਦੇਸ਼ ਐਸ ਦੈ ਜਾਏ।	'ਸੁਨੇਹਾ।
ਜੇ ਬਲ ਹੈ ਤੋ ਲੈ ਦਲ ਆਏ।	
ਇਹਾਂ ਕਲੀਵ ਨ ਕਾਯਰ ਰਹੈਂ।	'ਹੀਜੜੇ।
ਜੋ ਸੁਨਿ ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਡਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੦੩ ॥	
ਹਮ ਆਯੁਧ ਅਭਯਾਸ ਜੁ ਕੈਹੈਂ।	'ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
ਪਰਖੇ ਜੈਹੈਂ ਸੁਭਟ ਭਲੈ ਹੈਂ।	'ਸੂਰਮੇ।
ਮਿਲੈ ਤੁ ਮਿਲ ਹੈਂ ਲਰੈ ਤੁ ਲਰ ਹੈਂ।	
ਉਭੈ ਭਾਂਤਿ ਮੋਦਕ ਮਮ ਕਰ ਹੈਂ ॥ ੧੦੪ ॥	'ਦੇਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੱਛੂ ਹਨ।
ਜਿਤਿਕ ਬਾਤ ਥੀ ਨ੍ਰਿਪ ਘਰ ਕੀਨੀ।	
ਸੋ ਸਬਿ ਦੂਤਹਿ ਗੁਰੁ ਕਹਿ ਦੀਨੀ।	
ਸੁਨਿ ਕੁਟਵਾਲ ਕੁਟਲਤਾ ਤਯਾਗੀ।	
ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਪਦ ਮੈਂ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੧੦੫ ॥	'ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਿਆ।
ਜਾਨਯੋ ਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬੈਠ ਇਕੰਤੈ।	
ਕਹੀ ਵਹੀ ਗੁਰੁ ਸਹੀ ਬ੍ਰਿਤੰਤੈ।	
ਇਨਿ ਸੋਂ ਛਲ ਬਲ ਪੁਗੈ ਨ ਕਾਹੂੰ।	
ਹੈਂ ਇਹੁ ਸਾਖੀ ਘਟ ਘਟ ਮਾਹੂੰ ॥ ੧੦੬ ॥	'ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ, ਗਵਾਹ ਭਾਵ ਜਾਣੀ-ਜਾਣ।
ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਗਯੋ।	
ਗਾਥਾ ਸਰਬ ਸੁਨਾਵਤ ਭਯੋ।	
ਕਹੀ ਜੁ ਤੁਮ ਘਰ, ਸੋ ਗੁਰੁ ਗਾਈ।	'ਕਹੀ।
ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤਿ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਰਾਈ ॥ ੧੦੭ ॥	'ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ।
ਕਰੀ ਨ ਦੈਂਹ ਕਰੀ ਚੈਂਹ ਵੈਸੇ।	'ਹਾਥੀ।
ਤੁਮਹੂੰ ਪਹਿਲ ਕਰੋਗੇ ਜੈਸੇ।	
ਕਪਟ ਧਪਟ ਉਨਿ ਅੱਗੁ ਨ ਚਾਲੈ।	'ਛਲ ਦਾ (ਧਪਟ) ਧਾਵਾ।
ਸਬਿ ਕੇ ਦਿਲ ਕੀ ਲਖਤਿ ਬਿਸਾਲੈ ॥ ੧੦੮ ॥	'ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
ਮੋਂ ਮਤ ਮੈਂ ਮਤ ਕਰੋ ਲਰਾਈ।	
ਰਾਈ ਸਮ ਨ ਲਾਭ, ਸੁਨਿ ਰਾਈ !।	
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਭਟ ਸੁਰੰਗ ਤੁਰੰਗਾ।	
ਰੰਗ ਰੰਗ ਸੁੰਦ੍ਰ ਸਰਬੰਗਾ ॥ ੧੦੯ ॥	
ਭਰੇ ਪਰੇ ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਹੈਂ।	

ਬੇਸੁਮਾਰ ਭਟ ਪਿਖੇ ਹਮੈਂ ਹੈਂ।

ਕਿਆ ਹੈ ਕਰੀ ਕਰੀ ਜਿਦ ਜਾਂ ਹਿਤ।

ਲਰੇ ਪਰੇ ਮਤ ਗਰੇ ਬਲਾ ਕਿਤ ॥ ੧੧੦ ॥

ਸੰਧਾ ਰਖੈਂਹ ਅਨੰਦ ਰਹੈਂਹੈਂ।

ਆਛਤ ਗੁਰੁ ਤੇ ਬਾਂਛਿਤ ਪੈਰੈਂ।

ਸੁਨਿ ਨਰੇਸ ਕਿਯ ਬੇਸ ਵਿਚਾਰਨਿ।

ਚਾਰਨ ਜਯੋਂ ਜਸ ਕੀਨੋ ਸਾਰਨਿ ॥ ੧੧੧ ॥

ਸਾਰਨ ਬਨੈਂ ਕਾਜ ਅਬਿ ਵੈਸੇ।

ਬੈਸੇ ਕਹਿੰ ਵਜੀਰ ਲੋ ਜੈਸੇ।

ਕਹਯੋ ਵਜੀਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨ੍ਰਿਪ ਤੈਹੈ।

ਜਯੋਂ ਤੁਮ ਕਹਯੋ ਗਹਯੋ ਮੈਂ ਵੈਹੈ ॥ ੧੧੨ ॥

ਅਬਿ ਤੋ ਟਿੱਕਾ ਆਵਨ ਚੈਹੈ।

ਨਾਹਿੰ ਦੈਂਹ ਹਮ ਮੌਨ ਰਹੈ ਹੈਂ।

ਮਾਂਗ ਬਜਾਹਿ ਮੈਂ ਡੇਰਾ ਕਰੀ।

ਲੈ ਹੈਂ ਜੈਸ ਸੋਭ ਹੈ ਬਰੀ ॥ ੧੧੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਜਾਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਤਾ ਭੂਪ ਉਤ,

ਇਤ ਕਲਗੀਧਰ ਈਸ।

ਅਭਯਾਸਤ ਆਯੁਧ ਅਧਿਕ,

ਸੁਨਿ ਮਨ ਤ੍ਰਸਤ ਗਿਰੀਸ ॥ ੧੧੪ ॥

ਪੂਰਤ ਦਾਸਨ ਵਾਸਨਾ,

ਦੈ ਫਲ ਚਾਰ ਉਦਾਰ।

ਇਤੀ ਭਯੋ ਅਬਿ ਧਯਾਇ ਇਹੁ,

ਗੁਰੁ ਪਦ ਪਦਮ ਜੁਹਾਰ ॥ ੧੧੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੂਤ ਆਵਨੰ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਣਚਾਸਮੋਂ ਬਿਸੁਮ ॥ ੪੯ ॥

ਮੇਲ।

ਜੋ (ਆਛਤ) ਚਾਹੇਗੇ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਇੱਛਤ ਪਾ ਲਵੇਗੇ।

ਬੇਸ) ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰਿਆ।

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭੱਟਾਂ ਵਾਂਗ ਜਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ, ਵਜੀਰਾਂ ਤਕ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਤਦੋਂ।

ਸ਼ਗਨ ਦਾ) ਤਿਲਕ।

ਤੰਬੂ ਤੇ ਹਾਥੀ।

ਸ਼ੇਸਟ, ਚੰਗੀ।

ਉਡੀਕਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਦਾ ਮਨ ਡਰਦਾ ਹੈ।

੫੦. {ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਹਾਥੀ ਲੈਣ ਆਉਣਾ}

ਛਪਯ:

ਤੁਹੀਂ ਕਾਲ ਕੀ ਕਲਾ,
ਕਾਲਕਾ ਅਕਲ ਕਲਾ ਪੁਰ।

‘ਹੇ ਕਾਲਕਾ (ਚੰਡਿਕਾ) ਤੁਹੀਂ (ਅਕਲ) ਅਖੰਡ ਤੇ ਪੁਰ
(ਪੂਰਨ) ਕਲਾ (ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ) (ਕਾਲ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ
(ਕਲਾ) ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ।

ਤੁਹੀਂ ਸ਼ਕਤਿ ਰਚਿ ਜਗਤ,
ਪਾਲਿ ਸੰਹਾਰਿ ਸਾਰ ਕੁਰ।

‘ਹੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹੀਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਰਚ ਕੇ ਪਾਲਦੀ ਤੇ ਨਾਸ
ਕਰਦੀ ਹੈਂ।

ਗੰਗਧਾਰ ਅਰਧੰਗ,
ਤੁਹੀਂ ਕਮਲਾ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ।

‘ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰ (ਅਰਧੰਗ) ਸ਼ਿਵ, ਲਛਮੀ ਤੇ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ
(ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਵੀ ਤੁਹੀਂ ਹੀ ਹੈਂ। (ਅਰਧੰਗ-ਸ਼ਿਵ,
ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਅੰਗ ਨਰ ਦਾ ਤੇ ਅੱਧਾ ਨਾਰੀ ਦਾ ਹੈ।)

ਤੁਹੀ ਸਾਰਦਾ ਸੁਧਾ
ਸ੍ਰਾਹਾ ਛੰਦ ਗਾਯਤ੍ਰੀ।

‘ਸੁਰਸੁਤੀ (ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਦੇਵੀ) (ਸੁਧਾ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ, (ਸ੍ਰਾਹਾ)
ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ), ਤੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਛੰਦ ਵੀ ਤੁਹੀਂ ਹੀ
ਹੈਂ।

ਸਦ ਆਦਿ ਮੱਧ ਅੰਤ ਏਕ ਤੂੰ,
ਸਕਲ ਚਰਾਚਰ ਰੂਪ ਤੁਵ।

‘ਸਦਾ ਆਦਿ ਮੱਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕ ਤੁਹੀਂ ਹੀ ਹੈਂ,
ਸਾਰੇ ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਜੀਵ ਤੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ।

ਮਮ ਇਸ਼ਟ ਚੰਡਿਕਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਬਿ,
ਨਮੋ ਦਿਸ਼ਟ ਪਰਤਿਸ਼ਟ ਭਵ।* || ੧ ||

‘ਮੇਰੀ (ਇਸ਼ਟ) ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਚੰਡਿਕਾ ਮੈਂ ਹੁਣ
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
(ਪਰਤਿਸ਼ਟ ਭਵ) ਇਸਥਿਤ ਹੋ। *ਸੁਰਸੁਤੀ ਦੇ ਮੰਗਲ ਬਾਰੇ
ਦੇਖੋ ਪੰ. ੨੬੩ ਤੋਂ ੨੭੦ ਤੱਕ ‘ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ-ਮੁਯਾਦਾ’ ਦਾ
ਦੂਜਾ ਮੰਗਲ।

ਦੋਹਰਾ:

ਪਠੈ ਵਕੀਲ ਸੁ ਫੀਲ ਹਿਤ,
ਬਨ ਬਖੀਲ ਬਿਨ ਢੀਲ।

‘ਹਾਥੀ ਵਾਸਤੇ ਵਕੀਲ ਭੇਜੇਗਾ, ਉਹ (ਬਖੀਲ) ਚੁਗਲ ਖੋਰ
ਬਣ ਕੇ ਬਿਨਾ ਢਿਲ ਤੋਂ।

ਭੀਮ ਸਭੀਮ ਗਨੀਮ ਜਜੋਂ,
ਭਵੈ ਸੁ ਛੇਰਹੁੰ ਜੀਲ। || ੨ ||

‘ਜਿਵੇਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਬਹੁਤਾ ਭਿਆਨਕ (ਗਨੀਮ) ਦੁਸ਼ਮਣ
(ਭਵੈ) ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਮੈਂ ਉਹ (ਜੀਲ) ਤਾਰ ਛੇੜਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਬੀਰ ਸਧੀਰ ਗੰਭੀਰਨ ਕੀ,
ਬਡ ਭੀਰ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਤੀਰ ਸਦਾ ਹੀ।

ਤੋਮਰ¹ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ², ਉਮੰਗਨ
ਸੰਗ ਚਲਾਇ ਕਿ ਲਿੱਛ ਬਿਧਾਹੀ¹।

ਚੰਚਲ ਚਾਰੂ ਚਲਾਕ ਬਲੀ ਬਰ,
ਬਾਜ ਧਵਾਇ ਕਲਾ ਕਰਵਾਹੀ¹।

ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਕੁਵਾਯਦ ਆਯੁਧ
ਕੈ¹, ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਦਰਸਾਹੀ¹ ॥ ੩ ॥

ਧੌਂਸ ਕਸਾਇ ਸਜਾਇ ਤੁਰੰਗ,
ਉਮੰਗ ਬਢਾਇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚਢੈ ਹੈਂ।

ਬੇਹਰ¹ ਖੋਹਨ² ਧਾਰ ਪਹਾਰਨ

ਮੈਂ, ਬਹੁ ਢਾਰਨ¹ ਰੌਰ ਮਚੈ ਹੈਂ।

ਮਾਰ ਮ੍ਰਿਗਾਨ ਕਿਤਾਨ ਬਿਧਾਨ,
ਪੰਚਾਨਨ ਲੋ ਬਡ ਕਾਨਨ ਮੈਂ ਹੈਂ¹।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਨਨ ਸੌਂ ਮਰ ਜਾਨ,
ਸੁ ਜਾਨਨ ਪੈ ਅਸਮਾਨਨ ਜੈਹੈ¹ ॥ ੪ ॥

ਚੋਬ ਪਰੈ ਦੁਹਿਰੀ ਜਬਿ ਦੁੰਦਭਿ,
ਦੀਹ ਸੁ ਲੀਹ ਸੀ ਪਾਰਤ ਜਾਈ¹।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਚਕ-ਚੌਂਪ ਉਠੈਂ,
ਸੱਤ ਧਾਰਨ ਕੇ ਪਤਿ ਕੀ ਮਤਿ ਜਾਈ¹।

ਧੂਰਤ ਭੂਰ ਪਤੀ ਕਹਲੂਰ,
ਕਰੇ ਕਹਿਲੂਰ ਬਿਸੂਰ ਮਹਾਂਈ¹।

ਕੇਹਰ ਹੇਰਿ ਕਰੀ ਝੁਰ ਹੈ ਜਿਮ¹,
ਤੈਸ ਗਿਰੇਸਨ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਈ ॥ ੫ ॥

ਤਜੋਂ ਇਤ ਮੰਦ ਮਸੰਦ ਬਰਿੰਦ,

¹ਬਰਛੇ। ²ਬੰਦੂਕ।

¹ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ।

¹ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ ਭਜਾ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਕੇ।

¹ਜੰਗਲੀ ਬੇਲਾਂ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ। ²ਗੁਫਾ, ਕੰਦਰਾ।

¹ਬਹੁਤੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ।

¹ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਬਿਧੀਆਂ ਨਾਲ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੱਕ ਜੋ ਵੱਡੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ।

¹ਉਹ ਸਵਾਰੀਆਂ (ਚੜ੍ਹ ਕੇ) ਤੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਲੀਕ ਜਿਹੀ ਪਾਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

¹ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁੱਬਕ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਸੱਤ ਧਾਰਾਂ ਦੇਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਮੱਤ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤਾ ਛਲੀਆ ਕਹਲੂਰ ਦਾ ਰਾਜਾ (ਭੀਮ ਚੰਦ) ਬਹੁਤਾ ਝੂਰਦਾ ਤੇ (ਕਹਿਲੂਰ) ਘਬਰਾਹਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਕਾਹਲ-ਘਬਰਾਹਟ, ਕਾਹਲ ਤੋਂ ਕਹਿਲੂਰ।)

¹ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹਾਥੀ ਝੂਰਦੇ ਹਨ।

ਬੁਲੰਦ ਡਰੈਂ। ਧਰਿ ਹੈਂ ਬਹੁ ਸ਼ੰਕਾ।
 ਮਾਤ ਢਿਗੈ ਬਿਬਿਧਾ। ਰਚਿ ਬਾਤ,
 ਸੁਨਾਤ ਡਰਾਤ ਦਿਖਾਤਿ ਭਿਅੰਕਾ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜਜੋਂ ਭਵ ਹੈ। ਕਹਿੰ,
 ਪੁੰਜ। ਮਰੈਂ ਭਟ ਜੂਝ ਨਿਸੰਕਾ।
 ਬੈਰ ਗਿਰੇਸ ਬਿਸੇਸ ਕਰੈਂ,
 ਲਖਿ ਦੇਸ ਨਿਜੰ, ਸੁਨਿ ਕੈ ਧੁਨਿ ਡੰਕਾ। ॥ ੬ ॥

ਆਹਵ ਘੋਰ। ਸਜੋਰ ਪਰੈ,
 ਜਬਿ ਦੇਸ ਬਿਸੇਸ ਭਵੈ ਹਮ ਬੈਰੀ।
 ਹਾਕਮ ਜੇ ਤੁਰਕੇਸ਼ ਬਲੀ ਬਡ,
 ਆਵਿਹਿੰਗੇ ਚਢਿ ਸੇ ਬਿਨ ਦੈਰੀ।
 ਹੋਇ ਉਪਦ੍ਰਵ ਤੀਰ ਸੱਤੜਵ।
 ਮੱਦਦ ਅੱਦ੍ਰ ਪਤੀਨ ਬਧੈਰੀ।
 ਫੇਰ ਥਵੈ ਬਸਬੋ ਕਸਬੋ ਪੁਰਿ
 ਆਨੰਦ, ਸਾਨੰਦ ਨਾਹਿੰ ਕਦੈਰੀ। ॥ ੭ ॥

ਜਬਿ ਰੋਰ ਮਚੈ ਇਸ ਤੋਰਹਿ ਗੋਰ।,
 ਤੁ ਸੰਗਤ ਆਵਨ ਤੈ ਹਟ ਹੈ।
 ਖਰਚੈਂ ਸਬ ਕੋਸ਼। ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੋ,
 ਅਰੁ ਆਮਦਨੀ ਬਹੁਰੋ ਘਟ ਹੈ।
 ਇਕ ਲੰਗਰ ਕਾ ਖਰਚਾ ਬਢ ਹੈ,
 ਨਿਬਹੈ ਕਿਮ ਜੈਸ ਗੁਰੁ ਠਟ ਹੈ।
 ਕਰਿ ਹੈਂ ਭਟ ਭੂਖੇ ਕਹਾਂ ਲਰ ਹੈਂ।,
 ਪਰ ਹੈ ਮਗ ਭੂਰ। ਕਿਛੂ ਕਟ ਹੈਂ ॥ ੮ ॥

ਖਰਚਾ ਜਬਿ ਸੈਨ ਚਹੈ ਗੁਰੁ ਤੈ,
 ਪਰਚਾ ਤੁਮ ਸੋਂ ਤਬਿ ਆ ਪਰ ਹੈ।
 ਜ਼ਰ ਜ਼ੇਵਰ ਤੇਵਰ। ਜੋ ਘਰ ਮੈਂ,
 ਗੁਰੁ ਦੈਂਹ ਤਿਨੈ ਤੁਮ ਤੇ ਹਰ ਹੈ।
 ਜਬਿ ਤਾਂ ਪਰ ਭੀ ਨਹਿੰ ਪੂਰੀ ਪਰੈ,
 ਸਿਖ ਛੋਰ ਗੁਰੈਂ ਘਰ ਹੈਂ ਬਰ ਹੈਂ।

ਬਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਹਨ।

ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਡਰ।

ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਹੁਤੇ।

ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।

ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ।

ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ।

ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ।

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਵਸਣਾ
 ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬਹੁਤਾ।

ਖਜ਼ਾਨਾ।

ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰੀ ਹੈ।

ਭੁੱਖੇ ਸੂਰਮੇ ਕੀ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲੜਨਗੇ।

ਬਹੁਤੇਰਾਹ ਪੈ ਜਾਣਗੇ।

ਤਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ (ਪਰਚਾ) ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਆ ਪਵੇਗਾ।

ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਕਪੜੇ।

ਤੁਹਾਥੋਂ ਖੋਹ ਕੇ।

ਘਰਾਂ 'ਚ ਜਾ ਵੜਨਗੇ।

ਇਮ ਹੋਇ ਖਰਾਬੀ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਬਡੀ, ਫਿਰ
ਪੇਸ਼ ਨ ਲੇਸ ਕਿਛੁ ਚਰ ਹੈ' ॥ ੯ ॥

'ਚਲੇਗੀ।

ਅਬਿ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਤਈਂ ਸਮਝਾਵਹੁ,
ਜੇ ਸਮਝੈ ਤੁਮਰੋ ਸਮਝਾਯਾ।
ਮੇਲ ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਹੈ ਸਬਿ ਹੀ,
ਕਿਨਹੂੰ ਕਬ ਹੀ ਲਰਿ ਸੁਖ ਨ ਪਾਯਾ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਾਯਰ ਕੂਰਨ ਭੂਰਨ',
ਮਾਤਹਿ ਬਾਤਹਿ ਲਾਇ ਡਰਾਯਾ।

'ਬਹੁਤਿਆਂ ਝੂਠਿਆਂ ਨੇ।

ਜਾਨਤ ਨਾਂ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਜਢ',
ਜਾਂ ਹਿਤ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪਠਾਯਾ ॥ ੧੦ ॥

'ਮੂਰਖ।

ਦਿਨ ਏਕ ਕਹਯੋ ਜਨਨੀ ਗੁਰੁ ਕੋ,
ਤੁਮ ਲਾਇਕ ਬੀਰ ਸਪੂਤ ਬਲੀ।
ਸਮ ਦੂਜ ਸਸੀ ਜਗ ਪੂਜ ਸਹੀ,
ਦਿਹੁੰ ਸੂਝ ਵਹੀ ਜਿਮ ਥੀਵ ਭਲੀ'।

'ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਜਗਤ ਪੂਜ ਹੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਉਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਂਦੀ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਭਲੀ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਭਏ,
ਤੁਮ ਭੀ ਵਹਿ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਵਲੀ'।
ਸਮ ਮਿੱਤਰ ਸੱਤਰ ਕੋ ਪਿਖਬੋ,
ਇਹੁ ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਤ ਚਲੀ ॥ ੧੧ ॥

'ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੋ।

ਨਹਿ ਜੈਸ ਬਿਰੋਧ ਬਢੈ ਕਿਸ ਸੋਂ,
ਵਹਿ ਕਾਮ ਤੁਮੈਂ ਚਹੀਏ ਕਰਨੋ।
ਸੁਖ ਹੈ ਸਬ ਹੀ ਇਤਫਾਕ ਵਿਖੇ,
ਦੁਖ ਪੁੰਜ ਨਫਾਕ ਵਿਖੇ ਬਰਨੋ'।
ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੈ ਸਦ ਹੀ ਸਬਿ ਸੋਂ,
ਦਿਢ ਮੇਲ ਭਲੇ ਚਹੀਏ ਧਰਨੋ'।

'ਫੁੱਟ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਦੁੱਖ ਕਹੇ ਹਨ।

ਕਹਲੂਰ ਪਤੀ ਬਲਵਾਨ ਅਤੀ,
ਮਮ ਮਾਨ ਮਤੀ' ਤਜ ਦੈ ਲਰਨੋ ॥ ੧੨ ॥

'ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨ੍ਰਿਪ ਔਰ ਦੁਬਿੰਸਤ ਧਾਰਨ ਕੇ',
ਸਬਿ ਮੱਦਤਗਾਰ ਤਿਸੈ ਬਨ ਹੈਂ।
ਤਿਨ ਕੈ ਢਿਗ ਸੈਨ ਬਲੀ ਭਟ ਹੈਂ,

'ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਕੇ।

'ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਦੇ।

ਬਡ ਆਯੁਧ ਦੇਸ ਘਨੋ ਧਨ ਹੈ।
 ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਨੁਰੰਗ ਸਹਾਇਕ ਹੈ,
 ਪਠ ਹੈ ਦਲ ਸਾਵਨ ਜਜੋਂ ਘਨ ਹੈਂ¹।
 ਕਿਮ ਬੈਰ ਨਿਭੈ ਤਿਨ ਸੋਂ ਤੁਮਰੋ,
 ਜਿਮ ਸਿੰਧੁ ਨਰੋਕ ਸਕੈ ਕਨ ਹੈ¹ ॥ ੧੩ ॥
 ਸੁਖ ਨਾਂਹਿ ਲਹਜੋ ਕਬਹੀ ਕਿਨਹੂੰ,
 ਨਿਜ ਤੈ ਬਲਵਾਨਨ ਸੰਗ ਅਰੈ ਕੈ¹।
 ਪੁਰਿ ਦੇਸ ਪਰੈ ਤਜਨੋ ਤੁਮ ਕੋ,
 ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਰਣ ਮੈਂ ਮਰਵੈ ਕੈ।
 ਜਿਮ ਛੋਰਿ ਸੁਧਾਸਰ ਤੋਰ ਪਿਤਾਮਹਿ,
 ਬਾਸ ਲਯੋ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਐ ਕੈ।
 ਇਹੁ ਭੂਪ ਪਰੋਸਿ ਧਨੀ ਧਰ ਕੋ¹,
 ਕਿਮ ਬੈਰ ਫਬੈ ਤਿਹ ਰਾਜਿ ਬਸੈ ਕੈ ॥ ੧੪ ॥
 ਯਾਰ, ਕਵੀ, ਨ੍ਰਿਪ, ਬੀਰ, ਵਜੀਰ,
 ਤਿਯਾ, ਸੁਤ, ਬੈਦ, ਪਰੋਸ ਜੁਰੈਹੈ¹।
 ਕੋਵਿਦ¹, ਜੱਗ ਕਰਾਵਨਹਾਰ,
 ਦਿਜੇਸ਼੍ਵਰ¹, ਭੋਜਨ ਜੋਇ ਛਕੈ ਹੈ।
 ਭੂਤ ਵਿਡਾਰ¹, ਗੁਰੂ, ਤਪਸੀ,
 ਦਰਵਾਨ, ਪਛਾਨ ਪੁਰਾ ਜੁਰਥੈ ਹੈ¹।
 ਹਾਕਮ, ਭਿੱਛਕ¹ ਸੰਤ, ਇਕੀਸਨ
 ਸੰਗ, ਬੁਧੀ ਜਨ ਬੈਰ ਨ ਕੈਹੈ¹ ॥ ੧੫ ॥
 ਬਾਮਣ, ਬਾਯਸ¹, ਬਾਲਕ, ਬੰਦਰ,
 ਬਜਾਲ¹, ਬਕਾਲ² ਬਚਾਲ³ ਬਿਲਾਰੀ¹¹।
 ਬਾਰ ਬਧੂ¹ ਬਿਧਵਾ, ਬੰਦੂਆ²,
 ਬਹਿਤੋ ਜਲ, ਬਾਘ¹, ਬਿੱਛੂ, ਬਿਭਚਾਰੀ।
 ਸੌਂਕਣ, ਸੂਮ, ਸੁਨਾਰ, ਸੁਕੈ¹ ਸਠ²
 ਸਾਂਢ¹, ਸਨਯਾਸੀ, ਸੁਰਾਪੀ² ਯਸਾਰੀ³।
 ਭੈਂਗਹਿ¹ ਭੂੰਝਕਨੇ² ਕਵਰੇ³,

¹ਸਾਉਣ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਦਲ ਭੇਜੇਗਾ।

¹ਜਿਵੇਂ ਕਿਣਕਾ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂਰੋਕ ਸਕਦਾ।

¹ਅੜ ਕੇ।

¹ਇਹ ਗਵਾਂਢੀਰਾਜਾ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ।

¹ਜਿਹੜਾ ਗਵਾਂਢ ਵਿੱਚਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ।

¹ਵਿਦਵਾਨ।

¹ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਹਮਣ।

¹ਭੂਤ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ।

¹ਜੋ ਪੁਰਾਣੀ ਪਛਾਣਰਖਦਾ ਹੋਵੇ।

¹ਮੰਗਤਾ।

¹ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

¹ਕਾਂ।

¹ਸੱਪ। ²ਬਾਣੀਆਂ। ³ਬੁਹਤਾ ਤੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ,
 ਬਕਵਾਦੀ। ¹¹ਬਿੱਲਾ।

¹ਵੇਸਵਾ। ²ਕੈਦੀ।

¹ਸ਼ੇਰ।

¹ਤੋਤੇ ਦਾ। ²ਮੂਰਖ।

¹ਸਾਨੂੰ। ²ਸ਼ਰਾਬੀ। ³ਜਸ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਨਿੰਦਕ।

¹ਟੇਢਾ ਝਾਕਣ ਵਾਲਾ। ²ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਵਾਲਾ।

³ਜੁਆਰੀਆ। (ਕੈਰਵ- ਜੁਆਰੀਆ। ਕੈਰਵ ਤੋਂ ਕਵਰੇ।)

ਇਨ ਕੇ ਨ ਵਿਸਾਹੁ ਕਿਜੈ ਕਦਹਾਰੀ' ॥ ੧੬ ॥ 'ਕਦੇ ਵੀ।

ਔਰਨ ਸੋਂ ਭਲ ਮੇਲ ਰਖੋ,
ਬਿਨ ਮੇਲ ਨ ਖੇਲ ਬਿਹਾਰ ਚਲੈ ਹੈ।
ਇਹੁ ਰੀਤਿ ਸਨਾਤਨ ਹੈ ਜਗ ਕੀ,
ਜਿਸ ਕੈ ਵਥੁ ਹੋਇ ਦੁਤੀ ਮੰਗ ਲੈ ਹੈ।
ਕਾਰਜ ਸਾਰ ਦਿਖਾਰ ਬਡੱਪਨ,
ਸੋ ਫਿਰ ਮਾਲਕ ਪਾਸ ਪਠੈ ਹੈ।
ਜਾਂਹਿ ਬਡਾਈ ਦਈ ਹਰਿ ਹੈ,
ਤਿਹ ਕੇ ਘਰ ਮਾਂਗਨ ਦੂਸਰ ਐਹੈ ॥ ੧੭ ॥

ਬਾਤ ਕਹਾਂ ਤੁਛ ਹੈ ਗਜ ਕੀ,
ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਨਹਿ ਮਾਂਗਯੋ ਜੋ ਤੁਮ ਦੈਹੈਂ।
ਦੁੰਦਭਿ ਗਾਜ ਰਹਯੋ, ਜਸ ਕੋ
ਤੁਮਰੋ ਜਗ ਮੈਂ, ਸਿੰਧ ਲੋ ਸਬਿ ਪੈਹੈਂ।

'ਸਮੁੰਦਰ ਤਕ ਸਭ ਪਾਸੀਂ।

'ਚੰਮ ਮੜੇ ਭਾਵ ਪੌਸੇ। ²ਵਜਦੇ ਹਨ।

ਚਾਮ ਮਢਿ' ਘੁਰ ਹੈਂ² ਘਰ ਹੀ ਘਰ,
ਯਾਂਹਿ ਬਜਾਇ ਕਹਾਂ ਬਡ ਥੈਹੈਂ।
ਔਰ ਬਿਰੋਧ ਬਢੈ ਜਿਸ ਤੈ,
ਵਹਿ ਕਾਮ ਨਹੀ ਬੁਧਿਮਾਨ ਕਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੮ ॥

ਲਾਭ ਨ ਹੂ ਜਿਸ ਉਦਮ ਤੈ,
ਕਿਛੁ ਸੋ ਨ ਕਰੋ ਨੁਕਸਾਨ ਜੁ ਦੈਹੈ।
ਨਾਹਕ' ਕਾਂਹਿ ਕਿ ਸੰਗ ਬਿਗਾਰਨ,
ਚਾਹਿਕ' ਨਾਂਹਿ ਤੁਮੈਂ ਬਨ ਐਹੈ।
ਕਾਜ ਤੁਮੈਂ ਇਹੁ ਨ ਜਗਿਰਾਜ,
ਸਮਾਜ ਦਰਾਜ' ਜੁ ਅੰਤ ਨਸੈ ਹੈ।
ਰਾਵਰ ਰਾਜ ਅਖੰਡ ਅਡੰਡ,
ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਖੇ ਸੂਤਿ' ਸੰਤ ਕਥੈ ਹੈਂ ॥ ੧੯ ॥

'ਐਵੇਂ, ਬਿਅਰਥ।

'ਵਿਗਾੜ ਚਾਹੁਣਾ।

'ਬਹੁਤੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

'ਵੇਦ।

ਕਬਿੱਤ:

ਐਸੀ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬਾਤ ਮਾਤ ਤੈ ਬਖਯਾਤ ਸੁਨਿ,
ਬੋਲੇ ਦੁਖ ਹਾਤ' ਸੁਖ ਦਾਤ ਕਲਯਾਨ ਹੈ।
ਤਪ ਕਰਤੈ ਕੋ ਮੋਹਿ ਕਰਤੇ ਪਠਾਯੋ,
ਹੇਤ ਧਰ ਭਾਰ ਹਰਬੇ ਕੋ ਦਰਬੇ ਦੁਜਾਨ ਹੈਂ।

'ਦੁੱਖ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

'ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਮੋਟਣ ਤੇ ਖੋਟੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਲਣ ਲਈ।

ਕਪਟੀ ਕੁਟਿਲ ਭੀਮ ਸਸਿ ਸੇ ਹੰਕਾਰੀਓਂ ਕੇ,
ਗਰਬ ਸਰਬ ਅਬਿ ਕਰਬ ਮੈਂ ਹਾਨ ਹੈਂ।
ਚਾਹਿਤ ਦਬਾਯੋ ਮੋਹਿ ਗਿਰਪਤਿ ਮੂਢ ਮਤਿ,
ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਯਾਰ ਪਟ ਬੀਜਨੋ ਜੜੋਂ ਭਾਨ ਹੈਂ।

॥੨੦॥

ਲਰਬੇ ਨ ਜੈਹੂੰ ਕੈਹੂੰ ਵ੍ਹਾਰ ਮੈਂਹੂੰ ਮਾਨੋ ਦਿਢ,
ਦੇਸ ਗਾਂਉ ਨਾ ਦਬੈਹੂੰ ਚੈਹੂੰ ਕਾਂਹੂੰ ਰਾਜ ਨਾ।
ਲਰ ਹੈ ਜੁ ਆਇ ਚਰੁ। ਪਰ ਹੈ ਹਮਾਰੇ ਗਰ,
ਫਰ ਹੈਂ ਨ ਫੇਰ ਖੱਗ ਹਮ ਕਿਮ ਗਾਜ ਨਾ।।
ਧਾਰ ਤਰਵਾਰ ਗੰਗ ਧਾਰ ਤੇ ਉਦਾਰ ਅਤਿ,
ਕਰਤ ਸੰਸਾਰ ਸਿੰਧ ਪਾਰ ਐਹੈਂ ਬਾਜ ਨਾ।।
ਕਾਤਰ। ਮਸੰਦ ਮੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਪੂਜਾ ਖਾ ਬੁਲੰਦ,
ਬੀਰ ਧੀਰਤਾ ਬਿਹੀਨ ਭਏ ਇਨ ਲਾਜ ਨਾ।

॥੨੧॥

ਭੋਲੀ ਮਾਤ ਆਪ ਘਾਤ। ਜਾਨੋ ਕਿਆ ਮਸੰਦਨ
ਕੇ,
ਕੂਰ ਹੀ ਡਰਾਤ ਮੂਰ ਬਾਤ ਛਲ ਛੰਦ ਕੈ।।
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ ਭੀਰੂ। ਹੋਤ ਤੀਆ ਕੋ ਸਰੀਰੂ,
ਰਾਜਨੀਤਿ ਤਦਬੀਰੂ। ਜਾਨੈ ਨਾ ਬੁਲੰਦ ਕੈ।
ਭਾਵੀ ਥੀ ਜੋ ਹੋਨਹਾਰ ਰਾਖੀ ਰਚਿ ਕਰਤਾਰ,
ਜਾਨ ਤਬੈ ਗੁਰੂ ਸਾਰਿ।, ਚਾਹਿ ਜਾਹਿ ਕੰਦ ਕੈ२।

ਐਪਰ ਮੁਯਾਦ ਆਦਿ ਨੇਤ ਸੇਤ ਪਾਲੈਂ ਗੁਰੂ,
ਜਦੁਪਤਿ ਰਾਮ ਸਮ ਦੁੱਜਨ ਨਿਕੰਦ ਕੈ ॥੨੨॥

ਨੰਦ ਚੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਢਿਗ ਤੈ ਅਮੰਦ ਤਰ।,
ਕਹੜੋ ਕਹਾਂ ਕਚੇ ਕੋਹੀ ਛੰਦ ਬੰਦ ਕਰ ਹੈਂ।।
ਅਬ ਗਜ ਮਾਂਗ ਲੈਹੈਂ ਔਰ ਵਥੁ ਫੇਰ ਚੈਹੈਂ,
ਆਖਰ ਕਹਾਂ ਲੋ ਦੈਹੈਂ ਅੰਤ ਫੇਰ ਲਰ ਹੈਂ।

।ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਾਸ ਕਰਾਂਗਾ।

।ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਗਿਦੜ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਟਟਿਆਣਾ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੇ।

।ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

।ਫੇਰ ਅਸੀਂ (ਖਗ) ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨ ਗਜੀਏ।

।ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗੇ ਭਾਵ ਰੁਕਾਂਗੇ ਨਹੀਂ।

।ਕਾਇਰ।

।ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ।

।ਦਾਅ।

।ਮੂਰਖ ਛਲ ਵਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ।

।ਡਰਾਕੁਲ।

।ਜੁਗਤੀ, ਢੰਗ।

।ਸਾਰੀ ਹੋਣਹਾਰ। ੨ਜਿਸ ਨੂੰ (ਕੰਦ) ਮਿਸ਼ਰੀ ਵਾਂਗ ਮਿੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

।ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਢਲੀ (ਸੇਤ) ਉੱਜਲੀ ਮੁਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ (ਨੇਤ) ਹੋਣਹਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ (ਜਦ ਪ੍ਰਤਿ) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇਰਾਮ ਚੰਦਰ ਵਾਂਗ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।

।ਬਹੁਤ ਉਤਮ (ਬਚਨ)।

।ਕਚੇ (ਕੋਹੀ) ਪਹਾੜੀਏ ਕੀ ਛਲ ਵਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂਤੇ ਅਬਿ ਹੀ ਜਵਾਬ ਤਿਨੈ ਦੈਨ ਹੈ ਸਵਾਬ¹,
ਲਰੈਂ ਆਇ ਜਜੋਂ ਸ਼ਿਤਾਬ¹ ਹਾਰ ਜਾਂਹਿ ਘਰ ਹੈਂ।
ਰੰਚਕ ਸੇ ਕੰਚਨ ਕੋ ਮਾਨ ਕਹਾਂ ਮੇਰੁ ਆਗੇ,
ਬੰਚਕ ਸੁ ਭੂਪ ਸਜਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸੇ ਕਿ ਅਰ ਹੈਂ।
॥ ੨੩ ॥

ਮਾਤ ਸੁਨਿ ਗਹਯੋ ਮੌਨ ਹੋਇ ਖੁਸ਼ ਦਯਾ ਭੌਨ,
ਜਿਨੈਂ ਕਿਛੁ ਗੋਂ ਨ ਭੋ ਨ ਕੌਨ ਅਰਿ ਕਾਂਹਿ ਕੋ।

ਖਿਲਤ ਖਿਤਾਬ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ ਅਤਾ ਬਖਾਨ
ਕੀਓ ਹੈ ਦਿਵਾਨ ਪੈ ਸ਼ਿਤਾਬ ਨਿਜ ਤਾਂਹਿ ਕੋ।

ਕਾਰ ਸਭਿ ਸੈਨ ਹੂੰ ਕੋ ਔਰ ਲੈਨ ਦੈਨ ਹੂੰ ਕੋ,
ਨਿਕਟ ਰਹੈਨ ਹੂੰ ਕੋ ਦੀਓ ਗੁਰੁ ਵਾਂਹਿ ਕੋ।
ਆਯੁਧਨ ਕੋ¹ ਅੰਭਯਾਸ ਕਰਵਾਤ ਗੁਰੁ ਖਾਸ²,
ਪੂਰਤ ਸਿੱਖਨਿ ਆਸ ਜਾਸ ਮਨ ਜਾਂਹਿ ਕੋ।
॥ ੨੪ ॥

ਸ਼ਿਕਰੇ¹ ਸ੍ਰਾਨ² ਬਾਜ ਸਾਜ ਜੁਰਰੇ ਸਮਾਜ³

ਖੇਲਤ ਅਖੇਰ¹ ਦੇਸ ਰਾਜਨ ਕੈ ਜਾਇ ਕੈ।
ਲੰਘਨ ਸਘਨ ਬਨ ਕੰਦ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅੰਦ੍ਰੋਂ ਮੈਂ,
ਸੈਲ ਕਰੈਂ ਸੈਲਨ ਗੁਸੈਲ ਛੈਲ ਪਾਇ ਕੈ।

ਸੂਕਰ¹ ਸਸੇ² ਝਿੰਗਾਰ³ ਰੋਝ¹¹ ਰੀਛ ਸ਼ੇਰ
ਸਜਾਰ²²,

ਤੀਤਰ ਲਵੇ¹ ਅਪਾਰ ਮ੍ਰਿਗ ਬਰੁ ਭਾਇ ਕੈ²¹।
ਪਾਢੇ¹ ਕਕੜੈਲ² ਮਾਰੇ, ਗੈਲ ਨਾ ਸੰਭਾਰੇ ਐਲ

ਪਾਰੈ, ਖੈਲ ਭੈਲ ਸੈਲ-ਪਤਿਨਿ ਦਿਖਾਇ ਕੈ।
॥ ੨੫ ॥

ਧੌਂਸ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ ਸੁਨਿ ਧਮਕਤ ਗਿਰਿਪਤਿ,
ਮਸਕਤ ਰਸਕ ਧਰਤ ਖੁਨਸਾਇ ਕੈ।

¹ਪੁੰਨ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੁਮੇਰ ਅੱਗੇ ਕੀ ਮਾਣ ਹੈ, ਠੱਗ, ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਅੜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ (ਗੋਂ) ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਅਤੇ (ਭੋ) ਭੈ ਨਹੀਂ (ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ) ਕਿ ਕੌਣ ਕਿਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ (ਭਾਵ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ)।

¹ਸਿਰੋਪਾਉ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ (ਖਤਾਬ) ਪਦਵੀ ਦੀ, ਤਿਸ ਨੰਦ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕਹਿ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

¹ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ। ²ਆਪ।

¹ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਜੈਸੀ ਆਸਾ ਹੈ।

¹ਬਾਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ। ²ਕੁੱਤੇ। ³ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

¹ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ (ਛੈਲ) ਸੂਰਮੇ ਦੌੜ ਕੇ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੂਰ। ²ਸਹੇ। ³ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗੇ (ਝੰਖਾਰ-ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ)।

¹¹ਗਵਯ-ਨੀਲ ਗਾਇ। ²²ਗਿੱਦੜ।

¹ਬਟੇਰੇ। ²ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ।

¹ਪਾੜਾ-ਭੂਰੇਰੰਗ ਦਾ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹਰਨ। ²ਪਹਾੜੀ ਹਰਨ ਜੋ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਭੌਂਕਦਾ ਹੈ।

¹ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੇ (ਐਲ) ਰੌਲਾ {ਪਾਰੈ} ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ (ਖੈਲ ਭੈਲ) ਖਲਬਲੀ ਦਿਖਾ ਕੇ}।

¹ਧੌਂਸੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ (ਧਮਕਤ) ਡਰ

ਸ਼ੋਰ ਨ ਥੋਰਨ ਕੈ ਬਟੋਰਨ ਟੋਰਨ ਮ੍ਰਿਗ,
ਫੋਰਨ ਤੁਫੰਗ ਅੰਗ ਫੋਰਨ ਤਕਾਇ ਕੈ।

ਘੋਰਨਿ ਧਵਾਇ¹ ਸਮ ਮੋਰਨ ਨਚਾਇ,
ਬਾਗ ਮੋਰਨ ਓਰਨ ਪੁਰਿ ਜੋਰਨ ਜਨਾਇ ਕੈ।
ਹੇਰਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ਦੂਰੀ ਬਾਰੀ ਪੈ ਅਟਾਰੀ ਚਢਿ,
ਜਾਤ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਹਿਤ ਲੁਭਾਇ ਕੈ
॥੨੬॥

ਆਨ ਕੈ ਦਿਵਾਨ ਮੈਂ ਥਿਰਾਨ¹ ਗੁਰੂ ਆਸਨ ਪੈ,
ਦਾਸਨਿ ਨਿਰਾਸਨ ਖਾਸਨ ਆਸ ਪੂਰ ਹੈਂ।

ਲਜਾਵਤ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰ ਕਰਿ,
ਦੇਸ ਔ ਬਿਦੇਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੈ ਹਜੂਰ ਹੈਂ।
ਉਮਦੇ¹ ਹਥਯਾਰ ਘੋੜੇ ਬਿਬਿਧਾ ਬਸਨ ਜੋੜੇ²,
ਦੇਤ ਸਿਖ ਹੈਂ ਨ ਥੋੜੇ ਸੰਗ ਧਨ ਭੂਰ¹ ਹੈਂ।
ਬਾਂਛਿਤ ਸੁ ਫਲ ਚਾਰੁ ਪਾਇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਿਦਾਰ,
ਸੁਜਸ ਅਪਾਰ ਸੋ ਉਚਾਰਤ ਜਰੂਰ ਹੈਂ ॥੨੭॥
ਕੋਊ ਏਕ ਮਾਸ ਕੋਊ ਦੋਇ ਮਾਸ ਚਾਰ ਖਟ¹,
ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਬਾਸ ਕਰਿ ਫਿਰ ਘਰ ਜਾਨ ਕੋ।
ਛੋਰਿ ਜਗਿ ਮਗ¹ ਪਗ ਸੇਵਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ,
ਜੈਸੇ ਸੁਰ ਸੁਰਤਰੁ ਸੇਵੈਂ ਮਘਵਾਨ ਕੋ।

ਬਿਸਤਾਰੀ ਕੀਰਤੀ ਉਜਯਾਰੀ ਗੰਗ ਧਾਰੀ ਸਮ,
ਬਿਸਤਾਰੀ ਭਵ ਬਿਸੁਤਾਰੀ ਬਿਸਆਨ ਕੋ।

ਰਾਂਕਾ-ਪਤਿ ਗੁਰੂ ਜਸ ਕੋਕ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋਕ ਬਸ,
ਮੰਦ ਜਨ ਅੰਧ ਤਮ ਕੰਜਰੰਜ ਠਾਨ ਕੋ ॥੨੮॥

ਨਾਲ ਕੰਬਦੇ ਹਨ, ਖਿਝ ਕੇ (ਮਸਕਤ) ਕਸ਼ਟ ਧਾਰਦੇ ਤੇ
(ਰਸਕ) ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਰਸਕ-ਰੀਸ, ਦੂਜੇ ਜੇਹਾ ਹੋਣ
ਦੀ ਇੱਛਾ।)

¹ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਸ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ (ਬਟੋਰਨ) ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ
ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲਦੇ ਹਨ, ਤਕਾ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ) ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

²ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਜਣਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਰਫ ਵਾਗਾਂ ਮੋੜਦੇ ਹਨ।

¹ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

¹ਨਿਰਾਸ ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ (ਖਾਸਨ) ਆਪ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ
ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਚੰਗੇ, ਵਧੀਆ। ²ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ।

¹ਬਹੁਤ।

¹ਕੋਈ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ।

¹ਜਗਤ ਦਾ ਰਾਹ।

¹ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤੇ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿੱਛ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ
ਹਨ।

¹ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਰਗੀ ਉੱਜਲ ਕੀਰਤੀ (ਬਿਸਤਾਰੀ)
ਫੈਲਾਈ ਹੈ ਅਤੇ (ਬਿਸਤਾਰੀ) ਫੈਲੇ ਹੋਏ (ਭਵ) ਸਾਗਰ ਦੇ
ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ (ਬਿਸੁਤਾਰ) ਜ਼ਹਿਰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਜੱਸ ਪੁੰਨਿਆ ਦਾ ਚੰਦ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਚਕਵੇ
ਵਾਂਗ ਸੋਗ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਦੇ ਤੇ (ਅੰਧ) ਅਗਿਆਨੀ

ਪੁਰਸ਼ ਅਨੁਚੇ ਤੇ ਕੰਵਲ ਵਾਂਗ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਦੂਜ ਇੰਦ ਸਮ ਪੂਜ ਜਗ,
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਸੇਸ।
ਚਢਿਤ ਬਢਿਤ ਨਿਤ ਅਧਿਕ ਹੀ,
ਪਿਖਿ ਸਿੱਖ ਕੰਜ ਜਲੇਸਾ ॥ ੨੯ ॥

‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ (ਜਲੇਸ) ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰੂਪ ਪਾਣੀ
ਨਿਤ ਬਹੁਤਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਕੰਵਲ ਬਹੁਤੇ ਵਧਦੇ
ਹਨ।

ਚੌਪਈ:

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿੱਦਯਾ ਦੋਈ।
ਬਿਰਧਾਵਤ ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਨਵ ਸੋਈ।
ਕਠਨ ਕੁਵੰਡਾ ਖੈਂਚ ਹੈਂ ਜੋਊ।
ਔਰ ਨ ਐਂਚਾ ਸਕੈ ਤਿਹ ਕੋਊ ॥ ੩੦ ॥
ਬੀਰਨ ਧੀਰਨ ਭੀਰ ਬਢੈ ਹੈਂ।
ਤੀਰ ਨ ਗੁਰੂ ਸਮ ਕੋਇ ਚਲੈ ਹੈਂ।
ਅਰਜਨ ਕਰਣ ਰਾਮ ਸੁਨ ਰਾਖੇ।
ਕਹੈਂ ਸੁਭਟ ਸਬਿ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਲਾਖੇ ॥ ੩੧ ॥
ਅਤਿ ਬਲਵੰਡ ਦੰਡ-ਭੁਜਾ ਗੁਰ ਕੇ।
ਪਿਖਿ ਸੁਨਿ ਧੀਰ ਛੁਟਤ ਅਰਿ ਉਰਿ ਕੇ।
ਬਾਈ ਧਾਰ ਪਹਾਰਨ ਰਾਜੇ।
ਕਰਤ ਬਾਤ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਦਰਾਜੇ ॥ ੩੨ ॥
ਬੀਜ ਬਿਰੋਧ ਭੀਮ ਸਸਿ ਸੰਗੈਂ।
ਪਰਜੋ, ਸ਼ਰੀਕ ਭਯੋ ਕਹਿੰ ਚੰਗੈਂ।
ਲਰੈਂ ਪਰੈ ਜਬਿ ਗਰੈਂ ਲਰਾਈ।
ਭਵੈ ਦੀਨਾ ਹਮ ਪੈ ਤਬਿ ਆਈ ॥ ੩੩ ॥
ਕਾਂਗੜੇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਅਪਾਵਨ।
ਚਹੜੋ ਕਲੇਸ ਬਿਸੇਸ ਬਢਾਵਨ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਪੈ ਸਚਵਾ ਪਠਾਯੋ।
ਤਿਹ ਭ੍ਰਮਾਇ ਸ਼ਰਮਾਇ ਸਿਖਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥
ਬਸਰਸਾ ਰਾਜ ਤੁਮਾਰੇ ਮਾਹੀ।

‘ਕਰਤਾ ਧਨੁਸ਼।

‘ਖਿੱਚ।

‘ਹੁਣ ਗੁਰੂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ) ਜਾਣੇ ਹਨ।

‘ਬਹੁਤ ਬਲ ਵਾਲੇ ਡੌਲੇ।

‘ਬਹੁਤੀਆਂ।

‘ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ।

‘ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

‘ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

‘ਵਜ਼ੀਰ।

‘ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰ ਕੇ।

‘ਵਸਦਾਰਸਦਾ ਹੈ।

ਭਯੋ ਤੁਮੀ ਸੋਂ ਗੁਰੁ ਗੁਮਰਾਹੀ।	'ਉਲਟ, ਵਿਰੋਧੀ।
ਜਿਸ ਕੀ ਬਿੱਲੀ ਤਿਸੈ ਡਰੈ ਹੈ।	
ਨਿਜ ਕਰਤੂਤ ਇਹ ਕਲੀ। ਦਿਖੈ ਹੈ ॥੩੫॥	'ਕਲਜੁਗ।
ਕਯਾ ਤੁਮ ਜੀਵਤ ਹੀ ਮਰ ਗਏ।	
ਦੁਾਰ ਤੁਮਾਰ ਧੋਂਸ ਬਜਵਏ।	
ਫੇਰ ਅਖੇਰ ਦੇਰ ਬਿਨੁ ਕਰਿ ਕੈ।	
ਲੈ ਜਾਵਤ ਭਾਵਤ ਮ੍ਰਿਗ ਹਰ ਕੈ। ॥੩੬॥	'ਮਾਰ ਕੇ।
ਚਮੁੰ ਕਰਨਾ ਬਹੁ ਲਰਨ ਸਿਖੈ ਹੈ।	'ਫੌਜ (ਭਰਤੀ) ਕਰਕੇ।
ਜੰਗੀ ਸਾਜ ਦਰਾਜ। ਬਢੈ ਹੈ।	'ਬਹੁਤਾ।
ਇਕ ਕਾਨਨ ਮੈਂ ਜੁਗ ਪੰਚਾਨਨ।	'ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ੇਰ।
ਦੇਇ ਸਮਾਤ ਤੇਗ, ਇਕ ਮਿਆਨ ਨ ॥੩੭॥	
ਹੈ ਇਹੁ ਉਸ ਹੀ ਗੁਰੁ ਕਾ ਨਾਤੀ।	'ਪੇੜਾ।
ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕੀ ਚਮੁੰ ਜਿਨਿ ਹਾਤੀ।	'ਮਾਰੀ।
ਹੁਤੀ ਫਕੀਰਨ ਕੀ ਇਹੁ ਗਾਦੀ।	
ਏਹੀ ਦ੍ਰੈ ਗੁਰੁ ਭਏ ਫਸਾਦੀ ॥੩੮॥	
ਜਿਮ ਲਘੁ ਤਰੁ ਕਰ ਸੋਂ ਉਖਰੈ ਹੈ।	'ਜਿਵੇਂ ਛੋਟਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੱਥ ਨਾਲ ਉਖਾੜ ਦੇਈਦਾ ਹੈ।
ਮੁਸ਼ਕਲ ਫੇਰ ਕੁਠਾਰ। ਕਟੈ ਹੈ।	'ਕੁਹਾੜਾ।
ਤਿਮ ਤੁਮ ਅਬਿ ਤੇ ਤਿਹ ਨਿਰਦਲ ਹੈਂ।	'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।
ਫਿਰ ਤੁਮ ਹਮ ਸਬ ਲਾਵੈਂ ਬਲ ਹੈਂ ॥੩੯॥	
ਲੂਟ ਦੇਸ ਤੁਵਰਾਜ ਦਬੈ ਹੈ।	
ਫਿਰ ਇਹੁ ਮਾਰਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬੈਹੈ।	'ਹੋਵੇਗਾ।
ਤਾਂ ਤੇ ਅਬਿ ਹੀ ਛਲ ਬਲ ਕਰਿ ਕੈ।	
ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਢੇ ਦੇਸ ਤੈ ਜੁਰ ਕੈ। ॥੪੦॥	'ਜੁੜ ਕੇ ਭਾਵ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ।
ਹਮ ਤੁਮ ਸਬੈ ਬਿਰਾਦਰ। ਰਾਜੇ।	'ਭਰਾ।
ਬਿਗਰੇ ਸੁਧਰੇ ਕੀ ਸਮ ਲਾਜੇ।	
ਜਦਪਿ ਤੁਮ ਸਮੁੱਥ ਸਬਿ ਭਾਂਤੀ।	
ਦਲਨ ਦਲਨ ਬਡ ਬਲਨ ਅਰਾਤੀ। ॥੪੧॥	'ਵੱਡੇ ਬਲ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦਲਣ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ।
ਤੋਂ ਭੀ ਮੱਦਦ ਹਮ ਸਬ ਦੈਹੈਂ।	
ਜਬ ਤੁਮ ਚੈਹੈਂ ਤਿਸੈ ਕਢੈ ਹੈਂ।	

ਜਿਨਿ ਦੋ ਦਿਨ ਗਜ ਮੰਗੜੋ ਨ ਦਯੋ।	
ਅਨ ਭਰੋਸਾ ਤਿਸ ਤੈ ਸਬ ਗਯੋ ॥ ੪੨ ॥	'ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਸਬਿ ਸਾਚੀ ਮਾਨੀ।	
ਬਹਿਕਾਵਤ ਸ਼ਾਰੀਕ ਨ ਜਾਨੀ।	'ਸ਼ਰੀਕ ਭਟਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗ਼ਲਤਰਾਹ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਬੋਲੜੋ ਗਰਬ ਧਰਵ ਹੰਕਾਰੀ।	
ਹਰੋਂ ਕਿ ਕਰੋਂ ਗੁਰੈਂ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ੪੩ ॥	'ਮਾਰਾਂਗਾ।
ਬਿਦਾ ਬਕੀਲ ਢੀਲ ਬਿਨ ਕੀਓ।	
ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਨਿ ਗੁਨਿ ਮੁਦ ਥੀਓ।	'ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ।
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਭੀ ਵਕੀਲ ਪੁਨ ਪਠਿਓ।	
ਇਮ ਪ੍ਰਪੰਚ ਪਰਪੰਚੀ ਠਟਿਓ ॥ ੪੪ ॥	'ਇਉਂ ਛਲੀਏ ਨੇ ਛਲ ਕੀਤਾ।
ਬਿਗਰੈ ਤੁਮ ਸੋਂ ਭੀਮ ਸਸੀ ਜੇ।	
ਹਮ ਸਬ ਤੁਮਰੇ ਆਹਿ ਵਸੀ ਜੇ।	'ਅਧੀਨ ਹਾਂ।
ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਹਾਂ ਏਕਲਾ ਲਰ ਹੈ।	
ਨਾਹਿ ਸਹਾਇ ਤਾਂਹਿ ਹਮ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥	
ਤ੍ਰਾਸ ਤਨਕ ਨਹਿ ਤਿਸ ਤੇ ਕਈਓ।	'ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਡਰ ਵੀ।
ਜੋ ਮੱਦਤ ਚਹੀਏ ਸੋ ਲਈਓ।	
ਨੈਣ ਸਿਆਪੇ ਭਯੋ ਕਟੋਚੀ।	'ਕਟੋਚ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ) ਸਿਆਪੇ ਦੀ ਨੈਣ ਵਾਂਗ ਬਣ ਗਿਆ।
ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਚਹਿਤ ਭਿਰਾਯੋ ਪੋਚੀ ॥ ੪੬ ॥	'ਨੀਚ।
ਕਹੜੋ ਗੁਰੂ ਜੋ ਕਰੈ ਸੁ ਭਰੈ।	
ਪਾਪ ਪੱਥਰ ਪਾਪੀ ਪਰ ਪਰੈ।	
ਹਮ ਨਹਿ ਬੈਰ ਕਿਸੀ ਸੋਂ ਕਰਿ ਹੈਂ।	
ਹਰ ਹੈਂ ਤਾਂਹਿ ਜੁ ਆਵੈਂ ਚਰੁ ਹੈਂ ॥ ੪੭ ॥	'ਚੜ੍ਹ ਕੇ।
ਜਾਇ ਸਚਵ ਇਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋਂ ਕਹਾ।	
ਗੁਰੁ ਸੁਬੱਗੜ ਸ਼ਕਤਿ ਯੁਤਿ ਮਹਾਂ।	
ਸੋਚਿ ਕਟੋਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨ ਭਯੋ।	
ਬੈਰ ਬਢਾਇ ਦੁਹੁ ਦਿਸ ਦਯੋ ॥ ੪੮ ॥	
ਪੈ ਸਸਿ ਭੀਮ ਧੀਰ ਉਰਿ ਰਾਖੈ।	'ਧੀਰਜ।
ਬਜਾਹਿ ਮਾਂਹਿ ਲਿਹੁ ਵਥੁ ਅਭਿਲਾਖੈ ॥ ੪੯ ॥	
ਦੋਹਰਾ:	

ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬੀਤਯੋ ਜਬੈ,
ਅਯੋ ਬਿਯਾਹਿ ਦਿਨ ਵਾਹਿ।

ਉਹ।

ਪੰਮਾ ਪ੍ਰੋਹਤ, ਕੇਸਰੀ
ਸਸਿ, ਭੇਜੇ ਗੁਰੁ ਪਾਹਿ ॥ ੫੦ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਉਨਿ ਭੇਟਾ ਦੈ ਕੈ।

ਨ੍ਰਿਪ ਦਿਸ ਤੈ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਸੁਨੈ ਕੈ।

ਅਰਜ਼ ਗਰਜ਼ ਯੁਤ ਲਰਜ਼ਾ ਸੁਨਾਈ।

ਡਰ ਕੇ।

ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੀ ਸਨੇਹ ਜਨਾਈ ॥ ੫੧ ॥

ਮਾਂਗੀ ਚਾਰ ਵਸਤੁ ਕਰ ਜੋਰੇ।

ਗਜ ਡੇਰਾ ਚੌਕੀ ਵਰ ਘੋਰੇ।

ਹਾਥੀ ਤੇ ਤੰਬੂ।

ਮਾਨਸ ਗੁਰੁ ਕੈ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈਂ।

ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ।

ਬਿਯਾਹਿ ਭਏ ਫਿਰ ਫੇਰ ਲਜਾਵੈਂ ॥ ੫੨ ॥

ਮੋੜ ਲਿਆਉਣ।

ਬਾਈ ਧਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਤਹਿ ਜੁਰ ਹੈਂ।

ਕੋ ਜਾਂਵੀ ਕੋ ਮਾਂਵੀ ਚੁਰ ਹੈਂ।

ਲੜਕੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਿਲਣਗੇ।

ਸਿਰੀ ਨਗਰ ਪਤਿ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੈ।

ਰਿਆਸਤ ਗੜਵਾਲ ਦੇ ਪੌੜੀ ਪਰਗਣੇ ਵਿੱਚ ਅਲਕ ਨੰਦਾ
ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ।

ਢੁਕੈ ਭੀਮ ਸਸਿ ਰਸ ਉਮਾਹਿ ਕੈ ॥ ੫੩ ॥

ਅਨੰਦ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਕੋ ਨਿਜ ਪੂਤ ਲਖੀਜੈ।

ਇੱਜ਼ਤ ਬਢੈ ਜੈਸ ਤਿਮ ਕੀਜੈ।

ਵਸਤੁ ਅਜਾਯਬ ਜਿਹ ਘਰ ਹੋਈ।

ਰਾਵ ਰੰਕ ਮਾਂਗਤ ਸਬਿ ਕੋਈ ॥ ੫੪ ॥

ਚਾਰ ਵਸਤੁ ਚਾਰਕ ਦਿਨ ਚਾਰੂ।

ਸੁੰਦਰ।

ਦੈ ਕਰਿ ਰਾਖਹੁ ਰਸ ਜਸ ਭਾਰੂ।

ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰਜਤਪਣਾ ਭੇਟਾ।

ਰੁਪਏ।

ਦੈਹੈ ਭੂਪ ਬਿਯਾਹਿ ਨਿਜ ਬੇਟਾ ॥ ੫੫ ॥

ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਢਿਗ ਨੈ ਹੈ।

ਕਿਤ ਤੇ ਲੈ ਗੁਜਰਾਨ ਚਲੈ ਹੈ।

ਇਸ ਮੈਂ ਨਹਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰਾ ਜੈ ਹੈ।

ਚਢੈ ਅਸਾਨ ਬਢੈ ਰਸ ਪੈ ਹੈ ॥ ੫੬ ॥

(ਰਾਜੇ ਸਿਰ) ਅਹਿਸਾਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਅੱਗੋਂ ਰਸ

ਮਾਂਗੀ ਵਸਤੁ ਨ ਜੇ ਤੁਮ ਦੈ ਹੈਂ।
 ਪਰੈ ਬਿਗਾਰਿਰਾਰਿ' ਬਢ ਜੈ ਹੈ।
 ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਪਿ ਤੁਵ ਓਪ ਘਟੈ ਹੈ'।
 ਰਾਜ ਅਪਨ ਤੈ ਬਹਿਰ ਕਢੈ ਹੈ ॥ ੫੭ ॥
 ਬਨਯੋ ਰਹੈ ਰਸ ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਜੈਸੈ।
 ਰਾਵਰ ਭਾਵ' ਰਖੀਜੈ ਤੈਸੇ।
 ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਕਲਗੀਧਰ ਰੋਹੇ'।
 ਰਦ-ਛਦ ਫਰਕੇ ਕਰ ਕੇ ਕੋਹੇ' ॥ ੫੮ ॥
 ਤਰਨ ਤਰਨ ਸਮ ਹੈ ਕਰ ਤਾਤੇ'।
 ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਉਠਿ ਅਬੈ ਇਹਾਂ ਤੇ।
 ਮਾਂਗਨ ਅਏ ਕਿ ਦੈਨੇ ਤਾਨੇ'।
 ਕਪਟੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਜੋਰ ਦਿਖਾਨੇ ॥ ੫੯ ॥
 ਕਿਆ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਬਨਕ' ਪਛਾਨਾ।
 ਭਾੜਾ ਵਸਤਨ ਦੈ ਜੁ ਭਾਨਾ'।
 ਭਾੜ ਖੋਰ' ਹਮ ਕੋ ਠਹਿਰਾਯੋ।
 ਲਾਲਚ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੬੦ ॥
 ਕਿਸੀ ਭਠਯਾਰੇ' ਪਾਸ ਸਿਧਾਵੋ।
 ਭਾੜੇ ਕੇ ਟਟੂਏ ਲੈ ਜਾਵੋ।
 ਹਮ ਨਿਜ ਸੋਕ ਹੇਤ ਵਥੁ ਰਾਖੈਂ।
 ਦੈਂਹ ਨ ਭਾੜੇ ਲੈਂਹ ਨ ਲਾਖੈਂ' ॥ ੬੧ ॥
 ਜਾਹੁ ਕੇਸਰੀ ਜਢ ਦਿਜ ਪੰਮੇ।
 ਕਯੋਂ ਹੰਕਾਰੀ ਬਕੋ ਨਿਕੰਮੇ।
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਨੈ ਪਾਇ ਅਸ਼ਾਰਾ।
 ਸਬਾ ਬੀਚ ਤੈ ਉਨੈ ਉਠਾਰਾ ॥ ੬੨ ॥
 ਇੱਜਤ ਉਤਾਰਿ ਬਜ਼ਾਰ ਨਗਰ ਤੈ।
 ਦਏ ਨਿਕਾਰ ਬਿਡਾਰ ਮਗਰ ਤੈ'।
 ਇਸ ਸੂਰਤ ਧੂਰਤ ਬੇਸੂਰਤ'।
 ਗਏ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਜ ਕੂਰਤ ਪੂਰਤ' ॥ ੬੩ ॥
 ਜਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਢਿਗ ਪਗੀਆ ਡਾਰੀ।

ਵਧੇਗਾ।

'ਝਗੜਾ।

'ਰਾਜਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਉਪਮਾ ਘਟਾ ਦੇਵੇਗਾ।

'ਪ੍ਰੇਮ।

'ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਏ।

'(ਰਦ-ਛਦ) ਬੁੱਲ੍ਹ ਫਰਕੇ ਤੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਕੜਕੇ।

'ਜਵਾਨ ਭਾਵ ਦੋਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤੱਤੇ ਹੋ ਕੇ।

'ਮਿਹਣੇ।

'ਬਾਣੀਆ।

'ਕਿਹਾ ਹੈ।

'ਭਾੜਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ।

'ਭੱਠਿਆਂ ਵਾਲੇ।

'(ਭਾੜਾ) ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ।

'ਪਿਛੋਂ ਮਾਰ ਕਰਵਾ ਕੇ।

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਲੀਏ ਝੂਰਦੇ ਗਏ।

'ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਗਏ।

ਹੋਇ ਦੁਖਤ ਅਤਿ ਰੋਇ ਉਚਾਰੀ ॥ ੬੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲੂਟਯੋ ਕੂਟਯੋ ਬਨਕ ਜਨੁ,
ਤਨਕ ਅਨਖ ਬਿਨ ਹੋਇ।

‘ਜਾਣੋ ਲੁੱਟੇ ਕੁੱਟੇ ਹੋਏ ਬਾਣੀਏ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਅਣਖ ਤੋਂ
ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਕੇ।

ਕਹਯੋ ਮਾਰ ਕੁਟ ਹਮ ਕਢੇ,
ਪੁਰ ਤੈ ਗੁਰਿ ਪਤਿ ਖੋਇ। ॥ ੬੫ ॥

‘ਬੇਇਜ਼ਤ ਕਰਕੇ।

ਦ੍ਰੋਯਾ ਛੰਦ:

ਗਈ ਗਰੇਸਨ ਮੈ ਅਸੇਸ ਪਤਿ,
ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਨਰੇਸ ਹਸਾਹਿੰ।
ਨਹਿੰ ਬਦਲਾ ਲਹਿੰ ਗੁਰੁ ਤੈ ਜਬਿ ਲੋ,
ਪੁਰ ਤੈ ਕਢ ਪਗ ਬਾਂਧੈ ਤਾਂਹਿ।
ਇਹੁ ਇੱਜ਼ਤ ਹਮਾਰੀ ਨਹਿੰ ਉਤਰੀ,
ਤੁਮਰੀ ਕੁਤਰੀ ਗੁਰੁ ਹੈ ਮੂਛ।
ਤੂਛ ਫਕੀਰ ਛੂਛ ਪਤਿ ਕੀਨੀ।

‘ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਇਜ਼ਤ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ।

ਹੈ ਤੁਵ ਮੂਛ ਕਿ ਕੂਕਰਾ ਪੂਛ ॥ ੬੬ ॥

‘ਤੁੱਛ ਫਕੀਰ ਨੇ ਇਜ਼ਤ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਭਾਵ ਇਜ਼ਤ ਲਾਹ
ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
‘ਕੁੱਤੇ ਦੀ।

ਜੇ ਅਬਿ ਤਾਂਹਿ ਨ ਮਾਰ ਨਿਕਾਰੈਂ,
ਰਜਪੂਤੀ ਕੋ ਲਗ ਹੈ ਲਾਜ।
ਅਰ ਵਹਿ ਰਾਜ ਦਬੈਹੈ ਤੁਮਰੋ,
ਔਰ ਅਨੇਕ ਗਵੈਹੈ ਕਾਜ।
ਭਬਕਿ ਭੀਮ ਸਮ ਭੀਮ ਭੀਮ-ਸਸਿ,
ਕਹਯੋ ਨਿਕਾਰੋ ਜੋ ਨਹਿੰ ਤਾਂਹਿ।
ਜਨਯੋ ਨ ਜਾਨਯੋ ਰਾਜਪੂਤਨੀ,
ਭੂਤਨੀ ਉਤਨੀ ਜਨਯੋ ਕਾਂਹਿ। ॥ ੬੭ ॥
ਪਠੇ ਦੂਤ ਨ੍ਰਿਪ ਉਤਾ ਬੁਲਾਏ,
ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਾਈ ਧਾਰ।
ਬੈਠਿ ਸਬਿਨਿ ਸੋਂ ਮਸਲਤ ਕੀਨੀ,
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਵਸਤੁ ਅਜਾਯਬ ਚਾਰੁ।
ਹੇਤ ਅਵਾਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਾਂਗੀ,
ਲਖਿ ਗਾਦੀ ਤਾਦੀ ਨਹਿ ਕੀਨ।

‘ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਭੀਮ ਸੈਨ ਵਾਂਗ ਭਿਆਨਕ ਭਬਕ ਮਾਰ ਕੇ।

‘ਕਿਸੇ ਉੱਤ ਭੂਤਨੀ ਨੇ ਜਣਿਆ ਜਾਣਿਓ।

‘ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ।

‘ਸੁੰਦਰ।

‘ਸ਼ਾਦੀ ਦੀਰੋਣਕ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗੀਆਂ ਸਨ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਜਾਣ ਕੇ

ਵਥੁ ਦੈਨੀ ਤੋ ਰਹੀ ਕਿਨਾਰੇ,
 ਮਾਰੇ ਸਚਵ¹ ਹਮਾਰੇ ਚੀਨ² ॥ ੬੮ ॥
 ਰੋਜ਼ ਜ਼ਰਾਇਤ¹ ਆ ਇਤ ਲੂਟਤ,
 ਕੂਟਤ ਮਿਰਗ ਹਮਾਰ ਅਪਾਰ।
 ਮਾਰਤ ਦੁੰਦਭਿ¹ ਫਾਰਤ ਛਾਤੀ,
 ਪਾਰਤ¹ ਰੋਜ਼ ਉਪਦ੍ਰਵ ਭਾਰ।
 ਕਹਿੰ ਲੋ ਜਰੁਣਾ ਕਰੁਣਾ ਕਰਿ ਹੈ¹,
 ਟਰ ਹੈ ਸੋ ਨ ਖਏ ਬਿਨ ਮਾਰ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪੁਰਿ ਤੈ ਕਢੀਏ,
 ਚਢੀਏ ਸਬਿ ਅਬਿ ਦੁੰਦਭਿ ਮਾਰ ॥ ੬੯ ॥
 ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਖਸਲਤ¹ ਅਨੁਸਾਰੈਂ,
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਪੈ ਲਿਖ ਪਠਜੋ ਐਸ।
 ਕੈ ਪੁਰ ਤਜੋ ਕਿ ਭਜੋ ਸਰਣਿ ਮਮ,
 ਦੇਹੁ ਦੁਰਦ¹ ਰੱਯਤ ਹੂੰ ਬੈਸ।
 ਕੈ ਮਾਂਡੋ ਰਣ ਖਾਂਡੋ ਲੀਜੈ¹,
 ਕੀਜੈ ਏਕ ਜੁ ਲਾਗੈ ਨੀਕ।
 ਨਹੀਂ ਤੁ ਹਮ ਚਢਿ ਆਇੰ, ਮਾਰਿ ਕਰਿ
 ਖ੍ਰਾਰ, ਨਿਕਾਰੈਂ ਪੁਰ ਤੈ ਠੀਕ ॥ ੭੦ ॥
 ਅਰੈਂ ਜਿ ਹਰੈਂ¹ ਸਹਿਤ ਤੁਵ ਸਿੱਖੈਂ,
 ਕੈ ਗਹਿ ਕਰੈਂ ਕੈਦ ਲਿਹੁ ਜਾਨ।
 ਭਲੇ ਖਿਲੈਂਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੂਣ ਮੈਂ,
 ਨਹੀਂ ਤੁ ਆਨ¹ ਹਮਾਰੀ ਮਾਨ।
 ਤੁਮ ਢਿਗ ਸਿਖ ਬਨ ਬਨ ਕੀ ਲਕਰੀ,
 ਬਕਰੀ ਜਾਤਿ ਰੋਟੀਏ ਚਾਕ¹।

ਹਮ ਰਜਪੂਤ ਕੌਮ ਬਡ ਜੋਧੇ,
 ਮੱਦਤ ਦੇਤ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਿ ਸਾਕ ॥ ੭੧ ॥
 ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਾਤੈਂ ਬਖਯਾਤੈਂ,
 ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਰੋਸ ਉਪਾਇ।

(ਤਾਦੀ) ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

¹ਵਜ਼ੀਰ। ²ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਖੇਤੀ।

¹ਧੌਂਸਾ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਸਹਾਰੀਏ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀਏ।

¹ਆਦਤ।

¹ਹਾਥੀ।

¹ਜਾਂ ਜੰਗ (ਮਾਂਡੋ) ਰਚ ਲਵੇ ਤੇ ਖੰਡਾ (ਫੜ) ਲਵੇ।

¹ਜੇ ਅੜੋਗੇ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ।

¹ਆਗਿਆ। (ਅ) ਹਕੂਮਤ। (ੲ) ਆਈਨ।

¹ਟੇਢੀਆਂ ਭਾਵ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇਰੋਟੀਆਂ ਖਾਣੇ ਹਨ
(ਚਾਕ-ਪਾੜਨਾ, ਤੋੜਨਾ, ਭੰਨਣਾ, ਖਾਣਾ)।

ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ਉਮੰਗ ਕਰੈਂ ਹਮ,
 ਕਹੜੇ ਨ ਮਾਨੈ ਔਰੈ ਕਾਇ।
 ਰਹੇ ਉਡੀਕ ਠੀਕ ਚਢਿ ਆਵੇ,
 ਲਾਵੇ ਦੇਰ ਨ ਹੇਰਨ ਚਾਹਿ।
 ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਅਰਪੜੇ ਮਮ ਸਿੱਖਨਿ,
 ਤੁਮਰੇ ਕਾਚੇ ਕੋਹੀ ਕਾਹਿ॥ ੨੨ ॥
 ਰਜੀਆ ਨਾਮ ਇਕ ਗੋਲੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਥੀ,
 ਤੁਮ ਸੰਤਤਿ ਤਾਂਹਿ ਬਖਜਾਤ।
 ਰਜੀਆ ਸੁਤ ਤੈ ਰਾਜਪੂਤ ਭਏ,
 ਛੱਡੀ ਅੱਡੀ ਸਿੱਖ ਇਕ ਜਾਤਿ।
 ਇਮ ਲਿਖਿ ਗੁਰੂ ਉਤ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਪਠੜੇ,
 ਠਟੜੇ ਇਤ ਸਬਿ ਜੰਗ ਸਮਾਨ।
 ਤੋਮਰ ਤੀਰ ਤਮੰਚੇ^੨ ਤੁਪਕੈ^੩,
 ਭਾਲੇ ਢਾਲੇਂ ਤੇਗ ਕਮਾਨ ॥ ੨੩ ॥
 ਪੇਸ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਪਿਸਤੌਲ ਸੰਜੋਏਂ,
 ਪੇਟੀ ਕਮਰ ਜੰਬੂਰ^੧ ਜੰਜੈਲ^੨।
 ਗੁਲਕਾ ਦਾਰੂ^੧ ਲੋਂ ਬਰਤੈ ਕੈ,
 ਕੈ ਕੈ ਤਜਾਰ ਰਖੇ ਸਬਿ ਛੈਲ।
 ਉਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਉੱਤਰ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪਨਿ,
 ਮਸਲਤ ਕਰੀ ਦਨਾਵਨ ਸੰਗ।
 ਯਾਹਿ ਸਲਾਹਿ ਤਾਂਹਿ ਤਬਿ ਦੀਨੀ,
 ਬਿਜਾਹਿ ਮਾਹਿੰ ਨਾਹਿਨ ਭਲ ਜੰਗ ॥ ੨੪ ॥
 ਬਿਜਾਹਿਨਿ ਚਢੈਂ ਕਿ ਚਢ ਹੈਂ ਲਰਨੇ,
 ਦੋਇ ਨ ਹੋਇ ਸੋਇ ਇਕ ਕਾਲ।
 ਮਰੈਂ ਸਬੰਧੀ ਪਰੈਂ ਸਿਆਪੇ,
 ਟਰੈਂ ਨ ਗੁਰੂ ਤੋ ਲਰੈਂ ਕਮਾਲ।
 ਕਹੜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਧੀਰਿ^੧, ਵਸ ਕਿਸ ਨਹਿੰ,
 ਤਿਲਕਨ ਬਾਜ਼ੀ ਜੁਆ ਜੰਗ।
 ਉੱਛਵ^੧ ਬਿਜਾਹਿ ਯਾਹਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ,

^੧(ਜੇ) ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

^੧ਕੱਚੇ ਪਹਾੜੀਏ ਕੀ ਹਨ ?

^੧ਉਲਾਦ।

^੧(ਅੱਡੀ) ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਛੱਡੀ।

^੧(ਤਿਆਰ) ਕੀਤਾ।

^੧ਬਰਛੇ। ^੨ਛੋਟੇ ਪਸਤੌਲ। ^੩ਬੰਦੂਕਾਂ।

^੧ਕਰਦ ਦੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ।

^੧ਜੰਬੂਰਕ, ਛੋਟੀ ਤੋਪ। ^੨ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਬੰਦੂਕ।

^੧ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਬਰੂਦ।

^੧ਜਵਾਨ।

^੧ਸਿਆਣਿਆਂ ਨਾਲ।

^੧ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਨਗੇ।

^੧ਧੀਰਜ ਨਾਲ।

^੧ਉਤਸ਼ਾਹ।

ਕੀਜੇ ਪਾਛੈ ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ॥ ੨੫ ॥
 ਕਹਾਂ ਨਿਕਾਰੀ¹ ਬਾਤ ਫੀਲ² ਕੀ,
 ਅਰੁ ਵਕੀਲ ਕਿਛੁ ਬੋਲਯੋ ਹੋਗ।
 ਜਾਂ ਹਿਤ ਕੋਪਯੋ, ਭੂਪ ਅਲੋਪਯੋ,
 ਰੋਪਯੋ ਕਰਨ ਬਿਜਾਹਿ ਮੈਂ ਸੋਗ¹।

¹ਨਿਕੰਮੀ। ²ਹਾਥੀ।

¹ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ (ਗੁਰੂ) ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ
 (ਅਲੋਪਯੋ) ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸੋਗ ਕਰਨਾ
 (ਰੋਪਯੋ) ਠਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਲੇ ਗੁਰੂ ਤੈ ਵਥੁ ਦੈਂਹ ਨਹੀਂ ਫਿਰ,
 ਇਹੁ ਥਾਪਯੋ ਥਾ ਨ੍ਰੂਪ ਮਨ ਮਾਹਿੰ।
 ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਘਟ ਘਟ ਕੇ,
 ਯਾਂ ਤੈ ਦੀਨੀ ਵਥੁ ਉਨਿ ਨਾਹਿੰ ॥ ੨੬ ॥
 ਬਾਨੀ ਠੀਕ ਸਚਵ ਕੀ ਮਾਨੀ,
 ਠਾਨੀ ਸਬ ਨੇ ਇਹੀ ਸਲਾਹਿ।
 ਉਠੀ ਸਭਾ ਨ੍ਰੂਪ ਗਯੋ ਸੁ ਮਹਿਲੈਂ,
 ਗਹਿਲੈਂ ਭਯੋ ਜੁ ਚਿੰਤਾ ਮਾਂਹਿ¹।
 ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਗਿਨਤੀ ਕਰਿ ਰਾਣੀ,
 ਬਾਣੀ ਮ੍ਰਿਦ¹ ਸਮਝਾਯੋ ਖੂਪ।
 ਜਿਕਰ ਫਿਕਰ ਤਜਵਏ¹ ਜੰਗ ਕੇ,
 ਬਿਦਾ ਕਰਏ ਔਰ ਸਬਿ ਭੂਪ ॥ ੨੭ ॥
 ਸੁਤ ਸ਼ਾਦੀ ਮੈਂ ਅਹਿਲਾਦੀ ਯੁਤ¹,
 ਭੂਪ ਲਗਯੋ ਉਤ ਤਾਦੀ ਸੰਗ¹।
 ਇਤ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ਜੰਗ ਉਡੀਕਤ,
 ਸੈਨ ਪਹਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਿਸੰਗ।
 ਬੀਰਨਿ ਧੀਰ ਬੀਰਰਸ ਬਢਯੋ,
 ਚਢਯੋ ਰੋਸ ਜੋਸ ਚਹਿੰ ਜੰਗ।
 ਡਰੈਂ ਮਸੰਦ ਮੰਦ ਕਾਯਰ ਮਿਲਿ,
 ਬਾਤੈਂ ਕਰੈਂ ਭਏ ਬਦਰੰਗ¹ ॥ ੨੮ ॥
 ਜਾਇ ਮਾਤ ਢਿਗ ਲਾਇ ਬਾਤ,
 ਡਰਪਾਤ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਘਾਤ¹ ਸੁਨਾਇੰ।
 ਤਾਂਹੀਂ ਤੈ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ,

¹ਜੋ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਗੁਸਿਆ ਗਿਆ।

¹ਕੋਮਲ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ।

¹ਛੁਡਵਾਏ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ।

¹ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ।

¹ਪੀਲੇਰੰਗ।

¹ਦਾਅ।

ਕਬੀ ਕਬੀ ਗੁਰਿ ਪਾਸ ਬਿਰਾਇ।
 ਯੁਤ ਅਤਿ ਨੇਹੁ ਦਿਲਾਸੇ ਬਾਨੀ,
 ਨੈਸਾਨੀ ਮ੍ਰਿਦੁ। ਇਮ ਸਮਝਾਇ।
 ਅਹੋ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਤ,
 ਸਰਬਗ ਸਜਾਨੇ ਤੁਮ ਸਬਿ ਭਾਇ ॥ ੭੯ ॥
 ਪਿਖੇ ਗੌਰ ਕਰਿ। ਨਿਜ ਦਾਦੇ ਦਿਸ,
 ਲਰੇ ਅਰੇ ਪਤਿਸਾਹੈਂ ਸੰਗ।
 ਲਾਖੇਂ ਤੁਰਕ ਪਠੇ ਜਮ ਕੇ ਘਰ,
 ਐਸੇ ਠਟੇ। ਘੋਰ ਬਡ ਜੰਗ।
 ਪੈ ਘਾਇਕ। ਹਿੰਦੁਨ ਨਹਿੰ ਹੂਏ,
 ਰਹੇ ਸਹਾਯਕ ਲਾਯਕ ਜੈਸ।।
 ਅਬਿ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਹਿੰਦੇਸ਼ੁਰ ਸੇਂ,
 ਬਿਗਰੇ ਤੇ ਸ੍ਰਰ ਬਨ ਹੈ ਕੈਸ। ॥ ੮੦ ॥

'ਬੈਠਾ ਕੇ।

'ਕੋਮਲ ਬਚਨ (ਨੈਸਾਨੀ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ।

'ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ।

'ਕੀਤੇ।

'ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ।

'ਜਿਵੇਂ ਯੋਗ ਸੀ।

'ਹੁਣ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੁਰੰਗੇ ਤੇ ਹਿੰਦੂਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਤੋਂ (ਸਾਡਾ ਏਥੇ ਰਹਿਣ ਦਾ) (ਸ੍ਰਰ) ਢੰਗ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇਗਾ।

ਇਹੁ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਚਿਤਵਤ ਮੈਂ ਨਿਤ,
 ਮਤ ਕਿਤ ਬਸਬੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਇ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਂ ਤੇ ਬਢੈ ਬਖੇਰੇ,
 ਸੇ ਤਜਿ ਰਹੀਏ ਸੁਖ ਸੇਂ ਸੋਇ।
 ਜੇ ਜਨ ਨੀਕੇ ਬਚ ਜਨਨੀ ਕੇ।,
 ਧਰਿ ਮਨਿ ਨੀਕੇ ਲੇਤ ਕਮਾਇ।
 ਸੰਸਾ ਸੋਕ ਬਿਛੇਪ। ਲੋਕ ਜੁਗ,
 ਤਿਨੈਂ ਨ ਬਿਆਪਤ ਕਬ ਹੀ ਕਾਇ ॥ ੮੧ ॥
 ਇਮ ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਮਾਤ ਤੈ ਪੁਨ ਗੁਰੁ,
 ਕਹਯੋ ਗਹਯੋ ਨਹਿੰ। ਚਿੰਤਾ ਕੋਇ।
 ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਹਮਾਰੋ ਰੱਖਕ,
 ਭੱਖਕ ਅਰਿ ਜਰ ਤੱਖਕ ਸੋਇ।।
 ਭੂਰ। ਭਰੋਸ ਓਸ ਪਰ ਹਮ ਕੇ,
 ਜਿਨ ਮੁਹਿ ਈਹਾਂ ਪਠਯੋ ਬੁਲਾਹਿ।
 ਹਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ਅੱਤ੍ਰੀ। ਕਿਮ ਡਰਪੈਂ,

'ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਹਨ (ਉਹ) ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਬਚਨ।

'(ਬਿਛੇਪ) ਘਬਰਾਹਟ।

'ਗ੍ਰਹਣ ਨ ਕਰੇ।

'ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ (ਤੱਖਕ) ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

'ਬਹੁਤਾ।

'ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ।

ਅਰਪੈਂ¹ ਰਣ ਮੈਂ ਤੇਗ ਅਰਾਹਿ² ॥ ੮੨ ॥

¹ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗੇ। ²ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ।

ਇਤ ਗੁਰੁ ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ਉਮੰਗ ਚਹਿੰ,

ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਧੌਂਸ ਬਜਵਾਤ।

ਉਤ ਨ੍ਰਿਪ ਰਿਸ ਹੈ ਕਿਸ ਹੈ, ਤਿਸ ਹੈ

ਬਨੀ ਚਚੁੰਧਰ ਅਹਿ ਸੀ ਬਾਤ¹ ॥ ੮੩ ॥

¹ਓਧਰਰਾਜਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਆਈ ਚਚੁੰਧਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਚਹਿਤ ਲਰਨ ਦੁਹਿ ਦਿਸਾ ਤੈ,

ਭਯੋ ਅਵਰਣ¹ ਬਿਵਾਹ।

¹ਪੜਦਾ, ਰੁਕਾਵਟ।

ਅਵਸਰ ਪਾਇ ਅਧਯਾਇ ਇਹੁ,

ਇਸਥਿਤ ਭਯੋ ਇਥਾਹ¹ ॥ ੮੪ ॥

¹ਏਥੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਭੀਮ ਚੰਦ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਪੰਚਾਸਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੫੦ ॥

ਪ੧. {ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਂਵਟਾ ਨਗਰ ਵਸਾਉਣਾ}

ਛਪਯ:

ਨਮੋ ਬੇਦਿ ਕੁਲ ਨਾਥ',
 ਨਗਰ ਤਲਵੰਡੀ ਮਾਲਕ।
 ਲੋਦੀ ਮੋਦੀ' ਨਮੋ,
 ਸਾਧ ਗੋ' ਗ੍ਰੀਬਹਿ ਪਾਲਕ।
 ਨਮੋ ਸੁਲੱਖਨੀ ਪਤੀ,
 ਜਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ ਲਖਮੀ ਪਿਤ'।
 ਨਮੋ ਰਟਨ ਵਰ ਬਾਨਿ,
 ਅਟਨ ਦੇਸਾਨ ਭਗਤਿ ਹਿਤ'।

ਗੁਰੂ ਨਮੋ ਰਾਇ ਮਾਇਆ ਹਰਨ,
 ਕਰਨ ਕਲਜਾਨ ਅਖੰਡ ਨਿਤ'।

ਜੈ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਆਨਕ ਬਿਨਾ,
 ਦਾਨਕ ਦਾਸਨ ਸੁਮਤਿ ਬਿੱਤ' ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨੋ ਸਜਨ ਪੁਰ ਪਾਂਵਟਾ,
 ਗੁਰੂ ਬਸਵੈ ਹੈਂ ਜੈਸ।
 ਨਾਹਣੇਸ' ਬੁਲਵਾਇ ਕੈ,
 ਕਥਾ ਕਥੋਂ ਅਬਿ ਤੈਸ ॥੨॥

ਮਰਹਟਾ ਛੰਦ:

ਰਾਮਰਾਇ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਨਗਰ ਮੈਂ,
 ਦੇਹਰੇ ਦੂਣ ਰਹੈ ਕੈ'।

ਪਤਿ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਭੂਪ' ਵਸਿ ਕੀਨੋ,
 ਅਜਮਤ ਅਨਿਕ ਦਿਖੈ ਕੈ।
 ਨਾਹਣੀਸ, ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਈਸ ਕੇ,
 ਨਿਤ ਬਡ ਰਹਿਤ ਬਖੇਰੇ।

'ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਮਾਲਕ।

'ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦੇ ਮੋਦੀ।

'ਗਊ।

'ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜਤੀ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਦੇ ਪਿਤਾ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦੇਸਾਂ 'ਚ
 ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ।

'ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਮੇਟ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕਰਸ
 ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ)
 ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ।

'ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਅਨੇਕਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
 (ਅਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪ) ਹੋ, ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਤਿ ਦਾ ਧਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ
 ਹੋ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ।

'ਨਾਹਨ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

'ਰਾਮਰਾਇ, ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਨਗਰ
 ਵਿੱਚਰਹਿ ਕੇ।

'ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਫਤਹ ਸ਼ਾਹ।

ਰਾਮਰਾਇ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਪਤੀ ਕੀ,
ਮੱਦਤ ਕਰਤ ਬਧੇਰੇ ॥ ੩ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਨਾਹਣੇਸ ਸਚਵਨ ਸੋਂ,
ਮਿਲਿ ਇਹੁ ਮਸਲਤਾ ਕੀਨੀ।

ਰਾਮਰਾਇ ਸਮ ਪੀਰ ਬਲੀ ਕੀ,
ਮੱਦਤ ਚਹੀਏ ਲੀਨੀ।

ਨੀਤਿ ਨਿਪੁਨਾ ਸੁੱਕ ਸਮ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ,
ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸਿੰਗਾਰੂ।

ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹੁ ਮਰਜ਼ ਹਰਨ ਹਿਤਾ,
ਰਾਮਰਾਇ ਤੇ ਭਾਰੂ ॥ ੪ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਪਰ ਹੈ,
ਅਬਿ ਦਸਮੋਂ ਅਵਿਤਾਰੀ।

ਆਯੁਧ ਬਿੱਦਯਾ ਮੈ ਸਮ ਅਰਜਨ,
ਸ਼ਕਤਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮ ਸਾਰੀ।

ਸ਼ੌਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੁਭਟਾ ਰਖਬੇ ਕੋ,
ਸੈਨ ਜਰਾਰ ਅਪਾਰੈਂ।

ਰਾਖਣ ਵਹਿ, ਚਾਖਣ ਚਹਿੰ ਰਣ ਸਰਾ
ਲਾਖਨ ਤੈ ਨਾਹਿੰ ਹਾਰੈਂ ॥ ੫ ॥

ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸਨ ਤੈ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਨ,
ਆਇ ਪਾਇੰ ਮੁਦ ਭਾਰੀ।

ਲਾਖੋਂ ਬਿੱਤ ਚਢਾਵਤ,

ਪਾਵਤ ਮਨ ਭਾਵਤ ਫਲ ਚਾਰੀ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਮੀਰ ਸਹੀ ਸੋ,
ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ ਜਗ ਛਾਜੈਂ।

ਗੋਬਿੰਦਰਾਇ ਨਾਮ ਸੁਠ ਸੂਰਤਿ
ਹੇਰਿ ਕਾਮ ਜਿਹੰ ਲਾਜੈ ॥ ੬ ॥

ਤੋਫੇ ਅਧਿਕ ਅਜਾਯਬ ਉਨ ਪੈ,
ਸੇ ਦੁਰਲਭ ਪਤਿਸ਼ਾਹੈਂ।

ਜਿਨ ਹਿਤ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ,
ਰਹਜੋ ਬਿਰੋਧ ਬਢਾ ਹੈ।

'ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ।

'ਸਲਾਹ।

'ਨੀਤੀ 'ਚ ਚਤੁਰ।

'ਬੀਮਾਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

'ਸੂਰਮੇ।

'ਬਹੁਤ ਲੜਾਕੀ ਫੌਜ ਹੈ।

'ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਚੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

'ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੀ।

'ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ (ਅਨੂਪਮ) ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਲ।

ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਅਵਿਤਾਰ ਗੁਰੂ ਕੀ,
 ਮਹਿਮਾ ਨਹਿੰ ਵਹਿ ਜਾਨੈ।
 ਉਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਬੁਲਵਈਏ,
 ਸਰ ਹੈਂ ਕਾਜ ਮਹਾਨੈਂ ॥੭॥
 ਐਸੇ ਸਤਿ ਪੁਰਖਨ ਕੇ ਸੇਵਨ,
 ਸੁਰਤਰੁ ਸਮਾ ਸੁਖਦਾਏ।
 ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੂੰ ਹੈਂ,
 ਹਲਤ ਪਲਤ ਬਨ ਆਏ।
 ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨ੍ਰਿਪ ਖੁਸ਼ ਹੂੰ,
 ਗੁਰੂ ਪੈ ਸਚਵ ਪਠਾਏ।
 ਅਰਜੀ ਲਿਖੀ ਹੋਇ ਗਰਜੀ ਏਮ,
 ਤੁਮ ਹਰਿ ਜੀ ਬਿਦਤਾਏ ॥੮॥
 ਲਰਜੀ ਮਤਿ ਹਮਰੀ ਹਿਤ ਦਰਸਨ,
 ਧਰਿ ਜੀ ਆਸ ਰਹਾਏ।
 ਨਿਜ ਭਗਤਨ ਹਿਤ ਜਗਤ ਵੀਚ ਤੁਮ,
 ਅਗਨਤ ਰੂਪ ਬਨਾਏ।
 ਸਤਿਜੁਗ ਬਨਿ ਬਾਵਨ, ਪਾਵਨ ਪਦ
 ਪਾਵਨ ਕਰਿ, ਕਿਯ ਪਾਵਨ।
 ਘਾਵਨ ਰਾਵਨ ਰਾਮ ਤ੍ਰੇਤੇ,
 ਦੁਆਪੁਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਹਾਵਨ ॥੯॥
 ਜਮਨਾ ਤਟ ਨਟ ਵਤ ਨਟ ਅਟਪਟ,
 ਖੇਲੇ ਖੇਲ ਬਿਹਾਰੀ।
 ਦੰਡੇ ਦੁਸ਼ਟ ਭਗਤਿ ਪਥ ਮੰਡੇ,
 ਖੰਡੇ ਖਲ ਮਲਹਾਰੀ।
 ਅਬਿ ਕਲਿ ਕਾਲ, ਕਰਾਲ ਕਸ਼ਟ ਕੁਲ
 ਕਟਬੇ ਕੋ, ਤੁਮ ਆਏ।
 ਸੋਈ ਰੂਪ ਭੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਤ,
 ਖੂਪ ਸਰੂਪ ਸੁਹਾਏ ॥੧੦॥

ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ।

ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ('ਚ ਚੰਗੀ ਗੱਲ) ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਲੋੜਵੰਦ।

ਕੰਬ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਣਗਿਣਤ।

ਸਤਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਬਾਵਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੀਤਾ।

ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿੱਚਰਾਮ ਬਣ ਕੇਰਾਵਣ ਮਾਰਿਆ।

{ਬਿਹਾਰੀ} ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਟ ਵਾਂਗ ਅਟਪਟੀਆਂ ਖੇਲਾਂ {ਨਟ} ਬਣਾ ਕੇ ਖੇਲੇ।

ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇ ਕੇ ਭਗਤੀ ਦੇਰਾਹ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ।

ਸਾਰੇ ਭਿਆਨਕ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਨੂੰ।

ਉਹੀ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਸਹਿਤ।

ਸੋਈ ਜਮਨਾ ਨੀਰ ਤੀਰ ਬਿਰਿ,
ਧੀਰ ਬਿਹਾਰ ਕਰੀਜੈ।
ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਤੈ ਦਾਸ ਖਾਸ ਲਖਿ,
ਦਰਸਨ ਮੁਝ ਕੋ ਦੀਜੈ।
ਸਬਿ ਦੂਣਨਿ ਸਿਰਮੌਰ, ਦੂਣ
ਸਰਮੌਰ ਠੌਰ ਮਮ ਚਾਰੂ।

‘ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕੌਤਕ ਕਰੋ।

‘ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ।

ਕਾਨਨ ਸੈਂ ਪੰਚਾਨਨ ਲੋ^੨,
ਮ੍ਰਿਗ ਹਾਨਨ ਕਰੋ ਅਪਾਰੂ ॥ ੧੧ ॥
ਅਹੇ ਸ਼ਰੀਕ ਭੀਮ ਸਸਿ ਮੇਰੋ,
ਕਪਟੀ ਕੁਮਤਿ ਅਤੈ ਹੈ।
ਭਲੇ ਕੀਨ ਵਬੁ ਤਾਂਹਿ ਨ ਦੀਨੀ,
ਕਰਜੋ ਆਪਨੋ ਪੈਰੈ।
ਜਾਵਨ ਜਹਿੰ ਰਾਵਰ ਪਦ ਪਾਵਨ,
ਬਾਵਨ ਤੈ ਸਰਸਾਵਨ।
ਪਾਵਨ ਕਰਤ ਧਰਤਿ ਸੁਖ ਕਾਰਨ,
ਤਾਰਨ ਜੀਵ ਅਮਾਵਨ। ॥ ੧੨ ॥
ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਭਗਵੰਤ ਕੰਤ ਤੁਮ,
ਵਤਸਲਾ ਦਾਸਨ ਦਿਆਲੂ।
ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੰਤ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਸੂਤਿ ਕਹਿੰ ਤਹਿੰ,
ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਚਹਿੰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ।* ॥ ੧੩ ॥

‘ਸਾਰੀਆਂ ਦੂਣਾਂ ‘ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ, ਸਿਰਮੌਰ ਦੂਣ (ਵਿੱਚ) ਮੇਰੀ
ਸੁੰਦਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ।

‘ਜੰਗਲਾਂ ‘ਚ ਅਸ਼ੋਰਾਂ ਤੱਕ।

‘ਬਹੁਤ ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਵਾਲਾ ਛਲੀਆ ਹੈ।

‘ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ।

‘ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

‘ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

‘ਪਿਆਰੇ।

‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ (ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਦਾ) {ਸੂਤਿ} ਜਸ ਸਮੁੰਹ ਸੰਤ
ਓਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। *ਇਥੇ
ਪਾਠ ਧਰਸਾਲੂ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅਸੁੱਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ,
ਅਸਾਂ ‘ਸ਼ਰਧਾਲੂ’ ਪਾਠ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨਰਾਜ ਛੰਦ:

ਇੱਤਯਾਦਿ ਭਾਂਤਿ ਬਾਤ ਕੋ,
ਮੁਰਾਸਲਾ ਲਿਖਾਇ ਕੈ।
ਸੁ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭੂਪ,
ਭੇਟ ਸੰਗ ਦਾਇ ਕੈ।
ਦਿਵਾਨ ਕੋ ਪਠਾਇਓ, ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦਰਾਇ ਪੈ।
ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਆਇਓ, ਸੁ ਪਾਂਇ ਕੋ ਉਠਾਇ ਕੈ

‘ਚਿੱਠੀ।

॥ ੧੪ ॥

ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਪੁਰੀ ਸੁਰੰਮ, ਗੰਮ ਗੋ ਜਨੰਮ ਕੋ।

ਛਬਾਨ ਛੁੰਗ ਛਹਿਰੈਂ, ਛਜਾਨ ਛਾਤ ਛੰਮ ਕੋ।

ਅਟਾਂ ਕਰਤ ਬਾਰਤਾ, ਘਟਾਂ ਛਟਾਨ ਸੰਗ ਸੋਂ।

ਕਲੱਸ ਭੂਰ ਲੱਸ ਹੀਂ, ਦਰਸ ਸੂਰਰੰਗ ਸੋਂ।

॥ ੧੫ ॥

ਸੁਹੰਤ ਸੈਲ ਮਾਲਕਾ, ਸਕਾਲਕਾ ਬਿਸਾਲਕਾ।

ਬਜ਼ਾਰ ਬਾਗ ਘਾਟਕਾ, ਅਗਾਰ ਤੁੰਗ ਜਾਲਕਾ।

ਗੁਰੂ ਕਿ ਪੌਰ ਸਾਮ ਠੌਰ, ਔਰ ਰਾਮਦਾਯਕੰ।

ਤਹਾਂ ਕੀ ਸੋਭ ਕੋ ਕਹੇ, ਰਹੇ ਤਿਲੋਕ ਨਾਯਕੰ।

॥ ੧੬ ॥

ਦੁਆਰ ਪਾਲਾ ਜਾਇ, ਮਾਥ ਨਾਇ ਹਾਥ ਜੋਰ ਕੈ।

ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਪੰਥ ਨਾਥ ਪੈ, ਸੁਨਾਇਓ ਨਿਹੋਰ ਕੈ।

ਬਜ਼ੀਰ ਨਾਹਣੇਸ ਕੋ, ਸੰਦੇਸ ਬੇਸਾ ਲਜਾਯੋ।

ਪਦੰਮ ਪਾਦ ਰਾਵਰੇ, ਪਿਖੰਨ ਮਨ ਚਾਹਯੋ।

॥ ੧੭ ॥

ਦਿਵਾਨ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ, ਗੁਰੂ ਸੁ ਦੂਤ ਪੈ ਪਠਯੋ।

ਮਕਾਨ ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੈ, ਬਿਸੇਸ ਆਦਰੈਂ ਠਟਯੋ।

ਸਭਾ ਸਜਾਇ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਵਸ ਸੋ ਬੁਲਾਇਓ।

ਵਕੀਲ ਢੀਲ ਛੋਰਿ, ਆਇ ਪਾਇ ਸੀਸ ਨਾਇਓ

॥ ੧੮ ॥

ਬਿਭੋ ਅਰੂਜ ਹੇਰ ਕੈ, ਸੁ ਤੱਜਬੈਂ ਰਹਾਇਓ।

ਆਨੰਦ ਸੁਖ ਪੁਛਯੋ, ਗੁਰੂ ਉਨੈਂ ਸੁਨਾਇਓ।

ਬਿਨੈ ਸੁ ਪੱਤ੍ਰ ਭੂਪ ਕਾ, ਸਭੇਟ ਦੈ ਉਚਾਰਿਓ।

ਨਰੇਸ ਚਾਹਿ ਰਾਵਰੇ ਪਦਾਂਬੁਜੈ ਨਿਹਾਰਿਓ

ਸੁੰਦਰ ਪੁਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਗਮ {ਗੋ} ਚਲਾ ਗਿਆ।

{ਛੰਮ} ਸੁੰਦਰ {ਛਾਤ} ਛੱਤਾਂ ਦੇ {ਛਜਾਨ} ਛੱਜੇ {ਛੁੰਗ} ਸਮੁੰਹ {ਛਬਾਨ} ਸੋਭਾ ਨਾਲ {ਛਹਿਰੈਂ} ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

{ਅਟਾਰੀਆਂ} ਘਟਾਂ ਤੇ {ਬਿਜਲੀਆਂ} ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

{ਕਲਸ} ਬਹੁਤੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੇਰੰਗ ਵਾਂਗ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ।

{ਸਕਾਲਕਾ} ਕਾਲਿਕਾ ਦੇਵੀ (ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ) ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਸਹਿਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਸੋਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

{ਘਾਟਿਕਾ} ਰਸਤੇ {ਜਾਲਿਕਾ} ਸਮੁੰਹ {ਤੁੰਗ} ਉੱਚੇ {ਅਗਾਰ} ਘਰ।

{ਗੁਰਾਂ} ਦੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਰਗੀ ਹੋਰ ਅਰਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ {ਕੰ} ਕਿੱਥੇ ਹੈ।

{ਜਿੱਥੇ} ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

{ਚੋਬਦਾਰ}।

{ਸਿੰਘਾਂ} ਦੇ ਪੰਥ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਾਸ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸੁਣਾਇਆ।

{ਚੰਗਾ} ਸੁਨੇਹਾ।

{ਆਪ} ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

{ਕੀਤਾ}।

{ਸਮੱਗ੍ਰੀ} ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ।

{ਚਰਨ ਕੰਵਲ}।

॥੧੯॥

ਚਲੋ ਉਤਾਲਾ ਦਯਾਲ ਹੈ, ਨਿਹਾਲ ਤਾਂਹਿ 'ਛੇਤੀ।
ਕੀਜੀਏ।

ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੀਰ ਭਾਨੁ ਧੀ, ਅਪਾਰ ਹੈਂ ਖਿਲੀਜੀਏ। 'ਜਮਨਾ।

ਨਿਹਾਤਾ ਸ਼ੌਕ ਭੂਪ ਕੋ, ਸੁ ਖੂਪ ਸੰਗ ਖੇਲ ਹੈ। 'ਬਹੁਤਾ।

ਬਿਸੇਸ ਸੇਵ ਸੇਵ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ ਰਾਖ ਮੇਲ ਹੈ

॥੨੦॥

ਪੁਨਾ ਸੁ ਪੱਤ੍ਰ ਭੂਪ ਕਾ, ਸੁ ਖੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਮੈਂ ਪਗਯੋ। 'ਅਨੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਢਾਇ ਮੋਦ ਭੇ ਗੁਰੂ, ਬਿਨੋਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਜਗਯੋ। 'ਕੋਤਕਾਂ ਦਾ।

ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਜੰਗ ਤੈ, ਕੁਰੰਗ ਬੇ ਜੁ ਨਿੱਤ ਹੀ। 'ਹਰਨ ਸਨ ਭਾਵ ਡਰਦੇ ਸਨ।

ਤਿਨੈਂ ਸੁ ਮਾਤ ਪੈ ਕਹੀ, ਅਨੰਦ ਹੈ ਅਮਿਤ ਹੀ

॥੨੧॥

ਭਈ ਹਮਾਰਿ ਭਾਵਤੀ, ਗੁਰੂ ਜਿ ਜਾਇੰ ਹੈਂ 'ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ।
ਤਹਾਂ।

ਮਿਟੈ ਬਿਰੋਧ ਸੈਹਜੇ, ਰਹੈਂ ਪਰੱਚ ਭੀ ਮਹਾਂ।

ਅਜੀਤ ਮੱਲ ਆਦਿ, ਪਾਂਚ ਬੀਰ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ।

ਬੁਲਾਇ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬਾ, ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਕੋ

॥੨੨॥

ਲਵਾਇ ਸੰਗ ਲੈ ਚਲੋ, ਗੁਰੈਂ ਸੁ ਨਾਹਣੇਸ ਕੇ। 'ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਾਹਣ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਲੈ ਚੱਲੋ।

ਤਹਾਂ ਰਹਾਹਿੰ, ਆ ਮਿਲੇਂ ਨਰੇਸ ਔਰ ਦੇਸ ਕੇ।

ਸਲਾਹਿ ਐਸ ਠਾਨ, ਮਾਤ ਪੈ ਗੁਰੈਂ ਲਿਆਨਿਓ।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਢੰਗ ਪਾਇ ਕੈ, ਸੁ ਮਾਤ ਯੋਂ ਬਖਾਨਿਓ

॥੨੩॥

ਸੁਨਯੋ, ਵਕੀਲ ਨਾਹਣੇਸ ਕੋ ਅਯੋ ਬੁਲਾਵਨੋ।

ਉਮੰਗ ਸੋਂ ਬੁਲਾਇ ਜੋ, ਨਿਸੰਗ ਤੈਂਹ ਜਾਵਨੋ।

ਫਬੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਪ ਕੋ, ਦਬੈਂ ਤਮਾਮ ਸੱਤਰੂ।

ਹਮੇਸ਼ ਕਾ ਕਲੇਸ਼, ਦੂਰ ਹੋਇ ਹੈ ਅਵੱਤਰੂ। 'ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ।

॥੨੪॥

ਮਿਟੈ ਬਿਰੋਧ ਭੀਮ ਚੰਦ ਮੰਦ ਕੋ ਭਿ ਤਾਵਤੈਂ। 'ਤਦੋਂ ਤੱਕ।

ਕਰੈਂਹ ਸੈਲ ਸੈਲ ਕੋ ਰਹੈਂਹ ਤਾਂਹਿ ਯਾਵਤੈਂ²। 'ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ। ²ਜਦੋਂ ਤੱਕ।

ਕਾਲਿੰਦਰੀ¹ ਨਹਾਇ ਹੈਂ, ਹਮੈ ਭਿ ਸੰਗ ਲੈ ਚਲੇ। 'ਜਮਨਾ ਵਿੱਚ।

ਦਬੈਹ ਰਾਮਰਾਇ ਭੀ, ਮਿਲੈਹ ਆਇ ਕੈ ਭਲੇ

॥੨੫॥

ਗੁਰੂ ਭੀ ਆਦਿ¹ ਯਾਂਹਿ ਤੈ, ਅਨੰਤ ਠੌਰ ਹੈਂ ਗਏ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ।

ਕਰੇ ਸੁ ਯਾਦ ਜਾਂਹਿ, ਸੂਖ ਤਾਂਹਿ ਜਾਇ ਹੈਂ ਦਏ।

ਇਹੀ ਸੁਭਾਇ ਸੰਤ ਕੋ, ਨ ਦੂਖਿ ਕੋ ਦੁਖਾਇ ਹੈਂ¹। 'ਦੁਖੀ ਨੂੰ ਦੁਖਾਵੇ ਨਾ।

ਪੁਰੰਤ ਆਸ ਤਾਸ ਕੀ, ਸਰੰਨ ਜੋਇ ਆਇ ਹੈਂ

॥੨੬॥

ਬਡੇ ਜਗੱਤ ਜੇ ਭਏ, ਭਗੱਤ ਮਾਤ ਤਾਤ¹ ਕੋ। 'ਪਿਤਾ।

ਕਹਯੋ ਕਰੱਤ ਹੈਂ ਰਹੇ, ਗਹੱਤ¹ ਬਾਤ ਸਾਂਤਿ ਕੋ। 'ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗਏ ਤਜਾਗ ਰਾਮ ਰਾਜ, ਕੇਕਈ ਕੇ ਬਾਕ ਪੈ।

ਫਰੀਦ, ਗੋਪਿ ਚੰਦ, ਧੂ ਥਏ ਫਕੀਰ ਤਾਕ ਪੈ¹। '(ਰੱਬ ਦੀ) ਤਲਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ।

॥੨੭॥

ਅਹੋ ਸਪੂਤ ਬਾਤ ਏਹੁ, ਮਾਨ ਮਾਤ ਕੀ ਅਬੈ।

ਨ ਫੇਰ ਜਿੱਦ ਮੈਂ ਕਰੋਂ, ਨ ਕਾਂਹਿ ਬਾਤ ਪੈ ਕਬੈ।

ਇਤਯਾਦਿ ਬਾਤ ਮਾਤ ਨੈ, ਬਖਯਾਤ ਤਾਤ¹ ਜੋ 'ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ।

ਕਹੀ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਆਦਿ ਕੀ, ਸਲਾਹਿ ਰਾਇ ਭੀ

ਲਹੀ ॥੨੮॥

ਤਬੈ ਤੁ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ, ਗੁਰੂ ਬੁਲਾਇ ਕੈ ਕਹਯੋ।

ਸਸੈਨ ਤਜਾਰ ਹੋਇ, ਸਾਜ ਸੰਗ ਪੁੰਜ ਹੀ ਲਹਯੋ।

ਸੁਭੱਟ ਗਰੱਟ¹ ਛੋਰਿ ਕੈ, ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਰੱਖਕੰ। 'ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ।

ਸੁ ਬੀਰ ਭੀਰ ਧੀਰ, ਸੰਗ ਲੈਹਿ ਦੋਖ ਭੱਖਕੰ¹। 'ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ)।

॥੨੯॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤੋਰੇ ਡੋਰੇ, ਬਹਿਲ¹, ਰਥ,

'ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ।

ਸਕਟੇ¹, ਸੁਤ੍ਰ², ਲਦਾਇ।

'ਗੱਡੇ। ²ਉੱਠ।

ਨਾਹਣੇਸ ਕੇ ਪਾਹੁਨੇ,

ਬਨਿ ਚਾਲੇ ਉਮਗਾਇ¹ ॥੩੦॥

'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਹਾਕਲਾ ਛੰਦ:

ਗੁਰੁ ਸ਼ਸਤਰ ਬਸਤਰ ਸਾਜੇ।

ਪਰਸਾਦੀ ਗਜ ਪਰ ਗਾਜੇ।

ਮਨਿ ਗਨ ਯੁਤ ਹੇਮ¹ ਅੰਬਾਰੀ।

ਜਨੁ ਸੋਹਿੰ ਬਿਕੁੰਠ ਅਟਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥

ਸਸਿ¹, ਸੰਗੋ, ਮੱਲ ਅਜੀਤੈਂ।

ਕਰ ਚੌਰ ਸੁ ਮੁੱਠਾ ਲੀਤੈਂ¹।

ਦੁਹਿ ਦਿਸੈ ਫਿਰਾਵਤ ਜਾਹੀਂ।

ਜਨੁ ਹੰਸ ਮਯੂਰ¹ ਉਡਾਹੀਂ ॥ ੩੨ ॥

ਝੁਕ ਝੁਲਤ ਝਾਲਰ ਝੁਲੈਂ।

ਮਨਿ ਜਰੀ ਜ਼ਰੀ ਮਕਤੂਲੈਂ¹।

ਪੰਨੇ¹ ਪੁਖਰਾਜ² ਸਤਾਰੇ।

ਨਭ ਫਬ ਜਨੁ ਰਹੇ ਸਤਾਰੇ ॥ ੩੩ ॥

ਗਰਿ ਛੁੱਦ੍ਰ ਘੰਟਿਕਾ ਮਾਲਾ¹।

ਪਗ ਨੇਵਰ ਬਜੈਂ ਰਸਾਲਾ¹।

ਘੰਟੇ ਜੁਗ ਦਿਸ ਗਰਜੈ ਹੈਂ।

ਸੁਨਿ ਸਾਵਨ ਮੇਘ ਲਜੈ ਹੈਂ ॥ ੩੪ ॥

ਤ੍ਰੈ ਦਿਸ ਤੈ ਚਾਂਦ ਚਮਕੈਂ।

ਕਵਿ ਖੜੇ ਛੁੰਗ ਛਬਿ ਤੱਕੈਂ।

ਕਿਤ ਰੁੱਦ੍ਰ ਖੋਲ੍ਹੁ ਦ੍ਰਿਗ ਚਾਲਾ¹।

ਗਿਰਿ ਕਾਜਰ ਬੀਜ ਕਿ ਜਾਲਾ¹ ॥ ੩੫ ॥

ਜਨੁ ਬਨ ਠਨ ਗਨਪਤਿ ਬੇਗੈਂ¹।

ਕਿਤ ਰਵਿ ਸਸਿ ਬੀਜ ਸਮੇਘੈਂ¹।

ਮਿਲਿ ਰਾਂਕਾ ਕੁਹੂ ਕਿ ਜਾਂਹੀ¹।

ਪਿਖਿ ਇੰਦ੍ਰ ਗਜਿੰਦ੍ਰ¹ ਲਜਾਹੀਂ ॥ ੩੬ ॥

ਚਢਿ ਚਲੀ ਸੈਨ ਗੁਰੁ ਕੇਰੀ।

ਚਤੁਰੰਗ ਅੰਗ ਬਹੁਤੇਰੀ¹।

¹ਬੈਠੇ। {ਫਾ: ਗਾਜ- ਅਸਥਾਨ, ਇਸਥਤ, ਬੈਠੇ।}

¹ਸੋਨੇ ਦੀ।

¹{ਕ੍ਰਿਪਾਲ} ਚੰਦ ਮਾਮਾ।

¹ਹੱਥ 'ਚ (ਮੋਰ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਦਾ) ਮੁੱਠਾ ਤੇ ਚੌਰ ਲਿਆ।

¹ਮੋਰ।

¹ਨੀਵੀਂ ਹੋ ਕੇ ਤੇ {ਝੁਲਤ} ਹਿਲ ਕੇ ਝਾਲਰ ਝੁਲਦੀ ਹੈ।

¹ਜ਼ਰੀ ਤੇ {ਮਕਤੂਲ} ਰੇਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਮਣੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

¹ਫੀਰੋਜ਼ੇ ਦੀ ਜਾਤ ਦਾ ਇਕਰਤਨ। ²ਇਕਰਤਨ ਜੋ ਨੌਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਗਲ 'ਚ ਛੋਟੇ ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ।

¹ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਸੁੰਦਰ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਜਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸਮੁੰਹ ਸੋਭਾ।

¹ਕੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇਤ੍ਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਸੁਰਮੇ ਦਾ ਪਹਾੜ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮੁੰਹ ਬਿਜਲੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜਾਂ ਜਾਣੇ ਗਣੇਸ਼ ਬਣ ਠਣ ਕੇ {ਬੇਗੈਂ} ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ (ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ)।

¹ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਸਣੇ (ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ)।

¹ਜਾਂ {ਰਾਂਕਾ} ਪੁੰਨਿਆ ਦਾ ਚੰਦ ਤੇ {ਕੁਹੂ} ਪਹਾੜ {ਮਿਲਿ} ਮਿਲ ਕੇ (ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ)।

¹ਐਰਾਪਤ ਹਾਥੀ।

¹ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਹਾਥੀਆਂ, ਘੋੜੀਆਂ, ਰੱਥਾਂ ਤੇ ਪੈਦਲ) (ਅਤੇ ਹੋਰ) ਬਹੁਤੀ {ਅੰਗ} ਸਹਾਇਕ (ਫੌਜ)।

ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਾਜੈ।
ਜਿਹ ਧੁਨਿ ਸੁਨ ਅਰਿ ਗਨ ਭਾਜੈਂ ॥ ੩੭ ॥

ਗੈ ਚਿੰਸਤ ਹਿੰਸਤ ਬਾਜੀ।
ਸੁਨਿ ਘਟਾਂ ਛਟਾ ਯੁਤ ਲਾਜੀ।

ਚੰਚਲ ਚਿਤ ਚੋਰ ਚਈਲੇ।
ਚੌਕਤ ਚਿਤਵਤ ਚਰਚੀਲੇ ॥ ੩੮ ॥

ਛੋਨੀ ਛੁਹਿ ਛੁਭੈਂ ਉਛਾਲੈਂ।
ਨਟ ਲਾਜਤ ਨਚਤ ਨਿਹਾਲੈਂ।
ਮ੍ਰਿਗ ਛੋਨੈ ਗੋਨੈ ਪੋਨੈ।
ਜੀਤੈਂ ਮਨ ਮੀਤੈਂ ਲੋਨੈ ॥ ੩੯ ॥

ਸਿਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਲੇ ਅਪਾਰੇ।
ਜਿਨ ਮਨ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਰ ਵਾਰੇ।
ਸੰਗ ਚਲਯੋ ਪੰਜ ਸੈ ਸਾਧੂ।
ਜੇ ਛਕਤਿ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦੂ ॥ ੪੦ ॥

ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਡੇਰਾ।
ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਇ ਬਧੇਰਾ।
ਗੁਰੁ ਖਸ਼ਟਮ ਸਾਤਮ ਦੇਹਰੇ।
ਬ੍ਰਤਵਾਯੋ ਜਾਇ ਸਬੇਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਯੁਤ ਨਾਤੀ ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੇ।
ਪ੍ਰਵਾਣ ਅਯੋ ਸਬਿ ਚਲ ਕੇ।
ਮਿਲਿ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਬਿ ਸੰਗੈਂ।
ਮਗ ਲੀਨੋ ਅੱਗੁ ਨਿਸੰਗੈਂ ॥ ੪੨ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਰਹਿ ਰੋਪੜ ਮੇਂ ਹੈਂ।
ਚਲਿ ਸਨੇ ਸਨੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੈਂ।
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੇਦਨੀ ਸੁਨ ਕੈ।
ਆ ਮਿਲਿਓ ਆਗੇ ਗੁਨ ਕੈ ॥ ੪੩ ॥

ਪਿਖਿ ਰੂਪ ਖੂਪ ਮੁਦ ਹੋਯੋ।
ਨਿਜ ਜਨਮ ਸਫਲ ਭਾ ਜੋਯੋ।

।ਹਾਥੀ ਚੀਕਦੇ ਤੇ ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦੇ ਹਨ।

।ਸੁਣ ਕੇ ਬੱਦਲ ਦੀ ਘਟਾ ਬਿਜਲੀ ਸਣੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

।ਚੰਚਲ ਤੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਚਾਉ ਵਾਲੇ ਹਨ।

।{ਚੌਕਤ} ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ {ਚਰਚੀਲੇ} ਨਾਚ ਕਰਨਾ (ਚਿਤ ਵਿੱਚ) ਚਿਤਵਦੇ ਹਨ।

।ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਛੋਹ ਕੇ {ਛੁਭੈਂ} ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਛਲਦੇ ਹਨ।

।ਦੇਖ ਕੇ।

।ਹਰਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ (ਜਾਂ) ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਚਲਦੇ ਹਨ।

।ਚੰਗੇ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦੇ ਹਨ।

।ਸਸਕਾਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨ।

।ਸੁਬਾ।

।ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰਿਆਂ ਸਣੇ।

।ਦੇਖਿਆ।

ਪਗ ਪੰਕਜ ਪੈ ਸਿਰ ਧਰ ਕੈ।	
ਬਰ ਬਾਜ ਨਜ਼ਰ ਇਕ ਕਰ ਕੈ' ॥ ੪੪ ॥	'ਇਕ ਚੰਗਾ ਘੋੜਾ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ।
ਮੁਹਿਰਾਂ ਪਾਟੰਬਰ ਚਾਰੀ।	
ਬੰਦਯੋ ਧਰਿ ਮਾਤ ਅਗਾਰੀ।	
ਨਿਜ ਧੰਨ ਭਾਗ ਬਰਨੈ ਕੈ'।	'ਕਹਿ ਕੇ।
ਲੈ ਗਯੋ ਧਾਂਮ ਮੁਦ ਹੂ ਕੈ ॥ ੪੫ ॥	
ਡੇਰਾ ਸੁਭ ਠੌਰ ਕਰਾਯੋ।	
ਵਥੁ ਬਾਂਛਿਤ ਦੈ ਪੁਨ ਗਾਯੋ।	
ਮਮ ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਘਰ ਬਾਰਾ'।	'ਤੁਹਾਡਾ।
ਜੇ ਚਹੀਏ ਲਿਹੁ ਬਿਨ ਬਾਰਾ' ॥ ੪੬ ॥	'ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਤੋਂ।
ਹਿਤ ਸੇਵਾ ਸਚਵ ਤਜੈ ਕੈ।	
ਲੈ ਆਗਯਾ ਨਿਜ ਘਰ ਜੈ ਕੈ।	
ਪਹੁਨਾਈ' ਸਬਿ ਪਹੁੰਚਾਈ।	'ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ।
ਜਿਮ ਲੇਤ ਦੇਤ ਬਡਰਾਈ' ॥ ੪੭ ॥	'ਵੱਡੇਰਾਜੇ।
ਗੁਰੁ ਛਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਿਰਾਜੇ।	
ਮੁਦ ਪਾਇ ਸਸੈਨ ਸਮਾਜੇ'।	'ਇਕੱਠ ਤੇ ਫੌਜ ਸਣੇ ਅਨੰਦ ਪਾਇਆ।
ਨਿਸ ਢਰੀ ਬਜੇ ਪੁਨ ਬਾਜੇ।	
ਹੈ' ਹਿਣਕੈ ਗੈ' ਬਹੁ ਗਾਜੇ ॥ ੪੮ ॥	'ਘੋੜੇ। ²ਹਾਥੀ।
ਜਾਗੇ ਸਬਿ ਸਿੱਖ ਸਭਾਗੇ।	
ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪਢਨੇ ਲਾਗੇ।	
ਜਨੁ ਕੋਕਲ' ਦਾਦਰ² ਮੋਰੈਂ'।	'ਕੋਇਲਾਂ। ²ਛੱਡੂਆਂ।
ਪਾਵਸ ਮ੍ਰਿਦੁ ਮਾਂਡਯੋ ਸੋਰੈਂ' ॥ ੪੯ ॥	'ਜਾਣੇ ਵਰਖਾ ਦੀਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਕੋਮਲ ਸੋਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਣੀ, ਗਨ ਜਨ ਔਰੈਂ'।	'ਬਹੁਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ।
ਸੁਨਿ ਭਜਨ ਭਏ ਮੁਦ ਗੌਰੈਂ'।	'ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।
ਫਿਰ ਆਸਾ ਵਾਰ ਲਗਾਈ।	
ਰਾਗੀਨਿ' ਰਾਗ ਸੁਠ ਗਾਈ ॥ ੫੦ ॥	'ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ।
ਗੁਰੁ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰੈ ਕੈ।	
ਬੈਠੇ ਨਿਜ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਕੈ।	
ਦਿਨ ਚਢੇ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਏ।	
ਗੁਰੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾਏ ॥ ੫੧ ॥	

ਸੁਠ ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜਰਾਉ।
ਜਨੁ ਮੁਕਟ ਧਰਜੋ ਦਿਨਰਾਉ।
ਸੂਤਿ ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ ਕਲੋਲੈਂ।

ਸਸਿ ਪਰ ਜਨੁ ਚਪਲਾ ਡੋਲੈਂ ॥ ੫੨ ॥

ਬੋਲੈਂ, ਛਬਿ ਉਠਤ ਕਲੋਲੈਂ।
ਜਨੁ ਗੰਗ ਤਰੰਗ ਅਮੋਲੈਂ।
ਮੁਸਕਾਨ ਖੁਲੈਂ ਰਦ-ਛਦ ਯੋਂ।
ਹੀਰੇ ਪਰਵਾਲੇ ਮਧ ਜਯੋਂ ॥ ੫੨ ॥
ਰਸ ਅਮੈ ਮਈ ਵਰ ਬਾਨੀ।
ਦਾਸਨ ਕੇ ਭਵਰੁਜ ਹਾਨੀ।
ਗਜ ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲੈਂ।
ਕੰਠਾ ਸੁਠ ਕੰਠਿ ਕਮਾਲੈਂ ॥ ੫੪ ॥

ਨਵਰਤਨ ਜਟਿਤ ਭਰਵੱਟੇ।
ਜਨ ਨਵ ਗ੍ਰਹਿ ਗੁਰੈਂ ਗਰੱਠੇ।
ਕਰ ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ ਨੀਕੇ।
ਭੁਜ ਕਰੀ ਕਰਭ ਕਰ ਠੀਕੇ ॥ ੫੫ ॥

ਉਰ ਆਯੁਤ ਉਨੱਤ ਕੰਧੇ।
ਜਨੁ ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੇ ਬੰਧੇ।
ਪਗ ਕੱਛਪ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਮਾਨੰ।
ਭਵ ਹਰੈਂ ਧਰੈਂ ਜੇ ਧਯਾਨੰ ॥ ੫੬ ॥
ਕਲ ਕੰਧ ਕੁਵੰਡ ਕਠੋਰੈਂ।
ਕਰ ਸਰ ਫੇਰਤ ਚਿਤ ਚੋਰੈਂ।
ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ ਬੀਰਾਸਨ।
ਬੈਠੇ ਸੁਖ ਦਾਯਕ ਦਾਸਨ ॥ ੫੭ ॥
ਛਬਿ ਫਬਿ ਪਿਖਿ ਮਘਵਾ ਲਜ ਹੈ।
ਪਿਖਿ ਮਦਨ ਬਦਨ ਨਿਜ ਕਜ ਹੈ।
ਸੁਰ ਸੋਹਿਤ ਸਿੱਖ ਸਜੀਲੇ।

ਸੂਰਜ ਨੇ।

ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਸੁੰਦਰ ਕੁੰਡਲ {ਚੰਚਲ} ਹਿਲ ਕੇ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਤੇ ਬਿਜਲੀਆਂ ਹਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੋਭਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ {ਰਦ ਛਦ} ਬੁੱਲ੍ਹ ਐਉਂ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀਰੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਰੂਪ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਣੀ।

ਸੰਸਾਰਕਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਗਲ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਤੇ {ਕਮਾਲ} ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੰਠਾ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਬਾਜ਼ੂ ਬੰਦ।

ਪਕੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਕੜੇ ਹਨ।

ਬਾਹਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ {ਕਰਭ} ਬੱਚੇ ਦੀ {ਕਰ} ਸੁੰਡ ਵਰਗੀਆਂ ਠੀਕ ਹਨ।

ਛਾਤੀ ਚੌੜੀ ਤੇ ਉੱਚੇ ਮੋਢੇ ਹਨ।

ਬੰਨ੍ਹ ਹਨ।

ਪੈਰ ਕੱਛੂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਾਂਗ ਹਨ।

ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਮੇਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕਰੜਾ ਧਨੁਸ ਹੈ।

ਹੱਥ 'ਚ ਤੀਰ ਫੇਰਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇੰਦ੍ਰ।

ਕਾਮ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਢਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਜੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸੋਹ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਸ ਰਟੈਂ ਨਕੀਬ ਰੰਗੀਲੇ¹ ॥ ੫੮ ॥

ਬਹੁ ਕੰਚਲ ਦੰਡੀ ਠਾਂਢੇ¹।

ਗੁਨ ਗਾਇਕ¹ ਗਾਵਤ ਗਾਢੇ।

ਜੁਗ ਚਾਰੂ ਚਵਰ ਢੁਰੈ ਹੈਂ¹।

ਜਨੁ ਹੰਸ ਉਡਾਰੀ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੫੯ ॥

ਤਬ ਨਾਹਣੇਸ ਚਲਿ ਆਯੋ।

ਸਹਿ ਸਚਵਨ ਸਾਜ ਸਜਾਯੋ।

ਸਬਿ ਨੈ ਸਿਰਿ ਗੁਰਹਿੰ ਝੁਕਾਏ।

ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਏ ॥ ੬੦ ॥

ਉਨਿ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ।

ਸਬਿ ਜਥਾ ਜੋਗ ਬੈਠਾਲੇ।

ਪਿਖਿ ਸਭਾ ਦਬਦਬਾ ਗੁਰੁ ਕਾ।

ਸਬਿ ਗਰਬ ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਉਰ ਕਾ ॥ ੬੧ ॥

ਜੋ ਸੁਨੀ ਸਿਕੰਦਰ ਕੇਰੀ।

ਕਹਿੰ ਸੋ ਛਬਿ ਅਬਿ ਸਬਿ ਹੇਰੀ।

ਗੁਰੁ ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ ਬਾਤੈਂ।

ਬਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋਂ ਕੀਨ ਬਿਭਾਂਤੈ¹ ॥ ੬੨ ॥

ਜੋ ਸਹੀ ਸਬੀ ਨੈ ਮਾਨੀ।

ਜਾਨੇ ਗੁਰੁ ਸੁਰਗੁਰ ਸਾਨੀ¹।

ਬਡ ਆਕਲ¹ ਆਲਮ² ਦਾਨਾ³।

ਸਬਿ ਨੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਨਾ ॥ ੬੩ ॥

ਸਹਿ ਸਚਵਨ ਭੂਪ ਬਿਕਾਯੋ।

ਗੁਰੁ ਮਨੋ ਮੋਹਨੀ¹ ਪਾਯੋ।

ਕਹਿਲੂਰ ਪਤੀ¹ ਕੀ ਗਾਥਾ।

ਸਬਿ ਕਹੇਂ ਸੁਨੇਂ ਤਿਸ ਸਾਥਾ ॥ ੬੪ ॥

ਕਹਿੰ ਵਹਿ ਅਤਿ ਮੂਢ ਅਭਾਗੀ।

ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਾਗੀ।

ਸਤਿ ਪੁਰਖਨ ਸੋਂ ਜੋ ਅਰ ਹੈ।

ਬਿਨ ਕਾਰਣ ਸੋ ਝਰ ਪਰ ਹੈ ॥ ੬੫ ॥

¹ਬੁਲਾਰੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਜਸ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਚੋਬਦਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

¹ਗਵੱਈਏ।

¹ਦੋ ਸੁੰਦਰ ਚੌਰ ਝੁਲ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

¹ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ (ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦੇ) {ਸਾਨੀ} ਸਦਰਸ ਜਾਣਿਆ।

¹ਅਕਲ ਵਾਲਿਆਂ। ²ਵਿਦਵਾਨਾਂ। ³ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ।

¹ਮੋਹਣੀ ਮੰਤ੍ਰ।

¹ਭੀਮ ਚੰਦ।

ਪੁਨ ਭੂਪ ਜੋਰਿ ਕਰ ਭਾਖਯੋ।

ਦਿਨ ਆਜ ਮੁਕਾਮਹਿ ਰਾਖਯੋ।

¹(ਏਥੇ) ਡੇਰਾ ਰੱਖੋ।

ਕਲ ਚਲਿ ਭਲ ਖੇਲਿ ਸ਼ਿਕਾਰੈਂ।

ਹਮ ਦੂਣ ਸੁਮੋਰ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੬੬ ॥

ਬਡ ਸੈਲਨਿ ਸੈਲ ਕਰੈਹੈਂ।

ਗਿਰਿ ਕੰਦੁਨਿ ਅੰਦਰ ਜੈਹੈਂ।

ਕਿਸਤੀ ਚਢਿ ਜਮਨ ਤਰੈ ਹੈਂ।

ਤਟ ਬਨ ਸੁਠ ਥਲ ਨ੍ਰਿਖੈ ਹੈਂ ॥ ੬੭ ॥

¹ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਜੰਗਲ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਥਾਂ ਦੇਖਾਂਗੇ।

ਜਹਿੰ ਸ਼ੇਰ ਸੂਰ ਬਹੁ ਰੈਹੈਂ।

ਬਿਬਿਧਾ¹ ਬਨ ਮ੍ਰਿਗ ਚਰੈ ਹੈਂ²।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ। ²ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਮਨ ਭਾਵਨ ਘਾਵਨ ਕੀਜੈ।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਹਿ ਇਤ ਸੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ੬੮ ॥

ਗਿਰਿ ਸਿਖਰਿ ਪੁਰੀ ਲਘੁ ਏ ਹੈ।

¹ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੁਰੀ ਹੈ।

ਅਤਿ ਰੰਮ¹ ਬਿਦਿਤ ਜਗ ਮੇਂ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ।

ਤਰਵਰ ਗਿਰ ਸਰਸ ਸੁਹਾਵੈਂ।

¹ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਿਛ ਬਹੁਤ ਸੌਂਹਦੇ ਹਨ।

ਫੁਲ ਬਿਬਿਧਾ ਖਿਰੇ ਲਖਾਵੈਂ ॥ ੬੯ ॥

¹ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ।

ਇਮ ਬਾਤੈਂ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੈਂ।

ਗੁਰੁ ਰਾਜੇ, ਉਠਿ ਬਖਯਾਤੈਂ।

ਹੈ ਗੈ ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੁ ਕੇ ਹੇਰੇ।

ਤਬਿ ਤੱਜਬ ਰਹਯੋ ਬਧੇਰੇ ॥ ੭੦ ॥

ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਇ ਪੁਨਾ ਢਿਗ ਰਾਨੀ।

ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਹੁ ਗਾਨੀ।

¹ਕਹੀ।

ਸੁਨਿ ਰਾਣੀ ਸਬਿ ਉਮਗਾਈ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਾਗਿਆ।

ਢਿਗ ਮਾਤਾ ਚਲਿ ਭਲ ਆਈ ॥ ੭੧ ॥

ਧਰਿ ਜੇਵਰ ਤੇਵਰ ਭੇਟਾ।

ਲੈ ਆਸਿਖ ਬਿਰੀ ਅਮੇਟਾ।

¹ਅਮੇਟ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਕੇਰੇ।

ਗੁਨ ਰੂਪ ਬਿਲੋਕ ਬਧੇਰੇ ॥ ੭੨ ॥

ਕਹਿ ਧੰਨ ਸਰਾਹਿਤ ਸਾਰੀ।

ਤੁਮ ਧੰਨਜ ਜੁ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਪਯਾਰੀ।

ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਮਾਤ ਤੈ ਚਾਰੂ।

ਮਯ ਗਜਾਨ¹ ਵਿਰਾਗ ਵਿਚਾਰੂ ॥ ੭੩ ॥

¹ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ।

ਉਨਿ ਜਗ ਮਿੱਥਯਾ ਦਿਢ ਜਾਨਾ।

ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਵਿਖੈ ਮਨ ਮਾਨਾ।

ਪੁਨ ਰਾਨੀ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ।

ਹਮ ਚਾਹਿੰ ਪਿਖਯੋ ਗੁਰੁ ਗਜਾਨੀ ॥ ੧੪ ॥

ਗੁਰੁ ਕੋ ਤਹਿੰ ਮਾਤ ਬੁਲਾਯੋ।

ਉਨ ਕੋ ਦਰਸਨ ਕਰਵਾਯੋ।

ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਕੀਨੀ ਪੂਰਨ।

ਉਨਿ ਭੂਰਨ ਇੱਛਯਾ ਤੂਰਨ¹ ॥ ੧੫ ॥

¹ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਛੇਤੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਨਹਿੰ ਥਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੁਤ ਏਕੈਂ।

ਜੁਗ¹ ਬਖਸ਼ੇ ਜਲਧ ਬਿਵੇਕੈਂ²।

¹ਦੋ (ਪੁੱਤਰ)। ²ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੇ।

ਪਿਖਿ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਗੁਰੁ ਕਾ।

ਛੁਟ ਧੀਰ ਗਯੋ ਉਨਿ ਉਰ ਕਾ ॥ ੭੬ ॥

ਸਬਿ ਮਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੈਂ ਮਨਾਵੈਂ।

ਕਹਿੰ ਐਸੋ ਪਤਿ ਕਿਮ ਪਾਵੈਂ।

ਨਹਿੰ ਚਾਹਿਤ ਸੋ ਘਰ ਜਾਨਨ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਗੁਨ ਗਨ ਸੁ ਬਖਾਨਨ ॥ ੭੭ ॥

ਪੁਨ ਮਾਤਾ ਨੈ ਬਰਜੋਰੀ¹।

¹ਬਦੇ ਬਦੀ।

ਵਹਿ ਭੇਜੀ ਘਰੈਂ ਬਹੋਰੀ।

ਵਹਿ ਦੋਸ ਬਿਤਯੋ ਇਸ ਭਾਏ।

ਨਿਸ ਸੁਪਤੇ ਭੋਰ¹ ਨਹਾਏ ॥ ੭੮ ॥

¹ਸਵੇਰੇ।

ਕਰਿ ਭਜਨ ਸਬੀ ਨੇ ਗਹਿਰੇ।

ਪੁਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ ॥ ੭੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਤ ਮੁਖ ਬਾਜ ਬਾਗ ਸਤ ਗਹਿ ਕੈ¹।

¹ਸੱਤਾਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਵਾਗਾਂ ਫੜ ਕੇ।

ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਦਿਨ ਕੋ ਰਥ ਬਹਿ ਕੈ¹।

¹ਦਿਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਸੂਰਜ ਆਪਣੇ) ਰੱਥ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ।

ਨਿਜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰ ਡਾਰੀ¹।

¹ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟੀ।

ਦੁਰੇ ਦਰੀਨ ਪੀਨ ਤਮਚਾਰੀ¹ ॥ ੮੦ ॥

¹{ਪੀਨ} ਤਕੜੇ (ਤਮਚਾਰੀ) ਅਨੁਰੇ 'ਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ {ਦਰੀਨ} ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ 'ਚ ਲੁਕ ਗਏ।

ਰਜਨੀਸ਼ੂਰ ਪੀਤਾਂਬਰ ਧਾਰਾ¹।
ਤੇਜ ਮਜੇਜ ਤਜਯੋ ਗਨ ਤਾਰਾ¹।

ਬਾਜੇ ਬਾਜੇ ਬਿਬਿਧ ਬਿਸੇਸੂ।
ਜਾਗਯੋ ਜਾਹਿਰ ਤਬੈ ਨਰੈਸੂ ॥ ੮੧ ॥

ਸਜਯੋ ਸਮਾਜ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਕਾਰੇ¹।
ਸੁਭਟ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੇ।
ਗੁਰੁ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨੋ ਆਏ।
ਬਨ ਕੋ ਚਾਲੇ ਸੰਗ ਲਵਾਏ¹ ॥ ੮੨ ॥

ਬਾਜ ਸਵਾਰ ਬਾਜ ਕਰ ਧਾਰੇ¹।
ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ ਜਨੁ ਘਨ ਕਾਰੇ¹।
ਲਗਰ¹ ਝਗਰ ਜੁਰਰੇ ਸੀਚਾਨੇ।
ਸ਼ਿਕਰੇ ਬਹਰੀ ਕੁਹੀ ਕਿਤਾਨੇ¹ ॥ ੮੩ ॥

ਸਾਹਗੋਸ਼ ਚੀਤੇ¹ ਅਰ ਕੂਕਰ²।
ਮਾਰਤ ਜੋ ਬਨ ਜੀਵ ਅਚੂਕਰ¹।
ਸੂਕਰ¹ ਸ਼ੇਰ ਸਸੇ² ਮ੍ਰਿਗ ਪਾਢੇ³।
ਰੋਝ¹ ਰੀਛ ਬ੍ਰਿਕ² ਕੱਕੜ³ ਦਾਢੇ¹¹ ॥ ੮੪ ॥

ਸੇਹੈ¹ ਤੀਤਰ ਲਵੇ² ਬਟੇਰੇ।

ਮੁਰਗਾਬੀ¹ ਸੁਰਕਾਵ² ਬਧੇਰੇ।
ਜਲ ਥਲ ਨਭਚਾਰੀ¹ ਬਹੁ ਮਾਰੈਂ।
ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸ¹ ਬਿਥਾਰੈਂ ॥ ੮੫ ॥
ਕਿਤ ਗਿਰ ਕੰਦੂ ਅੰਦਰ ਜੈਹੈਂ।
ਉਤਰੈਂ ਚਢੈਂ ਗਿਰਨ ਬਿਖਰੈਹੈਂ¹।
ਤੀਰ ਸਰੋਵਰ ਸਰਸ ਤਰੋਵਰ¹।
ਖਰੇ ਤਰੇ ਗਿਰ ਵਰਨ ਮਹੋਵਰ¹ ॥ ੮੬ ॥

ਫੂਲੇ ਫਲੇ ਫਬੇ ਝੁਕਿ ਝੁੰਮੇਂ¹।
ਕੋ ਨਭ ਲਗੇ ਪਗੇ ਕੋ ਝੁੰਮੇਂ¹।

¹ਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜੇ (ਚੰਦ) ਨੇ ਪੀਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ।
¹ਤਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ {ਤੇਜ} ਚਾਨਣ ਦਾ {ਮਜੇਜ} ਹੰਕਾਰ
ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

¹ਸਵੇਰੇ ਹੀ।

¹ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
¹ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਬਾਜ ਬਿਠਾਇਆ।

¹ਜਾਣੋ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਹਨ।

¹ਬਾਜ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ।

¹ਕਿਤਨੇ ਹੀ।

¹ਕਾਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਚਿੜ੍ਹੇ। ²ਕੁੱਤੇ।

¹ਅਚੁੱਕ ਭਾਵ ਉਕਦੇ ਨਹੀਂ।

¹ਸੂਰ। ²ਸਹੇ। ³ਪਾੜ੍ਹਾ=ਭੂਰੇਰੰਗ ਦਾ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹਰਨ।

¹ਗਵਯ-ਨੀਲ ਗਾਇ। ²ਬਘਿਆੜ। ³ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਹਰਨ
ਜੋ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਭੌਂਕਦਾ ਹੈ। ¹¹ਮਾਰੇ।

¹ਸੇਂਹ=ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਜਾਨਵਰ। ²ਬਟੇਰੇ ਦੀ
ਜਾਤ ਦਾ ਇਕ ਪੰਛੀ।

¹ਮੁਰਗਾਈਆਂ। ²ਚਕਵੇ।

¹ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ।

¹ਬਿਖੜੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ।

¹ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਹੁਤ ਦਰੱਖਤ।

¹(ਅਤੇ) ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ {ਤਰੇ} ਹੇਠਾਂ {ਵਰਨ}ਰੰਗਾਂਰੰਗਾਂ ਦੇ
(ਮਹੋਵਰ) ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ (ਦਰੱਖਤ) ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

¹ਝੁਕ ਕੇ ਝੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਕੋਈ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ {ਪਗੇ}
ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਾਤਿ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਪਾਂਤਿ ਸੁ ਖਰੇ।

ਬਾਤ ਮਾਤ ਬਨ ਨੰਦਨ ਕਰੇ ॥ ੮੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾਨਨ ਮੈਂ ਬਾਨਨਿ ਸੰਗੈ।

ਪੰਚਾਨਨ ਲੋ ਹਾਨਨ ਅੰਗੈ।

ਕਿਤੈ ਬੰਦੂਕ ਅਚੂਕ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ।

ਸ਼ਿਕਰੇ ਸ੍ਰਾਨ ਸਿਚਾਨੇ ਮਾਰੈਂ ॥ ੮੮ ॥

ਨਾਹਣੇਸ ਜਗਤੇਸ ਗੁਰੈ ਹੈਂ।

ਲਏ ਸੰਗ ਸ ਉਮੰਗ ਫਿਰੈ ਹੈਂ।

ਦੂਰਹਿ ਦੂਰ ਦੂਣ ਸਰਮੌਰੈਂ।

ਨ੍ਰਿਪ ਦਿਖਾਵਤ ਨੀਤ ਸਗੌਰੈਂ ॥ ੮੯ ॥

ਇਸੀ ਤੌਰ ਨਿਤ ਠੌਰ ਅਨੇਕੈਂ।

ਕਰਤ ਅਖੇਰ ਸਹੇਰ ਬਿਵੇਕੈਂ।

ਗੁਰੁ ਬਾਨਨਿ ਤੈ ਮਰਿ, ਚਰਿ ਜਾਨਨਿ।

ਜਾਨਨਿ ਸੁਰਪੁਰ ਭਵ ਦੁਖ ਹਾਨਨਿ ॥ ੯੦ ॥

ਅਜਮਤ ਅਨਿਕ ਗੁਰੂ ਤੈ ਨਿਤ ਪਿਖਿ।

ਨ੍ਰਿਪ ਸਸੈਨ ਐਨ ਭਾ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ।

ਸਚਵਨ ਸੋਂ ਨ੍ਰਿਪ ਰੋਜ਼ ਬਖਾਨੈ।

ਬੀਰ ਬਲੀ ਗੁਰੂ ਧੀਰ ਮਹਾਨੈ ॥ ੯੧ ॥

ਪੀਰ ਸ਼ਕਤਿ ਨਿਧਿ, ਸਿਰ ਸਿੱਧਨਿ ਸਿੱਧ।

ਇਹਾਂ ਰਹੈਂ ਜਿਮ ਰਚੇ ਵਹੈ ਬਿਧਿ।

ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਬਨੇ ਰਹੈਂ ਹਮ।

ਦੁਬਿਧਾ ਸੱਤੂ ਕਾ ਨਰਹੇ ਗਮ ॥ ੯੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਮ ਸਲਾਹਿ ਕਰਿ ਚਾਹਿ ਚਿਤ,

ਇਕ ਦਿਨ ਨ੍ਰਿਪ ਸਪ੍ਰੇਮ।

ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਢਿਗ ਗੁਰੂ ਥਿਰਿ,

ਮਰਜ਼ ਹਰਜ਼ ਹਿਤ ਏਮ ॥ ੯੩ ॥

'ਬਹੁਤ {ਜਾਤਿ} ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਗਤੀਆਂ (ਕਤਾਰਾਂ) 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

'ਬਨ ਨੰਦਨ (ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਬਾਗ) ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ।

'ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੱਕ ਦੇ {ਅੰਗੈ} ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਸਰਮੌਰ ਨਾਮ ਦੀ ਦੂਣ।

'ਖ਼ਿਆਲ ਨਾਲ।

'ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ {ਅਖੇਰ} ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਸਵਾਰੀਆਂ ਭਾਵ ਬਬਾਣਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

'ਸੰਸਾਰਕ ਦੁਖ ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰਗ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਰਾਜਾ ਸਣੇ ਫੌਜ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ।

'ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ {ਪੀਰ} ਗੁਰੂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਸਿੱਧ ਹਨ।

'ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ {ਹਰਜ਼} ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ:

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ,
ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ ਰਾਵਰ ਖਾਸ।

¹ਆਪ ਖਾਸ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਪੁਰਵੇ ਆਸ ਦਾਸ ਨਿਜ ਲਖ ਮੁਹਿ,
ਰਾਸਿ ਕਾਜ ਜਿਮ ਹੋਵੈਂ ਰਾਸ।

¹ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਹੋਣ।

ਪਿਖਿ ਸੁਠ ਥਲ ਭਲ ਗਾਮ ਬਸਾਵੇ,
ਧਾਮ ਬਨਾਵੇ ਅਪਨਾ ਨੀਕ।

ਲਾਯਕ ਟਹਿਲ ਕਮੈਹੂੰ ਮੈਹੂੰ,

ਪੈਹੂੰ ਮੋਖ ਭੋਗ ਦਿਢ ਠੀਕ ॥ ੯੪ ॥

ਬਾਨੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਦਿਢ ਪਰਮਾਨੀ¹,

¹ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰ ਲਈ।

ਤਥਾ-ਅਸਤ ਗੁਰੁ ਗਯਾਨੀ ਪ੍ਰਾਹਿ।

¹ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ (ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਬੈ ਸਕਾਰੇ¹ ਗਏ ਸ਼ਿਕਾਰੇ²,

¹ਸਵੇਰੇ। ²ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਪੇਖ ਸੁ ਥਲ ਭਲ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਾਹਿ।

ਤਟ ਜਮਨਾ ਜਮ ਨਾ ਜਹਿੰ ਪਹੁੰਚੈ,

ਸਮਨਾ¹ ਪਾਪ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸ²।

¹ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ²ਸਾਰੇ।

ਨਗਰ ਸਗਰ ਸੁਖ ਦਾਇ ਬਸਾਯੋ,

ਡਗਰ ਚਲਤ ਜਹਿੰ ਦੂਣ ਬਿਸੇਸ¹ ॥ ੯੫ ॥

¹ਜਿੱਥੇ ਦੂਣ ਦਾ ਵੱਡਾਰਸਤਾ ਵਗਦਾ ਹੈ।

ਨੀਰ ਸਧੀਰ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਲ ਚਲਿ,

ਭਵਰ ਜਵਰ ਬੀਚੀ ਦਰਸਾਹਿ¹।

¹ਜ਼ਬਰਦਸਤ {ਭਵਰ} ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀਆਂ ਤੇ {ਬੀਚੀ} ਲਹਿਰਾਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਮਲ ਕਮਲ ਬਹੁ ਖਿਰੇ ਘਿਰੇ ਛਬਿ,

ਭਰਮਤ ਭਵਰ ਜੁ ਸਵਰ ਜਗਾਹਿ¹।

¹ਜੋ {ਸਵਰ} ਕਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਬਜੀ ਬਨ ਕੀ¹, ਸਬਿ ਜੀਵਨ ਕੀ

¹ਜੰਗਲ ਦੀ {ਸਬਜੀ} ਹਰਿਆਈ।

ਜੀਵਨ ਮੂਰ¹, ਭੂਰ² ਸੁਖਦਾਇੰ।

¹ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ। ²ਬਹੁਤੀ।

ਤੀਰੇ ਤੀਰ ਤਰਾ ਤਰ ਤਰਵਰ¹,

¹ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਨਾਰੇ {ਤਰਾ ਤਰ} ਬਹੁਤੇ {ਤਰਵਰ} ਦਰੱਖਤ।

ਖਰੇ ਹਰੇ ਜੋ ਭਰੇ ਫਲਾਇੰ ॥ ੯੬ ॥

ਤੰਬੂ ਤਹਾਂ ਕਨਾਤ ਤਨਾਏ,

ਫਰਸ ਬਿਛਾਏ ਰੰਗਾ ਰੰਗ।

ਥਿਰਿ ਗੁਰੁ ਤਹਿੰ ਮੋੜੀ ਖੁਦ ਗਾਡੀ,

ਗਾਢੀ ਨੀਵ ਸੀਵ ਸੁਖ ਜੰਗ।
ਉਤਰੇ ਚਹੁ ਕੋਂਟਾ। ਜੋਧਾ ਸਬਿ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬੋਧਾ ਅਵਤਾਰ।
ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁਲਾਸਸ। ਪਢਯੋ,
ਬ੍ਰਤਵਾਯੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਪਾਰ ॥ ੯੭ ॥
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੇਦਨੀ ਭੂਪ ਮੋਦ ਹੈ,
ਕਹਯੋ ਸੁਨੋ ਗੁਰੂ ਸਾਚੇ ਸ਼ਾਹਿ।
ਹੱਦ ਹਮਾਰੀ ਬੱਧ। ਇਹਾਂ ਲੋ,
ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਸੋਂ ਰਹਿ ਜਿੱਦ ਮਹਾਂਹਿ।
ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪਤਿ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਅਤਿ,
ਪਤਿ ਗੜ੍ਹਵਾਲ।* ਲਰਤ ਥੇ ਆਨ।

ਰਾਮਰਾਇ ਤਿਨਿ ਆਹਿ ਸਹਾਇਕ,
ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਸ਼ਕਤਿ ਬਡ ਵਾਨ ॥ ੯੯ ॥
ਅਬਿ ਮੁਹਿ ਡਰ ਨਹਿ ਚਿੰਤ ਰਹੀ ਕਿਛੁ,
ਰਾਵਰ ਕੇ ਉਨਿ ਸੰਮੁਖ ਉਤਾਰ।
ਤੁਮ ਅਤਿ-ਰਥੀ। ਅਜਮਤੀ ਭਾਰੇ,

ਗਹੀ ਸਰਣ ਮੈਂ ਯਹੀ ਵਿਚਾਰ।
ਜੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਲਰ ਹੈਂ ਤੋਂ ਮਰ ਹੈਂ,
ਨਾਂਹਿ ਤ ਕਰਿਹੈਂ ਸੰਧੀ। ਆਇ।
ਸੁਨਿ ਨਰਿੰਦ ਤੈ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਾਤ ਇਮ,
ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਸੁਨਾਇੰ ॥ ੯੯ ॥
ਕੇ ਸਿਰ ਦੋਇ। ਹੋਇ ਅਬਿ ਸੰਮੁਖ,
ਭਜ ਧੀਰਜ ਤਜਿ ਭੀਰੁ ਪਨਾਇ।
ਰਾਮਰਾਇ ਭੀ ਸੁਨਿ ਚੁਪ ਰੈਹੈ,
ਕੈਹੈ ਮਦਤ ਤਿਨਿ ਨਹਿ ਕਾਇ।
ਸੁਨਿ ਇਮ ਗੁਰੂ ਤੈ ਮੁਦ ਹੈ ਉਰ ਤੈ।
ਅਭੈ ਦਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਇ ਉਦਾਰ।

।ਸੁਖ ਤੇ ਜੰਗ ਦੀ ਹੱਦ।
।ਚਹੁ ਪਾਸੀਂ।
।ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਵਤਾਰ।
।ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਹਿਤ।

।ਸਾਡੀ ਹੱਦ ਦਾ {ਬੱਧ} ਬੰਨਾ।

।ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਮਾਲਕ। *ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਸੀ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਇਕੋ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪਤੀ ਤੇ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਪਤੀ ਦੋ ਨਹੀਂ।

।ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ {ਅਤਿਰਥੀ-ਉਹ ਸੂਰਮਾ ਜੋਰਥ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਅਣਗਿਣਤ ਫੌਜ ਨਾਲ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਲੜ ਸਕੇ।}

।ਮੇਲ।

।ਦੋਹਾਂ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਮਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰਨ ਵਾਲਾ।

।ਕਾਇਰ-ਪੁਣਾ ਛੱਡ ਕੇ।

।ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

।ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

ਚਿੰਤ ਬਿਹੀਨ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਪੁਨ,
ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਨਿਜ ਫਰਜ਼ ਵਿਚਾਰ ॥ ੧੦੦ ॥

ਹੇ ਗੁਰੁਦੇਵ ਅਭੇਵ¹ ਸੇਵ ਜੋ
ਹੋਇ, ਏਵ ਮੁਹਿ ਕਹੋ ਇਥਾਹਿ।
ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਮੀਤ ਸੁਨਿ,
ਧਰੋ ਚੀਤ ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ ਤਦਾਹਿ।

¹ਭੇਦ-ਰਹਿਤ, ਪ੍ਰਗਟ।

ਕਰੈ ਜੁ ਚਾਹਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਜਾਰ¹ ਕੋ,
ਸਜੈ ਸਮਾਨ ਸ਼ੇਰ ਕੋ ਵਾਹਿ।

¹ਗਿੱਦੜ।

ਇਹਾਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਘਮੰਡ ਮੰਡ ਹੈ¹,
ਬਧੈ ਬਿਰੋਧ ਕਰੋਧ ਮਹਾਂਹਿ ॥ ੧੦੧ ॥

¹ਤਿਖਾ ਜੰਗਰਚਾਂਗੇ।

ਕੋਟ ਮਵਾਸ ਓਟ ਬਿਨ ਛੋਟ ਨ¹,
ਸੋਊ ਗਢ ਦਿਢ¹ ਰਚੋ ਉਦਾਰ।
ਮਾਨ ਨਰੇਸ ਅਸੇਸ ਸੈਨ ਨਿਜ,
ਦੇਸ ਬਿਸੇਸ ਲਗਾਇ ਸੁਧਾਰ¹।

¹ਆਕੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਓਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ।

¹ਕਿਲ੍ਹਾ।

¹ਰਾਜੇ ਨੇ (ਆਗਿਆ) ਮੰਨ ਕੇ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ
ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਲ੍ਹਾ {ਸੁਧਾਰ} ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।
¹ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨ ਮਹਾਨ ਠਾਂਨ ਦਿਯ¹,
ਰਾਜ ਮਜ਼ੂਰ ਭੂਰ ਹਿਤ ਕੋਟ।
ਗੁਰੂ ਤਿਹਾਵਲ ਬਹੁ ਬ੍ਰਤਵੈ ਕੈ,
ਸਿਮਰ ਗੁਰੈਂ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਧਰਿ ਓਟ ॥ ੧੦੨ ॥
ਸੀਵ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਰੁ ਸੀਵ ਪੀਵ ਜਗ,
ਨੀਵ ਧਰੀ ਨਿਜ ਕਰ ਵਰ ਸੰਗ¹।

¹{ਸੀਵ} ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੱਦ, ਜਗਤ ਦੇ ਪਤੀ
(ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਿਉਂਰੱਖੀ।

ਚਿਣਨੇ ਲਗੇ ਠੌਰ ਬਹੁ ਔਰੈਂ,
ਗੌਰੈਂ¹ ਕਾਰੀਗਰ ਸ ਉਮੰਗ।
ਸ਼ੀਘਰ ਸੇਤ¹ ਬੰਧਜੋ ਜਜੋਂ ਕਪਿ ਗਨ²,
ਤਜੋਂ ਜਨ ਅਨਗਨ¹ ਲਗੇ ਮਹਾਂਨ।
ਅਤਿਸੈ ਬਿਪਲ ਬਿਸਾਲ ਕਿਲਾ ਦਿਢ¹,
ਏਕ ਮਾਸ ਮੈਂ¹ ਕੀਨ ਬਨਾਨ ॥ ੧੦੩ ॥
ਦੂਤ¹ ਗਿਰੇਸਨ ਕੇਰ ਬਿਸੇਸੈ²,
ਹੇਰਿ ਹੈਰਾਨ ਰਹੇ ਅਤਿ ਚਕਤਿ¹।

¹ਵੱਡੇ ਚੰਗੇ।

¹ਪੁੱਲ। ²ਸਮੁੰਹ ਬਾਦਰਾਂ।

¹ਅਣਗਿਣਤ।

¹ਬਹੁਤੇ {ਬਿਪਲ} ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪੱਕਾ ਕਿਲ੍ਹਾ।

¹ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ।

¹ਵਕੀਲ। ²ਬਹੁਤੇ।

¹ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਭਗਤਿ ਭੂਪਤਿ ਕੀ,
ਜਗਤ ਸਰਾਹਿ, ਬ੍ਰਿਕਤ ਸ਼ੁਕਤ'।

'{ਬ੍ਰਿਕਤ} ਬਿਨਾਂ {ਰਕਤ} ਮੁਹੱਬਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੁਸ਼ਮਣ
{ਸ਼ੁਕਤ} ਸ਼ਰੀਕਾ ਭਾਵ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨ੍ਰਿਪ ਸਮੋਦ ਕਬੀ ਘਰ ਜਾਵਤ,
ਅਧਿਕ ਰਹਾਵਤ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਾਸ।
ਗੁਰੁ ਸੰਗਤ ਮੈਂ ਰੰਗਤ ਮਨ ਤਨ,
ਧਨ ਤੈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਹੈ ਖਾਸ ॥ ੧੦੪ ॥

ਗੁਰੂ ਸਮਹਿਲ ਮਾਤ ਤਹਿਂ ਬਸਹੀਂ,
ਧਾਮਰਚੇ ਨਿਜ ਹੇਤ ਉਦਾਰ।
ਬਰਤੈ ਦੇਗ ਦੁ ਵਕਤੈ ਸਬਿ ਕੋ,
ਸੈਨ ਸਚੈਨ ਐਨ ਰਹਿ ਭਾਰਿ।
ਬਨੇ ਬਜ਼ਾਰ ਅਗਾਰ ਚਾਰੁ ਦਰ',
ਗੋਸ਼ਾਲਾ ਹੈ ਸ਼ਾਲਾ ਭੂਰ'।
ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਮਨੋ ਬਿਸਕਰਮਾ',
ਹਰਿ ਬਪੁ' ਗੁਰੁ ਕੋ ਜਾਨ ਜਰੂਰਿ ॥ ੧੦੫ ॥
ਕਹਾਂ ਨਰੇਸ਼ ਧਰਾ ਕੇ ਬਪੁਰੇ,
ਜਿਹੰ ਪਿਖਿ ਜਾਤ ਸੁਰੇਸ ਗਰੂਰ'।
ਜੇ ਕੋ ਕਹਿ ਅਬਿ ਨਹਿਂ ਤਹਿਂ ਸੋ ਲਹਿ,
ਤਰ ਛਾਯਾ ਨਰ ਮਾਯਾ ਮੂਰ'।

'ਸੁੰਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰ।
'ਗਊ-ਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਘੋੜ-ਸ਼ਾਲਾ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤੇ ਮਕਾਨ ਹਨ।
'ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਵੱਡਾ ਕਾਰੀਗਰ)।
'ਹਰੀ ਦਾ ਸਰੂਪ।

'ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਹੰਕਾਰ।

'ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਹੁਣ ਉਥੇ ਉਹ ਐਸੀ (ਰਚਨਾ)
{ਲਹਿ} ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬੁੱਛ ਦੀ ਛਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ
ਮਾਇਆ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੀ {ਮੂਰ} ਅਸਲੀਅਤ (ਜਾਣ ਲਵੇ)।

ਗੋਕਲ, ਅਵਧ, ਦੁਆਰਕਾ ਜਿਮ,
ਹਿਤ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਬਨਗੇ ਥੇ ਕੈਸ'।

'ਜਿਵੇਂ ਗੋਕਲ ਤੇ ਦੁਆਰਕਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ
ਅਜੁੱਧਿਆਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣ ਗਏ ਸਨ।
'ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਸ਼ਹਿਰਾਂ) ਨੂੰ।

ਜੈਸ ਲਿਖੇ ਅਬਿ ਪਿਖੇ ਨ ਕੋ ਤਸ',
ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਭੀ ਉਰ ਮਾਨੋ ਵੈਸ ॥ ੧੦੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਮ ਜਮਨਾ ਤਟ ਠਟ' ਗੁਰੂ,
ਦੁਰਗ ਸੂਰਗ ਸਮ ਸਾਰ'।
ਨਾਮ ਪਾਂਵਟਾ ਜਯੋ ਭਯੋ,
ਬਯੋ ਬਿਦਿਤ ਸੰਸਾਰ ॥ ੧੦੭ ॥

'ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬਣਾ ਕੇ।
'ਸੂਰਗ ਵਾਂਗ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਿਲ੍ਹਾ।

ਤੋਟਕ ਛੰਦ:

ਇਕ ਦਯੋਸ ਗੁਰੂ ਜਮਨਾ ਜਲ ਮੈਂ।
 ਮਿਲਿ ਸੰਗ ਸਖਾ ਗਨ ਸੋਂ ਬਲ ਮੈਂ।
 ਬਹੁ ਕ੍ਰੀੜਤ ਭੇ। ਸੁਖਦਾ ਜਗ ਕੋ।
 ਗਿਰ ਗਯੋ ਪਾਂਵਟਾ। ਤਹਿੰ ਪਗ ਕੋ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਜਬਿ ਮਾਤਹਿ ਬੂਝਨ ਸੋਇ ਚਹਯੋ।
 ਤਬਿ ਦੂਸਰ ਫੈਂਕ ਦਿਖਾਇ ਕਹਯੋ।
 ਇਸ ਠੌਰ ਅਹੇ ਨਿਕਲਾਇ ਲਹਯੋ।
 ਇਸ ਹੇਤ ਪਾਂਵਟਾ ਨਾਮ ਰਹਯੋ* ॥ ੧੦੯ ॥

।ਬਹੁਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ।
 ।ਖੇਲਦੇ ਸਨ।
 ।ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਰ ਦਾ ਗਹਿਣਾ।

*ਪਾਂਵਟਾ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : ਪਾਂਵ ਟਿਕੜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਤੇ ਆਇ। ਨਾਮ ਧਰਯੋ ਇਮ ਪਾਂਵਟਾ ਸਭ ਦੇਸਨ ਪ੍ਰਗਟਾਇ ॥ (ਰੁੱਤ ੧, ਅੰਸੁ ੪੮, ਅੰਕ ੪੨)

ਧਰਿ ਮੌਨ ਮਾਤ ਨਿਜ ਭੌਨ ਗਈ।
 ਗੁਰੁ ਔਰੈ ਤੌਰੈਂ ਲੀਲੁ ਠਈ।
 ਨਿਜ ਸੈਨ ਤਈਂ ਨਿਤ ਮੇਲ ਭਲੇ।
 ਸਿਖਰਾਵਤ ਆਯੁਧ ਖੇਲ ਖਲੇ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਡਰ ਹੈਂ ਨ ਮੁਰੈਂ ਜਿਮ ਜੀਤ ਚਹੈਂ।
 ਰਣਭੂਮਿ ਵਿਖੇ ਸਮ ਖੰਭ। ਰਹੈਂ।
 ਦਲ ਦੀਰਘ ਰੋਜ ਬਢਾਵਤ ਹੈਂ।
 ਸੁਨ ਕੈ ਜਸ, ਬੀਰ ਸੁ ਆਵਤ ਹੈਂ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਗੁਰੁ ਰੋਜ ਅਖੇਰ। ਖਿਲਾਵਤ ਹੈਂ।
 ਬਡ ਸੂਕਰ। ਸ਼ੇਰ ਹਤਾਵਤ ਹੈਂ^੨।
 ਪਰਕਾਸ਼ ਮੇਦਨੀ ਆਇ ਨਿਤੈਂ।
 ਕਰਿ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸ ਇਤੈਂ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਪ੍ਰਤਿ ਦਯੋਸ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਧਾਹਿੰ ਭਲੇ^੨।
 ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਹਰਖਾਹਿੰ ਵਲੇ।
 ਸੁਨ ਕੈ ਪ੍ਰਭੁਤਾ। ਦਬ ਸੱਤ੍ਰੁ ਗਏ।
 ਸਿਰ ਨਾਹਿੰ ਉਕਾਸਤ ਵਾਹਿ ਭਏ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਡਰਿ ਰਾਮਰਾਇ ਮਨਿ ਸੋਚ ਕਰੀ।
 ਨਿਜ ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਐਸ ਰਰੀ।

।ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਲਾ ਕੀਤੀ।
 ।ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 ।ਥੰਮ੍ਹੇ ਵਾਂਗ।

।ਸ਼ਿਕਾਰ।
 ।ਸੂਰ। ਅਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਹਾਸੇ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 ।ਹਰਰੋਜ਼। ਅਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
 ।{ਵਲੇ} ਅਨੇਕ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 ।ਵਡਿਆਈ।
 ।ਉਹ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦੇ।
 ।ਕਹੀ।

ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਅਤਿ ਹੈ।

ਯੁਤ ਸੈਨ ਸੁਮਤਿ ਕਰਾਮਤ ਹੈ ॥ ੧੧੪ ॥

ਢਿਗ ਆਇ ਹਮਾਰ ਸੁ ਕੋਟ ਠਯੋ।

¹ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪਤਿ ਨਾਹਣ ਕੋ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਲਯੋ।

¹ਬਲੀ। ²ਤੱਖਾ।

ਸੁਨਿਓ ਬਲਵੰਡ¹ ਪ੍ਰਚੰਡ² ਅਹਾ।

¹ਧਨੁਖ।

ਖਿਚ ਹੈ ਸੁ ਕੁਵੰਡ¹ ਕਠੋਰ ਮਹਾਂ ॥ ੧੧੫ ॥

¹ਤੀਰ।

ਸਰ¹ ਕੋਸਨ ਲੋ ਸੁ ਚਲਾਵਤ ਹੈ।

¹ਹਾਥੀ ਨੂੰ।

ਬਿਨ ਢੀਲਹਿ ਢੀਲਹਿ¹ ਢਾਵਤ ਹੈ।

¹ਅਰਜਨ ਵਾਂਗ।

ਧਨੁ¹ ਤਾਂਹਿ ਨ ਔਰੈ ਖੈਚ ਸਕੈਂ।

¹ਉਸਤਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਮ ਪਾਰਥ¹ ਲੋਗ ਤਰੀਫ ਬਕੈਂ ॥ ੧੧੬ ॥

ਹਮਰਾ ਉਨਿ ਸੰਗ ਬਿਰੋਧ ਅਹੇ।

ਮਤ ਆਇ ਇਤੈਂ ਕਿਤ ਮੋਹਿ ਗਹੇ।

ਸੁਨ ਕੈ ਤਬ ਯੋਂ ਗੁਰੁਦਾਸ ਕਹਾ।

ਬਹਿਲੋ ਸੁਤ ਕਾ ਸੁਤ¹ ਥਾ ਜੁ ਤਹਾਂ ॥ ੧੧੭ ॥

¹ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਦਾ ਪੋਤ੍ਰਾ।

ਮਮ ਬੀਰ ਸੁ ਬੀਰ ਨਖੜੁ ਬਲੀ¹।

¹ਮੇਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਰਾ ਬਲੀ ਸੂਰਮਾ ਹੈ। (ਇਹ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਧਨੁਜ ਵਿੱਦਿਆ 'ਚ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਸੀ)।

ਲਰ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਹਮ ਭਾਂਤਿ ਭਲੀ।

ਨਹਿੰ ਤੀਰ ਚਲਾਵਨ ਮੈਂ ਕਮ ਹੈਂ।

ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਤੈ ਭਿ ਬਲੀ ਹਮ ਹੈਂ ॥ ੧੧੮ ॥

ਹਰ ਹੈਂ¹ ਮਰ ਹੈਂ ਟਰ ਹੈਂ ਨ ਕਬੀ।

¹ਮਾਰਾਂਗੇ।

ਤੁਮ ਲੋ ਨਹਿੰ ਆਵਨ ਦੈਂਹ ਤਬੀ।

ਇਮ ਜੱਦਪਿ ਔਰ ਭੀ ਲੋਗ ਰਰੇਂ¹।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਕਾਂਪਤ ਥੇ ਉਰ ਖੋਫ ਭਰੇ ॥ ੧੧੯ ॥

ਤਬਿ ਜਾਦਹੁ ਰਾਇ ਮਸੰਦ ਕਹਾ।

ਤੁਮ ਨਾਹਿੰ ਡਰੇ ਵਹਿ ਧੀਰ ਮਹਾਂ।

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਹਿ ਠੌਰ ਅਹੇ।

ਸਮਤਾ¹ ਖਿਮਤਾ² ਬੁਧਿ ਪੂਰ ਰਰੇ³ ॥ ੧੨੦ ॥

¹ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਜਾਨਣਾ। ²ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ। ³ਬੁੱਧੀ 'ਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤੁਮਰਾ ਅਪਨਾ ਘਰ ਏਕ ਲਖੈਂ।

ਨਹਿੰ ਬੈਰ ਬਡੈ ਜਨ ਯਾਦ ਰਖੈਂ।

ਉਨਿ ਜੱਦਪਿ ਧੀਰਜ ਸਾਚ ਦਯੋ।
 ਪਰ ਨਾਹਿੰ ਇਨੈ ਡਰ ਦੂਰ ਥਯੋ ॥ ੧੨੧ ॥
 ਕਿਤ ਚੈਨ ਰੈਨ ਦਿਨ ਪੈਨ ਜਰਾ।
 ਮਨ ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਐਸ ਡਰਾ।
 ਹਿਤ ਭੇਤ ਪਠੇ ਨਿਜ ਦੂਤ ਤਹਾਂ।
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਨਹਿੰ ਬੈਰ ਉਨੈ ਜੁ ਲਹਾ ॥ ੧੨੨ ॥
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਮੋ ਕਰਿ ਐਸ ਰਟਾ।
 ਗੁਰੁ ਰਾਮਰਾਇ ਕਹਿ ਐਸ ਪਠਾ।
 ਮੁਹਿ ਧੀਰ-ਮਲੈਂ ਸਮ ਨਾਹਿੰ ਲਖੈਂ।
 ਹਮ ਚਾਹਿੰ ਭਲੇ ਦਿਢ ਮੇਲ ਰਖੈਂ ॥ ੧੨੩ ॥
 ਨਹਿ ਮਾਨਤ ਜੋ ਬਡਿਆਨ ਤਈਂ।
 ਜੁਗ ਲੋਗ ਵਿਖੇ ਵਹਿ ਮੰਦ ਥਈਂ।
 ਮਿਲਬੇ ਹਿਤ ਚਾਹਿਤ ਸੰਗ ਤੁਮੈਂ।
 ਅਨ ਠੌਰਹਿੰ ਦੋਇ ਇਕੰਤ ਹੁਮੈਂ ॥ ੧੨੪ ॥
 ਜਮਨਾ ਤਟ ਯਾ ਮੱਧ ਨਾਉ ਤਰੈ।
 ਭਾਵਤ ਤਾਵਤਾ ਬਾਤ ਕਰੈ।
 ਸੁਨ ਕੈ ਗੁਰੁ ਤਾਂਹਿ ਕਹਯੋ ਜਿ ਚਹੇ।
 ਮਿਲ ਹੈਂ ਹਮ ਤਯੋਂ ਜਯੋਂ ਸੋਇ ਕਹੇ ॥ ੧੨੫ ॥
 ਹਮ ਰਾਖਹਿੰ ਰਾਗ ਨ ਦ੍ਰੈਸ ਕਛੂ।
 ਭਲ ਸੋਂ ਭਲ ਹੈਂ ਤਿਰਛੈਂ ਤਿਰਛੂ।
 ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਸਨੰਦ ਸੁਰਿੰਦ ਤਰੂ।
 ਜਸ ਜੋ ਕਲਪੈ ਤਸ ਪਾਇ ਫਰੂ^੨ ॥ ੧੨੬ ॥
 ਸੁਨ ਕੈ ਮੁਦ ਹੈ ਉਨਿ ਲੀਨ ਬਿਦਾ।
 ਸਿਰਪਾਉ ਦਯੋ ਗੁਰੁ ਨੀਕਾ ਇਦਾ^੨।
 ਉਨਿ ਜਾਇ ਪੁਨਾ ਰਮਰਾਇ ਢਿਗੈਂ।
 ਸਬਿ ਬਾਤ ਕਹੀ ਭਲਿ ਭਾਂਤਿ ਬਿਗੈਂ ॥ ੧੨੭ ॥
 ਗੁਰੁ ਆਪਨ ਪੌ ਤੁਹਿ^੨ ਜਾਨਤ ਹੈਂ।
 ਨਹਿ ਦ੍ਰੈਸ ਕਬੀ ਉਰਿ ਆਨਤ ਹੈਂ।
 ਤਿਨ ਸੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜਨ ਜੋ ਅਰ ਹੈ।
 ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਰੁ ਦੇਤ ਤਿਸੋ ਫਰ ਹੈ ॥ ੧੨੮ ॥

^੧ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਬੁਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

^੧ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਲੇ ਹੋਵੇ।

^੧ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਂ ਤਰਦੀ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ।

^੧ਤਦੋਂ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀਆਂ।

^੧ਟੇਢੇ ਨਾਲ ਟੇਢੇ।

^੧ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ।

^੧ਕਲਪਣਾ (ਫੁਰਨਾ) ਕਰੇਗਾ। ^੨ਫਲ।

^੧ਚੰਗਾ। ^੨ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

^੧ਬੋਲ ਕੇ।

^੧ਆਪਣਾ ਆਪ। ^੨ਤੁਹਾਨੂੰ।

^੧ਅੜਦਾ ਹੈ।

^੧ਉਹੋ ਜੇਹਾ ਫਲ।

ਹਮ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੇ ਸੁ ਦਿਸੇ।
 ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤਵੇ ਜਮ ਪਾਪ ਨਸੇ।
 ਕਬਿ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚਰ੍ਹੈਂ।
 ਬਹੁ ਆਯੁਧ ਕੇਰ ਅਭਯਾਸ ਕਰੈਂ ॥ ੧੨੯ ॥
 ਨਿਤ ਸੰਗਤ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਤੈ।
 ਚਲਿ ਆਵਤ ਭਾਵ ਬਿਸੇਸ਼ਨ ਤੈ।
 ਅੱਸ੍ਰ ਆਯੁਧ ਬਿੱਤ ਅਪਾਰ ਦਿਵੈਂ।
 ਬਿਬਿਧਾ ਫਲ ਬਾਂਛਿਤ ਚਿਤ ਲਿਵੈਂ ॥ ੧੩੦ ॥
 ਬਹੁ ਭੀਰ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰ ਇਦਾਂ।
 ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਕੇ ਦਰ ਹੋਇ ਜਿਦਾਂ।
 ਬਰਤੈ ਬਹੁ ਲੰਗਰ ਰੈਨ ਦਿਨੈ।
 ਚਹਿ ਜੋ ਜਿਤਨੋ ਮਿਲ ਹੈ ਸੁ ਤਿਨੈ ॥ ੧੩੧ ॥
 ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਗ ਭੂਰ ਭਰੀ।
 ਸਮ ਗੰਗ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਵਰੀ।
 ਸੁਨ ਕੈ ਜਨ ਔਰ ਅਨੇਕ ਅਵੈਂ।
 ਉਪਦੇਸ਼ ਲਵੈਂ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਥਵੈਂ ॥ ੧੩੨ ॥
 ਇਮ ਰਾਮਰਾਇ ਸੁਨ ਮੋਦ ਭਯੋ।
 ਖਟਕਾ ਦਿਲ ਤੈ ਸਬ ਦੂਰ ਥਯੋ ॥ ੧੩੩ ॥
ਦੋਹਰਾ:
 ਪੀਰ ਸਢੋਰੇ ਨਗਰ ਕਾ,
 ਬੁਧੁ ਸ਼ਾਹਿ ਅਮੀਰ।
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਅਯੋ,
 ਲੈ ਮੁਰੀਦ ਸੰਗ ਭੀਰ ॥ ੧੩੪ ॥
ਚੌਪਈ:
 ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕਾ ਥਾ ਸੋ ਪ੍ਰੇਮੀ।
 ਮੇਲ ਰਖਤ ਸੰਤਨ ਸੋ ਨੇਮੀ।
 ਧਰਿ ਭੇਟਾ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਗੁਰੂ ਕੋ।
 ਲਹਯੋ ਮਨੋਰਥ ਬਾਂਛਿਤ ਉਰ ਕੋ ॥ ੧੩੫ ॥
 ਗੁਰੂ ਸਿਤਕਾਰਿ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਾਰਾ।
 ਬੁਝਯੋ ਭੇਤ ਕੁਸਲ ਬਿਵਹਾਰਾ।

¹ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

¹ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਬੁਧੁ ਸ਼ਾਹਿ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹੋ।

¹ਕਿਹਾ।

ਸਯਦ ਜਾਤਿ ਸਢੋਰੇ ਰਹੋਂ ॥ ੧੩੬ ॥

ਦਰਸਨ ਹੇਤ ਸੁਜਸ ਸੁਨਿ ਆਯੋ।

ਬਾਂਛਿਤ ਸੁਖ ਫਲ ਭਲ ਅਬਿ ਪਾਯੋ।

ਰਾਵਰ ਸੇ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੰਗਤ।

ਕਰਿ, ਜਿਨ ਮਨ ਰੰਗਯੋ ਹਰਿਰੰਗਤ ॥ ੧੩੭ ॥

ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ¹ ਸੁਖ ਅਖੈ² ਭੋਗ ਹੈਂ।

¹ਬੇਮਿਸਾਲ, ਅਨੁਪਮ। ²ਨਾਸ-ਰਹਿਤ।

ਤਿਨੈਂ ਨ ਬਜਾਪੈ ਕਬੀ ਸੋਗ ਹੈਂ।

ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲੰ।

ਰੀਝ ਮੌਜ¹ ਗੁਰੁ ਕੀਨ ਨਿਹਾਲੰ ॥ ੧੩੮ ॥

¹ਅਨੰਦ 'ਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ।

ਥਿਰੇ ਸਭਾ ਭੈਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋ ਲੋ।

ਦਰਸਾਂਮ੍ਰਿਤ¹ ਪੀ ਤ੍ਰਿਪਤਯੋ ਤੋ ਲੋ।

¹ਦਰਸਨ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ।

ਗੁਰੁ ਕਾ ਪਾਇ ਦਿਵਾਨ ਅਸਾਰੋ।

¹ਦੀਵਾਨ ਨੰਦ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪਾ ਕੇ।

ਡੇਰਾ ਖਾਨ ਪਾਨ ਦਿਯ ਸਾਰੋ ॥ ੧੩੯ ॥

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਰਹਾਯੋ।

ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਯੋ।

ਪ੍ਰਸਪਰ¹ ਬਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਤਿ ਭਾਰੀ।

¹ਆਪਸ ਵਿੱਚੀਂ।

ਰਘੁਪਤਿ ਕਪਿਪਤਿ ਜਿਮ¹ ਸੁਖ ਕਾਰੀ

¹ਜਿਵੇਂਰਾਮ ਚੰਦ ਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਦੀ।

॥ ੧੪੦ ॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਨ੍ਰਿਪਿ ਸੁਨਿ ਜਸ ਗੁਰੁ ਕਾ।

ਬੈਰ ਸਪ੍ਰਧਾ¹ ਤਜਿ ਭ੍ਰਮ ਉਰ ਕਾ।

¹ਈਰਖਾ।

ਪਠੇ ਵਕੀਲ ਮਿਲਨ ਹਿਤ ਪਹਿਲੈਂ।

ਲੈ ਆਗਯਾ ਆਯੋ ਪੁਨ ਸਹਿਲੈਂ ॥ ੧੪੧ ॥

¹ਸੁਖ ਨਾਲ।

ਅੱਸ੍ਰ ਆਯੁਧ ਦੈ ਦਰਬ ਗਰਬ ਤਜਿ।

ਗਹੇ ਚਰਨ ਗੁਰੁ ਕੇਰ ਸਰਨ ਭਜ।

ਕੁਸਲਾਨੰਦ ਗੁਰੁ ਬੂਝ ਬਿਠਾਯੋ।

ਰਾਜ ਕਾਜ ਪਰਸੰਗ ਚਲਾਯੋ ॥ ੧੪੨ ॥

ਫਤੇ ਚੰਦ ਅਰ ਨਾਹਣੇਸ ਕਾ।

ਥਾ ਬਿਰੋਧ ਜੋ ਦਿਨ ਬਿਸੇਸ ਕਾ।

¹ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ।

ਬੀਚ ਹੋਇ ਗੁਰੁ ਸੰਧਿ¹ ਕਰਾਈ।

¹ਮੇਲ।

ਯਾਂ ਤੇ ਸੇਵਕ ਭੇ ਜੁਗ ਰਾਈ' ॥ ੧੪੩ ॥
ਮ੍ਰਿਗਯਾ ਕਰ' ਤੀਨੋ ਮਿਲਿ ਕਰਹੀਂ।
ਬਿਬਿਧ ਬਿਨੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਿਬਰਹੀਂ।

'ਦੋਵੇਂ ਰਾਜੇ।
'ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਣਾ।
'ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਕੌਤਕ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਬਿ ਗਿਰ ਕੰਦ੍ਰ ਅੰਦਰ ਜਾਂਹੀ।
ਕਬੀ ਤੁੰਗ ਗਿਰ ਸਿਖਰਿ ਫਿਰਾਂਹੀ' ॥ ੧੪੪ ॥
ਲੰਘਨਿ ਕਰਿ ਸੰਘਨ ਬਨ ਝੇਰੈਂ'।
ਝੀਲਨ ਪੈ ਕਿਤ ਝੀਲਨ ਹੇਰੈਂ'।

'ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
'ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਤੇ ਝਰਨੇ ਲੰਘ ਕੇ।
'ਕਿਤੇ ਝੀਲਾਂ ਤੇ ਝੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਕਾਂਨਨ ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪੰਚਾਨਨ'।
ਕੀਨ ਨਿਹਾਰਨ, ਦਾਰੁਨ ਆਨਨ' ॥ ੧੪੫ ॥
ਨਾਂਹਿਨ ਜਾਂਹਿ ਸਮਾਨ ਕੁ ਆਨਨ'।
ਹਾਨਨ ਹਿਤ ਗੁਰੁ ਕੀਨ ਬਖਨਾਨ'।
ਗਹਿ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿਪਰ ਸਮ ਸ਼ੇਰਾ'।
ਹਤੈ ਸਫੁਟ ਕੋ ਸੁਭਟ ਦਲੇਰਾ' ॥ ੧੪੬ ॥

'ਜੰਗਲ 'ਚ ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ੇਰ।
'ਭਿਆਨਕ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਦੇਖਿਆ।
'ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਹੋਰ (ਸ਼ੇਰ) ਨਹੀਂ ਸੀ।
'ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ।
'ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਢਾਲ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜ ਕੇ।
'ਕੋਈ ਦਲੇਰ ਸੂਰਮਾ {ਸਫੁਟ} ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰੇ।
'ਪੁਰਸ਼।
'ਜਾਨ ਤੋਂ ਖੇਲਣ ਦੀ ਇਹ {ਤਾਜ਼ੀ} ਨਵੀਂ {ਬਾਜ਼ੀ} ਖੇਡ ਹੈ।

ਪਾਵੈ ਬਖਸ਼ ਸ਼ਖਸ' ਸੋ ਭਾਰੀ।
ਬਾਜੀ ਤਾਜੀ ਜਾਨ ਖਿਲਾਰੀ'।
ਉਭੈ ਭੂਪ, ਗੁਰੁ, ਬੁੱਧੁ ਪੀਰ।
ਖਰੇ ਪਿਖੈਂ ਸਭਿ ਸੁਭਟ ਸਧੀਰ ॥ ੧੪੭ ॥

'ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਬੇਲਦਾ।
'ਪ੍ਰਫੁੱ।
'{ਖੱਪਰਿ} ਸਿਰ 'ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਕੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਏਕ ਸੁਭਟ ਲੈ ਖੜਗ ਸੁ ਢਾਲਾ।
ਹੇਰਤ ਟੇਰਤ' ਤਿਸ ਦਿਸ ਢਾਲਾ।
ਲਾਂਗਲ' ਫੇਰਿ, ਦੇਰ ਬਿਨ ਆਯੋ।
ਥੱਪਰ ਦੈ ਥੱਪਰਿ ਤਿਹ ਘਾਯੋ' ॥ ੧੪੮ ॥

'ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਤੋਂ।

ਚਾਰ ਬੀਰ ਪੁਨ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀ।
ਗਏ ਜੁ, ਹਤੇ ਤਾਂਹਿ ਬਿਨ ਬਾਰੀ'।
ਹਾਹਾਕਾਰ ਸੈਨ ਮੈਂ ਪਰਾ।
ਸ਼ੇਰ ਨ ਸੋ ਜਬਿ ਕਿਸ ਤੈ ਮਰਾ ॥ ੧੪੯ ॥

'ਹਾਥੀ।

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਫੀਲ' ਢੀਲ ਬਿਨ ਤਜ ਕੈ।
ਖੰਡਾ ਸਿਪਰ' ਹਾਥ ਮੈਂ ਸਜ ਕੈ।
ਕੇਹਰਿ ਠਵਨ' ਗਵਨ ਦਿਸ ਸ਼ੇਰੈਂ'²।

'ਢਾਲ।

'ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ। ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਤਰਫ ਜਦੋਂ ਗਏ।

ਕੀਨ ਜਬੈ, ਨ੍ਰਿਪ ਡਰੇ ਬਧੇਰੈਂ ॥ ੧੫੦ ॥

ਉਭੈ ਭੂਪ, ਬੁੱਧੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।	'ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ (ਮਾਮਾ)।
ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੋ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲਾ।	
ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੈ।	
ਸੰਮੁਖ ਸ਼ੇਰ ਨ ਆਪ ਪਿਆਨੈ॥ ੧੫੧ ॥	'ਨ ਜਾਉ।
ਗੁਲਕਾ ਤੀਰ ਬੀਰ ਪਰਿਹਾਰੀ।	'ਮਾਰ ਕੇ।
ਅਬਿ ਹੀ ਲੈਹੈਂ ਇਸ ਕੇ ਮਾਰੀ।	
ਅਤਿ ਪ੍ਰਮੱਤ' ਪਸੁ ਦਿਸ ਨਾ ਜਾਵੇ।	'ਬਹੁਤੇ ਮਸਤ।
ਬਾਨ ਪਰਿਹਾਨ ਆਪ ਹੀ ਘਾਵੇ॥ ੧੫੨ ॥	'ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਉ।
ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਪਿਖੇ ਤਮਾਸ਼ਾ।	
ਕਹਾਂ ਕਰੈਂ ਇਸ ਤੈ ਹਮ ਤ੍ਰਾਸਾ।	
ਇਮ ਕਹਿ ਕੇਹਰ ਨਿਕਟਿ ਪਹੁੰਚੇ।	
ਯਾ ਬਿਧਿ ਲਲਕਾਰਜੋ ਗੁਰੂ ਉਚੇ॥ ੧੫੩ ॥	
ਕੇਹਰ ਨਿਕਸ ਬਿਰੇ ਤੈ' ਅਬੈ।	'ਸੰਘਣੇ ਝਾੜ ਤੋਂ।
ਹਮ ਤੁਮ ਲਰੈਂ ਨਿਹਰ ਹੈਂ ਸਬੈ।	
ਪਿਖਿ ਸੁਨਿ ਲੋਗ ਕਿਮੇ ਕਿਮ ਕੈਰੈਂ।	'ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ।
ਕਲਮਲਾਤ' ਚਿਤ ਚੈਨ ਨ ਲੈਹੈਂ॥ ੧੫੪ ॥	'ਤੜਫਦੇ ਹਨ।
ਕੇ ਕਹਿੰ ਗੁਰੂ ਬਲੀ ਬਡ ਜੋਧਾ।	
ਹਤੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਗ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ।	
ਕੇ ਕਹਿੰ ਮਤੁ ਕਿਤ ਗੁਰੈਂ ਦਬੈ ਹੈ।	
ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕਾ ਸੂਰ ਅਥੈਰੈ॥ ੧੫੫ ॥	'ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਜਾਏਗਾ।
ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰ ਇਕ ਨਾਹਰ' ਕਿਆ।	'ਸ਼ੇਰ।
ਹਤੈਂ ਗੁਰੂ ਜੇ ਬੀਸਕ ਹੂੰ ਇਆ।	'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
ਉਤ ਹਰਿ ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਰ ਨਾਯੋ।	
ਨਾਹਿੰ ਬਿਰੇ ਤੈ ਬਾਹਰ ਆਯੋ॥ ੧੫੬ ॥	
ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਭਨਜੋ ਗਰਜ ਸਮ ਬਾਦਰ।	
ਕਹਾਂ ਪਰਜੋ ਲੁਕ ਗੀਦੀ ਗਾਦਰ।	'ਕਾਇਰ ਗਿੱਦੜ।
ਨਿਜ ਕੁਲ ਕੇ ਕਜੋਂ ਦਾਗ ਲਗੈ ਹੈਂ।	
ਕਾਯਰ ਭਏ ਭਿ ਜਾਨ ਨ ਦੈਰੈਂ॥ ੧੫੭ ॥	
ਇਮ ਤਾਨੇ ਸੁਨ ਕੈ ਸੋ ਕੇਹਰ।	
ਉਠਜੋ ਕੋਪ ਨਿਕਸਜੋ ਤਜਿ ਬੇਹਰ।	

ਭਬਕੜੋ ਭੀਖਮ ਕਾਲ ਕਰਾਲੈਂ।	'ਭਿਆਨਕ ਕਾਲ ਵਾਂਗ ਭਿਆਨਕ ਭਬਕ ਮਾਰੀ।
ਬਲ ਸੰਭਾਲ ਦੈ ਛਾਲ ਉਤਾਲੈਂ ॥ ੧੫੮ ॥	'ਛੇਤੀ।
ਫੌਰਨ ਆਨ ਪਰਜੋ ਗੁਰੂ ਉਪਰ।	'ਧਰਤੀ ਉਪਰ।
ਨਿਰਭੈ ਖਰੇ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਭੂ ਪਰ।	'ਖੰਡਾ।
ਵਾਰ ਸੰਭਾਰ ਮਾਰ ਦੋਧਾਰਾ।	'ਦੋ ਧੜ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।
ਦੋ ਧਰ ਕਰਿ ਧਰ ਪਰ ਹਰਿ ਡਾਰਾ ॥ ੧੫੯ ॥	
ਗੁਰੂ ਬਲ ਪਿਖਿ ਸਬਿ ਜਨ ਬਿਸਮਾਏ।	
ਫੀਲ ਧਵਾਇ ਭੂਪ ਡਿਗ ਆਏ।	
ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਧੁਨਿ ਭਰ ਰਹੀ।	
ਗੁਰੂ ਸਮ ਬਲੀ ਨ ਕੋ ਮਧ ਮਹੀ ॥ ੧੬੦ ॥	'ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ।
ਦਾਰੁਨ ¹ ਦਾੜ੍ਹ ਬਦਨ ² ਬਡ ਭਾਰਾ।	'ਭਿਆਨਕ। 'ਮੁੱਖ।
ਅਤਿ ਭਜਾਨਕ ਜਿਨ ਸ਼ੇਰ ਪਰਿਹਾਰਾ।	
ਕੇਹਰ ਤਨ ਤਜਿ ਸੁਰ ਬਨ ਗਯੋ।	
ਨਭ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੁਲਾਹਲ ¹ ਥਯੋ ॥ ੧੬੧ ॥	'ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਡੰਡ-ਰੋਲਾ।
ਇਹ ਅਚਰਜ ਪਿਖਿ ਜਨ ਬਿਸਮਾਏ।	
ਬੁਝੜੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸਿਰ ਨਾਏ।	
ਤੂਰਨ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਇਮ ਕਹਾ।	
ਇਹੁ ਪਾਂਡਵ ਕੁਲ ਮੈਂ ਨਰਰਹਾ ॥ ੧੬੨ ॥	
ਭਾਰਥ ਮੈਂ ¹ ਛਲ ਕਰਿ ਲਰਿ ਮਰਾ।	'ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵਿੱਚ।
ਤਾਂ ਤੇ ਤਾਮਸ ਤਨੁ ¹ ਇਨਿ ਧਰਾ।	'ਤਮੋਗੁਣੀ ਸ਼ਰੀਰ।
ਅਬਿ ਮਮ ਕਰ ਤੈ ਸਦ ਗਤਿ ਪਾਈ।	
ਲੈਹੈ ਵਾਸ ਬਿਕੁੰਠੈ ਜਾਈ ॥ ੧੬੩ ॥	
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਿਜ ਨੈਨ ਨਿਹਰ ਕੈ।	
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਬਿ ਰਹੇ ਉਚਰ ਕੈ।	
ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਖੜੋ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰਾ।	
ਜਿਤ ਕਿਤ ਗੁਰੂ ਜਸ ਬਿਬਰੜੋ ਭਾਰਾ ॥ ੧੬੪ ॥	
ਬਢੜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰੂ ਪਗ ਮੈਂ ਮਹਾਂ।	
ਕਰਿ ਸਤਿਸੰਗਰੰਗ ਬਡ ਲਹਾ।	
ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹਿ, ਭੂਪ ਪੁਨ ਦੋਈ।	
ਬਿਦਾ ਭਏ ਗੁਰੂ ਤੈ ਮੁਦ ਹੋਈ ॥ ੧੬੫ ॥	

ਨਗਰ ਪਾਂਵਟੇ ਇਮ ਦਸਮੇਸੁ।

ਚਰਿਤ¹ ਕਰਤ ਗਤਿ ਦਾਨ ਬਿਸੇਸੁ।

¹ਕੋਤਕ।

ਜੇ ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਲਹਿ ਕਲਜਾਨਾ।

ਯਜਾਇ ਭਯੋ ਇਤਿ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਧਿਜਾਨਾ

॥ ੧੬੬ ॥

ਸੰਮਤ ਸੱਤ੍ਰਾ ਸੈ ਬੈਤਾਲੀ।

¹ਸੰਮਤ ੧੭੪੨ ਬਿ:।

ਬਨਯੋ ਪਾਂਵਟਾ ਸੁਖਦ ਬਿਸਾਲੀ ॥ ੧੬੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਪਾਂਵਟੇ ਬਿਰਾਂਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਨਨੰ ਨਾਮ ਇਕਵੰਜਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੫੧ ॥

੫੨. {ਪਠਾਣ ਨੌਕਰ ਰੱਖਣੇ, ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਮਿਲਣਾ, ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਜਾਣਾ,
ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਸੂਰਮੇ ਭਰਤੀ ਕਰਨੇ}

ਕਬਿੱਤ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਨਕ ਸੁਖ ਦਾਇ ਸਦ,
ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਰਾਮਦਾਸ ਆਸ ਕੰਦ ਹੈਂ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅਰਜਨ, ਅਰਿ ਜਨ ਹਰ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੂ,
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਮੰਦ ਹੈਂ।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਜਨਾ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਸਭ
ਤੋਂ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਨ।

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਭੌਮ ਕਰਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਚਿੰਦ
ਦਾਇਕ ਅਨਿੰਦ, ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਿਘਨ ਨਿਕੰਦ ਹੈਂ।

¹ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ) {ਭੌਮ} ਮੰਗਲ
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਮਨ) ਇੱਛਤ
(ਫਲ) ਦੇਣ ਵਾਲੇ {ਅਨਿੰਦ} ਉਸਤਤ ਯੋਗ ਬਹੁਤੇ ਬਿਘਨ ਨੂੰ
ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਪਾਦ ਅਰਬਿੰਦ ਦਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਮਲਿੰਦ ਭਵ,
ਗਜਾਨ ਮਕਰੰਦ ਹਿਤ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਬੰਦ ਹੈ।
॥੧॥

¹ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਭੌਰਾ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪ
ਪੂੜੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਾਥ ਮਾਥ ਨਾਇ ਜੋਰਿ ਹਾਥ,
ਹਿਤ ਸਾਥ ਗਾਇ ਪਾਥ ਭਵਨਾਥ ਪਾਇ ਹੈਂ।

¹{ਭਵ ਨਾਥ} ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ) {ਪਾਥ}
ਠੀਕਰਸਤੇ ਪਾਉਣਗੇ।

ਰਾਖ ਹੈਂ ਤੁਰਕਾਨ। ਰਾਮਰਾਇ ਮਿਲੈ ਆਨ ਗੁਰੂ,
ਮੋਚਨ ਕਪਾਲ ਜਾਂਹਿ ਸਿੱਖਨ ਪਛਾਇ ਹੈਂ।
ਸੂਰਮੇ ਰਖੈ ਹੈਂ ਕਥਾ ਏਤਕ ਕਥੈ ਹੈਂ,
ਅਬ ਏਸ ਧਿਜਾਇ ਮੈਰੈਂ ਸੁਨੋ ਸਜਨ ਸੁਭਾਇ
ਹੈਂ।

¹ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰਰੱਖਣਗੇ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

ਦਾਮਲੇ ਗਰਾਮ ਕੇ ਪਠਾਨ ਪਾਂਚ ਸੌ ਸਿਪਾਹੀ,
ਹੁਤੇ ਸ਼ਾਹੀ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੂਰ ਭੂਰ ਭਾਇ ਹੈਂ² ॥੨॥
ਨੌਰੰਗ ਨਿਕਾਰ ਦੀਏ ਕੀਏ ਪੈ ਬਿਗਾਰ ਕੋਊ,
ਤਾਂ ਤੇ ਡਰ ਸੋਊ ਨਾ ਨਰੇਸ। ਕਾਂਹਿ ਹੈਂ ਰਖੇ।

¹ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ। ²ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗੇ ਹਨ।

¹ਰਾਜੇ।

ਹੁਤੇ ਸੋ ਮੁਰੀਦ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਮਹੀਦ ¹ ,	¹ ਵੱਡੇ।
ਤਾਂਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਤਗੀਦ ਤੈ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਲਖੇ ¹ ।	¹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ।
ਤਾਂ ਤੇ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹਿ ਲਜਾਯੋ ਗੁਰੂ ਪੈ ਤਿਨੈ ਹੀ ਚਾਹਿ ¹ ,	¹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।
ਨੌਕਰ ਰਖਾਨ ਹਿਤ ਬਜਾਨ ਇਮ ਹੈਂ ਅਖੇ ¹ ।	¹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕਹੇ।
ਗੌਰ ¹ ਏ ਲਰੈ ਹੈਂ ਠੌਰ ਛੋਰ ਕੇ ਨ ਜੈਹੈਂ,	¹ ਬਹੁਤੇ।
ਔਰ ਕਾਮ ਸਬ ਕੈਹੈਂ ¹ ਯੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਬਿ ਹੈਂ ਪਕੇ	¹ ਕਰਨਗੇ।
॥ ੩ ॥	
ਸੁਨ ਕੈ ਤਰੀਫ ਬਡ ਪੀਰ ਤੈ ਸ਼ਰੀਫ ¹ ਤਿਨੈਂ,	¹ ਤਿਸ ਨੇਕ ਪੀਰ ਤੋਂ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਹੋਂਹਿਗੇ ਹਰੀਫ ¹ ਪਰਰਾਖ ਹੈਂ।	¹ ਦੁਸ਼ਮਣ।
ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਜੇ ਥਵੈ ਹੈਂ ¹ ਪੈਹੈਂ ਕੀਓ ਨਿਜ,	¹ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।
ਹਮਰੋ ਨ ਜੈਹੈ ਕੁਛ ਏਈ ਦੂਖ ਚਾਖ ਹੈਂ।	
ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੇ ਬੁਲਾਇ ਗੁਰੂ ਚਿਹਰੇ ¹ ਲਿਖਾਇ,	¹ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਚਿਹਨ ਚੱਕਰ।
ਲਏ ਨੌਕਰ ਬਨਾਇ ਉਤਰਾਇ ਏਕ ਕਾਖ ਹੈ ¹ ।	¹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਤਾਰਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
ਰੂਪੀ ਏਕ ਅਸਵਾਰ ¹ , ਪਾਂਚ ਸਰਦਾਰ ਪੈ ਹੈ,	¹ ਅਸਵਾਰ ਦਾ ਇਕਰੁਪਇਆ।
ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਰੋਜ਼ ¹ ਗੁਰੂ ਬਾਂਧ ਦਯੋ ਆਖ ਹੈ ² ॥ ੪ ॥	¹ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ। ² ਕਹਿ ਕੇ।
ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਨਜਾਬਤ ਖਾਂ ਭੀਖਨ ਖਾਂ,	
ਸਰਦਾਰ ਗੁਰੂ ਸੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਿਜ ਜਾਇ ਹੈਂ।	
ਸ਼ੇਰਨ ਲੋ ਮਾਰਤ ਦਿਖਾਰਤ ਤੁਪਕ ਤੀਰ,	
ਕਰਤ ਇਸ਼ਾਰਤ ਸੋਂ ¹ ਕਾਮ ਬਹੁ ਭਾਇ ² ਹੈਂ।	¹ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ। ² ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ।
ਤੌਰ ¹ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਨ ਕੇ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇਰੋ ਗੌਰ ² ,	¹ ਵੰਗ, ਤ੍ਰੀਕਾ। ² ਬਹੁਤਾ।
ਸਿੱਖ ਪਿਖਿ ਆਨੰਦ ਮਸੰਦ ਕੁਰਰਾਇ ਹੈਂ ¹ ।	¹ (ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ) ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਖਿਝਦੇ ਹਨ।
ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਤੈ ਅਸ਼ੇਸ਼ ¹ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ ਆਇੰ,	¹ ਬਹੁਤੇ।
ਦਾਇ ਕੈ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੇਟ ਸੇਸ ਫਲ ਪਾਇ ਹੈਂ ॥ ੫ ॥	
ਤਾਂਹੀ ਸਮੇਂ ਆਇ ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਮਸੰਦ,	
ਬੰਦਿ ਗੁਰੂ ਪਗ ਜੋਰਿ ਕਰ, ਬਿਨੈ ਇਮ ਕੀਨ ਹੈ।	
ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਮਰਾਇ ਆਪ ਕੋ ਨਿਵਾਇ ਸੀਸ,	
ਮਿਲਬੋ ਠਰਾਇਬੋ ਕੋ ਪਠਯੋ ਮੋਹਿ ਬੀਨ ¹ ਹੈ।	¹ ਚੁਣ ਕੇ।

ਐ ਪੈ ਬਿਨ ਫੌਜ ਚਲਿ ਪਾਂਵਟੇ ਤੈ ਔਰ ਥਲ,
ਚਲਿ ਬੈਠੇ ਆਪ ਤਹਾਂ ਭਲ, ਆਇ ਸੋਊ ਚੀਨ ਹੈ।
'ਉਹਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਆ ਕੇ {ਚੀਨ ਹੈ} ਦਰਸਨ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।

ਕਾਰਣ ਹੈ ਯਾ ਮੈਂ ਜੋਊ ਆਪ ਤੁਮ ਜਾਨੋ ਦੋਊ,
ਹਮ ਕੋ ਨ ਸਾਰਾ ਕੋਊ ਸਾਚ ਕਹਿ ਦੀਨ ਹੈ ॥੬॥ 'ਖਬਰ।

ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਾਰ ਨੀਤਿ ਕੋ ਅਗਾਰਾ ਕਹੜੇ
ਢਿਗ ਤੈ ਉਚਾਰ, ਰਾਮ ਰਾਇ ਯੋਂ ਡਰਾਨ ਹੈ। 'ਸ਼੍ਰੇਸਟਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਘਰ।

ਮਤ ਕਿਤ ਲੈਂਹ ਗੈਂਹ ਪੁਰਿ ਮੈਹ ਫੌਜ ਰੈਹ,
ਏਕਲ ਮਿਲੈਹ ਤਬਿ ਰੈਹ ਲਾਜ ਮਾਨ ਹੈ। 'ਕਿਤੇ ਫੜ ਨਾ ਲੈਣ।

ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਮ ਰਾਖ ਹੈਂ ਨ ਦ੍ਰੈਸ ਉਰਿ,
ਮਿਲ ਹੈਂ ਤਹਾਂ ਹੀ ਤੈਸ ਜੈਸ ਸੋ ਚਹਾਨ ਹੈਂ। 'ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਐਤਵਾਰ ਦ੍ਰਾਦਸੀ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ, ਜਮਨਾ ਮੈਂ ਤਰੀ
ਪੈ ਤਰੈ ਹੈਂ ਹਮ, ਤਹਾਂ ਮਿਲੈ ਆਨ ਹੈ ॥੭॥ 'ਬੇੜੀ ਉੱਤੇ।

ਪਾਇ ਸਿਰੋਪਾਇ ਬਿਦਾ ਗਯੋ ਸੋ ਮਸੰਦ ਇਦਾਂ,
ਜਿਦਾਂ ਸੁਨਿ ਗਯੋ ਤਿਦਾਂ ਰਾਮਰਾਇ ਪੈ ਕਹੜੇ।
ਆਪਨੋ ਤੁਮਾਰੋ ਘਰ ਗੁਰੂ ਏਕ ਜਾਨਤ ਹੈਂ,
ਉਨ ਕੇ ਨ ਰਾਗ ਰੋਖਾ ਜਰਾ ਹਮ ਹੈ ਲਹੜੇ। 'ਮੋਹ ਤੇ ਗੁੱਸਾ।

ਸੁਨਿ ਰਾਮਰਾਇ ਮੋਦ ਪਾਇ ਲੈ ਫਕੀਰ ਭੀਰ,
ਸੇਵਕ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਆਇ ਤਹਿੰ ਹੀ ਬਹੜੇ। 'ਉੱਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।
ਸੰਗੀਓਂ ਕੋ ਕਹੜੇ ਤੁਮ ਲਹੜੇ ਨਾ ਦਤਸ ਤਾਹਿੰ,
ਰਹੜੇ ਸਾਵਧਾਨ ਮਾਨ ਖੇਮਾ ਹਮਰਾ ਚਹੜੇ। 'ਉਨ੍ਹਾਂ (ਕਲਗੀਧਰ) ਦਾ ਦਰਸਨ ਨਾ ਕਰਿਆ ਜੇ।
'ਰੱਖਿਆ (ਅ) ਸੁਖ ਸਾਂਦ।

॥੮॥

ਇਤ ਤੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਜਾਰ ਹੋਇ ਅਸਵਾਰ ਅੱਸੂ,
ਸੰਗ ਪਾਂਚ ਬੀਰ ਲੀਏ, ਮਾਤੁਲ ਸ ਗਨ ਕੈ। 'ਘੋੜੇ ਤੇ।
ਤੈਰਤ ਤਰੀ ਪੈ ਗਏ ਤਹਾਂ ਜਹਾਂ ਰਾਮਰਾਇ, ਠਾਂਢ
ਹੁਤੇ ਦੁਤੀ ਤੀਰ ਭੀਰ ਲੀਏ ਜਨ ਕੈ। 'ਮਾਮਾ ਜੀ ਸਹਿਤ ਗਿਣ ਕੇ।
'ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਸੀ।

ਤਾਰਾ ਗੁਰਦਾਸ ਆਦਿ ਪਾਂਚ ਜਨ ਖਾਸ ਬੀਰ,
ਸੰਗ ਲੈ ਉਮੰਗ ਚਢੜੇ ਤਰੀ ਪਰ ਤਨ ਕੈ। 'ਬੇੜੀ 'ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਕੁਲ ਕੋ ਬੁਲੰਦ ਚੰਦ ਔਰ ਨਿਜ ਚਚਾ ਜਾਨ,
ਰਾਮਰਾਇ ਝੁਕੜੇ ਗੁਰੂ ਪਗ ਦਿਸ ਆਨ ਕੈ। 'ਆ ਕੇ।

॥੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਵਾਂਹਿ ਕੇ ਉਮਰ ਮਾਂਹਿ ਬਡੇ ਲਖਿ,
ਉਠੇ ਜਬਿ, ਤਾਂਹਿ ਝਟ ਭੁਜ ਮਾਂਹਿ ਹੈ ਲਏ।
ਹੋਇ ਕੈ ਬਗਲਗੀਰ¹ ਮਿਲੇ ਉਭੈ ਪੀਰ ਧੀਰ²,
ਕੁਸਲ ਅਨੰਦ ਬੂਝ ਬੀਰ ਬੈਠਤੇ ਭਏ।
ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਚਾਰਿ ਚਾਰੁ¹ ਬਾਤ ਕੀਨ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ,
ਜ਼ਿਕਰ ਫਿਕਰ¹ ਬਹੁ ਰਾਮਰਾਇ ਯੋਂ ਠਏ²।
ਕੇਤਿਕ ਮਸੰਦ ਹੈਂ ਬੁਲੰਦ ਮੰਦ ਧਨੀ ਮਮ,
ਮਾਨਤ ਨ ਬਾਤ ਮਨ ਭਾਵਤ ਹੀ ਸੋ ਕਏ¹।

¹ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਕੇ। ²ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਹਿਤ।

¹ਫਿਕਰ ਦੇ ਕਥਨ ਭਾਵ ਬਚਨ। ²ਕੀਤੇ।

¹ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ।

॥੧੦॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਜਾਂਹਿ ਭੂਪ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ¹, ਧਨਵਾਨ
ਏਕ ਜਾਨ ਰੈਹੈ¹, ਕੈਹੈਂ ਵੈਹੈਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪੈ²।

¹ਮੁਖੀ।

¹ਧਨੀ ਤੇ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ²ਉਹ ਫੇਰ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਗੇ।

ਮਾਲੀ ਜਿਮ ਚਾਹੀਏ ਖਜਾਲ ਤਿਨੈ ਵਾਲੀ ਤਈਂ,
ਅਤਿ ਉਚੇ ਕਾਟੈ ਸਘਨ ਪਛਾਨ ਪੈ¹।

¹ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਬੁਟਿਆਂ) ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਾਲੀ ਨੂੰ ਖਿਆਲ (ਕਰਨਾ) ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤੇ ਉੱਚੇ ਜਾਣ ਕੇ ਕੱਟ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਸੰਘਣੇ ਪਛਾਣ ਕੇ (ਛਾਂਟੀ ਕਰ ਦੇਵੇ)।

¹ਜਿਵੇਂ {ਸ਼ਿਵ} ਪਾਰੇ ਨੂੰ {ਸਾਧ} ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਧੂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖਦੇ ਹਨ।

¹ਰੋਗ।

ਜੈਸੇ ਸ਼ਿਵ ਸਾਧੂ ਭੀ ਰਖਤ ਸਾਧ ਸਬ ਹੀ ਕੇ¹,

ਤਬਿ ਹੀ ਤੋ ਬਯਾਧਿ¹ ਬਿਨੁ ਜੀਵਤ ਜਹਾਨ ਪੈ।
ਮੂਸ ਪੈ ਭੁਜੰਗ, ਤਾਂ ਪੈ ਮੋਰ, ਗੰਗ ਆਗ ਹਿਤ,
ਬਿਸ ਹਿਤ ਅਮੀ, ਕਾਮ ਹਿਤ ਬਾਮ ਠਾਨ ਪੈ¹।

¹ਚੂਹੇ-ਉਪਰ (ਬਲੀ) ਸੱਪ, ਤਿਸ ਉਪਰ (ਬਲੀ) ਮੋਰ, ਅੱਗ (ਬੁਝਾਨ) ਵਾਸਤੇ {ਗੰਗ} ਨਦੀ, ਜ਼ਹਿਰ (ਦੂਰ ਕਰਨ) ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਕਾਮ (ਦੂਰ ਕਰਨ) ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਨਾਈ ਹੈ।

¹ਨੀਤੀ 'ਚ ਚਤੁਰ।

॥੧੧॥

ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਪੁਨ ਨੀਤਿ¹ ਸਰਲ ਸਪ੍ਰੀਤ ਹੇਰਿ,
ਰਾਮਰਾਇ ਚੀਤ ਪਛੁਤਾਇ ਪੁਰਾ ਭਾਇ ਕੈ¹।
ਸਾਨੰਦ ਆਨੰਦਪੁਰ ਹੂੰ ਕੀ ਬਾਤ ਬੂਝੀ ਫਿਰ,
ਮਾਨਦ¹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੀ ਸਬਿ ਹੀ ਸੁਨਾਇ ਕੈ।
ਬਾਦੀ ਭੂਪ¹ ਸ਼ਾਦੀ ਪਰ ਫੀਲ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਮ,
ਲੀਓ ਚਾਹਿ ਦਪਟ¹ ਸੋ ਕਪਟ ਕਮਾਇ ਕੈ।
ਇਤਯਾਦਿ ਸਬਿ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ ਉਮੰਗ ਕਹਯੋ,

¹ਪਹਿਲਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ।

¹ਮਾਣ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

¹ਝਗੜਾਲੂਰਾਜਾ (ਭੀਮ ਚੰਦ)।

¹ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਸੰਗ ਨ ਕੁਢੰਗ ਪੁਗੈ¹ ਕਾਹਿ ਕੈ 'ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇਗਾ ਭਾਵ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

॥ ੧੨ ॥

ਸੁਨ ਰਾਮਰਾਇ ਪੁਨ ਪਾਇ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬੋਲਯੋ,
ਦੈਸੀ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਨ ਭਰ ਕੋ ਰਹਾਇ ਹੈ¹।
ਬਾਪਰੋ ਨਰੇਸ ਏ ਗਿਰੇਸ ਤੁਰਕੇਸ ਕਹਾਂ,
ਰਾਵਰੀ¹ ਰਜਾਇ ਨਾ ਸੁਰੇਸ² ਭੀ ਮਿਟਾਇ ਹੈ।
ਆਪਨੋ ਹਮਾਰੋ ਘਰ ਜਾਨੋ ਦਿਢ ਏਕੈ ਕਰਿ,
ਮਾਲਕ ਦੁਹੂੰ ਕੇ ਤਰ ਆਪ ਹੀ ਮਹਾਂਇ ਹੈ¹।

¹ਕੋਈ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

¹ਆਪ ਦੀ। ²ਇੰਦ੍ਰ।

¹{ਤਰ} ਅਤਿਸੈ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਹੀ (ਮਹਾਇ) ਵੱਡੇ ਮਾਲਕ ਹੋ।

¹ਸੂਰਜ ਰੂਪ।

¹{ਸਾਡੀ ਕਿਸੇ} ਯੋਗ ਅਯੋਗ (ਗੱਲ) ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੋਗੇ।

ਸੋਢਿ ਬੰਸ ਭੂਖਨ ਅਦੂਖਨ ਪੂਖਨ¹ ਤੁਮ,
ਉਚਿਤ ਅਨੁਚਿਤ ਕੁ ਚਿੱਤ ਨਾ ਧਰਾਇ ਹੈ¹।

॥ ੧੩ ॥

ਕਾਰਨ ਅਪਾਰਨ ਸਾਰਨ ਹਿਤ ਅਵਤਾਰ,
ਆਏ ਜਨ ਤਾਰਨ ਹਾਰਨ ਭੁਵ ਭਾਰ ਕੋ¹।

¹ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ (ਅਪਾਰ) ਬਹੁਤੇ ਜਨਾਂ ਦੇ ਤਾਰਨ ਦੇ {ਹਿਤ} ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ {ਭੁਵ} ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ {ਹਾਰਨ} ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ {ਕਾਰਨ} ਵਾਸਤੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਆਏ ਹੋ।

¹ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਕੀਓ ਮੈ ਵਿਚਾਰਨ ਬਿਡਾਰਨ¹ ਤੁਰਕ ਤੇਜ,
ਪਾਰਨ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂ, ਜਿੰਦ ਸਿਖ ਸਾਰ ਕੋ¹।

¹ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ {ਜਿੰਦ} ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਲਈ।

¹ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਆਪ ਗੁਰੂਆਨ ਗੁਰੂ ਹੇਰੇ ਹਮ ਨੀਕ ਤਰ¹,
ਕਰਿਹੋ ਉਜਾਰੋ ਘਰ ਪੰਥ ਪਰਚਾਰ ਕੋ¹।
ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਮੁਸਕਾਏ ਰਦ ਪਾਂਤ¹ ਯੋਂ ਸੁਹਾਏ,
ਪਰਵਾਲ ਸੰਪਟ ਮੈਂ ਹੀਰਨ ਚਿਨਾਰ ਕੋ¹ ॥ ੧੪ ॥

¹{ਗੁਰੂ} ਘਰ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰੋ।

¹ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ।

¹ਮੂੰਗਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਹੀਰੇ ਚਿਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਮਨਾ ਕੇ ਉਭੇ ਤੀਰ ਦਾਸਨ ਕੀ ਥੀ ਜੁ ਭੀਰ,
ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਧੀਰ ਗੁਨ ਗੀਰ ਨੂਤਨੀ¹।
ਸਨਮੁਖ ਠਾਂਢੇ ਬਾਢੇ ਅਹਿਲਾਦ ਪੇਖਤ ਬੇ¹,
ਉਤ ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਜੋ ਸੰਗਤ ਥੀ ਉਤਨੀ¹।
ਖਰੇ ਹੁਤੇ ਦੀਏ ਪੀਠ ਬੰਦ ਕੀਏ ਦ੍ਰਿਗ ਦੀਠ¹,
ਉਰਿ ਧਰਿ ਦੈਸ ਨੀਠ¹ ਭਾਵਨਾ ਕਸੂਤਨੀ²।

¹ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ।

¹ਵਧੇ ਹੋਏ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਸਨ।

¹ਮਹਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ।

¹ਨੇੜਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

¹ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਤੱਖ। ²ਉਲਟੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਭਾਵ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਨ ਸਨ।

ਹੇਰਿ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਤਾਚੇ¹ ਰਾਮਰਾਇ ਗੁਰੂ ਸਾਚੇ*,

¹ਤਦੋਂ। *ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਸਾਚੇ'

ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਚਦਾ। ਜਦ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ 'ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ' ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ' ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਣਿਆ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿਖ ਯਾਂ ਕੇ ਮੂਢ ਕਾਚੇ ਸੰਗਤ ਹੈ ਭੂਤਨੀ

॥ ੧੫ ॥

ਫੇਰ ਗੁਰਦਾਸ ਦਿਸ ਹੇਰਿ ਗੁਰੂ ਕਹੜੇ ਤਿਸ,
ਕੜੋਰੇ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਪਹਿਲੋ ਤੈਂ ਜੇ ਕਹਾ।
ਤਾਰਾ ਭਾਰਾ ਮੇਰੇ ਬੀਰ। ਚਲਵੱਈਏ ਤੀਰ ਧੀਰ,
ਦੈਹੈਂ ਛਾਤੀ ਚੀਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸੋ ਮਹਾਂ।
ਕਾਂ ਕੇ ਬਲ ਏਰੇ ਖਲ। ਏਤੋ ਗਰਬਾਯੋ ਭਲ,
ਅਬ ਤੋ ਚਲਾਇ ਕੈ ਦਿਖਾਇ ਕਾਨੀ। ਕੋ ਯਹਾਂ।
ਸੁਨਿ ਤਾਂਹਿ ਸ਼ਰੁਮਾਇ ਡਰ ਪਾਇ ਸਿਰ ਨਾਇ,
ਕਹੜੇ ਜੋਰ ਰਾਵਰੋ ਸਦੈਵ ਹਮ ਕੋ ਰਹਾ ॥ ੧੬ ॥

ਬਾਤ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਖਯਾਤ ਕਿਛੁ ਗੋਪ। ਕਰਿ,
ਭਯੋ ਬਿਦਾ ਰਾਮਰਾਇ ਸਾਨੰਦ ਸਭੀਰ ਹੈ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤਰਨੀ ਪੈ। ਤੈਰਤ ਕਰਤ ਸੈਰ,
ਦੇਖਤ ਤਰੋਵਰੁ ਮਹੋਵਰ ਸੁ ਤੀਰ ਹੈਂ।
ਪਾਂਵਟੇ ਕੇ ਆਇ ਪਾਸ ਉਤਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖਾਸ।,
ਪੰਕ। ਬਿਨ ਪੇਖਿ ਬਲ ਪੀਰਨ ਕੇ ਪੀਰ ਹੈਂ।
ਜਾਇ ਨਿਜ ਧਾਂਮ ਸੁਖ ਧਾਮ ਕੈ ਅਰਾਮ ਨਿਸ,
ਫਜਰੇ ਦਿਵਾਨ ਮੈਂ ਬਿਰਾਨ ਭੰਜ ਭੀਰ ਹੈਂ।
॥ ੧੭ ॥

ਸਿੱਖਨ ਕੈ ਪਰਖਬੇ ਕੋ ਬੁਝੜੋ ਗੁਰੂ ਤਾਂਹੀ ਛਿਨ,
ਕਾਹੇ ਦਰਸਯੋ ਤੁਮ* ਬੰਦੜੋ। ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੋ ਹਟਾਇ ਗਏ ਮਾਨਨ ਤੈ,
ਤਾਂ ਤੇ ਤਨਖਾਹੀ ਤੁਮ ਭਏ ਹੈਂ ਸੁਭਾਇਕੋ।

ਮੇਰਾ ਭਰਾ 'ਤਾਰਾ' ਭਾਰਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ।

ਮੂਰਖ।

ਤੀਰ।

ਗੁਪਤ।

ਆਪਣੀ ਭੀੜ ਸਣੇ।

ਬੇੜੀ।

ਕੰਢੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਦਰੱਖਤ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਆਪ।

ਚਿੱਕੜ।

ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ (ਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇਰਾਤ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ, ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ {ਫਜਰੇ} ਸਵੇਰੇ ਆ ਕੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਬੈਠੇ।

ਤੁਸਾਂ ਕਿਉਂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। *ਵਜ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 'ਤੁਮ' ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਸੁੱਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ।

ਸਿੱਖਨ ਉਚਾਰਾ ਹਮ ਨਜਾਰਾ ਨ ਨਿਹਾਰਾ ਸੋਉ,
ਰਾਵਰੋ ਸਰੂਪ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸਬਿ ਕਾਇ ਕੋ।

¹ਸਾਰੇ {ਕਾਇ} ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਨੂੰ।

ਸਬਿ ਹੀ ਗੁਬਿੰਦ ਆਹਿ ਆਦਿ ਗੁੰਥ ਜੀ
ਪਰਾਹਿੰ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਲ ਕੇ ਤਰੰਗ ਜਨ ਭਿੰਨ ਜਜੋਂ ਨ ਪਾਇ ਕੋ

॥੧੮॥

ਹਿੰਦੂ ਔ ਤੁਰਕ ਸਬਿ ਏਕ ਰੂਪ ਆਪ ਕਹਜੋ,

ਪੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਸਭ ਪੂਰ ਹੀ ਦਿਖਾਇ ਕੈ।

ਸਰਬੰ ਖਲ ਮਿਦੰ ਬ੍ਰਹਮ¹, ਬੇਦ ਕਹਿੰ ਭੇਦ
ਦਹਿ²,

¹{ਸਰਬੰ} ਸਾਰਾ {ਖਲੰ} ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ {ਇਦੰ}
ਇਹ (ਸੰਸਾਰ) ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਹੈ। ²ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂ ਤੇ ਹਮ ਕੈਸ ਪੇਖੈਂ ਭੇਦ ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ।

ਪੇਖ ਯੋਂ ਸਿਦਕ ਗਜਾਨ ਸਿੱਖਨ ਕਾ ਸੁਖਦਾਨ,

ਮਾਨ ਕੈ ਮਹਾਨ ਮੋਦ ਕਹਜੋ ਸਤ ਭਾਇ ਕੈ।

¹ਚੰਗੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਭਏ ਤੁਮ ਨਿਰਮਲੇ ਪਿਰਮਿਲੇ ਐਨ¹ ਅਬਿ,

¹ਠੀਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹੋ।

ਐਸੋ ਨਿਰਮਲ ਗਜਾਨ ਗਹਜੋ ਨਿਜ ਚਾਇ ਕੈ¹

¹ਚਾਅ ਨਾਲ।

॥੧੯॥

ਉਤ ਦਿਸ ਰਾਮਰਾਇ ਬੂਝੋ ਜਬਿ ਇਸੀ ਭਾਇ,

ਬੋਲ ਤਾਂ ਕੇ ਸਿੱਖ, ਹਮ ਨਾਹਿੰ ਵਾਂਹਿ ਹੇਰਜੋ।

ਥਾਰੈ ਬਿਨ¹ ਹਮ ਨਾ ਨਿਹਾਰੈਂ ਅਵਤਾਰੈਂ ਕਬੀ,

¹ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ।

ਫਿਰਤ ਗੁਬਿੰਦ ਦਾਸ ਜੈਸੇ ਬਹੁਤੇਰਜੋ।

¹ਜਿਵੇਂ (ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਫਿਰਦੇ ਹਨ)।

ਠਾਂਢੇ ਰਹੇ ਪੀਠ ਧਰਿ ਤੁਮੈ ਦਿਸ ਨੀਠ ਤਰ,

ਰਾਖੀ ਬੰਦ ਦੀਠ ਕਰਿ ਮੁਖਿ ਨਾਹਿੰ ਫੇਰਜੋ।

¹ਭਾਵ ਤੁਹਾਡੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਤਰਫ {ਨੀਠ}
ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ {ਤਰ} ਬਹੁਤਾ ਪਿੱਠ ਕਰ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੇ, ਨਿਗਾਹ
ਬੰਦ ਕਰਰੱਖੀ, ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ।

ਸੁਨਿ ਰਾਮਰਾਇ ਕੋਪ ਕਹਜੋ ਤੁਮ ਬੇਮੁਖ ਭੇ,

ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਗੁਰੂ ਨੈ ਤੁਮੈ ਭੂਤਨੇ ਹੈ ਟੇਰਜੋ ॥੨੦॥

ਇਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਚਿੰਦ ਦਾਇ ਫਲ¹

¹ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਕਰਤ ਬਿਲਾਸ ਸ ਹੁਲਾਸ ਨਿਤ ਹੈਂ ਨਏ।

ਕਬਹੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮੈਂ ਨਿਹਾਰ ਗਿਰ ਕਾਨਨ

¹ਕਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਬਿਹਾਰ¹,

ਮਾਰ ਮ੍ਰਿਗਨ ਕੋ ਮੋਖ ਚਾਰ ਧਾ ਦਏ।
ਤਰਤ ਸਰਿਤ ਕਬੀ ਹਰਤ ਬਿਲੱਛ ਲੱਛ,
ਕਰਤ ਚਰਿਤ ਜਰਨੈਲੀ ਸੈਨ ਤੈ ਲਏ।

'ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

'ਕਦੀ ਨਦੀ ਤਰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ {ਬਿਲਖ} ਵਿਲੱਖਣ {ਲੱਛ} ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫੌਜ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕ੍ਰੀੜਤ ਜਮਨ ਜਲ ਤ੍ਰੀੜਤ ਸਪਤਨੀਨ,
ਬ੍ਰੀੜਤ ਨੱਯਾ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨੀੜਤ ਨ ਸੋ ਕਏਂ।
॥੨੧॥

'ਜਮਨਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ {ਕ੍ਰੀੜਤ} ਖੇਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। {ਸਪਤਨੀਨ} ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ {ਤ੍ਰੀੜਤ} ਝਪਟਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। (ਅੱਗੋਂ ਦੂਜੇ) {ਬ੍ਰੀੜਤ} ਸ਼ਰਮ ਖਾ ਕੇ ਬੇੜੀ 'ਚ ਵੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦੇ।

ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਪਾਂਵਟਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ,
ਸੂਰ ਸੁਤਾ ਵੈਸ, ਵੈਸ ਤੈਸ ਹੀ ਨਵੀਨ ਹੈ।

'ਸੂਰਜ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਜਮਨਾ {ਵੈਸ} ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ {ਵੈਸ} ਉਮਰ ਵੀ ਤਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਂਗ ਨਵੀਂ ਹੈ।

ਐਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਦੁਵੇਸ ਤੈ ਕਿਤੇਸ ਗੁਰੂ,
ਵਾਂ ਕੇ ਪਰਕੀਆਂ ਈਹਾਂ ਸ੍ਰੀਕੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹੈਂ।

'ਐਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਵਾਧਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਧੀਨ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹਨ।

ਕਰਤ ਕਲੋਲ ਲੋਲ ਬਿਬਿਧ ਅਮੋਲ ਡੋਲ,
ਸਾਨੰਦ ਅਤੋਲ ਜਲ ਛੋਲਤ ਛਟੀਨ ਹੈਂ।

'{ਬਿਬਿਧਿ} ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਮੋਲਕ {ਲੋਲ} ਚੰਚਲ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ {ਕਲੋਲ} ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ, ਫਿਰ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਸੁਟਦੇ ਹਨ।

ਮਾਨੋ ਜਲਸਾਂਈ ਗੁਰੂ ਛੀਰ-ਨਿਧਿ ਮਥ ਢੁਰ,
ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਕਾਢ ਫੁਰ ਰਮਾ ਰੰਭਾ ਲੀਨ ਹੈਂ।
॥੨੨॥

'ਜਾਣੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰਿੜਕ ਕੇ ਤੇ ਢਲ ਕੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ {ਰਮਾ} ਲਛਮੀ ਤੇ {ਰੰਭਾ} ਪਾਰਬਤੀ ਕੱਢ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਦੇਖ ਦੇਵ ਚੇਸ਼ਟਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਾ ਸਨੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ,
ਨੇਸ਼ਟਾ ਪੁਨੀਤਿ ਕੈ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਾਏ ਹੈਂ।

'ਦੇਵਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਨੀਤੀ ਸਹਿਤ {ਚੇਸ਼ਟਾ} ਖੇਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਕੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਤੀਨੇ ਰਸ ਭੀਨੇ ਪਰਬੀਨੇ ਚਾਇ ਪੀਨੇ ਭਰੇ,
ਆਨੰਦ ਅਧੀਨੇ ਕੀਨੇ ਖੇਲ ਮਨ ਭਾਏ ਹੈਂ।

'ਤਿੰਨਾਂਰਸਾਂ (ਹਾਸ, ਬੀਰ ਤੇ ਅਦਭੁੱਤ) 'ਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਚਤੁਰ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਤਕੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਇਆਂ ਅਨੰਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਖੇਲ ਕੀਤੇ।

ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਔਰ ਰੀਤਿ ਧਾਰੀ ਸੁਖਕਾਰੀ ਤਬਿ,

ਜਮੁਨਾ ਕੇ ਤਟ ਪੈ ਕਨਾਤ ਠਟਵਾਏ ਹੈਂ¹।
ਬੈਠ ਕੈ ਇਕੰਤ ਸਵਾ ਜਾਮ ਲੋਂ¹ ਸੁਤੰਤ ਨੀਤ,
ਕਵਿਤਾ ਕਰੰਤ ਭਗਵੰਤ ਗੁਨ ਗਾਏ ਹੈਂ ॥੨੩॥
ਬਿਬਿਧਾ ਸੁਛੰਦ ਛੰਦ ਰਚਿਤ ਅਮੰਦ,
ਪਰਬੰਧ ਦਸਮੋਂ ਸਕੰਧ ਭਾਗਵਤ ਕੀਨ ਹੈ।

ਰਾਸ ਕੋ ਬਿਹਾਰ ਰਚਯੋ ਰੁਚਿਰ ਉਦਾਰ ਅਤਿ,
ਉਕਤਿ ਅਨੂਠੀ ਸੁਠ ਯੁਕਤਿ ਨਵੀਨ ਹੈ।

ਉਪਮਾਨ¹ ਉਪਮੇਯ² ਲਛਨਾ³ ਬਜੰਗ¹¹ ਧੁਨਿ²²,

ਯਮਕ¹ ਦਮਕ² ਰਸ³ ਅਲੰਕਾਰ¹¹ ਪੀਨ ਹੈਂ²²।

ਚੌਬੀ ਅਵਤਾਰਨ ਕੀ ਗਾਥ ਹੈ ਉਚਾਰਨ ਕੀ,
ਆਦਿ ਮੈਂ ਕਕਾਰ¹ ਔ ਤਕਾਰ² ਅੰਤ ਦੀਨ ਹੈ
॥੨੪॥

ਜਾਪੁ ਜੀ ਅਕਾਲ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਨ,
ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾ ਮੈਂ ਦਾਇਕ ਕਲਯਾਨ ਸੋ।
ਸੰਗਤ ਅਪਾਰ ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਤੈ ਉਦਾਰ ਭਾਰ¹,
ਆਵਤ ਚੜ੍ਹਾਵਤ ਸੁ ਭੇਟ ਚਾਰੁ¹ ਮਾਨ ਸੋ²।
ਕਰਿ ਕੈ ਦਰਸ ਪਗ ਪਰਸ ਹਰਸ ਧਰਿ¹,

¹ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

¹ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਤੱਕ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਛੰਦ ਰਚ ਕੇ {ਅਮੰਦ} ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੇ {ਪ੍ਰਬੰਧ} ਉੱਤਮਰੀਤੀ ਤੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਲੀ ਕਾਵਯ ਰਚਨਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਕੰਦ {ਦਾ ਉਲਥਾ} ਕੀਤਾ।

¹ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀਰਾਸ ਲੀਲਾ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸੁੰਦਰਰਚੀ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ) ਅਨੇਖੀ ਕਥਨੀ, ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਦੀ ਉਪਮਾ ਮੁੱਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ²ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਦ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ³ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਧਾਰਨ ਅਰਥ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਾਸਤਵ ਅਰਥ ਅਤੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ¹¹ਵਜੰਜਨਾ ਵਿੱਤੀ (ਰਮਜ) ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਯੋਗ ਅਰਥ। ²²ਕਾਵਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਗੁਢ ਅਰਥ ਦਾ ਭਾਵ ਜੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਵਜੰਜਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਅਰਥ, ਅਰਥ ਤੋਂ ਵਜੰਗ ਤੇ ਵਜੰਗ ਤੋਂ ਧੁਨਿ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

¹ਇਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਆਵੇ ਪਰ ਅਰਥ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋਵੇ। ²ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਚਮਕ। ³ਕਾਵਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ 'ਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਭਾਵ ਜੋ ਕਾਵਿ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਜਾਂ ਨਾਟਕ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ¹¹ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅਰਥ ਦੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹਰੀਤ ਜੋ ਕਾਵਿ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਵੇ। ²²ਬਹੁਤੇ ਹਨ।

¹ਕੱਕਾ ਅੱਖਰ। ²ਤਾੜਾ ਅੱਖਰ।

¹ਬਹੁਤੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

¹ਸੁੰਦਰ। ²ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ।

¹ਚਰਨ ਛੁਹ ਕੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ।

ਪਾਇ ਫਲ ਚਾਰ ਪੈ ਸਿਧਾਰ ਘਰ ਜਾਨ ਸੇ।
ਤੀਰ ਗੁਰੂ ਭੀਰ ਬੀਰ ਧੀਰਨ ਗੰਭੀਰ ਰਹਿ।
ਕੇਤਕ ਸਮਾ ਬਿਤਾਇ ਭਾਇ ਮੋਦ ਠਾਨ ਸੇ।

॥੨੫॥

ਦੀਪ ਮਾਲ ਕਰਿ ਕੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ ਦੂਰ ਦੂਰ,
ਦੂਣ ਮਗ ਛੋਰਿ ਹੋਰ ਪੰਥ ਪਗ ਧਾਰ ਹੈਂ।
ਬੂੜੀਏ ਸਢੋਰੇ ਦਿਸ, ਨਿਸ ਬਸ ਕਿਸਿ ਕਿਸਿ
ਗਰਾਮ ਮੈ ਅਰਾਮ ਪਾਇ, ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਤਾਰ ਹੈਂ।
ਮੋਚਨ ਕਪਾਲ। ਏਕ ਤੀਰਥ ਬਿਸਾਲ ਆਹਿ,

ਮੇਲਾ ਕੀਨੋ ਤਹਾਂ ਪੂਨਯੋ ਕਾਤਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈਂ।
ਤੀਰਥ ਪੈ ਆਵਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਹੁ ਥਾਵਨ ਤੈ,
ਸੰਗਤਾਂ ਮਸੰਦ ਬਿੰਦ ਆਏ ਸੇ ਅਪਾਰ ਹੈਂ

॥੨੬॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਹੂਰ ਨੂਰ। ਪਰਤਾਪ ਭੂਰ^੨ ਪਿਖਿ,
ਸਿੱਖ ਹੋਹਿ ਲੋਗ ਬਹੁ ਭੇਟ ਸੇ ਚਢਾਏ ਹੈਂ।
ਤਿਨਹੂੰ ਕੇ ਦੈਨ ਹੇਤ ਸਿਰਪਾਉ ਮੰਗਵਾਏ,
ਬੂੜੀਏ ਸਢੋਰੇ ਲੋ ਮਸੰਦ ਫਿਰ ਆਏ ਹੈਂ।
ਮੋਲ ਕੇ ਨ ਪਾਏ ਟੋਲਿ। ਆਏ ਬਹੁਤੇਰੇ ਜਬਿ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਤਬਿ ਬੇਨ ਯੋਂ ਅਲਾਏ ਹੈਂ।
ਤੀਰਥ ਕਿਨਾਰੇ ਲਘੁ ਸੰਕਾ ਜੋ ਉਤਾਰੇ।
ਤਾਂਹਿ ਪਗੜੀ ਉਤਾਰ ਲੇਹੁ, ਦੇਹੁ ਸਿਖੈਂ ਧੁਆਏ
ਹੈਂ ॥੨੭॥

ਜੇ ਬਿਨਾ ਬਹਾਨੇ ਲੈਹੈਂ ਰੌਰ ਪੈਹੈ ਦੌਰ ਜੈਹੈਂ,
ਯੋਂ ਨ ਕਿਛੁ ਕੈਹੈਂ ਸਰਮੈਹੈਂ ਦੈਹੈਂ ਆਪ ਹੈਂ।
ਮਾਨਿ ਸਿੱਖ ਸੁਭਟਨ ਹੇਰਿ ਤਟ ਤੀਰਥ ਕੇ,
ਮਲ ਮੂਤ ਕਰਤੇ ਸੁ ਗਹੇ, ਯੋਂ ਅਲਾਪ ਹੈਂ।
ਆਏ ਮੂਢ ਨੁਨ ਕੈ ਮਹਾਨ ਪਾਪ ਠਾਨਬੇ ਕੇ,
ਤੀਰਥ ਕਿਨਾਰਨ ਬਿਗਾਰਨ ਕੁ ਥਾਪ ਹੈਂ।
ਐਸੇ ਕਹਿ ਪਗੀਆ ਉਤਾਰਿ ਲਹਿ ਜਾਹਿ ਗਹਿ,

।ਫੇਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

।ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤੇ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ
ਭੀੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

।ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

।ਕਪਾਲ, ਮੋਚਨ, ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗਾਧਰੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ
ਉੱਤਰ, ਸਢੋਰੇ ਪਾਸ ਅੰਬਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਹੈ।

।ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।^੨ਬਹੁਤਾ।

।ਢੂੰਡ ਕੇ।

।ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰੇ।

।(ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

।ਵਿਗਾੜਨ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਭਾਵ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹੋ।

ਲੋਗ ਕਹਿੰ ਅਦਬ ਰਖਤ ਗੁਰੁ ਆਪ ਹੈਂ ॥੨੮॥

ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਧੰਨ ਭਾਖੈਂ ਪੇਖਬੇ ਕੇ ਅਭਿਲਾਖੈਂ,
ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਏਹੁ ਰਾਖੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਗਟਾਏਂ ਹੈਂ।
ਤੀਨ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਹੈ ਸੁਹੇਲਾ¹ ਯੋਂ ਸਕੇਲਾ² ਰਹਜੇ,
ਕਰੇ ਨਾ ਠਠੇਲਾ¹ ਕੇ ਧਕੇਲਾ ਨਾਹਿੰ ਦਾਏ ਹੈਂ।
ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਚਰਿਤ¹ ਕੀਨ ਜਗ ਮੈਂ ਸੁਜਸ ਲੀਨ,
ਸਾਤਕ ਸੌ ਪਾਗ ਛੀਨ ਲੀਨ ਸੋ ਧੁਵਾਏ ਹੈਂ।
ਔਰ ਕਿਛੁ ਮੇਲ ਕੇ ਮੰਗਾਇ ਸਿਰੇਪਾਇ ਦਾਇ,
ਸਿੱਖ ਔ ਮਸੰਦ ਬਿਦਾ ਕੀਨ ਮੋਦ ਪਾਏ ਹੈਂ
॥੨੯॥

¹ਸੁਖਦਾਇਕ। ²ਇਕੱਠ।

¹ਠੱਠਾ ਮਖੌਲ।

¹ਕੌਤਕ।

ਆਪ ਗੁਰੁ ਤੁਰਿ ਮੁਰਿ ਪਾਂਵਟੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭਏ,
ਮਾਤ ਠਏ¹ ਮੰਗਲ ਬਖਯਾਤ ਮੋਦ ਮਾਨ ਹੈਂ।
ਲੋਗ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਵਿਸੇਸ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪੈ ਆਇੰ,
ਗੁਨੀ ਕਵਿ ਕੋਵਿਦ¹ ਅਸੇਸ² ਪਾਇੰ ਮਾਨ ਹੈਂ।
ਜਾਇ ਹੈਂ ਅਨੇਕ ਏਕ ਆਇ ਹੈਂ ਸੁਜਸ ਸੁਨ,
ਦ੍ਵਾਰ ਪੈ ਕੁਲਾਹਲ¹ ਰਹਾਵਤ ਮਹਾਨ ਹੈਂ।
ਆਯੁਧ ਅਭਯਾਸਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਸੂਤਿ ਬਿਦਯਾ,
ਸਾਨੰਦ ਹੁਲਾਸਤ ਬਿਲਾਸਤ ਦਿਵਾਨ ਹੈਂ।
॥੩੦॥

¹ਕੀਤੇ।

¹ਵਿਦਵਾਨ। ²ਬਹੁਤਾ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਡੰਡ-ਰੌਲਾ।

¹ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ (ਭਾਵ ਆਤਮਿਕ ਵਿੱਦਿਆ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਦ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਤ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਪੰਡਿਤ ਅਯੋ,
ਦ੍ਵਜ ਰਘੁਨਾਥ ਇਕ ਨਾਮ।
ਨਵ ਖਟ ਦਸ ਅਠ ਚਾਰ ਮੈਂ,
ਨਿਪੁਨ ਨੀਤਿ ਗੁਨ ਧਾਮ' ॥੩੧॥

¹ਨੌ ਵਿਆਕਰਣਾਂ, ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ, ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ, ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਚਤੁਰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਘਰ ਸੀ।

ਚੌਪਈ:

ਸੁਨਿ ਬਿਦਯਾ ਤਾਂ ਤੈ ਗੁਨ ਗ੍ਰਾਹੀ¹।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਉਰਿ ਧਰਿ ਮੋਦ ਮਹਾਂਹੀ।

¹ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਭਾਵ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਕਦਰ ਦਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ)।

ਪਾਂਚ ਰਜਤਪਣਾ ਤਾਂਹਿ ਰੁਜ਼ੀਨਾ।
 ਕੀਨੋ, ਭਾਵਤ ਭੋਜਨ ਦੀਨਾ ॥ ੩੨ ॥
 ਰਾਖਯੋ ਢਿਗ ਨਿਤ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ।
 ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਗੁਰੈਂ ਰਿਝਾਵੈ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਿ ਵਿਚਾਰ ਚਿਤ।
 ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਿੱਦਯਾ ਪਢਨੇ ਹਿਤ ॥ ੩੩ ॥
 ਸਿੱਖ ਕਿਤਿਕ ਬਿਪਾ ਪਾਸ ਬਿਠਾਰੇ।
 ਲਗਯੋ ਪਛਾਵਨ ਸੋ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।
 ਕੋਊ ਸਾਰਸ੍ਰੁਤ ਕੌਮਦੀ ਲਾਏ।

ਪੰਜ ਰੁਪਏ।

ਬ੍ਰਹਮਣ।

ਇਕ ਵਯਾਕਰਣ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਅਨੁਭੂਤਿ ਸ੍ਰੂਪ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਟੋਜਿ ਦੀਖਸ਼ਤ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ।

ਸੁੱਤੇ ਸਿੱਧ।

ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਬੋਧ ਅਸੋਤਰੁ ਪਛਾਏ ॥ ੩੪ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਪੰਡਿਤ ਬੁਝਯੋ ਸਹਿਲੈਂ।
 ਕੌਨ ਕੌਨ ਜਾਤੀ ਤੁਵ ਪਹਿਲੈਂ।
 ਕਾਂਹਿ ਤੁਖਾਨ, ਕਹਾਰ ਬਤਾਯੋ।
 ਛੀਂਬਾ, ਜਾਟ, ਕੁਲਾਲ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੩੫ ॥
 ਖੱਤ੍ਰੀ ਬਨਕ, ਅਰੋੜਾ ਕਾਹੂੰ।
 ਕਹੇ ਜਬੈ ਸੁਨਿ ਕੈ ਦਿਜ ਵਾਹੂੰ।
 ਕਹਯੋ ਸੂਦ੍ਰ ਤੁਮ ਨਹਿੰ ਅਧਿਕਾਰੀ।
 ਬੇਦ ਬਿੱਦਯਾ ਕੇ ਹਮ ਧਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥
 ਦਯੋ ਜਵਾਬ ਪਛਾਵਨ ਤੈ ਹੈ।
 ਸਿੱਖਨ ਆਇ ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਪੈ ਹੈ।
 ਗੁਰੁ ਵਿਚਾਰ ਪੰਡਿਤ ਬੁਲਵਾਯੋ।
 ਬੁਝਯੋ ਪੁਨ ਉਨਿ ਐਸ ਅਲਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥
 ਸੂਦ੍ਰ ਹੈਂ ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਤੁਮਾਰੇ।
 ਇਨਿ ਨ ਬੇਦ ਬਿਦਯਾ ਅਧਿਕਾਰੇ।
 ਸੂਦ੍ਰਹਿੰ ਬੇਦ ਪਛਾਵੈ ਜੋ ਹੈ।
 ਹਲਤ ਪਲਤ ਵਹਿ ਦਿਜ ਨਿਜ ਖੋ ਹੈ ॥ ੩੮ ॥
 ਸਰਬ ਬੈਨ ਉਨਿ ਗਰਬ ਯੁਤੈ ਜੋ।
 ਕਹੇ ਸੁਨੇ ਗੁਰੁ ਕੁਪੇ ਉਤੈ ਤੋ।
 ਬੋਲੇ ਗੁਰੁ ਸੁਨ ਦ੍ਰੁਜ ਅਭਿਮਾਨੀ।

ਮਹਿਰਾ।

ਘੁਮਿਆਰ।

ਬਾਣੀਆ।

ਉਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਏ।

ਤੁਮ ਜਿਨ ਕੀ ਔਲਾਦ ਅਗਯਾਨੀ ॥ ੩੯ ॥

ਜਰਮ ਕਰਮ ਤਿਨ ਕੇ ਜੇ ਸੁਨ ਹੈਂ।

ਤੋਂ ਤੂੰ ਲੱਜਤ ਹੈ ਸਿਰ ਧੁਨ ਹੈਂ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜਯੋ ਘਾਸ ਕਮਲ ਤੈ।

ਭਯੋ ਬਸਿਸਟ ਬੇਸਵਾ ਪਲ ਤੈ ॥ ੪੦ ॥

ਕੇਵਟ ਸੁਤਾ¹ ਬਯਾਸ ਉਪਜਾਯੋ।

ਸਿੰਗੀ ਰਿਖਿ ਹਰਣੀ ਤੈ ਗਾਯੋ।

ਮੇਡਕਿ ਤੈ¹ ਮਾਂਡਵ ਉਤਪੰਨਾ।

ਹਸਤਾਮੱਲ ਹਸਤਨੀ ਜੰਨਾ¹ ॥ ੪੧ ॥

ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਡ ਜਏ¹ ਤੁਮਾਰੇ।

ਤਾਂ ਤੇ ਗਰਬ ਕਹਾਂ ਤੂੰ ਧਾਰੋਂ।

ਪੁਨਾ ਜਨਮ ਤੈ ਸੂਦ੍ਰ ਸਬ ਹੀ।

ਦ੍ਰੁਜ ਹੈ ਸੰਸਕਾਰ ਹੈ¹ ਜਬਿ ਹੀ ॥ ੪੨ ॥

ਬੇਦ ਪਢੈ ਤਬਿ ਬਿੱਪ੍ਰ ਹੋਈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੋਈ।

ਅਰ ਸਬਿ ਰਕਤ ਬਿੰਦ ਤੇ¹ ਪੈਦਾ।

ਹੋਤ ਭਏ ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਅਲੈਦਾ¹ ॥ ੪੩ ॥

ਤੈਂ ਜੋ ਸੂਦ੍ਰ ਸਿੱਖ ਬਤਲਾਏ।

ਹਾਡ ਚਾਮ ਅਭਿਮਾਨ ਰਖਾਏ।

ਅਹੇ ਚਮਾਰ ਚਰਮ ਅਭਿਮਾਨੀ।

ਯਹਿ ਭਾਖਤ ਸੂਤਿ¹ ਕੋਵਿਦ² ਗਯਾਨੀ ॥ ੪੪ ॥

ਬੂਝਤ ਹਮ ਤੁਮ ਤੈ ਇਕ ਔਰੈਂ।

ਜਾਂ ਤੈ ਗਰਬ ਸਰਬ ਤੁਵ ਦੌਰੈਂ।

ਬ੍ਰਹਮਨ ਤੁਸੀ ਜਨਮ ਤੈ ਕੈਹੈ¹।

ਕੈਧੋ ਖਟ ਕਰਮਾ ਯੁਤ ਲੈਹੈ¹ ॥ ੪੫ ॥

ਜੇ ਜਾਤੀ ਤੈ¹ ਬ੍ਰਹਮਨ ਲੈਹੈਂ।

ਕਰਮ ਚੰਡਾਲਨਿ ਸੂਦ੍ਰਨਿ ਕੈਹੈਂ¹।

ਤਿਨ ਸੋ ਤੁਮ ਕਿ ਨ ਬਰਤਨ ਕਰਿ ਹੋ¹।

¹ਮਾਸ ਤੋਂ।

¹ਮਲਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੋਂ।

¹ਡੱਡ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ।

¹ਹਥਨੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

¹ਪੈਦਾ ਹੋਏ।

¹ਜੰਵੂ ਆਦਿ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਦ੍ਰੁਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਲਹੂ ਤੇ ਬੀਰਜ ਤੋਂ।

¹ਵੱਖਰੇ।

¹ਵੇਦ। ²ਵਿਦਵਾਨ।

¹ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਨਮ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛੇ ਕਰਮਾਂ ਸਹਿਤ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਾਣਦੇ ਹੋ।

¹ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ।

¹(ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋ ਕੇ) ਕਰਮ ਚੰਡਾਲਾਂ ਤੇ ਸੂਦ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ।

ਤਾਂਹਿ ਜਾਤ ਤੈ ਕਾਂਹਿ ਪਰਹਰ ਹੋ॥ ੪੬ ॥

ਜੇ ਖਟ ਕਰਮੀ ਬ੍ਰਹਮਨ ਹੋਈ॥

ਤੋਂ ਸੂਦ੍ਰ ਕ੍ਰਮ ਕਰਿ ਹੈ ਜੋਈ॥

ਤਾਂ ਕੇ ਤੁਮ ਕਿ ਨ ਸੰਗ ਮਿਲੈਹੋ॥

ਬੇਟੀ ਰੋਟੀ ਸਾਂਝ ਨ ਕੈਹੋ ॥ ੪੭ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਔਰ ਨ ਬ੍ਰਹਮਨ ਕੋਈ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਨ ਹੋਈ॥

ਏਹੀ ਮਤ ਹੈ ਹਮਰਾ ਸਾਚੋ॥

ਉਕਤ ਯੁਕਤਿ॥ ਭਈ ਤੁਮਰੀ ਕਾਚੋ ॥ ੪੮ ॥

ਅਬਿ ਸੁਨ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੇ ਜੇਤੇ॥

ਲੇਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਇ ਜਬਿ ਏਤੇ॥

ਦੁਤੀ ਜਨਮ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤਿਹ ਹੋਈ॥

ਭਵੈਂ ਦੁਜਨਮੇ ਦੂਜ ਹੂੰ ਸੋਈ॥ ੪੯ ॥

ਅਬਿ ਮੈਂ ਐਸਾ ਪੰਥ ਚਲੈਹੋਂ॥

ਸਬਿ ਕੇ ਸੋਢੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕੈਹੋਂ॥

ਸੰਸਕਾਰ ਤੈ ਸੂਦ੍ਰ ਬੈਸ॥

ਹੂੰ ਹੈਂ ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੇਦ ਕਹੈਸ॥ ੫੦ ॥

ਤੁਮ ਸੂਦ੍ਰ ਇਨਿ ਕੇ ਕਿਮ ਕੈਹੋਂ॥

ਬੋਲਨ ਕੂੜ ਮੂੜ ਫਲ ਪੈਹੋ॥

ਜਿਨ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੂਦ੍ਰ ਕੈਹੋਂ॥

ਤਿਨ ਤੈ ਬਿੱਪਰ ਬੇਦ ਪਢੈ ਹੈਂ ॥ ੫੧ ॥

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਰਾਜ ਫਕੀਰੀ॥

ਦਾਨ ਦਹੀਰੀ ਬਡ ਤਦਬੀਰੀ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਜੇਤੀ॥

ਮੈ ਨਿਜ ਸਿੱਖੈਂ ਬਖਸ਼ੋਂ ਤੇਤੀ ॥ ੫੨ ॥

ਸੁਨਿ ਪੰਡਿਤ ਲੱਜਤ ਹੂੰ ਗਯੋ॥

ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਇਮ ਸਿੱਖੈਂ ਦਯੋ॥

ਪਢੋ ਅਬੈ ਤੁਮ ਕਾਂਸੀ ਜਾਏ॥

ਨਿਗਮਾਗਮ॥ ਬਿਦਯਾ ਮਨ ਲਾਏ ॥ ੫੩ ॥

‘ਤਿਨਾ ਦੀ ਜਾਤੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।

‘ਜੇ ਛੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋਵੇ।

‘ਤਾਂ ਜੇਹੜਾ ਸੂਦਰ ਉਹ ਛੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

‘ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦੇ।

‘ਕਥਨ ਤੇ ਦਲੀਲ।

‘ਏਥੇ (ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ)।

‘ਦੂਜੇ ਜਨਮ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਉਹ ਦੂਜ ਹੋਣਗੇ।

‘ਕਰਾਂਗਾ ਭਾਵ ਬਣਾਵਾਂਗਾ।

‘ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

‘ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਯੁਕਤੀ।

‘ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ।

ਔਰ ਪਢਤ ਜੋ ਬਰਸਨ ਮੈਂ ਹੈ।

‘ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿੱਦਿਆ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ (ਆਉਂਦੀ ਹੈ)।

ਤੁਮੈਂ ਮਹੀਨਜੋਂ ਮੈਂ ਸੋ ਐਹੈ।

‘ਉਹ (ਵਿਦਿਆ) ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜੇਤਿਕ ਬਿਦਯਾ ਸਭਿ ਜਗ ਮੈਂ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਘਰ ਮੈਂ ਅਬਿ ਆਇ ਸੁਰੈਹੈ ॥ ੫੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਹਯੋ,

ਜਹਿੰ ਭੇਜੋ ਤਹਿੰ ਜਾਹਿੰ।

ਪੈ ਕਾਂਸੀ ਮੈਂ ਕਯਾ ਹਮੈਂ,

ਸੂਦ੍ਰ ਕਹਿੰ ਦ੍ਰੁਜ ਨਾਹਿੰ ॥ ੫੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਨਿ। ਗੁਰੁ ਐਸ ਉਚਾਰੀ।

‘ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਛੱਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਣ ਆਸ਼੍ਰਿਮ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ।

ਹੈ ਦੁਬਿਧਾ। ਮਮ ਪੰਥ ਪਛਾਨੋ।

‘ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਹੇ ਸੁ ਛੱਤ੍ਰੀ ਮਾਨੋ ॥ ੫੬ ॥

ਪਛੈ ਜੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ।

ਉਭੈ ਰੀਤਿ ਹੈ ਜੀਤ ਤੁਮਾਰੀ।

ਰਾਜ ਜੋਗ ਗੁਰੁ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ ਹੈ।

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਤੈ ਚਲਯੋ ਜੁ ਐਹੈ ॥ ੫੭ ॥

ਪਹਿਲੇ ਪੀਰੀ ਹੁਤੀ ਫਕੀਰੀ।

ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੁ ਮੇਲੀ ਮਧ ਮੀਰੀ।

ਬਸਨ ਕਖਾਇ। ਫਕੀਰੀ ਕੇਰੇ।

‘ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ।

ਤੁਮ ਧਰਿ ਬਿੱਦਯਾ ਪਛੇ ਬਧੇਰੇ ॥ ੫੮ ॥

ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਅਨਾਦੀ ਗੁਰੁ ਕਾ।

ਹੈ ਇਹੁ ਬਿਦਤੈ ਸਿੰਘਨ ਬੁਰਕਾ।

‘ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਾਂਸੀ ਗਏ ਮਾਨ ਵਹਿ ਆਗਯਾ।

ਜਾਗਯਾ ਭਾਗ ਲਾਲ ਰੰਗ ਲਾਗਯਾ ॥ ੫੯ ॥

ਭਾਈਰਾਮਾਂ, ਗੰਡਾ, ਸੈਣਾ।

ਬੀਰਾ, ਕਰਮਾ। ਪਾਂਚੋਂ ਐਣਾ²।

‘ਕਰਮ ਸਿੰਘ। ਅੰਜੇ ਚੰਗੇ (ਸਿੱਖ ਸਨ)।

ਜੋ ਪਾਛੇ ਆਛੇ ਸਿੰਘ ਥੀਏ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਗੰਡਾ ਹਰਿ ਲੀਏ ॥ ੬੦ ॥

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮ*।

*ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ :- ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ। ਏਥੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੋ ਵਾਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਉਕਾਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਲਿਖੇ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਇਹ ਨਾਮ।

ਭਗਵਾਂ ਭੇਖ ਕੇਰ ਭਗਵਾਨੈਂ।

ਬਾਣਾ ਰਿਖੀਅਨ ਉਚ ਮਹਾਨੈਂ ॥ ੬੧ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਯ ਧਰਿ ਪਢਨੇ ਲਾਗੇ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਿਦਯਾ ਬਡ ਭਾਗੇ।

ਚੇਤਨ ਬਟਾ ਅਬਿ ਹੈ ਜਿਸ ਠੌਰੈਂ।

'ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਚੇਤਨ ਬਟ, ਚੇਤਨ ਮਠ ਤੇ ਚੇਤਨ ਵਟ ਆਦਿ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ 'ਯਤਨ ਵਟੇਸ਼ੁਰ' ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਦੇ ਕਾਰਣ 'ਯਤਨ ਵਟ' ਸੀ।

ਤਹਿੰ ਰਹਿ ਬਿਦਯਾ ਪਢੀ ਸੁ ਗੌਰੈਂ ॥ ੬੨ ॥

ਭਿੱਛਯਾ ਕਰਿ ਮਧੁਕਰੀ ਪਾਵੈਂ।

ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਬਿਰੱਕਤ ਕਹਾਵੈਂ।

ਸੱਤਾ ਨੰਦ ਪੰਡਤ ਥਾ ਦੱਖਨੀ।

ਤਿਸ ਤੈ ਪਢੇ ਬਿਰੋਲੀ ਮਖਨੀ ॥ ੬੩ ॥

ਤੀਸ ਬਰਸ ਮੈਂ ਬਿਦਯਾ ਜੇਤੀ।

ਔਰ ਪਢੈਂ ਜਨ, 'ਇਨਹੂੰ ਤੇਤੀ।

ਪਾਂਚ ਬਰਸ ਮੈਂ ਕਰੀ ਕੰਠਾਗਰ'।

'ਮੰਗ ਦੀਰੋਟੀ।

'ਮੱਖਣ ਵਿਰੋਲਿਆ ਭਾਵ ਤੱਤ ਕੱਢ ਲਿਆ।

'ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰ ਲਈ।

ਗੁਰੁ ਬਚ ਤੈ ਹੂਏ ਗੁਨ ਸਾਗਰ ॥ ੬੪ ॥

ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਢਿਗ ਗੁਰੁ ਫਿਰ ਆਏ।

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਗੁਰੁ ਬਰ ਬਹੁ ਦਾਏ।

ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਾਏ ਭਾਸ਼ਾ ਜੇ ਉਨ।

ਚਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਤਿਨ ਤੈ ਜੋ ਪੁਨ ॥ ੬੫ ॥

ਸੋ ਸਬ ਔਰ ਠੌਰ ਚਲ ਕੈਹੈਂ।

ਅਬਿ ਔਰੈਂ ਗੁਰੁ ਗਾਥ ਸੁਨੈ ਹੈਂ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸੰਗਤ ਬਹੁ ਨਿਤ ਆਵੈ।

ਆਯੁਧ ਅੱਸੂ ਅਨਿਕ ਅਰਪਾਵੈ ॥ ੬੬ ॥

ਗੁਰੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਿਜ ਕਰ ਧਰਿ ਹਰਖੈਂ।

ਲੋਹਾ ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ ਸੁ ਪਰਥੈਂ।	
ਤਜੋਂ ਹੀ ਪਰਥੈਂ ਕਰੀ ਤੁਰੰਗੈਂ।	'ਹਾਥੀ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ।
ਐਬ ਸਵਾਬ ਕਹੈਂ ਸਰਬੰਗੈਂ॥ ੬੭ ॥	'ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਤੇ {ਸਵਾਬ} ਗੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਬਿਦਤੀ' ਬਾਤ ਏਹੁ ਜਗ ਸਾਰੈਂ।	'ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ।
ਹੈ ਖੁਸ਼ਿ ਗੁਰੁ ਲੈਹੈਂ ਹਥਜਾਰੈਂ।	
ਬਿੱਤ ਖਰਚ ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ।	
ਬਖਤ੍ਰੁ' ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਅੱਸ੍ਰੁ ਅਨੇਮੀ ² ॥ ੬੮ ॥	'ਸੰਜੋਆਂ। ² ਅਣਗਿਣਤ।
ਲਜਾਇ ਭੇਟ ਸੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਦੈ ਹੈਂ।	
ਮਨ ਭਾਵਤ ਬਰ ਲੈ ਘਰ ਜੈ ਹੈਂ।	
ਗੌਰ' ਭੀਰ ਇਸ ਤੌਰ ਰਹਾਵੈ।	'ਬਹੁਤੀ।
ਗੁਰੁ ਦਰ ਪਰ ਇਕ ਆਵੈਂ ਜਾਵੈਂ ॥ ੬੯ ॥	
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੁਲਕ ਸਬ ਮਾਹੀਂ।	
ਠੌਰ ਠੌਰ ਜਨ ਬਾਤ ਚਲਾਹੀਂ।	
ਅਬਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਪਤਿ ਜੋ।	
ਗੋਬਿੰਦਰਾਇ ਬਲੀ ਗੁਰੁ ਅਤਿ ਸੋ ॥ ੭੦ ॥	
ਜਨ ਕੁਲੀਨ ਜੇ ਰਾਠ' ਬਹਾਦਰ।	'ਜੋਧੇ।
ਤਿਨ ਕੇ ਰਖ ਹੈਂ ਨਿਤ ਢਿਗ ਸਾਦਰ।	
ਬਲਿਕੈ ਜੋ ਬਾਗੀ ਹੈ ਸ਼ਾਹੀ।	
ਜਾਹਿ ਪਨਾਹਿ ਤਾਹਿ ਕੀ ਵਾਹੀ ॥ ੭੧ ॥	'ਉਹ ਤਿਨਾਂ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਨਹਿ ਵਹਿ ਦੈਹੈਂ।	
ਨੌਰੰਗ ਤੈ ਮਵਾਸ' ਗੁਰੁ ਵੈਹੈਂ।	'ਆਕੀ।
ਐਸੀ ਐਸੀ ਬਾਤ ਉਦਾਰੈਂ।	
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਵੈਂ ਲੋਗ ਅਪਾਰੈਂ ॥ ੭੨ ॥	
ਹਯ' ਹਥਜਾਰ ਯੁਤੈ ਜੋ ਆਵੈਂ।	'ਘੋੜੇ।
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸੋ ਮਨਸਬ' ਬਡ ਪਾਵੈਂ।	'ਅਹੁਦਾ, ਮਰਤਬਾ।
ਰਾਜਪੂਤ ਡੂੰਗਰ ਜੀ ਨਾਮੀ।	
ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਬਾ ਅਭਿਰਾਮੀ ॥ ੭੩ ॥	
ਬੀਕਾਨੇਰ ਕੇਰ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਗੀ।	
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਅਯੋ ਪਾਵਟੇ ਭਾਗੀ।	'ਭੱਜ ਕੇ।
ਬੀਸ ਬੀਰ ਨਿਜ ਲਜਾਯੋ ਸੰਗੈਂ।	

ਦੈ ਇੱਜਤ ਗੁਰੁ ਰਖਯੋ ਨਿਸੰਗੈਂ ॥ ੭੪ ॥

ਰਾਖੋ ਨਾਮ ਔਰ ਰਜਪੂਤਾ।

ਲੂਟੀ ਦਿੱਲੀ ਜਿਨਿ ਮਜਬੂਤਾ।

ਰਹਿਨੋ ਵਾਰ ਹਿਸਾਰਹਿ ਕੇਰੋ।

ਧੜਵੈਲਨਿ¹ ਸਰਦਾਰ ਵਡੇਰੋ ॥ ੭੫ ॥

¹ਧੜਵੀਆਂ ਦਾ।

ਅਬਿ ਲੋ ਗੀਤ ਲੋਗ ਤਿਹ ਗਾਵੈਂ।

ਗਿਰਦ ਹਿਸਾਰ ਬਿਦਤ ਬਹੁ ਥਾਵੈਂ।

ਨੌਰੰਗ ਫੜਯੋ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਚਾਹੈ।

ਦੌਰਿ ਅਯੋ ਸੋ ਭੀ ਗੁਰੁ ਪਾਹੈ ॥ ੭੬ ॥

ਚੈਨ ਪੁਰੇ ਕੋਰੰਘੜ ਉਦਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਸਕਯੋ ਨਹਿ ਜਿਹੰ ਕਰਿ ਸੂਧਾ¹।

¹ਸਿੱਧਾ।

ਹੇਤ ਪਕਰਨੇ ਫੌਜ ਚਢਾਈ।

ਭਾਗ ਅਯੋ ਸੋ ਗੁਰੁ ਸ਼ਰਨਾਈ ॥ ੭੭ ॥

ਧਰਮਾ ਜਾਟ ਜਵੰਧਾ ਗੋਤੈਂ।

ਜਟਵਾੜੇ ਮੈਂ ਭਯੋ ਉਦੋਤੈਂ¹।

¹ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਲੂਟੇ ਜਿਨਿ ਬਹੁ ਤੁਰਕ ਅਮੀਰਾ।

ਸੋ ਭੀ ਬੀਰ ਅਯੋ ਗੁਰੁ ਤੀਰਾ¹ ॥ ੭੮ ॥

¹ਕੋਲ।

ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਰਵਾਲੀ ਪੁਰਿ ਕਾ।

ਭਾਗੂ ਨਾਮ ਭਯੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਕਾ।

ਚੰਦਨ ਰਾਜਪੂਤ ਬਡ ਜੋਧੇ।

ਜਿਨ ਅਮੀਰ ਬਡ ਸ਼ਾਹੀ ਸੋਧੇ ॥ ੭੯ ॥

ਸ਼ਾਹੀ ਕੋਪ¹ ਤਾਂਹਿ ਪੈ ਟੂਟਾ।

¹ਕ੍ਰੋਧ।

ਸੋ ਭੀ ਆਇ ਸ਼ਰਣ ਗੁਰੁ ਛੂਟਾ।

ਇਸੀ ਤੌਰ ਬਹੁ ਔਰ ਬਹਾਦਰ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਆਵੈਂ ਸਾਦਰ ॥ ੮੦ ॥

ਮਨ ਭਾਵਤ ਧਨ ਪਾਵਤ ਸੋਈ।

ਰੈਹੈ ਆਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਜੋਈ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅੱਸੂ ਅਮੋਲੇ।

ਬਖਸ਼ੈਂ ਗੁਰੁ ਸਬਿ ਤਈਂ ਅਤੋਲੇ ॥ ੮੧ ॥

ਬੈਸ ਸਭਾ ਮੈਂ ਅਸ ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ।

ਪੈਂਹ ਗਜਾਨ ਸੋ ਜੈਸ ਬਿਸੇਸੈਂ।

ਦੇਹ ਅਧਯਾਸ¹ ਸਰਬ ਤਜਵੈ ਹੈਂ।

¹ਦੇਹ ਦਾ ਖਿਆਲ।

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕੰਠ ਕਰੈ ਹੈਂ ॥ ੮੨ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਅਭਯਾਸ ਕਰਾਵੈਂ।

ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਰਖਯਾ ਕਰਵਾਵੈਂ।

ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ ਆਨ ਜਿਹ ਸਮ ਨਹਿੰ।

ਕੋ ਕਬਿ ਸਾਕੈ ਸੋ ਛਬਿ ਸਬਿ ਕਹਿ ॥ ੮੩ ॥

ਅੰਤ ਅਨੰਤ¹ ਨ ਸਾਰਦ² ਪਾਵੈਂ।

¹ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ। ²ਸਰਸੁਤੀ।

ਪਿਖਿ ਇੰਦ੍ਰ ਅਵਨਿੰਦ੍ਰ¹ ਲਜਾਵੈਂ।

¹ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜੇ।

ਦੂਤ ਗਿਰੇਸ ਨਰੇਸਨ ਕੇਰੇ।

ਹੇਰਿ ਹੋਹਿ ਹੈਰਾਨ ਬਧੇਰੇ ॥ ੮੪ ॥

ਦੁਸ਼ਮਨ ਸੁਨਿ ਕੁਛ¹ ਮਨ ਭੈ ਪਾਵੈਂ।

¹ਕੁਝ।

ਨਾਹਣੇਸ¹ ਸੇ ਮੀਤ ਹੁਲਸਾਵੈਂ।

¹ਨਾਹਣ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਬਿੱਤ ਅਮਿੱਤ¹ ਨਿੱਤ ਸਿੱਖ ਦੇਵੈਂ।

¹ਅਣਗਿਣਤ ਧਨ।

ਸੁਰਤਰੁ ਸਮ¹ ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਗਿ ਸੇਵੈਂ ॥ ੮੫ ॥

¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ।

ਸ਼ਹਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਦਰਵਾਰਨ ਜੈਸੀ।

ਚੌਣਕ ਗੁਰੁ ਦਰ ਪਰਰਹਿ ਤੈਸੀ।

ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਚੌਤਾਲੀ।

ਮਾਹਿੰ ਭਈ ਯਹਿ ਕਥਾ ਕਮਾਲੀ ॥ ੮੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਪਾਂਵਟੇ,

ਕਰਤ ਚਰਿਤ¹ ਗੁਰੁ ਜੈਸ।

¹ਕੌਤਕ।

ਗਾਇ ਤੈਸ¹ ਪਗ ਯਜਾਇ ਗੁਰੁ,

¹ਤਿਵੇਂ ਕਹਿ ਕੇ।

ਯਜਾਇ ਗਯੋ ਇਤ ਬੈਸ¹ ॥ ੮੭ ॥

¹ਬੈਠ ਗਿਆ ਭਾਵ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਰਾਮਰਾਇ ਮਿਲਨ, ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਜਾਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਬਵੰਜਮੋਂ ਬ੍ਰਿਸਾਮ ॥ ੫੨ ॥

ਪੜ. {ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡੇਹਰਾ ਦੂਨ ਜਾਣਾ, ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਵਾਂ}

ਛਪੈ:

ਅਜਰ ਜਰਠ ਆਜਿੱਤ,
ਅਰੁਜ ਆਜਾਨ ਬਾਹੁ ਬਰ।

¹ਅਜਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਰਠ ਵਾਲੇ, ਜਿਤਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਰੋਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ।

ਅਕਲ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰ,
ਸੂਰ ਸਮ ਦਿਪਤ ਤੇਜ ਤਰੁ।

¹{ਅਕਲ} ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ (ਹਨ ਅਤੇ) ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤਾ ਤੇਜ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਰਣ ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮ,
ਸੁਰਾਸੁਰ ਮਾਨਨੀਯ ਮੁਨਿ।

¹ਚਾਰ ਵਰਨਾਂ ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੈਤਾਂ ਤੇ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ।

ਕਟਤ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸ,
ਸੇਸ ਸੁਖ ਦਾਇ ਸਬਿਨਿ ਧੁਨਿ।

¹{ਅਸੇਸ} ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖਦਾਇਕ {ਸੇਸ} ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ {ਧੁਨਿ} ਕਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਦ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਬਿਗਤਿ ਗਤਿ,
ਅਮਿੱਤ ਪ੍ਰਭਾ ਸੋਭਾ ਧਰਨਿ।

¹ਸਦਾ ਗੰਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਵਿਸ਼ੇ, {ਬਿਗਤਿ} ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ {ਗਤਿ} ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਜੈ ਅੰਗਦ ਭੱਬਜ ਸੂਬਗਜ ਗੁਰੁ,
ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਭਾਵਨਿ ਭਰਨ। ॥੧॥

¹{ਭਬਜ} ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜੈ ਹੋਵੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੜੋਂ ਤਨ ਤਜੈ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਇੰ ਤਹਾਂਇੰ।
ਮੰਦ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਹਤੈਂ,
ਕਥਾ ਤਥਾ ਅਬਿ ਗਾਇੰ। ॥੨॥

¹ਤਿਵੇਂ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਬਿੱਤ:

ਸ੍ਰੀਰਾਮਰਾਇ ਸੁਤ ਬਡ ਹਰਿਰਾਇ ਜੂ ਕੋ,
ਗੜਵਾਲ ਗਾਮ ਸੋ ਰਹਾਏ ਜਗ ਮਾਨ ਹੈ।
ਜੋਗ ਕਲਾ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਗਯਾਨ ਜਾਂਹਿ ਕਾਲ ਤੀਨ,
ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਠਾਢੀ ਦੀਨ। ਦਰ ਪੈਰਹਾਨ ਹੈਂ।

¹ਜਗਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

¹ਚਤੁਰ।

¹ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ।

ਗੁਨਨਿ ਅਗਾਰ¹ ਸਮ ਮੁਨਿਨਿ ਅਚਾਰ²,
ਸਿਖ ਧੁਨਿਨਿ¹ ਅਵਤਾਰ ਤਾਂਹਿ ਕਰਤਾਰ ਜਾਨ
ਹੈਂ।

¹ਘਰ। ²ਕਰਤਵ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜਨੀਤਿ ਮੈਂ ਬਖਯਾਤ¹ ਅਜਮਤ ਕੇ ਸੰਘਾਤ²,
ਐਪੈ ਹੋਨਹਾਰ ਟਾਰ ਸਕਯੋ ਨ ਪਛਾਨ ਹੈ ॥੩॥
ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਅਗਾਰ ਹੁਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਨਾਰਿ ਚਾਰ,
ਰਾਜ ਕੌਰ ਲਾਡਲੀ ਮਲੂਕੀ ਤੀਨ ਪਹਿਲੈਂ¹।

¹ਮਸ਼ਹੂਰ। ²ਸਮੁਦਾਯ, ਇਕੱਠ।

¹ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰਾਜ ਕੌਰ {ਮਲੂਕੀ} ਕੋਮਲ ਤੇ
ਲਾਡਲੀ ਸੀ।

¹ਭਾਰੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ।

¹ਸੁਖਲੀ ਹੀ ਪਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾ ਗਈ।

ਚੌਥੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਬਯਾਹੀ ਗੁਨਵਾਨ ਗੌਰ¹,
ਰੂਪ ਰਸ ਖਾਨਿ ਮਨਿ ਮਾਨੀ ਕੰਤ ਸਹਿਲੈਂ¹।
ਤਾਹੀਂ ਸੋਂ ਬਿਹਾਰ ਔ ਪਯਾਰ ਰਾਖੈ ਰਾਮਰਾਇ,
ਔਰ ਤੀਨੋ ਤਯਾਗ ਰਾਖੀ ਰਾਖੀ ਹਿਤ ਟਹਿਲੈਂ।
ਰਾਜ ਕੌਰ ਔਰ ਤੌਰ¹ ਪੇਖਿ ਪਤਿ ਹੂੰ ਕੋ ਅਤਿ,
ਸੌਤ ਕੋ¹ ਅਸਹਿ ਦੂਖ ਪਾਇ ਭਈ ਕਹਿਲੈਂ²

¹ਤ੍ਰੀਕਾ, ਢੰਗ।

¹ਸੌਂਕਣ ਦਾ। ²ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਈ।

॥੪॥

ਨਿਜ ਨਾਥ ਪਾਸ ਜਾਇ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਮਾਥ ਨਾਇ¹,
ਕਹਯੋ ਮਹਾਰਾਜ ਮੋਹਿ ਬਿਦਾ ਆਜ ਹੀ ਕਰੋ।
ਜਾਇ ਕੈ ਇਕੰਤ ਕਿਤ ਬੈਠ ਕੈ ਸੁਤੰਤ,
ਧਯਾਨ ਕੰਤ ਭਗਵੰਤ ਥਾਰੋ ਮੰਤ ਜਪ ਕੈ ਤਰੋਂ।
ਆਪ ਮਮ ਸੌਤ ਸੰਗ ਰਾਚੇ ਮਾਚੇ ਆਛੇ ਰਹੋ¹,
ਏਹੁ ਮਹਾਂ ਦੂਖ ਦੇਖਿ ਸੰਮੁਖ ਮੈਂ ਨਾ ਜਰੋਂ।
ਬੋਲੇ ਰਾਮਰਾਇ ਕਹਾਂ ਔਰ ਠੌਰ ਰੈਹੈਂ ਜਾਇ,
ਕੈ ਤੋ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਨ ਕੇ, ਕੈ ਤੋ ਮਾਇ ਕੇ ਘਰੋਂ¹

¹ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ।

¹ਰਚ ਮਿਚ ਕੇ ਖੁਸ਼ਰਹੋ।

¹ਜਾਂ ਤੂੰ ਮਾਤਾ (ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ) ਦੇ ਘਰ ਜਾਵੇਂਗੀ।

॥੫॥

ਨੈਨ ਜਲ ਡਾਰ ਨਾਰਿ ਬੋਲੀ ਹਠ ਧਾਰ ਪੁਨ,
ਜਹਾਂ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਹੋਹਿ ਤਹਾਂ ਮੈਂ ਨ ਜਾਇ ਹੋਂ।
ਕਹਾਂ ਭਈ ਜੋ ਪੈ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਮੈਂ ਨਾ ਗਈ ਤੂੰ,
ਤੇ ਔਰ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਜਾਇ ਤਾਨੁ ਦਯਾਇਹੋਂ¹।
ਅਬਲਾ¹ ਉਚਾਰੋ ਨ ਸਿਧਾਰੋਂ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੇ,
ਬਾਪ ਕੇ ਨ ਜੈਹੋਂ, ਸਿੱਖੀ ਆਪ ਕਰਿ ਖਾਇਹੋਂ¹।

¹ਮੈਨੂੰ ਤਾਹਨੇ ਦਿਵਾਵੇਂਗੀ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ।

¹ਆਪਣੀ ਸਿੱਖੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਵੇਂਗੀ।

ਰਾਮਰਾਇ ਕੋਪ ਧਾਰਿ ਬਿਨ ਹੀ ਬਿਚਾਰ ਕਹਜੋ,
ਮੈਂ ਹੂੰ ਤੂੰ ਤਜਾਗੀ ਲਾਗੀ ਜਾਹਿ ਜਹਾਂ ਭਾਇਹੋ।

॥੬॥

ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਲਾਗ ਕੀ ਯੇ ਜਾਗ ਉਠੀ ਆਗ ਤੀਯੇ।

ਕਹਜੋ ਨਾ ਸੁਹਾਗ ਭੋਗੈਂ ਤਜਾਗ ਕਰਵਾਇ ਕੈ।
ਐਸੇ ਗਾਇ। ਡੋਰਾ ਕਸਵਾਇ ਅਸਵਾਰ ਭਈ,
ਲਈ ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਸੰਗ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਚਾਇ ਕੈ।
ਬਿਨ ਹੀ ਅਵਾਰ। ਚਾਲੀ ਤਿਨ ਹੀ ਪਹਾਰਨ ਤੈ,
ਨਰ ਨਾਰਿ ਗਿਨ ਹੀਂ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁ ਭਾਇ ਕੈ।
ਸੁਨੈ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਜਹੀਂ ਪੀਐ ਨਾਹਿ ਪਾਨੀ ਤਹੀਂ,
ਛੋਰਿ ਗਾਮ ਵਹੀਂ ਕਹੀਂ ਔਰ ਰੈਹੈ ਜਾਇ ਕੈ

॥੭॥

ਮਨ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰੈ ਗਟੀ ਲੈ ਚਢੈ ਉਤਾਰੈ।
ਸੰਗ ਦਾਸੀ ਕੇ ਉਚਾਰੈ ਢਾਰੈ ਜਲ ਨੈਨ ਤੈ ਮਹੇ।
ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਤਿੱਖੀ ਹੈ ਅਲਿੱਖੀ। ਅਤਿ,
ਲਿਖੀ ਮੇਟੇ ਕੌਨ ਅਬਿ ਜਾਇ ਕਿਤ ਹੋਂ ਰਹੇਂ।
ਮਾਇ ਬਾਪ ਭਾਈ ਖਾਲੀ ਸਾਕ ਸਬਿ ਕੂਰ
ਖਜਾਲੀ,
ਜਾਲੀ ਸਬਿ ਜਗ ਆਲੀ ਵਾਲੀ ਬਿਨ ਮੈਂ ਲਹੇਂ।

ਪੰਖੀ ਬਿਨ ਪਰ, ਤਰੁਫਰ ਬਿਨ ਜਲ ਸਰ,
ਦੀਆ ਬਿਨ ਘਰ, ਤੀਆ ਪੀਆ ਬਿਨ ਤਜੇਂ ਅਹੇ।

॥੮॥

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁ ਔਰ ਠੌਰ ਰਾਜ ਕੌਰ,
ਗੌਰ ਕਰਿ। ਦੌਰਿ ਦੇਵੀ ਮਨਸਾ ਪੈ ਜੋ ਗਈ।
ਮੰਦਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ ਗੌਰ ਮੌਰ ਹੂੰ ਕੇ।
ਕੌਰਿ ਨਿਜ ਤੌਰ ਗੌਰਿ ਸੇ ਸੁਨਾਤ ਹੈ ਭਈ।

ਬੋਲੀ ਤਬਿ ਦੇਵੀ ਤੂੰ ਹੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਅਮੇਵੀ ਯੁਤ।

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਚਲੀ ਜਾ ਜਿੱਥੇ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ
ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

‘ਤੀਯੇ’ ਇਸਤ੍ਰੀਰਾਜ ਕੌਰ ਨੂੰ {ਲਾਗ} ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਇਹ
ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ (ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ) ਅੱਗ ਜਾਗ ਉੱਠੀ।

‘ਕਹਿ ਕੇ।

‘ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ।

‘ਡੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

‘ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ‘ਚ ਲੈ ਕੇ ਉਤਾਰਉਂਦੀ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ।

‘ਅੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ {ਮਹੇ} ਬਹੁਤਾ ਪਾਣੀ {ਢਾਰੈ} ਸੁੱਟਦੀ ਹੈ।

‘ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

‘{ਆਲੀ} ਹੇ ਸਖੀ! ਸਾਰਾ ਜਗਤ {ਵਾਲੀ} ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
ਮੈਂ {ਜਾਲੀ} ਸਾੜਨ ਵਾਲਾ ਹੀ {ਲਹੇਂ} ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ।

‘ਖੰਭਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਛੀ, ਫਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬ੍ਰਿਛ, ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ
ਤਲਾਅ, ਦੀਵੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਘਰ (ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਪਤੀ
ਬਿਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ) ਹੈ।

‘ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ।

‘{ਗੌਰ} ਵੱਡੀ {ਮੌਰ} ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

‘{ਕੌਰਿ} ਰਾਜ ਕੌਰ ਆਪਣਾ {ਸੇ} ਉਹ (ਤੌਰ) ਹਾਲ (ਗੌਰਿ)
ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੀ।

‘ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈਂ।

ਪੁਰਖ ਅਛੇਵੀ ਕੀ ਅਭੇਵੀ ਨਾਰਿ ਪੈ ਹਈ।

¹{ਪੈ} ਪੁਨਾ ਤੂੰ ਇਕ {ਅਛੇਵੀ} ਚੰਗੇ ਪੁਰਖ ਦੀ {ਅਭੇਵੀ} ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈਂ।

ਹਾਥ ਸਬਿ ਕਿਛੁ ਤੋ ਹੈ ਰਾਖਤ ਬਡਾਈ ਮੋ ਹੈ,
ਤੋ ਭੀ ਮੈਂਹੂੰ ਕੈਹੂੰ ਹੋਰੈ ਸੇ ਹੈ ਜੋ ਹੈ ਤੈਂ ਠਈ।

¹ਉਹ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਤੂੰ ਮਨ 'ਚ ਧਾਰੀ ਹੈ।

॥੯॥

ਪਾਇ ਬਰ ਆਇ ਮਨੁ ਮਾਜਰੇ। ਬਿਰਾਇ,
ਦਾਸਿ ਬੂਝਯੋ ਈਹਾਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕੋਇ
ਹੈ।

¹ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ।

ਰਾਮਰਾਇ ਪੀਰ ਕੀ ਹੈ ਪਤਨੀ ਸਧੀਰ ਏਹੋ,
ਚਾਹਿਤ ਬਿਰਾਯੋ ਈਹਾਂ ਆਛੇ ਥਲ ਜੋਇ ਹੈ।
ਕੌਨ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਹੈ ਰਾਮਰਾਇ ਆਨਕ ਹੈ,
ਬੋਲੇ ਲੋਗ ਈਹਾਂ ਨਾ ਬਿਰਾਨ ਕਹਿ ਸੋਇ ਹੈ।
ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਮੋਦ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਹੈ ਨ ਕੋਈ ਈਹਾਂ,
ਰੈਹੋਂ ਹੈ ਹੈ ਸੋਈ ਸਾਚ ਜੋਈ ਆਈ ਗੋਇ ਹੈ।

¹ਏਥੇ ਚੰਗਾ ਥਾਂ ਵੇਖ ਕੇ।

¹{ਆਨਕ} ਦੂਜਾ ਰਾਮਰਾਇ ਕੌਣ ਹੈ।

¹ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਉ ਏਥੇ ਨਾ ਠਹਿਰੇ।

॥੧੦॥

ਅਬਿ ਈਹਾਂ ਬੈਸਿ, ਬੈਸ। ਬਾਕੀ ਹੈ ਸੁ ਕਾਟੋਂ ਮੈਹੂੰ,
ਜੈਹੂੰ ਕੈਹੂੰ ਨਾਹਿ ਔਰ ਠੌਰ ਐਸ ਠਾਨ ਕੈ।
ਲੀਓ ਏਕ ਧਾਮ ਕੀਓ ਤਾਂਹਿ ਮੈਂ ਅਰਾਮ ਮਾਤ,
ਰਸਦ ਮੰਗਾਇ ਮੋਲ ਖਾਇ ਨਿਤ ਜਾਨ ਕੈ।
ਜਾਂਹਿ ਹੇਤ ਜੈਸੀ ਬਾਤ ਭਾਖੇ ਤੈਸੀ ਹੋਤ ਸਾਤ।
ਬਖਯਾਤ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਮਾਤ ਆਨ ਕੈ।

¹ਉਮਰ।

¹ਸੱਚੀ।

ਅਜਮਤ ਪੁੰਜ ਪਿਖਿ ਭਏ ਤਾਂ ਕੇ ਲੋਗ ਸਿੱਖ,
ਸੇਵਨ ਲਗੇ ਅਲਿੱਖ। ਭਾਵਿੱਖ ਪਛਾਨ ਕੈ²

¹ਬਹੁਤੇ। ²ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ (ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਤੇ) ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ (ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ) ਪਛਾਣ ਕੇ।

॥੧੧॥

ਗ੍ਰੀਖਮ¹ ਬਿਤਾਈ ਰਿਤੁ ਪਾਵਸ² ਕੀ ਆਈ,
ਘਟਾ ਦਸੋ ਦਿਸ ਛਾਈ ਬਰਸਾਈ ਲਾਈ ਝਰਿ
ਹੈ।

¹ਗਰਮੀ ਦੀਰੁੱਤ। ²ਵਰਖਾ ਦੀਰੁੱਤ।

¹ਝੜੀ ਲਾ ਕੇ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ।

ਚਪਲਾ ਨੇ ਚਹੁੰਘਾ ਚਲਾਈ ਚਾਲ ਚੌਨਾ ਚੌਨ,
ਸੀਰੀ ਸੀਰੀ ਪੌਨ ਕੇ ਝਕੋਰੇ ਭੌਨ ਭਰ ਹੈਂ।

¹ਬਿਜਲੀ ਨੇ ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ ਚੌਗੁਣੀ ਤੋਂ ਚੌਗੁਣੀ ਭਾਵ ਬਹੁਤੀ ਤੇਜ ਚਾਲ ਨਾਲ (ਚੌਸ਼ਨੀ) ਚਲਾਈ, {ਸੀਰੀ ਸੀਰੀ} ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦੇ {ਝਕੋਰੇ} ਬੁੱਲੇ ਘਰ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੁਨਿ ਘਨਘੋਰ¹ ਮੋਰ ਸੋਰ ਜੋ ਮਚਾਵੈਂ ਜੋਰ,
 ਔਰ ਸਬਿ ਮੋਦ, ਪਤਿ ਹੀਨ ਅਤਿ ਡਰ ਹੈਂ।
 ਗਰਜਾਨ ਬਦਰਾਨ ਚਮਕਾਨ ਚਪਲਾਨ,
 ਬਰਸਾਨ ਬੂੰਦ ਆਨ ਬਾਨ ਜਾਨੁ ਹਰ ਹੈਂ।
 ॥ ੧੨ ॥

ਤੀਜ ਕੋ ਤਿਹਾਰ ਤਰਵਾਰ ਸੀ ਨਿਹਾਰੈਂ ਨਾਰਿ,
 ਗਾਇਨ ਮਲਾਰ ਕੋ ਕਟਾਰ ਸੋਂ ਫਿਰਤ ਹੈ।

ਜੁਗਨੂ ਚਿੰਗਾਰੇ ਉਰ ਜਾਰੇ ਜਾਤ ਦੁਗਨੂ ਏ,
 ਹੂਕ ਕੋਕਲਾ ਕੀ ਫੂਕ ਦੇਤ ਮਨ ਅਤਿ ਹੈ।

ਦਾਦਰ ਦਰਾਰੈਂ ਦੈ ਦੈ ਫਾਰੈਂ ਦਿਲ ਦੂਨਾ ਦੂਨ,
 ਗੂਨਾ ਗੂਨ ਬਾਦਰ ਡਰਾਰੇ ਸੇ ਲਗਤ ਹੈਂ।

ਪੀਆ ਬਿਨ ਤੀਆ ਜੀਆ ਕੋ ਨ ਚੈਨ ਲੈਨ ਦੇਤ,
 ਰੈਨਿ ਦਿਨੁ ਮੈਨ ਪਾਪੀ ਐਨ ਝਰਸਤ ਹੈ।
 ॥ ੧੩ ॥

ਗਰਜ ਗਰਜ ਮੇਘ ਝੂੰਮੈ ਲਰਜ ਲਰਜ ਪਰੈਂ ਭੂਮੈਂ,
 ਤਰਜ ਤਰਜ ਬੀਜਰੀ ਕਜੋਂ ਖੀਝਕੰ ਡਰਾਤ ਹੈ।

ਮੰਦ ਸਾ ਸੁਗੰਧਿ ਸੀਰੀ ਰੀਰੀ ਨਾ ਬਜਾਰ ਬਹੇ,
 ਪਾਪੀ ਏ ਪਪੀਹੇ ਪੀਆ ਯਾਦ ਕਜੋਂ ਕਰਾਤ ਹੈਂ।

ਝਾਕੀ ਔ ਚਲਾਕੀ ਚੰਚਲਾ ਕੀ ਬਾਕੀ ਛਾਡਤ ਨ,
 ਕੂਕ ਕੋਕਿਲਾ ਕੀ ਯੇ ਹਲਾਕੀ ਕੀਏ ਜਾਤ ਹੈ।

ਸੋਰ ਮੁਰਵਾ ਕੋ ਸੁਰਵਾਂ ਕੋ ਜੋਰ ਪੁਰਵਾ ਕੋ,
 ਘੋਰ ਪੁਰਵਾ ਕੋ ਉਰਵਾ ਕੋ ਯੇ ਜਰਾਤ ਹੈਂ।
 ॥ ੧੪ ॥

¹ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਗਰਜ।

¹ਬੱਦਲ ਗਜਦੇ ਹਨ, ਬਿਜਲੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬੂੰਦਾਂ ਆ ਕੇ ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਣੇ ਤੀਰ ਵਜਦੇ ਹਨ।

¹(ਸਾਵਣ ਸੁਦੀ ੩ ਦਾ ਤਜੋਹਾਰ) ਤੀਆਂ ਨੂੰ (ਪਤੀਹੀਨ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਲਵਾਰ ਵਾਂਗ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਮਲਾਰਰਾਗ ਦਾ ਗਾਉਣਾ ਕਟਾਰ ਵਾਂਗ ਦਿਲ 'ਚ ਫਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਇਹ ਟਟਿਹਣੇ ਚੰਗਿਆੜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਦੁਗਣਾ ਹਿਰਦਾ ਸਾੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਇਲ ਦੀ {ਹੂਕ} ਅਵਾਜ਼ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਸਾੜ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

¹ਡੱਡੂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦੂਣੇ ਦਾ ਦੂਣਾ ਭਾਵ ਚੌਗੁਣਾ ਦਿਲ ਪਾੜਦੇ ਹਨ, ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਬੱਦਲ ਡਰਾਉਣੇ ਜੇਹੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

¹ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਂਦੇ, ਰਾਤ ਦਿਨ ਪਾਪੀ ਕਾਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਝਰਸਤ} ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਕੰਬ ਕੰਬ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਾੜ ਤਾੜ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਕਿਉਂ ਖਿਝ ਕੇ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

¹{ਰੀਰੀ} ਹੇ ਸਖੀ! ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ, ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਤੇ ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਨ ਵਗੇ, ਇਹ ਪਾਪੀ ਪਪੀਹੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹{ਚੰਚਲਾ} ਬਿਜਲੀ ਦੀ (ਝਾਕੀ) ਤੱਕਣੀ ਤੇ ਚਲਾਕੀ ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ, ਕੋਇਲ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ (ਹਲਾਕ) ਕਤਲ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

¹ਮੋਰਾਂ ਦਾ ਸੋਰ, {ਪੁਰਵਾ} ਪੁਰੇ ਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਜੋਰ ਨਾਲ {ਸੁਰਵਾਂ} ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਣਾ, {ਪੁਰਵਾ} ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ {ਘੋਰ}

ਪਾਪਨੀ ਪਾਵਸ ਯਦੀ ਮਾਰਬੇ ਕੀ ਹੋਡ ਬੱਧੀ,
ਤਦੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਜੂ ਬੇਹੱਦੀ ਬੱਧੀ ਧੀਰ ਸੋ।

ਜਗਤ ਅਸਾਰ¹ ਏਹ ਦੁੱਖਨ ਅਗਾਰ² ਦੇਹ,
ਪਤਿ ਪਦ ਧਾਰ ਨੇਹ ਐਸੀ ਤਦਬੀਰ ਸੋ।
ਸੁਖ ਸਿੰਧੁ ਆਤਮਾ ਮੈਂ ਮਨ ਮੀਨ ਲੀਨ ਕੀਨ,
ਚੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਹੂੰ ਲੋ ਵਿਸ਼ੇ ਦੂਖ ਤੀਰ ਸੋ।

ਰਾਗ ਰੋਖ ਤਜਾਗ, ਲੈ ਬਿਵੇਕ ਤੇ ਵਿਰਾਗ,
ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਕੋ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਧਾਰਿਓ ਗੰਭੀਰ
ਸੋ। || ੧੫ ||

ਬਰਖਾ ਪਰੀ ਅਪਾਰ ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਮਝਾਰ,
ਕੋਠੇ ਕੋ ਸ਼ਤੀਰ ਟੂਟੜੋ ਮਾਤ ਪਠੜੋ ਦਾਸ ਕੋ।
ਚੌਧਰੀ ਬਡੇ ਪੈ ਜਾਇ ਕਹੜੋ ਤਾਂਹਿ ਐਸ ਭਾਇ,¹
ਬੰਮੀ ਦਾਇ ਬਰ ਪਾਇ ਮਾਤ ਹੂੰ ਤੈ ਖਾਸ ਕੋ।
ਦੀਓ ਹੈ ਜਵਾਬ ਤਾਂਹਿ ਮਾਤ ਪੈ ਨ ਹਮ ਜਾਹਿੰ,
ਰਾਖ ਹੈਂ ਨ ਚਾਹਿ ਤਾਂਹਿ ਬਰ ਫਰ ਆਸ ਕੋ।
ਦਾਸ ਲੈ ਜਵਾਬ ਲਘੁ¹ ਪੈਂਚ ਪੈ ਸ਼ਿਤਾਬ² ਗਯੋ,
ਅਦਬ ਅਦਾਬ ਕਯੋ ਤਾਂਹਿ ਬਡ ਤਾਸ ਕੋ || ੧੬ ||
ਘਰ ਤੈ ਗਰੀਬ ਥਾ ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਨਾਮ ਤਾਂਹਿ,
ਜਾਗ ਪੇ ਨਸੀਬ ਜੇ ਅਜੀਬ ਥੇ ਅਤੀਵ ਹੈ।
ਮਾਤ ਪਾਸ ਆਇ ਤਾਂਹਿ ਬੰਮ ਕੇ ਅਭਾਇ,
ਨਿਜ ਮੂੰਡ ਪੈ ਥਮਾਇ ਸੋ ਸ਼ਤੀਰ ਦਿਢ ਲੀਵ ਹੈ।

ਨਿਸਾ ਯੋਂ ਬਿਤਾਈ ਜਬਿ ਉਦੜੋ ਦਿਨਰਾਈ,¹
ਛੱਤ ਵੈਸ ਹੀ ਬਨਾਈ ਲਜਾ ਸ਼ਤੀਰ ਔਰ ਦੀਵ
ਹੈ।

ਹੋਇ ਮੋਦ ਕਹੜੋ ਮਾਤ ਮਾਂਗ ਬਰ ਜੋ ਸੁਹਾਤ¹,

ਗਰਜਣਾ, ਇਹ (ਸਾਰੇ) ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹਨ।

¹ਪਾਪਣ {ਪਾਵਸ} ਵਰਖਾਰੁੱਤ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਬੰਨ੍ਹੀ
ਹੋਈ ਹੈ ਤਦੋਂ {ਸੋ} ਉਸਰਾਜ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹੀ
ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਝੂਠਾ। ਘਰ।

¹ਪਤੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਧਾਰ ਕੇ ਐਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

¹ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਮਨ ਮੱਛ ਨੂੰ ਲੀਨ ਕਰ
ਲਿਆ (ਇਸ ਲੋਕ ਤੋਂ) ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ (ਸੁਖਾਂ) ਨੂੰ
ਤੀਰ (ਵਾਂਗ ਦੁਖਦਾਈ) ਜਾਣਿਆ।

¹ਮੋਹ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਲੈ ਕੇ,
ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਨੂੰ
ਧਾਰਿਆ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਵਰ ਤੇ ਫਲ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ।

¹ਛੋਟੇ। ਛੋਟੀ।

¹{ਅਤੀਵ} ਬਹੁਤੇ ਅਸਚਰਜ ਹਨ।

¹ਬੰਮ ਦੀ {ਅਭਾਇ} ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸ਼ਤੀਰ ਨੂੰ
ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਮ ਲਿਆ।

¹ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ।

¹ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

¹ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂਗਯੋ ਤਿਨਿ ਦੇਹੁ ਰਾਜ ਗਾਮ ਮੋ ਕਰੀਵ ਹੈ¹ 'ਮੈਨੂੰ {ਕਰੀਵ} ਨੇੜੇ ਭਾਵ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੇ (ਗਾਮ) ਪਿੰਡਾਂ
ਦਾ ਰਾਜ ਦਿਉ।

॥੧੭॥

ਸ਼ਰਧਾ ਅਲੌਕਕ ਬਿਲੋਕ¹ ਮਾਤ ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ,
ਜਾਹਿ ਹੋਗ ਤੈਸੀ ਜੈਸੀ ਜੋਗ ਮਨ ਤੈਂ ਠਈ¹।
ਐਪਰ ਜੋ ਬੇਰੀ ਮੇਰੀ ਹਾਥ ਕੀ ਅਛੇਰੀ¹ ਏਹੁ,
ਜਾਂ ਦਿਨ ਉਲਾਦ ਤੇਰੀ ਕਾਟੈ ਤਬਿ ਹੈ ਜਈ¹।
ਪਾਇ ਬਰ ਮੋਦ ਭਰਿ¹ ਗਯੋ ਘਰ ਸਿੱਖ ਭਰ²,
ਭਯੋ ਤਰ ਸੇਵ ਕਰਿ ਸੰਪਤਿ ਬਢੈ ਲਈ¹।

'ਅਸਚਰਜ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖ ਕੇ।

'ਤੈਸੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜੈਸੀ ਤੈਂ ਯੋਗ (ਮੰਗ) ਮਨ 'ਚ ਧਾਰੀ ਹੈ।

'ਚੰਗੀ।

'ਤਦੋਂ ਰਾਜ {ਜਈ} ਚਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

'ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ। ²ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

'ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ {ਤਰ} ਵੱਡਾ (ਮਾਲਦਾਰ) ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ
ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਵਧਾ ਲਈ।

'ਜਦੋਂ 'ਧਾਰੀ' ਨਾਮ ਦਾ ਹੰਕਾਰੀ ਚੌਧਰ ਮਰ ਗਿਆ।

'ਚੌਧਰ।

ਮਰਯੋ ਬਡ ਚੌਧਰੀ ਹੰਕਾਰੀ, ਧਾਰੀ ਨਾਮ ਜਬਿ¹,
ਗਾਮ ਤੋਂ ਚੁਰਾਸੀ ਕੀ ਪੰਚਾਈ¹ ਯਾਂਹਿ ਹੈ ਭਈ

॥੧੮॥

ਫੇਰ ਜਬਿ ਪਰਯੋ ਰੌਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਾਂਹਿ ਗੌਰ¹,
ਭਯੋ ਖੁਦ ਭੂਪ ਤੌਰ¹ ਗਾਮ ਸਬ ਕੋ ਤਬੈ।

'ਬਹੁਤਾ।

'ਆਪਰਾਜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਤਾਂ ਕੋ ਸੁਤ ਭੂਪਤਿ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਭਾ ਬਿਸਾਲ,
ਤਾਂਹਿ ਪਾਂਚ ਪੀੜੀ ਚਾਲ ਰਾਜ ਕੀਨ ਹੈ ਜਬੈ।
ਅੰਤਮ ਨ੍ਰਿਪ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕੁਸੰਗ ਭਯੋ,
ਤਾਂਹਿ ਮਰਯਾਦ¹ ਭੰਗ ਕੀਨ ਜੋ ਸਬੈ।

'ਰੀਤੀ।

ਬੇਰਿ ਮਾਈ ਕੀ ਕਟਾਈ ਮਰਯੋ ਦਿਨ ਪਾਈ,
ਨਾਹਿ ਸੰਤਤਿ¹ ਰਹਾਈ ਰਾਜ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਲਿਯ ਅਬੈ

'ਉਲਾਦ।

॥੧੯॥

ਸੰਤਨ ਸੋਂ ਬਾਦ ਕਰਿ¹ ਮਰਯਾਦ ਪਰਹਰ²,
ਕੌਨ ਕੋ ਨਾ ਗਯੋ ਘਰ ਸਹਿਤ ਸੰਤਾਨ ਹੈ।

'ਝਗੜਾ ਕਰਕੇ। ²ਭੰਗ ਕਰਕੇ।

ਰਾਵਨ ਕੌਰਵ ਕੰਸ ਜਾਦਵਨਿ ਰਾਜ ਬੰਸ,
ਖੇਏ ਗਏ ਅਵਤੰਸ¹, ਗਨੈ ਕੌਨ ਆਨ ਹੈ²।

'ਤੇ ਮੁਕਟ ਵੀ ਗਵਾਚ ਗਏ। ²ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਗਿਣੇ।

ਤਾਂ ਤੇ ਜੋਊ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸਲਤਨਤ ਭਿ
ਰਾਖਯੋ ਚਾਹਿ, ਸੁਖ ਸਬਿ ਸੰਤਤਿ ਮਹਾਨ ਹੈ।

ਬੇਦ ਚਾਰ ਕੈਹੈਂ ਭੇਦ ਸੰਤ ਕੋ ਨ ਲੈਹੈ ਕੋਇ,

ਸੁਰਤਰੁ ਸਮ¹ ਤਾਂਹਿ ਸੇਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨ ਹੈ ॥੨੦॥

'ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ।

ਰਾਜ ਕੌਰ ਮਾਤ ਤਹੀਂ ਰਹੀ ਬਖਯਾਤ ਬਹੁ,

ਆਪਨੇ ਬਨਾਇ ਸਿੱਖ ਕੀਨ ਗੁਜਰਾਨ ਹੈ।

ਪਰਣ ਨਿਬਾਹਜੋ ਨਿਜ ਮਰਣ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦਿਢ,

ਮਾਨਤ ਬਰਣ ਚਾਰ ਤਾਂਹਿ ਅਬਿ ਥਾਨ ਹੈ।

ਰਹੀ ਜੁ ਕਹਾਨੀ ਆਛੇ¹ ਰਾਮਰਾਇ ਜੁ ਕੀ ਪਾਛੇ,

¹ਚੰਗੀ।

ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਸੋਊ ਸਾਛੇ ਜੋਗ ਕਲਾ ਠਾਨ ਹੈ।

¹(ਰਾਮਰਾਇ) {ਸਾਛੇ} ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਜੋਗਾਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਬੀ ਕਬੀ ਰਾਮਰਾਇ ਥੂਲ ਤਨ ਕੋ ਤਜਾਇ,

ਸਾਧਿ ਕੈ ਸਮਾਧਿ¹ ਜਾਇ ਸੈਰ ਕਰੈ ਆਨ ਹੈ

¹ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ।

॥੨੧॥

ਏਕ ਦਿਨ ਗਯੋ ਦੀਪ ਸੰਗਲਾ ਮੇਂ ਸੈਲ ਹਿਤ,

ਸਿੱਖ ਕੋ ਕਰਨ ਕਾਜ ਥਾ ਜੁ ਨਿਤ ਧਯਾਵਤੋ।

ਦੇਹ ਇਕ ਕੋਠਰੀ ਮੈਂ ਡਾਰ ਨਾਰਿ ਕੋ ਸੰਭਾਰ,

ਕਹਜੋ ਤੋ ਲੋ ਰਾਖਜੋ ਜੋ ਲੋ ਨਾਹੀਂ ਮੈਹੂੰ ਆਵਤੋ।

ਤਾਲਾ ਦੈ¹ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਬੈਠੀ ਦ੍ਵਾਰ ਤਾਂਹਿ ਠੌਰ,

¹ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਕੇ।

ਬੂਝੈਂ ਸਿੱਖ ਵਾਂਹਿ ਦੌਰਿ¹ ਗੁਰੂ ਨਾ ਦਿਸਾਵਤੋ।

¹ਓਥੇ ਦੌੜ ਕੇ (ਜਾ ਕੇ)।

ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਹਾਰੇ ਬਯਾਕੁਲ ਹਮਾਰੇ ਮਨ,

ਦਯੋ ਮਾਤ ਧੀਰ ਤਿਨੈ ਸਾਚ ਭਈ ਗਾਵਤੋ¹

¹ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ।

॥੨੨॥

ਮਾਨ ਸੋਊ ਗਏ ਪਰ ਸੰਸੇ ਚਿੱਤ ਭਏ ਤਰ¹,

¹ਬਹੁਤੇ।

ਆਠ ਜਾਮ ਗਏ ਢਰ¹ ਮਿਲ ਕੈ ਮਸੰਦ ਹੈਂ।

¹ਲੰਘ ਗਏ।

ਮਾਤ ਪਾਸ ਆਇ ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਿਖਾਇ,

ਨਾ ਤੋ ਪਾੜ ਕੈ ਕਿਵਾੜ ਪੇਖ ਲੈਂਹ ਤੋੜਿ ਜੰਦ ਹੈਂ।

ਕਹਜੋ ਮਾਤ ਤਾਂਹਿ ਕਰੋ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲ ਨਾਂਹਿ¹,

¹ਹੁਕਮ ਨ ਮੋੜੋ।

ਸਿੱਖ ਨੇ ਧਯਾਏ ਤੋ ਸਿਧਾਏ ਸੋ ਸੁਛੰਦ¹ ਹੈਂ।

¹ਸੁਤੰਤਰ।

ਆਇ ਹੈਂ ਅਮੰਦੇ¹ ਕਾਜ ਕਰ ਕੈ ਬੁਲੰਦੈ²,

¹ਛੇਤੀ। ²ਉੱਚੇ, ਵੱਡੇ।

ਪਾਪ ਤੁਮਰੇ ਨਿਕੰਦੈ¹ ਦੈ ਅਨੰਦੈਂ ਚਾਰ ਚੰਦੇ² ਹੈਂ

¹ਕੱਟਣਗੇ। ²ਚੌਗਣੇ।

॥੨੩॥

ਚੌਪਈ:

ਭਾਂਤ ਅਨੇਕ ਮਾਤ ਸਮਝਾਏ।

ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਿ ਦੁਇ ਬਾਰ ਟਰਾਏ¹।

¹ਟਾਲੇ, ਹਟਾਏ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਠੌਰ ਗੌਰ¹ ਮਿਲਿ ਬੈਸੇ।

¹ਬਹੁਤੇ (ਮਸੰਦ)।

ਕਰੈਂ ਸਚਿੰਤ ਮਤੇ ਬਹੁ ਐਸੇ ॥ ੨੪ ॥

ਗੁਰੂ ਤੇ ਨਿਜ ਤਨ ਦਿਢ ਤਜ ਗਏ।

ਬਿਗਰੈ ਤਨ ਦੁਇ ਦਿਵਸ ਬਿਤਏ।

ਚਰਿਤਾ ਕਰਤ ਗੁਰੂ ਅਜਰਜ ਮਹਾਂ।

ਕੋਤਕ।

ਤੀਆ ਤੁਛ ਮਤਿ ਸਮਝੈ ਕਹਾਂ ॥ ੨੫ ॥

ਧੀਰ ਧਰਾਵਨ ਹਿਤ ਤਿਯ ਕੋ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਜਾਤ ਹਮ ਕਾਰਜ ਕੋ ਹੈ।

ਏਹ ਉਚਾਰਨ ਕਿਯ ਇਸ ਕਾਰਨ।

ਜਯੋਂ ਨਹਿ ਰੁਦਨ ਕਰੈ ਤਨ ਤਾਰਨਾ ॥ ੨੬ ॥

ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਿੱਟ ਕੇਰੋਵੇ ਨਾ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਅਨਿਕ ਕਲਪਨਾ ਕਰਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਆਗਯਾ ਭੰਗ ਤੈ ਨਹਿੰ ਡਰਹੀਂ।

ਤੇੜਨ ਤਾਕਾ ਹੱਲੇ ਕਰਿ ਜੈਹੈਂ।

ਤਖ਼ਤੇ।

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਹਿ ਮਾਤ ਟਰੈ ਹੈ ॥ ੨੭ ॥

ਸੋ ਦਿਨ ਟਰਯੋ ਨਿਸਾ ਪੁਨ ਪਰੀ।

ਦਿਢ ਸਲਾਹਿ ਫਿਰਿ ਮਿਲਿ ਉਨਿ ਕਰੀ।

ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਤਬਿ ਤੋਰਿ ਕਿਵਾਰੈਂ।

ਲੱਛਨ ਮ੍ਰਿਤੁ ਅਮ੍ਰਿਤੁ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੨੮ ॥

ਮਰੇ ਨ ਮਰੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ।

ਜੀਵਤ ਹੂੰ ਤਬਿ ਰਖੈਂ ਟਿਕਾਈ।

ਮ੍ਰਿਤੁ ਲਖੈਂ ਦਿਹਾਂ ਦਾਹ ਉਠਾਈ।

ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।

ਅਬਲਾ ਕੀ ਨਹਿੰ ਬਾਤ ਸੁਨੀਜੈ।

ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਨਿਜ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਾਰਜ ਸਬਿ ਕੀਜੈ ॥ ੨੯ ॥

ਚਢਯੋ ਦਿਵਸ ਫਿਰ ਅਏ ਮਸੰਦਾ।

ਬਰਜੇ ਮਾਤ ਬਾਤ ਕਹਿ ਚੰਦਾ।

ਕੁਝ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਕੇ।

ਧਨੀ ਬੁਲੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਾਸੰਦੈਂ।

ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ਗਰਬਤ ਮੰਦੈਂ ॥ ੩੦ ॥

ਤਾਲਾ ਤੋਰਿ ਕਿਵਾਰ ਉਘਾਰੇ।

ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ।

ਪਰੇ ਸੇਜ ਪੈ ਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰੇ।

ਤਨ ਦੁਤਿ ਛਬਿ ਸਬਿ ਜੀਵਤ ਦੇਖੈਂ।

ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਮਕ ਤੇ ਸੋਭਾ।

ਪੈ ਉਨਿ ਮਨਿ ਇਮ ਠਟੀ ਵਿਸੇਖੈਂ ॥ ੩੧ ॥

ਲਯੋ ਹਿਸਾਬ ਚਹਿਤ ਗੁਰੂ ਹਮ ਤੈ।

ਦਾਹਿ ਕਰੈਂ ਤਬਿ ਬਚ ਹੈਂ ਗਮ ਤੈ।	'ਫਿਕਰ ਤੋਂ।
ਫਿਰ ਨਹਿੰ ਹਮ ਕੇ ਕੋਊ ਪੁਛ ਹੈ।	
ਦੈਂਹ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤਿਯ ਕੇ ਤੁਛ ਹੈ ॥ ੩੨ ॥	
ਰਖੈਂ ਕਮੇਟੀ ਕਰਿ ਘਰ ਧਨਾ।	'ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਧਨ ਘਰ ਰੱਖਾਂਗੇ।
ਛਕੈਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਜਜੋਂ ਚਹਿੰ ਮਨਾ।	
ਜੇ ਅਬਿ ਇਸ ਕੇ ਨਾਹਿੰ ਜਲਾਵੈਂ।	
ਹਮੈ ਦੋਸ ਉਠਿ ਦੁਗਨੇ ਲਾਵੈਂ ॥ ੩੩ ॥	
ਕਰੇ ਦਾਹ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤਜਿ ਦੇਰੈਂ।	
ਐਸਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੈ ਨ ਫੇਰੈਂ।	
ਇਹੁ ਠਟਾ ਉਠਿ ਝਟ ਦੇਹ ਉਠਾਈ।	'ਇਹ (ਸਲਾਹ) ਕਰਕੇ।
ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਤੀਆ ਬਿਲਲਾਈ ॥ ੩੪ ॥	
ਗੌਰ ਜਤਨ ਕਰਿ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੇ।	
ਪਰੀ ਹਾਰ ਦੁਖ ਭਰੀ ਅਜਾਬੇ।	'ਦੁਖ ਤੇ (ਅਜਾਬ) ਵਿਪਤਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹਾਰ ਗਈ।
ਬਹੁਤਜੋਂ ਸਾਥ ਪੇਸ਼ ਨਹਿੰ ਜਾਵੈ।	
ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਿਯ ਪਗ ਗਹਿ ਬਿਲਲਾਵੈ ॥ ੩੫ ॥	
ਮਮ ਪਤਿ ਜੀਵਤ ਦਾਹਿ ਨ ਕੀਜੋ।	
ਕਹਿ ਹਾਰੀ ਕੇ ਸੁਨੈ ਨ ਬੀਜੋ।	'ਦੂਜਾ।
ਪਕਰਿ ਮਸੰਦਨਿ ਦੂਰ ਬਿਠਾਰੀ।	
ਕਰੀ ਦਾਹ ਕੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤਜਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥	
ਲਗੀ ਅਰਾਧਨ ਬਹੁ ਪਿਯ ਤਾਏਂ।	
ਲਗੀ ਆਗ ਜਿਮ ਕੂਪ ਖੁਦਾਏਂ।	
ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹੁ ਬੈਨ ਉਚਾਰੋ।	
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਆਵੇ ਦੇਹ ਸੰਭਾਰੋ ॥ ੩੭ ॥	
ਨਾਂਹਿ ਤ ਅਬਿ ਇਹੁ ਦੁਸ਼ਟ ਜਰਾਏਂ।	
ਪਾਛੇ ਅਏ ਜੈਸ ਨਹਿੰ ਆਏ।	
ਰਾਮਰਾਇ ਉਤ ਪੀਰ ਪ੍ਰਿਯਾ ਕੀ।	
ਲਖੀ, ਜੁ ਸੁਨੀ ਪੁਕਾਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ॥ ੩੮ ॥	'ਪਿਆਰੀ (ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ) ਦੀ ਪੀੜਾ ਜਾਣੀ।
ਹੁਤੇ ਦੂਰ ਕਿਤ ਭੂਰ ਮਹਾਂਗੀ।	'ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੂਰ ਸਨ।
ਦੇਰ ਲਗੀ ਇਮ ਆਵਨ ਮਾਹੀਂ।	
ਇਤ ਸ੍ਰਾਪ ਅਸ਼ਟਮ ਗੁਰੁ ਕੇਰੇ।	

ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਮੰਦ ਮਸੰਦ ਪਰੇਰੇ ॥ ੩੯ ॥
 ਰਚਿ ਬਿਵਾਨ ਉਨਿ ਤੁਰਤ ਉਠਾਯੋ।
 ਧਨ ਅਨਗਨ ਖਰਚਯੋ ਮਨ ਭਾਯੋ।
 ਯੱਦਪਿ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਅਰ ਮਾਤਾ।
 ਬਰਜਤ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਖਯਾਤਾ ॥ ੪੦ ॥
 ਤਨ ਦੁਤਿ ਜੀਵਤ ਸੀ ਦਰਸਾਹੀਂ।
 ਪੈ ਮਸੰਦ ਕਿਹੰ ਮਾਨਤ ਨਾਹੀਂ।
 ਬਲਿਕੈ ਸਿੱਖਨ ਪ੍ਰਤਿ ਇਮ ਭਾਖਨ।
 ਤੁਮ ਭੀ ਚੈਹੁ ਮੂਢ ਅਬਿ ਰਾਖਨ ॥ ੪੧ ॥
 ਪਿਖੋ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਕਿਆ ਕੀਨਾ।
 ਮ੍ਰਿਤਕ ਖੋੜਸ ਪਹਿਰ ਰਖੀਨਾ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਜਬੈ ਚਿਖਾ ਪਰ ਧਰਾ।
 ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਰੌਰ ਬਡ ਕਰਾ ॥ ੪੨ ॥
 ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮ ਕਰਤ ਮਮ ਪਤਿ ਮੈਂ।
 ਯਾ ਕੋ ਪਲ ਦੁਖ ਪੈਹੋ ਅਤਿਸੈਂ।
 ਤਰਫਤ ਜੈਸ ਨੀਰ ਬਿਨ ਮੀਨਾ।
 ਅਤੀ ਅਰਾਧਨ ਪਤੀ ਜੁ ਕੀਨਾ ॥ ੪੩ ॥
 ਖਿਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰਧੰਗੀ ਕੇਰੈ।
 ਪਹੁੰਚੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਬਿਨ ਬੇਰੈਂ।
 ਪੈ ਇਤ ਆਗ ਮਸੰਦਨਿ ਲਾਈ।
 ਮੁਰਛਿਤ ਹੋਇ ਗਿਰੀ ਪਿਖਿ ਮਾਈ ॥ ੪੪ ॥
 ਫਿਰਯੋ ਭਵਰਾ ਨਭ ਮੈਂ ਤਬਿ ਆਈ।
 ਬਿਤਯੋ ਵਕਤ ਲਖਿ ਕੁਪਯੋ ਮਹਾਂਈ।
 ਕਹਯੋ ਬਿਘਨ ਅਤਿ ਕਿਯ ਮਤਿ ਮੰਦੋ।
 ਪਰੈ ਬਿਪਤਿ ਤੁਹਿ ਘੋਰ ਮਸੰਦੋ ॥ ੪੫ ॥
 ਮਹਾਂ ਪਾਤਕੀ ਤੁਮ ਅਬਿ ਭਏ।
 ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਜਿਯਤ ਦਾਹ ਜਿਨ ਕਏ।
 ਯਾ ਕੋ ਫਲ ਤੁਮ ਜੀਵਤ ਜਰਹੋ।
 ਮਰਹੋ ਰੌਰਵਾ ਨਰਕੈਂ ਪਰਹੋ ॥ ੪੬ ॥
 ਮਹਾਂ ਮੰਦ ਤੁਮ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ।

'ਇਸਤ੍ਰੀ।

'ਭਉਰ ਭਾਵਰੂਹ।

'ਪਾਪੀ।

'ਭਿਆਨਕ।

ਮਮ ਅਰਧੰਗੀ ਬਹੁ ਬਿਲਖਾਨੀ ¹ ।	¹ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।
ਭਏ ਪਤਿਤ ¹ ਤੁਮ ਸਭ ਹੀ ਜਾਹੇ।	¹ (ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ) ਡਿਗ ਗਏ ਹੋ।
ਸੌ ਸੌ ਜਨਮ ਸ੍ਰਾਨ ਕਾ ¹ ਪਾਹੇ ॥ ੪੭ ॥	¹ ਕੁੱਤੇ ਦਾ।
ਨਭ ਬਾਨੀ ਮਾਨਵ ਕੀ ਜਦੀ।	
ਸੁਨੀ ¹ , ਮਸੰਦਨ ਮਨੀ ਨ ਤਦੀ ² ।	¹ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ। ² ਤਦੋਂ।
ਪੁਨਾ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਯੋ।	
ਮਮ ਪਲਟਾ ਲੈਬੋ ਦਿਢ ਚਹਯੋ ¹ ॥ ੪੮ ॥	¹ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਂ ਭਾਵ ਕਰੀਂ।
ਤੁਮਰੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨੈ।	
ਗੁਰੂ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਵਾਨੈ।	
ਮੈਂ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਮ ਮੈਂ ਧਾਰੋਂ।	
ਤੁਮ ਸੰਗਤ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੋਂ ॥ ੪੯ ॥	
ਮਮ ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤਰ ਗੁਰੂ ¹ ਕੀ ਬਾਨੀ।	¹ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ)।
ਭਈ ਸਫਲ ਹਮ ਪਰ, ਨਹਿੰ ਛਾਨੀ ¹ ।	¹ ਛੁਪੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।
ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਚਚਾ ¹ ਹਮਾਰੇ।	¹ ਚਾਚੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ)।
ਬਸ ਹੈਂ ਢਿਗ ਤੁਵ ਰੱਖਕ ਭਾਰੇ ॥ ੫੦ ॥	
ਤਿਨੈ ਬੁਲਾਇ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸੁਨਾਵੇ।	
ਲੈ ਦੈਹੋਂ ਪਲਟਾ ਵਹਿ ਭਾਵੇ ¹ ।	¹ (ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ) ਭਾਉਂਦਾ।
ਨਾਹਿੰ ਤ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੰਦ ਏਹ ਪਾਪੀ।	
ਦੈ ਹੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਦੂਖ ਅਮਾਪੀ ¹ ॥ ੫੧ ॥	¹ ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ।
ਅਭੈ ਦਾਨ ਤੁਹਿ ਦੈਹ ਚਚਾ ਜੀ।	
ਲੈ ਹੈਂ ਬੈਰ ਹਮਾਰ ਸਚਾ ਜੀ।	
ਮੈ ਨਿਤ ਨਿਕਟਿ ਤੁਮਾਰੇ ਪਜਾਰੀ !।	
ਰੈਹੋਂ ਗੁਪਤ ਨ ਤਜੋਂ ਸੰਗਾਰੀ ॥ ੫੨ ॥	
ਅਸ ਕਹਿ ਸੁਰ ਪੁਰ ਗਏ ਸਿਧਾਈ।	
ਫੇਰ ਨ ਗਿਰਾ ¹ ਗਗਨ ² ਤੈ ਆਈ।	¹ ਬਾਣੀ। ² ਅਕਾਸ਼।
ਜੱਦਪਿ ਧੀਰ ਅਯੋ ਕੁਛ ਤਾਂ ਕੋ।	
ਤਦਪਿ ਜਰਤ ਤਨ ਪਿਖਿ ਪਿਯ ਬਾਂਕੋ ¹ ॥ ੫੩ ॥	¹ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਰੀਰ।
ਤਾਰਤ ਤਨ, ਪਾਰਤ ਸਿਰ ਬਾਰੈਂ ¹ ।	¹ ਸ਼ਰੀਰ ਪਿੱਟਦੀ ਤੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਪੁੱਟਦੀ ਹੈ।
ਰੋਦਤ ਕਰੁਣਾ ਬੈਨ ¹ ਉਚਾਰੈ।	¹ ਕੀਰਨਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ।
ਹਾਇ ਪੀਆ ਤਨ ਤੁਵ ਜੋ ਵਰ ਹੈ।	

ਤਰ ਹੈ ਅਤ੍ਰੁ ਹੋਜ, ਸੋ ਜਰ ਹੈ॥ ੫੪ ॥

ਸ਼ੀਰ ਫੇਨ ਸੀ ਸਿਹਜਾ ਪਰਤੇ॥

ਜਰਾ ਕੁ ਬਰਾ ਰਹਿ, ਤੋ ਰਿਸ ਧਰਤੇ।

ਸੋ ਤਨ ਨਗਨ ਲਕਰੀਓਂ ਪਰ ਅਬਿ।

ਜਰ ਜਰ ਝਰ ਝਰ ਗਿਰ ਹੈ ਦੁਰ ਢਬਾ॥ ੫੫ ॥

ਜਿਨਿ ਅੰਗਨ ਕੋ ਮੈਂ ਨਿਤ ਭੇਟਤ॥

ਅਗਨਿ ਅਨੰਗ ਅੰਗ ਤੈ ਮੇਟਤ॥

ਹਾਇ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤਿ ਪਤਿ ਅਤਿ ਪਜਾਰੇ।

ਵਹੀ ਅੰਗ ਜਰਿ ਹੋਵਤ ਛਾਰੇ॥ ੫੬ ॥

ਹਾਇ ਨ੍ਰਿਖਿ॥ ਕਿ ਨ² ਨੈਨ ਫੁਟਾਂਹੀਂ।

ਪ੍ਰਾਨ ਨ ਤਨ ਤੈ ਤੁਰਤ ਉਡਾਂਹੀਂ।

ਅਹੋ ਬਿਧਾਤਾ ਤਰਸ ਨ ਤੋਹੀ।

ਮਾਂਗੀ ਮੀਚਾ ਦੇਤ ਨਹਿੰ ਮੋਹੀ॥ ੫੭ ॥

ਅਸ ਕਹਿ ਮੁਰਛਿਤ ਹੂ ਧਰ ਪਰੀ।

ਤਰਫਤ ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗੀ ਅਧਮਰੀ।

ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸਿੱਖ ਔਰੈਂ।

ਰੋਦਨ ਕਰਤ ਭਰਤ ਦੁਖ ਗੋਰੈਂ॥ ੫੮ ॥

ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦ ਰੁਵੈ ਹੈਂ।

ਲੋਕ ਦਿਖਾਵਨ ਸੋਕ ਬਢੈ ਹੈਂ।

ਦਾਹ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਠੋਰੈਂ।

ਗਏ, ਸੁ ਭਏ ਨਿਰੰਕਸ ਤੋਰੈਂ॥ ੫੯ ॥

ਦਰਬ ਸਰਬ ਹੀ ਲਗੇ ਸੰਭਾਰਨ।

ਜਿਕਰ ਫਿਕਰ ਗੁਰੁ ਘਰਹਿ ਨ ਧਾਰਨ।

ਥੇ ਮਸੰਦ ਦੇਸਨ ਮੈਂ ਜੇਈ।

ਏਹੁ ਕਥਾ ਸੁਨਿ ਮੁਦ ਭਏ ਤੇਈ॥ ੬੦ ॥

ਸੰਗਤ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਲੈ ਲੈ।

ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੈਂ ਇਮ ਧੋਖਾ ਦੈ ਦੈ।

ਤੁਮਰੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਲੋਕ ਪਧਾਰੇ।

ਕਰਨੇ ਹੈਂ ਹਮ ਬਡੇ ਭੰਡਾਰੇ॥ ੬੧ ॥

१(ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰੀਰ ਕਦੇ) ਅਤਰ ਦੇ ਹੋਜ (ਕੁੰਡ) ਵਿੱਚ ਤਰਦਾ ਸੀ ਉਹ (ਹੁਣ) ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

१(ਸ਼ੀਰ) ਦੁੱਧ ਦੀ {ਫੇਨ} ਝੱਗ ਵਰਗੀ ਸੇਜਾ (ਬਿਸਤਰੇ) ਉੱਪਰ।

१ਵਲ, ਵੱਟ।

१ਬੁਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ।

१ਛੋਂਹਦੀ ਸਾਂ।

१(ਜਿਹੜੇ) ਮੇਰੇ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਕਾਮ ਦੀ ਅੱਗ ਮੇਟਦੇ ਸਨ।

१ਦੇਖ ਕੇ। २ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ।

१ਮੌਤ।

१ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

१ਬਿਨਾਂ ਕੁੰਡੇ ਤੋਂ (ਹਾਥੀ ਦੀ) ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਤੀਆ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਲੋ ਜੋ ਹੈਂ।
 ਬੈਠੀ ਕਰੈਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਸੋ ਹੈਂ।
 ਕਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੀ ਜੇਤੀ।
 ਹਾਥ ਮਸੰਦਨ ਕੇਰਹਿ ਤੇਤੀ ॥ ੬੨ ॥
 ਇਤ ਦਿਸ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਾਰਾ।
 ਅਬਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨੁ ਨਹਿੰ ਕੋਈ ਹਮਾਰਾ ॥ ੬੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ ਸੋਂ,
 ਕਰਿ ਸਲਾਹਿ ਏਕੰਤ।
 ਬਿਨੈ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਐਸ ਲਿਖਿ,
 ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਪਠੀ ਸੁਤੰਤ ॥ ੬੪ ॥

ਛਪਯ:

ਸ੍ਰੀ ਖਟ ਯੁਤ! ਸੂਬੱਗਯ,

'ਛੇ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਹਿਤ (ਲਿਖ ਕੇ)। {ਧਰਮ ਦੇ ਅਚਾਰਯ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਲਈ ੧੦੮ ਵਾਰ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਿੱਦਿਆ ਗੁਰੂ ਲਈ ੬ ਵਾਰ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਵਾਸਤੇ ੫ ਵਾਰ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ੪ ਵਾਰ, ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ੩ ਵਾਰ, ਨੌਕਰ ਨੂੰ ੨ ਵਾਰ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਏ।}

ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਅਬਿਨਾਸੀ।
 ਦੀਨ ਬੰਧੁ! ਬਖਸਿੰਦ,
 ਸਿੰਧੁ ਕਰੁਨਾ! ਸੁਖਰਾਸੀ।
 ਸਾਰਦ ਸ਼ੇਸ਼ ਗਨੇਸ਼,
 ਸਕੈ ਨਹਿੰ ਗੁਨ ਗਨ! ਗਿਨ ਤਵ।
 ਮੈਂ ਤੀਯ ਤੁੱਛ ਮਤਿ ਦੁਖਤ,
 ਕਥੋਂ ਕਿਮਰਾਵਰ ਗੁਨ ਅਵ।
 ਅਤਿ ਮਤਿ ਮੰਦਨ ਮਸੰਦਨਿ ਮਿਲਿ,
 ਕੀਨ ਹੀਨ ਪਤਿ! ਮੋਹਿ ਅਬਿ।
 ਜਬਿ ਮੈਂ ਰਾਵਰ ਕੁਲ ਬਧੂ ਹੋਂ,
 ਤੁਮ ਹੀ ਕੋ ਹੈ ਲਾਜ ਸਬਿ ॥ ੬੫ ॥
 ਜੀਵਤ ਦਯੋ ਜਰਾਇ,
 ਭਤੀਜਾ ਜਬਰਨ ਬਾਰਾ।

'ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧੀ।

'ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

'ਸਾਰੇ।

'ਪਤੀ-ਰਹਿਤ।

'ਆਪ ਦੀ ਕੁਲ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹਾਂ।

ਦਰਬ ਸਰਬ ਲਿਯ ਲੂਟ, ਕਹਯੋ ਨਹਿੰ ਸੁਨਤ ਹਮਾਰਾ। ਬਿਨਾ ਆਪ ਕੇ ਰੱਖਕ, ਪੱਖਕ ਕੁਇ ਨ ਹਮਾਰੋ।	'ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਦਿਹੁ ਦੰਡ, ਆਇ ਇਹੁ ਧਾਮ ਸੰਭਾਰੋ। ਲਘੁ ਬਡ ਸਾਸੂ', ਆਪ ਕੇ ਪਗ ਪਰ ਬਹੁ ਪ੍ਰਣਾਮ ਮੁਹਿ।	'ਹੇ ਸੱਸ।
ਤੁਮ ਸਜਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਪਠੋ, ਮਮ ਠਟੋ' ਇਲਾਜਹਿ ਲਾਜ ਤੁਹਿ ॥ ੬੬ ॥	'ਕਰੋ।
ਧਾਵਨ' ਦਾਵਤ ਗਯੋ, ਪਾਂਵਟੇ ਲੈ ਪਾਤੀ ਇਹੁ। ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਬਿੰਦ ਪਢਿ, ਸੋਕ ਕੀਨ ਕਿਹੁ'।	'ਹਲਕਾਰਾ।
ਰਾਮਰਾਇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਕੇ, ਬੈਨ ਚਿਤਾਰੇ'। ਭਏ ਸੱਤ ਜੁਗ ਕੇਰ ਅੱਤਿ, ਪ੍ਰਸਪਰ ਜੋ ਉਚਾਰੇ'।	'ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਜਾਣ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੋਗ ਕੀਤਾ।
ਗੁਰੁ ਨੈਨ ਸਜਲ ਕਰੁਣਾਂ ਛਏ', ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਕਿਯ। ਪੁਨ ਪਠਯੋ ਸ਼ਿਤਾਬ ਜਵਾਬ ਲਿਖਿ, ਐਰੈਂ ਹਮ ਬਡ ਧੀਰ ਦਿਯ ॥ ੬੭ ॥	'ਯਾਦ ਕੀਤੇ।
ਰਾਮਰਾਇ ਸੇ ਸਿੱਧ' ਸਪੂਤ ਕਾ, ਸੁਨਿ ਇਮ ਚਲਨਾ। ਹਹਿਰ ਭਹਿਰ ਮਨ ਗਯੋ, ਪਯੋ ਇਕ ਪਹਿਰ ਕਕਲਨਾ'।	'ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੱਤ ਹੋ ਗਏ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰੇ ਸਨ। 'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜ੍ਹ ਕਰੁਣਾ-ਰਸ 'ਚ {ਛਏ} ਭਰੇ ਹੋਏ, ਜਲ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋ ਗਏ।
ਫਿਰ ਜੱਗ ਮਿਥਯਾ ਜਾਨ, ਸੱਤ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਗੁਨਰਹਿ ਹੈ'।	'ਕਰਾਮਾਤੀ। 'ਮਨ {ਭਹਿਰ} ਭਿਆਨਕ {ਹਹਿਰ} ਕਾਂਬੇ ਦੀ (ਦਸਾ 'ਚ) ਚਲਾ ਗਿਆ, ਇਕ ਪਹਿਰ {ਕਕਲਨਾ} ਗਿਣਤੀਆਂ 'ਚ ਪਿਆ ਰਿਹਾ।
	'ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿੱਧ ਮੁਨੀ ਅਵਤਾਰ,
 ਦੇਹ ਧਰ ਕੇ ਬਿਰ ਨਹਿੰ ਹੈਂ।
 ਤੁਮ ਬੋਲ ਲੈਹੁ! ਮਾਸੰਦਨ ਕੇ,
 ਸਿਰੇਪਾਉ ਦੈਨੇ ਹਿਤੈਂ।
 ਜਬਿ ਹੋਹਿ ਸਰਬੱਤ੍ਰ ਇਕੱਤ੍ਰ
 ਤਬ ਹਮ ਭੀ ਪਹੁੰਚੈ ਗੇ ਤਿਤੈਂ ॥ ੬੮ ॥

'ਬੁਲਾ ਲਵੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਹੁ ਜਵਾਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੈ,
 ਲੈ ਧਾਵਨ ਦਿਯ ਜਾਇ।
 ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਸੁ ਧੀਰ ਧਰਿ,
 ਕੀਨੋ ਮੰਤ੍ਰੁ ਇਹਾਇ ॥ ੬੯ ॥

'ਇਹੋ ਹੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ।

ਚੌਪਈ:

ਪਠੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਸਬਿ ਦੇਸੈਂ।
 ਲਏ ਹਕਾਰ ਮਸੰਦ ਬਿਸੇਸੈਂ।
 ਸਿਰੇਪਾਉ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਆਏ।
 ਬੁਜੇ ਕਾਲ ਕੇ ਸਠ ਨ ਲਖਾਏ ॥ ੭੦ ॥

'ਮੂਰਖ ਕਾਲ ਦੇ {ਬੁਜੇ} ਬਕਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾ ਜਾਣਿਆ।

ਖਬਰ ਜਬਰ ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਪੈ ਕੈ।
 ਸੰਗ ਅੱਸ੍ਵਾਰ ਪਾਂਚ ਸੌ ਲੈ ਕੈ।
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੋ ਭਟ ਬਹੁ ਲਏ।
 ਕਰਤ ਸੈਲ ਸੈਲਨ! ਤਹਿੰ ਗਏ ॥ ੭੧ ॥

'ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ।

ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰ! ਤਬਿ ਰੋਈ।
 ਪਤਿ ਬਿਨ ਅਤਿਸੈ ਦੁਖਤ ਜੁ ਹੋਈ।
 ਗੁਰੂ ਤੈ ਪਾਇ ਧੀਰ ਚੁਪ ਭਈ।
 ਨਿਜ ਦੁਖ ਕੀ ਬਾਤੈਂ ਸਭਿ ਕਈ ॥ ੭੨ ॥

'ਬਹੁਤੀ।

ਸਭ ਵੀਚ ਗੁਰੂ ਪੁਨਾ ਉਚਾਰੀ।
 ਅਹੋ ਮਸੰਦ ਮੰਦ ਤੁਮ ਭਾਰੀ।
 ਕੀਨ ਕੁਸੁੱਧੀ ਅਤਿ ਦੁਰ ਬੁਧੀ।
 ਧਨ ਲੋਭੀ ਖੋਭੀ ਤੁਵ ਬੁਧੀ ॥ ੭੩ ॥

'ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਿਓ (ਤੁਸਾਂ) ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

'ਤੁਹਾਡੀ ਬੁਧੀ ਧਨ ਦੇ ਲੋਭ 'ਚ ਖੁੱਭੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨਿਜ ਗੁਰੂ ਜੀਵਤ ਹੀ ਤੁਮ ਜਾਰਾ।
 ਹਮਰਾ ਡਰ ਭੀ ਜਰਾ ਨ ਧਾਰਾ।

ਕਰਜੋ ਪਾਪ ਅਤਿਸੈ ਤੁਮ ਭਾਰਾ।
 ਜਿਸ ਕਾ ਫਲ ਦੁਖ ਪੈਹੁ ਕਰਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥
 ਸੁਨਤ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦਨ ਕਹਾ।
 ਅਪਨੇ ਘਰ ਕੇ ਤੁਮ ਗੁਰੁ ਮਹਾਂ।
 ਕਰੋ ਹੁਕਮ ਤੁਮ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕੇ।
 ਹਮ ਮਸੰਦ ਹੈਂ ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ॥ ੨੫ ॥
 ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਤੈ ਜਬਿ ਹਮ ਹੇਰਾ।
 ਕਿਯ ਸਿਸਕਾਰ ਜੁ ਤੁਮ ਅਘ ਟੇਰਾ।
 ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਪੰਡਿਤ ਸੱਮ੍ਰਥ।
 ਹੋਇ, ਬਾਕ ਕਜੋਂ ਕਰੋ ਅਤੱਬ ॥ ੨੬ ॥
 ਕਹਾਂ ਬਾਲ ਲੀਲੁ ਸੀ ਕਰਿ ਹੈਂ।
 ਹਮ ਪਰ ਬਲ ਨਹਿੰ ਤੁਮਰਾ ਚਰੁ ਹੈ।
 ਸੁਨਿ ਸੋਢੀਸ' ਰਿਸੇ ਮਨ ਭਾਰੀ।
 ਜੋ ਕਰਨੀ ਸੋ ਨਾਂਹਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥
 ਨੀਤਿ ਨਿਪੁਨ' ਗੁਰੁ ਨੀਤਿ ਕਮਾਈ।
 ਨਿਜ ਸਬਿ ਸੁਭਟ ਰਖੇ ਸਮਝਾਈ।
 ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੂਢ ਮਸੰਦ ਇਮ ਕੈਹੈਂ।
 ਹਮ ਤੈ ਡਰਤ ਗੁਰੂ ਚੁਪ ਰੈਹੈਂ ॥ ੨੮ ॥
 ਗੁਰੁ ਦਿਲ ਕੀ ਵਹਿ ਸਠ ਕਿਮ ਲੈਹੈਂ।
 ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਜਿਹੰ ਭੇਦ ਨ ਪੈਹੈਂ।
 ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਪੁਨ ਉਨੈ ਮਸੰਦੈਂ।
 ਅੰਤਰ ਸਭਾ ਸਜਾਇ ਬੁਲੰਦੈਂ ॥ ੨੯ ॥
 ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਅਧਿਕ ਸਿਤਕਾਰੀ।
 ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਠੌਰ ਬਿਠਾਰੀ।
 ਉਚੀ ਕੁਲਹਿ' ਸੀਸ ਤਿਹ ਸਾਜੀ।
 ਗਾਦੀ ਪਰ ਪਰਦੇ ਮੈਂ ਰਾਜੀ ॥ ੩੦ ॥
 ਪੁਨ ਕਲਗੀਧਰ ਬੋਲ ਬਿਠਾਏ।
 ਸਾਦਰ ਉਚੀ ਠੌਰ ਸੁਹਾਏ।
 ਬੀਰਾਸਨ ਬੈਠੇ ਸਰ ਫੇਰੈਂ।
 ਕ੍ਰਿਤ ਮਸੰਦਨ ਮੰਦਨ ਹੇਰੈਂ ॥ ੩੧ ॥

¹ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਪਾਪ ਕਿਹਾ ਹੈ।

¹{ਅਤੱਬ} ਝੂਠਾ ਬਚਨ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।

¹ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ।

¹ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ।

¹ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਚਤੁਰ।

¹ਟੋਪੀ।

¹ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਈ।

ਤਬੈ ਅਮੋਲਕ ਸ੍ਰੋਤ ਦੁਸ਼ਾਲਾ।
 ਨਿਜ ਦਿਸ ਤੈ ਯੁਤ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਤ ਤੈ ਦਿਆਇਓ।
 ਲੈ ਪੰਜਾਬ ਕੁਰ ਸੀਸ ਚਢਾਇਓ ॥ ੮੨ ॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ ਪਰੀ।
 ਦੁਖਤ ਦੀਨ ਹੈ ਬਯਾਕੁਲ ਖਰੀ।
 ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹਮਰੇ ਰਹੀਏ।
 ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨ ਨੁਖਾ¹ ਨਿਜ ਲਹੀਏ ॥ ੮੩ ॥

¹ਨੂੰਹ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਤਬਿ ਐਸ ਬਖਾਨਾ।
 ਤੁਮਰਾ ਚੂੰਡਾ ਪਾਗ ਸਮਾਨਾ।
 ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਮਿੱਥਯਾ ਸੰਸਾਰਾ।
 ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਰਹੁ ਤਜਿ ਸ਼ੋਕ ਬਿਕਾਰਾ ॥ ੮੪ ॥

ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਢੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿਹਾਰੋ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਰਿਦੇ ਦਿਢ ਧਾਰੋ।
 ਪੁਨਾ ਮਸੰਦਨ ਤੈ ਮਨ ਭਾਯੋ।
 ਨਜ਼ਰੈਂ ਅਨਗਨ ਧਨ ਦਿਲਵਾਯੋ ॥ ੮੫ ॥

ਜੇਵਰ ਜੇ ਵਰ ਤੇਵਰ ਭਾਰੇ¹।
 ਨਕਦੀ ਕੇ ਬਡ ਲਗੇ ਅੰਬਾਰੇ।
 ਸੌਂਪ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਕੋ ਦੀਨਾ।
 ਤਿਹੰ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ² ਧਰਿ ਲੀਨਾ ॥ ੮੬ ॥

¹ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਚੰਗੇ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਕੱਪੜੇ।

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਮਸੰਦਨ ਤਾਂਈਂ।
 ਸਿਰੇਪਾਉ ਸੰਚੇ³ ਸਮੁਦਾਈ।
 ਬਡ ਬੈ ਕੇ⁴ ਤਿਨਿ ਤਈਂ ਦਿਖਾਰੇ।
 ਕਹਯੋ ਦੈਂਹਗੇ ਬੋਲਿ ਸਕਾਰੇ⁵ ॥ ੮੭ ॥

²ਤੋਸ਼ਾ ਖਾਨਾ-ਗਹਿਣੇ ਬਸਤ੍ਰ ਜਲੌ ਆਦਿ ਦੇਰੱਖਣ ਦਾ ਘਰ।

³ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ।

⁴ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਤੇ।

⁵ਸਵੇਰੇ ਬੁਲਾ ਕੇ।

ਵਹਿ ਸਬਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਠੌਰ ਪਧਾਰੇ।
 ਰਚ ਉਪਾਇ ਲੀਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ॥ ੮੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਫਰਸ਼ ਕਰਾਏ ਨੀਕ।
 ਬਹੁ ਸੁਭਟਨ ਕੇ ਸੰਗ ਲੈ, ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਤਹਿ ਠੀਕ
 ॥ ੮੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪਰਦੇ ਮੈਂ ਨਿਜ ਨੁਖਾ ਬਿਠਾਰੀ।

ਦੇਖਾਵਨ ਹਿਤ ਕੌਤਕ ਭਾਰੀ।

ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨ ਅਸਾਰੇ।

।ਇਸਾਰੇ।

ਖੁਫੀਆ ਪਹਿਰੇ ਬਹੁ ਬੈਠਾਰੇ ॥ ੯੦ ॥

ਭਾਖਯੋ ਰਾਖਯੋ ਅਤਿ ਤਕਰਾਈ।

ਦੌਰਿ ਮਸੰਦ ਨ ਕੋਊ ਜਾਈ।

ਮੂਢ ਮਸੰਦੈਂ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਨੀ।

ਪੂਜਾ ਖਾਇ ਬੁਧਿ ਬੌਰਾਨੀ ॥ ੯੧ ॥

ਭਏ ਤਯਾਰ ਸਜਿ ਬਸਤ੍ਰ ਗੈਨੇ।

।ਗਹਿਣੇ।

ਸਿਰੇਪਾਉ ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਿਜ ਲੈਨੇ।

।ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਿਰੇਪਾਉ ਲੈਣ ਲਈ।

ਉਤੈ ਮੇਵਰਾ ਜਮ ਪ੍ਰਭੁ ਪਠਾ।

।ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਮ ਰੂਪ ਮੇਵੜਾ (ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ) ਭੇਜਿਆ।

ਜਥਾ ਕਰਮ ਫਲ ਦੈਨੋ ਠਟਾ ॥ ੯੨ ॥

।ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਉਹੋ ਜਿਹਾ) ਫਲ ਦੇਣ ਦਾ {ਠਟਾ} ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਥਮ ਮਸੰਦ ਪਾਂਚ ਬਡ ਟੇਰੇ।

।ਬੁਲਾਏ।

ਢਿਗ ਬੈਠਾਇ ਸੁਭਟ ਨਿਜ ਪ੍ਰੇਰੇ।

ਲਏ ਪਕਰ ਚਹੁੰ ਚਹੁੰ ਨੇ ਇਕ ਇਕ।

ਜੇਵਰ ਪਗ ਲਾਹੈਂ ਕਹਿ ਧਿਕ ਧਿਕ ॥ ੯੩ ॥

ਮਾਰ ਜੁਤੀਅਨ ਬਾਰ ਉਖਾਰੇ।

ਕਹਯੋ ਕੀਨ ਜੋ ਤੁਮ ਬਦਕਾਰੇ।

।ਬੁਰੇ ਕੰਮ।

ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਜੀਵਤ ਜਾਰੇ।

ਤਾਂ ਕੋ ਫਲ ਅਬ ਲੈਹੁ ਉਘਾਰੇ ॥ ੯੪ ॥

।ਪ੍ਰਗਟ।

ਸੰਗ ਪਗਰੀਅਨ ਮੁਸਕੈਂ ਬੰਧੀ।

।ਪੱਗਾਂ ਨਾਲ।

ਕੋਸ਼ਟ ਮਾਂਹਿ ਦਏ ਮਤਿ ਮੰਦੀ।

।ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ।

ਪਾਂਚ ਮਸੰਦ ਔਰ ਬੁਲਵਾਏ।

ਤਯੋਂ ਹੀ ਦੈ ਮੁਸਕਾਂ ਗਿਰਵਾਏ ॥ ੯੫ ॥

ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਬਿ ਆਵਤ ਜਾਂਹੀਂ।

ਨਰੜ ਬਾਂਧ ਕੋਠੇ ਮੈਂ ਪਾਂਹੀਂ।

।ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

ਬਾਹਰ ਭੇਤ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਈ।

ਆਵਤ ਮੋਦ ਹੋਇ ਮਨਿ ਸੋਈ ॥ ੯੬ ॥

ਸੁਭਟ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਕਰ ਪਕਰ ਕੈ।

ਡਾਰਤ ਅੰਦਰ ਜਕਰ ਜਕਰ ਕੈ।

ਮੁਸਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

ਇਕ ਕੇ ਉਪਰ ਦੀਨੋ ਇਕ ਧਰ।

ਚਿਨੇ ਬੋਰੀਅਨ ਸਮ ਭੀਤਰ ਤਰਾ ॥ ੯੭ ॥

ਬਹੁਤੇ।

ਹਾਇ ਹਾਇ ਜੋ ਉਚ ਪੁਕਾਰੈ।

ਤਿਨੈ ਸੁਭਟ ਗੁਰੂ, ਹਤ ਹਟਕਾਰੈ।

ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸੀ ਤੌਰ ਔਰਹਿ ਬਹੁ ਗਏ।

ਪੇਖਿ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਮੁਦ ਲਹੇ ॥ ੯੮ ॥

ਪਾਂਚਕ ਸੌ ਜਬਿ ਯੋਂ ਫਰ ਲੀਨੇ।

ਕਈਕ ਕੋਸ਼ਠ ਹੈਂ ਭਰ ਦੀਨੇ।

ਬਾਕੀ ਲੋਗਨ ਇਮ ਠਹਿਰਾਯੋ।

ਗਏ ਜੁ ਭੀਤਰ ਏਕ ਨਾ ਆਯੋ ॥ ੯੯ ॥

ਕਯਾ ਜਾਨੈਂ ਗੁਰੂ ਮਾਰਤ ਜਾਂਹੀਂ।

ਸੰਸੇ ਧਾਰ ਪਰੇ ਭਗਰਾਹੀਂ।

ਦੌੜ ਕੇ ਰਾਹੀਂ ਪੈ ਗਏ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਥੇ ਕੋਠਨ ਮੈਂ ਡਾਲੇ।

ਉਠੇ ਗੁਰੂ ਤਿਨ ਕੋ ਦੈ ਤਾਲੇ ॥ ੧੦੦ ॥

ਜਿੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ।

ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਨਿਜ ਠੌਰੈਂ।

ਛਕਿ ਪਰਸ਼ਾਦ ਬਿਰੇ ਸਬਿ ਗੌਰੈਂ।

ਮੁਆਪੇ ਮੁਆਪਣੇ {ਗੌਰੈਂ} ਖਿਆਲਾਂ 'ਚ ਟਿਕ ਗਏ।

ਢਰਯੋ ਦੁਪਹਿਰਾ ਜਬਿ, ਉਠਿ ਤਬੈ।

ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨ ਭਟ ਸਬੈ ॥ ੧੦੧ ॥

ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਿ ਸਮੁਦਾਏ।

ਸਾਰੇ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਬਿਰਾਏ।

ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਭਾਖਾ।

ਲਿਹੁ ਪਲਟਾ ਅਬਿ ਜਿਉਂ ਅਭਿਲਾਖਾ

॥ ੧੦੨ ॥

ਸੋ ਨਿਸ ਦਿਨ ਕੋਠਨ ਮੈਂ ਰਹੇ।

ਕਸ਼ਟ ਸਮਸ਼ਟ ਮਸੰਦਨ ਸਹੇ।

ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਤੇਲ ਕੜਾਹੇ।

ਤਪਵਾਏ ਬਡ ਸਾਥ ਸਲਾਹੇ ॥ ੧੦੩ ॥

ਮੁਆਪੇ ਮੁਆਪਣੇ (ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਦੀ) ਸਲਾਹ ਨਾਲ।

ਉਚ ਠੌਰ ਬਿਰਿ ਆਪ ਮੁਰਾਰੀ।
ਪੜਦੇ ਮਾਹਿ ਨੁਖਾ ਬੈਠਾਰੀ।
ਪਕੜਿ ਮਸੰਦਨ ਕੇ ਸਿਖ ਲੜਾਵੈਂ।
ਤਿਨ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਸਰੋਵ ਸੁਨਾਵੈਂ ॥ ੧੦੪ ॥
ਕੜਛੇ ਭਰੈਂ ਤੇਲ ਸਿਰ ਪਾਵੈਂ।
ਸੰਕਟ ਬਿਕਟ ਅਘਟ ਬਿਲਲਾਵੈਂ।

¹{ਬਿਕਟ} ਭਿਆਨਕ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨਾਲ {ਅਘਟ} ਬਹੁਤਾ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ।

²ਮੁੱਖ।

ਜਰਜੋ ਬਦਨ¹, ਦੁਖ ਜਰਜੋ ਨ ਜਾਈ।
ਤਰਫ ਤਰਫ ਬਹੁ ਮਰੈਂ ਤਹਾਂਈ ॥ ੧੦੫ ॥
ਲਾਠੀ ਬੈਂਤ ਜੂਤ ਕਿਸ ਪਰਹੀਂ।
ਫਲ ਨਿਜ ਕਰਮਨ ਕੇ ਭਲ ਭਰਹੀਂ।
ਸਾੜ ਸ਼ਰੀਰ ਛਾੜ ਸਬਿ ਦਏ।
ਕੇਤਿਕ ਮਰੇ ਕਿਤਿਕ ਕਿਤ ਗਏ ॥ ੧੦੬ ॥
ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਇਮ ਕਹਿਰ ਕਰਾਲੈਂ।

¹ਸਾਰੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ।

²ਭਿਆਨਕ {ਕਹਿਰ} ਕਸ਼ਟ ਦਾ {ਸਮਾਂ}।

³ਬਹੁਤਾ।

ਮੂਢ ਮਸੰਦਨ ਬਿਤਯੋ ਕਮਾਲੈਂ।
ਧਰਮਰਾਜ ਰਾਜੈਂ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ।
ਸਿਮਟੇ¹ ਸੁਭਟ ਮਨੋ ਜਮ ਭੂਰੇ² ॥ ੧੦੭ ॥
ਮ੍ਰਿਤੂ ਮਿਲੀ ਮਾਤ ਕੀ ਮਰਜੀ।
ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਸਿੱਖ³ ਦੇਵਤ ਅਰਜੀ।
ਕਸ਼ਟ ਸਮਸ਼ਟ ਨਰਕ ਭੁਗਵਾਏ।
ਠੀਕ ਇਨਸਾਫ ਭਯੋ ਫਲਦਾਏ ॥ ੧੦੮ ॥
ਕਿਆਮਤ ਕਾਲ¹ ਮਸੰਦੈਂ ਆਯੋ।
ਗੁਰੂ ਖੁਦਾਇ ਦਾਇ ਫਲ ਭਾਯੋ।
ਰਾਮਰਾਇ ਜਨੁ ਭਯੋ ਪਰੀਛਤ।

¹ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ²ਬਹੁਤੇ।

³ਮਾਤਾ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਦੀ ਮਰਜੀ ਜਾਣੇ ਮੌਤ ਮਿਲੀ ਹੈ।

⁴ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ।

ਗੁਰੂ ਜਨਮੇਜਾ ਭੂਪ ਸੁ ਈਛਤ¹ ॥ ੧੦੯ ॥

¹ਪੂਲੇ ਦਾ ਸਮਾਂ।

²ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ।

³ਜਾਣੇਰਾਮਰਾਇ ਪ੍ਰੀਛਤਰਾਜਾ ਸੀ (ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਮਸੰਦਾਂ ਰੂਪ ਸੱਪਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹੋਈ)।

⁴ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਨਮੇਜਾਰਾਜੇ ਵਾਂਗ ਹੋਏ {ਸੁ ਈਛਤ} ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ।

ਮੇਧ ਮਸੰਦਨ¹ ਸਰਪਨ ਕੀਓ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਰੂਪ (ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਰੂਪ) ਸਰਪ ਮੇਧ ਜੱਗ ਕੀਤਾ।

ਪੁਨਾ ਭਾਵ ਇਕ ਔਰੈਂ ਲਈਓ¹ ॥ ੧੧੦ ॥
ਦੋਹਰਾ:

¹ਇਕ ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਲਵੋ।

ਹਿਰਣਕੱਸਪ ਮਾਸੰਦ ਗਨ,
ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ।

ਗੁਰੁ ਬਪੁ¹ ਨਰ ਸਿੰਘ ਧਾਰ ਪ੍ਰਭੁ,
ਪਾਲੀ ਆਦਿ ਮੁਯਾਦ ॥ ੧੧੧ ॥

¹ਸਰੂਪ।

ਚੌਪਈ:

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਲਨ ਚਹਿਤ ਗੁਰੁ ਦਿਨੈਂ।

ਰਖੈ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਕਰਿ ਬਿਨੈ।

ਕਈ ਦਿਵਸ ਗੁਰੁ ਰਖੇ ਉਤਾਰੀ।

ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਭਾਰੀ ॥ ੧੧੨ ॥

ਗੁਰੁ ਕਾਰਜ ਤਿਹੰ ਸ੍ਰਬ ਸੁਧਾਰਾ।

ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਹਨ ਡਾਰਾ।

ਜੇ¹ ਗੁਰ ਪੂਜਾ ਲੇ ਧਨ ਪਾਪੀ।

¹ਜਿਹੜੇ (ਮਸੰਦ)।

ਗਨਕਾ ਗਾਮੀ ਹੁਤੇ ਸੁਰਾਪੀ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

¹ਵੇਸਵਾ ਗਾਮੀ ਤੇ ਸੁਰਾਬੀ ਸਨ।

ਦੈ ਦੁਖ ਸਿੱਖਨ ਤੈ ਧਨ ਲੇਹੀਂ।

ਗੁਰੂਅਨ ਕੀ ਸਰਵਰੀ¹ ਕਰੇਹੀਂ।

¹ਬਰਾਬਰੀ।

ਮਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਖੀਨੇ¹।

¹ਕਮਜ਼ੋਰ।

ਸਿਰੇਪਾਉ ਔਰਨ ਕੋ ਦੀਨੇ ॥ ੧੧੪ ॥

ਨਾਮ ਮਾੜੁ ਜੇ ਹੁਤੇ ਮਸੰਦੂ।

ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਬੁਲਿੰਦੂ।

ਤਿਨ ਕੋ ਗੁਰੁ ਸਬਿ ਕਾਰ ਸੰਭਾਰੀ।

ਆਪ ਕਰੀ ਆਵਨ ਹਿਤ ਤਯਾਰੀ ॥ ੧੧੫ ॥

ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਚਰਨ ਗਹਿ ਕਹਾ।

ਇਹੁ ਘਰ ਸਹੀ ਰਾਵਰੋ ਅਹਾ।

ਬਡੇ ਆਪ ਹਮਰੇ ਸੁਖਦਾਈ।

ਸਬ ਬਿਧਿ ਸਦ ਹੀ ਰਹਯੋ ਸਹਾਈ ॥ ੧੧੬ ॥

ਦੈ ਧੀਰਜ ਗੁਰੁ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗੀਂ।

ਚਢੀ ਬਾਹਨੀ¹ ਸਗਰੀ ਸੰਗੀਂ।

¹ਫੌਜ।

ਬਜਤ ਅੱਗੁ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਅਰਿ ਉਰ ਜਾਤ ਦਰਾਰਾ¹ ॥ ੧੧੭ ॥

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਫਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਗ ਮੈਂ ਚਲੇ ਅਖੇਰ¹ ਕਰੰਤੇ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਸੈਲ ਪਾਂਤਿ ਕੀ ਸੈਲ ਲਹੰਤੇ।
 ਜਮਨਾ ਤੀਰ ਨੀਰ ਤਰੁ ਹੇਰੈਂ।
 ਯੁਕਤਿ ਉਕਤਿ ਯੁਤ ਸਿਖਹਿੰ ਟੇਰੈਂ ॥ ੧੧੮ ॥
 ਮੁਕਤਿ ਭੁਕਤਿ ਦਾ ਗਜਾਨ ਦਿਢਾਤੇ।
 ਮੁਕਤਿ ਰਜਤ ਜਿਮ ਜਗਤ ਦਿਖਾਤੇ।
 ਪਾਵਨ ਪਗ ਪਾਵਨ ਕਿਯ ਪਾਵਨ।
 ਦੁਰਗ ਪਾਂਵਟਾ ਸੁਰਗ ਸੁਹਾਵਨ। ॥ ੧੧੯ ॥
 ਨਿਕਟਿ ਅਏ ਸੁਨਿ ਬਾਕੀ ਸੈਨਾ।
 ਮਿਲੀ ਅੱਗੁ ਜਾ ਕਰੁਨਾ ਐਨਾ।
 ਸਹਿਤ ਸੈਨ ਨਿਜ ਐਨਾ ਪਧਾਰੇ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਠੌਰਹਿੰ ਸੁਭਟ ਉਤਾਰੇ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਪੂਰਣ ਕਾਮ, ਧਾਮ ਨਿਜ ਗਏ।
 ਮੋਦ ਬਿਨੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਢਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਗ ਮਾਤਾ ਕੇ ਪਰਸੇ।
 ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਪਾਲਕ ਰਘੁਬਰ ਸੇ। ॥ ੧੨੧ ॥
 ਭੁਜ ਭਰਿ ਮਾਤ ਸੁੰਘ ਮੁਖ ਮਾਥਾ।
 ਦਈ ਅਸੀਸ ਅਧਿਕ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।
 ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਨਿਛਾਵਰਾ ਕੀਨੇ।
 ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਜਾਚਕਨਿ ਦੀਨੇ ॥ ੧੨੨ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਤਹੇਂ।
 ਜੁਗ ਪਤਨੀ ਪਗ ਪੰਕਜ ਗਹੇ।
 ਨੀਤਿ ਸਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਰੀਤਿ ਜਨਾਈ।
 ਮੁਦਤ ਭਈ ਨਿਧ ਰੰਕਹਿ ਪਾਈ। ॥ ੧੨੩ ॥
 ਪਿਯ ਮੁਖ ਸਸਿ ਦਿਸ ਚਿਤੈਂ ਚਕੋਰੀ।

ਪੀਐਂ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਨੈਨ ਕਟੋਰੀ।
 ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਸਭ ਹੀ ਕਥਾ।
 ਭਈ ਜਥਾ ਬਰਨੀ ਗੁਰੁ ਤਥਾ ॥ ੧੨੪ ॥
 ਪ੍ਰਥਮਾ ਮਾਤ ਯੁਤ ਸਬਿ ਬਿਸਮਾਈ।

ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਦੇਖਦੇ ਭਾਵ ਕਰਦੇ।
 ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਦਰੱਖਤ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।
 ਸਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਚਾਂਦੀ ਵਾਂਗ ਜਗਤ (ਨੂੰ ਝੂਠਾ) ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੀਤਾ।
 ਸੁਰਗ ਰੂਪ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਕਿਲ੍ਹਾ।

ਆਪਣੇ ਘਰ।

ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ {ਬਿਨੋਦ} ਕੌਤਕਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਵਧਾਏ।

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਵਰਗੇ।

ਵਾਰਨਾ।

ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਨੀਤੀ ਦੀ ਚੰਗੀਰੀਤ ਦੱਸੀ।

ਕੰਗਾਲ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪਾ ਲੈਣ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਆਂ।

ਪਤੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵੱਲ ਚਕੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ।

ਕਥਾ ਮਸੰਦਨ ਸੁਨਿ ਹਰਖਾਈ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਅੰਤਹਿ-ਪੁਰਾ ਗਏ।
 ਚਾਪੈ ਪਗ ਇਕਾ ਪੰਥਾ ਕਏ ॥ ੧੨੫ ॥
 ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਿਯ ਮੁਖ ਪ੍ਰਿਯਾ ਨਿਹਰ ਹੈਂ।
 ਬਾਤ ਅਨਿਕ ਮੁਸਕਾਤ ਉਚਰ ਹੈਂ।
 ਰਿਤੂ ਗ੍ਰੀਖਮ ਲਖਿ¹, 'ਸਰਦਾਈ।
 ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਲਜਾਈ' ॥ ੧੨੬ ॥
 ਸੀਰੋ¹ ਜਲ ਪੈ ਸਿਤਾ² ਕੇਵਰਾ³।
 ਬੇਦ ਮੁਸ਼ਕ¹ ਲੌ ਵਸਤੁ ਜੇ ਵਰਾ²।

¹ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ।
¹ਇਕ (ਮਾਤਾ) ਚਰਨ ਘੁਟਦੀ ਹੈ।

¹ਗਰਮੀ ਦੀਰੁੱਤ ਜਾਣ ਕੇ।

¹ਠੰਡਾ। ²ਖੰਡ। ³ਕਿਉੜਾ।

¹ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪੌਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਅਰਕ ਠੰਡਾ ਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
²ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ।

¹ਪਤੀ ਨੂੰ।

ਪੀਐ¹ ਪਿਆਇ ਆਪ ਪੁਨ ਪੀਓ।
 ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਭਾਵਤੋ ਕੀਓ ॥ ੧੨੭ ॥
 ਛਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪ੍ਰਯੰਕ ਬਿਰਾਏ।
 ਸੁਪਤੇ ਪਤਨੀ ਸੇਵ ਕਮਾਏਂ।
 ਜਾਮ ਤੀਸਰੇ ਉਠੇ ਗੁਸਾਈਂ।
 ਛਕਿ ਅਫੀਮ ਸੁੱਖਾ* ਸਰਦਾਈ ॥ ੧੨੮ ॥

*ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨੫ ਦੀ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ।

¹ਬਾਗ 'ਚ।

ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਉਪਬਨ ਮੈਂ¹ ਗਏ।
 ਸੁਭਟ ਸੈਂਕਰੇ ਸੰਗ ਸਿਧਏ।
 ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਠਾਂਨ ਬਰ ਬਾਗਾ¹।
 ਬਿਰੇ ਦੀਵਾਨ ਆਨ ਜਹਿ ਲਾਗਾ ॥ ੧੨੯ ॥
 ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਟ ਸਰਦਾਰੂ।
 ਦਰਸ ਗੁਰੈਂ ਲਹਿੰ ਹਰਸ ਉਦਾਰੂ¹।
 ਅਨਿਕ ਵਕੀਲ ਗਿਰੇਸਨ ਕੇਰੈਂ।
 ਤੱਜਬ ਰਹਿੰ ਗੁਰੁ ਬੈਭਵ¹ ਹੇਰੈਂ ॥ ੧੩੦ ॥
 ਸੁਭਟਨ ਤੈ ਗੁਰੁ ਲੱਛ ਤੁਰਾਵੈਂ¹।
 ਅਧਿਕ ਤੁਰੰਗ ਉਮੰਗ ਫਿਰਾਵੈਂ।
 ਕਰੈਂ ਬਿਲਾਸ ਅਨਿਕਧਾ¹ ਜੰਗੀ।
 ਰਖੀ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ ਸਬਿ ਜੰਗੀ ॥ ੧੩੧ ॥
 ਹਤੇ ਮਸੰਦ ਜੁ ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ।

¹ਚੰਗਾ ਪੁਸ਼ਾਕਾ (ਪਹਿਨ ਕੇ)।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਬਿਭੂਤੀ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ।

¹ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਫੁੰਡਦੇ ਹਨ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਬੰਦੋ ਬਸਤ ਕਿਯ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕੇ।

ਸਿੱਖਨ ਮੈਂ ਸਬਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੈਂ।

ਫੈਲਯੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਜਸ ਬਿਸੇਸੈਂ ॥ ੧੩੨ ॥

ਲੈ ਲੈ ਆਇੰ ਅਕੋਰ¹ ਅਪਾਰੈਂ।

¹ਭੇਟਾ।

ਭਰੇ ਕੋਸ਼¹ ਕੁਛ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰੈਂ।

¹ਖਜ਼ਾਨੇ।

ਗੁਰੂ ਦੋ ਵਕਤ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵੈਂ।

ਸੁਰਪਤਿ ਸਮ ਅਤਿਸੈ ਛਬਿ ਛਾਵੈਂ¹ ॥ ੧੩੩ ॥

¹ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤੀ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਹੋਇ ਉਪਦੇਸੂ।

ਜੋ ਸੁਨਿ ਜਨ ਗਨ ਕਟੈਂ ਕਲੇਸੂ।

ਪਾਇ ਸਿੱਖ ਫਲ ਚਾਰ ਉਦਾਰੈਂ।

ਮੋਦ ਮਾਨ ਨਿਜ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੈਂ ॥ ੧੩੪ ॥

ਰਹੈ ਭੀਰ ਗੁਰੂ ਦਰ ਪਰ ਭਾਰੀ।

ਲੰਗਰ ਚਲੈ ਅਟੋਟ ਅਪਾਰੀ।

ਅਵਸਰ¹ ਪਾਇ ਧਯਾਇ ਬਿਰ ਥੀਆ²।

¹ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ। ²ਟਿਕ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਉਰਿ ਧਯਾਨ ਗਯਾਨ ਹਰਿ ਕੀਆ

॥ ੧੩੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਮਸੰਦਨ ਸਾੜਨ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਵੰਜਵੇਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੫੩ ॥

ਪੌ. {ਰਾਜੇ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਤੰਬੋਲ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਝਗੜਾ,
ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ}

ਕਬਿੱਤ:

ਅਮਲ ਨਵਲ ਕਲ ਕੋਮਲ ਸੁ ਕੰਜਨ ਤੈ,
ਮੰਜਨ ਭੰਜਨ ਭੀਰ ਰੰਜਨ ਕਰਨ ਹੈਂ।

‘ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਜਲ, ਨਵੇਂ, ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੋਮਲ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ) {ਮੰਜਨ} ਮਲਨ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਧਯਾਵਤ ਸੁਰੇਸ਼ ਸ਼ੇਸ਼ ਗਾਵਤ ਹਮੇਸ਼ ਜਸ,
ਪਾਵਤ ਅਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਖ ਆਵਤ ਸਰਨ ਹੈਂ।

‘ਇੰਦ੍ਰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਸ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਚਾਲਕ ਤਿਲੋਕ ਸੋਕ ਟਾਲਕ ਖਾਲਕ ਖੁਦ,
ਪਾਲਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਲੋਕ ਦਾਸਨ ਵਰਨ ਹੈਂ।

‘ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸੋਗ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਹੀਦੇ ਹਨ।

ਅਸਰਨ ਸਰਨ ਅਕਰਨ ਕਰਨ ਸਦ,
ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਚਰਨ ਹੈਂ ॥੧॥

‘ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ (ਸੇਵਾ) ਨੂੰ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤਾਰਨ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ (ਪਵਿੱਤ੍ਰ) ਚਰਨ ਹਨ।

ਪਰਹਾ ਛੰਦ:

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸ਼ੀਨਗਰ ਪਤੇ,
ਭੂਪੱਤੇ ਬਯਾਹਿ ਮੈਂ।

‘(ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਮਾਲਕਰਾਜੇ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ (ਦੀ ਲੜਕੀ) ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ।

ਜਜੋਂ ਤੰਬੋਲ ਪਰ ਹੈ ਕੁਚੋਲ,
ਸਸਿ ਭੀਮ ਭਾਹਿ ਮੈਂ।

‘ਜਿਵੇਂ ਤੰਬੋਲ ਤੇ {ਕੁਚੋਲ} ਖੋਟੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ {ਭਾਹਿ} ਅੱਗ ਵਿੱਚ (ਗਰਮ ਹੋਵੇਗਾ)।

ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਪਠਾਨ ਹੋਹਿੰ, ਭਗ ਹੈਂ ਓਦਾਸੀ।

ਜੰਗ ਤਯਾਰੀ ਭਵੈ, ਥਵੈ ਇਹੁ ਗਾਥ ਇਹਾਂ ਸੀ²

‘ਹੋਵੇਗੀ। ²ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਥਾ ਹੋਵੇਗੀ।

॥੨॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਜ ਸੁਤਾ¹ ਬਯਾਹਿ ਮੈਂ, ਗੁਰੈਂ
ਬੁਲਾਯੋ।

‘ਅਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੇ।

ਭਾਜੀ ਭੇਜੀ ਅਧਿਕ, ਗੁਰੂ ਪੈ ਸਚਵ¹ ਪਠਾਯੋ।

‘ਵਜ਼ੀਰ।

ਆਇ ਵਸਤੁ ਦੈ ਪੱਤ੍ਰ, ਤਾਂਹਿ ਕਰਿ ਨਮੋਂ ਉਚਾਰੋ।

ਆਪ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਚਲੋ, ਨ੍ਰਿਪ ਪੁਰੰ¹ ਭਲੇ ਨਿਹਾਰੋ

‘ਰਾਜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ।

॥੩॥

ਪਾਵਨ ਹੂੰ ਹੈ ਦੇਸ, ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਿ ਐਹੈਂ ਦਰਸੈਂ।
ਪਿਖਿ ਸਮਾਜ ਗਜਰਾਜ¹, ਆਪ ਕੋ ਮਿਲਿ ਨ੍ਰਿਪ ¹ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਾਥੀ। ²ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ।
ਹਰਸੈਂ²।

ਰੋਣਕ ਇੱਜਤ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇਰ, ਹੂੰ ਸੁਜਸ ਤੁਮਾਰਾ।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਨ ਕਹਯੋ, ਬਨੈ ਨਹਿੰ ਜਾਨ
ਹਮਾਰਾ ॥੪॥

ਇਕ ਤੇ ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰੈਂ, ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਪਧਾਰੈਂ।
ਦੁਤੀ ਭੀਮ ਸਸਿ ਬਜਾਹਿਨ ਆਵੈ, ਮਤ ਹੂੰ ¹ਲੜਾਈ।
ਰਾਰੈਂ¹।

ਲੈ ਤੰਬੋਲ¹ ਦੀਵਾਨ, ਨੰਦ ਚੰਦ ਹਮਰੋ ਐਹੈ। ¹ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਿਰੋਪਾਉ ਤੇ ਨਕਦੀ ਭਾਵ
ਨਿਉਂਦਰਾ।

ਫਤੇ ਸਾਹਿ ਕੋ ਖੁਸ਼ੀ ਕਹਯੋ, ਜਸ ਰਖੈ ਰਖੈ ਹੈ
॥੫॥

ਪੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਚੇ ਕੋਹੀ¹, ਕਰੈਂ ਬਿਗਾਰ ਜਦ ਕਦੈ। ¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।
ਇਮ ਕਹਿ ਲਾਗੀ ਬਿਦਾ ਕਰੇ, ਗੁਰੁ ਨੇਗ¹ ¹ਲਾਗ।
ਅਧਿਕ ਦੈ।

ਸਵਾ ਲਾਖ ਕੋ ਤਜਾਰ, ਤੰਬੋਲ ਕਰਾਯੋ ਫਿਰ ਗੁਰੁ।
ਬਾਜ ਪਾਂਚ ਸਹਿ ਸਾਜ, ਅਮੋਲਕ ਬਲੀ ਲੋਲ ਫੁਰ¹ ¹ਸਣੇ ਸਾਜ, ਪੰਜ ਘੋੜੇ ਬਲੀ, ਕੀਮਤੀ, ਚੰਚਲ ਤੇ ਫੁਰਤੀਲੇ।

॥੬॥

ਜੇਵਰ ਤੇਵਰ, ਬਰਤਨ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਕੇ ਵਰ¹। ¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।
ਪੇਖਿ ਜਾਂਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸਭੈ, ਖੁਨਸ ਹੈਂ¹ ਚਕਤ ਹੋਹਿੰ ¹ਖਿਝਣਗੇ। ²ਬਹੁਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਗੇ।
ਤਰ²।

ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ ਪਠਯੋ, ਸੰਗ ਦੈ ਦਯਾਰਾਮ ਕੋ।
ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਲੈ, ਦੈਹੁ ਦਿਖਾਇ ਸੁ ਨ੍ਰਿਪੈਂ ਆਮ ਕੋ¹ ¹ਸਾਰਿਆਂਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ।

॥੭॥

ਨੰਦ ਚੰਦ ਤਬਿ ਲਰਜ¹, ਅਰਜ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ¹ਕੰਬ ਕੇ।
ਬਖਾਨੀ।

ਭੀਮ ਸਸੀ ਸੇ ਨ੍ਰਿਪ, ਸੱਤ੍ਰੁ¹ ਤਹਿੰ ਹੋਹਿੰ ਮਹਾਂਨੀ। ¹ਵੈਰੀ।
ਬਢੈ ਰਾਰਿ ਜੇ ਤਹਿੰ, ਹਮਾਰ ਹੂੰ ਕੋਨ ਸਹਾਈ।

ਮਗ ਸੈਲਨ ਕੋ ਕਠਿਨ, ਸਹਿਲ ਨਹਿ ਆਵਨ ਪਾਈ॥ ੮॥
ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਸੌਖਿਆਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਾਣਾ।

ਕਹਯੋ ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਿਦਕ ਅਬਿ ਲੋ ਤੁਹਿ ਨਾਹੀਂ।

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਹਿ ਪਠੈਂ, ਠਠੈਂ ਨ ਸਹਾਇਕ ਕਾਂਹੀਂ।
{ਕਾਂਹੀ} ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ {ਠਠੈਂ} ਬਣਨਗੇ?

ਸਿਦਕ ਭਰੋਸ ਅਲੰਬਾ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਸਿੱਖ ਜੁ ਰਖ ਹੈ।
ਆਸਰਾ।

ਬਿਘਨ ਅਘਨ ਮਹਿੰ, ਲਗਨ ਦੇਤ ਨਹਿੰ ਸੇਕ ਤਨਕ² ਹੈਂ॥ ੯॥
ਪਾਪਾਂ ਵਿੱਚ।²ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਭੀ।

ਜੇ ਨਹਿੰ ਸਿਦਕ ਭਰੋਸ ਰਖਤ, ਰੱਖਕ ਨਹਿੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਨ।

ਹਿਰਣਕੱਸਪ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੇਰ, ਗਾਥਾ ਕਿ ਨ ਲਿਹੁ ਗਿਨ।
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ।

ਜਿਮ ਜਵਾਨ ਕੇ ਪਾਲਕ ਰੱਖਕ, ਹੋਹਿੰ ਨ ਮਾਪੇ।
ਬਾਲਕ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਸੰਭਾਲ, ਸੁ ਕਰ ਹੈਂ ਆਪੇ
॥ ੧੦ ॥

ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਹੂੰ ਅਨੰਦ, ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਚਾਲਾ।

ਸੰਗ ਪਾਂਚ ਸੌ ਲਿਯ ਸਵਾਰ, ਤੰਬੋਲ ਬਿਸਾਲਾ।

ਗਿਰ ਬਨ ਹੇਰਤ ਕਰਿ ਅਖੇਰ¹, ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਿੰ ਜਾਈ।
ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਉਮਗਾਇ¹, ਮਿਲਯੋ ਪੁਰਿ ਬਾਹਰ ਆਈ॥ ੧੧ ॥
ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਸਵਾ ਲਾਖ ਕਾ ਸੁਨਿ ਤੰਬੋਲ, ਅਤਿਸੈਂ ਮੁਦ ਥੀਓ।

ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ ਅਧਿਕ, ਭਾਵਤੋ¹ ਡੇਰਾ ਦੀਓ।
ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ।

ਇਤ ਬਰਾਤ ਬਡ ਜੋੜਿ, ਭੀਮ ਸਸਿ ਚਾਲਯੋ ਜਬਿ ਹੀ।

ਮਗ ਮੈਂ ਉਤਰੇ ਗੁਰੈਂ ਪੇਖਿ, ਘਬਰਾਯੋ ਤਬ ਹੀ

॥ ੧੨ ॥

ਸੁਧਾ ਸੌਖਾ ਹੁਤੋ ਇਹੀ ਮਗ, ਪਾਂਵਟ ਕੇਰੋ।

ਸੰਕ ਪੰਕ ਮੈ ਬੂਡ, ਬੰਕ ਮਨ ਸੋਚ ਘਨੇਰੇ।

‘ਸੰਕਾ ਰੂਪ ਚਿੱਕੜ ‘ਚ ਡੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਟੇਢਾ ਮਨ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ‘ਚ ਪੈ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਪਠਯੋ ਵਜੀਰ, ਲਰਜ ਉਨਿ ਅਰਜ
ਸੁਨਾਈ।

ਹੁਕਮ ਹੋਇ ਤੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰਾਤ ਲੈ, ਇਸ ਮਗ ਜਾਈ

॥ ੧੩ ॥

ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ, ਕਰਿ ਬੰਦ ਨਗਾਰਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਜਾਵੈ।

ਜੇ ਦੁੰਦਭਿ¹ ਬਜਵਾਇ, ਬੀਰ ਹਮਰੇ ਰਿਸ ਘਾਵੈ²।

¹ਧੌਂਸਾ। ²ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ।

ਸੁਨਿ ਵਜੀਰ ਤਜਿ ਧੀਰ, ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਜਾਇ
ਸੁਨਾਈ।

ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪ, ਨਹਿੰ ਰਹੇ ਇਜ਼ਤ, ਇਮ ਹਮਰੀ

ਕਾਈ ॥ ੧੪ ॥

ਕਹਿ ਵਜੀਰ ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਅਨਤ ਮਗ¹, ਹਮ ਇਤ
ਐਰੈਂ।

¹ਹੋਰਰਸਤੇ।

ਮਾਨ ਭੂਪ ਮਗ ਕਠਿਨ ਗਯੋ, ਚਢਿ ਪਰਬਤ
ਪੈਰੈ।

ਦੂਲੋ ਯੁਤ ਕਿਛੁ ਲੋਗ ਸੰਗ ਲੈ, ਸਚਵ ਬਡੋ
ਬਿਗ¹।

¹ਵੱਡਾ ਵਜੀਰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ।

ਪੰਥ ਪਾਂਵਟੇ ਕੇਰ ਅਯੋ, ਲਖਿ ਸੂਧ ਸਫਾ ਢਿਗ¹

¹ਸਿੱਧਾ ਸਾਫ ਤੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਜਾਣ ਕੇ।

॥ ੧੫ ॥

ਖਬਰ ਪਾਇ ਗੁਰੂ, ਸੋ ਤਹਾਇੰ ਪਕਰਾਇ
ਮੰਗਾਏ।

ਬੋਲੇ, ਬਧੈਂ ਕਿ ਤਜੈਂ ਅਬੈ, ਸੱਤੂ ਸੁਤ ਤਾਂਏਂ¹।

¹ਵੈਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਾਈਂ ਹੁਣੇ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਛੱਡ ਦੇਈਏ।

ਦੀਨ ਹੋਇ ਪਰਬੀਨ, ਚੀਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਇਮ ਭਾਖਾ¹।

¹ਚਤੁਰ ਵਜੀਰ ਨੇ ਜਾਣ ਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਇਉਂ ਕਿਹਾ।

ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਬਖਸੰਦ, ਬ੍ਰਿਜ ਨਿਜ ਚਹੀਏ ਰਾਖਾ

॥ ੧੬ ॥

ਆਪ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਨਾਥ, ਬੁਧਿ ਜੈਸੀ ਜਿਹ ਦੈਹੋ।

ਤੈਸੀ ਬਰਤੈ ਜੀਵ, ਸੀਵ ਤੁਮ ਪੀਵ ਲਖੈ ਹੋ¹।

¹ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਅਸਲ {ਸੀਵ} ਹੱਦ ਤੁਸੀਂ {ਪੀਵ} ਹੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹੋ।

ਸਰਣਾਗਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ, ਬਰਨ ਹੈਂ¹ ਲੋਗ ਤੁਮੈਂ
ਸਬਿ।

¹ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਤੁਵ ਸ਼ਰਣ, ਕਰਣ ਚਹਿ ਬਜਾਹਿ	'ਜਵਾਨ।
ਤਰਣਿ ¹ ਅਬਿ ॥੧੭॥	
ਸੁਣਿ ਕਰੁਣਾ ਕੇ ਬੈਨ ¹ ਨੈਨ ਗੁਰੁ ਕਰੁਣਾ ਛਾਈ ² ।	'[ਕਰੁਣਾ] ਦੁੱਖ ਦੇ ਬਚਨ। ² ਕਿਰਪਾ ਭਰ ਗਈ।
ਸਿਰੇਪਾਉ ਦੈ ਭਾਉ ਸਾਥ, ਧੁਰ ਦਏ ਪੁਚਾਈ।	
ਬੈਠਿ ਬਿਦੂਖਨ ਬਦਯੋ ਬੇਦ ¹ , ਬਿਧਿ ਬਜਾਹਿ ਭਯੋ	'ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੇਦ {ਬਦਯੋ} ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ।
ਸਬਿ।	
ਭੂਪ ਖਾਟ ਪੈ ਜੁਰੇ ¹ , ਲਗਯੋ ਤੰਬੋਲ ਪੈਨ ਜਬਿ	'ਖੱਟ ਤੇ ਜੁੜੇ।
॥੧੮॥	
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੋ ਤੰਬੋਲ, ਪਰੋਹਤ ਦਯਾਰਾਮ ਜੋ।	
ਦੈਨ ਲਗਯੋ ਦਿਖਰਾਇ, ਪੇਖਿ ਚਿਤ ਚਕੇ ਆਮ	'[ਆਮ ਤੋਂ] ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ।
ਤੋ ¹ ।	
ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਵਾਹ ਵਾਹ, ਧੁਨਿ ਭਈ ਦਸੋ ਦਿਸ।	
ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ, ਜੋਤਿ, ਜਗਮਗੈ ਜੇਵਰਾਨ ਤਿਸ ¹	'ਤਿਨਾਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੇ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ
॥੧੯॥	ਜਗਮਗ ਜਗਮਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।
ਭੂਪ ਪੇਖਿ ਸਭਿ ਚਕਿਤ ਖੂਪ ਚਿਤ, ਥਕਤ ਖੁਨਸ	'ਮਨ 'ਚ ਖਿਝਦੇ ਥੱਕ ਗਏ।
ਮਨ ¹ ।	
ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਹਿ ਐਸ, ਕਹੋ ਕਿਸ ਤੈ ਆਵੈ ਬਨ।	
ਜਬੈ ਭਾਟ ਨੈ ਖੜੇ ਹੋਇ, ਕਹਿ ਉਚ ਸੁਨਾਯੋ।	
ਮੋਲ ਸਵਾ ਲਖ ਕੋ ਤੰਬੋਲ, ਇਹੁ ਗੁਰੁ ਕੋ ਆਯੋ	
॥੨੦॥	
ਸੁਨਤ ਭੀਮ ਸਸਿ ਰਿਸਯੋ, ਖਿਸਯੋ ਮਨ ਕਿਸਯੋ	'ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਮਨ 'ਚ ਖਿਝ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਉਂ
ਬਕਯੋ ਇਮ ¹ ।	ਕਿਸ ਨੇ ਬਕਿਆ ਹੈ।
ਮਮ ਸੱਤ੍ਰੁ ਗੁਰੁ ਸੰਗ, ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਮੇਲ ਰਖਯੋ ਕਿਮ।	
ਮੰਡੀ ਪਤਿ ਜਸੁਵਾਲ, ਕਟੋਚੀ ਨ੍ਰਿਪ ਹੰਡੂਰੀ।	
ਢਿਗ ਤੈ ਲੂਤੀ ¹ ਲਾਇ, ਚਢਾਈ ਰਿਸ ਤਿਹ	'ਚੁਆਤੀ। ² ਬਹੁਤਾ ਗੁੱਸਾ।
ਭੂਰੀ ² ॥੨੧॥	
ਤੁਵ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੋ ਮਿੱਤ੍ਰੁ, ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਲਵੱਤ੍ਰੁ ਹੋਈ ¹ ।	'ਤੇਰੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰੁ {ਅਲਵੱਤ੍ਰੁ} ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਵੀ
	ਵੈਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।
ਜੋ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕਾ ਸੱਤ੍ਰੁ, ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਹਮਰਾ ਹੂੈ ਸੋਈ।	
ਸਮਧੀ ¹ ਤੁਮਰੋ ਰਖੈ ਮੇਲ, ਜੋ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਬਨਤੈ ² ।	'ਕੁੜਮ। ² ਬਣਾ ਕੇ।

ਡੋਰਾ ਤਜਿ ਇਸ ਸੁਤਾ ਕੇਰ, ਸੁਤ ਬਜਾਹੋ ਅਨਤੈ¹ 'ਹੋਰ ਥਾਂ।

॥੨੨॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਬੋਲਿ, ਕਹਯੋ ਸੱਤੂ ਗੁਰੂ ਬਨ ਜਾ।

ਕੈ ਹਮ ਹੈ ਹੈਂ ਬਿਦਾ, ਇਦਾ ਤਜਿ ਤੁਮਰੀ 'ਏਥੇ ਤੇਰੀ ਲੜਕੀ ਛੱਡ ਕੇ।
ਤਨੁਜਾ¹।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿ ਕਹਯੋ, ਗੁਰੂ ਸੱਮੁਥ ਕਰਮਾਤੀ।

ਮਾਲਕ ਉਭੈ ਜਹਾਨ¹, ਰੂਪ ਖਾਲਕ² ਬਖਸ਼ਾਤੀ 'ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ। ^੧ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ।

॥੨੩॥

ਤਿਨ ਸੋਂ ਬੈਰ ਨ ਗਹੀਏ, ਰਹੀਏ ਪਰ ਸ਼ਰਨਾਈ।

ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਬਖਸ਼ਿੰਦ, ਸਿੰਧੁ ਕਰੁਣਾ¹ ਸੁਖਦਾਈ। 'ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

ਜਾਇ ਗਹੋਂ ਮੈਂ ਪਾਂਇ, ਤੁਝੈ ਬਖਸ਼ਾਇ ਦੈਂਹੁ
ਸਬਿ।

ਤਜੋ ਬੈਰ ਤੁਮ ਭਜੋ ਮੇਲ¹, ਸੁਖ ਝੋਲ ਲੇਹੁ² ਅਬਿ 'ਮੇਲ ਕਰ ਲਵੋ। ^੨ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੋ।

॥੨੪॥

ਮੋਹਿ ਭਰੋਸ ਬਡ ਅਹੋ, ਗਹੋਂ ਮੈਂ ਜਾਇ ਚਰਨ
ਜਬਿ।

ਦੋਸ਼ ਤੁਮਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਦੈਂਹ, ਗੁਰੂ ਰੋਸ ਛੋਰਿ ਤਬਿ।

ਸੋ ਦਜਾਲੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ, ਨ ਬੈਰ ਰਖੈ ਹੈਂ।

ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਆਦਰਸ ਸੁਧ ਸਮ, ਬੇਦ ਕਥੈ ਹੈਂ¹ 'ਵੇਦ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਤ {ਆਦਰਸ}
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਸਾਫ (ਚਿੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

॥੨੫॥

ਸੁਨਿ ਸੁਸ਼ਟ ਬਾਤ ਉਨਿ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ, ਰਿਸਿ
ਖੋਟਿ ਓਠ ਕਟਿ।

ਕਹਯੋ¹, ਰਿਦਾ ਮਮ ਛਿਦਾ², ਬਿਦਾ ਦਿਹੁ ਇਦਾ
ਕਰਯੋ ਹਠ।

'ਉਸ ਵੱਡੇ ਦੁਸ਼ਟ (ਭੀਮ ਚੰਦ) ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸੇ
ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਖੋਟੇ ਨੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਟੁਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:-। ਐਰਾ
ਹਿਰਦਾ ਛਾਣਨੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੋਤ ਕੁਚਾਲ ਬਿਰਸ ਕਮਾਲ¹, ਜਬਿ ਸਬਿਨਿ
ਲਖਾਯੋ²।

'ਬਹੁਤੀ। ^੨ਜਾਣਿਆ।

ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਸਚਵਨਿ ਅਤੇ, ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਸਮੁਝਾਯੋ

॥੨੬॥

ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਬੰਗਜ ਲਖਿ ਉਰ ਕੀ, ਫਿਰ ਭੀ ਬਖਸ਼

ਲੈਂਹ ਕਬਿ।

ਬਿਗਰਨ ਸਮਧੀ ਬੁਰੇ, ਬਿਗਰ ਹੈ ਕਾਰਜ ਅਬਿ
ਸਬਿ।

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕਹਿ ਬਾਤ, ਨ੍ਰਿਪ ਉਰਿ ਗੁਰੁ ਤੈ
ਫੇਰੇ।

ਕੌਨ ਕੌਨ ਕੋ ਨਹਿੰ, ਕੁਸੰਗ ਭਰਮਾਯੋ ਹੇਰੇ

॥੨੨॥

ਰਾਵਣ ਕੌਰਵ ਕੰਸ, ਬੰਸ ਜਾਦੋ ਕੇ ਖੋਏ।

ਨਾਰਦ ਬਯਾਸ ਪਰਾਸਰ ਸੇ, ਬਹੁ ਗੁੰਥਨ ਗੋਏ।¹ 'ਕਹੇ ਹਨ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਤਜਿ ਧਰਮ ਸਿਦਕ, ਸਮਧੀ ਕਾ
ਬਨਯੋ।

ਗੁਰੁ ਸੋ ਮੈਹੂੰ ਲਰੋਂ, ਅੱਗੂ ਹੈ ਐਸੇ ਭਨਯੋ ॥੨੮॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਨੰਦ ਭਯੋ, ਬਲੰਦ ਐਸ ਸੁਨਿ।

ਕੀਨੀ ਮਸਲਤ ਬੈਠਿ ਐਠਾ¹, ਏਕੰਤ ਸਬਿਨਿ² 'ਆਕੜ ਨਾਲ।

ਪੁਨ।

ਛੀਨ ਲੇਹੁ ਤੰਬੋਲ, ਦੈਹੁ ਗੁਰੁਸਿਖੈਂ ਮਾਰੈ।

ਘਾਟੇ¹ ਲੇਵਹੁ ਰੋਕ, ਅੱਸੂ ਲਿਹੁ ਖੱਸ² ਹਥਿਯਾਰੈਂ³ 'ਰਸਤੇ, ਦੱਰੇ। ਖੋਹ ਲਵੇ।

॥੨੯॥

ਨੰਦ ਚੰਦ ਇਹੁ ਭੇਦ ਪਾਇ, ਅੱਖ ਭੂਪਤਿ ਕੀ
ਪਿਖਿ।

ਖੁਫੀਆ ਡੇਰੇ ਭੇਜ ਦਾਸ, ਬੁਲਵਏ ਸਬੈ ਸਿੱਖ।

ਜਿਤਿਕ ਵਸਤੁ ਥੀ ਧਰੀ, ਖਾਟ ਪਰਾ¹ ਅਪਨ² 'ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਭਾਵ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਰੱਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ।

ਪਰਾਈ।

ਝਟਪਟ ਸਗਲ ਸਮੇਟ, ਫੇਟ ਬੰਧ ਕੰਧ ਉਠਾਈ¹ 'ਕਮਰ ਕਸਾ ਕਰ ਕੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ।

॥੩੦॥

ਪਰਯੋ ਰੌਰ ਤਿਸ ਠੌਰ, ਦੌਰਿ ਦਿਸ ਡੇਰੇ ਚਾਲੇ।

ਕਾਟੇ ਡਾਂਟੇ ਕਿਤਿਕ ਪਹਾਰੀ, ਜਿਨਿ ਕਰ ਘਾਲੇ।¹ 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਪਾਏ।

ਪਰੇ ਪਾਂਵਟੇ ਪੰਥ, ਅੱਸੂ ਅਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਛੇਰੇ।

ਬਾਈ ਧਾਰਨ ਕੇਰ, ਮਗਰ ਭਟ ਚਢੇ ਬਧੇਰੇ

॥੩੧॥

ਜੰਗ ਕਰਤ ਤਿਨ ਸੰਗ, ਤੀਰ ਤੋਫੰਗਨਿ ਸੰਗੈਂ।
ਘਾਟੇ ਪਰ ਜਬਿ ਅਏ, ਭਏ ਤਬਿ ਸਿੱਖ ਕੁਢੰਗੈਂ।¹ ਕਸੂਤੇ ਫਸ ਗਏ।
ਅਧਿਕ ਸੈਨ ਤਹਿੰ ਐਨ, ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਥੀ ਰਖੀ
ਉਤਾਰੇ।

ਅਗਜੋਂ ਰੋਕੇ ਉਨੈਂ, ਅਏ ਪੀਛੈ ਭਟ ਭਾਰੇ

॥੩੨॥

ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਗਿਰ ਥੇ ਤੁੰਗਾ¹, ਭਗਜੋ ਨਹਿੰ ਕਹਿੰ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ ਸਨ।
ਤਹਿੰ ਜਾਏ।

ਸਿੱਖਨ ਹੋਇ ਲਚਾਰ, ਤਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਿਆਏ।

ਤੋਮਰ¹ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ² ਸੋਂ, ਲਿਯ ਜੰਗ ਕਰਾਰਾ।¹ਬਰਛੇ।²ਬੰਦੂਕਾਂ।

ਮੱਦਤ ਹਿੰਮਤ ਕੇਰ, ਭਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੂ ਰਖਵਾਰਾ¹ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਮਦਦਗਾਰ ਤੇਰਾਖਾ
ਹੋਇਆ।

॥੩੩॥

ਰਸਤਾ ਲਯੋ ਛੁਡਾਇ, ਘਾਇ¹ ਬਹੁ ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਤਾਂਈ।¹ਮਾਰ ਕੇ।

ਘਾਟਾ¹ ਆਏ ਨਿਕਸ, ਬਿਗਸ ਦੌਰੇ ਅਗਵਾਈ।¹ਦੌਰਾ=ਦੋ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਲੰਘਣ ਦਾ ਰਸਤਾ।

ਅਏ ਕਾਟਤੇ ਸਿੱਖ, ਡਾਟਤੇ ਅਰਿਨਿ ਅਪਾਰੀ।

ਰਹੇ ਫਾਟਤੇ ਹੱਥ, ਚਾਟਤੇ ਓਠ ਪਹਾਰੀ¹ ਪਹਾੜੀਏ ਹੱਥ {ਫਾਟਤੇ} ਮਲਦੇ ਤੇ ਬੁਲ੍ਹ ਚਟਦੇ ਰਹੇ।

॥੩੪॥

ਸਿੱਖ ਭੀ ਭਏ ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਤਿਕ, ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਬਹੁ ਘਾਏ।

ਜਗੇ ਭਾਗ ਮੁਦ ਪਗੇ¹, ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਪਗੇ ਸਿੱਖਾਏ²।¹ਅਨੰਦ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਏ।²ਸਿੱਖ ਆ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗੇ।

ਨੰਦ ਚੰਦ ਸਾਨੰਦ ਬੰਦਿ, ਗੁਰੂ ਤਈਂ ਸੁਨਾਏ।

ਨਿਜ ਤੰਬੋਲ ਲੋ ਵਥੁ ਅਮੋਲ, ਬਹੁ ਔਰ ਜਿ
ਲਜਾਏ ॥੩੫॥

ਧਰਿ ਗੁਰੂ ਅੱਗ੍ਰ ਸਮੱਗ੍ਰ, ਬਿਤਯੋ ਸਭਿ ਹਾਲ
ਸੁਨਾਯੋ।

ਸਮਧੀ ਸਮਧੀ ਭਏ ਏਕ, ਚਹਿੰ ਹਮੈਂ ਹਤਾਯੋ¹।¹ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਹਮ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਯੋ ਜੈਸ ਤੁਮੈ, ਤਿਮ ਹਮ ਕਰਿ ਆਏ।

ਦੇ ਕਰਿ ਅਪਨਾ ਹਾਥ, ਘਾਟ ਪਰ ਆਪ ਬਚਾਏ

॥੩੬॥

ਅਬਿ ਤਜਾਰੀ ਤੁਮ ਕਰੋ, ਜੰਗ ਕੀ ਭਾਰੀ ਸਭਿ
ਹੀ।

ਭੂਪ ਦੁਬਿੰਸਤ ਧਾਰ ਵਾਰ, ਮਿਲਿ ਐਰੈਂ ਅਬਿ 'ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਵਾਲੇਰਾਜੇ ਮਿਲ ਕੇ ਹੁਣੇ ਆਉਣਗੇ।
ਹੀ।

ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਹਮ ਸਾਤ¹, ਨ੍ਰਿਪਨ ਬਖਯਾਤ ਰੋਸ 'ਸੱਚੀ।
ਧਰਿ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਲ ਕੇ ਦਯੋ ਬਾਟ, ਦਾਰੂ¹ ਗੋਲੀ ਤਰ² 'ਬਰੂਦ। ²ਬਹੁਤਾ।

॥੩੭॥

ਸੁਨਤ ਅਰਜ਼ ਗੁਰੂ ਗਰਜ ਕਹਯੋ, ਮਮ ਫਰਜ਼
ਇਹੈ ਜਗ।

ਨਸ਼ਟ ਦੁਸ਼ਟ ਗਨ ਕਰੋਂ ਪੁਸ਼ਟ¹, ਪਰਚਰੋਂ ਸੁਸ਼ਟ 'ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ। ²{ਸੁਸ਼ਟ} ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਪੰਥ
ਮਗ²। ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਾਂਗਾ ਭਾਵ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਾਂਗਾ।

ਤਬੈ ਸੁਦਾਗਰ ਅਏ ਗੁਰੂ ਢਿਗ, ਸੁਜੱਸ ਅਧਿਕ
ਸੁਨਿ।

ਬਹੁਤ ਤੁਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਚੰਗ, ਗੁਰੂ ਲਏ ਤਿਨੈ ਚੁਨਿ

॥੩੮॥

ਦੀਨੋ ਬਿੱਤ¹ ਅਮਿੱਤ, ਚਿਤ ਜਿੱਤਕ ਉਨਿ ਚਾਹ। 'ਧਨ।

ਬਖਸ਼ੇ ਦਾਸਨ ਤਈਂ, ਚਢਯੋ ਚਿਤ ਜੰਗ ਉਮਾਹ।

ਹੁਕਮ ਮਸੰਦਨ ਦਯੋ ਗੁਰੂ, ਵਥੁ ਜੰਗ ਬਟੋਰੋ¹। 'ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰੋ।

ਉਨਿ ਸਮਾਨ ਹਿਤ ਜੰਗ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਨੋ ਨਹਿੰ ਥੋਰੋ

॥੩੯॥

ਦਾਰੂ ਗੋਲੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਬਖਤ੍ਰ¹ ਬਰਤਾਏ। 'ਸੰਜੋਆਂ।

ਧਨ ਅਨਗਨ ਮਨ ਇੱਛਤ, ਹੋਸਲੇ ਬਖਸ਼
ਬਢਾਏ।

ਮਾਤੁਲਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰੀਨ ਸੰਗ, ਨਿਤ ਮਸਲਤ ਕਰਹੀਂ।

ਸੈਨਾਂ ਤਈਂ ਸੰਭਾਲ, ਜੰਗ ਕੀ ਚਾਲ ਸਿਖਰਹੀਂ

॥੪੦॥

ਦਯਾ ਰਾਮ ਦਿਜ ਨਿਪੁਨ¹, ਬੇਦ ਬਿਦਯਾ ਥਾ 'ਚਤੁਰ।

ਜੋਈ।

ਤਿਨਿ ਗਿਨਿ ਜੋਤਸ ਜੰਗ ਹੇਤ, ਰੰਗ ਭ੍ਰੰਮੀ ਗੋਈ¹। 'ਜੰਗ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੱਸੀ।

॥੪੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਏਕ ਓਰ ਜਮੁਨਾ ਬਹੇ,
ਗਿਰੀ ਨਦੀ ਇਕ ਓਰ।
ਨਾਮਰਾਜ ਪੁਰ ਗਾਮ ਢਿਗ,
ਆਹਿ ਭੰਗਾਣੀ ਠੌਰ ॥ ੪੨ ॥

ਅਤਿੱਲ:

ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖਦ ਸੁਥਲ,
ਸੇ ਭਲ ਆਭੀਤਾ¹ ਹੈ।
ਮਹਾਰਾਜ ਤਿਸ ਠੌਰ,
ਜੁੱਧ ਹਮ ਜੀਤ ਹੈਂ।
ਕੋਸ ਇਹਾਂ ਤੈ ਖਸ਼ਟ,
ਪਹੁੰਚੇ ਵਸਤੁ ਸਬਿ।
ਹੋ ਦਲ ਭੀ ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਐਹੈ,
ਉਤ ਤੈ ਲਖੋ ਅਬਿ ॥ ੪੩ ॥

¹ਭੈ-ਰਹਿਤ।

ਸੁਨਿ ਮੁਦ ਦਾਨੀ¹ ਬਾਨੀ, ਮਾਨੀ ਤਾਸ ਹੈ।
ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਜਹਾਨੀ¹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਖਾਸ² ਹੈਂ।
ਨੰਦ ਚੰਦ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਤਬਿ, ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਯੋ।
ਹੋਰਚੇ ਮੋਰਚੇ ਤਹਾਂ, ਜਹਾਂ ਦੂਜ ਗਾਯੋ ॥ ੪੪ ॥

¹ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ।

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ। ²ਆਪ।

ਮਾਨ ਹੁਕਮ ਦੀਵਾਨ, ਤਜਾਰੀ ਸਬਿ ਕਰੀ।
ਅਬੈ ਸੁਨੀ ਜੋ ਕਥਾ, ਕੋਹੀਅਨ ਕੀ ਜਰੀ¹।
ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੋ ਸੁਭਟ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਬੈ ਲਰਿ।
ਹੋ ਘਾਟਾ ਘੱਟਾ ਘੱਤ, ਮੂੰਡ ਗਿਰ ਪਤਿਨਿ ਤਰਾ¹
॥ ੪੫ ॥

¹ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।

¹ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਕਥਾ।

¹ਘਾਟ ਉੱਪਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ {ਤਰ} ਬਹੁਤਾ ਘੱਟਾ ਪਾ ਕੇ।

ਘਾਟਾ ਲਖਿ¹ ਸਿਖ ਅਏ, ਹੀਨ ਬਲ ਅਰਿ ਭਏ।
ਓਠ ਦਲਤ ਕਰ ਮਲਤ¹, ਪਹਾਰੀ ਰਹਿ ਗਏ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਰਿਸਯੋ, ਖਿਸਯੋ ਮਨ ਯੋਂ ਕਹੇ।
ਹੋ ਜੱਧੀ ਦੇ ਮਾਂ ਖੁੱਚੇ¹, ਕਰਤੇ ਕਿਆ ਰਹੇ
॥ ੪੬ ॥

¹ਘਾਟ ਲੰਘ ਕੇ।

¹ਬੁੱਲ੍ਹ ਟੁਕਦੇ ਤੇ ਹੱਥ ਮਲਦੇ।

¹ਲੰਗੜੇ।

ਜੇ ਘਾਟੇ ਪਰ ਰੋਕਤ, ਝੋਕਤ ਤੁਪਕ ਸਬਿ¹।
ਜਾਨ ਨ ਦੇਤੇ ਏਕ, ਛੇਕਤੇ¹ ਸਿੱਖਨਿ ਤਬਿ।
ਲੇਤੇ ਛੀਨ ਤੰਬੋਲ, ਅੱਸੂ ਹਥਜਾਰ ਤਿਨਿ।

¹ਸਾਰੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਝੋਕ ਦਿੰਦੇ (ਅੱਗੇ ਕਰ ਕੇ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ)।

¹ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ।

ਹੋ ਅਬਿ ਕੈ ਹੈ ਪਛੁਤਾਏ, ਆਏ ਥੇ ਸੁ ਗਿਨਾ' 'ਸੋਚ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

॥ ੪੭ ॥

ਡੋਰਾ ਟੋਰਾ ਓਰ ਧਾਮ ਨਿਜਾ', ਤਬੈ ਹੀ। 'ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਲੋ ਨ੍ਰਿਪ, ਬੋਲਿ ਢਿਗ ਸਬੈ ਹੀ।

ਕਹਯੋ ਸਬਬ ਮੈਂ ਭਏ, ਇਕੱਠੇ ਇਹਾਂ ਅਬਿ।

ਹੋ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੈਨ ਸਕੇਲ, ਸੱਤ੍ਰੂ ਕੋ ਕਢੋ ਦਬਿ

॥ ੪੮ ॥

ਛੀਨਯੋ ਆਜ ਦਹੇਜਾ', ਕਾਲ ਘਰ ਲੂਟ ਹੈ। 'ਅੱਜ ਦਾਜ।

ਫਿਰ ਰਜਧਾਨੀ ਰਾਨੀ, ਛੀਨੈ ਕੂਟ ਹੈ।

ਸਬਿ ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਕੀ ਨਾਕ, ਗਏ ਕਟ ਅਬਿ ਅਹੋ।

ਹੋ ਤਜਿ ਮਰਦਾਨੇ ਭੇਸ, ਜਨਾਨੇ ਸਜਿ ਬਹੋ

॥ ੪੯ ॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਸਰਹਦ ਪਰ, ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਸਯੋ।

ਇਸ ਕੀ ਬੇਟੀ ਕੋ ਦਹੇਜਾ, ਘਰ ਤੈ ਖਸਯੋ। 'ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਹੁ ਆਗੇ ਹੈ ਲਰੇ, ਮਦਤ ਹਮ ਸਬਿ ਕਰੈਂ।

ਹੋ ਕਢੈਂ ਦੇਸ ਤੈ ਸੱਤ੍ਰੈ, ਰਣ ਮੈਂ ਕੈ ਹਰੈਂ' ॥ ੫੦ ॥ 'ਜਾਂ ਜੰਗ 'ਚ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ।

ਨਾਹਿ ਤ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ, ਇਸ ਕੀ ਪਰਹਰੈ। 'ਤਿਆਗ ਦਿਉ।

ਜਬਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜੈਹੈ ਗੁਰੂ, ਤਬਿ ਮੈਂ ਲਰੈਂ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿ ਮਾਨੀ, ਸਬਸੈਂ ਰਖਨ ਕੋ।

ਹੋ ਭਯੋ ਸੁਮਤਿ ਤੈ ਕੁਮਤਿ, ਜੰਗ ਦੁਖ ਚਖਨ ਕੋ

॥ ੫੧ ॥

ਪੌਨ ਹੋਤ ਜਿਉਂ ਦੁਖਦ, ਸੰਗ ਬਦ ਬੋਇ ਮਿਲਿ।

ਕੌਨ ਕੌਨ ਨਹਿ ਭਯੋ ਪਤਿਤਾ', ਕੁਸੰਗਿ ਮਿਲਿ। 'ਡਿੱਗਿਆ।

ਸਜਿ ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਚਢਯੋ, ਨਗਾਰਾ ਵਾਇ ਕੈ। 'ਵਜਾ ਕੇ।

ਹੋ ਭਏ ਮੱਦਤ ਸਬਿ ਤਾਂਹਿ, ਅਧਿਕ ਗਰਵਾਇ 'ਬਹੁਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ।

ਕੈ' ॥ ੫੨ ॥

ਕਰਨ ਚਢੇ ਮਿਲਿ ਜੰਗ, ਸੰਗ ਜਬਿ ਗੁਰੁਨ ਕੇ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੈਨ ਬਟੋਰ', ਹੋਰ ਨਰ ਪੁਰਨ ਕੇ। 'ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ।

ਲੋਚਨ ਫਰਕਤ ਬਾਏਂ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਕੇ। '{ਹਰਕਤ} ਹਿੱਲਣ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਨੇੜ ਫਰਕਦੇ ਹਨ।

ਹੋ ਸੌਨ ਹੋਤ ਅਪਸੌਨ, ਜੌਨ ਦਾ ਮਰਨ ਕੇ। 'ਸਗਨ ਦੀ ਥਾਂ ਖੋਟੇ ਸਗਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਮੌਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ

॥ ੫੩ ॥

ਸੁਨਿ ਅਗਵਨ¹ ਦਲ ਨ੍ਰਿਪਨਿ, ਗੁਰੁ ਭਟ ਖੁਸਿ ਭਏ।
 ਭਏ।

ਹਨ।

¹ਆਉਣਾ।

ਕਾਇਰ ਮਰਨੋ ਡਰਤ, ਮਰਤ ਕੰਪਤ ਪਏ।
 ਅਚਰਜ ਉਦਯੋ ਅਨੋਖਾ, ਚੋਖਾ ਲਿਹੁ ਲਖੇ¹।

¹{ਚੋਖਾ} ਬਹੁਤਾ ਅਸਚਰਜ ਉਦੇ ਹੋਇਆ ਜਾਣ ਲਵੇ।

ਹੋ ਬੇਈਮਾਨ ਪਠਾਨ ਭਏ, ਜੋ ਗੁਰੁ ਰਖੇ ॥ ੫੪ ॥

ਆਪਸ ਮੈਂ ਸੋ ਕਰੈਂ, ਜੰਗ ਹਮ ਪਰ ਪਰੈ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਕੌਨ ਸਿਪਾਹੀ, ਔਰੈ ਜੋ ਲਰੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਹਜਾਂ ਤੇ¹ ਚਲਬੋ, ਨੀਕੋ ਅਬਿ ਹਈ।

¹ਏਥੋਂ।

ਹੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਲੇਛਨਿ, ਬਲਿਕੈ ਯੋਂ ਠਈ¹।

¹ਸਗੋਂ ਇਉਂ ਧਾਰੀ।

॥ ੫੫ ॥

ਕੜੋਂ ਨਾਹੱਕ ਬਿਨ ਆਈ, ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਰਹਿ ਮਰੈਂ।
 ਰਾਜਨ ਦਿਸ ਮਿਲਿ, ਕੜੋਂ ਨ ਕਾਜ ਨਿਜ ਹਮ
 ਕਰੈਂ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਦੌਲਤ ਬੇਸੁਮਾਰ, ਅਤਿਸੈਂ ਅਹੇ।

ਹੋ ਰਾਜਨ ਸੋਂ ਮਿਲਿ, ਮਾਫ ਲੂਟ ਕਰਵਾ ਲਹੇਂ

॥ ੫੬ ॥

ਟੂਟੈਂ¹ ਗੁਰੁ ਘਰ ਲੂਟੈਂ, ਛੂਟੈਂ ਤੰਗਸੀ²।

¹ਟੁੱਟ ਕੇ ਭਾਵ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ²ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਜਾਇ ਫੇਰ ਘਰ ਬਹੈਂ, ਲਹੈਂ ਜਰ ਚੰਗਸੀ¹।

¹ਚੰਗੀ ਦੌਲਤ।

ਭਾਵੀ ਮਤਿ ਭਰਮਾਵੀ, ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਭਏ ਸੋ।

ਹੋ ਇਮ ਸਲਾਹਿ ਕਰਿ ਖਾਨ, ਗੁਰੁ ਪੈ ਗਏ ਸੋ

॥ ੫੭ ॥

ਜਹਿੰ ਬੈਠੇ ਜਗ ਮੌਰ, ਚੌਰ ਸਿਰਿ ਝੁਲ ਰਹੇ।

ਦੁਾਰ ਪਾਲ ਕੇ ਦੁਾਰਿ¹ ਅਰਜ ਕਰਗੇ ਤਹੇਂ²।

¹ਰਾਹੀਂ। ²ਓਥੇ ਗਏ।

ਅਕੜੇ ਬਕੜੇ¹ ਚਲੈਂ, ਚੁਸਤ ਚਾਲਾਕ ਸੇ।

¹ਆਕੜ ਫਾਕੜ ਨਾਲ।

ਹੋ ਬਾਂਕੀ¹ ਪਗੀਆ ਮੂਛ, ਤੂਛ ਮਤਿ ਆਕ ਸੇ²

¹ਟੇਢੀਆਂ। ²ਅੱਕ ਵਰਗੇ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਹਨ।

॥ ੫੮ ॥

ਐਂਠਦਾਰ¹ ਪਗ ਪੇਚ, ਸਕੰਧਨ ਪੈ² ਪਰੇ।

¹ਆਕੜ ਵਾਲੇ। ²ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ।

ਕਮਠੇ ਗਰ ਸਮਸ਼ੇਰੈਂ, ਭਾਲੇ ਕਰ ਫਰੇ¹।

¹ਗਲ 'ਚ {ਕਮਠੇ} ਧਨੁਸ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਬਰਛੇ ਫੜੇ ਹਨ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸਬਿ ਬੈਠੇ, ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਕਹੀ।
ਹੋ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਘਰ ਤੈ, ਡਿੱਠੀ ਅਬਿ ਵਹੀ

॥ ੫੯ ॥

ਲਰਕੀ ਲਰਕਨ ਕੇ ਨਿਕਾਹ, ਬਹੁ ਰਖੇ ਧਰ।
ਦੀਜੈ ਛੁੱਟੀ ਤਲਬ, ਸਬੈ ਹਮ ਜਾਂਹਿ ਘਰ।
ਜਾਨਤ ਹਮ ਭੀ, ਕਾਮ ਆਪ ਕੋ ਅਬਿ ਪਰੈ।
ਹੋ ਕਹਾਂ ਕਰੈਂ ਹਮ, ਗਏ ਬਿਨਾ ਨਹਿੰ ਤਹਿੰ ਸਰੈ

'ਧਰਰੱਖੇ ਹਨ ਭਾਵ ਦਿਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।
'ਤਨਖਾਹ।

॥ ੬੦ ॥

ਦਿਲ ਕੀ ਜਾਨੀ, ਜਾਨ ਜਹਾਨੀ ਕੇ ਗੁਰੂ।
ਕਹਯੋ ਪਠਾਨੋ, ਜਾਨੋ ਤੁਮ' ਭਾ ਰਣ ਸੁਰੂ।
ਹਮ ਨੇ ਜਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਸਾਦਰ ਥੇ ਰਖੇ।
ਹੋ ਅਬਿ ਤੋ ਜੋਗ ਨਿਰਾਦਰ, ਕਾਦਰ' ਦਿਢ ਲਖੇ

'ਜਗਤ ਦੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਜਾਣ
ਲਈ।
'ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ।

॥ ੬੧ ॥

ਇਸੀ ਕਾਮ ਹਿਤੁ ਤੁਮ ਕੋ, ਹਮ ਨੇ ਥਾ ਰਖੇ।
ਧਨ ਅਨਗਨ ਮਨ ਭਾਵਤ, ਦੀਨੋ ਹੈ ਲਖੇ।
ਚਢੀ ਆਇ ਉਤਰਾਇ ਸੱਤੂ ਜਾਇ ਹੈ।

'ਕਾਇਰ {ਕਾਤਰ ਤੋਂ ਕਾਦਰ=ਕਾਇਰ}।

'ਜੋ ਵੈਰੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਵੇਗਾ ਉਹ ਆਪਣੀ (ਇੱਜ਼ਤ) ਉਤਰਾ ਕੇ
ਜਾਵੇਗਾ।
'ਨੱਠਦੇ ਹੋ।

ਹੋ ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਕਜੋਂ, ਕਾਇਰ ਹੋਇ ਪਲਾਇ ਹੈਂ।

॥ ੬੨ ॥

ਕੁਲੈ ਕਲੰਕ ਨ ਲਾਵੋ, ਦੁਗਨੀ ਤਲਬ ਲਿਹੁ।
ਕਹਯੋ ਪਠਾਨਨਿ ਪੁਨਾ, ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਬਿਦਾ ਦਿਹੁ।
ਆਜ ਜਾਹਿ ਤੋ ਪਹੁੰਚੈਂ, ਨਾਹਿੰ ਤ ਜਾਹਿੰ ਮਤੁ।
ਹੋ ਸਗੋ' ਸਬੰਧਿਨ ਵੀਚ, ਹਮਾਰੀ ਜਾਇ ਪਤਿ

'ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨ ਜਾਈਏ।
'ਸਕੇ।

॥ ੬੩ ॥

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ, ਅਬਿ ਤਿਗੁਨ ਰੁਜ਼ੀਨਾ ਪਾਈਏ।
ਗੀਦੀ ਬਨਿ, ਨਹਿੰ ਲਾਜ ਪਠਾਨੈ ਲਾਈਏ।
ਉਨੈ ਅਗਜਾਨੀ ਬਾਨੀ, ਮਾਨੀ ਨਾਹਿੰ ਪਰ।
ਹੋ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਲਿਹੁ ਚੌਗੁਨ, ਭਾਗ ਨ ਜਾਹੁ ਘਰ

॥ ੬੪ ॥

ਪੁਨ ਉਨਿ ਭਾਖਯੋ, ਬਾਤ ਕਠਿਨ ਅਤਿ ਆ

ਪਰੀ।

ਹਮ ਤੈ ਠਹਰਜੋ ਜਾਇ ਨਹੀਂ, ਅਬਿ ਇਕ ਘਰੀ।
ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ, ਕਜੋਂ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਬਨਤ ਹੋ।
ਹੋ ਉਭੈ ਲੋਕ ਨਿਜ ਸੁਖ ਕੀ, ਜੜ ਕਜੋਂ ਖਨਤ ਹੋ।¹ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋ।

॥ ੬੫ ॥

ਜਿਸ ਮਰਨੇ ਤੇ ਡਰਤੇ, ਭਾਗਤ ਸਬਿ ਅਬੈ।
ਕਿਸੀ ਠੌਰ ਨਹਿਂ ਬਚ ਹੋ, ਤਿਸ ਤੇ ਤੁਮ ਕਬੈ।
ਗੀਦੀ ਗਾਦਰ¹ ਕਾਦਰ² ਜਗ ਬਿਦਤਾਇ ਹੋ।¹ ਗਿੱਦੜ।² ਕਾਇਰ।
ਹੋ ਕਿਸੀ ਠੌਰ, ਨਹਿਂ ਜਾਇ ਸੁ ਆਦਰ ਪਾਇ ਹੋ

॥ ੬੬ ॥

ਲਾਭ ਹਾਨ ਜਸ ਅਪਜਸ, ਬਹੁ ਸਮਝਾਯੋ।
ਮੂਢ ਮਲੇਛ ਨ ਸਮਝੇ, ਕਾਲ ਭੁਲਾਯੋ।
ਫਿਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ¹ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਉਨ ਕੀ ਓਰ ਤੈ।¹ ਨਿਗਾਹ।
ਹੋ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਜਰਾਂ, ਉਖੇਰੀ ਕੋਰ ਤੈ।¹ ਅੱਖ ਦੇ ਕੋਏ (ਭਾਵ ਇਸ਼ਾਰੇ) ਨਾਲ।

॥ ੬੭ ॥

ਗਏ ਤੁਰਕ ਪੁਨ ਢੁਰਕ¹, ਦੁਸ਼ਟ ਉਠਿ ਤਹਾਂ ਤੈ।¹ ਖਿਸਕ ਗਏ।
ਕਿਤਿਕ ਕੋਸ ਪਰ ਥਿਰੇ, ਜਾਇ ਜਢ ਵਹਾਂ ਤੈ।
ਗੁਰੂ ਹਵਾਲ ਲਿਖਿ ਭੇਜੋ, ਬੁਧੂ ਸਾਹਿ ਪੈ।
ਹੋ ਤੁਮਰੇ ਜਾਨ ਪਠਾਨ, ਰਖੇ ਥੇ ਯਾਹਿ ਪੈ।¹ ਏਥੇ।

॥ ੬੮ ॥

ਪਢੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਬੁੱਧੂ ਸੁੱਧੂ ਚਿੱਤ ਕੇ।¹ ਸਾਫ਼ ਚਿੱਤ ਵਾਲੇ।
ਲਯੋ ਸਮਾਜ ਬਟੋਰ¹, ਕਾਜ ਹਿਤ ਮਿੱਤ ਕੇ।¹ (ਜੰਗ ਦਾ) ਸਾਮਾਨ।
ਚਾਰੋ ਪੂਤ ਸਪੂਤ, ਫਕੀਰ ਮੁਰੀਦ ਬਹੁ।
ਹੋ ਸਾਤਕ ਸੌ ਲੈ ਪਹੁੰਚੋ, ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸੀਧ ਗਹੁ।¹ ਸੇਧ ਪਕੜ ਕੇ।

॥ ੬੯ ॥

ਬਿਹਸੇ¹ ਗੁਰੂ ਬਿਲੋਕ, ਪੀਰ ਕੇ ਪਜਾਰ ਕੇ।¹ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।
ਮਿਲੇ ਮੋਦ ਹੂੰ ਬਗਲ ਗੀਰ¹, ਨਿਜ ਯਾਰ ਕੇ।¹ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ।
ਬੇਈਮਾਨ ਪਠਾਨਨ ਕੀ, ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਥਾ।
ਹੋ ਧਿਕ ਧਿਕ ਭਾਖੈ ਪੀਰ, ਬੀਰ ਔਰੈ ਤਥਾ।¹ ਤਿਵੇਂ।

॥ ੭੦ ॥

ਭਈ ਜੰਗ ਕੀ ਤਜਾਰੀ, ਭਾਰੀ ਦੁਹਿ ਦਿਸੈਂ।
 ਔਰ ਬਾਤ ਇਕ ਬੇਢਬ, ਹੋਈ ਦਿਨ ਤਿਸੈਂ।
 ਪਾਂਚਕ ਸੈ ਜੁ ਉਦਾਸੀ, ਤਹਾਂ ਫਕੀਰ ਥਾ।
 ਹੋ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਜਿਨੈਂ ਕੜਾਹੁ, ਮਿਲਤ ਕੈ ਖੀਰ ਥਾ

॥੨੧॥

ਭਏ ਸੁ ਬੇਈਮਾਨ, ਜਾਨ ਬਾਚਾਨ ਹਿਤ।
 ਗਏ ਭਾਗ ਆਭਾਗ¹, ਨਿਸਾ ਮੈਂ ਡਰਤ ਕਿਤ। 'ਖੋਟੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ।
 ਇਕ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹੰਤ, ਤਿਨੋ ਕਾ ਰਹਜੋ ਤਹਿੰ।
 ਹੋ ਸਾਰ¹ ਦਈ ਜਬਿ ਸਿੱਖਨ, ਗੁਰੁ ਪੈ ਜਾਇ ਯਹਿ 'ਖਬਰ।

॥੨੨॥

ਸੁਨਿ ਕੈ ਤੱਜਬ ਗਜ਼ਬ¹, ਹੋਏ ਲੋਗ ਤਬਿ। 'ਬਹੁਤੇ ਹੈਰਾਨ।
 ਬੋਲੇ ਗੁਰੁ ਵਹਿ ਭੇਖੀ, ਭੂਖੇ ਹੁਤੇ ਸਬਿ।
 ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਕੂਰ, ਉਦਾਸ ਨ ਭਯੋ ਜੋ।
 ਹੋ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਅਗਜਾਨ, ਹਾਨ¹ ਨਹਿੰ ਕੜੋ 'ਨਾਸ।

ਜੋ ॥੨੩॥

ਤਜਾਗ ਧਾਮ ਕੇ ਕਾਮ, ਨਾਮ ਨਹਿੰ ਜਿਨਿ
 ਜਪਿਓ।
 ਤਿਨ ਤੋ ਨਿਜ ਪਗ ਆਪ, ਕੁਹਾਰੇ ਸੈਂ ਕਪਯੋ¹। 'ਕੱਟਿਆ ਹੈ।
 ਭੇਖ ਰੇਖ¹ ਧਰਿ ਜੇ, ਅਲੇਖ ਨਹਿੰ ਪਾਇ ਹੈਂ। 'ਚਿੰਨ੍ਹ, ਨਿਸ਼ਾਨ।
 ਹੋ ਕੂਕਰ¹ ਸੂਕਰ² ਗ੍ਰਯਭ³, ਜੋਨੀ ਜਾਇ ਹੈਂ 'ਕੁੱਤੇ। ²ਸੂਰ। ³ਗਧੇ ਦੀ।

॥੨੪॥

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਨਿਜ ਤਨ ਤੈ, ਜੁਦਾ ਨ ਜੇ ਲਖੈਂ।
 ਦੇਹ ਅਧਯਾਸ¹ ਬਿਨਾਸ, ਖਾਸ ਸੁਖ ਨਹਿ ਚਖੈਂ। 'ਦੇਹ ਦਾ ਮਿਥਯਾ ਗਿਆਨ।
 ਨਾਮ ਅਭਯਾਸ ਨ ਕਰੈਂ, ਜੇ ਸਤਗੁਰੁ ਥਾਟ ਕੇ। 'ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਣਾ ਕੇ ਭਾਵ ਧਾਰ ਕੇ।
 ਹੋ ਧੋਬੀ ਕੇ ਸਗ ਸਮ¹, ਨਹਿੰ ਘਰ ਕੇ ਘਾਟ ਕੇ 'ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ।

॥੧੫॥

ਵੇਸ ਫਕੀਰੀ ਲਾਜ, ਹਮੇਸ਼ ਜੁ ਰਾਖ ਹੈਂ।
 ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਨਿਜ ਲਾਖ ਹੈਂ। 'ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
 ਜਨਮ ਸਫਲ ਨਿਜ ਕਰੈਂ, ਤਰੈਂ ਤਿਹੰ ਇੱਕੀ
 ਕੁਲ।

ਹੋ ਅੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈਂ ਮਿਲੈਂ, ਜਲੈਂ ਜਲ ਜੈਸ ਢੁਲਾ¹ 'ਢਲ ਕੇ।

॥ ੭੬ ॥

ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਕਟਿ ਕੁਪੀਨ¹ ਕਰ ਤੂੰਬਾ, ਕੁਤਕ² ਸੁਹਾਯੋ।

¹ਲੱਕ ਨਾਲ ਲੰਗੋਟੀ। ²ਮੋਟਾ ਸੋਟਾ।

ਮਨੋ ਗਜਾਨ ਪੈ, ਹਿਤ ਕਲਜਾਨ ਵੈਰਾਗ ਤਪ।

ਹੋ ਅਯੋ ਬਿਸ਼ਨੁ ਪੈ, ਮਹਾਂਦੇਵ ਕੈ ਦੱਤ ਅਪਿ¹ 'ਆਪ।

॥ ੭੭ ॥

ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਮੁਸਕਾਇ, ਗਏ ਕਹਿੰ ਚੇਲਕੇ¹।

¹ਚੇਲੇ।

ਹੁਤੇ ਖਵੱਈਏ ਜੋ, ਕੜਾਹੁ ਤ੍ਰੈ ਮੇਲ ਕੇ¹।

¹ਤਿੰਨ ਮੇਲ ਦਾ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੰਡ, ਘਿਉ, ਆਟਾ ਤਿੰਨੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਮੇਲੇ ਹੋਣ)।

ਪਸੁ ਹਰਜਾਉ ਮਨਿੰਦ¹, ਸਿੱਖਨ ਘਰ ਚਰੈਂਗੇ।

¹ਹਰੀ ਖੇਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਸੂ ਵਾਂਗ।

ਹੋ ਐਸੇ ਭੇਖੀ ਪੁਨ ਪੁਨ, ਜਨਮੈਂ ਮਰੈਂਗੇ ॥ ੭੮ ॥

ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਾਰਜ ਪਰਜੋ, ਪੇਖਤੇ ਹੀ ਭਗੇ।

ਕਹਾਂ ਲਰਾਵਨ ਹਮ, ਉਨਹੀ ਕੋ ਥੇ ਲਗੇ।

ਹੇਤ ਪਰਖਬੇ, ਆਯੁਧ ਪਹਿਰਨ ਕੋ ਕਹੀ।

ਹੋ ਬੈਠੇ ਕਰਤੇ ਭਜਨ, ਬਿਮੁਖਤਾ ਕਜੋਂ ਗਹੀ

॥ ੭੯ ॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਕਹਜੋ ਸੁਨਿ ਨਾਥ ਜੀ।

ਬੇਮੁਖ ਸਨਮੁਖ ਰਖਨੋ, ਸਬਿ ਤੁਵ ਹਾਥ ਜੀ।

ਮੂਢ ਮਤੀ ਨਹਿੰ ਲਖਤ, ਗੂਢ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੁਹਿ।

ਹੋ ਮਿਤ੍ਰੁ ਸੱਤ੍ਰੁ ਨਹਿ ਕੋਇ, ਤੁਮਾਰੋ ਖੇਲ ਸੁਹਿ¹ 'ਸੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ।

॥ ੮੦ ॥

ਜਿਸ ਸਰੂਪ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ, ਨਹਿੰ ਪਾਇ ਹੈਂ।

ਨਿਗਮਾਗਮ ਮਨ ਬਾਣੀ, ਪਰਾ ਬਤਾਇ ਹੈਂ¹।

¹ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਹਮਰੇ ਪੂਰਬ ਜਪ ਤਪ, ਭਾਗ ਭਲੇਰ ਹੈਂ¹।

¹ਚੰਗੇ ਹਨ।

ਹੋ ਲੋਚਨ ਗੋਚਰ¹ ਜੋ ਸਰੂਪ, ਤੁਵ ਹੇਰ ਹੈਂ² 'ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ। ²ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।

॥ ੮੧ ॥

ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਸੰਗ, ਅਭਾਗੀ ਤਜਤ ਹੈਂ।

ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਜਿਨ ਕੇ, ਪਦ ਨਿਤ ਭਜਤ

ਹੈਂ।

ਆਪ ਤੀਨ ਪੁਰ ਥਾਪਨ, ਖਾਪਨ ਹਾਰ ਹੈਂ।

¹ਰਚਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਹੋ ਬਪੁਰੇ ਕਹਾਂ ਗਿਰੇਸ, ਜੁ ਮੰਡੈਂਰਾਰ ਹੈਂ।

¹ਲੜਾਈਰਚ ਰਹੇ ਹਨ।

॥ ੮੨ ॥

ਬੋਲੇ ਗੁਰੁ ਮੁਸਕਾਇ, ਮੂਲ ਮਾਹੰਤ ਜੋ।

ਰਹਜੋ, ਡਾਲੀਆਂ ਔਰੈਂ ਭਵੈਂ ਬਜੰਤ ਤੋਂ।

¹(ਦਰੱਖਤ ਦੇ) ਮੁੱਢ (ਵਾਂਗ) ਜੋ ਮਹੰਤ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਾਸਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਡਾਲੀਆਂ ਰੂਪ ਚੇਲੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਕਹੋ ਸੰਤ ਭਗਵੰਤ ਰੂਪ, ਤੁਮ ਧਯਾਨ ਕੈ।

¹ਕਰਕੇ, ਲਾ ਕੇ।

ਹੋ ਜੀਤ ਹੋਇ ਹੈ ਕਿਸ ਕੀ, ਲਰਿ ਰਣ ਠਾਨ ਕੈ

॥ ੮੩ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੌਂ, ਬਾਈ ਧਾਰਨ ਕੇ ਪਤੀ।

¹ਨਾਲ।

ਚਢ ਆਏ ਹਿਤ ਲਰਨ, ਸੈਨ ਲੈ ਸਬਿ ਅਤੀ।

¹ਬਹੁਤੀ।

ਦੇਸ ਕੋਸ਼ ਨਹਿ ਛੀਨਜੋ, ਹਮ ਨੇ ਕਾਹਿ ਕਾ।

¹ਖਜ਼ਾਨਾ।

ਹੋ ਕਿਆ ਜਾਨੈ ਇਹੁ ਮੂਢ, ਹੰਕਾਰੀ ਚਾਹਿੰ ਕਾ।

¹ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

॥ ੮੪ ॥

ਸੁਨਿ ਮਹੰਤ ਕਰ ਜੋਰਿ, ਕਹਾ ਪੁਨ ਐਸ ਹੈ।

ਨਰ ਲੀਲ੍ਹਾ ਇਵ ਬੂਝਤ, ਪ੍ਰਭੂ ਮੁਹਿ ਕੈਸ ਹੈ।

ਆਪ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ, ਲੀਨ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।

ਹੋ ਗਯਾਤਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲ, ਜੁ ਹੋਵਨ ਹਾਰ ਹੈ

॥ ੮੫ ॥

ਜਜੋਂ ਬਾਲਕ ਮਿਲਿ ਖੇਲਤ, ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਿੱਤ੍ਰੁਚਿ।

ਵਾਸਤ੍ਰੁ ਰਾਗ ਨ ਦ੍ਰੈਸ਼, ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਮਰਹਿਤ ਸਚ।

¹ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੋਹ ਤੇ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, {ਸੱਚ} ਨਿਸਚੇ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਚਰਿਤ ਕਰਤ ਤਜੋਂ ਰਾਵਰ, ਨਰ ਤਨ ਧਰਨ ਕੇ।

¹ਧਾਰ ਕੇ।

ਹੋ ਇਹੁ ਤੁਵ ਲੀਲ੍ਹਾ ਬਾਲ, ਖਜਾਲ ਜੋ ਲਰਨ ਕੇ

॥ ੮੬ ॥

ਮਧੁ ਕੈਟਭ ਸੰਘਾਰੇ, ਜਲ ਮੈਂ ਪੈਠ ਕੇ²।

¹ਮਾਰੇ। ²ਵੜ ਕੇ।

ਹਿਰਨ ਕੱਸਪ ਹਿਰਨਾਛਸ ਮਾਰੇ ਐਠ ਕੇ।

¹ਮਰੋੜ ਕੇ।

ਰਾਵਣ ਕੰਸ ਸੂਬੰਸ, ਤ੍ਰੇਤੈ ਦਵਾਪਰੈਂ।

ਹੋ ਮਾਰੇ ਹਤਹੋ ਅਬਿ, ਗਿਰਪਤਿ ਕਯਾ ਬਾਪੁਰੈਂ

॥ ੮੭ ॥

ਮੱਤ ਮਤੰਗ¹ ਬ੍ਰਿੰਦ, ਸ਼ੇਰ ਸੋਂ ਕਿਆ ਲਰੈਂ।
 ਸਰਪ ਸਰਵਰੀ¹, ਬੈਨਤੇਯ ਕੀ² ਕਬਿ ਕਰੈਂ।
 ਰਾਵਰ ਰਵਿ ਤੈ ਦੁਰੈਂ, ਨਖਤ ਅਰਿ ਸੋ ਗੁਨੇ¹।
 ਹੋ ਬਿਜੈ ਲੱਛਮੀ ਸਦਾ, ਸੰਗ ਤੁਵ ਲੋ ਗੁਨੇ¹।

॥ ੮੮ ॥

ਸਹੀ ਸੁਖਦ ਅਸੀਸ ਯੁਤੈਂ, ਕਿਰਪਾਲ ਜੋ।
 ਕਹੇ ਬੈਨ ਸੁਨਿ ਸੁਭਟ, ਭਏ ਮੁਦ ਮਾਲ ਲੋ¹।

ਤਜਾਰੀ ਸਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੀ, ਬਰਨ ਪੈ¹।
 ਹੋ ਧਜਾਇ ਭਯੋ ਥਿਰ ਈਹਾਂ, ਬੰਦ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਪੈ

॥ ੮੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਜੰਗ ਤਜਾਰੀ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
 ਚਰੰਜਵੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੫੪ ॥

¹ਬਹੁਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ।

¹ਬਰਾਬਰੀ। ²ਗਰੁੜ ਦੀ।

¹ਆਪ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਸੋ ਗੁਣਾ ਵੈਰੀ ਰੂਪ ਤਾਰੇ ਛੁਪ ਜਾਣਗੇ।

¹ਫਤਹ ਰੂਪ ਲੱਛਮੀ ਸਦਾ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ (ਰਹਿਣਾ) ਵਿਚਾਰਦੀ ਹੈ।

¹ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਰਮੇ (ਐਉਂ) ਅਨੰਦ ਹੋਏ (ਜਾਣੇ) ਧਨ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਪੁਨਾ ਕਹਿ ਕੇ।

ਪਪ. {ਜੰਗ ਭੰਗਾਣੀ, ਬੇਈਮਾਨ ਪਠਾਣ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੇ}

ਕਬਿੱਤ:

ਮਾਯਾ ਕੀ ਮਹਾਨਤਾ ਔ ਮਾਨਤਾ ਲੈ ਮਥੁਰਾ ਤੈ,
ਕਾਂਤੀ ਕੀ ਕਰਾਂਤੀ ਕਮਨੀਯਤਾ ਲੈ ਕਾਂਸੀ ਕੇ।

'ਮਾਇਆ ਪੁਰੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਮਥਰਾ ਦੀ ਮੰਨਤ ਲੈ ਕੇ,
ਕਾਂਤੀ ਦੀ ਚਮਕ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਾਂਸੀ ਦੀ ਲੈ ਕੇ।

ਦਰਪ ਦਵਾਰਕਾ ਕੇ ਹੋਸਲਾ ਹਿਵੰਤਕਾ ਕੇ,
ਔਧ ਕੇ ਅਰੂਜ ਲੈ ਨਮੂਜ ਬਿੱਸੂ ਬਾਸੀ ਕੇ।

'ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ, ਹੋਸਲਾ ਅਵੰਤਕਾ ਦਾ, ਅਜੁਧਿਆ
ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ।

ਸੱਤ ਸੱਤ ਲੋਕ ਤੈ ਮਹੱਤ ਹਰਿ ਓਕ ਤੈ ਲੈ,
ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ ਪੁਰ ਰਚਯੋ ਹੁਲਾਸੀ ਕੇ।

'ਸੱਤ ਲੋਕ ਤੋਂ ਸੱਚ, ਵੱਡਾ ਪਨ ਸਚਖੰਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ ਸ਼ਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)
ਬਣਾਇਆ।

ਮੋਖ ਭੋਗ ਦਾਸੀ ਜਹਾਂ ਕਟਿਤਿ ਚੁਰਾਸੀ,
ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਹੈ ਨਿਵਾਸੀ ਕਜੋਂ ਨ ਪੈਂਹ
ਅਬਿਨਾਸੀ ਕੇ। || ੧ ||

'ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਜਿੱਥੇ ਦਾਸ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,
ਚੁਰਾਸੀ ਕੱਟੀ ਦੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ
ਪੁਰੀ ਦੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ
ਪਾਉਣਗੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਜੰਗ ਭੰਗਾਣੀ ਕਾ ਕਹੈਂ, ਏਸ ਅਧਯਾਇ ਮਝਾਰ।
ਆਮਦ ਸੁਨਿ ਕੋਹਿਨ ਕੀ, ਭਏ ਗੁਰੂ ਜਬਿ
ਤਜਾਰ || ੨ ||

'ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ (ਖਬਰ)।

ਅਤਿੱਲ ਛੰਦ:

ਤਿਸੀ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸਿੱਖ,
ਕਹਯੋ ਇਮ ਆਇ ਕੈ।
ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਪਠਾਨ,
ਮਿਲੇ ਉਤ ਜਾਇ ਕੈ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਦੈ ਆਦਰ, ਸਾਦਰ ਰਖ ਲੀਏ।

ਹੋ ਫੌਜ ਕਿਤਿਕ ਗੁਰੂ ਕੰਨੇ, ਬੂਝਨ ਸੋ ਕੀਏ

'ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼।

|| ੩ ||

ਭਾਖਯੋ ਭੀਖਨ ਖਾਨ, ਫੌਜ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕੁਹਿ।

'ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਫੌਜ ਨਹੀਂ।

ਹਮ ਹੀ ਹੁਤੇ ਸਿਪਾਹੀ, ਆਏ ਪਾਸ ਤੁਹਿ।

ਨਾਈ ਛੀਂਬੇ ਰੋੜੇ, ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਟ ਹੈਂ।

ਹੋ ਬਨਕ ਕੁਲਾਲ ਕਲਾਲਨਿ ਮਾਲਿਨਿ ਠਾਟ ਹੈਂ¹ 'ਬਾਣੀਆਂ, ਘੁਮਿਆਰਾਂ, ਕਲਾਲਾਂ ਤੇ ਮਾਲੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ
ਹਨ {ਕਲਾਲ=ਇਕ ਗੋੜ}।

॥੪॥

ਗਿਨਤੀ ਮਿਨਤੀ ਕਹਾਂ, ਇਨੋ ਕੀ ਜੇ ਕਹੈਂ।

ਜੰਗ ਦੇਖ ਜੋ, ਠਹਿਰੈਂ ਘਰੀ ਨ ਏਕ ਹੈਂ।

ਗੁਰੂ ਬਹਾਦਰ ਬਲੀ, ਬੀਰ ਇਕ ਠੀਕ ਹੈ।

ਹੋ ਪਾਂਚ ਭਣੇਵੇ, ਮਾਮੂ ਇਕ ਗੁਰੂ ਨੀਕ ਹੈ¹ 'ਚੰਗਾ (ਸੂਰਮਾ) ਹੈ।

॥੫॥

ਪਾਂਚ ਚਾਰ ਰਜਪੂਤ, ਕਹੀਂ ਤੈ ਆ ਰਹੇ।

ਪੀਰ ਸਡੌਰੇ ਵਾਰ, ਬੀਰ ਕਿਛੁ ਹੈ ਵਹੇ¹।

ਬਾਕੀ ਨਾਗੜ ਗੁੱਦੀ, ਭਰ ਰਹੀ ਆਮ ਹੈ¹।

¹ਉਹ।

¹{ਨਾਗੜ ਗੁੱਦੀ} ਕਮੀਨ ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ {ਆਮ} ਬਹੁਤ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੋ ਔਰ ਫੌਜ ਗੁਰੂ ਪਾਸ, ਖੁਦਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ

॥੬॥

ਬਾਂਰਾ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤ, ਸੱਤ ਜਗ ਜੋ ਕਹੀ¹।

ਸੋ ਭਰਤੀ ਖੁਰਗੀਨ, ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸਬਿ ਸਹੀ¹।

¹ਬਾਰਾਂ ਨੀਚ ਜਾਤਾਂ ਜੋ ਠੀਕ ਜਗਤ 'ਚ ਕਹੀਆਂ ਹਨ।

¹ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ {ਖੁਰਗੀਨ} ਤਹਿਰੂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਾਂਗ ਹਨ।

ਤੁਮ ਸੋਂ ਲਰਨੇ ਜੋਗ, ਨ ਕੋਇ ਦਿਖੀਤ ਹੈ।

ਹੋ ਤੁਮ ਭੀ ਰਹੋ ਕਿਨਾਰੇ, ਹਮ ਹੀ ਜੀਤ ਹੈਂ

॥੭॥

ਔਰ ਤਲਬ ਕੀ ਤਲਬ¹, ਨ ਤੁਮ ਤੇ ਕਿਛੁ ਹਮੈਂ।

ਦੇਹੁ ਮਾਫ ਕਰਿ ਲੂਟ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਹਮਲ ਮੈ¹।

ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਢਿਗ ਨਾਹਿਨ, ਦੌਲਤ ਇਤਿਕ ਹੈ।

ਹੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਮਾਯਾ ਆਜ, ਪੇਖੀਅਤ ਜਿਤਿਕ ਹੈ

¹ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਇੱਛਾ।

¹ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ (ਅ) (ਜੋ) {ਹਮ} ਅਸੀਂ {ਲਮੈਂ} ਲੈ ਲਈਏ।

॥੮॥

ਮਨ ਮਾਯਾ ਭਰਮਾਯਾ, ਪਾਯਾ ਗਜਾਨ ਨਹਿੰ।

ਰਾਜਨਿ ਮਤਾ ਪਕਾਯਾ, ਲੀਨੇ ਰਾਖ ਵਹਿੰ।

ਬਡੌ ਗਰਬ, ਚਢਿ ਸਰਬ ਅਗਾਰੀ ਬਢ ਗਏ।

ਹੋ ਅਨਗਨ ਦਲ ਮਿਲਿ ਦੁੱਜਨ¹, ਓਰੜ² ਚਢਿ 'ਖੋਟਿਆਂ ਦੇ। ²ਉੱਛਲ ਕੇ।

ਅਏ ॥੯॥

ਬਾਜਤ ਦੁੰਦਭਿ ਬ੍ਰਿੰਦ¹, ਮੇਘ ਜਨੁ ਗਾਜ ਹੀਂ।

ਕਹੌ ਸਿੱਖ, ਸੋ ਐਂਹ ਭਾਂਗਾਣੀ ਆਜ ਹੀ।

¹ਸਾਰੇ ਧੌਂਸੇ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ, ਤੂਰਨ¹ ਤਜਾਰੀ ਹੈ ਕਰੀ।
ਹੋ ਬਜਵਾਯੋ ਰਣਜੀਤ, ਨਗਾਰਾ ਤਿਸ ਘਰੀ

॥ ੧੦ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਬਖਤ੍ਰ¹ ਸਜਿ, ਦਲ ਗੁਰੂ ਚਢਯੋ।
ਗਿਰ ਗਿਰਾਟ ਗਿਰਪਤੀਅਨਿ, ਖਰਭਰ ਅਤਿ
ਬਢਯੋ।

ਕਲਗੀਧਰ ਪੋਸ਼ਾਕ ਪਾਕ¹, ਧਰਿ ਜੰਗ ਕੀ।
ਹੋ ਸੂਖਮ ਅਕਟ ਸੰਜੋਇ, ਫੁਲਾਦੀ ਅੰਗ ਕੀ¹

॥ ੧੧ ॥

ਹੀਰੇ ਕੁੰਦਨ ਜਟਿਤ ਮੁਸਟ, ਖਗ ਪਹਿਰ ਕਰਿ।

ਕਠਿਨ ਕੁਵੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ, ਕੰਧ ਪੈ ਧਰਯੋ ਵਰ।

ਪੂਰਤ ਤੀਰ ਤੁਨੀਰ, ਕਸਯੋ ਕਟਿ ਖਚਤ ਮਨਿ।

ਹੋ ਕਿਧੋਂ ਸਦਨ ਅਹਿ ਕਾਲ, ਹਰਨ ਹਿਤ
ਅਰਿਨਿ ਗਨ¹ ॥ ੧੨ ॥

ਪੇਸ਼ ਕਬਜ਼¹ ਪਿਸਤੌਲ, ਤਮੰਚਾ² ਪੰਚ ਕਲ³।

ਕਸੇ-ਕਮਰ ਯੁਤ ਕਮਰ, ਸਮਰ ਹਿਤ ਗੁਰੂ
ਭਲ।

ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ, ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ, ਸਸਿ ਮਾਹਰੀ।

ਗੰਗਾਰਾਮ ਸੁ ਜੀਤ ਮੱਲ, ਭਲ ਕਾਹਰੀ¹ ॥ ੧੩ ॥

ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਕੇਰ ਪੂਤ, ਭਟ ਪਾਂਚ ਜੇ।

ਹੋ ਚਢੇ ਬੀਰ ਜਨੁ ਪਾਂਚੋ, ਪਾਂਡਵ ਸਾਚ ਥੇ।

ਨੰਦ ਚੰਦ ਮਾਸੰਦ, ਬੁਲੰਦ ਜੁ ਬੀਰ ਥਾ।

ਦਯਾਰਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ, ਭਟ ਧੀਰ ਥਾ ॥ ੧੪ ॥

ਊਦਾ, ਧਰਮਾ, ਸਾਂਗਾ, ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਭਟ।

ਹੋ ਛਕੇ ਛੋਭ¹ ਸਭਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਅੱਤ੍ਰੀ² ਅਏ ਝੱਟ।

ਰੱਖਕ ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ ਕਿਲੇ ਮੈਂ ਛੋਰ ਕੈ।

¹ਛੋਤੀ।

¹ਸੰਜੋਆਂ।

¹ਧੌਂਸਿਆਂ ਦਾ {ਗਿਰ ਗਿਰਾਟ} ਭਾਰੀ ਡੰਡ-ਰੌਲਾ (ਸੁਣ ਕੇ)
ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਅੰਦਰ {ਖਰਭਰ} ਘਬਰਾਹਟ ਵਧ ਗਈ।

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਸਰੀਰ (ਉੱਪਰ ਧਾਰਨ) ਕੀਤੀ।

¹ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੁੱਠ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ
ਪਹਿਨ ਕੇ।

¹ਕਰੜਾ {ਪ੍ਰਚੰਡ} ਭਾਰਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ {ਕੁਵੰਡ} ਧਨੁਸ਼ ਮੋਢੇ
'ਤੇਰੱਖਿਆ।

¹ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ {ਤੁਨੀਰ} ਭੱਥਾ ਮਣੀਆਂ ਨਾਲ
ਜੜਤ ਹੋਇਆ ਲੱਕ ਨਾਲ ਕੱਸਿਆ।

¹ਜਾਂ ਇਹ ਕਾਲ ਰੂਪ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਮਾਰਨ ਲਈ।

¹ਕਰਦ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ²ਲੰਬੀ ਨਾਲੀ ਦਾ
ਪਿਸਤੌਲ। ³ਆਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇਰਤਨਰਾਇ ਵੱਲੋਂ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਪੰਜ ਕਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

¹ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਰ ਕਸੇ ਸਣੇ (ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਲੱਕ
ਨਾਲ ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ (ਕੱਸੇ)।

¹ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ।

¹ਚੰਗੇ {ਕਾਹਰੀ} ਫੁਰਤੀਲੇ।

¹ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ। ²ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ।

ਬਾਕੀ ਦਲ ਭਲ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬੀਰ ਬਟੋਰ ਕੈ' 'ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ।

॥ ੧੫ ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਭਗਵਤੀ ਧਯਾਇ' ਨਾਮ ਨਵ ਗੁਰੁਨਿ ਲੈ। 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ।

ਹੋ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਅਰਦਾਸ, ਚਢੇ ਗੁਰੁ ਸੁਰਨ' ਲੈ। 'ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ।

ਸ਼ਗਨ ਭਏ ਸਭਿ ਨੀਕ, ਦਾਇਕੈ ਜੀਤ ਜੇ।

ਚਾਲੇ ਤੁਰੇ' ਨਚਾਵਤ, ਭਾਵਤ ਮੀਤ ਥੇ ॥ ੧੬ ॥ 'ਘੋੜੇ।

ਬਾਜਤ ਦੁੰਦਭਿ, ਗਾਜਤ ਹਯ ਸਬਿ ਸੂਰਮੇ।

ਹੋ ਨੂਰ ਸੂਰ ਕੋ ਢਾਪਯੋ, ਨਭ ਭਰ ਧੂਰ ਮੇਂ'। 'ਸੂਰਜ ਦਾ ਚਾਨਣ ਢੱਕ ਲਿਆ, ਅਕਾਸ਼ ਧੂੜ ਨਾਲ ਭਰਿ ਗਿਆ।

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਯੋ, ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹਿ ਸੈਂ।

ਗਾਡੋ ਰਣ ਖੰਭ ਜਾਇ, ਭੰਗਾਣੀ ਠਾਂਹਿ ਜੈ

॥ ੧੭ ॥

ਤਹਿੰ ਘਾਲੋ ਘਮਸਾਣ, ਰੋਕ ਕੈ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੋ।

ਹੋ ਹਮ ਤੁਮ ਪੁਸ਼ਤ ਪਨਾਹਿ, ਆਇ ਹੈਂ ਤੱਤ੍ਰੁ ਕੋ'। 'ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੋਂ ਤੇਰੀਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ {ਤੱਤ੍ਰੁ} ਉਸ ਤਰਫ ਆਵਾਂਗੇ।

ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੰਗ, ਨਿਜ ਸੈਨ ਲੈ।

ਜਾਇ ਅਰਜੋ ਅਰਿ ਸੰਗ, ਮੋਰਚਾ ਐਨ ਲੈ

॥ ੧੮ ॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸਸਿ ਭੀਮ ਨ੍ਰਿਪ, ਸਸਿ ਹਰੀ ਜੋ।

ਹੋ ਬਢੇ ਅੱਗ੍ਰ, ਅਤਿ ਮਢੇ ਰੋਹ ਬਿਧਿ ਖਰੀ ਸੋ'। 'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ।

ਕਈ ਸਹਿਸ ਬਡ ਸੂਰੇ, ਛੱਤ੍ਰੀ ਛਿਤ ਪਤੀ'। 'ਰਾਜੇ।

ਮਾਰ ਬੁਕਾਰੇ ਕਰਿ, ਢਿਗ ਢੁਕੇ ਸੋ ਅਤੀ

॥ ੧੯ ॥

ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਬੱਜਤ, ਆਮੋ ਸਾਮਣੈ।

ਹੋ ਦਯਾਰਾਮ ਤਬਿ ਭਾਖਯੋ, ਗੁਰੁ ਪੈ ਬਾਮਣੈ'। 'ਦਯਾਰਾਮ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੇ।

ਸੂਰਬੀਰ ਬਡ ਪੀਰ, ਭੀਰ ਅਰਿ ਅਗਨਤੈ'। 'ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਅਣਗਿਣਤ ਭੀੜ ਹੈ।

ਲਰਨ ਮਰਨ ਹਿਤ, ਕੰਗਨੇ ਬਾਂਧੇ ਸ਼ਗਨ ਤੈ' 'ਸ਼ਗਨਾਂ ਨਾਲ।

॥ ੨੦ ॥

ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਚੀ, ਹੈਂ ਸੱਚ ਭਨੈਂ ਹਮ।

ਹੋ ਇਸ ਤੈ ਸੌਗੁਨ ਆਵੈਂ, ਤੋ ਭੀ ਨਾਹਿ ਗਮ।

ਸਬਿ ਛਰੇ ਕੀ ਚਿਰੀਆਂ, ਘਿਰੀਆਂ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈਂ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਛਰੇ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੌਤ ਨੇ ਘੇਰੀਆਂ ਹਨ। {ਛਰਾ=ਬੰਦੂਕ 'ਚੋਂ ਛਰ ਕਰ ਕੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਬਰੀਕ ਗੋਲੀ।}

ਸ਼ਲਭਨ ਕੀ ਕਿਛੁ ਗਿਨਤੀ, ਬਾਜ ਨ ਕਿਰਤ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਬਾਜ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਭਾਮਕੜਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

॥੨੧॥

ਸੁਨਿ ਬਿਹਸੇ ਸੋਢੀਸ, ਛੇਰ ਤੂਰੰਗ ਕੈ।

ਘੋੜਾ ਛੇੜ ਕੇ।

ਹੋ ਤੁੰਗ ਠੌਰਾ ਜਾ ਥਿਰੇ, ਸੰਗ ਭਟ ਭੀਰ ਲੈ

ਉੱਚੀ ਜਗ੍ਹਾ।

॥੨੨॥

ਕਬਿੱਤ:

ਬੋਲਯੋ ਦਿਜੇਸਾ ਜਗਤੇਸ ਜੂ ਬਿਸੇਸ ਹੇਰੇ,

ਉੱਤਮ ਬ੍ਰਹਮਣ।

ਠਾਢੇ ਹੈ ਨਰੇਸ ਹਰੀ ਚੰਦ ਏ ਚੰਦੇਰੀ ਕੋ।

ਦਾਨੀ ਮਹਾਂ ਮਾਨੀ ਬੀਰ ਜੰਗ ਕੋ ਜਿੱਤਯਾ ਧੀਰ,
ਕਾਲ ਸੋਂ ਲੱਗਯਾ ਪੈ ਨ ਕੱਯਾ ਏਰ ਫੇਰੀ ਕੋ।

ਕਾਲ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆਂ ਭਾਵ ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਤਾਂ ਕੇ ਪਾਛੇ ਠਾਢੇ ਆਛੇ ਜੰਗ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਬਾਂਛੇ,
ਚਿੰਤਾ ਲਾਜ ਗਹਯੋ ਸਾਛੇ। ਛੁੱਤ੍ਰ ਜੁ ਗੇਰੀ ਕੋ।

ਸਾਹਮਣੇ। ਜਿਵੇਂ ਗੇਰੀ ਦਾ {ਛੁੱਤ੍ਰ} ਉਠ ਖੜਾ ਹੈ {ਸੁਤਰ=ਉਠ}।

ਤਾਂ ਕੇ ਬਾਂਈ ਓਰਾ ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤ ਛੱਤ੍ਰ ਚੌਰਿ,
ਕਹਿਲੂਰ ਮੌਰ ਹੈ, ਨ ਜੰਗ ਤੌਰ ਦੇਰੀ ਕੋ।

ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ।

॥੨੩॥

ਤਾਂਹੀ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਅਤਿ ਬਿਕਟਾ ਕਟੋਚ ਪੋਚ^੨,

ਸੋਚਤ ਸੁ ਓਟ ਐ ਪੈ ਲੋਚਤ ਹੈ ਜੀਤ ਕੈ।

ਔਰ ਯੇ ਹਜੂਰੀ ਜਸਵਾਲ ਡਢਵਾਲ ਠਾਢੇ,
ਚਾਢੇ ਚਖੁ ਗਾਢੇ ਜੰਗ ਆਢੇ ਆਏ ਮੀਤ ਕੈ।

ਸਖਤ। ਨੀਚ।

ਜਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕੋਲ ਹੀ ਇਹ ਜਸਵਾਲ ਤੇ ਡਢਵਾਲ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇੜ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਖੜੇ ਹਨ ਜੋ ਤਕੜਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤ੍ਰ (ਭੀਮ ਚੰਦ) ਦੇ {ਆਢੇ} ਨਾਲ ਆਏ ਹਨ।

ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ।

ਦਾਏਂ ਦਿਸਾ ਦੇਖੀਏ ਪਠਾਨ ਬੇਈਮਾਨ ਥਿਰੇ,

ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਧਾਮ ਜੈਹੈਂ ਜਮ ਹੀਤ ਕੈ।

ਔਰ ਜੇ ਅਨੇਕ ਏਕ ਏਕ ਕੋ ਭਗੈ ਹੈਂ ਛੇਕਿ,

ਆਏ ਏਕ-ਮੇਕ ਹੈ ਕੁਨੇਕ ਯੇ ਅਨੀਤਿ ਕੈ।

ਹਿਤ ਕਰ ਕੇ ਜਮ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਗੇ।

॥੨੪॥

ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਅਨੇਕਾਂ {ਕੁਨੇਕ} ਖੋਟੇ {ਅਨੀਤ} ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ {ਛੇਕ} ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਭਜਾ ਦਿਆਂਗੇ।

ਲਾਖ ਗੁਣੇਂ ਕਜੋਂ ਨ ਐਹੈਂ ਸਾਖ¹ ਦੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕੈਹੈਂ,
 ਹਮ ਤੂੰ ਹਤੈ ਹੈਂ¹ ਯੇ ਪਲੈ ਹੈਂ² ਮਾਰ ਖਾਇ ਕੈ।
 ਹੋਸ¹ ਨਾਰਹਿਨ ਦੈਹੈਂ ਬੀਰ ਬੀਰ ਸੋਂ ਲਰੈ ਹੈਂ,
 ਹੂਰਨ ਸੁ ਪੈਹੈਂ¹ ਜੈਹੈਂ ਸੁਰਪੁਰ ਧਾਇ ਕੈ।
 ਭੈਰੋਂ ਭੂਤ ਜੋਗਨੀ ਜਮਾਤ ਕੇ ਰਜੈ ਹੈਂ ਬੇਗ¹,
 ਤੇਗਨ ਚਖੈ ਹੈਂ ਸ਼ੋਨ¹ ਔਨ ਅਰਿ ਘਾਇ ਕੈ²।
 ਪੈ ਹੈਂ ਹਮ ਜੀਤ ਕੇ ਗਵੈ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਗੀਤ ਕੇ,
 ਰਖੈ ਹੈਂ ਧਰਮ ਨੀਤਿ ਕੇ ਸੁਨੈ ਹੈਂ ਸਾਚ ਭਾਇ ਕੈ¹।

॥ ੨੫ ॥

ਐਸੇ ਗੁਰ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਕੀਨ ਜਿਨਿ ਸੰਖ ਧੁਨਿ¹,
 ਬਿਦਰੇ ਹੈਂ ਅਰਿਨ ਕੇ ਉਰ ਦਹਿਲਾਇ ਕੈ¹।
 ਧੀਰਜ ਧਰੈ ਕੈ ਸੋ ਬਜੈ ਕੈ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੰਖ,
 ਅਗਰ ਬਢੈ ਕੈ ਲਰੇ ਐ ਕੈ ਅਤਿ ਜਾਇ ਕੈ।
 ਸੂਰ ਨ ਦਿਖਾਤ ਨਭ ਧੂਰਨ ਤੈ ਪੂਰਨ ਭਾ,
 ਹੂਰਨ ਕੇ ਹੇਰਨ ਕੇ ਸੂਰਨ ਚਹਾਇ ਕੈ¹।

ਮਾਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸੋ ਪੁਕਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੀਰ,
 ਬੀਰਨ ਪੈ ਬੀਰਤਾ ਬਿਸੇਸ ਚਢੀ ਆਇ ਕੈ

॥ ੨੬ ॥

ਰੰਗ ਭੂਮ ਮੈਂ ਸੁਰੰਗ ਔਰ ਹੀ ਦਿਖਾਇਓ ਢੰਗ¹,
 ਅਧਿਕ ਉਮੰਗ ਸੰਗ ਅੰਗ ਉਭਰਨ ਹੈਂ¹।
 ਮੋਚ ਕੈ ਸੰਕੋਚ ਸੋਚ ਲੋਚ ਕੈ ਲਰਨ ਲਾਗੇ,
 ਕਲਗੀਧਰਨ ਆਗੇ ਕਰਨੀ ਕਰਨ ਹੈਂ¹।

ਪਰਨ ਕਰਨ ਏਕ ਚਰਨ ਟਰਨ ਨਾਹਿੰ,
 ਲਰਨ ਮਰਨ ਮਾਂਡੇ ਖਾਂਡੇ ਲੈ ਕਰਨ ਹੈਂ¹।

ਬਰਨ ਅਬਰਨ ਨਿਹਰਨ ਪਰਨ ਸਭਿ,
 ਏਕਸੇ ਲਰਨ ਸਮ ਭੀਮ ਔ ਕਰਨ ਹੈਂ¹ ॥ ੨੭ ॥

¹ਗਵਾਹੀ।
¹ਮਾਰਾਂਗੇ। ²ਭੱਜਣਗੇ।
¹ਇੱਛਾ।
¹ਉਹ ਹੂਰਾਂ (ਅਪੱਛਰਾਂ) ਪਾ ਲੈਣਗੇ।
¹ਛੇਤੀ।
¹ਲਹੂ। ²ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ।
¹ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ।

¹ਅਵਾਜ਼।
¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਕੰਬ ਕੇ {ਬਿਦਰ} ਫਟ ਗਏ।

¹ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਅਕਾਸ਼ ਧੂੜ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ,
 ਸੂਰਮੇ ਹੂਰਾਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹੀ ਢੰਗ ਦਾ ਮ੍ਰੇਸ਼ਟਰੰਗ ਦਿਖਾਇਆ।
¹ਉਭਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸੰਕੋਚ ਤੇ ਸੋਚ ਛੱਡ ਕੇ ਚਾਹ ਕੇ ਲੜਨ ਲੱਗ ਪਏ,
 ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ (ਹੋ ਕੇ ਜੰਗ ਦੀ) ਕਰਨੀ ਕਰਨ
 ਲੱਗੇ।

¹ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੇ,
 (ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ) ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਖੰਡੇ ਲੈ ਕੇ ਲੜਨਾ ਮਰਨਾ ਮੰਡ
 ਲਿਆ ਹੈ।

¹ਉੱਤਮ ਵਰਨਾਂ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ,

ਭੀਮ ਤੇ ਕਰਣ ਵਾਂਗ (ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ) ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ
ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ:

ਇਤੇ ਮੈਂ ਅਯੋ, ਸੈਨ ਲੈ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ।

ਦਿਸਾ ਏਕ ਠਾਢੇ ਭਯੋ, ਧਾਰ ਕੁੱਧੂ।

ਨਿਜੰ ਮੋਰਚਾ ਥੋਰਚਾ¹ ਹੇਤ ਜੁੱਧੈਂ।

¹ਮੋਰਚਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਟਰਜੋ ਸੋ ਨ ਪਾਛੈ, ਲਰਜੋ ਐਨ ਸੁੱਧੈਂ || ੨੮ ||

ਹੁਤੇ ਸਾਤ ਸੌ, ਸੰਗ ਮੌਰੀਦ ਤਾਂ ਕੇ।

ਸਭੈ ਹੀ ਲਰਾਕੇ, ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ।

ਹਤੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੇਤੇ, ਤਿਨੈ ਅੱਤ੍ਰੁ ਧਾਰੀ¹।

¹ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ।

ਦਬਾਏ ਹਟਾਰੇ, ਪਿਛਾਰੀ ਪਹਾਰੀ || ੨੯ ||

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਹੈਰਾਨ ਭਾ, ਹੇਰਿ ਭਾਰੀ।

ਹਰੀ ਚੰਦ ਪੈ ਦੌਰ ਕੈ, ਯੌਂ ਉਚਾਰੀ।

ਗੁਰੂ ਓਰ ਏਤੇ, ਘਨੇ ਜ਼ੋਰ ਵਾਰੇ।

ਭਏ ਬੀਰ ਕੈਠੇ¹ ਕਹਾਂ ਤੇ ਅਪਾਰੇ || ੩੦ ||

¹ਇਕੱਠੇ।

ਨਹੀ ਜਾਨ ਜਾਈ, ਕਿਧੋ ਗੋਪ ਸੈਨਾ¹।

¹ਗੁਪਤ ਫੌਜ।

ਅਈ ਹੈ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਧਰੇ ਕੋਪ ਪੈਨਾ¹।

¹ਤਿੱਖਾ ਕ੍ਰੋਧ।

ਹਰੀ ਚੰਦ ਬੋਲਜੋ, ਨ ਡੋਲਜੋ ਸੁ ਭੱਯਾ¹।

¹ਹੇ ਭਰਾ ਡੋਲ ਨਾ।

ਜੁਰੇ ਹੈਂ ਜੁ ਵਾਹੀ¹, ਕੜਾਹੀ² ਖਵੱਯਾ || ੩੧ ||

¹ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਜੁੜੇ ਹਨ। ²ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਭਗੈਂਗੇ ਅਬੀ, ਜੌ ਲਗੈ ਚੋਟ ਮੇਰੀ।

ਜਿਮੇ ਏਣ¹ ਜੈਰੈਂ, ਢੁਕੇ ਢਿੱਗ ਹੇਰੀ²।

¹ਹਰਨ। ²ਸ਼ਿਕਾਰੀ।

ਹੁਤੇ ਬੀਰ ਪਾਠਾਨ, 'ਸੋ ਤੀਰ' ਤੇਰੇ।

¹ਕੋਲ।

ਅਏ ਹੈਂ, ਲਏ ਲਾਲਚੰ ਲੂਟ ਕੇਰੇ' || ੩੨ ||

ਇਨੈ ਕਿਉਂ ਨ ਆਗੈ, ਕਰੈ ਕੈ¹ ਲਰੈ ਹੈਂ।

¹ਕਰਕੇ।

ਪਠੋ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ, ਸਾਂਪ ਏਹੈਂ¹।

¹ਇਹ ਸੱਪ ਹਨ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਤੌ, ਭੀਖਨੰ ਖਾਂ ਬੁਲਾਯੋ।

ਬਡੋ ਮਾਨ ਦੈ ਕੈ, ਤਿਸੈ ਯੌਂ ਅਲਾਯੋ || ੩੩ ||

ਕਹਾਂ ਦੇਰ ਕੀਨੀ, ਲਰੇ ਕਿਉਂ ਨ ਧਾਈ।

ਇਸੇ ਹੇਲ ਘਾਲੇ¹, ਗੁਰੂ ਜਿਉਂ ਪਲਾਈ²।

¹ਹੱਲਾ ਪਾਉ। ²ਭੱਜ ਜਾਣ।

ਤੁਮੈਂ ਭੇਤ ਸਾਰਾ, ਗੁਰੂ ਧਾਮ ਕੇਰੋ।

ਲਹੇ ਲੂਟ ਬਿੱਤੰ ¹ ਜਿਤੋ ਹੈ ਬਧੇਰੋ ॥ ੩੪ ॥	¹ ਧਨ।
ਧਨੀ ਹੋਇ ਕੈ, ਧਾਮ ਮੈਂ ਬੈਠ ਖੱਯੋ।	
ਹਮੈ ਓਰ ਤੇ ਭੀ, ਕਛੂ ਔਰ ਲੱਯੋ।	
ਤਬੈ ਮਾਨ ਖਾਨੰ, ਨਿਜੰ ਸੈਨ ਸਾਰੀ।	
ਲਈ ਸੰਗ ਬਾਟੋਰ ¹ , ਸਾਜੋਰ ਭਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥	¹ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ।
ਕਰਜੋ ਐਸ ਹੱਲਾ, ਥਰੰਥੱਲ ਘੱਲਾ ¹ ।	¹ ਥਰਥੱਲ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।
ਤਚੇ ¹ ਤੀਰ ਗੋਲੀ, ਸਮੰ ਮੇਘ ਛੱਲਾ ² ।	¹ ਛੱਡੋ, ਚਲਾਏ। ² ਬੱਦਲ ਦੀ ਛੱਲ ਵਾਂਗ।
ਤਬੈ ਨੰਦ ਚੰਦੈ, ਗੁਰੂ ਪੈ ਉਚਾਰਜੋ।	
ਅਏ ਖਾਨ ਖੂੰਨੀ, ਹਲਾ ਚਾਲ ਡਾਰਜੋ ¹ ॥ ੩੬ ॥	¹ ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਨੈ ਕੈ, ਪਠਜੋ ਜੀਤ ਮੱਲੈਂ।	
ਗੰਗਾਰਾਮ ਔ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਭੱਲੈਂ ¹ ।	¹ ਚੰਗੇ (ਸੂਰਮੇ)।
ਜਥੇਦਾਰ ਯੇ ਸੈਨ ਲੈ, ਐਨ ਧਾਏ।	
ਲਰੇ ਠਹਿਰ ਕੈ, ਗਹਿਰ ਕੈ ਸਤ੍ਰੁ ਤਾਏ ¹ ॥ ੩੭ ॥	¹ {ਠਹਰ ਕੈ} ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਤੇ {ਗਹਰ ਕੈ} ਪੈਰ ਜਮਾਂ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜੇ ਹਨ।
ਮਹਾਂ ਮਾਰ ਮੱਚੀ, ਕਟਾ ਕੁੱਟ ਹੋਈ।	
ਜਨੋ ਕੀ ਤਨੋ ਤੈ, ਘਨੋ ਜਾਨ ਖੋਈਂ ¹ ।	¹ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਨਾਂ ਕੱਢੀਆਂ।
ਪੁਨਾ ਲਾਲ ਚੰਦੰ, ਪਠਜੋ ਬੀਰ ਭਾਰੋ।	
ਹੁਤੋ ਨੂਰਪੁਰ ਥਲਾਂ ਕੇ ¹ , ਰਹਿਨ ਵਾਰੋ ॥ ੩੮ ॥	¹ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ।
ਬਡੋ ਬੀਰ ਬਾਂਕੋ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੂਰੋ।	
ਦਯਾਰਾਮ ਕੋ ਸੰਗ ਲੈ, ਕੈ ਗਰੁਰੋ ¹ ।	¹ ਮਾਨ ਨਾਲ।
ਮਿਲੇ ਸ਼ਾਹ ਸੰਗੋ, ਤਿਨੈਂ ਸੰਗ ਆਛੇ।	
ਲਰੇ ਸੋ, ਟਰੇ ਨ ਪਗੰ ਏਕ ਪਾਛੇ ¹ ॥ ੩੯ ॥	¹ ਇਕ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ।
ਰਣੰ ਖੰਭ ਥੀਏ ¹ , ਸਬੈ ਬੀਰ ਭਾਰੈਂ।	¹ ਜੰਗ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਹੋ ਗਏ।
ਜਿਸੈ ਬਾਣ ਮਾਰੈਂ, ਤਿਸੈ ਭੂਮਿ ਡਾਰੈਂ।	
ਕਢੈਂ ਪਾਂਚ ਔ ਸਾਤ ਮੈਂ, ਸੈਲ ਘੈਰੈਂ ¹ ।	¹ ਬਰਛੇ ਮਾਰ ਕੇ।
ਬੱਡੇ ਹੱਲਵਾਈ, ਜਿਮੈਂ ਸੀਖ ਪੈ ਹੈਂ ¹ ॥ ੪੦ ॥	¹ ਜਿਵੇਂ ਹਲਵਾਈ ਸੀਖ ਵਿੱਚ ਵੜੇ ਪੁੱਦੇ ਹਨ।
ਕਿਤੈ ਨੰਦ ਚੰਦੰ, ਮਸੰਦੰ ਬੁਲੰਦੰ।	
ਲਏ ਬ੍ਰਿੰਦ ਜੋਧਾ, ਲਰੇ ਸੋ ਅਮੰਦੰ ¹ ।	¹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ।
ਧਰੇ ਚਾਂਪੁ ¹ ਹੱਥੰ, ਚਿਤੈ ਚੌਪ ਸੰਗੈ ² ।	¹ ਧਨੁਸ਼। ² {ਚੌਪ} ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ {ਚਿਤੈ} ਦੇਖ ਕੇ।
ਤਚੈ ¹ ਬਾਨ, ਖਾਨਾਨ ਕੇ ਅੰਗ ਭੰਗੈ ॥ ੪੧ ॥	¹ ਛੱਡਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤੈ ਪਾਂਚ ਭ੍ਰਾਤਾ, ਮਨੋ ਪਾਂਚ ਪਾਂਡੋ।
 ਕਰੈ ਅੱਧ ਅਧੰ, ਧਰੈ ਜਾਂਹਿ ਖਾਂਡੋ।
 ਕਹੂੰ ਲਾਲ ਚੰਦੰ, ਥਯੋ¹ ਲਾਲ ਰੂਪੈਂ।
 ਰਸੰ ਬੀਰ, ਸਾਰੀ ਰਹੀ ਧੀਰ ਖੂਪੈ¹ ॥ ੪੨ ॥
 ਪਿਖੈਂ ਸੱਤ੍ਰੁ ਏਕੱਤ੍ਰੁ ਹੈ, ਤੱਤ੍ਰੁ ਜਾਈ¹।
 ਗੁਜੈਂ ਸਿੰਘ ਜਯੋ¹, ਸੋ ਤ੍ਰੁਜੈ ਧਿੰਗ ਧਾਈ²।
 ਹਤੇ ਸੂਰ ਭੂਰੰ¹, ਗਰੂਰੰ ਪਲਾਏ²।
 ਜਿਮੈਂ ਕੇਹਰੀ, ਮੱਤ ਦੰਤੀ ਦਬਾਏ¹ ॥ ੪੩ ॥
 ਮਰੇ ਖਾਨ ਕੇਤੇ, ਫਿਰੈਂ ਛੁਛ ਤਾਜੀ¹।
 ਚਢੈ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਪੈ, ਭਵੈਂ ਪਿੱਖਿ ਰਾਜੀ।
 ਚਲੀ ਲੋਹ ਧਾਰਾ, ਦਲੀ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸੈਨਾ।
 ਹਲੇ ਨਾਉ ਨਜਾਈ, ਭਲੇ ਔਨਿ ਐਨਾ¹ ॥ ੪੪ ॥

ਤਬੈ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਜੂ, ਛੇਰਿ ਘੋਰਾ।
 ਧਸਯੋ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸੈਨਾ ਵਿਖੇ, ਜੋਰ ਜੋਰਾ¹।
 ਹਤੇ¹ ਖਾਨ ਮੱਤੇ², ਕਿਤੈ ਪੁੰਜ ਫੱਟੇ³।
 ਪਟੇ ਬਾਜ ਨਜਾਂਈ¹ ਕਟੇ ਝੱਟਪੱਟੇ ॥ ੪੫ ॥
 ਜਬੈ ਖਾਨ ਕਾਲੇ, ਸਿਰੰ ਜਾਇ ਬਾਹੀ¹।
 ਪਰੇ ਆਇ ਚੌਫੇਰਜੋਂ, ਖਾਨ ਚਾਹੀ ॥ ੪੬ ॥
 ਸੁਝਯੋ ਨਾਹਿ ਆਨਾ¹, ਰੁਝਯੋ ਬੀਰ ਤਾਂਹੀਂ।
 ਹਯੰ ਕੀ¹ ਚਲਾਕੀ, ਇਤੈ ਉੱਤ ਜਾਹੀ।
 ਲਗੇ ਘਾਵ¹ ਕੇਤੇ, ਕਿਛੂ ਨਾ ਜਨਾਵੈ।
 ਢੁਕੈ ਢਿੱਗ ਜੋਈ, ਤਿਸੈ ਹੀ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ੪੭ ॥
 ਰੁਕਯੋ ਭ੍ਰਾਤ ਪੇਖਯੋ, ਜਬੈ ਸ਼ਾਹ ਸੰਗੋ।
 ਲਏ ਸੰਗ ਜੋਧਾ, ਗਏ ਧੈ¹ ਨਿਸੰਗੋ।
 ਗੁਰੂ ਭੀ ਪਠਾਯੋ, ਤਹਾਂ ਮਾਤਲੰ ਕੋ¹।
 ਲਰਯੋ ਜਾਇ ਸਾਹਾਇਕੈ ਭ੍ਰਾਤ ਬੰਕੋ¹ ॥ ੪੮ ॥
 ਹਟਾਏ ਪਿਛਾਰੀ, ਅਗਾਰੀ ਹੈ ਕੈ।
 ਕਿ ਮਾਰੇ ਬੁਕਾਰੇ, ਅਪਾਰੇ ਗਜੈ ਕੈ¹।

¹ਜਿਸ ਤੇ ਖੰਡਾ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਬੀਰਰਸ ਤੇ {ਸਾਰੀ} ਪੂਰੀ ਧੀਰਜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੀ।

¹ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ।

¹ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ। ²{ਧਿੰਗ} ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੌੜ ਕੇ ਤਾੜਦਾ ਹੈ।

¹ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ। ²ਹੰਕਾਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ।

¹ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

¹ਘੋੜੇ ਖਾਲੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹{ਔਨਿ} ਧਰਤੀ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇੜੀ ਵਾਂਗ (ਫੌਜ) ਹਿਲਦੀ {ਐਨਾ} ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਜੋਰੋ ਜੋਰੀ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ।

¹ਮਾਰੇ। ²ਹੰਕਾਰੀ। ³ਜ਼ਖ਼ਮੀ।

¹ਪਟੇ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵਾਂਗ।

¹{ਤਲਵਾਰ} ਵਾਹੀ।

¹ਔਣਾ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਿਆ।

¹ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ।

¹ਜ਼ਖ਼ਮ।

¹ਧਾ ਕੇ, ਦੌੜ ਕੇ।

¹ਮਾਮਾ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ) ਜੀ ਨੂੰ।

¹ਸੁੰਦਰ ਭਰਾ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਲੜਿਆ।

¹ਬਹੁਤ ਗੱਜ ਕੇ ਮਾਰੇ ਬਕਾਰੇ ਕੀਤੇ। {ਮਾਰਾ ਬਕਾਰਾ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਗੱਜ ਕੇ ਮਾਰ ਲਉ, ਮਾਰ ਲਉ ਬੋਲਣ ਦਾ

ਮਹਾਂ ਹੇਲ ਘਾਲਾ, ਬਗੈਂ ਮੇਲਿ ਭਾਰੀ।

ਘਨੇ ਬਾਨ ਗੋਲੀਨ ਕੀ, ਬਾਰ। ਝਾਰੀ ॥ ੪੯ ॥

ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਸੰਭਾਰੈਂ, ਨਿਕਾਰੈਂ ਬਿਚਾਰੈਂ।

ਲਤਾਰੈਂ ਪਛਾਰੈਂ, ਸੰਘਾਰੈਂ ਅਪਾਰੈਂ।

ਚਪੇ ਚੋਰ ਜੜੋਂ, ਜੋਰ ਦੈ ਮੋਰਿ ਸੱਤ੍ਰੈਂ।

ਅਯੋ ਲੈ ਨਿਕਾਸੀ, ਨਿਜੰ ਬੀਰ ਅੱਤ੍ਰੈਂ ॥ ੫੦ ॥

ਜਹਾਂ ਸਾਹਿਬੰ ਚੰਦ, ਤਾ ਜੰਗ ਮੰਡੜੋਂ।

ਕਰੇ ਸਤ੍ਰੁ ਕੇਤੇ, ਜਿਨੈ ਖੰਡ ਖੰਡੜੋਂ।

ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਗੋਪਾਲ ਗੋਲੇਰ ਵਾਰੋ।

ਅਰਜੋ ਸੰਗ ਜੋਧਾ, ਲੀਏ ਬ੍ਰਿੰਦ ਭਾਰੋ ॥ ੫੧ ॥

ਅਬੀ ਛੇਰ ਕੋਹੀਨ ਕੀ ਢੇਰ ਜੇਤੀ।

ਘਨੇ ਢੋਲ ਬਾਜੈਂ, ਝੁਕਾਈ। ਸੁ ਤੇਤੀ।

ਰਰੈਂ ਮਾਰ ਮਾਰੰ, ਮਹਾ ਰੋਹ ਮੱਤੇ।

ਲਰੈਂ ਬੀਰ ਬੰਕੇ, ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੱਤੇ ॥ ੫੨ ॥

ਬਜੈਂ ਬਾਦ ਮਾਰੂ, ਸਜੈਂ ਜੰਗ ਸੂਰੇ।

ਸੁਨੈ ਜਾਂਹਿ ਕੋ ਭੀ, ਲਰੈਂ ਚਾਹਿੰ ਕੂਰੈ।

ਪਰੈ ਤੀਰ ਗੋਲੀਨ ਕੀ, ਪੀਨ। ਬਰਖਾ।

ਉਭੈ ਮੇਘ ਮਾਨੋਂ, ਬਰ੍ਹੈਂ ਮੇਹ ਕਰਕਾ ॥ ੫੩ ॥

ਧਰਾ ਲਾਲ ਬਾਨਾ, ਧਰਾ ਧੂਰ ਦੱਬੀ।

ਮਨੋ ਫਾਗ ਤਾਰੀਕ ਸੋਂ ਭਾਗ ਫੱਬੀ।

ਭਏ ਲਾਲ ਬਾਗੋ, ਲਹੂ ਸੰਗ ਪਾਗੋ।

ਛੁਟੈਂ ਪਿੱਚਕਾਰੀ, ਸਮੰ ਘਾਵ ਲਾਗੋ ॥ ੫੪ ॥

ਫਿਰੈਂ ਜੋਗਨੀ, ਭੋਗਨੀ ਸੌਣ ਤੇ ਹੈਂ।

ਗਟੈਂ ਪੂਰ ਖੱਪੁੰ, ਰਟੈਂ ਗੀਤ ਵੇ ਹੈਂ।

ਨਾਉਂ ਮਾਰਾ ਬੁਕਾਰਾ ਹੈ।}

'ਭਾਰੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਮੇਲ ਕੇ ਭਾਵ ਇੱਕੋ ਕਤਾਰ 'ਚ ਘੋੜੇ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਪਾਇਆ।

'ਵਾੜ, ਫਾਇਰ ਬਾੜ ਬਹੁਤੇ ਤੀਰਾਂ ਜਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਚਲਾਉਣਾ।

'ਆਪ ਮਾਰਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰ ਨੂੰ) ਦੇਖ ਕੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ {ਸੰਭਾਰੈਂ} ਰੋਕਦੇ ਹਨ।

'ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜਦੇ, ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟਦੇ ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

'ਖਿਝੇ ਚੋਰ ਵਾਂਗ।

'ਆਪਣੇ ਸਸਤ੍ਰਧਾਰੀ (ਜੇਤੂ) ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ।

'ਜੰਗ ਅਰੰਭਿਆ ਸੀ।

'ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।

'ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਜਿਤਨੀ {ਢੇਰ} ਬਹੁਤੀ ਛੇੜ ਆਈ ਸੀ।

{ਛੇੜ=ਜੰਗ ਲਈ ਹੁਕਮਨ ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪੇਂਡੂਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ।}

'ਲੜਨ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

'ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ।

'ਕਾਇਰ।

'ਬਹੁਤੀ।

'ਦੋਵੇਂ ਦਲਾਂ ਰੂਪ ਬੱਦਲ ਜਾਣੇ ਗੜਿਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਧਰਤੀ ਨੇ ਲਾਲ ਬਾਣਾ ਧਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਧੂੜ ਦੱਬੀ ਗਈ।

'ਜਾਣੇ {ਫਾਗ} ਹੌਲੀ ਦੀ ਤ੍ਰੀਕ ਤੋਂ (ਧਰਤੀ ਦਾ ਇਹ) {ਭਾਗ} ਹਿੱਸਾ ਫਬ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਲਹੂ ਨਾਲਰੰਗੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ।

'ਲਗੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ਪਿਚਕਾਰੀ ਵਾਂਗ ਛੁਟਦੇ ਹਨ।

'ਉਹ ਜੋਗਣੀਆਂ ਲਹੂ ਪੀਂਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਖੋਪਰੀਆਂ ਦੇ ਖੱਪਰ ਭਰ ਕੇ {ਗਟੈਂ} ਗਟ ਗਟ ਕਰ ਕੇ

ਨਚੈਂ ਭੂਤ ਬਾਲਾ, ਤਚੈਂ ਕਿੱਲਕਾਰੀ¹।

ਅਚੈਂ ਮੇਦ ਲੋਹੂ¹, ਰਚੈਂ ਖੇਲ ਭਾਰੀ ॥ ੫੫ ॥

ਕਪਾਲੈਂ¹ ਬਜਾਵੈਂ, ਸੁ ਗਾਵੈਂ ਖਿਆਲੈਂ²।

ਚੁਵੈਂਡਾ ਚਿਕਾਰੈਂ, ਕਰਾਲੈਂ ਕਮਾਲੈਂ¹।

ਡਕਾਰੈਂ, ਡਕੀ ਡਾਕਨੀ ਸਾਕਨੀ ਹੈਂ¹।

ਉਡੈਂ ਗ੍ਰੀਧ ਮਾਲਾ, ਇੱਲੈਂ ਕਾਕਨੀ ਹੈਂ¹ ॥ ੫੬ ॥

ਕਲੈ ਨਾਰਦੰ ਭੈਰਵੀਂ ਰੁੱਦੁ ਭੈਰੋਂ¹।

ਨਚੈਂ ਔ ਮਚੈਂ, ਭਾਵਤੇ ਹੇਰਿ ਸੈਰੋਂ¹।

ਖਵੈਂ ਸ੍ਰਾਨ ਸਿੰਗਾਲ ਬੇਸਾਲ ਮਾਸੈਂ¹।

ਚਬੈਂ ਖੋਪਰੀ ਖੇਤ, ਖਾਵੀਸ ਖਾਸੈਂ¹ ॥ ੫੭ ॥

ਪਲੰ ਕੀ ਖਵੱਯਾ¹, ਲਹੂ ਕੀ ਪਿਵੱਯਾ।

ਭਰੈਂ ਪੇਟ ਮੱਯਾ¹, ਨਿਜੰ ਪੂਤ ਤੱਯਾ²।

ਲਹੂ ਕੀ ਕਟੋਰੀ, ਪਿਲਾਵੈਂ ਦੇ ਲੋਰੀ।

ਗਰੇ ਆਂਤ¹ ਭਾਰੈਂ, ਦੁਲਾਰੈਂ ਬਹੋਰੀ² ॥ ੫੮ ॥

ਇਨੈ ਖੂਪ ਸ਼ਾਦੀ, ਸੁਰੋਂ ਕੇ ਅਵਾਦੀ¹।

ਜ਼ਮੀਸੈਂ ਕੁਸ਼ਾਦੀ, ਗਿਰੀਸੈਂ ਬ੍ਰਬਾਦੀ¹।

ਲਖੈਂ ਨ ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਅਨਾਦੀ¹।

ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਨਾਦੀ, ਲਖੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਦੀ¹ ॥ ੫੯ ॥

ਚਢੀ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਸੌ ਖੇਤ ਮੈਂ ਹੈਂ¹।

ਬਜ਼ੋ ਸਾਰ ਸੌ ਸਾਰ, ਆਪਾਰ ਤੈਂ ਹੈਂ¹।

ਕਟੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੰ, ਭੁਜਾ ਤੁੰਡ ਤੁੰਡੰ¹।

ਡਟੇ ਬੀਰ ਚੰਡੰ, ਅਖੰਡੰ ਪ੍ਰਚੰਡੰ¹ ॥ ੬੦ ॥

ਪੀਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਭੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਚਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਲਹੂ ਤੇ ਮਿਝ ਛਕਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਖੋਪਰੀਆਂ। ²ਛੰਦ।

¹{ਚੁਵੈਂਡਾ} ਗਿਰਝਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।

¹{ਡਾਕਿਨੀ} ਡਾਇਣਾਂ ਤੇ {ਸਾਕਿਨੀ} ਜੋਗਣੀਆਂ {ਡਕੀ} ਰਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ {ਡਕਾਰੈਂ} ਡਕਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਗਿਰਝਾਂ ਇੱਲਾਂ ਤੇ ਕਾਉਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਉਡਦੀਆਂ ਹਨ। {ਕਾਕਨੀ-ਕਾਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।}

¹ਨਾਰਦ ਤੇ ਕਲਹ (ਨਾਰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) {ਭੈਰਵੀ} ਭੈਰੋਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਭੈਰੋਂ।

¹{ਜੰਗ} ਦੇਖ ਕੇ ਨਚਦੀਆਂ ਤੇ {ਮਾਚੈਂ} ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ {ਸੈਰੋਂ} ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕੁੱਤੇ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਬਹੁਤਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

¹{ਖੇਤ} ਜੰਗ ਵਿੱਚ {ਖਾਸੰ} ਬਹੁਤੇ {ਖਾਵੀਸ} ਜਿੰਨ ਖੋਪਰੀਆਂ ਚਬਦੇ ਹਨ।

¹ਮਾਸ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਮਾਵਾਂ। ²ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ।

¹ਆਂਦ੍ਰਾਂ। ²ਫੇਰ ਲਡਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰੋਣਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ {ਕੁਸ਼ਾਦੀ} ਸੋਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਭੁੱਲੜ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਨਾਦੀ ਸਰੂਪ ਹਨ।

¹{ਨਾਦੀ} ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

¹{ਖੇਤ} ਜੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਥਾਂ ਤੇ ਲੋਥਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ।

¹ਉੱਥੇ ਬਹੁਤਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵੱਜਿਆ।

¹{ਝੁੰਡੰ} ਬਹੁਤੇ {ਰੁੰਡ} ਧੜ {ਮੁੰਡ} ਸਿਰ {ਭੁਜਾ} ਬਾਹਾਂ {ਤੁੰਡ} ਮੂੰਹ ਕੱਟੇ ਗਏ।

¹{ਪ੍ਰਚੰਡੰ} ਜੰਗ ਵਿੱਚ {ਚੰਡੰ} ਤਿੱਖੇ ਸੂਰਮੇ {ਅਖੰਡੰ} ਲਗਾਤਾਰ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਬਨੰ ਕਿੰਸਕੰ ਕੋ, ਧਰਾ ਪੈ ਝਰਾ ਜੜੋਂ।

ਪਗੈਂ ਹੱਥ ਮੱਥੰ, ਸਥਾਰੰ ਪਰਾ ਤੜੋਂ।

ਘਨੇ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ, ਦੁਹੂੰ ਓਰਿ ਜੁਝੇ।

ਬਰੇ ਦੇਵ ਬਾਲਾ¹, ਭਲੇ ਭੋਗ ਸੂਝੇ ॥ ੬੧ ॥

ਘਨਜੋਂ ਕੋ ਹਤੈ ਕੈ, ਤਹਾਂ ਏਕ ਬੇਟਾ।

ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ, ਹੋਇ ਸ਼ਾਹੀਦ ਲੇਟਾ।

ਲਰੇ ਲੋਥ ਪੈ, ਚੁੱਕਨੇ ਹੇਤ ਤਾਂਕੇ।

ਉਭੈ ਓਰ ਤੈ¹, ਜ਼ੋਰ ਤੈ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ॥ ੬੨ ॥

ਚਢੀ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਆਗੁੱਥ ਔਰੈਂ।

ਬਡੜੋ ਬਾਢ ਬਾਢੀਨ, ਜੜੋਂ ਪੀਨ ਗੌਰੈਂ।

ਗੁਪਾਲੰ, ਨ੍ਰਿਪਾਲੰ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਜੁਟੇ ਹੈਂ।

ਲਰੇ ਏਕ ਜਾਮੰ, ਟਰੇ ਨਾ ਹੁਟੇ ਹੈਂ ॥ ੬੩ ॥

ਤਜੜੋ ਤੀਰ ਤੀਖਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਤਕੈ ਕੈ।

ਲਗੜੋ ਬਾਜ ਕੋ¹ ਸੋ ਭਗੜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਲੈ ਕੇ ॥ ੬੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗਿਰਨ ਵਾਰ ਕੇ¹ ਗਿਰਨ² ਤਬਿ,

ਲਾਗੇ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ।

ਫਿਰਨ ਭੜੋ ਜਬਿ ਹਿਰਨ ਹੈ,

ਥਿਰ ਨ ਗੁਪਾਲ ਰਹਾਹਿ¹ ॥ ੬੫ ॥

ਆਨੰਦ ਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਕੇ,

ਮਾਮੂ ਚੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ¹।

ਹਰੇ ਗਿਰੰਦਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਜਨ,

ਕਰੇ ਬੰਦ ਫੰਧ ਕਾਲ¹ ॥ ੬੬ ॥

ਮਾਰ ਸਥਾਰ¹ ਅਪਾਰ ਕਿਯ,

ਡਾਰ ਭਾਰ ਘਮਸਾਨ¹।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਪਿਖਿ ਚਾਹਿ ਚਿਤ,

¹ਜਿਵੇਂ ਕੇਸੂਆਂ ਦਾ ਬੁੱਛ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਝੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਤਿਵੇਂ ਪੈਰਾਂ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਸੱਥਰ ਪਿਆ ਹੈ।

¹ਅਪੱਛਰਾਂ ਨੇ ਵਰੇ।

¹ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ।

¹(ਜਾਂ) (ਅਗੁੱਥ) ਗੁੱਥਮ ਗੁੱਥਾ (ਹੋਏ ਤਾਂ) ਹੋਰ ਆ ਕੇ ਲੋਥਾਂ ਤੇ ਲੋਥਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ।

¹ਜਿਵੇਂ (ਬਾਢੀਨ) ਤਰਖਾਣ ਆਪਣੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੀ (ਬਾਢ) ਧਾਰ ਨਾਲ (ਪੀਨ ਗੌਰੇ) ਮੋਟੇ ਤੇ ਭਾਰੀ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਦਾ ਹੈ।

¹ਗੋਪਾਲਰਾਜਾ ਤੇ ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਜੁੱਟ ਪਏ ਹਨ।

¹ਨ ਟਲਦੇ ਹਨ, ਨ ਥਕਦੇ ਹਨ।

¹ਘੋੜੇ ਨੂੰ।

¹ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ। ²ਡਿੱਗਣ ਲੱਗੇ।

¹ਜਦੋਂ ਨੱਸ ਕੇ (ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ) ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਗੋਪਾਲ ਖੜ੍ਹ ਨ ਸਕਿਆ।

¹ਆਨੰਦ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ।

¹ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਸੱਥਰ।

¹ਜੰਗ।

ਪ੍ਰੇਰੇ ਪੁਨਾ ਪਨਾਨ ॥ ੬੭ ॥

ਪਰੇ ਧਾਇ ਅਰਠਾਇ¹ ਵਹਿ,

ਅਲੀ ਅਲੀ ਸੁ ਅਲਾਇ¹।

ਸਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਰਸ ਬੀਰ ਬਸ,

ਕਸ ਨਿਜ ਦਲ ਬਲ ਲਾਇ ॥ ੬੮ ॥

ਅਰਜੋ ਹਰਜੋ ਅਰਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੋ¹,

ਡਰਜੋ ਨ ਟਰਜੋ ਪਿਛਾਹਿੰ।

ਪੀਰ ਬੀਰ ਨਿਜ ਭੀਰ ਲੈ,

ਪਿਖਿ ਪਹੁੰਚਜੋ ਤਿਸ ਠਾਂਹਿ ॥ ੬੯ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਪੀਰ ਕੇ ਫਕੀਰਨ ਮੁਰੀਦਨ ਸੁਤਨਿ¹, ਬੋਲਿ

ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਹੱਲਾ ਕੀਨ ਠੱਲਾ ਅਰਿ ਦਲ ਕੋ।

ਕਾਹੂੰ ਨੈ ਗੁਰਜ ਛੋਹੀ¹ ਤਰਵਾਰ ਮਾਰ ਸੋਹੀ²,

ਤੋਮਰ¹ ਤੁੱਪਕ² ਤਜੋਂ ਹੀ ਤੀਰ ਸੋਟਾ ਘੱਲ ਕੋ³।

ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਉਤ, ਸਾਦਕ ਮੁਦਾਮੀ ਇਤ,

ਕੈਸੇ ਹੋਇ ਖਾਮੀ ਜਿਤ ਹਾਮੀ ਗੁਰੁ ਤੱਲਕੋ¹।

ਪਰੀ ਲੋਹ ਮਾਰ ਏਕ ਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰ ਅਤਿ¹,

ਡਾਰ ਦਈ ਹਾਲ ਚਾਲ ਅਰਿ ਦਲ ਵੱਲ ਕੋ

॥ ੧੦ ॥

ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਨਜਾਬਤ ਖਾਂ,

ਸਰਦਾਰ ਲੈ ਅਪਾਰ ਸੈਨ ਪਰੇ ਆਇ ਕੈ।

ਪਾਨ¹ ਲੈ ਕਮਾਨ ਤਾਨ ਕਾਨ ਪਰਮਾਨ², ਬਾਨ

ਛੋਰੈਂ ਅਪ੍ਰਮਾਨ¹, ਨਾਨ ਰਿਸ ਕਿਸ ਖਾਇ ਕੈ²।

ਕੇਊ ਮਾਰ ਡਾਰੇ ਕਰ ਘਾਇਲ ਪਛਾਰੇ ਭਾਰੇ¹,

ਕਦਲੀ ਅਪਾਰੇ ਜਜੋਂ ਉਖਾਰੇ ਗਿਰੇ ਵਾਇ ਕੈ¹।

ਫੇਟੈਂ ਲਗੀ ਅੱਸ੍ਰੁਨਿ ਅਮੇਟੈਂ ਭੇਟੈਂ ਮੌਤ ਕੇਊ¹,

¹ਅਰੜਾ ਕੇ, ਲਲਕਾਰ ਕੇ, ਗੱਜ ਕੇ।

¹ਬੋਲ ਕੇ।

¹ਅੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।

¹ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ।

¹ਛਵ੍ਹੀ। ²ਸਾਹਮਣਿਓਂ।

¹ਬਰਛਾ। ²ਬੰਦੂਕ। ³ਕੋਈ ਸੋਟਾ (ਘੱਲ) ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

¹ਓਧਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵੱਲ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ (ਪਠਾਣ) ਹਨ ਤੇ ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੱਲ ਸਿਦਕ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ (ਸਿੱਖ) ਹਨ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ (ਉਸ ਪਾਸੇ) ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

¹{ਨਿਰਧਾਰ} ਨਿਸਚੇ ਜਾਣੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਬਹੁਤੀ ਪਈ।

¹ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ। ²ਤੱਕ।

¹ਅਣਗਿਣਤ। ²ਖਿੜ ਖਾ ਕੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

¹ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਕੇਲੇ ਹਵਾ ਦੇ ਉਖਾੜੇ ਹੋਏ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ।

¹ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ {ਅਮੇਟੈਂ} ਨ ਸਹਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ {ਫੇਟੈਂ} ਧੱਕੇ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ।

ਬੀਰਨਿ' ਚਪੇਟੈਂ ਖਾਇ ਲੇਟੈਂ ਧਰ ਜਾਇ ਕੈ 'ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ।

॥ ੨੧ ॥

ਪਰੀ ਲੋਹ ਮਾਰ ਨਾ ਅਲੋਹ' ਕੌ ਰਹਨ ਪਾਯੋ,

'ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਪਠੇ ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਹੋਰ ਤੋਰਨ ਅਰਿਨ ਕੋ।

ਸਾਧੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪਾਸ,

'ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ।

ਅਰਜ ਕਰੀ ਯੌਂ ਖਾਸ ਜੋਰ ਕੈ ਕਰਨ ਕੋ।

ਆਗਯਾ ਦੇਹੁ ਮੋਹਿ, ਜਾਗਯਾ ਕੋਹਿ', ਰੋਹਿ

'ਮੇਰਾ {ਕ੍ਰੋਧ} ਗੁੱਸਾ ਜਾਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਗਯਾ ਮਨ,

ਲਾਗਯਾ ਚਿਤ ਜੰਗ', ਭਾਗਯਾ ਡਰ ਹੈ ਮਰਨ ਕੋ।

'ਮਨ ਜੰਗ 'ਚਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਚਿੱਤ ਜੰਗ 'ਚ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਏਕ ਹੂੰ ਨ ਜਾਨ ਦੈਹੈਂ ਬੇਈਮਾਨ ਖਾਨ ਜੇ ਹੈਂ,

ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਏ ਹੈਂ ਚੈਹੈਂ ਜੋ ਲਰਨ ਕੋ ॥ ੨੨ ॥

ਜੇ ਕਹੌ ਤੇ ਸਾਪ ਦੈ ਕੈ ਖਾਪ ਡਾਰੋਂ' ਸਬਿ ਹੀ ਕੋ,

'ਸ੍ਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਖਪਾ ਸੁੱਟਾਂ।

ਕਪਲ ਮੁਨੀ ਜਜੋਂ ਸੁਤ ਸਗਰ ਕੇ ਹੈਂ ਹਰੇ।

ਨਾਂਗੇ ਅਰਜਨ ਜਜੋਂ ਦਲੀਪ ਕੇ ਖਪਾਏ ਦਲ,

ਜਾਦਵ ਭਾਦਵ ਘਨ ਦੁਰਬਾਸਾ ਨੈ ਦਰੇ।

'ਜਿਵੇਂ ਨਾਂਗੇ ਅਰਜਨ ਨੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਦਿਲੀਪਰਾਜੇ ਦੇ ਦਲ ਖਪਾਏ ਸਨ ਤੇ ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਖੀ ਨੇ ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਦਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਇ ਗੁਰੂ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਫੁਰ',

'ਛੇਤੀ।

ਦਾਸਨਿ ਸੁਧਾਰੀ ਉਰਿ, ਤਾਂਹਿ ਹਾਥ ਜੋ ਫਰੇ।

'ਫੜ ਲਏ।

ਸ਼ਕਤਿ ਖਿਚਾਨੀ ਹੁਤੋ ਰਾਖਤ ਜੋ ਨਾਨ੍ਹੀ',

'ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀਰੱਖਦਾ ਸੀ (ਅ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਆਂਖ ਤਰੇ ਕੈ ਬਖਾਨੀ ਅਬਿ ਮੋ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨਾ ਸਰੇ

॥ ੨੩ ॥

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਅਜਮਤ ਸਿੰਧੁ ਤਰ',

'ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਏਕ ਬਿੰਦੁ ਭਰ' ਕਰ ਤੁਮਰੇ ਅਯੋ।

'ਬੂੰਦ (ਕਿਣਕਾ) ਭਰ।

ਹਮਰੇ ਪਿਤਾਮਾ ਅਰਿ ਹਰਤੇ ਤਮਾਮਾ,

ਪਰ ਜੰਗ ਕੋ ਦਮਾਮਾ ਦੈ ਕੁਰੰਗ ਸੱਤ੍ਰੈ ਕਯੋ।

'ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ (ਕਰਾਮਾਤ ਨਾਲ) ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਪਰ ਜੰਗ ਦਾ ਧੌਂਸਾ ਵਜਾ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਨ (ਵਾਂਗ) ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵ ਭਜਾਇਆ।

ਜਾਂ ਤੈ ਕਰਾਮਾਤ ਭੀ ਸੁਹਾਤ ਘਰ ਮੈਂ ਰਹਾਤ,

ਬੈਰਿਨ ਕੋ ਘਾਤ ਬਖਯਾਤ ਜਾਤ ਹੈ ਨਯੋ।

'ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਰਾਮਾਤ ਵੀ ਘਰ (ਹਿਰਦੇ) 'ਚ ਭਾਵ

ਸੋਊ ਹਮ ਕੈਹੈਂ ਔ ਕਰੈਹੈਂ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਤੈ,
ਚੈਹੈਂ ਸਜਾਰ ਸ੍ਰਪਨ ਤ੍ਰਵਾਰ ਤੈ ਸਭੈ ਹਯੋ।

॥ ੨੪ ॥

ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਸੰਤ ਕਹਯੋ ਠੀਕ ਹੈ ਮਤੰਤ ਏਹੁ।
ਮੈਹੂੰ ਭੂਲ ਪਯੋ ਆਪ ਬਖਸ਼ਯੋ ਵਿਚਾਰ ਕ੍ਰੈ।
ਜੈਸੇ ਜਦੁ ਭੂਖਨ ਪੂਖਨ ਰਾਮ ਰਘੁਕੁਲ,
ਰਹੇ ਤਰੇ ਰੂਖਨ ਅਦੂਖਨ ਵਤਾਰ ਹੈ।

ਨਰ ਤਨ ਧਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਨਰ ਅਨੁਹਾਰ ਲੀਲਾ,
ਕਰਿ ਹੈਂ ਬਿਸ਼ਨੁ ਸਮੁੱਥ ਸਬਿ ਢਾਰ ਹੈ।

ਆਪ ਸੋਢ ਬੰਸ ਅਵਤੰਸ ਹੰਸ, ਹੰਸ ਅਵਤਾਰ
ਅੰਸ ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਮ ਹੰਸ ਜਪ ਪਾਰ ਹੈ। ॥ ੨੫ ॥

ਕਰਤ ਚਰਿਤ। ਆਪ ਨਰ ਤਨ ਧਾਰਬੇ ਕੋ,
ਨਾ ਤਰ ਪਜਾਰੋ ਬੈਰੀ ਥਾਰੋ ਜਨ ਕੋ ਨਹੀਂ।
ਜਗਤ ਚੁਸਾਰਿ ਚਾਰ ਖਾਨਿ ਤੀਨ ਗੁਨ ਡਲ,
ਰੇਖ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਤ ਫਲ ਹੈਂ ਸਹੀ।

ਆਪ ਕੀ ਦਯਾ ਤੈ ਅਬ ਭਯਾ ਗਯਾਨ ਥਯਾ ਸੁਖ,
ਮੋਹ ਮਯਾ। ਗਯਾ ਦਰਸਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੈ ਵਹੀ।

ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰਥ ਕਰਤ
ਕਰ ਤਾਰ ਸਬਿ ਹੀ ਕੀ ਤਾਰੇ ਕਰ ਤਾਰ ਮੈਂ ਲਹੀ।
॥ ੨੬ ॥

ਐਪਰ ਨ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ਖਾਨਨ ਕੋ ਅਨਿਆਇ,

ਗੁਪਤਰੱਖਣੀ ਸੋਭਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨਾਲ
ਕਰਾਮਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

¹ਅਸੀਂ ਉਹੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ
ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਰੂਪ ਗਿੱਦੜਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ
ਮਾਰ ਕੇ {ਸ੍ਰਪਨ} ਸੁਲਾਇਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

²ਇਹ (ਤੁਹਾਡਾ) ਫੈਸਲਾ।

³ਕਰਕੇ।

⁴ਜਿਵੇਂ ਜਾਦਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਤੇਰਾਘਵਾਂ
ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸੂਰਜਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ (ਬਨਵਾਸ 'ਚ)
ਰਹੇ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਵਤਾਰ ਹੋ ਕੇ।

⁵ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਰੀਰ
ਧਾਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ {ਅਨੁਹਾਰ} ਵਾਂਗ ਕੌਤਿਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

⁶ਤਿਵੇਂ ਆਪ {ਹੰਸ} ਉੱਜਲ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਬੰਸ ਦੇ {ਅਵਤੰਸ}
ਮੁਕਟ ਰੂਪ ਹੋ ਹੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਵਾਂਗ ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਦਾ
{ਅੰਸ} ਰੂਪ ਹੋ (ਪਰਮ ਹੰਸ) ਸਤ ਅਸਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ
(ਮਹਾਤਮਾ) ਆਪ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

⁷ਕੌਤਕ।

⁸ਸੰਸਾਰ ਚੌਪੜ ਹੈ, ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਪਾਸੇ ਹਨ,
ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਡੱਲਾਂ ਹਨ, ਲੇਖਾਂ ਦੀਆਂਰੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ (ਆਪ)
ਠੀਕ ਫਲ ਦੇਂਦੇ ਹੋ।

⁹ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ। ¹⁰ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਖ
ਲਿਆ।

¹¹ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ ਹੋ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ {ਕਰਤਾਰਥ} ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ
(ਸਫਲ) ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ,
ਮੈਂ (ਇਹ ਗੱਲ) ਤਾੜ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ।

ਖਾਨਨ ਕੋ ਦਯੋ ਆਏ ਹਾਨਨ ਕੋ ਸਠ ਹੈ।

ਪਰ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਸਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਤੁਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਮੂਰਖ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਆਏ ਹਨ।
'ਕਰਾਮਾਤ ਰੂਪ ਦੰਦ।

ਦਾਂਤ ਕਰਾਮਾਤ! ਤਾਂਹਿ ਕਾਂਹਿ ਕੋ ਲਗਾਹਿ ਨਾਥ,

ਜਾਨੈ ਹਾਥ ਸਾਥ ਜੋਊ ਖੁੱਲ ਜਾਇ ਗੱਠ ਹੈ।

ਦੈਹੋ ਮੋਹਿ ਪਾਨੰ! ਕੈਹੋਂ ਹਾਨਿ ਤੁਰਕਾਨ ਜੈਹੋਂ²

ਐਹੋ ਮਮ ਕੁੱਤਕ ਲਖੈਹੋ ਭੈਰੋਂ ਲੱਠ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਜਾਹੁ ਲਾਹੁ ਮੂੰਡ! ਖਾਂ ਹਯਾਤ ਹੂੰ ਕੋ,

ਗਯੋ ਮਾਥ ਨਾਇ ਧਾਇ ਗਰਜਾਇ ਅੱਟ! ਹੈ

'ਆਗਿਆ। ਯਾ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਂ।

'ਇਹ ਮੇਰਾ ਮੋਟਾ ਸੋਟਾ ਭੈਰੋਂ ਦੀ ਲੱਠ ਸਮਝੋ।

'ਸਿਰ।

'{ਅੱਟ} ਬਹੁਤਾ ਗੱਜਿਆ।

॥੨੨॥

ਦੱਛ ਪੈ ਜਜੋਂ ਬੀਰ ਭੱਦ੍ਰ, ਅੱਦ੍ਰਿ ਸਪੱਛ ਪਰ

ਇੰਦ੍ਰ ਹੂੰ ਕੋ ਬੱਜ੍ਰ, ਨੱਜ੍ਰ ਸੱਤ੍ਰੁ ਪੈ ਕਰਾਲ ਹੈ।

'ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾ ਪਤਿ ਦੇ ਉੱਪਰ ਜਿਵੇਂ ਬੀਰ ਭੱਦ੍ਰ, ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਉਪਰ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਧਨੁਸ਼ {ਸੱਤ੍ਰੁ} ਵੈਰੀ ਉਪਰ (ਉਸ ਦੇ ਵੈਰੀ) ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਭਿਆਨਕ ਹੈ।

ਤੱਛਕ ਕੁਲੀ ਪੈ ਪਤਿ ਪੱਛਿਨਿ ਭੱਛਨ ਹਿਤ,

ਦੱਛਨ ਕੇ ਕੱਛਨ ਪੈ ਕੱਛੁ ਧਰ ਖਜਾਲ ਹੈ।

'ਤੱਛਕ ਨਾਗ ਦੀ ਕੁਲ (ਸੱਪਾਂ) ਉੱਪਰ ਪੰਖੀਆਂ ਦਾ ਪਤੀ (ਗਰੁੜ) ਖਾਣ ਲਈ (ਭਿਆਨਕ ਹੈ), ਦੱਖਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕੱਛਣ ਵਾਲੇਰਾਵਣ ਉੱਪਰ (ਕੱਛ ਧਰ) ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ (ਮਾਰਨ ਦਾ) ਖਿਆਲ (ਭਿਆਨਕ ਹੈ)।

ਮੱਛਨ ਪੈ ਨੱਕ੍ਰ ਤਰ, ਲੱਛਨ ਪੈ ਬਕ੍ਰ ਸਰ,

ਰੱਛਨ ਪੈ ਚੱਕ੍ਰ ਹਰਿ ਅੱਛ ਜਨ ਪਾਲ ਹੈ।

'ਮੱਛਾਂ ਉਪਰ {ਨੱਕ੍ਰ} ਤੰਦੂਆ {ਤਰ} ਬਹੁਤਾ (ਭਿਆਨਕ) ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਟੇਢੇ ਤੀਰ (ਭਿਆਨਕ ਹਨ) ਅਤੇ {ਰੱਛਨ}ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ (ਸੁਦਰਸ਼ਨ) ਚੱਕ੍ਰ (ਭਿਆਨਕ ਹੈ) ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਦਾ ਹੈ।

ਤੈਸੇ ਅਰਿ ਜਾਲ ਪੈ ਕਰਾਲ ਕਾਲ ਸੇ ਕਮਾਲ,

ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਲਾਲ ਲਾਲ ਚੰਦ ਲੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੈ।

॥੨੩॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:

ਤਬੈ ਧਾਇ ਕਿਰਪਾਲ ਪਾਠਾਨੰ ਸੰਗੈ।

ਅਰਯੋ ਜਾ ਲਰਯੋ, ਔ ਕਰਯੋ ਅੰਗ ਭੰਗੈ।

ਗਦਾ ਭੀਮ ਸੀ! ਕੁੱਤਕਾ ਜਾਹਿੰ ਮਾਰੈ।

ਕਰੈ ਚੂਰ ਚੂਰੰ ਧਰਾ ਪੈ ਪਛਾਰੈ ॥੨੪॥

ਫੁਟੈ ਫੁੱਟ ਜਜੋਂ! ਮੂੰਡ ਤੁਕਾਨ ਕੇਰੇ।

'ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਲਾਲ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵੈਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਕਾਲ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤੇ ਭਿਆਨਕ ਹਨ।

'ਵਰਗ।

'ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

'ਖੱਖੜੀ ਵਾਂਗ।

ਫਿਰੈ ਖੇਤ ਮੈਂ ਦੇਤ ਫਾਲੰਗ ਫੇਰੇ।

ਜਿਤੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀ, ਤਿਸੀ ਪੈ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ।

ਨਿਜੰ ਲੋਹ ਢਾਲੇ ਪਰੈ ਸੇ ਸੰਭਾਰੈਂ ॥ ੮੦ ॥

ਪਢੈ ਕੋਚ ਰਖਯਾ ਹਿਤੈ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਖਾ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪੰਚ। ਰਾਖਾ।

ਚਹੂੰ ਓਰ ਚੌਂਕੀ ਮਮੰ ਰਾਮ ਕਾਰੈ।

ਨਹੀਂ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਲਗੈ ਦੂਖ ਦਾਰੈਂ ॥ ੮੧ ॥

ਕਰੈ ਵਾਰ ਜੋਊ ਕਰੰਵਾਰ ਢੂਕੰ।

ਲਵੈ ਦੰਡ ਪੈ ਸੇ ਭਵੈ ਦੋਇ ਟੂਕੰ।

ਜਟਾ ਜੂਟ ਲਾਂਗੋਟ ਥਾ ਅੰਗ ਸੋਹੈ।

ਮਨੇ ਆਪ ਭੈਰੋਂ ਲਰੈ ਜੰਗ ਮੋਂ ਹੈ ॥ ੮੨ ॥

ਦਿਪੈਂ ਲਾਲ ਨੈਨੰ ਸਮੰ ਜਵਾਲ ਕਾਲੰ।

ਬਕੈ ਨਾਦ ਘੋਰੰ ਸਜੋਰੰ ਕਰਾਲੰ।

ਧਰੇ ਦੰਡ ਢਾਲੰ ਜਮੰਰਾਜ ਮਾਨੋ।

ਰਸੰ ਬੀਰ ਕੈਧੋ ਸਰੀਰੰ ਸੁ ਜਾਨੋ ॥ ੮੩ ॥

ਹਰੈ ਜਾਂਹਿ ਸੋਟਾ ਕਰੈਂ ਲੋਟ ਪੋਟਾ।

ਕਿਧੋਂ ਪ੍ਰਸ ਬਾਹੈ ਸੁ ਰੇਨਕਾ ਢੋਟਾ।

ਜਬੈ ਜਵਾਨ ਕੇਕਾਨ। ਪਾਠਾਨ ਕੇਤੈ।

ਹਤੇ ਹੇਰਿ, ਹੈਯਾਤ ਖਾਂ ਆਇ ਏਤੈ ॥ ੮੪ ॥

ਕਹਯੋ ਰੋਸ ਕੈ ਹੋਸ ਕੈ ਭੀਖ ਮੰਗੇ।

ਕਿਧੋਂ ਮੌਤ ਲਯਾਈ ਤੁਝੈ ਬੀਚ ਦੰਗੇ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਕੜਾਹੀ। ਛਕੀ ਪੇਟ ਪਾਰਾ।

ਗਏ ਭਾਗ ਚੇਲੇ ਫਸਯੋ ਤੂੰ ਵਿਚਾਰਾ ॥ ੮੫ ॥

ਪਠਯੋ ਜੰਗ ਮੈਂ ਭੰਗ ਪੇਲਾਇ ਬੋਰੈਂ।

ਅਬੈ ਭੀ ਭਗੋ ਜਾਨ ਫਾਕੀਰ ਛੋਰੈਂ।

ਤਬੈ ਸਾਧੁ ਬੋਲਯੋ ਸੁਨੋ ਖਾਨ ਪਾਜੀ।

ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਗੋੜੇ ਦੇਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ (ਮਹੰਤ ਕਿਰਪਾਲ) ਉੱਤੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਵਾਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਢਾਲ 'ਤੇਰੋਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ {ਕਵਚ} ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਖਾ) ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ।

ਮੇਰੇ ਚਹੂੰ ਪਾਸੀਂ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੌਂਕੀ (ਚਾਰ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ) ਅਤੇਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (ਕਾਰ) ਲਕੀਰ ਹੈ।

ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

ਜੋ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕ ਕੇ (ਕਰੰਵਾਰ) ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਲਾਲ ਨੇੜੂ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਜੋਰ ਨਾਲ ਭਿਆਨਕ ਤੋਂ {ਘੋਰ} ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਂਰੇਣਕਾ ਦਾ {ਢੋਟਾ} ਪੁੱਤਰ (ਪਰਸਰਾਮ) {ਪਰਸ} ਕੁਹਾੜਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਘੋੜੇ।

ਮਾਰੇ ਵੇਖ ਕੇ।

ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਮੰਗਤੇ।

ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ।

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਸੁਦਾਈ ਨੂੰ।

ਕਾਇਰ।

ਭਯੋ ਨੂੰ ਹਰਾਮੀ ਕੁਲੈਂ ਲਾਇ ਲਾਜੀ ॥ ੮੬ ॥

ਕਰਜੋ ਖਾਇ ਕੈ ਨੂਨ ਹਾਰਾਮ ਤੈਹੂੰ।

ਜਨਜੋ ਜਾਰਣੀ ਨਾਰਿ¹ ਛੇਨਾਰ ਕੈਹੂੰ²।

ਗਈ ਖਾਇ ਬੋਲੀ, ਤਬੈ ਖਾਂ ਹਯਾਤੈਂ।

ਪਰਜੋ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪੈ, ਹੇਤ ਘਾਤੈਂ ॥ ੮੭ ॥

ਕਰਜੋ ਤੇਗ ਕਾ, ਬੇਗ¹ ਹੀ ਬਾਰ ਐਸੋ।

ਲਈ ਦੰਡ ਪੈ ਸੋ ਭਈ ਖੰਡ¹ ਹੈਸੋ।

ਮਹਾ ਕੋਪ ਤੈ, ਓਜ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਕੈ।

ਨਿਜੰ ਦੰਡ ਆਖੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਲੈ ਕੈ ॥ ੮੮ ॥

ਗਦਾ ਭੀਮ, ਕੈਧੋ ਹਨੂੰ ਸੈਲ ਭਾਰੋ¹।

ਦੁਰੰਜੋਧਨੰ ਰਾਵਨੰ ਪੈ ਪ੍ਰਹਾਰੋ।

ਤਿਵੈਂ ਉਛਰ ਕੈ ਉਚਰ ਕੈ ਸਤਿਨਾਮੰ।

ਧਰਜੋ ਕੁੱਤਕਾ ਖਾਨ ਕੋ ਕੀਨ ਕਾਮੰ ॥ ੮੯ ॥

ਫੁਟਜੋ ਮੂੰਡ ਤ੍ਰਬੂਜ ਖ੍ਰਬੂਜ ਸਾਨੰ¹।

ਗਿਰਜੋ ਭੂਮਿ ਝੂਮੰ ਬਡੋ ਖਾਨ ਜ੍ਹਾਨੰ।

ਕਿਧੋਂ ਬੀਜ ਪਾਤੰ¹ ਸੁਟਜੋ ਹੈ ਮੁਨਾਰਾ।

ਸਰੂ ਕੋ ਤਰੂ ਬਜਾਰ ਓਖਾਰ ਡਾਰਾ¹ ॥ ੯੦ ॥

ਦਧੀ ਮੱਟ ਫੁਟਜੋ, ਫੁਟੀ ਫੁੱਟ ਭਾਰੀ¹।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਛਬੰ¹ ਤਾਹਿੰ ਕੀ ਯੋਂ ਉਚਾਰੀ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਕੁਪਜੋ, ਕੁੱਤਕੰ ਹੈ ਸੰਭਾਰੀ।

ਹਠੀ ਖਾਂਨ ਹੈਯਾਤ ਕੇ, ਸੀਸ ਝਾਰੀ ॥ ੯੧ ॥

ਉਠੀ ਛਿੱਛ ਇੱਛੰ, ਕੜਾ ਮਿੰਝ ਜੋਰੀ¹।

ਮਨੋ ਮਾਖਨੰ, ਮੱਟਕੀ ਕਾਨੁ ਫੋਰੀ।

ਜਬੈ ਖਾਂ ਹੈਯਾਤੰ, ਗਿਰਜੋ ਸੈਨ ਹੇਰਾ।

ਤਬੈ ਸਾਧੁ ਕੋ, ਆਨ ਤ੍ਰਕਾਨ ਘੇਰਾ ॥ ੯੨ ॥

ਘਨੇ ਘਾਇ¹ ਖਾਏ, ਹਨੇ ਭੂੰਮਿ ਡਾਰੇ।

ਬਲੀ ਜੀਤ ਮਲੰ, ਤਬੈ ਲੋ ਪਧਾਰੇ।

ਗੁਰੂ ਮਾਤਲੇਯੰ¹, ਸਰੋਘੰ² ਚਲਾਏ।

¹ਵਿਭਚਾਰਨ ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਕਿਸੇ ਵੇਸ਼ਵਾ ਨੇ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।

¹ਆਪਣਾ {ਅਖੰਡ} ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ {ਪ੍ਰਚੰਡ} ਵੱਡਾ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ।

¹ਜਾਂ ਉਹ ਹਨੁਮਾਨ ਦੇ ਭਾਰੇ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਹੈ।

¹{ਤਰਬੂਜ} ਮਤੀਰੇ ਤੇ ਖਰਬੂਜੇ ਵਾਂਗ ਸਿਰ ਫੁੱਟ ਗਿਆ।

¹ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਨੇ ਡਿੱਗ ਕੇ।

¹ਜਾਂ {ਬਜਾਰ} ਹਵਾ ਨੇ ਸਰੂ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਉਖੇੜ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ।

¹ਦਹੀ ਦਾ ਮੱਟ ਫੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਖੱਖੜੀ ਫੁੱਟ ਗਈ ਹੈ।

¹ਸੋਭਾ।

¹{ਕੜਾ ਮਿਝ} ਗਾੜੀ ਮਿਝ ਦੀਆਂ {ਇਛੰ} ਦੇਖਣ ਯੋਗ {ਛਿੱਛ} ਛਿੱਟਾਂ ਜੋਰ ਨਾਲ ਉਠੀਆਂ।

¹ਜ਼ਖਮ।

¹ਮਾਮਾ ਜੀ। ²ਬਹੁਤੇ ਤੀਰ।

ਸੁਤੰ ਪੀਰ ਕੇ! ਧੀਰ, ਲੈ ਬੀਰ ਆਏ ॥ ੯੩ ॥

ਹੁਤੀ ਸੰਗ ਸੈਨਾ, ਇਨੈ ਜੁ ਬਿਸਾਲਾ।

ਉਤੈ ਓਰੜੇ ਮੇਘ ਜੜੋ, ਖਾਨ ਜਾਲਾ।

ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਆਢਾ, ਲਹੜੇ ਜੰਗ ਗਾਢਾ।

ਬਜੇ ਬਾਦ ਮਾਰੂ, ਰਸੰ ਬੀਰ ਬਾਢਾ ॥ ੯੪ ॥

ਮਹਾਂ ਮਾਰ ਮੱਚੀ, ਚਲੀ ਲੋਹ ਧਾਰਾ।

ਤ੍ਰਿਖੇ ਬਾਨ ਬਰਖੇ, ਮਨੋ ਮੇਂਹ ਭਾਰਾ।

ਧਰਾ ਜਵਾਨ ਕੇਕਾਨ, ਹੈਂ ਛਾਨ ਡਾਰੇ।

ਤਨੰ ਚਰਮ ਕੈ ਬਰਮ ਕੈ, ਹੋਇ ਪਾਰੇ ॥ ੯੫ ॥

ਕਿਧੋਂ ਅਹਿ ਸਪੱਛੀ, ਬਿਲੱਛੀ ਫਿਰੈ ਹੈਂ।

ਛੁਹੈਂ ਜਾਂਹਿ ਕੇ, ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਲੈਹੈਂ।

ਕਹੂੰ ਅੱਧ ਅਧੰ, ਘਨੇ ਸੂਰ ਬਾਂਕੇ।

ਪਰੇ ਭੂੰਮਿ ਮੈਂ ਭੀ, ਅਰੈਂ ਓਰ ਤਾਕੇ ॥ ੯੬ ॥

ਕਹੂੰ ਚੀਰ ਕੈ, ਬੀਰ ਸਾਰੀਰ ਅਰਧੈਂ।

ਸੁਟੈਂ ਜੈਸ ਬਾਢੀ, ਧਰਾ ਬਾਢ ਫਰਦੈਂ।

ਝਟਾ ਝੱਟ ਬਾਹੈਂ, ਉਭੈ ਜੀਤ ਚਾਹੈਂ।

ਰਸੰ ਬੀਰ ਭੀਨੇ, ਲਰੈਂ ਕੈ ਉਮਾਹੈਂ ॥ ੯੭ ॥

ਕਟਾ ਕੁੱਟ ਮਚੀ, ਫਟਾ ਫੱਟ ਸੁਟੈਂ।

ਤਛਾ ਮੁੱਛ ਜੋਧੇ, ਝਟਾ ਪੱਟ ਥੱਟੈਂ।

ਖਚਾ ਖੱਚ ਬਾਹੈਂ, ਗਚਾ ਗੱਚ ਤੇਗੈਂ।

ਸੜਾ ਸਾੜ ਗੇਰੈਂ, ਦੜਾ ਦਾੜ ਬੇਗੈਂ ॥ ੯੮ ॥

ਧਰਾ ਰੁੰਡ ਪੈ, ਮੁੰਡ ਝੁੰਡ ਬਿਥਾਰੇ।

ਕਟੈਂ ਹੱਥ ਮੱਥੰ, ਪਗੰ ਬਾਹੁ ਭਾਰੇ।

ਜਿਮੈਂ ਬਾਢ ਬਾਢੀ, ਬਢੈਂ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਾਗੈਂ।

ਭਿਗੇ ਖੂਨ ਬਾਗੇ! ਮਨੋ ਖੇਲ ਫਾਗੈਂ² ॥ ੯੯ ॥

ਬੁੱਧੁ ਸਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤਰ।

ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਉੱਛਲ ਕੇ ਆਏ।

ਓਟ ਲੈ ਕੇ।

ਜੰਗ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜੇ।

ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਵਾਨ ਤੇ ਘੋੜੇ ਛਾਨਣੀ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

ਸਰੀਰ ਦੇ ਚੰਮ ਨੂੰ {ਬਰਮ ਕੈ} ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਜਾਂ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ {ਬਿਲੱਛੀ} ਅਨੋਖੇ {ਅਹਿ} ਸੱਪ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਕਿਤੇ ਬਹੁਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਅੱਧੋ ਅੱਧ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ।

ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਵੀ ਵੈਰੀਆਂ ਵੱਲ ਤਕਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਤਰਖਾਣ {ਫਰਦ} ਫੱਟੇ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਵੱਢਾ ਟੁੱਕੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। {ਫਟਾ ਫਟ} ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋਧੇ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ {ਤਛਾ ਮੁੱਛ} ਛਾਂਗ ਕੇ ਵੱਢ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

{ਖਚਾ ਖੱਚ} ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਲਹੂ ਨਾਲ {ਗਚਾ ਗੱਚ} ਬਹੁਤ ਲਿਬੜ ਗਈਆਂ ਹਨ।

{ਬੇਗੈਂ} ਛੇਤੀ ਨਾਲ {ਦੜਾ ਦਾੜ} ਉਪਰੋਥਲੀ ਜਦੋਂ ਡੇਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੜਾ ਸੜ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਤੇ {ਰੁੰਡ} ਧੜਾਂ ਤੇ {ਮੁੰਡ} ਸਿਰਾਂ ਦੇ {ਝੁੰਡ} ਸਮੁੰਹ ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਵੇਂ ਤਰਖਾਣ {ਬਾਢ} ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤੇ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਦੇ ਹਨ।

ਪੁਸ਼ਾਕੇ। ²ਹੋਲੀ ਖੇਲਦੇ ਹਨ।

ਭਕਾ-ਭੱਕ, ਲੋਹੂ ਭਰੇ ਘਾਵ ਬੋਲੈਂ।
ਛਕੈਂ ਮਾਸ ਹਾਰੀ, ਬਕੈਂ ਡੋਲ ਡੋਲੈਂ।
ਫਿਰੈਂ ਹਿੰਸਤੇ, ਛੂਛ ਤਾਜੀ ਕਿਤੇ ਹੈਂ।
ਭਗੈਂ ਚਿੰਸਤੇ ਫੀਲ, ਜਿੱਤੇ ਤਿਤੇ ਹੈਂ ॥ ੧੦੦ ॥

ਕਹੂੰ ਸ੍ਰਾਨ ਸਿੰਗਾਲ¹ ਔ ਕਾਕ² ਬੋਲੈਂ।
ਲਹੂ ਪਾਨ ਕੈ, ਜੋਗਨੀ ਮੋਦ ਡੋਲੈਂ।
ਕਹੂੰ ਭੈਰਵੀ ਭੂਤਨੀ, ਭੱਬਕਾਰੈਂ।
ਭਰੈ ਪਜਾਲਕਾ¹, ਕਾਲਕਾ ਗੱਟਕਾਰੈ² ॥ ੧੦੧ ॥
ਕਹੂੰ ਮੂੰਡ ਮਾਲਾ, ਗੁਥੈਂ ਦੇਵ ਬਾਲਾ।

ਸਿਵਾਂ ਕੇ ਚਢਾਵੈਂ, ਬਜਾਵੈਂ ਸੁ ਗਾਲੂ।

ਕਹੂੰ ਖੋਪਰੀ, ਖੇਤ ਖਾਵੀਸ ਖੈਰੈਂ।

ਤਚੈਂ ਕਿੱਲਕਾਰੀ¹, ਨਚੈਂ ਗੀਤ ਗੈ ਹੈਂ ॥ ੧੦੨ ॥
ਮਨੋ ਇੱਛ ਖੈ ਕੈ, ਗਜੈ ਕੈ ਜਕਾਰੇ।
ਭਵੈ ਜੈ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਚਵੈ² ਐਸ ਸਾਰੇ।
ਬਰੈਂ ਸੂਰ ਹੂਰੈਂ, ਚਰੈਂ ਗੈਨ ਐਨੈਂ।

ਭਰੈਂ ਦੀਪ ਘੀ ਕੇ, ਹਰੈਂ ਤਾਪ ਸੈਨੈਂ ॥ ੧੦੩ ॥

ਤਬੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘੰ, ਕੁਪਯੋ ਸਿੱਖ ਭੱਯਾ।
ਹੁਤੇ ਗੱਢ ਚਾਨਾਲ¹ ਕੋ, ਸੋ ਬਸੱਯਾ।
ਢਿਗੰ ਆਹਿ ਕਾਂਸ਼ੀ, ਘਨੇ ਲੋਗ ਜਾਨੈਂ।
ਰਚੀ ਤੋਪ ਕਾਠੰ, ਤਿਸੀ ਨੈ ਮਹਾਨੈਂ ॥ ੧੦੪ ॥
ਧਰੀ ਠੌਰ ਉਚੈ, ਭਰੀ ਔ ਚਲਾਈ।
ਪੁਲੈ ਕਾਲ ਕੀ ਬੀਜ ਜਯੋਂ, ਕੜ ਕੜਾਈ।
ਰਿਦੇ ਕਾਨ ਸੱਤ੍ਰਾਨ ਕੇ, ਭੀ ਫਟੇ ਹੈਂ।
ਭਏ ਤੱਜਬੈਂ¹ ਅੱਜਬੈਂ, ਸੋ ਲਟੇ ਹੈਂ² ॥ ੧੦੫ ॥

ਜਹਾਂ ਝੁੰਡ ਖਾਨਾਨ ਕੋ, ਥਾ ਅਰਯੋ ਹੈ।
ਇਦਾ ਹੈ ਭਿਦਾ, ਪੈ ਛਿਦਾ ਸੋ ਕਰਯੋ ਹੈ।

¹ਜ਼ਖਮ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਭਕਾ ਭਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹ਬੋਲਦੇ ਤੇ ਡੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਕਿਤੇ ਖ਼ਾਲੀ ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਜਿਧਰ ਕਿਧਰ ਹਾਥੀ {ਚਿੰਸਤੇ} ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਨੱਠੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

¹ਗਿੱਦੜ। ²ਕਾਂ।

¹ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਪਿਆਲੇ। ²ਪੀਂਦੀ ਹੈ।

¹ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਗੁੰਦਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਗਾਲੂ ਵਜਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, (ਬੱਕਰੇ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਕੱਢਦੀਆਂ ਹਨ)।

¹ਕਿਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਸੈਦਾਨ 'ਚ {ਖਾਵੀਸ} ਭੂਤ ਖੋਪਰੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਮਨ ਇੱਛਤ ਖਾ ਕੇ।

¹ਹੋਵੇ। ²ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹{ਐਨ} ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਗੈਨ} ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ (ਚਰੈਂ) ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕਾਮ ਦਾ ਤਾਪ ਦੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਸਿੱਖ ਭਰਾਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਇਆ।

¹{ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਨੇੜ ਦਾ} ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ।

¹ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਕੜਕੀ।

¹ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ। ²ਅਜੀਬ (ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ) {ਲਟੇ ਹੈਂ} ਹਟ ਗਏ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਚਲੇ ਗੁੰਜਤੇ ਗਾਜ ਜਯੋਂ, ਪੁੰਜ ਗੋਲੇ।
 ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਮਾਨੋ, ਬ੍ਰਸੈਂ ਕੋਪ ਓਲੇ ॥ ੧੦੬ ॥
 ਕਰੈਂ ਖੇਤ ਖਾਲੀ, ਜਿਤੈ ਬਾਰ ਝਾਰੈਂ।
 ਧਰਾ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਸੁੰਡ ਬਿਥਾਰੈਂ।
 ਕਟੇ ਜੰਘ ਛਾਤੀ, ਭੁਜਾ ਹੱਥ ਮੱਥੇ।
 ਭਯੋ ਜੰਗ ਐਸੋ, ਕਥਾ ਤੈ ਅਕੱਥੇ ॥ ੧੦੭ ॥
 ਜੁਝੇ ਸਾਮੁਹੇ ਜੇ, ਦੁਨੀ ਦੂਖ ਖੋਏ।
 ਮਨੋ ਖਾਇ ਕੈ ਭੰਗ, ਮਾਲੰਗ ਸੋਏ।
 ਰਹੇ ਹੇਰਿ ਹੈਰਾਨ, ਕੋਹੀ ਸਭੈ ਹੈਂ।
 ਗੁਰੂ ਪੈ ਕਹਾਂ ਤੋਪ ਥੀ, ਜੁ ਚਲੈ ਹੈਂ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਰਚੀ ਹੈ ਕਰਾਮਾਤ ਸੋਂ, ਬਾਤ ਜਾਨੀ।
 ਗੁਰੂ ਹੈ ਵਲੀ, ਮਾਨ ਹੈ ਤੋਂ ਜਹਾਂਨੀ।
 ਦਯੋ ਜੋਰ ਕੋਹੀਨ ਹੈ ਪੀਨ। ਜਯੋਂ ਹੀਂ।
 ਬਢੇ ਆਨ ਪਾਠਾਨ, ਮਾਹਾਨ ਤਯੋਂ ਹੀ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਕਰਯੋ ਆਹਿਬੰ, ਸਾਹਿਬੰ ਚੰਦ ਗਾਢੇ।
 ਹਤੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੇਤੇ, ਮਹਾਂ ਰੋਹ ਬਾਢੇ।
 ਬਲੀ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ, ਲਏ ਸੰਗ ਬੀਰੈਂ।
 ਤਜੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ, ਕਢੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਚੀਰੈਂ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਦਯਾਰਾਮ ਦੂਜੋ, ਮਨੋ ਦ੍ਰੋਣ। ਭਾਰੈਂ।
 ਜਿਸੇ ਬਾਣ ਬਾਰੈਂ, ਤਿਸੈ ਭੂਮਿ ਡਾਰੈਂ।
 ਘਨੇ ਖਾਨ ਖੁੰਨੀ, ਸੁ ਖੇਤੈਂ ਖਪਾਏ।
 ਅਰਯੋ ਖਾਨ ਨਾਜਾਬਤੰ, ਰੋਸ ਖਾਏ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਦਿਸਾ ਦੂਸਰੀ, ਭੀਖਨੰ ਖਾਨ ਆਈ।
 ਪਚਾਰੈਂ ਬੰਗਾਰੈ, ਨਿਜੰ ਸੈਨ ਤਾਂਈ।
 ਗੁਰੂ ਪੈ ਜੁਰੀ, ਗਾਢਵੀ ਧਾੜ ਮੰਗੀ।
 ਕਹਾਂ ਆਹਿ ਸਾਪਾਹਿ, ਹੈ ਵਾਹਿ ਜੰਗੀ।
 ॥ ੧੧੨ ॥
 ਤੁਮੈਂ ਕੌਮ ਬਾਂਕੀ, ਲੜਾਕੀ ਗਨੀਜੈ।
 ਬਨੋ ਕਾਂਹਿ ਗੀਦੀ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਲਹੀਜੈ।
 ਹਸੇਂਗੇ ਪਹਾਰੀ ਦਸੇਂਗੇ ਡਰਾਰੇ।

'ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਸਮੁੰਹ ਗੋਲੇ ਗੁੰਜਦੇ ਚੱਲੇ।
 'ਗੜੇ।
 '{ਬਾਰ} ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਫਾਇਰ {ਝਾਰੈਂ} ਕਰਦੇ ਹਨ।
 '{ਸੁੰਡ} ਬਹੁਤੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਧੜ ਤੇ ਸਿਰ ਖਿੰਡਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
 'ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਅਕਹਿ ਹੈ।
 'ਪਹਾੜੀਏ।
 'ਕਰਾਮਾਤੀ।
 'ਬਹੁਤਾ।
 'ਜੰਗ।
 'ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਜ।
 'ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਲਲਕਾਰਦਾ ਹੈ।
 'ਮਾਂਗਵੀ ਧਾੜ {ਗਾਢਵੀ} ਤਕੜੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।
 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜੰਗੀ ਫੌਜ ਕਿੱਥੇ ਹੈ।
 'ਡਰਾਕੁਲ ਦੱਸਣਗੇ।

ਸੁਨੀ ਯੋਂ ਜਬੈ, ਤੋਂ ਲਰੇ ਫੇਰ ਭਾਰੇ ॥ ੧੧੩ ॥

ਘਟਾ ਘੋਰ ਜਜੋਂ, ਓਰੜੇ ਸਾਰ ਬੁਖੇ।

‘ਭਿਆਨਕ ਘਟਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਛਲ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ।

‘ਖਿੱਚੇ ਭਾਵ ਕੱਢੇ।

ਘਨੇ ਆਨ ਸਿੱਖਾਨ ਕੇ, ਪ੍ਰਾਨ ਕ੍ਰੁਖੇ।

ਗੁਰੂ ਹੇਰ ਕੈ ਪ੍ਰੇਰ ਕੈ, ਬੀਰ ਖਾਸੈਂ।

ਪਠਜੋ ਨੰਦ ਚੰਦੰ, ਖਰੋ ਥਾ ਜੁ ਪਾਸੈਂ ॥ ੧੧੪ ॥

ਉਦੇਰਾਮ, ਗੰਡਾ, ਲਖੂ, ਜੋਧ, ਬੱਲਾ।

ਘੱਲਾ ਹੈ ਇਨੈ ਭੀ ਪਰੇ ਕੈ ਸੁ ਹੱਲਾ।

‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੈ ਕੇ ਚੰਗਾ ਹੱਲਾ {ਘੱਲਾ} ਕੀਤਾ।

‘ਘੋੜੇ ਭਜਾ ਕੇ।

ਭਿਰੇ ਜਾਇ, ਧਾਵਾਇ ਕੈ ਬਾਜਾ ਏਹੈਂ।

‘ਵਾਂਗ।

ਬੁਖੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀ, ਮਹਾਂ ਮੇਂਹ ਸੇ। ਹੈਂ ॥ ੧੧੫ ॥

ਗੁਰੂ ਭੀ ਤਬੈ, ਪਾਨਾ ਕਾਮਾਨ ਲੈ ਕੈ।

‘ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

ਤਜੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ, ਅਰੰ ਪੈ ਤਕੈ ਕੈ।

ਹੁਤੇ ਜੇ ਲਰਾਕੇ, ਬਡੇ ਬੀਰ ਭਾਰੇ।

ਇਕੈ ਹੀ ਝਮਾਕੇ ਵਿਖੇ, ਹੈਂ ਪਛਾਰੇ। ॥ ੧੧੬ ॥

‘ਅੱਖ ਦੇ ਇਕ ਫਰਕਣ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ।

ਧਰਾ ਪੈ ਸੁਰੋਲੇ, ਕਰੇ ਮਾਰ ਪੋਲੇ।

ਪਕੇ ਪੋਸਤੀ ਖੇਤ ਕੇ, ਜੈਸ ਓਲੇ।

‘ਜਿਵੇਂ ਪੋਸਤ ਦੇ ਪੱਕੇ ਖੇਤ ਉੱਤੇ ਗੜੇ ਪੈ ਜਾਣ।

ਤਬੇ ਨੰਦ ਚੰਦੰ, ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ।

ਘਨੇ ਖਾਨ ਮਾਰੇ, ਇਤੈ ਉੱਤ ਪੈ ਕੈ ॥ ੧੧੭ ॥

ਮਰੇ ਖਾਨ ਕੇਤੇ, ਹੁੱਦੇਦਾਰ ਬਾਂਕੇ।

‘ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ {ਹੁੱਦੇਦਾਰ} ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਪਠਾਨ ਮਰ ਗਏ।

ਗਿਰੇ ਮੂੰਡ ਨਾਲੇਰ ਜਜੋਂ, ਢੇਰ ਤਾਂ ਕੇ।

ਹਰੀ ਚੰਦਰਾਜੇ, ਅਗੇ ਹੂੰ ਹੰਡੂਰੀ।

ਕਰੀ ਮੱਦਤੈ ਹੱਦਤੈ ਬੱਧਰੂਰੀ ॥ ੧੧੮ ॥

ਨਿਜੰ ਸੈਨ ਲੈ ਐਨ, ਸੇ ਆ ਲਰਜੋ ਹੈ।

ਤਿਖਾ ਜੰਗ ਕੈ ਕੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਕੇ ਹਰਜੋ ਹੈ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਬਾਏਂ, ਤਿਸੀ ਕੇ ਲਰਾਏ।

ਕਟੋਚੀ ਚੰਦੇਲੀ, ਚਮੂੰ ਮੈਂ ਫਿਰਾਏਂ ॥ ੧੧੯ ॥

‘ਫੌਜ ਵਿੱਚ।

ਪਰੈ ਲੋਹ ਪੈ ਲੋਹ, ਸਾਰੋਹ ਐਸੇ।

‘ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਐਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਘੜੇਂ ਘਾੜਾ ਠੱਠਜਾਰ, ਲੋਹਾਰ ਜੈਸੇ।

‘ਭਾਂਡਾ, (ਅ) ਹਥਿਆਰ।

ਬਜੈਂ ਬਾਦ ਮਾਰੂ, ਘਨੇ ਬੀਰ ਗੱਜੈਂ।

ਸੁਨੈ ਜਾਂਹਿ ਕੋ ਕੂਰਾ¹ ਭੀ ਨਾਂਹਿ ਭੱਜੈਂ ॥ ੧੨੦ ॥
ਨ ਰੱਜੈਂ ਲਰੰਤੇ, ਹਰੰਤੇ ਕੁਸੱਤ੍ਰੈਂ¹।
ਕਢੈਂ ਭੇਦ ਸੰਜੋਇ ਪੇਟੀ ਬਖੱਤ੍ਰੈਂ¹।

ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਨੇਜੈਂ ਸੁ ਬੇਝੈਂ ਕਰੇਜੈਂ¹।
ਕਰਾਚੋਲ¹ ਬਾਹੈਂ, ਕਢੈਂ ਖੂਨ ਮੇਜੈਂ² ॥ ੧੨੧ ॥
ਕਹੂੰ ਸੈਹਥੀ¹ ਲੈ, ਹਥੀਂ ਜਵਾਨ ਜੁੱਟੈਂ।
ਘਸਾ ਘੱਸ ਘਾਸੋਰ ਸਾਜ਼ੋਰ ਪੁੱਟੈਂ।

ਮਹਾਂ ਮਾਰ ਮੱਚੀ, ਸਕੈ ਕੋ ਗਿਨਾਈ।
ਰੁੰਡੰ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡੰ, ਝੁੰਡੰ ਭੂਮ ਛਾਈ¹ ॥ ੧੨੨ ॥
ਲੋਹੂ ਕੇ ਪ੍ਰਨਾਰੇ¹ ਚਲੇ ਹੋਇ ਨਾਰੇ²।
ਮਨੋ ਸੈਲ ਗੇਰੂ ਝਰੈ ਮੇਂਹ ਭਾਰੇ¹।
ਦਯਾਰਾਮ ਜੁਟਜੋ ਕਰੰ¹ ਲੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੰ।
ਭ੍ਰਿਗੂ ਨੰਦ ਮਾਨੋ, ਗਹਜੋ ਪ੍ਰਸ ਪਾਨੰ ॥ ੧੨੩ ॥

ਕਿਤੈ ਨੰਦ ਚੰਦੰ, ਕਿਤੈ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ।
ਕਿਤੈ ਰਾਮ ਗੰਗਾ, ਕਰੈ ਅੰਗ ਭੰਗੋ।
ਕਹੂੰ ਸਾਹਿਬੰ ਚੰਦ, ਔ ਮਾਹਰੀ ਜੀ।
ਹਠੀ ਜੀਤ ਮਲੰ ਹਤੈ ਕਾਹਰੀ¹ ਜੀ ॥ ੧੨੪ ॥
ਕਰੈਂ ਜੰਗ ਦੋਊ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਤਹਾਂ ਹੀ।
ਯੁਤੈਂ ਤ੍ਰੈ ਸੁਤੈਂ, ਪੀਰ ਬੁੱਧੁ ਮਹਾਂਹੀ।
ਲਰੈਂ ਔ ਲਰਾਵੈਂ, ਨਿਜੰ ਨੀਜ ਸੈਨਾ¹।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਮਾਸ਼ਾ, ਪਿਖੈਂ ਠਾਂਢ ਐਨਾ ॥ ੧੨੫ ॥
ਕਬੀ ਯਾਹਿ ਬਾਢੈਂ¹, ਕਬੀ ਵਾਹਿ ਬਾਢੈਂ।
ਦਲੰ ਦੋਇ ਗਾਢੇ, ਲਰੈਂ ਨੀਕ ਠਾਢੈਂ।
ਹੁਤੋ ਹੱਲਵਾਈ, ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਰੋੜਾ¹।
ਹਠੀ ਲਾਲ ਚੰਦੰ, ਬਲੀ ਨਾਹਿ ਥੋੜਾ ॥ ੧੨੬ ॥
ਉਠੀ ਜੰਗ ਕੀ ਤਾਂਹਿ ਓਮੰਗ ਚੰਗੈਂ।
ਗੁਰੂ ਤੈ ਲਈ ਢਾਲ ਤ੍ਰਵਾਰ ਮੰਗੈਂ।
ਪੁਨਾ ਬੁਝਜੋ ਮੈਂ ਗਹੈਂ ਕੈਸ ਯਾਹੈਂ।

¹ਕਾਇਰ।
¹ਖੋਟੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।
¹ਪੇਟੀ ਤੇ {ਬਖੱਤ੍ਰੈਂ} ਸੰਜੋਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ {ਸੰਜੋਇ} ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੱਢ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
¹ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
¹ਤਲਵਾਰ। ²ਮਿੱਝ।
¹ਬਰਛੀ।
¹ਆਪਸ ਵਿੱਚ {ਘਸਾ ਘਸ} ਘਸਰ ਘਸਰ ਕੇ (ਬਰਛੀ) ਸ਼ਰੀਰਾਂ 'ਚ {ਘਸੋਰ} ਖੋਭ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੁੱਟਦੇ ਹਨ।

¹ਧਰਤੀ ਬਹੁਤੇ ਧੜਾਂ ਸਿਰ ਮੂੰਹਾਂ ਨਾਲ ਢਕੀ ਗਈ।
¹ਪ੍ਰਨਾਲੇ। ²ਨਾਲੇ।
¹ਜਾਣੇ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤੇ ਗੈਰੂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਝੜਦਾ ਹੈ।
¹ਹੱਥ 'ਚ।
¹ਭ੍ਰਿਗੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਪਰਸਰਾਮ) ਨੇ ਜਾਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਕੁਹਾੜਾ ਫੜਿਆ ਹੈ।

¹ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ।

¹ਆਪੋ ਆਪਣੀਫੌਜ ਨੂੰ ਲੜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਵਧਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਤੀ ਦਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਸੇ, ਢਾਲ ਦੈ ਬਾਮ ਵਾਹੈਂ ¹ ॥ ੧੨੭ ॥	'ਉਸ ਦੇ ਖੱਬੇ (ਹੱਥ) ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਦੇ ਕੇ।
ਦਈ ਤੇਗ ਦਾਏਂ ¹ , ਦਯੇ ਹੈ ਚੜ੍ਹਾਈ।	'ਸੱਜੇ (ਹੱਥ) 'ਚ।
ਗਹੇ ਨਾ ਹਥਯਾਰੰ, ਤਿਸੈ ਥੇ ਕਦਾਈਂ।	
ਰਸੰ ਹਾਸ ਬਾਢਯੋ, ਤਿਸੈ ਦੇਖ ਤਾਂਹੀ ¹ ।	'ਉਸ (ਸਮੇਂ)।
ਕਹੈਂ ਧੰਨ ਜੋਧੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ॥ ੧੨੮ ॥	
ਬਿਨਾ ਢੰਗ ਜੰਗੰ, ਚਹੈਂ ਜੀਤ ਕਾਜੈਂ।	
ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਹੈਂ, ਤੋਂ ਚਿਰੀ ਖਾਇ ਬਾਜੈਂ।	
ਧਸਯੋ ਸੈਨ ਤੂਕੈਨ, ਲੈ ਅੱਸੂ ਵਾਹੀ ¹ ।	'ਉਹ ਘੋੜਾ ਲੈ ਕੇ।
ਜਮਾਂਦਾਰ ਅੱਗਯੋਂ, ਮਿਲਯੋ ਜੈਨ ਖਾਂ ਹੀ	
॥ ੧੨੯ ॥	
ਕਹਯੋ ਲਾਲ ਨੈ, ਨੂਣ ਹਾਰਾਮ ਧੋਹੀ ¹ ।	'ਹੇ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਤੇ ਧੋਖੇ ਬਾਜ।
ਕਤੋ ਹੋਹ ਪਾਛੇ, ਨਤੋ ਮੈਂ ਹਤੋਹੀ ¹ ।	'ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ।
ਰਿਸਯੋ ਖਾਨ ਭਾਖਯੋ, ਤਿਸੈ ਰੇ ਅੜੀਲੇ ¹ ।	'ਹੇ ਅੜੀ ਵਾਲੇ।
ਤਰਾਜੂ ਫੜੀਲੇ, ਮਿਠਾਈ ਛਕੀਲੇ ॥ ੧੩੦ ॥	
ਕਹਾਂ ਜੰਗ ਕੀ ਸਾਰ ¹ , ਗਾਵਾਰ ਜਾਨੇ।	'ਖਬਰ।
ਤੁਝੈ ਮੌਤ ਲਯਾਈ, ਬੁਜੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਨੇ ¹ ।	'ਤੈਨੂੰ ਬਕਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ।
ਕੁਪਯੋ ਲਾਲ ਚੰਦੰ, ਕਹਯੋ ਰੇ ਮੁਸੱਲਾ।	
ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਰੇ, ਮੁਝੇ ਪੀਰ ਘੱਲਾ ॥ ੧੩੧ ॥	
ਬਡੋ ਤੇਜ ਧਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਹੈ ਹਮੈਂਹੂ ¹ ।	'ਸਾਡਾ।
ਰਚੀ ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਜਿਨੈ ਜੰਗ ਏਹੂ।	
ਨਹੀ ਹਾਰ ਜੀਤੰ, ਤਿਸੈ ਕਾਹਿ ਭੀਤੈਂ ¹ ।	'ਭੈ ਨਹੀਂ।
ਚਹੈ ਤੋਂ ਸਸੈ ਤੈ ¹ ਤੁਰਾਵੈ ਸੁ ਚੀਤੈਂ ² ॥ ੧੩੨ ॥	'ਸਹੇ ਤੋਂ। ਖਿਚੜੇ ਨੂੰ।
ਮੁਝੈ ਭੀ ਪਠਯੋ ਤੇਗ ਦੈ, ਯੋਂ ਸੁਨੈ ਕੈ।	
ਹਤੋ ਨੂਨ ਹਾਰਾਮੀਓਂ ਤਾਂਇੰ ਜੈ ਕੈ।	
ਕਹਾਂ ਬੋਲ ਹੰਕਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ਕਰੈ ਹੈਂ।	
ਘਟਾ ਜੋ ਗਰੱਜੀ ਕਦੇ ਨਾ ਬਰੈ ਹੈ ¹ ॥ ੧੩੩ ॥	'ਵਰੁਦੀ ਨਹੀਂ।
ਨਿਹਾਰੈਂ ਪਚਾਰੈਂ ¹ , ਨਹੀ ਤੇਗ ਝਾਰੈਂ।	'ਤੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੈਂ।
ਮਨੇ ਲੂਟ ਲੀਨੇ ਕਿਸੇ, ਯੋਂ ਪੁਕਾਰੈਂ।	
ਕਰੋ ਬਾਰ, ਨਾਹੀਂ ਰਹੇ ਹੋਂਸ ¹ ਤੋਹੀ।	'ਇੱਛਾ।
ਰਿਸਯੋ ਖਾਨ ਖੂਬੰ, ਚਲਾਈ ਸਰੋਹੀ ¹ ॥ ੧੩੪ ॥	'ਤਲਵਾਰ।

ਲਈ ਢਾਲ ਪੈ ਲਾਲ, ਦੇ ਟੂਕ ਹੋਈ।
 ਤਬੈ ਤੇਗ ਬੇਗੰ, ਖਿਚੀ ਲਾਲ ਜੋਈ।
 ਗੁਰੂ ਬੋਲ ਕੈ, ਖੋਲ੍ਹ ਕੈ ਸੰਕ ਸਾਰੀ।
 ਬਲੰ ਤੋਲ ਕੈ, ਖਾਨ ਕੈ ਮੂੰਡ ਝਾਰੀ ॥ ੧੩੫ ॥

ਕਟੜੇ ਮੂੰਡ ਕੱਦੂ, ਮਨੋ ਨਾਲਕੇਰੈ।
 ਗਿਰਜੋ ਅੱਸ੍ਰ ਤੈ ਭੂਮਿ ਪੈ, ਝੂਮਿ ਹੇਰੈ।
 ਮਿਲਜੋ ਧੂਰ ਮੇਂ, ਸੂਰਮੇਂ ਪੇਖਿ ਗਾਜੇ।
 ਕਹੈਂ ਕਜਾ ਗਵਾਰੰ ਗਯੋ ਕੈ ਕੁਕਾਜੇ ॥ ੧੩੬ ॥

ਸੁਨੀ ਥੀ ਜੁ ਕਾਨੰ, ਨਿਜੰ ਨੈਨ ਹੇਰੀ।
 ਗੁਰੂ ਚਾਹਿ, ਤੋ ਸ਼ੇਰ ਕੇ ਖਾਹਿ ਛੇਰੀ।
 ਇਮੰ ਝੂਰ ਕੈ, ਭੀਖਨੰ ਖਾਨ ਆਦੀ।
 ਪਰੇ ਕੋਪ ਕੈ ਤਾਂਹਿ ਪੈ ਬੇਤਦਾਦੀ ॥ ੧੩੭ ॥

ਹਰੀ ਚੰਦ, ਸ਼ਹਿ ਫਤੇ, ਔ ਚੰਦੇਲੀ।
 ਗੁਰੂ ਕੀ ਚਮੁੰ ਸੈਂ, ਲਰੇ ਝੂਮਿ ਝੇਲੀ।
 ਭਿਰੇ ਸਿੱਖ ਸੂਰੇ, ਅਭੈ ਹੋਇ ਆਛੇ।
 ਰਹੈਂ ਮਾਰ ਮਾਰੰ, ਟਰੇ ਨਾਂਹਿ ਪਾਛੇ ॥ ੧੩੮ ॥

ਸੁਤੈ ਔ ਮੁਰੀਦੈਂ ਯੁਤੈਂ, ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ।
 ਲਰਜੋ ਏਕ ਓਰੰ, ਸਜੋਰੰ ਕਰੁੱਧੂ।
 ਚਲੀ ਤੇਗ ਕਲਵੱਤ੍ਰ ਅਲਵੱਤ੍ਰ ਭਾਰੇ।
 ਧਰਾ ਪੈ ਘਨੇ ਸਤ੍ਰੁ ਹੈਂ ਕੱਤ੍ਰ ਡਾਰੇ ॥ ੧੩੯ ॥

ਬੁਧੂ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇਰੋ, ਦੁਤੀ ਔਰ ਬੇਟਾ।
 ਘਨਜੋ ਕੋ ਹਤੈ ਕੈ, ਤਹਾਂ ਭੂਮਿ ਲੇਟਾ।
 ਲਈ ਹੈ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਰਸੀਦੀ ਜਮਾਂ ਕੀ।
 ਬਰੀ ਦੇਵ ਬਾਲਾ, ਸਮੰ ਜੇਰਮਾਂ ਕੀ ॥ ੧੪੦ ॥

ਜੁਟੜੋ ਜੀਤ ਮੱਲੰ, ਹਰੀ ਚੰਦ ਸੰਗੈਂ।
 ਘਨੇ ਘਾਉ ਘਾਲੇ, ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਅੰਗੈਂ।
 ਭਿਰੇ ਖਾਨ ਨਾਜਾਬਤੰ, ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੈਂ।
 ਕਰੇ ਬਾਨ ਆਘਾਤੰ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚੰਗੈ ॥ ੧੪੧ ॥

ਸਸੀ ਸਾਹਿਬੰ, ਭੀਖਨੰ ਖਾਨ ਜੁੱਟੇ।

'ਨਲੇਰ।

'ਹਿਲੋਰਾ ਖਾ ਕੇ।

'ਖੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਬੱਕਰੀ।

'ਅਣਗਿਣਤ।

'ਚੰਦੇਲ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਰਾਜਾ।

'ਹਿਲ ਜੁਲ ਕੇ (ਹੱਲਾ) ਸਹਾਰਿਆ।

'ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

'ਤਰਫ।

'ਆਰੇ ਵਾਂਗ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ।

'ਕੱਟ ਸੁੱਟੇ।

'ਜਮਾਂ ਤੋਂ {ਰਸੀਦੀ} ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਲਈ।

'ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਰ ਲਈਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲੱਛਮੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ।

'ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ।

ਇਨੈ ਮਾਰ ਅਪਾਰ ਹੀ ਭੂਮਿ ਸੁੱਟੇ।

ਪਤੀ ਜੋ ਚਦੇਲੰ, ਲਰੇ ਮਾਤੁਲੇਯੰ।

ਫਤੇ ਸਾਹਿ ਕਾਟੋਚ ਦੈ ਕੁੰਮਕੇਯੰ॥ ੧੪੨ ॥

ਲਰੈਂ ਹੈਂ ਮਰੈ ਹੈਂ, ਪਠੈ ਹੈਂ ਸਿਪਾਹੈਂ।

ਨਿਜੰ ਜੀਤ ਚਾਹੈਂ, ਉਮਾਹੈਂ ਮਹਾਹੈ।

ਭਿਰੈਂ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ, ਸਭੈ ਧੀਰ ਭਾਰੇ।

ਲਚੈਲੇ¹ ਕਟੈਲੇ² ਮੁਛੈਲੇ³ ਜੁਝਾਰੇ¹¹॥ ੧੪੩ ॥

ਕੀਏ ਲਾਲ ਨੈਨੰ, ਬਕੈਂ ਸੋ ਅਤੈ ਹੈਂ।

ਕਰੇ ਦਾਵ ਘਾਵੈਂ, ਬਚਾਵੈਂ ਹਤੈ ਹੈਂ।

ਟਕੰ ਏਕ, ਦੀਏ ਮਧੰ ਨੈਨ ਨੈਨੰ।

ਪਿਖੈਂ ਔ ਤਿਖੈਂ ਮਾਰ ਹੈਂ ਡਾਰ ਐਨੰ॥ ੧੪੪ ॥

ਯੁਤੰ ਕ੍ਰਧ ਸੂਰੇ, ਕਰੈਂ ਦੁੰਦ ਜੁਧੰ।

ਲਿਖੇ ਭਾਰਥੰ ਮੈਂ, ਜਿਮੈਂ ਐਨ ਸੁਧੰ।

ਸਬੈ ਜੰਗ ਬੇਤਾ ਸਹੇਤਾ ਸਬਿੱਦਯਾ।

ਰਸੰ ਰੁੱਦ੍ਰ ਪੂਰੇ, ਛਲੰ ਛੰਦ ਸਿੱਧਯਾ॥ ੧੪੫ ॥

ਭਿਰੈਂ ਮੱਲ ਜੋਟੇ, ਮਧੰ ਜਜੋਂ ਅਖਾਰੇ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁ ਢੋਟੇ, ਪਹਾਰੀ ਕਰਾਰੇ।

ਤਬੈ ਤ੍ਰਜ ਕੈ, ਗ੍ਰਜ ਕੈ, ਜੀਤ ਮੱਲੈਂ।

ਹਰੀ ਚੰਦ ਕੇ, ਮਾਰਜੋ ਬਾਨ ਭੱਲੈਂ॥ ੧੪੬ ॥

ਗਯੋ ਸੋ ਬਚਾਈ, ਕੁਪੇ ਫੇਰ ਦੋਈ।

ਤਜੇ ਭੀਛਨੰ, ਤੀਛਨੰ, ਤੀਰ ਸੋਈ।

ਦੁਹੂੰ ਕੇ ਲਗੇ ਹੈਂ, ਉਭੈ ਬਾਜ ਮਾਰੇ।

ਭਏ ਪੈਰ ਪਜਾਦੇ, ਲਰੇ ਫੇਰ ਭਾਰੇ॥ ੧੪੭ ॥

ਘਨੇ ਘਾਇ ਲਾਗੇ: ਭਿਗੇ ਖੂਨ ਬਾਗੇ।

ਕਿਛੂ ਨਾ ਜਨਾਵੈਂ, ਮਹਾਰੋਹ ਪਾਗੇ।

ਪੁਨਾ ਤੀਰ ਤੀਖੇ, ਦੁਹੂੰ ਤੱਕ ਮਾਰੇ।

ਛੁਟੇ ਏਕ ਕਾਲੰ, ਮਨੋ ਸਾਂਪ ਕਾਰੇ॥ ੧੪੮ ॥

¹ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਨਾਲ।

¹ਮਦਦ।

¹ਫੌਜ।

¹ਲੜਾਕੇ। ²ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ। ³ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ। ¹¹ਸੂਰਮੇ।

¹ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹ਦਾਅ ਘਾਅ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਇਕ ਟੱਕ ਨੇੜਾਂ 'ਚ ਨੇੜ ਪਾਏ ਹਨ।

¹ਦੇਖ ਕੇ ਤਿੱਖੀਆਂ (ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ) ਮਾਰ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਦੋ ਦੋ (ਸੂਰਮੇ) ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ।

¹ਜੰਗ ਦੇ ਜਾਣੂ, ਚੰਗੀ ਜੰਗ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਸਹਿਤ।

¹ਰੌਦ੍ਰਰਸ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਣਾ {ਛੰਦ} ਮਤਲਬ {ਸਿੱਧਯਾ} ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹{ਇਕ ਪਾਸੇ} ਗੁਰੂ ਕੇ ਢੋਟੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਪੁੱਤਰ ਹਨ (ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ) {ਕਰਾਰੇ} ਤਿੱਖੇ ਪਹਾੜੀਏ।

¹ਤਾੜ ਕੇ।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਅ) ਮੱਥੇ ਵੱਲ।

¹ਭਿਆਨਕ।

¹ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਘੋੜੇ।

¹ਪੁਸ਼ਾਕੇ।

¹ਗੁੱਸੇ 'ਚਰੰਗੇ ਹੋਏ।

¹ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਚ।

ਗਿਰਜੋ ਭੂਪ ਖਾ ਮੂਰਛਾ ਘਾਇ ਲਾਗਾ।
ਮੱਲੰ ਜੀਤ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਲੈ ਬਾਨ ਭਾਗਾ।
ਗਿਰਜੋ ਭੂਮਿ ਝੂਮੰ; ਕਿਛੂ ਹੈ ਅਗਾਰੀ।
ਕਟੈ ਓਠ ਕੁੱਪਜੋ, ਰਟੈ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ॥ ੧੪੯ ॥

ਬਰਜੋ ਜੀਤ ਮੱਲੰ, ਤਬੈ ਹੂਰ ਆਈ।
ਨਭੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਧੁਨੀ ਕੈ ਸਿਧਾਈ।

ਅਵਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਟੈਂ ਲੋਥ ਤਾਂ ਕੀ ਉਠਾਈ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਾਹੀ ਤਿਸੈ ਬੀਰਤਾਈ ॥ ੧੫੦ ॥

ਗਯੋ ਜੀਤ ਜਾਨੰਮ ਕੋ; ਜੀਤ ਮੱਲੰ।
ਨਿਬਾਹਜੋ ਪਨੋ-ਛੱਤ੍ਰੀ ਠੀਕ ਭੱਲੰ।

ਜਨਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ।

ਛੱਤ੍ਰੀ ਪੁਣਾ।

ਪਰਜੋ ਸੇਲਾ ਲੈ, ਧਾਇ ਚੰਦੇਲ ਵਾਲੀ।

ਬਰਛਾ।

ਮਹਾਂ ਹੇਲ ਕੈ, ਰੇਲ ਔ ਪੇਲ ਘਾਲੀ ॥ ੧੫੧ ॥

ਭਾਰੀ ਹੱਲਾ ਕਰ ਕੇ ਧੱਕ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਏ।

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ, ਡਢਵਾਲੀਆ, ਔ ਕਟੋਚੀ।

ਲਰੈਂ ਔ ਲਰਾਵੈਂ, ਕਰੈਂ ਦਾਵ ਪੋਚੀ।

ਨੀਚ।

ਰਹੈਂ ਆਪ ਪਾਛੈ, ਅਗੈਂ ਔਰ ਧੱਕੈਂ।

ਖਰੇ ਦੂਰ ਗੀਦੀ, ਨਿਜੰ ਦਾਉਂ ਤੱਕੈਂ ॥ ੧੫੨ ॥

ਲਰੈਂ ਸੂਰਮੇਂ ਗੂਰ ਮੇਂ ਢੂਕ ਢੂਕੈਂ।

ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕ ਕੇ।

ਭਵੈਂ ਟੂਕ ਟੂਕੰ, ਮਰੋ ਮਾਰ ਕੁੰਕੈਂ।

ਮਹਾਂ ਮੱਦ ਮੱਤੇ, ਰਤੇ ਨੈਨ ਤੱਤੇ।

ਬਹੁਤੇ ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਮਸਤ ਹਨ ਤੇ (ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ) ਨੇੜ ਲਾਲ ਤੇ ਗਰਮ ਹਨ।

ਤਕਾ ਤੱਕ ਯਕਾ ਯੱਕ ਕੈ ਘਾਉ ਘੱਤੇ ॥ ੧੫੩ ॥

ਤੱਕ ਤੱਕ ਕੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਕੀਤੇ।

ਲਰੇ ਖਾਠ ਨਾਜਾਬਤੰ, ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ।

ਹੁਤੇ ਸੂਰ ਭਾਰੇ, ਮਸ਼ਾਹੂਰ ਚੰਗੋ।

ਪੁਰਾ ਬੀ ਚਿਨਾਰੀ, ਗੁਰਾਂ ਪੈ ਰਹੰਤੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੀ।

ਸਮੰ ਬੀਰ ਦੋਉ, ਬਲੀ ਤੇਜਵੰਤੇ ॥ ੧੫੪ ॥

ਕਰਜੋ ਦੁੰਦ ਜੁੱਧੰ, ਕਰੰ ਲੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ।

ਘਨੇ ਘਾਇ ਘਾਲੇ, ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਜ੍ਹਾਨੈਂ।

ਭਏ ਲਾਲ ਬਾਗੋ, ਬਹਜੋ ਸੁੰਣ ਜੈਹੈ।

ਤਰੂ ਢਾਕਾ ਫੂਲੋ ਮਨੋ, ਜੰਗ ਕੈ ਹੈ ॥ ੧੫੫ ॥

ਢੱਕ ਕੇ ਦਰੱਖਤ।

ਕਈ ਤੇਗ ਟੂਟੈਂ, ਕਈ ਢਾਲ ਫੂਟੈਂ।

ਲਗੇ ਧੀਰ ਧੱਕੇ¹, ਠਣੰਕਾਰ ਉਠੈ।
 ਪਟੇ ਬਾਜ਼ ਦੋਈ, ਕਟੇ² ਦਾਉ ਲਾਵੈਂ।
 ਉਭਾਰੈ³ ਚਲਾਵੈਂ, ਸਰੀਰੰ ਬਚਾਵੈਂ ॥ ੧੫੬ ॥
 ਅਤੀ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ, ਇਕੈ ਬਾਰ ਤੈਗੈਂ।
 ਖਰੰ ਧਾਰ⁴ ਛੂਟੇ, ਦੁਹੂੰ ਕੇ ਜੁ ਬੈਗੈਂ।
 ਕਟੇ ਅੱਧ ਅੱਧੰ, ਗਿਰੇ ਝੁੰਮ ਝੁੰਮੇ।
 ਤਰੂ ਕੈ ਮੁਨਾਰੇ, ਸੁਟੇ ਬਜਾਰ ਝੁੰਮੇ⁵ ॥ ੧੫੭ ॥
 ਬਰੇ ਅੱਛਰਾ ਪੱਛਰਾ⁶, ਬੀਰ ਦੋਉ।
 ਜਹਾਂ ਸੋਕ ਨਾਹੀ ਗਏ ਦੇਵ ਲੋਉ।
 ਧੁਨੀ ਜੈਤਿ ਨੱਭੰ, ਧਰਾ ਹਾਇ ਓਹਾ।
 ਭਈ ਜੋ⁷, ਗੁਰੂ ਤੋ ਰਚਯੋ ਏਹੁ ਦੋਹਾ ॥ ੧੫੮ ॥

¹{ਧੀਰ} ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਧੱਕੇ ਲੱਗੇ।

²ਕੱਟਣ ਦਾ।

³ਉੱਗ੍ਰਦੇ ਹਨ।

⁴ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲੇ।

⁵ਦਰੱਖਤ ਜਾਂ ਮੁਨਾਰੇ ਹਵਾ ਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

⁶{ਅੱਛਰਾ} ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ {ਪੱਛਰਾ} ਅਪੱਛਰਾਂ ਨੇ।

⁷ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਜੈ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਇ ਹਾਇ ਤੇ ਓਹਿ ਓਹਿ ਦੀ (ਅਵਾਜ਼) ਜਦੋਂ ਹੋਈ ਤਾਂ- -।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕਯ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥
 ਦੋਹਰਾ ॥

ਮਾਰ ਨਜਾਬਤ ਖਾਨ ਕੋ, ਸੰਗੋ ਜੁਝੇ ਜੁਝਾਰ¹।
 ਹਾਇ ਹਾਇ ਇਸ ਲੋਕ ਭਾ, ਸ੍ਰਰਗ ਲੋਕ ਜੈਕਾਰ
 ॥

¹ਸੰਗੋ ਸੂਰਮਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਵਿਯੋ ਵਾਚ:

ਭੁਜੰਗ:

ਤਬੀ ਤੈ ਗੁਰੂ, ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ¹ ਨਾਮੰ।
 ਧਰਯੋ ਤਾਂਹਿ ਕੋ, ਹੇਰ ਕੈ ਸੰਗਰਾਮੰ।
 ਹਰੀ ਚੰਦ ਤੋ ਲੋ, ਅਯੋ ਫੇਰ ਭੱਲੰ।
 ਜਿਸੈ ਮੂਰਛਾ ਥੀ, ਦਈ ਜੀਤ ਮੱਲੰ ॥ ੧੫੯ ॥
 ਲਰਯੋ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ, ਸੋ ਫੇਰ ਆਛੈ।
 ਭਏ ਔਰ ਰਾਜੇ, ਤਿਸੀ ਕੇਰ ਪਾਛੈ।
 ਘਨੇ ਬਾਨ ਬਾਹੈਂ, ਅਰੇ ਬੀਰ ਬਾਕੇ।
 ਉਠੈ ਠੌਰ ਠੌਰੰ, ਸੁ ਤੇਗੈਂ ਝੜਾਕੇ² ॥ ੧੬੦ ॥
 ਕਰੇ ਲਾਲ ਨੈਨੰ, ਚਢੀ ਬੰਕ ਭੌਹੈਂ।
 ਰਸੰ ਰੁੱਦ੍ਰ ਬਾਢਯੋ, ਜੁਟੇ ਬੀਰ ਸੌਹੈਂ।
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਬੈ, ਦੇਖ ਕੈ ਜ਼ੋਰ ਸੱਤ੍ਰੈਂ।

¹ਜੰਗ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

²ਤਿਸ ਦਾ ਜੰਗ ਦੇਖ ਕੇ।

³ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

⁴ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਭਿੜਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼।

⁵ਟੱਢੇ ਭੁੱਢੇ।

⁶ਸਾਹਮਣੇ।

ਸਜੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰੰ¹, ਔ ਬਖਤ੍ਰੰ² ॥ ੧੬੧ ॥

ਕੁਵੰਡੰ ਅਖੰਡੰ, ਪ੍ਰਚੰਡੰ ਸੰਭਾਰਜੇ¹।

ਸਰੰ ਤੀਛਨੰ ਭੀਛਨੰ ਹੈ ਸਚਾਰਜੇ¹।

ਕਰਜੇ ਤੇਜ ਤਾਜੀ¹, ਪਿਖੇ ਖਾਨ ਖੂਨੀ।

ਖਰੇ ਅਗ੍ਰ ਠਾਢੇ¹, ਚਢੀ ਰਿੱਸ ਦੂਨੀ ॥ ੧੬੨ ॥

ਰਣਜੀਤ ਪੈ, ਚੋਬ ਦੁਹਰੀ ਦਿਲਾਈ।

ਕਢੀ ਬੰਬ¹ ਭਾਰੀ, ਸੁਨੀ ਦੂਰ ਜਾਈ।

ਦਲੰ ਦੁੱਜਨੰ ਮੈਂ, ਪਰਜੇ ਖਰਭਰਾਢਾ¹।

ਤ੍ਰਸੈਂ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਸਾਰੇ, ਸਿੱਖੈਂ ਮੋਦ ਬਾਢਾ ॥ ੧੬੩ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ, ਦਯਾਰਾਮ ਲੋ, ਪੁੰਜ ਜੋਧੇ।

ਧਏ ਉਧੱਤੰ¹, ਪੀਸ ਕੈ ਦਾਂਤ ਕ੍ਰੋਧੇ।

ਗੁਰੂ ਭੀ ਤਬੈ, ਮੇਂਹ ਸੇ ਬਾਨ ਬੁਖੇ।

ਗਿਰੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਖਾਨਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕੁੱਖੇ¹ ॥ ੧੬੪ ॥

ਸਰੰ ਭੀਖਨੰ¹, ਭੀਖਨੰ ਖਾਨ ਤਾਂਈਂ¹।

ਧਸਜੇ ਅੰਗ ਮੈਂ ਸਜਾਮ ਭੂਜੰਗ ਨਜਾਂਈਂ¹।

ਦੁਤੀ ਤਾਕ ਮਾਰਜੇ, ਸੁ ਘੋਰਾ ਬਿਦਾਰਜੇ।

ਭਗਜੇ ਖਾਨ ਪੀਛੇ, ਲਗਜੇ ਘਾਵ ਭਾਰਜੇ

॥ ੧੬੫ ॥

ਹਰੀ ਚੰਦਰਾਜਾ, ਤਬੈ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ।

ਗੁਰੂ ਸੋਂ ਲਰਜੇ, ਸੰਮੁਖੰ ਫੇਰ ਐ ਕੈ।

ਉਭੈ ਬੀਰ ਭਾਰੇ, ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਅਸਤ੍ਰੁ ਬੇਤੇ¹।

ਭਵੈਂ ਚੀਰ ਪਾਰੈਂ, ਛੁਟੈਂ ਤੀਰ ਜੇਤੇ ॥ ੧੬੬ ॥

ਜਿਸੈ ਬਾਨ ਲਾਗੈ, ਸੋਈ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਾਗੈ।

ਰਹੈ ਸੋਇ ਭੂਮੈਂ, ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਜਾਗੈ।

ਹਤਜੇ ਬਾਨ ਚੰਦੈਲ ਕੋ ਮਾਤਲੇਯੰ¹।

ਗਯੋ ਘਾਵ ਖੈ ਕੈ, ਥਯੋ ਸੋ ਪਿਛੇਯੰ¹ ॥ ੧੬੭ ॥

ਜਹਾਂ ਹੂੰ ਇਕੱਠਾ, ਪਹਾਰੀਨ ਟੋਲਾ।

ਤਹਾਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘੰ, ਤਜੈ ਤੋਪ ਗੋਲਾ।

¹ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜੋ ਹੱਥੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ, ਗੋਲਾ, ਚੱਕ੍ਰ ਆਦਿ। ²ਸੰਜੋਆ।

¹{ਅਖੰਡੰ} ਨ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਤੇ {ਪ੍ਰਚੰਡੰ} ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ {ਕੁਵੰਡੰ} ਧਨੁਸ਼ ਸੰਭਾਲਿਆ।

¹ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਤੀਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ।

¹ਘੋੜਾ।

¹{ਖਰੇ} ਚੰਗੇ ਖੂਨੀ ਖਾਨ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖ ਕੇ।

¹ਅਵਾਜ਼।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਲ 'ਚ {ਖਰਭਰਾਢਾ} ਘਬਰਾਹਟ ਪੈ ਗਈ।

¹{ਉੱਧੱਤੰ} ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੌੜੇ।

¹ਬਹੁਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਖਿੱਚੇ (ਕੱਢੇ)।

¹ਭਿਆਨਕ ਤੀਰ।

¹ਕਾਲੇ ਸੱਪ ਵਾਂਗ।

¹ਜਾਣੂ।

¹ਮਾਮੇ (ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ) ਨੇ ਚੰਦੈਲ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ।

¹ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗਿਆ।

ਭਗੈਂ ਇੱਤ ਉੱਤੰ ਪਗੈਂ ਭੈਂ ਬਿਖਾਦੰ।
ਹਰੀ ਚੰਦ ਕੈ ਕੈ, ਪੁਨਾ ਸਿੰਘ ਨਾਦੰ ॥ ੧੬੮ ॥

ਅਤੀ ਓਜ ਕੈ, ਖੋਜ ਕੈ ਤੀਰ ਮਾਰਾ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਤੁਰੰਗੈ, ਕਿਛੁ ਘਾਵ ਡਾਰਾ।
ਸਰਜੋ ਨਾਹਿ ਕਾਜੰ ਮਰਜੋ ਜੋ ਨ ਬਾਜੰ।
ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ, ਰੋਪ ਕੈ ਪਾਂਉ ਰਾਜੰ ॥ ੧੬੯ ॥

ਗੁਰੂ ਪੈ ਤਕੈ ਕੈ, ਦੁਤੀ ਬਾਨ ਤੀਖੋ।
ਤਜਯੋ ਓਜ ਕੈ ਕੈ, ਮਨੋ ਸਾਂਪ ਬੀਖੋ।
ਚੁਭਯੋ ਕਾਨ ਪਾਸੰ, ਕਿਛੁ ਘਾਵ ਕੈ ਕੈ।
ਪਰਯੋ ਅੱਗੁ ਜਾਈ, ਲਹੂ ਸੋ ਚੁਵੈ ਕੈ ॥ ੧੭੦ ॥

ਹਰੀ ਚੰਦ ਹੇਰਾ, ਗੁਰੂ ਘਾਵ ਖੈ ਕੈ।
ਗਿਰਯੋ ਨਾ ਫਿਰਯੋ ਹੈ, ਬਿਰਯੋ ਹੱਠ ਕੈ ਕੈ।
ਜੁ ਬਿਦਯਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਬੇਵਫਾਈ।
ਬਲੰ ਧਿੱਕ ਗਾਈ, ਕਰੋਧੈਂ ਬਢਾਈ ॥ ੧੭੧ ॥

ਅਤੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕੈ, ਲੈ ਪੁਨਾ ਬਾਨ ਪੈਨਾ।
ਗੁਰੰ ਕੇ ਉਰੰ ਮੈਂ, ਹਤਯੋ ਤਾਕ ਐਨਾ।
ਖੁਭਯੋ ਛੇਦ ਪੇਟੀ ਦੁਵਾਲੈਂ ਸੁ ਭਾਥੈਂ।

ਗਢਯੋ ਵੀਚ ਛਾਤੀ, ਕਢਯੋ ਝੱਟ ਨਾਥੈਂ ॥ ੧੭੨ ॥
ਜਬੈ ਘਾਵ ਲਾਗਯੋ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗਯੋ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਯੋ ਭੂਪ ਕੋ, ਨਾਹਿੰ ਭਾਗਯੋ।
ਅਹੋ ਭੂਪ ਬਿਦਯਾ, ਬਲੰ ਧਿੱਕ ਤੋਹੰ।
ਕਰੇ ਤੀਨ ਵਾਰੰ, ਪਿਖੋ ਏਕ ਮੋਹੰ ॥ ੧੭੩ ॥

ਗੁਰੂ ਤੀਛਨੰ ਭੀਛਨੰ ਲੈ ਨਰਾਚੰ।
ਤਜਯੋ ਓਜ ਕੈ, ਤਾਂਹਿ ਪੈ ਕਾਲ ਸਾਚੰ।
ਗਯੋ ਸੁੰਕਤੋ ਫੁੰਕਤੋ ਨਾਗ ਨਾਹੰ।
ਧਸਯੋ ਧੈ, ਡਸਯੋ ਹੈ, ਕਸਯੋ ਪ੍ਰਾਨ ਤਾਹੰ²

॥ ੧੭੪ ॥
ਜਿਹੰ ਭੇਦ ਪੇਟੀ, ਦਿਲੰ ਪ੍ਰਿਸਟ ਢਾਲੰ।
ਪਰਯੋ ਪਾਰ ਸੋ ਛੇਦ ਕੈ, ਕਾਲ ਕਾਲੰ²।

।ਏਧਰ ਓਧਰ ਭਜਦੇ ਹਨ ਭੈ ਤੇ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚਰੰਗੇ ਹੋਏ।

।ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗੱਜ ਕੇ।

।ਬਲ ਨਾਲ।

।ਪੈਰ {ਰੋਪ ਕੈ} ਗਡ ਕੇ {ਰਾਜੰ} ਰਾਜੇ ਨੇ।

।ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਸੱਪ।

।ਨ ਗੁਰੂ ਡਿੱਗਿਆ ਹੈ ਨ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਿਆ ਹੈ।

।ਨਿਸਫਲ।

।ਤਿੱਖਾ।

।ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ।

।ਪੇਟੀ ਤੇ ਭੱਥੇ ਦੀ ਵੱਖਰੀ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਭੱਥਾ ਬੰਨ੍ਹੀਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਖੁੱਭਿਆ।

।ਤੀਰ।

।ਸੱਚਾ ਕਾਲ।

।(ਜਾਣੋਂ) ਸੂਕਦਾ ਤੇ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਗਿਆ।

।ਦੌੜ ਕੇ। ²ਤਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਖਿੱਚ ਲਏ ਭਾਵ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ।

।ਜਿਸ ਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ ਕੀਤਾ ਪੇਟੀ ਦਿਲ, ਪਿੱਠ ਤੇ ਢਾਲ ਨੂੰ।

।ਕੱਟ ਕੇ। ²ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਕਾਲ ਰੂਪ ਤੀਰ।

ਛੁਟੀ ਖੂੰਨ ਧਾਰਾ, ਫੁਹਾਰਾ ਅਰਾਕੋ¹।
ਗਿਰਯੋ ਭੂਮਿ ਝੂਮੰ, ਨ੍ਰਿਪੰ ਬੀਰ ਬਾਂਕੋ ॥ ੧੭੫ ॥
ਤਰੂ¹ ਜਯੋਂ ਪੁਰਾਨੋ, ਬਜਾਰੈ² ਪਛਾਰਾ।
ਗਿਰਯੋ ਜੀਤ ਆਸੰ ਗਿਰੀਸੰ ਮੁਨਾਰਾ¹।

¹ਬਾਗ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ ਵਾਂਗ (ਅ: ਅਰਾਕ=ਇਰਾਕ- ਬਾਗ)।

¹ਬ੍ਰਿਛ। ²ਹਵਾ ਨੇ।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸ ਦਾ ਮੁਨਾਰਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

¹ਬਹੁਤੇ ਤੀਰ।

ਭਟੈਂ ਹੇਲ ਘਾਲਾ, ਸਰੋਘੇ¹ ਚਲਾਏ।
ਮਚਯੋ ਰੌਰ ਗੌਰੰ ਧਏ ਖਾਨ ਆਏ ॥ ੧੭੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਂ ਮੇਂਹ ਸੇ ਬਾਨ ਬਰਖੇ।
ਅਏ ਜੋ ਅਗਾਰੀ ਤਿਨੈ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਖੇ।

ਪਰੀ ਲੋਹ ਮਾਰੰ ਕਹਾਂ ਕੋ ਬਖਾਨੇ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਭੱਟੈਂ ਅਰੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹਾਨੇ ॥ ੧੭੭ ॥

ਕਰੇ ਐਸ ਹੱਲੇ ਹਲੇ ਪੈਰ ਸੱਤ੍ਰੈਂ।
ਚਲੇ ਭਾਗ ਸੋਉ ਖਲੇ ਨਾ ਇਕੱਤ੍ਰੈਂ¹।

¹ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ।

ਮਰੇ ਖਾਨ ਸਾਰੇ ਅਰੋ ਥੇ ਜੁ ਆਗੇ।
ਭਗੇ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਗੇ ਇਕੰ ਏਕ ਆਗੇ ॥ ੧੭੮ ॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਨਾਂਹਿ ਸਿੱਪਾਹਿ¹ ਹੇਰੀ।
ਚਦੇਲੀ ਕਟੋਚੀ ਕਲੂਰੀ ਗੁਲੇਰੀ।

¹ਫੌਜ।

ਸੂਬੈ ਬੀਰ ਭਾਗੇ ਬਿਨਾ ਤੀਰ ਬਾਹੇ।
ਇਕੰ ਏਕ ਆਗੇ ਪਿਖੈਂ ਨਾ ਪਿਛਾਹੇ ॥ ੧੭੯ ॥

ਗਿਰੰ ਪੈ ਚਰ੍ਹੈ ਕੋ ਗਿਰੀ ਮੈਂ ਗਿਰੇ ਹੈ¹।

¹ਕੋਈ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਕੋਈ ਗਿਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਨਦੀ 'ਚ ਡਿੱਗ ਪਏ।

ਧਸੇ ਕੋ ਕਲਿੰਦ੍ਰੀ ਬਸੇ ਭੈ ਘਿਰੇ ਹੈਂ¹।

¹ਕੋਈ ਜਮਨਾ 'ਚ ਵੜ ਗਏ, ਕੋਈ ਭੈ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਏ ਘਿਰ ਗਏ।

ਪਰੇ ਪਾਰ ਥੋਰੇ ਘਨੇ ਵਿਚ ਬੂੜੇ¹।
ਮਸੰ ਲਾਇ ਮਾਥੰ ਗਏ ਮੂੜੁ ਕੂੜੇ ॥ ੧੮੦ ॥

¹ਭੁੱਬ ਗਏ।

¹ਮੱਥੇ ਤੇ (ਹਾਰ ਦੀ) ਕਾਲਖ ਲਾ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਮਰੇ ਪਰੇ ਜੇ ਤਹਿੰ ਰਹੇ,
ਨਾਮੀ¹ ਲੋਗ ਅਪਾਰ।

¹ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਸਤੀ ਭਈਂ ਆ ਪਤੀ ਸੋਂ,
ਸਾਰ¹ ਪਾਇ ਤਿਨ ਨਾਰਿ ॥ ੧੮੧ ॥

¹ਖਬਰ।

ਉਨਿ ਸਤੀਅਨ ਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਹੁ,

ਹੈਂ ਅਬਿ ਲੋ ਤਿਸ ਥਾਂਇੰ।
ਲੋਗ ਪਹਾਰੀ ਪੂਜ ਹੈਂ,
ਗੀਤ ਜੰਗ ਕੇ ਗਾਇੰ ॥ ੧੮੨ ॥

ਛਾਯੋ ਬਾਈ ਧਾਰ ਮੈਂ,
ਰਸ ਕਰੁਣਾ ਤਿਸ ਕਾਲ।
ਘਰ ਘਰ ਮੈਂ ਸਜਾਏ ਪਰੇ,
ਹੋਤ ਮਹਾਂ ਬਿਕਰਾਲ ॥ ੧੮੩ ॥

ਤਾਰਤ ਤਨ ਪਾਰਤ ਕਢੈਂ^੧,

^੧ਸ਼ਰੀਰ ਪਿੱਟਦੀਆਂ ਹਨ (ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ) (ਕਢੈਂ) ਖਿੱਚ ਕੇ
(ਪਾਰਤ) ਪੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ।

ਢਾਰਤ^੧ ਜਲ ਭਰਿ ਨੈਨ।
ਸਬਿ ਪਹਾੜੀਆਂ ਲਾੜੀਆਂ,
ਮੋਟ ਮਾੜੀਆਂ ਐਨ ॥ ੧੮੪ ॥

^੧ਵਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੁਖੀ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ,
ਦੇਤ ਗਾਰੀਆਂ ਭਾਰ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਮਤਿ ਮੰਦ ਕੋ,
ਨਿੰਦੈਂ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰ ॥ ੧੮੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮ ਨ੍ਰਿਪ ਸਭ ਗਏ।
ਜੇ ਜੇ ਮਰੇ ਸੰਭਾਰਤ ਭਏ।
ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਪਛੁਤਾਹਿ ਬਧੇਰੀ।
ਅਹੋ ਦੈਵ ਗਤਿ ਬਾਂਕੀ ਤੇਰੀ^੧ ॥ ੧੮੬ ॥

^੧ਹੇ (ਦੈਵ) ਕਰਮ, ਤੇਰੀ (ਗਤਿ) ਚਾਲ ਬੜੀ (ਬਾਂਕੀ) ਟੇਢੀ
ਹੈ।

ਕਹੇ, ਗਈ ਮਤਿ ਮੇਰੀ ਮਾਰੀ।
ਕੁਮਤਿ ਭੀਮ ਸਸਿ ਕੀ ਚਿਤ ਧਾਰੀ।
ਹਮੈਂ ਲਰਾਇ ਆਪ ਘਰ ਗਯੋ।
ਏਕ ਨ ਆਯੁਧ ਰਣ ਮੈਂ ਕਯੋ^੧ ॥ ੧੮੭ ॥

^੧(ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ) ਜੰਗ 'ਚ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ।

ਚਿਰੀਅਨ ਮਰਨ ਗੁਵਾਰਨ ਹਾਸਾ।
ਸਾਂਢਿਨ ਭਿਰਨ ਮਲਜਾਂ ਕੋ ਨਾਸਾ^੧।

^੧ਸਾਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇੜ ਤੇ ਮਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ।

ਸਮ੍ਰਥ ਸੰਗ ਸਰਵਰੀ^੧ ਕਰਨੀ।
ਹੋਤ ਖੁਵਾਰੀ ਗੁੰਥਨਿ ਬਰਨੀ ॥ ੧੮੮ ॥

^੧ਬਰਾਬਰੀ।

ਮੈਂ ਬਿਗਾਰ ਗੁਰੁ ਸਨ^੧ ਕਿਆ ਲੀਨਾ।

^੧ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ।

ਹਲਤ ਪਲਤ ਕਾ ਸਬਿ ਸੁਖ ਖੀਨਾ¹।

¹ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬਾਜ ਬਟੇਰਨ ਤੈ ਮਰਵਾਏ।

ਜਿਨੈਂ, ਤਿਨੈ ਕੇ ਜੀਤ ਸਕਾਏ ॥ ੧੯੯ ॥

ਯੋਂ ਹੀ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਪਠਾਨੂ।

ਝੂਰਤ, ਖੋਏ ਦੋਇ ਜਹਾਨੂ।

ਬਹੁਤੇ ਮਰੇ ਥੋਰ ਘਰ ਗਏ।

ਮੰਦੇ ਹਾਲ ਸੁ ਗੰਦੇ ਭਏ ॥ ੧੯੦ ॥

ਕਹੇਂ ਹਾਇ ਗੁਰੂ ਧਨ ਨਹਿੰ ਪਾਯਾ।

ਜਿਸ ਹਿਤ ਹਮੈਂ ਇਮਾਨ ਗਵਾਯਾ।

ਬਰਤੀ ਅਚਰਜ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਲਾ।

ਬਹੁਤਯੋਂ ਕੇ ਥੋਰਯੋਂ ਨਿਰਦਲਾ¹ ॥ ੧੯੧ ॥

¹ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਿਨੈਂ ਨ ਆਯੁਧ ਕਬੀ ਗਹਾਨਾ¹।

¹ਫੜਿਆ।

ਤਿਨੈਂ ਸਿਪਾਹ ਭਟਨ ਕੇ ਹਾਨਾ¹।

¹ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਪਿਕੰਬਰ ਹੈਂ ਸਤਭਾਏ¹।

¹ਨਿਸਚੇ (ਜਾਣੇ)।

ਜਿਨੈ ਬੁਜਨ ਤੈ¹ ਬ੍ਰਿਕ² ਕੁਹਾਏ ॥ ੧੯੨ ॥

¹ਬੱਕਰਿਆਂ ਤੋਂ। ²ਬਘਿਆੜ।

ਪਾਇ ਫਤੇ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਈ¹।

¹ਰਾਜਾ ਰੂਪ।

ਹਰਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਲਖਾਈ।

ਰਣ ਜੀਤਿ ਰਣਜੀਤ ਬਜੈ ਕੈ।

ਲੋਥੈਂ ਨਿਜ ਸੁਭਟਨ ਉਠਵੈ ਕੈ ॥ ੧੯੩ ॥

ਸਸਕਾਰੀ ਪੁਰ ਪਾਂਵਟ ਐ ਕੈ।

ਨੈਨਨ ਤੈ ਜਲ ਬਹਯੋ ਲਖੈ ਕੈ।

ਧੰਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ, ਮਲ ਜੀਤੰ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਮਮ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁ ਮੀਤੰ ॥ ੧੯੪ ॥

ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਧਰਮ ਧਰੱਯਾ।

ਆਗਯਾ ਪਾਲਕ ਨੀਤਿ ਚਲੱਯਾ¹।

¹ਨੀਤੀ 'ਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ।

ਸੁਖਦ ਸਖਾ ਸੇਵਕ ਸਦ ਮੇਰੇ।

ਦੋਹਿਤ੍ਰੇ ਬਡ ਗੁਰੂਅਨ ਚੇਰੇ¹ ॥ ੧੯੫ ॥

¹ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ) ਜੀ ਦੇ ਦੋਹਤਰੇ ਤੇ ਦਾਸ।

ਐਸੇ ਬੀਰ ਕਹਾਂ ਅਬਿ ਪੈਰੋਂ।

ਜਾਂ ਸੋਂ ਬਿਰਥਾ¹ ਮਨ ਕੀ ਕੈਰੋਂ।

¹ਪੀੜਾ। (ਅ) ਹਾਲਤ।

ਮਮ ਹਿਤ ਤਨ ਖਗਿ ਧਾਰ ਸਹਾਰੀ।

ਅਸ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਦਿਯ ਡਾਰੀ

॥ ੧੯੬ ॥

ਗੰਗਾਰਾਮ, ਮਾਹਰੀ ਚੰਦੈਂ।

ਸਾਹਿਬ ਸਸੀ, ਬਿਖਾਦ ਬੁਲੰਦੈਂ।

¹ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ।

ਕਰਤ ਪਿਖੇ, ਗੁਰੁ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ।

ਸੋਚਤ ਹੋ ਤੁਮ ਇਨਿ ਹਿਤ ਕਹਾਂ ॥ ੧੯੭ ॥

ਸ੍ਰੀਮਿ ਧਰਮ ਹਿਤ ਜੇ ਰਣ ਮਾਂਹੀਂ।

ਮਰੇ, ਸੋਚਬੇ ਜੋਗ ਸੁ ਨਾਹੀਂ।

ਬੇਦ ਨ ਪਢ ਹੈ ਬਿੱਪ੍ਰ ਜੇਈ।

ਛੱਡੀਰਣ ਸੰਮੁਖ ਨਹਿ ਲੇਈ ॥ ੧੯੮ ॥

ਬੈਸ ਧਨਾਢ ਸੂਮ ਹੈ ਜੋਈ।

ਸੂਦ੍ਰ ਸੇਵਕ ਮਿਸ਼ਟ ਨ ਹੋਈ।

¹ਮਿੱਠਾ (ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਨਿਰਧਨ ਗ੍ਰੋਹੀ ਹੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧੀ।

ਸੰਚੈ ਧਨ ਹੈ ਸਾਧੁ ਅਬੋਧੀ ॥ ੧੯੯ ॥

¹ਅਗਿਆਨੀ।

ਸੋਚਨੀਯ ਅਤਿ ਇਹ ਸਬਿ ਲੋਗੂ।

ਸੰਗੋ ਆਦਿ ਨ ਸੋਚਨ ਜੋਗੂ।

ਭੂਪ ਅੱਨਯਾਈ ਪ੍ਰਜਾ ਨ ਪਾਰੈ।

ਪ੍ਰਜਾ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਧਾਰੈ ॥ ੨੦੦ ॥

ਜੋ ਅਕਾਲ ਤਜ ਅੱਨਜ ਉਪਾਸੈਂ।

ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਨੁ ਔਰ ਜਿ ਭਾਸੈਂ।

¹ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੀਵਤ ਜੋ ਮੁਰਦਨ ਕੋ ਸੇਵੈਂ।

ਸੰਤਨ ਤੈ ਗੁਰੁ ਮੰਤ ਨ ਲੇਵੈਂ ॥ ੨੦੧ ॥

ਲੇਯ ਦੇਯ ਪੁੰਨ ਬਿਨ ਅਧਿਕਾਰੈਂ।

¹{ਅਧਿਕਾਰ} ਹੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁੰਨ ਦੇਣਾ ਤੇ ਲੈਣਾ।

ਹਾਰੈਂ ਬਚਨ, ਇਮਾਨਤ ਮਾਰੈਂ।

ਪਤਹਿੰ ਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਮ ਸੇਵੈ ਨਾਰੀ।

¹ਪਤੀ ਦੀ।

ਜੋ ਨਰ ਪਰ ਨਾਰੀ ਹਿਤਕਾਰੀ ॥ ੨੦੨ ॥

ਸੋਚਨੀਯ ਏਹ ਬਾਰੰ ਬਾਰੇ।

ਇਨਿ ਦਰਸੇ ਹੈ ਪਾਪ ਕਰਾਰੇ।

ਸੋ ਰਜਧਾਨੀ ਸੋਚਿਯ ਮਹਾਂ।

¹ਉਹਰਾਜਧਾਨੀ ਬਹੁਤੀ ਸੋਚਣ ਯੋਗ ਹੈ।

ਸੰਤ ਗੁਨੀ ਕੋ ਮਾਨ ਨ ਜਹਾਂ ॥ ੨੦੩ ॥

ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਨਹਿੰ ਮਾਨੈ।	
ਮਾਤ ਪਿਤਹਿ ਸੁਤ ਸਰਵਰਿ ਠਾਨੈ।	'ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਉ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਕਾ ਹੂੰ ਨ ਸਹਾਈ।	
ਨਾਮ ਸੁਧਾ ਤਜਿ ਬਿਸ ਬਿਸ ਖਾਈ ॥ ੨੦੪ ॥	'ਵਿਸਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ।
ਬਿਤੀ ਬਾਤ ਕੇ ਝੁਰ ਹੈਂ ਜੇਈ।	
ਸੋਚਨ ਜੋਗ ਤਾਤ ਜਨ ਵੇਈ।	'ਹੇ ਪਿਆਰੇ।
ਪਰ ਧਨ ਹਰੇ ਕਰੇ ਮਿਤ ਧੋਹੀ।	'ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਸਾਧੁ ਬੇਦ ਨਿੰਦਕ ਗੁਰੁ ਦ੍ਰੋਹੀ ॥ ੨੦੫ ॥	'ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ।
ਜੋ ਨਿਜ ਹਿਤ, ਪਰ ਕਾਜ ਬਿਗਾਰੈਂ।	
ਲੇਤ ਦੇਤ ਮੈਂ ਭਾਨੀ ਮਾਰੈਂ।	
ਨਿਜ ਬ੍ਰਨਾਸ਼ਮ ਧਰਮ ਨ ਪਾਰੇ।	
ਸੋਚਨੀਯ ਐਸੇ ਜਨ ਸਾਰੇ ॥ ੨੦੬ ॥	
ਜੋ ਪਰ ਹਿਤ ਦਿਜ ਸੰਤੈਂ ਕਾਰਨ।	
ਤਨ ਧਨ ਦੇਤ ਸੁ ਜੋਗ ਜੁਹਾਰਨ।	'ਨਮਸਕਾਰ ਯੋਗ ਹਨ।
ਅਗੁਨ ਤਯਾਗੀ ਸਦਗੁਨ ਗ੍ਰਾਹੀ।	'ਅਉਗਣ।
ਸਵਾਮਿ ਧਰਮ ਮੈਂ ਕਾਮ ਜੁ ਆਹੀ ॥ ੨੦੭ ॥	'ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
ਸੰਤ ਸੰਗ ਕਰਿ ਗਯਾਨ ਉਪੈ ਹੈ।	'ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਅਰਥੀ ਕੇ ਨ ਬਿਅਰਥ ਫਿਰੈ ਹੈ।	'ਮੰਗਤੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ।
ਅਰਿ ਸੰਮੁਖ ਲਰਿ ਮਾਰੇ ਮਰ ਹੈ।	
ਪਰ ਤਿਯ ਧਨ ਨਿੰਦਾ ਪਰਹਰ ਹੈ ॥ ੨੦੮ ॥	
ਜੋ ਸੇਵਕ ਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਪਾਰੈ।	
ਜੋਗ ਸਰਾਹਿਨ ਸੋ ਨਰ ਪਯਾਰੈ।	
ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਾਤੈਂ ਅਨਿਕ ਕਰੰਤੇ।	
ਸਾਨੰਦ ਗਾਜ ਬਾਜ ਬਜਵੰਤੇ ॥ ੨੦੯ ॥	'ਵਾਜੇ ਗਾਜੇ।
ਦੁਰਗ ਮਾਹਿ ਪਰਵੇਸੇ ਜਾਈ।	'ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ।
ਬਿਜੈ ਪਾਇ ਆਏ ਜਗ ਸਾਂਈਂ।	
ਮਾਤ ਜੀਤ ਕੇ ਗੀਤ ਗਵੈ ਕੈ।	
ਪਿਖੜੇ ਸਪੁਤੈਂ ਦਰ ਪਰ ਐ ਕੈ ॥ ੨੧੦ ॥	
ਨਾਰਿ ਰੂਪ ਧਰਿ ਆਇ ਭਾਰਤੀ।	'ਸਰੁਸਤੀ।
ਆਰਤ ਹਰ ਕੀ ਕੀਨ ਆਰਤੀ।	'ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਅੰਤਹਿ ਪੁਰ ਲੇ ਗਈ।	
ਅਨ ਗਨ ਧਨ ਸਬਿ ਵਾਰਤ ਭਈ ॥ ੨੧੧ ॥	
ਮੰਗਲ ਮਯ ਸਬਿ ਸਾਜ ਸਜਾਏ।	
ਲੰਕ ਜੀਤ ਜਨੁ ਰਘੁਪਤਿ ਆਏ।	
ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਜੀ ਦੋਈ।	
ਪਤਿ ਪਗ ਪਰਸ ਸਰਸ ਅਤਿ ਹੋਈ ॥ ੨੧੨ ॥	'ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ।
ਉਭੈ ਮਾਤ ਕੇ ਪਗ ਗੁਰੂ ਬੰਦੇ।	
ਭੁਜਾ ਭਰੇ ਮਾਤਾ ਸੁਖ ਕੰਦੇ।	'ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜੱਫੀ 'ਚ ਲਿਆ।
ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਲੋਹੂ ਪੇਖਿ ਪੁਸ਼ਾਕੀ।	
ਅਚਰਜ ਰਹੀ ਸਬਿਨਿ ਮਤਿ ਥਾਕੀ ॥ ੨੧੩ ॥	
ਕਹਯੋ ਮਾਤ ਕਿਮ ਅਰਿ ਗਨ ਭੰਜੇ।	'ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀ ਮਾਰੇ।
ਤਾਤ ਗਾਤ ਤੁਵ ਕੋਮਲ ਕੰਜੇ।	'ਹੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ਰੀਰ ਕੰਵਲ ਵਰਗਾ ਕੋਮਲ ਸੀ।
ਗੁਰੂ ਸਨਿੰਮ੍ਰੁ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹੀ।	
ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰਿ ਜੰਗ ਜਯ ਲਹੀ ॥ ੨੧੪ ॥	
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਂਹਿ ਸਹਾਈ।	
ਮਾਨੈਂ ਤਾਂਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ ਰਾਈ।	'ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ।
ਕੋ ਗਿਰੇਸ ਤੁਰਕੇਸ ਵਿਚਾਰੇ।	
ਜੋ ਤਿਹੰ ਸੰਮੁਖ ਆਇ ਨਿਹਾਰੇਂ ॥ ੨੧੫ ॥	
ਮਾਤਾ ਆਸਿਖਾ ਬਹੁਤ ਅਲਾਈ।	'ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ।
ਸੰਗੋ ਆਦਿ ਸੁਨੇ ਬਿਲਖਾਈ।	'ਮਾਤਾ ਜੀਰੋ ਪਏ।
ਪੁਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਨ ਗੁਰੂ ਰਾਈ।	
ਰਣ ਕੀ ਬਾਤ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਗਾਈ ॥ ੨੧੬ ॥	
ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨਾ।	
ਪੌਢੇ ਪਲੰਘ ਪਰੈ ਸੁਖਦਾਨਾ।	
ਪਤਨੀ ਉਭੈ ਪਤਹਿ ਪਗ ਸੇਵੈਂ।	
ਆਕਰ ਸੁਖ ਪਾ ਕਰਿ ਮੁਦ ਲੇਵੈਂ ॥ ੨੧੭ ॥	'ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਹਸ ਹਸ ਰਸਕਾ ਬਾਤ ਬਹੁ ਭਾਂਤੈਂ।	'ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ।
ਕਰਿ ਬਿਨੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਹਾਂਤੈਂ।	'ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਜਿਨੈਂ ਅਵਿਦਯਾ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬਾਧੀ।	'ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ।
ਨੀਂਦ ਸਮਾਧੀ ਸੁਖਦਾ ਸਾਧੀ ॥ ੨੧੮ ॥	'ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨੀਂਦ ਰੂਪ ਸਮਾਧੀ ਧਾਰ ਲਈ।

ਜੰਗ ਜੀਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਪਤਾਏ।
 ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਸਦ ਬਲ ਬਲ ਜਾਏ।
 ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਪੈਂਤਾਲੀ ਮਾਂਹੀਂ।
 ਖੇਲੇ ਖੇਲ ਜੰਗ ਗੁਰੁ ਯਾਹੀ ॥੨੧੯॥
 ਜੰਗ ਭੰਗਾਣੀ ਕਾ ਸੁਨਾਇ ਸਬਿ।
 ਅਵਸਰ ਪਾਇ ਧਜਾਇ ਬਿਰਿਓ ਅਬਿ
 ॥੨੨੦॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਜੰਗ ਭੰਗਾਣੀ' ਬਨਨੰ ਨਾਮ
 ਪਚਵੰਜਮੋਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ॥੫੫॥

ਪੜ. {ਸ੍ਰੀ ਪਾਵਟੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ}

ਦੋਹਰਾ:

ਤਾਂ ਕੋ ਤੂੰ ਭਜ ਮਨ ਸਦਾ,
ਜਾ ਮੈਂ ਦੁਖ ਨ ਲੇਸ।

'ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਤੈਸੇ ਤੁਹੀਂ,
ਭਵੈਂ ਏਕ ਬਪੁ ਵੇਸ। ॥ ੧ ॥'ਜੈਸਾ ਉਹ ਇਕ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਤੂੰ ਵੀ
{ਵੇਸ} ਅਨੰਦ {ਬਪੁ} ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ।ਚਲਿ ਪੁਰਿ ਪਾਵਟ ਤੈ ਗੁਰੂ,
ਮਗ ਬਹੁ ਲੋਗਨ ਤਾਰ।
ਸਾਨੰਦ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਪੁਗੈਂ,
ਏਸ ਅਧਯਾਇ ਮਝਾਰ ॥ ੨ ॥

'ਪੁੱਜਣਗੇ।

ਹਾਕਲਾ ਛੰਦ:

ਜਬਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨਿਸ ਕੇਰੇ।

'ਰਾਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ।

ਪੁਰ ਅੰਤਹਿ ਕੀਨ ਬਸੇਰੇ।

'ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਜਾ ਵਾਸਾ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਛੁਪ ਗਿਆ।

ਦਿਨਪਤਿ ਪਤਸ਼ਾਹ ਦਮਾਕੀ।

'ਸੂਰਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹ {ਦਮਾਕੀ} ਚਮਕਿਆ।

ਤਨ ਧਰਿ ਪਰਕਾਸ਼ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ॥ ੩ ॥

'ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਾ ਕੇ।

ਨਿਜ ਤੇਜ ਹੁਕਮ ਫੈਲਾਯੋ।

'ਤੇਜ ਰੂਪ ਹੁਕਮ।

ਥਿਰ ਭਯੋ ਸਿੰਘਾਸਨ ਭਾਯੋ।

'ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਸਿੰਘਾਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਨਿਸ ਪਤਿ ਕੀ ਸਫਾ ਉਠਾਈ।

'ਚੰਦ੍ਰਮਾ।

ਦੁਨੀਆਂ ਨਿਜ ਤ੍ਰਫ ਤੁਕਾਈ ॥ ੪ ॥

ਤਮਿਚਰ ਤਮ ਯੁਤੈਂ ਪ੍ਰਨਾਸੇ।

'ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਲੂ ਆਦਿ ਅਨੁਰੇ ਸਹਿਤ ਨਾਸ ਹੋ
ਗਏ।

ਜਜੋਂ ਗਜਾਨ ਅਗਜਾਨ ਬਿਨਾਸੇ।

ਧੁਨ ਸੰਖ ਨਗਾਰਨ ਕੇਰੀ।

ਜੈ ਦੇਹੀ ਜਗ ਜਨੁ ਫੇਰੀ ॥ ੫ ॥

'ਜਿੱਤ ਦੀ ਡੌਂਡੀ।

ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰੈਂ।

ਜਸ ਭਾਟ ਨਕੀਬ ਉਚਾਰੈਂ।

'ਚੋਬਦਾਰ।

ਨੌਬਤ ਲਘੁ ਬਡ ਗਰਜਾਨੀ।

ਜਨ ਘਟਾਂ ਘੁਮਡਿ ਘਹਿਰਾਨੀ ॥ ੬ ॥

'ਜਾਣੇ ਘਟਾਂ ਉੱਛਲ ਕੇ ਗੱਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਭੂ ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੈ ਕੈ।

ਸੁਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜੈ ਕੈ।	
ਧਰਿ ਜੇਵਰ ਕਨਕ ਜਰਾਊ।	'ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ।
ਜਗਮਗਤਾ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਭਾਊ ॥੭॥	'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ।
ਛਬਿ ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਨਿਆਰੀ।	
ਪਤਿਰਾਂਕਾ ਸਮਾ ਉਜਿਆਰੀ।	'ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ।
ਇਤ ਨੰਦ ਚੰਦ ਦੀਵਾਨੈਂ।	
ਬਿਛਵਾਏ ਫਰਸ਼ ਮਹਾਨੈਂ ॥੮॥	
ਰਾਗੀ ਜਨ ਆਸਾ ਵਾਰੈਂ।	
ਸੁਰ ਊਚੈ ਨੀਕ ਉਚਾਰੈਂ।	
ਭਟ ਸੇਵਕ ਸੱਚਵਾ ਸੈਨਾ।	'ਵਜ਼ੀਰ।
ਕਰਿ ਨੀਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਬਿ ਐਨਾ ॥੯॥	
ਗੁਰੁਬਾਨੀ ਰਟਨੇ ਲਾਗੇ।	
ਮਨ ਮੀਨ ਪ੍ਰੇਮ ਜਲ ਪਾਗੇ।	'ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਗਏ।
ਬਾਗੇ ਸਭਿ ਨੇ ਬਦਲਾਏ।	'ਪੁਸ਼ਾਕੇ।
ਗੁਰੂ ਸਭਾ ਵੀਚ ਤਬਿ ਆਏ ॥੧੦॥	
ਰਣ ਸਿੰਗੇ ਸੰਖ ਬਜਾਏ।	
ਪ੍ਰਭੁ ਆਏ ਸਬਿਨਿ ਲਖਾਏ।	
ਝਟਪਟ ਭਟ ਹੈ ਹੈ ਤਜਾਰੈਂ।	
ਚਲਿ ਆਏ ਸਭਾ ਮਝਾਰੈਂ ॥੧੧॥	
ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰੈਂ ਜੁਹਾਰੈਂ।	
ਤਿਨਿ ਚੋਬਦਾਰ ਬੈਠਾਰੈਂ।	
ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਬੀਰਾਸਨ।	
ਗੁਰੁ ਬਾਲਰਵੀ ਸਮ ਭਾਸਨਾ ॥੧੨॥	'ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ ਹਨ।
ਰਸਬੀਰ ਸਰੀਰ ਮਨੋ ਹੈ।	
ਹੇਰਤ ਦਿਸ ਸਬਿਨਿ ਜਨੋ ਹੈ।	
ਨਿਜ ਸੁਭਟਨ ਸੰਗ ਬਖਯਾਤੈਂ।	
ਕਰਿ ਹੈਰਣ ਕੀ ਬਹੁ ਬਾਤੈਂ ॥੧੩॥	
ਚਲਿ ਸ਼ਾਹਿ ਅਯੋ ਤਹਿ ਬੁਧੂ।	
ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਹ ਸੁਧੂ।	'ਸੁੱਧ, ਖ਼ਾਲਸਾ।
ਨਿਜ ਸੈਨ, ਉਭੈ ਸੁਤ ਸੰਗੈਂ।	

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬਿਰਜੋ ਉਮੰਗੈਂ ॥ ੧੪ ॥

ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਢਿਗ ਬੋਲਿ ਬਿਠਾਰਾ।

ਕਰਿ ਬਾਤੈਂ ਬਹੁ ਸਿਤਕਾਰਾ।

ਪੁਨ ਬਾਤ ਸੁਤਨ ਕੀ ਬੂਝੀ।

ਜੁਗ ਮਰੇ ਜੁ ਥੇਰਣ ਜੂਝੀ' ॥ ੧੫ ॥

'ਜੋ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਤਬਿ ਪੀਰ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬੋਲਾ।

ਇਹੁ ਮਿਥਯਾ ਸਬਿ ਜਗ ਲੋਲਾ'।

'ਚੰਚਲ।

ਜਿਸ ਪਰ ਹੂੰ ਕਿਰਪਾ ਥਾਰੀ।

ਸੋ ਜਪੈ ਨਾਮ ਅਘਹਾਰੀ' ॥ ੧੬ ॥

'ਪਾਪ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਜਿਸ ਤੈ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧੀ ਹੋਵੈ।

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਨਿਜ ਸੋ ਜੋਵੈ।

ਜਗ ਖੂਬ' ਖਜਾਲ ਪਛਾਨੈ।

'ਸੁਪਨੇ ਦਾ।

ਸਮਰੱਜੁ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਮਾਨੈ' ॥ ੧੭ ॥

'ਰੱਸੀ 'ਚ ਸੱਪ ਵਾਂਗ।

ਸੁਇਨੇ ਮੱਧ ਭੂਖਨ ਜੈਸੇ।

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਮੈਂ ਜਗ ਐਸੇ।

ਇਹੁ ਨਿਸਚੇ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸੈ।

ਸਹਿ ਕਾਜ ਅਵਿਦਯਾ' ਨਾਸੈ ॥ ੧੮ ॥

'ਅਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਸਾਰ ਸਮੇਤ।

ਬਸ ਪਰਾਰਭਯ ਬਿਵਹਾਰੈਂ।

ਜਗ ਆਬ ਤਰੰਗ' ਨਿਹਾਰੈਂ।

'ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ।

ਜਬਿ ਐਸੇ ਨਿਸਚਾ ਹੋਹੈ।

ਤਬਿ ਨਿਜ ਪਰ' ਪਿਤ ਸੁਤ ਕੋ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥

'ਆਪਣਾ ਤੇ ਪਰਾਇਆ।

ਇਹੁ ਪੂਤ ਮਰੇ ਮਮ ਜੋਈ।

ਮਮ ਪੇਖਿ ਖੁਸ਼ੀ ਬਡ ਹੋਈ।

ਮਰਣਾ ਤੋ ਸਭ ਹੀ ਨੇ ਹੈ।

ਪਰ ਸਮਾਂ ਦੁਲਭ ਬਡ ਏ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥

ਇਕ ਕਾਜ ਰਾਵਰੇ ਆਏ।

ਪੁਨ ਭਏ ਸ਼ਹੀਦ ਇਥਾਂਏ।

ਬਰ' ਹੂਰ ਭਿਸਤ ਸੁਖ ਲੈ ਹੈਂ।

'ਵਰ ਕੇ।

ਇਹੁ ਪਾਯੋ ਲਾਭ ਅਥੈ ਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥

ਅਬਿ ਦਯਾ ਕਰੋ ਮੁਹਿ ਏਹੀ।

ਨਹਿੰ ਸ਼ੋਕ ਮੋਹ ਹੂ ਕੇਹੀ।
 ਜੋ ਥੇ ਮੈਂ ਖਾਨ ਰਖਾਏ।
 ਸੋ ਬਹੁਤੇ ਮਰੇ ਇਥਾਂਏ ॥ ੨੨ ॥
 ਕਿਛੁ ਗਏ ਦੌਰਿ ਨਿਜ ਧਾਮੀਂ।
 ਦੁਖ ਪੈਰੈਂ ਨੂਣ ਹਰਾਮੀ।
 ਗੁਰੁ ਬੋਲੇ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹਾ।
 ਤੈਂ ਲਯੋ ਜਨਮ ਨਿਜ ਲਾਹਾ ॥ ੨੩ ॥
 ਸੱਜਨਤਾ ਪਾਲ ਦਿਖਾਈ।
 ਜਗ ਸੁਜਸ ਅਖੰਡ ਰਹਾਈ।
 ਬਡ ਸਿਰੇਪਾਉ ਤਿਸ ਤਾਂਈਂ।
 ਬਖਸ਼ਯੋ ਖੁਸ਼ਿ ਹੋਇ ਮਹਾਂਈਂ ॥ ੨੪ ॥
 ਪੁਨ ਪਾਂਚ ਹਜਾਰ ਅਸ਼ਰਫੀ।
 ਹਿਤ ਚਮੁੰ ਇਨਾਮ ਸੁ ਸਰਫੀ।
 ਅਸੁ ਕੜੇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਪੂਤੈਂ।
 ਬਖਸ਼ੇ ਗੁਰੁ ਮਾਨ ਸੰਜੂਤੈਂ ॥ ੨੫ ॥
 ਇਸ ਤੌਰ ਔਰ ਸਬਿ ਸੂਰੇ।
 ਸਨਮਾਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰੇ।
 ਧਨ ਅਨਗਨ ਬਸਨ ਉਦਾਰੂ।
 ਜੇਵਰ ਬਡ ਹਯ ਹੱਥਯਾਰੂ ॥ ੨੬ ॥
 ਬਖਸ਼ੇ ਸਬਿ ਲੈ ਖੁਸ਼ਿ ਹੋਏ।
 ਗੁਰੁ ਧਨਦਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਸਮ ਜੋਏ।
 ਤਬਿ ਜਿਤੋ ਦਿਤੋ ਸਬਿ ਤਾਂਏਂ।
 ਦੈ ਸ਼ਹਿਨ-ਸ਼ਾਹਿ ਨ ਸਕਾਏ ॥ ੨੭ ॥
 ਕੋ ਕਹਿ ਪਾਰਸ ਗੁਰੁ ਪੈ ਹੈ।
 ਕੋ ਕਹੇ ਰਸਾਇਨ ਕੈਰੈਂ।
 ਕੋ ਕਹਿਤ ਰਿੱਧਿ ਸਿਧਿ ਗਾਢੀ।
 ਰਹਿ ਗੁਰੁ ਦਰ ਪਰ ਸਦ ਠਾਢੀ ॥ ੨੮ ॥
 ਜੋ ਥੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਸਯਾਨੇ।
 ਵਹਿ ਗੁਰੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਨੇ।
 ਸਬਿ ਮਾਯਾ ਇਨਿ ਹੀ ਕੀ ਹੈ।

'ਮੁਹਰਾਂ।

'ਫੌਜ ਦੇ {ਸਰਫੀ} ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਇਨਾਮ (ਦਿੱਤੀਆਂ)।

'ਆਦਰ ਸਹਿਤ।

'ਕੁਬੇਰ।

'ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਚਾਹਿਤ ਕਰਿ ਦਿਖਰੀ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਇਹੁ ਖੇਲ ਇਨੈ ਰਚ ਰਾਖੀ।

ਸਮ ਬਾਲਕ ਲੀਲ੍ਹਾ ਸਾਖੀ।

'ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਚੈਹੈਂ ਨਾਚ ਨਚੈ ਹੈਂ।

ਨਹਿ ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਕੇ ਲੈਹੈਂ ॥ ੩੦ ॥

'ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਭਯੋ ਪੁਨ ਤਜਾਰੈਂ।

ਛਕਿ ਸੁਪਤੇ ਸਬਿ ਮੁਦ ਧਾਰੈਂ।

ਪੁਨ ਤੀਸਰ ਪਹਿਰ ਗੁਸਾਂਈਂ।

ਮੱਧ ਬਾਗ ਬਿਰੇ ਥੇ ਜਾਈ ॥ ੩੧ ॥

ਕੰਘਾ ਥੇ ਕਰਤ ਜਬੈ ਹੀ।

ਚਲਿ ਬੁੱਧੁ ਗਯੋ ਤਬੈ ਹੀ।

ਉਨਿ ਜਾਚੀ ਬਿਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।

ਗੁਰੁ ਅਰਧ ਪਾਗ ਬਖਸ਼ਾਨੀ ॥ ੩੨ ॥

ਯੁਤ ਕੇਸਨ ਦੀਓ ਕੰਘਾ।

ਵਹਿ ਲੈ ਸਿਰ ਧਰਿ ਸ ਉਮੰਗਾ।

ਚੁਮ ਕਦਮ ਪਦਮ' ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੇ।

'ਚਰਨ ਕਮਲ।

ਘਰ ਗਯੋ ਮੋਦ ਧਰਿ ਨੀਕੇ ॥ ੩੩ ॥

ਉਨਿ ਰਾਖੇ ਪੂਜ ਬਨਾਈ।

ਅਬਿ ਲੋ ਹੈਂ ਸਿੱਖ ਦਰਸਾਈਂ।

ਪੁਨ ਤਿਸੀ ਸਮੇਂ ਸੁਖਰਾਸੀ।

ਪਿਖਿ ਸਮੁਖ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਉਦਾਸੀ ॥ ੩੪ ॥

ਸਿਤਕਾਰਾ ਢਿਗ ਬੈਠਾਰਾ।

ਮੁਖ ਤੈ ਧੰਨ ਸੰਤ ਉਚਾਰਾ।

ਦਸਤਾਰ ਅਰਧ ਥੀ ਜੋਈ।

ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੇ ਸੋਈ ॥ ੩੫ ॥

ਉਨ ਉਪਰ ਕੁਲਹਿ' ਸਜਾਈ।

'ਟੋਪੀ ਦੇ ਉੱਪਰ।

ਦੁਤਿ ਦੂਨੀ ਚੌਨੀ ਪਾਈ।

ਅਬਿ ਲੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਾਦੀ।

ਮਧ ਹੇਹਰ ਗਾਮ ਅਵਾਦੀ' ॥ ੩੬ ॥

'ਹੇਹਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਵਸੋਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਪੁਨ ਦਯਾਰਾਮ ਕੇ ਤਾਂਈ।

ਕੁਲ ਪਰੋਹਤ ਲਖਿ ਜਗ ਸਾਂਈਂ।	
ਲਿਖ ਦੀਨੋ ਪਟਾ ਅਖੰਡਾ।	'ਸਦਾ ਲਈ।
ਬਖਸ਼ਿਐ ਇਕ ਢਾਲਾ ਖੰਡਾ ॥ ੩੭ ॥	
ਫਿਰ ਗੰਗਾਰਾਮ, ਗੁਲਾਬੈਂ।	
ਸਸਿ ਮਾਹਰਿ ਹੇਰਿ ਸਹਾਬੈਂ।	'ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ।
ਜੋ ਗੁਰੁ ਫੁੱਫੀ ਕੇ ਬੇਟੇ।	
ਥੇ ਬੀਰ ਬਨੈਤ' ਅਮੋਟੇ ॥ ੩੮ ॥	'ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਬਾਂਕੇ।
ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਤਿਨੈ ਲਿਹੁ ਭਾਯੋ।	'ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ (ਪਦਾਰਥ) ਲੈ ਲਉ।
ਉਨਿ ਤੀਨਹੁ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਗਾਯੋ।	
ਸਿਖ ਦੋਹਿਤ੍ਰੇ ਹਮ ਗੁਰੁ ਕੇ।	
ਛਕਿ ਲੰਗਰ ਪਲੇ ਸੁ ਧੁਰ ਕੇ' ॥ ੩੯ ॥	'ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ।
ਪਰਵਰਸ਼' ਜੈਸ ਹਮ ਪਾਈ।	'ਪਾਲਣਾ।
ਨਹਿ ਸੇਵ ਤੈਸ ਬਨਿ ਆਈ।	
ਕਿਆ ਨਾਟਕ ਪੁਤਰੀ' ਬਪੁਰੀ।	'ਪੁਤਲੀ।
ਬਿਨ ਨਟ ਕਰਿ ਸਕ ਹੈ ਅਪਰੀ' ॥ ੪੦ ॥	'ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ।
ਰਵਿ ਤੇਜ ਪਾਇ ਚਖ ਹੇਰੈਂ।	
ਚੁੰਬਕ ਹੀ ਲੋਹੈਂ ਪ੍ਰੇਰੈਂ।	
ਜਿਮ ਲੋਹ ਤਪਯੋ ਤ੍ਰਿਣ ਜਾਰੈ।	
ਤਿਮ ਹਮ ਨਿਜ ਤਈਂ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੪੧ ॥	
ਜੇ ਨਿਜ ਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ।	
ਹੈਂ ਤੇ ਜਨ ਮੂਢ ਅਗਯਾਨੀ।	
ਜਬਿ ਕਾਮ ਨ ਹਮ ਕਿਛੁ ਕੀਨਾ।	
ਤਬਿ ਕੈਸੇ ਮੰਗੈਂ ਰੁਜ਼ੀਨਾ ॥ ੪੨ ॥	
ਲਰਿ ਮਰੇ ਭ੍ਰਾਤ ਜੁ ਹਮਰੇ।	
ਵਹਿ ਧੰਨ ਜਨਮ ਤਿਨਿ ਸਮਰੇ'।	'ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ।
ਇਨਿ ਦਿਨ ਤਿਨ ਹੂੰ ਥਾ ਮਰਨਾ।	
ਨਹਿ ਥਾ ਸੋ ਕਿਮ ਹੀ ਟਰਨਾ ॥ ੪੩ ॥	
ਘਰ ਪਰਣ' ਮਰਣ ਹੈ ਜੋਈ।	'ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ।
ਛੱਤ੍ਰੀ ਕੇ ਨੀਕ ਨ ਸੋਈ।	
ਜੁਗ ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੂਤਿ ਵਰ ਵਰਨੈ'।	'ਵੇਦ, ਦੋ ਮੌਤਾਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਗਜਾਨੀ ਇਕ ਲਰਿ ਮਰਨੈ ॥ ੪੪ ॥

ਇਹੁ ਜੁਗ, ਭਵ ਦੁਖ ਤੇ ਬਚ ਹੈਂ।

ਸਬਿ ਔਰ ਚੁਰਾਸੀ ਨਚ ਹੈਂ।

ਤੁਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਮੁਥ ਭਾਰੀ।

ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਖੁਸ਼ੀ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥

ਜਜੋਂ ਫੇਰ ਨਾ ਫਿਰਨਾ ਹੋਈ।

ਦਿਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਦਿਢ ਸੋਈ।

ਜਗ ਔਰ ਪਦਾਰਥ ਜੇਤੇ।

ਦੁਖਦਾਇ ਸ੍ਰਗ ਲੋ ਤੇਤੇ ॥ ੪੬ ॥

ਤਨ ਧਨ ਸੁਤ ਤਿਯਾ ਹਕੂਮਤ।

ਇਹੁ ਸਬਿ ਦੁਖਦਾਇ ਹਜੂਮਤ^੧।

ਇਮ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ਿ ਹੈ ਭਾਰੇ।

ਕਹਿ ਸਾਧ ਸਾਧ^੧ ਸਿਤਕਾਰੇ ॥ ੪੭ ॥

ਜੇਵਰ ਬਡ ਜਰੇ ਜਰਾਊ।

ਜਿਨ ਕੀ ਦੁਤਿ ਸਮ ਦਿਨ-ਰਾਊ^੧।

ਬਡ ਸਿਰੇਪਾਉ ਆਮੋਲੇ।

ਅਸ੍ਰੁ ਆਯੁਧ ਬਖਸ਼ ਅਤੋਲੇ ॥ ੪੮ ॥

ਤਨ ਤ੍ਰੈ ਤੈ^੧ ਆਤਮ ਨਿਆਰਾ।

ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਰਾ।

ਪਰਮਾਤਮ ਆਤਮ ਏਕੈ।

ਦਿਖਰਾਏ ਸਾਥ ਬਿਵੇਕੈ ॥ ੪੯ ॥

ਅਨੈ ਵਿਤ੍ਰੋਕ ਕਰੈ ਕੈ^੧।

ਪੱਖ ਬਿਧੀ ਨਿਖੇਧ^੧ ਦਿਖੈ ਕੈ।

ਦਿਢ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ਾ।

ਜਾਂ ਤੇ ਸਬਿ ਕਟੇ ਕਲੇਸ਼ਾ ॥ ੫੦ ॥

ਉਨਿ ਦੁਾਰਾ ਔਰ ਜਗਜਾਸੀ।

ਪਦ ਪਾਵਤ ਭੇ ਅਬਿਨਾਸੀ।

ਕੈਵੱਲਜ ਮੋਖ ਕੇ ਭਾਗੀ।

ਹੂਏ ਨਿਜ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੫੧ ॥

^੧ਇਕੱਠ।

^੧ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਕਹਿ ਕੇ।

^੧ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ।

^੧ਤਿੰਨ ਸ਼ਰੀਰਾਂ (ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ, ਕਾਰਨ ਤੋਂ)।

^੧{ਅਨੈ} ਮੇਲ ਤੇ {ਵਿਤ੍ਰੋਕ} ਵਿਜੋਗ ਦਿਖਾ ਕੇ।

^੧{ਬਿਧੀ} ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਮ ਤੇ (ਨਿਖੇਧ) ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਮ।

ਕੀਰਤਿ ਗੁਰੁ ਸਸਿ ਉਜਯਾਰੀ।

।ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਵਰਗੀ।

ਫੈਲੀ ਸਬਿ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ।

ਗੁਰੁ ਗੁਨ ਸਮ ਹੰਸਨ ਡਾਰੀ।

।ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਵਰਗੇ।

ਮਹਿਮਾ ਜਨੁ ਗੰਗਾ ਧਾਰੀ ॥ ੫੨ ॥

ਘਰ ਘਰ ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਚਾਲੀ।

ਉਨਿ ਪਾਵਨ ਕਰੇ ਬਿਸਾਲੀ।

ਗੁਰੁ ਜੰਗ ਭਾਂਗਾਣੀ ਜੀਤਾ।

ਇਹੁ ਫੈਲੀ ਜਿਤ ਕਿਤ ਗੀਤਾ ॥ ੫੩ ॥

ਸੁਨਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਤੈਹੈਂ।

ਸਿੱਖ ਐਹੈਂ ਹਿਤ ਦਰਸੈਹੈਂ।

ਧਨ ਆਯੁਧ ਅੱਸੂ ਉਦਾਰੀ।

ਅਰਪੈਂ ਬਿਬਿਧਾ ਨਿਤ ਭਾਰੀ ॥ ੫੪ ॥

ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸੇਸ਼ ਗਹੈ ਕੈ।

ਕੁਕਲੇਸ਼ ਅਸੇਸ਼ ਕਟੈ ਕੈ।

ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਆਛਿਤ ਪੈ ਹੈਂ।

।ਸਾਰੇ ਖੋਟੇ ਕਲੇਸ਼ ਕੱਟ ਕੇ।

।ਮਨ ਇੱਛਿਤ ਜੋ (ਫਲ) {ਆਛਿਤ} ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਨਿਜ ਧਾਮ ਗਰਾਮ ਸਿਧੈ ਹੈਂ ॥ ੫੫ ॥

ਇਕ ਆਵਹਿ ਤੈ ਇਕ ਜਾਹੀ।

ਗੁਰੁ ਪੈ ਨਿਤ ਭੀਰਰਹਾਹੀ।

ਗੁਰਦੇਵ ਤਰੂ ਤੈ ਤਰੂ ਹੈਂ।

।ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਨਾਲੋਂ ਵੀ {ਤਰ} ਵੱਡੇ ਹਨ।

ਫਲ ਚਾਰ ਦਤਾਰ ਸੁ ਵਰ ਹੈਂ ॥ ੫੬ ॥

।ਚਹੁੰ ਫਲਾਂ ਤੇ ਵਰਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ।

ਜਿਮ ਦੁੰਦ ਜੁੱਧ ਬਡ ਕੀਨੇ।

ਰਸ ਰੌਦ੍ਰ ਬੀਰਨ ਭੀਨੇ।

।ਰੌਦ੍ਰਸ ਵਿੱਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਭਿੱਜ ਕੇ।

ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਕਰ ਤੈ ਸਰ ਛੰਡੇ।

।ਤੀਰ ਛੰਡੇ।

ਬਹੁ ਖਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਅਰਿ ਖੰਡੇ ॥ ੫੭ ॥

ਤਿਮ ਢਾਢੀ ਰਚਿ ਰਚਿ ਵਾਰੈਂ।

ਗੁਰੁ ਜਸ ਇਸ ਢਾਰ ਉਚਾਰੈਂ।

।ਢੰਗ ਨਾਲ।

ਸੁਨਿ ਕਾਯਰ ਜਜੋਂ ਰਣ ਬਾਂਛੈਂ।

ਧਨ ਲੈ ਢਾਢੀ ਘਰ ਗਾਛੈਂ ॥ ੫੮ ॥

।ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਵਿ ਭਾਟ ਕਬਿੱਤ ਰਚੈ ਕੈ।

ਜਸ ਜੰਗ ਸੁਢੰਗ ਸੁਨੈ ਕੈ।

ਧਨ ਦਾਨ ਮਾਨ ਬਡ ਪੈ ਹੈਂ।

ਤਿਨ ਚਾਰ¹ ਕਬਿੱਤ ਕਥੈ ਹੈਂ ॥ ੫੯ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਕੇਤੇ ਸੁਨੇ ਕੌਨ ਧੋ ਕਹਾਨੀ ਕਹੈਂ ਬੀਰਨ ਕੀ,

ਭਏ ਜੋ ਜਿੱਤਯਾ ਚਾਰੋਂ ਚੱਕਨ ਧਰਨਿ ਕੋ¹।

ਅੰਗਦ ਅੰ ਹਨੂਰਾਮ ਰਾਵਣ ਰਮਾਇਣ ਤੈ,

ਭਾਰਥ ਤੈ ਪਾਰਥ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਨ ਕੋ¹।

ਏ ਜੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵੇ ਤੋ ਸੁਨੇ ਕਾਨ ਹਮੈਂ,

ਸਾਚ ਹੈਂ ਕਿ ਕੂਰ ਲਿਖੇ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਕੋ।

ਤੇਰੇ ਭਟ ਹੇਰੇ ਨੈਨ ਸ਼ੇਰੈਂ ਤੇ ਬਧੇਰੇ ਐਨ¹

ਬਿਨ ਹੀ ਅਵੇਰੈਂ ਤੇ¹ ਨਿਬੇਰੈਂ ਯੇ ਅਰਿਨ ਕੋ

॥ ੧ ॥

ਜੰਗ ਪੈ ਚਢਾਈ ਕੀ ਅਵਾਈ¹ ਸੁਨਿ ਧਾਰ ਬਾਈ,

ਕਾਂਪਤ ਮਹਾਂਈ¹ ਆਈ ਆਫਤ² ਪੁਕਾਰ ਹੈਂ।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਹੂੰ ਕੋ ਗਾਰੀ ਦੇਤ ਸਬਿ ਨਰ ਨਾਰੀ,

ਕਾਲਰੂਪ ਜਮ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖਨ ਨਿਹਾਰ ਹੈਂ¹।

ਧੌਂਸ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ¹ ਸੁਨਿ ਹੌਂਸ² ਜੰਗ ਡਾਰ ਅਰਿ,

ਛੋਰਿ ਧਨ ਨਾਰਿ ਘਰ ਦੌਰੈਂ ਨਾ ਸੰਭਾਰ ਹੈਂ।

ਬਨ ਬਨ ਮੈਂ ਫਿਰਾਤ ਖਾਤ ਫਲ ਫੂਲ ਪਾਤ,

ਬੰਦਰੈਂ ਜੜੋਂ ਕੰਦਰੈਂ ਕੇ ਅੰਦਰੈਂ ਗੁਜਾਰ ਹੈਂ ॥ ੨ ॥

ਏ ਜੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਰਮੇਸ਼ ਗੁਰੁ ਮਹਾਂ ਧੀਰ,

ਤੇਰੇ ਬੀਰ ਬੀਰ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਬੀਰਨ ਤੈ ਬਲੀ ਹੈਂ¹।

ਜੋਮ¹ ਜੋਸ਼ ਓਜ ਭਰੀ ਫੌਜ ਮੌਜ ਸਿੰਧੁ ਕੀ ਸੀ²,

ਸਾਜ ਕੈ ਸਜੀਲੀ ਸੌਜ¹ ਬੀਰਰਸ ਢਲੀ ਹੈ।

ਦੁੱਜਨੋ ਕੋ ਦਲਮਲੀ¹ ਸੱਜਨੋ ਕੋ ਰੱਖਵਲੀ²,

ਹਿੰਦੁ ਸਾਲਿਮਲੀ ਪਾਲ ਬਦਲੀ ਸੁ ਫਲੀ ਹੈ¹।

¹ਸੁੰਦਰ। {ਕਬਿੱਤਾਂ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਪੰਜ ਹਨ।}

¹ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਨੇ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸੂਰਮੇ {ਕੌਣ ਧੋ} ਕੌਣ ਸਨ।

¹ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ (ਪਾਰਥ) ਅਰਜਨ ਤੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਲ ਦਾ (ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ)।

¹ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਦੇਰ ਤੋਂ।

¹ਖ਼ਬਰ।

¹ਬਹੁਤੇ। ਅੰਬਪਤਾ।

¹ਕਟਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਰੂਪ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਅਵਾਜ਼। ਅੰਝੜਾ।

¹ਤੇਰੇ ਸੂਰਮੇ ਬੀਰ ਬਿਕ੍ਰਮਾਜੀਤ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਲੀ ਹਨ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ। ਅਸੁੰਦਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਰਗੀ।

¹ਸਜਾਵਟ ਵਾਲੀਆਂ {ਸੌਜ} ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਜਾ ਕੇ।

¹ਦਲਣ ਵਾਲੀ। ਅੱਖਣ ਵਾਲੀ।

¹ਹਿੰਦੂਆਂ ਰੂਪ (ਸਾਲਮਲੀ) ਸਿੰਬਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲ ਨੂੰ

ਪੋਸਤ ਕੀ ਥਲੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸਤ ਦਿਅਲੀ ਹੈ,
ਕਿ ਕਾਲ ਹੂੰ ਕੀ ਅਲੀ ਹੈ ਅਕਾਲ ਜੂ ਕੀ ਲਲੀ ਹੈ।
॥੩॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਅਰਿ ਖਾਪੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ,
ਤੇਰੇ ਦਲ ਦੇਖਿ ਦਿਲ ਦੁੱਜਨ ਦਹਿਲ ਜਾਤ।।
ਰਾਉ ਰਾਨੇ ਤੁਰਕਾਨੇ ਮਹਿਲ ਕਹਿਲ ਹੋਤ,
ਦਹਿਲ ਧਵਲ ਧਰ ਹਰ ਜੂ ਹਹਿਲ ਜਾਤ।।

ਖਹਿਲ ਭਹਿਲ ਪਰ ਜਾਤ ਸੁਰਪੁਰਿ ਮਧ,
ਸੂਰਨ ਗਹਿਲ ਜਾਤ ਹੂਰਨ ਲਹਿਤ ਜਾਤ।।

ਸੇਸ ਕੋ ਸਹਿਲ ਜਾਤ ਬਹਿਲ ਬਿਰਾਤ ਸੂਰ,
ਬਹਿਲਾਤ ਮੇਰੁ ਸਤ ਸਾਗਰ ਚਹਿਲ ਜਾਤ।।
॥੪॥

ਤੇਰੇ ਦਲ ਚਲਤ ਹਲਤ ਧਰ ਨਾਉ ਜਿਮ।,
ਘਲਤ ਕਲਤ ਘਮਸਾਨ ਆਨ ਭਾਰੇ ਹੈਂ।।
ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਸੇਖ ਸੱਯਦਾਨ ਲਾਰੈਂ ਘਾਂਨ।,
ਰਾਜਗਾਨ ਕੋਹੀਆਨ ਕੋ। ਮਿਦਾਨ ਮਾਰੇ ਹੈਂ।
ਸਮਰ ਤਿਹਾਰੀ ਬਾਤ। ਅਮਰ ਰਹੇਗੀ ਸਦ,
ਅਮਰ ਭਿ ਜਾਂਹਿ ਕਸ ਕਮਰ ਨਿਹਾਰੇ ਹੈਂ।।

ਬੇਦ ਪੱਥ। ਪਾਰਬੇ ਕੋ ਸੱਜਨ ਉਬਾਰਬੇ ਕੋ,
ਦੁੱਜਨ ਕੇ ਗਾਰਬੇ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੇ ਹੈਂ ॥੫॥
ਜੰਗ ਕੇ ਕਬਿੱਤ ਗਾਇ ਦਾਨ ਮਾਨ ਇੱਛ ਪਾਇ,
ਗਏ ਕਵਿਰਾਇ ਜਸ ਦੇਸਨ ਬਢਾਵਤੇ।
ਕੇਤਕ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਪੁਰ ਪਾਂਵਟੇ ਮੈਂ ਬਿਰਿ,

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ {ਫਲੀ} ਫਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚ {ਬਦਲੀ} ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੋਸਤ ਦੀ (ਥਲੀ) ਕਿਆਰੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੋਸਤਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਲ ਦੀ ਸਖੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ।

ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲੇ।

ਕੰਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜਿਆਂ-ਰਾਣਿਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ (ਕਹਿਲ) ਘਬਰਾਹਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਧਉਲਾ ਤੇ ਧਰਤੀ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਵੀ ਕੰਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੂਰਗ ਵਿੱਚ (ਖਹਿਲ ਭਹਿਲ) ਖਲਬਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ (ਗਹਿਲ) ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੂਰਾਂ ਦੇਖ ਕੇ (ਲਹਿਲ) ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਨੂੰ (ਧਰਤ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣਾ) (ਸਹਿਲ) ਸੁਖੱਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਦਾ (ਬਹਿਲ) ਰੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਮੇਰ ਪ੍ਰਬਤ (ਬਹਿਲਾਤ) ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਤੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ (ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁੱਕ ਕੇ) (ਚਹਿਲ) ਗਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਬੇੜੀ ਵਾਂਗ ਹਿਲਦੀ ਹੈ।

ਆ ਕੇ ਭਾਰੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜੰਗ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਤੁਹਾਡੇ ਜੰਗ ਦੀ ਗੱਲ।

ਜਿਸ (ਜੰਗ ਵਿੱਚ) {ਅਮਰ} ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਕਰ ਕੇ (ਲੜਦੇ) ਦੇਖੇ ਹਨ।

ਆਸਤਕ ਮਤ ਦਾ ਰਸਤਾ।

ਫਿਰ ਭਏ ਓਰ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਸਿਧਾਵਤੇ।

ਸਕਟੇ। ਸੁਤਰ² ਲਦਵਾਏ ਅਸਬਾਬ ਕੇਰ,

ਰਥ ਔ ਬਹਿਲ¹ ਟੋਰੇ ਡੋਰੇ ਸਰਸਾਵਤੇ²।

ਸੰਗ ਰਖਵਾਰੇ ਕਰੇ ਸੁਭਟ ਅਪਾਰੇ ਭਾਰੇ,

ਵਾਇ ਕੈ। ਨਗਾਰੈ ਚਡੇ ਅੱਸੂ ਪਰ ਭਾਵਤੇ² ¹ਵਜਾ ਕੇ। ²ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ।

॥ ੬੦ ॥

ਬਾਜੇ ਰਣਜੀਤ ਗਾਜੇ ਗਜ ਬਾਜ ਮੀਤ ਭ੍ਰਾਜੇ¹,

ਭਾਜੇ ਕੋਹੀ ਹੈਂ ਦਰਾਜੇ ਰਾਜੇ¹ ਡਰ ਪਾਏ ਹੈਂ।

ਚਮੁੰ ਚਤੁਰੰਗ¹ ਗੁਰੂ ਮਗਰ ਉਮੰਗ ਚਢੀ,

ਨਗਰ ਸਢੋਰੇ ਕੇ ਡਗਰ¹ ਚਲ ਆਏ ਹੈਂ।

ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ¹ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਚਾਹਿ ਪੁਨ,

ਸੇਵ ਸਬਿ ਕੀਨੀ ਗੁਰੂ ਅੱਗੂ ਸਿਧਾਏ ਹੈਂ।

ਨਾਹਣੇਸ ਮਿਲਬੇ ਕੋ, ਦੈ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਸਮੇਸ਼

ਪੈ ਬਜੀਰ ਪਠਜੋ, ਗਾਂਮ ਲਾਹੜ ਠਰਾਏ ਹੈਂ

॥ ੬੧ ॥

ਮਾਮੂ ਜੀ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਰ ਡੇਰਾ ਸਬਿ ਦੀਓ ਤੋਰ,

ਆਨੰਦਪੁਰੀ ਕੀ ਓਰ ਥੋਰ ਢਿਗ ਰਾਖਜੋ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਹਾਏ ਤਹਿੰ ਨ੍ਰਿਪ ਨੀਤਿ¹ ਪਠੇ ਕਹਿ,

ਐਹੋਂ ਮੈਂ ਦਰਸ ਲੈਹੁੰ ਚੈਹੋਂ ਕਿਛੁ ਭਾਖਜੋ।

ਦੂਣ ਦੇਖ ਕੈ ਉਦਾਰ ਗੁਰੂ ਖੇਲਹੀਂ ਸ਼ਿਕਾਰ,

ਅਰ ਮਾਰਤ ਅਪਾਰ ਮ੍ਰਿਗ ਯਥਾ ਅਭਿਲਾਖਜੋ।

ਦ੍ਵਾਦਸ ਦਿਵਸ ਡੇਰੇ ਰਾਖਜੋ ਤਿਸ ਠੌਰ ਹੋਰੇ,

ਭੂਪ ਦਿਸ ਤੇ ਬਧੇਰੇ ਸੇਵ ਹੋਇ ਲਾਖਜੋ¹ ॥ ੬੨ ॥ ¹ਜਾਣੈ।

ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਤ ਚਾਹੈ ਜੋ ਆਵਨ ਇਤ,

ਸਚਵ¹ ਸਲਾਹਿ ਨਿਤ ਤਾਂਹਿ ਯਾਹਿ ਦੇਵ ਹੈਂ। ¹ਵਜ਼ੀਰ।

ਗੁਰੂ ਸੋਂ ਮਿਲਾਹਿੰ ਤਬਿ ਭੂਪ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਆਦਿ,

ਬੈਰੀ ਬਨ ਜਾਹਿੰ ਸਬਿ ਤੁਮਰੇ ਅਭੇਵ ਹੈਂ¹। ¹ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ।

ਭੂਪ ਸੋਚ ਕੈ ਹੈ ਜੇ ਨ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜੈਹੈਂ,

ਕੋਪ ਕੈ ਹੈਂ ਸਾਪ¹ ਦੈਹੈਂ ਖਾਪ ਜੈਂ ਹੈਂ ਮੋਹਿ ਏਵ ¹ਸ੍ਰਾਪ। ²ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਜਾਣਗੇ।

ਹੈਂ²।

¹ਗੱਡੇ। ²ਉਠ।

¹ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ। ²ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

¹ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ ਹੋਏ।

¹{ਦਰਾਜੇ} ਬਹੁਤੇ (ਕੋਹੀ) ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨੱਸ ਗਏ।

¹ਚਹੁੰ ਅੰਗਾਂ (ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਰੱਥ ਤੇ ਪੈਦਲ) ਦੀ ਫੌਜ।

¹ਰਸਤੇ।

¹ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

¹ਨੀਤੀ ਨਾਲ (ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣਨ)।

ਸਰਪ ਚਚੁੰਧਰੀ ਜਜੋਂ¹ ਬਨੀ ਸੋਚ ਭੂਪਤਿ ਕੋ,
ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਤਜਾਰ ਭਏ ਇਤ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਹੈਂ

॥ ੬੩ ॥

ਦੋਇ ਗਾਮ¹ ਮਧ ਡੇਰਾ ਹੁਤੋ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕੇਰਾ,

ਰੰਘੜੋਂ ਕਾ ਟੋਟਾ ਲਾਹਾ ਸਾਧਨ ਕੋ ਨਾਮ ਥੇ।
ਰੰਘੜੋਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚੁਰਾਏ ਊਂਟ, ਨਿਕਲਾਏ
ਸੰਤਨ ਬਤਾਏ, ਪਾਏ ਨਾਹਿੰ ਤਿਨੈ ਦਾਮ ਥੇ।

ਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ਿ ਹੋਇ ਟੋਟਾ ਖੋਟਾ ਲਾਹਾ ਖਰਾ ਕਹਜੋ,
ਏਹੀ ਨਾਮ ਅਬਿ ਸਬਿ ਜਾਨਤ ਸੋ ਗਾਮ ਥੇ।
ਟੋਟਾ ਨਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਹਾਂ ਹੈ ਉਦਾਰਾ ਅਬਿ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਗਾਰਾ ਦੈ ਤਹਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਆਮ¹ ਥੇ

॥ ੬੪ ॥

ਖੇਲਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਗ ਜੀਵਨ ਉਧਾਰ ਕਰਿ,
ਰਾਇਪੁਰਿ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਜੋ ਅਯੋ।
ਹੁਤੀ ਤਹਾਂ ਰਾਨੀ ਏਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ ਬਿਵੇਕ,
ਗੁਰੂ ਜਸ ਸੁਨ ਨੇਕ¹ ਤਾਂਹਿ ਬਹੁ ਥਾ ਲਯੋ।
ਆਗੇ ਚਲਿ ਮਿਲੀ ਆਇ ਗੁਰੂ ਪਗ ਸੀਸ ਲਾਇ,
ਦਰਸਨ ਪਾਇ ਮਨ ਮੋਹਜੋ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਗਯੋ।
ਜਾਤ ਰਾਜਪੂਤਨੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੀ ਥੀ,
ਯਾਹੀਂ ਤੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਨਿ ਗੁਰੂ ਦਰਸ ਹੈ ਦਯੋ

॥ ੬੫ ॥

ਮੁਕਤ ਲੁਕਟ ਪਾਗ ਲਟਪਟੀ ਛੂਟੀ ਲਟ¹,

ਕਲਗੀ ਝੁਲਤ ਮੋਰ ਪੰਖ ਸੋਂ ਲਸਤ ਹੈ¹।
ਕੁੰਡਲ ਅਮੋਲ ਲੋਲ¹ ਗੋਲ ਸੀ ਕਪੋਲਨ ਪੈ²,
ਬੋਲਨ ਤੈ ਛਬਿ ਕੇ ਕਲੋਲ ਹੁਲਸਤ ਹੈ¹।

ਮੁਖ ਮਸੁ ਭੀਜੋ ਜਨੁ ਰਤਿ ਪਤਿ ਬੀਜੋ,
ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਰਸੀ ਜੋ ਰਾਂਕਾਪਤਿ ਪੈ ਸੁਹੱਤ ਹੈ¹।

¹ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਫੜੀ ਚਚੁੰਦਰ ਵਾਂਗ।

¹ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ, ਟੋਟਾ ਤੇ ਲਾਹਾ, ਰੰਘੜਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਟੋਟਾ ਨਾਮ ਦਾ
ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਲਾਹਾ ਨਾਮ ਦਾ ਸੀ।

¹ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸ ਕੇ ਕਢਵਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ (ਦਾਮ)
ਦਮੜੇ ਹੀ ਲਏ ਸਨ।

¹ਸੁੱਤੇ ਸਿੱਧ।

¹ਚੰਗਾ।

¹ਲਟਪਟੀ ਪੱਗ ਮੁਕਟ ਵਰਗੀ (ਲੁਕਟ) ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਲਿਟਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

¹ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

¹ਚੰਚਲ। ²ਗਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ।

¹ਸੋਭਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ (ਹੁਲਸਤ) ਚਮਤਕਾਰ ਉਠ ਰਹੇ
ਹਨ।

¹ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਦਾੜੀ ਅਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਫੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਣੇ ਦੂਜਾ
(ਰਤਿ ਪਤਿ) ਕਾਮਦੇਵ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ 'ਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ

ਉਰਿ ਮਨਿ ਮਾਲ ਬਨ ਮਾਲ ਸੀ ਬਿਸਾਲ ਸੋਹਿ,
ਸਰਬੰਗ ਜਦੁਪਤਿ ਗੁਰੁ ਬਿਲਸਤ ਹੈਂ॥ ੬੬ ॥

ਸਵਰ ਕਰੋਰ ਸੈਂ ਸਰਸ ਰੂਪ ਦਰਸ ਸੇ,
ਪਰਸ ਕੈ ਪਗ ਜਗ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੰਜ ਸੇ।

ਜਾਂਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਹਿਤ ਜੋਗੀ ਜੋਗ ਸਾਧੈਂ ਮੁਨਿ,
ਦੇਵਤਾ ਅਰਾਧੈਂ ਬਾਧੈਂ ਬਯਾਧ ਸੁਤ ਕੰਜ ਸੇ।

ਭਗਤ ਬਿਰਕਤ ਸ਼ਕਤਿ ਯੁਤ ਜਗਤ ਮੈਂ,
ਕਬੀ ਕੋਊ ਪਾਇ ਹੈਂ ਉਠਾਇ ਬਡੇ ਰੰਜ ਸੇ।

ਜਾਗੇ ਪੁੰਨਜ ਪੁੰਜ ਤਾਂ ਕੇ ਗੰਜ ਸਾਧਨਾਂ ਕੈ
ਵਾਂ ਕੇ, ਜਾਂ ਕੇ ਫਲ ਆਏ ਚਲਿ ਘਰ ਅਰਿ ਭੰਜ
ਸੇ॥ ੬੭ ॥

ਪਾਇ ਨਿਜ ਇਸ਼ਟ ਅਭਿਸ਼ਟ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪ੍ਰਭੁ,
ਅਤਿ ਉਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਪਗੈ ਗਈ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਉਚਾਰ ਕੈ ਜੁਹਾਰ। ਗੁਰੈਂ,
ਬਾਗ ਮੈਂ ਉਤਾਰ ਕੈ ਅਗਾਰ। ਨਿਜ ਮੈਂ ਗਈ।
ਦਾਨਾ ਘਾਸ ਲੋਂ ਨਿਹਾਰੀ ਦੂਧ ਸਿਤਾ ਦੈ ਅਪਾਰੀ,
ਲੰਗਰ ਕੀ ਤਜਾਰੀ ਦਿਨੇ ਕਿਲੇ ਮੈਂ ਕਰੈ ਦਈ।
ਪਾਵੜੇ ਪਵਾਏ ਜਹਾਂ ਲਗੈ ਉਤਰਾਏ ਹੁਤੇ।

ਫਰਸ਼ ਕਰਾਏ ਮਹਿਕਾਏ ਗੰਧਿ ਹੈ ਦਈ॥ ੬੮ ॥
ਦਾਸ ਪਠ ਖਾਸ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਕੈ ਬੁਲਾਏ ਗੁਰੁ,
ਆਏ ਤੁਰ ਗਾਏ ਫੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖਾਨ ਹੈ।

(ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਰੂਪ) ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਉੱਤੇ ਸੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

‘ਛਾਤੀ ਤੇ ਮਣੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ, ਬਨ-ਮਾਲਾ ਵਰਗੀ ਸੋਹ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ {ਬਨ ਮਾਲਾ-ਤੁਲਸੀ, ਕੁੰਦ, ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ, ਕਮਲ, ਮੰਦਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ}।

‘ਕ੍ਰੋੜਾਂ {ਸਵਰ} ਕਾਮਦੇਵਾਂ ਨਾਲੋਂ {ਸਰਸ} ਬਹੁਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸੇ।

‘ਕੰਵਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਰਗੇ ਦੇਵਤੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਾਧ ਕੇ ਆਪਣੇਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

‘ਜਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਸਹਿਤ ਵਿਰਕਤ ਭਗਤ ਵੱਡੇ {ਰੰਜ} ਦੁਖ ਉਠਾ ਕੇ ਕਦੇ ਹੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

‘ਉਸਰਾਣੀ ਦੇ ਸਮੁੰਹ ਪੰਨ ਜਾਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਘਰ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ।

‘ਆਪਣੇ (ਅਭਿਸ਼ਟ) ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਮਰੱਥ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਬਹੁਤੇ (ਉਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ) ਉੱਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਗਈ।

‘ਨਮਸਕਾਰ।

‘ਘਰ।

‘ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਕੇ ਆਉਣ ਸੀ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਪਾਵੜੇ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੇ। {ਪਾਵੜਾ=ਉਹ ਕੱਪੜਾ ਜੋ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੇ ਲੰਘਣ ਸਮੇਂ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਵਿਛਾਈ ਦਾ ਹੈ}।

‘ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ (ਫੁਰ) ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਗਾਏ।

ਪੌਰ ਪਰ¹ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਤੀ ਸੋ ਭਈ ਆਇ,
ਵਾਰਤੀ ਸੋ ਬਿਤ¹ ਯੋਂ ਉਚਾਰਤੀ ਨਿਮਾਨ² ਹੈ।
ਕਦਮ ਪਦਮ ਏਹੀ ਪਾਵਨ, ਪਾਵਨ ਤੇ ਹੀ
ਸਦਮ ਪਾਵਨ ਭੇਹੀ, ਛਦਮ ਨਸਾਨ ਹੈ¹।

¹ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ।
²ਧਨ। ³ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ।

¹ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਾਉਣ ਤੇ ਹੀ {ਸਦਮ} ਘਰ
ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ {ਛਦਮ} (ਅਗਿਆਨ) ਦਾ ਪੜਦਾ ਦੂਰ ਹੋ
ਗਿਆ।

ਅੰਦਰ ਲਜਾਇ ਕੈ ਬਿਠਾਇ ਚੌਕੀ ਚੰਦਨ ਪੈ,
ਜਥਾ ਜੋਗ ਆਸਨ ਦਿਲਾਇ ਸੰਗੀਆਨ ਹੈ¹

¹ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

॥ ੬੯ ॥

ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਖਾਰ ਪਗ¹ ਪਾਨ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਕੈ,
ਸੁਤਨ ਸਮੇਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੀਨ ਭਾਇ ਕੈ¹।
ਹਾਥ ਖਿਜਮਤੀ ਮੈਂ¹ ਧੁਵਾਇ ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ ਸੋਂ,
ਰਜਤਿ ਤਿਪਾਈ¹ ਰਖਵਾਈ ਆਗੇ ਆਇ ਕੈ।
ਕੰਚਨ ਕੋ ਥਾਰ ਨਿਜ ਹਾਥ ਸਾਥ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ,
ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਧਰਜੇ ਆਗੇ ਲਜਾਇ ਕੈ।
ਸੂਪਕਾਰ ਚਤੁਰ¹ ਪਰੋਸ ਗਏ ਸਭ ਹੀ ਕੋ,
ਭੁਖ¹ ਭੋਜ² ਲੇਜ³ ਪੇਜ¹¹ ਚੌਸ²² ਲੋਂ ਸੁਭਾਇ ਕੈ³³

¹ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ।
²ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ।
³ਚਿਰਮਚੀ ਵਿੱਚ।
¹¹ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਾਈ।

¹ਚਤੁਰਰਸੋਈਏ।

¹ਭਖਜ=ਉਹ ਭੋਜਨ ਜੋ ਦੰਦ-ਦਾੜਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ
ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ। ²ਭੋਜ-ਕੇਵਲ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ
ਖਾਧਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ। ³ਲੇਜ- ਚੂਸਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ
ਭੋਜਨ। ¹¹ਪੇਜ- ਪੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ। ²²ਚੌਸ-
ਚੂਸਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ। ³³ਚੰਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

ਰਾਨੀ ਲੈ ਰੁਮਾਲ ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਰ ਫਰਾਇ ਗੁਰੈਂ,
ਬੀਜਨੇ¹ ਝੁਲਾਵੈ ਸੁਤ ਯੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਮਤਿ ਸੇ।
ਮਧਰ¹ ਸਲਵਣ² ਅਮਲ³ ਚੁਰਚੁਰਾ¹¹ ਚਾਰੁ²²,

¹ਪੱਖੇ।
¹¹ਮਿੱਠਾ। ²²ਸਲੂਣਾ। ³³ਖੱਟਾ, ਤੁਰਸ਼। ¹¹ਚਰਪਰਾ-ਤਿੱਖਾ,
ਕਰਾਰਾ। ²²ਸੁੰਦਰ।
¹ਕੌੜਾ। ²ਕਸੈਲਾ। ³ਬਹੁਤ {ਮਹੱਤ} ਵੱਡੇ ਸਵਾਦ ਵਾਲੇ।

ਤਿਕਤ¹ ਕਖਾਇ² ਅਤਿ ਸਵਾਦਲ ਮਹੱਤ ਸੇ³।
ਸਬਿ ਹੀ ਸਰਾਹਿੰ ਔ ਛਕਾਹਿੰ ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਮਾਹਿੰ,
ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਰਤਾਹਿੰ ਸਾਦਰ ਭਗਤਿ ਸੇ¹।
ਸੀਰੋ ਪਾਨਿ ਪਾਨ ਕਰਵਾਇ ਧੁਆਇ ਪਾਨ,
ਦਏ ਪਾਨ ਏਲਾ ਛਿੰਗ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਕਰਿ ਅਤਿਸੇ¹

¹ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਨਾਲ।

¹ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਕੇ, ਹੱਥ ਧੁਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ
ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਪਾਨ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਲੈਚੀਆਂ ਤੇ ਛਿੰਗਾਂ
ਦਿੱਤੀਆਂ। {ਛਿੰਗਾਂ-ਦੰਦਾਂ 'ਚੋਂ ਅੰਨ ਕੱਢਣ ਦੀ ਧਾਤ ਦੀ ਸੂਈ

॥ ੭੧ ॥

ਥਾਤੀ' ਧਰਿ ਅਗਵਾਏ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਾਏ ਪੂਤ,
ਸਿਖ ਪਹਿਨਾਏ' ਸਿਤਕਾਰ ਸਬਿ ਕੋ ਕਯੋ।
ਕੇਸ ਰਖਵਾਯੋ ਬਿੱਦਯਾ ਆਯੁਧ ਸਿਖਾਯੋ,
ਰੀਤਿ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯੋ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਦਯੋ।
ਨਿਰਭੈ ਰਹਾਯੋ ਸੰਗੀ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਖਾਯੋ ਸਦ,
ਭਾਵੀ ਪੈ ਰਹਾਯੋ ਖੁਸ਼ਿ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਲਯੋ।

ਜਾਂ ਡੱਕਾ।}

'ਬੈਲੀ।

'ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ (ਕੱਪੜੇ) ਪਹਿਨਾਏ।

'ਨਿੱਡਰ ਰਿਹਾ ਜੇ, ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਦਾ ਸੰਗੀ ਜਾਣਿਆ
ਜੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ (ਖੁਸ਼) ਰਿਹਾ ਜੇ।

ਰਾਜ ਤੁਰਕੈ ਹੈਂ ਜੈਹੈ ਮਮ ਸਿੱਖ ਭੂਪ ਥੈ ਹੈਂ,
ਸੰਤਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਰੈਹੈ ਰਾਜ ਸੁਖ ਸੋਂ ਕਯੋ' 'ਕਰੇਗੀ।

॥ ੨੨ ॥

ਗੁਰੂ ਬਰ ਯੋਂ ਉਚਾਰ, ਢਾਲ ਤਰਵਾਰ ਨਿਜ
ਬਖਸ਼ ਵਿਚਾਰ, ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਮਗ ਹੈਂ ਪਰੇ।
ਰਾਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਵਸ ਪਲੰਘ ਨਵੀਨ ਕਸ,
ਤਾਂ ਪੈ ਗੁਰੁ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਧਰਿ ਪੂਜ ਹੈਂ ਭਰੇ'।
ਧੂਪ ਦੀਪ ਪੁਸ਼ਪ' ਚਢਾਇ ਆਰਤੀ ਕਰਾਇ,
ਭੋਗ ਲਗਵਾਇ ਨੀਤ ਨੀਕ ਸੇਵ ਹੈਂ ਕਰੇ।
ਪਲੰਘ ਕੇ ਪਾਸ ਖਾਸ' ਡਾਸ ਨਿਜ ਆਸਨ ਕੋ,
ਸ੍ਵਾਸਨ ਬਿਰਾਇ ਧਯਾਨ ਉਰਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਧਰੇ

'ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

'ਫੁੱਲ।

'ਆਪ।

॥ ੨੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਅਬਿ ਲੋਂ ਸੰਤਤਿ ਤਾਂਹਿ ਕੀ,
ਪੂਜਤ ਵਾਹਿ ਰਹਾਹਿ।
ਜੈਲਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਯੁਤ,
ਹੈਂ ਕਵਿ ਪਿਖੇ ਤਹਾਂਹਿ ॥ ੨੪ ॥

ਚੌਪਈ:

ਰਾਇਪੁਰੋਂ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਾਲੇ।
ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਸਹਿ ਸੈਨ ਬਿਸਾਲੇ।
ਪੁਰ ਜਨ ਨਿਜ ਜਨ ਯੁਤ ਸੁਤ ਰਾਨੀ।
ਨਗਨ ਪਾਉਂ ਹਿਤ ਬਿਦਾ ਸਿਧਾਨੀ ॥ ੨੫ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਬਸ ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਗ ਪਰੈਂ।
 ਝਰਨਾ ਜਜੋਂ ਦ੍ਰਿਗ ਜੁਗ ਜਲ ਝਰੈਂ।
 ਭਿਦਾ ਰਿਦਾ ਭਾ ਖਿਦਾ ਇਦਾ ਹੈ।
 ਗੋਪਨਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਦਾ ਹੈ ਜਿਦਾ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥
 ਗੁਰੁ ਬਹੁ ਧੀਰ ਵਿਚਾਰ ਗਯਾਨ ਦੈ।
 ਫੇਰੀ ਨਿਜ ਪਗ ਰਿਦੈ ਧਯਾਨ ਦੈ।
 ਜਾਇ ਥਿਰੀ ਨਿਜ ਧਾਮ ਮਝਾਰੇ।
 ਨਿਜ ਉਰ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਧਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥
 ਚਲੇ ਅੱਗੂ ਕਲਗੀ ਧਰ ਖਜਾਲੀ।
 ਸੈਨ ਸੰਗ ਓਰਤਿ ਘਨ ਚਾਲੀ।
 ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ ਪਰੇਮ ਪੁਰੀਤੀ।
 ਸੇਵਿ ਸਨੀਤਿ ਬਿਨੀਤਿ ਸਰੀਤੀ ॥ ੨੫ ॥

¹ਹਿਰਦਾ ਵਿੰਨਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ।

¹ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ (ਫੇਰੀ) ਮੋੜੀ।

¹ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ।

¹ਫੌਜ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ {ਓਰਤਿ} ਉੱਛਲਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲੀ।

¹ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ।

¹{ਸਨੀਤਿ} ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ {ਬਿਨੀਤਿ} ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ {ਸਰੀਤੀ} ਦਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਰਾਨੀ ਕੇ ਸਬਿ ਸਿੱਖ ਸਰਾਹੈਂ।
 ਸਨੇ ਸਨੇ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਚਲਾਹੈਂ।
 ਕੋਸ ਸਾਤ ਅਠ ਚਲ ਉਤਰੈ ਹੈਂ।
 ਸਬਿ ਕੀ ਸਾਰ ਸਰਬ ਥਾ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੨੬ ॥
 ਗ੍ਰਾਮ ਲੋਗ ਸੁਨਿ ਸੁਜਸ ਵਿਚਰ ਕੈ।
 ਕਿਛੁ ਸ਼ਰਧਾ ਬਹੁ ਡਰ ਉਰਿ ਧਰਿ ਕੈ।
 ਪੈ ਦਧਿ ਬਸਨ ਰਜਤਪਣ ਭੇਟੈਂ।
 ਦੈ, ਦਰਸੈਂ ਹੈ ਖਰੇ ਸਹੇਟੈਂ ॥ ੨੭ ॥

¹ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ, ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਰੁਪਏ ਭੇਟਾ ਦੇ ਕੇ {ਸਹੇਟੈਂ} ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੰਦ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਦਿਸ ਜਾਹੀਂ।
 ਦੁੰਦਭਿ ਮਗ ਰਣਜੀਤ ਗਜਾਹੀਂ।
 ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਲਹਿੰ ਮੁਦ, ਭੈ ਅਸਿੱਖ ਪਹਿੰ।
 ਬਾਤੈਂ ਜੰਗ ਭਾਂਗਾਣੀ ਕੀ ਕਹਿੰ ॥ ੨੮ ॥
 ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਦਰਦ ਦੁਖ ਦਾਰੀ।
 ਮਗਿ ਬਨ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾਰੀ।
 ਬਿਸਤੀਰਤ ਸਿੱਖੀ ਸ ਅਮੀਰਤ।

¹ਵਜਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਗ਼ੈਰ ਸਿਖ ਭੈ ਪਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਭੈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹{ਸ ਅਮੀਰਤ} ਸਰਦਾਰੀ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖੀ (ਵਿਸਤੀਰਤ) ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਕਰਤੇ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤ ॥ ੨੯ ॥

ਗਏ¹, ਅਏ ਆਗੇ ਸਬਿ ਮਿਲੇ।

¹{ਪੁਰ} ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ ਗਏ।

ਗੁਰੁ ਰਵਿ ਹੇਰਿ ਕਵਲ ਸਿਖ ਖਿਲੇ।

ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਸਜਾਮ ਸਸਿ ਆਏ।

ਨਾਤੀ¹ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਕੇ ਥਾਏ² ॥ ੮੩ ॥

¹ਪੋੜ੍ਹੇ। ²ਸਨ।

ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਭਾਏ।

ਰਣ ਗਾਥਾ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਸੁਪਤਾਏ।

ਪੰਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭਾਤ ਕਰੈ ਕੈ।

ਗੁਰੁ ਅਸਥਾਨ ਦਰਸਿ ਬਰਤੈ ਕੈ ॥ ੮੪ ॥

ਘਨ ਜਜੋਂ ਗਰਜਯੋ ਕੂਚ ਦਮਾਮਾ¹।

¹ਨਗਾਰਾ।

ਸਾਯੁਧ ਜੋਧਾ ਚਢੇ ਤਮਾਮਾ।

ਗਜ ਪਰਸਾਦੀ ਪਰ ਗੁਰੁ ਛਾਜੈ¹।

¹ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਐਰਾਪਤਿ ਮਘਵਾ¹ ਪਿਖਿ ਲਾਜੈ ॥ ੮੫ ॥

¹ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਹਾਥੀ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ।

ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਤੈ ਕੀਰਤਿ ਮਢੇ¹।

¹ਜਸ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ।

ਕਿਤਿਕ ਕੋਸ ਜਬ ਹੀ ਗੁਰੁ ਬਢੇ।

ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਛਯੋ¹।

¹ਭਰ ਗਿਆ।

ਮੰਗਲ ਮਯ ਪੁਰਿ ਸਾਜ ਸਜਯੋ¹ ॥ ੮੬ ॥

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕਰੀ ਮਾਰਜਨ ਗਰੀ ਵਿਚਾਰੇ¹।

¹ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ {ਮਾਰਜਨ} ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ।

ਬਗਰ¹ ਬਜਾਰ ਅਗਾਰ² ਸੁਧਾਰੇ।

¹ਵਿਹੜੇ। ²ਘਰ।

ਅਤਰ ਗੁਲਾਬ ਆਬ¹ ਛਿਰਕਾਏ।

¹ਪਾਣੀ।

ਅਗਰ ਧੂਪ ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਮਹਿਕਾਏ ॥ ੮੭ ॥

ਤੋਰਨ ਬੰਦਨ ਵਾਰ ਪਤਾਕੇ¹।

¹{ਤੋਰਨ} ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ (ਬੰਦਨ ਵਾਰ) ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਤੇ (ਪਤਾਕੇ) ਝੰਡੀਆਂ (ਲਟਕਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਦੂਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰਤ ਬਾਂਕੇ¹।

¹ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਚਿੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਦਰ ਨੌਬਤ ਬਜਤ ਸਧਾਨੇ¹।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ।

ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਕੌਤਿਕ ਹੋਤ ਸੁਹਾਨੇ ॥ ੮੮ ॥

ਮਾਤੁਲ ਅੱਗੁ ਸਸੈਨ ਸਿਧਾਏ।

ਪੁਰਿ ਜਨ ਲੈ ਭੇਟਾ ਸਮੁਹਾਏ¹।

¹ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ।

ਦੇਖ ਦੂਰ ਤੈ ਧੂਰ ਭੂਰ ਨਭ¹।

¹ਦੂਰੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਧੂੜ ਵੇਖ ਕੇ।

ਬਾਜਤ ਆਵਤ ਦੁੰਦਭਿ ਸੁਨਿ ਸਬਿ ॥ ੯੯ ॥

ਅੱਸ੍ਰ ਕੁਦਾਵਤ ਭਾਵਤ ਸੂਰੇ।

ਤੁਪਕ ਚਲਾਵਤ ਨਭ ਧੁਨਿ ਪੂਰੇ।

ਮਿਲੇ ਮਹਾਜਨ ਨਜ਼ਰ ਦਿਖਾਈ।

‘ਭੇਟਾ ਦਿਖਾਈ।

ਖੇਮ ਕੁਸਲ ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੁਰਾਈ ॥ ੯੦ ॥

ਪੁਰ ਪਰਵੇਸ਼ੇ ਪੈਰ ਪਿਆਦੇ।

ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਪੰਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਜ਼ਯਾਦੇ।

ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੇਹੁਰੇ ਗਏ।

ਕਰਿ ਕੈ ਨਮੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਰਤਏ ॥ ੯੧ ॥

ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਦਿਸ ਭੌਨ ਸਿਧਾਏ।

ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਨਰ ਨਾਰਿ ਉਮਗਾਏ।

‘ਉੱਛਲ ਕੇ ਆਏ।

ਹਰਖੈਂ ਬਰਖੈਂ ਫੂਲ ਅਪਾਰੀ।

ਕਰਖੈਂ ਪਰਖੈਂ ਮਨ ਗੁਰੁ ਭਾਰੀ ॥ ੯੨ ॥

‘ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ।

ਸੋਹਿੰ ਅਘਟਾਂ ਅਟਾਂ ਪੈ ਨਾਰੀ।

‘{ਅਟਾਂ} ਅਟਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ (ਅਘਟਾਂ) ਬਹੁਤੀਆਂ
ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ (ਐਉਂ) ਸੋਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

‘ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ।

ਘਟਾਂ ਮੱਧ ਜਨੁ ਛਟਾਂ ਅਪਾਰੀ।

ਗੁਰੁ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਚੰਦ ਨਿਹਾਰੈਂ।

ਚਖ ਚਕੋਰਾ ਇਕ ਟਕ ਨਰ ਨਾਰੈਂ ॥ ੯੩ ॥

‘ਨੇੜਾਂ ਰੂਪ ਚਕੋਰਾਂ ਨਾਲ।

ਮੰਗਲ ਮਯ ਗਨ ਗੀਤ ਉਚਾਰੈਂ।

ਪਿਕ ਬੈਨੀ ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਨੀ ਚਾਰੈਂ^੨।

‘ਕੋਇਲ ਵਰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ।^੨ ਸੁੰਦਰ।

ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਬਿਰਿ ਪੌਰ ਪੌਰ ਪੈ।

ਪੇਖਿ ਗੁਰੈਂ ਲਹਿੰ ਮੋਦ ਗੌਰਾ ਪੈ ॥ ੯੪ ॥

‘ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ।

ਲੰਕਾ ਜੀਤ ਰਾਮ ਜਿਮ ਆਏ।

ਚਰਚਾ ਚਲੀ ਗੁਰਹਿੰ ਤਿਸ ਭਾਏ।

ਇਮ ਸੁਖ ਸਦਨ ਸਦਨ ਨਿਜ ਗਏ।

ਬਦਨ ਕਦਨ ਅਰਿ ਮਾਤ ਪਿਖਏ ॥ ੯੫ ॥

‘ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਨੂੰ।

ਉਭੈ ਮਾਤ ਕੇ ਬੰਦਨ ਕੀਓ।

ਬਿੱਤ ਅਮਿਤ ਵਾਰ ਉਨਿ ਦੀਓ।

ਮਾਥ ਸੁੰਘਿ ਆਸੀਸ ਅਲਾਈ।

ਥੀਯੋ ਸੁਪੱਤ੍ਰੇ ਜੀਓ ਸਦਾਈ ॥ ੯੬ ॥

ਬਢੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਕੀਰਤਿ ਭਾਰੀ।
 ਦੋਹੀ ਫਿਰੈ ਸਿੰਧੁ ਲੋ ਥਾਰੀ।
 ਪੁਨ ਸਹਿਲੈਂ¹ ਮਹਿਲੈਂ ਨਿਜ ਗਏ। 'ਸੁਖਾਲੇ ਹੀ।
 ਪਗ ਪੰਕਜ ਉਠਿ ਦੁਹਿਨਿ ਚੁਮਏ ॥ ੯੭ ॥
 ਕੀਨ ਬੀਜਨਾ¹ ਪਲੰਘ ਬੈਠਾਰੇ। 'ਪੱਖਾ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਉਤਾਰੇ।
 ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਯੋ ਪੁਨ।
 ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਮੰਗ ਕਹਯੋ ਗੁਨਿ ॥ ੯੮ ॥
 ਅਚਰਜ ਹਰਖਤ ਭਈ ਸਮਾਣੀਂ¹। 'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੋਨੋ ਮਹਿਲ।
 ਸਾਨੰਦ ਮਾਨੰਦ¹ ਬਿਨੈ ਬਖਾਣੀਂ। 'ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਪੂਰਬ ਪੁੰਨਜ ਹਮਾਰਾ।
 ਭਯੋ ਜੁ ਥਯੋ ਸੰਜੋਗ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੯੯ ॥
 ਬੀਰ ਧੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਮਾਤੀ।
 ਜਗਤ ਪੂਜ ਸਸਿ ਦੂਜ ਬਖਯਾਤੀ।
 ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਭੂਪ ਸੁਠ ਅਤਿਸੋ।
 ਬਦਨ ਰਦਨ ਛਬਿ ਰਾਂਕਾ ਪਤਿ ਸੋ¹ ॥ ੧੦੦ ॥ 'ਮੁਖ ਤੇ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਵਰਗੀ ਹੈ।
 ਬਾਂਛਤ ਸੁਖ ਦੇਵਤ ਬਿਬਿਧਾ¹ ਹੈਂ। 'ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।
 ਜੇ ਬਿਬੁਧਨਿ ਕੋ¹ ਦੁਲਭ ਸਦਾ ਹੈਂ। 'ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ।
 ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਕੀਨ ਮਨ ਚਾਹੇ।
 ਸੁਪਤੇ ਨਿਸਾ ਬਿਤੀ ਛਿਨ ਮਾਹੇ ॥ ੧੦੧ ॥
 ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਭੋਰ ਬਡ ਕਰਿ ਕੈ।
 ਬਿਰੇ ਧਯਾਨ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਧਰਿ ਕੇ।
 ਸਭਾ ਸਦਨ ਇਤਰਾਗੀ ਆਏ।
 ਆਸਾ ਵਾਰ ਉਚ ਸੁਰ ਲਾਏ ॥ ੧੦੨ ॥
 ਸੱਚਵ¹ ਸੁਭਟ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਸਜਿ ਤਰ²। 'ਵਜ਼ੀਰ। ²ਬਹੁਤੇ।
 ਮਾਤੁਲ ਲੋ ਤਹਿ ਆਇ ਬਿਰੇ ਵਰ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜ ਕੈ।
 ਦੁਰਯੋ ਜਿਨੈ ਪਿਖਿ ਮਨਸਿਜ¹ ਲਜ ਕੈ 'ਕਾਮਦੇਵ।
 ॥ ੧੦੩ ॥
 ਓਕ ਉਦਯਾਚਲ ਤੈ ਰਵਿ ਮੰਜ ਸੇ।

ਨਿਕਸੇ¹, ਬਿਕਸੇ ਸਿਖ ਪਿਖਿ ਕੰਜ ਸੇ²।

¹ਘਰ ਰੂਪ ਉਦਿਆਚਲ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਉੱਜਲ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲੇ। ²ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ।

ਝੁਲਤਿ ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਸੁਰੰਗਾ।

ਜੂਲਤ ਤੇਜ ਕਿਰਨੈ ਸਰਬੰਗਾ¹ ॥ ੧੦੪ ॥

¹ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਕਿਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬੀਰਾਸਨ ਕੈ।

ਸਿੱਖ ਰਾਸਿਨਿ ਬੰਦੇ ਖਾਸਨ ਕੈ¹।

¹ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਖਾਸ ਲੋਕਾਂ ਨੇ (ਬੰਦੇ) ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਕਰ ਸਰ ਫੇਰਤ ਹੇਰਤਿ ਬੀਰਨਿ।

ਪੇਖਿ ਸਭਾਰਹਿ ਇੰਦ੍ਰਹਿ ਧੀਰ ਨ ॥ ੧੦੫ ॥

ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ¹ ਦਾਸ ਗਨ।

¹ਦੇਖ ਕੇ।

ਭਰੀ ਤਥਾ ਜਿਹ ਜਥਾ ਇਛਿ ਮਨਿ¹।

¹ਜਿਸ ਨੇ (ਜਥਾ) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ (ਗੁਰਾਂ ਨੇ) {ਤਥਾ} ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਭਰੀ} ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸੁਨਿ ਆਗਵਨ ਸੁਜਸ ਗੁਰੁ ਕੇਰੈਂ।

ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੋਂ ਸਿੱਖ ਬਧੇਰੈਂ ॥ ੧੦੬ ॥

ਆਵਤ ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਬੁਲੰਦੈਂ।

ਪਰਸੈਂ ਪਗ ਦਰਸੈਂ ਸੁਖ ਕੰਦੈਂ।

ਜੇਵਰ ਆਯੁਧ ਅਸੂ ਉਦਾਰੈਂ।

ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਪਾਟੰਬਰ ਭਾਰੈਂ ॥ ੧੦੭ ॥

ਪਾਇਨ ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ ਧਰ ਪੈ।

ਦਸਵੰਧ ਨਕਦ ਅਗਾਰਿ ਸਮਰਪੈਂ¹।

¹ਅੱਗੇ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰੈਂ ਮੇਵਰੇ ਖਰੇ ਅਰਦਾਸੈਂ।

ਗੁਰੁ ਪੂਰਤ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਆਸੈਂ ॥ ੧੦੮ ॥

ਬੇਸੁਮਾਰ ਸੰਗਤ ਨਿਤ ਐਹੈ।

ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ ਅੰਬਾਰ ਲਗੈ ਹੈ।

ਚਰਨ ਸਪ੍ਰਸਨ ਵਾਰਿ ਨ ਆਵੈ।

ਕੋ ਢਿਗ ਕੋ ਦੂਰਹੁੰ ਦਰਸਾਵੈ ॥ ੧੦੯ ॥

ਰਹੇ ਭੀਰ ਗੁਰੁ ਤੀਰ ਹਮੇਸ਼ੈਂ।

ਲੰਗਰ ਚਲੈ ਅਭੰਗ ਬਿਸੇਸ਼ੈਂ।

ਤਰਨ ਅਵਸਥਾ ਬਰਨ ਸੁਵਰਨੈ¹।

¹ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਤੇਰੰਗ ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਹੈ।

ਭੂਸਤ ਆਯੁਧ ਚੈਲ ਆਭਰਨੈ¹ ॥ ੧੧੦ ॥

¹ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਝੁਲਤ ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜਰਾਊ।

ਸੋਹਿਤ ਮੋਹਿਤ ਮਨ ਸਬਿ ਕਾਊ।

ਭਾਲ¹ ਮਯੰਕ² ਕਲੰਕ ਬਿਹੀਨੋ।
ਭ੍ਰੁਕੁਟੀ ਮਦਨ ਧਨੁਖ ਮਦ ਭੀਨੋ¹ ॥ ੧੧੧ ॥
ਲੋਚਨ ਕਮਲ ਤਾਪ ਤ੍ਰੈ ਮੋਚਨ।
ਪੋਚ ਸੰਕੋਚਨ ਸੋਚ ਬਿਮੋਚਨ¹।

¹ਮੱਥਾ। ²ਚੰਦ।
¹ਭ੍ਰੁਕੁਟੋ ਕਾਮ ਦੇ ਧਨੁਖ ਵਾਂਗ ਮਸਤੀ 'ਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕਰੀ ਕਰਭ ਕਰ ਸੇ ਭੁਜ ਦੰਡੇ¹।
ਜਾਨੁ ਪ੍ਰਮਾਨੁ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡੇ¹ ॥ ੧੧੨ ॥
ਗੌਰ ਬਰਨ ਮੁਖ ਅਧਰ ਅਰਨ ਅਤਿ¹।
ਬਿੱਦ੍ਰਮ ਬਿੰਬ ਬਧੂਪ ਕਹੈਂ ਕਤ¹।

¹ਨੀਚਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚਨ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।
¹ਬਾਹਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ।
¹{ਜਾਨ} ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਲੰਮੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਹਨ।
¹ਬੁੱਲ੍ਹ ਬਹੁਤੇ ਲਾਲ ਹਨ।

ਗੋਲ ਕਪੋਲ ਅਮੋਲ ਚਿਬੁਕ ਸੁਠ¹।
ਮਸ ਭੀਜਤ ਪ੍ਰਸੀਜ ਮਨੋਂ ਪੁਠ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

¹{ਬਿੱਦ੍ਰਮ} ਮੂੰਗਾਂ {ਬਿੰਬ}ਰਕਤ ਫਲ (ਕੁੰਦਰ ਫਲ) (ਬਧੂਪ) ਗੁਲ ਦੁਪਹਿਰੀਆ (ਵਰਗੇ) ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੀਏ।
¹ਸੁੰਦਰ ਠੋਡੀ।
¹ਦਾੜ੍ਹਾ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਐਉਂ ਫੁਟਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਣੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਪਾਹ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਿਧਿ ਸੋਂ ਬਿਧਿ ਬਿਧੁ ਕੋ ਛਿਲ ਕੈ ਜਨੁ।
ਦਈ ਸਜਾਮ ਰੇਖਾ ਉਪਰ ਤਨ¹।

¹ਜਾਣੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਿਧੀ ਨਾਲ (ਬਿਧੁ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਛਿੱਲ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕਾਲੀ ਲਕੀਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
¹ਜਾਂ ਸਾਂਤਰਸ ਦੇ ਉੱਪਰਰਾਜਰਸ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਕਿਤ ਰਸਰਾਜ ਸਾਂਤਰਸ ਪੈ ਬਿਰਿ¹।
ਕਿਤ ਰਾਂਕੇਸ਼ ਗਿਲਜੋ ਤਮ ਕੋ ਘਿਰਿ¹ ॥ ੧੧੪ ॥

¹ਜਾਂ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਨੇ ਅਨੁਰੇ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕਿਧੋ ਬੇਦ ਕਰਤਾ ਕੋ ਮੁਖ ਲਖਿ।
ਓਅੰਕਾਰ ਧੁਨਿ ਲਿਖੀ ਬਿਧੀ ਦਖ¹।

¹ਜਾਂ {ਬੇਦ-ਕਰਤਾ} ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਮੁਖ ਜਾਣ ਕੇ ਚੰਗੀ ਬਿਧੀ ਨਾਲ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ (ਧੁਨਿ) ਸ਼ਕਲ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਗਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਂਹਿ ਮੁਖ ਤੈ ਹੈ।
ਕੋਟਨ ਕੋਟ ਜੀਵ ਉਧਰੈ ਹੈਂ ॥ ੧੧੫ ॥
ਉਪਮਾ ਕੌਨ ਸਕੈ ਕਹਿ ਤਾਂ ਕੀ।
ਜਹਿੰ ਮਤਿ ਸੇਸ ਸਾਰਦਾ ਥਾਕੀ।
ਸਿਖ ਚਕੋਰ ਇਕ ਟਕ ਨ੍ਰਿਖਾਹੀਂ¹।
ਨਾਹਿੰ ਬਿਛੋਰਾ ਚਾਹਿੰ ਕਦਾਹੀਂ ॥ ੧੧੬ ॥
ਨਰ ਨਾਰੀ ਬਿਰਮੇ ਰਹਿੰ ਤਰ ਹੈਂ।
ਦ੍ਰਿਗ ਅਲਿ ਮਾਲ ਕੰਜ ਮੁਖ ਪਰ ਹੈਂ¹।

¹ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਮੁਖ ਰੂਪ ਕੰਵਲ ਉੱਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇੜ੍ਹਾਂ ਰੂਪ ਭੌਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਪਰਚੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।
¹ਸੋਭਾ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੁੰਡਲ ਕਰਨ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਦਿਪਤੈ ਹੈਂ¹।

ਜਨੁ ਜੁਗ ਰਵਿ ਸਸਿ ਪਰ ਲਮਕੈ ਹੈਂ¹ ॥ ੧੧੭ ॥

ਗਰਿ ਗਜ ਮੁਕਤਾ¹ ਮਾਲ ਸੁਹਾਈ।

ਕੰਠਾ ਕੰਠਿ ਜਟਿਤ ਮਨਿ ਬਾਈ¹।

ਹੀਰ ਚਕੋਨ ਚੀਰ ਭਾਵੱਟੇ।

ਜਟੇ ਰਤਨ ਨਵ ਗ੍ਰਹਿ ਜਨੁ ਠੱਟੇ¹ ॥ ੧੧੮ ॥

ਬਿਕਸੇ ਰਾਜਿਵ ਨੈਨ ਹਸੋਹੈ¹।

ਸੋਹੈ ਡੋਰੇ ਵੀਚ ਲਲੋਹੈ¹।

ਚਿਤਵਤ ਚਪਲ ਚਤੁਰ ਚਿਤਿ ਚੋਰੈ¹।

ਝਖ ਮ੍ਰਿਗ ਖੰਜਨ ਕੇ ਗੁਨ ਬੋਰੈ¹ ॥ ੧੧੯ ॥

ਕੋਏ ਅਨੀ ਕਟਾਰਿਨ ਪੈਨੀ¹।

ਬਰਨੀ ਹਰਨੀ ਮਦ ਮਦ ਨੈਨੀ¹।

ਉੱਨਤ ਕੰਧਨਿ ਸਿਪਰ ਸਜੀਲੀ¹।

ਸਜੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੁਮਿਲ ਚਟਕੀਲੀ¹ ॥ ੧੨੦ ॥

ਜਥਾ ਕਾਮਨਾ ਧਰਿ ਨਰ ਐਰੈ¹।

ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਬੱਗਯ ਤਥਾ ਪੁਰਵੈ ਹੈਂ।

ਸੁਰਤਰੁ¹ ਲਖੈਂ ਕਾਮਨਾ ਵਾਰੈਂ।

ਸਤ੍ਰੂ ਸਭਿ ਨਿਜ ਕਾਲ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੧੨੧ ॥

ਗਯਾਨੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਦਰਸੈ ਹੈਂ।

ਭਗਤ ਰਮੇਸ਼¹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ ਲਖੈ ਹੈਂ।

ਤੀਆ ਰਤੇਸ਼¹ ਜੀਆ ਅਨੁਮਾਨੈ।

ਪ੍ਰਬਲ ਸੁਭਟ ਭਟ ਬਿਕਟ ਪਛਾਨੈਂ¹ ॥ ੧੨੨ ॥

ਪਾਲਕ ਬਿਬਿਧਾ ਪ੍ਰਜਾ ਭੂਪ ਲਹਿੰ¹।

ਜੋਗੀਸ੍ਰਵ ਰਿਖਿਰਾਜ ਖੂਪ ਕਹਿੰ¹।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦਸਮਾ ਬਪੁ ਧਾਰਾ।

ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਲਖੈਂ ਦਾਇ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥ ੧੨੩ ॥

¹ਜਾਣੋ ਦੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਤੇ ਲਮਕ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਗਲ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ।

¹ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਈ (੨੨) ਮਣੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

¹{ਭਾਵੱਟੇ} ਬਹੁਟਿਆਂ (ਬਾਧੂ ਬੰਦਾਂ) ਵਿੱਚ ਚੌਕੋਨੇ ਹੀਰੇ ਤੇਰਤਨ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਣੋ ਨੌ ਗ੍ਰਹ ਹੀ (ਠੱਟੇ) ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਨੇੜ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਕੰਵਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।

¹{ਨੇੜਾਂ} ਵਿੱਚ (ਲਲੋਹੈਂ) ਸੁੰਦਰ ਡੋਰੇ ਸੌਂਹਦੇ ਹਨ {ਡੋਰਾ=ਅੱਖ ਦੀ ਲਾਲ ਧਾਰੀ।}

¹ਚੰਚਲਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਚਤੁਰਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।

¹{ਨੇੜ} ਮੱਛੀ, ਹਰਨ ਤੇ ਮਮੋਲੇ ਦੇ (ਨੇੜਾਂ ਦੇ) ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਡੋਬਦੇ ਹਨ।

¹ਕਟਾਰਾਂ ਦੀਆਂ (ਪੈਨੀ) ਤਿੱਖੀਆਂ (ਅਣੀ) ਨੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਕੋਏ ਹਨ।

¹{ਮਦ ਨੈਨੀ} ਮਸਤ ਨੇੜਾਂ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ (ਮਦ) ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ (ਹਰਨੀ) ਮੇਟਣ ਵਾਲੀਆਂ {ਬਰਨੀ} ਪਲਕਾਂ ਹਨ।

¹ਉੱਚਿਆਂ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਢਾਲ ਸਜ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਮਿਲਵੀਂ ਤੇ ਚਮਕਦਾਰ।

¹ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ।

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ।

¹ਕਾਮ ਦੇਵ।

¹ਬਲੀ, ਜੋਧੇ (ਬਿਕਟ) ਭਿਆਨਕ ਸੂਰਮਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

¹ਪਰਜਾ (ਬਿਬਿਧਾ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾਰਾਜਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।

¹ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ ਚੰਗਾਰਾਜ ਰਿਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਾਚਕ ਦਾਸ ਧਨੇਸ਼! ਲਖੈ ਹੈਂ।	'ਕੁਬੇਰ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਚੀ)।
ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਅਨਿਕਨਿ ਦਰਸੈ ਹੈਂ।	
ਇਕ ਤਨ ਮੈਂ ਸਬੰਧਿ ਜਿਮ ਨਾਨਾ।	'ਜਿਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ।
ਸੁਤ ਪਤਿ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ! ਨਾਨਾ ॥ ੧੨੪ ॥	'ਦਾਦਾ।
ਨਿਜ ਕਲਪਨ ਅਨੁਹਾਰ! ਅਪਾਰੈਂ।	'ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਪਣਾ ਅਨੁਸਾਰ।
ਲਹਿੰ ਫਲ ਤਥਾ ਜਥਾ ਮਨ ਧਾਰੈਂ।	
ਕਰਣ ਆਚਰਣ! ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਐਸੇ।	'ਕੌਤਕ।
ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਨਿਸਰਹਿ ਉਠਿ ਬੈਸੇ ॥ ੧੨੫ ॥	
ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨ ਥਿਰਿ ਆਸਨ।	
ਪਦਮਾਸਨ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਸਨ ਵਾਸਨ।	
ਰੋਕ, ਨਿਜਾਨੰਦ ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਤਿ ਲਾਵੈਂ।	
ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਬੁਲੰਦ ਲਹਾਵੈਂ ॥ ੧੨੬ ॥	'ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਫਰਸ਼ ਫਰਾਸ਼ ਆਇ ਇਤ ਕਰੈਂ।	
ਰਾਗੀ ਆਸਾ ਵਾਰ ਉਚਰੈਂ।	
ਸਾਧੂ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਨੀ ਪ੍ਰੇਮੀ।	
ਆਇ ਸੁਨੈਂ ਬਹੁ ਤਹਾਂ ਸਨੇਮੀ ॥ ੧੨੭ ॥	
ਸੁਭਟ ਸਚਵ! ਸੇਵਕ ਸਜ ਵਜ ਕੈ।	'ਵਜ਼ੀਰ।
ਐਹੈਂ ਗਜ਼ਲ ਵਜੇ! ਘਰ ਤਜ ਕੈ।	'(ਗਜ਼ਲ) ਘੰਟੇ ਦੇ (ਵਜੇ) ਵਜਦਿਆਂ ਹੀ।
ਭੱਟ ਨਕੀਬ ਆਇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੈ।	
ਰਟੈਂ ਸੁਜਸ ਜਬਿ ਪੁਨ ਭੁਨਸਾਰੈ ॥ ੧੨੮ ॥	'ਸਵੇਰੇ।
ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਜੇਵਰ ਸਬੈ।	
ਸਜਿ ਗੁਰੂ ਛਕਿ ਸਰਦਾਈ ਤਬੈ।	
ਨਿਕਸੈਂ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਤੈ ਇਮ।	
ਉਦੈ ਉਦਯਾਚਲ ਤੈ ਦਿਨਕਰ ਜਿਮ ॥ ੧੨੯ ॥	'ਜਿਵੇਂ ਉਦਿਆਚਲ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।
ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਸਿੱਖਨ ਪਿਖਿ ਬਿਕਸੈਂ।	
ਚਹੈਂ ਦਰਸ ਆਗੇ ਇਕ ਇਕ ਸੈਂ।	
ਛਰੀਦਾਰ ਭੱਟ ਅੱਗੂ ਨਕੀਵਾ।	
ਚਲਤ ਸੁਜਸ ਰਟਤੇ ਸੁਖ ਸੀਵਾ ॥ ੧੩੦ ॥	'ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਦ (ਗੁਰਾਂ ਦਾ)।
ਸਭਾ ਸਦਨ ਅਰਿ ਕਦਨ ਜੁ ਐਹੈਂ।	'ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
ਖਰੇ ਹੋਇ ਸਬਿ ਕਰੈਂ ਜੁਰੈ ਹੈਂ।	'ਹੱਥ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਗਾਦੀ ਕੋ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਨਮੋ।
 ਬੈਠੇ ਜਬਿ ਤਾਂ ਪਰ ਤਿਹ ਸਮੋਂ ॥ ੧੩੧ ॥
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਮਾਥੇ ਧਰ ਧਰਿ ਕੈ।
 ਬੰਦੈਂ ਸਬਿ ਜਨ ਐਸ ਉਚਰ ਕੈ।
 ਮਹਾਰਾਜ ਟੇਕਤ ਹੈਂ ਮਾਥਾ।
 ਦੇਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਦ-ਗਤਿ¹ ਜਗ ਨਾਥਾ ॥ ੧੩੨ ॥
 ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੈਂ ਗੁਰੁ ਅਵਲੋਕੈਂ।
 ਸਬਿ ਕੀ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੋਥੈਂ।
 ਸਿੱਖ ਅਕੋਰ ਅਨਿਕਧਾ ਅਰਪੈਂ।
 ਅਰਦਾਸੈਂ ਹੂੰ ਗੁਰ ਤੈ ਬਰ ਪੈਂ ॥ ੧੩੩ ॥
 ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਰਾਗੀ ਗਾਵੈਂ।
 ਆਸਾ ਵਾਰ ਭੋਗ ਪੁਨ ਪਾਵੈਂ।
 ਤਬੈ ਤਿਹਾਵਲ ਬਰਤੈ ਸਬਿ ਕੋ।
 ਗੁਰ ਹਿਤ ਅੱਸੂ ਆਇ ਤਹਿ ਤਬਿ ਕੋ ॥ ੧੩੪ ॥
 ਹੂੰ ਅਸਵਾਰੈ ਹੇਤ ਸਿਕਾਰੈਂ।
 ਬਜੈਂ ਨਕਾਰੈਂ¹ ਬਨਹਿੰ² ਸਿਧਾਰੈਂ।
 ਚਢਿ ਬਹੁ ਸੁਭਟ ਪਿਛਾਰੀ ਚਾਲੈਂ।
 ਜੁਰਦੇ¹ ਬਾਜ ਸ੍ਰਾਨ ਲੈ ਨਾਲੈਂ ॥ ੧੩੫ ॥
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਠੌਰ ਸਭਾਸਦ¹ ਜਾਵੈਂ।
 ਕੁਛ ਚਿਰ ਪੀਛੇ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈਂ।
 ਕੇਤਿਕ ਵਹੀ ਕਿਤਿਕ ਜਨ ਔਰੈਂ।
 ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ ਆਨਿ ਫਿਰ ਗੋਰੈਂ ॥ ੧੩੬ ॥
 ਪੰਡਿਤ ਕਬੀ, ਕਬੀ ਸਿਖ ਕੋਈ।
 ਜਥਾ ਸ੍ਰੋਤਨ ਕੀ ਰੁਚਿ ਹੋਈ।
 ਕਥਾ ਹੋਇ ਪੁਨ ਤਥਾ ਹਮੇਸ਼ੈਂ।
 ਨਵ ਗੁਰੂਅਨ ਕੇ ਚਰਿਤ ਬਿਸੇਸ਼ੈਂ ॥ ੧੩੭ ॥
 ਕਰਿ ਅਖੇਰ ਤਬਿ ਲੋ ਗੁਰੁ ਆਵੈਂ।
 ਲੰਗਰ ਇਤ ਤਯਾਰ ਹੂੰ ਜਾਵੈ।
 ਭੋਗ ਲਗੈ ਗੁਰੁ ਗੁੰਥੈਂ ਪੁਨੈ।
 ਨੌਬਤ ਬਜੈ ਬਡੀ ਸਬਿ ਸੁਨੈਂ ॥ ੧੩੮ ॥

¹ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੱਥਾਰੱਖ ਕੇ।¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਕਤੀ।¹ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।¹ਵਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।¹ਨਗਾਰੇ। ²ਜੰਗਲ ਵੱਲ।¹ਸਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ।¹ਦਰਬਾਰੀ।¹ਭਾਰੀ।

ਅੰਤਰੀਵ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ ਪੰਕਤਿ ¹ ।	¹ ਪੰਗਤ।
ਸਚਵ ਮਸੰਦ ਮੁੱਖ ਸਿਖ ਅੰਕਤ ¹ ।	¹ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।
ਭੋਜਨ ਬਿਬਿਧਾ ਥਾਲ ਲਗੈ ਹੈਂ।	
ਗੁਰੂ ਯੁਤ ਸਬਿ ਤਹਿੰ ਬੈਠਿ ਛਕੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩੯ ॥	
ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੀਤ ¹ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਲੈਹੈਂ।	¹ ਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।
ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਜੋ ਛਕਿ ਤਿਹਿ ਥੈਹੈਂ ¹ ।	¹ ਜੋ ਤਿਸ ਨੂੰ ਛਕ ਕੇ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਮਹਿਲੋਂ ਮਾਂਹਿ ਥਾਲ ਲਗਿ ਜਾਵੈਂ।	
ਪੁਨਾ ਲਾਂਗਰੀ ਬਹੁ ਬਰਤਾਵੈਂ ॥ ੧੪੦ ॥	
ਸਬਿ ਕੇ ਬਾਂਛਤ ਭੋਜਨ ਮਿਲੈ।	
ਬਰਤੈ ਸਾਂਝ ਲਗੈ ਜਨ ਗਿਲੈਂ ¹ ।	¹ ਲੋਕ ਛਕਦੇ ਹਨ।
ਸਾਧੂ ਸਿੱਖ ਗਰੀਬ ਹਜ਼ਾਰੈਂ।	
ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਨ ਕੋਈ ਗੁਰੂਦਾਰੈਂ ॥ ੧੪੧ ॥	
ਛਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੁਖ ਆਸਨ ਹੋਵੈਂ।	
ਢਰੇ ਦਿਵਸ ਪੁਨ ਉਠੈਂ ਅਲੋਵੈਂ ¹ ।	¹ ਢਲਿਆ ਦਿਨ ਦੇਖ ਕੇ ਉਠਦੇ ਹਨ।
ਛਕਿ ਅਫੀਮ ਸੁੱਖਾ ਸਰਦਾਈ।	
ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਗੁਰੂ ਸਹਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੪੨ ॥	
ਤਟ ¹ ਸਤਲੁਜ ਉਪਬਨ ² ਮੈਂ ਜਾਵੈਂ।	¹ ਕਿਨਾਰੇ। ² ਬਾਗ਼।
ਸੌਚ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਤਰੈਂ ਦ੍ਰਯਾਵੈਂ।	
ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਅਨਿਕਧਾ ਕਰਿ ਕੈ।	
ਆਯੁਧ ਪਾਕ ¹ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੁਧਰ ਕੈ ² ॥ ੧੪੩ ॥	¹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ। ² ਪਾ ਕੇ।
ਆਇ ਸਭਾ ਮੈਂ ਪੁਨਾ ਬਿਰਾਜੈਂ।	
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੁਖ ਦੈਂਹ ਦਰਾਜੈਂ ¹ ।	¹ ਬਹੁਤਾ ਦੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
ਆਏ ਹੋਂਹਿ ਜੁ ਗੁਨੀ ਬਿਦੇਸੀ।	
ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਮਾਨ ਦਾਨ ਦੈਵੇਸੀ ¹ ॥ ੧੪੪ ॥	¹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।
ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਜਿਨ ਪੂਰਬ ਕੀਨੇ।	
ਸੁਨੈ ਢਾਢੀਅਨ ਤੈ ਮੁਦ ਭੀਨੇ।	
ਕਰੈਂ ਬਿਦਾ ਤਿਨ ਅਨਗਨ ਧਨ ਦੈ।	
ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਚਾਹੈਂ ਤਨ ਮਨ ਦੈ ॥ ੧੪੫ ॥	
ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਸੰਗਤ ਜੋਈ।	
ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੋਂ ਆਈ ਹੋਈ।	

ਕਾਰ ਭੇਟ ਨਿਜ, ਤਿਨ ਤੈ ਲੇਵੈਂ।
 ਸਿਰੇਪਾਉ ਮਾਸੰਦਨ ਦੇਵੈਂ ॥ ੧੪੬ ॥
 ਸੁਨਿ ਰਹਿਰਾਸ ਅਰਦਾਸ ਪੁਨੈ ਹੀਂ।
 ਸਿਖ ਸੁਭਟਨ ਕੀ ਅਰਜ ਸੁਨੈਹੀਂ।
 ਦੈਂਹ ਜਥੋਚਿਤ ਫਲ ਸਬਿ ਤਾਂਈਂ।
 ਕਰੈਂ ਨ ਕਾਂਹਿ ਲਿਹਾਜ ਕਦਾਂਈਂ ॥ ੧੪੭ ॥

ਜਾਇ ਮਾਤ ਕੇ ਪਗ ਪੁਨ ਬੰਦੈਂ।
 ਦੈ ਮੁਦ, ਲੈਂਹ ਅਸੀਸ ਬੁਲੰਦੈਂ।
 ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਬਿਵਹਾਰਨਿ ਗਾਥਾ।
 ਪੁਨ ਨਿਜ ਮਹਿਲ ਜਾਂਹਿ ਭਵ ਨਾਥਾ' ॥ ੧੪੮ ॥

'ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਆਮੀ।

ਬਸਨ ਉਤਾਰ ਥਿਰੈਂ ਪ੍ਰਯੰਕੈਂ।
 ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਕਰੈਂ ਅਕਲੰਕੈਂ।
 ਜੁਗ ਪਤਨੀ ਸੇਵੈਂ ਪਦ ਕੰਜੈਂ।
 ਗੁਨਾ ਸ੍ਰੂਪ ਕਰਿ ਰਤਿ ਮਦ ਭੰਜੈਂ' ॥ ੧੪੯ ॥
 ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਹੇਲੀ' ਪਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਵੈਂ।
 ਬੁਝ ਪ੍ਰਭੂ ਪੁਨ ਆਪ ਬੁਝਾਵੈਂ'।

'ਰਤੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਾਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਪਿਆਰੀਆਂ ਬੁਝਾਰਤਾਂ।

'ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੁਝ ਕੇ ਫੇਰ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ (ਬੁਝਾਵਹਿ) ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ।

ਉਕਤਿ ਯੁਕਤਿ ਰਚਿ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸੈਂ।
 ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੋਦ ਬਢਾਹਿੰ ਹੁਲਾਸੈਂ' ॥ ੧੫੦ ॥

'ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਭਵੈ ਤਜਾਰ ਲੰਗਰ, ਤਬਿ ਦਾਸੀ।
 ਲਜਾਵਹਿ ਥਾਰ, ਛਕੈਂ ਸੁਖਰਾਸੀ।
 ਪੁਨਾ ਸੀਤ' ਪਤਨੀ ਮਿਲ ਪਾਵੈਂ।

'ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ।

ਬਾਤੈਂ ਕਰਿ ਬਡ ਮੋਦ ਉਪਾਵੈਂ ॥ ੧੫੧ ॥

ਸੀਰ ਫੇਨ ਸੀ ਆਸਤਰਨ ਪੈ'।

'ਦੁੱਧ ਦੀ ਝੰਗ ਵਰਗੇ ਚਿੱਟੇ ਵਿਛਾਉਣੇ ਉੱਪਰ।

ਪੌਢਹਿ' ਪ੍ਰਭੂ ਵਹਿ ਸੇਵ ਕਰਨ ਪੈ ॥ ੧੫੨ ॥

'ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਨ।

ਸੋਰਠਾ:

ਕਹਯੋ ਆਚਰਣ ਬਿਹਾਰ'।

'ਕੌਤਕ ਤੇ ਨਿਤ ਕ੍ਰਿਆ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਾ ਜੇਤਿਕ ਸੁਨਯੋ।

ਸਕੈ ਨ ਗਿਰਾ' ਉਚਾਰ,

'ਬਾਣੀ।

ਸਬਿ ਲੀਲਾ ਗੁਰੁ ਈਸ ਕੀ ॥ ੧੫੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਪਾਂਵਟੇ' ਸੇਂ ਆਨੰਦਪੁਰਿ
ਆਵਨ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਛਿਪੰਜਵੇਂ ਬ੍ਰਿਸਾਮ ॥ ੫੬ ॥

੫੭. {ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ}

ਛਪਯ:

ਅਤਿ ਬਲਿਸ਼ਟ ਗੁਨ ਗ੍ਰਿਸ਼ਟ,
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜਿਹਿੰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲਖਾਵਤ।

¹{ਅਤਿ ਬਲਿਸ਼ਟ} ਬਹੁਤ ਮਹਾਂਬਲੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਗ੍ਰਿਸ਼ਟ) ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ (ਸਾਰੀ) ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ।

ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ,
ਗਜਾਨ ਉਤ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦਿਢਾਵਤ।

¹ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ (ਬ੍ਰਿਸ਼ਟ) ਵਰਖਾ ਕਰ ਕੇ (ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਪੱਕਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੇਤ ਅਭਿਸ਼ਟ ਸਮਸ਼ਟ,
ਸਿੱਖਨਿ ਨਿਜ ਪੁਸ਼ਟ ਤੁਸ਼ਟ ਕਰਿ।

¹(ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ (ਸਮਸ਼ਟ) ਸੰਪੂਰਨ (ਅਭਿਸ਼ਟ) ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ (ਪੁਸ਼ਟ) ਬਹੁਤ (ਤੁਸ਼ਟ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰੈਂ ਅਨਿਸ਼ਟ ਕਨਿਸ਼ਟ,
ਜਿਸ਼ਟ ਨਿਜ ਮੁਸ਼ਟਿ ਪਿਸ਼ਟ ਧਰ।

¹(ਜਿਸ਼ਟ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਪਿਸ਼ਟ) ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ (ਮੁਸ਼ਟ) ਮੁੱਠ ਭਾਵ ਹੱਥ ਧਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) (ਕਨਿਸ਼ਟ) ਨੀਚ (ਅਨਿਸ਼ਟ) ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਰਣ ਤਿਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ਟ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕਰੈਂ,
ਤਿਮ ਦਰੈਂ ਅਰਿਸ਼ਟ ਕਵਿਸ਼ਟ ਤਵ।

¹ਜਿਵੇਂ ਜੰਗ 'ਚ (ਤਿਸ਼ਟ) ਖੜੇ ਕੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ (ਨਿਸ਼ਟ) ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ (ਕਵਿਸ਼ਟ) ਪਿਆਰੇ ਕਵੀ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਤੇਰੇ (ਅਰਿਸ਼ਟ) ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ (ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ) ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਅਸ ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਕੇ,
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਮਲਿੰਦ ਭਵ। ॥ ੧ ॥

¹ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ (ਹੇ ਕਵੀ) ਭੌਰਾ ਹੋ ਜਾਹ।

ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਭੀਰ,
ਤੀਰਾ ਗੁਰੂ ਰਹੈ ਅਪਾਰੀ।
ਇਕ ਆਵਹਿੰ ਇਕ ਜਾਹਿੰ,
ਸਿੱਖਨਿ ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਪਾਰੀ।

¹ਕੋਲ

¹ਉਰਲਾ ਤੇ ਪਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਭਾਵ ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੱਖ ਹਨ।

¹ਬਾਣੀਏ।

ਬਨਿਕਾ ਅਨਿਕ ਆ ਬਸੇ,
ਵਸਤੁ ਲੈ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੈਂ।
ਭਵੈ ਬਪਾਰ ਅਪਾਰ।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਲਾਭ ਹੈ ਸਬਿਨਿ ਉਦਾਰੈਂ।
 ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇ ਨਿੱਤ,
 ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਤੈ ਬਸੈਂ।
 ਪੁਰਿ ਬਢਜੇ ਬਜਾਰ ਉਦਾਰ ਅਤਿ,
 ਸਮ ਅਵਧ¹ ਬਨਾਰਸ ਕੇ ਲਸੈ² ॥੨॥
 ਤੁੰਗ ਅਟਾਂ ਜਨੁ ਘਟਾਂ¹,
 ਛਟਾਂ ਸਮ¹ ਕਲਸ ਚਮਕੈਂ।
 ਪੌਨ ਗੌਨ ਸਭਿ ਭੌਨ,
 ਕੌਨ ਲੌ ਤ੍ਰਿਧਾ ਰਮਕੈਂ¹।

ਚਿੱਤ੍ਰਿਤ ਸੌਧ ਬਚਿੱਤ੍ਰੁ
 ਬਿਪਲ ਪਾਵਿੱਤ੍ਰੁ ਅਮਿੱਤੈਂ¹।

ਅਮਰਾ ਵਤੀ ਸਮ ਨ ਭਵੈ,
 ਸੁਰ ਪਿਖਿ ਭ੍ਰਮ ਚਿੱਤੈਂ¹।

ਜਨੁ ਬਿਸ਼ਵਕ੍ਰਮਾ ਰਚਨਾ ਰਚੀ,
 ਸਚੀ ਬਚੀ ਬੈਕੁੰਠ ਕੁਰ¹।

ਜਹਿੰ ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਬਸਤ,
 ਅਸਤ ਕਿ ਨ ਹੋਇ ਪੁਰਿ¹ ॥੩॥

ਦਿਸਾ ਏਕ ਲਹਿਰਾਤ ਆਤ,
 ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਬਰ ਬਾਰੀ¹।

ਧਾਰ ਪਹਾਰਨ ਚਾਰੁ,
 ਦੁਤੀ ਦਿਸ ਸੁਮਿਲ ਉਦਾਰੀ¹।
 ਤੁੰਗ ਸੈਲ ਯੁਤ ਛੁੰਗ
 ਛਬਿਨਿ ਪਰ ਨੈਨਾ ਦੇਵੀ¹।

¹ਅਜੁੱਧਿਆ। ²ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਉੱਚੀਆਂ ਅਟਾਰੀਆਂ ਜਾਣੇ (ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ) ਘਟਾਂ ਹਨ।

¹ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਾਂਗ।

¹(ਤ੍ਰਿਧਾ) ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਠੰਡੀ, ਸੁਗੰਧੀ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ) ਹਵਾ ਸਾਰੇ (ਭੌਨ) ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ (ਗੌਨ) ਚਲਦੀ ਹੈ, (ਕੌਨ ਲੌ) ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ (ਰਮਕੈਂ) ਉਚਾਰਨ ਕਰੀਏ।

¹(ਸੌਧ) ਮੰਦਰ (ਬਚਿੱਤ੍ਰੁ) ਅਨੇਕਾਂਰੰਗਾਂ ਦੇ (ਚਿੱਤ੍ਰਿਤ) ਚਿੱਤ੍ਰੇ ਹੋਏ ਜੋ (ਬਿਪਲ) ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੇ ਤੇ (ਅਮਿੱਤੈਂ) ਬਹੁਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਹਨ।

¹(ਕਿਤੇ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ) (ਅਮਰਾਵਤੀ) ਸੁਰਗਾ ਪੁਰੀ ਦੇ (ਸਮ) ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਦੇਵਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਚਿੱਤ 'ਚ ਭ੍ਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਜਾਣੇ (ਵਿਸ਼ਕਰਮਾ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਬੈਕੁੰਠ ਦੀਰਚਨਾਰਚੀ ਹੈ, (ਮੈਂ) ਇਹ (ਸਚੀ) ਸੱਚੀ (ਬਚੀ) ਗੱਲ (ਕੁਰ) ਕੀਤੀ ਹੈ।

¹ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਵਸਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਅਸਤ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਪੁਰਿ) ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

¹ਇਕ ਪਾਸੇ (ਸਤੱਦ੍ਰਵ) ਸਤਲੁਜ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪਾਣੀ ਲਹਿਰਾਂ ਮਾਰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

¹ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੰਗੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਮਿਲਵੀਂ ਧਾਰ ਹੈ।

¹(ਛੁੰਗ) ਬਹੁਤੀਆਂ (ਛਬਿਨਿ) ਸੋਭਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ

ਰਖਵਾਰੀ ਪੁਰਿ ਕੇਰ,
ਤ੍ਰਿਤੀ ਦਿਸ ਸੁਖਦ ਅਮੇਵੀ।
ਦਿਸ ਚਤੁਰਥ ਸਬਿ ਰਿਤੁ ਮੋਦ ਪ੍ਰਦ,
ਬਿਪੁਲ ਮਦਾਨ ਮਹਾਨ ਅਤਿ।

ਵਹਿ ਸਬਿ ਜੀਵਨ ਸਬਜੀ ਸੁ ਬਨ,
ਸਬਿ ਜੀਵਨ ਜੀਵਨ ਸਹਤਿ। ॥ ੪ ॥

ਬਾਗ ਬਾਟਿਕਾ ਚਾਰੁ,
ਚਾਰ ਦਿਸ ਪੁਰਿ ਕੇ ਘਰਿ ਘਰਿ।
ਫੈਲੇ ਫੁਲੇ ਫਲੇ ਫਬੇ,
ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਤਰੁਵਰ।
ਬਰਨ ਬਰਨ ਬਹੁ ਬਿਹੰਗ,
ਤਰੁਨ ਪਰ ਮੋਹਿਤ ਕੁੰਜਤ।

ਕੰਜ ਮੰਜ ਸਰਵਰਨ,
ਕ੍ਰਮੈਂ ਅਲਿ ਸੋਹਿਤ ਗੁੰਜਤ।

ਬਰ ਕ੍ਰੂਪ ਬਾਪਿਕਾ ਰੁਚਿਰ ਜਲ,
ਬਲ ਖਟ ਰਿਤੁ ਸਬਿ ਸੁਖ ਦਾਨ ਭਲ।

ਨਰ ਨਾਰਿ ਸੁਰਨ ਸਮ। ਸੋਹਿੰ ਸਬਿ,
ਗੁਨ ਰੂਪ ਨਿਧੀ ਐਸ੍ਰਰਜ ਬਲ। ॥ ੫ ॥

ਗੁਰੁ ਦੇਵਨ ਅਸਥਾਨ,
ਬੇਦ ਪੌਰਾਨ ਵਾਚੀਅਤ।
ਸੁਨੈ ਗੁਨੈ ਮਨਿ ਧਰੈ,
ਨਾਰਿ ਨਰ ਮੋਦ ਮਾਚੀਅਤ।
ਯੁਕਤਿ ਉਕਤਿ ਯੁਤ ਭੁਗਤਿ

ਉੱਪਰ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ।

'ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਰਖਵਾਲੀ ਹੈ।

'ਚੌਥੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰੁੱਤਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ (ਬਿਪੁਲ) ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ।

'ਉਹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਹਰਾ ਬਨ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ (ਸਹਿਤ) ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਚੰਗੀ (ਜੀਵਨ) ਉਪਜੀਵਕਾ ਸਹਿਤ (ਜੀਵਨ) ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਬਗੀਚੀਆਂ।

'ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਦਰੱਖਤ।

'ਚੰਗਾਂ ਚੰਗਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਜਾਨਵਰ (ਤਰੁਨ) ਦਰੱਖਤਾਂ 'ਤੇ (ਕੁੰਜਤ) ਬੋਲ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। {ਕੂਜਨ=ਧੁਨਿ ਕਰਨੀ, ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ। ੨. ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਗੀਤ। ਕੂਜਨ ਤੋਂ ਕੁੰਜਤ=ਬੋਲ ਕੇ। ॥

'ਤਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਜਲ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ ਭੌਰੇ ਗੁੰਜਦੇ ਤੇ (ਕ੍ਰਮੈਂ) ਫਿਰਦੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਖੂਹ ਤੇ ਬਾਉਲੀਆਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਥਾਂ ਛੇਆਂ ਰੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

'ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ।

'ਗੁਣ, ਰੂਪ, ਬਲ ਤੇ ਬਿਭੂਤੀ {ਸਮੱਗ੍ਰੀ} ਦੀ {ਨਿਧਿ} ਖਾਣ ਹਨ।

'ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਮੁਕਤਿ ਦਾ, ਭਗਤਿ ਕਰੈਂ ਹਰਿ।

ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਠੌਰ ਠੌਰ,

ਤਪ ਜਾਪ ਰਹੇ ਕਰਿ।

ਪੁਰਿ ਚਹੁੰਘਾ ਚਤੁਰੰਗਨਿ ਚਮੁੰ^੧,

ਉਤਰ ਰਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸਘਨ।

ਜਨੁ ਬਨਜੋ ਅਵਧ^੧ ਆਨੰਦਪੁਰਿ,

ਜਿਮ ਰਾਮ ਵਕਤ ਕਵਿ ਆਦਿ ਭਨ^੧ ॥ ੬ ॥

ਗਢ ਅਨੰਦ ਗੁਰੁ ਰਚਯੋ,

ਕੋਟ ਪਰਖਾ ਤਬਿ ਗਾਢੇ^੧।

ਸਿੰਘ ਪੌਰ ਲੌ^੧, ਸੂਰ

ਠੌਰ ਠੌਰਹਿ ਰਹਿ ਠਾਢੇ।

ਰਾਮ ਲੰਕ ਕਰਿ ਫਤੇ ਆਇ,

ਜਿਮ ਅਵਧਿ ਸੁਹਾਈ।

ਮਥਰਾ ਲਰਿ ਹਰ ਸੱਤ੍ਰੁ^੧

ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਸਾਈ।

ਪੁਰਹੂਤ ਰਾਛਸਨਿ ਪੂਤ ਹਤ,

ਅਮਰ ਲੋਕ ਅਹਿਲਾਦ ਦਿਯ^੧।

ਤਿਮ ਜੰਗ ਪਾਂਵਟੇ ਕਰਿ ਫਤੇ,

ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਆਬਾਦ ਕਿਯ ॥ ੭ ॥

ਗੁਰ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ,

ਛੰਦ^੧ ਤਬਿ ਉਚਰਯੋ ਜੋਈ।

ਲਿਖੋਂ ਅਰਥ ਤੈ ਸੋਇ,

ਸਮਝ ਹੈ ਸਿਖ ਸਬਿ ਕੋਈ।

ਜੁੱਧ ਭੰਗਾਣੀ ਜੀਤਿ,

ਪਾਂਉ ਪੁਰਿ ਤਹਿ ਨ ਟਿਕਾਵਾ।

ਕਾਹਲੂਰ ਮੈਂ ਆਇ,

ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਗਾਮ ਬਸਾਵਾ।

ਜੇ ਭਿਰੇ ਤਹਾਂ ਪਾਰੇ ਭਰੇ^੧,

ਨਹਿ ਭਿਰੇ ਜੁ ਦਏ ਨਿਕਾਰ ਵਹਿ।

^੧ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ।

^੧ਅਜੁੱਧਿਆ।

^੧ਆਦੀ ਕਵੀ (ਬਾਲਮੀਕ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।

^੧ਫਸੀਲ ਤੇ (ਪਰਖਾ) ਖਾਈ ਤਕੜੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ।

^੧ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ।

^੧ਵੈਰੀ ਮਾਰਕੇ।

^੧ਜਿਵੇਂ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਰਗ 'ਚ ਅਨੰਦ ਦਿੱਤਾ।

^੧ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਾਕ ਛੰਦ।

^੧ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਨ ਮ੍ਰਿਤੁ¹ ਮਾਰੇ ਬਿਮੁਖ,
 ਪਾਰੇ ਸੰਤ ਉਬਾਰ ਤਹਿੰ ॥ ੮ ॥
 ਗੁਰੁ ਬਧੇਰ ਲੈ ਚਮੁੰ,
 ਅਖੇਰ ਸਵੇਰ ਸਿਧਾਹੈਂ।
 ਬਜਤ ਧੌਂਸ ਬਡ ਬੰਬ¹,
 ਗਜਤ ਭਟ ਸਜਤ ਉਮਾਹੈਂ।
 ਚੀਤੇ ਸ਼ਿਕਰੇ¹ ਸ੍ਰਾਨ, ਬਾਜ
 ਸਸ¹ ਤੀਤਰ ਮਾਰੈਂ।
 ਰੀਛ ਰੋਝ¹ ਝੰਖਾਰ²,
 ਕੋਲ¹ ਮ੍ਰਿਗ ਸ਼ੇਰ ਸੰਘਾਰੈਂ।
 ਸੁਨਿ ਪੇਖਿ ਦੁਜਨਿ¹ ਛਾਤੀ ਫਟੈ,
 ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾਵਹੀਂ।
 ਜੇ ਮਿਲੈਂ ਭੇਟ ਦੈ ਤਿਹ ਰਖੈਂ,
 ਬਹੁ ਬਿਖੁਮਨਿ ਖੇਤ ਲੁਟਾਵਹੀਂ ॥ ੯ ॥
 ਅਕੜੈਂ ਪਕੜੈ ਜਾਤ,
 ਮਾਰ ਤਕੜੈ ਤਿਨ ਪੈ ਹੈ।

ਬੁਜੋ¹ ਦੂਧ ਦਧਿ ਅੰਨ ਘਾਸ,
 ਸਿੱਖ ਤਾਂਹਿ ਲੁਟੈ ਹੈਂ।
 ਭੀਮ ਚੰਦ ਪੈ ਜਾਇ,
 ਲੋਕ ਨਿਜ ਹਾਲ ਸੁਨਾਵੈਂ।
 ਪਿਖਿ ਪਰਜਾ ਵਹਿ ਦੁਖੀ,
 ਦੁਖੀ ਹੈ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ।
 ਇਮ ਕਈ ਮਾਸ ਬੀਤੇ ਜਬੈ,
 ਪੁਨ ਪੁਨ ਜਬਰੀ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਨਿ।
 ਨਿਜ ਬੀਰ ਵਜੀਰਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਯੋ,
 ਗੁਰੁ ਟਰੈ ਜੈਸ ਤਦਬੀਰ ਗੁਨਿ¹ ॥ ੧੦ ॥
 ਰਹਿ ਰੰਗ ਜੰਗ ਨਹਿੰ ਭਵੈ,
 ਢੰਗ ਵਹਿ ਚੰਗ ਨਿਕਾਰੋ।
 ਕਹਿ ਵਜੀਰ ਗੁਰੁ ਬੀਰ,

¹ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਮੌਤ।

¹ਵੱਡੀ ਗੂੰਜ ਉਠਦੀ ਹੈ।

¹ਬਾਜ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ।

¹ਸਹੇ।

¹ਨੀਲ ਗਾਇ। ²ਝੰਖਾਰ=ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ।

¹ਸੂਰ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ।

¹ਆਕੜ ਵਾਲੇ ਪਕੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਕੜੀ ਮਾਰ
 ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

¹ਬੱਕਰੇ।

¹ਜੁਗਤੀ ਵਿਚਾਰੋ।

ਪੀਰ ਪੀਰਨਿ ਦਿਫ ਧਾਰੋ।
 ਚਲਤ ਨ ਛਲ ਬਲ ਅੱਗੁ ਉਨੈ,
 ਦਿਲ ਕੀ ਭਲ ਜਾਨੈ।
 ਮੇਲ ਭਲੇ ਰੋ ਰਖਨ,
 ਮਤੇ ਮੇਰੇ ਜੇ ਮਾਨੈ।
 ਤਜਿ ਬੈਰ ਪੈਰ ਭਜਿ, ਸਜਨਤਾ
 ਤਰੁ ਨੇਹ ਨੀਰ ਕਰਿ ਸੀਚ ਭਲ।

‘ਪੀਰਜ ਕਰ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਜਣਾ ਕਰੋ।

ਹੈ ਨਿਜ ਕਲਜਾਨ ਪ੍ਰਜਾ ਸੁਖੀ,
 ਪੈਰੋ ਮੁਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਫਲ। ॥ ੧੧ ॥

‘ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਫਲ ਪਾ ਲਵੋਗੇ।

ਕਹੀ ਜੁ ਯਹੀ ਵਜੀਰ,
 ਲਹੀ ਭਲ ਸਹੀ ਸਬੀ ਹੈ।

‘ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਹੀ ਤੇ ਚੰਗੀ ਜਾਣੀ।

ਪਠਯੋ ਵਕੀਲ ਬਸੀਲ।,
 ਸੁਲ੍ਹਾ ਹਿਤ ਨ੍ਰਿਪ ਤਬੀ ਹੈ।
 ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਤਿਨ ਆਇ,
 ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਪੌਰ ਕਹਯੋ ਜੋ।
 ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ਤਹਿ ਸਾਰ ਦਈ
 ਗੁਰੁ ਗੌਰਿ ਲਹਯੋ ਤੋ।

‘ਅਃ, ਵਿਚੋਲਾ।

‘ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ।

ਗੁਰੁ ਪੀਰ ਤੀਰ ਨਿਜ ਬੋਲ ਵਹਿ,
 ਬੂਝਯੋ ਤੁਮ ਕਿਮ ਨ੍ਰਿਪ ਪਠਯੋ।
 ਉਨਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕਰ ਬੰਦ ਕੈ,
 ਧਰਿ ਭੇਟਾ ਕਹਿਨਾ ਠਟਯੋ। ॥ ੧੨ ॥

‘ਕੀਤਾ।

ਰਾਵਰ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ,
 ਬੰਦਨਾ ਕੀਨ ਗਿਰਿੰਦੈਂ।
 ਰਖਨ ਮੇਲ ਨ੍ਰਿਪ ਚਹਯੋ,
 ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਸੰਤ ਬੁਲਿੰਦੈਂ।

‘ਆਪ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਹੋ।

ਹਮ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਜੀਵ,
 ਥੀਵ ਹੈਂ ਭੂਲ ਗੁਨਾਹੀਂ।
 ਆਪ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿੰਦ,
 ਅਨੰਦਤ ਬੇਪਰਵਾਹੀ।

ਅਬਿ ਰੋਸ ਦੋਸ਼ ਪਿਛਲਾ ਤਜੋ,
ਭਜੋ ਸੰਧਿ ਸੁਖਦਾਇ ਕਲ।

¹(ਕਲ) ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ (ਸੰਧਿ) ਮੇਲ (ਭਜੋ) ਕਰੋ।

ਪੁਰਿ ਬਸੋ ਰਸੋ ਵੀਚਾਰ ਸੋਂ,
ਕਰੋ ਬਿਹਾਰ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਭਲ ॥ ੧੩ ॥

¹ਫਿਰ ਕੇ।

ਮਿਸ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਖ ਸੁਭਟ
ਆਪ ਕੇ, 'ਹਮਰੀ ਪਰਜਾ।

¹ਬਹਾਨੇ।

ਲੂਟਤ ਕੂਟਤ ਦੇਤ ਦੁੱਖ,
ਬਡ ਕਰਿ ਹੈਂ ਹਰਜਾ।

ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਦੁਖ ਦੈਨ,
ਐਨ ਆਨੀਤੀ ਭਾਰੀ।

ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਜ ਦਲ ਤਈਂ,
ਆਪ ਰਾਖੋ ਹਟਕਾਰੀ।

ਪੁਨ ਛੇੜ ਛਾੜ ਜੇ ਕਰਿ ਇਸੈ,
ਹਮ ਸੋ ਲਰਨਾ ਚਹਿਤ ਹੋ।

ਤਬਿ ਹਰੇ ਹਮਾਰੀ ਵਸਤੁ ਤੁਮ,
ਕਾਂਹਿ ਗ੍ਰੀਬਹਿੰ ਦਹਿਤ ਹੋ' ॥ ੧੪ ॥

¹ਦੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹੋ।

ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਪੁਰਹੂਤ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰ।

ਦੂਤ ਸੁਨਿ ਸੂਤ ਪ੍ਰਬੀਨੇ।

¹ਚਤੁਰ (ਸੂਤ) ਪ੍ਰਬੰਧਕ।

ਬੰਚਕ ਜਜੋਂ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੰਚ,

ਤੁਮਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨੇ।

¹ਠੱਗਾਂ ਵਾਂਗ ਤੇਰੇ ਰਾਜੇ ਨੇ (ਸੰਚ) ਬਹੁਤੇ (ਪ੍ਰਪੰਚ) ਛਲ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਕਪਟ ਕੂਟ। ਛਲ ਸਾਥ,

¹ਝੂਠ।

ਚਹਿਤ ਥਾ ਗਜ ਪ੍ਰਸਾਦੀ।

ਸਾਰਮੌਰ। ਹਮ ਬਸੇ,

¹ਸਰਮੌਰ (ਨਾਹਣ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ)।

ਗਯੋ ਕਰਨੇ ਵਹਿ ਸ਼ਾਦੀ।

ਉਨਿ ਤਹਿੰ ਹਮਰੇ ਦੀਵਾਨ ਕੋ,

ਘੇਰਿ ਹਾਨ ਕਰਨੋ ਠਟਜੋ।

ਇਹੁ ਸਾਵਧਾਨ ਹੈ ਲੂਟ ਖਟ।

¹ਦਾਜ।

ਅਯੋ ਮਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਕਟਜੋ ॥ ੧੫ ॥

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਪੁਨਾ ਅੱਗੂ

ਕਰਿ, ਦਲ ਬਟੋਰ ਪੈ।
ਲਰੇ ਆਇ ਹਮ ਸੰਗ,
ਪਰੇ ਗਰ ਅਧਿਕ ਜੋਰ ਦੈ।

।ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ।

ਸਰਬ ਲੋਹ ਨੈ। ਮੁਹਿ,
ਅਛੋਹ ਰਾਖਯੋ ਨਿਜ ਦੈ ਕਰ।

।ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ।

ਪਾਇ ਪਰਾਜੈ। ਨਕ ਕਟਾਇ,
ਭਗਿ ਆਇ ਬਹਯੋ ਘਰ।

।ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ।

ਅਬਿ ਮਮ ਭਟ ਤਜਿ ਕਹਿਲੂਰ ਬਨ,
ਕਹੁ ਕਿਤ ਜਾਹਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਿਤ।
ਨਹਿ ਦੁਰਗ। ਦੇਸ ਛੀਨਯੋ ਕਿਛੁ,
ਕਾਂਹਿ ਦੁਖੀ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ ਚਿਤਿ ॥ ੧੬ ॥

।ਕਿਲ੍ਹਾ।

ਸੋਰਠਾ:

ਘੋਰਨ ਕੇ ਹਿਤ ਘਾਸ,
ਮਾਸ ਹੇਤ ਲਹਿ ਛਾਗ। ਭਟ।
ਜੋ ਜਹਿ ਕਰਿ ਹੈ ਵਾਸ,
ਕ੍ਰਿਯਾ ਚਲਾਵੈ ਤਹਾਂ ਤੈ ॥ ੧੭ ॥

।ਬੱਕਰੇ।

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਸੁਨੋ ਬਾਤ ਇਕ ਔਰ,
ਜਬੈ ਮਮ ਸੰਗਤ ਆਵਤ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਜਾ,
ਤਿਨੈ ਮਿਲਿ ਲੂਟ ਲਿਜਾਵਤ।
ਤਾਂ ਤੇ ਭੀ ਮਮ ਸੁਭਟ,
ਲੂਟ ਹੈਂ ਪਰਜਾ ਤਾਂ ਕੀ।
ਬਰਜੈ ਪਰਜੈ ਨਿਜੈ,
ਕਿਜੈ ਨਹਿ ਕਬੀ ਚਲਾਕੀ ॥ ੧੮ ॥

ਤੋ ਹਮਰੇ ਭੀ ਸੁਭਟ,
ਨਾਹਿ ਲੂਟੈਂ ਤਿਹ ਪਰਜੈ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਕੋ ਕਹੋ,
ਅਹੋ ਮਾਨੈ ਜੇ ਗਰਜੈ।
ਆਇ ਮਿਲੈ ਹਿਤ ਮੇਲ,

।ਜੇ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚਿੱਤ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਧ ਅਪਨਾ।

ਰਾਗ ਨ ਦ੍ਰੈਸ, ਪਿਥੈਂ

ਜਗ ਸਬਿ ਸਮ ਸੁਪਨਾ ॥ ੧੯ ॥

ਗਯੋ ਦੁਤ ਪਗ ਬੰਦਿ,

ਗੁਰੈਂ ਪੁਰਹੂਤ ਲਖਾਈ।

ਜਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ, ਬਾਤ ਭਾਂਤਿ

ਸਬਿ ਸਾਤ ਸੁਨਾਈ।

ਢਿਗ ਤੈ ਬੀਰ ਵਜੀਰ,

ਧੀਰ ਬਡ ਨ੍ਰਿਪੈਂ ਧਰਾਈ।

ਬਾਤੈਂ ਕਹ ਕਰਿ ਅਧਿਕ,

ਗੁਰੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਗਾਈ ॥ ੨੦ ॥

ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਖਜਾਲ',

'ਸੁਭਾਵ।

ਬਕ੍ਰੱਤਾ ਚਾਲ' ਨ ਚਾਲੈਂ।

'ਟੇਢੀ ਚਾਲ।

ਕਰੁਣਾ ਸਿੰਧੁ ਬਖਸਿੰਦ,

ਸੰਤ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਦ ਸੰਭਾਲੈਂ।

ਸਮਝ ਮਾਨ ਮਨਿ ਮਾਨਿ',

'ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਮਨ 'ਚ ਮੰਨ ਕੇ।

ਭੂਪ ਗੁਰੂ ਪੈ ਚਲਿ ਆਯੋ।

ਪੌਰ ਪਾਲ' ਨੈ ਦੌਰਿ,

'ਦਰਬਾਨ।

ਹਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੈ ਗਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥

ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤਲੰ

ਕੋ ਤਹਿੰ ਪਠਿਓ।

ਜਥਾ ਜੋਗ ਤਿਨ ਸਿਵਰ',

'ਡੇਰਾ।

ਸੇਵ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਠਟਿਓ।

'ਕੀਤਾ।

ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਦਿਨ ਢਰੇ,

ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜੈ ਕੈ।

ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਹਥਯਾਰ,

ਧਾਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਐ ਕੈ ॥ ੨੨ ॥

ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੋ ਬਹੁ

ਮਸੰਦ, ਬੋਲੰਦ ਕੱਦ ਕੇ।

ਮਾਤੁਲ ਪ੍ਰੋਧਾ' ਬੀਰ,

'ਪ੍ਰੋਹਿਤ (ਦਇਆਰਾਮ)।

ਤੀਨ ਜੋਧਾ ਬਿਹੱਦ ਕੇ।
ਆਯੁਧ ਚੀਰਿ ਸਰੀਰ ਧਾਰ,
ਬਰ ਬੀਰ ਧੀਰ ਬਹੁ।
ਸਜੀ ਸਜੀਲੀ ਸਭਾ,
ਦੁਤੀ ਜਨੁ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇਰ ਕਹੁ ॥ ੨੩ ॥

ਫਰਸ਼ ਰੰਗੀਨ ਨਵੀਨ
ਸਰਸ, ਗੁਦਗੁਦੇ ਗਦੈਲੇ।
ਗਾਵਤ ਰਾਗੀ, ਰਾਗ
ਰਾਗਨੀ ਆਨੰਦ ਭੈਲੇ।

¹ਮਿਲੇ ਹੋਏ।

ਸਾਂਟਨ ਸੁਰਖ ਬਿਤਾਨ,
ਮਖਮਲੀ ਸਬਜ ਤਨਾਏ।
ਜਰੇ ਜਰੀ ਗੁਲਕਾਰ,
ਕਾਰ ਚੋਬੀ ਬਹੁ ਭਾਏ। ॥ ੨੪ ॥

¹ਲਾਲ ਸਾਟਨ ਤੇ ਹਰੀ ਮਖਮਲ ਦੇ ਚੰਦੋਏ ਤਾਣੇ।

ਹੀਰ ਚੀਰਿ¹ ਪੁਖਰਾਜ ਟਾਂਕ²,

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਰੀ ਨਾਲ (ਗੁਲਕਾਰ) ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਫੁਲ ਅਤੇ (ਕਾਰਚੋਬੀ) ਜਰੀ ਨਾਲ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਬੇਲ ਬੂਟੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੰਨਾ¹ ਮਨਿ ਅਨਗਨ²।

¹ਹੀਰੇ ਚੀਰ ਕੇ। ²{ਟਾਂਕ} ਚਾਰ ਮਾਸੇ ਦਾ ਇਕ ਪੁਖਰਾਜ (ਰਤਨ)।

ਜਟੇ ਸਤਾਰੇ ਦਿਪਤ,
ਸਤਾਰੇ ਸਸੀ ਸਰਦ ਜਨੁ।

¹ਫੀਰੋਜ਼ੇ ਦੀ ਜਾਤ ਦਾ ਇਕਰਤਨ। ²ਅਣਗਿਣਤ ਮਣੀਆਂ।

ਲਾਲਨ ਲਰੀ ਸੰਯੁਕਤ,
ਮੁਕਤ ਮੁਕੈਸ਼ ਜਰੀ ਲਖਿ।

¹ਸਿਤਾਰੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਐਉਂ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜਾਣੇ ਸਰਦਰੁੱਤ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਤਾਰੇ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਝਮਕ ਝੂਲ ਝੁਕ ਰਹੀ ਝਾਲਰੈਂ,
ਝਲਕ ਝਖਨ ਚਖ। ॥ ੨੫ ॥

¹ਲਾਲਾਂ ਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਸਹਿਤ ਮੁਕੈਸ਼ ਜੜੀ ਹੋਈ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ। {ਮੁਕੈਸ਼-ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ।}

ਰਵਿ ਸਸਿ ਕਿਰਤ ਨਖੱਤ ਬੀਜਰੀ,
ਬਿਧਿ ਜਨੁ ਲੈ ਕੈ।

¹ਝਾਲਰਾਂ ਝੁਕ ਕੇ ਝੂਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ (ਝਮਕ) ਚਮਕਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਝਲਕ) ਚਮਕ (ਝਖਨ) ਮੱਛੀਆਂ ਦੀਆਂ (ਚੱਖ) ਅੱਖਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ।

ਨਿਜ ਪਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਨਿ

¹ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਲੈ ਕੇ।

ਜਰੀ ਨਿਪੁਨਤਾਈ ਕੈ ਕੈ।

ਕੰਚਨ ਚੋਬੈਂ ਰਤਨ ਜਟਿਤ,
ਚਟਪਟਤ ਜਗਮਗੈਂ।

ਮਸਨਦ ਮਨਸਿਜ ਰਚੀ,
ਖਚੀ ਮਨਿ ਕਾਮ ਲਗ ਭਗੈਂ ॥੨੬॥

ਤਾਂ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਥਿਰੇ,
ਚੌਰ ਢੋਰਤ ਭ੍ਰਿਤ' ਠਾਢੇ।
ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਨੁ ਜਿਸਨ ਕੀਨ
ਅਰਿ ਜਿਤ ਕਰਿ ਗਾਢੇ।

ਚੋਬਦਾਰ ਪਠਿ ਲਿਯ ਹਕਾਰ,
ਕਹਿਲੂਰੀ ਨਰਪਤ'।
ਅਯੋ ਭੀਰ ਯੁਤ ਬੀਰ ਵਜੀਰਨ,
ਧੀਰ ਸੁ ਧਰਿ ਅਤਿ ॥੨੭॥
ਅੱਗੁ ਮਾਤੁਲੈ' ਜਾਇ,
ਲਿਆਇ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਰ ਪਾਯੋ।
ਧਰਿ ਅਕੋਰ ਕਰ ਜੋਰਿ,
ਨਿਹੋਰਿ' ਕਰਿ ਨਮੋ ਬਿਰਾਯੋ।
ਕੁਸਲਾਨੰਦ ਗੁਰੁ ਪੁਛਯੋ,
ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਦਯਾ ਆਪ ਸਬਿ।
ਦਰਸ ਹਰਸ ਦਾ ਕਰਸ',
ਦੁਲੱਭ ਵਧੁ ਸੁਲਭ ਥਏ ਸਬਿ ॥੨੮॥
ਅਜਮਤ ਸਾਹਿਬ, ਚਰਿਤ
ਕਰਤ ਆਜਾਇਵ ਭਾਇਵ'।
ਕਠ ਪੁਤਰੀ ਹਮ ਜੀਵ,
ਆਪ ਨਟ ਨਾਚ ਨਚਾਇਵ।
ਭੂਲਨਹਾਰ ਅਲਪੱਗ
ਜੀਵ ਹਮ ਸਦ ਅਪਰਾਧੀ।

'ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਜਾਣ ਕੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ
ਜੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

'ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੋਬਾਂਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
(ਚਟਪਟਤ) ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

'{ਮਸਨਦ} ਗੱਦੀ ਜਾਣੇ (ਮਨਸਿਜ) ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ
ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਮਣੀ ਵਰਗੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

'ਦਾਸ।

'ਜਾਣੇਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਕੜੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਜਿੱਤ ਕਰ ਕੇ (ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ) ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ।

'ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ।

'ਝੁਕ ਕੇ।

'ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ।

'ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ।

ਲੀਲਾ ਬਿਗ੍ਰਹਿ ਈਸ਼,
ਆਪ ਸੁਬੱਗਜ ਅਗਾਧੀ' ॥੨੯॥

'ਆਪ (ਅਗਾਧ) ਡੁੰਘੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ ਈਸ਼ਰ
(ਬਿਗ੍ਰਹਿ) ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਲੀਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ।
'ਸੁਭਾਵ।

ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ ਬਖਸਿੰਦੁ ਬ੍ਰਿਦ'
ਰਾਵਰ ਕਹਿਵੀਜੈ।
ਪਿਛਲੇ ਬਖਸ਼ ਗੁਨਾਹ,
ਅਗਾਂਹ ਸੁ ਸਰਨ ਰਖੀਜੈ।
ਸੁਨਿ ਅਚਲੇਸ', ਬਿਸੇਸ
ਕਰੇ ਛਲ ਤੈਂ ਜੁ ਅਸੇਸੈਂ'।
ਫਲ ਨਿਸੇਸ ਸਹਿ ਦੇਸ,
ਲਹੈਂ ਕਾਲੇਸ ਹਮੇਸੈਂ' ॥੩੦॥

'ਹੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।
'ਬਹੁਤੇ।

'ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਂਗ ਦੇਸ ਦੇ ਸਣੇ ਤੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਾਲਖ ਦਾ ਫਲ
ਲਵੇਂਗਾ।

ਨਿਪਟ ਕਪਟ ਪਟ ਲਿਪਟਿ,
ਝਪਟ ਤੈਂ ਸਪਟ ਚਲਾਏ'।

'(ਨਿਪਟ) ਬਹੁਤੇ ਕਪਟ ਰੂਪ (ਪਟ) ਬਸਤੂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਟ ਕੇ
(ਸਪਟ) ਛੇਤੀ (ਝਪਟ) ਵਾਰ ਕੀਤੇ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਰ ਪਠੇ,
ਹੇਤ ਗਜ਼' ਰੋਸ ਬਢਾਏ।
ਬਹੁ ਭਾਇਨ ਤੁਹਿ ਗਰਬ',
ਸਰਬ ਥਾ ਇਕ ਅਕਾਲ ਮਮ।
ਸਾਰਮੌਰ ਲੈ ਸੈਨ ਗੌਰ,
ਚਢਿ ਅਏ ਦੌਰਿ ਛਮ' ॥੩੧॥

'(ਪ੍ਰਸਾਦੀ) ਹਾਥੀ ਵਾਸਤੇ।
'ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਸੀ।

'ਤੁਸੀਂ (ਸਾਰਮੌਰ) ਨਾਹਣ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਭਾਵ ਪਾਉਂਟੇ
ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ (ਛਮ) ਛੇਤੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਆਏ।

ਬਿਨ ਕਾਰਨ ਰਣ ਕੀਨ,
ਲੀਨ ਬਦਨਾਮੀ ਹਾਰੇ।
ਪੈ ਅਬਿ ਆਏ ਸੰਧਿ ਕਰਨ,
ਹਮ ਰਖ ਹੈਂ ਭਾਰੇ'।
ਲਰਜ਼ ਗਰਜ਼ ਯੁਤ',
ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਜੋ ਤੈਂ, ਹਮ ਮਾਨੀ।
ਦੈਂਹ ਬਰਜ ਹਮ ਭਟਨ,
ਹਰਜ ਨਹਿੰ ਕਰ ਹੈਂ ਆਨੀ' ॥੩੨॥
ਪੈ ਗੁਰੁ ਘਰ ਸਮ ਮੁਕਰ,

'ਅਸੀਂ ਇਸ ਭਾਰੇ (ਸੰਧਿ) ਮੇਲ ਨੂੰ ਕਾਇ ਮਰੱਖਾਂਗੇ।
'ਕੰਬ ਕੇ ਲੋੜ ਸਹਿੱਤ।

'ਹੋਰ।

ਸੁਕਰ ਧਰਿ ਉਕਰ ਰਖੈ ਹੈ।

ਜੈਸ ਕਰੈ ਸੁਖ ਤੈਸ ਨਿਰਖਾ,
ਸੋ ਫਲ ਭਲ ਪੈ ਹੈ।

ਸੰਗਤ ਹਮਰੀ ਆਇ,
ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਲੈ ਕੈ।
ਤਿਨ ਕੇ ਨਹਿੰ ਸੰਤਾਇ
ਤੁਮਾਰੀ ਰੱਯਤ ਜੈ ਕੈ ॥ ੩੩ ॥

ਦਸਤ ਦਰਾਜੀ ਕਰੈ ਜੋਇ,
ਹਮ ਗਹਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕੋ।
ਲੂਟ ਕੂਟ ਦਿਹੰ ਸਜਾ,
ਧਰਜੋ ਤੁਮਹੂੰ ਨਹਿੰ ਰਿਸ ਕੋ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਸਾਨੰਦ ਮਾਨ,
ਸਬਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਬੰਦੇ।
ਕਹਜੋ ਰਖੈ ਹੈਂ ਜੈਸ,
ਤੈਸ ਹਮ ਰੈਂਹ ਮੁਕੰਦੇ ॥ ੩੪ ॥

ਸਿਰੇਪਾਉ ਗੁਰੁ ਦਯੋ,
ਭੂਪ ਕੋ ਬਡ ਸਚਵਨ ਯੁਤ।
ਬਿਦਾ ਪਾਇ ਤਜਿ ਖਿਦਾ,
ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕਰਿ ਸਿਜਦਾ ਨੁਤ।
ਦਯੋ ਨਿਕਾਰ ਨਿਰੰਤਰ,
ਅੰਤਰ ਥਾ ਜੁ ਅੰਤਰ।

ਗਯੋ ਧਾਮ ਨਰ ਬਾਮ ਆਮ,
ਕਹਿੰ ਧੰਨ ਕੰਤਰਾ ॥ ੩੫ ॥

ਮੇਲ ਗੁਰੂ ਸਨ, ਕਰਜੋ
ਖੇਲ ਨਤ ਬਿਗਰ ਸੁ ਜਾਤੀ।
ਦੇਤੇ ਸਿੱਖ ਉਜਾਰ,
ਦੂਣ ਕਹਿਲੂਰ ਬਖਯਾਤੀ।
ਗੁਰੁ ਪੀਰਨ ਸਿਰ ਪੀਰ,
ਬਲੀ ਅਵਤਾਰ ਬਹਾਦਰ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜੋ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ
(ਗੁਰੂ ਘਰ) (ਉਕਰ) ਮਾਣਰੱਖਦਾ ਹੈ।
'ਦੇਖ ਲਵੋ।

'ਵਧੀਕੀ।

'ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਸਹਿਤ।

'ਕਸ਼ਟ ਤਿਆਗ ਕੇ।

'ਨਮਸਕਾਰ ਤੇ ਉਸਤਤ ਕਰਕੇ।

'ਲਗਾਤਾਰ।

'ਭੇਦ, ਫਰਕ।

'ਸਾਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ।

'ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਥਪੇ ਉਥਪੇ ਨ ਛਪੇ,
ਕਪੇ ਜਿਹੰ ਚਹਿ ਸੋ ਕਾਦਰਾ' ॥ ੩੬ ॥

¹ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮੇਟਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁਪਿਆ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਹੁਣ ਕੱਟ ਦੇਣ ਉਹ (ਕਾਦਰ) ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਪਾਛੇ ਠਾਨ ਬਿਬਾਦ,
ਸ੍ਰਾਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਯੋ ਦੁਖ।
ਭਲੀ ਭਈ ਅਬਿ ਠਈ ਸੰਧਿ,
ਸਬਿ ਥਈ' ਸਬਿਨਿ ਸੁਖ।
ਆਛੇ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ,
ਰਾਜ ਮੈਂ ਤੋਫਾ ਜੇਤੇ।
ਚੋਖੇ ਚੋਖੇ ਕੰਦ
ਮੂਲ ਪਠ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਤੇਤੇ ॥ ੩੭ ॥
ਰਾਜ ਕਾਜ ਮੈਂ ਹਿਤ ਸਲਾਹ,
ਪਠਿ ਦੂਤ ਚਾਹ ਕਰਿ'।
ਕਬੀ ਕਬੀ ਖੁਦ ਮਿਲੈ,
ਮਸਲਤੈਂ ਭਿਲੈ ਵਾਹ ਕਰਿ'।

¹ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

¹(ਵਾਹ) ਉਥੇ (ਭਿਲੈ) ਮਿਲ ਕੇ (ਮਸਲਤੈਂ) ਸਲਾਹਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦਪਿ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਮੇਲ,
ਰਾਖ ਹੈ ਭੂਪਤ ਪੂਰੇ।
ਤਦਪਿ ਮਿਲਾਵੈਂ ਦਿਲ ਨਹਿੰ
ਤਾਂ ਸੋਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੂਰੇ ॥ ੩੮ ॥
ਬੈਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਰੈ ਪ੍ਰੀਤਿ,
ਸ੍ਰਾਰਥ ਲਗ ਭਾਰੀ।
ਤਾਂਹਿ ਜੁ ਕਰੈ ਵਿਸਾਹੁ,
ਮਰੈ ਸੋ ਮੂਢ ਗਵਾਰੀ।
ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ ਇਸਰੀਤਿ,
ਬਿਤੀਤ ਸੁ ਸਮਾ ਕਰੇਹੀਂ।
ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੇ ਹਲਤ ਪਲਤ ਕੇ,
ਸੁਖ ਸਬਿ ਦੇਹੀਂ ॥ ੩੯ ॥
ਦੋਹਰਾ:
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਘਰ ਵਿਖੇ,

ਇਨ ਹੀ ਦਿਨੋ ਮਝਾਰ।
ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਜੀ ਤੈ ਭਯੋ,
ਪਰਗਟ ਪੂਤ ਉਦਾਰ ॥ ੪੦ ॥

ਸਤ੍ਰੁਹ ਸੈ ਚੌਤਾਲੀਏ
ਮਕਰ ਸੁਕਲ ਤਿਥਿ ਚਾਰ।
ਭਲੇ ਲਗਨ ਗ੍ਰਹ ਉੱਚ ਸਬਿ,
ਨਿਸਬ ਨਿਸਾ ਭ੍ਰਿਗੁ ਵਾਰ। ॥ ੪੧ ॥
ਜੰਗ ਜੀਤ ਆਏ ਹੁਤੇ,
ਆਪ ਅਜੀਤ ਅਭੀਤ।
ਤਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ,
ਧਰਯੋ ਵਿਚਾਰਿ ਸਨੀਤ। ॥ ੪੨ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਕੀਰਤਿ ਕਰਨ ਕੀ ਲੈ ਧੀਰਤ ਧਰਨ ਕੀ ਲੈ,
ਸੀਰਤ ਬਰਨ ਕੀ ਅਮੀਰਤ ਸੁਰਿੰਦ ਕੇ।

ਤੇਜ ਲੈ ਦਿਨੇਸ ਕੇ ਮਜੇਜ ਲੈ ਰਤੇਸ ਕੇ,
ਅਮੇਜ ਲੈ ਰਮੇਸ ਕੇ ਸੁਖੇਜ ਸੇਜ ਇੰਦੁ ਕੇ।

ਭੋਜ ਤੈ ਭਲਾਈ ਲੈ ਕੈ, ਓਜ ਮੈਂ ਸੇ ਬੀਰਤਾਈ,
ਚੋਜ ਮੈਂ ਤੇ ਮੌਜ, ਸੌਜ ਔਜ ਅਲਕਿੰਦ ਕੇ।

ਦਾਸਨ ਦਾ ਚਿੰਦ ਕੇ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਕੇ,
ਸਪੂਤ ਥਯੋ ਹਿੰਦੁ ਕੈਰਖੱਯਾ ਧਰਮ ਜਿੰਦੁ ਕੇ।
॥ ੪੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸਾਰ ਪਾਇ ਕਰਿ ਨਗਰ ਸਗਰ ਮੈਂ।
ਬੀਥ¹ ਬਜਾਰਨ ਡਗਰ² ਬਗਰ ਮੈਂ³।
ਉਤਸ਼ਵ ਕੌਤਕ ਭਏ ਨਵੀਨੇ।

¹ਸੰਮਤ ੧੭੪੪ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੪।

¹ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੁਕਰਵਾਰ।

¹ਨਿੱਡਰ।

¹ਨੀਤੀ ਸਹਿਤ।

¹ਕਰਨ (ਕੁੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪੁੱਤਰ) ਤੋਂ ਕੀਰਤੀ ਲੈ ਕੇ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਧੀਰਜ ਲੈ ਕੇ, ਵਰੁਣ ਦਾ (ਠੰਡਾ) {ਸੀਰਤ} ਸੁਭਾਉ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਇੰਦੁ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਲੈ ਕੇ।

¹ਸੂਰਜ ਦਾ ਤੇਜ ਲੈ ਕੇ ਕਾਮ ਦਾ (ਮਜੇਜ) ਸੁਭਾਉ ਲੈ ਕੇ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦੀ ਸੁਖ ਦੀ ਸੇਜਾ ਲੈ ਕੇ।

¹ਰਾਜੇ ਭੋਜ ਤੋਂ ਭਲਾਈ ਲੈ ਕੇ, ਬਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਲੈ ਕੇ, ਕੌਤਕਾਂ 'ਚੋਂ ਅਨੰਦ ਲੈ ਕੇ, (ਅਲਕਿੰਦ) ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਤੇ (ਔਜ) ਤੁੱਕੀ ਲੈ ਕੇ।

¹ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਇੱਛਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਤੇ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ।

¹ਗਲੀਆਂ। ²ਰਸਤਿਆਂ। ³ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ।

ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਬਿ ਆਨੰਦ ਭੀਨੇ ॥ ੪੪ ॥

ਮੰਗਲੀਕ¹ ਸਬਿ ਸਾਜ ਸਜਾਏ।

¹ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ।

ਸੀਚ ਸੁਗੰਧਿ ਧੂਪ ਮਹਕਾਏ।

ਬਜੈਂ ਬਾਜਨੇ¹ ਸਜੈਂ ਸਿੰਗਾਰੈ।

¹ਵਾਜੇ।

ਦੂਬ¹ ਦਧੀ² ਕੁੰਕਮ³ ਘਨਸਾਰੈ¹¹ ॥ ੪੫ ॥

¹ਦੱਭ। ²ਦਹੀਂ। ³ਕੇਸਰ। ¹¹ਚੰਦਨ।

ਘਸਿ ਧਰਿ ਥਾਰਿਨਿ ਨਾਰਿ ਅਪਾਰੈਂ।

ਰਤੀ ਸਤੀ ਸੀ ਅਤੀ ਉਦਾਰੈਂ¹।

¹ਰਤੀ (ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਸਤੀ (ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਵਰਗੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ।

ਗਜ ਗਾਮਨਿ ਭਾਮਨਿ ਪਿਕ ਬੈਨੀ¹।

¹ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਚਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕੋਇਲ ਵਰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ (ਭਾਮਨਿ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

ਚੰਦ੍ਰ ਬਦਨ ਮੁਦ ਸਦਨ ਸੁ ਨੈਨੀ¹ ॥ ੪੬ ॥

¹ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਮੁਖ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਘਰ ਚੰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ।

ਭੌਂਹ ਧਨਖ ਸਰ ਦ੍ਰਿਗ ਕਟਾਛ ਸੈਂ¹।

¹(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਭ੍ਰਵੱਟਿਆਂ ਰੂਪ ਧਨੁਖ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕਟਾਖੜ ਰੂਪ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ।

ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਜਿੱਤੈ¹ ਰਾਛਸੈਂ।

¹ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਟੋਲੀ ਬਾਂਧਿ ਸਹੇਲੀ।

ਉਮਗ ਉਮਗਿ ਚਾਲੀ ਅਲਵੇਲੀ¹ ॥ ੪੭ ॥

¹ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ।

ਭਰੀ ਸੱਧਰ ਸ੍ਰ ਮਧਰ ਮਧਰ ਕਰਿ¹।

¹ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਅਵਾਜ਼ ਕੱਢ ਕੇ।

ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਰੀਤਿ ਮੰਗਲ ਵਰ।

ਗੁਰੁ ਘਰ ਜਾਇ ਬਧਾਈ ਦੇਹੀਂ।

ਮਾਤ ਗੂਜਰੀ ਮੁਦ ਹੈ ਲੇਹੀਂ ॥ ੪੮ ॥

¹ਪੋਤ੍ਰਾ। ²ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਨਾਤੀ¹ ਚਿਰੰਜੀਵ ਅਰਿ ਖਾਪੀ²।

¹ਹੋਵੇ।

ਜਗ ਬਖਯਾਤੀ ਭਵੈ¹ ਪ੍ਰਤਾਪੀ।

ਤਿਨ ਅਸੀਸ ਲੈ ਸੀਸ ਚਢਾਵੈਂ।

ਦੈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਮਾਨ ਬੈਠਾਵੈਂ ॥ ੪੯ ॥

¹ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ।

ਭਈ ਭੀਰ ਅੰਤਹਿ ਪੁਰਿ¹ ਮਾਂਗੀਂ।

ਗਾਇ ਬਜਾਇ ਆਇ ਇਕ ਜਾਹੀਂ।

ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਬ੍ਰਿੱਧ ਬਧੇਰੈ।

ਥਿਰੀ ਮੰਚ¹ ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਵ ਹੇਰੈ ॥ ੫੦ ॥

¹ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠੀ।

ਪਰਪੋਤ੍ਰੇ ਪਿਖਿ ਤਰ ਮੁਦ ਥਾਏ¹।

¹ਪੜਪੋਤ੍ਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਈ।

ਨਿਜ ਪਤਿ ਬਰ ਸਬਿ ਸਫਲ ਲਖਾਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅੰਗ ਨ ਮਾਏ।

ਬਾਂਟਤ ਪੌੜੁ ਕੇਰ ਬਧਾਏ ॥ ੫੧ ॥

ਭੂਸ਼ਨ¹ ਬਸਨ² ਅਸਨ³ ਧਨ ਬਰਤਨ।

ਦਏ ਦਾਨ ਕਰਿ ਰਖੇ ਨ ਸਰ ਤਨ¹।

ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਢਿਗ ਜਾਚਕ ਗੁਨੀ।

ਆਵਤ ਰਟਤ¹ ਸੁਜਸ ਗੁਨਿ ਧੁਨੀ ॥ ੫੨ ॥

ਦੂਬ ਅਜੂਬ ਬਧਾਈ ਲੇਹੀ¹।

ਖੂਬ, ਸਹੂਬ¹ ਬਿੱਤ ਗੁਰੁ ਦੇਹੀਂ।

ਮੰਗਲ ਮੁਖੀ ਬਿਦੂਖਕ¹ ਖੁਸਰੇ²।

ਅਨਿਕ ਕਲਾ¹ ਰਚਿ ਲੈ ਧਨ ਉਸਰੇ² ॥ ੫੩ ॥

ਰਾਗੀ ਪੁੰਜ ਰਬਾਬੀ ਢਾਢੀ।

ਗਾਇ ਪਾਇ ਹੈਂ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਗਾਢੀ।

ਨਭ ਤੈ ਸੁਮਨ¹ ਸੁਮਨ² ਬਰਸਾਵੈ³।

ਦੈ ਅਸੀਸ ਨਿਜ ਨਟੀ ਨਚਾਵੈਂ ॥ ੫੪ ॥

ਬਿਬਿਧਿ ਬਾਜਨੇ¹ ਬਿਬਿਧ ਬਜੈ ਹੈਂ।

ਛਯੋ ਕੁਲਾਹਲ¹ ਨਭ ਧਰ ਮੈਂ ਹੈਂ।

ਪੁਰ ਅਨੰਦ¹ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਹੋਵਾ।

ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਧੰਨ ਜਿਨ ਵਹਿ ਜੋਵਾ ॥ ੫੫ ॥

ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਸੁ ਕੀਰਤਿ ਫੈਲੀ।

ਗੰਗਧਾਰ ਸੀ ਆਨੰਦ ਭੈਲੀ¹।

ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਸੰਗਤ ਲੈ ਬ੍ਰਿੰਦੈਂ।

ਆਇ ਅਕੋਰ ਚਢਾਇ ਬੁਲਿੰਦੈਂ ॥ ੫੬ ॥

ਦੇਤ ਬਧਾਈ ਲੇਤ ਮਨਿਛੈਂ।

ਸਿਰੇਪਾਉ ਲੈ ਜਾਤ ਸੁਇਛੈਂ।

ਨਿਜ ਸਭਿ ਸੁਭਟਨ ਕੋ ਗੁਰੁਰਾਈ।

ਬਖਸ਼ੇ ਕੜੇ ਕਨਕ¹ ਮੁਦ ਦਾਈ ॥ ੫੭ ॥

ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਜਾਚਕ ਜੋ ਆਯੋ।

ਦਾਰਦਿ ਦਰਨ ਦਰਿੱਦ੍ਰ ਦਹਾਯੋ¹।

ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਖਿਲੋਨੇ ਲੋਨੇ¹।

¹ਗਹਿਣੇ। ²ਬਸਤ੍ਰ। ³ਭੋਜਨ।

¹ਅਪਨੇ (ਤਨ) ਸ਼ਰੀਰ ਪਾਸ (ਸਰ) ਲਕੋ ਕੇ।

¹ਉਚਾਰਦੇ।

¹ਦੱਭ (ਹਰਾ ਘਾਹ) ਤੇ ਅਸਚਰਜ ਵਧਾਈਆਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹{ਸਹੂਬ} ਬਹੁਤਾ।

¹ਵਿਦਵਾਨ, ਪੰਡਿਤ। ²ਮਸਖਰੇ, ਮਖੌਲੀਏ।

¹ਖੇਡਾਂ। ²ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਦੇਵਤੇ। ²ਛੁੱਲ। ³ਵਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਡੰਡਰੌਲਾ।

¹ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ।

¹ਮਿਲੀ ਹੋਈ।

¹ਸੋਨੇ ਦੀ।

¹ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦਲਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ।

¹ਸੁੰਦਰ।

ਘਰੇ ਅਤਨ ਜਨੁ ਰਤਨ ਜਟੋਨੇ' ॥ ੫੮ ॥

'ਜਾਣੋ (ਅਤਨ) ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਘੜ ਕੇਰਤਨ ਜੜੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਸੰਬੰਧੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਯਾਰੇ।

ਅਰਪਤਿ ਆਇ ਨਿੱਤ ਮੁਦ ਧਾਰੇ।

ਭੀਮਚੰਦ ਸਾਨੰਦ ਬੁਲੰਦੈਂ।

ਦਏ ਆਪ ਆ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦੈਂ ॥ ੫੯ ॥

ਮੌਰ ਸਢੌਰ ਪੀਰ ਪਠਵਏ।

'ਸਢੌਰੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੀਰ (ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ) ਨੇ ਭੇਜੇ।

ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਤੌਰ ਸੁਠ ਨਏ।

'ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ।

ਨਾਹਣੇਸ ਨ੍ਰਿਪ, ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੈ।

ਸੰਧਿ ਕਰਨ ਹਿਤ ਪਠੇ ਚਾਹਿ ਕੈ ॥ ੬੦ ॥

ਇਕ ਇਕ ਪਾਠਾ ਅੱਸ੍ਰਾ ਪਠਾਏ।

'ਜਵਾਨ ਘੋੜਾ।

ਕਰਿ ਕੈ ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲ ਕਰਾਏ।

ਜੇਤਿਕ ਧਨ ਥਾ ਗੁਰੂ ਲੁਟਾਯੋ।

ਤਿਸ ਤੈ ਦਸ ਗੁਨ ਪੁਨ ਗੁਨਿ ਆਯੋ ॥ ੬੧ ॥

ਜੇਵਰ ਤੇਵਰ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੈਂ।

ਮਾਤੈਂ ਮਹਿਲੈਂ ਮਿਲੇ ਅਪਾਰੈਂ।

ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗੁਜਰੀ ਦਾਨੀ।

'ਸਿਆਣੇ।

ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸੌਂਤਾ ਸਯਾਨੀ ॥ ੬੨ ॥

'ਸੌਂਕਣ।

ਨਿਰਖ ਨਿਰਖਿ ਬਾਲਕ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿ ਨਿਤ।

ਹਰਖ ਹਰਖਿ ਹਿਯ ਪਰਖ ਪਰਖਿ ਹਿਤ।

ਮਹਿਦ ਮੋਦ ਮਹਿਰਹਿ ਗਲਤਾਨੀ।

ਪਾਲਤ ਲਾਲਤਾ ਅਨਿਕ ਬਿਧਾਨੀ ॥ ੬੩ ॥

'ਲਾਡ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਵਰ ਜਬਰਾ ਜਵਾਹਰ ਜਰੇ।

'ਬਹੁਤੇ।

ਕਰਾ ਗਰਾ ਕਟਿ ਪਗਾ ਜਗਮਗ ਕਰੇ।

'ਹੱਥ। ²ਗਲ। ³ਲੱਕ। ¹ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ।

ਝੀਨਾ ਨਵੀਨ ਬਸਨ ਕੀ ਝਗੀਆਂ।

'ਬਰੀਕ।

ਪਹਿਰਾਵਤ ਭਾਵਤ ਮੁਦ ਪਗੀਆਂ ॥ ੬੪ ॥

'ਅਨੰਦ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਈਆਂ।

ਕਿਤਿਕ ਮਾਸ ਇਮ ਖਾਸ ਬਿਤਾਏ।

ਅਵਧਿ ਅਨੰਦਾ ਕੌਨ ਕਵਿ ਗਾਏ।

'ਅਨੰਦ ਦੀ ਹੱਦ।

ਨ੍ਰਿਪ ਕਾ ਮੇਲ, ਬਾਲ ਬਿਦਤਾਵਨ।

ਗਾਇ ਅੱਧਯਾਇ ਸੁ ਕੀਨ ਬਿਰਾਵਨ ॥ ੬੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਮੇਲ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜਨਮ', ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਤਵੰਜਵੇਂ ਬ੍ਰਿਸਾਮ ॥ ੫੭ ॥

੫੮. {ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ, ਨਦੌਣ ਦਾ ਜੰਗ}

ਕਬਿੱਤ:

ਜਾਇ ਸੇਤ ਬੰਧ ਨਿਜ ਕੰਧ ਪੈ ਉਠਾਇ ਗੰਗ,
ਦੁਆਰਕਾ ਦਹਾਇ ਅੰਗਰੰਗ ਬਦਲਾਈਏ।

'ਜੇਕਰ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੇਤਬੰਧ ਤੀਰਥ 'ਤੇ
ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਦੁਆਰਕਾ 'ਚ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ (ਦਹਾਇ)
(ਛਾਪਿਆਂ ਨਾਲ) ਸਾੜ ਕੇਰੰਗ ਬਦਲਾ ਲਈਏ।

ਬੱਦਰੀ ਕਿਦਾਰ ਕੇ ਦਿਦਾਰ ਕਰਿ ਬਾਰ ਬਾਰ,
ਕੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬਸ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਈਏ।
ਨਾਂਗੇ ਪਗ ਜਾਇ ਕੈ ਜਗਨ ਨਾਥ ਮਾਥ ਨਾਇ,
ਜਪ ਤਪ ਜੋਗ ਜਗਜ ਅਨਿਕ ਕਮਾਈਏ।
ਪਾਈਏ ਸਬਿਨਿ ਫਲ ਪਲਕ ਝਲਕ ਮਾਂਹਿ',
ਸੰਤ ਸੰਗ ਕਰਿ ਜੋ ਪੈਰੰਗ' ਮਨ ਲਾਈਏ ॥੧॥

'ਪਲਕ ਦੇ ਫਰਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿੱਚ।

'ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

ਮਰਹਟਾ ਛੰਦ:

ਪਕਰੈਂ ਠੱਗ ਨਦੌਣ ਜੰਗ ਹੈ,
ਏਸ ਅਧਯਾਇ ਮਝਾਰੈਂ।
ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਗੁਰੂ ਪੁਰਬ ਬਿਸਾਖੀ,
ਮੇਲਾ ਭਯੋ ਅਪਾਰੈਂ।
ਉਚ ਠੌਰ ਬਿਰਿ ਗੁਰੂ ਗੌਰ',
ਸਿਖ ਦੈ ਦਿਦਾਰ ਨਿਸਤਾਰੇ।
ਠੱਗਨ ਖੀਸੇ ਕਟੇ ਸਿੱਖਨ ਕੇ,
ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਇ ਪੁਕਾਰੇ ॥੨॥
ਧੋਤੀ ਲਾਂਬੀ ਤਿਲਕ ਫਟਾਕੈਂ'
ਮਾਲ ਸਟਾਕੈਂ' ਫੇਰਤ।
ਪਗੀਆ ਲਾਲ ਕੰਠਿ ਕੰਠੀ ਬ੍ਰਿੱਧ',
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਅਸ ਹੇਰਤ'।
ਗਹਿ ਲਯਾਵੇ ਮਮ ਢਿਗ ਸਿਖ ਧਾਏ,
ਦੇਖਿ ਪਕਰਿ ਤਿਹਾਂ ਲਿਆਏ।
ਰਹੇ ਪੀਟ ਵਹਿ' ਢੀਠ ਨ ਮਾਨੇ
ਖੀਸੇ ਸਰ ਨਿਕਲਾਏ' ॥੩॥
ਕਰਯੋ ਕੈਦ ਵਹਿ ਕਹਿ ਗੁਰੂ ਵੈਸੇ,

'ਭਾਰੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ।

'ਫੱਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤਿਲਕ ਕੀਤੇ ਹਨ।

'{ਸਟਾਕੈਂ} ਛੋਤੀ ਛੋਤੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਹਨ।

'ਗੱਲ 'ਚ (ਬ੍ਰਿਧ) ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ (ਮਣਕਿਆਂ ਦੀਆਂ) (ਕੰਠੀ)
ਮਾਲਾਂ ਹਨ।

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਬੰਦਾ) ਦੇਖਕੇ।

'ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ।

'{ਸਰ} ਪੰਜ ਖੀਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਔਰ ਗਹਾਏ ਤੀਨੇ।

ਬੂਝੇ ਗੁਰੂ ਸਿਖਨਿ¹ ਤੁਮ ਜਾਨਤ

ਥੇ, ਕਿਉਂ ਕਾਟਨ ਦੀਨੇ।

ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਇਨਿ ਮੰਨਤ ਹਮਰੀ,

ਤੂੰ ਤੂੰ ਖੀਸੇ ਕਾਟਨ।

ਹੇਤ ਕਰੀ, ਹਮ ਤੋਂ ਨ ਹਟਾਏ,

ਬਢੇ ਤੁ ਕੀਨੇ ਡਾਟਨ ॥ ੪ ॥

ਸਭਾ ਬੀਚ ਗੁਰੂ ਇਮ ਜਬਿ ਭਾਖਯੋ,

ਪੁਨ ਵਹਿ ਪੁਛੇ ਬੁਲਾਏ।

ਕਹਯੋ ਉਨੈ ਦਿਢ ਸਹੀ ਯਹੀ ਹੈ,

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਹੀ ਸੁਨਾਏ।

ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਸਭਾ-ਸਦਯ¹ ਹਰਖਾਨੇ,

ਗੁਰੂ ਸੁਬਗੱਯ ਪਛਾਨੇ।

ਗਹਿ ਪਗ ਕਹਯੋ ਤੁਮਾਰੀ ਗਤ ਮਿਤ,

ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੇ ॥ ੫ ॥

ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਜਹਾਨੀ¹ ਗਜਾਨੀ,

ਕਰਤ ਚਰਿਤ ਨਰ ਤਨ ਕੇ।

ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਇਨਸਾਫ ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਭ,

ਇਮ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਬਹੁ ਜਨ ਕੇ।

ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਵਿਸੇਸ ਘਰੇ ਘਰ,

ਫੁਲੀ ਮਾਲਤੀ ਕੀਰਤਿ¹।

ਕਵਿਤਾ ਰਚਿਤ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਮਨੋਹਰ,

ਪਿਖਿ ਮੁਦ ਹੂੰ ਕਵਿ ਧੀਰਤ¹ ॥ ੬ ॥

ਅਲੰਕਾਰ ਨਵਰਸ ਬਰਨਤ ਸੁਠ,

ਉਕਤਿ ਅਨੂਠੀ¹ ਲਜਾਵੈਂ।

ਦਰਬ ਮਾਨ ਗੁਨੀਅਨ ਕੋ ਦੈਂ ਬਹੁ,

ਰਾਖੈਂ ਢਿਗ ਹੁਲਸਾਵੈਂ¹।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਸੰਨਯਾਸੀ ਜੋਗੀ,

ਬੈਰਾਗੀ ਬਹੁ ਆਵੈਂ।

ਅਜਮਤ ਪਿਖੈਂ ਪਿਖਾਹਿੰ ਅਨਿਕਧਾ¹,

¹ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

¹ਦਰਬਾਰੀ।

¹ਸੰਸਾਰ ਦੇ।

¹ਕੀਰਤੀ ਰੂਪ ਮਾਲਤੀ।

¹ਧੀਰਜਵਾਨ।

¹ਅਨੋਖਾ ਕਥਨ।

¹ਖੁਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

¹ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਪਰਖ ਹਰਖ ਫਿਰ ਜਾਵੈਂ ॥੭॥

ਸੁਨੋ ਕਥਾ ਅਥਿ ਔਰ ਚਾਲੀ,
ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਉਦਾਰੈਂ।
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਤੈ ਸਿਰ ਦੀਨੋ,
ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਰਖਵਾਰੈਂ।
ਤਬਿ ਤੈ ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਨੌਰੰਗ ਕੋ,
ਭਾਰੀ ਖਰੀ ਮਹਾਂਗੀਂ।

ਮਿਲੀ ਨ ਫੁਰਸਤ¹ ਤੁਰਕ ਕਰਨ ਕੀ,
ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਫਿਰ ਤਾਂਗੀਂ¹ ॥੮॥

¹ਵਿਹਲ।

¹ਤਿਸ ਨੂੰ।

ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹਿ ਹੈਦਰਾਬਾਦੀ,
ਸੂਬਾ ਬਿਗਰਜੋ ਭਾਰਾ।
ਉਤ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਕੇਰ ਸੁਤ,
ਬਾਗੀ ਭਯੋ ਕਰਾਰਾ।
ਔਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਕੇਤੇ,
ਦੁਸ਼ਮਨ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਹੁਏ।
ਗੁਰੂ ਸਰਾਪ ਤੈ ਅਗਨਿ ਬਾਂਸ
ਜਜੋਂ, ਆਪਹਿ ਲਰਿ ਮੂਏ ॥੯॥

ਆਖਰ ਔਰੰਗ ਖੁਦ ਦਿੱਲੀ ਤੇ,
ਜਮ ਦਿਸ¹ ਪਜਾਨਾ ਕੈ ਕੈ।
ਕਿਲੇ ਗੋਲ ਕੁੰਡੇ ਪਰ ਦੱਖਣ,
ਪਹੁੰਚਜੋ ਦਲ ਬਡ ਲੈ ਕੈ।

¹ਦੱਖਣ ਦੀ ਤਰਫ਼।

ਸਾਰ ਪਾਇ ਕਰ¹ ਲੈਨੇ ਪਠਜੋ,
ਮੀਆਂ ਖਾਨ ਦੈ ਸੈਨਾ।
ਚਢਿ ਦਿੱਲੀ ਤੈ ਜੰਮੂ ਦਿਸ ਵਹਿ,
ਗਯੋ ਕਰਤ ਬੇਚੈਨਾ ॥੧੦॥

¹ਮਾਮਲਾ।

ਅਲਫ ਖਾਨ ਕੋ ਦੈ ਬਹੁ ਸੈਨਾ,
ਇਨਿ ਭੂਪਨ ਪਰ ਪਠਜੋ।
ਘੇਰਜੋ ਆਇ ਕਾਂਗੜਾ ਜਬਿ ਉਨਿ,
ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਇਮ ਠਟਜੋ¹।

¹ਕਿਰਪਾਲ ਕਟੋਚੀਏ ਨੇ ਇਉਂ ਕੀਤਾ।

ਦੈ ਕਿਛੁ ਦਰਬ ਮੇਲ ਕਰਿ, ਤਾਂ ਕੋ

ਭੀਮ ਚੰਦ ਪਰ ਪ੍ਰੇਰਜੇ।

ਉਨਿ ਨਦੋਣ ਢਿਗ ਉਤਰਿ, ਦੂਣ
ਕਹਿਲੂਰ ਭੀਮ ਸਸਿ ਘੇਰਜੇ ॥ ੧੧ ॥

ਕਹਜੇ ਭੀਮ ਸਸਿ ਸਨੇ ਸਨੇ ਲਿਹੁ,
ਇਕ ਦਮ ਦੈ ਨ ਮੁਹਾਲੈਂ।

'ਮੁਸਕਲ।

ਨਹਿੰ ਮਾਨੀ ਉਨਿ ਜੁਲਮ ਕਰਜੇ ਬਹੁ,
ਬਢ ਗਈ ਰਾਰਿ' ਬਿਸਾਲੈਂ।

'ਲੜਾਈ।

ਸੋ ਲਰ ਰਹਜੇ ਨ ਭਯੋ ਮੁਲਕ ਸਰ',
ਕਈਕ ਸਾਲ ਬਿਤੀਏ।

'ਫਤਹ।

ਇਹੁ ਹਲਚਾਲ ਨਿਹਾਲ ਗਿਰੀਸਨ',
ਸ਼ਾਹੀ ਟਕੇ ਨ ਦੀਏ ॥ ੧੨ ॥

'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੜਬੜ ਦੇਖ ਕੇ।

ਕਠ ਗੜ੍ਹ ਮੈਂ ਕੱਠ ਕਰਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪਨਿ,
ਜੰਗ ਸੰਗ ਤਿਸ ਚਾਹ।

ਨਿਜ ਮੱਦਤ ਹਿਤ ਗੁਰੈਂ ਬੁਲਾਯੋ,
ਪਠਿ ਬਜੀਰ ਇਮ ਪ੍ਰਾਹ।

'ਕਿਹਾ।

ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਕਤਿ ਭਗਤ ਰੱਖਕ ਤੁਮ,
ਮੁਹਿ ਅਭਗਤ ਕੀ ਬਾਰੀ'।

'ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। (ਮੇਰੀਰੱਖਿਆ ਕਰੋ)।

ਦੀਨ ਦਜਾਲ ਸਰਣ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਲਕ,
ਮਾਲਕ ਚਾਲਕ' ਭਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥

'ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੇਰਕ।

ਹਮ ਝੂਠੇ ਰਾਜਾ ਕਹਿਲਾਵਤ,
ਆਪ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਸਾਚੇ।

ਕਾਮੀ ਕੁਟਿਲ ਕੁਗਾਮੀ' ਕ੍ਰਿਤਘਨ,
ਕੂਰ ਕੁਨੀਤੀ' ਕਾਚੇ।

'ਖੋਟੇਰਾਹ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ।

ਹਮਰੇ ਔਗਨ ਗਨਜੋ ਨ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ,
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰੋ।

'ਖੋਟੀ ਨੀਤੀ ਵਾਲੇ।

ਰਹੈਂ ਗੁਲਾਮ ਬਨੇ ਹਮ ਸਦ ਤੁਮ,
ਅਬਿ ਇਹੁ ਲੱਜਾ ਪਾਰੋ ॥ ੧੪ ॥

ਤੂਕੈਂ ਹਰਾਇ ਛੁਡਾਇ ਕਰਾ ਇਹੁ,
ਲੈ ਤੁਮ ਲੰਗਰ ਪਾਯੋ।

ਪੋਚ¹ ਅਸੋਚ² ਕਟੋਚ ਤੁਰਕ ਕੋ,
 ਲੈ ਚਢਾਇ ਇਤ ਆਯੋ।
 ਭਵੇ ਸਹਾਇ ਆਇ ਗਜ ਜਯੋ ਅਬਿ,
 ਆਪ ਕਈ ਬਿਰ ਭਾਖਾ।
 ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਹਮ ਨਸਟ ਕਰਹਿੰਗੇ,
 ਭਯੋ ਸਮਯ ਅਭਿਲਾਖਾ¹ ॥ ੧੫ ॥
 ਹਮੈ ਭਰੋਸ ਆਪ ਜੀਤਹੁੰਗੇ,
 ਇਹੁ ਕਯਾ ਤੁਰਕ ਵਿਚਾਰੇ।
 ਰੂਮ ਸ਼ਾਮ ਲੋ ਜੇ ਮਿਲ ਐਹੈਂ,
 ਜੈਹੈਂ ਤੋ ਭੀ ਹਾਰੇ।
 ਬਿਨੈ ਪੱਤ੍ਰ ਪਢਿ ਧੀਰਜ ਦੈ ਪ੍ਰਭੂ,
 ਬੋਲੇ ਡਰ ਨਹਿੰ ਕੀਜੈ।
 ਛੱਤ੍ਰੀ ਪਨੋ ਨਿਬਾਹੋ ਪੂਰਾ,
 ਮੁਹਿ ਭੀ ਪੁਗਯੋ ਲਖੀਜੈ¹ ॥ ੧੬ ॥
 ਗੁਰੁ ਬਚ ਪਾਹਨ ਲੀਕ ਸਚਵ ਲਖਿ¹,

¹ਨੀਚ। ²ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ।

¹ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਣੇ।

¹ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਪੱਥਰ ਦੀ ਲੀਕ ਵਾਂਗ ਸੱਚੇ ਜਾਣ ਕੇ।

ਜਾਇ ਭੂਪ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਖਾ।
 ਭਵੇ ਨ ਚਿੰਤਤ ਕੱਲ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ,
 ਐਹੈ ਤੁਮਰੋ ਰਾਖਾ।
 ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਭਯੋ ਦਹਿ ਗੁਨੋ,
 ਭਬਕ ਉਠਿਓ ਸਮ ਭੀਮੈਂ¹।
 ਦੁਹਿਰੀ ਚੋਬ ਲਾਇ ਦੁੰਦਭਿ ਪੈ,
 ਦਲ ਬਟੋਰਿ ਸਬਿ ਧੀਮੈਂ¹ ॥ ੧੭ ॥
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜਸਵਾਲੀ ਚਢਯੋ,
 ਅਰ ਗਜ ਸਿੰਘ ਬਲਕਾਰੇ¹।
 ਜਸਰੋਟੀ ਸੁਖ ਦੇਵ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ
 ਡਢਵਾਲੀ ਭਬਕਾਰੇ।
 ਚਢਯੋ ਸਸੈਨ ਗੋਪਾਲ ਗੋਲੇਰੀ,
 ਹੰਡੂਰੀ ਰਿਸ ਕਢ ਕੈ¹।
 ਢਿਗ ਨਦੋਣ ਢੁਕਵਾਇ ਨਗਾਰੇ,

¹ਭੀਮ ਸੈਨ ਵਾਂਗ।

¹ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਦਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ।

¹ਬਲੀ।

¹ਗੁੱਸਾ ਕੱਢ ਕੇ।

ਲਰੇ ਅੱਗੂ ਹੈ ਬਢ ਕੈ ॥ ੧੮ ॥

ਉਤੈ ਕਟੋਚੀ ਤੁਰਕੀ ਸੈਨਾ,

ਗਢ ਸਮ ਸੰਘਰ ਕੀਨੋ।

ਉਚੀ ਠੌਰ ਗੌਰ ਤਰੁ। ਕਟ ਕੇ,

ਬਾੜਾ ਬਡ ਰਚ ਲੀਨੋ।

ਗੌਰੀ ਤੀਰ ਨ ਜਿਸ ਮੈਂ ਲਾਗੈ,

ਲਖ ਕਰਿ। ਆਗੈ ਆਏ।

ਇਤ ਤੈ ਦਲ ਓਰੜ। ਢਿਗ ਢੁੱਕਯੋ,

ਭੀਮ ਸਸੀ ਕੋ ਜਾਏ ॥ ੧੯ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:

ਚਲੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਭਲੇ ਥੋਰ ਥੋਰੈਂ।

ਬਜੈਂ ਬਾਦ ਗਾਢੇ। ਮਨੋ ਮੇਘ ਘੋਰੈਂ²।

ਇਨੋ ਕੇ ਉਨੈਂ ਨਾ ਲਗੈ ਨਾਖ। ਕੋਊ।

ਰੁਕੇ ਕਾਠ ਕੇ ਠਾਠ ਮੈਂ। ਰੈਂਹ ਸੋਊ ॥ ੨੦ ॥

ਉਨੋ ਕੇ ਇਨੈ ਆਇ ਕੈ ਘਾਇ ਡਾਰੈਂ।

ਇਹੀ ਸੋਚ ਕੈ ਤੇ ਹਟੇ ਯੇ ਪਿਛਾਰੈਂ।

ਲਰੇ ਦੂਰ ਦੂਰੋਂ ਖਰੇ ਦੇਰ ਤਾਂਈਂ।

ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਈ ਜਬੈ ਯੋਂ ਲਖਾਈ। ॥ ੨੧ ॥

ਤਬੈ ਭੀਮ ਚੰਦੈਂ ਹੱਲਾ ਕੈ ਬੁਲੰਦੈਂ।

ਲਏ ਸੂਰ ਚਿੰਦੈਂ ਬਢਯੋ ਅੱਗੂ ਫੰਦੈਂ।

ਇਕੈ ਬਾਰ ਤੈ ਬਾਰ ਪੈ ਬਾਰ ਝਾਰੀ।

ਰਖੀ ਕਾਠ ਰੋਕੀ ਲਖੀ ਨਾ। ਅਗਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥

ਅਗੇ ਤੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਤਜੇ ਤੀਰ ਗੋਰੀ।

ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ, ਅਤੈ। ਦੈ ਸੁ ਜੋਰੀ।

ਪਏ ਮੋਹ ਨਜਾਈਂ। ਗਏ ਬੇਧ ਅੰਗੈਂ।

ਘਨੇ ਜ੍ਹਾਨ ਘੋਰੇ ਬਨੇ ਅੰਗ ਭੰਗੈਂ ॥ ੨੩ ॥

ਤਬੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘੰ ਸਸੀ ਭੀਮ ਕੋਪੇ।

ਬਏ ਜੰਗ ਥੰਭੇਰਣੰ ਪਾਉਂਰੋਪੇ।

ਬਡੇ ਹੇਲ ਕੈ ਕੈ ਬਡੀ ਬਾਰ ਝਾਰੀ।

।ਕਿਲੇ ਵਾਂਗ ਜੰਗ ਕੀਤਾ।

।ਵੱਡੇ ਦਰੱਖਤ।

।ਵੱਡਾ ਵਾੜਾ ਬਣਾ ਲਿਆ।

।(ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ) ਲੰਘ ਕੇ।

।ਉੱਛਲ ਕੇ।

।ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋੜੇ ਥੋੜੇ।

।ਤਕੜੇ ਵਾਜੇ। ²ਜਾਣੇ ਬੱਦਲ ਗੱਜਦਾ ਹੈ।

।ਲੰਘ ਕੇ।

।ਕਾਠ ਦੇ ਠਾਠ (ਸਾਮਾਨ) ਵਿੱਚ।

।ਮਾਰ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

।ਜਾਣੀ।

।ਮਨ ਇੱਛਤ ਸੂਰਮੇ (ਨਾਲ) ਲੈ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ।

।ਇੱਕੋ ਵੇਰਾਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ) ਵਾੜ ਉੱਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ ਮਾਰਿਆ।

।ਲੰਘੀ ਨਾ।

।ਬਹੁਤਾ।

।ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ।

।ਜੰਗ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾ ਕੇ ਜੰਗ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਬਣ ਗਏ।

ਦਯੋ ਤੋਰ ਬਾਰਾ¹ ਕਿਛੂ ਹੈ ਅਗਾਰੀ **॥ ੨੪ ॥**

¹ਵਾੜਾ।

ਦਈ ਦੀਹ ਹੂਹੰ¹ ਢੁਕੇ ਬਾਰ ਨੇਰੇ।

¹ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਦੇ ਕੇ।

ਤਬ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਕਹਯੋ ਉਚ ਟੇਰੇ।

ਕਹਾਂ ਬੀਰ ਦੇਖੋ ਖਰੇ ਖਾਂ ਅਲੱਫੈਂ।

ਲਰੋ ਜੋਰ ਦੈ ਕੈ ਕਰੋ ਸਫਨਿ ਸੱਫੈਂ¹ **॥ ੨੫ ॥**

¹(ਸਫਨਿ) ਕਤਾਰਾਂ ਨੂੰ (ਸੱਫੈਂ) ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਉ।

ਤਬੈ ਰੋਹ ਮੱਤੇ ਸਬੈ ਤੇਜ ਤੱਤੇ।

ਪਰੇ ਧਾਇ ਕੈ ਆਇ ਕੈ ਜੋਰ ਘੱਤੇ।

ਕੜਾ ਕਾੜ ਗੋਰੀ ਉਭੇ ਓਰਿ¹ ਚੱਲੀ।

¹ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ।

ਦੜਾ ਦਾੜ ਡਿੱਗੇ ਘਨੇ ਬੀਰ ਬੱਲੀ **॥ ੨੬ ॥**

ਉਨੈ ਮਾਰ ਪਾਛਾਰ ਕੈ ਤੁੰਡ ਫੇਰੇ¹।

¹ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ।

ਹਟੇ ਯੇ ਪਿਛਾਰੀ ਡਟੇ ਹੈ ਉਚੇਰੇ **॥ ੨੭ ॥**

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਕੁਪ ਕੈ ਕਹਿਲੂਰ ਪਤੀ ਰੁਪ ਕੈ¹,

¹(ਪੈਰ) ਜਮਾ ਕੇ।

ਗਿਰ ਉਪਰ ਬੰਬ¹ ਬਜਾਨ ਲਗਯੋ।

¹ਧੌਂਸਾ।

ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਭੀਰ ਲਏ ਨਿਜ ਤੀਰ¹,

¹ਆਪਣੇ ਕੋਲ।

ਬੰਦੂਕ ਅਚੂਕ ਤਜਾਨ ਲਗਯੋ।

ਗਿਰ ਓਟ ਬਚਾਇ ਰਹਿਓ ਨਿਜ ਕੈ,

ਖਿਜ ਕੈ ਸਰ ਓਘ¹ ਚਲਾਨ ਲਗਯੋ।

¹ਸਾਰੇ ਤੀਰ।

ਅਰਿ ਘਾਨ ਲਗਯੋ¹ ਘਮਸਾਨ ਪਗਯੋ²

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ। ²ਜੰਗ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ।

ਸੱਤ੍ਰਾਨ ਅਗਯੋ¹ ਸੁ ਦਬਾਨ ਲਗਯੋ **॥ ੨੮ ॥**

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ।

ਰਦ ਪੀਸਤ ਰੀਸਤ ਚੀਸਤ ਹੈ¹,

¹ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਦੰਦ ਪੀਹ ਕੇ (ਚੀਸਤ) ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਟ ਆਵਤ ਦੀਸਤ ਹੈਂ ਭਟ ਜੇ।

ਹਿਲ ਕੈ ਮਿਲ ਕੈ ਪਿਲ ਕੈ ਤਿਨ ਸੋਂ,

ਖਿਲ ਕੈ ਢਿਲ ਕੈ ਬਿਨ ਕੈ ਗਟ ਸੋ¹।

¹ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ (ਪਿਲ ਕੈ) ਤਤਪੱਰ ਹੋ ਕੇ (ਖਿਲ ਕੈ) ਗਰੋਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਿਨਾ ਦੇਰੀ ਤੋਂ (ਸੋਂ) ਉਹ (ਗਟ) ਵਿਉਂਤ (ਕੈ) ਬਣਾ ਕੇ।

ਵੱਟ ਕੈ ਸੁ ਕਸੀਸ ਪਰੈਂ ਹਟ ਕੈ

ਝਟਕੈ ਫਟਕੈਂ ਨ ਟਿਕੈਂ ਨਟ ਸੋਂ¹।

¹ਛੇਤੀ ਪਛਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਟ ਵਾਂਗ ਟਿਕਦੇ ਨਹੀਂ।

ਚਟ ਕੈ ਪਟ ਕੈ ਪਟਕੈਂ ਧਰ ਪੈ,

ਭਟਕੈਂ ਦੱਟਕੈਂ ਅਟਕੈਂ ਅਟ ਸੋ¹ **॥ ੨੯ ॥**

¹ਚਟ ਪਟ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵ ਛੇਤੀ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਟਕਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, (ਦੱਟ ਕੈ) ਹੱਲਾ ਕਰ ਕੇ (ਦਟਕੈਂ) ਦੌੜਦੇ ਹਨ

ਅਰਿ ਘਾਵਤ ਜਾਵਤ ਦਾਉ ਬਚਾਵਤ,
 ਭਾਵਤ ਬੀਰ¹ ਲਰਾਵਤ ਭੇ।
 ਇਤ ਤੈ ਉਤ ਜਾਵਤ ਬਾਜ¹ ਕੁਦਾਵਤ,
 ਪੈਰ ਧਰਾਵਤ ਯਾਵਤ¹ ਭੇ।
 ਬਜਵਾਵਤ ਬਾਦ¹ ਬਿਧੀ ਇਸ ਕੇ,
 ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਨ ਨਾ ਹਟ ਆਵਤ ਭੇ।
 ਉਨ ਮਾਤ ਉਸਤਾਦ ਨਚਾਰ ਕਰੇ¹,
 ਸਮ ਸਜਾਪਹਿ ਨੈਣ ਪਿਟਾਵਤ ਭੇ ॥ ੩੦ ॥

ਪਿਖ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰਾਲ ਰੁਪਯੋ,
 ਨਿਜ ਬੀਰਨ ਕੇ ਲਲਕਾਰਤ ਭਾ।
 ਤਿਰਛੀ ਬਰਛੀ ਨੋ ਝੁਕਾਇ, ਅਨੀ
 ਸਘਨੀ ਹਲ ਹੂਲਹਿ ਪਾਰਤ ਭਾ¹।

ਪਰਕਾਰ ਅਨੇਕ ਜਜੈਲ¹ ਜਬੂਰ²,
 ਬੰਦੂਕ ਅਚੂਕ ਪ੍ਰਾਹਰਤ ਭਾ।
 ਦਲ ਦੁਜਨ ਕੇ ਬਿਚਲਾਇ ਦਯੋ,
 ਜਿਮ ਮੇਘਨ ਪੌਨ ਬਿਡਾਰਤ ਭਾ¹ ॥ ੩੧ ॥

ਸਸਿ ਭੀਮ ਨਿਦਾਨ¹ ਪਛਾਨ ਤਬੈ,
 ਹਨੁਮਾਨ ਕੇ ਧਜਾਨ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਯੋ।
 ਸਬਿ ਭੂਪ ਸਸੈਨ ਲਏ ਨਿਜ ਸੰਗ,
 ਨਿਸੰਗ ਹੈ ਅੱਗ੍ਰ ਜੰਗ ਥਪਯੋ।
 ਬਹੁ ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਕਪੈ ਕਰਿ ਬਾਰ ਨ,
 ਬਾਰਹਿ ਕੇ ਇਕ ਬਾਰ ਕਪਯੋ¹।

ਰੁਪ ਕੈ¹ ਕੁਪ ਕੈ² ਨ੍ਰਿਪ ਖੂਪ ਲਰੇ,
 ਗਨ ਬੀਰਨ ਕੇ ਰਣ ਵੀਚ ਖਪਯੋ ॥ ੩੨ ॥
 ਸਸਿ ਭੀਮ ਸਭੀਮ ਬਿਲੋਕਤ¹ ਰੋਕਤ,
 ਟੋਕਤ ਹੈ ਜੁ ਪਿਛਾਹਿ ਹੁਟੇ।
 ਪਰਲੋਕ ਗਏ ਪਰ ਲੋਕ ਘਨੇ¹ ਪਿਖਿ,

(ਅਟ ਸੋ) ਰੁਕਾਵਟ ਨਾਲ (ਅਟਕੈ) ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ।

¹ਘੋੜਾ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਵਾਜਾ।

¹ਕੋਈ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

¹ਨਾਚਿਆਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਤਿਖੀ ਬਰਛੀ ਨੂੰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਸੰਘਣੀ (ਅਨੀ) ਫੌਜ ਵਿੱਚ (ਹਲ ਹੂਲਹ) ਹਲਚਲੀ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ।

¹ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਲੰਬੀ ਬੰਦੂਕ। ²ਜੰਬੂਰਕ=ਛੋਟੀ ਤੋਪ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪਉਣ (ਦੇਵਤਾ) ਖਿੰਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

¹ਅੰਤ ਸਮਾਂ।

¹ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਟਦਾ ਹੈ, ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
 ਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਕਟ ਦਿੱਤਾ।

¹ਪੈਰ ਜਮਾ ਕੇ। ²ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ।

¹ਭੀਮ ਚੰਦ ਭੈ ਦੇ ਸਹਿਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

¹ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਚਲੇ ਗਏ।

ਪਾਉਂ ਨ ਅੱਗੂ ਏਕ ਪੁਟੇ।
ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਨ ਲਯੋ ਅਬਿ ਹਾਰ ਭਵੈ,
ਅਰਿ ਮਾਰ ਹਮੈਂ ਘਰ ਬਾਰ ਲੁਟੇਂ।
ਗੁਰੁ ਨਾਹਿੰ ਅਏ ਅਬਿ ਲੋ ਹਿਤ ਮੱਦਤ,
ਜਾਤ ਛਕੇ ਹਮ ਕੇਰ ਛੁਟੇ' ॥ ੩੩ ॥

ਤਬਿ ਲੋ ਨਰ ਏਕ ਚਢਯੋ ਤਰੁ ਪੈ',
ਇਮ ਬੋਲ ਉਠਯੋ ਗੁਰੁ ਆਵਤ ਹੈਂ।
ਨਭ ਧੂਰ ਚਢੀ, ਧੁਨਿ ਭੂਰ ਕਢੀ
ਰਣਜੀਤ, ਬਢੀ ਗਰਜਾਵਤ ਹੈਂ'।

ਸੁਨ ਕੈ ਉਤਸਾਹਿ ਬਢਯੋ ਗੁਨ ਕੈ',
ਜਨੁ ਜੀਤ ਲਯੋ ਰਣ ਭਾਵਤ ਹੈ'।
ਕਿਰਖੀ ਜਨੁ ਸੂਕਤ ਮੇਂਹ ਮਿਲਯੋ,
ਤੁਲਹਾ ਜਿਮ ਬੂਡਤ ਪਾਵਤ ਹੈ' ॥ ੩੪ ॥

ਗੁਰੁ ਆਵਤ ਕੇ ਦਰਸਾਵਤ ਹੀ,
ਦਲ ਭੂਪਨ ਕੇ ਉਮਡਯੋ ਅਘਟੈ'।
ਜਿਮ ਬਾਦਰ ਕੇ ਬਰਸੇ ਸਰਸੇ,
ਸਰਸੇ ਭਵ ਦਾਦਰ ਸਾਦਿਰ ਰਟੈ'।

ਸੁਪਤਯੋ ਰਸ ਬੀਰ ਜਗਯੋ ਕਿਤ ਹੈ,
ਗਰਜਯੋ ਘਨ ਜਯੋਂ ਪਿਖਿ ਬੀਜ ਛੁਟੇਂ'।

ਉਦਯੋ ਰਵਿ ਹੇਰਿ ਗੁਰੈਂ, ਰਣ ਤਾਲ
ਵਿਖੈ ਬਿਕਸੇ ਮੁਖ ਕੰਜ ਭਟੈ' ॥ ੩੫ ॥

ਯੁਤ ਬੀਰ ਹਜਾਰਕ ਆਇ ਪੁਗੇ'
ਰਣ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਜੋ, ਰਣਜੀਤ ਘੁਰਯੋ'।
ਸਸਿ ਭੀਮਹਿ ਲੋ ਸਭਿ ਭੂਪਨ ਆਇ,
ਗਹੇ ਗੁਰੁ ਪਾਇ ਲਜਾਇ ਕੁਰਯੋ'।
ਗੁਰੁ ਧੀਰ ਦਈ ਤੁਵ ਜੀਤ ਭਵੈ,

'ਸਾਡੇ ਛੱਕੇ ਛੁਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ
ਹਿਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਦਰੱਖਤ ਉੱਤੇ।

'ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਧੂੜ ਚੜ੍ਹ ਗਈਰਣਜੀਤ (ਨਗਾਰੇ 'ਚੋਂ) ਬਹੁਤੀ
ਅਵਾਜ਼ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੀ) ਬਹੁਤੀ ਗੂੰਜ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

'ਐਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਜਾਣੇ ਸੁੱਕੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਡੁੱਬਦੇ ਨੂੰ
ਤੁਲਹਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

'ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਉਛਲਿਆ।

'ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਦੇ ਬਹੁਤਾ ਵਰੁਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤੇ ਡੱਡੂ (ਭਵ) ਪੈਦਾ
ਹੋ ਕੇ ਤੇ (ਸਾਦਿਰ) ਨਿੱਡਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

'ਗਜਦੇ ਹੋਏ ਬੱਦਲ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਚਮਕਾਰਾ
ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ।

'ਗੁਰਾਂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਜੰਗ ਰੂਪ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ
ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਕੰਵਲ ਖਿੜ ਪਏ।

'ਪੁੱਜ ਗਏ।

'ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਗੱਜਿਆ।

'ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਕੇ।

ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਤ ਅਮੀ ਜਨੁ ਏਹੁ ਪੁਰਜੋ।
ਸੁਨ ਕੈ ਪਿਖ ਕੈਰਣ ਹਾਲ ਗੁਰੈਂ,
ਅਰਣੋਦਜ ਜਜੋਂ ਮੁਖ ਨੂਰ ਫੁਰਜੋ॥ ੩੬ ॥

ਸੁਨ ਕੈ ਗੁਰੁ ਆਵਨ ਮੱਦਤ ਮੈਂ,
ਉਤ ਬੈਰਿਨ ਕੋ ਸਬਿ ਧੈਰ ਹਰਜੋ।
ਵਸ ਚਿੰਤ ਭਯੋ ਕਿਰਪਾਲ, ਮਨੋ
ਜਲ ਕੋ ਘਟ ਸੌ ਸਿਰ ਤਾਂਹਿ ਪਰਜੋ।
ਉਨਿ ਜਾਨ ਲਯੋ ਅਬਿ ਹਾਰ ਭਵੈ,
ਪਰ ਛੋਰਨ ਜੰਗ ਕੁਢੰਗ ਭਰਜੋ।
ਇਸ ਹੇਤ ਸੁਚੇਤ ਭਯੋ ਮਧ ਖੇਤ',
ਨ ਭੇਤ ਇਹੈ ਕਿਸ ਪਾਸਰਰਜੋ॥ ੩੭ ॥

ਇਤ ਤੈ ਦਲ ਲੈ ਸਸਿ ਭੀਮ ਬਢਜੋ,
ਯੁਤ ਸੈਨ ਗੁਰੂ ਇਕ ਓਰ ਭਏ।
ਸੁਨਿ ਦੁੰਦਭਿ ਸੰਖ ਧੁਨੀ ਗੁਰੁ ਕੀ,
ਉਰ ਬੈਰਿਨ ਖਾਇ ਦਰਾਰ ਗਏ।
ਭਟ ਭੂਰਹਿੰ ਭੀਮ ਭਰੇ ਰਿਸ ਜੇ,
ਦਿਸ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ ਭੂਪਹਿ ਪੇਲ ਦਏ।

ਜੁਗ ਓਰਹਿ ਸ਼ੋਰ ਬਹੋਰ ਪਰਜੋ,
ਰਣ ਘੋਰ ਮੱਚਜੋ ਅਤਿ ਜੋਰ ਪਏ॥ ੩੮ ॥
ਗੁਲਕਾ ਸਰ ਧਾਰ ਅਪਾਰ ਪਰੇ,
ਜਿਸ ਮੇਂਹ ਅਸਾਰ ਬਰੇ ਕਰਕਾ।

ਕਰ' ਕਾਂਹਿ ਕਟੇ ਪਗ ਗੋਡ ਲਟੇ²,
ਉਰ' ਪੇਟ ਫਟੇ ਬਿਕਟੇ ਧਰ ਕਾ²।
ਧਰਕਾ ਤਨ ਲਾਲ ਕਮਾਲ ਕਰਾਲ ਭਯੋ,
ਗੁਲ ਲਾਲਹਿ ਜਜੋਂ ਭਰਕਾ।

ਭਰਿ ਕਾਂਹਿਨ ਖੱਪਰ ਸ਼੍ਰੋਣ ਪੀਐਂ,
ਮਿਲਿ ਭੈਰਵਿ ਜੋਗਨਿ ਕੇ ਲਰਕਾ॥ ੩੯ ॥

'ਜਾਣੋ ਮਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਮੁਖ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਫੈਲ ਗਿਆ।

'ਧੀਰਜ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।

'ਖੋਟੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

'ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ।

'ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ (ਦਰਾਰ) ਤੇੜ ਖਾ ਗਏ ਭਾਵ ਪਾਟ ਗਏ।

'ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਮੇ ਬਹੁਤੇ ਭਿਆਨਕ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਹ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਰਾਜੇ ਨੇ (ਪੇਲ) ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ।

'ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ (ਅਸਾਰ) ਬਹੁਤੇ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ (ਕਰਕਾ) ਗੜੇ ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ।

'ਹੱਥ। 'ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਛਾਤੀ। 'ਧੜ ਦਾ (ਹਾਲ) (ਬਿਕਟ) ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਸਰੀਰ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਾਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ (ਭਰਕਾ) ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'(ਕਾਂਹਿਨ) ਕਈਆਂ ਭੈਰਵਾਂ ਤੇ ਜੋਗਣੀਆਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਮਿਲ

ਲਰਿ ਕਾਂਹਿ ਨ ਮਾਰਤ ਹੋ ਅਰਿ ਕੋ,
ਸਸਿ ਭੀਮ ਸਿਪਾਹਿ¹ ਬੰਗਾਰਤ ਹੈ।
ਗਾਰਤ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਕੇ ਭਟ ਭੂਰਨਿ¹,
ਤੂਰਨ¹ ਸੱਤੁ ਬਿਡਾਰਤ ਹੈਂ²।
ਡਾਰਤ ਹੈਂ ਕਟ ਕੈ ਤਨ ਧੂਰਹਿੰ,
ਹੂਰਹਿੰ ਸੂਰ ਸੰਭਾਰਤ ਹੈਂ¹।
ਭਾਰਤ ਹੈਂ ਕਿਰਪਾਲ ਤਈਂ,
ਧੁਨਿ ਉਚ ਕਮਾਲ ਪੁਕਾਰਤ ਹੈਂ ॥ ੪੦ ॥
ਰਤਿ¹ ਹੈ ਚਿਤ ਕੀ ਜਿਨਿ ਜੰਗ ਵਿਖੈ,
ਸੁਨਿ ਸੰਗ ਭਿਰੈ ਚਲ ਕੈ ਬਲ ਕੈ¹।
ਬਲਿ ਕੈ¹ ਸਿਰ ਦੇਤ ਨ ਸੰਕਤ ਹੈਂ,
ਅਕਲੰਕੁ ਲਹੈਂ ਪਦ ਸੋ ਚਲ ਕੈ¹।

ਚਲ ਕੈ ਤਰਵਾਰਨਿ ਵਾਰ ਜਹਾਂ,
ਤਹਿ ਜਾਤ ਸੁ ਨਾਹਿ ਟਲੈਂ ਛਲ ਕੈ¹।
ਛਲਕੈਂ ਬੜਨਾਲ ਜੰਜੈਲ ਜੰਬੂਰਨ
ਤੈ ਨ ਡਰੈਂ ਹਲਕੈਂ ਖਲੁ ਕੈ¹ ॥ ੪੧ ॥

ਖਲਕੈਂ¹ ਸੁਪਨਾ ਸਮ ਜਾਨ ਰਹੇ
ਦੁਖ ਦਾਨਕ ਭੋਗ ਉਭੈ ਜਗ ਕੇ¹।
ਜਗ ਕੇ ਤਪ ਕੇ ਫਲ ਕਰਮਨ ਕੇ,
ਸਭਿ ਨਾਸ ਭਵੈਂ ਸਮ ਭੂਤਗ ਕੇ¹।
ਤਗ ਕੇ ਸਮ¹ ਕੈਵਲ ਮੋਖ ਲਹੈਂ,
ਨਰ ਜੇ ਮਰ ਹੈਂ ਰਣ ਮੈਂ ਪਗ ਕੇ¹।
ਪਗ ਕੇ ਸਮ ਲੈ ਦਰਜਾ ਬਡ ਸੋ,
ਤਨ ਦੈ ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਅਸੀ ਲਗ ਕੇ¹ ॥ ੪੨ ॥

ਕੇ ਖੱਪਰ ਭਰ ਕੇ ਲਹੂ ਪੀ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਫੌਜ ਨੂੰ।

¹ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ।

¹ਛੇਤੀ। ²ਆਰਦੇ ਹਨ।

¹ਭਾਲਦੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰੀਤੀ।

¹ਬਲ ਨਾਲ।

¹ਸਗੋਂ।

¹ਉਹ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਉੱਥੇ)
ਚੱਲ ਕੇ ਭਾਵ ਜਾ ਕੇ।

¹ਛਲ ਕਰ ਕੇ ਟਲਦੇ ਨਹੀਂ।

¹(ਬੜਨਾਲ) ਬੰਦੂਕਾਂ, ਜੰਜੈਲਾਂ (ਭਾਰੀਆਂ ਤੇ ਲੰਮੀਆਂ
ਬੰਦੂਕਾਂ) ਤੇ ਜੰਬੂਰਾਂ (ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ) ਦੇ (ਛਲਕੈਂ) ਇਕੱਠੇ
ਫਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ ਸਗੋਂ (ਖਲੁ ਕੈ) ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵ
ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ (ਹਲਕੈਂ) ਘੇਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ।

¹ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ।

¹ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਵਾਂਗ।

¹ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਂਗ।

¹ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ।

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਜੋ (ਅਸੀ) ਤਲਵਾਰ ਲਗ
ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਉਹ (ਪੱਗ) ਪਗੜੀ ਵਾਂਗ ਵੱਡਾ ਦਰਜਾ ਲੈ
ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਆਸ਼ਕ ਗਜਾਨੀ ਸੂਰਮਾ,
ਮਾਨਤ ਨਿਜ ਨਹਿੰ ਦੇਹ।
ਪਾਵਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਦ,
ਯਾਂਹੀਂ ਤੈ ਬਧ ਏਹਾ' ॥ ੪੩ ॥

'ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ।

ਲਘੁਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਜਬੈ ਬਾਦ ਮਾਰੂ'।
ਸਜੈ ਜੰਗ ਸਾਰੂ'।
ਉਭੈ ਓਰ ਢੂਕੇ।
ਮਰੇ ਮਾਰ ਕੂਕੇ ॥ ੪੪ ॥
ਤਜੈਂ ਤੀਰ ਤੀਖੇ।
ਸਮੰ ਸਾਂਪ ਬੀਖੇ'।
ਕਮੰਠੇਂ ਕੜਕੈ'।

'ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ (ਵੱਜੇ)।

'ਚੰਗਾ।

'(ਬੀਖੇ) ਜ਼ਹਰੀਲੇ ਸੱਪਾਂ ਵਾਂਗ।

'ਧਨੁੱਖ ਕੜਕਦੇ ਹਨ।

ਸੁ ਚਿੱਲੇ ਤੜਕੇਂ ॥ ੪੫ ॥
ਬਰੈ' ਬਾਨ ਗੋਲੇ।
ਮਨੇ ਮੇਂਹ ਗੋਲੇ'।
ਦਿਸਾ ਦੇ ਅਤੋਲੇ'।

'ਵਰੁਦੇ ਹਨ।

'ਗੜੇ।

'ਭਾਰੇ।

ਕਰੈਂ ਮਾਰ ਪੋਲੇ ॥ ੪੬ ॥
ਦਗੈਂ ਜੋ ਬੰਦੂਕੈ'।
ਲਗੈ ਜਾ ਅਚੂਕੈ'।
ਭਰੈਂ ਫੇਰ ਝੱਟੈ'।

ਦੜਾ ਦਾੜ ਸੱਟੈਂ ॥ ੪੭ ॥
ਭਰੈਂ ਦੋਇ ਗੋਲੀ।
ਧਰੈਂ ਹਾਥ ਤੋਲੀ।
ਜੜੈਂ ਮੋੜ ਤੋੜੇ'।

'ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਤੋਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੇ ਡੋਰੇ, ਪਲੀਤੇ।

ਕਲਾ ਪੈ ਸੁ ਜੋੜੇ ॥ ੪੮ ॥
ਕਰੈਂ ਸੇਧੁ ਡੰਭੈ'।
ਹਰੈਂ ਜ੍ਹਾਨ ਥੰਭੈ'।
ਹਸੈਂ ਜੋ ਪਲੀਤੇ'।

'ਅੱਗ ਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

'ਜਵਾਨਾਂ ਰੂਪ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

'ਜੋ ਪਲੀਤੇ ਹੱਸਦੇ ਭਾਵ ਜਾਗਦੇ ਹਨ।

ਲਸੈਂ ਬਿਜਲੀਤੇ' ॥ ੪੯ ॥

'ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

ਚਲੈਂ ਕਤਕਤੈ ਕੈ।

ਭਲੈ ਤਤ ਭਤੈ ਕੈ।

ਬਮੈਂ ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲਾ।

ਸਮੈਂ ਜ੍ਵਾਨ ਜਾਲਾ ॥ ੫੦ ॥

ਗਿਰੈਂ ਝੁੰਮ ਝੁਮੈ।

ਮਨੋ ਮੱਤ ਘੁੰਮੈ।

ਰਿਦੇ ਮੂੰਡ ਫੋਰੈਂ।

ਭੁਜਾ ਜੰਘ ਤੋਰੈਂ ॥ ੫੧ ॥

ਛਟੈਂ ਸ਼ੋਣ ਧਾਰੈਂ।

ਸਮੰ ਸੋ ਫੁਹਾਰੈਂ।

ਘਨੇ ਘਾਉ ਖੋਲੈਂ।

ਭਕਾ ਭੱਕ ਬੋਲੈਂ ॥ ੫੨ ॥

ਧਕਾ ਧੱਕ ਗੋਰੈਂ।

ਤਕਾ ਤੱਕ ਫੋਰੈਂ।

ਝਟਾ ਝੱਟ ਜੁਟੈਂ।

ਦਟਾ ਦੱਟਾ ਸੁਟੈਂ ॥ ੫੩ ॥

ਸਟਾ ਪੱਟ ਰੁੱਝੈਂ।

ਚਟਾ ਪੱਟ ਜੁੱਝੈਂ।

ਲਟਾ ਪੱਟ ਹੋਵੈਂ।

ਕਟਾ ਕੱਟ ਜੋਵੈਂ ॥ ੫੪ ॥

ਫਟਾ ਫੱਟ ਬਾਹੈਂ।

ਕਟਾ ਕੱਟ ਲਾਹੈਂ।

ਕਟੇ ਮੂੰਡ ਹੱਥੈਂ।

ਭੁਜਾ ਜੰਘ ਮੱਥੈਂ ॥ ੫੫ ॥

ਲਰੈਂ ਢੂਕ ਢੂਕੈਂ।

ਗਿਰੈਂ ਟੂਕ ਟੂਕੈਂ।

ਗੁਰੂ ਉਚ ਠੋਰੈਂ।

ਤਜੈਂ ਤੀਰ ਗੋਰੈਂ ॥ ੫੬ ॥

ਸਤੰ ਆਠ ਮਾਂਗੀਂ।

ਕਢੈਂ ਪਾਰ ਤਾਹੀਂ।

‘ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੜ ਭੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ।

‘(ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲਾ) ਬੰਦੂਕਾਂ (ਅੱਗ) (ਬਮੈਂ) ਉਗਲੱਛਦੀਆਂ ਹਨ।

‘ਸਾਰੇ ਜਵਾਨ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

‘ਘੁੰਮ ਕੇ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

‘ਜਾਣੇ ਮਸਤ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

‘ਛਾਤੀ ਤੇ ਸਿਰ ਭੰਨਦੇ ਹਨ।

‘ਫੇਰ ਤੱਕ ਤੱਕ ਕੇ।

‘ਦਾੜ ਦਾੜ।

‘ਛੇਤੀਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

‘ਛੇਤੀ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

‘ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

‘ਵੱਢਾ ਟੁੱਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

‘ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਖੇਤੰ।	
ਪਰੇ ਹੂੰ ਅਚੇਤੰ॥ ੫੭ ॥	ਬੇਹੋਸ਼।
ਕਿਤੇ ਦੁੰਦ ਜੁਧੈਂ।	
ਕਰੈਂ ਸੂਰ ਸੁਧੈਂ।	
ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇਗੈਂ।	
ਇਕੈ ਬਾਰ ਬੇਗੈਂ॥ ੫੮ ॥	ਛੇਤੀ ਨਾਲ।
ਬਹੈ ਐਸ ਧਾਰਾ।	
ਲਹੈ ਚੀਰ ਆਰਾ।	
ਗਿਰੈਂ ਏਕ ਬਾਰੈਂ।	
ਸਮੰ ਸੋ ਮੁਨਾਰੈਂ॥ ੫੯ ॥	
ਬਰੈਂ ਹੂਰ ਧਾਈ।	
ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਪਾਈ।	
ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਸੇਲੇ।	
ਕਢੇ ਹੈਂ ਦੁਸੇਲੈ॥ ੬੦ ॥	ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ।
ਕਿਤੇ ਲੋਹ ਸਾਂਗੈਂ।	ਬਰਛੀਆਂ।
ਘਸਾ ਘੱਸ ਲਾਗੈਂ।	
ਘਨੇ ਮਾਰ ਨੇਜੇ।	
ਸੁ ਬੇਝੈਂ। ਕਰੇਜੇ॥ ੬੧ ॥	ਵਿੰਨੁਦੇ ਹਨ।
ਕਰੈਂ ਰੇ ਜਰੇਜੇ।	ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।
ਤਰੰਵਾਰ ਲੇਜੇ।	ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ।
ਮਹਾਂ ਮਾਰ ਮੱਚੀ।	
ਕਲ੍ਹਾ॥ ਆਨਿ ਨੱਚੀ॥ ੬੨ ॥	ਕਲਹ, ਨਾਰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।
ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਭਾਰੇ।	
ਲਰੈਂ ਹੂੰ ਅਗਾਰੇ।	
ਤਜੈਂ ਤੀਰ ਗੋਲੀ।	
ਕਹੂੰ ਤੇਗ ਲੋਲੀ॥ ੬੩ ॥	ਚੰਚਲ।
ਜਿਤੇ ਜੋਰ ਪੈ ਹੈ।	
ਤਿਤੇ ਹੀ ਦਬੈ ਹੈਂ।	
ਤਬੈ ਹੇਲ ਘਾਲਾ॥	ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ।
ਇਤੈ ਤੈ ਕਰਾਲਾ॥ ੬੪ ॥	ਭਿਆਨਕ।

ਪਰੰ ਬਾਰਾ ਗੋਰੀ।	'ਵਾੜ ਉੱਤੇ।
ਇਕੈ ਬਾਰ ਛੋਰੀ।	
ਬਰੀ ਬਾਰ ਮਾਂਹੀਂ ¹ ।	'ਵਾੜ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਈ।
ਪਰੀ ਪਾਰ ਨਾਹੀਂ ॥ ੬੫ ॥	
ਪੁਨਾ ਬਾਰਾ ਝਾਰੀ ² ।	'ਸਲਖ (ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਫਾਇਰ)। ² {ਝਾਰੀ} ਛੱਡੀ।
ਘਨੀ ਤੋਰ ਡਾਰੀ।	'ਬਹੁਤੀ (ਵਾੜ) ਤੋੜ ਸੁੱਟੀ।
ਢਿਗੰ ਜਾਇ ਢੁੱਕੇ।	
ਸਮੰ ਸ਼ੇਰ ਬੁੱਕੇ ॥ ੬੬ ॥	
ਚਹੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰੈਂ।	
ਭਬੁਕੇ ਨਿਕਾਰੈਂ ¹ ।	'ਵਾੜ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਲਾਂਬੂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਚਲਾ ਚਾਲ ਹੋਈ।	
ਚਮੂੰ ਚੁੰਗ ਢੋਈ ¹ ॥ ੬੭ ॥	'ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ।
ਫਿਰੈਂ ਆਲ ਬਾਲੇ ¹ ।	'ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ।
ਬਡੇ ਹੇਲ ਘਾਲੇ।	
ਚਢੇ ਜਾ ਚੁਫੇਰੇ।	
ਲਏ ਬੀਚ ਘੇਰੇ ॥ ੬੮ ॥	
ਕਰੇ ਜੌ ਲਚਾਰੀ।	
ਵਿਚੈ ਮਾਰ ਮਾਰੀ।	
ਉਨੈ ਤੋਂ ਬਿਚਾਰੀ।	
ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਭਾਰੀ ॥ ੬੯ ॥	
ਨਹੀਂ ਯੇ ਹਟੈ ਹੈ।	
ਇਹਾਂ ਹੀ ਰਖੈ ਹੈ।	
ਕਰੈਂ ਮਾਰ ਪੋਲੇ।	
ਸਰੰ ਡਾਰ ਗੋਲੇ ॥ ੭੦ ॥	
ਇਸੀ ਹੇਤ ਲਜਾਏ।	
ਕਹਲੂਰੀ ਚਢਾਏ ॥ ੭੧ ॥	
ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:	
ਹਰੋ ਸੰਘਰ ਏਹੂ ¹ ਲਰੋ ਬਹਿਰ ਹੂੈ ਕੈ।	'ਇਹ ਜੰਗ ਮਾਰ ਲਉ।
ਇਹੀ ਮੰਤਰ ¹ ਕਿਰਪਾਲ ਕੋ ਸਬਿ ਮਨੈ ਕੈ।	'ਸਲਾਹ।
ਸਟਾਪੱਟ ¹ ਸੋ ਬਾਂਧ ਗਾਰੱਟ ² ਭਾਰਾ।	'ਛੇਤੀ। ² ਟੋਲਾ।

ਅਏ ਬਾਰ ਤੈ ਬਾਰੈ ਛੋਰਿ ਬਾਰਾ¹ ॥ ੨੨ ॥

ਤਜੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਘਨੇ ਬੇਗ ਸੰਗੈ।

ਮਚੇ¹ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਗਚੇ ਘਾਉ ਅੰਗੈ²।

ਬਿੱਝੜ ਵਾਲੀਏ ਬੀਰ ਦੈਆਲ ਚੰਦੈਂ।

ਰਣ ਪਾਉਂ ਰੋਪਯੋ ਅੱਗੇ ਹੂੰ ਅਮੰਦੈਂ¹ ॥ ੨੩ ॥

ਕਹੜੋ ਬੋਲਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ ਠੋਕ ਛਾਤੀ।

ਬਨੋ ਕਾਹਿ ਗੀਦੀ ਭਵੇ ਸੱਤੂ ਘਾਤੀ।

ਅਬੀ ਜੇ ਪਲੈ ਹੈਂ ਘਰੈਂ ਵੀਚ ਨਾਰੀ।

ਘਨੇ ਤਾਨੁ¹ ਦੈਰੈਂ ਮਿਲੈਂ ਜੇ ਪਹਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥

ਕਰੜੋ ਭੀਮ ਨਾਦੰ¹ ਪੁਨਾ ਭੱਬਕਾਰਾ।

ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਜੜੋਂ ਗੁੱਜ ਕੈ ਤੁੱਜ ਭਾਰਾ¹।

ਅਰੇ ਭੀਮ ਭੂਖੇ¹ ਭਗੋ ਛੋਰਿ ਜੰਗੈਂ।

ਨਹੀਂ ਤੋ ਲਰੇ ਅੱਗੁ ਹੂੰ ਆਇ ਚੰਗੈਂ ॥ ੨੫ ॥

ਅਗੇ ਤੀਨ ਵਾਰੀ ਤੁਝੇ ਹੈ ਭਗਾਯੋ।

ਠਗੇ¹ ਤੂ ਚਢੈ ਕੈ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਜਾਯੋ।

ਅਬੈ ਦੇਖ ਮੋ ਕੋ ਦੁਹੂੰ ਕੋ ਭਗੈ ਹੋਂ।

ਭਵੈਂ ਜੋ ਅਗਾਰੀ ਮਜ਼ਾ ਤੋ ਚਥੈ ਹੋਂ ॥ ੨੬ ॥

ਇਮੈ ਬੋਲ ਕੈ ਚਾਂਪ¹ ਸੰਭਾਰ ਭਾਰੀ।

ਤਜੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ ਸਬੀ ਖੇਜਿ ਮਾਰੀ¹।

ਚਢੜੋ ਦਾਹਿਨੇ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ।

ਬਢੜੋ ਅਲਫ ਖਾਂ ਸੰਗ ਲੈ ਸੂਰ ਜਾਲੰ¹ ॥ ੨੭ ॥

ਰਿਸੇ ਭੂਰ ਸੂਰੇ ਮੁਛੈਲੈ ਗੁਸੈਲੇ।

ਬਕੈਲੇ¹ ਪਟੈਲੇ² ਕਟੈਲੇ ਬਟੈਲੇ³।

ਉਛੈਲੇ ਬੁੰਦੈਲੇ ਮਰੁੈਲੇ ਸੁ ਛੈਲੇ¹।

ਅਲੈਲੇ ਦਬੈਲੇ ਜਿਤੈਲੇ ਜੁਧੈਲੇ¹ ॥ ੨੮ ॥

ਹਲਾ ਹੂਲ ਕੈ ਕੈ ਪਰੇ ਆਇ ਧਾਈ।

ਭਰੀ¹ ਤੀਰ ਗੋਲੀਨ ਕੀ ਝਰੀ ਲਾਈ।

¹ਵਾੜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ।

¹ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ। ²ਜ਼ਖਮਾਂ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗ ਲਹੂ ਨਾਲ ਗੱਚ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਛੇਤੀ।

¹ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ।

¹ਇਸੜੀਆਂ।

¹ਤਾਨੂੰ, ਮਿਹਣੇ।

¹ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਬਦ।

¹ਬਹੁਤਾ ਤਾੜ ਕੇ।

¹ਹੇ ਭੁੱਖੇ ਭੀਮ ਚੰਦ।

¹ਹੇ ਠੱਗ।

¹ਧਨੁਖ।

¹ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤੇ ਸੂਰਮੇ।

¹ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ। ²ਪਟੇ ਬਾਜ਼, ਗੱਤਕੇ ਬਾਜ਼। ³ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ।

¹(ਬੰਦੈਲੇ) ਬੁੰਦੇਲ ਜਾਤੀ ਦੇਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ (ਮਰੁੈਲੇ) ਮੋਹਰੀ (ਛੈਲੇ) ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ (ਉਛੈਲੇ) ਉਛਲਦੇ ਹਨ।

¹(ਅਲੈਲੇ) ਅਸਚਰਜ (ਜੁਧੈਲੇ) ਜੋਧੇ (ਦਬੈਲੇ) ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੇ (ਜਿਤੈਲੇ) ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ।

¹ਚੰਗੀ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲੈਂ ਦਿਆਲੈਂ ਘਨੇ ਬੀਰ ਮਾਰੇ।

ਪਛਾਰੇ ਲਤਾਰੇ ਬਢੇ ਹੈਂ ਅਗਾਰੇ॥ ੨੯ ॥

¹ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਹਨ।

ਹਟੇ ਪੈਰ ਪਾਛ ਪਿਖੇ ਡੱਢਵਾਲੀ।

ਕਹੜੇ ਭੀਮ ਚੰਦੈਂ ਬਲੀ ਤੂੰ ਬਿਸਾਲੀ।

ਇਨੈ ਮਾਰ ਹੱਮਾਰ ਤੇ ਘਾਣੁ॥ ਲਾਹੇ।

¹ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ।

ਅੱਗੈ ਹੋਇ ਮੱਥਾ ਤੂਹੈਂ ਕੜੇਂ ਨ ਡਾਹੇਂ ॥ ੩੦ ॥

ਕਹੜੇ ਭੀਮ ਚੰਦੈਂ ਚਲੇ ਆਪ ਆਗੈ।

ਭਵੇਂ॥ ਸੰਗ ਮੈਹੂੰ ਥਵੇਂ ਲਾਲ ਬਾਗੇ²।

¹ਹੋਵਾਂਗਾ। ²ਲਾਲ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਰਜੌਤੀ॥ ਸੰਭਾਰੈਂ ਕੁਲੈ ਲਾਜ ਜੋਏਂ²।

¹ਰਾਜਪੂਤੀ। ²ਦੇਖੀਏ।

ਇਮੰ ਮੰਤ੍ਰੁ॥ ਕੈ ਕੈ ਫਿਰੈ ਫੇਰ ਦੋਏ ॥ ੩੧ ॥

¹ਸਲਾਹ।

ਗੁਜੇ ਮੇਘ ਨਜਾਂਈਂ ਤੁਜੇ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਾਰੇ।

¹ਤਾੜੇ।

ਰਣੰ ਖੰਭ ਹੋਏ ਮਨੋ ਦੈ ਮੁਨਾਰੇ।

ਮਹਾਂ ਮੇਂਹ ਵੁੱਠਾ ਸਰੰ ਗੋਲੀਓਂ ਕਾ॥

¹ਢੋਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ।

ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਜੋਰੰ ਪਰਾ ਢੋਲੀਓਂ ਕਾ ॥ ੩੨ ॥

ਬਜੈਂ ਬਾਦ ਮਾਰੂ ਗਜੈਂ ਬਾਜ॥ ਸੂਰੇ।

¹ਘੋੜੇ।

ਭੁਕਾਰੇ ਸੁ ਭੇਰੀ ਨਕਾਰੇ ਦਰੂਰੇ॥

¹ਭੇਰੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਗਾਰੇ (ਦਰੂਰੇ) ਭਿਆਨਕ (ਵੱਜਦੇ ਹਨ)।

ਬਕੈਂ ਮਾਰ ਮਾਰੰ ਥਕੈਂ ਨਾ ਲਰੰਤੇ।

ਭਏ ਕੌਰਵੈਂ ਪਾਂਡਵੈਂ ਜੜੇਂ ਡਹੰਤੇ॥ ੩੩ ॥

¹(ਜੰਗ ਕਰਨ) ਲੱਗ ਪਏ।

ਕੜਾ ਕਾੜ ਮੱਚੀ ਹਲੰ ਚਾਲ ਘਾਲਾ॥

¹ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਫਿਰੀ ਲੈ ਬਿਵਾਨੰ ਪਰੀ ਦੇਵ ਬਾਲਾ॥

¹ਅਪੱਛਰਾਂ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

ਚਲੀ ਸੇਲ॥ ਸਾਂਗੈਂ² ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਦੁਧਾਰੀ।

¹ਬਰਛੇ। ²ਬਰਛੀਆਂ।

ਤਿਰੱਛੀ ਬਰੱਛੀ ਬਿਲੱਛੀ ਕਟਾਰੀ¹* ॥ ੩੪ ॥

¹ਤਿਖੀਆਂ ਬਰਛੀਆਂ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਕਟਾਰਾਂ। *ਕਟਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਮੂਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪਦ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਹਥਾ ਵੱਥ ਹੋਏ ਘਨੇ ਹੇਲ ਘਾਲੈਂ॥

¹ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀ ਹੋ ਪਏ ਬਹੁਤੇ ਹੱਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਿਆਲੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੈਂ ਸਮੰ ਕੋਪਿ ਕਾਲੈਂ॥

¹ਕਾਲ ਵਾਂਗ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ।

ਲਏ ਖਾਨ ਖੁੰਨੀ ਖੁਰਾਸਾਨ ਵਾਰੇ।

ਜਿੰਨੈਂ ਬ੍ਰਿੰਦ ਭੂਪਾਨ ਹਿੰਦੁਵਾਨ ਗਾਰੇ ॥ ੩੫ ॥

ਸਸੀ ਭੀਮ ਕੋ ਭੀਮ ਸੇ ਵੇ ਮਿਲੇ ਹੈਂ॥

¹ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਭੀਮ ਸੈਨ ਵਰਗੇ (ਹੋ ਕੇ) ਉਹ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਪੁਨਾ ਪਾਉਂ ਪਾਛੇ ਇਨੋਂ ਕੇ ਹਲੇ ਹੈਂ।

ਘੜੀ ਕਜਾਮਤੈ ਕੀ ਇਨੋਂ ਪੈ ਬਿਤਾਈ।

¹ਬੀਤੀ।

ਹਲੀ ਸੈਨ ਯਾਂ ਕੀ ਚਲੀ ਯੋਂ ਪਲਾਈ ॥ ੮੬ ॥

ਗਏ ਛੂਟ ਛੱਕੇ ਭਏ ਦਾਂਤ ਖੱਟੇ।

ਗਹੇ ਪੀਤ ਰੰਗੋਂ ਕਹੇਂ ਹਾਇ ਲੱਟੇ।

¹ਰੰਗ ਪੀਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਤੇ ਹਾਇ ਕਹਿ ਕੇ ਲਿਟਦੇ ਹਨ।

ਤਬੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਭੀਮੰ।

ਅਏ ਯੇ ਗੁਰੂ ਪੈ ਥਏ ਸੇ ਯਤੀਮੰ ॥ ੮੭ ॥

ਅਬੈ ਲਾਜ ਰਾਖੇ ਕਟੀ ਨਾਕ ਤਾਜੀ।

ਨਹੀ ਤੇ ਜਿਤੀ ਜਾਤ ਹੈ ਆਜ ਬਾਜੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਕੇ ਭੀ ਲਗੈ ਦਾਗ ਭਾਰੀ।

ਕਹੈਂਗੇ ਗਏ ਥੇ ਅਏ ਸੇ ਭਿ ਹਾਰੀ ॥ ੮੮ ॥

ਤਿਨੈ ਧੀਰ ਦੈ ਕੈ ਕਹਯੋ ਨ ਡਰੀਜੈ।

ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਕੇ ਸਾਦਕੰ ਯਾਦ ਕੀਜੈ।

¹ਸਿਦਕ ਨਾਲ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਖਰੇ ਥੇ ਤਬੈ ਉਚ ਠੌਰੈਂ।

ਮਢੀ ਬਾਹਨੀ ਆਹਨੀ ਸੰਗ ਗੌਰੈ ॥ ੮੯ ॥

¹{ਬਾਹਨੀ} ਫੌਜ ਭਾਰੀ (ਆਹਨੀ) ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਮੜੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਰਣਜੀਤ ਪੈ ਜੋ ਪਰੀ ਚੋਬ ਦੁਹਰੀ।

ਚਲੇ ਏਕ ਤੇ ਏਕ ਹੈ ਅੱਗ ਜੁਹਿਰੀ।

¹ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ।

ਢਿਗੰ ਢੁੱਕ ਢੋਆ ਕਰਯੋ ਢੋਲ ਬੱਜੇ।

¹ਨੇੜੇ ਢੁਕ ਕੇ ਮੇਲ ਕੀਤਾ।

ਗਜੇ ਸਿੱਖ ਸੂਰੇ ਘਨੰ ਪਿੱਖਿ ਲੱਜੇ ॥ ੯੦ ॥

¹ਬੱਦਲ।

ਕਸੇ ਰਾਮਜੰਗੇ ਠੁਕੀ ਦੋਇ ਗੋਰੀ।

¹ਬੰਦੂਕਾਂ।

ਜੜੇ ਮੋੜ ਤੋੜੇ ਕਲਾ ਪੈ ਬਹੋਰੀ।

ਇਕੇ ਵਾਰ ਡੰਭੀ ਭਰੀ ਫੇਰ ਸਾਰੈਂ।

¹ਅੱਗ ਲਾਈ (ਅ) ਚਲਾਈ।

ਹਰੈਂ ਅੰ ਭਰੈਂ ਸ਼ੀਘਰੈਂ ਬਾਰ ਝਾਰੈਂ ॥ ੯੧ ॥

¹ਇਕੱਠਾ ਫਾਇਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਜੈਂ ਢੂਕ ਢੂਕੈਂ ਬੰਦੂਕੈਂ ਅਚੂਕੈਂ।

ਦੜਕੈਂ ਲਸਕੈਂ ਬਿਜੰ ਸੇ ਅਰੂਕੈਂ।

¹ਸ਼ਬਦ ਦੜ ਦੜ ਕਰਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਰੁਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਲੇ ਮੇਘ ਜੜੋਂ ਮੋਖ ਦਾ ਘੋਖ ਹੋਰੈ।

¹ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਏ ਹੱਥ ਵੱਥੰ ਸਬੈ ਹੀ ਸਰੋਰੈ ॥ ੯੨ ॥

¹ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ।

ਸੜਕੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਕਮਾਨੈਂ ਕੜਕੈਂ²।

¹ਸੜ ਸੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ²ਕੜ ਕੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫੜਕੈ¹ ਸੁ ਢਾਲੇ ਨਗਾਰੇ ਰਣਕੈ²।
ਠਣਕਾਰ³ ਤੇਗੈ ਘੜੈ ਜਜੋਂ ਠਠਜਾਰੈਂ।
ਭੁਜੈਂ ਭਾਜ ਬੰਦੂਕ ਤਜੋਂ ਤੜ ਤੜਾਰੈਂ⁴ ॥ ੮੩ ॥

ਚਲਾਵੈਂ ਘਨੇ ਸੈਹਥੀ¹ ਤੀਰ ਨੇਜੈ।
ਸੁ ਬੇਝੈਂ ਕਰੇਜੈਂ ਅਮੇਜੈਂ ਉਰੇਜੈਂ।
ਕਿਤੈ ਤੇਗ ਤੇਜੈਂ ਕਰੇਂ ਰੇਜ ਰੇਜੈਂ²।
ਸਿ ਭੇਜੈਂ ਅਗੇਜੈਂ ਕਿ ਸੇਜੈਂ ਸਵੇਜੈਂ³ ॥ ੮੪ ॥

ਭਏ ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ ਥਏ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ¹।
ਪਰੇ ਹੱਥ ਔ ਸੱਥਲੈ ਮਧ ਝੁੰਡ²।
ਪਰੇ ਤ੍ਰਫਰਾਵੈਂ ਧਰਾ ਪੈ ਬਖੇਰੇ³।
ਮਨੋ ਕਿੰਸਕੰ ਬਜਾਰ ਪਾਛਾਰ ਗੇਰੇ⁴ ॥ ੮੫ ॥
ਛਕੈਂ ਮਾਸ ਹਾਰੀ ਬਕੈਂ ਗੰਜ ਸੋਹੂ⁵।
ਪਿਯੈ ਚੰਡਿਕਾ⁶ ਚਾਵਡੀ⁷ ਰੱਜ ਲੋਹੂ।
ਡਗੈਂ ਡਾਕਣੀ ਡੋਲ ਡੱਕੈਂ ਡਕਾਰੈਂ⁸।

ਪਿਸਾਚੀ¹ ਖਵੀਸੀ² ਚੁਰੈਲੀ ਚਿਕਾਰੈਂ³ ॥ ੮੬ ॥
ਖਵੈ ਹੈਂ ਨਚੈ ਹੈਂ ਬਜੈ ਹੈਂ ਕਪਾਰੈਂ⁴।
ਕਲ੍ਹੈ⁵ ਕਾਲਕਾ⁶ ਕੰਕਨੀ ਕਿੱਲਕਾਰੈਂ⁷।

ਕਿਤੈ ਖੋਪਰੀ ਖੇਤ ਖਾਵੀਸ¹ ਖੈ ਹੈਂ।
ਰਹੇ ਲਾਜ ਔ ਧਰਮ ਕੀ ਜੈ ਰਟੈ ਹੈਂ² ॥ ੮੭ ॥
ਕਟੋਚੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਕਰੋਧੰ ਕਰੂਰੰ³।
ਕਟੇ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਸੂਰੰ।
ਬਡੋ ਬਿੱਝੜੰ ਵਾਲੀਆ ਬੀਰ ਦਜਾਲੰ।
ਅੜੋ ਖੇਤ ਮੈਂ ਸੋ ਖੜੋ ਖੰਭ ਢਾਲੰ⁴ ॥ ੮੮ ॥

ਧਰੇ ਟੋਪ ਪੇਟੀ ਫੁਲਾਦੀ ਸੰਜੋ ਹੈ।
ਨਹੀਂ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਤਿਸੈ ਕੋਇ ਪੋਹੈ।
ਸਸੀ ਭੀਮ ਕੀਨੀ ਗੁਰੂ ਪੈ ਬਿਨੰਤੀ।

¹ਫੜ ਫੜ ਸ਼ਬਦ। ²ਰਣਰਣ ਸ਼ਬਦ।

³ਠਣ ਠਣ ਸ਼ਬਦ।

⁴{ਜਿਵੇਂ ਭੱਠ 'ਚ} {ਭਾਜ} ਦਾਣੇ ਭੁਜਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੜ ਤੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

⁵ਬਰਛੀਆਂ।

⁶ਕਲੇਜੇ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, (ਉਰਜੈ) ਛਾਤੀਆਂ (ਅਮੇਜੈਂ) ਮੇਲਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਨੇੜੇ ਢੁਕਦੇ ਹਨ।

⁷ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।

⁸ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ 'ਚ ਭੇਜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੇਜਾ 'ਤੇ ਸੌਂ ਜਾਣ।

⁹{ਰੁੰਡ} ਧੜ ਤੇ {ਮੁੰਡ} ਸਿਰ {ਛਿੰਨ} ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ {ਭਿੰਨ} ਅਲੱਗ ਹੋ ਗਏ।

¹⁰{ਲੋਥਾਂ ਦੇ} ਝੁੰਡ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਤੇ {ਸੱਥਲੈ} ਪੱਟ ਪਏ ਹਨ।

¹¹ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ।

¹²ਜਾਣੇ ਕੇਸੂ {ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ} ਨੂੰ ਹਵਾ ਨੇ ਪਛਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ।

¹³ਉਹ {ਗੰਜ} ਭਿਆਨਕ {ਬਕੈਂ} ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹⁴ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ। ¹⁵ਕਾਲੀ।

¹⁶ਡਾਇਣਾਂ ਡੋਲਦੀਆਂ {ਡਗੈਂ} ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ {ਡੱਕੈਂ} ਰੱਜ ਕੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹⁷ਰਾਖਸ਼ੀ। ¹⁸ਦੇਉਣੀ। ¹⁹ਚੁੜੇਲਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।

²⁰ਖੋਪਰੀਆਂ।

²¹ਕਲਹ-ਨਾਰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ²²ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ। ²³ਗਿਲਜਾਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

²⁴ਦੇਉ, ਜਿੰਨ।

²⁵ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

²⁶ਭਿਆਨਕ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ।

²⁷ਖੰਭੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਤੁਮੈਂ ਸਿੰਘ ਆਗੇ ਇਹੈ ਮੱਤ ਦੰਤੀ ॥ ੯੯ ॥	'ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਹੈ।
ਸਮੰ ਫੂਲਵਾਰੀ' ਇਨੈ ਸੈਨ ਮੇਰੀ।	'ਫੂਲਵਾੜੀ ਵਾਂਗ।
ਕਰੀ ਪਾਇਮਾਲੰ' ਬਿਸਾਲੰ ਨਿਬੇਰੀ।	'ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
ਹਤੇ ਯਾਹਿ ਕੇ ਹੈ ਫਤੇ ਭੀ ਅਤੈ ਹੈ'।	'ਇਸ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ (ਅਤੈ) ਭਾਰੀ ਫਤਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
ਗੁਰੂ ਭੀ ਕਰਜੇ ਤੇਜ ਤਾਜੀ ਤਿਤੈ ਹੈ' ॥ ੧੦੦ ॥	'ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰਫ਼।
ਭਰੀ ਦੋਇ ਗੋਰੀ ਢੁਕੇ ਢਿੱਗ ਜਾਈ।	
ਤਿਨੈਂ ਟੇਰਿ' ਅਗੱਜੋਂ ਇਨੈ ਯੋਂ ਸੁਨਾਈ।	'ਬੋਲ ਕੇ।
ਨਹੀਂ ਭੀਖਨੰ ਖਾਂ ਹਰੀ ਚੰਦ ਮੈਂ ਹੂੰ।	
ਫਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਲੋ ਜੇ ਜਿਤੇ ਔਰ ਤੈਹੂੰ' ॥ ੧੦੧ ॥	'ਤੁਸਾਂ ਨੇ।
ਕਰੇ ਆਪ ਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਹਤੈਹੋਂ।	
ਲਘੂ ਬੈ ਸੁਠੰ ਹੇਰ ਕੈ ਤੈ ਤਜੈਹੋਂ'।	'ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ (ਸਰੂਪ) ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹਾਂ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਜੇ ਤੈਂ ਘਨੇ ਬੀਰ ਮਾਰੇ।	
ਤੁਝੈ ਮੈਂ ਹਤੋਂ ਤੂੰ ਅਬੈ ਹੋ ਹੁਸ਼ਜਾਰੇ ॥ ੧੦੨ ॥	
ਨਿਜੰ ਬਾਰ ਕੀਜੇ ਰਹੈ ਹੋਸ' ਨਾਹੈਂ।	'ਇੱਛਾ।
ਰਿਸਜੇ ਸੋ ਕਿਸਜੇ ਯੋਂ ਸੁਨੈ ਕੈ ਤਕਾ ਹੈ'।	'ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਖਿੱਝ ਕੇ ਇਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤੱਕਿਆ।
ਕਰੀ ਬਾਨ ਬਰਖਾ ਸਮੰ ਮੇਂਹ ਭਾਰੇ।	
ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਾਏ ਕਿਛੂ ਕਾਟ ਡਾਰੇ ॥ ੧੦੩ ॥	
ਗੁਰੂ ਗੁੱਜ ਕੇ ਤੁੱਜ ਬੰਦੂਕ ਡੰਭੀ।	
ਧਸੀ ਦੋਇ ਗੋਲੀ ਕਸੀ ਦੇਹ' ਕੰਬੀ।	'ਦੇਹ ਕਸੀ ਗਈ।
ਗਿਰਜੇ ਭੂਮਿ ਝੂਮੰ ਨਹੀਂ ਆਬ' ਮੰਗਾ।	'ਪਾਣੀ।
ਸਰੂ ਕੇ ਤਰੂ ਜਜੋਂ ਸੁਟਜੇ ਪੌਨ ਚੰਗਾ ॥ ੧੦੪ ॥	
ਪਦੰ ਉਚ ਪਾਯੋ ਗੁਰੂ ਨੈ ਹਤੀਓ।	
ਬਰਜੇ ਦੇਵ ਬਾਲਾ ਮੁੰਡੀ ਮੁੰਡ ਲੀਓ'।	'(ਮੁੰਡੀ) ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਿਆ।
ਮਰਜੇ ਜੋ ਦਿਆਲਾ ਕਟੇਚੀ ਨਿਹਾਰਾ।	
ਪਰਜੇ ਹੈ ਬਿਹੋਸੰ ਮਨੋ ਜੰਗ ਹਾਰਾ ॥ ੧੦੫ ॥	
ਗਿਰਜੇ ਜੀਤ ਆਸੰ ਅਰੈਂ ਕੋ ਮਿਨਾਰਾ'।	'ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸ ਦਾ ਮੁਨਾਰਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।
ਕਿਯੋਂ ਜੰਗ ਕਾ ਪਾੜ ਕੇਵਾੜ ਡਾਰਾ'।	'ਤਖ਼ਤਾ।
ਪਰੇ ਸੱਤ੍ਰ ਧਾਈ ਗੁਰੂ ਪੈ ਰਿਸੈ ਕੈ।	
ਗੁਰੂ ਪਾਨ' ਕਾਮਾਨ ਔ ਬਾਨ ਲੈ ਕੇ ॥ ੧੦੬ ॥	'ਹੱਥ ਵਿੱਚ।
ਤਜੇ ਚਾਰ ਬਾਣੰ ਤਬੈ ਹਾਥ ਦਾਏਂ।	

ਪੁਨਾ ਤੀਨ ਛੋਰੇ ਕਰੰ ਸਾਥ ਬਾਏਂ।
 ਕਰੀ ਬਾਨ ਬਰਖਾ ਸੜਾ ਸਾੜ ਛੋਰੇ।
 ਗੁਰੂ ਮਾਰ ਬੈਰੀਨ ਕੇ ਮੂੰਹ ਮੋਰੇ ॥ ੧੦੭ ॥
 ਸਿੱਖੋਂ ਭੀ ਕੜਾ ਕਾੜ ਬੰਦੂਕ ਝੋਕੀ।¹ 'ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡੀਆਂ।
 ਲਗੀ ਜਾ ਅਚੂਕੈਂ ਵਗੀ ਕੋ ਨ ਫੋਕੀ।
 ਪਿਖੜੋ ਭੀਮ ਚੰਦੈਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਰਾਮੰ।
 ਭਏ ਮੋਦ ਜੀਤਯੋ ਜਨੋ ਸੰਗਰਾਮੰ ॥ ੧੦੮ ॥ 'ਜੰਗ।
 ਬਢੇ ਹੌਸਲੇ ਰੌਸਲੇ। ਲਾਲ ਹੂੈ ਸੋ। 'ਚਿਹਰੇ।
 ਪਰੇ ਧਾਇ ਹੱਲੇ ਕਰੇ ਸੱਤ੍ਰੂ ਪੈ ਸੋ।
 ਗੂਜੇ ਸਿੰਘ ਨਜਾਈਂ ਤ੍ਰੂਜੇ ਸੱਤ੍ਰੂ ਭਾਰੀ।
 ਘਨੀ ਤੀਰ ਗੋਲੀਨ ਕੀ ਬਾਰ ਝਾਰੀ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਕਟਾ ਕੁੱਟ ਮੱਚੀ ਝਟਾ ਪੱਟ ਕੱਟੇ।
 ਰੁਲੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਧਰਾ ਪੈ ਸਪੱਟੇ।¹ 'ਛੇਤੀ।
 ਹਲਾ ਚਾਲ ਮੇਲੀ ਦਲੰ ਸੱਤ੍ਰੂ ਮਾਂਹੀਂ।
 ਕਰੇ ਅੰਗ ਭੰਗੈਂ ਕੁਢੰਗੈਂ ਮਹਾਂਹੀ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਲਰੰਤੇ ਮਰੰਤੇ ਹਟੰਤੇ ਪਿਛੈ ਹੈਂ।
 ਧਸੇ ਜਾਹਿ ਬਾੜੇ ਵਿਖੈ ਫੇਰ ਵੈ ਹੈਂ।
 ਲਗੇ ਘਾਵ ਭਾਰੇ ਸਰੰ ਸਾਂਗ ਗੋਲੀ।
 ਕਿਧੋਂ ਹਾਰ ਬੈਠੇ ਵਹੈ ਖੇਲ ਹੋਲੀ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਲਯੋ ਜੀਤ ਖੇਤੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦਯਾ ਤੈ।
 ਕਹੈਂ ਭੂਪ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦੰ ਥਯਾ ਤੈ।¹ 'ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ ਤੇ।
 ਬਜੇ ਬਾਜਨੇ। ਜੀਤ ਓਛਾਹ ਕੇਰੇ।¹ 'ਵਾਜੇ।
 ਫਿਰੇ ਫੇਰ ਜਾਈ ਤਿਨੋਂ ਕੇ ਚੁਫੇਰੇ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਰਿਸੈ ਬਾਰ ਬਾਰੈਂ¹ ਦਿਸੈ ਬਾਰ ਬਾਰੈਂ²।¹ 'ਵਾਲ ਵਾਲ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ।² 'ਵਾੜ ਦੇ ਬੂਹੇ ਦੀ ਤਰਫ।
 ਕਰੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰੈਂ¹ ਭਰੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰੈਂ²।¹ 'ਵਾਰ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।² 'ਵਾਰ ਵਾਰ (ਬੰਦੂਕਾਂ) ਭਰਦੇ
 ਹਨ।
 ਰਖੇ ਘੇਰ ਬੈਰੀ ਮਧੰ ਬਾਰ ਬਾਰੈਂ¹।¹ 'ਵਾੜੇ 'ਚ ਵਾੜ ਕੇ।
 ਅਥਯੋ ਦਯੋਸ ਰਾਈ¹ ਮਥਯੋ ਹੂੈ ਨ ਸਾਰੈਂ²।¹ 'ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਗਿਆ।² '(ਮਥਯੋ) ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ
 (ਸਾਰੈਂ) ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।
 ॥ ੧੧੩ ॥
 ਲਏ ਜੀਤ ਬੈਰੀ ਕਏ ਆਨ ਡੇਰੈਂ।

ਮਨੋ ਖੇਲ ਹੋਲਾ ਘੜੋਲਾ¹ ਬਧੇਰੈਂ।
 ਛਯੋ ਅੰਧਕਾਰੰ ਅਏ ਮਾਸ ਹਾਰੀ।
 ਛਕੈਂ ਭਾਵਤੈਂ¹ ਯਾਵਤੈਂ ਅੱਧਿਕਾਰੀ² ॥ ੧੧੪ ॥
 ਚਢੀ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਆਗੁੱਥ ਖੇਤੈਂ¹।
 ਸੁੱਤੇ ਜਵਾਨ ਕੇਕਾਨ¹ ਬੇਹਾਨ ਚੇਤੈਂ² ॥ ੧੧੫ ॥

¹ਡੰਡਰੋਲਾ ਪਾਇਆ।

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ। ²ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

¹ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਗੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ।

¹ਘੋੜੇ। ²(ਬੇਹਾਨ ਚੇਤੈਂ) ਚੇਤਨਤਾ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਭਾਵ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਦੁਹਿ ਦਿਸ ਭਏ,
 ਤੇ ਸਭ ਲਏ ਉਠਾਇ।
 ਮੱਲੁਮ ਪੱਟੀ ਕਰਿ ਭਲੇ,
 ਪੀਛੇ ਪਠੇ ਤਦਾਂਇੰ ॥ ੧੧੬ ॥
 ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਰੂ ਰਣ ਜੀਤ ਕੈ,
 ਉਤ੍ਰੇ ਡੇਰਨਿ ਆਇ।
 ਭੋਜਨ ਕਿਯ ਕਿਨਿ ਨਹਿੰ ਕੀਆ,
 ਸੁਪਤੇ ਨਿਸ ਮੁਦ ਪਾਇ ॥ ੧੧੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭੂਪ ਕਟੋਚੀ ਉਤ ਦਿਸ ਸੋਚੀ।
 ਲੋਚੀ¹ ਭਾਗ ਜਾਨ ਕੀ ਪੋਚੀ²।
 ਅਲਫ ਖਾਨ ਸੋਂ ਆਨ ਉਚਾਰੀ।
 ਚਢੈ ਦਿਵਸ ਫਿਰ ਹ੍ਰੈਰਣ ਭਾਰੀ ॥ ੧੧੮ ॥
 ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਬਡ ਪੀਰ ਅਜਮਤੀ।
 ਮੱਦਤ ਕਰੈ ਦੁਸਮਨੈ ਅਤੀ।
 ਜਿਨੈ ਭੂਪ ਬਡ ਬੀਰ ਦਿਆਲਾ।
 ਏਕ ਬੰਦੂਕ ਮਾਰ ਹਤ ਡਾਲਾ ॥ ੧੧੯ ॥
 ਸਾਤ ਬਾਨ ਫਿਰ ਤਜਿਰਣ ਜੀਤਾ।
 ਕੱਲ ਕੋ ਛਡੈ ਨ ਮੁਹਿ ਤੁਹਿ ਜੀਤਾ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਅਬਿ ਤੋਂ ਚਲੈਂ ਪਿਛਾਰੀ।
 ਫੋੜ ਫਾੜ¹ ਫਿਰ ਲੈਹੈਂ ਮਾਰੀ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਇਹੀ ਸਲਾਹਿ ਅਲਫ ਖਾਂ ਮਾਨੀ।
 ਚੂਪ ਚਾਪ ਚਲ ਪਰੇ ਗੁਮਾਨੀ।

¹ਚਾਹੀ। ²ਨੀਚ ਨੇ।

¹ਪਾੜ ਪੂੜ ਕੇ ਭਾਵ ਫੁੱਟ ਪਾ ਕੇ।

ਚਾਰਕੁ ਨਰ ਸਿਖਾਇ ਤਹਿ ਛੋਰੇ।
 ਕਹਯੋ ਅਯੋ ਤੁਮ ਭੀ ਭਜ ਭੋਰੇ¹ ॥ ੧੨੧ ॥ ¹ਸਵੇਰੇ।
 ਨਿਸ ਭਰ ਤੁਪਕੈਂ ਛੋਰਤ ਰਹੀਓ।
 ਜਿਉਂ ਜਾਨੈਂ ਅਰਿ ਹੈਂ ਸਬਿ ਅਹੀਓ¹। ¹ਸਾਰੇ (ਏਥੇ) ਹੀ ਹਨ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਕਾਂਗੜੇਸ ਸਹਿ ਸੈਨਾ।
 ਗੀਦੀ ਗਯੋ ਭਾਗ ਨਿਜ ਐਨਾ¹ ॥ ੧੨੨ ॥ ¹ਘਰ।
 ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਬਾਕੀ ਨਰ ਗਏ।
 ਇਹ ਪਿਖਿ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰੁਪ ਆਨੰਦ ਭਏ।
 ਦੁੰਦਭਿ ਵਾਇ¹ ਫਤੇ ਕੇ ਤਬੈ। ¹ਵਜਾ ਕੇ।
 ਉਤਰੇ ਆਇ ਸ਼ਹਰ ਢਿਗ ਸਬੈ ॥ ੧੨੩ ॥
 ਪਿਖਿ ਰਮਣੀਕ ਠੌਰ ਤਟ ਬਿਆਸੈਂ।
 ਸ਼ਹਰ ਨਦੌਣ ਭੌਣ ਸੁਖ ਖਾਸੈਂ¹। ¹ਬਹੁਤੇ ਸੁਖ ਦਾ ਘਰ।
 ਆਠ ਦਿਵਸ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਰਹਾਏ।
 ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇ ਮਨ ਭਾਏ ॥ ੧੨੪ ॥
 ਭੀਮ ਚੰਦ ਲੌ ਭੂਪਤਿ ਜੇਈ।
 ਕਰੈਂ ਸੇਵ ਬਿਬਿਧਾ ਸਬਿ ਤੇਈ।
 ਸੰਗ ਹੋਇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਰਜਧਾਨੀ।
 ਭਏ ਦਿਖਾਵਤ ਕਰਿ ਬਡ ਮਾਨੀ¹ ॥ ੧੨੫ ॥ ¹ਵੱਡਾ ਆਦਰ ਕਰਕੇ।
 ਬਾਈ ਧਾਰਨ ਮੈਂ ਜਬਿ ਖਬਰੈਂ।
 ਜੰਗ ਜੀਤ ਕੀ ਪਹੁੰਚੀ ਜਬਰੈਂ¹। ¹ਜ਼ੋਰਾਵਰ।
 ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਸਭਾ ਵਿਖੈ ਹੈ।
 ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਬੈ ਚਲ ਪੈ ਹੈ ॥ ੧੨੬ ॥
 ਨਾਮ ਭਟਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਥਮੈ ਗੁਰੁ ਕਾ।
 ਗਨੈ ਭਨੈ ਗੁਨ ਤਜਿ ਭ੍ਰਮ ਉਰ ਕਾ।
 ਪੁਨ ਇਨ ਦਿਨੈਂ ਕਟੋਚੀ ਰਾਜੇ।
 ਕਪਟੀ ਛਲੀਏ ਚੁਗਲ ਦਰਾਜੇ¹ ॥ ੧੨੭ ॥ ¹ਬਹੁਤੇ।
 ਮਾਯਾਵੀ ਮਾਯਾ¹ ਰਚਿ ਭਾਰੀ। ¹ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਛਲ।
 ਭੀਮ ਸਸੀ ਕੇ ਦਿਲ ਮੈਂ ਡਾਰੀ।
 ਮੇਲ ਕਰਨ ਤੁਰਕਨ ਠਹਿਰਾਨਾ।
 ਕਰਾ¹ ਕਰਾ² ਕਿਛੁ ਤਿਹੰ ਬਖਸ਼ਾਨਾ ॥ ੧੨੮ ॥ ¹ਮਾਮਲਾ। ²ਕਰ ਲਿਆ।

ਮਿਲੇ ਨ੍ਰਿਪ ਜਬਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀਂ।
 ਲਈ ਸਲਾਹਿ ਨਾਹਿੰ ਗੁਰਿ ਕਾਂਹੀਂ।
 ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਗੁਰਿ ਉਰਿ ਰਿਸ ਧਰਿ ਭਾਰੀ।
 ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਦਿਸ ਕੀਨੀ ਤਜਾਰੀ ॥ ੧੨੯ ॥
 ਸੁਨਿ ਰਣਜੀਤ ਭੀਤਿ^੧ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਈ। 'ਡਰ।
 ਪਠਯੋ ਵਜੀਰ ਰੋਕਬੇ ਤਾਂਈਂ।
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਇਮ ਸਚਵੈਂ^੧ ਕਹਾ। 'ਵਜੀਰ ਨੂੰ।
 ਅਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਕਿਛੁ ਕਾਮ ਨਰਹਾ ॥ ੧੩੦ ॥
 ਫਤੇ ਲੈ ਦਈ ਹੰਕ੍ਰਿਤ ਭਈ^੧। 'ਹਉਮੈ ਹੋ ਗਈ।
 ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਸੋਂ ਸੰਧੀ^੧ ਕਰਿ ਲਈ। 'ਮੇਲ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਨਹਿੰ ਦੀਨੀ ਸਾਰਾ^੧। 'ਖਬਰ।
 ਠਹਿਰਨ ਅਬੈ ਫਜ਼ੂਲ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧੩੧ ॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਮਗ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਲਯੋ।
 ਪੁਨ ਸੁਨਿ ਭੀਮ ਚੰਦ ਖੁਦ ਅਯੋ।
 ਪਗ ਬੰਦੇ ਠਹਿਰਾਵਨ ਚਹਯੋ।
 ਠਹਿਰੇ ਨਾਹਿੰ ਗੁਰੂ ਹਠ ਗਹਯੋ ॥ ੧੩੨ ॥
 ਅੱਸ੍ਰ ਅਮੋਲਕ ਜੀਨ ਸੁਨਹਿਰੀ।
 ਜੇਵਰ ਯੁਤ ਜਰਾਉ ਜਰ ਗਹਿਰੀ^੧। '(ਗਹਿਰੀ) ਬਹੁਤੀ ਜੜਾਉ ਜੜੀ ਹੋਈ।
 ਖਿਲਤ^੧ ਅਧਿਕ ਬਡ ਦੈ ਸਿਰ ਨਾਯੋ। 'ਪੋਸ਼ਾਕ।
 ਸਿਰੇਪਾਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੈ ਪਾਯੋ ॥ ੧੩੩ ॥
 ਚਲੀ ਚਮੁੰ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਉਦਾਰੈਂ।
 ਗਿਰ ਬਨ ਹੇਰਤ ਕਰਤ ਸ਼ਿਕਾਰੈਂ।
 ਪੰਥ ਪੁਰਨ ਤੇ ਨਜਰੈਂ ਲੇਤੇ^੧। 'ਰਸਤੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਭੇਟਾਂ ਲੈਂਦੇ।
 ਦਿਸ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਅਏ ਸਹੇਤੇ^੧ ॥ ੧੩੪ ॥ 'ਪਿਆਰ ਨਾਲ।
 ਆਲਸੂਨ ਇਕ ਪੁਰਿ ਮਗ ਆਵਾ।
 ਦਈ ਅਕੋਰ ਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾ।
 ਬਲਿਕੈ ਪੁਰਿ ਕੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ।
 ਬਿਰੇ ਉਚ ਠਾਂ ਤਰਕ ਅਲਾਏਂ ॥ ੧੩੫ ॥
 ਇਕ ਬਿਰ ਸੰਗਤ ਥੀ ਉਨ ਲੂਟੀ।
 ਯਾਦ ਕਰਾਈ ਸੋ ਸਿਖ ਬੂਟੀ^੧। 'ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਾਮ।

ਗੁਰੁ ਉਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਦਿਸ ਤੈ ਕਿਛੁ ਥੀ ਰਿਸ।

ਕੋਪ ਦੀਪ ਸੀਖਯੋ ਤਬਿ ਸਿਖ ਤਿਸਾ' ॥ ੧੩੬ ॥ 'ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪ ਦੀਵੇ ਦੀ (ਸੀਖਯੋ) ਬੱਤੀ ਉੱਚੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੇ ਗੁਰੁ ਫੁਰਮਾਯੋ।

ਲੂਟਹੁ ਗਾਮ, ਏਹੁ ਸੁਨਿ ਧਾਯੋ।

ਜਿਤਿਕ ਬਾਹਨੀ ਥੀ' ਗੁਰੁ ਸੰਗੈਂ।

'ਫੌਜ।

ਲੂਟਯੋ ਸਭਿ ਨੈ ਗਾਮ ਨਿਸੰਗੈਂ ॥ ੧੩੭ ॥

ਦੌਰਿ ਪਹਾੜੀ ਚੜ੍ਹੇ ਪਹਾੜੀਂ।

ਗਏ ਦੌਰਿ ਤਜਿ ਪੁਰਿ ਘਰਿ ਲਾੜੀਂ।

'ਵਹੁਟੀਆਂ।

ਜੋਊ ਅੜੇ ਫੜੇ ਸੋ ਕੂਟੇ।

ਅਸਨ ਬਸਨ ਬਾਸਨ ਬਿੱਤ ਲੂਟੇ' ॥ ੧੩੮ ॥

'ਭੋਜਨ, ਬਸਤ੍ਰ, ਭਾਂਡੇ ਤੇ ਧਨ ਆਦਿ ਲੁੱਟੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਆਲਸੂਨ ਪਿੰਡ ਭੂਪ ਕਾ,

ਲੂਟ ਫਤੇ ਰਣ ਪਾਇ।

ਪੁਰਿ ਮੁਦ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਮੁਦ ਮਏ',

'ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਏ ਬਿਰੇ ਮੁਦ ਪਾਇ ॥ ੧੩੯ ॥

ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਕੇ ਗਾਮ ਸਬਿ,

ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਰੁ ਕੇਰ।

ਚੈਂਹ ਸਿੱਖ ਸੋ ਚੈਂਹ ਵੈਂਹ,

ਉਰੈ' ਡਰੈਂ ਬਹੁਤੇਰ ॥ ੧੪੦ ॥

'ਹਿਰਦੇ 'ਚ

ਸੱਤ੍ਰਹ ਸੈ ਛੈਤਾਲੀਏ

ਅਗਹਨ ਮਾਸ ਉਦਾਰ।

'੧੭੪੬ ਬਿ:, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ।

ਗਾਇ ਜੰਗ ਨਾਦੋਣ ਕਾ,

ਬਿਰਯੋ ਧਯਾਇ ਮੁਦ ਧਾਰ ॥ ੧੪੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੁਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨਦੋਣ ਜੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
ਅਠਵੰਜਵੇਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੫੮ ॥

ਪਦ. {ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਅਤੇ ਜੰਗ ਗੁਲੇਰ}

ਸ਼੍ਰੋਤ:

ਅਘ ਪੁੰਜ ਦਰੈ ਚਿੱਤ ਸੁੱਧ ਕਰੈ,
ਤਿਨ ਤਾਪ ਹਰੈ ਸੁਰ ਕੀ ਸਰਤਾ¹।

¹{ਜਿਵੇਂ} ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਨਦੀ (ਗੰਗਾ) ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਿੰਨੇ ਤਾਪ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਕ੍ਰਮ ਅੰਧ ਲਟੈ ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਹਟੈ,
ਅਗਤਾ ਨਿੰਦਰਾ ਜੁ ਕਟੈ ਸਵਿਤਾ¹।

¹{ਸਵਿਤਾ} ਸੂਰਜ, ਭਰਮ ਤੇ ਅੰਧੇਰਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖ ਹਟਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੇ ਨੀਂਦ ਕੱਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਮੈਂ, ਗੁਨ ਹੈਂ
ਇਨ ਤੈ ਅਧਿਕੈ, ਕਹਿ ਕੋ ਕਵਿ ਤਾ¹।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਰਿ ਸੱਤਮ ਸੱਤਮ ਸੱਤਮ ਕੋ,
ਹਰਿ ਗਜਾਨ ਧਜਾਨ ਰਿਦੈ ਧਰਤਾ¹ ॥੧॥

¹{ਸੱਤਮ} ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ (ਸੱਤਮ) ਪੂਜਨੀਕ ਚਰਨਾਂ ਦਾ (ਸੱਤਮ) ਆਦਰ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦਾ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ:

ਬਿਦਤੈ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੰਗ ਹ੍ਰੈ ਗੁਲੇਰ ਹੂੰ ਕੋ,
ਜੈਸ ਤੈਸ ਧਜਾਇ ਗਾਇ ਗਾਥ ਅਬਿ ਏਤਾ¹ ਹੈ।
ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਰਹਿੰ,
ਖੇਲ ਹੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀਖ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਦੇਤ ਹੈਂ।
ਜੀਤਯੋ ਨਦੌਣ ਜੰਗ ਫੈਲਯੋ ਸੁਜਸ ਢੰਗ,
ਸੁਨ ਕੈ ਉਮੰਗ ਸਿਖ ਆਵਤ ਸਹੇਤ ਹੈਂ।
ਦੇਵਤ ਅਪਾਰ ਭੇਟ ਲੇਵਤ ਹੈਂ ਚਾਰ ਫਲ,
ਰੌਣਕ ਰਹਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰ ਬਡ ਨੇਤਾ¹ ਹੈ ॥੨॥
ਮਾਲਕ ਅਸੇਸ ਬਿਸੁ¹ ਤਾਂਹੀ ਸਮੇਂ ਏਕ ਨਿਸ,
ਨਿਜ ਧਾਮ ਪੌਢ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪਰ ਥੇਰਹੇ।
ਕਿਤ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਇਕੰਤ ਮੈਂ ਸੁਤੰਤ ਪੇਖਿ,
ਪਟਰਾਨੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸਮਾਨੀ¹ ਪਗ ਥੇ ਗਹੇ²।
ਦਾਨ ਰਿਤੁ ਲੈਨ ਹਿਤ¹ ਸਮਯ ਸੁ ਜਾਨ ਚਿਤ,
ਅਤਿ ਹਿਤ ਕੈ ਕੈ ਬਿਤਿ ਭਈ ਢਿਗ ਹੈ ਵਹੇ।

¹ਇਤਨੀ ਕੁ।

¹ਨਿੱਤ ਹੀ।

¹ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ।

¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ। ²ਚਰਨ ਪਕੜੇ ਸਨ।

¹ਭਾਵ ਪੁੱਤਰ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ।

ਅਵਨੀ ਖਨਤ ਖਰੀ ਪਗ ਨਖ ਸੰਗ ਭਰੀ¹,

¹ਖੜ੍ਹੀ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਹੁਆਂ ਨਾਲ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਪੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲਾਜ ਕੇ ਜਹਾਜ ਚਰੀ ਕਾਜ ਗਾਜ ਨਾ ਕਰੇ¹

¹ਅਪਨਾ ਮਨੋਰਥ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ।

॥੩॥

ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਜਾਨੀ ਤੋਂ ਭੀ ਦਾਨੀ ਸੁਖ ਬਾਨੀ
ਭਾਨੀ¹,

¹ਤਾਂ ਵੀ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਕਹੀ।

ਐਹੋ ਰੂਪ ਗੁਨਿ ਖਾਨੀ ਮਾਨੀ ਮਨ ਜੋ ਅਹੇ¹।

¹ਹੇ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ, ਜੋ ਤੈਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰੀ ਹੈ (ਉਹ ਕਹੁ)।

ਪਯਾਰੀ ਅਰਧੰਗੀ ਨੀਤ ਸੰਗੀ ਮੈਂ ਨਿਸੰਗੀ ਤੁਵ
ਮੰਗੀ ਲੈ ਉਮੰਗੀ ਤੂੰ ਸੁਰੰਗੀ ਚੰਗੀ ਜੋ ਚਹੇਂ¹।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਰੰਗ ਵਾਲੀ ਹੇ ਪਿਆਰੀ ਸੁਖੱਤਨੀ, ਨਿੱਤ ਸਾਥ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈਂ ਉਹ ਮੰਗ ਲੈ।

ਕਿਛੂ ਨ ਅਦੇਯ ਮੋਰੇ ਤੋਰੇ ਹਿਤ ਮਾਨ ਚਿੱਤ,
ਬਾਂਛਿਤ ਵਰਾਨਨੇ ਬਖਾਨਨੇ ਤੈ ਸੋ ਲਹੇਂ¹।

¹ਤੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਰੇ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈਂ (ਤੋਰੇ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਖੋਂ ਕਹਿਣ ਤੇ ਹੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨਾਇ ਮਾਥ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ,
ਹਾਥ ਰਾਵਰੇ ਹੈ ਸਬਿ ਗਾਥ ਘਟ ਘਟ ਮੈਂ ਬਰੇ¹

¹ਬੈਠੇ ਹੋ।

॥੪॥

ਚਾਹਿ ਚਾਰ ਚੱਕਨ ਕੀ ਸੰਗਤੋਂ ਕੀ ਪੂਰਤ ਹੋ,
ਸਾਗਰਾਂਤ ਅਵਨੀ ਮਨਾਤ ਪਗ ਆਪ ਕੈ¹।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਾਰੀ (ਅਵਨੀ) ਧਰਤੀ (ਦੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ ਪੂਜਦੀ ਹੈ।

ਨੰਦਨ¹ ਬਿਨਾ ਅਨੰਦ ਤੀਯਾ ਨ ਲਹੇ ਅਮੰਦ²,
ਦੀਜੈ ਸੋ ਸੁਛੰਦ¹ ਕੰਦ ਆਨੰਦ ਅਮਾਪ ਕੈ²।

¹ਪੁੱਤਰ। ²ਉੱਜਲ।

ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਰ, ਤਰੁ ਫਲ ਬਿਨ, ਨੈਨ ਨਰ,
ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਬਿਨੁ, ਘਰ ਸੁਤ ਬਿਨੁ ਤਾਪ ਕੈ¹।

¹ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ। ²ਹੇ ਮਿਣਤੀਰਹਿਤ ਅਨੰਦ ਦੇ ਦਾਤੇ।

ਜੈਸੇ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਕੇ ਦੀਓ ਪੂਤ ਮੈਹੂੰ ਚੈਹੂੰ ਲੀਓ,
ਤਥਾ ਅਸਤ¹ ਕੀਓ ਗੁਰੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਾਪ ਕੈ

¹ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਤਲਾਅ, ਫਲ ਬਿਨਾਂ ਦਰੱਖਤ, ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ, ਚੰਦ ਬਿਨਾਂ ਰਾਤ, ਪੁੱਤਰ ਬਿਨਾਂ ਘਰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

॥੫॥

ਪੂਰਨ ਹੈ ਕਾਮਨਾ ਸੰਪੂਰਨ ਤੂਰਨ ਤੁਵ,
ਦੂਰ ਕੈ ਗਰੂਰ¹ ਲਾਜ ਕੂਰ ਜਗ ਜਾਨ ਕੈ।

¹(ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

¹ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵ ਨਿਤ ਕਰਤ ਅਮਿਤ ਰਹੋ,
ਚਿੱਤ ਹਿੱਤ ਦੈ ਕੈ ਬਿੱਤ ਲਾਇ ਧੰਨ ਮਾਨ ਕੈ।¹

¹ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਮੰਨ ਕੇ (ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਤੇ) ਧਨ ਲਾਉ।

ਪਤਿ ਕੋ ਬਚਨ ਸੱਤ ਮਾਨ ਮੋਦ ਠਾਨ ਅਤਿ,
ਸੇਵਨ ਸੁਹਿਤ ਲਾਗੀ ਸੰਤਨ ਕੋ ਆਨ ਕੈ।
ਭੋਜਨ ਬਨਾਵੈ ਨਿਜ ਕਰ ਸੋ¹ ਛਕਾਵੈ ਆਪ,
ਬੀਜਨਾ¹ ਝੁਲਾਵੈ ਔ ਧਿਆਵੈ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੈ ॥ ੬ ॥

¹ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।
¹ਪੱਖਾ।

ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਧਰਿ ਪਗ ਧੋਇ ਨਿਜ ਕਰ,
ਲੈ ਕੇ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਸੋ ਦ੍ਰਿਗ ਸੀਸ ਲਾਇ ਹੈ।
ਨਿਜ ਪਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਤ ਸਿੱਖਨ ਅਥਿੱਤਿਨ ਕੀ,
ਰੈਨ ਦਿਨ ਸੇਵ ਕਰੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਇ ਹੈ।
ਜਦੀ ਥੇ ਅਕਾਮ¹ ਆਪ ਕਾਮਨਾ ਸਿੱਖਨਿ ਭਰੈ²,
ਤਦੀ ਸੇਵ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਇ ਹੈਂ।
ਉੱਤਮ ਕਰੈਂ ਹੈਂ ਜੋਇ ਮੱਧਮ ਕਮੈਂ ਹੈਂ ਸੋਇ,
ਏਹੀ ਬਾਤ ਗੀਤਾ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਲਾਇ ਹੈਂ
॥ ੭ ॥

¹ਕਾਮਨਾਰਹਿਤ। ²ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਸੇਵ ਤਾਲਕ ਸੈਂ¹ ਸਾਲਕੁ ਬਿਤਯੋ ਜਬਿ²,
ਬਾਲਕ ਪਠਯੋ ਤਬਿ ਖਾਲਕ ਖਿਆਲ ਕੈ।
ਭਯੋ ਹੈ ਉਮਾਹ¹ ਉਤਸਾਹ ਛਯੋ ਧਾਮ ਧਾਮ,
ਤੋਰਨ¹ ਪਤਾਕਾ² ਪ੍ਰਜਾ³ ਕਲਸ ਉਜਾਲ ਕੈ।¹

¹ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ। ²ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ।

¹ਤਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਖਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਬਾਲਕ ਭੋਜਿਆ।

¹ਖੁਸ਼ੀ।

¹ਬਾਲਕ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਬੱਧੀ ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ। ²ਝੰਡੀਆਂ। ³ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ। ¹ਤੇ ਕਲਸ ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

¹ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ। ²ਬਹੁਤੇ।

¹ਛਿੜਕਾਈਆਂ।

ਬਜਤ ਸਿਧਾਨੇ¹ ਸਰਸਾਨੇ² ਗਾਨੇ ਹੋਤ ਹੈਂ,
ਸੁਗੰਧਿ ਚਰਚਾਨੇ¹ ਦੀਪ ਘ੍ਰਿਤ ਧਰੇ ਬਾਲ ਕੈ।
ਹੁਤੇ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਅਨੰਦ ਸਿੰਧੁ ਪੁਰ ਪੁਰਾ,
ਏਹੂ ਪਰਮਾਨੰਦ ਉਛਾਲ ਦੀਓ ਬਾਲਕੈ ॥ ੮ ॥

¹ਅਨੰਦਪੁਰ (ਸ਼ਹਿਰ ਤਾਂ) (ਪੁਰਾ) ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ (ਪੁਰ) ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਬਾਲਕ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਛਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

¹ਪੋੜੇ ਨੂੰ।

ਨਾਤੀ ਕੋ¹ ਨਿਹਾਰ ਮਾਤ ਗੂਜਰੀ ਔ ਨਾਨਕੀ ਜੀ,
ਅੰਗ ਨਾ ਸਮਾਤੀ ਦਾਨ ਦੈ ਦੈ ਭੂਲ ਜਾਤੀ ਹੈਂ।
ਧਾਈ ਧਾਈ ਆਵਤ¹ ਬਧਾਈ ਲੈ ਲੈ ਉਮਗਾਈ²

¹ਦਾਈ ਦੌੜ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ²ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਤ।

ਮਾਈ ਕੋ ਅਸੀਸ ਦੈ ਕੈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਪਾਤੀ ਹੈ।
 ਜਾਚਕੁ¹ ਅਪਾਰ ਆਇ ਬਾਂਛਤ ਗੁਰੂ ਤੈ ਪਾਇ,
 ਦੇਸ ਦੇਸ ਜਾਇ ਰਟੈ¹ ਸੁਜਸ ਬਖਯਾਤੀ ਹੈ।
 ਦੇਵਤਾ ਬਸਾਹਿੰ ਫੂਲ ਕੌਤਕ ਦਿਖਾਹਿੰ ਤੂਲ¹,
 ਨਭ ਧਰ ਰਹਯੋ ਝੂਲ ਆਨੰਦ ਮਹਾਤੀ ਹੈ¹ ॥ ੯ ॥
 ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਪੱਖ ਪੁੰਨਜ ਧੰਨਜ ਧਰਨੀ ਕੋ ਨੀਕੋ,
 ਭਾਗ ਕੀ ਭਲਾਈ¹ ਭਨੈ ਨਰ ਨਾਰਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹੈਂ।
 ਸੱਤ੍ਰਹ ਸੈ ਚਾਲੀ ਸਤ* ਮੰਗਲ ਮੰਗਲ ਦਤ,
 ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਸੱਤੋਂ ਸਭ ਲਗਨ ਅਨਿੰਦ ਹੈਂ¹।
 ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ* ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਨ ਕਾਮ,

ਰਖਯੋ ਵਿਚਾਰ ਆਮ ਜੋਤਕ ਸੁ ਚਿੰਦ ਹੈਂ¹।
 ਬਾਲਕੇ ਅਕਾਲ ਕੇ ਕੇ ਭਏ ਜੁਗ ਬਾਲਕੇ ਜੋ¹,
 ਅਰਿ ਗਨ ਘਾਲ ਕੇ¹ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸੋ ਹਿੰਦੁ ਹੈਂ
 ॥ ੧੦ ॥

ਮਾਤ ਦੁਲਰਾਵਤ¹ ਬਢਾਵਤ ਪ੍ਰਮੋਦ ਅਤਿ,
 ਭੂਖਨ ਨਵੀਨੇ ਝੀਨੇ¹ ਬਸਨ ਸਜਾਇ ਹੈਂ।
 ਡੀਠ ਮਤ ਲਾਗੈ ਕੌਨੇ ਲਾਵਤ ਡਿਠੌਨੇ ਲੌਨੇ,
 ਸੌਨੇ ਕੰਜ ਪਰ ਛੌਨੇ ਅਲਿ ਜਨੁ ਭਾਇ ਹੈਂ¹।

ਹੇਰਿ ਪੁਰਿ ਨਰ ਨਾਰਿ ਆਵੈਂ ਜਾਵੈਂ ਮੋਦ ਧਾਰਿ,
 ਸੰਗਤੈਂ ਅਪਾਰ ਲੈ ਮਸੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਆਇ ਹੈਂ¹।

¹ਮੰਗਤੇ।

¹ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤੇ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਝੁੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

¹ਚੰਗਿਆਈ।

*ਮੂਲ 'ਚ ਪਾਠ ਸਤ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਤ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੁੱਧ ਹੈ।

¹ਸੰਮਤ ੧੭੪੭ ਮੰਗਲਵਾਰ (ਦਿਨ) ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਸੱਤੋਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੱਗਣ ਚੰਗੇ ਹਨ।

*ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਨਾਮ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਨਾਮ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਵੀਨ ਖੋਜੀ ਵੀ ਨਾਮ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੨ 'ਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਖੁਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਬਿਦਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੰਗ ਹੂ ਗੁਲੇਰ ਹੂੰ ਕੋ' ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਨਾਮ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹੈ।

¹ਜੋਤਸ਼ ਦੀ (ਚਿੰਦ) ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ।

¹ਅਕਾਲ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਹਨ ਉਹਨਾਂ) ਦੇ ਦੋ ਸਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ।

¹ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

¹ਲਡਾਉਂਦੀ ਹੈ।

¹ਬਰੀਕ।

¹ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ ਇਸ ਲਈ ਸੁੰਦਰ (ਡਿਠੌਨੇ) ਕਾਲੇ ਟਿੱਕੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਣੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕੰਵਲ ਉੱਪਰ ਭੌਰਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭੂਸ਼ਨ ਬਸਨ ਬਨਵਾਇ ਲਜਾਇ ਦਾਇੰ। ਗੁਰੈਂ, 'ਦੇਦੇ ਹਨ।
ਖੁਸ਼ੀ ਥਾਇ। ਸਿਰੋਪਾਇ ਪਾਇ ਘਰ ਜਾਇ ਹੈਂ 'ਹੋ ਕੇ।

॥ ੧੧ ॥

ਦਿਵਸ ਬਸੋਏ। ਪਰ ਮੇਲਾ ਹੋਏ ਆਇ ਬਡ, 'ਵਿਸਾਖੀ।
ਸੰਗਤਾਂ ਅਪਾਰ ਜੁਰੈਂ ਗੁਰੈਂ ਦਰਸਾਨ ਕੋ।
ਆਯੁਧ ਸਜਾਇ ਗੁਰੁ ਆਇ ਕੈ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ,
ਸਭਾ ਮੈਂ ਬਿਰਾਇਰਘੁਰਾਇ ਇੰਦ੍ਰ ਸਾਨ ਕੋ। 'ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵਾਂਗ।
ਮੇਵਰੇ ਪੁਕਾਰੈਂ ਜਾਇ ਸੰਗਤਾਂ ਸੁ ਆਇ
ਦਰਸਾਇੰ, ਭੇਟ ਦਾਇੰ ਬੰਦੈਂ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਪਾਨ 'ਦੇਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ।
ਕੋ।

ਜੈਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ ਤੈਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਪੂਰੈਂ ਗੁਰੁ,
ਚਾਰ ਫਲ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਕਲਿਆਨ ਕੋ

॥ ੧੨ ॥

ਜਾਹਿੰ ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮ ਪਾਇ ਸਿਰੋਪਾਇ ਆਮ,
ਕੇਚਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਾਮ। ਗੁਰੁ ਕੀ ਰਹਾਇ ਹੈਂ। 'ਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਦੁਲਰੈਂ ਅਹਿਲਾਦਨ ਸੋਂ, 'ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਲਡਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਕਦਮ ਪਦਮ ਸੁਖ ਸਦਮ ਚੁਮਾਇ ਹੈਂ। 'ਸੁਖ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੇ ਹਨ।
ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੈਂ ਪੌੜ੍ਹਨਿ ਮਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੂਜਰੀ ਜੀ,
ਰੱਛ ਬਹੁ ਠਾਨੈ ਦਧਿ ਓਦਨ। ਖਵਾਇ ਹੈਂ। 'ਦਹੀਂ ਚੌਲ।
ਜੁਗ ਹੀ ਸਨੁੱਖਾ ਕੇ। ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਨਿਹਾਰਿ ਗੋਦ, 'ਦੇਹਾਂ ਹੀ ਨੂੰਹਾਂ ਦੇ।
ਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸਿੰਧੁ। ਮਗਨ ਰਹਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥ 'ਬਹੁਤੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ।
ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ। ਰਹਿ ਮਹਿਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਦ, 'ਚੌਣਕ।
ਟਹਿਲੂਏ ਟਹਿਲਨੀ ਟਹਿਲ ਕਮਾਇ ਹੈਂ।
ਚੰਦਰ ਦਿਨੰਦਰ ਸੇ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਗੁਨਿ, 'ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ)।
ਮੰਦਰਨ ਅੰਦਰ ਤੈ ਬਾਹਰ ਸਿਧਾਇ ਹੈਂ।
ਜਾਇ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਆਇ ਨਿਰਖਾਇ ਸਭਾ 'ਸੋਭਾ।
ਅਭਾ।

ਬੰਦਿ ਗੁਰੁ ਪਾਇ ਧਾਇ ਗੋਦ ਮੈਂ ਬਿਰਾਇ ਹੈਂ।
ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਬਹੁ ਭਾਇ ਦਿਖਰਾਇ ਮੋਦ ਦਾਇ,
ਹਾਸ ਰਸ ਕੋ ਬਢਾਇ ਸਬਿਨਿ ਸੁਹਾਇ ਹੈਂ

॥ ੧੪ ॥

ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਪ੍ਰੋਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੈਸੇ
 ਦੇਖਯੋ, ਜੈਸੇ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੂ ਬਰ ਥਾ ਦਯੋ।
 ਉਭੈ ਪਰ ਪੌਤ੍ਰਨਿ^੧ ਦੁਲਰਾਇ ਮਨ ਭਾਇ,
 ਅੱਖ ਨਿਜ ਪਰਤੱਖ ਲਖਿ^੧ ਸੁਖ ਥਾ ਲਯੋ।
 ਇਸ ਹੀ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਅਨੰਦੁ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਸੋਂ,
 ਤਿਨ ਨਿਜ ਤਨ ਤ੍ਰਿਨ ਜਿਮ^੧ ਛੋਰ ਥਾ ਦਯੋ।
 ਕਢਯੋ ਬਿਵਾਨ ਗੁਰੂ ਜਯੋਂ ਬਿਧਾਨ ਬੇਦ ਬਦਯੋ^੧,
 ਦਾਨ ਜੱਗਜ ਤਾਂ ਕੇ ਹਿਤ ਬਹੁ ਕਰਿ ਥਾ ਦਯੋ

^੧ਪੌਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ।

^੧ਦੇਖ ਕੇ।

^੧ਕੱਖ ਵਾਂਗ।

^੧ਜਿਵੇਂ ਵੇਦਾਂ ਨੇ ਬਿਧੀ ਕਹੀ ਹੈ।

॥ ੧੫ ॥

ਸਤ੍ਰੁਹ ਸੌ ਥਾ ਪਚਾਸ ਗੁਰੂ ਪੁਰ ਪਤਿ ਪਾਸ,
 ਲਯੋ ਸ ਹੁਲਾਸ ਵਾਸ ਪਾਛੇ ਜਸ ਤਾਂ ਰਰੈ^੧।
 ਇਸ ਹੀ ਸਮੇਂ ਮਝਾਰ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਪਾਰ ਤੇਜ
 ਬਢਯੋ ਅਤਿ ਸਾਰ^੧, ਭੂਪ ਬਾਈ ਧਾਰ ਕੇ ਡਰੈਂ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਦੇਸਨ ਕੀ ਵਸਤੁ ਬਿਸੇਸ ਜੇਤੀ,
 ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਭੇਜਿ ਆਸ ਖਾਸ^੧ ਮੇਲ ਕੀ ਧਰੈਂ।
 ਜਾਵਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਭੀ ਸਭਾ ਮੈਂ ਦਿਦਾਰ ਦੇਤ,
 ਉਪਦੇਸ਼ ਵੇਸ^੧ ਦੈ ਉਧਾਰ ਜਨ ਕੌ ਕਰੈਂ ॥ ੧੬ ॥

^੧ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

^੧ਬਹੁਤਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

^੧ਆਪਣੇ।

^੧ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ,
 ਕਰਤ ਚਰਿਤ ਸੁਖਕਾਰ।
 ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸੇਵ ਹੈ,
 ਸੰਤਹਿੰ ਬਹੁਤ ਉਦਾਰ ॥ ੧੭ ॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ:

ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਿਤ ਭੂਪ ਪਹਾਰਿਨ
 ਕੇ, ਮਿਲ ਹੈਂ ਜਬਿ ਬਾਤ ਚਲੈ ਹੈਂ।
 ਬੀਰਨਿ ਧੀਰਨਿ ਮੈਂ ਗਿਨਤੀ,
 ਪਹਿਲੇ ਸਬਿ ਸੈਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰਿ ਲੈ ਹੈਂ।
 ਬਾਤ ਬਿਭਾਂਤਿ^੧ ਚਲਾਤ ਗੁਰੈਂ,
 ਸੱਤੂ ਮਿੱਤੂ ਉਰ ਜੈਸ ਜਿਸੈ ਹੈ।

^੧ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਪੋਚਾ ਕਟੋਚ ਸੁ ਚੁਗਲ ਮਹਾਂ,
ਪੁਨ ਆਪ ਲਾਹੌਰ ਗਯੋ ਚਲ ਕੈ ਹੈ ॥੧੮॥

'ਨੀਚ।

ਖਾਨ ਦਿਲਾਵਰ ਨਾਜ਼ਮ ਥਾ ਤਹਿੰ,
ਬੀਰ ਬਲੀ ਬਡ ਪਾਂਚ ਹਜਾਰੀ।
ਭੂਪਨ ਤੈ ਨ ਕਰਾ ਉਗਰਜੋ ਜਿਮ,
ਜੰਗ ਨਦੌਣ ਅਏ ਬਡ ਹਾਰੀ।
ਬਾਤ ਸਬੀ ਸਮਝਾਇ ਕਹੀ ਤਿਨਿ,
ਮੱਦਤ ਗਾਰ ਗੁਰੂ ਤਿਨਿ ਭਾਰੀ।
ਹੇਤ ਇਸੀ ਕੁਪ ਕੈ ਤਬਿ ਨਾਜ਼ਮ,
ਫੌਜ ਪਠੀ ਗੁਰੂ ਓਰ ਅਪਾਰੀ ॥੧੯॥

'ਮਾਮਲਾ।

ਨਾਜ਼ਮ ਕੇ ਸੁਤ ਖਾਨ ਜਮਾਲ,
ਚਢੜੇ ਯੁਤ ਸੈਨ ਕਮਾਲ ਰਿਸੈ ਕੈ।
ਦੁੰਦਭ ਦੀਹਾ ਬਜਾਇ ਚਲਾ,
ਚਲਿ ਆਨਿ ਥਿਰਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੁਰਿ ਪੈ ਹੈ।
ਸਾਰ ਜਸੂਸ ਦਈ ਢਿਗ ਆਲਮ,
ਪਾਰਕ ਪੌਰ ਨਿਸਾ ਅਰਧੈ ਹੈ।

'ਬਹੁਤਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ।

'ਵੱਡੇ ਧੌਂਸੇ।

'ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ।

'ਜਸੂਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ (ਪਾਰਕ ਪੌਰ) ਦਰਬਾਨ ਆਲਮ
ਪਾਸ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ।

ਆਲਮ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅੰਦਰ
ਮੰਦਰ, ਬਾਤ ਕਹੀ ਸਬਿ ਵੈ ਹੈ ॥੨੦॥

ਤਾਂਹਿ ਸਮੇਂ ਰਣਜੀਤ ਬਜਾਇ,
ਬੁਲਾਇ ਲਏ ਭਟ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਰੇ।
ਜਾਗ ਉਠੇ ਸਗਰੇ ਪੁਰਿ ਕੇ ਨਰ,
ਸ਼ੌਰ ਪਰਜੋ ਸਬਿ ਠੌਰ ਅਪਾਰੇ।
ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਮਸੰਦ, ਦਿਵਾਨ।
ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ਪਰੋਹਤ^੨ ਲੋ ਭਟ ਭਾਰੇ।
ਆਇ ਨਮੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਨਿ ਕੀਨ,
ਅਸੀਸ ਦਈ ਗੁਰੂ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥੨੧॥

'ਨੰਦ ਚੰਦ।

'ਮਾਮਾ। ²ਦਇਆਰਾਮ।

ਤਜਾਰ ਭਵੇ, ਨਦਿ ਪਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ
ਅਯੋ ਤੁਮਰੇ, ਝਟ ਜਾਇ ਹਤੀਜੈ।
ਯੋ ਸੁਨ ਕੈ ਭਟ ਗਾਜ ਉਠੇ ਅਟਾ,

'ਮਾਰੇ।

'ਸਾਰੇ।

ਜੀਤ ਭਵੈ ਦਿਢ ਚੀਤਿ ਪਤੀਜੈ।
ਸਾਜ ਸਮਾਜ ਦਰਾਜ ਉਮੰਗਾ,
ਚਢੇ ਹਿਤ ਜੰਗ ਨ ਦੇਰ ਕਰੀਜੈ।
ਸੈਨ ਨਿਜੈ ਨਿਜ ਲੈ ਸਰਦਾਰ,
ਭਏ ਪੁਰਿ ਬਾਹਰ ਆਨੰਦ ਭੀਜੈ ॥੨੨॥

ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਬਜੇ ਬਹੁ ਢੋਲ,
ਗਜੇ ਭਟ ਬਾਜ ਪਰਜੇ ਬਡ ਰੋਰੈਂ।
ਤੁੱਪਕ ਜੋਰਿ ਤੜਾ ਤੜ ਛੋਰਿ,
ਕਰਜੇ ਰਵ ਘੋਰ ਭਟੈਂ ਅਤਿ ਗੋਰੈਂ।
ਆਲਮ ਆਇਸਾ ਪਾਇ ਗੁਰੈਂ,
ਰਖਵਾਰੇ ਕਰੇ ਪੁਰਿ ਕੇ ਨਰ ਔਰੈਂ।
ਭਾਂਤਿ ਕੂਰ ਸੁਨਜੇ ਰਵ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ¹,
ਦੂਰ ਗਰੂਰਾ² ਭਯੋ ਤਿਨ ਕੋਰੈਂ² ॥੨੩॥

ਬਾਲ ਮਸਾਲ ਬਿਸਾਲ ਚਮੂ¹
ਸੁ ਕਮਾਲ ਕਰਾਲ ਗਰੱਜਤ ਚੱਲੀ।
ਭੇਰਿ ਭੁੰਕਾਰਾ¹ ਪੁੰਕਾਰ ਸੁ ਪੌਂਸਨਿ²,
ਭੱਟਨਿ ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ ਅਵੱਲੀ।

ਬ੍ਰਿੰਦ ਬੰਦੂਕ ਛੁਟੈਂ ਤੜਤਾ,
ਘਟ ਭਯਾਨਕ ਖੋਘ ਮਨੋ ਦਿੱਢ ਚੱਲੀ।

ਪਾਰਹਿ ਨਾਰਹਿ ਥੀ ਧੁਜਨੀ
ਅਰਿ ਕੀ, ਸੁਨ ਕੈ ਡਰ ਕੀ ਥਰਥੱਲੀ ॥੨੪॥

ਗੁਰੁ ਔਰਹਿ ਬੀਰ ਚਢਾਇ ਪਠੇ,
ਵਹਿ ਜਾਇ ਅਰੀ ਦਿਸਾ ਪੈ ਗਰਜੇ।
ਗਢ ਆਨੰਦ ਕੇ ਬੁਰਜੈਂ ਪਰ ਤੈ
ਪਿਖਿ ਤੋਪ ਚਲੀ ਸੱਤ੍ਰੁ ਲਰਜੇ।
ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕਾਲੀ ਕੜੱਕੀ ਤਬੈ,
ਅਰਿ ਸੈਨ ਭੜੱਕੀ ਹਹਾ ਕਰਜੇ।

‘ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ।
‘ਬਹੁਤਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

‘ਬਹੁਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਬਦ ਕੀਤਾ।
‘ਆਗਿਆ।

‘ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੌਲਾ ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ।
‘ਹੰਕਾਰ। ‘ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ।
‘ਫੌਜ।

‘ਭੇਰੀ ਦੇ ਵੱਜਣ ਦੀ ਧੁਨਿ। ‘ਪੌਂਸੇ ਦੇ ਵੱਜਣ ਦੀ ਧੁਨਿ।
‘ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ (ਅਵੱਲੀ) ਅਨੋਖੀ ਮਾਰ ਲੋ ਮਾਰ ਲੋ (ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ)।

‘ਬਹੁਤੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਛੁਟਦੀਆਂ ਹਨ; (ਦਿਢ) ਮਜ਼ਬੂਤ ਫੌਜ ਜਾਣੇ ਬੱਦਲ ਦੀ ਘਟਾ (ਵਾਂਗ) ਭਿਆਨਕ (ਘੋਖ) ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੀ ਚੱਲੀ ਹੈ।

‘ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਸੀ; (ਰੌਲਾ) ਸੁਣ ਕੇ ਡਰ ਨਾਲ (ਉਸ ਵਿੱਚ) ਹਲਚਲੀ (ਮੱਚ ਗਈ)।

‘ਵੈਰੀ ਦੀ ਤਰਫ਼।

‘ਵੈਰੀ ਕੰਬ ਉਠੇ।

‘ਜਦੋਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾਲੀ (ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੋਪ ਦਾ ਨਾਉਂ)

ਤਮ ਗਾੜ੍ਹ ਨਿਸਾ¹ ਨਹਿੰ ਮਾਲੁਮ ਹੋਇ,
ਅਯੋ ਦਲੁ ਕੇਤਿਕ ਹੈ ਤਰਜੇ¹ ॥੨੫॥
ਇਕ ਸਜਾਮ ਨਿਸਾ ਦੁਤੀਏ ਬਿਨ ਭੇਤ,
ਹੁਤੇ ਪਰਦੇਸੀ ਵਹੇ ਬਡ ਥੇ।
ਰਿਤੁ ਥੀ ਹਿਮ¹ ਸਜਾਲੇ ਕੇ ਪਾਲੇ,
ਕਸਾਲੇ ਕਮਾਲੇ ਕਰੇ¹ ਦੁਖ ਦਾ ਜਢ ਥੇ²।

ਅਤਿ ਸੀਤ ਬਿਆਰ¹ ਬਹੇ ਤਿਰਛੀ,
ਨਦਿ ਤੀਰ ਨ ਧੀਰ ਸਕੈਂ ਖਢ ਥੇ¹।
ਪਗ ਹਾਥ ਹਲੈ ਨ ਚਲੈ ਫਿਰ, ਸੋ
ਕਿਮ ਆਯੁਧ ਬਾਂਹਿੰ ਅਗੈ ਬਡ ਥੇ ॥੨੬॥
ਜੱਦਪਿ ਥੀ ਬਰਦੀ ਸਰਦੀ ਹਿਤ,
ਪੈ ਹਰਦੀ ਘਰਦੀ ਨਹਿੰ ਜਾਨੈ¹।

ਜ੍ਹਾਨ ਕਿਕਾਨਨ ਕੇ ਤਨ ਸੁੰਨ
ਭਏ ਬਹੁ, ਆਨਿ ਬਖਾਨਨ ਖਾਨੈਂ¹।
ਦੌਰਿ ਚਲੇ ਅਬਿ ਜਾਨ ਬਚਾਵਹੁ,
ਆਇ ਕਬੀ ਇਨ ਕੇ ਫਿਰ ਹਾਨੈ।
ਨਾਹਿੰ ਤ ਬੇਗਹਿੰ ਤੇਗਹਿੰ ਗ੍ਰਾਸ
ਥਵੈਂ¹, ਬੱਕਰੀ ਸਮ ਦੈ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ॥੨੭॥

ਚੌਪਈ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਸਲਾਹਿ ਵਹਿ ਭੱਜੇ।
ਖਾਨ ਨਿਲੱਜੈਂ ਬਾਨਨ ਤੱਜੇ¹।
ਨਾਰਿ ਨਿਵਾਇ¹ ਚਲੇ ਕਰਿ ਤੋਵਾ।
ਭਾਗੇ, ਪੀਛੇ ਨਹਿੰ ਕਿਨ ਜੋਵਾ¹ ॥੨੮॥
ਜਜੋਂ ਫਨਿ ਮੋਰ ਭੋਰ ਤੈ ਚੋਰੂ¹।
ਮੇਘ ਪੌਨ ਤੈ ਮ੍ਰਿਗ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਰੂ¹।

ਕੜਕ ਪਈ ਤਦੋਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਹਾਹਾਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਭੜਕ ਉੱਠੀ।

¹ਗਾੜ੍ਹੀ ਅਨੁਚੀਰਾਤ।

¹ਆਈ ਫੌਜ ਕਿਤਨੇ ਕੁ (ਤਰਜੇ) ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ।

¹ਠੰਡ ਦੀਰੁੱਤ ਸੀ।

¹ਬਹੁਤੇ (ਕਸਾਲੇ) ਦੁਖੀ ਕੀਤੇ। ²ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੁਰਕ (ਜਢ) ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਏ।

¹ਬਹੁਤੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ।

¹ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕਦੇ।

¹ਭਾਵੇਂ ਸਰਦੀ (ਨੂੰ ਰੋਕਣ) ਵਾਸਤੇ ਬਰਦੀ (ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ) ਪਰ ਉਹ ਬਰਦੀ ਸਰਦੀ ਨੂੰ (ਹਰਦੀ) ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਦੀ (ਘਰਦੀ) ਘਟਦੀ ਹੀ ਜਾਣੀ ਦੀ ਹੈ।

¹ਪਠਾਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।

¹ਬੇਸ਼ਰਮ ਪਠਾਣ (ਬਾਨਨ) ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

¹ਧੌਣਾ ਨਿਵਾ ਕੇ।

¹ਤੱਕਿਆ ਨਹੀਂ।

¹ਜਿਵੇਂ ਮੋਰ ਤੋਂ ਸੱਪ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਚੋਰ।

¹ਹਵਾ ਤੋਂ ਬੱਦਲ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ (ਸ਼ੇਰ) ਗਰਜ ਤੋਂ ਹਰਨ (ਡਰ ਕੇ ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।

ਬਰਵਾ ਨਾਮ ਗਾਮ ਮਗ ਆਯੋ।	
ਲੁਟਯੋ ਨਿਲੱਜਨਿ ਜੋਰ ਜਨਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥	
ਜਜੋਂ ਬਨੀਆਂ ਨਹਿੰ ਮਾਸ ਛਕੈ ਹੈ।	
ਰੋੜ ਤੜਕ ਹਿਤ ਸ੍ਰਾਦ ਚਬੈ ਹੈ।	
ਕਰੀ ਡਾਰ' ਕੇਹਰ ਤੈ ਡਰ ਕੈ।	'ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਡਾਰ।
ਝਾੜ ਉਪਾੜਤ ਜਜੋਂ ਬਲ ਧਰ ਕੈ ॥ ੩੦ ॥	
ਕਹਿਨਾਵਨ' ਉਨਿ ਕੀਨੀ ਵੋਹੈ।	'ਕਹਾਵਤ।
ਮਾੜੀ ਧਾੜ ਜੁਲਾਹਨ ਖੋਹੈ।	'ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਂਹਦੀ ਭਾਵ ਲੁਟਦੀ ਹੈ।
ਡੇਰਾ ਗਾਮ ਭਲਾਣ ਕਰੈ ਕੈ।	
ਗਏ ਲਹੌਰੇ ਹੌਰੇ ਹੂੰ ਕੈ ॥ ੩੧ ॥	
ਪੂਛਯੋ ਨਵਾਬ ਜਵਾਬ ਨ ਦੀਓ।	
ਲੱਜਤ ਹੋਇ ਕੱਜ ਮੁਖ ਲੀਓ।	
ਤਕੈ ਨ ਸਨਮੁਖ ਭਯੋ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ।	
ਖਾਨ ਹੁਸੈਨ ਗੁਲਾਮ ਬੁਲਿੰਦਾ' ॥ ੩੨ ॥	'(ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਂ ਸੂਬੇ ਲਾਹੌਰ ਦਾ) ਵੱਡਾ ਨੌਕਰ ਸੀ।
ਹੁਤੇ ਤਿਨੋ ਕਾ ਤਿਸ ਹੀ ਠੌਰੈਂ।	
ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਬੋਲਯੋ ਇਸ ਤੌਰੈਂ।	
ਦੀਜੈ ਪਾਨ' ਖਾਨ ਜੀ ਮੋਹੀ।	'ਪਾਨਾ ਦਾ ਬੀੜਾ।
ਅਬੈ ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਜੀਤੋਂ ਕੋਹੀ' ॥ ੩੩ ॥	'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।
ਪੁਰ ਅਨੰਦ ਲੁਟ ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦੈਂ।	
ਜੀਤਿ ਧਸੈਹੋਂ ਦੂਣ ਸੁਛੰਦੈਂ।	'ਅਜਾਦੀ ਨਾਲ।
ਲੈਹੋਂ ਦਰਬ ਸਰਬ ਨਿਕਲਾਈ।	
ਲਰੈਂ ਤੁ ਲਰਹੋਂ ਹਰੋਂ ਬਨਾਈ' ॥ ੩੪ ॥	'ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਰਾਂਗਾ।
ਫਰਕਤ ਭੁਜਾ ਦਾਹਿਨੀ' ਮੇਰੀ।	'ਸਜੀ ਬਾਂਹ।
ਸੰਗ ਬਾਹਿਨੀ' ਦੇਹੁ ਬਧੇਰੀ।	'ਫੌਜ।
ਖਾਨ ਦਿਲਾਵਰ ਪਿਖਿ ਦਿਲਾਵਰੀ'।	'ਬਹਾਦਰੀ।
ਦਯੋ ਚਢਾਇ ਬਢਾਇ ਚਾਵਰੀ' ॥ ੩੫ ॥	'ਉਤਸ਼ਾਹ।
ਦੋਇ ਹਜਾਰ ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਦਯੋ।	
ਦੁੰਦਭਿ ਦੈ' ਸਕੋਪ ਸੋ ਗਯੋ।	'ਧੌਂਸਾ ਵਜਾ ਕੇ।
ਸਿੱਖਹਿ ਸਾਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਾਈ।	
ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਪਰ ਧੁਜਨੀ ਆਈ ॥ ੩੬ ॥	

ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੌ ਬੀਰ ਅਪਾਰੇ।

ਪਠੇ ਸਮੁਖ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਰਿ ਜੁਝਾਰੇ।

'ਲੜਾਕੇ।

ਰੋਕਯੋ ਮਗ ਤਿਨ ਸਤ੍ਰੂਨ ਜਾਏ।

ਜੰਗ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ ਸਭਿ ਭਾਏ ॥੩੭॥

ਸੁਨਿ ਗੁਲਾਮ ਡਰ ਕਰਿ ਟਰ ਗਯੋ।

ਬੰਬ' ਬਜਾਵਤ ਦੂਣ ਧਸਯੋ।

'ਨਗਾਰਾ।

ਗਾਮ 'ਅਵਾਨ' ਘੇਰਯੋ ਜੈ ਕੈ।

ਲੂਟੇ ਲੋਗ ਤੰਗ ਬਹੁ ਕੈ ਕੈ ॥੩੮॥

ਕਰਿ ਕੈ ਜੰਗ ਜਿਤਯੋ ਡਢਵਾਲੀ।

ਲੀਨ ਦਰਬ ਦੈ ਦੰਡ ਬਿਸਾਲੀ।

ਕੋਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਮਿਲੇ ਬਹੁ ਆਏ।

ਲਯੋ ਦੰਡ ਬਡ ਜੋਰ ਜਨਾਏ ॥੩੯॥

ਕਿਨ ਕੇ ਪੂਤ ਆਪ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇਈ।

ਛਲ ਬਲ ਸੋਂ ਪਕਰੇ ਬਹੁ ਤੇਈ।

ਕਾਂਗੜੇਸ ਕਹਿਲੂਰੀ ਮਿਲੇ।

ਦੈ ਨਜਰੈ' ਤਾਹੂੰ ਸੰਗ ਭਿਲੇ² ॥੪੦॥

'ਭੇਟਾਂ ਦੇ ਕੇ। ਮਿਲੇ।

ਕਰਤੇ ਫਿਰੇ ਲੂਟ ਵਹਿ ਮਾਰੇ।

ਜੁਲਮ ਅਤੁਲਮ' ਗੁਲਾਮ ਗੁਜਾਰੇ।

'ਬਹੁਤੇ।

ਹੜੁ ਜਲ ਜਜੋਂ ਦਲ ਚਲ ਹੈ ਵਾਹੂੰ।

ਇੱਜ਼ਤ ਦੌਲਤ ਛਡੀ ਨ ਕਾਹੂੰ ॥੪੧॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਹਿ ਪਰ ਕੂਕਰਾ',

'ਕੁੱਤਾ।

ਲਟਤ' ਕਟਤ ਜਜੋਂ ਧਾਇ।

'ਲੜਦਾ ਹੈ।

ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਨਿਜ ਨਹਿ ਲਖੈ,

ਜੈਸ ਕਪੀ ਕੋ ਘਾਇ' ॥੪੨॥

'ਜਿਵੇਂ ਬਾਂਦਰ ਦਾ ਜ਼ਖਮ (ਨੋਟ-ਬਾਂਦਰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਆਪ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ)।

ਚਢੈ ਗੀਧ ਗਾਂਧਲੀ ਨਦੀ,

ਆਂਧੀ ਅਧਿਕ ਸ਼ਰਾਬ'।

'ਗਿਰਝ, ਗੰਧਲੀ ਨਦੀ, ਅਨ੍ਹੇਰੀ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ।

ਪਾਜੀ ਕੀ ਬਾਜੀ ਚਢੈ',

'ਕਾਇਰ ਦੀ ਖੇਡ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ ਭਾਵ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਦਮੀ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਜਾਏ।

ਇਹ ਸਬਿ ਦੁਖਦ ਖਰਾਬ ॥ ੪੩ ॥

ਸ੍ਰੋਯਾ:

ਮੇਘ ਮਹਾਂ ਮਦ ਕੈ ਜੁ ਚਢੈ,
ਮਹਿ ਮੰਡਲ ਮੇਂਹ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਿਥਾਰੈ।

‘ਬੱਦਲ ਜੇ ਬਹੁਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ
ਬਹੁਤਾ ਮੀਂਹ ਤੇ ਅਨੰਦ ਖਿਲਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਚਾਂਦ ਚਢੈ ਚਹੁ ਚੱਕਹਿ ਚਾਨਣ,
ਚਾਹਿ ਚਕੋਰਨ ਕੇ ਚਿਤ ਚਾਰੈ।

‘ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚਕੋਰਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ (ਚਾਰੈ) ਚੁਰਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਸੂਰ ਚਢੈ ਤੁ ਬਢੈ ਜਗ ਨੂਰ,
ਸ਼ਹੂਰ ਜਰੂਰ ਮਿਲੈ ਰੁਜਗਾਰੈਂ।

‘ਚਾਨਣ।

‘ਸਮਝ ਕੇਰੁਜਗਾਰ ਜਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਦਰਾਜੀ ਚਢੀ ਭਲ,
ਪਾਜੀ ਕੀ ਬਾਜੀ ਚਢੀ ਤੁ ਬਿਗਾਰੈ ॥ ੪੪ ॥

‘ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਉੱਚੀ ਚੜ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਇਰ ਦੀ
ਬਾਜੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਭਾਵ ਜਿੱਤ ਵਿਗਾੜ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਚਢ ਹੈ ਜੁ ਬਰਾਤ ਸੁਹਾਤ ਬਖਯਾਤ,
ਭਵਾਤ ਖੁਸ਼ੀ ਤਿਯ ਗਾਤ ਅਪਾਰੈਂ।
ਜੀਵਨ ਬੂਟੀ ਬਧੂਟੀ ਚਢੈ
ਜਬਿ ਡੋਰਹਿ, ਹੋਵਹਿ ਮੰਗਲ ਭਾਰੈਂ।

‘ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

‘ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਵਾਈ ਵਹੂਟੀ ਜਦੋਂ ਡੋਲੇ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ
ਭਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੌਤਿਕ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਦਿਖਾਤ,
ਚਢੈ ਨਟਨੀ ਨਟ ਬਾਂਸ ਕਿਨਾਰੈਂ।
ਦੇਤ ਨਰਾਜੀ ਮਜ਼ਾਜੀ ਫਿਟੈ ਬਡ’,

‘ਬਾਂਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਭਾਵ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ।

‘ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ (ਮਿਜਾਜੀ) ਸੁਭਾਵ
ਬਹੁਤਾ ਵਿਗਾੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਜੀ ਕੀ ਬਾਜੀ ਚਢੈ ਤੁ ਬਿਗਾਰੈ ॥ ੪੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਸੋਈ ਬਾਤ ਹੁਸੈਨੀ ਕੀਨੀ।
ਦੁਖੀ ਕਰੀ ਖਲਕਤ ਲੁਟ ਪੀਨੀ।
ਭੂਪਤਿ ਮਿਲੈ ਤਾਂਹਿ ਜੋ ਆਈ।
ਸੈਨ ਲੇਤ ਤਿਹੰ ਸੰਗ ਮਿਲਾਈ ॥ ੪੬ ॥
ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਨਿਜ ਦਲ ਸੋ ਬਿਰਧੈ ਹੈ।

‘ਬਹੁਤੀ।

‘ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਪਰ ਪਰਨੋ ਚੈਰੈ।

ਗੁਰ ਕਾ ਦਲ ਬਲ ਲੋਗਹਿੰ ਬੂਝੈ।

ਜੰਗ ਕਰਨ ਹਿਤ ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਲੂਝੈ ॥ ੪੭ ॥

‘ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਜਿ ਮਿਲ ਹੈ ਗੁਰ ਮੁਹਿ ਆਈ।

ਲੈਹੋਂ ਦਰਬ ਸਰਬ ਨਿਕਲਾਈ।

ਹੇਤ ਜੰਗ ਬਹੁ ਸੈਨ ਬਟੋਰੈ।

।ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਤ ਰਹਿਤ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਤੋਰੈਂ ॥ ੪੮ ॥

।ਤੋੜਾਂਗਾ।

ਫਿਰਤ ਜਸੂਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਿਤਾ ਜੋ।

।ਤਿਸ (ਹੁਸੈਨੀ) ਕੋਲ।

ਆਇ ਖਬਰ ਸਬਿ ਦੇਵੈਂ ਇਤ ਸੋ।

ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਗਨ ਮਨ ਡਰ ਪਾਹੀਂ।

ਮਾਤ ਗੂਜਰੀ ਤਈਂ ਸਿਖਾਹੀਂ ॥ ੪੯ ॥

ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਰਜੋ ਜੰਗ ਨ ਕਰੈਂ।

ਪਠੈਂ ਮਸੰਦ ਸੰਧਿ ਨਿਜ ਧਰੈਂ।

।ਆਪਣਾ ਮੇਲ ਕਰ ਲੈਣ।

ਟਾਰੈਂ ਭੂਤ ਖਾਕ ਪਿੰਨ ਦੈ ਕੈ।

।ਹੁਸੈਨੀ ਰੂਪ ਭੂਤ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਸੁਆਹ ਦਾ ਗੋਲਾ ਦੇ ਕੇ।

ਨਤ ਵਹਿ ਲੁਟ ਹੈ ਪੁਰਿ ਕੇ ਐ ਕੈ ॥ ੫੦ ॥

ਅਨੀ ਘਨੀ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਹਏ।

।ਫੌਜ।

ਕੋਹੀ ਨ੍ਰਿਪਾ ਜੀਤ ਸਬਿ ਲਏ।

।ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੀ ਸਿਪਾਹ ਗੁਰੂ ਪੇਖੀ।

ਇਹੁ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਬੀਰ ਬਿਸੇਖੀ ॥ ੫੧ ॥

ਪੁਸ਼ਤਨ ਤੈ ਜਿਨ ਆਯੁਧ ਧਾਰੇ।

।ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ।

ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਬਹਾਦਰ ਭਾਰੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਹਿ ਮੇਲਿ ਮਸੰਦੈਂ।

।ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ ਕੇ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੈਂ ਭਲ ਕਰਨੀ ਸੰਧੈਂ ॥ ੫੨ ॥

।ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਸੁਨਤ ਗੁਨਤ ਇਮ ਗੁਰੂ ਗਰਜਾਏ।

ਸੁਪਤ ਸ਼ੇਰ ਜਨੁ ਦਯੋ ਜਗਾਏ।

ਹਮ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਜਰਾਂ ਉਖੇਰੈਂ।

ਰਾਜ ਪੰਥ ਮਮ ਕਰੈ ਬਧੇਰੈਂ ॥ ੫੩ ॥

ਤੁਰਕਨ ਕਾਰ ਵੰਦ ਨਹਿ ਕੋਈ।

ਰਹਿਨੋ ਪੈਹ, ਲਖੈਹੈ ਲੋਈ।

।ਤੁਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ, ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਣੇਗੀ।

ਜੋ ਰੈਹੈ ਕਿਤ ਸੋ ਮਿਲਿ ਰੈਹੈ।

ਜ਼ਾਲਮ ਅਕੜਯੋ ਪਕੜਯੋ ਜੈਹੈ ॥ ੫੪ ॥

ਹਮ ਅਕਾਲ ਕੀ ਦਯਾ ਪਾਇ ਕੈ।

ਐਹੈ ਜੋ ਚਢਿ ਪਠੈ ਆਇ ਕੈ।
 ਜਰਾ ਨ ਸੰਸਾ ਡਰ ਤੁਮ ਧਰੋ।
 ਖੜਗਕੇਤ ਕੇ ਚਰਿਤ ਨਿਹਰੋ॥ ੫੫ ॥ 'ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੋਤਕ ਦੇਖੋ।
 ਇਹੁ ਤੇ ਔਰਹਿ ਠੋਰ ਮਰੈ ਹੈ।
 ਪੌਨ ਮੇਘ ਜਜੋਂ ਕਿਤ ਉਡ ਜੈ ਹੈ।
 ਜੇ ਐਹੈ ਲੈਹੈਂ ਰਣ ਤਾ ਸੋਂ।
 ਪੈ ਹੈਂ ਫਤੇ ਡਰੈ ਹੈਂ ਕਾਂ ਸੋਂ ॥ ੫੬ ॥
 ਜੀਤੈ ਜੇ ਟਟੂਆ ਰਣ ਬਾਜੀ।
 ਕਾਂਹਿ ਖਰੀਦੈ ਤੋਂ ਨਰ ਤਾਜੀ। 'ਘੋੜਾ।
 ਕਾਮ ਲਲਾਮ। ਗੁਲਾਮ ਜਿ ਸਾਰੈ। 'ਸੁੰਦਰ।
 ਤੋਂ ਕਜੋਂ ਰਖੈਂ ਅਸਲ ਸੁਦਾਰੈਂ ॥ ੫੭ ॥
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੁਮ ਡਰੋ ਨ ਭਾਈ।
 ਬੀਰ ਬਟੋਰਿ ਰਖੋ ਤਕਰਾਈ।
 ਦਾਰੂ। ਗੋਰੀ ਖਰਚ ਮਹਾਈ। 'ਬਰੂਦ।
 ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਹੁ ਬਰਤਾਈ ॥ ੫੮ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਇਤੈ ਸੁਨਾਈ।
 ਉਤ ਹੁਸੈਨ ਕਹਿ ਐਨ ਗੁਬਾਈ। 'ਬਹੁਤਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 ਮਮ ਢਿਗ ਜੁਰੀ ਸੈਨ ਅਬਿ ਭਾਰੀ।
 ਭੂਪਤਿ ਭਏ ਅਧਿਕ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ੫੯ ॥
 ਕਿਨੈ ਨ ਮੁਝ ਕੇ ਹਾਥ ਦਿਖਾਰੇ।
 ਅਬਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਚਲੋ ਨਿਹਾਰੇਂ। 'ਦੇਖੀਏ।
 ਮਿਲੈ ਤੁ ਲੈਹੈਂ ਦੁਬ ਬਧੇਰੇ।
 ਨਤ ਘਾਲਹਿੰ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰੇ॥ ੬੦ ॥ 'ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਪਾਵਾਂਗੇ।
 ਕਰੀ ਗੁਲਾਮ। ਤਿਆਰੀ ਗੋਰੈਂ^੨। 'ਹੁਸੈਨੀ। ^੨ਖਿਆਲ ਨਾਲ।
 ਨਰ ਕਿਛੁ ਚਹਿਤ ਕਰਤ ਹਰਿ ਔਰੈਂ।
 ਇਤਨੇ ਮਾਂਹਿ ਗੁਪਾਲ ਗੁਲੇਰੀ।
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਔਰ ਚੰਦੇਰੀ ॥ ੬੧ ॥
 ਖਾਂ ਹੁਸੈਨ ਢਿਗ ਗਏ ਬੁਲਾਏ।
 ਲੈ ਕਿਛੁ ਦਰਬ ਦੈਨ ਹਿਤ ਭਾਏ।
 ਵਹਿ ਬਹੁਤਾ ਚਹਿ ਯਹਿ ਦੈਂ ਥੇਰਾ।

ਲੇਤ ਦੇਤ ਬਡ ਬਾਢੜੋ ਰੌਰਾ ॥ ੬੨ ॥

ਸੋ ਭੀ ਲੈ ਗੁਲੇਰੀਆ ਸੰਗੈ।

ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਚਲਿ ਅਯੋ ਨਿਸੰਗੈ।

ਲੈ ਦਲ ਪਾਛੇ ਚਢੜੋ ਹੁਸੈਨੀ।

ਅਰਨ ਬਰਨ ਰਿਸ ਧਰ ਕਰਿ ਪੈਨੀ' ॥ ੬੩ ॥

'ਬਹੁਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲਰੰਗ ਕਰਕੇ।

ਓਠਨ ਕਟਤ ਰਟਤ' ਅਬਿ ਲੁਟ ਹੈਂ।

'ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗੀ ਤਿਸ ਕਾ ਏਕ ਨ ਛੁਟ ਹੈ।

ਕਹਿਲੂਰੀ ਕਾਟੋਚ ਸਸੈਨਾ।

ਚਢੇ ਕੋਪਿ, ਹਿਤ ਓਪ ਘਟੈਨਾ' ॥ ੬੪ ॥

'ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹੇ, ਗੁਲੇਰੀਏ ਦੀ ਉਪਮਾ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।

ਘੇਰੜੋ ਪੁਰਿ ਗੁਲੇਰ ਉਨਿ ਆਈ।

ਅੰਦਰ ਵਥੁ ਕਿਛੁ ਜਾਨ ਨ ਪਾਈ।

ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਤਹਿ ਰਹੀ ਲਰਾਈ।

ਤੁਪਕ ਤੀਰ ਜੰਜੈਲ' ਚਲਾਈ ॥ ੬੫ ॥

'ਭਾਰੀ ਤੇ ਲੰਬੀ ਬੰਦੂਕ।

ਦੋਹਰਾ:

ਨਿਜ ਵਜ਼ੀਰ ਗੋਲੇਰੀਏ,

ਮੱਦਤ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਪਾਸ।

ਪਠਯੋ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਘਨੀ,

ਮਾਨੀ ਗੁਰੂ ਪੁਰਿ ਆਸ' ॥ ੬੬ ॥

'ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ।

ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਜਰਾਰ' ਦੈ,

'ਲੜਾਕੇ।

ਸੰਗਤੀਏ ਸਿੰਘ ਸੰਗ।

ਭੇਜੜੋ, ਇਨਿ ਮਿਲਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗ,

ਕੀਨੋ ਜੰਗ ਉਮੰਗ ॥ ੬੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭੀਮ ਚੰਦ ਜਬਿ ਇਹੁ ਸੁਨ ਲੀਓ।

ਮੱਦਤ ਗਾਰ ਗੁਰੂ ਇਨਿ ਥੀਓ।

ਖਾਂ ਹੁਸੈਨ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਇ ਸੁਨਾਈ।

ਕਰੋ ਸੰਧਿ ਜੇ ਚੈਹੁ ਭਲਾਈ ॥ ੬੮ ॥

ਮਾਨੀ ਉਨਿ ਇਨਿ ਮਿਲਿ ਦੁਹਿ ਰਾਈ'।

'ਦੁਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ।

ਸੰਗਤੀਆ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਬੁਲਾਈ।

ਸੰਧਿ ਕਰਾਵਨ ਕੀ ਠਹਿਰਾਈ।

ਨਿਜ ਰਸਮੈਂ ਕੀ ਕਸਮੈਂ ਖਾਈ' ॥ ੬੯ ॥

'ਆਪਣੀਰਹੁਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੁਆਂ ਖਾਧੀਆਂ।

ਜ਼ਾਮਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਵਿਚ ਦਯੋ।

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤਬਿ ਗਯੋ।

ਜਾਇ ਗੁਲੇਰੀ ਪ੍ਰਤੈ ਸੁਨਾਈ।

ਮੁਹਿ ਨ ਭਰੋਸ ਕਹਯੋ ਉਨਿ ਭਾਈ ॥ ੭੦ ॥

ਪੈ ਜ਼ਾਮਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਦੀਨੋ।

ਤਾਂ ਤੇ ਚਲੋਂ ਸੰਗ ਤੁਹਿ ਚੀਨੋ।

ਲਾਜ ਬ੍ਰਿਦ ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਿਭੈ ਹੈਂ।

ਇਮ ਕਹਿ ਗਯੋ ਮਿਲਯੋ ਜਬਿ ਜੈਰੈ ॥ ੭੧ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚੀ।

ਖਾਂ ਹੁਸੈਨ ਪੋਚੀ' ਦਿਲ ਸੋਚੀ।

'ਨੀਚ ਨੇ।

ਅਬਿ ਹਮਰੇ ਕਰ ਅਯੋ ਗੁਲੇਰੀ।

ਪਕਰਿ ਜਕਰਿ ਧਨ ਲੈਂਹ ਬਧੇਰੀ ॥ ੭੨ ॥

ਬੋਲੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨ ਦੈਹੋ।

ਕਹਯੋ ਗੋਪਾਲ ਕਹਾਂ ਮੋ ਪੈਹੋ।

ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਜੁ ਥਾ ਤਿਨਿ ਆਨਯੋ।

ਸੋ ਦੈ ਰਹਯੋ ਗੁਲਾਮ' ਨ ਮਾਨਯੋ ॥ ੭੩ ॥

'ਹੁਸੈਨੀ

ਪੌਨ ਪਰਾਈ ਤੈ ਸਹਿਨਾਈ'।

'ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਵਾਜਾ।

ਜਜੋਂ ਫੂਲਤ ਤਜੋਂ ਰਹਯੋ ਫੁਲਾਈ।

ਸਿਕਤਾ ਤਪੈ ਤੇਜ ਰਵਿ ਤੇ ਹੈ'।

'ਰੇਤਾ ਸੂਰਜ ਦੇ ਤੇਜ ਨਾਲ ਤਪਦਾ ਹੈ।

ਪਗ ਜਾਰੈ ਨਹਿ ਰਵਹਿ ਲਖੈਰੈ' ॥ ੭੪ ॥

'ਪੈਰ ਸਾੜਦਾ ਹੈ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਮੁੰਜ ਗੁਲਾਮਨਿ ਏਕ ਸੁਭਾਏ।

ਅਕੜਤ ਪਕੜਤ ਜੋਰ ਪਰਾਏ'।

'ਪਰਾਏ ਜੋਰ ਨਾਲ ਆਕੜ ਪਕੜਦੇ ਹਨ।

ਛੰਦ ਬੰਦ ਨਹਿ ਨੀਤਿ ਬਿਚਾਰੀ'।

'ਛਲ ਵਲ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੀ।

ਪਕਰਨ ਹਿਤ ਮਸਲਤ ਉਨਿ ਧਾਰੀ ॥ ੭੫ ॥

ਦੇਖਿ ਆਂਖ ਧਨ ਝਟਤ ਲਵਾਈ'।

'ਹੁਸੈਨੀ ਦੀ ਅੱਖ (ਬਦਲੀ ਹੋਈ) ਦੇਖ ਕੇ ਛੇਤੀ ਧਨ (ਲਵਾਈ) ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

ਦੈਹੋਂ ਔਰ ਲਜਾਇ ਇਮ ਗਾਈ।

ਧਾਇ ਧਸਯੋ ਨਿਜ ਧਾਮ ਗੁਲੈਰੀ।

ਦੇਖਤ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸੁ ਬੈਰੀ ॥ ੭੬ ॥

ਗਾਮ ਗੁਲੇਰੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਲੂਟੇ।

ਮੂਢਨ ਕਰੀ ਅਨੀਤਿ ਅਨੂਠੇ।

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਪ੍ਰਤਿ ਤਬਿ ਗੋਈ।

ਲਰੈਂ ਹਰੈਂ ਬਾਹਰ ਕਿ ਨ ਹੋਈ॥ ੨੨ ॥

ਪੇਖਿ ਵਕਤ ਇਨਿ ਫਜ਼ਰ ਅਵੱਲਾ।

ਨਿਕਸ ਕੀਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਪਰ ਹੱਲਾ।

ਤੁਰਕਹਿੰ ਯਾਦ ਕਰਾਯੋ ਅੱਲਾ।

ਕੋਊ ਨ ਆਗੇ ਹੋਵਤ ਖੱਲਾ॥ ੨੩ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:

ਰੁਪਯੋ ਜੋ ਗੁਪਾਲੰ।

ਕੁਪਯੋ ਤੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ।

ਚਢਯੋ ਦੈ ਨਗਾਰਾ।

ਕਢਯੋ ਮਾਰ ਮਾਰਾ॥ ੨੪ ॥

ਚਲਯੋ ਖਾਂ ਹੁਸੈਨਾ।

ਕਿਯੈ ਲਾਲ ਨੈਨਾ।

ਤੁਫੰਗੈ ਚਲਾਈਂ।

ਕਮਾਨੈ ਚਢਾਈਂ॥ ੨੫ ॥

ਤਚੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ।

ਮਚੇ ਬੀਰ ਬੀਖੇ।

ਰਸੰ ਬੀਰ ਪਾਗੇ।

ਪਲੀਤੇ ਸੁ ਦਾਗੇ॥ ੨੬ ॥

ਰਣੈਂ ਰੰਗ ਹੋਵਾ।

ਉਭੈ ਓਰ ਜੋਵਾ।

ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਸਮੂਹੈਂ।

ਦਈ ਦੀਹ ਹੂਹੈਂ॥ ੨੭ ॥

ਕਿਤੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘੈਂ।

ਹਤੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਧਿੰਗੈਂ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਕਟੋਚੀ।

ਬੰਦੂਕੈਂ ਸੁ ਮੋਚੀ॥ ੨੮ ॥

ਢੁਕੇ ਨੇਰ ਨੇਰੈਂ।

ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਅਨੋਖੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕੀਤੀ।

ਕਹੀ।

ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੜਦੇ ਮਰਦੇ।

ਵੱਡੀ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੇਖ ਕੇ।

ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਗੋਪਾਲ ਨੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਲਏ।

ਮਾਰ ਲੋ ਮਾਰ ਲੋ (ਕਢਯੋ) ਕਿਹਾ।

ਛੱਡੇ।

ਕ੍ਰੋਧੀ ਸੂਰਮੇ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ।

ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ।

ਜੰਗ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਇਆ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਸਾਰੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵੱਡਾ (ਹੂਹੈਂ) ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।

ਜੋਰਾਵਰ ਵੈਰੀ ਮਾਰੇ।

ਛੱਡੀਆਂ।

ਬੁਕੇ ਸੱਮ ਸ਼ੇਰੈਂ।	
ਲਰੈਂ ਢੂਕ ਢੂਕੈਂ।	'ਨੇੜੇ ਹੋ ਹੋ ਕੇ।
ਗਿਰੈਂ ਟੂਕ ਟੂਕੈਂ ॥ ੮੪ ॥	
ਭਏ ਲੁੱਥ ਜੁੱਥੰ।	'ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਹੋ ਗਏ।
ਥਏ ਤੁੱਥ ਮੁੱਥੰ।	'ਗੋਲ ਮੋਲ ਜੇਹੇ ਹੋ ਗਏ।
ਕਟੈਂ ਹੱਥ ਮੱਥੇ।	
ਲਟੇ' ਤੇਗ ਭੱਥੇ ॥ ੮੫ ॥	'ਡਿੱਗ ਪਏ ਹਨ।
ਲਗੇ ਢੋਲ ਡੰਕੇ।	
ਧੁਕੇ ਧੌਂਸ ਬੰਕੇ।	'ਸੁੰਦਰ ਧੌਂਸੇ ਖੜਕਦੇ ਹਨ।
ਕਿਤੇ ਪੇਟ ਫਾਟੇ।	
ਪਰੇ ਮੁੰਡ' ਕਾਟੇ ॥ ੮੬ ॥	'ਸਿਰ।
ਮਰੈਂ ਬੀਰ ਘੁਮੈਂ।	'ਗੋੜਾ ਖਾ ਕੇ।
ਪਰੈਂ ਲੋਥ ਭੁੰਮੈਂ।	
ਛਕੇ ਛੋਭ ਛੱਤ੍ਰੀ।	'ਸੂਰਮੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।
ਸਬੈ ਬੀਰ ਅੱਤ੍ਰੀ ॥ ੮੭ ॥	'ਸਾਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਸੂਰਮੇ।
ਹਥਾ ਵੱਥ ਹੋਏ।	'ਜੱਫੇ ਜੱਫੀ ਹੋ ਪਏ।
ਟਰੇ ਨਾਹਿੰ ਕੋਏ।	
ਸਬੈ ਜੀਤ ਚਾਹੈਂ।	
ਘਨੇ ਘਾਵ ਲਾਹੈਂ ॥ ੮੮ ॥	'ਬਹੁਤੇ ਜ਼ਖਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਤਬੈ ਖਾਂ ਹੁਸੈਨੀ।	
ਲਏ ਤੇਗ ਪੈਨੀ।	'ਤਿੱਖੀ।
ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ।	
ਪਰਜੋ ਆਇ ਧੈ ਕੈ ॥ ੮੯ ॥	
ਸਬੈ ਖਾਨ ਬਾਂਕੇ।	
ਅਏ ਸੰਗ ਤਾਂ ਕੇ।	
ਅਲੀ ਯਾ ਅਲੀ ਹੈ।	
ਬਕੈਂ ਯੋਂ ਬਲੀ ਹੈਂ ॥ ੯੦ ॥	
ਮਹਾਂ ਰੋਹ ਮੱਤੇ।	
ਕਰੇ ਨੈਨ ਰੱਤੇ।	'ਲਾਲ।
ਤਜੈਂ ਜੋ ਬਦੁਕੈਂ।	

ਲਗੈਂ ਸੋ ਅਚੂਕੈਂ ॥ ੯੧ ॥

ਦੜਾ ਦਾੜ ਡਾਰੈਂ।

ਕੜਾ ਕਾੜ ਮਾਰੈਂ।

ਜਿਸੈ ਖਾਂ ਹੁਸੈਨਾ।

ਧਰੈ ਬਾਨ ਪੈਨਾ ॥ ੯੨ ॥

‘ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ (ਧਰੈ) ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਕਢੈ ਪਾਰ ਕਾਨੀ।

‘ਤੀਰ ਦੀ ਬਾਂਸੀ।

ਮਗੈ ਨਾਹਿੰ ਪਾਨੀ।

ਕਟਾ ਕੁੱਟ ਮੱਚੀ।

ਕਲਾ ਰੋਹ ਨੱਚੀ ॥ ੯੩ ॥

‘ਜੰਗ ਦੀ ਦੇਵੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਨੱਚੀ।

ਕਿਤੈ ਦੁੰਦ ਜੁੱਧੰ।

‘ਦੋ ਦੋ ਮਿਲ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰੈਂ ਬੀਰ ਸੁੱਧੰ।

‘ਸਾਫ਼।

ਮਨੋ ਮੱਤ ਦੰਤੀ।

‘ਜਾਣੋ ਮਸਤ ਹਾਥੀ।

ਲਰੈਂ ਤਜੋਂ ਬਜੰਤੀ ॥ ੯੪ ॥

ਜੁਟੇ ਹੈਂ ਜੁਝਾਰੇ।

‘ਸੂਰਮੇ।

ਨਹੀਂ ਕੋਇ ਹਾਰੇ।

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਧਾਏ।

ਘਨੇ ਬੀਰ ਘਾਏ ॥ ੯੫ ॥

‘ਮਾਰੇ।

ਕਟਾ ਕੱਟ ਗੇਰੇ।

ਬਢੈਂ ਜਜੋਂ ਬਢੇਰੇ।

‘ਵਾਢੇ।

ਕਿਧੋਂ ਸਾਰਦੂਲੰ।

‘ਸ਼ੇਰ।

ਹਤੈ ਏਣ ਥੂਲੰ ॥ ੯੬ ॥

‘ਮੋਟੇ ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਖਯੋ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘੈਂ।

ਅਰਯੋ ਚਾਇ ਡਿੰਗੈਂ।

‘ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾ ਅੜਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ।

ਧਨੰ ਤਾਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ੯੭ ॥

‘ਧਨੁਸ਼ ਖਿੱਚ ਕੇ।

ਤਜੇ ਬਾਨ ਜੇਤੇ।

ਹਤੋ ਖਾਨ ਤੇਤੇ।

ਧਰਾ ਪੈ ਸਥਾਰੈਂ।

‘ਸੱਥਰ।

ਕਰਯੋ ਮਾਰ ਮਾਰੈਂ ॥ ੯੮ ॥

ਰੁਲੈਂ ਮੂੰਡ ਖਾਨੈਂ।

ਮਨੋ ਹਿੰਦੁਵਾਨੈ।	'ਜਾਣੋ ਮਤੀਰੇ ਹਨ।
ਕੁਪਯੋ ਖਾਂ ਰਜਾਦਾ।	'ਰਜਾਦਾ ਖਾਨ।
ਰੁਪਯੋ ਪਾਉਂ ਜਜਾਦਾ ¹ ॥ ੯੯ ॥	'ਬਹੁਤੇ ਪੈਰ ਜਮਾਏ।
ਬਲੀ ਬੀਰ ਭਾਰੀ।	
ਹੁਤੇ ਦਸ ਹਜਾਰੀ।	
ਲਗੇ ਤਾਂਹਿ ਬਾਨੰ।	
ਗਿਰਯੋ ਭੂਮਿ ਜ੍ਹਾਨੰ ॥ ੧੦੦ ॥	
ਬਰਯੋ ਸੋ ਪਰੀ ਨੇ।	
ਖੁਸ਼ੀ ਸੋਂ ਭਰੀ ਨੇ ॥ ੧੦੧ ॥	
ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ:	
ਜਬਿ ਜੁਝਯੋ ਰਜਾਦਾ ਖਾਂ ਜੁਝਾਰ।	
ਤਬਿ ਅਯੋ ਹੁਸੈਨੀ ਕੋਪ ਧਾਰ।	
ਬਹੁ ਤਜੇ ਤੀਰ ਸਮ ਮੇਂਹ ਭੂਰ।	
ਜੋ ਹੇਰਿ ਭਏ ਭੈ ਭੀਤ ਸੂਰ ¹ ॥ ੧੦੨ ॥	'ਸੂਰਮੇ।
ਤਬਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜਸਵਾਲ ਆਨਿ।	
ਧਨੁ ਤਾਨ ¹ ਬਾਨ ਤਜਿ ਹਤੇ ਖਾਂਨ।	'ਧਨੁਸ਼ ਖਿੱਚ ਕੇ।
ਚੰਦੇਰੀ ਤਾਂ ਕੇ ਭਯੋ ਸੰਗ।	
ਗੁਲੇਰੀ ਦੇਖਤ ਖਰੋਰੰਗ ॥ ੧੦੩ ॥	
ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਸੋ ਸਿੰਘ ਸੰਗ।	
ਲੈ ਆਗੇ ਹੈ ਲਰ ਰਹਯੋ ਚੰਗ।	
ਸਬਿ ਬਾਹਿਤ ਗੋਲੀ ਤੀਰ ਤੇਗ।	
ਕੜ ਕਾੜ ਸੜਾ ਸੜ ਤਜਤ ਬੇਗ ॥ ੧੦੪ ॥	
ਬਹੁ ਸਿਟਤ ਧਰਾ ਪੈ ਫੱਕ ਫੱਕ ¹ ।	'ਪਾੜ ਪਾੜ ਕੇ।
ਤਿਨ ਘਾਉ ਬੋਲ ਹੈਂ ਭੱਕ ਭੱਕ ¹ ।	'ਜ਼ਖਮ ਭੱਕ ਭੱਕ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।
ਚਲ ਪਰੀ ਸ਼੍ਰੋਣ ਕੀ ਨਦੀ ਧਾਰ।	
ਭਰਿ ਭੈਰਵਿ ਖੱਪਰ ਪਿਯੈਂ ਸਾਰ ¹ ॥ ੧੦੫ ॥	'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਬਹੁ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਮਸਾਣ ¹ ਆਇ।	'ਮੁਰਦੇ।
ਮਨ ਭਾਵਤ ਲੋਹੁ ਪਲ ¹ ਛਕਾਇੰ।	'ਮਾਸ।
ਗਿੱਧ ¹ ਜੋਗਨਿ ਕਾਕ ² ਸ੍ਰਾਨ ³ ਸਜਾਲ ¹ ।	'ਗਿਰਝਾਂ। ² ਕਾਂ। ³ ਕੁੱਤੇ। ¹ ਗਿੱਦੜ।
ਛਕਿ ਮਾਸ ਮੇਧ ¹ ਬਕਿ ਆਲ ਬਾਲ ² ॥ ੧੦੬ ॥	'ਮਿੱਝ। ² ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਡਕਰਾਤ ਡਾਕਨੀ ਡੋਲਿ ਡੋਲਿ।

ਰਤ ਪੀਵਤ ਭਾਵਤ ਝੋਲਿ ਝੋਲਿ।

ਕਿਤ ਹਾੜ ਹਸਤ ਹੈਂ ਹੜ ਹੜਾਇ।

ਚਿੱਕਾਰਤ ਚੰਡੀ ਚਾਵਡਾਇ ॥ ੧੦੭ ॥

ਹਿਣਕੰਤ ਅੱਸੂ ਧੌਸਨਿ ਧਮੱਕ।

ਡੌਰੂ ਡਮੱਕ ਢੋਲਨ ਢਮੱਕ।

ਚਿਰੜੰਤ ਚਾਂਪ ਤਿਰੜੰਤ ਤੀਰ।

ਬਰੜੰਤ ਬੀਰ ਭਰੜੰਤ ਭੀਰੂ ॥ ੧੦੮ ॥

ਸਰੜੰਤ ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਰੜੰਤ ਆਇ।

ਪਰੜੰਤ ਪੁੰਜ ਕਰੜੰਤ ਕਾਂਇ।

ਬਡ ਹੇਲ ਘਾਲ ਕਢਿਰੇਲ ਪੇਲ।

ਸੁਟੈਂ ਧਕੇਲ ਬਗ ਮੇਲਿ ਮੇਲਿ ॥ ੧੦੯ ॥

ਕਰਿ ਧੂੰਮ ਧਾਮ ਧੀਰਜ ਛੁਡਾਇ।

ਬਡ ਜੋਰ ਘੋਰ। ਦੈ ਦੈ ਭਜਾਇ।

ਇਮ ਮਚੜੋ ਜੰਗ ਗਾਢਾ ਸੁ ਆਨ।

ਦੁਹਿ ਦਿਸਾ ਜੀਤ ਚਾਹੈਂ ਜ੍ਹਾਨ ॥ ੧੧੦ ॥

ਮਿਲਿ ਬੀਰ ਬੀਰ ਪਿਲ ਧਕਾ ਧੱਕ।

ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਾਹਿੰ ਬਹੁ ਤਕਾ ਤੱਕ।

ਇਮ ਮਚੜੋ ਜੁੱਧ ਅਤਿ ਬਿੱਕਰਾਲ।

ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਗਈ ਪਰ ਹਾਲ ਚਾਲ ॥ ੧੧੧ ॥

ਛੁਟ ਗਯੋ ਧਜਾਨ ਉਠਿ ਭਗੜੋ ਰੁੱਦ੍ਰ।

ਧਰ ਡਗਮਗਾਇ ਹਲ ਗਏ ਕੁੱਧੁ।

ਸੁਰ ਸਿੱਧ ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ ਚਕਿਤ।

ਪਿਖਿ ਜੁੱਧ ਉੱਧਤ। ਸਬਿ ਭਏ ਥਕਿਤ

॥ ੧੧੨ ॥

ਤਬਿ ਖਾਂ ਹੁਸੈਨ, ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਬੀਰ।

ਤਜਿ ਤੀਰ ਬੀਰ ਬਹੁ ਸੁਟੇ ਚੀਰ।

ਡਾਇਣਾਂ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਡਕਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਫ਼ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਲਹੂ ਪੀਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਰਦੇ ਹੜ ਹੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।

ਚੰਡੀ ਤੇ ਕਾਲੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਡੌਰੂ ਡਮ ਡਮ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਢੋਲ ਢਮ ਢਮ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਧਨੁਸ਼ ਚਿਰੜ ਚਿਰੜ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਤੀਰ ਤ੍ਰਿੜ ਤ੍ਰਿੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੂਰਮੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਇਰ ਕੰਬਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਵੈਰੀ ਆ ਕੇ ਅੜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਰੜੀਆਂ ਕਾਇਆਂ (ਦੇਹਾਂ) ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕਰ ਕੇ ਧੱਕਦੇ ਤੇ ਦਬਾ ਕੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ।

ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਮੇਲ ਮੇਲ ਕੇ।

ਘੋੜੇ।

ਸੂਰਮੇ ਨਾਲ ਸੂਰਮਾ ਮਿਲ ਕੇ ਧਕੇ ਧੱਕੀ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ (ਪਿਲ) ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤੱਕ ਤੱਕ ਕੇ।

ਸ਼ਿਵ।

ਪਹਾੜ।

ਹੈਰਾਨ।

ਪ੍ਰਬਲ ਜੰਗ।

ਬਡ ਲਗੇ ਘਾਵ ਇਨਿ ਅੰਗ ਮਾਂਹਿ।
ਅਤਿ ਮੱਤੇ ਰੋਹ ਨਹਿੰ ਕਿਛੁ ਜਨਾਂਹਿ ॥ ੧੧੩ ॥
ਭਿਗ ਭਏ ਖੁੰਨ ਸੋਂ ਲਾਲ ਅੰਗ।
ਜਨੁ ਹੋਲੀ ਖਿਲ ਝਕੜੋਲ ਰੰਗ।
ਇਕ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾ ਛੁਟਯੋ ਤੀਰ।
ਦਿਲ ਗਯੋ ਹੁਸੈਨੀ ਕਾ ਸੁ ਚੀਰ* ॥ ੧੧੪ ॥

*ਇਸ 'ਚੀਰ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇਸ ਪਦ ਨੰ: ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਅੱਗੇ ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ੧੬੨ ਨੰ: ਅੰਕ ਦੇ ਉਪਰ ਲੱਗੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਗਿਰ ਪਰਯੋ ਧਰ ਨਹਿੰ ਸੁੱਧ ਸੰਭਾਰ।
ਮਰਛੰਤ ਹੈ ਜਨੁ ਮ੍ਰਿਤ ਹਾਰ।
ਜੁਗ ਘਟੀ ਲੋ ਨਹਿੰ ਰਹੀ ਹੋਸ਼।
ਤਬਿ ਲਗੇ ਲੋਥ ਤਿਹ ਲੈਨ ਜੋਸ਼ ॥ ੧੧੫ ॥
ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਸੈਂ ਤਹਿੰ ਪਰੇ ਧਾਇ।
ਕਰਿ ਜੰਗ ਬਲ ਕੇ ਅਤਿ ਲਗਾਇ।
ਤਬਿ ਛੁਟੀ ਮੂਰਛਾ ਬਲ ਸੰਭਾਰ।
ਗਹ ਸਸਤ੍ਰੁ ਅੱਸਤ੍ਰੁ ਹੈ ਕੈ ਸ੍ਵਾਰ ॥ ੧੧੬ ॥
ਰਣ ਬੀਚ ਬੋਲਿਆ ਅਤਿ ਰਿਸਾਇ।
ਰਹੋ ਠਾਢਾ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਆਇ।
ਲੇਹੁ ਭੇਟ ਗੁਰ ਕੇ ਦੇਹੋ ਜਾਇ।
ਨਿਜ ਸੀਸ ਧਰ ਕਰਾ ਗੁਰ ਰਿਝਾਇ ॥ ੧੧੭ ॥

'ਰੰਗ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹੋਲੀ ਖੇਲਦੇ ਹਨ।

'ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗ।

'ਹੱਥੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ, ਚੱਕ੍ਰ ਆਦਿ।

'ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹੱਥ 'ਤੇਰੱਖ ਕੇ।

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ:

ਚੜ੍ਹ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਬਾਹਿ ਬਿਸਾਲੰ
ਖੜਗ ਔ ਢਾਲੰ ਰਣ ਗਾਜੰ।
ਸਜਿ ਸਸਤ੍ਰੁ ਸੰਜੋਅੰ ਨਿਜ ਬਲ ਟੋਅੰ।
ਮੁਖ ਤਨ ਸੋਹੰ ਚੜ੍ਹਿ ਬਾਜੀ।
ਨੈਨਨ ਰਿਸਰਾਤੇ ਜੋਬਨ ਮਾਤੇ
ਅਤਿ ਥਹਿਰਾਤੇ ਕਰਵਾਰੰ।

'ਲੰਬੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਢਾਲ ਲੈ ਕੇ।

'ਆਪਣੇ ਬਲ ਨੂੰ ਟੋਹਦਾ (ਪਰਖਦਾ) ਹੈ।

'ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

'ਨੇੜ੍ਹੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੁਆਨੀ 'ਚ ਮਸਤ ਹਨ (ਕਰਵਾਰੰ) ਤਲਵਾਰਾਂ (ਹੱਥਾਂ 'ਚ) ਬਹੁਤ ਕੰਬਦੀਆਂ ਹਨ।
'ਕਾਇਰ।

ਗੱਜਤਰਣ ਸੂਰੰ ਭੱਜਤ ਕੂਰੰ।
ਨਿਰਖਤ ਹੂਰੰ ਗਰਿ ਹਾਰੰ ॥ ੧੧੮ ॥

'ਹੂਰਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਗਲ 'ਚ ਹਾਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਰ ਖੈਂਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨੰ ਲਰੇ ਜੁਆਨੰ
ਚਾਬਤ ਪਾਨੰ ਮੁਖ ਲਾਲੰ।
ਧਾਏ ਰਣ ਸੂਰੰ ਰੂਪ ਕਰੂਰੰ।
ਬਰਸਤ ਨੂਰੰ ਪਿਖਿ ਭਾਲੰ।
ਗਹਿ ਖੰਜਰ ਸੰਜਰ ਜਾਨੁ ਪੁਰੰਦਰ
ਆਵਤ ਮੰਦਰ ਨਿਜ ਜਾਨੰ।

¹ਭਿਆਨਕ।

¹ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਨੂਰ ਵਰ੍ਹਦਾ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ।

¹ਛੋਟੀ ਕਟਾਰ ਫੜ ਕੇ (ਸੰਜਰ) ਸੰਜੋਆ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾਣੇ ਇੰਦ੍ਰ
ਆਪਣਾ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਸਵਾਲ ਗੁਲੇਰੰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨੇਰੰ
ਨੈਨਨਿ ਹੇਰੰ ਜਿਮ ਭਾਨੰ ॥ ੧੧੯ ॥
ਮੁਖ ਮਾਰ ਹੀ ਬੋਲੰ ਕਰਤ ਕਲੋਲੰ
ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਟੋਲੰ ਗਜ ਮੱਤਾ।
ਚਲਿ ਸਨਮੁਖ ਆਵੈਂ ਚੱਕ੍ਰ ਚਲਾਵੈਂ
ਜਿਮ ਰਵਾ ਧਾਵੈ ਅਤਿ ਤੱਤਾ ॥ ੧੨੦ ॥

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ (ਤਪੇ) (ਨੈਨਨਿ) ਨੇੜਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

¹ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕੇ।

¹ਸੂਰਜ।

ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:

ਰਿਸਾਜੰ ਨ੍ਰਿਪੰ ਔ ਕਟੋਚੰ ਸੁ ਬੀਰੰ।
ਕਰੇ ਹੂਹ ਹਾਰੰ ਬਟੋਰੰ ਸੁ ਭੀਰੰ।

¹(ਹੂਹ) ਹੱਲਾ ਕਰਨ (ਹਾਰੰ) ਵਾਲੇ (ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ) ਭੀੜ
ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਰੇ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਕਰੰ ਸਸਤ੍ਰੁ ਮਾਰੰ।
ਮੁਖੰ ਮਾਰ ਮਾਰੰ ਸੁ ਸੂਰੰ ਪੁਕਾਰੰ ॥ ੧੨੧ ॥
ਚਲੇ ਤੇਗ ਤੀਖੀ ਚਮੱਕੇ ਕਟਾਰੰ।
ਕਟਾ ਕੱਟ ਕੱਟੈਂ ਸਿਰੰ ਕੇ ਸਥਾਰੰ।

¹ਕੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ (ਸਥਾਰੰ) ਢੇਰ ਲਾਈ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਛਾਂਗ ਕੇ ਕਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਤੋੜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰੈਂ ਤੱਛ ਮੁਛੰ ਭੁਜਾ ਜੰਘ ਤੋਰੰ।
ਮਨੋ ਸਾਂਪ ਕੇਰੇ ਕਰੇ ਟੂਕ ਮੋਰੰ ॥ ੧੨੨ ॥
ਬਜੈ ਜੰਗ ਮਾਰੂ ਪੁਕਾਰੂ ਪੁਕਾਰੰ।
ਲਰੋ ਸ੍ਵਾਮਿ ਧਰਮੰ ਸੁ ਜਨਮੰ ਸੁਧਾਰੰ।
ਸੁਭਟੰ ਭਿਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਅੱਸਤ੍ਰੁ ਸੁਹਾਯੰ।
ਰਣੰ ਜਾਨ ਤੀਰਥੰ ਸੋ ਮੱਜਨ ਕਰਾਯੰ ॥ ੧੨੩ ॥
ਤਨੰ ਛੇਦ ਘੋਰੇਰਣੰ ਮੋਂ ਭੜੱਕੇ।
ਦੜਾ ਦਾੜ ਦੌਰਤ ਸ੍ਵਾਰੰ ਸੜੱਕੇ।
ਕਰੀ ਸੁੰਡ ਕਾਟੇ ਚਿੱਕਾਰੇ ਪੁਕਾਰੇ।

¹ਬੋਲਾਰੇ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਸ਼ਰੀਰ ਕੱਟੇ, ਘੋੜੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੜਕਦੇ ਹਨ।

¹ਸਵਾਰ ਸੜੱਕ ਦੇ ਕੇ (ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ)।

¹ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁੰਡ ਕੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਕੇ ਬੋਲਦੇ

ਰਣੰ ਮੱਧ ਡੋਲੈਂ ਮਨੋਂ ਜਜੋਂ ਮੁਨਾਰੇ ॥ ੧੨੪ ॥	ਹਨ।
ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਗਾਜੈ ਰਣੰ ਮੱਧ ਠਾਡਾ।	
ਸ਼ਸਤ੍ਰੰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ਸਹੇ ਤੀਰ ਹਾਡਾ।	‘ਹੱਡਾਂ ਵਿੱਚ।
ਲਰੈਂ ਧਰਮ ਹੇਤੰ ਕਰੈਂ ਬਾਨ ਬਰਖਾ।	
ਕਈ ਸੂਰ ਮਾਰੇ ਲਤਾਰੇ ਸੁ ਪਰੁਖਾ। ॥ ੧੨੫ ॥	‘ਕਠੋਰਤਾ ਨਾਲ।
ਲਗੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੇਹਾ ਨ ਗੇਹੰ ਸੰਭਾਰੇ।	‘ਘਰ।
ਰਣੰ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਾਗੇ ਸੁ ਸੂਰਗੰ ਸਿਧਾਰੇ।	
ਆਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਔ ਹਿੰਮਤ ਸੰਭਾਲੰ।	‘ਹਿੰਮਤ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਪੂਤ ਸੂਰਮਾ ਬਲ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਆਇਆ।
ਇਦੰ ਦੌਰਿ ਆਗੇ ਜਲਾਲੰ ਬਿਸਾਲੰ ॥ ੧੨੬ ॥	‘ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ।
ਲੀਏ ਗੁਰਜ ਜੱਲਾਲ ਖਾਨੰ ਉਭਾਰੰ।	
ਦੜਾ ਦਾਰ ਬਾਹੇ ਸੁ ਫੌਜਨ ਸੰਘਾਰੰ।	
ਰਣੰ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ਬਹਿਸ਼ਤੰ ਨਿਵਾਸੀ।	
ਗਏ ਜੀਤ ਜਨਮੰ ਮਨੋ ਬੀਚ ਕਾਂਸੀ ॥ ੧੨੭ ॥	
ਤਬੈ ਘੇਰ ਲੀਨੋ ਹੁਸੈਨੀ ਜਸਵਾਲੰ।	‘ਹੁਸੈਨੀ ਨੂੰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਜਸਵਾਲੀਏ ਨੇ।
ਕਰੇ ਮਾਰ ਤੇਗੰ ਸੁ ਸੀਸੰ ਬਿਸਾਲੰ।	
ਤਿਨੇ ਤੀਰ ਬਰਖਾ ਸਮਾਨੰ ਚਲਾਏ।	
ਜਿਸੇ ਜਾਇ ਲਾਗੈ ਨਹੀ ਜਾਨ ਪਾਏ ॥ ੧੨੮ ॥	
ਬਹੀ ਸ੍ਰੋਣ ਧਾਰੰ ਅਪਾਰੰ ਸੁਰੰਗੀ।	
ਰਣੰ ਮੱਧ ਗੰਗਾ ਤ੍ਰਿਬੈਨੀ ਅਭੰਗੀ।	‘ਲਗਾਤਾਰ।
ਗਏ ਜੀਤ ਜਨਮੰਰਣੰ ਕਰ ਸ਼ਨਾਨੰ।	
ਬਰੇ ਅਪਸ਼ਰਾ ਪੇਖਿ ਸੂਰੰ ਸੋ ਆਨਨ। ॥ ੧੨੯ ॥	‘ਚੰਗੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ।
ਜੋਗਨ ਡਕਾਰੇ ਔ ਭੈਰੰ ਭੁਕਾਰੇ।	‘ਭਿਆਨਕ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।
ਨਾਚਤ ਬਿਤਾਲੰ ਸੋ ਭੂਤੰ ਪੁਕਾਰੇ।	‘ਪ੍ਰੇਤ।
ਛੁਟੀ ਸੰਭ ਤਾੜੀ ਪੁਲੈ ਔਧੰ ਜਾਨੰ।	‘ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸਮਾਧੀ। ਅੰਤ।
ਭਗੇ ਲੋਕ ਲੋਕਾ ਸੁ ਦੇਵਨ ਬਿਬਾਨੰ ॥ ੧੩੦ ॥	‘ਲੋਕਾ ਲੋਕ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਬਿਬਾਣਾਂ (‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ)।
ਜਗੇ ਜੱਛ ਕਿੰਨਰ ਗੰਧੂਬੰ ਨਿਹਾਰੇ।	
ਫਿਰੇ ਦੇਵ ਕੰਨਯਾ ਅਕਾਸੰ ਮਝਾਰੇ।	
ਗ੍ਰਿਝੰ ਔ ਕਾਕੰ ਸਿਆਲੰ ਪੁਕਾਰੇ।	

ਮਨੰ ਭਾਵਤੇ ਖਾਵਤੇ ਪਲ ਅਪਾਰੇ ॥ ੧੩੧ ॥

ਕਰੈਂ ਰਕਤ ਪਾਣੰ ਭਰੇ ਖੱਪੁ ਜੋਗਨ।

ਪਿਲਾਵੈਂ ਨਿਜੰ ਪੂਤ ਲੋਰੀ ਦੈ ਚੋਗਨ।

ਕਰੈਂ ਮੇਧ ਭੱਛੰ ਸੁ ਆਨੰ ਪਿਲਾਵੈਂ।

ਗਹੇ ਦੌਰਿ ਦੂਸਰ ਔ ਤੀਸਰ ਛਿਨਾਵੈਂ।

॥ ੧੩੨ ॥

ਡਕੈਂ ਡਾਕਣੀ ਸਾਕਨੀਅੰ ਭ੍ਰਮੰਤੀ।

ਚੰਡੀ ਅਮੰਡੀ ਲੈ ਝੰਡੀ ਫਿਰੰਤੀ।

ਕਾਲੀ ਕਪਾਲੀ ਦੈ ਤਾਲੀ ਬਜਾਵੈ।

ਗੁਹੇ ਮੁੰਡ ਮਾਲੀ ਗਣੰਰੁਦ੍ਰ ਧਾਵੈ ॥ ੧੩੩ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਹੁਸੈਨੀ ਰਣੰ ਮੱਧ ਜੂਟੈ।

ਕਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਰੰ ਨਹੀਂ ਨੈਕ ਹੂਟੈ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਤਨੰ ਘਾਵ ਲਾਗੇ ਗਿਰਾਯੋ।

ਗੁਪਾਲੈ ਨਿਹਾਰਾ ਤਬੈ ਬਧ ਕਰਾਯੋ ॥ ੧੩੪ ॥

ਪੁਨੰ ਘਾਵ ਤੀਖੇ ਹੁਸੈਨੀ ਕੁ ਲਾਗੇ।

ਗਿਰਾ ਘ੍ਰਮਤਾ ਦੇਖਿ ਕਾਇਰ ਸੁ ਭਾਗੇ।

ਉਤੈ ਲੋਥ ਹੇਤੰ ਦੁਹੰ ਓਰ ਦੌਰੇ।

ਭਯੋ ਜੰਗ ਭਾਰੀ ਪਹਾਰੀ ਭਗੌਰੇ ॥ ੧੩੫ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਆਇ ਨਿਦਾਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਨੀ,

ਤੁਰਕਿੰਦ ਬਰਿੰਦ ਭਏ ਭੈ ਭੀਤੇ।

ਅੱਲਾ ਹੀ ਅੱਲਾ ਪੁਕਾਰ ਮੁਸੱਲਾ,

ਯੇ ਪੱਲਾ ਨ ਛਾਡਤ ਹੈਂ ਚੁਪ ਕੀਤੇ।

ਯਾਂਹਿ ਬਧੋ ਕਰਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ,

ਨ ਦੇਰ ਕਰੋ ਨ ਡਰੋ ਅਰ ਹੀ ਤੇ।

ਦੋਨੇ ਹੀ ਸੁਆਮ ਕੇ ਹੇਤ ਲਰੇ,

ਔ ਪਰੇ ਅਰਰਾਇ ਕਹੈਂ ਗੁਰ ਜੀਤੇ ॥ ੧੩੬ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਬਹੁਤੇ ਮਾਸ।

ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਚੌਗੁਣੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ।

ਮਿੱਝ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ (ਲਹੂ) ਪਿਲਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਖੌਂਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡਾਇਣਾਂ ਤੇ (ਸਾਕਨੀਅੰ) ਯੋਗਣੀਆਂ (ਡਕੈਂ) ਰੱਜੀਆਂ (ਭ੍ਰਮੰਤੀ) ਭਉਂਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਹੁਤੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ।

ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਖੋਪਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ।

ਸਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਗੁੰਦ ਕੇ ਸਿਵ ਦੇ ਗਣ ਦੌੜਦੇ ਹਨ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦੇ।

ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅੰਤ ਦੀ।

ਸਮੂਹ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ।

ਤੁਰਕ।

ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਉ।

ਪਰਜੋ ਤਬਿ ਘੇਰਾ ਫੌਜ ਪਰ ਕੇ ਚੌਫੇਰਾ,
 ਸਿੰਘ ਕਾਟਤ ਬਬੇਰਾ ਜੋਊ ਲਰਤੇ ਹੈਂ ਭੋਰ ਤੇ। 'ਸਵੇਰ ਤੋਂ।
 ਅਬੀ ਏਕ ਓਰ ਲਲਕਾਰ ਪਰਜੋ ਦੌਰ,
 ਅਰੇ ਠਾਂਢੇ ਰਹੋ ਠੌਰ ਦਿਖ ਚਾਊ ਸਰਾ ਸੋਰ ਤੇ। 'ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਨੂੰ ਚਾਅ ਨਾਲ ਦੇਖ।
 ਕਰਜੋ ਤਬਿ ਨੇਰਾ ਮਾਰ ਮਾਰ ਸਮਸ਼ੇਰਾ',
 ਤਬਿ ਅਪਸਰ ਟੇਰਾ ਆਨ ਖਾਨ' ਬਡੇ ਜੋਰ ਤੇ। 'ਤਲਵਾਰਾਂ।
 ਮਚਜੋ ਅਤਿ ਜੰਗ ਤਬਿ ਸੂਰਨ ਉਮੰਗ ਚੜ੍ਹਜੋ,
 ਹੋਵਤ ਸਹੀਦ ਬਰੇ ਅਪਸਰਾ ਲੋਰ ਤੇ' ॥ ੧੩੭ ॥ 'ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਅਫਸਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ।
 'ਚਾਹ ਕੇ।

ਚੌਪਈ:

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਸੰਮੁਖ ਆਏ।
 ਕਰ ਤਰਵਾਰ ਤੁਰਕ ਗਨ ਘਾਏ।
 ਚੱਟਪੱਟ ਬਾਹੇ ਚਹੁੰ ਓਰੀ। 'ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਵਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ਰਨ ਮੈਂ ਰਕਤ ਰੰਗ ਕੀ ਹੋਰੀ' ॥ ੧੩੮ ॥ 'ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਲਹੂ ਦੇਰੰਗ ਦੀ ਹੋਲੀ।
 ਜਿਤ ਪੇਖੇ ਤਿਤ ਦੇਵੇ ਕਾਟ।
 ਤੁਰਕਨਿ ਬਨਤ ਨਾ ਕੋਈ ਠਾਟ।
 ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਜੈਤ ਉਚਾਰੈਂ।
 ਉਤ ਅੱਲਾ ਔ ਅਲੀ ਪੁਕਾਰੈਂ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਘਟਾ ਟੋਪ' ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਫੌਜ। 'ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ।
 ਲਰੈ ਅਧਿਕ ਦਿਖਰਾਵੈ ਓਜ'। 'ਬਲ।
 ਯਸਵਾਰੇ ਗੁਆਲੇਰੀ ਟੋਲਾ।
 ਮਾਰੂ ਸਬਦ ਬਜਾਏ ਢੋਲਾ' ॥ ੧੪੦ ॥ 'ਜੰਗੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਢੋਲ ਵਜਾਏ।
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਘਮਸਾਨ ਮਚਾਯੋ।
 ਤੁਰਕਨਿ ਤ੍ਰਾਸ ਅਧਿਕ ਤਹਿੰ ਪਾਯੋ।
 ਲੈ ਲੈ ਤੀਖੀ ਕਰ ਸਮਸ਼ੇਰ।
 ਅਰਿ ਦਲ ਕਾਟਤ ਲਗਤ ਨ ਦੇਰ ॥ ੧੪੧ ॥
 ਹਿੰਮਤ ਜਬਿ ਰਨ ਜੰਗ ਨਿਹਾਰਾ।
 ਦਹਲ ਗਯੋ' ਦਿਲ ਤਬਿ ਮਨ ਹਾਰਾ। 'ਕੰਬ ਗਿਆ।
 ਫੌਜ ਲਰਤ ਹੈ ਜੰਗ ਮੈਦਾਨ।
 ਗਯੋ ਭਾਗ ਪਰਬਤ ਭੈ ਮਾਨ ॥ ੧੪੨ ॥
 ਗੀਦੀ ਭਯੋ ਭਾਗ ਕੇ ਸੋਊ।

ਭਯੋ ਉਤ ਉਤਨ ਕਾ ਜੋਊ।	'ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਮੂਰਖ।
ਸਭਿ ਰਜਪੂਤਨ ਲਾਜ ਲਗਾਈ।	
ਭਈ ਨਾ ਬਾਂਝਾ ਤਾਸ ਕੀ ਮਾਈ ॥ ੧੪੩ ॥	'ਬਝਿਆਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਈ।
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰ ਅਧਿਕ ਲਰਾਈ।	
ਭਏ ਸ਼ਹੀਦ ਪਾਇ ਬਡਿਆਈ।	
ਤਬਿ ਰਨ ਆਇ ਖਾਨਾ ਹੀ ਗਾਜਾ।	'ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ।
ਅਰੇ ਮੂੜੁ ਤੁਮ ਲਗਤ ਨ ਲਾਜਾ ॥ ੧੪੪ ॥	
ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤ ਜਬਿ ਬਚ ਕਹੇ।	
ਉਠਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਬੋਲ ਨ ਸਹੇ।	
ਅਰੇ ਖਾਨ ਠਾਡਾ ਰਹੇ ਰਨ ਮੈਂ।	
ਕਰੋਂ ਨਿਸਾ ਤੇਰੀ ਪਿਖਿ ਮਨ ਮੈਂ ॥ ੧੪੫ ॥	'ਤਸੱਲੀ।
ਲੀਏ ਤੀਰ ਔ ਧਨਖ ਟੰਕਾਰਾ।	'ਟੁਣਕਾਇਆ।
ਦੀਏ ਚਲਾਇ ਮੇਘ ਅਨਹਾਰਾ।	'ਵਾਂਗ।
ਬਾਨਨ ਬਰਖਾ ਕਰੀ ਅਪਾਰਾ।	
ਪਰਜੋ ਖਾਨ ਧਰ ਤਬਿ ਬਲ ਹਾਰਾ ॥ ੧੪੬ ॥	
ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਰਨ ਗਾਜੈ।	
ਕਾਇਰ ਦੇਖਿ ਤਾਹਿ ਮਨ ਲਾਜੈ।	
ਉਤੈ ਪਹਾਰੀ ਚਰਜੋ ਗੁਪਾਲ।	
ਛਾਡੇ ਬਾਨ ਉਡੇ ਜਿਮ ਬਿਆਲਾ ॥ ੧੪੭ ॥	'ਸੱਪਾਂ ਵਾਂਗ।
ਆਵਤ ਫੂਕਤ ਤੱਛਕ ਜਾਨੋ।	'ਜਾਣੋ ਤੱਛਕ ਨਾਗ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
ਨਿਕਸੇ ਪ੍ਰਾਨ ਆਪ ਹੀ ਮਾਨੋ।	
ਕਿਤੇ ਤੁਰਕ ਰਣ ਬੀਚ ਸੰਘਾਰੇ।	
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੀ ਸਿੰਘ ਬਲ ਧਾਰੇ ॥ ੧੪੮ ॥	
ਠਾਢੇ ਨਿਰਭੈ ਕਰਾ ਤਰਵਾਰ।	'ਹੱਥ ਵਿੱਚ।
ਜਹਿ ਪੇਖੇ ਤਹਿ ਕਰਹੀ ਪਾਰ।	
ਉਤੈ ਹੁਸੈਨੀ, ਸੰਗਤਰਾਇ।	'(ਏਧਰੋਂ) ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ।
ਮਚਜੋ ਜੰਗ ਅਤਿ ਰਨ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੪੯ ॥	
ਕਰੈ ਪਰਸਪਰ ਦੋਊ ਵਾਰ।	
ਖੇਲਤ ਲਕਰੀ ਪਟਾ ਉਲਾਰ।	'ਜਿਵੇਂ ਲਕੜੀ ਉਲਾਰ ਕੇ (ਪਟਾ) ਗੱਤਕਾ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।
ਕਬੀ ਕਟਾਰ ਕੈ ਸੰਗ ਲਰਾਈ।	

ਕਬੀ ਲੀਏ ਤਰਵਾਰ ਚਲਾਈ ॥ ੧੫੦ ॥

ਲਗਤ ਨ ਦੁਹ ਦਿਸ ਲੇਤਿ ਬਚਾਈ*।

*ਅੰਕ ਨੰ: ੧੫੨ ਦੀ ਚੌਪਈ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਹੀ ਛਪਣ ਸਮੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅੰਕ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

¹ਅਰੜਾ ਕੇ।

ਪਰੀ ਫੌਜ ਅਰਰਾਇ¹ ਦੁਹੁੰ ਦਿਸ।

ਲਰਤ ਮਰਤ ਸੰਗ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੁੰ ਖਿਸ¹ ॥ ੧੫੧ ॥

¹ਖਿੱਝ ਕੇ, ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ।

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਲੀਏ ਅਸਵਾਰ।

ਕੀਓ ਤੇਗ ਕਾ ਤਬ ਹੀ ਵਾਰ ॥ ੧੫੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੈ ਤਨ ਛਿਦਾ¹,

¹ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਜੂਝੇ ਸੰਗਤਿਰਾਇ।

ਸਨਮੁਖ ਗਿਰਜੇ ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ,

ਸੁਆਮ ਹੇਤ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ੧੫੩ ॥

¹(ਮੌਤ ਦੀ ਨੀਂਦ) ਸੁਲਾ ਕੇ।

ਸੰਗਤੀਆ ਸਭ ਸ੍ਵਾਰ ਕੈ¹,

ਰਨ ਮੈਂ ਕੀਆ ਨਿਵਾਸ।

ਦੇਹ ਰਹੀ ਰੰਗ ਭੂਮ ਮੈਂ¹,

¹ਜੰਗ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ।

ਜੀਵ ਸ੍ਵਰਗ ਲੀਓ ਵਾਸ ॥ ੧੫੪ ॥

ਖਬਰ ਗਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੈ

ਲੀਆ ਜੰਗ* ਰਣਜੀਤ।

*ਇਹ ਜੰਗ ੧੭੪੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : ਯੋਂ ਗੁਰ ਕੇ ਜਸ ਭੂਰ ਗਯੋ, ਸਬਿ ਭੂਪਨ ਤੋਂ ਗੁਰ ਬੀਰ ਪਛਾਨੇ। ਸਤਰਾਂ ਸੌ ਅਠਤਾਲੀ ਵਿਖੇ ਇਹ ਜੰਗ ਭਯੋ ਅਰਿ ਭੰਗ ਕਿਤਾਨੇ। (ਬਿਸ਼ਾਮ ੧੫, ਅੰਕ ੧੭)

ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਮੱਦਤੀ,

ਗਏ ਭਾਗ ਭੈ ਭੀਤ ॥ ੧੫੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਤਬਿ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਾਜਾ।

ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਆਨੰਦ ਸਾਜਾ।

ਕੀਓ ਤ੍ਰਿਭਾਵਲ¹ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਵਾਮੀ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

ਘਟ ਘਟ ਪਟ ਪਟ ਅੰਤ੍ਰਜਾਮੀ¹ ॥ ੧੫੬ ॥

¹(ਘਟ) ਹਿਰਦੇ ਦੇ (ਪਟ) ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ।

ਭਏ ਨਚੀਤ ਸਭੀ ਗਿਰਰਾਈ¹।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਇਨਾ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਈ।	'ਚਰਨਾਂ 'ਚ।
ਦੁੰਦਾ ਕਲੇਸ਼ ਸਭੀ ਮਿਟ ਗਏ।	'ਭਿਆਨਕ।
ਸਗਲ ਦੇਸ ਸੁਖ ਸੰਪਤ ਮਏ ॥ ੧੫੭ ॥	'ਬਿਭੂਤੀ ਵਾਲਾ।
ਇਤਿ ਹੁਸੈਨੀ ਬਧ	
ਚੌਪਈ:	
ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਖਬਰੈਂ ਗਈ।	
ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੱਦਤ ਦਈ।	
ਸਭ ਰਾਜੇ ਮਿਲ ਮਤਾ ਪਕਾਵੈਂ।	
ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਬ ਬਲ ਪਾਵੈਂ ॥ ੧੫੮ ॥	
ਤਬੀ ਦੇਸ ਛੀਨੇਗੋ ਸਗਰਾ।	
ਫਿਰ ਬਢ ਜਾਇ ਅਧਿਕ ਹੀ ਝਗਰਾ।	
ਇਤ ਸਸ ਭੀਮ ਕਹੀ ਯੇਹ ਬਾਤਾ।	
ਫਤੇ ਚੰਦ ਕਹੈ ਸੁਨੀਏ ਤਾਤਾ ॥ ੧੫੯ ॥	'ਹੇ ਪਿਆਰੇ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੰਗ ਬੈਰ ਮਤ ਕੀਜੈ।	
ਸਰਨ ਤਾਹਿਂ ਕੀ ਮਨ ਮੈਂ ਲੀਜੈ।	
ਦੇਖੋ ਮੱਦਤ ਹਮਰੀ ਕਰੀ।	
ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਤਿਨ ਪਤ ਹਰੀ ॥ ੧੬੦ ॥	'ਇੱਜ਼ਤ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।
ਤਾ ਸੋਂ ਮੈਤ੍ਰੀ ਕਰਨੀ ਬਨੈ।	'ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ।
ਲਰਨਾ ਅਰਨਾ ਨੈਕ ਨ ਭਨੈ।	'ਲੜਨਾ ਤੇ ਮਰਨਾ ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਵੀ ਨ ਕਹੋ।
ਸਭ ਰਾਜਨ ਕੀ ਯਹ ਮਤ ਭਈ।	'ਇਹ ਸਲਾਹ ਹੋਈ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗ ਮੈਤ੍ਰੀ ਠਈ ॥ ੧੬੧ ॥	'ਹੋ ਗਈ।
ਇਤ ਗਿਰੀਅਨ ਕੀ ਇਓਂ ਭਈ ਗਾਥਾ।	'ਏਧਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ।
ਉਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਨੀ ਨਰ ਨਾਥਾ ॥ ੧੬੨ ॥	'ਓਧਰ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲਈ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜਨਮ, ਜੰਗ ਗੁਲੇਰ, ਹੁਸੈਨੀ ਬੱਧ', ਬਨਨਨੰ ਨਾਮ ਉਣਾਹਟਮੋਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ* ॥ ੫੯ ॥

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ... ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ॥ ੫੯ ॥ ਤੱਕ ਦਾ ਇਹ ਪਾਠ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਇਹ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**ਪਿਛੇ ਇਸੇ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੧੪ ਵਿੱਚ ਆਏ 'ਚੀਰ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇਸ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਨੰ: ੫੯ ਦੇ ਅੰਤ 'ਨਰ ਨਾਥ' ਤੱਕ ਦੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਪੂਰਬਾਰਧ ਭਾਗ ਦੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ੨੦੩ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ੨੦੬ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਲਗ ਪਗ ੪ ਸਫ਼ੇ ਅਸਾਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਕੁਝ ਆਖੇਪ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਲਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਛਾਪਣੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੦੩ ਤੋਂ

੮੬੦ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਜੋ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਅਸਾਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਲੱਭੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: ੧. ਪੰਨਾ ੨੨੧ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਪਾਠਭੰਗ ੨੨੨ ਪੰਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਪੰਨਾ ੨੨੩ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਛੰਦ ਦਾ ਨੰਬਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਨੰਬਰ ੩੮ ਬਣਦਾ ਸੀ। ੨੨੬ ਪੰਨੇ 'ਤੇ 'ਇਤਿ ਹੁਸੈਨੀ ਬਧ' ਤੱਕ ਚੌਹ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕਈ ਛੰਦ ਬਦਲੇ ਹਨ ਪਰ ਨੰਬਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ੨੨੬ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਛੰਦ ਦਾ ਨੰ: ੨੯ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਨੰ: ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸ ਨੰ: ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ੮੨੮ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਚਲਾਈ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ੩੨੮ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਫੇਰ ਛੰਦ ਬੇ ਨੰਬਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਭਾਵ ੮੬੦ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਛੰਦ ਦਾ ਨੰਬਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ। ੨. ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਨਾ ੨੬੨ ਤੇ ੬੧ਵਾਂ ਬਿਸਰਾਮ ਮੁੱਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ੬੨ਵਾਂ ਬਿਸਰਾਮ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨੨੩ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਬਿਸਰਾਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ੨੬੨ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਬਿਸਰਾਮ ਤੋੜ ਅੰਤ ਤੱਕ ਭਾਵ ੮੬੦ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤੋਂ ਉਰੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਚੋਰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਕੜਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਵਾਹਰ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹ ਬਿਸਰਾਮ ੮੮ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਿਸਾਲ ਮਿਲਣੀ ਕਠਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਅੰਤ ਤੇ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ...ਬਿਸਰਾਮ ਮਸਤ ਸੁਭਸਤ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਨੇ ਨੰਬਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ੩. ਪੰਨਾ ੨੨੬ 'ਤੇ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਅਥ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਣਾ'। ਇਹ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਵਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸੈਲੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਏਥੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਕਵਿ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ। ੪. ਕਵਿ ਜੀ ਹਰ ਬਿਸਰਾਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ... ਬਿਸਰਾਮ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਚੂੰਕਿ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਸਮਾਪਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਬਿਸਰਾਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਖੇਪ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੫. ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਮੁੱਕਣ ਤੇ 'ਇਤਿ' ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ੨੨੬ ਪੰਨੇ 'ਤੇ 'ਇਤਿ ਹੁਸੈਨੀ ਬਧ', ਪੰਨਾ ੮੩੪ ਤੇ 'ਇਤਿ ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਜੰਗ', 'ਅਥ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਕੇ ਨਾਉਂ ਜੋ ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਜੀ ਮੈਂ ਜੂਝੇ ਹੈਂ ਔਰ ਟੂਟੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਾਈ। ਪੰਨਾ ੮੩੫ 'ਤੇ 'ਇਤਿ ਮਹਾਤਮ ਮੁਕਤਿ ਸਰ', ਪੰਨਾ ੮੪੪ 'ਤੇ 'ਇਤਿ ਤਾਰਾ ਆਜਮ ਬੱਧ'। ਪੰਨਾ ੮੪੮ 'ਤੇ 'ਇਤਿ ਮਿਲਾਪ ਆਗਰੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ'। ੮੪੯ ਪੰਨੇ 'ਤੇ 'ਚੇਲੇ ਵਾਚ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਸੋ', ਪੰਨਾ ੮੫੫ ਤੇ 'ਗੁਲ ਖਾਂ ਕੋ ਬੱਧ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰਾਜੀ ਹੋਨਾ', ਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਬਾਰਧ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ੮੬੦ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖਦਾ ਹੈ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਕੁੰਠ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨੰਨ ਸੁਭ ਮਸਤ, ਸੁਭਸਤ ॥ ੬. ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ। ਏਥੇ ੨੨੩ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ੮੬੦ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕੁਲ ੮੮ ਪੰਨੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਇਹੋ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ੧੪੭ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ੨੮੯ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ੧੪੩ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੫੩ ਤੋਂ ਪੰਨਾ ੨੨੩ ਤੱਕ ਦੇ ੨੧ ਸਫ਼ੇ ਕੱਢ ਵੀ ਲਏ ਜਾਣ ਤਦ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ੧੨੨ ਸਫ਼ੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸ਼ੱਕਾ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਮਸਾਲਾ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ੧੪੬ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ੨੨੨ ਸਫ਼ੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਵੀ ਜੀ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਵੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਛੇ ਸੌ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਫ਼ੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਭੀ (੧੨੨ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ੮੮ ਸਫ਼ੇ ਭਾਵ) ੩੪ ਸਫ਼ੇ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਆਖੇਪ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੭. ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਪਰਖਣ ਦਾ ਇਹ ਢੰਗ ਹੈ ਉਸ ਦੇ 'ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ'। ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਤੇ ਇਸ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ। ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ

ਵਰਤੇ ਹਨ ਪਰ ਅਖੇਪਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਕਵੀ ਜੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗਿ: ਜੀ ਹਰ ਥਾਂ 'ਸ੍ਰੈਯਾ' ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਆਖੇਪਕਾਰ 'ਸ੍ਰੈਯਾ' ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲਹਿਯੋ (ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਪੰਨਾ ੨ ਸਤਰ ੯) ਤੇ ਬਿਤਾਯੋ ਤੇ ਲਖਾਯੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਤਾਇਯੋ ਤੇ ਲਖਾਇਯੋ (ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਪੰਨਾ ੨ ਸਤਰ ੫) ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੇਖੋ 'ਦਹਲਾਯੋ' ਨੂੰ 'ਦਹਿਲਾਇਯੋ' (ਪੰਨਾ ੨੮੮ ਸਤਰ ੧੫) ਤੇ 'ਮਹਲ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਮੈਹਲ' (ਪੰਨਾ ੮੦੪ ਸਤਰ ੧੨), 'ਗਯੋ' ਤੇ 'ਠਯੋ' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ 'ਗਇਯੋ' ਤੇ 'ਠਇਯੋ' (ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਪੰ: ੨ ਸਤਰ ੬) ਆਦਿਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਹੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ੮. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਛਪੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈਆਂ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ਤੇ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਲਿਖੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਆਖੇਪ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਉਲੇਖ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ੯. ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਉਪਰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ 'ਪੂਰਬਾਰਧ' ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਕਥਾ ਗੁਰ ੧੦' ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ 'ਪੂਰਬਾਰਧ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ 'ਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ 'ਪੂਰਬਾਰਧ' ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਕਥਾ ਗੁਰ ੧੦' ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ 'ਪੂਰਬਾਰਧ' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਹੀ 'ਕਥਾ ਗੁਰ ੧੦' ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧੦. ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਤੇ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇਰੱਖ ਕੇ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਤੋਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਆਦਮੀ ਦੀ ਵੀ ਸਮਝੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਗਜ਼, ਸਿਆਹੀ, ਲਿਖਤ ਤੇ ਕਲਮ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ੧੧. ਇਸ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀਰਚਿਤ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਸਬੀਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ਰਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸਰਲਤਾ ਨਹੀਂ, ਵਜ਼ਨ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾ, ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਹੀਂ। ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕ ਦੋਹਾਂਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅਸਲ ਤੇ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਜਾਣ ਲੈਣਗੇ। ਹੇਠ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਸੁਖੜ ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲੈਣ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਚਖੰਡ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬਿਹਬਲਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ: ਹਮ ਸਮ ਨ ਆਜਜ ਕੇ ਗੁਨਾਹੀ ਆਪ ਸਦ ਬਖਸ਼ਦ ਹੈਂ। ਅਬ ਦੇਹੁ ਦਰਸਨ ਛੇਹੁ ਦੁਖ ਨਤੁ ਲੇਹੁ ਤਨ ਤੈ ਜਿੰਦ ਹੈ। ਹਮ ਸ਼ੋਕ ਸਿੰਧਹਿ ਜਾਤ ਬੁਝੇ ਕਢੇ ਗੁਰ ਗਹਿ ਬਾਂਹਿ ਜੀ। ਇਹੁ ਪੰਥ ਬੇੜਾ ਬਿਨ ਮਲਾਰੈਂ, ਪਾਰ ਕੈਸੇ ਪਾਹਿ ਜੀ। ਜਿਮ ਬਾਗ ਮਾਲੀ ਬਿਨਾ ਪਾਲੀ ਅਜਾ ਬਨ ਮੈਂ ਖੀਨ ਹੈ। ਜਿਮ ਤੀਆ ਪੀਆ ਬਿਨਾ ਦੀਆ ਧਾਮ ਤਨ ਦ੍ਰਿਗ ਹੀਨ ਹੈ। ਬੇਆਬ ਮਫ਼ਰੀ ਸਮ ਸ਼ਿਤਾਬ ਅਜਾਬ ਸਿੱਖਨਿ ਨਿਹਾਰ ਕੈ। ਬਹੁ ਧੀਰ ਦੀਨੋ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੀਕ ਉਚਾਰ ਕੈ। (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੰਨਾ ੨੮੬) ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹੋ: ਸ੍ਰੈਯਾ:- ਕੌਨ ਸੀ ਚੂਕ ਭਈ ਹਮ ਤੇ ਈਹਾ ਛਾਡ ਅਭੀ ਪੁਲੋਕ ਚਿਤਾਰਓ। ਰੋਇ ਸਭੀ ਪਛਤਾਵਤ ਹੈਂ ਕਹੈਂ ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕੀ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰਓ। ਦੀਜਿਏ ਦਰਸਨ ਸੰਗ ਚਲੇ ਹਮ ਨੈਨ ਦੀਸਤ ਰੂਪ ਤਿਹਾਰਓ। ਨਾਥ ਬਿਨਾ ਹੋਂ ਅਨਾਥ ਸਭੀ ਜਨ ਕੀਜੇ ਸਨਾਥ ਯੇ ਦਾਸ ਨਿਹਾਰਓ। ਕੌਨ ਕੀ ਓਟ ਰਹੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਕੌਨ ਪੈ ਜਾਇ ਕੈ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੇ। ਕੌਨ ਸੁਨੈ ਇਨ ਦੀਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਭੂ ਕੌਨ ਕਰੈ ਇਨ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ। ਜਿਓ ਜਲ ਹੀਨ ਸੁ ਮੀਨ ਦਸਾ ਤਿਮ ਸੰਗਤ ਹੈ ਬਿਨ ਦਰਸ ਤਿਹਾਰੇ। ਰਾਖੀਏ ਲਾਜ ਔ ਸਾਜ ਸਭੀ ਮਮ ਆਸ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰੇ। (ਪੰਨਾ ੮੫੮ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੂਰਬਾਰਧ) ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੀ ੨੨੩ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ੮੬੦ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਵੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਇਸ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਖੇਪ ਹੈ ਤੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਕੌਣ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਇਸਤਿਹਾਰ ਤੇ ਦੂਜੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਚਾਰ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ 'ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ' ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਂ ਕਈ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੀ ਹੂਬਹੂ ਨਕਲ

ਛਾਪਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸਤਿਹਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਸੈਂ ਸਰਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਯਾਰਿਉਂ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਮੈਂ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਦਿੱਲੀ ਮੇਂ ਛਪਵਾਯਾ ਥਾ ਮਗਰ ਉਸ ਵਕਤ ਬਹੁਤ ਕਥਾ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਥੀਂ ਫਿਰ ਹਮ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ ਨੇ ਯਿਹ ਕਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਬੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈਂ ਔਰ ਬਹੁਤ ਬਿਸਤਾਰ ਪੂਰਬਕ ਹੈਂ ਸੇ ਹਮ ਕੇ ਇਤਨੀ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਜੇ ਕਰ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਛੇਪ ਕਰ ਕੇ ਛਪਾਓ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਲਾਭ ਉਠਾਈਏ। ਤਦ ਮੈਂ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਹਨ ਪਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਛੇਪ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਔਰ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਛਪਵਾਨੇ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹਮ ਨੇ ਸੰਛੇਪ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਰਖਨਾ ਥਾ ਮਗਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੇਹ ਪੂਰਾ ਨ ਹੋਨੇ ਦੀਆ ਵਜਾ ਇਸ ਕੀ ਹਮ ਕੇ ਯਿਹ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਛ ਅਰਸੇ ਸੇ ਹਮਾਰੇ ਨੇੜ ਦੁਖਣੇ ਆ ਗਏ ਔਰ ਬਹੁਤ ਮੁੱਦਤ ਕਿਛ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਥਾ ਇਨਹੀਂ ਦਿਨੋਂ ਮੇਂ ਭਾਈ ਕਾਕਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਸੇ ਨਕਲ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੀਆ ਔਰ ਛਾਪਨੇ ਦਾ ਇਖਤਿਆਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੀਆ ਜਬ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਯਿਹ ਸੁਨਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੇਂ ਔਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛਪਰਹਾ ਹੈ ਤਬ ਆਪਨੇ ਸੰਛੇਪ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਵਹਾਂ ਕਾ ਵਹਾਂ ਹੀ ਜਿਤਨਾ ਛਪ ਚੁਕਾ ਥਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੀਆ ਔਰ ਜਿਲਦ ਕੀ ਤਰਹ ਕਰ ਕੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਬੇਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੀਆ ਔਰ ਉਸ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗਰਹਿ ਗਏ ਹੈਂ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਕੀ ਕਥਾ ਉਸ ਮੇਂ ਹੁਸੈਨੀ ਕੇ ਪੂਰੇ ਜੰਗ ਤਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੇ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਦੇਖ ਲੇਂਗੇ। ਫਿਰ ਜਬ ਹਮ ਨੇ ਉਸ ਕੇ ਬਿਕਤਾ ਦੇਖਾ ਤੇ ਜੋ ਕਥਾ ਹਮ ਨੇ ਉਸ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਨਾਈ ਥੀ ਵੇਹ ਭਾਈ ਕਾਕਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦੇ ਦਈ ਔਰ ਛਾਪਨੇ ਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਦੇ ਦੀਆ ਸੇ ਭਾਈ ਕਾਕਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਵੇਹ ਸਭ ਕਥਾ ਛਾਪ ਦਈ ਹੈਂ ਔਰ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਦੀਵਾਨ ਵਾਲੇ ਔਰ ਇਸ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਫਰਕ ਹੈਂ ਕਿ ਇਸ ਮੇਂ ੩੦-੩੧ ਕਥਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈਂ ਉਸ ਮੇ ਕਮ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਹਾਲ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਮੇਂ ਛਪਾ ਹੈ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾਹੱਕ ਦੋਸ਼ ਨ ਦੇਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਣ ਅਉਗਣ ਦਿਖਾਵਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾੜ ੧ ਸੰਮਤ ੧੯੪੬-ਸਾਲ ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ ੪੨੦ ਦਸਤਖਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਬਨਾਵਨ ਵਾਲਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਇਸਤਿਹਾਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਹੁਸੈਨੀ ਦੇ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ੧੭੨ ਸਫ਼ੇ ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਹੁਸੈਨੀ ਦਾ ਜੰਗ ੧੭੬ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਕੀ ੪ ਸਫ਼ੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਛਾਪੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਜੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਹੁਸੈਨੀ ਜੰਗ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਕਵਿਤਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਵੀ ਖੁਦ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਰਚਨਾ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਰਚੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਆਖੇਪ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਕ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ੪ ਸਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਉਹ ਉੱਤਰਾਧ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੇ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਾਰ ਸਫ਼ੇ ਕਈ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਤੇ ਕਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਆਖੇਪਕਾਰ ਤੋਂ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਰਚਨਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਖੇਪਕਾਰ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਕਵਿ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਬ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੋ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ ਔਰ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ-

ਸ੍ਰੈਯਾ: ਸੇ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਰਚਯੋ ਕਵਿ ਗਯਾਨ ਮ੍ਰਿਗੰਦ ਅਨੰਦ ਕੇ ਗੇਹ... ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀ ਬੀੜ ਬੰਧੀ, ਪੁਨ ਛੋਰ ਕੈ ਗਯਾਨੀ ਜੂ ਔਰ ਬਢਾਈ। ਔਰ ਜਿਤੇ ਗੁਰ ਕੇ ਮਤ ਹੈਂ, ਸਭ ਹੀ ਮਥ ਕੇ ਤਿਨ ਮਥ ਲਿਖਾਈ। ਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਦੇਰ ਲਗੀ, ਕਛ ਨੈਨਨ ਕੀਰੁਜ ਦੀਨ ਦਿਖਾਈ। ਸ਼ੈਹਰ ਲਾਹੌਰ ਮੇਂ ਸੰਤਨ ਜੂ, ਬੁਲਵਾਇ ਹਮੈ ਇਹ ਬਾਤ ਅਲਾਈ ॥੩॥ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰੂ' ਜਿਮ ਕੀਨਾ। ਤਿਸ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਅਤਿ ਮਨ ਭੀਨਾ। ਤਾਸ ਛਾਵਨ ਮਨਸਾ ਭਈ। ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਗਯਾ ਦਈ। ਸਦਨ ਦੁਵਾਨ

ਕੇ ਬੈਠੇ ਅੰਦਰ। ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਨ ਕੇ ਮੰਦਰ। ਆਗਿਆ ਦੀਨੀ ਹਮੈ ਬੁਲਾਈ। ਰਚੇ ਕਥਾ ਜੋ ਉਨ ਰਹਾਈ। ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਤੁਮ ਕਰ ਦੀਜੈ। ਜਥਾ ਸਕਤ ਭੇਟਾ ਭੀ ਲੀਜੈ। ਪੁਨ ਦੁਵਾਨ ਜੂ ਆਗਿਆ ਦੀਨੀ। ਕਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਗੁਰਮਚਿ ਚੀਨੀ। ... ਤਾ ਮੈਂ ਤੁਮੈਂ ਲਾਭ ਭੀ ਹੋਈ। ... ਪੂਰਨ ਕਰੇ ਮੈਂ ਮੁਦ੍ਰਤ ਕਰ ਹੋਂ। ਗੁਰਸਿਖ ਜਾਨ ਆਪ ਕੋਰਰ ਹੋਂ ॥੬॥ ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬਿਤਾਇਯੋ। ਨ ਕਛੁਰਚਾ ਨ ਆਪ ਲਿਖਾਇਯੋ। ਬਹੁਰ ਸਨਾਨ ਕਰਨ ਚਿੱਤ ਠਇਯੋ। ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਹਮ ਚਲ ਗਇਯੋ। ਤਹਾਂ ਭੇਟ ਸੰਤਨ ਕੀ ਭਈ। ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਆਗਿਆ ਦਈ। ਤਬ ਸੰਤਨ ਕੋ ਹਮ ਨੇ ਭਾਖੀ। ਨਾਮ ਧਰੇ ਕਵਿ ਤਾ ਕਾ ਸਾਖੀ ॥੬॥ ਤਬ ਗਿਆਨੀ ਜੂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਿਯੋ। ਜਸ ਚਾਹੋ ਤਸ ਹੀ ਲਖ ਲਹਿਯੋ। ਜਥਾ ਬੁਧ ਹਮ ਕੋ ਗੁਰ ਦੀਨੀ। ਗ੍ਰੰਥਰਚਨ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕੀਨੀ ॥੭॥ (ਦੋਹਰਾ:- ਆਗਿਆ ਦੂਸਰ ਬਾਰ ਜਬ, ਸੰਤਨ ਦੀਨੀ ਮੋਹਿ। ਤਬ ਹਮ ਨਿਜ ਮਤ ਕੋ ਲੀਏ, ਰਚਾ ਕਛੁਕ ਮਨ ਜੋਹਿ ॥੮॥ ਰਹੀ ਕਥਾ ਅਧ ਬੀਚ ਹੁਸੈਨੀ। ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਚਾ ਚਿੱਤ ਚੈਨੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਖਤ ਜੋ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੁਸੈਨੀ ਦੇ ਜੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਅਧ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੁਸੈਨੀ ਦੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਮ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤੀ ਸਮਾਵਣ ਤੱਕ ਦਾ ਇਹ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਰਚੇ ਕਥਾ ਜੋ ਉਨਰਹਾਈ' ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਤੁਰਾਈ ਉਸ ਇਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਗਿ: ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਲਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:- ਤਬ ਸੰਤਨ ਕੋ ਹਮ ਨੇ ਭਾਖੀ। ਨਾਮ ਧਰੇ ਕਵਿ ਤਾ ਕਾ ਸਾਖੀ। ਤਬ ਗਿਆਨੀ ਜੂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਿਯੋ। ਜਸ ਚਾਹੋ ਤਸ ਹੀ ਲਖ ਲਹਿਯੋ। ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੁਛ ਅਰਸੇ ਸੇ ਹਮਾਰੇ ਨੇਤ੍ਰ ਦੁਖਣੇ ਆ ਗਏ ਔਰ ਬਹੁਤ ਮੁੱਦਤ ਕਿਛੁ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਥਾ' ਤੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਆਖੇਪਕਾਰ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ: "ਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਦੇਰ ਲਗੀ, ਕਛੁ ਨੈਨਨ ਕੀਰੁਜ਼ ਦੀਨ ਦਿਖਾਈ।" ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਵੀ ਲਈਏ ਕਿ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਵੀ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕੁਝ ਲਿਖ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਕਵੀ ਨੂੰ ਇਹ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿ 'ਰਚੇ ਕਥਾ ਜੋ ਉਨਰਹਾਈ' ਅਤੇ ਨਾਮ ਪਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਕਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਲਈ ਐਸਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਸਚਾਈ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਝਿਜਕ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਸ਼ੈਲੀ ਤਾਂ ਉਹੋ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਮੁੱਢੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਛੰਦਾਂ ਤੇ ਬਿਸਰਾਮਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਨਾ ਲਾਉਣੇ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਕਹੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਅਣਬਣ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਛੇਤੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਨਫ਼ਾ ਕਮਾਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰੀ ਕਵੀ ਨੂੰ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਖੱਪਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੂਰਾ ਨ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਵੀ ਜੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ:- ਮਗਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੋਹ ਪੂਰਾ ਨ ਹੋਨੇ ਦੀਆ। ' ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾਰ ਪਾਠਕ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿ: ਜੀ ਨੇ ਬਾਕੀਰਹਿੰਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਵੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਕਵੀ ਨੂੰ ਬਾਕੀਰਹਿੰਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮਨਘੜਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਤੇ ਇਸ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਸੂਚੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਚਹੁੰ ਸਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੋਰ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕ ਦੀ ਆਤਮਾ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ੧੭੩ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ੮੬੦ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਦੇ ੮੮ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਆਖੇਪ ਹੈ, ਕਵਿ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ। ਆਖੇਪ ਕਰਵਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਹੈ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਕਵੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ

ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਅਸਾਂ ਇਹ ਲੇਖ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਸੰਬਰ ੧੯੬੫ ਦੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਪੋਥੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨਾ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਪੋਥੀ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਉਸ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਾਰੀ ਤੇ ਕੁਛ ਕਾਪੀ ਨਵੀਨਰਚੀ ਭਾਈ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਲਾਹੌਰ'। ਜਿਸ ਨੇ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਸਸਤੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਵਰਤੀ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਆਮ ਪਾਠਕ ਸਮਝ ਨ ਸਕਣ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੋਈ ਪੰਥਕ ਭਲਾਈ ਜਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਮਾਇਆ ਕਮਾਉਣੀ ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਸਿੱਧੀ ਹੀ ਸੀ।

੬੦. {ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ}

*ਕਬਿੱਤ:

*ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ੨੨੬ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੪੯ ਤੋਂ ਉਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ੧੫ਵੇਂ ਬਿਸ਼ਮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੮ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਤੇ ਬਿਸ਼ਮ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਬਿਸ਼ਮ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਅੰਕ ਨੰ: ੧ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੨੩ ਤੋਂ ੮੬੦ ਪੰਨੇ (ਭਾਵ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ) ਤੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਪਿਛਲਿਆਂ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਰਚਨਾ ਅਸੀਂ ਛਾਪਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੱਕ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੀ ਛਾਪਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧ ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਤੀਰਥ ਰਚਾਏ ਬਹੁ ਭਾਏ ਸੁਖ ਦਾਏ,

ਦੁਖ ਜਾਏਂ ਨ੍ਹਾਏਂ ਪਾਏਂ ਫਲ ਚਾਰ ਨਰ ਨਾਰਿ ਹੈਂ।

'(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੀਰਥਰਚੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ) ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁਖ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਚਾਰੇ ਫਲ (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ) ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੁਗਨ ਲੋ ਕਾਇਮ ਰਹਾਇ ਨੀਵ ਦਾਇਮ ਜਜੋਂ,

ਗੁਰੂ ਘਰ, ਪੰਥ ਹੇਤ ਕੀਨ ਗੁੰਥ ਸਾਰ ਹੈ।

'ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਿਉਂ ਜੁਗਾਂ ਤੱਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹੇ (ਇਸੇ ਲਈ) ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤਿਆਰ) ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮਿ ਨਿਆਰੀ ਤੀਨ ਲੋਕ ਤੈ ਉਚਾਰੀ ਜਿਮ,

ਅਧਿਕ ਅਲੋਕਕ ਬਿਸ਼ੋਕਕ ਦ੍ਵਾਰ ਹੈ।

'ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਜ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ ਕਹੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਸ਼ੋਕਰਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਰਚਿਆ ਹੈ)।

ਬਯਾਸ ਬਪੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੂ ਕਲਜਾਨ ਦਾਨ,

ਜਾਨ ਮਾਨ ਗਜਾਨ ਹਰਿ ਕਰਤ ਜੁਹਾਰ ਹੈ ॥੧॥

'ਬਿਆਸ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ (ਮਾਨ) ਮਨ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀਯਾ:

ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਐਸ ਬਿਸੇਸ ਅਸੇਸ

ਬਿਤੇ, ਨ ਕਲੇਸ ਉਠਜੋ ਕਿਹਾਂ ਠਾਈਂ।

'(ਐਸ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਤਨੇ ਕੁ (ਬਿਸੇਸ) ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ (ਅਸੇਸ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋਏ।

ਖੇਲਤ ਨਿੱਤ ਅਖੇਰ! ਗੁਰੂ,

ਨਿਜ ਸੰਗਤ ਕੋ ਸੁਖ ਦੇਤ ਮਹਾਂਈਂ।

'ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਗੁਰੂ,
 ਔਰ ਭਲੇ ਦੁਰਗਾ ਬਿਦਤਾਈ।
 ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਲਾਸ ਕਰੈਂ,
 ਸੁਖਰਾਸ ਗੁਰੂ ਹੈ ਮਵਾਸ ਤਹਾਂਈਂ। ॥ ੨ ॥
 ਬਾਨੀ ਰਚੀ ਸੁਖ ਦਾਨੀ ਮਹਾਨੀ,
 ਸੁ ਖਾਨੀ ਨਵੇਂ ਰਸ ਕੀ। ਜਗ ਜਾਨੀ।
 ਕਾਬਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਬਿਨੀਤ ਜਿਤੀ ਬਰ।,
 ਤੇਤਿਕ ਤਾਂਹਿ ਵਿਖੇ ਬਿਦਤਾਨੀ।
 ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨ ਕੇ ਪਰਸੰਗ ਧਰੇ,
 ਗੁਰੂ ਭਾਰਥ ਭਾਰਥ ਸਾਨੀ।

ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਉਥੇ ਆਕੀ ਹੋ ਕੇ।

ਨੌਆਂਰਸਾਂ ਦੀ ਖਾਣ।

ਜਿਤਨੀ ਕਾਵਿ ਦੀ ਚੰਗੀਰੀਤੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ।

ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਗ੍ਰੰਥ (ਸਾਨੀ) ਵਾਂਗ ਗੁਰਾਂ ਨੇ (ਭਾਰਥ) ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਰੱਖੇ।

ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਜਨ ਤੇਊ ਤਿਨੈ,
 ਜਿਨ ਆਪ ਪਢੀ ਔ ਸੁਨੀ ਗੁਰੁਬਾਨੀ ॥ ੩ ॥

ਛਪਯ:

ਅਸ਼ਟ ਭੁਜੀ ਜਗ ਮਾਤ,
 ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਬਿਦਤਾਈ।
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸੰਸਾ ਕਰਯੋ ਮਰੀ*,

*ਕੈਪਟਨ ਮਰੇ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਤੇ ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਅਕਟਰ ਲੋਣੀ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਲੁਧਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਰਨਲ ਅਕਟਰ ਲੋਣੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦੀ ਲਾਈ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਮਰੇ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਮੌਲਵੀ ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਾਰਦਾਰ ਸੀ, ਇਹ ਕੰਮ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੜੀ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਮਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਤੁਰਕ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਤਾਰੀਖ ਠੀਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਮੈਂ ਆਪ ਖੁਦ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਆਂਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਕਰੋਗੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ੨ ਅੰਕ ੧੯੮ ਤੋਂ ਅੰਕ ੨੧੦ ਤੱਕ।

ਫਿਰ ਐਸ ਤਦਾਂਈਂ।
 ਕਈ ਠੌਰ ਨਿਜ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀਚ,
 ਗੁਰੂ ਐਸ ਬਖਾਨੈ।
 ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਲੋ ਆਦਿ,

ਸੁਰਨ ਕੋ ਹਮ ਨਹਿ ਮਾਨੈਂ।
 ਹਮ ਮਾਨਤ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕੋ,
 ਇਕ ਈਸ ਉਪਾਸ਼ਨ ਕਹੀ ਯਹਿ।
 ਫਿਰ ਕੌਨ ਹੇਤ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ ਗੁਰੂ,
 ਦੇਵੀ ਪਰਗਟ ਕਰੀ ਕਹਿੰ ॥ ੪ ॥
 ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨਿ, ਹੋਇ ਮੋਦ
 ਮਨ ਕਹਯੋ ਫੇਰ ਕਵਿ*।

'ਕਵੀਰਤਨ ਸਿੰਘ 'ਭੰਗੂ' ਨੇ। *ਕਵਿ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ 'ਭੰਗੂ' ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੈਪਟਨ ਮਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਵੀ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ 'ਭੰਗੂ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਨੁਵਾਦ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਹੋ ਮਰੀ ਕਪਤਾਨ,
 ਏਹੁ ਤੁਮ ਬੁਝੀ ਭਲ ਅਬਿ।
 ਸੁਨੋ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਕਹੋਂ,
 ਸਾਰ' ਉੱਤ੍ਰ ਯਹਿ ਨੀਕੈਂ।
 ਜਿਹ ਹਿਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਕਰੀ,
 ਮਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰੂ ਠੀਕੈਂ।
 ਇਕ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸਭਾ ਮਹਿ,
 ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਬਾਤ ਯਹਿ।
 ਚਲੀ, ਕਹਯੋ ਕਿਨ, ਕਲੀ ਮੈਂ
 ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਵਿ' ਅਬਿ ਹੋਤ ਨਹਿੰ ॥ ੫ ॥
 ਦਿਜਵਰ ਕੋਵਿਦ' ਕਵੀ,
 ਗੁਨੀ ਜਨ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੀ।
 ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਭਾ ਮੱਧ,
 ਤਬਿ ਥਿਰੇ ਵਿਸੇਸੀ।
 ਕਈ ਦੂਜਨਿ' ਤਬਿ ਕਹੀ ਬਾਤ,
 ਪੁਨ ਭਾਂਤਿ ਇਸੀ ਤੈ।
 ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿੰ ਨਹਿ ਹੋਤ,
 ਦੇਵਤਾ ਬਿਦਿਤ ਕਿਸੀ ਤੈ।
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ,

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

'ਦੇਵੀ।

'ਵਿਦਮਾਨ।

'ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ।

ਵਹਿ ਕੌਨ ਬਾਤ ਜੋ ਹੈ ਨਹੀਂ।
ਜੋ ਕਰੈ ਬਿਧੀ ਯੁਤ ਨਰ ਭਲੈ,
ਤੋ ਬਿਦਤ ਦੇਵਿ ਅਬਿ ਹੈ ਸਹੀ ॥ ੬ ॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬੈਨ,
ਸੁਨੇ ਬਿੱਪਨ ਪੁਨ ਜਬਿਹੀ।
ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਹਠ ਠਾਨ,
ਦੇਵ ਨਹਿੰ ਬਿਦਤੈ ਅਬਿ ਹੀ।
ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੈ ਕਹਯੋ,
ਬਿਦਤ ਕਰਿ ਹਮ ਦਿਖਰਾਵੈਂ।

ਅਸ਼ਟ ਭੁਜੀ ਜਗ ਮਾਤ
ਕੇਰ, ਤੁਹਿ ਦਰਸ ਕਰਾਵੈਂ।
ਇਕ ਕਾਰਨ ਕਰਯੋ ਉਚਾਰ ਯਹਿ,
ਪੁਨ ਸੁਨੋ ਦੂਸਰੋ ਔਰ ਅਬਿ।
ਜਿਸ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਪਰਗਟ ਕਰੀ,
ਦੁਰਗਾ ਨੀਕੀ ਭਾਂਤਿ ਤਬਿ ॥ ੭ ॥

ਧਰਮ ਧਰਾਵਨ ਹੇਤ,
ਧਰਾ ਪਰ ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ।

‘ਆਸਰਾ ਰੂਪ।

ਧਰਯੋ ਧਰਮ ਅਵਤਾਰ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਮ ਪੁਰੰਦਰ।

‘ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ।

ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲਖਿ’,

‘ਜਾਣ ਕੇ।

ਅਨਾਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਯਹਿ ਮਾਯਾ।

ਯਹੀ ਜਗਤ ਕੋ ਰਚਿਤ ਭਰਤ।

‘ਪਾਲਦੀ ਹੈ।

ਸੰਹਰਤ ਸਦਾਯਾ।

‘ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵ ਬਿਸ਼ਨੁ ਅਜਾਦਿਕ। ਦੇਵ ਸਭ,

‘ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ।

ਸੇਵਿ ਜਾਂਹਿ ਪਦ ਉਚ ਲਹਿੰ।

ਰਹਿੰ ਨੈਨ ਕੋਰ ਕੀ ਓਰ ਨਿੱਤ

ਨਿਰਖਤ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਹਿੰ ॥ ੮ ॥

‘(ਉਸ ਦੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ) ਅੱਖ ਦੀ ਕੋਣ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਤਿਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ਭਏ

ਅੱਤ੍ਰੀ, ਧਰਮੀ ਧਰ ਪਰ।

‘ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੈ ਆਦਿ,
ਭਏ ਅਵਤਾਰ ਜਿਤਿਕ ਵਰ।
ਭਗਤਿ ਸ਼ਕਤਿ ਕੀ ਕਰੀ',
ਸਭਿਨਿ ਮਨ ਮੋਦ' ਧਾਰ ਕਰਿ।
ਤਜੋਂ ਛੱਤ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਭਏ,
ਬਿਦਿਤ ਬਸੁਧਾ ਸੁ ਬੀਰ ਬਰ'।

'(ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਅਨਾਦਿ) ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ।
'ਅਨੰਦ।

'ਤਿਵੇਂ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਸੂਰਮੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਤਿਨ ਧਰਮ ਪਾਲਨਾ ਹੇਤ,
ਪੁਨ ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਸਾਲਨ ਹਿਤੀ'।
ਨਿਜ ਪੰਥ ਸਹਾਇਕ ਲਖਿ ਸਦਾ,
ਜਗਦੰਬਾ' ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਤੀ ॥ ੯ ॥
ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀ,
ਗੁਰੂ ਜਗਦੰਬਾ ਨੀਕੈ।
ਸੋਊ ਬਿਧਿ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੀ,
ਅਬਿ ਕਹਿ ਹੋਂ ਠੀਕੈ।
ਦਿਜਵਰ ਕੇਸਵ ਨਾਮ,
ਏਕ ਕਾਂਸੀ ਤੈ ਆਯੋ।
ਸ਼ਿਵ ਬੱਕ੍ਰ ਦਿਜ' ਔਰ,
ਦੁਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗਾਯੋ।
ਪੁਨ ਬਿਸ਼ਨ ਪਾਲ ਪੰਡਿਤ ਤ੍ਰਿਤੀ,
ਚਤ੍ਰੁਬ ਬੇਦ ਬਕਤਾ ਕਥੈ'।
ਦਿਜ ਓਝਾ', ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਪੁਨ,

'ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ।

'ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ।

'ਸ਼ਿਵ ਬੱਕ੍ਰ ਨਾਮ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ।

'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਵਕਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
'ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗੋਤ। {ਸੈਥਿਲ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਸਰਯੂ ਨਦੀ ਪਾਰ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਤ ਓਝਾ ਹੈ}।

ਅਯੋ ਦੱਖਣੀ ਚਤੁਰਥੈਂ ॥ ੧੦ ॥
ਬਿੱਤ' ਬਹੁਤ ਗੁਰੁ ਖਰਚ,
ਚਾਹਿ' ਯਹਿ ਬਿਪੁ² ਬੁਲਾਏ।
ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈਂ ਨਿਪੁਨ',
ਸਭੀ ਬਿਧਿ ਜਗ ਬਿਦਤਾਏ।
ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤੈ, ਸਾਤ ਕੋਸ
ਪਰਿਮਾਣ' ਚੜ੍ਹਾਈ।

'ਧਨ।

'ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ। ²ਬ੍ਰਹਮਣ।

'ਚਤੁਰ।

'ਮਿਣਤੀ ਦੀ।

ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਮਾਤ,
 ਤੁੰਗ ਗਿਰ ਸਿਖਰ ਰਹਾਈ।
 ਤਹਿੰ ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਬਨਵਾਇ ਗੁਰੂ,
 ਸਬਿ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਤਯਾਰ ਕਰਿ।
 ਸਨ ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸਏ ਚੁਰੰਜਵੇਂ,
 ਚੇਤ ਮਾਸ ਗੁਰੂ ਵਾਰ ਵਰ' ॥ ੧੧ ॥
 ਲਗਨ ਸਗਨ ਸਭਿ ਸੋਧਿ,
 ਹਵਨ ਗੁਰੂ ਲਗੇ ਕਰਨ ਤਬਿ।
 ਕਰਵਾਵਹਿੰ ਦਿਜ ਬਿਧੀ ਯੁਕਤਿ,
 ਪੜ੍ਹ ਮੰਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਬਿ।
 ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਖਯਾ ਹੇਤ,
 ਬਹੁਤ ਦਿਜ ਬਰਣੀ ਕਰਨੇ।
 ਬੈਠਾਰੇ ਗੁਰੂ ਆਪ,
 ਔਰ ਪੁਨ ਠੌਰ ਸੁਵਰਨੇ।
 ਪੁਨ ਚਾਰ ਦਿਜਨ ਮਹਿੰ ਮੁੱਖ ਇਕ,
 ਕੇਸ਼ੋ ਹਵਨ ਕਰਾਵਹੀ।
 ਇਮ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਢਾਈ ਜਾਮ ਤੱਕ,
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਕਮਾਵਹੀਂ ॥ ੧੨ ॥
 ਸੇਵਕ ਸੱਚਵ' ਸਿੱਖ,
 ਸਭੀ ਗੁਰੂ ਸੇਵ ਕਮਾਵੈਂ।
 ਵਸਤੁ ਹਵਨ ਕੀ, ਹਵਨ ਕੁੰਡ
 ਢਿਗ, ਨੀਤ ਪੁਚਾਵੈਂ।
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਹਿਰਾਨ,
 ਔਰ ਸਭਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੇਰੋ।
 ਕਰੈਂ ਸੇਵ ਮਨ ਲਾਇ,
 ਖਰਚ ਧਨ ਅਨਗਨ ਹੇਰੋ।
 ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜ ਧਰਿ ਰੈਨ ਦਿਨ,
 ਰਹਿਤ ਤਹਾਂ ਹੀ ਮੋਦ ਧਰਿ।
 ਪੁਨ ਬਾਨੀ ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਰਚੈਂ,
 ਛੰਦ ਬੰਦ ਬਰ ਉਚਰ ਕਰਿ' ॥ ੧੩ ॥

'ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

'ਵੀਰਵਾਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਦਿਨ।

'ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

'ਉੱਤਮ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ।

'ਵਜ਼ੀਰ ਭਾਵ ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ।

'ਭਾਵ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ ਬਾਣੀਆਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ

ਏਕ ਬਰਸ ਜਬਿ ਬਿਤਯੋ
 ਐਸ ਹੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤ ਵਰ।
 ਚੇਤ ਮਾਸ ਪੁਨ ਅਯੋ,
 ਵਹੀ ਨਵਰਾਤ੍ਰ ਜੋ ਭਰ¹।
 ਤਬੈ ਜਨਾਯੋ ਬਿਦਿਤ ਹੋਨ
 ਹਿਤ ਸਗਨ¹ ਮਾਤ ਫਿਰ।
 ਕਬੀ ਚਲੈ ਬਹੁ ਪੌਨ,
 ਹੋਇ ਭੂਚਾਲ ਹਲੈ ਗਿਰ।
 ਯਹਿ ਸਗਨ ਭਯਾਨਕ ਪੇਖਿ ਬਹੁ,
 ਦਹਿਲ ਗਏ ਦਿਜ ਭਾਗ ਸਭ¹।
 ਇਕ ਕੇਸ਼ਵ ਹੋਮ ਕਰਾਵਹੀ,
 ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਰਹਯੋ ਸੁ ਬੈਠ ਤਬਿ ॥ ੧੪ ॥
 ਪੁਨ ਦਿਜ ਕੇਸ਼ਵ ਕਹਯੋ,
 ਗੁਰੂ ਸੋ ਐਸ ਉਚਾਰੀ।
 ਮਹਿਖੇ ਛਾਂਗ¹ ਸ਼ਿਤਾਬ²,
 ਲੇਹੁ ਮੰਗਵਾਇ ਅਪਾਰੀ।
 ਨਿਜ ਜੇਸਟ ਸੁਤ¹ ਸੀਸ,
 ਦੈਨ ਹਿਤ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਈ।
 ਅਬਿ ਬਿਦਤੈਗੀ ਮਾਤ,
 ਭੇਟ ਸਬਿ ਦੈਹੁ ਚੜਾਈ।
 ਯਹਿ ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਗ੍ਰਹਿ ਗਏ,
 ਕਹਯੋ ਜਾਇ ਨਿਜ ਮਾਤ ਪ੍ਰਤਿ।
 ਇਕ ਮਮ ਸੁਤ ਮੁਝ ਕੋ ਦੈਹੁ ਬਡ,
 ਭੇਟ ਦੁਰਗ ਕੀ ਦੈਨ ਹਿਤ ॥ ੧੫ ॥
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਾਤ,
 ਔਰ ਗੁਰੂ ਘਰਨੀ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਸੁਤ ਨਿਜ ਲਏ ਛਪਾਇ,
 ਧਾਮ ਭੀਤਰ ਕਿਤ ਸਬਿ ਹੀ।
 ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਵਨ¹ ਚਾਰ,

ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇਰਚਦੇ ਹਨ।

¹ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੌਰਾਤ੍ਰੇ ਆ ਗਏ।

¹ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ (ਸਗੁਨ) ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਣਾਇਆ।

¹{ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਣ} ਡਰ ਕੇ ਭਜ ਗਏ।

¹ਮਹੇਂ ਤੇ ਬੱਕਰੇ। ²ਛੇਤੀ।

¹ਜੇਠੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ।

¹ਪੁੱਤਰ।

ਨਹਿੰ ਦਯੋ ਏਕ ਤਿਮ।
 ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਮਨ ਰਿਸ ਥਾਪ,
 ਆਪ ਸਾਰਾਪ ਦਯੋ ਇਮ।
 ਸੁਨਿ ਅਹੋ ਗੂਜਰੀ ਊਜਰੀ।,
 ਹਮ ਕੋ ਦਯੋ ਨ ਏਕ ਸੁਤ।
 ਫਿਰ ਚਾਰਹੁ ਤੁਰਕਨ ਤਈਂ ਤੂੰ,
 ਦੈ ਹੈਂ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਯੁਤ* ॥ ੧੬ ॥

ਉੱਜੜੀ ਹੋਈ।

*ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਾਧਣ ਵਾਲੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂਹੀ ਅਸਾਂ ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਦੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਿਲ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਤੁਰਕਾਂ ਹੱਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲਿਖਤ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸੌ ਸਾਖੀ, ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਰਲ ਗਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਤਈਂ,
 ਯਹੀ ਜਬਿ ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਇਤ।
 ਸੁਨਤ ਝਟਤ ਇਕ ਸਿੱਖ,
 ਉਠਯੋ ਨਿਜ ਸੀਸ ਦੈਨ ਹਿਤ।
 ਸੰਗਤੀਆ* ਤਿਹ ਨਾਮ,

*ਸੰਗਤੀਆ ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਿਛਲੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸੰਗਤ ਰਾਇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਹੁਸੈਨੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕੱਠੇ ਵਾਰ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਹੁਸੈਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸ਼ਾਮ ਪਦ ਅੰਕ ਨੰ: ੬੭, ੬੯, ੭੦, ੯੭, ੧੦੪, ੧੧੭, ੧੩੮, ੧੪੫, ੧੪੭, ੧੫੨, ੧੫੪ ਆਦਿ।

ਵਹੀ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਯੋ ਗੁਰੁ।

ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਢਿਗ ਜਾਇ,
ਨੁਲੁਆਇ ਬੈਠਾਇ ਦਯੋ ਫੁਰ।
ਫਿਰ ਹਵਨ ਕਰਨ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ,
ਸਭਿ ਭੇਟ ਦੁਰਗ ਕੀ। ਤਯਾਰ ਕਰਿ।
ਜਬਿ ਭਏ ਭਯੰਕਰ। ਸ਼ਗਨ ਅਤਿ,
ਤਬਿ ਕੇਸ਼ਵ ਭੀ ਉਠ ਗਯੋ ਡਰਿ ॥ ੧੭ ॥

'ਛੇਤੀ।

'ਦੁਰਗਾ ਦੀ।

'ਡਰਾਉਣੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਿਤਯੋ ਨੁਰਾਤਾ ਨਵਮ ਜਬਿ,
ਢਾਈ ਜਾਮ। ਮਹਾਨ।
ਤਬਿ ਲੰਕੁੜੀਏ ਬੀਰ। ਨੈ,
ਦਈ ਦਿਖਾਈ ਆਨਿ ॥ ੧੮ ॥
ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਨ ਮੋਦ ਹੈ,
ਸਾਵਧਾਨ ਮਨ ਕੀਨ।
ਖਲਕ ਮਾਤ ਦ੍ਰਿਗ ਪਲਕ ਮੈਂ,
ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੀਨ। ॥ ੧੯ ॥

'ਪਹਿਰ।

'ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਅੜਦਲ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਗਣ।

'ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਨੇ ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਚਮਕ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ।

ਛਪਯ:

ਬਿਦਤ ਭਵਨ ਤੇ ਭਈ*,

ਭਵਨ ਦਸ ਚਾਰ ਜਨਨਿ ਤਬਿ।
ਜੂਲਤ ਤੇਜ ਤਨ ਅਤਿ ਅਮੇਜ,
ਰਵਿ ਕੇ ਮਜੇਜ ਦਬਿ।

*ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਓਥੇ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕੋਈ ਭਵਨ (ਮੰਦਰ) ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਲਿਖਣਾ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕਲਪਤ ਕਹਾਣੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
'ਤਦੋਂ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ।

'ਸ਼ਰੀਰ ਨਾਲ {ਅਮੇਜ} ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ ਦਾ {ਮਜੇਜ} ਘੁੰਮੰਡ ਦਬ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੋਟ ਸੂਰ ਸਸਿ ਨੂਰ,
ਪੂਰ ਜਾਹੂਰ ਭਯੋ ਧਰ।

'ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ (ਨੂਰ) ਚਾਨਣ (ਵਾਂਗ) ਧਰਤੀ ਤੇ (ਪੂਰ) ਬਹੁਤਾ (ਜਹੂਰ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇੰਦੁ ਬਦਨ ਭੁਜ ਅਸ਼ਟ,
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਿ ਪੁਸ਼ਟ ਦੁਸ਼ਟ ਦਰ।

'ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗਾ ਮੁਖ, ਅੱਠ ਬਾਹਾਂ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੱਥ, ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਪੁਨ ਜਗਮਗਾਤ ਜਗ ਮਾਤ ਕੇ,

ਬਸਨ ਹਸਨ ਦਾਮਨਿ ਦਲੈਂ।

ਪੁਨਾ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਚਮਕ (ਦਾਮਨਿ) ਬਿਜਲੀ ਦੇ (ਹਸਨ) ਚਮਕਣ ਨੂੰ (ਦਲੈਂ) ਨਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਤਿ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਕਿਮ ਕਹੈਂ,
ਜਿਹ ਸਮ ਕੇ ਭਯੋ ਨ ਹੈ ਭਲੈਂ। ॥੧੯॥

ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅਨੂਪਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਹੀਏ ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਨ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਅਤੇ) ਨ ਹੀ ਕੋਈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਧਰੇ ਮੁੰਡ ਅਰਿ ਕਰੇ,
ਗਰੇ ਲਾਲਨ ਕੀ ਮਾਲਾ।

ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ (ਦੀ ਥਾਂ) ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ (ਕਰੇ) ਬਣਾ ਕੇ ਗਲ 'ਚ (ਧਰੇ) ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬਦਨ ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਲ,
ਭਾਲ ਸੁਭ ਤਿਲਕ ਉਜਾਲਾ।

ਮੁਖ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੈ ਤੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣਿ ਤਿਲਕ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਰਸਾਲ,
ਸਜੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁ ਚਮਕੈਂ।
ਅਰੁਨ ਮੇਘ ਕੇ ਬੀਚ,
ਕੋਟਿ ਜਨੁ ਬੀਜ ਦਮਕੈਂ।

ਨੇਤ੍ਰ (ਰਸਾਲ) ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਲਾਲ ਹਨ।

ਲਾਲ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਨ ਭੈਰਵਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਯੁਤ,
ਕਿਲਕਿਲਾਇ ਕਾਲੀ ਨਚੈ।
ਅਤਿਸੈਂ ਕਰਾਲ ਛਬਿ ਜਾਲ ਯੁਤ,
ਉਤ ਭੀਮ ਭਭਕ ਕੇਹਰ ਤਚੈ। ॥੨੦॥

ਓਧਰ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਭਾਰੀ ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ ਸ਼ੇਰ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਭਬਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬੀਜ ਕੋਟਿ ਸਮ ਤੇਜ ਅਤਿ,
ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਨੈਨ ਮਿਲਾਨਿ।
ਪੁਨ ਸਨਮੁਖ ਹੈ ਮਾਤ ਕੇ,
ਪਗ ਪੈ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ॥੨੧॥
ਨਿਜ ਕਰ ਕੀ ਲਘੁ ਆਂਗੁਰੀ,
ਚੀਰਿ ਸੁੰਨ ਗੁਰੁ ਕਾਢਿ।
ਕਰਜੋ ਚੜ੍ਹਾਵਨ ਮਾਤ ਕੇ,
ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਹੈ ਠਾਢ ॥੨੨॥
ਝਟਕ ਸੀਸ ਝਟ ਸਿੱਖ ਕਾ,

ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਰਗਾ ਬਹੁਤਾ ਤੇਜ ਦੇਖ ਕੇ।

ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਂਗਲੀ।

ਲਹੂ।

ਮਾਤਹਿ ਸਟਕ¹ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਮਹਿਖਾਦਿਕ¹ ਸਭਿ ਭੇਟ ਦੈ,
ਪੁਨ ਉਸਤਤਿ ਇਮ ਗਾਇ¹ ॥ ੨੩ ॥

ਛਪਯ:

ਤੁਹੀ ਚੰਡਿ ਪ੍ਰਚੰਡ,
ਰੁੰਡ ਮੁੰਡਨ ਅਰਿ ਹਰਨੀ¹।

ਤੁਹੀਂ ਜਗਤ ਕੀ ਜਨਨਿ,
ਪਾਲ ਸੰਘਾਰਨ ਕਰਨੀ¹।

ਤੁਹੀਂ ਕਾਲ ਕੀ ਕਲਾ,
ਕਾਲਕਾ ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਭੰਜਨ¹।

ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਸੁ ਮਹਿਖ¹
ਰਕਤ ਬੀਜਾਦਿਕ ਗੰਜਨ¹।
ਅਬਿ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਿਜ ਦਾਸ ਪਰ,
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਸ ਦੇਹੁ ਬਰ।
ਇਕ ਰਚੋ ਪੰਥ ਤੁਰਕੈਂ ਹਨੋ,
ਧਰਮ ਵਿਥਾਰੋਂ ਸਕਲ ਧਰ ॥ ੨੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਛੱਕੇ ਆਦਿਕ ਉਸਤਤੀ,
ਬਰਨੀ ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਜੋਇ।
ਲਿਖੀ ਦਸਮ-ਗੁਰੁ ਗੁੰਥ ਮੈਂ,
ਜਾਨਤ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਸੋਇ ॥ ੨੫ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਸਿਦਕ ਉਪਾਇ¹ ਪਿਖਿ,
ਸੁਨਿ ਉਸਤਤਿ ਤਬਿ ਮਾਤ।
ਕਹਯੋ ਪੰਥ ਤੁਵ ਚਲੈਗੋ,
ਬੀਰ ਬਲੀ ਬਖਯਾਤ ॥ ੨੬ ॥
ਪਰ ਵਹਿ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਕੈ,
ਪਾਛੈ ਲਰ ਹੈਂ ਪੀਨ¹।
ਜਿਉਂ ਤੁਮ ਨੈਨ ਮਿਲਾਇ ਕੈ,

ਛੇਤੀ।
'ਮਹੇ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ।
'ਕਹੀ।

'ਤੁਹੀਂ (ਪ੍ਰਚੰਡ) ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੀ ਚੰਡੀ ਹੈਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਧੜਾਂ ਤੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ।

'ਤੁਹੀਂ ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ ਹੈਂ ਤੇ ਤੁਹੀਂ ਪਾਲਨਾ ਤੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ।

'ਹੇ ਕਾਲਿਕਾ, ਤੁਹੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ।

'ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦੈਂਤ।

'ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ।

¹(ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ) ਜਤਨ।

¹ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ।

ਪਾਛੈ ਖੋਲ੍ਹਨ ਕੀਨ ॥੨੨॥
ਪੁਨ ਇਕ ਲਘੁ ਕਿਰਪਾਨ ਦੈ,
ਭਈ ਲੋਪ ਜਗ ਮਾਤ*।

*ਉਪਰ ਆਏ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖਣ ਸਮੇਂ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਖ ਉਘੜ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ:

ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੱਖ:

੧. ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾੜ੍ਹ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਆਰਾਧਣਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨਿਮਿੱਤ ਕੋਈ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਜਿਹੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਮਤਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਪੂਜਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨. ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਤੁਕ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਤੁਕ ਦੇ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥ ਨ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਉਸ ਤੁਕ ਦੇ ਗਲਤ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਹੀ ਤਣ ਬੁਣ ਲਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਕ ਇਹ ਹੈ- 'ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪਸਿਯਾ ਸਾਧੀ। ਮਹਾ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ।' ਉਹਨਾਂ ਗਲਤ ਅਰਥ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੁੰਕਿ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਕਾਲਕਾ ਆਰਾਧੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਅਰਾਧੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਆਸ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਵਲਿਸਟਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮਨ ਘੜਤ ਪਲਾਟ ਤੇ ਪਾੜ ਘੜ ਕੇ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ, ੧੯੯੯ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਬਣਾਨ ਦਾ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕ ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਅਸਾਂ ਬਹੁਤ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਾਕਾਲ ਤੇ ਕਾਲਕਾ (ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ) ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਇਕ, ਅਰਾਧਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦੋ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮਹਾ ਕਾਲ ਤੇ ਕਾਲਕਾ। ਪਰ ਇਹ ਅਰਥ ਉਸ ਵਕਤ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਕਿ 'ਇਹਿ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪਸਯਾ ਭਯੋ। ਦੈ ਤੇ ਏਕਰੂਪ ਹੈ ਗਯੋ।' (ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ) ਜੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ 'ਤੈ ਤੇ ਏਕਰੂਪ ਹੈ ਗਯੋ ॥' ਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਦੁਇ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਾਲਕਾ ਮਹਾ ਕਾਲ ਅਰਥਾਤ ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਕਾਲ (ਅੰਤ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦੇ (ਅਰਾਧੀ) ਅਰਾਧਣ ਵਾਲੇ ਹੋਏ। ਹੋਰ ਥਾਵੇਂ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਹੈ 'ਕਾਲਨ ਕੇ ਕਾਲ ਮਹਾ ਕਾਲਨ ਕੇ ਕਾਲ ਹੈ।' ਦੂਜਾ ਅਰਥ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਕਾਲਕਾ) ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਮਹਾਂ ਕਾਲ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ।

੩. ਫਿਰ ਜੇ ਪੰਥਰਚਣ ਜਾਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਦੁਰਗਾ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਦੁਰਗਾ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਬੁਲਾਉਂਦੇ। ਚੁੰਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਰਚਣ ਜਾਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ੪. ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਥਰਚਣ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ: ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ ॥ ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ ॥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰਬੇ ਕੇ ਸਾਜਾ ॥

ਇਸ ਅਕਾਲੀ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਿਹਾ: ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈਂ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਜਾਇ ॥ ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰੋ ਸਹਾਇ ॥ " ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਥ ਸਾਜਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਥ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਉਸੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਪ. ਆਪਣੇ ਬਾਅਦ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ: ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ। ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਯੋ ਗ੍ਰੰਥ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਯੋ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ। ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਿਲਯੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਲੇਹ। ਪਾਠਕ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਕਤ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਮਾੜ੍ਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ

੧. ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਬੰਧੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵੀ ਝਾੜੂ ਦੇਂਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਮੈਲਸੀਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੇਵੀ ਭਗਤ ਭਾਈ ਭਗਿਰਥ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੈਂ ਮੁਕਤੀ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰੂਪ ਹਨ, ਤੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਦਬਿਸਤਾਨਿ-ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਭੈਰੋਂ (ਜਾਂ ਫੇਰੂ) ਨਾਮੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਦਾ ਨੱਕ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨੇ ਦੇਵੀ ਆਪਣੀ ਅਸਮੂਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੨. ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀਆਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗੋਯਾ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਅਖਬਾਰ ਨਵੀਸ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਜੀ (ਲੇਖਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ) ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੩. ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ (੧੭੬੫ ਬਿ:) ਤੋਂ ੪੩ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਭਾਵ ੧੮੦੮ ਬਿ: ਤੱਕ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੇ ਵੀ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ- ਕਵਿ ਸੈਨਾਪਤਿ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰਤਕ (੧੭੯੮ ਬਿ:) ਦਾ ਲੇਖਕ। ੪. ੧੮੦੮ ਬਿ: ਤੋਂ ੧੯੪੬ ਬਿ: ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਤ ਵਖਯਾਨ, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ (੧੮੩੩ ਬਿ:) ਦਾ ਕਰਤਾ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਜੀ ਭੱਲਾ। ਵਾਰ ਭਗਉਤੀ ਪਾ: ੧੦ (੧੮੪੪ ਬਿ:) ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੂਜਾ। ਸੌ ਸਾਖੀ (੧੮੯੦-੯੪), ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾ: ੧੦ (੧੮੫੪ ਬਿ:) ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ (੧੯੦੦ ਬਿ:) ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (੧੮੯੮ ਬਿ:) ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੰਗੂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (੧੯੩੬ ਬਿ:) ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ (੧੯੪੪ ਬਿ:) ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ (੧੯੪੧ ਬਿ:) ਪੰਡਿਤ ਹਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਗੁਰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਕਰ (੧੯੪੬ ਬਿ:) ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਲੇਖਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਮੂਲ ਸੋਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਥਹੁ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਕਸਾਰ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੌਤਿਕ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਲਪਿਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ- ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਖੋਜ ਕੀਤੀਆਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ:- ੧. ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਛਾਪਰਹੇ ਹਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਹੀ ਸੰਖੇਪਰੂਪ ਦੱਸਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕੇਰੇ। ਕੀਨ ਸੰਛੇਪ ਕਥਾ ਭਲ ਹੇਰੇ। (ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਉ: ਬਿ: ੨ ਅੰ: ੨੭) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਹੂਬਹੂ ਨਕਲ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਪੰਨਾ ੧੫੪੬ ਉੱਪਰ ਛਾਪ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਐਉਂ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਤਦ ਮੈਂ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਹਨ ਪਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਛੇਪ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਔਰ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਛਪਵਾਨੇ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹਮ ਨੇ ਸੰਛੇਪ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਖਨਾ ਥਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਆਦਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਰੋਧੀ ਵਾਕਿਆਤ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ 'ਚੋਂ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਲਏ ਹਨ। ਚੂੰਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਣ ਛਾਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

੨. ਦੂਜਾ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਰਚਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਅਧਾਰ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਰਚਿਤ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਬਿਸ਼ਾਮ 'ਚ ਕਰ ਆਏ ਹਨ। ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹ ਮੌਲਵੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਕੈਪਟਨ ਮਰੇ ਨੇ ਕਰਨਲ ਅਕਟਰ ਲੋਨੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈਆਂ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰ ਕੇ ਦਫਤਰ 'ਚ ਰੱਖ ਲਈਆਂ: ਦਫਤਰ ਮਾਂਹਿ ਰਖਾਈ ਦੇਈ। ਸੋਈ ਜੁਗ, ਨੈਨਨ ਹਮ ਜੋਈ ॥ ਦੁਹੂੰ ਬੀਚ ਤੇ ਲੈ ਬਹੁ ਸਾਖੀ। ਏਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਸਬ ਹਮ ਰਾਖੀ ॥ (ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਬਿ: ੨ ਅੰ: ੧੯-੨੦) ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪਣੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਵੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:- ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਅਤਿ ਗਾਥ ਮਹਾਨੈ। ਨਹਿੰ ਸਰਬੱਗਜ ਜੋ ਹਮ ਸਭਿ ਜਾਨੇ। ਜੇਤਿਕ ਸੁਨੀ ਪਿਖੀ ਹਮ ਕਥਾ। ਕਹੀ ਜਥਾਮਤ ਤੁਮ ਵਿਗ ਤਥਾ ॥ ੧੩ ॥ ਅਰ ਪੁਨਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਗਾਈ। ਸੋ ਸਭਿ ਗਾਥਾ ਲਿਖੇ ਬਨਾਈ। ਜੇਤਿਕ ਸ੍ਰਾਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ। ਮਰੀ ਫਿਰੰਗੀ ਕੀਨੇ ਖਾਸ ॥ ੧੪ ॥ ਸੋ ਸਭਿ ਯਹਾਂ ਹੋਹਿੰਗੇ ਨੀਕੇ। ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਹਿਤ ਜਾਨੇ ਠੀਕੇ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਬਿ: ੩ ਅੰ: ੧੩ ਤੋਂ ੧੫) ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੀਨ ਜੋ। ਸਾਖੀ ਅਧਿਕ ਬਟੋਰੀ ਪਾਵਨ ਪੀਨ ਜੋ। ਸੋ ਹਮ ਤਿਸ ਕਾ ਧਰ ਕਰਿ ਉਰਿ ਉਪਕਾਰ ਵਰ। ਹੋ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਤ ਹੋਂ ਨਯੇ ਤਾਂਹਿੰ ਜੋਹਾਰ ਕਰਿ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਬਿ: ੨ ਅੰ: ੪੬) ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੈਪਟਨ ਮਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੋ ਜਵਾਬ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਲ ਜਵਾਬ ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਤੇ ਸੁ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੂਬਹੂ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਰਚਿਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਆਖੇਪ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਛਾਪਿਆ ਹੋਵੇ। ੩. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ੧੯੩੬ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ੧੯੪੬ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਤੀਜੀ ੧੯੪੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ੧੯੪੮ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ (ਵਾਰਤਕ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ) ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ਛਪਵਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹੋਮ ਤੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਇਹ ਹੋਮ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੫ ਸੰ: ੧੭੫੪ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਯਾ ॥ ਜਦ ਬਰਸਰੋਜ ਪੂਰਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੮ ਸੰ: ੧੭੫੫ ਦਾ ਦਿਨ ਆਯਾ ਤਾਂ ਪੁੱਛਾ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇਵੀ ਕਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਕੁਲੀਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਹੋਮ ਇਸ ਵਕਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਪਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਹੀ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਜਦ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਾਡਾ ਪੰਡਿਤ ਜੀਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵਰ ਮੰਗਾਂਗੇ। ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਭੈ ਖਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਨਦੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆਵਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਮ ਕਰੋ, ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਏਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤਾਂ ਪੱਤ੍ਰ ਵਾਚ ਗਏ। ਯਥਾ ਵਾਕ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ: 'ਜਦ ਹੋਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਆਯਾ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਜੋਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਦੇਵੀ ਦੇ ਹੋਮ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸਾਂ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੁਲੀਨ ਪੁਰਖ ਤਜਾਰਖਣਾ ॥ ਤਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਣਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਪੰਡਿਤਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਹੋਮ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੁਲੀਨ ਪੁਰਖ ਚੰਗਾ ਕੌਣ ਹੈ ॥ ਤੇ ਜਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਇਹ ਸਾਡਾ ਪੰਡਿਤ ਜੀਵੇ ਤੇ ਜੋ ਏਹ ਕਹੇ ਸੋ ਅਸੀਂ ਵਰ ਮੰਗਾਂਗੇ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਭੈਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆਵਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਮ ਕਰੋ, ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੋ।' ਜਦ ਪੰਡਿਤ ਆਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਹੋਮ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨਾ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਇੱਕੇ ਵਾਰੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ॥ ਸਬ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਦੇ ਇੱਕੇ ਵਾਰੀ ਪੈ ਜਾਣੇ ਕਰ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖ ਕੇ ਖਜਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਓਸ ਵਕਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਗਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ? ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਏ ਹੋਏ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਂ (ਇਹ) ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ

੩੦੨-੩)।' ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਏਥੇ ਆਇਆ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦਾ ਪਰਸੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖੰਡਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਰਸੰਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚ ੧੯੪੬ ਬਿ: 'ਚ ਛਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ੧੯੪੮ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਹੋਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਆਡੰਬਰ ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਸਿਰਫ਼ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਦੇ ਪਖੰਡ ਜਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਗਲੋਂ ਲਾਹਿਆ ਜਾਵੇ। ੧੮੦੮ ਬਿ: ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਖੋਜੀ ਲੇਖਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦੇ ਪਰਸੰਗ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖੋਂ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਖੋਜ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਧੁਰਾ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖਕ ਹਨ:- ਮਿ: ਮੈਕਾਲਫ਼ ਲੇਖਕ 'ਸਿਖ ਰਿਲੀਜਨ' (ਇੰਗਲਿਸ਼) ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲਾਲਾ ਦੌਲਤਰਾਇ ਲੇਖਕ 'ਸ਼੍ਰਾਨਹ ਉਮਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ', ਸ੍ਰੀ ਸੁਰੇਂਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਲੇਖਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਹਿੰਦੀ), ਡਾ. ਗੋਕਲ ਚੰਦ 'ਨਾਰੰਗ' ਲੇਖਕ 'ਸਿੱਖੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ', ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੇਖਕ 'ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ' (੧੯੫੬), ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਲੇਖਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਪਾਦਿਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ। ਇਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਨਵੀਨ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ' (ਸਫੇ ਪੰਜ ਸੌ) ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਤ 'ਦੇਵੀ ਪੂਜਨ ਪੜਤਾਲ' ਪੁਸਤਕ ਜੋ ਸੰਪਾਦਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੯੬੯ ਤੋਂ ੫੦੨੭ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵੀ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਣ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੬੮-੬੯।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਮੈਂ,

ਆਏ ਫਿਰ ਬਖਯਾਤ ॥੨੮॥

ਜਥਾ ਜੋਗ ਧਨ ਬਹੁਤ ਦੈ,

ਬਿਦਾ ਕਰੇ ਭੂਦੇਵ।

'ਬ੍ਰਹਮਣ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ,

ਧਯਾਇ ਬਿਰਯੋ ਇਤ ਏਵ। ॥੨੯॥

'ਏਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਾਵਨ' ਬਨਨੰ ਨਾਮ ਸਾਠਵੇਂ ਬਿਸੁਮ ॥੬੦॥

੬੧. {ਸਿੱਖੀ ਪਰਖਣੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਣਾ}

ਸ਼੍ਰੋਤਾ:

ਕਰ ਧਾਰ ਕੁਵੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮਹਾਂ,
ਬਲਵੰਡ ਅਰੀ ਬਹੁ ਖੰਡ ਸੁਟੇ।

'ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ (ਪ੍ਰਚੰਡ) ਭਾਰੀ ਧਨੁਸ ਪਕੜ ਕੇ, ਬਹੁਤੇ
ਬਲਵਾਨ ਵੈਰੀ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਸੁੱਟੇ।

ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਬਜ਼ੀਰ ਅਮੀਰਨ ਧੀਰਨ,
ਬੀਰਨ ਕੇ ਰਦ ਕੀਨ ਖਟੇ।

'ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ
ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਹਿੰਦੁਵਾਨ ਮਹਾਂਨ ਅਨੰਦ ਥਯੇ,
ਤੁਰਕਾਨਨ ਆਨ ਛਕੇ ਸੁ ਛੁਟੇ।
ਜਿਮ ਮੇਂਹ ਬਰੇ ਹਰਿਆਵਲ ਹੈ,
ਭਸਰਾ ਅਕ ਜ੍ਹਾਸ ਝੁਰੈਂਹ ਪੁਠੇ ॥ ੧ ॥

'ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਗਈ।

'ਜਿਵੇਂ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਨ ਨਾਲ ਹਰਿਆਵਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਭੱਸਰਾ (ਹਾਥੀ ਸੁੰਡੀ ਬੂਟੀ) ਅੱਕ ਤੇ ਜਵਾਹਾਂ ਉਲਟੇ ਝੂਲਦੇ
ਹਨ ਭਾਵ ਸੁੱਕ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕੀ ਕਸੀ,
ਕਟਿ ਤਟ ਜੁਗ ਕਰਵਾਰ।

'(ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ) ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ
ਲੱਕ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਸਨ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ,
ਗਾਥਾ ਕਰੋਂ ਉਚਾਰ ॥ ੨ ॥
ਸੁਨੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਲਾਇ ਦਿਲ,
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਬਖਯਾਤ।
ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਜਿਮ ਖਾਲਸਾ,
ਕਹੋਂ ਤੈਸ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ॥ ੩ ॥

ਸ਼੍ਰੋਤਾ:

ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੈਂ ਦੁਰਗਾ ਬਿਦਤਾਵਨ
ਕੀਨ ਗੁਰੂ, ਤਬਿ ਤੈ ਫਿਰ ਔਰੈਂ।
ਰੀਤਿ ਗਹੀ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਭਲੈ,
ਪਰਖੈਂ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਬਹੁ ਠੌਰੈਂ।
ਏਕ ਦਿਨੰ ਗੁਰੂ ਲਾਇ ਸਭਾ,
ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਇਮ ਕੀਨ ਸੁ ਤੌਰੈਂ।
ਬੈਠਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ ਸੁਖਰਾਸ।

'ਢੰਗ।

'ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਹੱਦ।

ਕਹਯੋ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੌ ਗੁਰੁ ਗੌਰੈ' ॥ ੪ ॥

'ਭਾਰੀ ਗੁਰਾਂ ਨੇ।

ਆਇ ਮੁਝੈ ਨਿਸ ਨਿੱਤ ਸੰਤਾਵਤ,
ਹੈ ਦੁਰਗਾ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਮਹਾਨੇ।
ਮਾਂਗਤ ਹੈ ਸਿਰ ਪਾਂਚ, ਭਲੇ
ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੇ, ਇਮ ਕੀਨ ਸੁਨਾਨੇ*।

*ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਸਤਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਪਿੱਛੇ ਬਿਸ਼ਾਮ ਨੰ: ੬੦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਧੈਰ ਟੁਕ।

ਜੋ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਅਹੇ ਸਿਦਕੀ,
ਅਬਿ ਸੀਸ ਦਿਵੈ ਹਮ ਕੋ ਸੁਖ ਮਾਨੇ।
ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਸਭਿ ਮੌਨ ਰਹੇ,
ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਡਰੇ ਗੁਰੁ ਜਾਨ ਦਿਵਾਨੇ ॥ ੫ ॥
ਦੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਪੁਨਾ ਇਕ ਸਿੱਖ,
ਉਠਯੋ ਗੁਰੁ ਸੰਮੁਖ ਐਸ ਅਲਾਯੋ'।
ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੈ ਹਮ ਸਿੱਖ ਭਏ,
ਸਿਰ ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਹੈ ਚਢਾਯੋ।
ਲੀਜੀਏ ਆਪ ਉਤਾਰ ਹਮਾਰ ਸਿਰੈਂ,
ਫਿਰ ਕੀਜੀਏ ਜੋ ਮਨ ਭਾਯੋ।
ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਗੁਰੁ ਤਾਂਹਿ ਬੁਲਾਇ,
ਭਲੇ ਮੁਦ ਠਾਨ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯੋ ॥ ੬ ॥

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਤੰਬੂ ਇਕ ਬਡ ਪਹਿਲ ਹੀ,
ਰਾਖਯੋ ਥਾ ਤਨਵਾਇ।
ਪਾਂਚ ਬੱਕਰੇ ਤਾਂਹਿ ਮਹਿੰ,
ਖੁਫੀਆ' ਰਖੇ ਬੰਧਾਇ ॥ ੭ ॥

'ਗੁਪਤ।

ਸਭਾ ਮੱਧ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੋ,
ਖੇਮੇ' ਬੀਚ ਲਿਜਾਇ।
ਬੈਠਾਰਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਤਹਾਂ,
ਬੁਜੋ' ਦਯੋ ਝਟਕਾਇ ॥ ੮ ॥

'ਤੰਬੂ।

'ਬੱਕਰਾ।

ਚੌਪਈ:

ਰੁਧਰ ਧਾਰ' ਬਾਹਰ ਤਬਿ ਆਈ।

'ਲਹੂ ਦੀ ਧਾਰ।

ਪਿਖਿ ਸੰਗਤ ਮਨ ਮਹਿੰ ਬਿਸਮਾਈ'। 'ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ।
 ਪੁਨ ਕਲਗੀ ਧਰ ਬਾਹਰ ਆਯੋ।
 ਰੁਧਰ ਭਰਜੋ ਖੰਡਾ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੯ ॥
 ਪਿਖਿ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਮਨਿ ਭੈ ਮਾਨਾ।
 ਕਹੈਂ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਭਯੋ ਦਿਵਾਨਾ।
 ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖਨ ਮਨ ਯਹਿ ਧਾਰਾ।
 ਕੀਨੋ ਗੁਰੂ ਯਹਿ ਸ੍ਰਾਂਗ ਕਰਾਰਾ' ॥ ੧੦ ॥ 'ਕਰੜਾ।
 ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੈ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ।
 ਪੂਰਬ ਜਿਮ ਨਿਜ ਬਾਨਿ' ਉਚਾਰੀ। 'ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ।
 ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਏਕ ਫਿਰ ਹੋਰੀ'। 'ਹੋਰ।
 ਉਠਯੋ ਸਭਾ ਤੈ ਦ੍ਰੈ ਕਰ ਜੋਰੀ ॥ ੧੧ ॥
 ਤਿਨ ਭੀ ਕਹਯੋ ਸੀਸ ਮੈਂ ਦਯੋ।
 ਜਾਂ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਆਪ ਕਾ ਭਯੋ।
 ਜੋ ਮਰਜੀ ਅਬਿਰਾਵਰ ਕੇਰੀ।
 ਲੇਹੁ ਸੀਸ ਹਮਰੋ ਬਿਨੁ ਦੇਰੀ ॥ ੧੨ ॥
 ਧੰਨ ਜਨਮ ਤਿਸ ਜਨ ਕਾ ਹੋਈ।
 ਗੁਰ ਹਿਤ ਸੀਸ ਦੇਤ ਨਿਜ ਜੋਈ।
 ਸ੍ਰੁਪਨ ਸਮਾਨ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜੀਵਨ।
 ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿਆ ਬੇਮੁਖ ਥੀਵਨ ॥ ੧੩ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਿਦਕ ਸਿੱਖ ਕਾ ਪੇਖਾ।
 ਮੋਦ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਸੇਖਾ।
 ਤੰਬੂ ਕੇ ਭੀਤਰ ਲੈ ਗਏ।
 ਬੁਜੋ ਦੁਤੀ ਝਟਕਾਵਤ ਭਏ ॥ ੧੪ ॥
 ਪਾਂਚ ਬੇਰ ਯਾਹੀ ਬਿਧਿ ਕੀਨੋ।
 ਪਿਖਿ ਸੰਗਤਿ ਭੈ ਮਾਨਜੋ ਪੀਨੋ'। 'ਬਹੁਤਾ।
 ਕੱਚੇ ਸਿਖ ਹੁਤੇ ਤਬਿ ਜੇਤੇ।
 ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਬਯਾਜ' ਬਨਾ ਕਰ ਤੇਤੇ ॥ ੧੫ ॥ 'ਬਹਾਨਾ।
 ਇਤ ਉਤ ਗਏ ਦਹਿਲ ਦਿਲ' ਦੌਰੇ। 'ਦਿਲੋਂ ਕੰਬ ਕੇ।
 ਪੱਕੇ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਤਿਸ ਠੌਰੇ।
 ਤਬਿ ਕਲਗੀ ਧਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰੇ।

ਮੋਦ ਹੋਇ ਯੋਂ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥

ਸਿੱਖੀ ਬੀਜ ਜਗਤ ਮੈਂ ਭਾਰੀ।

ਆਹਿ ਬਿਦਿਤ ਹਮ ਲਯੋ ਨਿਹਾਰੀ।

ਹਮ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਪਰਖਨ ਹੇਤੂ।

ਕਰਜੋ ਏਹੁ ਥਾ ਕਠਿਨ ਸੰਕੇਤੂ' ॥ ੧੭ ॥

'ਕਰੜਾ ਇਸ਼ਾਰਾ।

ਸਾਬਤ ਸਿਖ ਰਹੇ ਬਹੁ ਯਾਂ ਪੈ।

ਹਮ ਜਾਨਜੋ ਨਿਸਚੈ ਅਬਿ ਤਾਂ ਪੈ।

ਤੁਰਕਨ ਸੰਗ ਜੰਗ ਬਹੁ ਧਰ ਕੈ'।

'ਕਰਕੇ।

ਸਿੱਖ ਜੀਤ ਹੈਂ ਅਰਿ ਗਨ ਹਰ ਕੈ' ॥ ੧੮ ॥

'ਅਣਗਿਣਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।

ਯਾ ਕਲਿ ਕਾਲ ਕਰਾਲ ਮਝਾਰਾ।

ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਮੈਂ ਧਰਮ ਅਪਾਰਾ।

ਆਇ ਰਹਜੋ ਹੈ ਸਬਿ ਬਿਧਿ ਨੀਕੈਂ।

ਪਰਖ ਲਯੋ ਹਮ ਨੈ ਅਬਿ ਠੀਕੈਂ ॥ ੧੯ ॥

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਸਿੱਖੀ ਪਰਖੀ।

ਥੀ ਸਬਿ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਮਤਿ ਧਰਖੀ'।

'ਕੰਬ ਗਈ।

ਅੰਗਦ ਕਾਯਮ ਏਕ ਰਹਾਨਾ।

ਤਿਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿਖ ਬਢੇ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੦ ॥

ਗੁਰੂ ਸਿੱਖੀ ਜੋ ਅਬਿ ਜਗ ਮਾਹੀ।

ਹੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਬਿ ਇਕ ਉਸ ਕਾ ਹੀ।

ਅਬਿ ਤੋ ਪੰਚ ਸਿਦਕ ਯੁਤ ਨਿਕਸੇ।

ਅਧਿਕ ਪੰਥ ਅਬਿ ਇਨ ਤੈ ਬਿਕਸੇ' ॥ ੨੧ ॥

'ਖਿੜੇਗਾ ਭਾਵ ਫੈਲੇਗਾ।

ਹਮ ਭੀ ਜਾਨ ਲਯੋ ਨਿਸਚੈ ਹੈ।

ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਔਰ ਬਹੁਤੈ ਹੈਂ ॥ ੨੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਿ,

ਭਏ ਮੋਦ' ਸਭਿ ਸਿੱਖ।

'ਅਨੰਦ।

ਕੱਚੇ ਜਨ ਪਛੁਤਾਵਹੀਂ,

ਨਿਜ ਦਿਲ ਦਹਲਜੋ ਪਿੱਖਿ ॥ ੨੩ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਸਾਰ' ਸਬਿ ਜਗਤ ਮਝਾਰ ਯਾ ਅਪਾਰ ਭਈ,

'ਖਬਰ।

ਮਹਾਂ ਮਾਈ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੈ ਬਿਦਤਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮੋਦ ਭਏ ਗੁਨਿ ਗੁਨਿ',

'ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਪੁਨ ਧੁਨਿ ਸੁਨਵਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ ਹਿਤ ਧਾਰ ਉਤਸ਼ਵ ਚਿੱਤ,

ਭੇਟ ਲੈ ਅਮਿੱਤ ਸਭਿ ਆਵੈਂ ਕਰਿ ਧਾਈ ਹੈ।

ਦੇਸ ਔ ਬਿਦੇਸਨ ਤੈ ਸੰਗਤ ਅਸੇਸ' ਤਬਿ,

'ਬਹੁਤੀ।

ਆਈ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਬਹੁ ਗਨਤੀ ਨ ਕਾਈ ਹੈ

॥ ੨੪ ॥

ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਮੁਲਤਾਨ ਪੋਠੋਵਾਰ,

ਕੁਰਾਸਾਨ' ਅਤੇ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰਜੋਂ ਪਸ਼ੌਰ ਤੇ।

'ਖੁਰਾਸਾਨ।

ਸਿੰਧੀ ਔ ਨਕਈ' ਰੋੜੀ ਭੱਖਰ ਤੇ ਸੱਖਰ ਲੋ,

'ਨੱਕੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਲੰਮੇ, ਮਲ ਕੇਰੇ' ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਔ ਲਹੌਰ ਤੇ।

'ਮਲਯ ਦੇਸ਼ ਦੇ (ਦੱਖਣ ਦੀ ਇਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਇਹ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਗੰਜਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੈ)।

ਮਾਝਾ ਦ੍ਰਾਬਾ ਮੈਣਦਾਬ ਮਾਲਵਾ ਬਿਸੇਸ ਭਾਵ',

'ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ।

ਬਾਂਗਰ ਹਿਸਾਰ ਚਾਵ ਧਾਰਿ' ਆਏ ਦੌਰਤੇ।

'ਉਤਸ਼ਾਹ ਧਾਰ ਕੇ।

ਹਿੰਦੁ ਅਸਤਾਨ ਔ ਬੰਗਾਲ ਦੱਖਣੋ ਬਿਸਾਲ,

ਸਿੱਖ ਆਏ ਗੁਰੂ ਲਾਲ ਯੋਂ ਬਿਸਾਲ ਠੌਰ ਤੇ

॥ ੨੫ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਸੰਗਤ ਆਨਿ ਅਪਾਰ ਜੁਰੀ,

ਦਿਸ ਚਾਰਨ ਤੈ ਮੁਦ ਧਾਰ ਮਹਾਨੈ।

ਦੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰ', ਅਕੋਰ²

'ਨਿਉਂ ਕੇ, ਝੁਕ ਕੇ। ਭੇਟਾ।

ਧਰੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਕੈ ਅਗਵਾਨੈ'।

'ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ।

ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਬੰਦਨ,

ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਪਿਖੈਂ ਸੁਖ ਮਾਨੈ।

ਪੁੰਜ ਚਕੋਰ ਮਨੋ ਨਿਰਖੈਂ

ਸਸਿ ਪੂਰਨ ਕੋ', ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਇ ਧਯਾਨੈ ॥ ੨੬ ॥

'ਬਹੁਤੇ ਚਕੋਰ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਨੂੰ।

ਦ੍ਰਿਗ ਅੰਚਲ ਧੀਰ ਅਚੰਚਲ ਕੈ',

'ਨੇੜਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਟਿਕਾ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਹੇਰਿ ਅਮੀਰਸ ਘੁਟੈ'।

'ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਦੀਆਂ ਘੁੱਟਾਂ ਭਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਹਿ ਤਜਾਤ ਅਘਾਤ ਨਹੀ,
ਜਨੁ ਰੰਕ ਮਹਾਂਤੁ¹ ਨਵੇ ਨਿਧਿ ਲੂਟੈ¹।
ਗੁਰੁ ਸਾਂਤਿ ਧਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੈ,
ਜਨੁ ਮੇਘ ਸ੍ਰਾਂਤਿ ਸੁਧਾਰਸ ਵੂਠੈ¹।

ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਲੈ ਫਲ ਚਾਰ ਸਭੀ,
ਗਨ ਚਾਤਿਕ ਸਿੱਖ ਅਨੰਦ ਸ ਜੂਟੈ¹ ॥੨੭॥
ਪੋਸ਼ਸ਼¹ ਆਯੁਧ ਅੰਗ ਸਜਾਇ,
ਸਭੀ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਪਾਏਂ।
ਖਾਇ ਅਫੀਮ ਅਚੈਂ ਬਿਜੀਆ¹ ਪੁਨ,
ਮੱਧ ਸਭਾ ਸਭਿ ਆਨਿ ਬਿਰਾਏ।
ਚਾਰ ਦਿਸਾ ਦਿਸ ਚਾਰਨ ਕੇ,
ਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ ਸਿੱਖ ਜੁਰੇ ਬਹੁ ਆਏ¹।

ਰਾਜਤ¹ ਮੱਧ ਦਿਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ,
ਜਯੋਂ ਸਸਿ ਤਾਰਨ ਮੈਂ ਛਬਿ ਛਾਏ¹ ॥੨੮॥
ਹੇਮ¹ ਸਿੰਘਾਸਨ, ਹੀਰਨ ਸੰਗ
ਜਟੜੋ, ਰਵਿ ਜਯੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਚਾਹੀ¹।
ਤਾਂ ਪਰ ਪੂਰਨ ਪੂਰਨ ਕਾਮ¹,
ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਦਸਮੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
ਸੋਹਿਤ ਸੀਸ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ,
ਨਗ ਭੂਰ ਅਮੋਲ ਖਚੇ ਜਿਸ ਮਾਂਹੀਂ।
ਪੀਤ¹ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੁਹਾਵਤ ਪਾਕ²,
ਮਨੇ ਤੜਤਾ ਗਿਰ ਹੇਮ ਪਰਾਹੀ¹ ॥੨੯॥
ਕੁੰਡਲ ਲੋਲ¹ ਅਮੋਲ ਲਸੈਂ ਸੂਤਿ²,
ਮੋਤਿਨ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਸੁਹਾਵੈ।
ਆਯੁਧ ਚਾਰੁ¹ ਅਪਾਰ ਸਜੇ ਤਨ,
ਸਾਇਕ¹ ਲੈ ਕਰ ਮਾਹਿ² ਫਿਰਾਵੈਂ।
ਚਾਮਰ ਚਾਰੁ ਢੁਰੈਂ ਜੁਗ ਦੋ ਦਿਸ,
ਹੇਰ ਤਿਨੈ ਉਪਮਾ ਇਮ ਭਾਵੈ।

¹ਰੱਜਦੇ ਨਹੀਂ।

¹ਬਹੁਤੇ ਕੰਗਾਲ।

¹ਜਾਣੋ ਬੱਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਰੂਪ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੂੰਦਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਸਮੂੰਹ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਪਪੀਹੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪੋਸ਼ਾਕ।

¹ਸੁੱਖਾ ਛਕਦੇ ਹਨ।

¹ਚਹੁਆਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ ਆ ਕੇ ਜੁੜ ਗਏ।

¹ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਨ।

¹ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

¹ਸੋਨੇ ਦਾ।

¹ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਰੌਸ਼ਨੀ ਛੱਡਦਾ ਹੈ।

¹ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

¹ਪੀਲੀ। ²ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

¹ਜਾਣੋ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

¹ਚੰਚਲ। ²ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

¹ਤੀਰ। ²ਹੱਥ ਵਿੱਚ।

ਆਵਤ ਹੰਸ ਮਨੋ ਮੁਕਤਾ ਹਿਤ¹,
ਬਾਨ ਨਿਹਾਰ ਪੁਨਾ ਫਿਰ ਜਾਵੈਂ ॥ ੩੦ ॥

¹ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ।

ਦੇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਤਬੈ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ,
ਯੋਂ ਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।
ਹੇ ਗੁਰੁ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਸੁਨੋ,
ਅਰਜੀ ਹਮਰੀ ਮਰਜੀ ਕਰਿ ਥਾਰੇ¹।

¹(ਅੱਗੋਂ ਜੋ) ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜੀ ਹੈ (ਉਹ) ਕਰੋ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਬਾਂਛਿਤ ਦੈ,
ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਜਿਮ ਸੋਕ ਬਿਦਾਰੇ।
ਤਯੋਂ ਇਕ ਔਰ ਦਿਜੈ ਸੁਖ ਬਾਂਛਿਤ¹,
ਦੀਨ ਭਏ ਹਮ ਮਾਂਗਤ ਸਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥

¹ਮਨ ਇੱਛਤ।

ਆਵਤ ਹੈਂ ਹਮ, ਰਾਵਰ ਕੇ ਹਿਤ,
ਉੱਤਮ ਚੀਜ ਜਬੈ ਕਿਛੁ ਲੈ ਕੈ।
ਛੀਨਤ ਹੈਂ ਬਲ ਸੋਂ ਮਗ ਮੈਂ ਯਹਿ,
ਮੁੱਸਲਮਾਨ ਇਮਾਨ ਤਜੈ ਕੈ।
ਹਾਨ¹ ਹੈ ਇਨਿ ਕੀ ਜਿਮ, ਤਯੋਂ
ਅਬਿ ਕੀਜੀਏ ਸੋ, ਸਭਿ ਬਿਓਂਤ ਬਨੈ ਕੈ।
ਗਾਰ ਗੁਮਾਨ ਗਨੀਮਨ ਕੇ¹,
ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੁਖ ਦੈ ਦੁਖ ਛੈ ਕੈ ॥ ੩੨ ॥

¹ਨਾਸ।

¹ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਗਾਲ ਕੇ।

¹ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਕੈ,
ਗੁਨ ਕੈ ਗੁਰੁ ਐਸ ਉਚਾਰੇ।

ਆਯੁਧ ਹਾਥ ਗਹੇ ਸਭਿ ਹੀ ਤੁਮ,
ਦੁੱਜਨ ਕੋ¹ ਬਲ ਕੈ ਦਲ ਮਾਰੋ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ।

ਤੋਂ ਤੁਮ ਤੇ ਦਬ ਹੈਂ ਸਬਿ ਸੱਤ੍ਰੂ,
ਫੇਰ ਨ ਸੰਮੁਖ ਹੋਵਹਿ ਥਾਰੋ।

ਦੰਡ ਬਿਨਾ ਨਹਿੰ ਦੂਰ ਭਵੈਂ ਜਗ,
ਬੰਚਕ¹ ਚੋਰ ਭੁਜੰਗਮ ਕਾਰੋ² ॥ ੩੩ ॥

¹ਠੱਗ। ²ਕਾਲੇ ਸੱਪ।

ਕਬਿੱਤ:

ਬਾਨੀ ਯੋਂ ਮਹਾਂਨੀ ਸੁਖ ਦਾਨੀ ਰਸ ਬੀਰ ਸਾਨੀ¹,
ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਵਖਾਨੀ ਪੁਨ ਐਸ ਹੀ।
ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਸ਼ੇਖ ਸੱਯਦ ਮਹਾਂਨ ਬੀਰ,

¹ਬੀਰਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ।

ਧੀਰ ਜੰਗ ਜੀਤਬੇ ਕੋ ਵਲੀ¹ ਸਭਿ ਵੈਸ ਹੀ।
ਆਯੁਧ ਨ ਗਹਜੇ ਹਾਥ ਕਬੀ ਹਮ ਸੁਨੋ ਨਾਥ,
ਕਹੋ ਤਿਨ ਸਾਥ ਭਟ ਭੇਰ¹ ਕਰੈਂ ਕੈਸ ਹੀ।
ਵਾਹਿ ਤੋ ਸ਼ਰਾਬ ਔ ਕਬਾਬ ਕੇ ਅਚਨਹਾਰ¹,
ਹਮ ਮੋਠ ਬਾਜਰੀ ਖਵੱਯਾ ਸਭਿ ਹੈਂ ਸਹੀ ॥ ੩੪ ॥
ਜੰਗ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਤੋ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਜੇ ਤਿਨ ਸੰਗ,
ਸੰਮੁਖ ਨਿਹਾਰ ਹਮ ਸਕੈ ਨਾਹਿੰ ਤਿਨ ਕੈ।
ਨਾਹਰ ਸਮਾਨ¹ ਵਹਿ ਦੀਸਤ ਕਰਾਲ² ਹਮੈਂ,
ਥਰ ਥਰ ਕਾਂਪੈਂ ਖੌਫ ਖਾਇ ਨਿਸ ਦਿਨ ਕੈ।
ਐਸੀ ਬਹੁ ਬਾਨੀ ਭੀਰੂ¹ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ,
ਮਨ ਮਾਹਿੰ ਗੁਨਿ ਕਹਜੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਹਿੰ ਇਨ ਕੈ।
ਪੂਰਬ ਭਏ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੇ ਬਿੱਧ ਭਾਰੇ¹,
ਸੰਗਤ ਅਪਾਰੇ ਕੀਨੀ ਸਤੋ ਗੁਨੀ ਗਿਨ ਕੈ

॥ ੩੫ ॥

ਗਹੀ ਜਿਨਿ ਹਾਥ ਦਾਮ¹ ਕੈਸੇ ਕਰੈਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮ²,
ਸਜਾਰ¹ ਤੈ ਡਰਤ ਜੋਊ ਕੈਸੇ ਮਾਰੈਂ ਸ਼ੇਰ ਹੈਂ।
ਛਕਿਓ ਸਰਾਬ ਨਾ ਕਬਾਬ ਜਿਨੈ ਖ੍ਰਾਬ ਬੀਚ¹,
ਕੈਸੇ ਹੋਇ ਚਾਵ ਤਿਨੈ ਖੇਲਬੇ ਅਖੇਰ ਹੈ¹।
ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੁਨਜਾਰ ਦੂਜ ਬਣੀਏ ਲਬਾਣੇ ਜੱਟ,
ਇਤਯਾਦਿ ਜਾਤਿ ਜੇਊ ਭੀਰੂ ਸਹਿ ਜੇਰ ਹੈਂ।
ਰੂਪਾ ਭੂਪਾ ਕੀਤੂ ਕਾਲੂ ਧੰਨਾ ਮੰਨਾ ਗੋਧੂ ਲਾਲੂ,
ਐਸੇ ਹੀ ਗਰੀਬ ਜੈਸੇ ਨਾਮ ਜਿਨਿ ਕੇਰ ਹੈਂ

॥ ੩੬ ॥

ਚੌਪਈ:

ਨਾਮ ਜਾਤਿ ਜਿਨ ਕੇ ਹੈਂ ਐਸੇ।
ਯਹਿ ਭਟ-ਭੇਰ ਸਕੈਂ ਕਰਿ ਕੈਸੇ।
ਤਾਂ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਇਨਹਿੰ ਬਨਾਵੋਂ।
ਪਿਛਲੀ ਜਾਤਿ ਅੱਧਯਾਸ¹ ਉਠਾਵੋਂ ॥ ੩੭ ॥
ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਇਨਿ ਕੇ ਅਬਿ ਧਰੋਂ।
ਰਜੇ ਗੁਣੀ ਸੰਗਤ ਬਿਸਤਰੋਂ¹।

¹ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਹਨ।

¹ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਭੇੜ ਭਾਵ ਜੰਗ।

¹ਮਾਸ ਦੇ ਛਕਣ ਵਾਲੇ।

¹ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ। ²ਭਿਆਨਕ।

¹ਡਰਾਕੂਲ।

¹ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ।

¹ਰੱਸੀ ਭਾਵ ਮਾਲਾ। ²ਜੰਗ।

¹ਗਿੱਦੜ।

¹ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ।

¹ਸ਼ਿਕਾਰ।

¹ਡਰਾਕੂਲ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹਨ।

¹ਜਾਤ ਦਾ ਖਿਆਲ।

¹ਫੈਲਾਵਾਂਗਾ।

ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਪੈਰੀਂ ਪਾਣਾ।
 ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ ਚੋਲਾ ਬਾਣਾ ॥ ੩੮ ॥
 ਕੌਲ ਡੋਡੜੋਂ ਕੇਰੀ ਮਾਲਾ।
 ਭੇਸ ਗਰੀਬੀ ਏਹੁ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਯਹਿ ਸਭਿ ਪਿਛਲੀ ਰੀਤਿ ਤਜਾਵੋਂ।
 ਨਈ ਰੀਤਿ ਅਬਿ ਔਰ ਦ੍ਰਿੜਾਵੋਂ ॥ ੩੯ ॥
 ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੇਰ ਛਕੱਈਏ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਸਬੈ ਸਿਖੱਈਏ।
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੇ ਗਜੱਈਏ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਸਜਵੱਈਏ ॥ ੪੦ ॥
 ਸਿੱਖਯਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੀ ਦੱਈਏ।
 ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਇਨਿ ਕੇ ਰਖਵੱਈਏ।
 ਗਾਥ ਬੀਰ ਰਸ ਕੀ ਸੁਨਵੱਈਏ।
 ਖਾਨ ਸੁ ਖੂਬ ਕਬਾਬ ਸਿੱਖਈਏ ॥ ੪੧ ॥
 ਪਾਣ ਬੀਰ ਰਸ ਕੀ ਜਬਿ ਚੜ੍ਹ ਹੈ।
 ਤਬਿ ਇਹੁ ਸੰਗ ਦੁਸ਼ਮਨੈਂ ਲੜ ਹੈਂ।
 ਬਾਂਕੇ ਬੀਰ ਬਨੈਤ ਕਟੀਲੇ।
 ਤਬਿ ਹੋਵਹਿ ਗੇ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀਲੇ ॥ ੪੨ ॥
 ਦਾਤਾ ਭਗਤਿ ਬੀਰ ਹੈ ਜੋਈ।
 ਸੁਗਤਿ ਸਮਾਨ ਤੀਨ ਕੀ ਹੋਈ।
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਮਨ ਮੈਂ ਤਬਿ ਫਬਾ।
 ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਾ ਬਡ ਦਬਦਬਾ ॥ ੪੩ ॥
 ਸਿੰਘ ਏਕ ਹੀ ਜਹਿ ਠਾਂ ਗਾਜੈ।
 ਹਿੰਦੂ, ਮ੍ਰਿਗ ਤੁਰਕ ਗਨ ਭਾਜੈਂ।
 ਪੁਨ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਨਜਾਰਾ।
 ਰਚੋਂ ਪੰਥ ਯਹਿ ਵਲੀ ਅਪਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥
 ਮਹਾਂ ਤੇਜਸੀ ਦੰਗੇ ਬਾਜ।
 ਲਰਨ ਮਰਨ ਤੈ ਕਰੈ ਨ ਲਾਜ।
 ਲੋਗ ਚੁਰਾਸੀ ਕੇ ਹੈਂ ਜੇਤੇ।
 ਸਿੰਘ ਬਾਜ ਚਿੜੀਆਂ ਵਹਿ ਤੇਤੇ ॥ ੪੫ ॥

'ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ (ਬਾਂਕੇ) ਸੋਹਣੇ (ਬਨੈਤ) ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਲਿਆਣ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਜੇਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

'ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ।

'ਲੜਾਕਾ।

'ਸ਼ਰਮ ਭਾਵ ਸੰਕੋਚ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿ ਆਂਖ ਮਝਾਰੀ।	
ਕਣ ਜਜੋਂ ¹ ਰੜਕੈਗੋ ਯਹਿ ਭਾਰੀ।	'ਕੱਖ ਵਾਂਗ।
ਮੱਤ ਗਜੇਂਦ੍ਰ ਸਮ ¹ ਜੇ ਤੁਰਕਾ।	'ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ।
ਤਿਨਿ ਹਿਤ ਰਚੋਂ ਸਿੰਘ ਯਹਿ ਬੁਰਕਾ ¹ ॥ ੪੬ ॥	'ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਬਾਣਾ।
ਹਤ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਛੀਨੈ ਰਾਜੂ।	
ਭੋਗਹਿੰ ਸਿੰਘ ਸਭੀ ਸੁਖ ਸਾਜੂ।	'ਸਮੱਗ੍ਰੀ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਧਾਰੀ ਪੂਰਨ।	
ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਚਹਿੰ ਪੂਰਨ ¹ ॥ ੪੭ ॥	'ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਦੋਹਰਾ:	
ਪੂਰਬ ਗੁਰੂ ਯਹ ਪ੍ਰਣ, ਕਬਿ	
ਕੀਨੋ ਕੈਸ ਬਖਾਨ।	
ਸੁਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਹੋਂ ਅਬਿ,	
ਉੱਤ੍ਰ ਏਹੁ ਮਹਾਨ ॥ ੪੮ ॥	
ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:	
ਸਮੇ ਏਕ ਮਾਂਹੀਂ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ¹ ਨੀਕੈਂ।	'ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ।
ਕਰਯੋ ਦੇਸ ਬਾਦੇਸ ਕਾ ਸੈਲ ਠੀਕੈਂ।	
ਇਲਾ ਬ੍ਰਤ ਖੰਡੰ ਜਬੈ ਜਾਇ ਪੈਸੇ ¹ ।	'ਵੜੇ।
ਬਨੰ ਏਕ ਮਾਂਹੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਬੈਸੇ ॥ ੪੯ ॥	
ਤਹਾਂ ਜੀਵ ਔਰੈ ਨਹੀਂ ਕੋ ਰਹਾਵੈ।	
ਰਹੈਂ ਸਿੰਘ ¹ ਹੀ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਿੰਘ ਖਾਵੈ।	'ਸ਼ੇਰ।
ਦਈ ਆਇਸੰ ¹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਯੋ ਮੁਦਾਨੇ।	'ਆਗਿਆ।
ਤਬੈ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿੰਦੰ ¹ ਸੁਨਯੋ ਸੋਇ ਕਾਨੇ ² ॥ ੫੦ ॥	'ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ। 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ।
ਭਯੋ ਗਜਾਨ ਤਾਂ ਕੋ, ਅਏ ਗੁਰੂ ਨਜੀਕੈਂ।	
ਕਰੀ ਬੰਦਨਾ, ਨਾਇ ਕੈ ਸੀਸ ਨੀਕੈਂ।	
ਗੁਰੂ ਬੁਝਯੋ ਕ੍ਰਿਸ ਕਯੋਂ ਗਾਤ ਹੋਏ ¹ ।	'ਸਰੀਰ ਕਿਉਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਏ ਹਨ।
ਤਿਨੈ ਭਾਖਯੋ ਭੂਖ ਨੈਂ ਬਹੁ ਵਿਗੋਏ ¹ ॥ ੫੧ ॥	'ਤੰਗ ਕੀਤੇ ਹਾਂ।
ਕਰੋ ਏਹੁ ਕਿਰਪਾ ਜਿਵੈਂ ਭੂਖ ਜਾਈ।	
ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਰੂਪ ਸਾਂਈਂ।	
ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਸਿੰਘਾਨ ਕੇ ਦੀਨ ਭਾਰੇ ¹ ।	'ਬਹੁਤੇ ਦੁੱਖ ਵਾਲੇ।
ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਦੀਨੋ ਬਰੰ ਮੋਦ ਧਾਰੇ ॥ ੫੨ ॥	

ਧਰੋਂ ਦਸਮ ਰੂਪੰ ਜਬੈ ਮੈਂ ਮਹਾਂਨੀ।
 ਰਚੋਂ ਸਿੰਘ ਪੰਥੰ ਕਰੋਂ ਭੂਖ ਹਾਂਨੀ।
 ਲਿਖੀ ਭਾਨੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੈਂ¹ ਗਾਥ ਏਹੋ।
 ਮਨੋ ਨਾ ਬਨਾਈ ਹਮੈਂ ਜਾਨ ਲੇਹੋ ॥ ੫੩ ॥

¹ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਵ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹੀ,
 ਭਏ ਦਸੋਂ ਅਵਤਾਰ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਸੋ ਪ੍ਰਣ ਦਸਮ ਗੁਰੂ,
 ਅਬਿ ਪੂਰਨ ਕਿਯ ਸਾਰ¹ ॥ ੫੪ ॥

¹ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਆਨਿ ਧਰੇ ਧਰ ਪੈ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਸਿੰਘਨਿ,
 ਜੋ ਨਰਰੂਪ, ਗੁਰੂ ਲਖ ਪਾਏ¹।

¹ਜਦੋਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰ ਲਏ ਹਨ।

ਭੋਗ ਭੁਗਾਵਨ ਭੂਖ ਨਸਾਵਨ ਕੇ ਹਿਤ,
 ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗਿ ਸਜਾਏ¹।

¹(ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ) ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਸਜਾ ਲਿਆ।

ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਭੁਗਾਇ ਦਯੋ ਸਬਿ,
 ਕੀਟਨ ਤੈ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ¹ ਬਨਾਏ।
 ਜੋਨ ਸਮੇਂ ਜਿਮ ਪੰਥ ਰਚਯੋ,
 ਅਬਿ ਸੋ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਭਲੇ ਦਿਲ ਲਾਏ ॥ ੫੫ ॥

¹ਕੀੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ।

ਚੌਪਈ:

ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸਏ ਛਿਪੰਜੇ ਸਾਲੈਂ।
 ਬੈਸਾਖੀ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ ਨਿਹਾਲੈਂ¹।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ।
 ਰਾਜਤ ਬਾਸਵ ਸਮ¹ ਸੁਖਕਾਰੀ ॥ ੫੬ ॥

¹ਦੇਖ ਕੇ।

ਮਾਖੇਵਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਹਾਂ।
 ਕਰਤ ਨਿਵਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ।
 ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਭਾਰੀ।
 ਜੁਰੀ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਨਿ ਅਪਾਰੀ ॥ ੫੭ ॥
 ਧਾਮ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਵਨ।
 ਅਬਿ ਲੋ ਜਹਿੰ ਨਰ ਮਾਥ ਝੁਕਾਵਨ।

¹ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗ।

ਪਾਂਚ ਸਿੱਖ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੁਲਾਏ।
ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਥੇ ਗੁਰੂ ਅਜਮਾਏ* ॥ ੫੮ ॥

*ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਵੈਸਾਖੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪਰਖਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਕਵੀ ਜੀ ਸੰਖੇਪ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਵੀਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਵੀ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪੂਰਬ ਸਿਦਕ ਸੁਨਾਏ ਜਿਨ ਕੇ।
ਨਾਮ ਭਲੇ ਸੁਨ ਲਿਹੁ ਅਬਿ ਤਿਨ ਕੇ।
ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ।
ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਵਰ ਜੱਟ ਬਖਜਾਤੀ ॥ ੫੯ ॥
ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੀਸਰੇ ਛੀਪਾ।
ਨਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਗੁਨੀਪਾ।
ਪੰਚਮ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ* ਕਹਾਰੈ।

‘ਛੀਂਬਾ

‘ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ।

‘ਝੀਵਰ। *ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹੋ ਤਰਤੀਬ ਹੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ, ਭਾਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ‘ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ’ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਨੇ ‘ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਰਸ਼ਨ’ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੈ, ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ।

‘ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਸਨ।

ਪੁਰਾ ਹੁਤੇ ਭਗਤਨਿ ਅਵਤਾਰੈ ॥ ੬੦ ॥
ਲਵ ਧੰਨਾ ਨਾਮਾ ਅਰ ਸੈਨਾ।
ਬੱਧਕ ਲਖੋ ਕਰਮ ਤੈ ਐਨਾ।

‘ਲਊ-ਦਇਆ ਸਿੰਘ। ਧੰਨਾ - ਧਰਮ ਸਿੰਘ। ਨਾਮਦੇਵ- ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ। ਸੈਣ- ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ। ਬੱਧਕ- ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨੰਬਰ ਵਾਰ ਜਾਣ ਲਉ।

ਨਾਹਿੰ ਭਏ ਥੇ ਤਬਿ ਇਹੁ ਮੁਕਤੈ।
ਯਾਂ ਤੇ ਧਰੇ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭ ਯੁਕਤੈ ॥ ੬੧ ॥
ਅਬਿ ਗੁਰੂ ਤੈ ਉਦਦੇਸ਼ ਗਹੈ ਕੈ।
ਭਏ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਮੁਦ ਪੈ ਕੈ।
ਛੋਰਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਬ੍ਰਿਕਤ ਸੰਤ ਭੇ।

‘ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਸਤੇ।

ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਭਗਤ ਸੁਰਹਿ ਇਕੰਤ ਥੇ ॥ ੬੨ ॥

ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਸੰਤਤਿ^੧ ਇਨਿ ਕੇਰੀ।

^੧ਉਲਾਦ।

ਜਗ ਮੈਂ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਕਿਨ ਹੇਰੀ।

ਬਾਲ ਜਿਤਿੰਦ੍ਰੇ^੧ ਸਾਧੂ ਸਾਚੇ।

^੧ਬਾਲ ਉਮਰ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰੇ ਜਿੱਤ।

ਕੀਨ ਪਜਾਰੇ ਗੁਰੁ ਇਹੁ ਪਾਂਚੇ ॥ ੬੩ ॥

ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਨਿਜ ਸਮੁਖ ਥਿਰਾਏ।

ਸੁਕਲ ਬਸਨ^੧ ਸਭਿ ਅੰਗ ਸਜਾਏ ॥ ੬੪ ॥

^੧ਚਿੱਟੇ ਬਸਤ੍ਰ।

ਕਬਿੱਤ:

ਬੀਰਨ ਕਾ ਬਾਨਾ ਕਰਿ ਜੰਗ ਕਾ ਮਹਾਨਾ ਲਖਿ^੧,

^੧ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਦਾ (ਸਮਾਂ) ਜਾਣ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਬਾਣਾ ਪਹਿਨਾਉਣਾ ਕੀਤਾ।

ਕਟਿ ਮੈਂ^੧ ਕਛਹਿਰੇ ਅਛਹਿਰੇ ਧਰਾਇ ਕੈ।

^੧ਲੱਕ ਵਿੱਚ।

ਪੋਸ਼ਸ ਉਢਾਇ ਕਰਵਾਰੈਂ ਗਰ ਪਾਇ^੧।

^੧ਪੋਸ਼ਾਕੇ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਕੇ।

ਦੋਊ ਹਾਥ ਜੁਰਵਾਇ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਜਪਾਇ ਕੈ।

ਪਾਇ ਲੋਹ ਬਾਸਨ ਮੈਂ^੧ ਜਲ ਤੇ ਪਤਾਸੇ,

^੧ਲੋਹੇ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਭਾਵ ਬਾਟੇ ਵਿੱਚ।

ਖੰਡਾ ਸੂਧ ਧਾਰ ਫੇਰਿ^੧, ਦੀਓ ਦੇਵੀ ਥਾ ਜੋ ਭਾਇ
ਕੈ^੨*।

^੧ਸਿੱਧੀ ਧਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫੇਰਿਆ। ^੨ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ। *ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਖੰਡਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਵੀ ਜਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਖੰਡਾ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਗਈ। ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ਨੰ: ੬੦ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੨੮ ਤੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ। ਇਸੇ ਹੀ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਕਿਰਪਾਣ ਦੇ ਗਈ ਆਖਦੇ ਹਨ: 'ਪੁਨ ਇਕ ਲਘੁ ਕਿਰਪਾਨ ਦੈ, ਭਈ ਲੋਪ ਜਗ ਮਾਤ।' ਸੌ ਸਾਖੀ, ਵਾਰ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਪਾ: ੧੦, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੂਜਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸ਼ੋਭਾ ਕਵਿ ਸੈਨਾਪਤਿ, ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ 'ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ' ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਖੁਦ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖ ਆਏ ਹਨ ਕਿ, 'ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੇਰ ਛਕੱਈਏ'। (ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪੰ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਬਿ: ੬੧ ਅੰ: ੪੦)

ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਪੌੜੀ ਪੜ੍ਹੁ ਜਪੁ ਜੀ ਔ ਜਾਪੁ ਜੀ ਕੀ,*

*ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀਆਂ ਸੰਪੂਰਨ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਤਖ਼ਤਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਤੇ ਸਭ ਥਾਂਈਂ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਸਹੂੰ ਸ੍ਰੈਯੇ ਪੁਨ ਚੌਪਈ ਅਲਾਇ ਕੈ ॥ ੬੫ ॥

ਆਨੰਦ ਉਚਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਧਾਰ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਗੁਰੂ ਐਸ ਬਿਧਿ ਕੀਨੋ ਹੈ।

ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਦ ਸਾਥ' ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਥ ਲੀਓ,

'ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ।

ਪਾਛੇ ਆਛੇ ਆਪ ਪਾਂਚ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਦੀਨੋ ਹੈ।

ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਅੰਚੁਰੀ' ਪਿਲਾਈ ਫਤੇ ਬੁਲਵਾਈ,

'ਚੁਲੀਆਂ।

ਤਜੋਂ ਹੀ ਫਿਰ ਸਿਰ ਪਰ ਨੈਨਨ ਪੈ ਚੀਨੋ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਏਕ ਠੌਰ ਪਿਲਵਾਯੋ ਭੇਦ ਹੈ ਨਸਾਯੋ,

ਇਕ ਜਾਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਬਨਾਯੋ ਭ੍ਰਮ ਛੀਨੋਂ ਹੈ

॥ ੬੬ ॥

ਰਹਤ ਬਤਾਈ ਤੀਨ ਮੁੱਦ੍ਰਾ' ਧਰਾਈ,

'ਚਿੰਨ੍ਹ ਭਾਵ ਕਕਾਰ।

ਕੱਛ ਕੇਸ ਕਰਦ ਸਦਾਈ ਨਿਬਾਹਜੋ ਪ੍ਰਭ
ਧਜਾਈਏ।

ਤੂਕਨੀ ਤਮਾਕੂ, ਕੁੱਠਾ' ਬ੍ਰੁਤੀਓ ਨ ਕਬੀ,

'ਹਲਾਲ-ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ
ਮਾਸ।

ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਹੇਤ ਦੇਤ ਸਦ ਹੀ ਰਹਾਈਏ।

ਮੀਣੇ ਔ ਮਸੰਦ ਧੀਰ ਮੱਲੀਏ ਤੈ ਸਿਰ ਗੁੰਮ,

ਕੁੜੀ ਨੜੀ ਮਾਰ ਰਾਮਰਈਏ ਨਾ ਮਿਲਾਈਏ।

ਏਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਜ ਪੰਥ ਬਿਨੁ ਔਰ ਠੌਰ,

ਕਾਹੂੰ ਆਗੇ ਜਾਇ ਕਿਤ ਸੀਸ ਨਾ ਨਿਵਾਈਏ

॥ ੬੭ ॥

ਪਟਨੇ ਜਨਮ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਨਿਵਾਸੀ,

ਸੋਢ ਬੰਸ ਭਏ ਛੱਤ੍ਰੀ ਔ ਅੱਤ੍ਰੀ' ਬਿਸਾਲ ਹੈ।

'ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ।

ਖਾਲਸਾ ਮਜਬ ਥਾਰੋ ਆਜ ਤੈ ਅਜਬ ਥਯੋ,

ਏਕ ਰੂਪ ਏਕ ਜਾਤਿ ਗੋਤ ਜੋਤਿ ਚਾਲ ਹੈ।

ਆਪਸ ਮੈਂ ਪਜਾਰ ਔ ਬਿਹਾਰ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਕੇਰ,

ਰਾਖੀਓ ਉਦਾਰ' ਤੈ ਸੰਭਾਰ ਤੇਗ ਢਾਲ ਹੈ।

'ਚੰਗਾ।

ਗਾਰੋ ਤੁਰਕਿੰਦਨ ਕੇ ਪਾਰੋ ਧਰਮ ਹਿੰਦੁਨ ਕੇ,

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰੋ ਨਿਜ ਜਗ ਪੈ ਕਮਾਲ' ਹੈ ॥ ੬੮ ॥

'ਸੰਪੂਰਣ, ਮੁਕੰਮਲ।

ਦੋਹਰਾ:

ਇਸ਼ਟ ਤੱਗ' ਛੱਤਰੀਨ ਕਾ,

'ਪਿਆਰਾ ਜੰਵੁ।

ਅਹੇ ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।

ਭੋਗ ਮੋਖ ਜਸ, ਇਸੀ ਤੈ
ਮਿਲਤ, ਕਰੋ ਪਰਿਮਾਨ¹ ॥ ੬੯ ॥

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨੋ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ,
ਜਬੈ ਦਿਢਾਈ ਤਾਂਹਿ।
ਬੀਸ ਪਚਾਸਕ ਔਰ ਜਨ
ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਤਬਿ ਚਾਹਿ ॥ ੭੦ ॥
ਪਹਿਲੇ ਪਯਾਰੇ ਪਾਂਚ ਭੇ,
ਮੁਕਤੇ* ਹੂਏ ਫੇਰ।

*ਪੰਜ ਮੁਕਤੇ ਇਹ ਹਨ: ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਦੀਦਾਰੀ ਸਬਿ ਖਾਲਸਾ,
ਔਰੈਂ ਲਖੇ ਬਧੇਰ ॥ ੭੧ ॥
ਯਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਕੇ ਭਏ,
ਚਾਰ ਜੈਜ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।
ਪਾਂਚ ਪਯਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ,
ਬਏ ਤੈਸ ਹੀ ਬਿੱਧਿ ॥ ੭੨ ॥
ਸਿੱਖੀ ਪਰਖੀ ਜੈਸ ਗੁਰੂ,
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕੀਨ।
ਇਤਿਕ ਗਾਥ ਕਹਿ ਯਯਾਇ ਇਹੁ,
ਬਿਰਯੋ ਇਹਾਂ ਮੁਦ ਭੀਨ¹ ॥ ੭੩ ॥

¹ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜ ਕੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਸਿੱਖੀ ਪਰਖਨ, ਪੰਥਰਚਨ,
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਨਨੰ ਨਾਮ ਇਕਾਹਟਮੋਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ॥ ੬੧ ॥

੬੨. {ਕਪਤਾਨ ਮਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤ੍ਰ, ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ, ਪੰਥ ਦੀ ਬ੍ਰਿਧੀ}
ਦੋਹਰਾ:

ਰੇ ਮਨ ਤੂੰ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ
ਮਾਨ, ਮਿਲੈ ਹਰਿਰਾਇ।

‘ਹਰੀਰਾਜਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਗੋਪਦ ਜਜੋਂ ਭਵ ਸਿੰਧੁ ਕੋ,
ਤਰ ਹੈਂ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧ ॥

‘ਗਉ ਦੀ ਪੈੜ ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ।

ਚੌਪਈ:

ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਤਬਿ ਤੈ ਯੋਂ ਭਯੋ।
ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਯੋਂ ਨਯੋ।
ਯਹਿ ਗਾਥਾ ਪੂਰਬ ਸਬਿ ਸੁਨਿ ਕੈ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਓ ਮਰੀ ਫਿਰ ਗੁਨਿ ਕੈ ॥ ੨ ॥

ਇਸ਼ਟ ਗੁਰੂ ਕਾ ਏਕ ਅਕਾਲੈ।
ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਬਿਸਾਲੈਂ।

ਕਰਿ ਸਭਿ ਦੇਵਨ ਕੇਰ ਨਿਰਸਤੰ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਬੁੱਤ ਸ਼ਿਕਸਤੰ ॥ ੩ ॥

‘ਖੰਡਨ।

‘ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਭਾਵ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ।

ਫਿਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਯੋਂ ਪੂਜ ਉਚਾਰਾ।
ਰਖਤ ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਸੀਸ ਮਝਾਰਾ*।

*ਕਿਰਪਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗਾਤਰੇ ਪਹਿਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੀਸ 'ਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਆ ਜਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਗਾਤਰੇ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਸਮੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਫਿਰ ਕਿਰਪਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਈ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ 'ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਪਹਿਨ ਕੇ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰ ਫਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।'

ਪੁਨ ਖੰਡੇ ਕੋ ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਵਤ।
ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਯਹੀ ਕਹਾਵਤ ॥ ੪ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਲਘੁ ਜਾਤਿ। ਮਿਲਾਈ।
ਬ੍ਰਹਮਨ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਯੋਂ ਨ ਬਨਾਈ।

‘ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ।

‘(ਸਿੱਖ) ਕਿਉਂ ਨ ਬਣਾਇਆ।

ਕਯਾ ਉਨਿ ਉੱਤਮ ਜਾਤਿ ਨ ਪਾਈ।
ਯਾ ਹਿਤ ਲਘੁ ਜਾਤੀ ਬਿਦਤਾਈ ॥ ੫ ॥

‘ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਜਾਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ।

ਦੋਹਰਾ:

ਚਾਰ ਬਰਣ ਕੋ ਏਕਠੋ,
ਭੋਜਨ ਦਿਯ ਖੁਲਵਾਇ।
ਯਹਿ ਗੁਰੂ ਸੰਕ੍ਰ ਬਰਣ ਮਤਾ¹,

'ਚਹੁੰ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੇਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ
ਹੋਈ ਉਲਾਦ।

ਕਿਹ ਹਿਤ ਧਰਯੋ ਰਚਾਇ ॥ ੬ ॥

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਅਬਿ ਲੇਹੁ ਉੱਤ੍ਰ ਏਹੁ ਸਭਿ ਹੀ
ਕਹੋਂ ਠੀਕ ਪਛਾਨੀਏ।

ਹੈ ਏਕ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਗੁਰੂ ਕਾ
ਇਸ਼ਟ ਨੀਕੇ ਮਾਨੀਏ।

ਨਹਿੰ ਪਰਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਤਜਿ,

ਗੁਰੂ ਭਜਯੋ ਔਰੈਂ ਦੇਵ ਕੋ।

ਅਬਿ ਰੀਤਿ ਸੋਈ ਆਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ

ਪੰਥ ਮਾਂਹਿ ਨ ਭੇਵ ਕੋ ॥ ੭ ॥

ਤਜਿ ਏਕ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕੋ,

ਨਰ ਔਰ ਦੇਵੈਂ ਜੋ ਭਜੈ।

ਵਹਿ ਮੂਲ ਨਿਜ ਤੈ ਭੂਲ ਕੈ,

ਦਲਾ ਫੂਲ ਸਾਖਾ ਕੋ ਜਜੈ²।

'ਪੱਤੇ। ਘ੍ਰੁਜਦਾ ਹੈ।

ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਜਿਹ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਨੈ,

ਕਿਰਪਾਨ ਇਸ਼ਟ ਉਚਾਰਿਓ।

ਪੁਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੈ ਸੀਸ ਨਿਜ,

ਜਿਸ ਹੇਤ ਧਰਤ ਵਿਚਾਰਿਓ ॥ ੮ ॥

ਜਿਮ ਜਾਨ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ,

ਹਰਿ ਰੂਪ ਪੂਜਨ ਕਰਤ ਹੈਂ।

ਵਹਿ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਬਿ,

ਪ੍ਰਮਾਨਾ¹ ਸਹਤ ਉਚਰਤ ਹੈਂ।

'ਸਬੂਤ।

ਜਬਿ ਭਯੋ ਜਗ ਮੈਂ ਹਿਰਣਕੱਸਪ

ਦੈਂਤ ਦੁਖਦ ਮਹਾਨੀਯਾ।

ਤਬਿ ਸੰਗਿ ਲੈ ਸੁਰ ਮੁਨਿਨਿ ਕੋ,

ਬਿਧਿ¹ ਰੀਤਿ ਐਸੇ ਠਾਨੀਯਾ ॥ ੯ ॥

'ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ।

ਤਿਨਿ ਜਾਇ ਹਿਮ ਗਿਰ ਸਿਖਰ¹ ਕੀਨੋ,
 ਹਵਨ ਬਰਸ ਅਪਾਰ ਹੈ।
 ਤਬਿ ਭਏ ਪਰਗਟ ਤਹਾਂ ਤੇ
 ਪੁਨ ਖੜਗ ਰੂਪ ਮੁਰਾਰਿ¹ ਹੈਂ।
 ਦੁਤਿ ਕੋਟਿ ਦਾਮਨਿ ਸੀ ਲਸੈ¹
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਨੁ¹ ਸਮਾਨ ਤੈ।
 ਸੋ ਹਾਥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਅਯੋ,
 ਰਵ ਭਯੋ ਯੋਂ ਅਸਮਾਨ ਤੈ¹ ॥ ੧੦ ॥
 ਸੁਨਿ ਅਹੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਸੰ¹ ਇਹੁ,
 ਮਮ ਰੂਪ ਨੀਕੇ ਜਾਨੀਏ।
 ਅਬਿ ਜਜਨ¹ ਯਾਂ ਕੋ ਕੀਜੀਏ,
 ਦੈ ਧੂਪ ਬਿਧਿ ਯੁਤ ਮਾਨੀਏ।
 ਜਗ ਜਨਨਿ ਅਰਿ ਗਨ ਹਨਨ ਹਾਰ¹
 ਵਿਚਾਰ ਏਹੀ ਲੀਜੀਏ।
 ਗੋ¹ ਸਾਧ ਦਿਜ ਦੁਖ ਦੀਨ ਕੋ²
 ਇਸ ਸੰਗ ਹਾਨ¹ ਸੁ ਕੀਜੀਏ ॥ ੧੧ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਸੁਨਿ ਕੈ ਨਭ ਬਾਨੀ ਸੁਖ ਸਾਨੀ ਅਜ ਮੋਦ ਮਾਨੀ¹,
 ਆਇ ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ ਸੂਲ ਪਾਨੀ ਕੋ ਫਰਾਯੋ ਹੈ¹।
 ਤਾਂ ਕੇ ਸੰਗ ਦੀਹ ਦੈਂਤ ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਦੁਖਦਾਈ ਹਨਯੋ¹,
 ਤਾਂ ਤੈ ਸ਼ਿਵ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰੀ ਬਿਦਤਾਯੋ ਹੈ¹।
 ਫੇਰ ਕਰਵਾਰ ਵਹੀ ਆਈ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੂੰ ਕੇ,
 ਕਵਚ ਪਚੀਸਾ ਨਾਮ ਯਾਂ ਕੋ ਅਜ ਗਾਯੋ ਹੈ¹।

ਸੋਊ ਸੁਨਿ ਲੀਜੀਏ ਨ ਕੀਜੀਏ ਭਰਮ ਕਿਛੂ,
 ਭਾਰਤ ਕੇ ਸਾਂਤੀ ਪਰਬ ਵੀਚ¹ ਯੋਂ ਅਲਾਯੋ ਹੈ
 ॥ ੧੨ ॥

ਖੜਗ¹ ਅਖੰਡਾ² ਖੰਡਾ³ ਅਸੀ¹ ਰਾਜ ਮੰਡਾ²²
 ਚੰਡਾ³³,

¹ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ।

¹ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ੋਭਾ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

¹ਸੂਰਜ।

¹ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਇਉਂ ਬਾਣੀ ਹੋਈ।

¹ਤਲਵਾਰ।

¹ਪੂਜਨ।

¹ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਸਮੁੰਹ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

¹ਗਊ। ²ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ।

¹ਨਾਸ।

¹ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਈ।

¹ਆ ਕੇ ਉਹ ਕਿਰਪਾਨ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ।

¹ਵੱਡਾ ਦੁਖਦਾਈ ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਦੈਂਤ ਮਾਰਿਆ।

¹ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਦੈਂਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

¹ਪਚੀਸਾ=ਪੱਚੀ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲਾ (ਕਵਚ) ਰਖਿਆ ਮੰਤ੍ਰ (ਅਜ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

¹ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਬ ਵਿੱਚ।

¹ਜੇ ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਕਰੇ। ²ਜੇ ਇਕਰਸ ਰਹੇ। ³ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ¹¹ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ। ²²ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

³³ਤਿੱਖੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੀ।

ਪੰਡਾ ਕਰਿ¹ ਅਰਿ ਖੰਡਾ² ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾ ਪਾਰ ਹੈ³।

ਪਲ ਭੱਛ¹ ਧਰਮਰੱਛ² ਪੱਛਕਾਰ³ ਰਣ ਕੱਛ¹¹

ਭੂਪ ਪੱਛ¹ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਦੱਤ² ਤਰਵਾਰ³ ਹੈ।

ਚੰਡੀ¹ ਬ੍ਰਹਮੀ² ਸ਼ਕਤਿ³ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ¹¹ ਬਿਸ਼ਨਵੀ²²
ਭਵਾਨੀ³³,

ਬਿਸ੍ਰ ਪਾਲ¹ ਛਤ੍ਰੀ ਤੱਗ² ਧਾਰਾ ਧਰ³ ਸਾਰ ਹੈ¹¹।

ਕਵਚ ਪਚੀਸੀ ਬ੍ਰਹਮ¹ ਗਾਇ ਯਾਹਿ ਨਿੱਤ ਜੋਊ,
ਜੰਗ ਜੀਤ ਪਾਇ ਸੋ ਅਭੰਗ ਫਲ ਚਾਰ ਹੈ।

॥ ੧੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਬਿਧਿ,

ਪੁਨਾ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਪਾਠ ਸਵਾ ਲਖ ਹਵਨ ਕਰਿ,

ਜੀਤ ਜੰਗ ਤਬਿ ਹੋਗ ॥ ੧੪ ॥

ਪੁਨ ਬਿਧਿ ਦਈ ਮਰੀਚ ਕੋ।

ਤਾਂਹਿ ਸੁਰੇਸਹਿ ਦੀਨ।

ਤਿਹ ਫਿਰ ਦਿੱਗਜ ਕੋ ਦਈ,

ਤਾਂ ਤੇ ਮਨੂ ਸੁ ਲੀਨ ॥ ੧੫ ॥

ਪੁਨ ਤਿਹ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੋ ਦਈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲੀਨ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰੋਣ ਤਾਂ ਤੇ ਲਈ

ਅਨਿਕ ਠੌਰ ਇਮ ਚੀਨ ॥ ੧੬ ॥

ਸੋ ਸ਼ਕਤੀ ਪੁਨ ਸ਼ਕਤਿ ਗਹਿ,

ਕਰੇ ਅਸੁਰ ਗਨ ਛੀਨ।

¹(ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਨੂੰ) ਪੀਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ²ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ³ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ।

¹ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀ। ²ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ³ਪੱਖ
ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ¹¹ਜੰਗ ਮਿਣਨ ਵਾਲੀ।

¹ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ²ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ
ਵਾਲੀ। ³ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

¹ਚੰਡ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ²ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। ³ਸਮਰੱਥਾ
ਰੂਪ। ¹¹ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ²²ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ
ਸ਼ਕਤੀ। ³³ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

¹ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ। ²ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਜਨੇਊ। ³ਤਿੱਖੀ
ਧਾਰ ਵਾਲੀ। ¹¹(ਇਹ ਪੰਝੀ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ (ਨਾਮ) ਹਨ।

¹ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੰਝੀ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲਾ (ਕਵਚ) ਰਖਿਆ ਮੰਤ੍ਰ।

¹ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਰੇ ਫਲ ਪਾ ਲਵੇਗਾ।

¹ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ।

¹ਮਰੀਚ ਨੂੰ (ਮਰੀਚ=ਸੱਤਾਂ ਰਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਵੱਡਾ
ਮਾਨਸਿਕ ਪੁੱਤਰ।)

¹ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ।

¹ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਪੁੱਤਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ
ਉਤਪੱਤੀ ਮੰਨੀ ਹੈ।

¹ਮਨੂੰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ।

¹ਦਰਸ਼ਨ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ।

¹ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਜ। (ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ
ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਜ ਦਾ ਨਾਮ 'ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰੋਣ' ਪੈ ਗਿਆ)।

¹ਅਨੇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਰਹੀ) ਜਾਣੇ।

¹ਉਸ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ (ਸ਼ਕਤਿ) ਦੇਵੀ ਨੇ ਪਕੜ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਦੈਂਤ
ਮਾਰੇ।

ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਫਿਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ
ਦੇਵੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੀਨ* ॥ ੧੭ ॥

*ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਤੇ ਕਈਆਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਪੁੱਜਣਾ, ਨ ਤਾਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਨੇ। ਦੇਵੀ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਹਰੀ ਰੂਪ ਯੋਂ ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ
ਕਹਯੋ ਇਸ਼ਟ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।
ਯਾਹੀ ਤੈ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਸਭਿ
ਰਾਖਤ ਸੀਸ ਮਹਾਨ ॥ ੧੮ ॥
ਜਿਤਿਕ ਭੂਪ ਜਗ ਮੈਂ ਭਏ,
ਪੂਜੀ ਸਭਿਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।
ਰਾਜ ਲਯੋ ਅਰਿ ਦਰ ਸਭੈ।
ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਟ ਪਛਾਨ ॥ ੧੯ ॥
ਸੁਖਦ ਵਸਤੁ ਸਭਿ ਇਸ਼ਟ। ਲਖਿ,
ਦੁਖਦ ਅਨਿਸ਼ਟ। ਪਛਾਨ।
ਯਹਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨੈ
ਕੀਨੋ ਇਸ਼ਟ। ਬਖਾਨ ॥ ੨੦ ॥
ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਖਦ ਲਖਿ,
ਪੂਜਤ ਯਾਂ ਕੋ ਸਿੱਖ।
ਕਿਸੀ ਤੌਰ ਯਹਿ, ਬੁੱਤ ਨਹਿੰ
ਬਨਤ।, ਲੇਹੁ ਭਲ ਪਿਖ ॥ ੨੧ ॥
ਯਾਂ ਤੇ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਨਹਿੰ
ਮਜ਼ਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਨ।
ਪਰਮ ਧਰਮ ਛੱਡੀਨ ਕੋ,
ਪੂਜਤ ਭਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ੨੨ ॥
ਸਿੰਘ ਜਿਤਿਕ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਕੇ,
ਸੂਦ ਬੈਸ ਦਿਜ ਨਾਹਿ।
ਯਹਿ ਸਭਿ ਕ੍ਰਿਤਮ। ਛੱਡੀ
ਬਰਣ, ਲਖੋ ਦਿਢ ਚਾਹਿ ॥ ੨੩ ॥

।ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ (ਦਰ) ਦਲ ਕੇ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

।ਪਿਆਰੀ ਭਾਵ ਪੂਜਨ ਯੋਗ।

।ਪ੍ਰਿਠਾ ਯੋਗ ਭਾਵ ਤਿਆਗਣ ਯੋਗ।

।ਪੂਜਤ ਦੇਵ।

।ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬੁੱਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ।

।ਬਣਾਏ ਹੋਏ।

ਜਾਂ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਤ ਯਹਿ,

ਰਹਤ ਨ ਪਿਛਲੀ ਜਾਤਿ।

ਜਜੋਂ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਹੈ ਕੀਟ ਤੈ,

ਤਜੋਂ ਸਿੱਖ ਹੈ ਗੁਰੁ ਜਾਤਿ' ॥ ੨੪ ॥

'ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਭਾਵ ਛੱਡੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੂਰਜ ਬੰਸੀ ਦਸਮ ਗੁਰੁ,

ਛੱਡੀ ਭਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

ਯਾਹੀਂ ਤੇ ਸਭਿ ਖਾਲਸਾ,

ਛੱਡੀ ਬਰਣ ਅਬਿੱਧ' ॥ ੨੫ ॥

'ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਚੌਪਈ:

ਅਬਿ ਸੁਨਿ ਜਿਸ ਹਿਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ ਜਾਤੀ।

ਕਰੇ ਸਿੱਖ ਤਜਿ ਬ੍ਰਹਮਨ ਛਾਤੀ'।

'ਛੱਡੀ।

ਜਜੋਂ ਮਾਤਾ ਨਿਜ ਲਘੁ ਸੁਤ ਤਾਈਂ।

ਦੇਤ ਗੋਪ ਧਨ ਹਿਤ ਅਧਿਕਾਈ' ॥ ੨੬ ॥

'ਗੁਪਤ ਧਨ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ।

ਪੁਨ ਜਜੋਂ ਨਿਜ ਕਰ ਕੀ ਲਘੁ ਅੰਗੁਰੀ।

ਤਜਿ ਵਡੀਅਨ ਤਿਹ ਪਾਵਤ ਮੁੰਦ੍ਰੀ।

ਫਿਰ ਸਮੁੱਥ ਜੇ ਜਨ ਜਗਿ ਭਏ।

ਯੋਂਗੀ ਕਾਮ ਤਿਨੋਂ ਨੈ ਕਏ ॥ ੨੭ ॥

ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਭਾਲੂ' ਬੰਦਰ।

'ਰਿੱਛ।

ਪੂਜਨ ਯੋਗ ਕਰੇ ਜਗ ਅੰਦਰ।

ਪੁਨ ਤਜਿ ਦਿਜਬਰ ਰਿਖੀਅਨ ਤਾਂਈ।

ਦਈ ਭੀਲਨੀ ਕੋ ਬਡਯਾਈ ॥ ੨੮ ॥

ਜਾਦਵ ਤਯਾਗ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਜੋਂ ਪੀਨੇ'।

'ਤਕੜੇ।

ਅਪਨੇ ਮੀਤ ਗੁਵਾਲੇ ਕੀਨੇ।

ਔਰ ਮੁਹੰਮਦ ਕੀ ਸੁਨ ਚਾਲੀ।

ਤਜੇ ਜਹੂਦ ਜੁ ਵਲੀ ਬਿਸਾਲੀ' ॥ ੨੯ ॥

'ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਯਹੂਦੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ।

ਅਧਿਕ ਗਰੀਬ ਬਟੋਰਨ ਕਰ ਕੇ।

ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰੇ ਹਿਤ ਧਰ ਕੇ।

ਔਰ ਸੁਨੋ ਈਸਾ ਕੀ ਕਾਰੀ'।

'ਕਾਰ, ਕੰਮ।

ਗਹੀ ਗਰੀਬੀ ਉਨਿ ਭੀ ਭਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥

ਧੋਬੀ ਬਾਢੀ' ਆਦਿਕ ਜਾਤੀ।

'ਤਰਖਾਣ।

ਕਰੇ ਓਨਿ ਨਿਜ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਗਾਤੀ।
ਤਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਨ ਮਾਹਿੰ ਵਿਚਾਰੀ।
ਮਜ਼ਬ ਚਲੈ ਮਮ ਜਗਤ ਅਪਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥

ਰਾਜ ਖੋਸਾ¹ ਤੁਰਕਨ ਤੈ ਸਭਿ ਹੀ।
ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਦੈਨੋ ਅਬਿ ਹੀ।
ਜੇ ਜਗ ਮੈਂ ਸਸਤ੍ਰੀ ਰਜਪੂਤਾ।

¹ਖੋਹ ਕੇ।

ਔਰ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦਿਜ ਮਜ਼ਬੂਤਾ ॥ ੩੨ ॥
ਨਹਿੰ ਉਪਕਾਰ ਹਮਾਰਾ ਮਾਨੈਂ।
ਇਨਿ ਸਭਿ ਕੋ ਹੈ ਗਰਬ ਮਹਾਨੈਂ।

ਅਰ ਪੁਨ ਕਹਤ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ।
ਨਾਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹਮਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥
ਸੋ ਅਬਿ ਸਫਲਾ ਕਰ ਦਿਖਰਾਵੇਂ।

ਲਘੁ ਲੋਗਨ ਕੋ ਵਡੇ ਬਨਾਵੇਂ।
ਤਾਂ ਤੇ ਜੱਟ ਤਖਾਣ ਲੁਹਾਰੈਂ।
ਦਿਜ ਖੱਤ੍ਰੀ ਬਣੀਏ ਸੁਨਿਆਰੈਂ ॥ ੩੪ ॥

ਛੀਪੇ ਨਾਈ ਸੈਣ¹ ਕਲਾਲੈਂ²।
ਰੋੜੇ ਔਰ ਕਮੋਇ, ਕੁਲਾਲੈਂ¹।

¹ਸੈਣੀ। ²ਇਕ ਜਾਤੀ।

¹ਘੁਮਿਆਰ।

ਝੀਵਰ, ਗੁੱਜਰ, ਤੇਲੀ, ਮਾਲੀ।
ਭੱਟ¹, ਭਾਬੜੇ², ਡੋਗਰ³ ਜਾਲੀ¹¹ ॥ ੩੫ ॥

¹ਜੋਰਾਜੇ ਤੇ ਜੋਧਿਆਂ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਤੇ ਬੰਸਾਵਲੀਆਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ²ਉਸਵਾਲ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਔਲ। (ਅ) ਅਗੁਵਾਲ ਬਾਣੀਏ ਵੀ ਭਾਬੜੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ³ਇਕ ਜਾਤੀ ਜੋਰਾਜਪੂਤਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਤੇ ਗਊਆਂ ਮੱਝਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ¹¹ਸਾਰੇ।

¹ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਜਾਤੀ। ²ਲੂਣ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਜਾਤੀ। ³ਇਕ ਜਾਤੀ।

¹ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿੰਘ।

ਵਣਜਾਰੇ¹ ਲੋਬਾਣੇ² ਭਾਣੇ³।

ਰੰਘਰੇਟੇ¹ ਰਵਦਾਸੀਏ ਜਾਣੇ।
ਇਤਯਾਦਿਕ ਜੇ ਹੈਂ ਲਘੁ ਜਾਤੀ।
ਇਨ ਕੋ ਦੇਵੋਂ ਰਾਜ ਬਖਜਾਤੀ ॥ ੩੬ ॥

ਯੇ ਮਾਨਹਿ ਉਪਕਾਰ ਹਮਾਰਾ।
ਜਬਿ ਲੋ ਰਹਿ ਹੈਂ ਧਰਾ ਮਝਾਰਾ।
ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਅਬਿ ਸਿੰਘ ਸਜਾਵੇਂ।

ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਇਨ ਤੈ ਮਰਵਾਵੋਂ ॥੩੭॥

ਚਿੜੀਆਂ ਤੈ ਇਨਿ ਕਰਿ ਹੋਂ ਬਾਜੈਂ।

ਮਾਰ ਲੈਂਹ ਤੁਰਕਨ ਤੈ ਰਾਜੈਂ।

ਕੀਟਨ ਤੈ ਇਨਿ ਕੋ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦੂ।

ਕਰੋਂ ਹਰਨ ਹਿਤ ਤੁਰਕ ਗਜਿੰਦੂ ॥੩੮॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨ ਇਨਿ ਜਾਤਿਨ ਕੋ ਕਬੀ,

ਨਹੀਂ ਮਿਲਜੋ ਜਗ ਰਾਜ।

ਯਾਂ ਤੈ ਸੁਖ ਦੈ ਸਭਿ ਇਨੈ,

ਲੇਵੋਂ ਜਸ ਜਗ ਮਾਝ ॥੩੯॥

ਸੱਯਦ ਮੁਗਲ ਪਠਾਂਨ ਜੇ,

ਵਡ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀ ਰਜਪੂਤ।

ਫਿਰ ਯਹਿ ਤਿਨ ਕੋ ਹੋਨ ਦਿਹੰ,

ਕਬਿ ਜਗ ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ॥੪੦॥

ਚੌਪਈ:

ਬਾਤ ਏਹੁ ਭੀ ਗੁਰੂ ਵਿਚਾਰੀ।

ਔਰ ਏਕ ਸੁਨ ਨੀਕ ਵਿਚਾਰੀ।

ਸੀਧੀ ਪਗੜੀ ਔਰ ਦੁਸ਼ਾਲਾ।

ਜਰੀਦਾਰ ਜੋੜਾ ਪਟ ਨਾਲਾ ॥੪੧॥

ਘੋੜਾ ਸਜਜੋ ਜੀਨ ਸੁਠ ਬਾਲਾ।

ਊਚਾ ਮਹਿਲ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲਾ।

ਮੋਤੀ ਮੂੰਗਾ ਬਸਤਰ ਰੇਸ਼ਮ।

ਜੇਵਰ ਹੇਮ ਜਰਾਊ ਜੇ ਸਮ ॥੪੨॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਕਮਰਕਸਾ ਵਰ।

ਗੇਂਹੂੰ ਚਾਵਰ ਮੂੰਗੀ ਘੀ ਤਰ।

ਸ਼ਾਦੀ ਮੈਂ ਰਥ ਤੁਰੀ ਨਗਾਰਾ।

ਕੌਤਿਕ ਆਤਸ਼ ਬਾਜੀ ਕਾਰਾ ॥੪੩॥

ਬਾਂਕੀ ਮੁੱਛਾਂ ਅਤਰ ਲਗਾਵਨ।

ਛਕਨ ਕਬਾਬੈਂ ਅਤਿ ਮੁਦ ਪਾਵਨ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੁਠ ਵਸਤੂ ਜੇਤੀ।

'ਰਾਜ ਲੈ ਲੈਣਗੇ।

'ਕੀੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ।

'ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ।

'ਚੰਗੀ ਵਿਚਾਰ।

'ਜਰੀ ਵਾਲਾ ਜੁੱਤਾ ਤੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਨਾਲਾ।

'ਸੁੰਦਰ ਕਾਠੀ ਵਾਲਾ।

'ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ ਜਿਹੜੇ (ਤੁਰਕਾਂ) ਵਰਗੇ ਸਨ।

'ਚੰਗਾ ਕਮਰ ਕਸਾ।

'ਬਹੁਤਾ।

'ਰਣ ਸਿੰਗਾ।

'ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਖੇਲ।

'ਟੇਢੀਆਂ।

'ਮਾਸ।

ਮਿਲੈ ਵਰਤਨੀ ਇਨੈ ਨ ਤੇਤੀ ॥ ੪੪ ॥

ਬਿਨ ਰਜਪੂਤ ਤੁਰਕ ਸਿਰਮੌਰੈਂ।

'ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇਰਾਜਪੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਜੱਟਾਦਿਕ ਜੇ ਜਾਤੀ ਔਰੈਂ।

ਨੀਕੀ ਵਸਤੁ ਜਿਤਿਕ ਜਗ ਮਾਂਗੀਂ।

ਹਿੰਦੁਨ ਕੇ ਨ ਵਰਤਨੀ ਪਾਂਗੀਂ ॥ ੪੫ ॥

ਤਬਿ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਰਾਜ ਮਝਾਰੀ।

ਜੁਲਮ ਗਰੀਬਨ ਪਰ ਥੇ ਭਾਰੀ।

ਪੇਖਿ ਗਰੀਬਨ ਕਾ ਦੁਰਹਾਲੂ।

'ਬੁਰਾ ਹਾਲ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਸਾਲੂ ॥ ੪੬ ॥

ਇਰੰਡਾਦਿਕ ਬ੍ਰਿਛਨ ਕੇ ਬਾਂਵਨ।

'ਚੰਦਨ।

ਦੈ ਸੁਗੰਧ ਜਯੋ ਕਰਿ ਹੈ ਪਾਵਨ।

ਤਯੋਂ ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਲਘੁ ਜਾਤ ਇਕੱਤ੍ਰੀ।

'ਇਕੱਠੀ।

ਸਿੰਘ ਸਜਾਇ ਕਰੇ ਸਭਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥ ੪੭ ॥

ਜਿਤਿਕ ਵਸਤੁ ਤੁਰਕਨ ਤਜਵਾਈ।

ਥੀ, ਸੋ ਸਭਿ ਇਨਿ ਕੋ ਭੁਗਵਾਈ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਬਿਰਦਾ ਵਿਚਾਰਾ।

'ਧਰਮ, ਫਰਜ਼।

ਕਰਯੋ ਗਰੀਬਨ ਪਰ ਉਪਕਾਰਾ ॥ ੪੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਹਿਤ ਸਭਿ,

ਲੋਗ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ।

ਸੋ ਦਿਖਲਾਯੋ ਸਫਲ ਕਰਿ,

ਦਯੋ ਗਰੀਬਹਿੰ ਰਾਜ ॥ ੪੯ ॥

ਚਾਰੋਂ ਬਰਣ ਮਿਲਾਇ ਗੁਰੁ,

ਕਿਹੰ ਹਿਤ ਸੰਕਰਾ ਕੀਨ।

'ਸੰਕਰ ਵਰਨ- ਚਹੁ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੰਤਾਨ।

ਯਹਿ ਸੰਕਾ ਜੋ ਕਰੀ ਥੀ,

ਪੂਰਬ ਤੁਮ ਨੈ ਪੀਨਾ ॥ ੫੦ ॥

'ਭਾਰੀ।

ਚੌਪਈ:

ਯਹਿ ਜੋ ਤੁਮ ਨੋ ਕੀਨੀ ਸੰਕਾ।

ਤਾਂ ਕਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਅਬਿ ਬੰਕਾ।

'ਸੁੰਦਰ।

ਇਕ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਏਹੁ ਵਿਚਾਰੀ।	
ਆਯੋ ਕਲਜੁਗ ਘੋਰ ਅਪਾਰੀ ॥ ੫੧ ॥	
ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਲੋਗ ਸਭਿ ਹੂੰ ਹੈਂ।	
ਅਪਨੇ ਜਨਮ ਬਿਅਰਥ ਸਭਿ ਖੈ ਹੈਂ।	
ਹੋਇ ਅਚਾਰਯ ਦੁਆਰਾ ਜੋਈ।	'ਗੁਰੂਚਾਰੀਂ।
ਉਤਮ ਗਤੀ ਲਹੈ ਨਰ ਸੋਈ ॥ ੫੨ ॥	
ਯਹਿ ਤੋ ਬਾਤ ਬੇਦ ਮੈ ਲੇਖੀ।	'ਲਿਖੀ ਹੈ।
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਖਿ ਕਰੀ ਵਿਸੇਖੀ।	'ਬਹੁਤੀ।
ਦੁਤੀਏ ਦੇਸ ਰੀਤਿ ਪਹਿਚਾਨੋ।	
ਉਦਾਹਰਣਾ ਕੇ ਸਹਿਤ ਵਖਾਨੋ ॥ ੫੩ ॥	'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ, ਮਿਸਾਲ।
ਜਜੋਂ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਸ ਦੇਸ ਭੁਟਾਨੋ।	'ਪਹਾੜ ਦੀ ਤਰਫ ਭੁਟਾਨ ਦੇਸ।
ਔਰ ਬਹੁਤ ਪਰਬਤ ਮੈਂ ਜਾਨੋ।	
ਚਾਰੋ ਬਰਨ ਭੈਂਸ ਕਾ ਮਾਸੂ।	
ਖਾਵਤ ਨਹਿੰ ਕਿਛੁ ਸੰਕਾ ਜਾਸੂ ॥ ੫੪ ॥	
ਪੂਰਬ ਮੈਂ ਸਭਿ ਖਾਵਤ ਮੱਛੀ।	
ਚਾਰੋਂ ਵਰਨ ਮਾਨ ਕਰਿ ਅੱਛੀ।	
ਦੱਖਣ ਦਿਸ ਨਿਜ ਮਾਤਲ ਕੰਨਯਾ।	'ਮਾਮੇ ਦੀ ਧੀ।
ਬਯਾਹਿਤ ਚਾਰੋਂ ਵਰਨ ਅਨੰਨਯਾ ॥ ੫੫ ॥	'ਸੰਕਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।
ਪਸਚਮ ਦੇਸ ਚਰਮ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰ।	'ਚੰਮ ਦੇ ਭਾਂਡੇ।
ਪਾਨ ਕਰਤ ਜਲ ਸਭਿ ਜਨ ਚਾਤ੍ਰ।	
ਯਾਂ ਕਾ ਦੋਸ਼ ਨ ਕੋਈ ਮਾਨੈ।	
ਦੇਸ ਅਚਾਰ ਰੀਤਿ ਕੁਲ ਠਾਨੈਂ ॥ ੫੬ ॥	'ਦੇਸ ਤੇ ਕੁਲ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਤਜੋਂ ਗੁਰੁ ਨੈ ਨਿਜ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ।	
ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ ਸਭਿ ਤੈ ਨਯਾਰੀ।	
ਹੂੰ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਜਗ ਜੋਈ।	
ਜੋ ਵਹਿ ਕਰੈ ਦੋਸ਼ ਨਹਿੰ ਕੋਈ ॥ ੫੭ ॥	
ਸਮਰੱਥ ਕੋ ਨਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਗੁਸਾਂਈ।	
ਰਵਿ ਪਾਵਕ ਸੁਰਸਰਿ ਕੀ ਨਿਆਈਂ।	'ਸੂਰਜ, ਅੱਗ ਤੇ ਗੰਗਾ ਵਾਂਗ।
ਯਹ ਜਯੋਂ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਵਖਾਨੋ।	
ਤਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੈਂ ਸੰਕ ਨ ਠਾਨੋ ॥ ੫੮ ॥	

ਤੌਂ ਭੀ ਔਰ ਸੁਨੋ ਇਕ ਹੇਤੂ¹।
ਜਜੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਪਿਖਿ ਸਭਿ ਭੇਤੂ।
ਇਸਤਾਮੋਲ¹ ਰੂਮ² ਅਰ ਸ਼ਾਮੈ³।

ਕੁਰਾਸਾਨ¹ ਔ ਹਫਸ² ਤਮਾਮੈ³ ॥੫੯॥

ਅਰਬ¹ ਈਰਾਨ² ਗਿਰਾਨ³ ਸੁ ਚੀਨੈ¹।

ਸਮਰਕੰਦ¹ ਤਾਤਾਰ² ਸੁ ਲੀਨੈ।

ਫਾਰਸ¹, ਰੂਸ, ਰੰਗੂਨ² ਫਰੇਚੈ³।

ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਸਿਲਾਨ¹ ਕਹੇਚੈ² ॥੬੦॥

ਇਤਜਾਦਿਕ ਜੇ ਆਹਿ ਵਿਲਾਯਤ¹।

ਇਨਿ ਮੈਂ ਪੇਖਯੋ ਅਧਿਕ ਇਕਾਯਤ¹।

ਜਿਤਿਕ ਮਜ਼ਬ ਹੈਂ ਜਗਤ ਮਝਾਰੀ।

ਸਭਿ ਮੈਂ ਆਹਿ ਇਕਾਯਤ ਭਾਰੀ ॥੬੧॥

ਤਾਂ ਕਾ ਕਾਰਣ ਯਹਿ ਅਨੁਮਾਨਾ।

ਭਿੰਨ ਜਾਤਿ ਸਬਿ ਕੱਠਾ ਖਾਨਾ।

ਯਾਹੀਂ ਤੇ ਨਹਿ ਹਿੰਦੁਨ ਮਾਂਗੀ।

ਆਹਿ ਇਕਾਯਤ ਦੇਖੇ ਚਾਹੀ ॥੬੨॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦਾਊਦ¹ ਈਸਾ², ਨੂਹ³ ਲਖਿ,

'ਕਾਰਨ।

'ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ। ²ਰੋਮ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਮੈਡੀਟ੍ਰੇਨੀਅਨ ਸਾਗਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਰੋਮ ਇਟਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਹੈ। ³ਸ਼ਾਮ ਇਕ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦੇ ਦੱਖਣ 'ਚ ਅਰਬ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਸੈਦਾਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਟ੍ਰੇਨੀਅਨ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਦਮਿਸਕ ਹੈ।

'ਖੁਰਾਸਾਨ, ਇਕ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਈਰਾਨ ਦੇ ਪੂਰਬ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਹੈ। ²ਹਬਸ਼ਸ਼- ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਮ 'ਐਬੇਸੀਨੀਆ' ਹੈ। ³ਸਾਰੇ।

'ਅਰਬ- ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਇੱਕਰੇਤਲਾ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜਨਮੇਂ ਸਨ। ²ਈਰਾਨ- ਇਕ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਹਿੰਦ ਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਸੈਂਟਰਲ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਮ ਫਾਰਸ ਤੇ ਪਾਰਸ ਸਨ। ³ਇਕ ਦੇਸ਼। ¹ਚੀਨ ਦੇਸ਼।

'ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬੁਖਾਰੇ ਪਾਸ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ। ਅੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਫਰਾਂਸ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ 'ਚ ਈਰਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਇਕ ਦੇਸ਼। ²ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀਰਾਜਧਾਨੀ। ³ਫਰਾਂਸ।

'ਸੀਲੋਨ ਸ਼ਹਿਰ। ²ਕਹੀਦੇ ਹਨ।

'ਦੇਸ਼।

'ਏਕਤਾ।

'ਇੱਕ ਪੈਗੰਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਜਬੂਰ ਕਿਤਾਬ ਉਤਰੀ। ²ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਜੀਲ ਕਿਤਾਬ ਉਤਰੀ।

ਮੂਸਾ¹ ਨਬੀ ਰਸੂਲ²।

ਰਚੇ ਮਜ਼ਬ ਜਿਮ ਇਨੈ ਨਿਜ,
ਕਿਯ ਖਾਣਾ ਇਕ ਮੂਲ¹ ॥ ੬੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਭੇਖ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੇ ਜੇ ਔਰੈਂ।
ਤਿਨ ਕੀ ਤਰਫ ਪਿਖੇ ਕਰਿ ਗੌਰੈਂ।
ਸੰਨਯਾਸੀ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋਗੀ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਭੇਖ ਇਕੱਠੇ ਭੋਗੀ¹ ॥ ੬੪ ॥

ਫਿਰ ਇਨ ਮਾਹਿੰ ਬਰਣ ਹੈਂ ਸਾਰੇ।
ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਨ ਕੋਇ ਉਚਾਰੇ।
ਤਜੋਂ ਗੁਰੂ ਚਾਰ ਬਰਣ ਕੇ ਭਾਈ।
ਕਰੇ ਇਕੱਠੇ ਦੋਸ ਨਰਾਈ ॥ ੬੫ ॥
ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਕੀਨੀ ਔਰ ਵਿਚਾਰੇ।
ਹਮ ਹੈਂ ਕਰਣੇ ਜੰਗ ਅਪਾਰੇ।
ਜਬਿ ਯਹਿ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਭਿ ਖੈ ਹੈਂ।
ਰੋਟੀ ਕਰਤੇ ਦਿਵਸ ਬਿਤੈ ਹੈਂ ॥ ੬੬ ॥
ਇਹਾਂ ਰਹੈਗੋ ਨਿਸ ਦਿਨ ਝੇਰਾ।
ਕੈਸੇ ਹੂੰ ਨਿਬਾਹਿ ਇਨ ਕੇਰਾ।
ਤਾਂ ਤੇ ਰੀਤਿ ਚਲਾਵੋਂ ਐਸੀ।
ਨਿਭੈ ਸੁਖੈਨ ਜੰਗ ਮੈ ਜੈਸੀ ॥ ੬੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤੁਰਕ ਤੁਰਕ ਕਾ ਪੱਖ ਜਯੋਂ,
ਕਰਤ ਇਕੱਠੇ ਖਾਇ।
ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਛਕਿ ਤਿਵੈਂ,
ਬਨ ਹੈਂ ਸਕੇ ਭਰਾਇ ॥ ੬੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਰਣ ਮੈਂ ਜਜੋਂ ਭਾਈ ਕੀ ਭਾਈ।
ਕਰਿ ਹੈ ਮੱਦਤ ਸਿਰ ਚਹਿ ਜਾਈ¹।

¹ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੁਰਾਨ ਤੇ ਅੰਜੀਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਂ ਆਇਆ ਹੈ।

¹ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਤੌਰੇਤ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੈਗੰਬਰ। ²ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ।

¹ਮੁੱਢਲੀ ਰੀਤ।

¹ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

¹ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਚਲਾ ਜਾਵੇ।

ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਕੀ ਮੱਦਤ ਤਜੋਂ ਹੀ।
 ਕਰਿਕੈ ਤੁਰਕੈਂ ਜੀਤੈਂ ਯੋਂਹੀਂ ॥ ੬੯ ॥
 ਯਹਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਮਜ਼ਬ ਚਲਾਯਾ।
 ਤੈਂ ਕਜੋਂ ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਅਲਾਯਾ।
 ਸਬਿ ਮਜ਼ਬਨਿ ਸਿਰ ਮਜ਼ਬ ਮਹਾਨੈ।
 ਆਹਿ ਖਾਲਸੇ ਕਾ ਲਿਹੁ ਮਾਨੈ ॥ ੭੦ ॥
 ਪੂਰਬ ਜੋ ਤੁਮ ਸੰਕਾ ਕੀਨੀ।
 ਔਰ ਏਕ ਯਾ ਬਿਧਿ ਕੀ ਪੀਨੀ।
 ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੀ ਜੋ ਰੀਤੀ।
 ਨੌ ਗੁਰੂਆਂ ਨੈਂ ਪੂਰਬ ਕੀਤੀ ॥ ੭੧ ॥
 ਸੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਤਜੀ ਕਿਸ ਹੇਤੂ।
 ਯਹਿ ਜੋ ਤੁਮ ਬੂਝਯੋ ਥਾ ਭੇਤੂ।
 ਯਾਂ ਕਾ ਉੱਤਰ ਕਹੋਂ ਸੁਨਾਈ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾ ਤੁਮਰਾ ਜਾਈ ॥ ੭੨ ॥
 ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ ਥੀ ਜੇਤਿਕ ਰੀਤੀ।
 ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸੋ ਤਜੀ ਨ ਨੀਤੀ।
 ਇਸ਼ਟ, ਉਪਾਸ਼ਨ, ਮੰਤ੍ਰ ਸੋਈ।
 ਰਾਖਯੋ ਵਹੀ ਨ ਤਜਾਗਯੋ ਕੋਈ ॥ ੭੩ ॥
 ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਨੈ ਅਪਰ ਚਲਾਯੋ।
 ਕ੍ਰਿਆ ਭੇਦ ਕਿਛੁ ਭੇਦ ਦਿਖਾਯੋ।
 ਜਜੋਂ ਸਪੂਤ ਕਾਹੂ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ।
 ਲਾਇਕ-ਵੰਦ ਬਲੀ ਹੈ ਧਰਮੈਂ ॥ ੭੪ ॥
 ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ ਕੀ ਜਾਦਾਇਤ।
 ਰਾਖਤ ਸੋ ਪੁਨ ਅਪਰ ਮਿਲਾਇਤ।
 ਪੁਨ ਜਜੋਂ ਨ੍ਰਿਪ ਕੁਲ ਮੈਂ ਨ੍ਰਿਪ ਹੋਈ।
 ਸਿੱਕਾ ਅਪਨ ਚਲਾਵਤ ਸੋਈ ॥ ੭੫ ॥
 ਜਜੋਂ ਤਰਵਰੁ ਕੇ ਪੇਉਂਦ ਦੀਨੇ।
 ਫਲ ਰਸਵੰਤ ਹੋਤ ਅਤਿ ਪੀਨੇ।
 ਤਜੋਂ ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਕੈ।
 ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਜਗ ਮੈਂ ਬਿਦਤੈ ਕੈ ॥ ੭੬ ॥

'ਧਰਮੀ (ਅ) ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ।

'ਦਾਦਾ।

'ਬਿੱਛ।

ਤੁੱਛ ਜਾਤਿ ਅਭਿਮਾਨ ਗਵਾਏ।
 ਕੀਨੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸਿਖ ਅਧਿਕਾਏ।
 ਚਿਤੀਅਨ ਤੈ ਕੀਨੇ ਬਰ ਬਾਜਾ।
 ਮ੍ਰਿਗਨ ਤੈ ਲਖੀਏ ਮ੍ਰਿਗ-ਰਾਜਾ' ॥੨੨॥ 'ਸ਼ੇਰ।
 ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰ।
 ਤੀਸਰ ਮਜ਼ਬ ਰਚਯੋ ਗੁਰੂ ਭੂ ਪਰ'। 'ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ।
 ਜੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਯਹਿ ਪੰਥ ਨ ਕਰਤੇ।
 ਹਿੰਦੁਵਾਯਨ ਉਠ ਜਾਤੇ ਧਰ ਤੇ' ॥੨੩॥ 'ਧਰਤੀ ਉੱਪਰੋਂ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਿਖ ਜੇਤੇ।
 ਪਰਤ ਪਛਾਨ ਨ ਨਜਾਰੇ ਤੇਤੇ।
 ਨਜਾਰਾ ਪੰਥ ਰਖਨ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕਾ।
 ਰਚਯੋ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇਹਰ ਬੁਰਕਾ' ॥੨੪॥ 'ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬਾਣਾ।
 ਪੂਰਬ ਕਰੇ ਸ਼ਾਲ ਤੁਮ ਜੇਤੇ।
 ਉੱਤ੍ਰ ਦਏ ਜਥਾ ਮਤਿ ਤੇਤੇ।
 ਅਬਿ ਸੁਨ ਪੰਥ ਬਿਰਧ ਜਯੋਂ ਭਯੋ'। 'ਜਿਵੇਂ ਪੰਥ ਵਧਿਆ।
 ਅਲਪ ਕਾਲ ਮੈਂ ਬਹੁ ਬਿਦਤਯੋ' ॥੨੫॥ 'ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ।
ਪਰਹਾ ਛੰਦ:
 ਪਾਂਚ ਸਿੰਘ ਜਬਿ ਸਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ,
 ਤਬ ਯੋਂ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।
 ਆਜ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਜ ਹੈ ਹਮਰਾ,
 ਲਹੈ ਪਦਾਰਥ ਚਾਰੇ।
 ਅਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਰ ਦਏ ਮਨ ਸਬਿ ਕੇ,
 ਤਬਿ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਗੇ।
 ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਸਭ ਕੇ
 ਮਨ ਮੈਂ ਬਢਯੋ ਉਮੰਗੇ ॥੨੬॥
 ਸਿੰਘ ਪਾਂਚ ਸੈ ਸਜੇ ਉਸੀ ਦਿਨ,
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਯੋ ਨੀਕੈਂ।
 ਕਰਯੋ ਚਹੈ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ,
 ਕਯੋਂ ਨ ਹੋਇ ਵਹਿ ਠੀਕੈਂ।
 ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ,

ਪਠੇ ਗੁਰੂ ਦਿਸ ਚਾਰੀ।

'ਚਹੁੰ ਤਰਫਾਂ ਨੂੰ।

ਦਏ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਲਿਖਿ ਐਸੇ,
ਸਿੰਘ ਕਰੋ ਬ੍ਰਣ ਚਾਰੀ ॥ ੮੨ ॥

'ਚਹੁੰ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਤਾਂਈਂ,
ਪੁਨਾ ਪਠਯੋ ਲਿਖਿ ਐਸੇ।

'ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ।

ਪੰਚ ਭੁਜੰਗੀ ਤੈ', ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਛਕੈ ਸਿੱਖ, ਸੁਖ ਲੈਸੇ।

ਅੰਗ ਸੰਗ ਮੈਂ ਰਹੋਂ ਤਿਸੀ ਕੇ,
ਕਰੋਂ ਨਿਹਾਲ ਮਹਾਂਨੇ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੈਹੋਂ ਤਿਸ ਕੋ,
ਬਚਨ ਜੁ ਹਮਰਾ ਮਾਨੇ ॥ ੮੩ ॥

ਪਠੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਲਿਖਿ,
ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਨੈ ਮਾਨੇ।

ਅਲਪ ਕਾਲ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਤਬਿ
ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਢਯੋ ਮਹਾਨੇ।

ਜਜੋਂ ਕ੍ਰਿਖੀ' ਬਾਰਸ ਤੈ ਬਢ ਹੈ,
ਮਕਰ ਬਿਤੇ ਦਿਨ ਜੈਸੇ।

'ਖੇਤੀ।

'ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਵਧਦੇ ਹਨ।

ਜਜੋਂ ਸੁਨੀਤਿ ਤੇ' ਰਾਜ ਬਢਤ ਹੈ,
ਪੰਥ ਬਢਯੋ ਗੁਰੂ ਤੈਸੇ ॥ ੮੪ ॥

'ਚੰਗੀਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ।

ਭਏ ਧਰਾ ਮੈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ
ਸਿੰਘ ਜਹਾਂ ਤਹਿ ਡੋਲੈਂ।

ਮਾਰ ਲੂਟ ਕਰਿ ਖਾਹਿੰ ਅਪਾਰੇ,
ਡਰਤ ਨ ਕੋਈ ਬੋਲੈ।

ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਕੇ ਘਰ ਜਬਿ ਜਾਵੈਂ,
ਮਿਲੈਂ ਮੋਦ ਮਨ ਪਾਈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੇ ਗਜਾਵੈਂ,
ਮਨੋ ਸਹੋਦਰ ਭਾਈ' ॥ ੮੫ ॥

'ਸੱਕੇ ਭਰਾ।

*ਭੰਗ ਪੀਣ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਰਧ
ਬਿਸ਼ੁਮ ੧੨ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੧੨੫ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ।

ਪੀਵੈਂ ਭੰਗ* ਜੰਗ ਨਿਤ ਬਾਂਛੈਂ,

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਿ ਕੈ।

ਦਸ ਦਸ ਬੀਸ ਬੀਸ ਕੀ ਟੋਲੀ,
 ਫਿਰਤ ਦੇਸ ਮਹਿੰ ਗਜ ਕੈ।
 ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸਰਵਰ¹ ਕੇ ਸੇਵਕ,
 ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਮਾਨੈ।
 ਏਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਬਿਨ ਕਬ ਹੀ,
 ਸਿੰਘ ਨ ਦੂਜਾ ਜਾਨੈ ॥ ੮੬ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੰਘ ਗਏ ਦਸ ਬੀਸਕ,
 ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਰੇ।
 ਮੇਲਾ ਹੁਤੋ ਤਹਾਂ ਸਰਵਰ ਕਾ,
 ਤਿਸ ਹੀ ਦਿਵਸ ਅਪਾਰੇ।
 ਲੋਗ ਪੀਰ ਕੇ ਪੂਜਨ ਕਾਰਨ,
 ਨਰ ਨਾਰੀ ਬਹੁ ਆਵੈਂ।
 ਪੂਪ¹ ਖੀਰ ਹਲੂਆ² ਬਹੁ ਚੂਰੀ,
 ਰੋਟ ਪਕਾ ਕਰਿ ਲਯਾਵੈਂ ॥ ੮੭ ॥
 ਦੇਤ ਮਜੋਰਨ ਕੋ¹ ਮਨ ਭਾਵਤ,
 ਪੁਨ ਆਪਸ ਮੈਂ ਬਾਂਟੈਂ।
 ਭੂਖੇ ਸਿੰਘ ਪਿਥੈਂ ਤਿਨ ਓਰੀ
 ਮਾਂਗੜੇ ਦੈਹੰ ਨ ਡਾਟੈਂ¹।
 ਤਬਿ ਸਿੰਘੋਂ ਨੈ ਉਦਮ ਕਰਿ ਕੈ,
 ਖੋਸ ਲਯੋ ਸਭਿ ਤੋਸਾ¹।
 ਕਰਦ ਭੇਟ ਕਰਿ ਛਕਯੋ ਮੋਦ ਰੂ,
 ਜਰਾ ਨਾ ਮਾਨੜੇ ਦੋਸਾ ॥ ੮੮ ॥
 ਨਗਰ ਲੋਗ ਮਿਲਿ ਮਾਰਨ ਆਏ,
 ਤਬਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕਰਿ ਹੱਲਾ।
 ਲੋਗ ਭਗਾਏ ਗ੍ਰਾਮ ਲੁਟੜੇ ਪੁਨ,
 ਮੇਲੜੇ ਵਡ ਥਰਥੱਲਾ।
 ਹੁਤੋ ਮਕਾਨ ਪੀਰ ਕਾ ਜੋਈ,
 ਢਾਹਿ ਸਾਫ ਕਰਿ ਦੀਨਾ।
 ਜਾਇ ਸਰੁੰਦ ਤਬੈ ਢਿਗ ਨਾਜਮ
 ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਕਾਰੜੇ ਪੀਨਾ ॥ ੮੯ ॥

¹ਸੁਲਤਾਨ ਪੀਰ ਦੇ।

¹ਪੂੜੇ। ²ਕੜਾਹ।

¹ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ।

¹ਮੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਸਗੋਂ ਡਾਂਟਦੇ ਹਨ।

¹ਸਾਰਾ ਖਾਣਾ ਖੋਹ ਲਿਆ।

ਫੌਜ ਚੜ੍ਹੀ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਤਬਿ ਹੀ,
 ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਕਿਤ ਝਾਰੀਂ।
 ਖੋਜਿ ਫੌਜ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਇਤ ਉਤ,
 ਹਟ ਕਰਿ ਗਈ ਪਿਛਾਰੀ।
 ਸਿੰਘ ਪਹਾੜਨ ਝਾੜਨ ਮਾਂਹੀਂ,
 ਰਹੇ ਮੋਦ ਮਨਿ ਭਰ ਕੈ।
 ਲੁਟੈਂ ਗ੍ਰਾਮ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਦੰਗੇ,
 ਜਰਾ ਨ ਮਨ ਮੈਂ ਧਰਕੈਂ^੧ ॥੯੦॥
 ਸੁੱਖਾ ਫੀਮ* ਸ਼ਰਾਬ** ਕਬਾਬੈਂ,

ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ।

*ਅਫੀਮ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕੋਹੜ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜ
 ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਖਹਿੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
 ਸਭ ਨਸ਼ੇ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। **ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ
 ਲਫਜ਼ੀ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸ਼ਰਾਰਤ ਦਾ ਪਾਣੀ'। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ
 ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਖਾਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ 'ਸ਼ਰਾਬ ਖਾਨਾ ਖਰਾਬ।' ਸੌ
 ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕੋਂ ਝਗੜੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
 ਪੌਣ ਕਰੋੜ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਜਾਦਵਾਂ ਦੀ ਬੰਸ ਦਾ ਅੰਤ ਵੀ
 ਸ਼ਰਾਬ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਦੈਂਤ ਬੁੱਧੀ ਹੋ
 ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ
 ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ
 ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ: ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩ ॥ ਮਾਣਸੁ
 ਭਰਿਆ ਆਣਿਆ ਮਾਣਸੁ ਭਰਿਆ ਆਇ ॥ ਆਪਣਾ
 ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ ॥ ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ
 ਖਸਮੁ ਵਿਸਰੈ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ
 ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਸਚੁ ਮਦੁ
 ਪਾਈਐ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਜਿਸੁ ਆਇ ॥ ਸਦਾ ਸਾਹਿਬ ਕੈ
 ਰੰਗਿ ਰਹੈ ਮਹਲੀ ਪਾਵੈ ਥਾਉ ॥ (ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਸ:
 ੧੬, ਪੰ: ੫੫੪) ਕਬੀਰ ਭਾਂਗ ਮਾਛਲੀ ਸੁਰਾ ਪਾਨਿ ਜੇ ਜੇ
 ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਂਹਿ ॥ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨੇਮ ਕੀਏ ਤੇ ਸਭੈ ਰਸਾਤਲਿ
 ਜਾਂਹਿ ॥੨੩੨॥

ਛਕੈਂ ਜਿਤਿਕ ਮਨ ਭਾਵੈ।
 ਖੇਲੈਂ ਨਿੱਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਨਨ ਮੈਂ,
 ਮਾਰਿ ਮ੍ਰਿਗ ਬਹੁ ਖਾਵੈਂ।
 ਘੋੜਨ ਪਰ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇ ਕਰਿ,
 ਸਜ ਕੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਾਰੇ।
 ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਪਹਿਨ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ,

ਕਰੈਂ ਕੁਵੈਦ¹ ਅਪਾਰੇ ॥ ੯੧ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿੱਦਯਾ ਸੀਖ ਸਿਖਾਵੈਂ,
ਜਪੈਂ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲੇ।
ਸ਼ੋਰ ਪੰਥ ਕਾ ਸਭੀ ਦੇਸ ਮੈਂ,
ਹੋਯੋ ਤਬੀ ਬਿਸਾਲੇ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹਨ ਤੈ ਜਿਨ ਹੂੰ,
ਧਰੇ ਬਿਲੱਖਨ ਬਾਨੇ।
ਦੰਗੇ ਬਾਜ¹ ਲੁਟੇਰੇ* ਅਤਿ ਹੀ,

ਸਿੰਘ ਰਹੈਂ ਕਿਮ ਛਾਨੇ¹ ॥ ੯੨ ॥

ਏਕ ਦਿਵਸ ਪੁਨ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੇ,
ਸਭਿ ਹੀ ਸਿੰਘ ਹਕਾਰੇ¹।
ਆਏ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਮੋਦ ਧਾਰਿ,
ਧੁਨਿ ਉਚ ਗਜਾਇ ਜਕਾਰੇ।
ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਕਲਗੀਧਰ ਮੁਸਕਾਵੈਂ,
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਾਰੈਂ।
ਭੰਗੜ¹ ਜੰਗੜ² ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ³,
ਯੋਂ ਤਬਿ ਬੈਨ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੯੩ ॥
ਅਬਿ ਨਹਿੰ ਬਿਲਮ¹ ਕਰੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ,
ਆਗਯਾ ਹਮ ਕੋ ਦਈਏ।
ਅਵੱਲ ਮਾਰ ਗਿਰੀਸਨ ਕੇਰਾ¹,
ਮੁਲਕ ਖੋਸ¹ ਸਭਿ ਲਈਏ।
ਫਿਰ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਮਾਰ ਦੇਸ ਕਾ,
ਰਾਜ ਸਾਜ ਸਭਿ ਲੈਹੈਂ।
ਤੁਰਕ ਗਜਿੰਦਨ¹ ਕੋ ਹਮ ਕੇਹਰ²,
ਮਾਰ ਬਿਦੀਰਨ ਕੈਹੈਂ ॥ ੯੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਤਿਸੀ ਸਮੇਂ ਮੇਲਾ ਭਯੋ,

¹ਫੌਜ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਸਰਤ।

¹ਵਖਰੇ ਜਾਂ ਅਸਚਰਜ ਪੁਸ਼ਾਕੇ।

¹ਲੜਾਕੇ। *ਸਿੰਘ ਲੁਟੇਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਣ, ਗਰੀਬ ਜਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟਿਆ। ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਭਾਵ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

¹ਛਪੇ।

¹ਸੱਦੇ, ਬੁਲਾਏ।

¹ਭੰਗ ਪੀਣ ਵਾਲੇ। ²ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ³ਸੂਰਮੇ।

¹ਦੇਰ।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ।

¹ਖੋਹ।

¹ਹਾਥੀਆਂ। ²ਸ਼ੇਰ।

¹ਨਾਸ ਕਰਾਂਗੇ।

ਆਨੰਦ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਆਇ ਕਰਿ,

ਸੰਗਤ ਜੁਰੀ ਅਪਾਰ ॥ ੯੫ ॥

ਸ੍ਰੋਯਾ:

ਸੰਗਤ ਆਨ ਅਪਾਰ ਜੁਰੀ,

ਤਿਨ ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਦਸੋ ਦਿਸ ਕੇਰੈਂ।

ਨਾਰਿ¹ ਨਿਵਾਇ ਉਪਾਇਨ ਦਾਇ²,

¹ਧੋਣ। ²ਭੇਟਾ ਦੇ ਕੇ।

ਬਢਾਇ ਕੈ ਮੋਦ ਗੁਰੂ ਦਿਸ ਹੇਰੈਂ।

ਬੂਝਤ ਖੇਮ¹ ਤਬੈ ਜਥ ਜੋਗ,

¹ਸੁਖ ਸਾਂਦ।

ਗੁਰੂ ਸਬਿ ਕੋ ਪੁਨ ਆਸਿਖ ਟੇਰੈਂ¹।

¹ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਵਰਾ¹ ਕੈ ਅਰਦਾਸ ਧਰੈ ਧਨ,

¹ਅਰਦਾਸੀਆ।

ਭੇਟ ਅਪਾਰ ਅਯੋ ਬਿਨ ਦੇਰੇ ॥ ੯੬ ॥

ਚਾਰੁ¹ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਂਨ, ਫਬਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਢਿਗ,

¹ਸੁੰਦਰ।

ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਦਿਸ ਚਾਰੀ।

ਆਯੁਧ ਅੱਸੂ ਅਮੋਲ ਪੁਸ਼ਾਕਹਿੰ,

ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਬਖਸੈਂ ਗੁਰੂ ਭਾਰੀ।

ਭੱਟ ਨਕੀਬ¹ ਉਚਾਰ ਰਹੇ ਜਸ,

¹ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਤੇ ਜਸ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ।

ਛੰਦ ਸੁਨਾਵਤ ਹੈਂ ਕਵਿ ਚਾਰੀ¹।

¹ਸੁੰਦਰ ਕਵੀ।

ਜੇਵਰ ਹੇਮ¹ ਜਰਾਉ ਜਰੇ,

¹ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ।

ਬਖਸੈਂ ਗੁਰੂ ਆਨੰਦ ਹੋਇ ਅਪਾਰੀ ॥ ੯੭ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਪੂਰਬ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਬਲਵਾਨ ਜੇਊ

ਭਏ, ਕਏ ਧਰਮ ਜੰਗ ਜਿਨਹੂੰ ਉਮੰਗ ਸੋਂ।

ਤਿਨ ਹੂੰ ਕੀ ਵਾਰਾਂ ਢਾਢੀ ਗਾਵਤ ਰਬਾਬ ਛੇਰਿ,

ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਮਨੋ ਅਬੀ ਹੋਵਤ ਹੈ ਜੰਗ ਸੋ।

ਸੁਨ ਕਰਿ ਜਾਂ ਕੇ ਰਸ ਬੀਰ ਜਾਗੈ ਕਾਇਰ ਕੋ,

ਤਨ ਮਨ ਪਾਰੈਂ¹ ਨੀਕ ਲਾਗੈ ਰਣ ਰੰਗ ਸੋ²।

¹ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ²ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦਾ ਰੰਗ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਔਰ ਬੀਰ ਰਸ ਕੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਬਿੱਤ ਪਢੈਂ,

ਕਢੈਂ ਕੂਰ ਕਾਇਰਤਾ ਮਾਰ ਅੰਗ ਅੰਗ ਸੋਂ

॥ ੯੮ ॥

ਪਾਛੇ ਮਿਲ ਰਾਗੀ ਔ ਰਬਾਬੀ ਮੇਲਿ ਸਾਜ ਆਛੇ,
 ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਅਲਾਪ ਕਾਛੇ¹ ਸੇ ਉਚਾਰ ਹੈਂ।
 ਝੁਨਕੈ ਰਬਾਬ ਕੀ ਝਰਤ¹ ਮਨ ਮੋਹਿ ਲੇਤ,
 ਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਪੁਕਾਰ ਹੈਂ।
 ਤਾਊਸ ਸਤਾਰ ਲੈ ਤੰਬੂਰਾ ਔ ਸਰੰਦਾ ਚਾਰ¹
 ਮੰਜੁਲ ਮਜੀਰੇ¹ ਔ ਨਫੀਰੀ² ਝਾਂਝ³ ਝਾਰ¹¹ ਹੈਂ।

'ਸੁੰਦਰ।

'ਰਬਾਬ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।

'ਸੁੰਦਰ।

'ਸੁੰਦਰ ਝਾਂਜਰਾਂ। ^੧ਸ਼ਹਿਨਾਈ- ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਾਜਾ। ^੨ਛੋਟੇ ਛੈਣੇ, ਕੈਸੀਆਂ। ^੩ਵੱਡੇ ਛੈਣੇ (ਝਾਰ-ਝਾਲ ਵੱਡੇ-ਛੈਣੇ)।

ਤੰਮ ਤੰਮ ਤਪਲਜੋਂ ਕੀ¹ ਧੰਮ ਧੰਮ ਧਾਂਮਨ ਕੀ²,

'ਪੁੜੇ ਦੀ ਤਮ ਤਮ ਅਵਾਜ਼। ^੨ਧਾਮੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਧਮ ਧਮ ਅਵਾਜ਼।

ਦੰਮ ਦੰਮ ਦੋਲਕ¹ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਸੰਗ ਪਾਰ ਹੈ²

'ਦੋਲਕ ਦੀ ਦਮ ਦਮ ਅਵਾਜ਼। ^੨ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਸਾਥ ਭਰਦਾ ਹੈ।

॥੯੯॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਸਾਰੰਗ ਜੈਤਸਿਰੀ ਨਟ ਕਾਨੜਾ,
 ਗੌੜੀ ਮਲਾਰ ਕਿਦਾਰ ਤੁਖਾਰੀ।
 ਰਾਮਕਲੀ ਸ੍ਰੀਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ,
 ਗੌਂਡ ਕਲਜਾਨ ਔ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ।
 ਸੋਰਠਿ ਸੂਹੀ ਬਿਹਾਗ ਤਿਲੰਗ
 ਕਮਾਂਚ¹ ਹਿੰਡੋਲ ਬਸੰਤ ਬਿਰਾਰੀ²।
 ਗਾਵਤ ਹੈਂ ਇਤਯਾਦਿਕ ਰਾਗ,
 ਗਵੱਯਾ ਮਿਲੇ ਚਿਤ ਚੋਰਤ ਚਾਰੀ¹ ॥੧੦੦॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਨੀਤਿ ਦਿਵਾਨ ਲਗੈ ਗੁਰੁ ਕਾ,
 ਜਿਹ ਕੋ ਪਿਖਿ ਇੰਦ੍ਰ ਲਾਜੈ।
 ਦੀਹ ਦੁਰੱਦ ਬਿਹੱਦ ਖਰੇ ਦਰ,
 ਮੱਦ ਮਤੇ ਵਰ ਘ੍ਰਮਤ ਛਾਜੈ¹।

'ਖਮਾਂਚਰਾਗ। ^੨ਬੈਰਾੜੀ।

'ਸੁੰਦਰ ਗਾ ਕੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ (ਮਦ) ਮਸਤੀ 'ਚ ਮਸਤ ਖੜ੍ਹੇ ਝੁਲਦੇ ਚੰਗੇ ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਜ ਬਜਾਰਹਿ ਜੀਤਨ ਹਾਰ
 ਉਦਾਰ ਤਬੇਲਨ ਮੈਂ ਗਨ ਗਾਜੈ¹।

'ਘੋੜੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ, ਚੰਗੇ ਤਬੇਲਿਆਂ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਹਿਣਕਦੇ ਹਨ।

ਸੈਨ ਘਨੀ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਕੇ,
 ਦਿਸ ਚਾਰ ਰਹੀ ਫਬਿ ਦੁੰਦਭਿ¹ ਬਾਜੈ ॥੧੦੧॥

'ਧੌਸੇ।

ਬਾਰਿ ਕਈ ਪਹਿਲੇ ਭਿ ਗੁਰੁ ਢਿਗ,
ਸਿੱਖਨਿ ਕੀਨ ਫਰਜਾਦ ਅਪਾਰੀ।
ਲੂਟਤ ਹੈਂ ਹਮ ਕੋ ਦੁਖ ਦੈ ਕਰਿ,
ਮੰਦ ਮਸੰਦ ਮਹਾਂ ਦੁਰਚਾਰੀ।
ਦੀਸਤ ਹੈਂ ਜਮ ਕੇ ਸਮ ਯੇ,
ਹਮ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਵਤ ਆਹਿ ਅਪਾਰੀ।
ਸੋ ਸੁਨਿ ਟਾਰਾ ਰਹੇ ਕਰਤੇ ਗੁਰੁ,
ਕੋਪ ਕਿਛੂ ਧਰਤੇ ਮਨਿ ਮਾਰੀ' ॥ ੧੦੨ ॥

'ਕੁਝ ਕੁ ਮਨ 'ਚ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਫਿਰ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁੱਸਾ) ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਯਾਂਹਿ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਤੋ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨ,
ਆਨ ਸ਼ਕਾਯਤ ਕੀਨ ਤਿਨਾਰੀ'।
ਹੇ ਗੁਰੁ ਰਾਖਹੁ ਲਾਜ ਹਮੈਂ,
ਰਿਣ ਦੇਹੁ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਕਿਮ ਟਾਰੀ'।
ਏਕ ਪਰਜੋ ਦੁਰਭਿਖ' ਮਹਾਂ,
ਅਬਿ ਜਾਇ ਮਸੰਦ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਖ਼ਾਰੀ।
ਚਾਵਰ ਖੀਰ ਗਿਹੂੰ ਮਦ ਆਮਿਖ',
ਖਾਵਨ ਕੋ ਯਹਿ ਲੇਤ ਅਹਾਰੀ' ॥ ੧੦੩ ॥

'ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

'ਸਾਡਾ ਕਿਵੇਂ ਮਸੰਦਾਂ ਰੂਪ ਕਰਜਾ ਲਾਹ ਦਿਉ।

'ਖੋਟਾ ਸਮਾਂ, (ਅ) ਅੰਨ ਦਾ ਅਭਾਵ।

'ਚਾਉਲ, ਖੀਰ, ਕਣਕ, ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਮਾਸ।

'ਭੋਜਨ।

ਕਬਿੱਤ:

ਸੁਨ ਕੈ ਪੁਕਾਰ ਕਈ ਬਾਰ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੀ,
ਕਹਜੋ ਗੁਰੁ ਮਾਰਹੋਂ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਸਾਰ ਕੈ'।
ਕੁਦਰਤ ਸਾਥ ਬਹੁਰੂਪਈਏ ਹਜੂਰ ਗੁਰੂ,
ਆਏ ਹੈਂ ਮਸੰਦਨ ਕਾ ਸ੍ਰਾਂਗ ਤਬਿ ਧਾਰ ਕੈ'।
ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਘਰਿ ਕਰਤ ਮਸੰਦ ਜਿਮ,
ਤਿਮ ਹੀ ਦਿਖਾਯੋ ਸ੍ਰਾਂਗ ਉਨਹੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੈ'।
ਲੈ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਂਨ ਜੋਰੀ' ਘੋਰੀ ਸੰਗ ਬਾਰ-ਬਧੂ²,
ਪੌਰੀ ਜਾਇ ਸਿਖ ਕੀ' ਬੁਲਾਯੋ ਸਿੱਖ ਤਾਰ ਕੈ²

'ਸਾੜਕੇ।

'ਬਣਾਕੇ।

'ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਜੋੜੀ। ਘੋੜੀ ਤੇ ਨਾਲ ਵੇਸਵਾ।

'ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ। ²ਤਾੜ ਕੇ।

॥ ੧੦੪ ॥

ਖਾਟ' ਏਕ ਲਜਾਇ ਕੈ ਡਸਾਇ² ਪਾਇੰ ਪਰਜੋ
ਸਿਖ,
ਮਾਰ ਲਾਤ ਰਰਜੋ' ਮੂਢ ਪਲਾਂਘ ਨ ਲਜਾਯੋ ਹੈ।

'ਮੰਜਾ। ²ਡਾਹ ਕੇ।

'ਕਿਹਾ।

ਦੂਧ ਏਕ ਧਰੀ ਸਿਤਾ ਮੇਲਿ ਲਜਾਉ ਇਸੀ ਘਰੀ¹, 'ਦਸ ਸੇਰ ਦੁੱਧ ਖੰਡ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸੇ ਘੜੀ ਲਿਆਉ।
ਸਿੱਖ ਦੂਧ ਲਜਾਯੋ ਪਰ ਸਿਤਾ ਨਾਂ ਬਜਾਯੋ¹ ਹੈ। 'ਖੰਡ ਨ ਲੱਭੀ।

ਸਿਤਾ ਬਿਨਾ ਦੂਧ ਕਿਹ ਕਾਮ ਅਰੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ,
ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਿੱਖ ਕੌ ਮਸੰਦ ਯੋਂ ਅਲਾਯੋ ਹੈ।
ਸਿਤਾ ਮੰਗਵਾਇ ਦੂਧ ਬੇਸਜਾ ਕੋ ਪਜਾਇ,
ਕਿਛੁ ਸ੍ਰਾਨਨ ਕੋ ਦਾਇ ਆਪ ਮਦ ਅਨਵਾਯੋ ਹੈ¹। 'ਕੁੱਝ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਸ਼ਰਾਬ ਮੰਗਵਾ ਲਈ।

॥ ੧੦੫ ॥

ਸਿੱਖ ਕੇ ਨ ਧਾਮ ਦਾਮ ਅਭਿਰਾਮ ਬਾਸਨ ਕੋ¹, 'ਘਰ ਰੁਪਏ ਤੇ ਨ ਕੋਈ ਸੁੰਦਰ ਭਾਂਡਾ ਸੀ।
ਬਾਮ ਕੋ ਲੈ ਚੀਰ ਜਾਇ ਬਨੀਏ ਕੇ ਧਰਜੋ ਹੈ¹। 'ਇਸੜੀ ਦੇ ਬਸੜ ਲੈ ਕੇ ਬਾਣੀਏ ਕੋਲ (ਗਹਿਣੇ) ਧਰ ਦਿੱਤੇ।

ਲਜਾਇ ਕਿਛੁ ਅੰਨ ਸੋ ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਤਾਂਹਿ,
ਪੇਖ ਕੈ ਮਸੰਦ ਮੰਦ ਬਚਨ ਉਚਰਜੋ ਹੈ।

ਲਜਾਯੋ ਨ ਸ਼ਰਾਬ ਔ ਕਬਾਬ ਨਾ ਬਨਾਯੋ ਮੂਢ,
ਮਧੁਰ ਚਿਕਨ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨ ਨ ਕਰਜੋ ਹੈ¹।

'ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਘਿਉ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ।

ਆਯੋ ਥਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦੁਾਰੇ ਤੁਮ ਕੌ ਨ ਸਾਰੇ ਕਿਛੁ,
ਅਹੋ ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ ਬਾਰੇ ਬਾਰੇ ਯੋਂ ਉਚਰਜੋ ਹੈ¹।

'ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਖਬਰ ਨਹੀਂ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

॥ ੧੦੬ ॥

ਅੰਨ ਦੀਨੋ ਗੇਰ ਸੋ ਵਖੇਰ ਸਭਿ ਸ੍ਰਾਨਨ ਕੋ¹, 'ਉਹ ਸਾਰਾ ਅੰਨ ਕੁੱਤਿਆਂ ਅੱਗੇ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤਾ।
ਫੇਰ ਕਰਵਾਇ ਖੀਰ ਹਲੂਆ¹ ਸੁ ਖਾਇ ਕੈ। 'ਕੜਾਹ।
ਕਹਜੋ ਅਬਿ ਭੇਟ ਦੈਹੁ ਪਾਂਚ ਹੀ ਰੁਪਈਏ ਲੈਹੁੰ,
ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਸਰਾਪ ਦੈਹੁੰ ਅਬਿ ਹੀ ਬਨਾਇ ਕੈ।

'ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਖਬਰ ਨਹੀਂ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

'ਕੜਾਹ।

ਸਿੱਖ ਮਨਿ ਸੋਚ ਕਰਿ ਗਹਿਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਧਰਿ,
ਦੀਨੀ ਭੇਟ ਲੀਨੀ ਚਲਜੋ ਗਾਰੀ ਸੋ ਅਲਾਇ ਕੈ¹।
ਪੇਖਿ ਗੁਰੂ ਨੈਨ ਭਰਿ ਕੋਪ ਕਰਿ¹ ਕਹਜੋ,
ਮਮ ਸਿੱਖਨ ਸੋਂ ਕਰੈਂ ਜੋ ਮਸੰਦ ਐਸੀ ਜਾਇ ਕੈ

'ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ।

'ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ।

॥ ੧੦੭ ॥

ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਨੋ ਸਭਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀ,
ਪਕਰਿ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਲਜਾਵੋ ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ¹।
ਮਾਨ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਪਧਾਰੇ ਦਿਸ ਚਾਰੇ ਸਿੰਘ¹,
ਪਕਰਿ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਲਜਾਏ ਉਤ ਇਤ ਤੇ¹।

'ਜਿਸ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ।

'ਸਿੰਘ ਚਹੁ ਪਾਸੀਂ ਗਏ।

'ਏਧਰ ਓਧਰ ਤੋਂ।

ਤੇਲ ਤਪਵਾਇ ਕਰਿ ਸਾਰਜੋ ਮਸੰਦਨ ਕੋ, 'ਸਾੜਿਆ।
 ਕੋਪ ਹੋਇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਜੋ ਕੁਹਿੱਤ ਤੇ। 'ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਕੇ।
 ਕਈ ਮਾਰ ਦੰਡਨ ਸੋਂ ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਾਸ ਦੈ ਦੈ,
 ਕਈ ਫਾਂਸਿ ਸੰਗ ਔ ਘਸੀਟ ਕਈ ਛਿਤ ਤੇ। 'ਧਰਤੀ ਤੇ।

॥ ੧੦੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਬੇਮੁਖ ਹੋਇ ਦੌਰ ਜੋ ਗਏ।
 ਸੋ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਏ।
 ਪਰਜੋ ਸਰਨ ਜੋ ਆਜਜ਼ ਹੋਈ। 'ਗਰੀਬ (ਨਿਮਾਣਾ) ਹੋ ਕੇ।
 ਲਯੋ ਬਚਾਇ ਗੁਰੂ ਨੈ ਸੋਈ ॥ ੧੦੯ ॥
 ਜੇਤਿਕ ਥੇ ਮਸੰਦ ਹੰਕਾਰੀ।
 ਤਿਨ ਕੀ ਜਰ ਧਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਰੀ। 'ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਜੜ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।
 ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਮਾਨਾ।
 ਤਿਨਿ ਕੋ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਰੀ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਲੰਮੇ ਵਾਰਾ। 'ਲੰਮੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਲਾ।
 ਤਾਂ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਰ ਦਯੋ ਅਪਾਰਾ।
 ਸੰਗਤ ਕਾ ਸਾਹਿਬ ਕਰਿ ਦਯੋ।
 ਯੋਂ ਸੰਗਤਿ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ॥ ੧੧੧ ॥
 ਪੁਨ ਗੁਰਦਾਸ ਮਸੰਦ ਸੁ ਨਾਮੂ।
 ਫਫੜੇ ਗ੍ਰਾਮ ਹੁਤੋ ਜਿਹ ਧਾਮੂ।
 ਤਾਂ ਕੋ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਜੋ ਪਾਛੇ।
 ਬਖਸ਼ੇ ਔਰ ਕਿਤਿਕ ਤਬਿ ਆਛੇ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਮਾਰਿ ਮਸੰਦ ਨਿਬੇੜੇ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਕਰੇ ਸਭਿ ਨੇੜੇ।
 ਕਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਜੇਤਿਕ।
 ਸਿੰਘ ਕਰਨ ਲਾਗੇ ਸਭਿ ਤੇਤਿਕ ॥ ੧੧੩ ॥
 ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਸਤਵੰਜੈਂ ਸਾਲੈਂ।
 ਕਰਯੋ ਮਸੰਦਨ ਕਾ ਯਹਿ ਹਾਲੈਂ।
 ਪੁਨ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਕਰਹੀਂ।
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਰਹੀਂ ॥ ੧੧੪ ॥

ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਅਫੀਮ ਸ਼ਰਾਬੈਂ।
 ਝਟਕ ਬੱਕਰੇ ਛਕੈਂ ਕਬਾਬੈਂ।
 ਖੇਲਹਿੰ ਨਿੱਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਪਾਰੇ।
 ਮਾਰਹਿੰ ਬਾਘ¹ ਮ੍ਰਿਗ ਝੰਕਾਰੇ² ॥ ੧੧੫ ॥   ¹ਸ਼ੇਰ। ²ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗੇ।
 ਬੀਸ ਪਚਾਸ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਜਾਵੈਂ।
 ਇਤ ਉਤ ਤੈ ਗ੍ਰਾਮਨ ਲੁਟ ਲਜਾਵੈਂ।
 ਦੂਰ ਦੇਸ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਮਾਂਹੀਂ।
 ਮਾਰਹਿੰ ਧਾਰੇ¹ ਸ਼ੰਕਹਿੰ ਨਾਹੀਂ ॥ ੧੧੬ ॥   ¹ਧਾੜੇ, ਡਾਕੇ।
ਦੋਹਰਾ:
 ਰੌਰ ਮਚੜੇ ਤਿਸ ਠੌਰ ਬਹੁ,
 ਦੁਖੀ ਭਏ ਅਚਲੇਸ¹।   ¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।
 ਮੇਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਢਿਗ,
 ਪਠੇ ਵਕੀਲ ਸੁਵੇਸ¹ ॥ ੧੧੭ ॥   ¹ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ।
 ਕਹੜੇ ਬਸੀਠਨ ਕੇ¹ ਗੁਰੂ,
 ਤੁਮਰੇ ਸਭੀ ਗਿਰੇਸ।   ¹ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ।
 ਸਿੰਘ ਸਜੈਂ ਹਮਰੇ ਅਬੀ,
 ਤੌ ਸੁਖ ਲਹੈਂ ਹਮੇਸ਼ ॥ ੧੧੮ ॥
 ਔ ਮਿਲ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਪੁਨ,
 ਤੁਰਕਨ ਸੌਂ ਕਰਿ ਜੰਗ।
 ਮਾਰ ਵਿਲਾਯਤ ਤੈ¹ ਕਢੈਂ,   ¹ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ।
 ਤੁਰਕਨ ਤਈਂ ਨਿਸੰਗ ॥ ੧੧੯ ॥
 ਯਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਫਿਰ ਬਨੈਂਗੇ,
 ਮਾਲਕ ਸਭਿ ਕੇ ਨੀਕ।
 ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੀ ਰਖਯਾ,
 ਕਰਨੀ ਚਹੀਏ ਠੀਕ ॥ ੧੨੦ ॥
 ਬਾਤ ਗਿਰੀਸਨ ਕੇ ਲਗੀ,
 ਬਿਖ ਵਤ¹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਏਹੁ।   ¹ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗ।
 ਬਧੜੇ ਵਖੇਰਾ¹ ਅਧਿਕ ਹੀ,   ¹ਝਗੜਾ।
 ਬਾਤ ਨ ਮਾਨੀ ਕੇਹੁ¹ ॥ ੧੨੧ ॥   ¹ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ।
 ਤੀਨ ਸਾਲ ਮੈਂ ਬਨ ਗਯੇ,

ਸਹਸ ਪਚਾਸਕ¹ ਸਿੰਘ।

¹ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ (੫੦੦੦੦)।

ਲਘੁ ਦਿਨ ਮਾਂਹਿ ਬੁਲੰਦ ਅਤਿ,

ਬਢੜੋ ਪੰਥ ਯਹਿ ਧਿੰਗ¹ ॥ ੧੨੨ ॥

¹ਬਲੀ ਪੰਥ ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ' ਪੰਥ ਬ੍ਰਿਥੀ,
ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਬਾਹਟਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੬੨ ॥

੬੩. {ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ,
ਧਰਮ ਬਿਰਾਦਰ ਆਹਿੰ।

'ਧਰਮ ਦੇ ਭਰਾ ਹਨ।

ਰਾਖੀ ਚਾਦਰਾ ਹਿੰਦੁ ਕੀ,
ਸਾਦਰ ਧਰਿ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ॥ ੧ ॥

'ਇੱਜ਼ਤ।

'{ਸਾਦਿਰ} ਬੇ ਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਧਾਰ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗੰਦ ਕੀ,
ਗਾਥਾ ਜੰਗ ਬੁਲੰਦ।

'ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਦੀ ਕਥਾ।

ਸੁਨੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਮਤਿ ਸਭਿ,
ਅਬਿ ਬਰਨੋ ਸੁਖਕੰਦ ॥ ੨ ॥

'ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਦਾਤੀ।

ਮਾਨਯੋ ਬਚਨ ਨ ਗੁਰੂ ਕਾ,
ਜਬਿ ਤੈ ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਗਰੂਰਿ।

'ਹੰਕਾਰੀਰਾਜਿਆਂ ਨੇ।

ਫਿਰ ਫਸਾਦ ਤਬਿ ਤੈ ਲਗਯੋ,
ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਢਨ ਜਰੂਰ ॥ ੩ ॥

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਛੂਟਾ ਕਰੈਂ ਕਬ ਹੀ ਨਿਸ ਕੋ^੨ ਸਿੰਘ,
ਔ ਕਬਿ ਹੀ ਦਿਨ ਕੋ ਬਹੁ ਧਾਵੈਂ।'ਧਾਵਾ, ਹਮਲਾ। ^੨ਰਾਤ ਨੂੰ।ਲੂਟਰੁ ਕੂਟ ਘਨੀ ਕਰਿ ਕੈ,
ਮਿਲ ਹੈ ਧਨ ਧਾਨਾ ਜੋਊ ਲੈ ਆਵੈਂ।

'ਅੰਨ।

ਧੂਮਾ ਮਚੀ ਸਭਿ ਦੇਸ ਵਿਖੈ,
ਚਲਿ ਲੋਗ ਗਿਰੇਸਨ ਪਾਸ ਰੁਆਵੈਂ।

'ਡੰਡਰੌਲੀ।

'ਰੋਂਦੇ ਹਨ।

ਪੇਸ਼ ਗਿਰੇਸਨ ਕੀ ਨ ਚਲੈ ਕਿਛੁ,
ਮਾਤ ਭਏ ਸਭਿ ਦਾਂਤ ਚਬਾਵੈਂ ॥ ੪ ॥

'ਹਾਰੇ ਹੋਏ।

ਰਿਸ ਪੂਰ ਅਤੀ ਕਹਿਲੂਰ ਪਤੀ,
ਪੁਨ ਭੂਰ ਗਿਰੀਸਨ ਕੋ ਬੁਲਵਾਯੋ।

'ਬਹੁਤੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ।

'ਬਹੁਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਮਿਲ ਕੈ ਜਬਿ ਬੈਠ ਗਏ ਸਭਿ ਹੀ,
ਤਬਿ ਭੀਮ ਸਸੀ ਬਿਧਿ ਐਸ ਅਲਾਯੋ।

'ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ।

ਉਤਨੀ ਕਯੋਂ ਨ ਭਈ ਰਜਪੂਤਨੀ,
ਭੂਤਨੀਆਂ ਤੁਮ ਕੋ ਜਿਨਿ ਜਾਯੋ।

'ਰਾਜਪੂਤਨੀਆਂ ਔੜੀਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਭੂਤਨੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁਛ ਕਟੀ ਤੁਮਰੀ ਗੁਰੂ, ਭੂਛਹਿ !
ਲੁਟ ਕੈ ਛੂਛਹਿ ਦੇਸ ਬਨਾਯੋ॥ ੫ ॥

'ਹੇ (ਭੂਛਹਿ) ਮੂਰਖੋ! ਤੁਹਾਡੀ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਛ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕੜੋਂ ਰਜਪੂਤੀ ਕੋ ਲਾਜ ਲਗਾਵਤ,
ਹਿੰਮਤ ਹਾਰ ਬਹੇ ਘਰ ਮਾਂਹੀਂ।
ਲੈ ਕਰਿ ਸੈਨ ਜਬੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ, ਚਢੈ ਤੁਮ ਪੈ ਦਿਨ ਤਾਂਹੀਂ।
ਮਾਰਿ ਖਾਰ ਕਰੇ ਇਕ ਏਕਹਿ,
ਫੇਰ ਚਲੇ ਤੁਮਰਾ ਬਸ ਨਾਂਹੀਂ।
ਕਰਿ ਦੀਨ ਸੁ ਛੀਨ ਲਹੈ ਰਜਧਾਨੀਆਂ,
ਰਾਨੀਆਂ ਕੋ ਗਹਿ ਸਿੰਘ ਲਿਜਾਂਹੀਂ ॥ ੬ ॥

'ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ।

ਤਾਂ ਤੇ ਸਭੀ ਅਬਿ ਹੀ ਮਿਲ ਕੈ,
ਹਮ ਔ ਤੁਮ ਏਸ ਸੋਂ ਜੰਗ ਮਚੱਈਏ।
ਸੈਨ ਬਟੋਰਿ ਘਨੀ ਅਪਨੀ,
ਚਲਿ ਘੇਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰੀ ਮੱਧ ਲਈਏ।
ਮਾਰਿ ਨਿਕਾਰ ਕਢੇ ਨਿਜ ਦੇਸ ਤੈ,
ਫੇਰ ਨ ਆਵਨ ਜੋਗ ਛੱਡਈਏ।
ਜਬਿ ਲੋ ਗੁਰੂ ਏਹੁ ਬਲਾਇ ਇਹਾਂ,
ਤਬਿ ਲੋ ਨਹਿੰ ਸੂਖ ਕਬੀ ਹਮ ਪੱਈਏ ॥ ੭ ॥
ਖਾਇ ਗਈ ਰਜਪੂਤਨ ਕੋ,
ਯਹਿ ਲਾਇ ਕਹੀ ਜੁ ਸ਼ਰੀਕ ਨੈ ਬੋਲੀ।
ਯੋਂ ਉਰਿ ਮਾਂਹਿ ਫਿਰੀ ਸਭਿ ਕੈ,
ਜਿਮ ਸਾਬਨ ਕੈ ਮਧ ਤਾਰ ਅਮੋਲੀ।
ਜੰਗ ਸਮਾਨ ਸਭੀ ਕਰਿ ਕੈ,
ਚੜ੍ਹ ਆਇ ਗਏ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਕੋਲੀ।
ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ਪਰਜੋ ਜੁਗ ਓਰਨ,
ਜੋਰਿ ਤੁਫੰਗਾ ਛੁਟੀ ਬਹੁ ਗੋਲੀ ॥ ੮ ॥
ਧਾਰ ਦੁਬਿੰਸਤ ਕੇਰ ਗਿਰੀਸਨਿ,
ਬੀਸ ਹਜਾਰਕ ਸੈਨ ਮਿਲਾਈ।
ਭੀਤਰ ਸਿੰਘ ਜੁ ਆਠ ਹਜਾਰਕ,

'ਆਪਣੀ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ।

'ਕੋਲ, ਪਾਸ।

'ਦੇਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ।

'ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ।

'ਬਾਈ ਧਾਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ।

ਥਾ ਗਢ ਮੈਂ¹ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਤਦਾਂਈਂ।
 ਤੁੱਪਕ¹ ਤੀਰ ਜੰਜੈਲ² ਜੰਬੂਰਨ
 ਕੇਰ¹, ਪਰੀ ਸੁ ਵਧੇਰ² ਲਰਾਈ।
 ਜੀਤਨ ਹੇਤ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਤੈ,
 ਦਿਲਿ ਚਾਹਿੰ ਲਰੈਂ ਬਹੁ ਜੋਰ ਲਗਾਈ ॥ ੯ ॥
 ਸਿੰਘ ਕਬੀ ਗਢ ਤੈ ਨਿਕਸੈਂ,
 ਨਿਸ ਕੇ ਪਰ ਹੈਂ ਉਨ ਪੈ ਕਰਿ ਹੱਲਾ।
 ਲੂਟਰੁ ਕੂਟ, ਗਿਰੀਸਨ ਕੀ
 ਧੁਜਨੀ¹ ਮਹਿੰ, ਮੇਲਿ ਮਹਾਂ ਥਰਥੱਲਾ²।
 ਜਾਇ ਧਸੈਂ ਹਟ ਕੈ ਗੜ੍ਹ ਭੀਤਰ,
 ਜੁੱਧ ਕਰੈਂ ਧਰਿ ਕੁੱਧ ਅਵੱਲਾ¹।
 ਬੀਤ ਗਏ ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਯੋਂ ਜਬਿ,
 ਨਾਹਿੰ ਤੁਟਯੋ ਗਢ ਜੋ ਗੁਰੁ ਮੱਲਾ ॥ ੧੦ ॥
 ਜੰਗ ਕਰਜੋ ਗੁਰ ਸੰਗ ਉਨੈ,
 ਜਬਿ ਨਾਹਿੰ ਤੁਪਯੋ ਗੜ੍ਹ ਜੋਰ ਲਗਾਯੋ।
 ਫੇਰ ਗਰਿੰਦਨਿ ਦੀਹ ਦੁਰੱਦਹਿ,
 ਮੱਦ ਪਿਲਾਇ ਘਨੋ ਚਮਕਾਯੋ¹।
 ਲੋਹ ਤਵੇ ਸਿਰਿ ਸੰਗਿ ਬੰਧਾ ਕਰਿ,
 ਸੁੰਡ ਵਿਖੈ ਕਰਵਾਰ ਫਰਾਯੋ¹।
 ਗਢ ਕੇ ਵਡ ਫਾਟਕ ਤੋਰਨ ਕੋ¹,
 ਸੁ ਪਰੇਰ ਦੁਰੱਗ ਕੀ ਓਰ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥
 ਯੋਂ ਜਬਿ ਫਾਟਕ ਤੋਰਨ ਕੋ,
 ਕਰਿ ਜੋਰ ਅਯੋ ਗਡ ਓਰ ਗਜਿੰਦੂ¹।
 ਹੇਰਿ ਤਬੈ ਗੁਰੁ ਨੈ ਗਜ ਕੀ ਦਿਸ,
 ਸਿੰਘ ਬੰਗਾਰਜੋ ਬੀਰ ਬੁਲਿੰਦੂ।
 ਨਾਮ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਰਠੌੜ¹ ਦੈ
 ਥਾਪਨ, ਤਾਂਹਿ ਪਠਜੋ ਸੁਖ ਸਿੰਧੂ¹।
 ਸੋ ਧਰਿ ਧੀਰ ਗਯੋ ਗਜ ਓਰ,
 ਮਨਾਇ ਰਿਦੈ ਗੁਰੁ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦੂ ॥ ੧੨ ॥

¹ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ।
¹ਬੰਦੂਕਾਂ। ²ਭਾਰੀਆਂ ਤੇ ਲੰਬੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ।
¹ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਦੀ। ²ਬਹੁਤੀ।

¹ਫੌਜ। ²ਬਹੁਤੀ ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਕੇ।

¹ਅਨੋਖਾ।

¹ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਕੀਤਾ।

¹ਤਲਵਾਰ ਫੜਾਈ।

¹ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜਨ ਨੂੰ।

¹ਕਿਲੇ ਦੀ ਤਰਫ ਭੇਜਿਆ।

¹ਵੱਡਾ ਹਾਥੀ।

¹ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗੋਤ।

¹ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ।

ਸਿੰਘਹਿ ਓਜਾ ਸੰਭਾਰ ਤਬੈ,
ਗਜ ਸੰਮੁਖ ਹੈ ਖਰ ਸਾਂਗਾ ਪ੍ਰਹਾਰੀ।
ਮਾਰ ਕੈ ਸਾਰ ਤਵੇ ਪਰ ਛੇਦਿ,
ਕਰੀ ਸਿਰ ਭੇਦ ਕਰੀ ਤਬਿ ਪਾਰੀ।

ਯੋਂ ਦਰਸੈ ਜਨ ਬਾਂਸੁ ਕੋ ਅੰਕੁਰਾ,
ਹੈ ਨਿਕਸਯੋ ਗਿਰ ਸਿੰਗ੍ਰਹਿ ਫਾਰੀ।
ਸਾਂਗ ਉਪਾਰ ਲਈ ਫਿਰ ਯੋਂ,
ਜਨੁ ਮੇਰੁ ਜਰੀ ਹਨੁਮੰਤ ਉਪਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥

ਦੌਰਿ ਦੁਰੱਦਾ ਗਯੋ ਉਲਟਾ,
ਬਹੁ ਮਾਰ ਝੰਗਾਰਾ ਦੁਖੀ ਦਹਿਲਾਏ²।
ਧਾਰ ਸ਼੍ਰੋਣ ਛੁਟੀ ਸਿਰ ਤੈ,
ਜਨੁ ਗੈਰਵ ਕੇ ਗਿਰ ਤੇ ਜਲ ਜਾਏ।
ਰੋਸ ਭਰਯੋ ਗਜ ਜਾਇ ਪਰਯੋ,
ਦਲ ਬੀਚ ਗਿਰੇਸਨ ਕੇ ਪੁਨ ਧਾਏ।
ਮਾਰ ਦਲੇ ਕਿਛ ਭਾਗ ਚਲੇ,
ਬਿਚਲੇ ਸਿਸ ਜੈਸ ਤਮਾਸ਼ਹਿ ਆਏ ॥ ੧੪ ॥

ਲੋਗ ਗਰਿੰਦਨ ਕੇਰ ਮਰੇ ਬਹੁ,
ਹੋਇ ਪਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਿਤ ਭਾਰੇ।
ਭੂਪਨ ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਯੋ,
ਹਮ ਤੈ ਗੁਰੁ ਏਹੁ ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਹਾਰੇ।
ਜਾਇ ਗਿਰਿੰਦ ਸਰੁੰਦ ਵਿਖੈ,
ਢਿਗ ਨਾਜਮ ਕੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਪੁਕਾਰੇ।
ਲੈ ਨਿਜ ਸੈਨ ਘਨੀ ਤਬਿ ਨਾਜਮ,
ਆਇ ਥਯੋ ਤਿਨਿ ਮੱਦਤ ਗਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥
ਮਿਲਿ ਫੇਰ ਗਿਰਿੰਦਨ ਔ ਤੁਰਕਿੰਦਨਾ,
ਘੇਰ ਰਖਯੋ ਗਢ ਕੋ ਬਲ ਲਾਈ।
ਖਾਨਰੁ ਪਾਨ ਨਾ ਜਾਨ ਦਯੋ ਗਢ ਭੀਤਰ,
ਯੋਂ ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਤਾਂਈਂ।

'ਬਲ।

'ਤਿੱਖੀ ਬਰਛੀ।

'ਲੋਹੇ ਦੇ ਤਵੇ 'ਤੇ (ਬਰਛੀ) ਮਾਰ ਕੇ (ਤਵੇ ਵਿੱਚ) ਛੇਕ ਕਰ ਕੇ
ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ (ਬਰਛੀ) ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

'ਬਾਂਸ ਦਾ ਅੰਕੂਰ।

'ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਪਾੜ ਕੇ।

'ਬਰਛੀ ਪੁੱਟ ਲਈ।

'ਜਾਣੇ ਹਨੁਮਾਨ ਨੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੋਂ (ਸੰਜੀਵਨੀ) (ਜਰੀ)
ਬੂਟੀ ਪੁੱਟੀ ਹੈ।

'ਹਾਥੀ।

'ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ। 'ਕੰਬ ਉੱਠਿਆ।

'ਜਾਣੇ ਗੇਰੂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ।

'ਜਿਵੇਂ ਤਮਾਸ਼ੇ ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਐਉਂ
ਖਿੰਡ ਗਏ)।

'ਸੂਬੇ ਕੋਲ।

'ਆ ਹੋਇਆ।

'ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ।

ਸਿੰਘ ਚਨੇ ਮੁਸ਼ਟੀ ਭਰਾ ਚਾਬਿ,	'ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਛੋਲੇ।
ਕਰੈਂ ਧਰਿ ਧੀਰ ਸੁ ਬੀਰ ਲਰਾਈ।	
ਯੋਂ ਭਿ ਤੁਟਿਓ ਜਬਿ ਨਾ ਗੁਰੁ ਕੋ ਗਢ,	
ਤੋਂ ਫਿਰਿ ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਯੋਂਤ ਬਨਾਈ ॥ ੧੬ ॥	
ਆਰਦ ਕੀ ਇਕ ਧੇਨੁ ^੧ ਬਨਾ ਕਰਿ,	'ਆਟੇ ਦੀ ਗਾਂ।
ਯੋਂ ਕਹਿ ਕੈ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਪਠਾਈ।	
ਆਹਿ ਸੁਗੰਦ ਹਮੈ ਇਸ ਧੇਨੁ ਕੀ ^੧ ,	'ਗਊ ਦੀ ਸਹੁੰ।
ਜੇ ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਰੈਂ ਫੇਰ ਲਰਾਈ।	
ਇਕ ਵਾਰ ਦੁਰੱਗ ਤਿਆਗ ਯਹੀ,	
ਤੁਮ ਔਰ ਦਿਸਾ ਕਿਤ ਜਾਹੁ ਸਿਧਾਈ।	
ਮਾਨ ਕੈ ਆਨ ^੧ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਧੇਨੁ ਕੀ	'ਸਹੁੰ।
ਤਯਾਗ ਕਿਲਾ ਨਿਕਸੇ ਜਬਿ ਸਾਂਈਂ ॥ ੧੭ ॥	
ਧਾਇ ਗਿਰੇਸ ਪਰੇ ਗੁਰੁ ਪੈ,	
ਨਿਜ ਛੇਰਿ ਧਰੰਮ ਲਰੇ ਬਲ ਕੈ ਕੈ।	
ਬਾਨ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ^੧ ਗੁਰੂ,	'ਬਹੁਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ।
ਮੁਖ ਮੋਰ ਦਏ ਸਬਿ ਕੇ ਦਬ ਦੈ ਕੈ।	
ਪਾਰ ਭਏ ਸਤਰੁੱਦੁ ਤੇ ^੧ ਗੁਰੁ,	'ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ।
ਸੰਗ ਸਮਾਜ ਸਭੀ ਨਿਜ ਲੈ ਕੈ ^੧ ।	'ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
ਫੇਰ ਗਿਰੇਸ ਗਏ ਨਿਜ ਧਾਮਨਿ,	
ਹੋਇ ਅਭੀਤ ^੧ ਸੁ ਜੀਤ ਮਨੈ ਕੈ ॥ ੧੮ ॥	'ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ।
ਪਾਰ ਰਹੇ ਸਤਲੁੱਦਰ ਤੈ,	
ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਆਪ ਗੁਰੂ ਸੁਖ ਪਾਈ।	
ਸੈਲ ਕਰਜੋ ਗੁਰੁ ਸੈਲਨ ਕੋ ^੧	'ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕੀਤੀ।
ਤਬਿ ਚਾਹਿੰ ਰਵਾਲ ਸਰੈਂ ^੧ ਤਕ ਜਾਈ।	'ਰਵਾਲ ਸਰ।
ਆਇ ਰਹੇ ਪੁਨ ਮੰਡੀ ਵਿਖੈ,	
ਨ੍ਰਿਪ ਸੁੱਧਰ ਸੈਨ ਕਰੀ ਸਿਵਕਾਈ ^੧ ।	'ਸੇਵਾ।
ਕਾਂਗੜੇ ਹੋਇ ਜ਼ਾਲਾ ਮੁਖੀ ^੧ ,	'ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਵਾਲੀ।
ਦਰਸੀ ਗੁਰੁ ਆਇ ਤਬੈ ਜਗ ਮਾਈ ^੧ ॥ ੧੯ ॥	'(ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ) ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਦੇਖੀ।
ਰਾਰ ਕਰੀ ਅਠਵਾਰ ਤਹਾਂ,	
ਬਿਜੇ ਭਾਰਥੀ ਲੂਟੋ ਧਾਮ ਗੁਸਾਈ ^੧ ।	'ਅਠਵਾਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਝਗੜਾ ਕੀਤਾ (ਤਾਂ) ਗੁਸਾਈਆਂ

ਮਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਨਾ ਕਲ-ਮੋਟਹਿ',

ਫੇਰ ਧਸੇ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਆਈ।

ਸ਼ੋਕ ਪਰਯੋ ਸੁਨਿ ਫੇਰ ਗਰੇਸਨ,

ਪੇਸ਼ ਨ ਔਰ ਚਲੀ ਜਬਿ ਕਾਈ।

ਨੌਰੰਗ ਜੇਬ ਦਿਲੇਸ ਢਿਗੈ,

ਮਿਲਿ ਜਾਇ ਫਰਜ਼ਾਦ ਕਰੀ ਦੁਖ ਪਾਈ ॥੨੦॥

ਨੌਰੰਗ ਜੇਬ ਹੁਤੇ ਪਤਿਸਾਹਿ

ਤਬੈ, ਸੁਨਿ ਕੈ ਮਨਿ ਕੋਪ ਭਯੋ ਹੈ।

ਸੈਨ ਹਜ਼ਾਰ ਦਸੈ ਤਿਨਿ ਸੰਗ ਦਈ,

ਹਿਤ ਜੰਗ ਨ ਦੇਰ ਕਰਯੋ ਹੈ।

ਦਲ ਲੈ ਤੁਰਕੇਸਨ ਤੈ ਅਚਲੇਸਨਿ,

ਆਇ ਗੁਰੂ ਸਨ ਜੰਗ ਠਯੋ ਹੈ'।

ਇਤ ਤੈ ਦਲ ਲੈ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਨ ਕਾ,

ਤਿਨ ਸੰਮੁਖ ਹੋਇ ਕੈ ਜੁੱਧ ਲਯੋ ਹੈ ॥੨੧॥

ਤਬਿ ਜੰਗ ਅਭੰਗ ਸੁਰੰਗ ਮਚਯੋ,

ਜੁਗ ਓਰ ਸਜੋਰ ਲਗੇ ਲਰਨੇ'।

ਹਿਤ ਜੀਤ ਅਭੀਤ ਭਲੇ ਭਿਰ ਹੈਂ,

ਫਿਰ ਹੈਂ ਇਕ ਨਾਹਿੰ ਪਿਛੈ ਚਰਨੇ'।

ਬਹੁ ਤਾਨ ਕਮਾਨਨ ਬਾਨ ਤਜੈਂ,

ਗੁਲਕਾ' ਸਮ ਮੋਹ ਲਗੀ ਪਰਨੇ।

ਸਭਿ ਸੰਮੁਖ ਸੂਰ ਜੁਰੈਂ ਨ ਟਰੈਂ,

ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਲਰੈਂ ਬਲ ਕੋ ਬਰਨੇ' ॥੨੨॥

ਗਹਿ ਪਾਨ' ਕਮਾਨ ਗੁਰੂ ਬਲਵਾਨ,

ਤਜੇ ਬਹੁ ਬਾਨ ਮਹਾਨ ਕਰਾਰੇ।

ਇਕ ਏਕ ਬਿਸੱਖ ਤੈ' ਹੈ ਕਰਿ ਲੱਖ,

ਲਗੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਘਨੇ ਅਰਿ ਮਾਰੇ।

ਉਰ' ਬਾਹੁ² ਕਟੇ ਕਿਨ ਕੇ ਹਥ ਸੱਥਲ³,

ਕੇਤਿਕ ਚੰਡਨ ਮੁੰਡ ਉਤਾਰੇ'।

ਦਾ ਧਾਮ ਵਿਜਯ ਭਾਰਤੀ ਲੁੱਟਿਆ।

'ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਉਨਾ ਥਾਣਾ ਨੂਰਪੁਰ ਦਾ
ਇਕ ਨੱਗਰ।

'ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਠਾਣ ਲਿਆ।

'ਲਗਾਤਾਰ ਚੰਗਾ ਜੰਗ ਮੱਚਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ
ਲੜਨ ਲੱਗੇ।

'ਕਦਮ।

'ਗੋਲੀਆਂ।

'ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

'ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਕੇ।

'ਇੱਕ ਇੱਕ (ਬਿਸੱਖ) ਤੀਰ ਤੋਂ।

'ਛਾਤੀ। ²ਬਾਹਾਂ। ³ਪੱਟ।

'ਧੜਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ।

ਬਹੁ ਘਾਇਲਾ ਘੁਮ ਰਹੇ ਧਰ ਪੈ,
ਜਿਮ ਪਾਨ ਕਰੇ ਮਦਰਾ ਮਤਵਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥

ਫਿਰ ਖੈਂਚ ਮਜਾਨਨ ਤੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ,
ਸਿੰਘ ਧਸੇ ਰਣ ਮੈਂ ਛਿਨ ਤਾਂਗੀਂ।
ਤਬਿ ਆਂਨ ਮਦਾਨ ਕਾ ਜੰਗ ਪਰਜੋ,
ਸੁ ਨਿਦਾਨ ਕਰਜੋ ਚਹਿੰ ਏਕ ਦਿਸਾਹੀਂ।

ਖਰ ਸਾਰ ਸੌਂ ਸਾਰਾ ਅਪਾਰ ਬਜਜੋ,
ਰਣ ਖੂਪ ਸਜਜੋ ਨ ਤਜਜੋ ਚਹਿ ਕਾਹੀਂ।
ਰਸ ਬੀਰ ਚਢੇ ਚਖੁ ਲਾਲ ਕਢੇ,
ਸਭਿ ਲੋਹ ਮਢੇ ਬਰ ਬੀਰ ਲਰਾਹੀਂ ॥ ੨੪ ॥

ਕਟ ਸੱਥਲ ਹੱਥਰੁ ਮੱਥ ਪਰੇ,
ਚਢ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਕਮਾਲਾ ਗਈ।
ਬਹੁ ਜ੍ਹਾਨ ਕਿਕਾਨਾ ਮਰੇ ਤਹਿੰ ਠਾਂ,
ਧਰ ਲਾਲ ਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਭਈ।
ਤਨ ਭੀਗ ਸ਼ੋਨਤ ਸੰਗ ਰਹੇ,
ਬਰਦੀ ਜਨੁ ਸੂਰਨ ਲਾਲ ਲਈ।
ਅਨੁਰਾਗ ਭਰੇ ਜਨੁ ਖੇਲਤ ਫਾਗ,
ਸੁਰੰਗ ਉਲੀਚ ਗੁਲਾਲ ਮਈ ॥ ੨੫ ॥

ਫੂਟਤ ਮੂੰਡ ਭੁਜਾ ਉਰ ਤੂਟਤਾ,
ਛੂਟਤ ਖੂੰਨ ਕੀ ਧਾਰ ਅਪਾਰੀ।
ਘੂਟਤਾ ਜੋਗਨੀਆਂ ਭਰਿ ਖੱਪਰ,
ਲੂਟਤ ਆਮਿਖ ਆਮਿਖ-ਚਾਰੀ।
ਭੈਰਵਿ ਭੂਤ ਪਿਸ਼ਾਚਾ ਭਰੇ ਮੁਦ,
ਨੱਚਤ ਤੱਚਤ ਦੈ ਕਿਲਕਾਰੀ।
ਬ੍ਰਿੰਦ ਕਬੰਧਾ ਫਿਰੈਂ ਇਤ ਤੈ ਉਤ,
ਮਾਰਹੁ ਮਾਰ ਗਿਰਾ ਕਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਆਨਿ ਭਜਾਨਕ ਬਾਨ ਤਜੈਂ,
ਕਿਤ ਤਾਨ ਕਮਾਨ ਸੜਾਕ ਸੜਾਕੇ।
ਔਰ ਅਮੂਕ ਅਦੂਖ ਬੰਦੂਕ,

ਜ਼ਖਮੀ।

ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਮਸਤ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸਾ ਕਰਿਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਤਿੱਖੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

ਲਾਲ ਨੇੜ ਕੱਢ ਕੇ।

ਬਹੁਤੀਆਂ।

ਘੋੜੇ।

ਮਾਨੋ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਲੀ ਖੇਲ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਲਾਲ ਰੂਪ
ਚੰਗਾਰੰਗ (ਉਲੀਚ) ਛਿੜਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਰ ਫੂਟਦੇ, ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਛਾਤੀਆਂ ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੀਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ ਮਾਸ ਲੁਟਦੇ ਹਨ।

ਮਾਸ ਖਾਣੇ।

ਚੀਕਾਂ (ਤੱਚਤ) ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤੇ ਧੜ।

ਬਾਣੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਸਰੜ ਸਰੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ।

ਅਚੂਕ ਤਜੱਤ ਤੜਾਕ ਤੜਾਕੇ।

ਚੱਕ੍ਰ ਸੇਲ ਸਲੋੜ੍ਹਾ¹ ਸੈਹਥੀ²,
ਛੁੱਟਤ ਝੁੰਡ ਝੜਾਕ ਝੜਾਕੇ।
ਜੁੱਟਤ ਬੀਰਨ ਹੁੱਟਤ ਕੁੱਟਤ,
ਫੁੱਟਤ ਢਾਲ ਫੜਾਕ ਫੜਾਕੇ। || ੨੧ ||

ਮੇਦਰੁ ਮਾਸ ਸ਼ੋਣਤ ਕੀਚ,
ਮਚੜੋ ਧਰ ਵੀਚ ਨਗੀਚ ਮਹਾਂਹੀਂ।

ਸ਼ੋਣਤ ਕੀ ਸਰਤਾ ਸੁ ਚਲੀ ਬਹਿ,
ਅੱਸ੍ਰ ਕਰੀ ਸਿਲ ਖੰਡ ਦਿਖਾਹੀਂ।

ਪੈਰਤ ਲੁੱਥਨ ਜੁੱਥਨ ਉਪਰ,
ਕਾਕਰੁ ਗੀਧ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਮਾਂਹੀਂ।

ਹੋਵਤ ਪਾਰ ਬਟਾਊ ਮਨੋ,
ਜਗ ਜੰਗ ਜਨੰਮਰਿ ਜੀਤ ਤਹਾਂਹੀਂ। || ੨੨ ||

ਫਿਰ ਖਾਂਨ ਅਜ਼ੀਮ ਭ੍ਰਮਜੋ ਰਨ ਮੈਂ¹,
ਗਰਜਜੋ ਤਰਜਜੋ ਗੁਰੁ ਕੋ ਲਲਕਾਰਜੋ।
ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਘਾਇ¹ ਕੁਦਾਇ ਕਿਕਾਨ²,
ਸੁ ਬਾਨ ਗੁਰੂ ਪਰ ਆਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਜੋ।
ਗੁਰੁ ਬੀਰ ਬਨੈਤ ਪਟੈਤ ਬਲੀ,
ਸਰ ਤਾਂਹਿ ਬਚਾਇ ਨਿਜੰ ਸਰ ਮਾਰਜੋ।

ਭੇਦ ਚਰੰਮ ਬਰੰਮ ਸਨਾਹਿ ਸੁ
ਛੇਦਿ ਉਰੰ ਅਵਨੀ ਪਰ ਡਾਰਜੋ। || ੨੩ ||

ਪੁਨ ਪੈਂਡ ਖਾਂ ਨਾਮ ਵਲੀ ਅਫਗਾਨ¹,
ਜ੍ਹਾਨ ਕਮਾਨ ਕੋ ਤਾਨ ਅਯੋ।
ਵਹਿ ਛੇੜਿ ਤੁਰੰਗ ਉਮੰਗ ਭਰਜੋ,

¹(ਅਮੁਕ) ਅਦੁੱਤੀ ਤੇ ਦੂਸਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਚੁੱਕ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੜ
ਤੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡਦੇ ਹਨ।

¹ਸੋਟੇ, ਡੰਡੇ। ²ਬਰਛੀ।

¹ਸਮੁੰਹ ਝੜ ਝੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਛੁਟਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਸੂਰਮੇ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ (ਹੁੱਟਤ) ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਢਾਲਾਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਫੜਕ ਫੜਕ ਵੱਜ
ਵੱਜ ਕੇ।

¹ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ (ਨਗੀਚ) ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਮਿਝ, ਮਾਸ ਤੇ ਲਹੂ ਦਾ
ਬਹੁਤਾ ਚਿੱਕੜ ਹੋ ਗਿਆ।

¹ਲਹੂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਨਦੀ ਵਗ ਤੁਰੀ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਹਾਥੀ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ
ਸਿਲਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਉਪਰ ਕਾਂ ਤੇ ਗਿਰਝਾਂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ
(ਪੈਰਤ) ਤਰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜਾਣੋ ਜਗਤ ਰੂਪ ਜੰਗ ਦੇ (ਬਟਾਊ) ਰਾਹੀ ਜਨਮ (ਮਰਨ)
ਰੂਪ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਿਆ।

¹ਤਾੜਿਆ।

¹ਮਾਰ ਕੇ। ²ਘੋੜਾ।

¹ਪਟੇ ਬਾਜ ਤੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ
ਤੀਰ ਬਚਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ।

¹ਸੰਜੋਅ 'ਚ (ਬਰੰਮ) ਛੇਕ ਕਰ ਕੇ ਚੰਮ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਛਾਤੀ
ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

¹ਤਾਕਤਵਰ ਪਠਾਣ।

ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਚਹੈ ਨਿਜ ਜੰਗ ਲਯੋ।
 ਬਲ ਸੋਂ ਤਿਨ ਵਾਰ ਦੁ ਤੀਨ ਕਰੇ
 ਗੁਰੂ ਪੈ, ਸਫਲਾ ਨਹਿੰ ਏਕ ਭਯੋ।
 ਫਿਰ ਆਪ ਗੁਰੂ ਪਰਚਾਰ¹ ਤਿਸੈ,
 ਨਿਜ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰ¹ ਸੁ ਮਾਰ ਦਯੋ ॥ ੩੦ ॥
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਔਰ ਘਨੇ, ਤੁਰਕੀ
 ਸਰਦਾਰ ਹਨੇ¹, ਗੁਰੂ ਨੈ ਬਲ ਧਾਰੇ।
 ਅਰਿ ਕੀ ਧੁਜਨੀ ਬਿਚਲਾਇ ਦਈ¹,
 ਗੁਰੂ ਬਾਨ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਕੇ ਪਰਿਹਾਰੇ।
 ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਦੈ ਕਰਿ ਪੀਠ ਚਲਯੋ,
 ਬਲ ਛੋਡਿ ਕਰੇ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਪਯਾਰੇ।
 ਸਿੰਘ ਦਬੈਲ¹ ਪਰੇ ਤਿਨ ਗੈਲ²,
 ਨ ਲੈਨ ਸੰਭਾਰ ਦਈ ਬਲ ਧਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥

ਛਪਯ:

ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਚਤੁਰ,
 ਜੋ ਮੇਘ ਨ ਬਰਸੈ।
 ਕੈਸੇ ਚੁਗੈ ਚਕੋਰ ਆਗ,
 ਜੋ ਚੰਦ ਨ ਦਰਸੈ।

ਗੁੱਡੀ ਡੋਰ ਕਹਿ ਕਰੈ,
 ਪਵਨ ਜੋ ਜਰਾ ਨ ਚੱਲੈ।
 ਚਤੁਰ ਬਨਕ¹ ਕਹਿ ਕਰੈ,
 ਨਹੀਂ ਧਨ ਜੇ ਕਰ ਪੱਲੈ।
 ਵਹਿ ਨਾਰਿ ਸਿੰਗਾਰਹਿੰ ਕਯਾ ਕਰੈ,
 ਜੋ ਭਰਤਾ¹ ਲੋਚਨ ਬਿਨੁ ਅਹੇ।
 ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਪਲੱਟੈ ਸਮਾ ਜਬਿ,
 ਤਬਿ ਤਰਵਰ ਦਲ ਕਿਮ ਧਰਰਹੇ¹ ॥ ੩੨ ॥

¹ਵੰਗਾਰ ਕੇ।

¹ਮਾਰ ਕੇ।

¹ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤੀ।

¹ਦਬੱਲ ਕੇ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ²ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਏ।

¹ਚਕੋਰ ਅੱਗ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਚੁਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖੇ। (ਚਕੋਰ-ਪਹਾੜੀ ਤਿੱਤਰ, ਜੋ ਲਾਲਰੰਗ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਕੋਰ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਚਕੋਰ ਟਿਟਾਹਣੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਅੰਗਾਰ ਚੁਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਚਕੋਰ ਨੂੰ ਅੰਗਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)।

¹ਬਾਣੀਆਂ।

¹ਪਤੀ ਅੱਖਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ।

¹ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਜਦੋਂਚੁੱਤ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ

ਸਕਟਾ¹ ਕਹਿ ਲੋ ਚਲੈ,
 ਬੈਲ ਜਬਿ ਹਾਰ ਖਰੋਵੈ।
 ਬਿਨ ਮਲਾਹਿ ਨਦਿ ਮਾਹਿ¹,
 ਨਾਉ¹ ਕਸ ਪਾਰਹਿ ਹੋਵੈ।
 ਬਿਨ ਬਸੰਤ੍ਰੀ¹ ਕਹੋ,
 ਜੰਤ੍ਰ¹ ਕਜੋ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਵੈ।
 ਬਿਨੁ ਬਾਜੇ ਕਹੁ ਨ੍ਰਿਤ¹,
 ਕੈਸ ਕੋਊ ਦਿਖਰਾਵੈ।
 ਬਿਨ ਭੂਪਤਿ ਕੈਸੇ ਸੈਨ ਬਰ¹,
 ਜੰਗ ਜੀਤ ਕਰਿ ਸਕੈ ਕਹੁ।
 ਯਹਿ ਪ੍ਰਗਟ ਸਾਚ ਜਗ ਕਹਿਤ ਸਭਿ,
 ਰਹਿਤ ਬਿਨਾ ਨਰ ਕਾਚ ਲਹੁ¹ ॥ ੩੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦਲ ਤੁਰਕੀ ਸਰਦਾਰ ਬਿਨ,
 ਭਾਗਯੋ ਦਹਿਸ਼ਤ¹ ਖਾਇ।
 ਕਯਾ ਬਹੁਤੇ ਥੋਰੇ ਕਹਾਂ,
 ਜੋ ਗੁਰੁ ਨਾਥ ਸਹਾਇ ॥ ੩੪ ॥
 ਖਿਦਰਾ ਬਾਦ ਗ੍ਰਾਮ ਲਗ,
 ਗਏ ਗੈਲ¹ ਤਿਨਿ ਸਿੰਘ।
 ਤੁਰਕ ਗਏ ਦਿੱਲੀ ਦਿਸਾ,
 ਭਰ ਕਰਿ ਲੰਮੀ ਡਿੰਘ¹ ॥ ੩੫ ॥
 ਫਤੇ ਭਈ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕੀ,
 ਹਾਰ ਗਏ ਅਚਲੇਸ¹।
 ਭੀਮ ਚੰਦ ਲੋ ਗਿਰਪਤੀ,
 ਹੋਏ ਦੁਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼¹ ॥ ੩੬ ॥
 ਖਬਰ ਭਈ ਪਤਿਸਾਹਿ ਕੋ,
 ਯਹਿ ਜਬਿ ਸਭਿ ਹੀ ਜਾਇ।
 ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਹਿਰਾਨ ਪੁਨ,

ਦਰੱਖਤ ਪੱਤੇ ਕਿਵੇਂਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 'ਗੱਡਾ।

'ਨਦੀ ਵਿੱਚ।

'ਬੇੜੀ।

'ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ।

'ਵਾਜਾ।

'ਨਾਚ।

'ਚੰਗੀ ਫੌਜ।

'ਰਹਿਣੀ (ਅਮਲੀ ਜਿੰਦਗੀ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਦਮੀ ਕੱਚਾ ਜਾਣ
 ਲਉ।

'ਡਰ, ਭੈ।

'ਪਿੱਛੇ।

'ਕਦਮ।

'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

'ਬਹੁਤੇ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਿਸਾਇ ॥੩੭॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਪਰ ਅਤਿ ਕੋਪ ਧਰਿ,

ਦਲ ਨਿਜ ਬਹੁਤ ਬੁਲਾਇ।

ਸੈਦ ਖਾਂ ਅਫਗਾਨ ਕੋ,

ਦੈ ਕਰਿ ਦਯੋ ਚੜ੍ਹਾਇ ॥੩੮॥

ਸੂਯਾ:

ਲੈ ਦਲ ਏਕ ਸੁ ਲਾਖ ਕਰੀਬ,

ਅਏ ਤੁਰਕੀ ਸਰਦਾਰ ਅਪਾਰੇ।

ਪਹੁੰਚੇ ਵਹਿ ਆਇ ਅਨੰਦਪੁਰੀ,

ਉਤ ਤੇ ਅਚਲੇਸ ਮਿਲੇ ਰਸ ਧਾਰੇ।

ਇਤ ਤੈ ਦਲ ਲੈ ਨਿਜ ਸਿੰਘਨ ਕਾ,

ਫਿਰ ਸੰਮੁਖ ਜੰਗ ਲਯੋ ਗੁਰੂ ਭਾਰੇ।

ਜੁੱਧ ਮਦਾਨ ਵਿਖੇ ਤਬਿ ਆਨਿ,

ਮਹਾਨ ਭਯਾਨਕ ਹੋਨ ਲਗਾਰੇ¹ ॥੩੯॥

ਤੁੱਪਕ² ਤੋਮਰ³ ਤੀਰ ਜੰਜੈਲ³,

ਜੰਬੂਰ⁴ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਤੈ ਬਹੁ ਚਾਲੈਂ।

ਗੁਲਕਾ⁵ ਸਮ ਮੋਹ ਪਰੈਂ ਅਤਿ ਹੀ,

ਜੁਗ ਓਰ ਨ ਲੇਵਨ ਦੇਤ ਸੰਭਾਲੈਂ।

ਸਿੰਘ ਲਰੈਂ ਤਨ ਦੈ ਸਗਰੇ,

ਨ ਡਰੈਂ ਪਗ ਏਕ ਪਿਛਾਂਹਿ ਨ ਘਾਲੈਂ⁶।

ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਇ ਕੈ ਤੁਰਕ ਲਰੈਂ,

ਪਗ ਪੀਛਹਿ ਕੋ ਇਕ ਏਕ ਨਿਹਾਲੈਂ⁷ ॥੪੦॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੈਦ ਬੇਗ ਇਕ ਮੁਗਲ ਬਰ,

ਮਾਮੂ ਖਾਂ ਅਫਗਾਨ।

ਨੌਕਰ ਯਹਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਹੁਤੇ,

ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਵਾਨ ॥੪੧॥

ਪਰਯੋ ਜੰਗ ਗਾਢਾ ਜਬੈ,

ਯਹਿ ਜੁਗ ਲੈ ਨਿਜ ਸੈਨ।

ਲਰੇ ਹੋਇ ਆਗੇ ਖਰੇ,

¹ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

²ਬੰਦੂਕ। ³ਬਰਛੇ। ⁴ਲੰਮੀ ਨਾਲੀ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ।

⁵ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ।

⁶ਗੋਲੀਆਂ।

⁷ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਹਟਦੇ।

⁸ਇਕ ਇਕ ਪੈਰ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਕਰੇ ਤੁਰਕ ਬਿਨੁ ਚੈਨ ॥ ੪੨ ॥

ਹਰੀ ਚੰਦ ਜਸਵਾਲੀਆ

ਮੀਆਂ ਸੰਗਯਾ ਜਾਂਹਿ।

ਸੈਦ ਬੇਗ ਕੇ ਸੰਗ ਤਬਿ,

ਭਿਰਜੇ ਆਇ ਰਣ ਮਾਂਹਿ ॥ ੪੩ ॥

ਜੁਟੇ ਬੀਰ ਜੁਗ ਜੰਗ ਮੈਂ,

ਆਯੁਧ ਕਰੇ ਅਪਾਰ।

ਸੈਦ ਬੇਗ ਨੇ ਅੰਤ ਕੋ ਲਯੋ

ਹਰੀ ਸਸਿ' ਮਾਰ ॥ ੪੪ ॥

'ਹਰੀ ਚੰਦ ਜਸਵਾਲੀਆ।

ਉਤ ਤੈ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਇਕ,

ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਸਰਦਾਰ।

ਨਿਕਸਜੋ ਦਲ ਤੈ ਗਰਜ ਕੈ,

ਭਿਰਨ ਹੇਤ ਬਲ ਧਾਰ ॥ ੪੫ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਤਬਿ ਸੈਦ ਬੇਗ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਧਯਾਨ।

ਲਰ ਮਰਨ ਸਫਲ ਨਿਜ ਤਹਾਂ ਮਾਨ।

ਫਿਰ ਦੀਨ ਬੇਗ ਕੈ ਸੰਮੁਖ ਜਾਇ।

ਬਡ ਜੰਗ ਲਯੋ ਮਨ ਮੋਦ ਪਾਇ ॥ ੪੬ ॥

ਬਹੁ ਹਨੇ ਤੁਰਕ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੇਰ।

ਨਿਜ ਬਾਨਨ ਸੋਂ ਵਹਿ ਦਿਯ ਵਖੇਰ'।

'ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤੇ।

ਪੁਨ ਦੀਨ ਬੇਗ ਸੰਗ ਕਰਜੋ ਜੰਗ।

ਬਹੁ ਲਗੇ ਘਾਉ ਥਕ ਗਏ ਅੰਗ ॥ ੪੭ ॥

ਤਹਿ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੈ ਗਿਰਜੋ ਖਾਸ'।

'ਆਪ।

ਗੁਰੁ ਹੇਰਿ ਕਰਜੋ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਤਾਸ।

ਯਹਿ ਕੌਤਿਕ ਮਾਮੂ ਖਾਨ ਹੇਰਿ।

ਪਹੁੰਚਜੋ ਤਹਿ ਤਬਿ ਨਿਜ ਅੱਸੂ ਛੇਰਿ ॥ ੪੮ ॥

ਉਨ ਦੀਨ ਬੇਗ ਸਨ' ਕਹਜੋ ਯਾਰ।

'ਸਾਥ, ਨਾਲ।

ਅਬਿ ਚਲਜੋ ਕਹਾਂ ਮਮ ਯਾਰ ਮਾਰ।

ਯੋਂ ਕਹਿ ਕਰਿ ਘੋੜੇ ਕੋ ਕੁਦਾਇ।

ਸਿਰ ਦੀਨ ਬੇਗ ਕਾ ਕਟਜੋ ਜਾਇ ॥ ੪੯ ॥

ਝੱਟ ਪੱਟ ਕੱਟ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਭਾਰ।

'ਭਾਰੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ।

ਫਿਰ ਅਯੋ ਆਪਨੇ ਦਲ ਮਝਾਰ।

ਪਿਖਿ ਲਾਘਵਤਾ ਤਿਸ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।

'ਚੁਸਤੀ।

ਗੁਰੂ ਹਸ ਕਰਿ ਦਯੋ ਇਨਾਮ ਵੇਸਾ ॥ ੫੦ ॥

'ਚੰਗਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਪੈਂਡੇ ਖਾਨ ਪਠਾਨ ਇਕ,

ਬਢ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਆਨਿ।

ਅਹੋ ਗੁਰੂ ਮਮ ਸੰਗ ਤੁਮ,

ਕਰੋ ਜੰਗ ਬਲ ਠਾਨ ॥ ੫੧ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਛੇੜਿ ਕਿਕਾਨ ਨਿਜ,

'ਘੋੜਾ।

ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ ਢਿਗ ਜਾਇ।

ਅਹੋ ਖਾਨ ਤੁਮ ਵਾਰ ਨਿਜ,

ਕਰਿ ਲੇਵਹੁ ਮਨ ਭਾਇ ॥ ੫੨ ॥

'ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕਰ ਲੈ।

ਤਾਨ ਕਾਨ ਪਰ ਬਾਨ ਖਰਾ,

'ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ।

ਤਜਯੋ ਖਾਨ ਰਿਸ ਠਾਨ।

ਛੁਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਾਨ ਢਿਗ,

ਗਯੋ ਨਿਫਲ ਸਰ ਖਾਨ ॥ ੫੩ ॥

'ਪਠਾਣ ਦਾ ਤੀਰ।

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਏਕਹਿ ਬਾਨ ਸੋਂ,

ਹਾਨ ਖਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ।

ਪਾਉਂ ਠਾਉਂ ਤਿਹ ਰੋਪ ਕਰਿ,

'ਉਸ ਥਾਂ ਪੈਰ ਗੱਡ ਕੇ।

ਹਨੀ ਘਨੀ ਤੁਰਕਾਨਿ ॥ ੫੪ ॥

ਸਭਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨ ਕਾ,

ਸੈਦ ਖਾਨ ਸਰਦਾਰ।

ਭੇਜਯੋ ਥਾ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਨੈ,

ਜੋ ਕਰਿ ਵਡ ਮੁਖਤਯਾਰ ॥ ੫੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਥਾ ਉਨਿ ਬਹੁ ਸੁਨਿਓ।

ਉਨਿ ਤਬਿ ਯਾ ਬਿਧਿ ਮਨ ਮੈਂ ਗੁਨਿਓ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਚ ਵਲੀ ਹੈ ਭਾਰਾ।

'ਕਰਾਮਾਤੀ।

ਤੋ ਮੁਹਿ ਦੇਵਹਿ ਅਬੀ ਦਿਦਾਰਾ ॥ ੫੬ ॥

ਜਗੇ ਭਾਗ ਤਿਸ ਕੇਰ ਮਹਾਨੀ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੇ ਦਿਲ ਕੀ ਜਾਨੀ।
 ਛੇੜਿ ਤੁਰੰਗ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਦਲ ਤੁਰਕਾਨੀ ਲਖ ਕਰਿ¹ ਸਭਿ ਹੀ ॥ ੫੭ ॥
 ਸੈਦ ਖਾਨ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪਹੂਚੇ।
 ਬੰਧਨ ਚਹਿਤ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਮੂਚੇ¹।
 ਸਜੇ ਸਨੱਧ ਬੱਧ¹ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ।
 ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਸਮ ਦਿਪਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀ¹ ॥ ੫੮ ॥
 ਸੁੰਦਰਤਾ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰਹੀਂ।
 ਸਵਰ ਸਹਸ ਕੀ ਛਬਿ ਕੇ ਹਰਹੀਂ¹।

¹ਲੰਘ ਕੇ।

¹ਛੁਡਾਏ, ਕੱਟੇ।

¹ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

¹ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਵਾਂਗ {ਕ੍ਰਾਂਤੀ} ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

¹ਹਜ਼ਾਰਾਂ {ਸਵਰ=ਸਮਰ} ਕਾਮਦੇਵਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਝੁਲਤ ਕਲਗੀ ਸੀਸ ਸੁਹਾਏ।
 ਰਤਨ ਜਟਿਤ ਪਿਖਿ ਮਨ ਲਲਚਾਏ ॥ ੫੯ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੈਦ ਖਾਨ ਢਿਗ ਜਾਈ।
 ਕਲਗੀਧਰ ਬੋਲੇ ਮੁਸਕਾਈ।
 ਅਹੋ ਖਾਨ ! ਨਿਜ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੋ।
 ਖਬਰਦਾਰ ਹੈ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੋ ॥ ੬੦ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੁਨਯੋ ਖਾਨ ਨੈ ਜਬਿ ਹੀ।
 ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ ਹੇਰਯੋ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਜਾਨਯੋ ਯਹਿ ਬਾ ਜਿਨਸ¹ ਖੁਦਾਏ।
 ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਅਤਿ ਦੀਨ ਦੁਖਾਏ ॥ ੬੧ ॥
 ਮੈਂ ਖਦਯੋਤ ਸੂਰ ਯਹਿ ਨੂਰੀ¹।
 ਕਯੋਂ ਬਰਾਬਰੀ ਬਨ ਹੈ ਪੂਰੀ।
 ਐਸੋ ਵਲੀ ਲੋਗ¹ ਫਿਰ ਔਰੈਂ।
 ਮਿਲੈ ਨ ਮੁਝ ਕੋ ਕੀਨੇ ਗੌਰੈਂ¹ ॥ ੬੨ ॥
 ਯਾਂ ਤੈ ਇਸ ਕੇ ਮੁਰਸ਼ਦ¹ ਧਾਰੋਂ।
 ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਭਿ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੋਂ।
 ਯੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਸੈਦੇ ਖਾਨੈਂ।
 ਗਹੇ ਪਦਮ ਪਦ¹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਆਨੈਂ² ॥ ੬੩ ॥
 ਕਰੀ ਕਦਮ ਬੋਸੀ¹ ਧਰਿ ਧੀਰੈਂ।

¹ਇਹ ਖੁਦਾ ਦੀ {ਬਾਜਿਨਸ} ਜਾਤ (ਸਰੂਪ) ਹਨ।

¹ਮੈਂ ਟਟਹਿਣਾ ਹਾਂ ਇਹ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਚਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਹਨ।

¹ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਪੀਰ।

¹ਖਿਆਲ (ਧਿਆਨ) ਕੀਤਿਆਂ ਵੀ।

¹ਗੁਰੂ।

¹ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਪਕੜ ਲਏ। ²ਆ ਕੇ।

¹ਚਰਨ ਚੁੰਮੇ।

ਕਹੜੇ ਮੁਰੀਦ ਕਰੋ ਮੁਹਿ ਪੀਰੈਂ।
 ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਕਹੜੇ ਲਰਨ ਤੁਮ ਆਏ।
 ਯਹਿ ਕਯਾ ਤੁਮ ਅਬਿ ਬੈਨ ਅਲਾਏ ॥ ੬੪ ॥
 ਸੈਦ ਖਾਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ।
 ਕੌਨ ਸਕੈ ਤੁਮ ਪਰ ਕਰਿ ਵਾਰਾ।
 ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਸਿੰਘ ਯਹਿ ਜੇਤਿਕ।
 ਖੇਲ ਰਚੀ ਯਹਿ ਸਭਿ ਤੁਮ ਤੇਤਿਕ ॥ ੬੫ ॥
 ਨਟ ਵਤ ਅਪਨੀ ਰਚਨਾ ਸੰਗੈਂ।
 ਕਰਤ ਪ੍ਰੇਰਿ ਆਪ ਹੀ ਜੰਗੈਂ।
 ਆਪ ਬ-ਜਿਨਸ ਖੁਦਾਇ ਮਹਾਨੈ।
 ਪਰਯੋ ਸ਼ਰਨ ਆਜਜ ਮੈਂ ਆਨੈ ॥ ੬੬ ॥
 ਪਿਖਿ ਸ਼ਰਧਾ ਤਿਸ ਕੀ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ।
 ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਪਦੇਸ਼ਯੋ ਤੂਰਨ।
 ਸੈਦ ਖਾਨ ਆਯੁਧ' ਤਜਿ ਸਭਿ ਹੀ।
 ਨਿਜ ਦਲ ਤਯਾਗ ਚਲਯੋ ਪੁਨ ਤਬਿ ਹੀ ॥ ੬੭ ॥
 ਦੁੰਦ-ਭਾਵ' ਸਭਿ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਸਯੋ।
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਉਰ ਮਾਹਿੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਯੋ।
 ਹੋਇ ਫਕੀਰ ਬਿਰੱਕਤ ਵਧੇਰੈਂ।
 ਕਾਨਨ ਮਾਹਿੰ' ਧਸਯੋ ਬਿਨ ਦੇਰੈਂ ॥ ੬੮ ॥

'ਛੇਤੀ।

'ਸਸਤ੍ਰ।

'ਦੂਤ ਭਾਵ।

'ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸੈਦ ਖਾਨ ਕਾ ਹਾਲ ਪਿਖਿ,
 ਹੋਏ ਤੁਰਕ ਹਿਰਾਨ।
 ਕੋਊ ਕਹੈਂ ਗੁਰੂ ਵਲੀ ਯਹਿ,
 ਕੋ ਕਹਿੰ ਜਾਦੂ-ਵਾਨ ॥ ੬੯ ॥
 ਕੋਊ ਕਹੈਂ ਯਹਿ ਭਲੀ ਨਹਿੰ,
 ਕੀਨੀ ਸੈਦੇ ਖਾਨ।
 ਤਯਾਗਯੋ ਦੀਨ ਇਮਾਨ ਨਿਜ,
 ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਮਾਨ ॥ ੭੦ ॥

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਫੇਰ ਪੁਕਾਰ ਕਹਯੋ ਸਰਦਾਰਨ,

ਆਪਨੀ ਸੈਨ ਮਝਾਰ ਤਬੈ ਹੀ।
 ਘੇਰਿ ਹਨੋ ਅਬਿ ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਪੀਰਹਿ,
 ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਇ ਅਬੈ ਹੀ।
 ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਉਮਡਯੋ ਘਨ ਜਿਉਂ ਦਲ,
 ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ' ਬਜਾਇ ਸਭੈ ਹੀ।
 ਜਯੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਪਰਜੋ ਰਵਿ ਕੋ,
 ਤਬਿ ਤਜੋਂ ਗੁਰੁ ਤਾਂਹਿ ਕੈ ਮੱਧ ਫਥੈ ਹੀਂ ॥ ੨੧ ॥

'ਵੱਡੇ ਧੌਸੇ।

ਬਾਨ ਕਿਤਾਨ' ਚਲੇ ਗੁਰੁ ਕੀ ਦਿਸ,
 ਭੂਤ ਸਿਖੀ ਸਮ ਜਾਹਿ ਅਜਾਏ'।
 ਸੇ ਉਨ ਕੇ ਉਨ ਹੀ ਕੇ ਲਗੈਂ,
 ਦਿਸ ਦੂਸਰਿ ਕੇ ਦਿਸ ਦੂਸਰਿ ਜਾਏ।
 ਆਪ ਬਚਾਇ ਘਨੇ ਅਰਿ ਘਾਇ,
 ਤੁਰੰਗ ਕੁਦਾਇ ਗੁਰੂ ਇਮ ਆਏ।
 ਜਜੋਂ ਸਘਨੇ ਘਨ ਘੋਖ ਘੁਮੰਡਹਿ,
 ਫਾੜਿ ਬਿਝਾੜ ਰਵੀ ਨਿਕਸਾਏ' ॥ ੨੨ ॥

'ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤੀਰ।

'ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਬਿਅਰਥ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਜਿਵੇਂ ਸੰਘਣੇ {ਘੁਮੰਡਹਿ} ਉੱਛਲ ਕੇ ਆਏ ਤੇ {ਘੋਖ} ਗੱਜਦੇ
 ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ {ਬਿਝਾੜ} ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਸੰਘਣਾ ਇਕੱਠ ਪਾੜ ਕੇ
 ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਪੁਨ ਉਚੁ ਸਥਾਨ ਪੈ ਆਨ ਥਿਰੇ,
 ਅਰਿ ਮੂਚਨ ਕੀ' ਮਨਸਾ ਗੁਰੁ ਧਾਰੇ।
 ਗਹਿ ਪਾਨ ਕਮਾਨ ਸੁ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨਹਿ,
 ਤਾਨ ਭਲੇ ਖਰ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ'।

'ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੀ।

'ਕਮਾਣ ਹੱਥ 'ਚ ਪਕੜ ਕੇ ਕੰਨ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ।

ਲੱਛਨ ਲੱਛ ਫਿਰੈਂ ਨਭ ਮੈਂ,
 ਜਨੁ ਫੁੰਕਤ ਸਾਂਪ ਸਪੱਛ ਕਰਾਰੇ'।

'ਜਾਣੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ {ਕਰਾਰੇ} ਤੇਜ ਸੱਪ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ
 ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਖਾਨ ਦਿਲਾਵਰ ਆਦਿ ਘਨੇ,
 ਤੁਰਕੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰੂ ਹਨ ਡਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥
 ਐਸ ਬਿਸੱਖ ਤਜੇ ਗੁਰੁ ਲੱਖਹਿੰ,
 ਹੋਇ ਲਗੈਂ ਇਕ ਤੈ ਬਹੁ ਜਾਏ'।

'ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ {ਬਿਸੱਖ} ਤੀਰ ਛੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਇਕ
 ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਜ੍ਹਾਨ ਕਿਕਾਨ ਮਿਦਾਨ ਵਿਖੇ, ਪਰਿਹਾਨ ਕਰੇ

'ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ {ਜਿੰਨੇ} ਨਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਨਹਿੰ ਬਯਾਨ ਥਵਾਏ।
 ਹੇਰਿ ਹਿਰਾਨ ਰਹੀ ਤੁਰਕਨਿ,
 ਨ ਆਨ ਸਕੈ ਗੁਰੁ ਕੈ ਸਮੁਹਾਏ।
 ਯੋਂ ਦੁਸਦੀ ਤਿਸਦੀ ਚੁਸਦੀ
 ਛਿਸਦੀ, ਗੁਰੁ ਮਾਰ ਸ੍ਰਦਾਰ ਖਪਾਏ। ॥ ੨੪ ॥

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੌ, ਚਾਰ ਸੌ, ਛੇ ਸੌ ਸਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਾਂ
 ਨੇ ਮਾਰ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਮੁਖ ਮੋਰ ਦਏ ਸਬਿ ਕੇ ਜਬਿ ਯੋਂ,
 ਰਣ ਛੋਰਿ ਤਬੈ ਉਤ ਤੈ ਤੁਰਕਾਨੀ।
 ਦਿਸ ਦੂਸਰਿ, ਦੈ ਕਰਿ ਜੋਰ ਪਰੇ,
 ਤਿਨ ਸਿੰਘ ਦਬਾਇ ਲਏ ਬਲ ਠਾਨੀ।
 ਤਜਿ ਮੋਰਚਾ ਸਿੰਘ ਪਲਾਇ ਗਏ।
 ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਮੱਧ ਧਸੀ ਤੁਰਕਾਨੀ।
 ਲੂਟ ਮਚਾਇ ਦਈ ਪੁਰ ਮੈਂ,
 ਗੁਰੁ ਹੇਰਿ ਤਬੈ ਰਿਸ ਠਾਨ ਮਹਾਨੀ ॥ ੨੫ ॥

'ਦੌੜ ਗਏ।

ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦਲ ਕੋ,
 ਨਿਜ ਸੰਗਹਿ ਲੈ ਬਲ ਕੈ ਕੈ।
 ਮਾਰ ਨਿਕਾਰ ਦਈ ਪੁਰਿ ਤੈ,
 ਅਰਿ ਕੀ ਧੁਜਨੀ, ਬੁਜਨੀ ਸੁ ਬਨੈ ਕੈ।
 ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਪਾਇ ਵਹੀਰ ਚਲਯੋ,
 ਨਿਜ ਜੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨਿਸਾਨ ਬਜੈ ਕੈ।
 ਰੋਪੜ ਕੇ ਢਿਗ ਜਾਇ ਥਿਰੇ, ਬਕਹੀਂ।
 ਗੁਰੁ ਕੋ ਹਮ ਆਏ ਫਤੈ ਕੈ ॥ ੨੬ ॥

'ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਬੱਕਰੀ ਬਣਾ ਕੇ।

'ਜਿੱਤ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧੌਂਸੇ ਵਜਾ ਕੇ।

'ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

'ਫਤਹ ਕਰਕੇ।

ਦਿਨ ਪਾਂਚ ਮੁਕਾਮ ਤਹਾਂ ਕਰਿ ਕੈ,
 ਦਿਸ ਦਿੱਲੀ ਜਬੈ ਨਿਸ ਕੋ ਸੁ ਚਲਾਏ।
 ਆਇਸ ਲੈ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਿੰਘ, ਜਾਇ
 ਰਹੇ ਢੁਕ ਥੇ, ਪਰਗੇ ਤਬਿ ਧਾਏ।
 ਲੂਟ ਵਹੀਰਾ ਲਯੋ ਸਗਰੋ,
 ਹਲਚਾਲ ਪਰੀ ਦਲ ਵੀਚ ਮਹਾਂਏ।
 ਨਿਸ ਮਾਂਹਿ ਨ ਕਾਂਹਿ ਪਛਾਨ ਪਰੈ,
 ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਧਸੇ ਬਨ। ਦੌਰਿ ਤਦਾਂਏ ॥ ੨੭ ॥

'ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਹੱਲਾ ਕਰ ਕੇ ਪੈ ਗਏ।

'(ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ) ਦਲ।

'ਜੰਗਲ 'ਚ।

ਦੋਹਰਾ:

ਜਿਤਿਕ ਲੂਟ ਲੈ ਗਏ ਥੇ,

ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਤੈ ਯਵਨ'।

'ਤੁਰਕ।

ਤਿਸ ਤੈ ਦਸ ਗੁਨ ਸਿੰਘ ਤਬਿ,

ਲੂਟ ਮੁੜੇ ਧਨ ਤਵਨ' ॥ ੨੮ ॥

'ਤਿਨਾਂ ਦਾ।

ਸਿੰਘ ਲੌਟ' ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਏ,

'ਮੁੜ ਕੇ।

ਤੁਰਕ ਗਏ ਦਿਸ ਸਾਹਿ।

ਕਹਿ ਗਾਥਾ ਯਹਿ ਜੰਗ ਕੀ,

ਯਜਾਇ ਭਯੋ ਇਤਿ ਯਾਹਿ' ॥ ੨੯ ॥

'ਏਥੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੰਗ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ,
ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰੇਹਟਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੬੩ ॥

੬੪. {ਪਹਾੜੀਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਔਰੰਗੇ ਪਾਸ ਫਰਿਆਦ, ਜੰਗ ਤੇ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਛੱਡਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਧਰਮ ਧਰਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਦਰਨ,
ਕਰਨ ਸਰਬ ਸੁਖ ਸਾਰਾ।

'ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦਲਨ ਵਾਲੇ, ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਕੇ,
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਜੁਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਨੌਰੰਗੇ ਢਿਗ ਗਿਰਪਤੀ
ਜਾਇ ਕਰੈਂ ਫਰਯਾਦ।
ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਪੈ ਹੋਇ ਹੈ,
ਜਜੋਂ ਫਿਰ ਅਧਿਕ ਫਸਾਦ ॥ ੨ ॥

ਪੁਰ ਅਨੰਦ ਕੇ ਤਜਾਗ ਗੁਰੂ,
ਬਾਹਰ ਨਿਕਸਹਿ ਜੈਸ।
ਇਸ ਅਧਯਾਇ ਮੈਂ ਹੁਇਗੀ,
ਕਥਾ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਤੈਸ ॥ ੩ ॥

ਏਕ ਲਾਖ ਦਲ ਤੁਰਕ ਕਾ,
ਗਯੋ ਗੁਰੂ ਤੈ ਹਾਰ।
ਜਬ ਤੈ, ਤਬ ਤੈ ਗਿਰਪਤੀ',
ਦਿਨ ਦਿਨ ਭਏ ਲਚਾਰਾ ॥ ੪ ॥

'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

'ਦੁਖੀ।

ਤੋਟਕ ਛੰਦ:

ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਪਾਇ ਫਤੂਰਾ ਦਯੋ।
ਲੁਟ ਦੇਸ ਗਿਰੇਸਨ ਕੇਰ ਖਯੋ।
ਬਹੁ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕੇ ਗ੍ਰਾਮ ਤਹਾਂ।
ਲੁਟ ਕੀਨ ਉਜਾਰ ਖ਼ਾਰ ਮਹਾਂ ॥ ੫ ॥
ਤਬਿ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰ ਪਤੀ।

'ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਜਰਜੋ ਰਿਸ ਪੂਰ ਅਤੀ।
ਫਿਰ ਸਭਿ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕਾ ਕੱਠ ਕਰਯੋ।
ਮਿਲਿ ਮਤਾ ਸਭਨ ਯਹਿ ਠੱਟ ਧਰਜੋ ॥ ੬ ॥

'ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਭਰ ਕੇ।

'ਇਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਪਕਾ ਲਿਆ।

ਅਬਿ ਨੌਰੰਗੇ ਢਿਗ ਚਲ ਕਰ ਕੈ।
ਕਰੀਏ ਫਰਯਾਦ ਸੁ ਬਲ ਧਰ ਕੈ।

'ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ।

ਤਹਿ ਤੈ ਦਲ ਲੈ ਬਹੁ ਆਇ ਇਹਾਂ।
 ਫਿਰ ਮੰਡ ਘੁਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮਹਾਂ ॥ ੭ ॥
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਹਿ ਸਿੰਘਨ ਮਰਵੱਈਏ।
 ਅਥਵਾ ਨਿਜ ਮੁਲਖੋਂ ਕਢਵੱਈਏ।
 ਬਿਨੁ ਯਹਿ ਬਲਾਇ ਕੇ ਦਫੇ ਕਰੇ।
 ਹਮ ਕੋ ਕਬਿ ਜੀਵਨ ਫੇਰ ਪਰੇ ॥ ੮ ॥

'ਬਹੁਤਾ ਤਿੱਖਾ ਜੰਗਰਚ ਕੇ।

'ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

'ਸਾਨੂੰ ਫੇਰ ਜਿਉਣਾ ਕਦੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂ
 ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਨਹਿੰ ਬਾਤ ਬਨੈ ਬਿਨ ਤਹਾਂ ਗਏ।
 ਕਰਿ ਕੈ ਯਹਿ ਮਤਾ ਤਜਾਰ ਭਏ।
 ਉਨ ਦਿਨ ਮਹਿੰ ਦੱਖਨ ਦਿਸਾ ਵਰੈਂ।
 ਨੌਰੰਗ ਥਾ ਗਯੋ ਮੁਹਿੰਮ ਪਰੈਂ ॥ ੯ ॥
 ਇਕ ਸ਼ਹਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਜਹਾਂ।
 ਵਡ ਦੁਰਗ ਗੋਲਕੁੰਡਾ ਸੁ ਤਹਾਂ।
 ਤਹਿੰ ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹਿ ਨਰੇਸ਼ਹਿ ਸੋਂ।
 ਨੌਰੰਗ ਥਾ ਲਰਤ ਹਮੇਸ਼ਹਿ ਸੋ ॥ ੧੦ ॥
 ਇਕ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਿਲੂਰੀ।
 ਪੁਨ ਦੂਸਰ ਭੂਪਤਿ ਹੰਡੂਰੀ।
 ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੇਰ ਵਜੀਰ ਲਏ।
 ਚਲਿ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਾਇ ਭਏ ॥ ੧੧ ॥
 ਇਨਿ ਨੌਰੰਗ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ।
 ਨਿਜ ਸਿਰ ਤੈ ਪਾਗ ਉਤਾਰ ਧਰੀ ॥ ੧੨ ॥

'ਦੱਖਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ।

'ਜੰਗ ਉੱਪਰ।

'ਗੋਲ ਕੁੰਡਾ ਨਾਮ ਦਾ ਕਿਲਾ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਢਿਗ ਹਾਲ ਨਿਜ,
 ਭਾਖਯੋ ਬਿਹਬਲ ਹੋਇ।
 ਜੇ ਤਿਨ ਕਹਯੋ ਵਿਥਾਰ ਕਰਿ',
 ਕਹੋਂ ਤਨਕ' ਮੈਂ ਸੋਇ ॥ ੧੩ ॥

'ਫੈਲਾ ਕੇ, ਵਧਾ ਕੇ।

'ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ।

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਇਕ ਭਯੋ ਫਕੀਰੂ।
 ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਮਾਂਹਿ ਬਡ ਧੀਰੂ।
 ਤਿਸ ਗਾਦੀ ਪਰ ਦਸਮੀ ਠੌਰੈਂ।

ਬਡ ਆਕੜ ਖਾਂ ਬੈਠੜੋ ਔਰੈਂ ॥ ੧੪ ॥

ਨਾਮ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਡ ਬੰਕਾ।

ਅਪਨ ਬਜਾਯੋ ਚਹਿ ਜਗਿ ਡੰਕਾ।

‘ਧੌਂਸਾ।

ਹਠੀ ਉਦਾਰ ਸੂਰਮਾ ਭਾਰੀ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮ ਬਲੀ ਅਪਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥

ਰੁਸਤਮ, ਭੀਮ, ਕਰਣ ਸਮ ਜੋਧਾ।

ਜਿਨਿ ਲਸਕਰ ਸ਼ਾਹੀ ਬਹੁ ਸੋਧਾ।

‘ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਾਖੋਵਾਲਾ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮੈਂ ਹੈ।

‘ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਸੀ ਪਹਿਲੀ ਅਬਾਦੀ ਦਾ ਨਾਮ
ਮਾਖੋਵਾਲ ਸੀ।

ਰੋਪੜ ਸ਼ਹਰ ਨਜੀਕ ਰਹੈ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥

ਰਚੜੋ ਪੰਥ ਇਕ ਤਿਸ ਨੈ ਭਾਰਾ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹਿਨ ਤੈ ਨਜਾਰਾ।

ਨਾਮ ਖਾਲਸਾ ਤਿਸ ਕਾ ਧਰੜੋ।

ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਬਹੁਤ ਬਿਸਤਰੜੋ ॥ ੧੭ ॥

‘ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ* ਜਗ ਮਹਿ ਜੇਤੇ।

*ਪਹਾੜੀਏ ਅਨਹੋਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ
ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨਚਲੇ ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਜੋਧੇ ਸਿੰਘ ਸਨ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ
ਮਰ ਮਿਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਦੈ ਧਨ ਆਦਰ ਰਾਖਤ ਤੇਤੇ।

ਹਮਰਾ ਦੇਸ ਲੂਟ ਉਨਿ ਖਾਯਾ।

ਕਈ ਬਾਰ ਹਮ ਜੰਗ ਮਚਾਯਾ ॥ ੧੮ ॥

ਉਨ ਕੇ ਆਗੇ ਹਮਰੀ ਪੇਸ਼ੈਂ।

‘ਵਾਹ, ਜ਼ੋਰ, ਬਲ।

ਰਣ ਮੈਂ ਚਲਤ ਨਹੀਂ ਇਕ ਲੇਸੈਂ।

‘ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਾੜ ਵੀ।

ਸੈਨਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਇਕ ਵਾਰੀ।

ਪਠੀ ਆਪ ਸੋ ਆਈ ਹਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥

ਏਕ ਲਾਖ ਫਿਰ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੈ।

ਗਯੋ ਅਬੀ ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਧੈ ਕੈ।

ਸੋ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨੈਂ ਮਾਰ ਹਟਾਈ।

ਕਰ ਕੈ ਜੰਗ ਸੁ ਤੰਗ ਬਨਾਈ ॥ ੨੦ ॥

‘ਦੁਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਲਖੀ ਨ ਜਾਤ ਗਤੀ ਤਿਸ ਕੇਰੀ।

‘ਉਸ ਦੀ ਰੀਤੀ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਪੀਰ ਕਿਧੋਂ ਵਹਿ ਬੀਰ ਵਧੇਰੀ।

ਸਾਚੇ ਸ਼ਾਹਿ ਆਪ ਕਹਿਲਾਵੈ।

ਤੁਮ ਕੋ ਝੂਠੇ ਸ਼ਾਹਿ ਬਤਾਵੈ ॥ ੨੧ ॥

ਦੇਸ ਮਾਂਹਿ ਬਡ ਗਦਰ¹ ਮਚਾਯਾ।

¹ਹਲਚਲੀ, ਬਗਾਵਤ।

ਅਬਿ ਚਾਹਤ ਦਿੱਲੀ ਪਰ ਆਯਾ।

ਜਬਿ ਵਹਿ ਆਇ ਧਸੈਗੋ ਦਿੱਲੀ।

ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਮਚ ਹੈ ਜਿੱਲੀ¹ ॥ ੨੨ ॥

¹ਡੰਡਰੋਲੀ।

ਹਮਰੀ ਬਾਤ ਨ ਸਮਝੋ ਖਿੱਲੀ¹।

¹ਹਾਸੀ।

ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਬਿਨ ਢਿੱਲੀ।

ਸੁਨਿ ਹਵਾਲ ਸਭਿ ਨੌਰੰਗ ਸ਼ਾਹੈ।

ਕੋਪ ਹੋਇ ਅਧਿਕੈਂ ਮਨ ਮਾਰੈਂ ॥ ੨੩ ॥

ਦਿੱਲੀ ਦਿਸਾ ਸਰੁੰਦ ਲਹੌਰੈਂ।

ਜਾਰੀ ਕਰਿ ਫੁਰਮਾਨ ਸੁ ਗੌਰੈਂ¹।

¹ਭਾਰੀ।

ਕਰਿ ਸਿਤਕਾਰ ਗਿਰੀਸਨ ਕੇਰਾ।

ਪੀਛੇ ਪਠੈ ਤਾਂਹਿ ਬਿਨ ਦੇਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਦਿਲੀ ਤੈ ਦਲ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ।

ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰਤ ਬਹੁ ਲੈ ਸਰਦਾਰਾਂ।

ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਰੁੰਦਹੁ ਧਾਯਾ।

ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲਾਹੌਰੋਂ ਆਯਾ ॥ ੨੫ ॥

ਦਰੇ ਕੰਧਾਰੋਂ¹ ਅਯੋ ਬਿਅੰਤੈ।

¹ਕੰਧਾਰ ਦੇਰਸਤਿਓਂ, {ਦਰਾ=ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਰਸਤਾ।}

ਜੰਗੀ ਸਾਜ ਸਕਲ ਸਲਤੰਤੈ¹।

¹ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੰਗੀ ਸਾਮਾਨ।

ਬਾਈ ਧਾਰਨ ਕੇ ਮਿਲਿ ਰਾਜੇ।

ਅਏ ਡੋਗਰੇ ਔਰ ਦਰਾਜੇ¹ ॥ ੨੬ ॥

¹ਬਹੁਤੇ।

ਭੂਪਤਿ ਔਰ ਦੁਆਬੇ ਕੇਰੇ।

ਅਏ ਜਲੰਧ੍ਰੀਏ ਬਿਨੁ ਦੇਰੇ।

ਛੇੜਾਂ ਅਈਂ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੇਰੀਂ¹।

¹ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਛੇੜਾਂ ਆਈਆਂ {ਛੇੜ-ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਨ ਮੰਗਵਾਇਆ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ।}

ਲਾਖੇਂ ਨਰ ਮਿਲ ਮਿਲਿ ਬਿਨ ਦੇਰੀ ॥ ੨੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਚਾਰ ਦਿਸਨ ਤੈ ਆਇ ਕਰਿ,

ਘੇਰਯੋ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਲੋ ਵਸਤੁ ਸਭਿ,

ਕਰੀ ਚੁਫੇਰਜੋਂ ਬੰਦ ॥ ੨੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਲੋਗ ਪੁਰੀ ਕੇ ਵਸਨੇ ਵਾਰੇ।

ਚਲੇ ਤਜਾਗ ਘਰ ਹੋਇ ਦੁਖਜਾਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਭਿ ਕੇ ਧੀਰਜ ਦੇਵੈਂ।

ਕੌਨ ਬਿਪਤਿ ਮਹਿੰ ਸੀਖਯਾ ਲੇਵੈ ॥ ੨੯ ॥

ਸਿੱਖ ਹਜਾਰ ਦਸਕ ਗੁਰੂ ਪਾਸੈਂ।

ਥਾ ਤਬਿ ਬੀਰ ਬਾਂਕੁਰੇ ਖਾਸੈਂ।

ਬਾਹਰ ਸੱਤੂਨ ਕਾ ਦਲ ਅਨਗਨ।

ਪਰਜੋ ਨਗਰ ਕੇ ਬਗਰਾ¹ ਕੋਪਿ ਮਨਿ ॥ ੩੦ ॥

¹ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਦਲ ਲੈ ਕੈ।

ਪੁਰਿ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੇ ਬਲ ਕੈ ਕੈ।

ਜਾਇ ਮਦਾਨ ਬੀਚ ਬਡ ਜੰਗੈਂ।

ਪਾਇ ਦਯੋ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਸੰਗੈਂ ॥ ੩੧ ॥

ਮਨ ਮਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਯਹਿ ਠਹਰਾਈ।

ਸੂਰਨ ਕੀ ਅਬਿ ਸੂਰਮ ਤਾਈ।

ਵੀਚ ਮਿਦਾਨ ਠਾਨ ਰਣ ਠੀਕੇ।

ਕਰੀ ਪਰੀਛਯਾ ਚਹੀਏ ਨੀਕੇ ॥ ੩੨ ॥

ਯਹਿ ਜਬਿ ਸਾਰਾ¹ ਤੁਰਕ ਦਲ ਪਾਈ।

¹ਖਬਰ।

ਆਯੋ ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਤੈ ਕਰਿ ਧਾਈ।

ਮਾਰੂ ਬਾਦ¹ ਬਜਾ ਕਰਿ ਨਾਨੂ।

¹ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ।

ਆਹਵ ਘੋਰ¹ ਜੋਰ ਕਰਿ ਠਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥

¹ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਕਾਰੀ¹ ਘਟਾ ਸਮ ਆਵਤ ਭੇ,

¹ਕਾਲੀ।

ਦਿਸ ਚਾਰਨ ਤੇ ਉਮਡੇ ਬਲਕਾਰੀ¹।

¹ਬਲਵਾਨ ਉੱਛਲ ਕੇ ਆਏ।

ਕਾਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਜੀ ਸਭ ਕੇ ਅੰਗ,

ਜੰਗ ਮਚਾਵਨ ਕੇ ਹਿਤਕਾਰੀ¹।

¹ਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਕਾਰੀ ਏ ਬੂੰਦ ਸੋ ਬਾਨ ਬਰੱਸਤ,

ਤੇਗਹਿੰ ਦਾਮਨਿ ਸੀ ਦਮਕਾਰੀ¹।

¹ਬੂੰਦਾਂ ਵਾਂਗ {ਕਾਰੀ} ਬਹੁਤੇ ਤੀਰ ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਾਰੀਪਤੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੂ,
ਜੁੱਧ ਭਯਾਨਕ ਕੀਨੋ ਹੈ ਕਾਰੀ' ॥ ੩੪ ॥

'ਕਾਲੀ ਨਾਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
{ਕਾਰੀ} ਬਹੁਤਾ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਕੀਤਾ।

ਕਾਰੀ ਦੈ ਤਾਰੀ ਅਪਾਰੀ ਨਚੈ,
ਗਨ ਭੈਰਵ ਭੂਤ ਤਚੈਂ ਕਿਲਕਾਰੀ'।

'ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨੱਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ
ਭੈਰੋਂ ਤੇ ਭੂਤ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਰੀ ਸੁ ਕਾਕਨ ਡਾਰੀ ਅਚੈਂ ਪਲ,
ਸ੍ਵਾਨ ਸਿਆਲ ਬੱਚੇ ਉਮਕਾਰੀ'।

'ਕਾਲੇ ਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਮਾਸ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੇ
ਗਿੱਦੜਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਛਲਦੇ ਹਨ।

ਕਾਰੀ ਸੋ ਆਂਤ ਲੈ ਜੋਗਨਿ ਉੱਡਤ,
ਭੂਤ ਗਹੈਂ ਇਤ ਖੇਤ ਮਝਾਰੀ'।

'ਚੰਗੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜੋਗਣੀਆਂ ਉਡਦੀਆਂ ਹਨ, ਭੂਤ
ਇਸ ਜੰਗ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਪਕੜਦੇ ਭਾਵ ਹੇਠ ਨੂੰ ਖਿਚਦੇ ਹਨ।

ਝਾਰੀ ਖਿਲਾਰੀ ਮਨੋ ਸਿਸ ਖੇਲਤ,
ਚਾਰੀ ਗੁਡੀ ਗਨ ਲੈ ਨਭ ਚਾਰੀ' ॥ ੩੫ ॥

'ਜਾਣੋ ਸਾਰੇ ਖਿਲਾੜੀ ਬਾਲ ਖੇਲਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਸੁੰਦਰ
ਗੱਡੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਾੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ।

ਚਾਰੀ ਚਹੂੰਘਾ ਚਪੈਂ ਚਿਤ ਸੌਂਪ ਸੌਂ,
ਚੀਨ ਚਿਤੌਨ ਚਿਤੈਂ ਚਖੁ ਚਾਰੀ'।

'{ਚਾਰੀ} ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ ਚਹੂੰ ਪਾਸੀਂ ਚਿੱਤ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ
{ਚਪੈਂ} ਖਿਝ ਕੇ {ਚਾਰੀ} ਸੁੰਦਰ {ਚਖ} ਨੇੜਾਂ ਦੀ {ਚਿਤੌਣ} ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ {ਚਿਤੈਂ} ਦੇਖ ਕੇ {ਚੀਨ} ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰੀ ਭੌਹੈਂ ਸੌਹੈਂ ਬੀਰ ਨਿਹਾਰਤ,
ਮਾਰਤ ਏਕਹਿ ਬਾਰ ਕਰਵਾਰੀ'।

'ਭੌਹਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਇੱਕੋ ਵਾਰ
ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਵਾਰੀ ਬਿਨਾ ਇਕ ਬਾਰਹਿ ਜੂਝਿ',
ਮਿਲੈ ਬਰ ਬੀਰ ਮਨੋ ਮਿਤ ਭਾਰੀ।
ਭਾਰੀ ਸਰੂਪ ਭਰੀ ਸੁ ਪਰੀ,
ਮੁਦ ਧਾਰ ਵਰੈਂ ਤਿਹੰ ਤਯਾਗ ਅਵਾਰੀ' ॥ ੩੬ ॥

'ਬਿਨਾ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾਰੀ ਜੱਯੇ ਅਸ ਆਹਵ' ਕੇ,
ਭਟ ਭੂਰ ਭਿਰੈਂ ਸਿੰਘ ਸੇ ਭਬਕਾਰੀ'।
ਕਾਰੀਗਰੀ ਦਿਖਰਾਵਤ ਜੰਗ,
ਗਰੱਜ ਗਰੱਜ ਤਰੱਜ ਹਕਾਰੀ'।
ਕਾਰੀ ਭਵੈ' ਜ਼ਖਮੀਨਨ ਕੀ,
ਬਹੁ ਪਿਯਾਇ ਸ਼ਰਾਬ ਖੁਵਾ ਤਰਕਾਰੀ'।

'ਬਹੁਤੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਜੰਗ।

'ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਭਬਕ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਸੂਰਮੇ ਭਿੜਦੇ ਹਨ।

'ਤਾੜ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਇਲਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਸਬਜੀ ਭਾਵ ਮਾਸ।

ਕਾਰੀ ਡਕਾਰੀ ਡਕਾਰੀ ਚਲੇ,
ਬਹੁ ਤੋਪ ਜੰਬੂਰ ਜੰਜੈਲ ਅਪਾਰੀ॥ ੩੭ ॥

'ਬਹੁਤੀਆਂ ਤੋਪਾਂ, ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ
ਬੰਦੂਕਾਂ {ਕਾਰੀ} ਬਹੁਤੀਆਂ {ਡਕਾਰੀ ਡਕਾਰੀ} ਗੱਜ ਗੱਜ ਕੇ
ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ।

'ਆਕੜ ਛੱਡ ਕੇ।

ਆਹਵ ਘੋਰ॥ ਮਚੜੇ ਚਹੰ ਓਰ,
ਭਿਰੈਂ ਭਟ ਜੋਰ ਮਰੋਰ ਵਿਸਾਰੀ॥
ਸਾਰੀ ਧਰਾਰਤ ਸੋਂ ਭਰਗੀ,
ਅਤਿ ਕੀਚ ਮਚੜੇ ਪਗ ਨਾਹਿੰ ਚਲਾਰੀ।
ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਤ ਹੈਂ,
ਸਮ ਸ਼ੇਰ ਪਰੈਂ ਸਮਸ਼ੇਰ ਉਭਾਰੀ॥
ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਸੰਗ ਭਿਗੇ ਸਭ ਅੰਗ,
ਸੁਰੰਗ ਭਏ ਜਨੁ ਫਾਗ ਖਿਲਾਰੀ॥ ੩੮ ॥
ਸੂਲ॥ ਛੂਰੀ ਬਰਛੀ ਕਿਤ ਖੰਜਰ,
ਤੋਮਰ॥ ਸੈਫ² ਸਿਰੋਹੀ³ ਦੁਧਾਰੀ।

'ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤਲਵਾਰ ਉੱਗ ਕੇ।

'ਜਾਣੇ ਹੋਲੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਨ।

'ਤ੍ਰਿਸੂਲ।

'ਬਰਛਾ। ਅਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ। ਾਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਰੋਹੀ
'ਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ।

'ਟੇਢੇ (ਗੋਲ) ਚੱਕ੍ਰ।

'ਕੁਹਾੜੇ। ਅਕਿਤੇ ਗੋਪੀਏ।

ਚੱਕ੍ਰ ਬੱਕ੍ਰ॥ ਚਾਰੁ ਗਦਾ,
ਪਰਸੇ॥ ਕਿਤ ਗੋਫਨ² ਦੰਡ ਅਪਾਰੀ।
ਲੈ ਕਰ ਮੈਂ ਇਤਯਾਦਿਕ ਆਯੁਧ,
ਛੋਭ ਛਕੇ॥ ਸਭਿ ਬੀਰ ਉਦਾਰੀ।
ਹੋਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਚਾਹਿਤ,
ਦੀਨ ਮਜ਼ਬ ਕਾ ਜੁੱਧ ਵਿਚਾਰੀ॥ ੩੯ ॥

'ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ।

ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਪਰੈਂ ਲਲਕਾਰ,
ਲਰੈਂ ਬਲ ਧਾਰ ਨ ਅੰਗ ਸੰਭਾਰੇਂ।
ਏਕ ਦਿਸਾ ਬਰ ਸਿੰਘ ਬਲੀ,
ਪੁਨ ਮੁੱਸਲਮਾਨ ਦਿਸਾ ਇਕ ਭਾਰੇ।
ਜੰਗ ਮਚੜੇ ਜੁਗ ਜਾਮ॥ ਮਹਾਂ,
ਤਬਿ ਨਾਹਿੰ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਤੈ ਜੁਗ ਹਾਰੇ।
ਮਾਰਿ ਸਥਾਰ॥ ਅਪਾਰ ਕਰੜੇ,
ਜਿਮ ਜ਼ਾਰ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਕਟੈ ਖਲਵਾਰੇ॥ ੪੦ ॥

'ਦੇ ਪਹਿਰ।

'ਸੱਥਰ।

'ਢੇਰ ਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

'ਲਾਲੀ।

'ਕਾਇਰਾਂ ਦੇ।

ਸੂਰਨ ਕੇ ਮੁਖ ਨੂਰ॥ ਰਹੜੇ ਚੜ੍ਹ,
ਕੂਰਨ ਕੈ॥ ਮੁਖ ਧੂਰ ਉਡਾਨੀ।

ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਉਚਾਰਤ,
 ਯਾ ਅਲੀ ਯਾ ਅਲੀ ਮੁੱਸਲਮਾਨੀ।
 ਬੀਰ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਤੈ ਵਡ ਧਿੰਗਾ¹,
 ਉਮੰਗ ਨਿਸੰਗ ਲਰੈਂ ਬਲ ਠਾਨੀ।
 ਸਾਰ ਸੋਂ ਸਾਰ¹ ਅਪਾਰ ਬਜੜੋ,
 ਜਿਮ ਘਾੜ¹ ਠਠਯਾਰ ਘੜੈਂ ਬਹੁ ਬਾਨੀ² ॥ ੪੧ ॥
 ਸੁੱਣਤ ਕੀ ਸਰਤਾ¹ ਸੁ ਚਲੀ ਬਹਿ,
 ਮੇਦਰੁ ਮਾਸ ਕਾ ਕੀਚ ਸੁੱਛੀ¹।
 ਪੰਕਜ ਨੇੜੁ ਲਾਲ ਬਿਸਾਲ,
 ਸਿਵਾਲ ਸੇ ਬਾਲ ਪਰੇ ਬਹੁ ਕੱਛੀ¹।

ਕੱਛਪ ਢਾਲ ਅਲਾਤ ਸੁ ਚੱਕ੍ਰ,
 ਸੈਹਥੀ ਸੇਲ ਸੁ ਸਾਂਪ ਬਿਲੱਛੀ¹।

ਝਾਗ ਸੀ ਮਿੱਝ ਹੁਬਾਬ ਸੇ ਲੋਚਨ,
 ਸੱਥਲ ਹੱਥ ਤਲੱਫਤ ਮੱਛੀ¹ ॥ ੪੨ ॥

ਬਹੁ ਗੱਜਨ ਸਿੰਘਨ ਜੜੋਂ ਬਰ ਸਿੰਘਨ,
 ਲੱਜ ਨ ਧਿੰਗ ਵਲੀ ਲਰਤੇ¹।

ਡਰਤੇ ਨਹਿੰ ਕੱਜਨ ਢਾਲਨ ਸੋਂ ਮੁਖ,
 ਰੱਜਨ ਨਾ, ਅਰਿ ਕੋ ਹਰਤੇ¹।

ਕਰਤੇ ਨਹਿੰ ਭੱਜਨ ਜੁੱਧ ਕੁੱਧਤ,
 ਉੱਧਤ ਹੋਇ ਅਰੈਂ ਬਰਤੇ¹।

ਮਰਤੇ ਨਹਿੰ ਮਾਰੇ ਬਿਨਾ ਦਸ ਬੀਸਨ,
 ਖੀਸ ਨ ਸੀਸ ਕਟਾ ਧਰ ਤੇ¹ ॥ ੪੩ ॥

ਬੱਜਤ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ¹, ਹਠੀ ਸਿੰਘ
 ਭੱਜਤ ਲੈ ਲੈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਗਾਹਾਂ।

¹ਜ਼ੋਰਾਵਰ।

¹ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

¹ਭਾਂਡੇ। ²ਬਹੁਤ {ਬਾਨੀ} ਵੰਨੀਆਂ (ਕਿਸਮਾਂ) ਦੇ।

¹ਨਦੀ।

¹ਮਿੱਝ ਤੇ ਮਾਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਚਿੱਕੜ।

¹ਬਹੁਤੇ ਲਾਲ ਨੇੜੁ ਲਾਲ ਕੰਵਲਾਂ ਵਾਂਗ ਤੇ ਵਾਲ ਜਾਲੇ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ {ਕੱਛੀ} ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ਢਾਲਾਂ ਕਛੂ ਕੁੰਮੇ ਹਨ, ਚੱਕ੍ਰ (ਅਲਾਤ) ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀਆਂ ਹਨ, ਬਰਛੀਆਂ ਤੇ ਨੇਜੇ (ਬਿਲੱਛੀ) ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਪ ਹਨ।

¹ਮਿੱਝ ਝੱਗ ਵਰਗੀ ਹੈ ਨੇੜੁ {ਹੁਬਾਬ} ਬੁੱਲਬਲਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹਨ, {ਸੱਥਲ} ਪੱਟ ਤੇ ਹੱਥ ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਂਗ {ਤਲੱਫਤ} ਤੜਫਦੇ ਹਨ।

¹ਸਿੰਘ ਬਹੁਤੇ ਗਜਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ (ਬਰ ਸਿੰਘਨ) ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲੱਜਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ {ਧਿੰਗ} ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ (ਵਲੀ) ਸੂਰਮੇ ਲੜਦੇ ਹਨ।

¹ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਢਾਲਾਂ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਢਕਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇਰੱਜਦੇ ਨਹੀਂ।

¹ਭੱਜਦੇ ਨਹੀਂ, ਕੁੱਧ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਛਲਦੇ ਹੋਏ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ (ਬਰਤੇ) ਵਲਦੇ ਭਾਵ ਘੇਰਦੇ ਹਨ।

¹ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਕਟਾਉਣ ਤੋਂ (ਖੀਸ ਨ) ਲੱਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। {ਖੀਸ- ਲੱਜਾ, ਸ਼ਰਮ।}

¹ਵੱਡੇ ਧੌਂਸੇ।

ਤੱਜਤ ਨਾ¹ ਵਹਿ ਠੌਰ ਕਬੀ ਫਿਰ,
 ਪਾਵਤ ਨਾ ਇਕ ਪੈਰ ਪਿਛਾਹਾਂ।
 ਕਰਿ ਕੈ ਇਕ ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ¹,
 ਜੁਝਤ ਬੀਰ ਜਨੰਮ ਲੈ ਲਾਹਾ।
 ਮਾਨਹੁ ਮੋਖ ਨਿਧੀ ਹਿਤ ਲੂਟਤ¹,
 ਜੂਟਤ¹ ਬੀਚ ਪਸਾਰ ਕੈ ਬਾਂਹਾਂ ॥ ੪੪ ॥
 ਪਿਖ ਕੈਰਣ ਕੌ ਗੁਰੁ ਮੋਦ ਭਏ,
 ਫਿਰ ਮੱਦਤ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਬਡ ਕੀਨੀ।
 ਗਹਿ ਪਾਨ ਕਮਾਨ¹ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ,
 ਤਬਿ ਬਾਨਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਕਰ ਦੀਨੀ।
 ਮਾਰ ਘਨੇ ਤੁਰਕੀ ਸਰਦਾਰ,
 ਸੁਟੇ ਧਰ ਪੈ¹ ਦਰਪੈ ਦਰ ਖੀਨੀ²।

ਦੂਰ ਹਟਾਇ ਦਈ ਧੁਜਨੀ ਅਰਿ ਕੀ¹,
 ਕਰਿ ਘਾਇਲ¹ ਔ ਬਲ ਹੀਨੀ ॥ ੪੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲੈ ਨਿਜ ਦਲ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਵਿਖੇ,
 ਧਸੇ ਆਪ ਫਿਰ ਆਇ।
 ਪੇਖਿ ਗਿਰਪਤੀ ਤੁਰਕ ਸਭਿ,
 ਰਹੇ ਅਧਿਕ ਬਿਸਮਾਇ ॥ ੪੬ ॥
 ਜਖਮੀ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤਈਂ
 ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ¹ ਬੰਧਵਾਇ।

ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਵਲੋਕ ਕੈ,
 ਰਾਜੀ ਕਰੇ ਤਦਾਇ ॥ ੪੭ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਯੌਂ ਰਹੀ ਲਰਾਈ।
 ਰਹੇ ਗਿਰੀਸ ਤੁਰਕ ਬਲ ਲਾਈ।
 ਗਢ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਾ ਨਹਿ ਤੂਟਯੋ।
 ਬਲ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਕਾ ਸਭ ਹੂਟਯੋ ॥ ੪੮ ॥
 ਫੇਰ ਗਿਰੀਸਨ ਛਲ ਮਨ ਠਾਨਾ।

'ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ।

'ਦੁਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਰਕੇ।

'ਜਾਣੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ {ਨਿਧੀ} ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਿਤ ਨਾਲ ਲੁਟਦੇ ਹਨ।

'ਜੂਟਦੇ ਹਨ, ਟੱਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਹੱਥ 'ਚ ਕਮਾਣ ਫੜ ਕੇ।

'ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ। ²{ਦਰ} ਦਲ ਦਾ {ਦਰਪੈ} ਹੰਕਾਰ (ਖੀਨੀ)
 ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

'ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ।

'ਜਖਮੀ।

'ਸਾਲ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਪੱਤੇ।

'ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਯੋਂ ਲਿਖਿ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਪਠਯੋ ਮਹਾਨਾ।	
ਹਮ ਤੁਮ ਸੰਗ ਸਪਤਾ ਅਬਿ ਕਰਿ ਹੈਂ।	'ਕਸਮ, ਸਹੁੰ।
ਸਾਲ ਗ੍ਰਾਮਾ ਬੀਚ ਮਹਿੰ ਧਰ ਹੈਂ ॥ ੪੯ ॥	'ਠਾਕੁਰ।
ਜੇ ਹਮ ਤੁਮ ਸੋਂ ਛਲ ਅਬਿ ਠਾਨੈਂ।	
ਬੰਸ ਹਮਾਰ ਭਵੈ ਤਬਿ ਹਾਨੈ।	
ਅਰ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਭਿ ਸਰਦਾਰੈਂ।	
ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਉਠਾਇ ਹਜਾਰੈਂ ॥ ੫੦ ॥	
ਲਿਖਾ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਦਯੋ ਮੰਗਾਏ।	
ਅਹਿਦ ਪਿਮਾਨ ਕਰੇ ਇਸ ਭਾਏ।	'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਏ।
ਤੁਮ ਅਬਿ ਤਜਿ ਯਹਿ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦੈਂ।	
ਜਾਹੁ ਅਨਤ ਕਿਤ ਦੇਸ ਅਮੰਦੈਂ ॥ ੫੧ ॥	'ਛੇਤੀ।
ਜਾਨ ਮਾਲ ਲੈ ਜਾਹੁ ਸਲਾਮਤਾ।	'ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਨਾਲ।
ਹਮ ਨਹਿੰ ਕਰੈਂ ਤੁਮਾਰੀ ਖਜਾਨਤਾ।	'ਬੇਈਮਾਨੀ, ਚੋਰੀ।
ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਤਿਨ ਕੀ ਕਸਮਾਂ।	
ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਬੋਲੇ ਜਗ ਕੇ ਖਸਮਾਂ ॥ ੫੨ ॥	
ਚਾਹਿਤ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਗਾ ਸੁ ਕਰਨੋ।	
ਹਮ ਵਿਸਾਹੁ ਕਬਿ ਇਨ ਕਾ ਧਰਨੋ।	
ਹਮ ਇਨਿ ਸੰਗ ਜੰਗ ਬਹੁ ਕਰਿ ਕੈ।	
ਮਾਰਹਿ ਮਰਹਿੰ ਮੋਦ ਮਨਿ ਧਰ ਕੈ ॥ ੫੩ ॥	
ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਨ ਕੈ।	
ਭਏ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ ਮੁਦ ਗੁਨ ਕੈ।	'ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।
ਕੱਚੇ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਡਰਾਰੇ।	'ਡਰ ਗਏ।
ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਢਿਗ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ੫੪ ॥	
ਅਹੋ ਮਾਤ ਜੀ ਤੁਮ ਸਮਝਾਵੋ।	
ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਗੁਰੁ ਤੈ ਤਜਵਾਵੋ।	
ਨਹੀਂ ਤ ਹਮ ਤੁਮ ਸਭਿ ਇਸ ਠੋਰੈਂ।	
ਮਰ ਹੈਂ ਆਜ ਕਾਲ ਇਸ ਤੋਰੈਂ ॥ ੫੫ ॥	
ਕੁਛ ਭੂਖੇ ਕੁਛ ਬੀਚ ਲਰਾਈ।	
ਮਰ ਜੈਹੈਂ ਅਬਿ ਸਬਿ ਬਿਨ ਆਈ।	
ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਦੁਸ਼ਮਨ ਘੇਰਿ ਬਿਰਾਏ।	'ਘੇਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਅੰਨ ਘਾਸ ਕਿਛੁ ਆਨ ਨ ਪਾਏ' ॥ ੫੬ ॥

'ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਘਾਸ ਅੰਨ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਥਾ ਜੋਈ।

ਗਯੋ ਨਿਖੂਟ ਕਰੈ ਕਯਾ ਕੋਈ।

ਧਨ ਗੁਰੁ ਘਰ ਜੋ ਹੁਤੋ ਅਪਾਰੀ।

ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਟਯੋ ਗੁਰੁ ਨਦੀ ਮਝਾਰੀ ॥ ੫੭ ॥

ਭੂਖ ਦੂਖ ਕਰਿ ਹੋਇ ਦੁਖਯਾਰੇ।

ਪੁਰਿ ਤਜ ਕਰਿ ਜਨ ਗਏ ਅਪਾਰੇ।

ਬਿਨਾ ਅੰਨ ਸਿਖ ਭੂਖੇ ਮਰ ਹੈਂ।

ਬਿਨ ਭੋਜਨ ਕਹੁ ਕਬਿ ਲੋ ਲਰ ਹੈਂ ॥ ੫੮ ॥

ਮੁਸ਼ਟਿ ਮੁਸ਼ਟਿ ਭਰ ਚਨੇ' ਮਿਲਤ ਹੈਂ।

'ਮੁੱਠ ਮੁੱਠ ਭਰ ਛੋਲੇ।

ਕਬੀ ਕਬੀ ਸੋ ਵਹੀ ਗਿਲਤ ਹੈਂ'।

'ਉਹ ਸਿੰਘ ਉਹੀ (ਛੋਲੇ) ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਬਿ ਤੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਰਸਤਾ ਦੈਹੈ।

ਨਾਹੱਕ' ਗੁਰੁ ਹਠ ਠਾ ਨਰਹੈ ਹੈਂ ॥ ੫੯ ॥

'ਐਵੇਂ ਹੀ।

ਕਹਤ ਗਿਰੀਸ' ਤੁਰਕ ਅਬਿ ਜੋਈ।

'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

ਚਹੀਏ ਕਰਨੀ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸੋਈ।

ਸੁਖ ਸੋਂ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਨਿਜ' ਲੈ ਕੈ।

'ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ।

ਬਸੀਏ ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਜੈ ਕੈ ॥ ੬੦ ॥

ਜੇਤਿਕ ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਕੋ ਚਹੀਏ।

ਬਿਨਾ ਕਲੇਸ਼ ਤਿਤਿਕ ਤਹਿੰ ਲਹੀਏ।

ਹੈ ਵਹਿ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕਾ ਦੇਸੂ।

ਤਹਾਂ ਨ ਬਯਾਪੈ ਕਬੀ ਕਲੇਸੂ ॥ ੬੧ ॥

ਕਯਾ ਕੁਛ ਧਰਯੋ ਏਸ ਪੁਰਿ ਮਾਹੀਂ।

ਸਹਤ ਕਲੇਸ਼ ਹਮੇਸ਼ ਜਹਾਂ ਹੀ।

ਪੂਤ ਪਰਾਏ ਸਿੱਖ ਜੁ ਆਏ।

ਨਾਹਕ ਗੁਰੁ ਇਨਿ ਕੋ ਮਰਵਾਏਂ ॥ ੬੨ ॥

ਕਹਯਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਜਰਾ ਨਾ ਮਾਨੈ।

ਗੁਰੂ ਹਠੀਲਾ ਅਤਿ ਹਠ ਠਾਨੈ।

ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਅਬਿ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੋ'।

'ਬੁਲਾਵੋ।

ਸਮਝਾਵਹੁ ਜਯੋਂ ਸਮਝੈ ਭਾਰੋ ॥ ੬੩ ॥

ਨਹੀਂ ਤਾ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਯਹਿ ਸਬਿ ਹੀ।

ਕਤਲ ਹੋਇ ਹੈ ਇਕ ਦਿਨ ਅਬਿ ਹੀ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਭਯਾਨਕ ਬਹੁ ਬਾਨੀ।

ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਮਸੰਦਨਿ ਭਾਨੀ' ॥ ੬੪ ॥

'ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਕਹੀ।

ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਨੈ ਗੁਰੂ ਹਕਾਰੇ।

ਆਇ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਸਕਾਰੇ।

'ਸਵੇਰੇ।

ਬਚਨ ਮਸੰਦਨਿ ਜਿਤਿਕ ਸੁਨਾਏ।

ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਨੈ' ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਗਾਏ ॥ ੬੫ ॥

'ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਨੇ।

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਪੁਨ ਗੁਨਿ ਕਹਯੋ,

ਸੁਨੋ ਮਾਤ ਮਮ ਬੈਨ।

ਕੱਚੇ ਏਹੁ ਪਹਾੜੀਏ,

ਨਹਿੰ ਵਿਸਾਹੁ ਇਨਿ ਐਨ' ॥ ੬੬ ॥

'ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਚੌਪਈ:

ਕਸਮ ਗਿਰੀਸਨ ਕੀਨੀ ਜੋਈ।

ਆਜ ਦਿਖਾਵਹੁੰ ਤੁਮ ਕੋ ਸੋਈ।

ਯੋਂ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਗਏ ਨਿਕੇਤੈ'।

'ਘਰ।

ਹੇਤ ਪਰਖਬੇ ਕੀਨ ਸੰਕੈਤੈ' ॥ ੬੭ ॥

'ਇਰਾਦਾ।

ਕੰਕਰ ਪੱਥਰ ਰੋਰ ਮੰਗਾਏ।

ਟੂਟੇ ਫੂਟੇ ਸਾਜ' ਮਿਲਾਏ।

'ਸਾਮਾਨ।

ਸਕਟੇ' ਖੱਚਰ ਬੈਲ ਲਦਾਏ।

'ਗੱਡੇ।

ਨਿਸ ਕੋ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਹਿਰ ਤੁਰਾਏ' ॥ ੬੮ ॥

'ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ।

ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਕਰੇ ਤਿਨਿ ਸੰਗੈਂ।

ਪਿਖਿ ਪਹਾਰੀਏ ਪਰੇ ਉਮੰਗੈਂ।

ਲਖਯੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਤ ਖਜਾਨਾ।

ਹੇਤ ਲੂਟਬੇ ਕੀਨ ਉਠਾਨਾ' ॥ ੬੯ ॥

'ਲੁੱਟ ਕੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ।

ਜਬਿ ਨਿਜ ਡੇਰਨਿ ਲੈ ਕਰਿ ਗਏ।

ਪੇਖਿ ਸਭੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਭਏ।

ਨਿਕਸੇ ਕੰਕਰਚੋੜ ਬਚਿੱਤ੍ਰ'।

'ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਫਟੇ ਤੋਬਰੇ' ਟੂਟੇ ਛਿੱਤ੍ਰ ॥ ੭੦ ॥

'ਤੋਬਰਾ- ਉਹ ਥੈਲਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੋੜਾ ਦਾਣਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਭਏ ਲੱਜਤ ਅਤਿ ਭਾਰੇ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਭਾਗ! ਸਭਿਨਿ ਧਿਰਕਾਰੇ। 'ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ।
 ਯਹਿ ਕੌਤਿਕ ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਯੋ।
 ਨਾਂਹਿ ਮਸੰਦਹਿ ਨਿਸਚਾ ਆਯੋ ॥ ੨੧ ॥
 ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਕੋ ਜਾਇ ਸਿਖਾਵੈਂ।
 ਜਜੋਂ ਗੁਰੁ ਤੈ ਪੁਰਿ ਵਹਿ ਤਜਵਾਵੈਂ।
 ਪੁਨ ਪੁਨ ਮਾਤ ਕਹੈ ਗੁਰੁ ਪਾਸੈਂ।
 ਹੇ ਸੁਤ ਤਜੋ ਨਗਰ ਯਹਿ ਵਾਸੈਂ! ॥ ੨੨ ॥ 'ਹੇ ਪੁੱਤ੍ਰ! ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਸਣਾ ਛੱਡੋ।
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਥੇ ਤਬਿ ਜਨ ਜੇਤੇ।
 ਦੁਖੀ ਭੂਖ ਨੈ ਕੀਨੇ ਤੇਤੇ।
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਐਸੇ ਟੇਰੈਂ। 'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 ਹੇ ਗੁਰੁ ਚਲੋ ਅਨਤ! ਬਿਨੁ ਦੇਰੈਂ ॥ ੨੩ ॥ 'ਹੋਰ ਥਾਂ।
 ਕੇਤਿਕ ਕਾਇਰ ਲੋਗ ਮਸੰਦੂ।
 ਗਏ ਦੌਰਿ ਪੁਰਿ ਤਜਿ ਮਤ ਮੰਦੂ।
 ਔਰ ਲੋਗ ਬਹੁ ਚਹੈਂ ਪਲਾਵਨ। 'ਨੱਸਣਾ।
 ਹਿਤ ਕਰਿ ਜੰਗ ਵੀਚ ਨਹਿ ਆਵਨ ॥ ੨੪ ॥
 ਇਕ ਤੋ ਬਾਹਰ ਹੋਤ ਲਰਾਈ।
 ਸੱਤੁਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ਬਹੁ ਆਈ।
 ਦੂਸਰ ਨਿਜ ਜਨ ਅਤਿ ਅਕੁਲਾਏ। 'ਅਪਣੇ ਸੇਵਕ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਗਏ।
 ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਤੈ ਤਬਿ ਚਹੈਂ ਪਲਾਏ ॥ ੨੫ ॥
 ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੈ ਸਭਾ ਲਗਾਈ।
 ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ।
 ਜੇ ਜੇ ਜਨ ਅਬਿ ਚਹਿਤ ਪਲਾਵਨ।
 ਤੇ ਸਭਿ ਮੁਝ ਢਿਗ ਯੋਂ ਲਿਖਿ ਜਾਵਨ ॥ ੨੬ ॥
 ਨਾ ਹਮ ਸਿੱਖ ਤੁਮਾਰੇ ਆਰਯ। 'ਹੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ!)।
 ਹਮ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖੀ ਤੈ ਅਬਿ ਖਾਰਯ। 'ਸਿੱਖੀ 'ਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਾਂ।
 ਜਿਨਿ ਜਿਨ ਕਰਨੀ ਜਾਨ ਪਯਾਰੀ।
 ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲਿਖਿ ਜਾਹੁ ਹਮਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥
 ਜੋ ਹੈ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਮਹਾਨੈ।
 ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਹਿਤ ਦੇਵੈ ਪ੍ਰਾਨੈ।
 ਜੀਵਣ ਮਰਣਾ ਹਮਰੇ ਸੰਗੈਂ।

ਚਾਹਿਤ ਜੋ, ਸੋਰਹੈ ਨਿਸੰਗੈਂ ॥੨੮॥

ਯਾ ਬਿਧਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ।

ਕਿਤਿਕ ਮਝੈਲ ਸਿਦਕ ਕਰਿ ਫਾਨੀ।

'ਭਰੋਸਾ ਛੱਡ ਕੇ।

ਔਰ ਮਸੰਦ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਕੱਚੇ।

ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਨਿਜ ਨਿਜ ਗ੍ਰਹਿ ਰੱਚੇ ॥੨੯॥

ਤੇ ਯੋਂ ਲਿਖ ਕਰਿ ਤੁਰਤ ਪਧਾਰੇ।

'ਛੇਤੀ ਚਲੇ ਗਏ।

ਹਮ ਨ ਸਿੱਖ ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਨ ਹਮਾਰੇ।

ਯੋਂ ਲਿਖਿ ਗਏ ਮਝੈਲ ਤਬੈ ਹੀ।

ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਮਲਵਈ ਸਬੈ ਹੀ ॥੩੦॥

ਔਰ ਬਹੁਤ ਦੇਸਨ ਕੇ ਰਹੇ।

ਮਿੱਥਯਾ ਤਨ ਧਨ ਜਨ ਜਿਨ ਲਹੇ।

ਐਸੇ ਪੱਕੇ ਸਿਖ ਥੇ ਜੇਤੇ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲੇ ਯੋਂ ਤੇਤੇ ॥੩੧॥

ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਮੁਰਾਰੀ।

ਰਾਵਰ ਕੌਤਿਕ ਕਰਤ ਅਪਾਰੀ।

ਦੀਨੋ ਹਮ ਨਿਜ ਸਿਰ ਤੁਮ ਆਗੇ।

ਬਚੈਂ ਕਾਲ ਤੇ ਕਹਿੰ ਅਬਿ ਭਾਗੇ ॥੩੨॥

ਹੋਇ ਜਹਾਂ ਰਾਵਰ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ।

ਹਮ ਸਿਰ ਦੇਵਨ ਕੇ ਤਹਿੰ ਗਰਜ਼ੀ।

'ਇੱਛਾਵਾਨ।

ਪੇਖਿ ਸਿਦਕ ਸੁਨਿ ਤਿਨਿ ਕੀ ਬਾਨੀ।

ਮੋਦ ਹੋਇ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗਯਾਨੀ ॥੩੩॥

ਧੰਨ ਧੰਨ ਤੁਮਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ।

ਵਾਲਹੁੰ ਨਿੱਕੀ ਖੰਡਯੋਂ ਤਿੱਖੀ।

ਧੰਨਯ ਭਏ ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਗ ਮਾਝੈਂ।

'ਵਿੱਚ।

ਰਾਖੀ ਜਿਨਿ ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਲਾਜੈਂ ॥੩੪॥

ਦੋਹਰਾ:

ਪੁਨ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੇ ਵਿਖੇ,

ਦੁਖੀ ਪਿਖੇ ਸਭਿ ਲੋਗ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੈ ਮਨ ਠਟੀ,

ਯਹਿ ਪੁਰਿ ਤਯਾਗਨ ਜੋਗ ॥੩੫॥

ਚੌਪਈ:

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਬਜੋਂਤ ਬਨਾਈ ਸਾਰੀ।

ਪੁਰਿ ਤਜਨੇ ਕੀ ਕਰੀ ਤਜਾਰੀ।

ਸਕਟੇ¹ ਖੱਚਰ ਸੁਤਰ² ਮੰਗਾਏ।

¹ਗੱਡੇ। ²ਉਠ।

ਤਿਨਿ ਪਰ ਸਭਿ ਅਸਬਾਬ ਲਦਾਏ ॥ ੮੬ ॥

ਕਰਿ ਤਿਨਿ ਸੰਗ ਬਹੁਤ ਰਖਵਾਰੇ।

ਦਯੋ ਵਹੀਰ¹ ਚਲਾਇ ਅਗਾਰੇ।

¹ਕਾਫਲਾ, ਦਲ।

ਪੁਨਾ ਜਨਾਨਜੋ ਕੇ ਸਭਿ ਡੋਰੇ¹।

¹ਡੋਲੇ।

ਦੈ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਵਹਿ ਤੋਰੇ ॥ ੮੭ ॥

ਨਿਜ ਦਲ ਲੈ ਬਲ ਸੋਂ ਗੁਰੂ ਆਛੇ।

ਸਭਿ ਕੇ ਰੱਖਕ ਹੈ ਕਰਿ ਪਾਛੇ।

ਚਲੇ ਆਪ ਇਮ ਪੁਰਿ ਕੇ ਛੋਰੀ।

ਰੋਪੜ ਸਹਿਰ ਓਰ ਧਰਿ ਜੋਰੀ¹ ॥ ੮੮ ॥

¹ਜੋਰ ਕਰਕੇ।

ਸਾਰ¹ ਭਈ ਸੱਤੂਨ ਕੋ ਜਬਿ ਹੀ।

¹ਖਬਰ।

ਕਰੀ ਅਹਿਦ ਸ਼ਿਕਨੀ¹ ਉਨਿ ਤਬਿ ਹੀ।

¹ਪ੍ਰਣ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ।

ਬੇਈਮਾਨ ਸੈਨ ਬਹੁ ਲੈ ਕੈ।

ਪਰੇ ਆਇ ਗੁਰੂ ਦਲ ਪਰ ਧੈ ਕੈ ॥ ੮੯ ॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਜ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਕੈ।

ਸਾਵਧਾਨ ਨਿਜ ਦਲ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ।

ਨਿਜ ਵਹੀਰ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ ਆਗੇ।

ਆਪ ਅਰਿਨ ਸੋਂ¹ ਲਰਨੇ ਲਾਗੇ ॥ ੯੦ ॥

¹ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਮਗ ਮੈਂ ਕਰਤ ਲਰਾਈ।

ਕਿਤਿਕ ਕੋਸ ਗੁਰੁ ਗਏ ਤਦਾਂਈਂ।

ਦਿਨ ਕਰ ਅਥਜੋ¹ ਅਈ ਨਿਸ ਕਾਰੀ²।

¹ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ। ²ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਆ ਗਈ।

ਆਗੇ ਚਢੜੋ ਦਰਜਾਉ ਅਪਾਰੀ ॥ ੯੧ ॥

ਸਰਸਾ ਨਾਮ ਆਹਿ ਜੋ ਨਦੀ।

ਚਢੀ ਅਧਿਕ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਬਦੀ¹।

¹ਬੁਰਾਈ।

ਪਾਛੇ ਤੇ ਅਰਿ ਦਲ ਬਲ ਕੈ ਕੈ।

ਆਨ ਪਰਯੋ ਇਕ ਬਾਰਹਿ ਧੈ ਕੈ ॥ ੯੨ ॥

ਕਠਿਨ ਬਨਾਉ ਬਨਿਓ ਤਬਿ ਆਈ।

ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕੈ ਤਾਂਈਂ।	
ਬਿਪਤਾ ਮਾਹਿੰ ਬਿਪਤੀ ਔਰੈਂ।	'ਬਿਪਤਾ 'ਚ ਹੋਰ ਬਿਪਤਾ।
ਪਰੀ ਆਇ ਅਤਿਸੈ ਤਿਸ ਠੌਰੈਂ ॥ ੯੩ ॥	
ਕਹਾਂ ਕਰੈਂ ਤਬਿ ਸਿੰਘ ਵਿਚਾਰੇ।	
ਰੂਝੇ ਆਨਿ ਕੁਥਾਇ ਕਰਾਰੇ।	'ਬਹੁਤੇ।
ਆਗੇ ਲਖਨਾ ਦਰਜਾਉ ਨ ਦੈਹੈ।	'ਲੰਘਣ।
ਘੋਰ ਸ਼ਬਦ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਚਲੈ ਹੈ ॥ ੯੪ ॥	
ਢਹਿ ਢਹਿ ਢਿਗਾਂ ਪੈਨ ਅਤਿ ਭਾਰੀ।	'ਧਰਤੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ।
ਪਰਤ ਨ ਨੌਕਾ ਨਿਸਾ ਮਝਾਰੀ।	'ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੇੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ।
ਜਲ ਗਿਰ ਪਰ ਤੈ ਨੀਚੈ ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ।	'ਪਾਣੀ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਕੇ।
ਆਵਤ ਅਧਿਕ ਜੋਰ ਕਰਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ।	'ਵਲ ਖਾ ਖਾ ਕੇ।
॥ ੯੫ ॥	
ਤਾਰੂ ਸਕੈ ਕੌਨ ਤਰ ਤਾਂਹੀਂ।	'ਤਿਸ (ਸਰਸਾ ਨਦੀ) ਨੂੰ।
ਪਾਰਵਾਰ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ।	'ਪਰਲਾ ਤੇ ਉਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ।
ਪਾਛੇ ਕੌ ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਹਟ ਸਾਕੈਂ।	
ਆਯੋ ਚਢ ਕਰਿ ਅਰਿ ਦਲ ਲਾਖੈਂ ॥ ੯੬ ॥	'ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ।
ਬਹੁਤਨ ਸੋਂ ਥੋਰੇ ਕਯਾ ਕਰੈਂ।	
ਤਜਿ ਅਸਬਾਬ ਕੈਸ ਫਿਰਿ ਲਰੈਂ।	
ਜੋ ਵਹੀਰ ਕੀ ਤਜਿ ਰਖਵਾਰੀ।	
ਕਰੈਂ ਲਰਾਈ ਹੋਇ ਅਗਾਰੀ ॥ ੯੭ ॥	
ਤੋ ਵਹੀਰ ਸਭਿ ਲੂਟਯੋ ਜੈਹੈ।	
ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ ਬੇ ਅਦਬੀ ਥੈਹੈ।	
ਬਨੀ ਸਿੰਘਨ ਕੌ ਆਨ ਲਚਾਰੀ।	'ਬੇਵਸੀ।
ਚਲਤ ਨ ਬਲ ਕਿਛੁ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰੀ ॥ ੯੮ ॥	
ਤਬਿ ਸਭਿ ਕੋ ਗੁਰੁ ਧੀਰਜ ਦੈ ਕੈ।	
ਲਗੇ ਬਾਨ ਛੋਡਨ ਬਲ ਕੈ ਕੈ।	
ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਬਡੇ ਜੁਗਲਾ ਗੁਰੁ ਪਾਸੂ।	'ਦੇਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।
ਔਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਜੰਗੀ ਖਾਸੂ ॥ ੯੯ ॥	'ਖਾਸ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।
ਗੁਲਕਾ ਤੀਰ ਤਜਨ ਸਭਿ ਲਾਗੇ।	
ਤਿਸ ਦਿਸ ਤੁਰਕ ਬਢੇ ਨਹਿੰ ਆਗੇ।	

ਹੁਤੇ ਵਹੀਰ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇਰਾ।

ਪਰੇ ਤਹਾਂ ਦੈ ਜੋਰ ਵਧੇਰਾ ॥ ੧੦੦ ॥

ਬਿਚਲ ਗਯੋ^੧ ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਕੇਰਾ।

'ਖਿੰਡ ਗਿਆ।

ਭਾਜਰ ਪਰੀ ਤਹਾਂ ਬਿਨੁ ਦੇਰਾ।

ਪਾਛੇ ਹਟੇ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਜੇਤੇ।

ਲੂਟ ਕੂਟ ਤੁਰਕਨ ਲਿਯ ਤੇਤੇ ॥ ੧੦੧ ॥

ਆਗੈ ਗਯੋ ਧਾਰ ਬਲ ਜੋਊ।

ਬਹਜੋ ਵੀਚ ਦਰਜਾਵਹਿ ਸੋਊ।

ਪਰੀ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਤਹਿ ਅਤਿ ਭੀਰਾ।

ਕੋਊ ਨ ਦੇਤ ਕਿਸੈ ਕਿਛੁ ਧੀਰਾ ॥ ੧੦੨ ॥

ਜੇ ਤਾਰੂ ਥੇ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨੇ।

ਤੇ ਦਰਜਾਉ ਤਰ ਪਾਰ ਪਰਾਨੇ^੧।

'ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਏ।

ਤਾਰੂ ਬਲੀ ਹੁਤੇ ਜੇ ਭਾਰੇ।

ਤਿਨ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਕਰੇ ਗਹਿ ਪਾਰੇ ॥ ੧੦੩ ॥

ਡੋਲੇ ਜੇਤਿਕ ਮਾਤਨ ਕੇਰੇ।

ਤੇ ਭੀ ਕਰੇ ਪਾਰ ਬਿਨੁ ਦੇਰੇ।

ਔ ਅਸਬਾਬ ਪਾਰ ਬਹੁ ਕੀਨਾ।

ਬੂਡ ਗਯੋ ਨਦਿ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਪੀਨਾ^੧ ॥ ੧੦੪ ॥

'ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਦੀ 'ਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ।

ਭਾਰੀ ਭੀਰ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਪਰੀ।

ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਲ ਗਏ ਤਿਸ ਘਰੀ।

ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਨੀ ਜਿਤਿਕ ਤਿਸ ਠਾਏਂ।

ਯਾਦ ਕਰੇ ਛਤੀਆ ਧਰਕਾਏ^੧ ॥ ੧੦੫ ॥

'ਛਾਤੀ ਧੜਕਦੀ ਹੈ।

ਕਰ ਡੋਲਤ^੧ ਨੈਨਨ ਜਲ ਝਰ ਹੈ।

'ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਹਨ।

ਦੁਸ਼ਮਨ ਪੈ ਨ ਵਖਤ ਅਸ ਪਰ ਹੈ ॥ ੧੦੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯੋਂ ਤਬਿ ਬਿਚਲ ਸਮਾਜ ਸਭਿ,

ਗਯੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਐਨ।

ਕਿਤ ਜਨਨੀ^੧ ਸੁਤ^੨ ਆਪ ਕਿਤ,

'ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ। ^੨ਪੁੱਤਰ।

ਕਿਤ ਘਰਨੀ^੧ ਕਿਤ ਸੈਨ ॥ ੧੦੭ ॥

'ਮਹਿਲ।

ਪਰੀ ਬਿਪੱਤੀ^੧ ਐਸ ਤਬਿ,

'ਬਿਪਤਾ।

ਕੋ ਕਰਿ ਸਕੈ ਬਖਾਨ।

ਚਿਤਵਨ ਤੈ ਛਤੀਆ¹ ਫਟੈ,

¹ਛਾਤੀ।

ਕਹਿ ਨਹਿ ਸਕਤ ਜੁਬਾਨ ॥ ੧੦੮ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯਹਿ ਕੁਛ ਅਚਰਜ ਨਯੋ ਨ ਭਯੋ।

ਗੁਰੁ ਪਰ ਸਮਾ ਆਨ ਜੋ ਪਯੋ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਜੁ ਭਏ।

ਵਖਤ ਐਸ ਤਿਨਿ ਪਰ ਭੀ ਪਏ ॥ ੧੦੯ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਜੇ ਦੇਵ ਬਿਸਾਲੇ।

ਕਈ ਬਾਰ ਤਿਨ ਸਹੇ ਕਸਾਲੇ¹।

¹ਕਸ਼ਟ।

ਵੀਚ ਪੁਰਾਨਨ ਤਿਨ ਕੀ ਗਾਥਾ।

ਲਿਖੀ ਬਯਾਸ ਬਿਸਤਾਰਹਿ ਸਾਥਾ ॥ ੧੧੦ ॥

ਔਰ ਮੁਹੰਮਦ ਆਦਿ ਪਿਕੰਬਰ।

ਜਿਨ ਜਗ ਮੈਂ ਵਡ ਕਰੇ ਅਡੰਬਰ¹।

¹ਠਾਠ ਬਾਠ।

ਦਾਊਦ ਨੂਰ ਅਲੀ¹ ਲੋ ਵਲੀ²।

¹ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਵਾਈ। ²ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ।

ਮੂਸੇ ਈਸੇ ਕੀ ਨਹਿ ਚਲੀ ॥ ੧੧੧ ॥

ਇਨ ਭੀ ਸਹੀ ਬਿਖੱਤੀ ਜੇਤੀ।

ਲਿਖੀ ਹਦੀਸਨ¹ ਮੈਂ ਵਹੁ ਤੇਤੀ।

¹ਹਦੀਸ- ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਕਥਨ ਅਥਵਾ ਆਚਰਨ ਸਬੰਧੀ ਧਰਮ ਵਯਵਸਥਾ ਹੋਵੇ।

ਅਬਿ ਸੁਨਿ ਆਗੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ।

ਜੈਸ ਕੈਸ ਨਦੀਆ ਵੋਹ ਲਾਖੀ¹ ॥ ੧੧੨ ॥

¹ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਨਦੀ ਲੰਘੀ।

ਰੋਪੜ ਨਗਰ ਤਰਫ ਜਬਿ ਗਏ।

ਨਗਰ ਵਾਸੀਅਨ ਬੜਨ ਨ ਦਏ।

ਕੋਪ ਹੋਇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।

ਜਰ¹ ਨਹਿ ਯਹਾਂ ਤੁਮਾਰ ਰਹਾਈ ॥ ੧੧੩ ॥

¹ਜੜ।

ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੂਰਨ ਭਯੋ।

ਉਨ ਕਾ ਬੰਸ ਤਹਾਂ ਨਹਿ ਰਹਯੋ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਏ ਕੋਟਲੇ ਓਰੈ¹।

¹ਤਰਫ।

ਆਦਰ ਕਰਯੋ ਪਠਾਣਨਿ ਜੋਰੈ¹ ॥ ੧੧੪ ॥

¹ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ।

ਪੈ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਕਰਯੋ ਪਯਾਨਾ।

ਲਰਬੇ ਹੇਤ ਪਿਖਨ ਅਸਥਾਨਾ।

ਏਕ ਨਗਰ ਚਮਕੌਰ ਮਝਾਰਾ।

ਲਰਬੇ ਜੋਗ ਮੁਕਾਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੧੫ ॥

ਤਿਸ ਮੈਂ ਧਸੇ ਤਬੈ ਗੁਰੁ ਜਾਈ।

ਲਰਨ ਹੇਤ ਤਹਿੰ ਬਝੋਂਤ ਬਨਾਈ।

ਸਿੰਘ ਤਹਾਂ ਥੇ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਚਾਲੀ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੁਗ ਬਡ ਖਜਾਲੀ' ॥ ੧੧੬ ॥

'ਚੰਗੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦੋਨੋਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਨ।

ਦੋਹਰਾ:

ਕਰਿ ਬਹੁ ਜੰਗ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ,

ਫਿਰਿ ਤਜ ਕਰਿ ਵਹਿ ਠੌਰ।

ਨਾਖ' ਨਦੀ ਤਜਿ ਰੋਪੜੈਂ,

'ਲੰਘ ਕੇ।

ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਚਮਕੌਰ ॥ ੧੧੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਛੋਰਨ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚੌਹਸਟਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੬੪ ॥

੬੫. {ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਜੰਗ, ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸਰਦ ਸੁਧਾਰਕ ਤੈ ਸਰਸ,
ਸੰਵਰ ਸਹਿਸ ਤੈ ਸਾਰ।

'ਸਰਦਰੁੱਤ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ {ਸੰਵਰ}
ਕਾਮਦੇਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਨ।

ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਬਦਨਰਵਿ ਬਾਲ ਸਮ,
ਗੁਰੁ ਬਪੁ ਬਾਲ ਜੁਹਾਰ। ॥੧॥

'ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਰਗੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਮੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੈ (ਐਸੇ)
ਬਾਲ ਸਰੂਪ (ਸ੍ਰੀ) ਗੁਰੂ (ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਨੂੰ (ਮੈਂ)
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਮਕੌਰ ਕੀ,
ਧਸੇ ਹਵੇਲੀ ਜਾਇ।
ਪਾਛੇ ਦਲ ਤੁਰਕਾਨ ਕਾ,
ਅਨਗਨ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ ॥੨॥

ਸ਼੍ਰੋਢਾ:

ਨਾਹਰ ਖਾਨ ਮਲੇਰੀ ਹੁਤੋ ਇਕ,
ਬੀਰ ਵਲੀ ਅਫਗਾਨ ਕਰਾਰਾ।
ਸੋ ਗਰਜਯੋ ਢਿਗ ਜਾਇ ਮੁਕਾਨ ਕੈ,
ਔ ਤਰਜਯੋ ਗੁਰੁ ਕੋ ਉਨਿ ਭਾਰਾ।
ਏਕ ਤਜਯੋ ਗੁਰੁ ਬਾਨ ਮਹਾਂ ਖਰ,
ਸੋ ਅਫਗਾਨ ਧਰਾ ਪਰ ਡਾਰਾ।
ਬੀਰ ਹਤਯੋ ਪਿਖਿ ਬੀਰ ਅਯੋ ਤਿਹ,
ਖਿਜਰ ਖ਼ਾਜ ਸਰੋਸ ਅਪਾਰਾ। ॥੩॥

'ਤਕੜਾ।

'ਤਾੜਿਆ।

'ਭਰਾ ਮਾਰਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਤਿਸ ਦਾ ਭਰਾ ਖ਼ਾਜਾ ਖਿਜਰ ਬਹੁਤ
ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਪੀਰ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਬੀਰ,
ਹਨਯੋ ਮਮ ਬੀਰ। ਅਬੀਰਣ ਮਾਂਹੀਂ।
ਸੰਮੁਖ ਹੋਇ ਲਰੋ ਹਮ ਸੋਂ ਅਬਿ,
ਤੋਹਿ ਬਲੀ ਲਖ ਹੈਂ। ਹਮ ਤਾਹੀਂ।
ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਗੁਰੁ ਆਨਿ ਕਹਯੋ,
ਅਫਗਾਨ ਬਨੋ ਸਵਧਾਨ ਇਹਾਂ ਹੀ।
ਬਾਰੇ। ਕਰੋ ਨ ਡਰੋ ਨ ਟਰੋ ਅਬਿ,
ਹੋਂਸਰ ਹੈ ਫਿਰ ਤੋ ਮਨ ਮਾਂਹੀਂ। ॥੪॥

'ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇ ਹੋ ਸੁਣੋ, ਤੁਸਾਂ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

'ਬਲੀ ਜਾਣਾਂਗੇ।

'ਏਥੇ ਹੀ।

'ਵਾਰ।

'(ਨਹੀਂ ਤਾਂ) ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਛਾਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ।

ਖੈਂਚ ਕਾਮਨ ਸੁ ਕਾਂਨ ਪ੍ਰਮਾਨ',
ਪਠਾਨਹਿ ਬਾਨ ਕਿਤਾਨ ਤਜਾਨੇ'।
ਬੀਰ ਬਨੈਤ ਪਟੈਤ ਗੁਰੂ',
ਸਭਿ ਤਾਂਹਿ ਸਿਲੀਮੁਖ ਕੀਨ ਬਚਾਨੇ'।
ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਬਲਵੰਡ, ਕੁਵੰਡ
ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਖੰਡ ਤਜੇ ਸਰ ਤਾਨੇ'।

ਮਾਰ ਹਿਰਾਨ ਪਠਾਨ ਕਰੇ,
ਨਿਜ ਜਾਨ ਲੈ ਓਟ ਦਿਵਾਰ ਲੁਕਾਨੇ' ॥ ੫ ॥
ਔਰ ਘਨੇ ਤੁਰਕੀ ਸਰਦਾਰ,
ਗਿਰੀਸ ਅਏ ਝੱਟ ਲੈ ਬਹੁ ਸੈਨਾ।
ਚਾਰ ਦਿਸਾਨ ਤੈ ਘੇਰ ਮੁਕਾਨ ਲਯੋ,
ਬਲ ਠਾਨ ਸਕੈਂ ਕਰਿ ਜੈ ਨਾ'।
ਕੇਤਿਕ ਦੂਰ ਸਭੀਤ ਸੁ ਭੀਤ' ਤੈ,

ਕੀਨ ਸਭੀ ਤਬਿ ਆਹਵ ਐਨਾ।
ਗੁਲਕਾ ਬਹੁ ਬਾਨ ਲਗੇ ਬਰਸਾਵਨ,
ਸਾਵਨ ਮੇਂਹ ਸਮਾਨ ਬਨੈਨਾ' ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸਿੰਘਨ ਢਿਗ ਨਹਿੰ ਰਹਯੋ ਥਾ,
ਦਾਰੂ ਸਿੱਕਾ' ਤੀਰ।
ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਕਬਹੀ ਕਬੀ,
ਗੁਲਕਾ ਤਜੈਂ ਸਧੀਰ ॥ ੭ ॥
ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੁਗਲ ਸੁਤ',
ਤਹਿੰ ਠਾਂ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਸਾਥ।
ਉਨਿ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਵਿਚਾਰਯੋ,
ਅਬਿ ਦਿਖਰਾਵੈਂ ਹਾਥ ॥ ੮ ॥
ਪ੍ਰਿਥਮ ਧਰਮ ਛੱਡੀਨ ਕੋ,
ਹੈ ਯਹਿ ਜਾਨੋ ਠੀਕ।
ਕਾਯਰ ਹੈ ਮਰਨੋ ਨਹੀਂ,

'ਤੱਕ।

'ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤੀਰ ਛੱਡੇ।

'ਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਜੋ ਪਟੇ ਬਾਜ ਤੇ (ਬਨੈਤ) ਸਜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

'ਤਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੀਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ।

'ਫੇਰ ਬਲੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਧਨੁਖ, {ਤਾਨੇ} ਖਿੱਚ ਕੇ {ਅਖੰਡ}
ਲਗਾਤਾਰ {ਪ੍ਰਚੰਡ} ਤਿਖੇ ਤੀਰ ਛੱਡੇ।

'ਕੰਧ ਦੇ ਉਹਲੇ ਲੁਕ ਗਏ।

'ਫਤਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

'ਡਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਉਸ ਕੰਧ ਤੋਂ ਕਿਤਨੀ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ
ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਕੀਤਾ।

'ਬਣ ਕੇ।

'ਬਰੂਦ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ।

'ਦੋ ਪੁੱਤਰ।

ਜੁਝ ਮਰਨ ਰਣ ਨੀਕ ॥ ੯ ॥

ਦੁਰਗਾ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਮੈਂ

ਬਚਨ ਕਰਜੋ ਗੁਰੂ* ਜੋਇ।

*ਦੇਖੋ ਪੂਰਬਾਰਧ ਬਿਸੁਆਮ ਨੰ: ੬੦ ਅੰਕ ੧੬ ਤੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ
ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ।

'ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ।

ਅਬਿ ਸਨਮੁਖ ਲਰ ਅਰਿਨ ਸੋਂ',

ਕਰਿ ਦਿਖਰੱਯੇ ਸੋਇ ॥ ੧੦ ॥

ਯਹਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਦੁਹਿਨ ਫਿਰ,

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਜ।

ਲੈ ਆਇਸ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਤੈ,

ਚਲੇ ਲਰਨ ਹਿਤ ਕਾਜ' ॥ ੧੧ ॥

'ਲੜਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ।

ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਹਿੰਮਤ ਹਰੀ,

ਅਰ ਸਾਹਿਬ ਮ੍ਰਿਗੋਸ'।

'ਸਿੰਘ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਸੁਤਨ ਸੰਗ,

ਨਿਕਸੇ ਸਿੰਘ ਬਿਸੇਸ ॥ ੧੨ ॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਅਨੂਪਮ,

ਅੰਗਨਿ ਪੇਖਿ ਅਨੰਗ ਸੁ ਲਾਜੈ'।

'ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਤਿ ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ ਛਟੇ ਛਬਿ ਛੰਗਨ,

ਛੋਭ ਛਕੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਛਿਤ ਛਾਜੈ'।

'ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ
ਫਬੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ {ਛੰਗਨ} ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫਬ ਰਹੇ
ਹਨ।

ਰਖਿ ਤਾਲਕ ਖਾਲਕ ਮਾਲਕ ਸੋਂ,

ਅਰਿ ਗਾਲਕ ਪਾਲਕ ਹਿੰਦੁ ਸੁ ਲਾਜੈ'।

'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਾਲਕ ਨਾਲ {ਤਾਲਕ} ਸੰਬੰਧਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ,
ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਲੱਜਿਆ ਨੂੰ ਪਾਲਣ
ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਜਨੁ ਕੰਦਰ ਅੰਦਰ ਤੈ ਨਿਕਸੇ

ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ, ਨਿਹਾਰ ਗਜਿੰਦ ਸਮਾਜੈ' ॥ ੧੩ ॥

'ਜਾਣੇ ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੜ੍ਹੀ ਰੂਪ
ਪਹਾੜ ਦੀ ਕੰਦਰਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਰੂਪ ਸ਼ੇਰ
ਨਿਕਲੇ ਹਨ।

ਪੇਖਿ ਘਨੇ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਕੌ,

ਬਲ ਕੌ ਧਰ ਕੈ ਗਰਜੇ ਭਬਕਾਰੇ'।

'ਭਬਕ ਮਾਰ ਕੇ ਗੱਜੇ।

ਨੂਰ ਚਢ੍ਹੇ ਅਤਿ ਭੂਰ ਦਿਪੈ,

ਮੁਖ ਸੂਰ ਮਨੋ ਨਿਕਸੇ ਜੁਗ ਭਾਰੇ।

ਦੇਤ ਫਲੰਗਾ ਨਿਸੰਗ ਚਲੇ ਸਿੰਘ,

ਬੀਰ ਬਨੈਤਾ ਬਲੀ ਬਰਿਆਰੇ²।

ਆਸ ਤਜੀ ਨਿਜ ਜਾਨਨ ਕੀ¹,

ਅਰਿ ਹਾਨਨ ਕੀ ਮਨ ਮੈਂ ਦਿਢ ਧਾਰੇ¹ ॥ ੧੪ ॥

ਧਾਇ ਧਸੇ ਤਬਿ ਹੀ ਸਭਿ ਹੀ,

ਅਰਿ ਕੇ ਦਲ ਮੈਂ ਭਲ ਦੈ ਲਲਕਾਰੇ।

ਲੈ ਸਮਸ਼ੇਰਨ ਕੋ ਸਮ ਸ਼ੇਰਨ¹,

ਜਜੋਂ ਨਟ ਛਾਲੀਆਂ ਦੇਤ ਅਖਾਰੇ।

ਡਾਲ ਦਈ ਹਲਚਾਲ ਬਿਸਾਲ,

ਹਨੂ ਸਮ ਅੰਗਦ ਕੇ ਕਿਲਕਾਰੇ¹।

ਜਜੋਂ ਤੜਤਾ ਤੜਕੈ ਘਨ ਮੈਂ,

ਪਰਚੰਡ ਬਯਾਰ ਘਮੰਡਹਿ ਫਾਰੇ¹ ॥ ੧੫ ॥

ਬਾਜਤ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ¹ ਦਸੇ ਦਿਸ,

ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਨ ਸੂਰੈਂ।

ਤਜੋਂ ਬਰਛੀ ਅਸਿ ਨੇਜਨ ਕੀ,

ਚਮਕੈਂ ਦਮਕੈਂ ਦੁਤਿ ਦਾਮਨ ਪੂਰੈਂ¹।

ਬਾਨ ਬੰਦੂਕ ਅਚੂਕ¹ ਚਲੈਂ ਬਹੁ,

ਕਾਯਰ ਸੂਕਤ ਬੀਰ ਗਰੂਰੈਂ¹।

ਜੌਨ ਡਰੈਂ ਨ ਟਰੈਂ ਔ ਮਰੈ ਲਰਿ,

ਤੌਨ ਬਰੈਂ ਸੁ ਬਰੈਂ ਬਰ ਹੂਰੈਂ¹ ॥ ੧੬ ॥

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਬਦ ਹਿੰਮਤ,

ਕਿੰਮਤ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਪਛਾਰੇ¹।

ਦੁੱਜਨ ਕੇ ਦਲ ਮੈਂ ਧਸ ਕੈ,

ਗੁਸ ਕੈ ਬਸ ਕੈ ਬਹੁ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ¹।

¹ਬਹੁਤੀ (ਨੂਰ) ਲਾਲੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੁਖ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜਾਣੇ ਦੋ ਭਾਰੇ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲੇ ਹਨ।

¹ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ।

¹ਸਜੇ ਹੋਏ। ²ਲੜਾਕੇ।

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦੀ।

¹ਪੱਕੀ ਧਾਰ ਲਈ।

¹ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ।

¹ਹਨੂਮਾਨ ਤੇ ਅੰਗਦ ਵਾਂਗ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੜ ਤੜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਹਵਾ ਬਦਲਾਂ ਦੇ {ਘਮੰਡਹਿ} ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾੜਦੀ ਹੈ।

¹ਵੱਡੇ ਧੌਸੇ।

¹ਤਿਵੇਂ ਬਰਛੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਨੇਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ ਦਮਕਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਠੀਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ।

¹ਕਾਇਰਾਂ ਦੇ (ਬੁੱਲ੍ਹ) ਸੁਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

¹ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ, ਲੜ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ ਤਿਨਾ {ਸੁ} ਸ਼ੇਸਟ (ਸੂਰਮਿਆਂ) {ਬਰੈਂ} ਲਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸਟ ਹੂਰਾਂ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕਿੰਮਤ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ। {ਕਿੰਮਤ-ਇੱਕ ਪਹਾੜੀਏ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਨਾਮ।}

¹ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ 'ਚ {ਧਸ ਕੇ} ਵੜ ਕੇ {ਗੁਸ ਕੈ} ਘੇਰ ਕੇ

ਖਾਨ ਸਦੀਕ ਕੈ ਜਾਇ ਨਜੀਕ,
ਕਰਜੋ ਭਟ ਭੈਰ¹ ਮਹਾਂ ਬਲ ਧਾਰੇ।
ਮਾਨੋ ਸਰੀਰ ਧਰੇ ਰਸ ਬੀਰ,
ਅਬੀਰ ਘਨੇ¹ ਧਰ ਚੀਰ ਸੁ ਡਾਰੇ ॥੧੭॥
ਆਨ ਪਰੇ ਚਹੁੰ ਓਰਨ ਤੈ,
ਬਡ ਜੋਰਨ ਤੈ ਗਢ ਤੋਰਨ ਹਾਰੇ।
ਪਾਂਚ ਹਜਾਰੀ ਹਜਾਹੀ ਛੇ ਸਾਤਕ,
ਆਂਤਕ ਕੇ ਕਰ ਜਾਤਕ ਡਾਰੇ¹।

ਹਿੰਮਤ ਕੇਹਰ ਕੀ ਪਿਖਿ ਹਿੰਮਤ,
ਆਪਨ ਆਪ ਭਲੇ ਭਟ ਵਾਰੇ¹।
ਨਭ ਹੂਰ, ਧਰਾ ਪਰ ਸੂਰ ਕਹੈਂ ਸਭਿ,
ਵਾਹਿ ਰੇ! ਵਾਹਿ ਰੇ! ਸਿੰਘ ਪਜਾਰੇ! ॥੧੮॥
ਜਬਿ ਸੰਮੁਖ ਜੁਝਿ¹ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਜੋ ਤਨ,

ਆਪ¹ ਗਯੋ ਬਨ ਦੇਵ ਮੁਰਾਰੇ²।
ਪਿਖਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਉਮਾਹਿਵ ਕੈ,
ਵਡ ਲਾਹਿਵ ਕੈ ਹਿਤ¹ ਹੋਇ ਅਗਾਰੇ।
ਨਿਕਸਜੋ ਰਵ ਅੱਟ ਕੈ ਡੱਟ ਗਰੱਟ ਤੈ¹,

ਧਾਇ ਪਰਜੋ ਭਟ ਦੈ ਲਲਕਾਰੇ।
ਨਟ ਏਵ ਪਟਾ ਝਟ ਪੱਟ ਕਟਾ ਕੱਟ,
ਠੇਲ ਦੱਟਾ ਦੱਟ ਔਨਿ ਬਿਡਾਰੇ¹ ॥੧੯॥

ਅਰਿ ਮਾਰ ਅਪਾਰ ਦੁਫਾਰ ਕਰੇ,
ਰਣ ਘੋਰ ਸਜੋਰ ਮਹਾਂ ਸਜ ਕੈ।
ਨਟੂਆ ਜਿਮ ਦੈ ਕਰਿ ਛਾਲ ਬਿਸਾਲ,
ਉਤਾਲ ਕਮਾਲ¹ ਪਰੈਂ ਭਜ ਕੈ।
ਮੁਖ ਲਾਲ ਜਮਾਲ ਚਢਜੋ ਭਲ ਭਾਲ,
ਕਰਾਲ ਦਿਪੈ ਚਖੁ ਕਾਲ ਜਕੈ¹।

{ਬਸ ਕੈ} ਵਸ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤੀਰ ਮਾਰੇ।

¹ਜੰਗ।

¹ਬਹੁਤੇ {ਅਬੀਰ} ਕਾਇਰ।

¹{ਆਂਤਕ} ਜਮ ਦੇ (ਕਰ) ਹੱਥ ਵਿੱਚ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ)
{ਡਾਰੇ} ਪਾਉਂਦੇ {ਜਾਤਕ} ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ
ਜਾ ਪਏ ਹਨ।

¹ਸੂਰਮੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰਦੇ ਹਨ।

¹ਅਕਾਸ਼ 'ਤੇ ਅਪੱਛਰਾਂ 'ਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ।

¹ਸਾਹਮਣੇ ਲੜ ਕੇ। ²ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣ ਗਿਆ।

¹ਉਤਸਾਹ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਲਾਭ ਵਾਸਤੇ।

¹{ਅੱਟ} ਉੱਚੀ {ਰਵ} ਬੋਲ ਕੇ ਤੇ ਡਟ ਕੇ {ਗਰੱਟ} ਜੱਥੇ 'ਚੋਂ
ਨਿਕਲਿਆ।

¹ਨਟ ਤੇ ਪਟੇ ਬਾਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਕੱਟ ਕੱਟ ਕੇ ਧਕੇਲ
ਕੇ ਦੜਾ ਦੜ ਧਰਤੀ 'ਤੇ {ਬਿਡਾਰੇ} ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

¹ਬਹੁਤੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ।

¹ਮੁੱਖ ਤੇ {ਭਾਲ} ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲੀ ਤੇ {ਜਮਾਲ}

ਜ਼ਖਮੀ ਤਨ ਜੱਦਜਪਿ ਭੂਰ ਭਯੋ,
ਪਰ ਤੋ ਭਿ ਅਗਾਹਿ ਚਲੈ ਗਜ ਕੈ ॥ ੨੦ ॥
ਇਮ ਖੰਡ ਘੁਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਖੰਡ,
ਤਜੇ ਸਰ ਚੰਡ ਕੁਵੰਡ ਸੰਭਾਰਾ।

ਲਾਘਵਤਾ ਸਰ ਛੋਰਨ ਕੀ,
ਸਮ ਰਾਘਵ ਕੇ ਬਰ ਬੀਰ ਨਿਹਾਰਾ।

ਮਾਰ ਘਨੇ ਦੁਸਦੀ ਚੁਸਦੀ,
ਛਿਸਦੀ ਸਰਦਾਰਨ ਕੋ ਧਰ ਡਾਰਾ।

ਹੇਰਿ ਕਹੈਂ ਤੁਰਕੀ ਭਟ ਸਾਫਰੀ,
ਆਫਰੀਂ ! ਆਫਰੀਂ ! ਸਿੰਘ ਪਜਾਰਾ ॥ ੨੧ ॥
ਆਹਿਵ ਕੀਨ ਜਿਤੋ ਦਲ ਚਾਹਿਵ,
ਹੋਇ ਭਲੇ ਜਨ ਕਾਲ ਮੁਸਾਹਿਬ।

ਸਾਹਿਬ ਪੇਖਿ ਪਹਾਰਨ ਕੇ,
ਸਤ ਧਾਰਨ ਕੇ ਧਨੁ ਧਾਰਨ ਚਾਹਿਬ।

ਚਾਹਿਬ ਆਇ ਕਰਜੋ ਭਟ-ਭੇਰ,
ਪੈ ਹੇਰਿ ਪਰੈਂ ਬਿਨੁ ਦੇਰਹਿ ਰਾਹਿਬ।

ਰਾਹਿਬ! ਨਾਮ ਸਦਾ ਉਠ ਕੇ ਜਗਿ,
ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜਿਵੇਂ ਜੁ ਲਰਾਹਿਬ ॥ ੨੨ ॥
ਫਿਰਿ ਆਨਿ ਅਨੀ ਤੁਰਕੀ ਸਘਨੀ,
ਇਕ ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਅਪਾਰ ਕਰੇ।
ਸਿੰਘ ਹੋਇ ਸ਼ਹੀਦ ਰਸੀਦ ਲਈ,
ਜਮ ਕੀ ਫਿਰ ਜਜੋਂ ਨ ਤਗੀਦ ਪਰੇ।

ਸੁੰਦਰਤਾ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਡਰਾਉਣੇ ਨੇੜ ਚਮਕਦੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ) ਕਾਲ ਵੀ ਜਕਦਾ (ਝਿਜਕਦਾ) ਹੈ।

‘ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਅਖੰਡ} ਲਗਾਤਾਰ {ਪ੍ਰਚੰਡ} ਤਿੱਖਾ {ਘੁਮੰਡ} ਜੰਗ ਪਾ ਕੇ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਛੱਡੇ।

‘ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੂਰਮਾ ਤੀਰ ਛੱਡਣ ਦੀ {ਲਾਘਵਤਾ} ਫੁਰਤੀ ਵਿੱਚਰਾਮ ਚੰਦਰ ਵਾਂਗ ਦੇਖਿਆ।

‘ਦੋ ਸੌ, ਚਾਰ ਸੌ ਤੇ ਛੇ ਸੌ (ਫੌਜ ਦੇ) ਬਹੁਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

‘ਸਾਫ (ਸਪੱਸ਼ਟ) ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

‘ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼।

‘ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਜਿੰਨਾ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਾਣੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ {ਮੁਸਾਹਿਬ} ਸਾਥੀ ਹੋ ਕੇ।

‘ਸੱਤ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ, ਵੇਖ ਕੇ ਧਨੁਸ਼ ਧਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਧਨੁਸ਼ ਚਲਾਉਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

‘(ਪਹਾੜੀ ਸੂਰਮੇ) ਚਾਹ ਕੇ ਜੰਗ ਤਾਂ ਆ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ) ਦੇਖ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ {ਰਾਹਿਬ} ਰਸਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।

‘{ਰਾਹਿਬ} ਰਹਿਣਗੇ।

‘ਲੜਨਗੇ।

‘ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ।

‘ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਕੇ ਸਚਖੰਡ ਦੀ {ਰਸੀਦ} ਪਹੁੰਚ ਲੈ ਲਈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰ ਜਮਾਂ ਦਾ {ਤਗੀਦ} ਸੱਦਾ ਨ ਪਵੇ।

ਪਿਖਿ ਹੂਰਨ ਸੂਰਨ ਪੂਰਨ ਮੋਦ ਛਯੋ
ਮਨ', ਕਾਇਰ ਕੂਰ ਡਰੇ।

'ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ
ਭਰ ਗਿਆ।

ਬਰ ਕੈ ਕਰਨੀ ਧਰਨੀ ਪਰ ਕੈ,
ਲਰ ਕੈ' ਇਮ ਦੋਇ ਪਯਾਰੇ ਮਰੇ ॥ ੨੩ ॥
ਗਜ ਝੰਡਨ ਕੋ ਪਿਖਿ ਸ਼ੇਰ ਦਬੈ ਕਿਮ,
ਕੂੰਜਨ ਕੋ ਪਿਖ ਕੈ ਬਹਿਰੀ'।

'ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਕਰਕੇ, ਲੜ ਕੇ ਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈ ਕੇ।

ਮਧ ਗੋਲ' ਸੁ ਢੋਲ ਅਮੋਲ ਬਜੇ,
ਕਿਮ ਅੱਡੀ ਨਚਾਰ ਰਹੇ ਠਹਿਰੀ।
ਹਰਿ ਬਾਹਨ ਨਾਹਨ ਹੇਰਿ ਟਰੈ,
ਕਿ ਨ ਆਹਨ ਸਾਂਪ ਘਨੇ ਜਹਿਰੀ'।

'ਕੂੰਜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹਰੀ (ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ) ਕਿਵੇਂ ਦਬ
ਸਕਦੀ ਹੈ।

'ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ।

ਤਿਮ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਰਹੈ ਦਬ ਕਜੋਂ,
ਜਬਿ ਸੰਮੁਖ ਸੱਤ੍ਰ ਅਨੀ ਗਹਿਰੀ' ॥ ੨੪ ॥
ਜਬਿ ਪਯਾਰੇ ਉਦਾਰੇ ਸੁ ਭਾਰੇ ਬਿਰਾਦਰ,
ਪਯਾਲੇ ਨੁਵਾਲੇ ਕੇ ਸੀਰੀ ਜੁਝੇ'।

'{ਹਰਿ ਬਾਹਨ} ਗਰੁੜ ਵੇਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਟਲਦਾ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੇ
ਜਹਿਰੀ ਸੱਪ ਕਿਉਂ ਨ ਆਉਣ।

'ਜਦ ਸਾਹਮਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਹੋਵੇ।

ਪਿਖਿ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਹਠੀ ਹਠਵਾਰ,
ਲਿਯੇ ਕਰਵਾਰ ਸੁ ਢਾਰ ਉਝੇ'।
ਤੜਕੜੇ ਭੜਕੜੇ ਤੜਤਾ ਅਗਨੀ ਜਿਮ,
ਔ ਗੜਕੜੇ ਜਨੁ ਮੇਘ ਦੁਜੇ'।

'ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਪਿਆਰੇ, ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕੱਠਾ ਖਾਣ
ਪੀਣ ਦੇ {ਸੀਰੀ} ਸਾਂਝ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

'ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਢਾਲ ਲੈ ਕੇ {ਉਝੇ} ਉਛਲੇ।

ਮਿਰਗਿੰਦ ਗਜਿੰਦ ਬਰਿੰਦਨ ਜਜੋਂ,
ਤੁਰਕਿੰਦਨ ਪੈ ਤਿਮ ਸਿੰਘ ਸੁਝੇ' ॥ ੨੫ ॥

'ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਤੜਕਿਆ, ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭੜਕਿਆ ਤੇ ਐਉਂ
ਗੱਜਿਆ ਜਾਣੇ ਦੂਜਾ ਬੱਦਲ ਹੈ।

'ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਹਰਨਾਂ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਉਪਰ ਸ਼ੇਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ
ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਪੈਂਦੇ {ਸੁਝੇ} ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ
ਹਨ।

ਕਬਿੱਤ:

ਰੋਪਰਣ ਭੂਮਿ ਪਾਉਂ ਅੰਗਦ ਜਜੋਂ ਹਠੀ ਸਿੰਘ,
ਡਾਟੜੇ ਕਾਟੜੇ ਦੁੱਜਨ ਕੋ ਆਛੇ ਠਹਿਰ ਠਹਿਰ
ਕੈ'।

'ਅੰਗਦ ਵਾਂਗ ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ (ਰੋਪ)
ਜਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਲੋ ਖਲੋ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਤਾੜਦੇ ਤੇ ਕੱਟਦੇ ਹਨ।

ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਜੂ ਮ੍ਰਿਗੰਦ ਕੀ ਬੁਲਿੰਦ ਬੋਲਿ,

ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਝਾਰੈਂ ਤੇਗ ਮਾਰੈਂ ਘਹਿਰ ਘਹਿਰ
ਕੈ।

ਲੁੱਥ ਪੈ ਚਢਾਈ ਲੁੱਥ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਤੁੱਥ ਮੁੱਥ,
ਦਾਂਤ ਲੈ ਤਨੂਕਾ ਅਰਿ ਭਾਰੈਂ ਹਹਿਰ ਹਹਿਰ ਕੈ।

ਬੈਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਝੁੰਡ ਮੈਂ ਬਿਰਾਜੈਂ ਗਾਜੈਂ ਕੇਸਰੀ ਜਜੋਂ,
ਲਾਜੈਂ ਨਾਹਿੰ ਸਿੰਘ ਸਾਜੈਂ ਜੰਗ ਗਹਿਰ ਗਹਿਰ ਕੈ।

॥੨੬॥

ਡਾਲ ਦਯੋ ਭਾਰੀ ਹਲਚਾਲ ਦਲ ਦੁੱਜਨ ਮੈਂ,
ਉਛਰਿ ਉਛਰਿ ਸਿੰਘ ਬਾਹੈਂ ਤੇਗ ਝੱਟ ਝੱਟ।
ਝੂਮ ਝੂਮ ਝੁਕ ਝੁਕ ਝਜਕ ਝਜਕ ਬੀਰ,
ਖੇਲਤ ਖਿਲਾਰੀ ਖੇਤ ਪਟੇ ਬਾਜ ਦੱਟ ਦੱਟ।

ਝੁੰਡਨ ਕੇ ਝੁੰਡਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ ਤੋਰ ਕੈ,
ਬਿਬੋਰ ਕੈ ਅਪਾਰੇ ਨਜਾਰੇ ਨਜਾਰੇ ਡਾਰੇ ਕੱਟ
ਕੱਟ।

ਸਜਾਲਾ¹ ਗੀਧ² ਜੋਗਨੀ ਪ੍ਰੇਤ ਭੈਰੋਂ ਭੂਤ ਕਾਲੀ,
ਖਾਵੈਂ ਪਲਾ¹ ਪੀਵੈਂ ਖੂੰਨ ਪਜਾਲੇ ਭਰਿ ਗੱਟ ਗੱਟ²

॥੨੭॥

ਘਾਲੀ ਤੇਗ ਬੇਗ ਸੰਗ ਮੁਹਕਮ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ¹,

ਪਰੀ ਹਲਚਾਲੀ ਚਹੂੰ ਚੱਕਨਿ ਬਿਸਾਲੀ ਹੈ।
ਭਾਰੀ ਬਰਥੱਲਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮੈਂ ਅਵੱਲਾ¹ ਪਰਜੋ,
ਉਦਧਿ ਉਛੱਲਾ ਹੱਲਾ ਮੇਰੁ ਧਰ ਚਾਲੀ ਹੈ।

ਕਮਠ ਕੜਕੈ ਕੋਲ ਭੁਜੰਗ ਭੜਕੈ ਬੈਲ
ਦਿਗਜ ਦੜਕੈ ਔ ਧੜਕੈ ਦੇਵ ਜਾਲੀ ਹੈ।

ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਬੋਲਤਿ ਮੁਸੱਲਾ ਗਨ ਚੱਲਾ ਦੌਰਿ,

¹(ਘਹਿਰ ਘਹਿਰ) ਘੇਰ ਘੇਰ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ
ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹(ਕੱਟ ਵੱਢ ਕੇ) ਬਹੁਤੇ ਗੋਲ ਮੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

¹ਦੰਦਾਂ 'ਚ ਕੱਖ ਲੈ ਕੇ ਵੈਰੀ {ਹਹਿਰ ਹਹਿਰ} ਡਰ ਡਰ ਕੇ
ਭਜਦੇ ਹਨ।

¹ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ।

¹{ਗਹਰ ਗਹਰ ਕੈ} ਦਬੱਲ ਦਬੱਲ ਕੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ।

¹ਗਤਕੇ ਬਾਜ ਖਿਲਾੜੀ ਸੂਰਮੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਹਿਲਾ ਕੇ ਨਿਉਂ
ਨਿਉਂ ਕੇਰੁਕਰੁਕ ਕੇ ਜੰਗ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਡਟ ਡਟ ਕੇ ਖੇਡਦੇ
ਹਨ।

¹ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ (ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ) ਧੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ (ਕੱਟ
ਕੱਟ ਕੇ ਤੇ ਬਹੁਤੇ) ਸਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਕੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਵਖ
ਵਖ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

¹ਗਿੱਦੜ। ²ਗਿਰਝਾਂ।

¹ਮਾਸ। ²ਗਟ ਗਟ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵ ਇੱਕੋ ਸਾਹ।

¹ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ {ਮੁਹਕਮ} ਪਕਿਆਈ ਤੇ {ਬੇਗ
ਸੰਗ} ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ (ਘਾਲੀ) ਵਾਹੀ।

¹ਅਣੋਖਾ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਉਛਲ ਪਿਆ, ਸੁਮੇਰ ਪ੍ਰਬਤ ਹਿੱਲ ਗਿਆ, ਧਰਤੀ
ਡੋਲਣ ਲੱਗ ਪਈ।

¹ਕੱਛੂ (ਜੋ ਧਰਤੀ ਹੇਠ ਮੰਨਿਆ ਹੈ) ਕੜਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ,
{ਕੋਲ} ਸੂਰ ਤੇ {ਭੁਜੰਗ} ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਭੜਕ ਪਏ, {ਬੈਲ} ਧੌਲਾ
ਬੈਲ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਹਾਥੀ {ਦੜਕੈ} ਘਾਬਰ ਗਏ ਅਤੇ {ਦੇਵ
ਜਾਲੀ} ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਧੜਕਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਹੱਲਾ ਹੱਲਾ ਪਾਰਤ ਅਵੱਲਾ ਸਿੰਘ ਖਜਾਲੀ ਹੈਂ।¹ {ਅਵੱਲਾ} ਅਣੇਖੇ ਖਿਆਲ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਹੱਲੇ ਤੇ ਹੱਲਾ ਪਾਉਂਦੇ
ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

॥੨੮॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਇਤ ਤੈ ਸਿੰਘ ਕੇਹਰ ਜਜੋਂ ਗਰਜੈ,
ਤਰਜੈ ਭਟ ਭੇਰ ਰਹਜੋ ਕਰਿ ਕੈ।

¹ਜੰਗ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਹੁ ਘਾਉ ਭਏ ਤਨ ਖੁੰਨ ਭਿਗਯੋ,
ਜਨੁ ਫਾਗ ਮੈਂ ਬਾਗ ਰਹਜੋ ਤਰ ਕੈ।

¹{ਫਾਗ} ਹੋਲੀ ਵਿੱਚ {ਬਾਗ} ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਤਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਤ ਤੈ ਨਿਕਸਯੋ ਇਕ ਬੀਰ ਅਮੀਰ,
ਬਜੀਰ ਅਲੀ¹ ਸੁ ਬਲੀ ਬਰ ਕੈ²।

¹ਨਾਮ। ²ਬਲ ਕਰਕੇ।

ਕਰਵਾਰਨ ਕੇ ਕਰਿ ਵਾਰ ਉਭੈ,
ਇਕ ਬਾਰਹਿ ਜੂਝ ਗਏ ਅਰ ਕੈ ॥੨੯॥

¹ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਵੇਰਾਂ ਅੜ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

ਜੂਝ ਗਏ ਜਬਿ ਤੀਨਹੁ ਬੀਰ,
ਪਜਾਰੇ ਮਹਾਂ ਰਣ ਕੈ ਬਲਵਾਰੇ।
ਔਰ ਘਨੇ ਸਿੰਘ ਤਾਂਹੀਂ ਸਮੈਂ,
ਕਰਿ ਜੰਗ ਅਭੰਗ ਉਮੰਗ ਸੰਗਾਰੇ।

¹ਲੜ ਕੇ।

ਜੂਝ¹ ਸ਼ਹੀਦ ਭਏ ਤਹਿੰ ਸੰਮੁਖ,
ਮਾਰ ਸ੍ਰਦਾਰ ਤੁਰਕਾਨ ਅਪਾਰੇ।
ਮੋਦ ਭਰੇ ਗੁਰੂ ਹੇਰਿ ਰਹੇ ਰਰ,
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਧੰਨ ਪਜਾਰੇ ॥੩੦॥

¹ਅਨੰਦ 'ਚ ਭਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਵੀ ਧੰਨ ਹਨ।

ਸਿੰਘਨਿ ਆਯੁਧ ਖੂਬ ਕਰੇ,
ਬਲ ਧਾਰ ਹਰੇ ਅਰਿ ਪੁੰਜ ਜਬੈ ਹੀ।

¹ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਆਯੁਧ} ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।

ਹਤ ਕੈ ਦਸ ਬੀਸਨ ਕੋ ਇਕ ਏਕ,
ਪਰੇ ਧਰ ਹੋਇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਬੈ ਹੀ।
ਜਾਇ ਬਸੇ ਗੁਰੂ ਲੋਕ ਵਿਖੈ,
ਜਸ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕਹਿ ਪੂਰ ਅਬੈ ਹੀ।
ਪਿਖ ਕੈ ਗੁਰੂ ਪੂਤ ਸਪੂਤਨਿ ਸੋ,
ਪੁਰਹੂਤਨ ਹੈ ਮਜਬੂਤ ਤਬੈ ਹੀ ॥੩੧॥

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ {ਪੂਤ} ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੁਖੱਤ੍ਰਾਂ ਨੇ {ਸੋ} ਉਹਨਾਂ (ਸਿੰਘਾਂ) ਨੂੰ (ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆਂ) ਵੇਖ ਕੇ ਤਦੋਂ ਇੰਦ੍ਰਾਂ (ਵਾਂਗ) ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ

ਧਰਿ ਧੀਰ ਜੁੱਝਾਰ ਜੁੱਝਾਰ ਹਰੀ,
ਅਸਿ ਧਾਰਿ' ਹਜਾਰਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕੱਟੇ।

ਮਧ ਜੁੱਧ ਨਿਰੁੱਧ ਕੁੱਧਤ ਹੈ,
ਅਤਿ ਉੱਧਤ ਜੁੱਧਿ ਸਬੁੱਧਹਿ ਜੁੱਟੇ।।

ਅਰਿ ਮਾਰਿ ਸਥਾਰ ਅਪਾਰ ਕਰਜੇ,
ਤੁਰਕੀ ਸਰਦਾਰ ਨਿਹਾਰਿ ਦਬੁੱਟੇ।।
ਯਹਿ ਬਾਲਕ ਹੈਂ ਜੁਗ' ਕਾਲ ਕਿਧੋ,
ਕਹਿ ਕੈ ਇਮ ਆਂਗੁਰੀ ਦਾਂਤਨ ਘੁੱਟੇ ॥ ੩੨ ॥
ਚਹੂੰ ਓਰਨ ਤੈ ਕਰਿ ਜੋਰ ਪਰੈਂ,
ਰਵ ਘੋਰ ਰਹੈਂ ਅਰਿ ਆਨਿ ਝਪਾਟੈਂ।।

ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਅਜੀਤ ਅਭੀਤਹਿ,
ਬੀਰ ਲਰੈਂ ਮਨਿ ਭੀਰੁ ਨ ਹਾਟੈਂ।।

ਖਰ ਬਾਨਨ' ਔ ਕਿਰਪਾਨਨ ਸੋਂ,
ਤੁਰਕਾਨਿਨ ਕੇ ਦੁਰ-ਆਨਨ ਕਾਟੈਂ।।
ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਤੰਗਨ ਮੈਂ ਜੁਗ ਸ਼ੇਰ,
ਕਿ ਪੁੰਜ ਪਤੰਗਨ ਮੈਂ ਜੁਗ ਲਾਟੈਂ। ॥ ੩੩ ॥

ਮੰਡਿ ਘੁਮੰਡ ਮਹਾਂ ਪਰਚੰਡ,
ਕਰੀ ਬਹੁ ਖੰਡਨ ਸੈਨ ਅਰੀ ਕੀ।।

ਯੋਂ ਬਿਚਲਜੋ ਦਲ ਦੁੱਜਨ ਕੇ,
ਪਿਖਿ ਕੇਹਰ ਜਜੋਂ ਗਤਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕਰੀ ਕੀ।।

ਆਪਸ ਮੈਂ ਤੁਰਕੀ ਸਰਦਾਰ,
ਕਹੈਂ ਘਬਰਾਇ ਜੁਬਾਨਿ ਬਰੀਕੀ।।
ਕਾਲ ਕੀ ਜੀਹ ਕਿ ਮੌਤ ਕੀ ਲੀਹ,
ਕਿ ਸਾਂਪਨਿ ਤੇਗ ਜੁਝਾਰ ਹਰੀ ਕੀ। ॥ ੩੪ ॥

ਕੇ।

'{ਜੁਝਾਰ} ਲੜਾਕੇ ਯੋਧੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧੀਰਜਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜ ਕੇ।

'ਜੰਗ 'ਚ {ਨਿਰੁਧ}ਰੁਕ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ {ਉੱਧਤ} ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ਼ੇਸਟ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਜੰਗ 'ਚ ਜੁੱਟ ਪਏ।

'ਦਬ ਗਏ।

'ਦੇ।

'ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਆ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਤੇ {ਝਪਾਟੈਂ} ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਅਜਿੱਤ ਤੇ ਨਿੱਡਰ ਸੂਰਮੇ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਦੇ {ਭੀਰੁ} ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ।

'ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ।

'ਖੋਟੇ ਮੂੰਹ ਕੱਟਦੇ ਹਨ।

'ਬਹੁਤੇ ਹਾਥੀਆਂ 'ਚ ਦੋ ਸ਼ੇਰ ਹਨ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਭਮੱਕੜਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ {ਅੱਗ ਦੀਆਂ} ਲਾਟਾਂ ਹਨ।

'ਬਹੁਤਾ {ਪ੍ਰਚੰਡ} ਤਿੱਖਾ {ਘੁਮੰਡ} ਜੰਗ ਪਾ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

'ਇਉਂ {ਦੁੱਜਨ} ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਦਲ {ਬਿਚਲਜੋ} ਖਿੰਡ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

'ਬਰੀਕ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ।

'ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਕਾਲ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੀ

ਹੇਰਿ ਹਿਰਾਨ ਰਹੀ ਤੁਰਕਾਨਿ',
 ਸੁ ਭੌਂਹ ਭਈ ਸਬਿ ਕੀ ਤਬਿ ਢਿੱਲੀ।
 ਲਾਘਵਤਾ' ਗੁਰੁ ਪੂਤਨ ਕੀ ਪਿਖਿ,
 ਉਤਨ ਕੀ' ਉਰਿ ਧੀਰਜ ਹਿੱਲੀ।
 ਰੀਝ ਰਹੇ ਪਿਖਿ ਸੂਰ ਸਹੀ' ਸਭਿ,
 ਕੂਰਨ ਕੇ ਕਰਿ ਹੈਂ ਇਮ ਖਿੱਲੀ'।
 ਮੂਸਨ' ਘੀਸਨ ਮਾਰਨ ਹਾਰ,
 ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਘਜਾਰ ਕਰੈ ਕਿਮ ਬਿੱਲੀ ॥ ੩੫ ॥
 ਫੇਰ ਝੁਕੇ ਕਰਵਾਰਨ ਲੈ,
 ਕਰਿ ਵਾਰਨ ਕੌਰਣ ਪਾਰਨ ਕੋਵਾ'।

ਗੁਰੁ ਪੂਤ ਭਟਾਂ ਨਟ ਜਯੋਂ ਉਛਲੈਂ,
 ਪੁਛਲੈਂ ਕੁ ਛਲੈਂ ਸੁ ਚਲੈਂ ਅਰਿ ਖੋਵਾ'।

ਬਿਜਰੀ ਜਿਮ ਦਾਹਿਤ, ਗਾਹਿਤ ਸੈਨ
 ਅਰੀਨ, ਕਰੀ ਬਨ ਕੇਲਨ ਜੋਵਾ'।

ਪਿਖ ਕੈ ਰਜਪੂਤ ਬਡੇ ਮਜਬੂਤ,
 ਪਠਾਨ ਮੁਗੱਲ ਭਗੇ ਕਰਿ ਤੋਵਾ ॥ ੩੬ ॥
 ਜਗਿ ਬੰਦਨ ਨੰਦਨ ਕੰਦਨ ਸੱਤੁਨਿ,
 ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ ਹਕਾਰ ਸੁ ਕੂਕੈ'।

ਔ ਝਪਟਾਇ ਪਰੈਂ ਕਿਚਕਾਇ,
 ਅਰੀ ਦਲ ਮੱਧ ਛਲੰਗ ਦੁਊ ਕੈ'।

ਸੱਥਲ ਹੱਥਰੁ ਮੱਥ ਸੁਟੈਂ ਕਟਿ,
 ਕੇਤਿਕ ਕੇ ਝਟ ਪੱਟ ਅਰੂਕੈ'।

ਰੁੰਡਨ ਮੁੰਡਨ ਤੁੰਡਨ ਝੁੰਡ,
 ਬਖੇਰ ਦਏ ਭਰਿ ਕੁੰਡ ਲਹੂ ਕੈ' ॥ ੩੭ ॥

ਪਗਡੰਡੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੱਪਣੀ ਹੈ।
 'ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਫੌਜ।

'ਫੁਰਤੀ।
 'ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ।
 'ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ।
 'ਕਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 'ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ।

'ਫੇਰ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ {ਝੁਕੇ} ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਜੰਗ ਪਾਇਆ।

'ਗੁਰਾਂ ਦੇ {ਭਟਾਂ} ਸੂਰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਨਟਾਂ ਵਾਂਗ ਉਛਲਦੇ ਪੁਛਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛਲ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਸਾੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੇਲਿਆਂ ਦੇ ਬਨ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ {ਗਾਹਿਤ} ਲਿਤਾੜਦੇ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ।

'ਜਗਤ ਦੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਜੋਗ (ਕਲਗੀਧਰ) ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਰ ਲੋ ਮਾਰ ਲੋ {ਹਕਾਰ} ਬੋਲ ਕੇ ਕੂਕਦੇ ਹਨ।

'ਫੇਰ ਝਪਟ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਕਚੀਚੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦੁਹਾਂ ਕੁ ਛਾਲਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

'ਕਈਆਂ ਦੇ ਪੱਟ, ਹੱਥ ਤੇ ਸਿਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਿਨਾਰੋਕ ਤੋਂ ਕੱਟ ਸੁਟਦੇ ਹਨ।

'ਸਾਰੇ ਧੜ ਸਿਰ ਤੇ ਮੁੱਖ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਲਹੂ ਦੇ {ਕੁੰਡ} ਟੋਏ ਭਰ ਦਿੱਤੇ।

ਮੇਦ ਰੁ ਮਾਸ ਕਾ ਕੀਚ ਮਚਯੋ
ਧਰ ਵੀਚ, ਉਲੀਚ ਲਹੂ ਦਿਖਰਾਵੈਂ।

¹ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਮਿੱਝ ਤੇ ਮਾਸ ਦਾ ਚਿੱਕੜ {ਮਚਯੋ} ਹੋ ਗਿਆ,
ਲਹੂ {ਉਚੀਲ} ਛਿੜਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭੈਰਵਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਮਿਲੇ ਸਭਿ,
ਮੇਦ ਭਰੇ ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਖਾਵੈਂ।
ਨਾਚਤ ਨਾਰਦ ਜੋਗਨੀਆਂ ਮਿਲਿ,
ਤਾਰੀਆਂ ਦੈ। ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਪਾਵੈਂ।
ਭੂਤਨੀਆਂ ਭਰਿ ਖੂਨ ਕਟੋਰੀਆਂ,
ਲੋਰੀਆਂ ਦੈ ਨਿਜ ਪੂਤਨਿ ਪਜਾਵੈਂ ॥ ੩੮ ॥

¹ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ।

ਕਬਿੱਤ:

ਪਾਵਕ ਜਯੋਂ ਲਪਟ ਝਪਟ ਝਾਰੈਂ ਬਿਕਟ
ਸੁਭਟਨ ਕੌ, ਚਟਕ ਚਟਕ ਪਟਕਾਨ ਹੈ।

¹ਅੱਗ ਦੀ {ਲਪਟ} ਲਾਟ ਵਾਂਗ ਝਪਟ ਮਾਰ ਕੇ {ਬਿਕਟ} ਨ
ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਝਾੜਦੇ ਹਨ ਤੇ {ਚਟਕ ਚਟਕ}
ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਪਟਕਾ ਕੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਸੱਯਦ ਮੁਗਲ ਸ਼ੇਖ ਰਾਜਪੂਤ ਮਜ਼ਬੂਤ,
ਦੇਖਿ ਅਫਗਾਨ ਦਾਬੈਂ ਦਾਂਤਨਿ ਜੁਬਾਨ ਹੈਂ।
ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਲੁੱਥਨ ਪੈ ਲੁੱਥ ਹੈ ਚਢਾਈ ਪਿਖਿ,
ਭੈਰਵਿ ਪਿਸਾਚ¹ ਭੂਤ ਨਾਚਤ ਮਸਾਨ² ਹੈਂ।
ਆਇ ਆਸਮਾਨ ਮੈਂ ਬਿਵਾਨ ਪੈ ਸੁ ਪਰੀ ਪੁੰਜ,
ਬਰ ਬਰ ਸੂਰ ਹੂਰ ਜਾਤ ਮੇਦ ਮਾਨ ਹੈਂ ॥ ੩੯ ॥
ਸੋਢ ਬੰਸ ਹੰਸ ਚਢੇ ਗਢ ਪੈ। ਨਿਹਾਰੈਂ ਜੰਗ,
ਅੰਗ ਨਾ ਸਮਾਤ ਤਾਤ। ਲਰਤੇ ਬਿਲੋਕ ਕੈ।
ਮਾਰੈਂ ਕਰਵਾਰੈਂ ਕਰਿ ਵਾਰੈਂ ਲੈ ਕਟਾਰੈਂ ਬੀਰ,
ਝਾਰੈਂ ਛੱਮ ਛੱਮ ਨਾ ਵਿਚਾਰੈਂ ਕਾਹੁੰਰੋਕ ਕੈ।

¹ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਜੀਵ। ²ਪ੍ਰੇਤ।

¹ਸੋਢਬੰਸ ਦੇ ਸੂਰਜ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਕਿਲੇ ਉੱਪਰ।
¹ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ।

ਕਾਢਿ ਕਾਢਿ ਬਿਸਖ¹ ਚਲਾਵੈਂ ਰੋਸ ਬਾਢ ਬਾਢ²,
ਗਜਾਨ ਹਰੀ ਕੌਤਿਕ ਬਿਲੋਕ ਹੈਂ ਅਲੋਕਕੈ।
ਤੀਰ ਤੇਗ ਤੋਮਰ। ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਜਮ ਦਾਢਨ ਕੀ,
ਨੌਕਨ ਪੈ ਚਢਿ। ਭਟ ਜਾਤ ਸੁਰ ਲੋਕ ਕੈ ॥ ੪੦ ॥
ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਅੰਗ ਔ ਨਿਖੰਗ ਧਨੁ ਪੇਖਬੇ ਕੋ,

¹ਸੂਰਮੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕਟਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ,
ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਝਾੜਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ
ਕੋਈਰੋਕੇਗਾ।

¹ਤੀਰ। ²ਗੁੱਸਾ ਵਧਾ ਵਧਾ ਕੇ।

¹ਅਸਚਰਜ।

¹ਬਰਛਿਆਂ ਤੇ।

¹ਕਟਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

ਐ ਪੈ ਵਡੇ ਬਲ ਕੇ ਬਿਲਾਸ ਮੈਂ ਦਿਖਾਤ ਹੈਂ।

ਵਡੇ ਵਡੇ ਕੱਦ ਕੇ ਬਿਹੱਦ। ਹੀ ਪਹਿਲਵਾਨ,
ਗੌਰੈ ਗੌਰੈ। ਦੌਰੈ ਪੈ ਗਦੌਰੈ ਜਜੋਂ ਗਿਰਾਤ ਹੈਂ²।

ਐਂਡੇ ਐਂਡੇ ਆਇ ਬੋਲ ਬੋਲਤ ਜੇ ਬੈਂਡੇ ਬੈਂਡੇ,
ਫੇਟੈਂ ਗੁਰੂ ਬੇਟੈਂ ਕੀ ਸੁ ਖਾਇ ਲੇਟੈਂ ਲਾਤ ਹੈਂ।

ਗਿਰਤ ਮੁਨਾਰੇ ਸੇ ਡਰਾਰੇ ਸੇ ਅਪਾਰੇ ਖਾਨ,
ਮਾਨੋ ਹਨੂੰ ਅੰਗਦ ਪਹਾਰਨ ਢਹਾਤ ਹੈਂ ॥ ੪੧ ॥

ਸੁੰਦ੍ਰ ਸਜੀਲੇ ਜੇ ਰਜੀਲੇ ਔ ਹਠੀਲੇ ਬੀਰ,
ਬਾਂਕੁਰੇ ਛਬੀਲੇ ਛਕੇ ਛੋਭ ਕੀ ਗਹਿਰ ਕੈ।

ਸਜ ਕੈ ਸਨਾਹੈਂ ਗਜਗਾਹੈਂ ਸ ਉਛਾਹੈਂ ਆਹੈਂ,
ਦੈਹੈਂ ਲਲਕਾਰੇ ਕਾਰੇ ਘਨ ਜਜੋਂ ਘਹਿਰ ਕੈ।

ਉਚੇ ਤਨ ਉਚੇ ਮਨ ਉਚੇ ਹਾਥ ਉਚੇ ਮਾਥ,
ਉਚੈ ਡੀਲ ਡੌਲ ਬੋਲ ਬੋਲਤ ਕਹਿਰ ਕੈ।
ਝਪਟ ਗੁਰੂ ਪੂਤਨ ਕੀ ਆਗੈ ਯੌਂ ਦਬਟ ਜਾਤ,
ਰਪਟ ਜਾਤ ਪੰਛੀ ਆਗੇ ਬਾਜ ਜਜੋਂ ਬਹਿਰਿ ਕੈ।
॥ ੪੨ ॥

ਕੋਪ ਕੈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੋਪ ਕੈ ਹਰਨ ਹੇਤ,
ਰੋਪ ਕੈ ਪੁੱਨ ਪੁੱਨ ਧਾਯੋ ਤੇਗ ਕਰ ਫਰਿ।

ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਜਜੋਂ ਫਲੰਗ ਦੈ ਕੈ,
ਖੈਚ ਕੈ ਦੁਧਾਰਾ ਧਸਜੋ ਸੱਤੁਨ ਮੈਂ ਧਰ ਧਰ।

'ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੰਗ, ਭੱਥੇ ਤੇ ਧਨੁਖ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਨ ਪਰ ਬਲ
ਤੇ ਕੌਤਕ ਵੱਡੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ। ਅੱਦੌਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ {ਗਦੌਰੇ} ਗਹੀਰੇ ਵਾਂਗ
ਡੋਗ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

'ਆਕੜ ਆਕੜ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਅਵੈੜੇ ਅਵੈੜੇ
ਬਚਨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ {ਫੇਟ} ਸੱਟ ਖਾ ਕੇ
{ਲਾਤ} {ਪਸਾਰ ਕੇ} ਲੇਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ {ਅ} ਲੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ
ਖਾ ਕੇ।

'ਮੁਨਾਰਿਆਂ ਤੇ ਡਰਨਿਆਂ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤੇ ਪਠਾਣ ਡਿਗਦੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ ਜਾਣੇ ਹਨੂਮਾਨ ਤੇ ਅੰਗਦ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਸੁੰਦਰ ਸਜੇ ਹੋਏ ਜੇਹੜੇ {ਰਸੀਲੈ} ਚੁਸਤ ਤੇ ਹਠ ਵਾਲੇ ਬਾਂਕੇ
ਤੇ ਛਬਿ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ {ਛੋਭ ਕੀ ਗਹਿਰ ਮੈਂ} ਗਾੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ
{ਛਕੇ} ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

'ਸੰਜੋਆਂ ਤੇ ਗਜ ਗਾਹਾਂ ਸਜਾ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਤ ਆਉਂਦੇ
ਹਨ, ਕਾਲੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ {ਘਹਿਰ ਕੈ} ਗੱਜ ਕੇ ਲਲਕਾਰੇ ਦੇਂਦੇ
ਹਨ। {ਗਜਗਾਹ- ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਜੋ ਜਿਗਾ
ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।}

'ਉੱਚੇ ਕੱਦ ਕਾਠ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿਰ {ਗੁੱਸੇ} ਦੇ ਬੋਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

'ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਜਿਵੇਂ ਬਾਜ ਤੇ ਬਹਿਰੀ ਅੱਗੇ ਪੰਛੀ {ਰਪਟ} ਛਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ {ਧੋਪ ਕੈ} ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ
ਵਾਸਤੇ {ਪੁੱਨ} ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਭਾਵ ਜਮਾ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ
ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਦੌੜਿਆ।

'ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ।

'ਦੁਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੇ {ਧਰ ਧਰ} ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ
'ਚ ਜਾ ਧਸਿਆ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਲਾਰਨ ਕੀ ਧਾਰ ਤਰਵਾਰਨ ਕੀ,
ਹੇਰ ਰੀਤਿ ਮਾਰਨ ਕੀ ਭਾਗੈਂ ਅਰਿ ਭਰ ਭਰ।

ਤੁਰਕ ਕਦੰਬਨ ਕੇ। ਤੰਬਨ ਮੈਂ ਛੂਟੈਂ ਬੋਲ²,
ਨਾਹਰ। ਕੇ ਆਗੇ ਜਜੋਂ ਗਜਿੰਦ² ਕਾਂਪੈਂ ਥਰ ਥਰ

॥ ੪੩ ॥

ਆਨਨ ਪੈ। ਤੇਜ ਨੈਨ ਸੁਰਖੀ ਅਮੇਜ² ਛਾਈ,
ਗਰਜ ਗਰੂਰ ਆਗੇ ਬਾਰਦ ਅਦੂਛ ਹੈਂ।

ਹੱਲਾ ਕਰੈਂ ਦੁੱਜਨ। ਕੇ ਦਲ ਕੋ ਥਰਥੱਲਾ ਦੇਤ²,
ਧਾਰੈਂ ਕਰਵਾਰੈਂ ਆਗੇ ਬੱਜੁ ਭੀ ਛੂਛ ਹੈਂ।

ਜੋਮ ਭਰੇ ਜੋਸ਼ ਭਰੇ ਰੋਸ ਭਰੇ ਹੋਸ਼ ਜੇਊ,
ਬਾਂਕੇ ਨੈਨ ਬੈਨ ਭੋਹੈਂ ਬਾਂਕੀ ਦੀਠ ਮੂਛ ਹੈਂ।

ਕਾਯਰ ਕਪੂਤਨ ਕੀ ਉਤਨ ਕੀ ਕੈਹੈਂ ਕੈਸ,
ਜੈਸ ਡਰ ਪਾਏ ਹੋਤ ਕੂਕਰ ਕੀ ਪੂਛ ਹੈਂ ॥ ੪੪ ॥

ਸ੍ਰੈਯਾ:

ਤਾਹਰ ਬੇਗ। ਅਯੋ ਕਰਿ ਆਹਰ²,
ਜੋ ਭਟ ਜਾਹਰ। ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ।
ਬੋਲਿ ਬਿਤੰਡ ਮਹਾਂ ਬਲਵੰਡ,
ਕੁਵੰਡ ਅਖੰਡ ਲਏ ਬਲ ਕਾਰੀ।

ਘੋਰ ਘਟਾਨ ਛਟਾ ਸਮ ਸੋ
ਗਰਜਜੋ, ਤਰਜਜੋ ਗੁਰੂ ਪੂਤਨਿ ਭਾਰੀ।

ਏਕਹਿ ਬਾਰ ਕਰੀ ਬਰਖਾ ਬਹੁ
ਬਾਂਨਨ ਕੀ, ਸਮ ਮੇਂਹ ਅਸਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥
ਇਤ ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਅਭੀਤ ਭਿਰੈਂ,
ਕਿਤ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰ ਜੁਝਾਰ ਅਪਾਰੀ।

।ਵੈਰੀ {ਭਰ ਭਰ} ਘਬਰਾ ਘਬਰਾ ਕੇ ਨੱਸਦੇ ਹਨ।

।ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ²ਪੇਸ਼ਾਬ।

।ਸ਼ੇਰ। ²ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ।

।ਮੁੱਖ। ²ਬਹੁਤੀ।

।ਭਾਰੀ ਗਰਜ ਅੱਗੇ ਬੱਦਲਾਂ (ਦੀ ਗਰਜ) ਬਹੁਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ
ਹੈ ਭਾਵ ਤੁੱਛ ਹੈ।

।ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ। ²ਭੜਝੂ ਪਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

।ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਖੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਅੱਗੇ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦੇ ਬੱਜਰ ਵੀ
ਤੁੱਛ ਹਨ।

।ਜੇਹੜੇ {ਲੋਗ} ਜੁਆਨੀ, ਜੋਸ਼, ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਅਕਲ ਨਾਲ ਭਰੇ
ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜ ਬਚਨ ਤੇ ਭੁਵੱਟੇ ਟੇਢੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਨਿਗਾਹ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਵੀ ਟੇਢੀਆਂ ਹਨ।

।ਕਾਇਰਾਂ ਦੇ {ਉਤਨ} ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਕੁਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ
ਕਹੀਏ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ (ਢਿੱਲੀ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ
(ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਢਿੱਲਾ ਹੈ)।

।ਨਾਮ। ²ਉੱਦਮ।

।ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੂਰਮਾ।

।ਮਹਾ ਬਲੀ {ਬਿਤੰਡ} ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਨਾ
ਟੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਧਨੁਖ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

।ਬੱਦਲ ਦੀਆਂ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਘਟਾਂ ਵਿਚਲੀ {ਛਟਾ} ਬਿਜਲੀ
ਵਾਂਗ ਗੱਜਿਆ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਾੜਿਆ।

।ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਲਗਾਤਾਰ।

।ਨਿੱਡਰ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ।

।ਬਹੁਤਾ ਲੜਦਾ ਹੈ।

ਉਤ ਤੈ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਲੈ ਉਮਡੜੇ,
ਬਢਿ ਤਾਹਰ ਬੇਗ ਸਬੇਗ ਅਗਾਰੀ।
ਵਹਿ ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਪੈ ਯੋਂ ਪਹੁੰਚੜੇ,
ਰਘੁਬੀਰ ਪਰੈ ਘਟ ਕਾਨ ਉਘਾਰੀ।

ਪਿਖਿ ਤਾਂਹਿ ਜੁਝਾਰ ਹਰੀ, ਕਰਵਾਰ
ਧਰੀ ਸਿਰ ਤਾਂਹਿ, ਦਯੋ ਧਰ ਡਾਰੀ॥ ੪੬ ॥

ਛਪਯ:

ਗਹਿ ਕੁਵੰਡ, ਬਲਵੰਡ
ਬੀਰ ਆਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰ।

ਕਰਿ ਘੁਮੰਡ ਪਰਚੰਡ,
ਕਰੇ ਬਹੁ ਖੰਡ ਖੰਡ ਅਰਿ।

ਕਿਤਿਕ ਰੁੰਡ ਬਿਨੁ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ,
ਮਹਿ ਮੱਧ ਵਖੇਰੇ।

ਕਿਤਿਕ ਬਿਡਰ ਅਰਿ ਭਗੇ,
ਪੱਥ ਕੋਪੱਥ ਨ ਹੇਰੇ।

ਸਰ ਤਜੇ ਪੱਛ ਧਰ ਅੱਛ ਖਰ,
ਲਹਿ ਲਹਾਤ ਪਰਤੱਛ ਤਬਿ।
ਜਨੁ ਫੁੰਕਤ ਫਿਰਤ ਸਪੱਛ ਬਹੁ,
ਤੱਛਕ ਲੱਛਨ ਲੱਛ ਨਭ॥ ੪੭ ॥

ਉਭੇ ਬੀਰ ਬਰਬੰਡ,
ਚੰਡ ਸਰ ਗਹਿ ਕੁਵੰਡ ਫਿਰਿ।

ਅਤਿ ਉਮੰਡ ਰਿਸ ਮੰਡ,
ਛੰਡ ਸਰ ਸੋ ਬੁਬੰਡ ਬਿਰਿ।

ਧਾਇ ਧਾਇ ਕਰਿ ਆਇ,

ਉੱਛਲ ਕੇ।

ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ {ਬਢਿ} ਵਧਿਆ।

ਜਿਵੇਂਰਾਮ ਚੰਦ (ਪਰੈ) ਉੱਪਰ ਕੁੰਭ ਕਰਨ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਉੱਘਰ
ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਤਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ
{ਧਰੀ} ਮਾਰੀ ਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ {ਕੁਵੰਡ} ਧਨੁਖ
ਪਕੜ ਕੇ।

ਤਿੱਖਾ {ਘੁਮੰਡ} ਜੰਗ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ
ਦਿੱਤੇ।

ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਧੜ ਬਿਨਾ ਸਿਰ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਖਿੰਡਾ
ਦਿੱਤੇ।

ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਵੈਰੀ ਬਹੁਤਾ ਡਰ ਕੇ ਨਸ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਰਾਹ
ਕੁਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ।

ਤਦੋਂ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਤਿੱਖੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਚਮਕਦੇ ਤੀਰ ਛੱਡੇ।

ਮਾਨੋ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਤੱਛਕ
(ਨਾਗ) ਸ਼ੁਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਫੇਰ ਦੋਨੋਂ ਬਲਵਾਨ ਸੂਰਮੇ ਧਨੁਖ ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ
ਕੇ।

ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਉੱਛਲ ਕੇ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ {ਸੋ} ਉਹ
{ਬਰਬੰਡ} ਬਲ ਵਾਲੇ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ) ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ।

ਵਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਰਨ ਬਰ।

।{ਬਾਰਨ ਬਰ} ਬਾਰ ਬਾਰ ਵਾਰ ਕਰ ਕਰਕੇ।

ਤੁੰਡ ਮੁੰਡ ਤੁੜਵਾਇ,

।ਮੂੰਹ ਤੇ ਸਿਰ ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿਗਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਝੁੰਡ ਝੁੰਡਾਨ ਗਿਰਤ ਧਰ।

ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਸੱਜਤ ਮਹਾਂ,

।ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਲ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਸਸਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਗੱਜਦੇ ਹਨ।

ਗੱਜਤ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਭਟ।

ਕਰਿ ਹਾਲ ਹੂਲ ਤੁਰਕਾਨਿ ਦਲ,

।ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਦਲ ਵਿੱਚ ਦੌੜ ਕੇ ਆ ਕੇ ਹਲਚਲੀ ਕਰ ਕੇ ਕੱਟ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਇ ਧਾਇ ਹਟ ਜਾਇ ਕਟਿ। ॥ ੪੮ ॥

ਕਹੂੰ ਭਰੈ ਮੁਖ ਨੂਰ,

।ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮੂੰਹ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਹੂਰਾਂ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੂਰ ਗਨ ਬਰਹਿ ਹੂਰ ਬਰ।

ਕਹੂੰ ਭੀਮ ਭੈਰੋਂ ਭੁੰਕਾਰ,

।ਕਿਤੇ ਭਿਆਨਕ ਭੈਰੋਂ {ਭੁੰਕਾਰ} ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਸ ਤੇ ਲਹੂ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਲ ਲਹੂ ਰਹੇ ਚਰ।

ਕਹੂੰ ਕਾਲਿਕਾ ਭਰਿ ਕਪਾਲ,

।ਕਿਤੇ ਕਾਲੀ {ਕਪਾਲ} ਖੋਖਰੀ ਭਰ ਕੇ {ਸਦ} ਚੰਗਾ ਲਹੂ ਗਟ ਗਟ ਕਰ ਕੇ ਪੀਂਦੀ ਹੈ।

ਸਦਰੁੱਧੁ ਗਟਕੈ।

ਛੁਟੇ ਬਾਲ ਬਿੱਕ੍ਰਾਲ,

।ਭਿਆਨਕ ਵਾਲ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਗਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਲ ਉਰਿ ਮੁੰਡ ਲਟਕੈ।

।ਕਿਤੇ ਡਾਇਣਾਂ ਡਕਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡੱਕਾਰੈਂ ਡਾਕਨਿ ਕਹੂੰ।

ਖਾਤ ਪੀਤ ਜੋਗਨਿ ਫਿਰਹਿ।

।ਕਿਤੇ {ਮੁੰਡੀ} ਸ਼ਿਵ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ {ਰੁੰਡ} ਧੜਾ 'ਚੋਂ {ਮੁੰਡ} ਸਿਰ ਲੱਭ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ {ਮੁੰਡ} ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਮਾਲਾ 'ਚ {ਭਰਹਿ} ਪ੍ਰੋਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤਿ ਮੁੰਡੀ ਮੁੰਡ ਟੋਲਿ ਭਟ,

ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਮਾਲਾ ਭਰਹਿ। ॥ ੪੯ ॥

ਜੂਲਤ ਤੇਜ ਮੁਖ ਅਤਿ ਅਮੇਜ,

।ਬਹੁਤੇ ਤੇਜ ਨਾਲ {ਅਮੇਜ} ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਮੁਖ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ਦੁਹੀਂ ਤਰਫੀਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦੁਹਿ ਦਿਸਨ ਭਰੇ ਰਿਸ।

ਚੜੀ ਭੌਂਹ ਲੋਚਨ ਲਲੋਂਹ,

।ਕੁਵਟੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੇ ਨੇੜ੍ਹੇ {ਲਲੋਂਹ} ਲਾਲ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਹਨ।

ਸਭਿ ਚਿਤੈਂ ਅਰਿਨ ਦਿਸ।

ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਿੱਕ੍ਰਾਲ,
ਕਾਲ ਜੁਗ ਕਾਲ ਧਰੇ ਤਨ।

'ਬਹੁਤੇ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਕਾਲ ਨੇ ਦੋ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰੇ ਹਨ।

ਭਿਗੇ ਸ਼ੌਨ ਗੁਰੂ ਲਾਲ,
ਦਿਪਤਿ ਜੁਗ ਮਾਰਤੰਡ ਜਨੁ।

'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਲਾਲ (ਸਪੁੱਤਰ) ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ (ਐਉਂ ਜਾਪਦੇ ਹਨ) ਜਾਣੇ ਦੋ ਸੂਰਜ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ।
'ਪੀਲੇ।

ਪਿਖਿ ਭਏ ਪੀਤਾ ਮੁਖ ਅਰਿਨ ਕੇ,
ਕੇਹਰ ਜਜੋਂ ਗਰਜੈਂ ਖਰੇ।
ਪਿਖਿ ਖਾਨ ਕਿਤਾਨ ਮਹਾਨ ਬਲਿ,
ਝੁੰਮ ਝੁੰਮ ਝੁਕ ਝੁਕ ਲਰੇਂ ॥ ੫੦ ॥

'ਕਿਤਨੇ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹਿਲੋਰੇ ਖਾ ਕੇ ਤੇ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ।

ਕਬਿੱਤ:

ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਆਵਤ ਉਭਾਰੇ ਅੰਗ ਆਯੁਧ ਲੈ,
ਚੌਸਦੀ ਛਿਸਦੀ ਔ ਹਜਾਰੀ ਸਾਜ ਸਾਜ ਕੈ।

'ਚਾਰ ਸੌ ਫੌਜ ਦੇ ਸਰਦਾਰ, ਛੇ ਸੌ ਫੌਜ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਦੇ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਸਰਦਾਰ ਸਜ ਸਜ ਕੇ ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ {ਉਭਾਰੇ} ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਏਕ ਓਰ ਜੋਰ ਦੈ ਗਿਰੀਸ ਦਾਂਤ ਪੀਸ ਰੀਸ,
ਧਾਰਨ ਦੁਬੀਸ ਕੇ ਰਈਸ ਗਾਜ ਬਾਜ ਕੈ।

'ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤੇਰਈਸ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਦੰਦ ਪੀਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੇਰਿ ਗੁਰੂ ਲਾਲਨ ਬਿਸਾਲ ਹੂਲ ਹਾਲ ਪਾਰ,
ਧਰੀ ਮਾਰ ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਪੈ ਮੇਘਨ ਜਜੋਂ ਗਾਜ ਕੈ।

'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਜ ਕੇ ਮਾਰ ਕੀਤੀ।

ਕਹਾਂ ਹੈ ਹੈ ਕੌਨ ਐਹੈ ਆਪਸ ਮੈਂ ਕੈ ਹੈਂ ਤੁਰਕ,
ਕੈਧੋ ਰੈਨ ਕਜਾਮਤ ਕੀ ਐਹੈ ਦਿਨ ਆਜ ਕੈ

'ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੌਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?

॥ ੫੧ ॥

'ਪੁਲੇ ਦੀਰਾਤ।

ਭਾਰਥ ਸਮਾਨ ਮਹਾਂ ਭਾਰਥ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮੰਡੜੇ,
ਖੰਡੜੇ ਦਲ ਦੁੱਜਨ ਕਾ ਛੰਡੜੇ ਕਾਰ ਜਾਰ ਹੈ।

'ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਭਾਰੀ ਤਿੱਖਾ {ਭਾਰਥ} ਜੰਗਰਚਿਆ, {ਕਾਰਜਾਰ} ਜੰਗ 'ਚੋਂ {ਛੰਡੜੇ} ਛਾਂਟ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕੇਤਿਨ ਕੇ ਮੂੰਡ ਬੱਖ ਸੱਥਲਾ ਕਟੇ ਹੈਂ ਮੱਥ,
ਹੱਥ ਤਲਫੱਤ ਜੈਸੇ ਸਫਰੀ ਅਪਾਰ ਹੈਂ।

'ਸਿਰ, ਵੱਖੀਆਂ ਤੇ ਪੱਟ।

ਕੇਤਿਨ ਕੇ ਫਾਰਿ ਉਰ ਪਰੇ ਹੈਂ ਦੁਫਾਰ ਧਰੇ,

'ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੀਆਂ {ਸਫਰੀ} ਮੱਛੀਆਂ ਤੜਫਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ {ਉਰ} ਛਾਤੀਆਂ ਪਾੜ ਕੇ ਦੋਫਾੜ {ਧਰੇ} ਕੀਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਲੁੱਥ ਪੈ ਚਢਾਈ ਲੁੱਥ ਜੁੱਥ ਗੁੱਥ ਭਾਰ ਹੈ।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ {ਭਾਰ} ਵੱਡਾ {ਗੁੱਥ} ਗੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ {ਜੁੱਥ} ਢੇਰ (ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ)।

ਕਾਲੀ ਕੀ ਕਰਵਾਰ¹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲ ਹੀ ਕੀ ਧਾਰ ਹੈ
ਕਿ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਯੇ ਜੁਝਾਰ ਕੀ ਤ੍ਰਵਾਰ ਹੈ

¹ਤਲਵਾਰ।

॥ ੫੨ ॥

ਖੈਂਚ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪ੍ਰਨ ਠਾਨ ਕੈ ਨਿਦਾਨ ਕਰਜੋ¹,
ਮਾਰੇ ਭੀਮ¹ ਜ੍ਰਾਨ ਖਾਨ ਸੱਯਦ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੈ²।
ਕੀਨੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਝੁੰਡ ਝੁੰਡ ਪਰੇ ਔਧੇ ਮੁਖ,
ਸੌਨਤ ਕੀ ਸਰਤਾ ਚਲੀ ਹੈ ਬਹਿ ਬਾਰ ਕੈ।

¹(ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ) ਅੰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

¹ਡਰਾਉਣੇ। ²ਵੰਗਾਰ ਕੇ।

¹ਝੁੰਡਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਧੜ (ਵਖ ਕੀਤੇ) ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਪਏ ਹਨ, {ਬਾਰ ਕੈ} ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਲਹੂ ਦੀ ਨਦੀ ਵਗ ਚੱਲੀ।

ਲੈ ਲੈ ਮੁੰਡ ਜੋਗਨੀ ਬਜਾਵੈਂ ਨੁਵੈਂ ਸੌਨਤ ਮੈਂ,
ਖਾਵੈਂ ਪਲ ਬਾਂਛਿਤ¹ ਯੋਂ ਆਸਿਖਾ² ਉਚਾਰ ਕੈ।

¹ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ²ਅਸੀਸਾਂ।

ਜੋ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਮਾਰਤੰਡਾ ਮਹਿ ਮੰਡਾ ਰੈਹੈ,
ਤੋ ਲੋ ਜਸ ਝੰਡਾ ਯੇ ਅਖੰਡਾ ਗੁਰੁ ਬਾਰ ਕੈ।

¹ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਤੇ ਧਰਤੀ {ਮੰਡਾ} ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਣਗੇ ਉੱਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਜਸ ਦਾ ਝੰਡਾ (ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ) {ਅਖੰਡਾ} ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ।

¹ਪੱਲਾ ਫੇਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਜੁੜ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ।

॥ ੫੩ ॥

ਪੱਲਾ ਧਰਿ ਹੱਲਾ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਮੁਸੱਲਾ ਜੁਰਿ¹,
ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਅਲੀ ਅਲੀ ਬੋਲ ਬੋਲ ਧਾਏ ਹੈਂ।
ਖਾਇ ਕੈ ਕਸੀਸ ਤੁਰਕੀਸ ਰੀਸ ਪੀਸ ਦਾਂਤ,
ਸੰਗ ਬੀਸ ਧਾਰ ਕੇ ਗਿਰੀਸ ਭੀ ਮਿਲਾਏ ਹੈਂ।

¹ਕਚੀਚੀ ਵੱਟ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਦੰਦ ਪੀਹ ਕੇ ਆਏ, ਨਾਲ ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਮਿਲਾ ਲਏ।

ਧਾਰ ਧਾਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਪਾਰ ਦਿਸ ਚਾਰ ਹੂੰ ਤੇ,
ਹੂਲ ਹਾਲ ਡਾਰ ਏਕ ਵਾਰ ਹੀ ਸੁ ਆਏ ਹੈਂ।

¹{ਧਾਰ ਧਾਰ} ਫੜ ਲੋ ਫੜ ਲੋ ਤੇ ਮਾਰ ਲੋ ਮਾਰ ਲੋ (ਬੋਲਦੇ) ਚਹੂੰ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ (ਫੌਜ ਨੂੰ) {ਪਾਰ} ਚੀਰਦੇ ਹੋਏ ਹਲਚਲੀ ਪਾਉਂਦੇ ਉਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਾਰ ਆ ਗਏ।

ਘੇਰ ਲੀਨੇ ਮੱਧ ਮੈਂ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਦੈ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ,
ਮਾਨੋ ਉਭੈ ਇੰਦੁ ਪੈ ਬਿਹੱਦ ਮੇਘ ਛਾਏ ਹੈ।

¹ਸਸਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ੇਰ ਵਿਚਾਲੇ ਘੇਰ ਲਏ, ਜਾਣੇ ਦੋਹ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਬੱਦਲ ਛਾ ਗਏ ਹਨ।

॥ ੫੪ ॥

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਆਨਿ ਘਨੋ ਘਨ ਜਜੋਂ ਉਮਡੜੋ,
ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਬਜੈ ਕੈ।

¹ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਦਲ ਵੱਡੇ ਧੌਂਸੇ ਵਜਾ ਕੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਗੱਜ ਕੇ {ਉਮਡੜੋ} ਉੱਛਲ ਕੇ ਆਇਆ।

ਰੋਸ ਭਰੇ ਸਭਿ ਧਾਇ ਪਰੇ,
ਇਕ ਬਾਰਹਿ ਹੂਲਰੁ ਹਾਲ ਮਚੈ ਕੈ।
ਧੂਰ ਸੋਂ ਪੂਰ ਗਯੋ ਸਗਰੋ ਨਭਾ,
ਸੂਰ ਰਹਯੋ ਨਿਜ ਨੂਰ ਤਜੈ ਕੈ।
ਜੰਗ ਅਭੰਗ ਪੁਨਾ ਜੁਗ ਦੰਡਾ,
ਕਰਯੋ ਪਰਚੰਡ ਅਤੀ ਬਲ ਕੈ ਕੈ ॥ ੫੫ ॥
ਆਨਿ ਬਿਮਾਨਨਿ ਪੈ ਅਸਮਾਨ,
ਪਰੀ ਮੁਦ ਠਾਨ ਪਰੀ ਬਹੁ ਡੋਲੈ।

ਲੈ ਕੁਸਮਾਂਜੁਲਿ ਦੇਵ ਪਿਖੈਰਣ,
ਹੇਰਿ ਕਰੈਂ ਸੁਰਿ-ਨਾਰਿ ਕਲੋਲੈ।

ਚਢਿ ਬੈਲ ਮਹੇਸ਼ ਢੁਕੇ ਢਿਗ ਹੀ,
ਸੰਗ ਭੈਰਵਿ ਕਾਲਕਾ ਜੋਗਨਿ ਕੋ ਲੈ।

ਰਥ ਠਾਢ ਦਿਨੇਸ਼ ਬਿਸੇਸ਼ ਕਰਯੋ,
ਨਿਜ ਹੀ ਕੁਲ ਕੇ ਪਿਖਿ ਬਾਲ ਅਮੋਲੈ ॥ ੫੬ ॥

ਇਤ ਤੈ ਗੁਰੂ ਆਪ ਮੁਕਾਨਾ ਚਢੇ,
ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਦਿਖਰਾਵਤ ਹੈਂ।
ਨਿਜ ਨੰਦਨ ਆਨੰਦ ਕੰਦਨ ਕਾ,
ਪਿਖਿ ਜੰਗ ਉਮੰਗ ਬਢਾਵਤ ਹੈਂ।
ਧਨ ਧੰਨ ਧੁਨੀ ਦਸਹੂੰ ਦਿਸ ਤੈ,
ਗੁਰੂ ਪੂਤਨ ਕੇ ਹਿਤ ਆਵਤ ਹੈ।
ਯਹਿ ਸ਼ੋਰ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਛਯੋ,
ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਖੂਬ ਲਰਾਵਤ ਹੈਂ ॥ ੫੭ ॥
ਨਭ ਆਨਿ ਬਿਮਾਨ ਸੁਰਾਨ ਛਏ,
ਗੁਰੂ ਪੂਤਨ ਪੂਤ ਸੁ ਜੰਗਾ ਨਿਹਾਰੈਂ।
ਗੁਨ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦਾ ਤੁੰਬਰ^੨ ਸੇ ਰਿਖਿ,
ਗਾਵਤ ਹੈਂ ਧਰਿ ਮੋਦ ਅਪਾਰੈਂ।
ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਮਾਰਿ ਮਲੇਛਨ ਕੋ,

‘ਹਲਚਲੀ ਮਚਾ ਕੇ।

‘ਅਕਾਸ਼।

‘ਸੂਰਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

‘ਦੋ ਪਹਿਰ।

‘ਆ ਕੇ ਬਬਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨ ਉੱਤੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਅਨੰਦ ਧਾਰ
ਕੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਘੁੰਮਦੀਆਂ (ਪਰੀ) ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ।

‘ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੱਕ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਜੰਗ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ
ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

‘ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਭੈਰਵੀ ਕਾਲਿਕਾ ਤੇ ਜੋਗਣੀਆਂ
ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।

‘ਆਪਣੀ ਕੁਲ (ਸੂਰਜ ਬੰਸ) ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ
ਨੇ (ਵੀ ਆਪਣਾ) {ਬਿਸੇਸ਼} ਸੁੰਦਰਰਥ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ।
‘ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ‘ਤੇ।

‘ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ।

‘ਫੈਲ ਗਿਆ।

‘ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ।

‘ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬਿਮਾਨ ਫੈਲ ਗਏ।

‘ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜੰਗ।

‘ਸਰਸੁਤੀ। ਅੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਇਕ ਗਵੱਯਾ।

ਸਿਰ ਦੈ ਕਰਿ ਸੈ, ਧਰ ਭਾਰ ਉਤਾਰੈਂ।
ਬਲ-ਭੱਦਰ ਕਾਨ੍ਹ ਕਿ ਰਾਮ ਲਖੰਨ,
ਕਿ ਬਾਲ ਕਿਧੋਂ ਬਪੁ ਕਾਲਹਿ ਧਾਰੈਂ। ॥੫੮॥

ਧਰਿ ਹੋਸ਼ ਸ ਰੋਸ। ਭਿਰੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੁਤ,
ਬੀਰ ਬਲੀ ਬਲ ਠਾਨ ਮਹਾਨੇ।
ਧਰ ਕੀ ਗਤਿ ਨਾਉ ਸਮਾਨ ਭਈ,
ਨਭ ਰੈਨ ਛਈ ਗਨ ਗ੍ਰੋਹ ਦਿਖਾਨੇ।

ਦਿੱਗਜ ਡੋਲ ਉਠੇ ਦਹਿਲੇ ਦਿਲ।,

ਹੋਨ ਲਗੀ ਪਰਲੈ ਕਿਤ ਆਨੇ।
ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰ ਅਤੀ ਰਿਸ ਧਾਰਿ,
ਖਿਚੀ ਤਰਵਾਰ ਜਬੈ ਮਰਦਾਨੇ। ॥੫੯॥
ਪੱਬ ਹਲੇ ਦਹਲੜੇ ਸੁਰ ਲੋਗ,
ਪਤਾਨ ਬਿਤਾਲ ਤਲਾਤਲ ਤੈ।

ਸਿਰਿ ਸੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਵਿਸੇਸ਼ ਸਹਜੇ,
ਭਈ ਕੂਰਮ ਕੋਲ ਕੀ ਦੀਨ ਗਤੈਂ।

ਮਚਗੋ ਥਰਥੱਲ ਉਥੱਲ ਪੁੱਥਲ,
ਅਜੀਤ ਹਰੀ ਬਲ ਕੈ ਜੁ ਅਤੈਂ।

ਸਿਪਹਾ ਜੁ ਸਲਾਰ ਕੌ ਮਾਰਿ ਦੁਧਾਰ,
ਸੁਟੜੇ ਧਰ ਬੋਲਿ ਉਠੜੇ ਸੁ ਫਤੈਂ। ॥੬੦॥

ਫੇਰ ਘਨੇ ਇਕ ਵਾਰਹਿ ਖਾਨਨਿ,
ਆਯੁਧ ਆਨ ਕਿਤਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇਂ।
ਧੀਰ ਧਰੇ ਜੁਗ ਬੀਰਨ ਬੀਰਨ,
ਕੀਨ ਬਿਦੀਰਨ ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਪਾਰੇਂ।

ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨਗੇ।

ਇਹ ਬਲ ਭੱਦਰ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ) ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਨ ਜਾਂਰਾਮ ਤੇ ਲਛਮਣ ਹਨ ਜਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਹਨ ਜਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਹੀ {ਬਪੁ} ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।
ਅਕਲ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਸਹਿਤ।

ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੇੜੀ ਵਾਂਗ (ਡੋਲਣ ਵਾਲੀ) ਹੋ ਗਈ, ਅਕਾਸ਼ 'ਚਰਾਤ ਫੈਲ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਏ।
ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਥੀ ਡੋਲ ਗਏ (ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ) ਦਿਲ ਕੰਬ ਉੱਠੇ।

ਸੂਰਮੇ ਨੇ।

{ਪੱਬ} ਪਹਾੜ ਹਿਲ ਗਏ, ਪਤਾਲ, ਦੂਜੇ ਪਤਾਲ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਤਾਲ ਤੱਕ (ਸਾਰੇ ਕੰਬ ਗਏ)।

ਸੇਸ਼ ਨਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਿਆ, {ਕੂਰਮ} ਕੱਛੂ ਤੇ {ਕੋਲ} ਸੂਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੁਖੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ।

ਹਲਚਲੀ ਮੱਚ ਗਈ ਤੇ ਉਲੱਦ ਪੁਲੱਦ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ।

ਫੌਜ ਦੇ ਸੈਨਾਪਤੀ (ਕਮਾਂਡਰ) ਨੂੰ ਦੋ ਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਮਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੱਜ ਕੇ ਫਤਹ ਬੁਲਾਈ।

ਆ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸਸੜ ਮਾਰੇ।

ਦੋਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।

ਯਦਪਿ ਸੀਸ ਕਟੇ ਨ ਲਟੇ ਸੁ,
ਕਬੰਧ ਲਰੇ ਜੁਗ ਕੇ ਫਿਰ ਭਾਰੇ।

ਆਖਰ ਹੈ ਟੁਕ ਟੁਕ ਜਰਾ ਜਰ,
ਸੰਮੁਖ ਜੁਝ ਪਰੇ ਗੁਰੁ ਬਾਰੇ। ॥ ੬੧ ॥

ਯੋਂ ਕਰਿ ਜੰਗ ਅਭੰਗਾ ਜਬੈ,
ਹਨ ਕੈ ਘਨ ਕੋ ਜੁਗ ਜੁਝ ਪਏ ਹੈਂ।
ਤੇਜ ਸਮਾਇ ਗਏ ਮੱਧ ਤੇਜਹਿ,
ਮੂੰਡ ਮੂੰਡੀ-ਧਰ ਆਨਿ ਲਏ ਹੈ।
ਨਾਹਿ ਮਿਲੇ ਧਰ ਪੈ ਗਿਰਨੇ ਧਰ,
ਜੋਗਨੀਆਂ ਪਲ ਮਾਹਿ ਖਏ ਹੈਂ।

ਹਿੰਦੂ ਧਰੰਮ ਕੇ ਹੇਤ, ਬੁਲਿੰਦ
ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਦੂ, ਨਿਜ ਸੀਸ ਦਏ ਹੈਂ ॥ ੬੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰ ਸੁਤ ਧਰਮ ਹਿਤ,
ਜੂਝੇ ਅਰਿ-ਗਨ ਮਾਰ।
ਸੁ ਜਸ ਛਯੋ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਮੈਂ,
ਲਯੋ ਸੁ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੩ ॥
ਜੂਝੈ ਤੀਸਕ ਸਿੰਘ ਤਹਿ,
ਤੀਨ ਪਯਾਰੇ ਸੰਗ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਉਭੈ ਵਡ,
ਭੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਿ ਜੰਗ ॥ ੬੪ ॥
ਸੁਤ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਬੀਰਤਾ,
ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ।
ਕਹਯੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਤਬੈ,
ਭਏ ਜਨਮ ਇਨਿ ਧੰਨਜ ॥ ੬੫ ॥
ਜੋ ਨਰ ਰਣ ਮੈਂ ਸੰਮੁਖ ਹੈ,
ਲਰਿ ਅਰਿ ਸੋਂ ਤਨ ਦੇਤ।

'ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਕੱਟੇ ਗਏ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ {ਨ ਲਟੇ} (ਧਰਤੀ ਤੇ) ਨਹੀਂ ਡਿੱਗੇ (ਸਗੋਂ) ਫੇਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਧੜ ਬਹੁਤ ਲੜਦੇ ਰਹੇ।

'ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

'ਲਗਾਤਾਰ।

'ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

'ਜੋਤ ਵਿੱਚ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਈ, ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਏ।

'ਧੜ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿਗਣੇ ਨਹੀਂ ਪਾਏ (ਕਿਉਂਕਿ) ਜੋਗਣੀਆਂ ਪਲ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਖਾ ਗਈਆਂ।

'ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ (ਦੀਰਖਿਆ) ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਭਗਤ ਜੁਗੀਸ ਜੁ ਪਦ ਲਹੈਂ,
ਸੋ ਪਦ ਵਹਿ ਜਨ ਲੇਤ ॥ ੬੬ ॥

ਸਫਲ ਜਨਮ ਯਾ ਜਗਤ ਮੈਂ,
ਤੀਨ ਜਨਨ ਕੋ¹ ਹੋਤ।

¹ਤਿੰਨ (ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ।

ਕੈ ਦਾਤਾ ਕੈ ਸੂਰਮਾ,
ਕੈ ਹੈ ਭਗਤ ਉਦੋਤ¹ ॥ ੬੭ ॥

¹ਜਾਂ ਭਗਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ।

ਚੌਪਈ:

ਯੋਂ ਕਹਿ ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਮੋਨ ਰਹਾਏ।

ਏਕ ਮਹੂਰਤ ਭਰ ਨ ਅਲਾਏ¹।

¹ਦੇ ਘੜੀਆਂ ਤੱਕ ਨ ਬੋਲੇ।

ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਨਿ ਐਸ ਵਿਚਾਰੀ।

ਭਏ ਜੁ ਥੇ ਯਹਿ ਮਮ ਸੁਤ ਚਾਰੀ ॥ ੬੮ ॥

ਹਮਰਾ ਬਚਨ ਭਯੋ ਥਾ ਜਬਿ ਤੈ।

ਯਹਿ ਤੋ ਜੂਝ ਰਹੇ ਥੇ ਤਬਿ ਤੈ।

ਅਬਿ ਹਮ ਦੈਨ ਚਹੈਂ ਗੁਰਜਾਈ।

ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਵਹਿੰ ਯਹਿ ਵਡਜਾਈ ॥ ੬੯ ॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਨਿ ਐਸ ਵਿਚਾਰਾ।

ਹੈ ਸੰਤਤਿ ਜਗਿ ਜੁਗ ਪ੍ਰਕਾਰਾ¹।

¹ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਹੈ।

ਇਕ ਬਿੰਦੀ¹ ਇਕ ਨਾਦੀ² ਕਹੀਏ।

¹ਬੀਰਜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਭਾਵ ਪੁੱਤਰ। ²ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਭਾਵ ਸਿੱਖ।

ਸੋ ਹਮਰੇ ਦੋਨੋ ਅਬਿ ਹਈਏ ॥ ੭੦ ॥

ਬਿੰਦੀ ਸੰਤਤਿ ਹਮਰੀ ਨਾਸੈ।

ਨਾਦੀ ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸੈ।

ਤਾਂ ਤੈ ਨਾਦੀ ਮਮ ਸੰਤਾਨਾ।

ਆਹਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਮਹਾਨਾ ॥ ੭੧ ॥

ਪੁਨ ਯਹਿ ਪੰਥ ਰਹੈਗੋ ਤਬਿ ਲੋ।

ਸੂਰ ਸਸੀ ਧਰ ਹੈ ਜਗਿ ਜਬਿ ਲੋ¹।

¹ਜਗਤ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਧਰਤੀ ਹੈ।

ਯਹਿ ਗੁਰੁ ਘਰੁ ਕੀ ਵਸਤੁ ਗੁਰਜਾਈ।

ਦੇਵਹੁੰ ਅਬੀ ਖਾਲਸੇ ਤਾਂਈਂ ॥ ੭੨ ॥

ਯੋਂ ਵਿਚਾਰ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਏ।

ਤੂਰਨ¹ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਢਿਗ ਆਏ।

¹ਛੇਤੀ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਪਾਸੁ।
ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ ਚੁਫੇਰੇ ਖਾਸੁ ॥ ੨੩ ॥
ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ ਤਰਫ ਨਿਹਾਰਾ।
ਪਰਖਯੋ ਸਭਿ ਕੋ ਭਲ ਪ੍ਰਕਾਰਾ।
ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ।
ਦੈਹੁੰ ਪੰਥ ਕੋ ਮੈਂ ਗੁਰਜਾਈ ॥ ੨੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੰਤ ਸਿੰਘ* ਇਕ ਸਿੱਖ ਕੋ,

*ਇਕੱਲੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂ. ਰੁ. ੬ ਅੰ: ੪੧ ਅੰਕ ੨ ਤੋਂ ੪।

ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਲਾਇਕ ਪੇਖਿ।
ਗਾਦੀ ਪਰ ਬੈਠਾਇ ਕੈ ਦੀਨੋ
ਗੁਰੁ ਅਭਿਖੇਕ' ॥ ੨੫ ॥

'ਤਿਲਕ।

ਚੌਪਈ:

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ।
ਤਿਸ ਕੋ ਪਹਿਰਾਏ ਸਭਿ ਤੂਰਨ।
ਨਿਜ ਦਸਤਾਰ ਸੀਸ ਸਜਵਾਈ।
ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਸਭੀ ਝੁਲਵਾਈ ॥ ੨੬ ॥
ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ ਸ੍ਰੀ-ਫਲ' ਏਕਾ।
ਯਹਿ ਧਰਿ ਆਗੇ ਮਸਤਕ ਟੇਕਾ।
ਪੁਨ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ।
ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਰੂਪ ਮਹਾਨੀ ॥ ੨੭ ॥
ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਭਾਖਯੋ ਸਿੰਘਨ ਤਾਂਈਂ।
ਬੈਠਹੁ ਸਭਿ ਬੁਰਜਨ ਮੈਂ ਜਾਈ।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਵਤ।
ਰਹਯੋ ਅਰਿਨ ਕੋ ਨੀਕੈ ਘਾਵਤ ॥ ੨੮ ॥
ਹਮ ਅਬਿ ਤਜ ਕੈ ਯਾਹਿ ਮਕਾਨੈਂ।
ਨਿਕਸੈਂ ਲੈ ਤ੍ਰੈ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨੈ।
ਔਰ ਠੌਰ ਪ੍ਰਗਟੋਂ ਕਿਤ ਜਾਈ।
ਕਰਤ ਰਹਯੋ ਤੁਮ ਇਹਾਂ ਲਰਾਈ ॥ ੨੯ ॥
ਤੁਰਕ ਕਰੈਂ ਬਲ ਤੁਮ ਪਰ ਜਬਿ ਹੀ।

'ਨਲੇਰ।

ਸੰਮੁਖ ਜੁਝ ਮਰਯੋ ਤੁਮ ਸਭਿ ਹੀ।
 ਸਫਲ ਜਨਮ ਤੁਮਰਾ ਯਹਿ ਹੋਈ।
 ਜੀਵਤ ਸਦਾ ਨ ਜਗ ਮੈਂ ਕੋਈ ॥ ੮੦ ॥
 ਮਰਨ ਸਫਲ ਨਰ ਨਿਜ ਵਹਿ ਕਰਹੀਂ।
 ਅਰਿ ਸੋਂ ਲਰਿ ਸਨਮੁਖ ਜੋ ਮਰਹੀਂ।
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਜੁ ਭਾਖੇ।
 ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸਭਿ ਮਨਿ ਧਰਿ ਰਾਖੇ ॥ ੮੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਗਾਥਾ ਯਹਿ ਭਈ,
 ਸੁਨੋ ਤੁਰਕ ਦਲ ਕੇਰ।
 ਤਿਸ ਨਿਸ ਕੋ ਦਿਸ ਚਾਰ ਤੈ,
 ਰਹੇ ਹਵੇਲੀ ਘੇਰ ॥ ੮੨ ॥

ਚੌਪਈ:

ਪਹਿਰੂ ਠੌਰ ਠੌਰ ਬੈਠਾਏ।
 ਦੂਰ ਦੂਰ ਬਹੁ ਬਿਕਟ¹ ਖੜਾਏ।
 ਫਿਰਤੇ ਰੌਂਦ¹ ਸ਼ੁਦਾਰ ਅਪਾਰੀ।
 ਦੇਤ ਤਲਾਵਾ¹ ਚੌਕੀਦਾਰੀ² ॥ ੮੩ ॥

¹ਪਿਕਟਾਂ, ਚੋਰ ਪਹਿਰਾ।

¹ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ।

¹ਅੰ:- ਤਲਾਵਾਹ, ਸੰਗਯਾ=ਸੈਨਾ ਦਾ ਉਹ ਟੋਲਾ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੀਰਖਯਾ ਲਈ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰਦਾ ਰਹੇ।
²ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਜ ਲੋਗਨ ਤਾਂਈਂ।
 ਕਹੈਂ ਆਜ ਤਕਤੇ ਰਹੁ ਭਾਈ।
 ਮਤੁ ਕਿਤ ਨਿਕਸ ਹਿੰਦੁ ਕਾ ਪੀਰੈਂ।
 ਜਾਵਹਿ ਛੇਡਿ ਹਵੇਲੀ ਧੀਰੈਂ¹ ॥ ੮੪ ॥
 ਆਜ ਫਜਰ¹ ਜਬ ਹੈ ਹੈ ਨੀਕੈ।
 ਮੱਧ ਹਵੇਲੀ ਧਸ ਕਰਿ ਨੀਕੈ।
 ਗੁਰੁ ਸਮੇਤ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਤਾਂਈਂ।
 ਦੈ ਹੈਂ ਮਾਰਿ ਕਲੇਸ਼ ਮੁਕਾਈ ॥ ੮੫ ॥
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਮਨਿ ਤੁਰਕਨਿ ਠਟ ਰਾਖੀ।
 ਸੁਨੋ ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਕੀ ਅਬਿ ਸਾਖੀ।
 ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਜਬਿ ਹੀ ਯੋਂ ਬੀਤੀ।

¹ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ।

¹ਸਵੇਰਾ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੈ ਯਾ ਬਿਧਿ ਕੀਤੀ ॥ ੮੬ ॥

ਹੁਤੇ ਛਿੱਦ੍ਰੁ ਇਕ ਭੀਤ ਮਝਾਰਾ।

'ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮੋਰੀ ਸੀ।

ਖੇਲਿ ਕਰਜੇ ਤਿਸ ਕਾ ਵਡ ਦੁਆਰਾ।

ਸਬਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਦਰਿ ਰਖਵਾਰੇ।

'ਰਾਖੇ (ਖੜ੍ਹੇ) ਕਰਕੇ।

ਬਾਹਰ ਭਏ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਦੁਆਰੇ ॥ ੮੭ ॥

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਪੁਨ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਵਰ।

'ਚੰਗੇ।

ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਯਹਿ ਸਿੰਘ ਤੀਨ ਤਰ।

'{ਤਰ} ਬਹੁਤ ਹੀ (ਚੰਗੇ)।

ਇਨਿ ਕੋ ਗੁਰੂ ਲੀਨੋ ਨਿਜ ਸੰਗੈ।

ਚਲੇ ਤੁਰਕ ਦਲ ਓਰਿ ਨਿਸੰਗੈ ॥ ੮੮ ॥

ਨਿਜ ਮਾਯਾ ਗੁਰੂ ਅਸ ਵਰਤਾਈ।

ਸੋਇ ਗਏ ਪਹਿਰੂ ਸਮੁਦਾਈ।

ਉਚੈ ਟੇਰਿ ਟੇਰਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ।

'ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ।

ਗਿਰਾ ਗੁਰੂ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੮੯ ॥

'ਬਾਣੀ।

ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕਾ ਭਾਗਯੋ ਜੈ ਹੈ।

ਐਸ ਪੁਕਾਰਤ ਗਏ ਸੁ ਧੈ ਹੈ।

'ਦੌੜ ਕੇ।

ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਨ ਕਰਿ ਤਬਿ ਹੀ।

ਜਾਗ ਉਠਯੋ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਸਭਿਹੀ ॥ ੯੦ ॥

ਵਹਿ ਭੀ ਲਗੇ ਪੁਕਾਰਨ ਵੈਸੇ।

ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਤ ਜਾਵਤ ਜੈਸੇ।

ਰੌਰ ਪਰਜੇ ਤੁਰਕਨਿ ਦਲ ਮਾਂਹੀਂ।

ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਸਭਿ ਇਤ ਉਤ ਜਾਂਹੀਂ ॥ ੯੧ ॥

ਯੋ ਗੁਰੂ ਲਾਂਘਿ ਤੁਰਕ ਦਲ ਸਭਿ ਹੀ।

ਕੋਸ ਦੁ ਤੀਨਕ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬਿ ਹੀ।

ਧੈ ਤੀਨੋ ਸਿੰਘ ਸੰਗੀ ਥੇ ਜੋ।

ਭੀੜ ਮਾਹਿੰ ਕਿਤ ਵਿਛੁੜ ਗਏ ਸੋ ॥ ੯੨ ॥

ਪੁਨ ਇਕ ਭੈਂਸ ਚੁਗਾਵਨ ਵਾਰੇ।

ਗੁੱਜਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਮਿਲਜੋ ਅਗਾਰੇ।

ਤਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲਯੋ ਪਛਾਨੀ।

ਉਚੈ ਬਕਨ ਲਗਯੋ ਬਦ ਬਾਨੀ ॥ ੯੩ ॥

'ਬੁਰੇ ਬਚਨ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਤਾਂਹਿ ਨਿਵਾਰਨ ਹੇਤੈ।

'ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।

ਕੜਾ ਉਤਾਰ ਭਏ ਇਕ ਦੇਤੈਂ।
 ਲੈ ਕੈ ਕੜਾ ਭਿ ਮਾਹੀ ਮੂਢੇ।
 ਲਗਯੋ ਪੁਕਾਰਨ ਫੇਰ ਅਗੂਢੇ। ॥ ੯੪ ॥
 ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਖੰਜਰ ਤਿਹ ਉਰਿ ਲਾਈ।
 ਕਰ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਚਲੇ ਅਗਵਾਈ।
 ਕਈ ਭਾਂਤਿ ਮਗ ਕਸ਼ਟ ਸਹੈ ਕੈ।
 ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜੈ ਕੈ ॥ ੯੫ ॥
 ਗਨੀ ਨਬੀ ਖਾਂ ਥੇ ਪਠਾਨ ਜੋ।
 ਤਿਨਿ ਤਹਿ ਲੀਏ ਗੁਰੂ ਪਛਾਨ ਸੋ।
 ਹੁਤੇ ਸੁਦਾਗਰ ਘੋੜਯੋਂ ਕੇਰੇ।
 ਤਿਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਸ੍ਰੁ ਲਏ ਬਧੇਰੇ ॥ ੯੬ ॥
 ਵਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਜ ਘਰ ਲੈ ਗਏ।
 ਨੇਮ ਧਰਮ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਥਏ।
 ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਗੁਲਾਬਾ ਤਹਾਂ।
 ਗੁਰੂ ਉਤਾਰੇ ਤਿਸ ਘਰ ਮਹਾਂ ॥ ੯੭ ॥
 ਤੀਨੋ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ ਪੁਨ ਆਈ।
 ਸੜ੍ਹਾਂ ਸੈ ਕਾਹਟ ਤਬਿ ਥਾਈ।
 ਗੁਰੂ ਜੰਗਨ ਕੀ ਗਾਥਾ ਗੌਰੈਂ।
 ਕਹਿ ਅਧਿਯਾਇ ਬਿਰਯੋ ਇਸ ਠੌਰੈਂ ॥ ੯੮ ॥

'ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
 'ਮੂਰਖ ਮੱਝਾਂ ਚਰਾਣ ਵਾਲਾ।
 'ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ।
 'ਹੋ ਗਏ।
 'ਵਿੱਚ।
 'ਤਦੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਬਿ: ਸੀ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਚਮਕੌਰ ਕਾ ਜੰਗ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਨ, ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੈਂਹਸਠਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੯੫ ॥

੬੬. {ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦੀਨੇ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਏਰੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਜੋ,
ਔਰ ਵਖੇਰੇ ਸਾਰ।

'ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ।

ਗੁਰ ਪਦ ਪੋਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗਹਿ,
ਭਵ-ਨਿਧਿ ਉਤਰਹੁ ਪਾਰ। ॥੧॥

'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਪਕੜ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ
ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉੱਤਰ ਜਾਉ।

ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੈ ਗੁਰੂ,
ਦੀਨੇ ਲੋ ਜਿਮ ਜਾਹਿੰ।
ਸੋ ਸਭਿ ਗਾਥਾ ਸੁਨੋ ਅਬਿ,
ਕਹੋਂ ਧਯਾਇ ਇਸ ਮਾਹਿੰ ॥੨॥

ਜਿਸ ਨਿਸ ਗੁਰੂ ਚਮਕੌਰ ਤਜਿ,
ਆਏ ਇਸ ਦਿਸ ਚਾਲਿ।

ਤੁਰਕ ਹਵੇਲੀ ਮੈਂ ਧਸੇ,
ਅਰਣੋਦਯ ਕੇ ਨਾਲਿ। ॥੩॥

'ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ।

ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਤਹਿੰ ਜਿਤਿਕ ਤਬਿ,
ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ਮਚਾਇ।

ਸਮੁਖ ਹੋਇ ਜੂਝੇ ਸਬੈ,
ਬਹੁ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਘਾਇ ॥੪॥

ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾ ਰੂਪ ਥਾ,
ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਅਨੁਹਾਰ।

'ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਾਂ ਵਰਗਾ ਸੀ।

ਵਹਿ ਜੂਝੋ ਜਬਿ ਜੁੱਧ ਕਰਿ,
ਤੁਰਕਨਿ ਲਯੋ ਵਿਚਾਰ ॥੫॥

ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕਾ ਯਹੀ ਥਾ,
ਜੋ ਜੂਝੋ ਰਣ ਮਾਹਿੰ।

ਸੀਸ ਕਾਟ ਤਿਸ ਕਾ ਪਠਯੋ,
ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਪਾਹਿ ॥੬॥

ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨਿ ਬਾਰ ਬਹੁ,
ਪੇਖਯੋ ਥਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂਇੰ।

ਤਿਨਿ ਭਾਖਯੋ ਗੁਰੂ ਨਹਿੰ ਮਰਯੋ,

ਗਯੋ ਨਿਕਸ ਕਿਤ ਸਾਇ' ॥੨॥

'ਉਹ।

ਗ੍ਰਾਮਨ ਮੈਂ ਖੋਜਨ ਹਿਤੈ,
ਫੌਜ ਚਢੀ ਤੁਰਕਾਨਿ।

ਮਾਰਜੋ ਭ੍ਰਾਤਰ ਗੁੱਜਰ ਜਿਹ',

'ਜਿਸ ਗੁੱਜਰ ਦਾ ਭਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਤਿਹ ਤਬਿ ਦਯੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ॥੩॥

ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਗੁਰੂ ਗਯੋ,
ਅਈ ਫੌਜ ਸੁਨਿ ਤਾਹਿ।

ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਘੇਰਜੋ,

ਹੇਤ ਤਲਾਸ਼ੀ ਚਾਹਿ' ॥੪॥

'ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ।

ਕਬਿੱਤ:

ਪਾਇ ਏਹ ਸਾਰ' ਹੈ ਗੁਲਾਬਾ ਡਰਜੋ ਭਾਰ,

'ਖਬਰ।

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਇ ਗਾਇ' ਕਹਜੋ ਅਨਤ
ਸਿਧਾਰੀਏ²।

'ਬੋਲ ਕੇ। ²ਹੋਰ ਥਾਂ ਚਲੇ ਜਾਉ।

ਧੀਰ ਗੁਰੂ ਦੀਓ ਹਮੈਂ ਗਹਿਨ ਵਾਲੇ ਕੌਨ ਥੀਓ',

'ਸਾਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜਮ ਤੈ ਛੁਡੈਂ ਹੈਂ ਗੁਰੈਂ ਕੌਨ ਮਾਰੀਏ।

'ਕੌਣ ਮਾਰੇਗਾ।

ਭੇਸ ਬਦਲਾਨੋ ਭਾਗ ਜਾਨੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਤੈ,

ਕਾਮ ਅਵਤਾਰਨ ਕੋ ਸਦਾ ਨਿਰਧਾਈਏ।

'ਨਿਸਚੇ ਕਰੋ।

ਜਰਾ-ਸੰਧ ਕਾਲ-ਯਵਨ ਆਗੇ ਜਦੁਪਤਿ'

'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।

ਭਾਗਯੋ,

ਮੂਸਾ ਈਸਾ ਭਾਗਿਓ ਮੁਹੰਮਦ ਵੀਚਾਰੀਏ

॥੧੦॥

ਭਾਵੀ' ਪਰਬਲ ਏਹੁ ਕਰਤਾਰ ਜੂ ਕੀ ਅਤਿ,

'ਹੋਣੀ।

ਟਲੀ ਹੈ ਨ ਕਾਹੂੰ ਤੈ ਨ ਆਗੇ ਕੋਊ ਟਲ ਹੈ।

ਜੈਸੀ ਆਇ ਬਨੈ ਤਬਿ ਰਹਿਣਾ ਤਿਸੀ ਮੈਂ ਖੁਸ਼,

ਦੁਖ ਸੁਖ ਲਾਭ ਹਾਨ ਮਾਹਿੰ ਨਾ ਦਹਲ ਹੈ।

'ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਏਹੀ ਬਡਯਾਈ ਔ ਭਲਯਾਈ ਗਯਾਨ ਭਗਤੀ ਹੈ,

ਨਾ ਤੋ ਅਗਯਾਨੀ ਸੋਕ ਕਰੈਂ ਜੀਵ ਖਲ ਹੈਂ।

'ਮੂਰਖ ਹਨ।

ਐਸੀ ਕਹਿ ਗਨੀ ਖਾਨ ਨਬੀ ਖਾਨ ਕੋ ਬੁਲਾਇ,

ਬਸਨ ਰੰਗਾਇ ਸਜਾਹਿ' ਧਾਰੇ ਗੁਰੂ ਭਲ ਹੈਂ

'ਕਾਲੇ।

॥੧੧॥

ਹਾਜੀਆਂ ਕਾ ਬੇਖ ਧਰਿ ਮੰਚ¹ ਪਰ ਚਾਲੇ ਚਰਿ²,
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਵੈਸੇ ਹੀ ਕਰਾਏ ਵੇਸ ਰੁੱਚ ਕੇ।
ਗਨੀ ਖਾਨ ਨਬੀ ਖਾਨ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਸਿੰਘ*

¹ਪਲੰਘ। ²ਚੜ੍ਹ ਕੇ।

¹ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦੇ (ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ)।

*ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਏਥੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਪਾਠ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸਾਂ ਦਰੁਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਉਰ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

¹ਉੱਚੇ ਮਨਾਂ ਵਾਲੇ।

ਲਾਗੇ ਚਾਰੋਂ ਓਰਿ ਯਹਿ ਮੰਚ ਕੇ ਮਨੁੱਚ ਕੇ।
ਮੰਚ ਕੇ ਉਠਾਇ ਚਲੇ ਮੋਦ ਮਨਿ ਪਾਇ ਵਹਿ,
ਸੱਯਦ ਕਹਾਇੰ ਸਭਿ ਹਾਜੀ ਬਨਿ ਸੁੱਚ ਕੇ।
ਬੂਝੈਂ ਜਨ ਜੋਨ ਯਹਿ ਜਾਹਿ ਕੌਨ ਮੰਚ ਪਰ,
ਗਨੀ ਖਾਨ ਕੈ ਹੈ ਤਾਂਹਿ ਏਹੁ ਪੀਰ ਉੱਚ ਕੇ

¹ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

॥ ੧੨ ॥

ਮੁੱਠਾ ਮੋਰ ਪੰਖਨ ਕਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਹਾਥ ਲੀਏ,
ਜਾਵਤ ਝੁਲਾਵਤ ਕਲੇਸ਼ ਸੇਸ਼ ਮੁੱਚ ਕੇ।
ਗਏ ਦਲ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਮਾਹਿੰ ਜਬਿ ਯਾਹਿ ਬਿਧਿ,
ਬੂਝਯੋ ਤਿਨਿ ਕੌਨ ਏਹੁ ਜਾਵਤ ਹੈ ਸੁੱਚ ਕੇ।
ਕਹਯੋ ਤਬਿ ਗਨੀ ਖਾਨ ਤਿਨ ਪੈ ਵਖਾਨ¹ ਐਸੇ,
ਸੱਯਦ ਹੈ ਏਹੁ ਆਯੋ ਕਾਬਯੋ ਪੀਰ ਉੱਚ ਕੇ।
ਕਹਯੋ ਉਮਰਾਇ ਤਬਿ ਖਾਣਾ ਖਾਇ ਜਾਇ ਅਬਿ,
ਕਰੈ ਪੀਰ ਪੂਰਨ ਯੇ ਮੇਰੀ ਅਬਿ ਰੁੱਚ ਕੇ।

¹ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ {ਮੁਚਕੋ} ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ) ਨੂੰ।

¹ਬੋਲ ਕੇ।

¹ਇੱਛਾ ਨੂੰ।

॥ ੧੩ ॥

ਗਨੀ ਖਾਨ ਕਹਯੋ ਤਬਿ ਪੀਰ ਨਹਿੰ ਖਾਇ ਕਛੁ,
ਰਾਖਤ ਹੈ ਰੋਜੇ ਨਿਤ ਏਕ ਜਵ¹ ਖਾਇ ਹੈ।
ਜੋਊ ਮੁਖੋਂ ਕੈਹੈ ਸੋਊ ਪਾਰ ਥੈਹੈ ਬਿਨਾ ਬਾਰ¹,
ਬੰਦਗੀ ਅਪਾਰ ਮੈਂ ਹੀ ਰੈਨ ਦਿਨ ਜਾਇ ਹੈਂ।
ਕਹਯੋ ਉਮਰਾਵ ਤਬਿ ਜੋ ਪੈ ਪੀਰ ਨਾਹਿੰ ਖਾਹਿ,
ਸੰਗ ਜੇ ਮੁਰੀਦ ਯਾਹਿ ਸੋਊ ਖਾਇ ਜਾਇ ਹੈਂ।
ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਕਹਯੋ ਗੁਰੁ ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਤਜਾਰ ਕਰੋ,
ਖਾਇ ਹੈਂ ਮੁਰੀਦ ਏਤੋ ਜੇਤੋ ਮਨ ਭਾਇ ਹੈਂ

¹ਜੋਂ ਦਾ ਇਕ (ਦਾਣਾ)।

¹ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

॥ ੧੪ ॥

ਖਾਣਾ ਕੀਓ ਤਜਾਰ ਜਾਇ ਤੂਕਨ ਸੁਧਾਰ ਤਬਿ,

ਸਿੱਖਨ ਕੌ ਗੁਰੂ ਨੈ ਉਚਾਰ ਯੋਂ ਸੁਨਾਯੋ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਤੈ ਅਲਾਇ ਕੈ ਫਿਰਾਇ ਕ੍ਰੋਦ¹,

¹ਕਿਰਪਾਨ।

ਲੀਜੀਓ ਨਿਸ਼ੰਕ ਖਾਇ ਜੇਤੋ ਮਨ ਭਾਯੋ ਹੈ।

ਜਾਇ ਤਬਿ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਤੂਕਨ ਕੇ ਸੰਗ ਖਾਨ,

ਫੇਰੀ ਜਬਿ ਕ੍ਰੋਦ ਤਬਿ ਤੂਕਨਿ ਅਲਾਯੋ ਹੈ।

ਅਹੋ ਤੁਮ ਹਾਜੀਓ ਕਯਾ ਪਾਜੀਓ¹ ਕੁਕਾਜ ਕੀਨ,

¹ਪਖੰਡੀਓ।

ਖਾਣੇ ਬੀਚ ਛੁਰੀ ਫੇਰ ਮਕਰੂ¹ ਬਨਾਯੋ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥

¹ਘ੍ਰਿਣਾ ਯੋਗ।

ਕਹਯੋ ਤਬ ਗਨੀ ਖਾਨ ਤੁਮ ਕੋ ਪਛਾਨ ਨਾਹਿੰ,

ਸ਼ਰਾ ਏਹ ਮੱਕੜੋਂ ਆਨ ਚਲੀ ਸੋ ਨਵੀਨ ਹੈ।

ਹਾਜੀ ਹੋਇ ਸੱਯਦ ਜੋ ਸੋਊ ਫੇਰੈ ਛੁਰੀ ਏਹੁ,

ਪੀਰ ਉੱਚ ਕੇ ਚਲਾਈ ਮੱਕੜੋਂ ਆਈ ਪੀਨ¹ ਹੈ।

¹ਚੰਗੀ (ਚੀਤੀ)।

ਸੁਨ ਕੈ ਤੁਰਕ ਚੁਪ ਕਰੇ ਮੋਦ ਭਰੇ ਸਭਿ,

ਖਾਣਾ ਖਾਯੋ ਸਭਿ ਹੀ ਨੈ ਮਿਲਿ ਦੀਨ ਚੀਨ ਹੈ¹।

¹(ਆਪਣੇ) ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਜਾਣ ਕੇ।

ਆਏ ਸਿੱਖ ਖਾਣਾ ਖਾਇ ਪਲੇ ਬਾਂਧ ਲਜਾਏ ਕੁਛ,

ਗੁਰੂ ਨੈ ਕਹਯੋ ਥਾ ਜੋਈ ਸੋਈ ਕਾਮ ਕੀਨ ਹੈ

॥ ੧੬ ॥

ਚਾਲੇ ਗੁਰੂ ਤਹਾਂ ਤੈ ਉਤਾਲੇ¹ ਮੰਚ ਪੈ ਬਿਸਾਲੇ,

¹ਛੇਤੀ।

ਦੇਤ ਛਬਿ ਸੇਤੁ ਭਵ ਹੇਤ ਜਿਨਿ ਨਾਮ ਹੈ¹।

¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਲਈ (ਸੇਤ) ਪੁਲ ਹੈ, (ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੋਭਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਗ ਮੈਂ ਤਲਾਬ ਏਕ ਆਬ ਚਾਰੁ ਵਾਰ ਆਯੋ¹,

¹ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਇਕ ਤਲਾ ਆਇਆ।

ਉਤਰੇ ਬਿਵੇਕ ਸਿੰਧੁ¹ ਤਹਾਂ ਸੁਖ ਧਾਮ ਹੈਂ।

¹ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

ਖਾਣਾ ਤੁਰਕਾਨ ਵਾਰਾ ਲਜਾਏ ਥੇ ਜੁ ਸਿੱਖ ਬਾਂਧਿ,

ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੰਸੇ ਖੋਣ ਹੇਤ¹, ਗੁਰੂ ਤਾਮ ਹੈ।

¹ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਹੇਰਯੋ ਜਬਿ¹, ਹਲੂਆ ਸੋ ਭਲੂਆ ਭਯੋ ਹੈ

¹ਜਦੋਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ (ਉਹ) {ਤਾਮ} ਖਾਣਾ ਦੇਖਿਆ।

ਅਤਿ¹ ਅਜਮਤ ਹੇਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇਰ ਪੇਖਿ ਆਮ ਹੈ²

¹ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ²ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਖ ਕੇ (ਆਮ) ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ (ਪੇਖਿ) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

॥ ੧੭ ॥

ਹੋਇ ਅਚਰਜ ਗਨੀ ਖਾਨ ਆਦਿ ਸੰਗੀਓਂ ਨੇ,

ਗੁਰੂ ਕੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਪਛਾਨਯੋ।

ਚਲ ਕੈ ਤਹਾਂ ਤੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਾਮ ਜੋ ਕਨੇਚ ਆਏ,

ਬੋਲ ਕੈ ਮਸੰਦ ਫੱਤੇ ਤਾਈਂ ਯੋਂ ਬਖਾਨਯੋਂ।

ਘੋੜੀ ਤੇਰੇ ਧਾਮ ਦੇਇ ਆਹਿ, ਏਕ ਹਮੈਂ ਦੇਹੁ
ਅਸਵਾਰੀ ਹੇਤ, ਹਮ ਫੇਰ ਦੇ ਹੈਂ ਜਾਨਯੋ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਫੱਤੇ ਧਰਿ ਕਪਟ ਮਹੱਤੇ¹ ਕਹਯੋ,
ਹੁਤੀ ਅਲਵੱਤੇ ਅਬਿ ਗਈ ਕਿਤੇ ਮਾਨਯੋ।

॥ ੧੮ ॥

ਲੈ ਗਯੋ ਦਮਾਦ¹ ਮੇਰੇ ਮਾਂਗ ਕੈ ਜਨੇਤ ਹੇਰੇ²,
ਐਹੈ ਜਬਿ ਦੈਹੈਂ ਤਬਿ ਆਪ ਪੈ ਪਠਾਇ ਹੈਂ।
ਕੂਰ ਤਾਂਹਿ ਹੇਰਿ ਗੁਰੂ ਟੇਰਿ¹ ਕਹਯੋ ਫੇਰ ਇਮ,
ਘੋਰੀ ਘਰ ਤੇਰੇ ਠਾਢੀ ਉਭੈ ਅਬਿ ਤਾਇ ਹੈਂ।
ਫੇਰ ਫੱਤੇ ਕਹਯੋ ਮੈਂ ਤੂਕਾਨ ਤੇ ਡਰਾਤ,
ਮਤ ਕੈਹੈਂ ਮਮ ਘਾਤ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੇ ਇਹਾਇ ਹੈਂ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਹਮ ਕੋ ਨ ਦੈਹੈਂ, ਸਾਂਪ ਆਇ ਥੈਹੈ,
ਤੁਵ ਜਾਨ ਯੁਤ ਜੈਹੈਂ, ਲੀਜੋ ਅਜ਼ਮਾਇ ਹੈ

॥ ੧੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਜੋਂ ਗੋਈ¹ ਹੋਈ ਸੋਈ,
ਘੋੜੀ ਖਾਈ ਸਾਂਪ।
ਤਿਸੀ ਸਾਂਪ ਫੱਤਾ ਡਸਯੋ,
ਧਰੇ ਉਭੈ ਇਮ ਖਾਪ¹ ॥ ੨੦ ॥
ਬੇਮੁਖ ਮੰਦ ਮਸੰਦ ਨੈ,
ਖੋਯੋ ਲਾਹਾ ਮੂਰ¹।
ਕੋਪ ਖੁਸ਼ੀ ਸੈਂ ਗੁਰੂ ਜੋ ਕਹੈਂ,
ਸੁ ਥਹੈ¹ ਜ਼ਰੂਰ ॥ ੨੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੂ ਮੰਚ ਪੁਨ ਹੈ ਅਸਵਾਰੇ।
ਆਗੇ ਚਲੇ ਕੌਤਕੀ ਭਾਰੇ।
ਨਰ ਨਾਟਕ ਇਹੁ ਥਾਟ ਦਿਖਾਯੋ।
ਹੇਹਰ ਨਗਰ ਅਗਾਰੀ ਆਯੋ ॥ ੨੨ ॥
ਤਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਉਦਾਸੀ ਕੇਰਾ।
ਅਬਿ ਲੋ ਆਹਿ ਬਡੋ ਅਤਿ ਡੇਰਾ।

¹ਜਾਣ ਲੈ ਅਸੀਂ ਮੋੜ ਦਿਆਂਗੇ।

¹ਬਹੁਤਾ।

¹ਹੈ ਤਾਂ ਸੀ {ਅਲਵੱਤੇ} ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਿਤੇ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ (ਸੱਚ) ਮੰਨ ਲਉ।

¹ਜਵਾਈ। ²ਜੰਵ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ।

¹ਬੋਲ ਕੇ।

¹ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੋਵੇਂ ਖੜੀਆਂ ਹਨ।

¹ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਸ ਨ ਕਰ ਦੇਣ ਇਹੋ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ।

¹ਕਹੀ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ।

¹ਨਫਾ ਤੇ ਮੂਲ।

¹ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

¹ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਟਕ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਦਿਖਾਈ।

ਏਕ ਨਿਸਾ ਗੁਰੂ ਜਬੈ ਬਿਰਾਏ।	'ਠਹਿਰੇ।
ਡਰਿ ਮਹੰਤ ਬਡ ਫਜਰੈਂ ਆਏ ॥੨੩॥	'ਵੱਡੇ ਸਵੇਰੇ।
ਕਹੜੇ ਚੋਰ ਤੁਮ ਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ।	'ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਹੀ ਚੋਰ ਹੋ।
ਆਗੇ ਚਲਨਾ ਕਰਿ ਦਿਹੁ ਸ਼ੁਰੂ।	
ਤੁਰਕ ਖਬਰ ਗਹਿ ਮੁਝ ਕੋ ਮਾਰੈਂ।	
ਦੈ ਫਾਂਸੀ ਡੇਰਾ ਉਜਾਰੈਂ ॥੨੪॥	
ਗੁਰੂ ਕਹੜੇ ਡੇਰਾ ਸਦ ਬਸ ਹੈ।	
ਤੂੰ ਫਾਂਸੀ ਕਾ ਚਾਖੈਂ ਰਸ ਹੈ।	
ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਟਰੈ ਨ ਕਬਿਹੀ।	
ਧੂਵ ¹ ਮੇਰੁ ² ਧਰ ³ ਚਾਲੈਂ ਜਬਿਹੀ ॥੨੫॥	'ਧੂੰ ਤਾਰਾ। ਅਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ। ਘਰਤੀ।
ਜੈਸ ਕਹੜੇ ਤੈਸੇ ਹੀ ਥਯੋ।	
ਤੁਰਕੈਂ ਸਾਧ ਸੁ ਫਾਂਸੀ ਦਯੋ।	
ਗੁਰੂ ਤਹਾਂ ਤੈ ਚਲ ਕਰਿ ਤਬੈ।	
ਗਏ ਜਟਪੁਰੇ ਲੰਮੇ ਜਬੈ ॥੨੬॥	'ਲੰਮੇ (ਪਿੰਡ ਕੋਲ) ਜਟ ਪੁਰੇ ਪਿੰਡ।
ਰਾਇ ਕੋਟ ਹੈ ਤਹਾਂ ਨਜੀਕੈਂ।	
ਰਾਇ ¹ ਖਬਰ ਪਾਈ ਜਬਿ ਠੀਕੈਂ।	'ਰਾਇ ਕੱਲਾ ਨੇ।
ਮਿਲੜੇ ਰਾਇ ਕੱਲਾ ਤਬਿ ਆਈ।	
ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਾਦਰ ਲਯੋ ਬਿਰਾਈ ॥੨੭॥	
ਪਿਖਿ ਲਵਾਸ ਅਚਰਜ ਮਨ ਪਾਈ।	
ਲਰਜ ਅਰਜ ਲਖਿ ਫਰਜ ਅਲਾਈ।	'ਫਰਜ ਜਾਣ ਕੇ ਕੰਬ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।
ਮੁਝ ਕੋ ਭੀ ਮੁਰੀਦ ਨਿਜ ਜਾਨੋ।	
ਕਰੂੰ ਟਹਿਲ ਜੋ ਆਪ ਬਖਾਨੋ ॥੨੮॥	
ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਹੜੇ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਰਾਏ।	
ਦਿਹੁ ਸਰੂੰਦ ਤੈ ਖਬਰ ਮੰਗਾਏ।	
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ।	
ਕਿਆ ਹਵਾਲ ਬਰਤੜੇ ਫਿਰ ਵਹਾਂ ॥੨੯॥	
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁਕਮ ਮਹਾਨਾ।	
ਕੱਲੇਰਾਇ ਸੀਸ ਧਰਿ ਮਾਨਾ।	
ਧਾਵਨ ¹ ਫੌਰਨ ² ਪਠੜੇ ਤਬੈ ਹੀ।	'ਹਲਕਾਰਾ। ਛੇਤੀ।
ਵਹਿ ਸਰੂੰਦ ਮੈਂ ਗਯੋ ਜਬੈ ਹੀ ॥੩੦॥	

ਸਿੱਖ ਏਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਤਹਿ ਮਿਲਯੋ।
 ਸਭਿ ਹਵਾਲ ਉਨਿ ਉਸ ਤੈ ਗਿਲਯੋ।
 ਚਾਰ ਪਹਰ ਮੈਂ ਵਹਿ ਹਟਿ ਖਾਸੈਂ।
 ਆਯੋ ਦੌਰਿ ਤਬੈ ਗੁਰੂ ਪਾਸੈਂ ॥ ੩੧ ॥
 ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਉਨਿ ਗੁਰਹਿ ਸੁਨਾਯੋ।
 ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਉਰ ਮੈਂ ਬਿਸਮਾਯੋ।
 ਕੱਲੇ ਰਾਇ ਸਿੱਖ ਜਨ ਔਰੈਂ।
 ਸੁਨ ਕਰਿ ਭਏ ਦੁਖੀ ਮਨਿ ਗੌਰੈਂ ॥ ੩੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਵਹੀ ਕਥਾ ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਸਭਿ,
 ਤੁਮੈ ਸੁਨੈਹੋਂ ਮੀਤ।
 ਤੁਰਕਨ ਜੈਸ ਸਰੁੰਦ ਮੈਂ,
 ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਅਨੀਤਿ ॥ ੩੩ ॥

ਮਾਤ ਗੂਜਰੀ ਸਹਿਤ ਜਯੋਂ,
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੋਇ।
 ਚੜ੍ਹੇ ਵੀਚ ਸਰਹੰਦ ਕੇ,
 ਸੁਨੋ ਹਾਲ ਅਬਿ ਸੋਇ ॥ ੩੪ ॥

ਲਲਿਤ ਛੰਦ:

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਤਜਿ ਨਿਕਸੇ,
 ਸਰਸੇ ਨਦਿ ਤਟਿ ਆਏ।
 ਭਾਰੀ ਭੀਰ ਪਰੀ ਤਹਿ ਥੀ ਜੋ,
 ਸੋ ਵਰਨੀ ਨਹਿ ਜਾਏ।
 ਚਿਤਵਨ ਤੈ ਚਿਤਿ ਚੀਰ ਲਗਤ ਹੈ,
 ਨੈਨ ਨੀਰ ਭਰ ਆਵੈ।

ਕਰ ਕੰਪਤ ਲਿਖਨੀ ਡੁਲ ਪਰ ਹੈ,
 ਗਦ ਗਦ ਗਲ ਹੈ ਜਾਵੈ ॥ ੩੫ ॥

ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ ਔਰ ਸੁਤ ਜਨਨੀ,
 ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕਿਤ ਕਿਤ ਹੀ।
 ਗਏ ਬਿਛੁਰ ਸਭਿ ਆਪਸ ਮਾਹੀਂ,

'ਉਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਭਾਵ ਸੁਣ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ।
 'ਆਪ।

'ਬੇਇਨਸਾਫੀ, ਜੁਲਮ।

'ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

'ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ।

'ਜ਼ਖਮ।

'ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਹਨ, ਕਲਮ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੰਠਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰੀ ਬਿਪੱਤੀ! ਅਤਿ ਹੀ।

'ਬਿਪਤਾ।

ਜਬਿ ਵਹੀਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਦਿ ਲਖ ਕੈ',

'ਨਦੀ ਲੰਘ ਕੇ।

ਰੋਪੜ ਕੇ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਨਗਰ ਵਾਸੀਅਨ ਹਿੰਦੁਨਿ ਤੁਰਕਨਿ,

ਛਲ ਬਲ ਕਰਿ ਬਹੁਤਾਯੋ! ॥੩੬॥

'ਬਹੁਤਾ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ!

ਲੋਗ ਲੁਟੇਰੇ ਔਰ ਹਜਾਰਾਂ,

ਪਰੇ ਚੁਫੇਰਜੋਂ ਧਾਈ।

ਸਭੀ ਵਹੀਰ ਲੁਟ ਗਯੋ ਗੁਰੂ ਕਾ,

ਮਾਚੀ ਅਧਿਕ ਲਰਾਈ।

ਗੁਰੂ ਘਰਨੀ ਕੇ ਡੋਲੇ ਚੁਕਿ ਖੁਦ,

ਸਿਖ ਦਿਲਵਾਲੀ! ਲੈ ਕੈ।

'ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ।

ਭੇਸ ਬਦਲ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਪਹੁੰਚੇ,

ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਬਹੁ ਪੈ ਕੈ ॥੩੭॥

ਮਾਤ ਸੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ,

ਯਹਿ ਜੁਗ ਦਿੱਲੀ ਮਾਹੀਂ।

ਨਿਜ ਸੁਤ ਸਿੱਖਨ ਕੇਰ ਜਨਾਨਜੋ,

ਵੀਚ ਰਹੀਂ ਭਲ ਚਾਹੀ! ॥੩੮॥

'ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਸਮਝ ਕੇ ਰਹੀਆਂ।

ਅਤਿੱਲ ਛੰਦ:

ਅਬਿ ਗੁਰੂ ਮਾਤਰੁ ਤਾਤਨ ਕੋ।

'ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਭਾਵ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ।

ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਨਿ।

ਰੋਪੜ ਲੋ ਤਬਿ ਆਏ,

ਸੰਗ ਵਹੀਰ ਗੁਨਿ।

ਇੱਤ੍ਰੁ ਬਿੱਤ੍ਰੁ! ਤਿਸ ਠੌਰ,

'ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਗਏ।

ਭਏ ਜਬ ਸਿੰਘ ਸਭਿ।

ਹੋ ਗੁਰੂ ਜਨਨੀ ਢਿਗ,

ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਲਘੁ ਜੁਗ ਰਹੇ ਤਬਿ! ॥੩੯॥

'ਤਦੋਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੋਲ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰਰਹਿ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਾ ਇਕ ਰਹਜੋ

ਰਸੋਈਆ ਸੰਗ ਤਿਨ।

ਖੇੜੀ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇਰ
 ਦ੍ਰੂਜ ਹੁਤੇ ਗਿਨਿ।
 ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨਿਜ ਸੰਗ
 ਮਾਤ ਕੋ ਲੈ ਗਯੋ।
 ਹੋ ਜੜੋ ਤੜੋ ਕਰਿ ਨਿਜ ਧਾਮ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾ ਭਯੋ ॥ ੪੦ ॥

'ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੀ ਵਿਚਾਰੋ।

ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਕੀ ਸੇਵ
 ਕਪਟ ਧਰਿ ਬਹੁ ਕਰੀ।
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਵਾਇ
 ਸੁਲਾਏ ਨਿਸ ਪਰੀ।
 ਧਨ ਮਾਤਾ ਢਿਗ ਦਿਜ ਤਬਿ,
 ਅਧਿਕ ਨਿਹਾਰਯੋ।
 ਹੋ ਜੇਵਰ ਜਰਯੋ ਜਰਾਵ,
 ਅਮੋਲਕ ਭਾਰਯੋ ॥ ੪੧ ॥

ਖੁਰਜੀ' ਥੀ ਇਕ ਸੰਗ
 ਅਸਰਫੀ' ਕੀ ਭਰੀ।
 ਖੱਚਰ ਪਰ ਲਦਵਾਇ,
 ਮਾਤ ਨੈ ਲਜਾ ਧਰੀ।
 ਕਈ ਲਾਖ ਕਾ ਹੁਤੇ,
 ਐਸ ਅਸਬਾਬ ਸਭਿ।
 ਹੋ ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਕੇ ਪਾਸ,
 ਲਖਯੋ ਦਿਜ ਤਾਹਿ ਤਬਿ ॥ ੪੨ ॥

'ਸਾਮਾਨਰੱਖਣ ਲਈ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ 'ਤੇਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਥੈਲਾ।
 'ਮੁਹਰਾਂ।

ਲੈ ਨਿਜ ਨਾਤੀ' ਸੰਗ ਉਭੈ,
 ਗੁਰੁ ਮਾਤ ਜੋ।
 ਗਈ ਸੋਇ ਫਿਰ,
 ਭਈ ਅਰਧ ਵਹਿਰਾਤ ਜੋ।
 ਉਠਯੋ ਦੁਸ਼ਟ ਦ੍ਰੂਜ ਤਬੈ,
 ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਜਨਨਿ ਪੈ।
 ਹੋ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਵਸਿ ਤਿਹ ਪੇਖਿ,
 ਪਾਪ ਧਰਿ ਮਨਨ ਪੈ ॥ ੪੩ ॥

'ਦੋਹਾਂ ਪੋਤ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ।

'ਮਾਤਾ ਕੋਲ।

'ਮਨ ਵਿੱਚ।

ਖੁਰਜੀ ਲਈ ਉਠਾਇ,
 ਅਸਰਫੀ ਕੇਰ ਜੋ।
 ਲਈ ਪਿਟਾਰੀ,
 ਜੇਵਰ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸੋ।
 ਨਿਜ ਘਰ ਕੇ ਇਕ ਕੋਨੇ
 ਮਾਹਿੰ ਦਬਾਇ ਕੈ।
 ਹੋ ਚੋਰ ਚੋਰ ਕਰਿ ਲਗਯੋ
 ਪੁਕਾਰਨ ਆਇ ਕੈ ॥ ੪੪ ॥

ਲਲਿਤ ਛੰਦ:

ਯੋਂ ਜਬਿ ਤਸਕਰ ਦਿਜ ਕੀ। ਬਾਨੀ,
 ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਕੇ ਕਾਨ ਪਰੀ।
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਜਗ ਕਰਿ। ਹਾਥ ਪਸਾਰਯੋ,
 ਇਤ ਉਤ ਤਬਿ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੀ।
 ਨਹਿੰ ਅਸਬਾਬ ਨਿਹਾਰਯੋ ਜਬਿ ਨਿਜ,
 ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਅਕੁਲਾਇ। ਕਹਯੋ।
 ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਦਿਜ ਦੀਪ ਜਗਾਵਹੁ,
 ਮਮ ਅਸਬਾਬ ਨ ਮਿਲਤ ਅਹਯੋ ॥ ੪੫ ॥
 ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਠੌਰਹਿ ਕੋਈ,
 ਔਰਹਿ ਮਾਲੁਮ ਭਯੋ ਅਯੋ।
 ਗਯੋ ਕਹਾਂ ਅਸਬਾਬ ਹਮਾਰੋ,
 ਖੁਰਜੀ ਆਦਿਕ ਔਰਹਿ ਜੋ।
 ਜੇ ਕਰ ਤੁਮ ਨੇ ਆਪ ਉਠਾ ਕਰਿ,
 ਸਾਂਭ ਧਰਯੋ ਅਸਬਾਬ ਕਹੀਂ।
 ਤੋਂ ਬਤਲਾਇ ਦੇਹੁ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ,
 ਫਿਰ ਹਮ ਚਿੰਤਾ ਕਰੈਂ ਨਹੀਂ ॥ ੪੬ ॥
 ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਬੈਨ ਮਾਤ ਕੇ ਪਾਪੀ,
 ਦਿਜ ਬੋਲਯੋ ਮਨਿ ਕਪਟ ਭਰਯੋ।
 ਅਬਿ ਹੀ ਨਿਕਸੋ ਹਮਰੇ ਘਰ ਤੇ,
 ਤੁਮ ਤੁਹਮਤ। ਹਮ ਪੈ ਸੁ ਧਰਯੋ।
 ਤੁਰਕਨ ਤੈ ਮੈਂ ਜਾਨ ਤੁਮਾਰੀ,

'ਚੋਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੀ।

'ਜਾਗ ਕੇ।

'ਘਬਰਾ ਕੇ।

'ਇਲਜ਼ਾਮ, ਦੋਸ਼।

ਰਾਖੀ ਨਿਜ ਘਰਿ ਲਜਾਇ ਭਲੇ।
 ਪਾਯੋ ਫਲ ਕਾਲੰਕ ਲਗਾਯੋ,
 ਅਬਿ ਤੁਮ ਕਤਹੂੰ ਜਾਹੁ ਚਲੇ ॥ ੪੭ ॥
 ਨਹੀਂ ਤੁ ਮੈਂ ਅਬਿ ਤੁਰਕਨ ਪੈ,
 ਪਕਰਾਇ ਦੇਉਂਗੋ ਤੁਮੈਂ ਸਹੀ।
 ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਕਹਯੋ ਤਬਿ ਦਿਜ ਕੋ,
 ਤੂੰ ਭਾਈ ਧਰਿ ਰੋਸ ਨਹੀਂ।
 ਗਯੋ ਬਿੱਤ ਤੋਂ ਖਾਇ ਖਸਮ ਕੋ,
 ਲੈ ਗਯੋ ਹੋਵਗ ਚੋਰ ਕਿਤੋ।
 ਮੈਂ ਤੋ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵਕ ਬੂਝਯੋ,
 ਤੁਮ ਕਯੋਂ ਮਾਨਯੋ ਰੋਸ ਇਤੋ ॥ ੪੮ ॥
 ਤੁਮ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਮ ਦੈਰੈਂ,
 ਯਹਿ ਹਮਰੇ ਸਬਿ ਕਰਮ ਕਰੈਂ।
 ਹੋਤ ਕੁਫੇਰਾ ਦਿਨਨ ਕੋ ਜਬਿ ਹੀ,
 ਤਬਿ ਮਾਟੀ ਹੈ ਮੇਰੁ ਪਰੈ।
 ਜਾਨ ਹਮਾਰੀ ਰਹੈ ਸਲਾਮਤ,
 ਫਿਰ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਮਿਲੈਂ ਸਹੀ।
 ਧਨ ਹਮਰੇ ਢਿਗ ਆਇ ਬਥੇਰਾ,
 ਕਮੀ ਕਾਹਿ ਕੀ ਰਹੈ ਨਹੀਂ ॥ ੪੯ ॥
 ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਪਾਪੀ ਦਿਜ ਮਨਿ ਥਾਪੀ,
 ਪਾਪ ਕਰਨ ਕੀ ਔਰ ਢਬੈ।
 ਦਿਵਸ ਚੜ੍ਹੇ ਫਿਰ ਨਗਰ ਮੋਰੰਡੇ,
 ਪਹੁੰਚਯੋਂ ਤੁਰਕਨ ਪਾਸ ਤਬੈ।
 ਜਾਨੀ ਖਾਂ ਮਾਨੀ ਖਾਂ ਰੰਘੜ,
 ਹੁਤੇ ਤੂਕ ਸ੍ਰਦਾਰ ਤਹੀਂ।
 ਤਿਨਿ ਢਿਗ ਜਾਇ ਦੁਸ਼ਟ ਦੂਜ ਭਾਖਯੋ,
 ਭੇਤ ਸਭੀ ਗੁਰੁ ਕੇਰ ਸਹੀ ॥ ੫੦ ॥
 ਸੁਨ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਤੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਆਏ,
 ਤਿਸ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗ ਤਹਾਂ।
 ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਕੇ ਸਹਿਤ ਗੁਰੁ ਸੁਤ,

‘ਖੇਟਾ ਚੱਕ੍ਰ।

‘ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘ਹੋਰ ਰੀਤੀ।

ਦਿਜ ਦੀਨੇ ਪਕਰਾਇ ਵਹਾਂ।
ਸੁਨਿ ਯਹਿ ਬਾਤ ਨਗਰ ਕੇ ਸਭਿ ਜਨ,
ਗਾਰੀ ਦਿਜ ਕੇ ਦੇਤ ਭਏ।
ਕਹੈ ਅਨੱਰਥ ਮਹਾਂ ਦਿਜ ਕੀਨੋ,
ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਲਘੁ ਪਕਰਾਇ ਦਏ ॥ ੫੧ ॥

ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕਰਿ ਦੁਸ਼ਟ ਮਰੇ ਦੂਜ,
ਨਿਮਕ ਖਾਇ ਇਨਿ ਕੀਨ ਬੁਰਾ।
ਕਹਤ ਸਜਾਨੇ ਜਨ ਸਭਿ ਜਗ ਮੈਂ,
ਮਸਲਾ ਯਹਿ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤੁਰਾ।
ਉਪਜਤ ਹੈ ਦੁਰਭਿੱਖ ਬਾਂਗੜੋਂ,
ਦਿਜ ਤੈ ਜਦ ਕਦ ਹੋਤ ਬੁਰਾ।
ਇਸ ਪਾਪੀ ਕੇ ਤਰਸੁ ਨ ਆਯੋ,
ਰਹੈ ਨ ਇਸ ਕਾ ਖੋਜ ਖੁਰਾ ॥ ੫੨ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਵਸ ਹੋਇ ਦੂਜ,
ਕਰਜੋ ਕਹਿਰ ਯਹਿ ਭਾਰ।
ਅਬਿ ਸੁਨਿ ਜਜੋਂ ਗੁਰੁ ਸੁਤਨ ਸੋਂ,
ਕੀਨੋ ਤੁਰਕਨ ਕਾਰਾ ॥ ੫੩ ॥

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਬਜੋਤ ਰਚੀ ਤੁਰਕਾਨ ਤਬੈ ਯਹਿ,
ਬੈਲਨ ਕੀ ਰਥ ਏਕ ਮੰਗਾਈ।
ਤਾਂ ਪਰ ਬਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਜੁਗ,
ਸੰਗ ਪੁਨਾ ਗੁਰੁ ਮਾਤ ਬੈਠਾਈ।
ਰੰਘੜ ਮੁਰੰਡੇ ਵਾਰਨ ਨੈ,
ਇਮ ਦੀਨੇ ਸਰੁੰਦ ਵਿਖੈ ਪਹੁੰਚਾਈ।
ਰੰਘੜ ਜਾਤਿ ਵਜੀਦਾ ਤਹਾਂ,
ਤਬਿ ਨਾਜ਼ਮਾ ਥਾ ਅਤਿ ਮੰਦ ਮਹਾਂਈ ॥ ੫੪ ॥
ਸੋ ਸੁਨ ਕੈ ਮਨਿ ਮੋਦ ਭਯੋ,
ਤਿਹਾਂ ਬੀਚ ਬੁਰੱਜਹਿ ਕੈਦ ਕਰਾਏ।
ਦੁਸਰ ਰੋਜ਼ ਉਭੈ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੁਤਾ,

'ਇਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਖਾਣ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
'ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਕਾਰਾ ਭਾਵ ਜੁਲਮ।

'ਸੂਬਾ।

'(ਠੰਡੇ) ਬੁਰਜ ਵਿੱਚ।

'ਪੁੱਤਰ।

ਨਾਜ਼ਮ ਬੀਚ ਸਭਾ ਬੁਲਵਾਏ।

ਦੀਨ ਕਬੂਲ ਕਰੇ ਹਮਰਾ,

ਇਮ ਨਾਜ਼ਮ ਭਾਖਯੋ ਬਾਲਨ ਤਾਏਂ।

ਮੁੱਸਲਮਾਨ ਬਨੋ ਉਬਰੋ¹,

¹ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੇਗੇ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਉਂਗੇ।

ਨਹਿੰ ਜਾਵਹਿਗੀ ਤੁਮ ਜਾਨ ਅਜਾਏ ॥ ੫੫ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਬਾਨੀ ਪਾਪ ਸਾਨੀ ਮੰਦ¹ ਨਾਜ਼ਮ ਕੀ ਕਾਨੀ ਸੁਨਿ,

¹ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਭੈੜੀ ਬਾਣੀ।

ਬੋਲੇ ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਗਜਾਨੀ ਧ੍ਰਮ ਕੋ ਲੀਏ।

ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਨਾਸ ਹੂ ਹੈ ਧਰਮ ਨ ਤਜੈਹੈਂ ਹਮ,

ਜਾਨ ਨਾ ਬਚੈਹੈਂ ਚੈਹੈਂ ਤਨ ਹਮਹੂੰ ਦੀਏ।

ਹਮਹੂੰ ਹੈਂ ਤਾਤ ਤਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਖਯਾਤ ਲਖ,

¹ਜੰਗ।

ਧਰਮ ਹੇਤ ਜਾਂਹਿ ਨੈ ਅਖਾਰੇ¹ ਭਾਰੇ ਹੈਂ ਕੀਏ।

¹ਉਚਿਆਈ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵਾਲੇ ਹਾਂ।

ਫੇਰ ਹਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ਅਰੂਜ ਔ ਨਮੂਜ ਵਾਰੇ¹,

¹ਜਿਵੇਂ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਜ ਸਭਿ ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਜਜੋਂ ਇੰਦੁ ਦੂਜ ਕੋ ਥੀਏ¹

॥ ੫੬ ॥

ਨਾਤੀ¹ ਹਮ ਤੌਨ ਕੇ ਬਖਯਾਤੀ² ਜਗ ਜਾਨੈ ਸਭਿ,

¹ਪੇਤਰੇ। ²ਪ੍ਰਗਟ।

ਧਰਮ ਹੇਤੁ ਦੀਓ ਜਿਨਿ ਦਿੱਲੀ ਸਿਰ ਜਾਇ ਹੈ।

ਔਰ ਹਮ ਏਕ ਬਾਤ ਕੈਹੈਂ ਤੁਵ ਪਾਸ ਸਾਤਿ¹,

¹ਸੱਚੀ।

ਤੁਰਕ ਕਾ ਬਨਤ¹ ਔਰ ਧਰਮ ਨਾ ਤਜਾਇ ਹੈਂ।

¹ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗੇ।

ਤੂਕ ਭਏ ਮਰੈਂ ਜੇ ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਸਭਿ ਜਾਹਿੰ ਮਰ,

ਦੇਹੁ ਖਾਤ੍ਰ ਜਮਾ ਕਰਿ ਤੂਕ ਤੋਂ ਬਨਾਇ ਹੈਂ¹।

¹ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਜੇ ਨਾ ਯਾਹਿ ਥਾਇ ਤੋਂ ਗਮਾਇੰ ਕਜੋਂ ਧਰਮ ਹਮ¹,

¹ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਕਿਉਂ ਗਵਾਈਏ।

ਅਪਜਸ¹ ਪਾਇ ਕਜੋਂ ਕਲੰਕ ਜਗਿ ਲਾਇ ਹੈਂ

¹ਨਿੰਦਾ।

॥ ੫੭ ॥

ਔਰ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਬਖਯਾਤ ਬਾਤ ਸਾਤਿ ਏਹੁ,

¹ਵੱਡੇ। ²ਛੋਟੇ।

ਜੋਊ ਬ੍ਰਿਧ¹ ਕਰੈ ਜਗ ਸੋਊ ਲਘੁ² ਕਰਿ ਹੈਂ।

¹ਲੰਘੀਏ ਭਾਵ ਛੱਡੀਏ।

ਹਮਹੂੰ ਜੇ ਧ੍ਰਮ ਨਾਖੈਂ¹ ਕਹੋ ਫਿਰ ਕੌਨ ਰਾਖੈ,

¹ਧਰਮ ਦੀ {ਸਾਖ} ਨੇਕ ਸੁਹਰਤ। ²ਪਾਪ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ।

ਦੂਰ ਹੋਇ ਧਰਮ ਸਾਖੈ¹ ਪਾਪ ਹਮੈਂ ਪਰ ਹੈ²।

¹ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨ ਜਾਣੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ।

ਐਸੇ ਤੁਮ ਜਾਨੋ ਜਿਨ ਹਮਹੂੰ ਹਨੈਂਗੇ ਇਨਿ¹,

ਹਮ ਕੋ ਤੋ ਹਮਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਬਰਾ ਹੈ।

'ਵਰ ਭਾਵ ਬਚਨ।

ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ* ਜਬਿ ਕਹਯੋ ਯੋਂ ਗੁਸਾਂਈਂ ਤਬਿ,

*ਦੇਖੋ ਬਿਸੁਆਮ ਨੰ: ੬੦ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੨੮ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ।

ਚਾਰੋਂ ਭਾਈ ਤੁਕਨ ਕੇ ਕਰ ਤੈ। ਯੇ ਮਰ ਹੈਂ

'ਹੱਥੋਂ।

॥ ੫੮ ॥

ਜੋਨੈ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੁਬਾਨ ਤ੍ਰਵਾਰ ਚਾਲੀ,

ਤੋਨੈ ਦਿਨ ਹੀ ਤੈਂ ਹਮ ਕਤਲ ਹੂਰਹੇ ਹੈਂ।

ਸੋਊ ਸਮੋਂ ਆਈ ਅਬਿ ਤੁਮ ਕੋ ਬੁਰਾਈ ਮਿਲੈ,

ਗਿਲੈ ਕਾਲ। ਸਭਿ ਹੀ ਕੇ ਥਿਰ ਕੌਨ ਬਹੇ ਹੈ।

'ਕਾਲ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਏਕ ਜੋ ਅਕਾਲ ਕਾ ਬਿਸਾਲ ਦੀਨ। ਲੀਨ ਹਮ,

'ਧਰਮ, ਮਜ਼ਹਬ।

ਔਰ ਫਿਰ ਝੂਠੋ ਦੀਨ ਯਾਹਿ ਕਾਹਿ ਗਹੇ ਹੈਂ।

ਹੋਇ ਕੈ ਨਿਸੰਗ ਯੋਂ ਉਮੰਗ ਯੁਤ ਗੁਰੂ ਸੁਤ,

ਇਤਯਾਦਿ ਬੈਨ ਬਹੁ ਸਭਾ ਵੀਚ ਕਹੇ ਹੈਂ ॥ ੫੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਬਚਨ ਸਜਾਦਯੋਂ ਕੇਰੇ।

ਮੂਢ ਤੁਰਕ ਮਨਿ ਜਰੇ ਬਧੇਰੇ।

ਹੁਕਮ ਬਜੀਦੇ ਦੀਨੋ ਤਬਿ ਹੀ।

ਬਾਲਕ ਕਤਲ ਹੋਹਿ ਯਹਿ ਅਬਿ ਹੀ ॥ ੬੦ ॥

ਨਹਿੰ ਲਾਗਤ ਯਹਿ ਕਹੇ ਹਮਾਰੇ।

ਬੋਲਤ ਸਨਮੁਖ ਬਚਨ ਕਰਾਰੇ।

ਹੁਤੇ ਪਠਾਣ ਮਲੇਰੀ। ਤਹਾਂ।

'ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਾਲੇ।

ਜੁਗ ਸਰਦਾਰ ਬੀਰ ਬਰ ਮਹਾਂ ॥ ੬੧ ॥

'ਦੋ ਸਰਦਾਰ ਜੋ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨ।

ਖਾਜਾ ਖਿਜਰ ਅਰ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ।

ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਯੋ ਬਜੀਦੇ ਕੰਮਦ।

'ਕੰਮ (ਸੁਪੁਰਦ ਕਰ) ਦਿੱਤਾ।

ਤੁਮ ਇਨਿ ਬਾਲਨ ਤਾਂਈਂ ਅਬਿ ਹੀ।

ਕਤਲ ਕਰਾਵਹੁ ਤਜੋ ਨ ਕਬ ਹੀ ॥ ੬੨ ॥

ਭਾਈ ਤੁਮਰਾ ਇਨ ਕੇ ਬਾਪੂ।

ਮਾਰਯੋ ਬੈਰ ਲੇਹੁ ਵਹਿ ਆਪੂ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਕਹਯੋ।

ਐਸੋ ਬੈਰ ਨ ਹਮ ਚਹਿੰ ਲਯੋ ॥ ੬੩ ॥

ਜੰਗ ਬੀਚ ਹਮਰਾ ਬਡ ਭ੍ਰਾਤਾ।

ਜੱਦਪਿ ਗੁਰੂ ਨੈ ਹਨਯੋ ਬਖਯਾਤਾ।

ਤੱਦਪਿ ਹਮ ਇਨ ਕੇ ਨਹਿ ਮਾਰੈਂ।

'ਨਹੀਂ ਮਾਰਾਂਗੇ।

ਸ਼ੀਰ ਖੋਰਾ ਯਹਿ ਬਾਲ ਵਿਚਾਰੈਂ ॥ ੬੪ ॥

'ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ।

ਪਾਪ ਬਡਾ ਇਨਿ ਮਾਰੇ ਹੋਈ।

ਇਨੈ ਬਿਗਾਰ ਕਰਯੋ ਨਹਿ ਕੋਈ।

ਫਿਰ ਜਬਿ ਹਮ ਖੁਦਾਇ ਢਿਗ ਜੈਹੈਂ।

ਤਹਾਂ ਜਬਾਬ ਕਹੋ ਕਯਾ ਦੈਹੈਂ ॥ ੬੫ ॥

ਝੂਠੇ ਕਰਿ ਫਿਰ ਹਮੈਂ ਖੁਦਾ ਹੈ।

ਦੈ ਹੈ ਦੋਸ਼ਕ ਪਾਇ ਸਜਾ ਹੈ।

ਯਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਭੀ ਕਰੋ ਵਿਚਾਰਨ।

ਚਹੀਏ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਨਹਿ ਮਾਰਨ ॥ ੬੬ ॥

ਯੋਂ ਜਬਿ ਕਹਯੋ ਪਠਾਨਨਿ ਤਹਾਂ।

ਦੁਸ਼ਟ ਖੱਤ੍ਰੀ ਥਾ ਇਕ ਵਹਾਂ।

ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਅਤਿ ਮੰਦ ਦਿਵਾਨਾ।

'ਵਜ਼ੀਰ।

ਤਿਸ ਨੈ ਢਿਗ ਤੈ ਐਸ ਬਖਾਨਾ ॥ ੬੭ ॥

ਸੁਨਿ ਨਾਜ਼ਮ ਜੀ ਹਮਰੀ ਬਾਤੈਂ।

ਕਹੋ ਨੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤ ਵਖਯਾਤੈਂ।

ਸਰਪ ਸੁਤਨ ਕੇ ਸਭੀ ਬਿਦਾਰੈਂ।

'ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤਿਨ ਕਾ ਕਹਾਂ ਵਿਗਾਰ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੬੮ ॥

ਤੈਸੇ ਜੋ ਸੱਤ੍ਰੂ ਕਾ ਬੇਟਾ।

ਚਹੀਏ ਛੋਟਾ ਬਡਾ ਸਮੇਟਾ।

'ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੁਨ ਯਹਿ ਉਸੀ ਸਰਪ ਕੇ ਬੇਟੇ।

ਹੈਂ, ਜਿਨ ਲਾਖੋਂ ਤੂਕ ਸਮੇਟੇ ॥ ੬੯ ॥

ਦੋਸ਼ ਅਦੋਸ਼ ਨ ਜਰਾ ਵਿਚਾਰੋ।

ਕਤਲ ਕਰਾਵੋ ਬਿਨਾ ਅਵਾਰੋ।

'ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਤੋਂ।

ਮਾਨ ਬਜੀਦੇ ਕਹਯੋ ਜਲਾਦਨ।

ਮਾਰੋ ਗਰਦਨ ਇਨਿ ਗੁਰੂ-ਜ਼ਾਦਨਾ ॥ ੭੦ ॥

'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧੋਣਾਂ ਕੱਟ ਦਿਉ।

ਸੱਯਦ ਹੁਤੇ ਸਮਾਣੇ ਕੇਰੇ।

ਗਹੇ ਕਤਲ ਹਿਤ ਉਨਿ ਬਿਨ ਦੇਰੇ।

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਗੈ।

ਗਏ ਤਯਾਗ ਤ੍ਰਿਨ ਜਜੋਂ ਨਿਜ ਅੰਗੈ॥ ੨੧ ॥

‘ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਖ ਵਾਂਗ ਤਿਆਗ ਗਏ।

ਸੁਮਨ ਮਾਲ ਗਜ ਗਰ ਤੇ ਜੈਸੇ।

ਗਿਰਤਾ, ਤਜੇ ਤਨ ਤਿਨਹੂੰ ਤੈਸੇ।

‘ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਗੱਲੂ ਤੋਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਡਿਗਦੀ ਹੈ।

ਪੇਖਿ ਜਲਾਦ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨੈਂ।

ਫਿਰ ਤਿਨ ਕਰੀ ਆਪਨੀ ਬਾਨੈਂ ॥ ੨੨ ॥

ਲੋਥਨ ਕੀ ਗਰਦਨ ਕੇ ਵੀਚੈਂ।

ਫੇਰੇ ਛੁਰੇ ਤਿਨੋਂ ਤਬਿ ਨੀਚੈਂ।

ਕਰੇ ਕਤਲ ਦਿਖਰਾਵਨ ਹੇਤੈਂ।

ਯਹਿ ਸਬਹਨ ਤਬਿ ਲਖਯੋ ਨ ਭੇਤੈਂ ॥ ੨੩ ॥

ਫਿਰ ਲਾਸ਼ੋਂ ਉਨ ਕੀ ਉਠਵਾਈ।

ਭੀਤ ਮੱਧਾ ਦੀਨੀ ਚਿਨਵਾਈ ॥ ੨੪ ॥

‘ਕੰਧ ਵਿੱਚ।

ਦੋਹਰਾ:

ਦੋਸ਼ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਪੂਤ ਜੁਗ,

ਤੁਰਕੈਂ ਕੀਨੇ ਘਾਤਾ।

‘ਕਤਲ।

ਹਹਿਰਾ ਪਰਜੋ ਸੁਨਿ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ,

‘ਕਾਂਬਾ।

ਕਹਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਕੀ ਬਾਤਾ ॥ ੨੫ ॥

‘ਜ਼ਹਿਰ ਵਰਗੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਗੱਲ।

ਕਹਤ ਭਏ ਸਬਿ ਲੋਗ ਤਬਿ,

ਬੁਰਾ ਬਜੀਦੈ ਕੀਨ।

ਰਾਜ ਤੁਰਕ ਕਾ ਨਾਸ ਹੈ,

ਅਬਿ ਹਮ ਲੀਨੋ ਚੀਨ ॥ ੨੬ ॥

ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਕੋ ਬੁਰਜ ਮੈਂ,

ਖਬਰ ਭਈ ਜਬਿ ਆਇ।

ਨਿਜ ਤਨ ਤ੍ਰਿਣ ਜਜੋਂ ਤਯਾਗ ਵਹਿ,

ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਇ ॥ ੨੭ ॥

ਯਹਿ ਜਬਿ ਕਾਸਦ ਨੈ ਕਹਜੋ,

‘ਹਲਕਾਰੇ ਨੇ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸਬਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ।

ਮੌਨ ਰਹੇ ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ,

ਏਕ ਘੜੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ॥ ੨੮ ॥

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਥੇ ਤਬਿ ਜਿਤਿਕ ਜਨ,
ਸਭਿ ਬਾਤ ਸੁਨ ਯਹਿ ਸੋਚਹੀਂ।
ਅਤਿ ਭਏ ਬਿਹਬਲ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ,
ਜਲ ਲੋਚਨਾ ਤੈ ਮੋਚਹੀਂ।
ਤਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੈ ਉਰ ਨਿਠੁਰ ਕਰਿ',
ਨਿਜ ਬਾਤ ਸਭਿ ਹੀ ਜੋ ਕਹੀ।
ਜਨੁ ਬਦਨ ਤਰਕਸ ਤੈ ਹਨੇ,
ਸਰ ਬੈਨ ਸਭਿ ਕੇ ਉਰ ਮਹੀਂ' ॥੨੯॥

'ਨੇੜਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਛੱਡਦੇ ਹਨ।

'ਦਿਲ ਕਰੜਾ ਕਰਕੇ।

'ਜਾਣੋ ਮੁਖ ਰੂਪ ਭੱਥੇ ਤੋਂ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ
'ਚ ਮਾਰੇ।

'ਕਰੁਣਾਰਸ-ਰੋਣਾ, ਸੋਗ।

ਰਸ ਛਯੋ ਕਰੁਨਾ' ਅਤਿ ਤਹਾਂ,
ਸਭਿ ਲੋਗ ਆਪਸ ਮੈਂ ਭਨੇਂ।
ਯਹਿ ਕਰੀ ਅਧਿਕ ਅਨੀਤਿ ਨਾਜਮ,
ਬਾਲ ਲਘੁ ਜੋ ਤਿਨ ਹਨੇਂ।
ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਗੁਜਰੀ ਸੰਗ ਗੁਜਰੀ',
ਬਾਤ ਜੋ ਅਤਿ ਕਹਿਰ ਕੀ।
ਪੁਨ ਲਘੁ ਸਜਾਦਜੋਂ ਸੰਗ' ਕੀਨੀ,
ਤੁਰਕ ਨੈ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ਕੀ' ॥੩੦॥

'ਬੀਤੀ।

'ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ।

'ਜੁਲਮ ਦੀ (ਗੱਲ) ਕੀਤੀ।

'ਹੱਥ ਕੰਵਲ ਤੇ ਮੁਖ ਚੰਦ੍ਰਮਾਰੱਖ ਕੇ।

ਕਰ ਕੰਜ ਪਰ ਮੁਖ ਚੰਦ ਧਰਿ',
ਗੁਰੂ ਨੈਨ ਤੈ ਜਲ ਡਾਰ ਕੈ।
ਫਿਰ ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ਇਮ,
ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਾਸ ਖੈਂਚ ਪੁਕਾਰ ਕੈ।
ਇਕ ਹਾਹਿ ਨਾਰਾ' ਮਾਰ ਕੈ,
ਜਰ' ਲਈ ਰਾਖ ਮਲੇਰੀਏ।
ਅਬਿ ਔਰ ਸਭਿ ਤੁਰਕਾਨ ਕੀ,
ਜਰ ਛੇਦਿ ਧਰ ਤੈ ਗੇਰੀਏ' ॥੩੧॥
ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਕਹਿ ਇਕ ਕਰਦ ਲੈ ਕਰਿ,
ਹਾਥ ਅਪਨੇ ਸੋ ਗੁਰੂ।
ਇਕ ਬੂਟ ਕਾਹੀ ਘਾਸ ਕੇ ਕੀ,
ਕਟੀ ਜਰ ਇਮ ਕਹਿ ਫੁਰੂ'।
ਇਸ ਦੇਸ ਬੇਸ' ਪੰਜਾਬ,

'ਹਾਹ (ਸ਼ੋਕ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ) ਦੀ ਧੁਨੀ, ਹਾਹਾਕਾਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼।

'ਜੜ੍ਹ।

'ਜੜ੍ਹ ਕੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟ ਦੇਈਏ।

'ਛੋਟੀ।

'ਚੰਗੇ ਦੇਸ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮਾਹਿੰ ਪਛਾਨੀਏ।

ਨਹਿੰ ਰਹੈ ਤੁਰਕ ਨਗਾਰ-ਬੰਦਾ,¹

¹ਨਗਾਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ ਹਾਕਮ।

ਸੁ ਏਹੁ ਠੀਕ ਪ੍ਰਮਾਨੀਏ ॥ ੮੨ ॥

ਯਹਿ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ, ਕੱਲ੍ਹੇ
ਰਾਇ ਐਸ ਉਚਾਰਜੇ।

ਨਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ,

ਰਖ ਲੇਹੋ ਮੋਹਿ ਵਿਚਾਰਜੇ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨੈ ਇਕ ਖੜਗਾ¹ ਦੈ ਕਰਿ,

¹ਤਲਵਾਰ।

ਕਹਜੇ ਕੱਲ੍ਹੇਰਾਇ ਕੇ।

ਯਹਿ ਖੜਗ ਲੈ ਨਿਜ ਰਾਖ ਘਰ ਮੈਂ,

ਪੂਜ ਅਦਬ ਰਖਾਇ ਕੇ ॥ ੮੩ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਬ ਲੋ ਤੁਮ ਇਸ ਖੜਗ ਕਾ,

ਰਾਖਹੁ ਅਦਬ ਅਪਾਰ।

ਤਬਿ ਲੋ ਸੰਤਤਿ ਰਹੈਗੀ,

ਤੁਮਰੀ ਧਰਾ ਮਝਾਰ ॥ ੮੪ ॥

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੱਲ੍ਹੇਰਾਇ ਨੈ,

ਖੜਗ ਲਯੋ ਮੁਦ ਪਾਇ।

ਅਦਬ ਸੰਗ ਇਕ ਮੰਚ ਪਰਾ¹,

¹ਪਲੰਘ ਉਪਰ।

ਰਾਖਜੇ ਧਾਮ ਲਿਜਾਇ ॥ ੮੫ ॥

ਚੌਪਈ:

ਕੀਮਖਾਬ ਕੇ ਵੀਚ ਰੁਮਾਲੈਂ।

ਰਾਖਜੇ ਪੂਜਤ ਨਿੱਤ ਬਿਸਾਲੈਂ।

ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਪੂਜਤ ਇਮ ਰਹਜੇ।

ਕੱਲ੍ਹਾ ਰਾਇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਫਿਰ ਭਯੋ ॥ ੮੬ ॥

ਤਿਹ ਸੁਤ ਭਯੋ ਭੂਪ ਫਿਰ ਪਾਛੇ।

ਸੋ ਭੀ ਰਹਜੇ ਪੂਜਤੈਂ ਆਛੇ।

ਧੂਪ ਦੀਪ ਕਰਿ ਪੁਸ਼ਪ¹ ਚੜ੍ਹਾਵੈ।

¹ਫੁੱਲ।

ਕਰੈ ਕੜਾਹੁ ਪੁਰਬ ਗੁਰੁ ਆਵੈ ॥ ੮੭ ॥

ਵਹਿ ਭੀ ਜਬਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਾ।

ਤਾਂ ਕੇ ਸੁਤ ਕੀਨੋ ਬਦ ਕਾਰਾ। 'ਬੁਰਾ ਕੰਮ।
 ਖੜਗ ਉਠਾਇ ਗਰੇ ਨਿਜ ਪਾਯੋ।
 ਖੇਲਨ ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੮੮ ॥
 ਤਹਾਂ ਸ਼ੇਰ ਇਕ ਨਿਕਸਜੋ ਭਾਰਾ।
 ਤਿਨ ਕੱਲ੍ਹੇ ਕਾ ਨਾਤੀ। ਮਾਰਾ। 'ਪੇੜਾ।
 ਤਬਿ ਤੇ ਜਰ ਤਿਨ ਕੀ ਭੀ ਨਾਸੀ।
 ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੱਤਜ ਪ੍ਰਕਾਸੀ। ॥ ੮੯ ॥ 'ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।
 ਅਬਿ ਫਿਰ ਸੁਨੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਾਥਾ।
 ਸੁਮਤਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸਭਿ ਹਿਤ ਸਾਥਾ।
 ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਕੱਲ੍ਹੇ ਕੇ ਬਰ ਦੈ ਕੈ।
 ਚਲੇ ਮਾਲਵੇ ਦਿਸ ਪੁਨ ਧੈ ਕੈ ॥ ੯੦ ॥
 ਮਗ ਮੈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ਭਾਈ।
 ਮਿਲਯੋ ਤੁਰੰਗ ਚਾਰ ਸੰਗਾਈ।
 ਡੁੱਲਟ ਗੋਤ ਨਗਾਹੀਆ ਨਾਮੂ।
 ਚਲਯੋ ਅੱਸ੍ਰ ਬੇਚਨ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥ ੯੧ ॥
 ਸੋ ਸੁਦਾਗਰੀ ਅੱਸ੍ਰਨ ਕੇਰੀ।
 ਕਰਤੋ, ਜਾਨਤ ਲੋਗ ਬਧੇਰੀ।
 ਤਿਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਈਂ ਪਛਾਨਾ।
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕਿਯ ਭੇਟ ਕਿਕਾਨਾ। ॥ ੯੨ ॥ 'ਘੋੜਾ।
 ਬਲੀ ਚਪਲ ਥਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਯਕ।
 ਭਏ ਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ਿ ਪਿਖਿ ਵਰ ਪਾਯਕ। 'ਚੰਗਾ ਸੇਵਕ।
 ਸ਼ਰਧਾ ਪੇਖਿ ਸਿੱਖ ਕੀ ਭਾਰੀ।
 ਕਰੀ ਅੱਸ੍ਰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੯੩ ॥
 ਮੰਚ ਤਿਆਗ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀਨਾ।
 ਬਾਜੀ ਪਰ। ਚਢਿ ਚਲੇ ਪ੍ਰਬੀਨਾ। 'ਘੋੜੇ ਉਪਰ।
 ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ।
 ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਈ ॥ ੯੪ ॥
 ਸਨੇ ਸਨੇ ਬਿਚਰਤ ਗੁਰੂ ਤਬੈ।
 ਗਾਮ ਢਿੱਲਵੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬੈ।
 ਸੋਢੀ ਕੌਲ ਮਿਲਯੋ ਤਬਿ ਆਈ।

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੋਦ ਬਢਾਈ ॥ ੯੫ ॥

ਪਿਖਿ ਲਵਾਸ¹ ਵਹਿ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ।

¹ਪੁਸ਼ਾਕ।

ਨੈਨਨ ਜਲ ਭਰਿ ਬੈਨ ਨ ਆਹਿਬ।

¹ਬਚਨ ਨ ਆਇਆ ਭਾਵ ਬੋਲ ਨ ਸਕਿਆ।

ਸੁਨਿ ਹਵਾਲ ਗੁਰੁਜਾਦਜੋਂ ਕੇਰਾ।

ਭਯੋ ਦਾਹਿ ਉਰ ਮਾਹਿ¹ ਬਧੇਰਾ ॥ ੯੬ ॥

¹ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ।

ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਸਬਿ ਸੇਵ ਕਮਾਈ।

ਸੋਢੀ ਸੁਕਲ ਪੁਸ਼ਾਕ ਉਢਾਈ।

¹ਚਿੱਟੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨਾਈ।

ਨੀਲ ਬਸਨ ਗੁਰੁ ਮੱਧ ਅੰਗੀਠੈਂ।

ਫਾੜ ਫਾੜ ਕਰਿ ਜਾਰੇ ਨੀਠੈਂ ॥ ੯੭ ॥

¹ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਏਕ ਲੀਰ ਕਬਜੇ ਸੰਗ ਬਾਂਧੀ।

ਤਹਿ ਤੈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਲਾਧੀ।

¹ਲੱਭੀ, ਮਿਲੀ।

ਜਬਿ ਨੀਲਾਂਬਰ¹ ਫਾੜਿ ਜਰਾਏ।

¹ਨੀਲੇ ਕੱਪੜੇ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਏ ॥ ੯੮ ॥

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪੜੇ ਫਾੜੇ

ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲ ਗਇਆ।

ਕੌਲ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਤੁਕ ਪਲਟਾਈ।

ਰਾਮਰਾਇ ਜਯੋਂ ਕਰੀ ਖੁਟਾਈ।

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਹਮ ਸਰਬੰਸ ਗਾਰੇ।

ਤੁਕ ਪਲਟਾਈ ਹਿਤ ਉਪਕਾਰੇ ॥ ੯੯ ॥

ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਨੀਲਾਂਬਰੀਆਂ ਕੋ¹।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨੀਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ (ਤੁਰਕਾਂ) ਨੂੰ।

ਅਮਲ¹ ਕੀਆ ਇਹੁ ਬਰ ਦਿਯ ਬਾਂਕੋ²।

¹ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਦਾ ਮਾਲਕ)। ²ਸੁੰਦਰ।

ਹਮ ਨੀਲਾਂਬਰ ਫਾਰਿ ਜਾਰ ਹੈਂ।

ਅਮਲ ਮਲੇਛਨਿ ਦਿਯ ਉਖਾਰ ਹੈ ॥ ੧੦੦ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਸੋਢੀ ਕੌਲ ਜੀ,

ਤੱਜਬ ਭਏ ਬਧੇਰ।

ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਤਹਿ ਤੈ ਗੁਰੂ,

ਚਾਲੇ ਪੁਨਾ ਅਗੇਰ ॥ ੧੦੧ ॥

ਚੌਪਈ:

ਔਰ ਠੌਰ ਬਹੁ ਪਾਵਨ ਕੈ ਕੈ।

ਦੀਨੇ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਜੈ ਕੈ।

ਜੋਧ ਰਾਇ ਚੌਧਰੀ ਉਦਾਰ।

ਧੌਲੈ ਤੱਪੇ ਕਾਂਗੜ ਵਾਰ' ॥ ੧੦੨ ॥

'ਕਾਂਗੜ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ।

ਧਾਲੀਵਾਲ ਭਯੋ ਬਡ ਨਾਮੀ'।

'ਵੱਡਾ ਮਸ਼ਹੂਰ।

ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਬਲੀ ਲਿਲਾਮੀ'।

'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ, ਸੁੰਦਰ।

ਤਿਹ ਪੌੜ੍ਹ ਲਖਮੀਰ ਸ਼ਮੀਰੈਂ।

ਤਖਤ ਮੱਲ ਥੇ ਤੀਨੋ ਬੀਰੈਂ ॥ ੧੦੩ ॥

ਤਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਮਾਹੀ।

ਰਖੇ ਟਿਕਾਇ ਗਾਮ ਨਿਜ ਮਾਂਹੀਂ।

ਸਿੱਖ ਤਖਾਣ ਹੁਤੋ ਇਕ ਤਹਾਂ।

ਸਾਦਿਕ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਹਾਂ ॥ ੧੦੪ ॥

ਗੁਰੂ ਚੁਬਾਰੇ ਤਿਸ ਕੇ ਮਾਹੈਂ।

ਥਿਰੇ ਮੋਦ ਮਨਿ ਪਾਇ ਮਹਾਂਹੈਂ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਤਹਾਂ ਥਿਰਾਏ।

ਥਿਰਯੋ ਅਧਯਾਇ ਇਹਾਂ ਮੁਦ ਪਾਏ ॥ ੧੦੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਸੈਂ ਦੀਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਆਵਨ ਔਰ ਸਾਹਬ ਜਾਦੋਂ ਕਾ ਸਰਹੰਦ ਮੈਂ ਸੀਸ ਦੈਨ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਛਿਆਸਠਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੬੬ ॥

੬੭. {ਔਰੰਗੇ ਪਾਸ ਜ਼ਫਰ ਨਾਮਾ ਭੇਜਣਾ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਜੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸੇਵਨ ਤੈ ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਕੇ,
ਮਿਲਤ ਚਾਰ ਫਲ ਝੂਲ।
ਜਜੋਂ ਘਨ ਬਰਸੇ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਇ,
ਅੰਨ ਤ੍ਰਿਣ ਫਲ ਫੂਲ। ॥੧॥

'ਝੁੱਲ ਕੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਿੱਚ।

'ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਦੇ ਵਰਖਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫਲ, ਫੁੱਲ, ਘਾਹ ਤੇ ਅੰਨ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨੌਰੰਗੇ ਢਿਗ ਪਠੈਗੇ,
ਲਿਖਿ ਹਕਾਇਤਾਂ। ਜੈਸ।

'ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ (ਫਤਹ ਦੀ ਚਿੱਠੀ) ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ {ਹਕਾਯਤਾਂ} ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਮੇਤ।

ਕੋਟ ਕਪੂਰੇ ਕੀ ਕਥਾ,
ਔਰ ਮਝੈਲਨ ਤੈਸ ॥੨॥
ਜੰਗ ਮੁਕਤਿਸਰ ਭਯੋ ਜਿਮ,
ਸੇ ਸਭਿ ਕਹੋਂ ਸੁਨਾਇ।
ਇਸ ਅੱਧਯਾਇ ਕੇ ਵੀਚ,
ਮੈਂ ਏਤਿਕ ਗਾਥਾ ਗਾਇ। ॥੩॥

'ਮੈਂ ਇਤਨੀ ਕੁ ਕਥਾ ਕਹਾਂਗਾ।

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਤਬਿ ਦੀਨੇ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਮਾਂਹਿੰ।
ਗੁਰੁ ਬਿਰਿ ਹਕਾਇਤਾਂ ਲਿਖੀ ਚਾਹਿ।
ਵਹਿ ਬੀਚ ਫਾਰਸੀ ਹੈਂ ਜੁਬਾਨ।
ਗੁਰੁ ਕਰੀ ਉਚਾਰਨ ਰੋਸ ਠਾਨ ॥੪॥
ਕਰਿ ਯਾਦ ਸਜਾਦਨ ਕੇਰ। ਹਾਲ।
ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਜੁਲਮੀ ਅਤਿ ਬਿਸਾਲ।
ਸਨਮੁਖ ਨੌਰੰਗੇ ਤਈਂ ਥਾਪ।
ਗੁਰੁ ਉਪਾਲੰਭ। ਬਹੁ ਲਿਖੇ ਆਪ ॥੫॥
ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਤਬਿ ਤਿਸ ਕੇ ਤਹਿਦ। ਬੀਚ।
ਥੇ ਜੁਲਮ ਰਹੇ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਨੀਚ।
ਬਹੁ ਕਰਿ ਕੁਰਾਨ ਕੀ ਕਸਮ ਆਹਿ।
ਗੁਰੁ ਸਨ। ਜਜੋਂ ਝੂਠਾ ਭਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ॥੬॥
ਜਜੋਂ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਬਹੁ ਸੈਨ ਸੰਗ।
ਗੁਰੁ ਕਰੇ ਅਕੇਲੇ ਬਹੁਤ ਜੰਗ।

'ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ।

'ਉਲਾਂਭੇ।

'ਤਾਬੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ।

'ਸਾਥ, ਨਾਲ।

ਤਬਿਰਖਯਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਯੋਂ ਬਿਸਾਲ।
 ਬਹੁ ਕੀਨੀ ਨਿਜ ਕਰੈ ਅਕਾਲ ॥ ੮ ॥
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਵਰਤਯੋ ਜਿਤਿਕ ਹਾਲ।
 ਸਭਿ ਲਿਖਯੋ ਗੁਰੂ ਨੈ ਤਬਿ ਬਿਸਾਲ।
 ਤਿਹੰ ਨਾਮ ਜਫਰਨਾਮਾ ਰਖਾਇ।
 ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਪਾਸ ਦੀਨੋ ਪਠਾਇ ॥ ੯ ॥
 ਜਬਿ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਯੋ ਜਾਇ।
 ਪਢਿ ਨੌਰੰਗ ਜਰਯੋ ਦੂਖ ਪਾਇ।
 ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਔਰ ਗਾਥ।
 ਬਹੁ ਦਿਨਰਹਿ ਦੀਨੇ ਮੋਦ ਸਾਥ ॥ ੧੦ ॥
 ਸੁਨਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈ ਸਿੰਘ ਭੂਰ।
 ਸਭਿ ਆਏ ਚਲਿ ਗੁਰੂ ਕੈ ਹਜੂਰ।
 ਫਿਰ ਘਨੀ ਅਨੀ ਤਹਿ ਜੁਰੀ ਆਨਿ।
 ਗੁਰੂ ਤਹਿ ਤੇ ਚਢਿ ਪੁਨ ਮੋਦ ਮਾਨਿ ॥ ੧੧ ॥
 ਬਹੁ ਪਿੰਡਨ ਮੈਂ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰਾਇ।
 ਜਬਿ ਕੋਟ ਕਪੂਰੇ ਪੁਗੇ ਜਾਇ।
 ਤਬਿ ਮਿਲਯੋ ਕਪੂਰਾ ਗੁਰੈਂ ਆਇ।
 ਧਰਿ ਭੇਟਾ ਬੈਠਯੋ ਮਾਥ ਨਾਇ ॥ ੧੨ ॥
 ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਕਪੂਰੇ ਤਈਂ ਭਾਸ।
 ਤੁਮ ਕਰੋ ਟਹਿਲ ਅਬਿ ਕਿਛੁ ਖਾਸ।
 ਨਿਜ ਦੁਰਗਾ ਦੇਹੁ ਮੁਹਿ ਲਰਨ ਕਾਜ।
 ਹੈ ਦੇਸ ਏਸ ਤੁਵ ਬੇਸ ਰਾਜ ॥ ੧੩ ॥
 ਦਿਹੁ ਸੈਨ ਬਿਰਾੜਨ ਕੇਰ ਚੰਗ।
 ਹਮ ਕਰਿ ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਘੋਰ ਜੰਗ।
 ਬਹੁ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਧਰ ਪੈ ਬਖੇਰਿ।
 ਸਭਿ ਮਾਰਿ ਸੈਨ ਤੁਰਕਾਨ ਕੇਰ ॥ ੧੪ ॥
 ਸਭਿ ਰਾਜ ਖਾਲਸੇ ਤਈਂ ਦੈਹੁੰ।
 ਤੁਮ ਬਚਨ ਸੱਤਿ ਮਮ ਮਾਨ ਲੇਹੁੰ।
 ਯਹਿ ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਫੇਰ।
 ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਕਪੂਰੇ ਐਸ ਟੇਰਿ ॥ ੧੫ ॥

'ਬਹੁਤੇ।

'ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ।

'ਜਾ ਪੁੱਜੇ।

'ਬੋਲ ਕੇ।

'ਕਿਲ੍ਹਾ।

'ਚੰਗਾ।

'ਬਹੁਤੇ ਧੜ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ।

ਤੁਮ ਕਹਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਚ ਬਾਤ।	
ਕਰਨੇ ਕੇ ਸਮਰਥ ਸਭੀ ਭਾਂਤਿ।	
ਪਰ ਮੁਝ ਕੇ ਰਾਵਰ ਕਹਤ ਜੈਸ।	
ਮੈਂ ਮਦੱਤ ਤੁਮਰੀ ਕਰੋਂ ਕੈਸ ॥ ੧੫ ॥	
ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਤੁਰਕਾਨ ਕੇਰ।	
ਵਹਿ ਸੁਨ ਹੈਂ ਜਬਿ ਯਹਿ ਬਾਤ ਫੇਰ।	
ਫਤਿ ਮੁਝ ਕੇ ਫਾਂਸੀਂ ਦੈਂਹ ਲਾਇ।	
ਫਿਰ ਤੁਮ ਕਿਮ ਸਾਕਹੁੰਗੇ ਛੁਡਾਇ ॥ ੧੬ ॥	
ਅਰ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਨਹਿੰ ਸਕੇ ਰੱਖ।	
ਤਜ ਅਏ ਦੌਰਿ ਤੁੜਵਾਇ ਲੱਕ।	
ਕਿਤ ਗਏ ਕਬੀਲੇ ¹ ਪੂਤ ਚਾਰ।	'ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭਾਵ ਮਹਲ।
ਅਸਵਾਬ ਲੁਟਾਯੋ ਨਿਜ ਅਪਾਰ ॥ ੧੭ ॥	
ਮਰਵਾਏ ਨਾਹੱਕ ਸਿੱਖ ਬਜੰਤ।	
ਤਜੋਂ ਹੀ ਚਹਿਹੋ ਮੁਹਿ ਕਰਜੋ ਅੰਤ।	
ਜਬਿ ਕਹਜੋ ਕਪੂਰੇ ਯੋਂ ਉਚਾਰ।	
ਕਲਮਾਂ ¹ ਬੇਅਦਬੀ ਕੇਰ ਭਾਰ ² ॥ ੧੮ ॥	'ਬਚਨ। ² ਬਹੁਤ।
ਤਬ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਰੋਸ ਧਾਰਿ।	
ਸੁਨਹੋ ਕਪੂਰੇ ਮੂਢ ਭਾਰ ¹ ।	'ਬਹੁਤੇ ਮੂਰਖ।
ਬੇ ਸਿਦਕ ਕਤੂਰੇ ਜਢ ਬਿਰਾਰ।	
ਮੁਖ ਫਾਟੇ ਜੱਟ ਕੁਠਾਰ ਨਾਰ ¹ ॥ ੧੯ ॥	'ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ।
ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਜਿਨ ਕਾ ਬਨਤ ਆਪ।	
ਵਹਿ ਦੈ ਹੈਂ ਫਾਂਸੀ ਤੋਹਿ ਥਾਪਿ ¹ ।	'(ਦੋਸ਼ੀ) ਥਾਪ ਕੇ।
ਕਿਆ ਤਾਨੇ ਹਮ ਕੇ ਦੇਤ ਮੂਢ।	
ਨਹਿੰ ਰਹਿ ਸੰਤਤਿ ਤੁਵ ਰਾਜ ਗੂਢ ¹ ॥ ੨੦ ॥	'ਨ ਤੇਰੀ ਉਲਾਦ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਨ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਾਜ ਰਹੇਗਾ।
ਤੁਮ ਸੇ ਬੇਸਿਦਕ ਬਿਮੁਖਨ ਸਿਖਨਿ।	
ਮਾਝੈਲਨਿ ਸਿੱਖੀ ਕਰੀ ਲਿਖਨ ¹ ।	'ਭਾਵ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।
ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਭੀ ਹਮ ਸੇ ਛੁਡਾਇ।	
ਤੁਮ ਸੇ ਨਰ ਮਰਗੇ ਡਰ ਭਗਾਇ ¹ ॥ ੨੧ ॥	'ਡਰ ਨਾਲ ਦੌੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ।
ਯੋਂ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇ।	
ਮਗ ਚਲੇ ਕਰਤ ਆਖੇਰ ¹ ਸੋਇ।	'ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਢਿੱਲਵ ਪਿੰਡ ਜੈਤੋ ਆਦਿ ਜਾਇ।	
ਫਿਰ ਸੂਣੀਯ ਮੈਂ ¹ ਬਹੁ ਦਿਨ ਬਿਰਾਇ ॥੨੨॥	'ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ।
ਤਹਿੰ ਸੈਨ ਬਿਰਾੜਨ ਕੇਰ ਭੂਰ।	
ਗੁਰੁ ਲਈ ਰਾਖ ਫਿਰ ਨਿਜ ਹਜੂਰ।	
ਯਹਿ ਭੇਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਫੇਰ ਸਾਰ ¹ ।	'ਸਾਰਾ।
ਪੁਨ ਨਾਜਮ ¹ ਸੁਨਯੋ ਸਰੁੰਦ ਵਾਰ ॥੨੩॥	'ਸੂਬੇ ਨੇ।
ਲੈ ਸੈਨ ਸੰਗ ਨਿਜ ਦਸ ਹਜਾਰ।	
ਤਬਿ ਚਢਯੋ ਬਜੀਦਾ ਧੌਂਸ ਮਾਰ ¹ ।	'ਧੌਂਸਾ ਵਜਾ ਕੇ।
ਪੁਨ ਦਿੱਲੀ ਤੈ ਤਿਨ ਔਰ ਸੈਨ।	
ਮੰਗਵਾਈ ਮੱਦਤ ਹੇਤ ਐਨ ¹ ॥੨੪॥	'ਚੰਗੀ ਫੌਜ।
ਮਨਿ ਕੋਪ ਠਾਨ ਬਾਜੀਦ ਖਾਨ।	
ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦੀ ਅਯੋ ਮਾਨ।	
ਤਬਿ ਇਤ ਦਿਸ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਾਸ ਆਇ।	
ਯਹਿ ਖਬਰ ਦਈ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਧਾਇ ॥੨੫॥	
ਦੋਹਰਾ:	
ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਤਬਿ ਮੋਦ ਹੈ,	
ਬੰਦੋਬਸਤ ਸਭਿ ਕੀਨ।	
ਜੰਗ ਕਰਨ ਹਿਤ ਠੌਰ ਵਰ ¹ ,	'ਚੰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ।
ਖੋਜਨ ਲਗੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੨੬॥	
ਜਹਾਂ ਮੁਕਤਿਸਰ ਤਾਲ ਅਬਿ,	
ਤਹਿੰ ਖਿਦਰਾਣਾ ਨਾਮ।	
ਥੀ ਮਧ ਕਾਨਨ ਸਘਨ ਕੇ,	
ਢਾਬ ਆਬ ਯੁਤ ਖਾਮ ¹ ॥੨੭॥	'ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਸਹਿਤ ਕੱਚੀ ਢਾਬ ਸੀ।
ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ:	
ਗੁਰੂ ਤਹਿੰ ਪਹੂਚੇ।	
ਜਬੈ ਜਾਇ ਸੂਚੇ ¹ ।	'ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ।
ਦਲੰ ਤੁਰਕ ਕੇਰੇ।	
ਢੁਕੋ ਆਇ ਨੇਰੇ ॥੨੮॥	
ਚਢੀ ਧੂਰ ਨੱਭੰ ¹ ।	'ਅਕਾਸ਼ 'ਚ।
ਗਯੋ ਸੂਰ ਦੱਬੰ ¹ ।	'ਸੂਰਜ ਲੁਕ ਗਿਆ।

ਤਬੈ ਔਰ ਏਕੰ।

ਭਈ ਗਾਥ ਨੇਕੰ ॥ ੨੯ ॥

'ਚੰਗੀ ਕਥਾ।

ਸੁਨੇ ਸੋਇ ਸਾਰੀ।

ਕਹੋਂ ਮੈਂ ਉਚਾਰੀ।

ਜਬੈ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸੈਂ।

'ਮਾਝੇ ਦੇਸ 'ਚ।

ਸੁਨੀ ਸਾਰ ਏਸੈਂ ॥ ੩੦ ॥

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਬਰ ਸੁਣੀ।

ਗੁਰੂ ਜੰਗ ਕੈ ਕੈ।

ਨਿਜੰ ਪੁਰਿ ਤਜੈ ਕੈ।

ਪੁਨਾ ਚੱਮਕੌਰੈਂ।

ਕਰਜੋ ਜੰਗ ਗੌਰੈਂ ॥ ੩੧ ॥

ਘਨੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਾਰੇ।

ਗਨੈ ਕੰਨ ਸਾਰੇ।

ਤਹਾਂ ਦੋਇ ਬੇਟੇ।

ਧਰਾ ਜੂਝ ਲੇਟੇ ॥ ੩੨ ॥

ਲਘੂ ਦ੍ਰੈ ਸਜਾਦੇ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਾਦੇ।

'ਵੱਡੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ।

ਸਰੰਹੰਦ ਮਾਂਹੀਂ।

ਦਏ ਸੀਸ ਵਾਹੀਂ ॥ ੩੩ ॥

ਗਏ ਜੂਝ ਜੋਈ।

ਜਸੰ ਪਾਇ ਸੋਈ।

ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਬਾਨਾ।

ਹਾਜੀਯ ਸਮਾਨਾ ॥ ੩੪ ॥

ਗਏ ਮਾਲਵੇਯੰ।

ਜੰਗ ਤਾਲ ਵੇਯੰ।

'ਉਸ ਜੰਗ ਵਾਲੇ ਤਲਾ 'ਤੇ।

ਤਹਾਂ ਸੈਨ ਔਰੈਂ।

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਗੌਰੈਂ ॥ ੩੫ ॥

ਭਈ ਆਨ ਕੱਠੀ।

ਪੁਨਾਰਾਰਿ ਠੱਟੀ।

'ਫੇਰ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਠਾਣ ਲਈ ਹੈ।

ਚਢੀ ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ।

ਅਈ ਫੇਰ ਐਨਾ ॥ ੩੬ ॥

'ਠੀਕ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਪਰੈਂ ਗੇ ਅਖਾਰੇ।	'ਜੰਗ।
ਸੁਨਯੋ ਫੇਰ ਭਾਰੇ।	
ਧਨੰ ਸਿੱਖ ਸੋਈ।	
ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਜੋਈ ॥੩੭॥	
ਰਹੇ ਐਸ ਵੇਲੇ।	
ਸਖਤ ਵਖਤ ਝੇਲੇ।	'ਕਰਤੇ ਕਸਟ ਝੱਲੇ ਹਨ।
ਅਸੀਂ ਥੇ ਨਿਭਾਗੇ।	
ਗੁਰੂ ਛੋਡਿ ਭਾਗੇ ॥੩੮॥	
ਦਿਨੈਂ ਏਕ ਨੀਕੈਂ।	'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਗਿਲੈਂ ਕਾਲ ਠੀਕੈਂ।	'ਨਿਗਲ ਲਵੇਗਾ।
ਬੁਰੇ ਕਹਿਰ ਕੀਨੇ।	
ਹਮੈਂ ਜ਼ਹਿਰ ਭੀਨੇ ॥੩੯॥	'ਅਸਾਂ ਜ਼ਹਰ 'ਚ ਭਿਜਿਆ ਬੁਰਾ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਦਈ ਲਿੱਖਿ ਸਿੱਖੀ।	
ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੁਨਿੱਖੀ।	'ਸੋਹਣੀ।
ਗੁਰੂ ਤੈ ਬਿਮੁਖੈ।	
ਅਸੀਂ ਭਏ ਤਿਖੈ ॥੪੦॥	
ਸਮੇਂ ਨੈ ਵਿਗੋਏ।	'ਖਰਾਬ ਕੀਤੇ।
ਉਭੈ ਲੋਕ ਖੋਏ।	
ਧਰਮ ਹਾਰ ਆਏ।	
ਲਯੋ ਕਯਾ ਬਨਾਏ ॥੪੧॥	
ਦਿਨੰ ਚਾਰ ਜੀਵੈਂ।	
ਅੰਤ ਖੇਹ ਥੀਵੈਂ।	
ਤਬੈ ਬਾਤ ਯਾਹੀ।	
ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ ਮਾਹੀਂ ॥੪੨॥	
ਚਲੀ ਠੌਰ ਠੌਰੈਂ।	
ਸੁਨੇ ਔਰ ਗੌਰੈਂ ॥੪੩॥	'ਖਿਆਲ ਨਾਲ।
ਲਲਿਤ ਛੰਦ:	
ਮਿਲ ਕਰਿ ਮਸਲਤਾ ਲਗੇ ਵਿਚਾਰਨ,	'ਸਲਾਹ।
ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨੇ।	
ਚਲ ਕਰਿ ਅਬਿ ਗੁਰੂ ਸਰਨੀ ਪਰੀਏ,	

ਬਖਸ਼ਿਹਿੰ ਦਯਾ ਨਿਧਾਨੇ।
 ਕਰਿਕੈ ਜੁਧ ਕਹੂੰ ਤੁਰਕਨ ਸੌਂ,
 ਤਨ ਨਿਜ ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਦਈਏ।
 ਪਾਇ ਸੁਜਸ ਇਸ ਲੋਕ ਵੀਚ, ਫਿਰ
 ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਵਾਸਾ ਲਈਏ ॥ ੪੪ ॥
 ਯੌਂ ਸਲਾਹਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਢਿਗ,
 ਫਿਰ ਮਝੈਲ ਬਹੁ ਆਏ।
 ਅਰ ਸਭਿ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ ਕੇ ਪੈਂਚਨ,
 ਯੌਂ ਲਿਖ ਪਠਯੋ ਤਦਾਏਂ।
 ਹੇ ਗੁਰੁ ਬੈਰ ਤਜੋ ਤੁਰਕਨ ਸੌਂ,
 ਭਜੋ ਨਿਵਿਰਤੀ ਆਰਯਾ।

{ਆਰਯ} ਚੰਗੀ (ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ)
 ਨਿਵਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

ਤਬਿ ਸਿੱਖੀ ਤੁਮਰੀ ਸਭਿ ਰਹਿ ਹੈ,
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੂੰ ਹੈ ਖਾਰਯਾ ॥ ੪੫ ॥
 ਜਾਂ ਦਿਨ ਤੈ ਤੁਮ ਠਟਯੋ ਬਖੇਰਾ,
 ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੈ ਸਭਿ ਦੇਸੈਂ।
 ਸਿੱਖੀ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਤੁਵ ਘਾਟੀ,
 ਬਢੀ ਨਹੀਂ ਕਿਛੁ ਵੇਸੈਂ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਅਬਿ ਤੁਮ ਤਜੋ ਬਖੇਰਾ,
 ਹਮ ਸਭਿ ਸਿੱਖ ਤੁਮਾਰੇ।
 ਜੋ ਚੈਹੋ ਕਰ ਹੈਂ ਸੋ ਸੇਵਾ,
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਮ ਨ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੪੬ ॥
 ਯਹਿ ਕਾਗਦ ਲੈ ਸਿੰਘ ਦੁਇਕ ਸੈ',
 ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਅਯੋ ਮਝੈਲੰ।
 ਪੜ੍ਹਿ ਕਾਗਦ ਗੁਰੁ ਧਰਯੋ ਜੇਬ ਮੈਂ,
 ਮਨ ਮੈਂ ਭਏ ਗੁਸੈਲੰ।
 ਕਹਯੋ ਮਝੈਲਨ ਕੋ, ਤੁਮ ਆਏ
 ਸੀਖਯਾ ਹਮ ਕੋ ਦੈਨੇ।
 ਜਿਤ ਤੈ ਆਏ ਜਾਹੁ ਤਿਤੈ ਹੀ,
 ਯੌਂ ਗੁਰੁ ਬੋਲੇ ਬੈਨੇ ॥ ੪੭ ॥

'ਖਤਮ।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

'ਦੋ ਕੁ ਸੌਂ।

'ਗੁੱਸੇ।

ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ ਸਭਿ ਖਾਰਯ ਹੋਯੋ,
ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਤੈ ਅਤਿ ਹੀ।
ਯੋਂ ਕਹਿ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ ਗੁਰੁ ਫਿਰ,
ਜੰਗ ਕਰਨ ਧਰਿ ਰਤਿ ਹੀ।

‘ਪ੍ਰੀਤੀ ਧਾਰ ਕੇ।

ਦਸ ਹਜਾਰ ਦਲ ਤੁਰਕਨ ਕੇਰਾ,
ਆਇ ਢੁਕਯੋ ਢਿਗ ਤਬਿ ਹੀ।
ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹਾ ਢੋਲ ਬਹੁ ਬੱਜਤ,
ਭਰਯੋ ਧੂਰ ਨਭ ਸਭਿ ਹੀ ॥੪੮॥

‘ਵੱਡੇ ਧੌਸੇ।

ਲੈ ਮਲਵੱਈਅਨ ਕੇ ਗੁਰੁ ਪਹੁੰਚੇ,
ਜਹਿੰ ਥਾ ਸਰ ਖਿਦਰਾਣਾ।
ਇਤੈ ਮਝੈਲਨ ਭੀ ਦਿਲ ਠਟਯੋ,
ਹੈ ਹਰਾਮ ਅਬਿ ਜਾਣਾ।
ਸੋ ਪੀਛੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਹੂੰ ਚਾਲੇ,
ਮਿਲੇ ਤੁਰਕ ਤਿਨ ਧਾਈ।
ਜਾਇ ਤਾਲ ਖਿਦਰਾਣੇ ਢਿਗ ਤਿਨਿ,
ਯੋਂ ਫਿਰ ਬਯੋਂਤ ਬਨਾਈ ॥੪੯॥

ਬਸਤ੍ਰ ਸਰਬ ਆਪਣੇ ਤਨ ਕੇ,
ਬ੍ਰਿਛਨ ਉਪਰ ਤਾਨੇ।
ਹੁਤੇ ਸਘਨ ਕਾਨਨ ਤਿਸ ਸਰ ਤਟਾ,
ਸੋ ਲਿਯ ਓਟ ਮਹਾਨੇ।

‘ਉਸ ਤਲਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਸੀ।

ਮਨ ਮੈਂ ਧਰਯੋ ਸਭਿਨਿ ਯਹਿ ਦਿਤ ਕਰਿ,
ਮਰੈਂ ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਲਰ ਕੈ।
ਗੁਰੁ ਕੀ ਦਿਸ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਦਲ ਕੋ,
ਜਾਣ ਦੈਂਹਗੇ ਮਰ ਕੈ ॥੫੦॥

ਤੋੜੇ ਲਗੇ ਬੰਦੂਖਨ ਤਾਂਈਂ,
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਔਰ ਸੰਭਾਰੇ।
ਬੈਠੇ ਓਟ ਤਰਨਿ ਸਭਿ ਛਪ ਕਰਿ,
ਲਰਨ ਹੇਤ ਹੂੰ ਤਜਾਰੇ।
ਤੁਰਕਨ ਜਬੈ ਨਿਹਾਰੇ ਬਸਤ੍ਰ,
ਬ੍ਰਿਛਨ ਉਪਰ ਸਾਰੇ।

‘ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਉਹਲੇ।

ਇਹਾਂ ਹੋਗ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਲ ਉਤਰਜੋ,
ਤੰਬੂ ਲਗੇ ਅਪਾਰੇ ॥ ੫੧ ॥

ਯਹਿ ਵਿਚਾਰ ਕੈ ਤੁਰਕ ਖੜੇ ਹਟਿ,

ਭਰਮ ਭਯੋ ਤਿਨ ਪੂਰਾ।

ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਬਿਰਾੜ ਕਪੂਰਾ

ਥਾ ਤਬਿ ਤਹਾਂ ਕਤੂਰਾ।

ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ ਡਿਠ ਬੰਦ ਕਰਜੋ।

‘ਨਿਗਾਹ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਯਹਿ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਨ ਭਾਰੀ।

ਤੁਮ ਮਤ ਡਰੋ ਲਰੋ ਹੂੰ ਆਗੇ,

ਨਹਿੰ ਲਸ਼ਕਰ ਯਹਿ ਝਾਰੀ। ॥ ੫੨ ॥

‘ਇਹ ਝਾੜੀਆਂ ਹੀ ਹਨ।

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਨਾਜ਼ਮ ਸੈਨ ਆਪਨੀ,

ਕੀਨੀ ਔਰ ਅਗਾੜੀ।

ਸਿੰਘ ਮਝੈਲਨ ਏਕੈ ਬਾਰੀ,

ਝਾੜੀ ਬਾੜ ਦੁਗਾੜੀ।

‘{ਦੁਗਾੜੀ} ਇਕ ਇਕ ਬੰਦੂਕ ‘ਚੋਂ ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ {ਬਾੜ} ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ {ਝਾੜੀ} ਕੀਤਾ।

ਤੁਰਕ ਦੜਾ ਦੜ ਗਿਰੇ ਧਰਾ ਪਰ,

ਚਟਪਟ ਔਰ ਕਸਾਨੀ।

‘ਛੇਤੀ ਹੋਰ ਕਸ ਲਈਆਂ।

ਅਰਿਨ ਸੰਮੁਖ ਕਰਿ ਸਿੰਘਨ ਬੰਦੂਕੈਂ,

ਤਜੀ ਅਚੂਕ ਮਹਾਨੀ ॥ ੫੩ ॥

ਮਰਜੋ ਦੁਇਕ ਸੈ ਤੁਰਕ ਤਹਾਂ ਤਬਿ,

ਜਖਮੀ ਭਏ ਅਪਾਰੈਂ।

ਬਾਕੀ ਕਰੇ ਲਚਾਰ ਪਯਾਸ ਨੈ,

ਮਾਸ ਬਿਸਾਖ ਮਝਾਰੈਂ।

ਜੱਦਪਿ ਝਾੜਤ ਤੁਰਕ ਬਾੜ ਭੀ,

ਸੋ ਝਾੜੀਂ ਮੈਂ ਰੁਕਹੀਂ।

ਕਿਛੁ ਉਪਰ ਕੋ ਜਾਵਤ ਗੋਰੀ,

ਬਹੁ ਧਰਤੀ ਮਧ ਠੁਕਹੀਂ ॥ ੫੪ ॥

ਨੀਵੀਂ ਠੌੜ ਤਾਲ ਮੈਂ ਬੈਠੇ,

ਸਿੰਘ ਬੰਦੂਖਾਂ ਮਾਰੈਂ।

ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਵਹਿ ਨਜਰ ਨ ਆਵਹਿੰ,

ਕਾਨਨ ਸਘਨ ਮਝਾਰੈਂ।
 ਆਗੈ ਡਰਤੇ ਤੁਰਕ ਬਚੈਂ ਨਹਿੰ,
 ਕਹੈਂ ਇਹਾਂ ਗੁਰੂ ਭਾਰੀ।
 ਲੈ ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਹੈ ਬੈਸਯੋ,
 ਹਨੈਂ ਹਮੈਂ ਇਕ ਬਾਰੀ ॥ ੫੫ ॥
 ਯੋਂ ਜਬਿ ਜੋਰ ਜੰਗ ਕਾ ਪਰਯੋ
 ਸੋਰ ਗੁਰੂ ਸੁਨਿ ਬੂਝਯੋ।
 ਯਹਿ ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਕੌਨ ਲਰਾਈ,
 ਕਰਤ ਅਗਾਰੀ ਸੂਝਯੋ।
 ਤਬਿ ਇਕ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ ਯੋਂ ਗੁਰੂ ਪੈ,
 ਜੋ ਮਝੈਲ ਥੇ ਆਏ।
 ਸੋਊ ਲਰਤ ਅਰਿਨ ਸੋਂ ਅਰ ਕਰਿ',
 ਹਮ ਅਬਿ ਹੀ ਪਿਖਿ ਆਏ ॥ ੫੬ ॥
 ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਮੁਦ ਹੂੰ ਕੁਵੰਡ ਗਹਿ',
 ਤਿਨ ਕੀ ਮੱਦਤ ਕਾਰਨ।
 ਉਚੀ ਠੌਰ ਖਰੇ ਹੂੰ ਪਿਖ ਕਰਿ,
 ਲਾਗੇ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਨ।
 ਜਬੇਦਾਰ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੈ,
 ਤੱਕ ਤੱਕ ਕਈ ਬਿਦਾਰੇ'।
 ਨਿਕਸੈ ਇਕ ਇਕ ਸਰ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਾ,
 ਦਸ ਦਸ ਕੇ ਕਰਿ ਪਾਰੇ' ॥ ੫੭ ॥
 ਉਨਹੀਂ ਸਿੰਘਨਿ ਦਲ ਤੁਰਕਾਨੀ,
 ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਉਰਝਾਯੋ।
 ਜਬਿ ਗੋਲੀ ਢਿਗ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ,
 ਤਬਿ ਚਾਂਪਨਿ' ਹੱਥ ਪਾਯੋ।
 ਤੱਕ ਤੱਕ ਤੀਰ ਤਜਨ ਬਹੁ ਲਾਗੇ,
 ਮਾਰੇ ਤੁਰਕ ਅਪਾਰੈਂ।
 ਜਬਿ ਫਿਰ ਰਹਯੋ ਤੀਰ ਨਹਿ ਕੋਈ,
 ਤਬਿ ਗਹਿ ਕਰਿ ਕਰਵਾਰੈਂ' ॥ ੫੮ ॥
 ਧਸੇ ਧਾਇ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਦਲ ਮੈਂ,

'ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ।

'ਅੜ ਕੇ।

'ਧਨੁੱਖ ਪਕੜ ਕੇ।

'ਮਾਰੇ।

'ਦਸ ਦਸ ਆਦਮੀਆਂ 'ਚੋਂ ਪਾਰ ਕਰਕੇ।

'ਧਨੁਸ਼ਾਂ ਨੂੰ।

'ਤਲਵਾਰਾਂ।

ਹਾਲ ਚਾਲ ਬਹੁ ਮੇਲਯੋ।

ਕਟਿ ਕਟਿ ਚਟਪਟ ਧਰ ਪਰ ਸੁੱਟਹਿੰ,

ਸਿੰਘਨ ਫਗੂਆ¹ ਖੇਲਯੋ।

¹ਹੋਲੀ।

ਕਟੇ ਕਿਕਾਨ¹ ਜ੍ਹਾਨ ਬਹੁ ਤੁਰਕੀ,

¹ਘੋੜੇ।

ਸਿੰਘਨਿ ਤਬਿ ਬਲ ਧਰ ਕੈ।

ਹੂਰ ਅਪਾਰ ਸੂਰ ਬਰ ਬਰ ਕੈ¹,

¹ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰ ਵਰ ਕੇ।

ਜਾਤ ਬਿਬਾਨਨਿ ਚਰੁ ਕੈ ॥ ੫੯ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ:

ਉਭੈ ਓਰ¹ ਜੁੱਟੇ ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਗਾਢਾ।

¹ਦੋਨੋਂ ਤਰਫ਼।

ਬਕੈ¹ ਮਾਰ ਮਾਰੈਂਰਸੰਬੀਰ ਬਾਢਾ।

¹ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਕਰਾਚੋਲ¹ ਬਾਹੈਂ ਜਿਸੈਂ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ।

¹ਤਲਵਾਰ।

ਕਰੈਂ ਖੰਡ ਖੰਡੈਂ ਸੁਟੈਂ ਮੇਲ ਧੂਰੇ ॥ ੬੦ ॥

¹ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।

ਮਹਾਰੋਹ¹ ਮੱਤੇ ਕਢੇ ਲਾਲ ਨੈਨੈਂ।

¹ਗੁੱਸੇ 'ਚ।

ਭਏ ਲਾਲ ਬਾਨੇ¹ ਭਿਗੇ ਖੂਨ ਐਨੈਂ²।

¹ਪੁਸ਼ਾਕੇ। ²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਕਰੇ ਤੱਛ ਮੁਛੈਂ¹ ਕਟੇ ਹੱਥ ਮੱਥੈਂ।

¹ਕਟਾ ਵੱਢੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਭੁਜਾ ਜੰਘ ਜਾਨੂੰ ਕਰੈਂ ਲੁੱਥ ਪੁੱਥੈਂ ॥ ੬੧ ॥

¹ਬਾਹਾਂ, ਲੱਤਾਂ, ਗੋਡੇ (ਕੱਟ ਕੇ) ਲੋਥ 'ਤੇ ਲੋਥ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ।

ਖੁਲ੍ਹੇ ਘਾਉ ਖੂਨੀ ਭਕਾ ਭੱਕ ਬੋਲੈਂ¹।

¹ਖੂਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਖਮ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਭੱਕ ਭੱਕ (ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ) ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਨਚੈਂ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ਭਰੇ ਮੋਦ ਡੋਲੈਂ¹।

¹ਅਨੰਦ 'ਚ ਭਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰੈਂ ਸੁੰਨ ਪਾਨੰ ਭਰੈਂ ਖੱਪੁ ਜਾਲਾ¹।

¹{ਜਾਲਾ} ਸਾਰੇ ਖੱਪਰ ਭਰ ਕੇ ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਤਚੈਂ ਕਿੱਲਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਭੂਤ ਬਾਲਾ¹ ॥ ੬੨ ॥

¹ਭੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਰਾ ਵੀਚ ਕੀਚੰ ਮਚਯੋ ਹੈ ਪ੍ਰਤੱਛੰ।

ਲਹੂ ਮਿੰਜ ਕੇਰੋ ਤਬੈ ਆਨ ਸੁੱਛੰ¹।

¹ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਲਹੂ ਅਤੇ ਮਿੱਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਆ ਕੇ ਚੰਗਾ ਚਿੱਕੜ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਰਯੋ ਢੁੱਕ ਢੋਅੰ ਮਲੇਛੰ ਬਿਲੱਛੰ।

ਵਡੋ ਹੇਲ ਘਾਲਯੋ ਸਮੱਛੰ ਪ੍ਰਤੱਛੰ¹ ॥ ੬੩ ॥

¹ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕ ਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ {ਬਿਲੱਛੰ} ਅਨੋਖਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ।

ਰੁਪੇ¹ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ ਕਰੈਂ ਜੰਗ ਜੋਰੈਂ।

¹ਰੁੱਕ ਗਏ।

ਮਹਾਂ ਮਾਰ ਮੱਚੀ ਤਹਾਂ ਆਨ ਘੋਰੈਂ।

ਮਹਾਂ ਬੀਰਤਾ¹ ਬੀਰ ਸਿੰਘਾਨ ਕੇਰੀ।

¹ਵੱਡੀ ਬਹਾਦਰੀ।

ਧਰੈਂ ਆਂਗੁਰੀ ਦਾਂਤ ਮੈਂ ਤੁਰਕ ਹੇਰੀ ॥ ੬੪ ॥

ਦਸੰ ਬੀਸ ਤੀਸੰ ਤੁਰੰਕਾਨ ਤਾਂਈਂ।

ਇਕੋ ਏਕ ਸਿੰਘੰ ਮਰਜੋ ਮਾਰ ਧਾਈ।

ਜਬੈ ਸਿੰਘ ਕੇਤੇ ਤਹਾਂ ਐਸ ਜੂਝੇ।

ਭਏ ਮੋਖ ਸੋਈ ਬਿਨਾ ਜੋਗ ਰੂਝੇ' ॥ ੬੫ ॥

'ਜੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ।

ਤਬੈ ਤਾਣ ਕੰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਬਾਣ ਬਾਹੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਤੁਰਕਾਨ ਕੇ ਮਾਰ ਢਾਹੇ।

ਸੜਾ ਸਾੜ ਛੁੱਟੈਂ ਕੜਾ ਕਾੜ ਬੱਜੈਂ'।

'ਸਾੜ ਸਾੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਤੀਰ ਛੁਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾੜ ਕਾੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਵਜਦੇ ਹਨ।

ਦੜਾ ਦਾੜ ਡਿੱਗੈਂ ਧਰਾ ਪੈ ਨ ਲੱਜੈਂ' ॥ ੬੬ ॥

'ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ।

ਰਹੇ ਹੇਰ ਹੈਰਾਨ ਤੁਰਕਾਨ ਸਾਰੇ।

ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਜਾਈ ਸਰੰ ਕੌਣ ਮਾਰੇ'।

'ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਤੀਰ ਕੌਣ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਭਈ ਬਿਹਬਲੈਂ' ਸੈਨ ਤੁਰਕਾਨ ਕੇਰੀ।

'ਘਬਰਾ ਗਈ।

ਘਨੇ ਜ੍ਹਾਨ ਦੀਨੇ ਗੁਰੂ ਨੈ ਨਿਬੇਰੀ ॥ ੬੭ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਤਬਿ ਹੀ ਖਾਨ ਬਜੀਦ ਨੈ ਕਾਪੂਰਾ ਬੂਝੋ।

ਕਿਤ ਤੈ ਆਵਤ ਬਾਨ ਯਹਿ, ਨਹਿੰ ਪਰ ਹੈ ਸੂਝੋ'।

'ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਸੂਝੋ'।

ਜਥੇਦਾਰ ਮਮ ਮਾਰ ਕੈ ਸਭਿ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਏ।

ਘਨੇ ਜ੍ਹਾਨ ਕਿਕਾਨ ਹੈਂ ਇਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਖਪਾਏ

॥ ੬੮ ॥

ਅਬਿ ਬਿਨ ਪਾਨੀ ਮਰਤ ਹੈ ਬਾਕੀ ਮਮ ਸੈਨਾ।

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਉੱਤ੍ਰੁ ਇਮ ਦਯੋ ਕਾਪੂਰੇ ਐਨਾ'।

'ਚੰਗਾ ਭਾਵ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁਨੋ ਖਾਨ ਜੀ ਬਾਤ ਮੈਂ ਅਬਿ ਸਾਚ ਉਚਾਰੋਂ।

ਤਾਬੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਰਹਤ ਹੈਂ ਸ਼ਾਹੀਦ ਅਪਾਰੋ ॥ ੬੯ ॥

ਸੋ ਅਜਗੈਬੀ' ਮਾਰ ਹੈਂ ਬਹੁ ਬਾਣ ਕਰਾਲੇ'।

'ਗੁਪਤ। 'ਡਰਾਉਣੇ ਤੀਰ।

ਪੇਸ਼ ਨ ਉਨ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਚਾਲੇ।

ਇਸੀ ਤਾਲ ਕੇ ਤਟ ਕਹੀਂ, ਬਨ ਸਘਨ ਮਝਾਰੀ।

ਠਾਢੇ ਹੈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਭੀ, ਯੁਤ ਸੈਨ ਅਪਾਰੀ ॥ ੭੦ ॥

ਯਹਿ ਤੋ ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਹੀ ਤੁਮ ਸੰਗ ਲਰੈ ਹੈਂ।

ਜਬਿ ਲੈ ਸੈਨਾ ਗੁਰੂ ਲਰੈ, ਤਬਿ ਖਬਰ ਪਰੈ ਹੈ।
ਤੀਸ ਕੋਸ ਪਰ ਮਿਲੈਗੋ ਆਗੇ ਕਿਤ ਪਾਨੀ।
ਪੀਛੇ ਹੈ ਦਸ ਕੋਸ ਪੈ ਯਹਿ ਦਿਢ ਲਿਹੁ ਮਾਨੀ

॥ ੨੧ ॥

ਦਹਿਣੇ ਬਾਏਂ ਨਹਿ ਮਿਲੈ ਜਲ ਕਿਸ ਹੀ ਤੋਰੈਂ।
ਬਿਨ ਪਾਨੀ ਤੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅਬਿ ਨਿਕਸੈਂ ਇਸ ਠੋਰੈਂ।
ਜੂਝ ਜੰਗ ਮੈਂ ਜੇ ਮੁਏ, ਤੇ ਤੇ ਭਏ ਚੰਗੇ।
ਹਮ ਤੁਮ ਜਲ ਬਿਨ ਤਰਫ ਕੈ, ਮਿਲ ਹੈਂ ਤਿਨ
ਸੰਗੇ ॥ ੨੨ ॥

ਜੇ ਅਬਿ ਜਾਨ ਬਚਾਵਨੀ ਤੁਮ ਅਪਨੀ ਚਹਿ ਹੋਂ।
ਤੋ ਪੀਛੇ ਹਟ ਜਾਈਏ ਮੈਂ ਸਾਚੀ ਕਹਿ ਹੋਂ।
ਸੁਨ ਕਰਿ ਖਾਨ ਬਜੀਦ ਨੈ ਏਹੀ ਮਨਿ ਧਾਰੀ।
ਲੈ ਕਰਿ ਨਿਜ ਸਭ ਸੈਨ ਕੋ, ਹਟ ਗਯੋ ਪਿਛਾਰੀ

॥ ੨੩ ॥

ਜੋ ਘਾਇਲ ਨਹਿ ਚਲ ਸਕੇ ਸੋ ਤਹਿ ਹੀਂ ਤਜਾਗੇ।
ਬਿਨ ਪਾਨੀ ਵਹਿ ਭੀ ਮਰੇ, ਤਬਿ ਤੁਰਕ ਅਭਾਗੇ।
ਮਰੇ ਤਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜੋ, ਨਹਿ ਸੋ ਦਫਨਾਏ।
ਨਾਜ਼ਮ ਲੈ ਨਿਜ ਜਾਨ ਕੋ, ਤਬਿ ਗਯੋ ਪਲਾਏ।

'ਨੱਸ ਗਿਆ।

॥ ੨੪ ॥

ਯੋਂ ਜਬਿ ਤੁਰਕ ਪਲਾ ਗਏ ਤਬਿ ਤਹਿ ਗੁਰੂ
ਆਏ।

ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਜਹਿ ਜੰਗ ਕਰਿ ਚਾਲੀ ਸਮੁਹਾਏ।
ਆਇ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਤਿਨੋ ਕੀ ਸਭਿ ਲੋਥ ਨਿਹਾਰੀ।
ਜਿਤਿਕ ਕਦਮ ਬਢ ਜੋ ਲੜਜੋ, ਕਿਯ ਤਿਤਿਕ
ਹਜ਼ਾਰੀ। ॥ ੨੫ ॥

'ਦੇਖੀਆਂ।

'ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਲੜਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਓਨੇ
ਹਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਨਿਜ ਰੁਮਾਲ ਕਰ ਸੋਂ। ਗੁਰੂ, ਮੁਖ ਝਾੜੇ ਤਾਂ ਕੇ।
ਟੂਟੀ ਸਾਂਠੀ ਜਾਂਹਿ ਨੈ, ਸੋ ਜਿਯਤ ਲਹਾ ਕੇ।
ਤਿਸ ਕੇ ਮੁਖ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨੈ, ਤਬਿ ਪਾਯੋ ਪਾਨੀ।

'ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੇਰੁਮਾਲ ਨਾਲ।

'ਜਿਸ ਨੇ ਟੂਟੀ (ਸਿੱਖੀ) ਗੰਢੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਣ ਕੇ।

ਨੈਨ ਉਘਾਰਿ। ਨਿਹਾਰਜੋ, ਤਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਜਾਨੀ

'ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ।

॥ ੨੬ ॥

ਜਖਮ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਤਨ ਵਿਖੈ, ਥੇ ਲਗੇ ਅਪਾਰੇ।
ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੈ, ਯੋਂ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।
ਮੈਂ ਤੁੱਠਾ ਕੁਛ ਮਾਂਗ ਲੈ, ਜੋ ਤੁਮ ਮਨ ਆਵੈ।
ਨਹਿੰ ਅਦੇਯ ਕਿਛੁ ਤੁਮਹਿ ਤੈ, ਹਮਰੇ ਅਬਿ ਭਾਵੈ

॥੨੨॥

ਤਬਿ ਤਿਸ ਮਾਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੈ, ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ।
ਹੇ ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਤ ਜੇ, ਬਰ ਦੇਤ ਮਹਾਨਾ।
ਤੋਂ ਤੂਟੀ ਅਬਿ ਮੇਲ ਹੋ, ਤੁਮ ਈਸ ਉਦਾਰੀ।
ਫਿਰ ਪਾਛੇ ਨਹਿੰ ਮਿਲੈਗੀ, ਇਹੁ ਸੰਗਤ ਥਾਰੀ

॥੨੮॥

ਸ੍ਰੋਯਾ:

ਜੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਗਏ ਲਿਖਿ,
ਰਾਵਰ ਕੇ ਢਿਗਰਾਵਰ ਸਿੱਖੀ।

'ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆਪ ਦੀ ਸਿੱਖੀ (ਵੱਲੋਂ ਬੇਦਾਵਾ) ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਗਏ।

ਜਾਨ ਬਚਾਵਨ ਹੇਤ, ਮਹਾਂ ਮਤਿ
ਮੰਦਨ ਨਾ ਨਿਜ ਮੋਖਦ ਪਿੱਖੀ।
ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਤਬਿ ਜੰਗ ਵਿਖੈ,
ਅਰ ਫੇਰ ਜੁ ਦੇਸ ਤੈ ਭੇਜਯੋ ਲਿੱਖੀ।
ਸੋ ਅਬਿ ਕਾਗਦ ਫਾਰ ਦਿਜੈ,
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀਏ ਹਮ ਪੈ ਯਹਿ ਤਿੱਖੀ ॥੨੯॥

'(ਸਿੱਖੀ) ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ।

ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਗੁਰੁ ਫੇਰ ਕਹਯੋ,
ਯਹਿ ਕਯਾ ਬਰ ਹੈ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਭਾਯੋ।
ਕਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ਕਹਾਂ ਯਹਿ ਹੈ,
ਤੁਮ ਮਾਂਗਹੁ ਔਰ ਕਿਛੁ ਸੁਖਦਾਯੋ।
ਕੈ ਲਿਹੁ ਮੋਖ ਕਿ ਰਾਜ ਸੁਰੇਸ਼ੁਰ',
ਕੈ ਧਰ ਕੀ ਪਤਿਸਾਹਿਤ ਪਾਯੋ।
ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਗੁਰੁ ਤੈ, ਉਰ ਤੈ
ਉਨ ਕੈ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਇਹੈ ਪੁਨ ਗਾਯੋ ॥੩੦॥

'ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ।

'ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦਿਓਂ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰ ਇਉਂ ਕਿਹਾ।

ਹੇ ਗੁਰੁ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਸੁਨੋ,
ਨਹਿੰ ਰਾਜ ਚਹੋਂ ਜੁਗ ਲੋਗਨ ਕੇਰੋ।

ਮੋਖ ਮਿਲੈ ਤੁਮਰੇ ਦਰਸੇ¹,
 ਬਿਨ ਹੀ ਅਨੁਯਾਸ¹ ਯਹੀ ਦਿਢ ਮੇਰੇ²।
 ਔਰ ਨਹੀਂ ਕਿਛੁ ਚਾਹਿਤ ਮੈਂ,
 ਬਰ ਦੇਹੁ ਇਹੈ ਜਦਿ ਦੇਵਨ ਟੇਰੇ¹।
 ਯੋਂ ਸੁਨ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਗੁਰੁ,
 ਧੰਨਜ ਕਹਯੋ ਨਿਸਚਾ ਸਿੱਖ ਤੇਰੇ ॥ ੮੧ ॥

¹ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ।
²ਜਤਨ। ^੨ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ (ਭਰੋਸਾ) ਹੈ।
¹ਜਦੋਂ ਤੁਸਾਂ ਵਰ ਦੇਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਚੌਪਈ:

ਤੀਨ ਬਾਰ ਤਿਸ ਕੇ ਗੁਰੁ ਹੋਰਯੋ¹।
 ਸਿਦਕੀ ਸਿੰਘ ਸਿਦਕ ਨਹਿੰ ਛੋਰਯੋ।
 ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ।
 ਧੰਨ ਸਿੱਖ ਯਹਿ ਜਿਨ ਭਲ ਪਿੱਖੀ¹ ॥ ੮੨ ॥

¹ਮੋੜਿਆ।
¹ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲੋਂ) ਸਿੱਖੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਦੇਖੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਹਿਤ ਜਿਨ ਰਾਜ ਨ ਚਾਹਯੋ।
 ਸਿਦਕ ਔਰ ਉਪਕਾਰ ਨਿਬਾਹਯੋ।
 ਜੇਬ ਬੀਚ ਤੈ ਤਬੈ ਨਿਕਾਰਯੋ।
 ਕਾਗਦ ਸਨਮੁਖ ਤਾਂ ਕੇ ਫਾਰਯੋ ॥ ੮੩ ॥

¹ਬਲ ਵਾਲੇ।

ਗੁਰੁ ਤੇ ਵਲੀ¹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿਖ ਹੈਂ।
 ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਲਏ ਹਮ ਪਿਖ ਹੈਂ।
 ਤੂਟੀ ਸਿੱਖੀ ਫੇਰ ਮਿਲਾਈ।
 ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਯੋ ਬਹੁਤਾਈ ॥ ੮੪ ॥

¹ਚਿਖਾ 'ਚ।

ਤਬਿ ਵਹਿ ਸਿੰਘ ਦੇਹ ਨਿਜ ਛੋਰੀ।
 ਗਯੋ ਗੁਰੁ ਕੇ ਲੋਗ ਬਹੋਰੀ।
 ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ਚਿਤਾ¹ ਮੈਂ ਪਾਏ।
 ਦਈ ਆਪ ਗੁਰੁ ਆਗ ਜਗਾਏ ॥ ੮੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਧੰਨ ਭਏ ਵਹਿ ਸਿੰਘ ਸਭਿ,
 ਜਿਨ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਪ।
 ਦਈ ਆਗ ਨਿਜ ਹਾਥ ਤੇ,
 ਏਕ ਚਿਤਾ ਮਹਿ ਥਾਪਿ¹ ॥ ੮੬ ॥
 ਕਰਿ ਕੈ ਤਿਨ ਕਾ ਦਾਹੁ¹ ਗੁਰੁ,
 ਕਰਯੋ ਬਚਨ ਫਿਰ ਐਸ।

¹ਰੱਖ ਕੇ।
¹ਸਸਕਾਰ।

ਯਹਿ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ਭਏ,
 ਜਸ ਇਨ ਰਹਿ ਧਰ ਪੈਸਾ¹ ॥ ੮੭ ॥
 ਇਹਾਂ ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਨਾਮ ਅਬਿ,
 ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਗਟੈ ਸਾਰ।
 ਮੱਜਨ ਕਰਿ ਫਲ ਚਾਰ ਲਹਿੰ,
 ਤਹਿੰ ਤੈ ਸਭਿ ਨਰ ਨਾਰਿ ॥ ੮੮ ॥
 ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਏਕਾਹਟੇ*,

¹ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ।

*ਇਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੨ ਬਿ: ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਬਿ: ਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਦੇਖੋ ਬਿਸਰਾਮ ੬੪ਵਾਂ ਦਾ ਅੰਕ ਨੰ: ੫੬। ਚੇਤਰ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਸਾਲ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਵੀ ਸੰ: ੧੭੬੨ ਬਿ: ਵਿਸਾਖ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਦਿਨ ਬੈਸਾਖਨ ਮਾਂਹਿ।
 ਜੰਗ ਭਯੋ ਯਹਿ ਕਹਿ ਕਥਾ,
 ਧਯਾਇ ਭਯੋ ਇਤਿ ਯਾਹਿ ॥ ੮੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਕਾ ਜੰਗ, ਬਰਨਨੰ
 ਨਾਮ ਸਤਾਹਟਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੬੭ ॥

੬੮. {ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਡੱਲੇ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਬਠਿੰਡਿਓਂ ਦੇਉ ਕੱਢਣਾ,
ਸਿੰਘ ਸਜਾਉਣੇ, ਮਹਿਲਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਦੱਖਣ ਪ੍ਰਸੰਗ}

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬੰਦਨ ਤੈ ਮਿਟੈਂ,
ਤੀਨ ਤਾਪ ਭਵ ਸਾਲਾ।

'ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਦੁੱਖ।

ਜਜੋਂ ਘਨ ਬਰਸੇ ਮਿਟਤ ਹੈਂ,
ਤਪਤ ਧੂਰਿ ਦੁਰਕਾਲਾ ॥ ੧ ॥

'ਭੈੜਾ ਸਮਾਂ (ਅੰਨ ਦੀ ਤੋਟ)।

ਗਏ ਦਮਦਮੇ ਜੈਸ ਗੁਰੂ,
ਡੱਲੇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਪ।

ਦੇਉ ਬਠਿੰਡੇ ਤੇ ਕਢਯੋ,
ਸਿੰਘ ਕਰੇ ਬਹੁ ਆਪ ॥ ੨ ॥

ਮਹਿਲ ਮਿਲੇ ਜਜੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ,
ਫਿਰ ਦੱਖਨ ਪ੍ਰਸੰਗ।

ਇਸ ਅੱਧਜਾਇ ਮੈਂ ਸੋ ਕਥਾ,
ਕਹੋਂ ਜਥਾ ਮਤਿ ਸੰਗ ॥ ੩ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ:

ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ ਸਰ ਗੁਰੂ ਜੰਗ।
ਫਿਰ ਧਾਰ ਅਧਿਕ ਉਮੰਗ।

ਜੋ ਹੁਤੇ ਸੰਗ ਬਿਰਾਰ।
ਲੈ ਸੈਨ ਸੋਇ ਅਪਾਰ ॥ ੪ ॥

ਫਿਰ ਧਸੇ ਮਾਲਵ ਦੇਸ।
ਇਤ ਉਤਹਿ ਬਿਚਰੇ ਬੇਸ।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪੁਨ ਦਮਦਮੇ ਗੁਰੂ ਜਾਇ।
ਤਬਿ ਬਿਰੇ ਮਨਿ ਮੁਦ ਪਾਇ ॥ ੫ ॥

ਤਹਿੰ ਮਿਲਯੋ ਡੱਲਾਰਾਇ।
ਤਿਨ ਕਰੀ ਸੇਵ ਮਹਾਂਇ।

'ਬਹੁਤੀ।

ਤਿਸ ਦੇਸ ਕੋ ਆਧਾਰ।
ਵਹਿ ਹੁਤੇ ਤਬਿ ਸਰਦਾਰ ॥ ੬ ॥

'ਆਸਰਾ।

ਤਲਵੰਡੀ ਨਾਮ ਗਰਾਮ।
ਤਹਿੰ ਹੁਤੇ ਤਿਸ ਕਾ ਧਾਮ।

ਗੁਰੁ ਰਖੇ ਤਾਂਹਿ ਟਿਕਾਇ।
ਨੌਂ ਮਾਸ ਲੌਂ ਮੁਦ ਪਾਇ ॥੭॥

ਸੂਯਾ:

ਸੰਗਤ ਔਰ ਘਨੀ ਨਿਤ ਆਵਤ,
ਲੈ ਕਰਿ ਭੇਟ ਕਈ ਪਰਕਾਰੇ।
ਦੂਧ ਦਹੀਂ ਘ੍ਰਿਤ¹ ਅੰਨ ਦੁਕੂਲ²,
ਤੁਰੰਗ ਤੁਰੰਗਨੀ ਚਾਰੁ¹ ਅਪਾਰੇ।
ਲਾਗੜ ਧੇਨ ਪੁਨਾ ਮਹਿਖੀ ਵਰ¹,
ਲੈ ਰਜਤੈਂਪਣ¹ ਔਰ ਦਿਨਾਰੇ²।
ਆਯੁਧ ਅੰਬਰ ਤੂਲ¹ ਪਟੰਬਰ²,
ਔ ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਕੰਬਰ ਭਾਰੇ¹ ॥੮॥
ਆਇਨ ਲੈ ਕਰਿ ਚਾਇਨ ਸੰਗ,
ਉਪਾਇਨ ਦਾਇਨ ਪਾਇਨ ਧੋਰੈਂ¹।

ਪਰਸੈਂ ਪਗ ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ,
ਦਰਸੈਂ ਹਰਸੈਂ ਸਰਸੈਂ ਸੰਝ ਭੋਰੈਂ¹।

ਪਾਇਨ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਬਾਂਛਿਤ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੈ ਨਰ ਨਾਰਿ ਕਰੋਰੈਂ।
ਆਇਸ ਆਸਿਖ¹ ਲੈ ਗੁਰੁ ਤੈ ਫਿਰ,
ਜਾਵਨ ਧਾਮਨ ਆਪਨ ਓਰੈਂ ॥੯॥
ਯੋਂ ਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ ਭੀਰ ਰਹੇ,
ਨਿਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇਰ ਮਹਾਨੇ।
ਫੇਰ ਸੁਨੋ ਇਕ ਗਾਥ ਭਈ ਜਿਮ,
ਜੱਟਨ ਆਇ ਕਹੀ ਤਿਸ ਥਾਨੇ।
ਬੋਲਤ ਜਾਟ ਬਿਚਾਰ ਬਿਨਾ,
ਯਹਿ ਠੀਕ ਅਹੇ ਮਸਲਾ¹ ਜਗ ਜਾਨੇ।
ਜਾਟਨ ਕੇ ਮੁਖ ਫਾਟਨ ਕੀਨ,
ਕੁਠਾਰ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁਨਯੋ ਬਿਧਨਾ ਨੇ¹ ॥੧੦॥

ਸੋ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਅਬੈ, ਮਲਵੱਈਅਨ

¹ਘਿਉ। ²ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਘੋੜੀਆਂ।

¹ਲਵੇਰੀਆਂ ਗਊਆਂ ਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਮੱਝਾਂ।

¹ਰੁਪਏ। ²ਮੁਹਰਾਂ।

¹ਰੁੰ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ। ²ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ।

¹ਪੱਸ਼ਮ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕੰਬਲ।

¹ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚਰਨਾਂ {ਧੋਰਾ} ਪਾਸ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਚਰਨ ਛੁੰਹਦੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

¹ਆਗਿਆ ਤੇ ਅਸੀਸ।

¹ਅਖਾਣ।

¹ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ ਪਾੜੇ ਸਨ।

ਜਜੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਢਿਗ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।
 ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਮ ਪੀਰ ਕਹਾਵਤ,
 ਯਾ ਜਗ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁ ਵਾਰੇ।
 ਸੋ ਹਮ ਕੋ ਦਿਖਰਾਇ ਦਿਜੈ,
 ਸ਼ਕਤੀ ਅਪਨੀ ਇਕ ਲਾਇ ਅਪਾਰੇ।

'ਆਪਣੀ ਇੱਕ {ਅਪਾਰੇ} ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਉ।

ਦੇਉ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਹੈ ਇਕ
 ਕਾਣਾ, ਤਿਸੀ ਸੰਗ ਭੂਤ ਅਪਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥
 ਜੋ ਹਮ ਅੰਨ ਕਮਾਵਤ ਹੈਂ,
 ਵਹਿ ਖਾਵਤ ਹੈਂ ਨਹਿ ਬਰਕਤ ਛਾਡੇਂ।
 ਯਾ ਹਿਤ ਮਾਲਵ ਦੇਸ ਵਿਖੈ,
 ਦੁਰਭਿੱਖਾ ਰਹੈ ਪਰਿਓ ਨਿਤ ਠਾਢੇ।
 ਲੇਸ ਨ ਪੇਸ ਚਲੈ ਹਮਰੀ,
 ਵਹਿ ਦੇਸਹਿੰ ਦੇਤ ਕਲੇਸ ਸੁ ਗਾਢੇ।
 ਤਾਂਹਿ ਨਿਕਾਰ ਦਿਜੈ ਸੁਖ ਸਾਰ',
 ਬਨੈਂ ਤਬਿ ਹੀ ਹਮ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਡੇ ॥ ੧੨ ॥

'ਕਾਲੂ, ਭੁੱਖ-ਮਰੀ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਖ ਦਿਉ।

ਯੋਂ ਮਲਵੱਯਨ ਕੇ ਬਹੁ ਬੈਨ,
 ਸੁਨੇ ਨਿਸਪਾਪ', ਗੁਰੂ ਮੁਸਕਾਏ।
 ਡੱਲੇ ਕੋ ਸੰਗ ਲਯੋ ਤਬਿ ਹੀ ਗੁਰੂ,
 ਜਹਿਰ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਖੇ ਚਲਿ ਆਏ।
 ਦੇਉ ਹਕਾਰ ਲਯੋ' ਅਪਨੇ ਢਿਗ,
 ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਯੋਂ ਗੁਰੂ ਬੈਨ ਅਲਾਏ।
 ਹੋ ਸੁਨ ਦੇਉ ਇਹਾਂ ਬਸਬੋ ਤਜਿ,
 ਤੂੰ ਬਸ ਔਰ ਕਿਤੈ ਅਬਿ ਜਾਏ ॥ ੧੩ ॥
 ਯੋਂ ਸੁਨ ਦੇਵ ਕਹਯੋ ਕਰ ਜੋਰਿ,
 ਸੁਨੋ ਧਰਮਾ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਨੀ।
 ਪੂਰਬ ਪਾਪਨ ਕੇ ਬਲ ਤੈ,
 ਹਮ ਕੋ ਯਹਿ ਦੇਹ ਮਿਲੀ ਦੁਖ ਖਾਨੀ।
 ਬੀਤ ਗਏ ਬਹੁ ਸਾਲ ਇਹਾਂ,
 ਹਮ ਕੋ ਬਸਤੇ ਸੁਖ ਸੰਗ ਮਹਾਨੀ।

'ਬਹੁਤੇ ਨਿਸਕਪਟ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ।

'ਸੱਦ ਲਿਆ।

ਹੈ ਪਰਵਾਰ ਹਮਾਰ ਅਪਾਰ ਇਹਾਂ,
ਅਬਿ ਲੈ ਕਰਿ ਜਾਉਂ ਕਿਦਾਨੀ' ॥ ੧੪ ॥

'ਕਿਵੇਂ। (ਅ) ਕਿੱਥੇ।

ਆਪ ਸਭੀ ਜਨ ਕੇ ਹਿਤਕਾਰਿ',
ਭਏ ਧਰ ਪੈ ਧਰਮਾ ਅਵਤਾਰੀ।

'ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ।

ਨਾਹਕ ਕਜੋਂ ਹਮ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਵਤ,
ਕਯਾ ਹਮ ਨੈ ਤੁਵ ਬਾਤ ਬਿਗਾਰੀ।

ਯੋਂ ਜਬਿ ਦੀਨ ਹੈ ਦੈਂਤ ਕਹਜੋ,
ਸੁਨ ਕੈ ਉਰ ਮੈਂ ਕਰੁਨਾ ਗੁਰੁ ਧਾਰੀ।

ਦੇਵਹਿੰ ਠੌਰ ਤੁਝੈ ਬਸਬੇ ਹਿਤ,
ਯਾਹਿ ਤੈ ਨੀਕ ਸੁਨੋ ਨਿਸਚਾਰੀ' ॥ ੧੫ ॥

'ਹੇਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ (ਦੇਉ)।

ਜਾਇ ਸਰੁੰਦ ਵਿਖੈ ਬਸ ਤੂੰ ਅਬਿ,
ਲੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਸਭਿ ਪਰਵਾਰੀ।

ਦੇਸ ਸਰੁੰਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਿਤੋ ਵਹਿ,
ਸੋ ਸਭਿ ਕੀਨ ਜਗੀਰ ਤੁਮਾਰੀ।

ਕੋਈ ਨ ਤੋਹਿ ਨਿਕਾਰ ਸਕੈ ਤਹਿ
ਤੈ, ਯਾਹਿ ਆਇਸਾ' ਮਾਨ ਹਮਾਰੀ।

'ਆਗਿਆ।

ਮੋਦ ਭਯੋ ਸੁਨ ਕੈ ਵਹਿ ਦੇਉ,
ਚਲਯੋ ਤਹਿੰ ਕੋ ਤਬਿ ਹੀ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਚਾਲਤ ਹੀ ਸਭਿ ਲੋਗਨ ਕੋ,
ਤਿਸ ਦੇਉ ਮਹਾਂ ਭੁਵਚਾਲ' ਜਨਾਯੋ।

'ਭੁਚਾਲ।

ਤੋਰ ਦਏ ਤਰੁ ਤੁੰਗਾ' ਘਨੇ,

'ਉੱਚੇ ਦਰੱਖਤ।

ਧਰ ਧੂਰਿ ਉਡਾਇ ਤੁਫਾਨ ਚਲਾਯੋ।

ਜਾਇ ਮਲੇਰ ਗਰਾਮ, ਕਰਯੋ
ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਤਿਸੈ, ਦਿਨ ਏਕ ਸੁਹਾਯੋ'।

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਦੂਸਰ ਰੋਜ ਸਰੁੰਦ ਗਯੋ,
ਬਰ ਪਾਇ ਬਸੈ ਅਬਿ ਲੋ ਤਿਸ ਠਾਯੋ ॥ ੧੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਜਬਿ ਤੈ ਕਾਣੇ ਦੇਉ ਕੋ,

ਯੋਂ ਗੁਰੁ ਦਯੋ ਨਿਕਾਰ।

ਦੇਸ ਮਾਲਵਾ ਤਬੀ ਤੈ,

ਭਯੋ ਅਵਾਦ ਅਪਾਰ ॥ ੧੮ ॥

ਦ੍ਰੋਯਾ ਛੰਦ:

ਫਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਸ਼ਹਿਰ ਬਠਿੰਡੜੋਂ,

ਤਰਫ ਦਮਦਮੇ ਆਏ।

ਖੋਹੀ ਘਾਸ ਉਲੇਹਾ² ਮਗ ਮੈਂ,

¹ਕਾਹੀ। ²ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲੀ ਘਾਹ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੀਜ ਉੱਪਰ ਤਿੱਖੇ ਕੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਛੁਹਣ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੇਖੜੋ ਗੁਰੁ ਮਹਾਂਏ।

ਡੱਲੇਰਾਇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਅਲਾਏ।

ਸੁਣ ਹੋ ਡੱਲੇ ਧਾਨ¹ ਕਣਕ ਯਹਿ,

¹ਚੌਲ।

ਪੇਖਿ ਖੜ੍ਹੇ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੯ ॥

ਡੱਲੇ ਕਹੜੋ ਨਹੀਂ ਗੁਰੁ ਚਾਵਰ,

ਕਣਕ ਆਪ ਜੋ ਭਾਨੇ¹।

¹ਕਹੇ ਹਨ।

ਯਹਿ ਤੋ ਘਾਸ ਉਲੇਹਾ ਖੋਹੀ,

ਛੁੱਦਰ¹ ਖੜ੍ਹੇ ਮਹਾਨੇ।

¹ਤੁੱਛ (ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ)।

ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਜੰਡ ਕਰੀਰ ਪੇਖਿ ਬਣ¹,

¹ਵਣ ਦਾ ਦਰੱਖਤ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।

ਹੋ ਡੱਲੇ ਯਹਿ ਅੰਬ ਤੂਤ ਪਿਖ,

ਆਤੂ ਖੜ੍ਹੇ ਅਪਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥

ਡੱਲੇ ਕਹੜੋ ਨਹੀਂ ਯਹਿ ਆਤੂ,

ਅੰਬ ਅਨਾਰ ਮਹਾਨੇ।

ਯਹਿ ਤੋ ਜੰਡ ਕਰੀਰ ਬ੍ਰਿੱਛ ਬਣ,

ਬੇਰੀ ਝਾੜ ਕਿਤਾਨੇ¹।

¹ਕਿਤਨੇ ਹੀ।

ਤੀਨ ਬਾਰ ਗੁਰੁ ਯਹਿ ਬਰ ਦੀਨੋ,

ਡੱਲੇ ਏਕ ਨ ਮਾਨੜੋ।

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੈ ਕੋਪ ਹੋਇ ਕਰਿ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ੨੧ ॥

ਅਹੋ ਬਾਇ ਮਾਰੇ¹ ਸੁਣ ਡੱਲੇ,

¹ਹੇ ਸੁਦਾਈ।

ਤੈਂ ਮਮ ਬਚਨ ਨ ਮਾਨੇ।

ਮੈਂ ਤੁਝ ਕੋ ਬਰ ਦਏ ਸਾਚ ਹੀ,

ਤੈਂ ਸਭਿ ਕੂਰ ਪਛਾਨੇ।
 ਹਮ ਤੋ ਸਭਿ ਸਰੁੰਦ ਕੀ ਧਰਤੀ,
 ਅੰਬ ਅਨਾਰਨ ਵਾਰੀ।
 ਸੋ ਲਗਾਵਣੀ ਇਹਾਂ ਮਥੀ ਥੀ,
 ਤੈਂ ਨ ਆਦਰੀ ਚਾਰੀ॥ ੨੨ ॥
 ਅਬਿ ਚਿਰਕਾਲ ਪਾਇ ਕਰਿ ਹੈ ਹੈ,
 ਈਹਾਂ ਧਰਤੀ ਸੋਈ।
 ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਚਾਵਰ ਕਣਕਾਂ,
 ਅੰਬ ਹੋਇ ਹੈਂ ਜੋਈ।
 ਯੋਂ ਬਰ ਬਚਨ ਗਾਇ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ,
 ਔਰ ਖਜਾਲ ਫਿਰ ਲਾਗੇ।
 ਸਿੱਖ ਮਾਲਵੇ ਕੇ ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਕੋ,
 ਸੇਵਤ ਅਧਿਕ ਸਭਾਗੇ॥ ੨੩ ॥
 ਸਾਬੇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੈ,
 ਇਕ ਕੋਸਕ ਭਰ ਪਰ ਬਾਹਰ।
 ਰਚਯੋ ਮੁਕਾਨ ਬਿਸਦ ਵਰ ਚਾਰੂ१,
 ਰਹੈਂ ਗੁਰੂ ਤਹਿ ਜਾਹਰ।
 ਸਾਏਬਾਨ१ ਕਨਾਤਾਂ ਖੇਮੇ२,
 ਤਹਿ ਠਾਂ ਲਗੇ ਅਪਾਰੇ।
 ਲਾਵਤ ਤਹਾਂ ਦਿਵਾਨ ਗੁਰੂ ਨਿਤ,
 ਬੈਠਤ ਸਭਾ ਮਝਾਰੇ॥ ੨੪ ॥
 ਤਹਾਂ ਜੰਗ ਕਾ ਕਮਰ ਕਸਾ ਗੁਰੂ
 ਖੇਲਯੋ, ਦਮ ਬਹੁ ਲੀਓ।
 ਯਾਹੀ ਤੈ ਵਹਿ ਨਾਮ ਜਗ੍ਹਾ ਕਾ,
 ਬਿਦਤ ਦਮਦਮਾ ਥੀਓ।
 ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਮਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਕੀ,
 ਖਬਰ ਭਈ ਸਭਿ ਠੌਰੈਂ।
 ਸੰਗਤ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਨਿਤ ਆਵਤ,
 ਭੇਟ ਚਢਾਵਤ ਗੌਰੈਂ॥ ੨੫ ॥
 ਦੋਹਰਾ:

१ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

१ਜਿਹੜੇ (ਸਰੁੰਦ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

१ਚੰਗਾ ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ।

१ਵੱਡੀਆਂ ਚਾਨਣੀਆਂ। २ਤੰਬੂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਕਾਨੇ ਘੜਿ ਘੜਿ ਨੀਕ।
ਡਾਲਹਿੰ ਬੀਚ ਤਲਾਵ ਕੇ,
ਧਰਿ ਅਨੰਦ ਉਰਿ ਠੀਕ ॥੨੬॥

ਚੌਪਈ:

ਡੱਲੇ ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਪਿਖ ਯੋਹੈ।
ਕਲਮਾਂ ਡਾਰਨ ਕਾਰਨ ਕੇ ਹੈ।
ਬਚਨ ਕਰਜੋ ਡੱਲੈ ਪ੍ਰਤਿ ਤੈਹੈ।
ਇਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਥੈਹੈ ॥੨੭॥
ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਬਰ ਦੈ ਗਏ।
ਬੈਲਨ ਸਮ ਜਨ ਇਹਾਂ ਪਢਏ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸੰਗਤ ਫਿਰ ਕਹਾ।
ਪਾਂਚ ਚਿਹਨਾ ਕਾਂਸ਼ੀ ਮੈਂ ਤਹਾਂ ॥੨੮॥
ਅੰਨ ਪੂਰਣਾ¹, ਨਾਥ ਬਿਸ਼ੇਸ਼੍ਵਰ²।

ਮਨੀ ਕਰਨਕਾ¹, ਸੁਰਸੁਰਿ ਏਸ਼੍ਵਰ²।

ਕੋਵਿਦ ਸੰਨਯਾਸੀ ਹੈਂ ਵਹਾਂ।
ਮੁਕਤਿ ਦਾਇ ਪਾਵਨ ਪੁਰਿ ਮਹਾਂ ॥੨੯॥
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਚਨ ਵਖਾਨੋ।
ਬਿਸ਼ਵ ਨਾਥ ਦਰਵਾਰ ਪਛਾਨੋ।

ਮਨੀ-ਕਰਨਕਾ ਗੁਰੂ ਸਰ ਥੈਹੈ।

ਨਾਮ ਧਾਰ, ਸਮ ਗੰਗ ਵਗੈ ਹੈ ॥੩੦॥
ਅੰਨ ਪੂਰਣਾ ਦੇਗ ਗੁਰੂ ਕੀ।
ਕੋਵਿਦ ਥੋਹੈ ਸਿੰਘ ਸੁਰੂ ਕੀ।

¹ਉਸ ਥਾਂ। (ਅ) ਤਦੋਂ।

²ਹੋਵੇਗੀ।

¹ਪੜ੍ਹਨਗੇ।

¹ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

¹ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੀ ਮੰਨੀ ਇਕ ਦੇਵੀ ਜੋ ਅੰਨ ਨਾਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।
²ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਥ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਤੋੜ ਕੇ ਮਸੀਤ ਬਣਵਾਈ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈ।

¹ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਤੋਂ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਦਾ ਜੜਾਊ ਕੁੰਡਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਡਿੱਗਾ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਮਣੀ ਕਰਣਿਕਾ ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ²{ਏਸ਼੍ਵਰ} ਸ਼ਿਵ (ਦੀਆਂ ਜਟਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ) {ਸੁਰਸੁਰਿ} ਗੰਗਾ।

¹ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀ।

¹ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰਦੁਆਰੇ) ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਥ ਦਾ ਮੰਦਰ ਜਾਣੇ।

¹ਮਣੀ ਕਰਣਿਕਾ ਤੀਰਥ ਵਾਂਗ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੋਵੇਗਾ (ਜੋ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ)।

¹ਗੰਗਾ ਵਾਂਗ ਨਾਮ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਗੇਗੀ।

¹ਅੰਨ ਪੂਰਣਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਾਂਗ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਚੱਲੇਗਾ।

¹ਸੁਰੂ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣਗੇ।

ਤਪੀ ਜਪੀ ਤਯਾਗੀ ਸਿੱਖ ਜੇਈ।
 ਬੈ ਹੈਂ ਇਹਾਂ ਸੰਨਯਾਸੀ ਤੇਈ। ॥ ੩੧ ॥
 ਮੁਕਤੀ ਪੈ ਹੈਂ, ਭੁਗਤਿ ਨ ਮਿਲ ਹੈ।
 ਭੋਜਨ ਨਹਿ ਅਘਾਇ ਸਦ ਗਿਲ ਹੈ।
 ਗੁਰੁ ਕੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਇਹੈ ਉਦਾਰੀ।
 ਨਿਰਗੁਨ ਤੀਰਥ। ਹੈ ਇਹੁ ਭਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥

ਉਹ।

'ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ ਭਾਵ ਖੱਚਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

'ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭੋਜਨ ਬਹੁਤਾਰਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ।

'ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰਥ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਰ ਦੈ ਗੁਰੁ ਭਾਰੇ।
 ਲਗੇ ਖਜਾਲ ਪੁਨ ਔਰ ਉਦਾਰੇ।
 ਮੇਲਾ ਬੈਸਾਖੀ ਕਾ ਲਾਯੋ।
 ਟਿੱਬੀ ਕਰਯੋ ਮਹੱਲਾ ਭਾਯੋ। ॥ ੩੩ ॥
 ਬੈਠ ਤਹਾਂ ਸੰਗਤ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ।
 ਦੀਨੋ, ਕੀਨੋ ਉੱਤਰ ਪਰਸ਼ਨ।
 ਕਰਯੋ ਨਿਹਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਤਾਂਈਂ।
 ਫੇਰ ਦਮਦਮੇ ਅਏ ਗੁਸਾਂਈਂ ॥ ੩੪ ॥

'ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ {ਮਹੱਲਾ} ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ।

ਦੋਹਰਾ:

ਗੁਰੁ ਮਾਲਵੇ ਮੈਂ ਥਿਰੇ,
 ਸਾਰ ਪਾਇ ਇਹ ਸਾਰ।
 ਮਹਿਲ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਹਿਲ ਹੀ,
 ਮਿਲੇ ਆਇ ਮੁਦ ਧਾਰਿ ॥ ੩੫ ॥

'ਇਹ ਚੰਗੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਕੇ।

'ਸੁਖਾਲੇ ਹੀ।

ਦੂਯਾ ਛੰਦ:

ਮਾਤ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ,
 ਮਹਿਲ ਗੁਰੁ ਕੇ ਦੋਊ।
 ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਸੰਗਤ ਲੈ ਤਬਿ ਹੀ,
 ਆਏ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸੋਊ।
 ਦਰਸਯੋ ਆਇ ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਪਤਿ,
 ਰਹੀਂ ਚਰਨ ਲਪਟਾਈ।
 ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਕੀ ਔਰ ਸਾਸ ਕੀ,
 ਸਾਰ। ਸਭੀ ਜਬਿ ਪਾਈ ॥ ੩੬ ॥
 ਲਗੀਂ ਅਧਿਕ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰਨ ਤਬਿ,

'ਖ਼ਬਰ।

ਕਰੁਨਾ ਰਸ ਬਹੁ ਛਾਯੋ।
 ਸਾਸੁ ਸੁਤਨ ਕੋ ਯਾਦ ਕਰੇ ਕਰਿ,
 ਨੈਨਨਿ ਨੀਰ ਬਹਾਯੋ।
 ਜੇਤਿਕ ਸਿੱਖ ਤਬੈ ਥੇ ਗੁਰੁ ਢਿਗ,
 ਸੰਗਤ ਸਭਿ ਨਰ ਨਾਰੀ।
 ਸੁਨ ਕਰਿ ਰੁਦਨ¹ ਮਾਤ ਕਾ ਸਭਿ ਹੀ,
 ਬਿਹਬਲ ਭਏ ਅਪਾਰੀ ॥ ੩੭ ॥
 ਹੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋਰਾਵਰ ਹਰਿ*,

¹ਰੋਣਾ।

*ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੇ ਜੁਝਾਰ ਮ੍ਰਿਗੋਸੂ।
 ਹੇ ਸੁਤ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਕਯਾ ਤੁਮਾਰਾ,
 ਹਮ ਕੋ ਮਿਲਯੋ ਸੰਦੇਸੂ¹।
 ਹੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ, ਕਯਾ ਗੁਜਰੀ¹,
 ਤੁਮ ਸੋਂ ਬਾਤ ਕਹਿਰ ਕੀ।
 ਸ਼ੀਰ-ਖੋਰ ਮ੍ਰਿਦ ਗਾਤ ਸੁਤਨ ਸੋਂ,
 ਤੁਰਕਨ ਕੀਨ ਕਹਿਰ ਕੀ¹ ॥ ੩੮ ॥

¹ਸੁਨੇਹਾ।

¹ਬੀਤੀ।

¹ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ, ਕੋਮਲ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਕੀ ਜ਼ੁਲਮ (ਦੀ ਗੱਲ) ਕੀਤੀ।

ਹੇ ਸਾਸੂ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚੀ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ,
 ਲੈ ਸੰਗੇ ਨਿਜ ਨਾਤੀ¹।
 ਹਮ ਕੋ ਕਾਹਿ ਤਜਯੋ ਤੁਮ ਈਹਾਂ,
 ਪਰੀ ਦੁਖੀ ਬਿਲਲਾਂਤੀ।
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਗੁਰੁ ਘਰਨੀ¹ ਘਿਰਨਾ² ਕਰਿ,
 ਕਰਤ ਕੀਰਨੇ ਭਾਰੀ।
 ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਕਰੁਨਾਰਸ ਅਤਿ ਛਾਯੋ,
 ਰੁਦਨ ਕਰਤ ਨਰ ਨਾਰੀ* ॥ ੩੯ ॥

¹ਪੋਤੇ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲ। ²ਗਿਲਾਨੀ।

*ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ੁਆਮ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੮੭ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੇਠਲੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਕਰ ਪੰਕਜ ਪਰ ਧਰਿ ਵਰ ਮੁਖ ਸਸਿ,
 ਸੋਚਤ ਸੋਚ ਬਿਮੋਚਨ¹।

¹ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਆਪਣੇ) ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਰ ਲੀਲਾ ਕੇ ਕਾਰਨ,

ਲੋਚਨ ਤੈ ਜਲ ਮੋਚਨ।
 ਤਬਿ ਸਿੱਖਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਯੋ,
 ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਰ ਗਯਾਨੀ।
 ਹਮ ਕੋ ਨਿੱਤ ਆਪ ਉਪਦੇਸ਼ਤ,
 ਸਭਿ ਜਗ ਸ੍ਰੁਪਨ ਸਮਾਨੀ ॥ ੪੦ ॥
 ਤਾਂ ਤੇ ਆਪ ਕਾਂਹਿ ਹਿਤ। ਡਾਰਤ,
 ਅਬਿ ਨੈਨਨ ਤੈ ਪਾਨੀ।
 ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਨੀ,
 ਯੋਂ ਫਿਰ ਆਪ ਬਖਾਨੀ।
 ਏਕ ਬੇਲ ਤੈ ਦਲ। ਤੁੜਵਾ ਕਰਿ,
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਯਹਿ ਪੇਖੋ।
 ਜਬਿ ਜੜ੍ਹ ਤੈ ਜਲ ਟਪਕ ਪਰਯੋ,
 ਤਬਿ ਚੇਤਨ ਕਾ ਕਯਾ ਲੇਖੋ ॥ ੪੧ ॥
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਸਭ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੀਨਾ,
 ਕਰੁਨਾਰਸ ਹਟਵਾਯੋ।
 ਗਾਥਾ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕਹਿ ਕਰਿ,
 ਖਜਾਲ ਔਰ ਦਿਸ ਲਾਯੋ।
 ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਆਈ,
 ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਕੇਰੀ।
 ਦੇਵਨ ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਫਿਰ ਸਭਿ ਕੋ,
 ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੇਰੀ ॥ ੪੨ ॥
 ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਕੇ ਤਬਿ ਨਾਤੀ,
 ਪ੍ਰਥਮੈਂ ਸਿੰਘ ਸਜਾਏ।
 ਤਖਤੂ, ਬਖਤੂ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਸਿੰਘ,
 ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਬਿਦਤਾਏ।
 ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਕੇ ਜੁਗ ਨਾਤੀ,
 ਧਰਮ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਜਾਨੋ।
 ਰਾਮਾ ਔਰ ਤਿਲੋਕਾ ਆਦਿਕ,
 ਏਹ ਫੂਲ ਕੇ ਮਾਨੋ ॥ ੪੩ ॥
 ਪੁਨ ਡੱਲੇ ਕੋ ਸੁਧਾ। ਛਕਾਯੋ,

'ਨੇੜਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਛਡਦੇ ਹਨ।

'ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ।

'ਪੱਤਾ।

'ਨਿਕਲ ਪਿਆ ਹੈ।

'ਪੋਤੇ।

'ਅੰਮ੍ਰਿਤ।

ਸੰਗ ਤਾਂਹਿ ਪਰਵਾਰੂ।
 ਸੋਢੀ ਕੋਠੇ ਵਾਰਨ ਕੇ ਫਿਰ,
 ਸਿੰਘ ਸਜਾਯੋ ਚਾਰੂ।
 ਔਰ ਹਜਾਰਹੁੰ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਗੁਰੂ,
 ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਦੀਨੀ।
 ਤਿਸੀ ਠੌਰ ਕੀ ਔਰ ਤੌਰ¹ ਇਕ,
 ਕਥਾ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਝੀਨੀ¹ ॥ ੪੪ ॥

¹ਢੰਗ ਦੀ।

¹ਬਰੀਕ ਭਾਵ ਗੁਰਜ।

ਦੋਹਰਾ:

ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਏਕ ਬਿਰ,
 ਗੁਰੂ ਕਰਜੋ ਥਾ ਖਜਾਲ।
 ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ,
 ਗੁੰਥ ਜੁ ਆਹਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੫ ॥
 ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂਹਿ ਕਾ,
 ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੰਗਵਾਇ।
 ਪੁਨ ਤਿਸ ਪਰ ਤੈ ਗੁੰਥ ਇਕ,
 ਰਾਖੈ ਔਰ ਲਿਖਾਇ ॥ ੪੬ ॥
 ਯਹਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨੈ,
 ਸਿੱਖ ਪਠੇ ਨਿਜ ਖਾਸ।
 ਜਬਿ ਵਹਿ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ ਮੈਂ,
 ਗਏ ਧੀਰ-ਮੱਲ ਪਾਸ ॥ ੪੭ ॥
 ਅਰਜ ਕਰੀ ਬਹੁ ਲਰਜ ਕਰਿ¹,
 ਗਰਜ ਮਰਜ ਨਿਜ ਭਾਇ¹।
 ਧੀਰ ਮੱਲ ਅਲਗਰਜ ਹੂੈ,
 ਬੋਲਯੋ ਤਰਜ ਦਬਾਇ¹ ॥ ੪੮ ॥

¹ਕੰਬ ਕੇ।

¹ਆਪਣੀ {ਮਰਜ} ਪਵਿੱਤ੍ਰ {ਗਰਜ} ਇੱਛਾ ਵਾਸਤੇ।

¹ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ।

¹ਤਾੜ ਕੇ ਤੇ ਦਬਾ ਕੇ।

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੂ ਸਦੈ ਹੈਂ ਪੰਥ ਚਲੈ ਹੈਂ।
 ਗੁੰਥ ਆਪਨੋ ਕਜੋਂ ਨ ਰਚੈਹੈਂ?।
 ਜਿਨ ਗੁਰੂਅਨ ਕਾ ਹੈ ਯਹਿ ਗੁੰਥ।
 ਵਹਿ ਤੋ ਛੋਰ ਦਯੋ ਇਨਿ ਪੰਥ ॥ ੪੯ ॥
 ਨਯੋ ਪੰਥ ਜਜੋਂ ਲਯੋ ਚਲਾਏ।

ਨਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਤਯੋਂ ਲੈਂਹ ਬਨਾਏ।

ਪਰ ਹਮ ਤਿਸ ਕੋ ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਜਾਨੈ।

ਪੰਚਮ ਗੁਰੁ ਸਮ ਬਾਨਿ ਬਖਾਨੈ॥ ੫੦ ॥

'ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਸਮ ਹੂ ਬਾਨੀ।

ਨਾਹਿੰ ਬਿਲੱਖਨ' ਕਥੈਂ ਕਹਾਨੀ।

'ਵੱਖਰੀ।

ਧੀਰ ਮੱਲ ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਾਤੈਂ।

ਮਤਸਰ' ਧਰਿ ਜੋ ਕਹੀ ਬਖਯਾਤੈਂ ॥ ੫੧ ॥

'ਈਰਖਾ।

ਗ੍ਰੰਥ ਨ ਦਯੋ ਸਿੱਖ ਹਟ ਆਏ।

ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸੁਨਾਏ।

ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਵਹਿ ਉਰਿ ਧਰਿ ਰਾਖੀ।

ਧੀਰ ਮੱਲ ਜੋ ਬਾਨੀ ਭਾਖੀ ॥ ੫੨ ॥

ਨਹਿੰ ਅਵਕਾਸ' ਰਚਾਨੇ ਕੇਰਾ।

'ਵਿਹਲ।

ਮਿਲਿਓ ਥਾ, ਬਹੁ ਬਢਯੋ ਬਖੇਰਾ।

ਅਬਿ ਅਵਕਾਸ ਪਾਇ ਗੁਰੁ ਗਯਾਨੀ।

ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨ ਕੀ ਤਯਾਰੀ ਠਾਨੀ ॥ ੫੩ ॥

ਜੋ ਜੰਗਲ ਮੰਗਲ ਪਰ ਦਾਈ'।

'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

ਅਬਿ ਦਰਵਾਰ ਉਦਾਰ ਜਹਾਂ-ਈ।

ਤੰਬੂ ਤਹਾਂ ਕਨਾਤ ਲਗਾਈ।

ਭੀਤਰ ਬੈਠੇ ਆਪ ਗੁਸਾਂਈਂ ॥ ੫੪ ॥

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋ ਲਿਖਨ ਬਿਠਾਯੋ।

ਨਿਤ ਦੁਇ ਪਹਿਰ ਸੰਕੇਤ' ਠਰਾਯੋ।

'ਨੇਮ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਏ ਉਚਾਰਤ ਜੈਸੇ।

ਬਾਨੀ ਲਿਖੀ ਸਿੱਖ ਤਿਹ ਤੈਸੇ' ॥ ੫੫ ॥

'ਤਿਸ ਸਿੱਖ (ਭਾਈ ਮਨੀ) ਨੇ ਉਵੇਂ ਲਿਖੀ।

ਪੂਰਨ ਤੂਰਨ ਕਈ ਮਾਸ ਮੈਂ'।

'ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਯ ਤਯਾਰ ਤਾਸ ਮੈਂ' ॥ ੫੬ ॥

'ਉਸ (ਸਮੇਂ) ਵਿੱਚ।

ਦੋਹਰਾ:

ਬੀੜ ਆਦਿ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ,

ਨਈ ਕਰੀ ਯੋਂ ਤਯਾਰ।

ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਕਹਿਲਾਤ ਵਹਿ,

ਬੀੜ ਦਮਦਮੇ ਵਾਰ ॥ ੫੭ ॥

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਬੀੜ ਯਹਿ,
 ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਕੀਨ।
 ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਥਨ ਤੇ,
 ਫਰਕ ਜਰਾਰਖ ਲੀਨ ॥ ੫੮ ॥
 ਪਾਠ ਵਹੀ ਹੈ ਅਰਥ ਵਹਿ,
 ਪਰਤ ਨ ਭੇਦ ਪਛਾਨ।
 ਕਿਤਿਕ ਬਰਣਾ ਕਾ ਫਰਕ ਹੈ*,

'ਅੱਖਰ। *ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਂਵ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਾਨਤ ਸਿੱਖ ਮਹਾਂਨ ॥ ੫੯ ॥
 ਇਸੀ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰ ਤੈ ਪੁਨਾ,
 ਲਿਖੇ ਗਏ ਬਹੁ ਗ੍ਰੰਥ।
 ਪਰ ਦੋਨੋ ਕੋ ਏਕ ਸਮ,
 ਮਾਨਤ ਪੂਜਤ ਪੰਥ ॥ ੬੦ ॥
 ਹੁਤੇ ਬ੍ਰਿਧ ਦਲ ਮੈਂ ਵਹੀ,
 ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇਰ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ ਸੰਗ ਜਬਿ,
 ਮਾਚੜੋ ਜੰਗ ਬਧੇਰ ॥ ੬੧ ॥
 ਮੌਜੇ ਕੁਤਬਾ ਬਾਮਣੀ
 ਨਿਕਟਿ, ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਨ ਸੋਇ।
 ਭਯੋ ਲੋਪ ਨਹਿੰ ਕਿਨ ਲਖੜੋ,
 ਕਹਾਂ ਲੈ ਗਯੋ ਕੋਇ ॥ ੬੨ ॥
 ਬਹੁ ਬ੍ਰਿਧਨ ਤੈ ਯੋਂ ਸੁਨੜੋ,
 ਲੂਟ ਲੈ ਗਯੋ ਸ਼ਾਹਿ।
 ਕਾਬਲ ਕੀ ਧੂਮ ਸਾਲ ਮੈਂ*,

'ਬੁੱਢੇ ਦਲ ਵਿੱਚ।

'ਕੁਤਬਾ ਬਾਮਣੀ (ਮੌਜੇ) ਪਿੰਡ ਕੋਲ।

*ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੩੦੭ ਤੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੂਕ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਅਸੀਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਪਤਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਬਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਿਲਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਅਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਬਿ ਵਾਹਿ ॥ ੬੩ ॥
 ਕੇਚਿਤ ਕਹਿ ਹੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਹਿ,
 ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਆਹਿ।

ਉਭੈ ਠੌਰ ਹੀ ਪੂਜੀਅਤ,
 ਮਾਨਤ ਸਿੱਖ ਮਹਾਂਹਿੰ ॥ ੬੪ ॥
 ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀਦ ਜਬਿ,
 ਥਿਰਜੋ ਦਮਦਮੇ ਜਾਇ।
 ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਨ ਔਰ ਇਕ,
 ਬੰਨੋਂ ਬੀੜ ਲਹਾਇ ॥ ੬੫ ॥
 ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ ਲਿਜਾਇ ਕੈ,
 ਸੋਧਜੋ ਭਲੇ ਬਨਾਇ।
 ਅਪਨੀ ਤਰਫੋਂ ਫਰਕ ਉਨ,
 ਰਹਿਨੇ ਦਯੋ ਨ ਕਾਇ ॥ ੬੬ ॥
 ਤਿਸ ਪਰ ਤੈ ਫਿਰ ਚਾਰ ਉਨ,
 ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਾਏ ਔਰ।
 ਇਕ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਠਜੋ,
 ਦੁਤੀਆ ਪਟਨੇ ਗੌਰ ॥ ੬੭ ॥
 ਤੀਸਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਥਪਜੋ,
 ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਮੈਂ ਚਾਹਿ।
 ਪਹਿਲੇ ਪੋਥੀ ਖੁਲਤ ਥੀ
 ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਤਹਾਂਹਿੰ ॥ ੬੮ ॥
 ਚਤੁਰਥ ਰਾਖਜੋ ਦਮਦਮੇ,
 ਅਬਿ ਲੋ ਜੋ ਤਹਿੰ ਠੌਰ।
 ਇਨ ਗ੍ਰੰਥਨ ਪਰ ਤੈ,
 ਲਿਖੇ ਗਏ ਗ੍ਰੰਥ ਔਰ ॥ ੬੯ ॥
 ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਨ ਕੀ ਕਥਾ ਕਥੀ,
 ਸੁਨੀ ਹਮ ਜੈਸ।
 ਜਥਾ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾ,
 ਤਥਾ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਤੈਸ ॥ ੭੦ ॥
 ਚੌਪਈ:
 ਨਿਜ ਬਾਨੀ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਜੁਰਰੀ।
 ਸਰਸ ਸੁਜਾਤਿ ਸੁਬ੍ਰਿਤਨ ਜਰੀ।

'ਉਚਾਰੀ।

'ਕਾਵਿ ਦੇ ਨੌਰਸਾਂ ਸਹਿਤ ਅਤ {ਸੁਜਾਤਿ} ਚੰਗੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਬ੍ਰਿਤਨਿ ਚੰਗੇ ਛੰਦਾਂ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਮਕ¹ ਦਮਕ² ਭੂਸ਼ਨ ਯੁਤ ਭੂਸ਼ਤ³।

ਕਾਬਜ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦੁਸ਼ਤ¹ ॥ ੨੧ ॥

ਬਜੰਗ¹ ਲੱਛਨਾ² ਧੁਨੀ³ ਅਪਾਰੇ।

ਉਕਤਿ¹ ਜੁਕਤਿ² ਰਸ ਰਾਸਿ ਉਦਾਰੇ³।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰੀ।
ਵਹਿ ਬਾਨੀ ਹੈ ਲੇਹੁ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥

ਕਵੀ, ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਹੁਤੇ ਬਵੰਜਾ।
ਰਹਿਤੇ ਬਾਨੀ ਰਚਿਤ ਅਭੰਜਾ¹।
ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਥੇ ਬਹੁ ਬਨਵਾਏ।
ਜਾਨੈ ਜਿਤਿਕ ਨਾਮ ਦਿਹੁ ਗਾਏ ॥ ੨੩ ॥
ਪਰਬ ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰਥ ਕੇਰੇ¹।

ਭਾਖਾ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਬਿਨੁ ਦੇਰੇ।
ਤਿਨ ਮੈਂ ਸੇ ਹੈਂ ਦਸ ਪ੍ਰਸਿਧੈ¹।
ਆਠ ਲੋਪ ਹੋਏ ਕਿਸਿ ਬਿਧੈ ॥ ੨੪ ॥
ਜੋ ਪਟਲੇਸ਼ੂਰ ਅਬਿ ਬਨਵਾਏ।
ਕਰੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪੂਰੇ ਸਾਏ¹।
ਪੁਨ ਗੁਰੂ 'ਸਰਬ ਲੋਹ' ਇਕ ਕਥਾ¹।
ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ ਔਰੈਂ ਤਥਾ¹ ॥ ੨੫ ॥
ਨੀਤੀ ਸਾਗਰ ਥਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ।
ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਕੀਨੀ ਥੀਂ ਭਾਸ਼ਾ।

¹ਯਮਕ, ਇਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਆਵੇ ਪਦ ਅਰਥ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹੋਵੇ। ²ਚਮਕ। ³ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਸਜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

¹ਦੋਸ਼-ਰਹਿਤ।

¹{ਵਜੰਗ}ਰਮਜ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਯੋਗ ਅਰਥ। ²ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਧਾਰਨ (ਆਮ) ਅਰਥ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਾਸਤਵ ਅਰਥ ਅਤੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ। ³ਕਾਵਿ ਅਨੁਸਾਰ ਗੂਢ ਅਰਥ ਦਾ ਭਾਵ ਜੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਵਜੰਜਨਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਅਰਥ, ਅਰਥ ਤੋਂ ਵਜੰਗ ਤੇ ਵਜੰਗ ਤੋਂ ਧੁਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

¹ਕਥਨ, ਬਿਆਨ। ²ਜੁਕਤਿ- ਇਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਚਤੁਰਾਈ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਛੁਪਾਣਾ। (ਅ) ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਕਰਨਾ। ³ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਨੌਂ) ਰਸ। {ਰਸ-ਕਾਵਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਭਾਵ ਜੋ ਕਾਵਿ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਜਾਂ ਨਾਟਕ ਆਦਿ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।}

¹ਲਗਾਤਾਰ।

¹ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੧੮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੧੮ ਪਰਬ (ਭਾਗ, ਹਿੱਸੇ)।

¹ਮਸ਼ਹੂਰ।

¹ਉਹ।

¹ਉਚਾਰਿਆ।

¹ਤਿਵੇਂ (ਇੱਕ) ਹੋਰ।

ਗੋਬਿੰਦ ਗੀਤਾ ਔਰ ਪ੍ਰਭਾਖੀ।	'ਹੋਰ ਉਚਾਰੀ ਸੀ।
ਯਹਿ ਸਭਿ ਸੁਨੀ ਵਡਨ ਤੈ ਸਾਖੀ ॥ ੨੬ ॥	
ਗੁਰੁ ਕੇ ਰਚੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਭਾਨੈਂ।	'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਸਾਚ ਝੂਠ ਸਭਿ ਗੁਰੁ ਹੀ ਜਾਨੈ।	
ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਾਏ।	
ਥੇ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਹਮ ਸੁਨਯੋ ਮਹਾਂਏ' ॥ ੨੭ ॥	'ਅਸਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।
ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਜਬੈ।	
ਲੂਟੇ ਗਏ ਰੋਪੜ ਢਿਗ ਤਬੈ।	
ਕੁਛ ਪਹਾੜੀਅਨ ਕੇ ਕਰ ਆਏ।	
ਕੁਛ ਤੁਰਕਨ ਲੈ ਨਦੀ ਬਹਾਏ' ॥ ੨੮ ॥	'ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ।
ਜੋ ਕਿਤ ਕਿਤ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਪਾਸੈਂ।	
ਰਹਿ ਗੇ ਥੇ ਪਿਖੀਅਤ ਸੇ ਖਾਸੈਂ।	'ਉਹ ਖਾਸ (ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ) ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ।
ਵਹਿ ਪੁਸਤਕ ਫਿਰ ਕਰਿ ਇਕ ਠੌਰੈਂ।	
ਬੀੜ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬਾਂਧੀ ਗੌਰੈਂ ॥ ੨੯ ॥	
ਜੋ ਅਬਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਕੇਰਾ।	
ਕਹਿਲਾਵਤ ਮਧ ਪੰਥ ਉਚੇਰਾ।	
ਸੜ੍ਹਾਂ ਸੈ ਅਠੱਤ੍ਰੇ ਸਾਲੈਂ।	
ਰਚੀ ਬੀੜ ਇਸ ਕੇਰ ਬਿਸਾਲੈਂ ॥ ੩੦ ॥	
ਤਾਂ ਕਾ ਭੋਗ ਹਕਾਯਤ ਪਰ ਹੈ।	
ਜਾਨਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਰ' ਹੈਂ।	'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਕਤਲ ਬਾਦ ਫਿਰ।	
ਗ੍ਰੰਥ ਭਯੋ ਵਹਿ ਲੋਪ ਕਿਸੈ ਧਿਰ' ॥ ੩੧ ॥	'ਕਿਸ ਤਰਫ਼।
ਯਾਂ ਤੈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀਦੈਂ।	
ਦੁਤੀ ਬੀੜ ਪੁਨ ਰਚੀ ਮਹੀਦੈਂ।	'ਵੱਡੀ।
ਆਠਾਰਾਂ ਸੈ ਚਾਰ ਮਝਾਰੇ।	
ਅੰਤ ਕਬਿੱਤ ਸਫੋਟਕ ਧਾਰੇ' ॥ ੩੨ ॥	'ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਫੋਟਕ ਕਬਿੱਤਰੱਖੇ।
ਛੱਕੇ ਆਦਿਕ ਬਾਨੀ ਔਰੈਂ।	
ਲਿਖੀ ਤਾਂਹਿ ਤਿਸ ਮਾਂਹਿ ਸਗੌਰੈਂ।	'ਧਿਆਨ ਨਾਲ।
ਤੀਸਰ ਬੀੜ ਔਰ ਭੀ ਆਹੀ।	
ਪਟਨੇ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਰਚਾਹੀ ॥ ੩੩ ॥	

ਛੱਕੇ ਔਰ ਸੁਖਮਨਾ ਚਾਰੂ।
ਅੰਕ-ਪਲੀ' ਲੋ ਕਥਾ ਅਪਾਰੂ।

'ਜਿਸ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਕ (ਹਿੰਦਸੇ)
ਵਰਤੇ ਜਾਣ।

ਲਿਖੇ ਕਬਿੱਤ ਸਫੁਟਕ ਅਪਾਰੇ।
ਜੋ ਹਮ ਔਰ ਨ ਕਹੀਂ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੮੪ ॥
ਪੁਨ ਉਨ ਹੱਥ ਟਿਕਾਯੋ ਐਸੇ।
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਜੈਸੇ।
ਬਲਿਕੈ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥਨ ਮਾਹੂੰ।
ਕਰੇ ਦਸਤਖਤ ਵੈਸੇ ਤਾਹੂੰ ॥ ੮੫ ॥
ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਤਿਸ ਹੀ ਕੇਰਾ।
ਲਿਖਯੋ ਸ਼ਹਿਰ ਪਟਯਾਲੇ ਹੇਰਾ।
ਪਾਂਚ ਪੱਤ੍ਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਾਏ।
ਅੱਖਰ ਸਮ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਬਨਾਏ ॥ ੮੬ ॥
ਬਾਵਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਥਾ ਲਯਾਯੋ।
ਐਸੇ ਔਰ ਠੌਰ ਬਹੁ ਥਾਯੋ।
ਅੱਖਰ ਹੁਕਮ ਨਾਮਿਓਂ ਪਰ ਹੈਂ।
ਗੁਰੂ ਸਮ ਲਏ ਬਨਾਵਟਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੮੭ ॥
ਇਕ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਚਾਰੋ।
ਬੁਧਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਧਿ ਸਾਰੋ ॥ ੮੮ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ,
ਤੀਨ ਬੀੜ ਤ੍ਰੈ ਭਾਂਤਿ।
ਪ੍ਰਗਟ ਸਬਿ ਠਾਂ ਪੇਖੀਅਤ,
ਅਬਿ ਜਗ ਮੈਂ ਬਖਯਾਤ ॥ ੮੯ ॥
ਯਹਿ ਤੋ ਗਾਥਾ ਬੀਚ ਮੈਂ,
ਦਈ ਔਰ ਹੀ ਗਾਇ।
ਅਬਿ ਸੁਨੀਏ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੀ,
ਗਾਥਾ ਸੁਖਦ ਸੁਹਾਇ ॥ ੯੦ ॥
ਰਹੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਮਦਮੇ,
ਨੌ ਦਿਨ ਅਰ ਨੌ ਮਾਸ।

ਲਿਖਨ ਪਢਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸਭਿ,
ਤਹਾਂ ਚਲਾਈ ਖਾਸ ॥ ੯੧ ॥

ਕਾਂਸ਼ੀ ਸਮ ਗੁਰੂ ਦਮਦਮਾ,
ਕਰ ਕੇ ਪਰਗਟ ਠੀਕ।
ਫਿਰ ਚਲਿ ਦੱਖਨ ਦਿਸਾ ਕੇ,
ਪਹੁੰਚੇ ਸਰਸੇ ਠੀਕ ॥ ੯੨ ॥

ਦੂਯਾ ਛੰਦ:

ਤਹਿੰ ਤੈ ਆਗੇ ਚਲ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਨੌਹਰ ਸ਼ਹਰ ਪਧਾਰੇ।

ਗ੍ਰਾਮ ਸਹੇਵੇ ਬਸ ਕਰਿ ਆਗੇ,
ਪੁਸ਼ਕਰਰਾਜ ਨਿਹਾਰੇ।
ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਤਬਿ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕਾ,
ਤਜ ਕਰਿ ਪੀਛੇ ਆਏ।

ਸਿਦਕੀ ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਸੈ ਸਿੰਘ ਸਭਿ,
ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸਰਹਾਏ ॥ ੯੩ ॥

ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਨਗਰਾ ਨਰੈਣੇ ਪਹੁੰਚੇ,
ਜਹਿੰ ਹੈ ਦਾਦੂ ਦੁਆਰਾ।

ਥਾ ਮਹੰਤ ਤਬਿ ਜੈਤਰਾਮ ਤਿਹ,
ਮਿਲਯੋ ਆਇ ਮੁਦ ਧਾਰਾ।
ਤਿਸ ਨੇ ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਉਤਾ,
ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ।

ਜੁਰਰੇ^੧ ਬਾਜ ਲਗਰ ਮਮ ਸੰਗੇ,
ਹੈਂ ਸਭਿ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ॥ ੯੪ ॥

ਜੈਤਰਾਮ ਫਿਰ ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਰਿ,
ਯਾ ਬਿਧ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।

ਮੋਠ ਬਾਜਰੀ ਆਜ ਹਮਾਰੀ,
ਛਕ ਹੈਂ ਬਾਜ ਤੁਮਾਰੇ।

ਤਬੈ ਮਹੰਤ ਜਮਾਰੀ^੧ ਲੈ ਕਰਿ,
ਬਾਜਨਿ ਆਗੇ ਪਾਈ।

ਆਗਯਾ ਮਾਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਜਨਿ,

^੧ਸ਼ਹਿਰ।

^੧ਬਾਜ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ।

^੧ਜਵਾਰ।

ਚੁਗੀ ਜਿਤਿਕ ਮਨਿ ਭਾਈ ॥ ੯੫ ॥
 ਬਿਸਮੈਂ ਭਏ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਪਿਖ ਕਰਿ,
 ਗੁਰੂ ਭਏ ਮੁਦ ਭਾਰੀ।
 ਜੈਤਰਾਮ ਕੀ ਰਸਤ ਲਈ ਤਬਿ,
 ਭੋਜਨ ਭਯੋ ਤਜਾਰੀ।
 ਸੈਨ ਸਮੇਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੋਜਨ,
 ਪਾਯੋ ਮਨ ਮੁਦ ਭਰ ਕੈ।
 ਸੰਤਨ ਸੋਂ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਕਿਛੁ,
 ਚਲੇ ਕੂਚ ਫਿਰ ਕਰਿ ਕੈ ॥ ੧੬ ॥
 ਜਿਸ ਜਿਸ ਸ਼ਹਰ ਨਗਰ ਗੁਰੂ ਜਾਵੈ,
 ਪੁਰਿ ਜਨ ਮਿਲ ਕਰਿ ਸਭਿ ਹੀ।
 ਲੈ ਕਰਿ ਭੇਟਾ ਆਇ ਅਗਾਰੀ,
 ਮਿਲੈਂ ਗੁਰੂ ਕੋ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਸ਼ਹਰ ਬਘੋਰ ਨਾਮ ਤਬਿ ਆਯੋ,
 ਤਹਾਂ ਸਿਵਰਾ ਗੁਰੂ ਕੀਨਾ।
 ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮੁਕਾਮ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ,
 ਰਾਖਯੋ ਮੁਦ ਧਰਿ ਪੀਨਾ ॥ ੯੭ ॥

'ਡੇਰਾ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬਰਹਿ ਕਰਿ,
 ਦੱਖਣ ਜਾਣੇ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ', ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਠਾਹਟਮੋਂ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ੬੮ ॥

੬੯. {ਔਰੰਗੇ ਦੀ ਮੌਤ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਿਵਾਉਣੀ}

ਦੋਹਰਾ:

ਦੁੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਬੰਦ ਕਰਿ,
ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਦ ਕੰਜ¹।

¹ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (ਮਹਾਰਾਜ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਾਥ ਅਬਿ,
ਸੁਨੋ ਅਗਾਰੀ ਮੰਜ¹ ॥੧॥

¹ਉੱਜਲ।

ਔਰੰਗੇ ਕਾ ਮਰਨ, ਪੁਨ
ਤਾਰਾ ਆਜਮ ਕੇਰ।
ਭਯੋ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜਯੋ
ਸ਼ਾਹ, ਕਹੋ ਸਭਿ ਟੇਰਿ¹ ॥੨॥

¹ਉਚਾਰ ਕੇ।

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਦੀਨੇ ਨਗਰ ਤੇ,
ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਹੱਥ।
ਲਿਖਿ ਹਕਾਯਤ¹ ਪਠੀ ਥੀਂ,

¹(ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਗਿਆਰਾਂ {ਹਕਾਯਤਾਂ} ਕਹਾਣੀਆਂ।

ਔਰੰਗੇ ਢਿਗ ਤੱਥ¹ ॥੩॥

¹ਤਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ।

ਪਹੁੰਚ ਨੁਰੰਗਾਬਾਦ ਮੈਂ,
ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਜਾਇ।
ਦਯੋ ਜ਼ਫਰ ਨਾਮਾ ਜਬੈ,
ਪਢਿ ਨੌਰੰਗ ਬਿਸਮਾਇ ॥੪॥

¹ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ, ਐਵੇਂ।

ਕਹਯੋ ਜੁਲਮ ਨਾਹੱਕ¹ ਭਯੋ,
ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਸਾਥ।
ਹੈਂ ਆਲਮ¹ ਆਮਲ² ਵਹੇ,
ਆਰਫ¹ ਅਜਮਤ ਨਾਥ² ॥੫॥

¹ਵਿਦਵਾਨ। ²ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ।

¹ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ। ²ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਮਾਲਕ।

ਯਹਿ ਲਿਖ ਪਠਯੋ ਤਬੈ ਹੀ,
ਨਾਜਮ¹ ਸਰਹੰਦ ਤਾਂਇੰ।

¹ਸੂਬੇ।

ਤੁਮ ਨ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਿਛੁ ਕਹੋ,
ਚਹਿ ਜਹਿ ਰਹੈਂ ਤਹਾਂਇ¹ ॥੬॥

¹ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁਣ ਉੱਥੇ ਹੀ (ਰਹਿਣ ਦਿਉ)।

ਇਕ ਮੁਰਾਸਲਾ¹ ਗੁਰੂ ਕੋ,
ਲਿਖਯੋ ਐਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।

¹ਖਤ।

ਤੁਮ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਝ ਕੋ ਦਿਵੋ,

ਲਿਹੁ ਇਨਸਾਫ ਜੁ ਚਾਹਿ ॥੨॥

ਇਹੁ ਪਰਵਾਨਾ ਦਮਦਮੇ

ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਪਾਸ।

ਯਾਂਹੀ ਤੈ ਦੱਖਨ ਦਿਸਾ,

ਚਾਲੇ ਥੇ ਗੁਰੁ ਖਾਸ' ॥੮॥

'ਆਪ।

ਉਤ ਔਰੰਗ ਕੋ ਦਮੇ ਕਾ,

ਰੋਗ ਹੁਤੋ ਅਤਿ ਭਾਰ।

ਗੁਰੁ ਕਾ ਲਿਖਯਾ ਪਢਿਤ ਹੀ,

ਅਤਿਸੈ ਭਯੋ ਲਚਾਰ ॥੯॥

ਆਖਰ ਮ੍ਰਿਤੁ' ਕੇ ਮੁਖ ਪਰਯੋ,

'ਮੌਤ।

ਜਰਿਓ ਦੋਜ਼ਖ ਮਾਂਹਿ।

ਜੈਸ ਕਰਯੋ ਤੈਸਾ ਭਰਯੋ,

ਮਰਯੋ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਪਾਹਿ ॥੧੦॥

ਯਹੀ ਖਬਰ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਪੁਜੀ,

ਜਬਿ ਹੀ ਸ਼ਹਰ ਬਘੋਰ।

ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਠਹਿਰੇ ਤਹਾਂ ਹੀ,

ਕਥਾ ਸੁਨੋ ਅਬਿ ਔਰ ॥੧੧॥

ਤੀਨ ਪੂਤ ਪੀਛੇ ਰਹੇ,

ਔਰੰਗੋ ਕੇ ਜਾਨ।

ਕਾਮ ਬਖਸ਼, ਆਜ਼ਮ ਦੁਤੀ,

ਤ੍ਰਿਤੀ ਮੁਅੱਜ਼ਮ ਮਾਨ ॥੧੨॥

ਲਲਿਤ ਛੰਦ:

ਤਾਰਾ ਆਜ਼ਮ ਕਾਮ ਬਖਸ਼ ਇਹੁ,

ਮਿਲ ਗਏ ਦੋਨੋ ਹੱਠੀ।

ਕਈ ਲਾਖ ਉਨ ਸੈਨ ਇਕੱਠੀ,

ਜੰਗ ਹੇਤ ਬਹੁ ਠੱਟੀ।

'ਕੀਤੀ।

ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਸੁਨ ਕੈ, ਲਸ਼ਕਰ

ਆਜ਼ਮ ਆਜ਼ਮ ਕੇਰਾ'।

'ਤਾਰਾ ਆਜ਼ਮ ਦਾ {ਆਜ਼ਮ} ਵੱਡਾ ਲਸ਼ਕਰ।

ਸੋਚ ਕਰਨ ਲਾਗਯੋ ਦੁਖ ਪਾਗਯੋ,

ਬਯਾਕੁਲ ਹੋਇ ਬਧੇਰਾ ॥੧੩॥

ਨਿਜ ਬਜ਼ੀਰ ਮੀਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਢਿਗ,
 ਬਾਤ ਏਹੁ ਜਬਿ ਟੇਰੀ।
 ਕਹਯੋ ਲੇਵਨੀ ਮੱਦਤ ਚਹੀਏ,
 ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਕੇਰੀ।
 ਔਰ ਬਹਾਦਰ ਕੌਮ ਸਖਸ਼ ਜੋ ਹੈ,
 ਤਿਸ ਕੋ ਬੁਲਵੱਈਏ।
 ਨੰਦ ਲਾਲ ਥਾ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ,
 ਮੁਨਸ਼ੀ ਸ਼ਾਹੀ ਤੱਹੀਏ' ॥ ੧੪ ॥
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ,
 ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਸਮਾਂ ਐਸਾ।
 ਜੀਵਤ ਪੀਰ ਅਹੇ ਪੁਰ ਅਜ਼ਮਤ',
 ਸੁਭਟ ਅਤੀ ਹੈ ਤੈਸਾ।
 ਕੌਮ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਅਤਿ,
 ਆਹਿ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਪਾਛੇ।
 ਉਨ ਕੋ ਮੱਦਦਗਾਰ ਬਨੱਯੇ,
 ਸ਼ਾਹੀ ਲੈ ਦਿਹਾਂ ਆਛੇ ॥ ੧੫ ॥
 ਕਈ ਬਾਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ,
 ਸੁਭਟ ਸਿਪਾਹੀ ਭਾਰੇ।
 ਚਢਿ ਚਢਿ ਗਏ ਆਪ ਭੀ ਜਾਨਤ,
 ਆਖਰ ਆਏ ਹਾਰੇ।
 ਨੰਦ ਲਾਲ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਜਬਿ,
 ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਕਹਯੋ ਭੇਟ ਤੁਮ ਲੈ ਕਰਿ ਜਾਵੋ,
 ਜਹਿ ਹੈਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਬਿ ਹੀ ॥ ੧੬ ॥
 ਹਾਕਮਰਾਇ ਦੀਵਾਨ ਹੁਤੋ ਤਬਿ;
 ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਨੀਕੈਂ।
 ਦੈ ਤੋਫੇ ਸੋ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਪਠਯੋ,
 ਨੰਦ ਲਾਲ ਸੰਗ ਠੀਕੈਂ।
 ਤਬਿ ਵਹੁ ਸ਼ੀਘਰ ਚਲ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਢਿਗ,
 ਸ਼ਹਰ ਬਘੌਰੈਂ ਆਏ।

'ਉੱਥੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸੀ।

'ਜਿਉਂਦਾ ਪੀਰ ਹੈ, ਕਰਾਮਾਤ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਤਰਫੋਂ ਗੁਰੂ ਪੈ,
 ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ ਮਹਾਂਏ ॥ ੧੭ ॥
 ਸਭਿ ਹਵਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਸੁਨਾਯੋ,
 ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਏ।
 ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਪਾਲਕ,
 ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਅਲਾਏ।
 ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ਕਰੋ ਤੁਮ ਨੀਕੈਂ,
 ਹਮ ਮੱਦਤ ਸਭਿ ਕੈਰੈਂ।
 ਤਾਰਾ ਆਜ਼ਮ ਕੋ ਹਮ ਹਨ ਕੈ',
 ਤਖਤ ਤੁਮੈਂ ਲੈ ਦੈਰੈਂ ॥ ੧੮ ॥
 ਪੈ ਹਮ ਕੋ ਲਿਖ ਦੇਹਿ ਮੁਅੱਜ਼ਮ',
 ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਕੋ ਹਮ ਚਾਰੈਂ।
 ਜਬਿ ਹਮ ਤਿਸ ਕੀ ਫਤੇ ਕਰਾਵੈਂ,
 ਤਿਨ ਕੀ ਦੇਵੈਂ ਬਾਰੈਂ।
 ਨੰਦ ਲਾਲ ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਨੀ,
 ਮਾਨ ਸੱਤਯ ਮਨਿ ਮਾਰੈਂ।
 ਆਗਯਾ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਯੋ,
 ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਪਾਰੈਂ ॥ ੧੯ ॥
 ਜੋ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਯੋ ਸਭਿ ਜਬਿ,
 ਸੁਨ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ।
 ਹੋਇ ਮੋਦ ਪਰਮੋਦ ਮਾਥ ਧਰਿ',
 ਲਿਖ ਦੀਨੋ ਯਹਿ ਸਾਦਰ।
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਵੈਂ,
 ਸੋ ਕਰਿ ਹੋ ਮੈਂ ਤਬਿ ਹੀ।
 ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਕੋ ਮੈਂ ਜੰਗਿ ਜੀਤ ਕਰਿ,
 ਸ਼ਾਹੀ ਪਾਉਂ ਜਬਿ ਹੀ ॥ ੨੦ ॥
 ਲਿਖਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਯਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕੋ,
 ਲਯਾਇ ਜਬੈ ਪਕਰਾਯੋ।
 ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਜਾਹੁ ਜੰਗ ਲਿਹੁ,
 ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਸਮੁਹਾਯੋ।

'ਕਰਾਂਗੇ।

'ਮਾਰ ਕੇ।

'ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਲਿਖਕੇ ਦੇਵੇ।

'ਬਾਹਾਂ ਫੜਾ ਦੇਵੇ।

'ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ (ਸਿਰ) ਮੱਥੇ ('ਤੇ ਮੰਨ ਲਿਆ)।

'ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ।

'ਸਾਹਮਣੇ।

ਤਾਰੇ ਆਜ਼ਮ ਕੇ ਹਮ ਹਤ ਹੈਂ,
ਗੁਪਤ ਆਇ ਕਰਿ ਰਣ ਮੈਂ।
ਜਾਇ ਕਹੇ ਤੁਮ ਅਬੀ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ,
ਜਰਾ ਨ ਸੁਕਚੈ ਮਨ ਮੈਂ ॥ ੨੧ ॥

'ਸੰਕੋਚ ਨ ਕਰੇ।

ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਔ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੇ,
ਆਦਿਕ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂਨੇ।

ਪਠੇ ਗੁਰੂ ਨੈ ਤਬੈ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ,
ਬੀਰ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨੇ।

ਹੁਤੇ ਦੁਇਕ ਸੈ ਸੁਭਟ ਗੁਰੂ ਪੈ,
ਸੌ ਦੈ ਸੰਗ ਪਿਆਰਨ।

'ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ।

ਪਠੇ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਮਦੱਤ ਹੇਤੈਂ,
ਔਰੈ ਕਰੇ ਹਕਾਰਨ। ॥ ੨੨ ॥

'ਹੋਰ ਸੱਦ ਲਏ।

ਗਏ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਕੇ,
ਤਜਾਰ ਹੋਇ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਹੀ।

ਭਗਤੂ ਕੇ ਰੂਪੇ ਕੇ ਸਾਬੋ ਕੇਰ,
ਫੂਲ ਕੇ ਸਬਿ ਹੀ।

ਧਾਲੀਵਾਲ ਬਿਰਾੜ, ਮਾਲਵੇ
ਤੈਂ ਪਾਂਚਕ ਸੌ ਧਾਏ।

ਪਹੁੰਚੇ ਜਬੈ ਆਗਰੇ, ਉਤ ਤੈ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੀ ਤਹਿ ਆਏ ॥ ੨੩ ॥

'ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ।

ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਮਹਾਂ ਮੁਦ ਥੀਓ,
ਦੀਓ ਖਰਚ ਪੁਚਾਏ।

ਨੰਦ ਲਾਲ ਤੈ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਭ ਸੁਨਿ,
ਅਰਿ ਡਰ ਦੀਨ ਉਠਾਏ।

'ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਡਰ (ਦਿਲ 'ਚੋਂ) ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ।

ਲੈ ਦਲ ਬਲ ਧਰਿ ਚਢਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਤਬਿ,
ਜੀਤ ਜੰਗ ਹਿਤ ਚਹਿ ਕੈ।

'ਚਾਹ ਕੇ।

ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਗੁਰੂ ਪਜਾਰਯੋਂ ਕੇ ਸੰਗ,
ਕੀਨੀ ਸਬਿ ਇਮ ਕਹਿ ਕੈ ॥ ੨੪ ॥

ਰਹੀਓ ਨਿਕਟਿ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਆਗੇ,
ਜਬਿ ਅਤਿ ਜੰਗ ਪਰੈ ਹੈ।

ਐ ਹੈਂ ਹਮ ਤਬਿ ਹਤੈਂ ਸਤ੍ਰੁ ਕੇ,
ਤੁਮ ਕੇ ਦਰਸਨ ਥੈ ਹੈ।
ਇਤ ਤੈ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਪਹੁੰਚਯੋ,
ਉਤ ਤੈ ਆਜ਼ਮ ਤਾਰਾ।

ਚੰਬਲ ਨਦੀ ਤੀਰ ਰਣ ਮਾਚਯੋ,
ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਲੋ ਭਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥

ਬੇਸੁਮਾਰ ਗਜ ਬਾਜ ਸੁਭਟ ਜਬਿ,
ਮਰੇ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਕਟ ਕੇ।

ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ਕੇ,
ਪੈਰ ਪਿਛਾਹਾਂ ਸਟਕੇ।

'ਮੁੜ ਚਲੇ।

ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਤਬਿ,
ਬਚਨ ਤੁਮਾਰੇ ਗੁਰੁ ਕਾ।

ਕੂਰ ਥਯੋ ਚਹਿ', ਕਹਯੋ ਸਿੰਘ ਪੁਨ,
ਸਿਦਕ ਰਾਖ ਦਿਢ ਉਰ ਕਾ ॥ ੨੬ ॥

'ਝੁਠਾ ਹੋਇਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਬਿ ਲੋ ਅਧਿਕ ਦੁਵਿਧਿ ਲੈ ਸੈਨਾ',
ਗੁਰੁ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਏ।

'ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ।

ਬਜਯੋ ਸਾਰ ਸੋਂ ਸਾਰ ਅਪਾਰੇ,
ਅਰਿ ਹਰ ਅਧਿਕ ਦਬਾਏ।

ਸੁਇਨੇ ਕੇ ਫਲ ਵਾਲਾ ਪੀਲਾ,
ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰੁ-ਝੰਡਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਤਈਂ ਦਿਖਰਾਇ ਕਹਯੋ,
ਅਬਿ ਹੂੰ ਹੈ ਜੀਤ ਅਖੰਡਾ' ॥ ੨੭ ॥

'ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਿੱਤ।

ਤਾਰਾ ਆਜ਼ਮ ਚਢਯੋ ਫੀਲ ਪਰ',
ਜੰਗ ਨਿਹਾਰਤ ਜਹਿੰ ਠਾਂ।

'ਹਾਥੀ ਉੱਪਰ।

ਔਰ ਅੰਮੀਰ ਬਜੀਰ ਬੀਰ ਬਡ,
ਹੁਤੇ ਤਾਂਹਿ ਢਿਗ ਤਹਿੰ ਠਾਂ।

ਛੇੜਿ ਅੱਸੂ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚੇ,
ਤੀਰ ਏਕ ਤੱਕ ਮਾਰਯੋ।

ਤਾਰਾ ਆਜ਼ਮ ਚੁੱਕ ਫੀਲ ਤੈ,
ਧਰ ਪਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਯੋ' ॥ ੨੮ ॥

'ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜੇਤਿਕ ਔਰ ਅਮੀਰ ਤਹਾਂ ਥੇ,
ਸੋ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨਿ ਮਾਰੇ।
ਜਬਿ ਤਾਰਾ ਆਜਮ ਮਰਿ ਗਿਰਜੇ,
ਪਰੀ ਭਾਗਾ ਦਲ ਸਾਰੇ।

'ਭਾਜ ਪੈ ਗਈ।

ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਫਤੇ ਭਈ ਤਬਿ,
ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਕੇਰੀ।

ਜੇਤਿਕ ਥੇ ਸਰਦਾਰ ਤਾਂਹਿ ਕੇ,
ਮਿਲੇ ਆਇ ਬਿਨ ਦੇਰੀ ॥੨੯॥
ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਨੈ ਪੁਨ ਪਕਰਜੇ,
ਕਾਮ ਬਖਸ਼ ਕੋ ਤਬਿ ਹੀ।

'ਹਕੂਮਤ।

ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਸਲਤਨਤਾ ਜਿਤਿਕ ਥੀ,
ਨਿਜ ਕਬਜੇ ਕਿਯ ਸਭਿ ਹੀ।
ਆਇ ਆਗਰੇ ਬਿਰਜੇ ਤਖਤ ਪਰ,
ਭਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਯੋਂ ਪੂਰਾ।

ਮਿਲੇ ਆਇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੈ ਨਾਜਮ,
ਭਯੋ ਮੋਦ ਮਨਿ ਭੂਰਾ ॥੩੦॥
ਜਾਂਹਿ ਤੀਰ ਸੰਗ ਮਾਰਜੇ ਆਜਮ,
ਵਹੀ ਮੰਗਾ ਕਰਿ ਦੇਖਯੋ।

'ਬਹੁਤੇ।

ਤੀਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸੰਗ ਨਾ ਮਿਲਯੋ,
ਭਏ ਹਿਰਾਂਨ ਵਿਸੇਖਯੋ।

ਫਿਰ ਜਬਿ ਮੁਲਾਕਾਤ ਗੁਰੁ ਕੇਰੀ,
ਭਈ ਸ਼ਾਹ ਸੋਂ ਨੀਕੇ।

ਗੁਰੁ ਤੀਰਨ ਸੋਂ, ਤੀਰ ਵਹੀ ਮਿਲ
ਗਯੋ, ਮਿਲਾਯੋ ਠੀਕੇ ॥੩੧॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਮੋਦ ਅਧਿਕ ਫਿਰ,
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ।

ਜੋ ਕੁਛ ਰਾਵਰ ਕੀ ਹੈ ਮਰਜੀ,
ਕਹੋਂ ਕਹੋਂ ਅਬਿ ਸਾਈ।

'ਉਹ।

ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਹਮਰੇ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ,
ਹਮ ਕੋ ਦਿਹੁ ਪਕਰਾਈ।

ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਯੋ ਕੁਛ ਔਰ ਮਾਂਗ ਲੇਹੁ,
ਅਬਿ ਹੀ ਯਹਿ ਨਹਿੰ ਥਾਈ' ॥ ੩੨ ॥

'ਇਹ (ਗੱਲ) ਹੁਣੇ ਨਹੀਂ (ਪੂਰੀ) ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਸੁਨਿ ਜਵਾਬ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ,
ਭਯੋ ਬਿਮੁਖ ਤੂੰ ਅਬਿ ਹੀ।
ਹਮ ਇਕ ਬੰਦਾ ਪਠ ਕੈ ਅਪਨਾ,
ਬਦਲੇ ਲੈਹੈਂ ਸਭਿ ਹੀ।
ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ ਬਿਨੈ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਕੋ,
ਦਿੱਲੀ ਲਯਾਯੋ ਸੰਗੈਂ।

ਬਾਗ ਮੋਤੀਏ ਮਾਂਹਿ ਉਤਾਰੇ,
ਕੀਨੀ ਸੇਵ ਉਮੰਗੈਂ ॥ ੩੩ ॥

ਜਮਨਾ ਤਰੇ, ਲਰਾਏ ਹਾਥੀ,
ਕੌਤਿਕ ਔਰ ਅਪਾਰੇ।

ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਗੁਰੈਂ ਦਿਖਾਏ,
ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸਾਰੇ।
ਦੈ ਬਹੁ ਰਹਯੋ ਜਗੀਰ ਸ਼ਾਹਿ ਤਬਿ,
ਗੁਰੂ ਨ ਮਾਨੀ ਕੋਈ।

ਜੋ ਲੁਟ ਗਯੋ ਮਾਲ ਥਾ ਗੁਰੁ ਕਾ,
ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਜੋਈ ॥ ੩੪ ॥

ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੀਵਾਨ ਸ਼ਾਹਿ ਤੈ,
ਕਰਿ ਤਜਵੀਜ ਤਦਾਯੋ'।

'ਤਦੋਂ।

ਉਸ ਹਰਜਾਨੇ ਮਾਂਹਿ,
ਰੁਪੱਯਾ ਸਾਤ ਲਾਖ ਦਿਲਵਾਯੋ।
ਜੱਦਪਿ ਗੁਰੁ ਵਹਿ ਭੀ ਨਹਿੰ ਮਾਨਾ,
ਥਾ ਮਾਈਓਂ ਕੋ ਦੀਓਂ।

ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਮੈਂ ਸੇ ਜ਼ਜਾਦੇ,
ਚਲਨ ਸਮੇਂ ਸੰਗ ਲੀਓ ॥ ੩੫ ॥

ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਰੂਪੇ ਕੇ ਯਾ ਬਿਧਿ,
ਗੁਰ ਪੈ ਅਰਜ਼ ਅਲਾਈ।

ਰਹਿਨੋ ਹਮ ਸਦੀਵ ਸ਼ਹਿ ਤਾਬੇ'।
ਦੀਜੋ ਬਾਂਹ ਫੜਾਈ।

'ਅਧੀਨ।

ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਮਾਲਵੇ ਕੇਰੇ,
 ਸੱਦੇ ਤੁਮਰੇ ਆਏ।
 ਇਮ ਇੱਜ਼ਤ ਥੈ ਹੈ ਬਡ ਸਬਿ ਕੀ,
 ਜਸ ਰਾਵਰ ਕਾ ਥਾਏ। ॥੩੬॥
 ਨਹਿ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀ ਹੈ ਨਰਾਜ਼ ਸਿੱਖ,
 ਅਧਿਕ ਚਲੇ ਤਬਿ ਆਏ।
 ਦੋਇਕ ਸੌ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਯੁਤ ਗੁਰੂ,
 ਮਥਰਾ ਜਾਇ ਬਿਰਾਏ।
 ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮਿ ਕਾ ਸੈਲ ਕਰਜੋ ਗੁਰੂ,
 ਅਧਿਕ ਪਰੀਤੀ ਸੰਗੇ।
 ਪੁਨਾ ਆਗਰੇ ਜਾਇ ਬਿਰਾਏ,
 ਸਿੱਖ ਤਰਾਏ ਚੰਗੇ ॥੩੭॥
 ਆਇ ਸ਼ਾਹਿ ਫਿਰ ਮਿਲਜੋ ਤਹਾਂ ਹੀ,
 ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੀਨਾ।
 ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਨਕਦ ਨਿਤ ਭੇਜੇ,
 ਔਰ ਖਰਚ ਸਭਿ ਪੀਨਾ।
 ਗੜ੍ਹ ਆਮੇੜ, ਚੌੜ, ਜੋਧ ਪੁਰਿ,
 ਔਰ ਠੌਰ ਬਹੁ ਜਾਈ।
 ਆਪ ਸ਼ਾਹਿ ਲੀਨੇ ਨਜ਼ਰਾਨੇ,
 ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੂਜ ਕਰਾਈ ॥੩੮॥
 ਜਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਹੋਵੇਂ,
 ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਬਢਿ ਗੁਰੂ ਮਾਰੈਂ।
 ਯਾਂਹੀਂ ਤੈ ਨਿਤ ਨ੍ਰਿਪ ਭੀ ਚਾਰੈਂ
 ਸੁਜਸ ਬਢਜੋ ਗੁਰੂ ਭਾਰੈਂ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸੰਗੇ,
 ਅਧਿਕ ਪਰੀਤੀ ਥਾਈ।
 ਗੁਰੂ ਬੁਰਾਨਪੁਰਿ ਜਾਇ ਬਿਰੇ ਪੁਨ,
 ਸ਼ਾਹਿ ਗਯੋ ਅਗਵਾਈ ॥੩੯॥
 ਭਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤਹਾਂ ਬਹੁ,

ਆਪ ਦਾ ਜਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਥਰਾ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ।

ਆਮੇੜ, ਜੈ ਪੁਰ ਪਾਸ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਨਗਰੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ।

ਲੋਗ ਸ਼ਹਰ ਕੇ ਭਾਰੇ।
 ਬੀਸ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਿਨ ਰਾਖਯੋ,
 ਧਰ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਪਾਰੇ।
 ਦਾਦੂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕਾ ਮਹੰਤ ਭੀ,
 ਜੈਤਰਾਮ ਤਹਿ ਆਯੋ।
 ਚੇਲੇ ਥੇ ਤਿਸ ਕੇ ਤਹਿ ਠਾਂ ਬਹੁ,
 ਇਸ ਹਿਤ ਤਹਾਂ ਥਿਰਾਯੋ ॥ ੪੦ ॥
 ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਮਹੰਤ ਬੈਰਾਗੀ,
 ਹੁਤੇ ਨੇਕ ਤਹਿ ਭਾਰੀ।
 ਕਰੀ ਕਰਾਈ ਸੇਵ ਅਧਿਕ ਤਿਨ,
 ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਹੁਤ ਦਿਹਾਰੀ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰੈਂ ਰੈਨ ਦਿਨ ਤਿਸ ਸੋਂ,
 ਗਯਾਨ ਜੋਗ ਕੀ ਚਰਚਾ।
 ਇਸ ਕਰਿ ਭੀ ਤਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਮਾਂਹਿ ਬਹੁ,
 ਪਰਯੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਰਚਾ ॥ ੪੧ ॥

'ਦਿਨ।

'ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਸਰਰਸੂਖ !

ਦੋਹਰਾ:

ਫੇਰ ਮਹੰਤਨ ਏਕ ਦਿਨ,
 ਬੁਝਯੋ ਗੁਰੂ ਤੈ ਔਰ।
 ਅਬਿ ਤੁਮ ਆਗੇ ਕੌਨ ਦਿਸ,
 ਜਾਵਹੁੰਗੇ ਕਿਸ ਠੌਰ? ॥ ੪੨ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ:

ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਆਪ ਹਰਫ।
 ਹਮ ਜਾਵਹਿੰਗੇ ਨਾਦੇਤ ਤਰਫ।
 ਤਟ ਗੰਗ ਗੁਦਾਵਰਿ ਕੇ ਥਿਰਾਇ।
 ਹਿਤ ਲੌਕਕ ਬੈਦਕ ਰੀਤਿ ਭਾਇ ॥ ੪੩ ॥

'ਅੱਖਰ ਭਾਵ ਬਚਨ।

'ਗੋਦਾਵਰੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਠਹਿਰ ਕੇ।

'ਲੌਕ-ਰੀਤੀ ਅਤੇ {ਵੈਦਕ} ਧਾਰਮਕ-ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ (ਰਹੁਰੀਤ ਕਰਨ) ਵਾਸਤੇ।

*ਲੌਕਿਕ ਜਾਂ ਵੈਦਕ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ (ਜੌਂ ਦੇ ਆਟੇ ਦੇ ਪਿੰਨੇ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਪਿਤਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ) ਦੇਣੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨ ਲੌਕਿਕ ਤੇ ਨ ਧਾਰਮਕ ਮਰਯਾਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹੁ-ਰੀਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਹੈ : "ਪਿੰਡ ਪਤਲ

ਕਰਵਾਂਵਹਿੰਗੇ ਸਦਗਤੀ ਦਾਨ।
 ਸੁਨਿ ਸਾਧੁ ਕਹਯੋ ਮਰਯਾਦ ਸੇਤ।
 ਤੁਮ ਪਾਲਕ ਨਾਟਕ ਨਰ ਕਰੇਤ। **॥ ੪੪ ॥**
 ਜਿਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭੀ ਕਰਮ ਕੀਤ।
 ਪਰ ਤਹਾਂ ਜਾਣ ਮੈਂ ਏਕ ਭੀਤ।
 ਹੈ ਸਾਧ ਅਜਮਤੀ ਤਹਾਂ ਏਕ।
 ਜਿਹ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਤਾਬੇ। ਅਨੇਕ **॥ ੪੫ ॥**
 ਤਿਸ ਕਾ ਹੈ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨਾਮ।
 ਵਹਿ ਭੇਖ ਬੈਸ਼ਨੋ ਬਿਦਤ ਆਮ।
 ਤਿਹ ਦੁਤੀ ਨਾਮ ਨਾਰੈਣ ਦਾਸ।
 ਲਛਮਨ ਬਾਲਾ ਭੀ ਬਿਦਤ ਖਾਸ **॥ ੪੬ ॥**
 ਹਨ ਤਾਬੇ ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਂਚ ਬੀਰ।
 ਜੋ ਕਹਿਤ ਕਰਤ ਸੋ ਵਹੀ ਧੀਰ।
 ਇਕ ਰਖਯੋ ਪਲੰਗ ਵਿਛਾਇ ਨੀਕ।
 ਨਿਜ ਥਾਨ ਵਿਖੈ ਉਸ ਸਾਧੁ ਠੀਕ **॥ ੪੭ ॥**
 ਜੋ ਸਾਧੁ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਧਾਮ ਜਾਤ।
 ਵਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੇਵ ਤਿਸ ਕੀ ਕਮਾਤ।
 ਪੁਨ ਨਿਜ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪੈ। ਤਿਹ ਬੈਠਾਇ।
 ਬੀਰਨ ਤੈ ਦੈਹੈ ਫਿਰ ਗਿਰਾਇ **॥ ੪੮ ॥**
 ਸਾਧੂ ਹੈ ਨੀਚੇ ਉਪਰ ਮੰਚ।
 ਇਹੁ ਰਖਿਓ ਓਨਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੰਚ।
 ਦੈ ਤਾੜੀ ਕਰਿ ਹੈ ਅੱਟਹਾਸ।
 ਵਹਿ ਸਾਧੁ ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਧੋ ਜੁ ਦਾਸ **॥ ੪੯ ॥**
 ਹੈ ਵਡੇ ਮਸ਼ਕਰਾ। ਮਹਾਂ ਮੂਢ।
 ਯੋਂ ਪਰਖਤ ਸੰਤਨ ਕੋ ਅਰੂਢ।
 ਇਕ ਸਮੈਂ ਸੁਨੋ ਮੈਂ ਆਪ ਭੂਲ।
 ਕਰਿ, ਗਯੋ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਧਾਮ ਝੂਲ। **॥ ੫੦ ॥**

ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕ੍ਰਿਆ ਸਚ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ" ॥ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ
 ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਿੰਡ, ਪੱਤਲਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਜੋ
 ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੈ।

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਤੀ ਜਾਣ ਕੇ।

'ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਪੁਲ।

'ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹੋ।

'(ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ) ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ ਹਨ।

'ਡਰ ਹੈ।

'ਅਧੀਨ।

'ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ।

'ਪਲੰਘ ਉੱਪਰ।

'ਛਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਰਖਿਆ ਹੈ।

'ਖਿੜ ਖਿੜਾ ਕੇ ਹਸਦਾ ਹੈ।

'ਮਖੌਲੀਆ।

'ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ।

'ਫਿਰਦਾ ਤੁਰਦਾ।

ਪਿਖਿ ਮੁਝ ਕੋ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਤਾਸ।

ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਠਾਯੋ ਪਲੰਘ ਖਾਸ।

¹ਆਪਣੇ ਪਲੰਘ ਉੱਪਰ।

ਫਿਰ ਉਠਯੋ ਧਰਾ ਤੈ ਪਲੰਘ ਸੋਇ।

ਨਹਿੰ ਮੁਝ ਕੋ ਮਾਲਮ ਭਯੋ ਕੋਇ ॥ ੫੧ ॥

ਕਰਿ ਉਲਟਾ ਮੁਝ ਕੋ ਦਯੋ ਗੇਰ।

ਮੈਂ ਹੁਇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਉਠਯੋ ਫੇਰ।

ਪਿਖਿ ਮੁਝ ਕੋ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਖਾਸ।

ਦੈ ਤਾੜੀ ਕੀਨੋ ਅੱਟ ਹਾਸ ॥ ੫੨ ॥

ਇਮ ਸਭਿ ਸੋਂ ਖਿੱਲੀ ਸੋ ਕਰੱਤ।

ਨਹਿੰ ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਤੈ ਡਰੱਤ।

ਯਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਜਈਓ ਤਹਾਂ ਨਾਹਿੰ।

ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਆਪ ਢਿਗ ਸਾਚੁ ਯਾਹਿ ॥ ੫੩ ॥

ਯਹਿ ਸੁਨ ਕਰਿ ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਐਸ।

ਹੈ ਹੈ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਰੈਂ ਜੈਸ।

ਅਬਿ ਜਾਇ ਪਿਖੋਂ ਮੈਂ ਠੀਕ ਤਾਂਹਿੰ।

ਤਿਸ ਤੇ ਭੈ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਾਂਹਿੰ ॥ ੫੪ ॥

ਤੁਮ ਸਤੋ ਗੁਨੀ ਗਾਰੀਬ ਸਾਧ।

ਬਿਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀ ਭੀਰੂ¹ ਨਿਰਉਪਾਧਿ²।

¹ਡਰਾਕੁਲ। ²ਨਿਰਛਲ।

ਅਰ ਮੋਠ ਬਾਜਰੀ ਅਚਨਹਾਰ।

ਤੁਮ ਕਯੋਂ ਨਹਿੰ ਤਿਸ ਤੇ ਡਰੋ ਯਾਰ ॥ ੫੫ ॥

ਹਮ ਰਜੋ ਗੁਨੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੁਬੀਰ।

ਜਗ ਮੈਂ ਕਹਿਲਾਵਤ ਮੀਰ ਪੀਰ।

ਪੁਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀ ਅਧਿਕ ਸੰਗ।

ਜੀਤੇ ਹੈਂ ਜਿਨਹੂੰ ਅਧਿਕ ਜੰਗ ॥ ੫੬ ॥

ਸਭਿ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਬਲੀ ਬੀਰ।

ਬਾਂਕੇ ਸੁਠ¹ ਨਿੱਡਰ ਅਧਿਕ ਧੀਰ।

¹ਸੁੰਦਰ {ਬਾਂਕੇ} ਸਜਾਵਟ ਵਾਲੇ।

ਹਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਹੈਂ ਸਮ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ¹।

¹ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ।

ਵਹਿ ਕਹਾਂ ਬੈਸਨੋ ਮਤ ਗਜਿੰਦ¹ ॥ ੫੭ ॥

¹ਮਸਤ ਹਾਥੀ।

ਹਮ ਜਾਇ ਪਿਖੋਂ ਤਿਹਿ ਕਰਾਮਾਤ।

ਕਿਸ ਤੈ ਉਨ ਪਾਈ ਕੌਨ ਭਾਂਤਿ¹।

¹ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਜੇ ਅੜ ਹੈ ਮੁਝ ਸੋਂ ਕਿਸੀ ਭਾਂਤਿ।

ਸਭਿ ਖੋਂਸਹੁ¹। ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਾਮਾਤ ॥ ੫੮ ॥

¹ਖੋਹ ਲਵਾਂਗਾ।

ਹਮ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਾ ਤਿਹ ਕਰੈਂ ਸਿੱਖ।

ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਸਾਚ ਤੁਮ ਲੈਹੁ ਪਿੱਖ।

ਹੈ ਕੰਨ ਵਸਤ ਉਸ ਢਿਗ ਬਿਸਾਲ।

ਅਬਿ ਕਹੋ ਆਪ ਤਿਹ ਸਭਿ ਹਵਾਲ ॥ ੫੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਫਿਰ,

ਬੋਲਯੋ ਸਾਧੁ ਮਹੰਤ।

ਲਗਯੋ ਸੁਨਾਵਨ ਗੁਰੂ ਕੋ,

ਤਿਸ ਕਾ ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ॥ ੬੦ ॥

ਗੰਗਾ ਵਡੀ ਗੁਦਾਵਰੀ,

ਸਭਿ ਜਗ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

ਸ਼ਹਿਰ ਨਦੇੜ ਸੁ ਤਾਂਹਿ ਤਟ,

ਰਹਤ ਸਾਧੁ ਸੋ ਸਿੱਧ¹ ॥ ੬੧ ॥

¹ਕਰਾਮਾਤੀ।

ਛਪੈ ਛੰਦ:

ਪ੍ਰਥਮ ਹੁਤੋ ਵਹਿ ਕੀਰ¹,

¹ਕੰਗਾਲ।

ਮਿਲਯੋ ਪੁਨ ਸੰਤਨ ਸੰਗੇ।

ਬਹੁਤ ਸੈਲ ਉਨ ਕਰਯੋ,

ਧਰਾ ਕਾ ਸਹਿਤ ਉਮੰਗੇ।

ਮਿਲਯੋ ਲੋਣੀਆਂ ਸਿੱਧ,

ਤਾਂਹਿ ਬਡ ਸੇਵਕ ਕਮਾਈ।

ਨਿਜ ਬਿਦਯਾ ਉਨ ਸਭੀ,

ਏਸ ਕੋ ਤਬੀ ਬਤਾਈ।

ਪੁਨ ਨਿਜ ਪੋਥੀ ਤਿਹ ਦੈ ਕਹਯੋ,

ਤੁਮ ਇਸੈ ਰਾਖੀਓ ਗੋਪ ਭਲ¹।

¹ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤਰੱਖੀਂ।

ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਤੈ ਜਗਤ ਮੈਂ,

ਫਿਰ ਨ ਰਹੈਗੋ ਤੋਰ ਬਲ ॥ ੬੨ ॥

ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਰੀ ਦੁਰਗ¹ ਬਿਤ²,

¹ਕਿਲ੍ਹਾ। ²ਧਨ।

ਹਯ¹ ਪਾਰਸ ਜੰਤ੍ਰ।

¹ਘੋੜਾ।

ਸਿੱਧ ਔਖਧੀ¹ ਮਣੀ,
ਕੀਮੀਆਂ¹ ਬੀਰ² ਰੁ ਮੰਤ੍ਰ³।
ਇਨ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ,
ਜਗਤ ਮੈਂ ਬਚੈ ਉਪਾਧੀ।
ਸੁਨ ਕਰਿ ਲੈਹੈ ਛੀਨ¹,
ਭੂਪ ਜੇ ਜਗ ਮੈਂ ਬਾਦੀ¹।
ਭਲ ਯਹਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਇਨਿ ਧਨੀ,
ਰਾਖੈ ਗੋਪ ਸੰਭਾਰ ਵਰ¹।

ਪੁਨ ਪਿਖਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਯ ਬਰ¹,
ਵਰਤੈਂ ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ॥ ੬੩ ॥
ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਕੇ ਸੁਨੋ,
ਕਿਛੁਕ ਗੁਨ ਕਰੋਂ ਬਖਾਨੀ।
ਨਿਜ ਵਡਿਅਨ ਤੇ ਸੁਨੋ,
ਜੈਸ ਬਿਧਿ ਮੈਂ ਨਿਜ ਕਾਂਨੀ।
ਨਾਮ ਸ਼ਾਵਰੀ ਸਿੱਧ
ਲੂਣੀਆ, ਗੋਰਖ ਚੇਲਾ¹।

ਤਾ ਮੰਤ੍ਰ ਤਿਸ ਮਾਂਹਿ
ਔਰ ਸ਼ਾਵਰ ਸ਼ਿਵ ਮੇਲਾ¹।

ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ¹ ਦਤ² ਪਟਲ³ ਬਹੁ,

ਪੁਨ ਅਦਭੁਤ ਖਜਾਲ ਬੰਗਾਲ ਕਾ¹।
ਸਭਿ ਜੰਤ੍ਰ¹ ਮੰਤ੍ਰ² ਤੰਤ੍ਰੀਨ ਕੀ³,

ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁ ਮਾਲਿਕਾ¹ ॥ ੬੪ ॥

¹ਪਰਖੀ ਹੋਈ ਦਵਾਈ।
¹ਰਸਾਇਣ। ²ਬੀਰ (ਵਸ ਕੀਤੇ ਹੋਏ)। ³ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰ।

¹ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ।
¹ਝਗੜਾਲੂ ਰਾਜੇ।

¹ਇਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਣਾਂ) ਦੇ ਮਾਲਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਗੁਪਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।
¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ (ਗੁਣ ਜਾਂ ਵਸਤੂਆਂ) ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

¹{ਸ਼ਾਵਰੀ} ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਣੂ, ਲੂਣੀਆਂ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਧ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ।

¹ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਤਿਸ ਲੂਣੀਏ ਸਿੱਧ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸਨ ਅਤੇ {ਸ਼ਾਵਰ} ਸ਼ਿਵਾਂ ਦਾ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੀ {ਮੇਲਾ} ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

¹ਜਾਦੂਗਰੀ। ²ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ। ³ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਆਵਰਣ ਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਪਟ ਜਿਵੇਂ 'ਓਅੰ ਨਮਹ' ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦੇਈਏ, ਮੁੱਢ 'ਚ ਓਅੰ ਤੇ ਅੰਤ 'ਚ ਨਮਹ।

¹ਅਤੇ ਅਸਚਰਜ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇਸ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ।

¹ਕਾਗਜ਼ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਜਾਂ ਹਿੰਦਸੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ 'ਚ ਮੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੱਬੇ ਜਾਂਰੱਖੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣ। ²ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਜਪਣ ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ। ³ਟੂਣੀਆਂ (ਜਾਦੂਆਂ) ਦੀਆਂ।

¹ਬਹੁਤ ਪੰਕਤੀਆਂ (ਲੜੀਆਂ) ਹਨ।

ਕਬਿੱਤ:

ਪਾਰਸ ਕੀ ਭਾਲ¹ ਨਾਗ ਅਰਜਨ ਕੀ ਮਾਲ²,

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬੰਧ¹ ਜਲ ਖਜਾਲ² ਔ ਰਸਾਇਨ ਬਨਾਨ
ਕੀ।

ਗੋਪ ਧਨ ਕਾਢਨ ਕੀ¹, ਕਾਹੂੰ ਪੌਨ ਚਾਢਨ ਕੀ²,

ਅੰਨ ਧਨ ਬਾਢਨ ਕੀ¹ ਆਪ ਛਪ ਜਾਨ ਕੀ।
ਬੂਟੀ ਕੇ ਬੁਲਾਵਨ ਕੀ ਪੌਰਸ ਬਨਾਵਨ ਕੀ¹,
ਮੁਰਦੇ ਜਗਾਵਨ ਕੀ¹ ਬਿਸੁ ਕੇ ਪਛਾਨ ਕੀ²।
ਸੱਤ੍ਰੂਨ ਕੇ ਮਾਰਨ ਕੀ ਮਿੱਤ੍ਰੂਨ ਕੇ ਪਾਰਨ ਕੀ¹,
ਪਿੱਤ੍ਰੂਨ ਕੇ ਤਾਰਨ ਕੀ ਪੁੱਤ੍ਰੂਨ ਕੇ ਦਾਨ ਕੀ¹

॥ ੬੫ ॥

ਮੋਹਨ¹ ਉਚਾਟਨ ਕੀ² ਅਰਿ ਦਲ ਡਾਟਨ ਕੀ³,

ਸਿੰਧੁ ਸੇਤੁ ਠਾਟਨ ਕੀ¹ ਪਾਟਨ ਮਿਲਾਨ ਕੀ²।

ਤਨ ਬਦਲਾਵਨ ਕੀ¹, ਧਨ ਹਰ ਲਜਾਵਨ ਕੀ²,
ਨਾਟਕ ਦਿਖਾਵਨ ਕੀ¹ ਨਭ² ਉਡ ਜਾਨ ਕੀ।
ਜੂਪ ਜੀਤ ਪਾਵਨ ਕੀ¹ ਕੂਪ ਪੈ ਬਿਰਾਵਨ ਕੀ²,
ਬੀਜਰੀ ਗਹਾਵਨ ਕੀ¹ ਗੋਲਾ ਕੇ ਗਿਰਾਨ ਕੀ²।
ਭੂਪ ਬਸ ਲਜਾਵਨ ਕੀ¹ ਪੌਨ ਕੇ ਚਲਾਵਨ ਕੀ,
ਮੇਂਹ ਬਰਸਾਵਨ ਕੀ ਮੱਕਰੀ ਹਟਾਨ ਕੀ¹ ॥ ੬੬ ॥

ਬਖਤ੍ਰ¹ ਸਜਾਵਨ ਕੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਵਨ ਕੀ,
ਅਸਤ੍ਰ ਤਜਾਵਨ ਕੀ¹ ਤੀਨ ਕਾਲ ਗਜਾਨ ਕੀ²।

ਏਕਹੂੰ ਬਿਸੱਖ ਤੇ ਸੁ ਲੱਖ ਹੋਇ ਜਾਇ ਲਾਗੈ¹,
ਏਕ ਜਨ ਬੇਧੇ ਕੁਲ ਜਨ ਬੇਧੇ ਜਾਨ ਕੀ¹।

ਨਾਗ ਪਾਂਸ ਪਾਵਨ ਕੀ¹ ਸਿਲਾ ਬਰਸਾਵਨ ਕੀ²,

¹ਪਾਰਸ ਟੋਲਣ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ। ²ਨਾਗ ਅਰਜਨੀ ਬੂਟੀ ਦੇ
ਮੰਗਾਉਣ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ।

¹ਨਿਗਾਹ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ। ²ਪਾਣੀ 'ਚ ਤਰਣ ਦੀ
{ਖਿਆਲ}ਰੀਤੀ।

¹ਗੁਪਤ ਧਨ ਦੇ ਕੱਢਣ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ। ²ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਦਸਮ
ਦੁਆਰ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ।

¹ਅੰਨ ਤੇ ਧਨ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ।

¹ਬਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ।

¹ਮਸਾਣ ਜਗਾਉਣ ਦੀ। ²ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਛਾਨਣ ਦੀ।

¹ਪਾਲਣ ਦੀ।

¹ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਦੀ।

¹ਮੋਹਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ। ²ਉਦਾਸ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ। ³ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ
ਨੂੰ ਤਾੜਨ ਦੀ।

¹ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ। ²ਪਾਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ
ਦੀ।

¹ਸ਼ਰੀਰ ਬਦਲ ਲੈਣ ਦੀ। ²ਧਨ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲੈ ਆਉਣ ਦੀ।

¹ਕੋਈ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ। ²ਅਕਾਸ਼ 'ਤੇ।

¹ਜੂਏ 'ਚ ਜਿੱਤ ਪਾਉਣ ਦੀ। ²ਖੂਹ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ।

¹ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ। ²ਗੜਿਆਂ ਦੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ।

¹ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ।

¹ਆਹਣ (ਟਿੱਡੀ ਦਲ) ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਦੀ।

¹ਸੰਜੋਆਂ।

¹ਤੀਰ ਚੱਕ੍ਰ ਆਦਿ ਦੇ ਛੱਡਣ ਦੀ {ਅਸਤ੍ਰ- ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜੋ
ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ, ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਚੱਕ੍ਰ ਆਦਿ।} ²ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ
ਗਿਆਨ ਦੀ।

¹ਇਕ ਤੀਰ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਤੀਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਲੱਗਣ।

¹ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵਿੰਨ੍ਹੇ
ਜਾਣ ਦੀ।

¹ਨਾਗ ਫਾਸ ਪਾਉਣ ਦੀ, {ਨਾਗ ਫਾਸ- ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ

ਮਰੇ ਕੋ ਜਜਾਵਨ ਕੀ ਦੇਵ ਬਸ ਲਜਾਨ ਕੀ¹।
ਚੰਦ ਸੂਰ ਹੋਰਨ ਕੀ¹ ਤਾਰਾ ਗਨ ਤੋਰਨ ਕੀ²,
ਆਕੀ ਗਢ ਫੋਰਨ ਕੀ¹ ਤੱਤਨਿ ਮਿਲਾਨ ਕੀ²
॥ ੬੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਚੌਸਠ ਬਿੱਦਯਾ¹ ਜਗਤ ਮੈਂ,
ਜੇਤਿਕ ਹੈਂ ਕਹਿੰ ਬੇਦ।
ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਮੈਂ ਸਭਿ ਲਿਖੀ,
ਆਵਤ ਤਾਂ ਕੋ ਭੇਦ। ॥ ੬੮ ॥

ਯਾਹੀ ਤੈ ਨਹਿ ਜਾਈਓ,
ਆਪ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਧਾਮ।
ਅਤਿ ਕਪਟੀ ਵਹਿ ਮਸਕਰਾ,
ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਰੈ ਕੁਕਾਮ¹ ॥ ੬੯ ॥

ਚੌਪਈ:

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਕੀ।
ਉਭੈ ਮਹੰਤਨ ਭਾਖੀ ਬਾਂਕੀ।
ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਇ ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਗੋਈ¹।
ਇਸ ਤੈ ਸੌ ਗੁਨ ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥ ੭੦ ॥
ਐਸੀ ਹੈ ਹਮ ਢਿਗ ਇੱਕ ਬਿੱਦਯਾ।
ਜਿਸ ਆਗੈ ਸਭਿ ਔਰ ਅਬਿੱਦਯਾ¹।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਚਰਜੋ ਜੋ ਮੰਤਾ¹।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭਿ ਬੇਦਨਿ ਤੰਤਾ¹ ॥ ੭੧ ॥
ਜੇਤਿਕ ਸ਼ਕਤਿ ਤੈਂ ਤਾਂ ਕੀ ਗਾਈ।
ਇਸ ਆਗੇ ਤਿਸ ਚਲੈ ਨ ਕਾਈ।
ਤਾਰਾ ਗਨ ਜਿਮ ਦਿਨਕਰ ਆਗੇ¹।
ਸਿੰਘ¹ ਪੇਖਿ ਜਿਮ ਗਜ ਗਨ² ਭਾਗੋਂ ॥ ੭੨ ॥
ਬਿਖਧਰ ਬ੍ਰਿੰਦ¹ ਗਰੁੜ ਤੈ ਜੈਸੇ।
ਬਾਜ ਸਮੁਖ ਜਜੋਂ ਬਿਹੰਗ¹ ਨ ਬੈਸੇ।

ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। } ਅੱਥਰ ਵਰ੍ਹਾਉਣ ਦੀ।
'ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ।
'ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ। ²ਸਾਰੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ।
'ਆਕੀ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ। ²ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ
ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ।

'ਚੌਹਟ (੬੮) ਵਿੱਦਿਆ।

'ਤਿਸ (ਮਾਧੋ ਦਾਸ) ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਭੇਦ ਆਉਂਦਾ
ਹੈ।

'ਖੋਟੀ ਕਰਤੂਤ।

'ਕਹੀ।

'ਜਿਸ ਵਿੱਦਿਆ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ, ਅਵਿੱਦਿਆ
ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਮੰਤ੍ਰ।

'ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ।

'ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ਸੂਰਜ ਅੱਗੇ।

'ਸ਼ੇਰ। ²ਸਾਰੇ ਹਾਥੀ।

'ਸਾਰੇ ਸੱਪ।

'ਪੰਛੀ।

ਮਾਯਕ ਬਿੱਦਯਾ ਜਗ ਮੈਂ ਜੇਤੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਗੇ ਤਜੋਂ ਤੇਤੀ ॥ ੨੩ ॥

ਫਿਰ ਜੋ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਅਧਿਕ ਡਰਾਯੋ।

ਤਾਂ ਕਾ ਵਡ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਨਾਯੋ।

ਸੋ ਤੈਂ ਹਮਰਾ ਮਰਮ¹ ਨ ਜਾਨਾ।

¹ਭੇਦ।

ਆਪ ਸਮਾਨ ਮੋਹਿ ਅਨੁਮਾਨਾ¹ ॥ ੨੪ ॥

¹ਸਮਝਿਆ ਹੈ।

ਤੈਂ ਤੋਂ ਪੀਓ ਪਾਦ ਪਖਾਰੈਂ¹।

¹ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ।

ਭਿਖਯਾ ਮਾਂਗ ਅਚੀ¹ ਪੁਨ ਜੁਰੈਂ।

¹ਖਾਧੀ।

ਹਮ ਖੰਡੇ ਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਯੋ।

ਕਰਿ ਅਖੇਰ ਬਹੁ ਆਮਿਖ ਅਚਯੋ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤਾ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਹੈ।

ਪੁਨ ਹਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਨੁਰਾਗੀ¹।

¹ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ।

ਮਤ ਗਜਿੰਦ¹ ਸੋ ਕਯਾ ਬੈਰਾਗੀ।

¹ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ।

ਅਬਿ ਹਮ ਜੈਹੈਂ ਤਹਾਂ ਨਿਸੰਗੈਂ।

ਤੁਮ ਨਿਜ ਚੇਲਾ ਦਿਹੁ ਇਕ ਸੰਗੈਂ ॥ ੨੬ ॥

ਹਮਰੀ ਉਸ ਕੀ ਹੈ ਜਿਮ ਬਾਤੈਂ।

ਤੁਮ ਢਿਗ ਆਇ ਕਹੈ ਬਖਯਾਤੈਂ।

ਯੋਂ ਕਹਿ ਸੰਗ ਲਯੋ ਇਕ ਸਾਧੂ।

ਚਲੇ ਤਹਾਂ ਤੈ ਗੁਰੂ ਅਗਾਧੂ ॥ ੨੭ ॥

ਬਾਘ¹ ਮ੍ਰਿਗ ਸੂਕਰ² ਸਸਿ³ ਗੋਡੇ।

¹ਸ਼ੇਰ। ²ਸੂਰ। ³ਸਹੇ।

ਇਨ ਕੇ ਹਰਤ¹ ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਪੈਂਡੇ²।

¹ਮਾਰਦੇ। ²ਰਸਤੇ।

ਬਾਲਾ ਪੁਰਿ ਆਕੋਲੇ ਸ਼ਹਿਰੈਂ।

ਉਤਰੇ ਤਹਾਂ ਦੋਇ ਦਿਨ ਬਹਿਰੈਂ¹ ॥ ੨੮ ॥

¹ਵਿਚਰੇ।

ਪੁਨਾ ਬਨੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਧਾਏ।

ਏਕ ਦਿਵਸ ਰਹਿ ਆਗੇ ਧਾਏ।

ਸ਼ਹਿਰ ਗਏ ਅਮਰਾਵਤਿ ਜਬਿ ਹੀ।

ਸਿੱਖ ਤਹਾਂ ਕੇ ਆਏ ਸਭਿ ਹੀ ॥ ੨੯ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਲੈ ਭੇਟਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲੇ,

ਆਗੇ ਸਭਿ ਹੀ ਆਇ।

ਡੇਰਾ ਕੀਨੋ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ,

ਪਿਖਿ ਥਲ ਸੁਚ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੮੦ ॥

ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਗੁਰੂ,

ਪਤਿਸਾਹੀ ਦਿਲਵਾਇ।

ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਅਮਰਾਵਤੀ,

ਭਯੋ ਇਤੀ ਯਹਿ ਧਯਾਇ ॥ ੮੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦੱਖਨ ਜਾਵਨ, ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹਿ
ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਿਲਾਵਨ, ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਣਹੱਤਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੮੯ ॥

੨੦. {ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਨਦੇੜ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਸ ਉਤਾਰਾ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰਫ ਭੇਜਣਾ}

ਦੋਹਰਾ:

ਕਲਿ ਕੁਚਾਲ ਨਿਸ ਕੋ ਹਰਜੋ,
ਕਰਜੋ ਜਗਤ ਪ੍ਰਕਾਸ'।

'ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਰੂਪ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ
ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰਵਿ ਰੂਪ ਕੋ,
ਧਰਿ ਉਰਿ ਕਰਿ ਤਮ ਨਾਸ' ॥੧॥

'ਉਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰ
ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲੇ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ।

ਸ਼ਹਿਰ ਨਦੇੜ ਗੁਦਾਵਰੀ
ਤਟ, ਉਤਰੈਂ ਜਜੋਂ ਜਾਇ।
ਬੰਦੇ ਕੋ ਨਿਜ ਸਿੱਖ ਕਰਿ,
ਪਠੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਿਸਾਇ' ॥੨॥

'ਤਰਫ।

ਇਸ ਅੱਧਯਾਇ ਮੈਂ ਗਾਥ ਯਹਿ,
ਕਹਿਹੋਂ ਤੁਮੈਂ ਸੁਨਾਇ।

ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਅਮਰਾਵਤੀ,
ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਮੁਦ ਪਾਇ ॥੩॥

ਤਹਿੰ ਤੈ ਫਿਰ ਆਗੈ ਚਲੇ,
ਖੇਲਤ ਭਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ।

ਪਹੁੰਚੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਦੇੜ ਢਿਗ,
ਤਟ ਗੁਦਾਵਰੀ ਸਾਰ' ॥੪॥

'ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਸ਼੍ਰੇਯਾ:

ਯੋਂ ਗੁਰੂ ਦੱਖ ਪ੍ਰਤੱਖ, ਸੁ ਦੱਖਨ
ਦੇਸ ਬਿਲੱਖਨ ਜਾਇ ਥਿਰਾਇ'।

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਦੱਖ} ਚਤੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ
ਅਸਚਰਜ ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾ ਠਹਿਰੇ।

ਤਾਨੇ ਬਿਤਾਨੇ ਕਿਤਾਨੇ ਮਹਾਨੇ,
ਕਨਾਤ ਰੁ ਖੇਮੇ ਅਨੇਮੇ ਲਗਾਏ'।

'ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵੱਡੇ {ਬਿਤਾਨੇ} ਚੰਦੋਏ ਤਾਣ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ
{ਅਨੇਮੇ} ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਨਾਤਾਂ ਤੇ ਤੰਬੂ ਲਾ ਦਿੱਤੇ।

ਤਾਸਨ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਖੈ ਸੁ
ਨਿਸਾਨ ਲਸੈਂ, ਤੜਤੈਂਹ ਲਜਾਏ'।

'ਤਾਸ (ਬਾਦਲੇ) ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਝੰਡੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ
ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਫ ਕਰਾਇ ਜ਼ਮੀਨ ਘਨੀ',
ਬਹੁ ਫਰਸ਼ਰੰਗੀਨ' ਗੁਰੂ ਕਰਵਾਏ ॥੫॥

'ਬਹੁਤੀ।

'ਰੰਗਦਾਰ ਵਿਛਾਈਆਂ।

ਚਾਰ ਦਿਸਾ ਉਤਰਜੋ ਗੁਰੁ ਕੇ,
ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਸਭਿ ਹੀ ਮੁਦ ਪਾਏ।
ਘੋਟਿ ਛਕੀ ਬਿਜੀਆ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ,
ਟਾਂਕ। ਅਫੀਮ* ਗੁਦਾਵਰੀ ਨੁਾਏ।

।ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।

।ਸੁੱਖ।

।ਛਕ ਕੇ। *ਸੁੱਖਾ ਤੇ ਅਫੀਮ ਆਦਿ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। "ਰਾਮ ਰਸਾਇਣਿ ਜੋ ਰਤੇ ਨਾਨਕ ਸਚ ਅਮਲੀ ॥ " ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ।

ਭਾਂਤਿਨਿ ਭਾਂਤਿ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਜਾਇ,
ਦਮਾਲੇ ਬਿਸਾਲੇ ਕਮਾਲੇ ਝੁਲਾਏ।

।{ਬਿਸਾਲੇ} ਬਹੁਤ (ਕਮਾਲੇ) ਸੁੰਦਰ (ਦਮਾਲੇ) ਦਸਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਫਰਰੇ ਝੁਲਾਏ।

ਆਯੁਧ ਅੰਗ ਸਜੇ ਬਹੁ ਰੰਗ,
ਝਕਾ ਝਕ ਹੋਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ। ॥੬॥

।ਬਹੁਤਰੰਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਸਜਾ ਕੇ {ਝਕਾ ਝਕ} ਚਮਕ ਦਮਕ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਆਏ।

ਕਬਿੱਤ:

ਤਾਂਹੀ ਸਮੇਂ ਡੇਰੇ ਗੁਰੁ ਕੇਰੇ ਕੇ ਅਗੇਰੇ ਨੇਰੇ,
ਤਾਨਜੋ ਬਿਤਾਨਾ ਸੁਠ ਫਰਸ ਬਿਛਾਇ ਕੈ।
ਸਿੰਘਨ ਦਿਵਾਨ ਆਨ ਲਾਯੋ ਹੈ ਮਹਾਂਨ ਤਾਹਿੰ,
ਸਭਿ ਹੀ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਰਹੇ ਛਬਿ ਛਾਇ ਕੈ।
ਮੱਧ ਸੁਚ ਆਸਨ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ ਰਾਜੈਂ ਗੁਰ,
ਕਰ ਲੈ ਸਰਾਸਨ ਬੀਰਾਸਨ ਲਗਾਇ ਕੈ।

।ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜ ਧਜ ਕੇ ਸੋਭਾ 'ਚ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

।(ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ) ਵਿਚਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਣ ਉੱਪਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਆਸਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੱਥ 'ਚ ਧਨੁੱਖ ਲੈ ਕੇ ਬੀਰ ਆਸਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਮਾਨੋ ਪਾਕ ਸਾਸਨ ਉਲਾਸਨ ਬਿਲਾਸਨ ਸੋਂ,
ਬੈਸਜੋ ਸੁਰ ਸਿੱਖਨ ਸੁਧਰਮਾ ਬਨਾਇ ਕੈ। ॥੭॥

।ਜਾਣੋ ਇੰਦ੍ਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ {ਸੁਧਰਮਾ} ਦੇਵ ਸਭਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ:

ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹੈਂ ਕਿਤ ਚੰਡੀ ਚਰਿੱਤ੍ਰ,
ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਚੰਡੀ ਕੀ ਵਾਰੈਂ।
ਜਾਪ ਜੀ ਕੇਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਉਸਤਤਿ,
ਕੇਈ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਉਚਾਰੈਂ।
ਬਾਦਰ ਕੇ ਬਰਸੇ ਜਿਮ ਸਾਦਰ,
ਦਾਦਰ ਐਲ ਮਹਾਂ ਦਰ ਪਾਰੈਂ।

।ਬੱਦਲ ਦੇ ਵਰੁਨ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ {ਸਾਦਰ} ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਡੱਡੂਆਂ ਦਾ {ਮਹਾਂ ਦਰ} ਵੱਡਾ ਦਲ {ਐਲ} ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਚਿ ਧੁਨੀ¹ ਕਿਤ ਰਾਗ ਅਲਾਪਤ,
ਚਾਤਿਕ¹ ਕੋਕਿਲ² ਮੋਰ ਝੰਘਾਰੈ³ ॥ ੮ ॥
ਲੈ ਕਰ ਬੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨ¹ ਸਤਾਰ,
ਤੰਬੂਰ ਸਰੰਦ¹ ਤਉਸ ਬਜਾਵੈਂ।
ਤਾਨ ਮ੍ਰਿਗੰਦ ਮੁਚੰਗ¹ ਮਿਲਾਇ,

ਉਮੰਗ ਭਰੇ ਧੁਨਿ ਰਾਗ ਅਲਾਵੈਂ।
ਕਿੰਨਰ¹ ਜੱਛ² ਸੁ ਹਾਹਾ ਹੁਹੂ³, ਧੁਨਿ
ਕੈ ਸੁਨ ਕੈ ਧੁਨ ਕੈ ਸਿਰ ਜਾਵੈਂ¹।
ਰਾਗਨੀ ਰਾਗ ਸੁਰਾਗੀਨ ਰਾਗ
ਸੁਰਾਂਗਨੀ ਰਾਗ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ਛਾਵੈਂ¹ ॥ ੯ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਗੁਰੂ ਕੋ ਰਿਝਾਇ ਕਰਿ ਪਾਇ ਮਨ ਇੱਛ ਬਰ,
ਸੋਦਰ ਲਗਾਇ ਫਿਰ ਭੋਗ ਦਯੋ ਪਾਇ ਕੈ।
ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਖਾਸ ਪਠੀ ਫਿਰ ਰਹਿਰਾਸ,
ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ਫਤੇ ਅਧਿਕ ਗਜਾਇ ਕੈ।
ਬੰਦਨ ਕੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਬੰਦਯੋ ਪੁਨ,
ਆਰਤੀ ਉਤਾਰ ਪ੍ਰਦੱਛਨਾ ਲਵਾਇ ਕੈ¹।
ਮਾਨੋ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਡਲ ਅਖੰਡਲ ਧੂਵ ਜੂ ਕੇ ਸੁਰ,
ਧਰ ਮੰਡਲਿ ਰਹੇ ਹੈਂ ਛਬਿ ਛਾਇ ਕੈ ॥ ੧੦ ॥

ਬਾਂਧਿ ਬਾਂਧਿ ਚੌਂਕੀ ਜੌਂਕੀ ਗੌਂਕੀ ਸਭਿ ਸੌਂਕੀ
ਸਿੰਘ¹,
ਸ਼ਬਦ ਸਵੱਯੋ ਪਠਿ ਸੋਹਿਲਾ ਸੁਨਾਇ ਕੈ।
ਜਬੈ ਜਾਮ ਰੈਨ¹ ਬੀਤੀ ਤਬੈ ਸੈਨ ਸੈਨ ਕੀਤੀ²,
ਡੇਢ ਜਾਮ ਜੌ ਰਹੀਤੀ¹ ਜਾਗੇ ਹੁਲਸਾਇ ਕੈ।
ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹਰਿ ਧਯਾਨ ਕੇ ਪਰਾਯਨ¹ ਹੈ,

¹ਆਵਾਜ਼।

¹ਪਧੀਹੇ। ²ਕੋਇਲ। ³ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

¹ਚਤੁਰ।

¹ਸਰੰਦੇ।

¹ਫਾ: ਵੱਡੀ ਸਾਰੰਗੀ। (ਅ) ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਤੰਬੂਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਚੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ।

¹ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਚੇ। ²ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ। ³ਹਾ ਹਾ ਹੂ ਹੂ ਨਾਮ ਦੇ ਗੰਧੂਬ ਜੋਰਾਗ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਂਦੇ (ਝੁਮਦੇ) ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

¹{ਸੁਰਾਗੀਨ} ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਰਾਗੀ (ਰਾਗ) ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤਰਾਗ ਅਤੇਰਾਗਣੀਆਂ ਦਾ {ਸੁਰਾਂਗਨੀ} ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵ ਸੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ {ਰਾਗ} ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰੀ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ।

¹ਜਾਣੋ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ {ਅਖੰਡਲ} ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਧੂ ਮੰਡਲ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਧਰਤੀ ਮੰਡਲ 'ਤੇ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

¹{ਕੀਰਤਨ ਦਾ} ਸ਼ੌਕਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ {ਗੌਂਕੀ} ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਦੀਆਂ {ਜੌਂਕੀ} ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚੌਂਕੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ।

¹ਪਹਰਰਾਤ। ²ਫੌਜ ਸੌਂ ਗਈ।

¹{ਰਾਤ} ਰਹਿ ਗਈ।

¹ਆਸਰੇ।

ਕੇਈ ਆਸਾ ਵਾਰ ਗਾਨ ਤਾਂਨ ਸੋ ਮਿਲਾਇ ਕੈ।

ਸੁਖਮਨੀ ਧੁਨੀ ਕਹੂੰ ਜਪੁ ਜੀ ਮਹਾਨ ਸੁਨੀ,

ਮਾਨੋ ਸੁਰ ਬ੍ਰਾਤ ਦੇਵ ਬਧੂ ਰਹੀ ਗਾਇ ਕੈ।

॥ ੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ,

ਬਿਰਿ ਇਕੰਤ ਅਸਥਾਨ।

ਪਢਿ ਜਪੁ ਜੀ ਅਰ ਜਾਪੁ ਜੀ,

ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕਰਿ ਧਯਾਨ ॥ ੧੨ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਚੜ੍ਹੇ ਜੋ ਦਿਵਾਕਰ! ਸਜਾ ਕਰਿ ਦਮਾਲੇ ਸਿੰਘ,

ਪਾ ਕਰਿ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਬਾਂਕੇ ਆਯੁਧ ਸੁਧਾਰ ਕੈ।

ਜਾ ਕਰਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਢਿਗ ਪਾ ਕਰਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਾ ਚਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬੰਦੋ ਸੀਸ ਧਰ ਧਾਰ ਕੈ।

ਸਾਕਰ ਦਿਵਾਨ ਮੈਂ! ਬੁਲਾ ਕਰਿ ਸੁ ਫਤੇ,

ਔ ਗਜਾ ਕਰਿ ਜੈਕਾਰੇ ਬੈਸੇ ਜਾ ਕਰਿ ਵਿਚਾਰ ਕੈ।

ਪਾਰਸ ਗੁਰੂ ਕੌ ਪਗ ਪਰਸ ਸਰਸ ਹੋਇ,

ਹਰਸ ਬਢਾਇ ਚੰਦ ਜਜੋਂ ਚਕੋਰ ਚਾਰੁ ਕੈ।

॥ ੧੩ ॥

ਪੀਤ ਪੱਟ ਪੱਠੇਦਾਰ ਸੀਸ ਸੁਠ ਸਾਫਾ ਸਜਯੋ,

ਸੇਤ ਉਸਨੀਕ ਨੀਕ ਖੋਰਿਦਾਰ ਰਾਜਹੀ।

ਜਟਿਤ ਜਵਾਹਰਾਤ ਜਿਗਾ ਸੋਂ ਜਗਮਗਾਤ,

ਕਲਗੀ ਲਸਾਤ ਲੋਲ ਕੁੰਡਲ ਭ੍ਰਾਜ ਹੀ।

ਸੋਹਿਤ ਸਮੱਸੂ ਸਫਾਇ ਸੂਧੀ, ਸਜਾਮ ਸਭਿ,

ਐਂਠਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਮੁਛਹਿਰੇ ਸੁ ਛਾਜ ਹੀਂ।

ਸਰਦ ਰਿਤੂ ਮੈਂ ਰਾਂਕਾ-ਪਤਿ ਕੇ ਗਿਰਦ ਜਨੁ,

'ਜਾਣੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜੰਵ ਵਿੱਚ ਦੇਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

'ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ।

'ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਿਰਰੱਖ ਕੇ।

'ਸੰਘਣੇ ਭਾਵ ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ।

'ਚਰਨ ਛੁਹ ਕੇ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

'ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚਕੋਰ ਖੁਸ਼ੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

'ਪੀਲੇਰੰਗ ਦਾ {ਪੱਠੇਦਾਰ} ਧਾਰੀਦਾਰ ਸੁੰਦਰ (ਸਾਫਾ) ਪਟਕਾ (ਛੋਟਾ ਦਸਤਾਰਾ) ਸੀਸ 'ਤੇ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇਰੰਗ ਦੀ ਵੱਡੀ (ਉਸਨੀਕ) ਦਸਤਾਰ ਚੰਗੀ ਤੇ (ਖੋਰਿਦਾਰ) ਪੱਠੇਦਾਰ ਸਜ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਜਿਗਾ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਜਵਾਹਰਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਲਗੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚੰਚਲ ਕੁੰਡਲ (ਭ੍ਰਾਜ ਹੀਂ) ਚਮਕਦੇ ਹਨ।

'ਮੁਖ ਤੇ {ਸਮੱਸੂ} ਦਾੜੀ ਸਾਫ, ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਕਾਲੀ ਸੋਹ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੁੰਢੇ ਮੁਛਹਿਰੇ ਚੰਗੇ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਜਲ ਸਘਨ ਕਾਰੀ ਬਾਦਰੀ ਬਿਰਾਜ ਹੀ।
॥ ੧੪ ॥

ਬਿਸਦ ਬਿਸਾਲ ਮਾਲ ਮੋਤਿਨ ਕੀ ਰਾਜੇ ਚਾਰੂ,
ਕਲਿਤ ਸੁਕੰਠ ਕੰਠਾ ਹੀਰਨ ਕਾ ਸੋਹਿਤੇ।

ਕਮਖਾਬ ਪੋਸ਼ਸ ਸੁਹਾਇ ਸੁਠ ਛਬਿਵਾਰ,
ਕੰਕਨ ਜਰਾਊ ਕਰ ਕੰਚਨਕ ਲੋਹਿਤੇ।

ਰਾਜਤ ਤੁਨੀਰ ਕਟ ਪੇਟੀ ਸਿਰੀ-ਸਾਫ ਯੁਤ,
ਕੰਧ ਪੈ ਕਠੋਰ ਧਨੁ ਪੀਠ ਢਾਲ ਜੋਹਿਤੇ।

ਬੈਠੇ ਬੀਰ ਆਸਨ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ,
ਐਸੇ ਕੌਨ ਸੁਰ ਨਰ ਜੋ ਨ ਪੇਖਿ ਮੋਹਿਤੇ ॥ ੧੫ ॥

ਸ੍ਰੀਯਾ:

ਚੰਚਲ ਚਾਰੂ ਤੁਰੰਗ ਮੰਗਾਇ,
ਪਵਾਇ ਕੈ ਜੀਨ ਚਢੇ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪੈ।
ਚਾਮਰ ਚਾਰੂ। ਢੁਰੈ ਸਮ ਹੰਸਨ,
ਛਤਰ ਦਿਪੈ ਸਮ ਸੂਰ ਪ੍ਰਭਾ ਪੈ।
ਖੇਲਨ ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚਲੇ ਜਬਿ,
ਸੋ ਛਬਿ ਜਾਇ ਕਹੀ ਸਭਿ ਕਾਂ ਪੈ।
ਸਿੰਘ ਅਪਾਰ ਲਏ ਗੁਰੂ ਸੰਗ,
ਘਨੇ ਮ੍ਰਿਗ ਬਾਘ ਹਨੇ ਸੁ ਦਬਾ ਪੈ ॥ ੧੬ ॥
ਜਾਇ ਧਸੇ ਗਹਿਰੇ। ਬਨ ਮੈਂ,
ਤਟ ਗੰਗ ਕੇ। ਸੰਗ ਉਮੰਗ ਭਰੇ ਹੈਂ।
ਆਸ਼੍ਰਮ। ਏਕ ਪਿਖੜੇ ਤਹਿੰ ਸਾਧੁ ਕਾ,
ਨਾਮ ਜਿਸੈ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਰਰੇ ਹੈਂ।
ਤਾਂ ਤਪ ਕੇ ਬਲ ਤੇ ਅਹਿ ਮੋਰ,
ਅਜਾ ਸਿੰਘ ਬੈਰ ਬਿਹਾਇ ਚਰੇ ਹੈਂ।

ਬਿਨ ਬੈਲਨ ਤੈ ਤਿਹ ਕੂਪ ਚਲੈ,

ਜਾਣੇ ਸਰਦਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਜਲ
ਸਮੇਤ ਕਾਲੀ ਬੱਦਲੀ ਬਿਰਾਜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚਿੱਟੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਸੁੰਦਰ ਮਾਲਾ (ਰਾਜੈ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ
ਹੈ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਲ ਵਿੱਚ (ਕਲਿਤ) ਸੁੰਦਰ ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਠਾ
ਸੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਮਿਖਾਬ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੋਭਦੀ ਹੈ, ਸੋਨੇ
ਦੇ {ਲੋਹਿਤੇ} ਲਾਲਰੰਗੇ ਜੜਾਊ ਕੜੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ।

{ਸਿਰੀ ਸਾਫ} ਚੰਗੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਰੀਕ ਮਲਮਲ ਦੀ ਪੇਟੀ ਦੇ
ਸਮੇਤ ਭੱਥਾ ਲੱਕ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਕਰੜਾ
ਧਨੁ ਤੇ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਢਾਲ {ਜੋਹਿਤੇ} ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਚਉਰ।

ਸੂਰਜ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਰਗਾ ਛਤਰ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਹ ਸਾਰੀ ਸੋਭਾ ਕਿਸ ਪਾਸੋਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਦਬਾ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਹਰਨ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰੇ।

ਸੰਘਣੇ।

ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

ਅਸਥਾਨ, ਡੇਰਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੱਪ ਤੇ ਮੋਰ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਵੈਰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰਦੇ
ਹਨ।

ਤਹਿੰ ਠਾਂ ਗੁਰੁ ਜਾਇ ਕੈ ਹੋਏ ਖਰੇ ਹੈਂ ॥੧੭॥

ਭਾਂਤਿਨਿ ਭਾਂਤਿ ਖਰੇ ਤਰੁ ਭੂਰਾ',

'ਬਹੁਤੇ ਦਰੱਖਤ।

ਭਰੇ ਫਲ ਫੂਲਨ ਸੰਗ ਮਹਾਨੇ।

ਸ਼ਾਂਤਿ ਮਈ ਅਸਥਾਨ, ਸਿਰੀ ਗੁਰੁ

ਪੇਖਿ ਤਬੈ, ਤਿਸ ਠੌਰ ਥਿਰਾਨੇ'।

'ਠਹਿਰ ਗਏ।

ਭੀਤਰ ਸਾਧੁ ਕੇ ਧਾਮ ਵਿਖੇ,

ਇਕ ਮੰਚ' ਬਿਛੁੜੇ ਪਿਖੜੇ ਸੁਖਦਾਨੇ।

'ਪਲੰਘ।

ਕੋਮਲ ਸੇਜ ਸਜੀ ਅਤਿਸੈ ਸੁਠ',

'ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ।

ਚਾਰੁ ਕਤਾਰ ਧਰੇ ਸਿਰਹਾਨੇ' ॥੧੮॥

'ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਸਿਰਹਾਣੇਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਤਾਂ ਪਰ ਜਾਇ ਕੈ ਬੈਠ ਗਏ ਗੁਰੁ,

ਬਾਹਰ ਸਿੰਘ ਸਭੀ ਉਤਰਾਨੇ।

ਔ ਬਕਰੇ ਝਟਕਾਇ ਲਏ ਤਿਹੰ,

ਜੋਰ ਬਜੋਰ ਸਿੰਘਾਨ ਕਿਤਾਨੇ'।

'ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਦੇ ਬਦੀ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਬੱਕਰੇ ਝਟਕਾ ਲਏ।

ਅੰਨ ਰੁ ਘਾਸ ਸਭੀ ਲੁਟ ਕੈ,

ਨਿਜ ਅੱਸੂਨ ਕੇ ਦਿਯ ਪਾਇ ਮਹਾਨੇ।

ਦੇਗਚੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਏ ਤਬਿ ਸਿੰਘਨਿ,

ਰਿੰਧਨ ਆਮਿਖ' ਲਾਗੇ ਸੁ ਖਾਨੇ ॥੧੯॥

'ਰਿੰਨੂ ਕੇ ਮਾਸ।

ਸਾਧੁ ਨਹੀਂ ਤਬਿ ਥਾ ਨਿਜ ਧਾਮ,

ਗਯੋ ਮਧ ਕਾਨਨ ਕਾਰਨ ਖੇਲੇ'।

'ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਜੁਲਮੀ' ਗੁਰੁ ਕਾ ਬਲ,

'ਧੱਕਾ।

ਸਾਧੁ ਪੈ ਜਾਇ ਕਹੜੇ ਤਿਹ ਚੇਲੇ।

ਕੋਪ ਭਯੋ ਸੁਨ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਵਹਿ,

ਬੀਰ ਪੁਨਾ ਗੁਰੁ ਪੈ ਨਿਜ ਪੇਲੇ'।

'ਆਪਣੇ ਬੀਰ ਘੱਲੇ।

ਆਇ ਸੁ ਮੰਚ ਉਠਾਵਨ ਕੋ,

ਬਹੁ ਜੋਰ ਲਗਾਇ ਰਹੇ ਕਰ ਹੇਲੇ' ॥੨੦॥

'ਹੱਲੇ।

ਹਾਰ ਪਰੇ ਤਬਿ ਹੀ ਸੁ ਮੁਵੱਕਲ',

'ਬੀਰ।

ਮੰਚ ਉਠੜੇ ਨ ਹਲੜੇ ਗੁਰੁ ਕੇਰੋ।

ਜਾਇ ਕਹੀ ਯਹਿ ਸਾਧੁ ਪੈ ਬੀਰਨਿ,

ਹੈ ਵਹਿ ਪੀਰ ਬਲੀ ਕੋਊ ਹੇਰੋ।

ਮੰਚ ਉਠੜੇ ਹਮ ਤੈ ਨਹਿੰ ਕਿੰਚਤ',

'ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

ਜੋਰ ਲਗਾਇ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇਰੇ।

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਸਾਧੁ ਭਯੋ ਬਿਸਮੈ ਪੁਨ,

'ਹੈਰਾਨ।

ਕੋਪ ਕਰਜੋ ਮਨ ਮਾਹਿੰ ਬਧੇਰੇ ॥ ੨੧ ॥

ਔਰ ਤਬੈ ਬਲਵਾਨ ਮੁਵੱਕਲ,

ਜੇ ਮਹਾਂਬੀਰ ਕਹਾਵਤ ਭਾਰੇ।

ਬੋਲ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਲਏ ਫਿਰ,

ਯਾ ਬਿਧਿ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।

ਜਾਹੁ ਪਿਖੋ ਮਮ ਮੰਚ ਕੇ ਉਪਰ,

ਕੌਨ ਬਿਰਜੋ ਨਰ ਆਇ ਇਥਾਰੇ।

'ਏਥੇ।

ਮੰਚ ਉਠਾਇ ਦਿਵੋ ਉਲਟਾਇ,

ਗਿਰਾਇ ਧਰਾ ਪਰ ਤਾਂਹਿ ਪਛਾਰੇ ॥ ੨੨ ॥

'ਉਸ ਨੂੰ ਪਟਕਾ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡੇਗ ਦਿਉ।

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਬੀਰ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ,

ਘਨੀ ਰਿਸ ਠਾਨ ਅਏ ਤਹਿੰ ਫੇਰੂ।

ਮੰਚ ਉਠਾਇ ਹਲਾਇ ਰਹੇ,

ਨ ਉਠਜੋ ਤਿਨ ਤੈ ਬਲ ਕੀਨ ਬਥੇਰੂ।

'ਬਹੁਤਾ।

ਹਾਰ ਗਏ ਬਲ ਲਾਇ ਮੁਵੱਕਲ,

ਮੰਚ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਮ ਮੇਰੂ।

'ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ (ਭਾਰਾ)।

ਜਾਇ ਪੁਨਾ ਤਿਨ ਸਾਧੁ ਕੇ ਪਾਸ,

ਕਹਯੋ ਨਹਿੰ ਮੰਚ ਉਠੈ ਤਿਸ ਕੇਰੂ ॥ ੨੩ ॥

ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੋਪ ਬਿਸਾਲ ਭਯੋ ਵਹਿ,

ਸਾਧੁ ਕਰੇ ਚਖੁ ਲਾਲ ਸੁ ਗੇਰੂ।

'ਨੇੜ੍ਹ।

ਫੇਰ ਸਭੇ ਇਕਠੇ ਕਰਿ ਬੀਰ,

ਪਠੇ ਗੁਰੂ ਪੈ ਤਿਨ ਤੀਸਰਿ ਬੇਰੂ।

'ਤੀਜੀ ਵਾਰ।

ਆਂਚ' ਲਗੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੀ,

'ਸੇਕ।

ਆਇ ਸਕੈ ਨਹਿੰ ਮੰਚ ਕੇ ਨੇਰੂ।

'ਨੇੜੇ।

ਜਯੋਂ ਰਵਿ' ਕੇ ਢਿਗ ਜਾਇ ਨ ਸੱਕਤ,

'ਸੂਰਜ।

ਜੱਦਪਿ ਹੂੈ ਬਲਿਵਾਨ ਪੰਖੇਰੂ ॥ ੨੪ ॥

'ਪੰਛੀ।

ਬੀਰ ਖਿਸਾਇ' ਗਏ ਫਿਰ ਧਾਇ,

'ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਕੇ।

ਹਵਾਲ-ਬਿਤਯੋ ਢਿਗ ਸਾਧੁ ਸੁਨਾਯੋ।

ਹੈ ਬਲਵਾਨ ਮਹਾਂਨ ਮਹਾਂ ਨਰ,

ਸੋ ਹਮ ਤੈ ਨਹਿ ਜਾਤ ਗਿਰਾਯੋ।
 ਮੰਚ ਉਠਾਵਨ ਦੂਰ ਰਹਯੋ,
 ਅਬਿ ਤਾਂਹਿ ਨਜੀਕ ਨ ਜਾਵਨ ਪਾਯੋ।
 ਅੰਗ ਲਗੇ ਹਮਰੇ ਜਰਨੇ ਸਭਿ,
 ਤਾਂਹਿ ਕਾ ਤੇਜ ਨ ਜਾਇ ਸਹਾਯੋ॥ ੨੫ ॥
 ਸੁਨਿ ਸਾਧਹਿ ਕੋਪ ਤ੍ਰਾਸ¹ ਬਢਯੋ,
 ਤਬਿ ਬੀਰ ਬਿਭੀਤਸ ਦੋ ਰਸ ਹੋਏ¹।
 ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਕਰਾਲ¹ ਮਹਾਂ ਕਰਿ,
 ਬੀਰਨ ਕੌ ਕਟੁ ਬੈਨ ਬੁਗੋਏ¹।
 ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬਿਤਾਲ¹ ਬਟੋਰਿ
 ਘਨੇ¹, ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਪੈ ਫਿਰ ਢੋਏ²।
 ਰੂਪ ਭਯੰਕਰ¹ ਧਾਰ ਮਹਾਂ ਸਭਿ
 ਆਏ, ਤਬੈ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨਿ ਜੋਏ¹ ॥ ੨੬ ॥
 ਦੌਰਿ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਪੈ
 ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ, ਹੂੰ ਭੈ ਭੀਤ ਮਹਾਂਏ¹।
 ਨਾਥ ਬਚਾਵ ਕਰੋ ਹਮਰਾ ਅਬਿ,
 ਨਾਹਿ ਤੋ ਯਾਹਿ ਤੋ ਜਾਹਿ ਚਬਾਏ¹।
 ਆਵਤ ਹੈਂ ਪਰਲੈ ਘਨ ਜਜੋਂ
 ਉਮਡੇ¹, ਮੁਖ ਦਾਢ² ਕਢੀ ਦੁਖ ਦਾਏ।
 ਯੋਂ ਜਬਿ ਆਤੁਰ¹ ਸਿੰਘ ਪਿਖੇ ਗੁਰੁ,
 ਧੀਰਜ ਦੈ ਇਮ ਬੈਨ ਅਲਾਏ ॥ ੨੭ ॥
 ਨਾਹਿ ਡਰੋ ਇਨ ਤੈ ਤੁਮ ਕਿੰਚਤ,
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਜਾਹੁ ਉਚਾਰੇ।
 ਔ ਮਿਲ ਕੈ ਇਕ ਠੌਰ ਪੁਨਾ,
 ਧੁਨਿ ਉਚ ਅਕਾਲ ਗਜਾਉ ਜੈਕਾਰੇ।
 ਯੋਂ ਕਹਿ ਕੈ ਗੁਰੁ ਤੀਰ ਤਜੇ ਨਿਜ,
 ਹੋਇ ਸਪੱਛ ਵਹੀ ਅਹਿ ਕਾਰੇ¹।
 ਬੀਰਨ ਕੈ ਗਿਰਦੇ ਵਹਿ ਤੀਰ,
 ਭਏ ਤਬਿ ਜਾਇ ਭਯੰਕਰ ਭਾਰੇ¹ ॥ ੨੮ ॥
 ਬੀਰਨ ਕੌ ਗੁਰੁ ਤੀਰਨ ਮਾਰਿ,

'ਸਹਾਰਿਆ।
 'ਡਰ।
 'ਤਦ ਬੀਰ ਤੇ ਬੀਭੱਤਸ ਦੋਰਸ (ਇਕੱਠੇ) ਹੋ ਗਏ।
 'ਭਿਆਨਕ।
 'ਕੌੜੇ ਬਚਨ ਕਰੇ।
 'ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ।
 'ਬਹੁਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ। ²ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
 'ਡਰਾਉਣੇ।
 'ਦੇਖੇ।
 'ਬਹੁਤੇ ਭੈ ਨਾਲ ਡਰ ਕੇ।
 'ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣਗੇ।
 'ਉੱਛਲ ਕੇ। ²ਜਾੜ੍ਹਾਂ।
 'ਦੁਖੀ।
 'ਉਹੋ ਹੀ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਸੱਪ ਬਣ ਗਏ।
 'ਬਹੁਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਹੋ ਗਏ।

ਭਗਾਇ ਦਯੋ ਨਿਜ ਸਿੰਘ ਬਚਾਏ।

ਚੱਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਜਜੋਂ ਹਰਿ ਕੇ।

ਅਮਰੀਕ ਸੁ ਭੂਪ ਕੀ ਕੀਨ ਸਹਾਏ।

ਫੇਰ ਪੁਨਾ ਮਿਲ ਕੈ ਗੁਰੁ ਸਿੰਘਨਿ,

ਦੀਨ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਗਜਾਏ।

ਸੋ ਧੁਨ ਕੋ ਸੁਨ ਕੈ ਛਿਨ ਸੈਂ,

ਵਹਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬਿਤਾਲ ਬਿਲਾਏ॥ ੨੯ ॥

ਜੋਗਨਿ ਬੀਰ ਬਿਤਾਲ ਉਡੇ ਇਮ,

ਆਗ ਪਰੇ ਜਿਮ ਆਤਸ਼ ਬਾਜੀ।

ਸੂਰ ਉਦੇ ਜਿਮ ਬਾਦਰ ਧੁੰਧ,

ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਗਜੇ ਮ੍ਰਿਗਾਵਲਿ ਭਾਜੀ।

ਦਾਸ ਨਰਾਯਣ ਭਾ ਬਿਸਮੈ ਪਿਖਿ,

ਕੌਤਿਕ ਜੋ ਗੁਰੁ ਕੀਨ ਦਰਾਜੀ।

ਹਾਰ ਪਰਜੋ ਬਲ ਲਾਇ ਸਭੈ ਜਬਿ,

ਤੋ ਮਿਲਨੇ ਹਿਤ ਹੈ ਮਨਿ ਸਾਜੀ॥ ੩੦ ॥

ਦੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਗਰੇ ਧਰਿ ਅੰਚਰ।

ਬੰਦਨ ਆਇ ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਆਗੇ।

ਕੀਨ ਉਚਾਰਨ ਤ੍ਰਾਹਿ ਸੁ ਤ੍ਰਾਹਿ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੇਖਿ ਤਿਸੈ ਅਨੁਚਾਗੇ।

ਲੀਨ ਉਠਾਇ ਸਦੀਨ ਅਧੀਨ।

ਪੁਨਾ ਗੁਰੁ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਬੁਝਨ ਲਾਗੇ।

ਕਯਾ ਤੁਵ ਨਾਮ ਅਹੇ ਸਿਸ ਕੌਨਿਹਾਂ ?

ਕੋ ਤੁਵ ਭੇਖ ਬਤਾਉ ਸਭਾਗੇ॥ ੩੧ ॥

ਸੰਤਨ ਕਾ ਅਪਮਾਨ। ਰਹਜੋ ਕਰਤੋ,

ਤੁਮ ਕੋ ਸੁਨਜੋ ਹਮ ਕਾਨੋ।

ਖੇਲਨ ਜੁਪ ਫਲੰਗਨ ਕੁਪ,

ਸੁ ਦੌਰਨ ਭੀਤਿ ਅਨੀਤਿ ਮਹਾਨੋ।

ਸੰਤਨ ਸੰਗ ਖਿੱਲੀ। ਕਰਨੀ,

'ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕ੍ਰ ਨੇ।

'ਛਪ ਗਏ।

'ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਉਡਦੀ ਹੈ।

'ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਿਆਂ ਧੁੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ (ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਗੱਜਿਆਂ ਹਰਨਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਭੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

'ਵੱਡਾ।

'ਮਨ 'ਚ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ।

'ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ।

'ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

'(ਉਸ ਨੂੰ) ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇਖ ਕੇ।

'{ਦੀਨ} ਦੁਖੀ ਤੇ {ਅਧੀਨ} ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ।

'ਕਿਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੈਂ।

'ਨਿਰਾਦਰ।

'ਜੁਆ ਖੇਡਣਾ, ਖੂਹ ਟੱਪਣਾ, ਕੰਧ ਤੇ ਦੌੜਨਾ ਬਹੁਤੀ ਖੇਟੀਰੀਤੀ ਹੈ।

'ਹਾਸੀ।

ਭਵਾ ਡੂਬਨ ਕੀ ਯਹਿ ਰੀਤਿ ਪਛਾਨੋ।
ਕਯਾ ਤੁਮਰੇ ਸਮ ਕੋਇ ਨਹੀਂ,
ਜਗ ਮਾਂਹਿ ਬਲੀ ਅਬਿ ਆਨ ਪੁਮਾਨੋ ॥ ੩੨ ॥

ਕਬਿੱਤ:

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਿਨੈ ਸਾਥ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨਾਇ ਮਾਥਾ,
ਕਹਯੋ ਮੈਂ ਤੇ ਆਪ ਕਾ ਹੂੰ ਬੰਦਾ। ਸੁਨ ਲੀਜੀਏ।
ਕਰੇ ਅਪਰਾਧ ਜੋਊ ਪੂਰਬ ਅਗਾਧਾ ਮੈਂ ਨੇ,
ਸਾਧ ਹੈਂ ਦੁਖਾਏ ਛਿਮੋਂ। ਆਪ ਸੋਊ ਕੀਜੀਏ।
ਮਿਲੇ ਆਪ ਰਘੁਨਾਥਾ ਆਇ ਆਜ ਮੁਝੈ ਨਾਥ,
ਕੀਜੀਏ ਸਨਾਥਾ ਹਾਥ ਮਾਥ ਪੈ ਧਰੀਜੀਏ।
ਦੇਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੇਸਾ ਹਾਰਕ ਕਲੇਸ਼ ਸ਼ੇਸ਼²,
ਕਰੋ ਨਿਜ ਸਿੱਖ ਮੋਹਿ ਸਿੱਖਯਾ ਸੁ ਦੀਜੀਏ

॥ ੩੩ ॥

ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰੁ ਕਰੇ ਯੋਂ ਰਸਾਲ ਬੈਨਾ,
ਸਿੱਖ ਹੋਨ ਕਠਿਨ ਮਹਾਂਨ ਪਹਿਚਾਨੀਏ।
ਧਾਰ ਤਰਵਾਰ ਕੀ ਪੈ ਗਮਨ ਕਰਨਾ ਏਹੁ,
ਬਾਰ ਤੈ ਬਰੀਕ ਹੋਇ ਰਹਨੋ ਮਹਾਂਨੀਏ।
ਮੁਰਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ ਰਹੈ ਜੋ ਤਗੀਦ ਲਖਿ,
ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਗੋਰ ਮੈਂ ਸਮਾਵਨ ਹੈ ਜਾਨੀਏ।
ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸੀਖਾ ਪਰ ਚਲੈ ਜਬਿ ਨੀਕ ਬਿਧਿ²,
ਪਾਵੈ ਸੁਖ ਠੀਕ ਤਬਿ ਭਵ ਦੁਖ ਹਾਨੀਏ।

॥ ੩੪ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਯਹਿ ਸੁਨਿ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਪੁਨ,
ਗੁਨ ਕਰਿ ਮਨਿ ਮੁਦ ਠਾਨ²।
ਕਹਯੋ ਬੰਦਗੀ ਬਖਸ਼ੀਏ,
ਮੁਹਿ ਨਿਜ ਬੰਦਾ ਜਾਨ ॥ ੩੫ ॥
ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਕਰ ਤਾਂਹਿ ਸਿਰ,
ਧਰ ਕਰਿ ਕਰਯੋ ਨਿਹਾਲ।

'ਸੰਸਾਰ (ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ)।

'ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼।

'ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ।

'ਦਾਸ।

'ਬਹੁਤੇ।

'ਖਿਮਾ ਕਰੇ।

'ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਰੂਪ।

'ਸਫਲਾ।

'ਚੰਗਾ। ਅਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

'ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ।

'ਚਲਣਾ।

'ਵਾਲ ਤੋਂ।

'ਪੱਕੀ (ਗੱਲ) ਜਾਣੇ।

'ਗੁਰਾਂ ਦੀ (ਆਗਿਆ ਰੂਪ) ਕਬਰ ਵਿੱਚ।

'ਸਿੱਖਿਆ। ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

'ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

'ਵਿਚਾਰ ਕੇ। ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।

'ਭਗਤੀ।

'ਹੱਥ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਪਦੇਸ਼ੈ,
ਕੀਨੋ ਸਿੱਖ ਬਿਸਾਲ ॥ ੩੬ ॥

ਪੁਨ ਬੰਦੇ ਕਰ ਜੋਰ ਕਰਿ,
ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਉਚਰਜੋ ਐਸ।
ਆਗਯਾ ਮੁਝ ਕੋ ਕੀਜੀਏ,
ਹੈ ਰਾਵਰ ਰੁਚਿ ਜੈਸਾ ॥ ੩੭ ॥

‘ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ।

ਪੇਖਿ ਸਿਦਕ ਸਮੁੱਥ ਪੁਨ,
ਤਾਂ ਕੋ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਅਬਿ,
ਦਿਸ ਪੰਜਾਬ ਬਖਯਾਤਾ ॥ ੩੮ ॥

‘ਪ੍ਰਗਟ।

ਪੂਰਬਲੀ ਸਭਿ ਗਾਥ ਗੁਰੁ,
ਤਿਹੰ ਢਿਗ ਕਰੀ ਉਚਾਰ।
ਤੁਰਕਨਿ ਕੀਨੋ ਜੁਲਮ ਜਯੋਂ,
ਗੁਰੁ ਘਰ ਸੰਗ ਅਪਾਰ ॥ ੩੯ ॥

‘ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿਨ ਹਨੇ,
ਤਿਨ ਸਭਿਹਨ ਕੋ ਮਾਰ।
ਲੈਹੁ ਬੈਰ ਤੁਰਕਾਂਨ ਤੈ,
ਤੁਝੈ ਯੋਗ ਯਹਿ ਕਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥

‘ਤੇਰੇ ਲਾਇਕ ਇਹ ਕੰਮ ਹੈ।

ਬੰਦਾ¹ ਜਿਸ ਤਰੁ² ਕੋ ਲਗੈ,
ਤਾਂ ਕੋ ਦੇਤ ਸੁਕਾਇ।

‘ਅਕਾਸ਼ ਵੇਲ।^੨ ਦਰੱਖਤ।

ਤੂੰ ਹਮਰਾ ਬੰਦਾ ਭਯੋ,
ਲਗ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਜਾਇ ॥ ੪੧ ॥

ਤਾਂ ਕਾ ਬੰਦਾ ਨਾਮ ਜਬਿ
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਯੋਂ ਆਪ।
ਤਬਿ ਤੇ ਬੰਦਾ ਨਾਮ ਤਿਹੰ,
ਭਯੋ ਬਿਦਿਤ ਨਿਸ ਪਾਪਾ ॥ ੪੨ ॥

‘ਦੋਸ਼ਰਹਿਤ।

ਚੌਪਈ:

ਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਉਨ ਸਿਰ ਧਰਿ ਮਾਨੀ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਅਰਜ਼ ਬਖਾਨੀ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਬਖਸ਼ ਮੁਝੈ ਕਿਛੁ ਕਰੋ।

ਜਿਹੰ ਬਲ ਮੈਂ ਅਰਿ ਗਨ ਕੇ ਹਰੇਂ' ॥ ੪੩ ॥ 'ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂ।
 ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਹੈ ਕਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਅਪਾਰਾ।
 ਨਿਜ ਗਰ ਤੈ ਨਿਜ ਖੜਗਾ ਉਤਾਰਾ। 'ਖੰਡਾ।
 ਬੰਦੇ ਕੇ ਗਰ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪਾਯੋ।
 ਪਿਖਿ ਤਬਿ ਸਿੰਘਨਿ ਰੋਸ ਉਪਾਯੋ ॥ ੪੪ ॥
 ਹੈ ਇਹੁ ਖੰਡਾ ਹਮਰਾ ਹੱਕ।
 ਯੋਂ ਕਹਿ ਜਰਾ ਨ ਕੀਨੀ ਝੱਕ। 'ਝਿਜਕ।
 ਲਿਯ ਬੰਦੇ ਕੇ ਗਰੇਂ ਉਤਾਰਾ।
 ਫਿਰ ਬੰਦਾ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ੪੫ ॥
 ਪੇਖਿ ਗੁਰੂ ਮੁਸਕਾਇ ਉਚਾਰੀ।
 ਵਸਤੁ ਆਪਨੀ ਇਨੈਂ ਸੰਭਾਰੀ।
 ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਅਬਿ ਬਲਕਾਰੀ।
 ਲੈ ਹੈ ਰਾਜ ਦੁਸ਼ਟ ਗਨ ਮਾਰੀ ॥ ੪੬ ॥
 ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਤੀਰ।
 ਬਖਸ਼ੇ ਪਾਂਚ, ਕਹਯੋ ਯਹਿ ਬੀਰ। 'ਇਹ ਪੰਜ ਬੀਰ (ਸਮਝ)।
 ਹੋਇ ਚਾਹਿ ਅਤਿਸੈ' ਜਬਿ ਆਈ। 'ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ।
 ਇਨ ਮੈਂ ਤੇ ਇਕ ਦਯੋ ਚਲਾਈ ॥ ੪੭ ॥
 ਯਹਿ ਹਟ ਕਰਿ ਫਿਰ ਤੁਮ ਢਿਗ ਐ ਹੈਂ।
 ਤੁਮ ਕੋ ਅਚਰਜ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖੈ ਹੈਂ।
 ਚਲੈ ਪੌਨ ਅਤਿ ਧੂਰ ਉਡੈ ਹੈ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੁਸ਼ਟਿ ਮੰਦ ਹੈ ਜੈਰੈ' ॥ ੪੮ ॥ 'ਨਿਗ੍ਰਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
 ਇਨ ਕੇ ਤਾਬੇ ਫੌਜ ਸ਼ਹੀਦੀ।
 ਕਰਿ ਦੀਨੀ, ਮੈਂ ਕਰਿ ਤਾਕੀਦੀ। 'ਪਕਿਆਈ।
 ਦਲ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਾ ਸਭੀ ਪਲੈਹੈ।
 ਫਤੇ ਜੰਗ ਕੀ ਤੁਮ ਕੋ ਐਹੈ ॥ ੪੯ ॥
 ਚਹੈਂ ਜੁ ਕਾਜ ਕਰਯੋ ਕਛੁ ਔਰੈਂ।
 ਪਾਂਚ ਸਿੰਘ ਕਰੀਓ ਇਕ ਠੌਰੈਂ।
 ਇਨ ਤੈ ਕਰਵੱਈਓ ਅਰਦਾਸਾ।
 ਸਰਬ ਕਾਜ ਆਵਹਿੰ ਤਬਿਰਾਸਾ ॥ ੫੦ ॥
 ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਮਾਝੇ ਔਰੈਂ।

ਪਠਯੋ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਿ ਸਭਿ ਠੌਰੈਂ।
 ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲੱਈਓ।
 ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਮੇਲ ਤੁਮ ਕੱਈਓ ॥ ੫੧ ॥

ਬੀਰ ਹਠੀ ਵਹਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਗੌਰੈਂ। 'ਭਾਰੇ।

ਮੱਦਤ ਕਰੈਂ ਤੋਹਿ ਸਭਿ ਠੌਰੈਂ।
 ਤੁਮ ਸਿੰਘਨਿ ਸੋਂ ਰਖੀਓ ਮੇਲਾ।
 ਉਨ ਬਿਗਰੇ ਤੂੰ ਬਨੈਂ ਦੁਹੇਲਾ' ॥ ੫੨ ॥

'ਦੁਖੀ।

ਮਿਲੈ ਜੁ ਧਨ ਸਭਿ ਬਾਂਟ ਛਕੱਈਓ।
 ਇਕ ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਨ ਆਪ ਸਦੱਈਓ।
 ਜਤੀ ਲੰਗੋਟੇ ਕੇ ਦਿਢ ਰਹੀਓ।
 ਪੁਨ ਅਪਨੋ ਨਹਿੰ ਪੰਥ ਚਲੱਈਓ ॥ ੫੩ ॥

ਗੁਰੂ ਦੁਾਰਨ ਕੇ ਬੰਦਨ ਕੱਈਓ।
 ਗੁਰੂ ਗਾਦੀ ਪਰ ਪਾਉਂ ਨ ਦੱਈਓ।
 ਮਨ ਹੰਕਾਰ ਨ ਅਧਿਕ ਕਰੱਈਓ।
 ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਨ ਕਬੀ ਬਿਗਰੱਈਓ ॥ ੫੪ ॥

ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਮਮ ਰੂਪ ਲਖੱਈਓ। 'ਤੂੰ ਜਾਣੀ।

ਇਨ ਕਾ ਕਹਜਾ ਮਾਨਤੇ ਰੱਹੀਓ।
 ਏਕ ਵਖਤ ਇਨ ਕੀ ਮੰਨ ਲੱਈਓ।
 ਫਿਰ ਇਨ ਤੈ ਤੁਮ ਦਸ ਮਨਵੱਈਓ ॥ ੫੫ ॥

ਕਰਿ ਉਸਤਤਿ ਇਨ ਤੈ ਕੰਮ ਲੱਈਓ।
 ਲੂਟਨ ਤੈ ਇਨ ਕੇ ਨ ਹਟੱਈਓ।
 ਆਪ ਤਜਾਗੀ ਬਨੇ ਰਹੱਈਓ।
 ਰਾਜ ਸਭੀ ਸਿੰਘਹਿੰ ਭੁਗਵੱਈਓ ॥ ੫੬ ॥

ਮੁਝ ਕੇ ਸਦ ਹੀ ਸੰਗ ਲਖੱਈਓ।
 ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਦੁਸ਼ਟਹਿੰ ਦੁਖ ਦੱਈਓ।
 ਭੈ ਨਹਿੰ ਜਰਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੱਈਓ।
 ਇਤਜਾਦਿਕ ਸਭਿ ਕਾਜ ਕਰੱਈਓ ॥ ੫੭ ॥

ਯੋਂ ਕਰਿ ਸਭਿ ਜਗ ਮੈਂ ਜਸ ਪੱਈਓ।
 ਤਨ ਤਜਿ ਫਿਰ ਮਮ ਰੂਪ ਸਮੱਈਓ।
 ਬਚਨ ਹਮਾਰੇ ਸਭੀ ਕਮੱਈਓ।

ਤੌ ਤੁਮ ਸਦਾ ਸੂਖ ਜਸ ਪੱਈਓ ॥ ੫੮ ॥

ਜੇ ਤੂੰ ਹਮਰੇ ਬਚਨ ਤਜੈ ਹੈਂ।

ਤੌ ਤੂੰ ਦੁਹੂੰ ਲੋਕ ਦੁਖ ਪੈਹੈਂ।

ਪਕਰਿ ਤੁਰਕ ਤੁਹਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ਦੀਨੈ।

^੧ਦੁਖੀ।

ਮਾਰਹਿ ਤੋਹਿ ਧਰਮ ਕਰਿ ਛੀਨੈ ॥ ੫੯ ॥

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਜੁ ਭਾਖੇ।

ਬੰਦੇ ਨਿਜ ਢਿਗ ਸਭਿ ਲਿਖਿ ਰਾਖੇ।

ਪੁਨ ਬੰਦੇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ।

ਕਿਛੁ ਕੁ ਸਿੰਘ ਮੁਹਿ ਦੇਹੁ ਸੰਗਾਨਾ ॥ ੬੦ ॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਯਹਿ ਭਲਿ ਮਨਿ ਮਾਨੀ।

ਪਾਂਚ ਸਿੰਘ ਵਡ ਦਏ ਮਹਾਨੀ।

ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਤੇਹਣ ਇਕ ਦੀਨੇ।

ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਭਲ ਚੀਨੇ ॥ ੬੧ ॥

ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬੀਰ ਉਦਾਰੇ।

ਨਗਰ ਮੀਰ ਪੁਰਿ ਪੱਟੀ ਵਾਰੇ।

^੧ਪੱਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮੀਰ ਪੁਰਿ ਪਿੰਡ ਦਾ।

ਬਿਜੈ ਸਿੰਘ ਪੁਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰ।

ਯਹਿ ਬੰਦੇ ਕੇ ਸੰਗ ਦਏ ਕਰਿ ॥ ੬੨ ॥

ਪੁਨ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਸਿੰਘਨ ਤਾਂਈਂ।

ਲਿਖਯੋ ਮਿਲੋ ਤੁਮ ਬੰਦੇ ਤਾਂਈਂ।

ਬੰਦੇ ਕੋ ਮਮ ਰੂਪ ਲਖੱਈਓ।

ਇਸ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮੈਂ ਸਭਿਰੱਹੀਓ ॥ ੬੩ ॥

ਬੈਰ ਸਜਾਦਨ ਕਾ^੧ ਮਿਲਿ ਲਈਓ।

^੧ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ।

ਹਤ ਤੁਰਕੈਂ ਫਿਰਰਾਜ ਕਮੱਈਓ।

ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬੈਨ ਲਿਖਾਏ।

ਬੰਦੇ ਕੇ ਕਰ ਦਏ ਫੜਾਏ ॥ ੬੪ ॥

ਸਿੰਘ ਔਰ ਪੁਨ ਕੇਤਿਕ ਚੰਗੇ।

ਬੰਦੇ ਕੇ ਦੀਨੇ ਤਬਿ ਸੰਗੇ।

ਏਕ ਨਗਾਰਾ ਏਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ^੧।

^੧ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ।

ਦਏ ਗੁਰੂ ਮੁਦ ਹੋਇ ਮਹਾਨਾ ॥ ੬੫ ॥

ਦੈ ਕਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਥਾਪਨਾ ਲਾਏ।

^੧ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ (ਪਿੱਠ ਤੇ) ਥਾਪੜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਨਿੱਧੀ ਸਭਿ ਦਾਏ।

ਦੇ ਕੇ।

ਦਿਸ ਪੰਜਾਬ ਕੋ ਪਠਯੋ ਚੜ੍ਹਾਏ।

ਇਤੀ ਭਯੋ ਈਹਾਂ ਯਹਿ ਧਯਾਏ ॥ ੬੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਨਦੇੜ ਜਾ ਕਰ ਬੰਦੇ ਕੋ ਸਿੱਖ ਕਰਨ, ਪੰਜਾਬ ਦਿਸ ਚਢਾਵਨ', ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸੱਤ੍ਰਮੋਂ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ੨੦ ॥

*ਪੰਜਾਬ ਦਿਸ ਚਢਾਵਨ' ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਹਨ।

੨੧. {ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ, ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਦੀ ਕਥਾ}

*ਦੋਹਰਾ:

*ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ੨੮ਵਾਂ ਬਿਸ਼ਮ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲਾ ਬਿਸ਼ਮ ੨੪ਵਾਂ ਸੀ। ੨੫, ੨੬ ਤੇ ੨੭ ਨੰਬਰ ਬਿਸ਼ਮ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ) ਅਸਾਂ ਇਸ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉੱਤਰਾਧ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਏਥੋਂ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧ 'ਚ ਬਿਸ਼ਮ ਨੰ: ੩ ਤੋਂ ੬ ਤੱਕ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਿਸ਼ਮ ਨੰ: ੩ ਤੋਂ ੬ ਤੱਕ ਦੇਖੋ।

ਦੁੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਿਕੰਦ ਹੈਂ,
ਭਵ ਬੰਧਨ ਮਿਟ ਜਾਇੰ।

'ਬਹੁਤੇ {ਦੁੰਦ} ਦੁਖ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ।

ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮਨਾ,
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਮਨਾਇੰ ॥ ੧ ॥
ਸੁਨੇ ਗਾਥ ਇਕ ਔਰ ਅਬਿ,
ਬੀਚ ਮਾਂਹਿ ਸੁਖ ਦਾਨ।
ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਕੀ ਕਹੈਗੇ,
ਗਾਥਾ ਔਰ ਮਹਾਂਨ ॥ ੨ ॥
ਜਬਿ ਬੰਦੇ ਨੈ ਆਇ ਕੈ,
ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਮਝਾਰ।
ਗਦਲ ਮਚਾਯੋ ਅਧਿਕ ਹੀ,
ਦਏ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਮਾਰ ॥ ੩ ॥
ਹੁਤੋ ਮੁਸੱਲਮ ਖਾਨ ਤਬਿ,
ਸੂਬਾ ਬੀਚ ਲਾਹੌਰ।
ਭਏ ਇਕੱਠੇ ਆਨ ਬਹੁ,
ਤੁਰਕ ਤਾਂਹਿ ਢਿਗ ਔਰ ॥ ੪ ॥
ਸਭਿ ਨੈ ਮਿਲਿ ਅਰਜੀ ਲਿਖੀ,
ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਓਰ।
ਗੁਰੁ ਬੰਦੇ ਨੈ ਮੁਲਕ ਮੈਂ,

'ਬਹੁਤੀ ਹਲਚਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

'ਤਰਫ।

'ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੰਦੇ ਨੇ।

ਅਧਿਕ ਮਚਾਯੋ ਸ਼ੋਰ ॥੫॥

ਜੇਤਿਕ ਗਾਥਾ ਹਮ ਲਿਖੀ
ਪਿਛਲੇ ਧਯਾਇ ਮਝਾਰ*।

*ਉਹ ੨੫ ਤੋਂ ੨੭ ਨੰਬਰ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਧਯਾਇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਾਂ
ਏਥੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਧਯਾਇ ਅੱਗੇ ਉੱਤਾਰਧ 'ਚ ਦੇਖੋ
ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਨੰ: ੩ ਤੋਂ ੬ ਤੱਕ ਆਉਣਗੇ।

ਤਿਸ ਤੈ ਦੁਗਨਿ ਬਨਾਇ ਕਰਿ,
ਲਿਖੀ ਤਿਨੋ ਨੈ ਸਾਰਾ ॥੬॥

'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਔਰ ਬਹੁਤ ਬਾਤੈਂ ਲਿਖੀ,
ਤਿਨਹੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ।
ਜੋ ਸੁਨ ਕਰਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੋ,
ਹੋਵੈ ਰੋਸ ਅਪਾਰਾ ॥੭॥

'ਬਹੁਤਾ ਗੁੱਸਾ।

ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਹੁਤੇ ਤਬਿ,
ਦੱਖਨ ਦਿਸ ਕੇ ਮਾਂਹਿ।
ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਿਜ ਮੁਲਕ ਕਾ,
ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਥੋ ਚਾਹਿ ॥੮॥

'ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ।

ਸ਼ੰਕਰ ਛੰਦ:

ਜਬਿ ਸੁਨਯੋ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਕਾ,
ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਸਭਿ ਹਾਲ।
ਤਬਿ ਭਯੋ ਬਿਸਮੈਂ ਸੀਸ ਧੁਨ ਕਰਿ,
ਸ਼ੋਕ ਕੀਨ ਬਿਸਾਲ।

'ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ।

ਪੁਨ ਬੋਲਾ ਸਰਬ ਅੰਬੀਰ ਲੀਨੇ,
ਨਿਜ ਕਚਹਿਰੀ ਮਾਂਹਿ।

'ਬੁਲਾ ਲਏ।

ਜੋ ਲਿਖਯੋ ਆਯੋ ਥਾ ਪੰਜਾਬੈਂ,
ਸੋ ਸੁਨਾਯੋ ਚਾਹਿ ॥੯॥

ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਬੰਦੇ ਕੀ ਡਰੇ,
ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਸਗਲ ਅੰਬੀਰ।
ਮਤ ਸ਼ਾਹਿ ਹਮ ਕੋ ਪਠੈ ਕਿਤ,
ਤਿਸ ਦਿਸਾ ਕੋ ਦੈ ਭੀਰ।

'ਫੌਜ ਦੇ ਕੇ।

ਜਿਨ ਦਯੋ ਖਾਨ ਬਜੀਦ ਨਾਜ਼ਮ,
ਕਾਫਰੈਂ ਕਰਿ ਜਾਰ।

'ਕਾਫਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ।

ਬਡ ਪੀਰ ਜਾਰਜੋ ਕਬਰ ਤੈ,
ਜਿਨ ਕਢਿ ਸਢੋਰੇ ਵਾਰ ॥ ੧੦ ॥

ਹੈ ਕਰਾਮਾਤੀ ਅਧਿਕ ਬੰਦਾ,
ਰਹਿਤ ਤਾਬੇ¹ ਬੀਰ।

¹ਆਗਿਆ ਵਿੱਚ।

ਮਤ ਮਾਰ ਹੈ ਕਰਿ ਕਾਫਰੈਂ,
ਹਮ ਤਈਂ ਬੰਦਾ ਪੀਰ।

ਜਿਮ ਪਠੈ ਸ਼ਾਹਿ ਨ ਹਮੈ ਤਿਸ ਦਿਸ,
ਕਰੈਂ ਸੋ ਤਦਬੀਰ¹।

¹ਢੰਗ।

ਯਹਿ ਚਿੱਤ ਮੈਂ ਤਬਿ ਧਾਰ ਬੋਲੇ,
ਸ਼ਾਹਿ ਢਿਗ ਅੰਮੀਰ ॥ ੧੧ ॥

ਕਰ ਜੋਰਿ ਭਾਖੈਂ ਅਰਜ਼ ਸਾਚੀ,
ਸੁਨੋ ਜਹਾਂ ਪਨਾਹਿ¹।

¹ਹੇ ਜਗਤ ਦੇਰਾਖੇ।

ਹਮ ਆਪ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦ ਹੀ,
ਆਪ ਕਾ ਸੁਖ ਚਾਹਿੰ।

ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਬੰਦੇ ਕੀ ਕਥਾ,
ਹਮ ਕਰੈਂ ਸਾਚ ਸੁਨਾਇ।

ਵਹਿ ਅਜ਼ਮਤੀ ਹੈ ਪੀਰ ਭਾਰਾ,
ਸੁਨੜੋ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ ॥ ੧੨ ॥

ਬਸਿ ਹੁਤੇ ਤਾਂ ਕੇ ਬੀਰ ਆਗੇ,
ਦਏ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਤੀਰ।

ਬਡ ਥਾਪਨਾ ਦੈ ਪਠਯੋ ਗੁਰੁ ਨੈ,
ਸੰਗ ਦੈ ਸਿੰਘ ਬੀਰ।

ਜਿਨ ਕਰੇ ਲਾਖਨ ਸੰਗ ਜੰਗ,
ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੇ ਮਾਂਹਿ।

ਅਬਿ ਭਯੋ ਤਿਨ ਕਾ ਦੇਸ ਸਭ ਹੀ,
ਸੰਗ ਬੰਦੇ ਚਾਹਿ ॥ ੧੩ ॥

ਪੁਨ ਧਨੀ¹ ਅਜ਼ਮਤ² ਤੇਗ ਕਾ,
ਲਖ ਲੇਹੁ ਬੰਦਾ ਭਾਰ¹।

¹ਮਾਲਕ। ²ਕਰਾਮਾਤ।

¹ਬਹੁਤਾ।

ਤਿਸ ਸੰਗ ਕਰਨੋ ਮੇਲ ਹੈ ਭਲ,
ਨਾਹਿ ਨੀਕੀ ਰਾਰ¹।

¹ਲੜਾਈ।

ਹੈ ਸਿੱਖ ਸੋਊ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕਾ,
ਬਖਸ਼ ਇਨ ਹੂੰ ਕੀਨ।

ਨਿਜ ਸੁਤਨ ਕਾ ਇਨ ਬੈਰ ਲੇਵਨ,
ਹੇਤ ਪਠਯੋ ਚੀਨ ॥ ੧੪ ॥

ਤਬਿ ਜਿਨੋ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਨਾਹੱਕ,
ਕਰੇ ਜੁਲਮ ਅਪਾਰ।

ਅਬਿ ਜਾਇ ਬੰਦੇ ਹਨਯੋ ਤਿਨ ਕੋ,
ਲਏ ਬਦਲੇ ਭਾਰ।

ਅਬਿ ਆਪ ਮੇਟਯੋ ਚਹਿਤ ਜੇ,
ਵਹਿ ਗਦਲ ਕੋ¹, ਭਲ ਭਾਇ²।

¹ਬਗਾਵਤ ਨੂੰ। ²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਤੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਤੈ ਹੁਕਮ,
ਬੰਦੇ ਤਈਂ ਦੈਹੁ ਦਿਵਾਇ ॥ ੧੫ ॥

ਵਹਿ ਨਹਿ ਮਚਾਵੈ ਗਦਲ ਜਗ ਮੈਂ,
ਲੂਟ ਮਾਰ ਤਜਾਇ।

ਬਹੁ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਤੈ ਲਵੈ,
ਜਗੀਰ ਬੈਠਾ ਖਾਇ।

ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਮਿਟ ਹੈ ਗਦਲ ਸਰਬ,
ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਲਖ ਲੇਹੁ।

ਨਹਿ ਨੀਕ ਔਰ ਉਪਾਵ ਕੋਊ,
ਮਤੋ ਹਮਰੋ ਏਹੁ ॥ ੧੬ ॥

ਯਹਿ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਨੈ,
ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਮਾਨੀ ਠੀਕ।

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਵਨ ਕੀ ਤਬੈ,
ਦਿਲ ਮਾਂਹਿ ਧਾਰੀ ਨੀਕ¹।

¹ਚੰਗੀ।

ਇਤ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨਾਦੇੜ ਢਿਗ,
ਤਟ ਗੰਗ ਠਟ ਮੋਕਾਨ¹।

¹ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾ ਕੇ।

ਤਹਿੰ ਬਿਰੇ ਮਨ ਧਰਿ ਮੋਦ,
ਖੇਲਹਿੰ ਨਿਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਹਾਨ ॥ ੧੭ ॥

ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕਾ,
ਉਪਦੇਸ਼ ਵੇਸ¹ ਦਿਢਾਇੰ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

ਨਿਤ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ,
ਪੁਨ ਕਥਾ ਬਿਬਿਧ¹ ਸੁਨਾਇ।
ਫਿਰ ਜਾਗ ਕੈ ਨਿਸ ਅਰਧ ਤੈ,
ਕਰਿ ਸੌਚ ਗੰਗ ਇਸ਼ਨਾਨ।
ਫਿਰ ਗੰਗ ਤਟ ਬਿਛਵਾਇ ਆਸਨ,
ਧਰੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਧਯਾਨ ॥ ੧੮ ॥

¹ਅਨੇਕ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ।

ਜਬਿ ਚਢੈ ਦਿਨ ਇਕ ਪਹਿਰ ਭਰ,
ਫਿਰ ਆਇ ਭੋਜਨ ਪਾਇ।
ਪੁਨ ਜਾਇ ਭੀਤਰ ਪੌਢਹੀਂ,
ਪ੍ਰਯੰਕ¹ ਪਰ ਸੁਖ ਦਾਇ।
ਇਕ ਥੀ ਸਮਾਣੀ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਢਿਗ¹,

¹ਪਲੰਘ।

¹ਉਥੇ ਗੁਰਾਂ ਪਾਸ (ਸਮਾਣੀ) ਮਹਿਲ (ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ) ਸਨ।

ਕਰੈ ਭੀਤਰ ਸੇਵ।
ਦਿਨ ਢਲੇ ਬਾਹਰ ਆਇ ਕਰਿ,
ਛਕਿ ਫੀਮ ਬਿਜੀਆ¹* ਏਵ² ॥ ੧੯ ॥

¹ਸੁੱਖ। ²ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। *ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ਨੰ: ੭੦ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੬ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਕਰਿ ਸੌਚ ਸਜਿ ਦਸਤਾਰ ਆਯੁਧ,
ਹੋਇ ਅੱਸੂ ਅਸਵਾਰ।
ਨਿਜ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਕੇ,
ਬਨ ਕਰੈਂ ਜਾਇ ਸ਼ਿਕਾਰ।
ਜਿਸ ਘਾਟ ਲਖ ਕਰਿ¹ ਜਾਵਹੀਂ,
ਵਹਿ ਆਹਿ ਘਾਟ ਸ਼ਿਕਾਰ।
ਪੁਨ ਔਰ ਨਾਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਤਿ ਕੇ,
ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਕਰਿ ਚਾਰੁ ॥ ੨੦ ॥
ਜਿਸ ਦਿਵਸ ਨਾਹਿੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਵੈਂ,
ਸਭਾ ਤਿਸ ਦਿਨ ਲਾਇੰ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਕਹਿ ਗਾਥ ਨੀਕੇ,
ਗਯਾਨ ਦੌਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇ।
ਤਬਿ ਸਿੱਖ ਏਕ ਪੰਜਾਬ ਦਿਸ ਤੈ,
ਗਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਧਾਇ।
ਉਨ ਗਾਥ ਬੰਦੇ ਕੀ ਸੁਨਾਈ,

¹ਲੰਘ ਕੇ।

ਸਭੀ ਸੁਖਦ ਸੁਹਾਇ ॥ ੨੧ ॥
 ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਸਮਾਣਾ ਔ ਸਢੇਰਾ,
 ਦਾਮਲਾ ਸਰਹੰਦ।
 ਯਹਿ ਲੂਟ ਮਾਰ ਬਿਰਾਨ ਕੀਨੇ,
 ਹਤਯੋ ਨਾਜਮ ਮੰਦ।
 ਪੁਨ ਬਾਵਨੀ¹ ਸਰਹੰਦ ਕਾ,
 ਜਯੋਂ ਮੁਲਕ ਕਬਜ਼ੇ ਕੀਨ।
 ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਯੋਂ ਕੇ ਲਏ ਬਦਲੇ,
 ਤੂਕਨ ਤੈ ਜਯੋਂ ਪੀਨ² ॥ ੨੨ ॥
 ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕੱਠਾ,
 ਭਯੋ ਸਬਿ ਇਕ ਠੌਰ।
 ਉਤ੍ਰੈਣ ਦਿਨ ਜਯੋਂ ਦਿਨ ਬਦਿਨ,
 ਦਹ ਚੰਦ ਬਢਿ ਹੈ ਗੌਰ³।

¹ਬਵੰਜਾਂ (ਪੜ) ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਪਰਗਣਾ।

²ਬਹੁਤੇ।

³ਉਤ੍ਰਾਯਣ (ਦਸ ਪੋਹ ਤੋਂ ਨੌਂ ਹਾੜ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ) ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ, ਦਿਨ ਬ ਦਿਨ (ਦਹ ਚੰਦ) ਦਸ ਗੁਣਾ ਵਧ ਕੇ (ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ) ਵੱਡਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

⁴ਬਲ।

ਇਤਯਾਦਿ ਗਾਥਾ ਔਰ ਪੌਰਖ⁴,
 ਕਹੇ ਬੰਦੇ ਕੇਰ।
 ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਸਹਤ,
 ਹੋਏ ਮੋਦ ਮਾਨ ਵਧੇਰ⁵ ॥ ੨੩ ॥
 ਪੁਨ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਮਨ ਮੋਦ ਹੋਏ,
 ਸਿੰਘ ਪੁਨ ਸਮੁਦਾਇ।
 ਗੁਰੂ ਸ਼ਲਕ ਤੋਪਨ ਕੀ⁶ ਕਰਾਈ,
 ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਗਵਾਇ।
 ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨੈ ਤਬਿ ਖਬਰ ਦੀਨੀ,
 ਦਿਸ ਪੰਜਾਬੋਂ ਚਾਲਿ।
 ਤਿਸ ਤਈਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ,
 ਬਰ ਬਖਸ਼ ਕੀਨ ਨਿਹਾਲ ॥ ੨੪ ॥
 ਦੋਹਰਾ:
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਤਰਫ ਤੈ,
 ਤਿਸੀ ਸਮੈਂ ਨੰਦ ਲਾਲ।

⁵ਮੰਨੋ ਬਹੁਤੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਹੋਏ।

⁶ਤੋਪਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਵਾਰ।

ਆਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਖਬਰ ਤਿਨ,
ਦੀਨੀ ਐਸ ਬਿਸਾਲ ॥ ੨੫ ॥

ਸ਼ਹਿਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੇ,
ਆਵਤ ਹੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।
ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਦਿਸ ਜਾਨ ਕੇ,
ਰਾਖਤ ਮਨ ਮੈਂ ਚਾਹਿ ॥ ੨੬ ॥

ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਅਬਿ ਆਪ ਕੇ,
ਆਵਹਿਗੋ ਇਤ ਖਾਸ।

‘ਆਪ।

ਕਿਛੁਕ ਗੁਫਤ-ਗੂ^੧ ਕਰਨ ਕੀ,
ਰਾਖਤ ਮਨ ਮੈਂ ਆਸ ॥ ੨੭ ॥

‘ਗੱਲ ਬਾਤ।

ਹਾਕਲਾ ਛੰਦ:

ਪੁਨ ਚੰਦਰੋਜ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।

‘ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ।

ਤਬਿ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਚਾਹੀ।

‘ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ।

ਆਯੋ ਵਹਿ ਗੁਰੂ ਕੈ ਪਾਸੰ।

ਦੈ ਭੇਟਾ ਮਿਲਿਓ ਖਾਸੰ ॥ ੨੮ ॥

ਇਕ ਵਡੇ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ।

ਤਿਨ ਧਰਜੇ ਗੁਰੂ ਕੈ ਤੀਰਾ।

‘ਪਾਸ।

ਗੁਰੂ ਲੈ ਕਰਿ ਗੰਗਾ^੧ ਮਾਹੀਂ।

‘ਗੋਦਾਵਰੀ।

ਵਹਿ ਗੇਰ ਦਯੋ ਛਿਨ ਤਾਹੀਂ ॥ ੨੯ ॥

ਪਿਖਿ ਯੋਂ ਪੁਨ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ।

ਕਰ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ ਸਾਦਰ।

ਹੇ ਗੁਰੂ ਯਹਿ ਨੀਕੋ ਹੀਰਾ।

ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਗੇਰਯੋ ਨੀਰਾ ॥ ੩੦ ॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਐਸ ਵਖਾਨਾ।

ਹੈ ਹਮਰਾ ਤੋਸੇ ਖਾਨਾ।

‘ਸਜਾਵਟ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨਰੱਖਣ ਦਾ ਘਰ।

ਯਹਿ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਵਿਚਾਰੋ।

ਚਹੀਏ ਤੋਂ ਲੈਹੁ ਨਿਹਾਰੋ^੧ ॥ ੩੧ ॥

‘ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਉ।

ਧਸ ਕਰਿ ਇਸ ਜਲ ਕੇ ਮਾਂਹੀਂ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਤਲ ਨਿਰਖੋ ਚਾਹੀ।

ਯਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਸੁਨ ਕੈ।

ਧਸ ਜਲ ਮੈਂ ਨਿਰਖੜੋ ਗੁਨ ਕੈ ॥ ੩੨ ॥

ਪੇਖੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਜਵਾਹਰ।

ਬਹੁ ਹੀਰੇ ਵਡ ਤਿਸ ਠਾਹਰ।

ਪਿਖਿ ਹੋਯੋ ਅਧਿਕ ਹਿਰਾਨੰ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਬੰਦੇ ਆਨੰ ॥ ੩੩ ॥

ਤਿਸ ਜਾਗਾ ਕਾ ਅਬਿ ਨਾਮੁੰ।

ਕਹਿੰ ਹੀਰਾ ਘਾਟ ਤਮਾਮੁੰ।

ਫਿਰ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਖਾਸੰ।

ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹੜੋ ਗੁਰੁ ਪਾਸੰ ॥ ੩੪ ॥

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੀਨ ਦਜਾਲੇ।

ਇਕ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਬਿਸਾਲੇ।

ਜੋ ਬੰਦਾ ਸਿੱਖ ਤੁਮਾਰਾ।

ਹੈ ਗਯੋ ਪੰਜਾਬ ਮਝਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥

ਜਿਸ ਹਿਤ ਤੁਮ ਵਹਿ ਪਠ ਦੀਨਾ।

ਸੋ ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਉਨ ਕੀਨਾ।

ਤਿਨ ਬੈਰ ਸਜਾਦੜੋਂ ਕੇਰੋ।

ਲੀਨੋ ਸਭਿ ਭਲਿ ਬਿਧਿ ਹੇਰੋ ॥ ੩੬ ॥

ਅਬਿ ਮਿਹਰ ਆਪ ਦਿਲ ਧਰੀਏ।

ਮੁਝ ਪਰ ਯਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀਏ।

ਲਿਖ ਪਠੀਏ ਯੋਂ ਤਿਸ ਤਾਂਈਂ।

ਨਹਿੰ ਜੁਲਮੀ ਕਰੈ ਮਹਾਂਈਂ' ॥ ੩੭ ॥

'ਬਹੁਤਾ ਜੁਲਮ।

ਯਹਿ ਖਲਕ ਖੁਦਾ ਕੀ ਹੱਈਏ।

ਨਹਿੰ ਅਤੀ ਦੁਖਾਵਨਿ ਚਹੀਏ।

ਨਹਿ ਗਦਲ ਮੁਲਕ ਮੈਂ ਪਾਵੈ।

ਹਮ ਤੈ ਜੋ ਚਹਿ ਮਨਵਾਵੈ ॥ ੩੮ ॥

ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਦਿਲਵਾਵੈ।

ਮਨ ਜੇਤਿਕ ਤਿਸ ਕੇ ਭਾਵੈ।

ਪੁਨ ਮੈਂ ਹੋਂ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰਾ।

ਜਿਮ ਔਰ ਖਾਲਸਾ ਸਾਰਾ ॥ ੩੯ ॥

ਜਬਿ ਯਾ ਬਿਧਿ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਢਿਗ ਭਾਖਯੋ ਸਾਦਰ।
ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਯੋਂ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ।
ਸੁਨ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਪਯਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥

ਤੁਮ ਨੈ ਜੋ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ।
ਕੀਨੋ ਥਾ ਇਕ ਅਕਰਾਰੇ।
ਨਹਿੰ ਪੂਰਨ ਸੋ ਤੁਮ ਕੀਨੋ।
ਹਮ ਤਿਸੀ ਕਾਜ ਹਿਤ ਚੀਨੋ ॥ ੪੧ ॥

ਇਕ ਬੰਦਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਵਾਜਾ।
ਤਿਸ ਤੈ ਕਰਵਾਯੋ ਕਾਜਾ।

'ਇਕ ਪੁਰਖ ਨੂੰ (ਬੰਦਾ) ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਹੈ।

ਹਮ ਹੁਕਮ ਜੁ ਤਿਸ ਕੋ ਦੀਨਾ।
ਤਿਨ ਸੀਸ ਧਾਰਿ ਸਭਿ ਕੀਨਾ ॥ ੪੨ ॥

ਅਰ ਅਜਮਤਾ ਤਿਸ ਕੋ ਦੀਨੀ।
ਹਮ ਨੈ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀ ਪੀਨੀ।

'ਕਰਾਮਾਤ।

'ਬਹੁਤੀ।

ਜੋ ਬੋਲ ਭਲੇ ਜਨ ਰਰ ਹੈਂ।
ਫਿਰ ਪਾਲਨ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੪੩ ॥

'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਬੈਨ ਨ ਅਪਨੇ ਪਾਲਤ।
ਤਿਨ ਕੋ ਜਮ ਦੋਜਕ ਡਾਲਤ।

ਜੋ ਬਚਨ ਸਪੁਰਸ਼ਨ ਕੇਰਾ।

'ਚੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ।

ਮੁਖ ਤੈ ਨਿਕਸਯੋ ਇਕ ਬੇਰਾ ॥ ੪੪ ॥
ਵਹਿ ਫਿਰਤ ਨਾਹਿੰ ਫਿਰ ਐਸੇ।

'ਮੁੜਦਾ ਨਹੀਂ।

ਪਿਖਿ ਦੰਤ ਦੁਰਦ ਕਾ ਜੈਸੇ।

'ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਦਾ ਦੰਦ।

ਜਜੋਂ ਛੂਟਯੋ ਤੀਰ ਕਮਾਣੋਂ।
ਫਿਰ ਫਿਰਤ ਨ ਪੀਛੇ ਜਾਣੋ ॥ ੪੫ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਫਿਰ ਕਹੀ,
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਯਹਿ ਬਾਤ।
ਜੇ ਨਹਿੰ ਬਰਜਤ ਆਪ ਤਿਸ,
ਗਦਲ ਮਿਟੈ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ ॥ ੪੬ ॥
ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਮਨ ਦਿਢ ਰਖਯੋ,
ਪਰਣ ਯਹੀ ਕਰ ਸਾਰ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਸੰਗ ਕਬੀ ਮੈਂ,
ਨਾਹਿੰ ਕਰੋਂਗੋ ਰਾਰ ॥੪੭॥
ਯੋਂ ਸੁਨ ਕਰਿ* ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਕਹੜੋ,

*ਯੋਂ ਸੁਨ ਕਰਿ' ਪਾਠ ਦਿੱਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚ ਇਹ ਪਾਠ ਛਪਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਣਜਾਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਥਾਵੇਂ 'ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ' ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ੪੮ ਨੰ: ਅੰਕ ਵੀ ਦੋਹਰਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਹਰਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। 'ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ' ਅੰਕ ਨੰ: ੪੯ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਜੋਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਨੋ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹਿ।
ਕਰੜੋ ਪ੍ਰਣ ਜੇ ਆਪ ਯਹਿ,
ਅਰ ਕਿਯ ਚਲਤ ਨਿਬਾਹਿ ॥੪੮॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ:

ਤਬ ਤੁਮ ਧੀਰਜ ਧਰ ਰਿਦੈ,
ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਰਹਾਵੈ।
ਜੇ ਕਰਿ ਹੈ ਸੋ ਸਭਿ ਸਹੋ,
ਨਹਿੰ ਰਾਰ ਬਢਾਵੈ।
ਅਬਿ ਬੰਦਾ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਮੈਂ, ਹੂੰ ਹੈ ਹੰਕਾਰੀ।
ਜਬੈ ਉਲੰਘਨ ਕਰੈਗੋ, ਆਇਸਾ ਹੱਮਾਰੀ 'ਆਗਿਆ।

॥੪੯॥

ਬਿਗਰ ਜਾਇਗੋ ਪੰਥ ਸੈਂ, ਨਿਜ ਪੰਥ ਚਲੈ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਘਰ ਸੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੂੰ, ਜਤ ਸਤ ਸਭਿ ਖੂੰ ਹੈ।
ਤਬਿ ਹਮ ਅਜਮਤ ਆਪਨੀ, ਤਿਸ ਤੈ ਸਭਿ
ਲੈਹੈਂ।

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਪੰਥ ਕੋ, ਫਿਰ ਨੀਕੈ ਦੈਹੈਂ ॥੫੦॥

ਫਿਰ ਬੰਦਾ ਰਹਿ ਜਾਇਗੋ, ਅਜਮਤ ਤੈ ਖਾਲੀ*।

*ਅਜਿਹੇ ਵਾਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਸਬੰਧੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ।

ਤਬਿ ਤੁਮ ਲਈਓ ਤਾਂਹਿ ਤੈ, ਮਨ ਭਵਤ
ਸਮਾਲੀ'।

'ਉਸ ਤੋਂ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ (ਰਾਜ ਭਾਗ) ਲੈ ਕੇ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਜੇ।

ਯੋਂ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੈ ਕਹੜੋ, ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹਿ
ਬਹਾਦਰ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਮੁਦ ਮਾਨ ਕੈ, ਡੇਰੇ ਗਯੋ ਸਾਦਰ

॥ ੫੧ ॥

ਤਬਿ ਹੀ ਏਕ ਪਠਾਣ ਨੈ, ਹੂੰ ਕਰਿ ਬਹੁ ਗਰਜੀ। 'ਇੱਛਾਵਾਨ।

ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਢਿਗ ਦਈ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰ
ਅਰਜੀ।

ਕਹਯੋ ਹਮਾਰੀ ਭੂਮਿ ਮੈਂ, ਗੁਰੁ ਨਗਰ ਬਸਾਯੋ।

ਜੋਰ ਬਜੋਰੀ ਆਨ ਕੈ, ਇਨ ਡੇਰਾ ਲਾਇਓ 'ਬਦੇ-ਬਦੀ।

॥ ੫੨ ॥

ਸਾਤ ਪੁਸ਼ਤ ਤੈ ਜਿਮੀਂ ਹੈ, ਹਮਰੀ ਯਹਿ ਜਾਨੋ। 'ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ।

ਪੀਰ ਹਿੰਦ ਕੇ ਨੈ ਲਈ, ਦਬ ਅਬੀ ਮਹਾਨੋ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਗੁਰੂ ਤੈ, ਬੂਜਯੋ ਯਹਿ ਜਬ ਹੀ।

ਜਿਮੀਂ ਹਮਾਰੀ ਹੈ ਯਹੀ, ਗੁਰੁ ਭਾਖਯੋ ਤਬਿ ਹੀ

॥ ੫੩ ॥

ਪਰਯੋ ਅਧਿਕ ਇਮਰਾਰ ਜੋ, ਤੋ ਗੁਰੁ ਇਕ ਬਲ 'ਝਗੜਾ।

ਕੋ।

ਪਟਵਾਯੋ ਛੈ ਹਾਥ ਲੋ, ਦਿਖਲਾਯੋ ਬਲ ਕੋ।

ਨਿਸਕਯੋ ਧਰਤੀ ਮੱਧ ਤੈ, ਇਕ ਮੰਦਰ ਚਾਰੂ। 'ਸੁੰਦਰ।

ਧੂਣੀ ਤਿਸ ਕੈ ਵੀਚ ਮੈਂ, ਜਗ ਰਹੀ ਅਪਾਰੂ

॥ ੫੪ ॥

ਕਰਮੰਡਲ ਵਰ ਆਸਨੈਂ, ਆਸਾ ਅਰ ਮਾਲਾ। 'ਸੋਟਾ।

ਯਹਿ ਸਮਾਜ ਦਿਖਰਾਯੋ, ਨਿਜ ਗੁਰੂ ਬਿਸਾਲਾ। 'ਸਾਮਾਨ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਬੂਝਯੋ, ਯਹਿ ਨਿਕਸਯੋ ਕੈਸੇ।

ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਨੈ ਫਿਰ ਭਾਖਯੋ, ਤਿਸ ਪਰਤੀ ਐਸੇ

॥ ੫੫ ॥

ਜਬਿ ਜੁਗ ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਥਾ ਹੁਤੋ, ਤਬਿ ਹਮ ਇਸ
ਥਾਨੈਂ।

ਬਰਸੋਂ ਕੇਤਿਕ ਬੈਠ ਕੈ, ਤਪ ਕੀਨ ਮਹਾਨੈ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਗੁਰੂ ਕੋ, ਬਹੁ ਬੰਦਨ ਕੀਨੋ।

ਤਬਿ ਹੀ ਤਿਸੀ ਜਮੀਨ ਕਾ, ਪੱਟਾ ਲਿਖ ਦੀਨੋ 'ਸਨਦ, ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ।

॥ ੫੬ ॥

ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਕੋ, ਭੇਟਾ ਬਹੁ ਦੈ ਕੈ।
ਤਰਫ ਨੁਰੰਗਾ ਬਾਦ ਕੀ, ਆਯੋ ਪੁਨ ਧੈ ਕੈ।
ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਮੈਂ, ਮੁਦ ਪਾਇ
ਰਹਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਘਰਨੀ¹ ਤਬਿ ਹੁਤੀ, ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਤਹਾਂਏਂ 'ਮਹਿਲ (ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ)।

॥੫੭॥

ਤਿਨ ਕੋ ਫਿਰ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨੈ, ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਾਯੋ।
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਲੋ ਸਿੱਖਨ ਕੋ, ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਦਾਯੋ।
ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਤਨ ਤਜਨ ਕਾ, ਦਿਲ ਮੈਂ ਯੋਂ
ਠਟਯੋ।

'ਧਾਰ ਲਿਆ।

ਕਰਤੇ ਪੁਰਖੁ ਬਿਕੁੰਠ ਤੈ, ਪਰਮਾਨਾ¹ ਪਠਯੋ

'ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

॥੫੮॥

ਕਾਰਣ ਨਿਜ ਤਨ ਤਜਨ ਕਾ, ਗੁਰੂ ਐਸ ਬਨਾਯੋ।
ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਹੁਤੋ, ਇਕ ਨੌਕਰ
ਭਾਯੋ।

'ਚੰਗਾ।

ਪੈਦੈ ਖਾਨ ਪਠਾਂਨ ਥਾ, ਬਡ ਨਾਮੀ ਬੀਰੈਂ।

'ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੂਰਮਾ।

ਤਾਂ ਕੋ ਰਣ ਮੈਂ ਹਤਯੋ ਥਾ, ਖਸਟਮ ਗੁਰੂ ਧੀਰੈਂ

॥੫੯॥

ਪੌਤਰ ਤਿਸ ਕੇ ਜੁਗ ਭਏ, ਨੌਕਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਦੱਖਣ ਮੈਂ, ਜਬਿ ਗਯੋ ਤਹਾਂ ਹੀ।
ਵਹੀ ਫੌਜ ਨਾਦੇੜ ਮੈਂ, ਤਬਿ ਸ਼ਾਹਿ ਤਜਾਈ।

'ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ।

ਪੀਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਖਿ ਗੁਰੈਂ, ਦਰਸੈਂ ਜਨ ਆਈ

॥੬੦॥

ਵਹਿ ਭੀ ਇਕ ਦਿਨ ਦਰਸਬੇ, ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਪੈ
ਆਏ।

ਸੁੰਦਰ ਡੀਲ¹ ਜੁਆਨ ਪਿਖਿ, ਬਡ ਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ਿ
ਥਾਏ।

'ਕੱਦ।

ਗੁਰੂ ਹਵਾਲ ਜਬਿ ਬੂਝਯੋ, ਉਨ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਏ।

ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਜਲੰਧਰੈਂ, ਢਿਗ ਘਰ ਹਮਰਾਏ।

'ਸਾਡਾ ਘਰ ਹੈ।

॥੬੧॥

ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਰਹਜੋ, ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਜੋਈ।
ਤਿਸ ਕੇ ਹੈਂ ਹਮ ਪੌਤਰੇ, ਪਾਠਾਣ ਲਖੋਈ।

'ਜਾਣੇ।

ਗੁਲ ਖਾਂ ਅਤਾਉਲ ਖਾਨ ਹੈਂ, ਇਹ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਦ ਮਾਨ ਕੈ, ਨਿਜ ਢਿਗ ਬੈਠਾਰੇ

॥ ੬੨ ॥

ਕਰਿ ਪਿਆਰ ਕੀ ਬਾਤ ਬਹੁ, ਤਬਿ ਹੇਤ
ਮਿਠਾਈ।

ਦੋਇ ਰੁਪਈਏ ਦੁਹਾਂ ਕੋ ਦੀਨੇ, 'ਉਨ ਜਾਈ।

'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਘਰ) ਜਾ ਕੇ।

ਕਹਜੋ ਆਪਨੀ ਮਾਤ ਪੈ, ਸਬਿ ਹੀ ਬਿਰਤੰਤਾ।

ਹੁਤੀ ਤਹਾਂ ਤਿਨ ਸੰਗ ਹੀ, ਉਨ ਜਾਨਯੋ ਤੰਤਾ।

'ਤੱਤ, ਸਿਧਾਂਤ।

॥ ੬੩ ॥

ਪੈ ਉਨ ਨਿਜ ਪੂਤਾਨ ਪੈ, ਕਿਛੁ ਭੇਤ ਨ ਖੋਲ੍ਹਾ।

ਕਰੀ ਤਰੀਫ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈਂ, ਬਲਿਕੈ ਆਤੋਲਾ।

'ਸਗੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਕਿ {ਆਤੋਲਾ} ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਰੀਫ ਹਨ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੈ, ਆਵੈਂ ਧਨ ਪਾਵੈਂ।

ਤਿਨ ਕੋ ਚੌਪੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਨਿਜ ਸੰਗ ਖਿਲਾਵੈਂ

'ਪਾਸਾ।

॥ ੬੪ ॥

ਪੈ ਜਬਿ ਮਾਰੈਂ ਨਰਦ ਕੇ, ਜਾਂ ਡਲ ਗੁਰੁ ਗੇਰੈਂ।

'ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਾਲਣੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਯਾ ਬਿਧਿ ਉਨੈ ਸੁਨਾਇ ਕੈ, ਨਿਤ ਗਾਰੀ ਟੇਰੈ*।

*ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਗਾਲੀ ਦਾ ਨਿਕਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਆਪ ਦੇ ਮੁਖੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਹੀ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ। ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਕੌੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ, ਪਾਸਾ ਖਿਡਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਆਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬੋਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਜਿਹਾ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- "ਸਾਦਰ ਬੋਲ ਖਿਲਾਵਹੀਂ ਪਾਸਾ ਸੰਗਾਇ ॥ "

ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਕਾ ਬੈਰ ਜੋ, ਨਹਿ ਲੇਵੈ ਅਰਿ ਤੈ।

'ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਪਾਸੋਂ।

ਥੂਕ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਮਾਤ ਪੈ, ਲਾਨੁਤ ਤਿਹਾਂ ਨਰ ਤੈ

॥ ੬੫ ॥

ਖਾਣਾ ਤਾਂਹਿ ਹਰਾਮ ਹੈ, ਧਿਕ ਜਾਤੈਂ ਪਾਤੈਂ।

ਕੁਲ ਬੈਰੀ ਕੀ ਸੰਤਤੈਂ, ਜੋ ਹਤੈ ਨ ਖਜਾਤੈਂ।

'ਕੁਲ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਉਲਾਦ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਮਾਰੇ।

ਬਾਤ ਬਾਤ ਮੈਂ ਨੀਤਾ ਗੁਰੁ, ਯੋਂ ਉਨੈ ਸੁਨੈਹੈਂ।

'ਹਰਚੋਜ਼।

ਵਹਿ ਯਹਿ ਭੇਦ ਨ ਸਮਝਹੀਂ, ਸੇ ਭਾਵ ਲਖੈ ਹੈਂ¹ 'ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਹੈ।

॥ ੬੬ ॥

ਪਾਂਚ ਰੁਪੱਈਏ ਰੋਜ ਹੀ, ਦੇਵੈਂ, ਉਨ ਤਾਂਈਂ।

ਸਾਦਰ ਬੋਲ ਖਿਲਾਂਵਹੀਂ, ਪਾਸਾ ਸੰਗਾਈ।

ਕਈ ਬਾਰ ਨਿਜ ਮਾਤ ਪੈ, ਉਨ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ।

ਹਮਰੇ ਹੋਇ ਮੁਖਾਤਬੈਂ¹ ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਇਮ ਗਾਈ² 'ਮੁਖਾਤਬ, ਸਾਹਮਣੇ। 'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

॥ ੬੭ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ ਕੀ ਮਾਇ ਨੈ, ਸਭਿ ਭੇਤ
ਬਤਾਯੋ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਾਦੇ ਨੈ ਸਹੀ, ਤੁਵ ਦਾਦਾ ਘਾਯੋ।

'ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਬਾਪ ਤੁਮਾਰਾ ਇਨ ਹਤਯੋ, ਚਮਕੌਰ ਨਜੀਕੈਂ।

ਪਹਿਲੇ ਜੰਗ ਜੁ ਭਯੋ ਥਾ, ਜਾਨੋ ਤੁਮ ਠੀਕੈਂ

॥ ੬੮ ॥

ਕਰਤ ਅੱਗੂਚੈ¹ ਤੁਮੀ ਕੇ, ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਅਸਾਰਾ।

'ਭਾਵੇਂ।

ਪੈ ਤੁਮ ਬੁਰਾ ਨ ਚਿਤਵੀਅਹੁ, ਇਹੁ ਬਲੀ
ਅਪਾਰਾ।

ਪੁਨਾ ਨਿਮਕ ਹਮ ਬਹੁ ਖਯੋ, ਇਨ ਕੇ ਘਰ ਕੇਰੋ।

ਲਰਤ ਜੰਗ ਮੈਂ ਸੇ ਹਤੇ, ਨਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਇਨ ਕੇਰੋ

॥ ੬੯ ॥

ਯੱਦਯਪਿ ਉਨ ਕੀ ਮਾਇ ਨੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ
ਵਡਿਆਈ।

ਕਹਿ ਬਹੁਧਾ¹ ਸੁਤ ਥੇ ਬ੍ਰਜੇ, ਕਸਮੈਂ ਦਿਲਵਾਈ।

'ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।

ਤੋਂ ਭੀ ਫਿਰ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪੂਰਬ ਕੀ ਨਜਾਂਈ।

'ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਹੀ।

ਦੈ ਗਾਰਾਂ ਪਾਸਾ ਸੁਟਯੋ, ਯਾ ਬਿਧਿ ਪੁਨ ਗਾਈ

॥ ੭੦ ॥

ਨਾਲਾਯਕ ਮਰਦੁਦਾ¹ ਸੇ, ਜੋ ਬੈਰ ਨ ਲੈ ਹੈ।

'ਰੱਦੀ, ਕਾਇਰ।

ਅਪਨੇ ਦਾਦੇ ਬਾਪ ਕਾ, ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੁਲ ਤੈ ਹੈ।

'ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਕੁਲ ਪਾਸੋਂ।

ਇਸ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਰਿਸਿ ਉਨੈ, ਇਮ ਅਰਜ
ਅਲਾਈ।

ਸਸਤ੍ਰ ਮੌਕਾ¹ ਜੇ ਮਿਲੈ, ਫਿਰ ਕਯੋਂ ਨਹਿੰ ਘਾਈ 'ਯੋਗ ਸਮਾਂ।

॥ ੨੧ ॥

ਬਾਤ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਕੈ, ਤਬਿ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ਿ ਥੀਏ।
ਤਿਸ ਦਿਨ ਤਿਨ ਕੋ ਦੋਗੁਨੇ, ਦਮੜੇ ਗੁਰੂ ਦੀਏ।
ਅਧਿਭੁਤ ਖੰਜਰਾ¹ ਬਖਸ਼ਜੋ, ਗੁਲ ਖਾਂ ਕੇ ਤਾਂਈਂ।
ਮਹਿਮਾਂ ਲੀਲ੍ਹਾ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਕਹਿ ਕੌਨ ਸਕਾਈ

¹ਕਟਾਰ।

॥ ੨੨ ॥

ਦੋਇ ਤੀਨ ਦਿਨ ਵੈਸ ਹੀ, ਚੌਪੜ ਕੇ ਮਾਂਹੀਂ।
ਤਾਂਨ੍ਹੇ ਤਿਨ ਕੋ ਲਾਵਹੀਂ, ਬਹੁ ਗਾਰ ਸੁਨਾਂਹੀਂ।
ਸੁਨਿ ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਰਿਸ ਬਢੀ, ਮੌਕਾ ਤੱਕਾਰੈਂ।
ਅੰਤ੍ਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਿਯ ਕੌਤਿਕ ਚਾਹੈਂ

¹ਤਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

॥ ੨੩ ॥

ਛਕਿ ਅਫੀਮ ਉਨ ਸਾਮਣੇ, ਨਿਤ ਝੋਕਾਂ ਲਾਵੈਂ।
ਨਿਜ ਤੰਬੂ ਮੈਂ ਉਨੀ ਸੋਂ, ਏਕੰਤ ਥਿਰਾਵੈਂ।
ਇਕ ਦਿਨ ਵਹਿ ਮਨ ਮਥ ਅਏ, ਦੀਵਜੋਂ ਕੇ
ਵੇਲੇ।
ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੀ ਜਾਣ ਕੈ, ਹੂੰ ਥਿਰੇ ਇਕੇਲੇ

॥ ੨੪ ॥

ਛਕਤ ਰੇਵੜੀ¹ ਪੀਨਕਾ ਲੇਵੈਂ ਦਿਖਰਾਈ²।
ਜੈਸ ਪੋਸਤੀ ਲਾਇ ਹੈ, ਪੀਨਕ ਬਹੁ ਭਾਈ।
ਗੁਲ ਖਾਂ ਤੰਬੂ ਮੈਂ ਗਯੋ, ਬਾਹਰ ਰਹਜੋ ਬੀਆ¹।
ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਨਹਿੰ ਹੁਤੇ, ਤਬਿ ਕੋਇ
ਤਹੀਆ¹ ॥ ੨੫ ॥

¹ਰਿਉੜੀਆਂ। ²ਦਿਖਾ ਕੇ (ਪੀਨਕਾਂ) ਉਂਘ ਦੇ ਝੂਟੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ।

¹ਦੂਜਾ, ਅਤਾਉਲਾ ਖਾਂ।

¹ਤਹਾਂ, ਉਥੇ।

ਪਿਖਿ ਮੌਕਾ ਅਫਗਾਂਨ ਨੈ¹, ਹੂੰ ਬਾਂਏਂ ਓਰੀ²।
ਹਤੀ ਕਟਾਰੀ ਉਦਰ ਮੈਂ¹, ਨਹਿੰ ਗਈ ਘਸੋਰੀ²।
ਗੁਰੂ ਹੁਸ਼ਜਾਰ ਹੂੰ ਸੀਘਰ ਹੀ, ਦਹਿਨਾ¹ ਹੱਥ
ਮਾਰਾ।

¹ਪਠਾਣ ਨੇ। ²ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ।

¹ਪੇਟ ਵਿੱਚ। ²ਖਭੋਈ ਨਹੀਂ ਗਈ।

¹ਸੱਜਾ।

ਡਰਿ ਕਮ ਹੌਂਸਲ ਖਾਂ ਗਿਰਜੋ, ਕਰਿ ਹਾਹਾ ਕਾਰਾ¹

¹ਡਰ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੌਂਸਲੇ ਵਾਲਾ ਪਠਾਣ ਹਾਹਾਕਾਰ ਕਰਦਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

॥ ੨੬ ॥

ਖੰਡਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਰ ਕੈ, ਸੋ ਦੋ ਧਰ ਕੀਆ।
ਅੱਤਾਉਲ ਖਾਂ ਭਾਗਜੋ, ਸਿੰਘੈਂ ਨਿਰਖੀਆ¹।

¹ਦੇਖਿਆ।

ਫਸਿ ਤੰਬੂ ਕੀ ਲਾਸ ਸੋ ¹ ਸੋ ਗਿਰਜੋ ਤਹਾਂਹੀ।	'ਰੱਸੇ ਨਾਲ।
ਰੇਜੇ ਰੇਜੇ ¹ ਕਰ ਸੁਟਜੋ, ਸਿੰਘੇ ਨੇ ਵਾਂਹੀਂ ॥ ੭੭ ॥	'ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।
ਭੀਤਰ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰ ਕੈ, ਬਿਸਮਾਦ ਰਹਾਏ ¹ ।	'ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਈਂ ਸੰਭਾਲਜੋ, ਅਫਸੋਸ ਬਢਾਏ।	
ਜ਼ਖਮ ਸਿਵਾ ਕਾਰੀ ¹ ਕਰੀ, ਦਿਨ ਪੰਦਰਾਂ ਮਾਂਹੀਂ।	'ਦਵਾਈ, ਇਲਾਜ।
ਜ਼ਖਮ ਭਰਯੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿਯ, ਦਿਯ ਦਾਨ	
ਮਹਾਂਈਂ ॥ ੭੮ ॥	
ਅਫਗਾਨੋ ਕੀ ਮਾਤ ਕੌ, ਗੁਰੁ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ।	
ਦੈ ਕੈ ਗਜਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਨ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਚਾਯੋ।	
ਜਖਮ ਹੋਨ ਕੀ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ, ਜਬਿ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ।	
ਪਠੇ ਜਰਾਹਿ ¹ ਹਕੀਮ ਬਡ, ਵਥੁ ਦੌਲਤ ਮੂਚੀ ²	'ਜ਼ਖਮਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ। ² ਬਹੁਤੀ।
॥ ੭੯ ॥	
ਗੁਰੁ ਰਾਜੀ ਹੈ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ, ਜਬਿ ਖਬਰ ਪੁਚਾਈ।	
ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਬਹੁ ਭੇਟ ਘਲਾਈ।	
ਕਮਠੇ ¹ ਨਵ ਨਵ ਟਾਂਕ ² ਕੇ, ਜੁਗ ³ ਪਠੇ ਲਹੌਰੀ।	'ਧਨੁਸ਼। ² ਟਾਂਕ- ਧਨੁਖ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਰਖਣ ਦਾ ਇਕ ਤੋਲ, ਪੰਚੀ ਸੇਰ ਪ੍ਰਮਾਣ। ³ ਦੌ।
ਲਜਾਇ ਮਾਤਬਰ ¹ ਸ਼ਾਹਿ ਕੇ, ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਦਿਯ	'ਇਤਬਾਰੀ ਆਦਮੀ। ² ਭਾਰੇ (ਧਨੁਸ਼)।
ਗੌਰੀ ² ॥ ੮੦ ॥	
ਦੀਪ ਮਾਲ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨੈ, ਉਤਸ਼ਵ ਕਰਵਾਯੋ।	
ਵੀਚ ਦੀਵਾਨ ਅੰਮੀਰ ਨੈ, ਮਨ ਮਹਿੰ ਠਹਰਾਯੋ।	
ਯੇ ਕਮਠੇ ਕਿਸ ਤੈ ਚਢੈਂ, ਦਿਖਰਾਵਾਰਾਖੇ।	
ਗੁਰੁ ਤਿਹੰ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨ ਕੈ, ਰਹਿ ਸਕੇ ਨ ਮਾਖੇ ¹	'ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਏ।
॥ ੮੧ ॥	
ਕਮਠੇ ਚਾਇ ¹ ਚਢਾ ਦਏ, ਜਬਿ ਲਾਗਜੋ ਜੋਰੈਂ।	'ਧਨੁਸ਼ ਚੁਕ ਕੇ।
ਜ਼ਖਮ ਹੁਤੇ ਅੱਲਾ ¹ ਅਬੀ, ਖੁਲੁ ਗਯੋ ਬਹੌਰੈਂ।	'ਕੱਚਾ।
ਮਾਲਕ ਭਾਵੀ ਕੇ ਗੁਰੂ, ਜੋ ਚਹੈਂ ਕਰਾਵੈਂ।	
ਪੈਕੰਬਰ ਅਵਤਾਰ ਭੀ, ਨਹਿੰ ਸਮਾ ਟਰਾਵੈਂ ¹	'ਟਾਲਦੇ।
॥ ੮੨ ॥	
ਜੈਸਾ ਹੁਕਮ ਅਕਾਲ ਕਾ, ਥਾ ਸੋਈ ਮਾਨਾ।	
ਚਹਜੋ ਜਰਾਹ ਹਕੀਮ ਨੈ, ਫਿਰ ਜਖਮ ਸਿਲਾਨਾ ¹ ।	'ਸਿਉਣਾ।

ਨਹਿੰ ਸਿਲਵਾਯੋ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਖੁਦ ਹੀ ਬੰਧ ਰਾਖਾ।
 ਤਨ ਅਸਥੂਲ ਤਿਜਾਗਨੇ ਹਿਤ, ਤਜਾਰਾ ਲਾਖਾ¹ 'ਜਾਣਿਆ।

॥ ੮੩ ॥

ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਸਮੱਗ੍ਰੀ, ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਮੰਗਵਾਈ।
 ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਸਭਿ ਬਜਾਕੁਲ ਭਏ, ਕਿਛੁ ਪੇਸ਼ ਨ
 ਜਾਈ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਭੱਯਾ ਦੂਜ ਕੋ¹, ਬਡ ਜੱਗ ਕਰਾਯੋ। 'ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਨੂੰ।
 ਬਾਂਛਤ ਭੋਜਨ ਦਾਨ ਦੈ, ਨਿਜ ਜਸ ਫੈਲਾਯੋ

॥ ੮੪ ॥

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਕੇ ਦਿਨ ਸਭਾ ਮੈਂ, ਜਬਿ ਥਿਰੇ ਗੁਸਾਂਈ।
 ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕਰ ਜੋਰ ਕੈ, ਇਮ ਅਰਜ਼
 ਅਲਾਈ।

ਆਪ ਲੋਪ ਤਨ ਕਰਨ ਕੀ, ਅਬਿ ਕੀਨੀ ਤਜਾਰੀ।
 ਸੰਗਤ ਕਿਸ ਕੇ ਆਸਰੇ, ਫਿਰ ਜੀਐ ਵਿਚਾਰੀ

॥ ੮੫ ॥

ਪਕਰਾਵਤ ਲੜ ਗੁਰੂ ਰਹੇ, ਪੂਰਬਲੇ ਹੇਰੋ।
 ਨਿਜ ਤਨ ਤਜਨੇ ਕੇ ਸਮੇਂ, ਦੂਸਰ ਗੁਰੂ ਕੇਰੋ।
 ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਰਿ ਦਯਾ
 ਉਚਾਰਾ।

ਹਮ ਅਬਿ ਸੋ ਗੁਰੂ ਥਾਪ ਹੈਂ, ਜੋ ਸਭਿ ਸੈਂ ਭਾਰਾ

॥ ੮੬ ॥

ਅਜਰ¹ ਅਮਰ ਆਖੰਡ² ਰਹਿ, ਇਕ ਰਸ ਸਮ
 ਭਾਵੈ³।

¹ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ²ਖੰਡਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ³ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ
 ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭੇਦ ਪੱਖ ਬਿਨ ਸਭੀ ਕੋ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਢਾਵੈਂ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ, ਪਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਯੋ।
 ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ ਨਲੇਰ ਲੈ, ਤਿਸ ਅੱਗਰ ਟਿਕਾਯੋ

॥ ੮੭ ॥

ਕਰਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਭਿ ਬੰਦਨ ਕੀਓ।
 ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਥਪ ਪੂਜ ਕੈ, ਸਭਿ ਤੈ ਪੁਜਵੀਓ।
 ਪੰਚਾਂਮ੍ਰਿਤ¹ ਕਰਵਾਇ ਕੈ, ਬਹੁ ਥਾ ਬ੍ਰਤਵਾਯੋ।

¹ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੈ ਸਬਿ ਸਿੱਖਨ ਪ੍ਰਤਿ, ਇਮ ਹੁਕਮ
ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੮੮ ॥

ਤਬਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕਯ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦
ਦੋਹਰਾ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ
॥

ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਬਿਰਾਜਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰ
॥ ੮੯ ॥

ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ ॥
ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਓ ਗ੍ਰੰਥ
॥ ੯੦ ॥

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੂ ਮਾਨੀਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਿਲਯੋ ਚਹੈ, ਖੋਜ ਸਬਦ ਮੈਂ ਲੇਹ
॥ ੯੧ ॥

ਦਰਸਯੋ ਚਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ, ਸੈ ਦਰਸੈ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ
॥

ਪਢੈ ਸੁਨੈ ਸ੍ਵਾਰਥ ਲਹੈ, ਪਰਮਾਰਥ ਕੇ ਪੰਥ। 'ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।
॥ ੯੨ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਉਭੈ ਜਹਾਜ ਉਦਾਰ। 'ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਹਾਜ਼।
ਸਰਧਾ ਕਰ ਜੋ ਸੇਵ ਹੈਂ, ਸੋ ਉਤਰੈਂ ਭਵ ਪਾਰ। 'ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ।

॥ ੯੩ ॥

ਚੌਪਈ:

ਯੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਬਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨੇ।
ਸਿੱਖਹਿ ਸੀਸ ਧਾਰਿ ਸਬਿ ਮਾਨੇ।
ਲਿਖੇ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸਾਖੀ।
ਮਾਂਹਿ, ਬਾਰਤਕ ਹੈ ਜੋ ਭਾਖੀ ॥ ੯੪ ॥

ਕਰਯੋ ਚੜ੍ਹਥੀ ਕੇ। ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ।

'ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਚੌਥ ਨੂੰ।

ਯੁਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਬੇਕ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ੈਂ।

'ਖ਼ਾਸ (ਬਿਬੇਕ) ਵਿਚਾਰ ਦੀ {ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ} ਜੁਗਤੀ ਸਹਿਤ।

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਦਿਢ ਗਜਾਨ ਦਿਢਾਯੋ।

ਹਸਤਾਮਲ ਕਰ ਐਨ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੯੫ ॥

'ਹੱਥ 'ਤੇਰੱਖੇ ਅਉਲੇ ਵਾਂਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।

ਭਵ ਬੰਧਨ ਜਾਂ ਤੇ ਮਿਟ ਜੈਹੈਂ।
 ਫੇਰ ਨ ਜਨਮ ਮਰਨ ਜਨ ਪੈਹੈਂ।
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਤੈ ਸਿੱਖ ਪਾਏ।
 ਮਨੋ ਬਿਦੇਹ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਿ ਥਾਏ ॥ ੯੬ ॥
 ਸ਼ੋਕ ਮੋਹ ਸਬਿ ਕਾ ਸਬਿ ਨਾਸਾ।
 ਬ੍ਰਹਮ ਤੱਤ੍ਰ ਜਥਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ।

‘ਜਾਣੇ ਸਾਰੇ ਜਨਕਰਾਜੇ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ।

‘ਤੱਤਸਾਰ ਰੂਪ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥ (ਸੱਤ ਰੂਪ) ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਆਇਆ।

‘ਜੀਵਨ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਭਾਵ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਹੋਸ਼ ਦੇ ਸਹਿਤ ਮੁਕਤ।

‘ਦੇਹ ਦੀ ਸੁਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤ-ਰੂਪ।

ਕੇਚਿਤ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੁ ਥੀਏ।
 ਅਧਿਕ ਬਿਦੇਹੈਂ ਮੁਕਤਿ ਰਹੀਏ ॥ ੯੭ ॥
 ਕਾਤਕ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਕੇ ਦਿਨ।
 ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਕੇਸਾ ਤਾਂਹਿ ਛਿਨ।
 ਬਿਬਿਧਿ ਸੁਗੰਧਿ ਧੂਪ ਮਹਿਕਾਏ।
 ਨੌਤਨ ਬਸਤ੍ਰ ਅੰਗ ਸਜਾਏ ॥ ੯੮ ॥
 ਛਕਿ ਅਫੀਮ ਸੁੱਖਾ* ਕਰਿ ਗਹਿਰੇ।

‘ਸਣ ਕੇਸੀਂ।

‘ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

‘ਨਵੇਂ।

*ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਫੀਮ ਤੇ ਸੁੱਖੇ ਦਾ ਛਕਣਾ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਬਿਸ਼ਾਮ ਨੰ: ੭੦ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰ: ੬ ਦੇ * ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ।

ਕਮਰ ਕਸਾ ਸਬਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ।
 ਤੈਹਾਵਲਾ ਬਹੁ ਕਰਿ ਵਰਤਾਯੋ।
 ਦਾਨ ਦਯੋ ਜੋ ਜਿਹੰ ਮਨਿ ਭਾਯੋ ॥ ੯੯ ॥
 ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਉਛਵਾ ਕਰਾਯੋ।
 ਅੱਸ੍ਰ ਕੁਮੈਤ ਰੰਗ ਨੁਲੁਵਾਯੋ।
 ਕਾਠੀ ਸਬਜ਼ਯੋ ਜਟਿਤਾ ਪਵਾਈ।
 ਤਜਾਰ ਕਰਜੋ ਜੇਵਰ ਸਜਵਾਈ ॥ ੧੦੦ ॥
 ਚੰਦਨ ਕੀ ਬਡ ਚਿਤਾ ਚਿਨਾਈ।
 ਉਚ ਕਨਾਤ ਚੁਗਿਰਦ ਤਨਾਈ।
 ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਜੋ ਉਚਰ ਹੈ।
 ਜਬਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹਮ ਇਸ ਮੈਂ ਕਰਿਹੈਂ ॥ ੧੦੧ ॥
 ਦੂਰ ਕਨਾਤੋਂ ਸਬਿ ਸਿੱਖ ਕਰੀਓ।
 ਹਮਰੀ ਤਰਫ ਨ ਕੋਉ ਨਿਹਰੀਓ।

‘ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।

‘ਉਤਸ਼ਾਹ।

‘ਲਾਖੀਰੰਗੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ।

‘ਹਰੇਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜਤ ਹੋਈ ਹੋਈ।

‘ਚਿਖਾ।

‘ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਨਾਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆ ਜੇ।

‘ਦੇਖਿਓ।

ਫੋਲੜੇ ਹਮਰਾ ਨਾਹਿ ਅੰਗੀਠਾ।

ਨਾਹਿ ਸਮਾਧ ਬਨੱਈਓ ਨੀਠਾ॥ ੧੦੨ ॥

‘ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਜੇ ਸਮਾਧ ਹਮਰੀ ਬਨਵੈ ਹੈ।

ਜਗ ਮੈਂ ਤਿਹੰ ਸਰਬੰਸ ਨਰੈਹੈ।

ਹਮ ਨੈ ਸਾਚਾ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ।

ਮਾਨਨ ਏਕ ਅਕਾਲ ਦਿਢਾਯੋ ॥ ੧੦੩ ॥

ਗੋਰਾ ਸਮਾਧਿ ਮੜੀ ਦੇਵਾਲਾ२।

‘ਕਬਰ। ²ਦੇਵ-ਮੰਦਰ।

ਇਨ ਕਾ ਮਾਨਨ ਕੂਰ ਦਿਖਾਲਾ।

‘ਝੂਠਾ ਦਿਖਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਪੂਜੇ ਮਾਨੋ।

ਸੇਵਾ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕੀ ਠਾਨੋ ॥ ੧੦੪ ॥

ਵੀਚ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਖਾਸੈਂ।

‘ਆਪ।

ਹਮ ਨੈ ਲਿਖਯੋ ਅਪਨਾ ਆਸੈਂ।

‘ਸਿਧਾਂਤ।

ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਸੁਨ ਕੈ।

ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਜਬਿ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਗੁਨ ਕੈ ॥ ੧੦੫ ॥

ਵੀਚ ਅਕਾਸ਼ ਕੁਲਾਹਲਾ ਹੋਵਾ।

‘ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਡੰਡ-ਰੌਲਾ।

ਚਮਤਕਾਰ ਸਬਿ ਸਿੱਖਨ ਜੋਵਾ।

‘ਦੇਖਿਆ।

ਤਬਿ ਆਸਨ ਤੈ ਉਠੇ ਗੁਸਾਂਈਂ।

ਚਲੇ ਚਿਤਾ ਦਿਸ਼ ਮੁਦਤ ਮਹਾਂਈਂ ॥ ੧੦੬ ॥

‘ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ।

ਮਾਰੂ ਕਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਯੋ।

ਓੜਕ ਨਿਬਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਇਹੁ ਗਾਯੋ।

ਸਿੱਖ ਕਨਾਤ ਤੈ ਦੂਰ ਹਟਾਏ।

ਆਪ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ੇ ਤਾਂਹਿ ਮੈਂ ਜਾਏ ॥ ੧੦੭ ॥

ਦੋਹਰਾ:

ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਇ ਫਿਰ ਚਿਤਾ ਪਰ,

ਉਚੀ ਧੁਨਿ ਗੁਰੂ ਦੇਵ।

ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ ਪੰਥ ਕੋ,

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਏਵ ॥ ੧੦੮ ॥

ਗੀਆ ਛੰਦ:

ਫਿਰ ਜੋਗ ਅਗਨਿ ਨਿਕਾਲ ਕੈ,

‘ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਅੱਗ।

ਗੁਰੂ ਚਿਤਾ ਚੰਦਨ ਕੀ ਦਹੀ।

‘ਸਾੜੀ।

ਤਨ ਥੂਲ ਨਿਜ ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਨੋ,
ਸਮ ਬਘੁਰੇ ਕੇ ਸਹੀ¹।

¹{ਸਹੀ} ਠੀਕ ਵਾ-ਵਰੋਲੇ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ
{ਨਿਰਬਾਣ} ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਕਰ ਲਿਆ।
¹ਜੋਤੀ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿੱਚ।

ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਜੋਤੀ ਮੈਂ¹ ਮਿਲੇ,
ਅਸਥੂਲ ਤਨ ਕੇ ਸਹਤ ਹੀ।
ਜਜੋਂ ਲਹਰ ਜਲ ਕੀ ਜਲ ਭਵੈ¹,
ਓਪਾਧਿ¹ ਤੈ ਹੈ ਰਹਿਤ ਹੀ ॥੧੦੯॥

¹ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
¹ਵਸਤ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਵਸਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ
ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਘਟਾਕਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਘੜਾ ਹੈ ਜੋ ਘਟਾਕਾਸ਼ ਤੋਂ
ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਪਰਕਾਸ਼ ਅਧਿਕ ਅਕਾਸ਼ ਮੈਂ,
ਧੁਨਿ ਭਰੀ ਅਨਹਦ ਨਾਦ¹ ਕੀ।

¹ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਕਿਸੇ (ਆਘਾਤ) ਪ੍ਰਹਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ
ਹੋਇਆ।

ਸਬਿ ਸਿੱਧ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੁਰ ਆਏ,
ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਆਦਿ ਮ੍ਰਯਾਦ ਕੀ¹।
ਮਨਿ ਜਟਿਤ ਚਟਤ ਬਿਵਾਨ ਬਾਂਕਾ,
ਸਰਦ ਪਤਿ ਸਮ ਸੋਹਿਤੈ¹।

¹ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ ਆਏ ਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕੀਤੀ।

¹{ਚਟਤ} ਚਿੱਟੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ
(ਬਾਂਕਾ) ਸੁੰਦਰ ਬਿਵਾਨ ਸਰਦ (ਰੁੱਤ ਦੇ) ਮਾਲਕ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ
ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਂਗ ਸੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸਵਾਰ ਕਰਿ ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰੈਂ,
ਮਗ ਲੀਨ ਨਭ ਸਬਿ ਜੋਹਿਤੈ¹ ॥੧੧੦॥
ਸੁਰ ਨਟੀ ਨ੍ਰਿਤਨ ਜਾਤਿ ਅੱਗ੍ਰ¹
ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਯੁਤ ਮੁਦ ਪਾਇ ਹੈਂ।
ਕਰਿ ਸੁਮਨ¹ ਬਰਖਾ ਸੁਮਨ ਸਾਨੰਦ²,
ਉਸਤਤੀ ਬਹੁ ਗਾਇ ਹੈਂ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰੀ ਪਤਿ ਦੇਵਤਾ,
ਚਲਿ ਆਇ ਅੱਗ੍ਰ ਲੇਤ ਹੈਂ।
ਸਬਿ ਆਰਤੀ ਓਤਾਰ ਪੂਜਤ,
ਅਰਘ ਪਾਦ¹ ਸੁ ਦੇਤ ਹੈਂ ॥੧੧੧॥
ਅਸਥਾਨ ਉੱਤਮ ਨਿਜ ਨਿਜੈਂ,
ਦਿਖਰਾਇ ਤੋਫੇ ਦਾਇ ਕੈ।
ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਧਿਕ ਨਿਹੋਰਿ¹, ਲੇਤ
ਉਪਦੇਸ਼ ਮੋਖ ਪ੍ਰਦਾਇ ਕੈ¹।

¹ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੈ ਲਿਆ।

¹ਅਪੱਛਰਾਂ ਅੱਗੇ ਨਾਚ ਕਰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ। ²ਦੇਵਤੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ।

¹ਚਰਨਾਂ ਤੇ {ਅਰਘ} ਭੇਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

¹ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ।

¹ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ।

ਕਰਿ ਅਸਤੁਤੀ ਫਿਰ ਕਹਿਤ, ਆਗੇ
ਭਏ ਬਹੁ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ।
ਪਰਚਾਰ ਧਰਮ, ਅਧਰਮ ਕੇ
ਪਰਿਹਾਰ¹, ਰਾਖਸ਼ ਮਾਰ ਹੈਂ ॥ ੧੧੨ ॥
ਪਰ ਆਪ ਭੀ ਇਹੁ ਕੀਨ ਸਬਿ ਹੀ,
ਅਧਿਕ ਸਬਿ ਤੈ ਇਕ ਕਰਜੇ¹।

¹ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ।

¹(ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਹ ਸਾਰਾ (ਕੰਮ) ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧ ਇੱਕ (ਇਹ ਕੰਮ) ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਬਿ ਖੰਡ ਕੈ ਪਾਖੰਡ ਮਤ,
ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਪਰਚਰਜੇ¹।
ਨਿਜ ਪੂਤ ਪੂਤ ਖਤਾਬ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਕੇਰ, ਪ੍ਰਭੁ ਜੋ ਤੁਹਿ ਦਯੋ¹।

¹ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤਾ।

¹ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਹੁ ਨਾਹਿੰ ਕਾਂਹਿ ਅਵਤਾਰ ਕਾਰਕ
ਤਈਂ, ਅਬਿ ਲੋ ਥਾ ਭਯੋ¹ ॥ ੧੧੩ ॥

¹ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। {ਕਾਰਕ- ਕਲਪ ਤੱਕ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ}।

ਤੁਮ ਸਫਲ ਕੀਨੋ ਸੋ ਸਬੀ,
ਤਨ ਧਾਰ ਧਰ ਪੈ ਜਾਇ ਕੈ।
ਇਸ ਹੇਤ ਹਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੇਵਤ,
ਰਾਵਰੋ¹ ਸੁਖਦਾਇ ਕੈ।
ਪੁਨ ਭੇਦ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿਤਾ ਕਾ
ਆਸੇਸ, ਬੇਦ ਨਿਵਾਰ ਹੈ¹।

¹ਆਪ ਦਾ।

¹ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ (ਆਸੇਸ) ਸਾਰੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਬੇਦ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਹੇਤ ਦਰਸਨ ਰਾਵਰੋ,
ਆਕਾਲ ਕੋ ਹਮ ਧਾਰ ਹੈਂ¹ ॥ ੧੧੪ ॥
ਇਮ ਇੰਦ੍ਰ ਬਰਣ¹ ਕੁਬੇਰ² ਬ੍ਰਹਮਾ,
ਬਿਸਨੁ ਸ਼ਿਵ ਲੋ ਦੇਵ ਜੇ।
ਪਗ ਪਰਸ ਹਰਸ ਬਢਾਵਹੀਂ¹,
ਕਰਿ ਦਰਸ ਗੁਰੁ ਕੋ ਏਵ ਸੇ¹।
ਮਤਿ ਏਹੁ ਅਚਰਜ ਕੋ ਧਰੇ,

¹ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

¹ਜਲ ਦੇਵਤਾ। ²ਧਨ ਦਾ ਦੇਵਤਾ।

¹ਚਰਨ ਛੋਹ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

¹ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਸੁਰਨ ਤੈ ਬਡ ਕਿਮ ਥਏ।
ਇਸ ਕੇਰ ਉਤ੍ਰ ਹਿਤ ਨਿਰੁੱਤ੍ਰ
ਨਜਾਇ ਕੈਮੁੱਤਕੈਂ ਦਏ। ॥ ੧੧੫ ॥

ਫਲ ਦੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਰਮ ਕੋ,
ਸਬਿ ਜੀਵ ਜੈਸ ਕਮਾਇ ਹੈਂ।
ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮੈਂ ਜੀਵ, ਜੋਨੀ
ਲਖ ਚੁਰਾਸੀ ਪਾਇ ਹੈਂ।
ਨਿਤ ਘਟੀ ਜੰਤ੍ਰ ਕੀ ਤਰ੍ਹਾ,
ਸੰਸਾਰ ਕ੍ਰੁਪਹਿ ਮੈਂ। ਫਿਰੈਂ।
ਦੁਖ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤੂ ਨਰਕ ਭੋਗਤ,
ਜੀਵ ਕਰਮਨ ਕੇ ਘਿਰੇ ॥ ੧੧੬ ॥
ਜਬਿ ਮਿਲਤ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਕਟ ਦੇਤ ਬੰਧਨ ਗਜਾਨ ਦੈ।
ਪਹੁੰਚਾਇ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਪਦ ਮੈਂ,
ਗੁਰੂ ਇਮ ਕਲਜਾਨ ਦੈਂ।
ਇਸ ਹੇਤ ਦਰਜਾ ਈਸ ਤੈ ਭੀ,
ਅਧਿਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਹਈ।
ਜੇ ਸੁਰਨ ਕੀਨੀ ਬੰਦਨਾ ਗੁਰੂ
ਤਈਂ, ਅਚਰਜ ਕਿਆ ਥਈ ॥ ੧੧੭ ॥
ਅਬਿ ਸੁਨੋ ਨੀਕ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਸਾਬ
ਉਮੰਗ ਗਾਥ ਉਦਾਰੀਆ।
ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਗੁਰੂ ਪੁਰਿ ਸੁਰਨ। ਲੰਘੇ,
ਪੁਰਾ। ਜੈਸ ਉਚਾਰੀਆ।
ਤਬਿ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੱਚ ਖੰਡ,
ਅਖੰਡ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੋਕ ਜੋ।
ਜਹਿੰ ਕਬੀ ਬਿਜਾਪਤ ਨਾਹਿੰ ਮਾਯਾ,
ਰਹਿਤ ਮੋਦ ਅਸ਼ੋਕ ਸੋਂ ॥ ੧੧੮ ॥
ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਆਦਿਕ। ਨਵ ਗੁਰੂ,

ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਲਾਜਵਾਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੈਮੁੱਤਕ ਨਜਾਯ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। {ਕੈਮੁੱਤਕ ਨਜਾਯ-ਜਿਸ ਨੇ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਆਖੀਏ ਉਥੇ ਕੈਮੁੱਤਕ ਨਜਾਯ ਹੈ}।

ਹਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ ਵਾਂਗ।

ਸੰਸਾਰ ਖੂਹ ਵਿੱਚ।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ।

ਪਹਿਲਾਂ।

ਨਾਸ-ਰਹਿਤ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਆਦਿ।

ਸਿੱਖ ਭਗਤ ਗਜਾਨੀ ਜੋ ਤਹਾਂ।

ਥੇ ਆਇ ਆਗੇ ਲੈ ਗਏ,

ਕਰਿ ਅਤੀ ਉੱਛਵਾ ਸੋ ਮਹਾਂ।

¹ਉਤਸ਼ਾਹ।

ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ ਮਿਲਿ ਪਰਸਪਰ,

ਧੁਨਿ ਫਤੇ ਉਚ ਉਚਾਰੀਆ।

ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਕਰਿ ਸਿਤਕਾਰ, ਨਿਕਟਿ

ਬਿਠਾਰ, ਪਰਮੁਦ ਧਾਰੀਆ **॥ ੧੧੯ ॥**

¹ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।

ਇਤ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਨਰ ਨਾਟਕੈਂ,

ਜਬਿ ਗਏ ਵੀਚ ਕਨਾਤ ਥੇ।

ਕਰਿ ਜੋਗ ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਲੋਪੇ¹,

¹ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਛੁਪ ਗਏ।

ਸਿੱਖ ਸਰਬ ਦਿਖਾਤ ਥੇ।

ਭਰਿ ਸ੍ਰਾਸ¹ ਹੋਇ ਨਿਰਾਸ ਬਿਹਬਲ²,

¹ਹਾਹੁਕੇ ਲੈ ਕੇ। ²ਵਿਆਕੁਲ।

ਲਗੇ ਕਰਨ ਬ੍ਰਿਲਾਪ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਜਦਪਿ ਗਜਾਨ ਦਿਢਾ ਗਏ,

ਪੈ ਜਗਜੋ ਮੋਹ ਅਮਾਪ¹ ਹੈ **॥ ੧੨੦ ॥**

¹ਬਹੁਤਾ।

ਜਲ ਝਰਜੋ ਝਰਨਾ ਜਜੋਂ ਦ੍ਰਿਗੈ¹

¹ਨੇੜਾਂ 'ਚੋਂ।

ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਰਾਗ ਕੋ।

ਰਸ ਛਯੋ ਕਰੁਨਾ, ਚਹੁ ਦਿਸੈਂ

ਕਾਨਾਤ ਕੇ, ਪਿਖਿ ਆਗ ਕੋ।

ਕਰਿ ਰੁਦਨ ਕਹਿੰ ਸਿੱਖ ਹੇ ਗੁਰੂ,

ਕਿਤ ਗਏ ਹਮ ਕੋ ਛੋਰ ਹੈਂ।

ਇਸ ਦੇਸ ਵੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਮੈਂ¹,

¹{ਵੇਸ} ਚੰਗੇ {ਪਰ} {ਪ੍ਰਦੇਸ} ਪਰਾਏ ਦੇਸ ਵਿੱਚ।

ਅਬਿ ਕੌਣ ਹਮਰਾ ਹੋਰ ਹੈ **॥ ੧੨੧ ॥**

ਕਰਿ ਦਯਾ ਲਜਾਏ ਜਿਉਂ ਪੰਜਾਬੋਂ,

ਸੰਗ ਤਜੋਂ ਕਜੋਂ ਨਾ ਲੀਆ।

ਅਬਿ ਗਹੈਂ ਕਿਸ ਕਾ ਆਸਰਾ,

ਬੇਯੋਗ ਰਾਵਰ¹ ਦੁਖ ਦੀਆ।

¹ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ।

ਅਤਿ ਕਸ਼ਟ ਨਸ਼ਟ ਸਮਸ਼ਟ ਕਰਿ ਪ੍ਰਭੂ,

ਮਸ਼ਟ ਕਜੋਂ ਕਿਤ ਹੈ ਬਹੇ¹।

¹ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਕਿਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਹੋ।

ਆਜਜੈਂ ਨਿਵਾਜ਼ਾ ਤੁਮਰਾ
ਨਾਮ, ਸੂਤਿ ਜਨਾ ਸਬਿ ਕਰੇਂ ॥ ੧੨੨ ॥

ਹਮ ਸਮ ਨ ਆਜਜ ਕੇ ਗੁਨਾਹੀ,
ਆਪ ਸਦ ਬਖਸਿੰਦ ਹੈਂ।
ਅਬਿ ਦੇਹੁ ਦਰਸਨ ਛੇਹੁ ਦੁਖਾ¹, ਨਤੁ²
ਲੇਹੁ ਤਨ ਤੈ ਜਿੰਦੁ ਹੈ।

ਹਮ ਸ਼ੋਕ ਸਿੰਧਹਿ ਜਾਤ ਬੂਡੇ,
ਕਢੇ ਗੁਰੁ ਗਹਿ ਬਾਂਹਿ ਜੀ।
ਇਹੁ ਪੰਥ ਬੇੜਾ ਬਿਨ ਮਲਾਹੈਂ,
ਪਾਰ ਕੈਸੇ ਪਾਹਿ ਜੀ ॥ ੧੨੩ ॥
ਜਿਮ ਬਾਗ ਮਾਲੀ ਬਿਨਾ ਪਾਲੀ
ਅਜਾ ਬਨ ਮੈਂ ਖੀਨ ਹੂੰ।

ਜਿਮ ਤੀਆ ਪੀਆ ਬਿਨਾ ਦੀਆ
ਧਾਂਮ, ਤਨ ਦ੍ਰਿਗ ਹੀਨ ਹੂੰ।

ਬੇ-ਆਬ ਮਛਰੀ ਸਮ ਸਿਤਾਬ,
ਅਜਾਬ ਸਿਖਨਿ ਨਿਹਾਰ ਕੈ।

ਬਹੁ ਧੀਰ ਦੀਨੋ ਦਯਾ ਸਿੰਘ,
ਉਪਦੇਸ਼ ਨੀਕ ਉਚਾਰ ਕੈ ॥ ੧੨੪ ॥
ਤਬਿ ਲੋ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਧੁ ਤਹਿ ਠਾਂ,
ਚਲਿ ਪੰਜਾਬੋਂ ਚਾਰ ਹੈਂ।
ਤਿਨ ਤਈਂ ਪਾਂਚਕ ਕੋਸ ਪੈ,
ਗੁਰੁ ਮਿਲੇ ਕਰਤ ਸਿਕਾਰ ਹੈਂ।
ਉਨ ਪੇਖਿ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਬਯਾਕੁਲ,
ਸਗਰਾ ਸਿੰਘਹਿ ਬੂਝਯੋ।
ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਸਿੰਘਨ ਗੁਰੂ ਜੀ,
ਪਰਲੋਕ ਗਮਨੇ ਗੂਝਯੋ ॥ ੧੨੫ ॥
ਫਿਰ ਕਹਯੋ ਸੰਤਹਿ ਕੂਰਾ ਕਹਿ ਹੋ,
ਮਿਲੇ ਹਮ ਕੋ ਸੇ ਅਬੈ।

¹ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼।

²ਦੇਵ ਤੇ ਭਗਤ।

¹ਦੁਖ ਨਾਸ ਕਰੇ। ²ਨਹੀਂ ਤਾਂ।

¹ਜਿਵੇਂ ਬਾਗ ਮਾਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉੱਜੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਬੱਕਰੀਆਂ ਪਾਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

¹ਜਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਘਰ ਦੀਵੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸ਼ਰੀਰ
ਨੇੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ {ਹੀਨ} ਬਿਨਾਂ (ਦੁਖਦਾਈ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

¹ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਦੇਖਕੇ, ਛੇਤੀ
ਹੀ।

¹ਸਾਰੇ।

¹ਗੁਪਤ ਹੀ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

¹ਝੂਠ।

ਅਸਵਾਰ ਬਾਜ ਕੁਮੈਤ ਪੈ,
ਸਿਤ ਬਾਜ ਕਰ ਪਰ ਥਾ ਫਬੈ।

'ਲਾਖੇਰੰਗੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਫਬ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਤਿ ਚਟਤ ਕਾਠੀ ਜਟਿਤ ਸਬਜਯੋਂ
ਠਟਤ ਅਘਟਤ ਦਿਪਤ ਥੀ।

'ਬਹੁਤ ਚਿੱਟੀ ਕਾਠੀ ਹਰੇਰਤਨ ਜੜਤ ਬਣੀ ਹੋਈ {ਅਘਟਤ} ਇਕਰਸ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਯੁਤ ਸ੍ਰਾਨ ਬਗੁਲੇ ਦਸਕ ਸਿੰਘਨ,
ਪਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤਿ ਆਛਿਪਤ ਥੀ ॥ ੧੨੬ ॥

'ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਦੇ ਦੇਖੇ ਸਨ।

ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨ ਅਚਰਜ ਮਾਨਿ,
ਹੇਰਯੋ ਜੋ ਤਬੇਲਾ ਜਾਇ ਹੈ।
ਨਹਿ ਅੱਸੂ ਕਾਠੀ ਸ੍ਰਾਨ ਬਗੁਲਾ,
ਬਾਜ ਸਿਤਾ ਤਿਸ ਥਾਇ ਹੈ।
ਤਬਿ ਧਾਰ ਨਿਸਚੈ ਕਹਯੋ ਸਿੰਘੈਂ,
ਚਰਿਤ ਗੁਰੁ ਇਹੁ ਕਿਆ ਕੀਓ।
ਹਮ ਤਈਂ ਏਕਲ ਛੋਰਿ ਧੋਖਾ
ਦੈ, ਸੁ ਪੰਥਾ ਅਨ ਲੀਓ ॥ ੧੨੭ ॥
ਸੁਨਿ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਉਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪੁਨ,
ਗੁਨਿ ਐਸ ਧੁਨਿ ਚੁਨ ਹੈ ਕਹੀ।

'ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ।

'ਹੋਰਰਾਹ ਲੈ ਲਿਆ।

'ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤੇ ਚੁਣ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ {ਧੁਨਿ} ਬੋਲ ਕੇ (ਸਿੱਖਿਆ) ਕਹੀ।

'ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੀ।

ਗੁਰੁ ਆਦਿ ਭੀ ਤਨ ਥੂਲ ਯੁਤ ਹੀ,
ਲੋਪ ਹੋਏ ਥੇ ਸਹੀ।

'ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਕਲਪ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਮ ਧਾਰੇ।

'ਗੁਰੂ (ਅ) ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ।

'ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ।

ਜੋ ਅਚਾਰਯਾ ਜਗਤ ਮੈਂ।
ਕਰਿ ਚਰਿਤ ਹਰਤ ਅਧਰਮ ਕੋ,
ਜਨ ਤਈਂ ਲਾ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਮੈਂ ॥ ੧੨੮ ॥

ਫਿਰ ਲੋਪ ਹੋਵਤ ਐਸ ਹੀ,
ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਅਬਿ ਸਹੀ।
ਰਘੁਵੇਸ ਔ ਜਦਵੇਸ ਕੇਰ,
ਮੁਨੇਸ ਗਾਥਾ ਹੈ ਕਹੀ।

'ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਵੀ ਵੱਡੇ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ (ਇਵੇਂ ਹੀ) ਕਹੀ ਹੈ।

ਤਨ ਹੋਤ ਪੰਚੀ-ਕ੍ਰਿਤ ਨਾਹੀਂ,

ਹਮ ਤੁਮੋਂ ਸਮ ਉਨੋ ਕੇ।

'ਸਾਡੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪੱਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਸਮ ਸ੍ਰੁਪਨ ਰਚਨਾ ਹੋਤ ਮਾਯਕ,
ਤੱਤ੍ਰ ਸੂਖਮ ਗੁਨੋ ਕੇ ॥ ੧੨੯ ॥

'ਸੂਖਮ ਤੱਤਾਂ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਮਾਇਕ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਬਿ ਚਾਹਿੰ ਕਰਿ ਹੈਂ ਲੋਪ ਪਰਗਟ,
ਨਿਗਮ ਆਗਮ ਗਾਇ ਹੈਂ।
ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਸਿੱਖਹਿੰ ਗਜਾਨ ਧੀਰਜ,
ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਦਿਢਾਇ ਹੈ।

'ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਰ ਕਹਯੋ ਸਦਾ ਸਹਾਇ ਤੁਮਰੇ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈਂ।
ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ ਕਮਾਵੇ,
ਸੂਖ ਪਾਵੇ ਚੰਗ ਹੈਂ ॥ ੧੩੦ ॥

ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਮਾਨੋ,
ਗੁਰੂ ਜੋ ਫੁਰਮਾ ਗਏ।
ਨਿਜ ਸ਼ਕਤਿ ਇਸ ਮੈਂ ਥਪ ਗਏ,
ਕਲਜਾਨ ਤੁਮਰੀ ਇਹੁ ਕਏ।
ਤਬਿ ਮਾਨ ਦਿਢ ਸਿੱਖ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ
ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਹੈਂ ਲਗੇ।

'ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ।

ਗੁਰੁ ਕੇ ਅੰਗੀਠੇ ਕੇ ਚੁਫੇਰੇ,
ਪਢੈਂ ਬਾਣੀ ਨਿਸ ਜਗੇ ॥ ੧੩੧ ॥

ਬਿਨ ਸਿਦਕ ਜੋ ਥੇ ਬੀਚ ਮੈਂ,
ਉਨ ਥਾਪ ਕੈ ਮਨਿ ਏਹੁ ਹੈ।
ਨਹਿੰ ਮਿਲੈ ਅਸਥੀ ਇਹਾਂ ਸੈ ਜੇ,
ਗਏ ਗੁਰੁ ਸਣ ਦੇਹ ਹੈਂ।

'ਛੋਟੀ ਕਿਰਪਾਨ।

ਇਹੁ ਸੋਚ ਫੋਲਯੋ ਤਿਨ ਅੰਗੀਠਾ,
ਕਰਦ ਲਘੁ। ਇਕ ਪਾਈਆ।
ਨਹਿੰ ਮਿਲਯੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਥਾ ਕੋਊ,

'ਹੱਡੀ।

ਗੁਰੂ ਜੋ ਥੇ ਲਾਈਆ ॥ ੧੩੨ ॥

ਪਿਖਿ ਭਯੋ ਨਿਸਚਾ ਸਭੀ ਕੋ,
ਸਣ ਦੇਹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਜਾਣ ਕਾ।

ਫਿਰ ਕਿਯ ਦਸੈਹਰਾ ਭੋਗ ਪਾਯੋ, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੁ ਮਾਹਾਨ ਕਾ। ਕਰਿ ਜੱਗੜ ਅਧਿਕ ਨਮਿੱਤ ਗੁਰੁ ਕੇ, ਬਿੱਤ' ਸਰਬ ਲੁਟਾਯੋ।	'ਧਨ।
ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੇ, ਕੁਛ ਨ ਪਾਸ ਰਖਾਯੋ ॥ ੧੩੩ ॥ ਭਰਿ ਗਾਗਰੈਂ ਓਜਾਗਰੈਂ', ਚਿਤ ਭਸਮ ਕੇਰ' ਰਖਾਈਆ।	'ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ। 'ਚਿਖਾ ਦੀ ਭਸਮ।
ਤਿਨ ਉਪਰੈ ਰਚਿ ਥੜਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬੈ, ਜੋ ਆਹੀਆ। ਤਿਸ ਪੈ ਰੁਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਪਾਯੋ, ਆਯੁਧੈਂ ਕਿਛੁ ਧਾਰ ਹੈਂ'।	'ਜੋ ਹੁਣ ਹੈ। 'ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।
ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ ਅਰਦਾਸ, ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਖਿੰਡੇ ਇਤ ਉਤ ਸਾਰ' ਹੈਂ ॥ ੧੩੪ ॥ ਤਬਿ ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਉਸਨਾਕ', ਸੈਣਾ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਜੂ।	'ਸਾਰੇ। 'ਉਸਨਾਕ ਸਿੰਘ।
ਸਿੰਘ ਕਰਮ, ਗੰਡਾ ਹਰੀ, ਗਰਜਾ', ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਮਹੇਸ' ਜੂ। ਇਤਯਾਦਿ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਜ ਕੈ, ਬਸਤ੍ਰ ਧਰਿ ਕਾਖਾਇ' ਹੈਂ।	'ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ। 'ਮਹੇਸ਼ ਸਿੰਘ (ਇਹ ਸਾਰੇ ੯ ਸਿੰਘ ਹਨ)। 'ਭਗਵੇਂ।
ਬਨਿ ਜਗਤ ਤੈ ਬੇਰਕਤ ਭਗਤੈਂ, ਸੰਤ ਨਿਰਮਲ ਥਾਇ ਹੈਂ' ॥ ੧੩੫ ॥ ਵੈਰਾਗ ਧਰਿ ਬੇਲਾਗ ਹੂੈ', ਬਡ ਭਾਗ ਵਿਚਰਿ ਸੁਤੰਤ੍ਰੈਂ।	'ਹੋ ਗਏ। 'ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਕੇ।
ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਕਾਂਸੀ ਕੁਰੂਖੇਤ੍ਰ ਆਦਿ ਛੇਤ੍ਰ ਅੰਤ੍ਰੈ'। ਨਿਗਮਾਗਮੈਂ ਪਢਿ' ਦਿਨ ਬਿਤੈ ਕੈ, ਭਏ ਜੀਵਨ ਮੋਖ ਹੈਂ।	'ਹੋਰ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ (ਰਹਿ ਕੇ)। 'ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ।
ਕਿਛੁ ਰਹੇ ਤਹਿੰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਲੋਂ, ਧਾਰਿ ਉਰਿ ਸੰਤੋਖ ਹੈਂ ॥ ੧੩੬ ॥	

ਕਿਛੁ ਬਹੇ ਧਰਿ ਅਵਧੂਤ ਬ੍ਰਿਤੀ¹,
 ਤਟ ਗੁਦਾਵਰਿ ਹੀ ਤਹੀਂ।
 ਕਿਛੁ ਭਏ ਮਸਤ ਸਮਸਤ ਕ੍ਰਿਤ ਤਜਿ¹,
 ਵਸਤੁ ਪਾਈ ਸੈ ਸਹੀ¹।
 ਦਰਵਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ, ਲਾਂਗ੍ਰੀ
 ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਸੁਜਾਨ ਜੋ।
 ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਦੀਵਾਨ¹, ਦੇਵਾ
 ਸਿੰਘ, ਮਾਨ, ਗਜਾਨ ਲੋਂ ॥ ੧੩੭ ॥
 ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ, ਦਿਆਲ, ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ,
 ਰਾਮ, ਗੁਲਾਬ ਹੈਂ।
 ਇਤਯਾਦਿ ਸਿੰਘ ਚਲਿ ਮਿਲੇ ਬੰਦੇ
 ਸੰਗ, ਆਇ ਪੰਜਾਬ ਹੈਂ।
 ਸਬਿ ਪੰਥ ਮੈਂ ਇਨ ਕੇਰ ਮਰਤਬ¹,
 ਰਹਜੋ ਅਧਿਕ ਉਦਾਰੀਆ।
 ਬਹੁ ਹੈ ਸ਼ਹੀਦ ਰਸੀਦ¹ ਲੈ ਕੈ,
 ਗਏ ਸੱਚਖੰਡ ਚਾਰੀਆ¹ ॥ ੧੩੮ ॥
 ਉਤ ਨਗਰ ਅਬਚਲ, ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ
 ਅਨੇਕ ਬਰਸੈਂ ਲੋਂ ਰਹਜੋ।
 ਕਰਿ ਸੇਵ ਗੁਰੁ ਅਸਥਾਨ ਕੀ,
 ਤਨ ਛੋਰਿ ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਲਹਜੋ।
 ਤਿਸ ਪਾਸ ਸਾਧੂ ਥਾ ਉਦਾਸੀ,
 ਨਾਮ ਦਾਸ-ਗੁਪਾਲ ਜੀ।
 ਫਿਰ ਕਰਤ ਸੇਵਾ ਸੋ ਰਹਜੋ,
 ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁਤੇ ਸਾਲ ਜੀ ॥ ੧੩੯ ॥
 ਪੁਨ ਰਹਜੋ ਚੇਲਾ ਤਾਂਹਿ ਕਾ,
 ਹਰਿ ਸਰਨ ਟਹਿਲ ਕਮਾਵਤੇ।
 ਜਬਿ ਭਯੋ ਚੰਦੂ-ਲਾਲ ਹੈਦਰਾਬਾਦ,
 ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਭਾਵਤੇ¹।
 ਤਬਿ ਤਹਾਂ ਜਬਿ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚੇ,
 ਰਹੇ ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈਂ।

¹ਤਿਆਗ ਬ੍ਰਿਤੀ ਧਾਰ ਕੇ।

¹ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ।

¹ਆਪਣਾ ਸ ਰੂਪ ਰੂਪ ਸਹੀ ਵਸਤੂ ਪਾ ਲਈ।

¹(ਸਿੰਘ।) {ਨੋਟ-ਇਹ ਸਾਰੇ ੧੩ ਸਿੰਘ ਹਨ}।

¹ਦਰਜਾ।

¹ਪਹੁੰਚ, ਛੁੱਟੀ।

¹ਸੁੰਦਰ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿੱਚ।

¹ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖ।

ਉਨ ਸਾਧੁ ਤਾਇੰ ਉਠਾਇ, ਸੇਵਾ
ਸਿੰਘਨਿ ਸੌਂਪੀ ਖਾਸਾ¹ ਹੈ ॥ ੧੪੦ ॥

¹ਆਪ।

ਹਰਿ ਸ਼ਰਨ ਕਾ ਥਾ ਗੁਰੂ ਦਾਦਾ,
ਢਿਗ ਹੰਗੋਲੀ ਨਗਰ ਤੈ।
ਜਿਸ ਤਈਂ ਥਾ ਗੁਰੂ ਦਰਸ ਦੀਨਾ,
ਲੋਪ ਕਰਿ ਤਨ ਮਗਰ ਤੈ¹।

¹ਹਰ ਸ਼ਰਨ ਦਾ ਉਹ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਹਰਿ ਸ਼ਰਨ ਕੇ ਜਾਗੀਰ, ਪਾਂਚ
ਗਰਾਮ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੈ।
ਤਿਸ ਠੌਰ ਕਾ ਮਾਹੰਤ ਕੀਨੋ,
ਸਦਾ-ਬ੍ਰੁਤ¹ ਅਬਿ ਚਾਲ ਹੈ ॥ ੧੪੧ ॥

¹ਲੰਗਰ।

¹੧੮੨੭ ਬਿ: ਸੰਮਤ ਨੂੰ।

ਦਸ ਅਠ ਸਤਾਈ ਸੰਮਤੈ¹,
ਸਿੰਘ ਸਜਾਮ ਕੀਨ ਮਹੰਤ ਹੈ।
ਗੁਰਦੁਆਰ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਕੋ,
ਜਾਗੀਰ ਦੀਨ ਸੁਤੰਤ¹ ਹੈ।
ਅਬਿ ਤਈਂ ਬਾਰਾਂ ਸਹਿਸ ਕੀ¹,
ਜੋ ਆਹਿ ਕਾਯਮ ਹੈ ਸਹੀ।
ਫਿਰ ਥਈ¹ ਰਚਨਾ ਅਧਿਕ ਦਿਨ ਦਿਨ,
ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੀ ਤਹੀਂ ॥ ੧੪੨ ॥
ਤਬਿ ਥਏ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਮੈਂ ਨ੍ਰਿਪ¹*,

¹ਸੁਤੰਤਰ।

¹ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ।

¹ਹੋ ਗਈ।

¹ਰਾਜੇ। *ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ।

ਸੇਵ ਤਿਨ ਬਹੁਤੈ ਕਰੀ।
ਤਹਿ ਭਈ ਦੌਲਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤਿਸੈਂ,
ਮਹਿਲ ਉਸਰੇ ਹੈਂ ਵਰੀ¹।
ਇਹੁ ਗਾਥ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਕੀ,
ਅਰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਾਰ¹ ਹੈ।
ਹਰਿ ਗਿਆਨ ਗਾਈ¹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੈਂ,
ਲਿਵ ਗੁਰੂ ਪਗ ਮੈਂ ਧਾਰ¹ ਹੈ ॥ ੧੪੩ ॥
ਜੋ ਪਢੈ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਸੁਨ ਹੈ,
ਚਾਰ ਫਲ¹ ਸੋ ਪਾਇ ਹੈ।

¹ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ।

¹ਸਾਰੀ।

¹ਕਹੀ।

¹ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੋੜ ਕੇ।

¹ਚਾਰੇ ਫਲ (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ)।

ਰਰ' ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ,
ਭਯੋ ਪੂਰਨ ਧਯਾਇ ਹੈ ॥ ੧੪੪ ॥

'ਉਚਾਰ ਕੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੂਰਬਾਰਧੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ 'ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ
ਸਮਾਵਨ, ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਕੀ ਕਥਾ', ਬਰਨਨੰ ਇਕਹੱਤ੍ਰਮੋਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ* ॥ ੭੧ ॥

*ਏਥੇ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪੂਰਬਾਰਧ (ਪਹਿਲਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ) ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਹਿਸਾਬ ਇਹ ੭੧ਵਾਂ
ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਹੈ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ ਦਾ ਇਹ ੨੮ਵਾਂ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ਹੈ।